L. Lat.
338 tf (2,1 Georges

Thesaurus
der classischen Latinität.

Ein Schulwörterbuch,
mit besonderer Berücksichtigung der lateinischen Stilübungen.

Begründet

von

Dr. Karl Ernst Georges.

Fortgesetzt

von

Dr. Gustav Mühlmann.

In zwei Bänden.

Zweiten Bandes erste Abtheilung.

I — Koppa.

Leipzig:

F. A. Brockhaus.

1868.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

I.

I, i, der neunte Buchstabe des Lateinischen Alphabetes. Ueber die vocalische und consonantische Natur desselben vgl. unter den alten Grammatikern die Hauptstelle bei Prisc. I. p. 13 sqq. und unter den neueren *Corssen* über Aussprache I. p. 142 ff. (als Vocal) u. p. 126—132 (als Consonant).

iăceo, iăcui, iăcĭturus, iăcēre, **liegen**, A) eig., im Gegensatz zu stare u. dgl. (vgl.: ut standi, ambulandi, sedendi, iacendi vices sunt, Quint. 11, 3, 44), od. mit dem Nebenbegriff der Ruhe u. Bequemlichkeit.

I) von Menschen od. Thieren u. ihren Gliedern, **liegen, ruhen**, 1) im Allg., abs. **da liegen**, auch: **herab-, hinabgefallen sein**, *in*que solo, quod texerat herba, iacebat, Ov. M. 2, 420. patres hi, quos videtis, iacebant in limine matresque miserae pernoctabant ad ostium carceris, Cic. II. Verr. 5, 45, 118. lectus, in quo nupta iacet, Juv. 6, 268. u. so Petron. 140, 7. forte cum in triclinio iaceremus, Petron. 85, 4. in dura nave iacere, Prop. 1, 8, 6. in extremis iaceo populisque locisque, Ov. Trist. 3, 3, 13. in gremio anus aviae iacebant adultae duae virgines, Curt. 3, 29 (11), 25; gelidaque iacet spatiosus in umbra (taurus), Calp. 3, 17. bidens iacentem in fovea conspexit lupum, Phaedr. 1, 19, 8; — cur non *sub* alta vel platano vel hac pinu iacentes sic temere - potamus? Hor. Od. 2, 11, 13. illum etiam sola sub rupe iacentem Maenalus et gelidi fleverunt saxa Lycaei, Virg. Ecl. 10, 14; iacens sub rupe tigris, Sen. Herc. Oet. 242; — libet iacere modo *sub* antiqua ilice modo *in* tenaci gramine, Hor. Epod. 2, 23. si quis eas (arbores) *supter* iacuit prostratus *in* herbis, Lucr. 6, 785. mecum *inter* salices lenta *sub* vite iaceret - Phyllis, Virg. Ecl. 10, 40. *in* altissima turri repertus est iacens *contra* solis exortum, Suet. Aug. 94; — ecce, *super* corpus (dem Leichnam) virque paterque iacent, Ov. Fast. 2, 835. quae (corpora) super ipse iacens hirsuti more leonis, M. 14, 207; — disiectamque comas adversaque *in* ora iacentem (sororem) invenit, Her. 12, 63; — piscis e mari exilivit et *ad* pedes iacuit, Suet. Aug. 96; — alii *circa* pedes discumbentium sparsi iacebant, alii parietibus appliciti, Petron. 22, 2; — quem *circa* tigres simulacraque inania lyncum pictarumque iacent fera corpora pantherarum, Ov. M. 3, 668; — solitas iacet ille *per* herbas, Ov. AA. 3, 727. iacuitque per antrum immensus (Cyclops), Virg. A. 3, 631; — tres iuxta famulos temere *inter* tela iacentes - premit, 9, 329. interque caedes Graeciae atque ustas rates segnis iacebat, Sen. Troad. 323; — mit dem *Abl.*: nec Tityon volucres ineunt Acherunte iacentem, Lucr. 3, 984. capere securas dapes humi iacentem, Sen. Thyest. 450. iacere humi non solum ad obsidendum stuprum, verum etiam ad facinus obeundum, Cic. Cat. 1, 10, 26. humi ante lectum iacens, Suet. Oth. 7. flentes alios terraque iacentes (adspiceres), Ov. M. 7, 578. illum infrenis equi lapsu tellure iacentem obtruncat, Virg. A. 10, 750. ingruentibus morbis, quos odor cadaverum totis iacentium campis vulgaverat, Curt. 5, 2 (1), 11. neu dorso nemoris libeat iacuisse per herbas, G. 3, 436. montisque iacens radicibus imis liquitur in lacrimas, Ov. M. 15, 548. pater aurato quantus iacet Inachus antro, VFlacc. 5, 210. saxoque iacens, Ov. M. 6, 100. cur toro viduo iaces? Sen. Hippol. 449. vacuisque toris tantum ipse iacebit, Juv. 1, 136. sola iaces viduo tam longa nocte cubili, Ov. Her. 16, 315. inter dura iacet pernix instrato saxa cubili, Virg. G. 3, 230. harum (bidentum) effultus tergo stratisque iacebat velleribus, A. 7, 94. ipse picta veste sublimis iacet, Sen. Agam. 871. aperto Marte, an insidiis iacet? Oed. 275; auch: Brundusii iacere in omnes partes est molestum: propius accedere cet., Cic. Att. 11, 6, 2; — mit *Adv.*: instituēre toros mediisque tapetibus ipsum accipiunt circumque iacent, VFlacc. 4, 488. pennati passim pueri, quo quemque vocavit umbra, iacent, Claud. Epith. Pall. et Cel. 10. ut casu iacuit resupinus, Ov. M. 12, 324; — *absol.*: plenum recenti pabulum monstro iacet (Tityus), Sen. Thyest. 12. sic valeas, inquit, ut farina es, quae iaces, Phaedr. 4, 2, 20. iacentemque levibus sauciat plagis, Auct. BAl. 52, 4. ridet et Alcides et qui videre iacentem (Priapum, der vom Lager herabgefallen da lag), Ov. Fast. 2, 355; u. vgl.: quae limo coenoque lutescunt, ut iam ante dixi, conchyliis magis et iacentibus apta sunt animalibus, d. Plattthieren, Col. 8, 17, 9; — quum conquiescit aliquis aut iacet, Cels. 7, 18. si in litus aut dextrum aut sinistrum - cubat cruribus paulum reductis, qui fere sani quoque iacentis habitus est, 2, 3. si nocte maritus aversus iacuit, Juv. 6, 475. placida cum nocte iaceres, Virg. A. 7, 427. te non viduas iacere noctes, Catull. 6, 6. Silenum pueri somno vidēre iacentem, Virg. A. 6, 14. u. vgl. G. 4, 404. Petron. 119, 58. ut somno vincta iacebas, Ov. M. 11, 238. iamque cibo vinoque graves somnoque iacebant, Ov. Her. 14, 33. aestivo iaceat cum forte sopore, Claud. Id. 4, 40. multoque iacebat membra deo victus, Virg. A. 9, 336. cunctis sine fine iacebat sopitus venis, Ov. M. 12, 316. ad quartam iaceo: post hanc vagor, Hor. Sat. 1, 6,

122; pars iacet et molli gramine membra levat, Ov. Fast. 6, 328. Vesta iacet placidamque capit secura quietem, 6, 331. u. vgl. Her. 14, 57. hoc duce custodes furtim transgressa iacentes, Tibull. 2, 1, 75. visi ante oculos astare iacentes in somnis (Phrygii penates), Virg. A. 3, 150. pressitque iacentem dulcis et alta quies, 6, 521. u. vgl. G. 4, 439; — endlich vom Körper od. seinen Gliedern: cum suavi devinxit membra sopore somnus et in summa corpus iacet omne quiete, Lucr. 4, 453. vino somnum faciente iacebant corpora diversis victa sopore locis, Ov. Fast. 1, 421. at defessa labore membra postquam semimortua lectulo iacebant, Catull. 50, 15. molli cum somno dedita membra effusumque iacet sine sensu corpus honustum, Lucr. 3, 112. videbis equos fortes, cum membra iacebunt, in somnis sudare tamen, 4, 987.

2) insbes. a) von Speisenden und Studierenden: qui libertini loco iacet, Petron. 38, 11. u. vgl. 83, 10, 3. pransus iaceo et satur supinus, Catull. 32, 10. quid? tanto in casu comitum iuxtaque iacentum torpebunt dextrae? Sil. 11, 347; — contentus fama iaceat Lucanus in hortis marmoreis, Juv. 7, 79. si diu iacui vel ambulavi, post somnum demum lectionemque non vehiculo, sed - equo gestor, Plin. Ep. 9, 36, 5. — b) im obscönen Sinne: cum quo nuper vitiata iacebat - sacerdos, Juv. 4, 9. u. vgl. 6, 34. dominoque iacentem cum iuvene Haemonio vidisse Coronida narrat, Ov. M. 2, 598. cum deprendere posset cum Jove saepe suo nymphas in monte iacentes, 3, 362. iacuerunt ergo una - illa nocte, Petron. 112, 3. illi iacuere ligati turpiter, Ov. M. 4, 186. cum inclusi iacerent, Petron. 26, 4; vgl. noch Plaut. Cas. 2, 3, 28. — c) v. Kranken u. Gebärenden: quid mihi nunc animi dira regione iacenti inter Sauromatas esse Getasque putes? Ov. Trist. 3, 3, 5. quum pater Curio maerens iacebat in lecto, Cic. Phil. 2, 18, 45. ubi supinus aeger iacet porrectis manibus et cruribus, Cels. 2, 4. aegra licet iaceat, Juv. 6, 580. u. vgl. Ov. Her. 20, 109. cum tristi morbo defessa iaceres, Tibull. 1, 5, 9. hic quum iaceret morbo confectus gravi, rex urbis, eius experiendi gratia scyphum poposcit, Phaedr. 1, 16, 5. Verania Pisonis graviter iacebat, Plin. Ep. 2, 20, 2. rex triduum iacebat inclusus, Curt. 8, 6 (2), 11. quod ubi se quisque videbat implicitum morbo, morti damnatus ut esset, deficiens animo moesto cum corde iacebat, Lucr. 6, 1231. in dubio vitae lassa Corinna iacet, Ov. Am. 2, 13, 2. u. vgl. Her. 20, 173. imbecillitati iacentis cibo vinoque succurrere, Cels. 3, 19. sed cura, si me amas, ut valeas, ne ego te iacente bona tua comedim, Cic. Fam. 9, 20, 3; vom Körper u. Geist: nec requies erat ulla mali: defessa iacebant corpora, Lucr. 6, 875. penitusque casa contrusa iacebant corpora paupertate et morbo dedita morti, 6, 1254. u. vgl. 1265. mens tamen aegra iacet nec tempore robora sumpsit, Ov. Trist. 5, 2, 7; — iacet illa gravis, Ov. Fast. 3, 23. u. vgl. Lucr. 4, 1274. sed iacet aurato vix ulla puerpera lecto, Juv. 6, 594. quā (casa) feta iacebat uxor et infantes ludebant quattuor, 14, 167. cum partus enixa iaceret Thestias, Ov. M. 8, 451. instante partu mulier actis mensibus humo iacebat, Phaedr. 1, 20, 3; v. Thieren: sus triginta capitum fetus enixa iacebit, Virg. A. 3, 391. 8, 44. si qua iacebit ovis partu resoluta recenti, Calp. 5, 40. — d) von Verwundeten, Sterbenden, Todten, bes. im Kampf Gefallenen: nudus in ignota, Palinure, iacebis harena, Virg. A. 5, 871. in foribus labor Alcidae Lernaea recisis anguibus hydra iacet, Sil. 3, 32; ut iacuit resupinus humo, Ov. M. 4, 121. inmanemque ferum multa tellure iacentem mirantes spectant, 8, 422. nocte obita Libyae gremio captiva iacebo, Sil. 2, 574. u. vgl. 593. silvisque agrisque viisque corpora foeda iacent, Ov. M. 7, 547. vetito nudus iaciture sepulcro, Stat. Theb. 7, 777. quā - iacuit Actaeon, suis nova praeda canibus, Sen. Phoen. 14; vestibulum iaceam mortuus ante tuum, Prop. 3, 6 (2, 14), 32; ut luce caret, ut inter extinctos iacet, Sen. Troad. 607. ignotas iacet inter umbras, Med. 620; nuda triumphati iacuit per regna Jugurthae (Marius), Lucan. 2, 90; est tanti mihi cum regibus iacere, Sen. Phoen. 651; per me iacet inclitus Hector, Ov. M. 13, 178; iacet ignobili sub dente Marmaricus leo, Sen. Agam. 738; qui bene pro patria cum patriaque iacent, Ov. Her. 3, 106; — ferro foedati iacent, Enn. 442. u. so Sen. Oed. 1033. Hipp. 557. Aeacidae telo iacet Hector, Virg. A. 1, 99. u. so: telis, Claud. Nupt. Hon. et M. 112. u. vgl. Fesc. 1, 13. ense iaces Clymeni, Ov. M. 5, 97. u. so 12, 442. iacet externa - mihi cuspide Canthus, VFlacc. 7, 422. iacuit mucrone suorum, Claud. Laud. Stil. 1, 243. his (arcubus) iacent Stymphalides et quidquid aliud eminus vici malum, Sen. Herc. Oet. 1651. his (manibus) tot ferae, tot scelera, tot reges iacent, 1242. dextra peremti, victor Alcide, viri olim iacebis, 1477. conjugis - insidiis oppresse iaces, Oct. 30. morte iacent merita, Ov. Fast. 3, 707. hic iacet inmiti consumptus morte Tibullus, Tibull. 1, 3, 55. geminus iacet hoste superbo Scipio, Sil. 15, 3. non cruentae sceleribus nuptae iaces, nec fraude matris, Sen. Herc. Oet. 1468. iuvenisque castus crimine incesto iacet, Hipp. 1194. clade funesta iacent, Phoen. 635; — qui nunc iacet arida pulvis, Prop. 3, 5, 19 (2, 13, 35). ossa cinisque iacent, memori quos mente requiris, Ov. M. 7, 521. vos cinis exiguus gelidaeque iacebitis umbrae, 8, 496. u. vgl.: gnata atque genitor cinere permixto iacent, Sen. Med. 869. triste iacens lucis evitandumque bidental, Pers. 2, 27. ferro lacerata diu saevi iacuit victima nati (parens Neronis), Sen. Oct. 961. iacet omnibus par, quem parem tellus genuit Tonanti, Herc. Oet. 1544. qui, quo regnarat, eodem monte iacet positus, Ov. M. 14, 620; — iaces mortali frigore segnis lege hominum, Calp. 8, 49. exanimis iaces? Sen. Hipp. 1174. exanimis - aliquamdiu iacuit, Suet. Caes. 82. iacuēre peremti, debuerant quo stare loco, Lucan. 6, 132. u. so VFlacc. 3, 124. Sen. Oed. 1039. Troad. 242. extinctus iacet frater venenis, Oct. 45. u. so 165. gnati cruenta caede confecti iacent, Herc. fur. 1160. genitor sine ulla caede

defunctus iacet, Oed. 788. quos cum - mortuos iacere vidisset, Eutr. 2, 11. Thracios sparsus iacuit per agros, Sen. Med. 631. u. so Herc. Oet. 210. spissa iacuit revolutus harena, Virg. A. 5, 336. et nunc iacet noster Lamachus elemento toto sepultus, Apul. M. 4, 11; his elisa iacet moles Nemeaea lacertis, Ov. M. 9, 197. leo quum iaceret spiritum extremum trahens, Phaedr. 1, 23, 4. — nata, tuae - dolor ultime matri, nata iaces, Ov. M. 13, 494. u. vgl. Prop. 1, 7, 24. Ov. Fast. 5, 411. Claud. in Eutr. 2, 460. iacet ecce Tibullus: vix manet et toto parva quod urna capit, Ov. Am. 3, 9, 39. u. vgl. Her. 14, 2. Virg. A. 10, 737. Sil 15, 646. perfidi reges iacent, saevi tyranni, Sen. Herc. Oet. 5. cuncta iacebant agmina, VFlacc. 7, 641. miserande iaceres, Virg. A. 10, 327. iacuit Catilina cadavere toto, Juv. 10, 288. rupto iacuit corpore (rana), Phaedr. 1, 26, 10. dixit quoque saepe iacenti (zu dem tödtlich verwundeten Chiron), Ov. Fast. 5, 411. u. vgl. Lucr. 3, 887. Hor. C. S. 51. Virg. A. 12, 360. Ov. M. 12, 439. 13, 75. Fast. 2, 845. VFlacc. 4, 323. Caes. BG. 7, 25, 3. Nep. 8, 2, 6. Liv. 44, 45, 3. Suet. Cal. 58. Oth. 12. Curt. 6, 3 (1), 14. Petron. 111, 8. ubi sacram Dianae feram iacentem videtis, Liv. 10, 27, 9. unde ego tot scelerum facies, tot fata iacentum exsequar? VFlacc. 2, 216. u. vgl. Sil. 13, 469. 16, 311. 577. cum primi eorum cecidissent, proximi iacentibus insisterent atque ex eorum corporibus pugnarent, Caes. BG. 2, 27, 3. isti nunc metuende iace, Virg. A. 10, 557; auch von denen, die von d. Liebe verwundet sind, Tibull. 2, 5, 109; — von dem Körper od. seinen Gliedern: iacet ingens litore truncus, Virg. A. 2, 557. horum corpora - caesa toto campo ac prostrata diverse iacebant, Auct. BAfr. 40, 6. corpora per campos ferro quae fusa iacebant, Virg. A. 11, 102; iaceret aeterno corpus perfusum frigore leti, Lucr. 4, 923. nec nimio rigidi post artus morte iacebant, 6, 1196; corpus ut exanimum si quod procul ipse iacere conspicias hominis, 6, 705. iacet exanimum tibi corpus amici, Virg. A. 6, 149. multaque humi cum inhumata iacerent corpora supra corporibus, Lucr. 6, 1215. mixta iacent incondita vivis corpora, Lucan. 6, 101; u. von den gebrochenen Augen der Sterbenden: sic vultus moriens iacet, Ov. M. 10, 194. exaudi vultusque attolle iacentes, nachher: oculos iam morte gravatos, 4, 144. u. vgl. Sen. Agam. 237. — e) von Schutzflehenden u. Liebenden: veluti supplex pro tam furialibus ausis ante pedes iacuit, Ov. M. 11, 12. u. so: ante pedes, Sen. Troad. 736. quorum (amicorum) saepe et diu ante pedes iacuit stratus, Cic. Quinct. 31, 96. u. so QFratr. 2, 5, 2. II. Verr. 5, 49, 129. in conspectu vestro supplices iacent iuvenes ingenui, Petron. 107, 5. stratum iacere et genua complecti, Quint. 6, 1, 34. supplex iacet adlapsa genubus regiae proles domus, Sen. Hipp. 666; — in gremio anus aviae iacebant adultae duae virgines, Curt. 3, 29 (11), 25. gremio iacuit nova nupta mariti, Juv. 2, 120. iacet in servi complexibus aut equitis, 6, 279. miseranda iacebant corpora in amplexu, Sil 9, 254. ne iaceam clausam flebilis ante domum, Tibull. 2, 4, 22. — f) von der Lage des Körpers od. eines Gliedes bei Operationen: ad rem pertinet corpus recte iacere, Cels. 7, 27. omne membrum - sic iacere convenit, ut maxime cubantem iuvat, 8, 25. — g) von eingefallenen und schlaff hängenden Gliedern: tenuata iacendo et macie galeis abscondunt ora, Sil. 14, 635. vox tenuis tardique gradus oculique iacentes interius, Claud. BGild. 21. lumina ferre gravem vix subficientia lucem unca nare iacent, Sil. 14, 603; — fessa iacet cervix, Lucan. 4, 754. u. vgl. Claud. Rapt. Pros. 3, 245. — h) von ungeordnet herabhängenden od. liegenden Haaren: neglectae collo sic iacuēre comae, Ov. Fast. 2, 772. utque vagi crines per colla iacebant, Ov. M. 2, 673. u. vgl.: motae sonuēre colubrae parsque iacent humeris, pars circum pectora lapsae, 4, 492. cui plurima mento canities inculta iacet, Virg. A. 6, 300. quibus aspera mento barba iacet, Calp. 7, 62. hos edit crine iacente sonos, Ov. Fast. 4, 318. nam flori crines video ut propessi iacent, Att. 255. te frons hirta decet, te brevior coma nulla lege iacens, Sen. Hipp. 803.

II) von leblosen Gegenständen, liegen, absol. da liegen, umherliegen, offen od. frei liegen u. dgl. 1) im Allg.: velut alnus *in* fossa Liguri iacet suppernata securi, Catull. 17, 18. non animae capax in parte dextra pulmo sanguineus iacet, Sen. Oed. 367. arma, tela, equi - passim vel in acervo iacere, Pacat. 36, 2; — strata iacent passim sua quaeque *sub* arbore poma, Virg. Ecl. 7, 54; — iacet omnis *ad* undam materies, A. 11, 327. scriniaque ad lecti clausa iacere pedes, Prop. 4, 5 (3, 6), 14; — vacuosque iacent dispersa *per* agros sarculaque et rastrique graves longique ligones, Ov. M. 11, 35. neglecta summas scuta per puppes iacent, Sen. Agam. 423; — hunc *circa* passim varias imitantia formas somnia vana iacent totidem, Ov. M. 11, 613; — quid quod libelli Stoici inter sericos iacere pulvillos amant, Hor. Ep. 1, 8, 16; — mit *Ablat.*: sede nil propria iacet, Sen. Oed. 366. quam magnus numerus Libyssae arenae laserpiciferis iacet Cyrenis, Catull. 7, 4. saxum, campo quod forte iacebat, Virg. A. 12, 897. iacebant totis campis opes regiae, Curt. 3, 34 (13), 10. tumulus hic campo statim toto iacebit, Sen. Troad. 671. amputata virorum membra humi iacebant, Curt. 4, 57 (15), 17. iaces indigno, quanta res, inquit loco, Phaedr. 3, 12, 3; — mit *Adv.*: hinc trunco cruor exundat, illinc ora cum fremitu iacent, Sen. Agam. 894. illic frena iacent, illic temone revulsus axis, Ov. M. 2, 316. serta procul, tantum capiti delapsa, iacebant, Virg. Ecl. 6, 16. procul a pelago conchae iacuēre marinae, Ov. M. 15, 264. defectum - cum galea longe iacuit caput, Virg. A. 9, 771. spicea passim serta iacent, Claud. BGild. 136. credas pluisse (lapides), adeo multi passim et late iacent, Mel. 2, 5, 4; — *absol.*: ubi materies omnis cumulata iaceret ex infinito iam tempore subsidendo, Lucr. 1, 990. alter sublegit quodcunque iaceret inutile quodque posset coenantes offendere, Hor. Sat. 2, 8, 12. iacent penitus defossa talenta caelati argenti, Virg. A 10, 526. si qua relicta iacent, osculor

arma tua, Prop. 5 (4), 3, 30. vident - simul arma iacere, vina simul, Virg. A. 9, 318. et mihi non desunt turpes pendere corollae semper et exclusi signa iacere faces, Prop. 1, 16, 8. anus iacere vidit epotam amphoram, Phaedr. 3, 1, 1. membra iacent diversa locis, Ov. M. 11, 50. ita enim fiet ut eas quae adhuc neglectae iacent requiram (epistulas), Plin. Ep. 1, 1, 2.

2) insbes. a) von Oertlichkeiten: quid tibi barbariem, gentes *ab* utroque iacentes Oceano numerem? Ov. M. 15, 829. quod terrarum iacet *a* freto *ad* ea flumina cet., Mel. 1, 1, 6; — et iacet *in* campis Latium, Sil. 1, 566. quod urbes castellaque Africae non muris cinctae, non in montibus positae sint, sed in planis campis sine ullis munimentis iaceant, Justin. 22, 5, 5; — *in* dextrum quae iacet ora latus, Ov. Fast. 4, 564. ingens Asiae plaga quique per arcton dexter et in laevum Pontus iacet, VFlacc. 4, 211. quia in orbem iacent, Cyclades dictae, Mel. 2, 7, 11; — haec gelido terra *sub* axe iacet, Ov. Trist. 5, 2, 64. gelido sub Atlante iacentem esse locum, M. 4, 771. Hyperborei - sub ipso siderum cardine iacent, Mel. 3, 5, 1. pallente sub umbra Cimmerias iacuisse domos, Sil. 12, 131. litora voce replet sub utroque iacentia Phoebo, Ov. M. 1, 338. sub Ciminii montis radicibus iacens ora, Liv. 9, 37, 1. alio patriam quaerunt sub sole iacentem, Virg. G. 2, 512. Alpino Roma sub hoste iacet, Ov. Fast. 6, 358; — alta iacet vasti *super* ora Typhoëos Aetne, 4, 491. hanc (vallem) super in speculis summoque in vertice montis planities ignota iacet, Virg. A. 11, 526; — quae gens iacet *supra* Ciliciam, Nep. 14, 4, 1; — quaeque *ad* Hesperias iacet ora metas, Sen. Hipp. 287. ad vesperam iacentes terrae, Plin. 18, 25 (57), 215. aliterque, quam in aliis oris, umbrae rerum (ut) ad meridiem iaceant, Mel. 3, 7, 2. u. vgl.: *inde ad* Halicarnasson haec iacent, 1, 16, 2; — campus hanc (portam) *circa* iacet, Sen. Herc. fur. 720. ut circa ipsos quae iacent vasta sint, Mel. 3, 3, 2; — quin etiam gens ampla iacet *trans* ardua Calpes culmina, Nemes. Cyn. 251; — nil *ultra* iacet inferos, Sen. Herc. fur. 892. rectam deinde regionem aliam ultra Istrum iacentem colit, Curt. 7, 29 (7), 4. ultraque eum (montem) iacet ora, Mel. 1, 19, 20; — iacet *extra* sidera tellus, extra anni solisque vias, Virg. A. 6, 795; — modus ille aquae iacentis *infra* libram maris non aliter exprimitur, quam cet., Col. 8, 17, 4; — corvus et anguis, et medius crater *inter* utrumque iacet, Ov. Fast. 2, 244. terra sinu medio Pontum iacet inter et Hellen, VFlacc. 2, 630. ei parti Asiae, quae inter Taurum montem iacet atque Hellespontum, Nep. 18, 3, 2. iacet inter eos (montes) satis patens clausus in medio campus herbidus aquosusque, Liv. 9, 2, 7. iacet (locus) inter Apenninum et Alpes, Cic. Fam. 11, 13, 2. Ammodes promontorium inter Pyramum Cydnumque fluvios iacet, Mel. 1, 13, 1. inter eos solemque iacent immania ponti aequora, Lucr. 4, 410. iacens (portus) inter Cyrenas et Aegyptum, Nep. 17, 8, 6. inter Tigrin et Euphraten iacentia - uberi et pingui solo sunt, Curt. 5, 2 (1), 12; — mit *Ablat.*: Creta Jovis magni medio iacet insula ponto, Virg. A. 3, 104. u. so Lucan. 2, 218. reducta iterum (frons) iterumque recto margine iacens, Mel. 3, 1, 7; — mit *Adv.*: quā Saturae iacet atra palus, Virg. A. 7, 801. quaque iacent valles, Maxime Circe, tuae, Ov. Fast. 2, 392. qua lata iacet vasti plaga fervida regni, Lucan. 4, 674. ambit enim calor ac frigus mediique tepores interutraque iacent explentes ordine summam, Lucr. 2, 517. summo despexit ab aethere terras infelix Phaëthon penitus penitusque iacentes, Ov. M. 2, 178. Phrygiae haud longe iacentes opportunissimum emporium, Mel. 1, 19, 4. veluti castra late iacentia ostenduntur, 3, 9, 6; — *abs.* (theils überh. = liegen, theils = tief liegen): ingenti iacet ore chaos, VFlacc. 1, 831. sic mundi pars ima iacet, Lucan. 4, 106. scelerata iacet sedes in nocte profunda abdita, Tibull. 1, 3, 67. despiciens mare velivolum terrasque iacentes, Virg. A. 1, 224. deinde propiores terrae iterum iacent, Mel. 1, 19, 5. perpetua valles iacet usque ad mare Caspium patens, Curt. 6, 12 (4), 16. vidimus - Tarpeium prope despectantia culmen immensosque gradus et clivos lene iacentes, Calp. 7, 25. ad subitam stupuēre ratem Pontique iacentis omne solum regesque patent gentesque repostae, VFlacc. 4, 712. stringere litora ordine, quo iacent, Mel. 1, 4, 5. Sicanio praetenta sinu iacet insula, Virg. A. 3, 692; — praetervehor - Megarosque sinus Thapsumque iacentem, Virg. A. 3, 689. exultet, quaecunque notum gens ima iacentem erectumque colit boream, Calp. 1, 74. patriaeque alimenta senectae ducere suspenso per stagna iacentia lino, Sil. 5, 582. omnibus humilior Alsietina (aqua) est, quae Transtiberinae regioni et maxime iacentibus locis servit, Frontin. Aquaed. 18. depressam, caecam, iacentem domum pluris quam te et fortunas tuas aestimasti, Cic. Or. 67, 224. — b) von Bauwerken u. dgl., die in Trümmern daliegen: ubi - vetus Thebe centum iacet obruta portis, Juv. 15, 6. alta iacet Calydon, lugent iuvenesque senesque, Ov. M. 8, 525. iacet Ilion ingens, 13, 505. u. vgl. Sen. Troad. 458. Ag. 862. superata iacet (patria), Ov. M. 8, 113. u. vgl.: et regna Peliae scelere Medeae iacent, Phaedr. 4, 7, 13. mit Sen. Troad. 51 sqq. Claud. in Eutr. 1, 321. cui nec arae patriae domi stant, fractae et disiectae iacent, Enn. 115. ausa (Cleopatra) - iacentem visere regiam vultu sereno, Hor. Od. 1, 37, 25. stabula cum regno iacent, Sen. Herc. Oet. 1820. en, alta muri decora congesti iacent tectis adustis, Troad. 15. — c) vom Meer, das ruhig daliegt: iacet sine fluctibus aequor, VFlacc. 3, 732. aequora lenta iacent alto tepore ligata, Lucan. 5, 434. immoti iacent tranquilla pelagi, Sen. Troad. 203. nulloque tumultu stagna modesta iacent, Stat. Silv. 2, 2, 28; postquam iacuit planum mare, Juv. 12, 62. servatum bello iacuit mare, Lucan. 3, 524. hiemem sic unda per omnem aut campo iacet aut tumido riget ardua fluctu, VFlacc. 4, 726. — d) von Dingen, welche in einer Flüssigkeit erweicht werden: pernam callum glandium sumen face in aqua iaceant, Plaut. Pseud. 1, 2, 33. alterum

(ovum) iacere in aqua bene calida debet, Cels. 6, 18, 8. — e) vom Schnee, der gefallen ist: nix iacet et iactam nec sol pluviaeque resolvunt, Ov. Trist. 3, 10, 13. cum nix alta iacet, Virg. G. 1, 310. — f) von Dingen, die schlaff herabhängen od. herabliegen, die bis auf die Erde herabhängen, schleppen: sed nimium demissa iacent tibi pallia terra: collige! Ov. Am. 3, 2, 25. palla iacebat humi, 3, 1, 12. constitit (equus), ut primum concessas sensit habenas, frenaque in effusa laxa iacere iuba, 3, 4, 15. ibi quercorum rami ad terram iacent, ut cet., Cic. Chorogr. frg. 1. p. 354; — concubitusque tuos furtim vittasque iacentes (abiectas video), Tibull. 2, 5, 53. praeverrunt latas veste iacente vias, Ov. Am. 3, 13, 24. quae (frena) postquam summum tetigere iacentia tergum, M. 2, 201. iacent deserta vento vela, Sen. Agam. 463. et iaceat tacitā lapsa catena serā (Orci), Prop. 5 (4), 11, 26. haec quoque, quae iuncta vitis requiescit in ulmo, si non nupta foret, terrae acclinata iaceret, Ov. M. 14, 665.

B) übertr. I) liegen, da liegen, sich befinden, vorhanden sein, auch mit dem Nebenbegriff der Zugänglichkeit für Jeden, offen =, frei da liegen, omnis enim longe nostris ab sensibus infra primorum natura iacet, Lucr. 2, 312; — infra Pallantis laudes iacebunt, Plin. Ep. 8, 6, 2. quae quidem (invidia), ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem iacet, Tac. A. 14, 54; — quoties iacet Python in hydra? Sen. Herc. Oet. 93. cognoscitur illic quidquid ubique iacet scelerum, Lucan. 2, 161. laeta duris mixta in ambiguo iacent, Sen. Oed. 208; — patefacta ab imis manibus retro via est, et sacra dirae Mortis in aperto iacent, Sen. Herc. fur. 55. ea (verba) nos quum iacentia sustulimus e medio, sicut mollissimam ceram ad nostrum arbitrium formamus et fingimus, Cic. dOr. 3, 45, 177.

II) unthätig =, matt =, schlaff =, kraftlos =, stumpf da liegen od. sein, von Lebenden u. ihren Gliedern, an forte iacentes ignavosque putas, quod non Cyclopia tela stringimus? Claud. Rapt. Pros. 1, 96. lasso iacuit defecta furore, Lucan. 1, 695. lentus et segnis iaces (v. Hector)? Sen. Troad. 809. u. vgl. Oct. 457. Claud. BGild. 378. probus ab illo segni et iacente plurimum aberit, Quint. 1, 3, 2. querebatur, se iacere segnem, cuius velocitatem nemo antea valuisset effugere, Curt. 7, 29 (7), 7. Cnaeus autem noster - ut totus iacet! non animus est, non consilium, non copiae, non diligentia, Cic. Att. 7, 21, 1; von der Schlange: obtuso iacet exarmata veneno, Calp. 5, 94; — iacet exiguus cum ramice nervus, et quamvis tota palpetur nocte, iacebit, Juv. 10, 205. tardaque deus (der Schlafgott) gravitate iacentes vix oculos tollens, Ov. M. 11, 618. si modo ita explorata aure homo sit, non surda nec iacenti, Gell. 1, 7, 20. non est res animi iacentis et mollis supra modum frontis, Quint. 6, 4, 11. meus ex otio iacens ad pristinas artes animus, Pan. vet. 3, 15, 1; — ut sonis tum placidis tum citatis aut demissam iacentemque orationem eius erigeret aut ferocientem saevientemque cohiberet, Gell. 1, 11, 15.

III) besiegt =, gebeugt =, gedemüthigt =, gedrückt =, gebrochen =, entmuthigt =, gesunken =, vernichtet da liegen od. sein, daher auch: hülflos da liegen (Ggstz. stare vgl. Cic. Phil. 12, 2, 4), von Lebenden u. meist v. abstracten Gegenständen: parva *sub* infesto cum iacet agna lupo, Ov. Fast. 2, 800. u. v. Lebl.: non imbribus atrum Aeolii iacuisse notos sub carcere saxi crediderim, Lucan. 5, 608. religata catenis iampridem vestro sub pede bella iacent, Ov. Fast. 1, 701. humana ante oculos foede cum vita iaceret in terris oppressa gravi sub religione, Lucr. 1, 62. illud amicitiae sanctum ac venerabile nomen re tibi pro vili sub pedibusque iacet? Ov. Trist. 1, 8, 15. nobilitas sub amore iacet, Her. 4, 161. victaque pugnaci iura sub ense iacent, Trist. 5, 7, 48; — mit anderen näheren Bestimmungen od. ganz *abs.*: in amore iacentem (Tityon) quem volucres lacerant, Lucr. 3, 992. iacet in maerore meus frater neque tam de sua vita quam de mea metuit, Cic. Att. 10, 4, 6. quid? quod tu totiens diffidens ac desperans rebus tuis in sordibus, lamentis luctuque iacuisti? Pis. 36, 89. afflictusne et iacens et lamentabili voce deplorans, Tusc. 2, 13, 32. aegritudine quis afflictus, debilitatus, iacens, 4, 16, 35. u. vgl. Har. resp. 24, 50; calcasti qui me, violente, iacentem, Ov. Ib. 29. haesit in amplexu consolatusque iacentem est, Pont. 1, 9, 19. mente iacens et acerbo saucius ictu, 1, 3, 7. u. vgl. 4, 3, 27. Trist. 1, 8, 13. videsne tu illum tristem, demissum? iacet, diffidit, abiecit hastas, Cic. Mur. 21, 45. u. vgl. Att. 12, 40, 2. iacent suis testibus ii, qui Clodium negant eo die Romam - fuisse rediturum, Mil. 18, 47. divus pater tuus civitatem Aeduorum voluit iacentem erigere, Pan. vet. 7, 4, 4. iacebat innumerabilibus malis aegra vel potius dixerim exanimata res publica, Pacat. 3, 3; vgl. noch: tota Capua et omnis hic dilectus iacet, desperata res est, in fuga omnes sunt, Cic. Att. 7, 23, 3. u. = hülflos daliegen: puer - nudus humi iacet, Lucr. 5, 222. quae iacentis miserita est, Phaedr. 3, 15, 16. u. vgl. 1, 29, 9; — von abstr. Gegenst.: quum iacerent precia praediorum, Cic. QRosc. 12, 33. in tenebris vita ac maerore iacebat, Lucr. 5, 175. regibus occisis subversa iacebat pristina maiestas soliorum et sceptra superba, 5, 1136. u. vgl. Petron. 119, 44. Virg. A. 7, 298. quod nec inops iaceat probitas nec inertia surgat divitiis, Claud. Laud. Stil. 2, 130. victa iacet pietas, Ov. M. 1, 149. maximas vero virtutes iacere omnes necesse est voluptate dominante, Cic. Fin. 2, 35, 117. quod priora tempora in ruinis rei publicae nostrisque iacuerunt, Fam. 5, 17, 1. ita proculsa et prostrata foedissimo bello iacent omnia, ut cet., 4, 4, 2. sed dici non potest, quo modo hic omnia iaceant, 8, 6, 3; — cum bene firmarunt animum praecepta iacentem, Ov. Pont. 1, 3, 27. ut amici iacentem animum excitet, Cic. Am. 16, 59. pauperi surgent animi iacentes, Sen. Troad. 1026. omnes adfirmant se quidem omnia facturos, sed militum iacere animos, Liv. 10, 35, 6. iacere indolem illam Romanam, 9, 6, 12. ira iacet, Grat. Cyn. 297. populi vero Romani vis illa

et magnitudo venerabilis - non abiecta languide iacet, Pan. vet. 9, 35, 3. ars tua, Tiphy, iacet, Ov. Trist. 4, 3, 77. cumque mea patria laus tua victa iacet, Her. 3, 124; — meminisse iacet languetque sopore, Lucr. 4, 765. iacet omnis ratio Peripateticorum, Cic. Fin. 5, 28, 86. iacet igitur tota conclusio, Div. 2, 51, 106.

IV) **ungenannt -, unbeachtet -, verachtet -, hintangesetzt -, zurückgesetzt liegen** od. **sein, nicht gesucht sein,** von Leb. u. Lebl. (Ggstz. stare, vigere), insbes. auch v. Aeckern u. dgl., **unbeachtet -, unbenutzt -, brach liegen,** u. bei den ICt. = **herrenlos sein,** u. von Geldsummen, **unbenutzt daliegen,** extremo nunc vilis in orbe iacerem, Calp. 4, 43. pauper ubique iacet, Ov. Fast. 1, 218. qui absens non in oblivione iacuisset, sed in adsidua commemoratione omnibus omnium flagitiorum fuisset, Cic. II. Verr. 1, 39, 101. ut socerum videre consolarique posset fluctibus rei publicae expulsum, in alienis terris iacentem, quem in maiorum vestigiis stare oportebat, Sest. 3, 7. in pace iacere quam in bello vigere: quamquam ille quidem numquam iacuit neque hoc cadere verbum in tantam virtutis praestantiam potest, Phil. 10, 7, 14. Caesaris adventu se sperat futurum consulem: sed mirum in modum iacet, QFratr. 3, 2, 3. C. Marius quum a spe consulatus longe abesset et iam septimum annum post praeturam iaceret neque petiturus umquam consulatum videretur, Off. 3, 20, 79. u. vgl. Mur. 8, 17. comica ut aequato virtus polleret honore cum Graecis neve in hac despectus parte iaceres, C. Caes. b. Suet. vit. Ter. p. 294, 36; — nunc ederae sine honore iacent, Ov. AA. 3, 411. contemptaeque iacent et sine luce faces, Rem. am. 140. tum fuit in pretio magis aes aurumque iacebat propter inutilitatem hebeti mucrone retusum: nunc iacet aes, aurum in summum successit honorem, Lucr. 5, 1273 sqq. iam tibi barbaricae vestes Meliboeaque fulgens purpura - iacerent, 2, 500. iacent beneficia Nuculae: friget patronus Antonius, Cic. Phil. 6, 5, 14; — in eodem silentio multa alia oratorum officia iacuerunt, Cic. dOr. 2, 15, 64. iacet omnis virtus, fama nisi late patet, Syr. 202. iacentque ea semper, quae apud quosque improbantur, Cic. Tusc. 1, 2, 4. philosophia iacuit usque ad hanc aetatem, 1, 3, 5. iustitia vacillat vel iacet potius omnesque eae virtutes, quae cet., Off. 3, 33, 118. quum leges in ea (civitate) nihil valebant, quum iudicia iacebant, quum mos patrius occiderat, Parad. 4, 1, 27; — orbis iacebit squalido turpis situ, Sen. Hipp. 472. campi cultore carentes vastaque, quae nemo vindicet, arva iacent, Ov. Pont. 1, 3, 55. tantum campi iacet, Virg. G. 3, 343. Martius ante urbem longis iacet horridus annis campus, VFlacc. 7, 62. quantam partem campi iacere, in quam pecora et armenta militum aliquando transmitterentur! Tac. A. 13, 55. neu segnes iaceant terrae, Virg. G. 2, 37. iacet aggeribus niveis informis et alto terra gelu late septemque adsurgit in ulnas, 3, 354. terra coeloque aquarum penuria est, steriles arenae iacent, Curt. 4, 29 (7), 6. vidi ego odorati victura rosaria Paesti sub matutino cocta iacere noto, Prop. 5 (4), 5, 62. fertilitas terrae latum vulgata per orbem cassa iacet, Ov. M. 5, 481; nonne iustius erit proximo cuique bonorum possessionem dari, ne bona iaceant? Papinian. Dig. 37, 3, 1; — quo modo tibi tanta pecunia extraordinaria iacet? Cic. QRosc. 1, 4. quae (pecuniae) vereor ne otiosae iaceant, Plin. Ep. 10, 54 (62), 1. cur tam diu iacet hoc nomen in adversariis? Cic. QRosc. 3, 8.

iăcio, ieci, iactum, iacĕre (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 369), **werfen, schleudern,** u. je nach den Verbindungen nach dem Deutschen Sprachgebrauch: **ab -, hin -, zu -, aus -, herab** od. **hinab -, heraus** od. **hinaus -, herein** od. **hinein -, herauf** od. **hinauf werfen** od. **- schleudern, wegwerfen,** selten, wie iactare, **hin- und herwerfen,** im Pass. auch medial = **sich werfen, sich schleudern,** od. intrans. **fallen.**

1) v. Lebenden, a) im Allg.: tela - *ab* averso quae iacit hostis equo, Ov. AA. 1, 210; — praecipitem sese scopulorum *e* vertice iecit, Catull. 64, 244. seque iecit vecors e summae culmine turris, Ov. M. 5, 291. nunc iacere e duro corpus iuvat, impia, saxo, Prop. 3, 9 (2, 17), 3; Diana facem iacit e laeva, Enn. 55. *ex* ea (turri) cum tela tormentis iacerentur *ad* fontis aditum, Hirt. BG. 8, 41, 6; — scyphum *de* manu iacere, Cic. II. Verr. 4, 10, 24. armorum magna multitudine *de* muro *in* fossam iacta, Caes. BG. 2, 32, 4; — mit *Ablat.* (von =): vastae se culmine turris praecipitem iacit, Sil. 2, 145. exilit et velox humil*i super* arva fenestra se iacit, Ov. Fast. 3, 643; oder (auf =): is sua iecit humo monitu Tritonidis arma, M. 3, 127. an sese mucrone - induat et crudum per costas exigat ensem, fluctibus an iaciat mediis, Virg. A. 10, 683. ubi mortifero iacta est fax ultima lecto, Prop. 2, 12 (3, 13), 17. quae (tibia) non iure vado Maeandri iacta natasti, 3, 28 (2, 30), 17. everso iacias dum semina campo, VFlacc. 7, 75. u. vgl.: quique iterum iaceret generis primordia nostri *in* vacuo lapides orbe, parandus erat, Ov. Am. 2, 14, 11; — mit *in*, in - hinein, in, auf: Emathios praeceps se iecit in agros, Lucan. 7, 166. in medias iecit super arma catervas, 6, 182. ferventes fusili ex argilla glandes fundis et fervefacta iacula in casas - iacere coeperunt, Caes. BG. 5, 43, 1. simul obvius hastam pectus in adversum Gelae iacit alipedemque, VFlacc. 6, 208. qui irruperant, eminus tela in ipsum iaciebant, Curt. 10, 25 (7), 18. infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum iaceret, 7, 5 (2), 1. ne tridente quidem in eos (thynnos) saepius iacto territi, Plin. 9, 15 (20), 51. in tecta iaciebant ignes, Sall. Hist. 3, 67, 17. signa adempta signiferis in hostes iecerunt, Liv. 34, 36, 12. medium Lapitharum iecit (focum) in agmen, Ov. M. 12, 261. ex hoc (radice) effectos panes - vulgo in eos iaciebant, Caes. BC. 3, 48, 2. u. vgl. Ov. Fast. 6, 389 sqq. rapa in eum iacta sunt, Suet. Vesp. 4. graphium et libellos - iecisse in faciem eius, Claud. 15. aridam materiam in incendium iacere coeperunt, Curt. 5, 23 (7), 7. talos iecit in medium, Quint. 6, 1, 47. inque latus campi, quo tardius illa rediret, iecit ab obliquo nitidum iuvenaliter aurum, Ov

M. 10, 674. iacere indu manus (rem), Lucr. 5, 102. u. selten: iacere umorem in corpus de corpore ductum, spritzen, 4, 1055. 1065; ferner = in-hinab: iecissem ipse me potius in profundum, ut caeteros conservarem, Cic. Sest. 20, 45. Plautius Silvanus praetor incertis causis Aproniam coniugem in praeceps iecit, Tac. A. 4, 22. in fluvios partim gelidos - membra dabant nudum iacientes corpus in undas, Lucr. 6, 1172. illum stramineos in aquam misisse Quirites: Herculis exemplo corpora falsa iaci, Ov. Fast. 5, 631. cur numquam caelo iacit undique puro Juppiter in terras fulmen sonitusque profundit? Lucr. 6, 400. quid enim proficit, quum in medium mare fulmen iecit? quid quum in altissimos montes, quod plerumque fit? Cic. Div. 2, 19, 45. totas arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant, Curt. 4, 13 (3), 9. fruges iaciuntur in ima, Ov. Fast. 4, 821. ut - in Aponi fontem talos aureos iaceret, Suet. Tib. 14. in lacum Curtii - pro salute eius stipem iaciebant, Aug. 57. si illud idem in rapidum flumen iaceretve cloacam? Hor. Sat. 2, 3, 242; ob. = auf-hinauf: ubi - undique in murum lapides iaci coepti sunt, Caes. BG. 2, 6, 2; — mit *Dat.*: sed contortum prior impete vasto Daunius huic robur iuvenis iacit, Sil. 2, 243; — nudi iuvenes - *inter* gladios se atque infestas frameas saltu iaciunt, Tac. G. 24; — iaciunt Cerealia dona (in medios hostes), iacta *super* galeas scutaque longa sonant, Ov. Fast. 6, 389; — iacere hos (lapides) *post* terga iubemur, Ov. M. 1, 394; — hanc (galeam) iace *per* medias-messes, VFlacc. 7, 469; — mit *Adv.*: omni veste procul iacta mediis inmittitur undis (nais), Ov. M. 4, 356. lustramina ponto pone iacit, VFlacc. 3, 444; — *absol.*: hinc lapides Pyrrhae iactos, Virg. Ecl. 6, 41. quum ille in saepta irrupisset, gladios destringendos, lapides iaciendos curavisset, Cic. Mil. 15, 41. qui saxa iacerent, quae de terra ipsi tollerent, Caecin. 21, 60. siquis procurrat ad oras ultimus extremas iaciatque volatile telum, Lucr. 1, 969. addunt cum clamore animos iaciuntque sine ordine tela, Ov. M. 8, 388. u. turba nocet iactis (telis) et quos petit, impedit ictus, 390. tela cur frustra iacis? Sen. Oct. 244. quasi vitabundi aut tela iacientes, Sall. J. 60, 4. nec vitare sciunt tela, nec iacere, Mel. 1, 9, 9. tela iaciebant, Curt. 7, 19 (4), 33. praepete ferro Histri tela manu iacientes sollicitabant, Enn. 437. u. so: tela manu, Virg. A. 10, 264. 11, 893. corripit hastam et iacit, 10, 336. u. so 10, 783. haut est dignatus Oroden sternere nec iacta caecum dare cuspide volnus, 10, 733. robur - in Pallanta diu librans iacit, 10, 480. sublataque procul dextra conixa coruscat et iacit (ignem), 5, 643. ignis iactus, Caes. BC. 2, 2, 4. iecēre supremo tum clamore faces, VFlacc. 3, 349. si - divi terrifico quatiunt sonitu caelestia templa et iaciunt ignem quo cuique'st cumque voluptas, Lucr. 6, 387. iacit invita fulmina rara manu, Ov. Pont. 2, 128; — iace, pater, talos, ut porro nos iaciamus, Plaut. As. 5, 2, 54. u. vgl. 4, 1, 33. Capt. 1, 1, 4. Suet. Tib. 14. seu ludet numerosque manu iactabit eburnos, tu male iactato, tu male iacta dato: seu iacies talos, victam ne poena sequatur, damnosi facito stent tibi saepe canes, Ov. AA. 2, 203. qui Venerem iecerat, Suet. Aug. 71; — iacto qui semine comminus arva insequitur, Virg. G. 1, 104. seminibus iactis est ubi foetus ager, Ov. Fast. 1, 662. avidaeque volucres semina iacta legunt, M. 5, 484. quae seminibus iactis se sustulit arbos, Virg. G. 2, 57. u. bildlich: interim Romae futuris etiam post Tiberium caedibus semina iaciebantur, Tac. A. 6, 47; farra tamen veteres iaciebant, farra metebant, Ov. Fast. 2, 519. purpureosque iacit flores (bei der Opferfeier), Virg. A. 5, 79. aversusque iacit (fabas), sed dum iacit -, inquit, Ov. Fast. 5, 437. verba licet repetas, quae demptus ab arbore fetus pertulit ad castas me iaciente manus, Her. 20, 9; o Neptune lepide, salve: ne te aleator nullus est sapientior, profecto nimis lepide iecisti bolum, Plaut. Rud. 2, 3, 28. tum conscendo cumbam interibi luci piscatoriam ... venio, iacitur anchora, inhibent leniter, Afran. 138. ancoris iactis, Caes. BG. 4, 28, 3. u. bildlich: hic teneat nostras ancora iacta rates, Ov. AA. 1, 772. ancora iacta mihi est, Prop. 4, 24, 16; — iacere oscula, zuwerfen, wie iactare, Tac. H. 1, 36; — praecipitata esset ab eo uxor, an se ipsa sua sponte iecisset, hinab-, Quint. 7, 2, 24. praecipitaturi se ex aliqua rupe manibus eo (capite) operto iaciuntur (ursi), Plin. 8, 36 (54), 130. se super aëra frustra tollere conatur iactasque evolvere silvas, Ov. M. 12, 518; — iussit, ut nudi stipites iacerentur, hinein-, Curt. 8, 39 (11), 8. iis omnibus donis tum spoliatum templum: aeris acervi, cum rudera milites religione inducti iacerent, post profectionem Hannibalis magni inventi, Liv. 26, 11, 9; — in patriis sectatur montibus Aean Phasis amore furens: pavidas iacit illa pharetras virgineo turbata metu, wegwerfen, VFlacc. 5, 427. erumpunt arma iacientes, Curt. 3, 27 (11), 12. u. so 4, 16 (3), 26. 4, 48 (13), 13. scuta iacere fugereque hostis more habent licentiam, Plaut. Trin. 4, 3, 27. nec faciunt cervos cornua iacta senes, Ov. AA. 3, 78; — ubi capita Maenades vi iaciunt ederigerae, hin- und herwerfen, Catull. 63, 23. gerere cothurnos, iacere caput strepente circum procaci choro, Tac. A. 11, 31. inritata leae iaciebant corpora saltu undique, Lucr. 5, 1318. sic temere iactae colla perfundant comae humerosque summos, Sen. Hipp. 395.

b) insbes., den Grund zu einem Bau hinabwerfen, -senken, einsenken, legen, einen Bau aufwerfen, errichten, gründen, saxea pila cadit, magnis quam molibus ante constructam ponto iaciunt, Virg. A. 9, 712. molemque a Macedonibus in salo iactam in silvestrem saltum esse mutatum, Curt. 4, 15 (3), 21. contracta pisces aequora sentiunt iactis in altum molibus, Hor. Od. 3, 1, 33. ab utroque portus cornu moles iacimus, Cic. Att. 9, 14, 1. — non classibus piscamur et retro mare iactā fugamus mole, Sen. Thyest. 459. ad molem, quam - iecerant, ingens corpus applicuit, Curt. 4, 17 (4), 3. iacienda moles erat, 4, 10 (2), 16. iactae - moles infesto ac profundo mari, Suet. Cal. 37. augurio laeti iaciunt funda-

mina cives, Ov. Fast. 4, 835. Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto, vix-reperiunt solum, Curt. 5, 4 (1), 29. in area Capitolina novae domus fundamenta iecit, Suet. Cal. 22. cum maxime vallum Romani iacerent, Liv. 30, 10, 1. vallum iaci iussit, Curt. 4, 47 (12), 24. aggerem iacere, Sall. J. 76, 3. aggere iacto, Caes. BG. 2, 12, 5. qua fauces erant angustissimae portus, moles atque aggerem ab utraque parte litoris iaciebat, BC. 1, 25, 5. quis prohibet muros iacere et dare civibus urbem, Virg. A. 5, 631. quod ab impugnante quondam Alexandro iacta opera vici tenent (v. Tyrus), Mel. 1, 12, 2. pontibus iactis, Plin. 3, 11 (16), 101; — bildlich: mansura in vestigio suo fundamenta rei publicae quae iecero, Suet. Aug. 28. in quo templo quantum in me fuit, ieci fundamentá pacis, Cic. Phil. 1, 1, 1. ea tempestate, qua Seleucus futurae magnitudinis fundamenta iaciebat, Justin. 15, 4, 20. nisi oratoris futuri fundamenta fideliter iecerit, Quint. 1, 4, 5. cui causae fundamenta iaciantur, Cic. Flacc. 2, 4. ut me totius nostrae defensionis quasi quaedam iacere fundamenta patiamini, Cic. Scaur. frg. 10, 21. p. 231; auch: omnis in hac certam regio iacit arte salutem, Virg. G. 4, 294.

c) übtr. α) im Allg.: vitare, plagas in amoris ne iaciamur, non ita difficile est, quam captum retibus ipsis exire, Lucr. 4, 1146. quod facerent numquam, nisi mutua gaudia nossent, quae iacere in fraudem possent vinctosque tenere, 4, 1205. iecit quidam casus caput meum quasi certaminis causa in mediam contentionem dissensionemque civilem, Cic. Fam. 1, 9, 13. iactam et immissam a te nefariam in me iniuriam semper duxi, Parad. 4, 1, 28. odia in longum iaciens quae reconderet auctaque promeret, Tac. A. 1, 69. id quod proponendum erat, permotis animis iacit ad extremum (illa argumentatio), Cic. Part. or. 13, 46. — β) durch die Stimmorgane theils (v. Menschen u. Thieren) **aussenden, ertönen-, erschallen-, hören lassen, aussprechen, sprechen, vortragen**, seltener (wie iactare) **besprechen, verhandeln**, theils (v. Menschen) entweder unabsichtlich, zufällig, unbedachter Weise, od. absichtlich Worte, Reden, Drohungen u. dgl. **hinwerfen, hinschleudern, sich verlauten lassen, fallen lassen**, adsiduas iacit ore querelas, Cic. poët. Div. 1, 8, 14; *ad* stellas aliquis talia verba iacit, Ov. Fast. 6, 786. ad nautas ebria verba iacit, 6, 408; iacit *in* medio talia verba choro, Ov. Fast. 2, 590; *in* nostrum iacies verba superba caput, Prop. 2, 8, 16. unde petitum hoc in me iacis? Hor. Sat. 1, 4, 79. ceterum multo plura praesens audivit quam in absentem iacta erant, Liv. 43, 8, 2. rem defendam, non nos, in quos iecit magis hoc consul verbo tenus, quam ut re insimularet, 34, 5, 4. in se iacta nolle ad cognitionem vocari, Tac. A. 2, 50. inque feminas illustres probra iecerat, 11, 13. u. so: probra in alqm, H. 1, 85. 4, 45. Curt. 8, 28 (8), 19. eum esse me, in quem tu, quum cuperes, nullam contumeliam iacere potueris, Cic. Sull. 7, 23. in Germanicum contumelias iacere, Tac. A. 2, 55; — mit bloßem *Object.*: sex etiam aut septem loca vidi reddere voces, unam cum iaceres, Lucr. 4, 577. u. v. Vögeln: longe alias alio iaciunt in tempore voces, Lucr. 5, 1081; dagegen: vocem Claudii, quam temulentus iecerat, Tac. A. 12, 64. iaciuntur enim voces, quae perveniunt ad aures meas, Cic. Cat. 4, 7, 14. iactis tamen vocibus, per quas intellegeretur providus futurorum, Tac. A. 6, 46; taliaque inlacrimans mutae iace verba favillae, Prop. 2, 1, 77. talia nequiquam toto Venus anxia caelo verba iacit superosque movet, Ov. M. 15, 779. iacit ante fores verba minora deo, Prop. 5 (4), 9, 32. ambigua voce verba perplexā iacis, Sen. Hipp. 640. qui (histriones) non, sicut ante, Fescennino versu similem incompositum temere ac rudem alternis iaciebant, Liv. 7, 2, 7. utetur utroque (genere orationis), sed altero in narrando aliquid venuste, altero in iaciendo mittendoque ridiculo, Cic. Or. 26, 87. Mamercus antiqua exempla iaciens, Tac. A. 3, 66. est et iactus sine persona sermo, Quint. 9, 2, 37. Latiaris iacere fortuitos primum sermones, Tac. A. 4, 68. iactis sermonibus irae intumuēre satis, Stat. Theb. 1, 411. iactae sunt pacis conditiones, wurden besprochen, Liv. 38, 25, 5. u. so: inter eum Caesaremque et Antonium commercia epistularum et condicionum iacta mentio, Vell. 2, 65, 1; — quae est umquam iacta non suspicio, quae tamen solet esse falsa, sed iracundiae vox aut doloris? Cic. Flacc. 3, 6. convicia victae cum iacerent, Ov. M. 5, 663. iactum tacendo crimen facias acrius, Syr. 203. quum etiam telum adversarius nullum iecerit, und: falsum crimen quasi venenatum aliquod telum iecerint, Cic. Quinct. 3, 8. non bene de nobis crimina ficta iacis, Prop. 4, 23, 14. iacis adulteria, quae nemo non modo nomine, sed ne suspicione quidem possit agnoscere, Cic. Planc. 12, 30. nisi exprómeret propere, quas insidiarum sibi minas per ambages iaceret, Liv. 2, 12, 12. βοώπιδος nostrae consanguineus non mediocres terrores iacit atque denunciat, Cic. Att. 2, 23, 3; — quaedam de habitu cultuque et institutis eius iecerat, Tac. A. 1, 10. si vera forent quae iacerentur, Tac. A. 3, 8. si qua discordes iecissent, melius oblitterari respondit, 6, 4. neque raro neque apud paucos talia iaciebat, 4, 7. quae nimia et incertum an falso iacta, 11, 18. quae promisce iacta haesisse animo eius nemo sensit, H. 1, 47. ad haec in novitatem generis originisque qua falsa qua vera iacere, Liv. 2, 45, 4. nihil ex omnibus inconsulte ac temere iactis regem magis moverat, quam Parmenionis-mentio, Curt. 8, 5 (1), 38; — mit *Acc.* u. *Inf.*: ibi cum multa de administrando imperio dissererent, Jugurtha inter alias res iacit, oportere quinquenni consulta et decreta omnia rescindi, Sall. J. 11, 5. inter quos cum omisso discrimine, vera an vana iaceret, thesauros Gallici auri occultari a patribus iecit, Liv. 6, 14, 11. simul veteres Persarum ac Macedonum terminos, seque invasurum possessa Cyro et post Alexandro per vaniloquentiam ac minas iaciebat, Tac. A. 6, 31. dum scelera principis et finem adesse imperio deligendumque, qui

fessis rebus succurreret, inter se aut inter amicos iaciunt, 15, 50. multasque nec dubias significationes saepe iecit, ne reliquis quidem se parsurum senatoribus, Suet. Ner. 37; — *absol.*: quisnam is esset, qui per ambages de lacu Albano iaceret, Liv. 5, 15, 5. in narrando autem Cicero consistere facetias putat, dicacitatem in iaciendo, Quint. 6, 3, 42.

2) v. Lebl., **werfen, schleudern, fallen lassen,** im Pass. auch = **fallen, herabfallen, -fahren, abfallen,** nec iaciunt ullum proprio *de* corpore odorem, von d. Atomen, Lucr. 2, 846. u. vgl. 4, 72 sqq. fulmina iaci de caelo, Liv. 28, 27, 16. anchora de prora iacitur, Virg. A. 3, 277; — huc accedit uti non omnia, quae iaciuntur corpora cumque *ab* rebus, eodem praedita sensu atque eodem pacto rebus sint omnibus apta, Lucr. 6, 959; — nunc ea quae dico rerum simulacra feruntur undique et *in* cunctas iaciuntur didita partes, Lucr. 4, 239; — mit bloßem *Obj.*: cornuatam umbram iacit, Poët. b. Varr. LL. 7, 24. quia arborum in limitibus porrectarum in quotlibet passuum milia umbras paribus iaciat intervallis (sol), Plin. 2, 11 (8), 50. aestifer ignis uti lumen iacit atque vaporem, Lucr. 1, 663. iacit igneus hastae dirum lumen apex, Sil. 1, 466. fons, supra quem sita saepe stuppa iacit flammam concepto protinus igni, Lucr. 6, 879. lascivaque crebras ancipiti motu iaciebant lumina flammas, Sil. 15, 26. si nil praeterea, tamen haec in corpore celant, unde ignem iacere et lumen summittere possint, Lucr. 2, 673. spirare Typhoëa credas et rapidum Aetnaeo fulgur ab igne iaci, Ov. Fast. 1, 573. nix iacet et iactam nec sol pluviaeque resolvunt, Trist. 3, 10, 13. iacturas poma myricas speret, AA. 1, 747. cum iaciuntur et emissum res nulla moratur, von d. Atomen, Lucr. 4, 205. u. vgl. 4, 67. 95. cum Balearica plumbum funda iacit, Ov. M. 2, 727.

iactābĭlis, e (iacto), geschickt zum Hin- und Herwerfen, **beweglich**, humeri, Cassiod. hist. eccl. 7, 2.

iactābundus, a, um (iacto), **hin und her werfend**, a) eig.: navigabamus a Cassiopa Brundusium mare Ionium violentum et vastum et iactabundum, Gell. 19, 1, 1. — b) übtr.: sich hin und her werfend, **prahlend**, erat autem nihili homo et nugator atque in Graecae facundiae gloria iactabundus, 15, 2, 2.

iactans u. **iactanter**, *PAdj.* u. *Adv.*, s. iacto.

iactantia, ae, *f.* (iacto), das sich Hin- und Herwerfen, nur übtr. die **Prahlerei, Ruhmredigkeit**, communibus magis commodis quam privatae iactantiae studebamus, Plin. Ep. 1, 8, 13. ut aut verecundiam quis aut iactantiam minuat, Quint. 6, 3, 75. veritus opinionem iactantiae, 9, 2, 74. persequi, quod quisque unquam dixerit, aut nimiae miseriae aut inanis iactantiae est, 1, 8, 18. quum absurdae sinistraeque iactantiae possit videri, Pacat. 1, 3; — id esse affectationis et ambitiosae in loquendo iactantiae, 12, 10, 40. abolita atque abrogata retinere, insolentiae cuiusdam est et frivolae in parvis iactantiae, 1, 6, 20; — hunc rerum cursum quamquam nulla verborum iactantia epistulis Agricolae auctum - fronte laetus, pectore anxius excepit, Pr. in Worten, in der Darstellung, Tac. Agr. 39; — neque Maroboduus iactantia sui aut probris in hostem abstinebat, sed cet., Pr. in Bezug auf sich, Selbstüberhebung, Tac. A. 2, 46. u. so Lamprid. Alex. Sev. 62. iactantiā ingenii, Quint. 12, 8, 3.

iactantĭcŭlus, a, um (Demin. v. iactans), **etwas prahlerisch**, iactanticuli, qui tantum buccas inflant et nihil dicunt, Vet. schol. Juv. 11, 34. iact. ille academicus, Augustin. adv. acad. 3, 8.

iactātio, ōnis, *f.* (iacto), I) *Act.*, das **Hinundherwerfen, Schütteln, Erschüttern,** 1) eig.: hi (equi) crebra iactatione cervicum non iugum modo excusserant, sed etiam currus everterant, Curt. 4, 57 (15), 16. si diu frigus est et torpor et iactatio corporis (in febre), Cels. 3, 9. u. so 3, 11. 4, 20 (13). illa iactatio togarum, illa exsultatio corporum nescientibus pene hominibus excitabatur, Pan. vet. 10, 29, 2. vgl. mit: date iactatis undique signa togis, Ov. Am. 3, 2, 74; — sperans leniorem in navigatione quam in via iactationem vulneris fore et curationi omnia commodiora, Liv. 30, 19, 5. clipeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, iactationem vulnerum haud facile tolerantem, Curt. 6, 1 (1), 5. ubi primum ducta cicatrix patique posse visa iactationem, Liv. 29, 32, 11. — 2) insbes. von der **Gesticulation**, accedet actio non tragica nec scaenae, sed modica iactatione corporis, vultu tamen multa conficiens, Cic. Or. 25, 86. iactatione manus, Quint. 10, 7, 26. u. *abs.*: multo discursu, anhelitu, iactatione - furentes, 2, 12, 9. — II) *Pass.* u. *Med.*, das **Hinundhergeworfenwerden, das sich Hinundherwerfen,** 1) eig. das **Schwanken**, die **Erschütterung**, necdum satis refectis ab iactatione maritima militibus, Liv. 21, 26, 5. cum - ipse iactationem navis caeco volvente fluctu pati non posset, frg. lib. 120. no. 50; bildlich: quo tandem me animo esse oportet prope iam ex magna iactatione terram videntem in hunc, cui video maximas rei publicae tempestates esse subeundas? Cic. Mur. 2, 4. — 2) übtr. a) der **Wankelmuth**, hanc levitatem ac iactationem animi neque mirabantur in iuvene furioso neque arguebant, Liv. 24, 6, 9. — b) die **Prahlerei, Ruhmredigkeit, Anmaßung,** vgl.: iactatio est voluptas gestiens et se efferens insolentius, Cic. Tusc. 4, 9, 20; — nihil adpetere in iactationem, nihil ob formidinem recusare, Tac. Agr. 5. eadem iactatione de Homero ac Platone iudicavit, Spart. Adr. 15; — quod si - non nullorum hominum insolentiam et iactationem ferre non potes, Cael. b. Cic. Att. 10, 9 A, 5. querebantur in unius hominis iactationem tot militum sanguinem impendi, Curt. 4, 39 (10), 3. inde illa veterum circa occultandam eloquentiam simulatio, multum ab hac nostrorum temporum iactatione diversa, Quint. 4, 1, 9; ferner: iactatione verborum et denunciatione periculi - pertimefactus, Brut. b. Cic. Fam. 11, 20, 21; dagegen: imprimis omnis sui vitiosa iactatio est, Quint. 11, 1, 15. neque ignorabat, saepe Alexandri auribus nimia iactatione virtutis at-

que operae gravem fuisse, Curt. 6, 28 (8), 3. nulla cultus iactatio: scuta tantum lectissimis coloribus distinguunt, Tac. G. 6. quidam in iactationem eruditionis sumere illa ex poëtis solent, Quint. 1, 5, 11. illa dicendi vitiosa iactatio, 12, 9, 4. eloquentiae indecora iactatio, 11, 1, 25. u. vgl.: vanitas atque iactatio circa memoriam sua potius arte quam natura gloriantis, 11, 2, 22; — quum homines se non iactatione populari, sed dignitate atque innocentia tuebantur, Cic. Cluent. 35, 95. P. Clodio gradus ad rem publicam hic primus est aditus ad popularem iactationem atque ascensus, Har. resp. 20, 43. qui - si ex illa iactatione cursuque populari bene gesta re publica referunt aspectum in curiam atque huic amplissimae dignitati esse commendati volunt, non modo non repellendi sunt, verum etiam expetendi, Prov. cons. 16, 38. u. vgl.: eloquentia forensis spreta a philosophis, tamen ornata verbis atque sententiis, iactationem habuit in populo, nec paucorum iudicium reprehensionemque pertimuit, Or. 3, 13; nec expectata cogitatio et vix surgendi mora circulatoriae vere iactationis est, Quint. 2, 4, 15. quod natum ab ostentatione declamatoria iam in forum venit, postquam agere causas, non ad utilitatem litigatorum sed ad patronorum iactationem repertum est, 4, 3, 2.

iactātor, oris, *m.* (iacto), der Prahler, rerum a se gestarum maior quam eloquentiae in orationibus iactator, Cic. b. Quint. 11, 1, 17. iact. civilitatis, Suet. Claud. 35. Cleonaeae stirpis iact. Agylleus, Stat. Theb. 6, 837. non immodicus proprii iactator honoris consul, Roma, tuus, Claud. Cons. Stil. 3, 26; — mit *Inf.*: ille sub hiberno somnos educere coelo iactator, Sil. 11, 403.

iactātrix, īcis, *f.* (iactator), die Prahlerin, Sidon.

iactātus, *Abl. sing.* - u u. *plur.* - ĭbus, *m.* (iacto), das Hinundherwerfen, Schütteln, iactatus (maris) tantum vetustatis (vinis) adicere sentitur cet., Plin. 14, 18 (22), 118. (argentum vivum auri) sordes expuens crebro iactatu fictilibus in vasis, 33, 6 (32), 99. excussit pennas, quarum iactatibus afflata est tellus latumque perhorruit aequor, Ov. M. 6, 703.

iactĭtābundus, a, um (iactito), prahlerisch, Sidon.

iactĭtātor, ōris, *m.* (iactito), der Prahler, Alcim.

iactĭto, āre (*Frequ.* v. iacto), wiederholt hören lassen, aussprechen, vortragen, come officium iactitans, Phaedr. 2, 5, 16. iuventus - ipsa inter se more antiquo ridicula intexta versibus iactitare coepit, Liv. 7, 2, 11. neque amplius cuique iactitant esse concessum, Treb. Poll. Claud. 1. ut quidam laudes extollendo principis iactitarunt, Amm. 31, 10, 5.

iacto, iactavi, iactatum, iactare (Intens. v. iacio, vgl.: iactare multo fusius largiusque est quam iacere, Macrob. Sat. 6, 7, 8, A) mit Kraft od. wiederholt oder in Masse werfen, schleudern, u. je nach den Verbindungen im Deutschen Sprachgebrauch: ab-, hin-, zu-, aus-, hinab-, hinauf-, hinauswerfen, -schleudern, wegwerfen, im *Pass.* auch medial: sich werfen.

I) eig., 1) v. Leb.: *unde* movet tonitrus vibrataque fulmina iactat, Ov. M. 2, 308; — utrum *ab* Idaeis iugis iactanda virgo est? Sen. Troad. 932; — *e* muris semetipsos cum coniugibus ac liberis in praeceps iacientes, Curt. 5, 20 (5), 7; — vidi, videre quod sum passa aegerrume, - Hectoris natum *de* muro iactarier, Enn. 128. matresfamiliae de muro vestem argentumque iactabant, Caes. BG. 7, 47, 5; — *in* ipsa me iactate, proh comites, freta mediosque in omnes! Sen. Herc. Oet. 1365. iactata procul dicuntur in hostem fulmina, Claud. BGet. 549. ferebatur - invalidum quemque obviorum vel potulentum corripere ac distento sago impositum in sublime iactare, Suet. Oth. 2. Deucalion vacuom lapides iactavit in orbem, Virg. G. 1, 62. in consulis domum plebes quadrantes, ut funere ampliore efferretur, iactasse fertur, Liv. 3, 18, 11. quum ardentes faces in vicinorum tecta iactas, Cic. Har. resp. 18, 39. piro per lusum in sublime iactato, Suet. Claud. 27. brachium in latus iactant, Quint. 4, 2, 39; — flammas *ad* culmina iactant, Virg. A. 2, 478. ardentes taedas alii ad fastigia iactant, 9, 568. ignem ad fastigia iactant, 8, 491; — mit *Abl.* od. *Dat.*: scirpea pro domino Tiberi iactatur imago, Ov. Fast. 5, 659. dignus Aricinus qui mendicaret ad axes blandaque devexae iactaret basia redae, Juv. 4, 117. intestina quidem canibus nostris iacta, Apul. M. 7, 22; — ossaque *post* tergum magnae iactate parentis, Ov. M. 1, 383. u. absol.: pavetque laedere iactatis maternis ossibus umbras, vs. 386. — neve (pudeat) effetos cinerem immundum iactare *per* agros, Virg. G. 1, 81. ut passim exsultent stimulante dolore iuvenci et vaga per colles cervice incendia iactent, Sil. 7, 316. seminaque ex illis iterant iactate per undas, Ov. M. 4, 749. u. vgl. undique iactato flore tegente vias, Trist. 4, 2, 50; — *absol.*: pars ludicre saxa iactant, Enn. A. 76. tela manu miseri iactabant incita Teucri, Virg. A. 2, 459. irrita sacrilega iactas incendia dextra, Ov. M. 14, 539. nunc picea iactat fumantem lampada flamma, Sil. 1, 320. et mihi cedit Amor: quamvis mea vulneret arcu pectora, iactatas excutiatque faces, Ov. AA. 1, 21; talos arripio, invoco almam meam [mihi] nutricem Herculem, iacto basilicum, propino magnum poclum, Plaut. Curc. 2, 3, 79. seu ludet numerosque manu iactabit eburnos, tu male iactato, tu male iacta dato, Ov. AA. 2, 203. talis iactatis, Suet. Aug. 71; — si quae improbae sunt merces, iactat omnes (aedilis), hin-, hinauswerfen, Plaut. Rud. 2, 3, 43. tum Trimalchio iactans candidum panem (dem Hunde hinwerfend), Petron. 64, 8. u. so: frusta iactant familia et, quod fastidit quisque, pulmentarium, Phaedr. 3, 7, 22. hic nostrum placabo Jovem laribusque paternis tura dabo atque omnes violae iactabo colores, auswerfen, Juv. 12, 89. croceos sic illius omnis odores iactat eques, VFlacc. 5, 592; — iactat basia tibicen, zuw., Phaedr. 5, 7, 28. multa viri nequiquam inter se volnera ia-

ctant, Virg. A. 5, 433. sanguinea iactant verbera, Sen. Agam. 758; — iactantur rerum utilium pars maxima, sed nec damna levant, hinausw., Juv. 12, 52. u. vgl. oben Plaut. Rud. 2, 3, 43; — sive leves imis venti cohibentur in antris saxaque cum saxis et habentem semina flammae materiem iactant, ea concipit ictibus ignem, emporw., Ov. M. 15, 346; — tunc corpore sano advocat Archigenen onerosaque pallia iactat, wegwerfen, Juv. 6, 235. ea spes remisit a certamine animos et passim arma iactari coepta, Liv. 9, 12, 7. armati - metu arma iactare - coeperunt, Curt. 3, 34 (13), 9. nova saevit in armis libertas iactatque iugum, Sil. 14, 106. u. so: iactare iugum, Juv. 13, 22. sonipedes - imperia solvunt seque luctantur iugo eripere rectique in pedes iactant onus, Sen. Hipp. 1084. — b) v. Lebl.: suam proprio iactat *de* corpore lucem, Lucr. 5, 576. u. vgl.: conveniebat enim corvos quoque saepe volantes ex albis album pinnis iactare colorem, 2, 822; — aeraque fulgent - et lucem *sub* nubila iactant, Virg. A. 7, 527; — non est mirum simulacra moveri bracchiaque *in* numerum iactare et cetera membra, Lucr. 4, 768; — *abs.*: si non alium late iactaret odorem (arbor), laurus erat, Virg. G. 2, 132.

II) übtr. 1) im Allg. **hinwerfen, hinhalten,** von freien Stücken **zum Gebrauch anbieten,** invita iurgia iactas, erregst, Virg. A. 10, 95. minae iactentur, pericula intendantur, formidines opponantur, Cic. Quinct. 14, 47. neque erit iusta causa ad portas sedenti imperatori, qua re suum terrorem falso iactari opponique patiatur, Sest. 23, 52. eum puerum - exprobrare consuli persaepe solitum, quod sub ipsum spectaculum gladiatorium abductus ab Roma esset, ut obsequium amatori iactaret, Liv. 39, 42, 9. absentique suum iactant sub teste favorem, Sil. 11, 608. — 2) **verweisen,** iactata res ad populum est, Liv. 10, 37, 10., wie reiicere, 33, 34, 7. — 3) vorzugsweise mit den Stimmorganen **ertönen -, erschallen -, hören lassen, hinwerfen, fallen -, verlauten lassen, äußern, vorbringen, erwähnen, anführen, im Munde führen, vorgeben,** haec vana aversas Decius iactavit *ad* aures, Sil. 11, 189. u. v. Lebl.: ipsi laetitia voces ad sidera iactant intonsi montes, Virg. Ecl. 5, 62; mit *Dat.*: usque eo intemperans, ut Caesaris caput proximo cuique iactaret, gegen Jeden, Suet. vit. Lucan. p. 299, 34; ausus quin etiam voces iactare *per* umbram, Virg. A. 2, 768; multa *in* muliebrem levitatem coepit iactare, Petron. 110, 6; iactatum in condicionibus (pacis) nequiquam *de* Tarquiniis in regnum restituendis, Liv. 2, 13, 3; mit dopp. *Acc.*: quum extitisset, qui se Neronem esse iactaret, Suet. Ner. 57. haec Aegyptii maiora iactabant, Curt. 4, 29 (7), 8; mit einfach. *Acc.*: quae mulier rabida iactat convicia linguā, Prop. 4, 7 (3, 8), 11. virtutis expers verbis iactans gloriam ignotos fallit, Phaedr. 1, 11, 1. talia iactantem dictis - non tulit Ascanius, Virg. A. 9, 621. iactant miracula dictis, Lucr. 4, 592; — non tibi Bistonidae, quibus haec fera murmura iactes, VFlacc. 5, 652. voces dum iactat inertes, Virg. A. 10, 322. verba iactare et labris inter se velitari, Afran. 266. iis eadem fere, quae Romae egerant, verba sine fide rerum iactantibus, Liv. 33, 34, 3. ibi haec incondita solus montibus et silvis studio iactabat inani, Virg. Ecl. 2, 4. si cantica iactat, Prop. 5 (4), 5, 45. Pan ibi dum teneris iactat sua carmina nymphis, Ov. M. 11, 153. tragicum illud subinde iactabat, Suet. Cal. 30. u. so Tiber. 28. Ner. 20. disticho iactato a militibus, Suet. Caes. 51. cui blandimenta precesque verbaque iactanti mitissima „desine“ dixit, Ov. M. 2, 815; — haec magnificentius iactata quam verius, Curt. 3, 19 (8), 11. crebro illa iactabat, Suet. Aug. 25. illa quoque per ludibrium iactabantur, Galb. 12. dum haec taliaque iactamus, inhorruit mare, Petron. 114, 1. talia iactabam et furiata mente ferebar, Virg. A. 2, 588. talia iactanti stridens aquilone procella velum adversa ferit, 1, 102. u. vgl. Lucan. 5, 700. Sil. 1, 448. nec quicquam eorum, quae invicem iactata erant, rex ignorabat, Curt. 8, 20 (5), 21. iactasse se, quae providisset, Suet. Dom. 15. qualia vulgo iactantur a vilissimo quoque, Quint. 6, 3, 47. hinc licet advertas animum magis omnia laudis iactari causa quam quod res ipsa probetur, Lucr. 3, 46; — aurea sed forsan mendax tibi munera iactat, Calp. 3, 81. legemque viariam, non dissimilem agrariae Rulli, et alimentariam, quae iubet aediles metiri, iactavit, Cic. Fam. 8, 6, 5. Zmyrnam enim et Lampsacum et Alexandriam Troadem et Lysimachiam in Europa iactatas in illis disceptationibus esse, Liv. 37, 35, 2. hanc autem iactari magis causam quam veram esse - apparere vobis, Quirites, puto, 5, 53, 2. duplex causa nominis iactatur, Mel. 1, 18, 2. ebriaeque (mulieres) iunxerunt oscula, dum altera diligentiam matris familiae iactat, altera delicias et indiligentiam viri, Petron. 67, 12. illa innumeris litterarum vulgata monumentis iactet exempla, Pacat. 17, 1. expulit ancipiti discordes urbe tribunos victo iure minax iactatis curia Gracchis, Lucan. 1, 266; — mit *Acc.* u. *Inf.*: mersum pelago iactarat Ulixem, Sil. 2, 182. iactantibus non obscure Gallis, haud magna mercede se adduci posse, ut obsidionem relinquant, Liv. 5, 48, 7. ut - ad oppugnandum inde Romam ituros - iactarent, 9, 41, 9. u. vgl. iactari voces a iuvene Tarquinio se iniussu populi regnare, 1, 46, 1. quasi alii se puerum, alii ornandum tollendumque iactassent, Suet. Aug. 12. u. vgl. Ner. 3. 35. Cal. 33. 34. Galb. 16. Dom. 2. ut vulgo iactatum sit etiam mit folg. Acc. u. Inf., Oth. 12. u. so Vesp. 1. unde causas turpium factorum saepe extitisse, utinam falso iactaretur, Quint. 1, 2, 2. quam rem aegre Macedones tulerunt iactantes hostes suos in officium suum a rege subiectos, Justin. 12, 12, 5. u. vgl. Treb. Poll. Claud. 14. u. im Pass. mit Nom. u. Inf.: quae (oracula) Adrianus ipse composuisse iactatur, Spart. Adr. 13; — mit directer Rede: statim per castra iactatum est: „disce miles militare cet.“, Suet. Galb. 6. — u. *abs.* v. Lebl.: ut iactavēre rumores incerti, Amm. 15, 5, 4.

B) **hin und her werfen, - schleudern, - bewegen** (auch vom Gesticuliren mit dem Arme u. dgl.), **umwühlen, schwingen, wiegen, rütteln, schütteln,**

tummeln, im *Pass.* auch medial: sich hin und her werfen, · bewegen, hin und her schwanken, · fliegen, umherfliegen, ·flattern, ·schwimmen.

I) eig. 1) v. Leb., a) mit leb. Obj. im *Act.*: numquam, inquit, Octavi, collegae tuo gratiam referes, qui, nisi se suo more iactavisset, hodie te istic muscae comedissent, Cic. Brut. 60, 217. u. vgl.: cum multum se Curio ex more iactasset, Quint. 11, 3, 129. illa se iactet in aula Aeolus et - regnet, Virg. A. 1, 140; v. Thieren vgl. Lucr. 5, 1323; — im *Pass.*· nec calidae citius decedunt corpore febres, textilibus si in picturis ostroque rubenti iacteris, quam si in plebeia veste cubandum est, Lucr. 2, 34. u. vgl.: iactata toro, VFlacc. 7, 21. iactari volubilibus gyris, Amm. 14, 6, 20. iactata petauro corpora, Juv. 14, 265. mutare debere regiones (insanientes) et, si mens redit, annua peregrinatione esse iactandos, Cels. 3, 18; v. Thieren: pontesne inter iactatus an amnis ostia sub Tusci (lupus), Hor. Sat. 2, 2, 32. u. vgl. Sil. 15, 784; *absol.*: ante oculos aliquis nostros, ut fulminis ictu, concidit et spumas agit, ingemit et tremit artus - et in iactando membra fatigat, Lucr. 3, 488. — b) mit lebl. Obj. im *Act.*: iactare id (caput), Quint. 11, 3, 71. ast illum fidi aequales genua aegra trahentem iactantemque utroque caput - ducunt ad naves, Virg. A. 5, 468. sic domito saevum prostravit corpore Theseus necquicquam vanis iactantem cornua ventis, Catull. 64, 111. iactans officio comam, Phaedr. 2, 6, 16. iactavit fusas et caput ante comas, Tibull. 2, 5, 66. iactans fervidam coelo iubam austrum madentem siccat, Sen. Herc. Oet. 70. nimium iactare oculos, Lucr. 4, 1139. hunc ubi laudatos iactantem in sanguine vultus Assyrius vidit Lycabas, Ov. M. 5, 59. visis ululavit Agave collaque iactavit movitque per aëra crinem, M. 3, 725. custodem Stygis tergemina nigris colla iactantem iubis, Sen. Agam. 12. patronum tuum in hoc crimine cerviculam iactaturum et populo se et coronae daturum, Cic. II. Verr. 3, 19, 49. vidi, quantus erat, fusum tellure cruenta pectora iactantem sanguinolenta virum, Ov. Her. 3, 49. ut insidens ligneo solio - manus ac pedes alternis iactaret, Suet. Aug. 82. et nunc alternos magis ut distinguere cantus possitis, ter quisque manus iactate micantes, Calp. 2, 25. iactant faciles ad sua verba manus, Ov. Fast. 3, 536. u. vgl. Juv. 3, 106. Quint. 11, 3, 179. ostenditque umeros latos alternaque iactat bracchia, Virg. A. 5, 376. u. vgl. Ov. M. 5, 596. Her. 14, 69. Sen. Herc. fur. 1087. iactare brachia et crura, Cels. 2, 4. quo sonipes ictu furit arduus altaque iactat - crura, Virg. A. 11, 638. u. vgl. Pers. 4, 14. aethere vidit ab alto exanimem inque suo iactantem sanguine corpus, Ov. M. 10, 720. inque chori ludunt speciem lascivaque iactant corpora et acceptum patulis mare naribus efflant, M. 3, 685; — hic, quem quaerimus, hic est: non in festuca, lictor quam iactat ineptus, Pers. 5, 174. tibi muta fide longas Eleusin tacita iactabit faces, Sen. Herc. fur. 301. u. vgl. Hipp. 106 sqq. tibi votivam matres Graiae lampada iactant, Sen. Agam. 349. iactat tintinnabulum, Phaedr. 2, 8, 5. secundum talem orationem universi rursus prociderunt ramosque oleae supplices iactantes tandem excitati curia excesserunt, Liv. 45, 25, 1. te decet aut magnas magnum iactare carinas aut etiam totis classibus esse trucem, Ov. Her. 19, 143. quadrupedes iactant resupino pondere currum, Sil. 2, 196. superest diducere terram saepius ad capita et duros iactare bidentes, Virg. G. 2, 355. iam neque damnatos metuit iactare ligones fossor et invento, si fors dedit, utitur auro, Calp. 4, 117. et quatit huc illuc labefactaque robora iactat, Ov. M. 12, 329. immundi meminere sues iactare maniplos, Virg. G. 1, 400. reliquias magni Herculis ciueremque iactans squalida Alcmene gemit, Sen. Herc. Oet. 758. eos ipsos (gladiatores), unde hoc simile ducat, primas illas hastas ita iactare leniter, ut et venustati vel maxime serviant et cet., Cic. dOr. 2, 78, 316; — im *Pass.*: si quando, ut fit, iactor in turba, Cic. Planc. 7, 17. u. vgl.: iactabatur inter manus centurionum concubinarumque, Coel. b. Quint. 4, 2, 124. dum non meus post fata victoris manu iactetur Hector, Sen. Troad. 658. mollesque ministri caedunt iactatis vilia membra comis, Ov. Fast. 4, 243. iactato crine per auram, M. 11, 6. tergaque iactantur crines per eburnea, 10, 592. densa iuba et dextro iactata recumbit in armo, Virg. G. 3, 86. quibus (tauris) hirtae iactantur per colla iubae, quibus aspera mento barba iacet, Calp. 7, 61. diu iactato brachio, Caes. BG. 1, 25, 4. pars maxima turbae naufraga iactatis morti obluctata lacertis puppis ad auxilium - concurrit, Lucan. 3, 661. iactantur et humeri, Quint. 11, 3, 130. dictas a Pallade terras linquit et ingreditur iactatis aethera pennis, Ov. M. 2, 834. u. so 4, 699. 789. date iactatis undique signa togis, Am. 3, 2, 74. face iactata per eundem saepius orbem, M. 4, 508. tibi iactatur tristis Stygiā ramus ab unda, Sen. Med. 807. surgentem ad zephyrum paleae iactantur inanes, Virg. G. 3, 134. si nequeas mature conficere (olea), in acervis iactando ventilare oportet, Varr. RR. 1, 55, 6. cum acervus paleis granisque mistus in unum fuerit congestus, paulatim ex eo ventilabris per longius spatium iactetur: quo facto palea, quae levior est, citra decidet: faba, quae longius emittitur, pura eo perveniet, quo ventilator eam iaculabitur, Col. 2, 10, 14. haut umquam manibus iactata fatiscit (tellus), Virg. G. 2, 249. ut tuus in scamno iactetur saepe libellus, Prop. 4, 2 (3, 3), 19. iactatum exemplar epistolae, Suet. Vesp. 6. — 2) v. Lebl., a) mit leb. Obj., im *Act.*: saevit hiems iactatque viros, Ov. M. 13, 709. si te validus iactaverit auster in alto, Hor. Epist. 1, 11, 15. more pelagi saevientis exsurgens iactat navigantes atrociter (Garumna), Mel. 3, 2, 5; Scipio nec vexationem vulneris in via iactanti ultra patiens, Liv. 21, 48, 7; — im *Pass.*: velut in nigro iactatis turbine nautis, Catull. 68, 63. scilicet alterna quoniam iactamur in unda, Prop. 3, 3 (2, 12), 7. Aeneas sane ignotis iactetur in undis, Virg. A. 10, 48. quibus orbis in oris iactemur, doceas, 1, 332. tu miserere meorum, iactari quos cernis in Ionio immenso, Ov. M. 4, 534. dubiisque et plerumque

saevis in alto iactatus ventis, Liv. 28, 18, 12. nautae quidam quum adversa tempestate in alto iactarentur, Cic. Inv. 2, 31, 95; multum ille et terris iactatus et alto, Virg. A. 1, 3. his accensa super iactatos aequore toto Troas-arcebat longe Latio, 1, 29. quae videam natum longis erroribus actum iactarique freto sedesque intrare silentum, Ov. M. 15, 771; iactatur tumidas exul Phoenissa per undas, Fast. 3, 595. ut Aeneas pelago tuus omnia circum litora iactetur odiis Junonis acerbae, Virg. A. 1, 668; maris in tantum vento iactamur, Prop. 4, 4 (3, 5), 11; et ventis dubius iactabar et undis, Ov. Trist. 3, 2, 15. ludibrium pelagi vento iactatur et unda, Claud. Cons. Hon. 140. ventis fluctibusque iactatae vix hodie ad litus pertulit nos ventus exanimatas, Plaut. Rud. 2, 3, 39. Anthea si quem iactatum vento videat, Virg. A. 1, 182. Aquila tempestate iactatus, Auct. BAfr. 62, 3. iactati undis et turbine Poeni, Virg. A. 1, 442. dispersi iactamur gurgite vasto, 3, 197. iactantur fluctibus, Cic. SRosc. 26, 72. qui maritimis (fluctibus) iactarentur, Nep. Att. 6, 1. u. vgl. Ov. M. 11, 700; auch: saepe ego nimbosis dubius iactabar ab haedis, Trist. 1, 11, 13; *abs.*: certe iactabimur una nec, nisi quae patiar, metuam, Ov. M. 11, 441. inprudentes vela in altum dederunt ac diu multumque iactati tandem - ad Caesarem perveniunt, Auct. BAfr. 53; bildlich: qui in hac tempestate populi iactemur et fluctibus, Cic. Planc. 4, 11. maiores vestri castra munita portum ad omnes casus exercitus ducebant esse, unde ad pugnam exirent, quo iactati tempestate pugnae receptum haberent, Liv. 44, 39, 2. — b) mit lebl. Obj., im *Act.*: navem iactantibus austris, Hor. Sat. 1, 1, 6. haec mihi fingebam, quae nunc eurusque notusque iactat odoratos vota per Armenios, Tibull. 1, 5, 36. terribilisque notus iactat mea dicta, Ov. Trist. 1, 2, 15. fluctu iactante saburram, Virg. G. 4, 195. illa (viscera) flammatus latex candente aheno iactat, Sen. Thyest. 766; — im *Pass.*: primordia rerum quale sit in magno iactari semper inani, Lucr. 2, 121. quae (naves) nunc iactantur in alto, Ov. Her. 17, 235. ut vas inter dum non quit constare, nisi umor destitit in dubio fluctu iactarier intus, Lucr. 6, 555; carbasus ut quondam magnis intenta theatris dat crepitum malos inter iactata trabesque, 6, 109; quinque etenim licet inter dum pluresque videre ordine demissos (anellos, am Magnet) levibus iactarier auris, 6, 912. neque iactantur moderatis aequora ventis, Ov. Trist. 4, 4, 57. nubilus Aegaeo deprendit in aequore navim auster et ingenti iactatam flamine solvit, M. 11, 663. ut iactetur aquae fluctu quoque terra vacillans, Lucr. 6, 554. vidi ego iactatas mota face crescere flammas, Ov. Am. 1, 2, 11; — *abs.*: iactari magis omnia materiai corpora, Lucr. 2, 89. u. so von d. Atomen, 2, 547. hic igitur, penitus qui in ferro'st abditus aër, sollicito motu semper iactatur, 6, 1037. iactatam religarat udo littore navem, Hor. Od. 1, 32, 7. u. vgl. Ov. M. 14, 560. VFlacc. 5, 296. quamvis boreas iactatis insonet alis, Ov. Trist. 3, 10, 45. longo iactetur spira galero, Juv. 8, 208. quae (ossa) iactata diu fertur durasse vetustas in scopulos, Ov. M. 7, 446.

II) übtr., hin- und herwerfen, -wälzen, -treiben, -jagen, umhertreiben, -jagen, u. zwar 1) im Allg. a) alqd. od. alqm., hin und herwerfen, -wälzen, -tragen, im *Pass.* im Gebrauch sein, von Hand zu Hand gehen, illum tales iactantem pectore curas, Virg. A. 1, 227; — iactat - in toto nomina nostra foro, Ov. Ib. 14. fabula - tota iactaris in urbe, Am. 3, 1, 21; — quum in omni fere medicorum volumine atque sermone iactentur (vocabula), Cels. 6, 18, 1. pervulgata atque in manibus iactata et excussa inanissima prudentiae reperta sunt, fraudis autem et stultitiae plenissima, Cic. Mur. 12, 26. — b) alqd., behandeln, besprechen, pluribus praesentibus eas res iactari nolebat, Caes. BG. 1, 18, 1. an iactata sermonibus res apud Romanos perlata ad eos sit, Liv. 38, 28, 8. id senatus consultum varie iactatum, Tac. H. 2, 10. vario rumore iactata (Germanici mors), A. 3, 19. communia haec pluribus causis multumque iactata sunt, semper tamen iactabuntur, Quint. 5, 7, 34. u. vgl. 5, 13, 49. 6, 3, 4. — c) se iactare od. im *Pass.*, sich umhertreiben, sich beschäftigen, sich rühren, thätig sein, iactare se in causis triumviralibus, Cic. dOr. 1, 38, 173. in qua (re publica) tu non valde te iactas: districtus enim mihi videris esse, quod et bonus civis et bonus amicus es, Fam. 2, 15, 3; utrum is, qui dicat, tantummodo in hoc declamatorio sit opere iactatus, an ad dicendum omnibus ingenuis artibus instructus accesserit, dOr. 1, 16, 73. forensi labore iactari aut domesticis litteris sustentari, QFratr. 3, 5 u. 6, 4. alter bellorum socius, alter Romae pluribus laboribus iactatus, Tac. A. 14, 53. — d) alqm., Jmdn. hin und her treiben, -jagen, umhertreiben, umherjagen, beunruhigen, beängstigen, quälen, Jedm. zusetzen, im *Act.*: qualibus incensam iactastis mente puellam fluctibus in flavo saepe hospite suspirantem, Catull. 64, 97. te vero, Caecili, quemadmodum sit elusurus, quam omni ratione iactaturus, videre iam videor, Cic DiC. 14, 45; — quos - diu vitiorum turbo iactavit, Pacat. 7, 4. reliquias belli atque imperdita corpora Poenis impia formido ac maior iactabat Erinnys, Sil. 10, 416. illum tamen fortuna iactavit diu terra marique per graves belli vices, Sen. Oct. 481. nigro adlatraverat ore victorem invidia et ventis iactarat iniquis, Sil. 8, 290; — im *Pass.*: his ac talibus inter spem metumque iactatum spes vicit, Tac. H. 2, 2; diuque et per varios casus iactati, Justin. 3, 4, 11. me quoque per multos similis fortuna labores iactatam hac demum voluit consistere terra Virg. A. 1, 629. Bactriani autem per varia bella iactati non regnum tantum, verum etiam libertatem amiserunt, Justin. 41, 6, 3; iactamur invicem varietate fortunae, Curt. 4, 55 (14), 21. iactatique cum variis casibus tum saevitia maris, Vell. 1, 2, 3. iactatum casibus variis, Quint. 7, 2, 26. heu quibus ille iactatus fatis, Virg. A. 4, 14. provinciae malis iactatae continuis, Amm. 20, 8, 16. quas ego te terras et quanta per aequora vectum accipio quantis iactatum, nate, periclis, Virg. A. 6, 692. si illi, postquam rem

paternam amiserant, egestate aliquantisper iactati forent, Caecil. 44. maxima pars hominum morbo iactatur eodem, Hor. Sat. 2, 3, 121. quum aestu febrique iactantur, Cic. Cat. 1, 13, 31. postea quam Pompeius et apud populum, quum pro Milone diceret, clamore convicioque iactatus est in senatuque cet., Fam. 1, 5^b, 1. multis vexatus contumeliis, plurimis iactatus iniuriis non turpis ad te, sed miser confugit, Quinct. 31, 98. iugi furore iactari, Apul. M. 9, 3; absol.: iactor, crucior, agitor, stimulor, versor in amori' rota miser, exanimor, feror, differor, distrahor diripior, Plaut. Cist. 2, 1, 4. u. vgl. Trin. 3, 2, 58; auch: exsultare eam (animi partem) in somno immoderateque iactari, Cic. Div. 1, 29, 60.

2) insbes., hin und her werfen, -tragen, zur Schau tragen, u. zw. a) alqm., Jmdn. preisen, loben, iactamus iam pridem omnis te Roma beatum, Hor. Ep. 1, 16, 18. ipse e maioribus suis hostes populi Romani quam socios iactabat, Tac. H. 4, 55. — b) se, sich rühmen, sich brüsten, sich breit machen, prahlen, auch mit zwei Acc., sich gebaren als -, sich stolz aufwerfen als -, iactabit sese, Afran. 120. miseros illudi nolunt, nisi se forte iactant, Cic. dOr. 2, 58, 237. ibi iactantem sese scorto inter cetera rettulisse, quam acriter quaestiones exercuisset, Liv. 39, 43, 2; — qui se magnifice iactat atque ostentat, AHer. 4, 21, 29. qui antea solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco, summo cum amore populi, cunctis faventibus, Cic. Att. 2, 21, 3. etiam superioribus invidetur saepe vehementer et eo magis, si intolerabilius se iactant et aequabilitatem communis iuris praestantia dignitatis aut fortunae suae transeunt, dOr. 2, 52, 209. qui se in insperatis ac repentinis pecuniis sumptuosius insolentiusque iactarunt, Cat. 2, 9, 20. latius se proinde iactans additaque spe, quidquid adgredi posset, adipiscendi, Amm. 20, 7, 17. claram Scipiadum taceat Cornelia gentem seque minus iactet Libycis dotata tropaeis, Claud. Laus. ser. reg. 42; — stultae dum te iactare maritae quaeris et iniustis auribus apta loqui, Ov. Her. 12, 175. u. vgl. Juv. 1, 61. Sil. 12, 248. legatis regis et per eos absenti regi eum se iactasse, Liv. 35, 49, 3. nec minus ferociter se legatis quam inter amicos iactavit, Justin. 24, 5, 3; — iactat se iam dudum de Calidio: narrat omnibus emisse se, Cic. II. Verr. 4, 21, 46. damnatis - libertis, quicunque se de eo (Adriano) iactaverant, Spart. Adr. 20. quae se de Cleopatrarum Ptolemaeorumque gente iactaret, Treb. Poll. trig. tyr. 30; — tempus ubi est illud, quo te iactare solebas coniuge nec nomen dissimulare viri? Ov. Trist. 4, 3, 53. nec Romula quondam ullo se tantum tellus iactabit alumno, Virg. A. 6, 878; nec sese Aeneae iactavit volnere quisquam, 12, 323. nec quis sit lucus, quo se plus iactet Apollo, Ecl. 6, 73. nullo tantum se Mysia cultu iactat, G. 1, 102. mucrone cruento se iactent alii, Claud. Flav. Th. cons. 229. nec se tum pharetra iactavit iustius ulla, Sil. 2, 100. quum se homo volubilis quadam praecipiti celeritate dicendi in illa oratione iactaret, Cic. Flacc. 20, 48. studio se quodam oratorio iactant, Quint. 12, 2, 25. nusquamne te aliis iactare potuisti? Justin. 18, 7, 10; — in eoque se in concione (quum) iactasset, Cic. Att. 2, 1, 5; — Iliae dum se nimium querenti iactat ultorem, Hor. Od. 1, 2, 18. nec quisquam procerum tentat - se iactare parem, Claud. Prob. et Ol. cons. 18. quae (Rhaetia) se Danubii iactat Rhenique parentem, BGet. 330. u. vgl.: nullaque non magni se iactat nominis arbor, Rapt. Pros. 3, 344. — c) alqd., mit etw. sich brüsten, groß thun, breit machen, prahlen, et genus et proavos et regia nomina iactas, Ov. Her. 17, 51. si qua illustres femina iactat avos, Prop. 3, 4 (2, 13), 10. iactes et genus et nomen inutile, Hor. Od. 1, 14, 13. qui genus iactat suum, Sen. Herc. fur. 340. dignior - Alexander videbatur, qui Jovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui praedicatione iactaret, Curt. 6, 39 (10), 27. quis fructus, generis tabula iactare capaci - fumosos equitum cum dictatore magistros, Juv. 8, 6. formam Sparte iactet alumnae licet et Phrygius praemia pastor, Sen. Oct. 776. si quid honesti est iactat habetque palam, Hor. Sat. 1, 2, 84. super etiam iactas, tegere quod debet pudor, Phaedr. 4, 24, 17. cum Lentulus aetatis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatemque iactaret, Caes. BC. 3, 83, 1. diu questus est deceptum se et derisum traductumque inter condiscipulos, quibus iactasset censum meum, Petron. 87, 4. sed neque fers tecum, nec quae mihi, perfide, iactas, presserunt umeros sacra paterque tuos, Ov. Her. 7, 79. moenia tum viresque loci veteresque parentum iactat opes, VFlacc. 2, 341. qui paulo ante iactabas vires imperii tui, Petron. 115, 13. ille vires quidem gentis et regni haud falso iactari affirmat, Curt. 9, 7 (2), 6. cum Gallica vulgo praelia iactaret, tacuit Pharsalica, Caesar, Claud. VI. Cons. Hon. 399. u. vgl. in Eutr. 1, 102. hoc enim superbe saepe iactasse, Curt. 8, 5 (1), 39. ista ego praeterita iactavi verba iuventa, Prop. 4, 10 (3, 11), 7. nec quicquam eorum, quae invicem iactata erant, rex ignorabat, Curt. 8, 20 (5), 21; — nil me fatalia terrent, siqua Phryges prae se iactant, responsa deorum, Virg. A. 9, 134; — meritum insane iactant imprudentibus, Phaedr. 1, 24, 11. vidi - spolia iactantem patri fraterna, Sen. Herc. fur. 50; — ingenio et gratia, quam in se ipse maxime iactat, Apelles est praestantissimus, Quint. 12, 10, 6; — od. mit folg. *Acc.* u. *Inf.*: nam quo te iactas, Alcmena nate, creatum, Juppiter aut falsus pater est aut crimine verus, Ov. M. 9, 23. hic se formosum iactat, Phaedr. 3, 8, 6. se licet ille meo conceptum vertice iactet, sentiet cet., Claud. Rapt. Pros. 3, 59. u. vgl. Prob. et Ol. cons. 236. BGild. 70. qui se dicere sublata manu iactaret, Quint. 11, 3, 119. u. vgl. 9, 4, 36. Suet. Caes. 22. 67. Dom. 13. 18. u. neben gloriari, Gramm. 23. quodque vix auditu fas esse debeat, laudis et gloriae et ingenii loco plerique iactant cantari saltarique commentarios suos, Tac. Or. 26. u. mit folg. *quod*: iactavitque quod non laqueo strangulata neque in Gemonias proiecta foret, Tac. A. 6, 25. — d) *PAdj.* **iactans**, sich brüstend, prahlend, insolens, adrogans, iactans, Cic. frg. ep. ad Caes.

iun. II. p. 252, 6; — mit *Gen.*: tumidum ac sui iactantem, Quint. 11, 1, 50; — im *Compar.*: ineptior et iactantior hic paulo est, Hor. Sat. 1, 3, 50. neque enim vereor ne iactantior videar, cum cet., Plin. Ep. 9, 23, 6. gens tumidior atque iactantior, Quint 12, 10, 17; auspiciis iterum sese regalibus annus induit et notā fruitur iactantior aulā, Claud. IV. Cons. Hon. 1 sq. vulneribus pars nulla vacat rescissaque contis gloria foedati splendet iactantior oris, BGet. 586 sq. iactantior gestus, Coel. b. Quint. 11, 1, 51. illud etiam iactantius (ambitus genus) minores contra dignitatem attollendi, Quint. 12, 7, 6; — im *Superl.*: plebis iactantissimus amator, Spart. Adr. 16. — *PAdv.* **iactanter**, prahlerisch, Germani nihil praeter inefficaces minas iactanter sonantes et fremitum, Amm. 27, 2, 3; — im *Compar.*: literas ad Vespasianum composuit iactantius quam ad principem, Tac. H. 3, 53. perisse Germanicum nulli iactantius maerent quam qui maxime laetantur, A. 2, 77. ut loquebatur iactantius, Amm. 18, 8, 4. ostentatque suos licito iactantius ignes, Prud. Hamart. 169.

iactūra, ae, *f.* (iacio), 1) das Werfen, vorzugsw. das über Bord werfen, a) eig.: gubernator, ubi naufragium timet, iacturā, quidquid servari potest, redimit, Curt. 5, 26 (9), 3. si in mari iactura facienda sit, equine pretiosi potius iacturam faciat, an servuli vilis? Cic. Off. 3, 23, 89. — b) übtr., der Aufwand, das Opfer, illo imperante exhaustam esse sumptibus et iacturis provinciam, Cic. Att. 6, 1, 2. quantus exercitus! quae iactura! qui sumptus! quanta largitio! Flacc. 5, 13. ipsum Aurium non magna iactura facta tollendum interficiendumque curavit, Cluent. 8, 23. fuit tamen retinendi ordinis causa facienda iactura, Att. 2, 1, 8. Germanos atque Ariovistum sibi adiunxerunt eosque ad se magnis iacturis pollicitationibusque perduxerant, Caes. BG. 6, 12, 2. magnis iacturis sibi militum animos conciliabat, BC. 3, 112, 10. — 2) das, was über Bord geworfen worden ist, nur übtr., der Verlust, die Einbuße, das Opfer, der Nachtheil, mit *subj. Gen.*: incenso monte Coelio omnis ordinis hominum iacturae patrimonio succurrit suo, Vell. 2, 130, 2. quod sine iactura rei publicae fieri posset, Liv. 26, 32, 6; — mit *obj. Gen.*: est tamen humani generis iactura dolori omnibus, Ov. M. 1, 246. paulatim sociûm iacturam flevit Ulixes, Prop. 4, 6 (3, 7), 41. nusquam minor est iactura clientis, Juv. 3, 125. atque utinam rapti iactura laesus amici sensisses ultra, quod quererere nihil! Ov. Pont. 4, 11, 5. iacturam gravissimam feci, si iactura dicenda est tanti viri amissio, Plin. Ep. 1, 12, 1. id silentio noctis conati non magna iactura suorum sese effecturos sperabant, Caes. BG. 7, 26, 2. facilem iacturam esse seniorum relictae in urbe utique periturae turbae, Liv. 5, 39, 12. pars-levem ex conparatione priorum ducere recentem equitum iacturam, 22, 8, 2; — sua ipsi frumenta corrumpant aedificiaque incendant, qua rei familiaris iactura perpetuum imperium libertatemque se consequi videant, Caes. BG. 7, 64, 3. iacturae rei familiaris erunt faciendae, Cic. Fin. 2, 24, 79. u. so im Plur. Mil. 27, 72. b. Quint. 5, 11, 12. ut et iacturam capitis amissi restituat et quaestum resarciat, Col. 11, 1, 28. magno consilio iacturam sarcinarum impedimentorumque contempsit, Curt. 4, 53 (16), 28. ad omnia parati laetabantur, sarcinarum potius, quam disciplinae fecisse iacturam, 6, 21 (6), 17. cuncta tenens mecum, omnis amor iacturaque plaustri sola, nec hac longum victor potiēre rapina, VFlacc. 6, 331. facilis iactura sepulcri, Virg. A. 2, 646. nulla manente figura una nota est Magno capitis iactura revolsi, Lucan. 1, 710. iacturā socii sanguinis ulta virum, Ov. Am. 2, 14, 32. tantique levis iactura cruoris, Claud. in Eutr. 2, 116. temporis iacturam facere, Liv. 39, 4, 4. si nullam praeterquam vitae nostrae iacturam fieri viderem, Caes. BG. 7, 77, 6. patiatur eius vita reliqua me hanc tantam iacturam criminum facere, Cic. II. Verr. 1, 12, 33. etsi magnam iacturam causae fecero, Div. 2, 15, 34. hos, quos iam tum coniunctos fuisse dicis, iacturam suarum tribuum, quo vos adiuvaremini, fecisse, Planc. 22, 54. non solum huius dignitatis iactura facienda est, sed etiam largitionis recipienda suspicio est, 2, 6. famae iactura pudicae tanta mihi miserae, quanta mereris, erit, Prop. 3, 30 (2, 32), 21. u. vgl. Juv. 6, 90. in quo iacturam dignitatis atque honoris ipse facturus esset, Caes. BC. 1, 32, 4. hanc iacturam honoris sui rei publicae causa aequo animo tulisse, 1, 9, 3. in labris, si minimum contracta sunt, usus quoque necessario iactura fit, quia minus facile et cibus assumitur et sermo explicatur, Cels. 7, 9; vgl. noch: unde sine iactura rerum per Sapaudium fertur et Sequanos (Rhodanus), Amm. 15, 11, 17. vgl. mit 23, 6, 11; — semper gravior *in* paucitate iactura est, Curt. 4, 54 (14), 17; si qua etiam iactura facienda sit in repraesentando (bei der Baarzahlung), Cic. Att. 12, 29, 2. in unius mulierculae animula si iactura facta est, tanto opere commoveris? Serv. b. Cic. Fam. 4, 5, 4; — *absol.*: tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis, haec quoque virgineum movit iactura dolorem (näml. collectorum florum), Ov. M. 5, 400. durum est perdere ferias: rogamus, iacturam patiaris hanc ferasque, Mart. 5, 80. manet illa tamen iactura nec umquam depositum tibi sospes erit, Juv. 13, 177. tu illam iacturam feres aequo animo (daß das Werk beschnitten worden ist), Cic. Att. 13, 13, 1. nulla Sophocleo veniet iactura cothurno, Ov. Am. 1, 15, 15. nemo erat, qui modo aliquam iacturam facere posset, quin aut vadimonio teneretur aut in reos referretur, Auct. BAl. 49, 4. sed nec tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris iacturae te mergat onus, Juv. 13, 6. parva iactura accepta, Liv. 4, 32, 2. amissis octoginta milibus hominum: quae iactura abundante multitudine inter damna numerata non est, Justin. 2, 5, 10. levis haec iactura, Claud. Laud. Stil. 1, 298. u. vgl. in Eutr. 1, 35. ita ut per singulos lectos licitatio fieret et seu iactura seu lucrum communicaretur, Suet. Aug. 75. minus iacturae paterentur res rusticae, Col. 1. praef. 11.

iactus, a, um, *Ptcp.*, f. iacio.

iactus, *Gen.* iactus, *Acc.* -um, *Abl.* -tu, *Plur. Nom.* u. *Acc.* -tus, *Abl.* -tibus, *m.* (iacio), das Werfen, Schleudern, der Wurf, a) im Allg.: lapidum crebris iactibus propugnare fratri, Apul. M. 9, 37. u. vgl. Veg. 4, 44. Troada telorum lapidumque incessere iactu coepit, Ov. M. 13, 566. obumbrant euntem telorum irriti iactus, sonat ictibus umbo securus, Pan. vet. 9, 29, 5. iam ad teli iactum pervenerant, Curt. 3, 26 (11), 1. iamque intra iactum teli progressus uterque substiterat, Virg. A. 11, 608. cum intra iactum teli securus sui staret, Pan. vet. 9, 18, 4. extra teli iactum barbari stabant, Curt. 5, 12 (3), 17. qui extra teli iactum erant, 6, 1 (1), 10. ita ut vix teli iactu ab statione proxima abesset, Liv. 8, 7, 1. ut turres - procul teli iactu abessent, Curt. 4, 13 (3), 8. quantum a teli iactu satis tutus esse posset, Capit. Maxim. duob. 22. in quos saxa et hastae longius permeabant, quam ut contrario sagittarum iactu adaequarentur, Tac. A. 15, 9. ne sagittarum iactus impediretur, Justin. 2, 4, 11. ut - citato cursu ante iactum sagittarum ad hostem venerint, 2, 9, 11. immanes illos et ad pugnam natos lacertos levitate iaculi aut iactu disci vanescere, Tac. Or. 10. glebarum testarumque iactus non habet nomen, Quint. 8, 2, 5; donec ignium iactu circumveniretur, Tac. A. 15, 11. ut fulminum iactus, ut terrae motus relinquam, Cic. Cat. 3, 8, 18. quod tonitrua iactusque fulminum extimuissent, Div. 2, 18, 42. fulminum iactu arsisse (campos), Tac. H. 5, 7. hi motus animorum atque haec certamina tanta (apium) pulveris exigui iactu compressa quiescent, Virg. G. 4, 86; ecce canit formas alius iactusque pilarum, Ov. Trist. 2, 485. u. vgl.: cum pila velocis fallit per brachia iactus, Prop. 4, 13 (3, 14), 5; ut - extremo ac novissimo iactu (aleae) de libertate ac de corpore contendant, Tac. G. 24. sit sors et nobis talorum interprete iactu, Prop. 4, 9 (3, 10), 27. parva monere pudet, talorum dicere iactus ut sciat et vires, tessera missa, tuas, Ov. AA. 3, 353. quasi quom ludas tesseris, si illud quod maxume opus est, iactu non cadit, Ter. Ad. 4, 7, 22; v. Lebl.: ut noscas splendore novo res semper egere et primum iactum fulgoris quemque perire, Lucr. 5, 290; — carcer et horribilis de saxo iactu' deorsum, 3, 1016. se iactu dedit aequor in altum, Virg. G. 4, 528; — ohne Genit.: qui iactu valido confixit stipite parmam, Enn. A. 611. postquam propius suggressus hostis certo iactu tela exhauserat, Tac. A. 14, 37. non enim ulla Persarum Cydonumve tela tam certis iactibus destinata fixerunt, Pan. vet. 6, 8, 1. ex rostratis Poeni va... pleraque, utpote supino iactu, tela in locum superiorem mittebant, Liv. 30, 10, 13. facibus et omni materia, qua alitur ignis, petitae adsiduis iactibus (naves), Amm. 24, 6, 5. clamore repentino telorumque multitudine iactus facere coeperunt, Auct. BHisp. 9, 3. ubi aëra vincere summum arboris haud ullae iactu potuēre sagittae, Virg. G. 2, 124. ignis per iactus solitus est mitti, Auct. BHisp. 11, 2. nec sine consilio ducis, qui simulato metu adeo passus est hostem castris succedere, donec absumpto iactus spatio adimeret usum sagittarum, Flor. 2, 19 (4, 9), 6. u. ganz absol.: ira, trepidatio, pondus, iactus, cursus inimica sunt (in iecinoris morbo), Cels. 4, 15 (8); v. Stachelschwein: crebris propugnat iactibus ultro, Claud. Idyll. 2, 18. u. vgl. vs. 21. — b) insbes. das Werfen über Bord, iam alternum puppis latus evertentibus undis arbori incertae nullam prudentia cani rectoris cum ferret opem, decidere iactu coepit cum ventis, Juv. 12, 30. u. übtr.: medioque iactum fecit in ponto, Sen. Troad. 1041. — c) meton., der Wurf, Zug, Fang, a piscatoribus in Milesia regione everriculum trahentibus quidam iactum emerat, VMax. 4, 1. Ext. 7. cum futurum iactum retis a piscatore emimus, Cels. Dig. 19, 1, 11. §. 18. — d) übtr., das Hinwerfen, Sichverlautenlassen, consentaneo vocis iactu C. Cassii aurem fortuna pervellit, VMax. 1, 5, 8. fortuitum iactum vocis leto suo confirmavit, 1, 5, 9; u. vom Gedanken: quid sit ibi porro, quo prospicere usque velit mens atque animi iactus liber quo pervolet ipse, Lucr. 2, 1046.

iăcŭlābĭlis, e (iaculor), werfbar, schleuderbar, zum Werfen od. Schleudern passend, unde sit ignoro, sed non formosius isto viderunt oculi telum iaculabile nostri, Ov. M. 7, 679. ast illud cui non iaculabile dextrae pondus? Stat. Theb. 6, 658. tum adamante gravem - hastam, telum ingens nullique deo iaculabile torsit, Claud. in Eutr. 2, 166.

iăcŭlāmentum, i, *n.* (iaculor), ein Geschoß, ansatae iaculamenta cum ansis, Non. p. 556, 24.

iăcŭlātio, ōnis, *f.* (iaculor), das Werfen, Schleudern, a) eig.: diximus in libro de iaculatione equestri condito, Plin. 8, 42 (65), 162; allgemeiner: fulguratio ostendit ignem, fulminatio emittit: illa, ut ita dicam, comminatio est, conatio sine ictu, ista iaculatio cum ictu, Sen. NQ. 2, 12, 1. iaculatio tum fieri putatur, cum citi aëris meatu atque impulsa generatus ignis celeritāte sui cursum rapidae festinationis ostendit, Apul. Mund. 16. — b) übtr.: illud quoque genus est positum non in hac veluti iaculatione dictorum et inclusa breviter urbanitate, sed in quodam longiore actu, Quint. 6, 3, 43.

iăcŭlātor, ōris, *m.* (iaculor), 1) einer, der etw. wohin wirft, schleudert, der Schleuderer, a) eig., im Allg.: quid Rhoetus evulsisque truncis Enceladus iaculator audax contra - Palladis aegida possent, Hor. Od. 3, 4, 55. robore Nedymnum iaculatoremque Lycotan sternit, Ov. M. 12, 350. ubi ille fulminis iniusti iaculator? Stat. Theb. 12, 561; vorzugsw. von Schleuderern, Pfeilschützen, einer Art leichter Truppen: placet ex regiis auxiliis centum equites et parem numerum iaculatorum peditum exire, Liv. 42, 57, 5. ante se statuit (Perseus) funditores iaculatoresque, 42, 58, 9. hoc agmen - sex milia iaculatorum funditorumque antecedebant, Curt. 3, 23 (9), 5. his ab sinistro cornu iaculatorum sagittariorumque et funditorum manum sub ipsis radicibus montis posuit, Liv. 36, 18, 3. pro eo supplementum ipse ex Africa maxime iaculatorum, levium armis, petiit, 21, 21, 11. nec Numida Hispano eques par fuit, nec iacu-

lator Maurus caetrato, velocitate pari, robore animi viriumque aliquantum praestanti, 23, 26, 11. primus L. Sulla in circo leones solutos dedit, cum alioqui adligati darentur, ad conficiendos eos missis a rege Boccho iaculatoribus, Sen. brev. vit. 13, 6. — b) übtr. v. Sophisten u. Rhetor.: felix orator quoque maximus et iaculator et, si perfrixit, cantat bene, Juv. 7, 193. — 2) einer, der etw. auswirft, u. zw. vom Fischer, der das Netz auswirft: probus quidem antea iaculator eras, Plaut. b. Isidor. Orig. 19, 5.

iăcŭlātōrius, a, um (iaculor), zum Werfen od. Schleudern bestimmt, campus, Ulp. Dig. 9, 2, 9. §. 4.

iăcŭlātrix, īcis, *f.* (iaculator), die Schleuderin, Schützin, inter hamadryadas iaculatricemque Dianam Callisto sacri pars fuit una chori, Ov. Fast. 2, 155. u. so: Diana, M. 5, 375.

iăcŭlātus, *m.* (iaculor), das Werfen, Schleudern, non probabis usquam vanos cursus et iaculatus et saltus vaniores, Tert. spect. 18.

iăcŭlor, ātus sum, āri, I) *intr.*, die Lanze ·, den Wurfspieß werfen od. abwerfen, schleudern, schießen, a) eig.: qui iaculum emittit iaculari dicitur, Quint. 8, 2, 5. qui iaculari discit, destinatum locum captat et manum format ad dirigenda, quae mittit, cum hanc vim ex disciplina et exercitatione percepit, quocumque vult illa utitur, didicit enim non hoc aut illud ferire, sed quodcumque voluerit, Sen. Ep. 15, 2, 3 (94); — mos gentis illius est equitare, iaculari, cum aequalibus certare, Sall. J. 6, 1. magnam laudem et a summo viro et ab exercitu consequebare equitando, iaculando, omni militari labore tolerando, Cic. Off. 2, 13, 45. in iaculando brachia reducimus, Quint. 10, 3, 6. quis est enim, qui totum diem iaculans non aliquando collineet? Cic. Div. 2, 59, 121. Mopso iaculante biformis procubuit, Ov. M. 12, 456. u. vgl. Prop. 5 (4), 10, 43. iaculantes obsequia experiuntur difficilis conatus corpore ipso nisuque invitantium, Plin. 8, 42 (65), 159; auch v. Lebl.: horum pleraque iaculari credas, alia labi, stare alia (v. Meteoren), Apul. Mund. 16. — b) übtr.: probris - in ipsum Macedonasque procacibus iaculati sunt, Liv. 42, 54, 1. si iacularetur in uxorem obliquis sententiis, Quint. 9, 2, 79. — II) *trans.*, 1) mit dem Object des Gegenstandes, den man wirft, etw. werfen, schleudern, abwerfen, hinwerfen, auswerfen u. dgl., a) v. Leb., α) eig.: rigida molli gaesa iaculari manu, Sen. Hipp. 112. non longe a Colchis Aria, quae - tulit aves cum summa clade advenientium pennas quasi tela iaculatas, Mel. 2, 7, 2. coite gentes! saxa et incensas faces iaculetur orbis, Sen. Herc. Oet. 872. quem in seditione vulgi iam faces et saxa iaculantis moderatorem dedit, Quint. 12, 1, 27. vidi iterum veluti tormenti viribus acta vasta giganteo iaculantem saxa lacerto, Ov. M. 14, 183. ne quis gigas Thessalica iaculetur iuga, Sen. Herc. Oet. 1140. quantas iaculetur Monychus ornos, Juv. 1, 11. ipse - divûm sator corusca saeva iaculetur manu, Sen. Oed. 1027. vasti quoque rector Olympi, qui fera terribili iaculatur fulmina dextra, non agat hos currus, Ov. M. 2, 60. prima coruscanti signum dedit aegide virgo fulmineam iaculata facem, VFlacc. 4, 671. flammasque et hic et ille iaculetur polus, Sen. Herc. fur. 1024. u. vgl. Thyest. 1087. iaculatur ignes, Troad. 687; auratam iaculata pilam (Nausicaa), Claud. Laus. ser. reg. 144; hic se praecipiti iaculatus pondere dura dissiluit percussus humo, Lucan. 2, 155. u. so: se, v. Panther, Plin. 8, 27 (41), 100; — ipsa Jovis rapidum iaculata *e* nubibus ignem, Virg. A. 1, 42; faba, quae longius emittitur, pura eo perveniet, *quo* ventilator eam iaculabitur, Col. 2, 10, 14; tu quoque - cuspidem *in* fratrem tuum iaculare, Pallas! Sen. Herc. Oet. 1315. ille gravem medios silicem iaculatus in hostes a se depulsum Martem convertit in ipsos, Ov. M. 7, 139. ille tot hospitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput iaculatus est, Petr. 95, 5. in me saltem iaculare facem Semelenque puta! Sen. Herc. Oet. 1917. sacerdos - trans caput aversis manibus iaculatur in austrum - taedas, Claud. VI. Cons. Hon. 329. in me - populus ereptos rogis iaculetur ignes! Sen. Oed. 872. dum faces et glandes et missilem ignem in obsessos iaculantur, Tac. H. 2, 21; qui more avium sese iaculentur in auras, Claud. Fl. Mall. Th. cons. 319. in confertissima se hostium tela iaculatus, Flor. 1, 9 (14), 4; — qui redit exuvias indutus Achilli vel Danaum Phrygios iaculatus pupp*ibus* ignes, Virg. A. 2, 276. u. vgl.: huic (turri) procul ardentem iaculatus lampada Cimber coniicit, Sil. 14, 305. — β) übtr.: quod in ambiguo verbum iaculata reliquit, quod cupido adfixum cordi vivescit ut ignis, Lucr. 4, 1137. abrupta quaedam iaculantur (declamantes), Quint. 2, 11, 6. qui sententias vibrantes digitis iaculantur aut manu sublata denuntiant, 11, 3, 120; linguae violentiam temeritatemque verborum, quae *in* semet ipsum iacularentur, nihil aliud esse, quam scelesti animi indicem ac testem, Curt. 7, 2 (1), 16. vino solutus dicta voluit in calvos stigmososque iaculari, Petron. 109, 8. — b) v. Lebl., u. zwar von den Atomen: semper enim summum quicquid de rebus abundat, quod iaculentur, Lucr. 4, 145. u. ergo lintea de summo cum corpore fucum mittunt, effigias quoque debent mittere tenvis res quaeque, ex summo quoniam iaculantur utraque, 4, 84 sqq. u. vgl. 2, 1105. cum volo, fundit opes scopulique atque horrida saxa Niliacas iaculantur aquas, Petron. 134, 4, 3. contusa vagos iaculentur sidera crines, Claud. BGild. 496. caprae lupoque splendent (oculi) lucemque iaculantur, Plin. 11, 37 (55), 151. is apici auratam pilam addidit cuius vertice umbra colligeretur in se ipsam, alias enormiter iaculante apice, 36, 10 (15), 72; — qui correptas sorbentem vorticis haustu atque iterum *e* fundo iaculantem *ad* sidera puppes Tauromenitana cernunt de sede Charybdim, Sil. 14, 253; referre arbitrantur, *in* quas partes sese iaculetur aut cuius stellae vires accipiat (cometes), Plin. 2, 25 (23), 92. — 2) mit dem Object des Gegenstandes, nach dem man wirft, nach Jmdm. od. Etw. werfen, schleudern, a) eig.: sic ego te nondum ferro iaculabor acuto, Ov. Ib.

49. catus idem per apertum fugientes agitato grege cervos iaculari, Hor. Od. 3, 12, 13. rubente dextera sacras iaculatus arces terruit urbem, 1, 2, 3. Juppiter igne suos lucos iaculatur et arces, Ov. Am. 3, 3, 35. aëra si misso liquidum iaculabere disco, Ib. 585. u. vgl. bildl. b. Lucr. 4, 1052 sqq. — β) übtr.: quid brevi fortes iaculamur aevo multa? Hor. Od. 2, 16, 17.

iăcŭlus, a, um (iacio), **zum Werfen -, Schleudern geeignet, Wurf -**, quasi in piscinam rete qui iaculum parat, Plaut. Truc. 1, 1, 14., aber: iubeas una opera me piscari in aëre [et] venari autem reticulo in medio mari, As. 1, 1, 85 sq., wo früher rete iaculo gelesen wurde. Sonst *Subst.* 1) **iăcŭlus**, i, *m.* a) zw. vom **Wurfseil**: iaculi, quibus capulantur (vituli), lanatis pellibus involuti sint, Col. 6, 2, 4., wo *Schneid.* laquei nach den besten Handschriften hergestellt hat. — b) von der **Pfeil- od. Baumschlange**, iaculum ex arborum ramis vibrari nec pedibus tantum pavendas serpentes sed et missili volare tormento, Plin. 8, 23 (35), 85. u. vgl.: ecce procul saevus sterilis se robore trunci torsit et immisit (iaculum vocat Africa) serpens, Lucan. 9, 822. und schon: natrix violator aquae iaculique volucres, 9, 720. — 2) **iăcŭlum**, i, *n.*, zunächst a) im Allg. vom **Wurfnetz**, hic iaculo pisces, illa capiuntur ab hamis, Ov. AA. 1, 763. u. so Auson. Epist. 4, 56; auch von dem Netz, dessen sich der gladiator retiarius bedient, Isid. Orig. 18, 54; von andern Dingen, die geworfen oder geschleudert werden: testam plano situ digitis comprehensam inclinem ipsum atque humilem quantum potest super undas inrotare, ut illud iaculum vel dorsum maris raderet vel enataret, Minuc. Fel. Oct. 3. telis fulminum et missilium caelestium iaculis ignescit (aër), Apul. Mund. 3. Horae pulcherrimae, quae iaculis floris serti et soluti deam suam propitiantes scitissimum construxerant chorum, M. 10, 32. — b) vorzugsw. der **Wurfspieß**, vgl.: iaculum, quod ut iaciatur fit, Varr. LL. 5, 115. iaculum cum ammento Aetolum Martis filium (invenisse dicunt), Plin. 7, 56 (57), 201. u. Namen der verschiedenen Arten bei Gell. 10, 25, 2. — Neben ähnlichen Waffen zum Wurfe: hic iaculo bonus, hic longe fallente sagitta, Virg. A. 9, 572. u. so 10, 754. ocior et iaculo et ventos aequante sagitta, 10, 248. iaculo incedit melior levibusque sagittis, 5, 68. quem miserat Ida venatrix iaculo celerem levibusque sagittis, 9, 178. u. so neben sagittae, Cic. Tusc. 1, 42, 101. hic confixum ferrea texit telorum seges et iaculis increvit acutis, Virg. A. 3, 46. tum Bitian (sternit) - non iaculo (neque enim iaculo vitam ille dedisset), sed magnum stridens contorta phalarica venit cet., 9, 704. caestibus et iaculis et misso pondere saxi bracchia per lusus experienda dabant, Ov. Fast. 2, 367. hi iaculis, illi certant defendere saxis, Virg. A. 10, 130. saepe disco, saepe trans finem iaculo nobilis expedito, Hor. Od. 1, 8, 11. pugnabant iaculo dum Thraces, Jazyges arcu, Ov. Ib. 133. integer vitae scelerisque purus non eget Mauris iaculis neque arcu, Hor. Od. 1, 22, 1 sq. u. vgl. die Epitheta: acutum, Ov. Fast. 2, 187. Virg. A. 11, 574. 10, 868. leve, 12, 354. VFlacc. 5, 610. velox, Virg. G. 2, 530. — Verbindungen: infelix fugit in iaculo stridente Camilla, A. 11, 563; — ad depellendos iaculum dum quaereret hostes, Claud. Gig. 102. iaculo fratris de corpore rapto Aenean petit, Virg. A. 10, 342. eis parmae breviores quam equestres et septena iacula quaternos longa pedes data praefixa ferro, Liv. 26, 4, 4. bina iacula gestantes, Suet. Caes. 84. dextra movet iaculum, Claud. BGild. 438. totis iaculum dirige viribus, Sen. Hipp. 813. qui iaculum emittit iaculari dicitur, Quint. 8, 2, 5. ceteri ab iaculis eminus emissis corpora tegere, Sall. J. 101, 4. plerosque iacula tormentis aut manu emissa volnerabant, 57, 6. fervefacta iacula in casas - iacere coeperunt, Caes. BG. 5, 43, 1. Antiphaten - coniecto sternit iaculo, Virg. A. 9, 698. inter legionarios iacula coniiciunt, Auct. BAfr. 14, 2. iaculum - torquet in hostem, Virg. A. 10, 585. u. so Juv. 5, 155. Claud. Nupt. Hon. et Mar. 6. iaculum attorquens emisit in auras, Virg. A. 9, 52. intorquens iaculum, 10, 323. iac. vibrans, Claud. BGet. 464. iacula complura - in hostem ingerebant, Curt. 8, 47 (13), 3; — iaculo gens apta levi, VFlacc. 5, 610; — iaculo palmas armavit, Virg. A. 11, 574. manusque ambas iaculis oneravit, 10, 868. Acestes horridus in iaculis et pelle Lybistidis ursae, 5, 37. u. so: horrentem iaculis et parmae luce coruscum, VFlacc. 1, 486. velocem iaculo - Camillam circuit, Virg. A. 11, 760. veloces iaculo cervos cursuque fatigat, 5, 253. si Hannibal ad portas venisset murumque iaculo traiecisset, Cic. Fin. 4, 9, 22; manusque ambas iaculis oneravit acutis, Virg. A. 10, 568. aprum iaculis desuper petiit, Suet. Tib. 72. iaculisque feras agitare solebat, Ov. Fast. 6, 809. sed iaculis tutisque procul clamoribus instant, Virg. A. 10, 713. Poenus iaculis obtexitur aër, Claud. Laud. Stil. 258. ut - clauderet multitudine sua exercitum Caesaris atque perturbatum iaculis configeret, Auct. BAfr. 59, 6. cum - propius non accederent et singulari genere pugnae uterentur eosque iaculis convulnerare satis esse existimarent, 69, 5.

iam, *Adv.* (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 364 f. II. p. 204. p. 230), weist zunächst auf das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, sei es dem Gedanken od. der Zeit nach hin, **eben, gerade**. Daran knüpft sich theils das unmittelbare Anreihen, der unmittelbare Uebergang, die unmittelbare Folge, bes. Schlußfolge an, **nun**, theils das unmittelbare Eintreten eines Verhältnisses nach dem anderen in der Zeit, sei es erwartet od. unerwartet, **nun, erst, bereits, schon**, und mit dem Nebenbegriff der Schnelligkeit, **eben, gleich, sofort**. Also

I) in Bezug auf Verhältnisse des Denkens, 1) das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, **eben, gerade, ja**, neben *Pronom.* u. ihren *Adverb.*: iam hoc quoque iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis ut quaeque causa difficillima est, ita deterrimus obscurissimusque patronus adhibetur, Cic. Cluent. 21, 57. iam

hoc fere sic fieri solere accepimus, ut regum adflictae fortunae facile multorum opes adliciant ad misericordiam, Pomp. 9, 24. sed quod ex utroque (näml. der vis u. materia), id iam corpus et quasi qualitatem quamdam nominabant, Acad. 1, 6, 24. iam illud non sunt admonendi - ut animum advertant, quum iuvare alios velint, ne quos offendant, Off. 2, 19, 68. nam iam illud minime mirum est, Mamertinos, a quo summum beneficium acceperant - eius capiti litteris suis pepercisse, II. Verr. 5, 19, 48. nam plebeios nobiles iam eisdem initiatos esse sacris et contemnere plebem, ex quo contemni patribus desierint, coepisse, Liv. 22, 34, 8. quod valens et durum a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, et a praecordiis, iam ipsum quoque cartilagine mollitum, terminatur, Cels. 8, 1. somniorum et superstitionum colores ipsa iam facilitate auctoritatem perdiderunt, Quint. 4, 2, 94. quae cum ita sint, ego iam hinc praedico, patres conscripti, me exercitu eo, qui nunc est, rem publicam administraturum, 40, 35, 14. u. vgl. 8, 7, 7. eoque iam Poppaeam Sabinam principale scortum, ut apud conscium libidinum deposuerat, donec Octaviam uxorem amoliretur, Tac. H. 1, 13; — neben *Adjectiven* u. ihren *Adverb.*: itaque nubit Oppianico continuo Sassia laetanti iam animo et spe optima confirmato, Cic. Cluent. 9, 28. „non scire“ quidem barbarum iam videtur, „nescire“ dulcius, Or. 47, 157. quamquam haec quidem iam tolerabilia videbantur, etsi aequabiliter in rem publicam, in privatos - irruebat, Mil. 28, 76. iam vero de legibus instituendis, de bello, de pace - dicant vel Graeci, si volunt, Lycurgum aut Solonem - scisse melius quam Hyperidem aut Demosthenem, perfectos iam homines in dicendo et perpolitos vel cet., dOr. 1, 13, 58. ad humanitatem atque mansuetudinem revocavit animos hominum studiis bellandi iam immanes ac feros, Rep. 2, 14, 27; urbe eorum (Ausetanorum) obsessa Lacetanos auxilium finitimis ferentes nocte haud procul iam urbe, cum intrare vellent, excepit insidiis, Liv. 21, 61, 8. u. vgl. 1, 12, 8. 21, 61, 8. 28, 26, 7. nil intemptatum Selius, nil linquit inausum, cenandum quotiens iam videt esse domi, Mart. 2, 14, 1; — neben *Comparat.* (eben, schon, noch, wie etiam): hic iam plura non dicam, Cic. Pomp. 9, 24. inde conciliata facilitatis clementiaeque fama non ad maritimos modo populos, sed in mediterraneis quoque ac montanis ad ferociores iam gentes valuit, Liv. 21, 60, 4. et iam magis insignis et sordibus et facie reorum turba Manliana erat, 6, 16, 8. u. vgl. 1, 8, 16. 2, 7, 3. 6, 6, 1. 8, 3, 75. 21, 37, 5. 21, 48, 4; talibus incensa est iuvenum sententia dictis iam magis atque magis, Virg. A. 12, 238. et iam iamque magis cunctantem flectere sermo coeperat, 12, 940; duodecim annorum adsuetudine perviis Alpibus factis inter mitiora iam hominum transibat ingenia, Liv. 27, 39, 7. una iam potior cunctis sedit sententia, Stat. Theb. 2, 368; — nach *ut*, *si*, *nisi*, *quum*, *donec*: atqui vereor, ne istam causam nemo noscat tibique semper dicendum sit, et eo magis, quod te ipse mutasti et aliud dicendi instituisti genus, ut - a contentionibus, quibus summis uti solebas, cotidie relaxes aliquid, ut iam oratio tua non multum a philosophorum lenitate absit, Cic. Leg. 1, 4, 11. parent autem huic caelesti descriptioni mentique divinae et praepotenti deo, ut iam universus hic mundus una civitas sit communis deorum atque hominum existimanda, 1, 7, 23. diserti deformitate agendi multi infantes putati sunt, ut iam non sine causa Demosthenes tribuerit et primas et secundas et tertias actioni, Or. 17, 56; si nihil est quod tam miseros faciat quam impietas et scelus, ut iam omnes insipientes sint miseri, quod profecto sunt, non est tamen aeque miser, qui patriae consulit et is, qui illam exstinctam cupit, Fin. 4, 24, 66. at enim, ut iam ita sint haec, quid ad vos, Romani? Liv. 34, 32, 13. iuventutem, ut iam Macedonia deficiat, velut ex perenni fonte unde hauriat, Thraciam subiectam esse, 42, 12, 10. neque equites armis equisque salvis tantam vim fluminis superasse veri simile est, ut iam Hispanos omnes inflati transvexerint utres, 21, 47, 5. ni forte satius est exspectare victoris arbitrium et - precarium accipere regnum nationis unius: ut iam malit ille gloriae suae quam irae obsequi, Curt. 5, 25 (8), 12; is te iam, Catilina, comprehendi, si interfici iussero, credo, erit verendum mihi, ne cet., Cic. Cat. 1, 2, 5. quasi vero intelligant, qualis sit in ipso corpore, quae conformatio, quae magnitudo, qui locus, vel, si iam possent in homine vivo cerni omnia, quae nunc tecta sunt, casurusne in conspectum videatur animus, an tanta sit eius tenuitas, ut fugiat aciem, Tusc. 1, 22, 50. mittere me Stygias si iam voluisset ad undas Caesar, in hoc vestra non eguisset ope, Ov. Trist. 1, 2, 65. si tibi iam reditusque placent patriique penates, non ego sum classi sarcina magna tuae, Her. 3, 67. quod ea oppida, si iam redderentur sibi, spoliata et deserta redditurus esset, Liv. 39, 25, 7; ignoscite Cethegi adulescentiae, nisi iterum iam patriae bellum fecit, Sall. Cat. 52, 32; quod cum ita sit, quae malum! ratio est expertis alia experiri, cum iam, ut virtus vestra transire alio possit, fortuna certe loci huius transferri non possit? Liv. 5, 54, 6; radere, donec iam aliquid cruoris ostendatur, Cels. 8, 2. illa utique capite fracto servanda sunt, ut, donec iam valida cicatrix erit, vitentur sol, ventus, 8, 4. ergo quotidie quoque resolvetur, donec iam cerato aut malagmate possimus esse contenti, 8, 9, 1; — ferner: *non* (nec u. dgl.) *iam - sed -* oder: *iam non - sed* (tamen) u. ohne Adversativpartikel: venisse tempus aiebant non iam ut commoda sua, sed ut vitam salutemque totius provinciae defenderem, Cic. DiC. 1, 3. non iam de vita P. Sullae, iudices, sed de sepultura contenditur: vita erepta est superiore iudicio, nunc ne corpus eiiciatur laboramus, Sull. 31, 89. hic si quid erit offensum, omnes homines non iam ex eodem ordine alios magis idoneos, quod fieri non potest, sed alium omnino ordinem ad res iudicandas quaerendum arbitrabuntur, I. Verr. 16, 49. cum uxor non iam ut ante blanditiis satis potentibus ad ani-

49. catus idem per apertum fugientes agitato grege cervos iaculari, Hor. Od. 3, 12, 13. rubente dextera sacras iaculatus arces terruit urbem, 1, 2, 3. Juppiter igne suos lucos iaculatur et arces, Ov. Am. 3, 3, 35. aëra si misso liquidum iaculabere disco, Ib. 585. u. vgl. bildl. b. Lucr. 4, 1052 sqq. — β) übtr.: quid brevi fortes iaculamur aevo multa? Hor. Od. 2, 16, 17.

iăcŭlus, a, um (iacio), **zum Werfen-, Schleudern geeignet, Wurf-**, quasi in piscinam rete qui iaculum parat, Plaut. Truc. 1, 1, 14., aber: iubeas una opera me piscari in aëre [et] venari autem reticulo in medio mari, As. 1, 1, 85 sq., wo früher rete iaculo gelesen wurde. Sonst *Subst.* 1) **iăcŭlus**, i, *m.* a) zw. vom **Wurffeil**: iaculi, quibus capulantur (vituli), lanatis pellibus involuti sint, Col. 6, 2, 4., wo *Schneid.* laquei nach den besten Handschriften hergestellt hat. — b) von der **Pfeil- od. Baumschlange**, iaculum ex arborum ramis vibrari nec pedibus tantum pavendas serpentes sed et missili volare tormento, Plin. 8, 23 (35), 85. u. vgl.: ecce procul saevus sterilis se robore trunci torsit et immisit (iaculum vocat Africa) serpens, Lucan. 9, 822. und schon: natrix violator aquae iaculique volucres, 9, 720. — 2) **iăcŭlum**, i, *n.*, zunächst a) im Allg. vom **Wurfnetz**, hic iaculo pisces, illa capiuntur ab hamis, Ov. AA. 1, 763. u. so Auson. Epist. 4, 56; auch von dem Netz, dessen sich der gladiator retiarius bedient, Isid. Orig. 18, 54; von andern Dingen, die geworfen oder geschleudert werden: testam plano situ digitis comprehensam inclinem ipsum atque humilem quantum potest super undas inrotare, ut illud iaculum vel dorsum maris raderet vel enataret, Minuc. Fel. Oct. 3. telis fulminum et missilium caelestium iaculis ignescit (aër), Apul. Mund. 3. Horae pulcherrimae, quae iaculis floris serti et soluti deam suam propitiantes scitissimum construxerant chorum, M. 10, 32. — b) vorzugsw. der **Wurfspieß**, vgl.: iaculum, quod ut iaciatur fit, Varr. LL. 5, 115. iaculum cum ammento Aetolum Martis filium (invenisse dicunt), Plin. 7, 56 (57), 201. u. Namen der verschiedenen Arten bei Gell. 10, 25, 2. — Neben ähnlichen Waffen zum Wurfe: hic iaculo bonus, hic longe fallente sagitta, Virg. A. 9, 572. u. so 10, 754. ocior et iaculo et ventos aequante sagitta, 10, 248. iaculo incedit melior levibusque sagittis, 5, 68. quem miserat Ida venatrix iaculo celerem levibusque sagittis, 9, 178. u. so neben sagittae, Cic. Tusc. 1, 42, 101. hic confixum ferrea texit telorum seges et iaculis increvit acutis, Virg. A. 3, 46. tum Bitian (sternit) - non iaculo (neque enim iaculo vitam ille dedisset), sed magnum stridens contorta phalarica venit cet., 9, 704. caestibus et iaculis et misso pondere saxi bracchia per lusus experienda dabant, Ov. Fast. 2, 367. hi iaculis, illi certant defendere saxis, Virg. A. 10, 130. saepe disco, saepe trans finem iaculo nobilis expedito, Hor. Od. 1, 8, 11. pugnabant iaculo dum Thraces, Jazyges arcu, Ov. Ib. 133. integer vitae scelerisque purus non eget Mauris iaculis neque arcu, Hor. Od. 1, 22, 1 sq. u. vgl. die Epitheta: acutum, Ov. Fast. 2, 187. Virg. A. 11, 574. 10, 868. leve, 12, 354. VFlacc. 5, 610. velox, Virg. G. 2, 530. — Verbindungen: infelix fugit in iaculo stridente Camilla, A. 11, 563; — ad depellendos iaculum dum quaereret hostes, Claud. Gig. 102. iaculo fratris de corpore rapto Aenean petit, Virg. A. 10, 342. eis parmae breviores quam equestres et septena iacula quaternos longa pedes data praefixa ferro, Liv. 26, 4, 4. bina iacula gestantes, Suet. Caes. 84. dextra movet iaculum, Claud. BGild. 438. totis iaculum dirige viribus, Sen. Hipp. 813. qui iaculum emittit iaculari dicitur, Quint. 8, 2, 5. ceteri ab iaculis eminus emissis corpora tegere, Sall. J. 101, 4. plerosque iacula tormentis aut manu emissa volnerabant, 57, 6. fervefacta iacula in casas - iacere coeperunt, Caes. BG. 5, 43, 1. Antiphaten - coniecto sternit iaculo, Virg. A. 9, 698. inter legionarios iacula coniiciunt, Auct. BAfr. 14, 2. iaculum - torquet in hostem, Virg. A. 10, 585. u. so Juv. 5, 155. Claud. Nupt. Hon. et Mar. 6. iaculum attorquens emisit in auras, Virg. A. 9, 52. intorquens iaculum, 10, 323. iac. vibrans, Claud. BGet. 464. iacula complura - in hostem ingerebant, Curt. 8, 47 (13), 3; — iaculo gens apta levi, VFlacc. 5, 610; — iaculo palmas armavit, Virg. A. 11, 574. manusque ambas iaculis oneravit, 10, 868. Acestes horridus in iaculis et pelle Lybistidis ursae, 5, 37. u. so: horrentem iaculis et parmae luce coruscum, VFlacc. 1, 486. velocem iaculo - Camillam circuit, Virg. A. 11, 760. veloces iaculo cervos cursuque fatigat, 5, 253. si Hannibal ad portas venisset murumque iaculo traiecisset, Cic. Fin. 4, 9, 22; manusque ambas iaculis oneravit acutis, Virg. A. 10, 568. aprum iaculis desuper petiit, Suet. Tib. 72. iaculisque feras agitare solebat, Ov. Fast. 6, 809. sed iaculis tutisque procul clamoribus instant, Virg. A. 10, 713. Poenus iaculis obtexitur aër, Claud. Laud. Stil. 258. ut - clauderet multitudine sua exercitum Caesaris atque perturbatum iaculis configeret, Auct. BAfr. 59, 6. cum - propius non accederent et singulari genere pugnae uterentur eosque iaculis convulnerare satis esse existimarent, 69, 5.

iam, *Adv.* (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 364 f. II. p. 204. p. 230), weist zunächst auf das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, sei es dem Gedanken od. der Zeit nach hin, **eben, gerade.** Daran knüpft sich theils das unmittelbare Anreihen, der unmittelbare Uebergang, die unmittelbare Folge, bes. Schlußfolge an, **nun**, theils das unmittelbare Eintreten eines Verhältnisses nach dem anderen in der Zeit, sei es erwartet od. unerwartet, **nun, erst, bereits, schon**, und mit dem Nebenbegriff der Schnelligkeit, **eben, gleich, sofort.** Also

I) in Bezug auf Verhältnisse des Denkens, 1) das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, **eben, gerade, ja**, neben *Pronom.* u. ihren *Adverb.*: iam hoc quoque iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis ut quaeque causa difficillima est, ita deterrimus obscurissimusque patronus adhibetur, Cic. Cluent. 21, 57. iam

hoc fere sic fieri solere accepimus, ut regum adflictae fortunae facile multorum opes adliciant ad misericordiam, Pomp. 9, 24. sed quod ex utroque (näml. der vis u. materia), id iam corpus et quasi qualitatem quamdam nominabant, Acad. 1, 6, 24. iam illud non sunt admonendi - ut animum advertant, quum iuvare alios velint, ne quos offendant, Off. 2, 19, 68. nam iam illud minime mirum est, Mamertinos, a quo summum beneficium acceperant - eius capiti litteris suis pepercisse, II. Verr. 5, 19, 48. nam plebeios nobiles iam eisdem initiatos esse sacris et contemnere plebem, ex quo contemni patribus desierint, coepisse, Liv. 22, 34, 8. quod valens et durum a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, et a praecordiis, iam ipsum quoque cartilagine mollitum, terminatur, Cels. 8, 1. somniorum et superstitionum colores ipsa iam facilitate auctoritatem perdiderunt, Quint. 4, 2, 94. quae cum ita sint, ego iam hinc praedico, patres conscripti, me exercitu eo, qui nunc est, rem publicam administraturum, 40, 35, 14. u. vgl. 8, 7, 7. eoque iam Poppaeam Sabinam principale scortum, ut apud conscium libidinum deposuerat, donec Octaviam uxorem amoliretur, Tac. H. 1, 13; — neben *Adjectiven* u. ihren *Adverb.*: itaque nubit Oppianico continuo Sassia laetanti iam animo et spe optima confirmato, Cic. Cluent. 9, 28. „non scire“ quidem barbarum iam videtur, „nescire“ dulcius, Or. 47, 157. quamquam haec quidem iam tolerabilia videbantur, etsi aequabiliter in rem publicam, in privatos - irruebat, Mil. 28, 76. iam vero de legibus instituendis, de bello, de pace - dicant vel Graeci, si volunt, Lycurgum aut Solonem - scisse melius quam Hyperidem aut Demosthenem, perfectos iam homines in dicendo et perpolitos vel cet., dOr. 1, 13, 58. ad humanitatem atque mansuetudinem revocavit animos hominum studiis bellandi iam immanes ac feros, Rep. 2, 14, 27; urbe eorum (Ausetanorum) obsessa Lacetanos auxilium finitimis ferentes nocte haud procul iam urbe, cum intrare vellent, excepit insidiis, Liv. 21, 61, 8. u. vgl. 1, 12, 8. 21, 61, 8. 28, 26, 7. nil intemptatum Selius, nil linquit inausum, cenandum quotiens iam videt esse domi, Mart. 2, 14, 1; — neben *Comparat.* (eben, schon, noch, wie etiam): hic iam plura non dicam, Cic. Pomp. 9, 24. inde conciliata facilitatis clementiaeque fama non ad maritimos modo populos, sed in mediterraneis quoque ac montanis ad ferociores iam gentes valuit, Liv. 21, 60, 4. et iam magis insignis et sordibus et facie reorum turba Manliana erat, 6, 16, 8. u. vgl. 1, 8, 16. 2, 7, 3. 6, 6, 1. 8, 3, 75. 21, 37, 5. 21, 48, 4; talibus incensa est iuvenum sententia dictis iam magis atque magis, Virg. A. 12, 238. et iam iamque magis cunctantem flectere sermo coeperat, 12, 940; duodecim annorum adsuetudine perviis Alpibus factis inter mitiora iam hominum transibat ingenia, Liv. 27, 39, 7. una iam potior cunctis sedit sententia, Stat. Theb. 2, 368; — nach *ut*, *si*, *nisi*, *quum*, *donec*: atqui vereor, ne istam causam nemo noscat tibique semper dicendum sit, et eo magis, quod te ipse mutasti et aliud dicendi instituisti genus, ut - a contentionibus, quibus summis uti solebas, cotidie relaxes aliquid, ut iam oratio tua non multum a philosophorum lenitate absit, Cic. Leg. 1, 4, 11. parent autem huic caelesti descriptioni mentique divinae et praepotenti deo, ut iam universus hic mundus una civitas sit communis deorum atque hominum existimanda, 1, 7, 23. diserti deformitate agendi multi infantes putati sunt, ut iam non sine causa Demosthenes tribuerit et primas et secundas et tertias actioni, Or. 17, 56; si nihil est quod tam miseros faciat quam impietas et scelus, ut iam omnes insipientes sint miseri, quod profecto sunt, non est tamen aeque miser, qui patriae consulit et is, qui illam exstinctam cupit, Fin. 4, 24, 66. at enim, ut iam ita sint haec, quid ad vos, Romani? Liv. 34, 32, 13. iuventutem, ut iam Macedonia deficiat, velut ex perenni fonte unde hauriat, Thraciam subiectam esse, 42, 12, 10. neque equites armis equisque salvis tantam vim fluminis superasse veri simile est, ut iam Hispanos omnes inflati transvexerint utres, 21, 47, 5. ni forte satius est exspectare victoris arbitrium et - precarium accipere regnum nationis unius: ut iam malit ille gloriae suae quam irae obsequi, Curt. 5, 25 (8), 12; iste iam, Catilina, comprehendi, si interfici iussero, credo, erit verendum mihi, ne cet., Cic. Cat. 1, 2, 5. quasi vero intelligant, qualis sit in ipso corpore, quae conformatio, quae magnitudo, qui locus, vel, si iam possent in homine vivo cerni omnia, quae nunc tecta sunt, casurusne in conspectum videatur animus, an tanta sit eius tenuitas, ut fugiat aciem, Tusc. 1, 22, 50. mittere me Stygias si iam voluisset ad undas Caesar, in hoc vestra non eguisset ope, Ov. Trist. 1, 2, 65. si tibi iam reditusque placent patriique penates, non ego sum classi sarcina magna tuae, Her. 3, 67. quod ea oppida, si iam redderentur sibi, spoliata et deserta redditurus esset, Liv. 39, 25, 7; ignoscite Cethegi adulescentiae, nisi iterum iam patriae bellum fecit, Sall. Cat. 52, 32; quod cum ita sit, quae malum! ratio est expertis alia experiri, cum iam, ut virtus vestra transire alio possit, fortuna certe loci huius transferri non possit? Liv. 5, 54, 6; radere, donec iam aliquid cruoris ostendatur, Cels. 8, 2. illa utique capite fracto servanda sunt, ut, donec iam valida cicatrix erit, vitentur sol, ventus, 8, 4. ergo quotidie quoque resolvetur, donec iam cerato aut malagmate possimus esse contenti, 8, 9, 1; — ferner: *non* (nec u. dgl.) *iam - sed -* oder: *iam non - sed* (tamen) u. ohne Adversativpartikel: venisse tempus aiebant non iam ut commoda sua, sed ut vitam salutemque totius provinciae defenderem, Cic. DiC. 1, 3. non iam de vita P. Sullae, iudices, sed de sepultura contenditur: vita erepta est superiore iudicio, nunc ne corpus eiiciatur laboramus, Sull. 31, 89. hic si quid erit offensum, omnes homines non iam ex eodem ordine alios magis idoneos, quod fieri non potest, sed alium omnino ordinem ad res iudicandas quaerendum arbitrabuntur, I. Verr. 16, 49. cum uxor non iam ut ante blanditiis satis potentibus ad ani-

49. catus idem per apertum fugientes agitato grege cervos iaculari, Hor. Od. 3, 12, 13. rubente dextera sacras iaculatus arces terruit urbem, 1, 2, 3. Juppiter igne suos lucos iaculatur et arces, Ov. Am. 3, 3, 35. aëra si misso liquidum iaculabere disco, Ib. 585. u. vgl. bildl. b. Lucr. 4, 1052 sqq. — β) übtr.: quid brevi fortes iaculamur aevo multa? Hor. Od. 2, 16, 17.

iăcŭlus, a, um (iacio), **zum Werfen-, Schleudern geeignet, Wurf-**, quasi in piscinam rete qui iaculum parat, Plaut. Truc. 1, 1, 14., aber: iubeas una opera me piscari in aëre [et] venari autem reticulo in medio mari, As. 1, 1, 85 sq., wo früher rete iaculo gelesen wurde. Sonst *Subst.* 1) **iăcŭlus**, i, *m.* a) zw. vom **Wurfseil**: iaculi, quibus capulantur (vituli), lanatis pellibus involuti sint, Col. 6, 2, 4., wo *Schneid.* laquei nach den besten Handschriften hergestellt hat. — b) von der **Pfeil- od. Baumschlange**, iaculum ex arborum ramis vibrari nec pedibus tantum pavendas serpentes sed et missili volare tormento, Plin. 8, 23 (35), 85. u. vgl.: ecce procul saevus sterilis se robore trunci torsit et immisit (iaculum vocat Africa) serpens, Lucan. 9, 822. und schon: natrix violator aquae iaculique volucres, 9, 720. — 2) **iăcŭlum**, i, *n.*, zunächst a) im Allg. vom **Wurfnetz**, hic iaculo pisces, illa capiuntur ab hamis, Ov. AA. 1, 763. u. so Auson. Epist. 4, 56; auch von dem Netz, dessen sich der gladiator retiarius bedient, Isid. Orig. 18, 54; von andern Dingen, die geworfen oder geschleudert werden: testam plano situ digitis comprehensam inclinem ipsum atque humilem quantum potest super undas inrotare, ut illud iaculum vel dorsum maris raderet vel enataret, Minuc. Fel. Oct. 3. telis fulminum et missilium caelestium iaculis ignescit (aër), Apul. Mund. 3. Horae pulcherrimae, quae iaculis floris serti et soluti deam suam propitiantes scitissimum construxerant chorum, M. 10, 32. — b) vorzugsw. der **Wurfspieß**, vgl.: iaculum, quod ut iaciatur fit, Varr. LL. 5, 115. iaculum cum ammento Aetolum Martis filium (invenisse dicunt), Plin. 7, 56 (57), 201. u. Namen der verschiedenen Arten bei Gell. 10, 25, 2. — Neben ähnlichen Waffen zum Wurfe: hic iaculo bonus, hic longe fallente sagitta, Virg. A. 9, 572. u. so 10, 754. ocior et iaculo et ventos aequante sagitta, 10, 248. iaculo incedit melior levibusque sagittis, 5, 68. quem miserat Ida venatrix iaculo celerem levibusque sagittis, 9, 178. u. so neben sagittae, Cic. Tusc. 1, 42, 101. hic confixum ferrea texit telorum seges et iaculis increvit acutis, Virg. A. 3, 46. tum Bitian (sternit) - non iaculo (neque enim iaculo vitam ille dedisset), sed magnum stridens contorta phalarica venit cet., 9, 704. caestibus et iaculis et misso pondere saxi bracchia per lusus experienda dabant, Ov. Fast. 2, 367. hi iaculis, illi certant defendere saxis, Virg. A. 10, 130. saepe disco, saepe trans finem iaculo nobilis expedito, Hor. Od. 1, 8, 11. pugnabant iaculo dum Thraces, Jazyges arcu, Ov. Ib. 133. integer vitae scelerisque purus non eget Mauris iaculis neque arcu, Hor. Od. 1, 22, 1 sq. u. vgl. die Epitheta: acutum, Ov. Fast. 2, 187. Virg. A. 11, 574. 10, 868. leve, 12, 354. VFlacc. 5, 610. velox, Virg. G. 2, 530. — Verbindungen: infelix fugit in iaculo stridente Camilla, A. 11, 563; — ad depellendos iaculum dum quaereret hostes, Claud. Gig. 102. iaculo fratris de corpore rapto Aenean petit, Virg. A. 10, 342. eis parmae breviores quam equestres et septena iacula quaternos longa pedes data praefixa ferro, Liv. 26, 4, 4. bina iacula gestantes, Suet. Caes. 84. dextra movet iaculum, Claud. BGild. 438. totis iaculum dirige viribus, Sen. Hipp. 813. qui iaculum emittit iaculari dicitur, Quint. 8, 2, 5. ceteri ab iaculis eminus emissis corpora tegere, Sall. J. 101, 4. plerosque iacula tormentis aut manu emissa volnerabant, 57, 6. fervefacta iacula in casas - iacere coeperunt, Caes. BG. 5, 43, 1. Antiphaten - coniecto sternit iaculo, Virg. A. 9, 698. inter legionarios iacula coniiciunt, Auct. BAfr. 14, 2. iaculum - torquet in hostem, Virg. A. 10, 585. u. so Juv. 5, 155. Claud. Nupt. Hon. et Mar. 6. iaculum attorquens emisit in auras, Virg. A. 9, 52. intorquens iaculum, 10, 323. iac. vibrans, Claud. BGet. 464. iacula complura - in hostem ingerebant, Curt. 8, 47 (13), 3; — iaculo gens apta levi, VFlacc. 5, 610; — iaculo palmas armavit, Virg. A. 11, 574. manusque ambas iaculis oneravit, 10, 868. Acestes horridus in iaculis et pelle Lybistidis ursae, 5, 37. u. so: horrentem iaculis et parmae luce coruscum, VFlacc. 1, 486. velocem iaculo - Camillam circuit, Virg. A. 11, 760. veloces iaculo cervos cursuque fatigat, 5, 253. si Hannibal ad portas venisset murumque iaculo traiecisset, Cic. Fin. 4, 9, 22; manusque ambas iaculis oneravit acutis, Virg. A. 10, 568. aprum iaculis desuper petiit, Suet. Tib. 72. iaculisque feras agitare solebat, Ov. Fast. 6, 809. sed iaculis tutisque procul clamoribus instant, Virg. A. 10, 713. Poenus iaculis obtexitur aër, Claud. Laud. Stil. 258. ut - clauderet multitudine sua exercitum Caesaris atque perturbatum iaculis configeret, Auct. BAfr. 59, 6. cum - propius non accederent et singulari genere pugnae uterentur eosque iaculis convulnerare satis esse existimarent, 69, 5.

iam, *Adv.* (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 364 f. II. p. 204. p. 230), weist zunächst auf das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, sei es dem Gedanken od. der Zeit nach hin, **eben, gerade**. Daran knüpft sich theils das unmittelbare Anreihen, der unmittelbare Uebergang, die unmittelbare Folge, bes. Schlußfolge an, **nun**, theils das unmittelbare Eintreten eines Verhältnisses nach dem anderen in der Zeit, sei es erwartet od. unerwartet, **nun, erst, bereits, schon**, und mit dem Nebenbegriff der Schnelligkeit, **eben, gleich, sofort**. Also

I) in Bezug auf Verhältnisse des Denkens, 1) das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, **eben, gerade, ja**, neben *Pronom.* u. ihren *Adverb.*: iam hoc quoque iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis ut quaeque causa difficillima est, ita deterrimus obscurissimusque patronus adhibetur, Cic. Cluent. 21, 57. iam

hoc fere sic fieri solere accepimus, ut regum adflictae fortunae facile multorum opes adliciant ad misericordiam, Pomp. 9, 24. sed quod ex utroque (näml. der vis u. materia), id iam corpus et quasi qualitatem quamdam nominabant, Acad. 1, 6, 24. iam illud non sunt admonendi - ut animum advertant, quum iuvare alios velint, ne quos offendant, Off. 2, 19, 68. nam iam illud minime mirum est, Mamertinos, a quo summum beneficium acceperant - eius capiti litteris suis pepercisse, II. Verr. 5, 19, 48. nam plebeios nobiles iam eisdem initiatos esse sacris et contemnere plebem, ex quo contemni patribus desierint, coepisse, Liv. 22, 34, 8. quod valens et durum a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, et a praecordiis, iam ipsum quoque cartilagine mollitum, terminatur, Cels. 8, 1. somniorum et superstitionum colores ipsa iam facilitate auctoritatem perdiderunt, Quint. 4, 2, 94. quae cum ita sint, ego iam hinc praedico, patres conscripti, me exercitu eo, qui nunc est, rem publicam administraturum, 40, 35, 14. u. vgl. 8, 7, 7. eoque iam Poppaeam Sabinam principale scortum, ut apud conscium libidinum deposuerat, donec Octaviam uxorem amoliretur, Tac. H. 1, 13; — neben *Adjectiven* u. ihren *Adverb.*: itaque nubit Oppianico continuo Sassia laetanti iam animo et spe optima confirmato, Cic. Cluent. 9, 28. „non scire" quidem barbarum iam videtur, „nescire" dulcius, Or. 47, 157. quamquam haec quidem iam tolerabilia videbantur, etsi aequabiliter in rem publicam, in privatos - irruebat, Mil. 28, 76. iam vero de legibus instituendis, de bello, de pace - dicant vel Graeci, si volunt, Lycurgum aut Solonem - scisse melius quam Hyperidem aut Demosthenem, perfectos iam homines in dicendo et perpolitos vel cet., dOr. 1, 13, 58. ad humanitatem atque mansuetudinem revocavit animos hominum studiis bellandi iam immanes ac feros, Rep. 2, 14, 27; urbe eorum (Ausetanorum) obsessa Lacetanos auxilium finitimis ferentes nocte haud procul iam urbe, cum intrare vellent, excepit insidiis, Liv. 21, 61, 8. u. vgl. 1, 12, 8. 21, 61, 8. 28, 26, 7. nil intemptatum Selius, nil linquit inausum, cenandum quotiens iam videt esse domi, Mart. 2, 14, 1; — neben *Comparat.* (eben, schon, noch, wie etiam): hic iam plura non dicam, Cic. Pomp. 9, 24. inde conciliata facilitatis clementiaeque fama non ad maritimos modo populos, sed in mediterraneis quoque ac montanis ad ferociores iam gentes valuit, Liv. 21, 60, 4. et iam magis insignis et sordibus et facie reorum turba Manliana erat, 6, 16, 8. u. vgl. 1, 8, 16. 2, 7, 3. 6, 6, 1. 8, 3, 75. 21, 37, 5. 21, 48, 4; talibus incensa est iuvenum sententia dictis iam magis atque magis, Virg. A. 12, 238. et iam iamque magis cunctantem flectere sermo coeperat, 12, 940; duodecim annorum adsuetudine perviis Alpibus factis inter mitiora iam hominum transibat ingenia, Liv. 27, 39, 7. una iam potior cunctis sedit sententia, Stat. Theb. 2, 368; — nach *ut*, *si*, *nisi*, *quum*, *donec*: atqui vereor, ne istam causam nemo noscat tibique semper dicendum sit, et eo magis, quod te ipse mutasti et aliud dicendi instituisti genus, ut - a contentionibus, quibus summis uti solebas, cotidie relaxes aliquid, ut iam oratio tua non multum a philosophorum lenitate absit, Cic. Leg. 1, 4, 11. parent autem huic caelesti descriptioni mentique divinae et praepotenti deo, ut iam universus hic mundus una civitas sit communis deorum atque hominum existimanda, 1, 7, 23. diserti deformitate agendi multi infantes putati sunt, ut iam non sine causa Demosthenes tribuerit et primas et secundas et tertias actioni, Or. 17, 56; si nihil est quod tam miseros faciat quam impietas et scelus, ut iam omnes insipientes sint miseri, quod profecto sunt, non est tamen aeque miser, qui patriae consulit et is, qui illam exstinctam cupit, Fin. 4, 24, 66. at enim, ut iam ita sint haec, quid ad vos, Romani? Liv. 34, 32, 13. iuventutem, ut iam Macedonia deficiat, velut ex perenni fonte unde hauriat, Thraciam subiectam esse, 42, 12, 10. neque equites armis equisque salvis tantam vim fluminis superasse veri simile est, ut iam Hispanos omnes inflati transvexerint utres, 21, 47, 5. ni forte satius est exspectare victoris arbitrium et - precarium accipere regnum nationis unius: ut iam malit ille gloriae suae quam irae obsequi, Curt. 5, 25 (8), 12; is te iam, Catilina, comprehendi, si interfici iussero, credo, erit verendum mihi, ne cet., Cic. Cat. 1, 2, 5. quasi vero intelligant, qualis sit in ipso corpore, quae conformatio, quae magnitudo, qui locus, vel, si iam possent in homine vivo cerni omnia, quae nunc tecta sunt, casurusne in conspectum videatur animus, an tanta sit eius tenuitas, ut fugiat aciem, Tusc. 1, 22, 50. mittere me Stygias si iam voluisset ad undas Caesar, in hoc vestra non eguisset ope, Ov. Trist. 1, 2, 65. si tibi iam reditusque placent patriique penates, non ego sum classi sarcina magna tuae, Her. 3, 67. quod ea oppida, si iam redderentur sibi, spoliata et deserta redditurus esset, Liv. 39, 25, 7; ignoscite Cethegi adulescentiae, nisi iterum iam patriae bellum fecit, Sall. Cat. 52, 32; quod cum ita sit, quae malum! ratio est expertis alia experiri, cum iam, ut virtus vestra transire alio possit, fortuna certe loci huius transferri non possit? Liv. 5, 54, 6; radere, donec iam aliquid cruoris ostendatur, Cels. 8, 2. illa utique capite fracto servanda sunt, ut, donec iam valida cicatrix erit, vitentur sol, ventus, 8, 4. ergo quotidie quoque resolvetur, donec iam cerato aut malagmate possimus esse contenti, 8, 9, 1; — ferner: *non* (nec u. dgl.) *iam* - *sed* - oder: *iam non* - *sed* (tamen) u. ohne Adversativpartikel: venisse tempus aiebant non iam ut commoda sua, sed ut vitam salutemque totius provinciae defenderem, Cic. DiC. 1, 3. non iam de vita P. Sullae, iudices, sed de sepultura contenditur: vita erepta est superiore iudicio, nunc ne corpus eiiciatur laboramus, Sull. 31, 89. hic si quid erit offensum, omnes homines non iam ex eodem ordine alios magis idoneos, quod fieri non potest, sed alium omnino ordinem ad res iudicandas quaerendum arbitrabuntur, I. Verr. 16, 49. cum uxor non iam ut ante blanditiis satis potentibus ad ani-

49. catus idem per apertum fugientes agitato grege cervos iaculari, Hor. Od. 3, 12, 13. rubente dextera sacras iaculatus arces terruit urbem, 1, 2, 3. Juppiter igne suos lucos iaculatur et arces, Ov. Am. 3, 3, 35. aëra si misso liquidum iaculabere disco, Ib. 585. u. vgl. bildl. b. Lucr. 4, 1052 sqq. — β) übtr.: quid brevi fortes iaculamur aevo multa? Hor. Od. 2, 16, 17.

iăcŭlus, a, um (iacio), **zum Werfen-, Schleudern geeignet, Wurf-**, quasi in piscinam rete qui iaculum parat, Plaut. Truc. 1, 1, 14., aber: iubeas una opera me piscari in aëre [et] venari autem reticulo in medio mari, As. 1, 1, 85 sq., wo früher rete iaculo gelesen wurde. Sonst *Subst.* 1) **iăcŭlus**, i, *m.* a) zw. vom **Wurfseil**: iaculi, quibus capulantur (vituli), lanatis pellibus involuti sint, Col. 6, 2, 4., wo *Schneid.* laquei nach den besten Handschriften hergestellt hat. — b) von der **Pfeil- od. Baumschlange**, iaculum ex arborum ramis vibrari nec pedibus tantum pavendas serpentes sed et missili volare tormento, Plin. 8, 23 (35), 85. u. vgl.: ecce procul saevus sterilis se robore trunci torsit et immisit (iaculum vocat Africa) serpens, Lucan. 9, 822. und schon: natrix violator aquae iaculique volucres, 9, 720. — 2) **iăcŭlum**, i, *n.*, zunächst a) im Allg. vom **Wurfnetz**, hic iaculo pisces, illa capiuntur ab hamis, Ov. AA. 1, 763. u. so Auson. Epist. 4, 56; auch von dem Netz, dessen sich der gladiator retiarius bedient, Isid. Orig. 18, 54; von andern Dingen, die geworfen oder geschleudert werden: testam plano situ digitis comprehensam inclinem ipsum atque humilem quantum potest super undas inrotare, ut illud iaculum vel dorsum maris raderet vel enataret, Minuc. Fel. Oct. 3. telis fulminum et missilium caelestium iaculis ignescit (aër), Apul. Mund. 3. Horae pulcherrimae, quae iaculis floris serti et soluti deam suam propitiantes scitissimum construxerant chorum, M. 10, 32. — b) vorzugsw. der **Wurfspieß**, vgl.: iaculum, quod ut iaciatur fit, Varr. LL. 5, 115. iaculum cum ammento Aetolum Martis filium (invenisse dicunt), Plin. 7, 56 (57), 201. u. Namen der verschiedenen Arten bei Gell. 10, 25, 2. — Neben ähnlichen Waffen zum Wurfe: hic iaculo bonus, hic longe fallente sagitta, Virg. A. 9, 572. u. so 10, 754. ocior et iaculo et ventos aequante sagitta, 10, 248. iaculo incedit melior levibusque sagittis, 5, 68. quem miserat Ida venatrix iaculo celerem levibusque sagittis, 9, 178. u. so neben sagittae, Cic. Tusc. 1, 42, 101. hic confixum ferrea texit telorum seges et iaculis increvit acutis, Virg. A. 3, 46. tum Bitian (sternit) - non iaculo (neque enim iaculo vitam ille dedisset), sed magnum stridens contorta phalarica venit cet., 9, 704. caestibus et iaculis et misso pondere saxi bracchia per lusus experienda dabant, Ov. Fast. 2, 367. hi iaculis, illi certant defendere saxis, Virg. A. 10, 130. saepe disco, saepe trans finem iaculo nobilis expedito, Hor. Od. 1, 8, 11. pugnabant iaculo dum Thraces, Jazyges arcu, Ov. Ib. 133. integer vitae scelerisque purus non eget Mauris iaculis neque arcu, Hor. Od. 1, 22, 1 sq. u. vgl. die Epitheta: acutum, Ov. Fast. 2, 187. Virg. A. 11, 574. 10, 868. leve, 12, 354. VFlacc. 5, 610. velox, Virg. G. 2, 530. — Verbindungen: infelix fugit in iaculo stridente Camilla, A. 11, 563; — ad depellendos iaculum dum quaereret hostes, Claud. Gig. 102. iaculo fratris de corpore rapto Aenean petit, Virg. A. 10, 342. eis parmae breviores quam equestres et septena iacula quaternos longa pedes data praefixa ferro, Liv. 26, 4, 4. bina iacula gestantes, Suet. Caes. 84. dextra movet iaculum, Claud. BGild. 438. totis iaculum dirige viribus, Sen. Hipp. 813. qui iaculum emittit iaculari dicitur, Quint. 8, 2, 5. ceteri ab iaculis eminus emissis corpora tegere, Sall. J. 101, 4. plerosque iacula tormentis aut manu emissa volnerabant, 57, 6. fervefacta iacula in casas - iacere coeperunt, Caes. BG. 5, 43, 1. Antiphaten - coniecto sternit iaculo, Virg. A. 9, 698. inter legionarios iacula coniiciunt, Auct. BAfr. 14, 2. iaculum - torquet in hostem, Virg. A. 10, 585. u. so Juv. 5, 155. Claud. Nupt. Hon. et Mar. 6. iaculum attorquens emisit in auras, Virg. A. 9, 52. intorquens iaculum, 10, 323. iac. vibrans, Claud. BGet. 464. iacula complura - in hostem ingerebant, Curt. 8, 47 (13), 3; — iaculo gens apta levi, VFlacc. 5, 610; — iaculo palmas armavit, Virg. A. 11, 574. manusque ambas iaculis oneravit, 10, 868. Acestes horridus in iaculis et pelle Lybistidis ursae, 5, 37. u. so: horrentem iaculis et parmae luce coruscum, VFlacc. 1, 486. velocem iaculo - Camillam circuit, Virg. A. 11, 760. veloces iaculo cervos cursuque fatigat, 5, 253. si Hannibal ad portas venisset murumque iaculo traiecisset, Cic. Fin. 4, 9, 22; manusque ambas iaculis oneravit acutis, Virg. A. 10, 568. aprum iaculis desuper petiit, Suet. Tib. 72. iaculisque feras agitare solebat, Ov. Fast. 6, 809. sed iaculis tutisque procul clamoribus instant, Virg. A. 10, 713. Poenus iaculis obtexitur aër, Claud. Laud. Stil. 258. ut - clauderet multitudine sua exercitum Caesaris atque perturbatum iaculis configeret, Auct. BAfr. 59, 6. cum - propius non accederent et singulari genere pugnae uterentur eosque iaculis convulnerare satis esse existimarent, 69, 5.

iam, *Adv.* (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 364 f. II. p. 204. p. 230), weist zunächst auf das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, sei es dem Gedanken od. der Zeit nach hin, **eben, gerade.** Daran knüpft sich theils das unmittelbare Anreihen, der unmittelbare Uebergang, die unmittelbare Folge, bes. Schlußfolge an, **nun**, theils das unmittelbare Eintreten eines Verhältnisses nach dem anderen in der Zeit, sei es erwartet od. unerwartet, **nun, erst, bereits, schon**, und mit dem Nebenbegriff der Schnelligkeit, **eben, gleich, sofort.** Also

I) in Bezug auf Verhältnisse des Denkens, 1) das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, **eben, gerade, ja**, neben *Pronom.* u. ihren *Adverb.*: iam hoc quoque iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis ut quaeque causa difficillima est, ita deterrimus obscurissimusque patronus adhibetur, Cic. Cluent. 21, 57. iam

hoc fere sic fieri solere accepimus, ut regum adflictae fortunae facile multorum opes adliciant ad misericordiam, Pomp. 9, 24. sed quod ex utroque (näml. der vis u. materia), id iam corpus et quasi qualitatem quamdam nominabant, Acad. 1, 6, 24. iam illud non sunt admonendi - ut animum advertant, quum iuvare alios velint, ne quos offendant, Off. 2, 19, 68. nam iam illud minime mirum est, Mamertinos, a quo summum beneficium acceperant - eius capiti litteris suis pepercisse, II. Verr. 5, 19, 48. nam plebeios nobiles iam eisdem initiatos esse sacris et contemnere plebem, ex quo contemni patribus desierint, coepisse, Liv. 22, 34, 8. quod valens et durum a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, et a praecordiis, iam ipsum quoque cartilagine mollitum, terminatur, Cels. 8, 1. somniorum et superstitionum colores ipsa iam facilitate auctoritatem perdiderunt, Quint. 4, 2, 94. quae cum ita sint, ego iam hinc praedico, patres conscripti, me exercitu eo, qui nunc est, rem publicam administraturum, 40, 35, 14. u. vgl. 8, 7, 7. eoque iam Poppaeam Sabinam principale scortum, ut apud conscium libidinum deposuerat, donec Octaviam uxorem amoliretur, Tac. H. 1, 13; — neben *Adjectiven* u. ihren *Adverb.*: itaque nubit Oppianico continuo Sassia laetanti iam animo et spe optima confirmato, Cic. Cluent. 9, 28. „non scire" quidem barbarum iam videtur, „nescire" dulcius, Or. 47, 157. quamquam haec quidem iam tolerabilia videbantur, etsi aequabiliter in rem publicam, in privatos - irruebat, Mil. 28, 76. iam vero de legibus instituendis, de bello, de pace - dicant vel Graeci, si volunt, Lycurgum aut Solonem - scisse melius quam Hyperidem aut Demosthenem, perfectos iam homines in dicendo et perpolitos vel cet., dOr. 1, 13, 58. ad humanitatem atque mansuetudinem revocavit animos hominum studiis bellandi iam immanes ac feros, Rep. 2, 14, 27; urbe eorum (Ausetanorum) obsessa Lacetanos auxilium finitimis ferentes nocte haud procul iam urbe, cum intrare vellent, excepit insidiis, Liv. 21, 61, 8. u. vgl. 1, 12, 8. 21, 61, 8. 28, 26, 7. nil intemptatum Selius, nil linquit inausum, cenandum quotiens iam videt esse domi, Mart. 2, 14, 1; — neben *Comparat.* (eben, schon, noch, wie etiam): hic iam plura non dicam, Cic. Pomp. 9, 24. inde conciliata facilitatis clementiaeque fama non ad maritimos modo populos, sed in mediterraneis quoque ac montanis ad ferociores iam gentes valuit, Liv. 21, 60, 4. et iam magis insignis et sordibus et facie reorum turba Manliana erat, 6, 16, 8. u. vgl. 1, 8, 16. 2, 7, 3. 6, 6, 1. 8, 3, 75. 21, 37, 5. 21, 48, 4; talibus incensa est iuvenum sententia dictis iam magis atque magis, Virg. A. 12, 238. et iam iamque magis cunctantem flectere sermo coeperat, 12, 940; duodecim annorum adsuetudine perviis Alpibus factis inter mitiora iam hominum transibat ingenia, Liv. 27, 39, 7. una iam potior cunctis sedit sententia, Stat. Theb. 2, 368; — nach *ut*, *si*, *nisi*, *quum*, *donec*: atqui vereor, ne istam causam nemo noscat tibique semper dicendum sit, et eo magis, quod te ipse mutasti et aliud dicendi instituisti genus, ut - a contentionibus, quibus summis uti solebas, cotidie relaxes aliquid, ut iam oratio tua non multum a philosophorum lenitate absit, Cic. Leg. 1, 4, 11. parent autem huic caelesti descriptioni mentique divinae et praepotenti deo, ut iam universus hic mundus una civitas sit communis deorum atque hominum existimanda, 1, 7, 23. diserti deformitate agendi multi infantes putati sunt, ut iam non sine causa Demosthenes tribuerit et primas et secundas et tertias actioni, Or. 17, 56; si nihil est quod tam miseros faciat quam impietas et scelus, ut iam omnes insipientes sint miseri, quod profecto sunt, non est tamen aeque miser, qui patriae consulit et is, qui illam exstinctam cupit, Fin. 4, 24, 66. at enim, ut iam ita sint haec, quid ad vos, Romani? Liv. 34, 32, 13. iuventutem, ut iam Macedonia deficiat, velut ex perenni fonte unde hauriat, Thraciam subiectam esse, 42, 12, 10. neque equites armis equisque salvis tantam vim fluminis superasse veri simile est, ut iam Hispanos omnes inflati transvexerint utres, 21, 47, 5. ni forte satius est exspectare victoris arbitrium et - precarium accipere regnum nationis unius: ut iam malit ille gloriae suae quam irae obsequi, Curt. 5, 25 (8), 12; is te iam, Catilina, comprehendi, si interfici iussero, credo, erit verendum mihi, ne cet., Cic. Cat. 1, 2, 5. quasi vero intelligant, qualis sit in ipso corpore, quae conformatio, quae magnitudo, qui locus, vel, si iam possent in homine vivo cerni omnia, quae nunc tecta sunt, casurusne in conspectum videatur animus, an tanta sit eius tenuitas, ut fugiat aciem, Tusc. 1, 22, 50. mittere me Stygias si iam voluisset ad undas Caesar, in hoc vestra non eguisset ope, Ov. Trist. 1, 2, 65. si tibi iam reditusque placent patriique penates, non ego sum classi sarcina magna tuae, Her. 3, 67. quod ea oppida, si iam redderentur sibi, spoliata et deserta redditurus esset, Liv. 39, 25, 7; ignoscite Cethegi adulescentiae, nisi iterum iam patriae bellum fecit, Sall. Cat. 52, 32; quod cum ita sit, quae malum! ratio est expertis alia experiri, cum iam, ut virtus vestra transire alio possit, fortuna certe loci huius transferri non possit? Liv. 5, 54, 6; radere, donec iam aliquid cruoris ostendatur, Cels. 8, 2. illa utique capite fracto servanda sunt, ut, donec iam valida cicatrix erit, vitentur sol, ventus, 8, 4. ergo quotidie quoque resolvetur, donec iam cerato aut malagmate possimus esse contenti, 8, 9, 1; — ferner: *non* (nec u. dgl.) *iam - sed* - oder: *iam non - sed* (tamen) u. ohne Adversativpartikel: venisse tempus aiebant non iam ut commoda sua, sed ut vitam salutemque totius provinciae defenderem, Cic. DiC. 1, 3. non iam de vita P. Sullae, iudices, sed de sepultura contenditur: vita erepta est superiore iudicio, nunc ne corpus eiiciatur laboramus, Sull. 31, 89. hic si quid erit offensum, omnes homines non iam ex eodem ordine alios magis idoneos, quod fieri non potest, sed alium omnino ordinem ad res iudicandas quaerendum arbitrabuntur, I. Verr. 16, 49. cum uxor non iam ut ante blanditiis satis potentibus ad ani-

49. catus idem per apertum fugientes agitato grege cervos iaculari, Hor. Od. 3, 12, 13. rubente dextera sacras iaculatus arces terruit urbem, 1, 2, 3. Juppiter igne suos lucos iaculatur et arces, Ov. Am. 3, 3, 35. aëra si misso liquidum iaculabere disco, Ib. 585. u. vgl. bildl. b. Lucr. 4, 1052 sqq. — β) übtr.: quid brevi fortes iaculamur aevo multa? Hor. Od. 2, 16, 17.

iăcŭlus, a, um (iacio), **zum Werfen -, Schleudern geeignet, Wurf -**, quasi in piscinam rete qui iaculum parat, Plaut. Truc. 1, 1, 14., aber: iubeas una opera me piscari in aëre [et] venari autem reticulo in medio mari, As. 1, 1, 85 sq., wo früher rete iaculo gelesen wurde. Sonst *Subst.* 1) **iăcŭlus**, i, *m.* a) zw. vom **Wurfseil**: iaculi, quibus capulantur (vituli), lanatis pellibus involuti sint, Col. 6, 2, 4., wo *Schneid.* laquei nach den besten Handschriften hergestellt hat. — b) von der **Pfeil- od. Baumschlange**, iaculum ex arborum ramis vibrari nec pedibus tantum pavendas serpentes sed et missili volare tormento, Plin. 8, 23 (35), 85. u. vgl.: ecce procul saevus sterilis se robore trunci torsit et immisit (iaculum vocat Africa) serpens, Lucan. 9, 822. und schon: natrix violator aquae iaculique volucres, 9, 720. — 2) **iăcŭlum**, i, *n.*, zunächst a) im Allg. vom **Wurfnetz**, hic iaculo pisces, illa capiuntur ab hamis, Ov. AA. 1, 763. u. so Auson. Epist. 4, 56; auch von dem Netz, dessen sich der gladiator retiarius bedient, Isid. Orig. 18, 54; von andern Dingen, die geworfen oder geschleudert werden: testam plano situ digitis comprehensam inclinem ipsum atque humilem quantum potest super undas inrotare, ut illud iaculum vel dorsum maris raderet vel enataret, Minuc. Fel. Oct. 3. telis fulminum et missilium caelestium iaculis ignescit (aër), Apul. Mund. 3. Horae pulcherrimae, quae iaculis floris serti et soluti deam suam propitiantes scitissimum construxerant chorum, M. 10, 32. — b) vorzugsw. der **Wurfspieß**, vgl.: iaculum, quod ut iaciatur fit, Varr. LL. 5, 115. iaculum cum ammento Aetolum Martis filium (invenisse dicunt), Plin. 7, 56 (57), 201. u. Namen der verschiedenen Arten bei Gell. 10, 25, 2. — Neben ähnlichen Waffen zum Wurfe: hic iaculo bonus, hic longe fallente sagitta, Virg. A. 9, 572. u. so 10, 754. ocior et iaculo et ventos aequante sagitta, 10, 248. iaculo incedit melior levibusque sagittis, 5, 68. quem miserat Ida venatrix iaculo celerem levibusque sagittis, 9, 178. u. so neben sagittae, Cic. Tusc. 1, 42, 101. hic confixum ferrea texit telorum seges et iaculis increvit acutis, Virg. A. 3, 46. tum Bitian (sternit) - non iaculo (neque enim iaculo vitam ille dedisset), sed magnum stridens contorta phalarica venit cet., 9, 704. caestibus et iaculis et misso pondere saxi bracchia per lusus experienda dabant, Ov. Fast. 2, 367. hi iaculis, illi certant defendere saxis, Virg. A. 10, 130. saepe disco, saepe trans finem iaculo nobilis expedito, Hor. Od. 1, 8, 11. pugnabant iaculo dum Thraces, Jazyges arcu, Ov. Ib. 133. integer vitae scelerisque purus non eget Mauris iaculis neque arcu, Hor. Od. 1, 22, 1 sq. u. vgl. die Epitheta: acutum, Ov. Fast. 2, 187. Virg. A. 11, 574. 10, 868. leve, 12, 354. VFlacc. 5, 610. velox, Virg. G. 2, 530. — Verbindungen: infelix fugit in iaculo stridente Camilla, A. 11, 563; — ad depellendos iaculum dum quaereret hostes, Claud. Gig. 102. iaculo fratris de corpore rapto Aenean petit, Virg. A. 10, 342. eis parmae breviores quam equestres et septena iacula quaternos longa pedes data praefixa ferro, Liv. 26, 4, 4. bina iacula gestantes, Suet. Caes. 84. dextra movet iaculum, Claud. BGild. 438. totis iaculum dirige viribus, Sen. Hipp. 813. qui iaculum emittit iaculari dicitur, Quint. 8, 2, 5. ceteri ab iaculis eminus emissis corpora tegere, Sall. J. 101, 4. plerosque iacula tormentis aut manu emissa volnerabant, 57, 6. fervefacta iacula in casas - iacere coeperunt, Caes. BG. 5, 43, 1. Antiphaten - coniecto sternit iaculo, Virg. A. 9, 698. inter legionarios iacula coniiciunt, Auct. BAfr. 14, 2. iaculum - torquet in hostem, Virg. A. 10, 585. u. so Juv. 5, 155. Claud. Nupt. Hon. et Mar. 6. iaculum attorquens emisit in auras, Virg. A. 9, 52. intorquens iaculum, 10, 323. iac. vibrans, Claud. BGet. 464. iacula complura - in hostem ingerebant, Curt. 8, 47 (13), 3; — iaculo gens apta levi, VFlacc. 5, 610; — iaculo palmas armavit, Virg. A. 11, 574. manusque ambas iaculis oneravit, 10, 868. Acestes horridus in iaculis et pelle Lybistidis ursae, 5, 37. u. so: horrentem iaculis et parmae luce coruscum, VFlacc. 1, 486. velocem iaculo - Camillam circuit, Virg. A. 11, 760. veloces iaculo cervos cursuque fatigat, 5, 253. si Hannibal ad portas venisset murumque iaculo traiecisset, Cic. Fin. 4, 9, 22; manusque ambas iaculis oneravit acutis, Virg. A. 10, 568. aprum iaculis desuper petiit, Suet. Tib. 72. iaculisque feras agitare solebat, Ov. Fast. 6, 809. sed iaculis tutisque procul clamoribus instant, Virg. A. 10, 713. Poenus iaculis obtexitur aër, Claud. Laud. Stil. 258. ut - clauderet multitudine sua exercitum Caesaris atque perturbatum iaculis configeret, Auct. BAfr. 59, 6. cum - propius non accederent et singulari genere pugnae uterentur eosque iaculis convulnerare satis esse existimarent, 69, 5.

iam, *Adv.* (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 364 f. II. p. 204. p. 230), weist zunächst auf das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, sei es dem Gedanken od. der Zeit nach hin, **eben, gerade**. Daran knüpft sich theils das unmittelbare Anreihen, der unmittelbare Uebergang, die unmittelbare Folge, bes. Schlußfolge an, **nun**, theils das unmittelbare Eintreten eines Verhältnisses nach dem anderen in der Zeit, sei es erwartet od. unerwartet, **nun, erst, bereits, schon**, und mit dem Nebenbegriff der Schnelligkeit, **eben, gleich, sofort**. Also

I) in Bezug auf Verhältnisse des Denkens, 1) das Zusammentreffen zweier Verhältnisse, **eben, gerade, ja**, neben *Pronom.* u. ihren *Adverb.*: iam hoc quoque iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis ut quaeque causa difficillima est, ita deterrimus obscurissimusque patronus adhibetur, Cic. Cluent. 21, 57. iam

hoc fere sic fieri solere accepimus, ut regum adflictae fortunae facile multorum opes adliciant ad misericordiam, Pomp. 9, 24. sed quod ex utroque (näml. der vis u. materia), id iam corpus et quasi qualitatem quamdam nominabant, Acad. 1, 6, 24. iam illud non sunt admonendi - ut animum advertant, quum iuvare alios velint, ne quos offendant, Off. 2, 19, 68. nam iam illud minime mirum est, Mamertinos, a quo summum beneficium acceperant - eius capiti litteris suis pepercisse, II. Verr. 5, 19, 48. nam plebeios nobiles iam eisdem initiatos esse sacris et contemnere plebem, ex quo contemni patribus desierint, coepisse, Liv. 22, 34, 8. quod valens et durum a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, et a praecordiis, iam ipsum quoque cartilagine mollitum, terminatur, Cels. 8, 1. somniorum et superstitionum colores ipsa iam facilitate auctoritatem perdiderunt, Quint. 4, 2, 94. quae cum ita sint, ego iam hinc praedico, patres conscripti, me exercitu eo, qui nunc est, rem publicam administraturum, 40, 35, 14. u. vgl. 8, 7, 7. eoque iam Poppaeam Sabinam principale scortum, ut apud conscium libidinum deposuerat, donec Octaviam uxorem amoliretur, Tac. H. 1, 13; — neben *Adjectiven* u. ihren *Adverb.*: itaque nubit Oppianico continuo Sassia laetanti iam animo et spe optima confirmato, Cic. Cluent. 9, 28. „non scire" quidem barbarum iam videtur, „nescire" dulcius, Or. 47, 157. quamquam haec quidem iam tolerabilia videbantur, etsi aequabiliter in rem publicam, in privatos - irruebat, Mil. 28, 76. iam vero de legibus instituendis, de bello, de pace - dicant vel Graeci, si volunt, Lycurgum aut Solonem - scisse melius quam Hyperidem aut Demosthenem, perfectos iam homines in dicendo et perpolitos vel cet., dOr. 1, 13, 58. ad humanitatem atque mansuetudinem revocavit animos hominum studiis bellandi iam immanes ac feros, Rep. 2, 14, 27; urbe eorum (Ausetanorum) obsessa Lacetanos auxilium finitimis ferentes nocte haud procul iam urbe, cum intrare vellent, excepit insidiis, Liv. 21, 61, 8. u. vgl. 1, 12, 8. 21, 61, 8. 28, 26, 7. nil intemptatum Selius, nil linquit inausum, cenandum quotiens iam videt esse domi, Mart. 2, 14, 1; — neben *Comparat.* (eben, schon, noch, wie etiam): hic iam plura non dicam, Cic. Pomp. 9, 24. inde conciliata facilitatis clementiaeque fama non ad maritimos modo populos, sed in mediterraneis quoque ac montanis ad ferociores iam gentes valuit, Liv. 21, 60, 4. et iam magis insignis et sordibus et facie reorum turba Manliana erat, 6, 16, 8. u. vgl. 1, 8, 16. 2, 7, 3. 6, 6, 1. 8, 3, 75. 21, 37, 5. 21, 48, 4; talibus incensa est iuvenum sententia dictis iam magis atque magis, Virg. A. 12, 238. et iam iamque magis cunctantem flectere sermo coeperat, 12, 940; duodecim annorum adsuetudine perviis Alpibus factis inter mitiora iam hominum transibat ingenia, Liv. 27, 39, 7. una iam potior cunctis sedit sententia, Stat. Theb. 2, 368; — nach *ut*, *si*, *nisi*, *quum*, *donec*: atqui vereor, ne istam causam nemo noscat tibique semper dicendum sit, et eo magis, quod te ipse mutasti et aliud dicendi instituisti genus, ut - a contentionibus, quibus summis uti solebas, cotidie relaxes aliquid, ut iam oratio tua non multum a philosophorum lenitate absit, Cic. Leg. 1, 4, 11. parent autem huic caelesti descriptioni mentique divinae et praepotenti deo, ut iam universus hic mundus una civitas sit communis deorum atque hominum existimanda, 1, 7, 23. diserti deformitate agendi multi infantes putati sunt, ut iam non sine causa Demosthenes tribuerit et primas et secundas et tertias actioni, Or. 17, 56; si nihil est quod tam miseros faciat quam impietas et scelus, ut iam omnes insipientes sint miseri, quod profecto sunt, non est tamen aeque miser, qui patriae consulit et is, qui illam exstinctam cupit, Fin. 4, 24, 66. at enim, ut iam ita sint haec, quid ad vos, Romani? Liv. 34, 32, 13. iuventutem, ut iam Macedonia deficiat, velut ex perenni fonte unde hauriat, Thraciam subiectam esse, 42, 12, 10. neque equites armis equisque salvis tantam vim fluminis superasse veri simile est, ut iam Hispanos omnes inflati transvexerint utres, 21, 47, 5. ni forte satius est exspectare victoris arbitrium et - precarium accipere regnum nationis unius: ut iam malit ille gloriae suae quam irae obsequi, Curt. 5, 25 (8), 12; iste iam, Catilina, comprehendi, si interfici iussero, credo, erit verendum mihi, ne cet., Cic. Cat. 1, 2, 5. quasi vero intelligant, qualis sit in ipso corpore, quae conformatio, quae magnitudo, qui locus, vel, si iam possent in homine vivo cerni omnia, quae nunc tecta sunt, casurusne in conspectum videatur animus, an tanta sit eius tenuitas, ut fugiat aciem, Tusc. 1, 22, 50. mittere me Stygias si iam voluisset ad undas Caesar, in hoc vestra non eguisset ope, Ov. Trist. 1, 2, 65. si tibi iam reditusque placent patriique penates, non ego sum classi sarcina magna tuae, Her. 3, 67. quod ea oppida, si iam redderentur sibi, spoliata et deserta redditurus esset, Liv. 39, 25, 7; ignoscite Cethegi adulescentiae, nisi iterum iam patriae bellum fecit, Sall. Cat. 52, 32; quod cum ita sit, quae malum! ratio est expertis alia experiri, cum iam, ut virtus vestra transire alio possit, fortuna certe loci huius transferri non possit? Liv. 5, 54, 6; radere, donec iam aliquid cruoris ostendatur, Cels. 8, 2. illa utique capite fracto servanda sunt, ut, donec iam valida cicatrix erit, vitentur sol, ventus, 8, 4. ergo quotidie quoque resolvetur, donec iam cerato aut malagmate possimus esse contenti, 8, 9, 1; — ferner: *non* (nec u. dgl.) *iam - sed -* oder: *iam non - sed* (tamen) u. ohne Adversativpartikel: venisse tempus aiebant non iam ut commoda sua, sed ut vitam salutemque totius provinciae defenderem, Cic. DiC. 1, 3. non iam de vita P. Sullae, iudices, sed de sepultura contenditur: vita erepta est superiore iudicio, nunc ne corpus eiiciatur laboramus, Sull. 31, 89. hic si quid erit offensum, omnes homines non iam ex eodem ordine alios magis idoneos, quod fieri non potest, sed alium omnino ordinem ad res iudicandas quaerendum arbitrabuntur, I. Verr. 16, 49. cum uxor non iam ut ante blanditiis satis potentibus ad ani-

mum amantis, sed precibus ac misericordia valuisset, plena lacrimarum obtestans, ne patrem suum patriamque proderet, Liv. 30, 7, 8. non iam foro se tumultus continet, sed passim totam urbem pervadit, 2, 23, 7. quippe Perustae et Desitiates - non iam ductu, sed manibus atque armis ipsius Caesaris tum demum pacati sunt, cum pene funditus eversi forent, Vell. 2, 115, 4. non iam secretis colloquiis, sed aperte fremere, Tac. A. 11, 28. quo praecipue, non iam metù, sed discrimine coactus est tam suis quam matris impensissimis precibus reditum expostulare, Suet. Tib 13; venio nunc non iam ad furtum, non ad avaritiam, non ad cupiditatem, sed eiusmodi facinus, in quo omnia nefaria contineri mihi atque inesse videantur, Cic. II. Verr. 4, 27, 60; o praeclarum imperatorem nec iam cum M'. Aquilio fortissimo viro, sed vero cum Paullis, Scipionibus, Mariis conferendum, 5, 6, 14. nec iam de limite imperii et ripa, sed de hibernis legionum et possessione dubitatum, Tac. Agr. 41; unde neque avelli quicquam neque deminui iam concedit natura reservans semina rebus, Lucr. 1, 613; praeterea nec mutari iam pabula refert quaesitaeque nocent artes, Virg. G. 3, 548. cum - pars vulnerata militum esset, nec facile iam arma fessi sustinerent, Liv. 42, 65, 11. si necessitas exigit, non erit iam ex arte oratoria, Quint. 4, 1, 22. u. vgl. Tac. Agr. 42; praeclare intelligo, nec vero iam aliam esse ullam legem puto non modo habendam, sed ne appellandam quidem, Cic. Leg. 2, 6, 13; hi propter propinquitatem et celeritatem hostium nihil iam Caesaris imperium exspectabant, sed per se quae videbantur administrabant, Caes. BG. 2, 20, 4; socii stipendiariique populi Romani adflicti, miseri iam non salutis spem, sed solatium exitii quaerunt, Cic. DiC. 3, 7. deinde ad illa veniam, quae iam non ad multitudinem, sed ad vosmet ipsos, qui adestis, pertinent, Acad. 2, 47, 144. abundabunt - figuris iam non quaesitis, sed sponte et ex reposito velut thesauro se offerentibus, Quint. 2, 7, 4; quod in nullum iam proprium usum perseveramus, sed omnis hæc cura ad alienas utilitates - spectat, 6. prooem. 16; diutius enim iam in hoc desiderio esse non possum, Cic. Am. 27, 104. qui pretium meriti ab improbis desiderat, bis peccat: primum quoniam indignos adiuvat, impune abire deinde quia iam non potest, Phaedr. 1, 8, 1. sed iam non pueris praecipimus, Quint. 8, 6, 13. u. vgl. 2, 7, 3. 8, 6, 39. si eligere possumus, quod est melius: iam non est philosophia nobis necessaria, quia sapientes iam sumus qui de sapientum sententiis iudicemus, Lact. 3, 7, 9. u. vgl. 5, 19, 23. 6, 12, 2. 6, 23, 22. tum etiam illi quinque, qui - tum illum absolverunt, iam suam clementiam laudari magno opere nolebant, Cic. Cluent. 38, 105. nam „amovit" dicimus et „abegit" et „abstulit", ut iam nescias, „ab"ne verum sit an „abs", Or. 47, 158; od. mit Adversativsatz ohne sed: non iam coniugium antiquum, quod perdidit, oro, nec pulcro ut Latio careat regnumque relinquat: tempus inane peto, srequiem patiumque furori, Virg. A. 4, 431. haec iam non sunt sacra: tormenta sunt, Minuc. Oct. 21; dagegen: addam illud etiam, quod iam ego curare non debui, sed tamen fieri non moleste tuli atque etiam ut ita fieret pro mea parte adiuvi, ut senati consulto meus inimicus, quia tuus frater erat, adiuvaretur, Cic. Fam. 5, 2, 9; — endlich: *non iam solum - sed etiam* u. vgl.: relinquendumque non campum iam solum sed etiam urbem, captam atque oppressam regno patriciorum, Liv. 7, 18, 9. cum - ea esset aetate, ut non iam solum de eo bene sperare, sed etiam confidere cives possent sui, talem futurum, qualem cognitum iudicarunt, accidit cet., Nep. Milt. 1, 1. non enim iam orationes modo M. Manli, sed facta - intuenda erant, Liv. 6, 14, 2; deinde iam non pro moenibus modo atque turri tela micare, sed ad erumpendum etiam in stationes operaque hostium animus erat, Liv. 21, 7, 8. consertis deinde manibus cum iam non motus tantum corporum - sed vulnera quoque et sanguis spectaculo essent, 1, 25, 5; quae (memoria) non modo iam est in parvis sed tum etiam tenacissima est, Quint. 1, 1, 19; iam non ex intervallo nec missilibus, sed comminus gerebatur res, Liv. 10, 43, 6. u. vgl.: postremo spe quoque iam, non solum cibo deficiente, 5, 48, 7; — interea *prope iam* occidente sole inhorrescit mare, Pacuv. 411. eius filiam ille amare coepit perdite, prope iam ut pro uxore haberet, Ter. Heaut. 1, 1, 45. u. amicam ut habeas prope iam in uxoris loco, *vs.* 52. ut neque iacere regem pateremur nec nobis repugnantibus ad eum deferri, ad quem prope iam delatum existimatur, Cic. Fam. 1, 5ª, 3. quae (frumenta) prope iam matura erant, Caes. BC. 3, 81, 3. prope iam desperata salute, BG. 3, 3, 3. movere sententiam prope iam certam regis, Liv. 35, 42, 6. ex annua provincia, quae mihi longa videtur, prope iam undecim mensium provinciam factam esse gaudebam, si absenti mihi unius mensis labor detractus esset, Cic. Fam. 3, 6, 5; ad similem virtutem et simile factum stirpem *iam prope* in quingentesimum annum propagavit, Phil. 1, 6, 13. ita sunt omnia debilitate ac iam prope exstincta, Fam. 2, 5, 2. quod in minimis noxiis et in his levioribus peccatis, quae magis crebra et iam prope cotidiana sunt, maxime et primum quaeritur, quae causa maleficii fuerit, SRosc. 22, 62. iam prope erat, ut ne consulum quidem maiestas coerceret iras hominum, Liv. 2, 23, 14. u. vgl. 2, 65, 6. 40, 32, 5; — *iam ferme* moriens me vocat, Ter. Andr. 1, 5, 49. hos etiam de philosophia libros, qui iam illis fere aequarunt, studiose legas, Cic. Off. 1, 1, 3; — Hector vi summa armatos educit foras, castrisque castra inferre *iam fere* occupat, Enn. 200. iam cata signa fere sonitum dare voce parabant, A. 447. iamque fere pulvis ad caelum vasta videtur, A. 286. u. vgl. 580; — postquam pater appropinquat, *iamque paene* ut comprehendantur parat, puerum interea obtruncat, Poët. b. Cic. ND. 3, 26, 67. demus ergo breviter hoc desiderio iam paene publice, ne cet., Quint. 8, 4, 29. si antiquum sermonem nostro comparemus, *paene iam* quidquid loquimur figura est, 9, 3, 1.

2) die Anreihung od. Anknüpfung von Gedanken ähnlichen Inhalts, oder den Uebergang zu etwas Neuem, a) überh. **nun, ferner, dann**, hic Juno Scaeas saevissima portas prima tenet -: iam summas arces Tritonia, respice, Pallas insedit, limbo effulgens et Gorgone saeva, Virg. A. 2, 612; — testudines autem et crocodilos dicunt, quum in terra partum ediderint, obruere ova, deinde discedere: ita et nascuntur et educantur ipsa per sese: iam gallinae avesque reliquae et quietum requirunt ad pariendum locum et cubilia sibi nidosque construunt, Cic. ND. 2, 52, 129. itaque omnes nunc in his locis Cn. Pompeium sicut aliquem non ex hac urbe missum, sed de caelo delapsum intuentur: — nunc intelligunt non sine causa maiores suos - servire populo Romano quam imperare aliis maluisse: iam vero ita faciles aditus ad eum privatorum, ita liberae querimoniae de aliorum iniuriis esse dicuntur, ut is, qui dignitate principibus excellit, facilitate infimis par esse videatur. Jam quantum consilio, quantum dicendi gravitate et copia valeat, in quo ipso inest quaedam dignitas imperatoria, hoc ipso ex loco saepe cognostis, Pomp. 14, 41 sq. recordare caetera: quam cito —: iam illud senatus consultum —: postea vero quam profectus es, velim recordere —, Fam. 5, 2, 3 sq. iam illud quam accusatorie, quod noctis huius crimen miscuit cum cetera insectatione vitae meae —? 3, 34, 8. virium tamen plus tribuitur: Pacuvium videri doctiorem, qui esse docti affectant, volunt. Jam Vari Thyestes cuilibet Graecorum comparari potest, Quint. 10, 1, 97. u. vgl. §. 110. Vell. 2, 69, 1. Liv. 3, 34, 8. 24, 10, 10. 29, 3, 14. Justin. 4, 1, 16. Tac. A. 15, 43; iam id porro utrum libentes, an inviti dabant? Cic. II. Verr. 3, 50, 118. videte iam porro caetera, iudices, ut intelligatis fingi maleficium nullum posse, quo iste sese non contaminarit, SRosc. 40, 116; — paratus igitur veniebat Crassus, expectabatur, audiebatur: a principio statim, quod erat apud eum semper accuratum, exspectatione dignus videbatur: non multa iactatio corporis, non inclinatio vocis —: quodque difficile est, idem et perornatus et perbrevis. Jam in altercando invenit parem neminem: versatus est in omni fere genere causarum, Cic. Brut. 43, 158. u. vgl. ND. 1, 12, 29. Tibull. 4, 1, 82. Lucan. 7, 647. Sil. 9, 242; iam vero et Rutuli certatim et Troes et omnes convertēre oculos Itali, Virg. A. 12, 704. u. vgl. 11, 213; — et aures —: itemque nares —: iam gustatus —: tactus autem cet., Cic. ND. 2, 56, 141. u. vgl. Off. 1, 42, 150. domuum et insularum et templorum, quae amissa sunt, numerum inire haud promptum fuerit, sed vetustissima religione - exusta: iam opes tot victoriis quaesitae: et Graecarum artium decora: exin monumenta ingeniorum antiqua et incorrupta, Tac. A. 15, 41. u. vgl. 2, 14. iungit amor laetamque vehens per nubila matrem gemmato temone sedet: iam Tybridis arces Iliacae: pandit nitidos domus alta penates, Stat. Silv. 1, 2, 143; — iam vero motus animi, sollicitudines aegritudinesque oblivione leniuntur traductis animis ad levitatem, Cic. Tusc. 5, 38, 110. iam vero consilio ac sapientia qui regere ac gubernare rem publicam possent, multi - extiterunt, dOr. 1, 3, 8. u. so: iam vero, Pomp. 11, 29. Cat. 3, 9, 22. Off. 2, 3, 13; — daher *iam - iam*, bald — bald, sowohl — als auch, qui iam contento, iam laxo fune laborat, Hor. Sat. 2, 7, 20. iam aetas senem in patriam revertentem, unde puer profectus sum, iam secundae, iam adversae res ita erudierunt, ut rationem sequi quam fortunam malim, Liv. 30, 30, 10. iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc solum importatum instrumentum balinei nullius non succurrit valetudini, Vell. 2, 114, 2; flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant, Ov. M. 1, 111. iam tenet infernas magico stridore catervas, iam iubet aspersas lacte referre pedem, Tibull. 1, 2, 49. — b) insbes. wenn das Angeknüpfte gewichtvoller ist, **ja, gar, vollends, zumal, schon**, iam illa, quae natura, non litteris adsecuti sunt, neque cum Graecia neque ulla cum gente sunt conferenda, Cic. Tusc. 1, 1, 2. iam illa perfugia, quae sumunt sibi ad excusationem —, certe minime sunt audienda, Rep. 1, 5. iam in opere quis par Romano miles, quis ad tolerandum laborem melior? Liv. 9, 19, 8. u. vgl. 1, 9. 9. 30, 30, 18. 31, 12, 6. 38, 17, 8. ipsa insigni fecunditate, praeclara pudicitia: iam infans in castris genitus, in contubernio legionum eductus, Tac. A. 1, 41. honoresque ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur: iam litterarum studium, iam philosophiae doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis militiae scientia homini inter litteras nato, Justin. 6, 8, 8. u. vgl. Hor. Ep. 2, 1, 83; — *non* cum senatu *modo*, *sed iam* cum diis inmortalibus C. Flaminium bellum gerere, Liv. 21, 63, 6. quamquam probe scit non in castris modo suis sed iam etiam Romae infamem suam cunctationem esse, 22, 15, 1; — hoc in oratore Latino primum mihi videtur et laevitas apparuisse illa Graecorum et verborum comprehensio *et iam* artifex, ut ita dicam stilus, Cic. Brut. 25, 96. pulchriora etiam Polycliti et iam plane perfecta, ut mihi quidem videri solent, 18, 70; cives Romanos adfinitatibus plerosque *et* propinquis *iamiam* cognationibus ex connubio vetusto iunctos, Liv. 26, 33, 3; in quam exercitationem ita nos studiose dedimus, ut *iam etiam* scholas Graecorum more habere auderemus, Cic. Tusc. 1, 4, 7. C. Sicinius - probabilis orator, iam vero etiam probatus, Brut. 76, 263. maiores nostri nullam, ne privatam quidem rem agere feminas sine auctore voluerunt: in manu esse parentum, fratrum, virorum: nos, si diis placet, iam etiam rem publicam capessere eas patimur, Liv. 34, 2, 11. singulare omnium saeculorum exemplum ausae rem publicam augere sine viris: iam etiam cum contemptu virorum tuentur, Justin. 2, 4, 6; nunc vero *etiam iam* erroris causa sublata est, Cic. Fam. 10, 20, 2.

3) die Folge, Reihenfolge, bes. die Schlußfolge, **nun**, conspecta et ex muris Aquiloniae ea multitudo erat, iamque etiam legionariae cohortes sequebantur, Liv. 10, 43, 14. prima luce - co-

rona cinxit urbem, subsidiaque firma, ne qua eruptio fieret, portis opposuit: iam signum dandum eum nuntius a collega trepidus - moratus est, 10, 43, 1; Aurora interea miseris mortalibus almam extulerat lucem referens opera atque labores: iam pater Aeneas, iam curvo in litore Tarchon constituere pyras, Virg. A. 11, 182. u. vgl. 1, 418. et iam cuncta silent: ipsi iam stare recusant cornipedes, Stat. Theb. 11, 154; — satis est tibi in te, satis in legibus, satis in mediocribus amicitiis praesidii: iam contemni non poteris, Cic. Fin. 2, 26, 84. u. vgl. 2, 7, 22. Fam. 5, 2, 2. Leg. 2, 24, 60. his Fabriciis semper est usus Oppianicus familiarissime: iam hoc fere scitis omnes, quantam vim habeat ad coniungendas amicitias studiorum ac naturae similitudo, Cluent. 16, 46. ego Appium - valde diligo: — iam me Pompeii totum esse scis: Brutum a me amari intelligis —: quid est causae, cur mihi non in optatis sit complecti hominem florentem aetate —? Fam. 2, 13, 2; nec promissa igitur servanda sunt ea, quae sunt iis, quibus promiseris, inutilia, nec —: iam illis promissis standum non esse, quis non videt, quae coactus quis metu, quae deceptus dolo promiserit? Off. 1, 10, 32. u. vgl. dOr. 2, 41, 176. Fin. 2, 32, 104; primo tamen remedia exploranda summa cura fuisse, nunc vero explorata esse: neque iam aut nova genera morborum reperiri aut novam desiderari medicinam. Quodsi iam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obscuris, Cels. prooem.

II) in Bezug auf Zeitverhältnisse, 1) das Zusammentreffen, **eben, gerade, schon**, tum demum hostes excitati sunt iam et imbre conquiescente et propinqua luce, Liv. 24, 47, 1. reddere qui voces iam scit puer et pede certo signat humum, gestit paribus colludere, Hor. AP. 158. sed quoniam census non ius civitatis confirmat ac tantum modo indicat eum, qui sit census, se *iam tum* gessisse pro cive cet., Cic. Arch. 5, 11. qui omnes in iudiciis publicis iam tum, florente re publica, floruerunt, Cluent. 38, 107. ea re cognita rursus in Nonas Februarias consilium caedis transtulerant: iam tum non consulibus modo, sed plerisque senatoribus perniciem machinabantur, Sall. C. 18, 3. patriis set non et filius arvis contentus late iam tum dicione premebat Sarrastis populos, Virg. A. 7, 736. pandite nunc Helicona, deae, cantusque movete —, quibus Itala iam tum floruerit terra alma viris, 7, 641; nuper quidem *quum iam* te adventare arbitraremur, repente abs te in mensem Quintilem reiecti sumus, Cic. Att. 1, 4, 1. pascere rusus solis ad occasum, cum frigidus aëra vesper temperat et saltus reficit iam roscida luna, Virg. G. 3, 335. hoc etiam emenso cum iam decedet Olympo, profuerit meminisse magis, G. 1, 50. medios cum sol accenderit aestus, cum sitiunt herbae et pecori iam gratior umbra'st, A. 4, 401; id tu, Brute, *iam* intelliges, *quum* in Galliam veneris, Cic. Brut. 46, 171. obsignaram iam epistolam eam, quam puto te modo perlegisse —, quum subito Appii tabellarius - mihi tuas litteras reddidit, Att. 5, 19, 1. sed iam quum adventare milites dicentur, faciendum nobis erit ut ab eo discedamus, Att. 3, 22, 1. de quibus iam dicendi locus erit, quum de senioribus pauca dixero, Brut. 25, 96; postquam illo ventum'st, *iam ut* me collocaverat, exoritur ventus turbo, Plaut. Curc. 5, 2, 46. iam ut limen exirem, ad genua accidit lacrumans misera, Ter. Hec. 3, 3, 18.

2) das unmittelbare Eintreten od. Eingetretensein u. die daraus hervorgehende Schnelligkeit des Eintretens, **eben, dann eben, eben dann**, od. **eben, so eben, eben erst**, od. **eben gleich, gleich, sofort, bald, schon**, vide, quam iniquos sis prae studio: dum id efficias quod cupis, neque modum benignitatis neque quid me ores cogites: nam *si* cogites, remittas *iam* me onerare iniuriis, Ter. Andr. 5, 1, 6. at vero, si qui voluerit animi sui complicatam notionem evolvere, iam se ipse doceat eum virum bonum esse, qui prosit quibus possit, noceat nemini nisi lacessitus iniuria, Cic. Off. 3, 19, 76. at si hoc idem adolescenti optimo P. Sextio - dixissem, iam mihi consuli hoc ipso in templo iure optimo vim et manus intulisset, Cat. 1, 8, 21. quodsi interesse quippiam tantulum modo potuerit, amicitiae iam nomen occiderit, Leg. 1, 12, 34. si iubeat eo dirigi, iam in portu fore omnem classem, Liv. 29, 27, 8. si paululum modo vos languere viderint, iam omnes feroces aderunt, Sall. C. 52, 18. nec semel hoc fecit, nec, si retractus erit, iam fiet homo et ponet famosae mortis amorem, Hor. AP. 468; od. es geht der Bedingungssatz aus dem Zusammenhang hervor: simul arbitror, iam esse aliquem amicum et defensorem ei, Ter. Andr. 4, 5, 17. „felix i littera" dixi: „iam tibi formonsam porriget illa manum", Ov. Her. 18, 15; *ubi* enim semel ab annonae ratione et ab aratorum voluntate res ad praetorum libidinem translata est, non est *iam* in lege neque in officio, sed in voluntate hominum atque avaritia positus modus aestimandi, Cic. Verr. 3, 94, 220. et *ut* semel inclinavit pugna, *iam* intolerabilis Romana vis erat, Liv. 6, 32, 8; heus tu, *iam*, *postquam* in urbem crebro commoveo, dicax sum factus, Plaut. Truc. 3, 2, 14. quod quidem natum ab ostentatione declamatoria iam in forum venit, postquam agere causas non ad utilitatem litigatorum, sed ad patronorum iactationem repertum est, Quint. 4, 3, 2; nach *Imperat.* od. entsprechendem *Conjunct.*: accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis, Ter. Eun. 1, 2, 5. remove perturbationes maximeque iracundiam, iam videbuntur monstra dicere (Stoici), Cic. Tusc. 4, 24, 54. da mihi hoc: iam tibi maximam partem defensionis praecideris, Verr. 2, 62, 151. id muta, quod ille non potuit, et adde numeros et, ut aptior sit oratio, ipsa verba compone et quasi coagmenta, quod ne Graeci quidem veteres factitaverunt: iam neminem antepones Catoni, Brut. 17, 68. sortem aliquam ferte, de capite deducite quod usuris pernumeratum est: iam nihilo mea turba quam ullius conspectior erit, Liv. 6, 15, 10; agedum, inquit, dictatorem, a quo provocatio non est, creemus: iam hic, quo

nunc omnia ardent, conticiscet furor, 2, 29, 11. tollatur haec e civitate discordia: iam omnes isti qui portenduntur metus exstinguentur, Cic. Har. resp. 25, 55; — in Bezug auf die Schnelligkeit des Eintretens einer Handlung oder eines Zustandes in irgend einem Zeitpunct: videamus nunc, quam sint praeclare illa iis, quae iam posui, consequentia, Cic. Fin. 3, 7, 26. brevis hic est fructus homullis: iam fuerit, neque post umquam revocare licebit, Lucr. 3, 914; occlude sis fores ambobus pessulis: iam ego hic adero, Plaut. Aul. 1, 2, 25. Th. mane. Ch. omitte: iam adero, Ter. Eun. 4, 6, 27. bono animo es: iam argentum ad eam deferes, quod ei pollicitu's, Heaut. 4, 6, 18. si quis deus „en ego" dicat „iam faciam quod voltis": eris tu, qui modo miles cet., Hor. Sat. 1, 1, 15. viginti iam usu'st filio argenti minis: face id ut paratum iam sit, Plaut. As. 1, 1, 76. credo equidem illum iam adfuturum esse, ut illam a me eripiat, Ter. Eun. 4, 6, 1. id voluit, nos sic nec opinantes duci falso gaudio, sperantes iam amoto metu, interea oscitantes opprimi, ut ne esset spatium cogitandi ad disturbandas nuptias, Andr. 1, 2, 9. ad patrem ibo, ut matris iram sibi esse sedatam sciat: iam redeo, Plaut. Merc. 5, 4, 1. hoc est adverso nixantem trudere monte saxum, quod tamen a summo iam vertice rusum volvitur, Lucr. 3, 1000; nisi puerum tollis, iam ego hunc in mediam viam provolvam, Ter. Andr. 4, 4, 37. nunc ubi me illic non videbit, iam huc recurret, sat scio, Ad. 4, 1, 10. Ph. iam opu'st (triginta minis). Ge. iam feres, Phorm. 3, 3, 26. Da. hoc (consilium) ego tibi profecto effectum reddam. Pa. iam hoc opus est. Da. quin iam habeo, Andr. 4, 2, 20. u. vgl. 4, 1, 58. quam haec pulchra putet, ipse iam dicet, Cic. Tusc. 4, 31, 67. hanc (pecuniam) te, inquit, capere non licuit: iam id videro, sed primum illud tenebo, Flacc. 23, 55. omne inde tempus suspensos ita tenuit animos usque ad lucem alteram, ut identidem iam in urbem futurus videretur impetus, Liv. 5, 39, 6; quid miserum, Aenea, laceras? iam parce sepulto, Virg. A. 3, 41. sed iam age, carpe viam, 6, 629. nos animae viles - sternamur campis: et iam tu, si qua tibi vis, si patrii quid Martis habes, illum adspice contra, qui vocat, 11, 372; — iam te premet nox fabulaeque Manes, Hor. Od. 1, 4, 16. iam veniet tenebris Mors adoperta caput, iam subrepet iners aetas, neque amare decebit, Tibull. 1, 1, 70. iam mare turbari trabibus saevasque videbis collucere faces, iam fervere litora flammis, Virg. A. 4, 566. alius Latio iam partus Achilles, natus et ipse dea, 6, 89. hoc superate iugum et facili iam tramite sistam, 6, 676. te comminus aequo mecum crede solo pugnaeque accinge pedestri: iam nosces, ventosa ferat cui gloria fraudem, 11, 707. carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas, dum licet: hic magnae iam locus urbis erit, Tibull. 2, 5, 55. cedo, inquit, illum (gladium), iam curabo sentiat, quos attentarit, Phaedr. 5, 2, 6. aperi, inquit: iam scies, Petron. 16, 2; — quae (Musae) me maxime, sicut *iam a* prima adolescentia delectarunt, Cic. Fam. 1, 9, 23. benevolentia quae mihi iam a pueritia tua cognita est, 4, 7, 1. dederas enim, quam contemneres populares insanias, iam ab adolescentia documenta maxima, Mil. 8, 22. sententiam meam tu facillime perspicere potuisti iam ab illo tempore, quum in Cumanum mihi ob viam venisti, Fam. 2, 16, 3. iam a principio, Cato frg. p. 46, 1. iam ab initio, Caes. BC. 2, 23, 1. iam ex quo ipse accepisset regnum, multa - admirando rerum successu tenuisse, Liv. 42, 11, 8. urgerent praeterea philosophorum greges iam ab illo fonte et capite Socrate, Cic. dOr. 1, 10, 42; dissimili is studio'st *iam inde ab* adulescentia, Ter. Ad. 1, 1, 16. nam mihi magna cum eo iam inde a pueritia fuit semper familiaritas, Heaut. 1, 2, 9. iam inde ab iuventa, Liv. 36, 17, 6. iam inde a puero, 42, 11, 7. iam inde ab incunabilis, 4, 36, 5. o iura praeclara atque divinitus iam inde a principio Romani nominis a maioribus nostris comparata, Cic. Balb. 13, 31. meorum omnium consiliorum periculorumque iam inde a consulatu meo testis, conscius, adiutor, Phil. 14, 6, 16. cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde a quaestura mea Siciliensi, Fam. 13, 38. cernebat et Persea iam inde ab initio - belli spem pacis temptasse, Liv. 44, 25, 3. u. so vgl. 1, 2, 3. 6, 40, 3. congressune aliquo inter se an iam inde ab ortu natura ipsa congregatae sint (bestiolae), Cic. ND. 2, 48, 124. Appius iam inde antiquitus insitam pertinaciam familiae gerendo solus censuram obtinuit, Liv. 9, 29, 8; amoenitate et salubritate insulae *iam inde* captus, cum ad eam ab Armenia rediens appulisset, Suet. Tib. 11. ac tibi iam inde praescribo, ne tuas sordes cum clarissimorum virorum splendore permisceas, Cic. Vat. 5, 13. ille finis Appio alienae personae ferendae fuit: suo iam inde vivere ingenio coepit, Liv. 3, 36, 1. u. vgl. 8, 16, 7. 9, 29, 8. 21, 31, 5. convenit iam inde per consules reliqua belli perfecta, 9, 16, 1. u. vgl.: statum quoque civitatis ea victoria firmavit, ut iam inde haud secus quam in pace res inter se contrahere vendendo, argentum creditum solvendo auderent, 27, 51, 10; vetus opinio est *iam usque ab* heroicis ducta temporibus eaque et populi Romani et omnium gentium firmata consensu, Cic. Div. 1, 1, 11; vgl. noch: quamquam id nomen durius effecit iam vetustas, Off. 1, 12, 37; — *iam primum* haec se e Pamphilo gravidam dixit esse: inventum'st falsum: nunc postquam videt nuptias domi apparari cet., gleich vom Anfang herein, um von vornherein zu beginnen, Ter. Andr. 3, 2, 32. tot peccata in hac re ostendis: nam iam primum, si meum imperium exequi voluisses, interemptam oportuit, Heaut. 4, 1, 21. primum iam ancillas secum adduxit plus decem, 3, 1, 42. u. vgl. Andr. 1, 3, 6. iam primum saxis suspensam hanc adspice rupem, Virg. A. 8, 190. iam primum iuventus, simul ac belli patiens erat, in castris per laborem usu militiam discebat, Sall. C. 7, 4. iam primum adulescens Catilina multa nefanda stupra fecerat, 15, 1. iam primum ut ordiar ab ducibus conparandis, haud equidem abnuo egregium ducem

fuisse Alexandrum, sed clariorem tamen eum facit, quod unus fuit, Liv. 9, 17, 5. iam primum omnem multitudinem civium ex maritimis civitatibus - in Emathiam - traduxit, 40, 3, 3. u. vgl. 21, 62, 7. 1, 1, 1. 5, 51, 6. itaque Persea hereditarium a patre relictum bellum et simul cum imperio traditum iamiam primum alere ac fovere omnibus consiliis, Liv. 42, 11, 5; vgl. noch: atque haec iam primo depulsus ab ubere matris audeat, Virg. G. 3, 187. und: vere novo, gelidus canis cum montibus umor liquitur et zephyro putris se glaeba resolvit, depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro ingemere, G. 1, 43; — eius libertum Apollonium *iam tum* equidem, quum ille viveret, et magni faciebam et probabam, gleich, schon damals, Cic. Fam. 13, 16, 1. ea, quae iam tum, quum aderas, offendere eius animum intelligebam, Att. 1, 11, 1. iam tum mihi non placebas, quum idem tu tuebare, quod Sellius familiaris meus, Fam. 7, 12, 1. iam tum, cum ipse ibi cum collega rem pariter gesserit, fuisse tantum bellum, ut nec duce uno nec exercitu geri potuerit, Liv. 10, 21, 14; si qui ita animati essent, malle eos sibi *iam tum* fateri, quam postmodo querentes segnes atque inutiles milites rei publicae esse, in diesem Falle gleich, Liv. 29, 1, 6. ego vero omnia, quae gerebam, iam tum in gerendo spargere me ac disseminare arbitrabar in orbis terrae memoriam sempiternam, gleich damals, Cic. Arch. 12, 30. iam tum non consulibus modo, sed plerisque senatoribus perniciem machinabantur, Sall. C. 18, 7; haec audax etiamnum in limine retro vociferans, *iam tunc* impulsa per agmina praeceps, evolat, Stat. Theb. 2, 467. Philippus iam tunc valens, Macedo, multa moliebatur, Nep. Timoth. 3, 1. nisi iam tunc omnia negocia cum summa tua dignitate diligentissime confecissem, Cic. Fam. 3, 12, 3. namque aderat qui nosceret, Baebius Massa e procuratoribus Africae, iam tunc optimo cuique exitiosus, Tac. H. 4, 50. undecimo aetatis anno a Claudio adoptatus est Annaeoque Senecae iam tunc senatori in disciplinam traditus, Suet. Ner. 7. utramque rem non ab se primo animadversam, sed antiquis iam tunc curae fuisse, Aug. 89; — quae enim potest in vita esse iucunditas, quum dies et noctes cogitandum sit, *iam iamque* esse moriendum, jeden Augenblick, Cic. Tusc. 1, 7, 14. quum Romae essem et te iam iamque visurum me putarem, Att. 12, 5, 4. quamquam ipse iam iamque adero, 14, 22, 1. iam iamque video bellum, 16, 9. ceterum ut iam iamque iturus legit comites, Tac. A. 1, 47. quae ibi cognita et iamiamque Bosporum invasurus habebatur, 12, 15. u. vgl. 14, 7; at illum ruere nuntiant et iam iamque adesse, Cic. Att. 7, 20. persuade tibi - vos exspectari, Brutum quidem iam iamque, Fam. 12, 10, 8. ut enim qui demersi sunt in aqua nihilo magis respirare possunt, si non longe absunt a summo, ut iam iamque possint emergere, quam si etiam tum essent in profundo, Fin. 3, 14, 48. mihi dubium non erat, quin ille iam iamque foret in Apulia, Cnaeus noster in navi, Att. 7, 21. Caesar enim adventare iam iamque, et adesse eius equites falso nuntiabantur, Caes. BC. 1, 14, 1; quo super atra silex *iam iam* lapsura cadentique imminet adsimilis, Virg. A. 6, 602. possumus Appium Claudium suspicari disertum, quia senatum iamiam inclinatum a Pyrrhi pace revocaverit, Cic. Brut. 14, 55.

3) das erwartete (zu erwartende) od. unerwartete (noch nicht zu erwartende) Eintreten, **nun, nun endlich, erst, od. bereits, schon**, putamus enim utile esse te aliquando iam rem transigere, Cic. Att. 1, 4, 1. iamque sero diei subducit ex acie legionem faciendis castris, Tac. A. 2, 21. minus iam tandem aut virtutis aut fortunae paenitere suae, Liv. 22, 12, 10. iam tandem Italiae fugientis prendimus oras, Virg. A. 6, 61. dehinc postulo sive aequom'st te oro, ut redeat iam in viam, Ter. Andr. 1, 2, 19; — age iam concedo, non esse miseros, qui mortui sunt, quoniam extorsisti, ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse posse, Cic. Tusc. 1, 7, 14. surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas, Catull. 62, 3. iam tempus agi res nec tantis mora prodigiis, Virg. A. 5, 638. ianua, iam pateas uni mihi, victa querelis, Tibull. 1, 2, 9. u. vgl. Stat. Theb. 2, 364. iamne imus? Ter. Eun. 3, 2, 39. iamne satis credis sobrium esse me et nil mentitam tibi? 4, 4, 35; — i *nunciam*, Ter. Ad. 2, 1, 21. i intro nunciam, 2, 1, 14. secede huc nunc iam, si videtur, procul, Plaut. Capt. 2, 1, 23. audi iam nunc, Ter. Andr. 2, 1, 29. eamus iam nunc intro, 1, 1, 144; — *iam iam* intelligo, Crasse, quid dicas, Cic. dOr. 3, 24, 90. iamiam minime miror te ocium perturbare, Phil. 2, 34, 87. iam iam dolet, quod egi, iam iamque poenitet, Catull. 63, 73. u. vgl. VFlacc. 7, 389. Lucan. 2, 538. iamiam faciam ut iusseris, Plaut. Curc. 5, 3, 29. iam iam nulla mora'st: sequor et qua ducitis adsum, Virg. A. 2, 701. iam iam linquo acies, 12, 875. iam iam fata, soror, superant: absiste morari: quo deus et quo dura vocat Fortuna, sequamur, 12, 676. iam iam nec maxuma Juno nec Saturnius haec oculis pater aspicit aequis, 4, 371. u. vgl. VFlacc. 8, 39; — ferner vom unerwarteten od. noch nicht zu erwartenden Eintritt: atque hoc tum iudicio facto et Oppianico re et existimatione *iam*, lege et pronuntiatione *nondum* condemnato, tamen Avitus Oppianicum reum statim non fecit, Cic. Cluent. 20, 56. ad quorum casum cum conclamasset gaudio Albanus exercitus, Romanas legiones iam spes tota, nondum tamen cura deseruerat, Liv. 1, 25, 6. nondum feminam aequavimus gloria, et iam nos laudis satietas cepit? Curt. 9, 26 (6), 23; — ecastor iam biennium'st, cum mecum rem coepit, Plaut. Merc. 3, 1, 35. plus iam anno scio, Curc. 1, 1, 14. quor uxor non arcessitur? iam advesperascit, Ter. Andr. 3, 4, 2. hem scio iam quid vis dicere, Plaut. Mil. gl. 1, 1, 36. obsolevit iam ista oratio, re multo magis quam verbis refutata, Cic. Pomp. 17, 52. quodsi tu valeres, iam mihi quaedam explorata essent, Att. 7, 2. neque quidquam esse stultius, quam quale quid vivo homine est, tale existimare esse moriente, imo iam mortuo, Cels.

praef. 1. ad ultima vero iam ventum esse testantur nares acutae, collapsa tempora, 2, 6. ipsam iam cedere sensi inque vicem tepuisse viro, Stat. Silv. 1, 2, 139; — sese iam ne deos quidem in suis urbibus, ad quos confugerent, habere, Cic. DiC. 1, 3. et iam Fama volans, tanti praenuntia luctus, Evandrum Evandrique domos et moenia replet, quae modo victorem Latio Pallanta ferebat, Virg. A. 11, 139. quod iam non dubiis poteris cognoscere signis, G. 4, 253. iam omisso bello, quod simulatum sit, in se impetum fieri: iam dictatorem profiteri patrocinium feneratorum adversus plebem: iam sibi ex favore multitudinis crimen et perniciem quaeri, Liv. 6, 15, 8; — omnibus vero visendi domus oblata ultro potestas grata erat et iam desiderantibus suos et longius in futurum providentibus desiderium: per totum tempus hiemis quies inter labores aut iam exhaustos aut mox exhauriendos renovavit corpora animosque ad omnia de integro patienda, Liv. 21, 21, 7. ne me putes oblivione tui rarius ad te scribere quam solebam, sed aut gravitate valetudinis, qua tamen iam paullulum videor levari, aut cet., Cic. Fam. 6, 2, 1. quum enim Laodiceae, quum Apameae, quum Synnadis, quum Iconii essem, omnes iam istius generis legationes erant constitutae, 3, 8, 5. neque credendum est, si vinctus aliquis, dum levari vinculis cupit, sanum iam se fingat, Cels. 3, 18; — quam pridem hoc nomen, Fanni, in adversaria retulisti? erubescit: quid respondeat, nescit: quid fingat extemplo, non habet: sunt duo menses iam, dices, Cic. QRosc. 3, 8. quum igitur vehementius inveheretur in causam principum consul Philippus Drusique tribunatus pro senatus auctoritate susceptus infringi iam debilitarique videretur, cet., dOr. 1, 7, 24. auctoritate autem tanta est, ut iam fractum prope ac dibilitatum Graeciae nomen huius urbis laude nitatur, Flacc. 26, 62. iam scribendi totum consilium rationemque mutavi, QFr. 3, 5, 1. stetit soleatus praetor populi Romani cum pallio purpureo tunicaque talari, muliercula nixus, in littore: iam hoc istum vestitu Siculi civesque Romani permulti saepe viderunt, II. Verr. 5, 33, 86. sunt ineuntis adolescentiae (studia): num ea constans iam requirit aetas, quae media dicitur? Sen. 20, 76. infirmitas puerorum et ferocitas iuvenum et gravitas iam constantis aetatis et senectutis maturitas, 10, 33. quorum - eximiae virtutes firmata iam aetate exstiterunt, Cael. 18, 43. ipse ratem conto subigit velisque ministrat - iam senior, Virg. A. 6, 302. is magno iam natu - in foro prensabat singulos, Liv. 3, 58, 1. hic magno natu ipse iam exonerare praegravante turba regnum cupiens, 5, 34, 3. iam grandem natu, Suet. Aug. 89; — ego me, iudices, ad eam causam accedere, quae iam per annos octo continuos ex contraria parte audiatur - facile intelligo, Cic. Cluent. 3, 7. qui soli toto orbe terrarum septingentos iam annos amplius unis moribus et numquam mutatis legibus vivunt, Flacc. 26, 63. qui viginti iam annos bellum geram cum impiis civibus, Phil. 6, 6, 17. ibi quintum et vicesimum iam diem aggeribus, vineis, turribus oppugnabam oppidum munitissimum, Fam. 2, 10, 6. quum decimum iam diem graviter ex intestinis laborarem - fugi in Tusculanum, 7, 26, 1. me et incommoda valetudo - et Pomptinii exspectatio - tenebat duodecimum iam diem Brundisii, sed cursum exspectabamus, Att. 5, 8, 1. ab illo tempore annum iam tertium et vicesimum regnat, Pomp. 3, 7. at iam decimum annum in spelunca iacet, Fin. 2, 29, 94. multi iam menses erant et hiems praecipitaverat, neque Brundisio naves legionesque ad Caesarem veniebant, Caes. BC. 3, 25, 1. praecipiti iam die, Liv. 4, 9, 13. u. vgl. 25, 34, 4. post biennium A. Gabinius tribunus legem tulit, ut, cum belli more, non latrociniorum, orbem classibus iam, non furtivis expeditionibus piratae terrerent —, Cn. Pompeius ad eos opprimendos mitteretur, Vell. 2, 31, 2; — hanc tuam [apud homines] gloriam auribus *iam* acceperam *ante*, Plaut. Trin. 4, 1, 9. amatores huic desunt, sicuti multis iam ante saeculis et Philisto Syracusio et ipsi Thucydidi, Cic. Brut. 17, 66. quod mihi iam ante erat notum, Att. 7, 4. u. vgl. Fam. 3, 10, 5. 15, 16, 1. alter in destinatis iam ante animo latebris subsedit, Liv. 27, 47, 9. sed ego quae mente agitavi omnes iam antea divorsi audistis, Sall. C. 20, 5. u. vgl. 29, 1; me adhuc Plancius liberalitate sua retinet *iam aliquotiens* conatum ire in Epirum, Cic. Att. 3, 22. vos aliquot iam per annos conceptam huic ordini turpitudinem atque infamiam debere ac tollere potestis, I. Verr. 16, 49; et quia consimilem luserat *iam olim* ille ludum, inpendio magis animus gaudebat mihi, Ter. Eun. 3, 5, 38. ac iam olim, seras posuit cum vinea frondis, frigidus et silvis aquilo decussit honorem, iam tum acer curas venientem extendit in annum rusticus, Virg. G. 2, 403; *iam pridem* egressa tu perbiteres, Titin. 17. u. vgl. Pompon. 53. iam pridem tu pater orbis eras, Ov. Fast. 2, 130. cetera iam pridem didici puerilibus annis, 6, 417. iactamus iam pridem omnis te Roma beatum, Hor. Ep. 1, 16, 18. iam pridem a me illos abducere Thestylis orat, Virg. Ecl. 2, 43. u. vgl. Phaedr. 5. prol. 2. [scio] ego atque iam pridem cognovi atque intellexi cet., Cato frg. p. 33, 1. nam in me quidem iam pridem effectum est, quod futurum fuit, Cic. Or. 31, 110. u. vgl. Acad. 1, 2. Att. 2, 5, 1. 11, 13, 4. Fam. 3, 11, 3. nihil iam sum pridem admiratus magis, 3, 12, 1. omnia haec iam pridem contra se parari, Caes. BC. 1, 85, 8. in urbem reversus iam pridem debitum, sed continuatione bellorum dilatum ex Pannoniis Delmatisque egit triumphum, Vell. 2, 121, 2. u. vgl. § 1. iam pridem exoptantes Samnitium adventum, Liv. 9, 25, 5. ne traderetur Philippo iam pridem hosti et Romanis merito tunc propter defectionem infensis, 36, 14, 9. u. vgl. 40, 8, 8; — factum est *iam diu*, Enn. 41. u. vgl. Liv. Andr. 15. Att. 13. Caecil. 136. Turpil. 79. iam diu scio qui fuit, Plaut. Pseud. 1, 3, 28. id quod populus Romanus iam diu flagitat, Cic. DiC. 8, 26. de quibus (virtutibus) iam diu loquimur, Off. 1, 40, 143. Karthagini male iam diu cogitanti bellum

multo ante denuntio, Sen. 6, 18. non modo nostra aetate, sed iam diu, Div. 2, 57, 117. iam diu ego huic et mi hic bene volumus, Plaut. Pseud. 1, 3, 4. numquam edepol quicquam iam diu quod magis vellem evenire mi evenit, Ter. Eun. 5, 6 (7), 1. conventus, qui initio celebrabantur, iam diu fieri desierunt, Cic. Att. 1, 19, 9. summumque opus ingeniorum diu iam hoc fuit ut intra unumquemque recte facta veterum perirent, Plin. 25, 1 (1), 2. u. vgl. 19, 3 (15), 40. 15, 15 (17), 57; habitant hic quaedam mulieres pauperculae: ut opinor has non nosse te, et certo scio: neque enim diu huc commigrarunt, Ter. Ad. 4, 5, 12. silva vetus nullaque diu violata securi stabat, Ov. F. 4, 649; — *iam dudum* depopulat macellum, Caecil. 13. quem (virum) mihi studeo iam dudum dari, Afran. 196. u. vgl. Enn. 69 sqq. Att. 682. iam dudum'st intus, Plaut. As. 3, 3, 150. mihi quoque edepol iam dudum ille Surus cor perfrigefacit, Pseud. 4, 7, 117. sed interim quid illic iam dudum gratus cessat cum Syro? Ter. Heaut. 5, 1, 9. pressa tuis balanus capillis iam dudum apud me est, Hor. Od. 3, 29, 4. iam dudum ausculto, Sat. 2, 7, 1. u. vgl. Ep. 1, 5, 7. cuius audio esse partes, ut de tota eloquentia disserat, quemque iam dudum et Cotta et Sulpicius exspectat, Cic. dOr. 2, 7, 26; Sosia ille, quem iam dudum dico, Plaut. Amph. 2, 1, 71. nec recte dici mihi quae iam dudum audio, Turpil. 24. iam dudum te omnes nos accusare audio inmerito, Ter. Phorm. 2, 1, 59. iam dudum video, Hor. Sat. 1, 9, 15. et quidem, ere, nos iam dudum hic te absentem incusamus, qui abieris, 3, 1, 7. sin tu, quod te iam dudum hortor, exieris, Cic. Cat. 1, 5, 12. vocat me alio iam dudum tacita vestra exspectatio, Cluent. 23, 63. quae iam dudum loquor, II. Verr. 3, 36, 83; iam dudum, mulier, tibi non imprudens advorsabar, Plaut. Men. 2, 3, 65. audibat iamdudum verba querentis Liber, Ov. Fast. 3, 507. dixi ego iam dudum tibi, Plaut. Trin. 4, 2, 78. iam dudum si des, porrexi manum, Pseud. 4, 7, 49. audivi, Archilis, iam dudum, Ter. Andr. 1, 4, 1. u. vgl. Plin. 23, 1 (23), 41; ita me Venus amoena amet, ut ego huc iam dudum simitu exissem vobiscum foras, nisi me vobis exornarem, Plaut. Stich. 5, 5, 1. altera iandudum succensa cupidine tanto perdere gauderet, quodcunque obstaret amori, Ov. M. 8, 74. iam dudum Syrio madefactus tempora nardo debueram sertis implicuisse comas, Tibull. 3, 6, 63. vitassem iam dudum ne viderer argutior, nisi proposuissem omnes angulos tecum epistula circumire, Plin. Ep. 5, 6, 40. u. vgl. Pan. 52, 1; iube dari vinum: iam dudum factum'st quom primum bibi, Plaut. As. 5, 2, 40. iam dudum factum'st quom abisti domo, Trin. 4, 3, 3; dagegen b. Dicht. zunächst bei Imperat. u. Conj.: iandudum sumite poenas, schon eben heute, heute gleich, jetzt gleich, alsbald, Virg. A. 2, 103. ardua iandudum demittite cornua, Ov. M. 11, 482. iamdudum ab sedibus illis incipe, Stat. Theb. 1, 270. vade veloci fuga monstrumque saevum horribile iamdudum avehe! Sen. Med. 190; si spatium quaeras, breve sit, quod laesa queratur, ne lenta vires colligat ira mora: candida iamdudum cingantur collo lacertis cet., Ov. AA. 2, 455; u. so in anderen Verbindungen: haec ubi sedēre, ardentes attollere sese iam dudum certant in equos, eben jetzt schon, Sil. 15, 352. iamdudum nubes et saevas perdimus undas, Lucan. 5, 423. u. vgl. Flacc. 6, 456. 604. iamdudum dominae more venire iube, jetzt gleich zu kommen, Ov. Her. 19 (20), 80. ingenti iamdudum de grege duci iussit, AA. 1, 317. u. vgl. Lucan. 2, 523 (i moriture). 4, 545. 6, 341. Stat. Theb. 6, 856. Sen. Herc. Oet. 320; — hermae tui Pentelici cum capitibus aëneis, de quibus ad me scripsisti, *iam nunc* me admodum delectant, schon jetzt, Cic. Att. 1, 8, 2. mirari se, quomodo qui dux, priusquam aut suum aut hostium exercitum, locorum situm, naturam regionis nosset, iam nunc togatus in urbe sciret, quae sibi agenda armato forent, Liv. 22, 38, 9. quid eum, cum regnum ei tradideris, facturum credis in me esse, qui iam nunc sanguine meo sibi indulgeri aequum censet? 40, 15, 16. motus doceri gaudet Ionicos matura virgo et fingitur artibus iam nunc et incestos amores de tenero meditatur ungui, Hor. Od. 3, 6, 21. os tenerum pueri balbumque poeta figurat, torquet ab obscaenis iam nunc sermonibus aurem, mox etiam pectus praeceptis format amicis, Ep. 2, 1, 126. venturae memores iam nunc estote senectae, Ov. AA. 3, 59; iam nunc mente et cogitatione perspicio, quae tum studia hominum, qui concursus futuri sint cet.: quae quum cogito, iam nunc timeo, quidnam cet., Dic. DiC. 13, 42. et iam nunc ita se parare Ap. Claudium, ut cet., Liv. 3, 40, 12. remuneranda est igitur probitas eorum, ut iam nunc sciant hoc quod inspecturus es ex mea voluntate salvis quae habent privilegiis esse facturum, Plin. Ep. 10, 48 (57), 2. ipsa Venus latos iam nunc migravit in agros, Tibull. 2, 3, 3. huius in adventum iam nunc et Caspia regna responsis horrent divôm, Virg. A. 6, 798; — *et iam* summa procul villarum culmina fumant, Virg. Ecl. 1, 83. et iam prima novo spargebat lumine terras Tithoni croceum linquens Aurora cubile, 4, 584. et iam complerat genitor sua fata, Ov. Trist. 4, 10, 77. u. vgl. Lucan. 8, 659. VFlacc. 1, 348. 736. 5, 425. 428. 691. 8, 27. et iamiam magico per opaca silentia Colchis coeperat ire sono, 7, 389; — addit se sociam timidisque supervenit Aegle - *iamque* videnti sanguineis frontem moris et tempora pingit, Virg. Ecl. 6, 20 sqq. tum Pan excussus sonitu stridentis avenae iamque videns - inquit, Nemes. Ecl. 3, 11; inde datum molitur iter: iamque arva tenebant ultima, Virg. A. 6, 477. u. vgl. 9, 25. 12, 391. postera iamque dies primo surgebat Eoo, 3, 588. u. vgl. 6, 81. 7, 637. hos aditus omnemque pererrat undique circuitum et certam quatit improbus hastam, 11, 766; — in quam exercitationem ita nos studiose dedimus ut *iam etiam* scholas Graecorum more habere auderemus, Cic. Tusc. 1, 4, 7. C. Sicinius - probabilis orator, iam vero etiam probatus, Brut. 76, 263. quamquam probe scit non in castris modo suis sed iam etiam Romae infamem suam

cunctationem esse, Liv. 22, 15, 1. maiores nostri nullam, ne privatam quidem rem agere feminas sine auctore voluerunt: in manu esse parentum, fratrum, virorum: nos, si diis placet, iam etiam rem publicam capessere eas patimur, 34, 2, 11. u. vgl. 25, 26, 6. 26, 33, 3. 33, 39, 7. 33, 43, 6. 34, 39, 5. singulare omnium saeculorum exemplum ausae rem publicam augere sine viris: iam etiam cum contemptu virorum tuentur, Justin. 2, 4, 6; — Hasdrubalem movisse ex hibernis *et iam* Alpes transire, Liv. 27, 39, 2; *iam* enim *et* revocatum ex Sicilia audierat, 21, 48, 7. iam enim et nubilis erat virgo, 29, 23, 4. iam enim et graves praeda naves habebant, 31, 45, 16. verum clausis omnium foribus, respondente nullo in cubiculum rediit, unde iam et custodes diffugerant, direptis etiam stragulis, Suet. Ner. 47. nec deerat Ptolemaeus, iam et sceleris instinctor, ad quod facillime ab eiusmodi voto transitur, Tac. H. 1, 23. u. vgl. c. 22; — *non* (od. andere Negationen) *iam* od. *iam non*: non tibi iam somnos, non illa relinquit ocellos, nun nicht (weiter), nicht mehr, Prop. 1, 5, 11. non habet in nobis iam nova plaga locum, Ov. Pont. 4, 16, 52. profecto nihil est iam sanctum atque sincerum in civitate, Cic. Quinct. 1, 5. nulla mihi res posthac potest iam intervenire tanta, quae mi aegritudinem adferat, Ter. Heaut. 4, 3, 1; cum omnes primo perturbati admirarentur non iam de eo sumptum esse supplicium, cet., bereits nicht, nicht schon, Nep. Eum. 12, 1. is segniter rem agi ab Scipione questus, quod tum non iam exercitum - traiecisset, Liv. 29, 4, 8. Hannibal - magis mirari se aiebat, quod non iam in Asia essent Romani, quam venturos dubitare, 36, 41, 2 sq.; P. Sexto Baculo - multis gravibusque vulneribus confecto, ut iam se sustinere non posset, nicht mehr Caes. BG. 2, 25, 1. iam non ultra discordia civium reprimi poterat, Liv. 3, 66, 2. postquam iam non ex intervallo nec missilibus sed comminus gerebatur res, nicht mehr, Liv. 10, 43, 6. u. vgl 8, 2, 12. 29, 24, 7. manus tendens, sed iam non voce virili, Hermaphroditus ait, Ov. M. 4, 382. u. vgl. Hor. Ep. 1, 7, 45. Ov. Pont. 1, 1, 1. M. 3, 678, 1, 291. exspectandum igitur est, donec iam non fluere, sed duritie quadam concrevisse videatur, Cels. 7, 7, 14. quam etiam deficiens iamque non noster ipsum illum alienatae mentis errorem circa solas litteras habuit? Quint. 6, prooem. 11. tumidos iam non capit artus informis, Lucan. 9, 80; ac neque eos iam frena virum neque verbera saeva, non scopuli rupesque cavae atque obiecta retardant flumina, Virg. G. 3, 252. ac neque iam stabulis gaudet pecus, Hor. Od. 1, 4, 3. nec iam sustineant onus silvae laborantes, 1, 9, 2. u. vgl. 4, 13, 13. Epod. 12, 10. et neque iam cineres eiectatamque favillam ferre potest, Ov. M. 2, 231. u. vgl. 3, 701. 4, 243. 6, 366. vere monet curvas materna per aequora puppes ire, nec hibernas iam timuisse minas, F. 4, 131. at pater infelix nec iam pater, Icare, clamat, AA. 2, 93; iam nec Lacaenae splendet adulterae famosus hospes, Hor. Od. 3, 3, 25. iam nec prata rigent nec fluvii strepunt, 4, 12, 3. nec iam alveus amnem nec retinent ripae, Lucan. 2, 217. nec his paucis iam victus suppetit, Liv. 22, 39, 14. discebamus enim pueri XII, ut carmen necessarium, quas iam nemo discit, Cic. Leg. 2, 23, 59. tum denique interficiēre, quum iam nemo tam improbus, tam perditus, tam tui similis inveniri poterit qui id non iure factum esse fateatur, Cat. 1, 2, 5. cum iam nullam opem ferre possent, Liv. 29, 31, 3. ego vel hoc uno malo sic eram afflictus, ut me iam nullo fortuna posset efficere felicem, Quint. 6. prooem. 5. nullane iam Troiae dicentur moenia? Virg. A. 5, 633.

ĭambēus, a, um (ἰάμβειος), iambisch (lat. Form: iambicus), unde etiam trimetris accrescere iussit nomen iambeis, Hor. AP. 253.

ĭambĭcus, a, um (ἰαμβικός), iambisch, metrum, Prisc. II. p. 418, 4. öft. numerus, Cic. Or. 57, 191. MCap. 5, 521. versus, Diom. p. 517, 13. trimeter, Prisc. II. p. 418, 16. Diom. p. 503, 23. pentameter, Prisc. II. p. 418, 15. senarius, II. p. 460, 10. septenarius, octonarius, Diom. p. 504, 13. scazon, p. 507, 14. comicus, p. 507, 5. tragicus, p. 507, 11.

ĭambionicus, a, um (iambus u. ionicus), iambischionisch, carmen, Varro b. Diom. p. 518, 14. nach *Lachm.* Conj. zu Lucr. 4, 1275. p. 276.

ĭambus, i, *m.* (ἴαμβος), der Versfuß Jambus, Jambe, syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus, pes citus, Hor. AP. 251. u. so vgl. Quint. 9, 4, 47. u. 80; utque repertori nocuit pugnacis iambi, sic sit in exitium lingua proterva tuum! Ov. Ib. 519. Archilochum proprio rabies armavit iambo, Hor. AP. 78. ex tribus receptis Aristarchi iudicio scriptoribus iamborum ad ἕξιν maxime pertinebit unus Archilochus, Quint. 10, 1, 59. quem Hipponactis iambus laeserat aut qui Archilochi versu vulneratus, Cic. ND. 3, 38, 91. scriptores iamborum veterisque comoediae, Quint. 10, 1, 9. iambus non sane a Romanis celebratus est ut proprium opus, quibusdam interpositus: cuius acerbitas in Catullo, Bibaculo, Horatio, quamquam illi epodos interveniat, reperietur, 10, 1, 96. Ponticus heroo, Bassus quoque clarus iambis, Ov. Trist. 4, 10, 47; — iambus enim et dactylus in versum cadunt maxime, Cic. Or. 57, 194. quum sint numeri plures, iambum et trochaeum frequentem segregat ab oratore Aristoteles, dOr. 3, 49, 182. qui (Aristoteles) iudicat heroum numerum grandiorem quam desideret soluta oratio, iambum autem nimis e vulgari esse sermone, Or. 57, 192. herous, qui est idem dactylus, Aristoteli amplior, iambus humanior videatur, Quint. 9, 4, 88. tragoediae, ubi necesse est, affectamus etiam tumorem, qui spondeis atque iambis maxime continetur, und: aspera vero et maledica - etiam in carmine iambis grassantur, 9, 4, 140. u. 141; — liber in adversos hostes stringatur iambus, seu celer, extremum seu trahat ille pedem, Ov. Rem. am. 377. me - fervor in celeres iambos misit furentem, Hor. Od. 2, 16, 24. truces vibrare iambos, Catull. 36, 5. quaenam te mala mens, miselle Ravide, agit praecipitem in meos iambos? 40, 1 sq. irascere ite-

rum meis iambis inmerentibus, 54[b], 7. quem criminosis cunque voles modum pones iambis? Hor. Od. 1, 16, 2.

iamiam, iamdudum, f. iam.

iandudum, f. iam.

iāneus, ianitor, PDiac. p. 103, 11.

iānĭtor, ōris, *m.* (archaist. ianitos, Varr. LL. 7, 27), der **Thürhüter**, vix quemquam invenies, qui possit aperto ostio vivere: ianitores conscientia nostra, non superbia obposuit, Sen. Ep. 5, 2, 4 (43). Tonantem pro ianitore ei appositum, Suet. Aug. 91. sapiens non accedet ad fores, quas durus ianitor obsidet, Sen. Const. sap. 14, 2. et sedeo duras ianitor ante fores, Tibull. 1, 1, 56. utque sedens primi vester prope limina tecti ianitor egressus introitusque videt cet., Ov. Fast. 1, 137. ianitor ad dantes vigilet, Prop. 5 (4), 5, 47. domus haec sapientis angusta, sine cultu, sine strepitu, sine adparatu, nullis adservatur ianitoribus turbam venali fastidio digerentibus, sed cet., Sen. Const. sap. 15, 5. ianitor, indignum! dura religate catena, difficilem mota cardine pande forem, Ov. Am. 1, 6, 1. ferreus orantem nequiquam, ianitor, audis, 1, 6, 27. si per invisum mora ianitorem fiet, abito, Hor. Od. 3, 14, 23. tintinnire ianitoris impedimenta audio? Afran. 393. ianitoribus deceptis, Suet. Aug 19; aderat ianitor carceris, carnifex praetoris, Cic. II. Verr. 5, 45, 118. confugit in cellulam ianitoris, Suet. Vitell. 16; — vom Cerberus: cessit immanis tibi blandienti ianitor aulae, Cerberus, Hor. Od. 3, 11, 16. licet ingens ianitor antro aeternum latrans exsangues terreat umbras, Virg. A. 6, 400. formaque trifauci personat insomnis lacrimosae ianitor aulae, Sil. 2, 551. u. Stygius ianitor gen., 3, 35. u. turbidus Orci ian., Claud. in Rufin. 1, 294. u. ingens ian., Rapt. Pros. 1, 85.

ianitrices (εἰνάτερες; „als Grundform muß iantar angenommen werden; das griech. ει erklärt sich wohl aus jε für ιε, das a verhält sich zu dem lat. i wie das von ϑυγ-α-τερ zu sanskr. duh-i-tar; im Latein. ist ein erweitertes Suffix angetreten", *Curtius* Grundzüge I. p. 272), **an Brüder vermählte Frauen**, Modestin. Dig. 38, 10, 4. §. 6.

ianitrix, īcis, *f.* (ianitor), die **Thürhüterin**, anus hic solet cubitare custos ianitrix, Plaut. Curc. 1, 1, 76; übtr.: laurus triumphis proprie dicatur, vel gratissima domibus, ianitrix Caesarum pontificumque, weil sie vor ihren Palästen stehen, Plin. 15, 30 (39), 127.

ĭanthĭnus, a, um (ἰάνθινος), **veilchenblau, violett**, ex iis (violis) vero quae sponte apricis et macris locis proveniunt purpureae latiore folio statim ab radice carnoso exeunt, solaeque Graeco nomine a ceteris discernuntur, appellatae ia et ab his ianthina vestis, Plin. 21, 6 (14), 27. hos (colores) animadverto tres esse principales, ut rubentem in cocco —, amethystinum qui a viola et ipse in purpureum quemque ianthinum appellavimus, 21, 8 (22), 45; im *neutr.* subst.: purpurae autem appellatione omnis generis purpuram contineri puto: sed coccum non continebitur, bucinum et ianthinum non continebitur, Ulp. Dig. 32, 70. §. 13. coccina famosae donas et ianthina moechae, v. Kleidern, Mart. 2, 39, 1.

ĭanthis, ĭdis, *f.* (ἰανθίς), eine veilchenblaue Blume, MEmp. 17.

iānua, ae, *f.*, die **Thüre**, der **Eingang**, 1) eig.: principem in sacrificando Ianum esse voluerunt, quod ab eundo nomen est ductum, ex quo transitiones perviae iani foresque in liminibus profanarum aedium ianuae nominantur, Cic. ND. 2, 27, 67. u. vgl.: domus - in qua sollicitas imitatur ianua portas, Juv. 7, 41. amatque ianua limen, Hor. Od. 1, 25, 4. testis est huiusce Q. Mucii ianua et vestibulum, Cic. dOr. 1, 45, 200; — primus enim Iani mensis, quia ianua prima est, Ov. F. 2, 51. omnis habet geminas, hinc atque hinc, ianua frontes, 135. roboribus duris ianua fulta riget, Am. 1, 6, 28. ianua cum per se transpectum praebet apertum, multa facitque foris ex aedibus ut videantur, Lucr. 4, 272. hinc clavim ianua sensit, Tibull. 2, 4, 31. ianua, iam pateas, uni mihi, victa querelis neu furtim verso cardine aperta sones, 1, 2, 9. audis quo strepitu ianua - remugiat? Hor. Od. 3, 10, 5. verbis victa patescit ianua, Tib. 1, 5, 68. tota patet demptā ianua nostra serā, Ov. F. 1, 280. patet ianua Lydiae, Hor. Od. 3, 9, 20. hospitibus ianua nostra patet, Ov. F. 5, 502. cunctis ianua nostra patet, Tibull. 1, 4, 78. et furtim misero ianua aperta mihi, Prop. 2, 9, 42. surda sit oranti tua ianua, laxa ferenti, Ov. Am. 1, 8, 77. adita fac ianua parvo oblicum capiat semiadaperta latus, 1, 6, 3. nullus erat custos, nulla exclusura dolentes ianua, Tibull. 2, 3, 73. mihi ianuae frequentes, mihi limina tepida, mihi floridis corollis redimita domus erat, Catull. 63, 65; ianua tunc regis posita viret arbore Phoebi, Ov. F. 3, 139. ornentur postes et grandi ianua lauro, 6, 79. cur tamen apposita velatur ianua lauro? Trist. 3, 1, 39. cuncta nitent, longos erexit ianua ramos, F. 12, 91; confer conductum latronem, incendia sulpure coepta adque dolo, primos cum ianua colligit ignes, Juv. 13, 144. si ianua tenebitur incendio, Quint. 2, 13, 16. labat ariete crebro ianua, Virg. A. 2, 493; — ianua difficilis filo est inventa relecto, Ov. M. 8, 172. adveniens digito inpellam ianuam, Trab. 2. inpulsa est animoso ianua vento, Ov. Am. 1, 6, 51. eadem (notas et nomina) verso tenuis cum cardine ventus impulit et teneras turbavit ianua frondes, numquam cet., Virg. A. 3, 448. u. vgl.: quid miser expavescis ad clamorem servi, ad tinnitum aeris aut ianuae impulsum? Sen. dIra 3, 35, 3. pultabo ianuam, Plaut. Poen. 3, 4, 30. erit oppositā ianua fulta serā, Ov. AA. 2, 244. quaecunque opposita est ianua dura serā, Tibull. 1, 8, 76. servis suis Rubrius, ut ianuam clauderent et ipsi ad fores adsisterent imperat, Cic. II. Verr. 1, 26, 66. clauditur et durā ianua firma serā, Tibull. 1, 2, 6. ianua, vel dominā penitus crudelior ipsā, quid mihi tam duris clausa taces foribus? Prop. 1, 16, 17. ianua clausa est, Ov. Am. 3, 8, 7. u. vgl. Prop. 3, 17 (2, 23), 12. 5 (4), 9, 62. occlude ianuam, Plaut. Aul. 1, 2, 11. quae fueram magnis olim patefacta triumphis, ianua Tarpeiae nota pudicitiae, Prop. 1, 16, 12.

Cethegus Ciceronis ianuam obsideret eumque vi aggrederetur, Sall. C. 43, 2. nec vereor, ne - ianua frangatur, Hor. Sat. 1, 2, 124. nec tamen iratā ianua fracta manu, Prop. 4 (3), 25, 10; noctu subito ianuam intravit, Phaedr. 3, 10, 20. nec ulli iuvenes sunt reperti ad ianuam, 4, 25, 30. ante nostram ianuam adpone (puerum), Ter. Andr. 4, 3, 10; — claustra pandite ianuae, Catull. 61, 76; — ita illi ianuā prohibiti tantum facinus frustra susceperant, Sall. C. 28, 3; propera adeo puerum tollere hinc ab ianua, Ter. Andr. 4, 4, 20. puer ab ianua prospiciens, Nep. Hann. 12, 4. — übtr., der Eingang, Zugang, die Oeffnung, pluribus ut caeli tereretur ianua divis, Catull. 68, 115. u. dagegen: ianua ne Puteis (d. i. Puteolanis) Orci regionibus esse credatur, Lucr. 6, 762. noctes atque dies patet atri ianua Ditis, Virg. A. 6, 127. quanto sonat horrida Ditis ianua, VFlacc. 6, 113. quando hic inferni ianua regis dicitur, Virg. A. 6, 106; sex reserata diebus carceris Aeolii ianua laxa patet, Ov. F. 2, 455; — ianua Baiarum est et gratum litus amoeni secessus, von Cumä, Juv. 3, 4. hic locus est gemini ianua vasta maris, von der Meerenge zwischen dem ägäischen Meere u. der Propontis, Ov. Trist. 1, 10, 32. quum totius impetus belli ad Cyzicenorum moenia constitisset eamque urbem sibi Mithridates Asiae ianuam fore putavisset, qua effracta et revulsa tota pateret provincia, perfecta cet., Cic. Mur. 15, 33; — ire foras ubi coeperunt primordia rerum, scilicet, expleti quoque ianua raditur oris, Lucr. 4, 531; nam qua cumque prius de parti corpora deesse constitues, haec rebus erit pars ianua leti, 1, 1112. haut igitur leti praeclusa est ianua caelo nec soli terraeque, 5, 373. praeclusaque ianua leti aeternum nostros luctus extendit in aevum, Ov. M. 1, 662. u. vgl. so VFlacc. 4, 231. 3, 386. und: patet isti ianua leto, Virg. A. 2, 661. panditur ad nullas ianua nigra preces, Prop. 5 (4), 11, 2. nullo nos invida tanto armavit natura bono, quam ianua mortis quod patet et vitā non aequa exire potestas, Sil. 11, 187; ad finem ventum et claudenda est ianua belli, 17, 356. quia longo est tempore laetitiae ianua clausa meae, Ov. Pont. 2, 7, 37; — qua nolui ianua sum ingressus in causam, Cic. Planc. 3, 8. si in haec, quae patefecit oratione sua Crassus, intrare volueritis, facillime vos ad ea, quae cupitis, perventuros ab hoc aditu ianuaque patefacta, dOr. 1, 47, 204. illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famae patefecit, Plin. Ep. 1, 18, 4.

ianual libi genus, quod Iano tantummodo libatur, PDiac. p. 104, 18; vgl. Ov. Fast. 1, 127.

iānuārius, a, um, zum Janus gehörig, ian. mensis od. bloß ianuarius, ii, *m.*, der Monat Januar, u. daher: ianuarius, a, um, zum Januar gehörig, auctionem - constitutam in mensem ianuarium, Cic. Agr. 1, 2, 4. mense ianuario, Sall. J. 37, 3. ianuario ineunte, Cic. Att. 1, 2, 2. a. d. VII. idus ianuarii, Caes. BC. 1, 5, 4; — kalendis ianuariis, Cato RR. 148, 1. Cic. Agr. 1, 8, 26. 2, 3, 6. Flacc. 39, 98. Fam. 5, 2, 7. 8 Sall. C. 18, 5. Col. 11, 2, 97. Sen. Ep. 12, 1, 5 (83). idibus ianuariis, Col. 11, 2, 3. 4. 6. u. pridie idus ian., sexto idus ian., §. 97. nonis ianuariis und: pridie nonas ian. und: tertio nonas ianuarii, 11, 2, 97.

ianus, i, *m.*, ein verdeckter od. überwölbter Durchgang, vgl.: principem in sacrificando Janum esse voluerunt, quod ab eundo nomen est, ex quo transitiones perviae iani - nominantur, Cic. ND. 2, 27, 67.

ĭăsiōnē, ēs, *f.* (ἰασιώνη), die Zaunwinde, iasione olus silvestre habetur, in terra repens, cum lacte multo, florem fert candidum, concilium vocant, Plin. 22, 22 (39), 82. iasione unum folium habet, sed ita inplicatum ut plura videantur, 21, 17 (65), 105.

ĭaspăchātes, ae, *m.* (ἰασπαχάτης), ein mit Jaspis durchzogener Achat, Plin 37, 10 (54), 139.

ĭaspĭdĕus, a, um (iaspis), dem Jaspis ähnlich, cepionides, Plin. 37, 10 (56), 156.

ĭaspis, ĭdis, *f.* (ἴασπις), der Jaspis, viret et saepe tralucet iaspis —: plurumae ferunt eam gentes, zmaragdo similem (der grüne) Indi, Cypros duram glaucoque pingui (eine Varietät des grünen), Persae aeri similem quae ob id vocatur aerizusa (der himmelblaue): talis et Caspia est: caerulea est circa Thermodontem amnem, in Phrygia purpurea (der rothe) et in Cappadocia ex purpura caerulea, tristis atque non refulgens (der rothe mit bläulichen Flecken). Amisos Indicae similem mittit, Calchedon turbidam. Sed minus refert nationes quam bonitates distinguere: optuma quae purpurae aliquid habet, secunda quae rosae, tertia quae zmaragdi, Plin. 37, 8 (37), 115. u. vgl. §. 116—118; — illi stellatus iaspide fulva ensis erat, Virg. A. 4, 261. sardonychas, zmaragdos, adamantas, iaspidas uno versat in articulo Stella, Mart. 5, 11, 1. sardonychas veros mensa quaesivit in omni et pretium magnis fecit iaspidibus, 9, 59, 19. u. vgl. August. b. Macrob. Sat. 2, 4, 12. MCap. 1, 75.

ĭaspius, a, um (iaspis), Jaspis =, lapilli, Maecen. AnthoL Lat. 82. u. b. Isid. Orig. 19. 32.

ĭaspŏnyx, ўchis, *f.* (ἰασπόνυξ), der grausleckige od. grauäderige Jaspis, est et onychi iuncta quae iasponyx vocatur, Plin. 37, 9 (37), 118.

ĭatrălīptes od. - a, ae, *m.* (ἰατραλείπτης), ein Salbader, gravissima valetudine usque ad periculum vitae vexatus iatralipten adsumpsi, Plin. Ep. 10, 5 (4), 1. u. in Bädern: tres interim iatraliptae in conspectu eius Falernum potabant, Petron. 28, 2., alipta (sonst iatralipta) b. Cels. 1, 1; dav. **ĭatrălīptĭcē**, ēs, *f.* (ἰατραλειπτική), die Salbaderkunst, Salbaderei, nec fuit postea quaestus modus, quoniam Prodicus Selymbriae natus, e discipulis eius, instituens quam vocant iatralipticen reunctoribus quoque medicorum ac mediastricis vectigal invenit, Plin. 29, 1 (1), 4.

ĭatrīa, ae, *f.* (ἰατρεία), die Heilung, Alcim. Ep. 74.

ĭatronīces, ae, *m.* (ἰατρονίκης), der Besieger der Aerzte, ein Beiname, den sich Thessalus beilegte, Plin. 29, 1 (4), 9.

ĭatrŏsŏphistes, ae, *m.* (ἰατροσοφιστής), ein Arzneigelehrter, Fulg. Myth. 3, 7.

ībēris, ĭdis, *f.* (ἰβηρίς), die Giftkresse, invenit nuper et Servilius Democrates e primis medentium quam appellavit iberida, quamquam ficto nomini inventione eius adsignata carmine: nascitur maxume circa vetera monimenta parietinasque et inculta itinerum: floret semper, folio nasturti, caule cubitali, semine vix ut adspici possit: radici odor nasturti, Plin. 25, 8 (49), 87. u. zum medicin. Gebrauch §. 88. 25, 11 (84), 134. u. anderw.

ibex, ĭcis, *m.*, der Steinbock, sunt capreae (Rehe), sunt rupicaprae (Gemsen), sunt ibices pernicitatis mirandae, quamquam onerato capite vastis cornibus gladiorumque vaginis: in haec se librat ut tormento aliquo in alium transilire quaerens, atque recussu pernicius quo libuerit exultat, Plin. 8, 53 (79), 214.

ĭbī, *Adv.*, da, 1) räumlich, da, daselbst, dort, a) eig., α) im Allg.: quis ibi non est vulneratus ferro Brugio? Enn. 197. tantum ibi molae crepitum faciebant, Naev. 114. memini ibi [fuisse] candelabrum ligneum, Caecil. 111. iam diu'st factum, quom discesti ab ero atque abiisti ad forum, igitur inveniundo argento ut fingeres fallaciam: ibi tu ad hoc diei tempus dormitasti in otio, Plaut. As. 2, 1, 3. tandem abii ad praetorem: ibi vix requievi, rogo syngraphum, Capt. 3, 2, 8. nunc ita aiunt in segetibus, in herbis bona frumenta esse: nolite ibi nimiam spem habere: saepe audivi inter os et offam multa intervenire posse: verum vero inter offam et herbam ibi vero longum intervallum est, Cato frg. p. 67, 3. in senatum ubi ventum est, ibi vero in Quinctium omnes versi, Liv. 3, 69, 3. ibi cum vim pararent, spes facta proditionis, 21, 48, 9. auctores sumus tutam ibi maiestatem Romani nominis fore, in den Händen der Fabier, 2, 48, 8; Li. nempe in foro? De. ibi, si quid opus fuerit, Plaut. As. 1, 1, 104. Herculis templum est apud Agrigentinos non longe a foro, sane sanctum apud illos et religiosum: ibi est ex aere simulacrum ipsius Herculis, Cic. II. Verr. 4, 43, 94; in Asiam hinc abii propter pauperiem, atque ibi simul rem et gloriam armis belli repperi, Ter. Heaut. 1, 1, 59. delituit in quadam cauponula atque ibi se occultans perpotavit ad vesperam, Cic. Phil. 2, 31, 77. fugit Tarquinios Corintho et ibi suas fortunas constituit, Tusc. 5, 37, 109. cum non ad Eumenis principia, sed ad regia conveniretur atque ibi de rebus deliberaretur, Nep. Eum. 7, 3. nonnulli eum ad regem abductum ibique eum perisse scriptum reliquerunt, Con. 5, 4. est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus, Pacuv. 99. in foro infumo boni homines atque dites ambulant: in medio propter canalem ibi ostentatores meri, Plaut. Curc. 4, 1, 15. sub veteribus ibi sunt qui dant quique accipiunt faenore: pone aedem Castoris ibi sunt subito quibus credas male, *vs.* 19. ibi in campo Tiburti, ubi hordeum demessuit, idem in montibus serit, ibi hordeum idem iterum metit, Cato frg. p. 13, 11. — T. Tatius et Romulus, in cuius urbis medio foro acie hostes concurrerant, ibi concordes regnarunt, Liv. 40, 46, 10. quibus ornatior Ambracia, quia regia ibi Pyrrhi fuerat, 38, 9, 13. in eo flumine pons erat: ibi praesidium ponit, Caes. BG. 2, 5, 6. illi eum tumulum, pro quo pugnatum est, magnis operibus munierunt praesidiumque ibi posuerunt, BG. 1, 47, 4. ipse in Italiam magnis itineribus contendit duasque ibi legiones conscribit, BG. 1, 10, 3; in Crustumino natum faenum ibi noxium, extra salutare est, Plin. 2, 96 (98), 211; item qui sciens vasa vitiosa commodavit, si ibi infusum vinum vel oleum corruptum effusumve est, condemnandus eo nomine est, Gai. Dig. 13, 6, 18. §. 3; ibi loci terrarum orbe portis discluso, ex adverso maxime Harmasti oppidi Iberum, Plin. 6, 10 (12), 30; — at si temporibus integris primum *ibi*, deinde *alibi* sudor incipit, fovendum os aqua calida: tum in solio desidendum est, atque ibi quoque videndum, num cet., Cels. 2, 17; *illic ibi* demum'st locus, *ubi* labore lassitudo'st exigunda ex corpore, Plaut. Capt. 5, 4, 3. in eundem locum revertitur atque ibi, ubi telum erat infossum, resedit, Nep. Dat. 11, 3. in eam partem ituros atque ibi futuros Helvetios, ubi eos Caesar constituisset, Caes. BG. 1, 13, 3; — an *ubi* vos sitis, *ibi* consilium claudeat, Caecil. 32. u. vgl. Pompon. 40. nam ubi tu profussus es, ibi ego me pervelim sepultam, Plaut. Curc. 1, 2, 7. etsi ea perturbatio est omnium rerum, ut suae quemque fortunae maxime poeniteat nemoque sit quin ubivis quam ibi, ubi est, esse malit, tamen cet., Cic. Fam. 6, 1, 1. tempus est huiusmodi, ut suam quisque conditionem miserrimam putet et, ubi quisque sit, ibi esse minime velit, 6, 4, 3. non modo ibi non fuisti, ubi me quam primum videre posses, sed eo decessisti, quo cet., 3, 6, 3. tutius videbatur fore ibi, ubi est, quam apud publicanos, Att. 11, 2, 3. ubi quemque periculum ceperat, ibi resistere ac propulsare, Sall. J. 51, 1. sicubi in his locis ripae aut locus humectus erit, ibi cacumina populorum serito et arundinetum, Cato RR. 6, 3; — non enim *ibi* consistunt exempla, *unde* coeperunt, Vell. 2, 3, 4. unde periculum quaesitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit, Justin. 3, 7, 10; *qua in parte* rex pugnae adfuit, *ibi* aliquamdiu certatum, Sall. J. 74, 3. evidentissimum id fuit, quod quacumque equo invectus est, ibi haud secus quam pestifero sidere icti pavebant, Liv. 8, 9, 12. Graeci optionem Carthaginiensium faciunt, ut - illi, quos fines populo suo peterent, ibi vici obstruerentur, Sall. J. 79, 8. quo loco maxime humor in ea (creta cimolia) perseveravit, ibi pus proximum erit eoque uri debebit, Cels. 8, 9; — *qui* ager frigidior et macrior erit, ibi oleam Licinianam seri oportet, Cato RR. 6, 2. quo descenderant, ibi processerunt longe, dum ad nos perveniret, Varr. RR. 2, 1, 5. — β) insbes.: hoc ipso quod non compositum domi, sed ibi (da, wo man steht, auf der Stelle) atque ex re natum et facilitate famam ingenii auget et - fidem quoque acquirit, Quint. 11, 2, 46. memoria autem facit etiam prompti ingenii famam, ut illa, quae dicimus, non domo attulisse, sed ibi protinus sumpsisse videamur, 11, 2, 46. u. vgl. 12, 9,

19. u. vgl.: inde ibi ego te ex iure manu consertum voco, und: unde tu me ex iure manu consertum vocasti, inde ibi ego te revoco, jurist. Formel b. Cic. Mur. 12, 26; — exemplorum quoque ad haec infinitus est numerus, sed paucissima attingam. Ex maiore pro Caecina: — ex faciliore in Clodium et Curionem: — et ibi (dort, ebenda): — ex minore pro Caecina, Quint. 5, 10, 93. — b) übtr. α) auf Personen, da, cum trigeminis agunt res, ut pro sua quisque patria dimicent ferro: ibi imperium fore, unde victoria fuerit, Liv. 1, 24, 2. vicit sententia lenior, ut unde culpa orta esset, ibi poena consisteret, 28, 26, 3. ne speraret ibi fructum gratiae, ubi non meruisset, 45, 35, 9. itaque se dictatorem L. Quinctium dicturum: ibi animum parem tantae potestati esse, 4, 13, 12. — β) auf sachliche Verhältnisse, da, dabei, id agit, id studet, ibi mentem atque animum delectat suum, Enn. 255. numquid ego ibi peccavi? Plaut. Epid. 4, 2, 23. duxi uxorem: quam ibi miseriam vidi, Ter. Ad. 5, 4, 13. si quid est, quod ad testes reservet, ibi quoque nos, ut in ipsa causa, paratiores reperiet, quam putabat, Cic. SRosc. 29, 82. sed ego adulescentulus initio, sicut plerique, studio ad rem publicam latus sum ibique mihi multa advorsa fuēre, Sall. C. 3, 3. huic ab adulescentia bella intestina, caedes, rapinae, discordia civilis grata fuēre ibique iuventutem suam exercuit, C. 5, 2. ibi plurimum profectum est, Liv. 3, 14, 3. id mutuum est et ibi declamationis fortuna, Quint. 2, 2, 12. si confessum, non poterat ibi esse quaestio, 7, 1, 5. ibi alienam culpam accusare, ubi fateris tuam, 11, 1, 81; horaeque momento simul aggerem et vineas - incendium hausit multique ibi mortales - ferro ignique absumpti sunt, Liv. 5, 7, 3; — Cl. inrides in re tanta neque me - adiuvas? Sy. immo et ibi nunc sum et usque id egi dudum, ich bin bei der Sache, ich denke daran, Ter. Heaut. 5, 2, 30. etsi subsensi id quoque, illos ibi esse, id agere inter se clanculum, 3, 1, 62; — hic enim breve spatium est, intra quod, si quod auxilium non profuit, aeger exstinguitur: ibi et deliberationi et mutationi remediorum tempus patet, Cels. 3, 1. eritque haec differentia inter hoc edictum et superius, quod ibi de eo damno praetor loquitur, quod dolo malo hominibus coactis datum est —: at hic de eo damno, quod dolo malo in turba datum est cet., Ulp. Dig. 47, 8, 4. §. 6.

2) in der Zeit, da, dann, darauf, ille ubi miser famelicus videt me esse tanto honore et tam facile victum quaerere, ibi homo coepit me obsecrare, ut sibi liceret discere id de me, Ter. Eun. 2, 2, 29. ubi pudendum est, ibi eos deserit pudor, quum usus est ut pudeat, Plaut. Epid. 2, 1, 1. in senatum ubi ventum est, ibi vero in Quintium omnes versi ut in unum vindicem maiestatis Romanae intueri, Liv. 3, 69, 3; ibi est ibus pugnae et virtuti, de praedonibus praedam capere, Plaut. Truc. 1, 2, 14. numquid ibi ego tibi peccavi? Epid. 4, 2, 23. in exeuntem e curia impetus factus esset, ni peropportune tribuni diem dixissent: ibi ira est suppressa, Liv. 2, 35, 2. si vim adferre conarentur, ibi quoque haud inpares fore, 3, 49, 3. secuta est pedestris acies: ibi nihil nec divinae nec humanae opis dictator praetermittens aedem Castori vovisse fertur, 2, 21, 12. ibi ille facinus purgare non ausus regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tradere ipsi possit, Curt. 7, 5 (24), 39; ibi utrumque et hoc et illud poteris ulcisci probe, Plaut. Most. 5, 2, 57. si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet, Ter. Andr. 2, 3, 5; — perduelles penetrant se in fugam: ibi nostris animus additu'st, Plaut. Amph. 1, 1, 94. ubi quisque institerat, concidit crepitu: ibi nescio quis maxuma voce exclamat, 5, 1, 11. u. vgl. *vs.* 16. atque illud saepe fit, tempestas venit, confringit tegulas imbricesque: ibi domum indiligens reddere alias nevolt, Most. 1, 2, 28; postquam videt paratos - ibi demum ita aegre tulit, ut ipsam Bacchidem, si adesset, credo ibi eius commiseresceret, Ter. Hec. 1, 2, 53 sq.; exoritur ventus turbo: spectacla ibi ruont: ego pertimesco: *tum ibi* nescio quis me arripit timidam atque pavidam, Plaut. Curc. 5, 2, 47. *ibi tum* filius cum illis, qui amarant Chrysidem, una aderat frequens, Ter. Andr. 1, 1, 79. ibi tum exanimatus Pamphilus bene dissimulatum amorem et celatum indicat, 1, 1, 104. quum Aebutius Caecinae malum minaretur, hoc est mortem minaretur, ibi tum Caecinam postulasse, ut moribus deductio fieret, Cic. Caecin. 10, 27; *ibi deinde* si dilabitur specillum, nondum caries est, Cels. 5, 28, 12; *ibi nunc* meus pater memorat, legiones hostium ut fugaverit, Plaut. Amph. prol. 135. in Cariam quia nudius quartus venimus ex India: ibi nunc statuam volt dare auream solidam faciundam ex auro Philippo, Curc. 3, 68; ex composito sermones ad rem Romanorum trahebant: *ibi cum* alii mores et instituta eorum, alii res gestas - eluderent, iuvenis incautus - omnia tuendo suspectum se patri et opportunum criminibus faciebat, Liv. 40, 5, 7. per idem tempus Cn. Servilius consul Romae idibus martiis magistratum iniit: ibi cum de re publica rettulisset cet., 22, 1, 4; *ibi postquam* laborare aciem Calpurnius praetor vidit, legatos ad singulas legiones adhortandas propere mittit, 39, 31, 4; — invitat tristis: mansit: ibi illa cum illo sermonem ilico, Ter. Eun. 4, 1, 8. sermonem nobiscum ibi copulat, Plaut. Poen. 3, 3, 42.

ĭbīdem, *Adv.*, eben da, 1) im Raume, eben da, eben daselbst, a) eig.: nisi puerum tollis, iam ego hunc in mediam viam provolvam teque ibidem pervolvam in luto, Ter. Andr. 4, 4, 38. vitis si macra erit sarmenta sua concidito minute, et ibidem inarato aut infodito, Cato RR. 37, 3. quod ibidem recte custodire poterunt, id ibidem custodiant, aus einem Edict b. Cic. Quinct. 27, 84; praeterea versamur ibidem atque insumus usque, Lucr. 3, 1080. ast illam ter fluctus ibidem torquet agens circum, Virg. A. 1, 116. quare quum in eandem tabernam devertissent, simul coenare et in eodem loco somnum capere voluerunt: coenati discubuerunt ibidem, Cic. Inv. 2, 4, 14. is eo tempore contubernio patrio ibidem militabat, Sall. J. 64, 4. consul ibidem op-

peritur, 101, 2. u. vgl. 103, 7. 107, 5. H. 4, 68; medicus Menarchus emit ibidem in Alide, Plaut. Capt. prol. 26. isque me defodit insepultum clam ibidem in hisce aedibus, Most. 2, 2, 70. intus ibidem uxor tua est, Cist. 5, 7. ut - ille, cuius merces erant, in gladium ignave ibidem incumberet, Cic. Inv. 2, 51, 154; — causam dicit is, qui etiam ad hoc ipsum iudicium cum praesidio venit, ne hic ibidem ante oculos vestros trucidetur, Cic. SRosc. 5, 13. cum quaerere nos, quid dicamus, fingimus: quid reliquum est? et: num quid omisi? et cum ibidem invenire, ut ait Cicero cet., Quint. 9, 2, 60. lenissimum genus admonitionis fuit traditio coram pugillarium, quos taciti et ibidem statim legerent, Suet. Aug. 39. ut - imagines eius coram detrahi et ibidem solo affligi iuberet, Dom. 23; — *ubi* amici, *ibidem* opus, Plaut. Truc. 4, 4, 31. *ibidem* meam operam perdidi ego, *ubi* tu tuam, Bacch. 2, 1, 26. quippe ibidem divitiarum cupido est, ubi et usus, Justin. 2, 2, 10; — quid, quod dedisti scortis? ibidem una traho, das ziehe zugleich dazu, Plaut. Trin. 1, 2, 166. u. vgl. 2, 4, 10. — b) übtr. auf andere Verhältnisse, **eben da, eben so, desgleichen**, si redierit illa ad hunc, ibidem loci res erit, Plaut. Cist. 2, 1, 52. blandimenta vagae fugies novitatis: ibidem exiguo nimiove nocent, Grat. Cyn. 114. laesit in eo Caecinam, sublevavit ibidem, Cic. Caecin. 9, 23. deinde ibidem homo acutus, quum illud occurreret, si omnia cet., Fin. 1, 6, 19. primum esse quaedam falsa visa: quod quum volunt, declarant quaedam esse vera: deinde ibidem, inter falsa visa et vera nihil interesse, Acad. 2, 14, 44. — 2) in der Zeit, **eben da, zu derselben Zeit**, demissae aures, incertus ibidem sudor et ille quidem morituris frigidus, aret pellis, Virg. G. 3, 500.

ībis, ībis u. ībĭdis, *f.* (ἶβις), der **Ibis**, der heilige Vogel der großen Mutter Isis, ibis, Plin. 10, 30 (45), 87. 10, 27 (41), 97. Solin. 32, 32. MCap. 2, 175. 176. ibidis, Plin. 30, 7 (20), 61. ibim, 10, 48 (68), 134. Cic. Tusc. 5, 27, 78. ND. 1, 29, 82. ibin, Juv. 15, 3. ibes, Cic. ND. 1, 36, 101. 2, 50, 126. ibium, Plin. 50, 15 (49), 142. ibes (ibis), 10, 28 (40), 75. ibidas, Mel. 3, 8, 9.

ibiscum, ibrida, s. hib—.

ibus, *Dat.* od. *Abl. pl.* von is, ea, id.

īcas, ădis, *f.* (εἰκάς), der **zwanzigste Tag** im Monat, Epicurios voltus per cubicula gestant ac circumferunt secum: natali eius sacrificant feriasque omni mense custodiunt vicesima luna quas icadas vocant, Plin. 35, 2 (2), 5.

iccirco, *Adv.*, s. idcirco.

ichneumon, ŏnis, *m.* (ἰχνεύμων), 1) die **Pharaonsmaus**, Plin. 8, 24 sqq. (35 sqq.), 88 sqq. 10, 63 (83), 179. Solin. 32, 25. Cic. ND. 1, 36, 101. Mart. 7, 87, 5. Nemes. Cyn. 54. — 2) der **Raupentödter**, eine Wespenart, Plin. 10, 74 (95), 204. 11, 21 (24), 72.

ichnŏgrăphia, ae, *f.* (ἰχνογραφία), der **Grundriß**, ichnographia est circini regulaeque modice continens usus, e qua capiuntur formarum in solis arearum descriptiones, Vitr. 1, 2, 2 (21).

ichthyŏcolla, ae, *f.* (ἰχθυόκολλα), der **Hausen**, ichthyocolla appellatur piscis, cui glutinosum est corium, idem nomen glutino eius, Plin. 32, 7 (24), 73; also auch = die **Hausenblase**, fabricam materiarum Daedalus, et in ea serram, asciam, perpendiculum, terebram, glutinum, ichthyocollam (invenit), 7, 56 (57), 198. quidam ex ventre, non e corio, fieri dicunt ichthyocollam, ut glutinum taurinum: laudatur Pontica, candida et carens venis squamisque et quae celerrime liquescit, 32, 7 (24), 73. u. vgl. 32, 10 (40 sq.), 119 sq.

ĭco, īci, ictum, ĭcere („W. ἰπ. - : ἴπτομαι beschädige, ἴψ schädlicher Wurm, ἶπος Schlagholz, Walkerwerkstätte. Lat. ic-o, ic-tu-s", *Curtius* Grundzüge II. p. 49; vgl.: „ico" praeterea paenultima brevi profertur in praesenti teste Capro, sed producit eam in praeterito perfecto — „ĭco īci" unde „ictus". Cato Censor. de Veturio: „hostem num icit?" Caelius in I.: „qui cum is ita foedus icistis." Lucretius tamen [3, 160] etiam in praesenti producit paenultima, Prisc. I. p. 509, 22 sqq.; ferner: invenitur tamen etiam simplex: „icio icis", I. p. 496, 18. vgl. mit: foedus repente iciunt, Tac. A. 11, 9; die sonst vorkommenden Formen: *Praes.*: icit; *Perf.*: icit, iceris, icerit; *Plusqpf.*: iceram, iceras, icerant; *Fut. exact.*. icero; *Pass. praes.*: icitur, icimur, vgl. im Folg.), **schlagen, hauen, stoßen, stechen, treffen, verwunden**, 1) eig. a) im Allg.: offendit fregit rumpit icit poculo, Afran. 307. quam quondam fulmine icit Juppiter, Naev. 12; illam emicat in partem sanguis, unde icimur ictu, Lucr. 4, 1050. lapide ictus, Caes. BC. 3, 22, 2. Nep. Reg. 2, 2. Vell. 68, 3. genu lapide ictus, Suet. Aug. 20. ictus est lapidibus, Treb. Poll. trig. tyr. 22. Aeonii cornibus icta dei, Ov. AA. 2, 379. icti saepe fragmentis navium, Sall. H. 3, 24. fragmine subselli ictus, Vell. 2, 3, 2. corruit quasi ictus scena (e. Art v. Axt), Liv. Andr. 3. Cacus - ictus clava - morte occubuit, Liv. 1, 7, 7. sagitta ictus est, Curt. 4, 27 (6), 17. 7, 25 (6), 3. 8, 34 (10), 6. Treb. Poll. Gall. duob. 4. quum Ptolemaeus familiaris eius in proelio telo venenato ictus esset, Cic. Div. 2, 66, 135. si venenato telo quis ictus est, Cels. 7, 5, 5. Hannibal - adversum femur tragula ictus cecidit, Liv. 21, 7, 10. fulmine ictus cum domo sua arsit, Eutr. 1, 4. non aliter stupui, quam si Jovis ignibus ictus vivit et est vitae nescius ipse suae, Ov. Trist. 1, 3, 11. u. vgl.: ibi haud secus quam pestifero sidere icti pavebant, Liv. 8, 9, 12. u. bildlich: excepi (flammam) et pro patria solus exarsi, sic tamen, ut vos iisdem ignibus circumsaepti me primum ictum pro vobis et fumantem videretis, Cic. Har. resp. 21, 45; ferner: volneris ardenti ut morsu premat icta dolorem (serpens), Lucr. 3, 663. Epiri regem Alexandrum mortifero vulnere ictum dixisse ferunt cet., Liv. 9, 19, 11. u. so: elephans vulnere ictus, Auct. BAfr. 84, 1. subito sanguine ictus, vom Schlagfluß getroffen, Eutr. 8, 10; endlich: quid Priamos doleat, mirabitur, Hectore rapto quidve Philoctetes ictus ab angue gemat, Ov. Trist. 5, 4, 11. qui (puer) quum ab hac (aspide) ictus esset, Cels.

5, 27, 4. ab scorpione icti, 5, 27, 5. ab angue icti, 5, 27, 11; — fragor aethera terruit ipsum ictaque subsedit pondere molis humus, Ov. F. 1, 567. reddidit icta suos pollice chorda sonos, 2, 108. mordaci velut icta ferro pinus, Hor. Od. 4, 6, 9. sonat icta securibus ilex, Virg. A. 6, 180. haec (corpora) neque dissolvi plagis extrinsecus icta possunt, Lucr. 1, 528. bracchium hasta ictum est, Curt. 4, 53 (16), 32. cervix - saxo icta est, 7, 28 (6), 22. ipsa (navis) rostro icta est, 4, 18 (4), 7. in aede Concordiae Victoria - fulmine icta decussaque, Liv. 26, 23, 4. imago fulmine icta, Vopisc. Prob. 3. murus turresque quaedam Cumis non ictae modo fulminibus sed etiam decussae, Liv. 25, 7, 8. domus fulmine icta, Suet. Aug. 29. Juliae monumentum fulmine ictum est, 95. fulmine sola (laurus) non icitur, Plin. 15, 30 (40), 134. ictusque aetherea per stagna patentia flamma fumavit lacus atque arserunt fluctibus ignes, Sil. 5, 73. u. vgl.: quum Summanus in fastigio Jovis optimi maximi, qui tum erat fictilis, e caelo ictus esset, Cic. Div. 1, 10, 16; ferner: saepe dat ingentem fluctu latus icta fragorem, Ov. M. 11, 507. icta pedum motu (ianua) trepidantem et multa timentem visa dedisse sonum est, 14, 739. verberibus torsere fretum: salis icta frequenti albescit pulsu facies, Sil. 14, 360. icta fatiscit aquis donec domus, VFlacc. 4, 48. globosos turbines existere ictos undis concursantibus, Att. 397. quamvis icta novo, ventum tenuere priorem aequora, Lucan. 2, 458. media (Victoria) vento icta, Sever. Spart. 22. nubila - solis super icta calore, Lucr. 6, 514. intempestivis pluviisque et solibus icta (terra), 6, 1101. opportunus ita est si forte et idoneus aër, ut queat accendi parvis ardoribus ictus, 5, 607. arma fragore icta gravi raucum gemuēre, Sil. 2, 244. ictus longis ululatibus aether, Ov. M. 3, 706. clamoreque montes icti reiectant voces ad sidera mundi, Lucr. 2, 329; — ohne *Ablat.*: hostem num unum icit? Cato frg. p. 49, 1. nam canis, quando est percussa lapide, non tam illum adpetit, qui sese icit, quam illum eumpse lapidem, qui ipsa icta est, petit, Pacuv. 38. si iceris me posthac, Turpil. 26. quem catapulta aut balista icerit, Caecil. 27. icit femur, Plaut. Truc. 2, 3, 50. u. vgl.: at indiligenter iceram (feminur), Mil. gl. 1, 1, 28. tum genu ut quemque icero, ad terram dabo, Capt. 4, 2, 18. quae (anima) cum animi vi percussa'st, exim corpus propellit et icit, Lucr. 3, 160. ex iis quae terra gignuntur lauri fruticem non icit (fulmen), Plin. 2, 55 (56), 146. tu quoque Ulixes, quamquam graviter cernimus ictum, nimis paene animo es molli, Pacuv. 259. incidit ictus - Turnus, Virg. A. 12, 926. ictus erat qua crus esse incipit et qua mollia nervosus facit internodia poples, Ov. M. 6, 255. icta dedit gemitum, 2, 606. ibi in turba ictus Remus cecidit, Liv. 1, 7, 1. saepe homo ictus obmutescit, Cels. 5, 28, 2. hostia pro damnis concidat icta meis, Ov. Her. 6, 78; vom Blitz: icti flammas ut fulguris halent pectore perfixo cet., Lucr. 6, 391. fulmina - sic undique micabant, ut peti viderentur corpora, nec solum milites sed etiam principes icti caderent, Liv. 40, 58, 5; dichter.: saltat Milonius, ut semel icto accessit fervor capiti numerusque lucernis, vom Wein berauscht, Hor. Sat. 2, 1, 24; — cervice graviter ictā semianimis procubuit ante regis pedes, Curt. 9, 22 (5), 17. corpore icto, Cels. 7, 5, 5. liene icto, 5, 26, 12. pulmone icto, 5, 26, 9. quid intus ictum sit, 5, 26, 7. circa id, quod ictum est, 5, 26, 21. scuta galeaeque ictae, Liv. 9, 35, 5. plaga facit gemitus ceu corpore marmoris icti, Ov. M. 12, 487. icta viam tellus in Tartara fecit, 5, 423; v. Blitz bildlich: cumque alii fugerent subitae contagia cladis nec vellent ictae limen adire domus, Ov. Trist. 5, 4, 33; u. ganz *absol.*: pilum, haud paulo quam hasta vehementius ictu missuque telum, Liv. 9, 19, 7; auch: a tenui causa magis icta movetur (anima), Lucr. 3, 430. — b) insbes. foedus icere (vgl. ferio, A, II 1b), ein Bündniß schließen, foedus repente iciunt, Tac. A. 11, 9. foedus, quod meo sanguine in pactione provinciarum iceras, frangere noluisti, Cic. Pis. 12, 28. orsi a foedere, quod nobiscum icerant, Tac. A. 12, 62. ictum iam foedus, Virg. A. 12, 314. ictum ne desere foedus, Sil. 5, 317. regem me creatis icto foedere, Phaedr. 1, 33, 8. id autem foedus meo sanguine ictum sanciri posse dicebant, Cic. Sest. 10, 24. nobis vobiscum foedus est a C. Lutatio consule ictum, Liv. 21, 18, 8. eo foedere, quod cum Hasdrubale ictum est, §. 9. tum est cum Gaditanis foedus vel renovatum vel ictum, Cic. Balb. 15, 34. icta nobiscum foedera, Tac. A. 4, 55. inde foedus ictum inter duces, Liv. 1, 1, 9. — 2) übtr. im *Pass.* von einer Leidenschaft **gestachelt**, **getroffen werden**, ob. von etw. Unerwarteten u. vom Unglück **betroffen werden**, **berührt werden**, **erschüttert werden** u. dgl., inter equas ubi equus florenti aetate iuvencus pinnigeri saevit calcaribus ictus amoris, Lucr. 5, 1074. tum velut repentino icti furore inprovidi currerent ad muros, Liv. 5, 21, 7. sic desideriis icta fidelibus quaerit patria Caesarem, Hor. Od. 4, 5, 15. conscientia ictus, Liv. 33, 28, 14. illa (virgo) icta timore gravi, VFlacc. 8, 34. metu icta maestum aliquamdiu silentium obtinuit, Liv. 1, 16, 2; — nova re consules icti, Liv. 27, 9, 8. eo (responso) tamquam novo cum icti Aetoli essent, 37, 6, 7. tunc ictus specie pavitare hoc bella magistro cernitur, effugiens ardentem Porsena dextram, Sil. 8, 388. Hannibal tanto simul publico familiarique ictus luctu, Liv. 27, 51, 12. quae luctus causa requirunt, cui paret exequias, quove sit icta malo, Ov. F. 2, 817. consul interim rebellione Bergistanorum ictus, Liv. 34, 17, 5. duabus tantis deinceps cladibus icti, 26, 20, 1. Hannibal ictus uno proelio adverso, 37, 24, 11. Agricola domestico vulnere ictus, anno ante natum filium amisit, Tac. Agr. 29; et tamen e summo, quasi fulmen, deicit ictos invidia inter dum contemptim in Tartara taetra, Lucr. 5, 1125.

īcon, ōnis, *f.* (εἰκών), das **Ebenbild**, **Bild**, die **Figur**, Mutianus et latrunculis lussisse fictas cera icones usu distinguente, Plin. 8, 54 (80), 215.

Icŏnĭcus, a, um (εἰκονικός), **zum Ebenbild gehörig, dem Ebenbild entsprechend, nach dem Leben dargestellt**, adeoque ars perfecta erat, ut in eo proelio iconicos duces pinxisse tradatur, Plin. 35, 8 (34), 57. in templo simulacrum stabat aureum iconicum, Suet. Cal. 22.

Icŏsaprōti, orum, *m.* (εἰκοσάπρωτοι), die zwanzig ersten Rathsherren in den Municipien u. Colonien, deren Würde **icŏsaprōtia**, ae, f. (εἰκοσαπρωτεία) hieß, Ulp. Dig. 50, 4, 18. §. 26.

Ictĕrias, ae, *m.* (ἰκτερίας), ein gelber Edelstein, vgl.: icterias cuti luridae similis et ideo salubris existimata contra regios morbos, Plin. 37, 10 (61), 170.

Ictĕrĭcus, a, um (ἰκτερικός), gelbsüchtig, subst. der **Gelbsüchtige**, consulit ictericae lento de funere matris, Juv. 6, 565. ictericis nec non et phreneticis radicis crudae sucum gargarizandum bibendumque demonstrat, Plin. 20, 9 (34), 87.

Ictĕrus, i, *m.* (ἴκτερος), die **Goldammer**, vgl.: avis icterus vocatur a colore, quae si spectetur, sanari id malum tradunt et avem mori: hanc puto Latine vocari galgulum, Plin. 30, 11 (28), 94.

Ictis, ĭdis, *f.* (ἰκτίς), das **Frettchen**, mustelarum (Wiesel) duo genera: alterum silvestre distans magnitudine, Graeci vocant ictidas: harum fel contra aspidas dicitur efficax, cetero venenum: haec autem quae in domibus nostris oberrat (d. gemeine Wiesel) — serpentes persequitur, Plin. 29, 4 (16), 60.

Ictus, us, *m.* (ico; in allen Casibus außer im *Dat. sing.* u. *Gen. plur.* gebräuchlich), I) der **Schlag** (Anschlag), **Hieb**, **Stoß** (Anstoß), **Stich**, **Schuß**, **Schwung**, **Wurf**, **Biß**, die **Wunde**, 1) eig., a) im Allg. (die Epitheta vgl. in d. folg. Beispielen), mit *Genit. subi.*: quae (natura deûm) quoniam manuum tactum suffugit et ictum, tactile nil nobis quod sit contingere debet, Lucr. 5, 150. ictu pugni, Treb. Poll. Claud. 12. mirata diu factas pedis ictibus undas, Ov. M. 5, 264. ictu pedum crebro, Plin. 8, 43 (68), 169. ipsam quoque ictu calcis occidit, Suet. Ner. 35. morsu canis et caudae sic scorpius ictu (pugnat), Ov. Hal. 5. ictu abigente alae, Plin. 10, 3 (3), 9. nunc rostro, duris nunc ictibus alae ter quinas (aves) dederat saeva inter vulnera leto, Sil. 4, 108. volucres cum advenis pugnasse pinnarum ictu, Plin. 6, 12 (13), 32; — contra ictus aquarum nitentes quidam et natare conati, Amm. 31, 4, 5. addit - lapidosos grandinis ictus, Claud. BGet. 240. nullo rigidi versabere vomeris ictu, Claud. Rapt. Pros. 1, 196. prope funeratus arboris ictu, Hor. Od. 3, 8, 6. vastos nodosi roboris ictus congeminat, VFlacc. 2, 534. duo magnorum viridi coëuntia silva corpora serpentum baculi violaverat ictu, Ov. M. 3, 324. ligni - ictu percussi, Treb. Poll. trig. tyr. 8. impavidus conscendit equos Gradivus et ictu verberis increpuit, Ov. M. 14, 820. intumescens corpus ulceribus flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat, Curt. 6, 43 (11), 17. lapidis ictum genu excipere, Suet. Vesp. 4. lapidum ictibus oppetit crebris, Amm. 29, 3, 5. sed non Dardanidae medicari cuspidis ictum evaluit, Virg. A. 7, 756. curru instabat Achilles totaque Peliacae sternebat cuspidis ictu agmina, Ov. M. 12, 73. usque ad ictum sagittae, Vopisc Aurel. 26. quo tutiores essent adversus ictus sagittarum, Curt. 7, 36 (9), 2. ut densatis scutis ab ictu sagittarum et iaculorum sese tuerentur, Liv. 42, 65, 7. duodecim propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus, Suet. Tit. 5. confixis quibusdam rotatis ictibus iaculorum et sagittarum, Amm. 31, 13, 1. ut extra ictum teli essent, Liv. 34, 28, 6. ubi primum sub ictu teli fuerunt, duabus simul portis erumpitur, 43, 10, 5. sub ictu teli versari, Vopisc. Alex. Sev. 54. pluribus eorum scutis uno ictu pilorum transfixis et colligatis, Caes. BG. 1, 25, 3. ut Metellus ictu tragulae sauciaretur, Sall. H. 2, 19. ictu scorpionis exanimato alteri successit tertius, Caes. BG. 7, 25, 3. ictus varii ballistarum, Amm. 20, 11, 22. ut miles ante me quidam discriminato capite, quod in aequas partes ictus gladii fiderat validissimus, in stipitis modum undique coartatus haereret, 18, 8, 12. taurus securis ictu consternatus, Suet. Galb. 18; — de caelo fulminis ictus, Lucr. 6, 386. u. so 6, 323. 406. 3, 488. 5, 401. Juv. 12, 17. Claud. Rapt. Pros. 3, 60. Cic. Off. 3, 25, 94. Suet. Aug. 97. u. vgl.: perrumpere amat saxa potentius ictu fulmineo, Hor. Od. 3, 16, 11. Romulus maturior annis fulmineo periit, imitator fulminis, ictu, Ov. M. 14, 617. u. absol.: quo pacto gignantur et impete tanto fiant ut possint ictu discludere turres, Lucr. 6, 240. quali natura praedita constent fulmina, declarant ictu loca inusta. 6, 220. ipse in eas (nubes) tum descendit prope ut hinc teli determinet ictus, 6, 403. u. vgl. Petron. 122, 25. frg. 27, 3; ferner: qui color infectis adversi solis ab ictu nubibus esse solet aut purpureae aurorae, Ov. M. 3, 183. miles ut adverso Phoebi radiatus ab ictu descendens totos perfudit lumine colles, Lucan. 7, 214. aestifer ut tantum radiorum exaugeat ictum (sol), Lucr. 5, 613. qui (colores) quoniam quodam gignuntur luminis ictu, 2, 808. semina concurrunt calidi fulgoris ad ictum, 6, 316. spissa ramis laurea fervidos excludet ictus, Hor. Od. 2, 15, 9. u. vgl. Lucr. 4, 357; — nec tibi sunt pontes nec quae sine remigis ictu concava traiecto cumba rudente vehat, Ov. Am. 3, 6, 3. mirabar tamen - vulnus in latere, quod acu punctum videretur, pro ictu gladiatoris probari, Cic. Mil. 24, 65. ut ad ictum servi sui Dolabella non segniter cervicem daret, Vell. 2, 69, 2. ubi vero ea pars turris, quae erat perfecta, tecta atque munita est ab omni ictu hostium, Caes. BC. 3, 9, 5. ictu capulantium interfectus (piscis), Mel. 2, 5, 7; ictu quadrupedis fulva porrectus arena, Sil. 4, 239. omnis serpentis ictum et ieiuni et ieiuno magis nocere, Cels. 5, 27, 10. uva theriace - contra serpentium ictus estur, Plin. 23, 1 (11), 14. adversus chelydri ictum, Cels. 5, 27, 8. ad scorpionis et aranei ictum, 5, 27, 6; auch: a bestiis ictus, morsus, impetus, Cic. Off. 2, 6, 19; — mit *Genit. obi.*: ad ictus moenium cum terribili sonitu editos, Liv. 38, 5, 3. ad gemitus vulnerum ictus-

que corporum aut armorum et mixtos strepentium paventiumque clamores, 22, 5, 4. dracones in Gorgone eius ad ictus citharae tinnitu resonant, Plin. 34, 8 (19), 76. ictus enim fit et vulnus arteriae hac acuta atque attenuata nimis exclamatione, AHer. 3, 12, 21. ictu sanguinis extinctus est, AVict. 16. — *Absol.*, in folg. Verbindungen, u. zwar im log. *Subj.*: ille ictum venientem a vertice velox praevidit, Virg. A. 5, 444. animantem grandior ictus, quam patitur natura, repente adfligit et omnes corporis atque animi pergit confundere sensus, Lucr. 2, 944. nam quid praeterea facere ictum posse reamur oblatum, nisi discutere ac dissolvere quaeque? 2, 952. ictusque resilit (des Laocoon auf d. troian. Pferd), Petron. 89, 2, 22. haec Nero et intorquet iaculum: nec futilis ictus, Sil. 15, 794; validique incudibus ictus auditi referunt gemitus, Virg. A. 8, 419. amisēre ictus spatium, Sil. 9, 321. cur hoc ita usu veniret, quod Quadrigarius dixisset, ut contigui magis directioresque ictus fiant, si vel lapidem vel sagittam sursum versus iacias, quam deorsum, Gell. 9, 1, 2; — im log. *Obj.*: ad evocandum adversarii ictum, Quint. 5, 13, 54. quam (pinum) per exactos ego laetus annos verris obliquum meditantis ictum sanguine donem, Hor. Od. 3, 22, 6. error abest: certum sollertia destinat ictum nil spatio fallente modum, Claud. Idyll. 2, 32. ingerunt desuper Othoniani pila librato magis et certo ictu adversus temere subeuntes cohortes Germanorum, Tac. H. 2, 22. fit quoque uti soleant minus oblato acriter ictu reliqui motus vitales vincere saepe, Lucr. 2, 954. petito per speciem studiorum scalpro levem ictum venis intulit, Tac. A. 5, 8. si quem paeniteat ictus eminus comminusve inlati, Plin. 28, 4 (7), 36. cum prior ad iterandum ictum Manlius consurrexisset, spiculum inter aures equi fixit, Liv. 8, 7, 10. antiquior cavendi, quam ictum inferendi cura, Quint. 4, 2, 26. qui exigua corporis declinatione evitato ictu - manum barbari amputat gladio, Curt. 4, 27 (6), 16. nisi Faunus ictum dextra levasset, Hor. Od. 2, 17, 28. res excipit ictum, Lucr. 6, 313. qui tumultuosissimus est, ictum facile excipiunt, Sen. Cons. ad Helv. 5, 3. geminis fidens thoracibus ictum sustulit et gladio Sibotes ferit ultima teli, VFlacc. 6, 248. neque pertulit ictum, Virg. A. 12, 907. ictum firmitas materiae sustinet (musculus), Caes. BC. 2, 9, 1. illa (hasta) volans patuli longe per inania campi ictum perdiderat spatio, Sil. 4, 136; circumstiterant victores et primo ingerebant probra, intentabant ictus, Tac. H. 3, 31. his deditionem, aliis mortem et mutuos inter se ictus parantibus, A. 4, 49. aspice quo fremitu monstratos perferat ictus, Juv. 6, 261. quo saepius steterit tamquam in acie, quoque plures et intulerit ictus et exceperit, Tac. Or. 37. inferendis ictibus inhabiles, accipiendis inpenetrabiles, A. 3, 43. hos non hostilis dextra, non Terrā edita moles Gigantum, non biformato impetu centaurus ictus corpori inflixit meo, Cic. poët. Tusc. 2, 8, 20. crebros - congerit ictus desuper averso, VFlacc. 4, 306. vibrare ictus (scorpionem), Plin. 28, 2 (5), 24. fractum incitatis ictibus guttur sonet, Sen. Phoen. 161. non temere in quemquam nisi crebris et minutis ictibus animadverti passus est, Suet. Cal. 30. dextra ingeminans ictus, Virg. A. 5, 457. tam crebros ensibus ictus congeminant, 12, 713. Pollux sic providus ictus servat et Oebalia dubium caput eripit arte, VFlacc. 4, 271. arborum rami - lento vimine frustrabantur ictus, Curt. 6, 15 (5), 16. vitandi atque inferendi ictus subtiliorem rationem legibus ingeneravit, VMax. 2, 3, 2. fugit ipse novissimus ictus Tiphys, VFlacc. 4, 694. nec corpus cunctos feliciter effugit ictus, Ov. Pont. 4, 7, 39. at non letiferos effugit Enaesimus ictus Hippocoonte satus, M. 8, 362. ubi tegimenta praependere possent ad defendendos ictus ac repellendos, Caes. BC. 2, 9, 2. loricaeque modo squamis defensus et atrae duritia pellis validos cute reppulit ictus, Ov. M. 3, 63. nato non depulit ictus - Juppiter, VFlacc. 6, 652. ratis - per obliquum crebros latus accipit ictus, Lucan. 3, 628. puppis in obliquum resonos latere accipit ictus, VFlacc. 1, 619. excipit ille ictus galea clipeoque sonantes defensatque humeros, Ov. M. 12, 375. non sentiet ictus, incumbet gladiis (iuventus), Lucan. 6, 277. centum et viginti ictibus scuto perforato, Suet. Caes. 68. minutissimis ictibus excarnificatus atque confectus est, Vit. 17. pugnas Cilicis laudabat et ictus, Juv. 4, 121; — im *Dat.*: cum Parthus - spatium ictibus quaereret, Tac. A. 6, 35; — im *Genit.*: nec tamen illa sui successu laetior ictus, quam Meleagros erat, Ov. M. 8, 384; — im *Abl.*: spicula contorquent cursuque ictuque lacessunt, Virg. A. 7, 165. horum (hastilium) unum certo contorquens derigit ictu, 12, 490. quem (ensem) movet crebro furibundus ictu sanguinem Mavors cupiens recentem, Sen. Phoen. 557. iamque ictu valido libratam a pectore Poeni Pallas in obliquum dextra detorserat hastam, Sil. 9, 455. cuncta necesse'st aut gravitate sua ferri primordia rerum, aut ictu forte alterius, Lucr. 2, 85. cum impulsi procedimus ictu, viribus alterius magnis magnoque coactu, 2, 272. levi et vano ictu pauca (tela) in hostem - cadebant, Curt. 3, 26 (11), 4. illam emicat in partem sanguis, unde icimur ictu, Lucr. 4, 1050. externa corpus de parte necessum est - tundier atque ab ibus crebro pulsarier ictu, 4, 934. leviter - quod crebro tunditur ictu, 4, 1284. hebeti pectus tantummodo contudit ictu, Ov. M. 12, 85. donec vis obiit, quae res diverberet ictu, Lucr. 1, 222. tempora discussit claro cava malleus ictu, Ov. M. 2, 625. huic uno desectum comminus ictu cum galea longe iacuit caput, Virg. A. 9, 770. si subito medium (corpus) celeri praeciderit ictu vis aliqua, Lucr. 3, 636. vibranti cuspis medium transverberat ictu (clipeum), Virg. A. 10, 484. venter ictu aliquo perforatur, Cels. 7, 16. iuvenes - reducunt ordinibus geminis ad fortia pectora remos aequalique ictu scindunt freta, Ov. M. 11, 461. ictu fissum esse, Cels. 8, 4. mucro glacies ceu futtilis ictu dissiluit, Virg. A. 12, 740. obliquo latrantes (canes) dissipat ictu, Ov. M. 8, 344. praecipitata

cadit pariterque et pondere et ictu mergit in ima ratem, 11, 556. uno se traiecit ictu, Suet. Oth. 11. uno ternas animas interficit ictu, Claud. Gigant. 82. ictu eorum, qui in flumen ruebant, necabantur, Sall. H. 2, 63. uno ictu transfixus expiravit protinus, Vell. 2, 70, 5. ubi infelici dextera et suo ictu mortem invenerit, Tac. A. 1, 61. quo sonipes ictu furit arduus, Virg. A. 11, 638. vindicavit ictu veterem iniuriam (aper), Phaedr. 1, 23, 6; ventosque lacessit ictibus, Virg. G. 3, 234. sic densis ictibus heros creber utraque manu pulsat versatque Dareta, A. 5, 459. sunt, qui - concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Telesini occubuisse prodiderint, Vell. 2, 27, 5. quatit ventosis ictibus hastam, VFlacc. 2, 269. verberat ictibus auras, Virg. A. 5, 377. linteo eo circumdatam arborem surdis ictibus - caedi, Plin. 19, 1 (4), 20. ipsumque pluribus ictibus contruncaverunt, Lampr. Alex. Sev. 60. non caecis ictibus procul ex improviso vulnerabantur, Liv. 34, 14, 11. quum par quoddam mutuis ictibus concidisset, Suet. Claud. 34. labefactaque tandem ictibus innumeris, Ov. M. 8, 774. vastis tremit ictibus aerea puppis, Virg. A. 5, 198. saxaque cum saxis et habentem semina flammam iactant, ea concipit ictibus ignem, Ov. M. 15, 347. nec cava vaesanis ictibus aera sonant, AA. 2, 610; — mit *Praepos.*: *ad* quem ictum exclamavit illa, Petron. 22. ad primum ictum, Suet. Caes. 82. regressi ad faciliores ictus locos quaerebant, Sall. frg. inc. 56. sublatis deinde supra capita scutis continuatisque ita inter se, ut non modo ad caecos ictus sed ne ad inserendum quidem ex propinquo telum loci quicquam esset, Liv. 34, 39, 6; libratur *in* ictum fraxinus, Claud. Rapt. Pros. 2, 226. Castor prius ibat in ictus nescius, VFlacc. 3, 187. expedita in ictus manus, Mel. 3, 4, 2; *adversus* omnes ictus communia sunt, Cels. 5, 27, 4. in armorum certamine adversus ictus et rectas et simplices manus cum videre tum etiam cavere ac propulsare facile est, Quint. 9, 1, 20; quae (legiones) - *sub* ictum dabantur, Tac. A. 13, 39. ut sub ictum venerunt, telorum primo omnis generis vis ingens effusa in eos est, Liv. 27, 18, 11; mediosque ratem transferre *per* ictus, VFlacc. 4, 690; humor et aër et omne, quod *ex* ictu formam accipit, in talem habitum inpellitur, qualis est eius quod inpellit, Sen. NQ. 1, 2, 2; pars etiam (principiorum) brevibus spatiis vexantur *ab* ictu, Lucr. 2, 99. abduxēre retro longe capita ardua ab ictu, Virg. A. 5, 428. sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu, Ov. M. 3, 87; dura *sub* ictu ossa virûm malaeque sonant, VFlacc. 3, 165. u. so Sil. 2, 97. 5, 545. nec requies tegimenve datur mutare sub ictu, Sil. 1, 528. u. so 8, 308. — b) insbes. α) vom Schlag beim Schlachten des Opferthieres, dah. vom Schließen eines Bündnisses: tam diro foederis ictu parta quies, Lucan. 5, 372. — β) vom Todtschlag mit der Hand oder dem Fuße: cum senes redderet ictus, Hor. AP. 253. Lesbium servate pedem meique pollicis ictum, Od. 4, 6, 36. pedum et digitorum ictu intervalla signant quibusdam notis, Quint. 9, 4, 51. quoniam in symphoniae cantu ad ictus modulantium pedum moventur, Plin. 2, 94 (95), 209. — γ) obscön, Juv. 6, 126. Petron. — 2) übtr. theils im Allg. vom **Stoß**, **Anstoß**, **Schlag**, den eine Sache gibt oder unter dem etw. geschieht, oder in Bezug auf den **Anlauf**, den Jem. nimmt, theils mit dem Nebenbegriff der Gewalt und der damit verbundenen Gefahr, der **Schlag**, neque enim haec (voluptas) movere potest appetitum animi nec ullum habet ictum, quo pellat animum status hic non dolendi, Cic. Fin. 2, 10, 32; — continuo et velut uno ictu rem publicam exhausit, Tac. Agr. 44. feriunt animum (sententiae) et uno ictu frequenter impellunt, Quint. 12, 10, 48. tam magnis breves poenas sceleribus solvis atque uno omnia pensabis ictu? Sen. Oed. 937. uno sub ictu eripit officiumque patris nomenque mariti, Claud. in Eutr. 1, 50. genus tertium eorum, qui sapientiae adludunt, quam non quidem contigerunt, in conspectu tamen et, ut ita dicam, sub ictu habent, Sen. Ep. 9, 1, 10 (72); — cohortatur, ut uno ictu contenderent neque remitterent, Auct. BAfr. 18, 4. quod singulis velut ictibus transacta sunt bella, ignavia principum factum est, Tac. H. 2, 38. eodem ictu procurrentibus ad superiora nobiscum, Amm. 18, 8, 12. cum ego rapido ictu transirem, 18, 6, 12. u. v. Flüssen: omnes in mare ictu rapido procurrentes, 22, 8, 17. erexēre omnes inmania membra chelydri aegide commota primique furoris ad ictus retulit ipse pedem sensim a certamine Mavors, Sil. 9, 463; cogita - quam nihil sit mortale non sub ictu nostro positum, Sen. Ben. 2, 29, 4. illi ipsi stulti et in aequales et sub ictu poenitentiae positi magnas percipient voluptates, Sen. vit. beat. 12, 1. quod nolles stare sub ictu fortunae, quo mundus erat, Lucan. 5, 729. si id consilium damnaret - sub unum fortunae ictum totas vires regni cadere pateretur, Curt. 3, 18 (8), 2; nemo duraret, si rerum adversarum eamdem vim adsiduitas haberet quam primus ictus, Sen. Tranqu. an. 10, 2. quum ego una cum re publica non tribunicio, sed consulari ictu concidissem, Cic. post. red. in sen. 7, 17. ut ictu simili ferirer, Quint. 6. prooem. 3. pectora tantis obsessa malis non sunt ictu ferienda levi, Sen. Herc. fur. 1112. tales utrimque procellae cum fremerent lacerumque alternis ictibus anceps imperium pulsaret hiems cet., Claud. Laud. Stil. 1, 281. manuum magistralium ictibus - subiacent, Vopisc. Tac. 6. sublata erat de foro fides, non ictu aliquo novo calamitatis, sed suspicione ac perturbatione iudiciorum, Cic. Agr. 2, 3, 8. ictu infamiae, Vopisc. Aurel. 21; — nemo extra ictum vulneris positus est, Sen. rem. fort. 13, 2. stare fratres hinc video duos sceleris sub ictu, Sen. Phoen. 529. uno sub ictu stat mortale genus, Lucan. 6, 614. Romamque sub ictu (esse), Sil. 4, 42. u. vgl. 5, 45. dubio stabant Romana sub ictu, Claud. BGild. 242. — II) das **Treffen** eines Gegenstandes, telumque inbelle sine ictu coniecit, ohne zu treffen, Virg. A. 2, 544. acies - hastas certo ictu - mittit e ratibus, Curt. 7, 36 (8), 9. hinc maiores equorum virorumque umbrae, et falso, ut in corpora, ictu

tela hostium citra cadebant, Tac. H. 3, 23. ex rostratis Poeni vana pleraque, utpote supino iactu, tela in locum superiorem mittebant: gravior ac pondere ipso libratior superne ex onerariis ictus erat, Liv. 30, 10, 13. permixtae (speculatorum naves) cum hostium navibus inhibere saepe tela cogebant metu, ne ambiguo ictu suis inciderent, §. 15. ille - priusquam ad ictum teli veniret, capessit fugam, 26, 40, 10.

Icuncŭla, ae, *f.* (Demin. v. icon), ein kleines Bild, eine kleine Figur, icunculam puellarem-pro summo numine trinisque in diem sacrificiis colere perseveravit, Suet. Ner. 56.

Idcirco, *Adv.*, darum, deshalb, deswegen, in der Absicht, idcirco haec agere tecum secreto institi, Afran. 81. idc. ope nostra dilatatum est dominium togatae gentis, Laber. 44. facilius siqui pius est a dis supplicans, quam qui scelestu'st, inveniet veniam sibi: idcirco moneo vos ego haec, qui estis boni, quique aetatem agitis cum pietate et cum fide: retinete porro post factum ut laetemini, Plaut. Rud. prol. 26. neque Metellus idcirco minus, sed pariter ac si hostes adessent, munito agmine incedere, Sall. J. 46, 6. neque idcirco Caesar opus intermittit, Caes. BC. 1, 42, 3; — nam *idcirco* arcessor, nuptias *quod* mi adparari sensit, Ter. Andr. 4, 2, 7. putaret me idc. discedere, quod quosdam homines oculi mei ferre non possent, Cic. Fam. 9, 2, 7. etsi non idc. eorum usum dimiseram, quod iis succenserem, 9, 1, 2. negant enim sapientem idc. virum bonum esse, quod cet., Rep. 3, 16, 26. quid sit quod idc. fugiendum non sit, quod omnino turpe non sit, Off. 3, 7, 33. nec - idc., quod gloriam meruit, minus pulchrum est, Plin. Ep. 1, 8, 14. non idc. dico, quod cet., Quint. 5, 10, 119; *quod* bona, quae Roscii fuerunt, tua facta sunt, *idcirco* hunc illius filium studes perdere, SRosc. 50, 145. quod autem habebat uterque quid sequeretur, idc. tolerabilior erat nostra dissensio, Phil. 2, 15, 38. nec verum est - propter necessitatem vitae, quod ea, quae natura desideraret, consequi sine aliis atque efficere non possemus, idc. initam esse cum hominibus communitatem et societatem, Off. 1, 44, 158; hoc pauciloquium rursum *idcirco* praedico, *quia* nullus umquam amator adeo'st callide, Plaut. Merc. 1, 1, 34. sin autem idc. possunt provideri (quae casu fiunt), quia certa sunt et fatalia, rursus divinatio nulla est, Cic. Div. 1, 10, 25. quod ego non idc. potissimum in hac parte tractare sum ingressus, quia cet., Quint. 2, 2, 2; *quia* Cliniae ille servos tardiusculu'st, *idcirco* huic nostro tradita'st provincia, Ter. Heaut. 3, 2, 5. quia natura mutari non potest, idc. verae amicitiae sempiternae sunt, Cic. Am. 9, 32. quae omnia quia Cato laudibus extulerat in caelum perscribendaque censuerat, idc. in eius sententiam est facta discessio, Att. 12, 21, 1. u. vgl. Leg. 2, 4, 10. nec enim quia movetur, qui ingreditur, idc., qui movetur, ingreditur, Quint. 5, 9, 6; meminerimus *idcirco* te in istam provinciam missum, *quoniam* multa in ea emendanda apparuerint, Plin. Ep. 10, 32 (41); et *quoniam* hunc sexum custodiae et diligentiae assignaverat, *idcirco* timidiorem reddidit quam virilem, Col. 12. prooem. 5; sunt autem complura medicamina, quae *idcirco* enumerabimus, non *quia* - sed *quoniam* cet., 7, 5, 7; — qui me *idcirco* putent bene audire velle, *ut* ille male audiat, Cic. Att. 6, 1, 2. quam (viam) idc. non fugiunt, ut et vivant cum suis et moriantur domi, Fam. 9, 13, 4. hoc ego idc. nosse te volui, ut scires hospitium tibi ut parares vel potius ut utrobique, 9, 6, 2. reperietis idc. haec in uno homine pecunioso tot constituta, ut cet., Cic. II. Verr. 5, 9, 23. non tibi idc. fasces et secures et tantam imperii vim - datam, ut cet., 5, 15, 39. omnibus audientibus dixisti palam, te idc. illum locum deligere, ut cet., 5, 66, 169. cum prooemium idc. comparatum sit, ut cet., Quint. 4, 2, 24. u. so praef. 27. 12, 2, 12; quae *ut* fierent, *idcirco* pugnatum esse arbitror, Cic. SRosc. 47, 137; suspitio'st mihi nunc vos suspicarier, me *idcirco* haec tanta facinora promittere, *quo* vos oblectem, hanc fabulam dum transigam, Plaut. Pseud. 1, 5, 149. sese idcirco ab suis discedere atque ad eum venire noluisse, quo facilius civitatem in officio contineret, Caes. BG. 5, 3, 6; quas (calamitates) *idcirco* non commemoro, *ne* de miseriis meorum necessariorum conquerens homines, quos nolo, videar offendere, Cic. Fam. 13, 7, 2. qui idc. capite et superciliis semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur, QRosc. 7, 20; *ne* corrumpi tabulae facile possint, *idcirco* lex obsignatas in publico poni vult, Flacc. 9, 21. ne autem nimium multi poenam capitis subirent, idc. illa sortitio comparata est, Cluent. 46, 128. quod ne id facere posses, idc. heri, non necessario loco, contra sensus tam multa dixeram, Acad. 2, 25, 79; hoc eum *idcirco* existimo recepisse, *ut* marituma oppida post se *ne* vacua relinqueret, Auct. BAfr. 9, 2; — [ne invisas] habeas, neve *idcirco* nobis vitio vortas, *si* quippiam'st minus quod bene esse lautum [tu] arbitrare, Plaut. Rud. 3, 3, 38. non *si* Opimium defendisti, Carbo, *idcirco* te isti bonum civem putabant, Cic. dOr. 2, 40, 171. u. vgl. Leg. 1, 11, 32. nec si pugnent inter se - idc. ars non erit, Quint. 2, 17, 33. non enim, si Cicero recte sentinam rei publicae dixit, — idc. probem illud quoque veteris oratoris: persecuisti rei publicae vomicas, 8, 6, 15; — quare non, *etsi* eloquentissimus Athenis Pericles idemque in ea civitate plurimos annos princeps consilii publici fuit, *idcirco* eiusdem hominis atque artis utraque facultas existimanda est, nec si P. Crassus idem fuit eloquens et iuris peritus, ob eam causam inest in facultate dicendi iuris civilis scientia, Cic. dOr. 1, 50, 216. u. ohne vorausg. etsi od. dergl.: cetera im pridem didici puerilibus annis, non tamen idcirco praetereunda mihi, Ov. F. 6, 417. non tamen idcirco ferrum Triopeius illa abstinuit, Ov. M. 8, 751. u. vgl. 11, 449; — idcirco certis dimensum partibus orbem per duodena regit mundi sol aureus astra, Virg. G. 1, 231. non quod de facto constet, sed quod id, quod factum sit, aliud alii videatur esse, *et idcirco* alius alio nomine id appellet, Cic. Inv. 1, 8, 11. u. so I. QFratr. 2, 2,

5. Suet. Caes. 9. Curt. 8, 33 (9), 36; — *idcircone* experrecta nobilitas armis atque ferro rem publicam recuperavit, ut ad libidinem suam liberti servulique nobilium bona, fortunas vestras atque nostras vexare possent? Cic. SRosc. 49, 141. idcircone oportuit C. Rabirium desciscere a re publica? CRabir. 8, 23. u. ohne Fragwort: omnia purgat edax ignis vitiumque metallis excoquit: idcirco cum duce purgat oves? Ov. Fast. 4, 785. idcirco stolidam praebet tibi vellere barbam Juppiter? Pers. 2, 28. idcirco nemo superiorum attigit, ut hic tolleret (quod ubique erit pulcherrimum)? Cic. II. Verr. 4, 4, 7.

ĭdea, ae, *f.* (ἰδέα), das vollkommne (ideale) Bild von einer Sache, das Ideal, ut igitur in formis et figuris est aliquid perfectum et excellens, cuius ad cogitatam speciem imitando referuntur ea, quae sub oculos ipsa non cadunt, sic perfectae eloquentiae speciem animo videmus, effigiem auribus quaerimus: has rerum formas appellat ideas ille non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister, Plato, easque gigni negat et ait semper esse ac ratione et intelligentia contineri, caetera nasci occidere, fluere, labi nec diutius esse uno et eodem statu, Cic. Or. 3, 10. (griech. Acad. 1, 8, 30. Tusc. 1, 24, 58) u. vgl. die Begriffsbestimmung bei Sen. Ep. 6, 6, 18 sq. (58), 7, 3, 7 (65).

ĭdeālis, e (idea), vollkommen, ideal, triadem idealibus formis consequenter aptamus, MCap. 7, 733. idealis illius (Jovis) intellectualisque speciei vis causativa, 7, 731. ideali quadam prudentia, 8, 816.

īdem, ĕădem, ĭdem (aus is-dem, ea-dem, ĭ-dem gebildet; eodem zweisilbig, Virg. A. 12, 846. eādem, Calp. 4, 16. u. so: eosdem, Prop. 5 (4), 7, 7 sq., dagegen idem = eidem od. iidem und isdem = eisdem od. iisdem öft. b. Dicht.), eben der, eben die, eben das, derselbe, dieselbe, dasselbe, eben derselbe u. s. w., der nämliche, ein und derselbe, wird da gebraucht, wo man einer Person od. Sache noch ein zweites Prädicat beilegt, sei es daß man es ausdrücklich näher bestimmt oder daß das erstere aus dem Zusammenhange hervorgeht, Ggstz.: at tum si dicerem, non audirer, non quod alia res esset, immo eadem, sed tempus aliud, Cic. Cluent. 29, 80. huic generi finitimum est illud, quod appellari de eodem et alio diximus, Top. 23, 87; Synon.: quum adhuc ei propter vim adversariorum non ius par, non agendi potestas eadem, non magistratus aequus reperiri potuerit, Cic. Quinct. 2, 10. alterius par atque eadem fortuna laborum consulis, Sil. 5, 397. quam (dignitatem) ego - pari atque eadem in laude ponam, Cic. Mur. 9, 21. est enim finitimus oratori poëta, numeris astrictior paulo, verborum autem licentia liberior, multis vero ornandi generibus socius ac paene par: in hoc quidem certe prope idem, nullis ut terminis circumscribat aut definiat ius suum, dOr. 1, 16, 70. u. vgl.: quum lege Pompeia ternis horis ad dicendum datis ad causas simillimas inter se vel potius easdem novi veniebamus cotidie, Brut. 94, 324; quas et Tartaream Nox intempesta Megaeram uno eodemque tulit partu, Virg. A. 12, 846. nec diutius esse uno et eodem statu, Cic. Or. 3, 10. quibus hoc praecipiendum videtur, unum scilicet et idem quod reliquis omnibus, ut cet., Cat. 2, 9, 19. mihi unum atque idem videtur bene dicere ac bene scribere, Quint. 12, 10, 51. — Coordinirt od. durch copulative od. adversative Conjunctionen (et, que, atque, ac, at, sed) verbunden: dicta Pales nobis: idem vinalia dicam, Ov. F. 4, 863. „cras hoc fiet": idem cras fiet, Pers. 5, 66. in campo Tiburti, ubi hordeum demessuit, idem in montibus serit, Cato frg. p. 13, 11. ex hac (oratione) versus, ex eadem dispares numeri conficiuntur, Cic. dOr. 3, 44, 174. quod autem idem maestitiam meam reprehendit, idem iocum, magno argumento est me in utroque fuisse moderatum, Phil. 2, 16, 40. quomodo iidem dicitis non omnia deos persequi, iidem vultis a dis immortalibus dispertiri ac dividi somnia, Cic. ND. 3, 39, 93; ille dedit Capyi recidiva vocabula Troiae et tuus est idem, Calpete, factus avus, Ov. F. 4, 46. cum mare trux aries cornu decertat: at idem frontem dilectae laedere parcit ovis, 4, 101; sed non Rhodienses modo id noluēre, sed multos populos atque multas nationes idem noluisse arbitror, Cato frg. p. 23, 5; — admonet iuris consultus hic quidem ipse Mucius, pontifex idem, Cic. Leg. 2, 21, 53. Threx et auriga, idem cantator atque saltator, Suet. Cal. 54. iam M. Marcellus ille quinquiens consul, — idem imperator, idem augur optimus, Cic. Div. 2, 36, 77; qui cum Academico atque eodem rhetore congredi conatus sim, ND. 2, 1, 1. Caninius tuus idem et idem noster, Fam. 9, 2, 1. u. vgl. dagegen: quod tu iure eamdem sororem et uxorem appellare possis, Dom. 34, 92. non igitur malus idem homo et perfectus orator, Quint. 12, 1, 9. necesse est eamdem esse quaestionem et iudicationem, Cic. Inv. 1, 14, 19; ut ei cum M.' Curio consessore eodemque collusore facillime possit convenire, Phil. 5, 5, 13. satrapem Ioniae et Lydiae eundemque generum regis et propinquum, Nep. Con. 2, 1. cum fratre eodemque socero, Eutr. 8, 10. tutorem suum eundemque collegam patris, Suet. Aug. 27; commeatum ab socero atque eodem vitrico acquiescendi a continuatione laborum petiit, Vell. 2, 99, 2. u. vgl. dagegen: non eadem omnibus esse honesta atque turpia, Nep. praef. 3; modo namque Petulcius idem et modo sacrifico Clusius ore vocor, Ov. F. 1, 129; — viros fortes magnanimos eosdem bonos ac simplices, veritatis amicos minimeque fallaces esse volumus, Cic. Off. 1, 19, 63. nec mihi ipse ille animus idem meus vobis non incognitus defuit, post red. in sen. 13, 33; Asiam istam refertam et eandem delicatam sic obiit, ut cet., Mur. 9, 20. quam eius actionem multum tamen et splendida et grandis et eadem in primis faceta et perurbana commendabat oratio, Brut. 79, 273; avunculus meus, vir innocentissimus idemque doctissimus, ND. 3, 32, 80. nobilissimam feminam eandemque pudicissimam, Eutr. 1, 8; quem hodieque diligentis-

simum atque eundem lenissimum securitatis urbanae custodem habemus, Vell. 2, 98, 1; Sentium Saturninum - virum multiplicem in virtutibus, navum, agilem - sed eundem, ubi negotia fecissent locum otio, liberaliter lauteque eo abutentem, 2, 105, 2. — Nähere Bestimmungen durch *Relativa:* idem, qui semper fueras, inventus es, Cic. II. Verr. 5, 15, 39. iidem abeunt, qui venerant, Fin. 4, 3, 7. cave tu idem faxis alii quod servi solent, Plaut. As. 2, 1, 8. non nihil veritus sum, Dave, abs te, ne faceres idem, quod cet., Ter. Andr. 3, 4, 3. idem quod ego sensit, Ad. 4, 2, 29. non quod idem sit servulus unus quod familia, Cic. Caecin. 20, 58; eadem quae oriuntur, de integro aeque eadem occidunt, Pacuv. 92. cum eadem omnia in hoc bellum adferamus, quae in priora attulimus, eundem eventum belli expectemus, Liv. 6, 7, 6; eadem virtus et fortuna - imperatoris Tiberi fuit, quae initio fuerat, Vell. 2, 121, 1. tua tum, tua, Cn. Lentule, eadem virtus fuit, quae in privato quondam tuo proavo, Cic. Har. resp. 11, 22. earum rerum, quas ego gessi, non eadem est fortuna atque conditio, quae illorum, qui externa bella gesserunt, Cat. 3, 11, 27. numqui minus mihi idem iūs aequom'st esse, quod mecum'st tibi? Ter. Ad. 5, 3, 15. eadem, qua fratrem, poena affecerunt, Nep. Hann. 8, 2. eadem ratione, qua pridie ab nostris resistitur, Caes. BG. 5, 40, 4. sinite exorator sim, eodem ut iure uti senem liceat, quo iure usus adolescentior, Ter. Hec. prol. L. Ambiv. 2. erat eodem, quo Alcibiades, sensu, Nep. Alc. 5, 3. eodem cultu, quo ipse, Eutr. 8, 14. in solutis etiam verbis inesse numeros eosdemque esse oratorios, qui sint poëtici, Cic. Or. 56, 190. cede tamen pedem tuum lymphis flavis, flavum ut pulverem manibus isdem, quibus Ulixi saepe permulsi, abluam, Pacuv. 244. servi autem eius, qui et moribus eisdem essent, quibus dominus, et eodem genere ac loco nati, cet., Cic. II. Verr. 3, 25, 62; Divus Augustus - paene idem facta Aegypto stipendiaria, quantum pater eius Galliis in aerarium reditus contulit, Vell. 2, 39, 2; umgekehrt: iniurium autem'st qua via te captent (adversarii), eadem ipsos capi, Ter. Hec. 1, 1, 16. quorum virtutei belli fortuna pepercit, eorundem libertati me parcere certum est, Enn. A. 205; vgl. dagegen: Romulus, quem quidem eumdem esse Quirinum putant, Cic. ND. 2, 24, 62. videmus enim fuisse quosdam, qui iidem ornate et graviter, iidem versute ac subtiliter dicerent, Or. 7, 22; beneficentia, quam eandem vel benignitatem vel liberalitatem appellare licet, Off. 1, 7, 20. Liberam, quam eandem Proserpinam vocant, II. Verr. 4, 48, 106. u. vgl. Suet. Gr. 1. quod tu si idem faceres, Ter. Hec. 2, 2, 7. quod idem Scipioni videbatur, qui quidem cet., Cic. Am. 4, 14. sola enim sapientia in se tota conversa est, quod idem in caeteris artibus non fit, Fin. 3, 7, 24. — Durch *Conjunct.:* non idem ipsis, qui —, expedire *et* multitudini, Nep. Milt. 3, 5. haec eodem tempore Caesari mandata referebantur et legati ab Haeduis et a Treveris veniebant, Caes. BG. 1, 37, 1. eodem fere tempore pons in Hiberia prope effectus nuntiabatur et in Sicori vadum reperiebatur, BC. 1, 62, 3; unum et idem videtur esse *atque* id, quod de me ipso nominatim tulisti, Cic. Dom. 20, 51. Gallorum eadem atque Belgarum oppugnatio est haec, Caes. BG. 2, 6, 2; nam et vita'st eadem et animus te erga idem *ac* fuit, Ter. Heaut. 2, 3, 24. neque vero idem profici longo itineris spatio, cum per alios condiciones ferantur, ac si coram de omnibus condicionibus disceptetur, BC. 1, 24, 6. idem credibile in divite ac paupere, Quint. 5, 10, 26 öft.; huic, cui vetat intercedi, potestatem, etiam si intercessum sit, tamen eamdem constituit, *quam* si lata esset lex, Cic. Agr. 2, 12, 30; — disputationem habitam non quasi narrantes exponimus, sed eisdem fere verbis, *ut* actum disputatumque est, Cic. Tusc. 2, 3, 9. ad suadendi momenta idem valet, *sicut* tempus, cuius tractatum subiungam, Quint. 5, 10, 42; ut - eodem loco res sit, *quasi* ea pecunia legata non esset, Cic. Leg. 2, 21, 53. sensu enim amisso fit idem, quasi natus non esset omnino, Am. 4, 14; — durch *cum* u. *Abl.*: in eadem mecum Africa geniti, Liv. 30, 12, 15. hunc ego eodem mecum patre genitum - in possessionem Armeniae deduxi, Tac. A. 15, 2. qui in eodem consilio erat cum Besso, Curt. 5, 26 (9), 2. — durch *Dat.*: quorum unus Homerus sceptra potitus eadem aliis sopitu' quiete'st, Lucr. 3, 1038. quod non idem illis censuissemus, Cic. Fam. 9, 6, 3. virgines in eundem ipsis morem - exercebant, Justin. 2, 4, 11. nec putet quisquam hoc, quamquam est simile, illi ex argumentis loco - idem esse, Quint. 8, 4, 12. invitum qui servat, idem facit occidenti, Hor. AP. 467. —

Absoluter Gebrauch: idem Menandri Phasma nunc nuper dedit, Ter. Eun. prol. 9. praesens absensque idem erit, Ad. 1, 1, 48. u. vgl. Phorm. 5, 6, 39. idem sacra cano signataque tempora fastis, Ov. F. 2, 7. fac eadem ut sis porro, Ter. Hec. 5, 1, 38. D. Brutus - insidiis eiusdem petitus - iugulatus est, Vell. 2, 64, 1. filios [tres] sibi procreasse eundem per Calypsonem autumant, Pacuv. 402. adeon' homines inmutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse? Ter. Eun. 2, 1, 20. et mos hominum, ut nolint eundem pluribus rebus excellere, Cic. Brut. 21, 84. ab iisdem post paucos annos in Africa Utica condita est, Vell. 1, 2, 3. ab eisdem nostra consilia - hostibus enuntiari, Caes. BG. 1, 17, 5; idem omnes cernimus, Att. 268. siquis strenue fecerat, donabam honeste, ut alii idem vellent facere, Cato frg. p. 35, 3. u. vgl. p. 20, 1. Dumnorigi Haeduo - ut idem conaretur persuadet, Caes. BG. 1, 3, 5. idem alias colonias facturas, idem socios, Liv. 27, 9, 14. idem deinde omnis exercitus in se quisque iurat, 2, 45, 14. idem et Tubulo imperatum, ut cet., 27, 22, 13. idem velle atque idem nolle, ea demum firma amicitia est, Sall. C. 20, 4. adulescentulus saepe eadem et graviter audiendo victus est, Ter. Heaut. 1, 1, 62. taedet iam audire eadem miliens, Phorm. 3, 2, 2. utin' omnes mulieres eadem aeque studeant nolintque omnia, Hec. 2, 1, 2. quos omnes eadem cupere, eadem odisse, eadem

metuere in unum coegit, Sall. J. 31, 14; — et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit, Virg. Ecl. 3, 44. si vultum semper eumdem, si vocem, si orationem stabilem ac non mutatam videtis, Cic. Mil. 34, 92. praeclaraque est aequabilitas in omni vita et idem semper vultus eademque frons, Off. 1, 26, 98. canities eadem est, eadem violentia vultus, idem oculi lucent, eadem feritatis imago, Ov. M. 1, 238. tu autem - in eisdem causis perpetuum et eundem spiritum sine ulla commutatione obtinebis? Cic. Or. 31, 110. face iactata per eundem saepius orbem, Ov. M. 4, 508. ne cum tyranno quisquam epulandi gratia accumbat mensam aut eandem vescatur dapem, Att. 217. cantilenam eandem canis, Ter. Phorm. 3, 2, 10. in eandem fraudem ex hac re atque ex illa incides, Heaut. 3, 1, 33. in eandem vitam te revolutum denuo video, Hec. 4, 4, 69. si ad eum restituendum, qui vi deiectus est, eamdem vim habet aequitatis ratio,. Cic. Caecin. 20, 58. sed idem benefactum quo in loco ponas nimium interest, Cato frg. p. 19, 14. per idem tempus, Poët. b. Cic. dOr. 3, 58, 219. videri me ex eodem ortum loco? Ter. Eun. 2, 2, 10. eodem die istuc verbum vere in te accidit, Andr. 5, 3, 14. nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo, Ad. 4, 5, 61. in eodemque omnes mihi videntur ludo doctae, Hec. 2, 1, 6. u. vgl. Phorm. 5, 2, 15. sic onus inclusum numero distinxit eodem cura dei totidemque plagae tellure premuntur, Ov. M. 1, 47. an ego totiens de eadem re agam? Ter. Ad. 1, 2, 48. solus Abantiades ab origine cretus eadem Acrisius superest, Ov. M. 4, 607. eadem indignatione mulier lacerata ulterius excanduit, Petron. 100, 3. eadem dicta eademque oratio aequa non aeque valet, Enn. 231. non eadem nobis sunt tempora, non deus idem, Calp. 4, 30. easdem forte sub umbras conveniunt, 2, 4. et nunc ille eadem nobis iuratus in arma, Ov. M. 13, 50. ab isdem saepe cavernis aurea cum croceo creverunt arbuta nimbo, Calp. 7, 71. — In Verbindung mit anderen Pronominibus: Pomonalem fecit *hic idem*, Enn. A. 126. u. so Suet. Gr. 22. Rh. 2. cum hoc eodem (Scipione) Clastidi apud Padum decernit, Nep. Hann. 4, 1. qui se melius hoc idem facere profiteantur, Cic. Rep. 1, 35, 55. hoc idem cum fecissent, Nep. Dat. 9, 5. fecit hoc idem separatim in aliis libris, Att. 18, 3. hoc idem reliqui iurant legati, Caes. BC. 3, 13, 4. sed plenius hoc idem - intueri ex ipsis operibus volo, Quint. 2, 20, 8; huic eidem Sopatro iidem inimici ad C. Verrem, quum is sacerdoti successisset, eiusdem rei nomen detulerunt, Cic. II. Verr. 2, 28, 68. haec eadem ratio est in summa totius Galliae, Caes. BG. 6, 11, 5. perge porro hoc idem interdictum sequi: „hominibus coactis", Cic. Caecin. 21, 59. rupe sub hac eadem, quam proxima pinus obumbrat, haec eadem nobis frater meditatur Amyntas, Calp. 4, 16. his tandem, his isdem manibus tibi saepe palumbes - misimus, 3, 76. maximam vim exsistere oratoris in hominum mentibus vel ad iram aut ad odium aut ad dolorem incitandis vel ab hisce iisdem permotionibus ad lenitatem misericordiamque revocandis, Cic. dOr. 1, 12, 53; — *idem hic* postea triumphavit, Vell. 2, 65, 3. idem hoc iam Pyrrus factitavit, Ter. Eun. 4, 7, 13. idem absens facere te hoc vult filius, Heaut. 1, 1, 112. idem hoc L. Lentulo - acciderat Rhodi, Caes. BC. 3, 107, 7. filium nisi sciret eadem haec velle, Ter. Andr. 3, 3, 46; idem hic, inquit, agellus illos alet, qui cet., Nep. Phoc. 1, 4. idem hic orationis ornatus, Quint. 8, 3, 5. dum lubido eadem haec manet, Ter. Phorm. 4, 5, 4. idem hoc argumentum - ingratiis ei datum erit, 5, 7, 5; — *istaec eadem* quae mihi dixti tute dicas mulieri, Ter. Ad. 4, 3, 8; ea lege, quam *idem iste* de Macedonia Syriaque tulerat, Cic. Dom. 26, 70. idem istuc venit mihi in mentem, Ter. Heaut. 5, 1, 15. age adsta: mane audi: iteradum eadem istaec mihi! Pacuv. 202; quod nos eadem Asia atque idem iste Mithridates initio belli Asiatici docuit, Cic. Pomp. 7, 19. conservis ad eundem istunc praecipio modum, Ter. Ad. 3, 3, 70. eandem virtutem istam veniet tempus cum graviter gemes, Poët. b. Cic. Att. 2, 19, 3; — nascique vocatur incipere esse aliud, quam quod fuit ante, morique desinere *illud idem*, Ov. M. 15, 255. hic est enim ille vultus semper idem, quem dicitur Xanthippe praedicare solita in viro suo fuisse Socrate, eodem semper se vidisse exeuntem illum domo et revertentem, Cic. Tusc. 3, 15, 31. quo plangente gravem moribundo vertice terram extrahit illud idem calido de vulnere telum, Ov. M. 12, 118; *idem ille* arguebat ultro conscientiam ducis, Tac. H. 4, 25. idem ille tantus amator secreti, Quint. 10, 3, 30. nunc idem illud memorare non audeo, Cato frg. p. 37, 20. quum et idem qui consuerunt et idem illud alii desiderent, Cic. Off. 2, 15, 55. idem illud aliter Caesar, aliter Cicero - suadere debebit, Quint. 3, 8, 49; idem ille Meneclidas, Nep. Epam. 5, 5. cedo nunc eiusdem illius inimici mei de me eodem ad verum populum in campo Martio concionem! Cic. Sest. 50, 108. quas (decumas) quum addixisset eidem illi Docimo, II. Verr. 3, 36, 83. eidem illi Eumolpidae sacerdotes, Nep. Alc. 6, 5. eandem illam rationem antiquam obtine, Ter. Ad. 5, 3, 26. eodem illo, quo venerant, cursu ab decumana porta in castra irrumpere conantur, Caes. BG. 6, 37, 1. eadem illa nocte ad me venit, Cic. I. Verr. 8, 23. in iisdem illis locis, II. Verr. 1, 21, 56; — *idem ego* cum fratres caelo sum nactus aperto cet., Ov. M. 6, 693. u. so *vs.* 697. habuit de eodem me P. Lentulus consul contionem, Cic. Sest. 50, 107. idem ego ille - idem, inquam, ego recreavi adflictos animos bonorum, Att. 1, 16, 8. u. vgl.: intellexi tamen idem - non existimasse te mihi licere - res has non omnino quidem, sed magnam partem relinquere, Fam. 9, 15, 3; tam hercule est unum, quam quod *idem tu* lege una tulisti, Dom. 20, 52. eundemque te - acerbissime discidium nostrum tulisse, Att. 4, 1, 1; at ego faciam *tu* idem ut aliter praedices, Plaut. Amph. 5, 1, 33. postremo id mihi da negoti: tu tamen idem has nuptias perge facere, Ter. Andr. 3, 2, 41. u. vgl.: verum eadem si idem

mihi purgas, patiunda sunt, Plaut. Amph. 3, 2, 63; — est enim is quidem (amicus) tamquam *alter idem*, Cic. Am. 21, 80. — Idem als *neutr.* mit *Genit.*: principum liberos cum ceteris idem aetatis nobilibus sedentes vesci in aspectu propinquorum, Tac. A. 13, 16. tamquam idem quod ad Miloniam fuerat certaminis foret, Liv. 10, 34, 5. idem supplementi ad C. Flaminium - est missum, 36, 2, 9. si classem, si exercitum amittat Hannibal, idem damni fore, ac si per alium ducem amittantur, 35, 42, 10. si idem nos iuris haberemus quod ceteri, Cic. Balb. 12, 29. tibi autem idem consilii do quod mihimet ipsi, Fam. 9, 2, 2. quibus idem ingenii est, Mel. 1, 8, 9. — *Adv.* **eādem** u. **eodem**, vgl. an ihrer Stelle, I. 2. p. 625 u. p. 776.

ĭdemtĭdem od. richtiger **ĭdentĭdem**, *Adv.* (aus i-dem u. dem Demonstrativsuffix ti entstanden u. durch das enklit. dem erweitert, vgl. *Corssen* über Aussprache u. s. w. II. p. 268 ff.), **wiederholt, zu wiederholten Malen, ohne Unterlaß, unaufhörlich, immerwährend, immer wieder**, ne te uxor sequatur, respectas identidem, Plaut. Men. 1, 2, 51. speculabundus ex altissima rupe id. signa, quae cet., Suet. Tib. 65. quemadmodum iste praeposteris verbis, ominibus obscoenis, id. se revocando, dubitans, timens, haesitans omnia aliter ac vos in monumentis habetis et pronuntiarit et fecerit, Cic. Dom. 55, 140. cum se illi id. in silvas ad suos reciperent ac rursus ex silva in nostros impetum facerent, Caes. BG. 2, 19, 5. subsidia id. summissa e castris non averterunt solum in fugam hostes, sed adeo effusis instituerunt, ut cet., Liv. 26, 44, 4. in quibus (indutiis) cum id. Galli famem obicerent eaque necessitate ad deditionem vocarent, dicitur cet., 5, 48, 4. cum id. species et umbrae insontis interempti filii agitarent, 40, 56, 9. recitabatur id. Pompeii testimonium, Cic. Rabir. Postum. 12, 34. is cum id. legem Aemiliam recitaret, Liv. 9, 33, 6. quos linteos - Macer Licinius citat id. auctores, 4, 20, 8. primum ego officium scriptoris existimo, ut titulum suum legat adque id. interroget se quid coeperit scribere, Plin. Ep. 5, 6, 42. cum id. interrogaret, quo tempore Clodius occisus esset, respondit: sero, Quint. 6, 3, 49. id. me, an audierim ad viderim, interrogo, Plin. Pan. 64, 2. satis constat eo pavore affusum Claudium, ut id. interrogaret, an ipse imperii potens an Silanus privatus esset, Tac. A. 11, 31. nolito ergo id. quaerere, quid Romae geratur, Plin. Ep. 3, 9, 27. is praetorii praefectus id. orabat, ne cet., Tac. H. 2, 46. illum id. monere, ut caveret, Cic. SRosc. 38, 40. u. so Suet. Galb. 19. is animadvertit sororem suam de fratrum morte non laborantem, sponsi autem nomen appellantem id. Curiatii cum gemitu et lamentatione, Cic. Inv. 2, 26, 78. u. so: id. appellare, Suet. Cal. 23. Claud. 21. Vesp. 2. id. vocare, Tib. 62. invocare, Cal. 50. in quibus (litteris) id., cum aliquos numquam soluturos significare vult, ad Kal. Graecas soluturos significare vult, ad Kal. Graecas soluturos ait, Suet. Aug. 87. u. so: id. dicere, Tib. 59. u. dictitare, Ner. 49. cum - instaret id. accusator ei: dic, M. Tulli, numquid potes de Sex. Annali? Quint. 6, 3, 86. Appius Bellonam victricem id. celebrans, Liv. 10, 19, 21. magnitudinem imperatoris id. ingerens, Tac. A. 2, 79. id. divulgavit, neminem cet., Suet. Claud. 39. u. vgl. Ner. 21. invicem ego epistulas tuas lectito atque id. in manus quasi novas sumo, Plin. Ep. 6, 7, 2. inspectis id. extis, Tac. H. 2, 78. neque enim, ut in sterili ieiunaque materia, eandem speciem laudis diducere ac spargere atque id. tractare debemus, Plin. Pan. 66, 1. incedenti passim victimae caesae, sparso per vias id. croco, Suet. Ner. 25. hunc (cinerem) id. adsurgentes excutiebamus, Plin. Ep. 6, 20, 16. palpebraeque - aptissime factae et ad claudendas pupillas, ne quid incideret, et ad aperiendas, idque providit, ut id. fieri posset cum maxima celeritate, Cic. ND. 2, 57, 142; — scindens dolore id. intonsam comam, Att. 674. nullon' pacto res mandata potest agi, nisi id. ad papillas manus ferat, labra a labris nusquam auferat? Plaut. Bacch. 3, 3, 75. rem accipere id., Truc. 4, 2, 25. quid Chalcidico Euripo in motu id. reciprocando putas fieri posse constantius? Cic. ND. 3, 10, 24. nunc id. nosmet ipsi nobis instemus, res enim communis agitur, ut frequenter et adsidue consequamur artis rationem studio et exercitatione, AHer. 4, 56, 69. hoc enim id. dicitis, non intelligere nos quam dicatis voluptatem, Cic. Fin. 2, 23, 75. cogitato id., tibi quam fidelis fuerim, Plaut. Mil. gl. 4, 8, 54. intellegamus ergo bona nostra dignosque nos illis usu probemus, atque id. cogitemus, quam sit indignum, si maius principibus praestemus obsequium, qui servitute civium quam qui libertate laetantur, Plin. Pan. 2, 5. id. exercituum caedes, famem, pestilentiam, incendia, hiatum aliquem terrae optabat, Suet. Cal. 31. qui sedens adversus id. te spectat et audit dulce ridentem, Catull. 51, 3. circumspicedum te, nequis adsit arbiter nobis, et quaeso id. circumspice, Plaut. Trin. 1, 2, 109; — exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus equi currum vehentes id. verberabantur, Curt. 4, 59 (15), 33. id. intumescens mare et in campos paullo ante siccos descendere superfusum, 9, 35 (9), 10. quam voluntatem, cum prae se id. ferret, quodam etiam edicto his verbis testatus est: ita cet., Suet. Aug. 28. quo magis miror, tot milia virorum tam pueriliter id. cupere currentes equos, insistentes curribus homines videre, Plin. Ep. 9, 6, 2. inde in consilia publica adhiberi: ubi, cum de aliis rebus adsentire se veteribus Gabinis diceret, quibus eae notiores essent, ipse id. belli auctor esse, Liv. 1, 54, 1. L. Cassius ille - id. in causis quaerere solebat, cui bono fuisset, Cic. SRosc. 30, 84. omne id tempus suspensos ita tenuit animos usque ad lucem alteram, ut id. iam in urbem futurus videretur impetus primo adventu, quo accesserant ad urbem, Liv. 5, 39, 6. novis id. armis novos hostes exsistere, Curt. 9, 16 (4), 18; — itaque revolvor id. in Tusculanum, Cic. Att. 13, 26, 1. haec enim res facit, ut neque diutius, quam satis sit, in isdem locis commoremur, neque eodem id. revolvamur, AHer. 2, 18, 27. illa, quae dictavi, id. retractantur, Plin. Ep. 9, 40. legi enim librum tuum, id.

repetens ea maxime, non enim mentiar, quae de me scripsisti, 9, 31, 1; — Camillus id. omnibus locis concionabundus, haud mirum, ait, id quidem esse furere civitatem, quae cet., Liv. 5, 25, 4. nam etsi per legatos id. omnia explorabantur, tamen cet., 35, 23, 2; multisque sciscitantibus, cuinam eam (virginem) ferrent, identidem, ne quis violaret, Talassio ferri clamitatum, 1, 9, 12; set illud facere oportebit, ut id. primos quosque locos imaginum renovandarum causa celeriter animo pervagemus, AHer. 3, 22, 37. adversae Hannibali factionis homines principibus Romanis, hospitibus quisque suis, id. scribebant, nuntios litterasque ab Hannibale ad Antiochum missas, Liv. 33, 45, 6.

ĭdeō, *Adv.*, **darauf hin, darum, deswegen, deshalb, in der Absicht**, *ideo quod* plerique (greges) deducuntur ad molas aut ad agriculturam, Varr. RR. 2, 6, 5. ideo quod, tametsi veritatis erat amicus, tamen natura non tam propensus ad misericordiam quam implicatus ad severitatem videbatur, Cic. SRosc. 30, 85. re quidem ipsa *ideo* mihi non satis facio, *quod* nullam partem tuorum meritorum - consequi possum, Fam. 1, 8, 6. in Epirum ideo - non veni, quod subito mihi universi nuncii venerant, Att. 3, 14, 2. u. vgl. Cato frg. p. 12, 7. Nep. Ham. 3, 3. quod si forte ideo magis immortalis habenda'st (anima), quod letalibus ab rebus munita tenetur, Lucr. 3, 819. ac ne me foliis ideo brevioribus ornes, quod timui mutare modos et carminis artem, Hor. Ep. 1, 19, 26; neque ideo quod sancta, sed quod, ubi mysteria fiunt, attuentur tuesca dicta, Varr. LL. 7, 11. quae (vitis) hoc vocabulum non ideo usurpat, quod sola ex omnibus amineis, verum quod praecipue canescit lanugine, Col 3, 2, 12; *quod* multos dies epistolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum, *ideo* multa coniecta sunt aliud alio tempore, velut hoc, Cic. Ill. QFratr. 1, 7, 23; *ideo quia*, ut domi vos mi eritis, proinde ego ero fama foris, Ter. Hec. 2, 1, 21. hoc *ideo* fit, *quia* quae nihil attingunt ad rem - haec amator profert saepe adverso tempore, Plaut. Merc. 1, 1, 31. u. vgl. 3, 1, 45. ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, videbantur, Cic. Att. 2, 1, 1, u. vgl. Mel. 3, 2, 6. qui ideo felicia bella vestra esse, quia iusta sint, prae vobis fertis, Liv. 45, 22, 5. u. vgl. Quint. 6, 4, 1. sequere sis huc me: diem unum oravit, ut apud me praehiberem locum, ideo quia uxor ruri est, Plaut. Merc. 3, 1, 45. u. vgl. so Cic. Off. 1, 30, 110; sed *quia* confido mihique persuasi illum et dignitatis municipii et aequitatis et etiam voluntatis erga se habiturum esse rationem, *ideo* a te non dubitavi contendere, ut cet., Cic. Fam. 13, 7, 7. quia multa modis communia multis multarum rerum in rebus primordia mixta sunt, ideo variis res rebus aluntur, Lucr. 1, 814; competit enim actio non ideo, quia nunc abest, sed quia umquam beneficio furis abfuit, Ulp. Dig. 47, 2, 47; *ideo* supervacaneum esse contendunt, *quoniam* comprehensibilis natura sit, Cels. prooem. 1. quae omnia ideo noscenda sunt, quoniam aliud alii vel corpori vel valetudini convenit, 2, 19. immo ideo magis propera, quoniam id nunc aggressus est, quod perdiscere vix senex possis, Sen. Ep. 9, 5, 4 (76). u. so vgl. Plin. 16, 29 (51), 119. 20, 18 (76), 200. Ulp. Dig. 3, 2, 2. §. 2; bonos quod oderint mali, sunt mali: malos quod oderint boni, bonos esse oportet, vosque *ideo* estis boni, *quandoquidem* semper odistis malos et lege et legionibus hos fugitastis, Plaut. Pseud. prol. 4; — nec *si* bis tanto ampliorem fundum aut eo plus colas, *ideo* duo vilici aut tres habendi fuēre, Varr. RR. 1, 18, 3. sed vestrae sapientiae tamen est, iudices, non, si causa iusta est viris fortibus oppugnandi M. Caelium, ideo vobis quoque vos causam putare esse iustam alieno dolori potius quam vestrae fidei consulendi, Cic. Cael. 9, 21. si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, Quint. 2, 17, 24; his atque talibus recitatis et offensione manifesta, non ideo aut consules aut Thrasea decessit sententia, Tac. A. 14, 49; od. einem Causalsatz blos coordinirt: te velle uxorem aiebat tuo gnato dare: ideo aedificare hoc velle aiebat in tuis, Plaut. Most. 4, 3, 33. nihil laboras: ideo quum opus est, nil habes, Phaedr. 4, 24, 16. saepe vero etiam nova incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc usus ostenderit: ut ideo necessarium sit animadvertere, unde ea coeperint, Cels. prooem. 1. u. vgl. Quint. 9, 2, 46; daher: nam seorsum cuique potestas divisa'st, sua vis cuique'st, *ideoque* necesse est et quod molle sit cet., Lucr. 4, 491. öft. videbat id sine rege Perse non posse fieri ideoque eum amicum sibi cupiebat adiungi, Nep. Alc. 9, 5. u. vgl. Suet. Caes. 45. 86. Aug. 91. Cal. 50; ac primum circa cervicem quaeritur calculus: ubi repertus minore negotio expellitur: *et ideo* dixi ne curandum quidem, nisi cet., Cels. 7, 26, 2. Saturni autem sidus gelidae ac rigentis esse naturae multumque ex eo inferiorem Jovis circulum et ideo motu celeriori duodenis circumagi annis, Plin. 2, 8 (6), 34. u. vgl. Quint. 7, 4, 23. *et ideo* oporothecas qui faciunt, ad aquilonem ut fenestras habeant, atque ut eae perflentur, curant. neque tamen sine foriculis, ne, cum humorem amiserint, pertinaci vento victa fiant: *ideoque* in iis camaras marmorato et parietes pavimentaque faciunt, quo frigidus sit, Varr. RR. 1, 59, 1 sq. nescis, temeraria, nescis, quem fugias, *ideoque* fugis, Ov. M. 1, 514. post hoc proelium collatum omne bellum est circa Corinthum ideoque Corinthium est appellatum, Nep. Ages. 5, 1; *non ideo* tamen sola est agenda cura verborum, Quint. 8. prooem. 18. u. vgl. Tac. A. 15, 4. considerandum est, num cui saepius horum aliquid eveniat, *neque ideo* corporis ulla difficultas consequatur, Cels. 2, 2. nec ideo iram eius lenivit, Tac. A. 1, 12. nec ideo libertas aut contumacia fraudi cuiquam fuit, Suet. Aug. 54. potest morbus minus gravis esse, quam fuerit, neque ideo tamen solvi, Cels. 2, 14. u. so 3, 9. Quint. 2, 6, 3. frondem bubulcus adfert nec ideo videt, Phaedr. 2, 9, 11. u. vgl. Virg. G. 2, 95. Pers. 6, 22. Tac. A. 12, 39. H. 4, 44. Vibullius - non minus necessarium esse existimavit de repentino

adventu Caesaris Pompeium fieri certiorem, uti ad id consilium capere posset, quam de mandatis agi: *atque ideo* - ad Pompeium contendit et adesse Caesarem nuntiavit, Caes. BC. 3, 11, 1. u. so: atque ideo, Lucr. 1, 1054. 1089. 2, 386. 395. 3, 584. Juv. 3, 46. Quint. 12, 10, 2. Col. 3, 2, 12; — quas (alvos) *ideo* videntur medias facere angustissimas, *ut* figuram imitentur earum, Varr. RR. 3, 16, 15. idcirco nemo superiorum attigit (quod cuique erat pulcherrimum), ut hic tolleret? ideo C. Claudius Pulcher rettulit, ut C. Verres posset auferre? Cic. II. Verr. 4, 4, 7. hanc ideo rationem subiecimus, ut hoc causae genus ipsum - cognosceretur, Inv. 2, 23, 70. sed ego ideo prudentiam tuam elegi, ut formandis istius provinciae moribus ipse moderareris, Traian. in Plin. Ep. 10, 117 (118); neque vero nunc *ideo* disputabo, *quod* hunc statum rei publicae non magno opere defendendum putem —, sed *ut* doceam Rullum posthac in iis saltem tacere rebus, in quibus et de se et de suis factis taceri velit, Cic. Agr. 3, 2, 4. Ciceronis (commentarios) ad praesens modo tempus aptatos libertus Tiro contraxit: quos non *ideo* excuso, *quia* non probem, sed *ut* sint magis admirabiles, Quint. 11, 1, 31; an *ideo* aliquid contra mulieres fecit, *ne* totum edictum ad Chelidonis arbitrium scriptum videretur? Cic. II. Verr. 1, 41, 106. ideoque decemviros conubium diremisse, ne incerta prole auspicia turbarentur, Liv. 4, 6, 2. non tamen omittenda, vel ideo ne occupentur, Quint. 4, 1, 33; nec *ideo* Rhenum insedimus, *ut* Italiam tueremur, sed *ne* quis alius Ariovistus regno Galliarum poteretur, Tac. H. 4, 73; quom id *ideo* facerent, *quo* facilius deminuerent hosteis, Varr. LL. 5, 90; non *quin* breviter reddi responsum potuerit, non recipi reges, *ideo* potius delectos patrum ad eum missos, quam legatis eius Romae daretur responsum, sed *ut* in perpetuum mentio eius rei finiretur, *neu* in tantis mutuis beneficiis in vicem animi sollicitarentur, cet. Liv. 2, 15, 2.

ĭdiogrăphus, a, um (ἰδιόγραφος), eigenhändig od. von eigner Hand geschrieben, qui scripserunt idiographum librum Virgilii se inspexisse, Gell. 9, 14, 7.

ĭdiōma, ătis, *n.* (ἰδίωμα), die Eigenthümlichkeit, De idiomatibus. Idiomata quae sunt nostri sermonis innumerabilia quidem debent esse: ea enim sunt omnia, quae pro nostro more efferimus et non secundum Graecos. Sed ut breviter dicamus: aut ex generibus nominum fiunt - aut ex verborum significationibus contrariis, Charis. p. 291, 1 sqq. u. vgl. p. 292, 16 sqq. C. Julius Romanus ea verba idiomata appellavit (wie datur, nocetur, obicitur alci ab alqo, aber nicht: dor, noceor, abicior), p. 254, 8.

ĭdiōta, ae, *m.* (ἰδιώτης), der Laie, Nichtkenner, der in eine Kunst od. Wissenschaft Uneingeweihte, quidni et tu idem inlitteratum me atque idiotam diceres? Lucil. p. 51, 31. quae non modo istum hominem ingeniosum et intelligentem, verum etiam quemvis nostrum, quos iste idiotas appellat, delectare possent, Cic. II. Verr. 4, 2, 4. tu eruditior quam Piso, prudentior quam Cotta, abundantior consilio, ingenio, sapientia quam Crassus ea contemnis, quae illi idiotae, ut tu appellas, praeclara duxerunt, Pis. 26, 62. non audebit accedere ad ludos: convivium publicum non dignitatis causa inibit, nisi forte ut cum patribus conscriptis, hoc est cum amatoribus suis, sed plane animi sui causa: ludos nobis idiotis relinquet, 27, 65. postea quam rem paternam ab idiotarum divitiis ad philosophorum regulam perduxit, Sest, 51, 110. unde interim grati idiotis lepores, Quint. 8, 3, 22. quoniam respondere nos tibi, quos vocas idiotas, non quimus, Gell. 1, 2, 6.

ĭdiōtĭcus, a, um (ἰδιωτικός), dem Laien, Nichtkenner, Uneingeweihten zugehörig, te simplicem (sapientiam) et rudem et impolitam et idioticam compello, qualem habent qui te solam habent, Tert. Test. an. 1.

ĭdiōtismus, i, *m.* (ἰδιωτισμός), die Ausdrucksweise des gewöhnlichen Lebens, idiotismos est inter oratorias virtutes res quae raro procedit: magno enim temperamento opus est et occasione quadam, Sen. Contr. 7, 5. Hispo Romanus bello idiotismo usus est: „illuxit“, inquit, amici, eamus ad raptae patrem: hoc curemus, illud domi est“, 2, 11, 21.

īdōlēum od. **īdōlīum**, i, *n.* (εἰδωλεῖον; īdōlīum u. īdōlĭum b. Prud.), ein Götzentempel, Prud. Apoth. 186. Perist. 11, 52. adv. Symm. 1, 610. u. b. and. KS.

īdōlĭcus, a, um (εἰδωλικός; īdōlĭcus, Paul. Nol.), zu den Götzen gehörig, Götzen-, res, Tert. Idol. 13. templa, Paul. Nol. 22, 61.

īdōlŏlatres, ae, *m.* (εἰδωλολάτρης), ein Götzendiener, Tert.

īdōlŏlatrīa, ae, *f.* (εἰδωλολατρεία), der Götzendienst, Tert.

īdōlŏlătrix, īcis, *f.*, die Götzendienerin, Prud. Hamart. 403., *Heins.*: idololatris.

īdōlŏthȳtus, a, um (εἰδωλόθυτος), einem Götzenbild dargebracht, oculos et aures ab idolothytis et necrothytis voluptatibus abstinere, Tert. spect. 13. quid participas idolothyta sollemnia, Idol. 13.

īdōlum od. **īdōlon**, i, *n.* (εἴδωλον; eidolum, Lucil.; īdŏlum, Prud. adv. Symm. 2, 48. Sedul. 5, 146), ein Bild, u. zwar ein Gespenst, mox apparebat idolon, senex macie et squalore confectus promissa barba, horrenti capillo; cruribus compedes, manibus catenas gerebat quatiebatque, Plin. Ep. 7, 27, 5. od. ein Götzenbild bei KS.; geistig bei den Stoikern ein Bild in der Seele, eine Vorstellung, eidola atque atomos vincere Epicuri volam, Lucil. p. 63, 48. atomi, inane, imagines, quae εἴδωλα nominant, Cic. Fin. 1, 6, 21. nam, ne te fugiat, Catius Insuber, Epicureus, qui nuper est mortuus, quae ille Gargettius et iam ante Democritus εἴδωλα, hic spectra nominat, Fam. 15, 16, 1. und: eius εἴδωλον mihi advolabit ad pectus, §. 2.

ĭdōnee, *Adv.*, s. idoneus.

ĭdōneitas, ātis, *f.* (idoneus), die Tauglichkeit, servi, Augustin. Serm. 106, 3.

ĭdōneus, a, um (im *Compar.*: magis idoneus, Ter. Phorm. 4, 5, 9. Vell. 2, 12, 2. Quint. 2, 8, 7. 11, 1, 20. u. *Superl.*: maxime idoneus,

Sall. J. 76, 3. Quint. 1, 11, 12. 6, 3, 104., erst b. Spät.: idoneior od. idonior, ICt. u. Tert.), **geeignet, entsprechend, recht, tauglich, geschickt,** v. leb. u. lebl. Wesen, die geeignet sind etw. auszuführen, oder an (in) denen man etw. zur Ausführung bringen kann (Ggsz.: non idoneus, Sall. C. 51, 27. u. Synon.: opportunus, aptus, utilis, vgl. im Folg.), gangbare Constr., u. zw. mit *ad* u. *Accus.*: non potuisti adducere homines magis ad hanc rem idoneos, Plaut. Poen. 3, 2, 6; non essem ad ullam causam idoneus, iudices, si cet., Cic. Cluent. 6, 17. ne ab eo, quod quis optime facit, in aliud, ad quod minus idoneus est, transferas, Quint. 2, 8, 14. uter ad agendum magis idoneus veniret, 11, 1, 20; — locum ad castra ponenda esse idoneum, Nep. Dat. 11, 4. loco pro castris ad aciem instruendam natura opportuno atque idoneo, Caes. BG. 2, 8, 3. sic fit, ut modestia haec, quam ita interpretamur, ut dixi, scientia sit opportunitatis idoneorum ad agendum temporum, Cic. Off. 1, 40, 142. illa aetas magis ad haec utenda idonea'st, Ter. Heaut. 1, 1, 81. ad captandos lacertos tempestates non sunt idoneae, Cic. Att. 2, 6, 1. in loco igitur opportunitas, in tempore longinquitas, in occasione commoditas ad faciendum idonea - consideranda est, Inv. 1, 12, 40. vires ad quaelibet bella externa idoneae, Eutr. 10, 12. undique quod idoneum ad muniendum putarent, congererent, Nep. Them. 6, 5. sensibus enim ornavit ad res percipiendas idoneis (corpus), Cic. Fin. 5, 21, 59. est enim ratio mensque sapientis ad iubendum et ad deterrendum idonea, Leg. 2, 4, 8. multos enim eius praeclaros de re publica sermones accipiam, instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negocium, Att. 5, 6, 1. virtus apta ad delectandos homines - maxime idonea ad resistendum, Quint. 6, 3, 104; — mit *Dat.*: non ego sum laudi, non natus idoneus armis, Tibull. 1, 6, 29. quamquam - non sat idoneus pugnae ferebaris, Hor. Od. 2, 19, 26. idoneus arti cuilibet, Ep. 2, 2, 7. vixi puellis nuper idoneus, Od. 3, 26, 1. gratum est, quod patriae civem populoque dedisti, si facis ut patriae sit idoneus, utilis agris, Juv. 14, 70. huic rei idoneos homines deligebat, Caes. BG. 7, 31, 2. quoscumque moribus aut fortuna novis rebus idoneos credebat, Sall. C. 39, 6. populus Romanus non alium repellendis tantis hostibus magis idoneum imperatorem quam Marium est ratus, Vell. 2, 12, 2. quippe nullum habentibus statum quilibet dux erat idoneus, 2, 72, 5 rei publicae gerendae idoneus, Eutr. 9, 11. 16. parum se idoneum moderando imperio esse, 9, 27. alius historiae magis idoneus, alius compositus ad carmen, alius utilis studio iuris, Quint. 2, 8, 7. cum idoneos rhetori pueros putaverunt, 2, 3, 1. ad componendum optimos actionibus idoneos non fuisse, 12, 10, 49; — eius Falernum mihi semper idoneum visum est deversorio, Cic. Fam. 6, 19, 1. castris idoneum locum legit, Caes. BG. 1, 49, 1. qui idoneum locum castris deligant, 2, 17, 1. loco castris idoneo delecto, 7, 35, 5. cibi viribus conservandis idonei, Quint. 2, 10, 6. sic igitur quoque res accendi fulmine debet, opportuna fuit si forte et idonea flammis, Lucr. 6, 318; qui contentus parvo metuensque futuri in pace ut sapiens aptarit idonea bello, Hor. Sat. 2, 2, 111. volunt - iucunda et idonea dicere vitae, AP. 334. ceterum utres modo et alia aquae idonea portari (iubet), Sall. J. 75, 3; — mit *qui* u. *Conj.*: vide hercle ego ted arbitrari me, Euclio, hominem idoneum, quem senecta aetate ludos facias, haud merito meo, Plaut. Aul. 2, 2, 74. u. vgl. Most. 3, 4, 93. itane tandem idoneus tibi videor esse, quem tam aperte fallere incipias, Ter. Andr. 3, 2, 12. magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior, Phorm. 4, 5, 9. adeon' videmur vobis esse idonei, in quibus sic inludatis? Andr. 4, 4, 18. mea quod visa est tibi mater idonea, cuius exemplo flecti me quoque posse putes, Ov. Her. 16 (17), 43. utrum ille, qui postulat ad tantum bellum legatum quem velit, idoneus non est qui impetret, Cic. Pomp. 19, 57. tibi fortasse idoneus fuit nemo, quem imitarere, II. Verr. 3, 16, 41. vos idoneos habitos, per quorum sententias iusque iurandum id adsequantur, quod antea ipsi scelere et ferro adsequi consuerunt, SRosc. 3, 8. idoneos nactus homines, per quos ea, quae vellet, ad eum perferrentur, Caes. BC. 1, 9, 1; — idonea mihi Laelii persona visa est, quae de amicitia ea ipsa dissereret, quae cet., Am. 1, 4. plerique tamen et definitiones ipsarum etiam evidentium rerum non improbant et rem idoneam, de qua quaeratur, et homines dignos, quibuscum disseratur, putant, Acad. 2, 6, 18; — seltenere Constructionen, u. zw. mit *in* u. *Acc.*: infirmi et in nullam spem idonei, Sen. Contr. 10, 33, 16. componi materias in hoc idoneas, ut controversiae permixtis salibus fingerentur, Quint. 6, 3, 15; — mit *Inf.*: fons etiam rivo dare nomen idoneus, Hor. Ep. 1, 16, 12. non equidem hoc studeo, pullatis ut mihi nugis pagina turgescat, dare pondus idonea fumo, Pers. 5, 19; idoneum visum est de natura cultuque eius (viri) paucis dicere, Sall. J. 95, 2; — mit *ut* u. *Conj.*: nemone horum tibi idoneus visus est, qui aetate, honore, auctoritate antecellunt, ut cum eo dedicationem communicares (*ut* wegen des vorausgeg. Relativsatzes), Cic. Dom. 51, 132; — mit *Ablat.*: res humiles et indignas viris fortibus vel viros fortes propterea contemnere oportere nec idoneas dignitate sua iudicare, AHer. 3, 3, 5. — *Absol.*: si adductus gratia minus idoneum hominem praemio adfecisset, quin etiam si virum bonum, sed non ita meritum, — tamen cet., Cic. CBalb. 3, 7. non numquam tamen est largiendum nec hoc benignitatis genus omnino repudiandum et saepe idoneis hominibus indigentibus de re familiari impertiendum, Off. 2, 15, 54. quia praeter idoneum ducem nihil abest ad subvortundum imperium, Sall. H. 1, 48, 8. nisi forte imperatorem quis idoneum credit in proeliis quidem strenuum et fortem cet., Quint. 12, 3, 5. Aeneas pietatis idoneus auctor, Ov. F. 2, 543. ne hi quidem, qui hoc fortissime affirmant, ullo satis idoneo auctore nituntur, 2, 4, 42. non mihi satis idonei sunt auctores ii, qui a te pro-

bantur, Cic. Att. 8, 14, 2. quidquid fatidicorum librorum - nullis vel parum idoneis auctoribus vulgo ferebatur, Suet. Aug. 31. idonei auctores, Quint. 1, 4, 20. idoneus suae rei quisque defensor, 4, 1, 46. haec ego procurare et idoneus imperor et non invitus, Hor. Ep. 1, 5, 21. eorum (senatorum) et aliorum, quos idoneos ducebat, consilium habet, Sall. J. 62, 4. Marium simul et invitum et offensum sibi parum idoneum ratus domum dimittit, 73, 2. quem si invenisset idoneum, Nep. Dion. 8, 2; — opportunus ita est si forte et idoneus aër, ut queat accendi parvis ardoribus ictus, Lucr. 5, 606. non usque quaque idoneum invenias locum, ubi cet., Afran. 198. loco idoneo castra fecerunt, Nep. Milt. 5, 2. Sabinus idoneo omnibus rebus loco castris sese tenebat, Caes. BG. 3, 17, 5. locis ex copia maxima idoneis vineas agere, Sall. J. 76, 3. ratione quadam, de qua dicetur idoneo loco, Cic. Leg. 1, 7, 23. si certos ex comoediis elegerit locos et ad hoc maxime idoneos, id est actionibus similes, Quint. 1, 12, 12. hunc lyra curva sequi cuperet: sed idonea nondum est via, Ov. F. 5, 415. a Sertorio triplices insidiae per idoneos saltus positae erant, Sall. H. 2, 15. tempus idoneum, Cic. SRosc. 24, 68. Nep. Att. 2, 2. distuleratque graves in idonea tempora poenas, Ov. M. 2, 467. nec adiit apte, nec legit idonea, credo, tempora, 9, 611. lex promulgata idoneo die, Quint. 2, 4, 35. principium est, quom statim animum auditoris nobis idoneum reddimus ad audiendum, AHer. 1, 4, 6. si torrere iecur quaeris idoneum, Hor. Od. 4, 1, 12. id oppidum nullius idoneae rei egens, armis virisque opulentum, Sall. J. 57, 1. ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegit, cuius emolumento et opportunitate idonea sit materia triumphorum, Suet. Caes. 22. lectio multa et idonea, Quint. 8. praef. 28. aptum atque idoneum verbum, 9, 4, 144. ita, si iisdem verbis uterer, nihil prodesse, si aliis, etiam obesse, quum minus idoneis uti consuescerem, Cic. dOr. 1, 34, 154. causam idoneam nacti, Nep. Them. 6, 2. ut filium - occideret non in magna neque satis idonea causa, Vopisc. Aurel. 35. nequeo mearum rerum initium ullum invenire idoneum, unde exordiar, Ter. Hec. 3, 3, 1. res enim a te gesta memorabilis et paene caelestis repellit omnes reprehensiones, quippe quae ne laude quidem satis idonea adfici possit, Cic. ad Brut. 2, 7, 2. postremo, quod ubique apud socios aut hostes idoneum videbatur, cum summo studio domi exsequebantur, Sall. C. 51, 38; selten: apud idonea provinciarum, Tac. A. 4, 5; — nullo idoneo respondente (ad militiam), Suet. Ner. 44. si orbae nuptias indicant pares gradu, et si inter propinquos de idoneo quaeratur, Quint. 7, 4, 39. cum quingentos denarios cuidam promisisset mutuos et ipse illum parum idoneum comperisset, zahlungsfähig, Sen. Ben. 4, 39, 1. u. so b. ICt. öft. in deligendis idoneis iudicium et diligentiam adhibere, in Bezug auf Wohlthaten, Cic. Off. 2, 18, 62. iure iurando interposito de praesidio expellendo cum idoneis conlocutus, Liv. 34, 25, 7. per idoneos et secreti eius socios crebrescit vivere Agrippam, Tac. A. 2, 39. omnia mala exempla ex bonis orta sunt: sed ubi imperium ad ignaros et minus bonos pervenit, novum illud exemplum ab dignis et idoneis ad indignos et non idoneos transfertur, in Bezug auf Straffällige, Sall. C. 51, 27. — *Adv.*: exordium est oratio animum auditoris idonee comparans ad reliquam dictionem, Cic. Inv. 1, 15, 20. u. oft bei d. ICt.; im Compar.: idonius, Tert.

īdūlis ovis dicebatur, quae omnibus idibus Jovi mactabatur, PDiac. p. 104, 17. idus ab ove iduli dictas, Macrob. Sat. 1, 15, 16. u. vgl. Ov. F. 1, 56 sq. 587 sq.

īduāre Etrusca lingua dividere est: unde vidua, quasi valde idua, id est valde divisa, aut vidua, id est a viro divisa, Macrob. Sat. 1, 15, 17.

īdus, uum, *f.* (zu iduo gehörig; vgl. Macrob. Sat. 1, 15. Varr. LL. 6, 28), Name des funfzehnten (im März, Mai, Juli u. October) od. dreizehnten Monatstages (in den übrigen Monaten), idus tibi sunt agendae, Hor. Od. 4, 11, 14. si calendis domi convivant, idibus cenant foris, Pompon. 85. omnem redegit idibus pecuniam, Hor. Epod. 2, 69. praetermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere tibi proximis idibus sentio, Cic. Cat. 1, 6, 14. ibant octonis referentes idibus aera, Hor. Sat. 1, 6, 75. duas (epistolas) accepi prostridie idus, alteram eo die datam, alteram idibus, Cic. Att. 15, 17. ut postero iduum die redeuntem a cena Othonem rapturi fuerint, Tac. H. 1, 26; — omnia licet concurrant, idus martiae consolantur, Cic. Att. 14, 4, 2. me idus martiae non tam consolantur quam antea, 14, 22, 2. stulta iam iduum martiarum est consolatio, 15, 4, 2. post interitum Caesaris et vestras memorabiles idus martias, ad Brut. 1, 15, 4. idibus martiis, 1, 14, 2. Vell. 2, 56, 3. idibus iuniis, Censorin. d. nat. 12, 2. utque iduum semptembrium dies, quo se Libo interfecerat, dies festus haberetur, Tac. A. 2, 32. diem pecuniae idus novembres esse, Cic. Att. 10, 5, 3; — res ante idus acta sic est, nam haec idibus mane scripsi: Hortensii et mea et Luculli sententia cedit cet., Fam. 1, 1, 3. haec senatusconsulto perscribuntur a. d. VII. id. ianuarias, Caes. BC. 1, 5, 4. VI. idus martias, Eutr. 2, 27. si quid vellent, ante id. apriles reverterentur, Caes. BG. 1, 7, 6.

īdyllium, ii, *n.* (εἰδύλλιον), ein **Gemälde in dichterischer Form**, sive epigrammata sive idyllia sive eclogas sive, ut multi, poëmatia seu quod aliud vocare malueris licebit voces, Plin. Ep. 4, 14, 9.

iĕcĭnĕrōsus, a, um, **iĕcŏrālis**, e, **iĕcŏrĭtĭcus**, a, um, **iĕcŏrōsus**, a, um, **leberkrank**, alle b. MEmpir. 22., das letzte auch Sidon. Ep. 5, 14. CAurel. Chron. 3, 4, 62.

iĕcur, ŏris, *n.* (ἧπαρ, vgl. *Curtius* Grundzüge II. p. 48. vgl. mit I. p. 29; im *Sing.*, *Nom.* u. *Acc.*: iecur; *Gen.*: iecoris, Cic. ND. 2, 55, 137. Div. 2, 13, 32. Plin. 10, 22 [27], 52. Exc. e Charis. gr. p. 544, 8. Charis. p. 30, 15. Prisc. I. p. 238, 16. II. p. 524, 7., aber: iecinoris, Cels. 5, 26, 2. 3. 6, 6, 38. Prisc. II. p. 524, 7. ieci-

neris, Charis. p. 86, 17. iocinoris, VMax. 1, 6, 9., bei Charis. p. 48, 20. u. Exc. p. 456, 8. mit einem angeblichen Nominat. iocinus, der auch als ungebräuchlich angeführt ist b. Prisc. I. p. 238, 16. iocineris, Liv. 8, 9, 1. Charis. p. 30, 15. Prisc. I. p. 238, 16. u. vgl. *Corssen.* über Aussprache I. p. 275; *Dat.*: iecori, Plin. 8, 51 [77], 209. iocinori, Cels. 5, 18, 5; *Abl.*: iecore, Pacuv. 84. Pers. 1, 25. Cic. Tusc. 2, 10, 24. iocinere, Liv. 41, 14, 7. Suet. Aug. 81; *Plur. Nom.*: iocinera, Suet. Aug. 95; *Gen.*: iecorum, Cic. Div. 1, 52, 118), die Leber, iecur a dextra parte sub praecordiis ab ipso septo orsum, intrinsecus cavum, extrinsecus gibbum: quod prominens leviter ventriculo insidet et in quatuor fibras dividitur, Cels. 4, 1. u. vgl. Cic. ND. 2, 55, 137. cerebrum, cor, pulmones, iecur: haec sunt domicilia vitae, 1, 35, 99. iecinoris portae, Cels. 5, 26, 2. iecinoris crassum, 5, 26, 3; — sic inconsumptum Tityi semperque renascens non perit, ut posset saepe perire, iecur, Ov. Pont. 1, 2, 41. u. so in Bezug auf den Mythus des Tityus, Virg. A. 6, 598. Sen. Agam. 18. Herc. Oet. 1071. Hipp. 1234. Phoen. 318. Cic. poët. Tusc. 2, 10, 24; — ut iecur his (anseribus) tenerescat, Pallad. 1, 30, 4. columbae iecur recens et crudum, Cels. 4, 15 (8). scarorum iocinera, Suet. Vit. 13. iecur ex iis, quae sevum habent, maximeque bubulum, Cels. 2, 30. sic laborantes inungi oportet sanie iecinoris, maxime hircini, sin minus caprini, 6, 6, 38; ferentes - pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae, Hor. Sat. 2, 8, 88. aspice, quam tumeat magno iecur ansere maius! Mart. 13, 58, 1. adhibetur et ars iecori feminarum sicut anserum, Plin. 8, 51 (77), 209. qui eos (anseres) iecoris bonitate novēre, 10, 22 (27), 52; — in Bezug auf die Haruspicin u. bei Opfern: immolanti omnium victimarum iocinera replicata intrinsecus ab ima fibra paruerunt, Suet. Aug. 95. bovis sescenaris, quem immolavisset, iecur diffluxisse, Liv. 41, 15, 1. cur in carbone tuo charta pia tura soluta ponimus et sectum vituli iecur albaque porci omenta? Juv. 13, 116. quo minus anser det iecur in lances, Inachi lauta, tuas, Ov. F. 1, 453. anseris ante ipsum magni iecur, Juv. 5, 114. recluso pectore extraxit fartissumum iecur et inde mihi futura praedixit, Petron. 137, 11. nam isti, qui linguam avium intellegunt, plusque ex alieno iecore sapiunt, quam ex suo, magis audiendum quam auscultandum censeo, Pacuv. 83. singulis iecorum fissis aut avium cantibus interesse deum, Cic. Div. 1, 52, 118; in iocinere caput non inventum, eine Protuberation an dem rechten Lappen derselben, Liv. 41, 14, 7. quae prima hostia ante foculum cecidit, eius iecur sine capite inventum est, proxima caput iocinoris duplex habuit, VMax. 1, 6, 9. consulum alteri primam hostiam immolanti caput iocineris defuit, Liv. 30, 2, 13. caput iecoris ex omni parte diligentissime considerant, Cic. Div. 2, 13, 32. Decio caput iocineris e familiari parte caesum haruspex dicitur ostendisse, Liv. 8, 9, 1; — als Sitz der Leidenschaften, wie des Zornes, der Liebe u. dgl.: quid referam quanta siccum iecur ardeat ira, Juv. 1, 45. vae meum fervens difficili bile tumet iecur, Hor. Od. 1, 13, 4. meum iecur urere bilis, Sat. 1, 9, 66. felle nigro tabidum spumat iecur, Sen. Oed. 358. u. vgl. Claud. IV. Cons. Hon. 248. rabie iecur incendente feruntur praecipites, Juv. 6, 648. rumpe miser tensum iecur, ut cet., 7, 117; quid didicisse, nisi hoc fermentum, et quae semel intus innata est, rupto iecore exierit caprificus? Pers. 1, 24. sed si intus, et in iecore aegro nascuntur domini, qui tu impunitius exis? 5, 129; exsucta uti medulla et aridum iecur amoris esset poculum, Hor. Epod. 5, 37. incontinentis nec Tityi iecur reliquit ales nequitiae additus custos, Od. 3, 4, 77. cum tibi flagrans amor et libido - saeviet circa iecur ulcerosum, 1, 25, 15. si torrere iecur quaeris idoneum, 4, 1, 12. non ancilla tuum iecur ulceret ulla, Ep. 1, 18, 72; contine infirmum iecur, mater, Sen. Herc. Oet. 1678. cor attonitum salit, pavidumque trepidis palpitat venis iecur, 709; en cor Zenodoti, en iecur Cratetis, Bibac. b. Suet. Gr. 11.

iĕcuscŭlum od. **iŏcusculum**, i, *n.* (*Demin.* v. iecur), eine kleine Leber, musculorum iecuscula bruma dicuntur augeri, Cic. ND. 2, 14, 33. murium iocusculis fibrae ad numerum lunae in mense congruere dicuntur, Plin. 11, 37 (76), 196. iecuscula pullorum, Apic. 4, 2.

iĕiento, āvi, āre, s. iento.

iēiūnātio, ōnis, *f.* (ieiuno), das Fasten, Tert. de ieiun. 13.

iēiūnātor, ōris, *m.* (ieiuno), ein Fastender, Augustin. Ep. 86. Hieron. in Jovin. 2, 16.

iēiūne, *Adv.*, s. ieiunus.

iēiūniōsus, a, um (ieiunium), hungrig, neque ieiuniosiorem nec magis ecfertum fame vidi, Plaut. Capt. 3, 1, 6.

iēiūnĭtas, ātis, *f.* (ieiunus), die Nüchternheit, der Zustand des Hungers od. Durstes, die Magerkeit, Dürre, Trockenheit, der Mangel, ieiunitatis plenus, anima foetida, Plaut. Merc. 3, 3, 13; calida humoris ieiunitas aquae repente satiata, Vitr. 2, 6, 4. propter ieiunitatem, quae est a fornacibus excocta, 7, 4; — rhetorisch: sed cavenda est presso illi oratori inopia et ieiunitas, amplo autem inflatum et corruptum orationis genus, Cic. Brut. 55, 202. sin autem ieiunitatem et siccitatem et inopiam, dummodo sit polita, dum urbana, dum elegans, in Attico genere ponit, hoc recte dumtaxat: sed cet., 82, 285. si reperiebantur non nulli, qui - quum obruerentur copia sententiarum atque verborum, ieiunitatem et famem se malle quam ubertatem et copiam dicerent —, quid cet., Tusc. 2, 1, 3. in eodemque genere alii callidi, sed impoliti et consulto rudium similes et imperitorum, alii in eadem ieiunitate concinniores, id est faceti, florentes etiam et leviter ornati, Or. 6, 20; — mit subj. u. obj. *Genit.*: non tamen arbitror tibi hos libros in eo fore genere, quod merito propter eorum, qui de dicendi ratione disputarunt, ieiunitatem bonarum artium possit illudi, dOr. 2, 3, 10.

iēiūnium, ii, *n.* (ieiunus), die Enthaltung von Speise und Trank, das Fasten, die, quo tu indicis ieiunia, nudus in Tiberi stabit, Hor. Sat. 2,

3, 291. ieiunium instituendum Cereri esse, Liv. 36, 37, 4. ne Judaeus quidem tam diligenter sabbatis ieiunium servat, quam ego hodie servavi, Suet. Aug. 76. u. so Petron. 44, 17. principio posuit ieiunia noctis, Ov. F. 4, 535. rapta tribus, dixit, solvit ieiunia granis, 4, 607. tu nostras miseratus opes docilemque iuventam hiberna prohibes ieiunia solvere fago, Calp. 4, 35. ieiunia virgo solverat, Ov. M. 5, 534. neve ieiunio utique vexandus, Cels. 3, 18. neque tamen in lippientibus longum ieiunium necessarium est, 6, 6. pridie is puer in ieiunio continendus est, 7, 26, 2. longam olim famem crebris adhuc ieiuniis fatentur, Tac. H. 5, 4; totius autumni pabulo satiatus agnus ante moestitiam frigorum atque hiemis ieiunium confirmetur, Col. 7, 3, 11; — vom Hunger u. Durst: in vacuis spargit ieiunia venis, Ov. M. 8, 820. perque novem luces expers undaeque cibique rore mero lacrimisque ieiunia pavit, 4, 262. neque enim ieiunia curat caede boum diramque famem finire, 11, 370. carne ferae sedant ieiunia, 15, 83. quibus unda pepercit, illos longa domant inopi ieiunia victu, 1, 311; rabidi ieiunia ventris insolitis adigunt vesci, Sil. 2, 472. placare voracis et male morati poteris ieiunia ventris, Ov. M. 15, 94; quoque magis miseros undae ieiunia curant cet., Lucan. 4, 332; — von der Magerkeit, Dürre des Landes: pinguissimam et laetissimam (terram) luxuria, macram ac tenuem ieiunio laborare, Col. 3, 12, 3. rudere tum pingui, solido vel stercore aselli armentive fimo saturet ieiunia terrae, 10, 81.

iēiūno, āre (ieiunus), **sich der Speise und des Trankes enthalten, fasten**, Hieron. Ep. 66. Tert. de ieiun. 3.

iēiūnus, a, um, **nüchtern, hungrig od. durstig, mager, dürr, trocken, leer, dürftig, mangelhaft, gering**, von Menschen u. Thieren: haec ieiuna ieientavit, Afran. 43. hoc quoque temptemus, si quidem ieiuna remansit (Proserpina), Ov. F. 4, 603. quum quidem biduum ita ieiunus fuissem, ut ne aquam quidem gustarem, Cic. Fam. 7, 26, 1. si post concoctionem ieiunus caput radit, Cels. 1, 5. u. so oft. non videntur tibi contra naturam vivere, qui ieiuni bibunt, Sen. Ep. 20, 5, 6 (122). mulieris quoque salivam ieiunae potentem diiudicant cruentatis oculis, Plin. 28, 7 (22), 76. illa contionalis hirudo aerarii, misera ac ieiuna plebecula, Cic. Att. 1, 16, 11. isti ieiuni vomitores, quorum corpora in sagina, animi in macie et veterno sunt, Sen. Ep. 13, 3, 19 (88); iubet - ossa ab ore rapta ieiunae canis flammis aduri Colchicis, Hor. Epod. 5, 23. pullus hirundinis, ad quem ore volat pleno mater ieiuna, Juv. 10, 232. ieiuna silvis qualis in Giganticis inter iuvencos tigris erravit duos, Sen. Thyest. 707; ieiuna fessaque corpora Romanis et rigentia gelu torpebant, Liv. 21, 55, 8. ieiunus raro stomachus vulgaria temnit, Hor. Sat. 2, 2, 38. ieiunum intestinum, Cels. 4, 1. carmina ieiunas poscis solantia fauces? Claud. Epist. 5, 5. u. vgl. Sil. 13, 844. commanducata (faba) ieiuno ore, Plin. 22, 25 (69), 140. u. vgl. mit: priusquam aliquo fortuito ictu ieiunum egerant venenum, 11, 25 (30), 86. lupus - ieiunis dentibus acer, Hor. Ep. 2, 2, 28. sic igitur tibi anhela sitis de corpore nostro abluitur, sic expletur ieiuna cupido, Lucr. 4, 875. tam ieiuna fames, Juv. 5, 10. eadem ieiunae semper aviditatis, Plin. 10, 3 (3), 8. sic omnem illum populum luporum animos, inexplebiles sanguinis atque imperii divitiarumque avidos ac ieiunos habere, Justin. 38, 6, 8; vgl.: Cerberus ultor turpia ieiuno terreat ossa sono, Prop. 5 (4), 5, 4; — vom Ackerland u. dgl.: emit agri Liparensis miseri atque ieiuni decumas tritici, Cic. II. Verr. 3, 37, 84. accedit huc, quod omnis humus quamvis laetissima, tamen inferiorem partem ieiuniorem habet eamque attrahunt excitatae maiores glebae, Col. 2, 4, 7. felix incolui non steriles focos, nec ieiuna soli iugera Thessali, Sen. Herc. Oet. 133. nam ieiuna quidem clivosi glarea ruris vix humiles apibus casias roremque ministrat, Virg. G. 2, 212. in terris vero quaerenda foecunditas: ne alba et nuda sit gleba —, ne ieiuna glarea, Pallad. 1, 5, 1. deserta patebant intervalla comae, qualis sitientibus arvis arida ieiunae seges interlucet aristae, Claud. in Eutr. 1, 115. corticis macies ieiuna nil nutriet, Pallad. 4, 10, 21. ac vix suppositi tinguntur sanguine cultri summaque ieiuna sanie infuscatur harena, Virg. G. 3, 492. quid tam nudum inveniri potest, quid tam abruptum undique quam hoc saxum? quid ad copias respicienti ieiunius? Sen. Cons. ad Helv. 6, 5; — in anderen Beziehungen u. bes. rhetorisch: secreta teporis sunt ac frigoris omnino calidique vaporis et sonitu sterila et suco ieiuna feruntur (corpora), Lucr. 2, 843. ieiunas igitur huius multiplicis et aequabiliter in omnia genera fusae orationes aures civitatis accepimus, Cic. Or. 30, 106; extemplo savium dat ieiuna anima, Caecil. 160. ut quosdam nimis ieiuno animo et angusto monerem, Cic. Phil. 14, 6, 17. illud vero pusilli animi et ipsa malevolentia ieiuni atque inanis, quod Ariobarzanem - iste in litteris non regem, sed regis Ariobarzanis filium appellat, Fam. 2, 17, 7. solivaga cognitio et ieiuna videatur, Off. 1, 44, 157. iuris iudicium quum erit et aequitatis, cave in ista tam frigida, tam ieiuna calumnia delitiscas, Caecin. 21, 61. inde virorum saltatus nigro tibicine, qualiacumque unguenta et flores multaeque in fronte coronae, hinc ieiunum odium (d. i. ieiunorum), Juv. 15, 48. nihil in me non modo perfidiosum et insidiosum et fallax in amicitia, sed ne humile quidem aut ieiunum debes agnoscere, Cic. Fam. 3, 10, 7. si non ieiunum hoc nescio quid, quod ego gessi, et contemnendum videbitur, 15, 4, 14; — ieiunus atque aridus habebitur, Quint. 12, 10, 3. fient horridi atque ieiuni, 2, 5, 21. tristes ac ieiuni Pollionem aemulantur, 10, 2, 17. quod Theodorus esset in arte subtilior, in orationibus autem ieiunior, Cic. Brut. 12, 48. qui ductus opinione vulgi aut Antonium ieiuniorem aut Crassum pleniorem fuisse putet, dOr. 3, 4, 16; — neque enim, ut in sterili ieiunaque materia, eandem speciem laudis diducere ac spargere atque identidem tractare debemus, Plin. Pan. 66, 1. de

horridis rebus nitida, de ieiunis plena, de pervulgatis nova quaedam est oratio tua, Cic. dOr. 3, 14, 51. qui hanc artem (grammaticam) ut tenuem atque ieiunam cavillantur, Quint. 1, 4, 5. neque adeo ieiunam ac pauperem natura eloquentiam fecit, 10, 5, 5. hisce autem ipsis de rebus ut ita loquatur, uti ei, qui iura, qui leges, qui civitates constituerunt, locuti sunt, simpliciter et splendide, sine ulla serie disputationum et sine ieiuna concertatione verborum, Cic. dOr. 2, 16, 68. proinde quaedam hebes, sordida, ieiuna, tristis, ingrata, vilis oratio est: quae vitia facillime fiunt manifesta contrariis virtutibus: nam primum acuto, secundum nitido, tertium copioso, deinceps hilari, iucundo, accurato diversum est, Quint. 8, 3, 49. huc igitur incumbat orator, hoc opus eius, hic labor est, sine quo cetera nuda, ieiuna, infirma, ingrata sint: adeo velut spiritus operis huius atque animus est in affectibus, 6, 2, 7. — *Adv.*: videmus iisdem de rebus ieiune quosdam et exiliter disputavisse, Cic. dOr. 1, 11, 50. ac mihi videor nimis etiam nunc agere ieiune: quum sit enim campus, in quo exsultare possit oratio, cur eam tantas in angustias et in Stoicorum dumeta compellimus? Acad. 2, 35, 112; hic autem se etiam tribuere multum mi putat, quod scripserit „optimum consulem“: quis enim ieiunius dixit inimicus? Att. 12, 21, 1. haec dicuntur fortasse ieiunius: sunt enim quasi prima elementa naturae, quibus ubertas orationis adhiberi vix potest, nec equidem eam cogito consectari: verum tamen quum de rebus grandioribus dicas, ipsae res verba rapiunt: ita fit quum gravior tum etiam splendidior oratio, Fin. 3, 5, 19. itaque audis frequenter ut illud „immodice et redundanter“, ita hoc „ieiune et infirme“, Sen. Ep. 1, 20, 21.

ientăcŭlum od. **iantacŭlum**, i, *n.* (iento), das **Frühstück**, nach dem Frühaufstehen genossen, bestehend aus trockenem Brod, Salz od. einem andern Gewürz, vgl. Isid. Orig. 20, 2, 10. Ph. me inferre Veneri vovi iam ientaculum. Pa. quid? an te pones Veneri iam ientaculo? Ph. me te atque hosce omnes. Pa. tum tu Venerem vomere vis, Plaut. Curc. 1, 1, 72. surgite: iam vendit pueris iantacula pistor cristataeque sonant undique lucis avis, Mart. 14, 223. epulas trifariam semper, interdum quadrifariam dispertiebat, in ientacula et prandia et caenas comissationesque, facile omnibus sufficiens vomitandi consuetudine, Suet. Vit. 13. en, inquam, paratum tibi est ientaculum, Apul. M. 1, 18.

ientătio, ōnis, *f.* (iento), **das Frühstücken**, Firm. Math. 2, 10.

ĭento od. **ianto** od. **ieiento**, āvi, āre, **frühstücken**, ieientare nulla invitat, Afran. 19. haec ieiuna ieientavit, 43. ut eat ac rem publicam administret, quod pulli ientent, Varr. b. Non. p. 126, 14. ut iantes, sero, Caeciliane, venis, Mart. 8, 67, 10. ut mane singulos iamne ientassent sciscitaretur seque fecisse ructu quoque ostenderet, Suet. Vit. 7.

ĭgĭtur, *Adv.*, **so, sonach, demnach, also, folglich, nun**, 1) älterer Sprachgebrauch: sei in ius vocat, nec it antistator, igitur im capito, so, Lex XII. tabb. sin aliter sient animati, neque dent quae petat, sese igitur summa vi virisque eorum oppidum expugnassere, Plaut. Amph. 1, 1, 55; mox magis quum otium mihi et tibi erit, igitur tecum loquar, Cas. 2, 2, 39. quando habebo, igitur rationem mearum fabricarum dabo, Mil. gl. 3, 1, 177; numquam edepol vivom me inridebit: nam mihi decretum'st renumerare iam omne aurum patri: igitur mi inani atque inopi subblandibitur, Bacch. 3, 4, 17. clare advorsum fabulabor, hic auscultet quae loquar: igitur demum magis maiorem in sese concipiet metum, sodann, Amph. 1, 1, 145. u. so: igitur demum, 1, 2, 11. Rud. 4, 2, 25. Merc. 3, 2, 7. Most. 2, 1, 32. cetera consimili mentis ratione peragrans invenies igitur multarum semina rerum corpore celare et varias cohibere figuras, Lucr. 2, 676; unum ubi emeritum est stipendium, igitur tum specimen cernitur, quo eveniat aedificatio, Plaut. Most. 1, 2, 51. post id igitur deinde ut animus meus est, id faciam palam, Stich. 1, 2, 29; iam diu'st factum, quom discesti ab hero atque abiisti ad forum, igitur inveniundo argento ut fingeres fallaciam, Plaut. As. 2, 1, 3. non oris causa modo homines aequom fuit sibi habere speculum, ubi os contemplarent suum, sed qui perspicere possent cor sapientiae: igitur perspicere ut possent cordis copiam, Epid. 3, 3, 1. — 2) neuerer Sprachgebrauch, u. zw. a) zur Bildung des letzten Gliedes eines vollständigen Schlusses od. in abgekürzten Schlußformen: si enim est aliquid in rerum natura, quod hominis mens, quod ratio, quod vis, quod potestas humana efficere non possit, est certe id, quod illud efficit, homine melius: atqui res caelestes omnesque eae, quarum est ordo sempiternus, ab homine confici non possunt: est igitur id, quo illa conficiuntur, homine melius, Cic. ND. 2, 6, 16. si dicis [lucere et verum dicis, lucet: dicis autem] nunc lucere et verum dicis: lucet igitur, und: si dicis te mentiri verumque dicis, mentiris: dicis autem te mentiri verumque dicis: mentiris igitur, ferner: si lucet, lucet: lucet autem: lucet igitur, und: si mentiris, mentiris: mentiris autem: mentiris igitur, Acad. 2, 30, 96; St. ligna hic apud nos nulla sunt. Do. sunt asseres. St. sunt pol. Do. sunt igitur ligna, Plaut. Aul. 2, 6, 8. aegre tulisse P. Rupilium fratris repulsam consulatus scriptum apud Fannium est: sed tamen transisse videtur modum, quippe qui ob eam causam a vita recesserit: moderatus igitur ferre debuit, Cic. Tusc. 4, 17, 40. u. vgl. Quint. 5, 14, 9; sequitur, ut nihil poeniteat, nihil desit, nihil obstet: ergo omnia profluenter, absolute, prospere: igitur beate, Cic. Tusc. 5, 18, 53. nec discerpi, nec distrahi, nec interire igitur, 1, 29, 71. in omni enim animante est summum aliquid atque optimum, ut in equis, in canibus, quibus tamen et dolore vacare opus est et valere: sic igitur in homine perfectio ista in eo potissimum, quod est optimum, id est in virtute laudatur, Cic. Fin. 4, 14, 37. u. vgl.: Am. 14, 51 sq.; quo pacto ergo igitur clam dos deprimi potest?

Plaut. Trin. 3, 3, 27; quin ego illi me invenisse dico hanc praedam atque eloquor? igitur orabo, ut manu me mittat, Plaut. Aul. 5, 8. u. vgl. Cic. Rep. 1, 39, 61; porro autem anxius erat, dubitans - quid facto opus esset: poenam illorum sibi oneri, impunitatem perdundae rei publicae fore credebat: igitur confirmato animo vocari ad se iubet Lentulum, Sall. C. 46, 2. ita conscientia mentem excitam vastabat: igitur colos exsanguis, foedi oculi, citus modo, modo tardus incessus, 15, 4. cum in hoc statu ad Capuam res essent, Hannibalem diversum - trahebant curae: vicit tamen respectus Capuae —: igitur magna parte impedimentorum relicta in Bruttiis - in Campaniam contendit, Liv. 26, 5, 1. ipsi Britanni dilectum ac tributa in iniuncta imperii munera impigre obeunt, si iniuriae absint: has aegre tolerant, iam domiti ut pareant, nondum ut serviant: igitur primus omnium Romanorum divus Julius cum exercitu Britanniam ingressus - potest videri ostendisse posteris, non tradidisse, Tac. Agr. 13. u. vgl. A. 1, 62. 74; si igitur memoria perceptarum comprehensarumque rerum est, omnia, quae quisque meminit, habet ea comprehensa atque percepta, Cic. Acad. 2, 33, 106; bei Ermahnungen: animadverte igitur, rectene hanc sententiam interpreter, Fin. 2, 7, 20. igitur exprome nobis non laudationem antiquorum - sed causas cet., Tac. Or. 24. fac igitur, quod de homine nobilissimo et clarissimo fecisti nuper in curia, nunc idem in foro cet., Cic. Ligar. 12, 37. sit igitur cura elocutionis quam maxima, dum sciamus cet., Quint. 8. prooem. 32; in Fragen: non putant indignum Troiani principes, Graios Troianosque propter Helenae speciem tot mala tanto temporis spatio sustinere: quaenam igitur illa forma credenda est? Quint. 8, 4, 21. in quo igitur loco est (mens)? credo equidem in capite, Cic. Tusc. 1, 29, 70. eam dedisses hominibus rationem, quae vitia culpamque excluderet: ubi igitur locus fuit errori deorum? ND. 3, 31, 76; quid igitur faciam? non eam? ne nunc quidem quom arcessor ultro? Ter. Eun. 1, 1, 1. Cu. nolo equidem mihi fieri ventulum. Ph. quid igitur? Cu. esse, ut ventum gaudeam, Plaut. Curc. 2, 3, 37. possumusne igitur in Antonii latrocinio aeque esse tuti? non possumus, Cic. Phil. 12, 12, 27. nam medios esse iam non licebit: classibus adversabimur igitur? Att. 10, 8, 4. totiensne igitur sententiam mutas? 8, 14, 2; quaero etiam, ille vir bonus, qui statuit omnem cruciatum perferre, intolerabili dolore lacerari potius quam aut officium prodat aut fidem, cur has igitur sibi tam graves leges imposuerit —? Acad. 2, 8, 23. u. vgl. Hor. Sat. 2, 2, 63; quae aestimatio non modo vehementer ab optimo quoque, sed etiam a plebe reprehenditur: dices „quid igitur causae fuit?“ Cic. Att. 4, 2, 5; age non ad perferendos studiorum labores necessaria frugalitas? quid igitur ex libidine ac luxuria spei? Quint. 12, 1, 7; dolor igitur, id est summum malum, metuetur semper, etiam si non aderit: iam enim adesse poterit: qui potest igitur habitare in beata vita summi mali metus? Cic. Fin. 2, 28, 92. his igitur locis, qui sunt expositi ad omne argumentum reperiendum, tamquam elementis quibusdam, significatio et demonstratio datur: utrum igitur hactenus satis est? Top. 4, 25; in ironischen, sarkastischen u. Fragen des Unwillens: igitur hocine est amare? arare mavelim quam sic amare, Plaut. Merc. 2, 3, 20. dicet aliquis: haec est igitur tua disciplina? sic tu instituis adolescentes? Cic. Coel. 17, 39; puto te nunc dicere: oblitusne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? et ingentium squillarum cum sophia septimae? Fam. 9, 10, 2; quum primum Jovis filium se salutari iussit rex, id indigne ferens ille, hunc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Curt. 6, 43 (11), 23; rex quoque avidior fuit, quam patientior: „quin igitur ulciscimur Graeciam et urbi faces subdimus? 5, 22 (7), 4. quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum utique populus est heres, 10, 21 (6), 23. — b) um das Gesagte unter einen Begriff od. Gesichtspunct zusammenzufassen oder um einen Begriff oder Gedanken wiederaufzunehmen oder denselben Begriff zu wiederholen: quae quum ita sint, pro imperio, pro exercitu, pro provincia, quam neglexi, pro triumpho caeterisque laudis insignibus —, pro clientelis hospitiisque provincialibus —, pro his igitur omnibus rebus - nihil a vobis nisi huius temporis totiusque mei consulatus memoriam postulo, Cic. Cat. 4, 11, 23. u. vgl. Tusc. 1, 28, 69 sq. dOr. 2, 25, 105; — recta effectio, κατόρθωσιν enim ita appello, quoniam rectum factum κατόρθωμα, recta igitur effectio, Fin. 3, 14, 45. quando ut aliis locis de virtute et diximus et saepe dicendum erit, pleraeque enim quaestiones, quae ad vitam moresque pertinent, a virtutis fonte ducuntur, quando igitur virtus est adfectio animi constans conveniensque cet., Tusc. 4, 15, 34. quid enim mereri velis, iam quum magistratum inieris et in contionem ascenderis, est enim tibi edicendum quae sit observaturus in iure dicendo cet., quid merearis igitur, ut dicas cet., Fin. 2, 22, 74. u. vgl. Fam. 1, 9, 23. 13, 28, 1. 16, 3, 1. Mil. 29, 79. 31, 84. nihil tene delectat umquam, video quicum loquar, te igitur, Torquate, ipsum per se nihil delectat? 2, 33, 107. u. vgl. 4, 14, 38. Fam. 13, 1, 2 sq. Nep. Pelop. 2, 3—5. Thras. 4, 1—3. Justin. 32, 3, 1. vgl. mit 4, 1. rerum autem cognitiones, quas vel comprehensiones vel perceptiones vel, si haec verba aut minus placent aut minus intelliguntur, καταλήψεις appellemus licet, eas igitur ipsas propter se asciscendas arbitramur, Fin. 3, 5, 17. u. vgl. 5, 32, 96. ND. 1, 17, 44 sq. postea tuus ille Poenulus, scis enim Citieos, clientes tuos, e Phoenicia profectos, homo igitur acutus cet., Fin. 4, 20, 56; audivi hoc de parente meo puer: quum Q. Metellus, Lucii filius, causam de pecuniis repetendis diceret, ille, ille vir, cui patriae salus dulcior quam conspectus fuit, qui de civitate decedere quam de sententia maluit, hoc igitur causam dicente cet., Balb. 5, 11; ut porro firmissimum hoc adferri videtur, cur deos esse credamus, quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam est immanis, cuius

mentem non imbuerit deorum opinio: multi de dis prava sentiunt, id enim vitioso more effici solet, omnes tamen esse vim et naturam divinam arbitrantur, nec vero id collocutio hominum aut consensus effecit, non institutis opinio est confirmata, non legibus, omni aûtem in re consensio omnium gentium lex naturae putanda est: quis est igitur qui suorum mortem primum non eo lugeat, quod eós orbatos vitae commodis arbitretur? Tusc. 1, 13, 30. u. vgl. Off. 1, 2, 6; hoc premendum etiam atque etiam est argumentum confirmato illo, de quo, si mortales animi sunt, dubitare non possumus, quin tantus interitus in morte sit, ut ne minima quidem suspicio sensus relinquatur: hoc igitur probe stabilito et fixo illud excutiendum est, ut sciatur, quid sit carere, Tusc. 1, 36, 88. — c) beim Beginn einer Erzählung od. Auseinandersetzung: Nunc reliquorum oratorum aetates, si placet, et gradus persequamur: Nobis vero, inquit Atticus, et vehementer quidem, ut pro Bruto etiam respondeam. Curio fuit igitur eiusdem aetatis fere sane illustris orator, Cic. Brut. 32, 122. Consularia insignia Nymphidio quia nunc primum oblatus est, pauca repetam: nam et ipse pars Romanarum cladium erit. Igitur matre libertina ortus cet., Tac. A. 15, 72; Nunc iuris principia videamus. Igitur doctissimis viris proficisci placuit a lege, Cic. Leg. 1, 6, 18; omne igitur hoc, quidquid est, cui mundi coelique nomen indidimus, unum id est, als Anfang der Schrift nach dem Proömium, Mel. 1, 1, 1. u. so: igitur nato filio cet., Quint. 1, 1, 1; igitur confirmato animo vocari ad sese iubet Lentulum, Cethegum cet., Sall. C. 46, 3. u. vgl. Tac. A. 1, 31. Curt. 3, 4 (2), 2. 5, 22 (7), 7. itaque Sacae misere legatos, qui pollicerentur, gentem imperata facturam: moverat eos regis non virtus magis, quam clementia in devictos Scythas: quippe cet.: benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinon dedit, 7, 38 (9), 17—19; igitur de omnibus quadrupedibus prima est probatio, qui idonei sint boves, Varr. RR. 1, 20, 1. qui modum igitur vitio quaerit, similiter facit, ut si cet., Cic. Tusc. 4, 18, 41. quum igitur aliqua species utilitatis obiecta est, commoveri necesse est, Off. 3, 8, 35.

ignarūres ἀγνοοῦντες, Gloss. Philox. Frühere Lesart bei Plaut. Poen. prol. 47. u. jetzt b. Arnob. 3, 22. *ed. Oehler*, wo gnarures *e conj. Scalig.*

ignārus, a, um (in u. gnarus, letzteres zur Wurzel γνω in ἔ-γνω, γι-γνώ-σκω u. dgl., Latein. gno-sc-o, no-ti-o, no-tu-s, gna-vu-s, i-gno-ro, altlat. gnarigare gehörig, *Curtius* Grundzüge I. p. 148; vgl. Cic. Or. 47, 158), **unbekannt**, vgl.: ignarus aeque utroqueversum dicitur, non tantum qui ignorat, set [et] qui ignoratur, Gell. 9, 12, 20. Also 1) *activ*, **der etw. nicht kennt**, od. von etw. **nichts weiß** (nichts wissen will), **unbekannt** mit etw., **unwissend** od. **unerfahren** in etw., in Bezug auf Jmdn. od. etw. **arglos**, **sorglos** u. dgl., oft zu übersetzen: **ohne zu kennen** od. **zu wissen** od. **zu verstehen**, **unbemerkt**, **unversehens** u. dgl. (Synon.: inscius, insciens, imprudens, rudis, necopinans, vgl. im Folg.), a) v. Leb., mit *Genit.*: ignari hominumque locorumque erramus, Virg. A. 1, 332. ecce Lycaoniae proles, ignara parentis, Arcas adest, Ov. M. 2, 496. ignara puella mariti, Hor Ep. 2, 1, 32. u. so Sil. 2, 68. Metellus ignarus hostium monte degrediens cum exercitu cet., Sall. J. 49, 4. amicorum libertorumque, ubi in bonos incidisset, sine reprehensione patiens, si mali forent, usque ad culpam ignarus, Tac. H. 1, 49. praeter nomen ignarus populi Romani, Sall. J. 19, 7. u. vgl.: genus hominum ferum incultumque et eo tempore ignarum nominis Romani, 80, 1. qui Othonis ignari, Vitellio obstricti robur adventantium legionum et famam Germanici exercitus attollebant, Tac. H. 1, 70. magna pars Pisonis ignara, quod Poenos auxiliares Maurosque in eam caedem delegerat, 4, 50; — ignarosque loci passim et formidine captos sternimus, Virg. A. 2, 384. nam mihi sollicito deus ignaroque locorum te dedit, VFlacc. 5, 390. ignarique viae Cyclopum adlabimur oris, Virg. A. 3, 569. u. vgl. G. 1, 41. ait se peregrinum esse, huius ignarum oppidi, Plaut. Poen. 3, 3, 41. Numam ignarum urbis non petentem in regnum ultro accitum, Liv. 1, 35, 3. maris ignaris in portu clauda vi dentur navigia aplustris fractis obnitier undae, Lucr. 4, 436. navem agere ignarus navis timet, Hor. Ep. 2, 1, 114; emit eam dono mihi, inprudens harum rerum ignarusque omnium, Ter. Eun. 1, 2, 56. in tanta re ignarus omnium, Sall. J. 85, 10. ignarus omnium, quae apud Chium acta erant, Curt. 4, 24 (5), 19. navigabant ergo omnium, per quae ferebantur, ignari, 9, 34 (9), 2. ea requiruntur a me, quorum sum ignarus atque insolens, Cic. dOr. 1, 48, 207. contra accubantem et ignarum rei interrogavit cet., Suet. Aug. 98. rerumque ignarus imagine gaudet, Virg. A. 8, 730. u. so 10, 666. pauci ferocius decernunt, scilicet ignari rerum humanarum, Sall. J. 104, 2; — auri argentique, maximarum pestium, ignari, Mel. 2, 1, 10. aliarum opum ignari, 3, 6, 5. nudi sunt Gamphasantes armorumque omnium ignari, 1, 8, 9. onerisque ignara iuventus, Petron. 123, 230. ignarum censes tuarum lacrumarum esse me, Ter. Hec. 4, 4, 53. rudis et ignarus belli, Sall. J. 96, 1. u. vgl. 28, 5. CCC equites insidiarum, quae parabantur, ignarus eduxit, Curt. 8, 1 (1), 3. hanc ego nunc ignaram huius quodcumque pericli est inque salutatam linquo, Virg. A. 9, 287. reus enim in secreto agebatur latentis periculi ignarus, Curt. 10, 4 (1), 29. non ignara mali miseris succurrere disco, Virg. A. 1, 630. neque enim ignari sumus ante malorum, 1, 198. tantorum ignara malorum, Ov. M. 11, 573; — erras, tui animi si me esse ignarum putas, Ter. Hec. 4, 4, 60. miraculo ignaris moris pertinacia (Romanorum) esse, Liv. 42, 62, 13. post hos ibant Gortuae - patrii moris ignari, Curt. 4, 5 (12), 11. neque ego sum nostri moris ignarus oblitusve eorum, qui cet.: neque idem Graecos quoque factitasse nescio, Quint. 12, 3, 4. audi, ne te ignarum fuisse dicas meorum morum, Ter. Ad. 2, 1, 6. fuēre qui crederent, M. Licinium Crassum non ignarum eius consilii fuisse, Sall. C.

17, 7 exceptus benigne ab ignaris consilii, Liv. 1, 58, 2. tu autem ignarus instituti mei, Cic. Fam. 7, 23, 2. inpulit altam haut ignara modi puppim, Virg. A. 10, 247. non ignarus rationis, Quint. 11, 3, 180. te tamen ignarum tanti, miserande, furoris nox habet, VFlacc. 3, 290. per Nicomedem bello lacessiverunt sceleris eorum haut ignarum, Sall. H. 4, 61, 10. ignarus scelerum, Lucan. 5, 35. ignari scelerum tantorum artisque Pelasgae, Virg. A. 2, 106. scelerum luctusque ignarus, VFlacc. 2, 1; — Bessus - erat Graeci sermonis ignarus, Curt. 5, 31 (11), 7. Latini sermonis ignarus, Suet. Claud. 16. quae vel vitanda apud iudicem ignarum significationum earum vel interpretanda sunt, Quint. 8, 2, 13. apud omnino imperitos atque illarum certe ignaros litterarum loquendum est, 5, 14, 29. physicae rationis ignari, Cic. ND. 2, 21, 55. quem - ne physicorum quidem esse ignarum volo, Or. 34, 119. ignari materiai, Lucr. 2, 167. intellectum est, mare destinari ab ignaris naturae eius, Curt. 9, 34 (9), 6. nimirum veri vetustatisque ignarus est, Vell. 2, 23, 4. bene et pudice eductam et artis ignarum meretriciae, Ter. Heaut. 2, 1, 14. operum haut ignara Minervae, Virg. A. 5, 284. omnium virtutum ignari magis quam aliae gentes, Mel. 3, 6, 6; — haut vatum ignarus venturique inscius aevi, Virg. A. 8, 627. fatorum ignara, Ov. M. 2, 156. 8, 241. ob. ignarus, Lucan. 4, 232. formica - haud ignara ac non incauta futuri, Hor. Sat. 1, 1, 35. u. so: haut ignara futuri, Virg. A. 4, 508. Ov. M. 15, 815. VFlacc. 7, 194. ignarus facti futurique, Liv. 8, 7, 12. u. heu vatum ignarae mentes! Virg. A. 4, 65. apud haud ignaros fortunarum humanarum necessitatiumque, Liv. 9, 8, 4. ignarus sortis suae, Suet. Dom. 14; — non ignarus docendi, Quint. 2, 3, 7. more humanae cupidinis ignara visundi, Sall. H. frg. inc. 94. ignarus pavendi, Amm. 16, 12, 3. inter medias sese haut ignara nocendi conicit, Virg. A. 5, 618; si optime sciat ignarusque sit faciundae ac poliendae orationis, Cic. dOr. 1, 14, 63; — *de* caede Galbae ignari et Vitellii imperium abnuentes, Tac. H. 1, 67; — mit *Relativ*sätzen: ignari, quid queat esse, quid nequeat, Lucr. 5, 89. u. vgl. 5, 998. nec satis est cara pisces averrere mensa, ignarum, quibus est ius aptius et quibus assis cet., Hor. Sat. 2, 4, 37. ignaro populo Romano, quid ageretur, Cic. post red. in sen. 7, 17. ignari, quid gravitas, quid integritas, quid magnitudo animi, quid denique virtus valeret, Sest. 28, 60. u. vgl. Top. 20, 75. Har. resp. 1, 2. Romani milites, improviso metu incerti ignarique, quid potissimum facerent, trepidare, Sall. J. 67, 1. Perseus, cum appropinquare hostem sciret, quod iter petiturus esset ignarus, omnes saltus insidere praesidiis statuit, Liv. 44, 2, 9. nam alii metu recessisse eum ab hoste ferebant - alii ignarum, belli quae in dies fortuna novaret, 44, 8, 3. amicos increpans ut ignaros, quanta bellua esset imperium, Suet. Tib. 24. ubi quaeque (avis aut fera) nasci aut morari soleat ignarus, Quint. 5, 10, 21. velut mente captos et, quo essent in loco, ignaros erupisse in hunc voluptatis affectum, 8, 3, 4; — mit *Acc.* u. *Inf.*: „dique, o communiter omnes", dixerat, ignarus non omnes esse rogandos, „parcite", Ov. M. 6, 262. ignarus fixas iam numine rupes stare, VFlacc. 8, 195. u. vgl. Claud. in Eutr. 2, 429. non sumus ignari, multos studiose contra esse dicturos, Cic. Tusc. 2, 1, 3. seu ignari, venisse dictatorem, seu adesset an abesset parvi facientes, Liv. 8, 36, 2. u. vgl. 9, 8, 3. 21, 22, 1. 33, 10, 5. nec sum ignarus, esse quosdam cet., Tac. H. 4, 84. u. vgl. A. 4, 8. Suet. Claud. 24; — *absol.*: Ba. an nescis quae sit haec res? Si. iuxta cum ignarissumis, Plaut. Pseud. 4, 7, 62. Aeneas ignarus abest, Virg. A. 10, 25. u. vgl. *vs.* 85. 9, 345 sqq. 766 sqq. 11, 19. ni gens crudelis madida cum veste gravatum - ferro invasisset praedamque ignara putasset, 6, 361. si quis nam laudat Arelli sollicitas ignarus opes, sic incipit, Hor. Sat. 2, 6, 78. hanc puer ignarus iaculo fixisset acuto, Ov. F. 2, 187. u. vgl. 2, 700. 3, 435. M. 3, 287. cum ferus ignaros nec quicquam tale timentes me videt atque Acin, 13, 873. u. vgl. VFlacc. 1, 180. 625. Claud. Prob. et Ol. cons. 71; tu me ignaro, necopinante, inscio notes et tuos et tuorum amicorum necessarios, Cic. Planc. 16, 40. ignaris omnibus parare, quae mox usui forent, Sall. J. 91, 1. ubi imperium ad ignaros aut minus bonos pervenit, C. 51, 27. oppressit igitur necopinantes ignarosque omnes Perseus, Liv. 40, 57, 1. mittere autem sanguinem quum sit expeditissimum usum habenti, tamen ignaro difficillimum est, Cels. 2, 10. u. vgl. Suet. Ner. 5. Galb. 3. — b) von Lebl.: sed quid ego ignaris nequicquam conquerar auris? Catull. 64, 164. sumpserat ignara Theseus data pocula dextra, Ov. M. 7, 421. nec brevis ignaro vipera laesa pede, AA. 2, 376. qui gurges aut quae flumina lugubris ignara belli? Hor. Od. 2, 1, 33. quis iam locus miserae adulationis manebat ignarus? Plin. Pan. 54, 1. ignaras Cereris qui vomere terras inbuit, VFlacc. 1, 69. hanc tanti numinis aram vana superstitio veterumque ignara deorum imposuit, Virg. A. 8, 187. ignara huiusce doctrinae loquacitas, Quint. 12, 2, 20. in vultu curarum ignara voluptas, Stat. Silv. 2, 2, 149. non ignara philosophiae grammatice, Quint. 1, 4, 4. — 2) pass., der (die, das) Jmdm. nicht bekannt, unbekannt ist, blind, quisnam ignarum nostris deus appulit oris? Virg. A. 3, 338. u. vgl. 10, 228. 706. Senecio liberto Caesaris patre genitus, ignara matre, Tac. A. 13, 12. ad ignaros delatus, H. 1, 33. mare magnum et ignara lingua commercium prohibebant, Sall. J. 18, 6. dixit et ignotas animum dimittit in artes naturamque novat, Ov. M. 8, 188. fors ignara, 1, 453. sed quaedam secus, quam dicta sint, cadere, fallaciis ignara dicentium, Tac. A. 6, 22. pauci interiere, plerosque velocitas et regio hostibus ignara tutata sunt, Sall. J. 52, 4. cui enim ignaram fuisse saevitiam Neronis, Tac. A. 15, 62. nihil tam ignarum barbaris, quam machinamenta et astus oppugnationum, 12, 45. per occulta et vigilibus ignara, 2, 13. quanto ignara barbaris, tanto toleratiora capesseret, 12, 11. quae ignara Vespasiano aut vetita, H. 3, 8.

ignave, *Adv.*, s. ignavus.

ignāvesco, ĕre (ignavus), untätig -, matt werden, nec quiescit, nec ignavescit omnino (anima), Tert. an. 43.

ignāvia, ae, *f.* (ignavus), die Untätigkeit, Trägheit, Faulheit, Mattigkeit, Lässigkeit, Saumseligkeit, Nachlässigkeit, bes. Feigheit, Zaghaftigkeit, Mutlosigkeit (Synon. inertia, pigritia, socordia, desidia, timiditas, metus, Ggstz.: fortitudo, vgl. im Folg.), 1) v. Leb.: quod si, ut es, cessabis, lacessam, nec tua ignavia etiam mihi inertiam adferet, Cic. Fam. 12, 20. in contemptionem adducemus, si inertiam, ignaviam, desidiam, luxuriam adversariorum proferemus, AHer. 1, 5, 8. ut vobis animus ab ignavia atque socordia corruptus est, Sall. J. 31, 2. verecundus sine ignavia, Capit. Ant. phil. 4. pietate et ignavia excusatus, Tac. H. 2, 60. qui dediti corporis gaudiis per luxum atque ignaviam aetatem agunt, Sall. J. 2, 14. ita iniustissime luxuria et ignavia, pessumae artes, illis, qui coluere eas, nihil officiunt, 85, 43. u. vgl. J. 44, 5. parricidia et caedes et ignaviam et luxuriam obiicientes, Suet. Tib. 66. eorum, qui secuti non essent, timiditatem et ignaviam corripuit, Cal. 45. metum a scelere suo ad ignaviam vostram transtulēre, Sall. J. 31, 14. scio ego - primo industrios, supplices, modicos esse, dein per ignaviam et superbiam aetatem agere, 85, 1. paucae domus studiorum seriis cultibus antea celebratae, nunc ludibriis ignaviae torpentis exundant, Amm. 14, 6, 18; ignavia corpus hebetat, labor firmat, Cels. 1, 1. copia (cibi) ignaviam adfert, Plin. 11, 14 (14), 35; ignaviam suam tenebrarum ac parietum custodiis tegere, Cic. Rabir. 7, 21. quasi pertaesus ignaviam suam, Suet. Caes. 7: si ille abierit, mea factum omnes dicent esse ignavia, Plaut. Merc. 3, 4, 77. profecto existumabant me magis merito quam ignavia iudicium animi mei mutavisse, Sall. J. 4, 4. utinam nihil detis, ut potius vestra iniuria quam ignavia mea cessem! Cic. QFratr. 2, 8 (10), 4. neque ego per ignaviam aut vana ingenia incerta pro certis haberem, Sall. C. 20, 2; — fortitudini ignavia (contraria est), Cic. Inv. 2, 54, 165. aequitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, luxuria, ignavia, temeritate, cum vitiis omnibus, Cat. 2, 11, 25. primum ad virtutem ut redeatis, abeatis ab ignavia, domo patres patriam ut colatis potius quam peregri probra, Naev. 92. scitis equidem, milites, socordia atque ignavia Lentuli quantam ipsi nobisque cladem attulerit, Sall. C. 58, 4. quae qui recipit, recipiat idem necesse est timiditatem et ignaviam: non cadunt autem haec in virum fortem, Cic. Tusc. 3, 7, 14. Tyrrheni, quae tanta animis ignavia venit, Virg. A. 11, 733. pariet quemnam haec ignavia finem? VFlacc. 3, 377. ipsos ignavia fluxit in enses, Claud. in Eutr. 2, 563. contemnant novitatem meam, ego illorum ignaviam, Sall. J. 85, 14. multa de ignavia eorum questus, C. 27, 4. queri de ignavia sociorum, J. 43, 3. nemo ignavia immortalis factus est, J. 85, 49. familia prope iam extincta maiorum ignavia, 95, 3. u. vgl. 112, 3. eo nunc peius mutata res est, quod istic cum ignavia est scelus, Liv. 1, 47, 3. nec sibi ignaviam militum obstare, sed deorum invidiam, Curt. 6, 6 (2), 19. vel infelicitate principum vel ignavia, Eutr. 9, 7. hoc nostra laus erit illustrior, quod illi tribuebatur ignaviae, Cic. Fam. 2, 16, 3. dum socors domi, bellis infaustus ignaviam saevitia tegat, Tac. A. 12, 10. non enim ignavia magna imperia contineri, 15, 1. Sabiniani pertinaci ignavia haec accidisse, quae contigerunt, Amm. 20, 2, 3. — 2) v. Lebl.: odoris ignavia, Plin. 12, 25 (54), 119.

ignāvio, īre (ignavus), untätig -, träg machen, mutlos machen, fateor: sed saepe ignavit fortem in spe expectatio, Att. Aen. 9.

ignāvĭter, *Adv.*, s. ignavus.

ignāvus, a, um (in u. gnavus, über letzteres vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 149. u. vgl. p. 105), untätig, träg faul, matt, lässig, säumig, saumselig, nachlässig, bes. feig, zaghaft, mutlos (Synon.: iners, piger, socors, imbellis, timidus, metuens u. dgl., Ggstz.: ferox, fortis, strenuus, bonus, vgl. im Folg.), 1) v. Leb., a) im Allg.: est prope Cimmerios longo spelunca recessu mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni, Ov. M. 11, 592. genus ignavum, quod lecto gaudet et umbra, Juv. 7, 105. ut potis est, ignavi homines satis recte monent, Plaut. Rud. 3, 5, 49. nec vetera patriae iura possideo domus ignavus heres, Sen. Herc. fur. 338; — ignavi Aeneadae, Virg. A. 12, 12. sanguinem reddet tibi ignavus iste ductor ac fortis pater, Sen. Ag. 236. militem vitiosum et ignavum, Eutr. 4, 17. paganorum lixarumque ignava sed procax ante periculum manus, Tac. H. 4, 20; quando nec fossa valloque ab ignavissimo ad opera ac muniendum hoste clausi essent, Liv. 9, 4, 8. fusos esse ab ignavissimo et fugacissimo hoste, 5, 28, 8. at hi contra ignavissumi homines per summum scelus omnia ea sociis adimere, quae fortissumi viri victores hostibus reliquerant, Sall. C. 12, 5; — v. Thieren: ignavam sacrificate suem, Ov. F. 4, 414. agmine facto ignavom fucos pecus a praesepibus arcent, Virg. G. 4, 168. u. so von d. Bienen: ignavaeque fame et contracto frigore pigrae, 4, 259. foedaque fit volucris, venturi nuntia luctus, ignavus bubo, dirum mortalibus omen, Ov. M. 5, 549. quid immerentes hospites vexas canis ignavus adversum lupos? Hor. Epod. 6, 1; — *absol.*: Ph. captu'st? He. ita. Ph. non igitur soli nos ignavi fuimus, Plaut. Capt. 2, 2, 12. nequeo mirari satis, quo illic abire ignavos possit longius, nisi si domum forte ad nos rediit, Ter. Eun. 4, 3, 20. u. vgl. Andr. 1, 5, 42. possis ignavus haberi et subiti casus inprovidus, Juv. 3, 272. favimus ignavo, Ov. Am. 3, 2, 73. hoc iter ignavi divisimus, Hor. Sat. 1, 5, 5. tu thalamis ignava sedes, VFlacc. 6, 486. cedentibus ignavis et inbecillis et adrogantiae divitum succumbentibus, Cic. Rep. 1, 32, 48. multa in eius vita ignava et sordida - deteguntur, Capit. Ver. 6; St. quid id est, quod tu scis? Cl. te sene senum omnium neminem esse ignaviorem, Plaut. Cas. 2, 3, 29; dic modo hominem qui sit: si non fecero ei male aliquo pacto, me esse dicito ignavissumum,

Bacch. 3, 6, 26. u. vgl. Trin. 4, 2, 81. Poen. 5, 5, 1 sqq.; — feroces et inquieti inter socios, ignavi et inbelles inter hostes, Liv. 26, 11, 2. ut quisque animo ignavus, procax ore, Tac. H. 2, 23. seditiosissimus quisque ignavus, 4, 34. ignavus sed verbis effusior, Amm. 17, 6, 2. aequo enim iudicio iuxta timidus est et ignavus, qui, cum oportet, mori desiderat, 25, 3, 19. an forte iacentes ignavosque putas, quod non Cyclopia tela stringimus-? Claud. Rapt. Pros. 1, 97; quid ignave? periculon' pugnare - cogitas? Ter. Eun. 4, 7, 7. ignave, iners, enervis, et-inulte-questibus vanis agis iratus, Atreus? Sen. Thyest. 176. redde iam pharetras mihi, ignave, iners, inermis! Herc. Oet. 1721; nam gloriam, honorem, imperium bonus et ignavus aeque sibi exoptant, Sall. C. 11, 2; viden' tu ignavom, ut sese infert? Plaut. Mil. gl. 4, 2, 54. heu Mulciber! arma ignavo es invicta fabricatus manu! Pacuv. 558. non timido, non ignavo cessare tum licuit, Curt. 3, 26 (11), 5; excedendum potius quam pellerentur, ignavi specie prudentium admonebant, Tac. Agr. 25; ignavos et imbelles et corpore infames coeno ac palude iniecta super crate mergunt, G. 12; quicunque amisit dignitatem pristinam ignavis etiam iocus est in casu gravi, Phaedr. 1, 21, 2. quem ad modum in bello poena ignavis ab imperatoribus constituitur, Cic. Caecin. 16, 46. ut si adesset imperator et strenuis et ignavis spem metumque adderet, Tac. H. 1, 62. ignavis et imbellibus manet squalor, G. 31. Alexander, quantuscunque ignavis et timidis videri potest, Curt. 4, 54 (14), 18. proelium atque arma, quae fortibus honesta, eadem etiam ignavis tutissima sunt, Tac. Agr. 30; expertus, quod dolores omnes, ut insultant ignavis, ita persistentibus cedunt, Amm. 25, 3, 16. nunc ab ignavis plerumque et imbellibus eripi domos, abstrahi liberos, iniungi dilectus, Tac. Agr. 15; acerrimi Britannorum iam pridem ceciderunt, reliquus est numerus ignavorum et metuentium, 34. ignavorum saepe telis fortissimi cadere, 29; ignavissimus quisque et, ut res docuit, in periculo non ausurus, nimii verbis, linguae feroces, H. 1, 35. nec infitias eo, liberi hominis animo loquutum esse me cum ignavissimo, Curt. 7, 5 (1), 35. quem tandem ignavissimi hostium contempsēre? nos consules an vos, Quirites? Liv. 3, 67, 4; — mit *Genit.* (wie segnis, Tac. A. 13, 33. 16, 14. impiger, 3, 48. H. 1, 87): legiones operum et laboris ignavas - veterem ad morem reduxit, Tac. A. 11, 18; — mit *Inf.*: et ignavum, rediturae parcere vitae, Lucan. 1, 461.

b) v. Lebl.: silvam devexit arator et nemora evertit multos ignava per annos, Virg. G. 2, 208. immota, tellus, pondus ignavum, iaces? Sen. Thyest. 1021. saeva quies pelagi maestoque ignava profundo stagna iacentis aquae, Lucan. 5, 442. haud ita longe radices platani lenis fluvius in speciem placidae paludis ignavus ibat, Apul. M. 1, 19. ne convolutus aër eandem in partem aeterna mundi vertigine ignavo globo torpeat, Plin. 2, 8 (6), 33. sucus meconium vocatur multum opio ignavior, 20, 18 (76), 202. quorundam flos tantum iucundus, reliquae partes ignavae, ut violae ac rosae, 21, 7 (18), 37. ignavos adligat artus languor, Sen. Oed. 181. nec tamen ignavo stupuerunt verba palato, Ov. Am. 2, 6, 47. aliis cornicula ante oculos praetenduntur ignava, ut papilionibus, Plin. 11, 28 (34), 100. ego odi homines ignava opera et philosopha sententia, Pacuv. 348; — inopes victus ignavaque fata timentes b. i. ignavorum, Ov. F. 6, 373. ignava fortes fata consument viros? Sen. Agam. 516. quod tamen ignavo cadat et sine sanguine leto, maeret, Ov. M. 8, 518. heu dolor! insignis notis bellator in armis ignavo rapitur leto, Sil. 14, 606. nec liceat pavidis ignava occumbere morte, Lucan. 4, 165. denso fauces praeclusus pulvere miles ignavam mortem compresso maeret hiatu, Sil. 9, 511. facilis vindicta est mihi, sed inquinari nolo ignavo sanguine, Phaedr. 1, 31, 11. nunquam oblita decoris obscenam latebram pietas ignava requiret, Claud. BGet. 305. virtusque nostra nescit ignavos metus, Sen. Oed. 88. ignavis precibus fortuna repugnat, Ov. M. 8, 73. prosequi defunctum ignavo questu, Tac. A. 2, 71. contagia fascibus, oro, defendas ignava tuis, Claud. in Eutr. 1, 489; — Saturnia - otia et ignavi senium cognovimus aevi, Rapt. Pros. 3, 20. sed pater in causa, cui septima quaeque fuit lux ignava et partem vitae non attigit ullam, Juv. 14, 105. ingenium caeleste suis velocius annis surgit et ignavae fert male damna morae, Ov. AA. 1, 185. quid mihi, livor edax, ignavos obicis annos ingeniique vocas carmen inertis opus? Am. 1, 15, 1. quae vitia sunt non senectutis, sed inertis, ignavae, somniculosae senectutis, Cic. Sen. 11, 36. isque insueta tubae monstravit murmura primus gentibus, et bellis ignava silentia rupit, Sil. 5, 12. nunc precor, ut vivant et non ignava legentem otia delectent admoneantque mei, Ov. Trist, 1, 7, 25. cum ultimis hostium fatis instamus, fame, ignavissimo mortis genere tabescentes, Amm. 17, 9, 4; — nec nos impediet illa ignava ratio, quae dicitur: appellatur enim quidam a philosophis ἀργὸς λόγος, cui si pareamus, nihil omnino agamus in vita. Sic enim interrogant: „Si fatum tibi est ex hoc morbo convalescere, sive tu medicum adhibueris, sive non adhibueris, convalesces." Item: „Si fatum tibi est ex hoc morbo non convalescere, sive u. s. w., non convalesces." Et alterum utrum fatum est. Medicum ergo adhibere nihil attinet. Recte genus hoc interrogationis ignavum atque iners nominatum est, quod eadem ratione omnis e vita tolletur actio. Cic. fat. 12 sq., 28 sq.; — komisch: proinde orationem habet, quasi ipse sit frugi bonae, qui ipsus hercle ignaviorem potis est facere ignaviam, Plaut. Poen. 4, 23. — *Adv.*: ne quid abiecte, ne quid timide, ne quid **ignave**, ne quid serviliter muliebriterve faciamus, Cic. Tusc. 2, 23, 55. quum inconsulte magis quam ignave dimicasset, Eutr. 9, 24; — quam (ovem) procul aut molli succedere saepius umbrae videris aut summas carpentem ignavius herbas, Virg. G. 3, 464; rhetor.: ignave multa fatetur, Hor. Ep. 2, 1, 67; — rure iam redierim quaeris:

an ego, quum omnes caleant, **ignaviter** aliquid faciam? Hirt. b. Cic. Att. 15, 6, 2. iter ignaviter egerat praeter solitum, Amm. 17, 10, 2. u. in dieser Form schon Ennius nach Prisc. II. p. 71, 3.

2) **unthätig**, **träg machend**, **erschlaffend**, nos, Macer, ignava Veneris cessamus in umbra, Ov. Am. 2, 18, 3. domus est imis in vallibus huius abdita, sole carens, non ulli pervia vento, tristis et ignavi plenissima frigoris, M. 2, 761. hiemps ignava colono, Virg. G. 1, 299. ignavos inclusit nubibus aestus, Ov. M. 7, 529. at illi surgere conanti partes, quascunque sedendo flectitur, ignava nequeunt gravitate moveri, 2, 819; — civibus et vetitis ignavo credere muro tutius obiecit nudam Lacedaemona bellis, Claud. Fl. Mall. Th. cons. 155. non obstare hiemem neque ignavae pacis moras, Tac. H. 1, 62. minus Vitellii ignavae voluptates quam Othonis flagrantissimae libidines timebantur, 2, 31. rege ea peste consumpto maeret plebes ignavo dolore, non cibos convehens, non procedens, Plin. 11, 18 (20), 64.

Igneŏlus, a, um (*Demin.* v. igneus), **feurig**, oris opus, vigor igneolus non moritur, Prud. Cath. 3, 186.

Ignesco od. **ignisco**, ĕre (*Inchoat.* zu dem ungebr. igneo od ignio, Prisc. I. p. 466, 25. u. dagegen Diom. p. 344, 17; archaist.: ignescitur, Laber. 26), **zu Feuer werden**, **in Feuer aufgehen**, **in Brand gerathen**, **feurig werden**, **heiß werden**, 1) eig: fit quoque ut inter dum venti vis missa sine igni igniscat tamen in spatio, Lucr. 6, 301. ex quo eventurum nostri putant —, ut ad extremum omnis mundus ignesceret, Cic. ND. 2, 46, 118. lumen capere atque ignescere sensit, Ov. M. 15, 847; — ignescunt patulae nares (equorum), Claud. Cons. Hon. 547. spumis ignescere frena, in Rufin. 2, 175. — 2) übtr., von der Farbe: tristes ignescunt sanguine vultus, Stat. Theb. 3, 78. ignescente veluti per transitum coloris purpura aut rubescente lacteo, Plin. 37, 2 (8), 21; — von leidenschaftlicher Erregung, bes. v. Zorn: tum vates sine more rapi, lymphataque passim pectora terrifici stimulis ignescere Phoebi, Claud. in Eutr. 2, 45. tum virgo, ignescens penitus, violenta repente subfudit flammis ora, atque obliqua retorquens lumina turbato superavit Gorgona vultu, Sil. 9, 460. talibus orantem vultu gravis ille minaci iam dudum premit et furiis ignescit opertis, VFlacc. 5, 521. hinc hominum pecudum volucrumque cupido atque amor ignescit menti saevitque medullis, Col. 10, 210. ignescentia cernunt per galeas odia, Stat. Theb. 11, 525. haud aliter Rutulo muros et castra tuenti ignescunt irae, duris dolor ossibus ardet, Virg. A. 9, 65; — mit *Inf.*: hinc ardore pari nisuque incurrere muris ignescunt animi penetrataque tecta subire, Sil. 13, 179.

Igneus, a, um (ignis), **feurig**, **glühend**, **heiß**, **brennend**, 1) eig.: ignea convexi vis et sine pondere caeli emicuit summaque locum sibi fecit in arce, Ov. M. 1, 26. omnia vestri - solent ad igneam vim referre, Cic. ND. 3, 14, 35. omne quod est calidum et igneum, cietur et agitatur motu suo, Cic. ND. 2, 9, 23. nihil ne aut humidum quidem aut flabile aut igneum, Tusc. 1, 27, 66. venae et arteriae micare non desinunt quasi quodam igneo motu, ND. 2, 9, 24. scire licet non esse haec ignea corpora rerum, Lucr. 1, 679. fac igneam, fac spirabilem (naturam animi), Cic. Tusc. 1, 29, 70. igneum fulmen, Poet. b. Cic. Top. 16, 61. u. vgl.: igneus ille vertex, quem patrio vocitamus nomine fulmen, Lucr. 6, 297. telum deposuit Jupiter igneum, Sen. Oed. 499. cum rupta corusco ignea rima micans percurrit lumine nimbos, Virg. A. 8, 391. medium sol igneus orbem hausserat, G. 4, 426. sol medium caeli conscenderat igneus orbem, A. 8, 97. quum sol igneus sit, Cic. ND. 2, 15, 40. u. daher: procul ignea lucet ales, Claud. Laud. Stil. 2, 419. nox operit terras, quotiens astra ignea surgunt, Virg. A. 4, 352. neque enim ignea cedunt astra loco, lentis haeret nox conscia bigis, VFlacc. 3, 210. ea quidem (sidera) tota esse ignea, Cic. ND. 2, 15, 40. Hercules enisus arces attigit igneas, Hor. Od. 3, 3, 10. huic et contextus passim fluat igneus aether, Tibull. 4, 1, 22. vasto pariter ruit igneus aether cum tonitru, VFlacc. 1, 616. heu quaenam subitis horrescit turbida nimbis tempestas ruptoque polo micat igneus aether! Sil. 1, 134. vix dum ignea montem torsit hiemps, VFlacc. 4, 508. nec quae sulphureis ardet fornacibus Aetne ignea semper erit, Ov. M. 15, 340. et tonat adflicta semper domus ignea massa, VFlacc. 4, 612. per Styga, per amnes igneos amens sequar! Sen. Hipp. 1180. me nec Chimaerae spiritus igneae nec centimanus Gyas divellet umquam, Hor. Od. 2, 17, 13. revolvat animus igneos tauri halitus, Sen. Med. 467; — ignea cum pura Vesta nitebit humo, Ov. F. 6, 234; — Faunus - igneam defendit aestatem capellis - meis, Hor. Od. 1, 17, 2. cernis, ut - ripae vacent, ventusque raras igneus nubes ferat? Sen. Thyest. 109. ubi ignea venis omnibus acta sitis miseros adduxerat artus, Virg. G. 3, 482. — 2) übtr. vom Glanz des Metalls u. der Farbe (bes. des Purpurs) = glänzend, brennend, stechend: ignea gemmis cingula, Stat. Theb. 12, 527. iacit igneus hastae dirum lumen apex ac late fulgurat umbo, Sil. 1, 466. Arsacidum ut fulvo micat ignea gemma monili, 8, 467. igneus horror thoracum, Claud. Nupt. H. et M. 191; — caeruleus (color) pluviam denuntiat, igneus euros, Virg. G. 1, 453. lyncum umor ita redditus, ubi gignuntur, glaciatur arescitve in gemmas carbunculis similes et igneo colore fulgentes, Plin. 8, 38 (57), 137. humor modo caeruleas lineas, modo virides, modo purpurae similes et luteas aut igneas ducit duobus coloribus hanc varietatem efficientibus, remisso et intento, Sen. NQ. 1, 3, 12. color ille igneus a sole est, caeruleus a nube, 1, 4, 4. illis Taenario pariter tremit ignea fuco purpura, VFlacc. 1, 427. Tyrio vibrat torus igneus ostro, 2, 342. sanguine tunc atro chlamys ignea, sanguine vultus et gravidae maduēre comae, 6, 708; corpore niveum candorem, aspectu igneum ardorem adsequebatur, Auct. 4, 33, 44; u. von

krankhaften Zuständen: quod (lac caprinum) infusum tantum valet, ut eblandiatur igneam saevitiam, differens magis occidionem gregis quam prohibens, Col. 7, 5, 16. igneaque in voltus et sacro fervida morbo pestis abit, Lucan. 6, 96; — vom Glanz der Schönheit, quae digna formae laus erit igneae? Claud. Fesc. 1, 5; bes. aber in Bezug auf erregte Stimmung, vorzugsw. v. Zorn = feurig, hitzig u. dgl., igneus est ollis vigor et caelestis origo, Virg. A. 6, 750. ipsa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam, quamvis intus erat furor igneus, omnia feci, Ov. M. 9, 540. ignea virtus, Lucan. 9, 7. ire per ora nomen in aeternum paucis mens ignea donat, Sil. 3, 135. in eos igneo miles impetu ferebatur, Amm. 17, 13, 8; — volat igneus aequore Tarchon arma virumque ferens, Virg. A. 11, 746. virgo - pernicibus ignea plantis transit ecum (d. i. equum) cursu, 11, 718. utque erat in pugnas et Martem et proelia et hostem igneus et magna audendi flagrabat amore, Sil. 6, 209. nec patiens ultra tollit sese aequore Theron igneus (Name eines Rosses), et plenum praetervolat Hesperon irae, 16, 511. u. vgl.: ignea iuventus, Claud. Prob. et Ol. cons. 144. u. ignea Britomartis, Cons. Stil. 3, 251; auch: levibus gens ignea plantis, cui sonipes cursu, cui cesserit incitus amnis, Sil. 3, 306; — ignea torquens lumina praecipites excussit ab ubere natos, VFlacc. 2, 184. ignea sanguinea radiabant lumina flamma, Sil. 2, 586. pavefactus infans igneo vultu patris, Sen. Herc. fur. 1022. u. vgl. Herc. Oet. 804. igneos serpentium oculos remisso lumine ac placido intuens, Herc. fur. 218. u. vgl. oculis rubet igneus ardor, Claud. Idyll. 2, 7.

ignia vitium vasorum fictilium, PDiac. p. 105, 8.

igniārius, a, um (ignis), **zum Feuer gehörig, Feuer** -, lapis, MEmpir. 33; subst. igniarium, ii, *n.*, ein **Feuerzeug**, calidae et morus, laurus, hedera et omnes e quibus igniaria fiunt, Plin. 16, 40 (77), 207.

ignĭcans, antis, **feurig, feuerroth**, granatis etiam malis suam dat gratiam magnitudo: nam grana illis, quo glandis impetu, verum ignicantia, Jul. Val. Alex. ob. 3, 54.

ignĭcŏlōrus, a, um (ignis u. color), **feuerfarbig**, Juvenc. 4, 155 u. 560.

ignĭcŏmans, antis (ignis u. coma), **mit feurigem Schweife versehen**, stellae, Avien. Arat. 8.

ignĭcŏmus, a, um (ignis u. coma), **mit feurigem Schweife** -, **mit feurigen Strahlen versehen, feuerfarbig, gelb**, sol, Auson. Ep. 7, 9. ignicomi candentia terga leonis, Nemes. Cyn. 214.

ignĭcŭlus, i, *m.* (*Demin.* v. ignis), ein **Feuerchen**, ein **kleines** od. **schwaches Feuer**, ein **Funken**, 1) eig.: sed quod scribis „igniculum matutinum γεροντικὸν", γεροντικώτερον est memoriola vacillare, Cic. Att. 12, 1, 2. igniculum brumae si tempore poscas, accipit endromidem, Juv. 3, 102. ut quaedam exigua animalia igniculi videntur in tenebris, Quint. 12, 10, 76. cum quodam igniculo caloris, Plin. 35, 15 (52), 184. — 2) übtr. vom schwachen Glanz, Schimmer der Farbe: quorum extremus igniculus in amethysti violam exeat, Plin. 37, 7 (25), 93. Arabicam tradit onychem distare, quod Indica igniculos habeat albis cingentibus zonis singulis pluribusve aliter quam in sardonyche Indica, 37, 6 (24), 90; — von den Funken (d. i. den angeborenen Anlagen) des Geistes u. Gemüthes, von den Spuren, welche auf einen Gemüths- od. einen anderen Zustand schließen lassen: nunc parvulos nobis dedit (natura) igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibusque depravati sic restinguimus, ut nusquam naturae lumen appareat, Cic. Tusc. 3, 1, 2. ius quod dicam natura esse, tantam autem esse corruptelam malae consuetudinis, ut ab ea tamquam igniculi exstinguantur a natura dati exorianturque et confirmentur vitia contraria, Leg. 1, 12, 33. dissimulare qui possum, quos ingenii igniculos - ostenderit, Quint. 6. prooem. 7. prima in animis quasi virtutum igniculi et semina, Cic. Fin. 5, 7, 18; reliqua pars epistolae est illa quidem in utramque partem, sed tamen non nullos interdum iacit igniculos viriles, Att. 15, 26, 2; tu - quoniam ad amorem meum aliquantulum discedens addidisti, quo tolerabilius feramus igniculum desiderii tui, crebris nos litteris appellato, Fam. 15, 20, 2.

ignĭfer, fĕra, fĕrum (ignis u. fero), **feuertragend, feurig**, 1) eig.: non tamen ignifero quisquam consistere in axe me valet excepto, Ov. M. 2, 59. plaga igniferi poli, Sen. Herc. Oet. 1363. aether, Lucr. 5, 459. 598. tuque igniferi rector Olympi, Sen. Hipp. 960. committe habenas, genitor, et flagrantibus ignifera loris tribue moderari iuga, Med. 34. igniferi naturam fulminis ipsam perspicere, Lucr. 6, 379. iuvenum simulacra - lampadas igniferas manibus retinentia dextris, 2, 24. iungam igniferos sine carmine tauros, VFlacc. 8, 442. — 2) übtr.: dux vetus armorum scitusque accendere corda laudibus ignifero mentes furiabat in iram hortatu decorisque urebat pectora flammis, Sil. 7, 292.

ignifluus, a, um (ignis u. fluo), **feuersprühend**, ignifluisque gemit Lipare fumosa cavernis, Claud. III. Cons. Hon. 196. ignifluo stupefactus in orbe, Auct. Laud. Herc. 126. ignifluos flatus animamque in pectore clausit, 137.

ignĭgĕna, ae, *m.* (ignis u. geno), **der Feuergeborne**, vom Bacchus, Ov. M. 4, 12. vgl. mit 3, 308 sqq.

ignĭgĕnus, a, um (ignis u. geno), **Feuer erzeugend**, quo usque ergo frustra pascemus ignigenum istum (asinum)? Apul. M. 7, 20., *ed. Hildebr.*: igninum in dem Sinne von ignitum.

ignio, ivi, ire (ignis), **feurig** -, **glühend machen**, acus minutas ingerunt fornacibus: his membra pergunt urere, ut igniverint, cet., Prud. Perist. 10, 1077; dav. **ignītus**, a, um, a) eig.: **feurig, glühend**, non, ut quidam putant, quod ignitus sit et incensus, sed quod cursibus rapidis semper rotetur (aether), Apul. Mund. 1. igniti sideris continuata vibratio, Vopisc. Car. 8. corona, quae duodecim flammis ignitorum lapidum fulgurabat, von den Gestirnen, MCap. 1, 75. aliae ignitorum telorum gignuntur plurimae species, 8; im *Compar.*, Theod. Prisc. 2, 9. u. *Sup.*: draconis effigies ignitissima, Jul. Val.

Alex. ob. 90. — b) übtr.: vinum idcirco minus cito congelascere, quod semina quaedam caldoris in sese haberet essetque natura ignitius, Gell. 17, 8, 10; ignitum quoniam deus indidit olli ingenium, Prud. Hamart. 543. cui satyricus ille morsum dentis igniti avidius impresserat, Sidon. Ep. 1, 11.

ignĭpes, pĕdis (ignis u. pes), **feuerfüßig, reißend schnell**, tum sciet, ignipedum vires expertus equorum, non meruisse necem qui non bene rexerit illos, Ov. M. 2, 392. ignipedum frenator equorum, Stat. Theb. 1, 27. tauri, Mart. spect. 27.

ignĭpŏtens, entis (ignis u. potens), **feuerbeherrschend** od. subst. **der Beherrscher des Feuers**, von Vulcan, ign. deus, Virg. A. 12, 90. u. subst. 8, 414. 710. VFlacc. 2, 80. 5, 453.

ignis, is, *m.* (vgl. *Curtius* Grundz. II. p. 247), **das Feuer, die Flamme, das Licht** (concret), aber auch die **Hitze, Wärme**, od. **das Licht** (abstract), der **Glanz**, I) Epitheta und Gegensätze: liquidi color aureus ignis, Lucr. 6, 206. u. so: liquidus, 6, 349. ex uno si sunt igni puroque creatae (res), 1, 646. puri secretique aetheris ignes, 5, 448; rutilus, Virg. G, 1, 454. piceos volvunt inmissae lampades ignes, Lucan. 6, 135. bitumen atris ignibus (flagrat), Hor. Epod. 5, 81; calidos ignes gelidamque pruinam dissimili dentata modo compungere sensus corporis, Lucr. 2, 431. u. so: calidus ignis, 1, 647. u. calidi ignes, 1, 1088. fervidus, Sen. Oed. 927; coruscus, Ov. F. 6, 635. rapidus, Virg. G. 4, 263. Ov. Trist. 2, 425. lentoque sequaces molliri videt igne trabes, VFlacc. 1, 125; unde reconflari sensus per membra repente posset, ut ex igni caeco consurgere flamma? Lucr. 4, 927. in lignis cinerem fumumque videri, cum praefracta forent, ignesque latere minutos, 1, 891; — terra corpus est, at mentis ignis est, Enn. Epich. 6. terram atque ignem mortalia sumpsi esse, Lucr. 5, 248; ex contrariis inter se elementis, igne atque aquis concretum (sal), Tac. A. 13, 57. ignis in aquam coniectus continuo restinguitur et refrigeratur, Cic. QRosc. 6, 17. quis nescit ignes, aquas, sine quibus nulla est vita? Quint. 2, 16, 6. sunt duo discordes, ignis et unda, dei, Ov. F. 4, 788. u. v. Unmöglichen: ignibus iungas aquas, Sen. Hipp. 569. und: iungantur ante saeva sideribus freta et ignis undae, Oct. 221. aër atque aëre purior ignis, Ov. M. 15, 243. polos - qui temperat igne geluque, Calp. 4, 92. ignis enim curavit ut alsia corpora frigus non ita iam possent caeli sub tegmine ferre, Lucr. 5, 1015; pondus uti saxi'st, calor ignis, liquor aquai, 1, 454. quanto est pondere terrae pondus aquae levius, tanto est onerosior igni, Ov. M. 1, 52. ignis, aquae, tellus unus acervus erat, F. 1, 106. gigni autem terram, aquam, ignem, tum ex his omnia, Cic. Acad. 2, 37, 118. ignis an umor an aura, Lucr. 1, 854. ignis enim sunt haec non venti signa neque imbris, 6, 222. nec capere umorem neque item manabile frigus nec penetralem ignem (posse videtur quicquam conlidi cet.), 1, 534; qui ignem aut aquam aut quattuor elementa aut corpora insecabilia esse - tradunt, Quint. 2, 17, 38. imber et ignis, spiritus et gravis terra, Enn. A. 510. aëra iungentes igni, terramque liquori et qui quattuor ex rebus posse omnia rentur ex igni terra atque anima procrescere et imbri, Lucr. 1, 713. omne corpus aut aqua aut aër aut ignis aut terra est, aut id quod concretum est ex his et ex aliqua parte eorum, Cic. ND. 3, 12, 30. u. vgl. 1, 8, 19. ignis enim densum spissatus in aëra transit, hinc in aquas, tellus glomerata cogitur unda, Ov. M. 15, 250. umor ad umorem, terreno corpore terra crescit, et ignem ignes procudunt aëraque aër, Lucr. 2, 1114. sin ita forte putas ignes terraeque coire corpus et aërias auras roremque liquoris, 1, 770. ut mundi vel humor vel ignis vel materia vel corpora insecabilia, Quint. 3, 3, 13. u. vgl. Lucr. 1, 742. — Verbindungen:

1) als Element, a) im Allg.: ignem, quem summa caeli raptum de parte Prometheus donavit terris, Juv. 15, 84. Iapeti genus ignem fraude mala gentibus intulit: post ignem aetheria domo subductum macies - terris incubuit, Hor. Od. 1, 3, 28; Zeno igitur ita naturam definit, ut eam dicat ignem esse artificiosam ad gignendum progredientem via, Cic. ND. 2, 22, 57. qui materiem rerum esse putarunt ignem atque ex igni summam consistere solo, Lucr. 1, 635. u. vgl. 645. ignem res omnes esse neque ullam rem veram in numero rerum constare nisi ignem, 1, 690. nihil esse animal et sentiens in natura atque mundo praeter ignem, Cic. ND. 3, 14, 36. ignis, qui ferri quoque vim penetrare suëvit, Lucr. 6, 952. non est lignis tamen insitus ignis, 1, 901; ignis semina, 6, 200. 205. 863. 866. 899. primordia ignis, 6, 871. ignis corpora, 6, 884. vis ignis et acer impetus, 6, 280. claras scintillas dissipat ignis, 6, 164; sunt quaedam corpora, quorum concursus motus ordo positura figurae efficiunt ignes, 1, 684. fervida fit glans in cursu, cum multa rigoris corpora dimittens concepit in auris: fit quoque ut ipsius plagae vis excitet ignem, 6, 307. haec in corpore celant (igni flammata), unde ignem iacere et lumen summittere = possint scintillasque agere et late differre favillam, 2, 673. quum ignis oculorum cum eo igne, qui est ob os offusus - se confundit et contulit, Cic. Univ. 14. p. 280. exprimitur validis extritus viribus ignis, Lucr. 5, 1098. lapidem ferro cum caedimus, evolat ignis, 6, 314. lapidum conflictu atque tritu elici ignem videmus, Cic. ND. 2, 10, 25. ut silicis venis abstrusum excuderet ignem, Virg. G. 1, 136. u. vgl. VFlacc. 2, 449. — b) insbes. α) von feurigen Meteoren, bes. vom Blitz, vgl.: de ignibus - quos aër transversus agit, gemeint sind: capra, hoedi, trabes, globi, clipei, faces, ardores, halos, corona, arcus caelestis, virgae, soles, parhelia, βόϑυνοι, pithiae, chasmata, stellae transvolantes, fulgores, cometae, coelum ardens, Sen. NQ. 1, 1; — signa ac tentoria militum igne caelesti arsere, Tac. A. 12, 64. inclutas quondam urbes igne caelesti flagrasse, H. 5, 7; principio aetherio flammatus Juppiter igni vertitur, Cic. Div. 1, 11, 17. iactata procul dicuntur in hostem fulmina, divinique volant pro moenibus ignes, Claud

BGet. 509. qui saepe terras fulmine infesto quatit, mentesque nostras ignibus terret sacris novisque monstris, Sen. Oct. 229. quare fulmineus multo penetralior ignis quam noster fuat e taedis terrestribus ortus, Lucr. 2, 382. u. so: ignis fulmineus, Ov. Pont. 2, 2, 118. u. ignes, M. 11, 523. u. nimbifer, Pont. 4, 8, 59. u. Memnonis arduus alto corruit igne rogus, M. 13, 600. spirare Typhoëa credas et rapidum Aetnaeo fulgur ab igne iaci, Ov. F. 1, 573. unde repente queat - ignis abundare Aetnaeus, flammescere caelum, Lucr. 6, 669. qui caminis ignis Aetnaeis furit, Sen. Herc. fur. 106; efficit ut - vivant labentes aetheris ignes, 1, 1034. u. so: aetheris ignes, 5, 585. VFlacc. 4, 179. socius superi quondam ignis Olympi, 3, 380; quos India torret solis et admotis inficit ignis equis, Tibull. 2, 3, 56. u. so: solis ignis, Lucr. 5, 140. 604. 711. Ov. M. 1, 417. u. vgl.: forsitan e rosea sol alte lampade lucens possideat multum caecis fervoribus ignem circum se, 5, 611. und: solque suos etiam dimittere languidus ignes cur certo nequeat, 5, 758. non secus, auctumno quam quum magis asperat ignes Sirius, VFlacc. 5, 369. u. vgl. 2, 72. aestifer ignis uti lumen iacit atque vaporem, Lucr. 1, 663. qui aestivos spatiosius exigis ignes, Prop. 4 (3), 20, 3 (11); quod astrorum ignis et aetheris flamma consumit, Cic. ND. 2, 46, 118. dicere enim possis caelestem fulminis ignem suptilem magis e parvis constare figuris, atque ideo transire foramina quae nequit ignis noster hic e lignis ortu taedaque creatus, Lucr. 2, 384. devorer ante, precor, subito telluris hiatu, aut rutilo missi fulminis igne cremer, Ov. Her. 3, 64. fulmina, quorum ignibus afflari proxima quaeque solent, Trist. 1, 9, 21. dispersos fulminis ignes colligit, vom Blitz getroffene Dinge, Lucan. 1, 606; quis ignis tantus in coelum furit ardentis Aetnae? Sen. Herc. Oet. 286. vgl. Lucr. 6, 639. Mel. 2, 7, 17. nec peredit impositam celer ignis Aetnam, Hor. Od. 3, 4, 75; caecique in nubibus ignes terrificant animos, Virg. A. 4, 209; — sceptri gravitate relicta ille pater rectorque deûm, cui dextra trisulcis ignibus armata est, Ov. M. 2, 847. u. vgl. VFlacc. 6, 54. divi - iaciunt ignem quo cuique'st cumque voluptas, Lucr. 6, 389. ipsa (Pallas) Jovis rapidum iaculat e nubibus ignem, Virg. A. 1, 42. Diespiter igni corusco nubila dividens, Hor. Od. 1, 33, 5. imbrem et tenebras saevumque tridentem iamiam ego et inviti torsissem coniugis ignem, VFl. 1, 116. ac velut ex una si quando nube corusci ira Jovis torsit geminos mortalibus ignes, 7, 568. cum fulgure rupta corusco intremuit nubes elisosque abscidit ignes, Petron. 122, 122. ut medius nostris concursibus insonet aether, exsiliantque cavis elisi nubibus ignes, Ov. M. 6, 695. excussis elisi nubibus ignes, 8, 339. hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus aether, Lucr, 2, 495. excidunt ignes tamen et nube dirum fulmen elisā micat, Sen. Agam. 492. non alias missi cecidere frequentius ignes, Ov. F. 3, 287. ingeminant abruptis nubibus ignes, Virg. A. 3, 199. fulsēre ignes, 4, 167. crebris micat ignibus aether, 1, 90. tenebras nimbosque intermicat ignis, VFlacc. 4, 662. immenso prospexit ab aethere Typhon igne simul ventisque rubens, 3, 131. castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei visa sunt, Curt. 3, 6 (3), 3. non quasi fortuitus nec ventorum rabie, set iratus cadat in terras et iudicet ignis, Juv. 13, 225. — β) von dem Feuer und dem Glanz der Gestirne und von ihnen selbst, vgl.: quum omnes naturae numini divino, caelum, ignes, terrae, maria parerent, Cic. ND. 1, 9, 22; ex illis sempiternis ignibus, quae sidera et stellas vocatis, Rep. 6, 15, 15. vos, aeterni ignes, Virg. A. 2, 154. postera sidereos aurora fugaverat ignes, Ov. M. 4, 629. facies igne sidereo nitens, Sen. Hipp. 1269. micat inter omnes Julium sidus velut inter ignes luna minores, Hor. Od. 1, 12, 46. fronte curvatos imitatus ignes tertium lunae referentis ortum, 4, 2, 57. iam clarus occultum Andromedae pater ostendit ignem, 3, 29, 18. quem Venus ante alios astrorum diligit ignes, Virg. A. 8, 590. u. vgl. 3, 585. sidere ab hoc ignis venienti nocte leonis qui micat in medio pectore, mersus erit, Ov. F. 1, 655. nec torvo fremat igne leo, nec brachia cancri urat atrox aestas, Claud. Laud. Stil. 2, 460. u. vgl. Sen. Herc. fur. 947. quos ignis caelo Cyllenius erret in orbes, Virg. G. 1, 337. Hespere, qui caelo fertur crudelior ignis? u. Hespere, qui caelo lucet iocundior ignis? Catull. 62, 20. u. 26. exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes evocet Aurorae, currus Aurora diurnos, Ov. M. 4, 629. u. vgl. 11, 451. Pleiadum spisso cur coit igne chorus? Prop. 4 (3), 4, 36. axe nitet serpens septenosque implicat ignes, VFlacc. 2, 65. Oetaeos ostendit noctifer ignes, Catull. 62, 7. namque ex summo vertice eius (Idae) speculantibus paene a media nocte spargi ignes passimque micare, et ut lux adpropinquat, ita coire ac se coniungere videntur, donec magis magisque collecti, pauciores subinde et una ad postremum flamma ardeant, Mel. 1, 18, 4. tenues volat illa per auras, dumque volat, gemmae nitidos vertuntur in ignes, Ov. M. 8, 179. Aethiopasque suos positosque sub ignibus Indos sidereis transit, patriosque adit inpiger ortus, 1, 778. caret ignibus aether caecaque nox premitur tenebris, 11, 520. lunaque dimissos dum plena recolliget ignes, Sen. Oed. 503. tegunt nigrae latitantia sidera nubes: nox caret igne suo, Ov. M. 10, 449. numquid utrumque polum, sicut solet, igne cruento spargit, et ardenti scintillat sanguine lampas, Calp. 1, 80. u. vgl. Claud. Rapt. Pros. 1, 229. stella cum ventis agitata longos porrigit ignes, Sen. Hipp. 740. — γ) von mythologischen Geschöpfen, welche Feuer schnauben: ignibus Chimaerae infestata Lycia, Mel. 1, 15, 1. u. von ihr: Aetnaeos efflantem faucibus ignes, Virg. A. 7, 786. Diomedis equi spirantes naribus ignem, Lucr. 5, 29. super omnia Caci speluncam adiciunt spirantemque ignibus ipsum, Virg. A. 8, 304. u. von ihm: atros ore vomens ignes, 8, 199. centum quoi bracchia dicunt centenasque manus, quinquaginta oribus ignem pectoribusque arsisse, vom Aegäon, 10, 566. quantus io! tumidis taurorum e naribus ignis! VFlacc. 1, 221. cuius anhelatis ignibus ardet humus, vom Ty-

phoeus, Ov. F. 4, 492. iamque sui tauris languent absentibus ignes, 2, 314.

2) im Gebrauch bei religiösen Ceremonien: precibus et igne puro (ohne Opferthiere) altaria adolentur, Tac. H. 2, 3. Solem et Mithren sacrumque et aeternum invocans ignem, Curt. 4, 48 (13), 12. per ego vos deos patrios aeternumque ignem, qui praefertur altaribus cet., 4, 55 (14), 24. largo sacer splendescat ignis ture, Sen. Herc. Oet. 792. summas - saetas ignibus inponit sacris, Virg. A. 6, 246. sanctos restinguere fontibus ignes, 2, 686. inter sanctos ignes in honore deorum, 3, 406. penetralibus ignem sacratum rapuēre adytis, Claud. Laud. Stil. 1, 59. vigilemque sacraverat ignem, Virg. A. 4, 200. ignibus Iliacis aderam, Ov. F. 3, 29. u. so von dem Feuer der Vesta: diruta servat Troianum et Vestam colit Alba minorem, Juv. 4, 60. aeternumque adytis effert penetralibus ignem, Virg. A. 4, 200. ignibus aeternis aeterni numina praesunt Caesaris, Ov. F. 3, 421. perpetuorumque custos Vesta ignium, Vell. 2, 131, 1. ignis inexstinctus templo celatur in illo: effigiem nullam Vesta nec ignis habent, Ov. F. 6, 297. flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes, 6, 439. Vesta eadem, quae Terra: subest vigil ignis utrique, 6, 267. u. vgl. Lucan. 1, 550. fulmineos sollers Etruria consulat ignes, Claud. in Eutr. 1, 11. praesagi fulminis ignes, Virg. A. 10, 177; — hoc rogus iste mihi, hoc ignes araeque parabant? 4, 676. ara fit: huc ignem curto fert rustica testu, Ov. F. 2, 645. additus aris laetior eluxit structos super ignis acervos, Tibull. 4, 1, 134. placat odoratis herbosas ignibus aras, Ov. M. 15, 574. surgat - plena pius ignis ab ara, Ov. Pont. 4, 9, 53. Panchaeis adolescunt ignibus arae, Virg. G. 4, 379. non ut delubra diesque des mihi sacrificos calituras que ignibus aras, M. 13, 589. ut vetus accensis incanduit ignibus ara, 12, 12. Herculeis sopitas ignibus aras excitat, 8, 542. immugit aris ignis et trepidant foci, Sen. Oed. 383. ubi ter fruges medios immisit in ignes, Ov. F. 2, 651. igne cremat vitulos, 4, 639. quod Phoebes ara sine igne fuit, 5, 306. u. vgl. Her. 12, 165. 18 (19), 153. pugnax ignis in partes duas discedit, Sen. Oed. 321. u. vgl. Thyest. 767. u. öft. VFlacc. 1, 239; — daher bei Ceremonien: pariter volo facias, igni atque aqua volo hunc accipier, Nov. 97. ignem Pollux undamque iugalem praetulit, VFlacc. 8, 245. aqua ignique iis interdixit, Vell. 2, 24, 2; insbes. in Bezug auf Begräbnisse: portat hunc aeger parens supremum ad ignem, Sen. Oed 60. conde tuas, Hymenaee, faces et ab ignibus atris aufer! Ov. F. 2, 561. iuvat ignibus atris inseruisse manus constructoque aggere busti ipsum atras tenuisse faces, Lucan. 2, 299. illa - thalamis Stygios praetulit ignes, Sen. Oct. 24. has omnes ignis avarus habet, Prop. 3, 26 (2, 28), 56. ter maestum funeris ignem lustravēre, Virg. A. 11, 189. coniugem et totum gregem consumat unus igne subiecto rogus! Sen. Herc. fur. 508. petimus non singula busta discretosque rogos: unum da gentibus ignem, Lucan. 7, 803. tu - adcommoda ignes et facem extremam mihi, Sen. Herc. Oet. 1661. ad sepulcrum venimus: in ignem imposita'st: fletur, Ter. Andr. 1, 1, 102. quae sese in ignem inicere voluit, prohibui, 1, 1, 113. corpus non igni abolitum, ut Romanus mos, Tac. A. 16, 6. cum funus adultae virginis occurrit vel terra clauditur infans et minor igne rogi, Juv. 15, 138. ne tegat functos humus, ne solvat ignis, Sen. Thyest. 750. crebris conlucent ignibus agri, Virg. A. 11, 209. super rapti rogis iaciuntur ignes, Sen. Oed. 549. u. vgl. 873.

3) im Gebrauch des gewöhnlichen Lebens, als Mittel zum Leuchten, Erwärmen, Kochen u. bei anderen technischen Beziehungen gebraucht, zunächst im Allgem.: sunt quibus - adeo ignotus ignis fuit adeoque visus mirum in modum placuit, ut amplecti etiam flammas - libuerit, Mel. 3, 9, 4. casas post quam ac pelles ignemque pararunt, Lucr. 5, 1011. cinere ut multa latet obrutus ignis, 4, 926. succepitque ignem foliis, Virg. A. 1, 175. cinerem et sopitos suscitat ignes, 5, 743. vis ignium adiuta flatu, Sen. Med. 413. scintillam tenuem commotos pavit in ignes, Lucan. 5, 525. cursu ventilat ignem, Juv. 3, 253. iam strident ignes, 10, 61. facile ut ignis fervat, Pompon. 50. aestuat ut clausus rapidus fornacibus ignis, Virg. G. 4, 263. fornacibus ignis anhelat, A. 8, 421. nec ideo ignis minus urere potest, si in materiam incidit inviolabilem flammis, Sen. Ben. 5, 5, 1. ignis quo clarior fulsit, citius exstinguitur, Cons. ad Marc. 23, 4; — zum Leuchten, bes. auch von Fackeln: pascuntur ignes nocturni et lumina fundunt, Virg. G. 2, 432. Eu. cave quemquam alienum in aedes intromiseris. Sta. quid, si quisquam ignem quaerit? Eu. extingui volo, Plaut. Aul. 1, 1, 51. ignem ergo quaerens aliquot lustravit domos, Phaedr. 3, 19, 3. pati ab igne ignem capere, Cic. Off. 1, 16, 52. accenso lampades igne micant, Ov. Her. 12, 138. lumina poscit Maeonis: inlatis ignibus acta patent, F. 2, 351. ne ignis noster facinori praeluceat, Phaedr. 4, 11, 9. ne deficerent tantis erroribus ignes, Claud. Rapt. Pros. 3, 400. quidam seros hiberni ad luminis ignes pervigilat, Virg. G. 1, 291. anus enim - ne ignem quidem admotum sensisset, Petron. 79, 6; circum caput igne rotato, Ov. M. 12, 296. ignibus atria fumant, 12, 215. lucet via late igne dei, VFlacc. 1, 843. u. so v. Fackeln: sternuntque obvios et igni suo involvunt, Tac. A. 14, 30. und von denen der Erinnyen, Ov. Her. 11, 103; — zum Wärmen, Kochen u. dgl.: aut sol aut ignis hibernus, Cic. Sen. 14, 46. advolvēre focis ulmos ignique dedēre, Virg. G. 3, 378. humilem grato calfacit igne focum, Ov. F. 4, 698. novus accenso fungitur igne focus, 4, 824. meus assiduo luceat igne focus, Tibull. 1, 1, 6. putris odorato luxerat igne casa, Prop. 5 (4), 9, 28. igne levatur hiemps, Ov. Rem. am. 188. stabulis gaudet pecus aut arator igni, Hor. Od. 1, 4, 3. ture vacent arae stentque sine igne foci, Ov. F. 2, 564. rapiuntque focis penetralibus ignem, Virg. A. 5, 660. ignes, quos circumsident, Mel. 2, 2, 4. qui propter ignem diutius stetit, Gell. 19, 4, 3. ipse tum maxime admoto igne refovebat artus, Curt. 8, 15 (4), 15. cum

igne propinquo frigora vix ferrent alii, Claud. Laud. Stil. 1, 124; quis aquam temperet ignibus, Hor. Od. 3, 19, 6. in iis aquis, quae effervescunt subditis ignibus, Cic. ND. 2, 10, 27; ignes suscitat hesternos, Ov. M. 8, 641. turdos versat in igni, Hor. Sat. 1, 5, 72; vom Feuerungsmaterial: caulis miseris atque ignis emendus, Juv. 1, 134. und vom Heerdfeuer od. dem Feuerheerd selbst: cum frigida parvas praeberet spelunca domos ignemque laremque et pecus cet., 6, 2. cui neque servus est neque arca nec cimex neque araneus neque ignis, Catull. 23, 2. flagrantem mater ab igne eripuit torrem, Ov. M. 8, 456. ignis ubi in medio et socii cratera coronant, Virg. G. 2, 528; — od. zu sonstigem technischen Gebrauch: nec dum res igni scibant tractare, Lucr. 5, 953. triticeos foetus passuraque farra bis ignem - reddat ager, Ov. F. 1, 693. mollitamque (Cererem) manu duret in igne focus, 6, 382. nunc torrete igni fruges, Virg. G. 1, 267. quamvis igni exiguo properata maderent (semina), 1, 196. ut repertum corpus fuerit (serpentis aut muris), id igne adoleatur, Col. 12, 31. magno torret in igne bovem, Ov. F. 5, 516 u. vgl. Trist. 3, 11, 39. quantum ignes animaeque valent, Virg. A. 8, 403. ferrum condurat ab igni, Lucr. 6, 968. dum ferrum molliat ignis, Hor. Od. 1, 4, 20. ferrum candescit in igni, 1, 491. ignis suum colorem etiam in ferro tenet, Syr. 207. igni cera super calido tabescens multa liquescit, Lucr. 6, 515. intabescere flavae igne levi cerae, Ov. M. 3, 487. si naturam succini admoto igni temptes, Tac. G. 45. nam fovea atque igni prius est venarier ortum quam saepire plagis, 5, 1250. ulcera possessis alte suffusa medullis non leviore manu, ferro sanantur et igni, Claud. in Eutr. 2, 13; — als schädliches Element: propter ignis periculum, Cic. Leg. 2, 23, 58. saepe incautis pastoribus excidit ignis, qui furtim pingui primum sub cortice tectus robora comprendit cet., Virg. G. 2, 303. fer stabulis inimicum ignem, 4, 330. his (vestimentis) in ignem eiectis flammae vim transiit, Nep. Alc. 10, 5. caedere ianuam saxis, instare ferro, ligna et sarmenta circumdare ignemque circum subiicere coeperunt, Cic. II. Verr. 1, 27, 69. qui subiecto rebus ac penatibus suis igni transfixum se gladio flammae intulit, Vell. 2, 74, 4. congesta in ingentem acervum hostilia arma subdito igne concremavit, Liv. 8, 30, 8. immissi diversis partibus ignes arentem in silvam, Virg. A. 12, 521. at vos interea venite in ignem - annales Volusi, Catull. 36, 18. damnosis vires ignibus aura dabat, Ov. F. 4, 708. caesis - silvis flammam excitaverunt, quae igni alito - sepulcra comprehendit, Curt. 8, 36 (10), 8. si quas aedes ignis cepit acriter, non faciles sunt defensu, quin comburantur proxumae, Sall. H. 3, 32. nulla materies tam facilis ad exardescendum est, quae nisi admoto igni ignem concipere possit, Cic. dOr. 2, 45, 190. frigidus est etiam fons, supra quem sita saepe stuppa iacit flammam concepto protinus igni, Lucr. 6, 880. nunc ipsas ignes corripuēre casas, Ov. F. 2, 524. primos cum ianua colligit ignes, Juv. 13, 146. cum subsiliunt ignes ad tecta domorum et celeri flamma degustant tigna trabesque, Lucr. 2, 191. non ante in urbem regressus est, quam domui eius - ignis propinquaret, Tac. A. 15, 39. idem annus gravi igne urbem adficit, 6, 45. cum ignis violentia urbem ultra solitum adfecit, 4, 64. quod pluribus simul locis, et iis diversis, ignes coorti essent, Liv. 26, 27, 5. ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis incassum furit, Virg. G. 3, 99. avidus per omnem regiae partem furit, ut iussus, ignis, Sen. Med. 875. nec gemat exustas igne furente domos, Claud. Idyll. 7, 46. ignis ubi ingentes silvas ardore cremarat montibus in magnis, Lucr. 5, 1243. quae cumque igni flammata cremantur, 1, 672. quamvis ducentas ferme naves portu in ipso violentia tempestatis et centum alias Tiberi subvectas fortuitus ignis absumpsisset, Tac. A. 15, 18. quaedam non possunt igne consumi, sed flamma circumfusa rigorem suum habitumque conservant, Sen. Const. sap. 3, 5. ibi vino et epulis onerati - domum et semet igni corrumpunt, Sall. J. 76, 6. quum regias opes idem ignis exureret, Curt. 6, 21 (6), 16. Pompei theatrum igne fortuito haustum, Tac. A. 3, 72. Bononiensi coloniae igni haustae subventum centies sestertii largitione, 12, 58. arserat hoc templum: signo tamen ille pepercit ignis, Ov. F. 6, 625. cum omnia sacra profanaque in igne considerent, Tac. H. 3, 33. comparari ea quae ad coërcendos ignes auxilio esse possint, Plin. Ep. 10, 34 (43), 2. subsidia reprimendis ignibus in propatulo quisque haberet, Tac. A. 15, 43. ignis, qui valentem materiam occupavit, aqua et interdum ruina exstinguendus est, Sen. Ep. 4, 1, 14 (30); daher von gefahrvollen Lagen: curris mercator ad Indos - per saxa, per ignes, Hor. Ep. 1, 1, 45. u. vgl. Sat. 1, 1, 38. 2, 3, 56. Od. 4, 14, 24; — bes. militär. theils im Allg., bes. auch von Wachfeuern, Feuerzeichen, theils vom Sengen und Brennen: ut prima nocte quam latissime possint ignes faciant quam maximos, hos secunda vigilia minuant, tertia perexiguos reddant, Nep. Eum. 9, 3. ignesque fieri prohibuit, quo occultior esset eius adventus, Caes. BC. 3, 30, 5. in castris ignes quam creberrumos fieri iubet, Sall. J. 106, 4. u. vgl. 98, 6. ut quam minime fieret ignis in castris, Nep. Eum. 8, 7. u. vgl. Curt. 7, 21 (5), 13. ut conspiceret hostium ignes, 7, 33 (8), 2. conlucent ignes, noctem custodia ducit insomnem ludo, Virg. A. 9, 166. celeriter - ignibus significatione facta ex proximis castellis eo concursum est, Caes. BG. 2, 33, 3. ut fumo atque ignibus significabatur, 2, 7, 4. observabatur ignis noctu, fumus interdiu, Curt. 5, 7 (2), 7. interrupti ignes aterque ad sidera fumus erigitur, Virg. A. 9, 239. apud Romanos invalidi ignes, Tac. A. 1, 65. Philippum et ignes ab Oreo editi monuerant, sed cet., Liv. 28, 7, 1. ut capta videres vellera et Euboicis patrios de montibus ignes, VFlacc. 6, 321; — arma antiqua manus ungues dentesque fuerunt - et flamma atque ignes, Lucr. 5, 1285. non tela sunt, non arma, non ignis minax, Sen. Herc. Oet. 480. ignibus armata ingens multitudo facibusque ardentibus tota conlucens, Liv. 4, 33, 2. non

prius ense manus raptoque armabimus igne? VFlacc. 2, 182. quod alii per ignes ferrumque peterent, Curt. 4, 3 (1), 18. Romanos terra atque undis, ubi competet aetas, ferro ignique sequar, Sil. 1, 114. omne per latus Italiae ferro bacchatus et igni, Claud. BGet. 155. igni ferroque Ciliciam vastat, Curt. 3, 9 (4), 3. u. andere Stellen in Verbindung mit ferrum vgl. ferrum, III. p. 233; vgl. noch: cuius dextera per ferrum, pietas spectata per ignes, Ov. M. 14, 108. — hi iaculis, illi certant defendere saxis molirique ignem nervoque aptare sagittas, Virg. A. 10, 130. ignem admovit (turri), Quadrig. b. Gell. 15, 1, 7. secundo magnoque vento ignem operibus inferunt: hunc sic distulit ventus, uti uno tempore agger, pluteus, testudo, turris, tormenta flammam conciperent, Caes. BC. 2, 14, 1. fumiferos infert Mezentius ignes, Virg. A. 9, 522 in tecta iacere ignes, Tac. H. 3, 67, 17. ignem ad fastigia iactant, Virg. A. 8, 491. Danaûm Phrygios iaculatus puppibus ignes, 2, 276. facibus ardentibus plurimum simul ignem coniecerunt, Liv. 23, 37, 4. Alexander ignem tectis iniici iubet, Curt. 4, 19 (4), 13. tunc undique ignis iniectus cuncta comprehendit, 6, 23 (6), 30. tuis hunc quasso moenibus ignem, VFlacc. 8, 276. igni circumdare muros, Virg. A. 9, 153. faces et quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt, Curt. 4, 12 (3), 4. picem reliquasque res, quibus ignis excitari potest, fundebant, Caes. BG. 7, 24, 4. prospicit - ignes ad tecta volare, Virg. A. 12, 595. ignis edax summa ad fastigia vento volvitur, 2, 758. navis igne concepto latius fundere incendium coepit, Curt. 4, 12 (3), 3. quae (regia) celeriter igne concepto late fudit incendium, 5, 23 (7), 5. concepto igne proxima quaeque adurebant, 6, 23 (6), 31. cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes! Sen. Agam. 609. hae (casae) celeriter ignem comprehenderunt et venti magnitudine in omnem locum castrorum distulerunt, Caes. BG. 5, 43, 2. cum ex omni latere circumplexa igni foret (turris), ardere non quisse, quod alumine ab Archelao oblita fuisset, Gell. 15, 1, 6. ira et rabies Latinorum - eo erupit, ut Satricum urbem, quae receptaculum primum eis adversae pugnae fuerat, igni concremarent, Liv. 6, 33, 4. cum eae (vineae) paullo processerant, igni aut lapidibus corrumpebantur, Sall. J. 92, 8. post certas hiemes uret Achaicus ignis Iliacas domos, Hor. Od. 1, 15, 35. cum Danaus ureret ignis opes, Ov. Her. 8, 13. Troia arserit igni? Virg. A. 2, 581. ignis populatur aristas, Claud. in Rufin. 2, 44. vastabant - inimicis ignibus arces, Virg. A. 8, 375. igni magis quam praeda ager vastabatur, Sall. J. 55, 5. u. vgl. H. 1, 86. visum considere in ignes Ilium, Virg. A. 2, 624. qui classibus ignem depulit, 5, 726. tantos ratibus quis depulit ignes? 9, 78. prohibe infandos a navibus ignes, 1, 525. exstincto igne plurimum frumenti repertum est, Curt. 4, 40 (10), 13. tenent Danai, qua deficit ignis, Virg. A. 2, 505; — in Bezug auf Lebende: quos neque Noricus deterret ensis nec mare naufragum nec saevus ignis, Hor. Od. 1, 16, 9. captivam stipula foenoque involvit et ignes admovet, Ov. F. 4, 705. homines defoderunt in terram dimidiatos ignemque circumposuerunt, ita interfecerunt, Cato frg. p. 56, 3. donec ignium iactu circumveniretur, Tac. A. 15, 11. prudentiores - non exspectant eam (mortem), sed ingerendo semet ignibus laeti et cum gloria arcessunt, Mel. 3, 7, 3. non tulit Alcides animis seque ipse per ignem - iecit, Virg. A. 8, 256. seu me illa suis seges obruet hastis hauriet adverso seu crastinus ignis hiatu, VFlacc. 7, 97. utinam me solum inimicus ignis hauriret aut hibernum invaderet mare, Petron. 98, 9. damnatum poenam sequi oportebat, ut igni cremaretur, Caes. BG. 1, 4, 1. dedi quippe eos aequum censebant vivosque igni concrematuros minabantur, Liv. 3, 53, 5. ignibus aboleri praeceptus est, Amm. 29, 3, 5. quod me - per ignes eripis, Virg. A. 2, 664. u. vgl. Claud. Idyll. 7, 37. mediosque per ignes invenēre viam, Virg. A. 7, 296.

2) übtr. a) vom Glanz und der Farbe: ibi arcano florentes igne smaragdos cingit, Stat. Theb. 2, 276. vario lapidum distinctas igne coronas dividis ex aequo, Claud. Laud. Stil. 2, 92. acies stupet igne metalli, VI. Cons. Hon. 51. splendentior igni aureus clipeus, Gigant. 77. varios effingat Mulciber orbes per tabulas impune vagus pictaeque citato ludant igne trabes, Mall. Th. cons. 326. croceis rorantes ignibus hortos ingreditur, Laud. Stil. 2, 467; — niveas infecerat igni solque pudorque genas, Epithal. Pall. 41. mox igne genas et sanguine torquens nec socios nec castra videt, Stat. Ach. 1, 516. quo plurimus ignem subiecit rubor, Virg. A. 12, 65. videt igne micantes sideribus similes oculos, Ov. M. 1, 498. igne micant oculi, corpus tumet omne veneno, 3, 33. sanguine et igne micant oculi, riget ardua cervix, 8, 284. erumpit oculis ignis, Sen. Hipp. 365. intimis saevus vorat visceribus ignis mersus, 642. ardentesque oculos suffecti sanguine et igni, Virg. A. 2, 210. — b) von Entzündungen: existit sacer ignis et urit corpore serpens quam cumque arripuit partim repitque per artus, die Rose, Lucr. 6, 660. u. vgl. 1167. Virg. G. 3, 566. Col. 7, 5, 16. u. Genaueres bei Cels. 5, 28, 4. — c) von leidenschaftlicher Erregung des Geistes und Gemüthes, vorzugsw. von Liebe und Zorn: quae simul aethereos animo conceperat ignes, ore dabat pleno carmina vera dei, Ov. F. 1, 473. eia, inrumpe deos et fata latentia laxa laurigerosque ignes, si quando, avidissimus hauri, Stat. Ach. 1, 509. magnoque exaestuat igne, iratum te, Phoebe, ferens (virgo), Lucan. 5, 173; — occultum inspires ignem, Virg. A. 1, 688. quae tantum accenderit ignem causa latet, 5, 4. iuvenum feroces concitat flammas - virginum ignoto ferit igne pectus, Sen. Hipp. 291. interea iuvenis furiatos regius ignes concipit et caeco raptus amore furit, Ov. F. 2, 761. concipit interea validos Aeetias ignes, M. 7, 9. u. vgl. 10, 582. quem mens mea concipit ignem! 9, 520. blandos paullatim colligit ignes, VFlacc. 2, 354. trahit inscius ignes, 4, 675. sero nec tangeris igni, Prop. 1, 9, 17. si caecus amor saevusque accesserit ignis? VFlacc. 6, 454. virginis Jasiae blan-

dos descendere ad ignes, VFlacc. 4, 353. pecudes pictaeque volucres in furias ignemque ruunt, Virg. G. 3, 244. numquam Tyndaridis formae conflatus amore ignis Alexandri - sub pectore gliscens clara accendisset saevi certamina belli, Lucr. 1, 474. tum mihi deserto violentior ignis ad ossa pervenit, Ov. M. 7, 717. arserat Aeneae Dido miserabilis igne, Ov. F. 3, 545. hospitis igne duas incaluisse duas, Trist, 2, 380. regina - caeco carpitur igni, Virg. A. 4, 2. sic attenuatus amore liquitur et caeco paullatim carpitur igni, Ov. M. 3, 489. virgo Cinyreia pervigil igni carpitur indomito, 10, 369. me quoque consimili impositum torquerier igni, Prop. 4, 5 (3, 6), 39. cum sic in Meroën totis miser ignibus urar, Calp. 11, 66. u. vgl. Ov. M. 4, 194. 10, 152. Hor. Od. 3, 7, 10. quam lentus penitus macerer ignibus, 1, 13, 8. ignes interiorem edunt medullam, Catull. 35, 15. mihi maior acriorque ignis mollibus ardet in medullis, 45, 16. arrepti caluēre sub ossibus ignes, Ov. M. 2, 410. iuvenis, magnum cui versat in ossibus ignem durus amor, Virg. G. 3, 258. labitur totas furor in medullas, igne furtivo populante venas, Sen. Hipp. 281. ossibus implicat ignem, Virg. A. 7, 355. u. vgl. 1, 660. avido fovet igne medullas, Ov. Her. 4, 15. aestuat intus (ignis), Ov. M. 9, 465. uror enim laesusque exaestuat acrius ignis, M. 13, 867. quoque magis tegitur, tectus magis aestuat ignis, 4, 64. arserunt agitati fortius ignes, 6, 708. illa quidem primo nullos intellegit ignes, 9, 457. haud tepidos sub pectore senserat ignes, 11, 225. ignes ipse suos nutrit, 6, 492. ne - tempore longo dilatos iuvenis nutriret Honorius ignes, Caud. Nupt. Hon. et M. 257. illicitos ignes iam fovet ipsa parens, Epigr. 20, 4. si quos - Phyllidis ignes - habes, Virg. E. 5, 10. amare discat, mutuos ignes ferat, Sen. Hipp. 415. hinc fuit, ut primos in coniuge disceret ignes, Claud. Laud. Stil. 2, 74. litera celatos arcana fatebitur ignes, Ov. M. 9, 516. oculos oculis spectare fatentibus ignem, AA. 1, 573. imi monstrabat pectoris ignem, VFlacc. 7, 253. nympha prius blandosque Jovis quae luserat ignes, 5, 111. si iam nostros fastidit Olybrius ignes, Claud. Epist. 3, 17. perque hanc, pulcherrime, formam, quae facit ut supplex tibi sim dea, consule nostris ignibus, Ov. M. 14, 373. hauserat insolitos promissae virginis ignes, Claud. Nupt. Hon. et M. 1. haurit pectore Pygmalion simulati corporis ignes, Ov. M. 10, 252. quin animum firmas teque ipsa recolligis, Iphi, consiliique inopes et stultos excutis ignes? 9, 745. tu desiderium meum, tu voluptas mea, nunquam finies hunc ignem nisi sanguine extinxeris, Petron. 139, 4. extinctos iniuria suscitat ignes, Ov. AA. 3, 597. iam placet et Veneri matrisque ulciscitur ignes, Ov. M. 10, 524; saepe suos solitus recitare Propertius ignes, Liebeslieder, Trist. 4, 10, 45; vgl. noch: tempore deficiar, tragicos si persequor ignes vixque meus capiat nomina nuda liber, 2, 407; — ille sororis in manibus vultu Eumenidum terretur et igni, Juv. 14, 284. saevos irarum concipit ignes, VFlacc. 1, 748. oculis micat acribus ignis, Virg. A. 12, 102. solitoque superbior ignis ore fremit, VFlacc. 7, 66. ardent minaces igne truculento genae, Sen. Oed. 957. igne suffusae genae scelus minantur, Herc. Oet. 1406. exarsēre ignes animo, Virg. A. 2, 575. commoti pectoris ignem nutrit, Claud. in Rufin. 1, 181. quum odium non restingueretis, huic ordini ignem novum subiici non sivistis, Cic. RPostum. 6, 13. si nostrum illum ignem iudex conceperit, Quint. 11, 3, 3. qui a patre in id ipsum plurimo quidem igne emicans incendium militaris tumultus missus erat, Vell. 2, 125, 4. quem ille obrutum ignem reliquerit, ita ut totiens novum ex inproviso incendium daret, eum se extincturum, Liv. 10, 24, 13; in Bezug auf den feurigen Muth der Rosse: collectumque premens volvit sub naribus ignem, Virg. G. 3, 85. absenti Aeneae currum geminosque iugales semine ab aetherio, spirantes naribus ignem, A. 7, 280. crebros exspirat naribus ignes, Sil. 6, 232. efflantes roseum frenis spumantibus ignem (iugales), Claud. Prob. et Ol. cons. 3. — d) von Personen, u. zwar wie unser Flamme, von einer heißgeliebten Person: accede ad hunc ignem, iam calesces plus satis, Ter. Eun. 1, 2, 6. meus ignis Amyntas, Virg. E. 3, 66. Mopso Meroë, Lycidae crinitus Iollas ignis erat, Calp. 11, 1. meus ignis abest, Ov. Am. 2, 16, 11. dum tuus ignis eram, 3, 9, 56. u. vgl. Hor. Ep. 14, 13. — β) mit näheren Bestimmungen (wie parvus) von dem glimmenden Feuer, dem Funken, der Gefahr bringen kann: ne quandoque parvus hic ignis incendium exsuscitet, v. Hannibal, Liv. 21, 3, 6. et Syphacem et Carthaginienses, nisi orientem illum ignem oppressissent, ingenti mox incendio, cum iam nullam opem ferre possent, arsuros, 29, 31, 3.

ignĭspĭcium, ii, *n.* (ignis u. specio), die **Feuerschau**, die **Weissagung aus dem Feuer**, haruspicam Delphus, ignispicia Amphiaraus, auspicia avium Tiresias Thebanus (invenit), Plin. 7, 56 (57), 203.

ignītābulum, i, *n.* (ignio), das **Feuerzeug**, ign. ignis receptaculum, PDiac. p. 105, 7. et ignitabula ibi et ignis inventa sunt, Solin. 11, 19; übtr.: qui aestimavit fomitem esse quendam et ignitabulum ingenii virtutisque, si mens et corpus hominis vino flagret, Macrob. Sat. 2, 8, 4.

ignītŭlus, a, um (*Demin.* v. ignitus), **etwas feurig**, Mercurius - in caduceo ignitulus, Tert. ad nat. 1, 10.

ignītus, a, um, s. ignio.

ignĭvăgus, a, um (ignis u. vagor), **lauffeuerartig**, vias, vestigia, adventum, exitusque ignivagae denuntiationis agnoscit, MCap. 9, 896.

ignĭvŏmus, a, um (ignis u. vomo), **feuerspeiend**, sol, Lact. de pasch. 3.

ignōbĭlis, e (in u. gnobilis = nobilis), **unbekannt**, u. zw. 1) dem Rufe nach, **unberühmt, ruhmlos, gemein**, a) v. Leb.: ornamento incedunt nobiles ignobiles, Liv. com. 4. nam opulenti cum locuntur pariter atque ignobiles, eadem dicta eademque oratio aequa non aeque valet, Enn. 166. u. vgl. Gell. 11, 4, 4; ques sunt es? ignoti, nescio ques ignobiles, Pacuv. 221. quis hic est qui oculis meis ob viam ignobilis obicitur,

Plaut. Pseud. 2, 1, 18. ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse, Curt. 9, 26 (6), 22. qui laudat senem et fortunatum esse dicit, quod inglorius sit atque ignobilis ad supremum diem perventurus, Cic. Tusc. 3, 24, 57. multos veterum velut inglorios et ignobiles oblivio diruit, Tac. Agr. 46. regibus Parthicis abiectis et ignobilibus antea, Amm. 23, 6, 5; — hinc in Parthienen perventum est, tunc ignobilem gentem, Curt. 6, 6 (2), 12. u. so 8, 35 (10), 7. cum his erant ignobiles aliae gentes, 3, 4 (2), 8. cornua dextrum Ilergetes, laevum ignobiles tenebant Hispani populi, Liv. 29, 2, 5. per ignobiles tres legatos, 45, 4, 2. senes - nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicuius ignobilis, Curt. 10, 16 (5), 14. non ignobilis tragicus, Quint. 1, 12, 18. non ign. medicus, Cels. 3, 21. non ign. poëta, Quint. 9, 4, 90; ubi ego Sosia esse nolim, tu esto sane Sosia: nunc quando ego sum, vapulabis, ni hinc abis, ignobilis, Plaut. Amph. 1, 1, 283. solus ubi in silvis Italis ignobilis aevom exigeret, Virg. A. 7, 776; auch v. Thieren: delituisse inter angustias saltus ritu ignobilium ferarum, quae strepitu praetereuntium audito silvarum latebris se occulue rint, Curt. 3, 19 (8), 10; im *Superl.*: cum propter Philocharen ignobilissimos alioqui Glauciónem filiumque eius Aristippum senatus populi Romani tot saeculis spectet, Plin. 35, 4 (10), 28; mit *Abl.*: nec patrio Minyis ignobilis usu-Echion, VFlacc. 1, 439. Parthus imperium Orientis, claritudinem Arsacidarum, contraque ignobilem Hiberum mercenario milite disserebat, mit *, Tac. A. 6, 34; nec ignobiles *in* officiis civilibus, Quint. 2, 4, 27. — b) von Lebl.: reditum ignobilem in patriam clarum ac memorabilem eos sibi fecisse, Liv. 40, 39, 9; peregrina facies videtur hominis atque ignobilis, Plaut. Pseud. 4, 2, 9. obscuraque et ignobili morte in tabernaculo extingui se querebatur, Curt. 3, 13 (5), 10. licuit - per otium corporis expectare obscuram et ignobilem senectutem, 9, 25 (6), 19. obscura pericula et ignobiles pugnas nobis deposcimus, 9, 24 (6), 14; quod civitatem ignobilem atque humilem Eburonum sua sponte populo R. bellum facere ausam vix erat credendum, Caes. BG. 5, 28, 1; ignobili atque inhonesta morte - occubuit (Pyrrhus), Liv. 29, 18, 6; — dabo nobilitatem ignobilibus locis, Curt. 9, 26 (6), 22. ign. terrae, Mel. 3, 1, 9. regio ign., 1, 5, 4. ign. vicus, Curt. 9, 24 (6), 11. urbs ign., Mel. 1, 6, 1. urbes, Liv. 25, 1, 1. oppida, 25, 1, 5. Curt. 8, 38 (11), 2. Mel. 2, 6, 7. haerere in obsidione castelli exigui et ignobilis, Curt. 5, 10 (3), 9. insula ign., Mel. 2, 7, 10. u. insulae, 3, 6, 1. multis amnibus tota regio dividitur, sed ignobilibus, Curt. 8, 30 (9), 11. litus ign., Mel. 2, 5, 4. nihil ignobile ferunt terrae, 2, 3, 2; qui et domi suae cum primus honestus existimatus est et Romae argentariam non ignobilem fecit, Cic. Caecin. 4, 10. neque est ignobile exemplum, Quint. 5, 11, 40. neque est ignobile carmen, Virg. Ecl. 9, 38. haud ignobile facetiarum genus, Treb. Poll. Gall. duob. 9. quo ignobili decreto firmato, Amm. 25, 7, 13. illo Vergilium me tempore dulcis alebat Parthenope studiis florentem ignobilis oti, Virg. G. 4, 564. pacem ignobilem fecit, Eutr. 4, 17. 10, 17. ignobili servitute consenuit, 9, 7; im *Comp.*: innocentius iam est quodcumque et ignobilius, Plin. 23, 1 (20), 34. — *Adv.*: ignobiliter est sepultum (corpus), Eutr. 7, 23. u. bei Solin. — 2) der Geburt nach, **von geringer Abkunft, niedrig, gemein**, ceteri omnes, strenui, boni, nobiles atque ignobiles, volgus fuimus sine gratia, sine auctoritate, Sall. C. 20, 7. si quis autem hoc uno nititur, quod sit ignobilis, procedit saepe longius, quam si idem ille esset cum iisdem suis vitiis nobilissimus, Cic. Cluent. 40, 112; ceterum qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimae sortis, Curt. 9, 7 (2), 6. ille indotatam virginem atque ignobilem daret illi? Ter. Phorm. 1, 2, 70; — M. Agrippam, ignobilem loco, bonum militia et victoriae socium, Tac. A. 1, 3. nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat Rubrius, Juv. 4, 104. saevit que animis ignobile volgus, Virg. A. 1, 149. re gesque pro mancipiis agitans ignobilibus, Amm. 25, 4, 25. quo in oppido non isti ex aliqua familia non ignobili delecta ad libidinem mulier esset, Cic. II. Verr. 5, 11, 28. nec ignobilis femina, Suet. Vit. 3; — persuades hoc tibi vere, ante potestatem Tulli atque ignobile regnum multos saepe viros nullis maioribus ortos et vixisse probos amplis et honoribus auctos, Hor. Sat. 1, 6, 8.

ignōbĭlĭtas, ātis, *f.* (ignobilis), **die Unbekanntheit**, u. zw. 1) dem Rufe nach, **die Unberühmtheit, Ruhmlosigkeit**, multaque tum ductu eius manuque patrata primo per ignobilitatem deinde per invidiam scriptorum celata sunt, Sall. H. 1, 55; num igitur ignobilitas aut humilitas aut etiam popularis offensio sapientem beatum esse prohibebit? Cic. Tusc. 5, 36, 103. aderit enim malorum - turba quaedam, paupertas, ignobilitas, humilitas, solitudo, amissio suorum cet., 5, 10, 29. quo nemo propter ignobilitatem nominat sescenti sunt, qui inter sicarios et de veneficiis accusabant, SRosc. 32, 90. alii non hanc ignobilitatis fuisse causam, sed quod se regum Xerxis et Darei officinis dediderit, existimant, Plin. 34, 8 (19), 68. — 2) der Geburt nach, **geringe Abkunft, Niedrigkeit, Gemeinheit**, mulus viris fortibus ne ignobilitas obiiceretur generis, meo labore esse perfectum, Cic. Mur. 8, 17; res obscura quidem est ignobilitate virorum, mira tamen, Ov. M. 6, 319. quae porro amentia est eum dicere aliquid de uxorum ignobilitate, cuius pater Numitoriam Fregellanam proditoris filiam habuerit uxorem cet., Phil. 3, 6, 17. Hiempsal - natura ferox et iam ante ignobilitatem Jugurthae despiciens, Sall. J. 11, 3. hoc propter ignobilitatem paternam minus suspecto, Liv. 44, 30, 3; gregarius miles futuri socors et ignobilitate tutior perstabat, Tac. H. 3, 31. Agrippae se nepotem neque credi neque dici ob ignobilitatem eius volebat, Suet. Cal. 23; — neque enim post annos quindecim vel paulo plures deprehendi potest ignobilitas (vini) in gustu, Col. 3, 21, 10.

ignōbĭlĭter, Adv., s. ignobilis, 1. am Ende.

ignōmĭnia, ae, *f.* (zu ὄνο-μα u. dgl., co-

gnô-men, nô-men, nômin-are gehörig, *Curtius* Grundzüge I. p. 284 fg.), die Minderung des guten Namens, die **Entehrung, Beschimpfung,** der **Schimpf,** theils im Allgemeinen, theils insbes. in der republicanischen Zeit die durch den Censor oder Prätor ausgesprochene Schmälerung der bürgerlichen Ehre, während infamia, die üble Nachrede, in der Kaiserzeit die ignominia ex edicto, das ist durch den Prätor bezeichnete. Der Censor rügte und bestrafte als Sittenrichter Alles, was gegen Herkommen, Pietät und gute Sitte sowohl im Staats- als Familienleben verstieß. Die Strafe bestand im Ausstoßen aus dem Senat, aus dem Ritterstand, sogar aus den Tribus, in welchem Fall die Bestraften unter die Aerarier kamen und einer willkührlichen Besteuerung unterlagen. Der Prätor strafte mit Verlust des ius honorum und suffragii. Die ignominia war endlich auch eine Art Militärstrafe u. bestand in öffentlicher Beschämung, wobei man die Schuldigen in den principia des Lagers aufstellte oder auch aus dem Soldatenstande stieß, und wenn diese Strafe ganze Truppentheile traf, ihnen Gerste statt Weizen zur Nahrung gab u. sie außerhalb des Lagers campiren ließ. Verbindungen zunächst im Allgem.: quos avus Conon muros ex hostium praeda patriae restituerat, eosdem nepos cum summa ignominia familiae ex sua re familiari reficere coactus est, Nep. Timoth. 4, 1. adiungemus ad hanc labem ignominiamque mortis (im Tode) etiam C. Marii nomen, Cic. Rabir. 10, 27. ignominia mortuum adficere, SRosc. 39, 113. e fundo ornatissimo deiectus, ignominiis omnibus appetitus, Quinct. 31, 98. civitatibus, in quibus expetunt laudem optumi et decus, ignominiam fugiunt ac dedecus, Rep. 5, 4, 6. ergo ignominiam graviorem pertulit omni vulnere cum Graccho iussus pugnare secutor, Juv. 8, 209. ne qua vacaret pars ignominia, Claud. in Eutr. 1, 233. paupertas tolerabilis est, si ignominia absit, quae vel sola opprimere animos solet, Sen. Cons. ad Helv. 13, 1. ignominia tu putas quemquam sapientem moveri posse, qui omnia in se reposuit, qui ab opinionibus volgi secessit? 13, 4; quid autem potest esse in calamitate residui, quod non ad miseros aratores isto praetore per summam iniuriam ignominiamque pervenerit? Cic. II. Verr. 3, 97, 226. ei misero, absenti, ignaro fortunarum suarum omnia vitae ornamenta per summum dedecus et ignominiam deripi convenire, Quinct 20, 64. Marcone Crasso putas utile fuisse tum, quum —, scire sibi interfecto Publio filio exercituque deleto trans Euphratem cum ignominia et dedecore esse pereundum? Div. 2, 9, 22. — Mit Bezug auf censorische oder prätorische Strafe: scripta famosa vulgoque edita, quibus primores viri ac feminae notabantur, abolevit, non sine auctorum ignominia, Suet. Dom. 8; non animadvertes in omnes, sed carpes, ut velis, et paucos ex multis ad ignominiam sortiere? Cic. Cluent. 46, 129. si illud iudicium putaretur, ut caeteri turpi iudicio damnati in perpetuum omni honore ac dignitate privantur, sic hominibus ignominia notatis neque ad honorem aditus neque in curiam reditus esset, 42, 119. respondendum honorifice est Marrucinis, qui ignominia notandos censuerunt eos, si qui militiam subterfugissent, Phil. 7, 9, 23. ex improbatis (equitibus) alios poena, alios ignominia notavit, Suet. Aug. 39. olim ab Augusto ignominia notato, Tib. 42. ut homines castigationibus, reprehensionibus, ignominiis adfici se in delicto dolerent: impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui ignominiam et infamiam ferunt sine dolore, Cic. Tusc. 4, 20, 45. quid gravius quam tanta ignominia adfectum (näml. exemptum honoribus senatoriis) non in solitudine latere, sed in hac altissima specula conspiciendum se monstrandumque praebere? Plin. Ep. 2, 12, 3. adiecta quibusdam ignominia, Quint. 3, 7, 20. palam adempto equo, quibus aut probri aliquid aut ignominiae inesset, Suet. Cal. 16. fruatur sane hoc solacio atque hanc insignem ignominiam (näml. die Verweigerung des Triumphes), quoniam uni praeter se inusta est, putet esse leviorem, dum modo cet., Cic. Prov. cons. 7, 16. nondum erat vestris tam gravissimis tamque multis iudiciis ignominiisque concisus, Phil. 12, 5, 11. admonebat alium egestatis, alium cupiditatis suae, complures periculi aut ignominiae, multos victoriae Sullanae, quibus ea praedae fuerat, Sall. C. 21, 4. M. Pisonem ignominiae exemit (der Entfernung aus dem Senat und der Relegation), Tac. A. 3, 18. ad velandam ignominiam, Suet. Tib. 12. omnes iidem ab utroque et tribu moti et aerarii facti, neque ullius, quem alter notaret, ab altero levata ignominia, Liv. 45, 15, 8. redditi plerisque ordines, remissa ignominia, adlevatae notae plura ambitione, quaedam iudicio, Tac. H. 1, 52. ad vexationem ignominiamque vitandam, Suet. Tib. 61; quem (praefectum) cum ignominia mittebat, Quint. 6, 3, 64; obsecrans per deos immortales, ut aut secum iure contenderent aut iniuriam sine ignominia sibi imponerent, Cic. Quinct. 31, 96. iuvenem probri plenum - sine ignominia dimisit, Suet. Claud. 16. ignominiae causa post omnes interrogatus, Claud. 9; rusticae tribus laudatissimae eorum qui rura haberent, urbanae vero, in quas transferri ignominiae esset, desidiae probro, Plin. 18, 3 (3), 13. — In militärischer Beziehung, zunächst überh.: neque ante proelium in Thessalia factum cognitum aut ignominia amissarum navium aut necessariarum rerum inopia ex portu insulaque expelli potuit, Caes. BC. 3, 100, 4. itaque triumphus negatus, ceterum ob Sempronianae cladis levatam ignominiam, ut ovans urbem intraret concessum est, Liv. 4, 43, 2. graves ignominias cladesque duas omnino accepit, Suet. Aug. 23. quoniam dii, quamvis potentium populorum arbitri, possessionem Parthis non sine Romana tradidissent, Tac. A. 15, 24. ignominia ad Orientem, legionibus in Armenia sub iugum missis aegreque Syria retenta, Suet. Ner. 39. nisi in contumeliam ignominiamque nostram certare iuvat, Liv. 4, 4, 12. post tantam ignominiam, Eutr. 4, 17; servate modo quos ignominia invitaveritis, Liv. 9, 3, 12. illic signa armaque vestra sunt, et mors victis

nam ignominiam consumpsistis, Tac. H. 3, 24. inde accensi hostes stimulante ignominia, ne feminae imperio subderentur, A. 12, 40. milites pars victoriae fiducia, pars ignominiae dolore ad omnem licentiam audaciamque processerant, Suet. Vesp. 8. u. vgl.: ignominiae dolore victor insolens - se victum non potuit pati, Poët. b. Cic. Scaur. frg. 3, 3. p. 228. in ultionem ignominiae, Suet. Oth. 9. ad depellendam ignominiam, Quint. 1, 2, 24. ut omnia, inquit, obliviscamini alia, hodiernam hanc contumeliam quo tandem animo fertis, qua per nostram ignominiam ludos commisēre? Liv. 2, 38, 2. — Als militär. Strafe: utrosque et laudis cupiditas et timor ignominiae ad virtutem excitabant, Caes. BG. 7, 80, 5. animadversionum et ignominiarum genera, Suet. Tib. 19. nonnullos signiferos ignominia notavit ac loco movit, Caes. BC. 3, 74, 1. legato legionis - cum ignominia notato, Suet. Tib. 19. pro cetero delictorum genere variis ignominiis affecit, Aug. 24. neu Fabiae genti eam iniungeret ignominiam, Liv. 8, 32, 15. additum etiam utrorumque ignominiae est, ne in oppidis hibernarent, 26, 1, 10. sic se complures annos illo imperante meruisse, ut nullam ignominiam acciperent, nusquam infecta re discederent: hoc se ignominiae laturos loco, si inceptam oppugnationem reliquissent, Caes. BG. 7, 17, 6. incitabat virtutem et ignominiae demendae cupido, et quia fortia facta in paucis latere non poterant, Curt. 7, 10 (2), 38. Civilis instare fortunae Cerialis, abolere ignominiam, Tac. H. 5, 15; in illis turpe Q. Pompeii foedus turpiusque Mancini senatus cum ignominia dediti imperatoris rescidit, Vell. 2, 90, 3. legionem totam cum ignominia missam fecit, Suet. Caes. 69. decimam legionem cum ignominia totam dimisit, Aug. 24. legatos - cum ignominia dimisit, Cal. 44. quia taedium laboris - erant questi, hanc seorsim cohortem a ceteris tendere ignominiae causa iubet, Curt. 7, 10 (2), 37. fuit haec quoque antiquitus militaris animadversio, iubere ignominiae causa militi venam solvi et sanguinem dimitti, Gell. 10, 8, 1.

ignōmĭnio, ātum, āre, **beschimpfen**, quibus modis ignomin[i]atus tractatusque sit a C. Caesare Laberius poëta, Ueberschr. b. Gell. 8, 15, vgl. Macrob. Sat. 2, 7.

ignōmĭnĭōse, *Adv.*, s. ignominiosus.

ignōmĭnĭōsus, a, um (ignominia), **voll Schimpf, schimpflich, mit Schimpf beladen, beschimpft, entehrt**, im Allg.: quid, quod imago dei vestri ignominiosum caput et famosum vestit, Tert. Apolog. 15. immunda crepent ignominiosaque dicta, Hor. AP. 247. non modo crudelem superbamque dominationem nobis, sed ignominiosam etiam et flagitiosam ferendam, Cic. Phil. 3, 14, 34; — in Bezug auf censor. u. prätor. Strafe: exul enim eras aut ignominiosus, Quint. 7, 1, 8. an agere ignominioso liceat? 3, 6, 75. u. vgl. 7, 5, 3. in hac urbe nemo liberos tollit —, non ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat, Petron. 116, 7. ignominiosis notas dempsit, Suet. Vit. 8; — in militärischer Beziehung: hos ignominiosa fuga domum se recipientes Romanus consul in Algido consecutus ad unum omnes occidit, Liv. 3, 23, 5. quid eos, qui huic ignominioso agmini fuēre obvii, existimasse putatis, nisi aliquod profecto nefas esse? Liv. 2, 38, 4. decumum quemque ignominiosae cohortis sorte ductos fuste necat, Tac. A. 3, 21. scutum reliquisse praecipuum flagitium, nec aut sacris adesse aut concilium inire ignominioso fas, G. 6; von Stieren: multa gemens ignominiam plagasque superbi victoris, Virg. G. 3, 226. — *Adv.*: ignominiose (contra Numidas) pugnavit, Eutr. 4, 24. 26; Comp.: ab hominibus magis nullis ignominiosius eos tractari, quam a vobis, Arnob. 4, 30. u. im Superl.: ignominiosissime fugere, Oros. 7, 7.

ignōmĭnĭum, ii, *n.* = ignominia, Isidor. 5, 27, 25.

ignōrābĭlis, e (ignoro), **unerkennbar, unverständlich**, ostendere dissimile, quod levius, facilius, non fortuitum, non necessarium fuerit, Cic. Inv. 2, 32, 99. de opertis adyti profert quosdam libros litteris ignorabilibus praenotatos, Apul. M. 11, 22. alterum autem illud ignorabilius obscuriusque est, Gell. 9, 12, 4. — *Adv.*: ignorabiliter laminis litteratis, Apul. M. 3, 17.

ignōranter, *PAdv.* zu ignoro, **unwissend**, Cypr. Ep. 63.

ignōrantia, ae, *f.* (ignoro), **die Unkenntniß, Unkunde**, errorem autem et temeritatem et ignorantiam et opinationem et suspicionem et uno nomine omnia, quae essent aliena firmae et constantis adsensionis, virtute sapientiaque removebat, Cic. Acad. 2, 11, 42. iuvat ipse Tonantem error, et ambiguae placet ignorantia matri, Claud. III. Cons. Hon. 209; — mit *obj. Genit.*: munitionem - dextri Caesaris cornus cohortes ignorantia loci sunt secutae, Caes. BC. 3, 68, 2. per ignorantiam locorum, Suet. Galb. 20. ignorantiā bonarum rerum, Nep. Ages. 8, 5. aliis gentibus ignorantia imperii Romani inexperta esse supplicia, nescia tributa, Tac. A. 1, 59. cum per ignorantiam scripturae multa commissa fierent, Suet. Cal. 41. in his (tabulis) aut scelus signatorum aut ignorantia, Quint. 5, 5, 1. quod ignorantia causarum conferre deorum cogit ad imperium res, Lucr. 6, 54. lacrimis ait illa profusis, quid faciam, video, nec me ignorantia veri decipiet, sed amor, Ov. M. 7, 91. omnes autem male habet ignorantia veri, Sen. Ep. 20, 1, 7 (118). u. vgl. Mel. 2, 5, 7. quotiens magna aliqua ac nobilis virtus vicit ac supergressa est vitium parvis magnisque civitatibus commune, ignorantiam recti et invidiam, cet., Tac. Agr. 1. praeteritae veniam dabit ignorantia culpae, Ov. Her. 19 (20), 187. haec ipsa discriminis sui ignorantia potuit esse miserabilis, Quint. 6, 1, 47; quae superbia! quanta ignorantia sui! quam gravis atque intolerabilis adrogantia! Cic. Cluent. 39, 109; — mit *subj. Genit.*: medebor cum satietati tum ignorantiae lectorum, Nep. Pelop. 1, 1; — *absol.*: aut voluntate aut necessitate (occidit) - nam ignorantia praetendi non potest, Quint. 7, 1, 3. hoc est maximum ignorantiae malum, quod credit eum scire, qui moneat, 12,

3, 3. iners malorum remedium ignorantia est, Sen. Oed. 513. itaque verborum satis dictum est: neque enim ignorantia res claudit, Sall. H. 3, 61, 25. accedunt aliquando fortuita, ebrietas, ignorantia, quae interim ad veniam valent, Quint. 5, 10, 34. per tantam hominum multitudinem mutua ignorantia fallentibus, Tac. H. 1, 75. arcanus hinc terror sanctaque ignorantia, G. 40; est utique profunda ignorantia, nescire quod pecces, Syr. 826.

ignōrātio, ōnis, *f.* (ignoro), **die Unkenntniß, Unkunde, Ggstz.**: potius ignoratio iuris litigiosa est quam scientia, Cic. Leg. 1, 6, 18. cuius scientiam de omnibus constat fuisse, eius ignoratio de aliquo purgatio debet videri, Sull. 13, 39. tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio quam in his cognitio virtutis, Justin. 2, 2, 15; — mit *obj. Genit.*: timentibus ceteris propter ignorationem locorum, Cic. Rep. 1, 17, 29. qui aliquam diu propter ignorationem stirpis et generis in famulatu fuerint, Am. 19, 70. in summo errore necesse est homines atque in maximarum rerum ignoratione versari, ND. 1, 1, 2. propter obscuritatem ignorationemque causarum, Acad. 1, 7, 29. sed nescio quis nos teneat error aut miserabilis ignoratio veri, Consol. frg. 3. p. 291. est enim eorum consuetudo dicendi non satis acuta propter ignorationem dialecticae, Fin. 3, 12, 41. huius (decori) ignoratione non modo in vita, sed saepissime et in poematis et in oratione peccatur, Or. 21, 70. ignoratione virtutis - opulentos homines et copiosos, tum genere nobili natos esse optimos putant, Rep. 1, 34, 51; — ignorationem nunquam antea visi regis excusans, Curt. 3, 32 (12), 17. mittam illa, fugam ab urbe turpissimam, timidissimas in urbibus conciones, ignorationem non solum adversarii, sed etiam suarum copiarum, Cic. Att. 7, 21, 1. adice illam ignorationem sui, dubia et parum explanata verba, incertos oculos, gradum errantem cet., Sen. Ep. 12, 1, 21 (83); — eadem ignoratio si *in* rebus usitatis est, non miramur, Cic. Div. 2, 22, 49; — mit *subj. Genit.*: propter humilitatem et obscuritatem in hominum ignoratione versari, Off. 2, 13, 45. u. vgl.: cave - in contumeliam acceperis ignorationem meam, Curt. 5, 9 (2), 21.

ignōro, āvi, ātum, āre (zur Wurzel γνω in ἔ-γνων, γι-γνώ-σκω, im Lat. gno-sc-o, nō-ti-o, nō-tu-s, gnā-vu-s, gnā-ru-s gehörig, *Curtius* Grundzüge I. p. 148), **nicht kennen, nicht wissen, nicht verstehen, keine Kenntniß od. Kunde od. kein Verständniß für etw. haben, nicht bemerkt haben** (die Gegensätze scire, cognovisse vgl. im Folg.), 1) v. Leb., *alqd.*: haec dum incipias, gravia sunt, dumque ignores: ubi cognoris, facilia, Ter. Heaut. 5, 5, 15. haec si quis ignorat, sciat cet., Quint. 8, 6, 57. rhetor autem ille magnus haec, ut opinor, Aristotelia se ignorare respondit, Cic. Top. 1, 3. ne illud quidem ignoro, Suet. Tib. 21. quod Remus ignorans humiles contemnere muros coepit, Ov. F. 4, 841. qui laudat et illud, quod mecum ignorat, solus vult scire videri, Hor. Ep. 2, 1, 86. quod quis ignorat? Quint. 4, 2, 3. quamvis rerum ignorem primordia quae sint, Lucr. 2, 177. u. vgl. 5, 195. plerisque faciem eius ignorantibus, Sall. J. 63, 4. mene salis placidi vultum fluctusque quietos ignorare iubes? mene huic confidere monstro? Virg. A. 5, 849. motus astrorum ignoro, Juv. 3, 42. si rationem siderum ignoret, Quint. 1, 4, 4. inrisum ex eo sperans pueri sobrios quoque convictus, nedum temulentos ignorantis, Tac. A. 13, 15. istam voluptatem - Epicurus ignorat? non semper, inquam, Cic. Fin. 2, 3, 7. quis acta consiliumque ignorantibus tumultus ipse et res novae satis placebant, Sall. J. 66, 4. Pompeius - ignorans eius consilium, quod cet., Caes. BC. 3, 41, 4. quo usque tandem ignorabitis vires vestras, quas natura ne beluas quidem ignorare voluit? Liv. 6, 18, 5. ignoro causam: detestor exitium, Cic. Phil. 8, 2, 7. non enim tam obest audire supervacua quam ignorare necessaria, Quint. 12, 8, 7. illi iniqui ius ignorant neque tenent, Plaut. Amph. prol. 37. haec igitur et horum similia iura suae civitatis ignorantem - vagari cum magna caterva toto foro - nonne inprimis flagitiosum putandum est? Cic. dOr. 1, 40, 184. naufragia, labes generis ignoras, senex? Poët. b. Charis. p. 283, 13. nach *Ribb.* in malis unum hoc tuis bonum est, — quod mala ignoras, Sen. Thyest. 783; — mit Negationen: eventus belli non ignorans, Caes. BG. 6, 42, 1. ne tamen ignores variorum iura dierum, cet., Ov. F. 1, 45, ut nequid huius rerum ignores, Ter. Heaut. 2, 3, 28. ne genus belli neve hostem ignoretis, cum his est vobis, milites, pugnandum, quos terra marique priore bello vicistis, Liv. 21, 40, 5. id ille intuens neque ignorans civium suorum consuetudinem, Nep. Alc. 4, 1. quod quidem tu minime omnium ignoras, Cic. Or. 68, 227. nemo ignorat id, de quo consulit, Quint. 3, 8, 10. id vos ignorare nolui, Nep. Att. 21, 5; — im *Passiv.*: quod in tanta multitudine dediticiorum suam fugam aut occultari aut omnino ignorari posse existimarent, Caes. BG. 1, 27, 4. haec omnia ignorari possunt, Quint. 3, 5, 6. autumni perinde nomen ac bona ignorantur, Tac. G. 26. u. vgl. Quint. 11, 1, 77. 7, 2, 42. nam tum ignorabatur (Britannia insula), 7, 4, 2. cuius (Archimedis) ego quaestor ignoratum ab Syracusanis - indagavi sepulcrum, Cic. Tusc. 5, 23, 64. Cn. autem Octavii eloquentia, quae fuerat ante consulatum ignorata, Brut. 47, 176. sobrinarum diu ignorata (matrimonia) tempore addito percrebruisse, Tac. A. 12, 6. ignoratae premit artis crimine turpi, Hor. AP. 262. mille modis amor ignorandu'st, procul abdendu'st, apstinendu'st, Plaut. Trin. 2, 1, 28; — *alqm.*: nisi etiam is quoque me ignorabit, quod ille faxit Juppiter, Plaut. Amph. 1, 1, 305. u. so Capt. 2, 3, 74. Ter. Heaut. 1, 1, 53. et illum et me vehementer ignoras, Cic. RPostum. 12, 33. isti te ignorabant, Ter. Eun. 5, 8, 59. u. vgl. Hor. Sat. 1, 3, 22. quem vides, eum ignoras, Plaut. Capt. 3, 4, 34. quis ego sum igitur, si hunc ignoras? Mil. 2, 5, 17. Menander, nobilis comoediis, quas ipsum ignorans legerat Demetrius, Phaedr. 5, 1, 10. qui illum ignorabant, Cic. Acad. 2, 2, 4. quem omnes mortales ignorant et ludificant

ut lubet, Plaut. Amph. 4, 3, 13. quos ignorat adhuc, invocat illa deos, Ov. F. 6, 516. somnium: utin' haec ignoraret suom patrem? Ter. Phorm. 5, 6, 34. istius regis matrem habemus, ignoramus patrem, Cic. Rep. 2, 18, 33. an dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat? Pers. 5, 125. pugnabitis cum exercitu tirone - ignoto adhuc duci suo ignorantique ducem, Liv. 21, 43, 14. ne ignorando regem semet ipse aperiret quis esset, 2, 12, 7. Macedonas virtute assequutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignoraret, Curt. 4, 52 (14), 4. se ignorare Aristidem, Nep. Arist. 1, 3; mit Negat.: neve ignorate Latinos, Saturni gentem, Virg. A. 7, 202; — im *Passiv.*: fugitive? etiam nunc te ignorarier? Ter. Phorm. 5, 7, 38. quia egens relicta'st misera, ignoratur parens, 2, 3, 10. ignorabatur (Vitellius), Suet. Vit. 17. non esse eam dices faxo: ita ignorabitur, Plaut. 3, 2, 3. u. vgl. 2, 3, 74. nocturnis et aviis itineribus ignoratus Romanos palantes repente aggreditur, Sall. J. 54, 9. nisi servuli habitu per tenebras ignoratus evasisset, Tac. H. 4, 36. duo milites praeclarum facinus ausi, arreptis e strage scutis ignorati, 3, 23. u. vgl. 3, 74; — mit *Inf.* od. *Acc. u. Inf.*: laetitiae causas ignorat dicere miles, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 186; quis ignorabat Q. Pompeium fecisse foedus, eadem in causa esse Mancinum? Cic. Rep. 3, 18, 28. an ignoras Romanos - arma huc convertisse? Sall. H. 4, 61, 17. quis enim ignorat diremptos gradibus aetatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium cet.? Vell. 2, 36, 2. u. vgl. Quint. 6, 2, 16. 1, 10, 9; u. mit Negat.: equidem ego non ignoro, abunde illis facundam et compositam orationem fore, Sall. J. 85, 26. sane non ignoremus eadem aetate fuisse Pomponium sensibus crebrum, Vell. 2, 9, 6. cum non ignorabat ea vere scripta, Nep. Dat. 5, 5. neque ignoro cet., 1, 1, 17. 8, 6, 3. öft.; — mit *quin* nach negativ. Sätze: quis ignorat - quin tria Graecorum genera sint vere? Cic. Flacc. 27, 64. quis ignorat, quin id longe sit honestissimum? Quint. 12, 7, 8; — mit *Fragsätzen*: ille nihil contra: sed et hunc et Persea vultu alterno spectans petat hunc ignorat an illum, Ov. M. 5, 30. cuius mors intra paucos dies fortuita an voluntaria fuerit ignoro, Vell. 2, 102, 1. constitit hic, et tuta loco, monstrumne deusne ille sit, ignorans, admiraturque colorem, Ov. M. 13, 912; od. durch Relativa: haec tamen ignorat, quid sidus triste minetur Saturni, Juv. 6, 569. ergo quid optandum foret, ignorasse fateris Seianum, 10, 103. ipsam interea, quid restet, amantem ignorare sinunt - decretaque tristia servant, VFlacc. 8, 407. iuvat enim magnifice loqui et certe decet adversus ignorantes, quid pro quoque timendum aut a quoque petendum sit, Cic. ad Brut. 1, 16, 2. quid sit, quod se a me removit, si modo removit, ignoro, Att. 4, 8^b, 3. illi cum, quid ageretur aut quare fieret, ignorarent, Nep. Dat. 6, 6. qua ferar, ignoro, copiaque ipsa nocet, Ov. F. 5, 6. novique, qua sit iter, manes, Stygiam qua ducat ad urbem, ignorant, ubi sit nigri fera regia Ditis, M. 4, 436. quum id quam vere fiat ignores, Cic. Am. 26, 97. hic tamen idem ignoret, quantum ferrata distet ab arca sacculus, Juv. 11, 25. adhuc nobis ignorantibus, quare dicta sint, Quint. 10, 1, 21; — mit Negat.: non enim ignoro, quanti eius (providentiae) nomen putetis, Cic. ND. 3, 31, 78. nec tamen ignorat, quid distent aera lupinis, Hor. Ep. 1, 7, 23. u. vgl. Quint. 3, 11, 24. ne tamen ignores, quo sit Romana loco res, Hor. Ep. 1, 12, 25. ne iudex, qua de re dicatur, ignoret, Quint. 4, 2, 86; — im *Passiv.*: ignoratur enim, quae sit natura animai, Lucr. 1, 112. quia ignoretur, ubi proiectum iaceat quod desideretur, Cic. Oecon. frg. 6. p. 262; — *absol.* (so daß das Object im Gedanken zu ergänzen ist): cur ego si nequeo ignoroque poëta salutor? Hor. AP. 87. o bone, num ignoras? missa est a Caesare laurus insignem ob cladem Germanae pubis cet., Pers. 6, 43. falleris: ignorat: nec si bona magna putaret quae tenet, externo crederet illa viro, Ov. Her. 15 (16), 307. an vero, iudices, vos soli ignoratis, vos hospites in hac urbe versamini? Cic. Mil. 12, 33. ita nunc ignorans [domi] suo sibi servit patri, Plaut. Capt. prol. 49. fovit ea volnus lympha longaevos Iapyx ignorans, Virg. A. 12, 421. se ignorante illatam aut depositam apud se aut donatam sibi (rem furtivam), Quint. 5, 13, 49. ignorante Troiano, Eutr. 8, 4. ut possis alios ignorantes fallere, Phaedr. 5, 2, 11. procedam in aciem adversus ignotos inter se ignorantesque, Liv. 21, 43, 18; auch: ignorant enim *de* filio, Cic. Att. 8, 14, 3. — 2) v. Lebl.: facinus, quod quae ignorant manus, nunc est parandum, Sen. Med. 128. mutatam ignorent subito ne semina matrem, Virg. G. 2, 268. ipsa vero sapientia, si se ignorabit sapientia sit necne, quo modo primum obtinebit nomen sapientiae? Cic. Acad. 2, 8, 24.

ignoscentia, ae, *f.* (ignosco), die **Verzeihung, Gnade, Amnestie**, interdum tamen, quasi deliquisse eos concedat, ignosci postulat et ignoscentias utiles esse rebus humanis docet ac, nisi ignoscant, metus in republica rerum novarum movet: sed enim contra, si ignoscatur, conservatum iri ostendit populi Romani magnitudinem, Gell. 6 (7), 3, 47.

ignoscĭbĭlis, e (ignosco), **verzeihlich**, si hic vester huiusmodi vestitus de multo iam usu ignoscibilis est, soleatos tamen vos, populi Romani senatores, per urbis vias ingredi nequaquam decorum est, Gell. 13, 22 (21), 1.

ignosco, ignovi, ignotum, ignoscĕre (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 148; ignosciturus st. ignoturus, Piso Frugi ann. frg. b. Prisc. I. p. 510, 22 sqq.), Jmdm. etw. od. einer Sache **nachsehen**, gegen Jmd. od. etw. **nachsichtig sein**, **Nachsicht** mit Jmdm. od. etw. **haben**, Jmdm. **verzeihen, vergeben, Verzeihung-, Gnade angedeihen lassen**, Jmdn. **amnestiren** (von Menschen u. Göttern, in Bezug auf Einzelne sowohl als Völker u. Staaten), vgl.: sceleris poenam praetermittere, id est enim quod vocatur ignoscere, Cic. ad Brut. 1, 15, 10. und: ignoscere autem est quem iudicas puniendum non punire, Sen. Clem. 2, 7, 3; Synon.: veniam dare, Lucr. 15, 103. Ov. Pont. 2, 7, 7. Claud. BGet. 90. Quint. 7, 4, 20. — *Alcui. rei*:

ora, ut ignoscat deliciis eius atque adulescentiae, Plaut. Merc. 5, 4, 37. ignoscite Cethegi adulescentiae, nisi iterum iam patriae bellum fecit, Sall. C. 52, 33. nec turpi ignosce senectae, Virg. G. 3, 96. ignoscant senio: iuvenes ad proelia mittant, Claud. in Eutr. 2, 369. meae [ut] inscitiae et meae stultitiae ignoscas, Plaut. Mil. gl. 2, 6, 61. ignosce timori, Prop. 2, 6, 13. da veniam, quaeso, nimioque ignosce timori, Ov. Pont. 2, 7, 7. noli ignoscere haesitationi meae, Cic. Fam. 3, 12, 2. mediocribus et quis ignoscas vitiis teneor, Hor. Sat. 1, 4, 130. qui ne tuberibus propriis offendat amicum postulat, ignoscet verrucis illius, Sat. 1, 3, 73. quid refert dictis ignoscat Mucius an non? Juv. 1, 154. votis ignosce, precor, Sen. Med. 816. quicunque facto ignoscit et parcit sibi, errare meruit, Herc. Oet. 888. an huic delicto pater debuerit ignoscere et centumviri tribuere veniam debeant, Quint. 7, 4, 20. sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus, Hor. AP. 347. qui unius culpae ignoscit, suadet pluribus, Syr. 431. u. vgl. Ov. Pont. 4, 6, 15. ignoscas laudibus ipse tuis, Trist. 4, 4, 8; aetate ea sum, ut non siet peccato mi ignosci aequom, Ter. Hec. 5, 1, 11; — *alqd.* (classisch nur mit allgemeinen Objecten): hoc Venus ignoscet, Tibull. 4, 2, 3. hoc primum ignoscere est humanitatis tuae, Cic. Fam. 16, 16 C, 10. quod eorum nemo quisquam quicquam mihi ignoturus est, Cato frg. p. 25, 8. quo quidem tempore ut pleraque ignovit Germanicus, ita Drusus cet., Vell. 2, 125, 4. qua re aequom'st vos cognoscere atque ignoscere, quae veteres factitarunt, Ter. Eun. prol. 42. equidem istuc factum ignoscam, Heaut. 4, 1, 34. hoc quaero, ignoscere istic solentne eas minores noxias, erum si forte, quasi alias, vini tago? Turpil. 129. quid tandem, si dimidium auri redditur? isne hac mecum intro atque [induces animum haec] ut eis delicta ignoscas? Plaut. Bacch. 5, 2, 66. velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum, Amph. 1, 1, 101. saepe a se fugatis, pulsis perterritisque et concessam vitam et ignota peccata, Auct. BAfr. 31, 3; Syro ignoscas volo, quae mea causa fecit, Ter. Hec. 5, 5, 22. sed est quod abs te mihi ignosci pervelim, Cic. Att. 1, 1, 3. adeo familiare est hominibus omnia sibi ignoscere, Vell. 2, 30, 3; — daher: ego - esse in hac re culpam meritum, non nego, sed ea quin sit ignoscenda, Ter. Phorm. 5, 9, 26. dementia - ignoscenda quidem, scirent si ignoscere manes, Virg. G. 4, 489. et cognoscendi et ignoscendi dabitur peccati locus, Ter. Heaut. 2, 1, 6; — *alci.*: obsecro mi ignoscas, 5, 5, 5. tuom'st - mi ignoscere, Andr. 4, 1, 54. egomet mi ignosco, Hor. Sat. 1, 3, 23. et mihi dulces ignoscent si quid peccaro stultus amici, 1, 3, 39. ignoscet mihi genius tuus, Petron. 37, 3; propterea magis nunc ignosco tibi, Ter. Eun. 5, 2, 40. u. so Catull. 35, 16. tibi ignosco, Nep. Epam. 4, 3. si ignovisse putato me tibi, si coenas hodie mecum, Hor. Ep. 1, 7, 69. ignoscito saepe alteri, numquam tibi, Syr. 208; ter parricida factus ignovit tamen sibi, Sen. Herc. Oet. 907. quo ex oppido cum legati ad eum venissent oratum, ut sibi ignosceret suaeque vitae consuleret, cet., Caes. BG. 7, 12, 3. Deiotarus - depositis regiis insignibus neque tantum privato vestitu, sed etiam reorum habitu supplex ad Caesarem venit oratum, ut sibi ignosceret, Auct. BAl. 67, 1. petere se, ut illis quoque, si minus, sibi ignosceret, Curt. 5, 11 (3), 14; ignosci nobis postulabimus, AHer. 2, 17, 25. ne discamus nobis ignoscere, Quint. 11, 2, 45. semper erit propter quod nobis ignoscamus, 10, 3, 29. at vos, Troiugenae, vobis ignoscitis et quae turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt, Juv. 8, 181; sed tu huic, quem scis quali in te siet fidelitate, ob fidam naturam viri ignosce, Att. 19. qua (lege) ignosceretur iis, quos fraude ad signandum vel errore inductos constitisset, Suet. Aug. 33. dictitans id probatum a Caesare, cui ille ignoverat, Vell. 2, 83, 2. bello superatos esse Arvernos —, quibus populus Romanus ignovisset neque in provinciam redegisset neque stipendium imposuisset, Caes. BG. 1, 45, 2. quibus nondum ignoverat, Suet. Caes. 75. quibus in simili excusatione non sit ignotum, Cic. Inv. 2, 32, 100. u. so Att. 11, 14, 1. tam crudelitas est omnibus atque nulli ignoscere, Syr. 811. Caesar - omnibus, qui contra se arma tulerant, ignovit, Vell. 2, 56, 1; — solatia fati Carthago Mariusque tulit pariterque iacentes ignovēre diis, Lucan. 2, 91. manibus Hectoreis atrox ignovit Achilles, Claud. Epist. 1, 13. fratres ignoscite matri, Ov. M. 8, 491. laudat Vergilium, periturae ignoscit Elissae, Juv. 6, 435. posses ignoscere amanti, Ov. M. 7, 85. ut sontibus ultro ignovisse velis, Claud. Laud. Stil. 2, 17. non ego te laesi prudens: ignosce fatenti, Tibull. 1, 6, 29. ignoscis amicis? Hor. Ep. 2, 2, 110. posset qui ignoscere servis, Hor. Ep. 2, 2, 133. vos hominibus sceleratissumis ignoscere aequo animo paterer, Sall. J. 31, 21. neque ego vos, Quirites, hortor, ut malitis cives vestros perperam quam recte fecisse, sed ne ignoscendo malis bonos perditum eatis, Sall. J. 31, 27. non sequentibus disciplinam - ignovit, Vell. 2, 114, 3. interfectoribus patris ignovit, Curt. 6, 43 (11), 26. u. vgl. 6, 18 (5), 23. 8, 20 (5), 24. nec tamen ipsi ignoscas populo, Juv. 8, 188. sed hoc ignoscant di immortales et populo Romano cet., Cic. Phil. 1, 6, 13; — et mihi, quaeso, ignoscite, *si* appello talem virum saepius, Agr. 2, 18, 49. mihi profecto poterit ignosci, si - invocem, Quint. 4. praef. 5; velim mihi ignoscas, *quod* ad te scribo tam multa totiens, Cic. Att. 7, 12, 3. nisi forte tibi ignotum putas, quod cet., Har. resp. 18, 37. u. ohne Dativ: ignoscite, nymphae, mota quod obscuras ungula fecit aquas, Ov. F. 4, 757; — *absol.*: accepta iniuria ignoscere quam persequi malebant, Sall. C. 9, 5. ad eius facti deprecationem ignoscendi petenda venia est, Cic. Part. or. 37, 131. Caesar dando, sublevando, ignoscendo, Cato nihil largiundo gloriam adeptus est, C. 54, 3. ignoscendo populi Romani magnitudinem auxisse, H. 1, 48, 6. cui non apud senatum, non apud ullum ordinem, non apud equites Romanos, non in urbe, non in Italia, maximorum scelerum venia ulla ad ignoscen-

dum dari possit? Cic. Pis. 41, 98; — neque ego ignosco neque promitto quicquam, Ter. Phorm. 5, 9, 55. tollensque manus „ignoscite" dixit, quos modo culpavi, Ov. F. 6, 449. u. vgl. Pers. 1, 11. quotiens ignoscimus (in Reden), Quint. 6, 2, 14. ignosces: alias loquar, Hor. Sat. 1, 9, 72. difficilem ostendes te esse et ignosces tamen post, Ter. Heaut. 5, 1, 60. ignovisse putas, quia cum tonat ocius ilex sulfure discutitur sacro, quam tuque domusque? Pers. 2, 24. contemnere fulmina pauper creditur adque deos, dis ignoscentibus ipsis, Juv. 3, 145; impers.: sed ignoscitur, quia non affirmamus, Quint. 8, 6, 75. si ignoscatur, Gell. 6 (7), 3, 47. propter imprudentiam ut ignosceretur, petiverunt, Caes. BG. 4, 27, 4. ignotum'st, tacitum'st, creditum'st, Ter. Ad. 3, 4, 28. — *PAdj.*: quando tuos est animus natu gravior, ignoscentior, geneigter zur Nachsicht, zur Verzeihung, nachgiebiger, versöhnlicher, Ter. Heaut. 4, 1, 32.

1. **ignotus**, a, um, Ptcp. v. ignosco.

2. **ignotus**, a, um (von in u. gnotus, gnosco, vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 148), **unbekannt**, I) von leblosen od. lebenden Wesen = nicht gekannt (mit u. ohne Dativ der Person), 1) dem Wesen u. den Eigenschaften nach, Ggstz.: quamquam ad ignotum arbitrum me adpellis, si adhibebit fidem, etsi ignotu'st, notu'st; si non, notus ignotissumu'st, Plaut. Rud. 4, 3, 104. qui notus nimis omnibus ignotus moritur sibi, Sen. Thyest. 400. ut quisquis ex notis ignotisque ad monimentum venisset, putasset cet., Petron. 112, 3. milites, quos ignota pari sollicitudine movebant et nota, Amm. 20, 4, 21; Synon.: si non arva aliena domosque ignotas peteres, Virg. A. 4, 312. cur, obsecro, ergo ante ostium pro ignoto alienoque adstas? Plaut. Truc. 1, 2, 77; peregrina ignotaque nobis ad scelus adque nefas, quaecumque est, purpura ducit, Juv. 14, 187; finis vitae eius nobis luctuosus, amicis tristis, extraneis etiam ignotisque non sine cura fuit, Tac. Agr. 43; tam dementer tantae res creditae et ignotis et barbaris commissaeque litterae numquam essent profecto, nisi cet., Cic. Cat. 3, 9, 22; ignotae Parthis virtutes, nova vitia, Tac. A. 2, 2. u. vgl.: propter novitatem ornatus ignotamque formam, Nep. Dat. 3, 3. C. L. Caepasii fratres fuerunt, qui multa opera, ignoti homines et repentini, quaestores celeriter facti sunt, Cic. Brut. 69, 242. nonne in ea causa ius applicationis, obscurum sane et ignotum, patefactum in iudicio atque illustratum est a patrono? Cic. dOr. 1, 39, 177. ne id, quod similitudinis gratia ascivimus, aut obscurum sit aut ignotum, Quint. 8, 3, 73. obscurioribus et ignotioribus verbis, 7, 3, 13. Darei matrem, occulto itinere ignotoque hostibus mittunt, Curt. 5, 11 (3), 12. si proferres ignota indictaque primus, Hor. AP. 130. — Verbindungen a) mit lebl. Dingen: Phoebeis ignota secat sidera flammis errante rotā, Sen. Herc. Oet. 681. alius ob oculis meis illam in ignotum abducet locum, Ter. Phorm. 3, 3, 15. malus quum sutor inopia deperditus medicinam ignoto facere coepisset loco, Phaedr. 1, 16, 2. silvicolae ignota invisentes loca, Att. 237. militibus autem ignotis locis, impeditis manibus - cum hostibus erat pugnandum, Caes. BG. 4, 24, 2. per auras ignotae regionis eunt, Ov. M. 2, 202. ignota captus regione viarum noctivagum qui carpit iter, VFlacc. 2, 43. nox et ignota regio - multiplicabant metum, Curt. 5, 15 (4), 19. terra ignota, Virg. A. 9, 485. u. vgl. 5, 795. magnumque terrae nomen ignotae audient, Sen. Troad. 298. u. vgl. Tibull. 1, 3, 3. 39. aeger in extremis ignoti partibus orbis, Ov. Trist. 3, 3, 2. longeque ignotis exulat oris, Virg. G. 3, 225. u. vgl. Prop. 1, 20, 15. summoque in vertice montis planities ignota iacet, Virg. A. 11, 527. ignotis circumdata litora silvis, Prop. 1, 17, 17. ignotas temptare vias, Virg. A. 8, 117. alii diversos saltus et ignotas sequentibus calles petebant, Curt. 4, 61 (16), 11. nox et ignotum rus fugam Neronis absconderant, Tac. H. 3, 68. noctemque veriti et ignotae situm urbis, Liv. 5, 39, 3. neque enim ambigua esse quae occurrant, noctem et ignotae situm urbis, Tac. H. 3, 20. per ignotas audax erraverit urbes, Tibull. 4, 1, 52. u. vgl. Sen. Med. 20. torus, Tibull. 3, 6, 60. 4, 10, 6. flevisti ignoto sola relicta mari, Tibull. 3, 6, 40. prius ignotum ferro quam scindimus aequor, Virg. G. 1, 50. te quoque ab Haemoniis ignota per aequora terris - fata ferunt, VFlacc. 2, 593. audet et ignoto sese committere ponto, Virg. G. 3, 78. Aeneas sane ignotis iactetur in undis, A. 10, 48. fluctibus ignotis insultavēre carinae, Ov. M. 1, 134. u. vgl. VFlacc. 6, 482. gementem obliti ignoto camporum in pulvere linquunt, Virg. A. 11, 866. nudus in ignota, Palinure, iacebis harena, 5, 871. qui tua iugera nondum eruis, ignotis insons, Arimaspe, metallis, VFlacc. 6, 131. nam prius ignoti quam dura cubilia ferri eruerent ensesque darent, 5, 145. ignota ex arbore factum ferre manu iaculum, Ov. M. 7, 672. induit arbos ignotas frondes, Calp. 2, 40. ignotos, pueri, calcate racemos, 10, 40. mille ignotas - circumtulit herbas, 11, 69. lacus ater - lavit Tyrrhenas ignota adspergine silvas, Sil. 5, 619. lucis ignotae metuens colorem, v. Cerberus, Sen. Agam. 854. u. vgl. Claud. Epigr. 49, 9. unde nox atrum caput ignota profert? Sen. Herc. fur. 943; — tellus induit ignotas hominum conversa figuras, Ov. M. 1, 87. quasi ignotas facies atque ora tuantur, Lucr. 4, 1004. u. vgl. Lucan. 6, 515. somnus in ignotos oculos sibi venit, Ov. M. 7, 155. respicere ignoto discet pendentia tergo, Hor. Sat. 2, 3, 299. dein portat onus ignotum certis mensibus, Phaedr. 3, 15, 5. nuntius ingentes ignota in veste reportat advenisse viros, Virg. A. 7, 167. procul Ornytus armis ignotis - fertur, 11, 678. u. vgl. VFlacc. 2, 554. ut capulum ignotum dextramque aspexit inermem, Virg. A. 12, 734. ignota tauris illigaturum iuga perunxit hoc Iasonem, Hor. Epod. 3, 11; — Mauri et Gaetuli ignoto et horribili sonitu exciti, Sall. J. 99, 2. ignotaeque inplebant aethera voces, VFlacc. 2, 241. Phaestia - progenuit tellus ignoto nomine Ligdum ingenua de plebe virum, Ov. M. 9, 670. Indos ceterosque rubri maris accolas, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat

acciri, Curt. 3, 4 (2), 9. odi hanc ego, quae repetit volvitque Palaemonis artem - ignotosque mihi tenet antiquaria versus, Juv. 6, 451. tunc chorus ignotum modo reducto canticum insonuit, Phaedr. 5, 7, 25. ignotum tragicae genus invenisse Camenae dicitur, Hor. AP. 275; — qui C. Marium ignotae originis usque ad sextum consulatum - habuere principem, Vell. 2, 128, 2. ambiguus - me sortis ignotae labor detinuit, Sen. Hipp. 840. ignota lacessere bella, Virg. A. 11, 254. haud ignotas belli artes inter sese sed expertas primo Punico conserebant bello, Liv. 21, 1, 2. ignota tibi sunt iura regnorum haud nova, Sen. Agam. 269. ignota tandem venit adflictae quies, Troad. 444. non habet satis magnum campum ille tibi non ignotus cursus animi, Cic. Att. 5, 15, 1. rudis ignoto tactus amore puer, Ov. Am. 21, 6. metus atque ignota cupido, VFlacc. 1, 839. virginum ignoto ferit igne pectus, Sen. Hipp. 294. flectere sensus virginis ignotaque animum contingere cura, VFlacc. 7, 173. ignota formidine bella moventem vidit, 6, 535. semper plus metuit animus ignotum malum, Syr. 741. ignotis perierunt mortibus illi, Hor. Sat. 1, 3, 108; — omne ignotum pro magnifico est, Tac. Agr. 30. haut ignota loquor, Virg. A. 2, 91; — ignotum est mit *Relativ*satz: scilicet ignotum est, quae sit fortuna meorum, Ov. F. 6, 355. nec ignotum, quid Glyconi acciderit, Quint. 6, 1, 41. et ab Eumene Hierophon, ignotis quae occulte acta erant, redit, Liv. 44, 27, 13; mit *Inf.*: cui fugere ignotum, Sil. 4, 193. od. mit *Acc.* u. *Inf.*: nemini enim erat ignotum, plurimis de causis ad urbem Caesarem revocari, Auct. BAl. 71, 1; — im *Comp.*: duos filios per ignotas ea tempestate terras, ignotiora maria in Graeciam misit, Liv. 1, 56, 6. u. vgl. oben Quint. 7, 3, 13. — b) mit leb. Wesen: circum humiles aras ignotaque numina divûm instituit, VFlacc. 3, 426. u. vgl.: nymphasque et adhuc ignota precatur flumina, Virg. A. 7, 137. ignotus iuvenum coetus, Enn. 151. nec minus inter ille tot ignoti socias gregis haeret in una defixus, VFlacc. 5, 377. heu quibus ignota sese pro gente periclis obicit, 6, 678. ignotas procul percurrere gentes, Sen. Hipp. 929. transgressus ignotas ad id tempus gentes, Tac. Agr. 24. u. so Mel. 3, 6, 4. qui mihi molestu's homini ignoto, quisquis es, Plaut. Men. 2, 2, 19. ignoti nova forma viri procedit, Virg. A. 3, 591. quae essem anus deserta egens ignota, Ter. Phorm. 5, 1, 24. ignoti mens experienda tyranni, VFlacc. 5, 321. u. vgl. 7, 134. neque Attali ignotus heres regiam occupavi, Hor. Od. 2, 8, 5. non erigit aegros nobilis ignoto diffusus consule Bacchus, Lucan. 4, 378; — Dyardenes - delphinos ignotasque aliis gentibus beluas alit, Curt. 8, 30 (9), 9. tum blandi soles ignotaque prodit hirundo, Ov. F. 1, 157. saepe favos ignotus adedit stelio, Virg. G. 4, 242; — est prope te ignotus, cubito qui tangat, Pers. 4, 34. ipse ignotus egens Libyae deserta peragro, Virg. A. 1, 384. quidam - ignotus ex infima plebe, Curt. 10, 22 (7), 1. an ut ignotum dare nobis verba putas? Hor. Sat. 1, 3, 22. qui se ignotum venientibus ultro - optulerat, Virg. A. 2, 59. neque opem ignoto viresque daturam (proclamat), VFlacc. 7, 321. ex ignoti testamento, Suet. Aug. 66; ignoti, nescio ques ignobiles, Pacuv. 221. audire, ignoti quae imperant, soleo, non auscultare, Caecil. 196 omnes illacrimabiles urgentur ignotique longa nocte, Hor. Od. 4, 9, 26. procedam in aciem adversus ignotos inter se ignorantesque, Liv. 21, 43, 18. si ignotis impertibis, fient facilius, Nov. 11. ignotis quid opus concurrere, VFlac. 6, 25. ignotorum hereditates repudiavit, Spart. Adr. 17. u. vgl. Suet. Vesp. 6. — c) prädicativ v. Leb. u. Lebl.: Indiam quaeris Indis quoque ignotam, Curt. 9, 12 (3), 8. perpetuus cuniculus iter praebet in campos, ignotum nisi indigenis, 8, 8 (2), 21. flos in septis secretus nascitur hortis ignotus pecori, Catull. 62, 40. ignota vulgo freti natura erat, Curt. 9, 35 (9), 10. alter religiosus etiam nunc dies, alter in volgus ignotus, Cic. Att. 9, 5, 2. quam (gloriam) nec —, nec ignota rapiet sub nube vetustas, Claud. Prob. et Ol. cons. 32. ipsis usus patet, ignotus est advenis, Curt. 10, 31 (10), 11. militares artes per otium ignotae, Tac. A. 12, 12. ignota tunc adhuc Caesarum potestate, Suet. Tib. 14. nam etiamtum largitio multis ignota erat, Sall. J. 103, 6. si tibi ignotum est nefas, a matre disce, Sen. Herc. Oet. 991. an aliquod es mihi ignotum malum? 1226. tibi ne mea sint ignota incommoda, Catull. 68, 11; ne quid per eos iudici sit ignotum, Quint. 6, 2, 3; — pugnabitis cum exercitu tirone - ignoto adhuc duci suo ignorantique ducem, Liv. 21, 43, 14. Britannos, ignotos antea, Suet. Caes. 25; scribant de te alii vel sis ignota licebit, Prop. 3, 2, 1. ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse, Curt. 4, 52 (14), 3. omnibus ignotus nautis, Nep. Them. 8, 6. u. vgl. Suet. Aug. 94. Gr. 9; — im *Superl.*: ignotissumu'st, vgl. oben Plaut. Rud. 4, 3, 106. inter Avernales haud ignotissima nymphas, Ov. M. 5, 540. plurimis ignotissimi gentibus, Cic. Rep. 1, 17, 26. — 2) der Geburt nach, **von niederer Herkunft, niedrig, gemein**, mediaque in caede virorum raro per ignotos spargentem cernit Achivos tela Parin, Ov. M. 12, 599. dubitabitis, iudices, quin ab hoc ignotissimo Phryge nobilissimum civem vindicetis, Cic. Flacc. 17, 40. ignotissimum quaesturae candidatum nobilissimis anteposuit, Suet. Tib. 42. ignota matre inhonestus, Hor. Sat. 1, 6, 36. naso suspendis adunco ignotos ut me libertino patre natum, 1, 6, 6. fulgente trahit constrictos gloria curru non minus ignotos generosis, 1, 6, 24. — II) von lebenden Wesen = der etw. **nicht kennt, nicht bekannt mit etw.**, quoniam nihil novi, nihil apud ignotos laudemus, AHer. 3, 6, 12. illi artifices corporis simulacra ignotis nota faciebant, Cic. Fam. 5, 12, 7. ignoti faciem eius cum intuerentur, Nep. Ages. 8, 1. virtutis expers verbis iactans gloriam ignotos fallit, Phaedr. 1, 11, 2.

īle, is, *n.*, angenommener Singular zu ilia, Serv. zu Virg. A. 7, 499. Ecl. 7, 26. vgl. ilia z. A.

īleos, i, *m.* (εἰλεός; griech. b. Cels. 2, 1. 4, 20 od. 13), die **Darmgicht**, gravissimum vitium alvi ileos appellatur, Plin. 30, 7 (20), 59. quod

vitium ileos vocatur ab eo, quod intestina locis suis exclusa, quasi obices faciant, Veg. 2, 14, 2. scias eum ileum pati, 2, 20. contra ileum, Plin. 20, 6 (23), 52. 20, 13 (51), 139. hoc et ileo medetur, 30, 7 (19), 55.

ilex, ilĭcis, *f.* (Formen: ilex ilices, ilicem ilices, ilice ilicibus), die **Steineiche**, vgl.: glandem quae proprie intellegitur ferunt robur, quercus, aesculus, cerrus, ilex, suber, u. dann: ilicis duo genera u. s. w., Plin. 16, 6 (8), 19. u. neben andern Bäumen: quae (vitis) nivali pascitur Algido devota quercus inter et ilices, Hor. Od. 3, 23, 9. si quercus et ilex multa fruge pecus, multa dominum iuvet umbra? Epist. 1, 16, 9. sicube magna Jovis antiquo robore quercus ingentes tendat ramos, aut sicubi nigrum ilicibus crebris sacra nemus accubet umbra, Virg. G. 3, 332. percellunt magnas quercus, exciditur ilex, fraxinus frangitur, Enn. A. 194. apta fretis abies, bellis accommoda cornus, quercus amica Jovi tumulos tectura cupressus, ilex plena favis, venturi praescia laurus, Claud. Rapt. Pros. 2, 107. u. vgl. Ov. M. 10, 92 sqq. rapit alta flammas pinus et robur tenax et brevior ilex, Sen. Herc. Oet. 1641. — Verbindungen mit Rücksicht auf Epitheta: forte in eo loco grandis ilex coaluerat inter saxa, paullum modo prona, deinde inflexa atque aucta in altitudinem, Sall. J. 93, 4. artius atque hedera procera adstringitur ilex lentis adhaerens brachiis, Hor. Epod. 15, 5. quos (ursos) - Pyrenaea tegit latebrosis frondibus ilex, Claud. Cons. Stil. 3, 312. sonat icta securibus ilex, Virg. A. 6, 180. ilex tonsa bipennibus, Hor. Od. 4, 4, 57; — fies nobilium tu quoque fontium, me dicente cavis impositam ilicem saxis, Od. 3, 3, 13; aquilo - frangit trementes ilices, Epod. 10, 8. cum per altas impiger ilices praeda citatum cornipedem reges, Claud. Fesc. 1, 10; — lucus - niger ilicis umbra, Ov. F. 3, 295. suberat Pan ilicis umbrae, Tibull. 2, 5, 27. nec non et apes examina condunt corticibusque cavis vitiosaeque ilicis alvo, Virg. G. 2, 453. apud insulam Capreas veterrimae ilicis demissos iam ad terram languentesque ramos convaluisse adventu suo, Suet. Aug. 92; — densā niger ilice lucus, Ov. F. 2, 165. silva fuit - ilice nigra horrida, Virg. A. 9, 381. colle sub Elysio nigra nemus ilice frondet, Ov. Am. 2, 6, 49. fuit ingens monte sub alto regis Dercenni terreno ex aggere bustum antiqui Laurentis opacaque ilice tectum, Virg. A. 11, 849. u. vgl. 6, 208. torrentem patula vitabant ilice solem, Calp. 5, 2. veluti cum putria motis poma cadunt ramis agitataque ilice glandes, Ov. M. 7, 585. pyrā - sub auras erectā ingenti taedis atque ilice secta, Virg. A. 4, 504; iste tibi faciet bona Saturnalia porcus, inter spumantes ilice pastus apros, mit Eicheln, Mart. 14, 70; est lucos Silari circa ilicibusque virentem plurimus Alburnum volitans, Virg. G. 3, 146. ipse coruscis cum fremit ilicibus quantus gaudetque nivali vertice se attollens pater Appenninus ad auras, A. 12, 701. caligantia nigris ilicibus Pangaea tenent, Claud. in Rufin. 1, 337; — nisi me - ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix, Virg. Ecl. 9, 15. garrula limoso prospexit ab ilice perdix, Ov. M. 8, 237. laqueum miseri nectemus ab illa ilice, Calp. 3, 86; — nec de concussa tantum pluit ilice glandis, Virg. G. 4, 81. flavaque de viridi stillabant ilice mella, Ov. M. 1, 111; — mella cava manant ex ilice, Hor. Epod. 16, 47. Aeneas frondenti ex ilice metam constituit signum, Virg. A. 5, 129. ea (civica corona) fit e fronde quernea — : fuit etiam ex ilice, quod genus superiori proximum est, Gell. 5, 6, 12; — libet iacere - sub antiqua ilice, Hor. Epod. 2, 23. sub arguta consederat ilice Daphnis, Virg. Ecl. 7, 1. istic protinus ecce torum fecēre sub ilice Musae, Calp. 6, 61. sub ilice cantat, 3, 26. umbrosa quicunque sub ilice lentas pascit oves, 2, 12. ilice sub nigra pallentes ruminat herbas (iuvencus), Virg. Ecl. 6, 54. litoreis ingens inventa sub ilicibus sus, A. 3, 390.

ilia, *n.* (ohne Singular nach Charis. p. 93, 5., von dem Sing. ile Serv. Virg. A. 7, 499. Ecl. 7, 26, den *Lachm.* Catull. 63, 5. im Sinne des membrum virile statt illa als Conjectur aufgenommen hat, od. ilium, Charis. exc. p. 554, 17; im Gebrauch sind die Formen ilia u. ilibus, aber auch iliis b. Cels. 4, 1; übrigens vgl. PDiac. p. 81, 4. 104, 14.), die **Weichen, Gedärme, Eingeweide**, der **Unterleib** (bei Thieren u. Menschen), vgl.: ipsa autem ilia inter coxas et pubem imo ventre posita sunt, Cels. 4, 1. dolor ad inguina atque ilia pervenit, 7, 18; — decentior equus, cuius astricta ilia, sed idem velocior, Quint. 8, 3, 10. substricta gerens Sicyonius ilia Ladon (Name eines Hundes), Ov. M. 3, 216. o dura messorum ilia! Hor. Epod. 3, 4; — risu dissolvebat ilia sua, Petron. 24, 5. omnium ilia rumpens, Catull. 11, 20. invidiā rumpantur ut ilia Codro, Virg. Ecl. 7, 26. clamant Victoris rupta miselli ilia, Catull. 80, 8; — imaque longo ilia singultu tendunt, Virg. G. 3, 507. u. vgl. Col. 10, 26. ne peccet ad extremum ridendus et ilia ducat., Hor. Ep. 1, 1, 9. tunc ilia ei inspicies: quae si spissis pulsibus duxerit, scito esse tussim ex causa iecinoris, pulmonum vel praecordiorum, sed recentem: si lentis pulsibus ilia duxerit veterem indicat tussim de interioribus, hoc est cet., Veg. 5, 64, 1. huic tanta vis, ut iumentis etiam non tussientibus modo sed ilia quoque trahentibus auxilietur potu, Plin. 26, 6 (15), 29. longis singultibus ilia pulsat, Virg. A. 9, 415; — aurato religans ilia balteo, Sen. Herc. fur. 544. vestis atri funeris exesa cingit ilia, Ag. 760; — subit ilia cuspis, VFlacc. 3, 105. decidit in praeceps, et pondere corporis ornum ingentem fregit suaque induit ilia fractae, Ov. M. 12, 339; — ut valido qui robore tauros sub iuga et invito detorquet in ilia cornu, VFlacc. 4, 685. demisit in ilia ferrum, Ov. M. 4, 119. gladium spoliantis in ima ilia demisit, 12, 440; ter quater exegit repetita per ilia ferrum, 4, 733. actaque multo perque uterum sonitu perque ilia venit harundo, Virg. A. 7, 499; inter ilia coniectum tellure per ilia fixum est (iaculum), Ov. M. 8, 412. illa (hasta) - Antoren latus inter et ilia fugit, Virg. A. 10, 778. u. vgl. VFlacc. 6, 243; ilia subter caecum volnus habes, Pers. 4, 43; tunc concitus ense

Pelorum transfigit adverso, femorum qua fine volutus duplex semiferi conectitur ilibus anguis, Claud. Gigant. 79; — ingustata mihi porrexerat ilia rhombi, Hor. Sat. 2, 8, 30. da Trebio! pone ad Trebium! vis, frater, ab ipsis ilibus? Pers. 5, 135. u. vgl. das Wortspiel auf einen leckerhaften Menschen: tu Hectorem imitaris: ab Ilio nunquam recedis, Marul. mimogr. b. Serv. Virg. A. 7, 499. wobei Servius bemerkt, daß ab ili (od. wohl ab ilio) gemeint sei.

īliăcus, a, um (ileos), **die Darmgicht betreffend**, passio, CAurel. Acut. 3, 17, 171. u. subst. iliaci, 3, 17, 173.

īlĭcet, *Adv.* (aus der Wurzel i in ire u. licet entstanden), ursprünglich eine Formel, deren man sich zu Entlassung einer Versammlung bediente, um die Beendigung derselben anzudeuten, **man kann gehen, ihr könnt gehen**, vgl.: apud veteres significabat „actum est“: olim enim iudex si dare finem agendis rebus voluisset, per praeconem dicebat „ilicet“, hoc est ire licet, id est acta et finita res est, Serv. Virg. A. 2, 424. u. so Donat. Ter. Phorm. 1, 4, 31. Heaut. 5, 2, 20. und: quamdiu consumpto cadavere et collectis cineribus diceretur novissimum verbum „ilicet“, quod ire licet significat, Serv. Virg. A. 6, 215; dah. a) gebraucht, wenn man andeuten will, daß ein längeres Verweilen unnöthig ist, oder wenn man Jemanden von einer Sache fern halten will, **wir können gehen, du kannst gehen, geh weg, geh**, hoc nil est, Phaedria: ilicet: quid hic conterimus operam frustra? Ter. Phorm. 1, 4, 30. ilicet: ne te admisce, Heaut. 5, 2, 21. u. vielleicht gehört hieher: ah tu eloquens es: ilicet, Afran. 215, Worte, die Jem. spricht, „cum quis balbum supra modum disserere conantem laudaret, Charis. p. 200, 27; und auf Verhältnisse übertragen: **weg, fort** mit etw., ilicet parasiticae arti maxumam in malam crucem, ita iuventus iam ridiculos inopes ab se segregat, Plaut. Capt. 3, 1, 9. venales logi sunt illi quos negabam vendere: ilicet: iam meo malo'st quod malevolentes gaudeant, Stich. 2, 2, 66. — b) bei Komikern (vgl. Charis. p. 202, 2), **es ist aus**, non edepol nunc ubi terrarum sim scio, siquis roget, neque miser me commovere possum prae formidine: ilicet: mandata eri perierunt et Sosia, Plaut. Amph. 1, 1, 180. Pl. irascere, si te edentem hic a cibo abigat. Pa. ilicet: pariter hos perire amando video: uterque insaniunt, Curc. 1, 3, 30. actum'st! ilicet! me infelicem et scelestam! Cist. 4, 2, 13. actum'st, ilicet, peristi! Ter. Eun. 1, 1, 9. ipsa'st: ilicet! desine! iam conclamatum'st! 2, 3, 56; auch um anzudeuten, daß es zu spät ist: Ep. quid nunc cessas? conliga! Pe. ilicet! vadimonium ultro mi hic facit, Plaut. Epid. 5, 2, 18. — c) bei neueren Dichtern, **sofort, ohne Weiteres** (vgl. Serv. Virg. A. 2, 758. 8, 223. Charis. p. 200, 27), fugit ilicet ocius euro speluncamque petit, Virg. A. 8, 223. ilicet obruimur numero, 2, 424. ilicet ignis edax summa ad fastigia vento volvitur, 2, 758. ilicet infandum cuncti contra omnia bellum, contra fata deûm perverso numine poscunt, 7, 583. ilicet igne Iovis lapsisque citatior astris tristibus exiluit ripis, Stat. Theb. 1, 92. ilicet herbis pallentes thalamos et stricta cubilia musco deserit, Claud. Prob. et Ol. cons. 211. u. vgl. Epist. 2, 40. MCap. 4, 424.

īlĭcētum, i, *n.* (ilex), der **Steineichen-, Eichenwald**, surgentem focus excipit superba vicini strue cultus iliceti, multa vilica quem coronat olla, Mart. 12, 18, 19.

īlĭceus, a, um (ilex), **eichen**, ornique iliceaeque trabes metuendaque succo taxus, Stat. Theb. 6, 101., bestätigt b. Prisc. I. p. 70, 12.

īlĭco, *Adv.*, s. illico.

īlĭgneus, a, um (ilex), **eichen**, frondem iligneam legito, Cato RR. 5, 7. ilignea tamen (frons) melior est querneā, sed eius generis quod spinas non habet, Col. 6, 3, 7. iligneam frondem bubus recte praebebimus, 11, 2, 83 viridis laurea et iligneae frondes, 6, 3, 5. ilignei querneique frutices, 7, 6, 1. subscudes iligneas adindito, Cato RR. 18, 9. quorum optuma (manubria) sunt ilignea, Col. 11, 2, 92.

īlignus, a, um (ilex), **eichen**, Umber et iligna nutritus glande rotundas curvat aper lances carnem vitantis inertem, Hor. Sat. 2, 4, 40. advehitur cum iligna corona et chlamyde: di vostram fidem! Caecil. 269. lectulos in sole ilignis pedibus faciundos dedit, Ter. Ad. 4, 2, 46. ad puteos aut alta greges ad stagna iubebo currentem ilignis potare canalibus undam, Virg. G. 3, 330. haec clausa feruntur ilignis domibus, Claud. Cons. Stil. 3, 322.

īliōsus, a, um (ilia), **an der Darmgicht leidend**, subst.: Praxagoras et iliosis dandos censet, Plistonicus et coeliacis, Plin. 20, 4 (13), 26.

īlium, ii, *n.*, angenommener Singul. zu ilia, s. ilia.

illā, *Adv.* (ille), 1) **dort**, incubueratque sagittariis, illa rupturus, ni cet., Tac. A. 2, 17. ipsum quin etiam oceanum illa temptavimus, G. 34. et interiectus exercitus Raetiam Juliasque Alpes, [ac] ne pervium illa Germanicis exercitibus foret, obsaepserat, H. 3, 8. terga hostium promittens, si extremo paludis eques mitteretur: solidum illa, H. 5, 18. — 2) **dorthin**, nunc ego me illa per posticum ad congerrones conferam, Plaut. Most. 3, 3, 27. abii illa per angiportum ad hortum nostrum clanculum, 5, 1, 5 forte revertebar festis Vestalibus illa, qua Nova Romano nunc via iuncta foro est, Ov. F. 6, 395.

illăbĕfactus od. **inlabefactus**, a, um, **unerschüttert, unerschütterlich**, ius aliquod faciunt adfinia vincula nobis, quae semper maneant inlabefacta precor, Ov. Pont. 4, 8, 9. hic tenor, haec viridi concordia coepta iuventa venit ad albentes inlabefacta comas, 4, 12, 29.

illābor od. **inlābor**, lapsus sum, labi, **herein- od. hinein-, herab- od. hinabgleiten, -schlüpfen, unvermerkt** wohin **fallen**, a) eig.: linguam autem ad radices eius haerens excipit stomachus, *quo* primum illabuntur ea, quae accepta sunt ore, Cic. ND. 2, 54, 135; — mit *Dat.*: sic fatur notaeque iugis illabitur Aetnae, Claud. Rapt. Pros. 3, 330. coniugis inlabi lacrimis, Lucan. 5, 281. antennis illabitur ebria serpens,

Claud. Cons. Stil. 3, 367. mediaeque minans inlabitur urbi (machina), Virg. A. 2, 240. ad decumum a Mileto stadium lenis inlabitur mari (Maeander), Plin. 5, 29 (31), 113. me truncus illapsus cerebro sustulerat, Hor. Od. 2, 17, 27; — at rapidus fervor, per pingues unguine taedas inlabsus flammis victricibus insonat alveo, Sil. 14, 428; — *abs.*: si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae, Hor. Od. 3, 3, 7. — b) übtr.: si ea sola voluptas esset, quae quasi titillaret sensus, ut ita dicam, et *ad* eos cum suavitate adflueret et illaberetur, Cic. Fin. 1, 11, 39; graviter olim ista vindicabat vetus illa Graecia longe providens, quam sensim pernicies illapsa civium *in* animos malis studiis malisque doctrinis repente totas civitates everteret, Leg. 2, 15, 39; combibat inlabsos ductor *per* viscera luxus, Sil. 11, 400; mit *Dat.*: da pater augurium et animis inlabere nostris, Virg. A. 3, 89. quippe nec ira deûm tantum, nec tela per hostes, quantum sola noces animis inlabsa voluptas, Sil. 15, 94.

illăbōrātus od. **inlăbōrātus**, a, um, **unbearbeitet**, od. **ohne Mühe und Arbeit bereitet, erworben**, terra ipsa fertilior erat inlaborata et in usus populorum non diripientium larga, Sen. Ep. 14, 2, 40 (90); — simplex atque illaborata oratio, Quint. 4, 1, 60. haec omnia fluunt illaborata, 10, 1, 111. fructus illaborati offerunt sese, 12, 10, 79. ut virtutem obviam et illaboratam habeamus, 12, 2, 2.

illăbōro od. **inlăbōro**, āre, **sich abarbeiten**, ingemere agris, inlaborare domibus, suas alienasque fortunas spe metuque versare, Tac. G. 46.

illāc, *Adv.*, 1) **dort**, im Ggsß. zu hac, s. I, 3. p. 1174 sq. — 2) **dorthin**, terras licet, inquit, et undas obstruat: at caelum certe patet: ibimus illac, Ov. M. 8, 185. angiporto illac per hortum transiit clam, nequis se videret huc ire familiarium, Plaut. Trin. 3, 3, 151. Styx nebulas exhalat iners, umbraeque recentes descendunt illac simulacraque functa sepulcris, Ov. M. 4, 434. illac fuga, inquit, et caedes vertit, ubi sacram Dianae feram iacentem videtis: hinc victor Martius lupus - gentis nos Martiae et conditoris nostri admonuit, Liv. 10, 27, 9; übtr.: verum tamen haec video: cum homine audacissimo paratissimoque negocium esse, omnes damnatos, omnes ignominia adfectos, omnes damnatione ignominiaque dignos illac facere, Cic. Att. 7, 3, 5.

illăcĕrābĭlis od. **inl-**, e, **unzerreißbar, unverwüstlich** (ἄῤῥηκτος), nobile Gargeni spolium, quod rege superbus Boiorum caeso capiti inlacerabile victor aptarat, pugnasque decus portabat in omnes, Sil. 5, 137.

illăcessītus od. **inl-**, a, um, **ungereizt, unangefochten**, in latere Chaucorum Chattorumque Cherusci nimiam ac marcentem diu pacem inlacessiti nutrierunt, Tac. G. 36. u. vgl. Agr. 20.

illacrĭmābĭlis od. **inl-**, e, **thränenlos**, d. i. der, um den man Thränen vergießt, omnes illacrimabiles urgentur ignotique longa nocte, Hor. Od. 4, 9, 26. od. der keine Thränen vergießen kann, non si trecenis quotquot eunt dies, amice, places illacrimabilem Plutona tauris, 2, 14, 5.

illacrĭmo od. **inlacrimo**, āvi, ātum, āre (vgl. illacrimor), **bei** od. **über etw. Thränen vergießen, weinen, etw. beweinen**, a) v. Leb., mit *Dat.*: inlacrimat fractae nequidquam casibus urbis, Sil. 2, 476. et ipse illacrimasse dicitur sorti humanae, Liv. 45, 4, 2. Alexander fortunae Darei et pietati earum (mulierum) illacrimasse fertur, Curt. 3, 30 (12), 6. aerumnis eius illacrimans, Amm. 22, 9, 4. qui morti innocentis, qui meo infelici errori unus illacrimasti, Liv. 40, 56, 6. filii quoque Mithridatis, quod caedibus parentum illacrimaverant, trucidati sunt, Tac. A. 12, 47. facto sceleri inlacrimant, Sil. 2, 619. iustis suppliciis inlacrimavit et ingemuit, Suet. Vesp. 15; nec mala te reddunt mitem placidumve iacenti nostra, quibus possint inlacrimare ferae, Ov. Trist. 5, 8, 5; — *absol.*: inlacrimat Venus, Sil. 5, 504. ceterum et inlacrimavit et vicem suam conquestus est, Suet. Aug. 66. inlacrimasse dicitur partim gaudio tantae perpetratae rei, partim vetusta gloria urbis, Liv. 25, 24, 11. sic ait inlacrimans, Virg. A. 9, 303. 11, 29. — b) v. Lebl.: si praeter haec oculi quoque lumen refugiunt et illacrimant, **thränen**, Cels. 2, 6, 6. aut fons illacrimet putei non sede profunda, ne cet., **Wasser abfließen lassen**, Col. 10, 25. maestum inlacrimat templis ebur aeraque sudant, **thränen**, Virg. G. 1, 480.

illacrĭmor od. **inlacrĭmor**, atus sum, ari (vgl. illacrimo), **bei** od. **über etw. Thränen vergießen, weinen, etw. beweinen**, mit *Dat.*: quid dicam de Socrate, cuius morti illacrimari soleo Platonem legens, Cic. ND. 3, 33, 82; mit *Acc.*: eiusque mortem inlacrimatum Alexandrum exequiasque benigne prosecutum, Justin. 11, 12, 6; — *abs.*: si paulum potes, illacrimare, Hor. Sat. 2, 5, 103. aspexisse lacertos suos dicitur illacrimansque dixisse: at cet., Cic. Sen. 9, 27.

illactĕnus, *Adv.*, **insofern**, navitas precum eius harum commiseritum esse illactenus, ut cet., Gell. 16, 19, 11.

illacueo od. **inlacueo**, āre, s. illaqueo.

illăesĭbĭlis od. **inl-**, e, **unverletzbar**, KS.

illaesus od. **inlaesus**, a, um, **unverletzt, unversehrt**, inlaesum corpus veste deposita ostentante, Suet. Claud. 16. ut satis illaesos miranti praebuit artus, Ov. M. 12, 489. valetudine prosperrima usus est, tempore quidem principatus paene toto prope inlaesa, Suet. Tib. 68. malum late solet inmedicabile cancer serpere et inlaesas vitiatis addere partes, Ov. M. 2, 825. cadit ardua fagus, Chaoniumque nemus brumaeque inlaesa cupressus, Stat. Theb. 6, 98; — tertia ruricolas Cereris, iustissima turba quae venit ad manes, et fraudum inlaesa veneno, Sil. 13, 535. nuper ab aspide calcata percussus utrem aceti ferens quotiens deposuisset sentiebat ictum, alias inlaeso similis, Plin. 23, 1 (27), 56. huc venit insanis natum complexa lacertis, et secum e celso mittit in alta iugo: excipit illaesos Panope, Ov. F. 6, 499; — tunc veniat licet ad casses, illaesus abibit - aper, Tibull. 4, 3, 17. qui

per ferrum et ruinas et ignes illaesus et indemnis evasit! Sen. Ep. 1, 9, 19. gallinam conspicui candoris sedenti aquila ex alta abiecit in gremium inlaesam, Plin. 15, 30 (40), 136. hinc Clusina petat? postremo ad moenia Romae inlaesus contendat iter? Sil. 5, 125. aetherius aquila puerum portante per auras illaesum timidis unguibus haesit onus, Mart. 1, 6, 1 sq.

illaetābĭlis od. **inl-**, e, **unerfreulich, traurig**, hinc Drepani me portus et inlaetabilis ora accipit, Virg. A. 3, 707. arrectasque impulit aures – inlaetabile murmur, 12, 619. onus inlaetabile matris, Stat. Theb. 5, 633. grave et inlaetabile munus, 3, 706. quicunque hymen funestus, illaetabilis, Sen. Troad 865. ibique illaetabile portentum offendit, Amm. 23, 2, 7. omen illaetabile visum est, 23, 5, 6.

illapsus od. **inlapsus**, *Abl.* u, *m.*, **das Hineingleiten, -dringen, das unerwartete Hineinfallen**, ne praecludatur humoris illapsus atque exitus, Col. 2, 2, 11. at gregis (der Elephanten) inlabsu fremebundo territus acres expavit moles Rhodanus, Sil. 3, 463.

illaqueatum (inl-) alii pro vincto utuntur (also von illaqueo) alii pro soluto (also von dem negat. in u. laqueatus), PDiac. p. 113, 9.

illăqueo od. **inlăqueo**, ātum, āre, **verstricken**, callidus inlaqueat volucres aut pedicis dolus aut maculis, Prud. Cath. 3, 41. u. übtr.: cur inlacuetur hic? Pacuv. 210. munera navium saevos illaqueant duces, Hor. Od. 3, 16, 15. illaqueatus iam omnium legum periculis, irretitus odio bonorum omnium, exspectatione supplicii iam non diuturna implicatus, Cic. Har. resp. 4, 7.

illātābĭlis od. **inl-**, e, **von dem was keine Breite hat**, γραμμή, inquit (Euclides), est μῆκος ἀπλατές, quod exprimere uno verbo non queas, nisi audeas dicere inlatabile, Gell. 1, 20, 9.

illătebro od. **inl-**, āre, **in Schlupfwinkel verbergen**, „arma, inquit (Q. Claudius Quadrigar.), plerique abiciunt atque inermi inlatebrant se": inlatebrant verbum poëticum visum est, sed non absurdum neque asperum, Gell. 17, 2, 3.

illātĕnus, *Adv.*, **insofern**, ipsas mulieris litteras illatenus qua dixi legendas praebebat, Apul. Mag. 82.

illātio od. **inlātio**, ōnis, *f.* (infero), 1) **das Herein-, Hineinbringen, -tragen, -schaffen**, das Begraben, mortui, Ulp. Dig. 11, 7, 2. §. 3. — 2) **das Beibringen, -tragen**, sensimus auctas illationes: vos addita tributa nescitis, Beiträge, Auflagen, Cassiod. Var. 2, 16; übtr. **das Anthun, Zufügen**, stupri, Paul. Sent. 5, 4. §. 1. u. philos. vom letzten Satz eines Schlusses, Apul. Dogm. Plat. 3. p. 34. öft. MCap. 404.

illātīvus od. **inl-**, a, um, **die Schlußfolge betreffend**, Apul. Dogm. Plat. 3. p. 34. öft. particulae (nämlich quamquam, quamvis, etsi, tametsi), Plin. b. Diom. p. 416, 18.

illātor od. **inl-**, ōris, *m.*, **der etw. zufügt**, iniuriae, Boëth.

illatro od. **inlatro**, āre, **bei etw. bellen, etw. anbellen**, perque cavas terrae, quas egit carmine, rimas manibus illatrat regnique silentia rupit, Lucan. 6, 728. u. *absol.*: iuxta, nonne vides? neque enim leviora domantur delicta, inlatrat ieiunis faucibus Orthrus, Sil. 13, 845.

illātus od. **inlātus**, a, um, *Ptcp.*, s. infero.

illaudābĭlis od. **inl-**, e, **unlöblich, unrühmlich, nicht nennenswerth**, iuvat heu, iuvat inlaudabile carmen fundere et incompte miserum laudare dolorem, Stat. Silv. 5, 5, 33. is inlaudatus autem est, quasi inlaudabilis, qui neque mentione aut memoria ulla dignus neque umquam nominandus est, Gell. 2, 6, 17.

illaudandus od. **inl-**, a, um, **nicht lobenswerth**, facta plebis, Tert. adv. Marc. 3, 6.

illaudātus od. **inlaudātus**, a, um, 1) **ruhmlos**, Sorium miseret, qui sorte pudenda in morem pecudum effudēre cubilibus atris inlaudatam animam, Sil. 14, 630. memorandaque facta relinquens gentibus atque ipsi non inlaudata Tonanti, Stat. Theb. 11, 10. admirante nullo inlaudatus ingloriosus subit portum, Plin. Ep. 9, 26, 4. — 2) **unlöblich, bar alles Lobes**, quis aut Eurysthea durum aut inlaudati nescit Busiridis aras? Virg. G. 3, 5. u. vgl. Gell. 2, 6, 3. u. 9.

illautus od. **inlautus**, a, um, **ungewaschen, nicht abgewaschen**, nam quae lauta est, nisi perculta est, meo quidem animo quasi inlauta est, Plaut. Poen. 1, 2, 23. inauratae atque inlautae mulieris, Titin. 1. cum tonsis (ovibus) inlautis adhaesit sudor, Virg. G. 3, 443. u. vgl. illotus, illutus.

ille, illa, illud, *Pron. demonstr.* (archaist. Genit. illi st. illius, Cato frg. p. 59, 5. u. *Dat. sing. fem.* illae st. illi, Cato RR. 154; in prosod. Beziehung vgl. *Corssen* üb. Aussprache II. p. 76 ff.), **jener, jene, jenes**, weist im Gegensatz zu hic und iste auf das im Raum, in der Zeit und in der Vorstellung Entferntere hin. 1) Allgemeiner Gebrauch, 1) neben Substantiven od. mit Adjectiven verbundenen Substantiven, vor denen es in der Regel zu stehen kommt: „quis" inquit, „*ille* locus" digitoque ostendit et „insula nomen quod gerat illa, doce", Ov. M. 8, 573. ille insolens autem ut fastidit carnifex! Turpil. 101. T. Manlius Torquatus bello Gallico filium suum – necari iussit, atque ille egregius adulescens immoderatae fortitudinis morte poenas dedit, Sall. C. 52, 39. „num sacer ille mea traiectus cuspide serpens" Cadmus ait „fuerat?" Ov. M. 4, 571; *illa* aetas magis ad haec utenda idonea est, Ter. Heaut. 1, 1, 81. attat hoc illud est, hinc illae lacrumae, haec illa'st misericordia, Andr. 1, 1, 125; *illud* mihi vitium'st maxumum, Hec. 1, 2, 37. illud magnificentissimum factum proprium Thrasybuli, Nep. Thras. 1, 5; nec se metitur ad *illum*, quem dedit haec (paupertas) posuitque modum, Juv. 6, 358; ille, qui *illam* amavit fidicinam, Ter. Phorm. 1, 2, 59. usque dum ille vitam illam colet inopem, Heaut. 1, 1, 84; *illud* mihi argentum rursum iube rescribi, Phorm. 5, 8, 28. illud meritis clarum – inviti vidēre caput, Ov. M. 15, 613; si detur mihi, ut ego unguibus facile *illi* in oculos involem venefico, Ter. Eun. 4, 3, 6. Andriae *illi* id erat nomen, Andr. 1, 1, 59. anui illi prodita abs te filia'st planissume, Heaut. 4, 1, 26; quia nostro consilio ac periculo sese in *illa* vita atque otio conservatos putant, gravius etiam de nobis queruntur, Cic. Rep. 1, 3, 6;

non *illo* litore surgunt tam validi fluctus, Lucan. 5, 617. veniebat ab illo universae Galliae bello, Hirt. BG. 8, 51, 1. qui illo tempore vixerunt, Vell. 1, 3, 2. illoque aliisque temporibus Jugurthini belli, Sall. J. 100, 5; *illae* mulieres sunt ferme ut pueri levi sententia, Ter. Hec. 3, 1, 32. hinc illae lacrumae, Andr. 1, 1, 99; et *illa* suo totiens cum pectore iuncta indevitato traiecit pectora telo, Ov. M. 2, 604; *illis* crucibus - nunc referam gratiam, Ter. Eun. 2, 3, 92; „sub *illis* montibus" inquit „erunt" et erant sub montibus illis, Ov. M. 2, 702. — 2) *absol.*: horum *ille* nihil egregie praeter cetera studebat, Ter. Andr. 1, 1, 31. excludor, ille recipitur, Eun. 1, 2, 79. u. vgl. Adelph. 1, 1, 19. Hec. 1, 2, 24. Phorm. prol. 18. Virg. Ecl. 1, 7. 9. Ov. M. 8, 497. 9, 615. 620. 10, 336. tum ille „immo vero" inquit „Sulpici, rogemus cet., Cic. dOr. 1, 21, 98. ille huic spei destinatus, Quint. 1, 1, 7. ad eum filiam eius adduxit, ut ille insperato aspectu complexuque si non omnem, at aliquam partem maeroris sui deponeret, Cic. Sest. 3, 7; quod ille - compersit miser, id *illa* universum abripiet, Ter. Phorm. 1, 1, 11. quod si sciissem, illa huc maneret potius, tu hinc isses, Hec. 2, 1, 25. u. vgl. Eun. 2, 3, 51. Adelph. 3, 4, 42; *illud* durum, Phorm. 2, 1, 8. quid illud mali'st? Eun. 3, 4, 9. di illum perduint, Hec. 3, 4, 27. Ph. at quem virum! quem ego viderim in vita optumum. Ge. videas te atque illum, ut narras, Phorm. 2, 3, 20. u. vgl. Heaut. 1, 1, 100. Adelph. 1, 2, 17; minis viginti tu *illam* emisti, Adelph. 2, 1, 37. u. vgl. Andr. 2, 2, 34. Hec. 1, 2, 67. Eun. 2, 1, 17; vereor ne *illud* gravius Phaedria tulerit, Eun. 1, 2, 1. u. vgl. Heaut. 3, 1, 78; ille indotatam virginem daret illi? Ter. Phorm. 1, 2, 71. haec quom illi, Micio, dico, tibi dico, Adelph. 1, 2, 16. u. vgl. Hec. 1, 2, 20. Heaut. 1, 1, 86; iam dudum *illi* (Thaidi) facile fit quod doleat, Eun. 3, 1, 58; capias tu *illius* vestem, Eun. 2, 3, 79. u. vgl. Heaut. prol. 33. Adelph. 2, 3, 8. de illius Alexandrea discessu nihil adhuc rumoris, Cic. Att. 11, 18, 1. o multum miseri meus illiusque parentes, Ov. M. 4, 155; *illius* (puellae) dices culpa factum? Ter. Hec. 2, 1, 35; quid *illo* facias? Heaut. 3, 3, 76. ita tum discedo ab illo, ut qui cet., Andr. 1, 1, 121. pro illo te deducam, Eun. 2, 3, 80. insaniam profecto cum illo, Adelph. 1, 2, 67. u. vgl. Hec. 4, 4, 96. tabuit ex illo dementer amoribus usa, Ov. M. 4, 259. de illo iam finem faciam dicundi mihi, Ter. Phorm. prol. 22. quem enim auctorem de illo locupletiorem Platone laudare possumus? Cic. Rep. 1, 10, 16; ea res multo maxime diiunxit illum ab *illa*, Ter. Hec. 1, 2, 86. u. vgl. Adelph. 2, 4, 20; id viso tun' an *illi* insaniant, Andr. 3, 3, 3. u. vgl. Eun. 1, 2, 109. Heaut. prol. 21. Adelph. prol. 17. Phorm. 4, 3, 71. Cic. Flacc. 22, 52. ubi *illae* sunt? Ter. Phorm. 5, 1, 22. u. vgl. Heaut. 2, 3, 2; subsensi id quoque, *illos* ibi esse, 3, 1, 63. u. vgl. Eun. 4, 7, 18. Phorm. 1, 2, 76. Adelph. 5, 3, 23; ubi *illas* nunc ego reperire possim, cogito, Phorm. 4, 5, 15. u. vgl. Adelph. 3, 4, 52; aperte resistere non poterant, quin *illa* et alia talia placere sibi faterentur, Sall. J. 40, 2; quin et ipse *illis* pro sua fide et humanitate consuluit et eis vicissim percarus et iucundus fuit, Cic. Scaur. 17, 39; abi dum tu, Dromo, *illis* (ancillis) obviam, Ter. Heaut. 2, 3, 8; non decurrebant ad schemata, sed faciebant *illis* locum etiam, Quint. 9, 2, 79; observabam mane *illorum* servolos, Ter. Andr. 1, 1, 56. u. vgl. Heaut. 1, 1, 14. Hec. 1, 1, 10. ut pars hominis est manus, eius digiti, illorum quoque articuli, Quint. 7, 10, 7; una *illarum* interea propere praecurrit, Ter. Hec. 3, 3, 11; quod in opere faciundo operae consumis tuae, si sumas in *illis* exercendis, plus agas, Ter. Heaut. 1, 1, 21. nam ego, quae sunt oratori cum illis communia, non mutuor ab illis: isti, quae de his rebus disputant, oratorum esse concedunt, Cic. dOr. 1, 13, 55.

II) Besonderer Gebrauch, 1) mit anderen Pronominibus verbunden, u. zw. zunächst mit *ego* u. *tu* zur Hervorhebung der Person: ille ego Romanus vates - ignoscite, Musae! — Sarmatico cogor plurima more loqui, Ov. Trist. 5, 7, 55. ille ego sum, lignum qui non admittar in ullum, ille ego sum, frustra qui lapis esse velim, Pont. 1, 2, 35. ille ego liber, ille ferox tacui, M. 1, 757. u. vgl. Sil. 10, 288. illa ego, quae tibi sum nunc denique barbara facta, nunc tibi sum pauper, nunc tibi visa nocens, cet., Ov. Her. 12, 105. ego ille quem nosti apros tres et quidem pulcherrimos cepi, Plin. Ep. 1, 6, 1; tunc ille Aeneas, quem Dardanio Anchisae alma Venus Phrygii genuit Simoentis ad undam? Virg. A. 1, 617; — ubi illa *tua* paulo ante sapiens virginali' modestia? Enn. trag. 77. *nostrum* illud ὑπόμνημα quum legeret, Cic. Att. 2, 1, 2. u. vgl. Quint. 11, 3, 3; — *huic* illi legato, huic publico testi patronum suum - L. Flaccum mactandum civitatis testimonio tradidissent? Cic. Flacc. 22, 52. hunc illum numine deûm destinari credebant, Tac. A. 14, 23; — ille *ipse* astat, Naev. 26. ille imprudens ipse suus fuit accusator, Nep. Lys. 4, 3. ille ipse populus, Alc. 6, 4. illi ipsi custodes, Dion. 9, 6. in illo ipso loco, Cic. dOr. 2, 40, 170. illo ipso die, Suet. Cal. 57. illa ipsa rerum humanarum domina, Fortuna, Cic. Marcell. 2, 7; quorum omnium causas si a Chrysippo quaeram, ipse ille divinationis auctor numquam illa dicet facta fortuito, Cic. Div. 2, 28, 61 erat etiam Metrodorus, qui cum illis una ipsum illum Carneadem diligentius audierat, dOr. 1, 11, 45. ipsum illum tribus proxumis annis adoptatione in regnum pervenisse, Sall. J. 11, 6. ipsoque illo grave vulnus habebat tempore, Ov. M. 4, 207. ipsa illa ex tempore dicendi facultas, Quint. 10, 3, 2. nam ipsum quidem illud etiam sine cognitione iuris, quam sit bellum cavere malum, scire possumus, Cic. dOr. 1, 58, 247; — quum rex iniustus esse coepit, perit illud ilico genus, et est *idem* ille tyrannus, deterrimum genus et finitimum optimo, Cic. Rep. 1, 42, 65. idem ille Meneclidas, Nep. Epam. 5, 5. eidem illi Eumolpidae sacerdotes, Alc. 6, 5. idem illud tempus, Quint. 11, 2, 43; ab illo eodem vita privatus dicitur, Nep. Reg. 3, 4. hic est enim ille vultus semper idem, quem Xanthippe praedi-

care solita in viro suo fuisse Socrate, Cic. Tusc. 3, 15, 31. nec mihi ipse ille animus idem meus vobis non incognitus defuit, post red. in sen. 13, 33. extrahit illud idem calido de vulnere telum, Ov. M. 12, 119; — imperatori nobilitas - invidiae esse: at illi *alteri* generis humilitas favorem addiderat, Sall. J. 73, 4; — *quod* illud corpus mente concipiam, cuius cet., Quint. 8, 4, 24; — avebant visere, *quis* ille tot per annos opes nostras sprevisset, Tac. A. 12, 36. quem illum tanta superbia esse, ut aeternitatem famae spe praesumat? 11, 7. in ea aetate, cuius auctoritas tueretur, quidquid illud et qualecumque tribuisset, 14, 55; — ni mirum hic is est, ille *talis*, ille vir tantis opibus praepotens? Poët. b. Charis. p. 284, 14 (inc. fab. 150). u. vgl. Ter. Eun. 1, 2, 81; *tantam* illam contumeliam sibi ab Cicerone impositam, Sall. C. 48, 9. — Dagegen: non dicam illinc *hoc* signum ablatum esse *et illud*: hoc dico cet., dieses und jenes, das eine und andere, Cic. II. Verr. 1, 20, 53. quid ad te, de cute quid faciant *ille vel ille* sua? der oder jener, Mart. 7, 10, 1. credo - quaesisse num *ille aut ille* defensurus esset, Cic. SRosc. 21, 59. commendo vobis *illum et illum*, ut vestro suffragio suam dignitatem teneant, den und den, Suet. Caes. 41; über die Gegenüberstellung von *hic* - *ille* od. *ille* - *hic*, vgl. I. 3. p. 1170 fg.

2) zur Wiederaufnahme eines Begriffes, um denselben mit Rücksicht auf ein neues od. im Gegensatz zu dem vorigen od. folgenden beigelegtes Prädicat hervorzuheben, rectius occupat nomen beati, qui deorum muneribus sapienter uti duramque callet pauperiem pati peiusque leto flagitium timet, non ille pro caris amicis aut patria timidus perire, Hor. Od. 4, 9, 46. arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris Italiam fato profugus Laviniaque venit litora, multum ille et terris iactatus et alto vi superûm, Virg. A. 1, 1 sq. u. vgl. Grat. Cyn. 269—274. Stat. Theb. 5, 403 sqq. habebat inimicum C. Marium, conservatorem patriae, sextum iam illum consulatum gerentem, Cic. Sest. 16, 37. habere certos locos, qui, ut litterae ad verbum scribendum, sic illi ad causam explicandam statim occurrant, dOr. 2, 30, 130; — precio ac mercede ducuntur, quae sordidissima est illa quidem ratio et inquinatissima et his, qui ea tenentur, et illis qui ad eam confugere conantur, Off. 2, 6, 21; philosophi quidam, minime mali illi quidem, sed non satis acuti, 3, 9, 39. nihil perfertur ad nos praeter rumores de oppresso Dolabella, satis illos quidem constantes, sed adhuc sine auctore, Fam. 12, 9, 1. tristitia autem et in omni re severitas habet illa quidem gravitatem, sed cet., Am. 18, 66. ille enim occurentia nescio quae comminiscebatur: hi autem ponunt illi quidem prima naturae, sed cet., Fin. 4, 16, 43. Q. Mucius enucleate ille quidem et polite, ut solebat, nequaquam autem ea vi atque copia, quam genus illud iudicii et magnitudo causae postulabat, Brut. 30, 115. novitates autem si spem adferunt, ut - fructus appareat, non sunt illae quidem repudiandae, vetustas tamen suo loco conservanda, Am. 19, 68; vgl. noch: illa enim, quae sunt a nobis bona corporis numerata, complent ea quidem beatissimam vitam, sed ita, ut sine illis possit vita beata consistere, Fin. 5, 24, 71.

3) zur Hinweisung auf Allbekanntes, auf das man sich theils wegen seiner Macht und Bedeutung, theils wegen seiner rühmlichen od. berüchtigten Eigenschaften durch bloße Hindeutung berufen kann: ita ille faxit Juppiter, Plaut. Most. 2, 1, 51. pater ille deorum, Sil. 3, 181. ille opifex rerum, mundi melioris origo, Ov. M. 1, 79. mit Bezug auf: quisquis fuit ille deorum, *vs.* 32; ille canor mulcendas natus ad aures tantaque dos oris, Ov. M. 5, 561; — timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi nominis, Aeacides, Ov. M. 12, 612. ex suo regno sic Mithridates profugit, ut ex eodem Ponto Medea illa quondam profugisse dicitur, Cic. Pomp. 9, 22. Antipater ille Sidonius, dOr. 3, 50, 174. Xenophon, Socraticus ille, 2, 14, 58. M. Favonius, ille Catonis aemulus, Suet. Aug. 13. Pittacus ille, Nep. Thras. 4, 1. ortus a Pylaemene illo, quem Homerus Troico bello a Patroclo interfectum ait, Dat. 2, 2. Magno illi Alexandro - simillimus, Vell. 2, 41, 1. Gorgiam - non illum Leontinum, Quint. 9, 2, 102. ne ille quidem doctor, 10, 2, 21. illi eloquentes, 7, 1, 43. u. vgl. die oben gegebenen Stellen in Verbindung mit ego u. tu; — Suguntum illam (urbem), fide et aerumnis inclutam, Mel. 2, 6, 6. versum illum Homeri retulit ex secunda rhapsodia, Nep. Dion. 6, 4. Fabricii fuga illa, Quint. 6, 3, 40. tumor ille inanis, Quint. 2, 10, 7; daher auch neben der zweiten Person: ille igitur tantorum victor, Achille, vinceris a timido Graiae raptore maritae! Ov. M. 12, 608. at nunc aeterna silentia Lethes ille canorus habes, Stat. Silv. 2, 4, 8. verum o iam redeunt Phrygibus si numina tuque ille ades auguriis cet., VFlacc. 2, 485. ille efferatus, castus, intactus, rudis, mihi te reservas? Sen. Hipp. 923.

4) zur Hinweisung auf Fernerliegendes mit näherer Bestimmung a) durch Relativsätze: quantum ille potuit cogitare commode, qui orationem hanc scripsit, Ter. Heaut. prol. 14. ille aper, in nostris errat qui maximus agris, ille mihi feriendus aper, Ov. M. 3, 714. hic est ille gurdus, quem ego me - excepisse tibi narravi, Laber. 13. si illum obiurges, vitae qui auxilium tulit, quid facias illi, qui dedit damnum aut malum? Ter. Andr. 1, 1, 116. patrem eius, illum qui Ti. Gracchi conatus perditos vindicavit, nullam comitatem habuisse sermonis, Cic. Off. 1, 30, 109. eam laudem hic ducit maxumam, quom illis placet, qui vobis universis et populo placent, Ter. Adelph. prol. 18. u. vgl. Phorm. 5, 8, 30. illis non accedo, qui existimant cet., Quint. 9, 2, 24. u. vgl. 9, 2, 39; pilaeque illae, in quibus devotio fuerat scripta, in mare praecipitatae, Nep. Alc. 6, 5. existumabitis, qualis illa pax aut deditio sit, ex qua - in rem publicam damna atque dedecora pervenerint, Sall. J. 31, 19. in Chersoneso omnes illos quos habitarat annos perpetuam obtinuerat dominationem, Nep. Milt. 8, 3. ab incenso Capitolio illum esse vicesimum annum, quem saepe ex prodigiis haruspices respondissent bello civili cruentum fore, das sei jenes zwan-

zigste Jahr, von welchem u. s. w., Sall. J. 47, 2. u. vgl.: proinde parati intentique essent signo dato Romanos invadere: illum diem aut omnes labores et victorias confirmaturum aut maxumarum aerumnarum initium fore, 49, 3; illud falsum'st, quod volgo audio dici, Ter. Heaut. 3, 1, 12. illa, quae antehac facta sunt, omitto, Adelph. 1, 2, 6. sed haec et his similia - haud in magno equidem ponam discrimine: ad illa mihi pro se quisque acriter intendat animum, quae cet., Liv. praef. 8 sq. — b) durch Conjunctionen u. dgl.: nam illa magis antiqua praetereo, *quod* cet., Cic. Cat. 1, 1, 3. illud observatione dignius, quod hic ipse honestus ornatus materiae genere decet variatus, Quint. 8, 3, 11; illa vero iucundissima, *si* contingat aliquod ex adversario ducere argumentum, ut si dicas cet., Quint. 6, 1, 4; illud quoque differens vocant, cum genere in species diducto species ipsa discernitur, 5, 10, 61; illud vide, *ut* in ipso articulo oppressit, Ter. Adelph. 2, 2, 20. u. dagegen: effecit etiam illud locorum praeoccupatione, ut equitatu potius dimicaret - quam peditatu, Nep. Eum. 3, 6. illud profecto perficiam, quod in tanto et tam insidioso bello vix optandum videtur, ut neque bonus quisquam intereat paucorumque poena vos omnes salvi esse possitis, Cic. Cat. 2, 13, 28. illud te ad extremum et oro et hortor, ut tamquam poetae boni et actores industrii solent, sic tu in extrema parte et conclusione muneris ac negocii tui diligentissimus sis, I. QFratr. 1, 16, 46. in testamentis et illa accidunt, ut cet., Quint. 7, 6, 9; multoque magis illud timeo, *ne* mihi sit invidiosum aliquando, quod illum emiserim potius quam quod eiecerim, Cic. Cat. 2, 7, 15. illud quidem maximi laboris, ne laborata videantur, Quint. 9, 4, 144; — durch den *Conjunct.*: illud moneo iuxta hostem castra habeas nautica, Nep. Alc. 8, 5; — durch *Frag*sätze: illud autem ne quis admiretur, quonam modo cet., Cic. dOr. 3, 50, 195. illud addubitat, utrum - an, Nep. Con. 5, 4; — durch den *Acc.* u. *Inf.*: gratissimumque illud, si -, illum Graeciam bello oppressurum, Nep. Them. 10, 2. hoc illud est praecipue in cognitione rerum salubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta in inlustri posita monumento intueri, Liv. praef. 10. illud adhuc adiicio, πάθος atque ἦθος esse interim ex eadem natura, Quint. 6, 2, 12; od. durch den *Inf.*: at illa multo optuma rei publicae doctus sum, hostem ferire, praesidia agitare, cet., Sall. J. 85, 33. u. vgl. C. 20, 14. J. 31, 2. 85, 5. illa quoque sunt communia, conciliare, narrare, cet., Quint. 3, 4, 15.

5) absoluter Gebrauch des Neutr. illud, a) im Allg.: et libertorum primi et medicorum intimi venēre, sive cura illud sive inquisitio erat, Tac. Agr. 43. qui dicat pro illo „ne feceris“: non feceris, Quint. 1, 5, 50; — attat hoc illud est, Ter. Andr. 1, 1, 98. hoc illud, germana, fuit? Virg. A. 4, 675. hoc illud esse dictitantes, quod aera militibus sint constituta, Liv. 5, 2, 3; — scitum est enim illud Catonis, ut multa, jener Ausspruch, Gedanke, Cic. Am. 24, 90. ut honestum illud Solonis sit, quod ait versiculo quodam, Sen. 14, 50. an hoc eiusdem modi est, quale Pherecydeum illud, quod est a te dictum? Div. 2, 13, 31. illud Virgilianum, Quint. 1, 3, 13. unde ergo illud, Cic. Tusc. 1, 15, 34. quo nomine non est mirandum, quod saepe illud usurpat: οἷοι νῦν βροτοί εἰσιν, Vell. 1, 5, 3; — sed suum illud, nihil ut affirmet, tenet ad extremum, seinen Grundsatz, Cic. Tusc. 1, 42, 99; — nunc illud est, *quom*, si omnes omnia sua consilia conferant atque huic malo salutem quaerant, auxili nil adferant, quod mihique eraeque filiaeque erili'st, jener Zustand, Ter. Adelph. 3, 2, 1. u. so: secutum est illud occiso Caesare, cum res publica penes Brutos videretur esse cet., Nep. Att. 8, 1. — b) illud mit *Genit.*: illud horae, Suet. Ner. 26. illud aetatis, Galb. 14. — c) *ex illo*, seitdem: ex illo fluere ac retro sublapsa referri spes Danaûm, Virg. A. 2, 169. solis ex illo vivit in antris, Ov. M. 3, 394. scilicet ex illo Junonia permanet ira, quo bos ex homine est, ex bove facta dea, Her. 14, 85. — d) *illa*, *illo* u. *illi*, Adverb., s. besonders.

illĕcebra od. **inlĕcebra**, ae, *f.* (illicio), 1) die Anlockung, Lockung, der Reiz, die Verlockung, Verführung, a) im Allg. α) abstract, mit *obj. Genit.*, im Singul.: iam vero quae tanta umquam in ullo homine iuventutis illecebra fuit quanta in illo? für die Jugend, Cic. Cat. 2, 4, 8; — quod caput est audaciae, iudices, quis ignorat maximam illecebram esse peccandi impunitatis spem? zum Sündigen, Mil. 16, 43 nam et voluptate capiuntur omnes, quae etsi est illecebra turpitudinis, tamen habet quiddam simile naturali bono, Leg. 1, 11, 31. inlecebram stupri principio eam savium posco, Plaut. Cas. 5, 2, 13; — im Plural: an vero voluptates corporis expetendae, quae vero et graviter a Platone dictae sunt illecebrae et escae malorum? Cic. Hortens. frg. 1, 21. p. 284; — mit *subj. Genit.*, im Singul.: oportuit nos dicere, quid de istiusmodi ad mirationum fallaci inlecebra sentiremus, qua plerumque capiuntur et ad perniciem elabuntur ingenia maximae sollertiae, Gell. 10, 12, 4. delectatus enim videbatur inlecebra quaestionis, 12, 5, 5; — im Plural: arcebat eum ab inlecebris peccantium praeter ipsius bonam integramque naturam, quod cet., Tac. Agr. 4. impatiens nescire torum nullasque mariti illecebras, Claud. Rapt. Pros. 1, 35. inlecebris Agrippinae - pellectus in amorem, Suet. Claud. 26. habet etiam amoenitas ipsa vel sumptuosas vel desidiosas inlecebras multas cupiditatum, Cic. Rep. 2, 4, 8. stupra vero et adulteria et omne tale flagitium nullis excitari aliis illecebris nisi voluptatis, Sen. 12, 40. quod invitabantur illecebris blandae voluptatis, Tusc. 4, 3, 6. quum virtuti nuncium remisisti delenitus illecebris voluptatis, Fam. 15, 16, 3. res publica per voluptatum deperiret illecebras, Treb. Poll. Gall. duob. 14. cui tu adulescentulo, quem corruptelarum illecebris irretisses, non aut ad audaciam ferrum aut ad libidinem facem praetulisti? Cic. Cat. 1, 6, 13. si qui voluptatibus ducuntur et se vitiorum illecebris et cupiditatum lenociniis dediderunt, missos faciant honores, Sest. 66, 138;

flagrat studiis concordia vulgi, quam non illecebris dispersi colligis auri, Claud. VI. Cons. Hon. 604. appellationibus blandis et illecebris oblatorum ciborum - a fronte accedens bubulcus admulceat nares, Pallad. 4, 12, 2. tantaque foeditas morientium fuit, ut viae cadaveribus implerentur alitesque et bestiae escae inlecebris sollicitatae exercitum sequerentur, Justin. 2, 13, 12. molli luxu madefacta meroque inlecebris somni torpentia membra fluebant, Sil. 12, 18; nec ullis fortunae inlecebris aut ambitu civitatis in gaudium evicta, Tac. H. 2, 64; — *absol.*, im Singul.: sternite lectos, incendite odores: munditiem, inlecebra animo'st ea amantum, Plaut. Men. 2, 3, 3. ei libro titulus est ingentis cuiusdam inlecebrae ad legendum, Gell. 18, 6, 3; — im Plural: Senecam contra muliebres inlecebras subsidium a femina petivisse, Tac. A. 14, 2. pons Mulvius celebris nocturnis inlecebris erat, 13, 47. femina nec nemorum patitur (taurum) meminisse nec herbae dulcibus illa quidem inlecebris, Virg. G. 3, 217; dagegen: suis te oportet illecebris ipsa virtus trahat ad verum decus, Cic. Rep. 6, 23, 25; — istam in vicinitatem te meretriciam cur contulisti? cur inlecebris cognitis non . . . refugisti . . . cur alienam ullam mulierem nosti? Caecil. 234. quae cum se dedidisset ei, concubitu redemptum regnum ab Alexandro recepit, inlecebris consecuta, quod virtute non poterat, Justin. 12, 7, 9. amicta dolosis illecebris torvos auro circumlinit hydros (luxuries), Claud. Laud. Stil. 2, 136. et niveae coepere columnae ditari subitoque trabes lucere metallo: illecebris capitur, in Rufin. 1, 164. apud subiectos, apud proximos, apud collegas variis inlecebris potens, Tac. H. 1, 10. iocum tentavit eo, quid illecebris erat et grata novitate morandus spectator functusque sacris et potus et exlex, Hor. AP. 223; übtr.: lapides suus ardor agit, ferrumque tenetur illecebris, rigido regnant in marmore flammae, Claud. Idyll. 5, 56. — β) concret v. Personen, der **Verlocker, Verführer, Lockvogel**, ut scelesta viden' ut ne id quidem me dignum esse existumat quem adeat, quem conloquatur quoique irato supplicet? atque eccam inlecebra exit tandem, Plaut. As. 1, 2, 23. mala es atque eadem, quae soles, inlecebra, Truc. 1, 2, 82. — b) insbes. in der magischen Sprache von der **Verhexung** des Getreides auf den Feldern, vgl.: magia ista, quantum ego audio, res est legibus delegata, iam inde antiquitus duodecim tabulis propter incredundas frugum illecebras interdicta, Apul. Mag. 47. vgl. mit Sen. QN. 4, 7. — 2) Name des **wilden Portulak**, huic (aizoo) similis est quam Graeci andrachlen agrian vocant, Italia inlecebram, pusillis latioribus foliis, breviore cacumine, Plin. 25, 13 (103), 162. u. medicin., 26, 12 (79), 127.

illĕcebro od. **inl-**, āre, **anlocken, locken**, Augustin.

illĕcebrōsus od. **inlecebrosus**, a, um (illecebra), **voller Lockungen od. Reize, lockend, verführerisch**, inlecebrosus enim sapor est et pestifer horum, quae, dum praetereunt, miro oblectamine mentes implicitas vinctasque tenent, Prud. adv. Symm. 2, 144. illecebrosis regem insidiis ambiens, Amm. 30, 1, 19; im *Comp.*: quia istoc inlecebrosius fieri nil potest, nox mulier vinum homini adulescentulo, Plaut. Bacch. 1, 1, 54. u. *adv.*: haec ita illecebrosius atque inhumanius agi loquebatur quidem pertinax rumor, Amm. 30, 5, 7.

illectāmentum od. **inl-**, i, *n.* (illecto), das **Lockungs-, Reizmittel**, puellae meretricis blandimentis et lenonis patris illectamentis captus, Apul. Mag. 98. qui Apuleium dicitis animum Pudentillae magicis illectamentis adortum, 102.

illectātio od. **inl**, ōnis, *f.* (illecto), die **Lockung**, der **Reiz**, Saturnalia Athenis agitabamus hilare prorsum ac modeste, non, ut dicitur, remittentes animum —, sed demulcentes eum paulum atque laxantes iucundis honestisque sermonum inlectationibus, Gell. 18, 2, 1.

illecto od. **inl**, āvi, āre (illicio), **anlocken**, promissum patribus, quos illectaverat ante, Cypr. carm. 2, 3.

illectus od. **inlectus**, a, um, *Ptcp.*, s. illicio.

illectus od. **inlectus**, a, um (in u. lectus), 1) **unaufgelesen**, stipula illecta sunt spicae in messe deiectae, necdum lectae, Gai. Dig. 50, 16, 30. §. 1. — 2) **ungelesen**, si non accipiet scriptum inlectumque remittet, lecturam spera propositumque tene, Ov. AA. 1, 469.

illectus od. **inlectus**, *m.* (illicio), die **Lockung**, magis inlectum tuum quam lectum metuo: mala tu's bestia, Plaut. Bacch. 1, 1, 21.

illēgĭtĭmus od. **inl-**, a, um, **ungesetzlich**, Paul. Sent. 5, 4. §. 15. u. *Adv.* illegitime, Gai. inst. 1. §. 89.

illĕpĭde od. **inlĕpĭde**, *Adv.*, s. illepidus.

illĕpĭdus od. **inlĕpĭdus**, a, um, **unfein, roh, hart, ungefällig, steif, ungeschickt**, in amore suave est summo summaque inopia parentem habere avarum, inlepidum, in liberos difficilem, qui nec amat nec studeat tui, Caecil. 199. incredibilis, inopsque animi, inamabilis, inlepidus vivo, malevolente genio gnatus, Plaut. Bacch. 4, 3, 3. stolidos autem vocari non tam stultos et excordes, quam austeros et molestos et inlepidos, quos Graeci μοχθηρούς καὶ φορτικούς dicerent, Gell. 18, 4, 10; — Flavi, delicias tuas Catullo, nec sunt inlepidae atque inelegantes, velles dicere, nec tacere posses, Catull. 6, 1 sqq. si non inlepidum neque invenustum est, 36, 16. verbis uti aut nimis obsoletis exculcatisque aut insolentibus novitatisque durae et inlepidae, par esse delictum videtur, Gell. 11, 7, 1. — *Adv.*: non homo tu quidem es, qui istoc pacto tam lepidam inlepide appelles, Plaut. Bacch. 5, 2, 50. indignor quicquam reprendi, non quia crasse compositum illepideve putetur, sed quia nuper, Hor. Epist. 2, 1, 77. Latina oratione non satis scite ac paene etiam inlepide exponuntur, Gell. 18, 13, 5. animalium hoc (sc. sus) maxime brutum, animamque ei pro sale datam non inlepide existumabatur, Plin. 8, 51 (77), 207.

illēvīgātus od. **inl-**, a, um (in u. levigatus), **ungeglättet, rauh**, fragosi sunt (versus), qui inlevigato et incondito sono variantur, Diom. p. 500, 17.

illex od. **inlex**, legis, ungesetzlich, gesetzwidrig, quid narras, barbare indomitis cum moribus, inlitterate, inlex? Caecil. 59. inpure, inhoneste, iniure, inlex, labes popli, pecuniai accipiter avide atque invide, Plaut. Pers. 3, 3, 4.

illex od. **inlex**, lĭcis (illicio), anlockend, lockend, verführerisch, subst. c. der Verlocker, Verführer, die Verlockerin, Verführerin, esca'st meretrix, lectus inlex est, amatores aves, Plaut. As. 1, 3, 68. cum in puella videret medicatum os et purpurissatas genas et illices oculos, Apul. Mag. 76. quo mage sancta ducum corda illice flecteret arte, Prud. adv. Symm. 2, 6; — illex animi Venus, Apul. Mag. 31. illi malae rei tantae fuimus inlices, Plaut. Ben. 3, 4, 35.

illi, *Adv.* (= illoi, illo), dort, 1) im Raume an jenem Orte, abi *hinc* tu, stolide, illi ut tibi siet pater, Caecil. 77; ita: verum haud facile'st venire illi, *ubi* sita'st sapientia, Turpil. 9. ne - magis decere videatur patri, me saturum servire aput te sumptu et vestitu tuo potius quam illi, ubi minume honestum'st, mendicantem vivere, Plaut. Capt. 2, 2, 71. multo melius hic quae fiunt quam illi, ubi sum adsidue, scio, Ter. Hec. 2, 1, 20. u. vgl. Ad. 4, 2, 38; — *abs.*: dum in portu illi ambulo, Plaut. Merc. prol. 96; — ne me frustra illi expectet, Ter. Hec. 3, 4, 24. dum illi sedeo, 5, 3, 4. iube domum ire: iam ego illi ero, Plaut. Mil. gl. 4, 6, 63. turba nunc illi est: Ad. scio: sunt illi aliae, quas spectare ego et me spectari volo, Poen. 1, 2, 124. si illae congestae sint epulae a cluentibus, si quid tibi placeat quod illi congestum siet, edisne an incenatus cum opulento accubes? Trin. 2, 4, 70. nunc tibi hanc pateram, quae dono mi illi [in urbe] ob virtutem data'st - tibi condono, Amph. 1, 3, 6. quae illi legionem facta sunt, memorat pater meus Alcumenae, prol. 133. haec illi vi pugnata pugna'st, 1, 1, 97. quis igitur nisi vos narravit mi illi ut fuerit proelium? 2, 2, 112. quem mittam ad patrem, ut is homo redimatur illi, Capt. 2, 2, 90. u. vgl. Poen. 1, 2, 130. quid turbae'st apud forum? quid illi hominum litigant? Ter. Andr. 4, 4, 6. illi haud licebat nisi praefinito loqui, Hec. 1, 2, 19. — 2) in anderen Verhältnissen = in od. bei jener Sache, si quid peccat, Demea, mihi peccat: ego illi maxumam partem feram, Ter. Ad. 1, 2, 35.

illībābĭlis od. **inl-**, e, unverkürzbar, illibabilis est (sapientia) tanquam lux et claritas solis, quia ut sol oculorum, sic sapientia lumen est cordis humani, Lact. inst. 2, 7.

illībātus od. **inlībātus**, a, um, unvermindert, unverkürzt, ungeschwächt, unversehrt, bellum inferre quiescentibus, ut eorum veteres illibatasque divitias in profundissimum libidinum suarum gurgitem profundat, Cic. Sest. 43, 93. illibato patrimonio, Treb. Poll. trig. tyr. 15. da foedera prisci illibata tori, Lucan. 2, 342. sed illibatis potius viribus utriusque partis pacem ex aequo manere, Liv. 42, 30, 6. illibatum robur et vigiliis et aliis sufficiet laboribus (ancilla), Col. 12, 1, 1. ut non solum virginitatem inlibatam, sed etiam oscula ad vinum sincera perferret, VMax. 6, 1, 4. cum sit maxime optandum, ut ea, pro quibus aguntur principi gratiae multa sint: quae quidem reverentius fuerit integra inlibataque cogitationibus vestris reservari quam carptim breviterque perstringi, Plin. Pan. 25, 1. ut - eo imperium inlibatum referrent, Liv. 3, 61, 5. quam apud superos habuerat magnitudinem illibatam detulisset ad inferos, Vell. 2, 48, 2. cum hi pro vetere Macedonum gloria, illi non solum pro inlibata libertate, sed etiam pro salute certarent, Justin. 28, 4, 2. u. vgl. 32, 1, 2. se inlibatam Germanorum gloriam servavisse, Tac. A. 2, 46.

illīberālis od. **inlīberālis**, e, eines Freien od. Edlen unwürdig, unedel, niedrig, gemein, u. speciell mit Rücksicht auf Geldverhältnisse: knauserig, filzig, servom haud inliberalem praebes te, Ter. Andr. 5, 5, 5. nunc vero si audierit te aedificationem deposuisse neque tamen me a te impetrasse, non te in me illiberalem, sed me in se negligentem putabit, Cic. Fam. 13, 1, 5; — ob id cibus inliberalis, utque si proxume olus mandatur, Plin. 19, 5 (26), 79; ill. mens, Quint. 1, 3, 14. illiberales autem et sordidi quaestus mercenariorum omnium, quorum operae, non quorum artes emuntur, Cic. Off. 1, 42, 150. non enim illum ab industria, sed ab illiberali labore deterret, Fin. 1, 1, 3. duplex omnino est iocandi genus, unum illiberale, petulans, flagitiosum, obscoenum, alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum, Off. 1, 29, 104. est enim (artificium), etiam si minus necessarium ad bene dicendum, tamen ad cognoscendum non illiberale, 1, 32, 146; — paulatim illiberali adiectione nunc per cavillationem nunc precibus et simulatis lacrimis ad centum talenta est perductus, Liv. 38, 14, 14. — *Adv.*: factum a vobis duriter inmisericorditerque atque etiam **inliberaliter**, Ter. Ad. 4, 5, 30. quam (familiam) is aspernatur tam inl., Phorm. 2, 3, 24. quam ob rem peto a vobis, ut me sic audiatis, neque ut —, sed ut unum e togatis patris diligentia non inl. institutum studioque dicendi a pueritia incensum, Cic. Rep. 1, 22, 36. de Xenone coram cognoscam, quamquam nihil ab eo arbitror neque indiligenter neque ill., Att. 16, 3, 2; — nobis superficiem aedium consules de consilii sententia aestimarunt HS viciens: caetera valde illiberaliter: Tusculanam villam quingentis milibus, cet., Att. 4, 2, 5.

illīberālĭtas od. **inlīberālĭtas**, ātis, *f.* (illiberalis), das eines Freien od. Edlen nicht würdige Benehmen, unedles -, niedriges -, gemeines Benehmen, speciell: knauseriges -, filziges Wesen, malo Tironis verecundiam in culpa esse, quam illiberalitatem Curii, Cic. Att. 8, 6, 5. habenda autem ratio est rei familiaris, quam quidem dilabi sinere flagitiosum est, sed ita, ut illiberalitatis avaritiaeque absit suspicio, Off. 2, 18, 64.

illīberālĭter od. **inl-**, *Adv.* s. illiberalis.

illīberis od. **inl-**, e, kinderlos, frater, Tert. adv. Marc. 4, 34.

illic, illaec, illuc, *Pron. demonstr.* (aus ille u. dem demonstr. ce entstanden), jener da jene da jenes da, der dort die dort das dort, *illic* homo superstitiosu'st, Plaut. Amph. 1, 1, 167. u. so:

illic homo, 1, 1, 171. As. 2, 2, 6. Mil. gl. 2, 3, 63. Pseud. 1, 3, 147. 2, 4, 17. 4, 7, 17. Rud. 5, 2, 10. Stich. 4, 2, 25. Aul. 2, 2, 8. Epid. 1, 1, 43. Poen. 3, 2, 36. Men. 1, 1, 22. 1, 2, 16. 5, 9, 28. quis haec muliercula et illic gravastellus, qui venit? Epid. 5, 1, 14. mihi *illaec* vero ad rastros res redit, Ter. Heaut. 5, 1, 58. nimia illaec licentia profecto evadit in aliquod magnum malum, Ad. 3, 4, 63; meum *illuc* facinus, mea stultitia'st, Plaut. Truc. 4, 3, 45; mirum ni *illoc* homine quoquo pacto opu'st, Ter. Eun. 5, 8, 53. suum sibi de illoc dolore hoc anima corpus liquerit, Att. 605; quid *illac* inpudenti audaciu'st? Plaut. Amph. 2, 2, 186; quid hoc est negoti? quid *illic* homines ad me currunt, opsecro? Men. 5, 7, 8; — *absol.*: quis *illic* est? Bacch. 3, 3, 49. quis illic est, quem video procul? Ter. Ad. 3, 3, 84. qui illic est? Plaut. Curc. 2, 2, 25. ubi illic est? me miseram, quonam clam se eliminat? Pacuv. 134. u. so Ter. Andr. 3, 5, 1. 4, 4, 3. quo illic it? Rud. 3, 4, 57. illic nugator nili, non nauci'st homo, Enn. com. 10. vir scelestus illic est, Plaut. Rud. 4, 4, 14. sed ego cesso ire obviam adulescenti, ut, quid negoti sit, sciam? atque ipse illic est, Epid. 1, 1, 94. illic est huic rei caput, Ter. Andr. 2, 6, 27. attat, illic huc ituru'st: ibo ego illic obviam, Plaut. Amph. 1, 1, 107. metuo quod illic opscaevavit meae falsae fallaciae, As. 2, 1, 18. u. vgl. Amph. prol. 149. Mil. gl. 2, 3, 74. Pseud. 4, 6, 34. Stich. 5, 4, 37. 5, 5, 23. Aul. 4, 2, 3; et quis *illaec* est, quae lugubri succincta est stola? Enn. trag. 133. illaec fidem nunc vostram implorat, Ter. Ad. 3, 4, 43; meum *illuc* facinus, mea stultitia'st, Plaut. Truc. 4, 3, 46. illuc est sapere, Ter. Eun. 4, 7, 12; cupio dare mercedem, qui *illunc* ubi sit commonstret mihi, Plaut. Curc. 4, 4, 34; macto te his verbenis, macta tu *illanc* infortunio, Nov. 39. u. vgl. Plaut. Mil. gl. 2, 2, 87; cum *illoc* te melius rem tuam, adulescens, loqui: ille est ad istas res probus, quas quaeritas, Poen. 3, 3, 66. cum illoc pacisce, si potes, Bacch. 4, 8, 29; ei perii! viden' ut osculatur cariem! num illum *illaec* pudent? Turpil. 104; — sed quid illuc, quod exanimatus currit huc Leonida? Plaut. As. 2, 1, 17. illuc est, quod nos nequam servis utimur, Rud. 4, 7, 32; en, illuc est patrem esse ut aequom'st filio, Pseud. 1, 5, 29. u. vgl. Poen. 3, 3, 69.

illic, *Adv.* (verhält sich zu illi, wie illoc zu illo u. illac zu illa u. unterscheidet sich nur durch das demonstrat. ce, das sich vollständig in der Frageform illicine erhalten hat), **dort** (Ggstz. hic, vgl. I, 3. p. 1176 ff.), 1) im Raume, a) eig.: iam ego illic faxo erit, Plaut. Men. 5, 5, 53. dii illos homines, qui illic habitant, perduint, 2, 2, 34. quid illic iam dudum gnatus cessat cum Syro? Ter. Heaut. 5, 1, 9. quid illic tam diu quaeso igitur commorabere? Phorm. 4, 1, 6. quid illaec illic in consilio duae secreto consultant? Plaut Bacch. 5, 2, 35. mater mea illic mortua'st, Ter. Eun. 1, 2, 50. nihil illic imperatoriae artis ordinibus aut subsidiis locandis fuit, Liv. 9, 13, 3. Lugius Hermundurusque illic ingruerant, Tac. A. 12, 30; neque illic fabrica erat, Ter. Ad. 4, 6, 4. illic saltus et lustra ferarum, Virg. G. 2, 471. quia se angustiae Pontii oris illic dilatant, Sall. H. 3, 43; — illic ubi nil opu'st, ibi verentur, Ter. Andr. 4, 1, 14. ibi cognoscit consensu omnium Antiochensium civiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem captam esse, Caes. BC. 3, 102, 6; cum prata calent, illic requiescere noster taurus amat, Calp. 3, 14. quod in foro non expedit, illic nec liceat, Quint. 9, 2, 67. Pelorum promuntorium dictum a gubernatore Hannibalis illic sepulto, Sall. H. 4, 24. translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam contentusque illic veneto duroque cucullo, Juv. 3, 169. iret obviam legionibus et de summa rerum illic certaret, Tac. H. 3, 70. profana illic omnia, quae apud nos sacra, H. 5, 4; — equitum vero operam — illic fuisse utilem, quo sint profecti, Caes. BG. 7, 20, 4; cumba videt alter adunca et ducit remos illic, ubi nuper ararat, Ov. M. 1, 293. vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli nocte metus, Juv. 3, 197; prius nox oppressisset illic, quam huc revorti posset iterum: nunc ubi me illic non videbit, iam huc recurret, Ter. Ad. 4, 1, 9; — illic frena iacent, illic temone revulsus axis, in hac radii fractarum parte rotarum, Ov. M. 2, 316; — in Bezug auf die Unterwelt: illic est, cuicunque rapax mors venit amanti, Tibull. 1, 3, 65. illic Phylacides iocundae coniugis heros non potuit caecis immemor esse locis, Prop. 1, 19, 7. u. vgl. *vs.* 11. u. 13; — in Fragen: Si. illicine'st? Ps. illic [ipsus] est. Si. mala merx est, Plaut. Pseud. 4, 1, 44. illancine mulierem alere cum illa familia? Ter. Heaut. 4, 5, 3. — b) übtr. auf andere Verhältnisse, in oder **bei jener Gelegenheit, dabei**, res publica et milite illic et pecunia vacet, in jenem Kriege mit den Vejentern, Liv. 2, 48, 9; ego illic me autem assimulabam quasi stolidum, Plaut. Epid. 3, 4, 39. hi sunt, qui parva facile faciunt, et audacia provecti quidquid illic possunt, statim ostendunt, Quint. 1, 3, 4. u. vgl. 9, 4, 51. 6, 2, 36. — 2) in der Zeit, **damals**, civile bellum a Vitellio coepit, et, ut de principatu certaremus armis, initium illic fuit, Tac. H. 2, 47.

illĭcĭbĭlis od. **inl-**, e (illicio), **lockend, verführerisch**, voluptates, Lact. 7, 27.

illicine, s. illic, illaec, illuc.

illĭcio od. **inlĭcio**, lexi, lectum, ĕre (in u. lacio; *Inf.* inlexe = inlexisse, Att. 205), **herein-, hineinlocken, herbei-, anlocken, locken, gewinnen, verlocken, verführen, bestechen**, von Leb. u. Lebl., mit leb. u. lebl. Objecten (neben inritare, inescare, inflammare, ducere, s. im Folg.), ego ad hunc [nunc] iratum adgrediar, [si] hos possumus *intro* inlicere *huc*, Plaut. Bacch. 5, 2, 32; quom inliciebas me *ad* te blande ac benedice, As. 1, 3, 52. u. vgl. Aul. 4, 10, 7. cui (hyaenae) et ipsi magicas artes dederint vimque qua adliciat ad se homines mente alienatos, Plin. 28, 8 (27), 92; haec dubios vario divomque hominumque timore ad cauta inlexere patres, Sil. 4, 804. principes viri - hortatu principis ad ornandam urbem illecti sunt, Vell. 2, 89, 4. primores Armeniorum ad res novas illicit, Tac. A. 12, 44; auch: quare non est dubium, quin hoc inlicium sit, quom circum muros itur, ut populus in-

liciatur ad magistratus conspectum, Varr. LL. 6, 94; laetitia autem et libido in bonorum opinione versantur, quum libido ad id, quod videtur bonum, illecta et inflammata videatur, Cic. Tusc. 4, 6, 12. quos ad bellum spes rapinarum illexerat, Sall. C. 59, 1. inlectos ad proditionem, J. 47, 4. alios *in* saltus inlicite, Naev. 31. is me in hanc inlexit fraudem, Plaut. Mil. gl. 5, 1, 42. imperitos rerum, eductos libere in fraudem inlicis, Ter. Andr. 5, 4, 8. u. so: in fraudem, Amm. 16, 8, 4. qui non sat habuit coniugem inlexe in stuprum, Att. 205; — mit *ut* u. *Conjunct.*: quae ducit et inlicit ut tribuamus principiis rerum non numquam causa colores, Lucr. 2, 788. quidve novi potuit tanto post ante quietos inlicere ut cuperent vitam mutare priorem, 5, 168. vendite ista, et inlicite lucro mercatorem, ut sequatur agmen, Liv. 10, 17, 6; — mit *Conjunct.*: inliciente Vitellio, desererent regem saevum in pace et adversis proeliorum exitiosum, Tac. A. 6, 36. u. mit *Inf.*: Agrippinae quoque proximi inliciebantur pravis sermonibus tumidos spiritus perstimulare, 4, 12. quaesitumque venenum bibere per fraudem illexit, Amm. 16, 10, 18; — *abs.* d. i. zunächst mit Objecten, aber ohne Angabe dessen, wozu man Jmdn. verlockt: imitando amorem iuvenem inlicere pactoque matrimonii vincire, Tac. A. 6, 45. concire nationes, illicere perfugas, 12, 15. tuncque primum illecti Moschi, gens ante alias socia Romanis, avia Armeniae incursavit, 13, 37. quin etiam illud par in utroque nostrum, quod ab eisdem illecti sumus, Cic. Att. 9, 13, 3. ne inliciaris, vgl. Lucr. 4, 1144. veluti inescandae illiciendaeque multitudinis, Vell. 2, 13, 2. invexisse in Galliam vinum inliciendae gentis causa Arruntem Clusinum, Liv. 5, 33, 3; nihil urbis eius corruptius moribus nec ad irritandas illiciendasque immodicas cupiditates instructius, Curt. 5, 6 (1), 36; — u. mit Angabe des Mittels im Ablativ: vagum adhuc Domitium - consiliis suis illectum ac fide data iunxit Antonio, Vell. 2, 76, 2. illectus nimio favore priscorum de simili materia disserentium, Col. 2, 1, 2. fraude inlectus, Tac. H. 4, 57. praemio inlectus, Sall. J. 97, 3. Catus Libonem inlexerat insidiis, deinde iudicio perculerat, Tac. A. 4, 31; — ganz absol.: in hoc (näml. erithace) vim esse illiciendi, Varr. RR. 3, 16, 23. haec pars dialectica utilis saepe illiciendo, Quint. 12, 2, 13.

illĭcĭtātor od. **inl–**, oris, *m.*, derjenige, welcher bei Versteigerungen von dem Veranstalter derselben angewiesen ist, zwischen andern Angeboten mit (hinein) zu bieten, um einen höheren Preis zu erzielen, der **Scheinbieter**, non illicitatorem venditor, non qui contra se liceatur emptor apponet: uterque si ad eloquendum venerit, non plus quam semel eloquetur, Cic. Off. 3, 15, 61. u. vgl. (illicitatorem ponere), Fam. 7, 2, 1.

illĭcĭte od. **inlĭcĭte**, *Adv.*, s. illicitus.

illĭcĭtus od. **inlĭcĭtus**, a, um, **unerlaubt, unstatthaft, verboten**, theils von Orten, die zu betreten, Jmdn. nicht erlaubt ist, theils von Zuständen u. Handlungen, hac Stygius quondam stimulante cupidine rector ausus adire diem, maestoque Acheronte relicto egit in inlicitas currum per inania terras, Sil. 14, 242. illicitas temptare vias, VFlacc. 1, 198. illicitas temerare rudentibus undas, 1, 627. non nisi quaesitum cognata caede cruorem illicitumve bibit, patrius quem = fuderit ensis, Claud. in Rufin. 1, 77; — flammis severi illicitis arsere senes, Lucan. 6, 453. ut - a Quintiano senatore, illicitae cupidinis homine, ad debilitatem paene pugione vulneraretur, Amm. 29, 1, 17. pactum inter Claudium et Agrippinam matrimonium iam fama, iam amore illicito firmabatur, Tac. A. 12, 5. distrahi coniunctionem illicitam iusserunt, Papin. Dig. 48, 5, 38. §. 4. leges dissensione ordinum et apiscendi inlicitos honores per vim latae sunt, 3, 27. manet tamen abolitio quadragesimae quinquagesimaeque et quae alia exactionibus illicitis nomina publicani invenerunt, 13, 51; illicitum duxisse nihil, Claud. in Rufin. 2, 320. ipse per licita atque inlicita foedatus nihil flagitii reliquerat quo corruptior ageret, Tac. A. 15, 37. quibus moris est inlicita mirari, Agr. 42. uxore ab Octavia fato quodam, an quia praevalent inlicita, abhorrebat, A. 13, 12; — im *Superl.*: res illicitissima atque indignissima, Augustin. Ep. 202. — *Adv.*: si quis illicite aedificasset, Ulp. Dig. 32, 1, 11. §. 14. errore matrimonium illicite contrahatur, an cet., Papin. Dig. 48, 5, 38. §. 2.

illĭcium od. **inlĭcium**, ii, *n.* (illicio), 1) die **Herein-, Hinein-, Herbeiberufung**, non est dubium, quin hoc inlicium sit, quom circum muros itur, ut populus inliciatur ad magistratus conspectum, Varr. LL. 6, 94. inlicium vocare antiqui dicebant ad concionem vocare, PDiac. p. 113, 3. — 2) ein **Lockmittel**, sed et alvus, in quam transiturae sunt apes, apiastro perfricanda, quod illicium hoc illis, Varr. RR. 3, 16, 22. ubi consederunt (apes), afferunt alvum prope eisdem illiciis illitam intus, §. 31.

illĭco od. **īlĭco**, *Adv.* (= in loco, 1) im Raume, a) **an** od. **auf der Stelle, dort, daselbst**, septimum decimum annum illico sedent, Naev. und: his persuadet, ut illico manerent, Cass. Hem. b. Non. p. 325, 7 sqq. manete ilico, Caecil. 118. mane tu atque adsiste ilico, Plaut. Most. 4, 2, 2. Ba. revortamur intro, soror. Ni. ilico ambae manete: hae volunt vos, Bacch. 5, 2, 21. ilico, inquam, habitat Jovis, Att. 373. nec defuit vicinus perfidus, qui nos illico occultari nuntiaret, Apul. M. 9, 41; illic asta tu ilico, Plaut. Rud. 3, 5, 56. heus tu, asta ilico, Trin. 4, 3, 52. ilico sta, Charine, Merc. 5, 2, 25. u. sta ilico, *vs.* 31. Trin. 3, 2, 1. Ter. Phorm. 1, 4, 18; Py. tandem ilico adesdum. Pa. adsum, Plaut. Mil. gl. 4, 2, 39. ita dis est complacitum, voluptatem ut maeror comes consequatur: quin incommodi plus malique ilico adsit, boni si optigit quid, Amph. 2, 2, 3; nec sacrum nec tam profanum quidquam est, quin ibi ilico adsit, Merc. 2, 3, 27. — b) **an die Stelle hin, dorthin**, nolite, hospites, ad me adire: ilico isti: ne contagio mea bonis umbrave obsit, Enn. trag. 404. sed quam longe est cum „ilico isti" —? Turpil. 105. — 2) in der Zeit, **auf der Stelle, sogleich** (auf der Stelle, wo man sich befindet), repudio auspicium: regrediundum est

ilico, Pacuv. 235. nostra ilico it visere ad eam, Ter. Hec. 1, 2, 113. Ph. salve, mi pater. An. et vos ambae: ilico agite apscedite, Plaut. Stich. 1, 2, 33. otiose, nunc iam ilico hic consiste, Ter. Ad. 2, 1, 2; ipse hinc ilico navem conscendit, avehit meretriculas, Plaut. Rud. prol. 62. ecastor quidem te certo advenientem heri ilico et salutavi et hortari coepi nostros, ilico ut celerent lembum, Turpil. 123. valuissesne usque exquisivi semul, Plaut. Amph. 2, 2, 82. quid? illicone credere quae dixi oportuit te? Ter. Eun. 5, 6, 11. illicone ad praetorem ire convenit? continuone postulare? Cic. Quinct. 15, 48. quem Bocchus fidum esse Romanis multis ante tempestatibus expertus illico ad Sullam nuntiatum mittit, Sall. J. 108, 3; vgl. noch Ter. Andr. 1, 1, 98. Eun. 3, 1, 27. Heaut. 1, 1, 92. 1, 2, 8. 3, 1, 78. 80. 5, 1, 32. Ad. 3, 3, 15. 4, 1, 20. 4, 4, 15. Hec. 1, 2, 113. 3, 1, 52. 3, 3, 16. 5, 3, 26. Phorm. 5, 3, 13; — ilico ante ostium hic erimus, Caecil. 117. post ad praetorem ilico ibo, Plaut. Merc. 3, 4, 79. ibit ad illud ilico, quo maxume apud te se valere sentiet, Ter. Heaut. 3, 1, 78. si - Bacchidem hic relinquis, senex resciscet ilico esse amicam, 4, 3, 19. u. vgl. Ad. 2, 1, 49; — nam postquam porta exierunt, nihil cessarunt ilico ausculari atque amplexari inter se, Plaut. Mil. gl. 5, 1, 39. nunc postquam videt nuptias domi apparari, missa'st ancilla ilico obstetricem arcessitum, Ter. Andr. 3, 2, 33. postquam me aspexere - omnes ilico laetae exclamant, Hec. 3, 3, 7. postquam aspexi, ilico cognovi, Heaut. 4, 1, 43. u. vgl. Hec. 1, 2, 84. postea quom immigravi ingenium in meum, perdidi operam fabrorum ilico oppido, Plaut. Most. 1, 2, 55; non mihi forte visum ilico fuit, melius quom prandium quam solitum dedit, 3, 2, 5. huc autem quom extemplo adventum adporto, ilico Amphitruo fio et vestitum inmuto meum, Amph. 3, 1, 5; nam ego cicilendrum quando in patinas indidi - ipsae se patinae fervefaciunt ilico, Pseud. 3, 2, 42; ilico vixit amator, ubi lenoni supplicat, Pseud. 1, 3, 77. qui ilico, ubi ille poscit, denegarit dare se granum tritici, Stich. 4, 1, 51. haec ubi legati pertulēre, Amphitruo e castris ilico producit omnem exercitum, Amph. 1, 1, 61. hoc ubi Amphitruo erus conspicatu'st meus, ilico equites iubet dextera invadere, 1, 1, 86. ubi illam vidi, ilico accedo, Ter. Ad. 4, 4, 10. u. vgl. Heaut. 4, 1, 3. Ad. 4, 4, 10. ubi esse hanc forma videt honesta virginem - pretium sperans ilico producit, vendit, Eun. 1, 2, 53. quor haec, tu ubi rescivisti ilico, celata me sunt, Plaut. Pseud. 1, 5, 75. illa ilico ubi me accepit, laeta vero ad se abducit domum, Ter. Eun. 3, 5, 28. nam me pudet, ubi mecum loquitur Numerius, aliquid sufferre Graece: irridet me ilico, Afran. 272. quom extemplo hoc erit factum, ut intro haec abierit, ibi tu ilico facito uti venias [ornatu] ornatus huc nauclerico, Mil. gl. 4, 4, 40. nam qui amat quod amat quom extemplo [eius] saviis perculsus est, ilico res foras labitur, liquitur, Trin. 2, 1, 15. simul limen intrabo, illi extrabunt ilico, Afran. 5. simul atque increpuit suspicio tumultus, artes nostrae illico conticescunt, Cic. Mur. 10, 22; nam qui liberos se ilico esse arbitrantur, ex conspectu eri si sui se abdiderunt, luxantur cet., Plaut. Pseud. 4, 7, 4. u. vgl. Amph. 2, 2, 3. si rus cum scorto constitivit ire, claves ilico abstrudi iubeo, rusticae togai ne sit copia, Titin. 43. si illam digito uno attigerit, oculi illi ilico ecfodientur, Ter. Eun. 4, 6, 2. si quando ad eam accesserat confabulatum, fugere e conspectu ilico, videre nolle, Hec. 1, 2, 107; — ut quisque acciderет, eum necabam ilico, Plaut. Poen. 3, 1, 39. quoius quoties sepulcrum vides, sacruficas ilico Orco hostiis, Epid. 2, 1, 7; — scivi equidem in principio ilico nullam tibi esse in illo copiam, Epid. 3, 1, 4. qui (patres) aequom esse censent nos a pueris ilico nasci senes, Ter. Heaut. 2, 1, 2; — si mater pro filia dotem dederit eamque mandante filia vel illico stipulata sit vel etiam postea, mandati eam teneri, Ulp. Dig. 17, 1, 10 §. 6. u. vgl. 45, 1, 1. §. 3; — id si relinquo ac non peto, omnes ilico me suspicentur, credo, habere aurum domi, Plaut. Aul. 1, 2, 31. nec si omne enuntiatum aut verum aut falsum est, sequitur illico esse causas immutabiles, Cic. Fat. 12, 28. quod ad multitudinem eorum attinet, si dixero multa milia hominum esse, illico necesse est exterreamini, nisi adiunxero qui qualesque sint, Liv. 39, 15, 8.

illīdo od. **inlīdo**, līsi, līsum, līdere (in u. laedo), 1) **anschlagen, hinschlagen, -stoßen, -schmettern, an od. gegen etw. schlagen, stoßen, schmettern,** protinusque illiso capite *in* postem lapideum ianuae carceris effusoque cerebro exspiravit, Vell. 2, 7, 2. navis - in proximum vadum illiditur, Curt. 9, 15 (4), 14. vehementior ventus totum ex profundo mare illisit in molem, 4, 12 (3), 6; dicht.: totis iamque exul habenis indulget, caecusque avidos inlidit in aegrum cornipedem cursus, Stat. Theb. 11, 516; — mit *Dat.*: qui complexus catenarum, quibus vinctus erat, seriem ita illisit capiti suo, ut cet., Vell. 2, 120, 4. mucronesque acrius resistentium pectoribus illidentes, Amm. 31, 7, 12. illisit fronti Lapithae Celadontis (funale), Ov. M. 12, 250. raptaque de dextro robusta repagula posti ossibus inlisit mediae cervicis, 5, 120; inlisum caput scopulis resultat, Sen. Hipp. 1094. ut - caput interdum foribus inlideret, Suet. Aug. 23. pectusque illidere pinu, Claud. in Eutr. 1, 277. iuvabat inlidere solo superbissimos vultus, instare ferro, saevire securibus, Plin. Pan. 52, 4. vanos scopulis inlidit hiatus (belua), Claud. in Eutr. 2, 431; illisum scopulis removentibus aequor, Lucan. 6, 24. scopulis inlisa reclamant aequora, Virg. G. 3, 261. ritu - fluctuum cautibus illisorum, Amm. 16, 12, 43. planctus illisae cautibus undae, Lucan. 6, 691. saxa fremunt laterique inlisa refunditur alga, Virg. A. 7, 590. credas illidi cautibus algam, Claud. Rapt. Pros. 1, 225; scyphos - solo inlisit, Suet. Ner. 47. spongeam - veluti corrupturus opus suum tabulae inlisit, VMax. 8, 11. Ext. 7. in filo politur (linum) inlisum crebro silici ex aqua, Plin. 19, 1 (3), 18; torrentem crepitanti grandine nimbum inlidit terris, Sil. 5, 384. nec mitis Hiberus, cum si-

mul inlidit ponto, quos attulit, amnes, 17, 642; quorum faucibus in febre illiditur spiritus, Cels. 2, 7; u. mit lebenden Objecten: filia parieti inlisa, Suet. Cal. 59. vi subitae tempestatis tota cum classe vicinis deae litoribus inlisus est, VMax. 1, 1. Ext. 1. Ogygias cum tollit in arces Bacchus et Aoniis inlidit Thyida truncis, VFlacc. 8, 447. quem postquam bibulis inlisit fluctus harenis, unda simul miserum vitaque deseruit, Ov. Her. 18 (19), 201. u. vgl. VFlacc. 4, 410. u. dicht.: quos - rex suus inlisit pelago vetuitque reverti, 7, 53; — suadet (der Schildkröte), ut scopulum *super* altis ab astris duram inlidat corticem, qua comminuta facile vescatur cibo, Phaedr. 2, 7, 11; — *absol.*: illisā montem circumtonat undā, Claud. in Rufin. 1, 272. in litore, in quo se maximo cum sono fluctus illideret, Quint. 10, 3, 30. inlisaque prora pependit, Virg. A. 5, 206. miscentur rupes iamque aequore toto Cyaneae iuga praecipites inlisa remittunt, VFlacc. 4, 657. u. vgl. 4, 497. chalcophonos nigra est, sed inlisa aeris tinnitum reddit, Plin. 37, 10 (56), 154. arenae autem subinde cumulatae et saxis, quibus pons sustinetur annexae morantur amnem, qui retentus acrius, quam si libero cursu mearet, illiditur, Curt. 5, 4 (1), 30; dicht.: pectora illiso sonent contusa planctu, Sen. Thyest. 1046. — 2) **hineinschlagen, -stoßen, einschlagen, -stoßen, -drücken,** mit *Dat.*: faciuntque dolorem corporis et dentes inlidunt saepe labellis, Lucr. 4, 1080. illisumque utero pectus coit, Sen. Oed. 461. sic illa (saxea pila) ruinam prona trahit penitusque vadis inlisa recumbit, Virg. A. 9, 713. tres (naves) Eurus ab alto in brevia et syrtes urguet - inliditque vadis atque aggere cingit arenae, 1, 110. Africus - prima quaeque congesta pulsu illisa mari subruit, Curt. 4, 8 (2), 8. clipeoque inliditur ignis frigidus, VFlacc. 7, 585; — effractoque inlisit *in* ossa cerebro (caestum), Virg. A. 5, 480; — *absol.*: invidia - fragili quaerens illidere dentem offendet solido, Hor. Sat. 2, 1, 77. qui iam pinnas incipiunt habere, relinquunt in nido illisis cruribus, Varr. RR. 3, 7, 10. si quidem qui tempestivam medicinam admovens non adgravescens vulnus illidat manu, Cic. poët. Tusc. 3, 31, 76.

illĭgāmentum od. **inl-**, i, *n.*, das **Band**, femineis tegminum illigamentis capita velare, Salvian.

illĭgātio od. **inl-**, ōnis, *f.* (illigo), die **Verknüpfung**, manus, quae constringi laqueis et nodorum possent inligationibus coërceri, Arnob. adv. nat. 5, 3. videretque praeterea fulgentes crebrorum siderum globos et circulorum alterna illigatione texturas, MCap. 2, 200.

illĭgo od. **inlĭgo**, āvi, ātum, āre (in u. ligo), 1) **anbinden, befestigen,** a) eig., Archimedes lunae, solis, quinque errantium motus *in* sphaeram illigavit, Cic. Tusc. 1, 25, 63. exinde duabus admotis quadrigis in currus earum distentum inligavit Mettium, Liv. 1, 28, 10; aber auch mit in u. Abl.: illa, ex patellis et turibulis quae evellerat, ita scite in aureis poculis illigabat, ita apte in scaphiis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata esse diceres, Cic. II. Verr. 4, 24, 54. has (epistolas), ille in iaculo inligatas effert, Caes. BG. 5, 45, 4; — mit *Dat.*: ignota tauris illigaturum iuga perunxit hoc Iasonem, Hor. Epod. 3, 11. non ut iuvencis illigata pluribus aratra nitantur mea, 1, 25. illae (volucres) viscatis illigatae viminibus, Petron. 109, 7. ad implicanda navigia - validis asseribus corvos et ferreas manus illigaverant, Curt. 4, 16 (3), 24. fasciculos foeniculi fustibus illigatos (habeat), quos possit usque ad fundum vasorum demittere, ut quidquid fecis subsederit, exagitet et ad summum reducat, Col. 12, 19, 4. praecipit aquam marinam vehementer calefieri, et in ea mala granata lino spartove illigata paulum demitti, 12, 46, 5. ut sit (canterius), quem teneri adhuc pampini capreolis illigent suis, 4, 14, 1; — *absol.*: denudatum deinde eum manibus post tergum inligatis reducendum Falerios pueris tradidit, Liv. 5, 27, 9. ut quo maior vis aquae se incitavisset, hoc arctius inligata (tigna) tenerentur, Caes. BG. 4, 17, 7. ea (vasa) debent quatuor ansas habere, quibus illigata viti dependeant, Col. 12, 44, 7. — b) übtr. **binden, verbindlich machen, verpflichten, fesseln,** rex - amore captus virginis Chalcidensis Cleoptolemi filiae, cum patrem primo allegando, deinde coram ipse rogando fatigasset, invitum se gravioris fortunae condicioni illigantem, Liv. 36, 11, 2; sonst mit *Abl.* des Mittels: non iis condicionibus inligabitur rex, ut movere bellum possit, Liv. 33, 12, 13. nemo novae societatis aut novi foederis, quo nos temere illigemus, conscribendi est auctor, 41, 24, 15. ita per tot annos in amicitia fuerant, ut sociali foedere se cum Romanis non illigarent, 45, 25, 9. Carthaginienses foedere illigatos silere, 42, 23, 3. iam Argivi, praeterquam quod Macedonum reges ab se oriundos credunt, privatis etiam hospitiis familiarique amicitia plerique illigati Philippo erant, 32, 22, 11. nos praeceptis illigaverunt, Quint. 5, 13, 60. primores classiariorum Misenensium labefacere et conscientia illigare, Tac. A. 15, 51. — 2) **hineinbinden,** u. zwar a) im Allg., **hineinflechten, verbinden, verknüpfen, verflechten,** est enim quoddam etiam insigne et florens orationis pictum et expolitum genus, *in* quo omnes verborum, omnes sententiarum illigantur lepores, Or. 27, 96; mit *Dat.*: quod ille rudis incondite fundit quantum potest et id, quod dicit, spiritu, non arte determinat, orator autem sic illigat sententiam verbis, ut eam numero quodam complectatur et astricto et soluto, Cic. dOr. 3, 44, 175. restat ut iis respondeam, qui sermonibus eius modi nolint personas tam graves illigari, Acad. 2, 2, 6. — b) insbes. mit dem Nebenbegriff der Hemmung freier Bewegung, **verwickeln, verstricken,** α) theils überh.: ille pedem referens et inutilis inque ligatus credebat clipeoque inimicum hastile trahebat, Virg. A. 10, 794. ne - inpeditis locis seque et equestres copias illigaret, Tac. A. 13, 40. inligatus praeda stativis castris adhaerebat, 3, 21. — β) theils mit dem Nebenbegriff der Gefahr, hortatur ad luxum et aes alienum, quo pluribus indiciis inligaret, Tac.

A. 2, 27. ita sunt angustis et concisis disputationibus illigati, Cic. dOr. 2, 14, 61. vix illigatum te triformi Pegasus expediet Chimaera, Hor. Od. 1, 27, 24. id quaeri, ut obsidem Achaeorum iuventutem educeret ex Peloponneso ad illigandam Romano bello gentem, Liv. 31, 25, 8. postquam nos neque decernere id sibi praesidium neque velle illigari Romano bello vidit, 32, 21, 11. externo bello illigari, Tac. H. 3, 46. multis bellis illigatus, A. 15, 1. ut Abdum specie amicitiae vocatum ad epulas lento veneno inligaret, 6, 32. ipse illigatus peste interimor textili, Cic. poët. Tusc. 2, 8, 20.

illim, *Adv.* (verhält sich zu illinc wie illo zu illoc, illa zu illac), **von jener Seite her, von dort,** a) räumlich: sarculum hinc illo profectu's, illim rediisti rutrum, Pompon. 90. vix me illim abstraxi, Hec. 3, 1, 16. illim equidem Cnaeum profectum puto, Cic. Att. 9, 14, 2. quid illim adferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Marsis —, haec velim - scribas, 7, 13[b], 7. — b) in der Zeit, als Vermuthung: illimque usque ad nostram memoriam Romani sic habuere, Sall. J. 114, 2.

illīmis od. **inlīmis**, e (in u. limus), **schlammlos, rein, hell,** fons erat inlimis, nitidis argenteus undis, Ov. M. 3, 407.

illinc, *Adv.* (aus illim u. dem demonstr. Suffixum ce), **von jener Seite her, von dort,** a) eig. im Raume: imus huc, illuc hinc: cum illuc ventum est, ire illinc lubet, Enn. Tr. 258. ... illinc pallium mihi huc ferte, Plaut. Merc. 5, 2, 70. illinc huc transferetur virgo, Ter. Ad. 4, 7, 13. iam inde aufugies? deinde item illinc, si item evenerit? Plaut. Merc. 4, 1, 66. itur illinc iure dicto, Plaut. Bacch. 3, 3, 43. iube illos illinc, amabo, abscedere, Most. 2, 2, 36. num istaec mulier illinc venit? Men. 2, 3, 61. grandicula iam profecta'st illinc, Ter. Andr. 4, 5, 19. ubi illinc spero redieris tamen hoc ages, Ad. 2, 2, 18. ubi illinc rediero, 2, 2, 24. ubi primum poterit, se illinc subducet, Eun. 4, 1, 14. fugit illinc, Cic. Har. resp. 20, 42; Gegens. hinc, vgl. I, 3. p. 1193. — b) in anderen Verhältnissen: ecquem esse dices in mari piscem meum? quos quom capio, si quidem cepi, mei sunt, habeo pro meis: nec manu adseruntur neque illinc partem quisquam postulat, von jenen, Plaut. Rud. 4, 3, 33. omnem se amorem abiecisse illinc atque in hanc transfudisse, von jener Seite her, von jener, Cic. Phil. 2, 31, 77. quum eadem metuam ab hac parte, si illinc beneficium non sit, rectius putem quidvis domi perpeti, Att. 9, 7, 4. dici audiebamus de Alexandria: nunc cognoscimus omnes illius praestigias: illinc, inquam, omnes fallaciae, omnia denique ab iis malorum argumenta nata sunt, RPostum. 12, 35.

illĭnimentum od. **inl-**, i, *n.*, das **Aufstreichen,** medicamentorum, CAur. Chron. 3, 8.

illĭnio od. **inlĭnio**, īre, s. illino.

illĭno od. **inlĭno**, lēvi, lĭtum, lĭnĕre (illĭnio, īre, nur bei Col. 12, 46, 5), 1) **hinein -, einstreichen,** nam sociis (Ulixis) inlita cera fuit, Ov. AA. 3, 314; übtr.: aurum vestibus illitum mirata - Helene Lacaena, eingewirkt, in die Kleiderstoffe gewirkt, Hor. Od. 4, 9, 14. removete - purpura atque auro illitas vestes, goldgewirkt, Sen. Hipp. 388. — 2) **aufstreichen, auf etw. streichen, - schmieren,** u. überh. **streichend auftragen,** bes. in chirurg. Beziehung, a) mit *Dat.* od. *absol.*: his oculis ego nigra meis collyria lippus illinere, Hor. Sat. 1, 5, 30. vidi quae gelida madefacta papavera lympha contereret, teneris inlineretque genis, Med. fac. 99. creta figularis corpori illita, Cels. 1, 3. u. öft. psyllium inlitum fronti epiphoras suspendit, Plin. 25, 12 (91), 143. quem non offendat toto faex inlita vultu, cum fluit in tepidos pondere lapsa sinus? Ov. AA. 3, 211; inlino cretam cerussam purpurissum, Nov. 83. quidam illinunt adurentia ex oleo, Cels. 6, 4. u. oft. cyminum tritum pari pondere cum veratro aquaque mistum et inlitum (cani), Col. 7, 13, 2. equorum scabiem ranae decoctae in aqua extenuant, donec inlini possint, Plin. 32, 10 (51), 140; übtr.: si multum auri tecto quoque eius inlinitur, Sen. Ep. 20, 2, 11 (119). marmori et iis, quae candefieri non possunt, ovi candido inlinitur (aurum), Plin. 33, 3 (20), 64. — b) mit *Abl.* (meist im Passiv), **mit etw. bestreichen, beschmieren, bemalen,** u. übtr. mit etw. **überziehen, belegen,** auch: **beflecken, besudeln** (Syn. tinguere, vgl. Sen. Herc. Oet. 728. Med. 578), illinere vulnus medicamento, Cels. 5, 12, 2. u. oft. sanguine caprino cum farina hordeacea et resina ventrem inlinunt, Plin. 28, 14 (58), 206. u. vgl. 30, 8 (21), 65. caelatus eodem sistitur argento crater fabricataque fago pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris, Ov. M. 8, 668. faces taedamque et malleolos stuppae illitos pice parari iubet, Liv. 42, 64, 3. u. vgl.: illita tela dolis, Lucan. 8, 382. laqueos ubi callidus auceps praetendit lentoque inlevit vimina visco, Prud. Hamart. 805. inlitis galbano facibus, Suet. Galb. 3. navem - bitumine ac sulphure illitam remis concitaverunt, Curt. 4, 12 (3), 2. illita erat turris bitumine ac sulphure, 4, 26 (6), 11. recenti calce inlito multoque igni percalefacto cubiculo se inclusum peremit, VMax. 9, 12, 4. bracatis illita Medis porticus, Pers. 3, 53. alqd. gypso, Plin. 18, 30 (73), 308. creta figulari bene subacta recentia mala crasse illinire, Col. 12, 46, 5. ut missa palla est tabe Nesseā illita, Sen. Herc. Oet. 718. inlita Nesseo misi tibi texta veneno, Ov. Her. 9, 163. nec se fefellisse id donum inimicorum veneno inlitum fore, Liv. 5, 2, 3. u. übtr.: his tribus figuris insidere quidam venustatis non fuco illitus, sed sanguine diffusus debet color, Cic. dOr. 3, 52, 199; — ita in vadis haesitantes frumenti acervos sedisse inlitos limo, Liv. 2, 5, 3. demptis soleis odoribus illinuntur pedes, Curt. 8, 32 (9), 27. u. übtr.: et nulla macula non inlita vita, Sil. 11, 42; — balteus en gemmis, en illita porticus auro certatim radiant, Calp. 7, 47. — 3) **hinstreichen, - schmieren,** nur übtr.: quodcunque semel chartis illeveris, Hor. Sat. 1, 4, 36; quodsi bruma nives Albanis illinet agris, hinbreiten über -, Ep. 1, 7, 10.

illĭquĕfactus od. **inl-**, a, um, **in Fluß gesetzt,** nur übtr.: qualis est haec aurium (voluptas), tales sunt oculorum et tactionum et odoratio-

num et saporum, quae sunt omnes unius generis, ad perfundendum animum tamquam illiquefactae voluptates, Cic. Tusc. 4, 9, 20.

illīsio od. **inl-**, ōnis, *f.* (illido), das Anschlagen, Anstoßen, navis scopulorum illisionibus perforata, Hieron. Ep. 43, 3.

illīsus od. **inlīsus**, a, um, *Ptcp.*, s. illido.

illīsus od. **inlīsus**, *Abl.* -u, *m.* (illido), das Anschlagen, Anstoßen, aequora surgunt spumea, et inlisu scopulus tremit omnis aquarum, Sil. 17, 244. idem (ventus) inlisu ipse repercussus correpta secum in caelum refert sorbetque in excelsum, Plin. 2, 48 (49), 132. patentis oris inhalatu cinnameo et occursantis linguae illisu nectareo, Apul. M. 2, 10.

illitterātus od. **inlitterātus**, a, um, 1) nicht schriftlich dargestellt, ungeschrieben, eius (Draconis) igitur leges, quoniam videbantur impendio acerbiores, non decreto iussoque, sed tacito inliteratoque Atheniensium consensu oblitteratae sunt, Gell. 11, 18, 2. inliterata pax est, quae literis comprehensa non est, PDiac. p. 113, 8. — 2) ungelehrt, ungebildet, unwissend, der ohne Schulbildung ist, vgl.: inliteratum non ex toto rudem, sed ad literas altiores non perductum, Sen. Ben. 5, 13, 3; quid narras, barbare, indomitis cum moribus, inlitterate, inlex? Caecil. 59. inliterati mendacesque sunt et vera minus meminēre (Ligures), Cato frg. p. 9, 10. quem cognovimus virum bonum et non illitteratum, Cic. dOr. 2, 6, 25. est libertus mihi, non inlitteratus, Plin. Ep. 7, 27, 12. litigator rusticus illiteratusque, Quint. 2, 21, 16. potest etiam illiteratus (servus) dummodo tenacissimae sit memoriae, rem satis commode administrare, Col. 1, 8, 4; — inliteratum plausum cur desidero? Phaedr. 4. prol. 20. scribo plurimas, sed inlitteratissimas litteras, Plin. Ep. 1, 10. 9. ἀφιλόκαλον, inlitteratum, iners, ac paene etiam turpe est non putare tanti cognitionem, qua nulla est iucundior, nulla pulchrior, nulla humanior, 2, 3, 8. u. vgl. Hor. Epod. 8, 17; inter has (interiectiones) ponunt etiam sonituum illitteratorum imitationes, ut risus „hahahae“, cet., unarticulirt, Prisc. II. p. 91, 3.

illĭtus od. **inlĭtus**, a, um, *Ptcp.*, s. illĭno.

illĭtus od. **inlĭtus**, *Abl.*, u, *m.* (illino), das Aufstreichen, nec potu tantum sed et inlitu et suffitu valet, Plin. 26, 15 (90), 153. modum ipsae res statuunt, ut sint inlitu faciles, 28, 15 (61), 216.

illo, *Adv.*, I) dorthin, dahin, 1) im Raume (Ggstz. huc, vgl. I, 3. p. 1309): extemplo te illo ducam, ubi non despuas, Naev. 98. nunc tu illum si illo's missurus, dice cet., Plaut. Capt. 2, 2, 109. vin' me tecum illo ire? Merc. 2, 3, 124. quid illo nunc properas? Poen. 1, 2, 51. principio ut illo advenimus, ubi primum terram tetigimus, Plaut. Amph. 1, 1, 48. quom illo advenero, 1, 1, 42. prius multo ante aedes stabam quam illo adveneram, 2, 1, 56. u. vgl. Poen. 5, 2, 125. quom illo advenio, solitudo ante ostium, Ter. Andr. 2, 2, 25. sarculum hinc illo profectu's, illim rediisti rutrum, Pompon. 90. illo profectus, Sall. H. 1, 86. si Caesar illo iter haberet, Caes. BC. 3, 78, 6. neque enim temere praeter mercatores illo adit quisquam, Caes. BG. 4, 20, 3. ubi illo veneris, Plaut. Mil. gl. 4, 4, 56. postquam illo ventum'st, Curc. 5, 2, 46. quartum apud lapidem suburbano rure substiterat: illo propinqua vespera tribunus venit, Tac. A. 15, 60. me illo frustra devenisse, Plaut. Curc. 2, 3, 58; opus est homine, qui illo argentum deferat, Epid. 2, 2, 103. nam illo non saxum, non materies ulla subvecta est, Cic. II. Verr. 1, 56, 147. multis gentibus eorum deductis illo a Tigrane Magno, Plin. 6, 28 (32), 142. flumen illo admissum arbitrantur, 36, 12 (17), 81. illo tibi, putator, arborum plagae ne spectent, 18, 33 (76), 328. quoniam haustum omnem lucis adversa illo regeratunde acceperit, 2, 9 (6), 46. Achaemenidas usque illo tenuisse (ad flumen Carmaniae), 6, 23 (26), 98. cuperem - simile tibi iter ab Epheso ut navigationi fuisset, quam expertus usque illo eras, Plin. Ep. 10, 18 (29), 1. aqua illo incumbit, quo vis caloris et terrae aestuantis accessit, Sen. NQ. 4, 2, 29. — 2) in anderen Verhältnissen: haec omnia Caesar eodem illo pertinere arbitrabatur, Caes. BG. 4, 11, 4. illo spectat, dici certum de iniuria cet., Ulp. Dig. 47, 10, 7. §. 2. — II) dort, sed si pater alibi habitet, habeat autem et aliam domum, in qua non habitet, deprehensam illo filiam, ubi non habitat, occidere non poterit, Ulp. Dig. 48, 5, 23. §. 3.

illoc, *Abl.*, s. illic.

illoc, *Adv.* (aus illo u. dem demonstr. Suffixum ce), dorthin, dahin, 1) im Raume; post illoc veni, quam advenit, Plaut. Truc. 3, 1, 3 (postilla, *Bothe*). vestem cum eo mutem et pro illo iubeam me illoc ducier, Ter. Eun. 3, 5, 24. cancer et hoc et illoc quadrat (auf das Land u. in das Wasser), Petron. 39, 8. — 2) in and. Verhältn.: sed illoc potius revertar, Claud. imp. in orat. apud Gruter. p. 502.

illŏcābilis od. **inl-**, e, unausſteuerbar, unanbringbar, filiam habeo grandem cassam dote atque inlocabilem, neque eam queo locare quoiquam, Plaut. Aul. 2, 2, 14. b. Varr. LL. 5, 14.

illŏcālis od. **inl-**, e, räumlichen Verhältnissen nicht angehörig, anima, Claud. Mam. stat. an. 1, 5; *adv.*: illocaliter moveri, 1, 18; u. subst. **illŏcālĭtas**, ātis, *f.*, der Zustand einer Sache, die nicht unter räumliche Verhältnisse fällt, animae, 1, 17.

illorsum, *Adv.*, dorthinwärts, aliorsum et illorsum sicut introrsum dixit Cato, Cato frg. p. 87, 6. b. PDiac. p. 27, 10.

illōtus od. **inlōtus**, a, um (vgl. illautus u. illutus), ungewaschen, ungereinigt, unrein, schmutzig, a lavando lotus et rursus inde illotus, Quint. 1, 4, 13; Tyrias dare circum illota toralia vestes, Hor. Sat. 2, 4, 84. si qui inlotis (cocleis) protropum infundat vel marinam aquam, Plin. 30, 6 (16), 49; inulas ego primus amaras monstravi incoquere, illotos Curtillus echinos, Hor. Sat. 2, 8, 51. inlota miscetur medicamentis (faex vini), Plin. 23, 2 (31), 63); sprichw.: qui repente pedibus inlotis ad philosophos devertunt, unvorbereitet, Gell. 1, 9, 8. quam (rerum copiam) plerique omnes litteratores pedibus inlotis praetereunt, Macrob. Sat. 1, 24, 12. interpretationem promittentibus inconveniens erit, omissis initiis

atque origine non repetita atque illotis, ut ita dixerim, manibus protinus materiam interpretationis tractare, Gai. Dig. 1, 2, 1; auch übtr.: sermo, Auct. decl. in Sall. *in*.

illubrico od. **inl-**, āre, schlüpfrig bewegen, membra sua leniter illubricans, Apul. M. 2, 7.

illuc, *n.* von illic, was vgl.

illuc, *Adv.* (= illoc), dorthin, dahin, 1) im Raume (Ggstz. huc, vgl. I, 3. p. 1308. u. 1311; a) eig.: filium perduxēre illuc, Ter. Andr. 1, 1, 54. adversarios illuc suas contraxisse copias, Nep. Eum. 9, 5. iam ego illuc praecurram, Plaut. Aul. 4, 6, 12. age tu illuc procede, bone vir, Capt. 5, 2, 1. itaque concessēre illuc omnes, Sall. H. 3, 61, 7. accede illuc, Ter. Ad. 2, 1, 14. eo: recta via quidem illuc, Ter. Phorm. 2, 1, 80; iam ille illuc ad erum quom Amphitruonem advenerit, narrabit cet., Plaut. Amph. 1, 2, 4. illuc regredere ab ostio, Aul. 1, 1, 7. nunc ne legio persentiscat, clam illuc redeundum'st mihi, Amph. 1, 3, 29. patri meo ordine omnem rem illuc perferat, Capt. 2, 3, 17; — num me illuc ducis, ubi lapis lapidem terit? As. 1, 1, 16. amabo ut illuc transeas, ubi illa'st, Ter. Eun. 3, 3, 31; quid quom illuc, quo nunc ire paritas, veneris? Plaut. Merc. 4, 1, 64. qui nunc it per iter tenebricosum illuc, unde negant redire quenquam, Catull. 3, 11. properat illuc unde alii fugiunt, Plin. Ep. 6, 16, 10; — imus huc, illuc hinc: cum illuc ventum est, ire illinc lubet, Enn. Tr. 258. immo alium potius misero hinc, ubi erunt indutiae, illuc, tuum qui conveniat patrem, Plaut. Capt. 2, 2, 91. hinc illuc exiit, Cist. 4, 2, 32. coëmisse hinc, quae illuc veheres multa, Ter. Ad. 2, 2, 17. istam psaltriam una illuc mecum hinc abstraham, 5, 3, 57; legionum signa illuc usque provecta, Tac. H. 3, 18; quum illuc ex his vinculis emissi feremur, minus tardabitur cursus animorum, in die Unterwelt, Cic. Tusc. 1, 31, 75. u. vgl. Lucan. 6, 651. — b) übtr. in anderen Verhältnissen: credit iam tibi de isto: illuc redi, Plaut. Men. 4, 2, 53. illuc quaeso redi, quo coepisti, Ter. Ad. 2, 1, 36. illuc revertor: contra me quum est actum cet., Cic. Sest. 52, 112. sed, ut illuc revertar, quo tempore cet., Cluent. 41, 112. sed illuc revertor, Nep. Dion. 4, 5. sed illuc redeamus, Ages. 4, 3. si quis nunc quaerat: „quo res haec pertinet?" illuc, Hor. Sat. 1, 2, 23. se non illuc decurrere, quod promptum rescriptu, Tac. A. 4, 40. Civilis illuc intenderat, H. 4, 79. — Nero solus e privignis erat, illuc cuncta vergere, A. 1, 3. in urbe ac sinu cavendum hostem - versas illuc omnium mentes, H. 3, 38. ne omne belli decus illuc concederet, 2, 24. hic ille omnia, quae voluit, de re publica dixit, et qui illuc factus institutusque venisset, primum Caepionem de oratione sua sustulit cet., für jene Partei zugestutzt, Cic. Att. 2, 24, 3; — mit *Genit.*: at quidem illuc aetatis qui sit, non invenies alterum lepidiorem ad omnes res nec qui amico sit amicus magis, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 66. — 2) in der Zeit: sive gnarum coniurationis et illuc usque fidum, seu nescium et tunc primum arreptis suspicionibus, Tac. A. 15, 54.

illūceo od. **inlūceo**, ēre zu od. bei etw. leuchten, at pol te, si hic sapiat senex, pix atra agitet aput carnuficem tuoque capiti inluceat, Plaut. Capt. 3, 4, 65.

illūcesco od. **inlūcesco** u. **illucisco** od. **inl-**, luxi, ere (in u. lucesco), 1) *intr.*, anfangen zu leuchten, zu scheinen, a) eig.: quum autem tertio die sol illuxisset, Cic. ND. 2, 38, 96; ostroque infecta corusco humida gemmiferis illuxit regia mensis, Claud. Prob. et Ol. cons. 264; gew. vom Tage, anbrechen, en illuxit suspecta diu famā toties iactata dies, Sen. Oct. 671. quidquid est iussum, leve est: nec ulla nobis segnis illuxit dies, Herc. Oet. 60. qui (dies) ut illuxit, mortui sunt reperti, Cic. Tusc. 1, 47, 114. Kalendis Ianuariis, qui dies post obitum occasumque vestrum rei publicae primus illuxit, Pis. 15, 34. nocte, cui inluxit dies, Suet. Caes. 81. illuxit a medico destinatus dies, Curt. 3, 15 (6), 8. quis enim iste dies illuxerit quaero, qui cet., Cic. Acad. 2, 22, 69. quum autem is dies illuxisset, Div. 1, 24, 50. quum laetissimus ille civitati dies illuxisset, ad Brut. 1, 15, 8. nullus Erechthidis fertur celebratior illo inluxisse dies, Ov. M. 7, 430. quem potes recordari in vita illuxisse tibi diem laetiorem, quam quum cet., Cic. Phil. 1, 12, 30. non alios prima crescentis origine mundi inluxisse dies - crediderim, Virg. G. 2, 336. — b) übtr.: castaeque pudoris illuxēre faces, Claud. Rapt. Pros. 1, 272. iure - populus Romanus salutem se principi suo debere profitetur, qui noctis, quam paene supremam habuimus, novum sidus illuxit, Curt. 10, 28 (9), 3. quum populo Romano vox et auctoritas consulis repente in tantis tenebris illuxerit, Cic. Agr. 1, 8, 24. clarissimum deinde Homeri illuxit ingenium, Vell. 1, 5, 1. quod unicum sapientiae munus illuxit, Vopisc. Aurel. 3; — *impers.*: ubi illuxit, als es tagte, Liv. 1, 28, 2. 2, 65, 1. 7, 14, 9; übtr. = es erhellt, si illuxerit, Cod. Just. 5, 71, 10. — 2) *trans.*, bescheinen, nunc te, nox, quae me mansisti, mitto ut concedas die, ut mortales inlucescas luce clara et candida, Plaut. Amph. 1, 3, 48. Volcanus Luna Sol Dies, dī quattuor scelestiorem nullum inluxēre alterum, Bacch. 2, 3, 22.

illuctor od. **inluctor**, āri, gegen etw. ringen, ankämpfen, caram modo lactis egeno nutricem clangore ciens iterumque renidens, et teneris meditans verba inluctantia labris, Stat. Theb. 4, 788.

illūcubrātus od. **inl-**, a, um, nicht bei Nacht gearbeitet, scripta, Sulp. Sev. Ep. 3.

illūcŭlasco od. **inl-**, ĕre, anfangen zu dämmern, anbrechen, quum serenus dies illuculascet lumine inchoato, Fronto ep. ad Anton. 1, 5.

illūdio od. **inl-**, āre, über etw. spotten, sic enim mendae suae inludiabant, Gell. 1, 7, 3.

illūdium od. **inl-**, ii, *n.*, Spiel-, Blendwerk, nihil aliud se quam illudia animarum somniaturum, Tert. resurr. carn. 16.

illūdo od. **inlūdo**, lūsi, lūsum, lūdere (in u. ludo), hinspielen, 1) dichter. Gebrauch: ima videbatur talis illudere palla, spielend anschlagen an -, Tibull. 3, 4, 35. illudunt auro vestes, Avien.

Perieg. 1258. u. inlusa pictae vestis inania, Prud. Perist. 14, 104., wogegen: inclusae auro vestes, Virg. A. 2, 464. statt inlusae zu lesen ist nach *Ribbeck*. ubi quid datur oti, illudo chartis, spielend, mit Leichtigkeit hinwerfen, Hor. Sat. 1, 4, 139. — 2) allgem. Gebrauch (= ἐμπαίζω), mit Imbm. od. etw. **sein Spiel treiben**, a) spottend od. höhnend, **mit Imbm. od. etw. seinen Spott treiben**, Imbn. od. etw. **verspotten**, **verhöhnen**, mit *Dat.*: satisne sani essent, qui tam proterve sibi illuderent, Curt. 4, 14 (1), 23. ut signis et aquilis per superbiam inluserit, Tac. A. 1, 61; ut semper gaudes illudere rebus humanis! Hor. Sat. 2, 8, 62. cuncta feminae obediebant - non per lasciviam, ut Messalina, rebus Romanis illudenti, Tac. A. 12, 7. hic, ait, et nostris inluserit advena regnis? Virg. A. 4, 591. cum dictatorem dicere a senatu iuberetur, velut iterum inludens discrimini publico, Gliciam viatorem suum dixit, Suet. Tib. 2. hic non illudit auctoritati horum omnium, qui adsunt, summorum virorum, Cic. Dom. 39, 104. huius miseri fortunis et horum virorum talium dignitati illudere, SRosc. 19, 54. praecipuum ferunt praemium, qui procacissime patris tui memoriae illudunt, Curt. 8, 4 (1), 34. eius superbiae haud immerito illudens, 7, 43 (11), 24; — mit *in* u. *Acc.* od. *Abl.*: scelus ulciscar, ut ne inpune in nos inluseris, Ter. Eun. 5, 4, 20; adeon' videmur nobis esse idonei, in quibus sic inludatis, Andr. 4, 4, 18; — mit *Acc.*: satis superbe inluditis me, Ter. Phorm. 5, 8, 22. dignam me putas, quam inludas, Heaut. 4, 4, 19. ut deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus inludat, Justin. 16, 5, 11. miseros illudi nolunt, nisi se forte iactant, Cic. dOr. 2, 58, 237. ut is, qui illusus sit, plus vidisse videatur: quid autem turpius quam illudi? Am. 26, 99. quia probrosis sermonibus divum Augustum - inlusisset, Tac. A. 2, 50; caput eius illusit Nero tamquam praematura canitie deforme, A. 14, 57. illudere voces (principis), quotiens caneret, 14, 52. ipsa vero praecepta sic illudere solebat, ut ostenderet cet., Cic. dOr. 1, 19, 87. quum et illud nimium acumen illuderes et admirarere ingenium Scaevolae, 1, 57, 243. pergisne eam - artem inludere, in qua primum excelles ipse -? Rep. 1, 13, 20. illudens nostras Tirynthius artes, Ov. M. 9, 66. verbis virtutem inlude superbis, Virg. A. 9, 634. qui eius modi preces occulti inluderent, Tac. A. 3, 29; — *absol.*: illuseras heri inter scyphos, quod dixeram controversiam esse, possetne heres, quod furtum antea factum esset, furti recte agere, Cic. Fam. 7, 22; tum deus inludens, tamquam modo denique fraudem senserit, e puppi pontum prospectat adunca, Ov. M. 3, 650. quum dixisset in Albucium illudens, Cic. dOr. 3, 43, 171. — b) täuschend od. betrügend, Imbn. **täuschen**, **betrügen**, mit *Dat.*: inlusit dehinc Neroni fortuna, Tac. A. 16, 1; — mit *Acc.*: Cereris prolem patulis illudere campis, Claud. Rapt. Pros. 1, 219. illusis Cretensibus omnibus, Nep. Hann. 10, 1. corrupti spe aut inlusi per intercessionem socii, Tac. A. 3, 27. aut spem deponas aut artem illusus omittas, Hor. Sat. 2, 5, 26. multis vadimoniis desertis saepe illusi ac destituti, Cic. Quinct. 16, 51. illusique pedes vitiosum ferre recusant corpus, die wankenden Füße eines Betrunkenen, Hor. Sat. 2, 7, 108. u. vgl.: agnovit dubiis illusa vocabula fatis, Claud. BGet. 557; — *absol.*: unus utrique error, sed variis illudit partibus, Hor. Sat. 2, 3, 50. tum variae inludant pestes, Virg. G. 1, 181. — c) um zu schaden, einer Sache **übel mitspielen**, **an etw. seinen Muthwillen ausüben**, **sich muthwillig vergreifen**, mit *Dat.*: frons, cui - silvestres uri adsidue capreaeque sequaces inludunt, Virg. G. 2, 375. tamquam in summa abundantia pecuniae inludere, Tac. H. 2, 94. viribus principis illudere, A. 15, 42; bes. im obscönen Sinne: coniugem eiusdem, quam nulla aetatis suae pulchritudine corporis vicit, adeo ipse non violavit, ut summam adhibuerit curam, ne quis captivo corpori illuderet, Curt. 3, 32 (12), 22. C. Caesar, scortorum quoque cupiens, etiam matri eius illusit, Tac. A. 15, 72. feminarum quoque, et quidem inlustrium, capitibus quanto opere solitus sit inludere, Suet. Tib. 45. illusum isse pueritiae Britannici Neronem, Tac. A. 13, 17; — mit *Acc.*: Quinctilii Varii corpus inlusisse dicebatur, A. 1, 71. dum studeo obsequi tibi, paene inlusi vitam filiae, muthwillig preisgeben, Ter. Andr. 5, 1, 3; — im obscönen Sinne: mulierculas, Minuc. Fel. u. b. Spät.

illūmĭnābĭlis od. **inl-**, e, **fähig zu erleuchten**, lumen, Claud. Mam. stat. an. 2, 2.

illūmĭnate od. **inl-**, *Adv.*, s. illumino.

illūmĭnātio od. **inl-**, ōnis, *f.* (illumino), das **Insichtsetzen**, die **Erhellung**, Φάνητα dixit solem ἀπὸ τοῦ φωτὸς καὶ φανεροῦ, id est a lumine atque inluminatione, quia cunctis visitur cuncta conspiciens, Macrob. Sat. 1, 18, 13; übtr.: mala necessaria fuisse ad illuminationem bonorum ex contrariis intelligendorum, Tert. adv. Hermog. 15.

illūmĭnātor od. **inl-**, ōris, *m.* (illumino), der **Erleuchter**, ill. noster deus, Lact. 6, 18. novae tantaeque religionis ill., Tert. adv. Marc. 4, 17.

illūmĭno od. **inlūmĭno**, avi, atum, āre (in u. lumen), **in's Licht setzen**, **erleuchten**, **erhellen**, 1) eig., a) im Allg.: vias illuminat igni, Stat. Theb. 12, 275. nigros illuminat obvia currus, Claud. Rapt. Pros. 2, 226. ab eoque (sole) luna illuminata, Cic. ND. 2, 46, 119. ea (tabulata) parvis ab oriente singulis illuminari fenestellis, Col. 8, 3, 3. in Syene oppido - solstiti die medio nullam umbram iaci puteumque eius experimenti gratia factum totum inluminari, Plin. 2, 73 (75), 183. — b) insbes., **erhellen**, **verherrlichen**, **schmücken**, cum chlamyde purpurea variis coloribus intexta et cum corona magna fulgentibus gemmis inluminata, AHer. 4, 47, 60. quo magis corona illuminata (aureis ramentis) flavesceret, Capit. Ver. 10. distinguit (purpura) ab equite curiam, dis advocatur placandis, omnemque vestem inluminat, in triumphali miscetur auro, Plin. 9, 36 (60), 127. capillo - auri ramentis illuminato, Lamprid. Comod. 17. — 2) übtr. a) **ins Licht setzen**, **erhellen**, **aufklären**, laudare aliqua, ferre quaedam, mutare etiam, reddita cur id

fiat ratione, illuminare interponendo aliquid sui, v. Lehrer, Quint. 2, 4, 12. horum fidem Mytilenaeorum perfidia illuminavit, Vell. 2, 18, 3. — b) einer Sache Licht und Glanz verleihen, sie verherrlichen, dumque hoc vel forte, vel providentia, vel utcunque constitutum rerum naturae corpus, quod ille paene solus Romanorum animo vidit, ingenio complexus est, eloquentia illuminavit, Vell. 2, 66, 5. quae urbes cunctae liberalium studiorum fuēre steriles, nisi Thebas unum os Pindari illuminaret, 1, 18, 3. Philoctetes alumnus Meliboeam illuminat, Mel. 2, 3, 1; — bes. rhetorisch: debet enim, quod illustrandae alterius rei gratia assumitur, ipsum esse clarius eo, quod illuminat, Quint. 8, 3, 73. pulchritudinem rerum claritas orationis illuminat, 2, 16, 10. translatum (verbum), quod maxime tamquam stellis quibusdam notat et illuminat orationem, Cic. dOr. 3, 43, 170. oratio translatorum nitore illuminanda, Quint. 12, 10, 36. priusquam illa conor attingere, quibus orationem ornari atque illuminari putem, proponam cet., Cic. dOr. 3, 6, 25. haec formanda filo et genere orationis, illuminanda verbis, varianda sententiis, 3, 26, 103. illam autem concinnitatem, quae verborum collocationem illuminat iis luminibus, quae Graeci quasi aliquos gestus orationis σχήματα appellant, — adhibet quidem hic subtilis cet., Or. 25, 83. haec enim sunt fere atque horum similia vel plura etiam esse possunt, quae sententiis orationem verborumque conformationibus illuminent, dOr. 3, 54, 208.

illūmĭnus od. **inl-**, a, um (in u. lumen), ohne Licht, im Dunkeln vollzogen, illuminarum Proserpinae nuptiarum demeacula, et luminosarum filiae inventionum remeacula, Apul. M. 6, 2.

illūnis od. **inlūnis**, e (in u. luna), mondlos (ἀσέληνος), inlunem nacti per rura tacentia noctem accelerant vitantque sonos, Sil. 15, 616. nox, non qualis inlunis aut nubila, sed qualis in locis clausis lumine extincto, Plin. Ep. 6, 20, 14.

illūnius od. **inlūnius**, a, um (in u. luna) mondlos, servato noctis illunio tempore, Apul. M. 4, 18. tenebris illuniae caliginis impeditus, 9, 33.

illūsio od. **inlūsio**, ōnis, *f.* (illudo), das Spotten über Jmdn. od. etw., die Ironie, in eo vero genere, quo contraria ostenduntur, ironia est: illusionem vocant, Quint. 8, 6, 54. u. vgl. d. folg. §§., u. als rhetor. Figur b. Cic. dOr. 3, 53, 202. Quint. 9, 1, 28.

illūsor od. **inlūsor**, ōris, *m* (illudo), der Spötter, Tert. adv. Marc. 4, 35. u. and. KS.

illuster od. **inluster**, lustris, lustre, s. illustris.

illustrāmentum od. **inl-**, i, *n.* (illustro), das Verschönerungsmittel, rhetor.: haec sunt vel illustramenta pronuntiationis vel vitia, Quint. 11, 3, 149.

illustrātio od. **inl-**, ōnis, *f.* (illustro), die anschauliche Darstellung, insequetur ἐνάργεια, quae a Cicerone illustratio et evidentia nominatur, quae non tam dicere videtur quam ostendere: et affectus non aliter, quam si rebus ipsis intersimus, sequentur, Quint. 6, 2, 32. u. vgl. d. folg. §§.

illustrātor od. **inl-**, ōris, *m.* (illustro), der Erleuchter, Lact. 2, 9.

illustrātus od. **inl-**, us, *m.*, die Würde eines vir illustris, si quidem in magistratu positus est vel in maiore dignitate usque ad illustratus gradum, Cod. 3, 1, 13. §. 8.

illustris od. **inlustris**, e (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 130; die Form: inluster b. VMax. 4, 1, 5. u. 4, 3, 11), im Licht od. Glanz stehend, erleuchtet, hell, strahlend, glänzend, in's Auge fallend, I) eig.: si obscurior quasi caliginosa stella exstiterit —: sin illustris et perlucida stella apparuerit, Cic. Div. 1, 57, 130. terque quaterque concutiens inlustre caput (v. Sol), Ov. M. 2, 49. cum oriente radii non inlustres eminebunt, quamvis circumdatae nubes non sint, pluviam portendent, Plin. 18, 35 (78), 343. solis - candor illustrior est quam ullius ignis, Cic. ND. 2, 15, 40. qualis roseis it Lucifer alis, quem Venus inlustri gaudet producere coelo, VFlacc. 6, 528. die illustri - signum dabatur, Curt. 3, 7 (3), 8. noctibus quies, et inlustribus aeque quam die cernunt, Plin. 9, 16 (23), 56. ostendebant autem Carthaginem de excelso et pleno stellarum, illustri et claro quodam loco, Cic. Rep. 6, 11, 11. nec minus inlustres nec vehementer obscuros locos haberi oportet, ne aut obcaecentur tenebris imagines aut splendore praefulgeant, AHer. 3, 19, 32. si essent qui sub terra semper habitavissent bonis et illustribus domiciliis, quae cet., Cic. ND. 2, 37, 95. quod (conclave) bene illustre, fragilem supellectilem atque ea postulat opera, quae multi luminis indigent, Col. 12, 2, 2. balnearia occidenti aestivo advertantur, ut sint post meridiem et usque in vesperum illustria, 1, 6, 2. ita omnes de tecto deturbavit tegulas: inlustriores fecit fenestrasque indidit, Plaut. Rud. 1, 1, 5; cuncta sole illustria fuēre, Tac. A. 13, 41. nox sideribus inlustris, 1, 50. — II) übtr. 1) hell, lichtvoll, klar, durchsichtig, deutlich, negas te usque ad obscura progredi: illustribus igitur rebus insistis, und: etiam a certis et illustrioribus cohibes adsensum, Cic. Acad. 2, 29, 94. his rationibus tam certis tamque inlustribus opponuntur ab his, qui contra disputant, primum labores, qui cet., Rep. 1, 3, 4. si desit illustris explanatio, propositio cet., Quint. 9, 2, 2. praeter haec, quae commemoravi, quae testata sunt et illustria, habeo multo occultiora, quae vix verbis exsequi possim, Cic. Fam. 11, 27, 6. — *Adv. compar.*: sic enim vidi, quasi ea, quae oculis cernuntur, me a te amari: dices, quid antea? semper equidem, sed numquam illustrius, Cic. Fam. 10, 19, 1. cuimodi fuerit pugna decertatum, Q. Claudius primo annalium purissime atque inlustrissime simplicique et incompta orationis antiquae suavitate descripsit, Gell. 9, 13, 4. — 2) von Allen gesehen, bekannt, vgl.: genere illustres, pietate, fide, Sen. Oct. 889. Carthaginiensium equites et divitiis quosdam et genere illustres, Liv. 29, 34, 17. u. zwar a) der Geburt und dem Stande nach angesehen,

vornehm, vgl.: ille cultus tot nobilium virorum, tot illustrium feminarum, Curt. 3, 34 (13), 10. Varus Quintilius illustri magis quam nobili ortus familia, Vell. 2, 117, 2. illustres et nobiles viri, Eutr. 7, 13; — inlustri quidem viro, tamen plebeio, Liv. 6, 34, 5. multos inlustres viros in acie cecidisse, 33, 25, 9. vir illustris et manu promptus famaque etiam proximo proelio celebris, Curt. 5, 3 (1), 18. Dimnus aperit, in tertium diem regi insidias comparatas, seque eius consilii fortibus viris et illustribus esse participem, 6, 25 (7), 6. octoginta illustres homines, Liv. 41, 25, 4. genus autem hoc sermonum positum in hominum veterum auctoritate et eorum illustrium plus nescio quo pacto videtur habere gravitatis, Cic. Am. 1, 4. non temere ulla inlustriore femina abstinuit, Suet. Cal. 36. feminae illustres, Tib. 45. adolescens illustris, formosus, Hannibal, Nep. Ham. 3, 2. horum esse alterum Convictalitavem, florentem et illustrem adulescentem, alterum Cotum antiquissima familia natum atque ipsum hominem summae potentiae et magnae cognationis, Caes. BG. 7, 32, 4. duo et viginti ferme equites inlustres obtriti ab elephantis cum centurionibus aliquot perierunt (von den equites, die mit Staatspferden dienten, vgl. Becker röm. Alterth. II, 1. p. 269.), Liv. 30, 18, 15. inlustris eques Romanus, der senatorischen Census hatte u. Senator werden konnte, Tac. A. 6, 18. addere reos equites Romanos illustres, 11, 4; cum pater familiae illustriore loco natus decessit, eius propinqui conveniunt, Caes. BG. 6, 19, 3; tempora saevitiae, claras quibus abstulit urbi inlustresque animas impune et vindice nullo! Juv. 4, 151; — quorundam illustrium exequias usque ad rogum frequentavit, Suet. Tib. 32. ut quisque opibus domo paratu speciosus, per nomen et clientelas inlustrior habebatur, Tac. A. 3, 55. quo (triclinio) togati cum inlustrioribus provinciarum discumberent, Suet. Caes. 48. de antiquis illustrissimus quisque pastor erat, Varr. RR. 2, 1, 6. — b) dem Rufe nach, von Personen u. Dingen, **bekannt, berühmt**, α) v. Leb.: statuas virorum inlustrium - ita subvertit et disiecit, ut cet., Suet. Cal. 34. illustrium virorum facta, Eutr. praef. qui me inflammavit studio illustrium aetates et tempora persequendi, Cic. Brut. 19, 74. inlustribus in personis temporibusque exempla hominum rerumque definio, ad quae reliqua oratio dirigatur mea, Rep. 2, 31, 55. M. Columella patruus meus acris vir ingenii atque illustris agricola, Col. 7, 2, 4. illustres poëtae, Quint. 5, 11, 36. inlustres animas nostrumque in nomen ituras expediam, Virg. A. 6, 758; — non ille quidem maior, sed multo illustrior atque etiam honoratior (fuisset), Nep. Eum. 1, 1. quod matrem eius, illam (nihil possum inlustrius dicere) tantae feminae matrem, rursus videor amittere, Plin. Ep. 7, 19, 9. philosophorum inlustrissimi, Gell. 18, 7, 3; — fore inlustrem fama fatisque canebant, Virg. A. 7, 79. vir illustris gloria militari, Eutr. 9, 17. Troezenii fide societatis Atticae illustres, Mel. 2, 3, 8. — β) v. Lebl.: mox Aeolii - non minus illustres obtinuerunt locos, Vell. 1, 4, 4. oppida non illustria, Mel. 1, 15, 3. urbes maxime illustres, 1, 19, 11. Rhamnus parva, illustris tamen, quod in ea fanum est Amphiarai, 2, 3, 6; Nomentana regio celeberrima fama est illustris, Col. 3, 3, 3. Ulixis nomine Ithaca maxime illustris, 2, 3, 10. litora claris urbibus illustria, 1, 18, 5; — nulla enim lex neque pax neque bellum neque res illustris est populi Romani, quae cet., Nep. Att. 18, 2. instruenda est enim vita exemplis inlustribus, Sen. Ep. 12, 1, 13 (83). sin altera est utra vita prudentiae deligenda, tamen, etiam si cui videbitur illa in optimis studiis et artibus quieta vitae ratio beatior, haec civilis laudabilior est certe et inlustrior, Cic. Rep. 3, 3, 6. quamvis enim Themistocles iure laudetur et sit eius nomen quam Solonis illustrius, Off. 1, 22, 75. nec ullus Asinii aut Messalae liber tam inlustris est quam Medea Ovidii, Tac. Or. 12. huius in re militari illustre factum, Nep. Arist. 2, 2. multa huius sunt praeclare facta, sed haec maxime illustria, Timoth. 1, 2. navali pugna clara et illustri, Eutr. 7, 7. pars et frondosae raptus expresserat Idae illustremque fugam pueri (Ganymedis), VFlacc. 2, 415; — regio (Mauretania) ignobilis et vix quidquam illustre sortita, Mel. 1, 5, 4. unum illud, quod ita fuit illustre notumque omnibus, ut cet., Cic. II. Verr. 5, 13, 34. haec profecto vides quanto expressiora quantoque illustriora futura sint, quum aliquantum ex provincia atque ex imperio laudis accesserit, Fam. 1, 7, 9. maxime autem fuit illustre, cum cet., Nep. Epam. 7, 3. Xerxi maxime est illustre, quod cet., Reg. 1, 3. huius illustrissimum est proelium apud Plataeas, Paus. 1, 2. — c) **in's Auge fallend, glänzend, schmuckvoll, herrlich**, u. überh. **ausgezeichnet, bedeutend**, triumphalia ornamenta et inlustris statuae honorem et quidquid pro triumpho datur - decerni in senatu iubet, Tac. Agr. 40. pompa ferculorum illustris, Eutr. 9, 27. ubicunque maior atque illustrior res incidit, clamore per agros regionesque significant, Caes. BG. 7, 3, 2. omnia antiquitatis monumenta colligo, causarum illustrium, quascunque defendi, nunc quum maxime conficio orationes, Cic. Sen. 11, 38. legationes vero omnes, quae essent illustriores, per Dionem administrabantur, Nep. Dion. 1, 4. privata vita illustris, Eutr. 7, 19. ingenium inlustre altioribus studiis iuvenis admodum dedit, Tac. H. 4, 5; — **rhetor.**: illustris est autem oratio, si et verba gravitate delecta ponuntur et translata et superlata cet., **dann**: est enim haec pars orationis, quae rem constituat paene ante oculos: is enim maxime sensus attingitur, sed et caeteri tamen et maxime mens ipsa moveri potest: sed quae dicta sunt de oratione dilucida (§. 19), cadunt in hanc illustrem omnia: est enim plus aliquanto illustre, quam illud dilucidum: altero fit ut intelligamus, altero vero ut videre videamur, Cic. Part. or. 6, 20. assumere ea, quibus illustrem fieri orationem putat, delecta, translata cet., Quint. 8, 3, 43. claram et inlustrem orationem efficere, Tac. Or. 37.

Illustrius od. inlustrius, *Comp. adv.*, s. illustris.

illustro od. **inlustro**, āvi, ātum, āre, **erleuchten, erhellen**, 1) eig.: qua sol habitabiles illustrat oras, Hor. Od. 4, 14, 5. vicino splendore proxima illustrat sol, Mel. 3, 6, 9. placida nocte leniter inlustrante eas (stellas), Plin. 2, 18 (16), 80. cuius (candelabri) fulgore collucere atque illustrari Jovis optimi maximi templum oportebat, Cic. II. Verr. 4, 32, 71. ergastulum plurimis idque angustis illustratum fenestris, Col. 1, 6, 3. — 2) übtr. a) **in's Licht**, **an das Tageslicht bringen, beleuchten, aufhellen, erläutern**, si in scaena, id est in contione, in qua rebus fictis et adumbratis loci plurimum est, tamen verum valet, si modo id patefactum et illustratum est, Cic. Am. 26, 97. quae quoniam in senatu illustrata, patefacta, comperta sunt per me, vobis iam exponam cet., Cat. 3, 1, 3. nonne in ea causa ius applicationis, obscurum sane et ignotum, patefactum in iudicio atque illustratum est a patrono? dOr. 1, 39, 177. fore ut ea consilia, quae clam essent inita contra salutem urbis atque imperii, illustrarentur, ut a senatu populoque Romano perspici possent, Cat. 3, 8, 20; — quamque genus hoc scriptionis nondum sit satis Latinis litteris illustratum, Brut. 64, 228. hoc mihi Latinis litteris illustrandum putavi, Tusc. 1, 1, 1. res eas, quas tecum simul didici, mandare monumentis philosophiamque veterem illam a Socrate ortam Latinis litteris illustrare, Acad. 1, 1, 3. nec me animi fallit Graiorum obscura reperta difficile inlustrare Latinis versibus esse, Lucr. 1, 136. versibus Graecis tali opere, dum laudatur, victo sed inlustrato, Plin. 35, 10 (36), 91; — clarum extollere lumen qui primus potuisti inlustrans commoda vitae, Lucr. 3, 2. philosophia iacuit usque ad hanc aetatem nec ullum habuit lumen litterarum Latinarum, quae illustranda et excitanda nobis est, Cic. Tusc. 1, 3, 5. — b) einer **Sache Glanz verleihen**, Jmdn. od. etw. **verherrlichen, verschönern, zieren, schmücken, auszeichnen, berühmt machen**, familiam inlustravit Ser. Galba consularis, Suet. Galb. 3. patruo te principe celsam bellipotens illustrat avus, Claud. Laus. Ser. reg. 39. quo factum est, ut brevi tempore illustraretur, Nep. Them. 1, 4. post praeturam illustratus bello Italico et ante in Gallia legatione sub Mario, Vell. 2, 17, 3. Dynamius - praeclaris artibus illustratus, Amm. 15, 5, 14. quid prius illustrem satiris Musaque pedestri? Hor. Sat. 2, 6, 17. Virgilii sortibus huiusmodi illustratus, Lamprid. Alex. Sev. 13; — illustrat servilis laurea Crassum, Claud. in Eutr. 1, 503. non, opinor, Demosthenem orationes inlustrant, quas adversus tutores suos composuit, Tac. Or. 37. haud ita nos illustrarunt hostium innumerae strages, ut indemnitas provinciarum et salus, Amm. 21, 5, 8. illustrabit, mihi crede, tuam amplitudinem hominum iniuria, Cic. Fam. 1, 6, 2. vetus Argolicos illustrat gloria fratres, Claud. Idyll. 7, 39; — Phoenicen illustravere Phoenices, Mel. 1, 12, 1. temporum illorum tantum fere regum inlustrata sunt nomina, Cic. Rep. 2, 18, 33. longe clarius illustraverunt hoc opus (i. e. tragoediam) Sophocles atque Euripides, Quint. 10, 1, 67. P. Sulpicii eloquentiam accusatio illustravit, quum seditiosum et inutilem civem, C. Norbanum, in iudicium vocavit, Cic. Off. 2, 14, 49. in isto tuo maledicto probrum non modo mihi nullum obiectas, sed etiam laudem illustras meam, Dom. 29, 76; hic et Apollinea victus testudine pastor suspensa memores illustrat pelle Celaenas, vom Marsyas, Claud. in Eutr. 2, 257. tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras illustrare feris, Cons. Stil. 3, 239. aut enim respondisse nobilitati pulchrum erit aut humilius genus illustrasse factis, Quint. 3, 7, 10. illustrare autem oratione si quis istas ipsas artes velit, ad oratoris ei confugiendum est facultatem, Cic. dOr. 1, 14, 61. inlustrate saeculum nostrum pulcherrimo genere dicendi, Tac. Or. 23; — Sestianae arae illustrant terras ante ignobiles, Mel. 3, 1, 9. qui libri non modo L. Lucullum - verum etiam populi Romani nomen illustrant, Cic. Arch. 9, 21. una neque multorum annorum spatio divisa aetas per divini spiritus viros, Sophoclem, Euripidem, illustravit tragoediam, Vell. 1, 16, 3; rhetorisch: cuius oratio quum sedate placideque loquitur, tum illustrant eam quasi stellae quaedam tralata verba atque immutata, Cic. Or. 27, 92. ut modicus eius (translationis) usus illustrat orationem, ita frequens et obscurat et taedio complet, Quint. 8, 6, 14; omnium vero eorum maxume inlustrata Messalae Potiti salute Lagarina, non procul Grumento nascentia, Plin. 14, 6 (8), 69. summa, quibus illustratur forum, ingenia, Quint. 10, 1, 122. qui (animus) semper aliquid ex se promat, quod alios delectet, ipsum laudibus illustret, Cic. Fam. 5, 14, 1; rhetor.: eo vel maxime illustrari ornarique orationem, Quint. 4, 3, 4. distinguitur autem oratio atque illustratur maxime, raro inducendis locis communibus et aliquo loco, iam certioribus illis argumentis confirmatis, Cic. Inv. 2, 15, 49.

illūtĭbarbus od. **inl-**, a, um (in, lavo u. barba), **mit schmutzigem** -, **unflätbigem Barte** (versehen), Phryx cetera et barbarus, vultu ferino trux, hispidus, illutibarbus, spinis et pilis obsitus, Apul. Flor. 1, 3.

illūtĭlis od. **inlūtĭlis**, e (in u. lavo), **unabwaschbar, unvertilgbar**, summum oportet olfactare vestimentum muliebre: nam ex istoc loco spurcatur nasum odore inlutili, Plaut. Men. 1, 2, 56.

illūtus od. **inlūtus**, a, um (s. illautus u. illotus), **ungewaschen, unabgewaschen, ungereinigt**, ut tu quidem huius oculos inlutis manibus tractes aut teras, Plaut. Poen. 1, 2, 103. vinaceos illutos et faecem relinquito, Cato RR. 147. qui per altissimos gurgites pedem ferebat inlutum, Arnob. 1, 46.

illŭvies od. **inlŭvies**, ēi, *f.* (in u. lavo), 1) **die Ueberschwemmung**, huius temporibus aquarum inluvies maiorem partem populorum Graeciae absumpsit, Justin. 2, 6, 10. si - inluvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit, 2, 1, 14. — 2) **das bei Ueberschwemmungen zurückbleibende stehende Wasser, der Sumpf, Morast**, a) eig.: ager derelinqueretur ac periret squale scabieque atque illuvie et vastitudine, Varr. b. Non. 2, 437.

currus illuvie ac voraginibus haerebant, Curt. 8, 47 (14), 4. Zenobiam placida illuvie spirantem ac vitae manifestam advertēre pastores, an dem sumpfigen Flußufer, Tac. A. 12, 51. — b) übtr. von feuchtem **Schmutz, Unflath** bei Menschen u. Thieren: non esse morbosum os alicui olere, veluti hircosum, strabonem: hoc enim ex illuvie oris accidere solere, Ulp. Dig. 21, 1, 12. §. 4. illuvies, scabies oculos huic, deinde petigo conscendere, Lucil. b. Non. 2, 437. u. vgl.: hic cruciatur fame, frigore, inluvie, inbalnitie, imperfundie, incuria, Lucil. frg. p. 53, 69. effigies, immo umbrae hominum, fame frigore inluvie frigore enecti, Liv. 21, 40, 9. u. vgl.: corporis inluvie, Lucr. 6, 1270. zwf.; — situm inter oris barba paedore horrida intonsa infuscat pectus inluvie scabrum, Poët. b. Cic. Tusc. 3, 12, 26. ablue corpus illuvie aeternisque sordibus squalidum, Curt. 4, 4 (1), 22. ab exilio retractus inluvieque ac squalore obsitus, Tac. A. 4, 28. u. vgl. 6, 43. ea (ancillula) texebat una, pannis obsita, neglecta immunda inluvie, Ter. Heaut. 2, 3, 54. semet clausos nudosque et inluvie deformes, Tac. H. 4, 46. en, inquit, quos Martia ista pectora viros existimant, deformes illuvie capellas et taetras, Amm. 24, 1, 8. ne tondere quidem morbo inluvieque peressa vellera nec telas possunt attingere putres, Virg. G. 3, 561; — inluviem atque inopes mensas durumque cubile et certare malis urguentibus hoste putabat devicto maius, Sil. 6, 373. dira inluvies inmissaque barba, consertum tegumen spinis, at cetera Graius, Virg. A. 3, 593. legiones non laetae neque insignibus fulgentes, sed inluvie deformi et vultu - contumaciae propiores, Tac. A. 1, 24; sordium enormem illuviem operose effrico, Apul. M. 1, 7. u. vgl. 5, 28. tamquam si non convenerit dicere „auro squalentem", quoniam nitoribus splendoribusque auri squaloris inluvies sit contraria, Gell. 2, 6, 4; — als Schimpfwort: at te Juppiter dique omnes perdant: fu, oboluisti alium, germana inluvies, [rus merum], hircus cet., Plaut. Most. 1, 1, 37; — selten von schmutzigen alten Sachen: assidere autem aegrotanti magis possunt amici et vernulae beneficiis obligati, quam illa, quae nobis imputat lacrimas suas et hereditatis spe vendit illuviem et sollicitudinem iactans languentis animum desperatione conturbat, Sen. frg. 55. u. übtr.: nunquam profecto itineris rationes reditusque vestri in notitiam hominum ac mortalium curarum illuviem pervenirent, MCap. 8, 812.

illŭviōsus od. **inl-**, a, um, **voll von Schmutz od. Unflath**, taetrum dicitur illuviosum, foetidum, Non. p. 413, 7.

im, archaist. *Acc.*, s. is, ea, id.

ĭmāgĭnābĭlis, e, **in der Einbildung bestehend**, Boëth. pros. 5, 4. 5.

ĭmāgĭnābundus, a, um (imaginor), **sich einbildend od. vorstellend**, iam forum et iudicia, iam sententiam, ipsum denique carnificem imaginabundus, Apul. M. 3, 1.

ĭmāgĭnālis, e, u. *Adv.* **ĭmāgĭnālĭter**, **bildlich**, haec imaginalis Judaeorum est descriptio, Vet. interpr. Iren. 5, 11. u. abv., Augustin. de gen. ad litt. 12, 5. u. 6.

ĭmāgĭnārie, *Adv.*, **nach augenblicklicher Einbildung**, epigrammata, quae im. tantum et quodammodo umbratiliter effingimus, Sidon. Ep. 2, 10.

ĭmāgĭnārius, a, um, 1) **Bilder darstellend, verfertigend**, pictor, plastes, Edict. Dioclet. p. 22. u. subst. vom **Träger des Kaiserbildnisses**, Veg. r. mil. 2, 7. — 2) **in der Einbildung bestehend, eingebildet, auf dem Papier stehend, zum Schein angestellt**, u. dgl., neque enim sibi privatos aut in curia aut in contione posse obstare, neque se imaginariis fascibus eorum cessuros esse, Liv. 3, 41, 1. stipendiaque instituit et imaginariae militiae genus, quod vocatur supra numerum, quo absentes et titulo tenus fungerentur, eine Art Kriegsdienst, die nur auf dem Papier stand, Suet. Claud. 25. imaginarius iudex equitum resedit magister, Amm. 14, 9, 3. im. venditio, Ulp. Dig. 18, 1, 55. funus imaginarium ei et censorium ductum est, Capit. Pert. 15. ego vero sapientem non imaginario honore verborum exornare constitui, sed eo loco ponere, quo nulla permittatur iniuria, Sen. Const. sap. 3, 3. Pontianus ei - nuptiarum titulum falsum et imaginarium donavit, Apul. Mag. 76. necessarium ergo iudico —, aliquos dies interponere, quibus nos imaginaria paupertate exerceamus ad veram, Sen. Ep. 2, 8, 13 (20). ista imaginaria sunt et ad tempus aliquam faciem ferunt, 6, 6, 27 (58).

ĭmāgĭnātio, ōnis, *f.* (imaginor), **die Einbildung, phantastische Vorstellung**, semine trito (lactucae) ex vino poto et libidinum imaginationes in somno compesci, Plin. 20, 7 (26), 68. provincias Orientis secretis imaginationibus agitans, Tac. A. 15, 36.

ĭmāgĭneus, a, um (imago), **Bildnisse betreffend**, figurae, Ven. Fort. vit. 5. Martin. 2, 276. imagineae vincunt incendia poenae igne animi, wegen Verweigerung der Anbetung eines Bildnisses, Sedul. 1, 187.

ĭmāgĭnĭfer, fĕra, fĕrum (imago u. fero), **der Träger des kaiserlichen Bildnisses**, Veg. r. mil. 2, 7.

ĭmāgĭno, ātum, āre (imago), 1) **als Bild od. im Bilde od. bildlich darstellen**, ut speculum in loco certo positum nihil imaginet, aliorsum translatum faciat imagines, Gell. 16, 18, 3. naturam per species imaginans, Apul. Herm. trim. 3. u. im Pass.: qui nec audiant divina, nec sentiant, sed terram digitis suis imaginatam metuant et adorent, Lact. 5, 13. — 2) im Pass. **imaginor**, medial: sich als Bild in der Seele vorstellen, **sich einbilden, sich vorstellen, denken**, auch: **träumen**, mit *Acc.*: vereor omnia, imaginor omnia, quaeque natura metuentum est, ea maxime mihi quae maxime abominor fingo, Plin. Ep. 6, 4, 4. pavorem eorum, ex mensa exitium opperientium, et imaginatus et inridens Nero, Tac. A. 15, 69. conputet nunc aliquis — quantum Curius aut Fabricius in triumphis tulerint, imaginetur illorum fercula, Plin. 9, 35 (58), 118. ideo in profluvio genitali datur (ruta)

et venerem crebro per somnia imaginantibus, 20, 13 (51), 143; — M. Tullius quaerit adhuc eum (eloquentem), et tantum imaginatur ac fingit, Quint. 12, 1, 21. imaginare Pallantem velut intercedentem senatus consulto moderantemque honores suos: imaginare Caesarem —: imaginare senatum —, Plin. Ep. 8, 6, 11 sq.; — mit folg. *Acc.* u. *Inf.* od. *Relativ.*: Calpurnia uxor imaginata est, conlabi fastigium domus maritumque in gremio suo confodi, Suet. Caes. 81. cum imaginor, vos, quibus quaerimus generum, silendum de facultatibus puto: cum publicos mores atque etiam leges civitatis intueor cet., Plin. Ep. 1, 14, 9. visus est sibi per nocturnam quietem iacere in lectulo suo —: mox imaginatus est, venisse Neronem, in toro residisse, 5, 5, 5; — imaginor enim, qui concursus, quae admiratio te, qui clamor, quod etiam silentium maneat, 2, 10, 7. u. Quintilian, indem er über d. Figur sub oculos subiectio spricht: nec solum quae facta sint aut fiant, sed etiam quae futura sint aut futura fuerint, imaginamur, 9, 2, 41; *absol.*: novi vero et praecipue declamatores audacius, nec mehercule sine motu quodam imaginantur, §. 42.

ĭmāgĭnōsus, a, um, voll von Einbildungen, in der kritisch verdächtigen Stelle b. Catull. 41, 8.

ĭmāgo, ĭnis, *f.* (zur Wurzel με in μέ-τρο-ν Maaß, μέτρ-ιος mäßig, schicklich, μῑ-μέ-ο-μαι ahme nach u. s. w., u. im Lat. in mê-tâ-re, mê-tâ-ri, mê-ti-or, mensa, mensûra, im-i-tor gehörig, so daß i-mâ-g-o aus mi-mâ-go gebildet zu sein scheint, *Curtius* Grundz. I. p. 292; vgl.: imago ab imitatione dicta, PDiac. p. 112, 1. imago dicitur quasi imitago, Porphyr. Hor. Od. 1, 12, 4), das Bild, I) als Werk der Nachahmung, 1) in der Plastik u. Malerei, das Bild, Bildniß (vgl. im Allg. Plin. 35, 2, 11 sqq.), auf Siegelringen (als Petschaft gebraucht): epistula atque imago me certum facit, Plaut. Pseud. 4, 6, 35. est vero notum quidem signum, imago avi tui, Cic. Cat. 3, 5, 10. ea caussa miles hic reliquit sumbulum, expressam in cera ex anulo suam imaginem, Plaut. Pseud. 1, 1, 53. et dudum adveniens extemplo sumbulum servo tuo, [mei] eri imagine opsignatam epistulam, 4, 7, 104. u. vgl. 4, 2, 29. ecquid ab impressae cognoscis imagine cerae haec tibi Nasonem scribere verba, Macer? Ov. Pont. 2, 10, 1. imago in sigillo Augusti, Suet. Aug. 50. coenabat Paulus praetorius in convivio quodam imaginem Tiberii Caesaris habens ectypam et eminente gemma, Sen. Ben. 3, 26, 1; — von Reliefbildern u. Gemälden, vgl.: quidquid alteri simile est, necesse est minus sit eo, quod imitatur, ut umbra corpore et imago facie et actus histrionum veris affectibus, Quint. 10, 2, 11. hominis autem imaginem gypso e facie ipsa primus omnium expressit ceraque in eam formam gypsi infusa emendare instituit Lysistratus Sicyonius —: hic et similitudines reddere instituit, ante eum quam pulcherrimas facere studebant, Plin. 35, 12 (44), 153. u. imaginum quidem pictura, qua maxime similes in aevom propagabantur figurae, in totum exolevit: aerei ponuntur clipei cet., 35, 2 (2), 4. Africanus se ostendit ea forma, quae mihi ex imagine eius quam ex ipso erat notior, Cic. Rep. 6, 10, 10. cuius (Epicuri) imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed in poculis et in anulis habent, Fin. 5, 1, 3. qui (Agesilaus) neque pictam neque fictam ullam imaginem suam passus est esse, quam qui in eo genere laborarunt, Fam. 5, 12, 7. digito demonstravit imaginem Galli in scuto Cimbrico pictam, Quint. 6, 3, 38; — Herennius Severus - magni aestimat in bibliotheca sua ponere imagines municipum tuorum, Plin. Ep. 4, 28, 1. scripta eorum et imagines publicis bibliothecis inter veteres et praecipuos auctores dedicavit, Suet. Tib. 70. Virgilii ac Titi Livi scripta et imagines paulum afuit quin ex omnibus bibliothecis amoveret, Cal. 34. ista conquisita, cum imaginibus suis descripta [et] sacrorum opera ingeniorum in speciem et cultum parietum comparantur, Sen. Tranqu. an. 9, 7; — quorum imagines pro vexillis secuti forent, duces imperatoresque eligerent, Tac. A. 5, 4. quod solae nullam Seiani imaginem inter signa coluissent, Suet. Tib. 48; — quo nunc insigni per magnas praedita terras horrifice fertur divinae matris imago, Lucr. 2, 608. imaginem mariti pro rea proferre, Quint. 6, 1, 40. ut in decem praetorum numero prima eius imago poneretur, Nep. Milt. 6, 3. imago Apollinis - ex summo fastigio in lectulo posita, Vopisc. Florian. 4. propositis ante se damnatorum occisorumque a Nerone quam plurimis imaginibus, Suet. Galb. 10. Apelles imaginem Antigoni latere tantum altero ostendit, Quint. 2, 13, 12. nullam habere imaginem filii carissimi voluit, Sen. Cons. ad Marc. 2, 4. quidni ego magnorum virorum et imagines habeam incitamenta animi et natales celebrem? Ep. 7, 2, 9 (64). effossa sunt sacrato loco vasa operis antiqui, atque in iis assimilis Vespasiano imago, Suet. Vesp. 7. rerumque ignarus imagine gaudet, Virg. A. 8, 730. sed carmina maior imago sunt mea, Ov. Trist. 1, 7, 11; — von Büsten u. Statuen: aera et imagines, Tac. Or. 11. sicut apparet ex statuarum et imaginum eius multitudine, Suet. Tit. 4. vetuit posthac viventium cuiquam usquam statuam aut imaginem nisi se consulto et auctore poni, Cal. 34. statuas atque imagines nisi permittente se poni sibi prohibuit, Tib. 26. manebant imagines a civitatibus ei positae, Vesp. 1. tyrannicidae imago in gymnasio ponatur, Quint. 7, 7, 5. imagines statuasque eius reponi passus est, Suet. Oth. 7. fuerunt, qui imagines Neronis proponerent, Tac. H. 1, 78. maiores suos ciens ipsumque Pompeium, cuius ea monimenta et adstantes imagines visebantur, A. 3, 23. animadversa apud Herculis templum M. Alexandri imagine, Suet. Caes. 7. beatus Fannius ultro delatis capsis et imagine, Hor. Sat. 1, 4, 22. quorum imagines lambunt hederae sequaces, Pers. prol. 4. ut dignus venias hederis et imagine macra, Juv. 7, 29. cum praeeunte me deos appellarent et imagini tuae - ture ac vino supplicarent, Plin. Ep. 10, 96 (97), 5. imaginem tuam deorumque simulacra venerati sunt, §. 6. Artabanus - Caesarum imagines

adoravit, Suet. Cal. 14. non te apud imagines, sed ipsum praesentem audientemque consalutabant imperatorem, Plin. Pan. 56, 8. cur-bene facta deûm frangit simulacra suisque demit imaginibus violento volnere honorem? Juv. 6, 420. imago - fulmine icta, Vopisc. Prob. 23. ut-clipeosque et imagines eius coram detrahi et ibidem solo affligi iuberet, Suet. Dom. 23. subvertere alicuius imagines et statuas, Tib. 13. subverti et unco trahi abicique in latrinam omnium (hieronicarum) statuas et imagines, imperavit, Ner. 24. matris imagine fracta, Juv. 11, 18. u. vgl. Plin. 35, 2 (2), 4. cernere - truces horrendasque imagines obiectas excoctasque flammis, Plin. Pan. 52, 4; — insbes. von Ahnenbildern (das ius imaginum war ein Vorrecht der nobiles d. i. die Berechtigung, sein Bild und die der Vorfahren in einem bestimmten Theil des Hauses aufzustellen. Dieses Recht verliehen die curulischen Aemter, so daß es mit der curulischen Aedilität zugleich erlangt wurde. Die imagines waren Wachsmasken, cerae, nach dem Leben möglichst ähnlich geformt u. gemalt, welche an den Wänden des Atrium, des vordersten geräumigen Saales des römischen Hauses, in wahrscheinlich tempelartig geformten Behältern mit Beifügung sämmtlicher tituli, welche die Einzelnen im Leben erworben hatten, aufgestellt wurden, wo sie durch Linien verbunden den Stammbaum, stemma, des Hauses bildeten. Für gewöhnlich in ihren Behältern verschlossen wurden sie an festlichen Tagen geöffnet u. mit Lorbeer bekränzt, theils bei großen öffentlichen Solennitäten, theils an Privatfesten, auch begleiteten sie die solennen Leichenzüge. Nach Becker Alterth. II, 1. S. 220 ff.): ius imaginis, Cic. II. Verr. 5, 14, 36. minimum inter tot ac tanta locum optinent imagines ac tituli et statuae, Tac. Or. 8. maiores eorum omnia, quae licebat, illis relinquere, divitias, imagines, memoriam sui praeclaram, Sall. J. 85, 38. si quis omnia alia habeat, valitudinem, divitias, imagines multas, frequens atrium, sed malus ex confesso sit, inprobabis illum, Sen. Ep. 9, 5, 12 (76). imagines et elogia universi generis exequi longum est, Suet. Galb. 3; — maiorum imagines intueri, Sall. J. 4, 5. sine ullis maiorum imaginibus, Suet. Vesp. 1. multa fulgebat imagine avorum (v. Scipio), Sil. 17, 12. di te penates patriique et patris imago et domus regia et in domo regale solium et nomen Tarquinium creat vocatque regem, Liv. 1, 47, 4. mirum est, qua religione, quo studio imagines Brutorum, Cassiorum, Catonum domi, ubi potest, habeat, Plin. Ep. 1, 17, 3; — nescit amor priscis cedere imaginibus, Prop. 1, 5, 24. obrepsisti ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum, quarum simile habes nihil praeter colorem, Cic. Pis. 1, 1. non facit nobilem plenum atrium fumosis imaginibus, Sen. Ep. 5, 3, 5 (44). multis in familia senatoriis imaginibus, Suet. Aug. 4. multaque vetustum Hammonis comitem numerabat imagine patrem, Sil. 5, 364. homo veteris prosapiae, multarum imaginum et nullius stipendi, Sall. J. 85, 10. virum honoratissimae imaginis futurum ad posteros, Liv. 3, 58, 2. Ancum Sabina matre ortum nobilemque una imagine Numae esse, 1, 34, 6. quibus (liberis) videor - audita latius nomina et non subitas imagines relicturus, Plin. Ep. 8, 10, 3. nullae sunt imagines, quae me a vobis deprecentur, Cic. Agr. 2, 36, 100; — ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque eorum non amplius quaternis quinisque versibus descripserit, Nep. Att. 18, 6. nec quaeris quid quaque index sub imagine dicat, Tibull. 4, 1, 30. multusque in imagine claris praefulgebat avus titulis bellique domique, Sil. 4, 495. exemplo deinde huius nequaquam victoria pares insignes imaginum titulos claraque nomina familiae liquerunt, Liv. 30, 45, 7. res inde gestas gloriamque insignem ducis et augentes titulum imaginis posteros, ut, qui pro dictatore fuisset, dictator crederetur facile obtinuisse, 22, 31, 11. cuius imaginis titulo consulatus censuraque et triumphus aequo animo legetur, si auguratum aut pontificatum adieceritis, qui sustinebunt legentium oculi? 10, 7, 11. videbat enim se in eo atrio consedisse, in quo - Torquati severitate conspicua imago posita erat, prudentissimoque viro succurrebat effigies maiorum suorum cum titulis suis idcirco in prima parte aedium poni solere, ut cet., VMax. 5, 8, 3. sed ante omnia refellit falsum imaginis titulum, Liv. 4, 16, 4. vitiatam memoriam funebribus laudibus reor falsisque imaginum titulis, dum familia ad se quaeque famam rerum gestarum honorumque fallenti mendacio trahunt, 8, 40, 4. u. vgl. Plin. 35, 2 (2), 8; — qui imagines in atrio exponunt et nomina familiae suae longo ordine ac multis stemmatum inligata flexuris in parte prima aedium collocant, Sen. Ben. 3, 28, 2. imagines item alte cum suis ornamentis ad latitudinem alarum (atrii) sint constitutae, Vitr. 6, 3, 6. quod in vetere gentili stemmate C. Cassii, percussoris Caesaris, retinuisset imagines, Suet. Ner. 37. si qui vel oratione vel carmine imaginibus cum Caesarum insererent, Cal. 23. qui beneficio vestro imagines familiae suae consecuti sunt, Cic. Agr. 2, 1, 1. mireque cupio, ne nobiles nostri nihil in domibus suis pulchrum nisi imagines habeant, Plin. Ep. 5, 17, 6. plenam imaginibus domum ostentat, Tac. A. 2, 27. nec minus saepe ab illo quam a te meque admonebitur, quibus imaginibus oneretur, quae nomina et quanta sustineat, Plin. Ep. 3, 3, 7. atriaque inmodicis arctat imaginibus, Mart. 2, 90, 6. Scaptione hoc contionali seni adsignaturos putarent finitimos populos? clarum hac fore imagine Scaptium (die Sache, auf seinem Bilde erwähnt, werde die Ursache seiner Nobilität werden), Liv. 3, 72, 4. agmen nobilium non inania nomina praeferentium, sed eorum, qui imaginibus suis decori sunt, Sen. Clem. 1, 9, 10. scilicet quia imagines non habeo et quia mihi nova nobilitas est, Sall. J. 85, 25. non possum fidei causa imagines neque triumphos aut consulatus maiorum meorum ostentare, §. 29. cessisti etiam Galbae imaginibus, Tac. H. 2, 76; — ut eam imaginem clarissimi viri, parentis sui, quam paucis ante diebus laureatam in sua gratulatione conspexit, eamdem deformatam igno-

minia lugentemque videat? Cic. Mur. 41, 88. ipse quidem, si erit vestro iudicio liberatus, quae habet ornamenta, quae solacia reliqua vitae quibus laetari et perfrui possit? Domus erit credo exornata: aperientur maiorum imagines: ipse ornatum ac vestitum pristinum recuperabit, Sull. 31, 88. senatores omnes ea esse laetitia elatos, ut domibus suis omnes albas hostias caederent, imagines frequenter aperirent, Vopisc. Florian. 6; — esto beata, funus atque imagines ducant triumphales tuum, Hor. Epod. 8, 11. nec mea tunc longa spatietur imagine pompa, Prop. 3, 5 (2, 13), 3. non coniux native aderant, non iuncta propinquo sanguine turba virûm, aut celsis de more feretris praecedens prisca exsequias decorabat imago, Sil. 10, 565. funus censorium Pertinacis imagini duxit, Spart. Sev. 7. ne imago Libonis exsequias posterorum comitaretur, Tac. A. 2, 32.

2) in der Natur, vgl.: postremo speculis in aqua splendoreque in omni quae cumque apparent, nobis simulacra, necesse'st, quandoquidem simili specie sunt praedita rerum, excita imaginibus missis consistere rerum, Lucr. 4, 98 sqq., u. zwar als Bild, Wiederschein, auf einer Wasserfläche: iamne vides igitur quam puncto tempore imago aetheris ex oris in terrarum accidat oras? Lucr. 4, 214. certe ego me novi, liquidaeque in imagine vidi nuper aquae, Ov. M. 13, 840. cum in aqua imaginem suam viderint (equae), Col. 6, 35, 1. dumque bibit, visae correptus imagine formae spem sine corpore amat, corpus putat esse quod umbra est, Ov. M. 3, 416. ista repercussae, quam cernis, imaginis umbra est, 3, 434. u. vgl. 15, 566. unda repercussae radiabat imagine lunae, Her. 17 (18), 77. sicut aquae tumulum labris ubi lumen ahenis sole repercussum aut radiantis imagine lunae omnia pervolitat late, Virg. A. 8, 23. resplendet imagine flammae aequor et in tremulo vibrant incendia ponto, Sil. 2, 663. splendet lucente profundo Mulciber et tremula vibratur imagine pontus, 14, 565; — als Bild auf einer Spiegelfläche: et quamvis subito, quovis in tempore, quamque rem contra speculum ponas, apparet imago, Lucr. 4, 155. ut in speculo uno imagines unius rei plures appareant, Gell. 16, 18, 3. quamvis fulgor ille (speculi) sinistras imagines reddat, Quint. 11, 3, 68. cur ultra speculum videatur imago, percipe, Lucr. 4, 270. sic ubi se primum speculi proiecit imago, dum venit ad nostras acies, 279. ubi speculum quoque sensimus ipsum, continuo a nobis iterum quae fertur imago pervenit et nostros oculos reiecta revisit, 283. in speculis fit ut in laeva videatur eo quod planitiem ad speculi veniens cum offendit imago, non convertitur incolumis, sed recta retrorsum - eliditur, 293 sqq. fit quoque de speculo in speculum ut tradatur imago, quinque etiam aut sex ut fieri simulacra suerint, 326. aut quia de speculo in speculum transfertur imago, inde ad nos elisa bis advolat, aut etiam quod circum agitur, cum venit, imago propterea quod flexa figura docet speculi convertier ad nos, 338 sqq. usque adeo speculo in speculum translucet imago, 332. non aliter quam cum puro nitidissimus orbe opposita speculi referitur imagine Phoebus, Ov. M. 4, 348. vitreae tardatur imagine formae, Claud. Rapt. Pros. 3, 268; — übtr. als Wiederhall od. Echo: pars (vocum), solidis adlisa, locis reiecta sonorem reddit et interdum frustratur imagine verbi, Lucr. 4, 570. saxa sonant vocisque offensa resultat imago, Virg. G. 4, 50. alternae deceptus imagine vocis, Ov. M. 3, 385. u. vgl.: occidit ille loquax, humanae vocis imago, psittacus, Am. 2, 6, 37. tum vocibus aequor personat et clamat scopulis clamoris imago, Sil. 14, 364. ubi non resonent imagines, Varr. RR. 3, 16, 12. ea (gloria) resonat virtuti tamquam imago, Cic Tusc. 3, 2, 3. cuius recinet iocosa nomen imago, Hor. Od. 1, 12, 4. iocosa redderet laudes tibi Vaticani montis imago, 1, 20, 7. responsant silvae et vaga certat imago, VFlacc. 3, 597.

3) im Menschen u. seinen Verhältnissen, Bild, Abbild, o mihi sola mihi super Astyanactis imago, Virg. A. 3, 489. regia dicta parens, Asiae florentis imago, Ov. M. 13, 484. tibi absenti et huic, qui adest, imagini animi et corporis tui, constantissimo atque optimo filio tuo, officium, operam, laborem meum iam pridem et pollicitus sum et detuli, Cic. Fam. 6, 6, 13. unum aliquem te ex barbatis illis, exemplum imperii veteris, imaginem antiquitatis, columen rei publicae diceres intueri, Sest. 8, 19. perque tibi similem virtutis imagine natum, Ov. Pont. 2, 8, 31. Cato ille, virtutum vera imago, Sen. Tranqu. an. 16, 1. imaginem M. Antonii crudelitatis in Dolabella cernitis: ex hoc illa efficta est: ab hoc Dolabellae scelerum praecepta sunt tradita, Cic. Phil. 11, 3, 6; sermo animi est imago: qualis vir, talis et oratio est, Syr. 808. inerat imago paternae facundiae, Tac. A. 3, 34; facile - me consolatur recordatio meorum temporum, quorum imaginem video in rebus tuis, Cic. Fam. 1, 6, 2.

II) als Inbegriff der Merkmale, an denen man einen Gegenstand erkennt, im Gegensatz zum Wesen, Inhalt, Bild, Form, Gestalt, Schattenriß, Umriß, Abriß, das Aeußere, bei Dicht. bisweilen mit Genit. zur Umschreibung v. Personen u. Sachen, 1) als Werk der Natur: esse in imaginibus - causa videtur cernundi neque posse sine his res ulla videri, Lucr. 4, 237. imagines, quae εἴδωλα nominant, quorum incursione non solum videmus, sed etiam cogitamus, Cic. Fin. 1, 6, 21. si nunc aut si etiam dormientes aliquid animo videre videamur, imagines extrinsecus in animos nostros per corpus irrumpere, Acad. 2, 40, 125. u. vgl. ND. 1, 38. Div. 2, 67. quae (rerum effigiae tenuesque figurae) quasi membranae vel cortex nominitanda'st, quod speciem ac formam similem gerit eius imago, cuius cumque cluet de corpore fusa vagari, Lucr. 4, 51. u. vgl. vs. 63. 110. 174. 244. 746. 781; — sua quemque deorum inscribit facies: Jovis est regalis imago, Ov. M. 6, 74. summissoque genu voltus in imagine divae figit, F. 4, 317. horrida Erinys et Bellona minax facibusque armata Magaera Letumque Insidiaeque et lurida Mortis imago, Pe-

tron. 124, 257. Irae et Dolus et Rabies et Leti maior imago, VFlacc. 2, 206. neque ego hunc hominem hasce hodie ad aedes [hinc] sinam umquam accedere: quando imago'st huius in me, certum'st hominem eludere: et enimvero quoniam formam huius cepi in me et statum, decet et facta moresque huius habere me similes item, Plaut. Amph. 1, 1, 107. visceribus gravidae telluris imago effecta est hominis, Ov. M. 7, 128. ubi equi casu atque hominis convenit imago, haerescit facile extemplo, Lucr. 4, 741. u. vgl. 739. gremio Ascanium, genitoris imagine capta, detinet, Virg. A. 4, 84. u. vgl. VFlacc. 3, 104. visae correptus imagine formae, Ov. M. 4, 675. cari comitis ne abscedat imago, VFlacc. 4, 38. haut alia est Turni venientis imago, Virg. A. 10, 456. gravis, en, oculis undique nostris iam Poppaeae fulget imago iuncta Neroni, Sen. Oct. 685. nox Minyas tanta caesorum ab imagine solvit, VFlacc. 3, 363. exercitum imagine caesorum insepultorumque tardatum ad proelia, Tac. A. 1, 62. nunc amici an inimici sis imago - mihi sciam, Plaut. Cas. 3, 1, 1. illi marmoreum caput est, tua vivit imago, Juv. 8, 54. u. vgl. 13, 221. collis modicus resupini hominis imagine iacentis, Mel. 3, 10, 5; — sacer ancipiti mirandus imagine Janus, Ov. F. 1, 95. u. vgl. 231. pulcraque deum sub imagine ponit, M. 2, 804. si genus arguitur voltu, nisi fallit imago, 2, 397. non ego Daphnim iudice te metuam, si numquam fallit imago, Virg. Ecl. 2, 27. a terris nunc primum cognita nostris Aemathiae manus et fama mihi maior imago, VFlacc. 2, 640. citato Celsus abit gressu maiorque recessit imago, Sil. 13, 750. non in effigies mutas divinum spiritum transfusum, sed imaginem veram caelesti sanguine ortam intellegere discrimen, Tac. A. 4, 52. percussis anguibus isdem forma prior rediit genetivaque venit imago, Ov. M. 3, 330; — haec super inposita est caeli fulgentis imago signaque sex, 2, 17. ubi oppositas nitidissima solis imago evicit nubes, 14, 768. imago solis crystallo inclusa fulgebat, Curt. 3, 7 (3), 8. lunae descendit imago, Petron. 134, 12, 8. plenissima fulsit ac solida terras spectavit imagine luna, Ov. M. 7, 180. extremaque lucis imago Italiam Libyamque ferit, Claud. Rapt. Pros. 3, 444. duplicataque noctis imago est, Ov. M. 11, 550. haec inter tumidi late maris ibat imago aurea, Virg. A. 8, 671. aequora me terrent et ponti tristis imago, Ov. M. 11, 427. subitae nova puppis imago, VFlacc. 1, 672. mox intellexit frustratum esse visum suum arborumque ex longinquo ordinem antemnarum praebuisse imaginem, Vell. 2, 43, 2. existimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram habentibus in castris imaginem quandam larum ac domesticae sedis, Justin. 12, 4, 3. varia dux laetus imagine templi, VFlacc. 5, 417. heu, quantum vobis fallacis imagine teli promisere dei, Sil. 1, 544. natum etiam docuit falsae sub imagine plumae attentare vias volucrum, 12, 96. inflexi cubiti imagine sedens et ideo a Graecis dicta Ancon, Mel. 2, 4, 5. Graecae litterae imaginem, quae delta dicitur, efficit (Sicilia), 2, 7, 14; qui fueram globus et sine imagine moles, Ov. F. 1, 111. qui fuerat rudis et sine imagine tellus, M. 1, 87; — mentique haerebat imago temporis illius, Ov. M. 14, 204. obstipuit varia confusus imagine rerum Turnus, Virg. A. 12, 665. turbatusque novi respondit imagine facti, Ov. M. 8, 96. haeret in vultu trucis imago facti, Sen. Thyest. 636. vestis tamen illa sanguine madens ita repraesentavit imaginem sceleris, ut cet., Quint. 6, 1, 31. ut spectaculi illius imaginem cerneret, Eutr. 7, 14. inque pyra sacri sub imagine facta incubuit ferro, Ov. M. 14, 80. continuo pugnae accendit maioris imago, Virg. A. 12, 560. u. vgl. VFlacc. 6, 659. Claud. VI. Cons. Hon. 638. tota iam ante oculos meos imago caedis erat, Sen. Thyest. 282. planctum et lamenta et supremorum imaginem praesenti sibi circumdata, Tac. H. 4, 45. captaeque erat urbis imago, Ov. M. 12, 225. aspera pugna novas varia sub imagine leti dat formas, Sil. 17, 481. u. vgl. 14, 616. militem per eius modi mortis imaginem obisse, Tac. A. 15, 70. semineces cum exspirantibus volvuntur, varia pereuntium forma et omni imagine mortium, H. 3, 28. a Carbulone petierat, ne quam imaginem servitii Tiridates perferret, A. 15, 31. eadem feritatis imago, Ov. M. 1, 239. magna illic imago tristium laetorumque, Tac. A. 2, 53. haec ars tota dicendi, sive artis imago quaedam est et similitudo, habet hanc vim cet., Cic. dOr. 2, 87, 356. imago ipsa eloquentiae, Quint. 1, 12, 18. imaginem veri discriminis et dicendi leges comperisse, 12, 11, 15. honesti praesens imago, 12, 1, 28. imaginem virtutis effingere et solam, ut sic dixerim, cutem, 10, 2, 15; — constat (aspera arteria) ex circulis quibusdam compositis ad imaginem earum vertebrarum, quae in spina sunt, Cels. 4, 1; Libyco nec talis imago litore, cum fractas involvunt aequora puppes, VFlacc. 6, 412; — schriftlich: exprimere imaginem consuetudinis atque vitae, Nep. Epam. 1, 3. ut effictos nostros mores in alienis personis expressamque imaginem vitae cotidianae videremus, Cic. SRosc. 15, 47. u. vgl. Quint. 10, 1, 69. nos memores professionis universam imaginem principatus eius oculis animisque subiecimus, Vell 2, 89, 6.

2) als Werk des menschlichen Geistes, u. zw. a) als Bild, Vorstellung, Gedanke, id quod providet, illius rei constat imago, Lucr. 4, 885. Vasaces imaginem retinendi largiendive (Armeniam) penes nos, vim penes Parthos memorat, Tac. A. 15, 14. qui administrandae Suriae imagine tandem exsolutus urbi praefuerat, 6, 27. quem tanti periculi, quo evaserat, imago oculis oberraret, Curt. 8, 23 (6), 26. maior Martis iam apparet imago, Virg. A. 8, 557. modo vulnera fratrum ante oculos mihi sunt, et tantae caedis imago, Ov. M. 8, 506. ubique pavor et plurima mortis imago, Virg. A. 2, 369. repetitaque mortis imago annua plangoris peraget simulamina nostri, Ov. M. 10, 726. qua simul exarsit, tamquam regina maneret, ulcisci statuit poenaeque in imagine tota est, 13, 545. u. so 6, 585. tu licet erroris sub imagine crimen obumbres, non gravior merito vindicis ira fuit, Pont. 3, 3, 75; —

cuius (iustitiae) rusticis quoque - apparet aliqua imago, Quint. 2, 20, 6. si te nulla movet tantae pietatis imago, Virg. A. 6, 405. animum patriae strinxit pietatis imago, 9, 294. mentem patriae subiit pietatis imago, 10, 824. cuius imaginem animo concepimus, quae viro bono convenit quae est vere rhetorice, virtus erit, Quint. 2, 20, 4; — nemo umquam animo aut spe maiora suscipiet, qui sibi non illius memoriam atque imaginem proponendam putet, Cic. Am. 27, 102. teque illius angit imago, VFlacc. 7, 128. inde est quod magnam noctium partem in imagine tua vigil exigo, Plin. Ep. 7, 5, 1. tua, pater Druse, imago, tui memoria isdem istis cum militibus, Tac. A. 1, 43; — mit dem Zusatz falsa u. dgl., von einer **falschen od. trügerischen Vorstellung**, einem **Trugbild, Scheinbild, Phantom, Traum**, hinc agitur furiis Athamas et imagine falsa, Ov. F. 6, 489. nec falsa Clymene culpam sub imagine celat, M. 2, 37. nonnunquam multis adparentibus signis, quae mali aliquid pronuntient, animus sibi falsas imagines fingit, Sen. Ep. 2, 1, 12 (13); — falsa rerum imagine detineri et inanibus simulacris, Quint. 10, 5, 17. dum laudis falsam imaginem persequuntur, 5, 8, 1. matrique, ait, omnia demens credis, et es tumidus genitoris imagine falsi, Ov. M. 1, 753. quas (filias) tempore callida parvo Colchis amicitiae mendacis imagine cepit, 7, 300. — Ferner rhetor., α) als **mnemonisches Bild**, constat igitur artificiosa memoria ex locis et imaginibus: locos appellamus eos, qui breviter, perfecte, insignite aut natura aut manu sunt absoluti, ut eos facile naturali memoria comprehendere et amplecti queamus, ut aedes cet.: imagines sunt formae quaedam et notae et simulacra eius rei, quam meminisse volumus, quod genus equi, leonis, aquilae memoriam si volemus habere, imagines eorum locis certis collocare nos oportebit, AHer. 3, 16, 29. u. vgl. d. Genauere c. 20 sqq. §. 33 sqq. Quint. 11, 2, 21. — β) als **Bild, Vergleich, Gleichniß**, comparabile autem est, quod in rebus diversis similem aliquam rationem continet: eius partes sunt tres, imago, collatio, exemplum: imago est oratio demonstrans corporum aut naturarum similitudinem, Cic. Inv. 1, 30, 49. imago est forma cum forma cum quadam similitudine collatio, AHer. 4, 49, 62. u. erwähnt b. Cic. dOr. 3, 54, 207. Quint. 9, 1, 35. ex quibus (locis) primus est a simili: huius species sunt tres, exemplum parabola imago, Graece παράδειγμα παραβολὴ εἰκών, u. weiterhin: imago fit, cum aut forma corporis absentis describitur aut omnino quae nulla est fingitur, Macrob. Sat. 4, 5, 1. circa rem loci sunt decem: a simili, cuius species sunt quatuor, exemplum similitudo fabula imago, MCap. 5, 558; — cum creditum (beneficium) dicimus, imagine et translatione utimur, Sen. Ben. 4, 12, 1. solebat Attalus hac imagine uti, Ep. 9, 1, 8 (72). invenio imagines, quibus si quis nos uti vetat et poëtis illas solis iudicat esse concessas, neminem mihi videtur ex antiquis legisse, 6, 7, 6. haec a te non multum abludit imago, Hor. Sat. 2, 3, 320. hac ego si compellor imagine, cuncta resigno, Ep. 1, 7, 34. ne ab alia imagine ad aliam transeamus, Sen. Ep. 6, 7, 9 (59).

b) von einer abwesenden od. verstorbenen Person, die dem Geist wachend als **Bild, Gestalt, Schatten** erscheint, α) im Allg.: carpitur attonitos absentis imagine sensus ille, Ov. F. 2, 769. et pavor et monstri subiit absentis imago, VFlacc. 4, 188. coniugis ante oculos deceptae stabit imago tristis, Ov. Her. 7, 69. morior, quotiens pugnantis imago me subit, F. 2, 753. sed tua cur nobis pallens occurrit imago? Her. 13, 109; — quasi quodam monstro infernisque imaginibus turbatus substitit, Petr. 111, 7. ne talia Paullo pectora, nec manes tam parva intramus imago, Sil. 10, 287. nunc elapsa rogi flammis et inanis imago, Ov. F. 5, 463. si tenui superant in imagine curae, VFlacc. 5, 52. nam vanae redeat sanguis imagini, Hor. Od. 1, 24, 15. ni docta comes tenues sine corpore vitas admoneat volitare cava sub imagine formae, Virg. A. 6, 293; — subiit cari genitoris imago, Virg. A. 2, 560. Creusae visa mihi ante oculos et nota maior imago, 2, 773. u. vgl. 793. hic illi occurrit - Adrasti pallentis imago, 6, 480. nunc magna mei sub terras ibit imago, 4, 654; — dah. auch von Göttern u. Menschen, die in menschlicher Gestalt Jmdm. erscheinen: primas laeta ante acies exultat imago (deae), Virg. A. 10, 643. u. vgl. 656. 663. Caesar, ades, seu quis superum sub imágine falsa mortalique lates, Calp. 4, 143. Dryopes in imagine moestae flet Venus, VFlacc. 2, 174. hic iuvenem adgreditur Latiae telluris imago, Sil. 15, 546; endlich von einem **Gespenst**, apparebat idolon, senex macie et squalore confectus, promissa barba, horrenti capillo: cruribus compedes, manibus catenas gerebat quatiebatque, dann: interdiu quoque, quamquam abscesserat imago, memoria imaginis oculis inerrabat, longiorque causis timoris timor erat, Plin. Ep. 7, 27, 5. u. 6. — β) insbes. von einem **Bild**, einer **Gestalt**, welche dem Kranken vorzuschweben scheint: quos (capitis dolores) sequitur, ut quaedam ante oculos tamquam imagines obversentur, Cels. 2, 7. quidam imaginibus, non mente falluntur, quales insanientem Aiacem vel Orestem percepisse poëtae ferunt, quidam animo desipiunt: si imagines fallunt, ante omnia videndum est, tristes an hilares sint, und: quum aeger, quamvis adhuc sapiat, tamen quasdam vanas imagines accipit: perfecta est (phrenesis), ubi mens illis imaginibus addicta est, 3, 18.

c) von einer Person od. Sache, die dem Menschen im Traume erscheint, **Bild, Gestalt, Erscheinung**, exstinctique iube Ceycis imagine mittat somnia ad Alcyonen veros narrantia casus, Ov. M. 11, 587. ipsa sed in somnis inhumati venit imago coniugis, Virg. A. 1, 353. ut secum fugiens somnos abduxit imago (zuvor umbra genannt), Ov. F. 4, 477. utile sit faustumque, precor, quod imagine somni vidimus, 3, 27. egredior, qualesque in imagine somni visus eram vidisse viros, ex ordine tales adspicio noscoque, M. 7, 649. petit ille dapes sub imagine somni, 8, 824. mihi Cassandrae per somnum vatis imago ardentes dare visa faces,

Virg. A. 5, 636. Anchisae - admonet in somnis et turbida terret imago, 4, 353. velut lenti fallatur imagine somni, VFlacc. 7, 213. deceptus imagine somni, Ov. M. 13, 216. decipior melioris imagine somni, Pont. 1, 2, 49. nox felicis Magno-pars ultima vitae sollicitos vana decepit imagine somnos, Lucan. 7, 7. ludificante etiam terroris imagine somnos, Sil. 8, 641. dulcis imagine somni - laetus, VFlacc. 4, 531; — et cum te fusco somnus velavit amictu, vanum nocturnis fallit imaginibus, Tibull. 3, 4, 56. nimia profusio seminis, quod sine venere, sine nocturnis imaginibus sic fertur, ut cet., Cels. 4, 28 (21). tacitae quid vult sibi noctis imago -? Ov. M. 9, 474. hesternae confundor imagine noctis, Her. 18 (19), 193. nocturnae quietis imaginem ad spem haud dubiae rei traxit, Tac. A. 16, 1. affirmavit ipsum (Augustum) esse, cuius imago secundum quietem sibi obversata sit, Suet. Aug. 94. quies pavida miris rerum imaginibus, Cal. 50. an (me) vitiis carentem ludit imago, quae porta fugiens eburna somnium ducit? Hor. Od. 3, 27, 39. u. vgl. Claud. VI. Cons. Hon. praef. 21. Sil. 10, 371.

d) von einer Sache, die Imbm. vorgespiegelt wird, **bloße Form, Schein**, biduum super hac imagine cognitionis absumptum, Tac. A. 3, 17. postea his quoque imaginibus iuris spretis promiscue sine lege, sine stirpe in civitatem Romanam per migrationem et censum transibant, Liv. 41, 8, 11. habitu et ore ad exprimendam imaginem honesti exercitus, ceterum animo perfidiosus, Tac. A. 16, 32. Domitianus simplicitatis ac modestiae imagine in altitudinem conditus, H. 4, 86. speciosa verbis, re inania aut subdola, quantoque maiore libertatis imagine tegebantur, tanto eruptura ad infensius servitium, A. 1, 81. sed Pompeium imagine pacis, sed Lepidum specie amicitiae deceptos, 1, 10. simulationem prorsus et imaginem deponendi imperii fuisse, H. 3, 70; dah. von inhaltlosen Wesen, der **Schatten**: nec praeceptor deerat, qui faciem eloquentiae, non imaginem praestaret, Or. 34. nos veri iuris germanaeque iustitiae solidam et expressam effigiem nullam tenemus, umbra et imaginibus utimur, Cic. Off. 3, 17, 69; umbram equitis Romani et imaginem videtis, iudices, unius amici conservatam auxilio et fide, RPostum. 15, 41. imaginem quandam exercitus habet (Vitellius), Tac. H. 1, 84. manebat nihilo minus quaedam imago rei publicae, A. 13, 28. si - imaginem rei publicae nullam reliquissent, Cic. Agr. 2, 32, 88. si denique imaginem iudiciorum aut simulacrum aliquod futurum in civitate reliquum credidisset, Sest. 13, 30. hoc consulatu Pompeius tribuniciam potestatem restituit, cuius Sulla imaginem inanem reliquerat, Vell. 2, 30, 4. quidni illi consules dictatoresve facturi essent, qui proconsularem imaginem tam saevam ac trucem fecerint, Liv. 5, 2, 9.

imāguncula, ae, *f.* (*Demin.* v. imago), ein **Bildchen**, nactus puerilem imagunculam eius aeream veterem, Suet. Aug. 7.

imbalnĭtĭes od. **inb-**, ēi, *f.* (in u. balneum), **der schmutzige Zustand** dessen, der sich nicht gebadet od. gewaschen hat, hic cruciatur fame, frigore, inluvie, inbalnitie, imperfundie, incuria, Lucil. p. 53, 69.

imbarbescere barbatum fieri, PDiac. p. 109, 6.

imbēcillis od. **inbēcillis**, e, f. imbecillus.

imbēcillĭtas od. **inbēcillĭtas**, ātis, *f.* (imbecillus), die **Schwäche**, 1) in körperlicher Beziehung, **Schwäche, Schwächlichkeit, Unpäßlichkeit, Kränklichkeit**, a) eig.: Tulliae meae morbus et imbecillitas corporis me exanimat, quam tibi intelligo magnae curae esse, Cic. Att. 11, 6, 4. ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, Cels. 2, 14. nimia imb. corporis, 3, 19. quia eius ipsius membri imbecillitas id requirit, 2, 14. quos capitis imbecillitas torquet, 1, 5. u. vgl.: interdum autem in capite longa imbecillitas, sed neque gravis neque periculosa per hominis aetatem est, 4, 2. imb. oculorum, 6, 6, 38. si id crurum imbecillitas prohibet, 3, 27. ut ad infirmitatem laterum perscienter contentionem omnem remiserat, sic ad virium imbecillitatem dicendi accommodabat genus, Cic. Brut, 55, 202. tu modo istam imbecillitatem valetudinis tuae sustenta et tuere, ut facis, Fam. 7, 1, 5: — si qua imbecillitas oritur, Cels. 2, 1. nosti Niciae nostri imbecillitatem, mollitiam, consuetudinem victus, Cic. Att. 12, 26, 2. imbecillitati iacentis cibo vinoque succurrere, Cels. 3, 19. inbecillitate Augusti nuntiata, Suet. Tib. 11. excusante Tiberio imbecillitatem eius, Claud. 6. quamquam iam motus imbecillitatis inclinataeque in deterius principia valetudinis senserat, Vell. 2, 123, 2. id enim eius officium est, ut aegrum neque supervacua materia oneret, neque imbecillitatem fame prodat, Cels. 3, 4. causatus senium cuiusque et imbecillitatem, Suet. Cal. 44. propter senectutem imbecillitatemve aliam, Cels. 6, 6, 32. — b) übtr. α) concret, die **Schwäche, Unzulänglichkeit**, ubi aut spatium inter muros aut imbecillitas materiae postulare videretur, pilae interponuntur, Caes. BC. 2, 15, 2. — β) abstr. **Schwäche, Gebrechlichkeit, Mittellosigkeit, Hülflosigkeit**, humani generis imbecillitatem fragilitatemque extimescere, Cic. Tusc. 5, 1, 3. neque id evitare humana imbecillitas in tanta varietate corporum potest, Cels. 2, 6. utrum propter imbecillitatem atque inopiam desiderata sit amicitia, ut dandis recipiendisque meritis, quod quisque minus per se ipse posset, id acciperet ab alio vicissimque redderet, Cic. Am. 8, 26. si qui putant ab imbecillitate proficisci, ut sit per quem adsequatur quod quisque desideret, humilem sane relinquant - ortum amicitiae, quam ex inopia atque indigentia natam volunt, 9, 29. graviter deinde castigavit eos, quod non virtute, sed inbecillitate sociorum potentiam quaererent, Justin. 2, 18, 11. — 2) in Bezug auf Geist und Charakter, **Schwäche**, accidit hoc primum imbecillitate ingenii mei, deinde inopia ac potius, ut Lucretius ait, egestate patrii sermonis, Plin. Ep. 4, 18, 1. ineunte adolescentia, quum est maxima imbecillitas consilii, Cic. Off. 1, 32, 117. hi sunt enim, qui suae imbecillitati sanitatis appellationem - obtendunt,

Quint. 12, 10, 15; — nolite - nec stultitia ac temeritate vestra aut animi imbecillitate omnem Galliam prosternere, Caes. BG. 7, 77, 9. si autem impiorum consilia plus valuerint quam nostra aut imbecillitas aetatis non potuerit gravitatem rerum sustinere, spes omnis est in te, Cic. ad Brut. 1, 10, 4. ego tibi a vi, hac praesertim imbecillitate magistratuum, praestare nihil possum, Fam. 1, 4, 3. ista vero imbecillitas et desperatio - et Caesarem in cupiditatem regni inpulit et Antonio post interitum illius persuasit, ut interfecti locum occupare conaretur, ad Brut. 1, 16, 3. vix propinquorum adloquia tolerari, vix diem aspici a plerisque lugentium: neque illos inbecillitatis damnandos: se tamen fortiora solacia e conplexu rei publicae petivisse, Tac. A. 4, 8. cognito Natalis indicio Scaevinus quoque pari inbecillitate - edidit ceteros, 15, 56. non est res animi iacentis et mollis supra modum frontis, fallitque plerumque, quod probitas vocatur, quae est imbecillitas, Quint. 6, 4, 11.

imbēcillius, *Adv. comp.*, s. imbecillus.

imbēcillus od. **inbēcillus**, a, um, schwach (Ggstz. firmus, valens), 1) in körperlicher Beziehung, a) der Gesundheit nach, schwach, schwächlich, unpäßlich, kränklich, si iuvenis imbecillus est, aut si mulier - parum valet, male sanguis mittitur, dann: at firmus puer et robustus senex et gravida mulier valens tuto curatur, Cels. 2, 10. quam fuit imbecillus P. Africani filius, is qui te adoptavit, quam tenui aut nulla potius valetudine! Cic. Sen. 11, 35. quando nimis imbecillus futurus sit (aeger), Cels. 3, 4. nemo e nobis - imbecillus fuit, cuius salus ac valetudo non ita sustentaretur Caesaris cura, tamquam cet., Vell. 2, 114, 1. Marius et valetudine est et natura imbecillior, Cic. QFratr. 2, 8 (10), 4. malo te paullo post valentem quam statim imbecillum videre, Fam. 16, 5, 2. u. vgl. Inv. 1, 24, 35. et absentes adsunt et egentes abundant et imbecilli valent et - mortui vivunt, Am. 7, 23; — nisi tum id (corpus) perquam imbecillum est, Cels. 1, 2. atque alias per sudorem ad integritatem venitur, alias corpus tantum imbecillius redditur, 3, 3. — b) der Kraft u. der Wirkung nach, schwach, u. zwar bald kraftlos, wirkungslos, bald dürftig, mittellos, bald hinfällig, ohnmächtig, firmior imbecilliorem Juba Petreium facile ferro consumpsit, Auct. BAfr. 94. quum aut homo imbecillus a valentissima bestia laniatur aut praeclara bestia venabulo transverberatur, Cic. Fam. 7, 1, 3. non inbecillum tantum et imparem laboribus sexum, sed si licentia adsit, saevum, ambitiosum, potestatis avidum, Tac. A. 3, 33. at puer est vescis inbecillus viribus, Afran. 315. inbecillum equitem pabuli inopia, Tac. A. 15, 5; vocibus et gestu cum balbe significarent inbecillorum esse aecum misererier omnes, Lucr. 5, 1022. credibilius est enim occisos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, Quint. 5, 10, 49; sed haec felicitas terrae inbecillis cultoribus fatigatur, dürftige, mittellose, Plin. Ep. 3, 19, 6; — adde quod inbecilla nimis primordia fingit, Lucr. 1, 847. quid dubitas tandem, quin extra prodita corpus inbecilla foras (anima) - non modo non omnem possit durare per aevom, sed cet., 3, 603. falso queritur de natura sua genus humanum, quod imbecilla atque aevi brevis forte potius quam virtute regatur, Sall. J. 1, 1. u. so: natura, Quint. 5, 12, 4. ut voltus hominum, ita simulacra voltus imbecilla ac mortalia sunt, forma mentis aeterna, Tac. Agr. 46. si - imbecillis nervis intentum est (corpus puerile), Cels. 8, 15. secunda mensa bono stomacho nihil nocet, in imbecillo coacescit, 1, 2. neque inflante, neque duro, neque valido (cibo uti), ne intestina adhuc imbecilla laedantur, 4, 20 (13). digitum salutarem tam imbecillum interdum sentiebat, Suet. Aug. 80. ubi venarum exigui imbecillique pulsus sunt, Cels. 3, 19. accedent anni et tractari mollius aetas imbecilla volet, Hor. Sat. 2, 2, 85. quae tametsi animus aspernabatur, insolens malarum artium, tamen inter tanta vitia imbecilla aetas ambitione corrupta tenebatur, Sall. C. 3, 4. u. vgl.: ut, quod imbecillum aetate ac sexu, statim captum aut trucidatum sit, Tac. A. 1, 56. bona enim firmaque (voce), ut volumus, uti licet: mala vel imbecilla et inhibet multa - et cet., Quint. 11, 3, 13; — generatim autem disponere arbores utile est, maxime ne etiam imbecilla a valentiore prematur, Col. 5, 10, 2. imbecilissimam vero materiam esse omnem caulem oleris, Cels. 2, 18. aqua omnium (unter allen Getränken) imbecilissima est, 2, 18. imbecilla vina demissis in terram doliis servanda, Plin. 14, 21 (27), 134. sed nescio quo modo imbecillior est medicina quam morbus, Cic. Att. 10, 14, 2. ego ubique, si satis virium est, validiora, si parum, imbecilliora auxilia praefero, Cels. 3, 24; — quam (fortunam) existimo levem et imbecillam ab animo firmo et gravi tamquam fluctum a saxo frangi oportere, Cic. Fam. 9, 16, 6. equidem ego vobis regnum trado firmum, si boni eritis, sin mali, imbecillum, Sall. J. 10, 6. — *Adv. comp.*: praeter Theophrastum et si qui illum secuti imbecillius horrent dolorem et reformidant, Cic. Tusc. 5, 30, 85. dubitant, haesitant, revocant se interdum iisque, quae videntur, imbecillius adsentiuntur, Acad. 2, 17, 52. — 2) in Bezug auf Geist und Charakter, schwach, quotus igitur est quisque qui somniis pareat, qui intelligat, qui meminerit? quam multi vero qui contemnant eamque superstitionem imbecilli animi atque anilis putent, Cic. Div. 2, 60, 125. quid mirum igitur, si in auspiciis et in omni divinatione imbecilli animi superstitiosa ista concipiant, verum dispicere non possint? 2, 39, 81. quis est enim tam inbecillo ingenio, qui non tanto meliorem consulem speret quanto saepius fuerit? Plin. Pan. 79, 4. imbecillis ingeniis sane sic obsequendum sit, ut tantum in id, quo vocat natura, ducantur, Quint. 2, 8, 12. quamlibet imbecilla frons magna conscientia sustinetur, Quint. 12, 5, 4. nihil adhuc inexpiabile admissum, neque suspiciones inbecillas aut inania famae pertimescenda, Tac. A. 2, 76; — imbecillus, iners, si quid vis, adde popino, Hor. Sat. 2, 7, 39. quem neque hoc tempore neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari, Cic.

QFratr. 2, 4, 6. quum hoc natura tulerit, non solum ut summi virtute et animo praeessent inbecillioribus, sed ut hi etiam parere summis velint, Cic. Rep. 1, 34, 51. quantulum autem sapienti damus, si imbecilissimis fortior est et moestissimis laetior et effrenatissimis moderatior et humillimis maior, Sen. Ep. 12, 3, 4 (85); — ut, si parentibus nati sint humilibus, si propinquos habeant imbecilliores vel animo vel fortuna, eorum augeant opes eique honori sint et dignitati, Cic. Am. 19, 70. ob unius aut alterius inbecillum animum male eripi maritis consortia rerum secundarum adversarumque, Tac. A. 3, 34. u. vgl.: inbecillum tali super casu feminarum animum, 16, 49. secundam fortunam inbecillo animo ferentes victos armis Lacedaemonios et Phocenses, Justin. 8, 1, 4.

imbellia, ae, *f.* (archaist. aus in u. dem St. v. bellum), die **Kriegsuntauglichkeit**, erklärt als belli inscientia b. PDiac. p. 114, 11. u. als debilitas, in einem Gloss. b. Barth. Adv. 29, 19., u. später gebraucht: eludens ignaviam inbelliamque militum eius pretiose armatorum, Gell. 5, 5, 5.

imbellis od. **inbellis**, e (in u. St. v. bellum), **unkriegerisch**, d. i. bald **kriegsuntüchtig, kampfunfähig, weichlich, matt, feig**, bald **friedlich, ruhig**, a) v. Menschen u. Ländern, vgl. d. Ggstz u. Synon.: Jugurtha - ipse acer, bellicosus, at is, quem petebat, quietus, inbellis, placido ingenio, opportunus iniuriae, metuens magis quam metuendus, Sall. J. 20, 2. sine timidum pro cauto, tardum pro considerato, inbellum pro perito belli vocent, Liv. 22, 39, 20. iuxta boni malique, strenui et imbelles inulti obtruncari, Sall. J. 67, 2. in proelio fortiorem esse, qui spoliet: nunc ab ignavis et imbellibus eripi domos, Tac. Agr. 15. ergo effecisse, ut feroces et inquieti inter socios, ignavi et inbelles inter hostes essent, Liv. 26, 2, 11. nunquam ignorari viros fortes: at imbelles, ex latebris suis erutos, nihil praeter nomina afferre, Curt. 4, 52 (14), 4; roges tuum labore quid iuvem meo imbellis ac firmus parum? Hor. Epod. 1, 15. exercitus traditur a Sp. Albino pro consule iners, imbellis, neque periculi neque laboris patiens, lingua quam manu promptior, praedator ex sociis et ipse praeda hostium, Sall. J. 44, 1. ignavos et imbelles et corpore infames coeno ac palude - mergunt, Tac. G. 12. ignavis et imbellibus manet squalor, 31. numquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles timidique videamur, Cic. Off. 1, 24, 83. si des arma timidis et imbellibus, Quint. 12, 5, 10; — non decet inbelles aera merere deos, von Venus u. Cupido, Ov. Am. 1, 10, 20. si quos inbellis sexus aut fessa aetas vel loci dulcedo attinuerat, ab hoste oppressi sunt, Tac. A. 14, 33. inbellis femina, vom Hanno, Sil. 2, 361. sunt quos eunuchi inbelles ac mollia semper oscula delectent, Juv. 6, 366. non tibi regificis tentoria larga redundent deliciis neve inbelles ad signa ministros luxuries armata trahat, Claud. IV. Cons. Hon. 337; — vicimus perfidos hospites, inbelles hostes: iam sciunt longe aliud esse virgines rapere, aliud pugnare cum viris, Liv. 1, 12, 8. cui praecipua militiae laus de tam inbelli genere hostium contigisset, Suet. Caes. 35. cum aliter firmare urbem novam tam vicinis Veientibus aliisque Etruscis ac Sabinis cum imbelli et pastorali manu vix potuerit, Vell. 1, 8, 5. incondita inermisque multitudo mixta imbelli turba ab armatis caesa est, von Weibern, Kindern, Greisen, Liv. 32, 13, 14. ut ubi feminae puerique et alia imbellis turba permixta esset, 38, 21, 14. inpedimenta legionum cum inbelli turba Novaesium missa, Tac. H. 4, 35. ex tectis adiuvabat inbellis multitudo, Liv. 9, 12, 6. in hoc (campo) multitudinem imbellem considere iubent, Curt. 6, 22 (6), 24. inbelle et inutile vulgus, Juv. 15, 126. inbelle volgus sub corona venundatum, Tac. A. 13, 39. caesorum eo die in partibus nostris maior numerus et inbellior, e Germanis ipsa robora, H. 4, 33. Frisii iuventutem saltibus aut paludibus, inbellem aetatem per lacus admovere ripae, A. 13, 54. quod iuventutis erat caeduntur: inbellis aetas in praedam divisa est, 15, 56. u. vgl. 15, 13; — inb. Dolon, Ov. M. 13, 98. ut Nirea imbellem - a poëtis accepimus, Quint. 3, 7, 19. Caesar, qui nunc extremis Asiae iam victor in oris inbellem avertis Romanis arcibus Indum, Virg. G. 2, 170. forsitan inbelles Rhodios unctamque Corinthon despicias merito, Juv. 8, 113. quanto pecunia dites et voluptatibus opulentos, tanto magis inbelles Aeduos evincite, Tac. A. 3, 46; dives eadem et imbellis est regio, Curt. 9, 10 (2), 27. ne ille saepe - Persas et Indos et inbellem Asiam quaesisset et cum feminis sibi bellum fuisse dixisset, Liv. 9, 19, 10. vacuum Tibur placet aut imbelle Tarentum, Hor. Ep. 1, 7, 45. laeta plebe canorum proterit inbellem sonipes hostilis Orontem, Claud. in Rufin. 2, 34. tuta imbellem miratur Gallia Rhenum, Laud. Stil. 1, 20; — nos sumus inbelles, tu fuge sospes ait, Ov. F. 3, 578. Gallorum maxime oram vastabat, non ignarus dites et inbelles esse, Tac. A. 11, 18. inbelles inermes cessuros statim, ubi ferrum virtutemque vincentium totiens fusi agnovissent, 14, 36. pecorum ritu armati et imbelles sine sexus discrimine trucidabantur, Amm. 19, 8, 4. — b) v. Thieren: nec imbellem feroces progenerant aquilae columbam, Hor. Od. 9, 4, 31. quid quae inbelles dant proelia cervi? Virg. G. 3, 265. cur tibi pro Libycis clauduntur rete leaenis imbelles capreae sollicitusque lepus? Ov. F. 5, 371. — c) v. Lebl.: videas rebus iniustis iustos maxime dolere, imbellibus fortes, flagitiosis modestos, Cic. Am. 13, 47. nec parcit imbellis iuventae poplitibus timidoque tergo, Hor. Od. 3, 2, 15. nec non onerosa gravisque Pelias hasta potest inbellibus esse lacertis, Ov. M. 13, 108. servitia inbelli patietur in aevo, im Greisenalter, Sil. 13, 889. u. so: inbelles anni, 3, 329., dagegen: puer ille, et futilis aetas inbellesque anni, necdum maturus ad arma Scipio, 16, 655; — sic curae subiēre ducem, ferrumne capessat inbelle atque aevi senior gestamina primi, an cet., VFl. 1, 759. telumque inbelle sine ictu conicit, Virg. A. 2, 544. nec rem Romanam tam desidem umquam fuisse atque inbellem, Liv. 21, 16, 3.

ne prorsus inbellem agerent annum, 10, 1, 4. ut qui suo nomine multos annos inbelles egissent, 9, 45, 10. quod inbelle triennium ferme pestilentia inopiaque frugum circa A. Cornelium consulem fuit, 4, 20, 9. discatque Lyaeo inbellem donare diem, Sil. 11, 405. inbelli recubant ubi litora somno, Stat. Theb. 3, 255. — grataque feminis imbelli cithara carmina divides, Hor. Od. 1, 15, 14. dum pudor imbellisque lyrae Musa potens vetat laudes - Caesaris, 1, 6, 9. cui procul adstanti plectrum inbelle tenenti Pettalus inridens „Stygiis cane cetera", dixit, „manibus", Ov. M. 5, 114. hi faciles carmenque inbelle secuti, et mentita diu Thebarum fabula, muri, Stat. Theb. 10, 874. externo iam flammea murice cerno tegmina, iam vittas frondemque inbellis olivae, VFlacc. 5, 360. iam negat imbelles epulas, Claud. III. Cons. Hon. 80. chlamys inbelli circumvenit ostro torta manum strictoque vias praefulgurat ense, VFlacc. 3, 118. qualis auri argentique imbellis (fulgor), Quint. 10, 1, 30. quas inbelle fretum torpentibus alluit undis, Stat. Silv. 3, 5, 84.

imber, imbris, *m.* (ὄμβρος, vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 303. II. p. 105), ein **heftiger Regen**, ein **Regenguß**, **Platzregen**, 1) im Allg., zunächst neben anderen atmosphärischen Erscheinungen, nubila, sol, imbres, nix, venti, fulmina, grando et rapidi fremitus et murmura magna minarum, Lucr. 5, 1192. fulmina postremo, nix, imbres, nubila, venti, non nimis incertis fiunt in partibus anni, 5, 675. cornicum ut saecla vetusta corvorumque greges ubi aquam dicuntur et imbres poscere et inter dum ventos aurasque vocare, 5, 1084. tempestate coacta fulmina diffugere atque imbres ventosque videmus, 1, 761. transversosque volare per imbres fulmina cernis, 2, 213; adde vagos imbres tempestatesque volantes, omnia quae maria ac terras sparguntque rigantque, 6, 611. horrida tempestas coelum contraxit et imbres nivesque deducunt Iovem, Hor. Epod. 13, 1. erat hiems summa, tempestas - perfrigida, imber maximus, Cic. II. Verr. 4, 40, 86. cum effusis imbribus atra tempestas sine more furit, Virg. A. 5, 693. multisque imbribus et prope intolerabili tempestate vexatus, Curt. 5, 21 (6), 12; tandem eam nubem, quae sedere in iugis montium solita sit, cum procella imbrem dedisse, Liv. 22, 30, 10. procella imbrem vix sub tectis tolerabilem effundit, Curt. 8, 46 (13), 23. longum - imbrem excusserunt procellae, 4, 30 (7), 14. pugnam imber ingentibus procellis fusus diremit, Liv. 6, 32, 6. und so 23, 44, 4. repente ingentibus procellis fusus imber certam magis victoriam quam proelium diremit, 6, 8, 7; ignis enim sunt haec non venti signa neque imbris, Lucr. 6, 222. piniferum caput et vento pulsatur et imbri, Virg. A. 4, 249. ventos perpessus et imbres, 9, 60. verbera ventorum vitare imbresque coacti, Lucr. 5, 957. nec venti tantum cereri nocuere nec imbres, Ov. F. 4, 917. illam (aesculum) nec flabra nec imbres convellunt, Virg. G. 2, 293. imbribus et tabe nimborum ambusta vacillent, crescere non possint fruges cet., Lucr. 1, 808. corpora nuda gerebant, docta graves imbres et tolerare notos, Ov. F. 2, 300. ingeminant austri et densissimus imber, Virg. G. 1, 333; ventique imbresque nivesque, VFlacc. 1, 692. hic canit - unde imber et ignes, Virg. A. 1, 743. cum tonantis annus hibernus Jovis imbres nivesque comparat, Hor. Epod. 2, 29. nunc patior nives imbresque, Phaedr. 3, 7, 11. qualiter Tauri iugis tepido madescunt imbre percussae nives, Sen. Hipp. 384; grando mixta imbri largifico subita praecipitans cadit, Pacuv. 414. glacie concretae atque imbribus atris (zonae), Virg. G. 1, 236. tum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunditur, Curt. 8, 14 (4), 5; seu sol seu imber esset, Suet. Caes. 57. quod sol atque imbres dederant, quod terra crearat sponte sua, Lucr. 5, 937. cum solem nondum prohibebat et imbrem tegula, Ov. AA. 2, 621; quum esset vinctus nudus in aëre, in imbri, in frigore, Cic. II. Verr. 4, 40, 87. quis nisi vel miles vel amans et frigora noctis et denso mixtas perferet imbre nives? Ov. Am. 1, 9, 15. qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres, Hor. Ep. 1, 17, 53. ubi ipse gelu magnoque incanuit imbre Caucasus, VFlacc. 6, 611. — Epitheta: a pluvio vindicat imbre tholus, Ov. F. 6, 282. hibernus, Virg. G. 4, 475. Mel. 3, 2, 5. imbres hiberni, Sen. Med. 583. Mel. 2, 5, 6. magnus, Lucr. 1, 286. tantus, 6, 266. maximus, Virg. G. 1, 429. Cic. II. Verr. 4, 40, 86. Att. 7, 20, 1. inter maximos imbres, Suet. Ner. 33. Dom. 4. gravis et uber, Lucr. 6, 290. gravis, Ov. F. 2, 494. u. graves imbres, 2, 300. largus, Virg. G. 1, 23. Ov. M. 4, 282. Curt. 4, 30 (7), 14. largi imbres, Lucr. 1, 282. Hor. Epod. 16, 54. Ov. M. 11, 516. densi imbres, Claud. IV. Cons. Hon. 173. densissimus, Virg. G. 1, 333. vemens, Lucr. 6, 517. certi imbres, Lucr. 1, 192. subitus, Ov. F. 4, 385. subiti imbres, Lucr. 5, 216. intempestivi imbres, 2, 872. 928. magni et adsidui imbres, Cic. Att. 13, 16, 1. adsidui, Lucr. 5, 341. imbres continui, Liv. 8, 24, 7. imber continens, 23, 44, 6. vagi imbres, Lucr. 6, 611. turbidus, Virg. A. 5, 696. 12, 685. spumeus, VFlacc. 4, 665. frigidus, Virg. G. 1, 259. mariti (als befruchtende) imbres, Auct. Pervig. Ven. 3. 10. u. vgl.: tum pater omnipotens fecundis imbribus aether coniugis in gremium laetae descendit, Virg. G. 2, 325. quod (monumentum) non imber edax - possit diruere, Hor. Od. 3, 30, 3. — Verbindungen: antequam stantes repetat paludes imbrium divina avis imminentum, Hor. Od. 3, 27, 9. unde oritur imber sonitu saevo et spiritu, Enn. Trag. 6. Caesar magno coorto imbre non inutilem hanc ad capiendum consilium tempestatem arbitratus est, Caes. BG. 7, 27, 1. non semper imbres nubibus hispidos manant in agros, Hor. Od. 2, 9, 1. tantus se nubibus imber ruperat, Virg. A. 11, 548. vis venti - facit effluere imbres, Lucr. 6, 510. saepe feres imbrem caelesti nube solutum, Ov. AA. 2, 237. pluere in multis regionibus et cadere imbres, Lucr. 6, 416. cadant summotis nubibus imbres, Virg. Ecl. 6, 38. ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres, Ov. M. 11, 516. unde imbres cadunt, Mel. 2, 2

10. quo pacto pluvius concrescat in altis nubibus umor et in terras demissus ut imber decidat, expediam, Lucr. 6, 495. gravis effusis decidit imber aquis, Ov. F. 2, 494. si decidit imber, Hor. Ep. 1, 14, 29. multa decidit imber aqua, Tibull. 1, 2, 30. imber erat, Ov. M. 5, 282. imber continens per noctem totam usque ad horam tertiam diei insequentis tenuit, Liv. 23, 44, 6. te verberet imber, Tibull. 1, 2, 7. ab occasu veniens pluvialibus haedis verberat imber humum, Virg. A. 9, 669. frigidus agricolam si quando continet imber, G. 1, 259. illa dies nocuit, qua nos declive sub antrum caeruleus subitis compulit imber aquis, Ov. Her. 7, 93. quam multa in foliis avium se milia condunt vesper ubi aut hibernus agit de montibus imber, Virg. G. 4, 474. iam et imbre conquiescente et propinqua luce, Liv. 24, 47, 1. constiterunt imbres, Lucr. 5, 415. securum somnos imbre iuvante sequi, Tibull. 1, 1, 48. dicitur Aegyptos caruisse iuvantibus arva imbribus, Ov. AA. 1, 647. monte decurrens velut amnis, imbres quem super notas aluēre ripas, Hor. Od. 4, 2, 5. quem (florem) mulcent aurae, firmat sol, educat imber, Catull. 62, 41. cum languentes levis erigit imber aristas, VFlacc. 7, 24. numquam imprudentibus imber obfuit, Virg. G. 1, 374; — te propter (d. i. Nilum) nullos tellus tua postulat imbres, Tibull. 1, 7, 25. quod nisi - ruris opaci falce premes umbras votisque vocaveris imbrem, Virg. G. 1, 157. ubi hibernos nebulosus imbres auster advexit, Sen. Med. 583. neque (notus) parturit imbres perpetuo, Hor. Od. 1, 7, 16. quique (dî deaeque) satis largum caelo demittitis imbrem, Virg. G. 1, 23. sed neque quas posset terris inducere nubes tunc habuit, nec quos caelo demitteret imbres, Ov. M. 2, 309. nec metuit - actum caelo magnis aquilonibus imbrem, Virg. G. 2, 334. missi tibi nubibus atris signa dabunt imbres, Ov. F. 1, 315. imber violentius quam alias fusus campos lubricos - fecerat, Curt. 8, 47 (14), 4. aestivis effusus nubibus imber, Virg. G. 4, 312. tantus repente effusus est imber, ut cet., Liv. 42, 63, 8. imbres spargi solent, Mel. 3, 10, 5. ita magnos et adsiduos imbres habebamus, Cic. Att. 13, 16, 1. maior utrum populum frumenti copia poscat collectosne bibant imbres puteosne perennes iugis aquae, Hor. Ep. 1, 15, 14. nec dubitate, precor, tecto grave sidus et imbrem - vitare meo, Ov. M. 5, 281. tectum, quo imbris vitandi causa succederet, Cic. Dom. 44, 116. cum hiberno imbre Garumna intumuit, Mel. 3, 2, 5. Atax cum hibernis imbribus intumuit, 2, 5, 6. ita magno turbidus imbri molibus incurrit validis cum viribus amnis, Lucr. 1, 286. deinde momento temporis repressus est imber, Curt, 8, 46 (13), 24. iuvat imbribus actis progeniem parvam dulcesque revisere nidos, Virg. G. 1, 413. imbrem vis frigoris concreto gelu astrinxerat, Curt. 8, 14 (4), 6; — omnia deorsum, imbris uti guttae, caderent per inane profundum, Lucr. 2, 221. ager oppletus imbrium fremitu, Enn. Trag. 343. terra (Aegyptus) expers imbrium, Mel. 1, 9, 1; — aethera caeruleum quateret cum Juppiter imbre, VFlacc. 1, 82. quamvis assiduo noctem foedaverit imbre, Claud. VI. Cons. Hon. 538. plura locuturi subito seducimur imbre, Ov. F. 4, 385. maximo imbri Capuam veni, Cic. Att. 7, 20, 1. Rubos fessi pervenimus, utpote longum carpentes iter et factum corruptius imbri, Hor. Sat. 1, 5, 94. ceu concitus imbribus amnis fertur, Ov. M. 3, 79. fitque color primo turbati fluminis imbre, 8, 889. sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque adspersus volet in caupona vivere, Hor. Ep. 1, 11, 11. quamlibet exiguo solvitur imbre vetus, Ov. Trist. 4, 6, 36. frumenta - anni tempore atque imbribus procubuerant, Caes. BG. 6, 43, 3. pars etiam glebarum ad diluviem revocatur imbribus, Lucr. 5, 255. multaque nunc etiam existunt animalia terris, imbribus et calido solis concreta vapore, Lucr. 5, 798; — video, quot dies quaeve opera *per* imbrem fieri potuerint, Cato RR. 2, 3. at mihi seu longum post tempus venerat hospes sive operum vacuo gratus conviva per imbrem vicinus, Hor. Sat. 2, 2, 118. cum sunt quasi putrefacta (ligna) per imbres vermiculos pariunt, Lucr. 2, 898; navita quas hyadas Graius *ab* imbre vocat, Ov. F. 5, 166. aspice demissos lugentis more capillos et tunicas lacrimis sicut ab imbre gravis, Her. 10, 137. qualis ab imbre solet percussis solibus arcus inficere ingenti longum curvamine caelum, M. 10, 63; Arsinoen illi tepidaeque requirunt otia laeta Phari pinguemque *sine* imbribus annum, VFlacc. 5, 422.

2) insbes. von anderen flüssigen Dingen, a) welche wie Regen aus der Atmosphäre herabfallen, **Regen, Wetter**, quum saepe lapidum, sanguinis non numquam, terrae interdum, quondam etiam lactis imber defluxit, Cic. Div. 1, 43, 98. tamquam lapides effuderit imber, Juv. 13, 67. cum tela defecissent, ab invocato Jove adiutum (Herculem) imbre lapidum ferunt, Mel. 2, 5, 4. Cumis - pluit lapideo imbri, Liv. 30, 38, 8. Reate imbri lapidavit, 43, 13, 3; lapideus et sanguineus imber, Cic. Div. 2, 28, 60. sanguineoque recens descendit Juppiter imbre, Petron. 122, 140. u. vgl. dicht. VFlacc. 5, 177. 6, 186. inter alia prodigia et carne pluit: quem imbrem ingens numerus avium intervolitando rapuisse fertur, Liv. 3, 10, 6; cohibere nives gelidas et grandinis imbres, Lucr. 6, 107. tres imbris torti radios, tres nubis aquosae addiderant, Virg. A. 8, 429. — b) welche tropfenweise auf etw. herabfallen od. herabgeträufelt werden, **Regen, Strom, Fluth**, cum calidis perfunderis imbribus artus, v. Staubregen im Bade, Ov. Am. 2, 15, 23; — ordei farre pascentur (phasiani), cui vini imber aspergitur, Pallad. 1, 29, 2. urina bubula et amurca aequaliter mista conferveant, et ubi refrixerint, olera omnia hoc imbre consperge, 1, 35, 13. ubi - solum primo imbre vespertini roris humescit, 12, 13, 4; — maesta neque assiduo tabescere lumina fletu cessarent tristique imbre madere genae, Catull. 68[b], 55. rigat ora foedus imber, Sen. Oed. 977. largis - imbribus ora madescunt, Claud. Rapt. Pros. 3, 311. subitus en vultus gravat profusus imber ac rigat fletu genas! Sen. Oed. 952. imbre per indignas usque cadente genas, Ov. Trist. 1, 3, 18. imber vultu

nolente cadit, Sen. Thyest. 951. inrigat fletu genas imberque victo subitus e vultu cadit, Troad. 970. inque sinum maestae labitur imber aquae, Ov. Trist. 4, 1, 98. illa oculos in humum deiecta modestos spargebat teneros flebilis imbre sinus, Am. 3, 6, 67. u. vgl. Stat. Theb. 1, 437. Lucan. 6, 224. Petron. 17, 3.

3) übtr. von nicht flüssigen Dingen, welche wie Regen wohin geworfen werden od. von etw. herabfallen, **Regen, Fluth, Masse**, tela simul flammaeque micant: tunc saxeus imber ingruit et summis adscendunt turribus hastae, Sil. 13, 181. saxiferae surgat quibus imber habenae, VFlacc. 5, 609. u. vgl. 6, 685. tempestas telorum ac ferreus ingruit imber, Virg. A. 12, 284. non (didicit) fusum crebris hastilibus imbrem, Claud. Laud. Stil. 1, 351. flammeus imber in hostem decidit, VI. Cons. Hon. 342. ibi inerat pictura haec, Jovem quo pacto Danaae misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum, Ter. Eun. 3, 5, 37. u. vgl. Claud. Cons. Stil. 3, 226. largosque rosarum imbres et violas plenis sparsēre pharetris, Epith. Pall. et Cer. 116; — cessabitque gravis crebrae porriginis imber, Seren. Samm. 3, 12.

4) meton. a) von der **Regenwolke**, tum mihi caeruleus supra caput astitit imber, Virg. A. 3, 194. et lunam quarto densam videt imbribus ortu Thespiades, VFlacc. 2, 367. flamma expresso bis fulsit in imbri, 4, 660. — b) von **Wasser überh.** qui quattuor ex rebus posse omnia rentur ex igni terra atque anima procrescere et imbri, Lucr. 1, 714. faciunt ignem se vertere in auras aëris, hinc imbrem gigni, terramque creari ex imbri, 1, 783. lumen per cornum transit, at imber respuitur, 2, 388. calidis candens ferrum e fornacibus olim stridit, ubi in gelidum propere demersimus imbrem, 6, 148. et madidam siccas aequoris imbre comam, Ov. Her. 17 (18), 104. aequoreo madidas quae premit imbre comas (Venus), Pont. 4, 1, 30. laxis laterum compagibus omnes (naves) accipiunt inimicum imbrem rimisque fatiscunt, Virg. A. 1, 122; — auch vom Regenwasser: ipse feraces figat humo plantas et amicos inriget imbres, Virg. G. 4, 114. imber agens scopulos nemorumque operumque ruinas, VFlacc. 6, 633. piscinae cisternaeque servandis imbribus, Tac. H. 5, 12.

imberbis od. **inberbis**, e u. **imberbus** od. **inberbus**, a, um (in u. barba), **unbärtig, bartlos, ohne Bart**, neque enim convenire barbatum esse filium, quum in omnibus fanis pater imberbis esset, Cic. ND. 3, 34, 83. venire imberbem adolescentem, Dom. 14, 37. u. vgl.: Inberbi autem dicuntur, non inberbes: sic enim et Varro de actionibus scenicis V, „inberbi iuvenes", sed et Cicero „inberbum perduxit", non inberbem, et Kalendis Januariis de lege agraria „inberba iuventute": Titus Livius autem XVIII. „inberbis" singulariter, Charis. p. 95, 18 sqq. u. so: imberbi androgyni, barbati moechocinaedi, Lucil. p. 73, 19. imberbus iuvenis, Hor. AP. 161. turpe putant parere minoribus et quae imberbi didicēre, senes perdenda fateri, Ep. 2, 1, 84.

imbĭbo od. **inbĭbo**, bĭbi, ĕre (in u. bibo), **einsaugen**, a) eig.: radix eius (chamaeleuces) inponitur carbonibus cupressi atque is nidor per infundibulum inbibitur inveteratae tussi, Plin. 24, 15 (85), 135. — b) übtr.: oculi imbibunt tenebras, Nazar. Pan. ad Const. 13; vorzugsweise auf den Geist übertr., **einsaugen**, im Geiste **aufnehmen**, in Folge einer äußeren Veranlassung **den Vorsatz fassen, sich vorsetzen, sich vornehmen**, an iste umquam de se bonam spem habuisset, nisi de vobis malam opinionem animo imbibisset? Cic. I. Verr. 14, 42. tantum certamen animis inbiberant, Liv. 2, 58, 6. minor iste natu me, sed ingenio prior artes paternas imbibit, Auson. Parent. 13, 3; — neque inmemor eius, quod initio consulatus inbiberat, reconciliandi animos plebis, Liv. 2, 47, 12. od. mit *Inf.*: qui (Sisyphus) petere a populo fasces saevasque secures imbibit, Lucr. 3, 996. ut ex ira poenas petere inbibat acres, 6, 72. quod si facere nolit atque imbiberit eius modi rationibus illum ad suas condiciones perducere, sese nihil precari, Cic. Quinct. 6, 27.

imbīto od. **inbīto**, ĕre, in etw. **hineingehen**, meam domum ne inbitas: tute i in pistrinum, Plaut. Epid. 1, 2, 43.

imbŏnĭtas od. **inb-**, ātis, *f.*, die **Hartherzigkeit**, ubi omnis duritia et inbonitas et insuavitas constitit, Tert. ad martyr. 3.

imbracteo od. **inbr-**, atum, āre, **mit Metallplättchen überziehen, überplatten**, imbracteatis corporibus solidis, Amm. 25, 1, 12. easque (statuas) auro curant imbracteari, 14, 6, 8. facis imitamentum infigitur aereum, itidem auro imbracteatum, 17, 4, 15.

imbrex, ĭcis, *c.* (als *m.* b. Plin. u. Arnob., als *f.* b. Plaut. u. Cato RR., vgl. im Folg.), der **Hohlziegel**, meas confregisti imbrices et tegulas, Plaut. Mil. gl. 2, 6, 24. tempestas venit, confringit tegulas imbricesque, Most. 1, 2, 27. vel adsiduitate satiant figlinarum opera imbricibus ad tecta coctilibus, Plin. 35, 12 (46), 159. primusque (Butadis) personas tegularum imbricibus inposuit, quae inter initia prostypa vocavit, postea ectypa fecit, 35, 12 (43), 152. hunc (locum) angustique imbrice tecti parietibusque premunt artis, Virg. G. 4, 296; — als Gefäß benutzt: nonnulli rorem marinum aqua mulsa decoctum, cum gelaverit, imbricibus infusum praebent libandum, Col. 9, 13, 6. u. so Pallad. 4, 15, 1. oder sonst: quod si longius adferantur pomorum calami, rapo infixos optume custodire sucum arbitrantur, servari inter duos imbrices iuxta rivos vel piscinas utrimque terra obstructos, Plin. 17, 14 (24), 114; — von ähnlichen Formen: imbrices ferreae, vgl. Cato RR. 21, 3. quidquid ponitur hinc et inde verris, mammas suminis imbricemque porci cet., Mart. 2, 37, 1. suspensum imbricem narium, Arnob. 3, 12; — vgl. noch: inter plausuum genera a Nerone excogitata memorantur imbrices, mit beiden hohlen Händen, Suet. Ner. 20.

imbriālis, e (imber), **Regen =**, aqua, CAur. Chron. 5, 10.

imbrĭcātim, *Adv.* (imbrex), **hohlziegelförmig**,

distinctione virgulata, crinita, crispa cuniculatim, pectinatim divisa, imbricatim undata, Plin. 9, 33 (52), 103.

imbrĭcĭtor, ōris, *m.* (imber u. cieo), der Regenerzeuger, concurrunt vel uti venti, cum spiritus austri imbricitor aquiloque suo cum flamine contra Indu mari magno fluctus extollere certant, Enn. A. 423; als Beiname des Jupiter, Apul. Mund. 37. und: Θυμβραῖος Ἀπόλλων, ὁ τοὺς ὄμβρους θείς, quod est deus imbricitor, Macrob. Sat. 1, 17, 49.

imbrĭco, ātum, āre (imbrex), 1) mit Hohlziegeln decken, tegulis interiacentibus imbricarentur, Sidon. Ep. 2, 2. — 2) hohlziegelförmig machen, bilden, aliquis vero (bei manchen Insecten) non tota incisura, eam ambiente ruga, sed in alvo aut superne tantum imbricatis flexili vertebris, Plin. 11, 1 (1), 1. simiae imbricati (ungues), 11, 45 (101), 247. Cypriam (laurum) esse folio brevi, nigro, per margines imbricato crispam, 15, 30 (39), 127.

imbrĭcus, a, um (imber), Regen bringend, regnerig, hic favonus serenu'st: istic auster imbricus, Plaut. Merc. 5, 2, 35. cum ea sit anni temperies, ut hiems serena sit, solstitium vero imbricum, fructus optime proveniunt, Macrob. Sat. 5, 20, 14. „imbrica tempestate" pluviam videtur significare, PDiac. p. 109, 1.

imbrĭdus, a, um (imber), regnerig, siccum potius quam nimis imbridum (coelum), Pallad. 2, 13, 2. homo Sardus opem plurimam de imbrido coelo habet, Solin. 4, 5.

imbuo od. **inbuo**, bui, ūre (vgl. *Curtius* Grundzüge II. p. 317. mit I. p. 245), anfeuchten, befeuchten, benetzen, 1) eig., mit etwas Flüssigem, si caper imbuat aras, Calp. 2, 67. tepidos tunc hostia cultros imbuat, 5, 28; — oscula, quae Venus quinta parte sui nectaris imbuit, Hor. Od. 1, 13, 15. protinus imbutum caelesti nectare corpus delicuit terramque suo madefecit odore, Ov. M. 4, 252. gutturaque imbuerant infantia lacte canino, Ib. 227. si tot militum sanguine imbuisset manus, Curt. 3, 19 (8), 5. unus alterve perditus ac temulentus-centurionis ac tribuni sanguine manus inbuet, imperatoris sui tentorium inrumpet? Tac. H. 1, 83. hoc primum anno sanguine consulis Romani militis imbutae manus, Vell. 2, 20, 1. imbutam Nesseo sanguine vestem mittere, Ov. M. 9, 153. imbuti gladii-legionum exercituumque nostrorum vel madefacti potius duobus duorum consulum, tertio Caesaris proelio: si hostium fuit ille sanguis, summa militum pietas, nefarium scelus, si civium, Cic. Phil. 14, 3, 6. rudem cruore regio dextram imbuit, Sen. Troad. 221. illud quo iam semel est imbutu' veneno, Enn. A. 525. e viperino morsu venae viscerum veneno inbutae taetros cruciatus cient, Att. 552. hostis habens arcus imbutaque tela veneno, Ov. Trist. 4, 1, 77. u. vgl.: hydro inbutas, bis noxia tela, sagittas contendit nervo, Sil. 1, 322. u. übtr.: avaritia - quasi veneris malis imbuta corpus animumque virilem effeminat, Sall. C. 11, 3. cum palla, tabo munus imbutum, novam incendio nuptam abstulit, Hor. Epod. 5, 65. quibus liquoribus mundam lanam imbuere oportebit, Col. 9, 14, 15. iam tonsiles tapetes ebrii fuco, quos concha purpura imbuens venenavit, Mat. b. Gell. 20, 9, 3. nive alium quemvis, quo sunt imbuta colore propterea gerere hunc credas, quod materiai corpora consimili sint eius tincta colore, Lucr. 2, 734; — dolia olearia nova sic imbuito, Cato RR. 69, 1. dolia olearia cadosque illa (amurca) inbui, ne bibant oleum, Plin. 15, 8 (8), 33. quae fors prima dedit sanguis novos imbuit arma, Virg. A. 7, 554. imbuero Scythicas si non prius ipse sagittas, Ov. Pont. 2, 1, 65. u. vgl. Sen. Herc. fur. 455. — 2) übtr. a) berühren, erfüllen, ergreifen, anstecken (inficiren), beflecken, besudeln, multaque praeterea prius ipso tacta vapore eminus ardescunt quam comminus imbuat ignis, Lucr. 6, 904. emisso quidquid sol imbuit ortu, Claud. IV. Cons. Hon. 388. quo simul est imbuta recens servabit odorem testa diu, Hor. Ep. 1, 2, 69. et sapor, quo nova imbuas, durat, nec lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt, Quint. 1, 1, 5; — cuius mentem non imbuerit deorum opinio, Cic. Tusc. 1, 13, 30. ut eius animum tenerum - iis opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias residere in familiis nostris arbitretur, Att. 14, 13 B, 4. ita variis imbuimur erroribus, ut cet., Tusc. 3, 1, 2. fabulis et erroribus teneri statim et rudes animi imbuuntur, Tac. Or. 29. superstitio, qua qui est imbutus quietus esse numquam potest, Cic. Fin. 1, 18, 60. qua tanta imbueremur superstitione, ND. 1, 20, 55. velut quadam superstitione imbutus, Quint. 3, 1, 22. deorum adsidua insidens cura - ea pietate omnium pectora imbuerat, ut cet., Liv. 1, 21, 1. imbutus uterque quadam admiratione alterius, Liv. 27, 39, 7. ceteras (insulas) satis fidas, solos Rhodios fluctuantes et imbutos Persei consiliis invenisse, 42, 26, 8. vetus miles timebatur tamquam favore inbutus, Tac. A. 15, 59. inbutae (legiones) favore Othonis, H. 2, 85. hunc solem et stellas - sunt qui formidine nulla imbuti spectent, Hor. Ep. 1, 6, 3. animi - imbuti odio, Capit. Max. et Balb. 2. qui parietibus, qui tectis, qui columnis ac postibus meis hostificum quoddam et nefarium, omni imbutum odio bellum intulistis, Cic. Dom. 23, 60. quod nullis discordiis inbutus pari in omnes studio ageret, Tac. A. 11, 16. neque iuventam armis civilibus aut domesticis discordiis inbutam, 13, 4; — haec animos aerugo et cura peculi cum semel imbuerit, Hor. AP. 330. qui hinc integri et sinceri Romam eunt - imbuti illinc et inferti Romanis delenimentis redeunt, Liv. 40, 11, 3. postquam tellus scelere est imbuta nefando, Catull. 64, 397. quum autem semel gladium scelere imbuisset, nulla res ei finem caedendi nisi defatigatio et satietas attulisset, Cic. Phil. 5, 7, 20. totum illud sociale bellum macula sceleris imbutum est, Font. 18, 41. credite me amici morte inbuturum manus, Att. 433. novorum colonorum caede inbutis armis, Liv. 4, 31, 7. mea potius caede imbuite manus, Tac. A. 1, 18. caede inbuta nefanda (manus), Sil. 9, 264. ignotum adhuc ingenium et nullis defensoribus expertum caede nobili inbuisti, Tac. H. 4, 42. imbutae Phrygia

quae (manus) nece semper erant, Ov. AA. 2, 714. — b) Jmdn. od. Etw. in etw. **einweihen, Jmdm. Geschmack an etw. beibringen od. beizubringen suchen,** Jmdn. od. Etw. an etw. **gewöhnen,** α) im Allg.: elementis studiorum, etsi non instructus, at certe imbutus sit, Tac. Or. 19. quasi non perfunctum literis sed inbutum, Suet. Gr. 4. nos ita a maioribus instituti atque imbuti sumus, ut omnia consilia atque facta ad dignitatem et ad virtutem referremus, Cic. Phil. 10, 10, 20; — si imbutus honestis artibus fuerit, Plin. Ep. 3, 3, 2. qui literis et aliqua sint humanitate imbuti, Varr. RR. 1, 17, 4. verna - litterulis Graecis imbutus, Hor. Ep. 2, 2, 7. imbutusque impensius Graecis studiis, Spart. Adr. 7. quibus ille studiis ab ineunte aetate se imbuerat, Cic. Deiot. 10, 28. Aper omni eruditione imbutus contemnebat potius literas quam nesciebat, Tac. Or. 2. nam si te regeret pudor, sive adeo cor sapientia inbutum foret, Pacuv. 299. inter traditionem imperii novitatemque successoris, quae noscendis prius quam agendis rebus imbuenda sit, Liv. 41, 15, 8. vera statim et incorrupta eloquentia imbuebantur, Tac. Or. 34. ideo et iuris scientiam veteres oratores comprehendebant, et grammatice, musice [et] geometrice imbuebantur, Or. 31. inbutus et musica, Suet. Ner. 20. an tu dialecticis ne imbutus quidem es? Cic. Tusc. 1, 7, 14. extorquere ex animis cognitiones verborum, quibus imbuti sumus, Fin. 2, 5, 16. quod religione imbuti (Etrusci) studiosius et crebrius hostias immolabant, Div. 1, 42, 93. miles urbanus longo Caesarum sacramento imbutus, Tac. H. 1, 5. plerumque autem parentium praeceptis imbuti ad eorum consuetudinem moremque deducimur, Cic. Off. 1, 32, 118 iuvenis - imbutus iam domestica disciplina, refertus honestis studiis, Tac. Or. 34. u. so: alqm. Romana disciplina, Capit. Max. duob. 3. u. tolerantiae documentis alqm, Spart. Adr. 9. qui et doctrina mihi liberaliter institutus et aliquo iam imbutus usu et satis acri ingenio esse videatur, Cic. dOr. 2, 39, 162. non pudet igitur physicum - ab animis consuetudine imbutis petere testimonium veritatis? ND. 1, 30, 83. vocem deliciis non molliamus nec imbuatur ea consuetudine, quam desertura sit, Quint. 11, 3, 24. mitto amicitias, quae ad senectutem usque firmissime durant religiosa quadam necessitudine imbutae, 1, 2, 20. imbuendus est is, qui iocose volet dicere, quasi natura quadam apta ad haec genera et moribus, Cic. dOr. 2, 71, 289. in novo et - precario - imperio, adhuc iugum eius rapida cervice subeuntibus barbaris, tempore - opus est, dum mitioribus ingeniis imbuuntur et efferatos mollior consuetudo permulcet, Curt. 6, 7 (3), 6. virum imbutum iam ab iuventa certaminibus plebeiis, Liv. 5, 2, 13. his enim rebus imbutae mentes haud sane abhorrebant ab utili aut a vera sententia, Cic. Leg. 2, 7, |16. et sublimitate heroici carminis animus assurgat et ex magnitudine rerum spiritum ducat et optimis imbuatur, Quint. 1, 8, 5. qui honestis sermonibus aures imperatoris imbuant, Tac. H. 4, 7. Parmenio deterruit, non esse talibus promissis imbuendas aures militum affirmans, Curt. 4, 40 (10), 17; — iacere humi venerabundos ipsum paulatimque servilibus ministeriis tot victores gentium imbuere et captivis pares facere expetebat, 6, 20 (6), 3. nec vitia ebrietatis effingat nec servili vernilitate imbuatur, Quint. 1, 11, 2. ut licentia militem inbueret, interfectorum centurionum ordines legionibus offerebat, Tac. H. 3, 49. Cerialis metu infamiae, si licentia saevitiaque inbuere militem crederet, pressit iras, 4, 72. hac ille crudelitate imbutus, Cic. Phil. 3, 2, 4. ut specie parandarum copiarum civili praeda milites inbuerentur, Tac. H. 3, 15. imbutae praeda manus, A. 1, 36. animus imbutus malis artibus haud facile lubidinibus carebat, Sall. C. 13, 5. ut indulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus, Nep. Dion. 4, 3. sunt quaedam vitiorum elementa: his protinus illos inbuit et cogit minimas ediscere sordes, Juv. 14, 123. quibusdam eum vitiis imbuit, Quint. 1, 1, 9. Cn. Fulvium Quiritium Romanorum exercitum, honeste genitos, liberaliter educatos, servilibus vitiis imbuisse, Liv. 26, 2, 11. exiguae furtis inbutus ofellae, Juv. 11, 144; — *ad* quam (legem) non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, Cic. Mil. 4, 10. colonia - deducitur in agros captivos, subsidium adversus rebelles et inbuendis sociis ad officia legum, Tac. A. 12, 32; — optume *cum* domito iuvencus inbuitur, Plin. 8, 45 (70), 180; — mit *Inf.*: nec quidquam prius inbuuntur (Judaei), quam contemnere deos, Tac. H. 5, 5. — β) insbes. mit dem Nebenbegriff des Anfanges, etw. einweihen, Jmdn. in etw. **einweihen od. Lehrgeld zahlen lassen,** mit etw. **den Anfang machen,** tuo imbuisse palmulas in aequore (dicit), Catull. 4, 17. illa rudem cursu prima imbuit Amphitriten, 64, 11. et Phalaris tauro violenti membra Perilli torruit: infelix inbuit auctor opus, Ov. AA. 1, 653. at Phalaris „poenae mirande repertor, ipse tuum praesens imbue“ dixit „opus“, Trist. 3, 11, 51. inbuis exemplum primae tu, Romule, palmae huius et exuvio plenus ab hoste redis, Prop. 5 (4), 10, 5. ignaras Cereris qui vomere terras imbuit, VFlacc. 1, 70. imbuat egregium digno mihi nectare munus (i. e. phialam), Mart. 8, 51, 17. ubi sanguine bellum imbuit, Virg. A. 7, 542; — virgineis iuvenem taedis primoque hymenaeo imbuerat coniux memorique tenebat amore, Sil. 3, 64. inde adulescentuli statim castrensibus stipendiis imbuebantur, ut imperare parendo, duces agere, dum secuntur, adsuescerent, Plin. Ep. 8, 14, 5. quibus praeceptis instructum Germanicum suum imbutumque rudimentis militiae secum actae domitorem recepit Germaniae! Vell. 2, 129, 2. malo tirocinio inbuendum Samnitem clamitantes, Liv. 9, 43, 18. utrique cotidiani et quasi domestici hostes tirocinia militum inbuerant, Flor. 1, 19 (2, 3), 3.

imburvom fictum ab urvo, quod ita flexum ut redeat sursum vorsus: ut in aratro quod est urvom, Varr. LL. 5, 127.

imbūtāmentum od. **inb-,** i, *n.* (imbuo), **der Unterricht,** Fulg. Myth. 1. p. 15.

imbūtus od. **inbutus,** a, um, s. imbuo.

ĭmĭtābĭlis, e (imitor), 1) **nachahmbar**, sed tu mihi, ita similitudo naturae ferebat, maxime imitabilis, maxime imitandus videbaris, Plin. Ep. 7, 40, 4. propter quae Horatius eum merito credidit nemini imitabilem, Quint. 10, 1, 61; — qui nimbos et non imitabile fulmen aere et cornipedum pulsu simularet equorum, Virg. A. 6, 590; est tamen ex illo nobis imitabile quiddam, Ov. Pont. 4, 10, 77. ea, quae in oratore maxima sunt, imitabilia non sunt, Quint. 10, 2, 12. quaedam sunt imitabilia, quibus aut infirmitas naturae non sufficiat, aut diversitas repugnet, 10, 2, 19. decipit exemplar vitiis imitabile, Hor. Ep. 1, 19, 17. nam orationis subtilitas imitabilis illa quidem videtur esse existimanti, sed nihil est experienti minus, Cic. Or. 23, 76; im *Comp.*: viliores constantius repraesentant, neque est imitabilior alia mendacio vitri, Plin. 37, 8 (33), 112. — 2) **zum Nachahmen geneigt**, cum essent - homines imitabili docilique natura, Vitr. 2, 1, 3.

ĭmĭtāmen, ĭnis, *n.* (imitor), die **Nachahmung** (concret od. abstr.), ein **Gegenstand der Nachahmung**, priscique imitamina facti aera deae comites raucaque terga movent, Ov. F. 4, 211. quid? non in species succedere quattuor annum adspicis, aetatis peragentem imitamina nostrae? M. 15, 199. parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni, pars aliquas artes antiquae imitamina vitae, M. 4, 444; somnia, quae veras aequent imitamine formas, Herculea Trachine iube sub imagine regis Alcyonen adeant, Ov. M. 11, 626.

ĭmĭtāmentum, i, *n.* (imitor), die **Nachahmung**, ein **Gegenstand der Nachahmung**, das **Bild**, simulacrum in eo Olympiaci Jovis imitamenti aequiparans magnitudinem subita vi flammarum exustum est, Amm. 22, 13, 1. vertices, qui scansili suggestu consurgunt, priorum principum imitamenta portantes, 16, 10, 14. facis imitamentum infigitur aereum, 17, 4, 15; — opplevit omnia non simulacris neque imitamentis, sed luctu atque lamentis veris et spirantibus, Gell. 6 (7), 5, 7. Plautum magnis opibus ne fingere quidem cupidinem otii, sed veterum Romanorum imitamenta praeferre, Tac. A. 15, 57. ubi illa veterum instituta, propositam toro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina et laudationes, et lacrimas vel dolorum imitamenta? 3, 5. peractis tristitiae imitamentis curiam ingressus, 13, 4.

ĭmĭtātio, ōnis, *f.* (imitor), die **Nachahmung** (abstract als Handlung), selten concret: der **Gegenstand der Nachahmung**, die **Copie** (im Ggst. zu veritas u. verum), sine dubio in omni re vincit imitationem veritas, Cic. dOr. 3, 57, 215; — in Fertigkeiten, Kunst u. Literatur: versus, qui ad imitationem scribendi proponentur, non otiosas velim sententias habeant, Quint. 1, 1, 35. imitatio alterius scripturae, 9, 2, 34; condiscipulorum quam praeceptoris iucundior, hoc ipso quod facilior, imitatio est, 1, 2, 26. si minus imitatione tantam ingenii praestantiam consequi possumus, voluntate certe proxime accedimus, Cic. Off. 3, 1, 1. in illis quoque est aliqua vitiosa imitatio, quorum ars omnis constat imitatione, Quint. 11, 3, 91. alit aemulatio ingenia, et nunc invidia nunc admiratio imitationem accendit, Vell 1, 17, 6. non te, bene in antiqua et severa institutam domo, periculosa etiam probis peiorum detorsit imitatio, Sen. Cons. ad Helv. 16, 3. amavit in iuventa Glyceram municipem suam, inventricem coronarum, certandoque imitatione eius ad numerosissimam florum varietatem perduxit artem illam, Plin. 35, 11 (40), 125. u. concret: nam cum est arduum similitudinem effingere ex vero, tum longe difficillima est imitationis imitatio, Plin. Ep. 4, 28, 3; — insbes. in Bezug auf die rednerische Kunst: imitatio est, qua impellimur cum diligenti ratione, ut aliquorum similes in dicendo velimus esse, als Mittel zur Erlangung oratorischer Eigenschaften neben der ars u. exercitatio, AHer. 1, 2, 3. u. so: facultas orandi consummatur natura, arte, exercitatione: cui quartam partem adiiciunt quidam imitationis, quam nos arti subiicimus, Quint. 3, 5, 1. u. überh. über die imitatio 10, 2; mihi videtur M. Tullius, cum se totum ad imitationem Graecorum contulisset, effinxisse vim Demosthenis, 10, 1, 108. quorum (oratorum) quamdiu mansit imitatio, tamdiu genus illud dicendi studiumque vixit, Cic. dOr. 2, 23, 94. componat se ad imitationem veritatis, Quint. 5, 12, 22. hanc igitur similitudinem qui imitatione adsequi volet, quum exercitationibus crebris atque magnis tum scribendo maxime persequatur, Cic. dOr. 2, 23, 96; quae autem sunt aut tua plane aut imitatione ex aliquo expressa, 3, 12, 47. si in eius modi genere orationis nihil esset nisi falsum atque imitatione simulatum, 2, 45, 189. multos imitatio brevitatis decipit, ut, quum se breves putent esse, longissimi sint, Inv. 1, 20, 28. in quas (descriptiones) plerique imitatione poëticae licentiae ducuntur, Quint. 2, 4, 3; bes. auch rücksichtlich der Aussprache u. Action: sono ipso vocis ita recto et simplici est, ut nihil ostentationis aut imitationis adferre videatur, Cic. dOr. 3, 12, 45. qui verborum atque ipsius etiam soni rusticitate - imitationem antiquitatis affectant, Quint. 11, 3, 10. et luctus et irae et indignationis aliquando etiam ridicula fuerit imitatio, si verba vultumque tantum, non etiam animum accommodarimus, 6, 2, 26. imitatio morum alienorum (die ἠθοποιΐα od. μίμησις), 9, 2, 58; u. von der Onomatopöie: de quibus exornationibus nominatio est prima, quae nos admonet, ut, cuius rei nomen aut non sit aut satis idoneum non sit, eam nosmet idoneo verbo nominemus aut imitationis aut significationis causa: imitationis hoc modo, ut maiores rudere et vagire et mugire et murmurare et sibilare appellarunt, significandae rei causa cet., AHer. 4, 31, 42. u. vgl. Cic. Part. or. 5, 16; — in der Denk- und Handlungsweise: civem a civibus communis humanitatis iure ac misericordia deprecarer - ne periculosam imitationem exempli reliquis in posterum proderetis, Cic. Flacc. 11, 24. haec naturalis exempli imitatio ad experiendum Seianum Caesarem, ad iuvanda vero opera principis Seianum protulit, Vell. 2, 128, 4. in

hoc fere uno sunt cetera - ut ad imitationem sui vocet alios, Cic. Rep. 2, 42, 69. ad imitationem fratris, Eutr. 4, 4. ad quem et hereditas huius gloriae et factorum imitatio pertinet, Cic. Off. 1, 22, 78. aemulatio autem dupliciter illa quidem dicitur, ut et in laude et in vitio nomen hoc sit: nam et imitatio virtutis aemulatio dicitur - et est aemulatio aegritudo cet., Tusc. 4, 8, 17. uti excellentium civium virtutem imitatione dignam, non invidia putarent, Phil. 14, 6, 17. tunc enim illum imitationis ardor semperque melior aliquis accenderet, Plin. Pan. 13, 4.

ĭmĭtātīvus, a, um, die Nachahmung betreffend, nachahmend, poematos genera sunt tria: aut enim activum est vel imitativum, quod Graeci dramaticon vel mimeticon - dicunt, aut cet., Diom. p. 482, 14.

ĭmĭtātor, oris, *m.* (imitor), der Nachahmer, natura enim fingit homines et creat imitatores et narratores facetos adiuvante et voltu et voce et ipso genere sermonis, Cic. dOr. 2, 54, 219; — o civem natum rei publicae, memorem sui nominis imitatoremque maiorum! Phil. 3, 4, 8. permulti imitatores principum exsistunt, Leg. 3, 14, 31. Brutus erat stulti sapiens imitator, Ov. F. 2, 717; — Remulus maturior annis fulmineo periit, imitator fulminis, ictu, Ov. M. 14, 617. ut sciamus, utrum facinorum sis imitator an inventor novorum, Cic. Vatin. 9, 22. moris maiorum summus imitator fuit, Nep. Att. 18, 1. respicere exemplar vitae morumque iubebo doctum imitatorem, Hor. AP. 317. versari me in nostro vetere curriculo illo aemulo atque imitatore studiorum ac laborum meorum quasi quodam socio a me et comite distracto, Cic. Marcell. 1, 2; — in rhetor. Beziehung: illos ipsos laudo idque merito, quorum se isti imitatores esse dicunt, Cic. Or. 51, 171. im. Atticorum, Quint. 10, 1, 115. im. Thucydidis, 10, 1, 74; multos imitatores saepe cognovi, qui aut ea, quae facilia sunt, aut etiam illa, quae insignia ac paene vitiosa, consectantur imitando, Cic. dOr. 2, 22, 90. nec desilies imitator in artum, Hor. AP. 134. u. im schlimmen Sinne: o imitatores servum pecus, ut mihi saepe bilem, saepe iocum vestri movere tumultus! Ep. 1, 19, 19.

ĭmĭtātrix, īcis, *f.* (imitator), die Nachahmerin, psittacus, eois imitatrix ales ab Indis, occidit, Ov. Am. 2, 6, 1. otus bubone minor est, noctuis maior - imitatrix alias avis ac parasita et quodam genere saltatrix, Plin. 10, 23 (33), 68; — animis omnes tenduntur insidiae vel ab — vel ab ea, quae penitus in omni sensu implicata insidet, imitatrix boni, voluptas, Cic. Leg. 1, 17, 47. quae se eius (gloriae) imitatricem esse vult, temeraria atque inconsiderata et plerumque peccatorum vitiorumque laudatrix, fama popularis, Tusc. 3, 2, 4.

ĭmĭto, are, s. imitor.

ĭmĭtor, ātus sum, āri (zur Wurzel μɛ in μέ-τρ-ον Maaß, μέτρ-ιο-ς mäßig, μῑ-μέ-ο-μαι ahme nach u. s. w., mê-tâ-re, mê-tâ-ri, mê-ti-or, mensa, mensûra, imâ-go gehörig, so daß imitor aus mi-mi-t-or entstanden zu sein scheint, *Curtius* Grundz. l. p. 292; active Formen imitare, Varr. b. Non. p. 473, 20. imitabo, Liv. 1. u. im Passiv: imitari, Vopisc. Prob. 4. imitantur, Apul. Mund. 20. imitatus, Ov. M. 9, 481. Cic. Univ. 3. p. 268. Quint. 11, 3, 61), Jmdn. od. etw. nachahmen, nachmachen, nachbilden, nachahmend darstellen od. vorstellen, Jmdm. od. einer Sache ähneln, ähnlich sein, bes. v. Lebl. imitans u. imitatus, ähnelnd, ähnlich, gleich, 1) mit leb. Objecten von Lebenden, u. zwar äußerlich: circumcide nos, ut Judaei videamur, et pertunde aures, ut imitemur Arabes, Petron. 102, 14. longos imitaris ab imo ad summum totus moduli bipedalis, Hor. Sat. 2, 3, 308. mutata iuvenem figura ales in terris imitaris almae filius Maiae patiens vocari Caesaris ultor, Od. 1, 2, 41. Chalciopen imitata sono formaque sororem, VFlacc. 6, 479. puer Alexandrinus, qui caldam ministrabat, luscinias coepit imitari, Petron. 68, 3; — in Litteratur, Kunst u. Fertigkeiten: hoc sit primum in praeceptis meis, ut demonstremus, quem imitetur, atque ita, ut, quae maxime excellent in eo, quem imitabitur, ea diligentissime persequatur: tum accedat exercitatio, qua illum, quem delegerit, imitando effingat atque exprimat, Cic. dOr. 2, 22, 90. und: nisi aliquem sibi proponerent ad imitandum, §. 93. quem si imitari atque exprimere non possumus - at qualis esse debeat poterimus fortasse dicere, Or. 5, 19. amant eum magis, quam imitabantur, Quint. 10, 1, 126. imitatus est utrumque Horatius, 8, 3, 30. neque post illum (Homerum), qui eum imitari posset, inventus est, Vell. 1, 5, 2. te (Epicure) imitari aveo, Lucr. 3, 7. ut unum Clitarchum neque praeterea quemquam de Graecis legisse videatur, eum tamen velle dumtaxat imitari: quem si adsequi posset, aliquantum ab optimo tamen abesset, Leg. 1, 2, 7. si, ut illi Aeschylum, Euripidem, Sophoclem, sic hi Platonem imitentur, Aristotelem, Theophrastum? Oratores quidem laudari video, si qui e nostris Hyperidem sint aut Demosthenem imitati, Acad. 1, 3, 10. ipsi sibi imitandi fuerunt, Or. 53, 177. esse tum multos videmus, qui neminem imitentur et suapte natura, quod velint, sine cuiusquam similitudine consequantur, dOr. 2, 23, 98. illi scripta quibus comoedia prisca viris est hoc stabant, hoc sunt imitandi, Hor. Sat. 1, 10, 16; — in der Denk- u. Handlungsweise: turba deceptas victrix erumpit in acres terrigenas imitata viros, Claud. Rapt. Pros. 2, 166. gloriante rege, Achillem, a quo ipse genus deduceret, imitatum se esse poena in hostem capienda, Curt. 4, 28 (6), 29. hortatur et monet, imitetur in promerendis sociis vicinum suum Octavium, Suet. Aug. 3. nec Persis Macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus Persas imitari indecorum, Curt. 10, 12 (3), 14. quod praeclare hunc imitari se in persona lenonis animadvertit, Cic. QRosc. 7, 20. nos utrumque facere debemus, et imitari alios, et aliter ut faciamus experientia tentare quaedam, Varr. RR. 1, 18, 8. qui in aliqua re vellet patrem imitari, Nep. Dion. 3, 1. imitata patrem u. fratrem, Sen. Ag. 535. Herc. Oet. 882. ne non imitata maritum esset et ex omni parte secuta virum, Ov. F. 5, 157. mox autem hunc avun-

culum Titius imitatus est, Vell. 2, 83, 3. trepidaturum etiam Othonem, qui - cunctatione nunc et segnitia terentium tempus imitari principem discat, Tac. H. 1, 33. ab equo regina - desiluit, quam tota cohors imitata relictis ad terram confluxit equis, Virg. A. 11, 500. cum bonum imitatur malus, Syr. 319. inops, potentem dum vult imitari, perit, Phaedr. 1, 26, 1. parem non habet, sive muliones volet sive circulatores imitari, Petron. 68, 7. horum utrum imitabitur (den Schwelger od. den Geizhals)? Hor. Sat. 2, 2, 64. decidere iacta coepit cum ventis, imitatus castora, qui se eunuchum ipse facit, cet., Juv. 12, 33. astuta ingenuum vulpes imitata leonem, Hor. Sat. 2, 3, 185. nos quoque has apes debemus imitari et quaecunque ex diversa lectione congessimus, separare, Sen. Ep. 12, 2, 5 (84); — *abs.*: in ipsius paterno genere fuit noster ille amicus, dignus huic ad imitandum, Cic. Rep. 1, 18, 30. — 2) mit lebl. Objecten, a) von Lebenden, zunächst äußerlich: dum flammam Jovis et sonitus imitatur Olympi, Virg. A. 6, 586. quoi putre solum, namque hoc imitamur arando, G. 2, 204. in ea cena coquus meus praeter ius fervens nihil non potuit imitari, Cic. Fam. 9, 20, 2. et pocula laeti fermento atque acidis imitantur vitea sorbis, Virg. G. 3, 380. stipitibus ferrum sudibusque imitantur obustis, A. 11, 894. cervorum ambustis imitantur cornua ramis, Sil. 10, 413. interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum, flumen eras, Ov. M. 8, 736. fronte curvatos imitatus (vitulus) ignes tertium lunae referentis ortum, Hor. Od. 4, 2, 57. falsos imitatus artus, Sen. Oed. 418. aves ad imitandum humanae vocis sonum dociles sunt, Curt. 8, 31 (9), 16. liquidas avium voces imitarier ore, Lucr. 5, 1379. et sic porcelli vocem est imitatus sua, Phaedr. 5, 5, 17. harum (nutricum) verba effingere imitando conabitur, Quint. 1, 1, 5. u. vgl.: at non ipse tuas imitabor, perfide, voces, Prop. 1, 13, 3. voces quoque et heiulatus vim patientium virginum imitatus, Suet. Ner. 29. Maecenatem suum, cuius myrobrechis, ut ait, cincinnos usque quaque persequitur et imitando per iocum irridet, Aug. 86. flosque novus scripto gemitus imitabere nostros, Ov. M. 10, 206. matris fletus imitare tuae, Sen. Troad. 721. nihil est facilius quam amictum imitari alicuius aut statum aut motum, Cic. dOr. 2, 22, 91. qui vellem diligentius - deligeret sibi aliquem, cuius motum et habitum et incessum imitaretur, Suet. Claud. 4. imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus (Darius), Curt. 3, 6 (3), 6. animi permotio, quae maxime aut declaranda aut imitanda est actione, Cic. dOr. 3, 57, 215. qui actor imitanda, quam orator suscipienda veritate iucundior? 2, 8, 34. quidquid alteri simile est, necesse est minus sit eo, quod imitatur, ut umbra corpore et imago facie et actus histrionum veris affectibus, Quint. 10, 2, 11. difficile est imitari gaudia falsa, Tibull. 3, 6, 33. obviae fuēre legiones -, quamquam maestitiam imitarentur, contumaciae propiores, Tac. A. 1, 24; — in Fertigkeiten, Kunst u. Litteratur: non intelligit Canachi signa rigidiora esse, quam ut imitentur veritatem, Cic. Brut. 18, 70. argilla quidvis imitabere uda, Hor. Ep. 2, 2, 8. faber unus et ungues exprimet et molles imitabitur aere capillos, AP. 32. quoniam summum illum luctum penicillo non posset imitari, Cic. Or. 22, 74. oris enim pulcritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat, Off. 3, 2, 10. qui aut Ialysi, quem Rhodi vidimus, non potuerunt aut Coae Veneris pulcritudinem imitari, Or. 2, 5. eam primus invenit picturam (Pausanias), quam postea imitati sunt multi, aequavit nemo, Plin. 35, 11 (40), 126. falso manum eius imitatus, Eutr. 9, 15. quum chirographum - imitatus est, Cic. ND. 3, 30, 74. u. so Suet. Aug. 64. Tit. 3. Archimedem arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaerae conversionibus quam naturam in efficiendis, Cic. ND. 2, 35, 88. quae (coniux) desiderio nemorum silvarumque in campestribus locis virum compulit amoenitatem naturae - imitari, Curt. 5, 5 (1), 35. est summae genus (Gallorum) solertiae atque ad omnia imitanda et efficienda aptissimum, quae ab quoque traduntur, Caes. BG. 7, 22, 1. ipsi quae a nostris fieri viderant, ea solertia efficiebant, ut nostri illorum opera imitati viderentur, Auct. BAl. 3. protinus et nuda choreas imitabere sura, Prop. 3, 12 (2, 19), 15. sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu ludiones ex Etruria acciti ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus more Tusco dabant: imitari deinde eos iuventus simul inconditis inter se iocularia fundentes versibus coepēre, Liv. 7, 2, 4. u. 5. novam comoediam Menandrus aequalesque eius aetatis - et invenēre inter paucissimos annos, neque imitandam reliquēre, Vell. 1, 16, 3. qui non heroum veterum casus fictosque luctus velim imitari atque adumbrare dicendo neque actor sim alienae personae, Cic. dOr. 2, 47, 194. adclamat populus scurram multo similius imitatum, Phaedr. 5, 5, 35. quantum virtutis habeant (scripta), vel hoc ipso cognoscimus, quod imitari non possumus, Quint. 10, 5, 8. hunc (librum) obtrectare si volet malignitas, imitari dum non possit, obtrectet licet, Phaedr. 4. prol. 15; — bes. in Bezug auf die Redekunst: omnes sunt in eodem veritatis imitandae genere versati, Cic. dOr. 2, 23, 94. quod imitaturus est, quisque intelligat, Quint. 10, 2, 18. utinam tam bona imitantes dicerent melius quam mala peius dicunt, 10, 2, 15. ut deteriora imitentur, 10, 1, 25. haec si perviderimus, tum vere imitabimur, 10, 2, 27. hoc male imitantes sequitur obscuritas, 8, 3, 82. in eo ipso, quem delegerat, imitari etiam vitia voluit, Cic. dOr. 2, 22, 91. de industria quum verbis tum etiam ipso sono quasi subrustico persequebatur atque imitabatur antiquitatem, Brut. 36, 137. Cotta noster, cuius tu illa lata - nonnumquam imitaris, ut iota litteram tollas et e plenissimum dicas, non mihi oratores antiquos, sed messores videtur imitari, dOr. 3, 12, 46. oris pravitatem et verborum latitudinem imitatur, 2, 22, 91. monuit idem, ut ea, quae in quoque maxima essent, imitaremur: ex quo vereor, ne nihil sim tui nisi supplosionem pedis imitatus et pauca quaedam verba et, si forte,

motum, 3, 12, 47; — *abs.*: stultissimum credo ad imitandum non optima quaeque proponere, Plin. Ep. 1, 5, 13. in exemplum dicendi facundissimum quemque proponet sibi ad imitandum, Quint. 12, 2, 17; — in der Handlungs- u. Denkweise: retinentque parentum naturam et mores generatim quaeque imitantur, Lucr. 2, 664. imitari devictarum gentium mores, quos ante victoriam spreverat, Curt. 10, 18 (5), 33. exemplum regis ceteri imitati sunt, 5, 21 (6), 14. memorabile illud apud Graecos Cynaegiri exemplum imitatus, Suet. Caes. 68. ne gravarentur imitari iuvenis exemplum, Aug. 34. sponte tamen iuvenes imitantur cetera, solam inviti quoque avaritiam exercere iubentur, Juv. 14, 107. quod faciendum imitandumque est omnibus, ut cet., Cic. Am. 19, 70. non dicam plura, ne, in quo te obiurgem, id ipsum videar imitari, Fam. 3, 8, 6. in multis enim gentibus esse video, quae non erubescamus imitari, Curt. 8, 27 (8), 13. in adeundis periculis consuetudo imitanda medicorum est, qui cet., Cic. Off. 1, 24, 83. ut in omni genere huius populi consuetudinem videretur imitatus, Rep. 2, 20, 35. horum sic imitatum consuetudinem, ut cet., Nep. Alc. 11, 5. eodem tempore Graeciae morem imitati verberibus animadvortebant in cives, Sall. C. 51, 39. u. vgl.: sanctos licet horrida mores tradiderit domus ac veteres imitata Sabinos, Juv. 10, 298. aliena instituta imitari, C. 51, 37. quum Liberi patris imitaretur triumphum, Curt. 3, 32 (12), 18. at ii neque in eo consilio permanere neque eam quam prodesse aliis vim celeritatemque viderant imitari potuerunt, Caes. BG. 6, 40, 6. imitamini virtutem, Sall. J. 10, 8. credidit Quinctius eum, qui orationem bonorum imitaretur, facta quoque imitaturum, Cic. Quinct. 4, 16. imitans, ut est mos, facta et dicta divi, Suet. Vesp. 19. quoniam dociles imitandis turpibus ac pravis omnes sumus, Juv. 14, 40. qua possum, squalore tuos imitata labores dicar, et haec belli tempora tristis agam, Ov. Her. 13, 41. cuius curam ac fidem Dolabella quoque - in maritima parte Illyrici per omnia imitatus est, Vell. 2, 125, 5. admissam in se perfidiam non sustinuit imitari, Suet. Caes. 75. nihil ista, quae populi speciem et nomen imitatur, immanius belua est, Cic. Rep. 3, 33, 45. simulatio est certam opinionem animi sui imitantis, Quint. 6, 3, 85; — *abs.*: imitari quam invidere bonis malebant maiores, Sall. C. 51, 38. opera percurrens ardua imitatu, ceterum cognosci utilia, VMax. 4, 6. praef. quod quum ipsum factum per se praeclarum est atque divinum tum expositum ad imitandum, Cic. Phil. 2, 44, 114. u. im schlimmen Sinne: quo magis o, faciles imitantibus este, puellae, Ov. AA. 1, 617. — b) von Leblosen: fit quoque ut involvat venti se nubibus ipse vertex - et quasi demissum caelo prestera imitetur, Lucr. 6, 443. umbra videtur item nobis in sole moveri et vestigia nostra sequi gestumque imitari, 4, 364. nemora in domibus sacros imitantia lucos, Tibull. 3, 3, 15. quae (Roma) septem scopulis zonas imitatur Olympi, Claud. Cons. Stil. 3, 135. Pylas incolae dicunt artissimas fauces, munimenta, quae manu ponimus, naturali situ imitante, Curt. 3, 4 (9), 2. in qua (ferrata domo) sollicitas imitatur ianua portas, Juv. 7, 42. citrea mensa - ponitur ac maculis imitatur vilibus aurum quae censum trahat, Petron. 119, 28. ubi velari pictura iubetur, quaecumque alterius sexus imitata figuram est, Juv. 6, 340. et templi tremuēre fores imitataque lunam cornua fulserunt crepuitque sonabile sistrum, Ov. M. 9, 783. lana Tarentino violas imitata veneno, Hor. Ep. 2, 1, 207. haud procul a stagno Tyrios imitata colores in spem bacarum florebat aquatica lotos, Ov. M. 9, 340. regia Solis erat sublimibus alta columnis clara micante auro flammasque imitante pyropo, 2, 1. prunaque non solum nigro liventia suco, verum etiam generosa novasque imitantia ceras, 13, 817. affuit huic turbae metas imitata cupressus, 10, 106. imitatae spicas herbulae inanibus aristis ante messem flavescunt, Quint. 1, 3, 5. o Jane, a tergo quem nulla ciconia pinsit, nec manus auriculas imitari mobilis albas, Pers. 1, 58. iam mea cycneas imitantur tempora plumas, inficit et nigras alba senecta comas, Ov. Trist. 4, 8, 1. vox auditur fractos sonitus imitata tubarum, Virg. G. 4, 72. fluit inpia rivis sanguineis vallis tumulique et concava saxa armorum sonitus flatusque imitantur equorum, Sil. 5, 431. humor adlapsus extrinsecus, ut in tectoriis videmus austro sudorem videtur imitari, Cic. Div. 1, 27, 58. ubi pernoctantium luminum claritudo dierum solet imitari fulgorem, Amm. 14, 1, 9. somnia me terrent veros imitantia casus, Ov. Pont. 1, 2, 45. potest igitur, quod modo negabas, veritatem casus imitari, Cic. ND. 2, 21, 49. scribere si fas est imitantes turpia mimos, Ov. Trist. 2, 515. et prudentiam malitia et temperantiam immanitas in voluptatibus aspernandis et magnitudinem animi superbia in animis extollendis et despicientia in contemnendis honoribus et liberalitatem effusio et fortitudinem audacia imitatur cet., Cic. Part. or. 23, 81. si tacebitur, aut elicienda responsio est aut, quoniam taciturnitas imitatur confessionem, pro eo, ac si concessum sit, concludere oportebit argumentationem, Inv. 1, 32, 54; vgl. noch dicht.: haec sola novam iactantia sortem humanos properant imitari flumina mores, Claud. VI. Cons. Hon. 513; — *abs.*: voluptas, quae maxime est inimica virtuti bonique naturam fallaciter imitando adulterat, Cic. Part. or. 25, 90.

īmĭtus, *Adv.* zu imus, **aus der Tiefe, von unten her,** ille Graecus quidem (Pindar) fontes imitus ignes eructare - dixit, nach: τᾶς ἐρεύγονται μὲν ἀπλάτου πυρὸς ἁγνόταται ἐκ μυχῶν παγαί, Gell. 17, 10, 13. u. vgl. Macrob. Sat. 5, 17, 12. terra dehiscens imitus, Apul. M. 9, 34. u. bei Cassiod. Var. 3, 47.

immăcŭlābĭlis od. **inm-**, e, **unbefleckbar,** mente pura, immaculabili conscientia, cogitatione sincera, Auson. Grat. act. ad Grat. 27.

immăcŭlātus od. **inm-**, a, um, **unbefleckt,** Romanaque tellus immaculata sui servetur sanguine Magni, Lucan. 2, 735. corpore immaculato lata fuga damnatus est, ohne gefoltert zu

werden, Amm. 19, 12, 9. si senserint puras (animas), et a colluvione peccandi immaculata corporis societate discretas, 21, 14, 5. quem (principatum) tamquam a cognatione caelitum defluentem, immaculatum - conservavi, 25, 3, 17. in quo (cultu) mens colentis se ipsum deo immaculatam victimam sistit, Lact. inst. div. 6, 2.

immăcŭlo od. **inm-**, āre, **beflecken**, nullus invidiae livor immaculet, Firm. math. 4, 16.

immădesco od. **inmădesco**, madui, ĕre, **feucht werden**, tenuis graviore Favonius austro immaduit, Stat. Silv. 3, 1, 72. fertilis inmaduit madefactaque terra caducas concepit lacrimas ac venis perbibit imis, Ov. M. 6, 396. cum a siccitate continua inmaduit imbre (terra), Plin. 17, 5 (3), 39. adsiduisque imbribus ita immaduerat solum, ut cet., Amm. 20, 11, 25. u. so 24, 8, 2. Euryali Nisique fide tibi, Turne, relata credibile est lacrimis inmaduisse genas, Ov. Trist. 1, 9, 33.

immane od. **inmane**, *Adv.*, s. immanis.

immăneo od. **inm-**, ēre, **in etw. bleiben**, cur non possit et super illud levius coelum minutioribus guttis et levioribus immanere vaporibus (aqua)? Augustin. de gen. ad lit. 2, 4.

immānis od. **inmānis**, e (die Negation des altlat. mānu-s d. i. bonus, zur Wurzel μα in μέτρον u. s. w., metāre u. s. w. gehörig, *Curtius* Grundz. I. p. 292), das gewöhnliche Maaß überschreitend, **unmäßig, maßlos**, u. zw. 1) im guten Sinne, a) räumlich **unmäßig, ungewöhnlich groß, ungeheuer groß** (Syn. vastus), non est ut credere possis esse infinitis distantia semina formis, ne quaedam cogas inmani maximitate esse, Lucr. 2, 496. ignes passim per caeli volvunt immania templa, 5, 520. immania ponti aequora, 4, 410. sese odiis inmania cogi in freta, VFlacc. 1, 65. in immanem lacum devenit (Nilus), Mel. 1, 9, 2. immania Oxi fluenta, Amm. 23, 6, 57. Euphrates immani ore aperto, non exit tantum, unde oritur, sed et vaste quoque decidit, Mel. 3, 8, 5. mare surrexit cumulusque immanis aquarum in montis speciem curvari et crescere visus, Ov. M. 15, 508. solutae magnis aestibus nives ex immanibus Aethiopiae iugis - defluunt, Mel. 1, 9, 4. terra est amoena - lucis immanibus, 3, 2, 2. saxa vocant Itali mediis quae in fluctibus aras, dorsum inmane mari summo, Virg. A. 1, 110. ruptisque immane catenis deiecit saxum, 8, 225. u. vgl. 10, 196. Sen. Herc. Oct. 1010. immania saxa revolvens, VFlacc. 1, 369. vidi, cum monte revulso inmanem scopulum medias permisit in undas, Ov. M. 14, 181. patet immani et vasto respectat hiatu (ianua leti), Lucr. 5, 375. spelunca alta fuit vastoque immanis hiatu, Virg. A. 6, 237. antrum immane petit, 6, 11. u. vgl.: immani sinu vallis, Sen. Thyest. 1015. numerosa parabat excelsae turris tabulata, unde altior esset casus et impulsae praeceps immane ruinae, Juv. 10, 105; — immane te habet templum obvallatum ossibus, Att. 113. templa Jovi centum latis immania regnis - posuit, Virg. A. 4, 199. immanesque columnas rupibus excidunt, 1, 428. cumque suis Gryneus inmanem sustulit aram ignibus, Ov. M. 12, 260. obrutus inmani cumulo, Ov. M. 12, 514; — Buten inmani corpore - perculit, Virg. A. 5, 372. inmani corpore serpens, Lucr. 5, 33. Aloidas geminos immania vidi corpora, Virg. A. 6, 582. quam libet immani proiectu corporis exstet (Tityos), Lucr. 3, 987. quae res - et vires alit et immani corporum magnitudine homines efficit, Caes. BG. 4, 1, 9. cum - immanis magnitudinis hostem interemisset, Vell. 1, 12, 4. u. vgl.: immanes animis atque corporibus (Germani), Mel. 3, 3, 2. conlapsa ruunt immania membra, Virg. A. 9, 708. quid membra inmania prosunt? Ov. M. 12, 501. u. vgl. Sil. 4, 149. sic fatus tergum Gaetuli immane leonis dat Salio, Virg. A. 5, 351. immania terga resolvit (Cerberi), 6, 422. balaenarumque prementem Aegaeona suis inmania terga lacertis, Ov. M. 2, 9. tu quoque nunc stares immanis truncus in armis - Turne, Virg. A. 11, 173. marinae beluae ossa immania, Mel. 1, 11, 3. tegimen torquens immane leonis, Virg. 7, 666. et mediam ferro - frontem dividit inpubesque immani volnere malas, 9, 751. canet barba gelu frontemque inmanibus umbris pinea silva premit, Sil. 1, 205. imm. vox, Quint. 11, 3, 32; — telum immane manu quatiens, Virg. A. 12, 442. u. so 11, 552. u. vgl.: hic pariter telorum immanis in unum it globus, VFlacc. 6, 380. u. ter secum Troius heros immanem aerato circumfert tegmine silvam, Virg. A. 10, 887. immanem Teucri molem volvuntque ruuntque, 9, 516. u. vgl. 542. alii immani magnitudine simulacra habent, quorum contexta viminibus membra vivis hominibus complent, Caes. BG. 6, 16, 4. u. vgl.: quo molem hanc immanis equi statuēre? Virg. A. 2, 150. metuet tortosque Ixionis angues immanemque rotam, G. 3, 39. — *Comp.*: inmanior artus Marmaridas, Sil. 9, 221. u. *Superl.*: immanissimi corporis leo, Amm. 23, 5, 8. — b) der Zahl nach, **unmäßig, ungeheuer, sehr zahlreich, unendlich** (Syn. ingens, Ggstz. parvulus), immani numero annorum urbanos agricolae praestant, Varr. RR. 3, 1, 3. populi immanes, Mel. 2, 4, 10. immanis hominum vis multis locis invasēre, Sall. inc. frg. 25. effusa - immanis vis Germanarum gentium, Vell. 2, 12, 2. cui adventanti Romam immanis amicorum occurrit frequentia, 2, 59, 6. circumfusis immanibus copiis equitum, 2, 46, 4. qui accitis ex omnibus transmarinis provinciis legionibus, equitum ac peditum auxiliis - immanem exercitum confecerat, 2, 51, 1. et illa fuit pecunia immanis, haec parvula, Cic. QRosc. 8, 23. mihimet ineunda ratio et via reperiunda est - qua ad istius ingentem immanemque praedam possim pervenire, II. Verr. 3, 46, 110. cum immanibus epulis apparatissimos interponi ludos sinebat, VMax. 9, 1, 5. si inter coenam in ipsis tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret? Cic. Phil. 2, 25, 63. — c) der Kraft u. Wirkung nach, **unmäßig, ungeheuer, ungewöhnlich groß od. stark, furchtbar, bedeutend**, turbinis inmanem vim provomit atque procellae (vortex), Lucr. 6, 447. illum (austrum) protenus inmanem miserae sensēre carinae, VFlacc. 6, 666. inter utrumque fremunt

inmani turbine venti, Ov. Trist. 1, 2, 25. praecipitemque immani turbine adegit, Virg. A. 6, 594. hasta volans inmani turbine transtris insonuit, VFlacc. 3, 78. inmani proflavit turbine flammas (taurus), 7, 572. imm. coruscatio, Vopisc. Car. 8. patientia frigorum immanium, Amm. 25, 4, 10. geminos immani pondere caestus proiecit, Virg. A. 5, 401. conditum elidet statim immane busti pondus, Sen. Troad. 693. ruinis ponderum immanium consternuntur, Amm. 14, 2, 6. rapiens immania pondera baltei, Virg. A. 10, 497. iuvenem stimulis immanibus aemula virtus exacuit, Claud. BGild. 349. mons parturibat gemitus immanes ciens, Phaedr. 4, 23, 1. accedit uti videamus, corpus ut ipsum suscipere inmanes morbos durumque dolorem, Lucr. 3, 459. magna atque inmanis cataplexis, 4, 1163; — dumque ea in Italia geruntur, acri atque prosperrimo bello Cassius Rhodum, rem immanis operis, ceperat, Vell. 2, 69, 6. cum deinde immanes res, vix multis voluminibus explicandas, C. Caesar in Gallia ageret, 2, 46, 1. urbs - ruit inter perfida gentis Sidoniae tela atque inmania facta suorum, Sil. 2, 655. quamquam ipsius datur hoc inmanibus actis, obligor ipse tamen, Ov. M. 9, 247. immani etiam Achaeos rebellare incipientes fudit acie, Vell. 1, 11, 2. anni eius aestiva usque in mensem Decembrem producta immanis emolumentum fecēre victoriae, Vell. 2, 105, 3. u. vgl.: immane tropaeum rettulimus, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 117. ut noscant gentes, inmania quantum regna Jovis valeant, Sil. 9, 536. immane bellicae civitatis argumentum, Vell. 2, 38, 3; — nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit raucaque garrulitas studiumque inmane loquendi, Ov. M. 5, 677. immani concitus ira, Virg. A. 9, 694. homines sceleratissumi, cruentis manibus, immani avaritia, Sall. J. 31, 12; — mit *Supin.*: immane dictu est, quanti et quam multi ad Pompeium discesserint, Sall. or. ad Caes. 1. u. so *abs.*: militares omnes horrendo fragore scuta genibus illidentes - immane, quo quantoque gaudio - Augusti probavēre iudicium, Amm. 15, 8, 15. quod quidem matrimonium nostrum Aemiliano huic immane, quanto angori quantaeque dividiae fuit, Apul. Mag. 28; ferner: vino et lucernis Medus acinaces immane quantum discrepat, Hor. Od. 1, 27, 5. immane quantum augescit et semet dolor accendit ipse, Sen. Med. 672. immane quantum animi exarsēre, Sall. H. 2, 79. amicis - immane quantum obsequutus est, Capit. Maxim. Jun. 2. immane quantum restricti et cauti, Amm. 23, 6, 77. — *Comp.*: immaniore tonitru, Vopisc. Car. 8; *Sup.*: Germanos immanissimis proeliis vicit, Eutr. 6, 17. confessio immanissimi furoris, Vopisc. Aurel. 31. — *Adv.*: volutus (fluctus) ad terras **immane** sonat, Virg. G. 3, 239. Pyrrhus - quercum - scindebat rapta spirans imm. securi, A. 7, 510. leo - gaudet hians imm., 10, 726. ruenti Hyllo animisque imm. frementi, 12, 535. qua causa concitus imm., Amm. 24, 5, 7; quoniam ignis auctus **immaniter** plerasque (naves) consumpsit, Amm. 24, 7, 5. neque imm. clamo neque in spumam ruboremve effervesco neque cet., Gell. 1, 26, 8. strepebat imm., circumveniri homines - minime debere proclamans, Amm. 15, 5, 6. leones per ea loca saevientes imm., 17, 7, 4; *Comp.*: iidem leones - amissis oculis, quos unguibus crebro lacerantes effodiunt, immanius efferascunt, 18, 7, 5. — 2) im schlimmen Sinne (indem außer der Größe u. s. w. noch der ungewöhnliche u. rohe Charakter der Person od. Sache hervorgehoben wird), **ungeheuer, unmenschlich, ungeschlacht, wild, roh, schauderhaft, scheußlich** (Syn. indomitus, ferus, barbarus, inhumanus, importunus, durus, trux, dirus, taeter, Ggsz. mansuetus, vgl. im Folg.), zunächst v. wilden Thieren: immania cuius (Neptuni) armenta et turpis pascit sub gurgite phocas, Virg. G. 4, 294. immania cete, A. 5, 822. inmanes intorto murice phocae, VFlacc. 3, 727. qui - immani et vastae insidens beluae coërcet et regit beluam, Cic. Rep. 2, 40, 67. ut feram et immanem beluam, Acad. 2, 34, 108. ipsam aegritudinem, quam nos ut taetram et immanem beluam fugiendam duximus, Tusc. 4, 20, 45. repletum immanium beluarum gregibus fretum, Curt. 9, 16 (4), 18. immanium belluarum ferarumque membra praegrandia, quae dicuntur Gigantum ossa, Suet. Aug. 72. inmanes et feras beluas nanciscimur venando, Cic. ND. 2, 64, 161. immanes quaedam bestiae sibi solum natae sunt, Fin. 3, 19, 63. immanis ferae morsu peremtus, Sen. Troad. 570. viderit inrumpentem ultroque incluserit urbi immanem - tigrim, Virg. A. 9, 730. imm. equi, Mel. 2, 2, 9. immanem ante pedes hydrum - non vidit, Virg. G. 4, 458. satis immanis dentibus hydri, 2, 141. quinquaginta atris immanis hiatibus hydra, A. 6, 576. imm. serpentes, Mel. 3, 7, 2. angues, 1, 19, 3. rostroque immanis voltur obunco, Virg. A. 6, 597; — von mythischen Wesen u. Menschen: hunc vehit immanis Triton, Virg. A. 10, 209. Cerberus - adverso recubans immanis in antro, 6, 418. cessit immanis tibi blandienti ianitor aulae, Cerberus, Hor. Od. 3, 11, 15. terra feros partus, immania monstra, Gigantas, edidit, Ov. F. 5, 35. scimus ut impios Titanas immanemque turmam fulmine sustulerit, Hor. Od. 3, 4, 42. u. vgl. VFlacc. 2, 17. Mars perdere gentem immanem Lapithum valuit, Virg. A. 7, 305. qua nec terribiles Cimbri nec Britones umquam Sauromataeque truces aut immanes Agathyrsi, Juv. 15, 124. u. inmanes Laestrygonas atque Cyclopas, 15, 17. inmanes quos sternere Bessi nec Geticae potuēre manus, VFlacc. 2, 232. nec longe Cissea durum immanemque Gyan - deiecit leto, Virg. A. 10, 318. Punica passis proelia vel Pyrrum immanem gladiosque Molossos tandem pro multis vix iugera bina dabantur vulneribus, Juv. 14, 161. cum - novas immanes formas a fluctibus Oceani accitas corporibus hominum vesci contenderent, Sall. H. 1, 67. Xerxes - ad oppugnandos nos cum immanium barbarorum copiis venit, Curt. 4, 2 (1), 11. hostis et hostis in caeteris rebus nimis ferus et immanis, Cic. II. Verr. 2, 21, 51. ex hoc enim populo indomito vel potius immani deligitur aliqui plerumque dux, Rep. 1, 44, 68. imm. et

atrox gens (Sarmatae), Mel. 3, 5, 2; nam te omnes saevomque severumque, avidis moribus conmemorant, spurcuficum, inmanem, intolerandum, vesanum, Plaut. Trin. 4, 1, 6. numquam erit tam inmanis cum non mea opera extinctum sciat, quin frageseat, Att. 337. nulla gens tam fera, nemo omnium tam est immanis, cuius mentem non imbuerit deorum opinio, Cic. Tusc. 1, 13, 30; pariterque animis inmanis et undis, Ov. M. 8, 583. Tauri immanes sunt moribus, Mel. 2, 1, 11. inmanis visu, VFlacc. 1, 208; — von leblosen Dingen: Frygiam mitiore aura esse quam inmanem Graeciam, Att. 560. quae vis immanibus applicat (te) oris? Virg. A. 1, 616. noctem illam tecti silvis immania monstra perferimus, 3, 583. pars et Echioni subeunt inmania dentis semina, VFlacc. 7, 554. singularem quamdam poenam istius immanis atque importuna natura desiderat, Cic. II. Verr. 1, 3, 8. ad humanitatem atque mansuetudinem revocavit animos hominum studiis bellandi iam immanes ac feros, Rep. 2, 14, 27. immane est vitium dare milia terna macello, Hor. Sat. 2, 4, 76. mira celeritate nullaque cum perturbatione rerum aut hominum oppresso Lepido immane novi ac resurrecturi belli civilis restinxit initium, Vell. 2, 88, 3. exterrent inmania coepta, Sil. 4, 33. si tantum facinus, tam immane, tam acerbum credituri sunt, Cic. SRosc. 24, 68. ausi omnes immane nefas, Virg. A. 6, 624. pendere - poenas inmani pro scelere, Lucr. 5, 118. quis enim ignorat eos usque ad hanc diem retinere illam immanem ac barbaram consuetudinem hominum immolandorum, Cic. Font. 14, 31 (10, 21). videbam illud scelus tam importunum, audaciam tam immanem adolescentis furentis, nobilis, vulnerati non posse arceri ocii finibus, Cic. Har. resp. 3, 4. duritia imm., Part. or. 23, 91. Tauri immanem famam habent, Mel. 2, 1, 11; — quidquid immane obstitit, solae manus stravēre, Sen. Herc. Oet. 57. temere autem in acie versari et manu cum hoste confligere immane quiddam et beluarum simile est, Cic. Off. 1, 23, 81. nihil porro tam inhumanum, tam immane, tam ferum, quam committere, ut beneficio non dicam indignus, sed victus esse videare, Planc. 33, 81. — *Comp.*: est mihi prodigium cunctis immanius hydris, Claud. in Rufin. 1, 89. abruptis Europa inmanior oris, VFlacc. 2, 617. Pygmalion scelere ante alios immanior omnes, Virg. A. 1, 347. in dies immanior fiebat, Vopisc. Maxim. duob. 11. — *Superl.*: immanissimus homo, Amm. 21, 4, 6. quam (voluptatem) immanissimus quisque acerrime sequitur, Cic. Part. or. 25, 90. in communi domo, quam nuper illa inmanissima belua plurimo terrore munierat, Plin. Pan. 48, 3. inmanissima facta, Suet Cal. 29; — *abs.*: hic inter trepidos inmane Quirinius audens, Sil. 4, 192. initio statim tumultus multa et immania, verum non abhorrentia a sua natura, creditur destinasse, Suet. Ner. 43. quisnam hominum veniam dare - ventribus abnueret dira atque inmania passis, Juv. 15, 104.

immānĭtas od. **inmānĭtas**, ātis, *f.* (immanis), 1) im guten Sinne, a) räumlich die **ungewöhnliche** -, **ungeheure Größe**, proelium grande atque acre fecisse adversus unum serpentem in illis locis stabulantem invisitatae inmanitatis, Gell. 6, 3. — b) der Kraft u. Wirkung nach, die **ungewöhnliche Größe od. Stärke, Unmäßigkeit**, cum aliae terrae nimio fervore solis arderent, aliae rigerent frigoris inmanitate, Justin. 2, 1, 6. — 2) im schimmen Sinne, die **Maßlosigkeit, Unmenschlichkeit, Ungeschlachtheit, Wildheit, Rohheit, Scheußlichkeit** (Syn. insolentia, feritas, Ggsß. humanitas, s. im Folg.), zunächst der wilden Thiere: ferarum imm., Sen. Med. 408. qui (homines) quasi cultores terrae constituti non patiuntur eam nec immanitate beluarum efferari nec stirpium asperitate vastari, Cic. ND. 2, 39, 99. ista in figura hominis feritas et immanitas beluae a communi tamquam humanitate segreganda est, Off. 3, 6, 32; — der Menschen: cuius tanta est non insolentia - sed immanitas, non modo ut vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cuiusquam, Cic. Fam. 10, 1, 1. imm. habitantium, Mel. 3, 1, 7. satiatam esse immanitatem principis, Capit. Maxim. Jun. 3; quamquam sis omni diritate atque immanitate taeterrimus, Cic. Vatin. 3, 9. equidem arbitror multas esse gentes sic immanitate efferatos, ut apud eas nulla suspicio deorum sit, ND. 1, 23, 62. omnibus tyrannicis immanitatibus tristiorem (crudelitatem), Capit. Macrin. 12; etiam si quis asperitate ea est et immanitate naturae, Cic. Am. 23, 87. prodita immanitate naturae, Suet. Ner. 7. ea enim animi elatio, quae cernitur in periculis et laboribus, si iustitia vacat pugnatque non pro salute communi, sed pro suis commodis, in vitio est: non modo enim id virtutis non est, sed est potius immanitatis omnem humanitatem repellentis, Cic. Off. 1, 19, 62. magnitudo animi, remota a communitate coniunctioneque humana, feritas sit quaedam et immanitas, Off. 1, 44, 157. illa autem (pars animi), in qua feritas quaedam sit atque agrestis immanitas, Div. 1, 29, 60. nec enim magnitudo ista est, sed immanitas, Sen. dIra 1, 20, 5. seu concipit animo tantum inmanitatis Agrippina, seu credibilior novae libidinis meditatio in ea visa est, Tac. A. 14, 2. ut sub te spiritum et sanguinem et patriam receperunt studia! quae priorum temporum inmanitas exiliis puniebat, Plin. Pan. 47, 1; — der Handlungen: imm. parricidii, Quint. 9, 2, 53. per sceleris immanitatem adhuc tutus fuit, Sall. H. 1, 41, 6. ne in hac civitate tanti facinoris immanitas aut existisse aut non vindicata esse videatur, Cic. Cat. 1, 6, 14. nisi tot vitiorum tanta immanitas quibusdam facilitatis et patientiae radicibus niteretur, Cael. 6, 14. religio dirae immanitatis, Suet. Claud. 25. temperantiam immanitas in voluptatibus aspernandis - imitatur, Cic. Part. or. 23, 81.

immānĭter od. **inmānĭter**, *Adv.*, s. immanis.

immansio od. **inm-**, ōnis, *f.*, das **Beharren** bei etw., Boëth. Arist. top. 4, 4.

immansuētus od. **inmansuētus**, a, um, **ungezähmt, unbändig, wild**, ille ferox immansuetusque precantem - defodit alta crudus humo, Ov. M. 4, 237. quibus ingenium est inmansuetumque ferumque, 15, 85. Antiphatae memores in-

mansuetique Cyclopis, 14, 249. rabidos effligimus canes et trucem atque inmansuetum bovem occidimus et morbidis corporibus, Sen. dIra 1, 15, 2. — *Comp.*: quid tam nudum inveniri potest, quid tam abruptum undique quam hoc saxum? quid ad copias respicienti ieiunius? quid ad homines inmansuetius? quid ad ipsum loci situm horridius? quid ad caeli naturam intemperantius (als Sciathus u. andere Inseln)? Sen. Cons. ad Helv. 6, 5. u. im *Superl.*: at tu, de rapidis immansuetissime ventis, quid mecum certa proelia mente geris? Ov. Her. 17 (18), 37.

immarcescĭbĭlis od. **inm-**, e, **unverwelklich**, flos, Tert. Cor. mil. 15. corona, Paul. Nol. carm. 15.

immastĭcātus od. **inm-**, a, um, **ungekaut**, CAurel. Chron. 3, 3, 46.

immātūre od. **inmātūre**, *Adv.*, s. immaturus.

immātūrĭtas od. **inmātūrĭtas**, ātis, *f.* (immaturus), die **Unreife, Nichtreife**, a) eig.: cumque etiam immaturitate sponsarum et matrimoniorum crebra mutatione vim legis eludi sentiret, tempus sponsas habendi coartavit, divortiis modum inposuit, Suet. Aug. 34. — b) übtr. die **unzeitige Eile, Eilfertigkeit**, quid haec amentia, quid haec festinatio, quid haec immaturitas tanta significat? non vim? non scelus? non latrocinium? Cic. Quinct. 26, 82.

immātūrus od. **inmātūrus**, a, um, **unreif**, a) eig.: imm. frons, Quint. 12, 6, 2. pira imm., Cels. 2, 30. imm. uvae, 6, 7, 7. cui dimidio plus gallae immaturae sit adiectum, 6, 11. colligi immaturum (amomum), Plin. 12, 13 (28), 49; — inmaturae puellae, Suet. Tib. 61. cui (sono) Graeci nomen a gallorum immaturo cantu dederunt, Quint. 11, 3, 51. — b) übtr., **unzeitig, zu früh**, abi hinc cum inmaturo amore ad sponsam, Liv. 1, 26, 4. id quidem consilium ut praeceps inmaturumque omisit, Suet. Aug. 8. morum senilis auctoritas immatura adolescentibus creditur, Quint. 11, 1, 32. quare mors inmatura vagatur? Lucr. 5, 221. u. so: mors imm., Catull. 96, 5. Virg. A. 11, 166. Cic. Phil. 2, 46, 119. Cat. 4, 2, 3. Vell. 2, 3, 2. Quint. 10, 1, 89. Plin. Ep. 5, 5, 4. u. vgl.: gnatus - immatura focis victima concidit, Sen. Thyest. 146. per te immaturum mortis adimus iter, Prop. 4, 6 (3, 7), 2. damnum enim illius immaturo interitu res Romanae Latinaeque litterae fecerunt, Cic. Brut. 33, 125. imm. obitus, Suet. Cal. 8. imm. funus, Quint. 6. praef. 3; — infans, qui conceptus erat, inmaturus est editus, Suet. Aug. 63. immatura licet, tamen huc non noxia veni, Prop. 5 (4), 11, 17. ut si filius immaturus obisset, Hor. Sat. 2, 8, 58. quamquam tibi immaturo et unde minume decuit vita erepta est, Sall. J. 14, 22. — *Adv.*: si vel volens aliquis, vel imprudens, dum ingreditur, **immature** crustas induxit - frigida aqua adhibenda est, Cels. 6, 18, 3. quia neque praefestinatum opus nimium immature videri possit ante quindecim dies factum, nec rursus post totidem nimium tarde, Col. 11, 2, 3. nemo immature moritur, qui moritur miser, Syr. 316. praereptus immature, Vell. 2, 116, 4. — *Comp.*: haud immaturius redito, Apul. M. 6, 16 (nach *Hildebr.*: nicht zu zeitig).

immĕdiātus od. **inm-**, a, um, **unbedingt**, propositio, Boëth. Arist. anal. post. 1, 25.

immĕdĭcābĭlis od. **inmĕdĭcābĭlis**, e, **unheilbar**, utque malum late solet inmedicabile cancer serpere et inlaesas vitiatis addere partes, Ov. M. 2, 825. erat inmedicabile vulnus, 10, 189. u. so: vulnus, 1, 190. u. daher: telum immedicabile, Virg. A. 12, 858. inm. ira, Sil. 1, 147; postquam inmedicabile visum seditio, als etwas Unheilbares, Unabwendbares, 14, 292.

immedĭcātus od. **inm-**, a, um, **geschminkt**, os, Apul. Mag. 76 (*Hildebr.*: medicatum).

immĕdiĕtas, ātis, *f.*, die **Unbedingtheit**, Boëth. Arist. lib. de interpr. p. 156.

immĕdĭtātus od. **inm-**, a, um, **ungekünstelt, kunstlos, natürlich**, speciosus et imm. incessus, Apul. M. 2, 2. mitto dicere multorum animalium immeditatos sonores distinctis proprietatibus admirandos, Flor. 3, 17. u. *Adv.*: nos vero, ut captus noster est, incuriose et **inmeditate** ac prope etiam subrustice ex ipso loco ac tempore hibernarum vigiliarum Atticas noctes inscripsimus, Gell. praef. 10.

immĕio od. **inmĕio**, ĕre, in etw. **hineinharnen**, at tuus iste nepos olim satur anseris extis, cum morosa vago singultiet inguine vena, patriciae immeiat vulvae? Pers. 6, 71.

immĕmor od. **inmĕmor**, ŏris (archaist.: inmemoris, Caecil. 30), 1) **uneingedenk**, u. zw. a) des Vergangenen, **uneingedenk, vergessend, vergeßlich, ohne eingedenk zu sein, ohne sich zu erinnern**, u. mit dem Nebenbegriff der Dankbarkeit, **ohne sich dankbar zu erinnern, undankbar**, α) v. Menschen, mit *Genit.*: me non Lethaeae, coniux, oblivia ripae inmemorem fecēre tui, Lucan. 3, 28. heu dira parens nataeque peremtae immemor, Claud. Rapt. Pros. 3, 97. non ita me inmemorem magnae Perseidos - cernis, VFlacc. 7, 238; — Romanarum rerum immemor, Cic. Brut. 47, 174. adeo immemor rerum a me gestarum esse videor, ut cet., Sull. 30, 83. huius rei ne posteritatem quidem omnium saeculorum umquam immemorem fore, Phil. 2, 22, 54. hesternorum immemores acta pueritiae recordari, Quint. 11, 2, 6. ingens circa eam nobilium feminarum turba constiterat, laceratis crinibus abscissaque veste, pristini decoris immemores, Curt. 3, 29 (11), 25. ille suae contra non immemor artis, Virg. G. 4, 440. inmemor imperii sedisse sub arbore fertur, Ov. F. 2, 255. offensarum et inimicitiarum immemor fuit, Eutr. 7, 20. tantae non inmemor irae, VFlacc. 3, 27; — mit Rücksicht auf Dankbarkeit: o ingratifici Argivi, inmoenes Grai, inmemores benefici, Att. 364. Alfene immemor atque unanimis false sodalibus, Catull. 30, 1. istaec commemoratio quasi exprobratio'st inmemori benefici, Ter. Andr. 1, 1, 17. in re publica multo praestat benefici quam malefici immemorem esse, Sall. J. 31, 28. meriti tanti non immemor umquam, Virg. A. 9, 256. u. vgl. VFlacc. 7, 501. haud immemores meritorum Alexandri, arma - tradunt, Curt. 7, 19 (4), 38.

eorum commodorum et immemores et ingratos in se cognosse, Auct. BHisp. 42; — *abs.*: num inmemores discipuli? Ter. Andr. 3, 1, 19; restitit Eurydicenque suam iam luce sub ipsa immemor heu victusque animi respexit, Virg. G. 4, 490. u. vgl. Sen. Herc. Oet. 1086. has omnes (animas) - Lethaeum ad fluvium deus evocat agmine magno, scilicet inmemores super ut convexa revisant rursus, Virg. A. 6, 748; magna haec immemoris ingenii signa: sed nihil turpius, quam quod etiam in scriptis obliviscebatur, quid paullo ante posuisset, Cic. Brut. 60, 218; — mit Rücksicht auf Dankbarkeit: quod loquor et spiro caelumque et sidera solis respicio, possimne ingratus et inmemor esse? Ov. M. 14, 172. nec grates inmemor egit nec mihi tura dedit, 10, 682. inmemor est demum, nec frugum munere dignus, 15, 122; — mit *Inf.* od. *Acc.* u. *Inf.*: nihili'st autem suum qui officium facere'st inmemor nisi si admonitu'st, Plaut. Pseud. 4, 7, 2. immemor Chaeream Cassium nominari, Suet. Cal. 57. — β) übtr. auf Lebl.: quod sufficit aevum, inmemor ut donet belli tibi damna vetustas? Lucan. 7, 849; — immemor en uterus crebro contunditur ictu, Claud. Rapt. Pros. 3, 427. his invicem sermonibus qua cibi qua quietis inmemor nox traducta est, Liv. 9, 3, 4. — b) des Gegenwärtigen u. Zukünftigen, **uneingedenk, unbesorgt, unbekümmert, achtlos, rücksichtslos, pflichtvergessen, ohne an etw. zu denken, ohne auf etw. zu achten, ohne sich um etw. zu kümmern, ohne Rücksicht auf etw.**, mit *Genit.*: cede adeo inque aliis senium nunc digere lucis immemor, oro, mei, VFlacc. 8, 102. inmemor ipse sui non retia ferre recusat, Ov. M. 10, 171. curru Dareus, Alexander equo vehebatur: utrumque delecti tuebantur, sui immemores, Curt. 4, 58 (15), 24. u. vgl. 3, 12 (5), 8. haut illa sui tamen inmemor umquam, VFlacc. 8, 412. nec regia Juno immemor est nostri, Virg. A. 7, 439. u. vgl. Sen. Oct. 288. superûmque hominumque inmemor, Sil. 1, 152. veterum non immemor ille parentum, Virg. A. 5, 39. filia eius Julia, per omnia tanti parentis ac viri immemor nihil - luxuria, libidine infectum reliquit, Vell. 2, 100, 3. patris inmemorem durae cupiens abducere pugnae, VFlacc. 6, 298. inmemor illa domus et coniugis adque sororis nil patriae indulsit, Juv. 6, 85. manet sub Jove frigido venator tenerae coniugis immemor, Hor. Od. 1, 1, 25; — somni immemor noctem querelis ducit, Sen. Hipp. 370. nunc hiemem inter se luxu quam longa fovere regnorum immemores, Virg. A. 4, 194. ut me immemorem mandati tui putares, Cic. Att. 5, 16, 1. u. so 4, 6, 3. cur iam immemores famaeque larisque angimur? VFlacc. 3, 375. segnis iacebat belli et armorum immemor, Sen. Troad. 324. quae nupta demens nupsit incesta face, oblita nostri, coniugis, legum immemor, Oct. 260. vecordes et disciplinae militaris immemores - castra complent, Curt. 10, 9 (2), 12; cervus uti - visum - lupum graminis immemor - fugies, Hor. Od. 1, 15, 29. labitur - immemor herbae victor equos, Virg. G. 3, 498. immemor herbarum quos est mirata iuvenca, E. 8, 2; — *absol.*: inmemor at iuvenis fugiens pellit vada remis, Catull. 64, 58. siccine discedens neglecto numine divûm inmemor ah devota domum periuria portas? 134 sq. u. vgl. immemori pectore, 123. u. mente inmemori, 248. galea Euryalum sublustri noctis in umbra prodidit inmemorem, Virg. A. 9, 373. hic me - inmemores socii vasto Cyclopis in antro deseruēre, 3, 616. at comite immemores Minyae facilesque relicto alta tenent, VFlacc. 4, 6. instamus tamen inmemores caecique furore, Virg. A. 2, 244. — Ferner mit Bezug auf Zukünftiges: ruere in hostem, omnium praeter ultionem immemor, coepit, Curt. 8, 40 (11), 16. armorum inmemores obsides dant (Vulsci), Liv. 2, 22, 2. in hostem salutis immemores ruere coeperunt, Curt. 7, 37 (9), 12. nostra pericula tendit-propriae salutis immemor, Claud. VI. Cons. Hon. 465. miles omnium inmemor difficultatium, Liv. 9, 31, 14. periculi omnis immemores dolabris perfregēre murum, Curt. 9, 21 (5), 19. volat ipse senectae immemor Aeetes, VFlacc. 8, 137. cadit inmemor aevi nequidquam, Sil. 8, 664. sepulcri immemor struis domos, Hor. Od. 2, 18, 19; — mit *Inf.*: orbibus hos rapidis molliquo per aequora Castor anfractu levioris equi deludit anhelos inmemoresque mori, VFlacc. 6, 239; — *abs.*: instamus tamen inmemores caecique furore, Virg. A. 2, 244. — 2) transit. **uneingedenk**, vergessen machend, nur dicht. vom Strome Lethe: stabo ante ripas, immemor Lethe, tuas, Sen. Herc. Oet. 937. Theron potator aquae, sub nomine Lethes quae fluit, inmemori perstringens gurgite ripas, Sil. 16, 476. u. vgl. Stat. Silv. 5, 2, 96.

immĕmŏrābĭlis od. **inm-**, e, 1) von dem, **was man nicht mit Worten darstellen kann** od. **darf**, simulacra pari ratione necesse est immemorabile per spatium transcurrere posse, **unbeschreiblich, unendlich**, Lucr. 4, 191. non pertractate facta'st (fabula) neque item ut ceterae, neque spurcidici insunt versus inmemorabiles: hic neque periurus leno'st nec meretrix mala neque miles gloriosus, Plaut. Capt. prol. 53 sqq. — 2) **schweigsam**, anum sectatus sum per vias: miserrumam habui! ut illaec hodie quot modis sibi moderatrix fuit atque inmemorabilis! quot illi blanditias, quid illi promisi boni! quot admoenivi fabricas, quot fallacias in quaestione! vix exsculpsi ut diceret cet., Plaut. Cist. 2, 2, 1 sqq.

immĕmŏrātio od. **inm-**, ōnis, *f.*, **das Uneingedenksein**, dei, Vulg. sap. 14, 26.

immĕmŏrātus od. **inm-**, a, um, **unerwähnt, neu, unbekannt**, nec iam tu metris - meis immemoratus eris, Auson. parent. 20, 1. iuvat immemorata ferentem ingenuis oculisque legi manibusque teneri, Hor. Ep. 1, 19, 33.

immĕmŏria od. **inm-**, ae, *f.*, **die Vergessenheit, Vergeßlichkeit**, quum reversus locum thesauri immemoria non repeteret, Papin. Dig. 41, 2, 44.

immemoris od. **inmemoris**, s. immemor.

immensĭtas od. **inm-**, ātis, *f.* (immensus), **die Unermeßlichkeit**, in hac igitur immensitate latitudinum, longitudinum, altitudinum infinita vis innumerabilium volitat atomorum, Cic. ND. 1,

20, 54. adde huc - impendentium montium altitudines immensitatesque camporum, 2, 39, 98; auch: die unermeßliche Größe, Furchtbarkeit, cladis imm., Amm 20, 5, 4.

immensĭter od. **inm-**, *Adv.*, unermeßlich, Alcim.

immensūrābĭlis od. **inm-**, *f.*, unermeßlich, Claud. Mam.

immensūrātim od. **inm-**, *Adv.*, unermeßlich, ungeheuer, Salvian.

immensus od. **inmensus**, a, um (in u. mensus v. metior), unmeßbar, unermeßlich, unmäßig, unbegrenzt, grenzenlos, ungeheuer groß, ungeheuer (Syn. infinitus, interminatus, Ggstz. finitus, vgl. im Folg.), a) räumlich, α) eig.: si immensam et interminatam in omnes partes magnitudinem regionum videretis, Cic. ND. 1, 20, 54. insulam esse inmensae magnitudinis Baltiam tradit, Plin. 4, 13 (27), 95. spatium sine fine modoque'st inmensumque patere in cunctas undique partes pluribus ostendi, Lucr. 2, 92. o lux inmensi publica mundi, Ov. M. 2, 35. u. vgl. Sen. Oct. 388. globus, immensi parva figura poli, Ov. F. 6, 278. qualis in inmenso desederit aëre tellus, Tibull. 4, 1, 19. u. vgl. VFlacc. 1, 498. Anaximenes aëra deum statuit eumque gigni esseque immensum et infinitum et semper in motu, Cic. ND. 1, 10, 26. ubi inmenso prospexit ab aethere Typhon, 3, 130. Tithonia - sustulit inmenso ter iubar orbe suum, Ov. F. 4, 944. telluris illum pondus immensae premit, Sen. Herc. fur. 424. nos immensum spatiis confecimus aequor, Virg. G. 2, 541. Atrides aequore immenso vagus, Sen. Agam. 408. tris notus hibernas immensa per aequora noctes vexit me, Virg. A. 6, 355. an deus immensi venias maris, G. 1, 29. u. so Lucr. 2, 590. 3, 541. Sen. Oed. 337. vgl. mit: terrae dominos pelagique futuros immenso decuit rerum de principe nasci, Claud. IV. Cons. Hon. 22. nescit in inmenso iactari corpora ponto, Ov. Trist. 1, 2, 39. immensus ultra utque sic dixerim adversus Oceanus raris ab orbe nostro navibus aditur, Tac. G. 2. horruit inmensum Ponti latus, VFlacc. 5, 166. praedator cupit inmensos obsidere campos, Tibull. 2, 3, 41. quem (exercitum) paene immensa planities vix caperet, Curt. 4, 53 (14), 12. mons Sevo ibi inmensus, Plin. 4, 13 (27), 96. in inmensis qua tumet Ida iugis, Ov. Her. 5, 138. superare inmensa montium iuga, Plin. Pan. 81, 1. quâ alta maria vertice immenso premit minora rupes, Sen. Phoen. 22. u. vgl. Herc. fur. 1208. scilicet immensae - subsident Alpes! Sil. 2, 312. hiatque rupes alta et immenso specu ingens vorago faucibus vastis patet, Sen. Herc. fur. 665. u. vgl. Troad. 182. dehiscit terra et immenso sinu laxata patuit, Oed. 580. u. vgl. Herc. Oet. 263. lapsa per inmensas est mihi pinna vias, Ov. Pont. 3, 3, 78. hanc tamen immensam Calchas attollere molem - iussit, Virg. A. 2, 185. u. vgl. Sen. Troad. 488. Agam. 623. cui vix urbis immensae tecta sufficiunt, Sen. Cons. ad Helv. 6, 2. planctus immensas resonet per urbes, Sen. Herc. Oet. 1546. disce tamen -, ubi Livia nunc est, immensae tecta fuisse domus, Ov. F. 6, 639. vidimus in coelum trabibus spectacula textis surgere, Tarpeium prope despectantia culmen, immensosque gradus, Calp. 7, 25. quis de exceptione et formula perpetietur illa immensa volumina, Tac. Or. 20. huc illuc vinclorum immensa volumina versat, Virg. A. 5, 408. tunc placuit caesis innectere vincula silvis roboraque inmensis religare catenis, Lucan. 2, 670. nec rapit immensos orbes per humum (anguis), Virg. G. 2, 153. immensis orbibus angues incumbunt pelago, A. 2, 204. inmensos saltu sinuatur in arcus (draco), Ov. M. 3, 42. protenus inmensis recubantem anfractibus anguem turbat, VFlacc. 7, 523. huc - descendat anguis, cuius immensos duae - sentiunt nodos ferae, Sen. Med. 696. liquefacta boum per viscera toto stridere apes utero et ruptis effervere costis immensasque trahi nubes (aspiciunt), Virg G. 4, 555. sinuatque inmensa volumine terga (pars anguium), A. 2, 208. perque avidas fauces inmensaque viscera regnat (ardor edendi), Ov. M. 8, 829; iacuitque per antrum immensus (Polyphemus), Virg. A. 3, 632. omnis eorum iuventus infinita numero, immensa corporibus - ante imperatoris procubuit tribunal, Vell. 2, 106, 1. — *Subst.*: quis regere immensi summam, quis habere profundi indu manu validas potis est moderanter habenas, Lucr. 2, 1095. omne immensum peragravit mente animoque, 1, 74. inde per inmensum ventis discordibus actus nunc huc, nunc illuc - fertur, Ov. M. 4, 621. prorutis per inmensum aedificiis, Tac. A. 15, 40. u. mit *Genit.*: equis virisque longe ac late fuso agmine inmensum obtinentes loci, Liv. 5, 37, 5. — β) bildlich: tamquam in rate in mari immenso nostra vehitur oratio, Cic. Tusc. 1, 30, 73. nunc coelum et undique pontus: unum modo in illa immensa vastitate cernere videmur M. Tullium, Quint. 12. praef. 4. in hoc igitur tanto tam immensoque campo quum liceat oratori vagari libere atque, ubicumque constiterit, consistere in suo, facile suppeditat omnis apparatus ornatusque dicendi, Cic. dOr. 3, 31, 124. Crassus mihi noster visus est oratoris facultatem non illius artis terminis, sed ingenii sui finibus immensis paene describere, 1, 49, 214. is erit Apronius ille, qui - immensa aliqua vorago est aut gurges vitiorum turpitudinumque omnium, II. Verr. 3, 9, 23. non dubito, quin hoc plerisque immensum infinitumque videatur, dOr. 1, 6, 21. — b) der Zeit nach, unbegrenzt, grenzenlos, ewig, cum respicias immensi temporis omne praeteritum spatium, Lucr. 3, 854. tempus in inmensum lacrimas tibi movimus istas, Ov. Ib. 239. observata sunt haec tempore immenso, Cic. Div. 1, 7, 12. vetustissimi auctores vivam sepem structili praetulerunt, quia - diuturnior immensis temporibus permaneret, Col. 11, 3, 3. ex infinito iam tempore adhuc potuissent immensi validas aevi contemnere vires, Lucr. 5, 379. nox inmensa videtur, Ov. Trist. 4, 3, 25. inmensas increpat usque moras, Her. 1, 82. — c) der Zahl, Menge, dem Gewicht nach, unermeßlich, unzählig, ungeheuer, immensa illa et incondita, quae eum semper comitabatur, cinctus multitudine, Vell. 2,

14, 1. cuius immensae multitudinis - pars petere Italiam decreverat, 2, 110, 4. Dareus - inierat proelium per loca, quae prope immensis agminibus impleverat, Curt. 4, 1 (1), 1. qui una circumdati Alisone immensis Germanorum copiis obsidebantur, Vell. 2, 120, 2. inmensae collecto robore vires audendi maiora fidem fecēre, Lucan. 1, 466. prima per immensas sparsi nova semina gentes, Ov. F. 5, 221. mihi pace immensae nimiaeque licet si dicere plebis, Juv. 11, 196. ille volat campis inmensaque funera miscet per cuneos, VFlacc. 6, 631. saepe super immensos aureorum acervos - nudis pedibus spatiatus, Suet. Cal. 42. saepe etiam immensum caelo venit agmen aquarum, Virg. G. 1, 322. immensae spectantur opes, Ov. M. 6, 181. u. vgl. Sen. Oct. 435. finge sed inmensis censibus esse pares, Ov. Trist. 3, 7, 40. cum - supellectilem et servos atque etiam libertos inmensis pretiis vendidisset, Suet. Cal. 39. Civilem inmensis auctibus universa Germania extollebat, Tac. H. 4, 28. illius immensae ruperunt horrea messes, Virg. G. 1, 49. frugibus immensis avidos satiate colonos, Ov. F. 1, 677. ex immensa diffusaque legum copia, Suet. Caes. 44. quem numquam Juno seriesque inmensa laborum fregerit, Ov. Her. 9, 5. tunc inmensa cavi spirant mendacia folles conspuiturque sinus, Juv. 7, 111. reiectam (Venerem) Cnidii emerunt inmensa differentia famae, Plin. 36, 5 (4), 21; quid iuvat immensum te argenti pondus et auri - deponere, Hor. Sat. 1, 1, 41. — *Subst.*: cui maritoque eius plurima et immensa tribuit, machte ungeheure Geschenke, Suet. Caes. 52. — d) der Kraft u. Wirkung nach, unmäßig, grenzenlos, ungeheuer, α) eig.: regio, quae - inmenso descendit ab Euro, VFlacc. 1, 539. u. vgl.: obruerat tumulos inmensa licentia ponti, Ov. M. 1, 309. unde queat vis immensi procrescere morbi, Lucr. 6, 664. immensa pestis coniugis membra abstulit, Sen. Herc. Oet. 915. caedis amor feritasque sitisque inmensa cruoris cessant, Ov. M. 13, 768. immensus surgens ferit aurea clamor sidera, Virg. A. 11, 832. clamorem immensum tollit, 3, 672. per inmensos egesto sanguine fletus, Ov. M. 10, 136. res est praeterea et inmensi operis, ut cet., Liv. praef. 4. hoc si in iure civili, si etiam in parvis aut mediocribus rebus doctiores adsequi possunt, non idem sentio tanta hac in re tamque immensa fieri posse, Cic. dOr. 2, 20, 84. ultimus inmenso restabas - labori, Ov. M. 1, 728. immensa statim difficultate obvia, Plin. 28, 1 (2), 4. vincet amor patriae laudumque inmensa cupido, Virg. A. 6, 824. omnium malorum stultitia est mater, quae prae ceteris parit immensas cupiditates. AHer. 2, 22, 34. inmensum gloria calcar habet, Ov. Pont. 4, 2, 36. severitatis immensae, Vopisc. Aurel. 6. ne quae forte deum inmensa potestas sit, Lucr. 5, 1209. ubi ante triennium - immensum exarserat bellum, Vell. 2, 104, 2. quae (fuga) ubi inmensa ac sine spe erat, Liv. 22, 6, 7. aeterna nox - tenebris tegat immensa longis scelera, Sen. Thyest. 1096; — im *Superl.*: post caeteras immensissimas voluptates, Spart. Adr. 18; — *immensum est* mit *Inf.*: quo feror? inmensum est erratas dicere terras, Ov. F. 4, 573. quod persequi inmensum est, Plin. 8, 28 (42), 102. und: *si* genera numerare velimus, immensum est, Pallad. 4, 10, 27; *immensum quantum* hinc oceano illinc Iberico mari conprimentibus (Hispaniam), Plin. 4, 20 (34), 110. inm. qu. praelatis (harundinibus), quas ipse Cephissus abluisset, 26, 36 (66), 172. Sapor imm. qu. astutus, Amm. 27, 12, 14. — *Subst.*: Coelius ut abstinet numero, ita *ad immensum* multitudinis speciem auget, Liv. 29, 25, 3; ardet *in inmensum* geminatis ignibus Aetne, Ov. M. 2, 220. partes auctus in omnes crescit in inm., 4, 660. sed ex eo medio (flumine) quasi collis oriebatur in imm. pertingens, Sall. J. 48, 3. erat inter ceteram planitiem mons saxeus - in imm. editus, 92, 5. exit in inm. fecunda licentia vatum, Ov. Am. 3, 12, 41. ergo hoc aut in immensum serpet, aut nihil horum recipiemus nec illa infinita ratio superstitionis probabitur, Cic. ND. 3, 20, 52; silvestres sive erraticae (brassicae) *inmenso* plus effectus laudat Cato, Plin. 29, 9 (36), 92. imm. coacti quaedam emere, Suet. Cal. 38. qui ista mercantur inm., 9, 40 (64), 138; — *immensum*, adverbial: creverat immensum, Ov. F. 5, 536. neque iam sustineri poterat immensum aucto mari et vento gliscente, Sall. H. 3, 31. Euphraten nulla imbrium vi sponte et inmensum attolli, Tac. A. 6, 37. op. (d. i. ob) multitudinem familiarum, quae gliscebat inmensum minore in dies plebe ingenua, 4, 27. luxum, qui inmensum proruperat ad cuncta, quis pecunia prodigitur, 3, 52. cum - immensumque attolli provideret, quem coniunctione tali super alios extulisset, 4, 40. opum, quis domus illa inmensum viguit, primus adcumulator, 3, 30. immensum sine more furit lymphata per urbem, Virg. A. 7, 377. — β) bildlich: fervet immensusque ruit profundo Pindarus ore, stürzt in gewaltigem Strom dahin, Hor. Od. 4, 2, 7.

immeo od. **inmeo**, āre, hinein - od. in etw. gehen, - schwimmen -, fließen, eindringen, mit *Dat.*: delphini inmeantes Nilo, Plin. 8, 25 (38), 91. salutare erit aquas illuc per tubos fictiles duci et opertis immeare cisternis, Pallad. 1, 17, 4; — *abs.*: boum terga, saetas suum obstare tenuitati inmeantis spiritus nec purum liquidumque tramitti, Plin. 11, 39 (92), 226.

immĕrens od. **inmĕrens**, entis, unschuldig, a) v. Leb.: inscitum offerre iniuriam tibi immerenti iniquom'st, Ter. Hec. 5, 1, 14. non immerenti quam (tussim) mihi meus venter, dum sumptuosas appeto, dedit, cenas, Catull. 44, 8. = conquestus eripi sibi vitam inmerenti, Suet. Tit. 10. ut immerentis fluxit in terram Remi sacer nepotibus cruor, Hor. Epod. 7, 19. agro qui statuit meo te triste lignum, te caducum in domini caput immerentis, Od. 2, 13, 10. quid immerentes hospites vexas canis ignavus adversum lupos? Epod. 6, 1; — quod saepe nocentes praeterit exanimatque indignos inque merentes, Lucr. 2, 1103. immerentes ut sceleratos occidunt, Nep. Dion. 10, 1. honestissimum credidi non premere inmerentem, Plin. Ep. 3, 9, 20. — *Adv.*: inserit se tantis viris mulier alienigeni san-

guinis, quae a Philippo rege temulento immerenter damnata, „provocarem ad Philippum" inquit „sed sobrium", VMax. 6, 2. Ext. 1. — b) v. Lebl.: irascere iterum meis iambis immerentibus, Catull. 54^b, 7. fine namque vitae nostrae variis et occultis causis exposito interdum, quae inmerentia sunt, supremi fati titulum occupant, VMax. 9, 12, 8.

immergo od. **inmergo**, mersi, mersum, ĕre (*Inf. pass.*: immergeri, Col. 5, 9, 3), **eintauchen, versenken, verbergen, in etw. tauchen, senken, stecken,** im *Pass.* auch medial, **sich senken,** 1) eig., a) v. Leb., u. zw. Flüssiges: illi (animi) *in* flumen immersi, Cic. Univ. 13. p. 279; mit *Dat.*: summa autem differentia in aqua, cui subinde candens (ferrum) inmergitur, Plin. 13, 14 (41), 144; *abs.*: ubi fessus equos Titan inmersit anhelos, Sil. 1, 209. inmersis gravis unguibus haesit (leo), mandit anhelantem pendens cervice iuvencum, 11, 245; — Nichtflüssiges: manum amiculo involutum Lysimachus *in* os leonis immersit, Justin. 15, 3, 8; mit *Dat.*: partem aliquam eius (vitis) deflexam terrae immergere, Col. 5, 6, 30. ipsis barbaris tela eorum vitalibus immergebat, Amm. 16, 12, 52. quanto flagrabant pectora voto, optatas audire tubas campique cruenta tempestate frui truncisque immergere plantas, Claud. III. Cons. Hon. 74; mit *Abl.*: inter saxa virum spumosa immerserat unda, Virg. A. 6, 174; *abs.*: expilatque genis oculos, — facit ira valentem inmergitque manus, Ov. M. 13, 562. oportebit talearum capita et imas partes misto fimo cum cinere oblinire et ita totas eas immergeri, ut putris terra digitis quatuor alte superveniat, Col. 5, 9, 3. cum - immersas faces - exstinguat (fons), Mel. 2, 3, 5; — Lebende, si *in* aquam se inmerserint (sues), Plin. 11, 25 (30), 90; mit *Dat.*: deinde a capite molis rursus alto se immersit, Curt. 4, 17 (4), 4. et secum potuit de pelice natus vertere Maenios pelagoque inmergere nautas, Ov. M. 4, 422. ille suam metuens, ut quaeque erat edita, prolem devorat immersam visceribusque tenet, Ov. F. 4, 199. spargite me in fluctus vastoque inmergite ponto, Virg. A. 3, 605. — b) v. Leblosen, u. zwar Flüssiges, mit *Dat.*: tacitoque liquore mixtus Arar, quem gurgitibus complexus anhelis cunctantem inmergit pelago, Sil. 3, 451. u. *abs.*: Threcia altero latere a Pontico mari incipiens, ubi Hister amnis inmergitur, Plin. 4, 11 (18), 44; — Nichtflüssiges, mit *Dat.*: corpora multa virûm spumanti vertice torquens inmersit fundo (Druentia), Sil. 3, 475. omnia Tartareo subigentur carcere bella immergentque caput tenebris, Calp. 1, 52. immersum nefas fibris exploret haruspex, Claud. in Eutr. 1, 13; — Lebende: si forte morantes - praeceps Neptuno inmerserit eurus, Virg. G. 4, 29. — 2) übtr., **versenken, vertiefen,** *inter* hostium mucrones sese inmersit, Justin. 33, 2, 4; inmersit aliquo sese credo *in* ganeum, Plaut. Men. 5, 1, 3. quom in contionem mediam me inmersi miser, 3, 1, 3. ut se blanditiis et adsentationibus in Asuvii consuetudinem penitus immersit, Cic. Cluent. 13, 36; ubi confertissimos hostes acerrime pugnare conspexisset, eó se semper immergebat, Justin. 11, 14, 5; mit *Dat.*: qui cum tam forti lege mortis omnes absumpsisset, ad ultimum se ipse flammis inmersit, VMax. 3, 2. Ext. 7; nunc itaque te studiis tuis inmerge acrius, Sen. Cons. ad Polyb. 18 (37), 1. dum se Pythagorae praeceptis Metaponti penitus immergit, VMax. 4, 1. Ext. 1; — *abs.*: Amph. nunc eum cum navi scilicet abisse pessum in altum: et aurum et argentum fuit ibidem lenonis omne. Tr. credo aliquem inmersisse atque eum excepisse, sich hineinversenkt habe, Plaut. Rud. 2, 3, 64. u. so: Mn. erras. Ch. at quidem tute errasti, quom parum inmersti ampliter, Bacch. 4, 4, 26.

immĕrĭtus od. **inmĕrĭtus**, a, um, 1) der etw. nicht verdient hat, **unschuldig,** von Menschen: protegit haec sontes inmeritosque premit, Ov. Tr. 2, 274. postquam res Asiae Priamique evertere gentem inmeritam visum superis, Virg. A. 3, 2. heu miserae quibus ille ferae, qnibus incidit usquam inmeritis per lustra viris! VFlacc. 3, 593. inmerito iuveni parce nocere, dea, Tibull. 3, 5, 6. negligis immeritis nocituram postmodo te natis fraudem committere? Hor. Od. 1, 28, 30. quos immeritos mors acerba damnavit, Quint. 6. praef. 4; — von Thieren: inmeritis franguntur crura caballis, Juv. 10, 60. Aiax cum immeritos occidit, desipit, agnos, Hor. Sat. 2, 3, 211; — von Lebl.: saepe illa inmeritae causata est omina lunae, Prop. 5 (4), 4, 23. stultus uterque locum immeritum causatur inique, Hor. Ep. 1, 14, 12 ipse petet Pholoen, petet ignibus Oeten, inmeritaeque nemus Rhodopes pinusque Mimantis, Lucan. 7, 449. tecta et immeritas domos telo petis minore, Sen. Thyest. 1082. occidat, inmerita qui carpsit ab arbore vallum, Prop. 5 (4), 3, 19. culpantur frustra calami inmeritusque laborat iratis natus paries dis atque poëtis, Hor. Sat. 2, 3, 7. scindat haerentem coronam crinibus immeritamque vestem, Od. 1, 17, 27. et saepe inmeritos corrumpas dentibus ungues, Prop. 2, 4, 13 (3). immeritas movens alterno verbere pinnas (anguium) Sicaniam quaerit, Claud. Rapt. Pros. 3, 139; — mit *Inf.*: virtus recludens immeritis mori coelum negata tentat iter via, Hor. Od. 3, 2, 21. — 2) was Jem. nicht verdient hat (Gutes od. Schlimmes), **unverdient, unverschuldet,** vectam frenatis per inane draconibus Aegeus credulus inmerita Phasida iuvit ope, Ov. F. 2, 41. et rapit immeritas sordidus unctor opes, Mart. 7, 32, 6. cum - dicerent laudibusque haud inmeritis onerarent (senilem animum), Liv. 4, 13, 13; — sed quid ego quemquam inmeritis incuso querelis, VFlacc. 8, 158; — quor tu opsecro inmerito meo me morti dedere optas? ohne mein Verschulden, Plaut. As. 3, 3, 18. — *Adv.* **immĕrĭto** od. **inmĕrĭto, unverdient,** non od. haud imm., nicht unverdient, mit Recht, iam dudum te omnes nos accusare audio inm., Ter. Phorm. 2, 1, 60. So. meque abs te inm. esse accusatum post modo rescisces, scio, La. te inmerito? Hec. 2, 1, 12. video me esse invisam inm., 4, 2, 21. nolo esse - leviorem vobis, quibus est minume aequom, eum (gnatum) viderier inm., 5, 1, 33. suspitio de me incidit:

neque ea inm., Ad. 4, 4, 8. vide quam imm. aegritudo haec oritur, Hec. 2, 1, 28. ex re (sententias duci licebit), si crudelis si nefanda, si praeter opinionem, si imm., Cic. dOr.2, 79, 322; — non imm. alqd. dicere, Quint. 11, 3, 7. Suet. Cal. 10. referre Ner. 13. existimare, Suet. Caes. 55. vereri, Curt. 4, 56 (15), 13. probare, Quint. 4. praef. 3. merere, 10, 1, 116. attribuere, Cal. 51; haud inm. cautum est, ne cet., Lucan. 8, 824. oculos in se convertit alqd, Curt. 5, 4 (1), 24; bibere perseverem? ut, si venenum datum fuerit, ne imm. quidem, quicquid acciderit, evenisse videatur? Curt. 3, 14 (6), 6; absol. nec od. neque imm., Quint. 2, 8, 1. 7, 7, 1.

immersābĭlis od. **inm-**, e, **unversenkbar, nicht zu versenken**, aspera multa pertulit, adversis rerum immersabilis undis, Hor. Ep. 1, 2, 21.

immersio od. **inm-**, ōnis, *f.*, **das Versenken**, quid sit, quod - solum oleum respuat immersionem in se pati, Arnob. 2, 7. u. bei dem Schol. Gron. in Cic. Pomp. 6, 15.

immetātus od. **inm-**, a, um, **unvermessen**, rigidi Getae immetata quibus iugera liberas fruges et Cererem ferunt, Hor. Od. 3, 24, 11.

immigro od. **inmigro**, āvi, āre, **einziehen, eintreten, wohin ziehen**, a) eig.: ubi illo inmigrat nequam homo indiligens —, hic iam aedibus vitium additur, Plaut. Most. 1, 2, 22. ut aliquam partem aedium vacuam faceret, quo Hispala immigraret, Liv. 39, 14, 2; — dî immortales suorum templorum custodem ac praesidem sceleratissime pulsum quum viderent, ex suis templis *in* eius aedes immigrare nolebant, Cic. Dom. 55, 141. u. vgl. 41, 107. paucis diebus et in domum et in hortos paternos immigrabit, Phil. 13, 17, 34. in vestigia sedesque nobilium inmigrant pares domini, Plin. Pan. 50, 3. — b) übtr.: postea, quom inmigravi ingenium in meum, perdidi operam fabrorum ilico oppido, Plaut. Most. 1, 2, 55. quum repente in tam insolitum tamque perturbatum domicilium immigravit (animus), Cic. Tusc. 1, 24, 58. non propria verba rerum, sed pleraque translata, sic tamen, ut ea non irruisse in alienum locum, sed immigrasse in suum diceres, Brut. 79, 274. nec in quam civitatem tam serae avaritia luxuriaque inmigraverint, Liv. praef. 11.

immĭnentia od. **inm-**, ae, *f.* (immineo), **das Drohen, die drohende Nähe**, qui instat alicui eumque properans urget opprimereque eum studet festinatque, aut contra de alicuius periculo et exitio festinatur, is uterque infestus dicitur ab instantia atque imminentia fraudis, quam vel facturus cuipiam vel passurus est, Nigid. b. Gell. 9, 12, 6.

immĭneo od. **inm.**, ēre, 1) **über etw. herein-, hinein-, herab-, hinabragen, etw. überragen, einen Ort beherrschen, über etw. schweben**, 1) eig.: inminet *e* celsis audentius inproba muris virgo, VFlacc. 6, 681; — opportune imminens *super* Demetriadem (Meliboea), Liv. 44, 13, 2. u. vgl.: imminet Ida super, Virg. A. 10, 158. tum silvis scaena coruscis desuper horrentique atrum nemus imminet umbra, 1, 164; — mit *Dat.*: imminens villae tua pinus esto, Hor. Od. 3, 22, 5. hic candida populus antro imminet, Virg. E. 9, 42. quercus ingens arbor praetorio imminebat, Liv. 3, 25, 7; imminet his aër, Ov. M. 1, 52 imminet aequoribus scopulus, 4, 525. ut procul visentibus silvae montibus imminere videantur, Curt. 5, 5 (1), 34; — *abs.*: tibi, Tantale, nullae deprenduntur aquae quaeque imminet effugit arbos, Ov. M. 4, 458. silex iam iam lapsura cadentique imminet adsimilis, Virg. A. 6, 603. saxa, quibus viridis stillanti vellere muscus dependet scopulisque cavum sinuantibus arcum imminet exesa veluti testudine concha, Calp. 6, 66; iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna, Hor. Od. 1, 4, 5. — 2) übtr. a) **v. Lebl., vorzugsw. von Uebeln u. Gefahren, über Jmds. Haupte schweben, über Jmdn. hereinzubrechen drohen, u. der Zeit nach, nahe bevorstehen, u. überh. drohen**, nimis enim imminebat propter propinquitatem Aegina Piraeeo, Cic. Off. 3, 11, 46. quum praepotens terra marique Karthago nixa duabus Hispaniis huic imperio immineret, Corn. Balb. 15, 34. Rhosacis manum capiti regis imminentem gladio amputavit, Curt. 8, 3 (1), 20. triremis e classe Alexandri in eam ipsam, quae quinqueremi imminebat, tanta vi impulsa est, ut cet., 4, 18 (4), 8. eandem, qua Fidenae deletae sint, inminere Veiis fortunam, Liv. 4, 25, 8. imminere ambobus periculum, Suet. Tit. 9. u. so Claud. 29. subinde bellum Pannonicum, quod - magnum atroxque et perquam vicinum imminebat Italiae, per Neronem gestum est, Vell. 2, 96, 2; templis deorum immortalium imminet hominum egentium et perditorum spes, Cic. ad Brut. 2, 7, 5; — *abs.*: fuscis et iam notus inminet alis, VFlacc. 6, 494. ut - hasta humero dependens immineret, Quint. 11, 3, 130. inter imminentes regis inferni minas, Sen. Hippol. 952. anxium de instantibus curis agitabant etiam per somnum species imminentium rerum, Curt. 3, 6 (3), 2. taedio praesentium et imminentium metu, Suet. Vit. 15. imminentis et ipsis facies mali ante oculos erat, Curt. 9, 50 (10), 15. maius bellum imminere arbitrabantur, Nep. Con. 4, 3. sine ullo metu extrinsecus inminentis belli, Liv. 2, 33, 6. imminens bellum - otiosae peregrinationi tempora exemerat, Curt. 4, 33 (8), 4. u. vgl. Quint. 12, 1, 43. Capit. Ant. phil. 8. post exemptos periculorum aestus et bellicarum sollicitudinum turbas imminentes elatus, Amm. 22, 2, 2. imminentes undique insidiae, Suet. Caes. 86. caputque eius erectum et ostentatum pro rostris velut omen imminentis proscriptionis fuit, Vell. 2, 19, 1. regi displicebat, ancipitem fidem et mercede venalem proditionem imminere, Curt. 3, 19 (8), 3. senatus de secessione et inminente mole libertatis agitat, Liv. 6, 19, 1. imminente summo discrimine, Quint. 8, 4, 22. metus undique imminentium discriminum, Suet. Tib. 25; antequam stantes repetat paludes imbrium divina avis imminentium, Hor. Od. 3, 27, 10. reditum Agrippinae excusavit ob inminentem partum et hiemem, Tac. A. 1, 44. nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea quae imminent non videant aut ea quae vident dissimulent, Cic. Cat. 1, 12, 30. quae (mors) propter incertos

casus quotidie imminet, propter brevitatem vitae numquam potest longe abesse, Tusc. 1, 38, 91. imminet (mors) et tacito clam venit illa pede, Tibull. 1, 10, 34. u. vgl. Lamprid. Alex. Sev. 61. — b) v. Leb. α) im Allg., sich **angelegentlich nach** Jem. od. etw. **hinwenden**, Jmdn. **eifrig suchen**, an Jmdm. od. einer Sache **hängen**, u. absol. **unmittelbar folgen**, quum ageretur togata Simulans, ut opinor, caterva tota clarissima concentione *in* ore impuri hominis imminens concionata est: „huic vitae tuae“, Cic. Sest. 55, 118; — mit *Dat.*: qui (deus) tamen insequitur - requiemque negat, tergoque fugacis (virginis) imminet, Ov. M. 1, 540. u. vgl. 7, 785 sqq. aspice, unus ut accubans vir tuus Tyrio in toro totus immineat tibi, Catull. 61, 167. Dareo imminens - undique omnes copias contrahit, Curt. 3, 2 (1), 10. imminens Dareo ad Euphratem iter renuntiari iussit, 4, 34 (8), 16; — paucos et supremos principis dies posse vitari: quemadmodum evasurum imminentis iuventam? Tac. A. 6, 48. pars multo maxima inminentes dominos variis rumoribus differebant, Tac. A. 1, 4. — β) als Ausdruck leidenschaftlichen Strebens, **eifrig nach** etw. **streben, nach** etw. **trachten, sehnsüchtig auf** etw. **warten, auf** etw. lauern, etw. **an sich zu reißen suchen**, einer Sache **sich zu bemächtigen suchen**, ipse autem eo die *in* Paeti nostri tyrotarichum imminebam, Cic. Att. 14, 16, 1. sic iste in omnia maria infestus ex omnibus Siciliae partibus imminebat, II. Verr. 5, 56, 145. huius mendicitas aviditate coniuncta in fortunas nostras imminebat, Phil. 5, 7, 20. Hannibal - prospero ex temeritate unius Romani ducis successu in alterius ducis exercitusque opprimendi occasionem immi t, Liv. 25, 20, 5. ne prodendae urbis occasionem nimis multis in eam imminentibus daret, 23, 16, 3. ei quoque, quibus erat ingens in Scipione fiducia et victoriae spes, quo magis in propinquam eam imminebant animis, eo cet., 30, 28, 9. qui imminere iam cupiditate videntur in tribuniciam potestatem, Cic. Dom. 18, 47; — homo *ad* caedem imminens, Dom. 6, 14; — mit *Dat.*: sic interdictis imminet aeger aquis, Ov. Am. 3, 4, 18. quod inminere emptioni publicanos videbat, Suet. Aug. 24. donis regis inminere credebant invicti ab ea cupiditate animi virum, Liv. 33, 11, 7. L. Furius - Gallico triumpho imminens, 31, 47, 6. Vitellius positis apud Ferroniam castris excidio Terracinae imminebat, Tac. H. 3, 76. excidiis castellorum imminebant, 4, 15. iam praedae imminens (ales), Sen. Oed. 96. si alieno imminet, si non adquisita, sed adquirenda conputat, Sen. Ep. 1, 2, 6. imminebat tuus furor omnium fortunis et bonis, Cic. Dom. 10, 25. imminere rebus et sua Caesarisque fata scrutari, Tac. A. 16, 14. peritus rerum popularium inminensque ei potestati, Liv. 3, 51, 9. sic ergo imperio, quod dedignor, immineo, Curt. 6, 39 (10), 22. regno imminens vanos honores sequitur, Sen. Hipp. 491. validissimarum ditissimarumque nationum regno imminebat, Tac. H. 4, 18. quum multos imminere tantae spei cerneret, Curt. 4, 3 (1), 19. principes plebis iam diu nequiquam imminentes spei maioris honoris, Liv. 4, 25, 9. ipse currum regis sequebatur occasioni imminens alloquendi eum, Curt. 5, 30 (11), 2. dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hostem recipiunt, 9, 4 (1), 21. fama autem erat defectioni Campanorum inminentes admoturos castra, Liv. 8, 22, 10. gens semper infestissima Macedoniae temporibusque iniquis regum imminens, 40, 57, 6. imminet exitio vir coniugis, illa mariti, Ov. M. 1, 146. u. so 8, 569. vgl. noch: ipsum Verrem tantum avaritia semper hiante atque imminente fuisse - ut cet., Cic. II. Verr. 2, 54, 134. — γ) als Ausdruck feindlicher Gesinnung, Jmd. od. etw. **hart bedrängen**, Jmdm. od. einer Sache **auf dem Nacken sitzen**, gegen Jemd. od. etw. **loszubrechen drohen**, Jemd. od. etw. **bedrohen**, mit *Dat.*: immineat viro infesta coniux, Sen. Thyest. 42. non omnibus Fortuna tam lenta imminet, Troad. 279; — imminent duo reges toti Asiae, Cic. Pomp. 5, 12. certior sum factus Parthos ab illo aditu Cappadociae longe abesse, Ciliciae magis imminere, Att. 5, 20, 2. qui (Dardani) - maiore belli mole Macedoniae imminebant, Justin. 29, 4, 10. cum terribilis Italiae - videretur imminere (Mithridates), sorte obvenit Sullae Asia provincia, Vell. 2, 18, 3. Italiae imminens (exercitus), Tac. A. 1, 47. Parthos Latio imminentes egerit iusto domitos triumpho, Hor. Od. 1, 12, 53. memor generis Carthaginis impia proles inminet Hesperiae, Lucan. 8, 284. nec Africa contentus Hispaniae angusto freto diremptae inminebat, Tac. H. 2, 58. ut Germaniam et Britanniam, quibus inminebat, alicuius inmensi operis fama territaret, Suet. Cal. 19. deleta Karthago est, quod quum hominum copiis tum ipsa natura ac loco, succincta portubus, armata muris, excurrere ex Africa, imminere iam fructuosissimis insulis populi Romani videbatur, Cic. Agr. 2, 32, 87. inminere provinciae Narbonensi - classem Othonis, Tac. H. 2, 14. muris iterum imminet hostis, Virg. A. 10, 26. u. vgl. Amm. 20, 11, 20. imminens fugientium tergis, Curt. 4, 60 (16), 3; — *abs.*: qua globus imminet ingens, Virg. A. 9, 515. videt imminere hostes atque in summo esse rem discrimine, Caes. BG. 6, 38, 2. instabat agmen Caesaris atque universum imminebat, BC. 1, 80, 5. cum tam parvo spatio distarent ab ipsis neque illis inminentibus atque insequentibus ullus in naves receptus daretur, Auct. BAl. 7, 1. veterani in Raetiam mittuntur specie defendendae provinciae ob imminentes Suebos, Tac. A. 1, 44. imminebant enim Seleucus, Lysimachus, Ptolemaeus, Nep. Eum. 10, 3. ne mare quidem securum inminente nobis classe Romana, Tac. Agr. 30. iam debitus ultor imminet, Claud. in Rufin. 1, 369; omnis Hiber, omnis rapidis fera Gallia turmis, omnis ab aestifero sitiens Libys inminet axe, Sil. 1, 656.

II) **an** od. **neben** etw. **emporragen, sich erheben, an** etw. **angrenzen, anstoßen**, mit *Dat.*: Mulciber illic aequora caelarat medias cingentia terras, terrarumque orbem, caelumque quod imminet orbi, Ov. M. 2, 5. ascendebant collem, qui plurimus urbi imminet, Virg. A. 1, 420. cum inminentem urbi collem cepissent, Liv. 4, 59, 5.

collis apex medii subiectis imminuet arvis, Ov. M. 7, 779. dorsum montis imminebat viae non angustae modo, sed plerumque praeruptae, Curt. 3, 11 (4), 12. utilius fuit-iugum oportune itineri imminens obtinere, 3, 9 (4), 4. processit semita - invia, cui silva imminebat, 6, 12 (4), 20. arx Crotonis una parte imminens mari, Liv. 24, 3, 8. imminet mari mons, Mel. 3, 7, 1. imminet mari is lacus, Liv. 41, 1, 2. castrum Euphrati imminens, Eutr. 9, 2. carcer ad terrorem increscentis audaciae media urbe inminens foro aedificatur, Liv. 1, 33, 8. domus foro imminens, Tac. A. 3, 9. u. so H. 3, 70. ignem - inminentibus muro aedificiis iniecit, Liv. 2, 33, 7; — *abs.*: imminet a tergo pons, Mel. 3, 7, 1. obumbratus amnis presso in solum alveo dilabitur imminentque colles, ipsi quoque frondibus laeti, Curt. 5, 13 (4), 8. pingue vallis solum rigantibus aquis, quae ex petris imminentibus manant, 6, 10 (4), 3. arx imminet praerupta, quae spectat mare utrimque geminum, Sen. Agam. 560.

Immĭnuo od. **inmĭnuo**, ui, ūtum, ĕre, **vermindern, verringern, schmälern, beschränken, schwächen, beeinträchtigen, verkümmern** (Ggstz. crescere, augeri, vgl. im Folg.), zunächst der Zahl, Menge, dem Gewicht u. der Zeit nach: pergratum mihi feceris, si istas exiguas copias, quas habuisti, quam minime imminueris, Cic. Fam. 3, 3, 2. qui de imminutis stipendiis querebatur, Spart. Adr. 6. dum sic ergo habitat Cretonius, inminuit rem, fregit opes, Juv. 14, 92. saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus: quantum hinc imminuet? Hor. Sat. 2, 2, 126. cibus imminutus et is ipse semel die assumptus ab eo, qui bis solet, Cels. 1, 3. postea placuit XL signari ex auri libris, paulatimque principes inminuere pondus, et novissime Nero ad XLV, Plin. 33, 3 (13), 47; statuit tamen Metellus, quamquam et aestivorum tempus comitiorum mora imminuerat, et —, non prius bellum attingere quam cet., Sall. J. 44, 3; rhetor.: quid, quod sic loqui, nosse, iudicasse vetant, novisse iubent et iudicavisse? quasi vero nesciamus in hoc genere et plenum verbum recte dici et imminutum usitate, Cic. Or. 47, 157; im *PAdi. comp.*: cum haec sic forent constituta modusque intercalandi interdum cumulatior, interdum fieret imminutior - nonnumquam accidebat, ut cet., Solin. 1, 41; — der Kraft u. Wirkung nach: et Venus inminuit vires, Lucr. 5, 1017. u. vgl. 5, 625. corpus otio, animum libidinibus imminuebant, Tac. H. 2, 93. non - ebrietatem istam turpissimam, quae labefacere et inminuere hominum mentes solet, laudavit, Gell. 15, 2, 4. Numida quidam - morbis confectus et ob eam causam mente paullum imminuta, Sall. J. 65, 1. de Claudio agitanti (Tiberio) imminuta mens eius obstitit, Tac. A. 6, 46. neque animis (Muth) ad imperium inhibendum inminutis neque ad speciem honoris insignibus prodeunt, Liv. 3, 38, 1. nec aequatis legibus inminutam virtutem populi Romani esse, 3, 61, 1. fidem, libertatem, amicitiam - tu quidem eadem constantia retinebis, sed alii per obsequium imminuent, Tac. H. 1, 15. actio enim iniuriarum non ius possessionis adsequitur, sed dolorem imminutae libertatis iudicio poenaque mitigat, Cic. Caecin. 12, 35. captatores iam exhausti liberalitatem imminuerunt, Petron. 141, 1. numquam istam imminuam curam infitiando tibi, Att. 234; damnosa quid non imminuit dies? Hor. Od. 3, 6, 45; rhetorisch: quibus (voce, latere, firmitate) fractis aut imminutis aetate seu valetudine cavendum est, ne cet., Quint. 12, 11, 2. imminuenda quaedam et levanda et quasi contemnenda esse (in prooemio), consentio, ad remittendam intentionem iudicis, quam adversario praestat, 4, 1, 38. a quibus enim nihil praeter voluptatem aurium quaeritur, in iis offenditur, simul atque imminuitur aliquid de voluptate, Cic. dOr. 1, 61, 259; obscön: neque pudicitiam meam mi alius quisquam inminuit, Plaut. Cist. 1, 1, 88. u. daher: imminuere virginem, Apul. Flor. 14. Lact. 1, 10; — dem Einfluß, Ansehen u. der Ehre nach: nullum esse officium, nullum ius tam sanctum atque integrum, quod non eius scelus atque perfidia violarit et imminuerit, Cic. SRosc. 38, 109. cur imminuisti ius legationis? cur causam populi Romani deseruisti ac prodidisti? II. Verr. 1, 33, 84. bona erepta, ius libertatis imminutum erat, Sall. C. 37, 9. plebis opes imminutae, paucorum potentia crevit, 39, 1. u. vgl.: quod populi proprium fuit, quod nemo imminuit, nemo mutavit - id totum eripere vobis atque e manibus extorquere conatus est, Cic. Agr. 2, 7, 19. Metellus est consul egregius et nos amat, sed imminuit auctoritatem suam, quod cet., Att. 1, 18, 5. nullius ab eo magistratus ius, nullius auctoritas inminuta est, aucta etiam, Plin. Pan. 77, 2. venio nunc - ad eius modi facinus, in quo omnia nefaria contineri mihi atque inesse videantur, in quo di immortales violati, existimatio atque auctoritas populi Romani imminuta cet., Cic. II. Verr. 4, 27, 60. domuitionis cupidi imperium regis paene imminuimus, Poët. b. Non. p. 96, 3. (Trag. rel. inc. 27). callidus id modo festinabat, Bocchi pacem imminuisse, Sall. J. 81, 4; Agrippa discidio domum imminuerat, Tac. A. 2, 86. satis maiestatem eius inminui, Suet. Aug. 37. consenuit multum imminuta claritate ob nimiam vivendi cupidinem, Tac. A. 2, 63. ubi imminuta vel laesa amplitudo imperii dicebatur, Amm. 14, 5, 4; v. Personen: Augusta se violari et imminui querebatur, sie werde in ihrer Ehre beeinträchtigt, Tac. A. 2, 34. perculso Seneca promptum fuit Rufum Faenium imminuere Agrippinae amicitiam in eo criminantibus, von seinem Platze zu verdrängen, 14, 57.

Immĭnutus od. **inm-**, a, um, *Ptcp.* v. imminuo.

immĭnūtus od. **inm-**, a, um, **unvermindert, ungeschmälert,** ius, Julian. Dig. 24, 2, 6. Paul. 38, 2, 44.

Immĭnūtio od. **inm-**, ōnis, *f.* (imminuo), die **Verminderung, Schwächung, Entkräftung, Schmälerung,** pravitatem imminutionemque corporis propter se fugiendam putamus, Cic. Fin. 5, 17, 47. u. im obscön. Sinne, Auson. Idyll. 13. p. 212. *ed. Bip.*; — fere versatur ratio faciendi circa bo-

norum adeptionem, incrementum, conservationem, usum, aut malorum evitationem, liberationem, imminutionem, tolerantiam, Quint. 5, 10, 33. ut sumptus egentissimarum civitatum minuerem sine ulla imminutione dignitatis tuae, Cic. Fam. 3, 8, 2; — rhetorisch: a parte eius, qui causam dicit, aut defensio est criminis aut imminutio aut excusatio aut, ut quidam putant, deprecatio, Quint. 7, 1, 3. u. so vielleicht Cic. dOr. 3, 54, 207. Quint. 9, 1, 34.

immisceo od. **inmisceo-**, miscui, mixtum od. mistum, ēre, **hinein-, einmischen, -mengen vermischen, vermengen,** durch Mischung **verbinden, vereinigen, verflechten, in od. unter etw. mischen, mengen,** im *Pass.* auch medial **sich hineinmischen** u. s. w., a) v. Lebl., mit *Dat.* im *Activ.*: qui - tepidum rubenti Tigrin immiscet freto, Sen. Troad. 11. omnia confudit summisque inmiscuit ima, Ov. M. 7, 278. inmiscentque manus manibus pugnamque lacessunt, Virg. A. 5, 429. tu si modo recte dispensare velis ac non fugienda petendis immiscere, Hor. Sat. 1, 2, 74; im *Pass.*: semina corporibus nostris inmixta per artus, Lucr. 3, 393. ut omnibus omnes res putet inmixtas rebus latitare, 1, 876. nubila, quis nimbos inmixtaque fulgura ventis addidit, Ov. M. 3, 300. ex propinquo visa montium altitudo nivesque caelo prope inmixtae, Liv. 21, 32, 7. cum profugo spiritus halitu immixtus nebulis cessit in aëra, Sen. Troad. 385. deum esse spiritum omnibus partibus immixtum, Quint. 7, 3, 5; immista corpora (mortuorum parentum) visceribus pecorum epulando consumunt (Essedones), Mel. 2, 1, 9. potiones cibo immixtae, Cels. 1, 3. interdum etiam minutis ossibus pili immixti, 7, 13. ecce, petens variis immixtas floribus herbas constitit ante oculos candida vacca meos, Ov. Am. 3, 5, 9. quaerens cur sola sororum gesserit alternis inmixtos crinibus angues, M. 4, 791. sin maculae incipient rutilo inmiscerier igni, Virg. G. 1, 454. funditur inmixtus gemitu precibusque per altos ad coelum muros plangor, Sil. 2, 597. verba conveniunt feris immixta factis, Sen. Oct. 803. adde preces castas inmixtaque vota timori, Ov. Her. 6, 73; — qui sortem omnem fortunae regnique sui *cum* rebus Romanis inmiscuisset, Liv. 45, 14, 3; — *abs.* im *Act.*: corporis palla horridi pars est et ipsam vestis immiscet cutem, Sen. Herc. Oet. 832. humanis quae sit fiducia rebus admonet inmiscetque preces, Virg. A. 10, 153. improbos seditiososque immiscendi res tumultu Aetolico spes movit, Liv. 35, 34, 8; im *Pass.*: verum semina multimodis inmixta latēre multarum rerum in rebus communia debent, Lucr. 1, 895; Carthaginienses Romanique pariter variis casibus immixtis magis in ancipiti spe ac metu fuerint, Liv. 26, 37, 1. inmixtis interdum frigidis et arcessitis iocis, Suet. Claud. 21. — b) v. Leb., **hineinmischen, vermischen, in** od. **unter** etw. **mischen, in** etw. **mengen,** im Pass. medial, **sich mischen, mengen,** wohin **schlüpfen, schleichen** u. dgl., mit *Dat.*, im *Act.*: vos meorum militum corpori immiscui, Curt. 10, 12 (3), 10. quibus adhuc necessitudinibus inmiscere te mihi parem, omittam ad praesens referre, Tac. A. 4, 40; deinde contemnens suos (graculus] immiscuit se pavonum formoso gregi, Phaedr. 1, 3, 7. partim ex ipsis equis, partim desilientes immiscentesque se peditibus pugnabant, Liv. 31, 35, 5. ita se immiscuit mediis (hostibus), ut vix utrius partis esset nosci posset, 39, 31, 8; — sublime volans nubi se inmiscuit atrae, Virg. A. 6, 664. sic fatus nocti se inmiscuit atrae, 4, 570. inparibus se immiscuit armis, G. 4, 245. u. seseque immiscuit armis, A 10, 796. cum se inmiscuissent conloquiis montanorum, Liv. 21, 32, 10; — im *Pass.*: elephanti quoque - militum agmini immixti procul castellorum fecerant speciem, Curt. 8, 42 (12), 7. iuvenum series teneris inmixta puellis, Tibull. 1, 3, 63. hominum - turba mulierum puerorumque agminibus immixta, Liv. 29, 28, 3. inmixti turbae militum togati, 3, 50, 10. turbae sacricolarum inmixtus, Tac. H. 3, 74. turbae servientium inmixtus est, Agr. 40. vadimus inmixti Danais, Virg. A. 2, 396; — deposita veste regia pastoralem cultum induit inmixtusque castris hostium de industria imprudenter rixam iniiciens interemptus est, Vell. 1, 2, 1. ne adfinitatibus, ne propinquitatibus inmisceamur, cavent, Liv. 4, 4, 6. ituram quoquo terrarum, ubi audiret potius contumelias imperatoris, quam viseret, periculis eius inmixta, Tac. A. 14, 1. nec parvis periculis inmixtus et maioribus non defuturus, H. 4, 85.

immiscĭbĭlis od. **inm-**, e, **unvermischbar,** Boëth. Porph. dial. 2. p. 43.

immĭsĕrābĭlis od. **inm-**, e, **erbarmungslos,** si non periret immiserabilis captiva pubes, Hor. Od. 3, 5, 17.

immĭsĕrĭcordia od. **inm-**, ae, *f.*, die **Unbarmherzigkeit,** Tert. spect. 20.

immĭsĕrĭcors od. **inm-**, cordis, **unbarmherzig,** ipsum immisericordem, superbum fuisse, Cic. Inv. 2, 36, 108. iudicem - oportere esse gravem, sanctum, severum, incorruptum, inadulabilem contraque improbos nocentesque inmisericordem atque inexorabilem, Gell. 14, 4, 3; u. v. Lebl.: flucti inmisericordes, Att. 33. — *Adv.*: factum a vobis duriter **inmisericorditer**que, Ter. Ad. 4, 5, 29.

immissarium od. **inm-**, ii, *n.*, der **Röhrkasten** zur Vertheilung des Wassers aus einer Wasserleitung, Vitr. 8, 6 (7), 1.

immissio od **inmissio-**, ōnis, *f.* (immitto), 1) das **Hinein-, Einlassen,** fumi autem, sicut aquae, esse immissionem, Ulp. Dig. 8, 5, 8. §. 5. — 2) das **Hin-, Fortlassen, v.** Gewächsen, d. Wachsen-, Schießenlassen, sarmemtorumque ea, quam dixi, aliorum amputatio, aliorum immissio, Cic. Sen. 13, 53.

immissus od. **inm-**, *m.* (immitto), das **Einlassen,** solem cuncta vertice summo lustrare lucis immissu, Macrob. Sat. 1, 18, 11.

immīte od. **inmīte**, *Adv.*, s. immitis.

immītĭgābĭlis od. **inm-**, e, **nicht zu mildern,** ardor, CAur. Chron. 4, 3, 33.

immītis od. **inmitis**, e, **unmild, rauh, herb, bitter, hart, streng, grausam, wild,** a) v. Lebl.: num istic quoque inmite et turbidum caelum? Plin.

Ep. 8, 17, 1. austrifero nebulosam vertice frontem inmitis condebat hiems, Sil. 12, 2. his simul inmitem testantes corpore solem exusti venĕre Nubae, 3, 268. quid iuvat inmites ventos audire cubantem, Tibull. 1, 1, 45. Thracius hos boreas scopulos inmitia regna solus habet, Sil. 1, 587; — eaque inmitibus tantum et desertis locis proveniunt, Plin. 17, 16 (26), 120. insulam Gyarum immitem et sine cultu hominum esse, Tac. A. 3, 69; — ferunt in maritimis Hispaniae fructum, verum inmitem, dulcem in Africa, Plin. 13, 4 (6), 26. tolle cupidinem inmitis uvae, Hor. Od. 2, 5, 10. quos spumans inmiti Signia musto (misit), Sil. 8, 378; — protinus inmitem Triviae ducuntur ad aram, Ov. Pont. 3, 2, 71. amissum credens immiti Thesea fato, Tibull. 64, 245. omnis calculus inmitem demittitur ater in urnam, Ov. M. 15, 43. hic iacet inmiti consumptus morte Tibullus, Tibull. 1, 3, 55. inmitis diu caedes pariter fugientium ac resistentium - fuit, Liv. 4, 59, 6. quid moror interea crudelia vulnera lymphis abluere, et sparsos inmiti sanguine vultus? Ov. M. 13, 531. inmitia claustra relaxa, Am. 1, 6, 17; — oculisque tuens inmitibus „ah quam es similis patri" dixit, Ov. M. 6, 621. versi retro torquentur oculi, rursus immites rigent, Sen. Agam. 714. tibi nulla fuit clementia praesto, inmite ut nostri vellet miserescere pectus? Catull. 64, 137. inmite ferit geminato vulnere pectus, Sil. 1, 168. heu misere exagitans inmiti corde furores sancte puer, Tibull. 64, 94. cum perstaret in incepto inmitis animus, Liv. 8, 33, 6. quamvis inmitem animum imagine tristi confuderat, Tac. H. 1, 44. an Vitellium tam inmitis animi fore, ut pro incolumi tota domo ne hanc quidem sibi gratiam redderet? 2, 48. ut feras quasdam nulla mitescere arte, sic inmitem et inplacabilem eius viri animum esse, Liv. 23, 45, 7. ipsa solitudo natura quoque immitia efferavit ingenia, Curt 9, 40 (10), 9. mutat immitia dolor consilia nostra, Sen. Oct. 52. immite quiddam barbaricis concrepantibus armis, Amm. 29, 5, 39. nec ensem inmiti saevus duxerat arte faber, Tibull. 1, 3, 47. precatus per codicillos immiti rescripto venas resolvit, Tac. A. 6, 9. cum mandatis non inmitibus, 15, 27. — 2) v. Göttern, Menschen u. Thieren: nunc animus, quid ferat, horret, vis immitis violenta dei, Sen. Oct. 828. testor immites deos, Troad. 648. immites potuit flectere cantibus umbrarum dominos - Orpheus, Herc. fur. 569. Veneris immitis uterque - dulci carpebant gaudia furto, Calp. 9, 6. quos miserat altis Egeriae genitos inmitis Aricia lucis, Sil. 4, 366. num minus inmites habui Cornelia Parcas? Prop. 5 (4), 11, 13, inmiti sociis parentibus umbrae rapta sinu matris - ducitur ad tumulum diroque fit hostia busto, Ov. M. 13, 449; — vince obsequendo potius immitem virum, Sen. Oct. 176. exceptus immiti a principe, Tac. A. 2, 42. quis enim tam dirus, ut in te dirigere inmitem non inscius audeat hostem? Ov. M. 8, 65. arcessere lectos inmitem castris Decium iubet, Sil. 11, 204. Ap. Claudius, et natura inmitis et efferatus hinc plebis odio illinc patrum laudibus, Liv. 2, 29, 9. hunc natura et moribus inmitem ferumque insuper dux ipse efferavit, 23, 5, 12; immitis annos caelibi vitae dicat, connubia vitat, Sen. Hipp. 231. u. vgl. 227. stravisse feras inmitis amabat, Sil. 2, 72. asper et inmitis, breviter vis omnia dicam? Suet. Tib. 59. arrogans, profusus, inmitis censorem L. Plancum via sibi decidere aedilis coëgit, Ner. 4; — si ferre recusas immitem dominam coniugiumque ferum, Tibull. 3, 4, 73. ne doleas plus nimio memor immitis Glycerae, Hor. Od. 1, 32, 1. immitis Meroë - cur nostros calamos - vitas? Calp. 11, 14; — *Comp.*: surdior aequoribus, calcato inmitior hydro, Ov. M. 13, 804. Rufus - antiquam duramque militiam revocabat, vetus operis ac laboris, et eo immitior, quia toleraverat, Tac. A. 1, 20; — v. Thieren: in serpentibus, inmitissimo animalium genere, Plin. 10, 74 (96), 207. clausus rete lupus, quamvis inmitis et acer, Hal. 23. u. vgl. 115. inmitem quatiebat equum, Sil. 12, 254. — *Adv.*: stridorque inmite rudentum sibilat, 17, 256.

immitto od. **inmitto**, mīsi, missum, ĕre, A) hinein-, hinschicken, I) v. Leb., 1) im Allg., hinein-, hinab-, hinschicken, -senden, -gehen lassen, -werfen, -stürzen, -jagen, -treiben, auch: hinein-, hinlassen, od. in od. unter etw. schicken, senden u. s. w., im Pass. auch medial, quem procul aspexit, [*intro*] inmittier voluit, Titin. 124; — *in* altos ipse me immittam rogos, Sen. Phoen. 111. qui se in rogos suorum - libenter immitterent, Mel. 3, 2, 3. quum qui in turribus erant - in mare semet ipsi immitterent, Curt. 4, 12 (3), 4. illi quum ludos facerent, servos de cavea exire iubebant: tu in alteram servos immisisti, ex altera liberos eiecisti, Cic. Har. resp. 12, 26. servique et egentes in tecta nostra cum facibus immissi, Att. 14, 10, 1. vis enim innumerabilis incitata ex omnibus vicis collecta servorum ab hoc aedile religioso repente fornicibus ostiisque omnibus in scaenam signo dato immissa irrupit, Har. resp. 11, 22. totoque corpore in amplexum eius immissus cet., Petron. 131, 11; feris in populum immissis, Suet. Ner. 43; — mit *Dat.*: antro se inmisit aperto, Virg. A. 6, 262. u. medial: omni veste procul iacta mediis inmittitur undis, Ov. M. 4, 356. artificem mediis inmittam Terea flammis, M. 6, 615. superis inmissa repente Allecto, Virg. A. 10, 41. iratum populis immittere fratrem, Claud. BGild. 141. u. vgl.: inmittitque animis numen, Sil. 2, 516; ubi frigidis amnis - terris inmittit apricis (aves), Virg. A. 6, 312. incipe veloces catulos inmittere pratis, Nemes. Cyn. 322. terrea progenies - inmissaeque ferae silvis, Virg. G. 2, 342; — *abs.*: immisit se barbatus: tum vulpecula evasit putĕo, Phaedr. 4, 9, 10. non tulit ipse moras seseque inmisit Iason, VFlacc. 7, 576. immittentur homines, expugnabuntur domus, Cic. II. Verr. 1, 31, 78. desectam cum stramento segetem magna vis hominum simul inmissa corbibus fudĕre in Tiberim, Liv. 2, 5, 3. inmissis lictoribus Valens coercere seditionem coeptabat, Tac. H. 2, 29. eone tu servos ad spoliandum fanum inmittere ausus es? Cic. II. Verr. 4, 54, 101.

gladiatores tu novicios - cum sicariis e carcere emissis ante lucem immittas? Sest. 36, 78. quas (feminas) omnes Dionysius inmissis militibus spoliat, Justin. 21, 3, 7. u. vgl. Capit. Maxim. duob. 7. immittere latronum globos, Tac. A. 12, 54; obducta nocte sarmenta in cornibus iuvencorum deligata incendit eiusque generis multitudinem magnam dispalatam immisit, Nep. Hann. 5, 2. inde duos mediis abrumpit crinibus angues pestiferaque manu raptos inmisit, Ov. M. 4, 495.

2) insbes. a) militär., hinein -, hinsenden, hinein -, einrücken lassen, auch: hinein -, hinlassen, od. in od. unter etw. senden, stürzen, lassen, nec teli conspicit usquam auctorem nec *quo* se ardens inmittere possit, Virg. A. 9, 421; — *in* medios me inmittere hostes paratus sum, Liv. 9, 4, 10. qui se in medios immisit hostes veste famulari, Cic. Tusc. 1, 48, 116. u. so Liv. 8, 9, 9. Curt. 7, 33 (7), 37. signo dato in hostes inmittit cohortes, Auct. BAfr. 18, 5. quae (vis) patrem Decium, quae filium devota vita immisit in armatas hostium copias? Cic. Parad. 1, 2, 12. qui se armatus saepe in hostium manum multitudinemque immiserit, Cic. Font. 21, 48. in medium armatorum agmen se immisit, Curt. 10, 10 (2), 30. in urbem hostium plenam praecipiti saltu semet ipse immisit, 9, 18 (5), 2. armaturam levem immittendo in stationes, Liv. 40, 48, 2. nec ullo pedem referente, ne in relictum a se locum hostem inmitteret, 21, 8, 8. permittite equos in cuneum hostium, quo nostros urgent: id cum maiore vi equorum facietis, si effrenatos in eos equos immittitis, 40, 40, 5; — cohortem *per* diversas partes *in* oppidum inmisit, Suet. Tib. 37; — mit *Dat.*: rumpere claustra manu sociosque inmittere portis, Virg. A. 9, 758. utque metus victum, sic ira et gloria portis victorem inmisit, Sil. 13, 173. iuvenemque ferocem inmisti (= inmisisti) Latio, 17, 353; — *abs.*: quod ubi Caesar conspexit, equitatus sui alam sinistram immisit, Auct. BAfr. 39, 5. lectissimos auxiliarium - ita repente inmisit, ut cet., Tac. Agr. 18. primosque trucidant immissi Danai, Virg. A. 2, 495. immisso equitatu iter eorum impedit atque moratur, Caes. BG. 7, 40, 4. alarius eques inmissus, Tac. A. 4, 73. inmisso equite, Suet. Galb. 12. illi pluribus immissis cohortibus repelluntur, Caes. BG. 5, 15, 5. — b) Jmdn. zusenden, anstellen, anstiften, dingen, mit *Dat.*: percussores ei immisit, Lamprid. Heliog. 13. Suillium accusandis utrisque immittit, Tac. A. 11, 1; — *abs.*: ad cuius rei probationem inmittit iudices, testes subornat et facinus, quod obicit, admittit, Justin. 32, 2, 9. accusatorem immitteret, Capit. Maxim. duob. 13. u. so: accusatores, Spart. Adr. 12. u. vgl. Lamprid. Alex. Sev. 36. qui - Peloponnenses inmisēre, qui bellum Atheniensibus facerent, Justin. 3, 6, 5. immissis, qui per speciem amicitiae monerent paratum ei venenum, Tac. A. 4, 54. u. vgl. 4, 19. nec illum sponte extinctum, sed inmisso percussore, 3, 16. inmisso tribuno militum, Suet. Cal. 23. alii Tarquinium a Cicerone immissum aiebant, Sall. C. 48, 8. creditum est etiam immissum ab Olympiade matre Alexandri fuisse nec ipsum Alexandrum ignarum paternae caedis extitisse, Justin. 9, 7, 1. — c) in etw. einlassen, Besitz von etw. nehmen lassen, scilicet tu, praetor, in mea bona quos voles immittes, Cic. II. Verr. 1, 54, 142.

II) v. Lebl., hinein -, hinab -, hinsenden, -werfen, -schleudern, hinein -, einlassen, wohin gehen, -fließen, -wachsen lassen, -versetzen u. dgl., wohin lassen, im Pass. v. Gewässern auch: wohin fließen, v. Gewächsen hinein -, verwachsen, 1) im Allg.: ille (turbo) *in* aquam subito totum se immittit et omne excitat ingenti sonitu mare fervere cogens, Lucr. 6, 441. inde ubi ter fruges medios immisit in ignes cet., Ov. F. 2, 651. hinc mihi suppositas inmittere corpus in undas mens fuit, Her. 2, 133. Trimalchio contra offensus convitio calicem in faciem Fortunatae immisit, Petron. 74, 10. velut inmissi - ignes arentem in silvam, Virg. A. 12, 521. perite in stabulo frenos immittens feris, Att. 416. concitatam enim remis (navem) - in terram cum inmisissent, Liv. 30, 25, 7. neque ego id inmitto meas in aures, Plaut. Epid. 3, 1, 17; — mit *Dat.*: gallorum in corpore quaedam semina, quae cum sunt oculis inmissa leonum, Lucr. 4, 714. sumptam de fronte coronam inmisit caelo, Ov. M. 8, 178. ferte ratem saevisque vadis inmittite syrtis, Virg. A. 10, 678. trahere in salum classes et vela ventorum animae immittere, Att. 10. dispersa inmittit silvis incendia pastor, Virg. A. 10, 406; — v. Gewässern: iam cupio - ruptis fluvios immittere ripis, Claud. in Rufin. 1, 59. inmisso in Lucrinum et Avernum lacum mari, Suet. Aug. 16. ne canalibus aqua inmissa lateres diluere posset, Caes. BC. 2, 10, 6. Tyrrhenusque fretis inmittitur aestus Avernis, Virg. G. 2, 165. Euphrates et Tigris siccis regionibus immissi, Mel. 1, 11, 2; ut prae densitate arborum immissorumque aliorum in alios ramorum perspici caelum vix posset, Liv. 40, 22, 3; — *per* lubrica atque invia immissi currus excutiebant eos, a quibus regebantur, Curt. 8, 48 (14), 7. inmisso per obscoena igne, Suet. Dom. 10; pedesque Fortunatae correptos *super* lectum immisit, Petron. 67, 12; *circa*que oneratas veste cervices laticlaviam immiserat mappam, 32, 2; *inter* Europen et Africam pelagus immissum est, Mel. 1, 2, 1; — *abs.*: tum piceos volvunt inmissae lampades ignes, Lucan. 6, 135. quisquis immissas faces - abigis, Sen. Thyest. 79. hanc iubet inmisso silvam procumbere ferro, Lucan. 3, 426. trepidant inmisso lumine manes, Virg. A. 8, 246. u. vgl. Sen. Med. 232. rex pavet ipse silentum, ne pateat latoque solum retegatur hiatu inmissusque dies trepidantes terreat umbras, Ov. M. 5, 356. quae immittuntur (in lacum), Mel. 3, 9, 2. tanta vi immissum pelagus, ut cet., 3, 1, 1. Rhodopes a vertice praeceps quum se inmisit (boreas), Sil. 14, 121. iuvet nostros nunc ipsa labores inmissisque ratem sua per freta provehat auris, VFlacc. 4, 421. cum subito inmissis praeceps aquilonia nimbis venit hiemps, 6, 715; his corrector in eo ipso loco, quo reprehendit —, immittit imprudens ipse senarium, Cic. Or. 56, 190.

2) insbes. a) militär. hin-, her- od. überh. wohin senden, werfen, schleudern, quorum mediam orationem interrumpunt subito *undique* tela immissa, Caes. BC. 3, 19, 6; — sumite et *in* medias immittite lampadas urbes, Petron. 124, 284. celeriter nostri clamore sublato pila in hostes immittunt, Caes. BG. 6, 8, 6. u. bildl.: exceptis his telis, quae ex illis actionibus in meum corpus immissa sunt, Cic. Dom. 15, 39. onerarias naves in Pomponianam classem inmisit, Caes. BC. 3, 101, 2; — mit *Dat.*: lancea Pirithoi costis inmissa Petraei pectora - fixit, Ov. M. 12, 330. desertis Latius victricia signa inmittit miles castris, Sil. 15, 481; — *abs.*: adducto contortum hastile lacerto inmittit, Virg. A. 11, 562. si ipsi inmissis telis occurrissent, Caes. BC. 3, 92, 2. — b) in verschiedenen technischen Beziehungen, einlassen, in der Weberei, mit *Dat.*: illic et lentum filis inmittitur aurum et vetus in tela deducitur argumentum, Ov. M. 6, 68; — in der Baukunst: *in* turrim subitos inmittere pontes, Sil. 5, 554. haec (tigna) cum machinationibus immissa in flumen defixerat, Caes. BG. 4, 17, 4. u. *abs.*: haec utraque insuper bipedalibus trabibus immissis ab extrema parte binis utrimque fibulis distinebantur, 4, 17, 6; — in der Medicin: immittenda *in* alvum est (aqua), Cels. 2, 12; toxico inmisso *per* clisterem, Suet. Claud. 44; caseus recens vaccinus immittitur *ad* utrumque vitium, Plin. 38, 14 (58), 205; *abs.*: candens (acus) sublata palpebra sic, ut eius perniciosi pili in conspectum curantis veniant, sub ipsis pilorum radicibus ab angulo immittenda est, Cels. 7, 7, 8. ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore a principio vulneris orsa, ab interiore parte in exteriorem acum immittat, 7, 16; ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas et ad plagam conversas immittere, 7, 9; — in der Gartenkunst, *abs.*: finditur in solidum cuneis via, deinde feraces plantae immittuntur, Virg. G. 2, 80. — c) geograph. senden, aussenden, sich erstrecken lassen, im *Pass.*, sich erstrecken, Crete promontoria immittit (in mare), Mel. 2, 7, 12. longis *in* altum immissis lateribus (in Bezug auf Thrazien), 2, 3, 1. Thracia in Illyricum penitus immissa, 2, 2, 1; Sarmatia intus *usque ad* Istrum flumen immittitur, 3, 4, 1; Pyrenaeus longo limite *per* omnem provinciam (Hispaniam) immissus, 2, 6, 1; Asiae prima pars Aegyptus inter Catabathmon et Arabas: ab hoc litore penitus immissa, 1, 9, 1; von Gewässern vgl. oben II, 1.

3) übtr. hineinbringen, beibringen, erregen, veranlassen, verursachen, iactam et immissam a te nefariam *in* me iniuriam semper duxi, Cic. Parad. 4, 1, 28; — mit *Dat.*: protinus Aoniis inmittitur altera Thebis pestis, Ov. M. 7, 763. cum fera Carthago Romanis arcibus olim exitium magnum atque Alpes inmittet apertas, Virg. A. 10, 13. inmisitque fugam Teucris (Mars), 9, 719. carminibus promittit - aliis duras inmittere curas, 4, 488. huic inmittit atrox violentas Appius iras, Sil. 5, 292. quid iuvat hoc, templis nostros immittere mores, Pers. 2, 62; — *abs.*: maiores Hecaten inmittere vires nunc sibi, VFlacc. 7, 353. immitte amorem! vincat exempla omnia! amare discat coniugem, Sen. Herc. Oet. 555. neque enim - a deo immissum dolorem, nec conceptum a se ipso continebat, Cic. ND. 3, 38, 91. densi vix agmina volgi inter et exsanguis immissa morte catervas victores movere manus, Lucan. 2, 201.

B) hin-, fortgehen lassen, fortlassen, freien Lauf lassen, frei lassen, schießen lassen, 1) im Allg.: furentes bella movens inmittit equos, Virg. A. 12, 333; — classique inmittit habenas, 6, 1. aperite domos ac mole remota fluminibus vestris totas inmittite habenas, Ov. M. 1, 279. volat inmissis cava pinus habenis, VFlacc. 1, 687. fugit inmissis nam puppis habenis, 8, 139. uritur omne nemus lucosque effusus in altos inmissis crepitat victor Vulcanus habenis, Sil. 4, 680. acies, quam non perfregerit ensis, non ignes, non inmissis Gradivus habenis, 11, 398. nec tamen inmissis hic segnior ibit habenis, VFlacc. 5, 587. u. vgl.: arboribusque datum'st variis exinde per auras crescendi magnum inmissis certamen habenis, Lucr. 5, 786; — dexteraque inmissis da mihi signa rotis, Prop. 4, 8 (3, 9), 58. inmittitque ratem mediasque intervolat urbes, VFlacc. 2, 614. vela dare et laxos iam iamque inmittere funes, Virg. A. 8, 708. vigila et velis immitte rudentes, pande vela, ac si quando alias, toto ingenio vehere, Plin. Ep. 8, 4, 5. — b) insbes. von Gewächsen u. Haaren, schießen lassen, lang wachsen lassen, utraque autem (cupressus) inmittitur *in* perticas asseresque amputatione ramorum, Plin. 16, 33 (60), 141; dum se laetus ad auras palmes agit laxis *per* purum immissus habenis, Virg. G. 2, 364; movensque decoro cum capite inmissos humerum per utrumque capillos constitit, Ov. M. 6, 167; *abs.*: non subest vera vis nec penitus immissis radicibus nititur, Quint. 1, 3, 5; dira inluvies inmissaque barba, Virg. A. 3, 593. inmissa protectum pectora barba Hippason (sternit), Ov. M. 12, 351. u. so Quint. 12, 3, 12. Capit. Pert. 12. utque erat, immissis puppem stetit ante capillis, Ov. F. 1, 503. squalidus inmissos fracta sub arundine crines Rhenus, Pont. 3, 4, 107.

immixtus od. **inm-**, Ptcp., s. immisceo.

immixtus od. **inm-**, a, um, unvermischt, potare immixtum sueta (Meroe) merumque merum, Auson. Epigr. 20, 12.

immo, *Adv.* (eig. Abl. von immus = imus, wie summus u. dgl., der Untere, vom Stamme imm-, wogegen infimus vom St. inf-, der Unterste, nach *Hand* Tursell. III. p. 219 sq.; etymologisch ist immo nichts anderes als imo u. bedeutet zu unterst; in immo für imo hat eine Consonantenverschärfung stattgefunden durch den Hochton wie in nummus, querella u. dgl., die nicht nothwendig Positionslänge hervorbrachte, daher immo, Caecil. 128., nach *Corssen* über Aussprache, II. p. 120), umgekehrt, im Gegentheil, vielmehr (steht in der Regel zu Anfang eines Satzgliedes, selten an der zweiten Stelle, wie Plaut. Capt. 2, 2, 104. Liv. 38, 43, 6. 39, 40, 7. Tac. A. 11, 30. 12, 6. 15, 26. öft. Plin. Pan. 44, 2. Mart. 1, 85, 4. 12, 48, 5. u. an dritter Stelle, 6, 94, 4), 1) um das Ge-

gentheil einzuführen, u. zwar das reine Gegentheil: Tr. etiam fatetur de hospite? Th. immo pernegat, Plaut. Most. 3, 1, 19. Lu. tu amicam habebis? Pi. quom videbis, tum scies. Lu. immo neque habebis neque sinam, Bacch. 2, 1, 37. Ch. paratum'st. An. frugi es: ubi? domin'? Ch. immo apud libertum Discum, Ter. Eun. 3, 5, 60. D. faciet ut voles. N. immo —: eius iudicio permitto omnia, Phorm. 5, 8, 54. u. vgl. Heaut. 4, 2, 10. 4, 5, 49. Cl. et scilicet iam me hoc voles patrem exorare, ut celet senem vostrum? Sy. immo ut recta via rem narret ordine omnem, Heaut. 4, 3, 27. quor meam senectutem huius sollicito amentia? an ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam? immo habeat, valeat, vivat cum illa, Andr. 5, 3, 16; C. Nerine Galatea, thymo mihi dulcior Hyblae cet. T. immo ego Sardoniis videar tibi amarior herbis, Virg. Ecl. 7, 41 u. 45. u. vgl. A. 9, 97. Juv. 10, 324. 16, 8. Sall. H. 1, 48, 5. Suet. Caes. 63. Aug. 65. 98. Ner. 38. Tit. 10. u. mit Umkehrung der Frage: Me. quid apud hasce aedes [nunc] tibi negotium'st? So. immo quid tibi'st?, Plaut. Amph. 1, 1, 194; — mit verstärktem od. vermindertem Zugeständniß des Gesagten: Si. quid? hoc intellextin'? an nondum etiam ne hoc quidem? Dav. immo callide, Ter. Andr. 1, 2, 30. non igitur faciat, dixerit quis, quod utile sit, quod expediat? immo intelligat nihil nec expedire nec utile esse, quod sit iniustum, Cic. Off 3, 19, 76; Pa. expedies? D. certe, Pamphile. Pa. nempe ut modo. D. immo melius spero, Ter. Andr. 3, 5, 11. Pam. quid cessas? Par. quid vis dicam? an conveniam modo? Pam. immo quod constitui hodie conventurum eum, non posse, ne me frustra illi expectet: vola, Hec. 3, 4, 22. Ca. numquid, Simo, peccatum'st? Si. immo maxume, Plaut. Pseud. 1, 5, 80. So. non mea opera neque pol culpa evenit. La. immo maxume, 2, 1, 31. u. vgl. Sall. C. 52, 28. Pa. ut si illanc concriminatus sit advorsum militem meus conservos, [se] eam vidisse hic cum alieno auscularier, arguam [hanc] vidisse aput te contra conservom meum cum suo amatore amplexantem atque ausculantem. Pe. immo optume, Mil. gl. 2, 2, 87. causa igitur non bona est? immo optima: sed agetur memento foedissime, Cic. Att. 9, 7, 4. quem hominem? levem? immo gravissimum, QRosc. 16, 49. sine dubio errasse nos confitendum est: at semel? at una in re? immo omnia, quo diligentius cogitata, eo facta sunt imprudentius, Att. 10, 12, 4. nam quod optimum esse dicant, non interponi vos bello, nihil immo tam alienum rebus vestris est, Liv. 33, 49, 13. commoveaturne quisquam eius fortuna, quem tumidum ac sui iactantem et ambitiosum institorem eloquentiae in ancipiti sorte videat? non immo oderit reum verba aucupantem et anxium de fama ingenii et cui esse diserto vacet? Quint. 11, 1, 50. quid ergo, inquit, si in sortem nomina vestra conici iussissem et tuum nomen inter redimendos exisset, nihil deberes mihi? immo deberem, sed exiguum, Sen. Ben. 6, 14, 1. nec domum servitia et ceteros fortunae paratus reposcere (se): frueretur immo his et redderet uxorem, Tac. A. 11, 30. u. vgl. Quint. 6, 2, 10. 2, 2, 8. 4, 2, 103; — zur Entgegnung, wenn der Fragende eine andere Meinung in der Seele des Antwortenden voraussetzt: Ch. id oro te in commune ut consulas, quasi illa tua sit Pamphilique ego sim pater. Si. immo ita volo itaque postulo ut fiat, Ter. Andr. 3, 3, 16. Eucl. neque pol, Megadore, mihi nec cuiquam pauperi opinione melius res structa est domi. Me. immo est et di faciant ut siet, Aul. 3, 6, 7. „Gratia dis, felix et inexcusabile tempus". „Immo ita sit" Cephalus „crescat tua civibus opto urbs" ait, Ov. M. 7, 511. a culpa facinus scitis abesse mea: immo ita, si scitis, si me meus abstulit error stultaque mens nobis, non scelerata fuit, — ita parcite, divi, Trist. 1, 2, 98 sqq. — 2) um die Zurückweisung des Gesagten einzuführen: Ac. tandem indignus videor. Ch. immo dignus, Plaut. Merc. 1, 2, 60; Am. haec sola sanam mentem gestat meorum familiarium. Br. immo omnes sani sunt profecto, Amph. 5, 1, 31. Ph. perdis me tuis dictis. Cn. immo servo et servatum volo, Curc. 2, 3, 56. quum Proculeius quaereretur de filio, quod is mortem suam exspectaret, et ille dixisset, se vero non exspectare: „immo" inquit „rogo exspectes", Quint. 9, 3, 65. Mi. haec non est ea. Pe. quid? non est? Mi. non est. Pe. unde haec igitur gentium est? equidem hercle argentum pro hac dedi. Mi. stulte datum reor atque peccatum largiter. Pe. immo haec ea'st, Plaut. Epid. 3, 4, 46; — Ch. ecquidnam meminit Mnesilochi? Pi. rogas? immo unice unum plurumi pendit. Ch. papae. Pi. immo ut eam credis? misere amans desiderat. Ch. scitum istuc. Pi. immo, Chrusale, en, non tantulum umquam intermittit tempus quin eum nominet. Ch. tanto hercle melior. Pi. immo. Ch. immo hercle abiero potius, Bacch. 2, 2, 28. Ph. at illa'st pudica neque dum cubitat cum viris. Pa. credam, pudor si quoiquam lenoni siet. Ph. immo ut illam censes? ut quaeque illi occasio'st subrupere se ad me: ubi savium oppegit, fugit, Curc. 1, 1, 57; — Ch. iamdudum hercle equidem sentio, suspitio quae te sollicitet: eum esse cum illa muliere. Cl. immo est quoque, Plaut. Bacch. 4, 8, 49. M. haud aliter sentio. D. immo hercle ita nobis decet, Ter. Ad. 5, 8, 5. u. vgl. Andr. 3, 3, 18; — Gn. hui regem elegantem narras. Th. immo sic homo'st, Eun. 3, 1, 18. scilicet res aspera est, sed vos non timetis eam: immo vero maxume, Sall. C. 52, 28. — 3) um eine Verbesserung des Gesagten einzuführen, „ad restim res redit". „immo, collus, non res", Caecil. 215. Ph. an, amabo, meretrix illa est, quae illam sustulit? La. immo fuit: sed, ut sit ea de re, eloquar, Plaut. Cist. 2, 3, 22. ah, quid dixi? habere me? immo habui, Ter. Heaut. 1, 1, 42. Si. vino et victu, piscatu probo, electili vitam colitis. Tr. immo vita antehac erat, Plaut. Most. 3, 2, 41. Si. paucis te volo. So. dictum puta: nempe ut curentur recte haec. Si. immo aliud, Ter. Andr. 1, 1, 2; huic, immo hercle mihi, Plaut. Cas. 2, 6, 17. He. sed si aliter putas, egomet narrabo, quae mihi dixti. M. immo ego ibo, Ad. 4, 3, 12. So. opsecro ut per pacem liceat te adloqui, ut

ne vapulem. Me. immo indutiae parumper fiant, siquid vis loqui, Plaut. Amph. 1, 1, 232. idne'st verum? immo id hominum'st genus pessumum, Ter. Andr. 4, 1, 5. u. vgl. 4, 2, 25. Catull. 77, 2. Hor. Sat. 1, 3, 20. — bes. bei den Komikern: *immo si scias* u. *immo si audias:* immo si scias, reliquiae quae sint, Plaut. Curc. 2, 3, 42. u. vgl. Cas. 3, 6, 35. immo si scias quod donum huic dono contra comparet, magis id dicas, Ter. Eun. 2, 3, 64; Ps. probus homo'st, ut praedicare te audio. Ch. immo si scias: ubi te aspexerit, narrabit ultro, quid sese velis, Plaut. Pseud. 2, 4, 59. Lys. bene hercle factum et gaudeo. De. immo si scias: oculis quoque etiam plus iam video quam prius, Merc. 2, 2, 27. Syr. pessuma haec est meretrix. Ch. ita videtur. Sy. immo si scias: vah, vide quod inceptat facinus, Ter. Heaut. 3, 3, 38. u. vgl. 4, 5, 22. immo si audias meas pugnas, fugias manibus demissis domum, Plaut. Epid. 3, 4, 15. — 4) Verstärkung der entgegengesetzten, zurückweisenden od. verbessernden Ansicht (1—3) durch Partikeln: immo *edepol* vos supremum meum concelebretis diem, Afran. 103. Sc. visane'st ea esse? Pa. immo edepol plane ea'st, Plaut. Mil. gl. 2, 5, 52. Ca. apage, hau nos id deceat fugitivos imitari. Lo. immo edepol, si erit occasio, haud [id] dehortor, Capt. 2, 1, 16. He. videlicet propter divitias inditum id nomen quasi'st? Ph. immo edepol propter avaritiam ipsius atque audaciam, 2, 2, 36. u. vgl. Pseud. 4, 7, 102. Cas. 2, 8, 19. Epid. 5, 2, 1; Ph. geminam germanam meam hic sororem esse indaudivi: eam veni quaesitum. Sc. mala's. Ph. immo *ecastor* stulta multum, quae vobiscum fabulem, Mil. gl. 2, 5, 31; Ch. tanto hercle melior. Pi. immo . . . Ch. *immo hercle* abiero, Plaut. Bacch. 2, 2, 33. u. vgl. Cas. 2, 6, 50. M. haud aliter censeo. De. immo hercle ita nobis decet, Ter. Ad. 5, 8, 5; u. vgl. 3, 4, 37. Quint. 11, 3, 59. Tr. sub diu colere te usque perpetuom diem. Si. immo *edepol vero*, quom usquequaque umbra'st, tamen sol semper hic est usque a mani ad vesperum, Plaut. Most. 3, 2, 79; ecquid placeant, me rogas? immo *hercle vero* perplacent, Plaut. Bacch. 3, 3, 4. Le. o Libane, ut miser [is] est homo qui amat. Li. imo hercle vero qui pendet multo'st miserior, 3, 3, 26. u. vgl. Men. 4, 2, 93. Dae. benigne edepol facis. La. immo tu quidem hercle vero, Rud. 5, 3, 13; *immo vero* haec ante solitus sum, Caecil. 128; Ch. quid illum censes? cum illa litigat. Da. immo vero indignum, Chremes, iam facinus faxo ex me audies, Ter. Andr. 5, 2, 12. u. vgl. Phorm. 5, 9, 58. sed non quidquid tibi audire utile est, id mihi dicere necesse est: immo vero, inquiet ille, necesse est, si quidem meministi, esse inter homines natura coniunctam necessitatem, Cic. Off. 3, 12, 52 sq. non igitur patria praestat omnibus officiis? immo vero: sed ipsi patriae conducit, pios habere cives in parentes; quid? si tyrannidem occupare, si patriam prodere conabitur pater, silebitne filius? immo vero obsecrabit patrem, ne id faciat, 3, 23, 90. qua re ista valeant, me res familiaris movet: rem dico? immo vero existimatio, Att. 16, 15, 5. ego te videre noluerim? immo vero me a te videri nolui, QFr. 1, 3, 1. u. vgl. Part. or. 3, 8. Rep. 6, 14, 14. SRosc. 18, 52. vivit? immo vero etiam in senatum venit, Cat. 1, 1, 2. sed ferendus tibi in hoc meus error: ferendus? immo vero etiam adiuvandus, Att. 12, 43, 1. u. vgl. Agr. 2, 35, 97; Th. credin'? Gn. immo *certe*, Ter. Enn. 4, 7, 42; M. an censes - non necesse esse optimae rei publicae leges dare consentaneas? Att. immo *prorsus* ita censeo, Cic. Leg. 2, 10, 23; Ca. lege, vel tabellas redde. Ps. immo - *enim* pellegam, Plaut. Pseud. 1, 1, 29. Ch. orandi iam finem face: dum studeo obsequi tibi, paene inlusi vitam filiae. Si. immo enim nunc quom maxume abs te postulo atque oro, Chremes, ut cet., Ter. Andr. 5, 1, 3. Ge. non pote satis pro merito ab illo tibi referri gratia. Ph. immo enim nemo satis pro merito gratiam regi refert, Phorm. 2, 2, 23. u. vgl. Eun. 2, 3, 64; Pyl. ego sum Orestes. Or. *immo enim vero* ego sum, inquam, Orestes, Pacuv. 125. u. vgl. Att. 667. Ar. si quid metuis a me, iube me vinciri: volo, dum istic itidem vinciatur. Ty. immo enimvero, Hegio, istic qui volt vinciatur, Plaut. Capt. 3, 4, 74. Pa. incommode hercle. Ch. immo enimvero infeliciter, Ter. Eun. 2, 3, 38. Ant. sic hunc decipi? Do. immo enimvero hic, Antipho, hic me decipit, Phorm. 3, 2, 43; De. iuben' hanc hinc apscedere? Art. i domum. Ph. da savium etiam prius quam abis. De. abi in crucem. Ph. immo *potius* intro: sequere hac, mi anime, Plaut. As. 5, 2, 89. mi liberte, mi patrone, immo potius mi pater, Rud. 4, 8, 2. immo abeat potius malo quovis gentium, Ter. Heaut. 5, 1, 55. nec accusat errorem vestrum nec punit, immo potius miratur, quis deus iuvenes tam urbanos in suam regionem detulerit, Petron. 16, 4; Th. sed heus tu, purgon' ego me de istac Thaïdi, quod eam me amare suspicata'st? Gn. nil minus, immo auge *magis* suspitionem, Ter. Eun. 3, 1, 44. u. vgl. 2, 6, 64; opportuni propinquitate ipsa Macedoniae sumus? an infirmissimi omnium, tamquam, quos nuper subiecit, Dolopes? immo *contra* ea vel viribus nostris deum benignitate vel regionis intervallo tuti, Liv. 41, 24, 8. u. vgl. Labeo Dig. 33, 7, 5. öft.; cupiditatis quoque atque avaritiae vix suspitionem ullam aut privatus umquam aut princeps umquam dedit, immo *e diverso* magna saepe non abstinentiae modo sed etiam liberalitatis experimenta, Suet. Dom. 9; Ni. sed nilne [huc] attulistis inde auri domum? Ch. immo *etiam:* verum quantum attulerit, nescio, Plaut. Bacch. 2, 3, 80. Mi. quem ego hic audivi? Pa. socium tuorum consiliorum et participem [celatorum]. M. tum pol ego quod celo haut celo. Pa. immo etiam sic non celas, Mil. gl. 4, 2, 21. Da. hac non successit, alia adgrediemur via: nisi si id putas, quia prima processit parum, non posse iam ad salutem converti hoc malum. Pa. immo etiam, Ter. Andr. 4, 1, 46. An. atque hercle ego quoque illam audivi fabulam. G. immo etiam dabo, quo magis credas, Phorm. 5, 6, 37. u. vgl. Andr. 4, 1, 31. 49. 4, 2, 25. Hec. 5, 4, 29; Gr. dudum dimidiam petebas partem. Tr. immo etiam nunc peto, Plaut. Rud.

4, 4, 79; Ch. iam dudum hercle equidem sentio suspitio quae te sollicitet: eum esse cum illa muliere. Cl. immo est *quoque*, Bacch. 4, 8, 49; Phr. dan' suavium? Din. immo *vel* decem, Truc. 2, 4, 22. nec eo minus, immo vel minus ob hoc Antonio gratus, Suet. Rhet. 5; erit enim et post emendationem liberum nobis vel publicare vel continere: *quin immo* fortasse hanc ipsam cunctationem nostram in alterutram sententiam emendationis ratio deducet, Plin. Ep. 1, 8, 3. u. vgl. Quint. 1, 1, 30 sq. 7, 10, 8. Tac. Or. 6. 39. G. 14. nec non et vario noctem sermone trahebat infelix Dido longumque bibebat amorem, multa super Priamo rogitans, super Hectore multa —: *immo age* et a prima dic, hospes, origine nobis insidias, inquit, Danaum cet., Virg. A. 1, 748 sqq.

immōbĭlis od. **inmōbĭlis**, e, **unbeweglich**, 1) v. Leb., **ohne sich zu bewegen, still, ruhig**, a) eig., α) im Allg.: soloque immobilis haeret intentos volvens oculos, Virg. A. 7, 250. sedit immobilis, Curt. 4, 56 (15), 11. iacuisse diu immobilem, Suet. Tib. 73. nec pondere solo, sed nisu iacuit, vix sic immobilis austro, Lucan. 9, 483. immobilis conflagravit (Simonides), Amm. 29, 1, 39. praetermeantes ipsa moenia naves nostras cum verecundia quiete spectabant immobiles, 24, 2, 2. cum eum recitantem proprios versus absurdos et inconcinnos laudantibus cunctis solus audiret immobilis, 15, 5, 37; quum immobiles vitalis color linqueret, Curt. 8, 14 (4), 8. — β) militär., **ohne zu wanken od. zum Wanken zu bringen**, illa phalanx inmobilis et unius generis, Liv. 9, 19, 8. quod phalanx Macedonum gravis atque immobilis nec circumagere se poterat, nec cet., 33, 9, 10. Macedonum acies-clipeis hastisque immobiles cuneos - tegit, Curt. 3, 5 (2), 13. — b) übtr. α) der körperl. od. geistigen Thätigkeit nach, **unthätig, schwerfällig, schlaff**, vir ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore et animo immobilior, Vell. 2, 117, 2. ardet inexcita Ausonia atque immobilis ante, Virg. A. 7, 623. tabescebat immobilis (dux), Amm. 14, 3, 4; — tardum et paene immobile animal equorum velocitatem aequare non poterat, Curt. 8, 49 (14), 18. illae (balaenae) ad flexum inmobiles, ad repugnandum inertes, Plin. 9, 6 (5), 13. — β) der Empfindung u. dem Gemüth nach, **nicht zu bewegen od. zu rühren, gleichgiltig, apathisch**, stabat - ingentem nixus in hastam Aeneas, magno iuvenum et maerentis Iuli concursu, lacrimis inmobilis, Virg. A. 12, 398. princeps inmobilem se precibus et invidiae iuxta ostendit, Tac. A. 16, 10. adversus plausus ac lasciviam insultantis vulgi inmobilis, H. 4, 2. his inmobilior scopulis, violentior amne (Galatea), Ov. M. 13, 801; isti apathiae sectatores, qui videri se esse tranquillos et intrepidos et inmobiles volunt, dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil irascuntur, nihil gaudent, omnibus vehementioris animi officiis amputatis in torpore ignaviae et quasi enervatae vitae consenescunt, Gell. 19, 12, 10. qui evulsis affectibus, quibus omnis constat humanitas, ad immobilem stuporem mentis perducere volunt, Lact. 6, 17. — 2) v. Lebl., **unbeweglich, still, todt**, a) eig.: si immobilem placuisset tibi inducere materiam, Tert. adv. Herm. 36. nam terra nona immobilis manens una sede semper haeret complexa medium mundi locum, Cic. Rep. 6, 18, 18. quod praemium ipsos manere? caliginem ac tenebras et perpetuam noctem profundo incubantem mari, repletum immanium beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit, Curt. 9, 16 (4), 18. stat immobilis stagni modo, colore perviridi (aqua), Front. Aquaed. 7. gravesque et propemodum immobiles currus illuvie ac voraginibus haerebant, Curt. 8, 47 (14), 4; — ab eo, quod vix et aegre movebatur, processimus ad inmobile, Sen. Ep. 20, 1, 17 (118); dah. immobilia, ium, *n.*, unbewegliche Güter, Immobiliarvermögen, Jabolen. Dig. 41, 3, 23. Macer. Dig. 2, 8, 15. — b) übtr. **unwandelbar, unveränderlich**, currit dum immobile filum, Sil. 7, 479. immobilis haeret terminus, Claud. in Eutr. 2, 292. quae (facies) ut stupere immobili rigore non debebit, ita saepius in ea, quam natura dedit, specie continenda est, Quint. 9, 3, 101. omnia autem, quae mensura continentur, certa et immobilia congruere sibi debent, Front. Aquaed. 34; pietatis immobilis erga principem, Suet. Vit. 3.

immōbĭlĭtas od. **inm-**, ātis, *f.* (immobilis), die **Unbeweglichkeit**, a) eig.: si immobilem placuisset tibi inducere materiam, numquid immobilitas secunda pars formae videretur? Tert. adv. Herm. 36. qui (lacus) propter magnitudinem et immobilitatem mortuum mare dicitur, Justin. 36, 3, 6. articuli immobilitates iam ingenitas explicabant, Arnob. 1, 45. — b) übtr., die **Trägheit, Schwerfälligkeit, Gleichgiltigkeit**, qui hanc immobilitatem animi asserunt, Lact. inst. div. 6, 17.

immŏdĕrantia od. **inm-**, ae, *f.*, die **Unmäßigkeit**, plenitudo et imm. ventris, Tert. bapt. 20.

immŏdĕrāte od. **inm-**, *Adv.*, s. immoderatus.

immŏdĕrātio od. **inm-**, ōnis, *f.*, die **Maßlosigkeit, Uebertreibung**, quum L. Torquatus - interdum efferatur immoderatione verborum, im Ausdruck, Cic. Sull. 10, 30.

immŏdĕrātus od. **inmŏdĕrātus**, a, um, **maßlos**, 1) in Raum u. Zeit, **unbeschränkt, schrankenlos, grenzenlos, unendlich, ohne eine Schranke einzuhalten**, vides sublime fusum, immoderatum aethera, Uebers. aus Euripid. b. Cic. ND. 2, 25, 65. u. vgl. Lucr. 1, 1012; series et immoderata continuatio saeculorum, Arnob. 2, 75. — *Adv.*: ita totum animal movebatur illud quidem, sed immoderate et fortuitu, ut sex motibus veheretur, Cic. Univ. 13. p. 279. non tranquillum et quietum, sed immoderate agitatum et fluctuans, 3. p. 268. animadvertit hostes modo se intra portas recipere, modo inconstanter immoderateque prodire, Auct. BAfr. 82, 1. — 2) in andern Verhältnissen, **maßlos, schrankenlos, grenzenlos, unmäßig, zügellos, ohne Maß zu halten**, a) v. Lebl.: si Iuppiter - saepe ventis vehementioribus aut immoderatis tempestatibus aut nimio calore aut intolerabili frigore hominibus

nocuit cet., Cic. SRosc. 45, 131. quum sit immoderato tumefacta potu atque pastu (ea pars animi), exsultare eam in somno immoderateque iactari, Div. 1, 29, 60. qui (motus animi) cum immoderatiores sunt, vitia fiunt, Gell. 19, 12, 4. inmensae porro cupiditates infinitae, inmoderatae sunt, AHer. 2, 22, 34. u. vgl.: verum quid faciam? res inmoderata cupido est, Ov. Pont. 4, 15, 31. omnium perturbationum arbitrabatur matrem esse immoderatam quamdam intemperantiam, Cic. Acad. 1, 10, 39. multa secum reputans de immoderata civium suorum licentia crudelitateque erga nobiles, Nep. Alc. 4, 4. qui luxuriae immoderatissimae esset, Suet. Ner. 51. ille egregius adulescens immoderatae fortitudinis morte poenas dedit, Sall. C. 52, 31. quippe duos pro uno dominos acceptos inmoderata, infinita potestate, Liv. 3, 9, 4. tantum odium Athenienses immoderati imperii crudelitate contraxerant, Justin. 5, 1, 6. quae inmoderata fors, tempus ac necessitas fecerit, his se modum inpositurum, Liv. 23, 23, 3. fortuna inmoderata in bono aeque atque in malo, Laber. 113; alia belli facinora praedae magis quam detrimento fore, incendium vero crudele, immoderatum ac sibi maxume calamitosum putabat (plebes), Sall. C. 48, 2. vastus animus immoderata, incredibilia, nimis alta semper cupiebat, Sall. C. 5, 5; rhetor.: ne cui vestrum –, qui ad rem agendam assunt, meus aut vultus molestior aut vox immoderatior aliqua aut denique – iactantior gestus fuisse videatur, Cael. b. Quint. 11, 1, 51. in dicendo autem nihil est propositum, nisi ut ne immoderata aut angusta aut dissoluta aut fluens sit oratio, Cic. Or. 58, 198. und *Adv.*: neque enim potest esse longus spiritus, cum immoderate effunditur, Quint. 11, 3, 63. ea (lingua) vocem immoderate profusam fingit et terminat, Cic. ND. 2, 59, 149. — b) v. Leb.: ad has pestes opprimendas cur moleste feramus, quod M. Bruti accessit exercitus? immoderati, credo, hominis et turbulenti, Cic. Phil. 10, 11, 23. o immoderata mulier, Cael. 21, 53. tu non vides ipsum illum Aristoteli discipulum, summo ingenio, summa modestia, postquam rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? Att. 13, 28, 3. cautus adito, neu desis operae neve immoderatus abundes, Hor. Sat. 2, 5, 88. — *Adv.*: ne in locatione novorum vectigalium inmoderatius licerentur, propalam monuit, Suet. Caes. 20. quia autem immoderate et intemperate vixerit, eum cet., Cic. Univ. 12. p. 278. manus equitum Romanorum – inmoderatius perseveranti necem comminata est, Suet. Caes. 14. immoderate quidam et ingrate nostra facilitate abutuntur, Cic. Fam. 12, 1, 2. ut adversas res, sic secundas immoderate ferre levitatis est, Off. 1, 26, 90. ferre immoderatius casum incommodorum tuorum, Fam. 5, 16, 5. Severum – immoderatissime laetatum, Spart. Sever. 20.

immŏdeste od. **inm–**, *Adv.*, s. immodestus.

immŏdestia od. **inmŏdestia**, ae, *f.*, die Maßlosigkeit, Taktlosigkeit, Unbescheidenheit, a) im Allg.: sed amori accedunt etiam haec, quae dixi minus: insomnia, aerumna, error, terror et fuga, ineptia stultitiaque adeo et temeritas, incogitantia, excors inmodestia, petulantia et cupiditas, malevolentia, Plaut. Merc. prol. 24. eri haec inmodestia me coëgit, qui hoc noctis a portu med ingratiis excitavit, Amph. 1, 1, 11. inmodestiam publicanorum arguentis (populi), Tac. A. 13, 50. postremo Caesar de inmodestia histrionum rettulit: multa ab iis in publicum seditiosa, foeda per domos temptari, 4, 14. spectantium immodestiam exilio multandi potestas praetoribus fieret, 1, 77. — b) insbes. militär. die Zuchtlosigkeit, der Mangel an Disciplin, non enim virtute sui exercitus, sed immodestia factum est adversariorum, Nep. Lys. 1, 2. periculum est enim, ne immodestia militum vestrorum occasio detur Lysandro vestri opprimendi exercitus, Alc. 8, 5.

immŏdestus od. **inmŏdestus**, a, um, maßlos, taktlos, unbescheiden, a) v. Leb.: in vino quam inmodestus fuisti, Ter. Heaut. 3, 3, 7. quod inmodestos fautores histrionum et a praetore in vincla ductos tribunus omitti iussisset, Tac. A. 13, 28. — *Adv.*: tum mi hoc indecore, inmodeste datis di, Plaut. Rud. 1, 3, 10. faciendo multa immodeste atque immoderanter, Quint. 5, 7, 32. immodeste missionem postulantes – exauctoravit, Suet. Aug. 24. immodeste proponunt, sine pudore affirmant (homines mali), Quint. 12, 1, 12. amo inmodeste, Plaut. Poen. 1, 1, 25. Minucius – tum utique inmodice inmodesteque non Hannibale magis victo ab se quam Q. Fabio gloriari, Liv. 22, 27, 2. — 2) v. Lebl.: hocine fieri ut inmodestis te hic modereris moribus? Plaut. Curc. 1, 3, 44. quidquid umquam immodesta largitione effudimus, Sen. Contr. 1, 1, 1. ipsumque genus iocandi non profusum nec immodestum, sed ingenuum et facetum esse debet, Cic. Off. 1, 29, 103.

immŏdĭce od. **inm–**, *Adv.*, s. immodicus.

immŏdĭcus od. **inmŏdĭcus**, a, um, unmäßig, 1) in Raum, Zahl (Menge) u. Zeit, unmäßig groß, - viel, - lang, cui (volucri) stant in vertice cristae, prominet inmodicum pro longa cuspide rostrum, Ov. M. 6, 671. inmodico prodibant tubere tali, 8, 808. ne immanis hiatus rictum discindat, Quint. 1, 11, 9. fluctibus immodicis Athamantidos aequora canent, Ov. Her. 17 (18), 137; — saeva cupido immodici census, Juv. 14, 175. oneratique aeque immodicis ad honores sociorum, atque in iram adversus hostem fuerant, Atheniensium decretis, Liv. 31, 45, 2. sed temperatae suaves sunt argutiae, immodicae offendunt, Phaedr. 4. epil. 4. inter immodicas ac novas populi acclamationes, Suet. Caes. 79; — vererer, ne inmodicam orationem putares quam cum hac epistula accipies, Plin. Ep. 9, 4, 1. sit aperta (periodus), ut intelligi possit, non immodica, ut memoria contineri, Quint. 9, 4, 125. conveniet etiam ambulatio quaedam propter immodicas laudantium moras, 11, 3, 128. — *Adv.*: si vero ex volnere inmodice fluat (sanguis), Plin. 30, 13 (38), 112. — 2) in anderen Verhältnissen, unmäßig, maßlos, unbändig, ausgelassen, übertrieben, a) v. Lebl.: continuae et immodicae tempestates, Suet. Aug. 47. ille praetenuis et

immodicae claritatis (sonus), Quint. 11, 3, 41. cuncta sed inmodicum tempora frigus habent, Ov. Pont 3, 1, 14. caligo immodico terrae fervore excitata lucem tegit, Curt. 7, 20 (5), 4; — otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis: inmodicus contra carpit utrumque labor, Ov. Pont. 1, 4, 22. immodica et intempestiva libertate usos - tribunos plebis, Vell. 2, 68, 4. videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioquin egregium bello virum - occisum, Curt. 8, 6 (2), 2. an hoc timemus, ne Hamilcaris filius nimis sero imperia inmodica et regni paterni speciem videat, Liv. 21, 3, 5. sed iis, quibus et pessima et immodica cupiditas erat, non poterat pax placere, Vell. 2, 25, 1. modus immodicarum cupiditatum, veneris intra naturale desiderium usus – ingentes profecto dotes erant, Curt. 10, 27 (5), 32. quod agri modum - immodica possidendi libidine transcendisset, Col. 1, 3, 11. vir animi immodici, Eutr. 9, 13. u. so 10, 16. amore immodico praecipui in eloquentia viri labor, Quint. 6, 3, 3. plausus militum - insperatam salutem immodico celebrantium gaudio litoribus - resonabat, Curt. 9, 37 (9), 26. odimus inmodicos -- fastus, Ov. AA. 3, 511. dictator creatus imperio - in immodicae crudelitatis licentiam usus est, Vell. 2, 28, 2. seu tibi candidos turparunt humeros immodicae mero rixae, Hor. Od. 1, 13, 10. si tamen non sit immodicus (sal), affert aliquid propriae voluptatis, Quint. 6, 3, 19. immodico tumore turgescit (genus dicendi), 12, 10, 73. — *Adv.*: situs vero terrarum neque planus - neque arduus (sit), ut tempestates immodice sentiat et calores, Pallad. 1, 5, 5. — b) von Leb.: assiduus potius quam immodicus (sit praeceptor), Quint. 2, 2, 5; — Varius Antias, qui magis immodicus *in* numero augendo esse solet, Liv. 38, 23, 8. in appetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundissimus, Vell. 2, 33, 3. primo acer et vehemens, et in coercendis quidem delictis vel immodicus, Suet. Galb. 9. magnae veteribus curae fuit, gratiam dicendi et paribus et contrariis acquirere: Gorgias in hoc immodicus, copiosus aetate utique prima Isocrates, Quint. 9, 3, 74; — mit *Abl.*: ferox rapidusque in consiliis ac lingua inmodicus, Liv. 22, 12, 12. nec sermonibus temperabat, inmodicus lingua et obsequii insolens, Tac. H. 3, 53. hic et laxarten dictis stupet hospes acerbis immodicum linguaque gravem, VFlacc. 5, 598. cum verbis tum rebus immodicus, Suet. Dom. 12. legibus immodicos ausosque ingentia Gracchos, Lucan. 6, 796; — mit *Gen.*: fugae inmodicus, Sil. 12, 268. immodicus gloriae, insatiabilis, impotens semperque inquietus, Vell. 2, 11, 1. immodicus animi, Sall. H. 1, 114. immodicus libidinis, Col. 7, 6, 3. corpore ingens, animi inmodicus, Tac. H. 1, 53. quem prius heroum, Clio, dabis? inmodicum irae Tydea, Stat. Theb. 1, 41. ipse ut laetitiae, ita maeroris inmodicus egit, Tac. A. 15, 23. — *Adv.*: immodice formam fucata nocentem (Cleopatra), Lucan. 10, 137. si Valerio qui credat, omnium rerum inmodice numerum augenti, XL milia hostium eo die sunt caesa: capta, ibi modestius mendacium est, V milia DCC, signa militaria CCXLVIIII, Liv. 33, 10, 8. frequenter id (stercorare) potius, quam immodice facere, Col. 2, 15, 2. paratis omnibus exire properabat immodice, renitentibus pluribus murmure tenus, Amm. 21, 15, 1. ex his (sensibus) omnibus quae inmodice voluptas capitur, ea turpis atque improba existimatur, Gell. 19, 2, 1. sicut ornent orationem opportune positae (figurae), ita ineptissimas esse, cum immodice petantur, Quint. 9, 3, 100. eloquentiam - sibi nunquam in agendo immodice arrogavit, Quint. 11, 1, 19. inmodice inmodesteque non Hannibale magis victo ab se quam Q. Fabio gloriari, Liv. 22, 27, 2. uror, Iolla, uror, et immodice, Calp. 3, 8. si permulcti sonis mitioribus non inmodice ferocirent, Gell. 1, 11, 2.

immŏdŭlātus od. **inm-**, a, um, unrythmisch, non quivis videt immodulata poëmata iudex, Hor. AP. 263.

immoenis od. **inmoenis**, e, s. immunis.

immŏlātīcius od. **inm-**, a, um, zum Opfer gehörig, Opfer-, caro, Augustin. Ep. 154.

immŏlātio od. **inmŏlātio**, ōnis, *f.* (immolo), das Opfern, cum in Iphigeniae immolatione pinxisset (Timanthes) tristem Calchantem, Quint. 2, 13, 13. in ipso immolationis tempore eas partes, quae absint, interisse, Cic. Div. 1. 52, 119. subito id (cor) in ipsa immolatione interisse, 2, 16, 37; sacra hinc et immolationes nefandas ipsius atque Plancinae, Tac. A. 3, 13.

immŏlātor od. **inm-**, oris, *m.* (immolo), der Opferer, ut se exta ad immolatoris fortunam accommodent, Cic. Div. 2, 15, 36. nati inmolator unici, Prud. Cath. 12, 48.

immōlior od. **inmōlior**, ītus sum, īri, wo hinein errichten, anlegen (wie Gärten u. dgl.), nur im *Ptcp.*: et quae in loca publica inaedificata immolitave privati habebant, intra dies triginta demoliti sunt, Liv. 39, 44, 4. ne quis in iis locis quid inaedificatum inmolitumve habeto, Tab. Heracl. aen. v. 70. vgl. mit Ulp. Dig. 43, 8, 2.

immŏlo od. **inmŏlo**, āvi, ātum, āre, mit Opfermehl bestreuen, Lavini boves immolatos, priusquam caederentur, profugisse in silvam, Cato frg. p. 13, 17. aus dem Comment. des Servius zu Virgil mit der Bemerkung: sane immolari proprie dicuntur hostiae, non cum caeduntur, sed cum accipiunt molam salsam, A. 10, 541. und: olim enim hostiae immolatae dicebantur mola salsa tactae, zu 4, 57; dann gewöhnl. = opfern (im Pass. auch impers.), a) eig., *alqm.*: immolavit hostiam, Titin. 153. di illum infelicent omnes, qui post hunc diem leno ullum Veneri unquam inmolarit hostiam, quive ullam thuris granum sacruficaverit: nam ego hodie infelix dis meis iratissumis sex inmolavi agnas, nec potui tamen propitiam Venerem facere utid esset mihi, quoniam litare nequeo, Plaut. Poen. 2, 1, 1. quod is septimo die post filiae mortem hostias immolavisset, Cic. Tusc. 3, 26, 63. hostiae omnibus locis immolabantur, Hirt. BG. 8, 51, 3. eorum prodigiorum causa consules maiores hostias immolarunt, Liv. 41, 9, 7. erant hostiae maiores in foro constitutae,

quae ab his praetoribus de tribunali - de consilii sententia probatae ad praeconem et ad tibicinem immolabantur, Cic. Agr. 2, 34, 93. hostiae erant phoenicopteri, pavones, tetraones, numidicae, meleagrides, phasianae, quae generatim per singulos dies immolarentur, Suet. Cal. 22; cum superaverunt, animalia capta immolant, Caes. BG. 6, 17, 3. immolat hunc (taurum) Briareus, Ov. F. 3, 805. cultorem pauperis agri immolat et magno torret in igne bovem, 5, 515. ne boves immolarentur, Suet. Dom. 9. visum est in somnis pastorem ad me adpellere pecus lanigerum eximia pulcritudine, duos consanguineos arietes inde eligi praeclarioremque alterum immolare me, Att. Brut. 19. ara castis vincta verberis avet immolato spargier agno, Hor. Od. 4, 11, 7; auch Menschen: quippe illa nefandi Taurica sacri inventrix homines - tantum immolat, ulterius nil aut gravius cultro timet hostia, Juv. 15, 116. quam multi, ut Tauri in Axino, ut rex Aegypti Busiris, ut Galli, ut Poeni, homines immolare et pium et dis immortalibus gratissimum esse duxerunt! Cic. Rep. 3, 9, 15. u. so von d. Galliern: qui sunt affecti gravioribus morbis quique in proeliis periculisque versantur aut pro victimis homines immolant aut se immolaturos vovent, Caes. BG. 6, 16, 2. und: quis enim ignorat eos usque ad hanc diem retinere illam immanem ac barbaram consuetudinem hominum immolandorum? Cic. Font. 14, 31; si quis sanguine exortam tuo prolem inter aras sacrificas sacram immolet, Poët. b. Charis. p. 286, 12. inmolati pueri exta degustasse (Demaenetum) et in lupum se convertisse, Plin. 8, 22 (34), 82. occidit Agamemnonem Clytaemnestra, quia ille filiam communem immolaverat, Quint. 3, 11, 6. iamne immolari virgines credis nefas? Sen. Troad. 335; — *alqm. alci.*: quoniam ille ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluit, Cic. ND. 3, 36, 88. Jovi - hostias immolavit, Nep. Hann. 2, 3. interea Romanus immolat Dianae bovem, Liv. 1, 45, 7. Pythagoras, quum in geometria quiddam novi invenisset, Musis bovem immolasse dicitur, Cic. ND. 3, 36, 88. ne quis Dianae vitulum immolaret, und: ei deo, qui ibi esset, se vitulum immolaturos, Inv. 2, 31, 94. immolet aequis hic porcum laribus, Hor. Sat. 2, 3, 164. quidam immolasset verrem quum sancto Herculi, Phaedr. 5, 4, 1. libidinosus immolabitur caper et agna Tempestatibus, Hor. Epod. 10, 23; auch Menschen: ut ingenuus puer Saturno immolaretur, Curt. 4, 15 (3), 23. ut tuam gnatam parens Helenae immolasti, Sen. Troad. 153; — *alci.*: quum pluribus dis immolatur, Cic. Div. 2, 17, 38. und: numquam *pro* salute principis aut caelesti voce immolavisse, Tac. A. 16, 22; nunc et *in* umbrosis Fauno decet immolare lucis, Hor. Od. 1, 4, 11; quum Sulla *in* agro Nolano immolaret *ante* praetorium, Cic. Div. 1, 33, 72; nemo nostrum est -, quin vota Victoriae suae fecerit: nemo, quin etiam quum *de* alia re immolaret tamen eo quidem ipso tempore, ut quam primum Caesar superaretur, optavit, Fam. 6, 7, 2; *alqa. re*: quibus hostiis immolandum cuique deo, cui maioribus, cui lactentibus, cui maribus, cui feminis, Leg. 2, 12, 29; — *abs.*: Romani consules priusquam educerent in aciem immolaverunt, Liv. 8, 9, 1. ubi immolatur, exta praegusto deûm, Phaedr. 4, 24, 4. cum immolanti aufugisset hostia, Suet. Caes. 59. immolanti omnium victimarum iocinera replicata intrinsecus ab ima fibra paruerunt, Aug. 95. — b) übtr., **opfern, hinopfern, tödten**, lapsumque superstans immolat ingentique umbra tegit, Virg. A. 10, 541. Pallas te hoc volnere, Pallas immolat, 12, 949. clausum ut thalamis somnoque gravatum immolet, VFlacc. 2, 570. quos immolatos victor avidis dentibus capacis alvi mersit tartareo specu, Phaedr. 4, 6, 9. quem prius mactet sibi, dubitat: secunda deinde quem caede immolet, Sen. Thyest. 714. inferias quos immolat umbris, Virg. A. 10, 519.

immordeo od. **inmordeo**, morsum, ēre, 1) **in etw. hineinbeißen**, im *Pass.* medial, sich in etw. hineinbeißen, von der Lanze: eindringen, inmorsāque cadens obmutuit hastā, Stat. Theb. 2, 628. u. impers. mit Acc., wo hinein man gebissen hat, immorso aequales videant mea vulnera collo, Prop. 3, 7 (8), 21. — 2) **anbeißen**, übtr. angreifen, perna magis ac magis hillis flagitat immorsus (stomachus) refici, Hor. Sat. 2, 4, 60.

immŏrior od. **inmŏrior**, mortuus sum, mŏri, **auf -, in -, an -, über -, bei etw. sterben, ersterben**, illa sorori inmoritur, Ov. M. 6, 295. maius hoc voto meo est, salvo ut pudore manibus immoriar tuis, Sen. Hipp 712; — mel utilissimum oculis, in quo apes sint inmortuae, Plin. 29, 6 (38), 129. gelidis pluma labente pruinis immoritur trunco brumalis hirundo, Claud. in Eutr. 1, 117; fortiter Euxinis inmoriemur aquis, Ov. Pont. 3, 7, 39. ipsis inmoriuntur aquis, M. 7, 570. cum immortuus est vino (stelio), faciem eorum qui biberint lentigine obducit, Plin. 29, 4 (22), 73. Nestoris hastae inmoritur primaevus Helix, VFlacc. 6, 570. utinam fixus in thalamis meis Herculeus ensis! huic decet ferro immori, Sen. Herc. Oet. 870. saepe tormentis pro silentio rerum creditarum inmortui, Justin. 44, 2, 3; vulneri immoritur manus, Sen. Oed. 1039. remeans nam dextera ab ictu decisa est gladio ac dilecto inmortua telo, Sil. 16, 66. nec deinde regenda puppe manus valuit flectenti inmortua, 14, 402. u. vgl. 14, 482 sqq. deriguitque tenens strictis immortua nervis, Lucan. 3, 613. et varii pro rupe metus, huic trunca rotatis brachia rapta viris strictoque inmortua caestu, VFlacc. 4, 182; laxatisque diu tamen aura superstes inmoritur velis, Stat. Theb. 1, 480; — transfixus gladio propere adcurrentis Amorgi occidit, inmoriens magnis non prosperus ausis, Sil. 10, 200. immoritur studiis et amore senescit habendi, Hor. Ep. 1, 7, 85. pater meus contra eum, qui se legationi immoriturum dixerat - non exigo, inquit, ut immoriaris legationi, immorare, Quint. 3, 3, 73.

immŏror od. **inmŏror**, ātus sum, āri, **in od. bei etw. sich verweilen, aufhalten, zubringen**, a) eig.: ut saturae (gallinae) studiosius nidis immorentur, Col. 8, 5, 14. u. *abs.*: meridiano inmorans, Plin.

9, 8 (8), 25. — b) übtr.: ne terrenis immorer, Quint. 2, 16, 6. legationi (vgl. immorior am Ende), 3, 3, 73. XV annis pacandae Asiae inmorati, Justin. 2, 3, 16. nihil ante tam vulgare, tam parvum in senatu agebatur, ut non laudibus principum immorarentur quibuscumque censendi necessitas accidisset, Plin. Ep. 5, 4, 4. ut honestis cogitationibus immoraremur, 1, 8, 8. voluptatibus immorabatur, Capit. Ver. 6; — non arbitror autem mihi in hoc immorandum, quid sit quod memoriam faciat, Quint. 11, 2, 4.

immorsus od. **inmorsus**, a, um, f. immordeo.

immortālis od. **inmortālis**, e, unsterblich, 1) eig.: deus immortalis haberi dum cupit Empedocles, Hor. AP. 464. dî immortales, homini homo quid praestat! Ter. Eun. 2, 2, 1. pro dî inmortales, Att. 339. Caecil. 270. Ter. Ad. 3, 4, 1. Phorm. 5, 9, 19. pro dii imm., Vell. 2, 52, 5. pro deûm inmortalium, Ter. Phorm. 2, 3, 4. quod pro vita hominis nisi hominis vita reddatur, non posse deorum immortalium numen placari arbitrantur, Caes. BC. 6, 16, 3. per deos immortales, Sall. C. 51, 10. 21. 52, 5. H. 2, 96, 3. deos immortales precatus est, ut cet., Vell. 1, 10, 4. qua (virtute) nihil homini, quo ad deos imm. propius accederet, datum est, Quint. 12, 2, 2. deos imm. in animo non habere, Sall. J. 24, 2. utinam-aliquando aut apud vos aut apud deos imm. rerum humanarum cura oriatur, 14, 21. sese dîs immortalibus curae esse, 75, 9. hoc a diis imm. semper precatum, ut -, Nep. Timol. 5, 3; immortalis ego? Virg. A. 12, 882. immortales Molossi, Claud. Cons. Stil. 3, 293; subst.: quod ad inmortaleis attinet haec: deinceps quod ad mortalis attinet videamus, Varr. LL. 5, 75. quid enim inmortalibus atque beatis gratia nostra queat largirier -? Lucr. 5, 165; — ut fortuna non numquam tamquam ipsa mortalis cum immortali natura pugnare videatur, Cic. Off. 1, 33, 120. anima immortalis est, nam quidquid ex se ipso movetur, immortale est, Quint. 5, 14, 10. aiunt inmortalem animam mutato corpore flecti, Lucr. 3, 755. si inmortalis natura animai'st et sentire potest secreta a corpore nostro, 3, 624. si inmortalis foret (animus), 3, 748. u. vgl. 715. quod quidem ni ita se haberet, ut animi immortales essent, cet., Cic. Sen. 23, 82. iudicat (lex), omnium quidem animos immortales esse, sed fortium bonorumque divinos, Leg. 2, 11, 27. quod si inmortalis nostra foret mens, non cet., Lucr. 3, 612. si nullum corpus immortale sit, nullum esse corpus sempiternum: corpus autem immortale nullum esse, ne individuum quidem cet., u. vgl. weiterhin, Cic. ND. 3, 12, 29 sq.; subst.: at non sunt inmortali ulla pericla, Lucr. 3, 775. inmortalia mortali sermone notantes, 5, 121. — b) übtr. α) unsterblich, ewig, unendlich, unvergänglich, unauslöschlich, nemo ignavia immortalis factus est, Sall. J. 85, 49. (senatum) a regibus usque ad principes continuum et inmortalem, Tac. H. 1, 84. u. Name einer Abtheilung des persischen Fußvolks: immortales, Curt. 3, 7 (3), 13; im Scherz: Ca. eho tu, tua uxor quid agit? Me. inmortalis est: vivit victuraque est, Plaut. Trin. 1, 2, 17; — omnis enim per se divom natura necesse'st inmortali aevo summa cum pace fruatur, Lucr. 2, 646. esse inmortali primordia corpore debent, 1, 545. voltur - immortale iecur tondens, Virg. A. 6, 598. genus inmortale manet, G. 4, 208. canitiem Glaucus ligat immortalibus herbis, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 158. addere quid cessas, puer, immortale Falernum? Mart. 9, 93, 1. non tibi illut adparere, si sumas, potest, nisi tu inmortale rere esse argentum tibi, Plaut. Trin. 2, 4, 12. inmortalia tributa, virgas, secures et dominorum ingenia, Tac. H. 4, 32. inmortalia si volumus subiungere rebus fundamenta, Lucr. 2, 862. mortale quod est inmortali atque perenni iunctum in concilio saevas tolerare procellas, 3, 804. mortaline manu factae inmortale carinae fas habeant, Virg. A. 9, 95. dîs Italis votum immortale sacrabat, 8, 715. adlaudabile opus divôm laudare decere aeternumque putare atque inmortale futurum, 5, 158, his immortalibus editis operibus, Liv. 1, 16, 1. omnes ex se ipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertas, Quint. 10, 1, 109. ingeni egregia facinora sicut anima immortalia sunt, Sall. J. 2, 2. quae (pugna Leuctrica) immortalis sit necesse est, Nep. Epam. 10, 2. ideoque immortalem illam Sallustii velocitatem diversis virtutibus consecutus est, Quint. 10, 1, 102. quae (Lepidi uxor) vivo igni devorato praematuram mortem immortali nominis sui pensavit memoria, Vell. 2, 88, 3. ut, quum etiam nunc vivam illorum memoriam teneremus, hanc immortalem redderem, si possem, Cic. dOr. 2, 2, 8. imm. memoria, Nep. Att. 11, 5. quorum vivit immortalis memoria et gloria, Cic. Balb. 17, 40. admiratione te potius et immortalibus laudibus et imitando colamus, Tac. Agr. 46. quo quidem tempore cepi - fructum immortalem vestri in me et amoris et iudicii, Cic. Pis. 14, 31. uter eorum perisset, tamquam lanista, in eius modi pari lucrum fieri putabat: immortalem vero quaestum, si uterque cecidisset, 12, 27. immortales ago tibi gratias, Planc. b. Cic. Fam. 10, 11, 1. inter finitimos vetus adque antiqua simultas, immortale odium et numquam sanabile vulnus ardet adhuc, Juv. 15, 33. quibus velut inmortale odium cum Macedonum regibus erat, Justin. 29, 1, 10; subst.: immortalia ne speres monet annus, Hor. Od. 4, 7, 7. — *Adv.*: idem nec longi languescit finibus aevi inmortale virens, VFlacc. 7, 362. quod scribis te a Caesare cotidie plus diligi, **immortaliter** gaudeo, Cic. Ill. QFr. 1, 3, 9. — b) den Unsterblichen gleich, glückselig, inmortalis ero, si altera (nox) talis erit, Prop. 3, 6 (2, 14), 10. si dabit haec multas (noctes), fiam inmortalis in illis: nocte una quivis vel deus esse potest, 3, 7 (2, 15), 39.

immortālĭtas od. **inmortālĭtas**, ātis, *f.* (immortalis), die Unsterblichkeit, 1) eig.: virtutes, e quibus vita beata exsistit par et similis deorum, nulla alia re nisi immortalitate, quae nihil ad beate vivendum pertinet, cedens caelestibus, Cic. ND. 2, 61, 153. non censet lugendam esse mortem, quam immortalitas consequatur, Sen.

20, 73. quae Socrates supremo vitae die de immortalitate animorum disseruisset, 21, 78. nihil aliud ex eo superest, quam quod ab immortalitate seducitur, Curt. 19, 10 (6), 7. pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreverat, 10, 17 (5), 30. ego autem seram immortalitatem precor regi, ut et vita diuturna sit et aeterna maiestas: Herculem modo et Patrem Liberum consecratae immortalitatis exempla referebas: credisne illos unius convivii decreto deos factos? 8, 19 (5), 17; vide igitur, ne virtutibus hominum isti honores habeantur, non immortalitatibus, Cic. ND. 3, 18, 46. — 2) übtr. a) die **Unsterblichkeit, Unvergänglichkeit, Ewigkeit,** vita hominis brevis est, atque immortalitas est honesta mors, Syr. 814. ad inmortalitatem moriendo venerunt, Sen. Tranqu. an. 16, 4. emit morte immortalitatem, Quint. 9, 3, 71. iam tum inmortalitatis virtute partae, ad quam eum sua fata ducebant, fautor (Romulus), Liv. 1, 7, 15. immortalitatem virtute consecuti, Quint. 3, 7, 9. quod comitiis tuis interfuisti candidatus non consulatus tantum sed inmortalitatis et gloriae et exempli, quod cet., Plin. Pan. 63, 1. redditus est L. Silano debitus honor, cuius inmortalitati Capito prospexit pariter et suae, Ep. 1, 17, 4. mihi populus Romanus universus illa in contione non unius diei gratulationem, sed aeternitatem immortalitatemque donavit, Cic. Pis. 3, 7; — Theophrastus - magnum iam huic arbori (cedro) honorem tribuit, memoratas ex ea referens templorum veterum contignationes quandamque inmortalitatem materiae in tectis contra vitia omnia incorruptae, Plin. 13, 16 (30), 101; cuius (Socratis) ingenium variosque sermones immortalitati scriptis suis Plato tradidit, Cic. dOr. 3, 16, 60. historia vero - qua voce alia nisi oratoris immortalitati commendatur? 2, 9, 36. sunt enim facta eius immortalitatis, nomen aetatis, Phil. 4, 1, 3. quum id feci, quod omnes non negent immortalitati, si fieri potest, mandandum, Dom. 29, 76. quae vero tam immemor posteritas, quae tam ingratae litterae reperientur, quae eorum gloriam non immortalitatis memoria prosequantur? Phil. 2, 13, 33; Herculis et Liberi Patris terminos transituros illos regi suo parvo impendio immortalitatem famae daturos, Curt. 9, 16 (4), 21. quod quidem ni ita se haberet, ut animi immortales essent, haud optimi cuiusque animus maxime ad immortalitatem gloriae niteretur, Cic. Sen. 23, 82. — b) ein dem der Unsterblichen gleicher Zustand, die **Glückseligkeit,** mi immortalitas parta'st, Ter. Andr. 5, 5, 4. u. vgl. Plaut. Merc. 3, 4, 18.

immortālĭtus od. **inm-**, *Adv.*, **von den Unsterblichen her, durch Schickung der Unsterblichen,** inm. se optulit mî haec facultas, Turpil. 89.

immōtus od. **inmōtus**, a, um, **unbewegt, unbeweglich, ohne sich zu bewegen, still, ruhig,** 1) eig. a) von Leb.: sub Jove duravit multis inmota (Ceres) diebus et lunae patiens et pluvialis aquae, Ov. F. 4, 505. stat gravis Entellus nisuque immotus eodem, Virg. A. 5, 437. contremuit nutrix - longumque immota moratur cet., Claud. Rapt. Pros. 3, 192; insbes. militär.: fert sonitus inmota phalanx, VFlacc. 3, 97. legio gradu immota et angustias loci pro munimento retinens velud cuneo erupit, Tac. A. 14, 37. — b) v. Lebl.: immotamque (tellurem) coli dedit, Virg. A. 3, 77. immota, tellus, pondus ignavum iaces? Sen. Thyest. 1021. trans Suionas aliud mare, pigrum ac prope inmotum, Tac. G. 45. immoti iacent tranquilla pelagi, ventus abiecit minas, Sen. Troad. 203. portus ab accessu ventorum immotus, Virg. A. 3, 570. tranquillo silet immotaque attollitur unda campus, 5, 127. vidimus ingentem glacie consistere pontum lubricaque inmotas testa premebat aquas, Ov. Trist. 3, 10, 37. redemit illa classis immotae moras, Sen. Agam. 160. cum serenus dies et inmobilis, Plin. Ep. 2, 17, 16. sereno et inmoto die, Tac. H. 1, 86; ille velut pelagi rupes inmota resistit, Virg. A. 7, 586. u. vgl. 10, 696. stant tacitae frondes immotaque silva comanti horret verna iugo, VFlacc. 3, 402. nemus immotis requiescere ramis, Calp. 6, 101. eius silvae dextra laevaque circa viam Galli arbores ita inciderunt, ut inmotae starent, momento levi inpulsae occiderent, Liv. 23, 24, 7. abietibus tacitis aut immotis cyparissis adsimiles, VFlacc. 7, 405. immota manet (aesculus), Virg. G. 2, 294. saepe sub immotis praesepibus - vipera delituit, 3, 416. stetisse oculis in terram defixis immotoque sceptro, Quint. 11, 3, 158. illa (carmina) manent immota locis, Virg. A. 3, 447. immoto eius vultu excipitur, Tac. A. 2, 29. aut immota omnino aut nimium mobilia (supercilia), Quint. 11, 3, 79. inmotas praebet mugitibus aures, Ov. M. 15, 465. — 2) übtr. a) **ohne Bewegungen od. Unruhe zu erleiden, ruhig,** immota quippe aut modice lacessita pax, Tac. A. 4, 32. immotam ubique pacem, 15, 27. quippe haud alias tam immota pax, 15, 46. — b) **unabänderlich, unverändert, sicher, fest,** immota manet fatis Lavinia coniunx, Virg. A. 7, 314; — manent immota tuorum fata tibi, 1, 257. fata inmota manent, VFlacc. 5, 88. u. vgl. 2, 573. mens immota manet, Virg. A. 4, 449. hi mores, haec duri inmota Catonis secta fuit, servare modum finemque tenere, Lucan. 2, 380. at sociis inmota fides, VFlacc. 3, 598. nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem statu relinquebat, Vell. 2, 6, 3; si mihi non animo fixum immotumque sederet, ne cet., Virg. A. 4, 15. inmotum adversus eos sermones fixumque Tiberio fuit non omittere caput rerum, Tac. A. 1, 47. — c) dem Gemüth u. Charakter nach, **unverändert, unerschüttert, ungerührt,** nympha prius blandosque Jovis quae luserat ignes caelicolis immota procis, VFlacc. 5, 110. solus sibi immotus Atreus constat atque ultro deos terret minantes, Sen. Thyest. 704. immotus prece, Agam. 175. immotus his animum adversum suprema firmabat, Tac. A. 15, 59; Thraseam inmoto animo praenuntiam imminentis caedis contumeliam excepisse, 15, 23.

immūgio od. **inmūgio**, ĭi, īre, **in etw. hinein brüllen, pfeifen,** ecce intorta noto veniensque a rupe procella antennae inmugit, Sil. 17, 255. ob.

in-, auf etw. od. drinnen -, innerlich brüllen, dröhnen, prasseln, stöhnen, jammern, curvisque immugit Aetna cavernis, Virg. A. 3, 674. immugit aris ignis et trepidant foci, Sen. Oed. 383; — *abs.*: ut ingens nemore sub Nasamonio aeger reclini pectore immugit leo, Sen. Herc. Oet. 1644; inmugit Nereus, Sil. 4, 298. en, totum mare immugit, Sen. Hipp. 1026. sonitu lugubre minaci Mulciber inmugit, Sil. 12, 140. inmugit tellus rumpitque horrenda per umbras sibila, 1, 95. inmugit penitus convulsis ima cavernis dissiliens tellus nec parvos rumpit hiatus, 5, 615. immugit specus vocem deo solvente, Sen. Thyest. 681. maestoque inmugit regia luctu, Virg. A. 11, 38. iudicaturo domino lugubre mundus immugiet, Hieron. Ep. 14.

immulgeo od. **inmulgeo**, ēre, hinein -, einmelken, -träufeln, hic natam - lacte ferino nutribat teneris inmulgens ubera labris, Virg. A. 11, 572; *abs.*: quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem, Liv. 37. u. übtr.: oculo ab ictu cruore subfuso et in dolore aut epiphora, si inmulgeatur (mel), plurumum prodest, Plin. 28, 7 (21), 72.

immundābĭlis od. **inm-**, e, nicht zu reinigen, vitium, Tert. pudic. 20.

immunde od. **inm-**, *Adv.*, s. immundus.

immundĭtia od. **inm-**, ae, *f.*, die Unreinlichkeit, Unsauberkeit, u. im Plur. die Unreinigkeit, der Schmutz, nimioque sibi mulier meretrix repperit odium ocius sua inmunditia quam in perpetuom ut placeat munditia sua, Plaut. Stich. 5, 5, 5. quicunque sumpserit fratris uxorem, immunditia est, turpitudo, Tert. Mon. 7; — immunditiae cloacarum, Ulp. Dig. 43, 23, 1. §. 2. valetudinaria - identidem aperire et immunditiis liberare, Col. 12, 3, 8. u. vgl. 1, 6, 11.

immundus od. **inmundus**, a, um, unrein, unsauber, schmutzig, a) v. Leb.: ubi illo inmigrat nequam homo indiligens, cum pigra familia, inmundus, instrenuos, hic iam aedibus vitium additur, Plaut. Most. 1, 2, 22. ea (ancillula) texebat una, pannis obsita, inmunda inluvie, Ter. Heaut. 2, 3, 54. forsitan inmundae Tatio regnante Sabinae noluerint habiles pluribus esse viris, Ov. Am. 1, 8, 39. immundae mulieris formidat attactum (ruta), Pallad. 4, 9, 14. ungor olivo, non quo fraudatis immundus Natta lucernis, Hor. Sat. 1, 6, 123. vixisset canis immundus, Ep. 1, 2, 26. — *Sup.*: liquet mihi inmundissimos fuisse, Sen. Ep. 13, 1, 12 (86). — b) v. Lebl.: humus erat immunda, lutulenta vino, Cic. pro Gall. frg. 1. p. 217. b. Quint. 8, 3, 66. nigra melichrus est, inmunda et fetida acosmos, Lucr. 4, 1160. pronus in ipso concidit immundoque fimo sacroque cruore, Virg. A. 5, 333. longaque in immundo pulvere tracta coma est, Ov. F. 4, 238. canitiem immundo perfusam pulvere turpans, Virg. A. 12, 611. effetos cinerem immundum iactare per agros, G. 1, 82. quid precer, iratus, nisi vos cariosa senectus rodat, et inmundo cera sit alba situ! Ov. Am. 1, 12, 29. immundus olentia sudor membra sequebatur, Virg. G. 3, 564. quaecunque immundis fervent allata popinis, Hor. Sat. 2, 4, 62. inmundae cura fidelis harae, Ov. Her. 1, 104; — contactuque omnia foedant immundo, Virg. A. 3, 228. immundo somnia visu nocturnam vestem maculant ventremque supinum, Hor. Sat. 1, 5, 84. inmundas fortunas aequom est squalorem sequi, Plaut. Cist. 1, 1, 114. pauperies immunda procul absit, Hor. Ep. 2, 2, 199. multo opere inmundo rustico se exercitum, Plaut. Merc. prol. 64. immunda crepent ignominiosaque dicta, Hor. AP. 247. — *Comp.*: nihilo mundior hoc (ore), nihiloque immundior ille (culus), verum etiam culus mundior et melior, Catull. 97, 3. superne deciduo inmundiore lapsu aliquo polluta (vitis), Plin. 14, 19 (23), 119. u. *Sup.*: immundissimo me basio conspuit, Petron. 23, 4. cuius a latere per spatium omne porrigitur nomine quidem flumen, re vera cloaca foedissima ac sicut turpis inmundissimo aspectu ita pestilens odore teterrimo, Plin. Ep. 10, 98 (99), 1. — *Adv.*: Junonem profugientem, quod immunde sua templa foedarentur, Jul. Obs. prodig. 115.

immūnio od. **inmūnio**, īvi, īre, zur Sicherheit hinverlegen, ac ne iussa exuerent, praesidium inmunivit, Tac. A. 11, 19.

immūnis od. **inmūnis**, e (archaist. inmoenis; vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 287 fg.), frei von öffentlichen Leistungen (Diensten od. Abgaben), 1) publ.: quum immunis nemo fuerit (näml. viarum munitione), Cic. Font. 8, 17. quid decumani numquid praeter singulas decumas ex lege Hieronica debent? — quid immunes? hi certe nihil debent, Cic. II. Verr. 5, 21, 53. qui piratas immunes, socios vectigales habemus, Off. 3, 11, 49. eius (oppidi) cives apud Iugurtham immunes, levi imperio, et ob ea fidelissumi habebantur, Sall. J. 89, 4. Segestam item ad immunem civitatem Venerius Symmachus decumanus immittitur, Cic. II. Verr. 3, 40, 92. quibus ille pro meritis civitatem eius immunem esse iussera., Caes. BG. 7, 76, 1. inde pervenit ad oppidum Leptim, liberam civitatem et immunem, Auct. BAfr. 7, 1. foederatae civitates duae sunt — · quinque praeterea sine foedere immunes civitates ac liberae, Cic. II. Verr. 3, 6, 13; — agros, quos fructuarios habent civitates, vult tuo beneficio - immunes esse, Cic. Fam. 8, 9, 4. qui agros immunes liberosque arant, II. Verr. 2, 69, 166. cur - possideat in agro populi Romani campi Leontini duo millia iugerum immunia, Phil. 3, 9, 22. duo milia iugerum - Sex. Clodio rhetori assignasti, et quidem immunia, Suet. Rhet. 5; immunia commodiore condicione sunt quam illa, quae pensitant, Cic. Agr. 3, 2, 9; — mit *Gen.*: soli isto praetore omnium rerum immunes fuerunt, II. Verr. 5, 22, 58. exauctorari qui sena dena (stipendia) fecissent ac retineri sub vexillo ceterorum inmunes nisi propulsandi hostis, Tac. A. 1, 36. portoria - terra marique caperent, dum eorum immunes Romani ac socii nominis Latini essent, Liv. 38, 44, 4; — mit *Abl.*: inde una centuria facta est immunis militia, 1, 43, 8; — *ab* omni onere immunes, Suet. Claud. 25. — 2) im Allg., undienstfertig, unthätig, ohne Gegenleistung od. Gegengabe, frei ausgebend, leer, dann mit Genit., Ablat. od. a u. Ablat., frei,

unbeteiligt, a) v. Leb.: o ingratifici Argivi, inmoenes Grai, inmemores benefici, Att. 364. set civi inmoeni scin' quid cantari solet? und: is est inmoenis, quoi nihil est qui munus fungatur suum, Plaut. Trin. 2, 2, 69. u. 73. non ego te meis immunem meditor tingere poculis plena dives ut in domo, Hor. Od. 4, 12, 23. quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci, Ep. 1, 14, 33; — immunisque sedens aliena ad pabula fucus, Virg. G. 4, 244. quod est genus (näml. fuci) amplioris incrementi, simillimum api, ut ait Virgilius ignavum pecus et immune, sine industria favis insidens, Col. 9, 15, 1; — mit *Gen.*: inmunes belli cessare puellas, Ov. Am. 2, 14, 1. festum celebrare sacerdos inmunesque operum famulas dominasque suorum pectora pelle tegi (iusserat), M. 4, 4. te viridem videt inmunemque senectae, VFlacc. 1, 77. vobis inmunibus huius esse mali dabitur, Ov. M. 8, 690. iuvenis specie excellens necdum duodevicesimum transgressus annum immunisque delictorum paternorum - ab Opimio interemptus est, Vell. 2, 7, 2. Augustus inmunes verberum histriones quondam responderat, Tac. A. 1, 77; — bos tibi - solis occurret in arvis nullum passa iugum curvique immunis aratri, Ov. M. 3, 10; — mit *Abl.*: solus immunis metu Hippolytus arctis continet frenis equos, Sen. Hipp. 1055. qui vir cetera sanctissimus immunisque voluptatibus neque cet., Vell. 2, 46, 2. hic genitus proavo M. Catone - omnibus humanis vitiis immunis semper fortunam in sua potestate habuit, 2, 35, 2. Lepidus - per gentes integras immunesque adhuc clade belli et eo feroces ac truces tendens ad Tiberium - pervenit ad Caesarem, 2, 115, 2. immunis qui clade fuit, Claud. Cons. Stil. 2, 200. sagittarum periculis miles erat immunis, Amm. 24, 6, 11. qui legatus - exercitum immunem tanta calamitate servavit, Vell. 2, 120, 1; — ita se eam (domum) aedificaturum, ut liber a conspectu immunisque *ab* omnibus arbitris esset, 2, 14, 3. diffusa in orientis occidentisque tractus et quicquid meridiano aut septentrione finitur pax augusta per omnes terrarum orbis angulos a latronum metu servat immunes, 2, 126, 3. — b) v. Lebl.: perdomita tellus, tumida cesserunt freta: inferna nostros regna sensere impetus: immune coelum est, dignus Alcidae labor, Sen. Herc. fur. 957. nulla sit immunis regio nullumque sub umbris pectus inaccensum Veneri, Claud. Rapt. Pros. 1, 223. ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis saucia vomeribus per se dabat omnia tellus, Ov. M. 1, 101. multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis, multa quoque Amphrysi: neque eras inmunis, Enipeu, Ov. M. 7, 228. immunis aram si tetigit manus, Hor. Od. 3, 23, 17. amicum castigare ob meritam noxiam inmoene'st facinus, verum in aetate utile et conducibile, Plaut. Trin. 1, 1, 1. cum ne pugnandi quidem aut egrediendi occasio iis, in quantum voluerant, data esset immunis, Vell. 2, 119, 2. neque enim est inhumana virtus neque immunis neque superba, quae etiam populos universos tueri eisque optime consulere soleat, Cic. Am. 14, 50; — mit *Genit.*: liquidique inmunia ponti adloquitur gelido proximo signa polo, Ov. F. 4, 575. neque enim clipei caelamina norit, oceanum et terras cumque alto sidera caelo, Pleiadasque Hyadasque inmunemque aequoris Arcton, M. 13, 291. oppida funerei pollent immunia leti, Claud. Rapt. Pros. 2, 358. non piget inmunes caedis habere manus, Ov. Her. 14, 8. aeternum est a me quod traxit et expers atque inmune necis nullaque domabile flamma, M. 9, 252. illa (mens) meos oculos mediam deducet in urbem immunes tanti nec sinet esse boni, Trist. 4, 2, 61; — mit *Abl.*: vomere immunem prius sulcare terram, Sen. Oct. 415. quot nube soporis immunes oculi per tot discurrere partes, tot loca sufficerent —? Claud. Laud. Stil. 1, 309. illud enim humanam naturam negare, alicuius animum immunem esse tristitia, Sen. Ep. 12, 3, 3; — quod si dentes ter anno coluantur testudinum sanguine, inmunes *a* dolore fiant, Plin. 32, 4 (14), 37. non sit a vestris malis immune coelum, Sen. Thyest. 849.

immūnĭtas od. **inmūnĭtas**, ātis, *f.* (immunis), das Freisein od. die Befreiung von öffentlichen Leistungen (Diensten od. Abgaben), a) public.: Druides militiae vacationem omniumque rerum habent immunitatem, Caes. BG. 6, 14, 1. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum praeter militiae vacationem dedit, Justin. 11, 1, 10; — ob quod meritum et immunitas illis (Massiliensibus) decreta et cet., 43, 5, 10. rettulit deinde de inmunitate Cois tribuenda, Tac. A. 12, 61. civitatem negavit, immunitatem optulit, Suet. Aug. 40. in qua illa provincia prope suam immunitatem ac libertatem positam esse arbitratur, Cic. Font. 12, 27; — tabulae figuntur: immunitates dantur, Fam. 12, 1, 1. num immunitates datae? nullae respondebat, Phil. 1, 1, 3. nullas immunitates civitatibus tribuens, Eutr. 8, 4. vectigalia immunitates (donare), Suet. Galb. 15. plurimis etiam civitatibus et privatis veteres immunitates et ius metallorum ac vectigalium adempta, Suet. Tib. 49; — omnes et deditos et captivos libertate atque immunitate donavit, Curt. 5, 11 (3), 15. plerisque urbibus claris ius integrum libertatemque cum immunitate reddiderat, Sen. Ben. 5, 16, 6. his tributa dimittere, alios immunitatibus iuvare, Tac. H. 3, 55. — b) im Allg., die Befreiung, das Freisein, die Untheilhaftigkeit, qui det isti deo immunitatem magni quidem muneris, Cic. Acad. 2, 38, 121. vendidit etiam - immunitates malorum, Lamprid. Commod. 14.

immūnītus od. **inmūnītus**, a, um, unverwahrt, unbefestigt, si via sit in Bruttiis immunita, ungebahnt, Cic. Caecin. 19, 54; — dum deus Eurotan inmunitamque frequentat Sparten, Ov. M. 10, 169. quibus oppida castellaque immunita essent, Liv. 22, 11, 4.

immurmŭro od. **inmurmŭro**, āre, in etw. hinein -, od. bei etw. -, dabei murmeln, a) v. Leb.: terraeque inmurmurat haustae, Ov. M. 11, 187. terraeque tremens inmurmurat atrae, 6, 557. ipsisque inmurmurat undis, 11, 567. pulsat humum manibusque inmurmurat uncis, VFlacc. 7,

312. telum ore cruento exspirans premit atque admorsae inmurmurat hastae, Sil. 5, 331. u. vgl. 7, 146; tunc rex longaevus Acesten imperat acciri tacitaque inmurmurat aure, Stat. Theb. 1, 529; haec clare et ut audiat hospes: illa sibi introrsum et sub lingua immurmurat: O si cet., Pers. 2, 8. ipse publicato nobis quod immurmurat, Macrob. Sat. 6, 7, 1; — increpor a cunctis totumque inmurmurat agmen, Ov. M. 3, 646. — b) v. Lebl.: frigidus ut quondam silvis immurmurat auster, Virg. G. 4, 261; cum saepe aprico spiritu immurmurantes audierit ventos, Amm. 22, 16, 14.

immūsĭcus od. **inm-**, a, um, unmusikalisch, immusici iudicantes de musica, Tert. Apol. 1.

immusŭlus od. **inmusŭlus**, i, m., eine Art von Geiern, über die vgl. Plin. 10, 7 (8), 20. PDiac. p. 112, 3. 113, 16. u. erwähnt b. Arnob. 2, 59. 7, 16 (immussilus *ed. Oehl.*).

1. **immūtābĭlis** od. **inmūtābĭlis**, e (in u. mutabilis), unveränderlich, immutabile enim quiddam superare necesse'st, Lucr. 1, 790. immutabili' materiae quoque corpus habere debent, 1, 591. quum duo sint genera siderum, quorum alterum spatiis immutabilibus ob ortu ad occasum commeans nullum cursus sui vestigium inflectat, alterum autem continuas conversiones duas iisdem spatiis cursibusque conficiat, Cic. ND. 2, 19, 49. imm. necessitas, Quint. 2, 13, 1. numerus, res quum ad vitam necessaria tum una immutabilis et aeterna, Cic. Rep. 3, 2, 3. quum de re stabili et immutabili disputat, Univ. 3. p. 268. suum quemque ordinem immutabili lege percurrere (negotia humana), Curt. 5, 31 (11), 10. esse causas immutabiles easque aeternas, Cic. Fat. 12, 28. eadem ratio, quae fuit futuraque, donec res eaedem manebunt, inmutabilis est, Liv. 22, 39, 10. eam (scientiam) stabilem quoque et immutabilem esse censemus, Cic. Acad. 2, 8, 23. grave et immutabile sanctis pondus abest verbis, Stat. Theb. 1, 212. — *Adv.*: quin agite, o socii, micat inmutabile coelum, VFlacc. 2, 55. si **immutabiliter** verum fuit, te Capitolium non ascendisse, Cels. Dig. 45, 1, 99. §. 1. u. vgl. Apul. Mund. 36.

2. **immūtābĭlis** od. **inmūtābĭlis**, e (immuto), veränderlich, Ph. haec ego, quae siet, neque scio neque novi, neque ego hanc oculis vidi ante hunc diem. Pe. scio quid erres: quia vestitum atque ornatum inmutabilem habet haec mulier, Plaut. Epid. 4, 2, 6.

immūtābĭlĭtas od. **inm-**, ātis, *f.* (1. immutabilis), die Unveränderlichkeit, in factis inmutabilitatem apparere, Cic. Fat. 9, 17.

immūtābĭlĭter od. **inm-**, *Adv.*, s. 1. immutabilis.

immūtātio od. **inmūtātio**, ōnis, *f.* (immuto), die Umänderung, Umwandlung, Veränderung, Vertauschung, a) im Allg.: quicquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat - ostendens, Curt. 9, 28 (7), 15. — b) rhetorisch: alios barbarismos scribendo fieri alios loquendo —: illud prius adiectione, detractione, immutatione, transmutatione, hoc secundum divisione, complexione, aspiratione, sono contineri, Quint. 1, 5, 6. und: immutatio sine controversia est, cum aliud pro alio ponitur: id per omnes orationis partes deprehendimus, frequentissime in verbo (wie scripsēre für scripserunt), cet., §. 41. u. duos in uno nomine faciebat barbarismos Tinga Placentinus - preculam pro pergula dicens, et immutatione cum c pro g uteretur, et transmutatione cum r praeponeret antecedenti, §. 12; ferner: quum vinxit modis et forma, relaxat et liberat immutatione ordinis, ut verba neque adligata sint quasi certa aliqua lege versus neque ita soluta, ut vagentur, Cic. dOr. 3, 44, 176; endlich: si verborum immutationibus utantur, quos appellant τρόπους, et sententiarum orationisque formis, quae vocant σχήματα, Brut. 17, 69. quamquam tralatio est apud eum multa, tamen immutationes nusquam crebriores, Or. 27, 94. Arcesilas Zenoni - obtrectans nihil novi reperienti, sed emendanti superiores immutatione verborum, Acad. 2, 6, 16.

immūtātor od. **inm-**, ōris, *m.* (immuto), der Umwandler, ut - haberetur apud posteros Romanae restitutionis auctor, postquam esse non potuerat inmutator, Oros. 7, 43.

1. **immūtātus** od. **inm-**, a, um, Ptcp. v. immuto.

2. **immūtātus** od. **inmūtātus**, a, um (in u. mutatus), unverändert, Chremes - id mutavit, quia me inmutatum videt, Ter. Andr. 1, 5, 7. veritas, per quam immutata ea, quae sunt aut ante fuerunt aut futura sunt, dicuntur, Cic. Inv. 2, 53, 162.

immūtesco od. **inmūtesco**, mutui, ĕre, verstummen, ruptis inmutuit ore querelis, Stat. Theb. 5, 542. non ergo semper putemus optimum esse quod latet: immutescamus alioqui, si nihil dicendum videatur, nisi quod non invenimus, Quint. 10, 3, 16.

1. **immŭtĭlātus** od. **inm-**, a, um (in u. mutilatus), unverstümmelt, unversehrt, omnia, quae supererunt ad disceptationem litigii immutilata permaneant, Cod. Theod. 4, 22, 1.

2. **immŭtĭlātus** od. **inm-**, a, um (wie von immutilo), verstümmelt, in quis notissumus quisque aut malo dependens verberabatur, aut inmutilato corpore in prora patibulo eminenti adfigebatur, Sall. H. 4, 40.

immūto od. **inmūto**, āvi, ātum, āre, umändern, umwandeln, umgestalten, 1) äußerlich, a) im Allg.: ut nebula ac nubes paulatim repit et omne qua graditur conturbat et immutare coactat, Lucr. 6, 1121. ut eius orbis una quaeque pars alia alio modo moveat immutetque caelum, Cic. Div. 2, 42, 89. immutat formas tellus et quicquid in illa est, Ov. M. 15, 455. favet huic Aurora timori inmutatque meam, videor sensisse, figuram, 7, 721. voltum earum sensi inmutari, Ter. Hec. 3, 3, 9. suppositos aut etiam palam inmutatos, Suet. Claud. 29; — quos (socios) illa (Circe) ab humana specie immutavit, Hygin. f. 125. is ab humana specie immutatus est in lapidem, f. 64. ubi ego perii? ubi inmutatus sum? ubi ego formam perdidi? Plaut. Amph. 1, 1, 300. — b) rhetor.: nomen immuto, vgl. Quint.

8, 6, 28. verborum ordinem immuta, Cic. Or. 63, 214. pro Afris immutat Africam, 27, 93. cuius oratio quum sedate placideque loquitur, tum illustrant eam quasi stellae quaedam tralata verba et immutata, 27, 92. — 2) der Empfindung, dem Geist, Gemüth u. Charakter nach: posteriorque fere melior res illa reperta perdit et immutat sensus ad pristina quaeque, Lucr. 5, 1415. doctum atque eductum sinam coactum egestate ingenium inmutarier? Ter. Andr. 1, 5, 40. si inmutare vis ingenium moribus neque tuos antiquos servas, vel captas novos, Plaut. Trin. 1, 2, 36. illud malum medicamentum esse, quod mentes immutaret, Hygin. f. 132. illi regi subest ad immutandi animi licentiam crudelissimus ille Phalaris, Cic. Rep. 1, 28, 44. adhibitis amicis ac statim immutata voluntate remotis, Sall. J. 113, 3. ne causam quidem elicere immutatae voluntatis (potui), Cic. Att. 1, 11, 1. fortuna simul cum moribus immutatur, Sall. C. 2, 5. immutato more annua imperia binosque imperatores sibi fecēre, C. 6, 7. ne quid ex consuetudine inmutaret aut demeret, Suet. Tib. 42. quum successor aliquid immutat de institutis priorum, Cic. Flacc. 14, 33. quibus rebus permota civitas atque immutata urbis facies erat, Sall. C. 31, 1. post, ubi contagio quasi pestilentia invasit, civitas immutata, 10, 6. ut paullatim immutata ex pulcherruma pessuma ac flagitiosissuma facta sit (civitas), 5, 9; — non possum inmutarier, Ter. Phorm. 1, 4, 28. eos, qui antea commodis fuerint moribus, imperio, potestate, prosperis rebus immutari, Cic. Am. 15, 54. adeon' homines inmutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse? Ter. Eun. 2, 1, 19. quaedam pestes laude aliena dolentium hominum et te non numquam a me alienarunt et me aliquando immutarunt tibi, Cic. Fam. 5, 8, 2.

impăcātus od. **inp-**, a, um, unfriedsam, unruhig, inpacatos a tergo horrebis Hiberos, Virg. G. 3, 408. Zeuxis, Amyclaei stirps inpacata Phalanti, Sil. 7, 664. quem (Macrianum) constabat impacatum relictum, Amm. 30, 3, 3; — murmurat alti impacata quies pelagi, Claud. in Rufin. 1, 70. quisnam inpacata consanguinitate ligavit fortunam invidiamque deus? Stat. Silv. 5, 1, 137. vides quam impacatam tibi denunties vitam, Sen. dIra 3, 27, 4.

impactus od. **inpactus**, a, um, s. impingo.

impāges od. **inpāges**, is, *m.* (inpingo), die Leiste, vgl.: impages dicuntur, quae a fabris in tabulis figuntur, quo firmius cohaereant, PDiac. p. 108, 5. u. so öft. im Sing. u. Plur., Vitr. 4, 6, 5 (48).

impallesco od. **inpallesco**, pallui, ĕre, über od. bei etw. blaß werden, = erbleichen, eventuque inpalluit ipse secundo, Stat. Theb. 6, 805. at te nocturnis iuvat impallescere chartis, Pers. 5, 62.

impalpebrātio od. **inp-**, ōnis, *f.*, die Unbeweglichkeit -, Erstarrung der Augenlieder, CAurel. Chron. 2, 5, 87.

impancrāre od. **inpancrāre** est evadere, mit der Stelle aus Varro: in regiam arcam inpancrarunt, vgl. Non. p. 59, 20.

impar od. **inpar**, păris, ungleich, ungerade, 1) eig., u. zwar von der Zahl: stellarum numerus par an impar sit, Cic. Acad. 2, 10, 32. numero deus impare gaudet, Virg. Ecl. 8, 75. qui Musas amat impares, Hor. Od. 3, 19, 13. imparem aequasti numerum deorum, Sen. Agam. 802. ita congressus impari numero magnos impetus legionum sustinet, Caes. BC. 1, 40, 6. u. so 1, 47, 3. u. vgl.: ut Batavos numero inpares circumfundant, Tac. H. 4, 20. supponenda sunt his (gallinis) semper ova numero impari, Pallad. 1, 27, 1. inparibus tamen es numeris dignata moveri, Ov. Am. 3, 1, 37. u. so vom elegischen Versmaß: hactenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas, praecipit imparibus vecta Thalea rotis, AA. 1, 263. u. *abs.*: ludere par impar, Hor. Sat. 2, 3, 248; — von den Intervallen der Zeit u. der Töne: ne sermo subsultet imparibus spatiis ac sonis, miscens longa brevibus, gravia acutis, elata summissis, Quint. 11, 3, 43. intervallis coniunctus imparibus (sonus), Cic. Rep. 6, 18, 18; — von der Größe, Gestalt u. Farbe: sol-sub terras atque superne imparibus currens amfractibus, Lucr. 5, 682. duo sunt sinus prope in extrema Africa, impares magnitudine, pari natura, Sall. J. 78, 2. mensae sed erat pes tertius impar: testa parem fecit, Ov. M. 8, 661. anus - soleis ligneis imparibus imposita, Petron. 95, 8. quae (carmina) imparibus modo concinuistis avenis, Calp. 4, 151. Phoebus - egit armentum positoque plectro impari tauros calamo vocavit, Sen. Hipp. 299. si toga dissidet impar, rides, Hor. Ep. 1, 1, 96. carne tamen quamvis distat nil hac magis illa, imparibus formis (avium) deceptum te patet, Sat. 2, 2, 29. uris inparibus ductos alta ad donaria currus (dicunt), Virg. G. 3, 533. platanus genialis acerque coloribus inpar, Ov. M. 10, 95. — *Adv.*: formosus uterque, nec impar voce sonans, Calp. 2, 1. versibus impariter iunctis, querimonia primum, Hor. AP. 75. — 2) übtr., u. zwar a) von der Geburt, dem Stande, Vermögen, Ruf, Charakter, der Bildung, ungleich, nicht ebenmäßig, nicht ebenbürtig, nicht entsprechend, niedriger, geringer, mit *Dat.*: quis gener hic placuit censu minor adque puellae sarcinulis impar? Juv. 3, 160. nihil fuit unquam sic impar sibi, Hor. Sat. 1, 3, 19. sed labor et curae fortunaque moribus impar, Ov. Trist. 5, 5, 47; — neben dem *Abl.* (= nach): materno genere impar (Jugurtha), Sall. J. 11, 3. u. so 108, 1. nec facies impar nobilitate fuit, Ov. Fast. 4, 306. habitu esse similes, qui sint virtute impares, Phaedr. 4, 16, 8; — *abs.*: quod iuncta inpari esset, nupta in domo, quam nec honos nec gratia intrare posset, Liv. 6, 34, 9. fuerat in matrimonio Tiberii (Julia) spreveratque ut imparem, Tac. A. 1, 53. et se rectius viduam et illum caelibem futurum fuisse contendere, quam cum inpari iungi, ut elanguescendum ignavia esset, Liv. 1, 46, 7. desinet imparibus certare summotus pudor, Hor. Epod. 11, 18; pater consularis, avus praetorius: maternum genus impar nec tamen indecorum, Tac. H. 1, 50. sic visum Veneri, cui placet impares formas atque animos sub iuga aënea saevo mittere cum ioco, Hor. Od. 1, 33, 10. parique periculo, sed fama

impari boni atque ignavi erant, Sall. J. 57, 6. videbam quam impar esset sors, cum ille vobis bellum pararet, vos ei securam pacem pararetis, Liv. 42, 13, 5. — b) der Kraft u. Geltung nach, α) ungleich, nicht gewachsen, schwächer, von geringerer Geltung, mit *Dat.*: impar hosti, Juv. 13, 169. Troilus - impar congressus Achilli, Virg. A. 1, 475. adhuc ferebas esse te Alcidae imparem, Sen. Herc. Oet. 1191. ceteris maior, tibi miles impar, Hor. Od. 4, 6, 5. unum duobus imparem futurum esse censebat, Curt. 10, 27 (8), 22. impar duabus occidit tristi nece, Phaedr. 2, 7, 17. Threcem myrmilloni parem, munerario imparem dixerat, Suet. Dom. 10; cur annos obiicis? pugnae cur arguor impar? Claud. in Rufin. 1, 297. quum impar pugnae solus Metellus putaretur, Eutr. 6, 1; — muliebre corpus impar dolori tormentis dilacerari iubet, Tac. A. 15, 57. velut impar dolori, Suet. Tib. 23. nec tuum nulli imparem animum malo resume, Sen. Herc. fur. 1275. senex et levissimis quoque curis inpar, Tac. A. 14, 54. inpar curis gravioribus, H. 2, 59. nec tristibus impar, Claud. BGet. 117; — si nos infirmos, imparatos, impares agentium contra ingeniis dixerimus, Quint. 4, 1, 8. consilium, cui impar erat, fato permisit, Tac. A. 6, 46. u. vgl.: tantis - vocibus impar, VFlacc. 8, 400. ne mox maiore dedecore impar tantis honoribus inveniretur, Suet. Tib. 67. impar militum ardori pugnam deposcentium, Oth. 9. donec exsanguis senectus tam durae virtuti impares faciat, Tac. G. 31. patriis moribus impar morbo absumptus est, A. 6, 32. duces partium accendendo civili bello arces, temperandae victoriae inpares, H. 4, 1. quibus flagitiis impares essemus, A. 3, 53. tamquam novercae odiis impar, 12, 44. plerumque innocentes recenti invidiae impares, 2, 77. impar optimatium conspirationi, Suet. Caes. 15; — neben dem *Abl.*: ita promissis simul ac minis temptabantur, ut bello impares, in pace nihil amissuri, Tac. H. 1, 75. sed tolerare diu cursus ego, viribus inpar, non poteram, Ov. M. 5, 610. par audacia Romanus, consilio et viribus impar, Liv. 27, 1, 7. ad hoc videbatur impar aetate, Capit. Ver. 2. u. vgl. Ant. phil. 6; dagegen: in proelium rediit omni parte virium inpar, Liv. 22, 15, 9; — mit *Inf.*: magnum opus et tangi, nisi cura vincitur, inpar, Grat. Cyn. 61; — *abs.*: parat instruitque (dictator), quibus haud inpar adoriatur hostes, Liv. 5, 48, 5. magnoque inpar urgueris ab hoste, VFlacc. 8, 429. exaequat duos, licet impares sint, gladius, Sen. Phoen. 631. si obsessi et impares et aqua ciboque defecti de facienda ad hostem deditione deliberent, Quint. 3, 8, 23; inpar fertur equis, Sil. 8, 282. Verginium - imparem, si recepisset, tutum si recusasset, Tac. H. 1, 52. simul odiorum invidiaeque erga Fabium Valentem admonebatur, ut inpar apud Vitellium gratiam viresque apud novum principem pararet, 2, 99; u. vgl. leges, Quint. 7, 7, 6. und: ad exhortationem praecipue valent imparia, 5, 11, 10. — β) von dem, worin man nicht gewachsen ist, ungleich, siqua fors adiuvet ausum viribus inparibus, Virg. A. 10, 459. asper crabro inparibus se inmiscuit armis, G. 4, 245. iuvenem inparibus vides concurrere fatis, A. 12, 149. at vero Rutulis inpar ea pugna videri, 12, 216. iudice sub Tmolo certamen venit ad inpar, Ov. M. 11, 156. u. vgl. Claud. in Rufin. 1, 297. cum eius compar impar proelium facere coepisset - ingressus pedem offendit, Auct. BHisp. 23, 5.

impărātio od. **inp-**, ōnis, *f.*, das Unvorbereitetsein, stomachi, die Unfähigkeit des Magens zu verdauen, MEmp. 20.

impărātus od. **inpărātus**, a, um, unvorbereitet (bes. in militär. Beziehung), amicos advocabo - ut ne inparatus sim, Ter. Phorm. 2, 1, 84. imparatus semper aggredi ad dicendum videbatur, Cic. Brut. 37, 139. u. vgl. Quint. 4, 1. 8. cum Ptolemaeo rege - bellum sane difficillimum gessit - inops ipse rerum omnium atque imparatus, Suet. Caes. 35. inparatus etiam levissima expavit, Sen. Ep. 18, 4, 4 (107); — ita nunc inparatum subito tanta te inpendent mala, Ter. Phorm. 1, 4, 2. inparatum subito fortuna percussit, Sen. Ep. 7, 1, 15. ne me imparatum cura laceraret repens, Uebers. aus Eurip. b. Cic. Tusc. 3, 14, 29. imparatum te offendam, Fam. 2, 3, 1. ut omnes imparatos imprudentesque offenderet, Nep. Ages. 2, 2. magno accidit casu, ut in ipsum incautum atque imparatum incideret, Caes. BG. 6, 30, 2. quia, quamquam paratus in imparatos Clodius, tamen mulier inciderat in viros, Cic. Mil. 21, 55. hic inparatum me si in veris nuptiis adortus esset, Ter. Andr. 3, 1, 20. inermem atque imparatum tribunum alii gladiis adoriuntur, alii fragmentis saeptorum et fustibus, Cic. Sest. 37, 79. sicuti salutatum introire ad Ciceronem ac de improviso domi suae imparatum confodere, Sall. C. 28, 1; quamquam enim adsunt Kal. Januariae, tamen breve tempus longum est imparatis, Cic. Phil. 3, 1, 2; — facient hanc mihi rem ex parata imparatam, Plaut. Cas. 4, 4, 8. opes suas, imparatam rem publicam, magna praemia coniurationis docere, Sall. C. 17, 1; — sumus enim flagitiose imparati quum *a* militibus tum a pecunia, Cic. Att. 7, 15, 3; — mit *Dat.*: non imparatum pectus aerumnis gero, Sen. Hipp. 995; — im *Sup.*: qui omnibus rebus imparatissimis non necessarium bellum suscepisset, Caes. BC. 1, 30, 5.

imparentem, non parentem, hoc est obedientem, PDiac. p. 109, 2.

impărĭlis od. **inpărĭlis**, e, ungleich, suspectam aestimantes societatem aevi longe imparilis, AVict. Caes. 14.

impărĭlĭtas od. **inpărĭlĭtas**, ātis, *f.* (imparilis), die Ungleichheit, imp. haec turbat observationem omnisque ratio disciplinae confunditur, Gell. 14, 1, 22. u. rhetor.: soloecismus Latino vocabulo a Sinnio Capitone eiusdemque aetatis aliis imparilitas appellatus, 5, 20, 1.

impărĭtas od. **inp-**, ātis, *f.*, die Ungleichheit, Boëth. arithm. 1, 5.

impărĭter od. **inp-**, *Adv.*, s. impar, 1 am E.

impartĭbĭlis od. **inp-**, e, untheilbar, Claud. Mam. stat. an. 3, 3.

impartio od. **inp-**, s. impertio.

impascor od. **inpascor**, pasci, auf etw. weiden, in ea loca perducendi sunt (boves), qui-

bus nullum impascitur pecus, Col. 6, 5, 2. ac neque suem velimus impasci (pratis), quoniam rostro suffodiat et cespites excitet, neque cet., 2, 17 (18), 1.

impassĭbĭlis od. **inp-**, e, empfindungslos, leidenschaftlos, affectlos, KS. u. im *Adv.* **impassibiliter**, Cassiod.; dah. **impassĭbĭlĭtas**, ātis, *f.*, die Empfindungslosigkeit, Leidenschaftlosigkeit, Affectlosigkeit, Hieron.; vgl. impatiens u. impatientia, 2.

impastus od. **inpastus**, a, um (in u. pasco), der nicht geweidet od. sich gesättigt hat, hungrig, inpastus ceu plena leo per ovilia turbans, Virg. A. 9, 339. effera saevit atque inpasta truces ululatus turba luporum exercet, Sil. 7, 128. fugēre revolsis unguibus impastae volucres, Lucan. 6, 628. coelo credunt superisque referri, inpastus carpat si membra iacentia vultur, Sil. 3, 342. gurgite mersum unda feret piscesque inpasti volnera lambent, Virg. A. 10, 559.

impătĭbĭlis od. **inp-**, s. impetibilis.

impătiens od. **inpătiens**, entis, 1) der nicht gern od. ungern od. mit Widerwillen od. schmerzlich etw. erträgt, der etw. nicht ertragen od. erdulden kann od. will, der nicht fähig ist etw. zu ertragen od. zu erdulden, u. absol. ungeduldig, hastig, leidenschaftlich, hitzig, ungestüm, α) v. Leb., mit *Gen.*: Maenas impatiens dei, Sen. Agam. 719. tabuit ex illo dementer amoribus usa nympharum inpatiens, Ov. M. 4, 259. velut impatiens hominum vel solis iniqui limite vel glacie, nuda atque ignota iaceres, Lucan. 7, 866. Drusus inpatiens aemuli et animo commotior, Tac. A. 4, 3. de tribus impatiens restitit una viri, Ov. Fast. 6, 288. u. vgl.: multi illam petiēre: illa aversata petentes inpatiens expersque viri nemorum avia lustrat, M. 1, 778; — impatiensque loci visaque exterritus umbra, VFlacc. 1, 778. iam grandior inpatiensque viae genitor, Ov. M. 6, 321. affirma ei impatientem fratrem tuum in ultimis esse, Petr. 101, 4. inpatiens (miles) solis, pulveris, tempestatum, Tac. H. 2, 99. inpatiens somni ductor manet, VFlacc. 1, 296. cuius (podagrae morbi) impatiens veneno sibi perunxit pedes, Suet. Gr. 3. quo sonipes ictu furit arduus altaque iactat volneris inpatiens arrecto pectore crura, Virg. A. 11, 638. non tulit impatiens longi tormenta doloris Iphis, Ov. M. 14, 716. ab impatientibus remediorum, Suet. Tib. 59; — inpatiens aevi spernit novisse senectam, Sil. 1, 227. impatiens morae, Juv. 6, 238. VFlacc. 3, 613. Sen. Hipp. 584. Suet. Cal. 51. differendi impatiens, Amm. 31, 10, 7. laboris impatiens, Suet. Dom. 19. longioris sollicitudinis imp., Oth. 9. moeroris imp., Cal. 24. omnis acerbi impatiens, Juv. 7, 57. imp. irae, Ov. M. 13, 3. imp. libidinis, Eutr. 8, 20. aeger mora et spei impatiens, Tac. H. 2, 40, u. vgl.: habens enim mens nostra naturae sublime quiddam et erectum et impatiens superioris, Quint. 11, 1, 16; — veritatis impatiens, Curt. 3, 5 (2), 17. Agrippina aequi inp., dominandi avida, Tac. A. 6, 25. imp. secreti, Suet. Ner. 20. postquam regnum in formam provinciae verterat, mutationis inpatiens, Tac. H. 3, 47. ego - impatiens foederis novi non cibum, non potionem capiebam, Petr. 113, 6. contumeliae imp., Petron. 95, 6; — im *Sup.*: frigoris tamen impatientissimum est (pecus), Col. 7, 3, 8. morbo oppressus decessit, vir in bello hostibus, in otio civibus infestissimus quietisque impatientissimus, Vell. 2, 23, 1; — mit *Acc.*: secundique impatiens loci rectorem, Amm. 20, 8, 7; — *abs.*: videt illa prior, iamque advolat ultro inpatiens, VFlacc. 2, 125. illinc Aeetius heros obsidet adversa tentoria Thessala classe inpatiens, 8, 381. ut Hannibalem, calidum et impatientem ducem non aliter vincerent, quam proelium differendo, Eutr. 3, 10. — *Adv.* ungern, schmerzlich, Tiberius - aequari adulescentes senectae suae inpatienter indoluit, Tac. A. 4, 17. amavi - invenem tam ardenter, quam nunc inpatienter requiro, Plin. Ep. 2, 7, 6. faetorem stridoremque elephantorum imp. tolerantibus nostris, Amm. 25, 3, 4; im *Comp.*: quoque propius accesseris ad spem fruendi, hoc impatientius careas, Plin. Ep. 6, 1, 1. ut quosdam inpatientius dolentes consolatus sit, Justin. 12, 15, 3. Philippus inp. in dies mortem Demetrii dolebat, 32, 3, 2; im *Sup.*: amat ut qui verissime, dolet ut qui inpatientissime, Plin. Ep. 9, 22, 2. — b) v. Lebl., mit *Dat.*: melius deserta iacebo vomeris impatiens, Claud. BGild. 149. (terra) frugiferarum arborum inpatiens, Tac. G. 5. aesculus quoque umoris inpatiens, Plin. 16, 40 (79), 219. pisum in apricis seri debet frigorum inpatientissimum, 18, 12 (31), 123. confususque in unum multarum (vitium) sapor vetustatis impatiens fit, Col. 3, 21, 6; — corpusque, quod ante laborum inpatiens nobis invalidumque fuit, Ov. Trist. 5, 2, 3. mammas lactis sui impatientes eadem (faex aceti) exstinguit, Plin. 23, 2 (32), 67; — inpatiens tremit hasta morae, VFlacc. 8, 303. saxaque impatiens morae revulsit unguis, Sen. Oed. 99. impatiens cera caloris erat, Ov. AA. 2, 60. navis obliqua et gubernaculi impatiens agebatur, Curt. 9, 15 (4), 11; — prurigo morae impatiens, Juv. 6, 327. leto vicina senectus impatiensque sui morbus - veniunt, Claud. in Rufin. 1, 31. semper impatiens sui mutatur habitus, Sen. Hipp. 373; — mit *Inf.*: impatiens dare terga, Sil. 6, 254. inpatiens ultra gemitu cohibere furorem, 11, 98. u. vgl. 4, 605. 6, 230. impatiens nescire torum, Claud. Rapt. Pros. 1, 35. u. vgl. in Rufin. 2, 253; — *abs.*: omnisque impatientissimae sollicitudinis strepitus consilescit, Gell. 12, 1, 22. — 2) unempfindlich, leidenschaftlos, affectlos, quibus summum bonum visum est animus inpatiens, Sen. Ep. 1, 9, 1. u. vgl. Lact. 5, 22; b. Spät.: impatibilis.

impătienter od. **inp-**, *Adv.*, s. impatiens.

impătientia od. **inpatientia**, ae, *f.* (impatiens), 1) die Unfähigkeit etw. zu ertragen od. zu erdulden, die Ungeduld, Hast, Hitze, Leidenschaft, das Ungestüm, mit *Gen. obi.*: cum et Silanus inpatientiam nauseae vitasset et molestiam navigandi, et Tiberius cet., Suet. Cal. 23. fieri autem primo papiliones parvos nudosque, mox frigorum inpatientia villis inhorrescere, Plin. 11, 23 (27), 77; — nisi quod aetas extrema multum etiam eloquentiae dempsit, dum fessa mente re-

tinet silentii inpatientiam, Tac. A. 4, 52. qui non verba impatientia caritatis aliquando incauta, sed ea crimina obiciant, quibus cet., 13, 21. neque tamen aberat ab eo vis quaedam inconsulta et effera morum impatientia, Dict. Cret. 1, 14. impatientia furoris altius agitata diutinum rupit silentium, Apul. M. 10, 3. impatientiam veneris Fotidi meae monstrans, 2, 16; — mit *Genit. subi.*: impatientiā Varronis consulis, Eutr. 3, 10; — *abs.*: ne dolore suo animum uxoris infringeret atque ipse visendo eius tormenta ad inpatientiam delaberetur, Tac. A. 15, 63. ne, si spes fefellisset, culpa inpatientiae et poena indeprecabilis subeunda esset, Gell. 1, 13, 3. — 2) die Unempfindlichkeit, Leidenschaftlosigkeit, Affectlosigkeit, in ambiguitatem incidendum est, si exprimere apathiam uno verbo cito voluerimus et inpatientiam dicere, Sen. Ep. 1, 9, 2; b. Spät.: impatibilitas.

impausābĭlis od. **inp-**, e, unaufhörlich, unablässig, ἀληκτῶ enim Graece impausabilis dicitur, Fulg. Myth. 1, 6. — *Adv.*: plurimi **impausabiliter** tota die atque nocte cibum sumpsisse veteribus traduntur, CAur. Tard. 3, 2, 20.

impăvĭdus od. **inpăvĭdus**, a, um, unerschrocken, furchtlos, beherzt, urgent impavidi te Salaminius Teucer et Sthenelus, Hor. Od. 1, 15, 23. ut usu belli et ingenio impavida gens turbaretur, Liv. 42, 59, 3. mirari se, quinam pectora semper impavida repens terror invaserit, 21, 30, 2; — fetam Mavortis in antro procubuisse lupam, geminos huic ubera circum ludere pendentes pueros et lambere matrem inpavidos, Virg. A. 8, 630. inpavidus conscendit equos Gradivus, Ov. M. 14, 820. qui iussa sui tam dira tyranni inpavidus maria et nondum qui nota subibat, VFlacc. 5, 659. belli Martisque discrimen impavidus subibo, Curt. 10, 26 (6), 24. per ovilia clusum inpavidus somni servat pecus (pastor), Sil. 7, 127. Pantaleon constanter impavidus mansit ad protegendum regem, Liv. 42, 15, 10; si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae, Hor. Od. 3, 3, 7. pellis asini iniecta inpavidos infantes facit, Plin. 28, 19 (78), 258; — v. Thieren: iuxtaque impavidum pecus sedit Marmaricus leo, Sen. Herc. Oet. 1057; lepus inpavidus mediis erravit in herbis, Ov. M. 15, 100. movet arma leo gaudetque comantes excutiens cervice toros fixumque latronis inpavidus frangit telum, Virg. A. 12, 6. ille (aper) autem inpavidus partes cunctatur in omnes, 10, 717. u. vgl. Amm. 17, 5, 7; — v. Lebl.: edidit impavidos ore minante sonos, Ov. F. 2, 840. caespes Tyrio mollior ostro solet impavidos ducere somnos, Sen. Herc. Oet. 646. — *Adv.*: acceptum poculum nullo trepidationis signo dato **inpavide** hausit, Liv. 30, 15, 8. poculo inpavide exhausto haud ita multo post exspiravit, 39, 50, 8.

impeccābĭlis od. **inp-**, e, unfähig Fehler zu begehen, si quis haec duo verba cordi habeat eaque sibi imperando atque observando curet, is erit pleraque inpeccabilis vitamque vivet tranquillissimam: verba haec duo dicebat: ἀνέχου et ἀπέχου, Gell. 17, 19, 6.

impeccantia od. **inp-**, ae, *f.*, das Freisein von Fehlern od. Sünden, Hieron. adv. Pelag. 3, 1. u. 4.

impĕdātio od. **inp-**, ōnis, *f.* (impedo), das Stützen der Weinstöcke durch Pfähle, impedationem deinde sequitur alligator, cuius officium est, ut rectam vitem producat in iugum, Col. 4, 13, 1.

impĕdīco od. **inp-**, āre, verwickeln, si quem (piscem) semel intra retia ceperint, cassibus mille impedicant, Amm. 30, 4, 18.

impĕdīmentum od. **inpĕdīmentum**, i, *n.* (impedio; dialectisch: impelimentum, PDiac. p. 108, 13. wie dacrimae für lacrimae, p. 68, 10), der Gegenstand, durch den etw. verwickelt, verstrickt u. beschwert wird, und der deßhalb die freie Bewegung hindert, 1) eig., a) die Fessel, cogita conpeditos primo aegre ferre onera et inpedimenta crurum, Sen. Tranqu. an. 10, 1. — b) im Plur., das Gepäck, die Bagage, eines Reisenden od. eines Heeres, impedimenta exspectanda sunt, quae Anagnia veniunt, et familia aegra est, Cic. Att. 16, 8, 1. actuariis autem minutis Patras accedere sine his impedimentis non satis visum est decorum, 5, 9, 1. obviam fit ei Clodius, expeditus, in equo, nulla rheda, nullis impedimentis, Mil. 10, 28. u. übtr.: pleni sunt eiusmodi impedimentis grammaticorum commentarii, Quint. 1, 8, 19; — vorzugsw. als militär. Ausdruck von der schweren Bagage des Heeres, wie den Zelten, Kriegsmaschienen u. dgl., welche auf Wagen durch Lastthiere gefahren wurde, im Gegensatz zu sarcinae, dem, was der Soldat selbst zu tragen hatte und vor dem Ausrücken aus dem Lager zur Schlacht in demselben ab- und zusammengelegt wurde, weßhalb der Soldat impeditus, nicht schlagfertig, hieß, wenn er auf dem Marsche war, expeditus, wenn er schlagfertig war, vgl.: hic itaque conticescam, quantum ad ista, quae sine dubio talia divinavit futura, qualia nunc sunt, qui primus adpellavit „inpedimenta", Sen. Ep. 13, 2, 11 (87); ut iam iamque iturus legit comites, conquisivit impedimenta, adornavit naves, Tac. A. 1, 47. Helvetii cum omnibus suis carris secuti impedimenta in unum locum contulerunt, Caes. BG. 1, 24, 4. imperat, metarentur frontem castrorum et impedimenta constituerent, Liv. 44, 36, 6. und: Paulus postquam metata castra impedimentaque collocata animadvertit, 44, 37, 1. post eas (legiones) totius exercitus impedimenta collocarat, Caes. BG. 2, 19, 3. ibi Metellus praedam captivosque et impedimenta locaverat, Sall. J. 81, 2. totius exercitus impedimenta ad Labienum in Treveros mittit, Caes. BG. 6, 5, 6. inpedimenta legionum cum inbelli turba Novaesium missa, Tac. H. 4, 35. praemissis paulum impedimentis atque in tumulo quodam collocatis, Caes. BG. 6, 8, 3. impedimenta sequebantur agmen, Curt. 4, 45 (12), 3. inpedimenta Romanorum procul ab armatis sine praesidio, sine munimento stare, Liv. 8, 38, 12. in duas partes divisus exercitus: et praecedere una iussa, altera magno intervallo cogere agmen, media impedimenta interposuit, Liv. 38, 40, 6. recepta inter ordines impedi-

menta, Tac. A. 13, 40. binis cohortibus ad impedimenta tuenda relictis, Hirt. BG. 8, 2, 2. ad multam noctem etiam ad impedimenta pugnatum est, 1, 26, 3. impedimenta et sarcinas invadunt, Liv. 38, 40, 10. qua (legione) pulsa impedimentisque direptis, 2, 17, 3. Bactriani impedimentis hostium direptis reversi, Curt. 4, 58 (15), 22. mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta iussis, 4, 56 (15), 5. armis impedimentisque amissis, Nep. Thras. 2, 5. u. vgl.: duas legiones cum omnibus impedimentis tormentisque et Statiano legato amisit, Vell. 2, 82, 2. cum - suaque omnia impedimenta atque omnes fortunas conflagrare intellegerent, Caes. BG. 5, 43, 4. cum iam pecus atque extrema impedimenta ab nostris tenerentur, 3, 29, 2; longum impedimentorum agmen oportunum ad insidias, defendentibus iniquum, Tac. A. 2, 5. inter singulas legiones impedimentorum magnum numerum intercedere, Caes. BG. 2, 17, 2. pars altera ad custodiam impedimentorum medio in saltu - mansit, Liv. 38, 41, 1. impedimentorum vix ulla superfuit (pars), Vell. 2, 82, 3; duae legiones - totum agmen claudebant praesidioque impedimentis erant, Caes. BG. 2, 19, 3. Menidas - iam paucis turmis opem impedimentis laturus advenerat, Curt. 4, 56 (15), 12; ut (pontes) calonibus et impedimentis stipatos reperit, Suet. Cal. 51. impedimentis castrisque nostri potiti sunt, Caes. BG. 1, 26, 4; — auch von den Packthieren: impedimenta, sagittarii, calones vehiculaque in medio collocentur, Veg. r. mil. 3, 6. magnum numerum impedimentorum ex castris mulorumque produci deque his stramenta detrahi iubet, Caes. BG. 7, 45, 2. cum - interfectis omnibus impedimentis ad pugnam descendisset, Frontin. Strat. 2, 11. cum et impedimentorum pars et calonum et milites aliquot - cecidissent, Liv. 38, 41, 3. — 2) übtr. als Folge, das **Hinderniß**, in quo (Demosthene) tantum studium fuisse tantusque labor dicitur, ut primum impedimenta naturae diligentia industriaque superaret, Cic. dOr. 1, 61, 260. sequiturque, ut frequens ac mobilis transitus maximum perfecti operis impedimentum sit, Vell. 1, 17, 7. censere, ut unam anum et duas puellas, itinerum agminumque impedimenta, triginta milibus talentûm auri permutet, Curt. 4, 44 (11), 12. haud dubie videre aliqua impedimenta pugnae consulem, quae sibi non apparerent, Liv. 44, 36, 14. u. vgl.: Persas Indos aliasque si adiunxisset gentes, inpedimentum maius quam auxilium traheret, 9, 19, 5. virtutis omnis impedimentum'st timor, Syr. 854. u. mit subj. Gen.: tintinnire ianitoris inpedimenta audio, im Scherz von der Klingel, Afran. 393; — itaque excipitur hac lege non adolescentia, non legitimum aliquod impedimentum, non potestas, non cet., Cic. Agr. 2, 9, 24. leye sane imp. vigilanti et industrio, neque solum in tantis rebus, sed etiam in mediocribus vel studiis vel officiis vel vero etiam negotiis, Rep. 1, 3, 4. quosdam fore, qui haec quae diximus parva nimium et impedimenta quoque maius aliquid agentibus putent, Quint. 1, 7, 33; impedimenta parare, Sall. J. 40, 2. ne ponti iniciendo impedimentum hostiles turmae afferrent, Tac. A. 15, 9. si diutius in hoc constiterimus, moram atque impedimentum reliquis praeceptis intulisse videamur, Cic. Inv. 1, 9, 12. censesne - ullum esse maius impedimentum quam vatem superstitione captum, Curt. 9, 18 (4), 29; nam et festinanti et diligenti tabellario dedi: nisi quid impedimenti in via passus est, Plin. Ep. 2, 12, 6; — neque hanc rem esse impedimenti loco, Caes. BC. 3, 17, 4; quem enim impedimento futurum putas, quum de nobis certum sit nos quieturos? Cic. Fam. 11, 2, 3. mi inpedimento estis, Ter. Andr. 4, 2, 24. turbati exercitus sibi ipsi sunt impedimento, Quint. 7. praef. 2; si nudum os eminet, impedimento semper futurum est, Cels. 8, 25. hic tamen habendus istis modus, ut sint ornamento, non impedimento, Quint. 5, 14, 35; onera plaustraque - pugnantibus impedimento sunt, Liv. 38, 40, 13. commoditati ingenium, gravitati aetas, libertati tempora sunt impedimento, Cic. SRosc. 4, 9. sententibus iam tum optima duae res impedimento fuerunt, quod cet., Quint. 2, 5, 2. u. so öft. u. vgl. noch: rati noctem, quae iam aderat, et victis sibi munimento fore, si vicissent nullo impedimento, Sall. J. 97, 3; ubi milites sibi ipsos ad pugnam esse impedimento vidit, Caes. BG. 2, 25, 1. Gallis magno ad pugnam erat impedimento, quod cet., 1, 25, 3. quae dictatori religio inpedimento ad rem gerendam fuerit, Liv. 8, 32, 5. quum et classem procul haberet et longam obsidionem magno sibi ad cetera impedimento videret fore, Curt. 4, 9 (2), 15. quoniam ad dicendum impedimento est aetas et pudor, qui ornat aetatem, causam mihi tradidit, Cic. SRosc. 51, 149. ad multos gestus est impedimento, vgl. Quint. 11, 3, 142; — scio, quae tibi causa fuerit impedimento, *quo minus* praecurrere adventum meum in Campaniam posses, Plin. Ep. 6, 28, 1.

impĕdio od. **inpĕdio**, īvi, ītum, īre (von pes, *Curtius* Grundz. I. p. 210; archaist. indupedio b. Lucr.), eig. den Fuß Jmds. in eine solche Lage bringen, daß er an der freien Bewegung gehindert wird, u. zw.

1) eig., a) etw. **verwickeln, verstricken, verflechten, verschlingen, verbinden**, ipsus illic sese iam inpedivit in plagas, Plaut. Mil. gl. 4, 9, 11. si inretit rete pisces, ne ecfugiant cavet tumque hic tumque illic inretitos inpedit pisces usque adeo, donicum eduxit foras, Truc. 1, 1, 16. impeditam cassibus refert dammam, Mart. 3, 58, 28. in qua (silva) retentis impeditus cornibus (cervus), Phaedr. 1, 12, 10. prosiluit terraque ferox sua viscera traxit tractaque calcavit calcataque rupit et illis crura quoque impediit et inani concidit alvo, Ov. M. 12, 390. haut alio (wie in dem Labyrinth) Teucrum nati vestigia cursu impediunt texuntque fugas et proelia ludo, Virg. A. 5, 592. alternosque orbibus orbes impediunt, 5, 585. u. septenosque orbibus orbes impediunt, 8, 449. u. vgl. noch: ille reducta loricam clipeique ingens onus impedit hasta, 10, 553. — b) etw. **umwickeln, umschlingen, umwin-**

ben, umbinden, ut quisque insanus nigris medium impediit crus pellibus, Hor. Sat. 1, 6, 27. frenis inpediuntur equi, Ov. F. 2, 736. narrare parantem inpedit amplexu, M. 2, 432; — nunc decet aut viridi caput impedire myrto aut cet., Hor. Od. 1, 4, 9. modo pectora praebet virginea plaudenda manu, modo cornuā sertis inpedienda novis, Ov. M. 2, 866. flore novo madidas impediente comas, Her. 14, 30. inpediunt hederae remos, M. 3, 664; quamvis non vitta ligatos impediat crines, Tibull. 1, 6, 67. impediant geminas vincula firma manus, Ov. F. 1, 370. impediunt teneros vincula nulla pedes, 1, 410. — c) Imbn. beschweren, belästigen, suam illic victoriam Germanis obstitisse, dum omissis telis praedā manus impediunt, Tac. H. 5, 17; dah. *PAdj.* impeditus, mit Gepäck beschwert, mit Sack u. Pack (versehen), nicht kampffertig (vgl. impedimentum 1, b): impeditis hostibus propter ea, quae ferebant, onera, Caes. BG. 3, 19, 2. eos impeditos incitatis equis et inopinantes aggressus, 1, 12, 3. u. vgl. 2, 9, 1. magnam partem eorum impeditam interfecerunt, 2, 23, 1. ad mille hominum ex agmine impedito occidit, ad ducentos cepit, Liv. 43, 23, 2. u. sonst häufig; im Scherz: adeo inpeditae sunt (mulieres): ancillarum gregem ducunt secum, Ter. Heaut. 2, 3, 4; quid horum non impeditissimum? vestitus an vehiculum an comes? Cic. Mil. 20, 54; daher in schwieriger -, mißlicher Lage befindlich, impeditis rei publicae temporibus, Cic. Pis. 1, 3. u. im *Sup.*: consules nos fecistis, Quirites, domi belIique impeditissuma re publica, Sall. H. 2, 41, 6. — d) eine Localität unzugänglich machen, u. im *PAdj.* impeditus, unzugänglich, schwer zugänglich, locumque in omnes partes quam maxime impediri (iussit), Caes. BC. 3, 46, 1. perpetuam esse paludem, quae influeret in Sequanam atque illum omnem locum magnopere impediret, BG. 7, 57, 4; — Antiochus - munitionibus insuper saltum impediebat, Liv. 36, 16, 1. ea, quae plana sunt, novo munimenti genere impedierant barbari, Curt. 6, 16 (5), 13. ea cunctatione spatium Vitellianis datum in vineas nexu traducum impeditas refugiendi, Tac. H. 2, 25. per locos arboribus ac vineis inpeditos non una pugnae facies, 2, 42. aggesta humo e montibus planitiem ramis impeditam exaggerari (iubet), Curt. 6, 17 (5), 20. terra ipsa multis impedita fluminibus, Mel. 3, 3, 3. arduum et impeditum saxis iter primo utcunque tolerabat, Curt. 8, 10 (2), 34; — hostem impedito atque iniquo loco tenetis, Caes. BG. 6, 8, 4. impediti vel eminentes loci, Tac. A. 12, 17. inpeditis locis seque et equestres copias illigaret, 13, 40. silvas impeditas vallo atque fossa munierunt, quo incursionis hostium vitandae causa convenire consuerunt, Caes. BG. 6, 21, 3. equitem sagittas saltus inpeditos avia commeatibus loca gravis armis miles timere potest, Liv. 9, 19, 16. avios montes et impeditos occupaverunt (barbari), Curt. 9, 17 (4), 25. digressi montibus impeditis et arduis loca petivēre mari confinia, Amm. 14, 2, 2. u. vgl.: cum victoribus nihil impeditum, victis nihil tutum arbitrarentur, Caes. BG. 2, 28, 1; im *Comp.*: impeditioribus locis secuti paucos ex suis deperdiderunt, 3, 28, 3. per alium saltum artiorem inpeditioremque evadendum, Liv. 9, 2, 8; im *Sup.*: impeditissimus (locus) ad iter faciendum, Brut. b. Cic. Fam. 11, 13, 2. cum sibi delegissent campum - silvis undique aut impeditissimo flumine munitum, Hirt. BG. 8, 18, 1.

2) übtr. (Ggst. expedire, Synon. implicare, conturbare, perturbare, confundere, vgl. im Folg.), a) verwickeln, verflechten, verschlingen, verbinden, haec aliis praedae lucroque iacebant indupedita suis fatalibus omnia vinclis, Lucr. 5, 875. quanto minus indupediri pauca (corpora) queunt, 4, 70. moris quae (corpora) possint indupedita exiguis tamen inter se comprensa teneri, 6, 453. quae cumque magis cendenso conciliatu exiguis intervallis convecta resultant, indupedita suis perplexis ipsa figuris, 2, 100. materies aeterna - inter se nexu minus aut magis indupedita, 1, 239. nec res ulla magis primoribus ex elementis indupedita suis arte conexa cohaeret quam validi ferri natura, 6, 1009; — nulla sibi turpi conscius in re volvitur in flammis innoxius inque peditur turbine caelesti subito correptus et igni, 6, 393. u. vgl.: quo simul ac primum pennis delata sit ales, impediatur ibi caeco correpta veneno, 6, 821. neque ego nunc quomodo me expeditum ex inpedito faciam, placet consilium, Plaut. Epid. 1, 1, 81. neque is adeo propter militiam patria caret, set dum alios servat, se inpedivit interim: rem bene paratam comitate perdidit, Rud. prol. 36. sin illud dices, te Heraclii voluntate ab lege recessisse, ipse te impedies, ipse tua defensione implicabere, Cic. II. Verr. 2, 18, 44. tot me inpediunt curae, Ter. Andr. 1, 5, 25. gnatus, qui me et se hisce inpedivit nuptiis, Phorm. 2, 4, 2. viden' me consiliis tuis miserum inpeditum esse? Da. at iam expediam, Andr. 3, 5, 11. et tamen implicitus quoque possis inque peditus effugere infestum (amorem), Lucr. 4, 1149. si quidem non tam semper stulti quam sero sapientis sit, quum stultitia sua impeditus sit, quoquo modo possit se expedire, Cic. RPostum. 9, 24. animus libidini deditus, amore, desiderio cupiditate, saepe nimia copia, inopia etiam non numquam impeditus, Cael. 19, 45. nostrum exercitum eadem quae impedierat fortuna expediret, Liv. 9, 9, 15. facta illius - viri mentio et vocem meam fletu debilitavit et mentem dolore impedivit, Cic. Cael. 24, 60. inpeditum in ea re expedivi animum meum, Ter. Hec. 3, 1, 16; dah. *PAdj.*: verwickelt, schwierig (zu überblicken), rhetor.: fit longa et impedita (oratio), ut eam iudices similem agmini totidem lixas habenti quot milites, cui et numerus est duplex nec duplum virium, Quint. 8, 6, 42. u. im *Sup.*: facile perferebat prior ille populus, ut imperitus et rudis, impeditissimarum orationum spatia, atque id ipsum laudabat, si dicendo quis diem eximeret, Tac. Or. 19. orbis situm dicere adgredior, impeditum opus, Mel. prooem. 1. — b) verwickeln, verwirren, in Verwirrung -, in Unordnung bringen, quae cumque queunt conturbari inque pediri, Lucr. 3, 484. usque adeo confusa

venit vox inque pedita, 4, 562. penitus motus vitales inpediuntur, donec materies omnis concussa per artus vitalis animae nodos a corpore solvit, 2, 948. est brevitate opus, ut currat sententia neu se impediat verbis lassas onerantibus aures, Hor. Sat. 1, 10, 9. nec totam Gallici belli rationem prope iam explicatam perturbare atque impedire debemus, Cic. Prov. cons. 14, 35. tu rem inpeditam et perditam restituas, Ter. Andr. 3, 5, 13. — c) als Folge: **verhindern, hindern, hemmen, aufhalten, abhalten, hintertreiben,** at varii rerum inpediunt prohibentque colores, *quo minus* esse una possit res esse nitore, Lucr. 2, 786. quumque nihil impedit, quo minus id, quod maxime placeat, facere possimus, omnis voluptas adsumenda est, Cic. Fin. 1, 10, 33. hac igitur fortuna frui licet senibus nec aetas impedit, quo minus et ceterarum rerum et in primis agri colendi studia teneamus, Sen. 17, 60. ego me [a] Pompeio legari ita sum passus, ut nulla re impedirer, quo minus, si vellem, mihi esset integrum cet., Att. 4, 2, 6. u. so vgl. Nep. Cim. 4, 1. Dat. 6, 2; — hi utrique ad urbem imperatores erant impediti, *ne* triumpharent calumnia paucorum, Sall. C. 30, 4. consul impeditus a tribuno plebis, ne quas paraverat copias secum portaret, J. 39, 4. sed iam impedior egomet, iudices, dolore animi, ne de huius miseria plura dicam, Cic. Sull. 33, 92. quod autem in illis libris feci, qui sunt -, id in hac disputatione de fato casus quidam ne facerem impedivit, Fat. 1, 1. ut arborum tractu equitatus hostium impediretur, ne multitudine clauderentur, Nep. Milt. 5, 3; — ne quid impediare, *quin* ad hanc utilitatem pariter nobiscum progredi possis, AHer. 3, 1, 1; — mit *Inf.*: ut nil inpediat dignam dis degere vitam, Lucr. 3, 322. u. vgl. 4, 920 sqq. nequa mora ignaros pubemque educere castris impediat, Virg. A. 11, 20. quamqam lacrimaeque dolorque impediunt prohibentque loqui, Ov. M. 9, 328. nihil impedit ortos exule servatis legibus urbe frui, Pont. 1, 1, 21. me enim et hunc Sulpicium impedit pudor, ab homine omnium gravissimo - haec, quae isti forsitan puerorum elementa videantur, exquirere, Cic. dOr. 1, 35, 163. quid est igitur, quod me impedit ea, quae probabilia videantur, sequi, quae contra, improbare, Off. 2, 2, 8; od. *abs.* (so daß der Inf. aus dem Zusammenhang zu ergänzen ist): semper olus metimus, nec bruma nec impedit aestas, Calp. 2, 74. u. vgl. Claud. Rapt. Pros. 3, 108 sq. non mehercule - soleo temere contra Stoicos, non quo illis admodum adsentiar, sed pudore impedior, Cic. Fin. 4, 1, 2. de rebus ipsis utere tuo iudicio, nihil enim impedio, orationem autem Latinam cet., Off. 1, 1, 2. si - omnia removentur, quae obstant et impediunt, Acad. 2, 7, 19. non impedio, praesertim quoniam feriati sumus, Rep. 1, 13, 20. eorum alium conscientia, alium mala fama et timor impediebat, Sall. J. 35, 4. hic multum ducem summum Agesilaum impedivit saepeque eius consiliis obstitit, Nep. Con. 2, 3. u. vgl. Att. 21, 6. ut omnia, quae impediant, vincat intentio, Quint. 10, 3, 28. quod si impediant brevitate tempora a iudice data, 12, 10, 55. agendae rei haud sane facilis patebat via: opus erat eadem omnes coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii impedirentur, Curt. 8, 21 (6), 10; — mit *a* u. *Abl.*: ac maxume eos potentia Scauri a vero bonoque impediebat, Sall. J. 30, 2. sibi non fuisse dubium, quin nullo foedere a re publica bene gerenda impediretur, Cic. Balb. 20, 47. qui et ab delectatione negociis impedimur et in ipsa occupatione delectationes alias multas habere possumus, Mur. 19, 39. nec inpedit partus quasdam ab opera, Plin. 10, 63 (83), 180. od. mit bloßem *Abl.*: ingerunt contumelias, caedem parant, Planco maxime, quem dignitas fuga impediverat, Tac. A. 1, 39; — mit *Dat.*: novitati non impedit vetus consuetudo, Varr. LL. 9, 20; — navigationem impeditam *propter* inscientiam locorum paucitatemque portuum sciebant, Caes. BG. 3, 9, 4. naturaliter impeditur (vox), non, ut arbitror, propter calorem - sed propter humorem potius, nam hoc aetas illa turgescit, Quint. 11, 3, 28; Caesaris copias timore impediri *ad* committendum proelium, Auct. BHisp. 30, 4. ut - cum altitudine aquae tum etiam rapiditate fluminis ad transeundum impedirentur, Caes. BC. 1, 62, 2; non oportere sese a populo Romano *in* suo iure impediri, BG. 1, 36, 2; — mit bloßem *Acc.* (u. oft mit Abl. des Mittels, des Grundes u. dgl.), u. zw. *alqm.*: coëgi tollere et adieci sublato pondera malo, impediique oneris pariter gravitate moraque, Ov. M. 10, 676. erat in magnis Caesaris difficultatibus res, ne maiorem aestatis partem flumine impediretur, Caes. BG. 7, 35, 1. Jugurtha mumimento castrorum impeditus, Sall. J. 58, 6. si itinere impeditos perterritos deprehendere posset, Caes. BC. 3, 75, 3. aetate et morbo impeditus, Cic. II. Verr. 3, 25, 63. cedendum enim est celeriter, ne forte qua re impediar atque adliger, Att. 8, 16, 1. domestico bello Poenos impediri - nuntiabant, Curt. 4, 15 (3), 19. omnes optimates sunt, qui neque nocentes sunt nec natura improbi nec furiosi nec malis domesticis impediti, Cic. Sest. 45, 97. quum ille servorum eludentium multitudini senatum populumque Romanum vinctum ipso consessu et constrictum spectaculis atque impeditum turba et angustiis tradidisset, Har. resp. 11, 22. negligentia, pigritia, inertia aut suis studiis quibusdam occupationibusve sic impediuntur, ut cet., Off. 1, 9, 28. eo dolore impeditus - legatos ad Bocchum mittit, Sall. J. 83, 1; — qui cogit mori nolentem, in aequo est, quique properantem impedit, Sen. Phoen. 99. nec nos aut durus pater aut reverentia famae aut timor impedient, Ov. M. 9, 556. quo facilius finitimorum equitatum, si praedandi causa ad eos venissent, impedirent, Caes. BG. 2, 17, 4. tu velim, nisi te impedivisti, apud nos pridie Kal. cum Pilia, wenn du dich nicht schon gebunden hast, wenn du nicht verhindert bist, Cic. Att. 13, 47, 2. te nolui impeditum impedire, 15, 15, 3; dah. *PAdj.* impeditus im *Comp.* von Personen: et in Samnio alter consul superior viribus, locis inpeditior erat: omnia itinera obsaepserant hostes saltusque pervios ceperant,

ne qua subvehi commeatus possent, Liv. 9, 43, 7 sq. quod ei, qui intrassent (vada), et ad explicandam classem et ad receptum, si durior accidisset casus, impeditiores fore videbantur, Auct. BAl. 14. extr.; — *alqd.*, v. Leb.: ut illi classe naves auxiliaque sua impedirent, Caes. BC. 3, 17, 3. his rebus cum iter agminis nostri impediretur, BG. 2, 17, 5. lusuque suo mirabile patris impediebat opus, Ov. M. 8, 199. sacraque Oresteae gemitu questuque Dianae impedit, 15, 489; — si Lycomedem - multis cum lacrimis iter suum impedientem audire voluisset, Cic. Am. 20, 75. ne aditus atque incursus ad defendendum impediretur, Caes. BC. 1, 25, 9. nec te tunc Hecates subeat metus, aut mea forte impediat ne coepta time, VFlacc. 7, 183. quam rem opportunissimam incepto bello pauci impediverant, Sall. J. 80, 5. Bibulus, collega Caesaris, cum actiones eius magis vellet impedire quam posset, maiore parte anni domi se tenuit, Vell. 2, 44, 5. Tyrii, quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exsequebantur, Curt. 4, 13 (3), 9. cum Anici Octavique triumphum nemo interpellaret, fuēre, qui Pauli impedire obniterentur, Vell. 1, 9, 6. Eumenes callidum imperatorem vicit consilio celeritatemque impedivit eius, Nep. Eum. 10, 1. et tunc invidia inpedire virtutem alienam voluisse, Liv. 8, 31, 4. saevi quoque implacabilesque domini crudelitatem suam impediunt, si quando poenitentia fugitivos reduxit, Petron. 107, 4; — fragmina remorum quos et fluitantia trastra impediunt, Virg. A. 10, 307. Euryalum tenebrae ramorum onerosaque praeda impediunt, 9, 385. suis ipsos impedientibus angustiis, Liv. 38, 41, 7. quem non tremebunda senectus impedit, Calp. 7, 74. me cotidie aliud ex alio impedit, sed si me expediero, ut in ista loca venire possim, non committam, ut cet., Cic. Fam. 9, 19, 2; — *alqd.*: lectica, qua vehebatur, vepribus impedita, Suet. Tib. 60. venienti (flumini) obvii (venti) adverso spiritu cursum descendentis impediunt, Mel. 1, 9, 4. u. vgl.: uterque (Indus et Ganges) saxis impeditus, quibus crebro reverberatur, Curt. 8, 30 (9), 7. u. bildl.: nonne impediri quoque dicendi cursum necesse est duplici memoriae cura? Quint. 11, 2, 25. qui (amnis) praeruptis utrimque ripis aditum ad urbem impedit, Curt. 8, 38 (10), 25. ne quies corpori invalido adhuc necessaria pulsu remorum impediretur, Curt. 9, 23 (6), 2. quod eorum aedificationem litteris meis impedissem, Cic. Fam. 3, 7, 2. nam somno et metu insolito impedita fuga, Sall. J. 99, 3. cum - sepibus densissimis interiectis prospectus impediretur, Caes. BG. 2, 22, 1. u. vgl.: prospectu impedito, Sall. J. 79, 6. quum is publicanorum causam stultissimis interrogationibus impediret, Cic. Har. resp. 1, 1. multa, quae inpedita natura sunt, consilio expediuntur, Liv. 25, 11, 16. si corporis gravioribus morbis vitae iucunditas impeditur, quanto magis animi morbis impediri necesse est! Cic. Fin. 1, 18, 59. etiam interiectione - impediri solet intellectus, Quint. 8, 2, 15; — quo tempore primas impedit ad noctem iam lux extrema tenebras, Lucan. 4, 446. corus ventus navigationem impediebat, Caes. BG. 5, 7, 3. tardata sagittā interdum genua impediunt cursumque recusant, Virg. A. 12, 747. sinistra impedita, Caes. BG. 1, 25, 3. cursum impedientibus undis, Ov. M. 1, 703. postea quam - mea quaedam tibi non ignota dubitatio aut impedire profectionem meam videbatur aut certe tardare, Cic. Fam. 7, 5, 1. profectionem meam, ut video, Erotis dispensatio impedit, Att. 15, 15, 3. quae dissensio totius anni comitia impediebat, Sall. J. 37, 2. impediunt adversae iussa procellae, Ov. M. 11, 484. ne quid a tergo, quod destinata impedire posset, moveretur, Curt. 8 17 (5), 1. lacrimae vocem impediēre loquentis, 13, 745. effectus impediret ne segnis mora, Phaedr. 5, 8, 6. pudor hoc, timor impedit illud, Ov. M. 3, 205. iustum dolorem pudor impediebat, Tac. A. 11, 35. lex nulla capto parcit aut poenam impedit, Sen. Troad. 337. evince, quidquid obstat et mentem impedit, Thyest. 440; — medicin.: ne si corpus insuetum subita multitudine oneraverit, concoctionem impediat, Cels. 3, 22. quum et intentio febris somnum impediat, et cet., 3, 18. quod si tanta inflammatio est, ut spiritum impediat, in lecto conquiescendum, 6, 10. si dolor in gingivis est moventurque aliqui dentes, refigi eos oportet: nam curationem vehementer impediunt, 6, 15, 13. attendendum est, ne quid fiat, quod valetudinem impediat, 3, 16; — omnium impeditis animis Dumnorix - domum discedere coepit, Caes. BG. 5, 7, 5. neque enim occupata opera neque impedito animo res tanta suscipi potest, Cic. Leg. 1, 3, 8. scimus Romae solutione impedita fidem concidisse, Pomp. 7, 19. u. im *Comp.*: tarda nomina et impeditiora inertia debitorum quam facultatibus, Liv. 7, 21, 8.

impedītio od. **inpedītio**, ōnis, *f.* (impedio), die **Verhinderung**, **Hinderung**, **das Hinderniß**, **der Aufenthalt**, crassitudinem autem muri ita faciendam censeo, ut armati homines supra obviam venientes alius alium sine impeditione praeterire possint, Vitr. 1, 5, 3. viget enim animus in somnis liberque est sensibus et omni impeditione curarum iacente et mortuo paene corpore, Cic. Div. 1, 51, 115. u. vgl. Arnob. 2, 13.

impĕdīto od. **inp-**, āre (*Intens.* v. impedio), **fort und fort hindern**, **hemmen**, inpeditant numero seque ipsa vicissim arma premunt, Stat. Theb. 2, 590.

impĕdītor od. **inp-**, ōris, *m.*, **der Verhinderer**, **der etw. hintertreibt**, plus utique valeret beneficus purgator animae, quam malevolus impeditor, Augustin. Civ. d. 10, 10.

impĕdītus od. **inpĕdītus**, a, um, *PAdj.*, s. impedio.

impĕdo, āre, **durch Pfähle stützen**, cum mensem tricesimum excessit posita vinea - vehementioribus statuminibus statim impedanda est, Col. 4, 16, 2.

impello od. **inpello**, puli, pulsum, ĕre, I) **an** od. **in etw. schlagen**, **klopfen**, **stoßen**, einer Sache **einen Schlag** od. **Stoß geben**, **etw. erschüttern**, **treffen**, **berühren** (mit u. ohne *Abl.* des Mittels, 1) eig.

a) von lebenden Subjecten: adveniens digito inpellam ianuam, Trab. 2. tum regina deûm caelo delapsa morantis impulit ipsa manu portas, Virg. A. 7, 621; impulit acri tum validas stridore fores, VFlacc. 2, 272. subito stridore tremendum inpulsae patuēre fores, Sil. 3, 692. tum valido contortam turbine portam inpulit Hippotades, VFlacc. 1, 610. ostium non satis audaci strepitu impulsum exsonuit, Petron. 16, 1. cum crepuit ostium impulsum, 99, 5. impulso sonuerunt cardine postes, VFlacc. 7, 322; — impellere pollice chordas, Tibull. 2, 5, 3. ut satis inpulsas temptavit pollice chordas, Ov. M. 10, 145. cur - luxuriante leves inpellis pollice chordas? Claud. Laud. Herc. 15. clamor invenilis et una femineae voces inpulsaque tympana palmis concavaque aera sonant, Ov. M. 4, 28. Corybas non impulit ensem, Claud. Rapt. Pros. 1, 208; — quando infidum remis impellere marmor conveniat, Virg. G. 1, 254. inpellit properantibus aequora remis, Ov. M. 3, 657; — cavom conversa cuspide montem impulit, Virg. A. 1, 82; — his ubi turbatas hortatibus inpulit aures, inde petit tumulum, Sil. 2, 580. quo tu Jovis aurem impellere tentas. Pers. 2, 21; — capuloque *tenus* ferrum inpulit ira, Sil. 9, 382. u. *abs.*: nullius manus vel ad feriendum vel ad impellendum fortiores fuisse, cum in digitis nervos videretur habuisse, non venas, Treb. Poll. trig. tyr. 7. — b) v. leblosen Subjecten: ictibus illorum caecis inpulsa cientur, Lucr. 2, 136. momine uti parvo possint inpulsa moveri, 3, 188. inpulsa est animoso ianua vento, Ov. Am. 1, 6, 51. sub verbum querulas inpulit aura fores, Fast. 3, 642; — corpus ut inpulsae segetes aquilonibus horret, Her. 10, 139. velut icta ferro pinus aut inpulsa cupressus euro procidit, Hor. Od. 4, 6, 9. mitia ceu virides agitant quum flamina culmos necdum maturas inpellit ventus aristas huc atque huc it summa seges, Sil. 9, 358. densae caelum abscondēre tenebrae nube una subitusque antennas inpulit ignis, Juv. 12, 18. unde altior esset casus et impulsae praeceps immane ruinae, 10, 106; — ac primo placidum aequor mille navium remis strepere aut velis inpelli, Tac. A. 2, 23. murmure vasto impulsum rostris sonuit mare, Lucan. 2, 701. parvis impellitur undis Puniceus Rubicon, 1, 213. protinus in medias ornatus desilit undas: spargitur impulsa caerula puppis aqua, Ov. Fast. 2, 111; — impellens nutantibus aëra pennis, Catull. 66, 53. expressum ventis per nubila fulmen aetheris impulsi sonitu mundique fragore emicuit, Lucan. 1, 151. exemplo strepuēre chori collesque canoris plausibus septena voce resultant, Claud. Prob. et Ol. cons. 175; — quae tamen omnia corporea constare necesse'st natura, quoniam sensus inpellere possunt, Lucr. 1, 302. corpoream vocem quoque enim constare fatendum'st et sonitum, quoniam possunt inpellere sensus, 4, 527. arrectasque impulit aures confusae sonus urbis et inlaetabile murmur, Virg. A. 12, 618. iterum maternas impulit aures luctus Aristaei, Virg. G. 4, 349. ubi de longo cursu sol ultima caeli impulit, Lucr. 5, 651; saxa inpellentia coelum, Sil. 11, 217. coelum pulsantes scopulos, 12, 71; — *quo* id saxum inpulerit fors, Pacuv. 368. *qua* nondum tamen inpulerat vim Dardana lampas, Sil. 14, 429. triremis e classe Alexandri *in* eam ipsam, quae quinqueremi imminebat, tanta vi impulsa est, ut cet., Curt. 4, 8 (4), 8. nervo *per* nubem impulsa sagitta, Virg. A. 12, 856. — c) mit lebenden Objecten: cum impulsi procedimus ictu, Lucr. 2, 272. inpulsumque manu - protinus avertit tergoque onerosus inhaesit, Ov. M. 9, 53. quosdam - gladio clipeoque impulsos praecipitavit, Curt. 4, 19 (4), 11. somniavit, consistere se in caelo iuxta solium Jovis impulsumque ab eo dextri pedis pollice et in terras praecipitatum, Suet. Cal. 57; visit cubiculum, in quo reluctantis et impulsae vestigia cernebantur, Tac. A. 4, 22; — ad eum ipsum locum, qua cor emicat, impellens se *in* volnus, uno ictu transfixus expiravit protinus, Vell. 2, 70, 5. quem (lapidem) *super* inpulsum resupino pectore Cygnum vi multa vertit terraeque adflixit Achilles, Ov. M. 12, 138. — d) bildlich: dum me iocundis lapsam sopor inpulit alis, Prop. 1, 3, 45. Thebanam qualis Agaven inpulit (Erinnys), Lucan. 1, 574. servitium acre te nihil impellit, Pers. 5, 128. feriunt animum (sententiae) et uno ictu frequenter impellunt et ipsa brevitate magis haerent, Quint. 12, 10, 48; — quum ignaviae ratio te *in* fugam atque in latebras impelleret, Cic. Rab. 8, 22. in magnum - vos periculum impulit, Auct. BAfr. 16, 1.

II) als Folge: durch Schlagen, Stoßen **in Bewegung setzen, fortstoßen, forttreiben, drängen, bedrängen, verdrängen**, 1) eig., a) im Allg., α) von lebenden Subjecten: sive paras impellere remige classem, sive manes, Ov. Her. 3, 153. ite citi, remis velisque inpellite puppim, Sil. 1, 568. triplici pubes quam (Chimaeram navem) Dardana versu impellunt, Virg. A. 5, 119. biremes subiectis suculis (od. scutulis) impulsas vectibus in interiorem partem (portus) traduxit, Caes. BC. 3, 40, 4; tremente pinum dextera ardentem impuli, Sen. Herc. Oet. 1728. nec mora curvavit cornu nervoque sagittam inpulit, Ov. M. 11, 324; quis - studium iaculis inpellere ventos, Sil. 16, 297. bos stetit et tollens - ad caelum frontem mugitibus inpulit auras, Ov. M. 3, 20; — et pater ipse manu magna Portunus euntem (navem) impulit, Virg. A. 5, 242. dextra discedens impulit altam - puppim', 10, 246. inpulit hinc currus, VFlacc. 6, 6. rudis enituit inpulso vomere campus, Virg. G. 2, 211. adsiste et manum impelle nostram, Sen. Thyest. 277. promovet ipse acies: impellit terga suorum, Lucan. 7, 576; hanc (silicem) - dexter in adversum nitens concussit et imis avolsam solvit radicibus: inde repente inpulit (stieß ihn hinab), Virg. A. 8, 236. turrim in praecipiti stantem adgressi ferro circum, qua summa labantes iuncturas tabulata dabant, convellimus altis sedibus inpulimusque, 2, 460 sqq. quantum ventis adiuta vetustas inpulerit pontive fragor, tantum abscidit imi concutiens a sede maris, VFlacc. 2, 529. — β) von leblosen Subjecten: ut unda impellitur undā urguetur eadem veniens urguet-

que priorem, Ov. M. 15, 181. quos (Gallos) rigat retro pernicior unda Garumnae, Oceani pleno quoties impellitur unda, Claud. in Rufin. 2, 113. pectore impulsus tuo huc mons et illuc cecidit, Sen. Herc. fur. 286; — seu sponte deûm seu turbidus auster impulerit, moestam tenuerunt nubila lucem, Lucan. 1, 234. nunc atra ventis nubila impellentibus subtexe noctem, Sen. Hipp. 955. et levis inpulsos retro dabat aura capillos, Ov. M. 1, 529. emicat hic subito seseque aquilonia proles cum clamore levat, genitor simul impulit alas, VFlacc. 4, 502. hic (aër) - trudit et inpellit, quasi navem velaque ventus, Lucr. 6, 1032. impulerat levis aura ratem, Ov. M. 15, 697. hinc aura primo lenis impellit rates adlapsa velis, Sen. Agam. 429. iam veris comites - impellunt animae lintea Thraciae, Hor. Od. 4, 12, 1. nec certus fluctus ventus impulerat, nec quo destinaret cursum, gubernator sciebat, Petron. 114, 2. zephyris primum inpellentibus undas, Virg. G. 4, 305. ubi impellit Rhodanus profundum, Sen. Med. 588. mox fluctus ferit Hadriacos (Aufidus) magnoque fragore cedentem inpellit retrorsum in aequora pontum, Sil. 11, 509. septeno inpellens tumefactum gurgite pontum (amnis), 1, 197. qua saxa rotantia late impulerat torrens, Virg. A. 10, 363. liquidis ubi cursibus ingens dicitur occiduas impellere Baetis arenas, Calp. 4, 42. qui (aestus) - mox totis campis inundans etiam impulit classem, Curt. 9, 38 (9), 25. Aegaeum statim pelagus vaste longum litus impellit submotasque terras hinc ad promontorium, quod Sunium vocatur, magno ambitu mollique circumagit, Mel. 2, 2, 8. primo recedentes oras aequabiliter impellit (mare) et ut non intret interius, aliquantum patens sinus arcuat, 3, 8, 1; hieme vero humus crustata frigoribus et tamquam levigata ideoque labilis incessum praecipitantem impellit, Amm. 15, 10, 5; u. medicin.: semen vehementius urinam impellit, Plin. 24, 19 (118), 180; — taedaque - accensa per undas conlucet, *quo* cumque natans impellitur auris, Lucr. 6, 881. cum duo montes, claustra profundi, *hinc* atque *illinc* subito impulsi velut aetherio gemerent sonitu, Sen. Med. 342. sanguineis tumidus ponto miscebitur undis Aufidus et rubros inpellet *in* aequora fluctus, Sil. 7, 481. — γ) mit lebenden Objecten: cum aegre clivo adstantes simul equorum corporibus impellerentur, Tac. Agr. 36. anhelum inpellere planta cornipedem, Sil. 2, 71. ferrata calce atque effusa largus habena cunctantem inpellebat equum, 7, 696. cursum gubernatores, quum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant, Curt. 7, 3 (9), 6; — cum praetor lictorem impellat et ire praecipitem iubeat, Juv. 3, 128. talia iactantem consurgens agger aquarum inpulit atque humeros curvato gurgite pressit, Sil. 4, 649. impulit adverso praeceps equus Onchea conto, abwerfen, VFlacc. 6, 256. u. so Sil. 4, 596. — b) im feindlichen Sinne, α) mit leb. Subjecten: hos muros inpelle manu, Sil. 2, 532. unius (Achillis) manu impulsa Troia - dubia, quo caderet, stetit, Sen. Troad. 209. pressoque inpellunt pectore pectus, Sil. 5, 219; — quam magna mercede meo sine munere silvas impulerint, Grat. Cyn. 65. totamque deus simul inpulit urbem, VFlacc. 3, 325. fit fragor, aetherias ceu Juppiter arduus arces inpulerit, 5, 163. alternasque (arbores) ferit totisque obnixa trementes viribus impellit, Claud. Rapt. Pros. 3, 378. quaeso, cohibete furentem Varronem: namque hunc fama est inpellere signa, Sil. 9, 138. impellens quidquid sibi summa petenti obstaret, Lucan. 1, 149. iam reseratam Italiam, inpulsas Vitellii res audietis, Tac. H. 3, 2. — β) mit lebl. Subj.: ut sol orescit, cerea castra crebro catapulta inpulit, Nov. 66. inpulsa gurgite multo castra labant, Lucan. 4, 88; hinc manus infelix clamore impellere magno saxa facesque atras et tortae pondera fundae, VFlacc. 3, 95. exstruitur, quod non aries impellere saevus, quod non ulla queat violenti machina belli, Lucan. 6, 36: *inque* meos ferrum flammamque penates inpulit, Ov. M. 12, 551. — γ) mit lebenden Objecten: fulmineis impellens viribus hostem, Claud. Prob. et Ol. cons. 73. universique hostem primo impetu viribus inpulit: commota pedestri acie cet., Liv. 9, 27, 9. Arrius Varus cum promptissimis equitum prorupit inpulitque Vitellianos modica caede, Tac. H. 3, 16; — quem (hostem) si statim impellere maturasset, H. 4, 34. donec legio - sustinuit ruentes (hostes), mox inpulit, 4, 78. cornu, cui Brutus praeerat, impulsis hostibus castra Caesaris cepit, Vell. 2, 70, 1. variatum deinde proeliis, sed uno longe magis Pompeianis prospero graviter inpulsi sunt Caesaris milites, 2, 51, 3. postquam inpulsos (Vitellianos) sensit Antonius, denso agmine obturbabat, Tac. H. 3, 25. quo dolore accensa legio et inpulit rursus primanos, 2, 43. turbavit ordines et haud dubie inpulit aciem, Liv. 9, 40, 9. si numina nostros inpulerint acies, Lucan. 5, 756. inpellitque moras, Sil. 8, 279. simul pedestris acies infertur et praemissus eques postremos ac latera impulit, Tac. A. 2, 17. u. vgl. bildl.: plura simul invadimus, si aut tam infirma sunt, ut pariter impelli possint, aut tam molesta, ut pedem conferre cum singulis non expediat: tum enim toto corpore obnitendum et - directa fronte pugnandum est, Quint. 5, 13, 11.

2) bildlich, a) im Allg.: iam sole fugato frigidus aestivas impellit noctifer horas, Calp. 5, 121; fatorum impellite cursum, Lucan. 5, 41. sed non augurio Parcarum inpellere metas concessum cuiquam, Sil. 5, 406; aurum vasa Numae Saturniaque impulit aera vestalesque urnas et Tuscum fictile mutat, Pers. 2, 59; verum et tum leviter est temptatum, cum apud Graecos quosdam tum apud Ciceronem in libris de oratore, et nunc maximo temporum nostrorum auctore prope impulsum (ist so weit getrieben worden), ut non modo plura haec genera sed paene innumerabilia videantur, Quint. 3, 4, 2; — iamque diem *ad* metas defessis Phoebus Olympo inpellebat aquis, Sil. 11, 267; cum debeat delectare, movere, *in* plurimas animum audientis species impellere (viri eloquentis oratio), utetur his quoque adiutoriis, quae sunt ab eadem nobis

concessa natura, Quint. 12, 10, 43; — u. mit leb. Objecten: pupillumve utinam, quem proximus heres impello, expungam! Pers. 2, 12. ut forte legentem aut tacitum impellat quovis sermone molestus, Hor. Sat. 1, 3, 65. — b) im feindlichen Sinne: at simul impulsa est (domus), omnes timuēre ruinam, Ov. Trist. 1, 9, 19. u. vgl. Sen. Herc. Oet. 885; amare etiam, non solum admirari opulentiam externam, inmenso et Achaicae victoriae momento ad inpellendos mores, Plin. 33, 11 (53), 149; — Sabinus in alieno discrimine sibi pavens, ne adlevasse videretur, inpulit mentem, Tac. H. 2, 63. praecipitantem igitur impellamus - et perditum prosternamus, Cic. Cluent. 26, 70. semel inpulit illum dilata fortuna manu, Lucan. 8, 707.

3) übtr., Jmdn. zu etw. treiben, bewegen, bringen, Jmdn. antreiben, ermuntern, aufmuntern, etw. in Bewegung setzen, erregen, anregen, anfachen, dum in dubio'st animus, paulo momento *huc* vel *illuc* inpellitur, Ter. Andr. 1, 5, 31. non plura locutus impulit huc animos, Lucan. 8, 453; quam timeo adventus huius *quo* inpellat patrem, Ter. Phorm. 4, 3, 3. posse dicendo tenere hominum coetus, mentes adlicere, voluntates impellere, quo velit, unde autem velit, deducere, Cic. dOr. 1, 8, 30. neu me cupidum *eo* inpulisset, quod mihi principium'st mali, Ter. Phorm. 1, 3, 6; — *ad* coniugii spem, consortium regni et necem mariti impulit (Liviam), Tac. A. 4, 3. dilectum ab ea et ad spem imperii impulsum, Suet. Ner. 35. hoc prodigio - ad spem regni inpulsus, Justin. 15, 4, 18. quum imperiti facillime ad credendum impellerentur, Cic. Rep. 2, 10, 18. iuvenem - ad Chaldaeorum promissa, magorum sacra, somniorum etiam interpretes impulit, Tac. A. 2, 27. et concitanda et lenienda frequenter est ira et ad metum, cupiditatem, odium, conciliationem impellendi animi, Quint. 3, 8, 12. haec impulerunt illum ad regni cupiditatem, Curt. 7, 9 (2), 34. iuvat aut impellit ad iram (natura), Hor. AP. 109. plebemque ad furorem impellit, Caes. BG. 7, 42, 4. non deesse homines, qui ad crudelitatem eum impellant, Quint. 3, 8, 85; aliter haud facile eos ad tantum negotium impelli posse, Sall. C. 44, 1. eisque (libris) nosmet ipsi ad veterum rerum nostrarum memoriam comprehendendam impulsi atque incensi sumus, Cic. Brut. 5, 19. ad quam quemque artem putabat esse aptum, ad eam impellere atque hortari solebat, dOr. 1, 28, 126. qui barbaros homines ad bellum impelleret, Sull. 13, 36. u. so: ad bellum, Tac. H. 3, 36. u. ad bella cohortes, Sil. 12, 484. ne me ad tales impellite pugnas, Virg. A. 11, 278. Sardinienses ad rebellandum impellentes, Eutr. 3, 2. uti legatos Allobrogum - impellat ad societatem belli, Sall. C. 40, 1. his atque talibus aliis ad deditionem regis animum impellit, J. 62, 2. consulem ad tantum facinus impellere nequeunt, 49, 4. u. so Justin. 9, 7, 8. est modestus homo et frugi, quem ne utilitas quidem videatur impulsura fuisse ad facinus, Cic. ad Brut. 1, 6, 2. duae res sunt, iudices, quae homines ad maleficium impellunt, luxuries et avaritia, AHer. 2, 21, 34. non igitur impressio, non occisio, non vis, non tempus, non imperium, non secures ad iniuriam faciendam Flacci animum impulerunt, Cic. Flacc. 34, 85. avida spes regni praecipitem animum ad ultimum nefas impulit, Curt. 6, 33 (9), 11. luxuries igitur hominem nimium et aeris alieni magnitudo et indomitae animi cupiditates ad hoc scelus impulerunt? Cic. SRosc. 14, 39. ut facile impellantur ad eorum perniciem, quorum cet., Nep. Dat. 5, 4; — si cognoscemus, quae te causa *in* sermonem impulisset, Cic. dOr. 2, 89, 363. nisi eum di immortales in eam mentem impulissent, Mil. 33, 89. primus enim me flagrantem studio laudis in spem impulit, posse virtutem sine praesidio fortunae quo contendisset labore et constantia pervenire, Scaur. frg. 4ª. p. 225. aliis ille in illum furorem magnis hominibus auctoribus impulsus est, qui cet., Cornel. frg. 7. p. 210. cunctantem in arma impellebant, Tac. H. 3, 69. qui crudelitatem Alexandri fugerat, quod civitatem in eiusdem Alexandri bellum inpelleret, Justin. 13, 5, 9. eumque (fratrem) in mariti bellum inpellit, 28, 1, 4. barbaros quoque in societatem defectionis impulerant, Curt. 9, 27 (7), 2. tenaces - disciplinae suae solitosque parca ac parabili victu ad implenda naturae desideria defungi in peregrina et devictarum gentium mala impulerat, Curt. 7, 4 (2), 3. quod si te mala mens furorque vecors in tantam inpulerit, sceleste, culpam, Catull. 15, 15. oculi, supercilia, frons, vultus denique totus, qui sermo quidam tacitus mentis est, hic in fraudem homines impulit, Cic. Pis. 1, 1. maxima autem culpa in eo, qui et veritatem aspernatur et in fraudem obsequio impellitur, Am. 24, 89. se a te corruptum, tuis promissis in fraudem impulsum esse confessus est, Deiot. 12, 32. hos parvae poterunt impellere causae in scelus, Claud. in Eutr. 2, 154. in caedem falsi regis inpulsos sacramenti religione obstringit, Justin. 1, 9, 18; — mit *ut* u. *Conjunct.*: quod ut faciam, egestas me inpulit, Ter. Phorm. 5, 1, 6. paupertas impulit audax, ut versus facerem, Hor. Ep. 2, 2, 51. alios ipse, plerosque pacis spes impellit, ut cet., Sall. J. 65, 4. nec me solum ratio ac disputatio impulit, ut ita crederem, sed nobilitas etiam summorum philosophorum et auctoritas, Cic. Sen. 21, 77. quae ratio poëtas maximeque Homerum impulit, ut principibus heroum certos deos discriminum et periculorum comites adiungeret, ND. 2, 66, 166. quae causa nos impulerit, ut haec tam sero litteris mandaremus, 1, 4, 7. quaeramus igitur causam, quae eum impulerit, qui haec machinatus sit, ut cet., Univ. 3. p. 268. te causae impellebant leves, ut cet., Ter. Hec. 3, 4, 12; non impulit me, haec nunc omnino ut crederem, Andr. 3, 2, 44. quem ille casu ministrum oblatum promissis onerat impellitque, uti tamquam suam visens domum eat, Sall. J. 12, 3. quis adiutoribus regem aggressus impellit, ut adversum Romanos bellum incipiat, 80, 3. cum videret Germanos tam facile impelli, ut in Galliam venirent, Caes. BG. 4, 16, 1; neque precibus neque gratia neque pretio Ciceronem impellere potuēre, ut - C.

Caesar falso nominaretur, Sall. C. 49, 1. ne huius quidem iudicio impulsi sunt, ut Pausaniam comprehenderent, Nep. Paus. 4, 3; auch mit bloßem *Conjunct.*: inpellit militem Palaestrio, omissam faciat concubinam, Plaut. Mil. gl. arg. 1, 10; — mit *Inf.*: quidve dolens regina deûm - insignem pietate virum tot adire labores inpulerit, Virg. A 1, 10. quae mens tam dira - impulit his cingi telis? 2, 520. impulerat ferro Argolicas foedare latebras, 2, 55. te subitae nova puppis imago armorumque hominumque truces consurgere in iras impulit, VFlacc. 1, 674. femina Troianos iterum nova bella movere impulit in regno, iuste Latine, tuo, Ov. Am. 2, 12, 21. Lacedaemona se contulit ibique regem - impellit turbatis Atheniensibus adverso Siciliae proelio ultro bellum inferre, Justin. 5, 1, 4. quendam ex ministris Octaviae impulit servilem ei amorem obicere, Tac. A. 14, 60. impulerant uxorem imitando amorem iuvenem inlicere, 6, 45. inpellit Artaxerxem parricidium parricidio vindicare, Justin. 3, 1, 3; ut Proetum mulier perfida credulum falsis impulerit criminibus nimis casto Bellerophonti maturare necem, Hor. Od. 3, 7, 14. inpellunt credere Parcae, Stat. Theb. 10, 737; — *abs.* (d. h. ohne Angabe des Zieles, mit u. ohne *Abl.*): hortator postquam furiis et voce nefanda inpulit Oenides, VFlacc. 4, 32. ductor propere revocatam in proelia turmam vocibus inpellens, Sil. 6, 241. simul hanc dictis, illum dea Marte secundo inpulit, VFlacc. 6, 602. inpulit ipsa suis cunctantem Roma querelis, Claud. VI. Cons. Hon. 359. an nullas praeferre preces, nec foedera regis ulla sequi, caeca sed cuncta inpellere pugna debuimus? VFlacc. 6, 662. u. vgl. 675; — quo facilius, qui temptabatur, posset impelli, Curt. 6, 37 (10), 6. nam neque pretio neque amicitia neque vi impelli neque prece quitus sum, Att. 361. ad hunc impendiorum furorem etiam spe quadam repentina immensarum et reconditarum opum impulsus est, Suet. Ner. 31; forma inpulsi nostra nos amatores colunt, Ter. Heaut. 2, 4, 9. hac fama inpulsus Chremes ultro ad me venit, Andr. 1, 1, 72. Treveri nuntiis impulsi suos concitaverunt, Caes. BG. 5, 26, 2. hac impulsi occasione - liberius atque audacius de bello consilia inire incipiunt, 7, 1, 3. quanta animi perturbatio ex iracundia fiat aut ex aliqua causa earum, qua impulsum aliquem id fecisse dicet, Cic. Inv. 2, 5, 19. eius auctoritate impulsi, Nep. Milt. 5, 2. La. vide ne inpulsus ira prave insistas, Pamphile. Pa. quibus iris inpulsus tandem nunc in illam iniquos siem? Ter. Hec. 3, 5, 34, u. vgl.: sontibus inpulsus Furiis, VFlacc. 5, 41. si furore atque amentia impulsus bellum intulisset, Caes. BG. 1, 40, 4. quae reges atque populi ira aut misericordia impulsi male consuluerint, Sall. C. 51, 4. seu periculi magnitudine seu animi mobilitate impulsi, 49, 4. quo scelere impulsus, Cic. Rep. 3, 14, 24; — mater te inpulit, Ter. Hec. 4, 4, 3. si auctores ad liberandam patriam desiderarentur illis actoribus, Brutos ego impellerem, quorum uterque L. Bruti imaginem cotidie videret, alter etiam Ahalae? Cic. Phil. 2, 11, 26. inpulit hos contra Mavors pater, VFlacc. 6, 178. u. vgl. 6, 150. quis modo casus inpulit hos? Juv. 15, 119. nec me timor impulit ullus, Claud. VI. Cons. Hon. 449. impellit alios avaritia, alios iracundia et temeritas, Caes. BG. 7, 42, 2. solus hic inflexit sensus animumque labantem impulit, Virg. A. 4, 23; impulsos a suis principibus, qui dicerent -, et ab Haeduis defecisse et populo Romano bellum intulisse, Caes. BG. 2, 14, 3. maxime impulsi a Tissapherne, Nep. Con. 2, 2. u. vgl. Tac. H. 3, 57; — quaecumque fuga Sertorius impulit arma, Lucan. 7, 16. u. vgl. Virg. A 8, 1 sqq. cum simul terra simul mari bellum impelleretur, Tac. Agr. 25.

impendeo od. **inpendeo**, ēre, herein -, herabhangen, -schweben, od. in etw. hinein -, an -, über etw. hangen, schweben (Syn. imminere, instare), 1) eig., *abs.*: dextera impendentes ramos complexus tentabat assurgere, Curt. 9, 20 (5), 13. protractaeque trabes inpendent ire paratae, Lucr. 6, 564. nec miser inpendens magnum timet aëre saxum Tantalus, 3, 980. templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnasso, in rupe undique inpendente, Justin. 24, 6, 6. mons autem altissimus impendebat, Caes. BG. 1, 6, 1. montesque, qui impenderent, a maxima multitudine Sedunorum - teneri, 3, 2, 1; — Plautus in Calceolo sic eius meminit: molluscam nucem *super* eius dixit inpendere tegulas, Macrob. Sat. 3, 18, 8; arbor, quae *ex* aedibus tuis *in* aedes illius impendet, Ulp. Dig. 43, 26, 1; — mit *Dat.*: fulgentem gladium e lacunari saeta equina aptum demitti iussit, ut impenderet illius beati cervicibus, Cic. Tusc. 5, 21, 62. impendent cava saxa mari, Lucan. 4. 455. poëtae impendere apud inferos saxum Tantalo faciunt, Cic. Tusc. 4, 16, 35. Fin. 1, 18, 60. circuit haud aliter foribusque inpendet apertis, VFlacc. 7, 114; — mit *Acc.*: nec mare quae inpendent, vesco sale saxa peresa - cernere possis, Lucr. 1, 326. — 2) übtr., herein -, herabhangen, -schweben, über dem Haupte schweben, drohen, über Jmdm. schweben, Jmdm. drohen, u. der Zeit nach nahe bevorstehen, *abs.*: vento u. pluvia inpendente, Virg. G. 1, 365. 4, 191; — quae vero aderant iam et impendebant, quonam modo ea aut depellere potuissetis aut ferre? Cic. Mil. 28, 76. ea, quae partim iam adsunt, partim impendent, moderate feramus, Fam. 4, 14, 1. und: impendentia, Claud. in Eutr. 2, 499. Amm. 20, 8, 15. impendentium consideratione difficultatum, 25, 1, 9. parumne multa mercatoribus sunt necessario pericula subeunda fortunae, nisi etiam hae formidines ab nostris magistratibus atque in nostris provinciis impendebunt? Cic. II. Verr. 5, 60, 157. magni belli timor impendet, Fam. 2, 11, 1. impendebat fames, incendia, caedes, direptio: imminebat tuus furor omnium fortunis et bonis, Dom. 10, 25. nec ullum est tantum malum, quod non putem impendere, Fam. 6, 4, 4. quae mehercule omnia (mala) - adesse atque impendere videntur neque vitari ullo modo posse, Quinct. 14, 47. formido malorum impendentium, Amm. 14, 1, 6. haec illi prima mali labes, hoc initium

impendentis ruinae fuit, Justin. 17, 1, 5. ut nobis ea contentio, quae impendet, interdum non fugienda videatur, Cic. Att. 2, 22, 3. video magnas impendere discordias, quas ferrum et vis iudicabit, Fam. 8, 14, 4. ut quam primum se impendentibus contumeliis eriperet, Suet. Ner. 49; — usque adeo taetra nimborum nocte coorta inpendent atrae formidinis ora *superne*, Lucr. 4, 172; impendentia *ex* ruinis incendiisque urbis et commutatione status publici pericula exposuit, Vell. 2, 35, 4; magnum etiam bellum impendet *a* Parthis, Cic. Att. 6, 2, 6. u. daher: dum impendere Parthi videbantur, 6, 6, 3. tantum rei publicae sceleris a consulibus proximis non suspicabar, Prov. cons. 17, 42. nullos a superis impendere metus, ND. 1, 17, 45; — mit *Dat.*: in Bithynia plus oneris videbat sibi impendere, Auct. BHisp. 65, 2. non eadem nobis et illis necessitudo impendet, Sall. C. 58, 11. quantum periculum consuli impendeat - enuntiat, 28, 2. nulla est enim acerbitas, quae non omnibus hac orbis terrarum perturbatione impendere videatur, Cic. Fam. 2, 16, 4. nihil esse ei beatum, cui semper aliqui terror impendeat, Tusc. 5, 21, 62. omnibus enim, quorum mens abhorret a ratione, semper aliqui talis terror impendet, 4, 16, 35. clamantque inexpiabiles poenas impendere iis, a quibus violatum sit animal, Rep. 3, 11, 19. quibus ego confido impendere fatum aliquod et poenam iam diu improbitati - debitam instare iam plane aut certe appropinquare, Cat. 2, 5, 11. seponi et occultari possunt, ut extra ruinam sint eam, quae impendet, Att. 11, 24, 2. praetermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere tibi proximis Idibus senties, Cat. 1, 6, 14. ex eo, quod Scamander reus erat factus, quid sibi impenderet coepit suspicari, Cluent. 24, 66. ut nihil incidisset postea civitati mali, quod non impendere illi tanto ante vidissent, dOr. 1, 7, 26. tanta malorum impendet Ἰλιάς, Att. 8, 11, 3. tum vidi ac multo ante prospexi, quanta tempestas excitaretur, quanta impenderet procella rei publicae, Har. resp. 3, 4. video - quanta tempestas invidiae nobis, si minus in praesens tempus - at in posteritatem impendeat, Cat. 1, 9, 22. nunc iam alia cura inpendet pectori, Plaut. Epid. 1, 2, 32; — tantae *in te* inpendent ruinae nisi subfulcis firmiter, Plaut. Epid. 1, 1, 79. licet hercules undique omnes in me terrores periculaque impendeant omnia, Cic. SRosc. 11, 31. impendent autem infiniti sumptus quum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum vero in tuum, ad Brut. 1, 18, 5; — mit *Acc.*: subito tanta te inpendent mala, Ter. Phorm. 1, 4, 2. nunc ad te redeo, ut quae res me impendet, agatur, Lucil. b. PDiac. p. 161, 1.

impendio od. **inpendio**, *Adv.* (von in u. pendo, wie impensus), ungewogen, ungemessen, also: **maßlos, bedeutend, außerordentlich, recht sehr, bei weitem, weit**, prope acervum palearum - imp. celsum, Amm. 23, 2, 8. nactus horam imp. tempestivam, 27, 2, 3. quodque est imp. mirum, 15, 4, 5. cuius (sermonis Graeci) erat imp. gnarus 14, 1, 9. erga tribuendas celsiores dignitates imp. parcus, 21, 16, 1. imp. sollicitus, ne cet., 19, 9, 7. Constantius imp. timidus, 16, 8, 10; — imp. formidatus (motus), 15, 5, 1. documento enim recenti imp. terrebatur, 26, 5, 11. cum imp. excusarem, Apul. M. 2, 18. inpendio infit, id est fieri inpense incipit, Laevius b. Gell. 19, 7, 10; — cuius ego in dies imp. ex desiderio magis magisque maceror, Afran. 352. inpendio magis animus gaudebat mihi, Ter. Eun. 3, 5, 39. at ille inp. nunc magis odit senatum, Cic. Att. 10, 4, 9. atque ille vero minus minusque inp. curare minusque me inpartire honoribus, Plaut. Aul. prol. 18. erat imp. eloquentior, Amm. 29, 1, 25. videbantur inp. acerbiores (leges), Gell. 11, 18, 4. si tu eo (verbo) uti dignatus fores essetque id inp. probabilius, quam, 19, 3, 3. hoc inp. venustius gratiusque est, quam, 18, 12, 2.

impendiōsus od. **inp-**, a, um, **einer, der zu viel Aufwand macht**, nimio inpendiosum praestat te quam ingratum dicier, Plaut. Bacch. 3, 2, 12.

impendium od. **inpendium**, ii, *n.* (impendo), der **Aufwand** (im Allg.), die **Kosten, Unkosten** (auch für die Anlage od. das Capital), u. übtr. die **Kosten**, der **Zoll**, das **Opfer**, a) eig.: cum alia moderatione tum inpendio magis publico quam iactura (so daß der Staat wohl einen Aufwand zu machen, aber keinen Verlust hatte), Liv. 7, 21, 7. unusquisque quod spopondit suo impendio dare debet, Paul. Dig. 38, 1, 20. est tamen statim ab capite paulo amplius mille passibus locus suspectus et mollis, quem ego interim explorari modico inpendio iussi, an cet., Plin. 10, 91 (90), 1. nullius quippe tutior reditus est minorisve inpendi aut tempestatium securior, Plin. 16, 37 (68), 175. nihilque aliud nullo inpendio constat, 18, 14 (36), 134. qui ab adolescente quaestum sibi instituisset sine impendio, Cic. Quinct. 3, 12. quin infecunditati terrarum aut asperis maris obviam iit, quantum impendio diligentiaque poterat, Tac. A. 4, 6; — reddens inpendia, quae fecissent, Lamprid. Alex. Sev. 47. ad assem inpendium reddes, nec id modicum, Plin. Ep. 1, 15, 2. fenus et impendium recusare, Cic. Att. 6, 1, 4; nunc rei publicae Prusensium inpendia reditus debitores excutio, Plin. Ep. 10, 17 (28), 3. requirenti mihi Byzantiorum rei publicae inpendia, quae maxima facit, indicatum est cet., 10, 52 (43), 1. quum plebes publica calamitate impendiis debilitata deficeret, Cic. Rep. 2, 34, 59. ut militi supplementa suppeterent et impendium, Amm. 30, 8, 8; nullum est enim magno principe immortalitatemque merituro inpendii genus dignius quam quod erogatur in posteros, Plin. Pan. 26, 4. reposcenti filium patri velut rationem impendiorum, quae in educationem contulerit, exponens, Quint. 1, 10, 18. furor impendiorum, Suet. Ner. 31; — mit *Genit. obj.*: triumphorum ac munerum impendia, Suet. Caes. 54. ad arcendas animalium iniurias pariete vel saepe vel fossarum utique inpendio muniri (vineam) se cogit, Plin. 17, 23 (35), 203. multatio quoque non nisi ovium boumque inpendio dicebatur, 18, 3 (3), 11. u. mit *Gen. subj.*: iam creditur uni sanctarum digestus opum partaeve per omnes divitiae populos magnique inpendia mundi, Tribut, Zoll, Stat. Theb. 3, 3, 86; —

impendia *pro* curatione oculi vitiati, Ulp. Dig. 9, 2, 7. — b) übtr.: Herculis et Liberi patris terminos transituros illos regi suo parvo impendio immortalitatem famae daturos, Curt. 9, 16 (4), 21. tantulo impendio ingens victoria stetit, 3, 29 (11), 27; si conputetur inpendium operae, Plin. 18, 6 (7), 38. quid adtinet verbis ista conplecti, quorum tanta vis est, ut alii ea salutis suae impendio testati sint? VMax. 5, 6. *in*. nimium enim risus pretium est, si probitatis impendio constat, Quint. 6, 3. 35. inpendio miserorum experiri commentaria, Plin 34, 11 (25), 108.

impendo od. **inpendo**, pendi, pensum, ĕre, für etw. abwägen, abmessen, **aufwenden, anwenden, hingeben, opfern,** od. **auf** etw. **wenden, verwenden,** eig. u. übtr. (Geld, Zeit, Leben, Jmdn.), *abs*. (d. h. ohne Angabe dessen wovon u. auf was man etw. aufwendet): postea quam nescio quid impendit et in commune contulit, Cic. Quinct. 3, 12. non erunt tam amentes, ut operam, curam, pecuniam impendant in eas res, quas vobis gratas fore non arbitrentur, II. Verr. 4, 30, 68. quid censetis in hoc foedere faciendo voluisse Mamertinos impendere laboris, operae, pecuniae, ne haec biremis ascriberetur? 5, 20, 51. certus quotannis labor et certus sumptus impenditur, 3, 98, 227. nusquam nec opera sine emolumento nec emolumentum ferme sine inpensa opera est, Liv. 5, 4, 4. et dubitant homines serere atque inpendere curam? Virg. G. 2, 433. omnes impendunt curas denso distendere curas quem legēre ducem et pecori dixēre maritum, 3, 124. praecipuum iam a teneris impende laborem, 3, 74. scilicet omnibus est labor inpendendus, 2, 61. armis non amissis sed bene inpensis, VMax. 3, 2, 23. ne vanas impende preces, VFlacc. 4, 581; — totumque inpendere regnum aut rapere et saevo raptam defendere bello, Ov. M. 6, 463. conabantur modis omnibus vitam impendere non inultam, Amm. 31, 13, 6. nam sine causa spiritum tanquam rem vacuam impendere ne vos quidem existimo velle, Petron. 102, 7. malo mortuum impendere quam vivum occidere, 112, 7; — ubi tandem istud latet, quod tu *de* tua pecunia dicis impensum? Cic. II. Verr. 5, 19, 47. sed quid ego vos de vestro inpendatis hortor? Liv. 6, 15, 10; — sestertium octogies *pro* introitu novi sacerdotii coactus impendere, Suet. Claud. 9; haec vulnera pro libertate publica excepi: hunc oculum pro vobis impendi, Petron. 1, 1. sanguinem spiritumque considerate pro his impendere, quos regis, Amm. 27, 6, 12; — mit *in* u. *Acc.*: ob pecuniam, quam in bellum impenderant, Curt. 4, 34 (8), 13. non tam pro tua gloria, quam pro utilitate communi edicto subiecisti, quid in utrumque vestrum esset inpensum, Plin. Pan. 20, 5; natus astra promissa occupat, in cuius ortus mundus impendit diem, Sen. Herc. fur. 24. tot extra Italiam domique opera omne aevi sui spatium impensurum in id solum opus scriptorem fatigant, Vell. 2, 89, 6. tota volumina in hanc disputationem impendisse, Quint. 3, 6, 21. in plura vim suam impendat, 1, 12, 2. in ventos impendo vota fretumque, Lucan. 5, 491. haud ambigue in iuvenem, cui regnum destinabatur, inpensa probra magis ipsi odium, quam Arrhidaeo contemptum attulerunt, Curt. 10, 22 (7), 5; in unius hominis iactationem tot militum sanguinem impendi, Curt. 4, 39 (10), 3. at nil inpendit per tot Telamonius annos sanguinis in socios et habet sine vulnere corpus, Ov. M. 13, 266. impendo, hei mihi, in nulla vitam facta! Sen. Herc. Oet. 1173; — mit *Dat.*: libet expectare, quis aegram et claudentem oculos gallinam inpendat amico tam sterili —: verum haec nimia est inpensa, Juv. 12, 95. quam diu intellegebant, sese sibi et populo Romano, non Verri et Apronio serere, impendere, laborare, Cic. II. Verr. 3, 52, 121. impensam (praedam) militibus fessis, Amm. 27, 8, 8; hos (artus) quoque impendi tibi, Sen. Med. 488. ut tempora, quae spectaculis, campo - conteruntur, geometrae potius ac musico impendat, Quint. 1, 12, 18. liberalius tempora sua impensurus uni videtur, quam si eadem in plures partiatur, 1, 2, 2. quae (studia) iuvenibus erudiendis impenderam, praef. 1. socrui suae honores praecipuos impendit ludis gladiatoriis ceterisque officiis, Spart. Hadr. 9; — tu perpetuis impendas aëra nimbis, Lucan. 4, 112. secessui quatriduum impendit, Suet. Aug. 98. quibus (libris) componendis paulo plus quam biennium impendi, Quint. Ep. ad Tryph. 1. multisne rebellis Gallia iam lustris aetasque impensa labori dant animos? Lucan. 2, 568. impendas curam quam rei domesticae, Phaedr. 3. prol. 11. acrem quam maxime curam spei futuri oratoris impendat, Quint. 1, 1, 3. tantum studiis laboris impendere, 2, 4, 3. u. vgl. 12, 11, 49. tantumque operis et laboris studiis inpendit, ut corpus adficeret, Capit. Ant. phil. 3. qui a prima aetate capiendis leonibus et pardis ursis - sudorem officii virilis inpendit, Treb. Poll. trig. tyr. 14; — quo aperte denuntiabat futurum, ut spiritum poenae, quem pugnae acceptum ferre dubitassent, VMax. 2, 7. Ext. 2. patriaeque impendere vitam, Lucan. 2, 382. ita de se meritum Caesarem, ut vitam usui eius inpenderet, Tac. A. 12, 65. vitam inpendere vero, Juv. 4, 91. impendes animam marito, Sen. Med. 664. quando in inferias homo impensus homini est, Troad. 303. u. vgl. Claud. BGet. 438. in Eutr. 1, 451. nec vero Odrysius transtris inpenditur Orpheus, VFlacc. 1, 470. — Dav. *PSubst.* **impensa** od. **inpensa**, ae, *f.*, 1) **Aufwand, Kosten, Unkosten, Opfer,** eig. u. seltener übtr.: exigua, Suet. Vesp. 18. brevis, Ov. Her. 7, 188. minor, Col. 5, 8, 1. magna, Cic. II. Verr. 3, 21, 53. tanta, Fam. 16, 18, 2. maior, Col. 12, 58, 5. maximae, Auct. BAl. 50, 3. gravis, Liv. 5, 4, 6. amplissimae, Col. 3, 3, 8. nimia, Juv. 12, 98. illae impensae meliores, muri navalia portus aquarum ductus omniaque quae ad usum rei publicae pertinent, Cic. Off. 2, 17, 60. privata, Liv. 40, 51, 2. domestica, VMax. 4, 4, 11. propria, Just. 12, 11, 1. mea, Cic. Fam. 8, 1, 1. nolo meis impensis illorum ali augerique luxuriam, auf Kosten meines Rufes, Nep. Phoc. 1, 4. publica, Suet. Claud. 6. communes, Caes. 10

omnes illae columnae, quas dealbatas videtis, machina apposita nulla impensa deiectae eisdemque lapidibus repositae sunt, Cic. II. Verr. 1, 55, 145; — mit *Gen. obj.*: inp. pecuniae, Liv. 44, 23, 1. thuris, Curt. 8, 18 (5), 10. impensae coenarum, Hor. Ep. 1, 19, 38. ludorum ac munerum impensae, Suet. Tib. 34. operum ac munerum impensae, Dom. 12. ad itinéris impensas, Vit. 7. inp. obsidionis, Justin. 9, 2, 5. non turpibus impensis cupiditatum atque iacturis, Cic. RPostum. 16, 43; melius sine caede moraque inpensaque sui poterit superasse cruoris, Ov. M. 8, 62; rebus ipsis meritisque et impensis officiorum ut superare possim, fortuna tempora Antiochus et bellum in Asia gestum praebuerunt materiam, Aufwand u. Mühe, wie sie die Erfüllung der Pflichten mit sich bringt, Liv. 57, 53, 12; u. mit *Gen. subj.*: impensā matris ac vitrici, Suet. Tib. 7. quae (Aegyptus) tot regum, saeculorum cura inpensaque munita sit et adversum vim incurrentium aquarum tantis structa molibus, tot fossis concisa, ut cet., Justin. 2, 1, 20. — Verbindungen: longeque ex omnibus stirpibus minorem impensam desiderat olea, Col. 5, 8, 1. nemo enim sanus debet velle impensam ac sumptum facere in culturam, si videt non posse refici, Varr. RR. 1, 2, 8. quia inpensa pecuniae facienda erat, Liv. 44, 23, 1. nullam impensam fecerant, Cic. Phil. 6, 5, 14. privatamque publicae rei impensam inseruerat, Liv. 40, 51, 2. qui circumcidis omnem impensam funeri, Phaedr. 4, 20, 25. si maiorem impensam vitabis, Col. 12, 58, 5; ut amplissimas impensas vineae poscant, non tamen excedunt septem iugera unius operam vinitoris, 3, 3, 8. iam accurrit qui - conferat impensas, Juv. 3, 215. geminare - impensas, Claud. Cons. Stil. 3, 223. cum imprudenter facta opera frustrantur impensas, Col. 1, 1, 2. more negotiantium inpensas alio bello refecturus, Justin. 9, 1, 9; — forsitan impensae Virronem parcere credas, Juv. 5, 156; — indigentia domesticae inpensae funera, VMax. 4, 4, 11. Philippus legatos ad Atheam mittit inpensae obsidionis portionem petentes, ne inopia deserere bellum cogatur, Justin. 9, 2, 5. sed finem inpensae non servat prodiga Roma, Juv. 7, 138; indigens impensarum, Amm. 30, 8, 8; quibus impensarum ratio constaret, Suet. Ner. 30. augebatur autem caerimoniarum ritus immodice cum impensarum amplitudine antehac inusitata et gravi, Amm. 22, 12, 7; — instruis inpensa nostra sepulchra brevi, Ov. Her. 7, 188. quum arationes magnas conductas haberet - easque magna impensa magnoque instrumento tueretur, Cic. II. Verr. 3, 21, 53. promittit se aes alienum omnium propria inpensa soluturum, Justin. 12, 11, 1. ut necessariae (cupiditates) nec opera multa nec impensa expleantur, Cic. Fin. 1, 13, 45. iste nos tanta impensa derideat? Fam. 16, 18, 2. equitum III milia maximis ornantur inpensis, Auct. BAl. 50, 3. — 2) das Aufgewendete, die Zutbat, das Material, primo impensa pumicea induemus (cameram) et trulla aequabimus, Pallad. 1, 13, 2. ita impensam testaceam subter inducis, 1, 40, 5. congestos et calcatos spisse carbones cum sabulone et favilla et calce permiscebis et huius impensae crassitudinem sex unciis iubebis imponi, 1, 9, 4. impensas aedificandi causa theatri dudum congestas sufficientes ad id, quod efficere maturabat, invenit, Amm. 29, 6, 11. u. so vom Baumaterial: difficilis videbatur futurae impensae praeparatio, Frontin. Aquaed. 24. interim Proselenos cum impensa sacrificii venit, Petron. 137, 6. u. vgl. Arnob. adv. gent. 7, 25.

impĕnetrābĭlis od. **inpĕnetrābĭlis**, e, undurchdringlich, a) eig.: in asperis locis silex saepe inpenetrabilis ferro occurrebat, Liv. 36, 25, 5. specus si non habuēre, ramorum fruticumque congerie aedificant inpenetrabiles imbribus mollique fronde constratos, Plin. 8, 36 (54), 127. quibus more gentico continuum ferri tegimen: cruppellarios vocant, inferendis ictibus inhabiles, accipiendis inpenetrabiles, Tac. A. 3, 43. his (crocodilis) superior pars corporis dura et inpenetrabilis est etiam maiorum animalium dentibus, at inferior mollis ac tenera, Sen. NQ. 4, 2, 14. tegimen ferreis laminis aut praeduro corio consertum, ut adversus ictus inpenetrabile, Tac. H. 1, 79; — circumspectis, quae inpenetrabilia quaeque pervia, A. 12, 35. — b) übtr., unzugänglich, patet inpenetrabilis ille luctibus et numquam submissus colla dolori, Sil. 6, 413. pacata fuissent ni consulta viro mensque inpenetrabilis irae, 7, 560; — sic ergo formare, ut scias non posse te consequi, ut sis inpenetrabilis (in Bezug auf blanditiae), Sen. NQ. 4. praef. 4. pudicitia Agrippinae inpenetrabili, Tac. A. 4, 12.

impĕnetrāle cuius ultimum penetrale intrare non licet, PDiac. p. 109, 9.

impensa od. **inpensa**, ae, *f.*, s. impendo.

impense od. **inpense**, *Adv.*, s. impensus.

impensus od. **inpensus**, a, um (in u. pendo), ungewogen, ungemessen, dah. maßlos, das Maß überschreitend, überreichlich, außerordentlich, bedeutend, angelegentlich, nachdrücklich, dringend (Syn. immensus, immodicus), eig. u. übtr.: quibus (iumentis) Galli delectantur quaeque impenso parant pretio, Caes. BG. 4, 2, 2. salis quoque vendendi arbitrium, quia inpenso pretio venibat, in publicum omni sumptu ademptum privatis, Liv. 2, 9, 6. u. so: luscinias soliti impenso prandere coëmptas, quorsum abeant? Hor. Sat. 2, 3, 245. impensam huic scientiae operam dederunt, Quint. 1, 10, 34. dum apud Sirmium haec diligentia quaeruntur impensa, Amm. 18, 4, 1. atque ita in his rebus unus est solus inventus, qui ab hac tam impensa voluntate bonorum palam dissideret, Cic. Sest. 62, 130. violenta viri vis atque inpensa libido, Lucr. 5, 964; — im *Comp.*: iniurias atrociores - inpensiore damno vindicaverunt, Gell. 20, 1, 32. cum tragoediarum scriptorem Sophoclea in praetura collegam haberet atque is publico officio una districtus pueri ingenui praetereuntis formam inpensioribus verbis laudasset, VMax. 4, 3. Ext. 1. Arcadiae tamen est impensior illi cura suae, Ov. M. 2, 405. longa navigatione aegro inpensiore cura Galba refovebat, Tac. H. 1, 31. contra quos nostrorum

impensiore cura moles excitabantur altissimae, Amm. 19, 6, 6. u. vgl.: nam pol meo quidem animo ingrato homine nihil impensiu'st, Plaut. Bacch. 3, 2, 10; — im *Superl.*: tam suis quam matris impensissimis precibus reditum expostulare, Suet. Tib. 13. — *Adv.*: quos (equites) rex **inpense** ad caeterorum exemplum humatos statuis equestribus donavit, Justin. 11, 6, 13; eam adeo rem sobrie et frugaliter adcuravit ille, ut alias res est inpense inprobus, Plaut. Epid. 4, 1, 40. inpense petis ut agam causam pertinentem ad curam tuam, Plin. Ep. 6, 23, 1. u. so vgl. Quint. 10, 5, 18. quod tam inpense et rogas et exigis, ut accipi iubeam a te pretium agrorum, 7, 14, 1. illi invidere misere: verum unus tamen inpense, Ter. Eun. 3, 1, 23. in perniciosam, si quis impense retineret, seditionem exarsuri (milites), Liv. 40, 35, 7; — im *Comp.*: nunc, nunc impensius unge, unge, puer, caules, Pers. 6, 68. certatim omnes feminae inpensius exornatae in templum Veneris conveniunt, Justin 21, 3, 6; quanto ab eiusmodi cupiditatibus remotior eius animus esset, tanto inpensius petere a publico parente, ut eum compelleret ad cedendum senatui, Plin. Ep. 8, 6, 8. u. so vgl. Suet. Claud. 11. quo inpensius rogo, ut timori meo cotidie singulis vel etiam binis epistulis consulas, Plin. Ep. 6, 4, 5. obstipuēre satae Pelia promissaque postquam exhibuēre fidem, tum vero impensius instant, Ov. M. 7, 322. Polydamas - impensius etiam quam exigebatur, promittit operam, Curt. 7, 8 (2), 17. tum impensius quam ante Rhodii gratias egerunt, Liv. 37, 56, 10. quem ducem - impensius colui? Curt. 6, 49 (10), 22. cultuque inpensius omnes magna gemelliparae venerantur numina divae, Ov. M. 6, 314. quos Traianus inpensius diligebat, Spart. Hadr. 2. impensius uror, Catull. 72, 5. tum inpensius iis indignitas crescere, si cet., Liv. 1, 40, 2. ea fuga Jugurtha impensius modo rebus suis diffidens cum perfugis - Thalam pervenit, Sall. J. 75, 1. coepta inter eos in urbe certamina cupiditate eadem imperii multo inpensius in castris accendi, Liv. 4, 46, 2. tanto me impensius aecum est consulere, Virg. A. 12, 20. inter haec negotia impensius modo legatos supplices mittere, Sall. J. 47, 3. quin si qua in parte lubricum adolescentiae nostrae declinat, revocas ornatumque robur subsidio inpensius regis, Tac. A. 14, 56. nunc eo facio id impensius, quod cet., Cic. Fam. 13, 64, 1. inbutusque inpensius Graecis studiis, Spart. Hadr. 1; — im *Superl.*: quamquam bibliothecas incendio absumptas impensissime reparare curasset, Suet. Dom. 20.

impensus od. **inp-**, *m.* (impendo), der **Aufwand**, maiore impensu, Symm. Ep. 1, 5.

imperabiliter Cato senex, ubi Maximus: pro nimis imperiose, dure, Charis. p. 202, 11 (Cato frg. p. 89, 6).

impĕrātio od. **inp-**, ōnis, *f.*, das **Befehlen**, Boëth. arithm. 2, 1.

impĕrātīvus od. **inp-**, a, um, das Befehlen betreffend, **auf Befehl beruhend**, feriarum autem publicarum genera sunt quatuor: aut enim stativae sunt aut conceptivae aut imperativae aut nundinae, Macrob. Sat. 1, 16, 5. und: imperativae sunt, quas consules vel praetores pro arbitrio potestatis inducunt, §. 6; vorzugsw. von der Form des Verbums, mit der man Jmdm. etw. befiehlt, Gramm. — *Adv.*: legatum est, quod legis modo, id est **imperative**, testamento relinquitur, Ulp. reg. tit. 24. §. 1.

impĕrātor od. **inpĕrātor**, oris, *m.* (archaist.: induperator), der **Befehlshaber, Herrscher**, 1) vorzugsw. in militär. Beziehung, a) im Allg., oft im Ggsß. zu miles, wie Cic. Tusc. 2, 26, 62. Sall. C. 60, 4. Liv. 44, 34, 4., u. vgl.: exercitum supplicio cogere, id est dominum, non imperatorem esse, Sall. J. 85, 35. quod si regum atque imperatorum animi virtus in pace ita ut in bello valeret, aequabilius et constantius sese res humanae haberent, C. 2, 3. regem victis quam victoribus similiorem ex Macedoniae imperatore Darei satrapen factum, Curt. 6, 21 (6), 10. u. neben dux: iure suo nonnulla ab imperatore miles, plurima vero fortuna vindicat seque hic plus valuisse quam ducis prudentiam vere potest praedicare, Nep. Thras. 1, 4. Romani virtus militis plus eo tempore vindicavit gloriae, quam ducibus reliquit, qui multum a more imperatoris sui discrepantes ante in hostem inciderunt, quam per exploratores, ubi hostis esset, cognoscerent, Vell. 2, 112, 5. nec umquam ante eum - inter tot tantosque duces aut spei maioris aut indolis maturioris imperatorem habuerunt, Just. 6, 5, 5. — Begriff, Eigenschaften u. Epitheta: nam si forte quaeretur, quae esset ars imperatoris, constituendum putarem principio, quis esset imperator: qui quum esset constitutus administrator quidam belli gerendi, tum adiungeremus de exercitu, de castris, de agminibus, - de reliquis rebus, quae essent propriae belli administrandi: quorum qui essent animo et scientia compotes, eos esse imperatores dicerem, Cic. dOr. 1, 48, 210. ego enim sic existimo, in summo imperatore quattuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem, Pomp. 10, 28. eosdem labores non aeque graves esse imperatori et militi, quod ipse honos laborem leviorem faceret imperatorium, Cic. Tusc. 2, 26, 62; — ad hoc se Romanus Graiusque et barbarus induperator erexit, Juv. 10, 138. qui (Scipio) tum Romanus imperator erat, Sall. J. 7, 4. ut opinione omnium Flaminino Romano imperatori compararetur, Justin 31, 3, 4. saepe antea cum imperatoribus Romanis pacem conventam frustra fuisse, Sall. J. 112, 2. imperator noster, Cato frg. p. 17, 6. imperatores nostri, Nep. Ages. 4, 2. summus imp., Cic. Pomp. 10, 28. u. so im Scherz, Plaut. Mil. gl. 1, 1, 13. Pseud. 4, 7, 75. unum imperatorem in exercitu providere et consulere quid agendum sit debere, Liv. 44, 34, 2. haec vicit sententia imperatoremque regem appellandum censuerunt, αὐτοκράτορα στρατηγόν, App., unverantwortlicher Oberfeldherr, 35, 45, 9. imp. novus, Sall. J. 44, 2. magnus imp., Nep. Cat. 3, 1. de vita excellentium imperatorum, praef. 8. clarissimi autem imperatores fuerunt Romani eo bello cet., Vell.

2, 15, 3. imp. unice od. unice imp., Catull. 29, 72. 54[b], 7. bonus imp., Sall. C. 60, 4. imp. bonus ac fortis, Cic. dOr. 2, 44, 187. imp. idoneus, Quint. 12, 3, 5. peritissimus imp., 11, 2, 2. callidus u. callidissimus imp., Nep. Eum. 10, 1. Hann. 5, 2. nomen invicti imperatoris incidatur, Cic. II. Verr. 4, 38, 82. — Verbindungen: omnibus cura viris, uter esset induperator, Enn. A. 86. imperator erat summus et mari et terra, Nep. Alc. 1, 2. eo modo inter se duo imperatores - certabant, Sall, J. 52, 1. imperator cum imperatore contendit, Quint. 2, 17, 34. manu Romanorum induperator quod quisque in bello gessit, Enn. A. 332. imperator omnes fere res asperas per Jugurtham agere, Sall. J. 7, 6. hi utrique ad urbem imperatores erant, Sall. C. 30, 4. cum legionibus quom proficiscitur induperator, Enn. A. 552. in Hispaniam imperator proficiscens, Nep. Hann. 2, 3. imp. contra postulata Bocchi nuntios mittit, Sall. J. 83, 3. imp. - omnibus locis pugnandi copiam facit, 82, 1. horitatur indup., Enn. A. 350. induperatores pugnare ac proelia obire (sibi videntur in somno), Lucr. 4, 967. imp. - magnas copias Thracum fugavit, Nep. Cim. 2, 2. praedas bellicas imperatores cum paucis diripiebant, Sall. J. 41, 7. imp. laudem capit, Cato frg. p. 55, 12. in quo exercitu milites consultent, imperator rumoribus vulgi circumagatur, ibi nihil salutare esse, Liv. 44, 34, 4; — impellit, uti Marium imperatorem poscant, Sall. J. 65, 4. unum ab omnibus sociis et civibus ad id bellum imperatorem deposci atque expeti, Cic. Pomp. 2, 5. ita plerumque evenit, ut, quem vos imperatorem iussistis, is sibi imperatorem alium quaerat, Sall. J. 85, 11. ut Miltiadem imperatorem sibi sumerent, Nep. Milt. 1, 3. Hamilcarem imperatorem fecerunt, Nep. Ham. 2, 3. hunc adversus Pharnabazus habitus est imperator, re quidem vera exercitui praefuit Conon, Con. 2, 2. Hasdrubale imperatore suffecto, Hann. 3, 1. ut imperator cum exercitu in Hispaniam mitteretur, Ham. 3, 1. conpluriens in imperatorem impetum facere, Cato frg. p. 17, 5. imperatorem a suis militibus interfici, Eutr. 4, 16; mittuntur ad imperatorem legati, Sall. J. 62, 3; — imperatori nobilitas - invidiae esse, J. 73, 4. debent oratori sic esse adversariorum nota consilia, ut hostium imperatori, Quint. 12, 1, 35. dicto audientes imperatoribus suis non erant, Nep. Lys. 1, 2; — cum familia tanta imperatorum (in Carthago) gravis liberae civitati esset, Justin. 19, 2, 5. eorum imperatorum, qui patriae consulerent, vitae non parcerent, Cic. ND. 3, 6, 15. cum pro se quisque in conspectu imperatoris etiam in extremis rebus operam navare cuperet, Caes. BG. 2, 25, 3. compertum ego habeo - neque ex ignavo strenuum neque fortem ex timido exercitum oratione imperatoris fieri, Sall. C. 38, 1. ubi ea, quae fama acceperat, ex litteris imperatoris ita esse cognovit, J. 9, 3. imperatoris virtutem noveram et vim militum, Ter. Eun. 4, 7, 8. imperatorum superbia, Sall. J. 85, 47; — vel imperatore vel milite me utimini, C. 20, 16; quum proelii signum ab imperatore esset datum, Nep. Iphicr. 2, 2. quingenti cum imp. Regulo capti sunt, Eutr. 2, 21. ab imperatore proditam hostibus patriam, Quint. 7, 2, 31. qui forte ab imperatore eo bello Cimbrico captus erat, Vell. 2, 19, 3. hominem occidi iussus ab imp., Quint. 3, 6, 78. ab imp. facile quae petebant adepti, Sall. J. 77, 3.

b) als militär. Ehrentitel. Der Titel imperator hat seit Julius Cäsar eine doppelte Bedeutung, einmal die alte, in welcher er nach jedem erfochtenen Siege angenommen und mit der Zahl des Sieges dem Namen nachgesetzt wurde (M. Cicero S. D. C. Antonio M. F. imperatori, Cic. Fam. 5, 5. M. Tullius M. F. Cicero S. D. Cn. Pompeio Cn. F. Magno imperatori, 5, 7. M. Cicero Vatinio imperatori S., 5, 11), wie denn Augustus selbst in diesem Sinne einundzwanzigmal imperator gewesen ist und seine Nachfolger bis auf Caracalla diesen Titel auf Münzen führen, und sodann eine neue, in welcher der Titel dem kaiserlichen Titel vorgesetzt und von dem Senat besonders verliehen wird (praenomen imperatoris, vgl.: in affinitatem venit imperatoris Divi filii, vom Octavian, Nep. Att. 19, 2). In dem ersten Sinne ist derselbe unter Augustus auch von mehreren seiner Feldherren, zuletzt unter Tiberius von Bläsus geführt worden. Später, als alle Feldherren als legati Augusti kommandirten, legte im Fall eines Sieges der Kaiser selbst sich den Imperatortitel bei und in diesem Sinne führte ihn Augustus seit 29 v. Chr. u. alle Kaiser nach ihm zunächst in Bezug auf das militärische Commando. Nach Becker Altert. II, 3. S. 294. Zur Erläuterung des Gesagten vgl. folgende Stellen: Sed hoc primum faciam, ut imperatores appellem eos, quorum virtute, consilio, felicitate maximis periculis servitutis atque interitus liberati sumus. Etenim cui viginti his annis supplicatio decreta est, ut non imperator appellaretur aut minimis rebus gestis aut plerumque nullis? Quam ob rem aut supplicatio ab eo, qui ante dixit, decernenda non fuit aut usitatus honos pervulgatusque tribuendus iis, quibus etiam novi singularesque debentur. An si quis Hispanorum aut Gallorum aut Thracum mille aut duo milia occidisset, hac consuetudine, quae increbruit, imperatorem appellaret senatus, tot legionibus caesis, tanta multitudine hostium interfecta - clarissimis ducibus supplicationum honorem tribuemus, imperatorium nomen adimemus? Cic. Phil. 14, 4, 11. u. 5, 12. circumfusa inde multitudo Hispanorum - regem eum ingenti consensu appellavit: tum Scipio silentio per praeconem facto sibi maximum nomen imperatoris esse dixit, quo se milites sui appellassent: regium nomen alibi magnum, Romae intolerabile esse, Liv. 27, 19, 3. vident enim Romanum ducem unum ex illis veteribus et priscis, quibus imperatorium nomen addebant contecti caedibus campi et infecta victoriis maria, Plin. Pan. 12, 1. Blaeso tribuit, ut imperator a legionibus salutaretur, prisco erga duces honore, qui bene gesta re publica gaudio et impetu victoris exercitus conclamabantur, Tac. A. 3, 74; eo praelio hostes ita fudit ac fugavit, ut eo Nerva praetor impe-

rator sit appellatus, Varr. RR. 2, 4, 2. Scipio his temporibus imperatorem se appellaverat, Caes. BC. 3, 31, 1. Curio universi exercitus conclamatione imperator appellatur, 2, 26, 1. ita oppido potitus imperator est appellatus, Auct. BHisp. 19, 6. C. Flavius Fimbria, qui - imperator appellatus forti Mithridatem pepulerat proelio, Vell. 2, 24, 1. imperatore Antonio honorifice salutato, Suet. Aug. 13. omnis turba - te consalutavit imperatorem, Plin. Pan. 5, 3. ut in gratulatione imperatorem eum consalutaverint, Suet. Tit. 5. ut ceteri quoque imperatores ab exercitibus discederent, Caes. 29. u. vgl. Ner. 2. ad adventum imperatorum, des Antonius, Octavian u. Lepidus, die sich zu triumviri rei publicae constituendae erklärt hatten, Nep. Att. 10, 2. u. vgl. 11, 1; — ferner als praenomen imp., Suet. Caes. 76. Claud. 26. Ner. 8. 13. u. öft. Eutr. 7, 16. 19. 22. 8, 2. 21. 9, 10. 12. u. öft. Juv. 4, 29. Tac. H. 1, 56. u. andw., u. als Kaiser, Suet. Claud. 29. Galb. 3. 6. 20. Vit. 3. Oth. 8. Dom. 10.

2) in anderen Beziehungen: regum imperator, aeternûm deorum sator, Pacuv. 295. Jovem autem imperatorem quanto honore in suo templo fuisse arbitramini? Cic. II. Verr. 4, 58, 129. T. Quinctius - signum Praeneste advectum Jovis imperatoris in Capitolium tulit, Liv. 6, 29, 8; — vos autem, hoc est populus Romanus, invicti ab hostibus, imperatores omnium gentium, satis habebatis animum retinere, Sall. J. 31, 20. nolo enim eumdem populum imperatorem et portitorem esse terrarum, Cic. Rep. 4, 7, 7; summa etiam cum vis violenti per mare venti induperatorem classis super aequora verrit, Lucr. 5, 1226; — illi inperator tu, ille ceteris mediastrinus, Cato frg. ad M. fil. p. 79, 1. ut saepe summa ingenia in occulto latent: hic qualis imperator nunc privatus est, Plaut. Capt. 1, 2, 62; — sileteque et tacete et animum advortite: audire vos iubet imperator (histricus), Enn. trag. 33. Plaut. Poen. prol. 4; quum ad latrunculos luderetur, ipse decies imperator, Vopisc. Proc. 13; — dux atque imperator vitae mortalium animus est, Sall. J. 1, 3. palamque est, ut quisque inter istos loquendo polleat, imperatorem ilico vitae nostrae pacisque fieri, Plin 29, 1 (5), 11.

impĕrātōrius od. **inpĕrātōrius**, a, um, zum Feldherrn gehörig, des Feldherrn, Feldherrn -, imp. forma, Nep. Iphicr. 3, 1. ne imperatorias sibi partes sumpsisse videretur, Caes. BC. 3, 51, 5. imperatoria obiit munia, Sen. Cons. ad Marc. 14, 3. quae signa atque ornamenta ex urbe hostium vi et virtute capta belli lege atque imperatorio iure sustulit, Cic. II. Verr. 1, 21, 57. in quo (Themistocle) iam indoles futurae imperatoriae dignitatis apparuit, Justin. 2, 9, 15. imp. ars, Quint. 2, 17, 34. Justin. 31, 4, 9. u. in quo non imperatoriae tantum, verum et oratoriae artes fuēre, 6, 5, 5. haec est velut imperatoria virtus copias suas partientis ad casus proeliorum, retinentis partes per castella tuenda cet., Quint. 7, 10, 13. Fabius inter complures imperatorias virtutes Cunctator est appellatus, 8, 2, 11. hic quoque insignis industria et omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit, Justin. 7, 4, 4. bellum non gregarii militis opera, sed imperatoriis virtutibus adiuvat, 5, 2, 1. ille imperatorius ardor oculorum, Cic. Corn. Balb. 21, 49. eosdem labores non aeque graves esse imperatori et militi, quod ipse honos laborem leviorem faceret imperatorium, Tusc. 2, 26, 62. u. vgl.: cum in illa meditatione campestri militaribus turmis imperatorium pulverem sudoremque misceres, Plin. Pan. 13, 1. consilium illud imperatorium fuit, quod Graeci στρατήγημα appellant, Cic. ND. 3, 6, 15. imp. concio, Sen. Ben. 5, 15, 4. quod ab eo laus imperatoria non admodum exspectabatur, Acad. 2, 1, 2. laus imp. etiam victo duci redditur, Sen. Ben. 7, 14, 3. hoc fuit imperatoriae navis insigne, Plin. 19, 1 (5), 22. in quibus (rostris) ille rem publicam constantissime consul defenderat quaeque censor imperatoriis manubiis ornarat, Cic. dOr. 3, 3, 10; unum occidi iubere aut alterum parum imperatorium credit, Sen. Clem. 1, 26, 4. dare in discrimen legiones haud imperatorium ratus, Tac. A. 2, 11; — in Bezug auf imperator als Ehrentitel in der republicanischen u. Kaiserzeit (vgl. imperator), bah. auch = kaiserlich, qui post paucos annos proconsul in Africa ornamenta triumphalia cum appellatione imperatoria meruit, Vell. 2, 125, 5. vident enim Romanum ducem unum ex illis veteribus et priscis, quibus imperatorium nomen addebant contecti caedibus campi et infecta victoriis maria, Plin. Pan. 12, 1. non tam nomen imp. captans quam cupiens militibus satis facere, Cic. Fam. 11, 4, 1; — habere imperatoriam genesin vulgo ferebatur, Suet. Dom. 10. quod imperatoriae familiae lumen adferret, Spart. Ael. Ver. 7. hi (Burrus et Seneca) rectores imperatoriae iuventae, Tac. A. 13, 2. nec iam imperatoria modo, sed et patria conquerens onera, Suet. Cal. 42. muneribus imperatoriis fungi, Vesp. 24. imp. maiestas, Tac. A. 1, 46. 5, 4. si imperatorium sacrificium sit, Capit. Maxim. et Balb. 11. cum rogatus ad coenam imperatoriam palliatus venisset, u. in sella imp. temere a ministro posita, Spart. Sev. 1. indumento imp. tectus Caesar est nuncupatus, Capit. Gord. tert. 22. periit sepultusque est imp. funere, Spart. Ael. Ver. 6; — imp. brevitate adoptari a se Pisonem - pronuntiat, Tac. H. 1, 18. Aurelianus duo praecipua - ex imperatoria mente monstravit, Vopisc. Aurel. 23. imperatoriae auctoritatis cothurnum ubique custodiens, Amm. 21, 16, 1. — *Adv.*: se ad id bellum, quod confecit, **imperatorie** instruit, Treb. Poll. Claud. 6.

impĕrātrix od. **inp**–, īcis, *f.* (imperator), die Herrscherin, Gebieterin, praegestit animus iam videre - fortes viros, ab imperatrice in insidiis atque in praesidio balnearum collocatos (von der Clodia), Cic. Cael. 28, 67.

impĕrātus od. **inp**–, *m.* (impero), der Befehl, imperatu ducis, Amm. 18, 6, 10. imperatu eiusdem Gratiani motus, 31, 7, 4.

imperceptus od. **inp**–, a, um, nicht aufgefaßt (im Geiste), unbegriffen, unverstanden, unerkannt, inpercepta pia mendacia fraude latebant, Ov. M. 9, 711. an videlicet magna sciunt, parva ne-

sciunt, et minora maioribus inperceptiora sunt? Gell. 14, 1, 24.

imperco od. **inp-**, ĕre, **recht schonen**, amabo, integrae atque inperitae huic inpercito, Plaut. Cas. 4, 4, 12. u. *abs.*: inperce quaeso: menses tibi iam esse actos vides, Amph. 1, 3, 2.

impercussus od. **inp-**, a, um, **ohne daß man etw. an etw. stößt** u. dadurch Geräusch verursacht, daher: **geräuschlos**, impercussos nocte movere pedes, Ov. Am. 3, 1, 52.

imperdĭtus od. **inp-**, a, um, **ohne** von Jmdm. **vernichtet worden zu sein, noch nicht vernichtet, noch verschont**, ast ego, Sidoniis inperditus, ecce, parentem vulnere cognosco, Sil. 9, 161. vos, o Graiis inperdita corpora, Teucri, Virg. A. 10, 430. magno feries inperdita Tydeo pectora, Stat. Theb. 3, 83.

impĕrfecte od. **inp-**, *Adv.*, s. imperfectus.

imperfectio od. **inp-**, ōnis, *f.*, die **Unvollkommenheit**, der **Mangel**, Augustin. de gen. ad lit. 1, 4.

imperfectus od. **inperfectus**, a, um, **unvollendet, noch nicht vollendet, • beendigt, unvollkommen**, et in his quaedam modo coepta sub ipsum nascendi spatium, quaedam inperfecta suisque trunca vident numeris, Ov. M. 1, 426. inperfectus adhuc infans genetricis ab alvo eripitur, 3, 310. u. vgl. VFlacc. 6, 689. cibus inperfectus et haerens ardenti stomacho, **unverdaut**, Juv. 3, 232. quidam homines in capite meo solum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum ac rude reliquerunt, Cic. Fam. 1, 9, 15. est enim inperfecta (fossa), Plin. Ep. 10, 50 (41), 4. statuam sibi maiorem colosso fieri praecepit solis habitu, sed ea inperfecta perit, Treb. Poll. Gallien. duob. 18. quae sola (opera) susceperat, Augusti templum restitutionemque Pompeiani theatri, inperfecta post tot annos reliquit, Suet. Tib. 47. linguaque mandantis verba imperfecta reliquit: vix illud potui dicere triste vale, Ov. Her. 13, 13. u. vgl. M. 1, 525. librum autem, quem Sylla novissimum de rebus suis imperfectum reliquerat, ipse supplevit, Suet. Gr. 12. qui (Hirtius) etiam Gallici belli novissimum imperfectumque librum suppleverit, Caes. 56. novissimumque imperfectum ab rebus gestis Alexandriae confeci usque ad exitum - vitae Caesaris, Hirt. BG. 8. praef. 2. est alia non quidem reticentia, quae sit imperfecti sermonis, sed cet., Quint. 9, 2, 57. non loqui me de sapientibus - sed de inperfectis hominibus honestam viam sequi volentibus, Sen. Ben. 2, 18, 4. u. vgl. Ep. 14, 4, 29 (92). 15, 2, 50 (94). ne ea causa maturius et inperfecto adhuc bello decederet, Suet. Caes. 26. inperfecta tibi elapsa'st ingrataque vita, Lucr. 3, 958; — imperfecto autem nec absoluto simile pulcrum esse nihil potest, Cic. Univ. 4. p. 269. quae rudia et imperfecta adhuc erant, Quint. 3, 1, 7. — *Adv.*: **inperfecte** atque praepostere atque inscite syllogismo esse usum Epicurum dicit, Gell. 8, 1, 1. ubi non numquam imperfecte Tullium reprehendit, Amm. 22, 16, 16.

imperfossus od. **inp-**, a, um, **undurchbohrt**, tela retusa cadunt, manet inperfossus ab omni inque cruentatus Caeneus Elateïus ictu, Ov. M. 12, 496.

imperfundies od. **inp-**, ēi, *f.*, der Zustand dessen, der den Schmutz des Körpers nicht abgespült hat, hic cruciatur fame, frigore, inluvie, inbalnitie, imperfundie, incuria, Lucil. p. 53, 69.

impĕriālis, e, **kaiserlich**, imp. germen, Amm. 26, 9, 3. ornamenta, Capit. Ant. phil. 17. sagulum, Treb. Poll. trig. tyr. 29. columen, Amm. 30, 4, 2. culmen, 14, 5, 16. maiestas, Capit. Clod. Alb. 2. litterae, Amm. 19, 3, 2. statuta, Dig. 47, 12, 3. praeceptum, Amm. 14, 9, 1. iudicium, 14, 7, 6. actus imperiales, Treb. Poll. trig. tyr. 2. molestia, AVict. Epit. 2. ultra pudorem imperialem, Vopisc. Aurel. 26. verecundia, Amm. 25, 10, 15; cuius nihil imperiale in genitura video, Spart. Ant. Get. 2. — *Adv.*: nostrum esse proprium subiectorum commodum **imperialiter** existimantes, Imp. Justin. Cod. 6, 51, 1.

impĕriōsus od. **inpĕriōsus**, a, um, 1) **mit dem vollen** (unbeschränkten) **Befehl ausgestattet, unumschränkt** (**herrschend**), **herrschend, beherrschend**, imperiosorum populorum et regum illustrium (ordinem cognoscat), Cic. Or. 34, 120. urbes magnas atque inperiosas, Enn. b. Cic. Rep. 1, 2, 3. eodem (tenore) haec imperiosa dictatura geretur, ut neque in hos meos et patriae meae milites mitior quam in vos - hostes, Liv. 7, 40, 9. quos praetexta verendos virgaque cum verbis imperiosa facit, Ov. Trist. 5, 6, 31. Cicero orationis imperiosae fluminibus saepe depressos aliquos iudiciorum eripiens flammis, Amm. 30, 4, 7. vides, quam simplex et imperiosa virtus sit, Sen. Ep. 11, 3, 22 (82); — sapiens sibique imperiosus, quem neque pauperies neque mors - terrent, Hor. Sat. 2, 7, 83. imperiosus sui inter initia principatus, Plin. 34, 8 (19), 62; — im *Superl.*: imperiosissimi XII fasces, per quos senatus et equestris ordinis et universae plebis summum decus erat, VMax. 2, 7, 7. quandoquidem sola artium tres alias imperiosissimas humanae mentis conplexa in unam se redigit, Plin. 30, 1 (1), 1. habet (risus) vim imperiosissimam et cui repugnari minime potest, Quint. 6, 3, 8. — 2) **befehlshaberisch, herrisch**, sed me imperiosa trahit Proserpina, Hor. Sat. 2, 5, 9. imp. Fames, Claud. in Rufin. 1, 30. nam hodie Sicuoni necesse'st me esse aut cras mortem exequi: ita erus meus est inperiosus, Plaut. Pseud. 4, 2, 38. Le. quid hoc est negoti, neminem meum dictum magnifacere? Libanum in tonstrinam ut iusseram venire, is nullus venit - Me. nimis imperiosu'st, Asin. 2, 4, 1. coniunx imperiosa Lyci, Ov. Ib. 534. consul imp., Cic. post red. in sen. 5, 12. ut nimis imperiosi philosophi sit vetare meminisse, Fin. 2, 32, 105. velut iure quodam potestatis, quo fere hoc hominum genus intumescit, imperiosi atque interim saevientes (paedagogi), Quint. 1, 1, 8. eodem tempore servos despicis et colis, imperiosus intra limen atque inpotens, humilis foris et tam contemptus quam contemnens, Sen. Ben. 3, 28, 6. u. vgl. Petron. 39, 1. u. als Beiname des Dictator T. Manlius Torquatus, Liv. 7, 4, 3. Sen.

Ben. 3, 37, 4. u. seines Sohnes des Consul gleiches Namens, Cic. Fin. 2, 19, 60. Liv. 4, 29, 6. Plin. 22, 5 (5), 9; imp. quies, Claud. Mall. Th. cons. 240. illa cupiditas - honoris, imperii, provinciarum, quam dura est domina, quam imperiosa, quam vehemens! Cic. Parad. 5, 3, 40; — im *Comp.*: vae misero mihi, quoius cibo iste factu'st imperiosior, Plaut. Capt. 4, 2, 26. sine funibus vix durare carinae possunt imperiosius aequor, Hor. Od. 1, 14, 6; — im *Superl.*: ne degeneraveris a familia imperiosissima et superbissima, Liv. 9, 34, 15. — *Adv.*: non severe neque **imperiose** praecepit et censuit, ut philosophis mos est, sed cet., Gell. 2, 29, 1. u. im *Comp.*: Metium Fufetium propter perfidiam interemit paene imperiosius quam humanius, Varr. b. Non. p. 287, 20.

impĕrīte od. **inp-**, *Adv.*, s. imperitus.

impĕrītia od. **inpĕrītia**, ae, *f.*, die **Unerfahrenheit, Unkunde, Ungeschicktheit**, imp. et rusticitas et rigor et deformitas afferunt interim frigus, Quint. 6, 1, 37. cognita vanitate atque imp. legati, Sall. J. 38, 1. quae ad hoc tempus Jugurtham tutata sunt, omnia removistis, avaritiam, imperitiam atque superbiam, 85, 45. pugnamque imperitiā poscebant, Tac. A. 13, 36. imperitia properantes fortunam et deos et numen Othonis adesse consiliis, adfore conatibus testabantur, H. 2, 33; — mit *Gen. subj.*: plurumum vero Marius imperitia hostium confirmatus quam maxumum silentium habere iubet, Sall. J. 99, 1. simul studiis inertibus et iuvenum inperitiae suetum livere iis, qui vividam et incorruptam eloquentiam tuendis civibus exercerent, Tac. A. 13, 42. u. mit *Gen. obj.*: a turpi certe agrestique rerum atque herbarum imperitia vindicarent (homines), Gell. praef. 12; — im *Plur.*: sermo habitus cum grammatico insolentiarum et inperitiarum pleno, Gell. 6 (7), 17. Ueberschr.

impĕrīto od. **inpĕrīto**, āvi, ātum, āre (*Intens.* od. *Frequ.* v. impero), **die unbeschränkte Herrschaft haben, den unbeschränkten Befehl haben** (über Völker, Staaten, Heere), **herrisch gebieten**, mit *Dat.*: magnis qui (reges) gentibus imperitarunt, Lucr. 3, 1028. u. so: pluribus gentibus, Tac. A. 12, 37. Mandonius populis domitorque insignis equorum inperitat Caeso, Sil. 3, 376. ut cuiusque populi cives eo certamine vicissent, is alteri populo cum bona pace imperitaret, Liv. 1, 24, 3. genti Parthorum Vologaeses imperitabat, Tac. A. 12, 44. Mauris omnibus rex Bocchus imperitabat, Sall. J. 19, 7. Cartimanduo Brigantibus imperitabat, Tac. H. 3, 45. quem imperitasse Armeniis - memoravi, A. 11, 8. Tribalis Maedisque imperito, Curt. 9, 25 (6), 20. reginam habebant - omnibus inter Caucasum montem et Phasin amnem imperitantem, 6, 19 (5), 25. nobis Romulus, ut libitum, imperitaverat, Tac. A. 3, 26. Aegyptii - avare et superbe imperitatum sibi esse credebant, Curt. 4, 29 (7), 1. quod superbe avareque crederent inperitatum victis esse, Liv. 21, 1, 3. tutiusque rati volentibus quam coactis imperitare, Sall. J. 102, 6. Poenis urbi inperitare negatum, Sil. 1, 295; qui magnis legionibus imperitarent, Hor. Sat. 1, 6, 4; — te, io te, turanne, te voco qui inperitas Pseudulo, Plaut. Pseud. 2, 4, 10. tu, qui mihi imperitas, Hor. Sat. 2, 7, 81. naturam ipsam ceteris imperitantem vicerat, Sall. J. 76, 1. si his validior toto corpore animus imperitet, Plin. Pan. 82, 6; quis nemori imperitet, quem tota armenta sequantur, Virg. A. 12, 719. sciens pugnae, sive opus est imperitare equis non auriga piger, Hor. Od. 1, 15, 24; — *abs.*: quom antehac pro iure imperitabam meo, nunc te oro per precem, Plaut. Capt. 2, 1, 47. si Nero imperitaret, Tac. A. 12, 65. Tiberio imperitante, 3, 24. 15, 44. imperitante Tiberio, 4, 62. imp. Claudio, 13, 42. imp. eo (Claudio), 11, 14. Agrippina, quae filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat, 12, 64. imperitare exorsus, Amm. 30, 7, 5. lubido imperitandi, Sall. J. 81, 1. hac tempestate serviendum aut inperitandum, H. 1, 41, 10; ea virgo nationis Bructerae late imperitabat, Tac. H. 4, 63. quanto sit angustius imperitatum, A. 4, 4. adductius (mit strafferem Zügel) quam civili bello imperitabat, H. 3, 7; — insbes. auch wenn das imperium wechselt: ibi fas, ibi cunctam antiquam castitudinem vicissitatemque inperitandi tradidit, Att. 585. qui comitia, qui annuos magistratus, qui vicissitudinem imperitandi, quod unum exaequandae sit libertatis, sustulerint, Liv. 3, 39, 8. si, quod aequae libertatis est, in vicem annuis magistratibus parere atque imperitare licet, 4, 5, 5. Paulus consul, cuius eo die, nam alternis imperitabant, imperium erat, 22, 41, 3. decem imperitabant, unus cum insignibus imperii et lictoribus erat: quinum dierum spatio finiebatur imperium ac per omnes in orbem ibat, annuumque intervallum regni fuit, 1, 17, 5 sq. imperitandi initium equino hinnitu sortiti, Amm. 23, 6, 36; — seltenere Verbindungen: qua tempestate Carthaginienses pleraque Africa imperitabant, Sall. J. 79, 2. Caere opulento tum oppido imperitans, Liv. 1, 2, 3. u. mit *Acc.*: aequam rem imperito, Hor. Sat. 2, 3, 188. manebat metus, nequis principum eadem imperitaret, Tac. A. 12, 54.

impĕrītus od. **inpĕrītus**, a, um, **unerfahren, unkundig, ungeschickt, ungebildet**, mit *Genit.*: deum qui non summum putet, aut stultum aut rerum esse imperitum existumem, Caecil. 259. non se tam barbarum neque tam imperitum esse rerum, ut non sciret cet., Caes. BG. 1, 44, 9. quod non adeo sit imperitus rerum, ut cet., 5, 27, 4. homo omnium rerum imperitus quaerit, quid sit ad perpendiculum, Cic. II. Verr. 1, 51, 133. mulier omnium rerum imperita, in omnibus rebus infelix, Domit. Af. b. Quint. 9, 3, 66. modo conscripti atque usus militaris imperiti, Caes. BG. 6, 39, 2. homines barbari et nostrae consuetudinis imperiti, 4, 22, 1. homo imperitus morum, agricola et rusticus, Cic. SRosc. 49, 143. summi iuris peritissimus, sine quo iustus esse nemo potest, civilis non imperitus, set ita ut astrorum gubernator, physicorum medicus, Rep. 5, 3, 5. ab homine eloquenti, iuris imperito, dOr. 1, 56, 238. dicat se non imperitum foederis, non rudem exemplorum, non ignarum

belli fuisse, Balb. 20, 47. quae (res) magis oratorem ab imperito dicendi ignaroque distinguat, dOr. 3, 44, 175. unus certe sit assiduus loquendi non imperitus, Quint. 1, 1, 11. imperito huiusmodi conviciorum, AHer. 4, 10, 14. plane poëmatum quoque non imperitus, Suet. Aug. 89. cuius (lyrae) cum se imperitum Themistocles confessus esset, Quint. 1, 10, 19; — *in* verbis quoque quis est adeo imperitus, ut cet., 1, 5, 27. itaque eum nec inutilem - neque in testationibus faciendis esse imperitum velim, 12, 3, 5; — *absol.*: cui rationi contra homines barbaros atque imperitos locus fuisset, Caes. BG. 1, 40, 9. saepe homines temerarios atque imperitos falsis rumoribus terreri et ad facinus impelli, 6, 20, 2. rem ad multitudinem imperitam et illis saeculis rudem efficacissimam, deorum metum iniciendum ratus est, Liv. 1, 19, 4. prior ille populus ut imperitus et rudis, Tac. Or. 19; ferner: ut prudentes cum imperitis, ne pauciores cum pluribus aut rudes cum bello melioribus manum consererent, Sall. J. 49, 2. ita sermo et doctis probabilis et planus imperitis erit, Quint. 8, 2, 22. callidum imperitus (fraudasse dicitur), Cic. QRosc. 7, 21. sin apud indoctos imperitosque dicemus, Part. or. 26, 92. si - disertus imperitum plane et infantem (se) vocet, Quint. 11, 1, 21. apud imperitos expertesque linguae, Plin. 29, 1 (8), 17; — effugere aliqua prima expositione potuerunt, praesertim hominem, quod saepe evenit, imperitum, Quint. 12, 8, 8. eos - homines imperitos et per colloquium deceptos crudelissime interfecisse, Caes. BC. 1, 85, 3. quum in theatro imperiti homines, rerum omnium rudes ignarique consederant, Cic. Flacc. 7, 16. omnia ad voluptatem multitudinis imperitae composita, Quint. 10, 1, 43. quos saepius volgus quoque imperitum et tunicatus hic populus transeuntes nomine vocat, Tac. Or. 7. ut qui rogatur, is autem est saepius imperitus, intelligat, Quint. 5, 7, 31. poëma - imperito quodam initio fusum, 9, 4, 114; — quum imperiti facile ad credendum impellerentur, Cic. Rep. 2, 10, 18. quae irrideri ab imperitis solent, Fin. 3, 22, 74. ex quibus alterum imperiti se posse consequi credent, neutrum qui intelligunt, Quint. 11, 1, 93. imperitis quoque verba non desunt, 10, 7, 15 ubi quid exquisitius dictum accidit auribus imperitorum, 12, 10, 75. commovendos esse ducendosque imperitorum animos, 12, 10, 50; — im *Comp.*: vereor, iudices, ne quis imperitior existimet me causam nobilitatis victoriamque voluisse laedere, Cic. SRosc. 46, 135. propter quosdam imperitiores, Quint. 1, 10, 28. u. im *Superl.*: etiam imperitissimae gentes herbas aliaque promta in auxilium vulnerum morborumque noverunt, Cels. prooem. *in.* contio, quae ex imperitissimis constat, Cic. Am. 25, 95. — *Adv.*: esto: hoc **imperite**: nec enim est ab homine numquam sobrio postulanda prudentia, Cic. Phil. 2, 32, 81. dicebat etiam L. Scipio non imperite, Brut. 47, 175. falsum est enim - id totum, neque solum fictum, sed etiam imperite absurdeque fictum, Rep. 2, 15, 28. pauca ex Gorgia Platonis a prioribus imp. excerpta legere contenti, Quint. 2, 15, 24; — im *Comp.*: quid enim potuit dici imperitius, quam cet., Cic. Balb. 8, 20. u. im *Sup.*: quum est illud imperitissime dictum de populis fundis, 11, 27.

impĕrium od **inpĕrium**, ii, *n.*, sowohl der Befehl (das Befohlene), als das Befehlen (das Recht u. die Macht zu befehlen), also I) der **Befehl**, das **Gebot**, der **Auftrag**, die **Anordnung**, militär. das **Commando**, medicin. die **Verordnung** (Syn. iussus, monitus), 1) im Allg. von den Befehlen der Götter u. Menschen, welche in der Regel Menschen, aber auch Thieren zugehen: Jovis imperium - edocet (Acesten), Virg. A. 5, 747. u. vgl. VFlacc. 1, 788. ille patris magni parere parabat imperio, Virg. A. 4, 239. u. vgl.: imperiumque patris celerans Cyllenius ales advenit, VFlacc. 4, 385. nunc pergam eri imperium exequi et me domum capessere, Plaut. Amph. 1, 1, 106. eri imp. exequor, bene et sedate servo id, Men. 5, 6, 14. non soleo ego somniculose eri [mei] imperia persequi, Amph. 2, 1, 75. obsequens oboediensque'st mori atque inperiis patris, Bacch. 3, 3, 53. matris imperio obsequor, Sen. Phoen. 591. paruit imperio dominae Tirynthius heros, Ov. AA. 2, 221. malus et nequam'st qui homo nihili eri sui servos facit inperium, Plaut. Pseud. 4, 7, 1. devovet imperium tamen haec lenonis avari, Ov. Am. 1, 10, 23; — attonitus tanto monitu imperioque deorum, Virg. A. 4, 282. illum non ante sopor luctamine tanto lenit agens divûm imperiis, VFlacc. 3, 39. te Jovis imperio fulmina missa petant, Tibull. 1, 2, 8. imperio Jovis huc venio, Virg. A. 5, 726. nec Jovis imperio fatisque infracta quiescit, 5, 784. imperio fixos Jovis aeternumque revinctos nescius, VFlacc. 4, 708. nunc Jovis imperiis Rutulorum constitit oris, Virg. A. 8, 381. u. vgl. 9, 716. Jovis imperiis fatoque teneri, VFlacc. 3, 620. Zmyrnaeos oraculum Apollinis, cuius imperio Stratonicidi Veneri templum dicaverint - referre, Tac. A. 3, 63. Herculis illam imperiis thalamoque animoque receperat Hyllus, Ov. M. 9, 278. Stymphalia monstra sagittā perculit imperio deterioris heri, Catull. 68, 114; — ad imperium dominae sulcabimus agros, Tibull. 2, 3, 79; — haec tibi si capesses mea imperia, multa bona in pectore [praecepta] consident, Plaut. Trin. 2, 2, 21. per ego vobis deos atque homines dico, ut imperium meum sapienter habeatis curae, quae imperavi atque impero, Men. 5, 7, 1. si meum inperium obsequi voluisses, interemptum oportuit, Ter. Heaut. 4, 1, 22. nec meum imperium: ac mitto imperium: non simultatem meam revereri saltem! Phorm. 2, 1, 2. tu verbero inperium meum contempsisti? Plaut. As. 2, 4, 10. u. vgl.: nemoris antiqui domus amisit umbram vocis imperio meo, Sen. Med. 768; tuo facit iussu, tuo imperio paret, Plaut. As. 1, 2, 28. non ego cum vino simitu ebibi imperium tuum, Amph. 2, 1, 84; — laetus imperia excipit (zuvor: iussa), Sen. Herc. fur. 42. atque ipsa imperium Juno pavet, VFlacc. 4, 416. interea tu obsequere imperio, Juv. 10, 342. Amphitruo adsum: siquid opus est, impera, impe-

rium exequar, Plaut. Amph. 3, 3, 1. nec tu, cum obstiteris semel, instantique negaris parere imperio „rupi iam vincula" dicas, Pers. 5, 157. u. vgl.: dicto citius nervi paruerunt imperio, Petron. 131, 6. servas inperium probe, Plaut. Pseud. 2, 3, 5. adsuetum imperiis (cervom) soror - ornabat, Virg. A. 7, 487. intellectus illis (elephantis) sermonis patrii et imperiorum obedientia, Plin. 8, 1 (1), 1. inmemor imperii sedisse sub arbore fertur, Ov. Fast. 2, 255. imperium, promissa, preces confundit in unum sollicitatque deas, M. 4, 472. imperia solvit, qui tacet iussus loqui, Sen. Oed. 525. u. von Pferden: imperia solvunt, Hipp. 1083; — severo imperio - imperata, Turpil. 70. ille meum imperiis urguet caput, VFlacc. 5, 487. u. vgl. 7, 94; — Sta. ilico. Ge. hem, satis pro inperio, quisquis es, Ter. Phorm. 1, 4, 19. — 2) insbesond., α) politisch u. militärisch: inde ira consulis - et silentium nimis aut modestum aut timidum Praenestinorum ius - magistratibus fecit graviorum in dies talis generis imperiorum, Liv. 42, 1, 12. parendo potius, commilitones, quam imperia ducum sciscitando res militares continentur, Tac. H. 1, 84. denique, antequam signum aut imperium ullum accipere quivit, equites Mauri - in nostros concurrunt, Sall. J. 97, 4. cum undique acclamassent, quin ederet, quid fieri velit, non segniter imperium exsecuturos, Liv. 40, 40, 4. paratos esse ad exequendum imperium, Curt. 5, 27 (9), 16. exequutus sum tuum imperium, 7, 5 (1), 38. ocius omnes imperio laeti parent, Virg. A. 4, 295. imperioque iterum paremus ovantes, 4, 577. hi neque ad concilia veniebant neque imperio parebant, Caes. BG. 5, 2, 4. Artabazus cum his, qui imperio parebant - Parthienem petebat, Curt. 5, 34 (12), 18. indulsit Caesar cui Claudius omnia, cuius paruit imperiis uxorem occidere iussus, Juv. 14, 330. imperio regis non parebat, Nep. Dat. 4, 2. sic cogitationem regiam Romana disiecit constantia obeditumque imperio, Vell. 1, 10, 3. signa sequi, imperium observare, item alia militaria facere, Sall. J. 80, 2. magna illa consulum imperia et patrum decreta vos exequendo rata efficitis, Sall. H. 3, 61, 16. neque ab uno omnia imperia administrari poterant, Caes. BG. 2, 22, 1. adversum quem (Hamilcarem) neque imperia magistratuum neque leges valerent, Sall. J. 77, 1. spernuntur centuriones tribunique, ac - quatiunt arma, rupturi imperium ni ducantur, Tac. H. 3, 19. rupto imperio - congressus cum hoste funditur, A. 13, 36. nihil hunc se absente pro sano facturum arbitratus, qui praesentis imperium neglexisset, Caes. BG. 5, 7, 7. haud ausi imperium aspernari (Graeci), Curt. 10, 7 (2), 5. spreto regis imperio, 8, 49 (14), 20. oblitus - imperii patrii consulumque edicti, Liv. 8, 7, 8; — nam ego Lemno advenio Athenas nudius tertius, legatus quo hunc cum publico imperio fui, Plaut. Truc. 1, 1, 73. imperio accitos alta intra limina cogit, Virg. A. 11, 235. ducis imperiis Minyae monituque frequentes puppim humeris subeunt, VFlacc. 1, 184. quod cum fecisset, princeps Romani nominis imperio arbitrioque Aegyptii mancipi iugulatus est, Vell. 2, 53, 2; qui mos cui potius quam consuli, aut quando magis usurpandus colendusque est quam cum imperio senatus, auctoritate rei publicae ad agendas optimo principi gratias excitamur? Plin. Pan. 1, 2; — ad omne imperium suum parati et intenti, Curt. 5, 30 (11), 1. laeta interim Othoni principia belli, motis ad imperium eius e Dalmatia Pannoniaque exercitibus, Tac. H. 2, 11; — ite sub imperium, sub titulumque Lares, Tibull. 2, 4, 54. — b) als Verordnung des Arztes: neglecto medentium imperio, Plin. Pan. 22, 3.

II) **das Befehlen, das Recht od. die Macht zu befehlen, die Gewalt, Macht, Regierungsgewalt, Regierung, Herrschaft**, od. concret. das **Staatsamt, die Befehlshaberstelle**, militär. der **Befehl**, das **Commando**, also bald im Sinne der Macht, welche man hat, als Amt, bald im Sinne der Macht, welche man äußert, 1) public., sowohl Einzelner, wie der Könige, Kaiser, Tyrannen, Consuln u. s. w., als des Volks, der Stadt, des Staates, der Provinz u. s. w., auch der Götter, mit Attrib.: singulare imperium et potestas regia, Alleinherrschaft, Cic. Rep. 2, 9, 15. u. so: homo imp. singularis, 1, 33, 50. singularis perpetuique imperii (cupidus), Nep. Reg. 2, 2. regium, Sen. Hipp. 431. vgl. mit 622 u. 1112. Med. 189. Sall. C. 6, 7. Curt. 9, 1 (1), 7. 10, 7 (2), 6. consulare, Sall. J. 55, 6. Eutr. 1, 17. ne imp. longius quam annuum haberent, Eutr. 1, 9. annua imperia sibi fecere, Sall. C. 6, 7. legitumum, 6, 5. magno imperio praediti, 51, 12. magna imperia, Nep. Eum. 2, 3. maius, Nep. Milt. 6, 4. Tac. A. 2, 43. u. vgl.: negantem magistri equitum maius quam tribuni consularis imperium esse, Liv. 6, 39, 4. maxima, Cic. Fam. 3, 7, 5. summum, des Dictator, Liv. 8, 32, 3., des Consul, 4, 1, 3., des regierenden Decemvir, Cic. Fin. 2, 20, 66., des pers. Statthalter, Nep. Ages. 2, 3. u. im Allg.: penes quos summum erat imp., Them. 2, 7, 2. decem delegerat in unaquaque civitate, quibus summum imp. potestatemque omnium rerum committeret, Lys. 1, 5; — imp. maritimum, Seeherrschaft, Nep. Arist. 2, 2. Timoth. 2, 2. omne imp. nostri penes singulos esse voluerunt, Cic. Rep. 1, 40, 63. perpetuum, Caes. BG. 7, 64, 3. pristinum, Nep. Ages. 7, 1. nova, Tac. A. 2, 2. in novo et - precario imp., Curt. 6, 7 (3), 6. u. so: precarium, 4, 29 (7), 1. alienum, Nep. Epam. 10, 4. Tac. H. 1, 49; — domi industria, foris iustum imp., Sall. C. 52, 21. imp. ex iustissumo atque optumo crudele intolerandumque factum, 10, 6. eius cives apud Jugurtham immunes, levi imperio et ab ea fidelissumi habebantur, J. 89, 4. servili inperio plebem exercere, H. 1, 9. qui (Mauri) Ptolemaeo - libertos regios et servilia imperia bello mutaverant, Tac. A. 4, 23. volgus et plures seditionibus et ambitioso imperio laeti, H. 1, 83. vulgus duro imperio habitum, A. 12, 47. Hispanos - imperia saeva multa antea perpessos, Sall. C. 19, 5. res publica pariter ac saevissumo imperio bene atque decore gesta, J. 100, 5. — Mit *Gen. subj.*: reges in ipsos imperium est Jovis, Hor. Od. 3, 1,

6. imperio regis Peliae, Enn. trag. 286. procul ab imperio regis aetatem agebant, Sall. J. 78, 4. assueti quidem regis imperio, Curt. 4, 32 (7), 31. u. vgl.: regiae maiestatis imperium eo recidere, Liv. 4, 2, 8. imperium magistratuum ad pristinum redactum modum, Vell. 2, 89, 3. adultum iam esse Britannicum, veram dignamque stirpem suscipiendo patris imperio, Tac. A. 13, 14. consulis imperium hic primus saevasque secures accipiet, Virg. A. 6, 719. non posse eius (Ariovisti) imperia diutius sustinere, Caes. BG. 1, 31, 13. inimici imperium - deprecor, Sall. J. 24, 10. hi neque moribus neque lege aut imperio cuiusquam regebantur, 18, 2. non posse bene geri rem publicam multorum imperiis, Nep. Dion. 6, 4; — quae (gens) populi, non regum imperio regebatur, Curt. 9, 30 (8), 4. populi imperium iuxta libertatem, paucorum dominatio regiae libidini propior est, Tac. A. 6, 42. totam ad imp. populi Romani Ciliciam adiunxit, Cic. Pomp. 12, 35. sub populi Romani imp. dicionemque ceciderunt, Font. 5, 12. qui polliceantur - imperio populi R. obtemperare, Caes. BG. 4, 21, 5. ardere Galliam tot contumeliis acceptis sub populi R. imperium redactam, 5, 29, 4. ea tempestate mihi imperium populi R. multo maxime miserabile visum est, Sall. C. 36, 4. u. vgl. Liv. 8, 34, 2. und: Gallorum quam Romanorum imperia praeferre, Caes. BG. 1, 17, 3. patienda meliorum imperia: id dis - placitum, ut arbitrium penes Romanos maneret, Tac. A. 13, 56. Corcyram sub imperium Atheniensium redegit, Nep. Timoth. 2, 1. cuncta Graecia, quae sub Lacedaemoniorum fuerat imperio, Con. 4, 4; — mit *Gen. obj.*: in qua (urbe) domicilium orbis terrarum esset imperii, Nep. Att. 3, 3. se totius orbis imperium mente complexum, Curt. 9, 7 (2), 11. quibus tamen - imperium maximae terrarum partis imposui, 10, 10 (2), 24. servabitis urbem· imperium secum transferet illa loci, Ov. F. 6, 427. cui summum imp. maritimae orae rex dederat, Curt. 3, 35 (13), 14. orsus a Macedonia imperium Graeciae teneo, 9, 25 (6), 20. Pelopis progenies, quae omni hoc tempore - Peloponnesi imperium obtinuerat, Vell. 1, 2, 1. imp. totius Achaïdos, Ov. M. 7, 504. fulgentem imperio fertilis Africae, Hor. 3, 16, 31. totius Numidiae imperium petere, Sall. J. 20, 7. u. vgl. 8, 1. 65, 3. perfacile esse totius Galliae imperio potiri, Caes. BG. 1, 2, 2. Galliarum accepit imp., Eutr. 9, 9. quibus (auxiliis) - imperium Hispaniae repeti posset, Liv. 28, 31, 4. civitati imperium totius provinciae pollicetur, Caes. BG. 7, 64, 8. ius et imperium eius (regni) penes vos esse, Sall. J. 14, 1. quod ipse suae civitatis imperium obtenturus esset, Caes. BG. 1, 3, 6. petebant enim eam civitatem, cuius imperium armis tuebantur, Vell. 2, 15, 2. quibus ipsarum urbium perpetua dederat imperia, Nep. Milt. 3, 1; triste profundi imp., Juv. 13, 49. non illi imperium pelagi, Virg. A. 1, 138. di, quibus undarum tempestatisque sonorae imperium, VFlacc. 1, 668; di, quibus imperium est animarum, Virg. A. 6, 264. — Verbindungen: imperium ad ignavos aut minus bonos pervenit, Sall. C. 51, 27. in quemcunque transiret (imp.), Curt. 8, 43 (12), 14. quibus imp. est, Sall. H. 1, 48, 22. penes quos summum erat imp., Nep. Them. 7, 2. cum apud eum summum esset imp. populi, Phoc. 2, 4. ut Q. Fulvio par cum consulibus imp. esset, Liv. 26, 9, 10. nullum esse imp. tutum, Nep. Dion. 5, 3. imperia sic excelsa Fortunae obiacent, Sen. Oed. 11; — imperium cupientibus nihil medium inter summa aut praecipitia, Tac. H. 2, 74. pronus (miles urbanus) ad novas res scelere insuper Nymphidii Sabini praefecti imperium sibi molientis agitatur, 1, 5 habitune et incessu an illo muliebri ornatu mereretur imperium? 1, 30. nec vero imperia expetenda ac potius aut non accipienda interdum aut deponenda non numquam, Cic. Off. 1, 20, 68. imp. alci. destinare, Suet. Cal. 60. qui dabat olim imperium fasces legiones omnia, Juv. 10, 78. dantur imperia et ea continuantur, Cic. Rep. 1, 44, 68. imp. alci. dare, Suet. Dom. 13. cui expeditius fuerit tradere imp. quam obtinere, Tac. H. 1, 10. ita imp. semper ad optumum quemque a minus bono transfertur, Sall. C. 2, 6. minus triginta transfugae et desertores - imperium adsignabunt? Tac. H. 1, 30. imp. adipisci, Suet. Tib. 38. öft. cepi et gessi maxima imperia, Cic. Fam. 3, 7, 5. u. so imp. capere, Suet. Cal. 16. Claud. 10. imp. accipere, Eutr. 7, 23. imp. - suscipit, Ov. Pont. 4, 9, 60. u. so: suscipere imp., Plin. Pan. 5, 4. Suet. Oth. 7. Vesp. 1. Eutr. 9, 13. 16. imp. sumpsit, Eutr. 9, 4. imp. invadere, 9, 3. 18. usurpare, 9, 17. socer arma Latinus habeto, imperium sollemne socer, Virg. A. 12, 193. imp. inire, Suet. Tib. 67. quod autem istud imp. est, decemviri, quod amplexi tenetis? Liv. 3, 52, 6. imp. gerere, Suet. Galb. 14. Eutr. 7, 8. duobus aequo iure imp. administrantibus, Eutr. 8, 9. moderari imp., 9, 27. ut - perpetuo imperium obtineret, Nep. Milt. 2, 3. fasces et imperium obtinuit nec ante continuando abstitit magistratu, quam obruerent male parta, male gesta, male retenta imperia, Liv. 9, 34, 2. primo situ ipso freti clausis portis abnuere imperium, 31, 40, 2. Octavioque collegae - imperium abrogavit, Vell. 2, 2, 3. u. vgl. Eutr. 10, 11. imp. deposuit, Nep. Timol. 3, 4. abdicare consulatum iubentes et deponere imperium ad quod tuendum animus deesset, Liv. 2, 28, 9. nec (ut) committeretur, ut quisquam inveterata potestate aut ad deponendum imperium tardior aut ad optinendum munitior, Cic. Rep. 2, 12, 23. u. so: imp. deponere, Quint. 9, 2, 67. Suet. Claud. 36. Tib. 24. imp. amittere, Suet. Ner. 42. Gordiano imp. reservatum, Eutr. 9, 2. imp. alci. reddere, Curt. 8, 16 (4), 4. imp. recipere, Suet. Tib. 24; — quippe imperium agebatur in tam paucorum virtute atque fortuna positum, Liv. 1, 25, 2. imperiumque urbi dabimus, Virg. A. 3, 159. civitatem unam ex duabus faciunt, regnum consociant, imperium omne conferunt Romam, Liv. 1, 13, 4. imp. atque libertatem extorquere, Sall. C. 39, 4. imperium facile iis artibus retinetur, quibus initio partum est, 2, 4. invisa nunquam imperia retinentur diu, Sen. Phoen. 660. Lacedaemonii se numquam refecerunt neque pristinum imp. recuperaverunt, Nep. Ages. 7, 1. nemo

enim unquam imperium flagitio quaesitum bonis artibus exercuit, Tac. H. 1, 30. Hispanos - imperia saeva multa antea perpessos, Sall. C. 19, 5. obsequio mitigantur imperia, Curt. 8, 27 (8), 8. contempto imperio vestro, Sall. J. 14, 2. novum imp. Syri - aspernabantur, Curt. 4, 1 (1), 7. u. vgl. 5, 12 (7), 2; — Vetranione ad imp. electo, Eutr. 10, 10. ad imp. accessit, 9, 1; — utrique alteris freti finitumos armis aut metu sub imp. suum coëgēre, Sall. J. 18, 12; — ut novus imperio iam tunc adsuesceret heres, Claud. VI. Cons. Hon. 76. destinat imperio clarum praenuntia veri fama Numam, Ov. M. 15, 3. cedere imperio, Suet. Claud. 35. öft.; vos, Quirites, imperio nati aequo animo servitutem toleratis? Sall. J. 31, 11. Thebas et ante Epaminondam natum et post eiusdem interitum perpetuo alieno paruisse imperio, Nep. Epam. 10, 4. Mediam - imperio eius dicionique subieci, Curt. 6, 34 (9), 22. qui mobilitate et levitate animi novis imperiis studebant, Caes. BG. 2, 1, 3. quicquid obstat imperio recidamus, Curt. 6, 8 (3), 11; — primo pecuniae, deinde imperi cupido crevit, Sall. C. 10, 3. u. so J. 19, 1. cupido profunda imperi et divitiarum, H. 4, 61, 5. adde avaritiam, adde imperii, adde gloriae cupiditatem, adde libidines, Cic. Rep. 1, 38, 60. natura mortalium, avida imperi et praeceps ad explendam animi cupidinem, Sall. J. 6, 3. in spem imperii venit, Suet. Vesp. 5. ad spem imperii impulsum, Ner. 35. omnium consensu capax imperii, nisi imperasset, Tac. H. 1, 49. eamque (urbem) magis invidia imperi quam ullius eius temporis noxiae invisam Romano nomini funditus sustulit, Vell. 1, 12, 5; — Juppiter imperii pignora certa dabit, Ov. Fast. 3, 354. u. vgl. 422. heres imp., Suet. Cal. 24. simulatque imperii potitus est (Agesilaus), Nep. Ages. 2, 1. u. vgl. Eum. 3, 4. opes - longa imperii possessione cumulaverat, Curt. 10, 4 (1), 23. sunt enim expertes (civitates) imperii, consilii publici, iudicii delectorum iudicum, quae familiarum vetustatibus aut pecuniis ponderantur, Cic. Rep. 1, 31, 47. regi Lacedaemoniorum, qui tum summae imperii praeerat, Nep. Them. 4, 2. u. vgl. Ages. 1, 2. discordare Parthos summaque imperii ambigua, minora sine cura haberi, Tac. A. 11, 8. dubiis proeliorum exemptus summam rerum et imperii, se ipsum, reservaret, H. 2, 33. qui summas imperii tenerent, Nep. Milt. 3, 5. ut summa imperii maritimi ab Lacedaemoniis transferretur ad Athenienses, Hegemonie zur See, Arist. 2, 2. Atheniensibus imperii maritimi principatum concesserunt, Timoth. 2, 2. in terris nomen inperi id primum fuit, näml. regum, Sall. C. 2, 1. nomen imperi regium habebant, 6, 6. ut titulum imperii cum primum luce sequenti Augusto iuveni prospera bella darent, Ov. Fast. 4, 675. quorum (Spartanorum) imperii maiestas neque ita multo post Leuctrica pugna ab hoc initio perculsa concidit, Nep. Pelop. 2, 4. ea bella, quibus imperii proposita est gloria, Cic. Off. 1, 12, 38. cum fascibus atque aliis imperi insignibus in castra ad Manlium contendit, Sall. C. 36, 1. multo gratantum concursu ad capienda imperii primordia C. Caesar egrediebatur, Tac. A. 6, 50. nos prima inperii spatia ingredimur, 14, 56. inperii initio, Suet. Dom. 20. imperii - statione relicta, Ov. Trist. 2, 219. imperi vitaeque eius finis idem fuit, Sall. J. 5, 5. factum eius a diis comprobatum spatio vitae et felicitate imperi apparuit, Vell. 1, 1, 3. evolgato imperii arcano, Tac. H. 1, 4. arcana imperii temptari, A. 2, 36; — ita solus potitus imperio Romulus, Liv. 1, 7, 3. u. so: imperio potiri, Suet. Cal. 12. Eutr. 7, 18. parique absens imperio praeficitur simul cum Thrasybulo et Theramene, horum in imperio cet., Nep. Alc. 5, 5. qui (App. Claudius) tum erat summo imperio, Cic. Fin. 2, 20, 66. quo hi meliore conditione atque aequiore imperio se uti videbant, Caes. BG. 6, 12, 6. in neminem acerbiore uteretur imperio, Nep. Eum. 6, 2. non utendum imperio, ubi legibus agi possit, Tac. A. 3, 69. nihil consilio neque imperio agi, fors omnia regere, Sall. J. 51, 1. divosque mortalesque turbas imperio regit unus aequo, Hor. Od. 3, 4, 48. qui res hominumque deumque aeternis regis imperiis, Virg. A. 1, 230. tu regere imperio populos, Romane, memento, 6, 852. Evander tum ea - auctoritate magis quam imperio regebat loca, Liv. 1, 7, 8. qui conditam (urbem) imperio regeret, 1, 6, 4. singulari imperio et potestate regia tum melius gubernari et regi civitates, si cet., Cic. Rep. 2, 9, 15. Demetrius qui dictus est Phalereus Athenas occupavit imperio improbo, Phaedr. 5, 1, 2. hanc (Agyllam) multos florentem annos rex deinde superbo imperio - tenuit, Virg. A. 8, 482. ventos - imperio premit (Aeolus), 1, 54. quod ceteri reges imperio potuerunt, hic benevolentia tenuit, Nep. Timol. 3, 5; — ipse *de* suo imperio curiatam legem tulit, Cic. Rep. 2, 13, 25. et de imperio Caesaris et de amplissimis viris, tribunis plebis, gravissime acerbissimeque decernitur, Caes. BC. 1, 5, 4; domestico bello Poenos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare nuntiabant, Curt. 4, 15 (3), 19. cum duobus ducibus de imperio in Italia est decertatum, Pyrrho et Hannibale, Cic. Am. 8, 28. cum Latinis, Sabinis, Samnitibus, Poenis, Pyrrho de imperio dimicabatur, u. zuvor: quum de imperio decertatur belloque quaeritur gloria, Off. 1, 12, 38; — nec illum ipsum submovere *pro* imperio posse more maiorum, Liv. 2, 56, 12. iam pro imperio Valerius discedere a privato lictores iubebat, 3, 49, 5; — regium genus, regium nomen non solum in civitate sed etiam *in* imperio esse, 2, 2, 6. quae apud alios iracundia dicitur, ea in imperio superbia atque crudelitas appellatur, Sall. C. 51, 14; in imperio eius Gallia - frugum hominumque fertilis fuit, Liv. 5, 34, 2. qui patrem maioresque nostros in summis imperiis vidēre, Tac. A. 4, 40; — Lepidi atque Antonii arma in Augustum cessēre, qui cuncta - nomine principis *sub* imperium accepit, Tac. A. 1, 1. ne sub solo imperio nostro in servitute nostra essent, Cato frg. p. 23, 10. Adherbalem et omnes, qui sub imperio Micipsae fuerant, metus invadit, Sall. J. 13, 1; — genus hominum agreste, *sine* legibus, sine imperio, liberum atque solutum, C. 6, 1.

b) meton., α) die Herrschaft, das Reich, der Staat, Ausonium, Ov. Pont. 2, 2, 72. imp. Romanum, Sall. C. 10, 1. Liv. 27, 22, 11. 26, 41, 18. Eutr. 4, 18. 6, 8. öft. Romanum imp., Sall. H. 2, 23, 5. Eutr. 1, 1. 6, 11. öft. gentile, Tac. A. 6, 32. hereditarium Persarum imp., Curt. 6, 8 (3), 12. fiduciarium, 5, 26 (9), 10. alienum, Tac. H. 1, 29. Curt. 4, 2 (1), 9. 10, 30 (10), 7. magnum, Virg. A. 6, 812. amplioris imperii fines, Curt. 9, 31 (8), 10. maxumum, Sall. C. 2, 2. Liv. 1, 4, 1. praegrave, Curt. 4, 43 (11), 8. continens, Liv. 7, 30, 8; — mit *Gen. subj.*: imp. Persarum, Curt. 3, 6 (3), 6. 4, 54 (14), 20. Argivûm, Att. 231. populi Romani, Sall. C. 52, 10. Liv. 28, 28, 11. 28, 42, 15. Suet. Aug. 31. Latini, Virg. A. 12, 58. — Verbindungen: quodque imperium sub uno stare potuisset, dum a pluribus sustinetur, ruit, Curt. 10, 28 (9), 2. di, quibus imperium hoc steterat, Virg. A. 2, 352. decus imperiumque Latini te penes, Virg. A. 12, 58. cum abunde expertus esset, quam bene umeris tuis sederet imperium, Plin. Pan. 10, 5. qui promittit, cives urbem sibi curae, imperium fore et Italiam, Hor. Sat. 1, 6, 34. sciuntque (ut) omnes quam ex aequo tecum vivat imperium, Plin praef. 2. mansisse Gaio Julio, mansisse Caesare Augusto victore imperium: mansurum fuisse sub Pompeio Brutoque rem publicam, Tac. H. 1, 50. cadentis imperî moles labet, Sen. Oed. 86. molemque labantis imperii fulcite humeris, Claud. BGet. 571. quem vocet divûm populus ruentis imperî rebus? Hor. Od. 1, 2, 25; — imperium tanto quaesitum sanguine, tanto servatum, Claud. in Rufin. 2, 50. hic occupato cedere imperio negat, Sen. Phoen. 281. imperium sine fine dedi, Virg. A. 1, 279. ius imperiumque Phraates Caesaris accepit genibus minor, Hor. Ep. 1, 12, 27. Persarum accepit imp., Curt. 6, 8 (3), 12. imperiumque pater Romanus habebit, Virg. A. 9, 449. subactis his gentibus, quae inter nos vosque sunt -, continens imp. usque ad nos habebitis, Liv. 7, 30, 8. qui gentile imp. obtinebat, Tac. A. 6, 32. non enim ignavia magna imperia contineri, 15, 1. cum multa de administrando imperio dissererent, Sall. J. 11, 5. imperium regat hoc cum seniore senex, Ov. Trist. 2, 165. imperium Dido Tyria regit urbe profecta, Virg. A. 1, 340. specie imperii alieni procurandi singuli ingentia invaserant regna, Curt. 10, 30 (10), 7. horum fides stabile et aeternum faciet imp., 8, 27 (8), 11. de tuendo ampliandoque imperio plura ac maiora in dies destinabant, Suet. Caes. 44. augendi propagandique imperii neque voluntate ulla neque spe motus, Ner. 18. qui ex parvis opibus tantum imperium fecere, Sall. C. 51, 42. super et Garamantas et Indos proferet imperium, Virg. A. 6, 872. cur non matrisque tuumque imperium profers, Ov. M. 5, 371. inperi prolatandi percupidus, Sall. H. 5, 6. Caesar imperium oceano - qui terminet, Virg. A. 1, 287. Roma imperium terris - aequabit, 6, 783. relicto, nam Ligurum populos et magnas rexerat urbes, imperio cet., Ov. M. 2, 369. cumque serenus erit vultusque remiserit illos, qui secum terras imperiumque movent, Pont. 2, 2, 65. ut Persarum imperium, quod - ad summum fastigium evexerat, magno motu concuterent magis, quam affligerent, Curt. 4, 54 (14), 20. quinquaginta annorum imperium - adeo facile perculit, ut cet., Nep. Dion. 5, 3. neu populus frequens ad arma cessantes ad arma concitet imperiumque frangat, Hor. Od. 1, 35, 16. vitia - evertēre imperium, Tac. H. 1, 30. quin praeter idoneum ducem nihil abest ad subvortundum inperium, 1, 48, 8. iuvat imp. de stirpe revelli, Claud. in Rufin. 2, 206; Curibus parvis et paupere terra missus in imperium magnum, Virg. A. 6, 872. u. vgl. 11, 47; — Jugurtha - urbes partim vi, alias voluntate imperio suo adiungit, Sall. J. 13, 2. additur imperiis Hispania, Juv. 10, 151. adiectis Britannis imperio gravibusque Persis, Hor. Od. 3, 5, 2. qui duabus urbibus eversis inimicissimis huic imperio non modo praesentia, verum etiam futura bella delevit, Cic. Am. 3, 11. regina (Cleopatra) dementes ruinas funus et imperio parabat, Hor. Od. 1, 37, 7. si huic imperio fortuna mutaretur, una nobis occidendum esse, Sall. J. 14, 18; — si inmensum imperii corpus stare ac librari sine rectore posset, Tac. H. 1, 16. sedem ac domicilium imperii taedio urbis transferre eo destinasse (Gaium), Suet. Cal. 9. caput imperi sui Corfinium legerant, Vell. 2, 16, 4. placuerat dividi thesauros finesque imperi constitui, Sall. J. 12, 1. finem imperii esse voluit Euphratem, Eutr. 8, 5. Philaenon arae, quem locum Aegyptum vorsus finem imperi habuere Carthaginienses, Sall. J. 19, 3. quae imperii fines Tiberinum virgo natavit, Juv. 8, 264. fines imperii propagavit, Nep. Ham. 2, 4. finium imperii nostri propagatio, Cic. Prov. cons. 12, 29. cederet alieni imperii finibus, Curt. 4, 2 (1), 9. quousque - in regno exulabo et per fines imperii mei fugiam externum et advenam regem? 5, 25 (8), 11. Augustus addiderat consilium coërcendi intra terminos imperii, Tac. A. 1, 11. vixque haeret in imperii margine terra tui, Ov. Trist. 2, 200. arctoum Dacis Rhenique catervis imperii nudare latus, Lucan. 8, 424. quibus pro magnitudine imperi ius et iniurias omnes curae esse decet, Sall. J. 14, 16. ille varie disserebat, de magnitudine imperii, sua modestia, Tac. A. 1, 11. breviarium totius imperii, Suet. Aug. 101; sed debebatur - fatis tantae origo urbis maximique secundum deorum opes imperii principium, Liv. 1, 4, 1. hanc fas imperii frena tenere domum, Ov. Fast. 1, 532. pectus, quo frena reguntur imperii, Claud. Cons. Stil. 3, 9. Neoptolemus, qui secundum locum imperii tenebat, Nep. Eum. 4, 1. ad chiliarchum, qui secundum gradum imperii tenebat, Tithrausten accessit, Con. 3, 2. imperii fato, Juv. 11, 104. ut appareat, quemadmodum urbium imperiorumque, ita gentium non florere fortunam, nunc senescere, nunc interire, Vell. 2, 11, 3. pars dolere pro gloria imperii, pars insolita rerum bellicarum timere libertati, Sall. J. 39, 1. imperi porrecta maiestas ad ortus solis ab hesperio cubili, Hor. Od. 4, 15, 14. remoto Carthaginis metu sublataque imperi aemula, Vell. 2, 1, 1; iam

vero ipsa terra ita mihi parva visa est, ut me imperii nostri, quo quasi punctum eius attingimus, poeniteret, Cic. Rep. 6, 16, 16; — fore qui gravidam imperio bellisque frementem Italiam regeret, Virg. A. 4, 229. — β) im Plur., von obrigkeitlichen Behörden, Beamten, erat plena lictorum et imperiorum provincia, Caes. BC. 3, 32, 4. u. von dem Hofe, den Hofleuten: noverat ille luxuriam imperii veterem noctesque Neronis iam medias, Juv. 4, 136.

2) militär., sowohl der Befehl, das Commando, als die Befehlshaberstelle, a) im Allg.: in istis imperiis cum summo imperio et potestate versaris, Cic. I. QFr. 1, 10, 31. u. so: summum, Vell. 2, 54, 3. extraordinaria, Vell. 2, 30, 3. Sen. Ben. 3, 33, 3. 6, 16, 4. hoc est utile, hoc civile imperium, Sall. J. 85, 34; — mit *Gen. subj.*: portam, quae ducis imperio permissa, recludunt, Virg. A. 9, 675. Otho - imperia ducum in incerto reliquerat, Tac. H. 2, 33. neque exspectant, ut de eorum imperio ad populum feratur, Caes. BC. 1, 6, 6. cuius sub imperio phalanx erat Macedonum, Nep. Eum. 7, 1; — mit *Gen. obj.*: castrorum imperiis et dictatoris honore functus, Juv. 11, 87. totius belli imperium sibi postulare, Caes. BG. 2, 4, 5. — Verbindungen: pereunte obsequio etiam imperium intercidit, Tac. H. 1, 83; — qui honores, magistratus, imperia, potestates, opes amicitiae non anteponant, Cic. Am. 17, 63. sibi magnum imperium, exercitum, bellum novum exoptabat, Sall. C. 54, 4. exercitus eius - amisso duce ac passim multis sibi quisque imperium petentibus dilabitur, Sall. 18, 3. scio ego - plerosque non isdem artibus imperium a vobis petere cet., 85, 1. qui vir, cum summum ei a militibus deferretur imperium, honoratiori parere maluit, Vell. 2, 54, 3. trium legionum curam et imperium Rufioni - demandavit, Suet. Caes. 76. imperio non populi iussu, non ex auctoritate patrum dato, Liv. 26, 2, 1. nunc est pro consule cum imperio non empto, sed dato a vobis, Sall. H. 1, 48, 7. duo imperia eo anno dari coepta per populum, utraque pertinentia ad rem militarem, Liv. 9, 30, 3. qui paulo ante clarissimo viro privato imperium extra ordinem non dedi, Cic. Phil. 11, 10, 25. ut nemo audeat in Hispania imp. accipere, Liv. 26, 18, 6. Cn. Pompeius ex fuga receptus imp. sibi arripuit, Auct. BHisp. 42, 6. exercitum parare, bellum gerere, - domi militiaeque imperium atque iudicium summum habere, Sall. C. 29, 3. non in annum Scipioni Silanoque, sed donec revocati ab senatu forent, prorogatum imperium est: ita provinciae exercituumque in eum annum partita imperia, Liv. 27, 7, 17. quibus imperium prorogari aut extraordinaria bella mandari - placeret, Suet. Tib. 30. qui imperia consulatusque nostros in necessariis, non in expetendis rebus muneris fungendi gratia subeundos - putet, Cic. Rep. 1, 17, 27. laudem et optatum peractis imperiis decus arrogavit, Hor. Od. 4, 14, 39. ferebatur ducatus et imperia ludere, Suet. Ner. 33. qui imperium auspiciumque abnuistis, Liv. 28, 27, 4. cum - imperium his esset abrogatum, Nep. Epam. 7, 3. imperium ablatum ab tribunis suffragio populi creatis ad homines privatos detulistis, Liv. 28, 27, 14; etiam homines novi - ad imperia et honores nituntur, Sall. J. 4, 7; qui *contra* imperium in hostem pugnaverant, C. 9, 3. u. so 52, 30; — necdum mea proles imperio et belli rebus matura marique, VFlacc. 1, 54; — esse et tuae et nostri imperii dignitatis - te cum classe atque exercitu proficisci Alexandream, Cic. Fam. 1, 7, 4. honor imperii penes Titianum fratrem, vis ac potestas penes Troculum praefectum, Tac. H. 2, 39. vicit disciplina militaris, vicit imperii maiestas, Liv. 8, 35, 4. contendunt (Haedui), ut ipsis summa imperii tradatur, Caes. BG. 7, 63, 5. summa imperii bellique administrandi communi consilio permissa Cassivellauno, 5, 11, 8. delatam sibi summam imperii, Suet. Ner. 3. illi summa imperii tradita est, Nep. Dat. 3, 5. cur sui quicquam esse imperii aut potestatis trans Rhenum postularet, Caes. BG. 4, 16, 4. quia imperii tempus expleri coepisset, Suet. Caes. 26. nactus extraordinarii imperii occasionem, 11. curam imperii sustinuit expeditione Britannica, Vit. 2. captum imperii consuetudine, 30. huius imperii memoria, Nep. Arist. 2, 2; — parique eum atque illos imperio esse, iussit, Nep. Dat. 3, 5. milites modesto imperio habiti, Sall. J. 92, 2. milites - laxiore imperio quam antea habere, 64, 5. si quando umquam severo ullum imperio bellum administratum esset, Liv. 8, 6, 14. id vi et virtute militum victum atque expugnatum oppidum'st imperio atque auspicio mei eri, Plaut. Amph. 1, 1, 36. quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque perdomui, Curt. 6, 7 (3), 2. tumentesque populos non imperio magis quam ratione conpescere, Plin. Pan. 80, 3. neque id magis imperio, quam iustitia consecutus, Nep. Milt. 2, 3. videre licet eos, qui antea commotis fuerint moribus, imperio, potestate, prosperis rebus immutari. Cic. Am. 15, 54; — quantum temporis aestivorum *in* imperio fuit, Sall. J. 44, 4. quoad privatus vel in imperio sub Augusto fuit, Tac. A. 6, 51. novem annis, quibus in imperio fuit, Suet. Caes. 25. quae in meo imperio gesta sunt, Liv. 29, 27, 2. in legationibus aut imperiis pecunias accipere, Sall. J. 40, 1. vides tamen tyranni satellites in imperiis, vides eiusdem exercitus, vides in latere veteranos, Cic. Att. 14, 5, 2. multum in imperiis magistratibusque versatus, Nep. Milt. 8, 2. abstinentiam neque in imperiis neque in magistratibus praestitit, Suet. Caes. 54. morandi in imperiis cupiditas, Vell. 2, 11, 2; — quoniam ipse ad urbem *cum* imperio rei publicae causa remaneret, Caes. BG. 6, 1, 2. non solum urbibus, sed paene vicis castellisque singulis cum imperio praeficiebantur, BC. 3, 32, 3. u. vgl. 1, 31, 2. in istis imperiis cum summo imperio et potestate versaris, Cic. IQFr. 1, 10, 31. tum consul Hortensius cum summo imperio et potestate, ego autem aedilis, I. Verr. 13, 37. qui cum imperio sunt - qui privati sunt, Fam. 1, 1, 3. quod Hannibalem - etiam nunc cum imperio apud exercitum haberent, Nep. Hann. 7, 3. provincias cum imperio petituri, Suet. Aug. 29;

exercitus ei traditur — *sine* imperio et modestia habitus, Sall. J. 44, 1. varius ac dissonus clamor sine duce ac sine imperio totis castris referebatur, Curt. 5, 33 (12), 14. postea milites palantes, inermos, quippe in tali die ac sine imperio, aggrediuntur, Sall. J. 66, 3. — b) meton. im Plur. von den **Befehlshabern**, imperia, potestates, legationes, quum senatus creverit populusve iusserit, ex urbe exeunto, XII. tabb. b. Cic. Leg. 3, 3, 9. nacti vacuas ab imperiis Sardiniam Valerius, Curio Siciliam cum exercitibus eo perveniunt, Caes. BC. 1, 31, 1. non dubitaverunt sacris imperia servire, VMax. 1, 1, 9.

3) in anderen Beziehungen, bes. im Privatleben, **Macht, Herrschaft, Regiment**, imperium domesticum nullum erit, si servulis hoc nostris concesserimus, ut cet., Cic. Caecin. 18, 52. amanti argento filio auxiliarier sub inperio vivens volt senex uxorio, Plaut. Asin. Arg. 1. errat longe - qui inperium credat gravius esse aut stabilius, vi quod fit quam illud, quod amicitia adiungitur, Ter. Ad. 1, 1, 41. tum denique dura exerce inperia et ramos compesce fluentes, Virg. G. 2, 369, — mit *Gen. subj.*: faciunt graviora coactae imperio sexus minimumque libidine peccant, Juv. 6, 134. perfer imperium patris! Sen. Herc. fur. 1315. nequeone ego ted interdictis facere mansuetem meis? an ita tu's animata ut qui expers matris inperiis sies? Plaut. As. 3, 1, 1. mater quoius sub imperio'st mala, Ter. Heaut. 2, 2, 4. servi aere parati iniusta imperia dominorum non perferunt: vos, Quirites, imperio nati aequo animo servitutem toleratis? Sall. J. 31, 11. tu cede potentis amici lenibus imperiis, Hor. Ep. 1, 18, 45. nulla sub imperio terra colentis erat, Ov. Fast. 2, 296. naturae imperio geminus, cum funus adultae virginis occurrit, Juv. 15, 138. animi imperio, corporis servitio magis utimur, Sall. C. 1, 2. imperiaque legum potentiora quam hominum peragam, Liv. 2, 1, 1. gravissimum est imperium consuetudinis, Syr. 182; — mit *Gen. obj.*: qui imperium iudiciorum tenere vult, Cic. II. Verr. 2, 32, 77. — Verbindungen: riserat imperio facta superba dato, Prop. 5 (4), 8, 82. mihi, opinor, imperium in te, non in me tibi est, Plaut. Pers. 3, 1, 15. tenebat non modo auctoritatem, sed etiam imperium in suos, metuebant servi, verebantur liberi, Cic. Sen. 11, 37. eone es ferox, quia habes inperium in beluas? Ter. Eun. 3, 1, 25. exercere imperium saevis unguibus, Phaedr. 1, 33, 12. u. vgl. oben Virg. G. 2, 370. patiundum'st, siquidem me vivo uxor imperium exhibet, Plaut. Cas. 2, 6, 57. mea libere nimis qui fugere imperia cupit, Catull. 63, 80. si melius quid habes, arcesse vel imperium fer, Hor. Ep. 1, 5, 6. quis hanc contumeliam, quis hoc imperium, quis hanc servitutem ferre potest? Cato frg. p. 41, 4. perfer imperium patris! Sen. Herc. fur. 1315. quidam (pueri) imperia indignantur, Quint. 1, 3, 6. quae (terra) numquam recusat imperium nec umquam sine usura reddit quod accepit, Cic. Sen. 15, 51; — iubeo hercle, si quid imperi'st in te mihi, Plaut. Men. 5, 7, 41. penes quem summa imperii erat custodiae, Nep. Eum. 11, 3; — me iussa deûm - imperiis egēre suis, Virg. A. 6, 463. imperio vinci maiore fatemur, Claud. Rapt. Pros. 2, 236. multa fecimus sponte, plura instinctu quodam et imperio, Plin. Pan. 73, 2. desine, dulcium mater saeve Cupidinum, circa lustra decem flectere mollibus iam durum imperiis, Hor. Od. 4, 1, 4.

imperiūrātus od. **inp-**, a, um, **bei dem man keinen Meineid schwört**, quique per infernas horrendo murmure valles inperiuratae laberis amnis aquae, Ov. Ib. 77.

impermeābĭlis od. **inp-**, e, **undurchdringlich**, Oceani fines, Jornand. BGet. 1.

impermissus od. **inp-**, a, um, **unerlaubt**, neque eligit cui donet impermissa raptim gaudia luminibus remotis, Hor. Od. 3, 6, 26.

impermixtus od. **inp-**, a, um, **unvermischt**, impermixtum limforem, Lucil. p. 91, 86; dagegen = **hineingemischt**, Boëth. pros. 8, 3.

impermūtābĭlis od. **inp-**, e, **unveränderlich**, ordo, Censorin. frg. p. 75, 2.

impermūtātus od. **inp-**, a, um, **unvertauscht**, Boëth. Arist. categ. 2. p. 142.

impĕro od. **inpĕro**, āvi, ātum, āre (archaist.: indupero und: imperassit = imperaverit, XII. tab. b. Cic. Leg. 3, 3, 6), 1) mit Objecten od. absolut, **befehlen, gebieten, vorschreiben, bestimmen**, eine Leistung **anbefehlen, anordnen, auflegen**, 1) publicistisch u. militärisch, mit *Accus.*: quinque iudicibus - datis, non qui causam cognoscerent, sed qui quod imperatum esset iudicarent, Cic. II. Verr. 2, 16, 41. ex lubidine leges imperantur, Sall. H. 1, 48, 17. magistratus nihil audent imperare, ne quid consul auspici peremat, Cato frg. p. 81, 4; — facta quae imperavit, Liv. 3, 28, 1. non diffidentia futurum, quae imperavisset, quam uti militibus exaequatus cum imperatore labos volentibus esset, Sall. J. 100, 4. renuntiata ad suos, quae imperarentur, facere dixerunt, Caes. BG. 2, 32, 3. u. so Sall. J. 46, 5. Germanos - legatos misisse ad Aurelium, qui est praepositus ab Hirtio, se quod imperatum esset facturos, Cic. Att. 14, 9, 3. quae priore conloquio aut imperata a Romanis aut postulata ab sociis essent, omnia se concedere, Liv. 33, 13, 4. post - maiora alia imperabat, Sall. C. 16, 2. nihil profici patientia, nisi ut graviora tamquam ex facili tolerantibus imperentur, Tac. Agr. 15. iussus arma abiicere imperatum facit, Caes. BG. 5, 37, 1. neque - senatum dari, priusquam imperata fecissent, Liv. 29, 15, 8. paratosque esse et obsides dare et imperata facere, Caes. BG. 2, 3, 3. cuncta a Bestia, Albino Metelloque imperata nave fecerant, Sall. J. 77, 3. mittuntur ad imperatorem legati, qui Jugurtham imperata facturum dicerent, 62, 3. u. so Nep. Eum. 9, 2. Curt. 8, 34 (10), 1. Senones ad imperatum non venire et cum Carnutibus finitimisque civitatibus consilia communicare, Caes. BG. 6, 2, 3; — illam rationem in imperando sumptu et Pompeius et Flaccus secutus est, Cic. Flacc. 14, 32. si militare iter fascemque et vigilias imperes, Quint. 11, 3, 26. arma imperantur, pecuniae a municipiis exiguntur, Caes. BC. 1, 6, 8. negas fratrem meum, qui L. Flacco successerit, pecu-

niam ullam in remiges imperasse, Cic. Flacc. 14, 33. superatis pecunias et obsides imperavit, Suet. Caes. 25. de delectibus habitis et pecuniis imperatis - te questum esse negas, Cic. Fam. 11, 3, 2. pecuniae summam quantam imperaverit, parum convenit: alibi quinque millia talentûm, alibi quinque millia pondo argenti, alibi duplex stipendium militibus imperatum invenio, Liv. 30, 16, 12. mitto rationem exacti imperatique frumenti, Cic. Pis. 37, 90. eum numerum militum, quem. L. Quinctius consul in eam provinciam ex auctoritate senatus scripsisset imperavissetve, Liv. 36, 1, 6. II milia et D equites imperat, Curt. 9, 28 (7), 14. dimidium eius (numeri navium), quo Pompeius erat usus, imperavit, Cic. Flacc. 14, 32; — mit *Acc.* u. *Dat.*: palam - singulis censoribus denarii trecenti ad statuam praetoris imperati sunt, Cic. II. Verr. 2, 55, 137; provinciae toti quam maximum potest militum numerum imperat, Caes. BG. 1, 7, 2. et Hernicis Latinisque milites imperati, Liv. 4, 26, 12. peragit concilium Caesar equitesque imperat civitatibus, Caes. BG. 6, 4, 6. ut sociis Latini nominis quina dena milia peditum imperarent et mille et ducentos equites, Liv. 38, 35, 9. ipse imperat reliquis civitatibus obsides, Caes. BG. 7, 64, 1. frumentum legatis imperare, Sall. J. 29, 4. trium mensum frumento imperato et annuo stipendio ac singulis in militem tunicis, Liv. 9, 43, 21. nec quicquam deditis praeter commeatum imperatum est, Curt. 9, 39 (10), 5. ut Cypriis - naves longas imperaret, Nep. Con. 4, 2. stipendium praeterea iis coloniis in millia aeris asses singulos imperari exigique quotannis, Liv. 29, 15, 9. Galliae tributi nomine annuum imperavit sestertium quadringenties, Eutr. 6, 17. ita more maiorum ex consili decreto per legatos Jugurthae imperat argenti pondo ducenta milia, Sall. J. 62, 5. ut alteras decumas Siculis Sardisque imperarent, Liv. 42, 31, 8; — mit *Inf.*: signa extemplo canere ac tela ob moenia offerre imperat, Att. 385. u. mit *Dat.*: C. Silio ire in Chattos imperat, Tac. A. 2, 25; od. mit *Acc.* u. *Inf.*: quinque eiusdem legionis reliquas (cohortes) - cum omnibus impedimentis adverso flumine magno tumultu proficisci imperat, Caes. BG. 7, 60, 3. equitatumque tantum procedere ante agmen imperat legionum, quantum cet., Hirt. BG. 8, 27, 4. Caesar celeriter de navibus imperat omnes egredi atque in litore armatos reliquos advenientes milites exspectare, Auct. BAfr. 11, 2. u. vgl. 66, 1. eo partem navium longarum convenire, frumentum commeatumque ab Asia - comportare imperat, Caes. BC. 3, 42, 2. imperavit frumentum et alia, quae bello usui forent, comportare, Sall. J. 47, 2; has (naves) omnes actuarias imperat fieri, Caes. BG. 5, 1, 3. ad eum locum fluminis navibus iunctis pontem imperant fieri, BC. 1, 61, 4. u. vgl. Auct. BAl. 19, 4. ut - plures de industria ignes fieri imperet, Curt. 5, 14 (4), 14. Caesar magnam partem equitatus ad eum insequendum mittit retrahique imperat, Caes. BG. 5, 7, 6; — mit *ut* u. *Conj.*: idem imperat, ut hastas equites erigere iubeat, Liv. 1, 27, 8. ut conchas legerent - imperavit, Suet. Cal. 46. u. mit *Dat.*: Cicero - praetoribus imperat, ut in ponte Mulvio per insidias Allobrogum comitatus deprehendant, Sall. C. 45, 1. consulibus designatis imperavit senatus, ut cet., Liv. 42, 28, 7. his uti conquirerent et reducerent - imperavit, Caes. BG. 1, 28, 1. tribunisque militum imperat, ut ornari copias - iubeant, Liv. 40, 47, 8; od. mit *ne* u. *Dat.*: suisque imperavit, ne quod telum in hostes reicerent, Caes. BG. 1, 46, 2. se - finitimis imperaturum, ne quam dediticiis populi Romani iniuriam inferrent, 2, 32, 2; — mit folg. *Conjunct.*: imperat, si sustinere non posset, deductis cohortibus eruptione pugnaret, 7, 86, 2. u. mit *Dat.*: hinc imperat, quas possit adeat civitates horteturque, ut cet., 4, 21, 7. Bomilcari - imperat, pretio, sicut multa confecerat, insidiatores Massivae paret, Sall. J. 35, 4. u. vgl. 75, 5. iis imperarent —, duplicatum eius summae numerum peditum daret, Liv. 29, 15, 6. u. vgl. Suet. Ner. 1; mit *Relativ.*: velut imperato, quod res poposcisset, Liv. 35, 35, 14; u. mit *Dat.*: paratis oboedienter servire imperaret, quae vellet, 30, 16, 8. legatis imperat, ubi quisque curaret, Sall. J. 57, 2; — *absol.*: crudeliter imperabat, Nep. Paus. 3, 3. militiae ab eo, qui imperabit, provocatio ne esto quodque is, qui bellum gerit, imperassit, ius ratumque esto, Cic. Leg. 3, 3, 6. manu consulere militibus, quoniam imperare conturbatis omnibus non poterat, Sall. J. 98, 1. in Hispania T. Didio inperante, H. 1, 55. illo imperante, Nep. Dat. 5, 3. arma capiunt ac pro castris, sicut imperabatur, consistunt, Sall. J. 53, 1. Bactriani, ut imperatum a Besso erat, armati stabant, Curt. 5, 32 (12), 6. uti pro consilio imperatum erat, elephanti triginta - quaestori traduntur, Sall. J. 29, 6. u. mit *Dat.*: quibus imperatum erat, diligenter praeceptum curant, Nep. Dat. 9, 5.

2) in and. Beziehungen, a) im Allg., mit *Accus.*: imperat hoc Juno, Ov. M. 11, 629. hoc sortes, hoc corniger imperat Hammon, VFlacc. 2, 482. deus haec, deus omine dextro imperat, 1, 246. fac quod imperat, Plaut. Poen. 5, 3, 29. quod inperabit facito, Ter. Heaut. 4, 6, 24. meum ius esse ut te cogam, quae ego inperem, facere, Hec. 2, 2, 2. Ch. euax, nimis [hic] bellus atque ut esse maxume optabam locu'st. Pi. quae inperavisti: inperatum bene bonis factum ilico'st, Plaut. Bacch. 4, 4, 73. u. iam inperatum in cera inest, *vs.* 81. numquid aliud inperas? Ter. Eun. 2, 1, 7. ut negaret quicquam se imperasse, Suet. Claud. 29. severo imperio - imperata, Turpil. 70. ad eam rem ussu'st homine astuto - qui inperata ecfecta reddat, non qui vigilans dormiat, Plaut. Pseud. 1, 3, 151. perage imperata od. imperata perage, Sen. Octav. 439. 877. eam coniecturam fieri posse ex aliarum rerum imperatis, Varr. RR. 1, 17, 3. iusta impera! Sen. Octav. 461. dum nimis saeva impero, Herc. fur. 35. bonam atque iustam rem oppido inperas et factu facilem, Ter. Heaut. 4, 3, 26. nec utique certum imperaverim modum, Quint. 11, 2, 27; exemplar imperatae schemae, Suet. Tib. 43; — mit *Acc.* u. *Dat.*: ite citi, famulis hoc imperat, ite,

attrahite huc vinctum, Ov. M. 3, 562. sto expectans, siquid mi inperent, Ter. Eun. 3, 5, 46. omnia mehercle cupio, quae tu mî imperas, Poët. b. Cic. Fam. 5, 10, 2. dic, impera mihi quidvis et quovis modo, Plaut. Truc. 3, 2, 8. tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, Petron. 109, 2. exuli exilium imperas, nec das, Sen. Med. 460. malo imperari, quam eripi mortem mihi, Phoen. 102. imperat ei nuptias locupletis propinquae, Quint. 7, 1, 14. cum privatis pecunias per epistolas imperaret, Nep. Att. 7, 3. quum frumentum sibi in cellam imperavisset, Cic. DiC. 10, 30. ut-nonnumquam etiam puerum vocaret, credo, cui coenam imperaret, SRosc. 21, 59; — mit *Inf.*: solvere imperat secundo rumore adversaque avi, Poët. b. Cic. Div. 1, 16, 29. capita viridi lauro velare imperant prophetae, C. Jul. 1 (Trag. rel. p. 194). glaucasque comis praetexere frondes imperat, VFlacc. 3, 437. cui semper dederis, ubi negas, rapere imperas, Syr. 105. imperat et totas iterum mutare lucernas, Prop. 5 (4), 8, 85. iam veniet diros Amycus qui tollere caestus imperet, VFlacc. 4, 149. continuo puppim petere et considere transtris imperat Ampycides, 3, 460. u. vgl. 4, 523; u. mit *Dat.*: inperavi egomet mihi omnia adsentari, Ter. Eun. 2, 2, 21. flectere iter sociis terraeque advertere proras imperat, Virg. A. 9, 36. Juppiter alitibus rapere imperat, Ov. Fast. 3, 807. iungere equos Titan velocibus imperat Horis, M. 2, 118. u. vgl. 3, 3. personis imperat ora tegi, F. 6, 686. gratulanti - lacerari os imperavit, Suet. Tib. 60; u. mit *Acc.* u. *Inf.*: regia Juno Irin ad Hersiliam descendere limite curvo imperat, Ov. M. 14, 829. ipsum efferre, meos ipsum me pandere lucos imperet, VFlacc. 7, 47; quod iussi ei dari bibere et quantum inperavi, date, Ter. Andr. 3, 2, 4. dona dehinc - imperat ad naves ferri, Virg. A. 3, 465. ille inter tecta vocari imperat (viros), 7, 169. tolli miserabile corpus imperat, 11, 63. taedasque et fragmina poni imperat, Ov. M. 8, 460. u. vgl. VFlacc. 5, 423. coenam quam optimam afferri imperat, Auct. BHisp. 33, 4. imperavit quam plurimos utres atque etiam culleos comparari, Nep. Dat. 8, 7. imperavit serpentes colligi, Hann. 10, 4. scurram - attractum ad se recipere debitum ducique ad supplicium imperavit, Suet. Tib. 57. Liviam ad se deduci imperavit, Cal. 25. u. öft., u. im *Pass.* mit *Nom.* u. *Inf.*: haec ego procurare et idoneus imperor et non invitus, Hor. Ep. 1, 5, 21; — mit *ut* u. *Conjunct.*: Phalaris licet imperet, ut sis falsus et admoto dictet periuria tauro, Juv. 8, 81. u. mit *Dat.*: ecce, Apollo ex oraclo mî imperat, ut ego illic oculos exuram, Plaut. Men. 5, 2, 85. cui tristi fronte Cupido imperat, ut nostra sint tua castra domo, Tibull. 2, 3, 34. qui imperavit ei, ut omnes fores aedificii circumiret, Nep. Hann. 12, 4. Magnum Alexandrum imperasse Lysippo, ut eorum equitum - expressa similitudine figurarum faceret statuas, Vell. 1, 11, 4. imperaverunt sibi, ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam (urbem), Curt. 5, 23 (7), 10; u. mit *ne*: mihi ne abscedam inperat, Ter. Eun. 3, 5, 30; — mit *Conjunct.*: natumque vocat, quem lucida partu Pleïas enixa est, letoque det, imperat, Argum, Ov. M. 1, 669. alantque imperat Argolicam caelesti munere classem, 13, 658; — mit *Relativ.*: non imperabat coram, quid facto esset opus puerperae, Ter. Andr. 3, 2, 10. quin tu quid faciam inpera, Phorm. 1, 4, 45. quae volo simul inperabo, Eun. 3, 2, 40. quantum quisque daret, pro facultatibus imperabat, Nep. Epam. 3, 5; — *absol.*: Amphitruo, adsum: si quid opus est impera, imperium exequar, Plaut. Amph. 3, 3, 1. u. so Aul. 2, 2, 16. Cist. 4, 2, 52. Pa. iubesne? Ch. iubeam? cogo atque inpero, Ter. Eun. 2, 3, 98. tibi, pater, me dedo: quidvis oneris inpone, inpera, Andr. 5, 3, 26. pater, omnia faciam: inpera, Heaut. 5, 5, 11. — b) insbes. α) von Aerzten, verordnen, si vires patiuntur, imperanda tridui abstinentia est, Cels. 7, 20. öft. si intrassem valitudinarium exercitatus et sciens aut domus divites, non idem imperassem omnibus per diversa aegrotantibus, Sen. dIra, 1, 16, 4. — β) grammat.: imperandi modus, die befehlende Form, der Imperativ, MCap. imperandi declinatus, die Conjugation des Imperativ, Varr. LL. — c) übtr., von Dingen als Subjecten od. Objecten, mit *Acc.*, *Acc.* u. *Dat.*, *Inf.* od. *Acc.* u. *Inf.* u. *absol.*: ut imperet hoc natura potens, Hor. Sat. 2, 1, 51; dentes cadere imperat aetas, Lucr. 5, 672. permittat an vetet an imperet (lex), Quint. 7, 7, 7. hic regnat, hic imperat, hic sola vincit (eloquentia), Quint. 7, 4, 24. graves enim dominae cogitationum libidines infinita quaedam cogunt atque imperant, Cic. Rep. 6, 1, 1; — sola terrae seges imperatur, Tac. G. 26. hanc moram et sollicitudinem initiis impero, Quint. 10, 3, 9. quodcumque sibi imperavit animus, obtinet, Syr. 724. animo nunc iam otioso esse inpero, Ter. Andr. 5, 2, 1.

II) mit *Dat.* od. *absol.*, über Jmdn. od. etw. gebieten, herrschen, befehligen (von Völkern, Staaten, Königen, Kaisern, Feldherren u. dgl.), vgl.: non est unum imperandi genus: imperat princeps civibus suis, pater liberis, praeceptor discentibus, tribunus vel centurio militibus, Sen. Clem. 1, 16, 2., 1) eig. a) public. u. militär.: Vitellios Fauno Aboriginum rege et Vitellia - ortos toto Latio imperasse, Suet. Vit. 1. omni Numidiae imperare parat (Jugurtha), Sall. J. 13, 2. ut - parere legibus quam imperare patriae satius duxerit, Nep. Timol. 1, 3. digna prorsus est suboles, quae Macedonum imperet genti, Curt. 10, 20 (6), 13. ut aliquando vere videremur omnibus gentibus ac nationibus terra marique imperare, Cic. Pomp. 19, 56. quae (civitas) ceteris gentibus imperare consuerit, Nep. Con. 3, 4. quot nationibus imperabat (Mithridates), Quint. 11, 2, 50. qui Armeniis imperabat, Eutr. 6, 9. illa phalanx Alexandri Magni - non parere se ducibus, sed imperare postulabat, Nep. Eum. 8, 2. quum is, qui inperat aliis, servit ipse nulli cupiditati, Cic. Rep. 1, 34, 52. imperaturus omnibus eligi debet ex omnibus, Plin. Pan. 7, 5. praestat nemini imperare, quam alicui servire, Quint. 9, 3, 95. cum tantis esset opibus, ut etiam invitis imperare posset,

Nep. Timol. 3, 4. ius esse belli, ut qui vicissent iis, quos vicissent, quemadmodum vellent, imperarent, Caes. BG. 1, 36, 1. ne victis quidem superbe impero, Curt. 8, 27 (8), 10. u. vgl. 8, 16 (4), 29. non ut ingenuis imperare coepisti, 8, 24 (7), 1. quibus a praetoribus suis avare ac superbe imperabatur, 8, 13 (3), 16; — *absol.*: en impero Argis: regna mihi liquit Pelops, Poët. b. Sen. Ep. 11, 1, 7 (80). dis te minorem quod geris, imperas, Hor. Od. 3, 6, 5. nondum imperas, Sen. Phoen. 584. quum imperasset annos viginti quatuor, Eutr. 1, 8. noster populus in pace et domui imperat et ipsis magistratibus minatur, recusat, appellat, provocat, in bello sic paret ut regi, Cic. Rep. 1, 40, 63. in populis nulla est tam stulta civitas, quae non iniuste imperare malit quam servire iuste, 3, 18, 28. vos servire magis quam imperare parati estis, Sall. C. 20, 17. Ariovistum - superbe et crudeliter imperare, Caes. BG. 1, 31, 12. recusabas enim imperare, recusabas, quod bene erat imperaturi, Plin. Pan. 5, 5. ipsum quandoque imperaturum, Suet. Claud. 3. ex praescripto Augusti imperaturum se, Ner. 10. u. vgl. 52. imperaturum eum, verum in senecta, Galb. 4. imperaturum quoque brevi, Oth. 4. ita demum firmiter ae diutissime imperaturum, Vit. 14. qui postea imperavit, Eutr. 6, 17. Maximino imperante, 9, 2. adligati adulatione nec imperantibus umquam satis servi videntur nec nobis satis liberi, Tac. Or. 13; neque solum his (magistratibus) praescribendus est imperandi, sed etiam civibus obtemperandi modus: nam et qui bene imperat paruerit aliquando necesse est, et qui modeste paret videtur qui aliquando imperet dignus esse: itaque oportet et eum, qui paret, sperare se aliquo tempore imperaturum, et illum, qui imperat, cogitare brevi tempore sibi esse parendum, Cic. Leg. 3, 2, 5. parendique, sed uni, scientissimus, aliis sane imperandi cupidus, Vell. 2, 79, 1. eam conditionem esse imperandi, ut non aliter ratio constet quam si uni reddatur, Tac. A. 1, 6. — b) in anderen Beziehungen: stultum imperare reliquis, qui nescit sibi, Syr. 753. imperare sibi maximum imperium est, Sen. Ep. 19, 4, 30 (113). tibi nunc quovis imperat empta modo (puella), Prop. 1, 9, 4. imperat ergo viro, sed mox haec regna relinquit permutatque domos, Juv. 6, 224. hoc qui nequit, fateatur nescire inperare liberis, Ter. Ad. 1, 1, 52. paremus externis et una artium imperatoribus quoque imperaverunt, Plin. 24, 1 (1), 5; — *absol.*: illa superbiter imperat, Afran. 285. ut neque remisse neque crudeliter imperet (villicus), Col. 1, 8, 10. non solum rusticationis, sed imperandi consequatur scientiam, 11, 1, 6. gubernatores alias imperare soliti tum metu mortis iussa exequebantur, Curt. 4, 14 (3), 18; animum rege, qui nisi paret, imperat, Hor. Ep. 1, 2, 62; cum ipse ad imperandum Fisidium vocaretur, zum Befehlen, d. i. damit man ihm die nöthigen Befehle gäbe, Sall. J. 62, 8. u. so: nunc ades ad imperandum vel ad parendum potius: sic enim antiqui loquebantur, Cic. Fam. 9, 25, 2.

2) übtr.: ille (Aeolus) noto zephyroque - imperat, et pinnis, Eure proterve, tuis, Ov. Her 11, 13. Tuccia vesicae non imperat, Juv. 6, 64 pecuniae imperare oportet, non servire, Syr. 687. quis diros urbis casus - et tristia fata piorum inperet evolvens lacrimis? Sil. 2, 650. nec satis menti imperat, Sen. Thyest. 920. tanquam perinde animis imperare posset ac linguis, Curt. 8, 17 (5), 5. quum animo videretur imperaturus, 10, 4 (1), 32. accensae non fortiter imperat irae, Ov. M. 9, 28. quum homines benevolentia coniuncti primum cupiditatibus iis, quibus caeteri serviunt, imperabunt, Cic. Am. 22, 82. oculos convertit in se - regis, minus iam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunae, Curt. 8, 16 (4), 24. Hylan nympha praedata imperasset amori suo, si cet., Petron. 83, 6. imperare enim dolori ut scriberem potui, ut vacuo animo laetoque non potui, Plin. Ep. 8, 19, 2; — exercetque frequens tellurem atque imperat arvis, Virg G. 1, 99. u. bildl.: numquam volui populo placere: nam quae ego scio, non probat populus, quae probat populus, ego nescio: quis hoc? inquis, tamquam nescias, cui imperes: Epicurus, Sen. Ep. 3, 8, 10 (29). ut fertilibus agris non est imperandum, cito enim illos exhauriet numquam intermissa fecunditas, ita animorum inpetus adsiduus labor franget, Sen. Tranqu. an. 17, 5. quasi plane in diem vivant, sic imperant vitibus, et eas ita multis palmitibus onerant, ut posteritati non consulant, Col. 3, 3, 6. post largos fructus parcendum est vitibus, et ideo anguste putandum: post exiguos imperandum, 4, 24, 21. putandum vero sic, ut usque in quartum annum parcius imperetur, dum plaga trunci ducat cicatricem, 4, 29, 12; deinde dum per continuos dies nimis imperat voci (ihr zu sehr zusetzt, ihr zu viel zumuthet), veteris infirmitatis tussicula admonitus, rursus sanguinem reddidit, Plin. Ep. 5, 19, 6; alius eloquentiae fiducia prolabitur, alius patrimonio suo plus imperavit quam ferre posset, alius infirmum corpus laborioso pressit officio, Sen. Tranqu. 6, 3; — vobis imperat ista (libido) magis, Prop. 4, 18 (3, 19), 2. imperat aut servat collecta pecunia cuique, Hor. Ep. 1, 10, 47. quibus egestas imperat, Enn. trag. 357; — multum et superciliis agitur: nam et oculos formant aliquatenus et fronti imperant, Quint. 11, 3, 77. haec (ratio) ut imperet illi parti animi, quae obedire debet, id videndum est viro, Cic. Tusc. 2, 21, 47. circumfluentibus undique eloquentiae copiis imperat, Quint. 12, 10, 78.

III) mit persönl. *Accus.*, Imbn. wohin befehlen, beordern, nur public.: in commentariis consularibus scriptum sic inveni: qui exercitum imperaturus erit, accenso dicit hoc: Calpurni, voca inlicium omnes Quirites huc ad me, Varr. LL. 6, 88. centuriata (comitia) in campo Martio haberi exercitumque imperari praesidii causa solitum, quoniam populus esset in suffragiis ferendis occupatus, Gell. 15, 27, 4; im Scherz: nullumne interea nactu's, qui posset tibi remissum quem dixti imperare exercitum? Plaut. Capt. 1, 2, 51. u. vgl. Cist. 1, 1, 60.

impĕrpĕtuus od. **inp-**, a. um, **nicht dauernd,**

nicht beständig, cui aliquid accedere potest, id imperfectum est, cui aliquid abscedere potest, id inperpetuum est, Sen. Ep. 9, 1, 7 (72).

imperscrūtābĭlis od. **inp-**, e, unerforschlich, pater, Cassiod. h. eccl. 1, 14.

impersōnālis od. **inp-**, e, u. *Adv.* **impersōnālĭter**, unpersönlich, als grammatischer Kunstausdruck bei den Gramm. wie Diom. p. 341, 21. u. im Adv. = ohne Nennung der Person, Florentin. Dig. 45, 3, 15.

impersōnātīvus od. **inp-**, a, um, der keine Angabe der Person enthält, nur grammatisch vom Infinitiv, Diom. p. 340, 37.

imperspĭcābĭlis od. **inp-**, e, unerforschlich, maiestas, Cassiod. de an. 3.

imperspĭcuus od. **inp-**, a, um, der nicht zu durchschauen ist, neque enim minus inperspicua, incerta, fallacia sunt iudicum ingenia, quam tempestatum terrarumque, Plin. Ep. 1, 20, 17.

imperterrĭtus od. **inp-**, a, um (vgl. Quint. 1, 5, 56), unerschrocken, manet inperterritus ille hostem - opperiens, Virg. A. 10, 770. frontem inperterritus, Sil. 14, 187. maior Capua mens inperterrita mole invicta stabat, 11, 207.

impertĭlis od. **inp-**, e, untheilbar, Augustin. de mus. 6.

impertĭnens od. **inp-**, ntis, der nicht dazu gehört, deorum omnis populus absque impertinentibus convocandi, MCap. 1, 43.

impertio od. **inpertio**, īvi, ītum, īre, u. *Dep.* **impertior**, īri (in u. partio od. partior; das Dep. b. Ter. Ad. 3, 2, 22. Cic. ad Brut. 1, 12, 1. Quint. 12, 11, 18), einen Antheil geben, - zukommen lassen, od. als Antheil od. Theil geben, - zukommen lassen, zutheilen, ertheilen, gewähren, u. mit *Abl.* theilhaftig machen, an etw. theilnehmen lassen, von etw. mittheilen u. dgl., *alci.*: si ignotis inpertibis, fient facilius, Nov. 11. erum saluto primum, ut aequom'st: postea siquid superfit [id] vicino inpertio, Plaut. Pseud. 1, 5, 40; — *alqd. alci.*: tu Syracusanos unum diem festum Marcellis impertire noluisti, per quos illi adepti sunt ut caeteros dies festos agitare possent, Cic. II. Verr. 2, 21, 51. ut coniugibus liberisque tam laetum nuntium impertirent, Liv. 27, 51, 7. impertit tibi multam salutem (Terentia), Cic. Att. 2, 12, 24. extemplo aliis porro impertierant gaudium suum, Liv. 27, 51, 4. tandem aliquando inpertiendos plebi honores, 4, 54, 9. viro forti, collegae meo, laus impertitur, quod cet., Cic. Cat. 3, 6, 14. te exorabo profecto, ut mihi quoque et Catulo tuae suavitatis aliquid impertias, dOr. 2, 4, 16. ut si quam praestantiam virtutis, ingenii, fortunae consecuti sunt, impertiant ea suis communicentque cum proximis, Am. 19, 70. aliquid impertivit tibi sui consilii, Fam. 5, 2, 9. imperti etiam populo potestatis aliquid, ut et Lycurgus et Romulus, Rep. 2, 28, 51. ne publicum quidem ius sibi impertiente, Suet. Aug. 10. quum mediocribus multis et aut nulla aut humili aliqua arte praeditis gratuito civitatem in Graecia homines impertiebant, Cic. Arch. 5, 10. oneris mei partem nemini impertio, gloriae bonis omnibus, Sull. 3, 9. ut relegatae officii aut humanitatis aliquid impertiret, Suet. Tib. 50. verum tamen dolorem suum nemini impertiebat, Cic. II. Verr. 2, 34, 84. doloremque suum impertire nobis et medicinam interdum aperte quaerere (eum te scire volo), Att. 2, 23, 2. quum rogamur, ut misericordiam liberis eius impertiamur, ad Brut. 1, 12, 1; — *alqd. alci. rei*: qui tantum potuit impertire huic studio temporis, quantum cet., CBalb. 1, 3. ut aliquid suorum studiorum philosophiae quoque impertiat, Fin. 5, 2, 6. u. vgl.: etiam sapientiae doctoribus tempus impertiebat, Tac. A. 14, 16. und: aures studiis honestis et voluptatibus concessis impertire, 14, 21. quantulum enim studiis impertimur? Quint. 12, 11, 18. quam ob rem a te peto - ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut cet., Cic. Att. 9, 11 A, 3. neque enim iam mihi licet neque est integrum, ut meum laborem hominum periculis sublevandis non impertiam, Mur. 4, 8; — ipsa tota natura fervida est et caeteris naturis omnibus salutarem impertit et vitalem colorem, ND. 2, 10, 27; — *se alci.*: ut qualem te iam antea populo Romano praebuisti - talem te et nobis et rei publicae hoc tempore impertias, SRosc. 4, 11; — *alqd. alci. de alqa re*: saepe idoneis hominibus indigentibus de re familiari impertiendum, Off. 2, 15, 54. u. *alqd. ad alqd.*: quoniam nihil impertisti tuae prudentiae ad salutem meam, Att. 3, 15, 7; — *alqd.*: signa praeterea benevolentiae permulta a bonis impertiuntur, Att. 2, 18, 1. pro his inpertitis furiosum iuvenem sequentes oppugnatum patriam nostram veniunt, Liv. 21, 41, 13. u. vgl.: at tu inperti, amice, me quod commentu's, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 77. si quid novisti rectius istis, candidus imperti, Hor. Ep. 1, 6, 68; — *alqm. alqa. re*: neque - quemquam osculo inpertiit, ac ne resalutatione quidem, Suet. Ner. 37. solos - numquam donis impertiendos putavit, Aug. 25. nullo honore impertitum, Claud. 4. atque ille vero minus minusque inpendio curare, minusque me inpertire honoribus, Plaut. Aul. prol. 18. sic hoc videtur mihi magis meo convenire huic nuntio: advorsum veniat, opsecret se ut nuntio hoc inpertiam, Stich. 2, 1, 25. advenientem peregre herum Stratippoclem suom salva inpertit salute servos Epidicus, Epid. 1, 2, 23. plurima salute Parmenonem summum suom inpertit Gnatho, Ter. Eun. 2, 2, 40. cesso eram hoc malo inpertiri propere? Ad. 3, 2, 22; quibus (doctrinis) puerilis aetas impertiri debet, Nep. Att. 1, 2.

impertītio od. **inp-**, ōnis, *f.*, die Zutheilung, Ertheilung, honoris, Arnob. 2, 3.

imperturbābĭlis od. **inp-**, e, nicht beunruhigt, ungestört, Augustin. Conf. 2, 10. 4, 11.

imperturbātio od. **inp-**, ōnis, *f.*, der Zustand dessen, der sich nicht in Leidenschaft versetzen läßt, ἀπάθεια, Hieron. Ep. 133, 3.

imperturbātus od. **inp-**, a, um, nicht beunruhigt, ungestört, der sich nicht in Leidenschaft versetzen läßt, sollicitoque bibas, Anyti doctissimus olim inperturbato quod bibit ore reus, Ov. Ib. 558. atque idem, exemplar lenis mortalibus aevi, inperturbata placidus tenet otia mente, Sil. 15, 57.

imperturbata publicis occupationibus quies, Sen. Ep. 9, 2, 10 (73). u. im philos. Sinne: qui prudens est et temperans est: qui temperans, est et constans: qui constans est, inperturbatus et sine tristitia est, Ep. 12, 3, 2 (85). und: ut inperturbatus et constantem et sine tristitia sic interpretentur, tamquam imperturbatus dicatur, qui raro perturbatur et modice, non qui numquam, §. 3.

impervius od. **inpervius**, a, um, **nicht durchgangbar, nicht passirbar, nicht zu durchgehen, nicht zu passiren, unwegsam**, a) eig.: verticibusque frequens erat atque inpervius amnis, Ov. M. 9, 106. freta quae longis fuerant impervia saeclis, VFlacc. 4, 711. ratibusque impervia Thule, Claud. III. Cons. Hon. 53. non tamen haec adeo semota neque ardua tellus longaque iam populis impervia lucis eoae, VFlacc. 2, 643. iter impervium, Quint. 12, 11, 11. itinera fraude mancipum et iniuria magistratuum interrupta et inpervia, Tac. A. 3, 30. — b) übtr.: aedificia - saxo Gabino Albanove solidarentur, quod is lapis ignibus impervius est, 15, 43. quae sic impervia famae secessit regio, Claud. Epith. Pall. et Cel. 63. est ignota procul nostraeqûe impervia menti, vix adeunda deis, Laud. Stil. 2, 424.

impes od. **inpes**, petis, *m.* (nur im *Gen. sing.* u. *Abl. sing.* u. *plur.* = impetus, vgl. Gell. 19, 7, 7), 1) **das schnelle od. heftige Andrängen, der Anlauf, der Andrang, die Heftigkeit**, sed vemens imber fit, ubi vementer utraque nubila aquis cumulata premuntur et impete venti, Lucr. 6, 517. ipse secutus conruit ulterior procursus inpete truncus, Sil. 13, 247. ubi non potuit nubes capere inpetis auctum, exprimitur vis atque ideo volat impete miro, 6, 327; — fit quoque ut inter dum validi vis incita venti perscindat nubem perfringens impete recto, Lucr. 6, 137. tremulo tempestas impete fulgit, 6, 174. et manus una regit quanto vis impete euntem (navem), 4, 903. ea quo pacto gignantur et impete tanto fiant, ut possint ictu discludere turres, 6, 239. lauricomos ut si per montes flamma vagetur turbine ventorum comburens impete magno, 6, 152. circum volitant equites mediosque repente tramittunt valido quatientes impete campos, 2, 330. impete nunc vasto ceu concitus imbribus amnis fertur, Ov. M. 3, 79. in iuvenes certo sic impete vulnificus sus fertur, 8, 359. ruit inpete vasto ad portam, Sil. 13, 189. contortum prior inpete vasto Daunius huic robur iuvenis iacit, 2, 243. celeri volat impete labens (fulmen), Lucr. 6, 334. trudunt res ante ruuntque impetibus crebris (venti), 1, 292. — 2) **das Sichhinstrecken, die Strecke, Länge, Tiefe, Weite**, longo venit impete (plaga fulminis), Lucr. 6, 340. hominem tanto membrorum esse impete natum, trans maria alta pedum nisus ut ponere posset et manibus totum circum se vertere caelum, 5, 913. at conlectus aquae digitum non altior unum, qui lapides inter sistit per strata viarum, despectum praebet sub terras inpete tanto, a terris quantum caeli patet altus hiatus, 4, 414.

impĕtĭbĭlis od. **inpĕtĭbĭlis**, e (in u. patibilis), 1) **unerträglich**, pertolerarem vitam cladesque exanclarem inpetibiles, Att. 91. quem (dolorem) quidem vos, quum improbis poenam proponitis, impetibilem facitis: quum sapientem semper boni plus habere vultis, tolerabilem, Cic. Fin. 2, 17, 57. inpetibiles quippe cruciatus exsistunt, Plin. 25, 5 (24), 59. cum valetudo inpetibilis odium vitae fecisset, 20, 18 (76), 199; impetibilis est coraci (chamaeleon), a quo cum interfectus est, victorem suum perimit interemptus, Solin. 1, 40, 24. — 2) **empfindungslos**, non ergo deus ex materia: quia sensu praeditum ex insensibili, sapiens ex bruto, impetibile de patibili numquam potest oriri, Lact. inst. div. 2, 8.

impĕtīgĭnōsus od. **inp–**, a, um, **mit Flechten behaftet**, Trebatius ait, impetiginosum morbosum non esse, si eo membro, ubi impetigo est, aeque recte utatur, Ulp. Dig. 21, 1, 6.

impĕtīgo od. **inpĕtīgo**, ĭnis, *f.* (daneben impetix, PDiac. p. 109, 15), **der Flechtenausschlag**, im Plur. **Flechten**, über die Arten u. Grade derselben, Cels. 5, 28, 17. Veg. 3, 51. u. Mittel dagegen, Col. 6, 31, 2. Plin. 20, 1 (2), 4. 20, 9 (33), 83. 23, 7 (64), 129. u. b. and. Aerzt.; vgl.: corpore traditur maculoso, dispersis per pectus atque alvum genetivis notis in modum et ordinem ac numerum stellarum caelestis ursae, sed et callis quibusdam, ex prurigine corporis adsiduoque et vehementi strigilis usu plurifariam concretis ad impetiginis formam, Suet. Aug. 80; auch an Bäumen: scabies communis omnium (arborum) est: inpetigo et quae adgnasci solent cocleae, peculiaria ficorum vitia, nec ubique: sunt enim quaedam aegritudines et locorum, Plin. 17, 24 (37), 223.

impĕto od. **inpĕto**, ītum, ĕre, **schnell od. heftig auf Jmdn. losgehen, andringen, anlaufen, Jmdn. angreifen, zu erreichen suchen**, a) eig.: cedentem Acheloius heros inpetit, Stat. Theb. 8, 523. animal, quod impetere soleant accipitres, Varr. RR. 3, 7, 7. u. vgl. 3, 16, 8. obvius huic Atlas - inpetit os hasta, Sil. 5, 271. senex Chiron, gelido qui sidere fulgens impetis Aemonio maiorem scorpion ictu, Lucan. 6, 393; telumque irata (ursa) receptum impetit et secum fugientem circuit hastam, Lucan. 6, 222. — b) übtr.: impetens nobis quosdam et electos ad se propediem obsides mitti, ihnen anliegend, Amm. 31, 12, 14. impetere alqm. mendacitatis, **beschuldigen, anklagen**, Sidon. Ep. 7, 9. cumque Leonas etiam illis absentibus proponendam diceret quaestionem, rursus aiebant episcopi, non aliter quicquam fieri, nisi impetitorum vita discuteretur, Cassiod. h. eccl. 5, 34.

impĕtrābĭlis od. **inpĕtrābĭlis**, e, 1) **leicht erreichbar, leicht zu erreichen od. zu erlangen, leicht od. gern gewährt**, Junonis votum facite inpetrabile, dixi, Prop. 5 (4), 1, 101. apud Persea victorem veniam per sororem impetrabilem fore, Liv. 42, 29, 3. qui spem impetrabilis veniae ostendebant, 36, 33, 5. impetrabili venia et paratis deprecatoribus, si paeniteret, Tac. H. 4, 69. de pace adferens mandata, quam impetrabilem fore magnam ei spem attulit mora et cunctatio Romanorum, Liv. 37, 34, 2. cui postulanti ab senatu in aede Bellonae triumphum rerum gestarum magnitudo impetrabilem faciebat, 39,

nicht beständig, cui aliquid accedere potest, id imperfectum est, cui aliquid abscedere potest, id inperpetuum est, Sen. Ep. 9, 1, 7 (72).

imperscrūtābĭlis od. **inp-**, e, **unerforschlich**, pater, Cassiod. h. eccl. 1, 14.

impersōnālis od. **inp-**, e, u. *Adv.* **impersōnālĭter**, **unpersönlich**, als grammatischer Kunstausdruck bei den Gramm. wie Diom. p. 341, 21. u. im Adv. = ohne Nennung der Person, Florentin. Dig. 45, 3, 15.

impersōnātīvus od. **inp-**, a, um, **der keine Angabe der Person enthält**, nur grammatisch vom Infinitiv, Diom. p. 340, 37.

imperspĭcābĭlis od. **inp-**, e, **unerforschlich**, maiestas, Cassiod. de an. 3.

imperspĭcuus od. **inp-**, a, um, **der nicht zu durchschauen ist**, neque enim minus inperspicua, incerta, fallacia sunt iudicum ingenia, quam tempestatum terrarumque, Plin. Ep. 1, 20, 17.

imperterrĭtus od. **inp-**, a, um (vgl. Quint. 1, 5, 56), **unerschrocken**, manet inperterritus ille hostem - opperiens, Virg. A. 10, 770. frontem inperterritus, Sil. 14, 187. maior Capua mens inperterrita mole invicta stabat, 11, 207.

impertĭlis od. **inp-**, e, **untheilbar**, Augustin. de mus. 6.

impertĭnens od. **inp-**, ntis, **der nicht dazu gehört**, deorum omnis populus absque impertinentibus convocandi, MCap. 1, 43.

impertio od. **inpertio**, īvi, ītum, īre, u. *Dep.* **impertior**, īri (in u. partio od. partior; das Dep. b. Ter. Ad. 3, 2, 22. Cic. ad Brut. 1, 12, 1. Quint. 12, 11, 18), einen Antheil **geben**, - **zukommen lassen**, od. **als Antheil** od. **Theil geben**, - **zukommen lassen**, **zutheilen**, **ertheilen**, **gewähren**, u. mit *Abl.* **theilhaftig machen**, an etw. **theilnehmen lassen**, von etw. **mittheilen** u. dgl., *alci.*: si ignotis inpertibis, fient facilius, Nov. 11. erum saluto primum, ut aequom'st: postea siquid superfit [id] vicino inpertio, Plaut. Pseud. 1, 5, 40; — *alqd. alci.*: tu Syracusanos unum diem festum Marcellis impertire noluisti, per quos illi adepti sunt ut caeteros dies festos agitare possent, Cic. II. Verr. 2, 21, 51. ut coniugibus liberisque tam laetum nuntium impertirent, Liv. 27, 51, 7. impertit tibi multam salutem (Terentia), Cic. Att. 2, 12, 24. extemplo aliis porro impertierant gaudium suum, Liv. 27, 51, 4. tandem aliquando inpertiendos plebi honores, 4, 54, 9. viro forti, collegae meo, laus impertitur, quod cet., Cic. Cat. 3, 6, 14. te exorabo profecto, ut mihi quoque et Catulo tuae suavitatis aliquid impertias, dOr. 2, 4, 16. ut si quam praestantiam virtutis, ingenii, fortunae consecuti sunt, impertiant ea suis communicentque cum proximis, Am. 19, 70. aliquid impertivit tibi sui consilii, Fam. 5, 2, 9. imperti etiam populo potestatis aliquid, ut et Lycurgus et Romulus, Rep. 2, 28, 51. ne publicum quidem ius sibi impertiente, Suet. Aug. 10. quum mediocribus multis et aut nulla aut humili aliqua arte praeditis gratuito civitatem in Graecia homines impertiebant, Cic. Arch. 5, 10. oneris mei partem nemini impertio, gloriae bonis omnibus, Sull. 3, 9. ut relegatae officii aut humanitatis aliquid impertiret, Suet. Tib. 50. verum tamen dolorem suum nemini impertiebat, Cic. II. Verr. 2, 34, 84. doloremque suum impertire nobis et medicinam interdum aperte quaerere (eum te scire volo), Att. 2, 23, 2. quum rogamur, ut misericordiam liberis eius impertiamur, ad Brut. 1, 12, 1; — *alqd. alci. rei*: qui tantum potuit impertire huic studio temporis, quantum cet., CBalb. 1, 3. ut aliquid suorum studiorum philosophiae quoque impertiat, Fin. 5, 2, 6. u. vgl.: etiam sapientiae doctoribus tempus impertiebat, Tac. A. 14, 16. und: aures studiis honestis et voluptatibus concessis impertire, 14, 21. quantulum enim studiis impertimur? Quint. 12, 11, 18. quam ob rem a te peto - ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut cet., Cic. Att. 9, 11 A, 3. neque enim iam mihi licet neque est integrum, ut meum laborem hominum periculis sublevandis non impertiam, Mur. 4, 8; — ipsa tota natura fervida est et caeteris naturis omnibus salutarem impertit et vitalem colorem, ND. 2, 10, 27; — *se alci.*: ut qualem te iam antea populo Romano praebuisti - talem te et nobis et rei publicae hoc tempore impertias, SRosc. 4, 11; — *alqd. alci. de alqa re*: saepe idoneis hominibus indigentibus de re familiari impertiendum, Off. 2, 15, 54. u. *alqd. ad alqd.*: quoniam nihil impertisti tuae prudentiae ad salutem meam, Att. 3, 15, 7; — *alqd.*: signa praeterea benevolentiae permulta a bonis impertiuntur, Att. 2, 18, 1. pro his inpertitis furiosum iuvenem sequentes oppugnatum patriam nostram veniunt, Liv. 21, 41, 13. u. vgl.: at tu inperti, amice, me quod commentu's, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 77. si quid novisti rectius istis, candidus imperti, Hor. Ep. 1, 6, 68; — *alqm. alqa. re*: neque - quemquam osculo inpertiit, ac ne resalutatione quidem, Suet. Ner. 37. solos - numquam donis impertiendos putavit, Aug. 25. nullo honore impertitum, Claud. 4. atque ille vero minus minusque inpendio curare, minusque me inpertire honoribus, Plaut. Aul. prol. 18. sic hoc videtur mihi magis meo convenire huic nuntio: advorsum veniat, opsecret se ut nuntio hoc inpertiam, Stich. 2, 1, 25. advenientem peregre herum Stratippoclem suom salva inpertit salute servos Epidicus, Epid. 1, 2, 23. plurima salute Parmenonem summum suom inpertit Gnatho, Ter. Eun. 2, 2, 40. cesso eram hoc malo inpertiri propere? Ad. 3, 2, 22; quibus (doctrinis) puerilis aetas impertiri debet, Nep. Att. 1, 2.

impertītio od. **inp-**, ōnis, *f.*, die **Zutheilung**, **Ertheilung**, honoris, Arnob. 2, 3.

imperturbābĭlis od. **inp-**, e, **nicht beunruhigt**, **ungestört**, Augustin. Conf. 2, 10. 4, 11.

imperturbātio od. **inp-**, ōnis, *f.*, **der Zustand dessen, der sich nicht in Leidenschaft versetzen läßt**, ἀπάθεια, Hieron. Ep. 133, 3.

imperturbātus od. **inp-**, a, um, **nicht beunruhigt**, **ungestört**, **der sich nicht in Leidenschaft versetzen läßt**, sollicitoque bibas, Anyti doctissimus olim inperturbato quod bibit ore reus, Ov. Ib. 558. atque idem, exemplar lenis mortalibus aevi, inperturbata placidus tenet otia mente, Sil. 15, 57.

imperturbata publicis occupationibus quies, Sen. Ep. 9, 2, 10 (73). u. im philos. Sinne: qui prudens est et temperans est: qui temperans, est et constans: qui constans est, inperturbatus et sine tristitia est, Ep. 12, 3, 2 (85). und: ut inperturbatus et constantem et sine tristitia sic interpretentur, tamquam imperturbatus dicatur, qui raro perturbatur et modice, non qui numquam, §. 3.

impervius od. **inpervius**, a, um, **nicht durchgangbar, nicht passirbar, nicht zu durchgehen, nicht zu passiren, unwegsam**, a) eig.: verticibusque frequens erat atque inpervius amnis, Ov. M. 9, 106. freta quae longis fuerant impervia saeclis, VFlacc. 4, 711. ratibusque impervia Thule, Claud. III. Cons. Hon. 53. non tamen haec adeo semota neque ardua tellus longaque iam populis impervia lucis eoae, VFlacc. 2, 643. iter impervium, Quint. 12, 11, 11. itinera fraude mancipum et iniuria magistratuum interrupta et inpervia, Tac. A. 3, 30. — b) übtr.: aedificia - saxo Gabino Albanove solidarentur, quod is lapis ignibus impervius est, 15, 43. quae sic impervia famae secessit regio, Claud. Epith. Pall. et Cel. 63. est ignota procul nostraeque impervia menti, vix adeunda deis, Laud. Stil. 2, 424.

impes od. **inpes**, petis, *m.* (nur im *Gen. sing.* u. *Abl. sing.* u. *plur.* = impetus, vgl. Gell. 19, 7, 7), 1) **das schnelle od. heftige Andrängen, der Anlauf, der Andrang, die Heftigkeit**, sed vemens imber fit, ubi vementer utraque nubila aquis cumulata premuntur et impete venti, Lucr. 6, 517. ipse secutus conruit ulterior procursus inpete truncus, Sil. 13, 247. ubi non potuit nubes capere inpetis auctum, exprimitur vis atque ideo volat impete miro, 6, 327; — fit quoque ut inter dum validi vis incita venti perscindat nubem perfringens impete recto, Lucr. 6, 137. tremulo tempestas impete fulgit, 6, 174. et manus una regit quanto vis impete euntem (navem), 4, 903. ea quo pacto gignantur et impete tanto fiant, ut possint ictu discludere turres, 6, 239. lauricomos ut si per montes flamma vagetur turbine ventorum comburens impete magno, 6, 152. circum volitant equites mediosque repente tramittunt valido quatientes impete campos, 2, 330. impete nunc vasto ceu concitus imbribus amnis fertur, Ov. M. 3, 79. in iuvenes certo sic impete vulnificus sus fertur, 8, 359. ruit inpete vasto ad portam, Sil. 13, 189. contortum prior inpete vasto Daunius huic robur iuvenis iacit, 2, 243. celeri volat impete labens (fulmen), Lucr. 6, 334. trudunt res ante ruuntque impetibus crebris (venti), 1, 292. — 2) **das Sichhinstrecken, die Strecke, Länge, Tiefe, Weite**, longo venit impete (plaga fulminis), Lucr. 6, 340. hominem tanto membrorum esse impete natum, trans maria alta pedum nisus ut ponere posset et manibus totum circum se vertere caelum, 5, 913. at conlectus aquae digitum non altior unum, qui lapides inter sistit per strata viarum, despectum praebet sub terras inpete tanto, a terris quantum caeli patet altus hiatus, 4, 414.

impĕtĭbĭlis od. **inpĕtĭbĭlis**, e (in u. patibilis), 1) **unerträglich**, pertolerarem vitam cladesque exanclarem inpetibiles, Att. 91. quem (dolorem) quidem vos, quum improbis poenam proponitis, impetibilem facitis: quum sapientem semper boni plus habere vultis, tolerabilem, Cic. Fin. 2, 17, 57. inpetibiles quippe cruciatus exsistunt, Plin. 25, 5 (24), 59. cum valetudo inpetibilis odium vitae fecisset, 20, 18 (76), 199; impetibilis est coraci (chamaeleon), a quo cum interfectus est, victorem suum perimit interemptus, Solin. 1, 40, 24. — 2) **empfindungslos**, non ergo deus ex materia: quia sensu praeditum ex insensibili, sapiens ex bruto, impetibile de patibili numquam potest oriri, Lact. inst. div. 2, 8.

impētīgĭnōsus od. **inp-**, a, um, **mit Flechten behaftet**, Trebatius ait, impetiginosum morbosum non esse, si eo membro, ubi impetigo est, aeque recte utatur, Ulp. Dig. 21, 1, 6.

impētīgo od. **inpētīgo**, ĭnis, *f.* (daneben impetix, PDiac. p. 109, 15), **der Flechtenausschlag**, im Plur. **Flechten**, über die Arten u. Grade derselben, Cels. 5, 28, 17. Veg. 3, 51. u. Mittel dagegen, Col. 6, 31, 2. Plin. 20, 1 (2), 4. 20, 9 (33), 83. 23, 7 (64), 129. u. b. and. Aerzt.; vgl.: corpore traditur maculoso, dispersis per pectus atque alvum genetivis notis in modum et ordinem ac numerum stellarum caelestis ursae, sed et callis quibusdam, ex prurigine corporis adsiduoque et vehementi strigilis usu plurifariam concretis ad impetiginis formam, Suet. Aug. 80; auch an Bäumen: scabies communis omnium (arborum) est: inpetigo et quae adgnasci solent cocleae, peculiaria ficorum vitia, nec ubique: sunt enim quaedam aegritudines et locorum, Plin. 17, 24 (37), 223.

impĕto od. **inpĕto**, ītum, ĕre, **schnell od. heftig auf Jmdn. losgehen, andringen, anlaufen, Jmdn. angreifen, zu erreichen suchen**, a) eig.: cedentem Acheloius heros inpetit, Stat. Theb. 8, 523. animal, quod impetere soleant accipitres, Varr. RR. 3, 7, 7. u. vgl. 3, 16, 8. obvius huic Atlas - inpetit os hasta, Sil. 5, 271. senex Chiron, gelido qui sidere fulgens impetis Aemonio maiorem scorpion ictu, Lucan. 6, 393; telumque irata (ursa) receptum impetit et secum fugientem circuit hastam, Lucan. 6, 222. — b) übtr.: impetens nobis quosdam et electos ad se propediem obsides mitti, ihnen anliegend, Amm. 31, 12, 14. impetere alqm. mendacitatis, **beschuldigen, anklagen**, Sidon. Ep. 7, 9. cumque Leonas etiam illis absentibus proponendam diceret quaestionem, rursus aiebant episcopi, non aliter quicquam fieri, nisi impetitorum vita discuteretur, Cassiod. h. eccl. 5, 34.

impĕtrābĭlis od. **inpĕtrābĭlis**, e, 1) **leicht erreichbar, leicht zu erreichen od. zu erlangen, leicht od. gern gewährt**, Junonis votum facite inpetrabile, dixi, Prop. 5 (4), 1, 101. apud Persea victorem veniam per sororem impetrabilem fore, Liv. 42, 29, 3. qui spem impetrabilis veniae ostendebant, 36, 33, 5. impetrabili venia et paratis deprecatoribus, si paeniteret, Tac. H. 4, 69. de pace adferens mandata, quam impetrabilem fore magnam ei spem attulit mora et cunctatio Romanorum, Liv. 37, 34, 2. cui postulanti ab senatu in aede Bellonae triumphum rerum gestarum magnitudo impetrabilem faciebat, 39,

29, 4. omnia et impetrabilia et tuta erant apud Romanos, 25, 29, 8; — im *Comp.*: quo impetrabilior pax esset, 30, 16, 15. u. *Adv.*: impetrabilius cuncta nunc petitis, quam aliquando iussistis, Symm. or. pro patr. 4. — 2) **leicht etw. erreichend, der leicht etw. erreicht od. erlangt od. durchsetzt, wirksam, rüstig,** non potuit venire orator magis ad me inpetrabilis quam tu, Plaut. Most. 5, 2, 40. ne dux - impetrabilis dispersos licenter suorum globos raptuīque intentos consumeret, Amm. 31, 11, 5. ingredientem optatum quidem et impetrabilem honorifice susceptura omnis aetas concurrebat et dignitas, 15, 8, 21. proh di inmortales, mi hunc diem ut dedistis luculentum! ut facilem atque inpetrabilem! Plaut. Epid. 3, 2, 5. efficaciae impetrabilis rex, Amm. 14, 8, 5. cuius impetrabili vigilantia - duae sunt potentissimae urbes excisae, 17, 11, 3; — im *Comp.*: inpetrabilior qui vivat, nullus est, Plaut. Merc. 3, 4, 20.

impetrātio od. **inp-**, ōnis, *f.*, das, was man erlangt od. erreicht hat, der **gewährte Vortheil**, die **Vergünstigung**, quod quidem mihi molestum non est, illud molestius, istas impetrationes nostras nihil valere, Cic. Att. 11, 22, 1.

impetrātīvus od. **inp-**, a, um, **das Gewünschte herbeiführend**, auguria, Serv. Virg. A. 6, 190.

impetrātor od. **inp-**, ōris, *m.*, **der etw. erlangt**, beneficii impetratores, Cod. Theod.

impetrio od. **inpetrio**, īvi, ītum, īre, durch günstige Anzeichen **zu verwirklichen -, zu erlangen -, zu erreichen suchen**, qui evenit, ut is, qui impetrire velit, convenientem hostiam rebus suis immolet? Cic. Div. 2, 15, 35. quum magna vis videretur esse et in impetriendis consulendisque rebus et in monstris interpretandis ac procurandis in haruspicum disciplina, 1, 2, 3. ut nunc extis - sic tum avibus magnae res impetriri solebant, 1, 16, 28. unde sumam? quem intervortam? quo hanc celocem conferam? inpetritum, inauguratum'st: quovis admittunt aves, Plaut. As. 2, 1, 10. alia sunt verba impetritis, alia depulsoriis, alia commendatoriis, Plin. 28, 2 (3), 11. u. vgl.: prisco etiam instituto rebus divinis opera datur, cum aliquid commendandum est, precatione, cum exposcendum voto, cum solvendum gratulatione, cum inquirendum vel extis vel sortibus impetrito, cum sollemni ritu peragendum sacrificio, VMax. 1, 1, 1.

impetro od. **inpetro**, āvi, ātum, āre (in od. patro; archaist. *Inf.*: impetrassere, Plaut. Mil. gl. 4, 3, 35. Stich. 1, 2, 23. Cas. 2, 3, 54), 1) durch günstige Anzeichen **zu verwirklichen -, zu erlangen suchen**, (= impetrio), extat annalium memoria sacris quibusdam et precationibus vel cogi fulmina vel inpetrari: vetus fama Etruriae est inpetratum, Volsinios urbem depopulatis agris subeunte monstro, quod vocavēre voltam, Plin. 2, 53 (54), 140. — 2) das Gesuchte, Erstrebte, Erbetene **verwirklichen, ausführen, zu Stande bringen, durchsetzen, erreichen, erlangen**, *alqd.*: quod ius vos cogit, id voluntate inpetret, Ter. Ad. 3, 4, 44. orabo gnato uxorem: id si inpetro -, Andr. 3, 2, 48. id inpetrabis, Phorm. 2, 4, 12. id si impetrasset, Nep. Cim. 1, 3. haud aegre id impetratum est, Curt. 10, 27 (8), 22. egone ut, quod ab illo [me] attigisset nuntius, non inpetratum id advenienti ei redderem? Plaut. Bacch. 2, 2, 19. qui porro id, quod petis, fieri potest ut impetres, Cic. ad Brut. 1, 16, 5. ubi ea impetrata, Sall. J. 77, 3. nam hoc quidem in talibus viris quid attinet dicere, si contendisset, impetraturum non fuisse? Cic. Am. 11, 39. istuc quod postulo inpetro cum gratia, Ter. Andr. 2, 5, 11. si nil inpetres, 2, 1, 15. quod me misseras, adfero omne impetratum, Plaut. Most. 3, 2, 99. impetratis omnibus, Sall. J. 104, 3. plerique invitis precibus surdas principis aures obstrepebant ignarique, quid rogassent, quid non inpetrassent, donec plane scirent, differebantur, Plin. Pan. 26, 2; — unum impetrassem te revocante diem, Prop. 5 (4), 7, 24. impetrat et pacem et locupletem frugibus annum, Hor. Ep 2, 1, 137. ea re impetrata sese omnes flentes Caesari ad pedes proiecerunt, Caes. BG. 1, 31, 2. eaque (auxilia) impetrarunt, Nep. Ham. 2, 3. pacem impetravit, Eutr. 3, 2. quam (pacem) quum impetrasset, Nep. Eum. 4, 3. quam (pacem) per litteras legatosque impetrari posse crediderat, Curt. 4, 15 (6), 1. tanquam pax impetrata esset, Suet. Vit. 16. concines - ludum super impetrato fortis Augusti reditu, Hor. Od. 4, 2, 41. non impetrato reditu, Vell. 2, 68, 2. consulatus tantummodo usque ad undecimum, quem continuaret Caesar - impetrari potuit, 2, 89, 5. impetrata ea (provincia), Quint. 6, 3, 68. praetor designatus liberam legationem impetravit, Suet. Tib. 31. plurium, quam quisquam umquam, dierum supplicationes impetravit, Caes. 24. etiam pristinae fortunae impetravit decus, Curt. 8, 38 (10), 35. impetrato mortis arbitrio libero, Suet. vit. Lucan. p. 300, 2. in regno meo mors impetratur, Sen. Thyest. 248. saepe impetravit veniam confessus reus, Phaedr. 3. epil. 22. veniam tamen etiam post alteram defectionem impetraverunt, Curt. 8, 7 (2), 18. veniam defectionis - impetraverunt, 6, 3 (1), 20. donec per virgines Vestales - veniam impetravit, Suet. Caes. 1. Agrippina - veniam exilii pro Annaeo Seneca, simul praeturam impetrat, Tac. A. 12, 8. venia impetrata, Curt. 8, 38 (10), 34. venia et missione impetrata, Suet. Vesp. 1. post impetratam veniam, Caes. 75. pro impetrata dispensatione, Oth. 5. impetravit restitutionem patris, Quint. 7, 1, 42. quod (commentum) si impetrasset, Amm. 14, 3, 2; — od. es ist das Object aus dem Zusammenhang zu ergänzen: incipere multo est, quam inpetrare, facilius, Plaut. Poen. 5, 2, 14. verbum publicum perire non patior: postea noli rogare, quom inpetrare nolueris, Poët. b. Sen. Ep. 15, 3, 1 (95; nach Com. rel. p. 110, 87). bonum ius dicis: inpetrare oportet qui aequom postulat, Plaut. Stich. 5, 4, 44. haec si tecum, ut dixi, patria loquatur, nonne impetrare debeat, etiam si vim adhibere non possit? Cic. Cat. 1, 8, 19. credo facile te impetrassere, Plaut. Mil. gl. 4, 3, 35. quod volunt, dum impetrant, boni sunt, Capt. 2, 1, 36. rogantes aditum continuo impetrant,

Phaedr. 4, 18, 21. quod volui, ut volui, impetravi, Plaut. Mil. gl. 4, 5, 1. postquam eis mores ostendi tuos - impetravi, Ter. Eun. 5, 8, 61. inpetrasti: incepi, dum res tetulit, Andr. 5, 1, 13. hilarus exit, impetravit, Plaut. Mil. gl. 4, 4, 62. coactus est tam suis quam matris inpensissimis precibus reditum expostulare, impetravitque, Suet. Tib. 13. qui (milvi) si praedam dispexerint celsius, volatu rapiunt celeri, aut, nisi impetraverint, non immorantur, Amm. 14, 4, 1. Ca. ius hic orat. Lu. inpetrabit te advocato atque arbitro, Plaut. Trin. 5, 2, 37. od. ein Objectssatz: canis parturiens quum rogasset alteram, ut fetum in eius tugurio deponeret, facile impetravit, Phaedr. 1, 21, 5. petentibus Remis, ut conservarentur, impetrant, Caes. BG. 2, 12, 5; — *alqd. alci.* (*alci. rei*): quorum maiores sibi posterisque eam (civitatem R.) impetrassent, Suet. Cal. 38. cui latum clavum - impetrarat, Vesp. 4. quibus triumphi ornamenta impetrarat, Tib. 20. quo facilius venia illi quoque impetraretur, Curt. 8, 7 (2), 30. priusquam plane restitutionem ei impetrasset, Suet. Oth. 2. actores - vilissimis etiam quibusdam (poëtis) impetrant aures, Quint. 11, 3, 4. post impetratam studiis meis quietem, praef. 1; — *alqd.* (*alqm.*) *ab alqo.*: decet aps te id impetrari, Plaut. Rud. 3, 3, 40. quasi hoc te orando a me inpetrare oporteat, Ter. Andr. 3, 3, 12. in omni re considerandum est et quid postules ab amico et quid patiare a te impetrari, Cic. Am. 20, 76. omnia, quae potui in hac summa tua gratia ac potentia a te impetrare, si voluissem, ultro te ad me retulisse putabo, si hanc rem impetravero, Fam. 13, 29, 5. neque enim fas esse arbitror quidquam me rogantem abs te non impetrare, 5, 12, 8. barbam capellae quum impetrassent ab Jove, Phaedr. 4, 16, 1. ipsam - venenum a filio impetrasse, Suet. Vit. 14. pacem a Romanis impetravit, Eutr. 2, 19. a me istam exceptionem numquam impetrabunt, Cic. Acad. 2, 30, 97. iniusta ab iniustis impetrari non decet, iusta autem ab iniustis petere insipientia'st, Plaut. Amph. prol. 35; impetratis a senatu decem adiutoribus, Suet. Aug. 39; — od. mit zu ergänzendem Object: gratiam si [pace] petimus, spero ab eo inpetrassere, Plaut. Stich. 1, 2, 23. legatos ad Dumnorigem Haeduum mittunt, ut eo deprecatore a Sequanis impetrarent, Caes. BG. 1, 9, 2. necessitas ab homine quae vult impetrat, Syr. 650; — *alqd. alci. ab alqo.*: ei Dolabella rogatu meo civitatem a Caesare impetravit, Cic. Fam. 13, 36, 1. ego Sexto latum clavum a Caesare nostro, ego quaesturam inpetravi, Plin. Ep. 2, 9, 2. petis, ut tribunatum, quem a Neratio Marcello - impetravi tibi, in Caesennium Silvanum - transferam, 3, 8, 1; — (*alqd.*) *ab alqo.* (*alqa. re*) mit folg. *ut* od. *ne* od. folg. *Conjunct.*: quis vostrarum fuit integra aetatula, quae hoc idem a viro impetravit suo, quod eo anus modo effeci, pelice ut meum privarem virum? Caecil. 153. atque ego censui abs te posse hoc me inpetrare, uxor mea, Casina ut uxor mihi daretur, Plaut. Cas. 2, 6, 12. ego inpetrare nequeo hoc abs te, biduom saltem ut concedas solum, Ter. Eun. 1, 2, 101. haec si inpetro abs te ut facias, satis fructi ex te cepero, Turpil. 87; — quid, si ego inpetro atque exoro a villico, causa mea ut eam illi permittat, Plaut. Cas. 2, 3, 53. a Sequanis impetrat, ut per fines suos Helvetios ire patiantur, Caes. BG. 1, 9, 4. ab Atheniensibus, locum sepulturae intra urbem ut darent, impetrare non potui, Cic. Fam. 4, 12, 3. impetrabis - a Caesare, ut tibi abesse liceat et esse ocioso, Cic. Att. 9, 2A, 1; impetrem [dî inmortales] facite ab animo ut cernat vitalem abigeum, Enn. trag. 399. nec tamen impetrare ab animo posset, ut cet., Liv. 43, 23, 8. permittite, a pietate vestra impetrari, quod scio me difficulter impetraturum, ut - indulgeatis, Suet. Dom. 11; aliquando et a solo impetrari, ut alienas (arbores) alat advenasque nutriat, Plin. 16, 32 (59), 136; — suadeo, a te impetres, ne sis nugax, Petron. 52, 5; — quid, si ego autem ab armigero inpetro, illi eam permittat? atque hoc credo me impetrassere, Plaut. Cas. 2, 3, 54; — mit folg. *ut* od. *ne* od. folg. bloßem *Conjunct.*: verum postremo inpetravi, ut nequid ei succenseat, Plaut. Bacch. 3, 6, 4. ego - si inpetravero, uxorem ut istanc ducam, Cas. 1, 1, 18. credo inpetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodat dies, Ter. Andr. 2, 1, 13. verbisne istis, frater, ut pugnent, te impetraturum credis? dii impetrabunt, per quos iuravēre, Liv. 2, 46, 6. nec Planco gratia defuit ad impetrandum, ut frater eius Plancus Plocius proscriberetur, Vell. 2, 67, 3. ut vero aliquis libenter educationis taedium laboremque suscipiat, non praemiis modo verum etiam exquisitis adhortationibus inpetrandum est, Plin. Ep. 1, 8, 11. impetratoque, ut manum contingeret - ripae suorum appulsus est, Vell. 2, 107, 2. aegreque impetrato, ut de ea re consuli senatum responsaque ad se referri sineret, Liv. 9, 16, 5. impetratoque, ut manerent, datum cet., 9, 30, 10; — sinite inpetrare me - ne eum circumventum inique inrideant, Ter. Hec. alt. prol. 44. tributum - pendere ne cogerentur, impetraverunt, Curt. 3, 3 (1), 23; — tandem impetravi abiret, Plaut. Trin. 2, 4, 191; — mit *Acc.* u. *Inf.*: Agrippina - in oppidum Ubiorum - veteranos coloniamque deduci impetrat, Tac. A. 12, 27. cuius socrus cum misceri sibi generum flagrans eius amore non impetraret, Amm. 14, 1, 3; — videndum'st ne minus propter iram *hinc* impetrem, quam possiem, Ter. Hec. 5, 1, 3; — mit *de* u. *Abl.*: Brutus et Cassius utinam, quam facile a te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, ne quod calidius ineant consilium! Hirt. b. Cic. Att. 5, 6, 2. res publica, quascumque vires habebit, ab iis ipsis, quibus tenetur, de te propediem, mihi crede, impetrabit, Cic. Fam. 5, 13, 5; — quod de sua salute impetraverit, fore etiam reliquis ad suam spem solatio, Caes. BC. 1, 22, 6; — ut, si quid possent, de indutiis fallendo impetrarent, BG. 4, 13, 5. sperare ab eo de sua ac militum salute impetrari posse, 5, 36, 3. de agro Veientibus restituendo impetratum, Liv. 2, 13, 4.

impĕtuōsus od. **inp-**, a, um, **ungestüm**, qui (Xanthus) protinus undique totis impetuosus

aquis et vasto gurgite praeceps volvitur, Epit. Iliad. 919. u. *Adv.*: **impetuose** contendit ad moenia, Mess. Corv. de progen. Aug. 5,

impĕtus od. **inpĕtus**, us, *m.* (vgl. impes u. *Curtius* Grundz. I. p. 178), I) **das schnelle u. heftige Andrängen od. Eindringen, der heftige Andrang, Anlauf, Anprall, Anfall, Angriff, Sturm, stürmische Lauf**, 1) eig. a) v. Leb. α) in militär. Beziehung, mit *Gen.*: hostium, Caes. BG. 1, 24, 1. 2, 24, 1. Nep. Chabr. 1, 2. barbarorum, Tac. A. 12, 12. nostrorum, Caes. BG. 3, 19, 3. incurrentium, Curt. 4, 51 (13), 33. Herculis adversus Meropas, Quint. 8, 6, 71. armati Antiochi, Cic. Caecin. 8, 22. Antigoni, Nep. Eum. 9, 3. Sertori, Sall. H. 2, 96, 5. — Verbindungen: tum rursus impetu capto enituntur, Liv. 2, 65, 5. qui aliquotiens impetu capto perrumpere non poterat hostium agmen, 8, 30, 6. quemadmodum impetum occupemus facere ultro in regem, Att. 380. compluriens in imperatorem impetum facere, Cato frg. p. 17, 5. gladiis destrictis in eos (hostes) impetum fecerunt, Caes. BG. 1, 25, 2. impetum in eum faciunt, qui suppositus erat, Nep. Eum. 9, 4. universi in unum impetum fecerunt, Epam. 9, 1. seque, si pauci adiuvarent - impetum in curiam facturum, Sall. C. 43, 3. ut undique uno tempore in hostes impetus fieret, Caes. BG. 1, 22, 3. crimini maxime dabant in Numitoris agros ab iis impetum fieri, Liv. 1, 5, 4. Romulus - ad regem impetum facit, 1, 5, 7. universi clamore facto impetum dederunt, Auct. BHisp. 25, 8. impetum excipere hostium, Nep. Chabr. 1, 2. impetum incurrentium silentio exciperent, Curt. 4, 51 (13), 33. ut ne unum quidem nostrorum impetum ferrent ac statim terga verterent, Caes. BG. 3, 19, 3. equitatumque, qui sustineret hostium impetum, misit, 1, 24, 1. primum impetum Sertori - substinui, Sall. H. 2, 96, 5. ad Antigoni refrenandum impetum, Nep. Eum. 9, 3. manus non auspicatos contudit impetus nostros, Hor. Od. 3, 6, 9; — acri impetu in hostem evehi (iubet), Curt. 3, 34 (3), 8. primo impetu pellit (Pisidas), fugientes persequitur, Nep. Dat. 6, 7. quos primo hostium impetu pulsos dixeram, Caes. BG. 2, 24, 1. existumans hostes crebro impetu et transvorsis proeliis iter suum remoraturos, Sall. J. 50, 1. Romanus - Vulscum primo impetu perculit, Liv. 2, 65, 1. multi - primo impetu obtriti sunt, Curt. 4, 57 (15), 18. u. vgl. 8, 47 (14), 7; id oppidum ex itinere magno impetu Belgae oppugnare coeperunt, Caes. BG. 2, 6, 1. temptata res est, si primo impetu capi Ardea posset, Liv. 1, 57, 3. urbem corona circumdedit munitiorem, quam ut primo impetu capi posset, Curt. 7, 27 (6), 19. ex duobus castellis, in quae confugerant Armenii, alterum impetu captum: qui primam vim depulerant, obsidione coguntur, Tac. A. 14, 24. posse coloniam plano sitam impetu capi, H. 3, 19. cetera quidem impetu direpta aut incensa sunt: templum - biduo obsessum expugnatumque, 14, 32. ruebant laxatis habenis aurigae, quo plures nondum satis proviso impetu obtererent, Curt. 4, 56 (15), 3. is eum ab impetu fregit, Eutr. 3, 9. — β) in anderen, auch bildlichen (wie von Angriffen auf das Wohl, die Ehre, die Ansichten Anderer) Beziehungen: quo tot rixantis milia turbae, si vivunt omnes? ergo acrior impetus, et iam saxa inclinatis per humum quaesita lacertis incipiunt torquere, Juv. 15, 61. qui autem impetus erit in nos absentes fortunasque nostras, Cic. Att. 8, 3, 5; v. Thieren: draconis saevi sopivi impetum, Enn. trag. 314. ut in leone impetus, in equo velocitas, Quint. 2, 21, 9. u. vgl.: fugere voloci impetu, Phaedr. 1, 18, 6. decipit ora sequentis et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti, Ov. M. 7, 783; — quum tu in annonae caritate in consules, in senatum, in bona fortunasque locupletium per causam inopum atque imperitorum repentinos impetus comparares, Cic. Dom. 5, 13. quum universi in te impetum fecissent, tum singulae familiae litem tibi intenderent, dOr. 1, 10, 42. si etiam nunc - in me impetum impeditus facere conabitur, resistam, Har. resp. 4, 7. impetum praedonum in tuas fortunas fieri nolo, Fam. 4, 7, 5. eo fit, ut impetus fiat in vacuam rem publicam, Sall. C. 52, 23. u. vgl.: puer, impetus in quem continuo fiat, Hor. Sat. 1, 2, 117. facit impetum: illa demens fugit in nemora fera, Catull. 63, 89. tum Sabinae mulieres - ex transverso impetu facto dirimere infestas acies, Liv. 1, 13, 1. infractus furor tuus inanes faciebat impetus, Cic. Dom. 25, 64. inferna nostros regna sensēre impetus, Sen. Herc. fur. 956. tu fac animo forti magnoque sis speresque fore ut facto impetu levissimi hominis tuam pristinam dignitatem et gloriam consequare, Cic. Fam. 1, 5^b, 2. nisi primo ictu harundo quassata impetum verberantis minuisset, Petron. 134, 4. duobus inceptis verbis omnem impetum gladiatoris ferociamque compressi, Cic. Har. resp. 1, 1. iustoque vindicavit exemplo impetum (Minos), Phaedr. 4, 7, 20; v. Thieren: luctatur enim (polypus) conplexu et sorbet acetabulis ac numeroso suctu trahit, cum in naufragos urinantesve impetum cepit, Plin. 9, 30 (48), 91. aper quum vellet facere generosum impetum, repressit iram, Phaedr. 1, 31, 9; — tametsi multitudo - vehementer accensa terrebat cum clamore, vultu, saepe impetu atque aliis omnibus, quae ira fieri amat, vicit tamen impudentia, Sall. J. 34, 1. in quem quisque per homines concitatos irruerit, quem impetu perculerit, Cic. Dom. 40, 106. quid primo impetu deponis arma? Sen. Agam. 228; selten: tribus congiis - epotis uno impetu, Plin. 14, 22 (28), 144; v. Thieren: catoplebas nihil umquam impetu morsuque saevit, Mel. 3, 9, 9. leonis affliguntur horrendo impetu, Phaedr. 1, 11, 10.

b) v. Lebl. a) im Allg. (eig. u. bildl.), mit *Genit.*: omnis impetus in mammas convertitur ille alimenti, Lucr. 5, 815. sic coercetur impetus materiae densioresque citra pampini exsultant, Plin. 17, 22 (35), 180. sic quo non voluit, sed quo rapit impetus undae, aurigam video vela dedisse rati, Ov. Trist. 1, 4, 15. vastius insurgens decimae ruit impetus undae, M. 11, 530. navium agmen ad excipiendum adversi impetum fluminis parte superiore transmittens tranquillitatem infra traicientibus lintribus praebebat, Liv.

21, 27, 8. cavernae ingentes in altitudinem pressae ad accipiendum impetum fluminis, Curt. 5, 4 (1), 28. qui effugerant hostem aut impetu amnis ablati sunt aut verticibus impliciti, 8, 45 (13), 16. qui saxa cantu movit et domuit feras Hebrique tenuit impetus dulci mora, Phaedr. 3. prol. 59. impetus ipse animai et vera vis venti per crebra foramina terrae dispertitur, Lucr. 6, 591. quod tantas tempestates oceani tantosque impetus ventorum sustineri ac tanta onera navium regi velis non satis commode posse arbitrabantur, Caes. BG. 3, 13, 6. post ubi comminuit vis eius (turbinis) et impetus acer, tum cet., Lucr. 6, 128. nubes, gravidas quas modo vidimus, arctoi boreae disiicit impetus, Sen. Troad. 399. impetus austri, Claud. Rapt. Pros. 2, 200. desiderantem quod satis est neque tumultuosum sollicitat mare, nec saevus arcturi cadentis impetus, Hor. Od. 3, 1, 25. ubi - vis ignis et acer impetus incessit, maturum tum quasi fulmen perscindit subito nubem, Lucr. 6, 281. neque ullius natantis impetum trabis nequisse praeterire (phaselum ait), Catull. 4, 3. quinqueremis Romana - duas triremes suppressit, unius praelata impetu lateris alterius remos detersit, Liv. 28, 30, 11. sive hac sive illac grandis venit impetus hastae, Tibull. 4, 1, 96. Germani celeriter ex consuetudine sua phalange facta impetus gladiorum exceperunt, Caes. BG. 1, 52, 4. eximiis vero fuit ignibus impetus Aetnae, Lucr. 2, 593. illum inter geminae nantem confinia mortis nec Scyllae saevo conterruit impetus ore, nec cet., Tibull. 4, 1, 70; querebantur, in tanto impetu cursuque rerum - ab hoste deiectum (regem), Curt. 3, 12 (5), 5. si ex hoc impetu rerum nihil prolatando remittitur, Liv. 37, 19, 5. subito labantis ecce fortunae impetu modo praepotentem cernat eversam domum! Sen. Octav. 36. hanc quoque gentem idem fortunae impetus domuit, Curt. 5, 21 (6), 19. Alexander non minore impetu fortunae destructus quam elatus, Justin. 35, 2, 4. te artem quaesisse, qua nostrae animadversionis impetum eluderes, Petron. 107, 9. nunc nostra superest, mortis auferre impetum, Sen. Herc. Oet. 1027. — Fernere Verbindungen ohne Genit.: omnino naturā pondera deorsum omnia nituntur, cum plaga'st addita vero, mobilitas duplicatur et impetus ille gravescit, Lucr. 6, 335. quo fit uti pacto liber minus exitus amni et proclivis item fiat minus impetus undis, 6, 727. labitur uncta carina: volat super impetus undas, Enn. A. 379. vanescit inanis impetus et fractae redeunt in claustra procellae, Claud. Rapt. Pros. 1, 74. hic hasta Aeneae stabat, huc impetus illam detulerat, Virg. A. 12, 772. nitor in adversum nec me, qui cetera, vincit impetus, et rapido contrarius evehor orbi, Ov. M 2, 72. temporis oblitum dum me rapit impetus huius, excidit heu nomen quam mihi paene tuum! Trist. 4, 5, 9; — impetum deinde sumit Hellespontus et in mare incumbit, Plin. 5, 32 (40), 141. ubi magnum impetum brevi alveo traxit amnis, Mel. 1, 13, 3. ubi dometur impetus (aquarum), Plin. 3, 6 (31), 16; — trudunt res ante ruuntque impetibus crebris (venti), inter dum vertice toto corripiunt, Lucr. 1, 292. cum emissa impetu aqua redundasset, Suet. Claud. 32. Nilus ex lacu praecipiti impetu egreditur, Mel. 1, 9, 2. Ister eodem impetu profluens ex adverso litore, 2, 4, 4. pelagus nunc in hos (campos) nunc in illos toto impetu versum, 3, 1, 1. Rhenus Lemanno lacu acceptus tenet impetum, 2, 5, 5. ea (navis) - libero impetu evecta in aliud latus invehebatur, Curt. 4, 18 (4), 8. currus effreno impetu effugit aciem, Sen. Agam. 936; nec eae (cupiditates) sese foris solum iactant nec tantum in alios caeco impetu incurrunt, sed cet., Cic. Fin. 1, 13, 44. — β) insbes. medicinisch: coeliacorum impetus (inhibere), Plin. 20, 14 (53), 148. capitis longos dolores ipsius frictio levat: non in impetu tamen doloris, Cels. 2, 14. ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, 2, 5. in ipso acuti morbi impetu, 2, 4. quod si vehemens febris urget, in ipso impetu eius sanguinem mittere hominem iugulare est, 2, 10. tam periculoso inhorrui frigore, ut tertianae etiam impetum timeam, Petron. 17, 7. podagrae impetus - lavare, Plin. 28, 4 (9), 41. oculorum impetus (inhibere), 20, 3 (8), 16. sistit (nardum) purgationum mulierum impetus, 21, 20 (79), 135. impetus sanguinis, AVict. epit. 45. levatoque accessionis (insaniae) impetu, Cels. 3, 18. u. öft.; — nonnumquam autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos sua sede propellat, 6, 6, 8. si levior impetus est, 6, 6, 1. farina ex hordeo et cruda et decocta collectiones impetusque discutit, lenit, concoquit, Plin. 22, 25 (58), 122. valetudo longa et iam a primo impetu inclinata, Cels. 2, 14.

2) übtr. Drang, Neigung, Trieb, Eifer, Leidenschaft, Schwung, Feuer (auch der Begeisterung, der Rede u. dgl.), die Heftigkeit, das Ungestüm, die Eile, vgl. zunächst die synonymen Begriffe: non tam fortasse docti, sed impetu mentis simili et voluntate, Cic. dOr. 3, 15, 56. accusator, quum impulsione aliquid factum esse dicit, illum impetum et quandam commotionem animi adfectionemque verbis et sententiis amplificare debebit et ostendere, Inv. 2, 5, 19. sunt alia magis occulta furta: quae ille, ut istius, credo, animos atque impetus retardaret, benignissime cum quaestore suo communicavit, DiC. 11, 33. ut eorum iratos animos atque horribiles impetus deprecetur, Font. 16, 36. moderare, alumna, mentis effrenae impetus, animos coërce! Sen. Hipp. 256. iras comprime ac retine impetum! Med. 382. non rapidus amnis - possit inhibere impetum irasque nostras, 414. incumbe in iras teque languentem excita penitusque veteres pectore ex imo impetus violentus hauri! 892. magi putant nomen impositum ab eo, quod impetus hominum et iracundias domet, Plin. 37, 10 (54), 144; ut aliter in ea (oratione) nec impetus ullus nec vis essé possit, Cic. Or. 68, 229. neque enim me praeterit actiones, quae recitantur, impetum omnem caloremque ac prope nomen suum perdere, Plin. Ep. 2, 19, 2; — Gegensätze: impetu magis quam consilio, Liv. 42, 29, 11. haec apud victos magis impetu animorum, quos ingenium suum cuique aut fors dabat, quam ex

consilio ipsorum aut imperio cuiusquam agebantur, 22, 50, 12. ad illam (munificentiam) non impetu quodam sed consilio trahebamur, Plin. Ep. 1, 8, 9. u. vgl.: dissuadebant optimates, sed consilia impetu victa sunt, Vell. 2, 31, 4. primus dies impetu magis quam veterani exercitus artibus transactus, Tac. H. 2, 21. et quod nunc ratio est, impetus ante fuit, Ov. Rem. am. 10. an, etiamsi nulla ratione ductus est, impetu raptus sit, Quint. 7, 2, 44. lacrimis fatigatur auditor et requiescit ab illo, quem ceperat, impetu ad rationem redit, 6, 1, 28. temperantia est rationis in libidinem atque in alios non rectos impetus animi firma et moderata dominatio, Cic. Inv. 2, 54, 164. quae me causae moverint, quam acerbae, quam graves, quam novae, coëgerintque impetu quodam magis animi uti quam cogitatione, non possum ad te sine maximo dolore scribere, Att. 11, 5, 1. ut - id, quod fecit, impetu quodam animi potius quam cogitatione fecerit, Inv. 2, 6, 17. sine iudicio vel morbo in omnes vel repentino quodam quasi vento impetu animi iactati, Off. 1, 15, 49. Q. Haterius - eloquentiae celebratae: monimenta ingeni eius haud perinde retinentur: scilicet impetu magis quam cura vigebat, Tac. A. 4, 61. nec impetu potius bella quam perseverantia gerat, Liv. 5, 6, 8. scelera impetu, bona consilia mora valescere, Tac. H. 1, 32. ne frena animo permitte calenti, da spatium tenuemque moram, male cuncta ministrat inpetus, Stat. Theb. 10, 703. — Epitheta: impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit, qui prius in nobis esse solebat, abest, Ov. Pont. 4, 2, 25. u. vgl.: agitante calescimus illo (deo): impetus hic sacrae semina mentis habet, Fast. 6, 5. horum sunt auguria non divini impetus, sed rationis humanae, Cic. Div. 1, 49, 111. siste furialem impetum, Sen. Med. 157. siste furibundum impetum, Hipp. 264. cecidit - irato impetu, Troad. 1163. u. so vom Panther: saevit irato impetu, Phaedr. 3, 2, 14. u. vgl.: irae furentis impetum non sustinens, 3, 10, 25. compesce dementem impetum, Sen. Herc. fur. 975. quid tumido feroces impetus animo geris? Agam. 127. u. feros exuat impetus, Thyest. 136; degrediuntur (Frisii) et inter patres considunt: quod comiter a visentibus exceptum, quasi impetus antiqui et bona aemulatione, Tac. A. 13, 54. nec puerili impetu rem exequuti sunt: quippe sollerter legebant, quos in societatem sceleris asciscerent, Curt. 8, 21 (6), 9. — Mit *Genit.*: quam ob rem neque sapientis esse accipere habenas, quum insanos atque indomitos impetus volgi cohibere non possit, neque liberalis cet., Cic. Rep. 1, 5, 9. ducis impetus undas vincebat celeres, Claud. Laud. Stil. 1, 200. nec Fulvius est cunctatus, non tam sua ulla spe quam militum impetu fortuito tractus, Liv. 25, 21, 5. cuncta impetu militum acta, non parata concione, non coniunctis legionibus, Tac. H. 2, 79. qui (duces) bene gesta re publica gaudio et impetu victoris exercitus conclamabantur, A. 3, 74. finis Neronis ut laetus primo gaudentium impetu fuerat, H. 1, 4. dubitavit Nero, an cuncta vectigalia omitti iuberet - : sed impetum eius - attinuere seniores, A. 13, 50; quorum (equorum) - impetus excessit zephyros candorque pruinas, Claud. VI. Cons. Hon. 475; — est igitur prudentis sustinere ut currum, sic impetum benevolentiae, quo utamur quasi equis temptatis, sic amicitia aliqua parte periclitatis moribus amicorum, Cic. Am. 17, 63. omnem impetum belli in eos convertit, Justin. 2, 5, 13. donec impetus famae et favor exercitus languesceret, Tac. Agr. 39; quae mihi ad spem obtinendae veritatis gravissima sunt, ad motum animi et ad omnem impetum dicendi contentionemque leviora, Cic. Deiot. 2, 5. saepius subsidere in controversiis impetum dicendi prooemio, narratione, argumentis, Quint. 3, 9, 60. quae nec scribentium curam nec dicentium impetum consequantur, 10, 3, 20. fortuitae ac subitae dictionis impetu, Tac. Or. 10. interruptus actionis impetus et resistens ac salebrosa oratio, Quint. 11, 2, 46. iidem impetus actionis esse non possunt, 11, 3, 134. u. vgl.: malim hercule C. Gracchi impetum aut L. Gracchi maturitatem quam calamistros Maecenatis aut tinnitus Gallionis, Tac. Or. 26; — mit *Genit. gerund.* od. *gerundiv.*: unde venit - sua membra secandi - impetus? Ov. Fast. 4, 221. multa secum - volventi subiit animum impetus caput ipsum belli Romam petendi, Liv. 26, 7, 3. impetum se cepisse, frumentationes - abolendi, Suet. Aug. 42. impetum cepit moriendi, Oth. 9. u. vgl. Ner. 48. Cal. 43; neque umquam ex illo delendi huius imperii tam consceleratus impetus extitisset, nisi cet., Cic. Cael. 6, 14. Bessus occidendi - regis impetum ceperat, Curt. 5, 32 (12), 1; — impetus est mit folg. *Infin.*: iam cibus herba placet, iam latis currere campis impetus est, Ov. M. 2, 662. impetus est illi comitum corrumpere curam nutricisque fidem, 6, 461. impetus est illi, liceat modo, ferre per agmen virgineos hostile gradus: est impetus illi turribus e summis in Gnosia mittere corpus castra, 8, 38. regios luxus procul est impetus fugisse, Sen. Hipp. 519. scorpion immisit tellus: fuit impetus illi curva gemelliparae spicula ferre deae, Ov. F. 5, 541. impetus ire fuit, M. 5, 287. quater impetus illi in medios fuit ire rogos, 11, 332. et mihi per fluctus impetus ire fuit, Her. 5, 64. u. vgl.: saevire in ipsum corpus exanime impetus atque ira cogit, Sen. Herc. Oet. 1462. — Verbindungen: fert impetus ipsum (Turnum), Virg. A. 12, 369. quid faciat mater, nisi, quo trahat impetus illam, huc eat atque illuc, et, dum licet, oscula iungat? Ov. M. 2, 356. si quid fert impetus, opta: omne feres, F. 5, 523. ad nostras cum se tulit impetus artes, 1, 23. si placet hic impetus (v. poet. Feuer), Petron. 118, 6; von Thieren: sic illam (balaenam) fert impetus ipse volantem, Virg. A. 5, 219. in ovilia demisit hostem vividus impetus, Hor. Od. 4, 4, 8. quaque impetus egit, hac sine lege ruunt (equi), Ov. M. 2, 203; — rursus animantia quemadmodum divido? ut dicam: quaedam animum habent, quaedam tantum animam, aut sic: quaedam impetum habent, incedunt, transeunt, quaedam solo adfixa radicibus aluntur, Sen. Ep. 6, 6, 14 (58). animalia, quae habent suos im-

petus et rerum appetitus, Cic. Off. 2, 3, 11. iuvenile vitium est regere non posse impetus, Sen. Troad. 254. siste impetum et, quanta tentes, cogita! Agam. 203. quid vetas flammas ali? quid frangis ignes? hunc mihi serva impetum! Sen. Herc. Oet. 311. quo gemitu conversi animi conversus et omnis impetus, Virg. A. 2, 74; exigua quum frenaret materia impetum, Phaedr. 4, 25, 7. laboriosum istud et taedio plenum, sed difficultate ipsa fructuosum recalescere ex integro et resumere impetum fractum omissumque, Plin. Ep. 7, 9, 6; quid igitur huc adhibetis iram? an fortitudo nisi insanire coepit impetus suos non habet? Cic. Tusc. 4, 22, 50. temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: ubi primum impetum effudit, velut quaedam animalia emisso aculeo, torpet, Curt. 4, 54 (14), 13; — plus impetus, maiorem constantiam penes miseros esse, Tac. Agr. 15. adulescens impetus ad bella maximi, Vell. 2, 55, 2; — hic adulescens erat studiis rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, Vell. 2, 73, 1. hoc (fulmen) toto impetu certum reducta Pallas excussit manu, Sen. Agam. 533. illae (beluae) nihil sentiunt nisi voluptatem ad eamque feruntur omni impetu, hominis autem mens discendo alitur et cogitando, Cic. Off. 1, 30, 105. omnis multitudo, et maxime militaris, mobili impetu fertur, Curt. 9, 17 (4), 22. ad omnes affectus impetu rapimur, 7, 3 (1), 24; impetu dicere se et viribus uti gloriantur, Quint. 2, 11. 3. tragoediam magno impetu exorsus, Suet. Aug. 85; iuvenilis ardor impetu primo furit, Sen. Oct. 188. multa bella impetu valida per taedia et moras evanuisse, Tac. H. 2, 32. hi considere simul et allatos vel ibidem repertos versus conectere atque ipsius verba quoquo modo prolata supplere: quod species ipsa carminum docet, non impetu et instinctu nec ore uno fluens, Tac. A. 14, 16.

II) das Sicherstrecken, zunächst nach allen Dimensionen hin, die **Strecke**, der **Bereich**, **Umfang**, **Kreis** od. spec. die **Länge**, **Breite** u. dgl. (vgl. impes, 2), quantum (terrae) caeli tegit impetus ingens, inde aliquam partem montes silvaeque ferarum possedēre, Lucr. 5, 200. quum autem impetum caeli admirabili cum celeritate moveri vertique videamus cet., Cic. ND. 2, 38, 97; in magno impetu maris atque aperto paucis portibus interiectis, Caes. BG. 3, 8, 1. tanta patet moles effusaeque impetus aulae liberior, Stat. Silv. 4, 2, 23. hos non hostilis dextra, non Terra edita moles Gigantum, non biformato impetu Centaurus ictus corpori inflixit meo, Cic. Tusc 2, 8, 20. Uebers. Lusitania primum ingenti impetu in altum abit, Mel. 3, 1, 6. magno impetu inflectit mare terras, 1, 5, 3. inde se in terras pelagus insinuat et primum magno impetu admissum mox in duos sinus promontorio, quod Ferrariam vocant, finditur, 2, 6, 6; — quom iam quieti corpus nocturno impetu dedi sopore placans artus languidos, visum est cet., Att. Brut. 17; — quam celeriter Cn. Pompeio duce tanti belli impetus navigavit, Cic. Pomp. 12, 34.

impexus od. **inpexus**, a, um, **ungekämmt**, **struppig**, **verwirrt**, a) eig.: impexas debet habere comas, Ov. Fast. 3, 398. impexa pendet barba, Sen. Herc. fur. 766. stiriaque inpexis induruit horrida barbis, Virg. G. 3, 366. ungere si caules oleo meliore caputque coeperis impexa foedum porrigine, Hor. Sat. 2, 3, 125. terribili inpexum os saeta cum dentibus albis indutus capiti, Virg. A. 7, 667. impexam senex velavit arundine frontem portitor, Claud. Rapt. Pros. 2, 359; — Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues, Tibull. 1, 3, 69. — b) übtr.: nec magis perfert (volgus) in iudiciis tristem et impexam antiquitatem, den ernsten u. schmucklosen altväterischen Vortrag, Tac. Or. 20.

impiāmentum od. **inp-**, i, *n.*, die **Entweihung**, altaris, Cyprian. Ep. 63.

impĭco od. **inp-**, āre, **verpichen**, eamque (amphoram) oblinito et impicato diligenter, ne quidquam aquae introire possit, Col. 12, 29. pediculos earum (uvarum) impicato dura pice, 12, 43, 1.

impie od. **inpie**, *Adv.*, s. impius.

impiĕtas od. **inpiĕtas**, ātis, *f.* (impius), die Gesinnung dessen, der gegen die höheren und weltlichen Mächte oder gegen die Bande frevelt, welche Natur oder Gewalt zwischen jenen Mächten und denen, welche ihnen untergeordnet sind, zwischen Göttern u. Menschen, Fürsten u. Unterthanen, Vaterland u. Bewohnern, Aeltern u. Kindern u. dgl., geknüpft hat, **Impietät**, **Gottlosigkeit**, **Verletzung der natürlichen Bande**, **Mangel an Liebe und Ehrfurcht**, si nihil est quod tam miseros faciat quam impietas et scelus, — non est tamen aeque miser, qui patriae consulit et is, qui illam exstinctam cupit, Cic. Fin. 4, 24, 66. veniat invisum scelus suumque lambens sanguinem impietas ferox, Sen. Herc. fur. 97. saeculo premimur gravi, quo scelera regnant, saevit impietas furens, Oct. 433. generibus tantam esse impietatem, Att. 64. viden' ut te inpietas stimulat nec moderat metus? Sen. Oct. 303. matrem quoque innoxiam inter socios nominavit sperans, impietatem sibi apud parricidam principem profuturam, Suet. vit. Lucan. p. 299, 38; — impietatem punire voluit, Quint. 7, 1, 52; — sociasque sorores impietatis habet, Ov. M. 4, 3. improbis autem poena statuenda est, nec vero minor iis, qui secuti erunt alterum, quam iis, qui ipsi fuerint impietatis duces, Cic. Am. 12, 42. ne ille, qui nunc sceleribus suis ferox atque praeclarus est, omnibus malis excruciatus impietatis in parentem nostrum - graves poenas reddat, Sall. J. 14, 21; — et consanguineas ut sanguine leniat umbras, impietate pia est, Ov. M. 8, 476; — insbes. in Bezug auf Verletzung der kaiserlichen Majestät: nemini inpietas, ut solebat, obiecta, quod odisset gladiatorem, Plin. Pan. 33, 3. Albucilla - defertur inpietatis in principem, Tac. A. 6, 47.

impĭgens od. **inp-**, entis, **unaufhörlich**, imp. levandi (näml. stomachum d. i. vomendi) voluntas, CAur. Acut. 3, 11, 102.

impĭger od. **inpĭger**, pigra, pigrum, **unverdrossen**, **rüstig**, **rührig**, **thätig**, Jovis interest optatis epulis impiger Hercules, Hor. Od. 4, 8, 29. imp. Eurytion, Ov. M. 8, 311. imp. Hector,

consilio ipsorum aut imperio cuiusquam agebantur, 22, 50, 12. ad illam (munificentiam) non impetu quodam sed consilio trahebamur, Plin. Ep. 1, 8, 9. u. vgl.: dissuadebant optimates, sed consilia impetu victa sunt, Vell. 2, 31, 4. primus dies impetu magis quam veterani exercitus artibus transactus, Tac. H. 2, 21. et quod nunc ratio est, impetus ante fuit, Ov. Rem. am. 10. an, etiamsi nulla ratione ductus est, impetu raptus sit, Quint. 7, 2, 44. lacrimis fatigatur auditor et requiescit ab illo, quem ceperat, impetu ad rationem redit, 6, 1, 28. temperantia est rationis in libidinem atque in alios non rectos impetus animi firma et moderata dominatio, Cic. Inv. 2, 54, 164. quae me causae moverint, quam acerbae, quam graves, quam novae, coëgerintque impetu quodam magis animi uti quam cogitatione, non possum ad te sine maximo dolore scribere, Att. 11, 5, 1. ut - id, quod fecit, impetu quodam animi potius quam cogitatione fecerit, Inv. 2, 6, 17. sine iudicio vel morbo in omnes vel repentino quodam quasi vento impetu animi iactati, Off. 1, 15, 49. Q. Haterius - eloquentiae celebratae: monimenta ingeni eius haud perinde retinentur: scilicet impetu magis quam cura vigebat, Tac. A. 4, 61. nec impetu potius bella quam perseverantia gerat, Liv. 5, 6, 8. scelera impetu, bona consilia mora valescere, Tac. H. 1, 32. ne frena animo permitte calenti, da spatium tenuemque moram, male cuncta ministrat inpetus, Stat. Theb. 10, 703. — Epitheta: impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit, qui prius in nobis esse solebat, abest, Ov. Pont. 4, 2, 25. u. vgl.: agitante calescimus illo (deo): impetus hic sacrae semina mentis habet, Fast. 6, 5. horum sunt auguria non divini impetus, sed rationis humanae, Cic. Div. 1, 49, 111. siste furialem impetum, Sen. Med. 157. siste furibundum impetum, Hipp. 264. cecidit - irato impetu, Troad. 1163. u. so vom Panther: saevit irato impetu, Phaedr. 3, 2, 14. u. vgl.: irae furentis impetum non sustinens, 3, 10, 25. compesce dementem impetum, Sen. Herc. fur. 975. quid tumido feroces impetus animo geris? Agam. 127. u. feros exuat impetus, Thyest. 136; degrediuntur (Frisii) et inter patres considunt: quod comiter a visentibus exceptum, quasi impetus antiqui et bona aemulatione, Tac. A. 13, 54. nec puerili impetu rem exequuti sunt: quippe sollerter legebant, quos in societatem sceleris asciscerent, Curt. 8, 21 (6), 9. — Mit *Genit.*: quam ob rem neque sapientis esse accipere habenas, quum insanos atque indomitos impetus volgi cohibere non possit, neque liberalis cet., Cic. Rep. 1, 5, 9. ducis impetus undas vincebat celeres, Claud. Laud. Stil. 1, 200. nec Fulvius est cunctatus, non tam sua ulla spe quam militum impetu fortuito tractus, Liv. 25, 21, 5. cuncta impetu militum acta, non parata concione, non coniunctis legionibus, Tac. H. 2, 79. qui (duces) bene gesta re publica gaudio et impetu victoris exercitus conclamabantur, A. 3, 74. finis Neronis ut laetus primo gaudentium impetu fuerat, H. 1, 4. dubitavit Nero, an cuncta vectigalia omitti iuberet - : sed impetum eius - attinuere seniores, A. 13, 50; quorum (equorum) - impetus excessit zephyros candorque pruinas, Claud. VI. Cons. Hon. 475; — est igitur prudentis sustinere ut currum, sic impetum benevolentiae, quo utamur quasi equis temptatis, sic amicitia aliqua parte periclitatis moribus amicorum, Cic. Am. 17, 63. omnem impetum belli in eos convertit, Justin. 2, 5, 13. donec impetus famae et favor exercitus languesceret, Tac. Agr. 39; quae mihi ad spem obtinendae veritatis gravissima sunt, ad motum animi et ad omnem impetum dicendi contentionemque leviora, Cic. Deiot. 2, 5. saepius subsidere in controversiis impetum dicendi prooemio, narratione, argumentis, Quint. 3, 9, 60. quae nec scribentium curam nec dicentium impetum consequantur, 10, 3, 20. fortuitae ac subitae dictionis impetu, Tac. Or. 10. interruptus actionis impetus et resistens ac salebrosa oratio, Quint. 11, 2, 46. iidem impetus actionis esse non possunt, 11, 3, 134. u. vgl.: malim hercule C. Gracchi impetum aut L. Gracchi maturitatem quam calamistros Maecenatis aut tinnitus Gallionis, Tac. Or. 26; — mit *Genit. gerund.* od. *gerundiv.*: unde venit - sua membra secandi - impetus? Ov. Fast. 4, 221. multa secum - volventi subiit animum impetus caput ipsum belli Romam petendi, Liv. 26, 7, 3. impetum se cepisse, frumentationes - abolendi, Suet. Aug. 42. impetum cepit moriendi, Oth. 9. u. vgl. Ner. 48. Cal. 43; neque umquam ex illo delendi huius imperii tam consceleratus impetus extitisset, nisi cet., Cic. Cael. 6, 14. Bessus occidendi - regis impetum ceperat, Curt. 5, 32 (12), 1; — impetus est mit folg. *Infin.*: iam cibus herba placet, iam latis currere campis impetus est, Ov. M. 2, 662. impetus est illi comitum corrumpere curam nutricisque fidem, 6, 461. impetus est illi, liceat modo, ferre per agmen virgineos hostile gradus: est impetus illi turribus e summis in Gnosia mittere corpus castra, 8, 38. regios luxus procul est impetus fugisse, Sen. Hipp. 519. scorpion immisit tellus: fuit impetus illi curva gemelliparae spicula ferre deae, Ov. F. 5, 541. impetus ire fuit, M. 5, 287. quater impetus illi in medios fuit ire rogos, 11, 332. et mihi per fluctus impetus ire fuit, Her. 5, 64. u. vgl.: saevire in ipsum corpus exanime impetus atque ira cogit, Sen. Herc. Oet. 1462. — Verbindungen: fert impetus ipsum (Turnum), Virg. A. 12, 369. quid faciat mater, nisi, quo trahat impetus illam, huc eat atque illuc, et, dum licet, oscula iungat? Ov. M. 2, 356. si quid fert impetus, opta: omne feres, F. 5, 523. ad nostras cum se tulit impetus artes, 1, 23. si placet hic impetus (v. poet. Feuer), Petron. 118, 6; von Thieren: sic illam (balaenam) fert impetus ipse volantem, Virg. A. 5, 219. in ovilia demisit hostem vividus impetus, Hor. Od. 4, 4, 8. quaque impetus egit, hac sine lege ruunt (equi), Ov. M. 2, 203; — rursus animantia quemadmodum divido? ut dicam: quaedam animum habent, quaedam tantum animam, aut sic: quaedam impetum habent, incedunt, transeunt, quaedam solo adfixa radicibus aluntur, Sen. Ep. 6, 6, 14 (58). animalia, quae habent suos im-

petus et rerum appetitus, Cic. Off. 2, 3, 11. iuvenile vitium est regere non posse impetus, Sen. Troad. 254. siste impetum et, quanta tentes, cogita! Agam. 203. quid vetas flammas ali? quid frangis ignes? hunc mihi serva impetum! Sen. Herc. Oet. 311. quo gemitu conversi animi conversus et omnis impetus, Virg. A. 2, 74; exigua quum frenaret materia impetum, Phaedr. 4, 25, 7. laboriosum istud et taedio plenum, sed difficultate ipsa fructuosum recalescere ex integro et resumere impetum fractum omissumque, Plin. Ep. 7, 9, 6; quid igitur huc adhibetis iram? an fortitudo nisi insanire coepit impetus suos non habet? Cic. Tusc. 4, 22, 50. temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: ubi primum impetum effudit, velut quaedam animalia emisso aculeo, torpet, Curt. 4, 54 (14), 13; — plus impetus, maiorem constantiam penes miseros esse, Tac. Agr. 15. adulescens impetus ad bella maximi, Vell. 2, 55, 2; — hic adulescens erat studiis rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, Vell. 2, 73, 1. hoc (fulmen) toto impetu certum reducta Pallas excussit manu, Sen. Agam. 533. illae (beluae) nihil sentiunt nisi voluptatem ad eamque feruntur omni impetu, hominis autem mens discendo alitur et cogitando, Cic. Off. 1, 30, 105. omnis multitudo, et maxime militaris, mobili impetu fertur, Curt. 9, 17 (4), 22. ad omnes affectus impetu rapimur, 7, 3 (1), 24; impetu dicere se et viribus uti gloriantur, Quint. 2, 11. 3. tragoediam magno impetu exorsus, Suet. Aug. 85; iuvenilis ardor impetu primo furit, Sen. Oct. 188. multa bella impetu valida per taedia et moras evanuisse, Tac. H. 2, 32. hi considere simul et allatos vel ibidem repertos versus conectere atque ipsius verba quoquo modo prolata supplere: quod species ipsa carminum docet, non impetu et instinctu nec ore uno fluens, Tac. A. 14, 16.

II) das Sicherstrecken, zunächst nach allen Dimensionen hin, die **Strecke**, der **Bereich**, **Umfang**, **Kreis** od. spec. die **Länge**, **Breite** u. dgl. (vgl. impes, 2), quantum (terrae) caeli tegit impetus ingens, inde aliquam partem montes silvaeque ferarum possedēre, Lucr. 5, 200. quum autem impetum caeli admirabili cum celeritate moveri vertique videamus cet., Cic. ND. 2, 38, 97; in magno impetu maris atque aperto paucis portibus interiectis, Caes. BG. 3, 8, 1. tanta patet moles effusaeque impetus aulae liberior, Stat. Silv. 4, 2, 23. hos non hostilis dextra, non Terra edita moles Gigantum, non biformato impetu Centaurus ictus corpori inflixit meo, Cic. Tusc 2, 8, 20. Uebers. Lusitania primum ingenti impetu in altum abit, Mel. 3, 1, 6. magno impetu inflectit mare terras, 1, 5, 3. inde se in terras pelagus insinuat et primum magno impetu admissum mox in duos sinus promontorio, quod Ferrariam vocant, finditur, 2, 6, 6; — quom iam quieti corpus nocturno impetu dedi sopore placans artus languidos, visum est cet., Att. Brut. 17; — quam celeriter Cn. Pompeio duce tanti belli impetus navigavit, Cic. Pomp. 12, 34.

impexus od. **inpexus**, a, um, **ungekämmt**, **struppig**, **verwirrt**, a) eig.: impexas debet habere comas, Ov. Fast. 3, 398. impexa pendet barba, Sen. Herc. fur. 766. stiriaque inpexis induruit horrida barbis, Virg. G. 3, 366. ungere si caules oleo meliore caputque coeperis impexa foedum porrigine, Hor. Sat. 2, 3, 125. terribili inpexum os saeta cum dentibus albis indutus capiti, Virg. A. 7, 667. impexam senex velavit arundine frontem portitor, Claud. Rapt. Pros. 2, 359; — Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues, Tibull. 1, 3, 69. — b) übtr.: nec magis perfert (volgus) in iudiciis tristem et impexam antiquitatem, den ernsten u. schmucklosen altväterischen Vortrag, Tac. Or. 20.

impiāmentum od. **inp-**, i, *n.*, die **Entweihung**, altaris, Cyprian. Ep. 63.

impĭco od. **inp-**, āre, **verpichen**, eamque (amphoram) oblinito et impicato diligenter, ne quidquam aquae introire possit, Col. 12, 29. pediculos earum (uvarum) impicato dura pice, 12, 43, 1.

impie od. **inpie**, *Adv.*, s. impius.

impiĕtas od. **inpiĕtas**, ātis, *f.* (impius), die Gesinnung dessen, der gegen die höheren und weltlichen Mächte oder gegen die Bande frevelt, welche Natur oder Gewalt zwischen jenen Mächten und denen, welche ihnen untergeordnet sind, zwischen Göttern u. Menschen, Fürsten u. Unterthanen, Vaterland u. Bewohnern, Aeltern u. Kindern u. dgl., geknüpft hat, **Impietät**, **Gottlosigkeit**, **Verletzung der natürlichen Bande**, **Mangel an Liebe und Ehrfurcht**, si nihil est quod tam miseros faciat quam impietas et scelus, — non est tamen aeque miser, qui patriae consulit et is, qui illam exstinctam cupit, Cic. Fin. 4, 24, 66. veniat invisum scelus suumque lambens sanguinem impietas ferox, Sen. Herc. fur. 97. saeculo premimur gravi, quo scelera regnant, saevit impietas furens, Oct. 433. generibus tantam esse impietatem, Att. 64. viden' ut te inpietas stimulat nec moderat metus? Sen. Oct. 303. matrem quoque innoxiam inter socios nominavit sperans, impietatem sibi apud parricidam principem profuturam, Suet. vit. Lucan. p. 299, 38; — impietatem punire voluit, Quint. 7, 1, 52; — sociasque sorores inpietatis habet, Ov. M. 4, 3. improbis autem poena statuenda est, nec vero minor iis, qui sequuti erunt alterum, quam iis, qui ipsi fuerint impietatis duces, Cic. Am. 12, 42. ne ille, qui nunc sceleribus suis ferox atque praeclarus est, omnibus malis excruciatus impietatis in parentem nostrum - graves poenas reddat, Sall. J. 14, 21; — et consanguineas ut sanguine leniat umbras, impietate pia est, Ov. M. 8, 476; — insbes. in Bezug auf Verletzung der kaiserlichen Majestät: nemini inpietas, ut solebat, obiecta, quod odisset gladiatorem, Plin. Pan. 33, 3. Albucilla - defertur inpietatis in principem, Tac. A. 6, 47.

impĭgens od. **inp-**, entis, **unaufhörlich**, imp. levandi (näml. stomachum d. i. vomendi) voluntas, CAur. Acut. 3, 11, 102.

impĭger od. **inpĭger**, pigra, pigrum, **unverdrossen**, **rüstig**, **rührig**, **thätig**, Jovis interest optatis epulis impiger Hercules, Hor. Od. 4, 8, 29. imp. Eurytion, Ov. M. 8, 311. imp. Hector,

Ov. Her. 3, 86. imp. Apulus, Hor. Od. 3, 16, 25. Lucumo, vir inpiger ac divitiis potens, Liv. 1, 34, 1., fortis ac strenuus vir gen. §. 6. Aemilius Scaurus, homo nobilis, impiger, factiosus, avidus potentiae, honoris, divitiarum, Sall. J. 15, 4. Platorem occidit et duos amicos eius, Ettritum et Epicadum, impigros viros, Liv. 44, 30, 3. imp. iuvenis, Curt. 3, 6 (3), 1; — fuit disertus, impiger, laboriosus, Nep. Chabr. 1, 1. in quibus (itineribus) eo usque se praebebat patientem atque impigrum, ut eum nemo umquam in equo sedentem viderit, Cic. II. Verr. 5, 10, 27. duos maxime impigros delegit, Sall. J. 23, 2; — penitus regione remotas impiger ire vias, Claud. in Rufin. 1, 240. impiger extremos curris mercator ad Indos, Hor. Ep. 1, 1, 45. inpiger umbrosa Parnasi constitit arce, Ov. M. 1, 467. cadit inpiger una - clari Taulantis alumna, VFlacc. 6, 221. ille impiger hausit spumantem pateram, Virg. A. 1, 738. scriptor honoratum si forte reponis Achillem, impiger, iracundus, inexorabilis, acer iura neget sibi nata, nihil non arroget armis, Hor. AP. 120; — non equus impiger curru ducet Achaico victorem, Od. 4, 3, 4. principio circum tribus actis impiger annis floret ecus, Lucr. 5, 883. impiger ecce leo venantum sternere pergit agmina, Ov. Hal. 53; — usus et impigrae simul experientia mentis, Lucr. 5, 1452. ut erat impigro atque acri ingenio, Sall. J. 7, 4. inpigrae linguae, animi ignavi, H. 3, 61, 14; quae solebat impigro celer passu ad nos venire, Petron. 78, 3; — cecidit in strage suorum impiger *ad* letum, Lucan. 4, 797. virum ad labores belli impigrum, ad pericula fortem - donis vobis ac liberis vestris retinere, Cic. Font. 19, 43; — neben dem *Abl.*: impiger manu, Tac. A. 3, 20. quis est tam [in] scribendo impiger quam ego? a te vero bis terve summum et eas perbreves accepi, Cic. Fam. 2, 1, 1; — mit *Genit.*: impiger militiae, Tac. A. 3, 48. u. vgl. H. 1, 87; dagegen: inpiger fluminum Rhodanus, Flor. 1, 37 (3, 2), 4; — mit *Inf.*: auster - impiger hostium vexare turmas, Hor. Od. 4, 14, 22. — *Adv.*: ut de nocte multa **inpigreque** exurrexi, Plaut. Rud. 4, 2, 10. inpigreque omnes ad edictum dictatoris praesto fuēre, Liv. 3, 27, 5. hunc iuvenem Galba - inpigre in partes suas transgressum legioni praeposuit, Tac. H. 1, 53. haut inpigre pugnans, Sall. H. inc. frg. 29. functas supremo in regem officio impigre esse morituras, Curt. 3, 30 (12), 11; — impigre prudenterque suorum et hostium res pariter attendere, Sall. J. 88, 2. ipsi Britanni dilectum ac tributa et iniuncta imperii munera impigre obeunt, Tac. Agr. 13. munia militiae hoc animorum corporumque robore aeque impigre toleratis, Curt. 10, 12 (3), 9. iubet - quod is imperasset, impigre exequi, 3, 26 (11), 3. simul cetera iuventus dabat inpigre nomina, Tac. H. 2, 97. expeditionem inpigre atque etiam praepropere inchoavit, Suet. Oth. 8. bellum impigre parabant, Curt. 9, 17 (4), 24. ad reparandas vires bellumque imp. renovandum intendit animum, 4, 25 (6), 1. imp. pro Othone pugnam ciens, Tac. H. 2, 25. gladios imp. stringunt, Curt. 3, 26 (11), 4. huius generis multitudo famā inpigre defensi ad Placentiam praesidii accensa, Liv. 21, 57, 11. satis imp. occiso pedite nostro, Sall. J. 107, 6.

impigrĭtas od. **inp-**, ātis, *f.* (impiger), **Unverdrossenheit, Rührigkeit**, numquam viri fortissimi fortitudinis, inpigritatis, patientiae fructu caruerunt, Cic. Rep. 3, 28, 40. b. Non.: inpigritas pro **inpigritia**, p. 125, 20.

impĭlia od. **inp-**, ium, *n.* (in u. pilus), die **Filzschuhe**, Plin. 19, 2 (10), 32. Ulp. Dig. 34, 2, 25. §. 4.

impingo od. **inpingo**, pēgi, pactum, ĕre (in u. pango), **hineinschlagen, -hauen, -drängen, einhauen, -stoßen, anschlagen, -stoßen**, etw. wohin od. Jmdn. mit etw. **schlagen, stoßen, hauen, werfen** u. dgl., 1) eig.: inpinge pugnum, si muttiverit, Plaut. Bacch. 1, 7, 2. si te forte meae gravis uret sarcina chartae, abiicito potius quam, quo perferre iuberis, clitellas ferus impingas, Hor. Ep. 1, 13, 6. gubernator, qui navem, dum portum egreditur, impegit, Quint. 4, 1, 61; ipsas deinde rotas bigarum inpacta securis caedit et inmeritis franguntur crura caballis, Juv. 10, 59. Campesus inpacta latus inter et ilia quercu tollitur, VFlacc. 6, 243. namque per occultum caeca vi turbinis olim inpactum pelagus laceratae viscera terrae discidit, Sil. 14, 14. vellere sede si coeptet Calpen inpacto gurgite pontus, 9, 319. siccus ille terrarum vapor, unde ventis origo est, cum coacervatus est, coitu nubium vehementer inpactarum a latere eliditur, Sen. NQ. 2, 12, 5; inpacto prosternit equo, Sil. 7, 612; — pugnum *in* os inpinge, Plaut. Rud. 3, 4, 5. mustriculam in dentes impingam tibi, Afran. 421. districtum mucronem in proprium latus impegit, Amm. 14, 5, 8. avulsam sedibus linguam suam cum cruento sputamine in oculos interrogantis Cyprii regis impegit, 14, 6, 6. quid opus est mensam evertere? quid pocula adfligere? quid se in columnas inpingere? Sen. dira 1, 19, 4. u. bloß: impingere in lapides, Lact. 2, 3; — mit *Dat.*: Aesopo quidam petulans lapidem impegerat, Phaedr. 3, 5, 2. quid si filius meus fustem mihi impingere volet? Coel. b. Cic. Fam. 8, 8, 9. iubete huic crassas conpedes inpingier, Plaut. Capt. 3, 5, 76. tibi ignoranti vel publica fortuna vel privata laqueum inpegit, Sen. Tranqu. an. 10, 1. uncus impactus est fugitivo illi, qui in C. Marii nomen invaserat, Cic. Phil. 1, 2, 5. stupentibus spississima basia impegit gratias agens humanitati nostrae, Petron. 31, 1; — scapulas - cubitis impingere, Apul. M. 2, 26. exiluit cathedra adversoque parieti caput ingenti impetu impegit et corruit, Plin. Ep. 3, 16, 12. fessi (elephanti) inpactos arbori (dentes) frangunt, Plin. 8, 3 (4), 8. inpingitur ardua (pila) ponto, Sil. 4, 297. propulsum ut borea scopulis inpingitur aequor, 12, 187. gravi Africo - Cumanis litoribus inpacti triremium plerasque et minora navigia passim amiserunt, Tac. A. 15, 46. trepido Pollux inpingitur Hebro, VFlacc. 3, 149. — 2) übtr. a) im Allg.: si oculum quis impegerit libidinose et animam commoverit impudice, das Auge auf Jmd. heften, Jmdn. fixiren, Tert. Idol. 2. quid?

huic calix mulsi impingendus est, ut plorare desinat aut aliquid eius modi? vor das Auge halten, Cic. Tusc. 3, 19, 44. atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolam Scaptius Bruti, vor das Gesicht halten, Att. 6, 1, 6., aber: tibi ingentem epistulam inpingam, aufdrängen, damit belästigen, Sen. Ep. 15, 3, 3 (95); sprüchw.: ceterum iam Graeculis calcem impingit et Latinas coepit non male appetere, einen Fußtritt geben, bei Seite schieben, Petron. 46, 5. — b) insbes. Jmdn. wohin **schlagen, stoßen**, zu etw. od. wohin **drängen, treiben**, etw. **aufdrängen, aufnöthigen, aufzwingen**, illic, quod populos scelerata impegit *in* arma, divitias numerare datum est, Lucan. 6, 406. in adversos inpacti turbine pugnae Eumachus et Critias - iunxēre gradus, Sil. 4, 370. quo minus in vallum inpingerentur, Italicae legionis virtute deterriti sunt, Tac. H. 2, 41; — mit *Dat.*: cum Troia Achilles exanimata sequens impingeret agmina muris, Virg. A. 5, 805. ocius inpingit Tyriis Danaa agmina muris, Stat. Theb. 7, 28. hostem - cum caede magna in aciem altiore superstantem tumulo inpegēre, Liv. 27, 18, 14. paratis iam dispositisque Flavianis inpingitur (exercitus), Tac. H. 3, 22; — ferner: in magnam me litem ac molestiam inpinges, qui mihi tales quaestiunculas ponis, Sen. Ep. 19, 8, 1 (117). illum libido in contraria inpingit, 15, 3, 37 (95). haec (egestas) Catilinam patriae suae impegit, trieb ihn gegen =, Flor. 1, 47 (3, 12), 12; — si tu illam attigeris secus quam dignum'st liberam, dicam tibi inpingam grandem, Ter. Phorm. 2, 3, 92. ut absenti aemulo - periculosae molis onus impingeret, Amm. 15, 5, 2. qui beneficium aut superbe abiecit aut iratus inpegit aut fatigatus, ut molestia careret, dedit, Sen. Ben. 1, 1, 7; — quo se caecus impegit furor? Sen. Herc. fur. 991. quocumque visum est libido se inpingit, Sen. dIra 2, 9, 1. obvius ut sera quum se sub nocte magistris inpingit pecorique pavor, VFlacc. 7, 400. neminem mihi dabis, qui sciat, quomodo quod vult coeperit velle: non consilio adductus [illo], sed inpetu inpactus est, Sen. Ep. 4, 8, 5 (37).

impinguo od. **inp-**, ātum, āre, 1) transf. **fett machen**, cui cor erectum potius inveniebatur quam impinguatum, Tert. de ieiun. 6. — 2) intransf., **fett werden**, tamdiu coques, donec lenis fiat (porcellus) et impinguet, Apic. 8, 7.

impio od. **inpio**, āvi, ātum, āre, sittlich **entweihen, beflecken**, nam hoc mi hau sit labori laborem hunc potiri, si me erga parentes aut deos impiarim, Plaut. Rud. 1, 3, 6. minores aliae (gentes) nullis humanis hostiis impiatae, Amm. 22, 8, 36. ut adhuc me credam cruore humano adspersum atque impiatum, Apul. M. 1, 18. habetis itaque reum tot caedibus impiatum, 3, 3. qui coinquinatum vitiis cor inpiavit, Prud. Cathem. 6, 53. coniugis thalamos petam tanto impiatos facinore? Sen. Hipp. 1186; totiens ergo Romanis impiatum est, quotiens triumphatum, Minuc. Fel. Oct. 25.

impite impetum facite, PDiac. p. 109, 17., nach *Scalig.* impetite, nach *Döderl.* impitite od. impitte = impetite, vgl. cette, od. nach *Lindem.* impete, impetu facto zu schreiben.

impius od. **inp-**, a, um, bezeichnet die Gesinnung dessen, der gegen eine höhere Macht oder gegen das Verhältniß frevelt, welches zwischen ihr und denen, welche ihr untergeordnet sind, besteht, wie zwischen Gott u. Menschen, Fürsten u. Unterthanen, Staat u. Angehörigen, Aeltern u. Kindern u. dgl., **gottlos, frevelhaft, unehrerbietig, lieblos**, u. im Allg. **gräßlich, schrecklich, abscheulich, verderblich, erbärmlich** (im Ggstz. zu pius u. neben scelerosus, sceleratus, consceleratus, ingratus vgl. im Folg.), 1) von Lebenden (Göttern, mythischen Wesen, Menschen, Thieren), ultro impiam Venerem arguamus, Sen. Hipp. 721. impia Fama, Virg. A. 4, 298. Furor impius, 1, 294. scimus ut impios Titanas - fulmine sustulerit, Hor. Od. 3, 4, 42. cum parentis regna - cohors Gigantum scanderet impia, 2, 19, 21. u. vgl. Sen. Oed. 730. u. 636. progenies impia Tantali, Thyest. 138. impia nec poena Pentheos umbra vacet, Ov. Trist. 5, 3, 40. impius - Tydides, Virg. A. 2, 163. u. vgl.: nam ut Tydiden et Peliden non dixerint: ita dixerunt impium et parricidam, Quint. 8, 6, 30. patris impii regnum, Sen. Herc. fur. 967. piae sororis, impiae matris, facem ultricis Althaeae vides, Med. 780. ignaro mater substernens se impia nato impia non verita est divos scelerare parentes, Catull. 64, 404. perimuntque fetus impiae matres suos, Sen. Hipp. 558. procul hinc, procul impius esto frater, Ov. F. 2, 623; — dabit impia poenas - virgo, VFlacc. 4, 13. u. vgl. Sen. Agam. 956. impiae tectum dominae relinquunt, Hor. Od. 2, 8, 19. coniuratio impiorum civium detegenda, Curt. 6, 32 (9), 4. impius haec tam culta novalia miles habebit, Virg. E. 1, 71. ingentia namque castra - impius obsidet hostis, VFlacc. 5, 395. ante impia quam caesis gens est epulata iuvencis, Virg. G. 2, 537. vgl. mit Suet. Dom. 9. huc illuc impia turba fugit (in der Unterwelt), Tibull. 1, 3, 70., dagegen: Tusci turba impia vici, Hor. Sat. 2, 3, 228; — primus et hic nostra sonipes cadet impius hasta, VFlacc. 6, 214; — impietatem punire voluit, ego autem impius non sum, Quint. 7, 1, 52. necesse est iste, qui amicum, socium, adfinem fama atque fortunis spoliare conatus est, vanum se et perfidiosum et impium esse fateatur, Cic. Quinct. 6, 26. tum Macedones divinos honores negasse ei poenitebat, impiosque et ingratos fuisse se confitebantur, Curt. 10, 16 (5), 11. quem ut impium erga parentes incessebat, Suet. Rhet. 6. in vernaculis [vel aulicis] tam impius tam pertinax, tam asper, ut cet., Capitol. Opil. Macr. 13; ille Sychaeum impius ante aras atque auri caecus amore clam ferro incautum superat, Virg. A. 1, 348. — *Subst.*: impius ne audeto placare donis iram deorum, XII. tab. b. Cic. Leg. 2, 9, 22. arma viri, thalamo quae fixa reliquit impius, Virg. A. 4, 496. pallidi fauces Averni - impium rapite, Sen. Hipp. 1203. ubi ego illum scelerosum misera atque impium inveniam? Ter. Eun. 4, 3, 1. mater vero post id factum neque domum ad se filium admisit neque aspexit, quin eum fratricidam impiumque

detestans compellaret, Nep. Timol. 1, 5. parricidas esse vos ultos, neminem impium effugisse vestras manus, Curt. 6, 9 (3), 17. avarum, impium, ingratum, qui dividere nolit cum fratre eoque sic merito, Quint. 7, 1, 45; Eleusiniis sacris, quorum initiatione impii et scelerati voce praeconis summoventur, Suet. Ner. 34. impiae, nam quid potuēre maius, impiae sponsos potuere duro perdere ferro! Hor. Od. 3, 11, 30. impios parrae recinentis omen ducat, 3, 27, 1. me tamen fugerat deorum immortalium has esse in impios et consceleratos poenas certissimas constitutas, Cic. Pis. 20, 46. ne mortuo sedem ullam nisi inter impios darent, Suet. Tib. 75. sub haec puer iam non ut ante mollibus lenire verbis impias, sed - misit Thyesteas preces, Hor. Epod. 5, 83. hae (malae cogitationes conscientiaeque animi) sunt impiis adsiduae domesticaeque Furiae, Cic. SRosc. 24, 67. u. vgl. 20, 46. piorum et impiorum habere rationem (deos), Leg. 2, 7, 15. hi numero impiorum ac sceleratorum habentur, Caes. BG. 6, 13, 7. an impiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Curt. 6, 39 (10), 25. habeo te, inquit, incolumem ex impiorum manibus ereptum, 6, 27 (7), 24; — im Allg.: nullos impios deos, nullas devotiones, nec aliut infelicibus precibus invocavi, Tac. A. 16, 31. te Jovis impio tutela Saturno refulgens eripuit, Hor. Od. 2, 17, 22. dum populos deus ipse reget, dabit impia victas post tergum Bellona manus, Calp. 1, 46; qui tantum tibi misit impiorum (poëtarum), Catull. 14, 7. — Im *Superl.*: impiissimus, Auson. grat. act. 17. Mart. Dig. 28, 5, 46. — 2) von Lebl., u. zwar von Zeiten, Orten, Zuständen, in denen Gottlose zu finden sind od. Gottloses geschieht, impiaque aeternam timuerunt saecula noctem, Virg. G. 1, 468. impia perdemus devoti sanguinis aetas, Hor. Epod. 16, 9; inpia liqui et, quantum terrent, tantum metuentia regna, Sil. 2, 497. currus humus inpia sorbet armaque bellantesque viros, Stat. Theb. 8, 141. incendia Karthaginis impiae, Hor. Od. 4, 8, 17. impia stuprum in domo levissimum sit fratris, Sen. Thyest. 46. u. vgl. vs. 24. vocemque secutus impia per silvas victor (Hercules) ad antra (Caci) venit, Ov. F. 1, 561. cum Pallas usto vertit iram ab Ilio in impiam Aiacis ratem! Hor. Epod. 10, 14. eiecit Aulis impias portu rates, Sen. Agam. 174. impiae non tangenda rates transiliunt vada, Hor. Od. 1, 3, 23. impia - saevis celebrans convivia mensis ultima vicinus Poebo tenet arva Padaeus, Tibull. 4, 1, 144. u. vgl.: epulatus ipse es impia gnatos dape, Sen. Thyest. 1035. fluit impia rivis sanguineis vallis, Sil. 5, 431. ales - impia diri furta mariti garrula deflet, Sen. Agam. 672. nam magus ex matre et gnato gignatur oportet, si vera est Persarum impia relligio, Catull. 90, 3; — von dem, was Gottlosen u. dgl. zugehörig ist: utinam liceret stipite ingesto impiam effringere animam, Sen. Herc. Oet. 1450. mucrone pectus impium iusto patet, Hipp. 1197. ingratos animos atque impia pectora volgi conterrere metu quae possint numini' divae, Lucr. 2, 622. impia mollire Thracum pectora, Hor. Epod. 5, 13. inflabat impios animos regio, cui praeerant, Curt. 5, 28 (10), 3. diversasque suas agitat mens impia curas, Tibull. 3, 4, 59. impia mens caeco flagrabat amore, Catull. 67, 25. dii prohibeant - a nobis impias mentes, Curt. 9, 12 (3), 5. compesce amoris impii flammas, Sen. Hipp. 166. impius lucri furor, 541. dirus Atreus capita devota impiae speculatur irae, Thyest. 712; — Aegisthe, cessas impium ferro caput demetere? Agam. 978. u. vgl. Hipp. 1280. Agam. 945. impia in adversos solvimus ora deos, Tibull. 3, 5, 14. scidit ore natos impio, Sen. Thyest. 1068. et mea nunc poenas impia lingua luit, Tibull. 1, 2, 80. nec laesit magnos impia lingua deos, 3, 4, 16. destrictus ensis cui super impia cervice pendet, Hor. Od. 3, 1, 17. parentis olim si quis impia manu senile guttur fregerit, Epod. 3, 1. aptat impiam capulo manum, Sen. Oed. 934. alter eorum necatus est, alterius ipse ego manus impias vix effugi, Sall. J. 14, 14. me ex manibus impiis eripite, 24, 10. si impias propinquorum manus effugeris, Cic. Rep. 6, 12, 12. impiam regis feri compesce dextram! Sen. Herc. fur. 518. u. vgl.: uterus impius, Hipp. 174; — arma impia sumpsi, Virg. A. 12, 31. arma secuti impia, 6, 613. inpia diri Belides iuvenis vitaverat arma tyranni, Sil. 1, 74. sanguine natorum perfunditur inpius ensis, Ov. M. 7, 396. u. vgl. 14, 801. clude vaginā impium ensem, Sen. Phoen. 467. thalamos parentis Phoebus et diros toros gnato minatur impia incestos face, Oed. 21. u. vgl. Agam. 119. impia sub dulci melle venena latent, Ov. Am. 1, 8, 104. ni - vulnere impio cecidisset, Amm. 23, 5, 17. inpia germani praetentans volnera Perses, VFlacc. 6, 76. sacrilegii poenas impio sanguine luit, Justin. 8, 1, 13. cruore corpus impio sparsum cremo? Sen. Herc. fur. 1217; — von dem, was von Gottlosen u. dgl. ausgeht: vocis inpiae poenas expetere, qua se urbem Romanam oppugnaturos minati sunt, Liv. 9, 41, 16. haud mirum est, Dareum non temperasse animo, quamquam tam impiae voci quantum nefas esset latebat, Curt. 5, 27 (9), 9. dicta in sanctos impia verba deos, Tibull. 1, 3, 52. illum, cuius impio facinore in has miserias proiectus sum, Sall. J. 14, 21. quamquam impium facinus ausus foret, Curt. 8, 23 (6), 23. unde admissum est facinus impium, Amm. 14, 5, 6. ingrati referens impia facta viri, Tibull. 3, 6, 42. nihil timetis, non incendia, non graves ruinas, non facta impia cet., Catull. 23, 8. u. vgl. 30, 4. nunc te facta impia tangunt? Virg. A. 4, 596. illa nocentis impia lustratos ponere facta putat, Ov. F. 2, 37. dantur in invitos impia tura focos, Her. 14, 26. tu impii belli minas avertere unus - potes, Sen. Phoen. 290. Dareum prius, dein Xerxem Europae impium intulisse bellum, Curt. 5, 20 (6), 1. u. vgl.: ut omne bellum, quod denunciatum indictumque non esset, id iniustum atque impium iudicaretur, Cic. Rep. 2, 17, 31. ut socias in nocte manus utque impia bella conserat, VFlacc. 3, 30. impia bella suscipitis, Curt. 4, 2 (1), 12. quis non Latino sanguine pinguior campus sepulcris impia proelia testatur, Hor. Od. 2, 1, 29. impia monstriferis surgunt iam proelia campis, VFlacc.

5, 221. capiti meo impias comparavit insidias, Curt. 6, 34 (9), 17. o quisquis volet impias caedes et rabiem tollere civicam, Hor. Od. 3, 24, 25. aras caede maculare impia, Sen. Agam. 219. haec est saevitia in ipsum mea, quam impia caede voluit ulcisci, Curt. 8, 26 (8), 4. genitorem adortus impia stravi nece, Sen. Phoen. 260. quid dextra tremuit? num manus pavida impium scelus refugit? Herc. Oet. 1720. est enim periculum, ne aut neglectis iis (auspiciis) impia fraude aut susceptis anili superstitione obligemur, Cic. Div. 1, 4, 7. fraudem comminiscitur impiam, Amm. 15, 5, 4; — im Allgem.: non me impia namque Tartara habent tristesve umbrae, sed amoena piorum concilia Elysiumque colo, Virg. A. 5, 733. u. vgl. 6, 543. Claud. Rapt. Pros. 2, 334. novercae nomen huc adde impium, Afran. 67. impium lenite clamorem, sodales! Hor. Od. 1, 27, 6. — *Adv.*: vituperare quisquam vitae parentem et hoc parricidio se inquinare audet et tam **impie** ingratus esse, ut eam accuset, quam vereri deberet, etiamsi minus percipere potuisset? Cic. Tusc. 5, 2, 6. impie locutus parmularius (in Bezug auf den Kaiser), Suet. Domit. 10. quae qui videat non indocte solum, verum etiam impie faciat, si deos esse neget, Cic. ND. 2, 16, 44. impie fecisti, Quint. 7, 1, 53. si aliquid impie scelerateque commiserint, Cic. SRosc. 24, 67. ne impie deserere regem viderentur, Curt. 6, 33 (12), 13. ratus inprobe et insolenter ac paene inpie his nominibus inseri publicanorum, Plin. Pan. 37, 7; — im *Superl.*: impiissime, Salvian. de avar. 3. — b) insbes. in der Botanik: herba inpia vocatur incana, rorismarini adspectu, thyrsi in modum vestita atque capitata: inde alii ramuli exsurgunt sua capitula gerentes, ob id inpiam appellavere, quoniam liberi super parentem excellant: alii potius ita appellatam, quod nullum animal eam attingat, existimavere, französisches Filzkraut, Plin. 24, 19 (113), 173.

implācābĭlis od. **inplācābĭlis**, e, **unversöhnlich, unerbittlich, unauslöschlich**, quid erat autem cur ego *in* te tam implacabilis essem, quum te ex fratre meo - inimicum fuisse cognossem? Cic. Fam. 3, 10, 8; od. mit *Dat.*: si aspernantur amicitiam meam seseque mihi implacabilem inexpiabilemque praeberet, Pis. 33, 81. hoc domi, hoc foris, hoc in omni vitae genere teneamus, ut nobis inplacabiles simus, Plin. Ep. 8, 22, 3. idem cum inplacabilis delictis fuit tum cet, Spart. Sever. 18; — agnovique terribilem paulo ante et implacabilem Licham, Petron. 115, 11. donec inplacabilem Neronem timuerit, Tac. A. 15, 64; unus erat implacabilis frater, Curt. 7, 6 (2), 6. Turnus - inplacabilis ardet, Virg. A. 12, 3. precibus numquam implacabilis obstes, Claud. Laud. Stil. 2, 19. subit inplacabilis amnem Scipio, Sil. 4, 623; — relicto orbe fugax Ditis petit implacabile regnum, Petron. 124, 251. adiuro Stygii caput inplacabile fontis, Virg. A. 12, 816. Ditis implacabile numen precandum, Sen. Oed. 395. illa sorores nocte vocat genitas, grave et inplacabile numen, Ov. M. 4, 451. nec mihi Junonis terror implacabilis, Uebers. b. Cic. Tusc. 2, 8, 20. me numen et implacabile fatum persequitur, Petron. 139, 1. in classem ruere inplacabile coelum, Sil 17, 254; — sit nobis non inplacabilis ira, Ov. Pont. 3, 3, 63. si implacabiles iracundiae sunt, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa levitas, quae tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda est, Cic. 1. QFratr. 1, 13, 39. implacabile odium in Datamem susceperat, Nep. Dat. 19, 1. id - praecipuum indicium magni atque inplacabilis motus, quod neque disiecti nec paucorum instinctu, sed pariter ardescerent (milites), Tac. A. 1, 32. — *Adv. comp.*: Scaurum, cui **implacabilius** irascebatur, silentio tramisit, 1, 13. inde graves simultates, quas Antonius simplicius, Mucianus callide eoque inplacabilius nutriebat, H. 3, 53.

implācābĭlĭtas od. **inpl-**, ātis, *f.*, die **Unversöhnlichkeit**, haec impl. - innocentes tortoribus exposuit multos, Amm. 26, 10, 13. quidquid Caesaris implacabilitati sedisset, id velut fas iusque perpensum confestim urgebatur impleri, 14, 1, 5.

implacabiliter, *Adv.*, s. implacabilis.

implācātus od. **inpl-**, a, um, **unversöhnt, unversöhnlich, nicht zu befriedigend, nicht zu stillend**, inplacata Charybdis, Virg. A. 3, 420. sed inattenuata manebat tum quoque dira fames implacataeque vigebat flamma gulae, Ov. M. 8, 844.

implăcĭdus od. **inp-**, a, um, **unsanft, rauh, wild**, Drusus Genaunos, implacidum genus, - deiecit, Hor. Od. 4, 14, 10. hos ora rigentia brumae, illos inplacido letalis Sirius igni, hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu, Stat. Silv. 2, 1, 215. inplacido fundit gravia otia cornu (Somnus), Theb. 5, 198. furis et inplacidas diruit ira fores, Prop. 5 (4), 9, 14. ast ego deserta moerens inglorius aula implacidas nullo solabor pignore curas? Claud. Rapt. Pros. 1, 109; — divûm inplacidissime - Gradive, Stat. Theb. 9, 4.

implăgo od. **inpl-**, āre, **verstricken**, vernaculis implicaturis in retia sua praecipites implagabuntur, Sidon. Ep. 9, 9.

implānātor od. **inpl-**, oris, *m.*, der breit schlägt, betrügt, u. **implāno** od. **inpl-**, are, **breitschlagen, betrügen**, si quis putat se aliquid esse, cum non sit, se ipsum implanat: pro certo implanator proprius suam animam decipit, Cyprian. de sing. cleric. 3. u. so: se implanare, Vulg. Eccl. 15, 12. 34, 11.

implānus od. **inpl-**, a, um, **uneben**, subst.: inter implana urbis, AVict. Caes. 27.

implēbĭlis od. **inpl-**, e, **anfüllend**, vomitus, qui sunt implebiles potius, quam siccabiles, die den Andrang des Wassers in dem Wassersüchtigen befördern, CAur. Chron. 3, 8, 139.

implectĭcus od. **inpl-**, a, um, **der sich nicht umdrehen kann**, bos, der einen steifen Hals hat, Veg. 5, 29.

implecto od. **inplecto**, plexum, ĕre, **verflechten, verschlingen**, ad me reversa colloque meo manibus ambabus implexa, Apul. M. 3, 15; — digitis pectinatim inter se inplexis, Plin. 28, 6 (17), 59. narrantque in maritimis eorum quaternos quinosque (elephantos) inter se cratium modo inplexos erectis capitibus velificantes ad

meliora pabula Arabiae vehi fluctibus, 8, 13 (13), 35; — caeruleosque implexae crinibus angues Eumenides, Virg. G. 4, 482. capillus ipse - vides quam sit amoenus ac delicatus, horrore implexus atque impeditus, Apul. Mag. 4. nam quod est ore amplo sed elingui et plerumque in aqua recluso, multae hirundines dentibus implectuntur, 8. tres autem circuli supra dictis zonis implexi inaequalitates temporum distinguunt, Plin. 2, 70 (70), 177; — *abs.*: quare tres Gratiae et quare sorores sint et quare manibus inplexis, Sen. Ben. 1, 3, 2. omnia contegi frondibus implexosque arborum ramos silvas committere, Curt. 5, 13 (4), 4. inplexis ita principiis ab origine prima inter se fiunt consorti praedita vita, Lucr. 3, 331. u. übtr.: nodosa sortis verba et implexos dolos ac triste carmen alitis solvi ferae, Sen. Oed. 101. vidua inplexa luctu continuo, Tac. A. 16, 10.

impleo od. **inpleo**, plēvi, plētum, ēre (die contrahirten Perfectformen vgl. im Folg.), **anfüllen, erfüllen, sättigen, schwängern, ausfüllen, zur Erfüllung -, Vollendung bringen, vollenden, ausführen, vollkommen erreichen, erschöpfen**, eig. u. übtr., I) von Lebenden, 1) mit leblosen Objecten, a) mit u. ohne *Abl.* od. *Gen.*, zunächst α) im Allg. räumliche Gegenstände, mit *Abl.* concreter Gegenst., auch Lebender: implevitque mero pateram, Virg. A. 1, 729. magnum cratera corona induit implevitque mero, 3, 526. ea (olla) musto implenda est, Cels. 4, 26 (19). vitreo bibit ille Priapo reticulumque comis auratum ingentibus implet, Juv. 2, 95. qui navem mercibus implet ad summum latus, 14, 288. hoc puppium intervallum antennis asseribusque - impleverat, Curt. 4, 14 (3), 15. nec cavernas nisi aggere poterat implere nec tormenta - implere, 8, 37 (10), 6. sanguine et flamma potes implere Thebas, Sen. Phoen. 582. faces in castra tulissem implessemque foros flammis, Virg. A. 4, 605. impleat armis virisque totum orbem, Curt. 9, 24 (6), 7. inplet curru campos, Sil. 4, 436. Fabii vallem latis discursibus implent, Ov. F. 2, 223. aciem vanis discursibus implet, VFlacc. 3, 220. roseo - implet honore nemus, 8, 31. hunc (hortum) meus implevit generoso flore maritus, Ov. F. 5, 211. Neptunus ventis implevit vela secundis, Virg. A. 7, 23. ventis oleam felicibus implet, VFlacc. 6, 712; einen Raum mit Menschen: utinam - veris hanc (domum) amicis impleam, Phaedr. 3, 9, 7. in triduum feriae indictae, per quas omnia delubra pacem deum exposcentium virorum mulierumque turba implebantur, Liv. 3, 5, 14. inpletae barbaris senibusque cultoribus Romanae provinciae, Treb. Poll. Claud. 8; — mit *Gen.*: quoniam - aestimationes tuas vendere non potes neque ollam denariorum implere, Romam tibi remigrandum est, Cic. Fam. 9, 18, 4; qui mihi omnes angulos furum inplevisti in aedibus misero, Plaut. Aul. 3, 6, 15; — *abs.*: eos - implere alios utres, alios vasa - iussit (aquā), Curt. 7, 21 (5), 14. u. vgl. 7, 20 (5), 11. quod (mare) vix divina ope posset impleri, 4, 10 (2), 16. fossas implere parant et vellere vallum, Virg. A. 9, 506. u. so Lucan. 8, 377. haec implet lento calathos e vimine nexos, haec gremium, Ov. F. 4, 435. quamvis - vi cursus in altum vela vocet possisque sinus implere secundos, Virg. A. 3, 455. u. bildl.: insatiabilis autem avaritiae est, adhuc implere velle, quod iam circumfluit, Curt. 8, 27 (8), 12; dicht.: iam patrias imples galeas, Claud. IV. cons. Hon. 520. u. vgl. Rapt. Pros. 3, 218; einen Raum mit Menschen: nunc chaos implet Orion, VFlacc. 4, 124. quod denique tectum magnum hospes inpleveris, Plin. Pan. 15, 4. inplebit enim illam (domum) Quadratus meus, Ep. 7, 24, 9. ipsos illos magni aliquando imperatoris hortos, illud numquam nisi Caesaris suburbanum licemur, eminus, inplemus, Pan. 50, 6. turba lixarum calonumque impleverant regiam, Curt. 6, 31 (8), 23. u. vgl. 6, 20 (6), 8. ut saevis Gradivus in armis inplevit - campum, Sil. 12, 716. u. vgl. 16, 51. agmen Mesopotamiae campos impleverat, Curt. 4, 36 (9), 6. centum viginti lictores forum inpleverant, Liv. 3, 36, 3. cum circa Palatium - Sabini Capitolium atque arcem, Caelium montem Albani implessent, 1, 33, 2. tam inmensum terrarum spatium non tenent tantum Chauci, sed et inplent, Tac. G. 35; — ferner mit *Abl.* abstracter Gegenstände: implet soror omnia questu exululans, VFlacc. 8, 171. impletque ululatibus auras (parens), 8, 143. caelum dehinc questibus implet, Virg. A. 9, 480. u. so VFlacc. 6, 726. omnem implevit clamore locum, Virg. A. 3, 313. implevit omnem voce feminea locum, Sen. Herc. Oet. 1673. miseris loca cuncta querellis implet, Ov. F. 4, 481. maestis late loca questibus implet, Virg. G. 4, 515. omne querellis impleri nemus, A. 8, 216. redditus (clamor) et a Persis nemora vallesque circumiectas terribili sono impleverat, Curt. 4, 46 (12), 23. nympharumque intima maestus inplevit chorus attonitis ululatibus antra, Sil. 4, 691. montes ululatibus implent, Ov. F. 4, 453. chorus aequalis dryadum clamore supremos implerunt montes, Virg. G. 4, 461. altum Pelion hinnitu fugiens implevit acuto, 3, 94. scopulos lacrimosis vocibus implet, A. 11, 274. pernix quum densa vagis latratibus inplet venator dumeta Lacon, Sil. 3, 294. Proetides implerunt falsis mugitibus agros, Virg. E. 6, 48. longis campos singultibus inplent, VFlacc. 6, 511. Martius hinc sonipes campos hinnitibus inplet, Sil. 1, 222. omnes pariter vivi mortuique totam prope urbem lamentis impleverunt, Liv. 5, 39, 4. implevi clamore vias, Virg. A. 2, 769. implevit gemitu quum taurus acerbo avia, VFlacc. 2, 458. genetrix - implevit plangore lacus, 6, 566. regia omnis adsistentium fletibus tam crudelis discidii inpleta resonabat, Justin. 23, 2, 11. taeterrimo latratu triclinium implevit, Petron. 64, 9. tota denique familia - lamentatione triclinium implevit, 72, 1. risu itaque plausuque cellulam implevit, 11, 2. ora prima patrum magnis Salius clamoribus implet, Virg. A. 5, 341. et galeam fletu, galeam singultibus implet, VFlacc. 6, 738. torva Mimalloneis implerunt cornua bombis, Pers. 1, 99; — quid prodest caelum votis implesse, Tibull. 3, 3, 1. talibus atque aliis post-

quam convivia dictis implerunt, mensa somnum petiēre remota, Ov. M. 13, 675. ille - inplebit terras voce (= fama), Sil. 8, 409. taline inplere paramus Italiam famā? 1, 343. ut iam non terras solum sed mare etiam per totam Italiae longitudinem ab Alpibus ad fretum Siculum fama nominis sui implesset, Liv. 1, 2, 5. impune ut urbem nomine impleris meo, Hor. Epod. 17, 59. orbem implevit meritis, Ov. M. 12, 545. qui (Mida) ab Orpheo sacrorum sollemnibus initiatus Phrygiam religionibus inplevit, Justin. 11, 7, 14. inplet fatidico Dodonida murmure quercum, Sil. 3, 680. Amythaonis implet Oleniique domum furiis, VFlacc. 2, 162. magnisque urbem terroribus implet, Virg. A. 11, 448. est qui nequitiam locus exigat: omnibus illum deliciis inple, Ov. Am. 3, 14, 17. cuncta tumultu inplere, Sil. 5, 32. ut, si effugium patuisset in publicum, impleturae urbem tumultu fuerint, Liv. 24, 26, 12. urbs deinde inpletur (morbis), 4, 30, 8. brevi extorre hinc omne Punicum nomen maria terrasque foeda fuga impleturum, Liv. 26, 41, 19; — mit *Genit.*: ne ita omnia tribuni potestatis suae inplerent, ut nullum publicum consilium sinerent esse, Liv. 3, 63, 10. — β) Flächen, Wachstafeln, Bücher u. dgl. mit Schriften u. dgl., mit *Abl.*: tuis enim oraculis Chrysippus totum volumen implevit, Cic. Div. 2, 56, 115; — mit *Gen.*: inpleantur elogiorum meae fores carbonibus, Plaut. Merc. 2, 3, 74; — *abs.*: ceras nunc hac dictante pusillas implet, Juv. 14, 29. nonne libet medio ceras implere capaces quadrivio, 1, 63. notum est cur solo tabulas impleverit Hister liberto, 2, 58. mox decolor heres inpleret tabulas numquam tibi mane videndus, 6, 600. crocea membrana tabella impletur, 7, 22. res iam universas profundam, de quibus volumina impleta sunt non a nostris solum, sed etiam a Chrysippo, Cic. Acad. 2, 27, 87. alter autem de ipsa iustitia quattuor implevit sane grandes libros, Rep. 3, 8, 12. — γ) Glieder des menschlichen od. thierischen Körpers, bes. auch medicinisch: pelicis ipsa meos implessem sanguine vultus, Ov. Her. 6, 149. sinum lacrimis implevit obortis, Virg. A. 4, 30. is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum et totum tribunal implevit, Cic. Phil. 2, 25, 63. inpletae cibis vinoque venae minus efficacem in maturanda morte vim veneni fecerunt, Liv. 26, 14, 5. postquam inplevisti fusti fissorum caput, Plaut. Aul. 3, 3, 6. trahit (aures) in spatium villisque albentibus implet, Ov. M. 11, 176. nunc ora flammis implet, Sen. Herc. Oet. 1753. gemmis caudam stellantibus inplet, Ov. M. 1, 723. qui (anguis) nemus omne suum, quique aurea - vellera tot spiris circum, tot ductibus implet, VFlacc. 7, 168. manum pinu flagranti fervidus implet, Virg. A. 9, 72. primum implevi lactentibus papillis manus, mox basio inhaesi, Petron. 86, 5. Tryphaena in gremio Gitonis posita modo implebat osculis pectus cet., 113, 5. toto praecordia protinus Arcas inplevit capulo, Stat. Th. 10, 435; — medicin.: farina hordeacea calida implendus is locus, Cels. 7, 30. rosa caput naresque implere, 3, 18. si simul ex utraque (herba) succo expressa caput impletur, 3, 18. calido oleo implere et veste velare (caput), 4, 2. eoque (medicamento) ulcera implenda sunt, 6, 8, 1; — *abs.*: ego rumorem parvi facio, dum sit rumen qui impleam, Pompon. 152. implet et illa manum, set parcius, Juv. 6, 546. si nondum inplevi gremium, si panditur ultra, 14, 327. u. rhetor.: qui (Demosthenes) quamquam unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non semper implet aures meas, Cic. Or. 29, 104: — δ) Maaße, Zahlen u. Zeiten, mit *Abl.*: implentur validae tirone cohortes, Lucan. 1, 305; talibus atque aliis longum sermonibus illi implevēre diem, Ov. M. 7, 661. noctesque beatas dulcibus alloquiis et vivis vultibus inple, Stat. Silv. 2, 1, 232; — *abs.*: uterque mensuram inplevimus, Tac. A. 14, 54. id mustum coniicies in amphoram novam et implebis ad summum, Col. 12, 36; si numerum, si tres implevero, Juv. 9, 89. u. vgl.: quem (palum) cavat adsiduis sudibus scutoque lacessit, adque omnes implet numeros, 6, 248. patriae bellum intulit fretus ingenti numero novorum civium, e quorum delectu trecentas amplius cohortes conscripserat ac triginta legionum instar impleverat, Vell. 2, 20, 4. Persarum erant centum milia, in quis eques triginta milia implebat, Curt. 3, 4 (2), 4. impleta ut essent VI milia armatorum, Liv. 33, 14, 5. ac si magnas Graecorum mālis implere catervas, Hor. Sat. 1, 10, 35; me quater undenos sciat implevisse decembres, Ep. 1, 20, 27. inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum, dulce ferebat onus, Ov. M. 9, 338. nondum annos quattuordecim impleverat, Plin. Ep. 5, 16, 1. consulatumque iniit Caesar pridie, quam viginti annos impleret, X Kal. Oct., Vell. 2, 65, 2. ut etiam de his praefectis quos ipse fecerat triennium nullus impleret, Lamprid. Comm. 14. si quinquennium implesset, Vopisc. Procul. 12. implevit quidem annum septimum et sexagensimum, Plin. Ep. 1, 12, 11. octavum et nonagesimum annum implevit, Quint. 3, 1, 14. sesquipedales gigni, quosdam longiores, in trimatu inplentes vitae cursum, haut ignotum est, Plin. 7, 16 (16), 75. finem vitae sponte an fato implevit, Tac. A. 2, 42. — ε) die Sinne, die Brust, den Geist u. seine Erzeugnisse: non aetas quemquam, non valetudo, non sexus retardavit, quo minus oculos insolito spectaculo inpleret, Plin. Ep. 2, 2, 2. nec ut - linguam modo et vocem exercerent, sed ut iis artibus pectus implerent, in quibus de bonis ac malis - disputatur, Tac. Or. 31. magnis cogitationibus pectora implete, Petron. 115, 14. pectus - falsis terroribus implet, Hor. Ep. 2, 1, 212. hamatis praecordia sentibus inplet, Ov. M. 2, 799. animum si veris inplet Apollo, Virg. A. 3, 434; inplesti lacrimis talia verba tuis, Ov. Her. 6, 58; — *abs.*: hi - implevēre aures decem legatorum, Liv. 45, 31, 6. ut adparitor fidus tuas aures implevi, Amm. 20, 8, 6. mihi sexta quaque die miserum dirus caput Hannibal inplet, quidquid id est de quo deliberat, an petat urbem a Cannis, an cet., Juv. 7, 160. vernacula multitudo - implere ceterorum

rudes animos, venisse tempus, quo cet., Tac. A. 1, 31.

b) mit bloßem *Acc.* abstracter Gegenstände, α) eine Empfindung, einen Trieb u. dgl. sättigen, stillen, befriedigen, cum osculis, cum lacrimis dolorem meum implevero, me quoque trucidari iube, Tac. A. 1, 22. solitos parco ac parabili victu ad implenda naturae desideria defungi in peregrina et devictarum gentium mala impulerat, Curt. 6, 4 (2), 3. u. vgl.: vera bona, quae in virtutibus posita sunt, impleverat, Tac. Agr. 44. ut fidem poenae de foetore nidoris impleret, Lamprid. Commod. 1. — β) Träume, Wahrsagungen u. dgl. erfüllen, implerat, dum sua visa refert, Ov. F. 3, 40. narrat - terrigenas populos civili Marte peremptos inplesse aetatis fata diurna suae, Her. 6, 35. dextra Hercules data accipere se omen impleturumque fata ara condita ac dicata ait, Liv. 1, 7, 11. postremo Africam obtinuit (Curtius Rufus), atque ibi defunctus fatale praesagium implevit, Tac. A. 11, 21. gladio ruptis omnibus loris oraculi sortem vel elusit vel implevit, Curt. 3, 2 (1), 18. votum meum implevit, 4, 49 (13), 24. inplevi promissum priorisque epistulae fidem exsolvi, Plin. Ep. 2, 12, 6. utinam sic ipse quam spem tunc ille de me concepit impleverim, 1, 10, 3. — γ) Pflichten erfüllen, Aemter ausfüllen u. dgl., illi quidem officio functi sunt, ut ceteros quoque magistratus sua munia implere velim, Tac. A. 3, 53. ut amoto patre Drusus munia consulatus solus impleret, 3, 31. cuncta eo die munia consulis impleverat, 15, 69. ut exequiarum officium - obsequio debitae pietatis inpleret, Justin. 23, 2, 8. ut simul et sumptus levaretur et inpleretur publicum officium, Plin. Ep. 10, 43 (52), 2. vereor enim ne aut excessisse aut non inplesse officii mei partes videar, 10, 47 (56), 3. quod non virile munus impleverim Zenobiam triumphando, Treb. Poll. trig. tyr. 29. si esset alius - qui Ulpii Criniti vicem posset implere, Vopisc. Aurel. 11. advectae misso Stilichone curules, ut nostras tibi, Roma, vices pro principe consul impleret, Claud. VI. Cons. Hon. 431. quis tandem est, qui Valeriani locum possit implere, Treb. Poll. trig. tyr. 11. qui principem locum impleat, Tac. A. 11, 16. me - mortalem esse et hominum officia fungi satisque habere si locum principem impleam, 4, 38. visusque sibi nec sceptra capaci sustentare manu nec adhuc inplere tiaram, Stat. Th. 8, 292. silvestria cuius nondum tela procax arcumque inplere valebas, 9, 720. vixdum conticueramus et Massa questus Senecionem non advocati fidem sed inimici amaritudinem inplesse, impietatis reum postulat, Plin. Ep. 7, 33, 7; cum - Paulus vix posset implere censorem, Plancus timere deberet, Vell. 2, 95, 3. — δ) eine Handlung u. dgl. ausführen, vollenden, ne aut id profiteri videar, quod non possim implere, quod est impudentiae, aut non id efficere, quod possim, Cic. Cluent. 18, 51. quicquid mortalitas capere poterat, implevimus, Curt. 9, 12 (3), 7. id inter potissima mature duxit implendum, ut cet., Amm. 18, 2, 3. nulla vi quis adduci potuit ut tantum facinus inpleret, Lamprid. Heliog. 14. ille bellum Gothicum brevi tempore inplevit, Treb. Poll. Claud. 3. quod maxima proelia solus impleat, Claud. in Eutr. 2, 80. per se omne certamen implendum, Eutr. 1, 16. quam (victoriam) impletam ille nescivit, Capit. Maxim. et Balb. 12. adoptio, ut solebat, impleta, Vopisc. Aurel. 15. impletis sollemnibus, 1. cum casu illuc die festo Alexandri cum uxore pater sollemnitatis implendae causa venisset, Lamprid. Alex. Sev. 5. ut - peregrinos ritus impleverit, Capit. Anton. phil. 13. avo iusta implevit, 6. impletum est omne consilium, si te bene elegi, Tac. H. 1, 16. quidquid Caesaris implacabilitati sedisset, id velut fas iusque perpensum confestim urgebatur impleri, Amm. 14, 1, 5. — ε) etw. in Wort u. Schrift erschöpfen: alius excessisse materiam, alius dicitur non inplesse, Plin. Ep. 1, 20, 21. qui expletum iam librum acceperas, Treb. Poll. trig. tyr. 30. quae illic ostendere satis, in peroratione implenda sunt, Quint. 6, 1, 12. laetitiam illius diei concursumque - vix in illo iusto opere abunde persequi poterimus, nedum hic implere, Vell. 2, 103, 4. impletas modis saturas descripto iam ad tibicinem cantu motuque congruenti peragebant, Liv. 7, 2, 7.

2) mit lebenden Objecten, a) in Bezug auf körperliche Verhältnisse, aa) im Allg., mit *Abl.*: ego te inplebo flagris, Plaut. Cas. 1, 1, 35; arbitrio tuo implēre lacrimis: fletus aerumnas levat, Sen. Troad. 769. quum se sociorum, quum exterarum nationum, quum regum sanguine implerint, Cic. Agr. 2, 18, 47. quantos Gradivus fluctus in Punica castra - agit, quantisque furens se caedibus inplet! Sil. 9, 526. — bb) insbes. α) sich od. Jmdn. od. den Magen sättigen, auch: den Körper vollstopfen, mit *Abl.*: beneficio Gitonis praeparata nos implevimus cena, Petron. 16, 1. vis tu consuetis audax conviva canistris impleri panisque tui novisse colorem? Juv. 5, 75. impleto patrem funere suorum, Sen. Thyest. 891. u. vgl. 980; mit *Gen.*: implentur veteris Bacchi pinguisque ferinae, Virg. G. 2, 144; *abs.*: moderatio autem in cibo quoque adhibenda est: nam neque implendus aeger est - neque ieiunio utique vexandus, Cels. 3, 18. sic sine labore venter impletur meus, Phaedr. 3, 7, 24. si quis interdiu se implevit, Cels. 1, 2. si ante confirmare et implere corpus licuit, Cels. 4, 11 (4, 5). neque inter magnos dolores, neque increscente morbo tutum est aegrum cibo impleri, 3, 6. etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, Petron. 125, 2. — β) schwängern, mit *Abl.*: confessam amplectitur heros et potitur votis ingentique implet Achille, Ov. M. 11, 264. addidit, ut satyri celatus imagine pulcram Juppiter implerit gemino Nycteïda foetu, 6, 110. Perseus Jove natus et illa, quam clausam inplevit foecundo Juppiter auro, 4, 697. u. vgl.: implerat-que uterum generoso germine, 9, 280; *abs.*: te, Sidoni, Juppiter implet, F. 5, 617. cui fas implere parentem, quid rear esse nefas? Lucan. 8, 409; inplentur uno coitu (sues), Plin. 8, 51 (77), 205. in sicco litore lapsas (murenas) volgus coitu serpentium inpleri putat, 9, 23 (39),

76. quinquennis (hoedus) parum idoneus habetur feminis implendis, Col. 7, 6, 3. — b) in Bezug auf andere Verhältnisse, mit *Abl.*: fovet ignibus muneribusque deos inplet, Ov. M. 7, 427. id pro haud dubio iam nuntiantes non suos modo sed etiam hostes fama Romani auxilii adventantis impleverunt, Liv. 34, 12, 8. alius ab alio impleti rumoribus, 22, 7, 8. fama per extremos quin iam volat inproba manes interea et magnis natorum laudibus implet, VFlacc. 5, 83. hanc (dominam) imple meritis, Ov. Am. 2, 3, 10. tum voce deos, tum questibus implent, VFlacc. 2, 167. hanc superincendit Venus adque his vocibus implet, 2, 126. attollitque animos hortando et talibus inplet, Sil. 1, 105. alacrem laetis hortatibus implet, VFlacc. 4, 82. nunc hos, nunc illos adit atque hortatibus inplet, Sil. 5, 150. Annam adfatur voce et blandis hortatibus inplet, 8, 28. laetum fremit, assensuque furentem inplet Achaea manus, Stat. Th. 3, 618. Turnus Rutulos animis audacibus implet, Virg. A. 7, 475. animis moriturum ingentibus implet, VFlacc. 6, 630. Fatua, quae adsidue divino spiritu inpleta veluti per furorem futura praemonebat, Justin. 43, 1, 8. impletasque deo (mentes vatum) responsa consulentibus dare cogit, 24, 6, 9. inplebatque viros pugnae propioris amore, Sil. 3, 714. ut spe inpletos in societatis iure retineret, Justin. 29, 4, 9. impleturus omnes metu, si coepisset audiri, Curt. 6, 38 (10), 15. suspicione inplevit me, Plaut. Merc. 4, 4, 55; — mit *Genit.*: errorque utilis Romanis oblatus fugae formidinisque Samnites inplevit maxime territos, ne cet., 10, 14, 20. celeriter adulescentem suae temeritatis implet, 1, 46, 8. Leucaden venit implevitque spei socios, 36, 12, 10. u. so 35, 35, 6. hunc eximium florem iuventutis eo etiam, quod ut duplex acciperent stipendium decreverant, spei animorumque inplevēre, 7, 7, 5. multitudinem quoque - religionis iustae inplevit, 5, 28, 4; — *abs.*: sic me meus implet Apollo, Claud. Epigr. 31, 4.

II) von leblosen (concreten od. abstracten) Subjecten, **anfüllen, erfüllen, ausfüllen, voll machen, sättigen**, im Pass. auch medial: **sich anfüllen**, eig. u. übtr., 1) mit leblosen Objecten, mit *Abl.*: luna novum decies implerat cornibus orbem, Ov. F. 2, 175. luna quater iunctis inplerat cornibus orbem, M. 2, 344. dumque quater iunctis inplevit cornibus orbem luna, 7, 530. tum mille velis impleat classis freta, Sen. Troad. 374. u. vgl. Oct. 882; — medicin.: hac ratione saepe rimae (ossis) callo quodam implentur, Cels. 8, 4. inguen quoque nonnumquam ramice impletur, 7, 18. si vero pituita stomachus impletur, 4, 12 (5); — ferner: orta dies totum radiis impleverat orbem, Sil. 8, 192; — non ita contemno volucris praeconia famae, ut probris terras impleat illa meis, Ov. Her. 16, 207; quae olim omnium artium domina pulcherrimo comitatu pectora implebat, Tac. Or. 32; — *abs.*: unde tot stellae polum implent diurnae? Sen. Herc. fur. 944. quum orbem sidus (d. i. luna) implet, Curt. 8, 33 (9), 36. u. so: nondum totum orbem sidere implente, 6, 12 (4), 16. quod geminas arctos magnumque quod inpleat anguem (terra), VFlacc. 6, 40. sacer implevit dextram scyphus, Virg. A. 8, 278. iam non amnis, sed ingens lacus, ubi campos implevit (Rhenus), Mel. 3, 2, 8. implenturque super puppes (imbre), Virg. A. 5, 697. implentur fossae (imbribus), G. 1, 326. ventus Cercius, cum loquare, buccam implet, Cato frg. p. 28, 8. pulvisque ex distantibus locis ortus (ut) velut nube inducta omnia impleverat, Liv. 1, 29, 4. ea (arena) magna vi agitata ora oculosque implere solet, Sall. J. 79, 6. ast illi cuncta repente inplerunt clipeum miserando viscera lapsu, Sil. 4, 383. implevitque sinum sanguis, Virg. A. 10, 819; ubi se fluctus implevit, Mel. 3, 2, 6. cum se frequenter impleant (uvae), Col. 3, 2, 14; — medicinisch: modo ad labra tendens (polypus) narem implet, Cels. 6, 8, 2. si aqua medium corpus implevit, 2, 8. implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies -, dann: extenuat corpus aqua calida, 1, 3. cibis corpus implentibus, 7, 4; super eminentem carnem exedentia medicamenta coniicienda sunt, super concavam implentia, 5, 26; — rhetor.: oratio - ea demum pulchra est, in qua non eminent venae nec ossa numerantur, sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, Tac. Or. 21; — ferner: implevit omne littus irati sonus: ite, ite, inertes! Sen. Troad. 194. mixti gemitus clamorque precantum barbarus ignotaeque implebant aethera voces, VFlacc. 2, 240. haec ut Latias vox impleat urbes, 1, 21. si Martius aures clamor et obliti rursus fragor impleat aeris, 2, 389. hinc militum clamor, hinc remorum pulsus variaeque nautarum voces hortantium pavidas aures impleverant, Curt. 9, 30 (8), 6. fremitus tot militum etiam procul stantium aures impleverat, 4, 46 (12), 20. implevit pontum fragor, VFlacc. 4, 665. nam sibila totum inplebant nemus, Sil. 6, 189. concursus frequens implevit omne littus, Sen. Troad. 1130; — mensuraque roboris ulnas quinque ter implebat, Ov. M. 8, 748. tres modii iugerum implent, Col. 2, 10, 19. raro modius grani non XVI libras inplet, Plin. 18, 10 (20), 92. quod ervi magnitudinem impleat, Cels. 5, 23. id (ferramentum) tale esse debet, ut fere tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat, 7, 15. satis scirent, temporum orbes implere destinatas vices, Curt. 4, 39 (10), 5. nec tribunum nisi plena barba faceret aut eius aetatis, quae prudentia et annis tribunatus robur impleret, Spart. Hadr. 10; — implebat - languentia lumina somnus, Sil. 13, 640. tum novus implevit vultus honor, VFlacc. 8, 237. fama novi centum Cretaeas forsitan urbes implesset monstri, Ov. M. 9, 666. Athenas rumor implet, Phaedr. 4, 5, 13. nomen Arionium Siculas impleverat urbes, Ov. F. 2, 93. ardor et vis militum ultro ducis munia implebat, ut si adesset imperator, Tac. H. 1, 82. maior et implesset praecordia nostra voluptas, cum traherer dictis adnueremque tuis, Ov. Pont. 3, 5, 25. actaque magni Herculis implerant terras odiumque novercae, M. 9, 134. nondum implevēre medullas maturae mala nequitiae, Juv. 14, 215. diros Pharsalia campos impleat et Poeni saturentur sanguine manes, Lucan. 1, 39; —

triumphalia et consulatus et Judaicae victoriae decus inplesse fidem ominis videbatur, Tac. H. 2, 78. probabile argumentum ad fidem implendam scientiae suae id praetendebant, quod cet., Amm. 23, 5, 11; — postquam oculos varia inplevit virtutis imago, mira dehinc cernit, Sil. 3, 45. ubi sitiens se inplevit imago, 13, 736; — rhetor.: genus orandi - crebro fori usu celebre et ad implendas populi aures latum et sonans, Tac. H. 1, 90.

2) mit leb. Objecten, mit *Abl.*: te Trifolinus ager fecundus vitibus implet, Juv. 9, 56; — namque asper somno dirus me inpleverat horror, Sil. 8, 121; — *abs.*: barbarica chlamys ardet acu tremefactaque vento implet equum, VFlacc. 6, 527; medicin.: sive aqua inter cutem quem implevit, sive cet., Cels. 2, 8; — ubi facta nocens et non revocabilis umquam cessit ab ore pudor propiorque inplevit Erinnys (= amor), VFlacc. 7, 462. Turnum - saevissimus implet nuntius, Virg. A. 11, 896. quae (pectoris indoles) imperatorem implesset cum veterum lectissimis comparandum, Amm. 27, 6, 15.

implētio od. **inpl-**, ōnis, *f.*, die Erfüllung, Vollendung, Salvian.

implexio od. **inpl-**, ōnis, *f.*, die Verflechtung, Verschlingung, serpentis gemini, MCap. 2, 176.

implexus od. **inpl-**, *m.*, die Verflechtung, Verschlingung, das Ineinandergreifen, im *Abl.*: polypus femina modo in ovis sedet, modo cavernam cancellato bracchiorum inplexu claudit, Plin. 9, 51 (74), 164. ut, cum terra arida et sicca constare per se ac sine umore non posset, nec rursus stare aqua nisi sustinente terra, mutuo implexu iungerentur, 2, 65 (66), 166.

implĭcāmentum od. **inpl-**, i, *n.*, die Verwickelung, miseriarum implicamentis se expedire, Augustin. serm. dom. in mort. 1, 3.

implĭcātio od. **inpl-**, onis, *f.*, (implico), die Einflechtung, Verflechtung, Verschlingung, Verwickelung, huc adde nervos, a quibus artus continentur, eorumque implicationem toto corpore pertinentem, qui sicut venae et arteriae a corde tracti et profecti in corpus omne ducuntur, Cic. ND. 2, 55, 139; rhetor.: si qua necessitudo turpitudinem videbitur habere, oportebit per locorum communium implicationem redarguentem demonstrare, quidvis perpeti, mori denique satius fuisse, quam eius modi necessitudini obtemperare, Inv. 2, 32, 100; übtr.: qui propter implicationem rei familiaris communi incendio malint quam suo deflagrare, Sest. 46, 99.

implĭcātus od. **inpl-**, a, um, s. implico.

implĭcisco od. **inpl-**, ĕre, in Verwirrung -, in's Gedränge kommen, umkommen, ne luna occidat, ne ventus lucernam interemat, ne quid tibi ex frigore impliciscat, Poët. b. Front. ep. ad M. Caes. 3, 13. u. als *Dep.* **implĭciscor** od. **inpl-**, i, in Verwirrung kommen, wirre werden, So. quid tibi'st? Am. delirat uxor. So. atra bili percita'st: nulla res tam delirantes homines concinnat cito. Am. ubi tu primum tibi sensisti, mulier, inpliciscier? Al. equidem ecastor sana et salva sum, Plaut. Amph. 2, 2, 94.

implĭcĭte od. **inpl-**, *Adv.*, s. implico.

implĭcĭto od. **inpl-**, āre (Frequ. v. implico), wiederholt flechten, verschlingen, durch Verschlingungen od. Windungen bilden, delphinus, quasi invitet et revocet, exilit, mergitur variosque orbes inplicitat expeditque, Plin. Ep. 9, 33, 5.

implĭcĭtus od. **inpl-**, a, um, s. implico.

implĭco od. **inplico**, avi, atum od. ui, ĭtum, āre (*Perf.*: implicavi, Liv. 40, 46, 6. Vopisc. Firm. 1., implicui b. Tibull., Prop., Virg., Ov. u. and. Dicht. u. b. Cic. Hortens. 2, 24. p. 285. Dom. 40, 105; *Ptcp.*: implicatus, Hor. Epod. 5, 15. u. b. Cic., Caes., Sall., Nep., Cels., Plin., Tac., Curt. u. Spät., u. implicaturus, Ov. F. 5, 220., implicitus b. Lucr., Hor., Calp., Sil. u. and. Dicht., b. Caes., Nep., Cels., Liv. u. And., ausschließlich in der Verbindung: morbo implicitus; auch: implicite, Cic. Inv. 2, 23, 69), in etw. (hinein) od. um etw. falten, flechten, schlingen, etw. flechten, verflechten, eng verknüpfen, verstricken, verschlingen, umflechten, umschlingen, durch Verflechtung od. Verschlingung od. Windungen in der freien Bewegung hindern, umstricken, binden, insbes. ineinander wickeln, - schlingen, verwickeln, verwirren, in Verwirrung bringen, bedrängen, 1) eig., a) im Allg.: involvolum (imitatur), quae *in* pampino folio intorto inplicat se, Plaut. Cist. 4, 2, 64; notabile erat iugum astrictum compluribus nodis *in* semetipsos implicatis et celantibus nexus, Curt. 3, 2 (1), 15. si curva est (varix) et velut in orbes quosdam implicatur pluresque inter se involvuntur, utilius eximere est, Cels. 7, 31. inde tenuius intestinum est, in sinus vehementer implicitum, 4, 1; — quidam etiam (calculosi), quum torquentur, pedes *inter* se subinde mutatis vicibus implicant, 2, 7. quini erant ordines (truncorum arborum) coniuncti inter se atque implicati, Caes. BG. 7, 73, 4. congressi in proelia totas inplicuēre inter se acies, Virg. A. 11, 632; — implicuitque suos circum mea colla lacertos et, quae me perdunt, oscula mille dedit, Ov. Am. 2, 18, 9; — mit *Dat.*: praeceps in ora fusus implicuit cadens laqueo tenaci corpus, Sen. Hipp. 1086. colla quoque, infidis quia se nectenda lacertis praebuerunt, laqueis inplicuisse lubet, Ov. Her. 2, 141. me iuvat in prima coluisse Helicona iuventa Musarumque choris implicuisse manus, Prop. 4, 4 (3, 5), 19. nunc in colla refert, nunc implicat ille sinistrae (pellem), VFlacc. 8, 124. dixit et inplicuit materno bracchia collo, Ov. M. 1, 762; trepideque levantem membra adflicta solo pressa violentius hasta inplicuit terrae, Sil. 7, 612. huic (telo) natam implicat atque habilem mediae circumligat hastae, Virg. A. 11, 555. dextrae se parvus Iulus inplicuit, 2, 724. infantes matribus implicati, Amm. 18, 9, 2; — mit *Abl.*: tempora tum vittis et supplice castus oliva inplicat, VFlacc. 3, 424. frondenti tempora ramo inplicat, Virg. A. 7, 136. mollique fluentem fronde premit crinem fingens atque inplicat auro, 4, 148. debueram sertis implicuisse comas, Tibull. 3, 6, 64. ut sit coma pectine levis, ut modo rore maris, modo se violave rosave implicet, Ov. M. 12, 409. illius excelsum ramis caput armaque Castor inplicat et viridi conectit tempora lauro, VFlacc. 4, 334. ad hoc arborum rami alius alio implicati

et cohaerentes ut perpetuam obiecerant sepem, Curt. 5, 13 (4), 24. implicuitque coma laevam, Virg. A. 2, 552; Canidia brevibus implicata viperis crines et incomptum caput, Hor. Epod. 5, 15. dixit haec Circe implicitumque me bracchiis mollioribus pluma deduxit in terram, Petron. 127, 8; — pendens caput illa pedesque alligat et cauda spatiantes inplicat alas, Ov. M. 4, 363. ipse puer fracto pronum caput inplicat arcu, VFlacc. 6, 707; quam quondam flumine curvo inplicuit clausaeque suis Cephisos in undis vim tulit, Ov. M. 3, 342. qui effugerant hostem aut impetu amnis ablati sunt aut verticibus implicati, Curt. 8, 45 (13), 16. pondere postquam decidit implicitus limo, cunctantia pronus per vada reptabat coeno subnixa tenaci, Claud. in Eutr. 2, 441. prensum ipse comis Neptunus in altum abstulit implicuitque vadis, VFlacc. 2, 27. sucum tamen arborum esse intellegas (sucinum), quia terrena quaedam atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, quae implicata humore mox durescente materia cluduntur, Tac. G. 45. implicatos spoliis nostris trucidabimus, Curt. 4, 54 (14), 16; — *absol.*: ut tenax hedera huc et huc arborem implicat errans, Catull. 61, 35. lenta qui velut adsitas vitis implicat arbores, implicabitur in tuum complexum, 61, 103. accedunt Charites nectuntque coronas sertaque caelestes implicatura comas, Ov. F. 5, 219. cornua subtiles ramosaque tempora molles implicuēre rosae, Calp. 6, 42. u. vgl. dicht.: ubi fagus aquas radice sub ipsa protegit et ramis errantibus implicat umbras, 1, 11; in parte inferiore hic implicabitur caput, Afran. 18; iasione unum folium habet, sed ita inplicatum, ut plura videantur, Plin. 21, 17 (65), 105. intus implicitum linamentum, Cels. 7, 28. u. so 7, 10. in longitudinem implicita linamenta, 8, 5; nihil intus nisi admodum paucis (insectis) intestinum implicatum, Plin. 11, 4 (3), 9. ab ea ieiunum intestinum incipit, non ita implicitum, Cels. 4, 1; — hic Amycum contra iussus stetit adque ego palmas inplicui, VFlacc. 4, 165. iam implicitae manus omne genus amoris invenerant, Petron. 132, 1. donec in ponto manus movit implicitas puer (Icarus), Sen. Oed. 905. mos est regibus - implicare dextras pollicesque inter se vincire nodoque praestringere, Tac. A. 12, 47. u. vgl.: laetus at inpliciti Peleus rapit oscula nati, VFlacc. 1, 264; atque volans alte raptum cum fulva draconem fert aquila inplicuitque pedes, Virg. A. 11, 751. et quaecumque meos inplicat nuda pedes, Prop. 5 (4), 11, 16. corpora natorum serpens amplexus uterque inplicat, Virg. A. 2, 215; tollit se arrectum quadrupes et calcibus aures verberat effusumque equitem super ipse secutus implicat, Virg. A. 10, 892. nitentem contra elabique volentem inplicat, Ov. M. 4, 361. accensas subito Medea cohortes implicat et miseros agit in sua proelia fratres, VFlacc. 7, 638. — b) mit dem Nebenbegriff der Verwirrung, mit *Dat.*: eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur, Curt. 4, 61 (16), 11; — mit *Abl.*: tunc ensibus uncis implicat (equos) et trepidos lacerat discordia currus, VFlacc. 6, 400; inplicat actas caeco errore vias, Sil. 15, 618. incerta fugae vestigia turbat implicitasque errore vias, Lucan. 8, 4; — *absol.*: implicitos comebat pectine crines, Calp. 4, 69; Turnus - nunc huc, inde huc incertos implicat orbes, Virg. A. 12, 743. inplicatae rates ministeria prohibebant, Sall. H. 4, 9. ad implicanda navigia - validis asseribus corvos et ferreas manus illigaverant, Curt. 4, 16 (3), 24. simul erant emissa (tela), in eosdem concurrentia implicabantur levique et vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant, 3, 26 (11), 4. quibus illi freti non, ut equestri proelio solet, sequi, dein cedere, sed advorsis equis concurrere, implicare ac perturbare aciem, Sall. J. 59, 3. quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur neque ipse satis firmus esset ad castra facienda - neque se, si vellet, expedire posset, Cic. Att. 8, 12 A, 1.

2) übtr. a) im Allg.: *in* morbum implicitus, Nep. Cim. 3, 4. Ages. 8, 6. Q. Mucium - non tam in periculosum quam longum morbum inplicitum, Liv. 23, 34, 11; Tiberio - suspensa semper et obscura verba, tunc vero nitenti ut sensus suos penitus abderet, in incertum et obscurum magis implicabantur, Tac. A. 1, 11; — paucitas in partitione servatur, si genera ipsa rerum ponuntur neque permixte *cum* partibus implicantur, Cic. Inv. 1, 22, 32. quae quattuor quamquam inter se colligata atque implicata sunt, tamen cet., Off. 1, 5, 15; — haec fides atque haec ratio pecuniarum, quae Romae, quae in foro versatur, implicata est *cum* illis pecuniis Asiaticis et cohaeret, Pomp. 7, 19; — natura non tam propensus ad misericordiam quam implicatus *ad* severitatem videbatur, SRosc. 30, 85. u. vgl. dagegen: quum te implicatum severitate iudicum, circumretitum frequentia populi Romani esse videam, II. Verr. 5, 58, 150; — mit *Dat*: Calestrium Tironem familiarissime diligo et privatis mihi et publicis necessitudinibus inplicitum, Plin. Ep. 7, 16, 1. ita diu vixit, ut multarum aetatum oratoribus implicaretur, Cic. Brut. 47, 174; qui quidem (dii) ipsi se nobis non offerunt, vim autem suam longe lateque diffundunt, quam tum terrae cavernis includunt, tum hominum naturis implicant, Div. 1, 36, 79. dum prima lues udo sublapsa veneno pertemptat sensus atque ossibus implicat ignem, Virg. A. 7, 354. ut - incendat reginam et ossibus implicet ignem, 1, 660. u. vgl. Sil. 2, 516. u. iamque propinquanti noctem inplicat, VFlacc. 7, 598. mythistoricis se voluminibus implicavit, Vopisc. Firm. 1. quae autem te tanta mentis imbecillitas tenuit, ut non putares deos satis posse placari, nisi etiam muliebribus religionibus te implicuisses? Cic. Dom. 40, 105. quo minus se admiscuerint atque implicuerint hominum vitiis et erroribus, hoc iis faciliorem ascensum et reditum in caelum fore, Hortens. 2, 24. p. 285. ut implicare nos pluribus negotiis debeamus, Suet. Tib. 28. quo gratiam Agrippinae pararet, consiliis eius implicari, Tac. A. 12, 4. quae vos tanto fortuna indigna, Latini, inplicuit bello? Virg. A. 11, 109. ut duobus bellis impliciti suscipere tertium non

triumphalia et consulatus et Judaicae victoriae decus inplesse fidem ominis videbatur, Tac. H. 2, 78. probabile argumentum ad fidem implendam scientiae suae id praetendebant, quod cet., Amm. 23, 5, 11; — postquam oculos varia inplevit virtutis imago, mira dehinc cernit, Sil. 3, 45. ubi sitiens se inplevit imago, 13, 736; — rhetor.: genus orandi - crebro fori usu celebre et ad implendas populi aures latum et sonans, Tac. H. 1, 90.

2) mit leb. Objecten, mit *Abl.*: te Trifolinus ager fecundus vitibus implet, Juv. 9, 56; — namque asper somno dirus me inpleverat horror, Sil. 8, 121; — *abs.*: barbarica chlamys ardet acu tremefactaque vento implet equum, VFlacc. 6, 527; medicin.: sive aqua inter cutem quem implevit, sive cet., Cels. 2, 8; — ubi facta nocens et non revocabilis umquam cessit ab ore pudor propiorque inplevit Erinnys (= amor), VFlacc. 7, 462. Turnum - saevissimus implet nuntius, Virg. A. 11, 896. quae (pectoris indoles) imperatorem implesset cum veterum lectissimis comparandum, Amm. 27, 6, 15.

implētio od. **inpl-**, ōnis, *f.*, die **Erfüllung, Vollendung**, Salvian.

implexio od. **inpl-**, ōnis, *f.*, die **Verflechtung, Verschlingung**, serpentis gemini, MCap. 2, 176.

implexus od. **inpl-**, *m.*, die **Verflechtung, Verschlingung**, das **Ineinandergreifen**, im *Abl.*: polypus femina modo in ovis sedet, modo cavernam cancellato bracchiorum inplexu claudit, Plin. 9, 51 (74), 164. ut, cum terra arida et sicca constare per se ac sine umore non posset, nec rursus stare aqua nisi sustinente terra, mutuo implexu iungerentur, 2, 65 (66), 166.

implĭcāmentum od. **inpl-**, i, *n.*, die **Verwickelung**, miseriarum implicamentis se expedire, Augustin. serm. dom. in mort. 1, 3.

implĭcātio od. **inpl-**, onis, *f.*, (implico), die **Einflechtung, Verflechtung, Verschlingung, Verwickelung**, huc adde nervos, a quibus artus continentur, eorumque implicationem toto corpore pertinentem, qui sicut venae et arteriae a corde tracti et profecti in corpus omne ducuntur, Cic. ND. 2, 55, 139; rhetor.: si qua necessitudo turpitudinem videbitur habere, oportebit per locorum communium implicationem redarguentem demonstrare, quidvis perpeti, mori denique satius fuisse, quam eius modi necessitudini obtemperare, Inv. 2, 32, 100; übtr.: qui propter implicationem rei familiaris communi incendio malint quam suo deflagrare, Sest. 46, 99.

implĭcātus od. **inpl-**, a, um, s. implico.

implĭcisco od. **inpl-**, ĕre, **in Verwirrung -, in's Gedränge kommen, umkommen**, ne luna occidat, ne ventus lucernam interemat, ne quid tibi ex frigore impliciscat, Poët. b. Front. ep. ad M. Caes. 3, 13. u. als *Dep.* **implĭciscor** od. **inpl-**, i, **in Verwirrung kommen, wirre werden**, So. quid tibi'st? Am. delirat uxor. So. atra bili percita'st: nulla res tam delirantes homines concinnat cito. Am. ubi tu primum tibi sensisti, mulier, inpliciscier? Al. equidem ecastor sana et salva sum, Plaut. Amph. 2, 2, 94.

implĭcĭte od. **inpl-**, *Adv.*, s. implico.

implĭcĭto od. **inpl-**, āre (Frequ. v. implico), **wiederholt flechten, verschlingen, durch Verschlingungen od. Windungen bilden**, delphinus, quasi invitet et revocet, exilit, mergitur variosque orbes inplicitat expeditque, Plin. Ep. 9, 33, 5.

implĭcĭtus od. **inpl-**, a, um, s. implico.

implĭco od. **inplico**, avi, atum od. ui, ĭtum, āre (*Perf.*: implicavi, Liv. 40, 46, 6. Vopisc. Firm. 1., implicui b. Tibull., Prop., Virg., Ov. u. and. Dicht. u. b. Cic. Hortens. 2, 24. p. 285. Dom. 40, 105; *Ptcp.*: implicatus, Hor. Epod. 5, 15. u. b. Cic., Caes., Sall., Nep., Cels., Plin., Tac., Curt. u. Spät., u. implicaturus, Ov. F. 5, 220., implicitus b. Lucr., Hor., Calp., Sil. u. and. Dicht., b. Caes., Nep., Cels., Liv. u. And., ausschließlich in der Verbindung: morbo implicitus; auch: implicite, Cic. Inv. 2, 23, 69), **in etw. (hinein) od. um etw. falten, flechten, schlingen, etw. flechten, verflechten, eng verknüpfen, verstricken, verschlingen, umflechten, umschlingen, durch Verflechtung od. Verschlingung od. Windungen in der freien Bewegung hindern, umstricken, binden**, insbes. **ineinander wickeln, - schlingen, verwickeln, verwirren, in Verwirrung bringen, bedrängen**, 1) eig., a) im Allg.: involvolum (imitatur), quae *in* pampino folio intorto inplicat se, Plaut. Cist. 4, 2, 64; notabile erat iugum astrictum compluribus nodis *in* semetipsos implicatis et celantibus nexus, Curt. 3, 2 (1), 15. si curva est (varix) et velut in orbes quosdam implicatur pluresque inter se involvuntur, utilius eximere est, Cels. 7, 31. inde tenuius intestinum est, in sinus vehementer implicitum, 4, 1; — quidam etiam (calculosi), quum torquentur, pedes *inter* se subinde mutatis vicibus implicant, 2, 7. quini erant ordines (truncorum arborum) coniuncti inter se atque implicati, Caes. BG. 7, 73, 4. congressi in proelia totas inplicuēre inter se acies, Virg. A. 11, 632; — implicuitque suos circum mea colla lacertos et, quae me perdunt, oscula mille dedit, Ov. Am. 2, 18, 9; — mit *Dat.*: praeceps in ora fusus implicuit cadens laqueo tenaci corpus, Sen. Hipp. 1086. colla quoque, infidis quia se nectenda lacertis praebuerunt, laqueis inplicuisse lubet, Ov. Her. 2, 141. me iuvat in prima coluisse Helicona iuventa Musarumque choris implicuisse manus, Prop. 4, 4 (3, 5), 19. nunc in colla refert, nunc implicat ille sinistrae (pellem), VFlacc. 8, 124. dixit et inplicuit materno bracchia collo, Ov. M. 1, 762; trepideque levantem membra adflicta solo pressa violentius hasta inplicuit terrae, Sil. 7, 612. huic (telo) natam implicat atque habilem mediae circumligat hastae, Virg. A. 11, 555. dextrae se parvus Iulus inplicuit, 2, 724. infantes matribus implicati, Amm. 18, 9, 2; — mit *Abl.*: tempora tum vittis et supplice castus oliva inplicat, VFlacc. 3, 424. frondenti tempora ramo implicat, Virg. A. 7, 136. mollique fluentem fronde premit crinem fingens atque implicat auro, 4, 148. debueram sertis implicuisse comas, Tibull. 3, 6, 64. ut sit coma pectine levis, ut modo rore maris, modo se violave rosave implicet, Ov. M. 12, 409. illius excelsum ramis caput armaque Castor inplicat et viridi conectit tempora lauro, VFlacc. 4, 334. ad hoc arborum rami alius alio implicati

et cohaerentes ut perpetuam obiecerant sepem, Curt. 5, 13 (4), 24. implicuitque coma laevam, Virg. A. 2, 552; Canidia brevibus implicata viperis crines et incomptum caput, Hor. Epod. 5, 15. dixit haec Circe implicitumque me bracchiis mollioribus pluma deduxit in terram, Petron. 127, 8; — pendens caput illa pedesque alligat et cauda spatiantes inplicat alas, Ov. M. 4, 363. ipse puer fracto pronum caput inplicat arcu, VFlacc. 6, 707; quam quondam flumine curvo inplicuit clausaeque suis Cephisos in undis vim tulit, Ov. M. 3, 342. qui effugerant hostem aut impetu amnis ablati sunt aut verticibus implicati, Curt. 8, 45 (13), 16. pondere postquam decidit implicitus limo, cunctantia pronus per vada reptabat coeno subnixa tenaci, Claud. in Eutr. 2, 441. prensum ipse comis Neptunus in altum abstulit implicuitque vadis, VFlacc. 2, 27. sucum tamen arborum esse intellegas (sucinum), quia terrena quaedam atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, quae implicata humore mox durescente materia cluduntur, Tac. G. 45. implicatos spoliis nostris trucidabimus, Curt. 4, 54 (14), 16; — *absol.*: ut tenax hedera huc et huc arborem implicat errans, Catull. 61, 35. lenta qui velut adsitas vitis implicat arbores, implicabitur in tuum complexum, 61, 103. accedunt Charites nectuntque coronas sertaque caelestes implicatura comas, Ov. F. 5, 219. cornua subtiles ramosaque tempora molles implicuēre rosae, Calp. 6, 42. u. vgl. dicht.: ubi fagus aquas radice sub ipsa protegit et ramis errantibus implicat umbras, 1, 11; in parte inferiore hic implicabitur caput, Afran. 18; iasione unum folium habet, sed ita inplicatum, ut plura videantur, Plin. 21, 17 (65), 105. intus implicitum linamentum, Cels. 7, 28. u. so 7, 10. in longitudinem implicita linamenta, 8, 5; nihil intus nisi admodum paucis (insectis) intestinum implicatum, Plin. 11, 4 (3), 9. ab ea ieiunum intestinum incipit, non ita implicitum, Cels. 4, 1; — hic Amycum contra iussus stetit adque ego palmas inplicui, VFlacc. 4, 165. iam implicitae manus omne genus amoris invenerant, Petron. 132, 1. donec in ponto manus movit implicitas puer (Icarus), Sen. Oed. 905. mos est regibus - implicare dextras pollicesque inter se vincire nodoque praestringere, Tac. A. 12, 47. u. vgl.: laetus at inpliciti Peleus rapit oscula nati, VFlacc. 1, 264; atque volans alte raptum cum fulva draconem fert aquila inplicuitque pedes, Virg. A. 11, 751. et quaecumque meos inplicat nuda pedes, Prop. 5 (4), 11, 16. corpora natorum serpens amplexus uterque inplicat, Virg. A. 2, 215; tollit se arrectum quadrupes et calcibus aures verberat effusumque equitem super ipse secutus implicat, Virg. A. 10, 892. nitentem contra elabique volentem inplicat, Ov. M. 4, 361. accensas subito Medea cohortes implicat et miseros agit in sua proelia fratres, VFlacc. 7, 638. — b) mit dem Nebenbegriff der Verwirrung, mit *Dat.*: eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur, Curt. 4, 61 (16), 11; — mit *Abl.*: tunc ensibus uncis implicat (equos) et trepidos lacerat discordia currus, VFlacc. 6, 400; inplicat actas caeco errore vias, Sil. 15, 618. incerta fugae vestigia turbat implicitasque errore vias, Lucan. 8, 4; — *absol.*: implicitos comebat pectine crines, Calp. 4, 69; Turnus - nunc huc, inde huc incertos implicat orbes, Virg. A. 12, 743. inplicatae rates ministeria prohibebant, Sall. H. 4, 9. ad implicanda navigia - validis asseribus corvos et ferreas manus illigaverant, Curt. 4, 16 (3), 24. simul erant emissa (tela), in eosdem concurrentia implicabantur levique et vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant, 3, 26 (11), 4. quibus illi freti non, ut equestri proelio solet, sequi, dein cedere, sed adversis equis concurrere, implicare ac perturbare aciem, Sall. J. 59, 3. quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur neque ipse satis firmus esset ad castra facienda - neque se, si vellet, expedire posset, Cic. Att. 8, 12 A, 1.

2) übtr. a) im Allg.: *in* morbum implicitus, Nep. Cim. 3, 4. Ages. 8, 6. Q. Mucium - non tam in periculosum quam longum morbum implicitum, Liv. 23, 34, 11; Tiberio - suspensa semper et obscura verba, tunc vero nitenti ut sensus suos penitus abderet, in incertum et obscurum magis implicabantur, Tac. A. 1, 11; — paucitas in partitione servatur, si genera ipsa rerum ponuntur neque permixte *cum* partibus implicantur, Cic. Inv. 1, 22, 32. quae quattuor quamquam inter se colligata atque implicata sunt, tamen cet., Off. 1, 5, 15; — haec fides atque haec ratio pecuniarum, quae Romae, quae in foro versatur, implicata est *cum* illis pecuniis Asiaticis et cohaeret, Pomp. 7, 19; — natura non tam propensus ad misericordiam quam implicatus *ad* severitatem videbatur, SRosc. 30, 85. u. vgl. dagegen: quum te implicatum severitate iudicum, circumretitum frequentia populi Romani esse videam, II. Verr. 5, 58, 150; — mit *Dat*: Calestrium Tironem familiarissime diligo et privatis mihi et publicis necessitudinibus inplicitum, Plin. Ep. 7, 16, 1. ita diu vixit, ut multarum aetatum oratoribus implicaretur, Cic. Brut. 47, 174; qui quidem (dii) ipsi se nobis non offerunt, vim autem suam longe lateque diffundunt, quam tum terrae cavernis includunt, tum hominum naturis implicant, Div. 1, 36, 79. dum prima lues udo sublapsa veneno pertemptat sensus atque ossibus implicat ignem, Virg. A. 7, 354. ut - incendat reginam et ossibus implicet ignem, 1, 660. u. vgl. Sil. 2, 516. u. iamque propinquanti noctem inplicat, VFlacc. 7, 598. mythistoricis se voluminibus implicavit, Vopisc. Firm. 1. quae autem te tanta mentis imbecillitas tenuit, ut non putares deos satis posse placari, nisi etiam muliebribus religionibus te implicuisses? Cic. Dom. 40, 105. quo minus se admiscuerint atque implicuerint hominum vitiis et erroribus, hoc iis faciliorem ascensum et reditum in caelum fore, Hortens. 2, 24. p. 285. ut implicare nos pluribus negotiis debeamus, Suet. Tib. 28. quo gratiam Agrippinae pararet, consiliis eius implicari, Tac. A. 12, 4. quae vos tanto fortuna indigna, Latini, inplicuit bello? Virg. A. 11, 109. ut duobus bellis inpliciti suscipere tertium non

recusarent, Justin. 3, 6, 11; — mit *Abl.*: inplicat igne domos, VFlacc. 5, 453. Venus insidias anteire laborans Junonis fusa sensim per pectora patrem implicuit flamma, Sil. 13, 617. u. vgl. VFlacc. 8, 18. implicitas magno Caesar torpore cohortes ut vidit, Lucan. 3, 432. certe implicatur aliquo certo genere cursuque vivendi quam potuit quod optimum esset iudicare, Cic. Off. 1, 32, 117. ut profectus (homo) a caritate domesticorum ac suorum serpat longius et se implicet primum civium deinde omnium mortalium societate, Fin. 2, 14, 45. omnes Caesaris familiares satis opportune habeo implicatos consuetudine et benevolentia sic, ut - me habeant proximum, Fam. 6, 12, 2. omnibus, qui nostris familiaritatibus implicantur, vehementer utilis, Balb. 27, 60. ita tamen his novis amicitiis implicati sumus, ut cet., Att. 1, 19, 8. utraque implicatus tyrannide Dionysiorum, Nep. Dion. 1, 1. implicati ultro et citro vel usu diuturno vel etiam officiis repente in medio cursu amicitias exorta aliqua offensione disrumpimus, Cic. Am. 22, 85. dum me ambitio, dum honores, dum causae, dum rei publicae non solum cura, sed quaedam etiam procuratio multis officiis implicatum et constrictum tenebat, Acad. 1, 3, 11. nihil enim agit, nullis occupationibus est implicatus, nulla opera molitur cet., ND. 1, 19, 51. satis superque esse sibi suarum cuique rerum, alienis nimis implicari molestum esse, Am. 13, 45. nullo implicari negotio, Quint. 4, 2, 110. qui vendunt emunt, conducunt locant contrahendisque negotiis implicantur, Cic. Off. 2, 11, 40. eam veniam sibi dedisset tantisque implicatum rebus sublevasset, Nep. Paus. 4, 6. quae (Classici uxor) sicut inplicita suspitionibus ita non satis convinci probationibus visa est, Plin. Ep. 3, 9, 19. ad Iulianum recens perductum calumniarum vertitur machina - gemino crimine - implicitum, Amm. 15, 2, 7. eo maleficio tamen erant implicati, ut ex nullius legis laqueis eximendi viderentur, Cic. Cael. 30, 71. spondere 'evi pro paupere et eripere atris litibus impli..tum, Hor. AP. 424. vereor enim, ne natura, quum corpora nobis infirma dedisset iisque et morbos insanabiles et dolores intolerabiles adiunxisset, animos quoque dederit et corporum doloribus congruentes et separatim suis angoribus et molestiis implicatos, Cic. Tusc. 5, 1, 3. ceteri ad naves ruebant, ubi cuncta pari formidine inplicabantur, Tac. H. 3, 77. quod ubi se quisque videbat implicitum morbo, morti damnatus ut esset, cet., Lucr. 6, 1231. Bibulus graviore morbo implicitus, Caes. BC. 3, 18, 1. u. so Cels. 3, 21. Liv. 3, 2, 1. 28, 24, 1. 41, 21, 5. Plin. Ep. 7, 27, 3. Tac. A. 4, 53. Capit. Ver. 6. u. vgl. Cels. 2, 1. ancipiti periculo implicitus, Curt. 7, 29 (7), 7. illaqueatus iam omnium legum periculis, irretitus odio bonorum omnium, exspectatione supplicii iam non diuturna implicatus, Cic. Har. resp. 4, 7. quisque suos sontes inimicaque pectora poenis inplicat, VFlacc. 3, 390. hoc discrimine inplicita est, Plin. Ep. 7, 19, 2; — cum praedictam materiam carminis legibus implicarem, Col. 11, 1, 1. quibus (intervallis longis et brevibus) implicata atque permixta oratio, Cic. Or. 56, 187; sensus istos motusque animi - innexos inplicatosque esse vigoribus quibusdam mentium et alacritatibus, Gell. 19, 12, 4. implicata inscientia impudentia est nec scit quod augurem nec facit quod pudentem decet, Phil. 2, 32, 81. in altero inconstantiam tuam quum levitate tum etiam periurio implicatam refellisti, Vatin. 1, 3; — *absol.*: et tamen implicitus quoque possis inque peditus effugere infestum (amorem), Lucr. 4, 1149. inplicitos miseraque in peste revinctos confodiunt, VFlacc. 6, 419; tremor inplicat artus, Sil. 3, 124. quae penitus in omni sensu implicata insidet, imitatrix boni, voluptas, Cic. Leg. 1, 17, 47. — b) mit dem Nebenbegriff der Verwirrung, mit *Abl.*: eum primo incertis inplicantes responsis, Liv. 27, 43, 3. sin illud dices, te Heraclii voluntate ab lege recessisse, ipse te impedies, ipse tua defensione implicabere, Cic II. Verr. 2, 18, 44; — *abs.*: quod ipsos error implicuisset criminis, Phaedr. 3, 10, 41. tanti errores implicant (den Forscher) temporum aliter apud alios ordinatis magistratibus, ut nec qui consules secundum quosnam, nec quid quoque anno actum sit, in tanta vetustate non rerum modo sed etiam auctorum digerere possis, Liv. 2, 21, 4; rhetorisch: pars dialectica - utilis saepe - illiciendo, implicando, Quint. 12, 2, 13. reliquae (partes Latine loquendi planeque dicendi) sunt magnae, implicatae, variae, graves, Cic. dOr. 3, 14, 52. nec enim in Torquati sermone quidquam implicatum aut tortuosum fuit, nostraque, ut mihi videtur, dilucida oratio, Fin. 3, 1, 3. Laevius implicata et Hortensius invenusta et Cinna inlepida et Memmius dura ac deinceps omnes rudia fecerunt atque absona (carmina), Gell. 19, 9, 7; — im *Comp.*: per artus tremore diffuso implicatior ad loquendum, Amm. 26, 6, 18; — im *Superl.*: M. Cicero in libro, quem de fato conscripsit, cum quaestionem istam diceret obscurissimam esse et inplicatissimam, Chrysippum quoque philosophum non expedisse se in ea his verbis cet., Gell. 7 (6), 2, 15. — *Adv.*: absoluta est (pars iudicialis), quae ipsa in se, non ut negocialis implicite et abscondite, sed patentius et expeditius recti et non recti quaestionem continet, Cic. Inv. 2, 23, 69.

implōrābĭlis od. **inpl-**, e, anflehbar, lumenque innoxia fundit purpureum, miseris olim inplorabile nautis, VFlacc. 1, 572.

implōrātio od. **inpl-**, ōnis, *f.*, das Anflehen, der flehentliche Hülferuf, mit *Gen. subj.*: si te acerba illius imploratio et vox miserabilis non inhibebat, Cic. II. Verr. 5, 63, 163; mit *Gen. obj.*: miseratio omniumque deorum et hominum et civium et sociorum imploratio, dOr. 2, 47, 196; — als rhet. Figur: aversus quoque a iudice sermo, qui dicitur ἀποστροφή, mire movet, sive adversarios invadimus: —, sive ad invocationem aliquam convertimur: —, sive ad invidiosam implorationem: „o leges Porciae legesque Semproniae", Quint. 9, 2, 38.

implōro od. **inplōro**, āvi, ātum, āre (archaist.: endoplorato, XII. tabb. b. Cic. Tull. 21, 50. PDiac. p. 77, 1), **unter Thränen, -, flehentlich**

rufen, vastataque pascua lustrans (pastor) non responsuros ciet imploratque iuvencos, Claud. Rapt. Pros. 3, 168; implorans nomine Turnum, Virg. A. 12, 652; me suam'salutem appellans, te suum carnificem nominans, filii nomen implorans mihi ad pedes misera iacuit, Cic. II. Verr. 5, 49, 129. — *abs.*: si cum telo venerit (fur), nisi utetur telo eo ac repugnabit, non occides: quod si repugnat, endoplorato, hoc est conclamato, ut aliqui audiant et conveniant, Cic. Tull. 21, 50. — 2) **flehentlich anrufen, um Hülfe od. Beistand anrufen, anflehen,** flehend auf etw. **sich berufen,** quem enim appellem? quem obtester? quem implorem? Cic. Flacc. 2, 4. implorare patrios deos, opem vestram, misericordiam, Curt. 4, 55 (14), 23. illi relicti deos testes et sacra communia regisque implorabant opem, 9, 40 (10), 16. implorantque deos obtestanturque Latinum, Virg. A. 7, 576. ubi socordiae te atque ignaviae tradideris, nequiquam deos implores, Sall. C. 52, 29. quos (deos) vos, Quirites, precari, venerari atque implorare debetis, ut cet., Cic. Cat. 2, 13, 29. rapitur Proserpina curru imploratque deas, Claud. Rapt. Pros. 2, 205. vos etiam atque etiam imploro et appello, sanctissimae deae, und: caeteros item deos deasque omnes imploro et obtestor, Cic. II. Verr. 5, 72, 188. magnoque inplorat numina questu, VFlacc. 3, 639. implorat Paeana suum conterrita Delos, Claud. Gig. 125. cum imploraret Ulixen vulnere tardus equi, Ov. M. 13, 65. inploratus Agathocles spe ampliandi regni a Sicilia in Italiam traiecit, Justin. 23, 1, 17. tum demum patrem implorant, Claud. in Eutr. 2, 514. inplorant clamore patrem Typhona nefando, VFlacc. 4, 516. ipse rogat certe meque ipse implorat Iason, 7, 385. an proximas legiones imploraret, Suet. Aug. 8; — vos enim iam, Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque testor, vosque, Albanorum obrutae arae, Cic. Mil. 31, 85. illa dolis viscoque super correpta tenaci implorat ramos adque inrita concitat alas, VFlacc. 6, 264. quod si mea numina non sunt magna satis, dubitem haut equidem inplorare quod usquam est, Virg. A. 7, 310. namque aliud quid sit, quod iam inplorare queamus? 10, 19. nemo ingemuit, nemo inclamavit patronum, nihil cuiquam doluit, nemo est questus, nemo rem publicam imploravit, nemo supplicavit, Cic. dOr. 1, 53, 230. quos partim securi percussit, partim in vinculis necavit, partim implorantes iura libertatis et civitatis in crucem sustulit, II. Verr. 1, 3, 7. implorantique leges et civem Romanum se testificanti, Suet. Galb. 9. hoc nisi provideris ne accidat, ubi evenit, frustra iudicia implores, Sall. C. 52, 4. Heracliti memoriam implorans, Cic. Acad. 4, 4, 11; — non quaero iudices Cassianos, veterem iudiciorum severitatem non requiro, vestram in hac re fidem, dignitatem, religionem in iudicando non imploro, II. Verr. 3, 62, 146. legati rursus inducti iterum me iam praesentem advocatum postulaverunt, implorantes fidem meam, quam essent-experti, Plin. Ep. 3, 4, 4. tamen haut fatiscar quin tuam inplorem fidem, Att. 330. illaec fidem vostram inplorat, Ter. Ad. 3, 4, 43. deûm atque hominum fidem implorabis, Cic. II. Verr. 1, 9, 25. pro deûm, popularium omnium, omnium adulescentium clamo postulo obsecro oro ploro atque imploro fidem! Caecil. 211. cum eius necessarii fidem implorarent Pompeii, Caes. BC. 3, 82, 5. quis deus appellandus est? cuius hominis fides imploranda est? Quinct. 30, 94. Alexandri fidem implorans, Curt. 5, 37 (13), 16. militum fidem implorans, 8, 5 (1), 47. legatos Romam ad senatum mittunt, auxilium petunt, fidem societatis inplorant, Justin. 34, 2, 8. vestram fidem obtestatur, misericordiam implorat, vestram potestatem ac vestras opes intuetur, Cic. Mur. 40, 86. quid restat nisi ut orem obtesterque vos, iudices, ut eam misericordiam tribuatis fortissimo viro, quam ipse non implorat, ego etiam repugnante hoc et imploro et exposco? Mil. 34, 92. implorarem sensus vestros: unius cuiusque indulgentiam in suos testarer, cet., Sull. 23, 64. videturne ipsa res publica et consulis auxilium implorasse et senatus fidem? Dom. 5, 12. quae non oratoris ingenium, sed consulis auxilium implorat et flagitat, Rabir. 3, 9. Iuli auxilium inploret, Virg. A. 4, 617. nequiquam eius auxilium, si postea velit, senatum imploraturum, Caes. BC. 1, 1, 4. sed turpe Domitium deseri implorantem eius auxilium, Cic. Att. 8, 3, 7. neque enim auxilium suum saepe a viris bonis frustra implorari patietur neque id aequo animo feret civitas, dOr. 2, 33, 144. nihil esse quod praesidium consulum implorarem, Pis. 6, 12. et populi, quod dives Achaia cepit, huius opem magnis inploravēre periclis, Ov. M. 8, 268. ille aeger ingravescente morbo unius opem implorat, Cic. Rep. 1, 40, 63. metuensque leonum implorat citharae vacca tacentis opem, Claud. Rapt. Pros. 2. praef. 5. donec minor in certamine longo imploravit opes hominis (equus), Hor. Ep. 1, 10, 36. implorato Ciceronis testimonio, Suet. Caes. 17. u. vgl. Claud. IV. Cons. Hon. 449; — *ad* cuius auxilium Amilcar, dux Poenorum, inploratus - praesidia militum mittit, Justin. 22, 2, 3. inploratus a Sicilia *in* auxilium (Pyrrhus), 23, 3, 1; pulsis civitate, *contra* quos inplorati fuerant, et mox caesis, quibus tulerant auxilium, 4, 3, 1; — *absol.*: imploranti similis tectum omne replebat, Virg. A. 7, 502. quum binis continuis litteris et Lepidus me ut venirem rogaret et Laterensis multo etiam magis prope implorans obtestaretur, Cic. Fam. 10, 18, 2. sociis inplorantibus, Suet. Caes. 18. mederis erroribus, sed inplorantibus, Plin. Pan. 46, 8. — 3) **flehentlich erbitten, ersuchen, dringend um etw. bitten, ansuchen,** caelestes implorat aquas docta prece blandus, Hor. Ep. 2, 1, 135. nec meas umquam manus imploret orbis, Sen. Herc. Oet. 1329. an a Veis exercitum Camillumque ducem inplorabunt? Liv. 9, 4, 13. sese neque obsides repetituros neque auxilium a populo Romano imploraturos neque cet., Caes. BG. 1, 31, 7. inde ad Antiochum fratrem litteras facit, quibus auxilium eius inplorat oblata ei Asia intra finem Tauri montis in praemium latae opis, Justin. 27, 2, 6. legato Aquitaniae auxilia implo-

rante, Suet. Galb. 9; quum me vestra auctoritas arcessierit, populus Romanus revocarit, res publica implorarit, Italia cuncta paene suis humeris reportarit, Cic. post red. in sen. 15, 39; — mit folg. *ne*: quae (mulieres) in proelium proficiscentes passis manibus flentes implorabant, ne se in servitutem Romanis traderent, Caes. BG. 1, 51, 3.

implumbo od. **inpl-**, āvi, āre, **mit Blei ausgießen**, ferreos cnodaces uti subscudes in capitibus scaporum implumbavit, Vitr. 10, 2, 11 (10, 6).

implūmis od. **inpl-**, e (in u. pluma), **unbefiedert, kahl**, philomela sub umbra amissos queritur fetus, quos durus arator opservans nido inplumes detraxit, Virg. G. 4, 511. columbarum fetus inplumes necant, Plin. 11, 37 (64), 170. ut assidens implumibus pullis avis serpentium allapsus timet, Hor. Epod. 1, 19. inplumes Calaisque puer Zetesque fuerunt, Ov. M. 6, 716. implumem mentitur gemma volatum, Claud. Epigr. 44, 3; — cunctis hasta decus, clipeusque refertur in orbem, conique inplumes, ac laevo tegmina crure, ohne Busch, Sil. 8, 418; — übtr., **unbehaart, kahl**, lepus - solus praeter dasypodem superfetat aliud educans, aliud in utero pilis vestitum, aliud inplume, aliud inchoatum gerens pariter, Plin. 8, 55 (81), 219.

impluo od. **inpluo**, inplui, ĕre (implūtus, vgl. impluviatus), 1) wo **hineinregnen**, wohin od. auf etw. **regnen**, a) eig.: deorsum *quo* impluebat dictum impluvium, Varr. LL. 5, 161; celebre fanum habet Veneris Paphos, *in* cuius quandam aram non inpluit, Plin. 2, 96 (97), 210; mit *Dat.*: summisque adspergine silvis inpluit, Ov. M. 1, 572. — b) übtr.: si [ego] huic iam parebo, probe tectum habebo: malum quom impluit ceteris, ne inpluat mi, Plaut. Most. 4, 1, 14. — 2) **anregnen d. i. anfangen zu regnen**, prius quam impluerit, ab avibus aut formicis sata non infestari, Col. 2, 8, 5. si circa occasum refulsit, rorabit et leviter inpluet, Sen. NQ. 1, 6, 1.

implŭviātus od. **inpl-**, a, um, in der Gestalt des impluvium **ausgeschnitten, viereckig ausgeschnitten**, Pe. quid erat induta? an regillam induculam, an mendiculam? Ep. inpluviatam, ut istaec faciunt vestimentis nomina. Pe. ut? in inpluvium induta erat? Ep. quid istuc est mirabile? quasi non fundis exornatae multae incedant per vias, u. auf die Frage des Pe. quid ita? antwortet Ep. quia vestimenti quotannis nomina inveniunt nova: tunicam rallam, tunicam spissam u. s. w., Plaut. Ep. 2, 2, 40 sqq.; dagegen = **wassergrau**, inpluviatus color, quasi fumato stillicidio implutus, qui est Mutinensis, quem nunc dicimus: Plautus in Epidico: inpluviata u. s. w., Non. de gen. vel col. vestim. p. 548, 18.

implŭvium od. **inplŭvium**, ii, *n.* (impluo), eig. der Raum, in welchen es hineinregnen kann, in der röm. Architekt. der in der Mitte des Cavädium (des im Mittelpuncte des römischen Hauses gelegenen viereckigen Hofes) nach oben offene Raum, den auf allen vier Seiten mit Statuen u. Gemälden geschmückte Gänge, deren Dach auf Säulen ruhte, einschlossen, und dessen Mittelpunct gewöhnlich ein Wasserbehälter od. ein Springbrunnen bildete, das **Impluvium**, vgl.: cavum aedium dictum, qui locus tectus intra parietes relinquebatur patulus, qui esset ad communem omnium usum: in hoc locus si nullus relictus erat, sub divo qui esset, dicebatur testudo —: si relictum erat in medio, ut lucem caperet, deorsum quo impluebat dictum impluvium, susum qua compluebat compluvium, Varr. LL. 5, 161. impluvium, quo aqua impluit collecta de tecto: compluvium, quo de diversis tectis aqua pluvialis confluit in eundem locum, PDiac. p. 108, 14; — devolant angues iubati deorsum in inpluvium duo maxumi, Plaut. Amph. 5, 1, 56. anguis in inpluvium decidit de tegulis, Ter. Phorm. 4, 4, 27; — mihi quidem iam arbitri vicini sunt, meae quid fiat domi: ita per inpluvium intro spectant, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 3. me despexe ad te per inpluvium tuum fatebor, 2, 6, 72. Pa. scin tu nullum commeatum [huc] hinc esse a nobis? Sc. scio. Pa. neque solarium neque hortum nisi per inpluvium? 2, 3, 68; — haec duo signa pulcherrima, quae nunc ad impluvium tuum stant, Cic. II. Verr. 1, 23, 61. in aedibus privatis longa difficilique vectura columnas singulas ad impluvium - locatas, 1, 56, 147. palmam enatam in impluvio suo T. Marcius Figulus nuntiabat, Liv. 43, 13, 6.

impoenĭtendus od. **inp-**, a, um, von dem, **was man nicht zu bereuen braucht**, impoenitendae te pauperiei contaris permittere? Apul. M. 11, 28.

impoenĭtens od. **inp-**, entis, **reuelos, unbußfertig**, KS.

impoenĭtentia od. **inp-**, ae, *f.*, die **Reuelosigkeit, Unbußfertigkeit**, Hieron.

impoenītus, a, um, s. impunitus.

impŏlīte od. **inp-**, *Adv.*, s. impolitus.

impŏlītia od. **inp-**, ae, *f.* (impolitus), die **Unsauberkeit**, als Ausdruck censorischen Tadels bei der Revue über die Römischen Ritter nach alten Quellen u. mit Berufung auf M. Cato: quis eques Romanus equum habere gracilentum aut parum nitidum visus erat, „impolitiae" notabatur: id verbum significat, quasi tu dicas „incuriae", Gell. 4, 12, 2. u. vgl.: impolitias censores facere dicebantur, quum equiti aes abnegabant ob equum male curatum, PDiac. p. 108, 4.

impŏlītus od. **inpŏlītus**, a, um, **ungeglättet, ungefeilt, noch nicht glatt**, u. übtr., **unausgebildet, unvollendet**, a) eig.: ut in structuris lapidum impolitorum loco, quo convenit, quodque ponendum, Quint. 8, 6, 63. — b) übtr.: orationes autem eius (Catonis), ut illis temporibus, valde laudo: significant enim quandam formam ingenii, sed admodum impolitam et plane rudem, Cic. Brut. 85, 294. ut videatis, quam sit genus hoc eorum, qui sibi eruditi videntur, hebes atque impolitum, dOr. 2, 31, 133. sunt enim (oratores) horridi et impoliti et rudes et informes, Tac. Or. 18. ex quibus (grammaticis) si quis erit plane impolitus et vestibulum modo artis huius ingressus, cet., Quint. 1, 5, 7. longe eruditissimus et rerum copia et sententiarum varietate abundantissimus et ipsa compositione verborum

non impolitus magnam eloquentiam ad scribendum attulit, sed nullum usum forensem, Cic. dOr. 2, 14, 58; — impolitae vero res et acerbae si erunt relictae, quamquam sunt accisae, tamen efferent se aliquando et ad renovandum bellum revirescent, Prov. cons. 14, 34. — *Adv.*: quum saepissime tibi senatus breviter impoliteque dicenti maximis sit de rebus adsensus, dOr. 1, 49, 214.

impollūtus od. **inp-**, a, um, unbefleckt, proinde intemeratus, inpollutus, quorum vestigiis et studiis vitam duxerit, eorum gloria peteret finem, Tac. A. 16, 26; — eo provectas Romanorum cupidines, ut non corpora, ne senectam quidem aut virginitatem inpollutam relinquant, 14, 35. nam quid ultra? quaeve humana superant aut divina impolluta sunt, Sall. H. 1, 41, 11. pro barbara numquam inpolluta fides! Sil. 13, 678.

impomenta, quasi inponimenta, quae post coenam mensis imponebant, PDiac. p. 108, 18. u. vgl.: impomentum, cibus qui mensae extremus imponitur, qui et bellarium dicitur, Glossar. ap. Barth. adv. 28, 19; nach *Lindem.*: a posno, in quo verbo pos tantum literae primitivae sunt, posmentum ductum est, inde pomentum.

impōno od. **inpōno**, pŏsui, pŏsitum, ĕre (archaist. *Perf.*: inposivi, Plaut. Rud. 2, 3, 27. Cato frg. p. 37, 8. u. im *Inf.*: inposisse, Plaut. Most. 2, 1, 4; contrahirt. *Ptcp. perf.*: inpostus, Lucr. 5, 543. Prop. 5 od. 4, 2, 29. Virg. A. 7, 717. Sil. 15, 228. VFlacc. 4, 186), hinein-, hinauf-, auf-, anlegen, -setzen -stellen, od. in etw. (hinein)-, auf etw.-, an etw.- od. überh. wohin legen, setzen, stellen, 1) eig., mit concreten (leblosen od. lebenden) Objecten, theils überh., theils als Last, u. zwar zunächst im Allg., meist mit *Dat.*: et nunc ille iubas captivaque postibus ora inposuit, spolium infelix, VFlacc. 3, 25. quum belua-levatum corpus eius rursus dorso suo imponere (coepit), Curt. 8, 51 (14), 40. corpora legitimis imposuēre toris, Ov. F. 5, 24. membra rigentia tandem inposuere rogo, VFlacc. 5, 29. refer ad matrem (membra nati) socioque inpone sepulchro, Ov. Her. 11, 123. inde pedem referens labentia membra propinquo inposuit scopulo, Sil. 10, 238. quos (artus) simul inposuit mensis, Ov. M. 1, 230. u. vgl.: primusque animalia mensis arguit inponi, 15, 72. inposita clavae cervice recumbis, 9, 236. me spectante lacertos imposuit collo rusticus iste tuo, Her. 15, 219. dextra cornum tenet, altera dorso inposita est, M. 2, 874. cum coniux oculis imposuit manum, Sen. Troad. 377. femori inpositum sustinuisse femur, Ov. Am. 3, 14, 22. non audeat illa lanificam pensis imposuisse manum, Tibull. 2, 1, 10; — ardent victrices et flammae pectora praebent inponuntque suis ora perusta viris, Prop. 4, 12 (3, 13), 21. pedem super cervicem iacenti imposuit, Curt. 9, 29 (7), 22. clitellae bovi sunt inpositae, cillane: non est nostrum opus, Poët. b. Cic. Att. 5, 15, 3. quaeso num binas mihi clitellas impositurum victorem putas? Phaedr. 1, 17, 8. quaecumque foris veniunt inpostaque nobis pondera sunt laedunt, Lucr. 5, 543. nulli impones, quod ipse ferre non queas, Syr. 671. Inarime Jovis imperiis imposta Typhoeo, Virg. A. 9, 716; Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res impositas capiti, quas-portat servulus infelix, Juv. 3, 251. quique convulsam solo imposuit humeris Ossan Enceladus ferox, Sen. Herc. Oet. 1735. colloque suo imposito (torquem), Eutr. 2, 5. inde nefas ducunt genus hoc (piscium) imponere mensis, Ov. F. 2, 473. aulai medio libabant pocula Bacchi impositis auro dapibus, Virg. A. 3, 355. necdum inpositos duris crepitare incudibus enses, G. 2, 540. quum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, Curt. 4, 9 (2), 13. summas carpens media inter cornua saetas ignibus imponit sacris, Virg. A. 6, 246. rapido fallax Aeetias igni inponit purum laticem et sine viribus herbas, Ov. M. 7, 326. celerem Tegeaea sagittam inposuit nervo sinuatoque expulit arcu, Ov. M. 8, 380. spolia Galli stipiti imposita, Eutr. 3, 6. hastis imposuēre quod convenerat signum, Curt. 7, 42 (11), 19. ipse alias claves omnibus portis imposuit, Liv. 27, 24, 8. ter sunt conati imponere Pelio Ossan, Virg. G. 1, 281. terrorem intulerat Jovi fidens iuventus horrida brachiis fratresque tendentes opaco Pelion imposuisse Olympo, Hor. Od. 3, 4, 49. tum vada-luctantur terris tumefactum inponere pontum, Sil. 3, 53; verbaque codicillis talia imposui, Petron. 129, 12; — ignibus impositum calidis torrescere flammis, Lucr. 3, 890. impositique rogis iuvenes ante ora parentum, Virg. G. 4, 477. A. 6, 308. frena Pelethronii Lapithae gyrosque dedēre impositi dorso, G. 3, 116. ergo age, care pater, cervici inponere nostrae: ipse subibo umeris, A. 2, 707. labor parentibus erat ostentare parvulos inpositosque cervicibus adulantia verba blandasque voces edocere, Plin. Pan. 26, 1. humeris defectum, Lucan. 6, 252. gremio alqm., Suet Cal. 25. Quint. 1, 1, 24. lecticae, Suet. Caes. 82. Claud. 10. sago, Oth. 2. scuto, Virg. A. 10, 506. anus-soleis ligneis imparibus imposita, Petron. 95, 8. omnium versatur urna serius ocius sors exitura et nos in aeternum exsilium impositura cumbae, Hor. Od. 2, 3, 25. Stygiae parentem natus imposuit rati, Sen. Oct. 126. ut semel inposita est pictae Philomela carinae, Ov. M. 6, 511. ignea lora quum daret et rapido Sol natum inponeret axi, Stat. Theb. 6, 320. impositus mannis, Hor. Ep. 1, 7, 77. Poenus quadrupedi citus inponit velocia membra, Sil. 17, 537. ipse aufertur et iumento imponitur, Gell 20, 1, 11; u. militär.: gestit lustrare propinquas mens silvas medioque viros inponere monti, Sil. 15, 347. u. vgl. 3, 563. urbibus praesidia imponere, Sall. J. 61, 1. arci praesidium militum imposuit, Curt. 3, 17 (7), 2.

b) speciell: Schmuck, Kränze, Opfer, Kleidungsstücke u. dgl.: quum caeteris coronas imposuerint victoribus, Cic. Fam. 5, 12, 8. maris pecudique timens inponere palmas, VFlacc. 5, 189; imposuitque suae spicea serta comae, Ov. F. 4, 616. nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter impositus fronti langueat ante meae, Prop. 5 (4), 2, 46. coronam capiti imponebat,

Sall. H. 2, 23, 3. u. vgl. Vell. 2, 59, 6. Curt. 10, 5 (1), 32. Suet. Caes. 29. Aug. 18. coronam auream litteris imponebant, Cic. Flacc. 31, 76; quisquam - supplex aris imponet honorem? Virg. A. 1, 49. turicremis cum dona imponeret aris, 4, 453. cui (arae) cum ceriale sacerdos imponit libum farraque mixta sale, Ov. F. 1, 127. ite igitur, pueri, — sertaque delubris et farra inponite cultris, Juv. 12, 83. rure puer verno primum de flore coronam fecit et antiquis imposuit laribus, Tibull. 2, 1, 59. puppibus et laeti nautae imposuēre coronas, Virg. A. 4, 418. media ipsius arma sacra metu magnique aris inposta parentis, VFlacc. 4, 185. flagrantibus aris - parvos inponere natos, Sil. 4, 766. pro cane sidereo canis hic imponitur arae, Ov. F. 4, 941. solida inponit taurorum viscera flammis, Virg. A. 6, 253; — alci. diadema, Cic. Phil. 3, 5, 12. Suet Tib. 9. Ner. 13. Quint. 9, 3, 61. vel pueris et frontibus ancillarum imponet vittas, Juv. 12, 117. ipsa suis manibus forti nova nupta marito imponet galeam, Ov. Her. 13, 139. peras imposuit Juppiter nobis duas, Phaedr. 4, 10, 1; palliolum nitidis inposuisse comis, Ov. AA. 1, 733. comae radios, Ov. M. 2, 124. cuius (regis) capiti insigne regium, Vell. 2, 122, 1. u. so 2, 56, 4. puero - bullam et praetextam togam, Suet. Rhet. 1. u. vgl. Quint. 11, 3, 140. viminea tegimenta galeis imposita defendebant, Caes. BC. 3, 63, 7; — medic.: quodlibet calidum et humidum cataplasma naturalibus pube tenus impositum, Cels. 4, 27 (20). commodissimum est inter initia calida cataplasmata toto ventri imponere, 4, 19 (12). haec autem (emplastra) aliis quoque recentioribus vulneribus recte imponuntur, 5, 19 (22). impositum (malagma) minutis maioribusque abscessibus, item articulis et coxis, 5, 18. iisque lanam succidam imponere oportet, 3, 10. nemo cucurbitulam diversae parti imponit, nisi cet., 2, 11. cornea per se corpori imponitur, 2, 11. si aridus (sal) vulneri imponitur, 5, 27. capiti frontique impositum sinapi, 3, 20. sinapi ex parte exteriore faucibus impositum, 4, 4. folia mori trita - serpentium ictibus inponuntur, Plin. 23, 7 (71), 138. inventam (herbam) vulneri imposuit, Curt. 9, 33 (8), 27; — architektonisch: fossa repletur humo plenaeque imponitur ara, Ov. F. 4, 823. quem Lydus adorat septifluus templumque tuis imponit Hypaepis, Petron. 133, 3, 4. neve amphitheatrum imponeretur nisi solo firmitatis spectatae, Tac. A. 4, 63. hi Collatinas imponent montibus arces, Virg. A. 6, 774. solum iam superest Tarpeio inponere castra, Sil. 5, 164. castella et munitiones idoneis locis inponens, Tac. A. 3, 74. quia egena aquarum regio est, castella fontibus inposita, 15, 3. impositum Rheno pontem, 1, 69. pons lapideus flumini impositus iungit urbem, Curt. 5, 4 (1), 29. quibus pilis fornices - P. Scipio Africanus et L. Mummius censores locaverunt imponendos, Liv. 40, 51, 4. fenestras et ostia in aliena aedificia, Julian. Dig. 6, 1, 59; — geographisch im *Pass.*: mox caelum impositum terris, humus aequore cincta est, Ov. AA. 2, 469. ex quo (monte) haud procul impositum arci sublimi oppidum cernimus, Petron. 116, 1. sed gelidas a fronte sedet sublimis ad arctos urbs inposta iugo, Sil. 15, 227. milia tum pransi tria repimus atque subimus impositum saxis late candentibus Anxur, Hor. Sat. 1, 5, 26. u. vgl. Quint. 12, 9, 2. imposita celso parva Lyrnessos iugo, Sen. Troad. 224. ego mallem - flumina dicere et arces montibus impositas, Hor. Ep. 2, 1, 250. Drusus - arces Alpibus impositas tremendis deiecit, Od. 4, 14. 12. u. vgl.: me dicente cavis impositam ilicem saxis, 3, 13, 14.

2) mit selteneren Verbindungen in den obigen Beziehungen, u. zwar mit *Adv.*: scaphas navium magnarum circiter LX cratibus pluteisque contexit *eoque* milites delectos imposuit, Caes. BC. 3, 24, 1. omnemque aciem suam redis et carris circumdederunt, ne qua spes in fuga relinqueretur: eo mulieres imposuerunt, BG. 1, 51, 3. commodissimum esse statuit omnibus equis Gallis equitibus detractis eo legionarios milites legionis decimae - imponere, 1, 42, 5. conquirit ex agris quam plurumum potest domiti pecoris, eoque imponit vasa cuiusque modi, Sall. J. 75, 4; Vagenses, *quo* Metellus initio Jugurtha pacificante praesidium imposuerat, cet., 66, 2. quo Jugurtha perfugas omnes praesidium imposuerat, 103, 1. si Lentuli navis non erit, quo tibi placebit imponito, Cic. Att. 1, 8, 2; *huc* consul - praesidium imposuit, Sall. J. 47, 2; *ubicumque* res postulabat, praesidium impositum, 54, 6; *desuper* extentas imposuēre togas, Ov. F. 3, 530. u. vgl.: subit arduus agger, inponitque globos pugnantum desuper urbi, Sil. 1, 348; fama est - ingentemque *insuper* Aetnam impositum ruptis flammam expirare caminis, Virg. A. 3, 580; medicin.: imponenda vero *extrinsecus*, quae simul et reprimunt et molliunt, Cels. 4, 5; *foris* imponendum calidum ex farina et fico cataplasma, 7, 12; — mit *Praepos.*: eaque (cataplasmata) imponere *a* mammis *usque ad* inguina, 4, 13. u. vgl.: linamentum ea *tenus* imponendum est, 7, 19; — *in* ignem inposita'st: fletur, Ter. Andr. 1, 1, 102. Metellum enim multi filii filiae, nepotes neptes in rogum imposuerunt, Cic. Tusc. 1, 35, 85. u. so Curt. 6, 39 (10), 31. tot conscii ne in equuleum quidem impositi verum fatebuntur? Curt. 6, 37 (10), 10. u. so 8, 24 (7), 5. in equum - imponitur, 3, 27 (11), 11. u. so 7, 22 (5), 26. in vehiculum Porus imponitur, 8, 51 (14), 40. u. so 5, 34 (12), 16. itaque eas, siquis quo traicere volt, in plaustrum imponit, Cato frg. p. 11, 4. eos, qui comitari eum solebant, imponit in naves, Curt. 9, 30 (8), 3. cives - instructum eum viatico collataque veste in navem imposuerunt, Vell. 2, 19, 4. legionibus equitibusque Brundisi in naves impositis, Caes. BC. 3, 14, 1. u. vgl. Auct. BAfr. 2, 1. Curt. 4, 5 (1), 27. in praeparatas rates exercitum imposuit, 7, 36 (9), 2. quidquid domi fuit in navem inposivit, Plaut. Rud. 2, 3, 27. omnia, quae moveri poterant Dionis, in naves imposuit ad eumque misit, Nep. Dion. 4, 2. aeris magno pondere ad militarem usum in naves imposito, Caes. BC. 3, 103, 1. pecunia in naves imposita, Liv. 29, 18, 4. quae numquam pedem voluisti in navem me-

cum hercle una inponere, Plaut. Rud. 2, 6, 6; si posthac me pedem latum modo scies inposisse in undam, cet., Most. 2, 1, 3. lituo in laevam manum translato dextra in caput Numae imposita precatus ita est, Liv. 1, 18, 8. partem muri versam in agros egregie munitam habebant, una tantum in eam regionem porta imposita, 34, 9, 5; medicin.: in quae volnera cum melle imponitur (hyoscyamum), Plin. 20, 6 (23), 50. imponendum vero in eum (ventrem) crebrius sinapi, Cels. 3, 21; — inlatus velut armentis *super* ardua colla quum sese inposuit victorque inmane sub ira infremuit leo cet., Sil. 11, 243; haec super inposuit liquidum et gravitate carentem aethera, Ov. M. 1, 67. haec super inposita est caeli fulgentis imago, 2, 17. super aggerem impositis turribus, Sall. J. 76, 3; medicin.: late super coxam inposita (inulae radix), Cels. 4, 22. u. so häufig, und: *supra* percussum vero oculum - non est alienum imponere etiam cataplasmata, 6, 6. öft.; — mit *in* u. *Abl.*: quod - coloniam in Samnitium agro imposuerint, Liv. 8, 23, 6. ad ea Romanus se in praesidio inpositum esse dicere ab imperatore suo, 24, 37, 8; — mit *Abl.*: praesidio Medione imposito, 36, 12, 11. quum M. Crassus exercitum Brundisio imponeret, Cic. Div. 2, 40, 84. imposito Abydi praesidio, Liv. 31, 18, 8; nave impositi, Suet. Caes. 66. non vertice alti montis impositam domum et eminentem civitas humilis tremit, Sen. Thyest. 455; — *absol.* (so daß die nähere Bestimmung zu ergänzen ist): Lacedaemonii - castellum eorum expugnant occupatoque praesidium inponunt, Justin. 6, 6, 6. praesidia deducta atque inposita, Sall. H. 1, 48, 17. Caesar nisi pontibus praesidiisque inpositis dare in discrimen legiones haud imperatorium ratus, Tac. A. 2, 11. centurionibus ad portas oppidi et custodiis impositis, Auct. BAfr. 7, 2; ipsi expediti in naves conscenderent, quo maior numerus militum posset imponi, Caes. BC. 3, 6, 1. parvum navigium conscendit pluribus, quam capere posset, impositis, Curt. 4, 34 (8), 7. delecto milite ad naves inposito, Liv. 22, 19, 4. per istos quae volebat clam imponenda, occulto exportanda curabat, Cic. II. Verr. 4, 10 23. exul ab Arcadia Latios Evander in agros venerat impositos attuleratque deos, Ov. F. 5, 91. sustinet impositos summa cavus alveus undā, 2, 407. u. vgl. Juv. 6, 333; inposito pressus mihi monte videbar, Ov. M. 9, 56. pater omnipotens speluncis abdidit atris (ventos) - molemque et montes insuper altos imposuit, Virg. A. 1, 60. nec peredit impositam celer ignis Aetnam, Hor. Od. 3, 4, 75. inviti videre caput, nec honore carere ulterius passi festam imposuēre coronam, Ov. M. 15, 614. cum est inposta corona, clamabis capiti vina subisse meo, Prop. 5 (4), 2, 29. laeti nautae imposuēre coronas (puppibus), Virg. G. 1, 304. inde neque impositis ardent altaria fibris, 3, 490; imposito calamo patulos sinuaverat arcus, Ov. M. 8, 30. longae (sagittae) et praegraves, nisi prius in terra statuerent arcum, haud satis apte et commode imponuntur, Curt. 8, 49 (14), 19. gemit inpositis incudibus Aetna (od. antrum), Virg. G. 4, 173. A. 8, 451. ipse pede inposito caput exitiabile pressit, Ov. M. 8, 425. tune mihi dominus - quem ter vindicta quaterve imposita haud unquam misera formidine privet? Hor. Sat. 2, 7, 75. inpositaque manu vulnus fovet, Ov. M. 12, 424. inpositum est non comparentis in usum partis ebur factoque Pelops fuit integer illo, M. 6, 410; medicinisch: imponendae vero fibulae sunt, Cels. 5, 26. noctu cataplasmata celefacientia imponere, maximeque hibisci radicem ex vino coctam, 4, 31 (24). emplastrum imponitur, 5, 17. imposita calidă fomenta, 4, 7. lanam succidam imponere, 4, 2. impositum siccum linamentum, 5, 26. imponendum linteolum cum emplastro, 8, 6 spongiam imponere, 4, 2. imponendum malagma, 8, 10. hisque membranulam illitam imponebat, 5, 18. imp. medicamentum, 5, 26. imponi vero aerugo aut omphacium cum melle (debebit), 6, 18, 2. album ovi lana excipiendum et imponendum, 7, 7, 11. imponendumque ceratum ex cyprino aut irino factum, 6, 9. fabam imp., 5, 18. imponenda est farina ordeacea, u. imponi ficum quam pinguissimam, u. lenticula imponi (debet), 5, 28. resina imposita, 4, 6. imposito sinapi, 3, 27. imposito raphano, Plin. 20, 4 (13), 25. deinde imponendum, quod ex his constat cet., Cels. 6, 18. imponenda sunt, quae carnem putrem lenius exedunt, 5, 26. u. sonst oft.

II) übtr. 1) im Allg., mit *Dat.* od. *absol.*, Jmdm. od. einer Sache Gestalt, den Schein, Glanz, Gewicht beilegen: potest quidem et soluto et gracili solo prati forma, si rigetur, imponi, Pallad. 10, 10, 2. ei unamquamque formam sui coloris imponere, 11, 14, 10. semper aliquam fraudi speciem iuris inponitis, Liv. 9, 11, 7. adeoque magnus et hominibus et rebus inpositus est nitor cet., Justin. 43, 4, 2. abstulit illis quod mortale fuit maiestatemque verendam inposuit, Ov. M. 4, 539. inponere iam pridem imperatoris dignationem et auferre privati securitatem, Tac. H. 1, 52. quid volui demens elegis imponere tantum ponderis? Ov. F. 2, 125. imponite quinquaginta annis magnum diem, Tac. Agr. 34; — Jmdm. od. einer Sache Namen, Titel, Ehre beilegen: imponens cognata vocabula rebus, Hor. Sat. 2, 3, 280. Scipionem, Afranium - nusquam latrones et parricidas, quae nunc vocabula imponuntur, saepe ut insignes viros nominat, Tac. A. 4, 34. filio suo Britannici nomen imposuit, Eutr. 7, 13. u. so alci., 8, 19. Justin. 44, 4, 11. Suet. Rhet. 1. Pyrene misit populos, qui nomen ab amne adscitum patrio terrae imposuēre vacanti, Sil. 14, 35. mundo nomen impositum est ab eo mundo, qui supra nos est, Cato frg. p. 84, 11. honestum pacis nomen segni otio imposuit, Tac. A. 14, 39. atque ego credo fore, qui - tanto tamque utili labori meo nomen inertiae imponant, Sall. J. 4, 3. virtutum tamen iis (vitiis) nomen imponant, Quint. 8, 3, 7. ne nomen quidem ei vitio imposuerunt, Cic. dOr. 2, 4, 18. a me, cui singulos dari denarios a te oportuit, binos aufers et huic praedae ac direptioni cellae nomen imponis? II. Verr. 3, 85, 197. coniugiumque vocas speciosaque nomina

culpae inponis, Medea, tuae? Ov. M. 7, 69. principio, quo Averna vocantur nomine, id ab re inpositum'st, quia sunt avibus contraria cunctis, Lucr. 6, 740. vota pater solvit nomenque inponit avitum, Ov. M. 9, 708. unde frequentia Mercuriale imposuēre mihi cognomen compita, Hor. Sat. 2, 3, 26. at nunc nocturnis titulos inponimus actis, Ov. AA. 2, 625. qui mihi summum honorem - imposuistis, Sall. J. 85, 28; — alqm. caelo, Ov. M. 2, 506. 4, 614. 14, 811; — Geschäfte, Mühen, Rollen u. dgl. auferlegen: non haec sollemnia nobis, has ex more dapes, hanc tanti numinis aram vana superstitio veterumque ignara deorum inposuit, Virg. A. 8, 185. nec illi committendum illud negocium, sed imponendum putaverant, Cic. Sest. 28, 60. numquam iste plus militi laboris imposuit quam sibi sumpsit ipse quam fortis tum etiam felix, Mur. 18, 38. ut - sibi quisque etiam poenae loco graviores imponeret labores, Caes. BC. 3, 74, 2. nisi forte aut in miseria nimis stulte aut in amicitia nimis impudenter tibi onus impono, Cic. Fam. 6, 7, 6. ut et constituerem mercedulas praediorum et ne magnum onus observantiae Bruto nostro imponerem, Att. 13, 11, 1. quoniam mihi ab amico officiosissimo tantum oneris imponitur, 13, 56, 1. quidvis oneris inpone, inpera, Ter. Andr. 5, 3, 26. audacissume oneris quidvis inpone, ecferet, Phorm. 3, 3, 28. qui nominis haeres impositum feret unus onus, Ov. M. 15, 819. latius se tamen aperiente materia plus quam imponebatur oneris sponte suscepi, Quint. praef. 3. vos mihi praetori biennio ante - hoc eodem in loco personam hanc imposuistis, ut - illius absentis dignitatem vobiscum una tuerer, Cic. Agr. 2, 18, 49. agenda est persona, quam mihi miles inposuit, Vopisc. Prob. 10. partes mihi Caesar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer, Cic. Att. 10, 10, 2. reicias abs te religionem neve scrupeam imponas tibi, Att. 430. ut Planco silentium imponeret, Suet. Rhet. 6. eique gratias egit, quod curam rei publicae quae recusantibus bonis inponeretur sponte reciperet, Spart. Alex. Sev. 48. opemque ferat communia sacra tueri atque isdem studiis inposuisse manum, Ov. Pont. 4, 8, 81. qui manum publicis cladibus victor imposuit, Treb. Poll. Claud. 1. postquam manus ultima coeptis inposita est, Ov. M. 8, 200. inposita est sero tandem manus ultima bello, 13, 403. dum ultimam bello Actiaco Alexandrinoque Caesar imponit manum, Vell. 2, 88, 1. quod ultimam imposuerat Pannonico ac Delmatico bello Caesar manum, 2, 117, 1. ultimam bellis civilibus imposuit manum, 2, 87, 1. quasi perfectis omni alio genere doctrinae summam inde eloquentiae manum imponerent, Quint. praef. 4. quoniam operi inchoato prope tamen absoluto tamquam fastigium imponimus, ut geometrae solent non omnia docere, sed postulare ut cet., Cic. Off. 3, 7, 33; cuius amicitia me paullatim *in* hanc perditam causam imposuit, Cic. Fam. 8, 17, 1; — Jmdm. eine Nothwendigkeit, Strafen, Abgaben, Knechtschaft u. dgl. auferlegen: mihi de memet ipso tum multa dicendi necessitas quaedam imposita est ab illo, Cic. Sull. 12, 35. recte faciendi omnibus aut incussa voluntas, aut imposita necessitas, Vell. 2, 126, 2. nihil enim minus volebat, quam sub decessu suo necessitatem sibi aliquam imponi belli gerendi, Hirt. BG. 8, 49, 2. ne aut victoriam daret aut necessitatem deponendi belli inponeret, Justin. 5, 2, 14. quo maior permanendi necessitas imponeretur, Suet. Caes. 60. num corrupi te, qui tibi, si mihi accederes, brevis epistulae necessitatem, si dissentires, longissimae inposui? Plin. Ep. 1, 20, 25. ego mehercule mihi necessitatem volui imponere huius novae coniunctionis, Cic. Att. 4, 5, 2. te atque senatum obtestamur, consulatis miseris civibus —, neve nobis eam necessitudinem imponatis, ut quaeramus cet., Sall. C. 33, 5. sic ego poenas sontibus inpono, sic est mea magna potestas, Ov. M. 2, 521. non est difficile poenas culpae imponere, Phaedr. 4, 18, 29. stipendium capere iure belli, quod victores victis imponere consuerint, Caes. BG. 1, 44, 2. obsidibus acceptis stipendium imponit, Curt. 9, 2 (1), 14. u. so 9, 28 (7), 14. Carthaginienses eo anno argentum in stipendium impositum primum Romam advexerunt, Liv. 32, 2, 1. inde reversi Asiam perdomitam vectigalem fecēre modico tributo magis in titulum imperii quam in victoriae praemium inposito, Justin. 2, 3, 15. non exegit tributum quod Traianus inposuit, Spart. Hadr. 21. imposita genti tributa, Suet. Dom. 12. cui non tributi aliquid imponeret, Cal. 40. frumentum imponere, quae est alia Dionis legatio? Cic. Att. 15, 10. aqua dempta et eius aquae iure constituto et servitute fundo illi imposita, III. QFratr. 1, 2, 3. iubet enim eosdem decemviros omnibus agris publicis pergrande vectigal imponere, Agr. 1, 4, 10. vectigal enim esse impositum fructibus nostris dicitur, Font. 5, 10. u. so mit *in* u. *Acc.*: *in* capita singula servorum ac liberorum tributum imponebatur, Caes. BC. 3, 32, 2. multa praesens quingentum milium aeris in singulas civitates inposita, Liv. 10, 37, 5; Sulla mortuo, qui scelestum imposuerat servitium, finem mali credebatis, Sall. H. 3, 61, 9. quem (Herculem) numquam Iuno seriesque inmensa laborum fregerit, huic Iolen inposuisse iugum, Ov. Her. 9, 5. illos - omnibus gentibus imposituros iugum, Curt. 3, 25 (10), 5. en, qui Britannis primus imposuit iugum, Sen. Oct. 41. regnum Macedoniae Graeciae et Asiae cervicibus veluti iugum servitutis inponeret, Justin. 6, 9, 7. placuit quadragenas utrique plagas imponi, Petron. 105, 4. populus sub corona venditur, ut hoc exemplo ceteris civitatibus metus novarum rerum inponeretur, Justin. 34, 2, 6; u. in diesem Sinne alci. impositum est mit folg. *Inf.*, Virg. A. 8, 410. Sil. 10, 654; — Jmdm. od. einer Sache Schaden bringen, Gewalt, Unrecht, Schmach u. dgl. anthun, anhängen, zuschieben, aufbürden: qui ob ereptum censurae regnum labem secundae dictaturae suae inposuerint, Liv. 4, 32, 7. quae subinde nuntiata sunt regi, continuae felicitati rerum eius imposuerunt labem, Curt. 7, 32 (7), 30. mihi impone istam vim, ut omnino mihi ne liceat polliceri, Cic. II. Verr. 2, 60, 148. vel si pereundum fuisset, ac non accipienda plaga mihi

sanabilis, illi mortifera, qui eam imposuisset, Sest. 19, 44. quae hic rei publicae vulnera imponebat, eadem ille sanabat, Fin. 4, 24, 66. ut aut secum iure contenderent aut iniuriam sine ignominia sibi imponerent, Quinct. 31, 96. quum calamitates clarissimorum virorum iniuriasque iis ab ingratis inpositas civibus colligunt, Rep. 1, 3, 5. quibus tu privatim iniurias plurimas contumeliasque imposuisti, II. Verr. 4, 9, 20. tantam illam contumeliam sibi a Cicerone impositam, Sall. C. 48, 9. vadimonium cum vellet imponere, Nep. Timol. 5, 2. ut - L. Bestia tribunus plebis contione habita quereretur de actionibus Ciceronis bellique gravissumi invidiam optumo consuli imponeret, Sall. C. 43, 1; — Jmdm. od. einer Sache ein Ziel setzen, Maaß, Zügel anlegen, Gesetze u. dgl. vorschreiben: eripe, nate, fugam finemque impone labori, Virg. A. 2, 619. solito finem inposuēre labori, Ov. M. 6, 240. isque finis armis inpositus, Tac. A. 4, 25. nec vana retentet spes Minyas finemve velint inponere bello, VFlacc. 5, 678. belloque servili finis inpositus, Tac. H. 2, 48. bello huic finis impositus, Eutr. 6, 7. sed finem imposuit pugnae, Virg. A. 5, 463. litibus hi vestris potuerunt imponere finem, Calp. 6, 93. et finem specie caeleste resumpta luctibus imposuit, Ov. M. 15, 743. tandem finem lacrimis necessitas inposuit, Justin. 23, 2, 12. vos finem inponite poenis, VFlacc. 4, 461. imponit finem sapiens et rebus honestis, Juv. 6, 444. si non ante abscedimus quam spei nostrae finem captis Veis inposuerimus, Liv. 5, 4, 10. finem orationi - imposuit, Curt. 9, 12 (3), 16. si finem procaciter orto sermoni Clitus imponeret, 8, 4 (1), 32. finem imponere egresso destinatum modum voluminі festino, Quint. 9, 4, 146. pendendi tributi finem Ninus - inposuit, Justin. 2, 3, 18. noli caussam confundere, sed impone singulis modum, Petron. 107, 7. divortiis modum imposuit, Suet. Aug. 34. cum quibus bellum, cum quibus pacem habeamus, se modum imponere aecum censet, Liv. 21, 44, 5. spero tamen, iam veterem pudorem sibi imponet, Petron. 47, 3. impone felicitati tuae frenos, Curt. 7, 35 (8), 24. imposuitque veluti frenos eloquentiae, Tac. Or. 38. u. vgl. dicht.: inponere vincula sacro Eridano, ihn in seinem Laufe hemmen, Sil. 12, 695. cantatae leges imponere lunae, Prop. 5 (4), 5, 13. Latioque inponere leges, Sil. 17, 191. leges civitati per vim imposuit, Cic. Phil. 7, 5, 15. leges captis iustissimus auctor hostibus inposuit, Ov. M. 8, 101. qui mihi prope iam nimis duras leges imponere visus es huic aetati, Cic. dOr. 1, 60, 256. vos saevas inponite leges, Juv. 7, 229. de imponendis, non de accipiendis legibus cogitare, Cic. Phil. 12, 1, 2. adnuite legibus inpositis, Sall. H. 1, 41, 25. reges - receptos in fidem condicionibus impositis provinciae tuendae ac defendendae dimittit, Auct. BAl. 65, 4. se tributa ac leges et pro umbra regis Romanum ius victis impositurum, Tac. A. 15, 6.

2) insbes. a) Jmdm. über einen Staat, ein Land, ein Volk, ein Heer, als Herrscher od. Feldherrn setzen, Jmdn. als Fürsten, König, u. dgl. zur Aufsicht einsetzen, aufstellen, im Ggstz. zu freier Wahl, daher auch mit dem Nebenbegriff der Gewalt, aufdrängen, mit *Dat.*: cum sibi post domitas - Carras sceptra daret miles rebusque imponere vellet, Claud. Epith. P. et C. 74. demovet Pallantem cura rerum, quîs a Claudio impositus velud arbitrium regni agebat, Tac. A. 13, 14. quos Commodus rebus gerendis inposuerat, Capit. Pert. 12. neminem gentis Asacidarum summae rei inponere poterant, Tac. A. 6, 31. dubitaverat Augustus Germanicum - rei Romanae imponere, 4, 57. ut eum rebus Romanis inponerent, Capit. Pert. 6. reducem notis imponit habenis, Claud. Mall. Th. cons. 12. regnis se inponit Iarbas, Sil. 8, 54. virum toti properans imponere mundo, Lucan. 3, 393. maximis provinciis per quatuor et viginti annos inpositus, Tac. A. 6, 39. Felix - iam pridem Iudaeae impositus, 12, 54. avidus Armeniae, cui defuncto rege Artaxia Arsacen - inposuit, 6, 31. se delectum, qui Syriae imponeretur, 2, 43. Olennius - regendis Frisiis inpositus, 4, 72. Vannius Suebis a Druso Caesare inpositus pellitur regno, 12, 29. quem praetura honoravit ac statim Pannoniis inposuit, Spart. Hadr. 23. praetorium eum fecit et primae legioni regendae inposuit, Capit. Pert. 2. pro legato quintae legioni inpositus, Tac. A. 15, 28. Germanicum Druso ortum octo aput Rhenum legionibus inposuit, 1, 3. Caesar duos praetoriis cohortibus imposuerat, 14, 51; auch: Juppiter, hanc (Romam) terris impositurus eras? Ov. F. 6, 360. u. vgl.: urbs oritur - victorem terris impositura pedem, 4, 857; — extractum custodiae iuvenem - ducem populo imponere, Tac. A. 6, 23. Aristarchum Colchis regem imposuit, Eutr. 6, 14. Judaei - sibi ipsi reges inposuerunt, Tac. H. 5, 8. consul est impositus is nobis, quem nemo praeter nos philosophos aspicere sine suspiritu posset, Cic. Att. 1, 18, 3. Cappadaciae - consularem rectorem imposuit, Suet. Vesp. 8. Lacedaemonii devictis Atheniensibus triginta viros imposuēre, qui rem publicam eorum tractarent, Sall. C. 51, 28. vendidit hic auro patriam dominumque potentem imposuit, Virg. A. 6, 622. quid si domini milites imperatoribus imponantur? Liv. 45, 36, 8. qui Taprobanis praesidem inponat, Vopisc. Flor. 2. dure vir, inposito tenerae custode puellae nil agis, Ov. Am. 3, 4, 1. optimum quemque educatorem filii exilio ac morte afficit datosque a noverca custodiae eius inponit, Tac. A. 12, 41; — quibus tamen - imperium maximae terrarum partis imposui, Curt. 10, 10 (2), 24. u. vgl.: ratus eam urbem, quam - condiderat, suis impositam esse cervicibus, 7, 29 (7), 1; — Masinissam non in patrio modo locasse regno, sed *in* Syphacis, a quo ante expulsus fuisset, regnum imposuisse, Liv. 27, 25, 9; — numquam praefectos *per* sociorum vestrorum oppida inposivi, qui eorum bona, liberos diriperent, Cato frg. p. 37, 8; — mit *in* u. *Abl.*: imposuistis in cervicibus nostris sempiternum dominum, quem dies et noctes timeremus, Cic. ND. 1, 20, 54. ut numquam in eis (hortis) custodem imposuerit, Nep. Cim. 4, 1; — *abs.* (so daß die nähere Bestimmung aus

dem Zusammenhang zu ergänzen ist): feruntque ab Romulo Dentrem Romulium, post ab Tullo Hostilio Numam Marcium - inpositos (näml. urbi), Tac. A. 6, 11. dein iussu Augusti inpositus Artavasdes (näml. regno), 2, 4. simul consul quasi nullo imposito (über die einzelnen Heeresabtheilungen) omnia providere, Sall. J. 100, 3. Parthos in amicitia semper habuit, quod inde regem retraxit, quem Traianus inposuerat, Spart. Hadr. 21. idem senatum magistratus leges inposuit, Tac. A. 11, 19. Claudius quaestores rursum imposuit, 13, 29. sin enim emimus, quem vilicum imponeremus, quem pecori praeficeremus, nihil in eo nisi frugalitatem, laborem, vigilantiam esse curamus, Cic. Planc. 25, 62. — b) Imdm. etw. aufbinden, aufheften', d. i. Imdn. hinter's Licht führen, täuschen, betrügen, quid priscum illud miratur acumen, Brute, tuum? facile est barbato inponere regi, Juv. 4, 102. simulata deditione, dum de condicionibus tractat, praefectis Antigoni imposuit, Nep. Eum. 5, 7. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis, cui tamen egregie imposuit Milo noster, Cic. QFratr. 2, 4, 5. Cicero ad Brutum „populo" inquit „imposuimus et oratores visi sumus", Quint. 8, 6, 20 u. 55. utcunque imponi vel dormienti posset, si per aliam partem navis fuga quaereretur, Petron. 102, 4; ego autem si mihi imposuisset aliquid, quod paene fecit, nisi tua malitia adfuisset, animo iniquo tulissem, Cic. Att. 15, 26, 4. falluntur, quibus luxuria specie liberalitatis inponit: perdere iste sciet, donare nesciet, Tac. H. 1, 30. si modo mihi non inposuit recitatio tua, Plin. Ep. 3, 15, 3.

imporco od. **inp-**, ātum (v. porca), einfurchen, cum semen crudo solo ingesserimus, inarabimus imporcatumque occabimus, Col. 2, 10, 6.

importābĭlis od. **inp-**, e, von dem, was etwas nicht ertragen od. aushalten kann, a) eig.: dum sunt quidam moenium importabiles arietes, Cassiod. Var. 7, 6. — b) übtr., unerträglich (= intolerabilis), invehitur et in doctores ipsos legis, quod onerarent alios importabilibus oneribus, Tert. adv. Marc. 4, 27. o nefarium scelus, importabile malum! Cassiod. Var. 9, 2. illa (fraus) tamen importabilis redditur, qua in Romulea plebe grassatur, 12, 11. u. *Adv.*: omnia contra eos facientes **importabiliter**, Hist. eccl. 7, 29.

importātĭcius od. **inp-**, a, um, aus dem Auslande eingeführt, frumento se in Africa nisi importaticio uti non posse, Auct. BAfr. 20, 4. zw., wie man auch Caes. BG. 4, 2, 2: statt: importatis (iumentis) non utuntur schrieb.

importo od. **inporto**, āvi, ātum, āre, hinein-, hereintragen, -bringen, vorzugsw. aus dem Auslande einführen, übtr. (meist etw. Unangenehmes) von außen herbeiführen, beibringen, bringen, zufügen, anthun, a) eig.: iam hoc ipsum, quod ingressus es (urbem), quam mirum laetumque! nam priores invehi et inportari solebant, non dico quadriiugo et albentibus equis, sed umeris hominum, quod adrogantius erat, Plin. Pan. 22, 1; qui commeatus Bullide atque Amantia importari in oppidum prohibeat, Caes. BC. 3, 40, 5; — aus dem Auslande: fructuosior sit fundus, quam si *longe* sint importanda (pedamenta cet.), Varr. RR. 1, 16, 3. vinum *ad* se omnino importari non sinunt, Caes. BG. 4, 2, 6; u. ohne Angabe der Richtung: admiscentur enim (maritimae urbes) novis sermonibus ac disciplinis et inportantur non merces solum adventiciae, sed etiam mores, Cic. Rep. 2, 4, 7. minimeque ad eos mercatores saepe commeant atque ea, quae ad effeminandos animos pertinent, important, Caes. BG. 1, 1, 4. aere utuntur importato, 5, 12, 5. plerumque frumento utuntur importato, 3, 42, 5. Germani importatis (iumentis) non utuntur, 4, 2, 2. iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc solum importatum instrumentum balinei nullius non succurit valetudini, Vell. 2, 114, 2. u. vgl.: hic, si non fecunditatem, at bona fecunditatis inportat, Plin. Pan. 32, 2. eandemque linguam ex duobus Catonibus in illo abegisse, in hoc inportasse memorabile est, Plin. 7, 30 (31), 113. ac tamen facile patior non esse nos transmarinis nec importatis artibus eruditos, sed genuinis domesticisque virtutibus, Cic. Rep. 2, 15, 28. qui neque tenent, quibus rebus ornetur oratio, modo enim huc ista sunt importata, et cet., dOr. 2, 12, 53. — b) übtr., mit u. ohne *Dat.*: dicitur in Arcadia fieri (vinum), quod fecunditatem feminis inportet, viris rabiem, Plin. 14, 18 (22), 116. plura proferre possim detrimenta publicis rebus, quam adiumenta per homines eloquentissimos importata, Cic. dOr. 1, 9, 38; — tergiversari nolui, ne mea nimia σπουδὴ suspicionem ei aliquam importaret, Fam. 16, 21, 6. etiam si non novum tibi ipse negotium importasses, Tac. Or. 3. per eosdemque, si quid importetur nobis incommodi, propulsemus, Cic. Off. 2, 5, 18. ne tantum miserae luctum importaret sibi, Phaedr. 1, 30, 6. quantumque ex discorditate cladem importem familiae, Pacuv. 178. velim existimes - sententiam tuam aut cum summo dedecore miserrimam pestem importaturam esse regibus aut incolumem famam cum salute, Cic. Deiot. 15, 43. multo mihi - praestat in eamdem illam recidere fortunam, quam tantam importare meis defensoribus et conservatoribus calamitatem, Sest. 69, 146. plus Verres cum Apronio provinciae Siciliae calamitatis importavit, quam cet., II. Verr. 3, 54, 125; ne studio nostri pecces odiumque libellis sedulus importes opera vehemente minister, Hor. Ep. 1, 13, 5; — important enim (perturbationes) aegritudines anxias atque acerbas animosque adfligunt et debilitant metu, Cic. Tusc. 4, 15, 34. a dis immortalibus supplicii causa importari putant (sollicitudines), Fin. 1, 16, 51. ne quid eae coniurationes coetusque nocturni fraudis occultae aut periculi importarent, Liv. 39, 14, 4. et importata est (calamitas animi mei), quia defenderam civitatem, et mea voluntate suscepta est, Cic. post red. in sen. 15, 36. nam haec (mala) casus importat, qui in sapientem potest incurrere, Tusc. 5, 10, 29. corruere hanc rerum violento turbine summam aut aliam quam vis cladem inportare pericli, Lucr. 5, 368; selten: grandines septentrio inportat et corus, Plin. 2, 47 (48), 126.

importūne od. **inp-**, *Adv.*, s. importunus.

importūnĭtas od. **inportūnĭtas**, ātis, *f.* (vgl. importunus), die Widrigkeit, Ungunst, Rauheit, a) eig., vom Ort: tribunus ad consulem venit, ostendit exitium de loci importunitate et hostium circumstantia maturum, Gell. 3, 7, 5; von Handlungen: ex multis ab adolescentia collectis perditorum hominum vitiis repente ista tanta importunitas inauditi sceleris exarsit, Cic. Sull. 27, 75. complexus es funestum illud animal ex nefariis stupris, ex civili cruore, ex omni scelerum importunitate conceptum, Pis. 9, 21. — b) übtr. auf Leb., die Rauheit, Ungefügigkeit, Schroffheit, Rücksichtslosigkeit, Zudringlichkeit, Unverschämtheit, das despotische Benehmen, quem propter animi importunitatem nemo recipere tecto, nemo adire, nemo adloqui, nemo aspicere vellet, Cluent. 61, 171. inportunitatem spectate aniculae, Ter. Andr. 1, 4, 4. huius importunitatem matris a filii capite depellite, Cic. Cluent. 69, 195. sedandae eorum inportunitatis gratia singulis C divisit, Auct. BAfr. 87, 5. quid? tu non vides unius importunitate et superbia Tarquinii nomen huic populo in odium venisse regium? Cic. Rep. 1, 40, 62; — vide inter importunitatem tuam senatusque bonitatem quid intersit, II. Verr. 3, 16, 42. non vides - hoc eum diserte scribere, reliquos hos esse, non ex bello neque ex aliqua huius modi calamitate, sed ex tuo scelere, importunitate, avaritia, crudelitate? 3, 54, 126. nam et illis, quantum importunitatis habent, parum est, impune male fecisse, Sall. J. 31, 22. est incredibili importunitate et audacia, Cic. II. Verr. 2, 30, 74. miror illa superbia et importunitate si quemquam amicum habere potuit, Am. 15, 54. moderati enim et nec difficiles nec inhumani senes tolerabilem senectutem agunt, importunitas autem et inhumanitas omni aetati molesta est, Cic. Sen. 3, 7. [tanta] inportunitas tantaque iniuria [facta in] nos est modo hic intus ab ero nostro, Plaut. Rud. 3, 3, 6.

importūnus od. **inportūnus**, a, um (vgl.: importunum, in quo nullum est auxilium, velut esse solet portus navigantibus, PDiac. p. 108, 19; eig. wohl von Dingen, die Imbn. hindern in den Hafen einzulaufen), widrig, ungünstig, rauh, mißlich, lästig, drückend, unglückselig (Ggstz. opportunus, die Synon. vgl. im Folg.), a) eig., von Ort u. Zeit: quos communis hiems inportunusque Caphareus mersit aquis, Ov. M. 14, 481. importunae navigantibus obiacent insulae (Chelidoniae), Mel. 2, 7, 5. Armeniam petivit, id temporis inportunam, quia hiemps occipiebat, Tac. A. 12, 12. aggeribus turribusque et aliis machinationibus locus importunus, Sall. J. 92, 7; iamque super clades atque inportuna locorum inluvie rigidaeque comae squalore perenni horrida semiferi promunt e rupibus ora, Sil. 3, 540; — num tandem aut locus hic non idoneus videtur, in quo -, num importunum tempus in tanto ocio, quod et raro datur et cet., Cic. dOr. 2, 5, 20; — von Zuständen u. Handlungen: ni subito inportuna lues inimicaque pestis - miseris rapuisset gaudia, Sil. 14, 583. quem tenet argenti sitis importuna famesque, Hor. Ep. 1, 18, 23. importuna tamen pauperies abest, Od. 3, 16, 37. cursum ingenii tui, Brute, premit haec importuna clades civitatis, Cic. Brut. 97, 332. bellum inportunum, cives, cum gente deorum invictisque viris gerimus, Virg. A. 11, 305. facinus audax et importunum esse, Amm. 24, 7, 1. videbam illud scelus tam importunum, audaciam tam immanem adolescentis furentis - non posse arceri ocii finibus, Cic. Har. resp. 3, 4; — dives et importunus ad umbram lucis ab ortu silvestrem flammis et ferro mitiget agrum, Hor. Ep. 2, 2, 185; — importunum est mit folg. *Inf.*: nam vi quidem regere patriam aut parentes, quamquam et possis et delicta corrigas, tamen importunum est, Sall. J. 3, 2; — im *Comp.*: neque tamen alius importunior acutiorque morbus est, quam is, qui cet., Cels. 4, 6 (3). — b) übtr. auf Leb. u. das, was ihnen zugehörig ist, rauh, ungefügig, schroff, rücksichtlos, zudringlich, unverschämt, despotisch, fateor eam (uxorem) esse inportunam atque incommodam, Plaut. As. 1, 1, 47. repente est exorta mulieris importunae nefaria libido, Cic. Cluent. 5, 12. aversari advocati et iam vix ferre posse, furere crudelis atque importuna mulier, 63, 177. leno inportunus, dominus eius mulieris, vi summa quidque, ut poterat, rapiebat domum, Plaut. Merc. prol. 43. ille fuit senex inportunus semper, Ter. Heaut. 1, 2, 23. init consilium, non improbi praetoris - sed importuni atque amentis tyranni, Cic. II. Verr. 5, 40, 103. tam enim esse clemens tyrannus quam rex importunus potest, Rep. 1, 33, 50. hoc neque reges - neque inportunos decemviros iniunxisse servitutis, ut perennem militiam facerent, Liv. 5, 2, 8. plebeii quam fuerint importuni vides, Cic. Fam. 9, 21, 3. qui sunt leves et futtiles et importuni locutores, Gell. 1, 15, 1; filium morte multavit: si sine causa, nollem ab eo ortum, tam importuno tamque crudeli, Cic. Fin. 1, 10, 35; — importunus (Cupido) enim transvolat aridas quercus et refugit te, Hor. Od. 4, 13, 9. cui libet hic fasces dabit eripietque curule cui volet importunus ebur, Ep. 1, 6, 53. importunus amat laudari, Sat. 2, 5, 96. Tisiphone madefactam sanguine sumit inportuna facem, Ov. M. 4, 481. vestros an forte petebat importuna choros (Proserpina)? Claud. Rapt. Pros. 3, 287; — v. Thieren: obscenaeque canes importunaeque volucres signa dabant, Virg. G. 1, 470. ast importunas volucres in vertice arundo terret fixa vetatque novis considere in hortis, Hor. Sat. 1, 8, 6; alitis in parvae subitam conlecta figuram, quae - culminibus desertis nocte sedens serum canit importuna per umbras, Virg. A. 12, 862: — ferner: singularem quamdam poenam istius immanis atque importuna natura desideret, Cic. II. Verr. 1, 3, 8. si modo vultum importunum in forum detulisset, post red. in sen. 6, 15. nec Venerem interea fugit exoptabile tempus, Poenorum mentes caeco per laeta premendi exitio et luxu corda inportuna domandi, Sil. 11, 385. non importunas istius libidines, non vim, non contumelias - conquerebantur, Cic. II. Verr. 4, 50, 111. numquam - tam importuna tamque audaci argutia fuit noster Pro-

bus, ut cet., Gell. 3, 1, 6; — im *Superl.*: importunissimum scortum - quotiens amorem regis in se accenderat, Orsinem modo avaritiae, interdum etiam defectionis arguebat, Curt. 10, 4 (1), 21. homo importunissimus, Cic. ND. 3, 33, 81. omnia, quae crudelissimi atque inportunissimi tyranni scelera in oppressos cives edunt, Liv. 29, 17, 20. quis eum (Catilinam) senator appellavit? quis salutavit? quis denique ita aspexit ut perditum civem ac non potius ut importunissimum hostem? Cic. Cat. 2, 6, 12. ne post abitum quidem huius importunissimae pestis quisquam reperietur, qui cet., II. Verr. 3, 54, 125. — *Adv.*: hoc est verum esse, confidere suis testibus et **importune** insistere, Cic. Acad. 2, 25, 80. qui tyrannica crudelitate - Babylonios multasque alias civitates inportune vexavit, Justin. 42, 1, 3. potest igitur, inquit (Hyginus), medius eximi versus, qui de Pyrrho inportune immissus est, Gell. 10, 16, 18; — im *Comp.*: quicquid importunius fluit, virus non admittit, Veg. 2, 28, 9. qui iacenti atque abiectae veritati nescio utrum superbius, an importunius insultarent, Lact. 5, 2; — im *Superl.*: idcirco inportunissime, inquit, fecerunt, qui in plerisque Sallusti exemplaribus scripturam istam sincerissimam corruperunt, Gell. 20, 6, 14.

importuōsus od. **inp-**, a, um, **ganz von Häfen entblößt**, mare saevum, importuosum, Sall. J. 17, 5. quoniam inportuosum circa mare et vix modicis navigiis pauca subsidia, Tac. A. 4, 67. disserebatur contra suscipi bellum avio itinere, inportuoso mari, 12, 20. imp. sinus, Mel. 1, 7, 3. litus inp., Plin. Ep. 3, 1, 17. Mel. 1, 7, 5; — im *Superl.*: insula Samothrace - vel inportuosissima omnium, Plin. 4, 12 (23), 73.

impos od. **inpos**, pŏtis, einer Sache **nicht mächtig**, mit *Gen.*: dare te in manus argentum amanti homini adulescenti, animi inpoti, Plaut. Trin. 1, 2, 93. u. so vgl. Bacch. 4, 3, 2. Truc. 4, 3, 54. Men. 1, 2, 1. eripite isti gladium, quae sui est inpos animi, Cas. 3, 5, 5. imposne mentis, an simulata dementia, incertum, Suet. Aug. 19. ulla coniux perfida atque impos sui, Sen. Agam. 117. quos impos damni puer inconsultus ab alto impetit, Auson. Idyll. 10, 274; — *abs.*: impos est, qui animi sui potens non est, qui animum suum in potestate non habet, PDiac. p. 109, 5. u. so: impotem ipsum aliorum addici potestati, Apul. Dogm. Plat. 2, 18; dagegen ganz allgemein: inops religionis, impos veritatis, de deo Socr. 3.

impŏsĭtīcius od. **inp-**, a, um, 1) **beigelegt, beigesetzt, angesetzt**, si impositicii sint (canthari), Ulp. Dig. 30, 1, 41. §. 11; grammat.: impositicia nomina esse voluerunt quam paucissima declinata quam plurima, die Grundformen, die den Dingen durch die Sprache beigelegt werden, Varr. LL. 8, 4. si quis principium analogiae potius posuerit in naturalibus casibus, quam impositiciis, 10, 61. — 2) **aufgelegt, auferlegt**, causa, im Ggst. zu naturalis, publica, Ulp. Dig. 39, 1, 5. u. and. ICt.

impŏsĭtio od. **inpŏsĭtio**, onis, *f.*, die Beilegung od. das Beigelegte, die **Grundform**, die einer Sache durch die Sprache beigelegt wird, voluntatem dico impositionem vocabulorum, naturam declinationem vocabulorum, dann: qui inpositionem sequetur, dicet, si simile in recto casu dolus et malus, fore in obliquo dolo et malo, Varr. LL. 10, 51. u. vgl. 61. duo igitur omnino verborum principia, inpositio et declinatio, 8, 5. impositio unius debuit esse canis, plurium canes, 7, 32.

impŏsĭtīvus od. **inp-**, a, um, **beigelegt**, e Pythagorae inventis non temere fallere inpositivorum nominum inparem vocalium numerum clauditates oculive orbitatem ac similes casus dextris adsignare partibus, parem laevis, Plin. 28, 3 (6), 33; vgl. impositicius (1).

impŏsĭtor od. **inp-**, ōris, *m.*, **der einer Sache einen Namen beilegt**, Varr. LL. 7, 1.

impŏsĭtus od. **inpŏsĭtus**, a, um, s. impono.

impossĭbĭlis od. **inp-**, e, **unmöglich**, ergo inpossibilem mihi dicitis spem salutis, Macrob. Sat. 7, 3, 12; cum id impossibile videretur, Amm. 14, 10, 6. impossibile est, ut cet., Ulp. Dig. 43, 11, 1; — impossibile aut potius infinitum est - positum in communi omnium intellectu, Quint. 5, 10, 18. ut Herculi rex, cui duodecim stipendia debebat, quasi inpossibile imperaverit, Justin. 2, 4, 18. quae (probatio) dicitur per impossibile, Apul. Dogm. Plat. 3. p. 275; impossibilia aggrediantur, Quint. 5, 13, 34.

impossĭbĭlĭtas od. **inp-**, ātis, *f.*, die **Unmöglichkeit**, si impossibilitate ipsa mutata in lapide Psyche, Apul. M. 6, 14. u. bei Tert. bapt. 2.

impostor od. **inp-**, ōris, *m.*, der **Betrüger, Fälscher**, ICt. u. KS.

impostūra od. **inp-**, ae, *f.*, der **Betrug**, die **Fälschung**, inposturam fecit et passus est, Treb. Poll. Gallien. duob. 12. u. so Ulp. Dig. 47, 20, 3.

impostus od. **inp-**, a, um, s. impono.

impŏtens od. **inpŏtens**, entis, **ohnmächtig, machtlos, schwach**, u. mit Genit., von dem, **der über etw. keine Macht hat, der etw. nicht beherrschen kann, der in etw. nicht Maß halten kann**, 1) im Allg. neque homini infanti aut impotenti iniuste facta conducunt, Cic. Fin. 1, 16, 52. Iuno et deorum quisquis amicior Afris inulta cesserat impotens tellure, Hor. Od. 2, 1, 25. u. subst.: valeant haec omnia ad salutem innocentium, ad opem impotentium, ad auxilium calamitosorum, Cic. Mur. 28, 59; — mit *Genit.*: quidam ob sitim impotentes sui ore quoque hianti captare coeperunt (imbrem), Curt. 4, 30 (7), 14. impotens animi procurrit in regiae vestibulum, 8, 5 (1), 49. quid - consilii impotens - geris? Sen. Agam. 126. Octavius Pontiam Postumiam, stupro cognitam et nuptias suas abnuentem, inpotens amoris interfecerat, Tac. H. 4, 44. Pleminius impotens irae, Liv. 29, 9, 9. flagrantes ira, cuius inpotens est gens, 5, 37, 4. vanissimam increpans gentem, quae suarum inpotens rerum prae domesticis seditionibus discordiisque aliis modum pacis ac belli facere aequum censeret, 9, 14, 5. Numidae adequitare, dein refugere, sed propius saltum paulatim evehi, velut quod impotentes regendi equi invitos efferrent, 35, 11, 10. — *Adv.* im *Comp.*: deinde crescente certa-

mine et clamore inpotentius iam regi et inter duas acies versari (elephanti), Liv. 27, 48, 11. — 2) insb. u. vorzugsw. der sich nicht beherrschen kann, der kein Maß halten kann, maßlos, schrankenlos, zügellos, unbändig, leidenschaftlich, anmaßend, despotisch (s. Synon. ferox, superbus u. s. w. vgl. im Folg.), a) v. Leb.: quonam ista tendit turba Furiarum impotens? Sen. Med. 947. numquid Argivae impotens dominator urbis - clade nos tanta obruit? Herc. fur. 1180. vidi - impotentis terga plebeia manu scindi tyranni, 737. liberatas ab impotentibus tyrannis, Liv. 25, 28, 9. ferox atque impotens mulier, Suet. Ner. 28. mater inpotens, uxor facilis, Tac. A. 5, 1. ab impotentibus inimicis conficto crimine, Suet. Claud. 15. Ionas, Aeolidem servitio barbariae impotentis exemimus, Curt. 6, 6 (3), 3; — blanda fallax superba inpotens discordis cet., Pompon. 164. qui illum ferre potuissent, impotentem, iracundum, contumeliosum, superbum, semper poscentem, semper rapientem, semper ebrium, Cic. Phil. 5, 9, 24. est ipse confidens, impotens, gladiatorio generi mortis addictus, 11, 7, 16. inpotens et nimius animi est, Sall. H. 4, 71. si contra impotentem suscepta est causa, Quint. 6, 1, 12. nec curet alto regiam trucem vultu cliensve cenas inpotentium captet, Petron. 5, 4. diu pacem inlacessiti nutrierunt, idque iucundius quam tutius fuit, quia inter inpotentes et validos falso quiescas, Tac. G. 36. ego te autem novi quam esse soleas inpotens, Ter. Heaut. 2, 3, 130. tu quoque impotens noli nec quae fugit sectare, nec miser vive, Catull. 8, 9. neque me praeterit, quantas opes nobilitatis solus inpotens, inani specie magistratus, pellere dominatione incipiam, Sall. H. 3, 61, 3; — Cupido, impotens flammis simul et sagittis, Sen. Hippol. 276. vitio quoque ingenii vehemens et inpotens, Liv. 6, 11, 6. qui sceptro impotens coniugia solvit, Sen. Med. 143. aliquando impotens regno ac superbus altius memet tuli, Troad. 270. statim a principio superbus regiae familiae militibusque erat, Justin. 26, 3, 4; — mit *Inf.*: Iuno et deorum quisquis amicior Afris inulta cesserat impotens tellure, Hor. Od. 2, 1, 25; — im *Comp.*: quae (victoria) etiam si ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores impotentioresque reddit, Cic. Fam. 4, 9, 3; im *Superl.*: advolabat ad urbem a Brundusio homo impotentissimus, ardens odio, animo hostili in omnes bonos, cum exercitu, Antonius, Phil. 5, 16, 42. — *Adv.*: ne quid impotenter faciat, Quint. 1, 3, 13. cuius nomine diu regnasse impotenter Ganymeden docuimus, Auct. BAl. 33, 3. at odit eos, qui subita et magna potentia inpotenter utuntur, Sen. Ep. 5, 1, 2 (42); im *Superl.*: qui non ipsis, quae inpotentissime fecit, speciem aliquam induat recti velitque etiam his videri beneficium dedisse, quos laesit? Ben. 4, 17, 2. — b) v. Lebl.: tot per impotentia freta herum tulisse (phaselum), Catull. 4, 18. quod (monumentum) - non imber edax non aquilo impotens possit diruere, Hor. Od. 3, 30, 1. quis tam impotens - te casus rotat? Sen. Herc. Oet. 716. tamen superba et impotens flatu nimis fortuna magno spiritus tumidos daret, Agam. 247. tunc vero impotentis fortunae species conspici potuit, Curt. 3, 29 (11), 23; — ut Atheniensium impotentem dominationem refringerent, Nep. Lys. 1, 4. inpotens et crudele imperium, Liv. 7, 39, 5. quoniam vos regno inpotenti finem ut inponatis non inducitis in animum, Liv. 8, 5, 4. horum in tam inpotenti regno - praetor factus Hannibal vocari ad se quaestorem iussit, 33, 46, 3. aeque inpotens postulatum fuit, ut cet., 7, 41, 8. pervicacibus magis et inpotentibus mulierum iussis, quae - domos fora, iam et exercitus regerent, Tac. A. 3, 33. inpotentibus instructi consiliis, Liv. 3, 36, 2. nulla res multitudinem efficacius regit, quam superstitio: alioquin impotens, saeva, mutabilis, ubi vana religione capta est, melius vatibus, quam ducibus suis paret, Curt. 4, 39 (10), 7. victum eo die ob inpotentem iniuriam unius ingens vinculum fidei, 8, 28, 8. praecipites, insidiosae, impotentes (actiones) deprehenduntur, Quint. 5, 13, 21; — adeo inpotenti esse animo, ut cet., Ter. Andr. 5, 3, 8. quod si impotenti pertinax animo abnuet, Sen. Herc. fur. 350. quae effrenatio impotentis animi! Cic. Phil. 5, 8, 22. nihil feci iratus, nihil impotenti animo, nihil non diu consideratum ac multo ante meditatum, Har. resp. 2, 3. u. vgl. Curt. 10, 25 (8), 1. dispensarique laetitia inter inpotentes eius animos potuit, Liv. 27, 50, 10. non iis se esse moribus, non ea vita, aut nullos animi motus aut non tam impotentes fuisse, Cic. Part. or. 35, 119. illum deperit impotente amore, Catull. 35, 12. nec divini humanique iuris quicquam prae impotenti ira est servatum, Liv. 31, 24, 18. retinete, ne quid impotens peccet furor, Sen. Agam. 792. quod impotenti facinus parat furore? Med. 553. quem non ambitio impotens - movet, Sen. Thyest. 350. alterum dici non potest, quin ii, qui nihil metuant, nihil angantur, nihil concupiscant, nulla impotenti laetitia efferantur, beati sint, Cic. Tusc. 5, 7, 17. ex insolentia quibus nova bona fortuna sit inpotentis laetitiae insanire, Liv. 30, 42, 17; — im *Comp.*: in multo inpotentiorem subito rabiem accensi, Liv. 29, 9, 6; im *Superl.*: sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est, cet., Cic. Fam. 10, 27, 1. quid putamus facturas cupiditatem, avaritiam, invidiam, quarum impotentissimae cogitationes somnos etiam - perturbant? Quint. 12, 1, 6.

impŏtenter od. **inp-**, *Adv.*, s. impotens.

impŏtentia od. **inpŏtentia**, ae, *f.*, 1) im Allg., die Ohnmacht, Machtlosigkeit, Dürftigkeit, propter suam inpotentiam se semper credunt ludier, Ter. Ad. 4, 3, 16. — 2) insb. u. vorzugsw., die Maßlosigkeit, Zügellosigkeit, Unbändigkeit, Leidenschaftlichkeit, Willkürlichkeit, der Despotismus, a) v. Leb.: inpotentiam muliebrem nimiasque spes eius arguens, Tac. A. 12, 57. u. so 1, 4. traditur etiam matris inpotentia extrusum, quam dominationis sociam aspernabatur, 4, 57. ubi nunc est, inquam, iracundia tua, ubi impotentia tua? Petron. 115, 12. foventibus impotentiam veteranorum militibus similitudine vitae et spe eiusdem licentiae, Tac. A. 14, 31; — ambitio viritim

singulos occupat: inpotentia non est malum publicum: saepe in iram uno agmine itum est, Sen. dIra 3, 2, 2. potentia sua nunquam aut raro ad impotentiam usus, paene omnium vitiorum expers, Vell. 2, 29, 3. nec minoris impotentiae voces propalam edebat, dann: eoque arrogantiae progressus est, ut cet., Suet. Caes. 77. tacita impotentiae exprobratio, Quint. 6, 2, 16. sine cupiditate, sine impotentia, quieti secretique nulla provocant bella, Tac. G. 35. — b) v. Lebl.: nullius astri gregem aestuosa torret impotentia, Hor. Epod. 16, 62. doloris inpotentiam tantum non luctu professo testati, VMax. 9, 3, 3; — ob scelera animique impotentiam et superbiloquentiam, Poët. b. Cic. Tusc. 4, 16, 35. iidem (turbidi animorum concitatique motus) inflammant appetitione nimia, quam tum cupiditatem, tum libidinem dicimus, impotentiam quamdam animi a temperantia et moderatione plurimum dissidentem, Cic. Tusc. 4, 16, 34. color, vox, oculi, spiritus, impotentia dictorum ac factorum quam partem habent sanitatis? 4, 23, 52. singulis tyrannidis sibi inpotentiam vindicantibus, Justin. 5, 3, 6.

impraepĕdītus od. **inp-**, a, um, **unbehindert**, impraepedito cursu tendentes, Amm. 21, 5, 6. ni Sauromaci praesidia militum impertita principio sequentis anni - impraepedita reverterint, 30, 2, 4. — *Adv.*: cum **impraepedite** liceret, 22, 12, 7. imp. cuiusquemodi fortunae virile et muliebre secus cum supellectili non parva indefensum abduxit, 27, 10, 2. quod ita recte dispositum, est impr. completum, 17, 10, 5; ut **impraepedito** ipse pergeret, 26, 6, 11.

impraepūtiātus od. **inp-**, a, um, **mit unbeschnittener Vorhaut**, Tert. monog. 11.

impraescientia od. **inp-**, ae, *f.*, **das Nichtvorherwissen**, futuri, Tert. adv. Marc. 2, 7.

impraesentiārum od. **in praesentiarum**, wie es scheint ein Ausdruck des gewöhnlichen Lebens, **gegenwärtig, in der Gegenwart, jetzt**, ne quis concedat quo olea legunda et faciunda carius locetur: extra quam si quem socium impraesentiarum dixerit, Cato RR. 144, 4. cum in vita agenda didicimus, multa, quae inpraesentiarum bona videntur, post pessima inventa, et multa amplius alius modi atque ante visa essent, Fannius b. Prisc. II. p. 8, 15. in praesentiarum hoc interdicere non alienum fuit, AHer. 2, 11, 16. cum hoc - cupivit impraesentiarum bellum componere, Nep. Hann. 6, 2. qui - insectarentur Neronem - quamquam modesta iuventa, plerumque tamen quid in praesentiarum conduceret, oblitum, Tac. A. 4, 59. u. sonst nur b. Spät. wie Apul. Flor. 3, 16. Mag. 65. öft. u. b. And.

impraestābĭlis od. **inpr-**, e, **untauglich**, Firmic. math. 8, 29. Salv. gub. d. 4, 11.

imprānsus od. **inprānsus**, a, um, **der noch nicht gefrühstückt hat, nüchtern**, illo die inpransus fui, Plaut. Amph. 1, 1, 98. quam mox cocta'st cena? inpransus ego sum, Stich. 4, 1, 28. nullum'st periclum te hinc ire inpransum domum, Rud. 1, 2, 56. nam quoi paratum est, quod edit, nostra gratia nimia est stultitia sessum inpransum incedere, Poen. prol. 9. inpransus miles adstat, Aul. 3, 5, 54. is adeo inpransus [hodie] ludificabitur, Amph. 3, 2, 71. hic impransi mecum disquirite, Hor. Sat. 2, 2, 7. impransus non qui civem dignosceret hoste, Ep. 1, 15, 29. est impransi correptus voce magistri, Sat. 2, 3, 257.

imprĕcātio od. **inpr-**, ōnis, *f.*, 1) **die Verwünschung**, exsecraris enim illum et caput sanctum tibi dira inprecatione defigis, Sen. Ben. 6, 35, 4. solem orientemque dira inprecatione contuentur ut exitialem ipsis agrisque, Plin. 5, 8 (8), 45. quaedam imprecationibus praescisse nefariis, Amm. 29, 1, 25. u. imprecationibus carminum secretorum choragiisque multis ac diuturnis ritualiter consecratam movimus tandem (mensulam), §. 29. — 2) **die Anbetung, das Gebet**, Hieron. Ep. 130. no. 2.

imprĕcor od. **inprĕcor**, ātus sum, āri, 1) **etw. anwünschen**, gew. etw. Böses: et-flens (populus) universus consurgeret dirasque Pompeio quas ille mox luit inprecaretur, Plin. 8, 7 (7), 21. descendenti-in curiam diras inprecati sunt, Spart. Did. Iul. 4. quas ego condignas Fotidi diras devotiones imprecer, Apul. M. 7, 14. sibi quoque exules suos mortem imprecari, Suet. Cal. 28. quem nobis animum, quas mentes inprecentur, quid aliud quam seditionem et discordiam optabunt, Tac. H. 1, 84. populo Romano-tales filias talesque coniuges pro concione imprecatus, Suet. Aug. 65. illud scito - nulli te posse inprecari quicquam gravius, quam si inprecatus fueris, ut se habeat iratum, Sen. Ep. 19, 1, 2 (110). hoc tibi pro meritis et talibus imprecer ausis, ut facias illud, quod puto lingua facis, Mart. 7, 24, 7. litora litoribus contraria, fluctibus undas imprecor, arma armis: pugnent ipsique nepotesque, Virg. A. 4, 629; temeritati suae subinde flebiliter imprecatus, Amm. 14, 11, 16; — selten etw. Gutes: ut totus mihi populus bene imprecetur, Petron. 78, 2. solito sermone salutem ei fuerat imprecatus, Apul. M. 9, 25. — 2) **zu etw. beten, etw. anrufen**, incrementa solis-tacitus imprecatus, Apul. M. 2, 28. deus pater est imprecandus, Hieron. adv. Helv. 2.

imprensĭbĭlis od. **inpr-**, e, **unbegreiflich**, omniumque rerum fidem veritatemque mixtis confusisque signis veri atque falsi ita inprensibilem videri aiunt, ut cet., Gell. 11, 5, 4.

impresse od. **inpr-**, *Adv.*, s. imprimo.

impressio od. **inpressio**, onis, *f.* (imprimo), **das Hinein-, Eindrücken, der Eindruck, Abdruck**, 1) im Allg.: gignentiumque omnium ad instar cerae formas et figurationes ex illa impressione signari, Apul. Dogm. Plat. 6. impressiones numorum, Augustin. d. Chr. 2, 25; in die Seele: quum visa in animis imprimantur, non vos id dicere, inter ipsas impressiones nihil interesse, sed inter species et quasdam formas earum, Cic. Acad. 2, 18, 58; rhetor.: si numerosum est in omnibus sonis atque vocibus, quod habet quasdam impressiones et quod metiri possumus intervallis aequabilibus, Einschnitte, Abschnitte, Cic. dOr. 3, 48, 185; phonetisch: corporis autem alia ponebant esse in toto, alia in partibus: valetu-

dinem - in toto, in partibus autem sensus integros - in lingua etiam explanatam vocum impressionem, der Einschnitt, den man vermittelst der Sprachwerkzeuge in die Töne macht, um sie artikulirt hervorzubringen, Acad. 1, 5, 9. — 2) insbes. im feindlichen Sinne, der **Andrang**, der **nachdrückliche Angriff**, zunächst: metui ego invalido adhuc corpore turbae et impressioni me committere, Front. ep. ad M. Caes. 5, 30; non igitur impressio, non occisio, non vis, non tempus, non imperium, non secures ad iniuriam faciendam Flacci animum impulerunt, Cic. Flacc. 34, 85. me quacumque ratione posset non iudicio neque disceptatione, sed vi atque impressione evertere, Fam. 5, 2, 8; — militärisch: impressionem facere coeperunt in castra, Varr. RR. 2, 4, 1. ut omni multitudine in fines Suessionum, qui Remis erant attributi, facerent impressionem, Hirt. BG. 8, 6, 2. Caesar equitum turmas suorum iubet in hostium equitatum, qui ad oppidum in statione erant, facere impressionem, Auct. BAfr. 78, 3. duo extra ordinem milia, quae in sinistrum cornu Romanorum in ipso certamine impressionem facerent, tenuēre, Liv. 3, 62, 7. Celtiberi ubi ordinata acie et signis conlatis se non esse pares legionibus senserunt, cuneo inpressionem fecerunt, quo tantum valent genere pugnae, ut, quacumque parte pertulēre impetus suos, sustineri nequeant, 40, 40, 2. redintegrato clamore secuti dant inpressionem, qua cet., 4, 28, 6, ab laevo cornu hastati Romani, non ferentes inpressionem Latinorum, sed ad principes recepēre, 8, 9, 3. valida inpressione pulsi terga vertunt, 25, 37, 13.

impresso od. **inpr-**, āre (*Intens.* v. imprimo), **derb eindrücken**, Coripp.

impressus od. **inpr-**, a, um, *Ptcp.*, s. imprimo.

impressus od. **inpr-**, *m.*, das **Eindrücken**, prona mentis equi cervice involvitur ac sub pectoris inpressu fracta inter crura rotatur, Prud. Psych. 272.

imprīmis od. **in prīmis**, **unter den Ersten, vor Allen, vorzugsweise, vornehmlich**, Manlius et Faesulanus in primis pugnantes cadunt, Sall. C. 60, 6. leonem atque alias feras primus aut in primis ferire, J. 6, 1. dicitur - matrem Pausaniae - postquam de scelere filii comperit, in primis ad filium claudendum lapidem ad introitum aedis attulisse, Nep. Paus. 5, 3. Iugurtha in primis Adherbalem excruciatum necat, deinde omnes puberes Numidas - interficit, Sall. J. 26, 3. quem nos - in primis amamus carumque habemus, Cic. Fam. 1, 7, 11. nam in primis nos Epicurus a se ipse dimittit, qui cet., Quint. 12, 2, 24. eius filio - pecuniam Nicaeenses grandem debent ad HS octogiens, et, ut audio, in primis ei volunt solvere, Cic. Fam. 13, 61, 1; — Mardonius - in primis omnium Persarum et manu fortis et consilii plenus, Nep. Paus. 1, 2. Sthenius vehementissime restitit multaque, ut in primis Siculorum in dicendo copiosus est, commemoravit, Cic. II. Verr. 2, 36, 88. usu quoque bellorum gerendorum, in primis eorum hominum, qui nunc sunt, exercitatus, Font. 18, 41 (14, 31). cum in primis lautus esset eques Romanus, Nep. Att. 13, 6. Democritus, vir magnus in primis, Cic. ND. 1, 43, 120. qui iuris civilis in primis peritus fuit, Off. 2, 14, 50. splendidus eques Romanus et in primis eruditus, Plin. Ep. 6, 15, 1. L. quidem Tarutius Firmanus - in primis Chaldaicis rationibus eruditus, Cic. Div. 2, 47, 98; neque enim fuit, quod tu plus providere posses quam quivis nostrum, in primisque ego, qui cet., Fam. 2, 8, 2. medicus in primis, quod erit ei perspectum in arte, non ita proponet, Fat. 8, 15; — oppidum - quod fuerat in primis Siciliae clarum et ornatum, II. Verr. 2, 35, 86. regio erat in primis Italiae fertilis, Liv. 22, 3, 3; animalia quoque invenēre herbas in primisque chelidoniam, Plin. 25, 8 (50), 89; Th. audieras (hoc dictum)? Gn. saepe, et fertur in primis, Ter. Heaut. 3, 1, 39. nam si quantum de quaque re dici potest persequamur, finis operis non reperietur: illud tamen in primis testandum est, nihil praecepta atque artes valere nisi adiuvante natura, Quint. prooem. 25. u. vgl. 5, 11, 114. Siculum bellum inchoavit in primis, sed diu traxit intermissum saepius, Suet. Aug. 16. in primis hoc a se Cotta animadversum esse dicebat, omne illud tempus meridianum Crassum in acerrima atque attentissima cogitatione posuisse, Cic. dOr. 3, 5, 17. Servius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus in primisque in hac, in qua ego me scripsi acquiescere, ita versatur, ut excellat, Fam. 4, 3, 4. ut veni in Arpinas, quum ad me frater venisset, in primis nobis sermo isque multus de te fuit: ex quo veni ad ea, quae cet., Att. 5, 1. volvendi enim sunt libri quum aliorum, tum in primis Catonis, Brut. 87, 298. Lentulum nostrum - quum caeteris artibus, quibus studuisti semper ipse, tum in primis imitatione tui fac erudias, Fam. 1, 7, 11. quod vero maxime rem causamque continet, utrum nihil agant (dii) - an contra ab iis et a principio omnia facta et constituta sint - in primis magna dissensio est, ND. 1, 1, 2; — in primis venerare deos, Virg. G. 1, 338. auctores tamen quarum inveniuntur, in primis celebrari par est, Plin. 25, 3 (7), 22. curandum inprimis, ne magna iniuria fiat fortibus et miseris, Juv. 8, 121. hoc ego quum rei publicae causa censui tum mehercule in primis retinendae dignitatis tuae, Cic. Fam 12, 22, 3. quapropter in primis evitandus, et in pueris praecipue magister aridus, Quint. 2, 4, 8. in primis vero abundare debet orator exemplorum gratia, 12, 4, 1. commendo tibi eius omnia negocia, libertos, procuratores, familiam, in primisque ut, quae T. Ampius de eius re decrevit, ea comprobes, 1, 3, 2. multa me movent in discessu, in primis mehercule quod disiungor a te, Att. 16, 3; — nam id facinus in primis ego memorabile existumo sceleris atque periculi novitate, Sall. C. 4, 4. multa in nostro collegio praeclara, sed hoc, de quo agimus, in primis, quod cet., Cic. Sen. 18, 64. quorum utriusque orationes sunt in primis ut Asiatico in genere laudabiles, Brut. 95, 325. ac sane, quod difficillimum in primis est, et proelio strenuus erat et bonus consilio, Sall. J. 7, 5.

quod genus argumenti in primis firmum videri solet, Cic. Top. 9, 40. illud vero minime consectarium, sed in primis hebes, illorum scilicet, non tuum, gloriatione dignam esse beatam vitam, Fin. 4, 18, 50; neque tamen non in primis bene habitavit, Nep. Att. 13, 1.

imprĭmo od. **inprĭmo**, pressi, pressum, ĕre, in etw. hinein-, eindrücken, -treiben, -stoßen, einprägen, -graben, -hauen, -lassen, darauf-, aufdrücken, aufprägen, od. in etw. hinein-, in etw. -, auf etw. drücken, -stoßen, -graben, -hauen, -prägen, u. *alqd. alqua re*, durch Eindrücke u. dgl. mit etw. versehen, belegen, bezeichnen, schmücken, 1) eig., mit *in* u. *Abl.* od. bloßem *Abl.* od. *Adv.*: si in eiusdem modi cera centum sigilla hoc anulo impressero, ecquae poterit in agnoscendo esse distinctio? Cic. Acad. 2, 26, 86. sus rostro si humi a litteram impresserit, num propterea suspicari poteris Andromacham Ennii ab ea posse describi? Div. 1, 13, 23; non igitur sentis huic causae orbem terrae patere: te extra munitiones tuas vestigium ubi imprimas non habere? Phil. 13, 15, 30. nisi ex eo loco, ubi vestigium impresserit, deiici neminem posse, Caecin. 27, 76; — mit *Dat.*: utrumne pectori infigam meo telum, an patenti conditum iugulo imprimam? Sen. Oed. 1035. paene iam inpressum iugulo mucronem revocavit, VMax. 5, 4. Ext. 6. ut-suis velut alienis corporibus imprimerent ferrum, Amm. 27, 4, 9. impressit dentes haemorrhois aspera Tullo, Lucan. 9, 806. erucis inprime dentem, Juv. 9, 134. puer furens impressit memorem dente labris notam, Hor. Od. 1, 13, 12. cristae digitos inpressit aliptes, Juv. 6, 422. dixit et os impressa toro, Virg. A. 4, 659. ipsa etiam radix (ephemeri) sistit (dentes), cavis exesi inprimitur, Plin. 25, 13 (107), 170. alii terebratae radici palum de buxo imprimunt vel cuprinum clavum vel ferreum, Pallad. 2, 15, 18. nudatae radici eius vel trunco lentisci aut terebinthi cuneus affigitur, vel terebratae in medio palus salicis imprimetur, 12, 7, 5. cur perirent funditus imprimeretque muris hostile aratrum exercitus insolens, Hor. Od. 1, 16, 19; — ferner: imprimitque genae genam, Enn. trag. 436. fortius impressi quotiens tibi basia quinque cet., Mart. 10, 42, 5. pede collo inpresso dextrae mucronem extorquet, Virg. A. 12, 357. reducem expetito litori impressit pedem, Sen. Agam. 399. eia, per ipsum scande age et adverso gressus, ait, imprime dorso, VFlacc. 8, 110. lassatisque impressus genibus laevum reflectens poplitem barbarus subsidebat, Amm. 16, 12, 48; — endlich: vera enim stigmata credebat captivorum frontibus impressa, Petron. 105, 11. impressurus ovi tua nomina, Calp. 5, 84. aut pecori signum aut numeros impressit acervis, Virg. G. 1, 263. imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis, Hor. Sat. 2, 6, 38. ut memoriam publicam recensionis tabulis publicis impressam exstingueret, Cic. Mil. 27, 73. nummo vel anulo effigiem impressam latrinae aut lupanari intulisse, Suet. Tib. 58. primi per figuras animalium Aegyptii sensus mentis effingebant, ea antiquissima monimenta memoriae humanae inpressa saxis cernuntur, Tac. A. 11, 14; — piscinae duae vel solo impressae vel caeso lapide circa villam esse debebunt, Pallad. 1, 31; — mit *Abl.*: hoc munus habebis, cratera inpressum signis, Virg. A. 5, 536. collegit vestes miserique insignia Magni armaque et impressas auro, quas gesserat olim, exuvias, Lucan. 9, 175; — *abs.* (d. i. ohne nähere Bestimmung durch in od. einen Dat.): convertite huc manus, imprimite mucrones, Petron. 80, 4. Camurium-inpresso gladio iugulum eius hausisse, Tac. H. 1, 41. ferro vulnera impresso dedi, Sen. Thyest. 1058. audacter imprimere ferramentum debet, Cels. 8, 2. vehementius imprimi (debet acus), ut inferiori parti insideat, 7, 7, 14. estque quidam premendi (modioli) modus, ut et foret et circumagatur: quia, si leviter imprimitur, parum proficit, si graviter, non movetur, 8, 3. os eius (cucurbitae) corpori aptatur imprimiturque, donec inhaereat, 2, 11. tum succos herbasque dedi, quis livor abiret quem facit impresso mutua dente Venus, Tibull. 1, 6, 13. u. daher: unum (hoc animal) superiore mobili maxilla inprimit morsum alias terribilem pectinatim stipante se dentium serie, Plin. 8, 25 (37), 89. und: et vipera et caecilia saepe cum in pascuo bos improvide supercubuit, lacessita onere morsum imprimit, Col. 6, 17, 1. u. vgl.: utque decem possint corrumpere mala puellas missus et inpressis haedus ab uberibus, an denen es eben erst gesogen hatte, Prop. 3, 32 (2, 34), 69. sic orbem rei publicae esse conversum, ut vix sonitum audire, vix impressam orbitam videre possemus, Cic. Att. 2, 21, 2. nitidissima in parte-exempta scutula ita, ne descendat ultra corticem ferrum, inprimitur ex alia cortex par cum sui germinis mamma, Plin. 17, 16 (26), 118. hanc ego-molliter inpresso conor adire toro, Prop. 1, 3, 11. atque haec inpresso gemuit miseranda cubili, VFlacc. 8, 9; gemit illa multo vulnere impresso minax, Sen. Herc. Oet. 1627. ut videt inpressum coniecta cuspide vulnus advolat-per auras, Sil. 1, 550. cum duobus vulneribus impressis per unamquamque plagam singuli exprimuntur testiculi, Col. 7, 11, 1. falce vulnus penitus impressum, 4, 7, 2; — ferner: aptius inpressis fuerat livere labellis et collo blandi dentis habere notam, Ov. Am. 1, 7, 41. staminaque inpresso fatalia pollice nentes-dixerunt cet., M. 8, 453. praecepit autem, ut-frictio admoveretur lenis, ut ne manum quidem, qui perfricaret, vehementer imprimeret, Cels. 3, 18. u. vgl. Quint. 9, 2, 42. impressoque genu nitens terrae applicat ipsum, Virg. A. 12, 303. ubi acutissimam videt (hippopodamus) stirpem inprimens corpus venam quandam in crure volnerat, Plin. 8, 26 (40), 96. transtra per et remos inpressaque terga virorum, Stat. Theb. 5, 404. humidaque inpressa siccabat lumina lana, Prop. 4, 5 (3, 6), 17; — endlich: si pater credet a filio impressum (signum anuli), quum te viderit, nihil metuet, Curt. 7, 7 (2), 16. ignoti anuli sigillo impresso, 3, 18 (7), 14. similitudines vero aut geminorum aut signorum anulis impressorum pueriliter consectantur, Cic. Acad. 2, 17, 54. protinus impressa signat sua

crimina gemma, Ov. M. 9, 566. impressae (maculae) resident nec eluentur, Catull. 57, 5. rapiens immania pondera baltei inpressumque nefas, Virg. A. 10, 497; — terebretur (arbor) Gallica terebra usque ad medullam foramine impresso, Pallad. 11, 8, 3. Gallica terebra usque ad medullam arborem perforandam plaga interius leviter inclinata: ibi educto omni scobe vitem vel ramum ad modum foraminis impressi delibratum, succidum tamen et humentem stricte imprimi, una aut duabus gemmis foris relictis, 3, 17, 7. si fons desit, aut imprimendus est puteus aut cet., 1, 34, 2. quum terra araretur et sulcus altius esset impressus, Cic. Div. 2, 23, 50. ubi iam iter modiolo impressum est, medius clavus educitur et ille per se agitur, Cels. 8, 3. dum signa pedum roscida tellus impressa tenet, Sen. Hipp. 42. omnis frutex atque arbor erui et submoveri debet, ne postea fossorem moretur neve iam pastinatum solum iacentibus molibus imprimatur et exportantium ramos atque truncos ingressu proculcetur, Col. 3, 13, 6. nunc non cinis ille poëtae felix? non levior cippus nunc imprimit ossa? Pers. 1, 36. — *PAdv. comp.*: dehinc rursus ab aliis defricandus, tenacius quidem, sed non **impressius**, CAur. Chron. 3, 6, 87.

2) übtr.: at illa (memoria) constat ex notis litterarum et ex eo, *in* quo imprimuntur illae notae, Cic. Part. or. 7, 26. quaeque in animis imprimuntur - inchoatae intellegentiae similiter in omnibus imprimuntur, Leg. 1, 10, 30. visum obiectum imprimet illud quidem et quasi signabit in animo suam speciem, sed cet., Fat. 19, 43. quum visa in animis imprimantur, Acad. 2, 18, 58. solus enim vidit (Epicurus) primum esse deos, quod in omnium animis eorum notionem impressisset ipsa natura, ND. 1, 16, 43. esse aliquid perspicui, verum illud quidem impressum in animo atque mente, neque tamen id percipi ac comprehendi posse, Acad. 2, 11, 34. quae est enim ora, quae sedes, qui locus, in quo non exstent huius quum fortitudinis tum vero humanitatis, tum animi, tum consilii impressa vestigia, Balb. 5, 13. illa enim sunt curricula multiplicium variorumque sermonum, in quibus Platonis primum sunt impressa vestigia, Or. 3, 12. nisi omnes ii motus, quos orator adhibere volet iudici, in ipso oratore impressi esse atque inusti videbuntur, dOr. 2, 45, 189; — mit *Dat.*: imprimi quaedam vestigia animo, velut in ceris anulorum signa serventur, existimant, Quint. 11, 2, 4. quo e genere nobis notitiae rerum imprimuntur, sine quibus nec intelligi quidquam nec quaeri aut disputari potest, Cic. Acad. 2, 7, 21. prosequitur haec memoria in senectutem et impressa animo rudi usque ad mores proficiet, Quint. 1, 1, 36. laudibus maculam imprimam, Sen. Herc. Oet. 1455. quorum (iudicum) lectione duplex imprimeretur rei publicae dedecus, Cic. Phil. 5, 6, 16. magnum quidem illud saeculo dedecus, magnum rei publicae vulnus inpressum est, Plin. Pan. 6, 1; — mit *Abl.*: quae (monumenta) quum viderem tot vestigiis impressa, ut in iis errari non posset, non ascripsi id, quod tua nihil referebat, Cic. Fam. 5, 20, 5. horum flagitiorum isti vestigiis omnia municipia, praefecturas, colonias, totam denique Italiam impressit, Phil. 2, 24, 58. u. so ohne Abl.: an imprimi quasi ceram animum putamus et esse memoriam signatarum rerum in mente vestigia? Tusc. 1, 25, 61. — *PAdv.*: alte et **impresse** recogitare, Tert. exhort. cast. 3. ut impressius dixerim, car. Chr. 12.

imprincĭpālĭter od. **inpr-**, *Adv.*, zur Hauptsache gehörig, quae non impr. dicenda suscepit, sed expugnanda, quae ab aliis posita videbantur, adiecit, CAur. Acut. 2, 9, 55.

imprŏbābĭlis od. **inpr-**, e, nicht zu billigend, verwerflich, si rationes sequi velit, omnium posse videri non improbabiles, Cels. prooem. p. 5. maria omnia interiora illo capite nasci, non Gaditano freto, haut inprobabili argumento, Plin. 3, 14 (27), 93. adfectus sunt motus animi inprobabiles, subiti et concitati, Sen. Ep. 9, 4, 12 (75). factum per se improbabile, Quint. 7, 4, 7. non impr. mos, Ulp. Dig. 50, 14, 3. — *Adv.*: si obiecta non **improbabiliter** cessaverimus, Sidon. Ep. 1, 11.

imprŏbātio od. **inpr-**, ōnis, *f.*, die Mißbilligung, Verwerfung, ac personis quidem res eae sunt attributae, ex quibus omnibus unum in locum coactis accusatoris erit improbatione hominis uti, Cic. Inv. 2, 10, 32. haec et ad inprobationem et ad interrogationem testium pertinebunt, AHer. 2, 6, 9. dubiumne est quin ista omnis improbatio (näml. frumenti) cogendae pecuniae causa nata sit? Cic. II. Verr. 3, 74, 172.

imprŏbātor od. **inpr-**, ōris, *m.*, der Mißbilliger, Verwerfer, talis igitur excetra delictorum cur non dominum offendat improbatorem malorum? Tert. de pat. 5. u. so Apul. de deo Socr. 16.

imprŏbe od. **inprŏbe**, *Adv.*, s. improbus.

imprŏbĭtas od. **inprŏbĭtas**, ātis, *f.*, die Schlechtigkeit, Unredlichkeit, Verworfenheit, Ruchlosigkeit, u. speciell die schlechten Menschen eigenthümliche Rücksichtlosigkeit, Zudringlichkeit, Unverschämtheit, Schamlosigkeit, Frechheit, Muthwille, a) v. Menschen: paucorum improbitas universis calamitas, Syr. 361. quum te alicuius improbitas perversitasque commoverit, sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas, Cic. I. QFratr. 1, 13, 38. ipsorum improbitatem retundendo, Quint. 6, 4, 11. u. vgl. 15. nam prodiga corruptoris improbitas ipsos audet temptare parentes, Juv. 10, 304; mirum quo procedat inprobitas cordis humani parvolo aliquo invitata successu, Plin. 2, 23 (21), 87; — felix inprobitas optimorum est calamitas, Syr. 156. sibi ipsa improbitas cogit fieri malum, 466. in hac causa improbitatem et gratiam cum inopia et veritate contendere, Cic. Quinct. 27, 84. inprobitas illo fuit admirabililis aevo, credebant quo grande nefas - si iuvenis vetulo non adsurrexerat, Juv. 13, 53. nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat, Petron. 87, 3. quaecunque est veneris subita violata rapina gaudet, et inprobitas muneris instar habet, Ov. AA. 1, 675; — amicorum neglectio improbitatem coar-

guit, Cic. Mur. 4, 9. homo simillimus Atheniensis Hyperboli, cuius improbitatem veteres Atticorum comoediae notaverunt, Brut. 62, 224. non ob ea solum incommoda, quae eveniunt improbis, fugiendam improbitatem putamus, sed multo etiam magis, quod cet., Cic. Fin. 1, 16, 53. nisi vindices delicta, improbitatem adiuves, Syr. 329. ex multis similibus ea sumam, quae maxime improbitate excellere videbuntur, Cic. II. Verr. 2, 28, 68; — sic totam praedam sola improbitas (des Löwen) abstulit, Phaedr. 1, 5, 11. non ita, ut sperarunt mali, tanto imposito rei publicae vulnere, alacris exsultat improbitas in victoria, Cic. Att. 1, 16, 7. — b) v. Thieren: simiae vero Dodonaeae improbitatem historiis Graecis mandatam esse demiror, Cic. Div. 2, 32, 69. alium est et in arvis sponte nascens - quod adversus inprobitatem alitum deposcentium semina coctum, ne renasci possit, abicitur, Plin. 19, 6 (34), 116. non Homero (fuit) inter proelia deorum inprobitatem muscae describere, 29, 1 (8), 28.

imprŏbĭter od. **inpr-**, *Adv.*, s. improbus.

imprŏbĭto od. **inpr-**, āvi, āre (*Intens.* zu improbo), **stark mißbilligen, ganz verwerfen**, illud quoque inhumaniter scriptum improbitavit, quod cet., Gell. 20, 1, 11.

imprŏbo od. **inprŏbo**, āvi, ātum, āre, **nicht für gut finden, als untauglich zurückweisen, mißbilligen, verwerfen**, improbas frumentum Siculorum, dann: quum civitatum Siciliae vulgo omne frumentum improbas, num ex Aegypto aut Syria frumentum Romam missurus es? improbas Halaesinum cet., dann: quid acciderat, ut ex eodem horreo decumanum probaretur, emptum improbaretur? Cic. II. Verr. 3, 74, 172. u. ego frumentum neque attigi neque aspexi: mancipibus potestatem probandi improbandique permisi, 3, 76, 175. peculiare inprobatis (malis) acerbitatis convicium et vis tanta ut aciem gladii praestringat, Plin. 15, 14 (16), 52. melleae aut faeculentae (sardonyches) - improbantur, Nep. b. Plin. 37, 6 (63), 137. Vergilius et (terram) quae felicem ferat non inprobat vitibus, Plin. 17, 4 (3), 29; — inprobat has (choreas) pastor, Ov. M. 14, 521. tales sunt inclinationes vocis, quas invicem Demosthenes atque Aeschines exprobrant, non ideo improbandae, Quint. 11, 3, 168. qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo, suopte culpam generi capiunt, genus ingeniod inprobant, Plaut. Merc. 5, 4, 8. rebus sumptis adiungam ex his sequendas esse alias, alias improbandas, quae sint in genere contrario, Cic. Acad. 2, 30, 95. satine'st, si tibi meum opus ita dabo expolitum, ui inprobare non queas? Plaut. Mil. gl. 4, 4, 37. sed et coacti sunt munire omnes et multorum opera improbata sunt, certe utrumqua falsum est, et ob vacationem precium datum, quum immunis nemo fuerit, et ob probationem, quum multa improbata sint, Cic. Font. 8, 17 (4, 7). si quis tamen ut parum rectum improbet opus, Quint. 2, 13, 10. ipse hos libros improbat, 3, 5, 15. sed ne me putes improbasse schedium Lucilianae humilitatis, Petron. 4, 5. libri improbatae lectionis, Ulp. Dig. 10, 2, 4. mala multi probant, nemo improbat bona, Quint. 12, 10, 76. hoc negas te posse nec approbare nec improbare, Cic. Acad. 2, 30, 96. haec improbantur a Peripateticis, a Stoicis defenduntur, Div. 1, 33, 72. per hoc inane purpurae decus precor, per improbaturum haec Iovem, Hor. Epod. 5, 7. iacentque ea semper, quae apud quosque improbantur, Cic. Tusc. 1, 2, 4; — primum improbantur ii quaestus, qui in odia hominum incurrunt, ut portitorum, ut feneratorum, Off. 1, 42, 150. Curio utrumque improbans consilium, quantum alteri sententiae deesset animi, tantum alteri superesse dicebat, Caes. BC. 2, 31, 1. Sacerdotis iudicium improbare istum ausurum non arbitrabatur Cic. II. Verr. 2, 28, 68. ego ista studia non improbo, moderata modo sint, dOr. 2, 37, 156. qui etiam in dicendo curam et artem et nitorem et quidquid studio paratur, ut affectata et parum naturalia solent improbare, Quint. 11, 3, 10. quum - Iuliae mores improbaret, Suet. Tib. 7. palam nec dissimulanter morum eius diritatem adeo improbasse, ut cet., 21. resque vulgo improbabatur, Caes. 11. improbante divortium populo, Ner. 35. improbans exemplum vetus Canini Rebili uno die consulis, 15. quae (pax) a senatu improbata est, Eutr. 4, 26. illicitum iusiurandum improbatae religionis, Ulp. Dig. 2, 2, 5. malam rem cum velis, honestatem improbes, Syr. 631; — multi suam rem bene gessere et publicam patria procul, multi, qui domi aetatem agerent, propterea sunt inprobati, Enn. trag. 295. hac (dibapha Tyria) P. Lentulus Spinther aedilis curulis primus in praetexta usus improbabatur, Nep. b. Plin. 9, 39 (63), 137. cum ceteros alium alia de causa improbarent, Suet. Vesp. 6. ex improbatis alios poena, alios ignominia notavit, Aug. 39. — *PAdj. superl.*: quid Aeschines rhetor - Lacedaemonios statuisse dixerit super sententia probatissima, quam improbatissimus homo dixisset, Gell. 18, 3. Ueberschr.

imprŏbŭlus od. **inpr-**, a, um, **ein wenig unverschämt, - keck**, finge tamen te inprobulum, Juv. 5, 72.

imprŏbus od. **inprŏbus**, a, um, von dem, was nicht so beschaffen ist, wie es sein soll od. zu sein pflegt, was das Maß überschreitet od. dasselbe nicht erreicht, **schlecht**, u. zw. 1) der Größe, Zahl, Kraft u. Qualität nach, **maßlos, ungeheuer, unbändig, abscheulich, heillos**, od wiewohl selten, **schlecht, gering, schwach**, pro qualis! seu splendentem sub sidera nisu exigeret discum - vel dimensi spatia inproba campi transiret velox saltu, Sil. 14, 505. fertur in abruptum magno mons improbus actu, Virg. A. 12, 687. non mediae telluris opes, non inproba legi divitis arva plagae, VFlacc. 1, 510. namque improba caecis intulit arva vadis, 2, 631. sed cum linqueret inferos Orpheus carmina fundens, et vinci lapis improbus et vatem potuit sequi, Sen. Herc. Oet. 1080. vectatque capaci agmina mole Charon et sufficit inproba puppis, Sil. 13, 760. inproba barbaricae procurrunt tegmina plantae, VFlacc. 6, 702. refugi quem contigit inproba Mauri lancea, 3, 587. tamen inprobus ensis adnexam

parmae decidit vulnere laevam, Sil. 4, 386. inproba sensim corpore non laeso penetrarunt spicula dentis, 9, 588. sucum inprobo barbarum villo abstergere (capras tradidere), Plin. 12, 17 (37), 73. nec genibus improbis, Col. 6, 1, 3. Donacen duri clausere parentes, quod non tam tenui filo de voce sonaret, sollicitusque foret pinguis sonus, improba cervix, suffususque rubor crebro venaeque tumentes, Calp. 9, 12. sic grandibus alte insurgens humeris hominem super improbus exit, Stat. Theb. 6, 837; improbae crescunt divitiae, Hor. Od. 3, 24, 62. inproba tum vero iungentes oscula vidi, Ov. Am. 2, 5, 23. labor omnia vincit improbus, Virg. G. 1, 146. ingenti fruor improboque somno, Mart. 12, 18, 13. vineamque faciunt e talea improbo reptatu pampinorumque per parietum damna discursu atria media conplentes, Plin. 14, 1 (3), 13. improba pugnat hiems indignaturque, quod ausim scribere, Ov. Trist. 1, 11, 41. scopulisque ratem furor inprobus euri frangeret, optabam, Sil. 6, 525. tu levior cortice et improbo iracundior Hadria, Hor. Od. 3, 9, 22. inprobus ut fractis exundat molibus amnis, Sil. 12, 186. lupi-quos improba ventris exegit caecos rabies, Virg. A. 2, 356; im *Comp.*: austro imber inprobior est et guttae pleniores, Sen. NQ. 4, 4, 3. *Adv.*: Quartilla per rimam improbe diductam adplicuerat oculum curiosum, Petron. 26, 4. utebatur et versibus Graecis tempestive satis et de quodam procerae staturae improbiusque nato: μακρὰ βιβάς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος, Suet. Vesp. 23; — verba pleraque ignorantia et inscitia improbe dicentium, quae non intellegant, deflexa ac depravata sunt a ratione recta et consuetudine, Gell. 15, 5, 1. qui frontem improbe indocteque non virili genere dicimus, 15, 9, 4. — Ferner: novi, Neptunus ita solet: quamvis fastidiosus aedilis est: si quae inprobae sunt merces, iactat omnes, Plaut. Rud. 2, 3, 42. panis impr., Mart. 10, 5, 5. si quid forte petam timido gracilique libello, improba non fuerit si mea charta, dato, Mart. 8, 24, 1. mala et improba defensione, verum aliqua tamen uti videretur, Cic. II. Verr. 2, 41, 101.

2) ethisch, **schlecht, unredlich, verworfen, ruchlos,** u. mit diesen Eigenschaften verbunden: **rücksichtlos, zudringlich, lästig, unverschämt, schamlos, frech, muthwillig, schelmisch, schalkhaft,** a) v. Leb., u. zw. α) v. Menschen: vitium'st oblatum virgini olim ab nescio quo inprobo, Ter. Hec. 3, 3, 23. eunuchus litigabat cum quodam improbo, Phaedr. 3, 11, 1. si mihi, quae quondam fuerat quaque improbus iste exultat fidens, si nunc foret illa iuventas, haut cet., Virg. A. 5, 397. ille asper et improbus ira saevit in absentes, 9, 62; — caetera in te summe esse laudanda, illud vero improbi esse hominis et perfidiosi, dicere quod alienum esset et nocere ei, pro quo quisque diceret: quare non sibi eum disertum, qui id non faceret, videri, sed improbum, qui faceret, Cic. dOr. 2, 73, 297. hominem inprobum! nunc ruri pergraecatur, Titin. 175. qui se committit homini tutandum improbo, Phaedr. 1, 33, 1. fraudator homines quum advocat sponsum improbos, 1, 18, 1. magistrum cepit ad eam rem inprobum, Ter. Andr. 1, 2, 21. dum fallax servus, durus pater, improba lena vivent et meretrix blanda, Menandros erit, Ov. Am. 1, 15, 17 anus improba, Hor. Sat. 2, 5, 84. imminet e celsis audentius improba muris virgo, VFlacc. 6, 681. convallem ruris aviti improbus aut campum mihi si vicinus ademit, Juv. 16, 36. o miseri, quos improbus advena bello territat, Virg. A. 12, 261. commune consilium gentis esset, ne improbum vulgus ab senatu Romano aliquando libertatem salubri moderatione datam ad licentiam pestilentem traheret, Liv. 45, 18, 6; — improbe Amor, quid non mortalia pectora cogis! 4, 412. vitanda est improba Siren desidia, Hor. Sat. 2, 3, 14. stat Fortuna inproba noctu adridens nudis infantibus, Juv. 6, 605. nec si miserum Fortuna Sinonem finxit, vanum etiam mendacemque improba finxit, Virg. A. 2, 10. an te praestantem belli fugit, improba quantum hoc possit Fortuna loco? Sil. 5, 92. Fama per extremos quin iam volat improba manes, VFlacc. 5, 82. u. vgl. Sil. 4, 5. improba mox surgit tristi de sede Megaera, Claud. in Rufin. 1, 74. non improbus audet tangere Cymothoën Triton, Laus ser. reg. 126. inproba quo me Nympha rapit, VFlacc. 4, 26. candidus Hylas repellebat improbam Naida, Petron. 83, 3. turba licens, Naïdes improbae, Sen. Hipp. 780. improbus hanc Athamas furtim dilexit, Ov. F. 6, 555. u. vgl. Calp. 3, 32; — „improbus es, cum poscis" ait, Juv. 9, 63. ita non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens es, Cic. Deiot. 7, 21. si improbum esse Cresphontem olim existimas, cur me huic locabat nuptiis? Enn. trag. 175. eam adeo rem sobrie et frugaliter adcuravit ille, ut alias res est inpense inprobus, Plaut. Epid. 4, 1, 40. non vinum hominibus moderari, sed homines vino solent, qui quidem probi sunt: verum qui inprobus, si aquam subbibit, sive adeo scatet temeto, tamen ab ingenio inprobu'st, Truc. 4, 3, 58. cum-eum, qui sit improbus, latronem-dicimus (als Beispiel der amplificatio), Quint. 8, 4, 1. qui inprobi essent et scelesti, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 137. nisi, quia illi in tanto malo turpis vita integra fama potior fuit, improbus intestabilisque videtur, Sall. J. 67, 3; equitum levia improbus arma praemisit, quaterent campos, Virg. A. 11, 512. quatit improbus hastam, 11, 767. citat inprobus hastam, Sil. 4, 536. u. vgl. 538. „quid vis, insane, et quas res agis?" improbus urguet iratis precibus cet., Hor. Sat. 2, 6, 29. negat improbus et te negligit aut horret, Ep. 1, 7, 63. dominum vehit improbus atque serviet aeternum, quia parvo nesciet uti, Ep. 1, 10, 40. vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro qui meliorem audax vocet in ius, Sat. 2, 5, 28. nam plus petit inprobus imo consulis exitio, tota quam strage cadentum, Sil. 4, 423. plorantesque inproba natos-ludos Paridemque reliquit, Juv. 6, 85. — Substantivisch: rogasne, inprobe, etiam qui ludos facis me? Plaut. Amph. 2, 1, 21. qui (Ancus) melior multis quam tu fuit, improbe, rebus, Lucr. 3, 1026. u. so vgl. Prop. 1, 3, 39.

Virg. A. 4, 386. Hor. Sat. 2, 2, 104. 2, 3, 201. Ov. M. 4, 370. 13, 112. Pers. 4, 47. Calp. 6, 19. 25. 29. Claud. Nupt. Hon. et Mar. 112. inproba (Ardea), quae nostros cogis abesse viros! Ov. F. 2, 750. u. so vgl. Prop. 2, 8, 14. Ov. M. 6, 136; darem, inquit, nisi soleres per te sumere, et improbum reiecit, Phaedr. 2, 1, 4; ostendam illius facta et spurcitiam improbi, Afran. 164; neque pudentes suspicari oportet sibi parum credi, neque improbos scire sese timeri, Caes. BC. 2, 31, 4. languentem labentemque populum aut ad decus excitare aut ab errore deducere aut inflammare in improbos aut incitatum in bonos mitigare, Cic. dOr. 1, 46, 202. laudare claros viros et vituperare improbos, Quint. 2, 4, 20. improbos detestans, Eutr. 8, 8; cito inproborum laeta ad perniciem cadunt, Syr. 90. successus improborum plures allicit, Phaedr. 2, 3, 7. plerumque improborum facta primo suspicio insequitur, deinde sermo atque fama, tum accusator, tum iudex, Cic. Fin. 1, 16, 50. aut innocentes tuebitur aut improborum scelera compescet, Quint. 12, 1, 26; ne quis discat prodesse improbis, Phaedr. 4, 19, 6. non ob ea solum incommoda, quae eveniunt improbis, fugiendam improbitatem putamus, sed multo etiam magis, quod cet., Cic. Fin. 1, 16, 53. paciscendi quidem ille piraticus mos - etiam mediocriter improbis aberit, Quint. 12, 7, 11; qui pretium meriti ab improbis desiderat, Phaedr. 1, 8, 1; — quamvis improbus annis adque mero fervens, Juv. 3, 282; — mit *Genit.*: puerum Lapithonia nympha - ignibus ante diem cupido violavit amore, inproba conubii, Stat. Theb. 7, 297; — improbum est mit *Inf.*: offerre suum (iusiurandum) sine illa conditione, ut vel adversarius iuret, fere improbum est, Quint. 5, 6, 1. nec improbum sit, pro simili accipi, quod plus est, 7, 1, 61; — im *Compar.*: hominum ego avaritia factus cum inprobior coquos, non meopte ingenio, Plaut. Pseud. 3, 2, 13. qui me inprobior perhibeatur esse? Trin. 3, 2, 66. hercle quin multo inprobiores sunt, quam a primo credidi, Most. 3, 2, 139. offensae veteris reus atque tacendae, et tamen inprobior saturam scribente cinaedo, Juv. 4, 105. bonus tantummodo segnior fit, ubi neglegas, at malus improbior, Sall. J. 31, 28; — im *Superl.*: quem (dolorem) improbissimo cuique inusserat severitas consulatus mei, Cic. Att. 1, 16, 7. improbissimo cuique pleraque fingendi licentia est, Quint. 1, 8, 21. videri aut coactus esse pecuniam dare aut libenter dedisse homini nequissimo atque improbissimo, Cic. ad Brut. 1, 11, 1. tot equites Romani ab homine nequissimo ac turpissimo laesi, II. Verr. 3, 12, 30. improbissimi fures, Priap. 51, 25. longe autem post natos homines improbissimus C. Servilius Glaucia, Cic. Brut. 62, 224. — *Adv.*: quum ab eo nescio quid *improbe* peteret, Quint. 6, 3, 95. tantum mihi copiarum qua urbanarum qua rusticarum nomine tuo oblatum est, quas omnes inprobe accepi tamen, Plin. Ep. 6, 28, 1. si quid ab improbis de me improbe dicitur, Cic. Sull. 10, 30. inprobe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit, Syr. 519. non impr. litigabunt, Quint. 12, 7, 5. ne quid impr. faciat, 1, 3, 13. nulla praeda umquam improbe parta, Cic. Fin. 1, 16, 51; und: etiam in alveo circumlata sunt oxycomina, unde quidam etiam *improbiter* nos pugno sustulerunt, Petron. 66, 7. — im *Comp.*: estne aliquid quod improbius fieri possit? Cic. II. Verr. 3, 60, 140; — im *Superl.*: unde tu nos quam improbissime respondendo tum turpissime ructando eiecisti, Pis. 6, 13. si me non improbissime Dolabella tractasset, Att. 16, 15, 1. — β) v. Thieren: improbam (mustelam) leto dedit, Phaedr. 1, 24, 9. u. vgl. 5, 3, 8. nihil inprobus anser Strymoniaeque grues - officiunt, Virg. G. 1, 119. tum cornix plena pluviam vocat improba voce, 1, 388. cycnum excellentem pedibus rapit inprobus (aquila), A. 12, 250. ripisque habitans hic (anguis) piscibus atram improbus ingluviem ranisque loquacibus explet, G. 3, 431. poscit ovem fatum: verbenas improba carpsit, Ov. F. 1, 381. *Adv.*: quae columba) multo dicitur improbius oscula mordenti semper decerpere rostro, Catull. 68, 126. — b) von Lebl.: mordaciorem qui improbo dente adpetit, Phaedr. 4, 8, 1. tunc fauce improba latro incitatus iurgii causam intulit, 1, 1, 3. lavit inproba taeter ora cruor, Virg. A. 10, 727. mensae non improba porrigit ora, Calp. 6, 36. perfricare faciem et quasi improbam facere, Quint. 11, 3, 160. non ventrem improbam alimus, Sen. Thyest. 460. si hunc - tractavero improba manu et ille non senserit, Petron. 86, 1; qui lacernas coloris inprobi sumunt, qui perlucentem togam, Sen. Ep. 19, 5, 21 (114). vgl. mit: quidquid Agenoreo Tyros improba cogit aheno, Mart. 10, 16, 7. de Gadibus improbis puellae, 5, 78, 26; improba - satureia, 3, 75, 4; — quid non amor improbus audet? Ov. F. 2, 331. stultus et improbus hic amor est dignusque notari, Hor. Sat. 1, 3, 24. ille regno pro suo, nos improba cupidine acti, Sen. Herc. fur. 406. non illis obvia tela ferre nec infestos derat furor inprobus ignes, VFlacc. 2, 313. ita vos estis neglegentes perditi ingenio inprobo, officium vostrum ut vos malo cupiatis conmonerier, Plaut. Pseud. 1, 2, 16. armato nullus divûm pudor, inproba virtus et pacis despectus honos, Sil. 1, 58. si aut pusillae sunt sententiae et pueriles et inprobae et plus ausae quam pudore salvo licet, Sen. Ep. 19, 5, 16 (114). audax haec, non tamen inproba, quia secreta contentio, Plin. Ep. 7, 9, 4. abstulerint celeres improba dicta noti, Ov. F. 5, 686. nec taceant mediis improba verba iocis, AA. 3, 796. obscoenis - si non uti me pudet improbisque verbis, Priap. 28, 2. nec minus Hortensi, nec sunt minus improba servi carmina, Ov. Tr. 2, 441. hos seditiosa atque improba oratione multitudinem deterrere, Caes. BG. 1, 17, 2. iure, legibus, auctoritate omnium, qui consulebantur, testamentum P. Annius fecerat, non improbum, non inofficiosum, non inhumanum, Cic. II. Verr. 1, 42, 107. en, improba vota! Lucan 5, 277. u. so Sen. Thyest. 1075. credula est spes improba, 295. sicut in vita, in causis quoque spes improbas habent, Quint. 12, 1, 13. quod se iu-

dice nemo nocens absolvitur, improba quamvis gratia fallaci praetoris vicerit urna, Juv. 13, 2. Demetrius qui dictus est Phalereus Athenas occupavit imperio improbo, Phaedr. 5, 1, 2. iura inproba adempta armaque et incisae leges, opibusque superbis vis fracta, Sil. 17, 619. improba facta, Cic Fin. 1, 16, 51. inprobum ausum, Plin. 2, 108 (112), 247; inhonesta, iniqua, improba, inhumana, crudelia et caetera, Quint. 5, 13, 19. non improba posco, Claud. Prob. et Ol. cons. 158; — im *Comp.*: quo apertior est adulatio, quo inprobior, quo magis frontem suam perfricuit, cecidit alienam, hoc citius expugnat, Sen. NQ. praef. 9. subiecit, quod multo esset improbius, Quint. 9, 2, 22; — im *Superl.*. qui periculum fortunarum et capitis sui prae mea salute neglexit neque legis improbissimae poena deductus est, quo minus hospiti et amicitiae ius officiumque praestaret, Cic. Fam. 14, 4, 2.

imprōcērus od. **inpr-**, a, um, **nicht hoch, nicht schlank, unansehnlich**, corporaque eorum (puerorum) improcera fieri minusque adolescere, Gell. 4, 19, 1. terra - satis ferox, frugiferarum arborum patiens, pecorum fecunda, sed plerumque improcera: ne armentis quidem suus honor aut gloria frontis, Tac. G. 5.

imprōcreābĭlis od. **inpr-**, e, **unerzeugbar**, materiam vero improcreabilem incorruptamque commemorat, Apul. dogm Plat. 1, 5.

imprōfessus od. **inpr-**, a, um, 1) **der sich nicht als etw. angegeben od. zu etw. bekannt hat**, si quis improfessus servus fuerit, Marc. Dig. 29, 4, 16. ad quem (fiscum) deferebantur, qui vel inprofessi Iudaicam viverent vitam, Suet. Dom. 12.

imprōles est, qui nondum vir est, Mar. Victorin. p. 2465. u. = ἄγονος, ἄτεκνος, ἄνηβος ἀφῆλιξ, μήπω πολιτευόμενος, erkl. in d. Gloss. Labb. u. vgl.: **improlus** vel **improlis**, qui nondum esset adscriptus in civitate, PDiac. p. 108, 12.

impromiscuus od. **impromiscus** od. **inpr-**, a, um, **unvermischt, rein**, ad hoc color quidam vetustatis in his versibus tam reverendus est, suavitas tam inpromisca tamque a fuco omni remota est, ut cet., Gell. 12, 4, 3. futurum - verbum est indefinitum, quod Graeci appellant ἀπαρέμφατον, neque numeris neque generibus praeserviens, set liberum undique et inpromiscum, 1, 7, 6.

impromptus od. **inpr-**, a, um, **der nicht fertig, nicht gewandt, nicht bei der Hand ist**, inprompto iam Arminio ob continua pericula, sive illum recens acceptum vulnus tardaverat, Tac. A. 2, 21; — mit *Abl.*: quia infacundior sit et lingua inpromptus, Liv. 7, 4, 5. sermone impromptus Latio, Auson. Idyll. 2, 9.

imprŏpĕranter od. **inpr-**, *Adv.* (in u. propero), **nicht eilig, allmählig, nach und nach**, imp. agens primos a carcere cursus, Auson epitaph. 35, 3.

imprŏpĕrātus od. **inpr-**, a, um, **nicht beeilt, nicht beschleunigt**, haut aliter retro dubius vestigia Turnus improperata refert, Virg. A. 9, 798.

imprŏpĕrium od. **inpr-**, ii, *n.* (aus der Sprache des gemeinen Lebens f. v. a. opprobrium), der **Schimpf**, et erit Israel in perditionem et in improperium populo, et domus haec erit deserta, Lact. inst. div. 4, 18. u. in der Vulg., von **imprŏpĕro** od. **inpr-**, āre, **schimpflich vorwerfen**, alqd., Vulg. od. mit *Dat.* d. Person: quid ille, qui libertini loco iacet, quam bene se habuit: non impropero illi, Petron. 38, 12.

imprŏpĕrus od. **inpr-**, a, um, **nicht eilig, allmählig**, tua iustior aetas, ultra me inproperae ducant cui fila sorores, Sil. 3, 95.

improprie od. **inpr-**, *Adv.*, s. improprius.

improprĭĕtas od. **inpr-**, ātis, *f.*, der **uneigentliche Gebrauch**, cavenda igitur est non inproprietas sola verbi, sed etiam pravitas ominis, si quis senior advocatus adulescenti „superesse se" dicat, Gell. 1, 22, 21.

improprius od. **inproprius**, a, um, **uneigentlich, nicht eigentlich zukommend**, corrupta oratio in verbis maxime impropriis, redundantibus cet., Quint. 8, 3, 57. si ex alio colligitur aliud, nec improprium nec inusitatum nomen est ratiocinationis, 8, 4, 16. vitium quod fit per quantitatem, ut magnum peculiolum, erunt qui soloecismum putent, quia pro nomine integro positum sit deminutum: ego dubito, an id improprium potius appellem, significatione enim deerrat, 1, 5, 46. quae barbara, quae impropria, quae contra leges loquendi sint posita, 1, 8, 13; rarissimus et maxime improprius Graecis tamen frequentior, qui centaurum Chirona et saxosas insulas νήσους θοάς dicunt, 8, 6, 37; — in hac autem proprietatis specie quae nominibus ipsis cuiusque rei utitur, nulla virtus est, at, quod ei contrarium est, est vitium: id apud nos improprium, ἄκυρον apud Graecos vocatur, 8, 2, 3. quamquam enim rectissime traditum est, perspicuitatem propriis, ornatum translatis verbis magis egere: sciamus nihil ornatum esse, quod sit improprium, 8, 3, 15. ostendique in his, quam multa impropria, obscura, tumida - sint, 2, 5, 10. ut non rudia tantum et fortuita sed impropria interim, dum sola est connectendi sermonis cupiditas, effluant, 10, 3, 20. antiquissimum quemque maxime secundum naturam dixisse contendunt: mox poëtis similiores extitisse, etiamsi parcius, simili tamen ratione, falsa et impropria virtutes ducentes, 12, 10, 42. — *Adv.*: mandunt ore (elephanti), spirant et bibunt odoranturque haut **inproprie** appellata manu, Plin. 8, 10 (10), 29. in his Vergilii versibus reprehendit Julius Hyginus „pennis praepetibus", quasi inproprie et inscite dictum, Gell. 7 (6), 6, 2. M. Ciceronem parum integre atque inproprie atque inconsiderate locutum, 17, 1, 1.

imprŏpugnātus od. **inpr-**, a, um, **unvertheidigt**, hac clade late diffusa Armenia omnis impropugnata perisset, ni Arinthaei adventu territi Persae eam incursare denuo distulissent, Amm. 27, 12, 15. u. so vgl. 26, 5, 12. 29, 6, 10.

improspectus od. **inpr-**, a, um, **ungesehen**,

qua liberrimus Aetna improspectus hiat, Lucil. Aetn. 341. u. *Adv.* **improspecte, unvorsichtig,** Eccl.

improsper od. **inp-,** era, erum, **unglücklich, ungünstig,** quum valetudine improspera uteretur, Eutr. 10, 9. orta insidiarum in Neronem magna moles et inprospera, Tac. A. 14, 65. ut valida divo Augusto in rem publicam fortuna, ita domi inprospera fuit ob inpudicitiam filiae ac neptis, 3, 24. inprospera Valentis fama apud exercitum Caecinae erat: expositos se tanto pauciores integris hostium viribus querebantur, H. 2, 30. obiit et L. Antonius, multa claritudine generis sed inprospera, A. 4, 44. — *Adv.*: ubi quid perperam administratum cessit improspere, vitatur quod fefellerat, Col. 1, 1, 16. die funeris milites velut praesidio stetere, multum inridentibus qui ipsi viderant quique a parentibus acceperant diem illum crudi adhuc servitii et libertatis inprospere repetitae, Tac. A. 1, 8.

imprōtectus od. **inpr-,** a, um, **ungedeckt, schutzlos,** civitas hostili impetu patuit improtecta, Amm. 26, 8, 10. ne mox - improtectum Mesopotamiae relinqueret latus, 21, 8, 1; ne qua vi subita raperentur (impedimenta), ut saepe contigit, improtecta, 24, 1, 4; steterunt improtecti equites pedites, 31, 13, 2; ne qua in re adversa et repentina incursio inparatis inprotectisque oboriatur, Gell. 13, 28 (27), 4.

imprōvide od. **inpr-,** *Adv.*, s. improvidus.

imprōvĭdentia od. **inpr-,** ae, *f.*, **die Unvorsichtigkeit, Ungenauigkeit,** qui non levitate aut improvidentia sententias vertit, sed censura gravissima et providentissima merita temporis cuiusque dispensat, Tert. adv. Marc. 2, 23.

imprōvĭdus od. **inprōvĭdus,** a, um, **nichts vorhersehend, - ahnend, unbekümmert, unbesorgt, sorglos, unvorsichtig** (selten momentan, meist als wesentliche Eigenschaft einer Person; auch auf den Geist u. die Thätigkeit des Menschen od. auf den Gegenstand übertragen, der von seiner Thätigkeit abhängt), ut inprovidos incautosque universo simul effuso terrore opprimeret, Liv. 22, 19, 6. cum praecipiti fuga per rupes praealtas inprovidi sternerentur ruerentque, instabant quidem perculsis Thraces, sed cet., 40, 58, 6; - haec enim in fabulis etiam stultissima persona est improvidorum et credulorum senum, Cic. Am. 26, 100. improvidi et negligentes duces, Att. 7, 20, 2; aliud maius - inprovida pectora turbat, Virg. A. 2, 200. fatalis quaedam calamitas incidisse videtur et improvidas hominum mentes occupavisse, Cic. Ligar. 6, 17. puerorum aetas inprovida, Lucr. 1, 939. iis enim se adolescens improvida aetate irretierat erratis eaque commiserat, ut salvus esse non posset, si sanus esse coepisset, Cic. Tusc. 5, 21, 62; omnia non properanti clara certaque erunt, festinatio inprovida est et caeca, Liv. 22, 39, 22. sternit inde ruentes equos virosque improvida fuga, 10, 28, 10. tela, quae et ipsa caeca et inprovida feruntur, Plin. Ep. 4, 22, 5; — mit *Genit.*: velis tum forte inprovidus futuri certaminis Romanus veniebat, Liv. 26, 39, 7. levissimus quisque et futuri improvidus spe vana tumens, Tac. H. 1, 88. nec potest videri Scaurus rudi et huius mali inprovidae civitati obrepsisse quodam viti rudimento, Plin. 36, 3 (3), 7; — possis ignavus haberi et subiti casus inprovidus, ad caenam si intestatus eas, Juv. 3, 272. Vitellius - ignarus militiae, inprovidus consilii, quis ordo agminis, - alios rogitans, et ad omnes nuntios vultu quoque et incessu trepidus, dein temulentus, Tac. H. 3, 56. Romani securitatis improvidi, Amm. 28, 2, 7; — mit *Inf.*: sonat illa (trabs i. e. hasta) tremendum, ac nimio iactu servasse inprovida campi distantis spatium propiorem transvolat hostem, Sil. 4, 283. — *Adv.*: alios improvide instantes prostravit, Curt. 3, 27 (11), 8. iamque non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat agmina sua improvide subinde cumulantes, 4, 62 (16), 17. neque pro veteris prudentia ducis tam inprovide se conlegamque et prope totam rem publicam in praeceps dederat, Liv. 27, 27, 11.

imprōvīsus od. **inprōvīsus,** a, um, **nicht vorher -, nicht im Voraus gesehen, unvorhergesehen, unvermuthet, unversehens eintretend** u. dgl., **urplötzlich,** inprovisum aspris veluti qui sentibus anguem pressit humi nitens, Virg. A. 2, 379. quos insidiosa tranquillitate provectos inprovisus turbo perculerat, Plin. Pan. 66, 3. castella munita improviso adventu capta et incensa, Cic. Fam. 2, 10, 3. improviso impetu Gallorum - est circumventus, Liv. 31, 2, 8. improvisa leti vis rapuit rapietque gentes, Hor. Od. 2, 13, 19. quae postquam oppidani cognovēre, res trepidae, metus ingens, malum improvisum, Sall. J. 91, 5. undique ad naves trepidi et improviso malo attoniti recurrunt, Curt. 9, 35 (9), 11. in his L. Murenae tantis tamque improvisis periculis ita sum animo adfectus, ut cet., Cic. Mur. 27, 55. u. so: improviso periculo territi, Curt. 4, 47 (13), 4. improviso rerum exitu, Quint. 12, 1, 3. Romani milites improviso metu incerti ignarique quid potissumum facerent, trepidare, Sall. J. 67, 1. u. trepidi improviso metu, 97, 5. improviso metu territi, Curt. 9, 16 (4), 16. hinc amnis, hinc hostis capacia quidem bonae spei pectora et saepe se experta improviso tamen pavore percusserant, 8, 45 (13), 11. unde iste amor tam improvisus ac tam repentinus? Cic. Agr. 2, 22, 60; — clamor lapides fustes gladii: haec inprovisa omnia, Poët. b. Cic. Att. 4, 3, 3. id quidem non dubium, quin omnia, quae mala putentur, sint improvisa graviora, Cic. Tusc. 3, 14, 30. ut nulla sit res neque tanta neque tam improvisa neque tam nova, de qua se non omnia, quae dici possint, profiteantur esse dicturos, dOr. 1, 22, 103. sed non est improvisa vobis mentientium vanitas, Curt. 9, 8 (2), 13; — cunctisque repente inprovisus ait, Virg. A. 1, 595. urbi improvisus adest, 9, 49. olli - inprovisi adsunt, 7, 506. inprovisi aderunt, 2, 182. ecce toro Venus inprovisa resedit, VFlacc. 7, 210. tota nocte itinere strenue facto improvisus hosti supervenit, Curt. 6, 22 (6), 21. adeoque inprovisi castra involavēre, ut non adloqui, non pandere aciem Vocula potuerit, Tac. H. 4, 33; quum hoc illi improvisum atque inopinatum accidisset,

Cic. II. Verr. 2, 28, 69. qui semper animo sic excubat, ut ei nihil improvisum accidere possit, Tusc. 4, 15, 37. quum tot bella aut a nobis necessario suscipiantur aut subito et improvisa nascantur, Font. 19, 43 (15, 32); — ſubſt.: quod (fortuna) efficiat multa improvisa et necopinata nobis propter obscuritatem ignorationemque causarum, Acad. 1, 7, 29. dux sibi delectos retinuerat ad inprovisa, Tac. H. 5, 16. u. rhetor.: improvisum quiddam, Cic. dOr. 3, 54, 207. b. Quint. 9, 1, 35. u. ſo: imminutio, improvisum, imago, sibi ipsi responsio cet., 9, 3, 90; — im *Comp.*: urbes conlapsae nocturno motu terrae: quo inprovisior graviorque pestis fuit, Tac. A. 2, 47. — Adverbiell: *ex inproviso* si sint obiecta repente, Lucr. 2, 1034. si quid ex impr. mali accidisset, Sall. J. 14, 16. vita hominum - negotia periculaque ex inpr. adsidua et prope cotidiana fert, Gell. 13, 28 (27), 3; quis me'st fortunatior, qui ex inpr. filiam inveni meam, Plaut. Rud. 4, 5, 1. u. vgl. vs. 5. Romani ex impr. pulveris vim magnam animadvortunt, Sall. J. 53, 1. militibus eductis ex inpr., Suet. Oth. 9. ex impr. fines eius cum magna manu invadit, Sall. J. 20, 3. u. vgl. 58, 1. 14, 11 ex impr. adorti, Curt. 8, 1 (1), 5. oppressus ex inpr. a Demochare, Suet. Aug. 16. in nemore prandenti ex inpr. aquila panem ei e manu rapuit, 94; — hocine *de inproviso* mihi mali obici tantum, ut —! Ter. Ad. 4, 4, 1. tantam fortunam de inpr. esse his datam, Phorm. 5, 7, 1. intervenit homo de inpr., Ad. 3, 3, 53. de inproviso'st interventum mulieri, Heaut 2, 3, 40. de impr. acciderant, Sall. J. 107, 6. de inpr. Chrysis ubi me aspexerit, Trab. 3. quasi de inpr. respice ad eum, Ter. Andr. 2, 5, 6. eo cum de impr. celeriusque omni opinione venisset, Caes. BG. 2, 3, 1. solent hoc boni imperatores facere - ut in eo loco, quo fugam hostium fore arbitrentur, milites collocent, in quos, si qui ex acie fugerint, de impr. incidant, Cic. SRosc. 52, 151. de impr. vigiles, item cohortium, turmarum, legionum tubicines simul omnes signa canere, Sall. J. 99, 1. his imperat, uti coactis omnibus copiis castra navalia de impr. adoriantur atque oppugnent, Caes. BG. 5, 22, 1. intempesta nocte de impr. multitudine Numidarum Auli castra circumvenit, Sall. J. 38, 4. constituēre - de impr. domi suae imparatum confodere (Ciceronem), C. 28, 1. magna vis eminus missa telorum multa nostris de impr. inprudentibus atque impeditis vulnera inferebant, Caes. BC. 2, 6, 3; — *inproviso* vibratus ab aethere fulgor cum sonitu venit, Virg. A. 8, 524. tempestates saepe certo aliquo caeli signo commoventur, saepe impr. nulla ex certa ratione, obscura aliqua ex causa excitantur, Cic. Mur. 17, 36. scalae inpr. subitusque apparuit ignis, Virg. A. 12, 576. sane homini praeter opinionem impr. incidi, Cic. II. Verr. 2, 74, 182. di rem tantam haut temere inpr. offerunt, Att. 31. tantum adest boni impr. verum commixtum malo, Plaut. As. 2, 2, 43. inprovisoque repertum vivere miratus, Ov. M. 14, 161. palatos incuriosius agentes inpr. adortus, Liv. 29, 32, 2. quod impr. unum pagum adortus esset, Caes. BG. 1, 13, 5. si nocte impr. valida manu adgressus necopinantes esset, Liv. 44, 35, 11. continentemque ripae collem impr. occupat, Caes. BC. 1, 54, 3. quumque tyrannum Nicoclem impr. oppressisset, Cic. Off. 2, 23, 81. quum hominem temperantem, summum medicum tantus impr. morbus oppresserit, Att. 15, 1, 1. inpr. oppressis nec animi satis ad resistendum nec virium fuit, Liv. 10, 32, 8; — *improvise* necans incautos morte suprema, Tert. carm. adv. Marc. 2, 12.

imprūdens od. **inprūdens**, entis, nichts vorher od. vorausſehend, nichts ahnend, nichts wiſſend, unwiſſend, unkundig, ohne es zu ahnen, - zu wiſſen (Ggſtz. sciens), prägn. unvorſichtig, unachtſam, unklug, unweiſe (bisweilen auf Lebl. übertr.), saltat et imprudens utitur arte meri, Ov. F. 5, 338. de quo (ursinae frusto) cum imprudens Scintilla gustasset, paene intestina sua vomuit, Petron. 66, 5. oblito fertur gustasse palato, longamque imprudens exsoluisse famem, Ov. F. 4, 533. protinus inprudens actusque cupidine ludi tollere Taenarides orbem properabat, Ov. M. 10, 182. siquis et imprudens aspexerit, occulat ille, Tibull. 1, 2, 37. praeterii inprudens villam, Ter. Eun. 4, 2, 5. omnes enim commemoraras, qui ausi aliquando sunt stantes loqui, ut mihi imprudens M. Servilium praeterisse videare, Cic. Brut. 77, 269. panthera imprudens olim in foveam decidit, Phaedr. 3, 2, 2. u. vgl.: imprudens incidi, Quint. 9, 2, 60. vide sis nequid inprudens ruas, Ter. Heaut. 2, 3, 128. nescio quid - in vos imprudens deliqui, quod me ne intueri quidem vultis, Curt. 9, 11 (2), 31. ita ille imprudens ipse suus fuit accusator, Nep. Lys. 4, 3. inprudens timuit adolescens, Ter. Phorm. 2, 1, 64. se cupit inprudens et qui probat ipse probatur, Ov. M. 3, 425; numquid ego illi imprudens olim faciam simile? Hor. Sat. 1, 4, 136. ne forte inprudens faciam quod nolit, sciens cavebo, Ter. Ad. 4. 5, 77. scio neque hoc inprudens feci, Hec. 5, 4, 37. equidem plus hodie boni feci inprudens quam sciens, 5, 4, 40. qui imprudens nocuit - qui imprudens profuit, Quint. 5, 10, 73. non metuam certe, ne quis tua pectora, Minos, vulneret inprudens, Ov. M. 8, 64. hunc puer inprudens iaculo Cyparissus acuto fixit, 10, 130. si imprudens vel invitus (tyrannum occiderit), Quint. 5, 10, 59. et me et te inprudens - perdidi. Ch. itane inprudens? tandem inventa'st causa, Ter. Andr. 4, 1, 18; — conveniam Pamphilum, ne pater inprudentem opprimat, Ter. Andr. 1, 3, 22. facilius se imprudentem parva manu oppressurum, Nep. Dat. 4, 3. se imprudentem hostem oppressurum, Eum. 8, 6. certo scio te inscientem atque imprudentem dicere ac facere omnia, Ter. Heaut. 4, 1, 20. utrum stultitia facere ego hunc an malitia dicam, scientem an inprudentem, incertus sum, Phorm. 4, 3, 55. non tamen fere unquam nisi imprudentem fugerint (occultiores quaestiones)), si - naturam sequi ducem velit, Quint. 7, 1, 40; — dolet dictum inprudenti adulescenti, Ter. Eun. 3, 1, 40. hic opsistam, ne inprudenti huc ea se subrepsit mihi, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 62. nempe enim tu, credo, me inprudentem obrepseris,

Trin. 1, 2, 23. ne mi ex insidiis verba inprudenti duit, Aul. 1, 1, 23; — illi inprudentes ipsi sibi saepe venenum vergebant, Lucr. 5, 1009. ne vos forte inprudentes foris effutiretis, Ter. Phorm. 5, 1, 18. imprudentes enim - admisistis inexpiabile scelus, Petron. 17, 6. ne casu imprudentes suae naves in classem adversariorum inciderent, Auct. BAfr. 11, 4; — quod ex prima statim fronte diiudicare imprudentium est: nam quis ignorat, quin cet., Quint. 12, 7, 8. ut omnes imparatos imprudentesque offenderet, Nep. Ages. 2 2. imprudentes atque inopinantes hostes aggrediuntur, Caes. BC. 2, 38, 4. quoniam imprudentes adoriri non posset, Nep Eum. 9, 6; — ne quis inermibus imprudentibusque militibus ab latere impetus fieri posset, Caes. BG. 3, 29, 1. magna vis eminus missa telorum multa nostris de improviso inprudentibus atque impeditis vulnera inferebant, BC. 2, 6, 3. numquam inprudentibus imber obfuit, Virg. G. 1, 373. eadem, quae, si imprudentibus excidunt, stulta sunt, si simulamus, venusta creduntur, Quint. 6, 3, 23; — qui (libellus) me imprudente et invito excidit et pervenit in manus hominum, Cic. dOr. 1, 21, 94. Germanos equitesque imprudentibus omnibus de improviso advolasse proeliumque commisisse, Hirt. BG. 8, 36, 3. haec omnia - imprudente L. Sulla facta esse certo scio, Cic. SRosc. 8, 21. illud addubitat, utrum Tiribazo sciente an imprudente sit factum, Nep. Con. 5, 4. a Minyis imprudentibus caesus, Mel. 1, 19, 2; — im prägnanten Sinne: vir neque iners neque imprudens, Eutr. 10, 17. et meritum inane iactant imprudentibus, Phaedr. 1, 24, 12. quicquid horum ab inprudentibus fiet, fieri autem nisi ab imprudentibus non potest, neglegendum, Sen. Provid. 19, 1; non imprudens - consilium, Petron. 102, 3; — mit *Genit.*: inprudens tantae pestis gradiebat, Sil. 6, 166. u. im prägn. Sinne: inprudens harum rerum ignarusque omnium, Ter. Eun. 1, 2, 56. nec quorum commodum ageretur, tota vita vellent imprudentes negotii sui conspici, Quint. 1. praef. 11. commercio eorum Hispani imprudentes maris gaudebant, Liv. 34, 9, 9. nec sum adeo aetatum imprudens, ut instandum protinus teneris acerbe putem, Quint. 1, 1, 20. imprudentes legis, quum exissent, vitulum immolaverunt, Cic. Inv. 2, 31, 95. Acarnanes duo iuvenes per initiorum dies non initiati templum Cereris imprudentes religionis cum cetera turba ingressi sunt, Liv. 31, 14, 7; praecipue tum frons tenera inprudensque laborum (vitis), Virg. G. 2, 372. antiquitatis imprudens consuetudo, Col. 3, 18, 1; — mit *Acc.* u. *Inf.*: non imprudens - usurum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere deberet, vellet occidere, Curt. 8, 26 (8), 2; — im *Superl.* prägnant: multa enim facit, quae ab inprudentissimis aut aeque fieri vidimus aut peritius atque exercitatius. Sen. Ep. 14, 2, 33 (90). — *Adv.*: segnitia ducis in occasionem sceleris usus est, haud **imprudenter** speculatus neminem celerius opprimi, quam qui nihil timeret, Vell. 2, 118, 2. te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram, Caes. b. Cic. Att. 10, 8B, 1. non impr. feceris, Quint. 23, 2, 6. immixtusque castris hostium de industria imprudenter rixam iniicens interemptus est, Vell. 1, 2, 1. id quidem non falso: — illud imprudenter, Cic. Acad. 1, 6, 22; — im *Comp.*: ad flammam accessit imprudentius, Ter. Andr. 1, 1, 103.

imprūdentia od. **inprūdentia**, ae, *f.*, die Unwissenheit, Unkunde, prägn. die Unvorsichtigkeit, Unachtsamkeit, Unklugheit, mit *Gen. obj.*: accedebat huc ebrietas et imprudentia locorum etiam interdiu obscura, Petron. 79, 2. erat enim arduum sequi per diversa conspersos imprudentia viarum arcente, Amm. 17, 13, 19. nox incertos diremit, tantusque ab inprudentia eventus utraque castra tenuit pavor, ut cet., Liv. 4, 39, 6. nandi imprudentia paventibus multis, Amm. 30, 1, 8; imprudentia teli emissi brevius propriis verbis exponi non potuit, quam est uno significata translato, Cic. dOr. 3, 39, 158. dum tibi roganti voluerim obsequi, verecundia negandi scribendi me imprudentiam suscepisse, Or. 71, 238; — mit *Gen. subj.*: si id est peccatum, peccatum imprudentia'st poëtae, non quo furtum facere studuerit, Ter. Eun. prol. 27. ita quod multorum fugit imprudentiam, unius hominis repperit sollertia, Phaedr. 4, 5, 48. factum imprudentia Biturigum et nimia obsequentia reliquorum, uti hoc incommodum acciperetur, Caes. BG. 7, 29, 4. (Romani) inprudentiam Tigranis pro victoria ostentant, Sall. H. 4, 61, 15. totum exercitum propter praetorum imprudentiam inscitiamque belli periturum, Nep. Epam. 7, 4. se armat imprudentia Dionis, Dion. 8, 3; — *absol.*: quo - modo prudentia esset, nisi foret contra inprudentia? Gell. 6, 1, 4. non tamen, puto, dubites - quin hac prudentia illa imprudentia decori publico fuerit convenientior, Vell. 1, 13, 5. quod autem tam occultum quam id, quod non solum curiosos oculos excludit, sed etiam errantes? quo non modo improbitas, sed ne imprudentia quidem possit intrare? Cic. Har. resp. 17, 37. excusata inprudentia de pace disseruit, Liv. 30, 37, 10. oro, ut imprudentiae des primum veniam, Phaedr. 4, 20, 5. propter imprudentiam ut ignosceretur petiverunt, und dann: ignoscere imprudentiae dixit, Caes. BG. 4, 27, 4. inculcamus autem per imprudentiam saepe etiam minus usitatos, sed tamen versus, Cic. Or. 56, 189. quod saepe per imprudentiam fit, II. Verr. 2, 23, 57. u. vgl. Quint. 1, 5, 53. Mel. 1, 9, 7. quaeque ibi cumque naves imprudentia aut tempestate paulum suo cursu decesserunt, has more praedonum diripere consuerunt, Caes. BC. 3, 112, 3. alteri apud alteros formidinem simul et tumultum facere, et paene imprudentia admissum facinus, Sall. J. 53, 7.

impūbes u. **impūbis** od. **inp-**, e, Gen. impuberis od. impubis (Formen, Nom.: impubes od. impubis, e, Acc.: impubem u. impuberem, Gen.: impubis u. impuberis, Plur. Nom. u. Acc.: impubes od. impuberes, Dat. od. Abl.: impubibus, Genit.: impubium), **nicht mannbar, unmannbar, unreif, keusch** (auch von dem Alter u. den Jahren, so wie von den Theilen des Körpers, an denen die

Unmannbarkeit zu erkennen ist), puer impubes et adhuc non utilis armis, Ov. F. 2, 239. interfecto Seleuco inpubes adhuc rex Antiochus constitutus est, Justin. 29, 1, 3. puer inpubis, Plin. 23, 7 (64), 130; stupet inscia supra inpubesque manus, mirata volubile buxum, Virg. A. 7, 382. impube corpus quale posset impia mollire Thracum pectora, Hor. Epod. 5, 13; quum avum suum iussu consulis interfectum filiumque eius impuberem - in carcere necatum esse dixit, Cic. Cat. 4, 6, 13. nec impubem parentes Troilon - flevere semper, Hor. Od. 2, 9, 15. inpubem filium domi liquerat: is mox adultus cet., Tac. H. 3, 25; impubemque gerens sterilemque iuventam, VFlacc. 6, 695; quae urina impuberis pueri coguntur, Cels. 5, 22, 4. Aeneas - custodem ad sese comitemque inpubis Iuli Epityden vocat, Virg. A. 5, 546; armantur tamen senes aut inpuberes pueri, Justin. 5, 6, 3; mediam ferro - frontem dividit inpubesque immani volnere malas, Virg. A. 9, 751. inpubesque genas, Ov. M. 3, 422; facietque viros inpubibus annis, 9, 417; — Drusum Pompeius impuberem amisit, Suet. Claud. 27. impuberem adhuc - mergendum mari, dum piscaretur, servis ipsius demandavit, Ner. 35. u. vgl. Dom. 10. imperat aetas - inpubem pubescere veste et pariter mollem malis demittere barbam, Lucr. 5, 672. u. vgl.: inpubem malas, Sil. 2, 112; cumque impubi teneroque adhuc, quando statura permitteret, togam dare destinasset, Suet. Claud. 43; qui diutissime impuberes permanserunt, maximam inter suos ferunt laudem, Caes. BG. 6, 21, 4. rursus inpubes et forma conspicui (et est plerisque procera pueritia) ad stuprum trahebantur, Tac. H. 4, 14; qui de servis liberisque omnibus ad impuberes supplicium sumit et ad unum interficit, Caes. BC. 3, 14, 3; in totum inpubium inpositu, Plin. 28, 4 (9), 41.

impŭdens od. **inpŭdens**, entis, schamlos, unverschämt (auch von dem, woran man Schamlosigkeit erkennt od. was mit Sch. verbunden ist), a) v. Leb.: ne [tu homo's] inpudenter inpudens, Plaut. Rud. 4, 3, 38. superstitiosi vates inpudentesque arioli, Enn. trag. 356. ne semper-edax parasitus, sycophanta autem inpudens - agendi sint mihi, Ter. Heaut. prol. 38; illi impudenti pennas eripiunt avi fugantque rostris, Phaedr. 1, 3, 8; — adeon' te esse incogitantem atque inpudentem, Phaedria, ut phaleratis dictis ducas me, Ter. Phorm. 3, 2, 14. qui semel verecundiae fines transierit, eum bene et naviter oportet esse impudentem, Cic. Fam. 5, 12, 3; impudens liqui patrios penates, impudens orcum moror, Hor. Od. 3, 27, 49. fis anus et tamen - bibis impudens, 4, 13, 4; — qua tu confidentia rogare a med argentum tantum audes, inpudens? Plaut. Pers. 1, 1, 39. u. so als Anrede, 3, 3, 5. 18. Ter. Andr. 4, 2, 27. Eun. 3, 1, 35. statuite exemplum inpudenti, date pudori praemium, Plaut. Rud. 3, 2, 6. tun' mecum fueris? quid illac inpudenti audaciu'st? Amph. 2, 2, 186. u. vgl.: intro abi: nam te quidem edepol nihil est inpudentius, As. 3, 1, 39; — im *Compar.*: nemo ita in manifesto peccatu tenebatur, ut, quum impudens fuisset in facto, tum impudentior videretur, si negaret, Cic. II. Verr. 2, 78, 191; im *Superl.*: homo impudentissimus, Cic. Flacc. 15, 34. impudentissimus mimus, Suet. Tib. 24. pessume omnium atque inpudentissume, tibine egestas civium et luctus curae sunt? Sall. H. 1, 48, 15. — *Adv.*: nimis pol inpudenter, Liv. Andron. 23. u. vgl. oben Plaut. Rud. 4, 3, 38. quam volent impudenter mentiantur, Cic. Flacc. 15, 35. mirum vero, inpudenter mulier si facit meretrix, Ter. Andr. 4, 4, 16. investigare, adire, appellare, corrumpere, quidvis facere in eius modi rebus, quamvis callide, quamvis audacter, quamvis impudenter, Cic. II. Verr. 2, 54, 134. neque tamen ignoro quam impudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam, Fam. 5, 12, 2. plerique perverse, ne dicam impudenter, talem amicum habere volunt, quales ipsi esse non possunt, Am. 22. 82; im *Superl.*: ut homo turpissimus esset impudentissimeque mentiretur, II. Verr. 4, 7, 16. fecit enim hoc quoque ut cetera inpudentissime, quod post duos et consulares et disertos tempus sibi et quidem laxius vindicavit, Plin. Ep. 4, 9, 14. — b) v. Lebl.: tum equidem istuc os tuom inpudens videre nimium vellem, Ter. Eun. 3, 5, 49. Py. quid feceras? Ch. paulum quiddam. Py. eho paulum inpudens! Ter. Eun. 5, 2, 17. is postquam videt regis largitionem famosam impudentemque - animum a consueta lubidine continuit, Sall. J. 15, 5. obscura initia impudentibus ausis provolvebat, Tac. A. 3, 66. rogas me? hem, hominis inpudentem audaciam! Plaut. Men. 5, 1, 13. o hominis inpudentem audaciam, Ter. Heaut. 2, 3, 72. sed spes fefellit impudentem audaciam, Phaedr. 3, 5, 9. magnum crimen et impudens mendacium, Cic. Cluent. 60, 168. tam impudens calumniarum genus, Suet. Tib. 49. crimen impudens falsumque, Ner. 35. impudens, tumultuosa, iracunda actio omnibus indecora, Quint. 11, 1, 29; — im *Comp.*: quid hoc impudentius dici aut fingi potest? Cic. Flacc. 23, 56; im *Superl.*: de triumpho autem nulla me cupiditas umquam tenuit ante Bibuli impudentissimas litteras, Cic. Att. 7, 2, 6. debes odisse improbitatem eius, quia impudentissimum nomen delegerit, Ep. frg. IV, 3. p. 250.

impŭdenter od. **inpŭdenter**, *Adv.*, s. impudens (a).

impŭdentia od. **inpŭdentia**, ae, *f.*, die Schamlosigkeit, Unverschämtheit, superbia in fronte, ira in oculis, femineus pallor in corpore, in ore inpudentia multo rubore suffusa, Plin. Pan. 48, 4. est enim periculum, ne tacitis suffragiis inpudentia inrepat, 5, 20, 8. vicit inpudentia, Sall. J. 34, 1; — conpendium edepol haut aetati optabile fecisti, quom istam nactu's inpudentiam, Plaut. Bacch. 1, 2, 51. qui illius inpudentiam norat, Cato frg. p. 48, 15. populo impudentiam edicto exprobravit, Suet. Aug. 42. primum inpudentiam hominis, qui venerit ad aegram, Plin. Ep. 2, 20, 2; — impudentiae fortiter resistendum, Quint. 6, 4, 10. integras vero tenere possessiones, qui se debere fateantur, cuius animi aut cuius impudentiae est? Caes.

BC. 3, 20, 3. volitare in foro, haerere in iure ac praetorum tribunalibus - -, quum omnino, quid suum, quid alienum, quare denique civis aut peregrinus, servus aut liber quispiam sit, ignoret, insignis est impudentiae, Cic. dOr. 1, 38, 173. caeteros vero non dubitabo primum inertiae condemnare sententia mea, post etiam impudentiae, 1, 38, 172. inde et contemptus operis innascitur et fundamenta iaciuntur impudentiae, Quint. 12, 6, 2. stultitia quaestus impudentiae est, Phaedr. 1, 16, 18; — quis homo te exsuperavit usquam gentium inpudentia, Enn. trag. 262. vel qui me aperte effrenata inpudentia praesentem praesens dictis mertare institit, Att. 133. tu sola exorere, quae perturbes haec tua inpudentia, Ter. Hec. 2, 1, 16. et tamen eo inpudentia ipsoque illo furore pervenit, ut orator habeatur, Plin. Ep. 4, 7, 4. C. Baebium tribunum plebis magna mercede parat, cuius impudentia contra ius et iniurias omnes munitus foret, Sall. J. 33, 2. impudentia atque audacia fretus, Cic. Flacc. 15, 35.

impudicatus stupratus, impudicus factus, PDiac. p. 109, 4.

impŭdīce ob. **inpŭdīce**, *Adv.*, f. impudicus.

impŭdīcĭtia ob. **inpŭdīcĭtia**, ae, *f.*, die **Unzüchtigkeit, Unkeuschheit**, tu si me inpudicitiai captas, capere non potes, Plaut. Amph. 2, 2, 189. ad impudicitiam compellere, Ulp. Dig. 1, 6, 2. et impudicitiae eum et adulteriorum flagrasse infamia, Suet. Caes. 52. Lic. Mucianus, notae impudicitiae, Vesp. 13. impudicitiam opprobrare alci., Plaut. Pers. 2, 2, 11. sed non arma, non rerum novarum studium, amores iuvenum et inpudicitiam nepoti obiectabat, Tac. A. 5, 3. Timarchum de inpudicitia graviter insigniterque accusabat, Gell. 18, 3, 1. infamiam impudicitiae facillime refutavit, Suet. Aug. 71.

impŭdīcus ob. **inpŭdīcus**, a, um, 1) **schamlos, unverschämt**, o facinus inpudicum, quam liberam esse oporteat, servire postulare, Plaut. Rud. 2, 3, 62. u. übtr.: odor impudicus urcei, Mart. 12, 32, 16; — 2) **unzüchtig, unkeusch**, a) v. Leb.: accubantes in conviviis, complexi mulieres impudicas, vino languidi, conferti cibo cet., Cic. Cat. 2, 5, 10. neque impudica Colchis intulit pedem, Hor. Epod. 16, 58; si reum caedis impudicum vel adulterum vocet, Quint. 7, 2, 28. impudicam meretricem vocavit, 8, 4, 2. mens impudicam facere, non casus solet, Sen. Hipp. 735. voluntas inpudicum, non corpus facit, Syr. 498; — inpudicum et incessus ostendit et manus mota et unum interdum responsum et relatus ad caput digitus et flexus oculorum, Sen. Ep. 5, 12, 12 (52). adspice illos, qui suam alienamque libidinem exercent mutuo inpudici, quorum nullus sine ebrietate, nullus sine aliquo insigni flagitio dies exit, 16, 4, 13 (99). impudicus et vorax et aleo, Catull. 29, 2, 10. si fur veneris, impudicus ibis, Priap. 59, 1. quum autem omnis servitus est misera tum vero intolerabile est servire impuro, impudico, effeminato, numquam ne in metu quidem sobrio, Cic. Phil. 3, 5, 12. nam quicunque impudicus, adulter, ganeo manu, ventre, pene bona patria laceraverat - ei Catilinae proxumi familiaresque erant, Sall. C. 14, 2. in his gregibus omnes aleatores, omnes adulteri, omnes impuri impudicique versantur, Cic. Cat. 2, 5, 23. u. vgl. Suet. Dom. 10; — im *Comp.*: tam a me pudica'st quasi soror mea sit, nisi si'st ausculando quipiam inpudicior, Plaut. Curc. 1, 1, 51; im *Superl.*: quam crebro usurpat „et consul et Antonius!“ hoc est dicere, et consul et impudicissimus, et consul et homo nequissimus, Cic. Phil. 2, 28, 70. — *Adv.*: si quis animam commoverit impudice, Tert. Idol. 2. u. im *Superl.*: impudicissime et obscenissime vixit, Eutr. 8, 22. — b) v. Lebl.: inpudico Vitellii ore, Tac. A. 11, 3. en impudicum crine contorto caput laeva reflexi, Sen. Hipp. 707. derides quoque fur, et impudicum ostendis digitum mihi minanti, Petr. 56, 1. procul impudicos corpore a casto amove tactus, Sen. Hipp. 704. quae (musice) nunc in scenis effeminata et impudicis modis fracta non ex parte minima - excidit, Quint. 1, 10, 31. impudica matrimonia, Suet. Claud. 43. putavi mihi reprimendam esse P. Clodii impudicam impudentiam, Cic. Har. resp. 1, 1.

impugnātio ob. **inp-**, ōnis, *f.*, die **Bekämpfung, Bestürmung**, ipse domum P. Sullae pro castris sibi ad eam impugnationem sumpserat, Cic. Att. 4, 3, 3.

impugnātor ob. **inp-**, ōris, *m.*, der **Bekämpfer**, Cassiod. Var. 1, 9.

impugno ob. **inpugno**, āvi, ātum, āre, gegen Jmdn. ob. etw. **ankämpfen**, Jmdn. ob. etw. **bekämpfen, angreifen, anfechten**, a) eig., militär.: quod neque malos defendere volebat neque impugnare, ne manus suorum sanguine cruentaret, Nep. Epam. 10, 3. Cretenses inpugnati semel iam neque finem nisi excidio habituri, Sall. H. 4, 61, 12. terga impugnare hostium satius visum est, Liv. 3, 70, 4. id se sui muniendi, non Galliae impugnandae causa facere, Caes. BG. 1, 44, 6. ut - sceleratos cives timore ab impugnanda patria deterrerem, Cic. ad Brut. 1, 15, 10. Syracusae et ab hoste civili amore defensae et a cive hostili odio inpugnatae sunt, Justin. 22, 2, 4; — *abs.*: neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit, Nep. Thras. 2, 6. nostri redintegratis viribus acrius impugnare coeperunt, Caes. BG. 3, 26, 4. quin vero sit resistendum inpugnantibus, ne eos quidam dubitare, qui cet., Justin. 38, 4, 2. — b) übtr.: non priusquam veneficiis quoque et devotionibus impugnari se comperisset, Suet. Cal. 3. et qui non peccant, impugnantur fraudibus, Phaedr. 3, 10, 53; qui tametsi a principio - acerrume regem impugnaverat, tamen magnitudine pecuniae a bono honestoque in pravum abstractus est, Sall. J. 29, 2. nullam ne in tabellae quidem latebra fuisse absconditam malevolentiam, quae te impugnare auderet, Cic. Fam. 3, 12, 1. cuius vel praecipua opera - Bibulum impugnaverat, Suet. Caes. 21. adversarii persona iisdem omnibus impugnari solet, Quint. 4, 1, 14. inter hunc apparatum belli Plancus non iudicio recta legendi, neque amore rei publicae aut Caesaris, quippe haec semper impugnabat, sed morbo proditor - transfugit ad Caesarem, Vell. 2, 83,

1; — nostra impugnat, nos nostraque lividus odit, Hor. Ep. 2, 1, 89. Marcellus - cum impugnaret Caesaris dignitatem, Hirt. BG. 8, 53, 1. nec idcirco mihi desiderandam esse dignitatem meam, quod eam multi impugnarint, sed eo magis recolendam, quod plures desiderarint, Cic. Ep. frg. IX. p. 253. Marcellus non suam sententiam inpugnari, sed - dicebat, Tac. H. 4, 8. finitionem alterius impugnat, Quint. 7, 3, 22. quae in aliis litibus impugnarunt actores causarum, 2, 17, 40; coniurata undique pugnant agmina pro causa meritum inpugnante fidemque, Ov. M. 5, 150; — *abs.*: illis autem id tempus impugnandi detur, quum et vitandi illorum impetus potestas adempta nobis erit, et cet., Cic. Quinct. 2, 8.

impulsio od. **inpulsio**, ōnis, *f.*, der Anstoß, übtr. der Antrieb, die Anregung, eig.: omnis enim coagmentatio corporis vel caloris vel frigoris vel aliqua impulsione vehementi labefactatur et frangitur, Cic. Univ. 5. p. 271; — in der rhetor. Sprache: causa distribuitur in impulsionem et in ratiocinationem: impulsio est, quae sine cogitatione per quandam adfectionem animi facere aliquid hortatur, ut amor cet., Inv. 2, 5, 17. u. vgl. §. 19. ad hilaritatem impulsio, dOr. 3, 53, 205. u. wiederholt b. Quint. 9, 1, 31. 9, 2, 3.

impulsor od. **inpulsor**, ōris, *m.*, derjenige, welcher den Anstoß zu etw. gegeben hat, welcher Jmdn. zu etw. angetrieben, angeregt, veranlaßt, verleitet hat, der etw. angestiftet hat, mit *Gen. obj.*: quamvis non fueris suasor et impulsor profectionis meae, Cic. Att. 16, 7, 2. sese auctores et impulsores et socios habuisse sceleris illius eos viros, quibus cet., Vat. 10, 24; — *abs.*: tum autem Syrum inpulsorem, vah, quibus illum lacerarem modis! Ter. Ad. 3, 2, 17. me suasore atque inpulsore id factum audacter dicito, Plaut. Most 3, 3, 13. me inpulsore hanc emptam esse ait, Ter. Ad. 4, 2, 21. omnem illam tempestatem - Caesare impulsore atque adiutore esse excitatam, Cic. prov. cons. 8, 18. impulsore Apro, Eutr. 9, 18. Judaeos impulsore Chresto assidue tumultuantes Roma expulit, Suet. Claud. 25. ne ferocia aetatis et pravis impulsoribus - paci belloque male consuleret, Tac. H. 4, 68. multum postea de inpulsoribus suis - questus est, Plin. Ep. 2, 11, 22.

impulstrix od. **inp-**, īcis, *f.*, diejenige, welche zu etw. den Anstoß gegeben hat, neben tonstrix, curatrix u. dgl. b. Non. p. 150, 29.

impulsus od. **inp-**, a, um, *Ptcp.*, f. impello.

impulsus od. **inpulsus**, *Abl.* u, *m.* (impello), der Anstoß, Andrang, Stoß an etw., übtr. der Antrieb, die Anregung, Veranlassung, das Anstiften, a) eig., mit *Gen. subj.*: illius (molaris) inpulsu cum turribus ardua celsis moenia mota forent, Ov. M 3, 61. uti amnis impulsu undarum obicibus ruptis emissus, Amm. 31, 8, 5. sic fera dimotis inpulsu pectoris undis tantum aberat scopulis, quantum cet., Ov. M. 4, 708. si non solum impulsu scutorum neque conflictu corporum neque ictu comminus neque coniectione telorum, sed saepe - magnas copias pulsas esse et vidimus et audivimus, Cic. Caecin. 15, 43. hostem humilem cupiens inpulsu umbonis equini sternere, Prud. Psychom. 255. qui (sonus) - impulsu et motu ipsorum orbium conficitur, Cic. Rep. 6, 18, 18. descendentem speculator impulsu turbae lancea prope violavit, Suet. Galb. 18; mit *Gen. obj.*: laxis exire ruinis quaerit et inpulsu turres confringere valli, Lucan. 6, 122. *Cort.*, doch: impulso - vallo, *ed. Weise*; — *abs.*: sonat inpulsu regia cardo, Gracch. 2. inpulit (silicem), inpulsu quo maximus intonat aether, Virg. A. 8, 239. proterit inpulsu gravis agmina, VFlacc. 6, 522. hos inpulsu cuneoque feroci laxat vis subita, Sil. 15, 716. is autem ardor non alieno impulsu sed sua sponte movetur, Cic. ND. 2, 12, 32. u. bildl.: oratio, quae astu caret, pondere modo et impulsu proeliatur, Quint. 9, 1, 20. — b) übtr., mit *Gen. subj.*: per idem tempus Bomilcar, cuius impulsu Iugurtha deditionem, quam metu deseruit, inceperat, - novas res cupere, Sall. J. 70. 1. ne civitas eorum impulsu deficeret, Caes. BG. 5, 25, 4. qui inpulsu patrum - in contione dixisse fertur a se visum esse in eo colle Romulum, Cic. Rep. 2, 10, 20. arcem oppidi - occupavit impulsu paucorum Thebanorum, Nep. Pelop. 1, 2. agebatur huc illuc Galba vario turbae fluctuantis inpulsu, Tac. H. 1, 40. ad Euphratem tamen inpulsu comitum suorum secundo profectus est, Capit. Ver. 7; — nos animorum inpulsu et caeca magnaque cupidine ducti coniugium petimus, Juv. 10, 350. qui se corporis voluptatibus dediderunt earumque se quasi ministros praebuerunt impulsuque libidinum voluptatibus oboedientium deorum et hominum iura violaverunt, Cic. Rep. 6, 26, 29. temeritatis etiam et subiti et vehementes sunt impulsus, quorum ictibus hominum mentes concussae nec sua pericula dispicere nec - valent, VMax. 9, 8. *in.*; — od. mit attributiven Bestimmungen, bes. durch die dem Genit. entsprechenden Possessiva: set ea quid huc intro ierit inpulsu meo, accipite cet., Plaut. Trin. prol. 10. uxorem ut duceres, tempus dixi esse: inpulsu duxisti meo, Ter. Hec. 4, 4, 65. atque ego hoc non vereor, ne quid horum non modo impulsu, verum omnino adventu meo factum esse videatur, Cic. II. Verr. 2, 66, 161. ipsos certo scio non negare ad haec bona Chrysogonum accessisse impulsu suo, SRosc. 37, 107. ubi duxere (uxores) vostro, vostro inpulsu easdem exigunt, Ter. Hec. 2, 1, 45. Cn. Pompeius - agros provinciamque vestro impulsu depopulavit, Auct. BHisp. 42, 6. qui simili impulsu aliquid commiserint, Cic. Inv. 2, 5, 19; — miles urbanus - ad destituendum Neronem arte magis et inpulsu, quam suo ingenio traductus, Tac. H. 1, 5.

impulvĕreus od. **inp-**, a, um, staublos, ovandi ac non triumphandi causa est, cum - deditione repente facta „inpulverea", ut dici solet, incruentataque victoria obvenit, kampfloser Sieg, Gell. 5, 6, 21.

impunctus od. **inp-**, a, um, fleckenlos, rein, crystallum impunctum, Apul. M. 2, 19.

impūnis od. **inpunis**, e, straflos, non iam impunem me verum etiam laudabilem publice cre-

debam fore, Apul. M. 3, 6; sonst nur **impune, straflos** (archaist.: inpoene), theils eig., theils überh. **ohne Nachtheil, ohne Gefahr, sicher, v.** Menschen u. Thieren, u. zwar zunächst mit esse: id si rescivit uxor, inpune'st viro, Plaut. Merc. 4, 6, 4. id nobis impune est, Cato frg. p. 24, 12. ne impune esset studiosis iuris, Suet. Ner. 32. occidere solent (servum), non disciplina et severitate, sed impetu et ira, ut inimicum, nisi quod impune est, Tac. G. 25. novi est in lege hoc, ut, qui numos in tribus pronunciarit, si non dederit, impune sit, Cic. Att. 1, 16, 13. non impune fuit, Ov. F. 2, 549. non inpune tamen scelus hoc sinit esse Lyaeus, M. 11, 67; — sceptra Thebanorum fuit impune nulli gerere, Sen. Phoen. 648. ut transmittere in Italiam inpune et usui foret, Tac. H. 3, 5; — neque tantum maleficium impune habendum, A. 3, 70. emicat hic, impune putans, et - consurgit Turnus in ensem, Virg. A. 12, 728; — facta arguebantur, dicta inpune erant, Tac. A. 1, 72. deterrima quaeque inpune, ac multa honesta exitio fuēre, 3, 28. cuncta maleficia sibi inpune ratus, 12, 54; — neben anderen Verbis (selten neben Adject.): hinc illa benignitas in te, ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret, Curt. 10, 5 (1), 35; nec pol homo quisquam faciet impune animatus hoc nisi tu: nam mi calido das sanguine poenas, Enn. A. 100. hoc licet inpune facere huic, illi non licet, Ter. Ad. 5, 3, 38. ut, quodcumque vellet, liceret impune facere, Nep. Epam. 10, 1. potestas impune aliquid faciendi, Cic. Inv. 2, 11, 35. tunc inpune haec facias? Ter. Andr. 5, 4, 7. impune quaelubet facere, id est regem esse, Sall. J. 31, 26. ita inductum est male facere inpoene, bene facere non inpoene licere, Cato frg. p. 37, 21. parum est, impune male fecisse, 31, 22. haec talia facinora impune suscepisse parum habuēre, 31, 9. qui depositum nullo teste, quum lucrari impune posset auri pondo decem, reddiderit, Cic. Parad. 3, 1, 21. haec iracundos admonebit fabula impune potius laedi quam dedi alteri, Phaedr. 4, 4, 14. u. so 1, 23, 9. sit satis, Aenide, telis inpune Numanum oppetiisse tuis, Virg. A. 9, 653. claras quibus (temporibus) abstulit urbi inlustresque animas impune et vindice nullo, Juv. 4, 151. unus homo - tantas strages inpune per urbem ediderit? Virg. A. 9, 784. multi vulnerabantur impune, Curt. 4, 26 (6), 9. u. so 4, 11 (2), 22. in adulterio uxorem tuam si prehendisses, sine iudicio inpune necares, Cato frg. p. 68, 7. ut dictator quem vellet civium indicta causa impune posset occidere, Cic. Leg. 1, 15, 42. ut homines vulgo impune occiderentur, SRosc. 29, 80. u. so 33, 93. Quint. 7, 2, 43. ut non modo impune, sed etiam cum summa interfectoris gloria interfici possit, Cic. Phil. 1, 14, 35. impune cadunt, Claud. epith. Pall. et Cel. 113. ne qua religio deûm impune contaminaretur, Suet. Dom. 8. ne Cirtensium pagi impune traherentur, Tac. A. 3, 74. flagitiosissumum existumo impune iniuriam accepisse, Sall. J. 31, 21; — Teucri mixtique inpune Latini erravēre iugis, Virg. A. 11, 134. non illi se quisquam impune tulisset obvius armato, 6, 880. non impune pius iuvenis Troezena petebat, Ov. F. 6, 739. impune Ciliciae fauces intraverat, Curt. 5, 12 (3), 22. quam (speluncam) super haut ullae poterant inpune volantes tendere iter pinnis, Virg. A. 6, 239. impune tutum per nemus arbutos quaerunt latentes et thyma deviae olentis uxores mariti, Hor. Od. 1, 17, 5. iamque omnes inpune globos diversaque lustrans agmina quem quaerit, nusquam videt, VFlacc. 6, 299. nec illas adstiteris inpune trabes, 5, 641. dabimus fidem, impune venturum (te), Curt. 4, 2 (1), 14. ut veniens ad eum aegrotantem Hadrianus inpune non admitteretur, Spart. Hadr. 23. ubi enim id, quod intus est atque nostrum, impune evolare potest contraque nos pugnare, fit in dominatu servitus, in servitute dominatus, Cic. Deiot. 11, 30. Tyrii - natantium manus stipitibus - lacerabant, donec debilitati impune navigiis excipi possent, Curt. 4, 12 (3), 5. eorum labore est factum, uti impune in ocio esse possemus, Cic. Agr. 2, 4, 9. aspicit urbem immunem belli atque impune quietam, Virg. A. 12, 559; — non illum impune vident populi, Claud. Rapt. Pros. 1, 232. addit cura novis: — numquam coelo spectatum impune cometen, BGet. 240. cum blandi comites, totaque impune Subura permisit sparsisse oculos iam candidus umbo, Pers. 5, 32. ter et quater anno revisens aequor Atlanticum impune, Hor. Od. 1, 31, 15. impune licebit aestivam sermone benigno tendere noctem, Ep. 1, 5, 10. in qua (libertate) cuivis liceret, de quo vellet, impune dicere, Nep. Timol. 5, 3. fuit alioqui in summo discrimine, inpune dixisse liceat, fuit nulla sua culpa, aetatis aliqua, Plin. Ep. 8, 11, 2. ut iura abdita - liceat impune eloqui, Sen. Herc. fur. 661. primum ad heroum nos pedem invitat: in quo inpune progredi licet duo dumtaxat pedes aut paullo plus, ne plane in versum - incidamus, Cic. dOr. 3, 47, 182. impune ergo mihi recitaverit ille togatas, hic elegos? impune diem consumpserit ingens Telephus, Juv. 1, 3. licet enim iam impune hoc praesertim in loco confiteri, Cic. Cluent. 29, 79. ne spissae risum tollant impune coronae, Hor. AP. 381. quia nec vos nec ille inpune inrideret meam grandaevitatem, Att. 67. ludite, si sapitis, solas impune puellas, Ov. AA. 1, 643. ulciscar, ut ne inpune tu nos inluseris, Ter. Eun. 5, 4, 20. inritum fessumque Romanum impune ludificabatur, Tac. A. 3, 21. obturem patulas impune legentibus aures, Hor. Ep. 2, 2, 105. illum vivom ac salvom vellem. Ph. inpune optare istuc licet, Ter. Hec. 3, 5, 14. ex scholis haec vitia, in quibus omnia libere fingimus et impune, Quint. 6, 1, 43. coepit - placari genius festis impune diebus, Hor. AP. 210. impune ut urbem nomine impleris meo? Epod. 17, 59. ac velut in medio rupes latet horrida ponto, quam super ignari numquam rexēre magistri praecipites inpune rates, VFlacc. 3, 108; — credin' te inpune habiturum? Ter. Eun. 5, 2, 13. si quidem istuc inpune habueris, 5, 6, 18; verum inpune ferat, nos haec patiemur inultae, Ov. F. 4, 595. verum id non impune tuli, Catull.

99, 3. haud inpune feres, Ov. M. 2, 474. ne tamen hoc impune feras, Calp. 6, 32. quum multos libros surripuisset nec se impune laturum putaret, Cic. Fam. 13, 77, 3. gentesque subactas vix impune feres, Lucan. 1, 287. quodque tam diu se impune tulisse iuiurias admirarentur, Caes. BG. 1, 14, 4; si quis contra exierit, ne impune abeat: si abierit, ut in vilicum animadvertatur, Varr. RR. 1, 16, 5. u. so: imp. abire, Phaedr. 1, 8, 3; — haut inpune quidem, Virg. A. 3, 628. Sextilius factum negabat: poterat autem impune, quis enim redargueret, Cic. Fin. 2, 17, 55; — v. Lebl.: saepe alterius ramos inpune videmus vertere in alterius, Virg. G. 2, 32. inpune praeterea iacet (lupinus), vel derelictum etiam, si non protinus secuti obruant imbres, Plin. 18, 14 (36), 135. quis tales inpune moras casusve laborve attulerit, VFlacc. 3, 574. donec iam saevus apertam in rabiem coepit verti iocus et per honestas ire domos inpune, Hor. Ep. 2, 1, 148. totve tuos patiar labores impune, Lolli, carpere lividas obliviones, 4, 9, 33; — im *Compar.*: quom male facere crederem mi inpunius licere, Ter. Heaut. 3, 2, 49. id fieri potuit primum occultius in potione vel in cibo: deinde etiam impunius fit, quod quum est factum, negari potest, Cic. Deiot. 6, 18. accedit illud etiam, quod in metu et periculo quum creduntur facilius tum finguntur impunius, Div. 2, 27, 58. vocem in quaestum contulit, libertate usus est, quo impunius dicax esset, Quinct. 3, 11; im *Superl.*: Ag. qui nunc mi es auctor, Milphio? Mi. ut me verberes atque auctionem facias: nam inpunissime tibi quidem hercle vendere hasce aedes licet, Plaut. Poen. 1, 3, 1.

impūnĭtas od. **inpūnĭtas**, ātis, *f.* (impunis), die Straflosigkeit, die Sicherheit vor Strafe, der straflose Gebrauch einer Sache, die Ungebundenheit, Zügellosigkeit in etw., mit *Gen. subj.*: cum vir fortis impunitatem desertoris petit, Quint. 7, 7, 6. poenas innocentium, impunitates noxiorum (donari passus est), Suet. Galb. 15; — mit *Gen. obj.*: si quis indicavisset de coniuratione - praemium decrevēre servo libertatem et sestertia centum, libero impunitatem eius rei et sestertia ducenta, Sall. C. 30, 6. quorum impunitas fuit non modo a iudicio, sed etiam a sermone, Cic. RPostum. 10, 27. impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui ignominiam et infamiam ferunt sine dolore, Tusc. 4, 20, 45. qualis illa pax aut deditio sit, ex qua ad Iugurtham scelerum impunitas, ad paucos potentes maxumae divitiae, in rem publicam damna atque dedecora pervenerint, Sall. J. 31, 19. his stimulis irarum utrique Pausaniam de impunitate stupri sui querentem ad tantum facinus impulisse creduntur, Justin. 9, 7, 8; — crebrescebat enim Graecas per urbes licentia atque inpunitas asyla statuendi, Tac. A. 3, 60. video autem quam sit odiosum habere eumdem iratum et armatum, quum tanta praesertim gladiorum sit impunitas, Cic. Phil. 1, 11, 27. paene in ultimum gladiorum erupit impunitas, Vell. 2, 125, 2. hoc initium in urbe Roma civilis sanguinis gladiorumque impunitatis fuit, 2, 3, 3. ut nimis redundantes nos et superfluentes iuvenili quadam dicendi impunitate reprimeret, Cic. Brut. 91, 316. tanta est impunitas garriendi, ND. 1, 38, 108; — *absol.*: quia is sceleris huius auctor inpunitate promissa fuit victoriamque non meruit, sed emit, VMax. 9, 6, 4. si responderint se impunitate proposita facturos quod expediat, Cic. Off. 3, 9, 39. u. so Vopisc. Aurel. 25. 26. caeteris autem, si errorem suum deposuerint et cum re publica in gratiam redierint, veniam et impunitatem dandam puto, Cic. Phil. 8, 11, 32. Locustae impunitatem dedit, Suet. Ner. 33. ille facto impunitatem dedit, Curt. 8, 41 (12), 3. impunitates largiri, Suet. Claud. 29. quos pro scelere eorum ulcisci velint (dei), his secundiores interdum res et diuturniorem impunitatem concedere, Caes. BG. 1, 14, 5. fore ut illi senatus impunitatem et sua omnia concederet, Sall. J. 61, 4. illa pastorum convenarumque plebs, transfuga ex suis populis, sub tutela inviolati templi aut libertatem aut certe impunitatem adepta, Liv. 2, 1, 4. mihi non sumo tantum neque adrogo, iudices, ut Cn. Plancium suis erga me meritis impunitatem consecutum putem, Cic. Planc. 1, 3. impunitatem est illorum sententiis adsecutus, qui cet., Fam. 1, 9, 15. habiturus esset impunitatem et licentiam sempiternam, Mil. 31, 84; — impunitatis cupido, Tac. A. 15, 50. quis ignorat maximam illecebram esse peccandi impunitatis spem? Cic. Mil. 16, 43. u. so Quint. 7, 2, 31. Auct. BAfr. 85, 9. Gabinii absolutio lex impunitatis putatur, Cic. III. QFratr. 9, 3. tantum impunitatis atque adrogantiae legionariis accessisse, Tac. H. 2, 69; — quorum effrenatus furor alitur impunitate diuturna, Cic. Sest. 38, 82. ne quod maleficium impunitate elaberetur, Suet. Aug. 32. ex latrociniis occultis et raris alente impunitate adolescentem in peius audaciam ad bella graviora proruperunt, Amm. 14, 2, 1.

impūnītus od. **inpūnītus**, a, um (archaist.: impoenitus), ungestraft, ungeahndet, straflos, Pompeium gratia impunitum habuit, Vell. 2, 1, 5. maiores nostri - impunitos eos dimisēre, Sall. C. 51, 5; sibi quoque in fatis esse iactavit omnia impudica, sed non impunita matrimonia, Suet. Claud. 43; — rara forma viris impunita fuit, Sen. Hipp. 820. possemus hanc iniuriam ignominiamque nominis Romani inultam impunitamque dimittere, Cic. II. Verr. 5, 68, 149. si istius haec tanta iniuria impunita discesserit, 4, 30, 68. id agis, ut caeterorum quoque iniuriae sint impunitae atque inultae, DiC. 16, 53. moneo hortorque vos, ne tantum scelus impunitum omittatis, Sall. J. 31, 25. nisi enim multorum impunita scelera tulissemus, numquam ad unum tanta pervenisset licentia, Cic. Off. 2, 8, 28. furta omnia fuisse licita et inpoenita, Gell. 11, 18, 16. tibi uni multorum civium neces, tibi vexatio direptioque sociorum impunita fuit ac libera, Cic. Cat. 1, 7, 18. ista corruptela servi si non modo impunita fuerit, sed etiam a tanta auctoritate approbata, nulli parietes nostram salutem - custodient, Deiot. 11, 30; Spartano cuidam respondet Pythia vates: haut impunitum

quondam fore, quod cet., Juv. 3, 199; — im *Compar.*: qui tu impunitior illa, quae parvo sumi nequeant, obsonia captas? Hor. Sat. 2, 7, 105. qui tu impunitior exis atque hic, qui ad strigiles scutica et metus egit herilis, Pers. 5, 130. illis quoque enim filias sorores coniugesque esse, nec cum filia sua libidinem Appi Claudi extinctam esse, sed quo inpunitior s. t. eo effrenatiorem fore, Liv. 3, 50, 7. — *Adv.*: o superbiam inauditam, alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impunite licere! Mat. 6. Cic. Fam. 11, 28, 3.

impūrātus od. **inpūrātus**, a, um, verunreinigt, befleckt, nur übtr. **unflätbig, abscheulich**, iam postulabas te, inpurata belua, totam Siciliam devoraturum insulam, Plaut. Rud. 2, 6, 59; — nil do: inpuratus me ille ut etiam inrideat? Ter. Phorm. 4, 6, 64. hunc inpuratum poterimus nostro modo ulcisci, 5, 8, 69; — im *Superl.*: nec isto saltem tam nefario scelere impuratissima illa capita confutari terrerique potuēre, Apul. M. 9, 10; subst.: scio probiorem hanc esse quam te, inpuratissume, Plaut. Rud. 3, 4, 46.

impūre od. **inpūre**, *Adv.*, s. impurus.

impurgābĭlis od. **inp-**, e, nur übtr. von dem, **was nicht zu rechtfertigen ist**, impurgabile crimen excusari posse existimans, Amm. 22, 3, 8.

impurĭtas od. **inp-**, ātis, *f.*, nur übtr., die **Unflätbigkeit, Abscheulichkeit**, quum omnes impuritates pudica in domo cotidie susciperes, Cic. Phil. 2, 3, 6.

impurĭtia od. **inp-**, ae, *f.*, nur übtr., die **Unflätbigkeit, Abscheulichkeit**, trecentis versibus tuas inpuritias traloqui nemo potest, Plaut. Pers. 3, 3, 6.

impurpŭrātus od. **inp-**, a, um, **mit einem Purpurstreifen besetzt**, hic clavus, id est inpurpurata vestis ἐντόρφυρος ἐσθὴς καὶ ὁ ἧλος, Prisc. p. 31, 30.

impūrus od. **inpūrus**, a, um, **unrein, unlauter, befleckt**, u. meist übtr. **unlauter, schmutzig, schofel, unflätbig, abscheulich** (theils dem Betragen, theils der Gesinnung nach), a) eig.: quippe cum contra fas deûm moresque maiorum medicaminibus inpuris in id tempus sacrosancta Romana arma violasset, mit Bezug auf Vergiftung der Brunnen, Flor 1, 35 (2, 20), 7. impura matris prolapsus ab alvo, Ov. Ib. 219. — b) übtr. (v. Personen, ihrer Gesinnung, ihrem Verhalten, ihrer Thätigkeit): o hominem inpurum! Ter. Ad. 2, 1, 29. conveni - hominem haud inpurum, Eun. 2, 2, 4. erat hic Corinthia anus haud inpura, Heaut. 4, 1, 16. ex impuro adolescente et petulante - Graeculum se atque ociosum putari voluit, studio litterarum se subito dedidit, Cic. Sest. 51, 110. neque sapientis esse - neque liberalis cum impuris atque immanibus adversariis decertantem - contumeliarum verbera subire, Rep. 1, 5, 9. conferte - huius cohortem impuram cum illius exercitu invicto, huius libidines cum illius continentia, II. Verr. 4, 52, 115. ut eos ludos haec lues impura pollueret, Har. resp. 12, 24; — adulescens omni libidine impurus, Petron. 81, 4; — fraudis, sceleris, parricidi, periuri plenissimus, legirupa, inpudens, inpurus, inverecundissumus: uno verbo apsolvam leno'st, Plaut. Rud. 3, 2, 37. ego autem illum male sanum semper putavi, nunc etiam impurum et sceleratum puto, Cic. Att. 9, 15, 5. u. subst.: persuasit ille inpurus, Ter. Ad. 3, 3, 6. inpurum vide quantum valet, Phorm. 5, 8, 93. servire impuro, impudico, effeminato, numquam ne in metu quidem sobrio, Cic. Phil. 3, 5, 12. patiar me ab impuro servari? servatus deinde quam illi gratiam referam? vivam cum obscoeno? Sen. Ben. 2, 21, 1. in his gregibus omnes aleatores, omnes adulteri, omnes impuri impudicique versantur, Cic. Cat. 2, 10, 23. libidinosis, petulantibus, impuris, impudicis, aleatoribus, ebriis servire, ea summa miseria est summo dedecore coniuncta, Phil. 3, 6, 35. impuri cuiusdam aut ambitiosi aut omnia ad suam potentiam revocantis esse sententiam, Am. 16, 59; non enim tu hic quidem occupabis omnes quaestus quos voles: et vitorem et piscatorem te esse, inpure, postulas, Plaut. Rud. 4, 3, 50 u. so Bacch. 4, 8, 44; — namque animus impurus, dis hominibusque infestus, neque vigiliis neque quietibus sedari poterat, Sall. C. 15, 4. persona illa lutulenta, impura, invisa in huius moribus, natura vitaque est expressa, Cic QRosc. 7, 20. senectus spurcata impuris moribus, Catull. 108, 1 sq. Natalis tam improbae linguae quam impurae, Sen. Ep 13, 2, 16 (87). qui descripsit corrumpi semina matrum, Eubius, impurae conditor historiae, Ov. Trist. 2, 415. quae se impuro dedit adulterio, Catull. 66, 84; — im *Compar.*: quid impurius, quam retinuisse talem (adulteram), Quint. 9, 2, 80; — im *Superl.*: hominem istum inpurissimum quam primum absolvite, Ter. Ad. 2, 4, 17. ea serviebat lenoni inpurissimo, Phorm. 1, 2, 33. hoc tu scriptore, hoc consilario, hoc ministro omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo rem publicam perdidisti. Cic. Dom. 18, 48; subst.: pergin' ero absenti male loqui, inpurissime? Ter. Phorm. 2, 3, 25. — *Adv.*: ut - trucidare aliquem et impie cruentari multaque facere impure atque taetre cum temeritate et impudentia (videatur), Cic. Div. 1, 29, 60. non ea, quae ipse in se atque in domesticum dedecus impure atque intemperanter, sed quae in nos fortunasque nostras, id est in universam rem publicam impie ac nefarie fecerit, Phil. 2, 21, 50. quis animo aequo videt eum, quem impure ac flagitiose putet vivere? Fin. 3, 11, 38; im *Superl.*: a quo impurissime haec nostra fortuna despecta est, Att. 9, 12, 2.

impŭtātio od. **inp-**, ōnis, *f.*, die **Berechnung**, ut explorari possit, imputationes probe an improbe referantur, accepta recte relata an non recte, Callistr. Dig. 35, 1, 82.

impŭtātīvus od. **inp-**, a, um, **zurechnend, anschuldigend**, nec enim simplici modo, id est interrogatorio sono legendum est - sed impresso et incusso et imputativo, Tert. adv. Marc. 2, 25.

impŭtātor od. **inp-**, ōris, *m.*, **der etw. in Rechnung bringt, der sich etw. als Verdienst anrechnet**, multi sunt tam pravae naturae, ut malint perdere quae praestiterunt, quam videri recepisse, superbi et inputatores, Sen. Ben. 2, 17, 6.

impŭtātus od. **inp-,** a, um, unbeschnitten, ut defringerentur (surculi) ex inputata buxo, Plin. 17, 2 (35), 163. imputata floret usque vinea, ungepflegt, Hor. Epod. 16, 44.

impŭto od. **inpŭto,** āvi, ātum, āre, anrechnen, in Rechnung bringen, zurechnen, als Zugabe anrechnen, dah. schenken, weihen, theils im Allg., theils speciell etw. als Verdienst od. als Schuld anrechnen, aufrechnen, zurechnen, zuschreiben, zuschieben, beimessen, a) im Allg.: longeque plus imputant seminis, quam quod severint, Col. 1, 7, 6. eos dumtaxat sumptus societati imputabit, qui in eam rem impensi sunt: viatica igitur et meritorium et stabulorum, iumentorum, carrulorum vecturas vel sui vel sarcinarum gratia, vel mercium recte imputabit, Ulp. Dig. 17, 1, 52. §. 15. si a statu libero peculiares nummos accipiat, pro sua parte quadranti eos imputare debet, Gai. Dig. 35, 2, 76. quia nec in numerum trium tutelarum haec imputantur, Paul. Dig. 23, 2, 60. §. 2. in quartam hereditatis, quam per legem Falcidiam heres habere debet, imputantur res, quas iure hereditario capit, Marcian. Dig. 35, 2, 91. quod quis legatorum nomine a coherede accepit, in quadrantem ei non imputatur, Gai. Dig. 35, 2, 74. hoc non inputo in solutum de tuo tibi, Sen. Ep 1, 8, 10. omnes imputare et velut annumerare litteras molestum et odiosum, Quint. 11, 3, 33. stat supra caput fatum et pereuntes dies inputat propiusque ac propius accedit, Sen. dira 3, 42, 4. quot Formianos imputat dies annus negotiosis rebus urbis haerenti? Mart 10, 30, 26. qui (soles) nobis pereunt et imputantur, 5, 20, 13. imputet et nobis otia parva, roga, 4, 83, 2. fructus amicitiae magnae cibus, inputat hunc rex, et quamvis rarum tamen inputat, Juv. 5, 14. imputat ipse deus nectar mihi, fiet acetum, Mart. 12, 48, 13. hunc ego fatis inputo, qui vultu morbum incessuque fatetur, Juv. 2, 16. — b) speciell: habebo tamen quod caelo imputem, si nos fata coniunxerint, Petron. 127, 6. noli imputare vanum beneficium mihi, Phaedr. 1, 24, 8. gaudent muneribus, sed nec data imputant nec acceptis obligantur, Tac. G. 21. quidam enim ultro officia nobis nostra inputant, Sen Tranqu. an. 7, 1. huic inputari victum Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam, Justin. 38, 6, 5. cum vos aspexerit, cum signum meum acceperit, hoc solum erit certamen, quis mihi plurimum inputet, Tac. H. 1, 38. adfectata aliis castitas, tibi ingenita et innata, interque ea quae inputare non possis, Plin. Pan. 20, 2. et copiam tui, non ut inputes, facis, 24, 3. imputare perfidiam non possunt, qui Vitellium Vespasiano prodidēre, Tac. H. 3, 86. u. vgl. 5, 24. quae tanti gravitas, quae forma, ut se tibi semper inputet? Juv. 6, 178; imputavit etiam, quod non laqueo strangulatam in Gemonias abiecerit, Suet. Tib. 53. u. vgl. Ner. 36. quod dissimulare eum (amorem) ad mortem usque paratus esset, ipsius pudori inputans, VMax. 5, 7. Ext. 1. te mirer magis an inprobem illos qui effecerunt ut istud magnum videretur, cum velut adfixi curulibus suis manum tantum, et hanc cunctanter et pigre et inputantibus similes promererent? Plin. Pan. 71, 2. ipsum sibi eripere tot beneficiorum occasiones, tam numerosam obligandi inputandique materiam, 39, 3; — saevit enim natumque obiectat et inputat illis, Ov. M. 2, 400. merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori nostro imputare, quam animo, Curt. 7, 3 (1), 22. haec si tibi nimium tristia videbuntur, villae inputabis, in qua didici ab Aegialo, Sen. Ep. 13, 1, 14 (86). habes epistulam, si modum epistulae cogites, libris quos legisti non minorem: sed inputabis tibi, qui contentus libris non fuisti, Plin. Ep. 9, 13, 26. ne Romanis quidem ingratum id bellum, cuius ambiguam fortunam Vespasiano inputaturos, Tac. H. 4, 14. prospera omnes sibi vindicant, adversa uni inputantur, Agr. 27. quae (verborum licentia) vino poterat imputari, Curt. 8, 6 (2), 2. hanc (audaciam) igitur tibi inputabis, et in nostra culpa tibi ignosces, Plin. praef. 4. nostris eam (materiam) urguemus nostramque culpam illi inputamus, 18, 1 (1), 2. omnibus superioribus principibus vitia inputans libertorum, Spart. Hadr. 21. si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenae oppugnatae a Sulla sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri vetustatisque ignarus est, Vell. 2, 23, 4. adprobate rei publicae numquam exercitui imputari potuisse aut moras belli aut causas rebellandi, Tac. Agr. 34. aliquis Peliae de partibus acta venenis imputat et populum, qui sibi credat, habet, Ov. Her. 6, 101. monstra fato, moribus scelera imputes, Sen. Hipp. 145. an ei caedes imputanda sit, Quint. 5, 10, 72. modo ne fratrum innocentiae fuga imputetur mea, Curt. 7, 6 (2), 2. se Liternum recepit tam suum exilium reipublicae inputaturus quam Hannibalis, Sen. Ep. 13, 1, 3 (86). qualiscunque exitus nos manet, rex, confitemur, prosperum tibi debituros, tristiorem fortunae imputaturos, Curt. 7, 3 (1), 19. bos aret aut mortem senioribus imputet annis, Ov. M. 15, 470. turpis tutela principis cui potest inputari, Plin. Pan. 68, 6; — recitavi biduo: hoc adsensus audientium exegit: et tamen ut alii transeunt quaedam inputantque quod transeunt, sic ego nihil praetereo adque etiam non praeterire me dico, Ep. 8, 21, 4; — tamen nihilo minus inputari sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat, Justin. 38, 5, 8. haec nequaquam historia digna non scripturus leges et tibi, scilicet qui requisisti, inputabis, si digna ne epistula quidem videbuntur, Plin. Ep. 6, 20, 20.

imputresco od. **inp-,** putrui, ĕre, darin verfaulen, verwesen, animal ipsum oleo mersum necatur, et cum imputruit conteritur, Col. 1, 17, 5.

imputrĭbĭlis od. **inp-,** e, u. *Adv.* **imputrĭbĭlĭter,** unverweslich, KS.

īmŭlus, a, um, d. allerunterste, mollior - vel anseris medullula vel imula auricilla, Catull. 25, 1.

imus, a, um, f. infer, inferus.

in, *Praepos.* neben dem *Abl.* (ἐν) od. *Accus.* (εἰς; archaist. endo, indu, ἔνδον; auch: en, Inscr. 195. 199, 12. im, Inscr. 1104; vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 273. *Corssen* über Aussprache II. p. 89), 1) neben dem *Ablat.* des Gegenstandes, innerhalb dessen, auf dessen Raum, in -, auf - od.

an dem etw. sich befindet, so daß also das Latein. in einen weitern Begriffsumfang als das Deutsche in hat, 1) im Raume, in = drin, in, auf, an.

a) im Allg., vgl.: aliorum fructus in terra est, aliorum et extra, aliorum non nisi extra, Plin. 19, 4 (22), 61; — apparet liquido sublimen in aëre Nisus, Virg. G. 1, 404. indu mari magno, Enn. A. 425. indu mari, Lucr. 6, 890. stipendia prima in Asia fecit, Suet. Caes. 2. eadem haec, Chremes, multi alii in Andro audivēre, Ter. Andr. 5, 4, 28. hic in reducta valle caniculae vitabis aestus, Hor. Od. 1, 17, 17. utinam ne in nemore Pelio securibus caesa accedisset abiegna ad terram trabes, Enn. trag. 280. huius (maceriae) fere species quatuor: quod fiunt e lapide, ut in agro (Gebiet) Tusculano, quod e lateribus coctilibus, ut in agro Gallico, quod e lateribus crudis, ut in agro Sabino, quod ex terra et lapillis compositis in formis, ut in Hispania et agro Tarentino, Varr. RR. 1, 14, 4. id oppidum in campo (in der Ebene) situm magis opere quam natura munitum erat, Sall. J. 57, 1. cum aut suis finibus eos prohibent, aut ipsi in eorum finibus bellum gerunt, Caes. BG. 1, 1, 4. C. Heius est Mamertinus - omnibus rebus illa in civitate ornatissimus, Cic. II. Verr. 4, 2, 3. lucus in urbe fuit media, Virg. A. 1, 441. hominem mortuum, inquit lex in XII, in urbe ne sepelito neve urito, Cic. Leg. 2, 23, 58. ii modo in urbe relicti erant, qui cet., Liv. 24, 1, 3. in hac habitasse platea dictum'st Chrysidem, quae sese inhoneste optavit parere his ditias potius quam in patria honeste pauper viveret, Ter. Andr. 4, 5, 1. vigebat in illa domo mos patrius et disciplina, Cic. Sen. 11, 37. u. vgl.: nupta in domo, Liv. 6, 34, 9. in domo furtum factum ab eo, qui domi fuit, Quint. 5, 10, 16. rarum in dumis holus, Virg. G. 4, 130. saepibus in nostris parvam te roscida mala - vidi cum matre legentem, Ecl. 8, 37. quae (navis) nunc nominatur nomine Argo, quia Argivi in ea dilecti viri vecti petebant pellem cet., Enn. Trag. 283. quod in castris strepiti est? 205. aliquantum agri in medio relictum est, Cic. Off. 1, 10, 33 lucus ibi - laeta in medio pascua habuit, Liv. 24, 3, 4; — in terra dimicari magis placebat, Nep. Them. 3, 1. procul in continenti lucus - nescio quo casu nocturno tempore incensus est, Milt. 7, 3. quantum copiarum in Ocriculano, in Narniensi, in Carsulano, in Perusino tuo! in Narniensi vero etiam balineum, auf deinem Gute in Or., Plin. Ep. 1, 4, 1. in eo flumine pons erat, Caes. BG. 2, 5, 6. pontem fecit in Histro flumine, Nep. Milt. 3, 1. rem ubi paciscuntur, in comitio aut in foro ante meridiem causam cuicito (d. i. conicito), AHer. 2, 13, 20. ut Poenus apparuit in collibus, Liv. 24, 1, 6. tum somni dulces densaeque in montibus umbrae, Virg. G. 1, 342. tulit enim de caede, quae in Appia via facta esset, Cic. Mil. 6, 15. u. in Appia, §. 14. Nymphas amore amnis retentas in illa rupe considere, Curt. 3, 1, 4. divam residentem vidit in ara bracchiaque in digitis conexa tenentem, Ov. M. 9, 310. heus, quid agis tu - in tegulis? Plaut. Mil. gl. 2, 2, 22. maloque in illa tua sedecula - sedere quam in istorum sella curuli, Cic. Att. 4, 10, 1. hos super in curru, Caesar, victore veheris, Ov. Trist. 4, 2, 47. se ac suos in vehiculo conspici, Liv. 5, 40, 10. quid legati in equis et tribuni? Cic. Pis. 25, 60. nec calidae citius decedunt corpore febres, textilibus si in picturis ostroque rubenti iactaris, quam si plebeia in veste cubandum est, Lucr. 2, 34 sqq. in veste floccos legit, Cels. 2, 6. passer - quicum ludere, quem in sinu tenere (solet), Catull. 2, 2, 2. rusus laevo in femine habet laevam manum, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 48. semper et in digitis et summi pulvere campi proiectusque redit, VFlacc 4, 267; — sol, qui candentem in caelo sublimat facem, Enn. trag. 319. fana in eo loco compluria fuēre, Cato b. Fest. p. 162, 31. id autem accidere ei qui potest, qui omnino in eo loco, unde se deiectum esse dicit, numquam fuit, Cic. Caecin. 17, 49. acie in locis idoneis instructa, Caes. BC. 1, 43, 3. u. vgl. hier: haec reprendere et corrigere et obsecundare in loco, an dem Orte, an dem es wünschenswerth ist, am rechten Orte od. Platz, Ter. Ad. 5, 9, 37. dulce est desipere in loco, Hor. Od. 4, 12, 28. offendi ibi C. Fundanium socerum meum - et P. Agrasium publicanum spectantes in pariete pictam Italiam, Varr. RR. 1, 2, 1. diabathra in pedibus habebat amictus epicroco, Naev. b. Varr. LL. 7, 53; — si in terra et tabulato olea nimium diu erit, putescet, oleum foetidum fiet, Cato RR. 3, 4. animorum nulla in terris origo inveniri potest: nihil enim est in animis mixtum atque concretum cet., Cic. Tusc. 1, 27, 66. nego in Sicilia tota - ullum Corinthium aut Deliacum fuisse - nego ullam picturam neque in tabula neque in textili quin conquisierit, Cic. II. Verr. 4, 1, 1. nihil postea tota in Sicilia neque sacri neque religiosi duxit esse, 4, 32, 72. quod si in scaena, id est in concione, in qua rebus fictis et adumbratis loci plurimum est, tamen verum valet, Am. 26, 97. si pluvia erit, in tecto in cratibus componito (uvas), Cato RR. 112, 2; — in quo igitur loco est (animus)? credo equidem in capite, et cur credam adferre possum: sed alias ubi sit animus, certe quidem in te est, Cic. Tusc. 1, 29, 70. si quantum in agro locisque desertis audacia potest, tantum in foro atque in iudiciis impudentia valeret, non minus cet., Caecin. 1, 1; — in agro Casinate et Venafro in loco bono parte octava corbi dividat, Cato RR. 136. ipse autem coronam habebat, unam in capite, alteram in collo, Cic. II. Verr. 5, 11, 27.

b) insbes. α) bei speciellen u. allgemeinen Ortsnamen, die in der Regel im bloßen Ablativ den Raum im Allgemeinen angeben, auf dem etw. vor sich geht, während durch Hinzutreten der Präpos. in der Raum bezeichnet wird, innerhalb dessen etw. vor sich geht, dic mihi, quid tibi in Epheso hic est negoti? Plaut. Mil. gl. 2, 5, 30. itaque omnes se ultro sectari in Epheso memorat mulieres, 3, 1, 183. ibi me interrogat, ecquem in Epidauro Luconem tarpessitam noverim, Curc. 2, 3, 62. quod Alexander Magnus Thebarum expugnatione captum in Cyme dicaverat eidem deo, Plin. 34, 3 (8), 14. crocinum in Solis Ciliciae diu maxime laudatum est, mox Rhodi, oenan-

thinum in Cypro, 13, 1 (2), 5. non illud iusiurandum per caesos in Marathone ac Salamine propugnatores rei publicae satis manifesto docet, praeceptorem eius Platonem fuisse, Quint. 12, 10, 24. Demosthenes iurando per interfectos in Marathone et Salamine id agit, ut cet., 9, 2, 62; navis et in Caieta est parata nobis et Brundusii, Cic. Att. 8, 3, 6. quum ea plaga in Asia sit accepta, in Illyrico, in Cassiano negocio, in ipsa Alexandrea, in urbe, in Italia, 11, 16, 1. ex Asia - legati redierunt, qui renunciarunt Eumenem in ea, Antiochum in Syria, Ptolemaeum in Alexandrea sese convenisse, Liv. 42, 26, 7. illi sacra quaedam in monte Albano Lavinioque nobis facienda tradiderunt, 5, 52, 8; — dagegen: Leontinis, misera in civitate atque inani, tamen istius in gymnasio statua deiecta est, Cic. II. Verr. 2, 66, 160. isti ab Rullo et Rulli similibus conquisiti atque electi coloni Capuae in domicilio superbiae atque in sedibus luxuriosis collocati non statim conquisituri sint aliquid sceleris et flagitii, Agr. 2, 35, 97. deliciarum causa et voluptatis non modo cives Romanos, sed et nobiles adolescentes et quosdam etiam senatores - non in hortis aut suburbanis suis, sed Neapoli in celeberrimo oppido cum mitella saepe videmus, RPostum. 10, 27. Albae constiterunt, in urbe opportuna, munita, propinqua, Phil. 4, 2, 6; — und: in morbum inplicitus in oppido Citio est mortuus, Nep. Cim. 3, 4. ut una nocte omnes hermae, qui in oppido erant Athenis, deiicerentur, Alc. 3, 2. mortuu'st Stymphalo, Arcadiae in oppido, Porc. b. Suet. vit. Ter. p. 292, 23. simili modo tradunt in Syene oppido - solstitii die medio nullam umbram iaci, und: constatque in Berenice urbe Trogodytarum - hoc idem - fieri, Plin. 2, 73 (75), 183. — β) bei Angabe von Schriftwerken, die im Ablativ stehen, wenn sie als Ganzes aufzufassen sind, während die Präpos. in hinzutritt, wenn nur auf einen Theil derselben hingewiesen wird, non lubet scribere, quod in tabula apud pontificem maximum est, quotiens cet., Cato frg. p. 16, 16. ubi est igitur in foedere Gaditano, ne quem populus Romanus Gaditanum recipiat civitate? Cic. Balb. 14, 32. provinciale (edictum), in quo est de rationibus civitatum, de aere alieno, de usuris cet., Fam. 6, 1, 15. quod ad te scriptum est a Cincio de Statii sermone, in quo hoc molestissimum est, Statium dicere a me quoque id consilium probari, Att. 6, 2, 1. ut in fabulis est, Off. 1, 10, 32. dixi in eo libro, quem de rebus rusticis scripsi, Sen. 15, 54. quam copiose ab eo agri cultura laudatur in eo libro, qui est de tuenda re familiari, 17, 59. Antisthenes in eo libro, qui physicus inscribitur - tollit vim et naturam deorum, ND. 1, 13, 32. hic in illo ipso Platonis libro de omni re - se copiosissime dicturum esse profitetur, dOr. 3, 32, 129. quod in illis libris feci, qui sunt de natura deorum, itemque in iis, quos de divinatione edidi, ut -, id in hac disputatione de fato casus quidam ne facerem impedivit, Fat. 1, 1. de hoc genere toto in iis libris, quos de re publica scripsi, diligenter est disputatum, Off. 2, 17, 60. in originibus dixit Cato, morem apud maiores hunc epularum fuisse, ut cet., Tusc. 4, 2, 3. quod scripsi in originibus, Sen. 20, 75. ut in Catone maiore - Catonem induxi senem disputantem, sic cet., Am. 1, 4. qui (Plato) in Timaeo patrem huius mundi nominari neget posse, in legum autem libris quid sit omnino deus anquiri oportere non censeat, und: idem et in Timaeo dicit et in legibus et mundum deum esse, et cet., ND. 1, 12, 30. nescio quo modo verum est quod in Andria familiaris meus dicit, obsequium amicos, veritas odium parit, Am. 24, 89. ut ait Statius noster in Synephebis, Sen. 7, 24. quid autem turpius quam illudi? quod ne accidat cavendum est, ut in Epiclero cet., Am. 26, 99. in illa pro Ctesiphonte oratione, Or. 8, 26. ut eam (antiquitatem) totam in eo volumine exposuerit, quo magistratus ordinavit, Nep. Att. 18, 1. — γ) bei Begriffen, welche die Stelle einer Oertlichkeit vertreten oder wenigstens auf einer räumlichen Vorstellung beruhen, post, Ephesi sum natus, non sum in Apulis, non Animulae, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 63. Suessae et in Lucanis plostra (bona sunt), Cato RR. 135, 1. quae quidem etiam in Sabinis persequi soleo, Cic. Sen. 14, 46. dum haec in Volscis geruntur, Liv. 2, 31, 1. et in Persis augurantur et divinant magi, Liv. 1, 41, 90. magno in populo, multis hominibus - amare oportet omnes, qui quod dent habent, Plaut. Truc. 1, 1, 55. Caesaris autem erat in barbaris nomen obscurius, Caes. BC. 1, 61, 3. qualis esset natura montis et qualis in circuitu adscensus, BG. 1, 21, 1. u. so 2, 29, 3. neque per vinum umquam ex me exoritur discidium in convivio, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 60. quo pacto Rhodium tetigerim in convivio, numquam tibi dixi? Ter. Eun. 3, 1, 30. non ad solarium, non in campo, non in conviviis versatus est, Cic. Quinct. 18, 59. u. so: in convivio, Quint. 5, 10, 42. 11, 2, 15. ita in prandio nos lepide atque nitide accepisti apud te, Plaut. Cist. 1, 1, 12. mea facta in acie obliti, Att. 12. u. vgl. Pacuv. 168. ut, ubi usus veniat, contra conserta manu praestringat oculorum aciem [acri] in acie hostibus, Plaut. Mil. gl. 1, 1, 4. quid enim, Tubero, tuus ille destrictus in acie Pharsalica gladius agebat? Cic. Lig. 3, 9. in acie versari, Off. 1, 23, 81. in acie stare ac pugnare, Liv. 22, 60, 25. in eius modi certamine ac proelio nonne - di ipsi immortales cogant ab his praeclarissimis virtutibus tot et tanta vitia superari? Cic. Cat. 2, 11, 25. pluresque in eo loco sine vulnere quam in proelio aut fuga intereunt, Caes. BC. 2, 35, 3. in eo proelio non amplius CC milites desideravit, 3, 99, 1. ille signa aënea in insidiis posuerat, Cic. Deiot. 7, 21. octo cohortes in fronte constituit, reliquarum signa in subsidio artius collocat, Sall. C. 59, 2. dum res conficeretur, procul in praesidio fuit, Nep. Timol 1, 4. nihil enim habebat quod non vel in concione recte legi posset, Cic. Fam. 7, 18, 4. eos, qui a populo donarentur, in contione donari debere, qui a senatu, in senatu, Opt. gen. or. 7, 19. u. vgl. Suet. Claud. 25. Justin. 43, 5, 10. velim recordere quae ego de te in senatu egerim, quae in contionibus dixerim, Cic. Fam. 5, 2, 4. u. vgl.:

quae cum populo quaeque in patribus agentur, modica sunto, Lex. b. Cic. Leg. 3, 18, 40. atque haec - agebantur in conventu, II. Verr. 4, 40, 86. qui tibi in consilio sunt, Quinct. 1, 4. in iudicio, Caecin. 1, 2. quandoque te in iure conspicio, 19, 54. si qui in iure manum conserunt, XII. tab. b. Gell. 20, 10, 8. si quantum in agro locisque desertis audacia potest, tantum in foro atque in iudiciis impudentia valeret, non minus nunc in causa cederet A. Caecina Sex. Aebutii impudentiae, quam cet., Cic. Caecin. 1, 1. at dioecetes fuit regius: et quidem in custodia etiam fuit regia et vita eius ablata paene est, RPostum. 8, 22. ita in custodia habitus et post victoriam demum - dimissus est, Tac. H. 1, 58. de iis, qui in custodiis tenebantur - supplicium sumundum decreverat, Sall. C. 50, 4. si vos in eo loco essetis, quid aliud fecissetis? Cato b. Quint. 9, 2, 21. cur eos habes in loco patrui, Cic. Phil. 2, 38, 98. quod ipse, si in eodem loco esset, facturus fuerit, Liv. 37, 14, 5. — δ) bei den transitiven Begriffe des Setzens, Legens, Stellens steht gegen den Deutschen Sprachgebrauch in mit Abl., indem wir die Handlung des Wohinsetzens, die Lateiner dagegen den Ort hervorheben, auf den ein Gegenstand gesetzt wird. Die einzelnen Verba wie ponere, locare, sidere, iacere u. die Composita geben die näheren Nachweise.

c) übtr. α) auf den Gegenstand, in od. an welchem das Attribut einer Person od. Sache sich zeigt od. äußert: ut hominem acutissimum Q. Scaevolam et in iure, in quo illa causa vertebatur, paratissimum obrueret argumentorum exemplorumque copia, Cic. Brut. 39, 144. Galli hominis acuti et exercitati promptam et paratam in agendo et in respondendo celeritatem subtilitate diligentiaque superavit, 42, 154. sive in amore rudis sive peritus erit, Prop. 3, 32 (2, 34), 82. in verbis quoque quis est adeo imperitus, ut cet., Quint 1, 5, 27. nec in ceteris doctrinis singulariter excellens, sed in his non imperitus, Vitr. 1, 1, 13. ne melior in equorum effigie defecisse in homine crederetur, und: ne videatur in hominum effigie inferior, Plin. 34, 8 (19), 71. sic erat in omni vel officio vel sermone sollers, Cic. Rep. 2, 21, 37. prudens esse in iure civili putabatur, Am. 2, 6. reperias quosdam in disputando mire callidos, Quint. 12, 2, 14. ad haec illa dici solent primum ab iis, qui minime sunt in disserendo mali, qui in ea causa eo plus auctoritatis habent, quia, quum de viro bono quaeritur, quem apertum et simplicem volumus esse, non sunt in disputando vafri, non veteratores, non malitiosi, Cic. Rep. 3, 16, 26. quum superiores alii fuissent in disputationibus perpoliti, quorum res gestae nullae invenirentur, alii in gerendo probabiles, in disserendo rudes, 1, 8, 13. Isocrates in diverso genere dicendi nitidus et comptus, Quint. 10, 1, 79. etiam L. Torquatus elegans in dicendo, in existimando admodum prudens, toto genere perurbanus, Brut. 68, 239. ut in primis Siculorum in dicendo copiosus est, II. Verr. 2, 36, 88. u. vgl.: in eloquendo est aliqua diversitas: densior ille, hic copiosior, Quint. 10, 1, 106. rudis esse videbar in causa, Cic. Fam. 4, 1, 1. rudem enim esse omnino in nostris poëtis aut inertissimae segnitiae est aut fastidii delicatissimi, Fin. 1, 2, 5. fateor enim callidum quemdam hunc et nulla in re tironem ac rudem nec peregrinum atque hospitem in agendo esse debere, dOr. 1, 50, 218. quid esse potest in ocio aut iucundius aut magis proprium humanitatis, quam sermo facetus ac nulla in re rudis, 1, 8, 32. comitatum Agrippinae longo maerore fessum obvii et recentes in dolore anteibant, Tac. A. 3, 1. superiore nocte cuiusdam hominis nobilis et valde in hoc largitionis quaestu noti et cogniti domum Catilinam et Antonium - convenisse, Cic. frg. or. p. 240, 1. homo in rebus iudicandis spectatus et cognitus, I. Verr. 10, 29. habetis hominem - amplissimis viris Etruriae totius in utraque fortuna cognitum multis signis et virtutis et humanitatis, Caecin. 36, 104. auctoritas clarissimi et spectatissimi viri et in rei publicae maximis gravissimisque causis cogniti atque in primis probati, Fam. 5, 12, 7. Timotheum, clarum in arte tibiarum, ferunt cet., Quint. 2, 3, 3 aquas salubritate in medendisque corporibus nobiles agrosque omnes addixit deae, Vell. 2, 25, 4. quae tam excellens in omni genere virtus in ullis fuit, ut sit cum maioribus nostris comparanda? Cic. Tusc. 1, 1, 2. non enim fere quisquam reperietur praeter hunc in utroque genere leporis excellens et illo, quod in perpetuitate sermonis, et hoc, quod in celeritate atque dicto est, dOr. 2, 54, 220. non tam in dicendo admirabiles, quam docti et Graecis litteris et Latinis, Brut. 46, 169; — cauti in periculis, non timidi in contentionibus, Agr. 1, 9, 27. ero tamen in credendo, ut mones, cautus, Att. 10, 9, 3. in obeundis expeditionibus dubium cautior an audentior, Suet. Caes. 58. permulta alia colligit Chrysippus, ut est in omni historia curiosus, Cic. Tusc. 1, 45, 108. effugiemus - hominem in quaerendo nimium diligentem, nimium servientem populi existimationi, I. Verr. 10, 29. querebatur, quod omnibus in rebus homines diligentiores essent, - amicos quot haberet (quisque) non posse dicere, et in illis quidem parandis adhibere curam, in amicis eligendis negligentes esse, Am. 17, 62. huic ego testi gratias agam, quod et in re misericordem se praebuerit et in testimonio religiosum, Caecin. 10, 26. dicit enim natio minime in testimoniis dicendis religiosa, Flacc. 10, 23. nisi forte imperatorem quis idoneum credit in proeliis quidem strenuum et fortem et omnium, quae pugna poscit artificem, Quint. 12, 3, 5. vidi in dolore podagrae nihilo ipsum vel omnium maximum Stoicorum, Posidonium, quam Nicomachum Tyrium - fortiorem, Cic. Hortens. frg. 1, 18. p. 284. si fortes fueritis in eo, quem nemo sit ausus defendere, II. Verr. 1, 1, 3. quod is in dicendo attentior acriorque esset, Brut. 22, 86. ecquem autem Caesare nostro acriorem in rebus gerendis, eodem in victoria temperatiorem aut legisti aut audisti? Cael. b. Cic. Fam. 8, 15, 1. me sibi perfacilem in audiendo, te perpugnacem in disputando esse visum, Cic. dOr. 1, 20, 93. minime

ille quidem tardus in excogitando, verumtamen in vultu et simulatione multo etiam acutior, quam erat, videbatur, Brut. 68, 239. omnium oratorum sive rabularum - solutissimum in dicendo et acutissimum iudico nostri ordinis Q. Sertorium, 48, 180. quanto constantior isdem in vitiis, tanto levius miser ac prior illo, qui cet., Hor. Sat. 2, 7, 18. a natura discedimus, populo nos damus nullius rei bono auctori et in hac re sicut in [his] omnibus inconstantissimo, Sen. Ep. 16, 4, 17 (99). Antonius - facilis in causis recipiendis erat: fastidior Crassus, sed tamen recipiebat, Cic. Brut. 57, 207. plures reperias et faciles in excogitando et ad discendum promptos, Quint. 1, 1, 1. Isocrates - in inventione facilis, honesti studiosus, in compositione adeo diligens, ut cura eius reprehendatur, Quint. 10, 1, 79. conveniet autem quum in dando munificum esse, tum in exigendo non acerbum in omnique re contrahenda, vendendo emendo, conducendo locando, vicinitatibus et confiniis aequum, facilem, multa multis de suo iure cedentem, Cic. Off. 2, 18, 64. Apelles et in aemulis benignus Protogeni dignationem primus Rhodi constituit, Plin. 35, 10 (36), 87. saepe suo victor lenis in hoste fuit, Ov. Trist. 5, 2, 36. sint misericordes in furibus aerari, Sall. C. 52, 12. maluisse Domitium crudelem in animadvertendo quam in praetermittendo dissolutum videri, Cic. II. Verr. 5, 3, 7. studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent, Cic. Fam. 3, 8, 3. homo quum gravitate et prudentia praestans tum vel nimium parcus in largienda civitate, Balb. 22, 50. ne continentior in vita hominum quam in pecunia fuisse videatur, Caes. BC. 1, 23, 4. in quibus (itineribus) eo usque se praebebat patientem atque impigrum, ut eum nemo umquam in equo sedentem viderit, Cic. II. Verr. 5, 10, 27. quis enim est tam cupidus in perspicienda cognoscendaque rerum natura, ut cet., Off. 1, 43, 154. quam avidum in pecuniis locupletium (fuisse censetis), qui pauperum sanguinem concupisset? Phil. 5, 8, 22; — ferner: in hac commotus sum, Ter. Eun. 3, 5, 19. in illa aestuat, Ov. M. 6, 490. arsit et Oenides in Maenalia Atalanta, Her. 4, 99. merito deus arsit in illa, M. 8, 50. ardetque in virgine virgo, 9, 725. quid in hospite, regia virgo, ureris? 7, 21. perditus in quadam tardis pallescere curis incipis, Prop. 1, 13, 7. pallidus in lince silvis errabat arion, pallidus in lenta naïde Daphnis erat, Ov. AA. 1, 731. Inachus in Melie Bithynide pallidus isse dicitur, Am. 3, 6, 25. tuus levis in mala deditus vir adultera, Catull. 61, 97. in pugnae studio quod dedita mens est, Lucr. 3, 647. quibus est in rebus deditus ipse (animus), 4, 815; — ea quidem facultas vel tui vel alterius consolandi in te summa est, si umquam in ullo fuit, Cic. Fam. 4, 13, 4. in iudice enim spectari et fortuna debet et dignitas, Phil. 1, 8, 20. cuius tam inhumani et ingrati animi (fuerit), a quo rex appellatus esset, in eo tyrannum inveniri, Deiot. 5, 15. si furiosus erit, agnatum gentiliumque in eo pecuniaque eius potestas esto, XII. tab. b. Cic. Inv. 2, 50, 148. quod tu, quod in te fuit, sacra stata, sollemnia, capite sancta deseruisti, Cato frg. p. 48, 1. frugi hominem dici non multum habet laudis in rege, Cic. Deiot. 9, 26. hoc idem in parentis, in amici re aut periculo fecerit, Off. 1, 43, 154. in quo iacturam dignitatis atque honoris ipse facturus esset, Caes. BC. 1, 32, 4. hunc etiam post mortem secuti amici et propinqui quid in P. Scipione effecerint sine lacrimis non queo dicere, Cic. Am. 12, 40. refugit animus - eaque dicere reformidat quae L. Antonius in Parmensium liberis et coniugibus effecerit, Phil. 14, 3, 9. qua ferocia animi usus erat in Liguribus, Liv. 42, 9, 1. si quid - in homine offendendum sit, habetis eum - qui se homines coëgisse fateatur, Cic. Caecin. 36, 104; — ea animi elatio, quae cernitur in periculis et laboribus, Cic. Off. 1, 19, 62. homo et in aliis causis exercitatus et in hac multum ac saepe versatus, Quinct. 1, 3. dum modo sit haec quaedam sive a viris in rerum publicarum varietate versatis inventa res sive etiam in istorum otio ac litteris tractata res, Rep. 3, 3, 4. homines asperi et montani, exercitati in armis, Caes. BC. 1, 57, 3. populus studio stupidus in funambulo animum occuparat, Ter. Hec. prol. 4. minimeque male cogitantes sunt, qui in eo studio occupati sunt, Cato RR. praef. 4. nec minus est Spartiates Agesilaus ille perhibendus, qui neque pictam neque fictam ullam imaginem suam passus est esse, quam qui in eo genere laborarunt: unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omnes imagines omnium statuasque superavit, Cic. Fam. 5, 12, 7. in prologis scribundis operam abutitur, Ter. Andr. prol. 5. id isti vituperant factum atque in eo disputant contaminari non decere fabulas, 15 sq in D. Bruti salute certatur, Cic. Phil. 13, 7, 16. intelligetis enim, in eo ipso, si in verbis ius constituamus, omnem utilitatem nos huius interdicti - amissuros, später: quid enim facilius est quam probari iis, qui Latine sciant, in uno servulo familiae nomen non valere? Caecin. 19, 55. quod in hac re quaeri nihil attinet, 20, 58. bis ad te scripsi, me purgans diligenter, te leviter accusans in eo, quod de me cito credidisses, Fam. 3, 11, 5. in quo accusavi mecum ipse Pompeium, Att. 7, 17, 2. primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso, QFratr. 2, 2, 1. in quo quum obiurgarer, quod nimio gaudio paene desiperem, ita me defendebam, Fam. 2, 9, 2. quem qui reprehendit in eo reprehendit, quod gratum praeter modum dicat esse, Planc. 33, 82. quod in eo me reprehendisti, quod nimium multos defenderem, 34, 84. Pompeius noster in amicitia P. Lentuli vituperatur, QFratr. 2, 4, 5. sic me ipsum egisse memoria tenetis, ut in testibus interrogandis omnia crimina proponerem et explicarem, II. Verr. 1, 11, 29. omnibus in rebus coarguitur a me, convincitur a testibus, 4, 47, 104. quum crudelissimi Poeni iudicati sint in hoste, quid in cive de Dolabella iudicandum? Phil. 11, 4, 9. id ego et fateor et laetor et tibi etiam in hoc gratulor, Planc. 37, 91. quo in libro maxime admirabar Platonem, quod cet., dOr. 1, 11, 47. in quo admirari soleo non equidem

istos, qui cet., 2, 78, 316. ut illi ipsi eum in his maxime admirarentur, Nep. Alc. 11, 5. non pudet philosophum in eo gloriari, quod haec non timeat, Cic. Tusc. 1, 21, 48. quum se ille septimo die venisse a freto neque sibi ob viam quemquam prodire potuisse et noctu se introisse dixisset in eoque se in contione iactasset, Att. 2, 1, 5. qui se in insperatis ac repentinis pecuniis sumptuosius insolentiusque iactarunt, Cat. 2, 9, 20. sin autem vellent declarare in eo officium suum, laudaturum me, si qui suo sumptu functus esset officio, Fam. 3, 8, 3. si sensero hodie quicquam in his te nuptiis fallaciae conari, quo fiant minus, aut velle in ea re ostendi, quam sis callidus, cet., Ter. Andr. 1, 2, 25. nam in mala uxore atque inimico siquid sumas, sumptus est: in bono hospite atque amico quaestus est quod sumitur, ut quod in divinis rebus sumptum'st sapienti lucro'st, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 79. ut vos in vostris voltis mercimoniis emundis vendundisque me laetum lucris adficere atque adiuvare in rebus omnibus, cet., Amph. prol. 1 sqq.

β) auf die Lage, den Zustand oder das Verhältniß, in welchem sich eine Person od. Sache befindet, fures privatorum furtorum in nervo atque in compedibus aetatem agunt, fures publici in auro atque in purpura, Cato frg. p. 69, 1. ita ut erat in veste domestica imperator est consalutatus, Suet. Vit. 8. venit in vittis castaque in veste sacerdos, VFlacc, 1, 840. sive erit in Tyriis - sive erit in Cois, Ov. AA. 2, 297. modo in crepidis vel cothurnis, modo in speculatoria caliga, nonnumquam socco muliebri, Suet. Cal. 52. trifida Neptunus in hasta caeruleum fundo caput extulit, VFlacc. 1, 641. subitis inflexit frater in armis, 1, 136. u. vgl. 133. horridus in iaculis et pelle Libystidis ursae, Virg. A. 5, 37. in Persico et vulgari habitu, Curt. 3, 6 (3), 4. praeclare hunc imitari se in persona lenonis animadvertit, Cic. QRosc. 7, 20. u. vgl. Am. 25, 93. Fam. 7, 33, 6. loquere obsecro, quo nam in loco sunt res et fortunae meae, Ter. Phorm. 3, 1, 9. u. so vgl. die Verb. in eo esse, ut cet. unter sum. ut non numquam mortem sibi ipse consciscere alius debeat, alius in eadem causa non debeat, Cic. Off. 1, 31, 112. tum, quum vigilando necabatur, erat in meliore causa quam si domi senex captivus, periurus consularis remansisset, 3, 27, 100. quae ego cuncta esse fluxa in mea re crepera comperi, Att. 601. nunc tua in re crepera tu quid capias consili, vide, 628. amicus certus in re incerta cernitur, Enn. trag. 428. in suis dubiis rebus societatem vostram appetiverunt, Sall. J. 14, 5. scio solere plerisque hominibus in rebus secundis atque prolixis atque prosperis animum excellere, Cato b. Gell. 13, 25, 14. (*Jordan* Caton. quae extant p. 22, 1. läßt in weg). aequam memento rebus in arduis servare mentem: non secus in bonis ab insolenti temperatam laetitia, Hor. Od. 2, 3, 1. ipsum enim triduum quadriduumve mecum habui turbulentis in rebus, Cic. Att. 6, 2, 7. in maximis rebus quonam modo gererem me adversus Caesarem, usus tuo consilio sum, Fam. 11, 27, 5. ad eum Pompeius misit, ut pro hospitio atque amicitia patris Alexandria reciperetur atque illius opibus in calamitate tegeretur, Caes. BC. 3, 103, 3. qui magno in periculo essem, Cic. Cat. 1, 8, 19. senex sum: utinam mortem obpetam, priusquam evenat, quod in pauperie mea senex graviter gemam! Enn. trag. 235. ego iam a principio in parsimonia atque in duritia atque industria omnem adolescentiam meam abstinui, Cato frg. p. 43, 6. qui magno in aere alieno maiores etiam possessiones habent, Cic. Cat. 2, 8, 18. ne sub solo imperio nostro in servitute nostra essent, Cato frg. p. 23, 10. in adulterio uxorem tuam si prehendisses, sine iudicio inpune necares, p. 68, 7. hoc evenit in labore, ut mors obrepat interim, Plaut. Pseud. 2, 3, 20. te in iis molestiis, in quibus es hoc tempore, non diutius futurum: in iis autem, in quibus etiam nos sumus, fortasse semper fore, Cic. Fam. 4, 13, 4. hoc aspersi, ut scires me tamen in stomacho solere ridere, 2, 16, 7. sed nescio quo modo facilius in timore benigni quam in victoria grati reperiuntur, ad Brut. 1, 15, 8. cuius rei tanto in timore fui, ut cet., Fam. 12, 14, 1. torpescentne dexterae in amentia illa? Liv. 23, 9, 7. qui autem non defendit nec obsistit, si potest, iniuriae, tam est in vitio quam si parentes - deserat, Cic. Off. 1, 7, 24. u. vgl. 1, 19, 62. quae (civitas) tibi una in amore atque in deliciis fuit, II. Verr. 4, 1, 3. qui in ea voluptate velit esse, quam nihil molestiae consequatur, Fin. 1, 10, 32. sum in exspectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore geratur, ut sciam, Planc. b. Cic. Fam. 10, 4, 4. magna autem in spe sum, mihi nihil temporis prorogatum iri, u. zuvor: ubi quum Iunium mensem consumpsissem, atque utinam in pace! magnum enim bellum impendet a Parthis, Quinctilem in reditu ponere (cogitabam), Cic. Att. 6, 2, 6. Bellovacos omni tempore in fide atque amicitia civitatis Haeduae fuisse, Caes. BG. 2, 14, 2. in summo apud illos honore geometria fuit, Cic. Tusc. 1, 2, 5. quod omnino nullus in imperio meo sumptus factus est, Att. 6, 2, 4. qui sunt in magistratu, Fam. 12, 14, 3. ut is hoc iudicio probatus cum populo Romano et in laude et in gratia esse possit, I. Verr. 17, 51. trans maria vero Bithynus (caseus) in gloria est, Plin. 11, 42 (97), 241. non enim poterimus ulla esse in invidia spoliati opibus et illa senatoria potentia, Cic. Att. 2, 9, 1. quod res in invidia erat, Sall. J. 25, 5; — rem esse in angusto, Caes. BG. 2, 25, 1. qui cogit mori nolentem, in aequo est, quique properantem impedit: occidere est vetare cupientem mori nec tamen in aequo est, Sen. Phoen. 98. modumque fortunae a nullis magis exigere quam quos in aequo viderunt, Tac. H. 2, 20. quod non in aequo illis stetimus, Sen. Ben. 2, 29, 2. adeo in aequo eum duarum potentissimarum gentium summis imperatoribus posuerunt, Liv. 39, 50, 11. de centurionibus tamen et de tribunorum militarium contubernalibus res est in integro, Cic. Fam. 5, 20, 7. u. vgl. 15, 16, 3. suspicor enim coheredes dubiam nostram causam putare et eo rem in integro

esse, Att. 11, 16, 4. pudicitia saltem in tuto sit, Liv. 3, 45, 9. res omnis in incerto sita'st, Plaut. Capt. 3, 4, 4. Allobroges diu in incerto habuēre, quidnam consilii caperent, Sall. C. 41, 1. u. so J. 46, 8. fugere an manere tutius foret, in incerto erat, 38, 5. u. so Liv. 5, 28, 5. Tac. H. 2, 83. ne successor in incerto foret, Tac. A. 3, 56. etsi ad modum in ambiguo etiam nunc est quid ea re fuat, Plaut. Trin. 2, 4, 193. in ambiguo verbum iaculata reliquit, Lucr. 4, 1137. tene magis salvum populus velit an populum tu, servet in ambiguo, Hor. Ep. 1, 16, 27. dum in dubio'st animus, paulo momento huc vel illuc inpellitur, Ter. Andr. 1, 5, 31. mea quidem hercle certe in dubio vita'st, 2, 2, 10. si in tanta scriptorum turba mea fama in obscuro sit, Liv. praef. 3. intus in occulto mussabant, Enn. A. 185. eam in occulto vitiaverat, Cato frg. p. 10, 1. pauca supra repetam, quo ad cognoscendum omnia illustria magis magisque in aperto sint, Sall. J. 5, 3. horum in confesso merita sunt, Sen. Ben. 3, 11, 2. u. so Plin. 35, 8 (34), 55. eo maxime, ut in obvio classi hostium essent, electus locus est, Liv. 37, 23, 1. pudicitiam in propatulo habere, Sall. C. 13, 3. quod in proximo est, Quint. 1, 3, 4. cum exitus haud in facili essent, Liv. 3, 8, 9. cui ultio in facili est, Sen. Clem. 1, 7, 3. contentum ita probavisse opes sibi in facili, cum vellet, fore, Plin. 18, 28 (68), 274. adeo moderatio tuendae libertatis, dum aequari velle simulando ita se quisque extollit, ut deprimat alium, in difficili est, Liv. 3, 65, 11. ex quo in promiscuo sacra sint, Liv. 39, 13, 10. ut ipsi in privato animadverterent in eas, 39, 18, 6.

2) in der Zeit, in, innerhalb, während, im Verlauf von u. dgl. (Begriffe, aus denen der Unterschied zwischen in u. Abl. und dem bloßen Abl. sich von selbst ergibt), a) bei Zeitbegriffen, α) mit bestimmter Begrenzung der Zeit oder des Zeitlaufes oder des Zeitpunctes durch Demonstrativa u. dgl., innerhalb od. während welcher etw. Statt findet, sequar hos: me nolo in tempore hoc videat senex, Ter. Andr. 4, 5, 24. quae res in civitate duae plurimum possunt, eae contra nos ambae faciunt in hoc tempore, summa gratia et eloquentia, Cic. Quinct. 1, 1. hoc in tempore nulla civitas Atheniensibus auxilio fuit praeter Plataeenses, Nep. Milt. 5, 1. pons Mulvius in eo tempore celebris nocturnis inlecebris erat, Tac. A. 13, 47. u. so: eo in tempore, 15, 7, 39. nec miserae (Iphianassae) prodesse in tali tempore quibat, quod patrio princeps donarat nomine regem, Lucr. 1, 93. quia in tali tempore tanta vis hominis magis leniunda quam exagitanda videbatur, Sall. C. 48, 5. quia in tali tempore nulli novus magistratus videbatur mandandus, Liv. 22, 35, 7. u. so 24, 28, 1. 25, 3, 12. quom huc advenisti hodie in ipso tempore, Plaut. Poen. 5, 3, 19. atque adeo in ipso tempore eccum ipsum obviam, Ter. Andr. 3, 2, 52. in tempore ipso mi advenis, 5, 6, 10. sollertissimus omnium in paucis tempestatibus factus est, Sall. J. 96, 1. in aetate hominum plurumae fiunt transennae, [illi] ubi decipiuntur dolis, Plaut. Rud. 4, 7, 9. artes exercitationesque virtutum, quae in omni aetate cultae, quum diu multumque vixeris, mirificos efferunt fructus, Cic. Sen. 3, 9. me quidem admodum delectabat etiam Triarii in illa aetate plena litteratae senectutis oratio, Brut. 76, 265. ego in vita mea nulla umquam voluptate tanta sum adfectus, quanta adficior hac integritate, Att. 5, 20, 6. quum vero nullum illius in vita rectius factum sit quam id, quod tu iniuriam appellas, hi cet., DiC. 18, 60. qui in omni vita nihil aliud egi, 12, 40. adfectio in tota vita inconstans et a se ipsa dissentiens, Tusc. 4, 13, 29. tu solitus es in adolescentia tua domi mulsum non bibere propter parsimoniam, Varr. RR. 3, 16, 1. ut multa omittam in hoc spatio et in his post aedilitatem annis, Cic. Brut. 93, 321. in hoc interdicto non solet addi: in hoc anno, Fam. 15, 16, 3. maior enim annis LX natus decessit florente regno neque in tam multis annis cuiusquam ex sua stirpe funus vidit, Nep. Reg. 3, 3. Bruto curata hoc anno talenta circiter C, Pompeio in sex mensibus promissa CC, Cic. Att. 6, 3, 5. si filius natus esset in decem mensibus isque mortuus prius quam in suam tutelam venisset, Top. 10, 44. in diebus X, quibus vobeis tabelai datai erunt, SC. de Bacch. p. 43, 30. ed. *Momms.* in decem diebus secundum partum cum matribus in pabulum prodigendum, Varr. RR. 2, 7, 11. illum confido domum in his diebus me reconciliassere, Plaut. Capt. 1, 2, 65. ferme in diebus paucis, quibus haec acta sunt, Chrysis vicina haec moritur, Ter. Andr. 1, 1, 77. postea milites palantes, inermos, quippe in tali die ac sine imperio, aggrediuntur, Sall. J. 66, 5. — β) ohne eine solche bestimmte Begrenzung, wenn der Zeitbegriff schon von selbst nach dem Zusammenhang begrenzt ist, secunda loquens in tempore, innerhalb der Zeit, in der es wünschenswerth ist, daß etw. Statt findet, zu rechter Zeit, im richtigen Augenblick, Enn. A. 251. in tempore advenis, Plaut. Capt. 4, 2, 56. Alcumenae in tempore auxilium feram, Amph. 3, 1, 17. sed eccum ipsum video in tempore huc se recipere, Ter. Phorm. 2, 4, 24. in tempore ad eam veni, quod rerum omnium'st primum, Heaut. 2, 3, 123. si lacrimae, neque enim veniunt in tempore semper, deficient, Ov. AA. 1, 661. pollicetur in tempore semet cum exercitu affore, Sall. J. 56, 2. adeo spreta in tempore gloria interdum cumulatior rediit, Liv. 2, 47, 11. u. so 22, 25, 15. educatus Ravennae puer quo mox ludibrio conflictatus sit, in tempore memorabo, Tac. A. 1, 58. u. so 3, 41. 4, 71. u. andw. amicum castigare ob meritam noxiam inmoene'st facinus, verum in aetate utile et conducibile, Plaut. Trin. 1, 1, 1. et stulte facere et stulte fabularier, utrumque, Lesbonice, in aetate hau bonum'st, 2, 4, 61. si posset defendere, nihil in vita se M. Antonii simile fecisse, II. Verr. 3, 91, 213. nihil in vita vidit calamitatis A. Cluentius, nullum periculum mortis adiit, nihil mali timuit, quod cet., Cluent. 6, 18. feci ego istaec itidem in adulescentia, Plaut. Bacch. 3, 3, 6. historiam in adulescentia - scribere adgressus est, Suet. Claud. 41. salis unicuique in anno

modium satis est, Cato RR. 58. quidam has (oves) in anno bis tondent, Varr. RR. 2, 11, 8. singulae non plus quam ter in anno pariunt, 3, 10, 3. unde vix ter in anno audire nuncium possunt, Cic. SRosc. 46, 132. tres in anno statos dies habuisse, quibus interdiu Bacchis initiarentur, Liv. 39, 13, 8. sol - binas in singulis annis reversiones ab extremo contrarias facit, Cic. ND. 2, 40, 102. mense quarto heminas in dies, id est in mense congios II (bibant), Cato RR. 57, 1. verno tempore et aestivo fere ter in mense mellarius inspicere debet fumigans leviter eas, Varr. RR. 3, 16, 17. qui vomere bis in mense vult, Cels. 1, 3. in triduo polypus excidet, Cato RR. 157, 15. u. so Plin. 9, 51 (75), 165. dolia cum vino bis in die face extergeantur, Cato RR. 26. u. so 64, 2. 87. 89. bis in die saturum fieri, Cic. Tusc. 5, 35, 100. deciens in die mutat locum, Plaut. Stich. 3, 2, 45. id aliquoties in die facito, Cato RR. 88, 1. haec ad te in praesenti scripsi, im Augenblick, Cic. Fam. 2, 10, 4. quod in praesenti utrum ei laboriosius an gloriosius fuerit, difficile est iudicare, Nep. Att. 12, 5. ego numquam adeo astutus fui, quin quidquid possem mallem auferre potius in praesentia, Ter. Ad. 2, 2, 13. u. so Heaut. 5, 2, 9. Hec. alt. prol. 16. Phorm. 5, 2, 14. sic enim mihi in praesentia occurrit, ut cet., Cic. Tusc. 1, 7, 14. satis habebat in praesentia hostem rapinis, pabulationibus populationibusque prohibere, Caes. BG. 1, 15, 4. id quod unum maxime in praesentia desiderabatur, Liv. 21, 57, 4.

b) bei Handlungen u. Zuständen, welche die Stelle einer Zeit vertreten oder wenigstens auf einer zeitlichen Vorstellung beruhen, fabam optime seri in vergiliarum occasu, Varr. RR. 1, 34, 2. duo sunt sinus prope in extrema Africa, impares magnitudine, pari natura, quorum proxuma terrae praealta sunt, cetera uti fors tulit alta, alia in tempestate (Witterung) vadosa, Sall. J. 78, 2. mater gravida parere se ardentem facem visa est in somnis Hecuba, Enn. Trag. 57. u. so A. 228. blitea et lutea est meretrix, nisi quae sapit in vino ad rem suam, Plaut. Truc. 4, 4, 1. heri in vino quam inmodestus fuisti, Ter. Heaut. 3, 3, 7. eum in vino atque luxu non risisse, qui cet., Cic. II. Verr. 3, 25, 62. quod si in vino et alea comissationes solum et scorta quaererent, essent illi quidem desperandi, Cat. 3, 5, 10. manu sinistra non belle uteris in ioco atque vino, Catull. 12, 1. ut in itinere copia frumenti suppeteret, Caes. BG. 1, 3, 1. u. in eo itinere, §. 4. in venatu, Naev. 34. numquam enim in civili bello supplicatio decreta est, Cic. Phil. 14, 8, 23. quorum opera in bello, in otio, in negotio suo quisque tempore usu'st sine superbia, Ter. Ad. prol. 20. in fuga, Cic. Tusc. 5, 34, 97. cum saepe Carthaginienses et in pace et per indutias multa nefaria facinora fecissent, Sall. C. 51, 6.

3) in Zahlenverhältnissen, **unter, in**, iustissimus unus qui fuit in Teucris, Virg. A. 2, 426. Thales, qui sapientissimus in septem fuit, Cic. Leg. 2, 11, 26. peto, ut eum complectare, diligas, in tuis habeas, Fam. 13, 78, 2. si quisquam'st, qui placere se studeat bonis quam plurimis et minume multos laedere, in his poëta hic nomen profitetur suom, Ter. Eun. prol. 1 sqq. nostri in primo congressu circiter LXX ceciderunt: in his Q. Fulginius, Caes. BC. 1, 46, 4. cecidēre in pugna fugaque ad duo milia et septingenti civium sociorumque: in iis quattuor Romani centuriones legantur tamen in Africam maiores natu, nobiles, amplis honoribus usi, in quis fuit M. Scaurus, Sall. J. 25, 4; — is ita sibi persuadet, quod in tua provincia negocii habeat, nisi te provinciam obtinente meis commendationibus confecerit, id se in perditis et desperatis habiturum, Cic. Fam. 13, 56, 1. omnia autem, quae secundum naturam fiunt, sunt habenda in bonis, Sen. 19, 71. dolor in maximis malis ducitur, Leg. 1, 11, 31. quo modo quaedam in his species plane distant, Quint. 9, 1, 3; — Drusus erat de praevaricatione a tribunis aerariis absolutus, in summa quattuor sententiis, quum senatores et equites damnassent, Cic. QFratr. 2, 15, 3. u. vgl. summa.

II) neben dem *Accus.* des Gegenstandes, in welchen hinein, in od. auf od. an welchen hin sich etw. in Bewegung setzt od. in Bewegung gesetzt wird od. überh. seine Richtung nimmt.

1) im Raume, **in - hinein, in, auf - hin, auf, an - hin, nach** (in neben Localitäten, ad neben Personen) a) im Allg.: quo te, Moeri, pedes? an quo via ducit in urbem? Virg. Ecl. 9, 1. ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est, solos felices viventes clamat in urbe, Hor. Sat. 1, 1, 11. credo abductum in ganeum aliquo, Ter. Ad. 3, 3, 5. hic postquam in aedes med a se adduxit domum, video illam amicam herilem, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 43. unus erit quem tu tolles in caerula caeli templa, Enn. A. 66. hanc mi in manum dat, Ter. Andr. 1, 5, 62. arma omnia privata ac publica in domum Gallonii contulit, Caes. BC. 2, 18, 2. adlatis Geldubam in castra nuntiis, Tac. H. 4, 32; de castello descendunt: in fundum proficiscuntur, Cic. Caecin. 7, 21. u. vgl. bald darauf: qua potuit ad eum fundum profectus est, in quo ex conventu vim fieri oportebat, 8, 22. ut solet, aequoreas ibit Tiberinus in undas, Ov. Rem. an. 257. qua adiri poterat non modo in eum fundum, de quo erat controversia, sed etiam in illum proximum, de quo nihil ambigebatur, u. bald: quum in antiquum fundum ingredi vellet, Cic. Caecin. 8, 21. und: non deieci te ex eo loco, quem in locum prohibui ne venires, 23, 66. unde aut quo casu profecti domo quidve quaerentes in agrum Laurentinum exissent, Liv. 1, 1, 7. hostem ut profugiens inimici invadam in manus? Att. 192. armatos se tibi obstitisse, ne in aedes accederes, Cic. Caecin. 13, 36. sementivis feriis in aedem Telluris veneram rogatus ab aeditimo, Varr. RR. 1, 2, 1. Antemnatium exercitus - hostiliter in fines Romanos incursionem facit, Liv. 1, 11, 1. conicit in silvam sese, Enn. A. 75. is illius filiam conicit in navem miles clam matrem suam, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 33. modo in stagna se fundens (amnis) modo in angustias resorbens aut in totum cuniculis condens et saepius nasci gaudens

in Atlanticum oceanum effunditur, Plin. 3, 1 (2), 6. influxit enim non tenuis quidam e Graecia rivulus in hanc urbem, Cic. Rep. 2, 19, 34. ita nobis datur bona pausa loquendi tempusque in castra revorti, Att. 289. ergo - Antiocho id magis licuerit -, remigrare in domum veterem e nova quam nobis in novam e vetere? Cic. Acad. 1, 4, 13. interea sol albus recessit in infera noctis, Enn. A. 92; ibi tum derepente ex alto in altum despexit mare, Enn. trag. 352. quid nunc supina sursum in caelum conspicis? Plaut. Cist. 2, 3, 78. plures inventi, qui propter ubertatem terrae in Crustuminum nomina darent, Liv. 1, 11, 4. in alqm. locum restituere, Cic. Caecin. 30, 88. quum frumentum sibi in cellam imperavisset, DiC. 10, 30. conveniebatne in vaginam tuam machaera militis? Plaut. Pseud. 4, 7, 85. eo fistulam ferream indito, quae in columellam conveniat, Cato RR. 21, 1; — ipsus se in terram saucius fligit cadens, auf, Liv. 12. derepente contulit sese in pedes, Enn. Trag. 210. ubi vidi, ego me in pedes quantum queo in angiportum quoddam desertum, Ter. Eun. 5, 2, 5. reiecit se in eum flens quam familiariter, Andr. 1, 1, 109. compluriens in imperatorem impetum facere, Cato frg. p. 17, 5. ita per se ipsum nomen Caeninum in agrum Romanum impetum facit, Liv. 1, 10, 3. ite actutum in frundiferos locos, ingenio arbusta ubi nata sunt, non obsita, Naev. 27. ubi sumus profecti in altum, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 39. ubi te non invenio, ibi ascendo in quemdam excelsum locum, Ter. Andr. 2, 2, 19. L. Domitius ex castris in montem refugiens, Caes. BC. 3, 99, 4. Priamum -, quum in aram confugisset, hostilis manus interemit, Cic. Tusc. 1, 35, 85. tamquam in aram confugitis ad deum, ND. 3, 10, 25. arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem praemisit, qui cet., Curt. 3, 3 (1), 6. und: illi caduceatorem in turrem - perductum, quanta esset altitudo, intueri iubent, §. 7. ego me extollo in abietem, Pacuv. 407. sublatum esse in crucem dixerunt, Cic. II. Verr. 1, 5, 13. hinc atque hinc vastae rupes geminique minantur in caelum scopuli, Virg. A. 1, 162. e mediis hunc (Atlantem) harenis in caelum attolli prodidere, Plin. 5, 1 (1), 6; — ex Asia in Europam exercitu traiecto, nach, Nep. Milt. 3, 1. gentes feras armatus in Italiam adducere, Cic. Att. 8, 11, 2. Q. Marcius Rex Faesulas, Q. Metellus Creticus in Apuliam circumque ea loca missi, Sall. C. 30, 3. per varios casus, per tot discrimina rerum tendimus in Latium, Virg. A. 1, 204. legatus in Africam cum C. Considio profectus est, Cic. Lig. 1, 2. qui navigasset ex Hispania in Aethiopiam commercii gratia, Plin. 2, 67 (67), 169. in Macedoniam ad Cn. Pompeii castra venit, Cic. Lig. 9, 27. Antenorem cum multitudine Enetum - venisse in intimum Adriatici maris sinum, Liv. 1, 1, 2. und: Aeneam - primo in Macedoniam venisse, inde in Siciliam quaerentem sedes delatum, §. 4. magnis muneribus ab Artaxerxe donatus in Asiam rediit, Nep. Them. 10, 2. ut populus proconsuli creando in Hispaniam comitia haberet, Liv. 26, 18, 4. u. ut nemo audeat in Hispaniam imperium accipere, §. 6; ferner: modo ad urbem modo in Galliam vorsus castra movere, Sall. C. 56, 4. ab hac ambulatione in agrum versus ornithonis locus ex duabus partibus dextra et sinistra maceriis altis conclusus, Varr. RR. 3, 5, 10. necesse est ergo in magna copia corpusculorum, quae terrae eiectant et in superiorem agunt partem, aliqua in nubes pervenire alimenta ignium, Sen. NQ. 1, 1, 8. incipio saxum temptans scandere verticem summusque in omnes partes prospectum aucupo, Pacuv. 95. per eos XC dies in meridiem umbras iaci, Plin. 2, 73 (75), 183. quo longissime in meridiem ab Alpium paene lunatis iugis in maria excurrit Italia, 3, 5 (6), 38. triclinium satis pulcrum, quod in litus excurrit, Plin. Ep. 2, 17, 5. omnibus eius (terrae) partibus in medium vergentibus, Cic. ND. 2, 45, 116. id (tectum) nunc honeste vergit in tectum inferioris porticus, III. QFratr. 1, 4, 14. qui (portus) in meridiem vergit, Liv. 37, 31, 10. si poteris, sub radice montis siet (praedium), in meridiem spectet, Cato RR. 1, 3. spectant (Belgae) in septentrionem et orientem solem, Caes. BG. 1, 1, 6. Britannia - spatio ac caelo in orientem Germaniae, in occidentem Hispaniae obtenditur, Gallis in meridiem etiam inspicitur, Tac. Agr. 10. munitiones non in urbem solum, sed etiam in Etruriam spectantes, Liv. 5, 5, 6. nisi qui (ager) in ventum favonium spectet, Varr. RR. 1, 24, 1. u. hieher gehört: in partes non aequas dividit (sol) orbem, Lucr. 5, 684. Gallia est omnis divisa in partes tres, Caes. BG. 1, 1, 1. u. vgl. 1, 12, 4. Cic. Leg. 2, 3, 6. u. andw. in duas partes sese distribuunt, Caes. BC. 1, 55, 2. in tres partes distributo exercitu, BG. 7, 67, 1. u. andw.

b) insbes. α) bei Ortsnamen: fugisse cum magna pecunia dicitur ac se contulisse Tarquinios in urbem Etruriae florentissimam, Cic. Rep. 2 19, 34 Thalam pervenit in oppidum magnum atque opulentum, Sall. J. 75, 1. C. Claudius - Regillum antiquam in patriam se contulerat, Liv. 3, 58, 1; — consul haud dubie iam victor pervenit in oppidum Cirtam, Sall. J. 102, 1. pecuniam omnem - ex fano Herculis in oppidum Gades contulit, Caes. BC. 2, 18, 2. si non ante idus in urbem Romam introisset, Liv. 42, 22, 3; — eamque huc invitam mulierem in Ephesum advehit, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 35. hac nocte in somnis mea soror gemina'st germana visa venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore quodam, 2, 4, 30. senex in Ephesum [hinc] ibit aurum arcessere, 2, 3, 120. salvos quom advenis in Epidaurum, Curc. 4, 4, 6. qui illum quidem iam in Sicuonem abduxit modo, Pseud. 4, 6, 36. is ex Anactorio - huc in Calydonem commigravit haud diu, Poen. prol. 93. ibo in Piraeum, Bacch. 2, 3, 2. — β) bei Begriffen, welche die Stelle der Oertlichkeit vertreten oder wenigstens auf einer räumlichen Vorstellung beruhen: vide hunc, meae in quem lacrumae guttatim cadunt, Enn. Trag. 238. miraris hominem ad deos ire? deus ad homines venit, immo quod est propius in homines venit, Sen. Ep. 9, 2, 16 (73). nos quidem longinqui et a te ipso

missi in ultimas gentes, Cic. Fam. 15, 9, 1. sibique ut potestatem faceret in Ubios legatos mittendi, Caes. BG. 4, 11, 2. castra ex Biturigibus movet in Avernos versus, 7, 8, 5. tu in novissimos te recipito, Liv. 7, 40, 13. quom in exercitium profectu's, Plaut. Amph. 5, 2, 7. Rhegium quondam in praesidium missa legio, Liv. 28, 28, 2. iis enim rebus praestabamus, quae non prodeunt in aciem, Cic. Fam. 6, 1, 5. M. Valerius consul partem exerciti in expeditionem ducit, Naev. Pun. b. Charis. p. 128, 18. neque id fuit falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat, Caes. BC. 3, 99, 2. dant sese in fugam istius praeclari imperatoris nocturni milites, Cic. II. Verr. 4, 43, 95. celeriter hostes in fugam dat, Caes. BG. 5, 51, 5. eodem tempore se in fugam conferunt una amici advocatique eius metu perterriti, Cic. Caecin. 8, 22. Licinium autem - illo repentino hominum impetu se in fugam coniecisse, Cael. 26, 63. resistentes hostes redintegrato proelio in fugam coniecerunt, Caes. BG. 2, 23, 2. u. so 6, 8, 6. 7, 70, 3. aures meas profecto dedo in ditionem tuam, Plaut. Mil. gl. 4, 1, 8. deduntque se, divina humanaque omnia, urbem et liberos in ditionem atque in arbitratum cuncti Thebano poplo, Amph. 1, 1, 102. civitates omnes quae defecerant in dicionem redegit, Liv. 26, 21, 17. scio equidem te in publicum non prodire, Cic. Att. 8, 11, 7. quando in contionem mediam me immersi miser, Plaut. Men. 3, 1, 3. quum - non a tribuno plebis consul in contionem, sed a latrone archipirata productus esset, Cic. post red. in sen. 6, 13. saepe in contionem populi prodibat, Nep. Them. 1, 3. cum in contionem - consules processissent, Liv. 4, 6, 1. quum subito ille in contionem escendit, Cic. Att. 4, 2, 3. u. so Cic. Fin. 2, 22, 74. u. anderw. in contionem escendit, post red. in sen. 5, 12. in senatum venit, Cat. 1, 1, 2. u. andw. ut - non de vitiorum suorum poena, sed de virtutis praemio in iudicium vocetur, Balb. 28, 65. quod in iudicium venire ausus est, Caec. 1, 2. u. Nep. Epam. 8, 2. u. andw. in ius vocare, XII. tabb. b. Gell. 20, 1, 24 sq. in ius ducito hominem, Ter. Eun. 4, 6, 30. in ius ambula, Phorm. 5, 8, 43. eunt in ludum histrionum, und: eunt in ludum saltatatorium, und: ductus sum in ludum saltatorium, Scip. Afr. b. Macrob. Sat. 3, 14, 7. quod ex ea civitate Orgetorigis filiam in matrimonium duxerat, Caes. BG. 1, 9, 3. ut eam perpetiar ire in matrimonium, Plaut. Trin. 3, 3, 4. si constitueris cuipiam te advocatum in rem praesentem esse venturum, Cic. Off. 1, 10, 32. quo die in rem praesentem veniretur et de fundo Caecina moribus deduceretur, Caecin. 7, 20. u. so Sen. Ben. 4, 35, 2. u. andw. abi in malam rem, Plaut. Pers. 2, 4, 17. abin' hinc in malam rem cum suspitione istac, scelus? Ter. Andr 2, 1, 17. in' in malam rem hinc cum istac magnificentia, fugitive? Phorm. 5, 8, 37. in litem studio certaminis issent, Ov. Fast. 6, 89. in rixam non ibimus, Quint. 6, 4, 13. cum - res a perpetuis orationibus in altercationem vertisset, Liv. 4, 6, 1. talibus Allecto dictis exarsit in iras, Virg. A. 7, 445. ut me - excitasti ex luctu in laetitudinem, Att. 60. tum denique in familiae luctum atque in privignorum funus nupsit, Cic. Cluent. 66, 188. neque victa in lacrimas neque voce supplex, Tac. A. 1, 57. nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio, Plaut. Mil. gl. 4, 9, 16. repente recessit nec sese dedit in conspectum corde cupitus, Enn. A. 48. paulisper tace, dum ego mihi consilia in animum convoco et dum consulo quid agam, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 41. oratio in eam formam, quae est insita in mentibus nostris, includi sic potest, ut maior eloquentia non requiratur, Cic. Or. 38, 133. — γ) bei Begriffen, die nach ihrer ursprünglichen Bedeutung mit in u. Acc. zu verbinden sind, aber nach der Anschauung, welche die deutsche Uebersetzung gewährt, in mit dem Abl. erwarten lassen, wie abdere, condere, abscondere, recondere u. dgl., wo verbergen, appellere u. dgl., wo landen, convocare, cogere, congregare, contrahere, comportare, convehere, conferre, confundere, concludere, includere, wo versammeln u. s. w., coire, convenire, concursus, confluere, advenire, adventus, deverti, ingredi, wo zusammenkommen u. s. w., incīdere, wo eingraben u. dgl., vgl. diese u. ähnliche Verba an ihrem Orte; ferner bei Begriffen, welche ihrer Natur nach mit in u. Abl. zu verbinden sind, aber doch mit in u. dem Acc. bisweilen verbunden erscheinen, weil sie das Resultat einer vorausgehenden Thätigkeit enthalten, welche die Richtung nach einem Orte bezeichnet, wie esse (in alqm. locum), wohin (gegangen sein und dort) sein, od. (in dicionem, in potestatem) in ein gewisses Verhältniß getreten sein, abesse, wohin wegsein, adesse, wohin sich begeben haben und da sein, habere (in custodiam, in memoriam), an einen Ort versetzt haben, od. (in potestatem), in ein gewisses Verhältniß gebracht haben, und dgl., vgl. sum u. s. w., auch: maneo; endlich erscheinen dagegen auch Verba, welche sonst regelmäßig (I, 1, b, δ) gegen den deutschen Sprachgebrauch mit in u. Abl. verbunden werden, bisweilen mit dem Accus. construirt, vgl. ponere, deponere, imponere, reponere, collocare u. andere.

c) übtr. α) auf den Gegenstand, auf den eine Thätigkeit gerichtet ist, möge sie freundlich oder feindlich sein, **gegen**, **auf**, si quid tu in illum bene voles loqui, id loqui licebit, Plaut. Most. 1, 3, 82. in te gravissima postulata consulibus ediderunt, Cic. II. Verr. 2, 64, 156. in primis regina quietum accipit in Teucros animum mentemque benignam, Virg. A. 1, 303. nec enim illa prima (sententia) vera est, ut quem ad modum in se quisque sit, sic in amicum sit animatus, Cic. Am. 16, 56. quam fideli animo et benigno in illam et clementi fui, Ter. Hec. 3, 5, 22. quod nondum bono animo in populum Romanum viderentur, Caes. BG. 1, 6, 3. quo amore tandem inflammati esse debemus in eiusmodi patriam, quae cet., Cic. dOr. 1, 44, 196. quid est pietas nisi voluntas grata in parentes? Planc. 33, 80. petere - Haeduos, ut sua clementia ac mansuetudine in eos utatur, Caes. BG. 2, 14, 5. magna eius in me, non dico officia, sed merita,

Cic. Fam. 11, 17, 1. unde in Ctesiphontis iudicio de suis factis, consiliis, meritis in rem publicam aggressus est dicere, Or. 38, 133. ni dato a duce praesidio defensi forent, sacrum etiam in exteras gentes legatorum ius ante ipsa patriae moenia civilis rabies usque in exitium temerasset, Tac. H. 3, 80; — satis constat Troia capta in ceteros saevitum esse Troianos, Liv. 1, 1, 1. quod in bello saepius vindicatum est in eos, qui contra imperium in hostem pugnaverant, Sall. C. 9, 4. ergo vos prius in me strinxeritis ferrum quam in vos ego, Liv. 7, 40, 10. stringi cultros in sua colla videt, Auct. Nuc. eleg. 174; quam iniqui sunt patres in omnes adulescentes iudices! Ter. Heaut. 2, 1, 1. vos nequam et gloriosae malaeque in nos, Plaut. Truc. 1, 2, 55. Callimachi quidem epigramma in Ambraciotam Cleombrotum est, Cic. Tusc. 1, 34, 84. mihi quidem a pueritia quasi magistra fuit - illa in legem Caepionis oratio, Brut. 44, 164. u. so: in C. Verrem actiones u. dgl. b. Cic. in pauciores avidos altercatio est, Plaut. Aul. 3, 5, 12. ita ad impietatem in deos in homines adiunxit iniuriam, Cic. ND. 3, 34, 84. omnium temporum iniurias inimicorum in se commemorat, Caes. BC. 1, 7, 1. — β) auf den Gegenstand, der die Bestimmung, die Absicht, den Zweck einer Thätigkeit darstellt, in, zu, für, nach, ut in singula conclavia - tricenos lectos optime stratos cum caeteris ornamentis convivii quaereret, Cic. II. Verr. 4, 26, 58. pro frumento in modios singulos duodenos sestertios exegisse, DiC. 10, 30. u. vgl.: is se ternis numis in pedem tecum transegisse dicebat, III. QFr. 1, 2, 3. describebat censores binos in singulas civitates Timarchides, II. Verr. 2, 53, 133. divisit tamen in singulos milites trecenos aeris, Liv. 40, 59, 2. quadragena milia numûm in singulos iudices distributa, Cic. Cluent. 27, 74. Athenienses, unde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortae atque in omnes terras distributae putantur, Flacc. 26, 62. iura in tetrarchas, reges, civitates distribuit, Auct. BAl. 78, 1. cum quingenos denarios precium in capita, quod redderetur dominis, statuissent, Liv. 34, 50, 6. iamque ad denarios L in singulos modios annona pervenerat, Caes. BC. 1, 52, 2. qui umquam tenuissime in donationem histrionum aestimavit, Cic. II. Verr. 4, 16, 35. negas fratrem meum - pecuniam ullam in remiges imperasse, Flacc. 14, 33. hoc amplius Saturnalibus et Compitalibus in singulos homines congios, Cato RR. 57, 2. bina boum vobis Troia generatus Acestes dat numero capita in naves, Virg. A. 5, 61. dedi ei minam in opsonatum, Plaut. Truc. 4, 2, 27. dedit praeterea in sumptum dimidium minae, Ter. Ad. 3, 3, 16. regem ad se scripsisse nullam pecuniam Gabinio nisi in rem militarem datam, Cic. RPostum. 12, 34. ne mi hanc famam differant me germanam meam sororem in concubinatum tibi sic sine dote dedisse magis quam in matrimonium, Plaut. Trin. 3, 2, 65. perpulisti me, ut homini adulescentulo in alio occupato amore - filiam ut darem in seditionem atque in incertas nuptias, Ter. Ad. 5, 1, 9. haec civitas mulieri in redimiculum praebeat, haec in collum, haec in crines, Cic. II. Verr. 3, 33, 76. sumptus quos fecisti in eam quam animo aequo tuli! Ter. Hec. 4, 4, 63. haec denarium XXXIX milia palam salvis legibus contulerunt in statuam, Cic. II. Verr. 2, 55, 137. hos ut accipias cocos tibicinamque obsoniumque in nuptias, Plaut. Aul. 2, 2, 6. in haec munera uxor accipitur, Tac. G. 18. num etiam in deos immortales inauspicatam legem valuisse? Liv. 7, 6, 11. quaecumque est hominis definitio, una in omnes valet, Cic. Leg. 1, 10, 29; — in quid isti viri ornati adhibiti sunt? in quid imprimunt signa? wozu, Sen. Ben. 3, 15, 3. u. so 4, 12, 5. ingrata misero vita ducenda est in hoc, novis ut usque suppetas laboribus, Hor. Epod 17, 63. nec in hoc tamen ignibus ullis aut gladiis opus est, Ov. M. 8, 77. u. vgl. 10, 408. in hoc solum importatum instrumentum balinei nullius non succurrit valetudini, Vell. 2, 114, 2. ita Laelius in id modo fide ab rege accepta, tutum adventum fore, ad Scipionem redit, Liv. 28, 17, 9. fide in haec data, 32, 24, 7. quis in hanc rem fuit arbiter? Cic. QRosc. 4, 12. in hanc rem te, te inquam, testem, Naevi, citabo, Quinct. 11, 37. in hanc rem testem totam Siciliam citabo, II. Verr. 2, 59, 146. in eas ipsas res, quas improbissime fecit, testimonia sumpsit, Caecin. 9, 23. quod in rem esse utrique arbitremur, et mihi te et tibi me consulere et monere, Plaut. Aul. 2, 1, 10. si in rem'st utrique ut fiant, arcessi iube, Ter. Andr. 3, 3, 14. u. öft. imperat quae in rem sunt, Liv. 26, 44, 7. in torcularium in usu quod opus est, und: in cellam oleariam haec opus sunt, Cato RR. 13, 1. u. vgl. 12, 1. pila manu saevosque gerunt in bella dolones, Virg. A. 7, 664. qui denique semper et somno et cibo in vitam, non in voluptatem uteretur, Vell. 2, 41, 1. — γ) auf den Gegenstand, der die Form, die Art u. Weise, das Maaß bezeichnet, in, nach, magnum mixtae glomerantur in orbem, Virg. G. 4, 79. quem pellis aënis in plumam squamis auro conserta tegebat, A. 11, 770. excisum Euboicae latus ingens rupis in antrum, 6, 42. nec pingues unam in faciem nascuntur olivae, G. 2, 85. amnis palustrem humilemque insulam in faciem stagni opplevit, Tac. H. 5, 23. dum positis loricis et galeis in faciem pacis veniretur, Tac. A. 13, 38. animadvertito, an totum examen in speciem unius uvae dependeat, Col. 9, 9, 7. augebantur (naves) alacritate militum in speciem et terrorem, Tac. A. 2, 6. u. vgl. Agr. 35. superiectoque aggere terreno ac directo in Appiae viae formam, Suet. Cal. 19. quo (specu) magna vis auri contineretur, non in formam pecuniae, sed rudi et antiquo pondere, Tac. A. 16, 1. mandata regis Vologesis litterasque in eandem formam attulere, 15, 24. cui in puerilem habitum circumtonsam matronam ministrasse compererat, Suet. Aug. 45. congestisque pilis superposuit altissimam turrem in exemplum Alexandrini Phari, Claud. 20. is homo exornetur graphice in peregrinum modum, Plaut. Trin. 3, 3, 37. cives Romani servilem in modum cruciati et necati, Cic. I. Verr. 5, 13. u. oft anderw. viri in tantum boni, in

quantum humana simplicitas intellegi potest, Vell. 2, 43, 4. nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos in tantum spe tollet avos, Virg. A. 6, 875. in universum qui usquam coissent coniurassentve adversus rem publicam, Liv. 9, 26, 8. u. andw. aestate in totum, si fieri potest, abstinendum est (venere), Cels. 1, 3. priusquam id sors cerneret, in incertum, ne quid gratia momenti faceret, in utramque provinciam quod res desideraret supplementi decerni, dann: veteres milites dimitti, ita ut in singulas Romanas legiones ne plus sena milia militum, treceni equites essent, Liv. 43, 12, 2 sq. Tiberioque - suspensa semper et obscura verba, tunc vero nitenti, ut sensus suos penitus abderet, in incertum et ambiguum magis implicabantur, Tac. A. 1, 11. u. dgl.; — habeo unde istuc tibi quod poscis dem: set in leges meas dabo, Plaut. As. 1, 3, 81. nam quam maxume huic una haec suspitio erit, tam facillume patris pacem in leges conficiet suas, Ter. Heaut. 5, 2, 44. quorum ex consilio pax data Philippo in has leges est, ut cet., Liv. 33, 30, 1. condiciones, in quas pax cum tyranno fieret, has conscripsit, 34, 35, 1. iusiurandum eos tribunus militaris adigebat in verba haec cet., Cincius b. Gell. 16, 4, 2. iudicium quin acciperet in ea ipsa verba, quae Naevius edebat, non recusasse, Cic. Quinct. 20, 63. nullius addictus iurare in verba magistri, Hor. Ep. 1, 1, 14. perinde ac si in hanc formulam omnia iudicia legitima - sint, Cic. QRosc. 5, 15. in hanc sententiam scriberem plura, nisi cet., Fam. 2, 4, 2. quorum scripta omnia, quaecumque sunt in eam sententiam, non legi solum - sed in mea etiam scripta transtuli, Att. 12, 21, 5. haec et in eam sententiam quum multa dixisset, Att. 2, 22, 2. in eandem sententiam loquitur Scipio, Caes. BC. 1, 1, 4. senatus consulto in meam sententiam facto, Cic. Fam. 1, 9, 9. has in sententias meas si consules discessionem facere voluissent, Phil. 14, 7, 21. hoc idem significat Graecus ille in eam sententiam versus cet., Div. 2, 10, 25. per ambiguum (fit significatio), quum verbum potest in duas pluresve sententias accipi, sed accipitur in eam partem, quam vult is, qui dixit, AHer. 4, 53, 67.

2) in der Zeit, u. zwar zur Bezeichnung eines Zeitraumes, a) bis zu der eine Thätigkeit od. ein Zustand sich erstreckt, bis in -, bis zu -, postero die Romani ab sole orto in multum diei stetēre in acie, Liv. 27, 2, 9. seritur a Calendis Octobribus in ortum aquilae, Col. 2, 10, 17. sesama - quae carent humore, ab aequinoctio autumnali serenda sunt in Idus Octobres, 2, 10, 18. ab idibus Februariis usque in aequinoctium, und: ab idibus Octobribus in Calendas Decembres, 3, 14, 1. male in illum usque diem servati fato senes, Quint. 8, 3, 68. in serum usque patente cubiculo, Suet. Oth. 11. totus mitti civilibus armis usque vel in pacem potuit cruor, Lucan. 6, 350. — b) in welchen hinein eine Thätigkeit od. ein Zustand sich erstreckt, statim e somno, quem plerumque in diem extrahunt, lavantur, Tac. G. 22. si barbarorum est in diem vivere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent, Cic. dOr. 2, 40, 169. u. Tusc. 5, 11, 33. Col. 3, 3, 6. Plin. Ep. 5, 5, 4. dormiet in lucem, Hor. Ep. 1, 18, 34. si te grata quies et primam somnus in horam delectat, 1, 17, 6. ei, qui in horam viverent, non modo de fortunis et de bonis civium, sed ne de utilitate quidem sua cogitaverunt, Cic. Phil. 5, 9, 25. cinis - exarsit repente prima vespera atque in multam noctem pertinaciter luxit, Suet. Tib. 74. post ubi iam thalamis se composuēre, siletur in noctem, Virg. G. 4, 189. si febris non desinit eaque in noctem augetur, Cels. 7, 27. ipse ius dixit assidue et in noctem nonnumquam, Suet. Aug. 33. u. vgl. Plin. Ep. 4, 9, 14. — c) auf dessen theilweiser od. vollständiger Dauer eine Thätigkeit od. ein Zustand berechnet ist, auf, für, i modo: alium convivam quaerito tibi in hunc diem, Plaut. Stich. 3, 2, 24. ille heri me iam vocaverat in hunc diem, 4, 1, 16. heri aliquot adolescentuli coïmus in Piraeo, in hunc diem ut de sumbolis essemus, Ter. Eun. 4, 4, 1. numquam edepol me vivom quisquam in diem prospiciet crastinum, Plaut. Stich. 4, 2, 56. ad cenam hominem in hortos invitavit in posterum diem, Cic. Off. 3, 14, 58. in posterum, inquit, diem distulit, Deiot. 7, 21. iubent accire omnes senatumque in diem posterum edicunt, Liv. 3, 38, 13. in crastinum vos voco, Plaut. Pseud. 5, 2, 33. tu in perendinum paratus sis ut ducas (uxorem), Trin. 5, 2, 65. in hoc biduom Thaïs vale, Ter. Eun. 1, 2, 110. in comitia in ante diem VI. Kal. Sext. dilata sunt, Cic. Att. 1, 16, 13 u. so Cat. 1, 3, 7. Liv. 31, 16, 5. 17, 5. in ante dies octavum et septimum Kal. Octobres comitiis perduellionis dicta dies, Liv. 43, 16, 12. dilatae et edictae (supplicationes) a consule sunt in ante quartum et tertium et pridie idus Novembres, 45, 3, 2. u. vgl.: supplicatio pro contione populo indicta est ex ante diem quintum idus Octobres cum eo die in quinque dies, 45, 2, 12. crescit in dies singulos hostium numerus, Cic. Cat. 1, 2, 5. öft. ut in singulas horas capite dimices tuo, Liv. 2, 12, 10. u. so Phaedr. 3, 15, 14. audistis auctionem populi Romani - constitutam in mensem Ianuarium, Cic. Agr. 1, 2, 4. dum ne diebus publici sacrificii neu saepius quam bis eundem in annum (abesset), Tac. A. 3, 71. subito reliquit annum suum seseque in proximum annum transtulit, Cic. Mil. 9, 23. nec in praesens modo, sed in venientem etiam annum M. Fabium Caesonis fratrem et - L. Valerium consules dedit, Liv. 2, 42, 7. eos non est nimium in annos singulos vini quadrantalia X ebibere, Cato RR. 57, 2. legati - indutias in triginta annos impetraverunt, Liv. 9, 37, 12. solis defectiones itemque lunae praedicuntur in multos annos ab iis, qui siderum [cursus et] motus numeris persequuntur, Cic. Div. 2, 6, 17. qua posteritas in saecula mittet Septimium fama? Lucan. 8, 608. u. so 5, 621. quo minus in omne tempus rei publicae suisque consulat, Cic. Tusc. 1, 38, 91. nisi id verbum in omne tempus perdidissem, Fam. 5, 15, 1. quanta tempestas invidiae nobis, si minus in praesens tempus - at in posteritatem impendeat, Cat. 1, 9, 22. monet, ut in reliquum tem-

pus omnes suspiciones vitet, Caes. BG. 1, 20, 6; — cursus rogat ille paternos inque diem alipedum ius et moderamen equorum, auf einen Tag, Ov. M. 2, 47. cum illa fundum secunda fortuna emisset in diem, auf den Tag od. Termin, Nep. Att. 9, 5. cui licet in diem dixisse: vixi, Tag für Tag, täglich, Hor. Od. 3, 29, 42. u. so Liv. 22, 39, 13. 22, 40, 8. u. andw. cum interdum in hominum sceleribus maximis aut connivetis aut praesentis fraudis poenas in diem reservatis, auf die Zukunft, Cic. Cael. 24, 59. praesens quod fuerat malum in diem abiit, Ter. Phorm. 5, 2, 16. u. vgl. Eun. 5, 6, 19. semodios singulis bubus in dies dari oportet, jeden einzelnen Tag, Cato RR. 54, 1. panem in dies mercari, Sall. J. 44, 5. u. andw. mihique scito in dies maiori curae esse dignitatem tuam, Tag für Tag, täglich, Cic. Fam. 2, 18, 1. u. so Lucr. 5, 483. Virg. G. 3, 550. Caes. BG. 3, 23, 7. Sall. C. 5, 7. Nep. Hann. 21, 4. u. oft andw. per totum hoc tempus subiectior in diem et horam invidiae noster, von Tag zu Tag u. von Stunde zu Stunde, Hor. Sat. 2, 6, 47. cuius amor tantum mihi crescit in horas, von Stunde zu Stunde, quantum cet., Virg. Ecl. 10, 73. u. so Hor. Sat. 2, 7, 10. AP. 160. Cic. Att. 14, 20, 4. u. andw. sit bona librorum et provisae frugis in annum copia, auf ein Jahr, Hor. Ep. 1, 18, 109. stercoratione faciunt in annum segetes meliores, Varr. RR. 2, 2, 12. antea subitariis gradibus et scaena in tempus structa ludos edi solitos, auf Zeit, für den Augenblick, Tac. A. 14, 20. u. so 1, 37. 4, 66. 6, 11. hinc usura vorax avidumque in tempora foenus, Lucan. 1, 181. omnia ordine exposuit patribus ingenti hominum et in praesens laetitia et in futurum spe, Liv. 30, 17, 1. u. vgl.: et Romae quidem cum luctus ingens ex praeterito, tum timor in futurum erat, 27, 2, 3. an lex - in praeteritum ferri debeat (quaeritur), Quint. 2, 4, 37. u. so 7, 4, 30. sancit in posterum, ne cet., für die Zukunft, Cic. Cat. 4, 5, 10. ne in unum quemque nostrum censoribus in posterum potestatem regiam permittatis, Cluent 44, 123. res dilata est in posterum, auf die Z., auf eine spätere Zeit, Fam. 10, 12, 3. odia in longum iaciens quae reconderet auctaque promeret, auf lange hin, Tac. A. 1, 69. unde tenuis fructus nec in longum fuit, 11, 20. nec in longum quies militi data, H. 4, 79. quae (leges) non in tempus aliquod sed perpetuae utilitatis causa in aeternum latae sunt, Liv. 34, 6, 4. u. vgl.: qui fatum rebus in aevum conderet humanis, Lucan. 7, 131. quod enim eum tibi quaestoris in loco constitueras, idcirco tibi amicum in perpetuum fore putasti? Cic. II. Verr. 1, 30, 77. statueram non mehercule inertia, sed desiderio pristinae dignitatis in perpetuum tacere, Fam. 4, 4, 4. u. andw.

in -, theils Adverbium (Präpos.) in Zusammensetzungen mit Verbis u. den davon abgeleiteten Wörtern, theils negatives Präfix vor attributiven Begriffen = ἀν-, ἀ-, Deutsch: un-, vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 270. II, 23.

ina, quae pars chartae est tenuissima, unter ilia b. PDiac. p. 104, 14. vgl. mit: exiles et ilia a tenuitate inarum, quas Graeci in chartis ita appellant, videntur esse dicta, p. 81, 4. u. so: ad ulcera in ano facta chartae combustae seu inarum eius drachma I, MEmp. 31; daher schreibt Scaliger: inas vitales = venas b. Varr. RR. 3, 9, 11. wozu vgl. *Schneider* Comment. in Varr. p. 539.

ĭnabruptus, a, um, unabgerissen, unabgebrochen, fortlaufend, nec mirum, si vos collato pectore mixtos iunxit inabrupta concordia longa catena, Stat. Silv. 5, 1, 43.

ĭnabsŏlūtus, a, um, unvollendet, initia rerum esse tria arbitrabatur Plato, deum, materiam, rerumque formas - inabsolutas, informes, nulla specie nec qualitatis significatione distinctas, Apul. Dogm. Plat. 1, 5.

ĭnabstĭnentia, ae, *f.*, die Unenthaltsamkeit, Ennod. Ep. 4, 12.

ĭnaccensus, a, um, unangezündet, ohne angezündet zu sein, inaccensi flagrant altaribus ignes, Sil. 1, 96; übtr.: nulla sit immunis regio nullumque sub umbris pectus inaccensum veneri, Claud. Rapt. Pros. 1, 224.

ĭnaccessĭbĭlis, e, unzugänglich, quae (loca) tunc aliis forent inaccessibilia, Pan. vet. 2, 9, 3. qui - lucem habitat inaccessibilem, Tert. adv. Prax. 15.

F **ĭnaccessus**, a, um (in u. accedo), unzugänglich, a) eig.: circumdatum (oppidum) montibus inaccessis, amne interfluente, Plin. 6, 28 (32), 144. dives inaccessos ubi Solis filia lucos adsiduo resonat cantu, Virg. A. 7, 11. invisum atque inaccessum in id tempus Hercynium saltum patefecit, Flor. 2, 30 (4, 12), 27. haec arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum, Plin. Pan. 49, 3. per inaccessas scalarum gloria turres tollitur, Prud. Apoth. 535. rumpit inaccessos aditus atque ardua primus exsuperat, Sil. 3, 516; — mit Objects-*Dat.*: hic spelunca fuit - Caci facies quam dira tenebat solis inaccessam radiis, Virg. A. 8, 193. montes petivēre Serrorum arduos et inaccessos nisi perquam gnaris, Amm. 27, 5, 3. u. vgl. Sen. Herc. fur. 606 sqq.; — mit causalem *Abl.*: undique rupibus invia (regio) et a dextera mari scopulis inaccessa, Plin. 12, 14 (30), 52. locum altitudine silvarum inaccessum et montium, Amm. 31, 4, 13. ocius inde scandit inaccessos brumali sidere montes, Claud. BGet. 321. tacitoque premens vestigia rostro lustrat inaccessos venantum indagine saltus, Sil. 10, 79. quas (gentes) aeternis ardoribus inaccessas aut continua hieme separatas - natura disterminat, Pacat. 22, 2. u. vgl.: inter has nationes paene *ob* asperitatem nimiam inaccessas homines esse quosdam mites et pios, Amm. 23, 6, 62; — *Subst.*: recepta omnis praeda, nisi quam vagi per inaccessa mapalium ulterioribus venditarunt, Tac. H. 4, 50. — *b*) übtr.: inaccessae formositatis admiratione stupidi, Apul. M. 4, 28; — mit *Dat.*: videamus utrum attigerit et Pindarum, quem Flaccus imitationi inaccessum fatetur, Macrob. Sat. 5, 17, 7.

ĭnaccresco, ĕre, anwachsen, zunehmen, nausea nominis inaccrescit, Tert. adv. gnost. 1.

ĭnaccūsātus, a, um, unangeklagt, multis

aliis similia, quibus nullas poenas irrogatis, vanis et fabulosis, inaccusatis et impunitis, ut innoxiis, Tert. Apolog. 49.

ĭnăcesco, acui, ĕre (inacisco, Gargil. Mart. b. Mai. auct. class. Vol. III. p. 421), **in Säurung übergehen lassen, sauer werden**, a) eig.: oxygala fit et alio modo, acido lacte addito in recens quod velis inacescere, Plin. 28, 9 (36), 135. quibus frequenter inacescit cibus, Scribon. Comp. 104. — b) übtr.: haec tibi per totos inacescant omnia sensus, in Bitterkeit übergehen, Ov. Rem. am. 307. si tibi etiam - inacuit nostra contumelia, Apul. M. 5, 10.

ĭnactuōsus, a, um, **unthätig**, August. c. d. 4, 16. Sen. Virg. A. 3, 587.

ĭnactus, a, um, *Ptcp.*, s. inigo.

inadc-, inadf-, s. inacc-, inaff-.

ĭnădĭbĭlis, e, **unzugänglich**, is lacus-vestigio inspectoris inadibilis est, Sidon. Ep. 2, 2.

inadp-, inadsc-, inadt-, s. inapp-, inasc-, inatt-.

ĭnădūlābĭlis, e, **Schmeicheleien unzugänglich**, iudicem - oportere esse gravem, sanctum, severum, incorruptum, inadulabilem, Gell. 14, 4, 3.

ĭnădustus, a, um, **unangesengt**, iungis et aeripedes inadusto corpore tauros et solidam iusso vomere findis humum, Ov. Her. 12, 93. quem videat Babylonis ab arce tyrannus - calcantem rapidos inadustis fratribus ignes, Prud. Apoth. 129.

ĭnaedĭfĭco, āvi, ātum, āre, 1) **in etw. hinein -, auf etw. bauen, darauf od. darüber bauen, etw. überbauen, bebauen**, a) eig.: quum de domo tua dixero, *in* qua tamen ita est inaedificatum sacellum, ut alius fecerit, tibi tantum modo sit demoliendum, Cic. Har. resp. 14, 31. cum paene inaedificata in muris ab exercitu nostro moenia viderentur, Caes. BC. 2, 16, 2. quae in loca publica inaedificata immolitave privati habebant, intra dies triginta demoliti sunt, Liv. 39, 44, 4; si pilas in mare iactaverim, et *supra* eas inaedificaverim, continuo aedificium meum fit, Pompon. Dig. 41, 1, 30. §. 4; — mit *Dat.*: haec (castra) imperat vallo pedum XII muniri, loriculam per aggerationem eius altitudini inaedificari, Hirt. BG. 8, 9, 3. clientem libertinum parietem in sacra via adversus aedes publicas demoliri iusserant, quod publico inaedificatus esset, Liv. 43, 16, 4. qui (locus) duos parietes adverso clivulo inaedificatos habet, Col. 6, 37, 10. tribus primis et quinto aquilarum generi inaedificatur nido lapis aetites, Plin. 10, 3 (4), 12; — *abs.*: ut libera a ceteris religionibus area esset tota Iovis templique eius, quod inaedificaretur, Liv. 1, 55, 2. quum eum locum inaedificare vellet, Scaev. Dig. 13, 7, 43. u. vgl.: neque enim caligine tanta obruerent terras (nubila), nisi inaedificata superne, Lucr. 6, 263. — b) übtr.: Marcellum - quantumcumque imponere illi avunculus et, ut ita dicam, inaedificare voluisset, laturum, Sen. Cons. ad Marc. 2, 3. — 2) **verbauen, zubauen, verbarricadiren**, a Sex. Serrano sanctissima sacella suffossa, inaedificata, oppressa, summa denique turpitudine foedata esse nescimus? Cic. Har. resp. 15, 32. vicos plateasque inaedificat, Caes. BC. 1, 27, 3. nec clausae modo portae, sed etiam inaedificatae erant, Liv. 44, 45, 6. — 3) **aufbauen, errichten**, quae (tecta) coniectis celeriter stramentis tentoriorum integendorum gratia erant inaedificata, Hirt. BG. 8, 5, 2.

ĭnaequābĭlis, e, **uneben, ungleich, dem Raum u. der Zahl nach, als Adv. auch der Zeit u. der Thätigkeit nach**: tabernacula statuere in asperis et inaequabili solo difficile erat, Liv. 35, 28, 9; greges maiorum inaequabiles habent; sed ego modicum puto centenarium, Varr. RR. 2, 4, 22. venarum inaequabili aut formicante percussu, Plin. 7, 51 (52), 171. — *Adv.*: ob quam rem ova aut **inaequabiliter** maturescunt aut consenescunt, Varr. RR. 3, 9, 8; gessit et censuram, intermissam diu post Plancum Paulumque censores: sed hanc quoque in. varioque et animo et eventu, Suet. Claud. 16. per octo annos varie et in. provinciam rexit, Galb. 9.

ĭnaequābĭlĭtas, ātis, *f.*, **die Ungleichheit**, itaque in vestitu quom dissimillima sit virilis toga tunicae, muliebris stola pallio, tamen inaequabilitatem hanc sequimur nihilo minus, Varr. LL. 8, 28. ex elementis, inquiunt, et ex eorum inaequabilitate, sapientes, Arnob. 2, 55.

ĭnaequābĭlĭter, *Adv.*, s. inaequabilis.

ĭnaequālis, e, **uneben, ungleich, dem Raum, der Gestalt, Größe, Länge, Zeit u. dgl., auch der Beschaffenheit, dem Charakter nach**, quamquam recentem terrorem intulerant, densis tamen hostium agminibus et inaequalibus locis haerebant, Tac. Agr. 36; bildl.: quae crebris parvisque conatibus se attollunt, inaequalia tantum et velut confragosa nec admirationem consequuntur eminentium et planorum gratiam perdunt, Quint. 8, 5, 29; u. vgl. hier: mare Caspium vexant inaequales procellae, von der unebenen Meeresfläche auf die Stürme übertragen, Hor. Od. 2, 9, 2; — inter inaequales posuerunt moenia portus, Ov. M. 5, 408. extra fretum ad occidentem inaequalis admodum, praecipue media, procurrit (Europa), Mel. 1, 3, 2. ipse capaces Heliadum crustas et inaequales berullo Virro tenet phialas, Juv. 5, 37. siccat inaequales calices conviva solutus legibus insanis, Hor. Sat. 2, 6, 68. rursus quadrata triangulis, triangula ipsa plus aequis lateribus quam inaequalibus, Quint. 1, 10, 41. vitium in superciliis, si aut immota sunt omnino aut nimium mobilia aut inaequalia - dissident, 11, 3, 79. u. vgl.: si curatus inaequali tonsore capillos occurri, rides, vom ungleich beschnittenen Haar auf den tonsor übertragen, Hor. Ep. 1, 1, 94. quam male inaequales veniunt ad aratra iuvenci, tam cet., Ov. Her. 9, 29. modo corpus inaequale est tumoribus aliter aliterque per totum id orientibus, Cels. 3, 21. tactu inaequalia sunt (ossa), 8, 10, 1. circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur, isque immobilis, inaequalis tumet, 5, 28, 2. alterum ulcus durum et rotundum est: alterum humidum et inaequale, 6, 3. id ulcus inaequale est, coeno simile, 5, 28, 3; — perque hiemes aestusque et inaequales autumnos et breve ver spatiis exegit quattuor annum, Ov. M. 1, 117. si sudor, quum fit, inae-

qualis est, Cels 3, 6. haec inaequali varietate distinguimus, Cic. Part. or. 4, 12. non adloqui amicos, vix notis familiariter arridere, munificentia inaequali sese aliosque ludificari, Liv. 41, 20, 3. saepe notatus cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas, unbeständig, Hor. Sat. 2, 7, 10. nihil autem tam inaequale erat: nam modo Fortunatam suam verebatur, modo revertebatur ad naturam, Petron. 52, 12; — im *Comp.*: quum sit ea lenticula rubicundior et inaequalior, Cels. 6, 5. quae si confusa turbata permixta sunt (die Rücksichten auf Stand u. Rang), nihil est ipsa aequalitate inaequalius, Plin. Ep. 9, 5, 3; — im *Superl.*: solebat et inaequalissimarum rerum sortes et aversas tabularum picturas in convivio venditare, Suet. Aug. 75. — *Adv.*: qua per **inaequaliter** eminentia rupis poterant, scandunt, Liv. 28, 40, 4. is (campus) medius inter Visurgim et colles, ut ripae fluminis cedunt aut prominentia montium resistunt, inaequ. sinuatur, Tac. A. 2, 16. sicut in mari onera inmota minus urgent, inaequ. convoluta citius eam partem, in quam incubuēre, demergunt, Sen. Ep. 3, 7, 3 (28). ubi brachia et crura nudat et inaequ. dispergit (aeger) neque iis calor subest, Cels. 2, 6. eodem ferro acuto plagam emendes, sicubi inaequ. findi videbitur, Col. Arb. 7, 5. si summa quoque arida inaequ. cutis est, Cels. 3, 6. summa cutis inaequ. crassa, tenuis, dura mollisque, quasi squamis quibusdam exasperatur, 3, 25. alterum autem (ulceris genus) est in summae cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, sublividum, inaequ. tamen, 5, 28, 4; haec vos ne decipiat oratio, providendum vobis erit, neve non solum inaequaliter alios nimium deprimatis ex sociis vestris, alios praeter modum extollatis, sed etiam cet., Liv. 37, 53, 6.

ĭnaequālĭtas, ātis, *f.*, die **Ungleichheit**, opus est - inter has tam diversas inaequalitates (der Erdarten) magno temperamento, Col. 3, 12, 3. tres autem circuli supra dictis zonis inplexi inaequalitates temporum distinguunt, Plin. 2, 70 (70), 177; — ne sermo subsultet imparibus spatiis ac sonis, miscens longa brevibus, gravia acutis, elata submissis, et inaequalitate horum omnium sicut pedum claudicet, Quint. 11, 3, 43. u. als ein der aequalitas et varietas entgegengesetzter Fehler dargestellt, §. 44. non cohaeret nec commissuris modo, ut in opere male iuncto, hiantibus, sed ipsa coloris inaequalitate detegitur, 12, 9, 17; — ἀνωμαλία est inaequalitas declinationum consuetudinem sequens, Gell. 2, 25, 3. u. so gebraucht b. Varr. LL. 9, 1.

ĭnaequālĭter, *Adv.*, s. inaequalis.

ĭnaequātus, a, um, nicht gleich gemacht, **ungleich**, inaequatum si quando onus urget utrinque, Tibull. 4, 1, 43.

ĭnaequĭmŏdus, a, um, **ungleichmäßig**, proportio, Boëth. de syllog. hypoth. 2, 1.

ĭnaequo, āre, **gleich machen**, portas obstruit, vicos plateasque inaedificat, fossas transversas viis praeducit atque ibi sudes stipitesque praeacutos defigit: haec levibus cratibus terraque inaequat, Caes. BC. 1, 27, 4.

ĭnaestĭmābĭlis, e, 1) **unschätzbar, unberechenbar**, a) eig.: inaestimabiles mortuorum acervi per undas fluminis ferebantur, Amm. 16, 12, 63. averterunt eum inaestimabilium turmarum specie dira perterrefactum, 29, 5, 38. — b) übtr., α) worüber sich kein sicheres Urtheil fällen läßt, **nicht sicher zu beurtheilen**, nihil tam incertum nec tam aestimabile est, quam animi multitudinis, Liv. 31, 34, 3. — β) **unschätzbar, unvergleichlich**, gaudium, Liv. 29, 32, 1 Amm. 15, 5, 35. accedit enim pretio rei inaestimabile momentum occasionis, VMax. 4, 8, 1; — et perplexum Punico astu responsum et improvisum adsentationis genus Scipionem movisse, quod e grege se imperatorem velut inaestimabilem secrevisset, Liv. 35, 14, 12. — 2) **nicht schätzenswerth** (als Uebersetzung des Stoischen ἀπαξίαν ἔχων), aestimabile esse dicitur - id, quod aut ipsum secundum naturam sit, aut tale quid efficiat, ut selectione dignum propterea sit, quod aliquod pondus habeat dignum aestimatione, quam illi (Stoici) ἀξίαν vocant, contraque inaestimabile, quod sit superiori contrarium, Cic. Fin. 3, 6, 20.

ĭnaestĭmātus, a, um, **nicht abgeschätzt**, si praediis inaestimatis aliquid accessit, Ulp. Dig. 23, 3, 10. §. 1. si in dotem fundum inaestimatum dedit, Tryphon. Dig. 23, 3, 75.

ĭnaestuo, āre, **in etw. hinein brausen, aufbrausen**, mit *Dat.*: quod si meis inaestuet praecordiis libera bilis, Hor. Epod. 11, 15. u. *abs.*: sed dum forte latens inpietas riget, dextram iustitiae pigrae momorderat succensi stomacho fellis inaestuans, Prud. contra Symm. praef. 56 sqq.

ĭnaffectātus, a, um, **ungekünstelt, natürlich**, capillitium, Apul. M. 2, 2. gesticulatio, 10, 31. simplicitas illa et velut securitas inaffectatae orationis mire tenues causas decet, Quint 11, 1, 93. perdidisset enim gratiam, quae in eo (Lysia) maxima est, simplicis atque inaffectati coloris, 9, 4, 17. ipsa illa ὠφέλεια simplex et inaffectata habet quendam purum, qualis etiam in feminis amatur, ornatum, 8, 3, 87. quam inadfectata veritas verborum! Plin. Pan. 67, 1. quid ego commemorem Xenophontis illam iucunditatem inaffectatam sed quam nulla consequi affectatio possit? Quint. 10, 1, 82. quanto tunc magis arguas illud et urgeas oculis, etsi iam simplicis et inaffectatae, tamen superstitionis reum? Tert. pall. 4.

ĭnaggĕrātus, a, um, **aufgehäuft, zu einem Hügel aufgeworfen**, ne - tellurem tereres inaggeratam, Sidon. Ep. 3, 12.

ĭnăgĭtābĭlis, e, **unfähig sich zu bewegen**, an hoc existimas, nobis quidem datas vires, quibus nos moveremus, aëra autem relictum inertem et inagitabilem esse? Sen. NQ. 5, 5, 2.

ĭnăgĭtātus, a, um, **nicht in Bewegung gesetzt, nicht beunruhigt**, inagitata remigio vastitas, litora modo saeviente fluctu inquieta, modo fugiente deserta, Sen. Suas. 1, 2. u. übtr.: inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus nec mortem horrebimus nec deos, Sen. Ep 9, 4, 17 (75).

ĭnalbeo, ēre, **hell zu sein anfangen, sich erhellt haben**, ut primum tenebris abiectis dies inalbebat

et candidum solis curriculum cuncta collustrabat, Apul. M. 7, 1. vgl. inalbo.

ĭnalbesco, ĕre (inalbeo), anfangen weiß zu werden, eine weiße Farbe annehmen, supra quoque procedens (carbunculus) inalbescit, Cels. 5, 28. totum corpus cum pallore quodam inalbescit, 3, 24. oculi cavi sunt, malae rubent, venae sub lingua inalbescunt, 2, 7.

ĭnalbo, āre, *v. tr.*, erhellen, intus cerei praeclara micantes luce nocturnas nobis tenebras inalbabant, Apul. M. 10, 20. lacinias circumdatas suffusa candido fumo sulfuris inalbabat, 9, 24; dagegen als *v. intr.* u. archaist.: ut primum tenebris abiectis indalbabat, Enn. A. 219.

ĭnalgesco, ĕre, zu erkalten anfangen, frigus voco, ubi extremae partes membrorum inalgescunt, horrorem, ubi corpus totum intremit, Cels. 3, 3.

ĭnălĭēnātus, a, um, nicht mit einem fremdartigen Stoff vermischt, unverfälscht, propolis inalienatae, sincerae, bonae selibra, Scribon. Comp. 214.

ĭnalpīnus, a, um (in u. Alpes), auf den Alpen wohnend, Alpen-, Alpes populique inalpini, Plin. 3, 5 (7), 47. u. subst. inalpini, orum, *m.*, die Alpenvölker, progressus sum ad inalpinos cum exercitu, D. Brut. b. Cic. Fam. 11, 4, 1. adiecit formulae Galba imperator ex inalpinis Avanticos, Plin. 3, 4 (5), 37.

ĭnaltĕro, āvi, āre, eins im andern zusammenfassen (subsumiren), quas (näml. mulierem et virginem) non divisit tacendo, inalteravit, Tert de virg. vel. 4. *e coni. Pamel.* et *Rig.* statt des handschriftlichen: in altera iniit.

ĭnalto, ātum, āre, erhöhen, übertr.: quia superbos deprimit, humiles inaltat, Paul. Nol. carm. 21, 738; eig. auf Grund einiger Handschriften nach *Vulc. Scal.*: inaltata enim est cava mundi rotunditas in modum sphaerae, Apul. Herm. trism. 17., wo *Hildebr.* nur liest: est enim cava cet.

ĭnămābĭlis, e, unliebenswürdig, unlieblich, unerquicklich, anmuthlos, widrig, abscheulich, inamabilis, inlepidus vivo, malevolente genio gnatus, Plaut. Bacch. 4, 3, 3; — satis est inamabile regnum aspexisse semel, Stygios semel isse per amnes, Ov. M. 14, 590. u. so 4, 477. quos circum limus niger et deformis harundo Cocyti tardaque palus inamabilis unda alligat, Virg. G. 4, 478. u. tristisque palus inamabilis undae alligat, A. 6, 438. vgl. mit: sicut inlaudatum κατὰ στέρησιν laudis, ita inamabilem κατὰ amoris στέρησιν detestatus est (Virgilius), Gell 2, 6, 14. Macrob. Sat. 6, 7, 15. locus est inamabilis et quo esse nihil toto tristius orbe potest, Ov. Trist. 5, 7, 43. oratiunculam unam alteram retractavi, quamquam id genus operis inamabile, inamoenum magisque laboribus ruris quam voluptatibus simile, Plin. Ep. 9, 10, 3. non cadit in mores feritas inamabilis istos, Ov. Pont. 1, 6, 5; — im *Comp.*: nihil est autem inamabilius quam diligens stultitia, Sen. Controv. 7, 20, 7. — *Adv.*: illa sonat raucum quiddam atque inamabile ridet, ut rudit a scabra turpis asella mola, Ov. AA 3, 289.

ĭnămāresco, ĕre, in Bitterkeit-, in Galle übergehen, nempe inamarescunt epulae sine fine petitae illusique pedes vitiosum ferre recusant corpus, Hor. Sat. 2, 7, 107.

ĭnămārĭco, āvi, āre, erbittern, deum, Augustin. in ps. 5. no. 15.

ĭnămātus, a, um, ungeliebt, unbegünstigt, hinc Allifanus Iaccho haud inamatus ager, weil mit Wein gesegnet, Sil. 12, 526.

ĭnambĭtĭōsus, a, um, ungesucht, nicht gesucht od. besucht, secretos montes et inambitiosa colebat rura, Ov. M. 11, 765.

ĭnambŭlātĭo, ōnis, *f.*, 1) das Hin- u. Her- od. Auf- und Abgehen, non multa iactatio corporis, non inclinatio vocis, nulla inambulatio, non crebra supplosio pedis, Cic. Brut. 43, 158. u. vgl. AHer. 3, 15, 27; übtr.: tremulique quassa lecti argutatio inambulatioque, das Hin- u. Herschwanken, Catull. 6, 10. — 2) der Raum, auf dem man hin- und hergeht, der Spaziergang, portus, fora, porticus, balnea, theatra, inambulationes ceteraque, Vitr. 1, 3, 1. una vitis Romae in Liviae porticibus subdiales inambulationes umbrosis pergulis opacat, Plin. 14, 1 (3), 11.

ĭnambŭlo, āre, hin- und her- od. auf- und abgehen, ibi inambulans tacitus summa papaverum capita dicitur baculo decussisse, Liv. 1, 54, 6. certene non longe a tuis aedibus inambulans post excessum suum Romulus Proculo Iulio dixerit se deum esse, Cic. Leg. 1, 1, 3. ante lucem inambulabam domi, Att. 6, 2, 5. neque is consistens in loco, sed inambulans atque ascensu ingrediens arduo, dOr. 1, 61, 261; — Peripatetici dicti sunt, quia disputabant inambulantes *in* Lycio, Acad. 1, 4, 17. quum etiam tum in lecto Crassus esset et apud eum Sulpicius sederet, Antonius autem inambularet cum Cotta in porticu, dOr. 2, 3, 12. inter has procerissimas populos in viridi opacaque ripa inambulantes, Leg. 1, 5, 15. cum pallio crepidisque inambulare in gymnasio, Liv. 29, 19, 12; — inambulans *ante* tabernaculum, 9, 16, 17; — *per* muros inambulare senatores Nolanos iussit et omnia circa explorare, 23, 43, 8; — *abs.*: eo quum venio, praetor quiescebat: fratres illi Cibyratae inambulabant, Cic. II. Verr. 4, 14, 32. quum quidem pransus, nudis pedibus, tunica soluta, manibus ad tergum reiectis inambularet, Fam. 10, 32, 3. inambulandum'st, Plaut. As. 3, 3, 92.

ĭnāmissĭbĭlis, e, unverlierbar, Augustin. C. D. 22, 30.

ĭnămoenus, a, um, unlieblich, unerquicklich, anmuthlos, perque leves populos simulacraque functa sepulchro Persephonen adiit, inamoenaque regna tenentem umbrarum dominum, Ov. M. 10, 14. inamoenum forte sedebat Cocyton iuxta, Stat. Theb. 1, 89; — oratiunculam unam alteram retractavi, quamquam id genus operis inamabile, inamoenum magisque laboribus ruris quam voluptatibus simile, Plin. Ep. 9, 10, 3.

ĭnane, is, *n.*, s. inanis.

ĭnānesco, ere (inanis), leer werden, von den Muscheln: keine Frucht ansetzen, concussae vero

saepissime metu fulgurum inanescunt aut debilia pariunt, Amm. 23, 6, 86.

ĭnāniae, arum, *f.* (inanis), die Leere, im Scherz von einem Hause: nam hic apud nos nihil est aliud quaesti furibus: ita inaniis sunt oppletae atque araneis, Plaut. Aul 1, 2, 5 sq.

ĭnānĭlŏquium, ii, *n.*, die leere Rede, Vulg. Tim. 2, 2, 16.

ĭnānĭlŏquus od. -locus, a, um (inanis u. loquor), leer-, vergeblich redend, inanilocus es tu, Plaut. Pseud. 1, 3, 24., wo d. Vulg.: inanilogus ist.

ĭnănĭmālis, e, unbelebt, leblos, seelenlos, subst.: ut omnia ex aemulis substantiis sub unitate constarent ex vacuo et solido, ex animali et inanimali cet., Tert. apolog. 48. u. im Plur. inanimalia et incorporalia, adv. Hermog. 44. u. im Ggstz. zu animalia, c. 36. Apul. Herm. trim. 21. sermo dirigitur vel ad inanimalia vel ad muta, Macrob. Sat. 4, 6, 10.

ĭnănĭmans, antis, unbelebt, leblos, seelenlos, stellae animantes et inanimantes, Firmic. Math. 1, 1.

ĭnănĭmātus, a, um, unbelebt, leblos, Boëth. Arist. analyt. prior. 1, 4. p. 471 sq., aber in der classischen Prosa ist überall, außer bei Cic. II. Verr. 5, 67, 171. *ed. Klotz*, inanimus nach den besten Handschr. hergestellt.

ĭnānīmentum, i, *n.*, die Leere, nunc si ridiculum hominem quaerat quispiam, venalis ego sum cum ornamentis omnibus: inanimentis explementum quaerito, Plaut. Stich. 1, 3, 19.

ĭnănĭmis, e, hauchlos, ventos inanimes exspirare, Apul. M. 1, 3. u. übtr. leblos, 1, 14. zw. 2, 25.

ĭnănĭmus, a, um, unbelebt, leblos, seelenlos (Ggstz. animal, animans, animatus), quadrupes tardigrada agrestis humilis aspera - eviscerata inanima cum animali sono, Pacuv. 2. quale id cumque est, sive inanima natura sive necessitas vi magna incitata, Cic. ND. 2, 30, 76. singulas enim stellas numeras deos eosque aut beluarum nomine appellas - aut rerum inanimarum, 1, 14, 36. si ad rem pertinet quo modo caelo adfecto compositisque sideribus quodque animal oriatur, valeat id necesse est etiam in rebus inanimis, Div. 2, 47, 98. rebus inanimis atque mutis per quamdam significationem haec docet tributa nomina, ND. 1, 14, 36. u. vgl. II. Verr. 5, 67, 171; — corpora omnia aut animata esse aut inanima, Sen. Ep. 6, 6, 10 (58). inanimum est enim omne, quod pulsu agitatur externo, quod autem est animal, id motu cietur interiore et suo, Cic. Tusc. 1, 23, 54. quae ergo ad vitam hominum tuendam pertinent, partim sunt inanima, ut aurum, argentum, ut ea, quae gignuntur e terra, ut alia generis eiusdem: partim animalia, quae habent suos impetus et rerum appetitus, Off. 2, 3, 11. u. vgl. Am. 19, 68. satiati caede animantium, quae inanima erant parietibus adfligunt, vasa omnis generis usui magis quam ornamento facta, Liv. 41, 18, 4; — subst.: quum inter inanimum et animal hoc maxime intersit, quod animal agit aliquid, cet., Cic. Acad. 2, 12, 37. animalia inanimaque omnia rigentia gelu, Liv. 21, 32, 7. omnia animalia meliora sunt quam inanima, Quint. 5, 14, 12. pro rebus animalibus inanima (ponuntur), 8, 6, 10. similitudines, quae ducuntur ex mutis animalibus aut inanimis, 5, 13, 23. sed et a mutis atque etiam inanimis interim huiusmodi ducitur, 5, 11, 23.

ĭnānio, īlus, īre, leer machen, entleeren, hoc ubi inanitur spatium multusque vace fit in medio locus, Lucr. 6, 1004. simul a fronte est anelli rarior aër factus inanitusque locus magis ac vacuatus, 6, 1024; hoc (sidus lunae) esse quod terras saturet, accedensque corpora inpleat, abscedens inaniat, Plin. 2, 99 (102), 221; — medicin.: arefacta (colocynthis) per se inanit alvom, 20, 3 (8), 14. vesicas inanit (polium), 21, 20 (84), 146. hydropicos inanit cum vino (bryon), 24, 6 (18), 27.

ĭnānis, e, leer, I) eig. 1) v. Lebl. a) im Allg., leer, hohl, theils überh. v. Raum u. Zeit, theils v. Gegenständen, die zu einem bestimmten Zweck einen leeren Raum über sich haben od. in sich schließen, theils von solchen, die durch Beraubung eines wesentlichen Theiles dieser Eigenschaft theilhaftig geworden sind (Ggstz. plenus, solidus), selten mit Gen. od. Ablat. verbunden, da die nähere Bestimmung theils unnöthig ist, theils aus dem Zusammenhang sich ergibt, tune aut inane quidquam putes esse, quum ita completa et conferta sint omnia, ut et quod movebitur corporum cedat et qua quodque cesserit aliud illico subsequatur? aut atomos illas, e quibus quidquid efficiatur, illarum sit dissimillimum? Cic Acad. 2, 40, 125. sunt ergo corpora certa, quae spatium pleno possint distinguere inane, Lucr. 1, 527. natura manet sine pondere inanis, 1, 363; inania quoque tempora rhythmi facilius accipient, quamquam haec et in metris accidunt (vgl.: κενὸς μὲν ουν ἐστι χρόνος ἄνευ φθόγγου πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ῥυθμοῦ, Aristid.), Quint. 9, 4, 51. u. vgl. §. 108; tempus inane peto requiem spatiumque furori, Virg. A. 4, 433. si finibus ullis has tolerare moras et inania tempora possem, VFlacc. 3, 656. utque precando tempora cum blandis consumpsit inania verbis, vim parat et sequitur, Ov. M. 2, 574; — redditus orbis erat: quem postquam vidit inanem et desolatas agere alta silentia terras, Deucalion cet., M. 1, 348. ponto volitet Symplegas inani, VFlacc. 4, 221. quem postea quam inanem locum offenderunt et praetorem commosse ex eo loco castra senserunt, statim sine illo metu in ipsum portum penetrare coeperunt, Cic. II. Verr. 5, 37, 96. partem istam subselliorum nudam atque inanem reliquerunt, Cat. 1, 7, 16. nam ego omnes inimicitias pluris aestumo, quam mensa inanis nunc si adponatur mihi, Plaut. Pers. 3, 1, 25. saepe notatus cum tribus anellis, modo laeva Priscus inani, Hor. Sat. 2, 7, 9; — Iaso post avectam Medeam genitosque ex ea liberos inanem mox regiam Aeetae vacuosque Colchos repetivit, Tac. A. 6, 34. angebatur animi necessario, quod domum eius exornatam et instructam fere iam iste reddiderat nudam atque inanem, Cic. II Verr. 2, 34, 84. quid mirum, inquit, est, inania sepulcra esse regum? Curt. 10,

5 (1), 33. curruque haeret resupinus inani, Virg. A. 1, 476. u. so: sic onere adsueto vacuus dat in aëra saltus succutiturque alte similisque est currus inani, Ov. M. 2, 165; dagegen: ut inania primum ducant (boves) plaustra, ohne Lasten, Varr. RR. 1, 20, 3. u. so: illis (iuvencis) iam saepe rotae ducantur inanes per terram, Virg. G. 3, 170. quae (naves) inanes ex continenti ad eum remitterentur, ohne Mannschaft, Caes. BG. 5, 23, 4. u. so: quae (naves) erant deligatae ad terram atque inanes, BC 3, 40, 4. naves pene inanes relictas, Nep. Alc. 8, 6., dagegen: Bibulus - sperans alicui se parti onustarum navium occurrere posse, inanibus occurrit, ohne Ladung, Caes. BC. 3, 8, 3. qui naves non modo inanes habuerunt, sed etiam apertas, Cic. II. Verr. 5, 40, 104. ut inde navigia inania et vacua et similia redeuntibus, hinc plena et onusta et qualia solent venire mittantur, Plin. Pan. 31, 4. quum vas inane dicimus, non ita loquimur, ut physici, quibus inane esse nihil placet, sed ita, ut verbi causa sine aqua, sine vino, sine oleo vas esse dicamus, Fat. 11, 24. plane te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quae lagonas etiam inanes obsignabat, ne dicerentur inanes aliquae fuisse, quae furtim essent exsiccatae, Fam. 16, 26, 2. pars clipeos rudibus, galeas pars tundit inanes, Ov. Fast. 4, 209. gravibus rastris galeas pulsabit inanes, Virg. G. 1, 496. galeam ante pedes proiecit inanem, 5, 673. suffire thumo cerasque recidere inanes quis dubitet? 4, 241. imitatae spicas herbulae inanibus aristis ante messem flavescunt, Quint. 1, 3, 5. granum longius fieri, sed inane cassumque, ac satum non nasci, Plin. 18, 17 (45), 161. ibunt semimares et inania tympana tundent, Ov. F. 4, 183. hoc tamen ipsum defecisse puta, quod inani sufficit alvo, Juv. 5, 6. pransus non avide, quantum interpellet inani ventre diem durare, domesticus otior, Hor. Sat. 1, 6, 127. neque enim tam facile haec inani corpore, quam repleto nocent, Cels. 1, 2. Tityos - lacerum gerens et inane pectus quam prope a coelo stetit! Sen. Herc. fur. 977. inani loco (des Auges) excipitur (acus), Cels. 7, 7, 14. malum vulnus est, quodcumque in alis vel feminibus vel inanibus locis vel in articulis vel inter digitos est, 5, 6, 3; — von Cenotaphien: inane sepulcrum constituit, Ov. M. 6, 568. absint inani funere neniae, Hor. Od. 2, 20, 21. egomet tumulum Rhoeteo litore inanem constitui, Virg. A. 6, 505. u. vgl. 3, 304. tumulo nequiquam condita inani, VFlacc. 5, 198; — te Trifolinus ager fecundis vitibus implet suspectumque iugum Cumis et Gaurus inanis, hohl, Juv. 9, 56. colligit errantes (apes) et in arbore claudit inani Liber, 3, 743. lacerat cavos alte recessus luminum et inanes sinus, Sen. Oed. 968. inanes manibus infestis petit foditque vultus, Phoen. 42. flevit Amyntorides per inania lumina Phoenix, Ov. AA. 1, 337. oculos attollit inanes, VFlacc. 4, 435. volnus inane patet, Ov. F. 2, 849; — mit *Genit.*: inane lymphae dolium, Hor. Od. 3, 11, 26. corpus inane animae frigus letale secutum est, Ov. M. 2, 611. sanguinis atque animi pectus inane fuit, Her. 3, 60. pro pectus inane deorum! Sil. 2, 359. o curvae in terris animae et coelestium inanes, Pers. 2, 61. omnia nonne plena consiliorum, inania verborum videmus? Cic. dOr. 1, 9, 37. quae - pervulgata atque in manibus iactata et excussa inanissima prudentiae reperta sunt, fraudis autem et stultitiae plenissima, Mur. 12, 26; — mit *Ablat.*: quam, genitor, patriam, quanta modo linquis inanes pube domos, VFlacc. 2, 290. inanis cultoribus insula, Sall H. 3, 30. nulla enim abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili et suavi venerat, Cic. Att. 2, 8, 1. Asiaticorum oratorum inanis sententiis verborum volubilitas, Suet. Aug. 86; — im *Comp.*: unus ager Agyrinensis CLXX aratoribus inanior quum sit, vos coniecturam totius provinciae nonne facietis, Cic. II. Verr. 3, 52, 121; — im *Superl.*: quum domi suae miserrimis in locis et inanissimis tantum numorum positum videret, ad omnem malitiam et fraudem versare mentem suam coepit, Cluent. 26, 70. — *Subst.* **Inane**, is, *n.*, das Leere, der leere Raum, der Welten-, Luftraum (Ggstz. corpus), vacuum inane, Lucr. 1, 508. 523. 2, 235. Virg. A. 12, 906. u. vgl.: inane vacansque, Lucr. 1, 444. infinitum inane, Cic. Fin. 1, 6, 17. purum, Lucr. 1, 658. magnum, 2, 122. Virg. Ecl. 6, 31. longum, A. 12, 354. arduum, Amm. 17, 4, 15. ita nullum inane, nihil esse individuum potest, Cic. ND. 1, 23, 65; — omnis enim locus ac spatium, quod inane vocamus, cet., Lucr. 1, 1074. quod inane repertum'st seu locus ac spatium cet., 1, 954. praeter inane et corpora tertia per se nulla potest rerum in numero natura relinqui, 1, 445. u. vgl. 420. 1009. 5, 366. nec res ulla potest vera ratione probari corpore inane suo celare atque intus habere, si non -, 1, 513. est in rebus inane, 1, 330. u. vgl. 399. 511. 569. nec rursum cernunt exempto rebus inani omnia denseri fierique ex omnibus unum corpus, 1, 660. materiai concilium, quod inane in rebu queat cohibere, 1, 516. quo quaeque magis cohibet res intus inane, 1, 536. aër omne necesse'st, inter corpora quod fiat, possidat inane, 1, 385. quidam aëra discerpunt et in particulas diducunt, ita ut illi inane permisceant, Sen. NQ. 2, 7, 1; inter saepta meant voces et clausa domorum transvolitant, rigidum permanat frigus ad ossa: quod nisi inania sint, qua possent corpora quaeque transire haud ulla fieri ratione videres, Lucr. 1, 354—57. donec vis obiit, quae res diverberet ictu aut intus penetret per inania dissolvatque, 1, 222; — ergo quod magnum'st aeque leviusque videtur, ni mirum, plus esse sibi declarat inanis, 1, 364; natura - quae corpus inani et quod inane autem est finiri corpore cogit, 1, 1009. aeternis igitur, ni mirum, corpus inani distinctum, quoniam nec plenum naviter extat nec porro vacuum, 1, 524. in hac igitur immensitate latitudinum - infinita vis innumerabilium volitat atomorum, quae interiecto inani cohaerescunt tamen inter se, Cic. ND. 1, 20, 54. circumsistit enim (aër) omne corpus: nihil ergo opus erit admixto inani, Sen. NQ. 2, 7, 2; specie

modo inani inflatas (margaritas) sine corpore, Plin. 9, 31 (54), 108. nil est quod possis dicere ab omni corpore seiunctum secretumque esse ab inani, quod cet., Lucr. 1, 430. nec quisquam locus est, quo corpora convenerunt, ponderis amissa vi possint stare in ináni, 1, 1077. nec tali ratione potest denserier aër, nec, si iam posset, sine inani posset, opinor, 1, 395; — omnia deorsum caderent *per* inane profundum, Lucr. 2, 222. u. so 1, 1017. 1102. 1107. 2, 65. 83. u. oft. canebat, uti magnum per inane coacta semina terrarum animaeque marisque fuissent, Virg. Ecl. 6, 31. vectam frenatis per inane draconibus Aegeus credulus immerita Phasida iuvit ope, Ov. F. 2, 41. u. so M. 4, 718. 6, 230. 9, 223. VFlacc. 1, 569. Lucan. 6, 731. Sil. 10, 151. Stat. Theb. 1, 310. Claud. Prob. et Ol. cons. 207. in Rufin. 1, 16. Mall. Th. cons. 80. Plin. 8, 43 (68), 169. Juppiter ipse levi vectus per inania curru, Tibull. 4, 1, 130. et celeri raptos per inania vento inposuit caelo vicinaque sidera fecit, Ov. M. 2, 506. u. so vgl. Sil. 1, 97. 14, 243 u. bildl.: dum vitat humum, nubes et inania (ne) captet, in Bezug auf den zu hohen Schwung der Sprache, Hor. AP. 230. illa (hasta) volans patuli longe per inania campi ictum perdiderat spatio, 4, 136; altor equorum mille rapit turmam atque hinnitibus aëra flammat pulveream volvens Agragas *ad* inania nubem, 14, 208.

b) insbes. von der Luft, den Winden u. Wolken, von der Unterwelt und dem, was sich in ihr befindet od. für sie bestimmt ist, **wesenlos, körperlos,** von Bildern, Traum- u. Phantasiegebilden, **wesenlos, seelenlos, leblos, todt,** multa deos aurasque pater testatus inanes, Virg. A. 7, 593. aliae (umbrae) panduntur inanes suspensae ad ventos, 6, 740. tu potes Aenean manibus subducere Graiûm proque viro nebulam et ventos optendere inanes, 10, 82. saepe lapillos, ut cumbae instabiles fluctu iactante saburram, tollunt, his sese per inania nubila librant, G. 4, 194; — posita est mihi regia caelo: possidet alter aquas, alter inane chaos, Ov. F. 4, 599. ibant obscuri sola sub nocte per umbram perque domos Ditis vacuas et inania regna, Virg A. 6, 268. ad inania magni regna redit Ditis, Ov. M. 4, 510. surge, age, da lacrimas lugubriaque indue nec me indeploratum sub inania Tartara mitte, Ov. M. 11, 669. u. so 12, 522. 618. ululasse per agros deformes animas, volgus inane, ferunt, F. 2, 553. u. vgl. bildl.: non sum qui fueram: quid inanem proteris umbram? quid cinerem saxis bustaque nostra petis? Trist. 3, 11, 25. huc animae portent corpus inane tuae, Prop. 4, 17 (3, 18), 32. u. vgl. Sen. Oed. 379. Tiberius vectus in undis litus ad Inachium pulvis inanis eam, Ov. F. 5, 655. arma procul currusque virûm miratur inanes, Virg. A. 6, 651. nunc elapsa rogi flammis et inanis imago, haec est ex illo forma relicta Remo! Ov. F. 5, 463; iuvenis gressus et inania signa ore premit, VFlacc. 1, 711. animum pictura pascit inani, Virg. A. 1, 464; expergefactique secuntur inania saepe cervorum simulacra, Lucr. 4, 994; exercetque cibo delusum guttur inani, Ov. M. 8, 826; u. von Phantasiegebilden: in rebus, quas fictas esse scimus et inanes, Quint. 11, 3, 5. adolescentes non debent nimium in falsa rerum imagine detineri et inanibus se simulacris - assuefacere, 10, 5, 17. non inanes quoque species anxio animo figuraret, Curt 7, 5 (1), 36; laetus praesentibus et inanium spe, Tac. A. 5, 10.

2) v. Leb., **leer** (ohne Gepäck, ohne Waaren, ohne Briefe, ohne Speise, ohne Geld u. dgl.), **leicht,** prägn. **nüchtern, dürftig, arm,** Le. nolo ego te qui erus sis mihi onus istuc sustinere, An. quin tu labore liberas te atque istam inponis in me? Le. ego baiulabo, tu ut decet dominum ante me ito inanis, Plaut. As. 3, 3, 68. vix incedo inanis, ne ire posse cum onere existumes, Amph. 1, 1, 174. Pisonis comites cohors inanis aptis sarcinulis et expeditis, Catull. 28, 1; ecce autem structores nostri ad frumentum profecti, quum inanes redissent, rumorem adferunt magnum, Roma domum ad Antonium frumentum omne portari, Cic. Att 14, 3, 1. u. vgl. bildl.: suscepisti onus praeterea grave et Athenarum et Cratippi: ad quos quum tamquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inanem redire turpissimum est dedecorantem et urbis auctoritatem et magistri, Off. 3, 2, 5. etsi quid ego me tibi purgo, quum tui ad me inanes veniant, ad te cum epistolis revertantur? Fam. 15, 17, 1; cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis sperne cibum vilem, nüchtern, Hor. Sat. 2, 2, 14. si medicamentis purgatum et adhuc inanem nervorum distentio pressit, Cels. 2, 8. u. vgl.: si inanis est homo, 4, 18 (11); hic homo'st inanis, dürftig, arm, Plaut. Most. 3, 1, 43. mi inani atque inopi subblandibitur tum quom cet., Bacch. 3, 4, 22. reddidi patri [meo] omne aurum: nunc ego illam me velim convenire, postquam inanis sum, 3, 6, 2. ecfugias ex urbe inanis, profugus patriam deseras, cognatos, adfinitatem, amicos factis nuptiis, Trin. 3, 2, 75. quodsi illinc inanis profugisses, tamen ista tua fuga nefaria - iudicaretur, Cic. II. Verr. 1, 14, 37. vicerunt Agyrinenses fratres ita, ut egentes inanesque discederent, 2, 9, 25; auch: equum inanem reliquerunt, ohne Reiter, 2, 66, 160; — vgl. hier: tunc genitus Talao victori tigrin inanem ire iubet, vom Fell, Stat. Theb. 6, 722. und so: tergo videt huius inanem inpexis utrimque iubis horrere leonem, 1, 483; — mit *Genit.*: iam macie tenues succique videbis inanes pugnantesque diu, Nemes. Cyn. 137; — mit *ab*: praecepta sed verbis dedit inanis a marsupio, Prud. perist. 2, 103

II) übtr. v. Lebl. u. Leb., **leer, eitel, nichtig,** u. zwar 1) dem Inhalte u. der Bedeutung nach, **inhaltlos, gehaltlos, nichtssagend, gering, bedeutungslos, werthlos,** durae culmen inane fabae, Ov. F. 4, 734. paries circa palea satiatus inani, Petr. 135, 8. surgentem ad zephyrum paleae iactantur inanes, Virg. G. 3, 134. praeda puellares animos prolectat inanes, Ov. F. 4, 433; his saltem adcumulem donis (animam) et fungar inani munere, Virg. A. 6, 886. nec minus Heliades fletus et inania morti munera dant lacrimas, Ov. M 2, 340. funereas tum deinde pyras

certamine texunt, officium infelix et munus inane peremptis, Sil. 10, 535. tumulo quoque nomen habenti inferias dederat cum fratribus Hector inanes, Ov. M. 12, 2; — litteras inanes vana specie libertatis adumbratas esse, Liv. 33, 31, 2. inanes esse meas litteras quam nullas malui, Cic. Fam. 6, 22, 1. si tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterem, facerem inepte, Att. 8, 22, 1. ut virtus per se ipsa nihil valeat omneque, quod honestum nos et laudabile esse dicimus, id illi cassum quiddam et inani vocis sono decoratum esse dicant, Tusc. 5, 41, 119. nisi si vellent voces inanes fundere, 3, 18, 42. nec aut amicitiam inde refert aut clientelam aut mansurum in animo cuiusquam beneficium, sed clamorem vagum et voces inanes et gaudium volucre, Tac. Or. 9. illud vero pusilli animi et ipsa malevolentia ieiuni atque inanis, Cic. Fam. 2, 17, 7. frigida et inanis affectatio, Quint. 9, 3, 74. nixus in hoc uno novitatis nomine inani (der Chimära), Lucr. 6, 909. virtus nomen inane est, Hor. Ep. 1, 17, 41. honesti inane nomen esse, Cic. Acad. 2, 22, 71. proponit inania mihi nobilitatis, hoc est hominum adrogantium nomina, I. Verr. 1, 6, 15. tantumque agmen nobilium non inania nomina praeferentium, sed eorum, qui imaginibus suis decori sunt, Sen. Clem. 1, 9, 10. inania legionum nomina ne pavescerent, Tac. H. 4, 14. Celsus et Paulinus, cum prudentia eorum nemo uteretur, inani nomine ducum alienae culpae praetendebantur, 2, 39. cum prudens scelus ob titulos committis inanes, Hor. Sat. 2, 3, 212. per hoc inane purpurae decus precor, Epod. 5, 7. meritum inane iactant imprudentibus, Phaedr. 1, 24, 12. inani specie magistratus, Sall. H. 3, 61, 3. hoc consulatu Pompeius tribuniciam potestatem restituit, cuius Sulla imaginem inanem reliquerat, Vell. 2, 30, 4; — rhetor.: cum hi (Attici) pressi et integri, contra inflati illi (Asiani) et inanes haberentur, Quint. 12, 10, 16. levibus enim et inanibus sonis ludibria quaedam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur et caderet, Petron. 2, 2. est etiam in quibusdam turba inanis verborum, Quint. 8, 2, 17. u. vgl. inanibus locis bacchari, 12, 10, 73. quae (res) nisi sint ab oratore percepta et cognita, inanem quandam habet elocutionem et paene puerilem (oratio), Cic. dOr. 1, 6, 20 u. vgl.: inanis loquacitas, Quint. 10, 3, 2. nihil inane aut redundans, 12, 10, 17. nihil est inane, nihil arcessitum (in Lysia), 10, 1, 78; subst.: Fulcinius vetera et inania orditur, Tac. A. 3, 13.

2) dem Grunde u. der Wahrheit nach, **eitel, grundlos, ungegründet, nichtig, falsch**, si vera visa divina sunt, falsa autem et inania humana, quae est cet., Cic. Div. 2, 62, 127. omnem enim talem conformationem animi caeteri philosophi motum inanem vocant, vos autem adventum in animos et introitum imaginum, ND. 1, 38, 105. error inanis, Petr. frg. 27, 7. in. credulitas, Tac. A. 2, 40. huic, verae ut lateant causae, finguntur inanes, Ov. Am. 2, 2, 31. causas nequiquam nectis inanes, Virg. A. 9, 219. rumores vacui verbaque inania, Sen. Troad. 411. tu fingis inania verba, Prop. 4, 19 (3, 20), 5. postulabit, ut litteras Canulei proferam, crimen eius modi nisi li'te is confirmetur, inane esse dicet? Cic II. Verr. 2, 72, 177. quas (offensiones) cum graves et plerumque iniquas pro re publica suscipiam, inanes et irritas neque mihi aut vobis usui futuras iure deprecor, Tac. A. 3, 54. studia - militum in Caecinam inclinabant super benignitatem animi - etiam vigore aetatis, proceritate corporis et quodam inani favore, H. 2, 30. ut, qui propinquitatem loci vident, paratos prope aequo Marte ad dimicandum existimaret, qui iniquitatem condicionis prospiceret, inani simulatione sese ostentare cognosceret, Caes. BG. 7, 19, 3. quod erit certius, si tu ad nos idem scripseris, sed minus audes fortasse propter inanem laetitiam litterarum superiorum, Cic. Fam. 10, 20, 2. in. gaudium, Quint. 2, 4, 16. magis in vita divôm metus urget inanis mortales, Lucr. 3, 982. ipse ad scribendum animum oculos manum intendit, ne vacua mens audita simulacra et inanes sibi metus fingeret, Plin. Ep. 7, 27, 7. u. vgl. VFlacc. 3, 72. in rebus, quas fictas esse scimus et inanes, Quint. 11, 3, 5. reditusque sibi promittit inanes, Ov. M. 11, 576; — subst.: inane abscindere soldo, Hor. Sat. 1, 2, 112. falsa et inania, Tac. A. 3, 8. iuvenem inprovidum et facilem inanibus ad Chaldaeorum promissa - impulit, 2, 27; adstruit auditis docilis per inania rerum pascere rumorem vulgi pavor, Sil. 4, 8. neque suspiciones inbecillas aut inania famae pertimescenda, Tac. A. 2, 76. — *Adv.*: meum qui pectus **inaniter** angit, irritat, mulcet, falsis terroribus implet, Hor. Ep. 2, 1, 211. digna ferat quod si quis inaniter adiurarit, Catull. 66, 41. quo modo ista aut perspicua dicemus aut menti impressa subtiliter, quum sit incertum vere inaniterque moveatur? Cic. Acad. 2, 11, 34. conantur ostendere multa posse videri esse, quae omnino nulla sint, quum animi inaniter moveantur eodem modo rebus iis, quae nullae sint, ut iis quae sint, Tusc. 2, 15, 47.

3) der Kraft u. dem Erfolg nach, **schwach, nutzlos, unnütz, vergeblich, nichtig, erfolglos**, iam respice canos invalidasque manus et inanes cerne lacertos, Lucan. 5, 274. fletque Milon senior, cum spectat inanes illos (lacertos), Ov. M. 15, 229. claudicat extemplo pinnarum nisus inanis, Lucr. 6, 834. morsusque inanes tentat, Sen. Troad. 1100. increpuit malis morsuque elusus inani est, Virg. A. 12, 755. furit ille et inania duro vulnera dat ferro figitque in acumine dentes, Ov. M. 3, 83. inani debilis ore marcet (anguis), Calp. 5, 93. pro stimulis dorso quatiuntur inania lora, Sil. 16, 439; — laborem inanem ipsus capit, Ter. Hec 3, 2, 9. u. so: labor, Quint. 11, 2, 1. nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem, Hor. AP. 443. in. diligentia, Quint. 5, 11, 30. solus montibus et silvis studio iactabat inani, Virg. Ecl. 2, 5. u. so Quint. 8. praef. 18. inter quas curam Clymene narrabat inanem Vulcani Martisque dolos et dulcia furta, Virg. G. 4, 345. o fallacem hominum spem fragilemque fortunam et inanes nostras contentiones! Cic. dOr. 3, 2, 7. Othonis odio iuvare Vitellium

Corsorum viribus statuit, inani auxilio, etiam si provenisset, Tac. H. 2, 16. ubi miscuerint manus, inane victis ventorum remorumque subsidium, A. 2, 15. vos superi, vos augurio lusistis inani, VFlacc. 6, 729. tum, si -, medicina omnis inanis est, Cels. 7, 16. hic damnatus inani iudicio, quid enim salvis infamia nummis? Juv. 1, 47. nec vacuos tacitus fasces et inane tribunal accipiet consul, Calp. 1, 70. instabiles animos ludo prohibebis inani, Virg. G. 4, 105. ac largo sudore virum invenēre futuras miscentem pugnas et inania bella gerentem, Sil. 1, 68; — lacrimasque effundit inanes, Virg. A. 10, 465. lacrimae volvuntur inanes, 4, 449. iniectam fesso dum pectore molem commovet experiens gemituque reponit inani, VFlacc. 2, 32. nati fletus cognovit inanes Cyrene, Virg. G. 4, 375; — mare saepe coortum saevibat leviterque minas ponebat inanes, Lucr. 5, 1003. quin huc inanes, si potes, vertis minas, Hor. Epod. 6, 3. di Iovis in tectis iram miserantur inanem amborum, Virg. A. 10, 758. non tamen et gemitus et inanes desinit iras fundere, VFlacc. 3, 696. o spes fallaces et cogitationes inanes meae! Cic. Mil. 34, 94. animo spem turbidus hausit inanem, Virg. A. 10, 648. spes pascis inanes, 10, 627. si pietas ulla est nec spes agitatis inanes, Ov. M. 7, 336. nunc quassat caput ac iuvenis spes ridet inanes, VFlacc. 5, 526. spe multum captus inani, Virg. A 11, 49. fabor enim nec spe dubios solabor inani, VFlacc. 4, 578. inani et tenui spe te consolaris, Cic. QRosc. 14, 43. tuosne ego, o meae spes inanes, labentes oculos, tuum fugientem spiritum vidi? Quint. 6, 1, 12. omnis accipit in se laetitiae motus et curas cordis inanes, Lucr. 3, 115. hominum genus in cassum frustraque laborat semper et in curis consumit inanibus aevom, 5, 1430; — visu lassatur inani omnis eques, VFlacc. 1, 707. an te, genitor, cum fulmina torques, nequiquam horremus caecique in nubibus ignes terrificant animos et inania murmura miscent? Virg A. 4, 208. illa nihil contra vocesque abrumpit inanes, VFlacc. 7, 388. ille ego Musarum purus Phoebique sacerdos ad rigidas canto carmen inane fores? Ov. Am. 3, 8, 23. frange, puer, calamos et inanes desere Musas, Calp. 4, 23 illa deum promisso ludit inani, Ov. F. 3, 685. doli circum haec demum franguntur inanes, Virg. G. 4, 400; — ſubſt.: o curas hominum! o quantum est in rebus inane! Pers. 1, 1. det inania famae, dum magna fuso pugna retroque ruenti qua ventum est, obstent Alpes! Sil. 4, 73. — *Adv.*: et medicas exercet **inaniter** artes, Ov. M. 2, 618.

4) dem Weſen u. Charakter nach, **eitel, eingebildet, ſelbſtgefällig, gefallſüchtig, aufgeblaſen, hochtrabend, blendend**, non animum modo uti pascat prospectus inanem, Virg. G. 2, 285. animo frustra tumuistis inani, Claud. BGet. 381. postquam inanem animum spe et cupiditate impleverat, Tac. H. 4, 39. accedit, quod mirifice ingeniis excellentibus, quale est tuum, delectatur: praeterea cedit multorum iustis et officio incensis, non inanibus aut ambitiosis voluntatibus, Cic. Fam. 6, 6, 8. inanium autem cupiditatum nec modus ullus nec finis inveniri potest, Fin. 1, 13, 46. caret tibi pectus inani ambitione? Hor. Ep. 2, 2, 206. persequi quidem, quid quisque unquam vel contemptissimorum hominum dixerit, aut nimiae miseriae aut inanis iactantiae est, Quint. 1, 8, 18. tumens inani graculus superbia, Phaedr. 1, 3, 4. quod homo inanis et regiae superbiae imperio nimis gauderet, Sall. J. 64, 5. in hac inani prudentiae laude delector, Cic. Fam. 6, 4, 4. voluptatem autem brevem, laudem inanem et infructuosam consequuntur, Tac. Or. 9. nos munera templis quippe tuis ferimus famamque fovemus inanem, Virg. A. 4, 218. erant - qui principatus inanem ei famam circumdarent, Tac. H. 4, 11; — clarus ob obscuram linguam magis inter inanes quamde graves inter Graios, qui vera requirunt, Lucr. 1, 639. u. ſubſt.: inanes hoc iuvat, eitlen Gecken, Hor. Sat. 1, 4, 76; nihil est in me inane, neque enim debet, sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio gratulatioque me commovet, pro,terea quod cet., Cic. ad Brut. 1, 3, 2. corpore ingens, verbis magnificis et super experientiam sapientiamque specie inanium validus, Tac. A. 13, 8. scilicet externae superbiae sueto non inerat notitia nostri, apud quos vis imperii valet, inania tramittuntur, 15, 31. sublatis inanibus veram potentiam augeri, 4, 41. reddita civitatibus Gallorum auxilia, ingens numerus, et prima statim defectione inter inania belli adsumptus, H. 2, 69. ludos et inania honoris medio rationis atque abundantiae duxit, Agr. 6; — im *Comp.*: non negaverim et totam Asiae regionem inaniora parere ingenia et nostrorum tumidiorem sermonem esse, quod excellere inter finitimas civitates videamur, Liv. 45, 23, 16. — *Adv.*: quum ratione animus movetur placide atque constanter, tum illud gaudium dicitur, quum autem **inaniter** et effuse animus exsultat, tum illa laetitia gestiens vel nimia dici potest, Cic. Tusc. 4, 6, 13. post tricesimum denique diem abiēre barbari tristes, inaniter stulteque cogitasse se civitatis obsidium mussitantes, Amm. 16, 4, 2.

ĭnānĭtas, ātis, *f.* (inanis), **die Leere**, 1) eig. **der leere Raum, der hohle Raum, das Hohlſein, die Höhlung**, ut, quum duo individua per inanitatem ferantur, alterum e regione moveatur, alterum declinet, Cic. Fat. 9, 18; — in tantum spatium motum protendere, quantum illa (concussio) sub terris vacantis loci inanitas pateat, Sen. NQ. 6, 25, 4. quaedam (arbores) inanitatem ut harundines (habent), Plin. 13, 22 (42), 122; at hercule ego nihil facio tibi, Amor, pericli: mihi inanitate iamdudum intestina murmurant, Plaut. Cas. 4, 3, 5. nec verba in faucibus patietur audiri nec oris inanitate resonare nec - simplicem vocis naturam pleniore quodam sono circumlinire, Quint. 1, 11, 6. — 2) übtr. a) **die Leere, Hohlheit, Gehaltloſigkeit, das Scheinweſen**, ad quam (gloriam) fertur optimus quisque, veramque illam honestatem expetens, quam unam natura maxime anquirit, in summa inanitate versatur consectaturque nullam eminentem effigiem virtutis, sed adumbra-

tam imaginem gloriae, Cic. Tusc. 3, 2, 3. ut sapiens solum amputata circumcisaque inanitate et errore naturae finibus contentus sine aegritudine possit et sine metu vivere, Fin. 1, 13, 44. quae libri tantum aut magistri per quasdam inanitates verborum et imaginum, tanquam in mimo aut in somnio delectaverint, Gell. 13, 8, 2. — b) die **Eitelkeit, Einbildung**, persultabat Illyricum furor hostilis absentiam nostram inanitate tumenti despiciens, dum Italos tueremur et Gallos, Amm. 17, 13, 27. cumque multorum taedio, quos votorum inanitas cruciabat, tandem finita nocte lux advenisset, 26, 2, 2.

ĭnānĭter, *Adv.*, s. inanis, II, 2—4.

inante, *Adv.*, **nach vorn, vornhin**, sciendum praeterea, cum missilibus agitur, sinistros pedes inante milites habere debere, Veg. r. mil. 1, 20. ita ut inante sit fossa, de qua levati sint cespites, 1, 24.

ĭnăpertus, a, um, nicht geöffnet, übtr. **nicht zulassend, nicht Raum gebend**, fervore carentes angebant anni fraudique inaperta senectus, Sil. 7, 25.

ĭnappărātio, ōnis, *f.*, das **Nichtgerüstetsein, der Mangel an Zurüstung**, si praeterea altera parte vires pecunia consilium scientia adparatio videbitur fuisse, altera parte imbecillitas inopia stultitia inprudentia inapparatio demonstrabitur fuisse, AHer. 2, 4, 7.

ĭnapprĕhensĭbĭlis, e, **unbegreiflich, unverständlich**, experiri deum, non apprehendi, siquidem inapprehensibile eius perpetuitatis est causa, apprehensibile autem non perpetuitatis, sed nativitatis et formationis, Tert. adv. Val. 11. u. vgl. adv. Hermog. 43. singultus linguae impedimentum atque locutionis inapprehensibilis articulatio, CAurel. 1, 3, 38.

ĭnăquo, āre, **in Wasser verwandeln**, solita corporis nutrimenta, CAur. Acut. 1, 14, 108.

ĭnăquōsus, a, um, **wasserarm**, locus, Cyprian. Ep. 63, 8 (5). u. subst.: ipsique reguli serpentes arida et inaquosa sectantur, Tert. Bapt. 1.

ĭnărātus, a, um (in u. aro), **ungepflügt, brach liegend**, nec nulla interea est inaratae gratia terrae, Virg. G. 1, 83. reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis, Hor. Epod. 16, 43. mox etiam fruges tellus inarata ferebat, Ov. M. 1, 109. quanta pariter cervice gementes profringunt inarata diu Pangaea iuvenci, Stat. Theb. 10, 509.

inarculum virgula erat ex malo Punico incurvata, quam regina sacrificans in capite gestabat, PDiac. p. 113, 18. vgl. mit Serv. Virg. A. 4, 137.

ĭnardesco, arsi, ĕre, 1) **auf etw. brennen**, nec munus humeris efficacis Herculis inarsit aestuosius, Hor. Epod. 3, 17. — 2) **entbrennen, erglühen**, a) eig.: vehemens favonius erat et multam materiam ceciderat miles aditum per saxa molitus: haec vapore torrida iam (casu, *Mue'z.*) inarserat, Curt. 6, 23 (6), 28. in alto quasdam arbusculas (tradidēre fuisse) —, cum tractarentur, vitri modo fragiles, in igni autem ut ferrum inardescentes, restinctis colore suo redeunte, Plin. 13, 25 (51), 140. — b) übtr. auf die Farbe u. den Ausdruck der Leidenschaften, **erglühen, erröthen**, cum caerula nubes solis inardescit radiis longeque refulget, Virg. A. 8, 622. nunc inardescunt genae, Sen. Herc. Oet. 252. toto vultu inardescente ita, ut nihil loqui posset, Lamprid. Alex. Sev. 17; — ut vidit iuvenem, specie praesentis inarsit, Ov. M. 7, 83. cupidine vindictae inardescere, Tac. A. 6, 32; affectus omnis languescat necesse est, nisi voce, vultu, totius prope habitu corporis inardescat, Quint. 11, 3, 2.

ĭnāresco, ārui, ĕre, **eintrocknen**, a) eig.: si haec arbor ardore solis inarescit, Pallad. 12, 7, 4. meliores acini et dulcis et lucidi botryones in ipsa vite torquebis et patieris sponte inarescere, 11, 22. nec patiantur ante maturitatem fructum inarescere, Col. 4, 14, 3. si radices eius (lupini) desecto pabulo relictae inaruerint, 2, 13, 2. colliguntur comae eius (myrtites) hordeo turgescente siccataeque in umbra diebus novem in sole inarescunt, Plin. 26, 8 (40), 66. aestivis caloribus falce vulnus penitus impressum latius inarescit ita, ut cet., Col. 4, 7, 2. narrantque lacte eius (tithymali) inscripto corpore, cum inaruerit, si cinis inspargatur, adparere litteras, Plin. 26, 8 (39), 62. interfectorum vero Persarum inarescunt in modum stipitum corpora, ut nec liquentibus membris nec sanie perfusa madescant, Amm. 19, 9, 9. utuntur et caeno fontium ipsorum utiliter, sed ita si inlitum sole inarescat, Plin. 31, 6 (32), 61. cum praedictum tectorium inaruit, rursus amurca respergitur, Col. 1, 6, 14. non patiatur uno tenore opus inarescere, Vitr. 7, 3; — medicin.: fel caprinum cum creta Cimolia et aceto (ad porriginem prodest) sic ut paulum capiti inarescant, Plin. 28, 11 (46), 163. arida medicamenta contrita humore non pingui, ut vino vel aceto, coguntur, et rursus coacta inarescunt, Cels. 5, 17, 2. totum corpus bulbis contritis superillinendum est: qui, ubi inaruerunt, efficiunt, ut cet., Cels. 3, 19. ubi collyria facta inaruerunt, 6, 6, 3. ut inarescat (spongia), non est committendum, 5, 26, 23. interdum tamen inarescit (polypus), 6, 8, 2. si lingua ne per somnum quidem inarescit, 2, 8; — sprüchw.: nec sine causa dictum est, nihil facilius quam lacrimas inarescere, Quint. 6, 1, 27. qui multum in suorum misericordia ponunt, ignorant, quam celeriter lacrimae inarescant, Curt. 5, 18 (5), 11. — b) übtr.: sed quod cessat ex reditu frugalitate suppletur, ex qua velut fonte liberalitas nostra decurrit: quae tamen ita temperanda est, ne nimia profusione inarescat, versiege, Plin. Ep. 2, 4, 4.

inargentātus, a, um, **über-, versilbert**, postquam e lamna tenui aerea inaurata aut inargentata dabantur (corollaria), Plin. 21, 2 (3), 5. lecti inaurati vel inargentati, Paul. Dig. 33, 10, 3. §. 3.

ĭnargūtus, a, um, **nicht unscharfsinnig**, mihi non inarguta videtur (sententia), Ulp. Dig. 7, 5, 5. §. 1. u. so mit Negat. im *Adv.*: non me hercule **inargute** nec incallide opposuisti hoc Tullianum, Gell. 12, 13, 19.

ĭnăro, āvi, āre, 1) **hinein-, einackern, -pflügen**, inarari certum est abiecta prius semina in limo

degressi amnis, Plin. 18, 18 (47), 169. vitis si macra erit, sarmenta sua concidito minute et ibidem inarato aut infodito, Cato RR. 37, 3. lupinum - et nonnunquam fabalia -, si ager macrior est, pro stercore inarare solent, Varr. RR. 1, 23, 3. nemorosi frutetosique tractus duplex cura est, vel extirpandis radicitus arboribus et removendis, vel, si rarae sint, tantum succidendis incendendisque et inarandis, Col. 2, 2, 11. disiectum deinde fimum inarari et obrui convenit, 2, 5, 2. — 2) **beackern, umackern**, si quis vi aut clam agrum inaraverit vel fossam fecerit, hoc interdicto tenebitur, Ulp. Dig. 43, 24. 9. §. 3. si depastum sit in fronde (lupinus), inarari protinus solum opus est, Plin. 18, 14 (36), 136.

ĭnartĭcŭlātus, a, um, **ungegliedert, nicht unterscheidbar, unarticulirt**, vgl.: articulata est (vox), quae coartata, hoc est copulata cum aliquo sensu mentis eius, qui loquitur, profertur: inarticulata est contraria, quae a nullo affectu proficiscitur mentis, Prisc. I. p. 5, 7. nonne vocem si fuerit necessitate aliqua coactus emittere, ut solenne est mutis, inarticulatum nescio quid ore hiante clamabit? Arnob. 2, 23.

ĭnartĭfĭcĭālis, e (ἄτεχνος, durch artis expers übers. v. Cic. Top. 4, 24), **nicht auf Kunst oder Regeln (der Rhetorik) beruhend, außerhalb der Kunst oder der Regeln (der Rh.) stehend**, alias esse probationes, quas extra dicendi rationem acciperet orator, alias, quas ex causa traheret ipse et quodam modo gigneret: ideoque illas ἀτέχνους, id est inartificiales vocaverunt, Quint. 5, 1, 1. u. so: probationes, 5, 5, 2. probatio et fides efficitur non tantum per haec, quae sunt rationis, sed etiam per inartificialia, 5, 10 11. licet ad faciendam fidem etiam illa, quae inartificialia nominantur, debeant adhiberi, ut tabulae, testimonia, quaestiones, MCap. 5, 474. argumentorum genera duo sunt, artificiale et inartificiale, 5, 557. und: inartificialia dividuntur in praeiudicia, in rumores, in tormenta, in tabulas, in iusiurandum, in testes, §. 560. u. vgl. Cic. Top. 4. 9. Part. or. 2. Quint. 5, 1—7. Mar. Victor. p. 199. Pith. Cur. Fortunat. 2. p. 85. — *Adv.*: nec illa omittenda sunt, qua in re alius se **inartificialiter** alius artificialiter gerat, in ea esse artem, et cet., Quint. 2, 17, 42.

ĭnascensus, a, um, **unbestiegen**, totiens procedere in rostra, inascensum illum superbiae principum locum terere, den der Hochmuth der Fürsten nicht zu besteigen pflegte, Plin. Pan. 65, 3.

ĭnaspectus, a, um, **unerblickt, unerreichbar**, illum indulgentem tenebris imaeque recessu sedis inadspectos coelo radiisque penates servantem tamen assiduis circumvolat alis saeva dies animi, Stat. Theb. 1, 49.

ĭnaspĭcuus, a, um, **unsichtbar**, lacte incide notas: arescens charta tenebit semper inaspicuas, Auson. Epist. 23, 22.

ĭnassātus, a, um, **angebraten**, verendorum formicationibus verrucisque medetur arietini pulmonis inassati sanies, Plin. 30, 8 (22), 72. quidam et ipsum harundine exinteratum (stellionem) inveteratumque bibendum dederunt, alii in cibo in ligneis veribus inassatum, 30, 10 (27), 88.

ĭnassero, āre, **bebalken, mit Balken versehen**, inasserato asseribus abiegnis sectilibus, Inscr. 577. II, 1.

ĭnassignātus, a, um, **nicht angewiesen**, superfuit inadsignatus (agrorum modus), Agrim. p. 52, 4. 84, 1.

ĭnassuētus, a, um, **ungewohnt**, namque diurnum lumen inadsueti vix patiuntur equi, Ov. F. 4, 449. ipsa novas frondes et prata tenerrima tauro fertur inadsueta subsecuisse manu, AA. 1, 299. u. vgl. Ib. 10; — mit *Inf.*: vestigia nuda sinusque cingere inadsuetum, Sil. 3, 235.

ĭnattĕnuātus, a, um, **unvermindert**, sed inattenuata manebat tum quoque dira fames, Ov. M. 8, 844.

ĭnattrītus, a, um, **unabgerieben**, fulget inattrito longum venerabilis auro (trabea), Paul. Nol. carm. 10, 254.

ĭnaudax, ācis, **nicht kühn, nicht beherzt, zaghaft**, dura post paulo fugies inaudax proelia raptor, Hor. Od. 3, 20, 3.

ĭnaudībĭlis, e, **unhörbar**, ut dulcissimam quidem concinant melodiam, sed nobis inaudibilem propter vocis magnitudinem, Censorin. d. nat. 13, 1.

ĭnaudio, īvi, ītum, īre (archaist.: indaudio), **anhören, durch Hörensagen erfahren, unter der Hand vernehmen**, quod inaudivi accipite, Pacuv. 35. nam et Aquini et Fabrateriae consilia sunt inita de me, quae te video inaudisse, Cic. Fam. 9, 24, 1; — metuo, ne *de* hac re quippiam indaudiverit, Plaut. Most. 3, 1, 11. me obsecras amantissime, ne obliviscar vigilare et ut animadvertam quae fiant: num quid de quo inaudisti? etsi nihil eius modi est, Cic. Att. 6, 1, 20; quorum erupit illa vox, *de* qua ego *ex* te primum quiddam inaudieram, frg. ep. ad Pans. 1, 2. p. 255; — mit *Acc.* u. *Inf.*: geminam germanam meam hic sororem esse indaudivi, Plaut. Mil. gl. 2, 5, 31. u. vgl. 2, 2, 56. Capt. prol. 30. Stich 1, 2, 19 Aul. 2, 2, 87. re denique multo ante Gadibus inaudita, fore huic ut ab illo periculum crearetur, Cic. Balb. 18, 41; — *abs.*: bonis dictis, quaeso, ne ille inaudiat, Afran. 68.

ĭnaudītio, ōnis, *f.*, **das Anhören**, Boëth. in Arist. categ. 3. p. 185.

ĭnaudītiuncŭla, ae, *f.* (*Demin.* v. inauditio), **ein kurzer Vortrag zum Anhören**, qui perpauca eademque a volgo protrita legerat habebatque nonnullas disciplinae grammaticae inauditiunculas, Gell. 5, 21, 4.

1. **ĭnaudītus**, a, um, als *Ptcp.* v. inaudio, was vgl.

2. **ĭnaudītus**, a, um (in u. audio), 1) **nicht gehört, ungehört, unerhört, unverhört**, u. zwar a) von dem, was man noch nicht gehört hat: nec ratione ulla sibi ferrent amplius aures vocis inauditos sonitus obtundere frustra, Lucr. 5, 1054. nos inaudita criminatione accusatorum priore loco causam dicere intelligis, Cic. Quinct. 9, 33. haec callida commenta Poenorum et sententias inauditas mors Amilcaris praevenit (zuvor tacita suffragia), Justin. 22, 3, 7. — b) von dem, wo-

von man noch nichts gehört oder vernommen hat, α) im Allg.: aggerem novi generis atque inauditum ex latericiis duobus muris - facere instituerunt, Caes. BC. 2, 15, 1. classis, quae Oceani circumnavigaverat sinus, ab inaudito atque incognito ante mari flumine Albi subvecta, plurimarum gentium victori cum abundantissima rerum omnium copia exercitui Caesarique se iunxit, Vell. 2, 106, 3. ut quis ex longinquo revenerat, miracula narrabant: vim turbinum et inauditas volucres, monstra maris, Tac. A. 2, 24. invisitato atque inaudito hoste ab oceano terrarumque ultimis oris bellum ciente, Liv. 5, 37, 2. u. vgl. 5, 45, 4. repente - nova erumpit acies inaudita ante id tempus invisitataque, 4 33, 1; — vectigalia nova atque inaudita, Suet. Cal. 40. occulta et maribus non invisa solum, sed etiam inaudita sacra inexpiabili scelere pervertit, Cic. Har. resp. 27, 57. novum atque inauditum genus spectaculorum, Suet. Cal. 19. si enim Zenoni licuit, quum rem aliquam invenisset inusitatam, inauditum quoque ei rei nomen imponere, cur non liceat Catoni? Cic. Fin. 3, 4, 15. dabitis enim profecto, ut in rebus inusitatis - utamur verbis interdum inauditis, Acad. 1, 6, 24. alterius tribuni plebis, divini hominis, - insigni quadam, inaudita, nova magnitudine animi, gravitate, fide praediti, domus est oppugnata ferro cet., Sest. 39, 85; — nihil enim dicam reconditum, nihil exspectatione vestra dignum, nihil aut inauditum vobis aut cuiquam novum, dOr. 1, 31, 137. ista, quae abs te breviter de arte decursa sunt, audire cupimus, quamquam sunt vobis quoque non inaudita, 1, 32, 148. quod nobis inauditum est, Quint. 1, 6, 9. quid est quod quisquam aut illo dignum aut vobis novum aut cuiquam inauditum possit adferre? Cic. Pomp. 11, 29. primum Latine Apollo numquam locutus est: deinde ista sors inaudita Graecis est, Div. 2, 56, 116; — se vero praeter caeteros inaudita atque incognita pati, Suet. Ner. 42. — β) im prägn. Sinne, unerhört = ungewöhnlich, außerordentlich, bes. von unerfreulichen Dingen: quod in hac re publica non modo factum antea numquam est, sed in omni memoria est omnino inauditum, Cic. Vatin. 14, 33. „unde vi prohibitus sis", nemo umquam interdixit: novum est, non dico inusitatum, verum omnino inauditum, Caecin. 13, 36. o novum atque inauditum ad principatum iter! Plin. Pan. 7, 1. ille in argento legato modus et inauditus erat et incredibilis, Quint. 7, 6, 11. inauditi antea facinoris societate inita regem - comprehendere decreverunt, Curt. 5, 26 (9), 2. qui non modo suppliciis inusitatis, sed etiam verborum inaudita crudelitate violare libertatem huius populi - conatus est, Cic. CRabir. 4, 13. cum illa pestis inauditae luxuriae impediretur malis, Treb. Poll. trig. tyr. 5. — c) gerichtlich, unerhört, ohne gehört worden zu sein, statuit aliquid parte inaudita altera, Sen. Med. 199. quem per iniuriam cives inauditum damnaverant, Justin. 22, 3, 7. non - inauditum et indefensum saeculum nostrum patiar hac vestra conspiratione damnari, Tac. Or. 16. scribam quaestorium, itemque praetura functum senatorem inauditos et innoxios relegavit, Suet. Claud. 38. u. vgl. Galb. 14. Vit. 14. ut te inauditum et indefensum planctus Agrippinae ac vulgus imperitum primo rumore rapiant, Tac. A. 2, 77. ut indefensum et inauditum dedi ad exitium postularent, H. 2, 10. inauditi atque indefensi tamquam innocentes perierant, 1, 6. — 2) gehörlos d. i. ohne Gehörsinn, quaedam animalia alia alio (sensu) carent et aut caeca natura gignuntur aut inodora inauditave, Gell. 6 (7), 6, 1.

ĭnaugŭrātĭo, ōnis, *f.*, die Einweihung, der Anfang, ab eius officii societate duae scholae protinus, duae cathedrae, inauguratio quaedam dividendae doctrinae Valentini, Tert. adv. Val. 11.

ĭnaugŭrāto, s. inauguro.

ĭnaugŭro, āvi, ātum, āre, 1) durch Beobachtung der Wahrzeichen, bes. durch den Flug der Vögel, etw. zu erforschen suchen, zunächst absol., so daß das Object aus dem Zusammenhang hervorgeht: unde sumam? quem intervortam? quo hanc celocem conferam? inpetritum, inauguratum'st: quovis admittunt aves, Plaut. As. 2, 1, 10. quoniam gemini essent nec aetatis verecundia discrimen facere posset, ut dii, quorum tutelae ea loca essent, auguriis legerent, qui nomen novae urbi daret, qui conditam imperio regeret, Palatium Romulus, Remus Aventinum ad inaugurandum templa capiunt, Liv. 1, 6, 4. u. mit Fragsatz: „agedum" inquit (rex) „divine tu, inaugura, fierine possit, quod nunc ego mente concipio": cum ille in augurio rem expertus profecto futuram dixisset „atqui cet., 1, 36, 4. — 2) nach vorgängiger Beobachtung der Wahrzeichen Jmdn. in ein Amt einführen od. einen Raum zu seiner Bestimmung anweisen, Jmdn. od. etw. einweihen (vgl. *Marquardt* in *Becker* Handb. d. Röm. Alterth. IV. p. 351 sqq.), Labeonem scribere calata comitia esse, quae pro conlegio pontificum habentur aut regis aut flaminum inaugurandorum causa, Gell. 13, 27, 1. quem (Dolabellam) ut inauguraret (regem sacrificulum) pontifex magistratu sese abdicare iubebat, Liv. 40, 42, 8. und: religio inde fuit pontificibus inaugurandi Dolabellae: P. Cloelium Siculum inaugurarunt, qui secundo loco nominatus erat, §. 10 u. 11. in locum M. Marcelli P. Aelius Paetus augur creatus inauguratusque: et Cn. Cornelius Dolabella rex sacrorum inauguratus est in locum M. Marcii, 27, 36, 5. flaminem Dialem invitum inaugurari coëgit P. Licinius pontifex maximus C. Valerium Flaccum, 27, 8, 4. flamen Dialis inauguratus est Cn. Cornelius, 41, 28, 7. flamen Martialis inauguratus est eo anno L. Postumius Albinus, 45, 15, 16. est ergo flamen, ut Iovi, ut Marti, ut Quirino, sic divo Iulio M. Antonius? quid igitur cessas? cur non inaugŭrare? sume diem: vide qui te inauguret: collegae sumus: nemo negabit, Cic. Phil. 2, 43, 110. augur in locum eius inauguratus Qu. Fabius Maximus filius: in eiusdem locum pontifex - Serv. Sulpicius Galba, Liv. 30, 26, 10. cooptatum me ab eo in collegium (augurum) recordabar - et inauguratum ab eodem, Cic. Brut. 1, 1.

u. vgl. Suet. Cal. 12. fuit in eo sacerdotio (Saliorum) et praesul et vates et magister et multos inauguravit atque exauguravit nemine praeeunte, quod ipse carmina cuncta didicisset, Capitol. Anton. phil. 4; übtr.: coena et poculis magnis inauguratur (dux latronum), Apul. M. 7, 9; — ut libera a ceteris religionibus area esset tota Iovis templique eius, quod inaedificaretur, exaugurare fana sacellaque statuit, quae aliquot ibi a T. Tatio rege primum in ipso discrimine adversus Romulum pugnae vota, consecrata inaugurataque postea fuerant, Liv. 1, 55, 2. augures iussos adesse ad Regillum lacum fama exierat, locumque inaugurari, ubi auspicato cum populo agi posset, 3, 20, 6. censorem - simulacrum Concordiae dedicare pontifices in templo inaugurato prohibuerant, Cic. Dom. 53, 137. cum senatus frequens in curiam hoc est in aedem Concordiae templumque inauguratum convenisset, Lamprid. Alex. Sev. 6. sex item alias centurias tribus ab Romulo institutis sub isdem quibus inauguratae erant nominibus fecit, Liv. 1, 43, 9; übtr.: qualis erat terris, quem mons Evandrius offert Romanis avibus, quem Tibris inaugurat, annus? Claud. VI. Cons. Hon. 11; — *absol.:* urbem auspicato inauguratoque conditam habemus, Liv. 5, 52, 2. id (die Bildung neuer Centurien) quia inaugurato Romulus fecerat, negare Attus Navius - atque mutari neque novum constitui nisi aves addixissent, 1, 36, 3.

ĭnaurātor, oris, *m.*, der Vergolder, Firmic. 4, 15.

ĭnaurātura, ae, *f.*, die Vergoldung, Frontin. exp. form. p. 36. *ed. Rigalt.*

1. **ĭnauratus**, a, um, *Ptcp.* v. inauro, was vgl.

2. **ĭnaurātus**, a, um (in u. auratus), unvergoldet, inauratae atque inlautae mulieris, Titin. 1.

ĭnaures, ium, *f.*, das Ohrgehänge, vgl.: inaures, ab aurium foraminibus nuncupatae, quibus pretiosa grana lapidum dependent: harum usus in Graecia: puellae utraque aure, pueri tantum dextra gerebant, Isid. Orig. 19, 31. und so: amabo, mi Menaechme, inaures da mihi, faciunda pondo duom nummum stalagmia, Plaut. Men. 3, 3, 17. Antonia Drusi murenae quam diligebat inaures addidit, Plin. 9, 55 (81), 172. anguillae et inaures additas gerunt, 32, 2 (7), 16. inauribus Veneris eos (uniones) dicavit, Lamprid. Alex. Sev. 51.

ĭnaurio, īre, 1) hören machen, surdos inauribat, Lact. Epit. 45, 2. — 2) erhören, Hilar. in psalm. 53. 54.

ĭnauro, āvi, ātum, āre, übergolden, vergolden, a) eig.: laquearia, quae nunc et in privatis domibus auro teguntur, post Carthaginem eversam primo in Capitolio inaurata sunt censura L. Mummi: inde transiēre in camaras quoque et parietes, qui iam et ipsi tamquam vasa inaurantur, cum varia sua aetas de Catulo existimaverit, quod tegulas aereas Capitoli inaurasset, Plin. 33, 3 (18), 57. u. vgl. Vitr. 7, 8; — sonst im *Ptcp. perf.*: corvus inauratum pedibus cratera recurvis tollit, Ov. F. 2, 251. u. vgl.: summus inaurato crater erat asper acantho, M. 13, 701. nec illis semper inaurato taurus cadit hostia cornu, Tibull. 4, 1, 14. subito manifestus Apollo movit inauratae pollice fila lyrae, Ov. AA. 2, 493. fibulas argenteas inauratas duas, und: balteum argenteum inauratum unum, und: cassidem inauratam unam (dabis), Treb. Poll. Claud. 14. periscelides tortae phaecasiaeque inauratae, Petron. 67, 4. Hannibalem Caelius scribit, quum columnam auream, quae esset in fano Iunonis Laciniae, auferre vellet dubitaretque utrum ea solida esset an extrinsecus inaurata, perterebravisse, Cic. Div. 1, 24, 48. hospes inaurata pallidior statua, Catull. 81, 4. ibi inauratam istius et alteram filio statuam ponerent, Cic. II. Verr. 2, 21, 50. cui tantus honos habitus est in Graecia, soli ut ex omnibus Delphis non inaurata statua, sed aurata statueretur, dOr. 3, 32, 129. cuius statuae Romae stant inauratae, II. Verr. 2, 46, 114. und: statuae equestres inauratae, 2, 61, 150. consul Apollini Aesculapio Saluti dona vovere et dare signa inaurata (iussus), Liv. 40, 37, 2. sacrilegus, qui radat inaurati femur Herculis et faciem ipsam Neptuni, Juv. 13, 150. Romulus, quem inauratum in Capitolio - fuisse meministis, Cic. Cat. 3, 8, 19. in primo consulatu tria milia pondo auri furatus e Capitolio, tantundem inaurati aeris reposuit, Suet. Caes. 54. postquam e lamna tenui aerea inaurata aut inargentata dabantur (corollae), Plin. 21, 2 (3), 5. u. vgl.: et Antiochiae Iovis Capitolini magnificum templum, non laqueatum auro tantum, sed parietibus totis lammina inauratum, Liv. 41, 20, 9; — petebant pellem inauratam arietis Colchis, Enn. trag. 285. vultis inaurata corpora veste tegi, mit Gold durchwirkt, Ov. Med. fac. 18. u. so: citharoedus - pallam inauratam indutus, AHer. 4, 47, 60; — auch im *Compar.*: omni patagio inauratior, qua terga fulgent, Tert. pall. 3. — b) übtr.: sic vides protinus, ut te confestim liquidus fortunae rivus inauret, Hor. Ep. 1, 12, 9. moriar, ni, quae tua gloria est, puto te malle a Caesare consuli quam inaurari, Cic. Fam. 7, 13, 1.

ĭnauspĭcāto, s. inauspicatus.

ĭnauspĭcātus, a, um, ohne vorgängige Beobachtung des Fluges der Vögel geweiht, num etiam in deos inmortales inauspicatam legem valuisse? da die Tributcomitien nicht von patricischen Magistraten gehalten worden waren, die allein die Auspicien besorgten, Liv. 7, 6, 11. quod inauspicato pomoerium transgressus esset, Cic. Div. 1, 17, 33; daher a) = von unglücklicher Vorbedeutung, ipsa ales est inauspicatae garrulitatis, a quibusdam tamen laudata, Plin. 10, 12 (14), 30. inauspicata est et incendiaria avis, 10, 13 (17), 36. ut inauspicatarum animantium vice obvii quoque vetent agere aut prodesse vitae (homines), 18, 1 (1), 4. nomenque genti inauspicata de bove tradidit, Sen. Oed. 720 precor per inauspicatum sanguinis pignus mei, 1020. in eundem platanon descendi, etiamsi locum inauspicatum timebam, Petr. 131, 1. Epidamnum colonia propter inauspicatum nomen a Romanis Durrachium appellata, Plin. 3, 23 (26), 145. u.

im *Superl.*: recedente aliquo ab epulis simul verri solum aut bibente conviva mensam vel repositorium tolli inauspicatissimum iudicatur, 28, 2 (5), 26. — b) unverhofft, bona, successus, Ennod.

ĭnausus, a, um, ungewagt, von dem, was man nicht wagt, nequid inausum aut intractatum scelerisve dolive fuisset, Virg. A. 8, 205. fuerat hoc prorsus nefas Danais inausum, Sen. Troad. 672. vobis siquod inausum arcanumque nefas et adhuc incondita leti sors superest, VFlacc. 1, 807; — ne qua vacaret pars ignominia neu quid restaret inausum, arma etiam violare parat, Claud. in Eutr. 1, 234. quid enim per hos dies inausum intemeratumve vobis? Tac. A. 1, 42. nil linquere inausum quae potui infelix, Virg. A. 7, 308. nil intemptatum Selius, nil linquit inausum, Mart. 2, 14, 1. sciat (animus) nihil inausum esse fortunae, Sen. Ep. 14, 3, 15 (91). quae (turba) - inausa audeat, Sen. Thyest. 20.

ĭnauxĭliātus, a, um, nicht unterstützt, Vulg. Sap. 12, 16.

ĭnăversĭbĭlis, e, unverrückbar, quae aeternitas inav., immobilis, insolubilis est, Apul. Herm. trim. 40.

ĭnăvărus, a, um, uneigennützig, unbestechlich, arbiter, Cassiod. Var. 1, 3. iudex, 6, 9.

inb-, s. imb-.

incaeduus, a, um, nicht abgeschlagen, nicht abgetrieben, nicht gelichtet, hic ubi nunc Roma est, incaedua silva virebat, Ov. F. 1, 243. stat vetus et multos incaedua silva per annos, Am. 3, 1, 1. sternitur exemplo veteres incaedua ferro silva comas, Stat. Theb. 6, 90. monte sub Esquilio multis incaeduus annis Iunonis magnae nomine lucus erat, Ov. F. 2, 435. intonsi montes, silvosi, incaedui, Serv. Virg. Ecl. 5, 63.

incalare invocare, Glossar. ap. Barth. Adv. 28, 19. u. so: incalanto invocanto, PDiac. p. 114, 14; ferner: **incalationes** invocationes, PDiac. p. 107, 17; und: **incalative** vocative, p. 114, 2; vgl. mit: calatores dicebantur servi, ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod est vocare, quia semper vocari possent ob necessitatem servitutis, p. 38, 13. calatores, δοῦλοι δημόσιοι, περίπολοι, ἐκβιβασταὶ ἱερέων, Gloss. Labb calator minister sacrorum, Gloss. Isidori. nominis calator, Charis. p. 106, 20.

incalcātus, a, um, unbetreten, humus, Paul. Nol. carm. 16, 119.

incălesco, călui, ĕre, warm =, heiß werden, erwärmt =, erhitzt werden, erglühen, a) eig.: cum incalescente sole dispulsa nebula aperuisset diem, Liv. 22, 6, 9. iter multo pulvere et incalescente sole factum erat, 44, 36, 1. aestas suo tempore incaluit, Sen. NQ. 3, 16, 3. anni tempore iam incalescente, Col. 2, 4, 1. iners - tellus incaluit floremque dedit, Calp. 4, 109. incaluēre nives, Petron. 123, 189. denique quis nostro curvum te funere vidit, atram quis lacrimis incaluisse togam? Prop. 5 (4), 7, 27. incaluit vis illa mali (von dem mit dem Blut des Nessus gedrängtem Gewand) resolutaque flammis Herculeos abiit late diffusa per aras, Ov. M. 9, 161. u. vgl. Sen. Herc. Oet. 1278; — incaluerant vino, Liv. 1, 57, 8. vino incaluit, Tac. A. 11, 27. u. so H. 4, 29. Amm. 30, 1, 2. u. mero, Curt. 5, 22 (7), 5. 8, 3 (1), 22. ubi nocte ac laetitia incaluisse videt, Tac. H. 4, 14. — b) übtr. von der Kraft des Körpers u. Geistes, von Personen, die durch Leidenschaften erhitzt werden, vix me patiuntur (equi Solis), ubi acres incaluēre animi cervixque repugnat habenis, Ov. M. 2, 86. incaluit virtus, Lucan. 6, 240. plausibus ex ipsis populi laetoque favore ingenium quodvis incaluisse potest, Pont. 3, 4, 29. incaluitque deo quem clausum pectore habebat, M. 2, 641. tarde commovetur, raro incalescit (Cicero), Tac. Or. 22. non minore impetu incaluit C. Gracchus, Flor. 2, 3 (3, 15), 1; bes. durch Liebe: tam gelidus quod sis, non te tamen, improbe, quondam ignibus Actaeis incaluisse negas, Ov. Her. 18, 41. flore capi iuvenum primaevo lubrica mentem nympha nec Idalia lenta incaluisse sagitta, Sil. 5, 18. vidit et incaluit, Ov. M. 2, 574. 3, 371. F. 2, 307.

incalfăcio, ĕre, erwärmen, si culmos Titan incalfacit udos, Ov. F. 4, 919. ictaque coniectos incalfacit hostia cultros, M. 15, 735.

incallĭdus, a, um, unerfahren, ungeschickt, servus non incallidus, Cic. Cluent. 16, 47. arbitror alios fuisse non incallidos homines, qui ad parvas controversias privatorum accederent, Inv. 1, 3, 4. cum incallidus alioqui et facilis iuventa senilibus tum artibus uteretur, Tac. A. 3, 8. atque utinam formae iudex incallidus essem creditus, Sabin. Ep. 3, 55; fuit *in* iure non incallidus, Capit. Macrin. 13. — *Adv.*: atque in his tamen tribus generibus quoquo modo possunt non **incallide** tergiversantur, Cic. Off. 3, 33, 118. ea non inc. conquisivit, quae cet., Gell. 6 (7), 3, 45.

incallo, āre, mit einer harten Haut überziehen, carnem indurat et incallat, Veg. 3, 27, 1.

incandesco, candui, ĕre, sich weiß überziehen, eine weiße Farbe annehmen, a) eig.: tortaque remigio spumis incanduit unda, Catull. 64, 13. pars magna terrarum mergi repararique amne consueta alto pulvere incanduit, Plin. Pan. 30, 3. — b) übtr., glühend weiß werden, erglühen, incanduit aether, Claud. Rapt. Pros. 1, 250. volat illud (plumbum) et incandescit eundo, Ov. M. 2, 728. ut vetus accensis incanduit ignibus ara, 12, 12. quoties incanduit ore confessus secreta rubor, Claud. Nupt. Hon. et M. 8; u. davon übtr.: hic quondam morbo caeli miseranda coorta'st tempestas totoque autumni incanduit aestu, Virg. G. 3, 479. invidiae quondam stimulis incanduit atrox Alecto, Claud. in Rufin 1, 25. studii mei ardor incanduit, Sym. Ep. 1, 90.

incandĭdo, āre, weiß machen, reinigen, maculas Christi sanguis incandidat, Firmic. err. rel. 28.

incānesco, cānui, ĕre, sich weißgrau überziehen, ornusque incanuit albo flore piri, Virg. G. 2, 71. ubi ipse gelu magnoque incanuit imbre Caucasus, VFlacc. 6, 610. quum pigra incanuit aetas, Sil. 3, 328.

incantāmentum, i, *n.*, die Zauberformel, ex homine remediorum primum maxumae quae-

stionis et semper incertae est, polleantne aliquid verba et incantamenta carminum, Plin. 28, 2 (3), 10. si quis super occentu soricis vel occursu mustelae vel similis signi gratia consuluisset quemquam peritum, aut anile incantamentum ad leniendum adhibuisset dolorem cet., Amm. 16, 8, 2. immittebantur confestim, qui signatis domibus inter scrutinia suppellectilis poenis addicti incantamenta quaedam anilia vel ludibriosa subderent amatoria ad insontium perniciem concinnata, 29, 2, 3.

incantātio, ōnis, *f.*, die **Zauberei**, magicas insequentur incantationes, Firmic. math. 5, 5. incantationum vires provulgaverant, Tert. cult. fem. 1, 2.

incantātor, ōris, *m.*, der **Zauberer**, post evangelium nusquam invenias aut sophistas aut Chaldaeos aut incantatores aut coniectores aut magos, nisi plane punitos, Tert. Idololatr. 9. u. b. Isid. Or. 8, 9.

incanto, āvi, ātum, āre, 1) **in etw. singen**, mit *Dat.*: dum forte passerem incantantem sepiculae consectatur arripere, Apul. M. 8, 20. — 2) etw. **bersingen, hersagen**, um Jmdn. od. etw. zu bezaubern, non et legum ipsarum in duodecim tabulis verba sunt: qui fruges excantassit, et alibi: qui malum carmen incantassit? Plin. 28, 2 (4), 17. carmina profana incantaverunt, Spart. Did. Jul. 7; dah. **bezaubern**, Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum excidere atque herbas atque incantata lacertis vincula - videres, Hor. Sat. 1, 8, 48. familiarem suum cum pileo, quo caput operiebat, incantato vetitis artibus ad templum misisse fatidicum, Amm. 14, 7, 7. quaesisti tu nimis quam prudenter, quod mihi emolumentum fuerit incantandi: responderunt, ut mulier rueret, u. später: neque incantatam neque prostratam mulierem probaverunt, Apul. Mag. 48.

incānus, a, um, **in Grau übergehend**, von den Haaren u. den Theilen des Körpers, deren Haare grau zu werden anfangen, paleae ex rutilo albicantes, quae velut incanae barbae dependent, Col. 8, 2, 9. herba impia vocatur incana, Plin. 24, 19 (113), 173. nec minus interea barbas incanaque menta Cinyphii tondent hirqui saetasque comantes, Virg. G. 3, 311. nosco crines incanaque menta regis Romani, 6, 809. labra incana situ, scabrae rubigine fauces, Ov. M. 8, 802. cuiusdam caput varietate capilli subrutilum et incanum perfusam nivem mulso dixit, Suet. Dom. 20. ecquem tu hic hominem crispum, incanum videris, Plaut. Rud. 1, 2, 37.

incăpābĭlis, e, **ungreifbar**, deus, Augustin. Ep. 174.

incăpax, ācis, **unfähig**, scio incapacem te esse sacramenti, Prud. Perist. 10, 588. aedem sibi ipse mente in hominis condidit - solvi incapacem posse, 346.

incăpistro, āvi, āre, **behalftern**, übtr.: cum me Fotis malis incapistrasset erroribus, als Fotis durch zufällige Zauberformeln mich zum Langohr gemacht hatte, Apul. M. 11, 20.

incarcero, āre, **einsperren**, Sarisb. 6, 18.

incarno, āvi, ātum, āre, **zu Fleisch machen**, im *Pass.* zu Fleisch werden, u. **incarnatio**, ōnis, *f.*, die **Fleischwerdung**, bei Spät.

incassum od. in cassum, s. cassus.

incastīgātus, a, um, **ungezüchtigt, straflos**, nec me dimittes incastigatum, Hor. Ep. 1, 10, 45.

incăthŏlĭcus, a, um, **nichtkatholisch**, ecclesiae, im Ggstz. zu catholica eccl., Cassiod. de an. 12.

incaute, *Adv.*, s. incautus.

incautēla, ae, *f.*, die **Unvorsichtigkeit**, Salv. Gub. dei 6. p. 219.

incautus, a, um, I) *act.*, **unbehutsam, unvorsichtig, unbedachtsam, bedachtlos, sorglos**, v. Lebenden und dem was ihnen zugehörig ist, perfacile hunc hominem incautum et rusticum et Romae ignotum de medio tolli posse, Cic. SRosc. 7, 20. hoc illum onerabat, quod homo simplex et incautus quaedam a provincialibus ut amicus acceperat, Plin. Ep. 4, 9, 6. iuvenis incautus, Liv. 40, 5, 8. ab incauto nimium petit ille marito, se quoque uti servet, peccet ut illa minus, Ov. Trist. 2, 457. cum subita incautum dementia cepit amantem, Virg. G. 4, 490. saepe incautis pastoribus excidit ignis, 2, 303. furtis incautum decipit hostem, Ov. M. 13, 104. ad Mutinam agmine incauto, ut inter pacatos, ducebat, Liv. 35, 4, 3. barbari autem speraverant, incautum et temerarium regem excipi posse, Curt. 9, 33 (8), 21. prudens, acutus, minime incautus patronus, in causis cognoscendis componendisque diligens, Cic. Brut 70, 246. continuo culpam ferro compesce prius quam dira per incautum serpant contagia volgus (ovium), Virg. G. 3, 469; — puer incautis nimium temerarius annis, Ov. AA. 2, 83. hic numinis ingens horror et incautis decreta piacula linguis, VFlacc. 2, 432. ergo ego cessabo numquam per carmina laedi, plectar et incauto semper ab ingenio? Ov. Pont. 4, 14, 17. Virrius incauto fervore eruperat amens reclusa in campum porta, Sil. 13, 215. incautum ardorem atque avidas ad futile votum spes iuvenis frenare parat, 10, 339; — *absol.*: ne ego, inquit, incautus, qui cum Academico et eodem rhetore congredi conatus sim, Cic. ND. 2, 1, 1. oppressus Trebonius, si ut ab eo, qui aperte hostis esset, incautus, si ut ab eo, qui civis etiam tum speciem haberet, miser, Phil. 11, 2, 5. qui te incautum fortasse nunc tuo loco demovere potuerunt, providentem autem et praecaventem numquam certe movebunt, Planc. 22, 53. fallit te incautum pietas tua? Virg. A. 10, 812. magno accidit casu, ut in ipsum incautum etiam atque imparatum incideret, Caes. BG. 6, 30, 2; quam (cervam) procul incautam nemora inter Cresia fixit pastor agens telis, Virg. A. 4, 70. Tiberium variis artibus devinxit (Seianus), adeo ut obscurum adversus alios, sibi uni incautum intectumque efficeret, Tac. A. 4, 1. quum retrocedendo posset perducere incautos in loca naturae situ invia, Curt. 7, 15 (4), 4; — persequitur Telamon studioque incautus eundi pronus ab arborea cecidit radice retentus, Ov. M. 8, 378. incautus ab ingratis occupatus est, Vell. 2, 57, 1. caeca sequebatur totumque incauta per agmen femineo praedae et spoliorum

ardebat amore (virgo), Virg. A. 11, 781. agitant pueri incautique sequuntur, Hor. AP. 456; — clam ferro incautum superat, Virg. A. 1, 351. Orestes excipit incautum patriasque obtruncat ad aras, 3, 332. adfuit incautis insidiosus Amor, Ov. Rem. am. 148. pro bene sano ac non incauto fictum astutumque vocamus, Hor. Sat. 1, 3, 61; — neben dem *Abl.* (in verschiedenen Beziehungen): Pallas ante ruentem dum furit, incautum crudeli morte sodalis excipit, Virg. A. 10, 386. cadebantque ut rebus secundis avidi, ita adversis incauti, Tac. A. 1, 68. Claudium ut insidiis incautum, ita irae properum, 11, 26. palantes et victoriae fiducia incautos ostentans perpulit, Curt. 4, 5 (1), 32; — mit *Genit.*: ut ille nocendi prodigus incautusque sui ruit omnes, Stat. Theb. 6, 766. formica - addit acervo, quem struit, haud ignara ac non incauta futuri, Hor Sat. 1, 1, 35; — mit *a* u. *Abl.*: prospicientes animo exitum incauti a fraude fraterna iuvenis, Liv. 40, 5, 5 passim ferarum ritu sternuntur, nunc a secundis rebus magis etiam solito incauti, 5, 44, 6; — tutiorque eis audacia fuit quam incautus *ad* credendum ceteris pavor, Liv. 9, 12, 8; — incautum est mit *Inf.*: vereor ne sit incautum, rem tam magnam isdem tempestatibus, isdem casibus subdere, Plin. Ep. 3, 19, 4; — im *Compar.*: quod ego non suspicans incautior fuissem, nisi a te admonitus essem, Cic. Fam. 9, 24, 1. neque prudentiorem neque constantiorem Masinissam quam Syphacem esse, etiam iuventa incautiorem, Liv. 30, 13, 14. secretis eum criminationibus infamaverat Fabius ignarum, quo incautior deciperetur, palam laudatum, Tac. H. 1, 64; — im *Superl.*: incautissimus, quia credulus, Sidon. Ep. 8, 11. — *Adv.*: cum vero **incaute** atque insolenter eos succedere videret, eruptione undique facta magnum numerum eorum interfecit, Auct. BAl. 27, 6. primo proelio, quod ab Sempronio incaute inconsulteque commissum est, Liv. 4, 37, 8. interim me quidam ex consularibus amicis secreto curatoque sermone, quasi nimis fortiter incauteque progressum corripit, Plin. Ep. 9, 13, 10. cavendum, ne incaute respondeas, Quint. 5, 11, 27. adhuc certe, nisi ego insanio, stulte omnia et incaute, Cic. Att. 7, 10; im *Compar.*: potes apparatius cenare apud multos, nusquam hilarius simplicius incautius, Plin. Ep. 1, 15, 4. illi studio incitati incautius sequebantur, Caes. BC. 3, 24, 2. dum incautius subit, saxo crus eius affligitur, Curt. 4, 28 (6), 23. dum murum incautius subit, Liv. 21, 7, 10. praefectum equitatus avidum certaminis et ob id ipsum incautius in se ruentem, hasta transfixit, Curt. 4, 62 (16), 23. ipse, dum incautius ante signa obversatur, missili traiectus cecidit, Liv. 41, 18, 11. quod paulo incautius custodias in muro dispositas videbat, Caes. BG. 7, 27, 1. potero fortasse scripta tua magis probare laudare, quanto illa tardius cautiusque, sed ipsum te magis amabo magisque laudabo, quanto celerius et incautius miseris, Plin. Ep. 8, 4, 8; im *Superl.*: ut se ipsos incautissime proderent, Augustin. mor. Manich. extr. — 2) *pass.*, a) **unvorhergesehen, unverhofft,** rueretque inopina sub ictu ante fera incauto, quam sibila poneret arcus, Sil. 2, 98. sic est incautum, quicquid habetur amor, Prop. 2, 4 (14), 24. — b) **nicht verhütet,** cur, quibus incautum scelus aversabile cumque'st, non faciunt icti flammas ut fulguris halent pectore perfixo -? Lucr. 6, 390. — c) **nicht behütet, nicht beschützt, nicht bewacht,** repente incautos agros invasit, Sall. H. inc. 46. ne quid inopinum ex incauto latere oriretur, Amm. 23, 3, 5. consultatque ex duobus itineribus breve et solitum sequatur an impeditius et intemptatum eoque hostibus incautum, Tac. A. 1, 50. sponte per incautas audet tentare tenebras, unsicher, Lucan. 5, 500.

incăvillātio per despectum irrisio, PDiac. p. 107, 16.

incăvillor, ātus sum, āri, **verhöhnen,** cuiusmodi ioco incavillatus sit Antiochum regem Poenus Hannibal, Gell. 5, 5. Ueberschr.

incăvo, āre, **aushöhlen,** quum incavare (quid debet vinitor), rostro (utitur), Col. 4, 25, 2.

incēdo, cessi, cedĕre, I) *intrans.*, **einherschreiten, daher-, dahinschreiten,** 1) v. Leb. a) im Allg., α) eig. (vgl.: tenero et molli incessu suspendimus gradum: non ambulamus, sed incedimus, Sen. NQ. 7, 31, 2), zunächst ganz absolut: ubi ille meus est hospes qui me perdidit? atque eccum incedit, Plaut. Rud. 2, 6, 7. incedunt incedunt, adsunt adsunt, me expetunt, und: caeruleo incinctae angui incedunt, Enn. Trag. 49. u. 51. nec non et Phrygii comites et laetus Iulus incedunt, Virg. A. 4, 141. incedunt pueri pariterque ante ora parentum frenatis lucent in equis, quos omnis euntes Trinacriae mirata fremit Troiaeque iuventus, 5, 553. filias - habeo temulentas, sed eccas video incedere, Nov. 84. nymphas incedere vidit, Ov. M. 2, 445. nimia est stultitia sessum inpransum incedere, Poen. prol. 9. pudeat te ausum illum umquam esse incedere tamquam tuum competitorem, Cic. Fam. 8, 9, 1. incedenti passim victimae caesae, Suet. Ner. 25. ut ultra ne visum quidem incedentium admittant (nives), Mel. 2, 1, 1. u. vgl. Amm. 26, 10, 10; — mit Angabe der Art u. Weise, wie man einherschreitet, durch Ablative: hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, liberi non nisi equis incedunt, Justin. 41, 3, 4. Amor - gressu gaudens incedit Iuli, Virg. A. 1, 690. passuque incedit inerti, Ov. M. 2, 771. incessit passu de vulnere tardo, 10, 49. incedunt victae longo ordine gentes, Virg. A. 8, 722. quae quo vestitu incederet, Lamprid. Heliog. 4. ornamento incedunt nobiles ignobiles, Liv. 4. una ministrarum fusis utrimque capillis incessit, Ov. M. 9, 90. illum aspectari, claro qui incedit honore, Lucr. 3, 76. repente vero incessi omnibus laetitiis, Cic. Fam. 2, 9, 2; — durch Adverbia: at enim tu nimis spisse atque tarde incedis, Naev. 59. durius incedit? fac inambulet, Ov. Rem. am. 337. ipse en ille nostris decoratus insignibus magnifice incedit, Liv. 2, 6, 7. grandiaque incedens, Amm. 22, 14, 3. illa, quam videtis turpe incedere, mimice ac moleste ridentem catuli ore Gallicani, Catull. 42, 8. cum Piso gener eius mollius in-

cederet, Macrob. Sat. 2, 3, 16; — durch Attributiva: resoluta catenis incedit virgo, Ov. M. 4, 738. matrona incedit census induta nepotum, Prop. 4, 12 (3, 13), 11. illam Cois fulgentem incedere coccis, 2, 1, 9. incedebat etiam Zenobia ornata gemmis catenis aureis, quas alii sustentabant, Vopisc. Aurel. 34. alter, o dii boni! quam taeter incedebat! quam truculentus! quam terribilis aspectu! Cic. Sest. 8, 19. protinus armati incedunt, Virg. A. 9, 308. qui viribus audax aut iaculo incedit melior levibusque sagittis, 5, 68. ut-conscendenti Capitolium laevus incederet, Eutr. 7, 13. ego, quae divom incedo regina, Virg. A. 1, 46. incedit vel Iove digna soror, Prop. 2, 2, 6. mihi ut ovans praeda onustus incedam evenit, Plaut. Bacch. 4, 9, 145. quem modo decoratum ovantemque victoria incedentem vidistis, Liv. 1, 26, 10. si pedes incedat, 28, 9, 15. cum praesente populo incesserunt et cothurnati, Sen. Ep. 9, 5, 31 (76). qui in scena latus incedit, 11, 1, 7 (80). recedo itaque non peior, sed tristior, nec inter illa frivola mea tam altus incedo, Tranqu. an. 1, 9. omnium istorum, quos incedere altos vides, bracteata felicitas est, Ep. 19, 6, 9 (115). ille superbus incedet victis rivalibus, Juv. 12, 125. meo nunc superbus incedis malo, Hor. Epod. 15, 17. ipso iam principe maior incedit, Claud. BGet. 194. neque eos, qui ea fecēre, pudet aut poenitet, sed incedunt per ora vestra magnifici, Sall. J. 31, 10. nec defuit Polyclitus, quo minus - militibus quoque nostris terribilis incederet, Tac. A. 14, 39. omnibus laetitiis laetus incedo, Caecil. 252. si quassante capite tristes incedunt, 271. qui ita toga praecingebatur ut trahendo laciniam velut mollis incederet, Macrob. Sat. 2, 3, 9. cum incederet elaboratus ad speciem, 3, 13, 5. — Mit localen Bestimmungen: liberi, *quacumque* incedunt, omnes arvas opterunt, Naev. 23. quacumque libido est incedo, Hor. Sat. 1, 6, 111. tum visam beluam vastam et immanem circumplicatam serpentibus quacumque incederet omnia arbusta, virgulta, tecta pervertere, Cic. Div. 1, 24, 49. sic palliolatim amictus *hac* incessi ludibundus, Plaut. Pseud. 5, 1, 30. u. mit *Abl.*: caute ut incedas viā, Curc. 1, 1, 32. quales audire solemus naïdas et dryadas mediis incedere silvis, Ov. M. 6, 452. at media socios incedens nave per ipsos hortatur Mnestheus, Virg. A. 5, 188. set estne hic meus sodalis, qui *huc* incedit cum amica sua? Plaut. Most. 1, 3, 152. huc incede gradu marcidus ebrio, Sen. Med. 69. Vologaeses - *propius* incedens, quam mos Parthis, Tac. A. 15, 13. quidam singuli propius incedentes feriret hortabantur, 1, 35. u. so 1, 61; — cur vagus incedit tota tibicen *in* urbe? Ov. F. 6, 653. dum in hoc dictorum aestu in hortis incedo, Petron. 6, 1; — *a* foro incedo *domum*, Plaut. Most. 4, 3, 6; regina *ad* templum-incessit magna iuvenum stipante caterva, Virg. A. 1, 497. ego ad urbem accessi pridie Nonas Ian., Cic. Fam. 16, 11, 2; incessitque fretum rapidi super Hellesponti, Lucan. 2, 675; filius *in* med incedit sat hilara schema, Caecil. 76; sublimis *inter* civium laeta omnia incessit-princeps, Sen. Oct. 705; *per* meos fines - lenis incedas, Hor. Od. 3, 18, 2. quasi non fundis exornatae multae incedant per vias, Plaut. Epid. 2, 2, 41. pedibus fere - per publicum incessit, Suet. Aug. 53. per moenia - urbis incedens, VFlacc. 7, 381. utque per urbem incedat donis conspicienda meis, Tibull. 1, 3, 51. quantus incedit populus per urbes, Sen. Herc. fur. 838. tales hortos extruit et per haec suburbana incedit, Tac. A. 14, 53. incedunt arbusta per alta, Enn. A. 193. hiberna sub nocte leo tacitusque per altas incedit furiale nives, Claud. BGet. 325. Orion cum pedes incedit medii per maxima Nerei stagna viam scindens, Virg. A. 10, 764; — selten mit *Dat.*, zur Angabe des Zwecks: incessitque (dux) itineri et proelio: par equitum et auxiliariae cohortes ducebant, mox prima legio cet., Tac. A. 1, 51. — β) übtr.: incedis *per* ignes suppositos cineri doloso, Hor. Od. 2, 1, 7. Augustus altius iam *contra* difficultates omnes incedens, Amm. 24, 6, 4. facilius autem *ad* inventionem animus incedet, si gesti negocii et suam et adversarii narrationem saepe et diligenter pertractabit, Cic. dInv. 2, 14, 45. — b) insbes. militär., einhermarschiren, daher -, dahin -, hinmarschiren, vorrücken, zunächst ganz absol.: prima deinde luce castra mota et agmen relicum incedere coepit, Liv. 21, 33, 1; dann mit Angabe der Art u. Weise: citis passibus incedebat, Amm. 21, 10, 1. rex cum ambitiosis copiis passibus citis incedens, 24, 5, 7. incedit veles vulgo sicilibus latis, Enn. A. 499. non ut cum exercitu incederet, sed mistis levibus copiis, Tac. A. 4, 23. maius spatium aperire coeperunt, ita ut non pedes solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam lateribus circumfundi posset equitatus, Curt. 3, 24 (9), 12. munito agmine incedere, Sall. J. 46, 6. u. quadrato agmine, 100, 1. Curt. 5, 36 (13), 10. quare igitur tanto agmine aut animis incedit? Sall. H. 1, 41, 24. longe alius Italiae quam Indiae, per quam temulento agmine comisabundus incessit, visus illi habitus esset, Liv. 9, 17, 17; — cohortes paulatim incedere iubet, Sall. C. 60, 1. sensim incedentes et caute, Amm. 21, 12, 6. quum lentius agmen incederet, Curt. 4, 30 (7), 15; uti cum signis frequentes incederent, Sall. J. 45, 2. agmen obliquum incedere iubet, Curt. 4, 56 (15), 1; — mit localen Bestimmungen: sinus in medio erat, *qua* segnius Hispanorum signa incedebant, Liv. 28, 14, 18. u. vgl.: incessit deinde, qua duxit praedae spes, victor exercitus, 8, 36, 9; agitedum, ut me videritis, *qua*cumque incessero *in* aciem hostium ferro viam facientem, sic pro se quisque obvios sternite, 7, 33, 10. infestior tamen in erumpentes incessit nec magno certamine intra moenia compulit, 9, 21, 5. simulque barbari animos tollere et in perculsos Romanos acrius incedere, Sall. J. 101, 7; dum Aequi Vulscique Romanos exercitus tenent, Sabini *usque ad* portas urbis populantes incessēre, Liv. 2, 63, 7; numquam exercitus neque minor numero neque clarior fama et admiratione hominum per urbem incessit, 2, 49, 3.

2) v. Lebl., einherschreiten -, wandeln, eintreten, sich verbreiten, meist ganz absol.: incedere noctis, quae tardent cursum, tenebras dolet, Sil. 8, 337. postquam tenebrae incedebant, Tac. A. 15, 37. ubi crepusculum incesserit, Col. 11, 1, 18. certaminibus finem vespera dedit incedens, Amm. 20, 11, 24. Iunio Silano et Silio Nerva consulibus foedum anni principium incessit, Tac. A. 4, 68. cum maiora frigora incesserunt, Col. 12, 52, 12. u. vgl.: ubi vero apricis regionibus post pluvias noxia incesserunt animalia, cet., 11, 3, 63. ubi senectus aut morbus incessit, Mel. 3, 7, 3; — tanta commutatio incessit, ut ex maxuma invidia in gratiam et favorem nobilitatis Iugurtha veniret, Sall. J. 13, 7. incesserat cunctatio, ni duces fesso militi - Cremonam monstrassent, Tac. H. 3, 28. de praetore in locum Vipstani Galli - subrogando certamen incessit, A. 2, 51. non rumor interea, sed undique nuntii incedunt, qui cet., 11, 32. si vanitatis aut fraudum suspicio incesserat, 6, 21. cum incessit libido vescendi, Mel. 3, 9, 4. sed lubido stupri, ganeae ceterique cultus non minor incesserat, Sall. C. 13, 3. tanta cupido gloriae incesserat, 7, 3. postquam exsui aequalitas et pro modestia ac pudore ambitio et vis incedebat, Tac. A. 3, 26. lascivia atque superbia incessēre, Sall. J. 41, 3. in castris Curionis magnus omnium incessit timor, Caes. BC. 2, 29, 1. magnusque incesserat timor sagittarum, 3, 44, 7. u. vgl. 3, 101, 3. Auct. BAl. 7, 1. timor incessit Sabini belli, Liv. 2, 27, 10. Sabinus suopte ingenio mitis, ubi formido incessisset, facilis mutatu, Tac. H. 2, 63. desperatio igitur ingens - incesserat, Curt. 5, 15 (4), 24. exercitu quidem omni (im g. H.) tantus incessit ex incommodo dolor tantumque studium infamiae sarciendae, ut cet., Caes. BC. 3, 74, 2. tantus gemitus omnium subito exortus est tantaque maestitia incessit, ut cet., Liv. 9, 4, 6; und mit folg. Subjectssätzen: rumor incesserat, paucos ante menses Augustum - Planasiam vectum, Tac. A. 1, 5. u. so 2, 55. 6, 23. 15, 15. continuo exercituum otio fama incessit, ereptum ius legatis ducendi in hostem, 13, 54. u. so H. 4, 54. religio incessit, ab eis, quorum imminutum imperium esset, comitia haberi, Liv. 8, 3, 4. u. so 8, 17, 4. incessit dein religio, quonam in templo locandum foret donum, Tac. A. 3, 71. cupido - incesserat, non interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiam invisere, Curt. 4, 33 (8), 3. spes incesserat dissidere hostem in Arminium ac Segestem, Tac. A. 1, 55. incedebat enim deterrimo cuique licentia, impune probra et invidiam in bonos excitandi arrepta imagine Caesaris, 3, 36; — cum - tanta incesserit *in* ea castra vis morbi, ut cet., Liv. 29, 10, 3. pestilentia incesserat pari clade in Romanos Poenosque, 28, 46, 15.

2) *trans.*, hinein -, hinschreiten, -treten, 1) v. Leb. a) eig. mit *Acc.*: postremo ipse scenam incedit, Tac. A. 14, 15. incedunt maestos locos, 1, 61; u. absol.: mittitur itaque legatus Popilius ad Antiochum, qui abstinere illum Aegypto aut, si iam incessisset, excedere iuberet, Justin. 34, 3, 1. — b) übtr. mit *Dat.*: praesidio Veneris malitiae lenonis contra incedam, Plaut. Rud. 3, 3, 31. — 2) v. Lebl., anwandeln, anfallen, befallen, überkommen, mit *Acc.*: quotiens valetudo adversa flaminem Dialem incessisset, Tac. A. 3, 71. inopia rursus ambos incessit, Sall. H. 4, 61, 15. cupido incessit animos iuvenum sciscitandi, ad quem eorum regnum R. esset venturum, Liv. 1, 56, 10. ipsum ingens cupido incesserat Tarenti potiundi, 24, 13, 5. Civilem cupido incessit navalem aciem ostentandi, Tac. H. 5, 23. aura incesserat patres, ne cet., Liv. 4. 50, 7. indignatio Aequos et Vulscos incessit, si victores exercitus vallum potius quam virtus et arma tegerent, 3, 60, 8. stupor itaque omnes et admiratio incessit, unde cet., Justin. 22, 6, 11. non mediocris omnium animos formido incesserat, Curt 3, 22 (8), 25. timor deinde patres incessit, ne cet., Liv. 1, 17, 4. tantus terror Tarquinium atque Etruscos incessit, ut cet., 2, 7, 1. tanta simul admiratio miseratioque viri incessit omnes, ut cet., 9, 8, 11. ingens ergo animos militum desperatio incessit, Curt. 4, 10 (2), 16. Pannonias legiones seditio incessit, Tac. A. 1, 16; — mit *Dat.*: si sterilitas annorum incessit hominibus, Col. 2, 10, 1. cupido incessit animo sortis eius implendae, Curt. 3, 2 (1), 16. cupido deinde incessit animo, naturam quoque fatigandi, 7, 41 (11), 4. tum vero gravior cura patribus incessit, quippe cum prodi causam ab suis cernerent, Liv. 4, 57, 10. mulieres, quibus rei publicae magnitudine belli timor insolitus incesserat, Sall. C. 31, 3. terror hostibus ex fiducia sui incessit, H. 2, 60. nam saepe duobus regibus incessit magno discordia motu, Virg. G. 4, 68.

incĕlĕber od. **incelebris**, bris, bre, unbekannt, unberühmt, quos - incelebri miserunt valle Velitrae, Sil. 8, 375; — memini ego praetoris - tribunali me forte assistere atque ibi advocatum non incelebrem sic postulare, ut cet., Gell. 1, 22, 6. inter Cynicos non incelebris habebatur, Macrob. Sat. 1, 7, 3.

incĕlebrātus, a, um, der Oeffentlichkeit nicht übergeben, unveröffentlicht (als zu geringfügig), nobis pleraque digna cognitu obvenēre, quamquam ab aliis incelebrata, Tac. A. 6, 7.

incendĕfăcio, fēci, ĕre, in Brand setzen, qui (Claudius) carraginem tantam - nunc incendefecit nunc cet., Treb. Poll. Claud. 8.

incendiālis, e, zur Feuersbrunst gehörig, ex quo (igne) se quidam proxime vestiendum incendiali tunica ad certum usquequaque locum auctoravit, Tert. adv. nat. 1, 18.

incendiārius, a, um, zur Feuersbrunst gehörig, Brand -, adsidue malleolos atque incendiaria tela torquentes, Amm. 20, 11, 13. oleum inc., Veg. r. mil. 4, 8. u. 18. inauspicata est et incendiaria avis, und: quae sit avis ea nec reperitur nec traditur: quidam ita interpretantur, incendiariam esse quaecumque adparuerit carbonem ferens ex aris vel altaribus, Plin. 10, 13 (17), 36. incendiariae aves ac dirae, Vulc. Gall. Comm. 16; — subst. incendiarius, ii, *m.*, ein Brandstifter, postquam parricida matris et uxoris, auriga et histrio et incendiarius extitisti

Tac. A. 15, 67. u. so Suet. Vit. 17. Quint. decl. 9, 21.

incendiōsus, a, um, brennend, folia gustu remordentia et incendiosa, Apul. Herb. 58; im *Comp.*: solis fervor incendiosior, Fulg. Myth. 1, 15.

incendium, ii, *n.* (incendo), I) die Feuersbrunst, der Brand (entweder durch unbekannte Ursachen hervorgerufen oder absichtlich angelegt u. in letzterer Beziehung besond. militär., auch als Titel eines Stückes des Afranius, Suet. Ner. 11. vgl. Poët. com. rel. p. 160), 1) eig., im log. *Subi.*: incendium vero crudele, immoderatum ac sibi maxume calamitosum putabat, Sall. C. 48, 2; si incendium in arce fuerit, Quint. 7, 7, 4. vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli nocte metus, Juv. 3, 197. pluribus simul locis circa forum incendium ortum, Liv. 26, 27, 1. incendium Romae per triduum totidemque noctes (accidit), Suet. Tit. 8. segetes stipulamque videmus accidere ex una scintilla incendia passim, Lucr. 5, 608. videmus certe apud nos late incendio pervagante quasdam insulas, quae diu concaluerunt, ex se concipere flammam, Sen. NQ. 2, 14, 2. per innocuas errent incendia turres, Claud. Mall. Th. cons. 328. u. vgl. BGet. 240 sqq. etiamsi circa me flagrarent incendia, Sen. Ep. 18, 6; 18 (109). clarior ignis auditur propiusque aestus incendia volvont, Virg. A. 2, 706. incendia fumant, Claud. in Eutr. 1, 243. esse mihi lucent Rutulis incendia castris, Tibull. 2, 5, 47. Nicomediae vastissimum incendium multas privatorum domos et duo publica opera –, Gerusian et Iseon, absumpsit, Plin. Ep. 10, 42, 1. horaeque momento simul aggerem ac vineas, tam longi temporis opus, incendium hausit, Liv. 5, 7, 3. neglecta solent incendia sumere vires, Hor. Ep. 1, 18, 65. non idcirco flamma atque incendia vires indomitas posuēre, Virg. A. 5, 680; — im log. *Obi.*: incendia optabat, Suet. Cal. 31. eructant sermonibus suis caedem bonorum atque urbis incendia, Cic. Cat. 2, 5, 10. caedem, incendia aliaque belli facinora parare, Sall. C. 32, 2. confiteri caedem, incendia aliaque se foeda atque crudelia facinora in cives patriamque paravisse, 52, 36. u. so inc. parare, 27, 2. 48, 4. ut - tantum in agris vastandis incendiisque faciendis hostibus noceretur, quantum cet., Caes. BG. 5, 19, 3. cum caedes et incendia circa Anienem flumen fecissent, Liv. 2, 64, 3. qui incendium fecerit? Cic. Parad. 4, 2, 31. u. so Liv. 26, 27, 7. u. incendia fieri, Sall. C. 51, 9. Sinon incendia miscet, Virg. A. 2, 329. tacita spargit celata incendia nocte, Sil. 17, 91. domus ardebat in Palatio non fortuito, sed oblato incendio, Cic. Fam. 9, 3, 1. parva saepe scintilla contempta magnum excitavit incendium, Curt. 6, 8 (3), 11. quorum opera id conflatum incendium profiteretur, praemium fore libero pecuniam, servo libertatem, Liv. 26, 27, 6. semina sunt ardoris multa, terendo quae cum confluxēre, creant incendia silvis, Lucr. 1, 902. immittit silvis incendia pastor, Virg. A. 10, 407. navis autem igne concepto latius fundere incendium coepit, Curt. 4, 12 (3), 3. u. so 5, 22 (7), 5. glomeratque ferens incendia ventus, Virg. G. 2, 311. praenuntiat fumus incendium, Sen. Ep. 17, 3, 2 (103). saepe rixam conclamatum in vicino incendium solvit, dIra 3, 43, 3. damnisque suis incendia nutrit (Aetna), Claud. Rapt. Pros. 1, 163. u. vgl.: Aetnae montis per tot saecula durat incendium, Justin 4, 1, 5. und: mons Aetna nocturnis mirus incendiis, Plin. 3, 8 (14), 88. nocte ac die continuatum incendium fuit, Liv. 26, 27, 4. nullus usquam in publico sipho, nulla hama, nullum denique instrumentum ad incendia compescenda, Plin. Ep. 10, 42, 2. ad inhibendum incendium cum expedita manu - urbem - intrat, Curt. 3, 11 (4), 15. porticus, de quarum solariis incendia arcerentur, Suet. Ner. 16. quis deus - tam saeva incendia Teucris avertit? Virg. A. 9, 77. Rufus - collecto in aedilitate favore populi, quem exstinguendis privata familia incendiis in dies auxerat - interimere Caesarem statuit, Vell. 2, 91, 3. auxilia velut ad commune extinguendum commune incendium confluebant, Justin. 1, 7, 9. u. so 5, 1, 5. 43, 5, 4. extincta parum fideliter incendia maiore flamma reviviscunt, Flor. 1, 40 (3, 5), 14. incendium vastum et multas domos iam depastum parte urbis obruitur, Sen. Clem. 1, 25, 5. qui rapinas et incendia instaurare cupiunt, Sall. H. 1, 48, 20; quin tua tum iuvenes spectent incendia laeti nec quisquam flammae sedulus addat aquam, Tibull. 2, 4, 41. hoc incendium e turre Maecenatis prospectans, Suet. Ner. 38. nihil timetis, non incendia, non graves ruinas, Catull. 23, 9. horrere incendia, lapsus tectorum adsiduos ac mille pericula saevae urbis, Juv. 3, 7. noctesque diesque formidare malos fures, incendia, servos cet., Hor. Sat. 1, 1, 76. quod rogum bustumve novum vetat propius sexaginta pedes adiici aedes alienas invito domino, incendium veretur acerbum, Cic. Leg. 2, 24, 61. detrimenta, fugas servorum, incendia ridet, Hor. Ep. 2, 1, 121. quem - incendium effugisse, Nep. Alc. 10, 6. viso repetunt incendia ferro, VFlacc. 2, 238; — im *Dat.*: urbem - inundationibus incendiisque obnoxiam, Suet. Aug. 29. incendio iuxta aedem Vestae et ipsam intervenisse, Tib. 50. hic - mediocris labefactatio caedi et incendiis et vastationi - comparatur, Quint. 8, 4, 14; — im *Gen.*: magnorum enim saepe incendiorum causa fulmen fuit, Sen. NQ. 2, 21, 2. libertino milite incendiorum causa usus est, Suet. Aug. 25. multos quidem occidere et indiscretos incendii ac ruinae potentia est, Sen. Clem. 1, 26, 5. urbs incensa, cuius initium incendi princeps eius loci fecit Macedonicus, Vell. 2, 74, 4. cuius (coeli) nonnumquam tam humilis (ardor est), ut speciem longinqui incendii praebeat, Sen. NQ. 1, 15, 5. ut omnia incendiorum vestigia Gallici sanguinis inundatione deleret, Flor. 1, 7 (13), 17. nimis est ingens incendi turbidus ardor, Lucr. 6, 673. aquisque conspersa (sagitta) acriores excitat aestus incendiorum, Amm. 23, 4, 15. cohortes ad arcendos incendiorum casus, Suet. Claud. 25. multis incendiorum damna supplevit, Cal. 16; — im *Abl.*: stultum est vicinum

velle ulcisci incendio, Syr. 478. quotiens incendio laborat pars civitatis, Sen NQ. 6, 9, 3. distringere incendiis urbem, Flor. 2, 12 (4, 1), 2. haud secus quam continenti incendio cuncta terrentur, Curt. 7, 20 (5), 3. velut vicino incendio territi, Justin. 14, 5, 6. si ianua tenebitur incendio, Quint. 2, 13, 16. continenti incendio ardere crederes saltum, Curt. 8, 15 (4), 12. relucente amplitudine camporum incendiis, Amm. 31, 12, 13. propinqua iam omnia flagrare vasto incendio, Gell. 15, 1, 2. tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio, Curt. 4, 37 (9), 14. sonabant incendio silvae, 6, 23 (6), 31. simul caede et incendio perculsis omnibus, Sall. C. 43, 2. cum - omnia caedibus, incendiis, rapinis vastasset, Hirt. BG. 8, 25, 1. idque (astu) incendio delevit, Nep. Them. 4, 1. quam (Spartam) captam incendio delessent, Iphicr. 2, 5. ignibusque in proxima tecta coniectis effusa flamma primo velut sparsa pluribus locis reluxit, dein per continua serpens uno repente omnia incendio hausit, Liv. 30, 6, 5. quum hi, qui in turribus erant, - haurirentur incendio, Curt. 4, 12 (3), 4. incendio absumptae domus, aedes u. dgl., Suet. Aug. 30. 57. Ner. 31. Dom. 5. 20. incendio consumpta ea est (navis), Plin. 36, 9 (14), 70. ut incendio conficerent (eum), Nep. Alc. 10, 4. spolia - cremabant incendio, Curt. 9, 40 (10), 12. oppidani - ignem subiecēre tectis, se quoque ac liberos coniugesque incendio cremant, 9, 14 (4), 6. aedificii incendio mortuum cremavit, Nep. Alc. 10, 7. reliquum (frumentum) flumine atque incendio corruperunt, Caes. BG. 7, 55, 8. domus, quam incendio amiserat, Suet. Claud. 6. qui incendio aut latrocinio aut aliquo casu tristiore aliena cum suis perdidit, Sen. Ben. 7, 16, 3. urbis incendio nihil publice perisse testatus, Suet. Tit. 8. deformis urbs veteribus incendiis ac ruinis erat, Suet. Vesp. 8. cum initium a tempestate sumpserunt, incendio aut ruina finiunt, Quint. 8, 6, 50; — *ab* incendio intellegebat urbem vigiliis munitam, Sall. C. 32, 1; impendentia *ex* minis incendiisque urbis et commutatione status publici pericula exposuit, Vell. 2, 35, 4; extructa incensaque pyra et se et divitias suas in incendium mittit, Justin. 1, 3, 5. qui *ad* incendium domus suae currit, Sen. Ep. 19, 8, 30 (117). u. so Tranqu. an. 12, 4. *adversus* incendia excubias nocturnas vigilesque commentus est, Suet. Aug. 30.

2) meton. a) als Mittel, der **Feuerbrand**, irrita sacrilega iactas incendia dextra, Ov. M. 14, 539. Pindo Rhodopeve incendia pastor quum iacit, Sil. 9, 605. classem - invadit sociosque incendia poscit ovantes, Virg. A. 9, 71. — b) als Folge α) das **Feuer**, die **Gluth**, die **Hitze**, immani proflavit (taurus) turbine flammas arduus atque atro volvens incendia fluctu, VFlacc. 7, 572. Cacum in tenebris incendia vana vomentem corripit, Virg. A. 8, 259. assurgit Phlegethon: flagrantibus hispida rivis barba madet totoque fluunt incendia vultu, Claud. Rapt. Pros. 2, 315. u. so vom Phlegethon: saxosa incendia torquet, Sil. 13, 563. u. vom Phönix: supplice cantu praestatura novas vires incendia poscit (a Sole), Claud. Idyll. 1, 47; — eaeque ipsae (terrae) inter se non perviae propter incendium sideris, Plin. 2, 68 (68), 172. frigus tepore suo mulceat, aestatis incendia frigore moderetur (aqua), Pallad. 1, 4, 1. umidus aut aestuosus Italiae est (auster), Africae quidem incendia cum serenitate adfert, Plin. 18, 33 (76), 329; — palla, tabo munus imbutum, novam incendio nuptam abstulit, Hor. Epod. 5, 65; — multa vaporis corpora, quae stomacho praebent incendia nostro, Lucr. 4, 872. ubi ferventi concepta incendia pastu gurgite mulcebat rapido et spumantibus undis, Sil. 6, 162; — von einer Statue: nonne vides, ut saeva senex incendia monstret? Claud. Idyll. 7, 9. — β) der **Glanz**, at Mavors - Aetnea Cyclopum munere fundentem loricam incendia gestat, Sil. 9, 447.

3) übtr., der **Brand**, das **Feuer**, die **Gluth**, zunächst des Aufruhrs, des Krieges u. dgl., quo nisi paene in ipso urbis incendio atque in desperatione omnium salutis - numquam ante descensum est, Caes. BC. 1, 5, 3. vide, quaeso, satisne rectum sit, nos hoc tanto incendio civitatis in istis locis esse, Cic. Fam. 9, 3, 1. quum pauci homines et insulani totius incendium continentis adolerent, Pacat. 23, 3; — Drusus, qui a patre in id ipsum plurimo quidem igne emicans incendium militaris tumultus missus erat, prisca antiquaque severitate - obsidentes coërcuit, Vell. 2, 125, 4. quis - nesciat - tanti incendia belli? Virg. A. 1, 566. ibat et in medii praeceps incendia belli, VFlacc. 6, 739. Libyae clades et primi incendia belli aggerat, Sil. 2, 358. metuentes, ne victis Atheniensibus veluti vicinum incendium belli ad se transiret, Justin. 9, 3, 5. nisi belli civilis incendium salute patriae restinxeris, Cic. Marcell. 9, 29; serius ei triumphandi causa fuit, ne Q. Terentio Culleone praetore causam lege Petillia diceret et incendio alieni iudicii, quo L. Scipio damnatus erat, conflagraret, Liv. 39, 6, 4. hic amor Medeae quanta miseriarum excitavit incendia! Cic. Tusc. 4, 32, 69; — ohne nähere Bestimmung: haec tanta brevi miscentem incendia Pyrrhum sustinuit tota moerens Oenotria lustro, Claud. BGet. 145. sed quae provincia est, ex qua illa fax excitare non possit incendium? Cic. Phil. 7, 1, 3. caetera quae in Libyam portari incendia suades, expediet tempus, Sil. 16, 160. cum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, et ubi conflagrassent Sidicini, ad nos traiecturum illud incendium esse, Liv. 7, 30, 12. aluistis ergo hoc incendium, quo nunc ardetis, 21, 10, 4. ut in seros irent magis ista nepotes atque alius lueret tam dira incendia raptor, Sil. 8, 399. quasi ignis incendio Lepidus accessit, Flor. 2, 16 (4, 6), 1. res enim cogit huic tanto incendio succurrere omnes, qui aut imperium aut nomen denique populi Romani salvum volunt esse, Cic. Fam. 10, 33, 5. eorum fortunas dissipari, quibus nos olim adiutoribus illud incendium exstinximus, d. Catil. Verschwörung, 4, 13, 2. nova perditorum hominum manus quasi ex obruto incendio subita de cineribus flamma prodibat, Flor. 1, 31 (2, 15), 15. male obrutum

resurrexit incendium, 2, 9 (3, 21), 9; quum idem ille (Catilina) - paucis diebus ante Catoni - iudicium minitanti ac denuncianti respondisset, si quod esset in suas fortunas incendium excitatum, id se non aqua sed ruina restincturum, Cic. Mur. 25, 51. u. vgl. Sall. C. 31, 9. VMax. 9, 11, 3. Flor. 2, 12 (4, 1), 7; — ferner der Leidenschaften: quem enim deditum voluptatibus, quem cupiditatum incendiis inflammatum in iis potiendis, quae acerrime concupivisset, tanta laetitia perfundi arbitramur, quanta cet.? Cic. Fin. 5, 24, 70. quum bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes, tecta ardebunt, tum te non existimas invidiae incendio conflagraturum? Cat. 1, 11, 29. tantum ut procul abesset curabat, interim velut ab incendio flagrantis irae, dum Philippus viveret, se defensurus, Liv. 40, 56, 2; se populare incendium priore consulatu semustum effugisse: optare, ut omnia prospere venirent, 22, 40, 3. facile est enim verbum aliquod ardens, ut ita dicam, notare idque restinctis iam animorum incendiis irridere, Cic. Or. 8, 27. qui in accusando sodali meo tantum incendium non oratione solum, sed etiam multo magis vi et dolore et ardore animi concitaras, ut ego ad id restinguendum vix conarer accedere, dOr. 2, 47, 197. nostros ut luctus nostraeque incendia mentis carbasus obscurata decet ferrugine Hibera, Catull. 64, 226; — bes. der Liebe: serventur vultus ad nostra incendia nati, quique subest niveo lenis in orbe rubor, Ov. Her. 19 (20), 119. adstiterit tunicata, „moves incendia" clama, sed timida, caveat frigora, voce roga, AA. 2, 301. aliae (nymphae) satyris incendia mitia praebent, F. 1, 411 ita mi in pectore atque in corde facit amor incendium, Plaut. Merc. 3, 4, 3. crescente - amoris in Cleopatram incendio - bellum patriae inferre constituit, Vell. 2, 82, 4. quaeque aspera, mater, perpetior durae iandudum incendia mentis, VFlacc. 7, 242. nova, si possis, sedare incendia temptes, Ov. Rem. am. 117.

II) das Inbrandsetzen, die Verbrennung, 1) eig.: ut, cum oppidum id oppugnaret Cambyses rex ventumque esset incendiis ad crepidines obelisci, exstingui iuberet -, Plin. 36, 9 (14), 66. quid profectum caede et incendiis legionum nisi ut plures validioresque accirentur? Tac. H. 5, 25. illa (loca pinguia) naturali ubertate respondent, haec (l. sterilia) beneficio laetantur incendii, Pallad. 1, 6, 13. — 2) übtr., die Steigerung, Erhöhung, gravia annonae - incendia, Manil. 4, 168. u. so Quint. decl. 12, 4; clamoris ululabilis incendio tela summa peritia dispergebant, Amm. 19, 5, 5.

Incendo, cendi, censum, ĕre, in Brand setzen, anbrennen, anzünden, anstecken, u. mit Rücksicht auf den Zweck: verbrennen, abbrennen, zunächst überh. als Mittel zu Erreichung eines Zweckes, meist aber um Schaden anzurichten, u. so bes. militär., auch vom Verbrennen der Menschen, 1) eig.: dependent lychni laquearibus aureis incensi, Virg. A. 1, 727. saxa et incensas faces iaculetur orbis, Sen. Herc. Oet. 872. incenduntque cavas fumante bitumine venas, Ov. M. 14, 792. cupas taeda ac pice refertas incendunt, Caes. BC. 2, 11, 2. sarmenta in cornibus iuvencorum deligata incendit, Nep. Hann. 5, 2. pulchre hoc incendi rogum: ardet, tenetur, Afran. 114. u. vgl. Plaut. Men. 1, 2, 44. fas et iura sinunt - incendere vepres, Virg. G. 1, 271. nunc urenda sunt pascua, ut - incensis aridis nova laetius herba succedat, Pallad. 9, 4. saepe etiam steriles incendere profuit agros, Virg. G 1, 84. sic urenda distingues (loca), ut ad incensum agrum post quinquennium revertaris, Pallad. 1, 6, 13; aber selten: pestifera arma iacit (Delius) camposque et celsa Cyclopum tecta superiecto nebularum incendit amictu, Stat. Theb. 1, 630; absol.: nec incendit nisi ignis, nec madescimus nisi humore, Quint. 6, 2, 28; — fragiles incende bitumine laurus: Daphnis me malus urit, ego hanc in Daphnide laurum, Virg. E. 8, 82. u. so vgl. Calp. 11, 25. sternite lectos, incendite odores, Plaut Men. 2, 3, 3. hic iam galbaneos suadebo incendere odores, Virg. G. 4, 264. incendes odores? Cic. Tusc. 3, 18, 43. ture, odoribus incensis, II. Verr. 4, 35, 77. narcissum casiamque, herbas incendit olentes, Auct. Cir. 370; daher auch: tum Salii ad cantus incensa altaria circum - adsunt, Virg. A. 8, 285. lustramurque Iovi votisque incendimus aras, 3, 279. hedychri incendamus scutellam, Cic. Tusc. 3, 19, 45; auch: lenique primum igne et tenuibus admodum lignis - fornacem incendemus, Col. 12, 19, 3; dah. incensum dictum, quia igne consumitur, dum offertur, vom Weihrauch, Isid. Orig. 4, 12. = θυμίαμα, Gloss. Philox. u. vom Opfer: incensum abominatio est mihi, Tert. adv. Iud. 5; — videt omnia late-incensa, Claud. in Rufin. 2, 70. qua fugit incendit vestitos messibus agros, Ov. F. 4, 707. incenso monte Coelio, näml. die Gebäude daselbst, Vell. 2, 130, 2. ab incenso Capitolio illum esse vigesimum annum, Sall. C. 47, 2. quem cum Capitolio incendit, Eutr. 7, 18. num incensa cremavit Troia viros? Virg. A. 7, 295. fatorum hic exitus illum sorte tulit Troiam incensam et prolapsa videntem Pergama, 2, 555. alii rapiunt incensa feruntque Pergama, 2, 374. nos te Dardania incensa tuaque arma secuti, 3, 156. nos patria incensa diversa per aequora vectae, 3, 325. urbem Romam incendit, Eutr. 7, 14. quod re integra primo incendendum Avaricum, post deserendum censuerat, Caes. BG. 7, 30, 2. urbem incendere, Sall. C. 24, 4. Suet. Ner. 43. surgunt - ad incendendam urbem, Curt. 5, 22 (7), 5. quid tandem, si spopondissemus urbem hanc relicturum populum Romanum? si incensurum? Liv. 9, 9, 6. quod Lentulo et aliis caedem Saturnalibus fieri atque urbem incendi placeret, Cic. Cat. 3, 4, 10. urbs incensa, Vell. 2, 74, 4. succurritis urbi incensae, Virg. A. 2, 353. incensa Danai dominantur in urbe, 2, 327. oppidum incensum, Numidae puberes interfecti, cet., Sall. J. 91, 6. ipsos oppida vicosque, quos incenderant, restitui iussit, Caes. BG. 1, 28, 3. vicos castellaque incendere, Sall. H. 1, 86. multa castella et oppida - capit inceditque, 54, 6. oppida sua omnia - vicos - reliqua privata aedificia incendunt, frumentum omne - comburunt,

Caes. BG. 1, 5, 2. opportuna loca urbis incendere, Sall. C. 43, 2. lucus - nocturno tempore incensus est, Nep. Milt. 7, 3. si regiam Persarum iussisset incendi, Curt. 5, 22 (7), 3. eduxit copias, ut Archelai turrim - ligneam incenderet, und: numquam quiverunt incendere, Gell. 15, 1, 7. incensis moenibus suis, Flor. 1, 45 (3, 10), 2. aedificia incendere, Sall. J. 20, 3. quid? me, volturi, tuan' causa aedes incensurum censes? Plaut. Capt. 4, 2, 64. u. vgl.: si istuc conare ut [nunc] facis indicium, tuum incendes genus (Haus u. Hof): tum igitur aquae erit tibi cupido, genus qui restinguas tuum, Trin. 3, 2, 49. domum mei fratris incenderat, Cic. Mil. 32, 87. merito iam suspectus, tamquam ipse suas incenderit aedes, Juv. 3, 222. huc undique Troia gaza incensis erepta adytis - congeritur, Virg. A. 2, 764. classem pulcherrimam populi Romani in littus expulsam et eiectam, quum primum advesperasceret, inflammari incendique iussit, Cic II. Verr. 5, 35, 91. tua luxurie atque avaritia classis populi R. a praedonibus capta et incensa est, 7, 52, 137. incendat navem Iuppiter ipse licet, Prop. 3 (2), 22, 22. nuntius - incensas perfert naves, Virg. A. 5, 665. naves, quibus usus non est, omnes aut praecidisse aut incendisse dicunt, Cic. Att. 9, 6, 3. praecipit, ne cui parceretur munimentis urbis, quam obsidebat, incensis, Curt. 8, 34 (10), 5. incensis operibus, Nep. Milt. 7, 4. cum oppidum captum non esset aut castra hostium non incensa essent, Cato frg. p. 46, 1. saepe antea vineis Romanorum subversis, item incensis, Sall. J. 94, 4. suis primum sarcinis face subdita ceteras incendi praecepit, Curt. 6, 21 (6), 15. qui tabularium incenderit, Cic. ND. 3, 30, 74. curruque paterno intextus Phaethon glaucos incendit amictus, Claud. VI. Cons. Hon. 166; auch: Aiax fulmine incensus, Plin. 35, 9 (36), 60; — vom Verbrennen der Todten u. Leb.: nec tamen eorum ante sepulcrum est, quam iusta facta et corpus incensum est, Cic. Leg. 2, 22, 57. cum Septimius illic, ubi vita functus est, esset incensus, Spart. Sever. 24. ut vivus incendi iuberetur, Amm. 29, 3, 5. adulterii reos semper vivos simul incendit iunctis corporibus, Capitol. Macrin. 12. u. so Vulcat. Gall. Avid. Cass. 13.

2) als Folge a) **in Gluth versetzen, erhitzen**, ad hoc sol omnia incenderat, Curt. 4, 30 (7), 13. te vel ad incensas Libyae comitabor arenas, Claud. in Rufin. 2, 241. flagrat incensum siti cor et perustis flamma visceribus micat, Sen. Thyest. 98. eo tempore aptissima sunt et caro et olus: potio quam dilutissima, ut et sitim tollat nec corpus incendat, Cels. 1, 3. principio caput incensum fervore gerebant, Lucr. 6, 1145. si caput in sole protegit, ne incendatur, neve subitum ex repentino nubilo frigus id moveat, Cels. 1, 5. rabie iecur incendente feruntur praecipites, Juv. 6, 648. ima dolor balantum lapsus ad ossa cum furit - profuit incensos aestus avertere, Virg. G. 3, 459. — b) **in Glanz versetzen, erleuchten, erhellen**, huius (solis) hanc lustrationem eiusdem incensa radiis menstruo spatio luna complet, Cic. ND. 1, 31, 87. incendĕre diem nubes oriente remotae, Lucan. 4, 68. luminibus fulmineum iubar incendit aequor sibilisque undae tremunt, Petron. 89, 2, 40. deque tropaeorum, quod sol incenderit, auro Romani tecta fuisse fori, Ov. Pont. 2, 1, 41. anguis - caeruleae cui terga notae maculosus et auro squamam incendebat fulgor, Virg. A. 5, 88. nunc vivis digitos incendere gemmis gaudebat, Stat. Silv. 2, 1, 134.

3) übtr. a) Jmdn. od. dessen Gemüth durch Anfachung einer Leidenschaft od. einen dergleichen erregenden Gegenstand **in Flammen setzen, entflammen, anfeuern, aufreizen, aufregen**, u. zwar α) im Allg., zunächst durch Kampflust oder einen dieselbe erregenden Gegenstand: pugnae castra incendebat amore, Sil. 9, 36. hunc tanta cupiditate incendit bellandi, Nep. Hann. 2, 1; — ipse pugnae avidus - ferocia verborum militem incendebat, Tac. H. 4, 71. quasi lituis verbis - simplicibus incendebat (milites), Amm. 20, 5, 2. erant, quos pericula fratrum aut propinquorum propriis stimulis incenderent, Tac. A. 15, 12; — num - belli civilis causa populum per conciones incendo? A. 4, 35. non fregit ea res Ponticos, sed incendit, Flor. 1, 40 (3, 5), 12. regem incendebat ardentem, *ut* exacta hieme statim arma - concitaret, Amm. 23, 5, 8. convocatis suis clientibus facile incendit (näml. clientes), Caes. BG. 7, 4, 1. incensus et ipse perfurit, Virg. A. 9, 342. dum Libys incenso dispensat milite vires, Sil. 9, 243; — durch Liebe, Neigung, Sehnsucht u. dgl. od. einen sie förderuden Gegenstand: telis incendor amoris, Claud. Epigr. 40, 1. tum Thetidis Peleus incensus fertur amore, Catull. 64, 19. u. vgl. 253. insano Cassandrae incensus amore, Virg. A. 2, 343. amore sum incensus, Cic. III. QFr. 1, 5, 18. qui ab ineunte aetate incensus essem studio utriusque vestrum, Crassi vero etiam amore, quum ab eo nusquam discederem, dOr. 1, 21, 97. opstipui miroque incensum pectus amore compellare virum, Virg. A. 3, 298. tractabat virum, ut illius animum cupidum inopia incenderet, Ter. Heaut. 2, 3, 126. qua incensus Pygmalion, Justin. 18, 4, 8; — tum magis adque magis peditem candore notato Tyndariden incendit amor, VFlacc. 6, 206. donisque furentem incendat reginam atque ossibus implicet ignem, Virg. A. 1, 660. incensus uterque in Donaces Venerem furiosa mente ruebant, Calp. 9, 2. qualibus incensam iactastis mente puellam fluctibus in flavo saepe hospite suspirantem, Catull. 64, 97. non metus incensam potuit retinere deorum: omnia vincit amor, Auct. Cir. 436; absol.: dumque petit petitur pariterque accendit et ardet, Ov. M. 3, 426; durch andere Leidenschaften oder Gegenstände, die sie fördern: contrectandae pecuniae cupidine incensus, Suet. Cal. 42. coepere senatum criminando plebem exagitare dein largiundo atque pollicitando magis incendere, Sall. C. 38, 1. sic enim effectum est, ut agitatus iniuriis populus cupiditate libertatis incenderetur, Flor. 1, 2 (8), 7. inceditque animum famae venientis amore, Virg. A. 6, 890. u. vgl.: incendor porro cotidie magis non desiderio solum, quo quidem confi-

cior, - sed etiam incredibili fama virtutum admirabilium, Cic. Or. 10, 33. qua (fama, Gerücht von seinem Reichthum) incensus Pygmalion - avunculum suum - occidit, Justin. 18, 4, 7. qui et ipsi incensi sunt studio, quod ad agrum colendum attinet, Cic. SRosc. 17, 48 Philippus studio Alexandri aemulationis incensus, Justin. 29, 3, 8. testis est Graecia, quae quum eloquentiae studio sit incensa iamdiuque excellat in ea praestetque caeteris, tamen cet., Cic. Brut. 7, 26. nec enim oratoria illa studia deserui, quibus etiam te incendi, quamquam flagrantissimum acceperam, Fat. 2, 3. iuventus senum virtute et gloria incensa teneri non potuit, Justin. 6, 7, 10. Sabinum super insitam vanitatem falsae stirpis gloria incendebat, Tac. H. 4, 55. hominem perustum etiamnum gloria volunt incendere, Cic. Fam. 13, 15, 2. praeterea cedit multorum iustis et officio incensis, non inanibus aut ambitiosis voluntatibus, 6, 6, 8. atque illinc abii tuo lepore incensus - facetiisque, Catull. 50, 7. talibus incensus dictis senioris amici, Virg. A. 5, 719. u. vgl. 12, 238. qui dicit, spiritu ipso, nec imagine et ambitu rerum, sed rebus incendit, Quint. 10, 1, 16; — ut - incendere - iudicem videaris, Cic. dOr. 2, 45, 188. genus enim scriptorum tuorum - vicit opinionem meam meque ita vel cepit vel incendit, ut cuperem quam celerrime res nostras monumentis commendari tuis, Fam. 5, 12, 1. si ulla res est, quae bonorum animos, quos iam video esse commotos, vehementius possit incendere, haec certe est, Att. 2, 16, 1. se prima in iuventute studium philosophiae acrius, ultra quam concessum Romano ac senatori hausisse, ni prudentia matris incensum ac flagrantem animum coërcuisset, Tac. Agr. 4. ut frigidissimos quoque oratores ipsa certantis populi studia excitare et incendere potuerint, Or. 39; — ea res ipsa militi *ad* persequendum hostem animum incendit, Curt 4, 40 (10), 13; — quumque corporis facibus inflammari soleamus ad omnes fere cupiditates eoque magis incendi, quod cet., Cic. Tusc. 1, 19, 44. honos alit artes omnesque incenduntur ad studia gloria, 1, 2, 4. haec iuventutem, ubi familiares opes defecerant, ad facinora incendebant, Sall. C. 13, 4. nec imperatorem ad rem publicam bene gerendam revocare nec totam Gallici belli rationem prope iam explicatam perturbare atque impedire debemus, Cic. Prov. cons. 14, 35. eisque (libris) nosmet ipsi ad veterum rerum nostrarum memoriam comprehendendam impulsi atque incensi sumus, Brut. 5, 19; hoc magis incensi sumus, *ut* precaremur cet., Plin. Pan. 73, 5. regem incendebat ardentem, ut exacta hieme statim arma - concitaret, Amm. 23, 5, 8; — endlich vorzugsweise Jmdn. od. dessen Gemüth durch Zorn od. einen Zorn erregenden Gegenstand **in Flammen setzen, entflammen**, wenn der Abl. daneben steht, od. absol.: **in Zorn -, in Wuth versetzen, erbittern, entrüsten**, im *Ptcp. perf.* **entbrannt** vor -, od. absol. **zornentbrannt, wuthentbrannt, zornig** u. dgl., apscede ac sine me hunc perdere, qui semper me ira incendit, Plaut. As. 2, 4, 14. incendor ira, esse ausam facere haec te iniussu meo, Ter. Hec. 4, 1, 47. incensus ira, Nep. Pelop. 5, 4. u. so Liv. 2, 13, 7. Tac. H. 4, 21. 77. Quint. 8, 6, 7. in quos incensos ira vitamque domini desperantes quum incidisset, haesit in iis poenis, quas cet., Cic. Mil. 21, 56. incendit ira principis pectus truci caedem in nefandam, Sen. Oct. 264. incensos ea rabie impetus Tusculum tulit ob iram, quod cet., Liv. 6, 33, 6. incensa odio pristino, Cic. Cluent. 64, 181; — ne amplius morando Scaurum, quem plurumum metuebat, incenderet, Sall. J. 25, 10. inceditque animum dictis atque aggerat iras, Virg. A. 4, 197. incensi dictis animi et furor additus armis, Sil. 2, 36. u. vgl. 11, 69. hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo cet., Ter. Phorm. 5, 8, 81. incensus ille falso uxoris crimine, Phaedr. 3, 10, 13. quos igitur anteferret? ac ne postpositi contumelia incenderentur, Tac. A. 1, 47; — et civitatem video Argivum incendere, Enn. trag. 382. incende hominem, amabo te, quoad potest, Cic. Att. 2, 7, 3. u. vgl.: quod eius remedium inveniam iracundiae? loquar? incendam, Ter. Phorm. 1, 4, 9. iratus iste vehementer Sthenio et incensus hospitium renunciat, Cic. II. Verr. 2, 36, 89. adeo erat incensus, ut cet., Nep. Eum. 10, 4. incensumque et ad minas erumpentem castris infert, Tac. A. 11, 35. saevit inops animi totamque incensa per urbem bacchatur (Dido), Virg. A. 4, 300. ipse autem incensas promissa piacula turmas flagitat, Sil. 2, 41. incensa mente feruntur, VFlacc. 4, 255; — ibi multa de mea sententia conquestus est Caesar, quippe qui etiam Ravennae Crassum ante vidisset ab eoque *in* me esset incensus, Cic. Fam. 1, 9, 9. incensus *contra* eum exercitus, Capitol. Maxim. duob. 21. — β) insb. Etw. od. Jemdn. durch etw. Außergewöhnliches, Unangenehmes **in Aufregung versetzen, aufregen**, clamore incendunt caelum Troesque Latinique, Virg. A. 10, 895. matres - maestam incendunt clamoribus urbem, 11, 147. desine meque tuis incendere teque querelis, 4, 360. quae res incendit dolore milites equitesque nostros, Auct. BAl. 29, 3. his sicut acta erant nuntiatis incensus Tarquinius non dolore solum tantae ad inritum cadentis spei sed etiam odio iraque cet., Liv. 2, 6, 1. quo dolore incensus, Nep. Lys. 3, 1. ut regia omnis repentino luctu incenderetur, Justin. 38, 8, 14. in castra rediit, ceterum tacita cura animum incensus, quod cet., Liv. 22, 12, 5. erecti suspensique in minime gratum spectaculum animo incenduntur, Liv. 1, 25, 2. mens incensa tenebris, VFlacc. 7, 5.

b) Etwas, u. zwar α) eine Leidenschaft od. feltener einen durch dieselbe hervorgerufenen Zustand **entflammen, anfachen, erregen**, incendebat et ipse studia hominum omni genere popularitatis, Suet. Cal. 15. ipsa enim cogitatio de vi et natura deorum studium incendit illius aeternitatis imitandi, Cic. Tusc. 5, 25, 70. virtus incensa virorum, Lucan. 3, 484. nulla mens est tam ad comprehendendam vim oratoris parata, quae possit incendi, nisi inflammatus ipse ad eam et ardens accesserit, Cic. dOr. 2, 45, 190. summorum oratorum in gravissima causa accurata et inimicitiis incensa

contentio, Opt. gen. or. 7, 22; — quum incendisses cupiditatem meam consuetudinis augendae nostrae, Fam. 15, 21, 1. miserorum fortunam non insectari quam infinite tribuere potentibus quae cupiditatem et adrogantiam incendere possint, ad Brut. 1, 4, 2. quo magis lubido frustra incendatur tua, Ter. Andr. 2, 1, 8. incendit ea contumelia legionum iras, Tac. A. 2, 13. odia improborum rursus in nos, quae iam exstincta erant, incendamus, Cic. Att. 9, 1, 3. dux enim (populi) suo periculo progredi cogitat, populi impetus periculi rationem sui non habet: at aliquando incenditur: et quidem saepe sedatur, Leg. 3, 10, 23 sq. illam incendentem luctus Idaeus et Actor - corripiunt, Virg. A. 9, 500. proelia nec rauco curant incendere cornu, VFlacc. 6, 92. aere ciere viros Martemque incendere cantu, Virg. A. 6, 165. — β) einen Zustand od. eine Eigenschaft **steigern, mehren, erhöhen**, corpora quae plagis incendunt mobilitatem, Lucr. 6, 347. quae nunc innumerabiles incendunt annonam, Varr. RR. 3, 2, 16; — Philodami casum nonne cum per totam expositionem incendit invidia, tum in supplicio ipso lacrimis implevit -? Quint. 4, 2, 114. incendebat haec fletu, Tac. A. 1, 23. hos vulgi sermones audita mors adeo incendit, ut - clauderentur domus, 2, 82. quid aliud est vitia nostra incendere quam auctores illis inscribere deos et dare morbo exemplo divinitatis excusatam licentiam? Sen. brev. vit. 16, 5 incendente aviditate saevitiam, Amm. 14, 2, 2, quare feritas eorum successu felicitatis incensa diu terribilis finitimis fuit, Justin. 23, 1, 16.

incensio, ōnis, *f.* (incendo), das **Anzünden, Anstecken,** der **Brand**, turis, Arnob. 7, 29; — qui esset annus decimus post virginum absolutionem, post Capitolii autem incensionem vicesimus, Cic. Cat. 3, 4, 9. quinque hominibus comprehensis atque confessis incensione urbem, internecione cives - liberavi, Sull. 11, 33.

incensor, ōris, *m.* (incendo), einer, **der etw. anzündet od. in Brand setzt,** a) eig.: nuncii speculatoriûm incensores assidui, Apul. Mund. 26. messium inc., Claud. Saturn. Dig. 48, 19, 16. §. 9. — b) **der etw. anfacht, erregt,** perempto Farnobio metuendo antehac incensore turbarum, Amm. 31, 9, 4.

incensum, i, *n.*, s. incendo, 1.

1. **incensus**, a, um, *Ptcp.* v. incendo, was vgl.

2. **incensus**, a, um (in u. censeo), **nicht abgeschätzt,** sei es daß einer vom Censor nicht abgeschätzt worden ist oder sich nicht hat abschätzen lassen, quum autem incensum vendit (populus), hoc iudicat, quum ei, qui in servitute iusta fuerunt, censu liberentur, eum, qui quum liber esset censeri noluerit ipsum sibi libertatem abiudicavisse, Cic. Caecin. 34, 99. censu perfecto, quem maturaverat metu legis de incensis latae cum vinculorum minis mortisque, edixit, ut cet., Liv. 1, 44, 1. in populo permultos annos incenso neque differri census poterat, cet., 4, 8, 3.

incentio, ōnis, *f.* (incino), das **Blasen auf einem** Instrument, docet plurimis hominum morbidis medicinae fuisse incentiones tibiarum, Gell. 4, 13, 3; als **Zaubergesang, -formel**: ut et serpentium virulentorum domitores sint et incentionibus herbarumque sucis faciant medellarum miracula, 16, 11, 2. incessebant falsis criminibus Param, incentiones Circeas in vertendis debilitandisque corporibus miris modis eum callere fingentes, Amm. 30, 1, 17.

incentīvus, a, um (incino), **anstimmend, den Ton angebend,** a) eig. u. bildl.: aliud pastio et aliud agricultura, sed affinis: et ut dextera tibia alia quam sinistra, ita tamen ut sit quodam modo coniuncta, quod est altera eiusdem carminis modorum incentiva, altera succentiva: et quidem licet adiicias - pastorum vitam esse incentivam, agricolarum succentivam, Varr. RR. 1, 2, 15 sq. — b) übtr. **anreizend, ergreifend,** si terras luis incentiva fatigat, Prud. Hamart. 248; subst. incentivum, i, *n.*, ein **Anreizungs-, Reizmittel,** auch von einer Person, die **zu etw. reizt,** mit *Gen. subj*: ipsisque proeliis non solum tubae ac litui, sed etiam Spartanae tibiae incentivum aliquod feruntur habuisse, Pan. vet. 8, 1, 4. quod poenis omnibus conveniebat plecti, incentivo extollitis laudis, Arnob. 4, 33; mit *Gen. obj.*: incentivum audendi maiora popularibus addiderunt, Amm. 31, 7, 7. est incentivum peccaminis, Prud. Apoth. 929. incentiva vitiorum et carnis titillationes, Hieron. Ep. 52. no. 3; — *abs.*: incentivo percitus retentusque anxiis curis, Amm. 27, 8, 10. u. v. Pers.: cuius acerbitati uxor grave accesserat incentivum, 14, 1, 2. u. so 22, 11, 5. 29, 3, 1. cuius diritati adiectum incentivum exitiale socer Petronius, 26, 6, 7.

incentor, ōris, *m.* (incino), **der, welcher den** Ton angibt, der **Anstimmer, Vorsänger,** a) eig. u. bildl.: carminis incentor Christus, Paul. Nol. carm. 15, 32. incentore canam Phoebo Musisque magistris, Avien. perieg. 895. u. b. Isid. 6, 19. 7, 12. — b) übtr.: **der, welcher etw. anregt, erregt, zu etw. den Anlaß gibt, der Anstifter,** mit *Gen. obj.*: incentor potius quam consolator lacrimarum, Paul. Nol. ep. 29, 8. igneus turbarum inc., Amm. 15, 1. sciebat enim Dumnarum - rebellionis totius incentorem - maximos iterum in Gallia tumultus moturum, Oros. 6, 11. nefarius belli totius inc., Amm. 16, 12, 24. Sertorius iam hinc civilis belli inc. et particeps, Oros. 5, 19. Maximinus persecutionis Christianorum inc., 7, 28. u. *absol.*: Damasippus praetor incentore Mario consule Q. Scaevolam - occidit, 5, 20. u. so überh. b. Spaet.

inceps deinceps, PDiac. p. 107, 12.

inceptio, ōnis, *f.* (incipio), das **Beginnen** (eig. u. prägn.), mit *Gen. obj.*: neque enim ortum esse mundum, quod nulla fuerit novo consilio inito tam praeclari operis inceptio, et ita esse eum undique aptum, ut cet., Cic. Acad. 2, 38, 119. neque inceptio patrociniorum capulari seni congruisset, Apul. Mag. 66; — mit *Gen. subj.*: nam inceptio'st amentium, haud amantium, Ter. Andr. 1, 3, 13; — *abs.* u. rhetor.: prout aut verborum dignitas aut sententiarum natura aut depositio aut inceptio aut transitus postulabit, Quint. 11, 3, 46.

incepto, āre (*Intens.* zu incipio), **beginnen** (eig. u. prägn.), istic, quo inceptas iter, qui est? quem arcessis? Plaut Truc. 1, 2, 32. magnum inceptas, si illud expectas quod nusquam'st, Curc. 1, 2, 53. vah, vide quod inceptat facinus, Ter. Heaut. 3, 3, 39. quid inceptat? 4, 4, 12. fabulam inceptat, Andr. 5, 4, 22; — mit *Inf.*: basilica hic quidem facinora inceptat loqui, Plaut. Trin. 4, 3, 23. tibicines inter exercitum positi canere inceptabant, Gell. 1, 11, 3. numquid tu quod te aut genere indignum sit tuo facis aut inceptas facinus facere? Plaut. Curc. 1, 1, 23.

inceptor, ōris, *m.* (incipio), **der, welcher etw. beginnt, anfängt, der Anfänger**, o Parmeno mi, o mearum voluptatum omnium inventor inceptor perfector, Ter. Eun. 5, 8, 4.

inceptum, i, *n.*, s. incipio.

inceptus, a, um, *Ptcp.*, s. incipio.

inceptus, us, *m.* (incipio), **das Beginnen** (eig. u. prägn.), magno enim in omnia inceptu veneram, Sen. Ep. 18, 5, 15 (108); inceptus iam lancea temnit eriles, VFlacc. 6, 124.

incernĭcŭlum, i, *n.* (incerno), **das Gefäß, in welches etw. hineingesiebt wird, ein Gefäß für den feinern Auszug von Mehl u. dgl.**, in torcularium in usu quod opus est: — cribrum unum, incerniculum unum, Cato RR. 13, 1. u. so neben cribrum, Lucil. p. 53, 70. decretum fecere, ne frumentarii negotiotares ab incerniculis eum (mulum) arcerent, Plin. 8, 44 (69), 175.

incerno, ēre, **hineinsieben od. überh. in -, an -, auf etw. sieben**, liba cum sunt facta, incerni solent farris semina, Varr. b. Non. 2, 355. piper album cum sale nigro incretum, Hor. Sat. 2, 4, 75. eo terram cribro incernito, Cato RR. 48, 2. ita cribro putrem terram duos alte digitos incernemus, Col. 5, 6, 6. super fricaturam incernatur marmor, Vitr. 7, 1.

incēro, ātum, āre (cera), **mit Wachs überziehen**, si plura fragmenta sunt (iuguli fracti), excipienda sunt ex ferula facto canaliculo eodemque intus incerato, ne fascia diducatur, Cels. 8, 8, 1; übtr.: ergo supervacua aut vel perniciosa petuntur, propter quae fas est genua incerare deorum, mit Wachs d. i. Wachsschreibtafeln belegen, auf denen die Gelübde verzeichnet waren, deren Erfüllung man von den Göttern gegen gewisse Leistungen verlangte, Juv. 10, 54. u. so: genua incerare Dianae, Prud. Apoth. 457. incerat lapides fumosos idololatrix relligio, Hamart. 403.

incerte u. **incerto**, *Adv.*, s. incertus.

incerto, āre, **unbestimmt -, ungewiß machen**, singultu lacrimoso sermonem incertans, Apul. M. 5, 13. quae (navis) postquam cursus spatio prospectum sui nobis incertat, 11, 16; — longa dies meum incertat animum, Plaut. Epid. 4, 1, 20; set me incertat dictio: qui rem expedi! Pacuv. 156.

incertus, a, um (in u. certus), **ungesichtet, ungeschieden**, daher entweder: **ungeordnet**, oder: **unbegrenzt, unbestimmt, unstät**, daher entweder: **ungewiß, unbekannt, unerkannt, unerwiesen, unentschieden**, oder: **schwankend, unstät, unsicher, unzuverlässig, trügerisch**, 1) v. Leb. u. Lebl.: a) neben *Subst.*: colligere incertos et in ordine ponere crines docta, Ov. Am. 1, 11, 1; — amens diversa fuga petit aequora Turnus et nunc huc, inde huc incertos implicat orbes, Virg. A. 12, 742. quis Colchus hoc, quis sedis incertae Scytha commisit? Sen. Troad. 1108. Troiani, qui Aenea duce profugi sedibus incertis vagabantur, Sall. C. 6, 1. u. vgl.: per urbes erret ignotas egens, exul - incerti laris, Sen. Med. 20. subito exorerentur incerto spatio atque alienis partibus anni (res), Lucr. 1, 180. ponderibus propriis incerto tempore ferme incertisque loci spatiis decellere paulum (corpora), 2, 218. fulmina -, nix, imbres, nubila, venti non nimis incertis fiunt in partibus anni, 5, 675. ab nostris occurrebatur, ut incertis temporibus diversisque itineribus iretur, Caes. BG. 7, 16, 3. ubi incerta tempora sunt (febris), Cels. 3, 12. utque dies incerta sacro, sic tempora certa, seminibus iactis est ubi foetus ager, Ov. F. 1, 661. cum volet, illa dies, quae nil nisi corporis huius ius habet, incerti spatium mihi finiat aevi, M. 15, 873; lentaque miserrima tabe liquitur, ut glacies incerto saucia sole, Ov. M. 2, 807. tres adeo incertos caeca caligine soles erramus pelago, Virg. A. 3, 203. quale per incertam lunam sub luce maligna est iter in silvis, 6, 270. lumine etiamtum incerto duae Gallae mulieres - montem adscendunt, Sall. H. 4, 5. sive sub incertas zephyris motantibus umbras sive antro potius succedimus, Ecl. 5, 5. defluit incerto lapidosus murmure rivus, Ov. F. 3, 273. u. vgl. Sen. Thyest. 729. Quint. 2, 11, 4. ut neque signiferi viam nec signa milites cernerent, agmen ad incertos clamores vagum velut errore nocturno turbaretur, Liv. 33, 7, 2. levi rumore et incerto, tamquam pax impetrata esset, Suet. Vit. 16; — dedita sacris incerti Iudaea dei, Lucan. 2, 592. responsum ei ab incerto ferunt numine cet., Treb. Poll. Claud. 2. Alexandrini Africique et Hispaniensis (belli) incertus auctor est, Suet. Caes. 56. ea quoque, quae vulgo recepta sunt, hoc ipso, quod incertum auctorem habent, velut omnium fiunt, Quint. 5, 11, 41. parentum incertûm (= incertorum) investigandûm gratia, Pacuv. 43. genus omne ferarum incerto partu culta ac deserta tenerent, Lucr. 1, 164. prolis incertae fides ex hoc petatur scelere, Sen. Thyest. 327. decemviros conubium diremisse, ne incerta prole auspicia turbarentur, Liv. 4, 6, 2. in Sabinis incertus infans natus masculus an femina esset, alter sexdecim iam annorum item ambiguo sexu inventus, 31, 12, 6. u. so vgl. 27, 37, 5. nulli certa uxor est: ex his, qui tam confuso parentum coitu passim incertique nascuntur, quos pro suis colant, formae similitudine agnoscunt, Mel. 1, 8, 7. habitant (Cariam) incertae originis, 1, 16, 1. genus huic materna superbum nobilitas dabat, incertum de patre ferebat, Virg. A. 11, 341. cuius umbra dispersis venit incerta membris? Sen. Med. 952. cuius manantia fletu ora puellares faciunt incerta capilli, Juv. 15, 136; — incerto itinere porti indigentes (nautae), Turpil. 48. pauci ex proelio lapsi incertis itineribus per silvas ad Titum La-

bienum legatum - perveniunt, Caes. BG. 5, 37, 7. incertis itineribus Tarentum delati, Liv. 27, 43, 2. incerta fugae vestigia turbat implicitasque errore vias, Lucan. 8, 4. ubi incerta fugae vestigia neque usquam conglobari hostes compertum, Tac. Agr. 38. aliorum fuga incerta, Quint. 8, 3, 68. Florus incertis latebris victores frustratus, Tac. A. 3, 42. rari domos, plurimi amicorum tecta et ut cuique humillimus cliens incertas latebras petivēre, H. 1, 81. quorum (ossium) numerus incertus est, Cels. 8, 1. huc Hennaea cohors - certatim sese tulit adscendensque vicissim pressit nutantes incerto pondere ramos, Sil. 5, 489. artusque varie iactat incertus dolor, Sen Hipp. 367. praemissa classe, quae pluribus locis praedata magnum et incertum terrorem faceret, Tac. Agr. 29. exturbatus inde subita vi et incerta, Suet. Aug. 6. solebat - aversas tabularum picturas in convivio venditare incertoque casu spem mercantium vel frustrari vel explere, Suet. Aug. 75. certusque incerta pericula lustret Aeneas? Virg. A. 9, 96. Appium Silanum - crimine incerto nec defensione ulla data occidit, Suet. Claud 29. potest accusari sola mulier incerti adulterii, Quint. 7, 2, 52. u. vgl.: iure sed incerto mundi subsidere regnum Chalcidos Euboicae - parabas, da man noch nicht wußte od. noch unentschieden war, wer herrschen sollte, Lucan. 5, 226; — incertus si nubila duxerit aether, VFlacc. 1, 307. pridie idus ianuarias incertus status caeli, Col. 11, 2, 98. calendis decembribus dies incertus, saepius tamen placidus, 11. 2, 93. calendis ianuariis dies incertus, 11, 2, 97. nunc redeo ad mundi novitatem et mollia terrae arva, novo fetu quid primum in luminis oras et incertis crerint committere ventis, Lucr. 5, 780. fertur et incertis iactatur ad omnia ventis, Auct. Cir. 478. sinit hic violentis omnia verti turbinibus, sinit incertis turbare procellis, Lucr. 5, 503. inde cum in proxima Samiae vellent traicere, non expectato solis ortu, ex quo statum caeli notare gubernatores possent, in incertam tempestatem miserunt, Liv. 37, 12, 11. carina, quam ventus ventoque rapit contrarius aestus, vim geminam sentit paretque incerta duobus, Ov. M. 8, 470. onere turrium incertis navibus, Sall. H. 3, 23. u. vgl. 1, 60. und: arbori incertae nullam prudentia cani rectoris cum ferret opem, dem schwankenden Mastbaum, Juv. 12, 32. incertā vagus Maeander undā ludit, Sen. Herc. fur. 683. u. vgl. Agam. 140. variis undique procellis incerti fluctus prospectum adimere, regimen impedire, Tac. A. 2, 23. aut petet Syrtes Noto, aut fertur incerto mari, Hor. Epod. 9, 31. postque venit tacitus furvis circumdatus alis Somnus et incerto Somnia nigra pede, Tibull. 2, 1, 89. iussus abire domum ferebar incerto pede ad non amicos - postes, Hor. Epod. 11, 20. vadit incerto pede, Sen Hipp. 375. multum illi incerto trepidant vestigia cursu, Auct. Cir. 171. actor - si digitorum saltem incerto aut indecoro gestu a computatione dissentit, Quint. 1, 10, 35. unus de toto peccaverat orbe comarum anulus, incerta non bene fixus acu, Mart. 2, 66, 1. qua (sagitta) nec acutior ulla, nec minus incerta est, nec quae magis audiat arcus, Ov. M. 5, 381. taurus et incertam excussit cervice securim, Virg. A. 2, 224. u. vgl.: pressamque ad colla bipennem incerta cervice ferens altaria liquit, Sil. 5, 64. incertos geris, Deiphobe, vultus, Sen. Agam. 747. repente Maurus incerto voltu pavens ad Sullam cucurrit, Sall. J. 106, 2. incerta nutant lumina, Sen. Agam. 713. si somnus incertus est, Cels. 3, 2. demissae aures, incertus ibidem sudor, Virg. G. 3, 500; — tu inter eius modi mulieres praetextatum tuum filium - collocavisti, ut aetati maxime lubricae atque incertae exempla nequitiae parentis vita praeberet, Cic. II. Verr. 7, 52, 137. scinditur incertum studia in contraria volgus, Virg A. 2, 39. nolo suspensam et incertam plebem Romanam obscura spe et caeca exspectatione pendere, Cic. Agr. 2, 25, 66. saepe mihi dubiam traxit sententia mentem, curarent superi terras, an nullus inesset rector et incerto fluerent mortalia casu, Claud. in Rufin. 1, 1. u. vgl. Auct. Cul. 160. incerto diu casu pependit, Sen. Troad. 919. non extimescet ancipites dicendi incertosque casus, Cic. Or. 28, 98. insanam autem esse aiunt (fortunam), quia atrox incerta instabilisque sit, Pacuv. 369. sortis incertae fides, Sen. Agam. 38. adde casus, adde incertos exitus pugnarum Martemque communem, Cic. Mil. 21, 56. quum esset incertus exitus et anceps fortuna belli, Marcell. 5, 15. non ignoras quam sint incerti et animi hominum infecti partibus et exitus proeliorum, ad Brut. 1, 14, 2. hic omnia facere omnes, ne armis decernatur, quorum exitus semper incerti, Att. 7, 3, 5. sic me saepe refert incerta cupidinis aura, Ov. Am. 2, 9, 33. qui non agnoverit semet et incertos animi pacaverit aestus, Claud. IV. Cons. Hon. 225. saepe labor maestus curarum odiumque futuri proiecit fessos incerti pectoris aestus, Lucan. 8, 165. Aesoniden varios incerta per aestus mens rapit undantem curis, VFlacc. 5, 302. vana - incertae mentis levitas et mobile pectus, Sil. 6, 145. incertae tanta est discordia mentis, cum pigeat temptasse, libet temptare, Ov. M. 9, 630. revortor - animo fere perturbato atque incerto prae aegritudine, Ter. Heaut. 1, 1, 71. animos gravius incertos tenes, Sen. Thyest. 638. Quinctius Attalo Elatiam excito Boeotiorum gentem incertis ad eam diem animis fluctuantem, dicionis suae facere cupiens, Liv. 33, 1, 1. exurgendi incerta voluntas, Lucr. 3, 174 plus enim timetur de incertis moribus principis quam speratur cet., Vopisc. Car. 1. reddes omnia, quae nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient, Ter. Andr. 2, 3, 16. fluctuat incertis erroribus ardor amantum, Lucr. 4, 1077. spe incerta certum mihi laborem sustuli, Ter. Hec. alt. prol. 9. dum curae ambiguae, dum spes incerta futuri, Virg. A. 8, 580. in altera parte maiores opes, tuta consilia, pro incerta spe certa praemia, Sall. C. 41, 2. u. vgl. praemium incertum petis, certum scelus, Sen. Phoen. 632. incertus pectora versat amor, Ov. AA. 3, 718. venerem incertam rapientes more ferarum, Hor. Sat. 1, 3, 109. propone dubias

Martis incerti vices, Sen. Phoen. 626. ludificati incerto praelio ipsi modo eminus sauciabantur, modo cet., Sall. J. 50, 4. ceterum facies totius negotii varia, incerta, foeda atque miserabilis, 51, 1. pacis incertae fides, Sen. Troad. 533. cum interim vectigalia parva et bellis incerta vix partem sumptuum sustinent, Sall. H. 2, 41, 7. perpulisti me, filiam ut darem in seditionem atque in incertas nuptias, Ter. Andr. 5, 1, 11. etiam si certa pestis adesset, mansurum potius, quam proditis, quos ducebat, turpi fuga incertae ac forsitan post paullo interiturae vitae parceret, Sall. J. 106, 3. fortuna - transmutat incertos honores nunc mihi, nunc alii benigna, Hor. Od. 3, 29, 51. incertus dominatus, Cic. Rep. 1, 17, 26. incertum diu et quasi vagum imperium suscepit firmavitque tandem gens Flavia, Suet. Vesp. 1. quo nunc incerta re atque inorata gradum regredere conare? Enn. trag. 12. amicus certus in re incerta cernitur, 428. quis veniet? si venerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Cic. Att. 16, 11, 6. petet autem novum quoque consilium non ab rebus latentibus, istae enim dubiae et incertae sunt, sed ab iis, quae explorari possunt, id est evidentibus causis, Cels. 1. praef. p. 8. quum igitur illa (causa) incerta incomprehensibilisque sit, a certis potius et exploratis petendum esse consilium, p. 6. signa tamen luctus dant haud incerta futuri (superi), Ov. M. 15, 782; — im *Superl.*: ille vitam suam - ad incertissimam spem et ad rei publicae fatum reservavit, Cic. Sest. 22, 50.

b) *absol* u. *subst.*: est igitur ridiculum, quod est dubium, id relinquere incertum: quod nemini dubium potest esse, id iudicare, Cic. Mur. 32, 68. multa in his relinquuntur incerta, Quint. 2, 10, 14. incerta haec si tu postules ratione certa facere, nilo plus agas quam cet., Ter. Eun. 1, 1, 16. ne hoc quidem cernunt, omnia se reddere incerta, quod nolunt, ea dico incerta, quae ἄδηλα Graeci, Cic. Acad. 2, 17, 54. nos autem, ut caeteri alia certa, alia incerta esse dicunt, sic ab his dissentientes alia probabilia, contra alia dicimus, Off. 2, 2, 7. hic status ducit ex eo, quod scriptum est, id, quod incertum est, Quint. 7, 8, 3. ubi natus sit, incertum diversitas tradentium facit, Suet Cal. 8. postea quae fecerit incertum habeo, pudeat magis an pigeat disserere, Sall. J. 95, 4. incertum quoque iam constet, quid possit oriri, quid nequeat, Lucr. 1, 594. multi - turbatis rebus alacres et per incerta tutissimi, Tac. 1, 88; vorzugsweise in der Verbindung *incertum est*: nuntiaret senatui ac populo victoriam, *de* qua incertum adhuc erat, Suet. Ner. 1. de horum exitu incertum est, Treb. Poll. trig. tyr. 27; hoc nemus - *quis* deus incertum est, habitat deus, Virg. A. 8, 351. incertum'st quid agam, Ter. Phorm. 2, 1, 9. u. vgl. Heaut. 1, 2, 14. Quint. 9, 3, 60. quem mox quae sint habitura deorum concilia incertum est, Virg. G. 1, 25; incertum est enim, *quando* febris ventura sit, Cels. 3, 12; nunc habeam nec*ne* incertum'st, Ter. Heaut. 1, 1, 43. secuta deinde Cn. Pompeii militia, gloriae laborisne maioris, incertum est, Vell. 2, 40, 1. quorum (suppliciorum) nos pudeat magis, *an* poeniteat, incertum est, Curt. 5, 17 (5), 10. quum incertum sit, an visuri simus illa, quae petimus, 5, 18 (5), 15. cum senatus senatus an senatus senati faciat, incertum sit, Quint. 1, 6, 27; mit *Inf.*: persequi incertum fuit, Tac. A. 4, 5; — od. bloß *incertum*, zunächst mit *Relativ.*: filius, incertum quam ob causam, substiterat in regia, Curt. 6, 26 (7), 18. rediit: primo incertum qua de causa, postea ostento territus, Suet. Tib. 72; ego per eadem loca invenio fossam a rege percussam: sed incertum *utrum* ad colligendum umorem circumiacentium agrorum *an* ad committendum flumini lacum, Plin. Ep. 10, 41 (50), 4. Menidas - advenerat, incertum suo*ne* consilio, *an* regis imperio, Curt. 4, 56 (15), 12. u. so Suet. Caes. 18. Aug. 19. Claud. 44. substiti, erravitne via seu lassa resedit incertum, Virg. A. 2, 740. avus M. Salvius Otho, patre equite R. matre humili incertum *an* ingenua, Suet. Oth. 1. clausa in luco Martii sacro duos pueros, incertum stupro an ex Marte conceptos, enixa est, Justin. 43, 2, 3; — im *Compar.*: mobilis Aesonide, vernaque incertior aura, Ov. Her. 6, 109. nihil est incertius vulgo, nihil obscurius voluntate hominum, nihil fallacius ratione tota comitiorum, Cic. Mur. 17, 36. si tardior in scribendo aut incertior in legendo - fuit, Quint. 10, 3, 20. — *Subst.*: eadem freto litori campis facies, neque discerni poterant incerta ab solidis, brevia a profundis, Stellen, auf denen man nicht sicher fußen kann, Tac. A. 1, 70; dagegen: quidquid incerti mi in animo prius aut ambiguom fuit, nunc liquet, Plaut. Pseud. 2, 4, 69. ne cuius incerti vanique auctor esset, Liv. 4, 13, 9; haut incerta cano, Virg. A. 8, 49. quid enim stultius quam incerta pro certis habere, falsa pro veris? Cic. Sen. 19, 68. neque ego per ignaviam aut vana ingenia incerta pro certis captarem, Sall. C. 20, 2. incerta pro certis, bellum quam pacem malebant, 17, 6. quamquam opibus suis confideret, tamen non debere incerta pro certis mutare, J. 83, 1. neque enim certa incertis declarantur, Quint. 5, 10, 8; — et locus pro vobis et nox erit, quae omnia *ex incerto* maiora territis ostentat, Liv. 9, 24, 8; cui non perspicuum est *ad incertum* revocari bona, fortunas, possessiones omnium? Cic. Caecin. 13, 38; Lucius Minucius praefectus annonae seu refectus, seu quoad res posceret, *in incertum* creatus, auf unbestimmte Zeit, Liv. 4, 13, 7; dagegen: populi R. causa, civitatis ius, bona, fortunae possessionesque omnium in dubium incertumque revocabuntur, Cic. Caecin. 27, 76. Tiberio - suspensa semper et obscura verba, tunc vero - in incertum et ambiguum magis implicabantur, Tac. A. 1, 11; auctor *in incerto* (est), Ov. F. 6, 435. M. 12, 419. Tiberium Neronem delegit, ne successor in incerto foret, Tac. A. 3, 56. omniaque victoribus erant futura in incerto, Auct. BAl. 16, 1. cum etiam tum eventus in incerto erat, Sall. J 51, 2. causae in incerto fuēre, Tac. A. 15, 36. pavidis consilia in incerto sunt, 3, 9. ideo leges in facta constitui, quia futura in incerto sint, 3, 69. vestrum - nomen in incerto

erit, H. 1, 37; cuius ingenium utrum bellicis magis operibus, an civilibus suffecerit, in incerto est, Vell. 2, 97, 2. sed mihi haec ac talia audienti in incerto iudicium est, fatone res mortalium et necessitate immutabili an forte volvantur, Tac. A. 6, 22. postremo fugere an manere tutius foret, in incerto erat, Sall. J. 38, 5. omisisset offensas an distulisset, brevitate imperii in incerto fuit, Tac. H. 1, 47. quos omiserit receperitve, in incerto fuit ob propinquam vitae finem, Tac. A. 6, 45; Otho, cui uni apud militem fides, dum et ipse non nisi militibus credit, imperia ducum in incerto reliquerat, H. 2, 33; quando in incerto habeantur Parthorum conatus, A. 15, 17. Allobroges diu in incerto habuēre, quidnam consilii caperent, Sall. C. 41, 1. ut absens an praesens, pacem an bellum gerens perniciosior esset in incerto haberetur, J. 46, 8; multique adnantes navibus, *incerto* prae tenebris, quid aut peterent aut vitarent, foede interierunt, Liv. 28, 36, 12. — Incertum u. incerta ſubſtant. mit *Genit.*: incertum belli timens consilia ad insidias transfert, Justin. 38, 1, 8; ut - Othonem rapturi fuerint, ni incerta noctis - timuissent, Tac. H. 1, 26. nemo refert, quod Italia externae opis indiget, quod vita populi R. per incerta maris et tempestatum cotidie volvitur, A. 3, 54. inter Mosam Rhenumque trium et viginti milium spatio fossam perduxit, qua incerta Oceani vitarentur, 11, 20. non temere incerta casuum reputat, quem fortuna numquam decipit, Liv. 30, 30, 11. tu hos exercitus rege, mihi bellum et proeliorum incerta trade, Tac. H. 2, 77. iussa principis magis quam incerta belli metuens, A. 4, 23. tutius videtur fortunae possessionum varietatibus experiri, Plin. Ep. 3, 19, 4. postremo ipsos colonos per miserias et incerta humani generis orare, Tac. H. 1, 19. — *Adv.*: exul **incerte** vagat, Pacuv 225. maerore animi incerte errans vagat, 302. incerte errat animus, Enn. trag. 259; quotumas aedes dixerit, id ego ad modum **incerto** scio, Plaut. Pseud. 4, 2, 7. u. ſo Epid. 3, 4, 69. quam incerto autumo, 4, 1, 20.

2) v. Leb., einer, **der etw. nicht kennt od. nicht weiß od. der ſich nicht entſcheidet, ohne etw. zu kennen od. zu wiſſen od. über etw. ſich zu entſcheiden, ungewiß, unentſchieden, unentſchloſſen, zweifelhaft,** mit d. Gen. animi (in ſeinem Geiſte): fecit animi ut incertus foret, Ter. Hec. 1, 2, 46. u. ſo VFlacc. 1, 79. Sall. H. 3, 75. vgl. mit 4, 72. Liv. 1, 7, 6. Tac. A. 6, 46. H. 3, 55; ſonſt mit *Gen. obj.*: reliquae (naves, die Mannſchaft der Sch.) - incertae locorum Uticam versus petere visae sunt, Auct. BAfr. 7, 3. und: naves interim Caesaris onerariae errabundae male vagabantur incertae locorum atque castrorum suorum, 21, 3. incertus viae, Sen. Oed. 312. 654. Apollo, unde sibi populi et reges consilium expetunt, summarum rerum incerti, quos ego ope mea pro incertis certos compotesque consili dimitto, ut ne res temere tractent turbidas, Enn. trag. 186. ita omnia opportuna loca hostes inter consulum castra interceperunt, ut pervadere expeditus nuntius non posset et per aliquot dies incerti rerum omnium suspensique de statu alterius uterque consul ageret, Liv. 9, 43, 4. ante curiam variae atque incertae rerum multitudinis clamor erat, 24, 24, 8. omnium incerti legati, 35, 17, 2. urguebat trepidam iam caede priorum incertamque fugae pluma labente columbam, Sil. 4, 111. aeger in extremis ignoti partibus orbis incertusque meae paene salutis eram, Ov. Tr. 3, 3, 3. nec incertus futuri testamentum pro pignore scribam, Tac. Or. 13. Tubero incertus veri est, Liv. 4, 23, 3. quod quidem me factum consili incertum facit, Ter. Phorm. 4, 1, 12. haec munimenta contemplantem Alexandrum consiliique incertum - quidam e muro sagitta percussit, Curt. 8, 37 (10), 27. quia incertus sententiae fuerit, Liv. 4, 57, 3. incerta voti, Sen. Troad. 901. gens hominum fertur rapidis obvia fatis incerta sui, Herc. fur. 183; — incerti *de* fide sociorum, Liv. 9, 6, 4; — mit *Relativ.* u. *Interrog.*: quum incertus essem, ubi esses, Cic. Att. 1, 9, 1. incerti, quo fata ferant, ubi sistere detur, Virg. A. 3, 7. tigris - quo primos ferat incerta morsus, Sen. Thyest. 709. stat et incertus qua sit sibi nescit eundum, Ov. F. 5, 3. quam insistam viam incertus sum, Ter. Eun. 2, 3, 4. quid dicam hisce incertus sum, Hec. 3, 4, 36. u. vgl. 4, 3, 8. Pa. incertum'st quid agam. My. misera timeo incertum hoc quorsum accidat, Andr. 1, 5, 29. incerti quid agant proceres ad templa petiti conveniunt operosa dei, Ov. M. 15, 666. diu quid ageret incertus, Suet Tit. 11. u. ſo Curt. 10, 20 (6), 19 incertus, quid Iuno ferat, quas apparet iras, VFlacc. 4, 55. incerti quidnam esset, Sall. J. 49, 5; — utrum stultitia facere ego hunc an malitia dicam - incertus sum, Ter. Phorm. 4, 3, 55; hoc magis inceptos genitori instaurat honores, incertus, geniumne loci famulumne parentis esse putet, Virg. A. 5, 95. olim truncus eram ficulnus, inutile lignum, cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum, maluit esse deum, Hor. Sat. 1, 8, 1. ipse incertus adhuc, tenebris te protinus illis involvi flammisve velim, durare parumper an magis, cet., VFlacc. 7, 73. ferro an fame acrius urguear, incertus sum, Sall. J. 24, 3. timere patres residem in urbe plebem, incerti, manere eam an abire mallent, Liv. 2, 32, 5. Italicos incertos, socii an hostes essent, in primam aciem summotos, 30, 35, 9. paulisper incertus, an in castra reciperet copias, 33, 8, 10; sed fatis incerta feror, si Iuppiter unam esse velit Tyriis urbem Troiaque profectis misceriνe probet populos, Virg. A. 4, 110; — *absol.*: ego certe me incerto scio hoc daturum nemini homini, Plaut. As. 2, 4, 60. facit incertam pomi color, Ov. M. 4, 131. adii te heri de filia: ut veni itidem incertum amisti, Ter. Hec. 2, 2, 9. licet etiam utramque in partem, ut soles, disputes, ex altera tamen fortius, ne me suspensum incertumque dimittas, cum mihi consulendi causa fuerit ut dubitare desinerem, Plin. Ep. 7, 27, 16. sic exhortata reliquit incertam et tristi turbatam volnere mentis, Virg. A. 12, 160. ne incertus siem, Ter. Phorm. 4, 3, 70. anceps aestus incertam rapit, Sen. Med. 927. quom incerta vo-

lant caeloque exagmina ludunt, Virg. G. 4, 103. hic oculos incerta tenet magnique sororem paulatim putat esse patris, VFlacc. 7, 214. u. vgl. 3, 602. 4, 9. vibratque incerta securim, Claud. Rapt. Pros. 3, 357. incerti tabescunt volnere caeco, Lucr. 4, 1120; rebus prosperis incertus et inter adversa melior, Tac. H. 2, 23; — im *Comp.*: incertior multo sum quam dudum, Ter. Phorm. 2, 4, 19.

incessābĭlis, e, unaufhörlich, cum iugi atque incessabili egerendi ventris desiderio, CAurel. Chron. 4, 6, 85. inc. labor, MCap. 1, 39. inter sacra continua incessabilibus cladibus nullus finis ac nulla requies fuit, Oros. 7, 1. u. *Adv.*: **incessabiliter** velut rotam in suo axe torqueri, Hieron. Ep. 64. no. 19. superum incessabiliter pectorum arcana tenuerunt, MCap. 9, 893. publice inc. vexantur actiones, Fulg. myth. 1. p. 5.

incessans, antis, unablässig, virtus, Cassiod. Complex. act. apost. 11. u. *Adv.*: excubiis aquae custodiendae **incessabiliter** inhaereant, Zeno Cod. Just. 11, 42, 10. inc. legere, Sidon. Ep. 8, 11.

incesso, cessīvi od. getw. cessi, cessĕre (*Intens.* v. incedo), feindlich gegen Jmdn. od. etw. einschreiten, hinschreiten, auf Jmdn. losgehen, Jmdn. od. etw. angreifen, anfallen, auf Jmdn. einen Angriff machen, sowohl eig. mit einer Waffe, als übtr. mit schmähenden od. beschuldigenden Worten u. Anklagen, a) eig., *alqm.* od. *alqd. alqa. re*: coeperunt missilibus quoque eos, qui pro opere stabant, incessere, Curt. 4, 11 (2), 21. agnovitque - iaculis et voce superba tecta incessentem, Stat. Theb. 11, 360. vimque ferunt saevisque parant incessere telis, Ov. M. 14, 402. u. so: telis alqm., Tac. A. 3, 41. tunc in domos atque in tecta refugiebant vagosque in viis suos pro hostibus lapidibus telisque incessebant, Liv. 26, 10, 7. Troada telorum lapidumque incessere iactu coepit, Ov. M. 13, 566. und: altiora murorum sagittis aut saxis incessère, Tac. H. 2, 22. a pueris ii more quodam gentis saxis globosis, quibus ferme harenae immixtis strata litora sunt, funda mare apertum incessentes exercebantur, Liv. 38, 29, 4. incessunt sudibus librataque pondera plumbi certatim iaciunt, Sil. 1, 523. ferasque etiam argenteis vasis incessivēre tum primum noxii, Plin. 33, 3 (16), 53. olearum et palmularum ossibus incessebatur, Suet. Claud. 8. quibusdam stercore et coeno incessentibus, Vit. 17. unum omnes incessere planctibus, unum infestare manus, VFlacc. 4, 494. rectoremque, ut sibi iudicio imperiali addictum, calcibus incessens et pugnis conculcans semineccem laniatu miserando discerpsit, Amm. 14, 7, 6. hic alto Poenus fundentem vela carinam incessens dextra - inquit, Sil. 2, 25; — *alqm.* od. *alqd.*. hostiliter eum saepe incessunt, Amm. 14, 3, 1. cuncta e muris unum incessentia tela, Sil. 1, 473. quum tot unum incesserent manus - procubuit exanimis, Curt. 8, 40 (11), 16. nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit, 9, 19 (5), 8 quum prior standi sine periculo, quam hostem incessendi cura esset, 7, 36 (9), 7. eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod ne superne incesseretur timuerat, praestitit, 3, 24 (9), 11. Oroden - Pharasmanes vocare ad pugnam et detrectantem incessere, adequitare castris, infensare pabula, Tac. A. 6, 34. regina - tectis venientem prospicit hostem, incessi muros, ignes ad tecta volare, Virg. A. 12, 596. — b) übtr., *alqm. alqa. re*: quippe oppidanā lasciviā in vicem lacessentes probra, dein saxa, postremo ferrum sumpsēre, Tac. A. 14, 17. reo et periclitanti eloquentia praesidium simul ac telum, quo propugnare pariter et incessere vel in iudicio sive in senatu sive apud principem possis, Or. 5. verbisque etiam incessebat amaris, Sil. 11, 209. u. vgl.: aggreditur iuvenem ac monitis incessit amaris, 3, 170. quid simulacra, ferox, dictis incessis amaris? Ov. Tr. 3, 11, 31. ausus erat reges incessere dictis Thersites - protervis, M. 13, 232. adversarios ex occursu maledictis incessere, Suet. Ner. 23. eum oculis incessentes et vocibus truculentis, Amm. 17, 13, 8. nec minus noto Sallustius epigrammate incessitur, Quint. 8, 3, 29. non defuit; qui eum convicio incesseret, Suet. Tib. 11. quod se conviciis incesserat, Ner. 35. u. so Amm. 16, 11, 8. u. extrema minitans Iulianum compellationibus incessebat et probris, 17, 9, 3. acerba cavillatione - hominis nomen incessens, Suet. Tib. 57. senatum quasi parricidam diris exsecrationibus incessere, Claud. 12. hanc etiam poenis incessere gentem decretum, Stat. Theb. 1, 245. hunc Galatia vigens ausa est incessere bello, Silv. 1, 4, 76; — erant, qui occultis suspitionibus incesserent, tamquam invidia et aemulatione fortunam fratris moraretur, Tac. H. 3, 65. levibus aut frivolis aut manifesto falsis reum incessere, Quint. 7, 2, 34. Marium Celsum - variis criminibus incessebant, Tac. H. 2, 23. circumfusa duci flevit gemituque suorum et non ingratis incessit turba querelis, Lucan. 5, 680. postremo in huius maxime invidiam desistere se petitione Glabrio dixit, quando, quod taciti indignarentur nobiles homines, id aeque novus competitor intestabili periurio incesseret, Liv. 37, 57, 15; — auch: quam copiose ac varie vexavit antiquos! quanto non solum ingenio ac spiritu, sed etiam eruditione et arte ab ipsis mutuatus est, *per* quae mox ipsos incesseret! Tac. Or. 24; — *alqm.* od. *alqd.*: incesse nunc et cuncta flagitia ingere! Sen. Med. 236. cum - ad incessendos principes viros - populi quoque ut histriones plausibus uterentur, Tac. Or. 40. fuere, qui uxorem L. Vitellii Triariam incesserent, tamquam gladio militari cincta - superbe saeveque egisset, H. 3, 77. quem ut impium erga parentes incessebat, Suet. Rhet. 6. quem incessere audebant ut tumidiorem, Quint. 12, 10, 12. probos quosdam et verecundos non aspere incessere profuit, 5, 7, 27. si aut nationes totae aut ordines incessantur, 6, 3, 35. dicacitas - significat sermonem cum risu aliquos incessentem, 6, 3, 21; — non ultra gemitus tacitos incessere fatum permisēre sibi, Lucan. 8, 64. si deficietur numero pars diversa, paucitatem, si abundabit, conspirationem, si humiles producet, vilitatem, si potentes gratiam oportebit incessere, 5, 7. 23. et

illud apud Euripidem frigidum sane, quod nomen Polynicis, ut argumentum morum, frater incessit, 5, 10, 31.

incessus, us, *m.* (incedo), 1) im Allg. das Einherschreiten, -gehen, der Gang, od. das Daherschreiten, der Menschen u. Thiere, vgl.: status incessus, sessio accubatio, vultus oculi, manuum motus teneat illud decorum, Cic. Off. 1, 35, 129. u. in pedibus observantur status et incessus, Quint. 11, 3, 124; — mit Attributen: Caecina decorus iuventa, corpore ingens, animi immodicus, scito sermone, erecto incessu studia militum inlexerat, Tac. H. 1, 53. in gestu status erectus et celsus, rarus incessus nec ita longus, Cic. Or. 18, 59. u. vgl. Quint 11, 3, 126. viden' tu, Frygis, incessum? quam est confidens! Turpil. 102. corpore maiorem rides Turbonis in armis spiritum et incessum, Hor. Sat. 2, 3, 310. modestus inc. et conpositus, Sen. Ep. 7, 4, 5. quemadmodum sapienti viro inc. modestior convenit, ita oratio pressa, non audax, 4, 11, 14. pigro - genitor incessu stupet, Sen. Thyest. 421. colos exsanguis, foedi oculi, citus modo, modo tardus incessus, Sall C. 15, 5. sacerdotes eorum facibus ardentibus anguibusque praelatis incessu furiali militem Romanum insueta turbaverunt specie, Liv. 7, 17, 3. artuum laxitate vagoque incessu se iactitantes, Amm. 23, 6, 80. fortasse corpus vulsum, fractum incessum, vestem muliebrem dixerit mollis et parum viri signa, Quint. 5, 9, 14. fuit (in iis) pompa, fuit species, fuit incessus saltem Seplasia dignus et Capua, Cic. Pis. 11, 24; inesse mulierum comitatui, quae pacem luxu, bellum formidine morentur et Romanum agmen ad similitudinem barbari incessus convertant, Tac. A. 3, 33; — mit subj. Genit.: tot hominum iumentorumque incessu dilapsa est (nix), Liv. 21, 36, 6. iam prope ad signa caedes pervenerat, cum ex transverso pulvis velut ingentis agminis incessu motus apparuit, 10, 41, 5. quem decet muliebris ornatus, quem incessus psaltriae, Cic. in Clod. or. frg. 5. p. 205. incessus vesani, Sen. dira 2, 35, 5. orantis inc., Quint. 1, 2, 31. — Verbindungen: omnibus animalibus reliquis certus et unius modi et in suo cuique genere incessus est, Plin. 10, 38 (54), 111. impudicum et incessus ostendit et manus mota cet., Sen. Ep. 5, 12, 12; — illius incessus habilemque ad terga pharetram - quaerit, VFlacc. 3, 607. qui vellem - deligeret sibi aliquem cuius motum et habitum et incessum imitaretur, Suet. Claud. 4. quod si vultum tibi, si incessum fingeres, quo gravior viderēre, non esses tui similis, Cic. Fin. 2, 24, 77. non illo iussos sollertius alter exprimit incessus vultumque sonumque loquendi, Ov. M. 11, 635. aliquando tamen eorum (patronorum) non oratio modo sed vita etiam, vultus denique, incessus, habitus recte incusari solet, Quint. 5, 13, 39; — talis incessu fuit habituque talis, Sen. Troad. 479. quem quidem nonnulli Graecorum similem quoque Caesari et forma et incessu tradiderunt, Suet. Caes. 52. apparatu incessu excubiis vim principis amplecti, Tac. H. 4, 11. si denique ita sese geret, non incessu solum, sed ornatu atque comitatu -, ut cet., Cic. Cael. 20, 49. ut nunc mos est etiam incessu ipso ultra muliebrem mollitiam fluentibus, Sen. Tranqu. an. 17, 4. et vera incessu patuit dea, Virg. A. 1, 405. hunc ego fatis inputo, qui vultu morbum incessuque fatetur, Juv. 2, 16; — est et in incessu pars non contempta decoris, Ov. AA. 3, 299. si ille effeminatus est, in ipso incessu adparere mollitiam? Sen. Ep. 19, 5, 3 (114). neque eadem in voce, gestu, incessu apud principem, senatum, populum, magistratus - decent, Quint. 11, 3, 150. — 2) im feindlichen Sinne, das Einschreiten, Einrücken, der Einfall, od. das Heran-, Anrücken, M. Cn. Piso - civitatem Atheniensium turbido incessu exterritam oratione saeva increpat, Tac. A. 2, 55. tres incessus, totidem agmina parantur, 3, 74 u. meton.: qui Parthis adventabant, facile arcebantur, cum alios incessus hostis clausisset, unum reliquum, mare inter et extremos Albanorum montes, aestas impediret, Eingänge, Zugänge, 6, 33; — incessu Parthorum sine acie pulsi Hiberi, 12, 50. Dolabella - primo sui incessu solvit obsidium, 4, 24.

inceste, *Adv.*, s. incestus.

incestificus, a, um, blutschänderisch, ego castam manum nefandus, incestificus, exsecrabilis attrecto? Sen. Phoen. 222.

incesto, āvi, āre, beflecken, schänden, 1) im Allg.: tua cur sede relicta audes Tartareis coelum incestare quadrigis? Claud. Rapt. Pros. 2, 216. castra secutas barbara Thessalidas patriis lunare venenis incestare iubar, BGet. 236. ac veluti caveant, ne quo consistere virtus possit pura loco, cunctas hoc ore (d. i. statuis eunuchi) laborant incestare vias, in Eutr. 2, 75. totamque incestat funere classem, Virg. A. 6, 150. quae vestra, sorores, orgia, Pieriae, quas incestavimus aras? Stat. Silv. 5, 5, 4. illas (furias) ut summo vidit pater altus Olympo incestare diem trepidumque Hyperionis orbem suffundi maculis, Theb. 11, 119. turpia non Latios incestant nomina fastos, Claud. Mall. Th. cons. 267. — b) insbes. durch Unzucht, petit - Anchemolum, thalamos ausum incestare novercae, Virg. A. 10, 389. inmeritae gremium incestare parentis, Stat. Theb. 1, 234; ei duae puellae sunt meretrices servolae sorores: earum hic alteram ecflictim perit, neque eam incestavit unquam, Plaut. Poen. 5, 2, 134. Sex. Marius - defertur incestasse filiam, Tac. A. 6, 19. invicem incestarent se coram ipso, Suet. Tib. 43.

incestum, i, *n.*, s. incestus.

incestus, a, um (in u. castus), unrein, befleckt, frevlerisch, frevelhaft, u. subst. der Frevler, im Allg.: saepe Diespiter neglectus incesto addidit integrum, Hor. Od. 3, 2, 29. u. vgl. AP. 470. quid incestis aperis Titanibus auras? Claud. Rapt. Pros. 1, 66. non aliter subtexunt astra catervae incestarum avium, Stat. Theb. 9, 27; — profana illic (bei den Juden), quae apud nos sacra, rursum concessa apud illos, quae nobis incesta, Tac. H. 5, 4. qui nuntiaret argui caedis Evandrum Cretensem, esse autem iudicia apud sese more maiorum comparata de iis, qui ince-

stas manus intulisse intra terminos sacratos templi dicantur, Liv. 45, 5, 7. quum verborum contumeliis optimum virum incesto ore lacerasset, Cic. Phil. 11, 2, 5. incesto fontem medicamine tinxit, Ov. M. 4, 388. praedae recentis incestus flagrabat amor, Claud. in Rufin. 1, 220. — *Adv.*: ut - casta **inceste** nubendi tempore in ipso hostia concideret mactatu maesta parentis, v. d. Iphigenie, Lucr. 1, 98. ideo aquam adduxi, ut ea tu inceste uterere? Cic. Cael. 14, 34. quidnam tu hospes paras? inquit, inceste sacrificium Dianae facere? quin tu ante vivo perfunderis flumine? infima valle praefluit Tiberis, Liv. 1, 45, 6; im *compar.*: agit incestius res suas, Arnob. 5, 20. — 2) insbes. durch Unzucht, unkeusch, unzüchtig, blutschänderisch, fatalis incestusque iudex, v. Paris, Hor. Od 3, 3, 19. u. so: praedo, Stat. Achill. 1, 45. cum incesti principis statuis permixta deorum simulacra sorderent, Plin. Pan. 52, 2; nemo malus felix, minime corruptor et idem incestus, cum quo nuper vitiata iacebat - sacerdos, Juv. 4, 8. num feror incestus sedes adiisse deorum? Tibull. 1, 2, 81. u. vgl. Ov. Am. 2, 2, 47; sic incesta perit, Ov. F. 6, 459 u. vgl. Juv. 6, 157. morere, si casta es, viro: si incesta, amori, Sen. Hipp. 1184. postulo, ut praecipitetur incesta, Quint. 7, 8, 5; — incestam domum vertam, Sen. Oed. 643. violare - incesta manu et voce dira (coniugem), Oct. 856. nec satis incestis temerari vocibus aures assuescunt oculi multa pudenda pati, Ov. Tr. 2, 503. perlicere adulescentem sermone incesto est conatus, Liv. 8, 28, 3. an stuprorum sibi incestarumque noctium conscii auspicia polluere sacratumque campum nefario auderent contaminare vestigio? Plin Pan. 63, 7. excitet incestos turmalis buccina somnos, Claud. BGild. 447. iam nunc et incestos amores de tenero meditatur ungui, Hor. Od. 3, 6, 23. haud multo post flagitia uxoris noscere ac punire adactus est, ut deinde ardesceret in nuptias incestas, Tac. A. 11, 25. thalamos parentis Phoebus et diros toros gnato minatur impia incestos face, Sen Oed. 21. u. so vs. 259. qui non solum aspectu, sed etiam incesto flagitio et stupro polluit caerimonias, Cic. Dom. 40, 105. quum illum ambustum religiosissimis ignibus cognovi muliebri ornatu ex incesto stupro atque ex domo pontificis maximi emissum, Har. resp 3, 4. iuvenisque castus crimine incesto iacet, Sen. Hipp. 1195. — *Subst.* **incestum**, i, *n.*, die Unzucht, Blutschande, stupra dico et corruptelas et adulteria, incesta denique, Cic. Tusc. 4, 35, 74; — sororum incesta, mit *, Suet. Cal. 36. incesta Vestalium virginum - coërcuit, Dom. 8. incesta matrum, Tac. Or. 35; — ut medio diei - offerret se saepius (Agrippina) temulento (Neroni) comptam et incesto paratam, Tac. A. 14, 2. fecit igitur incestum, Cic. Inv. 1, 40, 73. qua nocte incestum Romae commiserat, Quint. 4, 2, 88. an credibile sit - incestum cum filia commissum? 5, 10, 19. matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia admisisset, procreatam, Suet. Cal. 23. immissam Acten libertam, quae - deferret pervulgatum esse incestum gloriante matre, Tac. A. 14, 2. u. vgl. 12, 5. infamis - sororis stupro et actus incesti reus, Vell. 2, 45, 1. incesti cum sorore reus, Suet. Ner. 5. absentem inauditamque damnavit incesti, cum ipse fratris filiam incesto non polluisset solum, verum etiam occidisset, Plin. Ep. 4, 11, 6. incesti damnata, Quint. 7, 8, 3. quod poenae procurationesque incesti id temporis exquirerentur, Tac. A. 12, 8. incestum pontifices supremo supplicio sanciunto, XII. tabb. b. Cic. Leg. 2, 9, 22. quis fuit in tanta civitate, qui illum incesto liberatum, non eos, qui ita iudicarint, pari scelere obstrictos arbitraretur? Pis. 39, 95. dandamque ceteris veniam talium coniugiorum, quae ad id tempus incesta habebantur, Suet. Claud. 26; credo ab incesto id ei loco nomen factum, Liv. 8, 15, 8. iam de periuriis, de incesto nihil sane hoc quidem loco disputandum est, Cic. Leg. 2, 16, 41. — *Adv.*: quotiens lectica cum matre veheretur, libidinatum **inceste** ac maculis vestis proditum, Suet. Ner. 28.

incestus, *Abl.* u, *m.*, die Unzucht, Blutschande, de servis nulla lege quaestio est in dominum nisi de incestu, ut fuit in Clodium, Cic. Mil. 22, 59. sunt enim et aliae et pro Ser. Fulvio de incestu nobilis oratio, Brut. 32, 122. u. vgl.: hic incestus (dicitur), non qui admisit, sed quod admissum est, Gell. 13, 21 (20), 19. und: in manifesto peccatu dixit (Cicero), ut in manifesto incestu veteres dixerunt, non quin Latinum esset peccato dicere, sed quia in loco isto positum subtilius ad aurem molliusque est, §. 20.

incharaxo, are (in u. χαράσσω), in etw. einen Stich od. Einschnitt machen, avem incharaxas et perfundis, Apic. 6, 5.

inchoāmenta, orum, *n.*, die Grundlagen, Elemente, scholaria, vulgaria, MCap. 3, 326. öfter.

inchoātio, ōnis, *f.*, die Grundlegung, Vorbereitung, der Entwurf, futuri operis, cognitionis dei inch., Augustin. u. And.

inchoātīvus, a, um, den Grund zu etw. legend, gramm. *t. t.*: verba inchoativa, Zeitwörter, welche die Bedeutung des Grundes zu einem künftigen Zustande od. einer künftigen Thätigkeit enthalten od. welche einen künftigen Zustand od. dergleichen Thätigkeit vorbereiten, vgl.: sunt quaedam verba, quae inchoativa appellantur, ἀρκτικά, quaeque rem modo inchoatam et futuram significant, velut horresco id est incipio horrere, Charis. p. 252, 10. u. so Diom. p. 343, 1. u. b. and. Gramm.

inchoātor, ōris, *m.*, der den Grund zu etw. legt od. gelegt hat, ille mortis inchoator, vom Cain, der durch die Ermordung seines Bruders den Grund zu der Sterblichkeit der Menschen legte, Prud. Hamart. praef. 27.

inchoo od. **incŏho**, āvi, atum, āre (als rein lateinisches Wort angesehen u. deßhalb incoho geschrieben b. Prob. p. 38, 27. u. so von cohum = mundus od. caelum abgeleitet von Verrius et Flaccus b. Diom. p. 365, 16. vgl. mit Varr. LL. 5, 19., aber ebendaselbst v. Julius Modestus mit chaos = initium rerum in Verbindung gesetzt, wie b. PDiac. p. 107, 8; auch: incoatus, Gell. 5, 21.

4), den Grund zu etw. legen, 1) von der Natur und dem Menschen, u. zw. zunächst von Werken der Baukunst, der Bildhauerkunst u. Malerei, von musicalischer, mündlicher u. schriftlicher Darstellung in Poesie u. Prosa, etw. **gründen, den Grund zu etw. legen, etw. anlegen, die Anlage zu etw. machen, die Grundlinien zu etw. ziehen, den Entwurf zu etw. machen, die erste Hand an ein Werk legen, etw. anheben** (vgl. im Folg. die Stellen, in denen inch. mit primum, a principio u. mit den Objecten exordia u. initia verbunden ist, so wie die Ggstze. perficere, peragere, efficere, absolvere), ita a principio inchoatum esse mundum, ut certis rebus certa signa praecurrerent, Cic. Div. 1, 52, 118. forum de manubiis inchoavit, Suet. Caes. 26. villam in Nemorensi a fundamentis inchoatam magnoque sumptu absolutam - totam diruisse, 46. inchoabat piscinam a Miseno ad Avernum lacum, Ner. 31. ductum aquarum a Gaio inchoatum (perfecit), Claud. 20. in Achaia Isthmum perfodere adgressus praetorianos pro contione ad inchoandum opus cohortatus est tubaque signo dato primus rastello humum effodit, Ner. 19. Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympieum inchoavit, Vell. 1, 10, 1. Capitolium inchoavit, Eutr. 1, 6. cuncti simul aedem Iovis Olympii Athenis antiquitus inchoatam perficere communi sumptu destinaverunt, Suet. Aug. 60. delubrum quum in urbis clarissimo loco nefando quodam atque inaudito instituto inchoares, referendum ad sacerdotes publicos non putasti? Cic. Dom. 51, 132. tum Stygio regi nocturnas incohat aras, Virg. A. 6, 252. ambobus (Antonio et Cleopatrae) communem sepulturae honorem tribuit ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici iussit, Suet. Aug. 17. utinam ne - neve inde navis inchoandae exordium coepisset, quae nunc nominatur nomine Argo, Enn. trag. 280 sqq. novasque alias (naves) primum Galli inchoantes cavabant ex singulis arboribus, deinde et ipsi milites - alveos informes - raptim, quibus se suaque transveherent, faciebant, Liv. 21, 26, 8; quidam - ab inchoato domos extruunt nec peraedificatis cultum adhibent, von Grund aus, Col. 4, 3, 1; im Scherz: qui exaedificaret suam inchoatam ignaviam, Plaut. Trin. 1, 2, 95; — ut Phidias potest a primo instituere signum idque perficere, potest ab alio inchoatum accipere et absolvere, huic similis est sapientia, non enim ipsa genuit hominem, sed accepit a natura inchoatum: hanc ergo intuens debet institutum illud quasi signum absolvere: qualem igitur natura hominem inchoavit? et quod est munus, quod opus sapientiae? quid est quod ab ea absolvi et perfici debeat? Cic. Fin. 4, 13, 34 sq. u. vgl. hier: mater Antonia portentum eum hominis dictitabat (Claudium), nec absolutum a natura, sed tantum inchoatum, Suet. Claud. 3. und: reges plures (apium) inchoantur, ne desint, Plin. 11, 16 (16), 51. und vom Redner: referamus nos igitur ad eum, quem volumus, inchoandum et eadem eloquentia informandum, quam in nullo cognovit Antonius, Cic. Or. 9, 33. is ne statuam quidem inchoari credet, cum eius membra fundentur, Quint. 2, 1, 12. ut nemo pictor esset inventus, qui in Coa Venere eam partem, quam Apelles inchoatam reliquisset, abvolveret, oris enim pulcritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat, Cic. Off. 3, 2, 10; — citharoedi pauca illa, quae, antequam legitimum certamen inchoënt, emerendi favoris gratia canunt, Quint. 4, 1, 2. sollemni convivio citharoedum placentem palam admonuit, ut aliquid de dominico diceret inchoantique Neroniana cantica primus exultans etiam plausit, Suet. Vit. 11; — quum accepisset homines inconditis vocibus incohatum quiddam et confusum sonantes, etwas, was die Grundlage zu einer Sprache darstellte, aber noch verworren u. unverständlich war, Cic. Rep. 3, 2, 3. quod mihi nuper in Tusculano inchoavisti de oratoribus, quando esse coepissent, qui etiam et quales fuissent, Brut. 5, 20. erat autem difficile rem tantam tamque praeclaram incohatam relinquere, ND. 1, 20, 56. habebatque nonnullas disciplinae grammaticae inauditiunculas partim rudes incoatasque, partim non probas, Gell. 5, 21, 4. u. absol.: proximo senatu inchoante Caesare de abolendo dolore iraque et priorum temporum necessitatibus censuit Mucianus prolixe pro accusatoribus, Tac. H. 4, 44. atque ibi post lacrimas et longa silentia rursus inchoat Ismene, hebt an, Stat. Theb. 8, 622. und: obstipuit visu suspensaque gaudia vocem oppressam tenuēre diu: mox inchoat ore, Claud. Prob. et Ol. cons. 234; — quas res nos in consulatu nostro vobiscum simul pro salute huius urbis atque imperii et pro vita civium proque universa re publica gessimus, attigit hic versibus atque inchoavit, Cic. Arch. 11, 28. est enim venuste magna Caecilio incohata mater, Catull 35, 17. u. zuvor: quo tempore legit incohatam Dindymi dominam, vs. 13; — cludendi inchoandique sententias ratio, Quint. 9, 4, 18. quod initio, quo primum hanc materiam inchoavi, non feceram, 4. praef. 5. iam hinc ergo nobis inchoanda est ea pars artis, ex qua cet., 2, 11, 1. abrupto, quem inchoaverat, sermone, 4, 3, 13. altercationis praecepta poterant videri tunc inchoanda, cum omnia, quae ad continuam orationem pertinent, peregissem, 6, 4, 1. Romanorum primus condidit aliqua in hanc materiam M. Cato ille censorius; post M. Antonius inchoavit: nam hoc solum opus eius atque id ipsum imperfectum manet, 3, 1, 19. quae pueris aut adolescentibus nobis ex commentariolis nostris inchoata ac rudia exciderunt, Cic. dOr. 1, 2, 5. praeclare inchoata multa, perfecta non plane, Brut. 33, 126. Balbo quidem intelligebam sat faciendum fuisse, tantum nolebam aut obsoletum Bruto aut Balbo inchoatum dari, Cic. Att. 13, 22, 3. ut - pro effectis relinquant vixdum inchoata, Quint. 5, 13, 34. — Ferner von Thätigkeiten, Aemtern, Eigenschaften, Zuständen, **die Einleitung zu etw. treffen, etw. einleiten, die Vorbereitung zu etw. treffen, etw. vorbereiten, etw. anbahnen, etw. antreten, mit etw. vorgehen, an etw. gehen,** observabat et dies quosdam, ne aut postridie nundinas quoquam proficisceretur, aut nonis quicquam rei seriae inchoaret, Suet.

Aug. 92. prima pampinatio recte inchoatur, dum cet., Col. 11, 2, 38. dies status inchoandae (vindemiae) - tricesimus ab educto examine, Plin. 11, 14 (14), 35. laniato pectore longas inchoat illa vias et sic ingressa profatur, Claud. Rapt. Pros. 3, 405. itinere inchoato per medias civitates ritu triumphantium vectus est, Suet. Vit. 10. aversari scelus perseverantem mortis metu terret: ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus inchoaturos, Curt. 6, 25 (7), 10. expeditionem autem impigre atque etiam praepropere inchoavit, Suet. Oth. 8. u. vgl. Domit. 2. bellum adfectum videmus et, vere ut dicam, paene confectum, sed ita, ut, si idem extrema persequitur, qui inchoavit, iam omnia perfecta videamus, Cic. Prov. cons. 8, 19. subinde bellum Pannonicum, quod inchoatum ab Agrippa Marcoque Vinicio imminebat Italiae, per Neronem gestum est, Vell. 2, 96, 2. cum Agricola, quamquam - tarda et contraria bellum inchoaturo - ire obviam discrimini statuit, Tac. Agr. 18. Siculum bellum inchoavit in primis, sed diu traxit intermissum saepius, Suet. Aug. 16. cantus inchoantium proelium, Liv. 38, 17, 4. expectandus erit, qui lites inchoet, Juv. 16, 42. tecta conscendam domus caede inchoata, Sen. Med. 962; — susceptum a te munus adeo peregisse nondum videris, ut inchoasse tantum et velut vestigia ac lineamenta quaedam ostendisse videaris, Tac. Or. 33. hoc autem inchoati cuiusdam officii est, non perfecti, Cic. Fin. 4, 6, 15. facilius crescit quam inchoatur dignitas, Syr. 588. dignitatem nostram a Vespasiano inchoatam, a Tito auctam, a Domitiano longius provectam non abnuerim, Tac. H. 1, 1. magistratus et maturius inchoavit et paene iunctim percurrit, Suet. Tib. 9. aestate, quo sextum officii annum inchoabat, Tac. Agr. 25. u. absol.: senatus inchoantibus primoribus ius iurandum concepit, H. 4, 41; — erat Hasdrubali Gisgonis filio non hospitium modo cum rege - sed mentio quoque inchoata adfinitatis, ut rex duceret filiam Hasdrubalis: ad eam rem consummandam cet., Liv. 29, 23, 3. cognitio contemplatioque naturae manca quodam modo atque inchoata sit, si nulla actio rerum consequatur, Cic. Off. 1, 43, 153. non destinatam vel inchoatam, sed perfectam probationem hoc nomen (epichirema) accipere, Quint. 5, 10, 5; — quid reliquam constantiam vitae commemorem? dignitatem, liberalitatem, moderationem in privatis rebus, splendorem in publicis? quae ita deformata sunt a fortuna, ut tamen a natura inchoata compareant, Cic. Sull. 26, 73. sed virtutem ipsam inchoavit, nihil amplius, Fin. 5, 21, 59. ibi felici loco, ubi prima initia inchoastis libertatis vestrae, tribunos plebis creabitis, Liv. 3, 54, 9. inchoata initia a Philippo sunt, et is ipse, si diutius vixisset, id bellum gessisset, 39, 23, 5. varium et elegans omni fere numero poëma fecisti philosophiamque multis locis inchoasti, ad impellendum satis, ad edocendum parum, Cic. Acad. 1, 3, 9. vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam, Hor. Od. 1, 4, 15. u. vgl. VMax. 4, 7. in. — mit *Infin.*: longis Caesar producere noctem inchoat adloquiis, Lucan. 10, 172. post idus pastina inchoëmus effodere, Pallad. 13, 2.

2) von lebl. Dingen u. dem Geist des Menschen, etw. **vorbereiten, einleiten, den Grund zu etw. legen**, im Pass. u. bei Palladius im Ptcp. Act. **seinen Anfang** (mit etw.) **nehmen**, a Posideo promontorio flexum inchoans (Ionia), Mel. 1, 17, 1. ultra hos Chatti: initium sedis ab Hercynio saltu inchoatur, Tac. G. 30. narium duo foramina osse medio discernuntur: si quidem hae primum a superciliis angulisque oculorum osse inchoantur ad tertiam fere partem, Cels. 8, 1. coëunt - certis diebus, cum aut inchoatur luna aut repletur, Tac. G. 11. „esse videatur" octonarium inchoat, Quint. 9, 4, 73; melior vernanti gramine silva pullat et aestivas reparabilis inchoat umbras, Calp. 5, 19. tum Trebia infausto nova proelia gurgite fessis inchoat ac precibus Iunonis suscitat undas, Sil. 4, 573. his nulla mors non repentina est, ut quae semper inchoatum aliquid abrumpat, Plin. Ep. 5, 5, 4. hoc a me praecipue, quod hic liber inchoat, opus studiosos eius desiderasse, Quint. 3, 1, 2. nil adeo fieri celeri ratione videtur, quam sibi mens fieri proponit et inchoat ipsa, Lucr. 3, 183. te sine nil altum mens incohat, Virg. G. 3, 42. nam et communis intelligentia nobis notas res efficit easque in animis nostris incohavit, ut honesta in virtute ponantur, in vitiis turpia, Cic. Leg. 1, 16, 44; — flat (favonius) ab occasu aequinoctiali ver inchoans, Plin. 16, 25 (39), 94. ii quoque morbi, qui in articulis nervisque modo urgent modo quiescunt, tunc maxime et inchoantur et repetunt, Cels. 2, 1. pestilentiam refert a pecudibus inchoatam, Macrob Sat. 7, 5, 10. und im Ptcp. Act.: mense inchoante, Pallad. 3, 25, 33. inchoante Martio, 3, 25, 20. inchoantibus canicularibus diebus, 8, 7.

incĭbo, āre (in u. cibus), **füttern,** pleno enim ore volat (hirundo), dum incibat filios suos, Schol. Juv. 10, 231.

incĭcur, ŏris, **ungezähmt, wild,** reprime incicorem iracundiam, Pacuv. 386. „immansuetum et ferum", PDiac. p. 108, 2.

incīdo, cĭdi, cāsūrus (Plin. 2, 27, 97), cĭdĕre (in u. cado; incidĕrunt, Lucr. 6, 351. 1174), **in od. auf od. an etw. fallen, auf od. an etw. stoßen, rennen,** I) eig., 1) von Leb.: nisi forte putatis iuvenes casu *in* has plagas incidisse, Petron. 107, 2. vgl. mit: incidisse videntur in navem, non venisse, §. 12. u. so bildl.: ut in laqueos numquam incidat (adulter), Iuv. 10, 314. u. cum in hos inexplicabiles laqueos inciderunt, Quint. 5, 10, 101. non est vobis res, Quirites, cum scelerato homine atque nefario, sed cum immani taetraque belua, quae, quoniam in foveam incidit, obruatur, Cic. Phil. 4, 5, 12. siste, ne in matrem incidas, Sen. Oed. 1049. et concursatio in obscuro incidentium aliorum in alios incertum fecerat, an hostis intra vallum esset, Liv. 41, 2, 6; — incidit ictus ingens ad terram duplicato poplite Turnus, Virg. A. 12, 926. — 2) v. Lebl.: illa (hasta) volans humeri surgunt *qua* tegmina summa incidit, Virg. A. 10, 477; — solet etiam interdum *in* aurem aliquid incidere,

ut calculus aliquodve animal, Cels. 6, 7, 9. quid mirum igitur ex spelunca saxum in crura eius incidisse? Cic. Fat. 3, 6. frontem in mediam gravis incidit ensis et divisum humeris iacuit caput, Sil. 4, 238. tum forte in suram incidit telum, Curt. 8, 37 (10), 28. emphasi A. Tullius dixit, ferrum in Tuccium incidisse, Quint. 6, 3, 69; — Danaûm *super* agmina late incidit (turris), Virg. A. 2, 467; — mit *Dat.*: graviora potesse corpora, quo citius rectum per inane feruntur, incidere ex supero levioribus, und: haud igitur poterunt levioribus incidere umquam ex supero graviora, Lucr. 2, 225. u. 240; hi duo amnes confluentes incidunt Oriundi flumini, Liv. 44, 31, 4. Sagunti ruinae - nostris capitibus incident, 21, 10, 10. quae (gleba) quum regis capiti incidisset, Curt. 4, 26 (6). 11. quod (caput) protinus incidit arae, Ov. M. 5, 104. iam navibus cinis incidebat, Plin. Ep. 6, 16, 11. illa (hasta) per oras aerati clipei et loricae tegmina summo incidit haud felix humero, Sil. 15, 754. missilia ramis plura, quam clipeo incidebant, Curt. 9, 19 (5), 5. ne ambiguo ictu suis inciderent (tela), Liv. 30, 10, 15; — mit *Acc.*: ipsam postremo ballistam in subeuntes propulēre, quae ut ad praesens disiecit obruitque quos inciderat, ita cet., Tac. H. 3, 29; — *absol.*: ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt, quae incussa saepius subiacentibus petris maiore vi incidebant nec singulos modo sed agmina proterebant, Curt. 5, 12 (3), 18. u. so: non subire, non scalas ferre ad muros prae incidentibus telis facile erat, Liv. 28, 3, 6. u. vgl. Hirt. BG. 8, 9, 4. Curt. 9, 18 (4), 31.

II) übtr. 1) zufällig (bisweilen durch forte, de improviso u. dgl. hervorgehoben), aa) mit *in* u. *Acc.*, *Dat.* u. dgl. verbunden, a) **auf Jmdn. od. etw. stoßen, Jmdn. treffen, Jmdm. begegnen, in den Wurf kommen, sich darbieten, aufstoßen, Jmdn. befallen,** α) v. Leb.: o acerbam mihi - memoriam temporis illius et loci, quum hic *in* me incidit, quum amplexus est conspersitque lacrimis —! Cic. Planc. 41, 99. cum, quisquis in nos incidit, luat poenas, sagt Priapus, Priap. 51, 3. magna pars forte, in quem quaeque inciderat, raptae, Liv. 1, 9, 11. incidit in matrem, Ov. M. 2, 500. dixisse constat, ipsum in viros incidisse, te in feminas, Curt. 8, 4 (1), 37. Gaius Valerius Procillus - in ipsum Caesarem hostes equitatu persequentem incidit, Caes. BG. 1, 53. 5. qui quum in regem incidissent, Curt. 7, 20 (5), 11. quum Philotas circumlatis oculis incideret in Calin quendam, 6, 44 (1), 36. quum iter per agros et loca sola faceret cum Pompuleno, in familiam Ancharianam incidisse dixerunt, Cic. or. pro Varen. frg. 5. p. 244. ut in eo loco, quo fugam hostium fore arbitrentur, milites collocent, in quos, si qui ex acie fugerint, de improviso incidant, SRosc. 52, 151. in eos, qui lentius sequebantur, incidebant universa fugientium agmina, 5, 37 (13), 21. Agriani - terga vertunt, quos barbari effuse sequentes in alios, inter quos rex ipse erat, incidunt, 9, 32 (8), 19. forte in exploratores - incidit natione Mardus, 3, 33 (13), 2. ne in Bactrianos inciderent, 5, 33 (12), 13. duo quum incidissent in latronem milites, unus profugit, Phaedr. 5, 2, 1. incidimus in turbam heredipetarum sciscitantium, quod genus hominum aut unde veniremus, Petron. 124, 2. si quando in vituperatores meos incidisses, Cic. Fam. 7, 3, 6. in adeo molestos incidimus grammaticos, quam fuerunt, qui cet., Quint. 9, 4, 53; auch: ne ipse incidat in Diodorum, docet cet., um nicht dem D. in seiner Ansicht zu begegnen, mit ihm zusammenzutreffen, Cic. Fat. 8, 15; incidat in saevas diripienda feras, Tibull. 4, 3, 22; — incidunt inermes *inter* catervas armatorum, Liv. 25, 39, 5; — mit *Dat.*: incidit huic subitoque aspectu territus haesit Apenninicolae bellator filius Auni, Virg. A. 11, 699; — incidit Adriaci spatium admirabile rhombi *ante* domum Veneris - implevitque sinus, Juv. 4, 39; — *absol.*: in mediis noctis nemorisque tenebris inciderunt ambo attoniti iuxtaque subibant, VFlacc. 7, 404. si quis ingenio corruptus ac tumidus inciderit, Quint. 2, 8, 9. u. vgl. 7, 2, 41. ubi adulta virgo aut quis forma conspicuus incidisset, vi manibusque rapientium divolsus, Tac. H. 3, 33. id senatus consultum varie iactatum et, prout potens vel inops reus inciderat, infirmum aut validum retinebatur adhuc terrori, 2, 10. — β) v. leblosen Dingen, mögen sie von Vortheil od. Nachtheil sein: oblitine sumus ut nuper post adoptionem non desierit seditio, sed coeperit? irritamentum istud irarum et fax tumultus fuisset, nisi incidisset *in* te, Plin. Pan. 8, 5. facultas dicendi, si in malos incidit, et ipsa iudicanda est malum: peiores enim illos facit, quibus contigit, Quint. 12, 1, 32. periculum erat, ne vera eo ipso quod celarentur sua sponte magis emanarent, timorque in exercitum incideret, Liv. 29, 24, 4; — mit *Dat.*: deinceps et qui ante nexi fuerant creditoribus tradebantur et nectebantur alii: quod ubi cui militi inciderat, collegam appellabat, Liv. 2, 27, 1. huc ut venimus, incidere nobis sermones varii, Catull. 10, 5. certamen consulibus inciderat, uter dedicaret Mercuri aedem, Liv. 2, 27, 5. mi incidit suspitio, Ter. Andr. 2, 2, 22. u. so 3, 2, 21. et in nostra civitate - multis fortissimis atque optimis viris iniustis tales casus incidisse, Cic. Fam. 5, 17, 3. cuius mali sors incidit Remis, Hirt. BG. 8, 12, 3. Lacedaemonis invadendae consilium agitanti admirabile inter coenam prodigium incidit, VMax. 1, 6, 10. u. so 5, 6, 3. si quid forte tibi durius inciderit, Prop. 1, 15, 28. multa admodum corporibus nostris incidere consuerunt, Quint. 5. praef. cum subita ei valitudo nec adeo gravis incidisset, Suet. Galb. 7. quotiens adversa regi valetudo incidisset, Curt. 9, 23 (6), 4. dira lues ira populis Iunonis iniquae incidit, Ov. M. 7, 523. incidit - Poenis haud secus inprovisa lues, Sil. 5, 389. iam stabulis gregibusque pavor strepitusque sepulchris inciderat, VFlacc. 7, 393. tantusque terror incidit eius exercitui - ut cet., Caes. BC. 3, 13, 2. Lycii, cum iis luctus incidit, muliebrem vestem induunt, VMax. 2, 6, 13; — *abs.*: ubi eum locum omnem cogitatione saepseris, si modo usu rerum percallueris, nihil te effugiet atque omne, quod erit in re, occurret

atque incidet, Cic. dOr. 2, 34, 147. u. b. spät. Rhetoren: narrationes incidentes (Ggsß. v. ipsius causae et negotii), quaestiones u. status incidentes (Ggsß. principales), nebenher sich darbietend, nebensächlich, M Cap. 5, 551. u. 5, 443. 450. 454. 459.

b) **auf einen Gegenstand fallen, stoßen, treffen, in eine Lage od. einen Zustand verfallen, gerathen, kommen**, α) v. Leb.: haud scio an de ambitu et de criminibus istis sodalium ac sequestrium, quoniam *huc* incidi, respondendum putem, Cic. Cluent. 7, 16. quatenus huc incidimus, Quint. 9, 2, 81; — quum omnia obsignaret, *in* Vetiani s res incidit, Cic. Att. 6, 1, 25. dum in externis moror, incidi in rem domesticam maximique erroris et multum discrepantem auctorum opinionibus, Vell. 1, 7, 2. ex eo credo quibusdam usu venire, ut abhorreant a Latinis, quod inciderint in inculta quaedam et horrida, Cic. Fin. 1, 3, 8. u. vgl. Quint. 1, 7, 18; qui (Hesiodus) vitavit, ne in id quod Homerus incideret, patriamque et parentes testatus est, Vell. 1, 7, 1. Scaevola, quum in eam ipsam mentionem incidisset, exposuit nobis cet., Cic. Am. 1, 3. quoniam non consulto, sed casu in eorum mentionem incidi, DiC. 15, 50. iterum in mentionem incidimus viri saepius memorandi, Tac. H. 4, 5. quum in eam nuper (memoriam et recordationem) ex sermone quodam incidissemus, Cic. Brut. 2, 9. ne - videar non ipse aliquid a me promisisse, sed fortuito in sermonem vestrum incidisse, dOr. 1, 24, 111. u. vgl. Am. 1, 2. ego enim in varios sermones incidebam, Att. 16, 2, 4. quodsi quis etiam a culpa vacuus in amicitiam eius inciderat, quotidiano usu atque illecebris facile par similisque ceteris efficiebatur, Sall. C. 14, 4. sic ignara Psyche sponte in Amoris incidit amorem, Apul. M. 5, 23. paulatim in admirabilem mei cupidinem incidit, 10, 19. in regnum incidi, Sen. Oed. 14; — ipse rex in rapidissimos vertices incidit, Curt. 9, 15 (4), 11, M. Aurius adolescentulus bello Italico captus apud Asculum in Q. Sergii senatoris - manus incidit et apud eum in ergastulo fuit, Cic. Cluent. 7, 21. ne in manus incideret inimicorum, Scaur. frg. 3, 1. p. 227. discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit aut in aliquas insidias incidendum aut deveniendum in victoris manus, Fam. 7, 3, 3. in insidias compositas incidit, Eutr. 3, 18. nunc servatus ex periculis, quae sola timui, in haec incidi, quae timere non debui, Curt. 6, 34 (9), 23. ego in eum incidi infelix locum, ut cet., Ter. Phorm. 1, 3, 23. ioculariam in malum insciens paene incidi, Andr. 4, 4, 43. in tantum aes alienum incidunt, ut cet., Cic. Cat. 2, 9, 20. qui (frater) ex labore in febriculam incidit adsiduam et satis molestam, Fam. 10, 21, 7. quae (feminae) ex partu in febres inciderunt, Cels. 3, 6. in morbum incidit Dionysius, Nep. Dion. 2, 4. gravius aegrotant ii, qui quum levati morbo videntur, in eum de integro inciderunt, Cic. Fam. 12, 30, 2. u. vgl. Suet. Gr. 3. in adversam valitudinem incidit, Suet. Calig. 14. Asturae in languorem incidit, Suet. Tib. 72. in has aerumnas incidi, Apul. M. 1, 32. nempe si animus eius, si propinquus, si denique ipse in aliquod negotium inciderit, ad hunc Secundum recurret, Tac. Or. 9. in eandem fraudem ex hac re atque ex illa incides, Ter. Heaut. 3, 1, 33. incidit in eandem invidiam, quam pater suus, Nep. Cim. 3, 1; — nunquam in hunc inciderunt errorem, ut cet., Quint. 5, 12, 21. u. vgl. 4, 2, 118. nam alterum iustitiae genus adsequuntur, in inferenda ne cui noceant iniuria, in alterum incidunt: discendi enim studio impediti quo tueri debent deserunt, Cic. Off. 1, 9, 28. ne in eadem vitia incideret, Justin. 36, 1, 9. in id ipsum incidunt vitium, quod virtutibus carent, Quint. 2, 4, 9. ne quam in speciem ambitionis inciderem, Plin. Ep. 1, 8, 17. quum in imperiorum, honorum, gloriae cupiditatem inciderunt, Cic. Off. 1, 8, 26. quod si qui longius in amicitia provecti essent, tamen saepe labefactari, si in honoris contentionem incidissent, Am. 10, 34. mihi enim numquam veniret in mentem furorem et insaniam optare vobis, in quam incidistis, Pis. 20, 46. incidi in verum scelus, Sen. Hipp. 1210; — non me repentina aliqua voluntate aut fortuito *ad* tuam amplitudinem meis officiis amplectendam incidisse, sed - spectasse semper, ut tibi possem quam maxime esse coniunctus, Cic. Fam. 5, 8, 3; — mit *Accus.*: ecce illius scabiosi asini faciem - incidi, Apul. M. 9, 22. quod meas potissimum manus incidisti, 6, 8. qui timet insidias omnes, nullas incidit, Syr. 722. inimici nostri tam diram imo vero Ulixeam peregrinationem incidant, Apul. M. 2, 14. fortunam scaevam - miser incidit, 2, 13; — *abs.* (d. h. mit Ergänzung aus dem Zusammenhang): utrum, cum declinarem certamen, inprovisus incidisse videor, an occurrere in vestigiis eius, lacessere ac trahere ad decernendum? Liv. 21, 41, 5. pestilentia - verterat in hominum morbos: qui inciderant, haud facile septimum diem superabant, qui superaverant longinquo, maxime quartanae, inplicabantur morbo, Liv. 41, 21, 5. curatio ipsa et contactus aegrorum volgabat morbos, ut aut neglecti desertique qui incidissent morerentur, aut cet., 25, 26, 8. — β) v. leblosen Dingen: haec novi iudicii nova forma terret oculos, qui *quocumque* inciderunt consuetudinem fori - requirunt, Cic. Mil. 1, 1. undique mihi suppeditat, quod pro M. Scauro dicam, quocumque non modo mens, verum etiam oculi inciderunt, Scaur. frg. 23, 46. p. 238; — ubi e nubi *in* nubem vis incidit ardens fulminis, Lucr. 6, 145. cum vis extrinsecus incita venti incidit in gravidam maturo fulmine nubem, 6, 295. utrunque Iuppiter simul secundus incidisset in pedem, Catull. 4, 21. in segetem veluti cum flamma furentibus austris incidit, Virg. A. 2, 305. hisce litteris, quas vulgo ad te mitto, nihil fere scribo, quod si in alicuius manus inciderit, moleste ferendum sit, Cic. III. QFratr. 1, 6, 21. quod quoique quomque inciderit in mentem, volet, Ter. Heaut. 3, 1, 75. utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset, Phorm. 1, 3, 5. quibus commotus sapiens appeteret aliquid, quodcumque in mentem incideret et quodcumque tam-

quam occurreret, Fin. 4, 16, 43. ibi multa saepe ab iuventute inconsulte dicta factaque in unius Caesonis suspectum incidunt ingenium, fiel zur Last, Liv. 3, 11, 11; — unde in artus pestis aut ossa incidit, Sen Herc. Oet 1356. eo anno pestilentia gravis incidit in urbem agrosque, Liv. 27, 23, 6; — mit *Dat.*: nil posthac oculis simile incidit, Sil. 6, 430; ubi navigiis violentior incidit eurus, Virg. G. 2, 107. pendent mortalia longo corda metu, quibus illa (nubes) fretis, quibus incidat arvis, VFlacc. 3, 93. cum corpora fulminis ipsa corporibus rerum inciderunt, Lucr. 6, 350. cruor Baccho incidet, Sen Agam. 878; — ut numquam ulla amori vostro incidere possit calamitas, Ter Heaut. 2, 4, 15. sic aequet tua nupta virum bonitate perenni, incidat et vestro rara querella toro, Ov. Tr. 4, 5, 28; — mit *Accus.*: quae pars vocum non aures incidit ipsas, Lucr. 4, 568 (wo Lambin. accidit corrigirt).

c) **auf etw. fallen, zu etw. passen, einer Sache entsprechen,** nec fere omnes locos incidere in omnem quaestionem et quibusdam quaestionibus alios, quibusdam alios aptiores esse locos, Cic. Top. 21, 79. nam certi, qui in omnes incidant, loci praescribi non possunt, Inv. 2, 62, 68.

d) **in eine Zeit fallen, treffen,** α) v. Leb.: quod in id rei publicae tempus non incideris, sed veneris, iudicio enim tuo non casu *in* ipsum discrimen rerum contulisti tribunatum tuum, profecto vides cet., Cic. Fam. 2, 7, 2. quam iuvat, quod in tempora illa non incidi, quorum sic me tamquam illis vixerim pudet! Plin. Ep. 8, 6, 17. in eum annum, quo erat Q. Hortensius consul futurus, incidere, Quint. 6, 5, 4. si enim ambulaverit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit, trifft er zusammen mit *, trifft er ein an *, Cic. Att. 9, 4, 3. — β) v. Lebl.: quorum aetas quum *in* eorum tempora, quos nominavi, incidisset, Cic. Or. 12, 39. quum aetas eius incidisset in ea tempora, quibus cet., Nep. Eum. 1, 2. qui (mensis intercalarius) ex consuetudine in eum annum inciderat, Suet. Caes. 40. quum in kalendas ianuarias compitaliorum dies incidisset, Cic. Pis. 4, 8. faciesque me in quem diem Romana incidant mysteria certiorem, Att. 6, 1, 26. quae (civilia bella) in aetatem eius gravissima inciderunt, Quint. 12, 1, 16. vix quidquam ex his in autumnum non incidit, Cels. 2, 1. si vero primis diebus discussus morbus non est inciditque in vestustatem cet., 3, 14.

bb) *absol.*, v. Zeitverhältnissen, Umständen u. dgl., **einfallen, eintreten, vorfallen, vorkommen, im Anzuge sein,** sed incidunt saepe tempora, quum cet., Cic. Off. 1, 10, 31; — dicam verum ut aliud ex alio incidit, Ter. Heaut. 3, 3, 37. sive quid incidit, de quo sit cogitandum diligentius, sive cet., Suet. Tib. 21. si forte id incidit, Cels. 7, 7, 1. ea accidisse non quia haec facta sunt arbitror, verum haec ideo facta, quia incasura erant illa, Plin. 2, 27 (27), 97. quod raro incidebat, Liv. 1, 43, 11. si quando ita incidat, Quint. 2, 5, 5. nec mori, si casus inciderit, pro vobis paratior fuit quisquam, Planc. b. Cic. Fam. 10, 21, 6. pro casibus, qui inciderunt, Cels. 8, 11. ubicumque maior atque illustrior incidit res, clamore per agros regionesque significant, Caes. BG. 7, 3, 2. rem atrocem incidisse, Liv. 1, 58, 5. provincia quod mala incidisset, Catull. 10, 19. quae (annona) artior inciderat, Suet. Tib. 8. seu dura valetudo inciderit seu tarda senectus, Hor. Sat. 2, 2, 87. ea (macies) duabus fere de causis incidere consuevit, Cels. 3, 22. ne quod periculum incideret, Nep. Att. 10, 4. incidit civile bellum, 7, 1. quorum auxiliis atque opibus, si qua bella inciderint, sustentare consuerunt, Caes. BG. 2, 14, 6. transitu in Italiam Hannibalis quantum terroris pavorisque esse meminisse, quas deinde clades, quos luctus incidisse! Liv. 30, 21, 6. prioribus civium bellis per scelus inciderat, Tac. H. 3, 51; — tamen accusatores, si facultas incideret, poenis adliciebantur, Tac. A. 6, 30. potest incidere quaestio, an cet., Quint. 7, 1, 19. incidunt - causae plurimae quidem ac paene omnes, quibus iuris notitia desideratur, Tac. Or. 31. potest enim materia incidere, quae hoc exigat, Quint. 7, 4, 28. si quod minus usitatum (verbum) incidat, 2, 5, 4. in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitiosa, 10, 2, 15. novus incidit error (Wahn), Prop. 1, 13, 35. tanta nunc suspitio de me incidit, Ter. Ad. 4, 4, 7. nec unquam incidet in hoc genere materiae dubitatio rei, quae cet., Quint. 3, 8, 34. ubi nulla simultas incidit, admonitu liber aberrat amor, Ov. Rem. am. 661. inter quos maximarum rerum non solum aemulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit incidere necesse inter Caesarem et Antonium, Nep. Att. 20, 5. eorum autem ipsorum, quae honesta sunt, potest incidere saepe contentio et comparatio de duobus honestis utrum honestius, Cic. Off. 1, 43, 152. ut inter eos non forensem contentionem sed studiosam disputationem crederes incidisse, Quint. 11, 1, 70; — incidit, *ut* mit *Conj.*: incidit per id tempus, ut tempestates ad navigandum idoneas non haberet, Auct. BAfr. 1, 3. forte ita incidit, ut cet., Liv. 6, 34, 6. 26, 23, 2 quonam fato incidisset mirari se dictitans, ut cet., 3, 40, 8. u. vgl. Suet. vit. Hor. u. Treb. Poll. Aurel. 36. — *Subst.*: incidentia, die Vorkommnisse, Ereignisse, Amm. 14, 5, 4. 22, 9, 2. 28, 4, 6. 30, 8, 12. öft.

2) absichtlich, Jmdn. **anfallen, angreifen, auf den Hals kommen, in etw. stürzen, wo eindringen, einbrechen,** unoque continenti agmine iam nulla spe post relicta *in* hostem incidebant, Liv. 8, 8, 13. qui - ante in hostem inciderunt, quam per exploratores, ubi hostis esset, cognoscerent, Vell. 2, 112, 5. incidere in colonos Avellanos praesidentes agros suos, Sall. H. 3, 66. non illum accuso, qui est in summa sacra via, quum ego ad Fabium fornicem impellor, sed eum, qui in me ipsum incurrit atque incidit, Cic. Planc. 7, 17; victor hostis cum tanto pavore incidentibus vobis in vallum portasque non ipsa castra est adgressus, Liv. 27, 13, 2; — mit *Dat.*: multi praecipites lymphis putealibus alte inciderunt, Lucr. 6, 1173. modo surgis eoo temperius caelo, modo serius incidis undis, Ov. M. 4, 197. agre-

stesque pavidi incidentes portis - exercitus et legiones adesse hostium et infesto agmine ruere ad urbem clamabánt, Liv. 3, 3, 3. cum fuga trepidum plenum volnerum ac pavore incidentem portis exercitum viderint, 5, 11, 14. u. vgl. 5, 26, 8. haec incidens principum foribus, haec obviis, haec excurrentibus in publicum pavidis increpat, 9, 24, 10. sic illa iacenti incidit, Stat. Theb. 5, 233. postquam acrius ultimis incidebat Romanus, Liv. 28, 13, 9. certa fides animis, idem quibus incidit hostis, VFlacc. 4, 744. u. vgl. 3, 592. homini praeter opinionem improviso incidi, Cic. II. Verr. 2, 74, 182; — mit *Acc.*: proximam convallem latenter incidebant, Apul. M. 6, 14; — *abs.*: ut si vis aliqua vel ipsi illi barbari quos fugiebat inciderent, Plin. Pan. 20, 4.

incīdo, cīdi, cīsum, cīdĕre (in u. caedo; inceideretis, Inscr. 196, 27), 1) **in etw. schneiden od. einen Schnitt** (Einschnitt) **machen, verwunden, u. so durchschneiden, durchhauen** (öffnen), **zerschneiden** (durch Zerschneiden klein machen, beschädigen, vernichten), **abschneiden, abhauen, verschneiden**, a) im Allg.: ab aliis ipse palmes inciditur in medullam, Plin. 14, 9 (11), 84. eupatoria - foliis - per extremitates incisis quinquepartito, 25, 6 (29), 65. Tiberius - pugionem eduxit et manum eius incidit, Auct. BHisp. 18, 2. providendum est in hoc genere (ovium), ut pabuli ubertate saturetur et longe pascatur a sentibus, qui et lanam minuunt et corpus incidunt, Pallad. 8, 4, 3. u. selten: cohors praetoria - resistentium pectora moxque terga fugientium incidebant, hieb ein in *, Amm. 17, 13, 10. aut fascia aut mollis habena media in longitudinem incisa, Cels. 8, 7; — tabellas proferri iussimus, quae a quoque dicebantur datae; primum ostendimus Cethego signum: cognovit; nos linum incidimus: legimus, durchschneiden, Cic. Cat. 3, 5, 10. vincula, quis conserta erant vehicula, iussit incidi, durchhauen, Curt. 9, 3 (1), 17. u. selten: arcula aurea, quam miles forte inciderat, durchhauen, öffnen, Capitol. Ver. 8. porrigit incisos filia parva favos, Ov. F. 2, 652. incisum forficulis (veratrum) - cribrant, Plin. 25, 5 (23), 58. far pinsere, faces incidere, caudelas sebare cet., Col. 2, 21, 3. Mopse, novas incide faces: tibi ducitur uxor, Virg. Ecl. 8, 29. cum me arbustum videre Miconis atque mala vitis incidere falce novellas, zerschneiden, Virg. Ecl. 3, 10. scalarum gradus si alios tollas, alias incidas, Cic. Fam. 6, 7, 3. poëma ad Caesarem, quod institueram, incidi, II. QFratr. 1, 4, 11; — nos procul inde fugam trepidi celerare recepto supplice sic merito tacitique incidere funem, abhauen, Virg A. 3, 666. deus - festinare fugam tortosque incidere funes ecce iterum stimulat, 4, 574. ergo ego ne scribam, digitos incidere cunctor -? Ov. Pont. 4, 14, 19. sagittariorum vero primoribus manus incidit, Amm. 29, 5, 22; — qui mihi pinnas inciderant, nolunt easdem renasci, verschneiden, Cic. Att. 4, 2, 5. arboribus incisis atque in latitudinem ramis enatis et rubis sentibusque interiectis effecerant, ut cet., verkappen, der Kronen berauben, Caes. BG. 2, 17, 4. — b) insbes. α) in der Haruspicin: quid enim habet haruspex cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus et proferat diem? Cic. Div. 1, 39, 85. — β) in der Medicin: scalpello transversam lineam incidere, Cels. 7, 7, 1. u. lineas transversas incidere, 7, 9. oportet autem membranam duabus lineis inter se transversis incidere, 7, 28. cutis incidenda est, 8, 2. inter sanam vitiatamque partem incidenda scalpello caro usque ad os est, 7, 33. habenda cura est, ne nervus, ne vena maior, ne arteria incidatur, 7, 5, 1. nec hi (nervi) solidantur incisi, Plin. 11, 37 (88), 217. u. vgl. bildl.: postea quam illi conati erant Hispaniensi pugiunculo nervos incidere civium Romanorum, Cic. or. c. Ant. et Cat. frg. 21. p. 242. und: Zeno igitur nullo modo is erat, qui - nervos virtutis inciderit, sed contra qui omnia quae ad beatam vitam pertinerent in una virtute poneret, Acad. 1, 10, 35. incidenda ad medium vena est: ex qua quum sanguis erumpit cet., Cels. 2, 10. öft. u. vgl. Plin. 29, 6 (38), 126. u. um Jmdn. od. sich den Tod zu geben: medicum intromisit suum, qui legato, socio, amico, libero foedissime et crudelissime venas incideret, Cic. Har. resp. 16, 35. incisis venis superfusoque altaribus sanguine - optime de re publica meritum spiritum reddidit, Vell. 2, 22, 2. u. so Suet. Cal. 38. Ner. 37. Vit. 2. Tac. A. 16, 19. Vopisc. Aurel. 37; zu anatomischen Zwecken: necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum eorumque viscera atque intestina scrutari longeque optime fecisse Herophilum et Erasistratum, qui nocentes homines - vivos inciderint, Cels. 1. praef p. 4. u. vivorum hominum alvum atque praecordia incidi, p. 7; — *absol.*: scalpello circa vulnus incidere, 5, 27, 3. ubi satis incisum est, 7, 5, 1. — γ) in der Rhetorik: in omnibusne numeris aequaliter particulas deceat incidere an facere alias breviores, alias longiores, Cic. Or. 61, 205; dah. incisa et membra, rhythmisch unvollendete u. vollendete Glieder einer Periode (comprehensio u. dgl.), κόμματα u. κῶλα, 62, 211. Quint. 9, 4, 22. u. vgl. das Nähere: Incisum - erit sensus non expleto numero conclusus, plerisque pars membri: tale est enim, quo Cicero utitur „domus tibi deerat? at habebas: pecunia superabat? at egebas": fiunt autem etiam singulis verbis incisa „dixi-mus, testes dare volumus", incisum est „dixi-mus". Membrum autem est sensus numeris conclusus sed a toto corpore abruptus et per se nihil efficiens: „o callidos homines" perfectum est, sed remotum a ceteris vim non habet, ut per se manus et pes et caput u. s. w., 9, 4, 122 sq.; daher: quo autem pacto debeat *incise* membratimve dici iam videbimus, nunc cet., Cic. Or. 63, 212. u. dann: Sed quae *incisim* aut membratim efferuntur, ea vel aptissime cadere debent, ut est apud me „domus tibi deerat" u. s. w.: haec incise dicta sunt quatuor. At membratim quae sequuntur duo „incurristi amens in columnas: in alienos insanus insanisti", 67, 223 sq. und: incisim autem et membratim tractata oratio in veris causis plurimum valet maximeque iis locis, quum aut arguas aut refellas,

ut nostra in Corneliana secunda „o callidos homines, o rem excogitatam, o ingenia metuenda!" Membratim adhuc, deinde caesim „diximus", rursus membratim „testes dare volumus", §. 225. — c) übtr. einen Schnitt in etw. machen u. dadurch etw. **abschneiden, beschneiden, abbrechen, unterbrechen, hemmen**, od. etw **beendigen**, einer Sache **ein Ende machen**, etw. **cassiren**, si rectum limitem rupti torrentibus pontes inciderint, circumire cogemur, Quint. 2, 13, 16. Rhion - latus orae sequentis incidens, Mel. 2, 3, 9. ob sinus et promontoria, quis ut fibris litora eius inciditur, 2, 3, 3. u. vgl. 3, 10, 1. Stat. Theb. 5, 516. quibus longiorem exorsis orationem brevis interrogatio, cessurusne iis tribus urbibus esset, sermonem incidit, cum mandati sibi de iis nominatim negarent quicquam, Liv. 32, 37, 5. tandem haec singultu verba incidente profatur, Stat. Theb. 9, 884. tametsi incidamus oportet media, ne nimis sero ad extrema veniamus, **beschneiden, abkürzen**, Cic Phil. 2, 19, 47. optatae spes est incisa salutis, Auct. Cir. 276. spemque extemplo inciderunt capi primo impetu posse (locum), Liv. 44, 13, 3. u. vgl. 3, 58, 6. 6, 39, 10. 35, 31, 7. ipsam, quam premimus, horam casus incidit, Sen. Ep. 17, 1, 5 (101). inciditur enim omnis iam deliberatio, si intelligitur non posse fieri aut si necessitas adfertur, Cic. dOr. 2, 82, 336. nec lusisse pudet, sed non incidere lusum, Hor. Ep. 1, 14, 36. quod nisi me quacumque novas incidere lites ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix, Virg. Ecl. 9, 14. si quis forte deûm tantos inciderit actus, ut nostro abrumpat leto primordia rerum, Sil. 3, 78. quum Valerius Nepos mutata voluntate et inciderit testamentum suum et cet., Antonin. b. Marcell. Dig. 28, 4, 3.

2) etw. **in einen Gegenstand hineinschneiden, einschneiden, einhauen, eingraben**, id non modo tum scripserunt, verum etiam *in* aere incisum nobis tradiderunt, Cic. II. Verr. 4, 65, 145. quae vos - et in publica acta mittenda et incidenda in aere censuistis, Plin. Pan. 75, 1. scribit in recenti (cortice) ad duces explorator incidens litteras a suco, Plin. 16, 9 (14), 35. altero (volumine complexus est) indicem rerum a se gestarum, quem vellet incidi in aeneis tabulis, Suet. Aug. 101. quumque - tabulam, in qua nomina civitate donatorum incisa essent, revelli iussisset, eidem Dolabellae cet., Cic. Fam. 13, 36, 1. exemplum (devotionis) in pila lapidea incisum esse positum in publico, Nep. Alc. 4, 5. quod quidem nuper in columna aënea meminimus post rostra incisum et perscriptum fuisse, Cic. Balb. 23, 53. huic etiam Romae videmus in basi statuarum maximis litteris incisum „a communi Sicilia datas", II. Verr. 2, 63, 154. haec (Diana) erat posita Segestae, sane excelsa in basi, in qua grandibus litteris P. Africani nomen erat incisum eumque Karthagine capta restituisse rescriptum, 4, 34, 74. ut esset quod in basi tropaeorum inscribi incidique posset, Pis. 38, 92. generis antiquitas, quam - in monumentis rerum gestarum incisam ac notatam videmus, Font. 18, 41 (14, 31). notum est carmen incisum in sepulcro, Sen. 17, 61. hoc nusquam opinor scriptum fuisse in illo elogio, quod te consule in sepulcro rei publicae incisum est, velitis iubeatis cet., Pis. 29, 72. extat eius sepulchrum circa Bononiam, in quo grandibus litteris incisi sunt omnes eius honores, Treb. Poll. trig. tyr. 33; — quod ita erit gestum, id lex erit, et *in* aes incidi iubebitis, credo illa legitima cet., Cic. Phil. 1, 10, 26. u. vgl. Suet. Caes. 28; — mit *Abl.*: iuvat arbore sacra laeta patefactis incidere carmina fatis, Calp 1, 35; — mit *Dat.*: ferroque incidit acuto perpetuos dentes et serrae repperit usum, Ov. M. 8, 245. leges incidere ligno, Hor. AP. 399. visum est debere sororem verbaque correctis incidere talia ceris, 9, 528. certum est in silvis inter spelea ferarum malle pati tenerisque meos incidere amores arboribus, Virg. Ecl. 10, 53. quod ego titulis omnibus speciosius reor, quando non trabibus aut saxis nomen tuum sed monumentis aeternae laudis inciditur, Plin. Pan. 54, 7. fastos marmoreo parieti incisos, Suet. Gr. 17. privum aliquid da, quod possim titulis incidere praeter honores, Iuv. 8, 68. hoc titulus fero incisus, Petron. 89, 2, 13; — *absol.*: incidebantur iam domi leges, quae nos servis nostris addicerent, Cic. Mil. 32, 87. incisae leges, Sil. 17, 620; omnes tamen ante quam te viderent adirentve recipi, incidi iussisti, Plin. Pan. 26, 3. u. so 28, 6. Sen. Ben. 4, 28, 2; vgl. dagegen b. Dichtern: accipe, quae super haec cerasus, quam cernis ad amnem, continet, inciso servans mea carmina libro, Calp. 8, 28. incisae servant a te mea nomina fagi et legor Oenone falce notata tua, Ov. Her. 5, 21. non incisa notis marmora publicis, Hor. Od. 4, 8, 13.

Inciens, entis (zur Wurzel κυ in κυ-έ-ω fasse, bin schwanger gehörig, *Curtius* gr. Etym. I. p. 126. u. vgl.: gravida est, quae iam gravatur conceptu: praegnans velut occupata in generando, quod conceperit: inciens propinqua partui, quod incitatus sit fetus eius, PDiac. p. 97, 15), **hochträchtig, dem Werfen nahe**, partus vero incientis pecoris non secus, quam obstetricum more custodiri debet, Col. 7, 3, 16. faciendum quoque septa secreta ab aliis, quo incientes secludere possis (oves gravidas et partu proximas), item quo corpore aegro, Varr. RR. 2, 2, 8. antiqui abdomen vocabant (sumen), priusquam calleret, incientes (scrofas) occidere non adsueti, Plin. 11, 37 (84), 211. quae est enim causa - ut ille tauris deus, haedis alius honoretur aut ovibus -, hic sterilibus vacculis, at ille incientibus scrofis, Arnob. 7, 18; auch: includendae sunt incientes (pavones), ne extra clausum foetum edant, Col. 8, 11, 8.

Incīlis, e (nach Ulp. Dig. 43, 21, 1. §. 5. von incīdo, doch vgl. *Curtius* gr. Etym. I. p. 126. no. 79), **zur Aufnahme des Wassers gehörig**, in monte fossas inciles puras habere oportet, Cato RR. 155, 1. u. vgl: inciles, διώρυγες, Gloss. Labb.; gew. subst. **incīle**, is, *n.*, **eine Höhlung od. ein Bassin zur Aufnahme des Wassers, ein Abzugsgraben**, incile autem est locus depressus ad latus fluminis, ex eo dictus quod incidatur: inciditur enim vel lapis vel terra, unde primum aqua ex

flumine agi possit, und zuvor: septa sunt, quae ad incile opponuntur aquae derivandae compellendaeve ex flumine causa, Ulp. Dig. 43, 21, 1. §. 5. u. 4., ferner: caput aquae illud est, unde aqua nascitur: si ex fonte nascatur, ipse fons, si ex flumine vel lacu, prima incilia vel principia fossarum, quibus aquae ex flumine vel ex lacu in primum vivum communem compelli solent, 43, 20, 1. §. 8., und: incilia fossae, quae in viis fiunt ad deducendam aquam, sive derivationes de rivo communi factae, PDiac. p. 107, 2; — si incile ducat, Ulp. Dig. 43, 13, 1. §. 5. incilia excitentur, quae limosam aquam ad codicem deducant, Col. 5, 9, 13. incilia aperire, aquam deducere in vias, Cato RR. 155, 1. (ad viam prodeunt) lacunosis incilibus voraginosam partim stagnanti palude fluidam et alibi subluvie coenosa lubricam, Apul. 9, 9; — bildlich: sane tamquam in quodam incili iam omnia adhaeserunt, Cael. b. Cic. Fam. 8, 5, 3.

incīlo, āre, angreifen, packen, schelten, si quis hac me oratione incilet, quid respondeam? Pacuv. 130. qui erit, qui non me spernens, incilans probris, sermone indecorans turpi fama differet? Att. 458. matrem ob iure factum incilas, genitorem iniustum adprobas, 41. nunc, Gai, quoniam incilans nos laedi' vicissim, Lucil. p. 74, 28. iure, ut opinor, agat, iure increpet inciletque, Lucr. 3, 963.

incingo, cinxi, cinctum, ĕre, umgürten, übh. umgeben, rings einfassen, bekränzen, ein-, in sich schließen (theils von Menschen, die sich mit einem Gewand umgürten od. das Haar mit Blumen u. dgl. bekränzen, theils von Localitäten, die man mit etw. einfaßt oder die etw. umgeben, in sich schließen), se inc. od. im Pass. medial, sich umgürten, pars sese tortis serpentibus incingebant, Catull. 64, 258. od. im Pass.: nec te Maeonia lascivae more puellae incingi zona dedecuisse putes? Ov. Her. 8, 65. u. vgl. Apul. M. 7, 6. tortoque incingitur angue, Ov. M. 4. 483. Paena voca nitidaque incingere lauru, 14, 720; — has (aras) - verbenis silvaque incinxit agresti, 7, 242. his corpus tremulum complectens undique vestis candida purpureā talos incinxerat orā, Catull. 64, 308. turritis incingere moenibus urbes, Ov. Am. 3, 8, 47. non longe hinc Corycos oppidum portu saloque incingitur, Mel. 1, 13, 2; — alterum sinum undique Arabes incingunt, 3, 8, 7. Arcadiam Peloponnesiacae gentes undique incingunt, 2, 3, 5; — Artabris sinus - Adobricam urbem et quatuor amnium ostia incingit, 3, 1, 9. in litore flexus Mecybernaeus - urbes Toronen et Miscellam atque - Mecybernam incingit, 2, 3, 1; — häufig im *Ptcp. perf.*: conveniunt pictis incinctae vestibus Horae, Ov. F. 5, 217. ossa incinctae nigrā candida veste legent, Tibull. 3, 2, 17. incincta quadrato pallio, Petron. 135, 4. equidem prandere stantem nobiscum incinctam toga, Afran. 182. pampineasque gerunt incinctae pellibus hastas, Virg. A. 7, 396. ambae auro, pictis incinctae pellibus ambae, G. 4, 342. ipse incinctus cinctu Gabino armatus in equum insiluit ac se in medios hostes inmisit, Liv. 8, 9, 9. qualem eum multi - viderant, incinctum Gabino cultu super telum stantem, 10, 7, 3. coeruleo incinctae angui incedunt, Enn. trag. 51; dichter.: huc venit incinctus tunicam mercator, Ov. F. 5, 675. subito media tenus extitit alvo incinctus iuvenis flexis nova cornua cannis, M. 13, 893; — ebrius incinctis philyrā conviva capillis saltat, F. 5, 337; capitum etiam ossa auro incincta in poculorum tradere ministerium, Solin. 15, 13. prospicit incinctam spumanti litore Cythnon, Auct. Cir. 475. quae (gens) Maroboduo duce excita sedibus suis atque in interiora refugiens incinctos Hercynia silva campos incolebat, Vell. 2, 108, 1. sinus est continuo Apulo litore incinctus, Mel. 2, 4, 7. Hispania - pelago undique incincta est, 2, 6, 2. Mesua collis incinctus mari paene undique, 2, 5, 6; dichter.: fons sonat a dextra, tenui perlucidus unda, margine gramineo patulos incinctus hiatus, Ov. M. 3, 161; — et libate dapes, ut grati pignus honoris nutriat incinctos missa patella Lares, mit Blumen bekränzt, F. 2, 633. quid iuvat incinctae studia exercere Dianae? aufgegürtet, geschürzt, Her. 4, 87.

incingŭlum, i, *n.*, der Gürtel, cingulum a cingendo, quod inc. plerumque dicitur, Non. p. 47, 25.

incĭno, ere (in u. cano), 1) anfangen zu blasen, si modulis lenibus tibicen incinat, Gell. 4, 13, 1. — 2) blasend od. singend anstimmen, si - Graccho contionanti numeros et modos et frequentamenta quaedam varia tibicen incineret, 1, 11, 12. sive aliquis molli diducit candida gestu brachia seu varios incinit ore modos, Prop. 3, 15 (2, 22), 5.

incĭpio, cēpi, ceptum, ĕre (in u. capio; archaist. incepsit = inceperit, PDiac. p. 107, 20) 1) *trans.*, etw. angreifen, in Angriff nehmen, anfangen, unternehmen, mit etw. den Anfang machen, etw. beginnen, anheben (der Zeit nach, doch bisweilen auch von Localitäten, die irgendwo ihren Anfang nehmen, Ggstz.: relinquere, deserere, peragere, perficere, exequi, finire), a) mit *Accus.*: quid igitur faciam miser? quidve incipiam, Ter. Eun. 5, 5, 45. quidnam incepturu's? Andr. 4, 3, 8. hac illi spe hoc inceperunt, Ad. 2, 2, 19. hocine incipere Aeschinum? 2, 2, 29. quid si hoc nunc sic incipiam? Heaut. 4, 2, 9. hocine'st humanum factu aut inceptu? Andr. 1, 5, 1. nuptiarum gratia haec sunt facta atque incepta omnia, 5, 1, 17. haud novit quoius causa haec incipit, 4, 4, 33. u. vgl. Heaut. 5, 5, 14. quamlibet multa egerimus, quodam tamen modo recentes sumus ad id quod incipimus, Quint. 1, 12, 5. ego, si id facere non potu ris, quod ut opinio mea fert ne incipias quidem, per quem tulerit (tribum), docebo, Cic. Planc. 19, 48. quae ego incipio, conata exsequar, Att. 202. meministin', olim ut fuerit vostra oratio in re incipiunda -? Ter. Phorm. 1. 4, 46. qui multa simul incipit neque perficit, is festinat, Cato frg. 44, 5. monere, ne tam prava inciperet, Sall. J. 64, 2. qua re indigna vobis nobisque et re publica incipitis? H. 2, 41, 8; — ut ne iuvenis quidem tanto honore accepto - auspicia saltem gentile apud solum inciperet, Tac. A. 3, 59. proe-

lium incipitur, Sall. J. 57, 3, 74, 2. u. vgl. 21, 2. rex iubet incepti curam dimittere belli, Ov. M. 13, 217. antequam arma inciperent, misere legatos amicitiam obsequiumque memoraturos, Tac. A. 4, 46. si inceptam oppugnationem reliquissent, Caes. BG. 7, 17, 6. cuius impulsu Iugurtha deditionem, quam metu deseruit, inceperat, Sall. J. 70, 1. restitit quidem aliquandiu collegis ne qua fieret proscriptio, sed inceptam utroque acerbius exercuit, Suet. Aug. 27. perfecit inceptum castrorum opus, Auct. BAfr. 37, 5. tuque ades inceptumque una decurre laborem, Virg. G. 2, 39. u. vgl. Auct Cul 393. Ov. M. 13, 296. inceptos mecum revocate labores, VFlacc. 3, 625. iter inceptum peragunt u. celerant, Virg. A. 6, 384. u. 8, 90. u. vgl. VFlacc. 5, 400. animus cupidine caecus ad inceptum scelus rapiebatur, Sall. J. 25, 7; — nulla incepto perlabitur unda liquore, sed durata riget densam in glaciemque nivemque, Tibull. 4, 1, 155. inceptos tenuerunt carmina partus, Ov. M. 9, 301. incepto tegeret cum lumina somno, Virg. G. 4, 414. tempus erat quo prima quies mortalibus aegris incipit, A. 2, 269. inceptus clamor frustratur hiantes, 6, 493. inceptum frustra summitte furorem, Virg. A. 12, 832. pedis supplosio ut loco est opportuna - in contentionibus aut incipiendis aut finiendis, Quint. 11, 3, 128. mox, quia inquisitionem annuam impetraverant, brevius visum urbana crimina incipi, quorum obvii testes erant, Tac. A. 13, 43; — quae (sacra) rite incepta paravi, Virg. A. 4, 638. inceptos genitori instaurat honores, 5, 94. per conubia vestra, per inceptos hymenaeos - oro, 4, 316. quis novus inceptos timor impediit hymenaeos? VFlacc. 8, 259. coniugis ut quondam flagrans advenit amore Protesilaeam Laodamia domum, inceptam frustra, nondum cum sanguine sacro hostia coelestes pacificasset heros, Catull. 68, 73 sqq. quae (amicitia) incepta a parvis cum aetate adcrevit simul, Ter. Andr. 3, 3, 7; — duobus inceptis verbis omnem impetum gladiatoris ferociamque compressi, Cic. Har. resp. 1, 1. incipe Maenalios mecum, mea tibia, versus, Virg. Ecl. 8, 21. inceptis de te subtexam carmina chartis, Tibull. 4, 1, 211; — ferner: aliquamdiu intenti utrimque steterunt expectantes, ut *ab* adversariis clamor et pugna inciperet, Liv. 9, 32, 5. non tibi ab ancilla est incipienda venus, Ov. AA 1, 386. ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet, Quint. 1, 8, 5. u. oft. si inmensum imperii corpus stare ac librari sine rectore posset, dignus eram, a quo res publica inciperet, Tac. H. 1, 16. u. vgl.: a tantis princeps incipiendus erat, Ov. F. 5, 570.

b) mit *Infin.*, v. Menschen: inde voluntas fit: neque enim facere incipit ullam rem quisquam, quam mens providit quid velit ante, Lucr. 4, 883. potare et spargere flores incipiam, Hor. Ep. 1, 5, 14. magnis insistere rebus incipe, Tibull. 4, 1, 136. discessu nostrorum equitum iter facere incipiunt, Caes. BC. 1, 80, 3. quo nunc me vortam? quod iter incipiam ingredi? Enn. trag. 312. incipio saxum temptans scandere verticem summusque in omnes partes prospectum aucupo, Pacuv. 95. u. vgl. Virg. A. 6, 751. incipe falce nemus vivasque recidere frondes, Calp. 5, 98. ut primos edere planctus Cassandra inciperet, Juv. 10, 261. incipit ad crebros insani pectoris ictus ferre manum, Auct. Cir. 345. incipias conferre manum, Virg. A. 10, 876. iam saxa inclinatis per humum quaesita lacertis incipiunt torquere, Juv. 15, 63. populum si caedere saxis incipias, Hor. Sat. 2, 3, 128. tum enim bella gerere nostri duces incipiunt, quum auspicia posuerunt, Cic. ND. 2, 3, 9. Achaeos rebellare incipientes fudit acie, Vell. 1, 11, 2. incipit ipsorum contra te stare parentum nobilitas, Juv. 8, 138. huic incipio sententiae diffidere interdum, Cic. Tusc. 5, 1, 3. incipit Idaliae numen nec spernere divae, VFlacc. 8, 225. idoneus tibi videor esse, quem tam aperte fallere incipias dolis, Ter. Andr. 3, 2, 13. sensisti illos me incipere fallere, Heaut. 3, 1, 86. paulatim abolere Sychaeum incipit, Virg. A. 1, 721. neque me praeterit, quantas opes nobilitatis - pellere dominatione incipiam, Sall. H. 3, 61, 3; — si dormire incipis ortu luciferi, Juv. 8, 11. tandem fessus dormire viator incipit, Hor. Sat. 1, 5, 18. inque sinu carae nixus spectare puellae incipiam et titulis oppida capta legam, Prop. 4, 3 (3, 4), 16. u. vgl. Pompon. 69. Juv. 6, 467. ut id audire propitius incipiat, Quint. 7, 1, 12. eloquium - Demosthenis aut Ciceronis incipit optare, Juv. 10, 114. ut homines mortem vel optare incipiant vel certe timere desistant, Cic. Tusc. 1, 49, 117. unaque adeunt pariterque precari incipiunt, VFlacc. 8, 244. hanc persecuta mater orare incipit, Phaedr. 1, 30, 5. quae sidera te excipiant modo primos incipientem edere vagitus, Juv. 7, 194. ad me cum spectas fabularique incipis, Afran. 407. incipit effari mediaque in voce resistit, Virg. A. 4, 76. continuo narrare incipit, Phaedr. 1, 6, 2. dicere iam incipient, iam respondere decebit, Catull. 62, 18. u. vgl. Prop. 4, 5 (3, 6), 8. hinc canere incipiam, Virg. G. 1, 5. tibi de summa caeli ratione deûmque disserere incipiam, Lucr. 1, 54. u. vgl. 4, 29. increpare dictis saevis incipit, Pacuv. 15. iurgia prima sonare incipiunt animis ardentibus, Juv. 15, 51. incipio adulescenturire et nescio quid nugarum facere, Laber. 137. ut Gaditana canoro incipiant prurire choro, Juv. 11, 162. si non et furere incipias, 6, 614; — incipit esse tamen melior germana parente, Ov. M. 8, 475. u. vgl. Tac. Or. 16; — von Thieren: tandem gravius mugire residens incipit, VFlacc. 7, 591. depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro ingemere, Virg. G. 1, 45. vere novo cum iam tinnire volucres incipient, Calp. 5, 16. u. vgl. VFlacc. 7, 528; — von leblosen Dingen: Pleiades incipient humeros levare paternos, Ov. F. 4, 169. interea magno misceri murmure caelum incipit, Virg. A. 4, 161. freta ponti incipiunt agitata tumescere, G. 1, 357. incipient magni procedere menses, Ecl. 4, 12. ubi declivi iam nona tepescere sole incipiet (hora), Calp. 5, 61. cum maturescere frumenta inciperent, Caes. BG. 6, 29, 4. u. so BC. 3, 49, 1. u. vgl.: cum primum pabuli copia esse inciperet, BG. 2, 2, 2,

virginis ecce novus mentem perstringere languor incipit, VFlacc. 7, 194. quae (luxuria) iam tum incipiebat pullulare, Nep. Cat. 2, 3; vgl. noch: nascique vocatur incipere esse aliud, quam quod fuit ante, Ov. M. 15, 255; — von Localitäten: incipit ex illo montes Apulia notos ostentare mihi, Hor. Sat. 1, 5, 77. ab Alpibus incipit in altum excedere (Italia), Mel. 2, 4, 1. ictus erat, qua crus esse incipit et qua cet., Ov. M. 3, 673.

c) *absol.* (so daß ein Infinitiv wo nöthig aus dem Zusammenhang sich von selbst ergibt, bisweilen mit einem Objectsaccusativ, der eigentlich nur von dem zu ergänzenden Infin. abhängig sein könnte), **beginnen, anheben, d. i. anfangen zu sprechen**, incipio super his, Virg. A. 2, 348. Iuppiter ad solium superis regale vocatis „incipe" ait Marti: protinus ille refert „scilicet cet.", Ov. F. 6, 353. u. so Juv. 4, 34. incipit „mi Pamphile cet.", Ter. Andr. 1, 5, 50. u. so Hor. Sat. 1, 9, 21. Virg. A. 6, 103. 10, 5. Ov. F. 3, 628. VFlacc. 2, 640. magno simul incipit ore, Virg. A. 12, 692. incipit huic Lycabas, Ov M 3, 673. sic incipit, Hor. Sat. 2, 6, 79. u. so Virg. A. 11, 13. Sall. H. 109, 4. saepe interrogat iudex, quando incipias, et ex interrogatione eius incipiendum est, Tac. Or. 39. natura repugnat nec sinit incipiat, Ov. M. 3, 376. neque abrupte, nec unde libuit incipiendum est, Quint. 3, 8, 6. animadvertendum est etiam quatenus sermo delectationem habeat et, ut incipiendi ratio fuerit, ita sit desinendi modus, Cic. Off. 1, 37, 135; — oder **anfangen zu singen od. zu dichten**, incipe, si quod habes gracili sub arundine carmen compositum, Calp. 8, 3. u. so: incipe, 4, 73. 78. 8, 6. Virg. Ecl. 5, 10. 9, 32. Hor. Sat. 2, 3, 6. nec mora, decernunt digitis: prior incipit Idas, Calp. 1, 27. nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim, Hor. AP. 136. nunc, veneranda Pales, magno nunc ore sonandum: incipiens stabulis edico in mollibus herbam carpere oves, Virg. G. 3, 294. imitabor ego Aratum, qui magnis de rebus dicere exordiens a Iove incipiendum putat, Cic. Rep. 1, 36, 56; — od. **anfangen zu erzählen, zu berichten, auseinanderzusetzen** u. dgl., sed si tantus amor casus cognoscere nostros - incipiam, Virg. A. 2, 13. *inde* enim videtur commodissimum incipere, Mel. 2, 7, 1. u. so 1, 4, 5; — in allen diesen Beziehungen auch mit *Accus.* u. im Pass. inceptum vom Anfang der schriftlichen Darstellung, consilio versare dolos ingressus et astu incipit haec, Virg. A. 11, 705. Volcanum adloquitur thalamoque haec coniugis aureo incipit cet., 8, 373. narrationis incipit mi initium, Ter. Andr. 4, 2, 26. annis aevoque soluti ante gradus sacros cum starent forte locique inciperent casus, Ov. M. 8, 712. unde incipienda est Gallieni vita nisi cet., Treb. Poll. Gall. duob. 1. legati Parthorum - senatum ingrediuntur mandataque in hunc modum incipiunt: non se foederis ignaros cet., Tac. A. 12, 10; quo magis inceptum pergam pertexere dictis, Lucr. 6, 42. servetur ad imum qualis ab incepto processerit et sibi constet (persona nova), Hor. AP. 127. inceptis gravibus plerumque et magna professis purpureus, late qui splendeat, unus et alter assuitur pannus, 14. in ea res longius nos ab incepto traheret, Sall. C. 7, 7. u. vgl. 4, 2. ad inceptum redeo, J. 4, 9. 42, 5. ad incepta redeamus, Vopisc. Aurel. 29; — oder **anfangen zu kämpfen od. überh. zu handeln**, incipe si qua animo virtus et consere dextram, Virg. A. 9, 741. incipit hastā ante Melas, VFlacc. 6, 196; — incepi, dum res tetulit, Ter. Andr. 5, 1, 13. si incipies neque pertendes naviter cet, Eun 1, 1, 6. illumne (laudem), qui mihi dedit consilium, ut facerem, an me qui ausus siem incipere -? 5, 8, 15. turpe inceptu'st, Phorm. 2, 4, 16. nam et prius quam incipias consulto et ubi consulueris mature facto opus est, Sall. C. 1, 6. inde tibi tuaeque rei publicae quod imitere capias, inde foedum inceptu, foedum exitu, quod vites, Liv. praef. 10. concita cursu fertur et e campis incipit, Henna, tuis, Ov. F. 4, 461. quanto serius peccatur, tanto incipitur turpius, Syr. 539; — sed quis custodiet ipsos custodes? cauta est et *ab* illis incipit uxor, Juv. 6, 347. incipiamus enim ab iis (näml. interrogare), quibus acrior ac vehementior fit probatio, Quint. 9, 2, 6; — od. endlich **anfangen etw. zu erlernen, mit etw. den Versuch machen**, incipientes atque adhuc teneri, **Anfänger**, Quint. 1, 2, 26. incipientibus aut paulum progressis, 2, 5, 18. öft.; — nunc primum se in vetere comoedia, sed non tamquam inciperet, ostendit, Plin. Ep. 6, 21, 5. Daher

PSubst. **Inceptum**, i, *n.*, **das Beginnen, Unternehmen, Vorhaben, der Plan**, im log. *Subj.*: illud inceptum tamen animi'st pudentis signum, Ter. Heaut. 1, 1, 67. inceptum non succedebat, Liv. 42, 58, 1. u. so 24, 19, 6. cuius neque consilium neque inceptum ullum frustra erat, Sall. J. 7, 6. quamquam non venit ad finem tam audax inceptum, tamen haud omnino vanum fuit, 10, 32, 5. u. im Plur.: id si fecissent, incepta prospera futura, Nep. Milt. 1, 3. maxume vellem prava incepta consultoribus noxae esse, Sall. H. 1, 48, 1. nam talia incepta - rei publicae pestem factura, inc 89; — im log. *Obj.*: quo magis inceptum peragat lucemque relinquat, Virg. A. 4, 452. quovis modo inceptum perficere, Sall. J. 11, 9. deserit inceptum, Virg. A. 9, 694. omittere inc., Sall. J. 93, 1. nebula matutina texerat inceptum, Liv. 41, 2, 4. incepto suo occultato pergit ad flumen Tanain, Sall. J. 90, 3. quod inceptum eorum ubi ad Decium consulem perlatum est, Liv. 9, 41, 10; neu quis *ob* inceptum subitum mihi segnior ito, Virg. A. 12, 566. rursus *ad* inceptum sociam se adiungit alumnae, Auct. Cir. 381. accepit homines claros - *contra* inceptum suum venisse, Sall. J. 25, 6; im Plur.: si Romae socii incepta patravissent, C. 56, 4. cupidus incepta patrandi, J. 70, 5. cuncta plebes - incepta Catilinae probabat, C. 37, 1. di nostra incepta secundent, Virg. A. 7, 259. u. so Claud. Laud. Stil. 2, 364. incepta mea - Archelaus exercitu prodito inpedivit, Sall. H. 4, 61, 12. tunc potius conata tua atque incepta referto, Auct. Cir. 337; — im *Dat.*: incepto pari similis fortuna Milonis fuit, Vell. 2, 68, 3. vineas agere, aggerem iacere aliaque,

quae incepto usui forent, properare, Sall. J. 37, 4. obstitit incepto pudor, Ov. M. 7, 145; im Plur.: iuventus pleraque, sed maxume nobilium, Catilinae inceptis favebat, Sall. C. 17, 6. obstitit inceptis tumidum iuvenalibus aequor (des Leander), Ov. Her. 17 (18), 35. ne qua inde inceptis fieret mora, VFlacc. 3, 490; — im *Genit.*: incepti iam Iuno potens securaque fraudis, 6. 680. piget incepti, Virg. A. 5, 678. quos pertaesum magni incepti rerumque tuarum est, 5, 714; — im *Abl.*: id foedum consilium cum incepto, tum etiam exitu fuit, Liv. 26, 38, 4. tutum vel incepto vel eventu se consilium adferre, 35, 12, 11. non ego te incepto - conor flectere, Auct. Cir. 328. mene incepto desistere victam? Virg. A. 1, 37. u. so: incepto desistere, Vell. 1, 10, 1. senatus absistere eos incepto vetuit, Liv. 25, 5, 6. primo incepto repulsi, 5, 11, 2. abscedere inrito incepto et movere a Capua statuit castra, 26, 7, 2. u. so 29, 35, 12; perstat *in* incepto, Ov. M. 6, 50. cum deprecantibus primoribus patrum atque universo senatu perstaret in incepto inmitis animus, Liv. 8, 33, 6. u. so 32, 23, 12. 42, 10, 11. abnegat inceptoque et sedibus haeret in isdem, Virg. A. 2, 654; hostem *ab* incepto retinere, Sall. J. 55, 8. ut te quidem di - istoc invento *cum*que incepto perduint! Ter. Heaut. 4, 6, 7. quod si clausis portis muros portarumque turres dispositis armatis defendissent, vano cum incepto moenibus pepulissent Romanos, Liv. 44, 31, 7; im Plur.: notus *ab* inceptis ignobile reppulit horror vulgus, Claud. in Eutr. 1, 512.

2) *intrans.* anfangen, beginnen, seinen Anfang nehmen (der Zeit nach, u. zw. von der Zeit selbst u. von dem, was in ihr sich entwickelt, geschieht, bisweilen auch von Localitäten, Ggsz. desinere), natalis quotiens redit aut madidum ver incipit, Juv. 9, 51. tum mihi non dubiis auctoribus incipit aestas, Ov. F. 5, 601. vix prima inceperat aestas, Virg. A. 3, 8. nox erat incipiens - cum cet., Ov. Her. 17 (18), 55; — barba erat incipiens, Ov. M. 12, 395. si maturam ficum vis serotinam facere, incipientes grossos decute, cum illis fabae fuerit magnitudo, Pallad. 4, 10, 31; — tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris incipit, Virg. A. 4, 161. diem tuum ego quoque ex epistola quadam tua, quam incipiente febricula scripseras, mihi notaveram, Cic. Att. 7, 8, 2. iam tum inceperat turba inter eos, Ter. Eun. 4, 4, 58. incipiens adhuc et necdum adulta seditio melioribus consiliis flecteretur, Tac. H. 1, 31. ubi controversia incipiat, Quint. 7, 1, 8. parum in tempore incipientes principis curas onerari, Tac. A. 1, 19; — quotiens incipit sensus aut desinit, Quint. 9, 4, 67. poteris ergo, undecumque coeperis, ubicumque desieris, quae deinceps sequentur et quasi incipientia legere et quasi cohaerentia, Plin. Ep. 9, 4, 2; — quintus ab hoc fuerat quintilis et *inde* incipit a numero nomina quisquis habet, Ov. F. 3, 149; primus *a* thalamis meis incipiat ignis, Sen. Phoen. 347. u. mit *Abl.*: incipis Aprili, transis in tempora Mai (von der Flora), Ov. F. 5, 185. u. so: dic age, frigoribus quare novus incipit annus, qui melius per ver incipiendus erat, in der Kälte, im Winter, 1, 149. quot foliis, quot floribus incipit annus, VFlacc. 6, 167; — von Localitäten: non caeca tenebris incipit primo via, Sen. Herc. fur. 668. post utramque cryptoporticum, unde triclinium desinit, incipit porticus, Plin. Ep. 5, 6, 31; silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas, incipit *a* plano devexaque prospicit arva, Ov. M. 8, 329.

incĭpisso, ĕre, ergreifen, in Angriff nehmen, unternehmen, *alqd.*: nunc sic rationem incipissam, hanc instituam astutiam, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 82. nugas ineptiasque iam incipisso maxumas, Capt. 3, 3, 12. u. mit *Inf.*: quid hic homo tantum incipissit facere cum tantis minis? Capt. 4, 2, 22. magnum facinus incipissis petere, Trin. 4, 2, 42.

incircumcīsus, a, um, unbeschnitten, nec victum vivere regem incircumcisum patitur, Prud. Psych. 389. deus Adam incircumcisum cum faceret, cur eum non circumcidit? Tert. adv. Iud. 2.

incircumscriptus, a, um, unbeschränkt, corporaliter infinitam, ut corporaliter immensam et incircumscriptam (materiam esse), Tert. adv. Hermog. 38. ista figura manus nostrae est, quam non habet in se incircumscriptus dominus, Prud. Apoth. 862.

incīse u. **incīsim**, *Adv.*, s. incīdo 1, b, γ.

incīsio, ōnis, *f.* (incīdo), das Einschneiden, nur technisch a) medicinisch, das Schneiden in den Gedärmen, ex ventositate vel constipatione vitium, torsiones vocant vel interiorum incisiones, Veg. 2, 11, 2. — b) grammat., die Cäsur, Diom. p. 512, 33. — c) rhetor. das rhythmisch unvollendete Glied einer Periode (= incisum, s. incīdo 1, b, γ), dicendumque quantos circuitus facere deceat deque eorum particulis et tamquam incisionibus disserendum est, Cic. Or. 61, 206. habet tamen (spondeus) stabilem quemdam et non expertem dignitatis gradum, in incisionibus vero multo magis et in membris, 64, 216.

incīsor, ōris, *m.*, der Zerschneider, Zerleger, Alcim. ep. 17.

incīsum, i, *n.*, s. incīdo 1, b, γ.

incīsūra, ae, *f.* (incīdo), der Einschnitt, Schnitt, in Pflanzen, Bäume, u. dgl., semen inter incisuras raporum non nimium minutum aspergito, u. zuvor: rapa - decussatim ferramento lunato incidito, Col. 12, 56, 1. aliqui non patiuntur nudare medullam, sed leviter radunt, ut incisura sensim possit in acumen exire, Pallad. 4, 1, 2. recisi (pili) non ut herbae ac cetera ab ipsa incisura augentur, sed ab radice exeunt, Plin. 11, 39 (94), 231; — astragalus folia habet longa incisuris multis, 26, 8 (29), 46. chrysomela incisuris distincta colore ad aurum inclinato, 15, 11 (10), 37; — iure omnia insecta appellata ab incisuris, quae nunc cervicum loco, nunc pectorum atque alvi, praecincta separant membra, tenui modo fistula cohaerentia, 11, 1, 1; — vitae brevis signa ponit raros dentes, praelongos digitos, plumbeum colorem - pluresque in manu incisuras nec perpetuas: contra

longae esse vitae incurvos umeris et in manu unam aut duas incisuras longas habentes, 11, 52 (114), 274; — ratio (caerulei) in pictura ad incisuras, hoc est umbras dividendas ab lumine, in der Malerei der Alten von den gleichlaufenden od. auch gekreuzten Pinselzügen zur Scheidung des Lichts vom Schatten, 33, 13 (57), 163.

incīsus, *Abl.* u, *m.* (incīdo), der **Einschnitt**, fructum quaedam (arbores) proxumo anno ab incisu largiuntur, aliae secundo, quaedam tertio: expletur autem plaga resina cet., Plin. 16, 12 (23), 60.

incīsus, a, um, *Ptcp.*, s. incīdo.

incĭtābulum, i, *n.*, ein **Reizmittel**, ein **Sporn**, fomitem esse quendam dicens et incitabulum ingenii virtutisque, si mens et corpus hominis vino flagraret, Gell. 15, 2, 3.

incĭtāmentum, i, *n.* (incito), ein **Reizmittel**, **Weckmittel**, ein **Sporn**, **Stachel**, mit *Gen. subj.*: reparatur lucis exordio proelium incitamento tubarum, Amm. 21, 12, 12; — mit *Gen. obj.*: quidni ego magnorum virorum et imagines habeam incitamenta animi et natales celebrem? Sen. Ep. 7, 2, 9 (64). iam undique silvae et solitudo ipsumque illud silentium quod venationi datur magna cogitationis incitamenta sunt, Plin. Ep. 1, 6, 2. nec formam tantum et decora corpora, set in his modestam pueritiam, in aliis imagines maiorum incitamentum cupidinis habebat, Tac. A. 6, 1. quae - aput concordes vincula caritatis, incitamenta irarum aput infensos erant, 1, 55. nactusque audaciae incitamenta non levia, Amm. 28, 1, 31. Granicum hic amnem Ciliciaeque montes et Syriam Aegyptumque praeeuntibus raptas ingentia spei gloriaeque incitamenta referebat, Curt. 4, 52 (14), 1; — magnum quidem est educandi incitamentum tollere liberos in spem alimentorum cet., Plin. Pan. 27, 1. his certe, qui de vita gloriae causa dimicant, hoc maximum et periculorum incitamentum est et laborum, Cic. Arch. 10, 23. omnia victoriae incitamenta pro nobis sunt: nullae Romanos coniuges accendunt, nulli parentes cet., Tac. Agr. 32; — v. Personen: acerrima seditionum ac discordiae incitamenta interfectores Galbae, Tac. H. 2, 23. Scaurus - damnationem anteit hortante Sextia uxore, quae incitamentum mortis ac particeps fuit, 6, 29; — Dareus curru sublimis eminebat, et suis *ad* se tuendum et hostibus ad incessendum ingens incit., Curt. 3, 27 (11), 7. pugnabat pro rege - nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incit., 9, 19 (5), 6; — *absol.*: id maximum erat bellantibus incit., 8, 48 (14), 11.

incĭtāte, *Adv.*, s. incito.

incĭtātio, ōnis, *f.* (incito), 1) act., das **heftige Inbewegungsetzen**, übtr. die **Anreizung**, **Aufregung**, **Erbitterung**, sed genus hoc totum orationis in iis causis excellit, in quibus minus potest inflammari animus iudicis acri et vehementi quadam incitatione, Cic. dOr. 2, 43, 183. huius est in dando consilio de maximis rebus cum dignitate explicata sententia: eiusdem et languentis populi incitatio et effrenati moderatio, 2, 9, 35. — 2) pass., das **heftige Inbewegungsetztsein**, die **Schnelligkeit**, **rasche Bewegung**, a) eig.: quum ille sol, qui tanta incitatione fertur, ut celeritas eius quanta sit ne cogitari quidem possit, tamen nobis stare videatur, Acad. 2, 26, 82. u. rhetor.: tantus enim cursus verborum fuit et sic evolavit oratio, ut eius vim et incitationem aspexerim, vestigia ingressumque vix viderim, dOr. 1, 35, 161 — b) übtr. der **heftige Trieb**, das **heftige Bewegtsein**, die **Lebendigkeit**, der **heftige Drang**, α) im Allg.: est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur: hanc non reprimere, sed augere imperatores debent, Caes. BC. 3, 92, 3. considerans incitationem eius ad multorum augeri discrimina, Amm. 14, 1, 10. — β) insbes.: Asiae rex Priamus nonne et Helenum filium et Cassandram filiam divinantes habebat, alterum auguriis, alteram incitatione et permotione divina? durch einen inneren göttlichen Drang, durch höhere Begeisterung, vgl. incito 2, b, α, Cic. Div. 1, 40, 89.

incĭtātor, ōris, *m.*, der **Anreizer**, der **Anstachler**, **Verlocker**, impetravit facile male sanus inc. et potens, Amm. 28, 1, 51. praeceps iubetur inde Romanus rapi solusque ut inc. et fax omnium pro contumaci plebe causam dicere, Prud. Perist. 10, 66.

incĭtātrix, īcis, *f.*, die **Anreizerin**, **Verlockerin**, opulentia libidinum inc., Lact. dIra dei 24. cum sub abstinentissimo imperatore species luculenta non inc. licentiae esset, sed pudoris ornatrix, Pan. vet. 9, 34, 1. quid quod ista persuasio non tantum est inc. ad vitia libertate ex ipsa peccandi, verum etiam philosophiae ipsius causam tollit, Arnob. 2, 30.

incĭtātus, a, um, s. incito.

incitēga machinula, in qua constituebatur in convivio vini amphora, de qua subinde deferrentur vina, PDiac. p. 107, 3 u. so Gloss. ap. Barth. 28, 19, also = ἐγγυθήκη od. ἐγγυοθήκη, ein Gestelle, zur Aufnahme von Krügen u. dgl.

incĭto, āvi, ātum, āre (vgl. *Curtius* griech. Etym. I. p. 118 no. 57), Imbn. od. etw. **in heftige** *, **schnelle Bewegung setzen**, **antreiben**, **vorwärts treiben**, **beschleunigen**, se incitare od. im Pass. medial, **sich in heftige Bewegung setzen**, **eilen**, dah. Ptcp. incitatus, **beschleunigt**, **eilig**, **hastig**, **rasch**, **schnell**, 1) eig., a) im Allg., zunächst ohne locale Bestimmungen: facilius est enim currentem, ut aiunt, incitare quam commovere languentem, Cic. dOr. 2, 44, 185. equites, quibus mandata caedes erat, - viso procul eo parumper restiterunt: deinde rursum incitati desertum a suis contrucidarunt, Suet. Galb. 19. ut - incitati cursu sese in valles universi demitterent, Caes. BC. 1, 79, 4; neque longius fugientes prosequi nec vehementius equos incitare poterant, 2, 41, 4. incitato equo se hostibus obtulit, nachdem er dem Pferde den Sporn gegeben, in gestrecktem Galopp, BG. 4, 12, 6. rebantur enim fore ut exercitus imperatorem equo incitato se in hostem immittentem persequeretur, Cic. ND. 3, 6, 15. u. incitatus als Name eines Pferdes b. Suet. Cal. 55; — horrificans Zephyrus proclivas incitat undas, Catull. 64, 270. u. vgl. Claud. VI.

Cons. Hon 456. quo maior vis aquae se incitavisset, Caes. BG. 4, 17, 7. Tanais - adeo praeceps ruit, ut - solus aestus hiememque iuxta ferens idem semper et sui similis incitatusque decurrat, Mel. 1, 19, 18. velut incitatos torrentes hostes abruptius abundantes superastis ferro prostratos, Amm. 20, 5, 5; — leves puer incitat hastas, VFlacc. 1, 409. naves longas - remis incitari et ad latus apertum hostium constitui - iussit, Caes. BG. 4, 25, 1. funes - navigio remis incitato praerumpebantur, 3, 14, 6. has (lintres) magno sonitu remorum incitatas in eandem partem mittit, 7, 60, 4. illae (naves) adeo graviter inter se incitatae conflixerunt, ut cet., BC. 2, 6, 5. incitato Pyrrhus adcurrit gradu, Sen. Troad. 1003. quarum (stellarum) motus tum incitantur tum retardantur, saepe etiam insistunt, Cic. ND 2, 40, 103. nec enim silentio tanti motus incitari possunt, Rep 6, 18, 18. milites - cursu incitato in summo colle ab hostibus conspiciebantur, Caes. BG. 2, 26, 3. fractum incitatis ictibus guttur sonet, Sen. Phoen. 161. haec incitatis membra turbinibus ferat nusquam resistens orbe revoluto rota, Hipp. 1236; — mit localen Bestimmungen: alii *ex* castris sese incitant, Caes. BC. 3, 14, 3. cum ex alto se aestus incitavisset, BG. 3, 12, 1; — milites - *ex* inferiore loco *adversus* clivum incitati cursu praecipites Pompeianos egerunt, BC. 3, 46, 5; — duabus ex partibus sese *in* eam (navem) incitaverunt, 2, 6, 4. scaphae signo dato se in hostes incitaverunt, 3, 24, 3. eum (animum) circumdedit corpore et vestivit extrinsecus caeloque solivago et volubili et in orbem incitato complexus est, Cic Univ. 6. p. 272; — saxaque ingentia et orbes axi iuncti *per* pronum incitabantur, Sall. H. 3, 22; — als *PAdj.* im *Compar.*: interdum enim cursus est in oratione incitatior, interdum moderata ingressio, Cic. Or. 59, 201. alter enim (Herodotus) sine ullis salebris quasi sedatus amnis fluit, alter (Thucydides) incitatior fertur, 12, 39; quas Numestio litteras dedi, sic te iis evocabam, ut nihil acrius neque incitatius fieri posset, Att. 2, 24, 1; — im *Superl.*: hic vero tantus est totius mundi incitatissima conversione sonitus, ut cet., Cic. Rep. 6, 18, 19. incitatissimam (legionem) retinui, Fam. 10, 32, 4; — als *PAdv.* im *Compar.*: fluit omnino numerus a primo tum incitatius brevitate pedum, tum proceritate tardius, Or. 63, 212. Platonis et Democriti locutionem, etsi absit a versu, tamen, quod incitatius feratur et clarissimorum verborum luminibus utatur, potius poëma putandum quam comicorum poëtarum, 20, 67. — b) insbes. Pflanzen u. dgl. **zu schnellem Wachsthum bringen, einen Fluß schnell anwachsen od. anschwellen lassen**, multum interest - prolixisne flagellis incitet an angusta putatione vitem coërceat, Col. 3, 21, 7. supputari debet bima, quin etiam trima: nam bis ferro repetenda est veris principio, ut incitetur eius proceritas, 4, 33, 5. ut incitari vitis possit, 4, 22, 3. u. so Pallad. 12, 3; — fluit (Enipeus) ex valle Olympi montis, aestate exiguus, hibernis idem incitatus pluviis et supra rupes ingentes gurgites facit, Liv. 44, 8, 6.

2) übtr., Etw. od. Jmdn. **in heftige Bewegung setzen, reizen, antreiben, ermuntern, anspornen,** als *PAdj.* incitatus, **heftig**, a) im Allg., *alqd.*: pavor incitat artus, Lucr. 3, 743. cum tibia lumbos incitat, Juv. 6, 314. si sunt molliculi et parum pudici (versiculi) et quod pruriat incitare possunt, Catull. 16, 8. u. vgl. Priap. 83, 42. sic suos sensus voluptarios omnes incitavit, sic ad illius hanc orationem adhinnivit, ut cet., Cic. Pis. 28, 69. atque oculos idem, qui decipit, incitat error, Ov. M. 3, 431. multam saliens incitat unda sitim, Ov. Rem. am. 632. nec ulla res in cibis magis aviditatem incitat inhibetque eadem, Plin. 20, 7 (26), 64. equam libido incitata non spernet et raptus illecebris generis sui in permistionem consentiet alieni, Pallad. 4, 14, 1. passer - quicum ludere, quem in sinu tenere, quoi primum digitum dare adpetenti acres solet incitare morsus, Catull. 2, 1. ut fulmen prope montes celsos excussus, quoscumque accursu veloci invenire comminus potuit, incitata caede turbavit, Amm. 31, 12, 17; — ipsum ingenium diligentia etiam ex tarditate incitat, Cic. dOr 2, 35, 147. quae causa si studium meum non incitaret, adiutum tamen cuperem iuvenem probissimum, gravissimum, Plin. Ep. 2, 9, 3. quorum studio legendi meum scribendi studium vehementius in dies incitatur, Cic. Div. 2, 2, 5. quamquam ea tela texitur et ea incitatur in civitate ratio vivendi ac posteritati ostenditur, ut eorum civium, quos nostri patres non tulerunt, iam similes habere cupiamus, dOr. 3, 60, 226. incitabat virtutem et ignominiae demendae cupido, Curt. 8, 10 (2), 38. pugnas motā puer incitat hastā, VFlacc. 4, 609. quid - iram flammis iam residentem incitas? Sen. Agam. 261. an ad incitandum iuvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse, Curt. 8, 23 (6), 25. da frena et omnem prona nequitiam incita, Sen. Agam. 114. stultas cogitationes incitabat barbarorum, Hirt. BG. 8, 10, 4; — *alqm.*: incitat me pectus et mammae putres, Hor. Epod. 8, 7. sed non ita me iura privata ut publicum fas et indignitas facti et exempli ratio incitabat, Plin. Ep. 9, 13, 3; — suoque dux bene pugnantes incitat ore viros, Ov. Pont. 3, 1, 92. ipse Vespasianus adire, hortari, bonos laude, segnes exemplo incitare saepius quam coërcere, Tac. H. 2, 82. incitabatur insomniā maxime, Suet. Cal. 50. inflantur atque incitantur hostium animi secundo proelio, Hirt. BG. 8, 12, 6. illi studio incitati incautius sequebantur, Caes. BC. 3, 24, 2 idem plebes facit, pars edocti ab nobilitate, alii studio talium rerum incitati, Sall. J. 66, 4. ad eum omni celeritate et studio incitatus ferebatur, Caes. BC. 3, 78, 2. duo tum excellebant imperatores, qui me imitandi cupiditate incitarent, Cic. Brut. 92, 317. fingere animo iubebat tantum incitatum aliquem voluptate corporis quanta percipi posset maxima, Sen. 12 41. quum beneficiis tuis tum amore incitatus meo, Fam. 1, 7, 9. incitatus furore, Vop. Firm. 3. acerbiore odio, Cic. Leg. 2, 22, 56; — maximam vim exsistere oratoris in hominum mentibus vel *ad* iram aut ad odium aut ad dolorem incitandis vel ab hisce iisdem permotionibus ad

lenitatem misericordiamque revocandis, dOr. 1, 12, 53. ii, qui valent opibus, - ad servandum genus hominum natura incitantur, Fin. 3, 20, 66. multa Caesarem ad id bellum incitabant, Caes. BG. 3, 10, 1. Fidenates, colonia Romana, Veientibus sociis consilii adsumptis pacto transitionis Albanorum ad bellum atque arma incitantur, Liv. 1, 27, 3. omnes gentes suorum ad Romanas incitaverunt praedas, Treb. Poll. Claud. 6. vir - ceteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur, Curt. 5, 3 (1), 18. hisce ego cohortationibus - ad studium et ad laborem incitandos iuvenes vehementer adsentior, Cic. dOr. 1, 61, 262. qui (amor) te ad scribendum incitavit, Fam. 9, 16, 1. coniectores ad amplissimam spem incitaverunt, Suet. Caes. 7; — ne putes in Asia feriatum illum ab iis studiis, *in* quae tua cohortatione incitatur, futurum, Trebon. b. Cic. Fam. 12, 16, 2; — *abs.*: incitabant praeterea corrupti civitatis mores, Sall. C. 5, 8; — im *PAdj.* im *Superl.*: cum Brutii atque Lucani odio incitatissimo maximisque viribus Thurinae urbis peterent exitium, VMax. 1, 8, 6.

b) insbes. α) Jmdn. in heftige geistige Bewegung setzen, **in Begeisterung versetzen, begeistern,** terrae vis Pythiam Delphis incitabat, naturae Sibyllam, Cic. ND. 1, 36, 79 ferus ipse sese adhortans rapidum incitat animo, vadit, fremit, refringit virgulta pede vago, Catull. 63, 85. und: procul a mea tuus sit furor omnis, hera, domo: alios age incitatos, alios age rabidos, 92 sq. exclamant quasi mente incitati, Empedocles quidem, ut interdum mihi furere videatur, abstrusa esse omnia, nihil nos sentire cet., Cic. Acad. 2, 5, 14. — β) Jmdn. **anreizen, in Zorn versetzen, erbittern,** loquuntur cum doctis, quorum sedare animos malunt quam incitare, Cic. Or. 19, 63. his simul inflatus exacerbatusque iam per se accensos incitabat plebis animos, Liv. 6, 18, 5; — latro incitatus iurgii causam intulit, Phaedr. 1, 1, 4. populi incitati vim iracundiamque subierunt, Cic. Dom 32, 86. milites nostri pristini diei perfidia incitati in castra irruperunt, Caes. BG. 4, 14, 3. caede et labore operis incitati, 7, 28, 4. cum civitas ob eam rem incitata armis ius suum exsequi conaretur, 1, 4, 3; — his vocibus quum *in* se magis incitarent dictatorem quam magistro equitum placarent, iussi de tribunali descendere legati, Liv. 8, 33, 1. eodem tempore et consules senatus in tribunum, et tribunus populum in consules incitabat, 4, 2, 1. sic submissa voce agam, tantum ut iudices audiant: neque enim desunt, qui istos in me atque in optimum quemque incitent, Cic. Flacc. 28, 66. ut in me veterani incitentur, Fam. 12, 2, 1. in ipsos nonnunquam iudices incitat (iracundia actoris), Quint. 6, 4, 10. quod si in eam me partem incitarem, profecto iam aliquam reperirem resistendi viam, Cic. Att. 2, 16, 3. languentem labentemque populum - inflammare in improbos aut incitatum in bonos mitigare, dOr. 1, 46, 202; — quo enim spectat illud, quum artificia tolli quereris a nobis, nisi ut opifices concitentur? qui si undique omnes convenerint, facile *contra* vos incitabuntur, Acad. 2, 47, 144. acrius contra armatos incitati, Hirt. BG. 8, 35, 5. — γ) Etw. **beschleunigen, fördern, erhöhen, steigern,** quae superbius incitanda propediem imperator dilato negotio credens coacta cet., Amm. 19, 11, 2. relatum deinde de moderanda Papia Poppaea, quam senior Augustus post Iulias rogationes incitandis caelibum poenis - sanxerat, Tac. A. 3, 25. quod consuetudo exercitatioque et intelligendi prudentiam acueret et eloquendi celeritatem incitaret, Cic. dOr. 1, 20, 90.

incĭtus, a, um (cieo), **in heftige Bewegung gesetzt, kräftig abgeschleudert** u. dgl., **heftig, schnell, rasch,** a) eig.: mobilitas autem fit fulminis et gravis ictus, et celeri ferme percurrunt fulmina lapsu, nubibus ipsa quod omnino prius incita se vis colligit cet., Lucr. 6, 323. u. vgl. 582. venti vis verberat incita cautes, 1, 272. incita cristas aura quatit VFlacc. 5, 563; — freta circum fervescunt graviter spirantibus incita flabris, Lucr. 6, 427. nec non Autololes, levibus gens ignea plantis, cui sonipes cursu, cui cesserit incitus amnis, Sil. 3, 306. ac propere in pontum lato ruit incitus alveo (Rhodanus), 3, 450; — apicem tamen incita summum hasta tulit, Virg. A. 12, 492. transegit iuvenem ac perfossis incita membris haesit in opposito cuspis Sidonia ligno, Sil. 5, 473. lancea caeruleas circum strepit incita vittas, VFlacc. 6, 302. fulminis haec (falarica) ritu, summis e moenibus arcis incita sulcatum tremula secat aëra flamma, Sil. 1, 556. pronusque silex ruit incitus ictu, 1, 491. cum ferus curru incito mea membra raperet, Sen. Troad. 417; at viduus teli et frustrato proditus ictu pernici velox cursu rapit incita membra et celeri fugiens perlustrat moenia planta, Sil. 2, 247. hunc petam cursu incito, Sen. Phoen 28; — hunc lora et iuga subter provolvēre rotae crebro super ungula pulsu incita nec domini memorum proculcat equorum, Virg. A. 12, 534. dumque ea se ex oculis aufert atque ocior euro incita pulveream campo trahit ungula nubem, adversum late stridens rota proterit agmen, Sil. 2, 173. talibus Oenides urguet: simul incita dictis heroum manus, VFlacc. 3, 690. velut incita clausum agmina Poenorum cingant et cuncta paventem castra premant, Sil. 1, 496. iam Rhodopes nemora alta gemunt talem incita longis porticibus coniunxque fugit natique Lycurgum, VFlacc. 1, 728. — b) übtr. **heftig bewegt, gereizt,** quod calet halitus interior, corde quod abdita vena tremit, pulsat et incita quod resonam lingua sub ore latens caveam laus superi patris esto mihi, Prud. Cathem. 3, 91; — trepidas inde incitus (serpens) ira nunc sublime rapit, nunc vasto pondere gaudet elisisse premens, Sil. 6, 234. quid me furoris incitam stimulis novi - rapitis? Sen. Agam. 719.

incĭtus, a, um (in, un =, u. cieo), **unbewegt, unbeweglich,** vgl.: Calculi partim ordine moventur, partim vage (im Spielbrete): ideo alios ordinarios, alios vagos appellant: at vero qui moveri omnino non possunt, incitos dicunt. Unde et egentes homines inciti vocantur, quibus spes ultra procedendi nulla restat, Isid. Orig. 18, 67; daher: alqm. ad incitas (näml. calces) redigere

ob. deprimere, alqm. ad incita redigere ob. adigere, Jmdn. in die äußerste Noth ob. auf das Aeußerste bringen, Sy. profecto ad incitas lenonem rediget, si eas (virgines) abduxerit. Mi. quin prius disperibit faxo, quam unam calcem civerit, Plaut. Poen. 4, 2, 85 sq. Epirotae ad incitas intolerandi tributi mole depressi, Pan. vet. 10, 9, 1; en, nunc hic quoius est ut ad incita'st redactus, Plaut. Trin. 2, 4, 135. vilicum Aristocratem mediastinum atque bubulcum commanducatus corrupit, ad incita adegit, Lucil. p. 43, 3. und: illud ad incita cum rediit atque internecionem, p. 13, 30; darnach zu beurtheilen: alia unius tantum casus sunt, ut haud secus, adfatim, ad incitas, infitias, suppetias u. s. w., Charis. p. 93, 26.

incitus, *Abl.* u, *m.* (in u. cieo), die schnelle Bewegung (paſſ.), der raſche Umſchwung, adsiduo mundi incitu et contrario siderum occursu nascuntur (venti), Plin. 2, 45 (45), 116.

incīvīlis, e, einem Bürger nicht angemessen, roh, hart, grausam, ferus et incivilis ingenii, Eutr. 9, 27. horum nihil praeter saevos atque inciviles animos interim reperimus, AVict. Caes. 22, 3; — ob haec mulieris verba tam improba ac tam incivilia - multam dixerunt cet., Gell. 10, 6, 3. hic tamen quarto decimo mense imperii ob incivilem patris atque asperum principatum interfectus est cum patre, Lamprid Ant. Diad. 8. incivile factum praeses provinciae coërceat, Ulp. Dig. 50, 13, 3; subst.: multis incivilibus gestis, Eutr. 10, 13. et sunt quidem hae poenae - inciviles, invitum hominem iubere facere, quod facere non potest, Ulp. Dig. 48, 19, 9. §. 10; — curatoris libertum eam pupillam, cuius patronus res administrat, uxorem ducere, satis incivile est, Paul. Dig. 23, 2, 66. §. 1. — *Adv.*: quae **inciviliter** gesta sunt, Amm. 30, 6, 2. an te nos tractamus inc., qui nostrum asinum furatus abducis? Apul. M. 7, 25; im *compar.*: egitque aliquanto incivilius et violentius, Suet. Tit. 6. incivilius - usus imperio, Vopisc. Aurel. 21.

incīvīlītas, ātis, *f.*, das einem Bürger unangemessene Betragen, Rohheit, Härte, Grausamkeit, incivilitatis eius erat particeps et furtorum, Amm. 19, 5, 6. ut saepe contigit per incivilitatem militis occurrentia vastantis, 18, 2, 7. si ulterius a quoquam sub incivilitate tentaris, Cassiod. Var. 7, 39. incivilitate summota, 4, 12.

inclāmātio, ōnis, *f.*, der Ausruf, vae constat imprecationis et comminationis inclamationem intelligendam et irato et offenso deputandam, Tert. adv. Marc. 4, 41.

inclāmĭto, āre (*Intens.* zu inclamo), Jmdn. anschreien, anfahren, etiam inclamitor quasi servos? Plaut. Epid. 5, 2, 45.

inclāmo, āvi, ātum, āre (wegen in, PDiac. p. 108, 7), theils im schlimmen Sinne: Jmdn. anschreien, anfahren (daher: inclamare, conviciis et maledictis insectari, PDiac. p. 108, 1. u. so öft. b. Plaut.), theils im guten: Jmdn. laut anrufen, Jmdm. laut zurufen, und *abs.* aufschreien (bisweilen mit Zusätzen: voce clara, magna u. maxima voce, magnum, acriter), laut aufrufen ob. ausrufen, mit *Acc.*: ut iacui, exurgo: ardere censui aedes, ita tum confulgebant. ibi me inclamat Alcumena: iam ea res me horrore adficit, Plaut. Amph. 5, 1, 15. u. vgl. Mil. gl. 4, 2, 43. Truc. 3, 2, 4. sed ita te para, ut, si inclamaro, advoles, Cic. Att. 2, 18, 4. expeditus facito ut sis, si inclamaro, ut accurras, 2, 20, 5. tuos inclama, tui delinquont, Plaut. Stich. 2, 2, 3. inclamatque suos auxiliumque rogat, Ov. F. 3, 756. sed tu, Gymnasium mea, si me absente Alcesimarchus veniet, nolito acriter eum inclamare, Plaut. Cist. 1, 1, 109. pastorum unus progressus sub ipsas munitiones inclamat alios cunctanter ab ruinis vici pecus propellentes, quid cessarent cet., Liv. 10, 4, 8. puer ambo angues enicat: dum haec aguntur voce clara inclamat uxorem tuam, Plaut. Amph. 5, 1, 67. ille autem, cuius gladio occisio erat facta, multo ante lucem surrexit, comitem illum suum inclamavit semel et saepius, Cic. Inv. 2, 4, 14. u. nachher: caupo non multo post conclamat hominem esse occisum, §. 15. fit sonus: inclamat comites et lumina poscit Maeonis, Ov. F. 2, 351. perterritus deinde taetro visu et nomine horrendo servos inclamavit sciscitatusque est cet., VMax. 1, 7, 7. in hac trepidatione Decius consul M. Valerium magna voce inclamat: „deorum inquit ope, Valeri, opus est", Liv. 8, 9, 4. consurgentem iam Fluvium Taurea Vibellius Campanus per mediam vadens turbam nomine inclamavit, 26, 15, 11. auch: quocumque diei tempore inclamatus (delphinus) a puero quamvis occultus atque abditus ex imo advolabat, Plin. 9, 8 (8), 25. u. so (10), §. 33; — excitare Antonium conabantur, nomen inclamabant, Cael. b. Quint. 4, 2, 124. inclamabant deum atque hominum fidem ac plerumque inter clamandum his cum verbis increpabat cet., Gell. 17, 19, 3; — dicht.: mihi non oculos quisquam inclamavit euntes, rief laut meinen Namen aus und drückte mir die Augen zu, Prop. 5 (4), 7, 23; — mit *Dat.*: nonne satis fuerat timidae inclamasse puellae nec nimium rigidas intonuisse minas? Ov. Am. 1, 7, 45. in eum magno impetu rediit (Horat.) et dum Albanus exercitus inclamat Curiatiis, uti opem ferant fratri, iam Horatius caeso hoste victor secundam pugnam petebat, Liv. 1, 25, 9; — repente *in* eum, qui id faciebat, videre sese quid faceret, magnum inclamavit, Gell. 5, 9, 6; dum suggerente ira voce quam maxima *contra* quendam Regulum nomine inclamaret, sudore correptus est, AVict. Epit. 12, 10; — *absol.*: grandior hic vero si iam seniorque queratur atque obitum lamentetur miser amplius aequo, non merito inclamet magis et voce increpet acri? Lucr. 3, 952. volui inclamare, sed hosti prodere me timui, Ov. M. 14, 179. magna inclamat voce cet., Hor. Sat. 1, 9, 76. nemo ingemuit, nemo inclamavit patronorum, nihil cuiquam doluit, nemo est questus, nemo rem publicam imploravit, nemo supplicavit, Cic. dOr. 1, 53, 230. non enim, quasi inclamaret aut testaretur, locutus est, Quint. 11, 3, 172.

inclāresco, clarui, ĕre, hell werden, a) eig.: ubi vero primum dies inclaruit, Amm. 25, 1, 1. — b) übtr., bekannt-, berühmt werden, ipse-maxume

inclaruit discipulo Nicia Atheniense, qui diligentissime mulieres pinxit, Plin 35, 11 (40), 130. mirum auro caelando neminem inclaruisse, argento multos, 33, 12 (55). 154. video enim iam inde antiquitus maritos dearum ac deorum liberos nec dignitate nuptiarum magis quam his artibus inclaruisse, Plin. Pan. 82, 7. commentario Zmyrnae edito adeo inclaruit, ut cet., Suet. Gr. 18. quorum prior sub Nerone, alter Traiano rem regente Romanam pluribus inclaruēre fortibus factis, Amm. 29, 4, 4. quibus autem iustitiae inclaruit bonis, multa significant, 25, 4, 8; — neque mea fortuna neque tua gloria inclaruisset, Tac. A. 12, 37. non minus illo die quorundam ex nostris inclaruisse virtutem, omnium confessione monstratur, Amm. 24, 6, 14. quae artes pluribus inclaruēre exemplis, Plin. 7, 37 (38), 125.

inclārus, a, um, unbekannt, an ita vel mei animi fides inclara est, vel meriti tui angusta monumenta sunt, ut cet., Symm. Ep. 3, 4.

inclēmens, entis, hart, streng, unglimpflich, schonungslos, bitter, increpabant inclementem dictatorem, Liv. 8, 32, 13; — maesti, quod eos fortuna quaedam inclemens et moderato rectore et terris genitalibus dispararet, Amm. 20, 4, 13; — illud autem erat inclemens —, *quod* arcebat docere magistros rhetoricos cet., 22, 10, 7. u. so 25, 4, 20; — im *Compar.*: ego te, Appi Claudi, pro istius magistratus maiestate ac verecundia, quem gessisti, non modo manu violatum, sed ne verbo quidem inclementiori a me appellatum vellem, Liv. 9, 34, 23. u. im *Superl.*: Dionysius, aulae Siculae inclementissimus incubator, Macrob. Somn. Scip. 1, 10, 16. — *Adv.*: quor **inclementer** dicis lepidis literis, lepidis tabellis, lepida conscriptis manu? Plaut. Pseud. 1, 1, 25. iterum iam hic in me incl. dicit, Amph. 2, 2, 110. verior quam gratior populo (contio), qua nihil incl. in Varronem dictum nisi id modo, mirari se cet., Liv. 22, 38, 8. qui incl. dicat homini libero, Plaut. Rud. 1, 2, 25. quid tibi lubido est, obsecro, — loqui incl. nostro cognato et patri? Poen. 5, 5, 43. regem ad ea primo accensum ira incl. locutum, Liv. 42, 25, 8. secundum orationem praetoris murmur ortum aliorum cum adsensu, aliorum incl. adsentientes increpantium, 32, 22, 1. proxima Cornelii Fusci auctoritas: is quoque incl. invehi solitus nihil spei sibi inter adversa reliquerat Tac. H. 3, 4. agro empto domum vendendam incl. atque non ex utilitate publici status Mago censuit, Plin. 18, 6 (7), 35; — im *compar.*: si quis est, qui dictum in se inclementius existumabit esse, Ter. Eun. prol. 4. Verginius, ubi nihil usquam auxilii vidit, „quaeso" inquit „Appi, primum ignosce patrio dolori, si quo incl. in te sum invectus" cet., Liv. 3, 48, 4. incl. in eo punitus negotio, Amm. 26, 10, 8. quidquid umquam in principes nostros incl. fecit, Pacat. 22, 10.

inclēmentia, ae, *f.*, die Härte, Strenge, Unglimpflichkeit, Schonungslosigkeit, divôm inclementia, divôm has evertit opes, Virg. A. 2, 602. haud gravior duris divûm incl. rebus, quam leti proferre moras, Sil. 2, 596. ipsa etiam cunctos gravis incl. fati terruit, Stat. Silv. 1, 4, 50. subeunt morbi tristisque senectus et labor, et durae rapit incl. mortis, Virg. G. 3, 67. procul effera virtus Bebrycis et Scythici procul incl. sacri, VFlacc. 2, 648. sublime caput moestissima nubes asperat et dirae riget inclementia formae, Claud. Rapt. Pros. 1, 81. quo agentibus illis sidere consueti favet incl. coeli, Claud. Cons. Hon. 444. Atheas inclementiam caeli et terrae sterilitatem causatus, quae cet., Justin. 9, 2, 7. nautis commendat placidum maris inclementia portum, Claud. BGet. 210. u. so: incl. maris, Pan. vet. 4, 12, 2. adversus inclementiam locorum ac siderum vestrae vos maiestatis potentia tuebatur, 2, 9, 1; — haut tales decet inclementia vultus, VFlacc. 7, 416.

inclīnābĭlis, e, sich leicht zu etw. hinneigend, nulla res magis animis honesta induit dubiosque et *in* pravum inclinabiles revocat ad rectum quam bonorum virorum conversatio, Sen. Ep. 15, 2, 40 (94).

inclīnāmentum, i, *n.*, die Abbeugungs-, Ableitungsendung, hoc - incl. semper huiuscemodi verborum, ut vinosus -, significat copiam quandam inmodicam rei, super qua dicitur, Nigid. Fig. b. Gell. 4, 9, 2.

inclīnātio, ōnis, *f.* (inclino), I) Einbiegung, Krümmung, od. passiv. das Sichbeugen, Sichkrümmen, die Krümmung, das Wanken, Weichen, 1) in räuml. Verhältnissen: corporis incl. docet, num in plures partes fistulae penetrarint, Cels. 5, 28, 12. u. vgl. Quint. 1, 11, 16. incl. laterum fortis ac virilis, Quint. 1, 11, 18. alterna inclinatione egerunt scobem, Plin. 16, 43 (83), 227. erythallis cum sit candida, ad inclinationes erubescere videtur, 37, 10 (58), 160; — ingressus, cursus, accubitio, inclinatio, sessio, comprehensio, ad extremum etiam sermo et oratio, Cic. ND. 1, 34, 94. incl. incumbentis in mulierculam Verris, Quint. 11, 3, 90. vertebrarum quae in spina sunt aliquae inclinationes - oriuntur, Cels. 2, 1. per cataractas inclinatione praecipiti funditur Nilus, Amm. 15, 4, 2. altera (Art der Erderschütterung) succussio est, cum terra quatitur et sursum ac deorsum movetur, altera inclinatio, qua in altera natat navigii more, Sen. QN. 6, 21, 2. — 2) in Zeitverhältnissen, der Wechsel, an ignoratis caetera illa magnifica populi Romani vectigalia perlevi saepe momento fortunae, inclinatione temporis pendere? Cic. Agr. 2, 29, 80. quae quoniam in temporum inclinationibus saepe parvis posita sunt, omnia momenta observabimus cet., Fam. 6, 10, 5. minimis momentis - maximae inclinationes temporum fiunt, quum in omni casu rei publicae tum in bello et maxime civili, Phil. 5, 10, 26. quum omnibus in rebus tum in re publica permagni momenti est ratio atque incl. temporum, II. Verr. 5, 69, 177. cui nihil oberat praeter conversionem status et inclinationem communium temporum, Dom. 18, 46. non semper easdem sententias ab eisdem, sed quascunque rei publicae status, incl temporum, ratio concordiae postularet, Planc. 39, 94. quae essent

in re publica rerum inclinationes et momenta temporum, quibus esset moderandum, utcumque res postularet, Fin. 5, 4, 11. — 3) in anderen Verhältnissen, das Wanken, die Veränderung, der Wechsel, a) im Allg.: inclinationes caeli, quae Graeci κλίματα vocant, Vitr. 1, 1, 10. sub ea modo inclinatione caeli, sub qua tunc Chaldaei fuerunt, Gell. 14, 1, 8; unde stetisset eo se victoria transferret fieretque cum eo mira quaedam fortunae inclinatio, Justin. 5, 4, 12- — b) insbes. rhetor.: incl. vocis, Quint. 11, 3, 168. u. grammat.: quorundam inclinationes sequi iubet, quoad patiatur consuetudo, Varr LL. 9, 1. — II) das Sichhinlehnen, Sichanlehnen, Sichhinneigen, 1) in räuml. Verhältn.: cum variis trepidantium inclinationibus mixti remiges propugnatoresque turbarentur, Tac. H. 2, 35. compertum agnitam vocem suarii furto abactis mersoque navigio inclinatione lateris unius remeasse, Plin. 8, 51 (77), 208. — 2) in anderen Verhältnissen, die Hinneigung, Neigung, Geneigtheit, Stimmung, incl. enim iudicum *ad* nos petitur initio parcius, Quint. 6, 1, 10. possumus - ita finire, ut sit crudelitas incl. animi ad asperiora, Sen. Clem. 2, 4, 3. fieri quaedam ad meliorem spem incl. visa est, Cic. Sest. 31, 67; — principium incl. *in* hos, offensio in illos, Tac. A. 4, 20. variis in hunc aut illum Vitellii inclinationibus, H. 2, 92; — velut fortuita incl. animorum, quae Hispaniam omnem averterat ad Romanum a Punico imperio, traxit eum, Liv. 27, 17, 2. u. so 44, 31, 1. ut is, qui nobis causam adiudicaturus sit, aut inclinatione voluntatis propendeat in nos, aut cet., Cic. dOr. 2, 29, 129. magna est etiam comitiis consularibus repentina voluntatum inclinatio, praesertim quum incubuit ad virum bonum, Mur. 26, 53. incl. senatus incitamentum Tiberio fuit, quo promptius adversaretur, Tac. A. 2, 38. huc accessit nimia et senatus et populi incl., Lamprid. Alex. Sev. 2 alii (communes loci) ad totius causae inclinationem faciunt, Quint. 5, 13, 57; ut sunt mobiles ad superstitionem perculsae semel mentes, sibi aeternum laborem portendi - lamentantur: utendum inclinatione ea cet., Tac. A. 1, 28.

inclīnātīvus, a, um, enklitisch (ἐγκλιτικός), pronomina, Prisc. II. p. 141, 10.

inclīnātus, *Abl.* u, *m.*, die Ableitungsendung, neque aliud est, quod simili inclinatu dicatur (von bibosus als von e. Verbum, nicht wie vinosus von e. Subst. abgeleitet), Gell. 3, 12, 3.

inclinatus, a, um, *PAdj.*, im *compar.* inclinatior, s. inclino I, 1, a und II, 3, a.

1. **inclīnis**, e, sich beugend, sich bückend, sonat omni vulnere vertex inclinis ceditque malis, VFlacc. 4, 308. testam plano situ digitis comprehensam inclinem ipsum atque humilem quantum potest super undas inrotare, Minuc. Fel. Oct. 3.

2. **inclīnis**, e (in u. clino), sich nicht beugend, unbeugsam, unveränderlich, pariterque rotantur inclines sociosque ortus occasibus aequant, Manil. 1, 597.

inclīno, āvi, ātum, āre (von d. Wurzel κλιν in κλίνω, lehne, beuge, *Curtius* Grundzüge I. p. 119), I) *absol.*, einbiegen, umbiegen, krümmen, senken od. sinken lassen, zum Sinken -, Wanken -, Weichen -, Liegen bringen, umstimmen, im *Pass.* eingebogen -, gebeugt -, gekrümmt werden, *se* inclinare od. medial im *Pass.*, aber auch im *Act.*, sich krümmen, einsinken, einfallen, sinken, wanken, weichen, u. von Zeitverhältnissen, sich neigen, zu Ende gehen, 1) v. räumlichen Verhältnissen, a) im Allg., u. zw. transit. im *Act.*: protinus vero brachium, quum deligatur, sic inclinandum est: idque efficit, ut ante fascias quoque sic figurandum sit, ne postea suspensum aliter atque quum deligabatur humerum inclinet, Cels. 8, 10, 2. inclinatque iubas (leo) demissaque lumina velat, Claud. in Rufin. 2, 255; — rex ipse micantem inclinat dextrā pateram, Laud. Stil. 1, 61. sequitur dispersa viarum indicia (Pros.) et pleno rimatur lumine campos inclinatque faces, Rapt. Pros. 3, 440. quod ubi vidit Romanus, vela contrahit malosque inclinat et simul armamenta componens opperitur insequentes naves, Liv. 36, 44, 2; — nondum cuncta polo vigil inclinaverat astra ortus, Stat. Theb. 12, 1. timidas inclinant Gargara silvas, Claud. Rapt. Pros. 1, 206. Palladis arbor inclinat varias pondere nigra comas, Mart. 1, 76, 7; — obscön: solebas - ipsos etiam inclinare maritos, Juv. 9, 26. u. so 10, 224; — iam inclinabo *me* cum liberta tua, Plaut Pers. 4, 8, 7; — im *Pass.* eig. u. medial: eamque (urinam) quidam promptius recti, quidam resupinati -, quidam etiam inclinati reddunt, Cels. 2, 7. u. dicht.: inclinatus colla, Sil. 10, 464. u. vgl.: aspicis, ut - baculum premat inclinata senectus? Calp. 5, 12; — simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam vesicam compellere eamque urina reddita recipere, Cels. 7, 26, 1. paulum inclinatus (digitus), Quint. 11, 3, 94. manus quoque in omnes quatuor partes prolabitur: si in posteriorem partem excidit, porrigi digiti non possunt: si in priorem, non inclinantur: si cet., Cels. 8, 17. saxa inclinatis per humum quaesita lacertis incipiunt torquere, Juv. 15, 63. inclinatum ac deficiens caput clipeo paulisper excepit, Curt. 6, 2 (1), 15. necdum inclinatae prohibent te ludere mammae, Prop. 3, 7 (2, 15), 21; et adhuc ostendere nautae inclinata solent cum moenibus oppida mersis, Ov. M. 15, 294. minitatur terra ruinas -: inclinatur enim retroque recellit, Lucr. 6, 573. et ipse a Messana L. Scipione fratre in praesidio ibi relicto, cum primum aestu fretum inclinatum est, naves mari secundo misit, Liv. 29, 7, 2; — im *Act.* medial: quare etiam atque etiam paulum inclinare necesse'st corpora, Lucr. 2, 243. — *PAdj. comp.*: inferior paullo est aries et flamen ad austri inclinatior, Cic. Arat. 10 (244). tellus in australem inclinatior axem, Avien. perieg. 12, 63. — b) insbes. militär. u. zw. transit. im *Act.*: ut non modo inclinantem excipere aut stantem inclinare, sed etiam adversantem et repugnantem ut imperator bonus ac fortis capere possit (oratio), Cic. dOr. 2, 44, 187; — im *Pass.* eig. u. medial: simul eos et cunctos iam inclinatos laxitate loci plures cohortes atque omnes ut in secunda re pariter acres invadunt, Sall. H. 4, 44. ubi

fortuna Hectoris nostram acrem aciem inclinatam (dedit), Enn. trag. 25. confestim Romana inclinatur acies, Liv. 1, 12, 3. inclinatam aciem solus saepe restituit, Suet. Caes. 62. cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, Justin. 42, 1, 5. ut primum C. Caesar inclinatam vidit Pompeianorum aciem, Vell. 2, 52, 4. iam inclinatae erant tyrannorum copiae, Nep Pelop. 5, 4. momentoque non restituta modo pugna, sed inclinatur etiam Sabinis cornu, Liv. 3, 63, 1. inclinato cornu suorum, Flor. 4, 7 (2, 17), 12; — im *Act.* medial: facinus fecit maximum, cum Danais inclinantibus summam rem perfecit, manu sua restituit praelium insaniens, Poët. b. Cic. Tusc. 4, 23, 52. nox demum inclinantes iam legiones adversae pugnae exemit, Tac. A. 1, 64. u. vgl. H. 3, 83. iamque inclinabant acies, Sil. 15, 735. u. vgl.: subsidere fata viderat et magna pugnam inclinare ruina, 6, 28.

2) von Zeitverhältnissen, im *Pass.* medial, vgl. zunächst: pronus erat Titan inclinatoque tenebat Hesperium temone fretum, Ov. M. 11, 257. nec procul sphaeristerium, quod calidissimo soli inclinato iam die occurrit, Plin. Ep. 2, 17, 12. porticus ante medium diem hiberna, inclinato die aestiva, 5, 6, 31. saxa velut igni fervescunt, non tantum medio, sed inclinato quoque die, Sen. NQ. 4, 2, 18; — im *Act.* medial, vgl. zunächst: sed iumenta vocant et sol inclinat: eundum est, Juv. 3, 316. effugere hostes tenui damno, quia inclinabat dies, Tac. A. 12, 39. inclinare meridiem sentis, Hor. Od. 3, 28, 5.

3) von anderen Verhältnissen, a) im Allg., transf. im *Act.*: iudicem inclinat miseratio, Quint. 4, 1, 14; omnia simul inclinante fortuna, Liv. 33, 18, 1. is (Demetrius Phal.) primus inclinasse eloquentiam dicitur, Quint. 10, 1, 80; — paucis diebus magna erat rerum facta commutatio ac *se* fortuna inclinaverat, Caes. BC. 1, 52, 3; — im *Pass.* eig. u. medial: ut me paullum inclinari timore viderunt, Cic. Att. 3, 13, 2. quos tamen (locos) totos explicari in principio non oportebit, sed tamen impelli primo iudicem leviter, ut iam inclinato reliqua incumbat oratio, dOr. 2, 79, 324. possumus Appium Claudium suspicari disertum, quia senatum iamiam inclinatum a Pyrrhi pace revocaverit, Brut. 14, 55; — adeoque nullodum certamine inclinatis viribus post Caudinam pacem animi mutaverant, ut cet., Liv. 9, 12, 3. laboratur vehementer: inclinata res est, Cic. Fam. 1, 1, 3. tribuni quoque inclinatam rem in preces subsecuti orare dictatorem insistunt, ut cet., Liv. 8, 35, 2. at id prope unum maxime inclinatis rebus incubuit, 3, 16, 5. inclinatis semel in Apulia rebus Teates quoque Apuli ad novos consules - foedus petitum venerunt, 9, 20, 7. inclinatis quoque rebus suis cum timeret, ne creditores illum conturbare existimarent, cet., Petr. 38, 16. dignitati et existimationi tuae maxime conducere te primo quoque tempore ferre praesidium labenti et inclinatae paene rei publicae, Cic. ad Brut. 1, 18, 2. is audito genere belli iam inclinato statu auxiliis partim in Gracia, partim in Sicilia contractis opportuna bello loca occupat, Justin. 4, 4, 8. in te omnis domus inclinata recumbit, Virg. A. 12, 59. ut existimares aut me tam improvidum, qui ab excitata fortuna ad inclinatam et prope iacentem desciscerem, aut cet., Cic. Fam. 2, 16, 1. iam inclinata victoria, 9, 9, 1; subst.: patrio, fortissime, ritu quidquid adest duri et rerum inclinata feramus, Sil. 6, 118; — im *Act.* medial: inclinant iam fata ducum, Lucan. 3, 752. si fortuna belli inclinet, Liv. 3, 61, 5. inde initia magistratuum nostrorum meliora ferme, et finis inclinat, dum in modum candidatorum suffragia conquirimus, Tac. A. 15, 21. — b) medic.: si accesserat (febris), ubi ea vel desierat, vel, si assidue inhaerebat, certe *sese* inclinaverat, cibum dabat, Cels. 3, 4; — im *Pass.*: si pituita in stomacho erit, inclinata iam accessione (febris), vomere cogendus est, 3, 7, 2. inclinato morbo, Plin. 23, 4 (40), 82. gestatio quoque longis et iam inclinatis morbis aptissima est, Cels. 2, 15; — rhetorisch: quum vero inclinata ululantique voce more Asiatico canere coepisset, quis eum ferret? Cic. Or. 8, 27. volet igitur ille, qui eloquentiae principatum petet, et contenta voce atrociter dicere et summissa leniter et inclinata videri gravis et inflexa miserabilis, 17, 56. u. vgl.: epilogus - si ad concitandos judices est accommodatus, aliquid ex iis (desiderat), quae supra dixi: si placandos, inclinatam quandam lenitatem: si misericordia commovendos, flexum vocis cet., Quint. 11, 3, 170; — grammatisch: non enim simile est, ut vinosus aut vitiosus ceteraque, quae hoc modo dicuntur, quoniam a vocabulis, non a verbis inclinata sunt, Gell. 3, 12, 3. ingeniosus et formosus et officiosus et speciosus, quae pariter ab ingenio u. s. w. inclinata sunt, 4, 9, 12.

II) mit Ortsadv., Präpos. u. Dat., um die Richtung zu bezeichnen, **hin-, anlehnen, hinbeugen, hinneigen, wohin od. an etw. lehnen, wohin neigen, leiten, lenken, schieben, drängen u. dgl.**, *se* inclinare od. medial im *Pass.*, **sich lehnen, sich beugen, sich neigen, sich drängen, hinneigen, neigen,** im *Act.* medial, **sich hinneigen, hinneigen,** 1) in räumlichen Verhältnissen, a) im Allg., u. zw. transf. im *Act.*: omnes inclinavit aquas *ad* avarae litora Troiae, Ov. M. 11, 207. inde eum (fluvium) obiectae rupes inclinant ad orientem, Curt. 8, 30 (9), 5; mit *Dat.*: parsque boum fulvis genua inclinarat arenis, Ov. M. 11, 355; — detersisque curiose manibus inclinavit *se in* lectulum, Petron. 135, 2. u. bildl.: in caducum parietem nos inclinavimus et perdidimus quater milies sestertium, quod populo et militibus pro adoptione Commodi dedimus, Spart. Hadr. 23; — im *Pass.* eig. u. medial, neben *Adv.*: inclinata utrolibet cervix, Quint. 1, 11, 9. pollice intus inclinato, 11, 3, 99; — inclinari *ad* iudicem, cum doceas, utique si id, de quo loquaris, sit obscurius, licet: incumbere advocato adversis subselliis sedenti contumeliosum: reclinari etiam ad suos et manibus sustineri - est delicatum, Quint. 11, 3, 132; deligari autem brachium debet paulum pollice ad pectus inclinato, Cels. 8, 10, 3; — inclinato *in* dextrum capite, Quint. 11, 3, 119. capite in latus incli-

nato, 11, 3, 69. maxilla in priorem partem propellitur, sed modo altera parte modo utraque: si altera, in contrariam partem ipsa mentumque inclinatur, Cels. 8, 12. fereque id (iugulum) quod a pectore est, super id, quod ab humero est, in posteriorem partem inclinatur, 8, 8, 1. in viris iuxta rectum intestinum est (vesica), potius in sinistram partem inclinata, in feminis cet., 4, 1. u. so öft.; — sic *super* Actaeas agilis Cyllenius arces inclinat cursus et easdem circinat auras, Ov.M. 2, 720; — mit *Dat.*: Belae vero australi celsitudini montium inclinati, Amm. 23, 6, 66. ipsi quoque (Parapamisatae) montium defectibus (Abhänge) inclinati, 23, 6, 70; — im *Act.* medial: visum dehinc remigibus unum in latus inclinare atque ita navem submergere, Tac. A. 14, 5. — b) insbes. militär.: tum omissa pugna, quam in omnes partes parem intenderant, in unum locum *se* omnes inclinant, Liv. 2, 50, 9; — im *Act.* medial, neben *Adv.*: quo postquam fuga inclinavit, alii cet., 1, 27, 11. erant - octo Batavorum cohortes - tum discordia temporum a legione digressae, prout inclinassent, grande momentum sociae aut diversae, Tac. H. 1, 59; tandem Nabidis milites *in* fugam inclinarunt, Liv. 34, 28, 11. ita conflixerunt, ut aliquamdiu in neutram partem inclinaret acies, 7, 33, 7.

2) in Zeitverhältnissen, u. zw. im *Pass.*: inclinato iam in postmeridianum tempus die, Cic. Tusc. 3, 3, 7. u. so dOr. 3, 5, 17. medio die - frigida fluit (aqua nemoris Hammonis), inclinato in vesperam calescit, Curt. 4, 31 (7), 22. dumque haec aguntur in Galliis, ad occasum inclinato iam die perfertur Mediolanum insperabilis nuntius cet., Amm. 15, 5, 17.

3) in anderen Verhältnissen, a) im Allg., u. zw. trans. im *Act.*: in praesentia placet omni spe in Romanos accendi regem inpellique ad consilia belli, *ad* quae iam sua sponte animum inclinasset, Liv. 40, 5, 6. sicut defectione sua traxerat aliquot populos, ita recepta (urbs) inclinatura rursus animos videbatur ad veteris imperii respectum, 26, 1, 4. postea et ab Delio, qui ex pacto travecti fuerant, promissis regis, cum desiderium quoque patriae facilius ad credendum inclinaret animos, revocati, 31, 45, 8. apparebatque irritatis animis plebem ad suos studia inclinaturam, 4, 25, 14; — *in* consobrinum eiusdem Heliogabali Alexandrum, quem Caesarem senatus Macrino interempto appellaverat, inclinavēre animos, Lamprid. Heliog. 5; in hanc sententiam maxime consul ipse inclinavit animos, Liv. 8, 21, 8. cum omnem culpam in collegam inclinaret, 5, 8, 12. omnia onera, quae communia quondam fuerint, inclinasse (eum) in primores civitatis, 1, 47, 12. P. Manlius deinde dictator rem in causam plebis inclinavit, 6, 39, 3; — haec animum inclinant, *ut* cum modico potius quam cum magno praesidio equitum ad Scipionem quoque postea venisse Masinissam credam, 29, 33, 10; — fortuna quo *se*, *eodem* et inclinat favor, Syr. 169. u. so Justin. 5, 2, 11; quam vellem - te *ad* Stoicos inclinavisses, Cic. Fin. 3, 3, 10. nec distulit caedem consobrini, sed timens ne senatus ad aliquem se inclinaret, cet., Lamprid. Heliog 16. inclinante deinde se fortuna ad causam plebis, Liv. 4, 55, 4. se inclinavit (terra) ad illud quod deterius, Varr. RR 1, 9, 6; — im *Pass.* eig. u. medial, neben *Adv.*: omnia suspensa neutro inclinatis animis reliquēre, Liv. 34, 62, 16. neutro inclinata spe torpebat vox spiritusque, 1, 25, 4. u. so 5, 26, 9; prout fuerit iudex aut *ad* haec aut ad illa inclinatus animo, Sen. Ben. 3, 12, 2. ad regem Macedonasque inclinata (plebs), Liv. 42, 30, 1. Amyntas - inclinatam ad misericordiam concionem - commovit, Curt. 6, 35 (9), 28. inclinatis omnium animis ad Romanos, Liv. 31, 32, 1. inclinatis omnium ad pacem animis, 30, 43, 1. inclinatis ad suspitionem animis, Tac. H. 1, 81. in concilio omnium ad bellum extemplo capessendum inclinatae sententiae erant, Liv. 35, 25, 5. inclinari opes ad Sabinos rege inde sumpto videbantur, 1, 18, 5; — *in* quam rem inclinatum animum praecipitem agere coeperant exempla maiorum, Justin 18, 1, 2. xxx milia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur, Curt. 5, 32 (12), 4. iam motus imbecillitatis inclinataeque in deterius principia valetudinis senserat, Vell. 2, 123, 2. haec omnia in dites a pauperibus inclinata onera, Liv. 1, 43, 10. — *PAdj. comp.*: quae (plebs) antea inclinatior ad Poenos fuerat, Liv. 23, 46, 3; ipsius imperatoris animus ad pacem inclinatior erat, 34, 33, 9; — im *Act.* medial, neben *Adv.*: huc inclinavit Antonius, Tac. H. 3, 27. quae Cluvius, eadem ceteri quoque auctores prodidēre, et fama huc inclinat, A. 14, 2. quo causa melior - trahit, inclinat animus, Sen. Phoen. 385. si se dant (animi iudicum) et - sua sponte, quo impellimus, inclinant atque propendent, accipio quod datur cet., Cic. dOr. 2, 44, 187. multorum eo inclinant sententiae, ut cet., Liv. 27, 46, 7. Galeria iuniorum, quae sorte praerogativa erat, Q Fulvium et Q. Fabium consules dixerant eodemque iure vocatae inclinassent, ni cet., 27, 6, 3. consilium erat, qua fortuna rem daret, ea inclinare vires, Liv. 1, 27, 6. quocumque vestrae mentes inclinant atque sententiae, Cic. Cat. 4, 3, 6. neutro inclinaverat fortuna, donec cet., Tac. H. 3, 23; fama Agrigentinorum cladis Siciliam cum pervasisset, omnia repente *ad* Romanos inclinaverunt, Liv. 26, 40, 14. nec sustinuissent Romani, nisi Locrensium multitudo - ad Romanos inclinasset, 29, 6, 17. rex callidus ubi inclinare socios ad hostem videt, tollit animos, quasi mandasset, Flor. 1, 1 (3), 7. non aliter, nisi pars aliqua inclinaret ad respectum pristinae societatis, rem adgressurus, Liv. 35, 39, 4. gentes - praeferoces tardius ad pacem inclinabant, Tac. A. 14, 38. quum sententia senatus inclinaret ad pacem cum Pyrrho foedusque faciendum, Cic. Sen. 6, 16. postquam tertia iam pugna, tertia victoria cum Poenis erat, ad fortunam inclinavit legatosque ad Hannibalem misit, Liv. 23, 33, 4. intelliges ecquid inclinent ad hoc meum consilium adiuvandum, Cic. Att. 12, 29, 2. paulum aliquid inclinare ad voluntatem audientium de-

bemus, Quint. 2, 10, 10. ita dubii quoque inclinant ad nomina danda, Liv. 4, 26, 12. Armenii - libertate ignota illut magis ad servitium inclinantes, Tac. 13, 34. postera die, haud ambigua Othoniani exercitus voluntate et qui ferociores fuerant ad paenitentiam inclinantibus, missa legatio, H. 2, 45. ad mitiora inclinantes Galliarum civitates, 4, 68; Izates societatem Meherdatis palam induerat, *in* Gotarzen per occulta et magis fida inclinabat, A. 12, 13. cum in Antoninum Heliogabalum exercitus inclinasset, ille fugit, Capitol. Macrin. 15. ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinavere studiis, Curt. 10, 23 (7), 12. restat, ut pauca de eis, in quos praerogativae favor inclinavit, dicam, Liv. 24, 8, 9. favor nationis inclinabat in Zenonem, Tac. A. 2, 56; — *ut* belli Gallici causa dictatorem creatum arbitrer, inclinat animus, Liv. 7, 9, 5. inclinavit sententia, ut in Thessaliam agmen demitteret, 32, 13, 5. u. mit diesem Subject mit *Inf.*: inclinavit sententia, quod tutius censebant, universos ire, 28, 15, 15. — b) insbes. von Farben, im *Pass.* medial: chrysomela incisuris distincta colore *ad* aurum inclinato, Plin. 15, 11 (10), 37. stachys - odoris iucundi colorisque in luteum inclinati, 24, 15 (86), 136; — medicinisch: quod fere post longos morbos vis pestifera *huc se* inclinat, Cels. 4, 29 (22). u. im *Pass.* med.: aliter acutis morbis medendum, aliter vetustis, aliter increscentibus, aliter subsistentibus, aliter iam *ad* sanitatem inclinatis, 1 prooem. p. 10; — grammat.: partim hoc in loco adverbium est neque *in* casus inclinatur, sicubi cum partim hominum dici potest, Gell. 10, 13, 1.

Inclĭtus, a, um, s. inclutus.

Inclūdo, clūsi, clūsum, clūdĕre (claudo; *Perf.* inclussi, Virg. A. 12, 211. u. *Ptcp.* inclussus, 11, 399. *ed. Ribb.*; *Inf. pass.*: includei, Inscr. 205, I, 45 u. 47), wo einschließen, einsperren, wo hineinschließen, -sperren, im *Pass.* eig. u. medial, sich einschließen, mit leb. u. lebl. Obj., von allen od. auch nur von mehreren Seiten, A) im Allg. I) eig. 1) *alqm.*, a) überh., mit *in* u. *Abl.*: habuerat turmas equitum, quibus inclusum in curia senatum Salamine obsederat, Cic. Att. 6, 1, 6. consule in carcere incluso, 2, 1, 8. captivique Campanorum - Romam missi atque ibi in carcere inclusi sunt, Liv. 24, 19, 11. qui - armatos in cella Concordiae, quum senatum haberet, incluserit? Cic. Phil. 3, 12, 31. inclusum atque abditum latere in occulto atque ignaviam suam tenebrarum ac parietum custodiis tegere, CRabir. 7, 21. neque enim est quisquam, qui arbitretur illis inclusis in re publica pestibus (wie Catilina) diutius haec stare potuisse, Sull. 27, 76. dum sumus inclusi in his compagibus corporis, Sen. 21, 77. u. vgl.: quum erit (animus) inclusus in corpore, Rep. 6, 26, 29; von Thieren: inclusa in cavea (avis) et fame enecta, Div. 2, 35, 73. tu glacie freta vincta tenes et in aequore piscis inclusus tecta saepe natavit aqua, Ov. Pont. 3, 1, 15. inclusas ut cum latebroso in pumice pastor vestigavit apes, Virg. A. 12, 587; — mit *Abl.*, vgl. zunächst: in quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingeni, adeo ut animus eius dignissimo domicilio inclusus videretur, Vell. 2, 69, 4. und: quaeris, Maecenas, iterum antiquo me includere ludo, Hor. Ep. 1, 1, 3; attonitus moestitia simul et desperatione tabernaculo se inclusit, Curt. 5, 27 (9), 13. vidi cruentos carcere includi duces, Sen. Herc. fur. 737. delebit tabulas inclusus carcere nassae, Juv. 12, 123. servate sontem saxeo inclusum specu, Sen. Oed. 705. inclusumque cavo saxo - desuper Alcides telis premit, Virg. A. 8, 248. Proserpina nomen dulce tibi, tali quae nunc, ut cernis, hiatu suppliciis inclusa teror, Claud. Rapt. Pros 3, 100. inclusus equo Minervae, Hor. Od. 4, 6, 13. inclusos utero Danaos et pinea furtim laxat claustra Sinon, Virg. A. 2, 258. hoc inclusi ligno occultantur Achivi, 2, 45. vivos etiam homines parietibus inclusit et struxit, Capitol. Macrin. 12. u. vgl.: ille tamen, quibus parietibus et muris salutem suam tueri videbatur, dolum secum et insidias et ultorem scelerum deum inclusit, Plin. Pan. 49, 1. hunc triplici muro lucis incluserat atris Parcarum monitu Styx violenta trium, Ov. F. 3, 801. est quoque, quo populum ius est includere saeptis, 1, 53. quid faciamus homines miserrimi et novi generis labyrintho inclusi, Petron. 73, 1. u. vgl.: perfidus hic nostros inclusit fraude locorum, Ov. Tr. 4, 2, 33. audiebant enim alios in crucem sublatos, alios animalibus nuper occisis inclusos, alios feris obiectos cet., Capitol. Max. duob. 8. inclusum suspirat pectore Bacchum, Sil. 4, 777; von Thieren: nec prius aestivo pecus includatur ovili, Calp. 5, 63. venatus maximus labor est inclusa vivario animalia inter vota cantusque pellicum figere, Curt. 8, 32 (9), 28 inclusum veluti si quando flumine nanctus cervom, Virg. A. 12, 749; — mit *in* u. *Acc.*: ubi Daedalus Niobam in equum Troianum includit, Petron. 52, 2. u. vgl.: in huius me tu consilii societatem tamquam in equum Troianum cum principibus includis? Cic. Phil. 2, 13, 32. in praedonum hostiumque custodias tu tantum numerum civium Romanorum includere ausus es? II. Verr. 5, 55, 144. huic senatus consulto Lepidus consul intercedebat, indignum esse praedicans consules ambos in valles Ligurum includi, Liv. 38, 42, 9; — mit *Dat.*: Karthaginienses Atilium Regulum palpebris resectis machinae, in qua undique praeacuti stimuli eminebant, inclusum - necaverunt, VMax. 9, 2. Ext. 1; — mit *Dat.* u. *Adv.*: huc delecta virûm sortiti corpora furtim includunt caeco lateri, Virg. A. 2, 19. u. mit *Adv.*: hominemque eum hiante ore vaporem excipere - undique inclusum (zuvor: veste contectum), Cels. 6, 9; — *absol.*: ut sese inclusit (Cacus in seiner Höhle), Virg. A. 8, 225. servat (Pallada) et inclusam summa tenet Ilus in arce, Ov. F. 6, 429. Pyrrhus Achillides - inclusam (Hermionam) contra iusque piumque tenet, Her. 8, 4. lentus inclusos tenet locus nocentes, Sen. Herc. fur. 747. inclusam Danaën turris aënea robustaeque fores - munierant satis, Hor. Od. 3, 16, 1. hic - inclusi poenam expectant, Virg A. 6, 614. rex triduum iacuit inclusus, Curt. 8, 6 (2), 11. videmus universi repente examina tanta

servorum immissa in populum Romanum saeptum atque inclusum, Cic. Har. resp. 12, 25. scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber, Pers. 1, 13; pater Anchises penitus convalle virenti inclusas animas - lustrabat, Virg. A. 6, 680; auch: sed dis gratias, quod te insinuante, qui nihil vendis, didici ea, quae inclusus scire non poteram, getrennt, Capitol. Gord. tert 25; von Thieren: secerne pecus gregibusque notatis consimiles include comas, ne longa minutis, mollia ne duris coëant, Calp. 5, 69. — b) insbes. militär., mit *in* u. *Abl.*: veriti, ne includerentur vento in hostium ora, Liv. 37, 24, 9; mit *Abl.*: Spitamenes transfuga praesidio Macedonum inde deiecto muris urbis eius incluserat se, Curt. 7, 28 (6), 24. ne muris urbis includeretur, 7, 32 (7), 31. inclussus muris hostilique aggere saeptus, Virg. A. 11, 399. celeri moenibus urbis inclusi, Curt. 9, 32 (8), 19. quae (gens) inclusos moenibus expugnat, 9, 14 (3), 5. exercitus - inclusus silvis, paludibus, insidiis ab eo hoste ad internecionem trucidatus est, Vell. 2, 119, 2. qui Europa omni domita transgressi in Asiam incognitum famae aperuerint armis orbem terrarum nec ante vincere desierint, quam rubro mari inclusis quod vincerent defuerit, Liv. 42, 52, 14. armata peltis quidquid exterret cohors inclusa ripis vidua Thermodontiis, Sen. Med. 214; refugerant in iuga montium, pars Heracleae incluserunt sese, Liv. 36, 17, 9. C. Cassius - inclusum Dolabellam - Laodiciae expugnata ea urbe interfecerat, Vell. 2, 69, 2; — mit *Acc.*: Aetolorum utraeque manus Heracleam sese incluserunt, Liv. 36, 16, 6; — mit *Dat.*: qui (rex) se munitae urbi cum magna manu popularium incluserat, Curt. 9, 31 (8), 11. demens, qui Rutulum in medio non agmine regem viderit irrumpentem ultroque incluserit urbi, Virg. A. 9, 728; — mit *Adv.*: undique enim densā Teucri inclusēre coronā (Turnum), Virg. A. 12, 744. Menedemus undique inclusus - diu tamen resistit, Curt. 7, 32 (7), 34; — *absol.*: non mare illud - nos moratur, non Ciliciae fauces et angustiae includunt, Curt. 6, 9 (3), 16. superatque mediam aciem Romanorum et in ancipite spe ac periculo erat, utrum in castra perrumperet, an includeretur a suis, Liv. 26, 5, 11. qui in laevo cornu erant Persae, spe posse eum includi, agmen suum a tergo dimicantes opponunt, Curt. 4, 58 (15), 21. inclusus custodiis exercitus nostri hostis, ne qua posset erumpere, Vell. 2, 111, 4.

2) *alqd.*, α) überh., mit *Abl.*: minora castra inclusa maioribus locum obtinebant, Caes. BC. 3, 66, 5. in castellum, quod erat inclusum maioribus castris, irruperunt, 3, 67, 6. cui saepe dedisti ferre tuos arcus inclusaque tela pharetrā, Ov. M. 5, 619. Aeolios Ithacis inclusimus utribus euros, Ov. Am. 3, 12, 29. quae (viriditas) nixa fibris stirpium sensim adolescit culmoque erecta geniculato vaginis iam quasi pubescens includitur, Cic. Sen. 15, 51. ignavos inclusit nubibus aestus, Ov. M. 7, 529. ubi e terra profusus calidus vapor aedificio includitur, Cels. 2, 17. inclusaeque gelu (Eis) stabunt, ut marmore, puppes nec poterit rigidas findere remus aquas, Ov. Tr. 3, 10, 47. Spartani urbem - murorum praesidio includunt, Justin. 14, 5, 6; — mit *Adv.*: huc aliena ex arbore germen includunt, einpfropfen, Virg. G. 2, 77. neque enim sanat emissus humor, sed medicinae locum facit, quam intus inclusus impedit, Cels. 3, 21. lectum eminentibus quattuor anacliteriis fecerat minuto reticulo undique inclusum, Spart. Ael. Ver. 5; — *absol.*: filaque sectivi numerata includere porri (solitus), Juv. 14, 133. ille licet ferro cautus se condat et aere, mors tamen inclusum protrahit inde caput, Prop. 4, 17 (3, 18), 25. u. vgl.: demetit aversi Vosegus tum colla iubāque suspensam portans galeam atque inclusa perempti ora viri, Sil. 4, 213. ut ea (gemma), quae apposit.e redditur, locum gemmae prioris includat, Pallad. 7, 5, 4. sic onus inclusum numero distinxit eodem (die Erde durch fünf Zonen), Ov. M. 1, 47. grandis litoris flexus grandem insulam includit, Mel. 3, 9, 5. tandem intrat positas inclusa per aequora moles, Juv. 12, 75. consonat omne nemus vocemque inclusa volutant litora, Virg. A. 5, 149. huius cubiculi et triclini illius obiectu includitur angulus, qui purissimum solem continet et accendit, Plin. Ep. 2, 17, 7. seductos nacta recessus gurgitis inclusā sua membra refrigerat undā, Ov. M. 13, 901. fer, bone Liber, opem: sic altera degravet ulmum vitis et incluso plena sit uva mero, Tr. 5, 3, 35. inclusi rapidi sunt aetheris aestus, Lucr. 5, 519. — b) insbes. α) Edelsteine u. dgl. in eine Masse einschließen, sie mit etw. einfassen, u. so medicin. mit etw. umgeben, mit *in* u. *Abl.*: illa, ex patellis et turibulis quae evellerat -, ita apte in scaphiis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata esse diceres, Cic. II. Verr. 4, 24, 54; — mit *Abl.*: grandes viridi cum luce zmaragdi auro includuntur, Lucr. 4, 1126. urceos duos auro inclusos argenteos cet., Treb. Poll. Claud. 17. horrebat squamis surasque incluserat auro, Virg. A. 11, 488. olim arbos, nunc artificis manus aere decoro inclussit, 12, 211. quale per artem inclusum buxo - lucet ebur, 10, 136. cum adolevit (phoenix), ossa pristini corporis inclusa myrrhā Aegyptum exportat, Mel. 3, 8, 10; medicin.: id (ὑαλοειδές) autem superveniens ab interiore parte membranula includit, Cels. 7, 7, 13. ab exteriore parte evidenti cute, ab interiore laevi membrana inclusum (abdomen), 4, 1. omnia vero ista (tubercula) et ex parvulo incipiunt et diu paulatimque increscunt et tunica sua includuntur, 7, 6. interdum enim fit, sed raro, ut quidquid abscedit velamento suo includatur, 7, 2; — mit *Dat.*: quas (serpentis exuvias) tamen aureae armillae ex voluntate matris inclusas dextro brachio gestavit aliquandiu, Suet. Ner. 6. — β) Localitäten einschließen, begrenzen, u. übtr. der Zeit und dgl. nach einschränken, eingeschränkt (gebunden) darstellen, in den Grenzen od. Schranken (den Rahmen) einer Form od. eines Bildes unterbringen, eig. mit *Abl.*: spatium summai totius omne undique si inclusum certis consisteret oris finitumque foret, Lucr. 1, 984. tutoque includit pascua gyro, Claud. in Rufin. 2, 126. ste-

rilis et saevis fretis inclusa tellus, Sen. Troad. 995. Scyrus - inclusa fluctu, 344. unam (partem Asiae Agrippa) inclusit ab oriente Phrygiā et Lycaoniā, ab occidente Aegaeo mari, a meridie Aegyptio, a septentrione Paphlagoniā, Plin. 5, 27 (28), 102. obliqua tunc ad Bosporum plaga excurrens Ponto ac Maeotide includitur, Mel. 2, 1, 2. Scythia autem in orientem porrecta includitur ab uno latere Ponto, ab altero montibus Riphaeis cet., Justin. 2, 2, 1. perpetuo iugo montis asperi ac praerupti Cilicia includitur, Curt. 3, 10 (4), 6. sinus intrandus est, qui - iugo facie vallis includitur, Mel. 2, 2, 8. impediebant autem et asperitates viarum et angustiae saltibus crebris, ut pleraque Hispaniae sunt, inclusae, Liv. 28, 1, 6. cum in medio Romani nominis solo regio eorum sit, novo genere custodiarum quasi limes includitur locis defensa, non hominibus, Treb. Poll. trig. tyr. 26; — *absol.*: undique colles inclusēre cavi - nemus, Virg. A. 8, 599. Callipidas Hypanis includit, Mel. 2, 1, 6; — übtr., mit *Abl.*: in annum creatus (dux) adversus veterem ac perpetuum imperatorem comparabitur, nullis neque temporis neque iuris inclusum angustiis, Liv. 24, 8, 7. includor angustiis commeatus, Plin. Ep. 5, 14 (15), 9; nec angustioribus terminis famam Euripidis aut Sophoclis, quam Lysiae et Hyperidis includi, Tac. Or. 12. neque his tribus quasi formis inclusa eloquentia est, Quint. 12, 10, 66. quos (poëtas) necessitas cogit et ipsi numeri ac modi sic verba versu includere, Cic. dOr. 3, 48, 184. versibus impariter iunctis querimonia primum, post etiam inclusa est voti sententia compos, Hor. AP. 76. mox inclusa modis haec reddere verba memento, Stat. Silv. 4, 4, 11; sic mea lege data vincta atque inclusa Thalia per titulum vetiti nominis ire cupit, Ov. Tr. 5, 9, 31; — mit *in* u. *Acc.*: et profecto oratio in eam formam, quae est insita in mentibus nostris, includi sic potest, ut maior eloquentia non requiratur, Cic. Or. 38, 133. habuit profecto comprehensam animo quamdam formam eloquentiae, cui quoniam nihil deerat, eos, quibus aliquid aut plura deerant, in eam formam non poterat includere, 5, 19.

II) übtr., **einschließen**, 1) überh., mit *in* u. *Abl.*: quos quidem non in praesens tantum, sed in aeternum repressisti, in illa poenarum indagine inclusos, Plin. Pan. 35, 2; quum belli civilis causas in privatorum cupiditatibus inclusas, pacis spem a publico consilio esse exclusam videremus, Cic. Brut. 96, 329 vir huic imperio amicissimus de salute populi Romani extimescebat, in qua etiam suam esse inclusam videmus, Deiot. 4, 11. ex iis locis, in quibus argumenta inclusa sunt, alii in eo ipso, de quo agitur, haerent, alii adsumuntur extrinsecus, Top. 2, 8; si aperias haec, quae verbo uno inclusa erant, Quint. 8, 3, 68; — corde *sub* imo inclusam rabidis patefecit vocibus iram, Claud. in Rufin. 1, 44; — mit *Abl.*: ignotas iubet ire vias: heu multa morantem conantemque preces inclusaque pectore verba, VFlacc. 4, 372. praetereo illa prima de Buthrotiis, quae mihi sunt inclusa medullis, sit modo, ut scribis, locus agendi, Cic. Att. 15, 4, 3. omne odium inclusum nefariis sensibus impiorum in me profudistis, Pis. 7, 16; — mit *Dat.*: qui quidem ipsi (dii) se nobis non offerunt, vim autem suam longe lateque diffundunt, quam tum terrae cavernis includunt, tum hominum naturis implicant, Cic. Div. 1, 36, 79; — *abs.*: anhela corda murmure incluso fremunt, Sen. Ag. 712. et nihil est quod non effreno captus amore ausit nec capiunt inclusas pectora flammas, Ov. M. 6, 465. strangulat inclusus dolor atque exaestuat intus, Ov. Tr 5, 1, 63. inclusus quoque, quamvis tegatur, proditur vultu furor, Sen. Hipp. 363.

2) insbes. in Schrift u. dgl. **einschließen, beifügen**, mit *in* u. *Abl.*: „qua de re agitur" autem illud, quod multis locis in iuris consultorum includitur formulis, id ubi esset, videbat, Cic. Brut. 79, 275. habemus enim huiusce modi senatus consultum, verum inclusum in tabulis, tamquam in vagina reconditum, Cat. 1, 2, 4. quid enim Phidias sui similem speciem inclusit in clipeo Minervae, quum inscribere non liceret? Tusc. 1, 15, 34; — mit *Abl.*: eodem capite inclusi continentur (agri iucundi et fertiles), Agr. 2, 16, 40. ipsius oratio scripta exstat originum quinto libro inclusa, Liv. 45, 25, 3; — mit *in* u. *Acc.*: paene orationem in epistolam inclusi, Cic. Att. 1, 16, 10. sic enim constitueram, neminem includere in dialogos eorum, qui viverent, 13, 19, 3. physica ratio non inelegans inclusa est in impias fabulas, ND. 2, 24, 64; — mit *Dat.*: τοποθεσίαν quam postulas Miseni et Puteolorum includam orationi meae, Att. 1, 13, 5; — *absol.*: postremo inclusum, ut omnia quae adversus Pisistratidas decreta quondam erant, eadem in Philippo servarentur, Liv. 31, 44, 8.

B) insbes. mit Hervorhebung des Begriffes der freien Thätigkeit, welche ein Object durch Einschließen behindert od in welcher es behindert wird, **verschließen, versperren, hemmen, zurückhalten**, 1) überh.: non ante apparuēre quibus obviis a iugo ipso consurgendum erat, quam circumiēre qui ab tergo includerent viam, Liv. 27, 27, 4. haesit enim sub gutture volnus et udae vocis iter tenuemque inclusit sanguine vitam, Virg. A. 7, 534. innumerosque aditus ac mille foramina tectis addidit et nullis inclusit limina portis, Ov. M. 12, 44. oraque comprimit inclusisque famem dentibus alligat, Sen. Thyest. 160. nemo certe invenietur alius, qui imperaverit omnibus iis, in quos animadverti iubebat, os inserta spongia includi, ne vocis emittendae haberent facultatem, Sen. dIra 3, 19, 3. iam indicat tot hominum fletus, quam sis carus tuis, et me dolor debilitat includitque vocem, Cic. RPostum. 17, 48. consuli primo tam novae rei ac subitae admiratio incluserat vocem, Liv. 2, 2, 8. cum iam spiritum includeret nec reciprocare animam sineret, 21, 58, 4. quotiens - spiritum inclusit, Plin. 11, 37 (84), 209. conclusit se loco nuper calce harenaque perpolito illatoque igni, qui vim odoris excitaret, simul exitiali hausto spiritu, simul incluso suo mortem - obiit, Vell. 2, 22, 4. inclusitque dolor lacrimas, Stat. Theb.

12, 318. tepor evocat, frigus includit (quae seruntur), Pallad. 1, 6, 12. transversae in hoc (loco) perticae figuntur, quibus possint post inclusum volatum sedere, 1, 26, 1.

2) insbes. in Zeitverhältnissen, hemmen, aufhalten, schließen, beendigen, tertius aequoreis inclusum piscibus annum finierat Titan, Ov. M. 10, 76. tempora, quae semel notis condita fastis inclusit volucris dies, Hor. Od. 4, 13, 16. laude inclusimus aevum, Sil. 13, 686. forsitan includet crastina fata dies, Prop. 3, 7 (2, 16), 54; — pastinatio quoque, quae mense Decembri vel Ianuario coepta est, iam nunc includenda et vitibus conserenda est, Col. 11, 2, 17. haec ergo mellatio fine vindemiae et vergiliarum occasu idibus novembribus fere includitur, Plin. 11, 16 (15), 42. omnes potiones aqua frigida includere, Cels. 1, 8. si quidquid assumsit, potione aquae frigidae includit, 1, 2. huius actionem vespera inclusit, non tamen sic ut abrumperet, Plin. Ep. 2, 11, 18. sed iam debeo epistulam includere, Sen. Ep. 1, 12, 10.

inclūsio, ōnis, *f.* (includo), die Einschließung, Einsperrung, a) eig.: M. Bibulum, cuius inclusione contentus non eras, interficere volueras, Cic. Vatin. 10, 24. — b) rhetor. von der Satzform, in welcher ein und dasselbe Wort den Satz einschließt (ἐπαναδίπλωσις, wie Virg. G. 3, 47 sq. 4, 306. A. 3, 435. 11, 358), Jul. Rufin. de schem. lex. 8. p. 248.

inclūsor, oris, *m.* (includo), der, welcher Edelsteine in einer Masse einschließt od. einfaßt, artifices inclusoresque auri atque gemmarum, Hieron. in Jerem. 5, 24.

inclusus, a, um, s. includo.

inclūtus od. **inclytus** u. **inclĭtus**, a, um (zu der Wurz. κλυ in κλύω, κλυ-τό-ς, clu-o, clu-e-o höre, heiße, cli-ens Höriger gehörig, *Curtius* Grundzüge I. p. 120), von dem viel gehört wird, der viel genannt wird, vielgenannt, vielgepriesen, rühmlich bekannt, berühmt, ruhmreich, tuque inclute Mavors, Virg. A. 12, 179 inclutа (Venus), Lucr. 1, 40. tu, Jovis inclita proles (v. Hercules), Ov. M. 9, 229. dux inclute Teucrûm (v. Aeneas), Virg. A. 6, 562. inclite - Cecropida (v. Theseus), Ov. M. 8, 549. inclute - Laertiade, Att. 520. inclyte Memmi, Lucr. 5, 8. u. inclute (v. Epicur), 3, 10. inclutae amicae, Plaut. Pseud. 1, 2, 41; — soboles sanguinis nimium incliti, Sen. Troad. 465. omnes stirpe cum incluta Cadmeide vagant matronae percitae, Att. 235. quae tum familiae maxime inclutae ea loca incolebant, Liv. 1, 7, 12. o pubes inclita, Sen. Agam. 310. ne veniat - dies, qui prole foeda misceat prolem inclitam, Med. 511. Aesonis inclita proles, VFlacc. 4, 549. mihi gnatum inclitum miserae negatis, Sen. Herc. Oet. 1416. perque pietatem inclitae precor sororis, Phoen. 535. tune ille Odrysiae Phineus rex inclitus orae? VFl. 4, 467. ad inclitos principes venerandosque perventum est, Eutr. 10, 18. moriar Herculis nempe incliti uxor, Sen. Herc. Oet. 334. mater Alcidae incliti, 1833. inclitum Ulixem et Menelaum una mecum se occidere clamans, Hor. Sat. 2, 3, 197. per me iacet inclitus Hector, Ov. M. 13, 178; — cecidit Oechalia inclita, Sen. Herc. Oet. 423. inclita Roma, Enn. A. 494. illa incluta Roma, Virg. A. 6, 782. inclutae civitates, Eutr. 6, 11. incl. urbes, Mel. 1, 7, 2. Liberi fanum inclitum, Enn. trag. 170. dedicationem tam incluti templi Horatio dari, Liv. 2, 8, 7. Sallentini Picentibus additi caputque regionis Brundisium inclito portu, Flor. 1, 15 (20), 1. Pyramus et Cidnus incliti amnes, Curt. 3, 10 (4), 7. u. so 8, 30 (8), 3 Mel. 1, 1, 6. Sangaris fluvius ex inclutis, Plin. 6, 1 (1), 4. Achillis armis inclutis vesci studet, Att. 145. ubique me mors fugit, ut telo inclito mortis carerem, Sen Herc. Oet. 1201. cui Seleuciaregnumque Persidis inclutis divitiis est, Sall. H. 3, 61, 19. post triumphum inclutum, Eutr. 9, 27; — Delphos petit, inclutum oraculum, Liv. 45, 27, 6. u. so 1, 56, 6. missi legati Athenas - iussique inclutas leges Solonis describere, 3, 31, 8. pone ex animo reges atavos magnique senis iura per omnes inclita terras, Sen. Troad. 716. iudicabit inclitum iudicium inter deas tres aliquis, Enn. trag. 92. leges vetustissimas abrogatas inclutamque per gentes disciplinam Lycurgi sublatam, Liv. 39, 36, 4. numquam Stygias fertur ad umbras inclita virtus, Sen. Herc. Oet. 1985. Hammonis oraculum fidei inclutae, Mel. 1, 8, 1 quem Curibus Sabinis agentem ultro petiverunt ob inclitam viri religionem, Flor. 1, 1 (2), 1. res inclutas gerit, Eutr. 3, 17. non te ut reducam veteris ad speciem domus habitumque regni flore pollentem inclito, peto, Sen. Phoen. 184. u. vgl. Med. 225. inclitum regni decus, 130. nec tua, Thessalicis quamquam inclita nomina terris, sponte sequor, VFlacc. 5, 480. seditio - a patriciae gentis viro et inclitae famae, Liv. 6, 11, 2. laus tibi erepta inclita est, Sen. Herc. Oet. 883. inclitas laudes iuvat et facta - genitoris sequi, Troad. 240; — ut tu inclutu's aput mulieres, Plaut. Mil. gl. 4, 6, 12. incluta iustitia religioque ea tempestate Numae Pompili erat, Liv. 1, 18, 1; — neben dem *Abl.*: nobiles non sunt mihi avi nec altis inclytum titulis genus, Sen. Herc. fur. 338. inclutus armis Parthenopaeus, Virg. A. 6, 479. illos armis inclitos dorso sicut iumenta onera gestare, Curt. 4, 10 (2), 20. nunc cuspide patris inclitus, VFlacc. 1, 392. Eleā inclitus palmā revertor, Sen. Agam. 910. laude inclitus, 338. Oratius inclutus saltu Enn. A. 164. venatu memorabili semper inclitus, Treb. Poll. trig. tyr. 15. factis inclitus, Ov. M. 12, 173. Saguntini fide atque aerumnis incluti, Sall. H. 2, 21; — pelagus - Scyllae Charybdisque saevis nominibus inclutum, Mel. 2, 7, 14. insulae fortunatae, quas ait Sallustius inclutas esse Homeri carminibus, Sall. H. 1, 62 Miletum - patriam Thaletis - aliorumque civium inclutis ingeniis merito inclutam (cingit Ionia), Mel. 1, 17, 1. Marsyas amnis fabulosis Graecorum carminibus inclitus, Curt. 3, 1 (1), 2. inclutus magnitudine Atho mons, Liv. 44, 11, 3. Epidaurum - inclutam Aesculapii nobili templo, 45, 28, 4. iter vortit ad Corcyram urbem inclutam specu atque nemore, Sall. H. 1, 80. Saguntum illam fide et aerumnis inclu-

tam (complexus), Mel. 2, 6, 6. o - Incluta bello moenia Dardanidûm! Virg. A. 2, 241. acta viri multum inclita cantu Maeonio, Stat. Achill. 1, 3. incluta famā gloria, Virg. A. 2, 82; — templum Paphiae Veneris inclutum *per* indigenas advenasque, Tac. H. 2, 2; — mit *Gen.*: inclita leti (Lucretia), wegen -, durch -, Sil. 13, 821; aber partitiv: per quinquennium sub Aristotele doctore, inclito omnium philosophorum, crevit, Justin. 12, 16, 8. — *Subst.* im *neutr.*: qui puer seminario virtutum generosiore concretus aliquid inclitum designasset, Vopisc. Prob. 3; — im *Superl.*: propter eius virtutes omnis Graecia gloriam atque gratiam praecipuam claritudinis inclitissimae decoravere monumentis, Cato frg. p. 19, 17. dux inclutissimus M. Atilius Regulus, Col. 1, 4, 2; dagegen: maxime inclutus, Liv. 1, 7, 12. 1, 56, 6.

1. **incoactus**, a, um (in privat. u. cogo), **ungezwungen**, omne honestum iniussum incoactumque est, sincerum et nulli malo mixtum, Sen. Ep. 7, 4, 17 (66).

2. **incoactus**, a, um, **geronnen**, eum rogavit unus e nostris, haberetne venui lacte vel adhuc liquidum vel in caseum recentem incoactum, Apul. M. 8, 19.

incoctilis, e (incoquo), **verzinnt**, davon subst.: album incoquitur aereis operibus Galliarum invento ita ut vix discerni possit ab argento, eaque incoctilia appellant, verzinnte Arbeiten, Verzinnung, Plin. 34, 17 (48), 162.

incoctio, ōnis, *f.* (incoquo), das **Hineinkochen**, inc. sive insumptio aquosi liquoris, CAur. Chron. 4, 3, 62.

1. **incoctus**, a, um, *Ptcp.*, s. incoquo.

2. **incoctus**, a, um (in priv. u. coquo), **ungekocht**, quidquid est, incoctum non expromet, bene coctum dabit, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 53. capram et carnem incoctam - neque tangere Diali mos est neque nominare, aus den libri de sacerd. publ. u. Fab. Pict. b. Gell. 10, 15, 12.

incoenātus od. incaenatus od. **incēnātus**, a, um, der noch nicht gegessen hat, **hungrig**, incenatum senem foras extrudunt mulieres, Plaut. Cas. 4, 2, 9; — incoenatum iube esse, Cato RR. 127, 2. edisne, an incenatus cum opulento accubes? Plaut. Trin. 2, 4, 42. per hanc tibi cenam - incenato hodie esse licet, Stich. 4, 2, 31. it incenatus cubitum, Pseud. 3, 2, 56. domum redimus clanculum, dormimus incenati, Rud. 2, 1, 13. illae autem senem cupiunt extrudere incenatum ex aedibus, Cas. 4, 1, 18.

incoeno od. incaeno od. **inceno**, āre, **darin speisen**, iuxta Terracinam in praetorio, cui Speluncae nomen est, incaenante eo complura et ingentia saxa fortuito superne delapsa sunt, Suet. Tib. 39.

incōgĭtābĭlis, e, 1) v. Lebl. **undenkbar, unglaublich**, nonnulli maiorum auguria sibi portendi incogitabili dementia promittebant, Amm. 15, 3, 7. illa incogitabilis effigientiae - immensitas, MCap. 9, 922. — 2) v. Leb. **unfähig zu denken, gedankenträg, dumm**, meae stultitiae ignoscas: nunc demum scio me fuisse excordem, caecum, incogitabilem, Plaut. Mil. gl. 2, 6, 62. tam caeci, tam incogitabiles, tam excordes, Lact. 1, 8.

incōgĭtans, antis, **unbedachtsam**, quod ni fuissem incogitans cet., Ter. Phorm. 1, 3, 3. adeon te esse incogitantem atque inpudentem -! 3, 2, 14. incogitantes fors, non consilium regit, Auson. Sap. Periand. 15.

incōgĭtantia, ae, *f.*, die **Unbedachtsamkeit**, sed amori accedunt etiam haec - stultitiaque et temeritas, incogitantia, excors immodestia, petulantia cet., Plaut. Merc. 1, 1, 27.

incōgĭtātus, a, um, 1) v. Lebl. a) **unüberdacht, unüberlegt**, non esse hominem tumultuarium et incogitatum opus, Sen. Ben. 6, 23, 6. ad primum conspectum redditae lucis alacritas rediit incogitata et iniussa, Ep. 6, 5, 6 (57); subst.: postquam re probata meditata sum dicturus incogitata, Apul. de deo Socr. prol. *init.* — b) noch nie gedacht, also: **undenkbar**, quaere supplicia horrida, incogitata, nefanda, Sen. Herc. Oet. 297. — 2) v. Leb. **unbedachtsam**, petulans, protervo iracundo animo, indomito, incogitato - sum, Plaut. Bacch. 4, 3, 1. ne incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus, Lamprid. Alex. Sev. 16.

incōgĭto, āre, gegen Imdn. **ersinnen, aussinnen**, non fraudem socio puerove incogitat ullam pupillo, Hor. Ep. 2, 1, 122.

incognĭtus, a, um, 1) **unbekannt**, ohne kennen gelernt worden zu sein, ohne zu kennen (neben invisus u. inauditus), victae gentes paene nominibus incognitae, Vell. 2, 106, 1. novos incognitosque - milites ducit, Sall. H. 3, 67, 10. illi mihi fratrem incognitum qualis futurus esset dederunt, Cic. post red. ad Quir. 2, 5; ferarum incognita antea genera, Sall. H. 2, 23, 4. populisque novis, incognite serpens, terror eras, Ov. M. 1, 439; — res animos incognita turbat, Virg. A. 1, 515. quae (temeritas) tum esset insignis, quum aut falsa aut incognita res approbaretur, Cic. Acad. 1, 12, 45. quum de incognita re iudicare voluisset, Caecin. 10, 29. communi enim fit vitio naturae, ut invisis atque incognitis rebus magis confidamus vehementiusque exterreamur, Caes. BC. 2, 4, 4. qui Europa omni domita transgressi in Asiam incognitum famae aperuerint armis orbem terrarum, Liv. 42, 52, 14. Romana classis - incognitas ad id tempus insulas, quas Orcadas vocant, invenit domuitque, Tac. Agr. 10. classi - ab inaudito atque incognito ante mari flumine Albi subvecta, Vell. 1, 106, 3. longi mensura incognita nervi, Juv. 9, 34. quam nunc incognita vellet lustra sibi nullosque datos venatibus annos, VFlacc. 3, 241. incognitum istud facinus ac dirum nefas a me quoque absit! Sen. Med. 920. naturā hominum incognitā, Cic. dOr. 1, 11, 48. fatidicorum et vatum effata incognita, XII. tabb. b. Cic. Leg. 2, 8, 20. si per imprudentiam vestram, negligentiam meam legem incognitam acceperitis, Cic. Agr. 2, 10, 25. novitate incognitae disciplinae, Vell. 1, 118, 1. qui - hoc insperatum omnibus consilium, incognitum certe ceperit, ut cet., Cic. Phil. 4, 1, 3. vereor, ne quos privata amicitia Jugurthae parum cognita transvorsos agat, Sall. J. 14, 20; — neben dem *Dat.*: superis incognita tellus, VFlacc. 3, 399. dis iuranda pa-

lus, oculis incognita nostris, Ov. M. 2, 45. non illa feris incognita capris gramina, Virg. A. 12, 414; — neben *Verbis*: quae omnia fere Gallis erant incognita, Caes. BG. 4, 20, 2. eadem nocte accidit, ut luna esset plena nostrisque id erat incognitum, 4, 29, 1. quod ei fuerit incognitum, Nep. Cato 3, 2. quibus Romanorum nomen incognitum erat, Eutr. 7, 10. censum ordinavit, qui adhuc per orbem terrarum incognitus erat, 1, 7. ubi causa incognita est, Cels. 4, 2; — sagitta - celeris incognita transilit umbras, Virg. A. 12, 859. quod me incognitum temptasti, Nep. Epam. 4, 3. cum incognitum alias haberet (Augustum), Suet. Aug. 94. iamque inerat populo mediaeque incognitus urbi, VFlacc. 5, 402. ut incognitus haerebis et repentinus, Amm. 14, 6, 13. quos (elephantos) incognitos Romani expaverunt, Eutr. 2, 11. — *Subst.*: incognito nimirum adsentiar, id est opinabor, Cic. Acad. 2, 35, 113; ne incognita pro cognitis habeamus iisque temere adsentiamur, Off. 1, 6, 18. se vero praeter caeteros inaudita atque incognita pati, Suet. Ner. 42. brevi incognita nisi immortalibus esse visuros, Curt. 9, 34 (9), 4. u. vgl.: biduum ad recognoscendas res datum dominis: tertio incognita, erant autem ea pleraque hostium ipsorum, sub hasta veniēre, das, was sie nicht als das Ihrige erkannten, Liv. 5, 16, 7. — 2) **un-untersucht**, ohne daß etw. untersucht worden ist, incognitā igitur ut nocens causā cadam? Sen. Oed. 683. milites tui - incognita causa - trahuntur ad poenam, Curt. 10, 13 (4), 1. vestra enim solum legitis, vestra amatis: caeteros causa incognita condemnatis, Cic. ND. 2, 29, 73.

incŏhĭbĭlis, e, 1) unfähig zusammengehalten zu werden, **schwer zusammen od. beisammen zu halten**, vidi eum cum illo genere oneris (näml. caudices ligni plurimi funiculo brevi circumdati) tam impedito ac tam incohibili facile atque expedite incedentem, Gell. 5, 3, 4. — 2) **unaufhaltbar**, pars maxima incohibili cursu evasit ad solitudines notas, Amm. 24, 1, 5. u. so 21, 11, 16. ardore incohibili in excidium urbium matris Seleuciae efferebantur, 14, 2, 14.

incoinquĭnātus, a, um, **unbesudelt**, **unbefleckt**, corpus, Vulg. Sap. 8, 20. mulier, 3, 13.

incŏla, ae, *m.*, auch *f.* (Phaedr. 1, 6, 6. Prud. Hamart. 941; *Dat. pl.*: incoleis, Inscr. 1418, 2), der **Einwohner**, **Bewohner**, von Göttern, Menschen, Thieren u. lebl. Wesen, aber auch im public. Sinne, der nicht eingebürgerte **Ansässige**, **Insasse** (vgl. peregrini atque incolae, Cic. Off. 1, 34, 125. u. Pompon. Dig. 50, 16, 239. Gai. Dig. 50, 1, 29), abjectivisch, **einheimisch**, 1) v. Göttern u. Menschen, mit *Genit.*: totius enim mundi se incolam et civem arbitrabatur, Cic. Tusc. 5, 37, 108. ipse quis est? terraene marisne incola? Claud. Rapt. Pros. 3, 440. de Africa et eius incolis - satis dictum, Sall. J. 19, 8. cum - incolas eius insulae sub potestatem redigere vellet Atheniensium, Nep. Milt. 1, 4. arvi fertilis incolae, Sen. Herc. fur. 880. silvarum incola ille, Hipp. 922. incolae nemoris, quos Hammonios vocant, Curt. 4, 31 (7), 20. non incola montis, non ego sum pastor, Ov. M. 1, 512. Idumaeae Syrophoeni incola portae, Juv. 8, 160. cepit oppidum et omnibus eius incolis trucidatis etiam in tecta saevitum est, Curt. 8, 34 (10), 6. eorum (oppidorum) incolas intra sua praesidia coëgisse commigrare, Auct. BAfr. 20, 6. multitudo dediticiorum incolis novarum urbium - dono data est, Curt 7, 43 (11), 29. sancti - incola Itoni, Catull. 64, 228. Coloneus ille locus, cuius incola Sophocles ob oculos versabatur, Cic. Fin. 5, 1, 3; — complexi terram maris incola, Proteu, Ov. M. 8, 731. alti novus incola ponti (v. Glaucus), 13, 904; aber auch v. Menschen, die an Meeren u. Flüssen wohnen, so daß letztere die Namen des Landes vertreten: Venetos, quos incolas superi maris videmus -, Troia Antenore duce misit, Justin. 20, 1, 8. magni - incola Ponti, VFlacc. 4, 514. Rubiconis amoeni incola, Claud. Ep. 5, 1; — mit *Adject.*: incola Pythius, Hor. Od. 1, 16, 7. Aetnaeae Neptunius incola rupis, Tibull. 4, 1, 56. Phryx incola, Lucan. 9, 976. Thineius - inc., Ov. M. 8, 719. quacumque iter fecit, cum omnibus incolis confli it, Nep. Hann. 3, 3. audiebam Pythagoram Pyth goreosque, incolas paene nostros, Cic. Sen. 21, 78. quam (crucem civis Romani) vos Rheginis - itemque incolis vestris, civibus Romanis, ostendere soletis, quo minus sibi adrogent minusque vos despiciant, II. Verr. 4, 11, 26. ut huc novus incola venit? Hor. Sat. 2, 2, 128. u. vgl.: incola captivo quae (Pergama) bove victor arat, Ov. Her. 1, 52; — L. deinde Tarquinium non Romanae modo, sed ne Italicae quidem gentis, Demarati Corinthii filium, incolam *ab* Tarquiniis vivis liberis Anci regem factum? von T. eingewandert, Liv. 4, 3, 11; — *adjectiv.*: Cameren incola turba vocat, Ov. F. 3, 582; — *absol.*: hunc esse ferebat incola, qui cet., Claud. VI. Cons. Hon. 286. u. ditior - inc., Rapt. Pros. 1, 198. ne quis miles - iniuriam faceret cuipiam incolae, Auct. BAfr. 7, 2. sunt enim ex terra homines non ut incolae atque habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum atque caelestium, Cic. ND. 2, 56, 140. quem locum Catabathmon incolae appellant, Sall. J. 17, 4. u. vgl. H. 3, 67, 20. Curt. 5, 21 (6), 15. 7, 28 (6), 27. 8, 37 (10), 19. 9, 4 (1), 27. 9, 14 (4), 7. Mel. 3, 2, 6. quis meum nominans nomen aede exciet? quis tumultu invocans incolarum fidem? Poët. b. Censorin. frg. 14. p. 96. salubritas loci non semper incolarum colore detegitur, Plin. 18, 5 (6), 27. pervectus in Italiam et loco et incolis et mari nobile ac perpetuum a se nomen dedit, Vell. 1, 1, 4. incolis affirmantibus, editam esse oraculo sortem, Curt. 3, 3 (1), 16. u. vgl. 4, 23 (5), 14. u. anderw. — 2) v. Thieren: alias bestias nantes aquarum incolas esse voluit, alias cet., Cic. Tusc. 5, 13, 38. stagni incola, v. Frosch, Phaedr. 1, 6, 6. admovitque sibi gula sapores piscibus satis et novom incolam mari dedit, ne quis peregrinas aves Romae parere miretur, Plin. 9, 17 (29), 93. — 3) v. Lebl.: me - asperas porrectum ante fores obiicere incolis plorares aquilonibus, Hor. Od. 3, 10, 2. peregrinae et cerasi Persicaeque omnes, quarum Graeca nomina aut aliena, sed quae ex

his incolarum numero esse coepēre, dicentur inter frugiferas, Plin. 12, 3 (7), 14. omnes incolas Padi (zum Flußgebiet des Po gehörig), 3, 19 (23), 131.

incŏlātus, us, *m.* (incolo, āre b. Tert.), das Ein-, Inwohnen, das Ansässigsein, zunächst bildl.: sancta sit terra, vere sancta per incolatum spiritus sancti, Tert. resurr. carn. 26; eig.: incola iam muneribus publicis destinatus nisi perfecto munere incolatui renunciare non potest, Modest. Dig. 50, 1, 34. u. in Inschr.

incŏlo, colui, colĕre (incolāre b. Tert. resurr. carn. 26), 1) *intrans.*, gleichs. einwohnen, Einwohner sein, seine Wohnung -, sich niedergelassen haben, forum rerum venalium, ubi et incolere et mercari consueverant Itali generis multi mortales, Sall. J. 47, 1. Neptuno has ego gratias meo patrono, qui salsis locis incolit pisculentis, Plaut. Rud. 4, 2, 1. Germanosque, qui cis Rhenum incolant, sese cum his coniunxisse, Caes. BG. 2, 3, 4. qui cis Hiberum incolunt, Liv. 26, 51, 10. 28, 24, 5. proximique sunt Belgae Germanis, qui trans Rhenum incolunt, Caes. BG. 1, 1, 4. u. so Suet. Caes. 25. qui inter mare Alpesque incolebant, Liv. 1, 1, 3. qui inter Apenninum Alpesque incolebant, 5, 33, 6. qui eorum circa Macram fluvium incolebant, 40, 41, 3. qui circa Sidam incolunt, 35, 13, 5. incolentes circa Ticinum amnem, 5, 35, 2. incolunt prope Allobroges, 21, 31, 5; fontes aquarum et rari sunt et incolentium fraude celantur, Curt. 10, 31 (10), 11. neque longius anno remanere uno in loco incolendi causa licet, Caes. BG. 4, 1, 7.

2) *transit.*, in etw. wohnen, etw. bewohnen, wo ansässig sein od. seßhaft sein (von Göttern, Menschen u. Thieren), quisquis incolit coelum, Sen. Herc. Oet. 907. u. so Med. 440. ea vita via est in coelum et in hunc coetum eorum, qui iam vixerunt et corpore relaxati illum incolunt locum, quem vides, Cic. Rep. 6, 15, 15. quae mare, quae virides silvas lucosque sonantes incolitis, Auct. Cir. 197. quod insulam incolitis, Curt. 4, 7 (2), 5. ubi sunt ergo ii, quos miseros dicis, aut quem locum incolunt? Cic. Tusc. 1, 6, 11. Gallosque, qui ea loca incolerent, expulisse, Caes. BG. 2, 4, 1. ac mihi quidem videntur e locis quoque ipsis, qui a quibusque incolebantur, divinationum opportunitates esse ductae, Cic. Div. 1, 42, 93. loca deserta, quae nemo incolebat, Nep. Eum. 8, 5. gens unica terras incolit - Marmaridae Psylli, Lucan. 9, 891. qui terras incolant eas, in quibus aër sit purus ac tenuis, Cic. ND. 2, 16, 42. in utrumque mare vergentes incoluēre urbibus duodenis terras cet., Liv. 5, 33, 9. id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen est, Vell. 2, 109, 5. Aspis saltuosam regionem castellisque munitam incolens, Nep. Dat. 4, 2. u. so Mel. 3, 2, 4. qui tum eos agros, ubi hodie est haec urbs, incolebant, Cic. Rep. 2, 2, 4. sic veteris sedes incoluistis avi, Tibull. 1, 10, 18. conditor Alcide, cuius vestigia sacra incolimus, Sil. 1, 505. qui montes Cossaeorum incolebant, Curt. 4, 45 (12), 10. prata recentia rivis incolimus, Virg. A. 6, 675. nemora alta remotis incolitis lucis, Lucan. 1, 453. saxo stant antra vetusto, qua iustum memorant incoluisse senem, Ov. F. 5, 384. lustra incoluēre, Sil. 8, 573. felix incolui non steriles focos, Sen. Herc. Oet. 133. eandem tamen patriam incolere, Liv. 4, 3, 3. Lycii illam (urbem), Graeci homines, incolebant, Cic. II. Verr. 4, 10, 21. u. so: urbem, Acad. 2, 45, 137. Liv. 6, 40, 5. urbium, quas incolunt, - Nysa est clarissima, Mel. 3, 7, 4. quo libentius et ipsi Urbem incolerent, Suet. Caes. 42. iussit stare domos, indulgens templa vetustis incolere atque habitare deis, Sil. 14, 672. iustisne de causis iam tibi videor incolere, inhabitare, diligere secessum -? Plin. Ep. 2, 17, 29; — qui Asiam incolerent, Nep. Milt. 3, 2, 4. nationes, quae dextra atque intima Ponti incolunt, Vell. 2, 40, 1. habent provinciam partem Ciliciae iuxta Cappadociam, quam incolunt Leucosyri, Nep. Dat. 1, 1. ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quendam misit, Curt. 7, 26 (6), 12. Cares, qui tum Lemnum incolebant, Nep. Milt. 2, 5. qui Delum incolebant, Cic. II. Verr. 1, 17, 46. Scyrum, quam eo tempore Dolopes incolebant, Nep. Cim. 2, 5. quarum (partium) unam incolunt Belgae, aliam cet., Caes. BG. 1, 1, 1. gentes, quae Rhodopam provinciam incolebant, Eutr. 6, 2. qui factis inclitus Othryn incoluit, Ov. M. 12, 173. qui (Lepontii) Alpes incolunt, Caes. BG. 4, 10, 3. Lydorum quidquid Etruscos incoluit fines, Hor. Sat. 1, 6, 1. quae (gens) - incinctos Hercynia silva campos incolebat, Vell. 2, 108, 1. gens Amazonum - Themiscyrae incolentium campos, Curt. 6, 14 (5). 24. sub Jove ipso, qui Capitolium incolit, Liv. 8, 4, 11. u. so 16, 6, 2; — auch Flüsse u. dgl. statt des Namens der Gegend, in welcher sie sind: omnes urbes, quae Danubium incolunt, aditae, Pan. vet. 10, 7, 3. qui terrae motu vexati relicto patriae solo Assyrium stagnum primo, mox mari proximum litus incoluerunt, Justin. 18, 3, 3. adice nunc patentissimos lacus et stagna populis inter se ignotis circumdata et ineluctabiles navigio paludes, ne ipsis quidem inter se pervias, quibus incoluntur, Sen. NQ. 6, 7, 2; — u. so im *Pass.*: haut procul hinc saxo incolitur fundata vetusto urbis Agyllinae sedes, Virg. A. 8, 478. quicumque gignantur in omni terra, quae incolatur, Cic. Div. 2, 44, 92; — von Thieren: piscibus atque avibus ferisque, quae incolunt terras, is fuat esca caro tua, aus einer Weissagung b. Liv. 25, 12, 6.

incŏlōmis, e u. **incŏlōmĭtas**, ātis, *f.*, s. incolumis u. incolumitas.

incŏlōrāte, *Adv.*, unbeschönigt, ohne Angabe des Grundes, Glabrionem Acilium divus Severus et Imp. Antoninus non audierunt, incolorate restitui desiderantem adversus fratrem, post speciem in auditorio eorum finitam, Ulp. Dig. 4, 4, 18. §. 1.

incŏlŭmis od. **incŏlōmis**, e (im *Abl.* incolumi, aber vgl., incolume Cicero de gloria II „quo stante et incolume": Pomponius quoque in Synephebis „incolume illo", Charis. p. 133, 9), unversehrt, unverletzt, unbeschädigt (unbeschadet), wohlbehalten, frisch, munter, rüstig, gesund, noch am Leben befindlich (neben salvus, integer,

intactus), 1) von Leb., Menschen u. Thieren, sowohl im Allg., als insbes. in militärischer Beziehung, neben *Subst.*: non peto, incolumes pater gnatos ut habeam: — sepelire liceat, Sen. Thyest. 1026; munus ob incolumes ille ferebat oves, Ov F. 2, 278. aquila ut periclo mortis eriperet suos incolumes natos supplex vulpi tradidit, Phaedr. 1, 30, 12; militär.: si tu Mesopotamia, nos Armenia circumgredimur exercitum sine frumento sine auxilio, fortuna aut nostris vitiis incolumem, Sall. H. 4, 61, 21. victor omnium gentium locorumque, quos adierat, Caesar cum incolumi inviolatoque et semel tantummodo magna cum clade hostium, fraude eorum tentato exercitu in hiberna legiones reduxit, Vell. 2, 107, 3; — als *Praedic.*: incolumis ut sis ipsa, Sen. Oct. 178. valeant, inquit, valeant cives mei: sint incolumes, sint florentes, sint beati, Cic. Mil. 34, 93. sortium beneficio se esse incolumem, Caes. BG. 1, 53, 7. dum Carthaginienses incolumes fuēre, iure omnia saeva patiebamur, Sall. J. 14, 10. qui fore te ponto incolumem - canebat, Virg. A. 6, 345. quod omne animal ipsum sibi commendatum (dixerint), ut se salvum in suo genere incolumemque vellet, Cic. Fin. 4, 8, 19. virum fortissumum - homo timidus - inimicum incolumem esse noluit, AHer. 2, 19, 29. nemo est, qui non liberos suos incolumes et beatos esse cupiat, Cic. Inv. 1, 30, 48. quem incolumem tanto opere cuperent, Suet. Caes. 1. posthac incolumem sat scio me, si devito hoc malum, Ter. Andr. 3, 5, 5. qui desiderabatur repente, comparuit incolumis et sine iniuria, Suet. Aug 14. inter ruinas urbis - incolumis adsto, Sen. Oed. 32. pater - dum stabat regno incolumis, Virg. A. 2, 88. u. vgl. 6, 415. incolumis laetor quod vivit in urbe, Hor. Sat. 1, 4, 98. si em (b. eum) percussi, saepe incolumis abii, Cato frg. p. 59, 3. incolumis illi remeat! Sen. Herc. Oet. 296. per media hostium tela incolumis - redivit, Flor. 1, 7 (13), 16. scilicet haec Spartam incolumis - aspiciet, Virg. A. 2, 577. tune bona incolumis minuas? ungestraft, Pers. 6, 37; — militär.: incolumesque ad unum omnes in castra perveniunt, Caes. BG. 6, 40, 4. redire omnes incolumes, Amm. 16, 11, 9. an, qui incolumes resistere non potuerunt, perditi resistant? Caes. BC. 2, 32, 6. ac statim profecti, quia de improviso acciderant, dubio atque haesitante Jugurtha incolumes transeunt, Sall. J. 107, 6; — Turnum et Dauno possem incolumem servare parenti, Virg. A. 10, 616. et urbem et cives integros incolumesque servavi, Cic. Cat. 3, 10, 25. Sosium - Caesar servavit incolumem, Vell. 2, 86, 2. si numina vestra incolumem Pallanta mihi, si fata reservant, Virg. A. 8, 575. a nobis multos obsides habet populus Romanus, quos ut incolumes conservare, tueri, confirmare ac recuperare possimus, omni ratione erit dimicandum, Cic. DiC. 22, 72. hae latebrae dulces et - amoenae incolumem tibi me praestant Septembribus horis, Hor. Ep. 1, 16, 15. horum vix duos anne tres incolumes praestitit, ceteros alium alia de causa perculit, Suet Tib. 55. habeo te, inquit, incolumem ex impiorum manibus ereptum, Curt. 6, 27 (7), 24. Virgilium finibus Atticis reddas incolumem, Hor. Od. 1, 3, 6. nec fraus te incolumem fallaci perferet Auno, Virg. A. 11, 717. hunc patronum, defensorem, custodem illius coloniae si in omni fortuna atque in omni honore incolumem habere non potuerunt, in hoc tamen casu cet., Cic. Sull. 21, 61. quos ego ita ut nolui offendo incolumes, Pacuv. 204. visam te incolumem, Catull. 9, 8. salvam et incolumem (matrem) cum gaudio nuntiantem (L. Agerinum), Suet. Ner. 34. incolumem gravissime detestata mortuum laudibus tulit, Oth. 12; militär.: seque ac suos omnes extraxit incolumes, Nep. Eum. 5, 7. exercitum domum reduxit incolumem, Epam. 7, 2. exercitu incolumi reducto, Eutr. 9, 3. rex - incolumes suos reduxit in castra, Curt 4, 62 (16), 25. traducto incolumi exercitu, Caes. BC. 1, 64, 7. liceat dimittere ab armis incolumem Ascanium, Virg. A. 10, 47. et multos alios - dimisit incolumes, Vell. 2, 25, 3. tametsi ipsum cum exercitu fame et ferro clausum teneret, tamen se memorem humanarum rerum, si secum foedus faceret, incolumes omnes sub iugum missurum, Sall. J. 38, 9; — incolumi Rhodos et Mytilene pulchra facit quod paenula solstitio cet., Hor. Ep. 1, 11, 17; militär.: quum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus, ut incolumi abire liceret, Imbrum petit, Curt 4, 24 (5), 22. ut incolumibus abire liceat, 7, 43 (11), 26; — incolumi Jove et urbe Roma, Hor. Od. 3, 5, 12. cur non incolumi (Turno) potius certamina tollo? Virg. A. 12, 39. Dareo autem incolumi tantas opes sperare non poterant, Curt. 5, 28 (10), 1. incolumi Caesare, Hor. Od. 4, 5, 25. non se ad eos iungere, quibus incolumibus et domi dignitas et foris auctoritas retineretur, Cic. SRosc. 47, 136. u. v. Bienenkönig: rege incolumi, Virg. G. 4, 212; militär.: maximaque cum gloria incolumi omnium, quos transduxerat, numero in hiberna revertitur, Vell. 2, 120, 6; — im *Compar.*: nam haec maxime versatur deorum iniquitas, quod deteriores *sunt* incolomiores neque optimum quemque inter nos sinunt diurnare, Quadrig. b. Gell. 17, 2, 16. — 2) von lebl., concret. u. abstr. Gegenständen, neben *Subst*: vi subitae tempestatis tota cum classe vicinis deae litoribus inlisus est, in quibus pecunia incolomis reperta, sanctissimi thesauri custodiae restituta est, VMax. 1, 1. Ext. 1. cur his animis incolumes non redeunt genae? Hor. Od. 4, 10, 8. laetare, incolumis Roma, salvo principe, Phaedr. 5, 7, 27; — ultima me perdunt imoque sub aequore mergit incolumem totiens una procella ratem, Ov. Tr 2, 99. quid relicui'st quin habeat, quae quidem in homine dicuntur bona? parentes, patriam incolumem, amicos cet., Ter. Heaut. 1, 2, 20. ob reditum trepidantis adhuc - et incolumem sese mirantis amici, Juv. 12, 15. virtutem incolumem odimus, sublatam ex oculis quaerimus, derer, die noch leben, Hor. Od. 3, 24, 31. nil ego a superis peti incolume nato, Sen. Herc. Oet. 1844; — cum laqueo uxorem interimis matremque veneno, incolumi capiti es? Hor. Sat. 2, 3, 132; —

als *Praedic.*: quibus rebus non illud solum conficitur, ut salvae et incolumes, verum etiam ut amplae atque potentes sint civitates, Cic. Inv. 2, 56, 169; manet incolumis (umor), Lucr. 3, 341. lacerato oculo circum si pupula mansit incolumis, 3, 408. ut etiam in illa tempestate horribili Gallici adventus incol. atque intacta manserit (arx), Cic. Rep. 2, 6, 11. imperium ei (Ascanio) ad puberem aetatem incolume mansit, Liv. 1, 3, 1. dumque hoc vel forte vel providentia - manebit incolume, Vell. 2, 66, 5. si omnia - incolumia manerent, Sall. J. 14, 16. si sibi incolumis status permansisset, Suet. Ner. 54. animi natura reperta est nativo primum consistere corpore creta nec posse incolumis magnum durare per aevom, Lucr. 5, 59. aliquit superare necesse est incolume ollis, 1, 672. planitiem ad speculi veniens cum offendit imago, non convertitur incolumis, sed recta retrorsum sic eliditur cet., 4, 294. quae naves omnes incolumes ad continentem pervenerunt, Caes. BG. 4, 36, 4. vox per flexa foramina rerum incolumis transire potest, 4, 599. incolumisque venit per res atque integra transit multa (mobilitas fulminis), 6, 348. exire videntur incolumes posse (animae) et salvas exsolvere sese omnibus e nervis, 3, 695. nec sibi enim quisquam moriens sentire videtur ire foras animam incolumem de corpore toto, 3, 607. totidem initia radicum habet quot bracchia (hedera), quibus incolumis et solida arbores sugit et strangulat, Plin. 16, 34 (62), 152; reliquae meae fortunae recuperatae plus mihi nunc voluptatis adferunt quam tum incolumes adferebant, Cic. Cat. 3, 10, 25; — non temere dicant te benignum virgini: datam tibi dotem ei quam dares a patre: ex ea largiri te illi, neque ita ut sit data incolumem sistere illi, et detraxe autument, Plaut. Trin. 3, 3, 12. extima membrorum circum caesura tamen se incolumem praestat nec defit ponderis hilum, Lucr. 3, 219. ingrata es, inquit, ore quae nostro caput incolume abstuleris et mercedem postules, Phaedr. 1, 8, 12. naves incolumes sunt receptae, Amm. 24, 6, 6. vitam famamque tueri incolumem possum, Hor. Sat. 1, 4, 118. ut - haec, quae dixi, retinere per populum Romanum incolumia ac salva possimus, Cic. DiC. 22, 72; — nulla incolumi relicta re, cui ferro aut igni noceri posset, Liv. 5, 14, 7. incolumi remanent res corpore, dum cet., Lucr. 1, 246. omnibus navibus ad unam incolumibus milites exposuit, Caes. BC. 3, 6, 3. incolumi Troia, Juv. 10, 258. salvis tectis publicis privatisque, stante incolumi urbe, Liv. 5, 53, 2. patris incolumi - regno, Auct. Cir. 330 incolumi gravitate iocum temptavit, Hor. AP. 222. incolumi dignitate, florente fama, salvis adfinitatibus et amicitiis, Tac. Agr. 44. incolumi inscientia, Caecil. Stat. 281. exceptis victoriis, per quas cadentes saepe incolumi contumacia barbaros fudit, Amm. 16, 5, 14; — mit *a* u. *Abl.* qui ne equestrem quidem splendorem incolumem a calamitate iudicii retinere potuisset, Cic. Planc. 5, 12.

Incŏlŭmĭtas od. **Incŏlŏmĭtas**, ātis, *f.* (incolumis), die Unversehrtheit, der unversehrte Zustand, die Unverletztheit, Sicherheit, das Wohlsein, Wohlbefinden (neben salus u. venia), 1) einer Person, sowohl im Allg., als insbes. militär., incolumitas est salutis tuta atque integra conservatio, Cic. Inv. 2, 56, 169. huic una inc. tua sine cura, artes sine honore, Tac. A. 16, 22; — maiora illis praemia et multo maximum decus, si incolumitatem senatui populoque Romano sine sanguine quaesissent, H. 3, 60. incolumitatem eius (patris) optat, Quint. 9, 2, 85. verba Fabii salutem incolumitatemque Viennensium commendantis aequis auribus accepta, Tac. H. 1, 66. Antonius enim virtuti eius incolomitatem tribuit, VMax. 3, 8, 8. postulabat haec, salutem ab se peti, precariam nos incolumitatem habere, Cic. ad Brut. 1, 16, 4. agri, portus, pecunia, classis, nautae, milites, socii, quibus rebus incolumitatem ac libertatem retinent civitates, Inv. 2, 56, 168; qui ex tot tamque gravibus procellis ad incolumitatem pervenit, Nep. Att. 10, 6. concordi populo et omnia referenti ad incolumitatem et ad libertatem suam nihil esse immutabilius, nihil firmius, Cic. Rep. 1, 32, 49; militär.: incolumitatem deditis pollicebatur, Caes. BC. 3, 28, 2. Pompeiae cum Fausti liberis Caesar incolumitatem suaque omnia concessit, Auct. BAfr. 95, 3; — quot et quos diversarum partium venia et incolumitate donatos principem etiam in civitate locum tenere passus sit, Suet. Aug. 51 u. militär.: quem - incolumitate donaverat, Vell. 2, 100, 4; cum pro incolumitate principis vota susciperent, Tac. A. 4, 17. sollemnia vota pro incolumitate tua - et suscepimus, domine, pariter et solvimus, Plin. Ep. 10, 44. qui vota pro incolumitate regis optimi persolvant, Curt. 6, 41 (11), 7. vos enim non omnes pro illarum (animarum) geritis incolumitatibus curas, Arnob. 2, 13. quum me fortunasque meas pro incolumitate, ocio concordiaque devovi, Cic. post red. ad Quir. 1, 1; ne minimam quidem occasionem quoquam omittente in testificanda sollicitudine et cura de incolumitate eius, Suet. Cal. 14. — 2) eines lebl. Gegenstandes: quae copulatio rerum et quasi consentiens ad mundi incolumitatem coagmentatio natura quem non movet, hunc horum nihil umquam reputavisse certo scio, Cic. ND. 2, 16, 119. quom agetur incolumitas perpetua civitatis, AHer. 4, 42, 54. frequentius tamen, quoniam huius herbae minus larga est facultas, fuligine et praedicto pulvere utimur satisque commode tuemur his incolumitatem plantarum, Col. 11, 3, 61.

incōmis, e, unfreundlich, rauh, ungebildet, quod hoc principe ab incomi et tenebrosa vita quasi ad lucem et bonarum artium scientiam editi sumus, Macrob. Sat. 1, 7, 32.

incŏmĭtātus, a, um (comitor), unbegleitet, ungeleitet, ohne Begleitung od. Geleit, qua se - saepius Andromache ferre incomitata solebat, Virg. A. 2, 456. nec Stygias ferar incomitatus ad umbras, Claud. in Rufin. 2, 166. longam incomitata videtur ire viam, Virg. A 4, 467. quibus (virginibus Illyricis) mos eorum non denegatis ante nuptias ut succumberent quibus vel-

lent, et incomitatis ut vagari liceret, Varr. RR. 2, 10, 9. hostiles - ripas incomitatus adit, Claud. IV. Cons. Hon. 443. quid facis in solis incomitata locis? Ov. F. 4, 514. ut quondam Hercules per eadem illa culmina Iberiae spolia incomitatus abduxit, Pan. vet. 2, 9, 5. nulla sequi propius pone arma virumque incomitata videt vestigia ferre per umbras, Sil. 9, 100; — iudice te mercede caret per seque petenda est externis virtus incomitata bonis, Ov. Pont. 2, 3, 35.

incomitem sine comite, PDiac. p. 107, 21.

incomitiare significat tale convicium facere, pro quo necesse sit in comitium, hoc est in conventum, venire. Plautus: quaeso ne me incomities, PDiac. p. 107, 5. Die Stelle heißt: Cu. adulescens, ob rem puplicam hoc intus mihi quod insigne habeo, quaeso ne me incomities (vor dem Volk verklagst). Lu. licetne inforare, si incomitiare hau licet? Curc. 3, 1, 29.

incōmium, ii, *n.*, als Ingredienz in einer Salbe, incomii pond. 2, Veg. 6, 28, 18.

incomma od. **encomma**, ae, *f.*, od. ătis, *n.* (ἔγκομμα), ein Längenmaaß bei dem Militärwesen, vgl.: proceritatem tironum ad incommam scio semper exactam ita, ut senos pedes vel certe quinos et denas uncias habentes inprimis legionum cohortibus probarentur, Veg. de re mil. 1, 5; als Neutr., Hieron. in Jovin. 2. n. 34. u. als mensura militum erkl. in d. Gloss. Isid.

incommendātus, a, um, unempfohlen, preisgegeben, cum semel emissi tenuerunt aequora venti, nil illis vetitum est incommendataque tellus omnis et omne fretum, Ov. M. 11, 433.

incommensūrābĭlis, e, unmeßbar, Boëth. Arist. top. p. 731. arithm. p. 999.

incommĭnātus, a, um, angedroht, illum parricidam fraterno exitio et incomminata novercae nece sicarium, Apul. M. 10, 6., wo *Hildebr.* liest: in comminata nov. nece.

incommiscĭbĭlis, e, unvermischbar, purumque eum (animum) affirmans et simplicem et incommiscibilem, Tert. an. 12.

incommŏbĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unempfindlichkeit, indignatio et incommobilitas (ἀοργησίαν νοῦς ita interim dixerim), quae non exstinguit incitamenta irarum sed ea stupore defigit immobili, Apul. Dogm. Plat. 2, 4.

incommŏde, *Adv.*, s. incommodus, 1.

incommŏdesticus, a, um, scherzhaft für incommodus, vgl.: prolatis rebus parasiti venatici canes sumus: quando redierunt, Molossici Odiosicique et multum incommodesticique, Plaut. Capt. 1, 1, 17.

incommŏdĭtas, ātis, *f.* (incommodus), die Unbequemlichkeit, Ungelegenheit, Ungunst, Unannehmlichkeit, die Last, Beschwerde, der Nachtheil, a) mit einer Sache, mit *Genit.*: morborum incommoditatibus frangimur, Arnob. 2, 16. Romae cum desiderio viri tum incommoditate temporis tristis nuntius fuit, Liv. 10, 11, 3. in ista incommoditate alienati illius animi et offensi illud inest tamen commodi, quod cet., Cic. Att. 1, 17, 7; — *absol.*: incommoditas denique huc omnis redit, Ter. Andr. 3, 3, 35. haec sunt atque aliae multae in magnis dotibus incommoditates sumptusque intolerabilis, Plaut. Aul. 3, 5, 58. quot incommoditates hac re accipies, nisi caves! Ter. Heaut. 5, 1, 59. de matrimoniis ille consulitur, hic medelas incommoditatibus praestat, Arnob. 3, 43. — b) einer Person: vel cavillator facetus vel conviva commodus itidem ero: neque ego oblocutor sum alteri in convivio: incommoditate apstinere me aput convivas commodo commemini: at meae orationis iustam partem persequi et meam partem itidem tacere, quom aliena'st oratio, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 48 sqq.

incommŏdo, āvi, ātum, āre, unbequem-, ungelegen-, unangenehm-, lästig-, beschwerlich sein, im Wege stehen, mit *Dat.*: quem ego credo manibus pedibusque obnixe omnia facturum: magis id adeo, ut incommodet, quam ut obsequatur gnato, Ter. Andr. 1, 1, 134. te aut quasi amicis tuis gratias acturum aut quasi inimicis incommodaturum, Cic. I. QFr. 2, 3, 10. eum dici obnoxium, cui quid ab eo, cui esse obnoxius dicitur, incommodari et noceri potest, Gell. 6 (7), 17, 3. ut, quum ipsi nihil alteri scientes incommodarint, nihil ipsis iure incommodi cadere possit, Cic. Quinct. 16, 51; — *abs.*: si quis digitis coniunctis nascatur, non videtur sanus esse, sed ita demum, si incommodatur ad usum manus, Ulp. Dig. 21, 1, 14. §. 6. qui propter animi voluptates coli dicunt ea studia, quae dixi, non intelligunt idcirco ea esse propter se expetenda, quod nulla utilitate obiecta delectentur animi atque ipsa scientia, etiam si incommodatura sit, gaudeant, Cic. Fin. 5, 19, 50. puellae (Genit.), si vellet, - furatrinae coniugalis incommodaret rudimentum, Apul. M. 8, 3.

incommŏdum, i, *n.*, s. incommodus, 1.

incommŏdus, a, um, unpassend, unbequem, ungelegen, ungünstig, unangenehm, lästig, beschwerlich, drückend, nachtheilig, 1) v. lebl. (concreten od. abstracten) Gegenständen, neben *Subst.*: in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur, Curt. 4, 38 (9), 19. ubi se (cervi) praepingues sensēre, latebras quaerunt fatentes incommodum pondus, Plin. 8, 32 (50), 113. hic locus abest a Clupeis passuum XXII milia habetque non incommodam aestate stationem, Caes. BC. 2, 23, 2. inlinitur et podagris (bitumen), omnia autem eius genera incommodos oculorum pilos replicant, Plin. 35, 15 (51), 180; ingenio et sermone eleganti, valetudine incommoda C. Sextius Calvinus fuit, Cic. Brut. 34, 130. vivos se cremari iubent, quibus aut segnis aetas aut incommoda valetudo est, Curt. 8, 33 (9), 32. non tute incommodam rem, ut quaeque'st, in animum induces pati? Ter. Hec. 4, 2, 27. incommodo bello in tam artis commeatibus vexati forent, ni Vulscos iam moventes arma pestilentia ingens invasisset, Liv. 2, 34, 5. Romanos quoque - et ipsos duces et senatum non abhorrere a finiendo tam incommodo ac difficili bello, 44, 25, 4. ne voce quidem incommoda, nedum ut ulla vis fieret, paulatim permulcendo tractandoque mansuefecerant plebem, 3, 14, 6. periculosumque et viris et parentibus erat moram incommoda severitate libidini regiae fecisse, 27, 31, 7; — als *Praedic.*: nihil nos neque privatos

neque in magistratibus, quod incommodo plebi esset, scientes fecisse, 6, 40, 5. quod cum supervacuum est, tum incommodum aliquando, Quint. 1, 7, 16. unde nihil post ictum foedus sperabatur incommodum, Amm. 21, 3, 1. propugnatoribus quoque incommodae erant (speculatoriae naves), quod permixtae cum hostium navibus inhibere saepe tela cogebant metu, ne cet., Liv. 30, 10, 15. qui dies boni quique incommodi essent - notabantur, Petron. 30, 4. ain' tu tibi hoc incommodum evenisse iter? Ter. Hec. 3, 4, 1. si quid aliud fiat, quod navigationem incommodam difficilioremve faciat, Ulp. Dig. 43, 12, 12. §. 15. Antonii colloquium cum heroibus nostris pro re nata non incommodum, Cic. Att. 14, 6, 1. quod id bellum grave atque incommodum Graeciae omni, sumptuosum ac damnosum ipsis Romanis esset, Liv. 45, 3, 4; — incommodum est mit *Inf.*: non hercle verbis - dici potest tantum, quam re ipsa navigare incommodum'st, Ter. Hec. 3, 4, 3. hoc ego proferre incommodum mi esse arbitror, 1, 2, 78; eorum controversiam non incommodum videtur cum utrorumque ratione exponere, Cic. Inv. 1, 34, 57. non inc. videtur non praeterire Hamilcarem et Hannibalem, Nep. Reg. 3, 5. ubi aliquod in eo (capite) vitium est, non incommodum est summam cutem potius subinde corrumpi, quam cet., Cels. 6, 2; — im *Compar.*: ut actori incommodior esset exhibitio, Ulp. Dig. 10, 4, 11. u. im *Superl.*: huius illum opes in rebus eius incommodissimis sublevarunt, Cic. Cluent. 59, 161. — 2) v. Personen, **unbequem, ungelegen, unangenehm, lästig, beschwerlich, ungefällig,** vir ad omnem asperitatem severitatemque proclivis, infidus, incommodus, civilitatis prorsus expers, Eutr. 10, 3; — aliquid huic responde, amabo, commode, ne incommodus nobis sit: nam detinet nos nostro de negotio, Plaut. Poen. 1, 2, 189. fateor eam (uxorem) esse inportunam atque incommodam, Asin. 1, 1, 47. idemque facilem et liberalem patrem incommodum esse amanti filio disputat, Cic. ND. 3, 29, 73. legatusque Romanus ne alieno tempore incommodus observaretur, Pergamum concessit, Liv. 35, 15, 6. non dubitem, quin incommodus ac molestus videri tibi possit, Curt. 9, 18 (4), 28. ne dominus pueri pulchri caraeve puellae munere te parvo beet aut incommodus angat, Hor. Ep. 1, 18, 74; — im *Compar.*: carcinus ingressus Herculis pedes et crura lanians incommodiorem faciebat eum, quam ipsa excetra, Ampel. 2, 4.

Daher a) *Subst.* **incommodum**, i, *n.*, das **Unpassende, Unbequeme, Ungelegene, Unangenehme, Lästige, Beschwerliche, Drückende, die Unbequemlichkeit, Ungelegenheit, Unannehmlichkeit, die Last, Beschwerde, der Nachtheil, Schaden,** sowohl im Allg., als insbes. militär. **das Ungemach, Unglück, die Schlappe, Niederlage,** mit *Genit. subj.* od. *obj.* der Sache, virtute vicit incommodum naturae difficultatesque et hiemis et subitae praeparationis, Auct. BAl. 44, 1. quaere loci faciem Scythicique incommoda caeli, Ov. Pont. 4, 9, 81. fata deûm et miserae solans incommoda vitae, VFlacc. 4, 86. ferre incommoda vitae, Juv. 13, 21. an vero me de incommodis vitae disserentem non adiuvabit cet., Quint. 5, 11, 38. prorsus te commoveri incommodo valetudinis tuae nolo, Cic. Att. 7, 7, 3. sed, amabo te, nihil incommodo valetudinis feceris, 7, 8, 2. quibus aut contra valetudinis commodum laborandum est aut incommodo morbi etiam caeteri vitae fructus relinquendi, Mur. 23, 47. hanc autem (hippophobada) a regibus Persarum comedi aut bibi contra omnia corporum incommoda, Plin. 24, 17 (102), 162. pulmonum quoque incommoda lacte mulieris sanantur, 28, 7 (21), 75. bibitur semen eius (phellandrii) propter calculos et vesicae incommoda, 27, 12 (102), 126. inemendabilia oris incommoda obstabant, Quint. 11, 3, 12. saecli incommoda, pessimi poëtae, Catull. 14, 23. — Verbindungen im log. *Subj.*: ita multa sunt incommoda in vita, ut ea sapientes commodorum compensatione leniant, Cic. ND. 1, 9, 23. quid, si quae vitia aut incommoda sunt in aliquo iudice uno aut pluribus, ea tu in adversariis exprobrando non intelligas te in iudices invehi, mediocre peccatum est? dOr. 2, 75, 305. tibi ne mea sint ignota incommoda - accipe, quîs merser fortunae fluctibus ipse, Catull. 64, 11. mihi venibat in mentem eius incommodum, in servitutem pauperem ad ditem dari, Ter. Phorm. 4, 3, 47. quare aliqua incommoda viris bonis accidant, cum providentia sit, Sen. Prov. Ueberschr. hoc quoque patieris probari tibi, quaedam incommoda pro his esse quibus accidunt, 3, 2. duo pariter subierunt incommoda, ut et nimium dicerent nec tamen totum, Quint. 5, 10, 100. multa senem circumveniunt incommoda, Hor. AP. 169. illud quoque nobis accedit incommodum, quod cet., Cic. Quint. 1, 3; — im log. *Obj.*: debet enim, misere si forte aegreque futurum'st, ipse quoque esse in eo tum tempore, cui male possit accidere: id quoniam mors eximit esseque probet illum cui possint incommoda conciliari, scire licet nobis nil esse in morte timendum, Lucr. 3, 861. incommoda atque iniurias viri omnes ferre et tegere contumelias, Ter. Hec. 1, 2, 90. u. so 5, 3, 42. si ipsa vox primum fuerit - sana, id est nullum eorum, de quibus modo retuli, patietur incommodum, Quint. 11, 3, 32. in quibus aut incommodi aliquid maioris adipiscendi commodi causa aut maioris vitandi incommodi suscipitur, Cic. Inv. 2, 5, 18. in quo tamen incommoda vitantis melior quam commoda petentis est causa, Quint. 7, 4, 10. quod Iulianus non levaturus incommoda Galliarum electus est, Amm. 16, 11, 13. quo te cumque lacus miserantem incommoda nostra fonte tenet, Virg. A. 8, 74. incommoda alia sunt dicenda, Ter. Eun. 2, 3, 39. meditata mihi sunt omnia mea incommoda, erus si redierit, Phorm. 2, 1, 18. omnia incommoda suo iure bona vocabuntur, quae modo virtus honestaverit, Sen. Ep. 8, 2, 5 (71); — im *Dat.*: ut nulla in re usus sit ea (gratia) nisi in deprecandis amicorum aut periculis aut incommodis, Cic. Att. 12, 2. incommodis repugnandum, Quint. 10, 3, 28; — im *Genit.*: quid iniquitas loci habeat incommodi

proponit, Caes. BG. 7, 45, 8. atque ego, cuius aetati mors propior est, non deprecor, si quid ea vobis incommodi demitur, Sall. H. 2, 41, 9. hoc solet incommodi accidere iis -, ut cet., Quint. 10, 2, 23. hic tibi nil est quicquam incommodi, Ter. Hec. 3, 3, 40. qui locus est talis, ut plus habeat adiumenti quam incommodi, hunc iudico esse dicendum, Cic. dOr. 2, 24, 102. an credibile sit, reum sperasse - absolvi vel poena levi transigi vel tardiore vel ex qua minus incommodi consecuturus quam ex facto gaudii videretur? Quint. 7, 2, 42; — im *Abl.*: optem necare vel maiore incommodo, Phaedr. 5, 3, 10. quod fieri nonnunquam minore incommodo, Quint. 12, 3, 2. tu igitur, ut scripsisti, nec id incommodo tuo, Cic. Att. 12, 47, 1. neque enim ripae cum incommodo accolentium muniendae sunt, Ulp. Dig. 43, 13, 1. §. 6. aliquo, inquam, incommodo adflatur maximus is: illud bonum est fixum, Sen. Ep. 9, 1, 5 (72). quum is, qui nocere alteri cogitat, timet ne, si id fecerit, ipse aliquo adficiatur incommodo, Cic. Off. 1, 7, 24. populus Romanus interea, tametsi multis incommodis difficultatibusque adfectus est, tamen nihil aeque in re publica atque illam veterem iudiciorum vim gravitatemque requirit, DiC. 3, 8. Commoda sunt in vita et incommoda, utraque extra nos. Si non est miser vir bonus, quamvis omnibus prematur incommodis, quomodo non est beatissimus, si aliquibus commodis deficitur? nam quemadmodum incommodorum onere usque ad miserum non deprimitur, sic commodorum inopia non deducitur a beatissimo, sed tamen sine commodis beatissimus est, quam non est sub incommodis miser, Sen. Ep. 14, 4, 16 (92). si vel aliis incommodis vel praesenti periculo vel poenitentia videatur satis poenarum dedisse, Quint. 7, 4, 18. nostro incommodo detrimentoque, si est ita necesse, doleamus, illius vero mortis opportunitatem benevolentia potius quam misericordia persequamur, Cic. Brut. 1, 4. nonnunquam posse dicentem ipsis incommodis bene uti, Quint. 11, 1, 83. ex incommodis alterius sua ut comparent commoda, Ter. Andr. 4, 1, 3; — militär.: quid ego Ostiense incommodum atque illam labem atque ignominiam rei publicae querar, quum cet., Cic. Pomp. 12, 33. magnumque nostris attulerat incommodum, Caes. BC. 3, 63, 5. satis esse magna utrimque incommoda accepta, quae pro disciplina et praeceptis habere possent, 3, 10, 4. ex eo concursu navium magnum esse incommodum acceptum, BG. 5, 10, 3. reliqua, ut poterant, incommoda per se sustinebant, BC. 3, 9, 5. dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum virtute sarciretur, 3, 73, 5; reminisceretur et veteris incommodi populi Romani et pristinae virtutis Helvetiorum, BG. 1, 13, 4; dispersosque, cum longius necessario procederent, adoriebatur magnoque incommodo afficiebat, 7, 16, 3. tot incommodis conflictati, multis vulneribus acceptis resistebant, 5, 35, 5. Marius tantam rem patravit sine ullo suorum incommodo, Sall. J. 92, 1.

b) *Adv.* **incommode**, unpassend, ungeschickt, unbequem, ungelegen, ungünstig, et ab his columnis, quae incommode obposita videbantur, signa amovit, Liv. 40, 51, 3; quod consilium etsi in eiusmodi casu reprehendendum non est, tamen inc. accidit, Caes. BG. 5, 33, 4. id mihi non inc. visum est accidisse, Cic. I. QFr. 2, 1, 1. inc. mihi nuptiis evenit, Ter. Hec. 5, 3, 40. velim eas (mulieres) cohortere, ut exeant, praesertim quum ea praedia in ora maritima habeamus, cui ego praesum, ut in iis pro re nata non incommode possint esse, Cic. Att. 7, 14, 3. ille et tibi et sibi visum et ita se domi ex tuis audisse, ut nihil esset inc., 6, 9, 1. ne in parvis quoque rebus inc. adversarentur, Liv. 5, 8, 6; — tam inc. illis fors obtulerat adventum meum, Ter. Hec. 3, 3, 10. Ch. is fit mi obviam. Pa. inc. hercle, Ter. Eun. 2, 3, 39. sed fores hae sonitu suo moram mihi obiciunt inc., Plaut. Trin. 5, 1, 8. ut rusticos, qui modo non inc. se gesissent, saepius quam urbanos familiaresque alloquerer, Col. 1, 8, 15. hos versus A. Ennius - non sane inc. aemulatus est, Gell. 11, 4, 3; — im *Comp.*: quam ob rem cum illo quidem - actum optime est, mecum incommodius, quem fuerat aequius, ut prius introieram, sic prius exire de vita, Cic. Am. 4, 15. u. im *Superl.*: Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodissime navigassemus, et Leucatam flectere molestum videbatur, Att. 5, 9, 1.

incommōte, *Adv.*, unbewegt, fest, statum ecclesiarum custodire, qui hactenus obtinet et inc. permanet, Cod. Just. 1, 1. post leg. 7.

incommūnĭcābĭlis, e, unmittheilbar, nomen, Vulg. Sap. 14, 21.

incommūnĭcātus, a, um, nicht zugetheilt, nicht überlassen, e qua (Cleopatra) tibi spero privatos filios atque incommunicatos alteri proventuros, Jul. Val. Alex. ort. 1, 5.

incommūnis, e, nicht gemeinschaftlich, ceteris incommunes (indumentorum formae), Tert. de pall. 3.

incommūtābĭlis, e, unveränderlich, omnia verbi principia incommutabilia viderentur, Varr. LL. 9, 56. non posse hunc incommutabilem rei publicae conservari statum, Cic. Rep. 2, 33, 57. u. b. KS. — *Adv.*: **incommutabiliter**, Augustin.

incommūtābĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unveränderlichkeit, aeternitas et inc., August. Conf. 12, 12.

incompărābĭlis, e, unvergleichlich, ut doctissimum atque incomparabilem magistrum domi habeat, Quint. 1, 2, 11. illa fuit vera et inconparabilis invicti animi sublimitas, Plin. 7, 25 (26), 94; im *Superl.* incomparabilissimus, Inscr. u. im *Adv.* **incomparabiliter**, ungleich, plura, pulchrior, bei b. KS.

incompărātus, a, um = incomparabilis, Inscr.

incompassĭbĭlis, e, nicht mit leidend, quid est enim compati, quam cum alio pati? Porro si impassibilis pater, utique et incompassibilis cet., Tert. adv. Prax. 29.

incompertus, a, um, nicht durch Erfahrung bekannt, unbekannt, origo atque natura eius incomperta mihi est, Plin. 34, 13 (38), 137. sed

inter cetera vetustate incomperta hoc quoque in incerto positum, Liv. 4, 23, 3. qualis sit ea (macir) incompertum habeo, Plin. 12, 8 (16), 32. iuvenis ante doctrinam deos spernentem natus rem inquisitam, ne quid incompertum deferret, ad consulem detulit, Liv. 10, 40, 10; — cernis, ut antiqui semper vestigia moris gressibus incertis varie titubasse probentur adsciscendo deos maioribus incompertos cet., Prud. contr. Symm. 2, 362.

incompetens, entis, **unpassend**, humores, Th. Prisc. 2, 17. u. *Adv.* **incompetenter**, Cod. Iust. 1, 3, 19. Cassiod. Var. 5, 14.

ïncomplētus, a, um, **unvollständig**, Firmic. math. 5, 2

incompŏsĭtus, a, um, 1) **nicht zusammengesetzt**, numerorum alii sunt compositi, alii incompositi: - inc , qui uno pedum genere consistunt, ut sunt tetrasemi, MCap. 9, 979. u. so vgl. 7, 750. 772 sqq. 782 sqq. — 2) **nicht zusammengestellt, nicht geordnet**, a) militär., **nicht in Reih' u. Glied gestellt, ungeordnet**, exercitum - incompositum inordinatumque procedere, Curt. 5, 36 (13), 11. ut signa in urbem inferrent, incompositos atque inordinatos fugant persequunturque ad fossam, Liv. 44, 12, 3 sparsos et incomposi victoriae fiducia barbaros prosternunt, Curt. 3, 27 (11), 14. militem - sarcinis gravem obicere hosti, non omissuro quo minus - aut incompositos in agmine aut dispersos et vallum molientes adgrederetur, Tac. H. 2, 40; — Macedones ad petendum pabulum incomposito agmine egressi - opprimuntur, Curt. 7, 25 (6), 1. in Libano quoque Arabum agrestes incompositos Macedones adorti-triginta interficiunt, 4, 11 (2), 24; — cum paucis et incompositis in bellum progreditur, Justin. 1, 3, 4. pauci eum et incompositi sequebantur, Curt. 4, 62 (16), 20. ne tempore quidem ad ordinandam aciem capto incompositi fessique proelium sumpsēre, Tac. H. 4, 34. adversus ita incompositos eos venientes - simul omnibus portis Romani eruperunt, Liv. 40, 28, 3. in hos incompositos Quinctius - impetum facit, 33, 9, 6. quid quod hostes - stabant compositi suis quisque ordinibus, nobis tunc repente trepidandum in acie instruenda erat et incompositis concurrendum? 44, 38, 11. Etruscorum cohortes - Romanis occurrunt adeo incompositae, ut cet., 9, 36, 12. qui, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos, Curt. 4, 38 (9), 23. nec imperium a territis incompositisque servari (poterat), 9, 35 (9), 15. incompositi, longo agmine effusi, infrequentes - ad urbem pervenerunt, Liv. 43, 10, 4. incompositi partim omniumque ignari ad castra revertentes in hostium stationes tamquam in suas inlati sunt, 33, 15, 4. — *Adv* : in hostem neglegenter atque incomposite venientem incurrunt, 25, 37, 11. inc. fugientibus metum incussit, Curt. 8, 41 (11), 21. — b) vom Tanz, dem Rythmus im Verse u. der Rede, **ungeordnet, unregelmäßig, kunstlos**, Cereri torta redimitus tempora quercu det motus incompositos et carmina dicat, Virg. G. 1, 349; — vernaculis artificibus, qui ister Tusco verbo ludio vocabatur, nomen histrionibus inditum, qui non, sicut ante, Fescennino versu similem incompositum temere ac rudem alternis iaciebant, sed impletas modis saturas descripto iam ad tibicinem cantu motuque congruenti peragebant, Liv. 7, 2, 6. incomposito dixi pede currere versus Lucili, Hor. Sat. 1, 10, 1. licet et vincta sit et apte cadens oratio, tamen merito incomposita dicetur, Quint. 9, 4, 32. fortius vero quid incompositum potest esse, quam vinctum et bene collocatum, 9, 4, 6. illa rudibus et incompositis similia, 9, 4, 17; von Personen: rudis in plerisque et incompositus (Aeschylus), 10, 1, 66 primus enim (Cassius Severus) contempto ordine rerum, omissa modestia ac pudore verborum, ipsis etiam quibus utitur armis incompositus et studio ferendi plerumque deiectus, non pugnat sed rixatur, Tac. Or. 26. — *Adv.*: qui horride atque incomposite quamlibet illud frigidum et inane extulerunt, antiquis se pares credunt, Quint. 10, 2, 17. — c) dem Charakter nach, **regellos, schwankend**, incompositus moribus, 4, 5, 10.

incomprĕhensĭbĭlis, e, **unergreifbar, unerfaßbar, unerreichbar**, 1) in Raum u. Zeit: ut, quod aiunt Graeci, ex incomprehensibili parvitate arenae funis effici non possit, Col. 10. praef. 4. punctum dixerunt esse geometrae, quod ob incomprehensibilem brevitatem sui in partes dividi non possit, Macrob. Somn. Scip. 1, 16, 10; praesens autem, quod medium est, adeo exiguum et incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem neque aliud esse videatur, quam transacti futurique coniunctio, Censor. d. nat. 16, 4; — in illo rigore poplitum incomprehensibi fugā pollet (animal quale alce), Solin. 20, 7; — bildl. vom Ringer entlehnt: haec ille multaque alia, quae a me in eandem sententiam solent dici, ut est in disputando inconprehensibilis et lubricus, ita eludit, ut cet., Plin. Ep. 1, 20, 6. — 2) übtr. a) **unerfaßlich, unbegreiflich**, non immerito Apollodorus - incomprehensibilia partis huius praecepta existimarit, Quint. 9, 1, 12. quum igitur illa (causa) incerta, incomprehensibilis sit, cet., Cels. 1. praef. p. 6. — *Adv.* **incomprehensibiliter** b. Hieron. — b) **unerreichbar, unendlich**, si praecepta singulis damus, incomprehensibile opus est, Sen. Ep. 5, 2, 14 (94). haec accidunt divitias non ad rationem revocantibus, cuius certi fines sunt, sed ad vitiosam consuetudinem, cuius immensum et inconprehensibile arbitrium est, Cons. ad Helv. 10, 11.

incomprensus, a, um, **unbegreiflich**, inconprensa manet, cui linea defit ultima, quam spatium non mensurabile tendit, Prud. Apoth. 812.

incomptus, a, um, **ungeschmückt, schmucklos, ungesalbt, ungeschminkt, kunstlos**, 1) v. Personen: nunquid indecens sum? nunquid incompta? nunquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco? Petron. 128, 3. veniunt humeros et brachia nudae, armataeque manus iaculis et terga sagittis: incomptae, pulchraeque tamen, Claud. Cons. Stil. 3, 243; — sub Jove nocte dieque sedit humo nuda, nudis incompta ca-

pillis, Ov. M. 4, 260. acrior ipse est vultus et incomptis brevior mensura capillis, 9, 788. ante meum veniat longos incompta capillos et fleat ante meum maesta Neaera rogum, Tibull. 3, 2, 11. incomptae comas Iliades adsunt, Sen. Agam. 584. — 2) v. Gegenständen, a) im Allg.: hunc et incomptis Curium capillis utilem bello dedit, Hor. Od. 1, 12, 41. crines et incomptum caput iubet sepulcris caprificos erutas, Epod. 5, 16. hanc (laurum) ima stirpe recisam vidit et incomptos foedari pulvere ramos, Claud. Rapt. Pros. 3, 76. tribunorum centurionumque umeris cineres portabantur: praecedebant incompta signa, versi fasces, Tac. A. 3, 2. epulae et quamquam incompti, largi tamen apparatus pro stipendio cedunt, G. 14. nec minus nosci decebat militaris viri sensus incomptos et validos, A. 15, 57. in te magis refulget incomptus decor, Sen. Hipp. 657. — b) von Dichtung u. Rede: carminis incompti lusus lecture procaces conveniens Latio pone supercilium, Priap. 1, 1 sq. nec non Ausonii Troia gens missa coloni versibus incomptis ludunt risuque soluto, Virg. G. 2, 386. vir bonus et prudens versus reprendet inertes, culpabit duros, incomptis allinet atrum transverso calamo signum, ambitiosa recidet ornamenta, Hor. AP. 445; ut mulieres esse dicuntur nonnullae inornatae, quas id ipsum deceat, sic haec subtilis oratio etiam incompta delectat, Cic. Or. 37, 78. nuda sit et velut incompta oratio, Quint. 8, 6, 41. adversus haec Tempani oratio incompta fuisse dicitur, ceterum militariter gravis, non suis vana laudibus, non crimine alieno laeta, Liv. 4, 41, 1. quamquam tua illa - horridula mihi atque incompta visa sunt, sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant, et, ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, videbantur, Cic. Att. 2, 1, 1. cuius (Scaevolae) artem quum indotatam esse et incomptam videres, verborum eam dote locupletasti et ornasti, dOr. 1, 55, 234; cum decoris gratia trahitur longius verbum, proprie hyperbati habet nomen: „animadverti, iudices, omnem accusatoris orationem in duas divisam esse partes“. Nam „in duas partes divisam esse“ rectum erat, sed durum et incomptum, Quint. 8, 6, 65

inconcessĭbĭlis, e, unzulässig, paria quoque eorum moechiam et fornicationem inconcessibilia servari, Tert. de pudic. 9.

inconcessus, a, um, nicht verstattet, d. i. a) unerlaubt, puerosque canamus dilectos superis inconcessisque puellas ignibus attonitas meruisse libidine poenam, Ov. M. 10, 152. Pergama cum peteret inconcessosque hymenaeos (Helena), Virg. A. 1, 651. iamque palam est demens inconcessamque fatetur spem veneris, Ov. M. 9, 638. — b) unmöglich, cum totum exprimere quem elegeris paene sit homini inconcessum, plurium bona ponamus ante oculos cet., Quint. 10, 2, 26.

inconcĭlĭātus, a, um, unversöhnt, discordia, Boëth. Arist. categ. syll. introd. p. 564.

inconcĭlio, āvi, āre, Jmdn. auf hinterlistige od. trügerische Weise od. zu seinem Vortheile gewinnen, anlocken, an sich ziehen, inconciliastine eum qui mandatu'st tibi? ille qui mandavit eum exturbavisti aedibus? hast du ihn nicht auf den Sand gesetzt? Plaut. Trin. 1, 2, 99; ille quod in se fuit adcuratum habuit quod posset mali faceret in me, inconciliaret copias omnes meas, Bacch. 3, 6, 21. pater eccum advenit peregre non multo prius illius: is tibi faenus et sortem dabit: ne inconciliare quid nos porro postules, Most. 3, 1, 83. To. agite, sultis, hunc ludificemus, nisi non dignu'st. Sa. non opu'st. Le. at me haud par est. To. eo credo, quia non inconciliavit, quum te emo, Pers. 5, 2, 52. u. vgl.: „inconciliasti“ comparasti, commendasti, vel, ut antiqui, per dolum decepisti, PDiac. p. 107, 10.

inconcinne, *Adv.*, s. inconcinnus.

inconcinnĭtas, ātis, *f.*, Mangel an Harmonie, neque enim posset cum bonitate congruere (malitia), quae a semetipsa tot modis discrepet et non solum disparilitatem sed etiam inconcinnitatem prae se gerat, Apul. Dogm. Plat. 2, 4.

inconcinnus, a, um, der Sachlage nicht entsprechend, mit ihr nicht übereinstimmend od. harmonirend, ungehörig, unharmonisch, quidlibet indutus celeberrima per loca vadet personamque feret non inconcinnus utramque, Hor. Ep. 1, 17, 28. qui - in aliquo genere aut inconcinnus aut multus est, is ineptus esse dicitur, Cic. dOr. 2, 4, 17; est huic diversum vitio vitium prope maius, asperitas agrestis et inconcinna gravisque (im Gegensatz zu dem Benehmen des scurra), quae se commendat tonsa cute, dentibus atris, Hor. Ep. 1, 18, 5. — *Adv.*: at ego perspiciens malum istum verberonem blaterantem atque **inconcinne** caussificantem certusque aliquod moliri flagitium, dedi quidem potionem cet., Apul. M. 10, 9. und: causam voluntariae caecitatis finxit aliam vertitque in eam rem, quam tum agebat, non **inconcinniter**, Gell. 10, 17, 2.

inconcrētus, a, um, unkörperlich, körperlos, simplex illa et inconcreta substantia naturae tenuis (caelestium), Pan. vet. 9, 14, 2.

inconcussus, a, um, unerschüttert, unerschütterlich, fest, standhaft, beständig, a) von Lebl.: sicut coelestia semper inconcussa suo volvuntur sidera lapsu, Lucan. 2, 267. ipse deus Romanae pondera molis fortibus excipiet sic inconcussa lacertis, Calp. 1, 84. at idem aut inconcusso glomerat vestigia dorso, aut molli placata celer rapit esseda collo, Sil. 3, 335. florebant hilares inconcussique penates, Stat. Silv. 5, 1, 142. proximo civili bello turbatis aliis inconcussa ibi pax, Tac. H. 2, 6. u. vgl.: pacemne tueris inconcussa ferens dubio vestigia mundo? Lucan. 2, 247. in ocio inconcusso iacere non est tranquillitas: malacia est, Sen. Ep. 7, 5, 14 (67). ingens gaudium subit, inconcussum et aequale, vit. beat. 3, 4. hos igitur si quis potuit sedare tumultus, inconcussa dabit purae sacraria menti, Claud. IV. Cons. Hon. 255. — b) von Pers.: procul ab omni sono inconcussus ipse et inmotus religato revinctoque navigio non secus ac piaculum aliquod trahebatur, Plin. Pan. 82, 2. certus iudicii, inconcussus, intrepidus, Sen. Ep. 5, 4,

9 (45). neque enim sine auxilio tuo, cum altissima quaeque quaterentur, hic, qui omnibus excelsior erat, inconcussus stetit, Plin. Pan. 94, 3; qui non irascitur, inconcussus iniuria perstitit, qui irascitur, motus est, Sen. dIra 3, 25, 3. fratres egregie concordes et proximorum certaminibus inconcussi, Tac. A. 2, 43. Galli corporum robore audaciaque, quoad poterant, inconcussi cet., Amm. 19, 6, 9. — *Adv.*: **inconcusse** alqd. retinere, Cassiod. Var. 1, 35. Augustin. retract. 1, 11. alqd. possidere, Cod. Theod. 11, 61, 6.

incondemnātus, a, um, unverurtheilt, ohne verurtheilt worden zu sein, decem capita libera interficis, decem hominibus vitam eripis indicta causa, iniudicatis, incondemnatis, Cato frg. p. 40, 1.

incondĭtus, a, um (in u. condo), 1) allgem. classischer Gebrauch, ungeordnet, ungeregelt, verwirrt, ordnungslos, regellos, kunstlos, a) v. Menschen, bes. militär.: agreste hominum genus et inter barbaros maxime inconditum, Curt. 7, 12 (3), 6. gens natura ferox, moribus incondita, Flor. 1, 7 (13), 4. dilectum agere Pacarius et inconditos homines fatigare militiae muneribus occepit, Tac. H. 2, 16. cultores eius (Britanniae) inconditi sunt et omnium virtutum ignari magis, quam aliae gentes, Mel. 3, 6, 6. inconditos oppidanos proelio vicit, Curt. 8, 39 (11), 1. immensa illa et incondita, quae eum semper comitabatur, cinctus multitudine, Vell. 2, 14, 1. u. so Liv. 43, 10, 5. Curt. 3, 21 (8), 18. duo milia plaustrorum, inconditam inermemque aliam turbam advenisse, Liv. 25, 13, 10. u. so Tac. A. 2, 52. H. 4, 67. Curt. 9, 9 (2), 22. u. deformis et inc. turba, Suet. Aug. 35. u. vgl. vom Syphax: inconditae barbariae rex, Liv. 30, 28, 3. speculatores audiri fremitum equorum inmensique et inconditi agminis murmur attulēre, Tac. A. 2, 12. barbarorum inconditum agmen, Curt. 4, 52 (14), 5. exercitu haud minore quam quem prius habuerat, ceterum omni prope novo atque incondito ire ad hostes pergit, Liv. 30, 11, 5. at hercule aciem quidem inconditam inordinatamque habuissemus, 44, 39, 1. quod (castellum) magna vis armata, at incondita tuebatur, Tac. A. 4, 47. spreto tam incondito auxilio, Curt. 9, 3 (1), 16. propinquabat legionum acies inconditique ac militiae nescii oppidani neque oculis neque auribus satis conpetebant, Tac. A. 3, 46. ne sparsi et inconditi sine ordine, sine signis omnibus portis excurrerent, Liv. 29, 34, 11. subito inconditos atque palantes adgressus est, Flor. 1, 12 (17), 9. illi, quibus vires aderant, ruere cuncti ad portas, inconditi tendere, Sall. H. 2, 58., aber Serv. Virg. Ecl. 2, 4. las: incondita tenere u. erkl. inc. i. e. inconscripta. — b) von concret. u. abstr. Gegenst., bes. auch von Rede u. Dichtung: ascendēre etiam inconditas rates, Flor. 1, 43 (3, 8), 3. e viminibus pecudumque tegumentis inconditos sibi clipeos-fecerunt, 2, 8 (3, 20), 6; — relatus inconditae olim vitae mos, ut omne ius in viribus esset, Sall. H. 1, 33. primum ac potissimum omnium ratus Syracusanis nova pace inconditas componere res, Liv. 26, 40, 1. incredibile est enim, quam sit omne ius civile praeter hoc nostrum inconditum ac paene ridiculum, Cic. dOr. 1, 44, 197. minus feri, verum et hi inconditis moribus, Macrocephali, Mel. 1, 19, 11. illa est urbanitas, in qua nihil absonum, nihil agreste, nihil inconditum, nihil peregrinum neque sensu neque verbis neque ore gestuve possit deprehendi, Quint. 6, 3, 107. dum turbata omnia nova atque incondita libertate essent, Liv. 24, 24, 2. Scythis non, ut ceteris barbaris, rudis et inconditus sensus est, Curt. 7, 33 (8), 10. sordes - illae verborum et hians compositio et inconditi sensus redolent antiquitatem, Tac. Or. 21. laeditur hic coetuum magnificus splendor levitate paucorum incondita, Amm. 14, 6, 7. furor inc., Spart. Anton. Carac. 10; — Persae inconditum et trucem sustulēre clamorem, Curt. 3, 25 (10), 1. lugubri ululatu et incondito clamore gemituque - aciem - turbavēre, 4, 59 (15), 29. incondito fremitu nomine vocati respondent, Plin. 9, 13 (15), 41. vagitus inconditi, Pan. vet. 7, 10, 4. quum accepisset homines inconditis vocibus inchoatum quiddam et confusum sonantes, Cic. Rep. 3, 2, 3. quamvis enim suaves gravesque sententiae, tamen, si inconditis verbis efferuntur, offendunt aures, Or. 44, 150. qui multa opera, ignoti homines et repentini, quaestores celeriter facti sunt oppidano quodam et incondito genere dicendi, Brut. 69, 242. idque principes Isocrates instituisse fertur, ut inconditam antiquorum dicendi consuetudinem delectationis atque aurium causa - numeris astringeret, dOr. 3, 44, 173. u. daher auch: si alicuius inconditi (oratoris) adripias dissipatam aliquam sententiam eamque ordine verborum paullum commutato in quadrum redigas, Ggstz. compositus or., Or. 70, 233. dictator - triumphans in urbem redit interque iocos militares, quos inconditos iaciunt, Romulus ac parens patriae conditorque alter urbis haud vanis laudibus appellabatur, Liv. 5, 49, 7. u. vgl. 7, 38, 3. imitari deinde eos (ludiones ex Etruria accitos) iuventus simul inconditis inter se iocularia fundentes versibus coepēre, 7, 2, 5. septem et XX virgines - carmen in Iunonem reginam canentes ibant, illa tempestate forsitan laudabile rudibus ingeniis, nunc abhorrens et inconditum, si referatur, 27, 37, 12. sequuntur matronae - patrio more inconditum quoddam carmen canentes, Curt. 4, 31 (7), 24. captivae iubebantur suo ritu canere, inconditum et abhorrens peregrinis auribus carmen, 6, 5 (2), 5. in eum milites carmina incondita aequantes cum Romulo canere, Liv. 4, 20, 2. celebrata inconditis carminibus militaribus non magis victoria Q. Fabii quam mors praeclara P. Decii est, 10, 30, 9. — *Adv.*: equites nostri cornu tenentes dextrum praeter spem **incondite** discesserunt, Amm. 16, 12, 37. nihil tam praepostere, tam inc., tam monstruose cogitari potest, quod non possimus somniare, Cic. Div. 2, 71, 146. neque est ex multis res una, quae magis oratorem ab imperito dicendi distinguat, quam quod ille rudis inc. fundit quantum potest et id, quod dicit,

proponit, Caes. BG. 7, 45, 8. atque ego, cuius aetati mors propior est, non deprecor, si quid ea vobis incommodi demitur, Sall. H. 2, 41, 9. hoc solet incommodi accidere iis -, ut cet., Quint. 10, 2, 23. hic tibi nil est quicquam incommodi, Ter. Hec. 3, 3, 40. qui locus est talis, ut plus habeat adiumenti quam incommodi, hunc iudico esse dicendum, Cic. dOr. 2, 24, 102. an credibile sit, reum sperasse - absolvi vel poena levi transigi vel tardiore vel ex qua minus incommodi consecuturus quam ex facto gaudii videretur? Quint. 7, 2, 42; — im *Abl.*: optem necare vel maiore incommodo, Phaedr. 5, 3, 10. quod fieri nonnunquam minore incommodo, Quint. 12, 3, 2. tu igitur, ut scripsisti, nec id incommodo tuo, Cic. Att. 12, 47, 1. neque enim ripae cum incommodo accolentium muniendae sunt, Ulp. Dig. 43, 13, 1. §. 6. aliquo, inquam, incommodo adflatur maximus is: illud bonum est fixum, Sen. Ep. 9, 1, 5 (72). quum is, qui nocere alteri cogitat, timet ne, si id fecerit, ipse aliquo adficiatur incommodo, Cic. Off. 1, 7, 24. populus Romanus interea, temetsi multis incommodis difficultatibusque adfectus est, tamen nihil aeque in re publica atque illam veterem iudiciorum vim gravitatemque requirit, DiC. 3, 8. Commoda sunt in vita et incommoda, utraque extra nos. Si non est miser vir bonus, quamvis omnibus prematur incommodis, quomodo non est beatissimus, si aliquibus commodis deficitur? nam quemadmodum incommodorum onere usque ad miserum non deprimitur, sic commodorum inopia non deducitur a beatissimo, sed tamen sine commodis beatissimus est, quam non est sub incommodis miser, Sen. Ep. 14, 4, 16 (92). si vel aliis incommodis vel praesenti periculo vel poenitentia videatur satis poenarum dedisse, Quint. 7, 4, 18. nostro incommodo detrimentoque, si est ita necesse, doleamus, illius vero mortis opportunitatem benevolentia potius quam misericordia persequamur, Cic. Brut. 1, 4. nonnunquam posse dicentem ipsis incommodis bene uti, Quint. 11, 1, 83. ex incommodis alterius sua ut comparent commoda, Ter. Andr. 4, 1, 3; — militār.: quid ego Ostiense incommodum atque illam labem atque ignominiam rei publicae querar, quum cet., Cic. Pomp. 12, 33. magnumque nostris attulerat incommodum, Caes. BC. 3, 63, 5. satis esse magna utrimque incommoda accepta, quae pro disciplina et praeceptis habere possent, 3, 10, 4. ex eo concursu navium magnum esse incommodum acceptum, BG. 5, 10, 3. reliqua, ut poterant, incommoda per se sustinebant, BC. 3, 9, 5. dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum virtute sarciretur, 3, 73, 5; reminisceretur et veteris incommodi populi Romani et pristinae virtutis Helvetiorum, BG. 1, 13, 4; dispersosque, cum longius necessario procederent, adoriebatur magnoque incommodo afficiebat, 7, 16, 3. tot incommodis conflictati, multis vulneribus acceptis resistebant, 5, 35, 5. Marius tantam rem patravit sine ullo suorum incommodo, Sall. J. 92, 1.

b) *Adv.* **incommode**, unpassend, ungeschickt, unbequem, ungelegen, ungünstig, et ab his columnis, quae incommode obposita videbantur, signa amovit, Liv. 40, 51, 3; quod consilium etsi in eiusmodi casu reprehendendum non est, tamen inc. accidit, Caes. BG. 5, 33, 4. id mihi non inc. visum est accidisse, Cic. I. QFr. 2, 1, 1. inc. mihi nuptiis evenit, Ter. Hec. 5, 3, 40. velim eas (mulieres) cohortere, ut exeant, praesertim quum ea praedia in ora maritima habeamus, cui ego praesum, ut in iis pro re nata non incommode possint esse, Cic. Att. 7, 14, 3. ille et tibi et sibi visum et ita se domi ex tuis audisse, ut nihil esset inc., 6, 9, 1. ne in parvis quoque rebus inc. adversarentur, Liv. 5, 8, 6; — tam inc. illis fors obtulerat adventum meum, Ter. Hec. 3, 3, 10. Ch. is fit mi obviam. Pa. inc. hercle, Ter. Eun. 2, 3, 39. sed fores hae sonitu suo moram mihi obiciunt inc., Plaut. Trin. 5, 1, 8. ut rusticos, qui modo non inc. se gesissent, saepius quam urbanos familiaresque alloquerer, Col. 1, 8, 15. hos versus A. Ennius - non sane inc. aemulatus est, Gell. 11, 4, 3; — im *Comp.*: quam ob rem cum illo quidem - actum optime est, mecum incommodius, quem fuerat aequius, ut prius introieram, sic prius exire de vita, Cic. Am. 4, 15. u. im *Superl.*: Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodissime navigassemus, et Leucatam flectere molestum videbatur, Att. 5, 9, 1.

incommōte, *Adv.*, unbewegt, fest, statum ecclesiarum custodire, qui hactenus obtinet et inc. permanet, Cod. Just. 1, 1. post leg. 7.

incommūnĭcābĭlis, e, unmittheilbar, nomen, Vulg. Sap. 14, 21.

incommūnĭcātus, a, um, nicht zugetheilt, nicht überlassen, e qua (Cleopatra) tibi spero privatos filios atque incommunicatos alteri proventuros, Jul. Val. Alex. ort. 1, 5.

incommūnis, e, nicht gemeinschaftlich, ceteris incommunes (indumentorum formae), Tert. de pall. 3.

incommūtābĭlis, e, unveränderlich, omnia verbi principia incommutabilia viderentur, Varr. LL. 9, 56. non posse hunc incommutabilem rei publicae conservari statum, Cic. Rep. 2, 33, 57. u. b. KS. — *Adv.*: **incommutabiliter**, Augustin.

incommūtābĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unveränderlichkeit, aeternitas et inc., August. Conf. 12, 12.

incompărābĭlis, e, unvergleichlich, ut doctissimum atque incomparabilem magistrum domi habeat, Quint. 1, 2, 11. illa fuit vera et inconparabilis invicti animi sublimitas, Plin. 7, 25 (26), 94; im *Superl.* incomparabilissimus, Inscr. u. im *Adv.* **incomparabiliter**, ungleich, plura, pulchrior, bei d. KS.

incompărātus, a, um = incomparabilis, Inscr.

incompassĭbĭlis, e, nicht mit leidend, quid est enim compati, quam cum alio pati? Porro si impassibilis pater, utique et incompassibilis cet., Tert. adv. Prax. 29.

incompertus, a, um, nicht durch Erfahrung bekannt, unbekannt, origo atque natura eius incomperta mihi est, Plin. 34, 13 (38), 137. sed

inter cetera vetustate incomperta hoc quoque in incerto positum, Liv. 4, 23, 3. qualis sit ea (macir) incompertum habeo, Plin. 12, 8 (16), 32. iuvenis ante doctrinam deos spernentem natus rem inquisitam, ne quid incompertum deferret, ad consulem detulit, Liv. 10, 40, 10; — cernis, ut antiqui semper vestigia moris gressibus incertis varie titubasse probentur adsciscendo deos maioribus incompertos cet., Prud. contr. Symm. 2, 362.

incompetens, entis, **unpassend**, humores, Th. Prisc. 2, 17. u. *Adv.* **incompetenter**, Cod. Iust. 1, 3, 19. Cassiod. Var. 5, 14.

incomplētus, a, um, **unvollständig**, Firmic. math. 5, 2

incompŏsĭtus, a, um, 1) **nicht zusammengesetzt**, numerorum alii sunt compositi, alii incompositi: - inc , qui uno pedum genere consistunt, ut sunt tetrasemi, MCap. 9, 979. u. so vgl. 7, 750. 772 sqq. 782 sqq. — 2) **nicht zusammengestellt, nicht geordnet**, a) militär., **nicht in Reih' u. Glied gestellt, ungeordnet**, exercitum - incompositum inordinatumque procedere, Curt. 5, 36 (13), 11. ut signa in urbem inferrent, incompositos atque inordinatos fugant persequunturque ad fossam, Liv. 44, 12, 3 sparsos et incomposi victoriae fiducia barbaros prosternunt, Curt. 3, 27 (11), 14. militem - sarcinis gravem obicere hosti, non omissuro quo minus - aut incompositos in agmine aut dispersos et vallum molientes adgrederetur, Tac. H. 2, 40; — Macedones ad petendum pabulum incomposito agmine egressi - opprimuntur, Curt. 7, 25 (6), 1. in Libano quoque Arabum agrestes incompositos Macedones adorti - triginta interficiunt, 4, 11 (2), 24; — cum paucis et incompositis in bellum progreditur, Justin. 1, 3, 4. pauci eum et incompositi sequebantur, Curt. 4, 62 (16), 20. ne tempore quidem ad ordinandam aciem capto incompositi fessique proelium sumpsēre, Tac. H. 4, 34. adversus ita incompositos eos venientes - simul omnibus portis Romani eruperunt, Liv. 40, 28, 3. in hos incompositos Quinctius - impetum facit, 33, 9, 6. quid quod hostes - stabant compositi suis quisque ordinibus, nobis tunc repente trepidandum in acie instruenda erat et incompositis concurrendum? 44, 38, 11. Etruscorum cohortes - Romanis occurrunt adeo incompositae, ut cet., 9, 36, 12. qui, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos, Curt. 4, 38 (9), 23. nec imperium a territis incompositisque servari (poterat), 9, 35 (9), 15. incompositi, longo agmine effusi, infrequentes - ad urbem pervenerunt, Liv. 43, 10, 4. incompositi partim omniumque ignari ad castra revertentes in hostium stationes tamquam in suas inlati sunt, 33, 15, 4. — *Adv* : in hostem neglegenter atque incomposite venientem incurrunt, 25, 37, 11. inc. fugientibus metum incussit, Curt. 8, 41 (11), 21. — b) vom Tanz, dem Rythmus im Verse u. der Rede, **ungeordnet, unregelmäßig, kunstlos**, Cereri torta redimitus tempora quercu det motus incompositos et carmina dicat, Virg. G. 1, 349; — vernaculis artificibus, qui ister Tusco verbo ludio vocabatur, nomen histrionibus inditum, qui non, sicut ante, Fescennino versu similem incompositum temere ac rudem alternis iaciebant, sed impletas modis saturas descripto iam ad tibicinem cantu motuque congruenti peragebant, Liv. 7, 2, 6. incomposito dixi pede currere versus Lucili, Hor. Sat. 1, 10, 1. licet et vincta sit et apte cadens oratio, tamen merito incomposita dicetur, Quint. 9, 4, 32. fortius vero quid incompositum potest esse, quam vinctum et bene collocatum, 9, 4, 6. illa rudibus et incompositis similia, 9, 4, 17; von Personen: rudis in plerisque et incompositus (Aeschylus), 10, 1, 66 primus enim (Cassius Severus) contempto ordine rerum, omissa modestia ac pudore verborum, ipsis etiam quibus utitur armis incompositus et studio ferendi plerumque deiectus, non pugnat sed rixatur, Tac. Or. 26. — *Adv.*: qui horride atque incomposite quamlibet illud frigidum et inane extulerunt, antiquis se pares credunt, Quint. 10, 2, 17. — c) dem Charakter nach, **regellos, schwankend**, incompositus moribus, 4, 5, 10.

incomprĕhensĭbĭlis, e, **unergreifbar, unerfaßbar, unerreichbar**, 1) in Raum u. Zeit: ut, quod aiunt Graeci, ex incomprehensibili parvitate arenae funis effici non possit, Col. 10. praef. 4. punctum dixerunt esse geometrae, quod ob incomprehensibilem brevitatem sui in partes dividi non possit, Macrob. Somn. Scip. 1, 16, 10; praesens autem, quod medium est, adeo exiguum et incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem neque aliud esse videatur, quam transacti futurique coniunctio, Censor. d. nat. 16, 4; — in illo rigore poplitum incomprehensibi fugā pollet (animal quale alce), Solin. 20, 7; — bildl. vom Ringer entlehnt: haec ille multaque alia, quae a me in eandem sententiam solent dici, ut est in disputando inconprehensibilis et lubricus, ita eludit, ut cet., Plin. Ep. 1, 20, 6. — 2) übtr. a) **unerfaßlich, unbegreiflich**, non immerito Apollodorus - incomprehensibilia partis huius praecepta existimarit, Quint. 9, 1, 12. quum igitur illa (causa) incerta, incomprehensibilis sit, cet., Cels. 1. praef. p. 6. — *Adv.* **incomprehensibiliter** b. Hieron. — b) **unerreichbar, unendlich**, si praecepta singulis damus, incomprehensibile opus est, Sen. Ep. 5, 2, 14 (94). haec accidunt divitias non ad rationem revocantibus, cuius certi fines sunt, sed ad vitiosam consuetudinem, cuius immensum et inconprehensibile arbitrium est, Cons. ad Helv. 10, 11.

incomprensus, a, um, **unbegreiflich**, inconprensa manet, cui linea defit ultima, quam spatium non mensurabile tendit, Prud. Apoth. 812.

incomptus, a, um, **ungeschmückt, schmucklos, ungesalbt, ungeschminkt, kunstlos**, 1) v. Personen: nunquid indecens sum? nunquid incompta? nunquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco? Petron. 128, 3. veniunt humeros et brachia nudae, armataeque manus iaculis et terga sagittis: incomptae, pulchraeque tamen, Claud. Cons. Stil. 3, 243; — sub Jove nocte dieque sedit humo nuda, nudis incompta ca-

pillis, Ov. M. 4, 260. acrior ipse est vultus et incomptis brevior mensura capillis, 9, 788. ante meum veniat longos incompta capillos et fleat ante meum maesta Neaera rogum, Tibull. 3, 2, 11. incomptae comas Iliades adsunt, Sen. Agam. 584. — 2) v. Gegenständen, a) im Allg.: hunc et incomptis Curium capillis utilem bello dedit, Hor. Od. 1, 12, 41. crines et incomptum caput iubet sepulcris caprificos erutas, Epod. 5, 16. hanc (laurum) ima stirpe recisam vidit et incomptos foedari pulvere ramos, Claud. Rapt. Pros. 3, 76. tribunorum centurionumque umeris cineres portabantur: praecedebant incompta signa, versi fasces, Tac. A. 3, 2. epulae et quamquam incompti, largi tamen apparatus pro stipendio cedunt, G. 14. nec minus nosci decebat militaris viri sensus incomptos et validos, A. 15, 57. in te magis refulget incomptus decor, Sen. Hipp. 657. — b) von Dichtung u. Rede: carminis incompti lusus lecture procaces conveniens Latio pone supercilium, Priap. 1, 1 sq. nec non Ausonii Troia gens missa coloni versibus incomptis ludunt risuque soluto, Virg. G. 2, 586. vir bonus et prudens versus reprendet inertes, culpabit duros, incomptis allinet atrum transverso calamo signum, ambitiosa recidet ornamenta, Hor. AP. 445; ut mulieres esse dicuntur nonnullae inornatae, quas id ipsum deceat, sic haec subtilis oratio etiam incompta delectat, Cic. Or. 37, 78. nuda sit et velut incompta oratio, Quint. 8, 6, 41. adversus haec Tempani oratio incompta fuisse dicitur, ceterum militariter gravis, non suis vana laudibus, non crimine alieno laeta, Liv. 4, 41, 1. quamquam tua illa - horridula mihi atque incompta visa sunt, sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant, et, ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, videbantur, Cic. Att. 2, 1, 1. cuius (Scaevolae) artem quum indotatam esse et incomptam videres, verborum eam dote locupletasti et ornasti, dOr. 1, 55, 234; cum decoris gratia trahitur longius verbum, proprie hyperbati habet nomen: „animadverti, iudices, omnem accusatoris orationem in duas divisam esse partes". Nam „in duas partes divisam esse" rectum erat, sed durum et incomptum, Quint. 8, 6, 65

inconcessĭbĭlis, e, unzulässig, paria quoque eorum moechiam et fornicationem inconcessibilia servari, Tert. de pudic. 9.

inconcessus, a, um, nicht verstattet, d. i. a) unerlaubt, puerosque canamus dilectos superis inconcessisque puellas ignibus attonitas meruisse libidine poenam, Ov. M. 10, 152. Pergama cum peteret inconcessosque hymenaeos (Helena), Virg. A. 1, 651. iamque palam est demens inconcessamque fatetur spem veneris, Ov. M. 9, 638. — b) unmöglich, cum totum exprimere quem elegeris paene sit homini inconcessum, plurium bona ponamus ante oculos cet., Quint. 10, 2, 26.

inconcĭliātus, a, um, unversöhnt, discordia, Boëth. Arist. categ. syll. introd. p. 564.

inconcĭlio, āvi, āre, Jmdn. auf hinterlistige od. trügerische Weise od. zu seinem Vortheile gewinnen, anlocken, an sich ziehen, inconciliastine eum qui mandatu'st tibi? ille qui mandavit eum exturbavisti aedibus? hast du ihn nicht auf den Sand gesetzt? Plaut. Trin. 1, 2, 99; ille quod in se fuit adcuratum habuit quod posset mali faceret in me, inconciliaret copias omnes meas, Bacch. 3, 6, 21. pater eccum advenit peregre non multo prius illius: is tibi faenus et sortem dabit: ne inconciliare quid nos porro postules, Most. 3, 1, 83. To. agite, sultis, hunc ludificemus, nisi non dignu'st. Sa. non opu'st. Le. at me haud par est. To. eo credo, quia non inconciliavit, quum te emo, Pers. 5, 2, 52. u. vgl.: „inconciliasti" comparasti, commendasti, vel, ut antiqui, per dolum decepisti, PDiac. p. 107, 10.

inconcinne, *Adv.*, s. inconcinnus.

inconcinnĭtas, ātis, *f.*, Mangel an Harmonie, neque enim posset cum bonitate congruere (malitia), quae a semetipsa tot modis discrepet et non solum disparilitatem sed etiam inconcinnitatem prae se gerat, Apul. Dogm. Plat. 2, 4.

inconcinnus, a, um, der Sachlage nicht entsprechend, mit ihr nicht übereinstimmend od. harmonirend, ungehörig, unharmonisch, quidlibet indutus celeberrima per loca vadet personamque feret non inconcinnus utramque, Hor. Ep. 1, 17, 28. qui - in aliquo genere aut inconcinnus aut multus est, is ineptus esse dicitur, Cic. dOr. 2, 4, 17; est huic diversum vitio vitium prope maius, asperitas agrestis et inconcinna gravisque (im Gegensatz zu dem Benehmen des scurra), quae se commendat tonsa cute, dentibus atris, Hor. Ep. 1, 18, 5. — *Adv.*: at ego perspiciens malum istum verberonem blaterantem atque **inconcinne** caussificantem certusque aliquod moliri flagitium, dedi quidem potionem cet., Apul. M. 10, 9. und: causam voluntariae caecitatis finxit aliam vertitque in eam rem, quam tum agebat, non **inconcinniter**, Gell. 10, 17, 2.

inconcrētus, a, um, unkörperlich, körperlos, simplex illa et inconcreta substantia naturae tenuis (caelestium), Pan. vet. 9, 14, 2.

inconcussus, a, um, unerschüttert, unerschütterlich, fest, standhaft, beständig, a) von Lebl.: sicut coelestia semper inconcussa suo volvuntur sidera lapsu, Lucan. 2, 267. ipse deus Romanae pondera molis fortibus excipiet sic inconcussa lacertis, Calp. 1, 84. at idem aut inconcusso glomerat vestigia dorso, aut molli placata celer rapit esseda collo, Sil. 3, 335. florebant hilares inconcussique penates, Stat. Silv. 5, 1, 142. proximo civili bello turbatis aliis inconcussa ibi pax, Tac. H. 2, 6. u. vgl.: pacemne tueris inconcussa ferens dubio vestigia mundo? Lucan. 2, 247. in ocio inconcusso iacere non est tranquillitas: malacia est, Sen. Ep. 7, 5, 14 (67). ingens gaudium subit, inconcussum et aequale, vit. beat. 3, 4. hos igitur si quis potuit sedare tumultus, inconcussa dabit purae sacraria menti, Claud. IV. Cons. Hon. 255. — b) von Pers.: procul ab omni sono inconcussus ipse et inmotus religato revinctoque navigio non secus ac piaculum aliquod trahebatur, Plin. Pan. 82, 2. certus iudicii, inconcussus, intrepidus, Sen. Ep. 5, 4,

9 (45). neque enim sine auxilio tuo, cum altissima quaeque quaterentur, hic, qui omnibus excelsior erat, inconcussus stetit, Plin. Pan. 91, 3; qui non irascitur, inconcussus iniuria perstitit, qui irascitur, motus est, Sen. dIra 3, 25, 3. fratres egregie concordes et proximorum certaminibus inconcussi, Tac. A. 2, 43. Galli corporum robore audaciaque, quoad poterant, inconcussi cet., Amm. 19, 6, 9. — *Adv.*: **inconcusse** alqd. retinere, Cassiod. Var. 1, 35. Augustin. retract. 1, 11. alqd. possidere, Cod. Theod. 11, 61, 6.

incondemnātus, a, um, unverurtheilt, ohne verurtheilt worden zu sein, decem capita libera interficis, decem hominibus vitam eripis indicta causa, iniudicatis, incondemnatis, Cato frg. p. 40, 1.

incondĭtus, a, um (in u. condo), 1) allgem. classischer Gebrauch, ungeordnet, ungeregelt, verwirrt, ordnungslos, regellos, kunstlos, a) v. Menschen, bes. militär.: agreste hominum genus et inter barbaros maxime inconditum, Curt. 7, 12 (3), 6. gens natura ferox, moribus incondita, Flor. 1, 7 (13), 4. dilectum agere Pacarius et inconditos homines fatigare militiae muneribus occepit, Tac. H. 2, 16. cultores eius (Britanniae) inconditi sunt et omnium virtutum ignari magis, quam aliae gentes, Mel. 3, 6, 6. inconditos oppidanos proelio vicit, Curt. 8, 39 (11), 1. immensa illa et incondita, quae eum semper comitabatur, cinctus multitudine, Vell. 2, 14, 1. u. so Liv. 43, 10, 5. Curt. 3, 21 (8), 18. duo milia plaustrorum, inconditam inermemque aliam turbam advenisse, Liv. 25, 13, 10. u. so Tac. A. 2, 52. H. 4, 67. Curt. 9, 9 (2), 22. u. deformis et inc. turba, Suet. Aug 35. u. vgl. vom Syphax: inconditae barbariae rex, Liv. 30, 28, 3. speculatores audiri fremitum equorum inmensique et inconditi agminis murmur attulēre. Tac. A. 2, 12. barbarorum inconditum agmen, Curt. 4, 52 (14), 5. exercitu haud minore quam quem prius habuerat, ceterum omni prope novo atque incondito ire ad hostes pergit, Liv. 30, 11, 5. at hercule aciem quidem inconditam inordinatamque habuissemus, 44, 39, 1. quod (castellum) magna vis armata, at incondita tuebatur, Tac. A 4, 47. spreto tam incondito auxilio, Curt. 9, 3 (1), 16. propinquabat legionum acies inconditique ac militiae nescii oppidani neque oculis neque auribus satis conpetebant, Tac. A. 3, 46. ne sparsi et inconditi sine ordine, sine signis omnibus portis excurrerent, Liv. 29, 34, 11. subito inconditos atque palantes adgressus est, Flor. 1, 12 (17), 9. illi, quibus vires aderant, ruere cuncti ad portas, inconditi tendere, Sall. H. 2, 58., aber Serv. Virg. Ecl. 2, 4. las: incondita tenere u. erkl. inc. i e inconscripta. — b) von concret. u. abstr. Gegenst., bes. auch von Rede u. Dichtung: ascendēre etiam inconditas rates, Flor. 1, 43 (3, 8), 3. e viminibus pecudumque tegumentis inconditos sibi clipeos - fecerunt, 2, 8 (3, 20), 6; — relatus inconditae olim vitae mos, ut omne ius in viribus esset, Sall. H. 1, 33. primum ac potissimum omnium ratus Syracusanis nova pace inconditas componere res, Liv. 26, 40, 1. incredibile est enim, quam sit omne ius civile praeter hoc nostrum inconditum ac paene ridiculum, Cic. dOr. 1, 44, 197. minus feri, verum et hi inconditis moribus, Macrocephali, Mel. 1, 19, 11. illa est urbanitas, in qua nihil absonum, nihil agreste, nihil inconditum, nihil peregrinum neque sensu neque verbis neque ore gestuve possit deprehendi, Quint. 6, 3, 107. dum turbata omnia nova atque incondita libertate essent, Liv. 24, 24, 2. Scythis non, ut ceteris barbaris, rudis et inconditus sensus est, Curt. 7, 33 (8), 10. sordes - illae verborum et hians compositio et inconditi sensus redolent antiquitatem, Tac. Or. 21. laeditur hic coetuum magnificus splendor levitate paucorum incondita, Amm. 14, 6, 7. furor inc., Spart. Anton. Carac. 10; — Persae inconditum et trucem sustulēre clamorem, Curt. 3, 25 (10), 1. lugubri ululatu et incondito clamore gemituque - aciem - turbavēre, 4, 59 (15), 29. incondito fremitu nomine vocati respondent, Plin. 9, 13 (15), 41. vagitus inconditi, Pan. vet. 7, 10, 4. quum accepisset homines inconditis vocibus inchoatum quiddam et confusum sonantes, Cic. Rep. 3, 2, 3. quamvis enim suaves gravesque sententiae, tamen, si inconditis verbis efferuntur, offendunt aures, Or. 44, 150. qui multa opera, ignoti homines et repentini. quaestores celeriter facti sunt oppidano quodam et incondito genere dicendi, Brut. 69, 242. idque princeps Isocrates instituisse fertur, ut inconditam antiquorum dicendi consuetudinem delectationis atque aurium causa - numeris astringeret, dOr. 3, 44, 173. u. daher auch: si alicuius inconditi (oratoris) adripias dissipatam aliquam sententiam eamque ordine verborum paullum commutato in quadrum redigas, Ggstz..compositus or., Or. 70, 233. dictator - triumphans in urbem redit interque iocos militares, quos inconditos iaciunt, Romulus ac parens patriae conditorque alter urbis haud vanis laudibus appellabatur, Liv. 5, 49, 7. u. vgl. 7, 38, 3. imitari deinde eos (ludiones ex Etruria accitos) iuventus simul inconditis inter se iocularia fundentes versibus coepēre, 7, 2, 5. septem et XX virgines - carmen in Iunonem reginam canentes ibant, illa tempestate forsitan laudabile rudibus ingeniis, nunc abhorrens et inconditum, si referatur, 27, 37, 12. sequuntur matronae - patrio more inconditum quoddam carmen canentes, Curt 4, 31 (7), 24. captivae iubebantur suo ritu canere, inconditum et abhorrens peregrinis auribus carmen, 6, 5 (2), 5. in eum milites carmina incondita aequantes cum Romulo canere, Liv. 4, 20, 2. celebrata inconditis carminibus militaribus non magis victoria Q. Fabii quam mors praeclara P. Decii est, 10, 30, 9. — *Adv.*: equites nostri cornu tenentes dextrum praeter spem **incondite** discesserunt, Amm. 16, 12, 37. nihil tam praepostere, tam inc., tam monstruose cogitari potest, quod non possimus somniare, Cic. Div. 2, 71, 146. neque est ex multis res una, quae magis oratorem ab imperito dicendi distinguat, quam quod ille rudis inc. fundit quantum potest et id, quod dicit,

spiritu, non arte determinat, orator autem cet., dOr. 3, 44, 175. exclamavit inc., Capitol. Maxim. duob. 17. tumultuariis succlamationibus plebis imperator adpellatus inc., Amm. 26, 6, 18. principem ipsum et praefectos praetorio graculorum more strepentes interpellant inc., 22, 6, 2. quas (annotationes) breviter et indigeste et inc. eruditionibus lectionibusque variis feceramus, Gell. praef. §. 3.

2) besonderer spät. u. techn. Gebrauch, a) **unerschaffen**, agnoscat ergo Hermogenes idcirco etiam sophiam dei natam et conditam praedicari, ne quid innatum et inconditum praeter solum deum crederemus, Tert. adv. Herm. 18. — b) v. Früchten, **nicht eingelegt, nicht aufbewahrt**, cum tam suburbanus est ager, ut ratio postulet inconditum fructum mercantibus velut pomum vendere, Col. 3, 2, 1. anni toto tempore situs atque humor instrumentum rusticum supellectilemque et inconditos conditosque fructus corrumpit, 1, 6, 6. — c) v. Todten, **unbestattet**, dum mixta iacent incondita vivis corpora, Lucan. 6, 101; cineres, qui inconditi iacent, Suet. Rhet. 6. iura per patris cineres, qui inconditi sunt, Sen. Controv. 7. praef. p. 181.

inconfectus, a, um, **unvollendet**, quae mihi ad vestram tunicam paraveram, vobis inconfecta transmisi, Hieron. ep. 119, 1.

inconfūsĭbĭlis, e, **nicht in Verwirrung zu bringen**, übtr. v. Pers., Vulg. 2. Tim. 2, 15. u. im *Adv.* **inconfūsĭbĭlĭter**, **ohne Verwirrung**, misceri, Claud. Mam. stat. an. 1, 15.

inconfūsus, a, um, **unverwirrt, geordnet**, a) eig.: fugas inconfusosque recursus - cernimus, Claud. VI. Cons. Hon. 623. — b) übtr.: officia sua vir bonus exsequitur inconfusus, intrepidus, Sen. dIra 1, 12, 2. qui sciat fortunam non exspectare sed facere et adversus utramque intrepidus inconfususque prodire nec illius tumultu nec huius fulgore percussus, NQ. 3. praef. §. 13.

incongĕlābĭlis, e, **ungefrierbar**, id quoque ait quaeri dignum, cur fluviorum et fontium aquae gelu durentur, mare omne incongelabile sit, Gell. 17, 8, 16.

incongressĭbĭlis, e, **unzugänglich**, in patre invisibili incongressibilique et placido, Tert. adv. Marc. 2, 27.

incongrue, *Adv.*, f. incongruus.

incongruens, entis, **nicht übereinstimmend, nicht entsprechend, unangemessen, ungebührlich**, est enim (Stoica disciplina) et sibi et nobis incongruens, Gell. 12, 5, 5. quibus sententia Caepionis placuit, sententiam Macri ut rigidam duramque reprehendunt: quibus Macri, illam alteram dissolutam atque etiam incongruentem vocant, Plin. Ep. 4, 9, 19. — *Adv.*: nec **incongruenter** quis ad figuram interpretabitur, Tert. de bapt. 19.

incongruentia, ae, *f.*, **der Mangel an Uebereinstimmung, die Unangemessenheit**, mirabimur incongruentiam definitionis provocantis ad ea, quae in animam non conveniant, Tert. de an. 6. recte igitur Seneca incongruentiam hominibus obiectans ait: summa virtus cet., Lact. inst. div. 5, 13. iam nunc - ad ceteras pusillitates et infirmitates et incongruentias - interpretandas purgandasque pertendam, Tert. adv. Marc. 2, 25.

incongruĭtas, ātis, *f*, **Mangel an Uebereinstimmung**, quando ex duobus obliquis constructio fit, ἀσύμβαμα, id est incongruitatem dicebant, ut „placet mihi venire ad te", Prisc. II. p. 211, 25.

incongruus, a, um, **nicht übereinstimmend, unangemessen**, dicanturque hae (propositiones) inter se incongruae, Apul. Dogm. Plat. 3. p. 265. si velimus ab eo, quod est cursor et risor feminina facere secundum analogiam mutatione or in rix, absonum fit et incongruum naturae literarum, Prisc. I. p. 371, 5. incongruum videbatur, imperatoris militem, qui veste et annona publica pascebatur, utilitatibus vacare privatis, Veg. r. mil. 2, 19. — *Adv.*: hoc idem Maro de fama dixit, sed **incongrue**, Macrob. Sat. 5, 13, 31.

inconiŭgus, a, um, **unverbindbar, unfähig zu verbinden**, bene dicebat Aristarchus, coniuga esse personis pronomina - verba vero inconiuga, cum in prima quidem et secunda persona finiuntur, in tertia vero non, Prisc. II. p. 144, 7 sqq.

inconiunctus, a, um, **unverbunden**, syllogismi, Boëth. Arist. anal. prior. 1, 25. p. 488.

inconnexus, a, um, **unverbunden**, in der Widmung an Paulinus: exigua est (res) et fastiditur: inconnexa et implicatur u. dann als Ueberschrift: inconnexa, wie: saepe in coniugiis fit noxia, si nimia est dos, Auson. Idyll. 12., bei den Griechen ἀσυνάρτητα genannt nach Mar. Victor. p. 2534.

inconnīvens, entis, **die Augen nicht schließend, mit offenen Augen**, stare solitus Socrates dicitur pertinaci statu perdius atque pernox - inconnivens, immobilis, isdem in vestigiis, Gell. 2, 1, 2. u. von d. Augen selbst, **sich nicht schließend, stets offen**, inconnivens iustitiae oculus, arbiter et vindex perpetuus rerum, vigilavit attente, Amm. 29, 2, 20

inconnīvus, a, um, wie inconnivens: dracones inconnivae vigiliae luminibus addictis et in perpetuam lucem pupulis excubantibus, Apul. M. 6, 14. u. von d. Augen selbst: perpetem noctem eximie vigilandum est exertis et inconnivis oculis semper in cadaver intentis, nec acies usquam devertenda, immo ne obliquanda quidem, 2, 22.

inconscius, a, um, **ohne Jmds. Wissen**, me inconscio, Cassiod. Var. 10, 4.

inconscriptus, a, um, **nicht schriftlich verzeichnet**, Serv. Virg. Ecl. 2, 4.

inconsentāneus, a, um, **nicht übereinstimmend, unangemessen**, nihil magis mihi inconsentaneum atque indecens aestimari, quam cet., MCap. 5, 436. inconsentaneum videbatur mit folg. Inf., 3, 228.

inconsentiens, entis, **nicht übereinstimmend**, Boëth. Arist. l. de interpr. p. 433.

inconsĕquens, entis, **nicht folgerichtig, folgewidrig**, locutio, Ascon. Cic. II. Verr. 2, 9. inconsequens mit folg. Inf., Gell. 14, 1, 10. — *Adv.*: clysteribus utendum - **inconsequenter**

iubet, CAur. Acut. 3, 4, 36. contra se ipsum inc. fuisse commotus (videtur), 3, 17, 172.

inconsĕquentia, ae, *f.*, der Mangel an Folgerichtigkeit, nam id quoque in primis est custodiendum, ut, quo ex genere coeperis translationis, hoc desinas: multi autem, cum initium a tempestate sumpserunt, incendio aut ruina finiunt: quae est inc. rerum foedissima, Quint. 8, 6, 50.

inconsīdĕrans, antis, unüberlegt, im *Sup.*: inconsiderantissime Marcion, Tert. adv. Marc. 2, 29. — *Adv.*: **inconsideranter** alqd. probare, Hieron. Ep. 108, 20.

inconsīdĕrantia, ae, *f.*, die Unüberlegtheit, Unbesonnenheit, cuius in hoc uno inconsiderantiam et ego sustinebo, ut potero, et, tu ut possis, est tuorum nervorum, Cic. III. QFr. 9, 2. inter cetera in eo mirati sunt homines et oblivionem et inconsiderantiam, vel ut Graece dicam, μετεωρίαν et ἀβλεψίαν, Suet. Claud. 39.

inconsīdĕrāte, *Adv.*, s. inconsideratus.

inconsīdĕrātio, ōnis, *f.* = inconsiderantia, Salv. gub. d. 1, 11.

inconsīdĕrātus, a, um, unüberlegt, unbesonnen, v. Personen (activ): nos autem ita leves atque inconsiderati sumus, ut cet., Cic Div. 2, 27, 59. temeraria atque inconsiderata et plerumque peccatorum vitiorumque laudatrix, fama popularis, Tusc. 3, 2, 4. u. im *Comp.*: ut inconsideratior in secunda quam in adversa esset fortuna, Nep. Con. 5, 1. Polus iuvenili calore inconsideratior, Quint. 2, 15, 28; — von abstr. Dingen (passiv): o rem incredibilem! o cupiditatem inconsideratam! o nuncium volucrem! Cic. Quinct. 25, 80. ambo inconsideratae iactantiae, iniusti pariter et cruenti, Amm. 15, 3, 2. u. im *Superl.*: est quidem ille plenus vini, stupri, somni plenusque inconsideratissimae ac dementissimae temeritatis, Cic. Har. resp. 26, 55. — *Adv.* (act.): Carneades genus hoc totum non probabat et nimis **inconsiderate** concludi hanc rationem putabat, Cic. Fat. 14, 31. iam mallem Cerberum metueres, quam ista tam inc. diceres, Tusc. 1, 6, 12. M. Ciceronem parum integre atque inproprie atque inc. locutum, Gell. 17, 1, 1. multi iam esse libri Latini dicuntur scripti inc. ab optimis illis quidem viris, sed non satis eruditis, Cic. Tusc. 1, 3, 6. eius modi res et invidiam contrahunt in vita et odium in oratione, si inc. tractes, AHer. 4, 38, 50. excitandamque animadversionem et diligentiam, ut ne quid temere ac fortuito, inc. negligenterque agamus, Cic. Off. 1, 29, 103. is tutor, qui inc. pupillum vel dolo abstinuit hereditate, potest suspectus postulari, Ulp. Dig. 26, 10, 3. §. 17; — im *Comp.*: inconsideratius proeliando, VMax. 1, 5, 9.

inconsĭtus, a, um, unbesät, unbestellt, ager cultus ab eo, quod ibi cum terra semina coalescunt, ut inconsitus incultus, Varr. LL. 5, 38.

inconsōlābĭlis, e, untröstbar, übtr. durch keinen Trost heilbar, inconsolabile vulnus mente gerit tacita, Ov. M. 5, 426. qui cum abstinere inconsolabili malo rogaretur, obnixe inflexibilis mansit, Amm. 29, 2, 14.

inconsŏnans, antis, mißtönend, übelklingend, Pompei. in libr. Don. de barb. et metapl. 6. u. *Adv.* unangemessen, **inconsonanter** et inconsequenter dispersum esse, vet. interpr. Iren. 5, 17.

inconsŏnantia, ae, *f.*, der Mangel an Wohlklang (ἀσυμφωνία), Prisc. I. p. 371, 4; vgl. incongruus.

inconsŏnus, a, um, nicht zusammentönend, Boëth. mus. 1, 20. p 1075.

inconspectus, a, um, nicht überslichtlich, ne in sermonibus forte inconspectum aliquid super aetate atque vita clariorum hominum temere diceremus, Gell. 17, 21, 1.

inconspĭcuus, a, um, unsichtbar, quae (stella) superioribus inconspicua in continio Alexandriae incipit apparere, MCap. 8, 838; übtr. ruhmlos, non inconspicua tamen mors omnium, Flor. 2, 13 (4, 2), 67.

inconspretum non improbatum, PDiac. p. 107, 14.

inconstans, antis, sich nicht gleich bleibend, unbeständig, inconsequent, veränderlich, schwankend, unsicher, qua in re mihi ridicule es visus esse inconstans, qui eumdem et laederes et laudares et virum optimum et hominem improbissimum esse diceres, Cic. QRosc. 6, 19. nec inconstans testis sit, Quint. 5, 7, 10; — inconstantes ventos (nuntiabant), Plin. 18, 35 (80), 352. redditae enim sunt (litterae) frequenti senatu Cornuto, quum is frigidas sane et inconstantes recitasset litteras Lepidi, Cic. Fam. 10, 16, 1; subst.: peragunt vernum Jovis inconstantia tempus, Calp. 5, 45; — im *Compar.*: si ea quoque divina, quid inconstantius deo? Cic. Div. 2, 62, 127; nullam artium inconstantiorem fuisse aut etiamnunc saepius mutari (quam medicinam), Plin. 29, 1 (1), 2. quid porro inconstantius, quam quem modo hostem non verbo sed re multis decretis iudicaretis, cum hoc subito pacem velle coniungi? Cic. Phil. 7, 3, 9; — im *Superl.*: populo hoc damus nullius rei bono auctori et in hac re sicut in omnibus inconstantissimo, Sen. Ep. 16, 4, 17 (99); accipit autem (librum) inconstantissimo vultu et maestissimo, Gell. 13, 30, 7. — *Adv.*: desipit (aeger), extentat nervos, torquetur, anhelat **inconstanter**, Lucr. 3, 490. in circumeundo exercitu animadvertit hostes - modo se intra portas recipere modo inconstanter immoderateque prodire, Auct. BAfr. 82, 1. num illud attendimus in hoc omni genere, quam inc. loquamur? Cic. Acad. 2, 17, 53. adductus primo ita negare inc., ut parvo metu admoto paratum iudicem esse adpareret, Liv. 40, 55, 5; intelligatur igitur perturbationem iactantibus se opinionibus inc. et turbide in motu esse semper, Cic. Tusc. 4, 10, 24; — im *Compar.*. inconstantius agens, M. Aurel. b. Fronto ad Caes. 3, 2; — im *Superl.*: haec dicuntur inconstantissime, Cic Fin. 2, 27, 88.

inconstantia, ae, *f.*, die Unbeständigkeit, Inconsequenz, Veränderlichkeit, das Schwanken, die Unsicherheit, mit *Genit. subj.* u. *obj.*: de Platonis inconstantia longum est dicere, Cic. ND. 1, 12, 30. haec inconstantia mutabilitasque mentis quem non ipsa pravitate deterreat? Tusc. 4, 35,

76; — inconstantiam mensurae diversitas auctorum facit, Plin. 6, 26 (30), 124. frontis ac luminum inconstantiā trepidare, Quint. 9, 3, 101. fulgoris inc., 37, 13 (76), 199. perfida nubiferi - inconstantia veris, Lucan. 5, 414. tanta homines rerum inconstantia versat, Ov. M. 13, 646. etiamnunc dicam, unde sit ista inconstantia et dissimilitudo rerum consiliorumque, Sen Ep. 2, 8, 4 (20). ipsius artis inconstantia declarat, quam incerta res sit, Plin. 7, 49 (50), 162. inc. contraria de me iudicii, Suet. Tib. 67; — *absol.*: candida pars extenta notam inpudentiae habet, qui identidem operire solent, inconstantiae, Trog. b. Plin. 11, 53 (114), 276. quid est inconstantia, levitate, mobilitate quum singulis hominibus tum vero universo senatui turpius? Cic. Phil. 7, 3, 9. vulgi opiniones, quae in maxima inc. veritatis ignoratione versantur, ND. 1, 16, 43. nemo doctus umquam - mutationem consilii inconstantiam dixit esse, Att. 16, 7, 3. non putavi famam inconstantiae mihi pertimescendam, si quibusdam in sententiis paullum me immutassem, Fam. 1, 9, 11. hoc tu ad hos transferas, quos ab inc. gravitas, a libidinosa sententia certum et definitum ius religionum - deterret? Dom. 2, 4. inconstantiam tuam quum levitate tum etiam periurio implicatam refellisti, Vatin. 1, 3. hanc inc. correcta turbatione composuit, Amm. 26, 1, 13; — quam (fortunam) nemo ab inc. et temeritate seiunget, Cic. ND. 3, 24, 61.

inconsuētus, a, um, 1) ungewohnt, mit *Genit.*: stupet inconsuetus opimae Sidonius mensae miles, Sil. 11, 280. — 2) ungewöhnlich, quaeque (bestiarum palustrium genera) de superioribus locis natando proxime littus perveniunt, inconsueta salsitudine necantur, Vitr. 1, 4, 11 (38). vocabula ex artis propria necessitate concepta inconsueto sermone obiiciunt sensibus obscuritatem, 5. praef. 2.

inconsultus, a, um, 1) allgem. Gebrauch, unüberlegt, unbedacht, unbesonnen, a) v. Menschen u. Thieren: at, credo, haec homo inc. et temerarius non videbat, Cic. Deiot. 6, 16. imitamini turbam inconsultam, Liv. 3, 21, 6; modo circumspectus et sagax, modo inconsultus ac praeceps, Suet. Claud. 15. ne quid inconsultus agas, Claud. Laud. Stil. 2, 107. si inconsultus hoc fecerit, Tryphon. Dig. 23, 2, 77. §. 6. spargere flores incipiam patiarque vel inconsultus haberi, Hor. Ep. 1, 5, 14; v. Thieren: inconsultorum animalium ritu, quid honestum inhonestumve sit, penitus ignorantes, Amm. 31, 2, 11; — mit *Inf.*: Capua heu! rebus servare serenis inconsulta modum, Sil. 8, 544; — im Neutr. *subst.*: iam bellum atque arma senatus ex inconsulto posuit Tirynthius heros, 8, 216. implicati ordines universi non tam discriminum necessitate, quam multitudinis inconsulto, Jul. Val. res. gest. Al. M. 1, 52; — im *Compar.*: septentrionales populi, remoti a solis ardoribus, inconsultiores quidem, sed tamen - sunt ad bella promptissimi, Veg. r. mil. 1, 2. inconsultior dolor, Pan. vet 9, 13, 1. inconsultior sensus (verbi), M. Aur. b. Fronto ad Caes. 4, 2; — im *Superl.*: inconsultissimum est, Salv. de avar. 1, 18. u. selten: censesne igitur vitandam declinandamque nobis pueritiam cum tyrannide, duo nomina inconsultissima, freta temeritate sola et audacia patris confidentissimi, Jul. Val. res. g. Al. M. 9. — b) von Lebl. (d. i. Glie- dern u. Eigenschaften des Menschen): hoc saevior ille ecce iterum vacuas agit inconsulta per auras bracchia, VFlacc. 4, 301. movere vult turbam et inconsultas aures impetu rapere (oratio), Sen. Ep. 4, 11, 4 (40). haec atque talia audienti nihil quidem pravae cogitationis: sed interdum voces procedebant contumaces et inconsultae, Tac. A. 4, 60; — si quis est, iudices, qui illam Postumi sive inanem spem sive inconsultam rationem sive, ut gravissimo verbo utar, temeritatem vituperandam putet, ego cet., Cic. RPostum. 1, 2. nam bene [consultum] consilium subrupitur saepissume, si minus cum cura aut cautela locus loquendi lectus est: [et] bene consultum inconsultum est, si quid inimicis usui'st, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 6. perpetuae famae cupido inconsulta, Suet. Ner. 55. omnia inconsulti impetus coepta initiis valida spatio languescunt, Tac. H. 3, 58. quae (eruptio) cum irae magis inconsultae quam verae fiduciae virium esset, pauci et fessi ab integris pulsi terga dederunt, Liv. 42, 54, 5. apud Germanos inconsulta ira: Romanus miles periculorum gnarus ferratas sudesque forte iaciebat, Tac. H. 4, 29. et quae temeritas consulis videri potuisset, quod eo processisset, unde invito hoste regredi nequiret, eam non inconsultam audaciam fecit, Liv. 44, 6, 4. fuēre quos inconsultus pavor nando etiam capessere fugam inpulerit, 22, 6, 6. Vedium Aquilam - irae militum inc. pavor obtulit, Tac. H. 2, 44. u. so Curt. 6, 4 (2), 4. largitionem novam prodigam inaequalem inconsultam arguens, Liv. 5, 20, 5. ille, si quid proiectis et proditis ad inc. atque inprovidam pugnam legionibus accideret, se omnis culpae exsortem, omnis eventus participem fore diceret, 22, 44, 7. veritus -, ne quid inter vim tumultus atque ex concitatione animorum inconsulti certaminis oreretur, 23, 7, 8. — *Adv.* (öft. neben temere), a) Hannibal postquam motos magis **inconsulte** Romanos quam ad ultimum temere evectos vidit, nequiquam detecta fraude in castra rediit, 22, 43, 1. veni, aut ego illuc, unde inc. properavi, revertar, Plin. Ep. 6, 1, 2. aliae navium inc. ruentes non receperant (milites), Curt. 9, 35 (9), 13. illi, quos Catilina dimiserat, inc. ac veluti per dementiam cuncta simul agebant, Sall. C. 42, 2. adgressi facinus Macedones ut inc. ita audacter coeptum nec consulte et timide reliquerunt, Liv. 42, 16, 5. horret animus, ne quid inc. ac temere fiat, 2, 37, 6. patrimonia effuderunt inc. largiendo, Cic. Off. 2, 15, 54. primo proelio, quod ab Sempronio incaute inconsulteque commissum est, non subsidiis firmata acie, non equite apte locato concursum est, Liv. 4, 37, 8. inc. dimicare, Eutr. 9, 24. ea qui consideret quam inc. ac temere dicantur, venerari Epicurum-debeat, Cic. ND. 1, 16, 43. nihil ex omnibus inc. ac temere iactis regem magis moverat, quam cet., Curt. 8, 5 (1), 38. inter multos ac varios errores temere inconsulteque viventium

nihil cet., Sen. Ben. 1, 1, 1; — im *Compar.*: eo incitati studio inconsultius processerant, Caes. BC. 1, 45, 6. unus ex eo numero, qui ad caedem parati erant, paullo inc. Massivam aggreditur, Sall. J. 35, 6. Constantinum - apud Aquileiam inc. proëlium adgressum Constantis duces interemerunt, Eutr. 10, 9. se inc. proeliis inserit, 10, 16. in provinciam abiit, ubi inc. quam venerat se gessit, Liv. 41, 10, 5. multis inlustribus dedecori fuit aut inc. uxor adsumpta aut retenta patientius, Plin. Pan. 83, 4. — b) qui se **inconsulto** in periculum mittant, AHer. 3, 5, 8. quae in testamento legi possunt, ea inc. deleta et inducta nihilo minus valent consulto non valent, Ulp. Dig. 18, 4, 1. — 2) bes. Gebrauch, a) nicht zu Rathe gezogen, nicht um Rath gefragt, ohne zu Rathe zu ziehen u. s. w., antraque moesta silent inconsultique recessus (v. Orakel), Claud. VI. Cons. Hon. 29. inconsulto se, Suet. Tib. 52. — c) unberathen, ohne berathen zu sein, inconsulti abeunt sedemque odēre Sibyllae, Virg. A. 3, 452.

inconsultus, *Abl.* u, *m.*, das Nichtzuratheziehn, ruri dum sum ego unos sex dies, me apsente et insciente, inconsultu meo, aedes venales hasce inscribit literis, Plaut. Trin. 1, 2, 139.

inconsummātio, onis, *f.*, die Unvollkommenheit, generationis, früherer Zusatz b. Tert. adv. Valent. 10. aus Iren. 1, 1. §. 3.

inconsummātus, a, um, unvollkommen, unausgebildet, ut erat inconsummatus et rudis, Amm. 31, 14, 8. contra inconsummatum et subagrestem et, quod minus erat ferendum, celsa in potestate crudelem, 21, 10, 8.

inconsumptus, a, um, unverzehrt, unvermindert, sic inconsumptum Tityi semperque renascens non perit, ut possit saepe perire, iecur, Ov. Pont. 1, 2, 41. inque manu turis pars inconsumpta reperta est, M. 7, 592; — tibi enim inconsumpta iuventa est, ewige, 4, 17.

inconsūtĭlis, e, u. **inconsūtus**, a, um, nicht mit Nähten versehen, tunica, jenes Vulg. Joh. 19, 23., dieses Hieron. Ep. 22, 19.

incontāmĭnābĭlis, e, u. *Adv.* **incontaminabiliter**, unbefleckbar, bei d. KS., wie: tetigit leprosum, a quo etsi homo inquinari potuisset, deus utique non inquinaretur, incontaminabilis scilicet, Tert. adv. Marc. 4, 9.

incontāmĭnātus, a, um, unbefleckt, fleckenlos, rein, gallinae rusticae sunt in urbe rarae, nec fere mansuetae sine cavea videntur Romae, similes facie non his villaticis gallinis nostris, sed Africanis, aspectu ac facie incontaminata, Varr. RR. 3, 9, 16; conluvionem gentium, perturbationem auspiciorum publicorum privatorumque adferre, ne quid sinceri, ne quid incontaminati sit, Liv. 4, 2, 5.

incontanter, **incontatus**, s. incunct—.

incontemplābĭlis, e, unbetrachtbar, unbeschaubar (faciem) incontemplabilem filiis Israel, Tert. adv. Marc. 5, 11. facies eiusdem incontemplabili claritate, resurr. carn. 55.

incontemptĭbĭlis, e, unverächtlich, innocentiam - fideliter custodimus ut ab incontemptibili dispectore mandatam, Tert. Apologet. 45.

incontentus, a, um, ungespannt, ut, inquit, in fidibus pluribus, si nulla earum ita contenta nervis sit, ut concentum servare possit, omnes aeque incontentae sint, sic cet., Cic. Fin. 4, 27, 75.

incontextus, a, um, nicht zusammengewebt, Boëth. Arist. lib. de interpr. p. 240.

incontĭguus, a, um, unberührbar, deus - nullius est corporis omnique est incontiguus tactu, Arnob. 7, 3.

incontĭnens, entis, 1) nicht bei sich behaltend, incontinens uterus urina genitale reddit, Plin. 8, 43 (68), 168. — 2) ethisch, sich nicht enthaltend, unenthaltsam, unmäßig, nos eos (ἀκρατεῖς vel ἀκολάστους) vel incontinentes dicimus vel intemperantes, Macrob. Sat. 2, 8, 11. incontinentis nec Tityi iecur reliquit ales, Hor. Od. 3, 4, 74. ac nunc dehinc scito illum ante omnes minumi mortalem preti, madidum nihili incontinentem atque ossorem uxoris suae, Plaut. As. 5, 2, 8; — nec metues protervum suspecta Cyrum, ne male dispari incontinentes iniiciat manus, Hor. Od. 1, 17, 24. u. mit *Genit.*: nihil est tam violentum, tam incontinens sui, tam contumax infestumque retinentibus quam magna vis undae, Sen. NQ. 3, 30, 6. — *Adv.*: et qui semel et qui bis die **incontinenter**, contra consuetudinem assumit, Cels. 1, 3. nihil tamen avare, nihil iniuste, nihil libidinose, nihil inc. esse faciendum, Cic. Off. 3, 8, 37.

incontinentia, ae, *f.* 1) die Unfähigkeit zurück- od. anzuhalten, Africano (cumino) privatim urinae incontinentiam cohiberi putant, Plin. 20, 15 (57), 161. u. so 28, 8 (27), 103. — 2) ethisch, die Unenthaltsamkeit, Unmäßigkeit, Epictetus - solitus dicere est, duo esse vitia multo gravissima ac taeterrima, intolerantiam et incontinentiam, cum aut iniurias, quae sunt ferendae, non toleramus neque ferimus, aut a quibus rebus voluptatibusque nos tenere debemus non tenemus, Gell. 17, 19, 5. multa de inc. intemperantiaque disseruit, Cic. Cael. 11, 25; obscön: ebibit Jovialis incontinentiae foeditatem, Arnob. 5, 10.

incontĭnuus, a, um, unzusammenhängend, Boëth. mus. 2, p. 1101.

incontrādīcĭbĭlis, e, unwidersprechlich, widerspruchslos, im *Comp.*: quid enim sapientius et incontradicibilius confessione simplici —? Tert. adv. Marc. 4, 39.

inconvĕniens, entis, nicht übereinstimmend, unähnlich, non inconveniens corpus et par est color, Phaedr. 3, 13, 6. sequentium ac priorum inter se inconveniens positio, Quint. 1, 5, 51. — *Adv.*: cui testimonio non **inconvenienter** aptatur illud, Augustin. de gen. ad litt. 11, 15. u. vgl. de trin. 2, 9.

inconvĕnientia, ae, *f.*, die Nichtübereinstimmung, inc. voluntatis et facti, Tert. adv. Marc. 4, 16; auch v. Mißklang, inc. literarum, Macrob. diss. verb. 23, 3.

inconvertĭbĭlis, e, unveränderlich, apud deum inconv. et indemutabilem, Tert. adv. Hermog. 12. u. so: solus innatus et infectus et idcirco immortalis et inc. (deus), de an. 21.

inconvertĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unveränderlichkeit, verbi, Cassiod. h. eccl. 1, 14.

inconvŏlūtus, a, um, unverhüllt, coetus furiarum horrificus post inconvolutos multiplices casus ab eadem urbe digressus cervicibus Asiae totius insedit, Amm. 29, 2, 21.

inconvulsus, a, um, unaufgehoben, ohne daß aufgehoben ist, inconvulsa a se vectigalium pensione, Cod. Theod. frg. 5, 13, 14.

incōpĭōsus, a, um, vorrätheleer, solitudo, Ggstz. saturitas Aegyptia, Tert. de ieiun. 5.

incoprio, āre, beflecken, cives, Commod. instr. 19.

incŏquo, coctum, ĕre, hineinkochen, einkochen, in od. an od. bei etw. kochen, backen, braten, a) eig.: erucas virides, inulas ego amaras monstravi incoquere cet., Hor. Sat. 2, 8, 51. isiciola incoques, Apic. 2, 2. potui vero ieiuno dari debet absinthium incoctum, Cels. 4, 16 (9). candorem autem ei (alicae) pro creta lactis incocti mixtura confert, Plin 18, 11 (29), 116. capram et carnem incoctam et hederam et fabam neque tangere Diali mos est neque nominare, Gell. 10, 15, 12. priori succo ista miscentur et rursus leniter incoquuntur, Cels. 6, 10. inter se mixta et incocta, 3, 22; — mit *Dat.*: num viperinus his cruor incoctus herbis me fefellit? Hor. Epod. 3, 6. haec est (malus), cuius grana Parthorum proceres incoquere diximus esculentis commendandi halitus gratia, Plin. 12, 3 (7), 16. tussim et alio modo ac pectorum suppurationes quantaslibet sanat fractae incoctum fabae (alium), 20, 6 (23), 56. quin imo contacto ab ea (salamandria) ligno vel lapidi si crusta panis incoquatur, idem veneficium, 29, 4 (23), 75; — mit *Adv.* od. gew. *Abl.*: illic Haemonia radices valle resectas seminaque floresque et sucos incoquit acres, Ov. M. 7, 265. huius odorato radices incoque Baccho, Virg. G. 4, 279. omnia incocta vino aspero, Pallad. 4, 15, 1. cotoneis in concluso spiramentum omne adimendum aut incoqui melle ea mergive oportere, Plin. 15, 17 (18), 60. Archelaus, qui regnavit in Cappadocia, illinc pineo cortice inhaerente tradit advehi rude (glaesum) polirique adipe suis lactentis incoctum, 37, 3 (11), 46. arcus erat pharetraeque viro atque incocta cerastis spicula, Sil. 15, 681; — mit *cum*: farina cum sevo ovillio caprinove mixta, deinde incocta pro medicamento est, Cels. 3, 22. mel cum aerugine incoctum, 6, 7, 4. succus per se, vel manubii cum melle incoctus, 3, 22. — b) übtr.: nec flumine tanto incoctum maduit lassa fornace metallum, Claud. Rapt Pros. 1, 240. improbiores ad tertiarium (stannum) additis partibus aequis albi argentariam vocant et eo quae volunt incoquont, verzinnen, Plin. 34, 17 (48), 161. u. album incoquitur aereis operibus Galliarum invento, ita ut vix discerni possit ab argento eaque incoctilia appellant: deinde et argentum incoquere simili modo coepere equorum maxume ornamentis, §. 162; dicht.: quamvis Milesia magno vellera mutentur Tyrios incocta rubores, gefärbt, Virg. G. 3, 307; — percussaque viscera nimbis vulsit et incoctas admisso sole medullas, Lucan. 6, 545. hunc (liquorem ladani) glomerari pulvere, incoqui sole cet., Plin. 12, 17 (37), 73. rutilus et spadix - exuberantiam splendoremque significant ruboris, quales sunt fructus palmae arboris non admodum sole incocti, Gell. 2, 26, 9. tertia (furia) fumantes incoquet igne genas, Ov. Ib. 184. incocti corpora Mauri, gebräunt, Sil. 17, 632. u. vgl.: incoctae dicebantur mulieres plus aequo calamistris usae (ustae, *Dac.*), PDiac. p. 107, 15; — compositum ius fasque animo, sanctos que recessus mentis, et incoctum generoso pectus honesto, haec. cet., durchglüht von *, Pers. 2, 73.

incōram (in u. coram), in Gegenwart, mit *Gen.*, alcjs., Apul. 7, 21. 9, 10. 15. 10, 5. u. zw. 10, 23; *absol.*, Symm. Ep. 3, 3. 10, 7.

incorōnātus, a, um, unbekränzt, incoronata simulacra et arae viduae frigido cinere foedatae, Apul. M. 4, 29.

incorpŏrābĭlis, e, unkörperlich, körperlos, habitu inc., Tert. adv. Marc. 3, 17.

incorpŏrālis, e, unkörperlich, körperlos, dicimus enim quaedam corporalia esse, quaedam incorporalia, u. dann: „quod est" aut corporale est aut incorporale, Sen. Ep. 6, 6, 11 (58). a corporibus se ad incorporalia transtulit, 14, 2, 29 (90); natura caelestium circulorum incorporalis est linea, quae ita mente concipitur, ut sola longitudine censeatur, latum habere non possit, Macrob. Somn. Scip. 1, 15, 9. prima facie videtur nobis incorporalis esse materia, exquisita autem ratione recta invenitur neque corporalis neque incorporalis, u. vgl. das Weitere, Tert. adv. Herm. 35 sqq. res incorporalis est (tempus), - sub oculos non venit ideoque vilissima aestimatur, Sen. Brev. vit. 8, 1. ius, quod sit incorporale, apprehendi manu non posse, Quint. 5, 10, 116 aliud est beneficium ipsum, aliud quod ad unumquemque nostrum beneficio pervenit: illud incorporale est, inritum non fit, materia vero eius huc et illuc iactatur et dominum mutat, Sen Ben. 6, 2, 1. naturalis pars philosophiae in duo scinditur: corporalia et incorporalia, Ep. 14, 1, 16 (89); ⁓ sunt enim quaedam corporalia in appellativis, ut homo, sunt etiam in propriis, ut Terentius, alia incorporalia in appellativis, ut virtus, in propriis, ut Pudicitia, Prisc. I. p. 59, 10. — *Adv.*, memoria **incorporaliter** etiam corporalium reminiscitur, Claud. Mam. de stat an. 3, 14.

incorpŏrālĭtas, ātis, *f.*, die Unkörperlichkeit, Körperlosigkeit, inc. nihil patitur, non habens per quod pati possit: aut si habet, hoc erit corpus, Tert. de an. 7. optinuit tamen non minus de incorporalitate eius (animae) quam de inmortalitate sententia, Macrob. Somn. Scip. 1, 14, 20. cogitationi a nobis ad superos meanti occurrit prima perfectio incorporalitatis in numeris, 1, 5, 4. u. vgl. § 13.

incorpŏrātio, onis, *f.*, die Annahme einer körperlichen Gestalt, qui per incorporationis beneficium rumperet vincula peccatorum, Cassiod. inst. div. litt. 32.

incorpŏreus, a, um, unkörperlich, körperlos, hi autem termini cum sint semper circa cor-

pora, quorum termini sunt, incorporei tamen intelliguntur: ergo primus a corporibus ad incorporea transitus offendit corporum terminos: et haec est prima incorporea natura post corpora, sed non pure nec ad integrum carens corpore, Macrob. Somn. Scip. 1, 5, 5. u. vgl. 1, 14, 7. 1, 17, 9. 2, 3, 12. 2, 17, 15. Sat. 2, 2, 1 u. 18. quae (lineae) nunc corporea tum incorporea comprobantur: nam unum est, quod animi sola contemplatione conspicimus, aliud, quod etiam oculis intuemur, MCap. 6, 706. vetus atque perpetua quaestio inter nobilissimos philosophorum agitata est, corpusne sit vox an incorporeum (ἀσώματον), Gell. 5, 15, 1.

incorpŏro, ātum, āre, 1) **in Körpergestalt verwandeln**, o sola magnarum urbium maior Bethlem, cui contigit ducem salutis caelitus incorporatum gignere, Prud. Cathem. 12, 77. u. so b. KS. — 2) **in einen Körper einfügen, mit einem Körper verbinden**, repagula, quibus incorporati sunt funes, Amm. 23, 4, 6. barbari, quibus per artifices plagarum figuras iam inde a pueris variae animalium effigies incorporantur, einätzen, Solin. 22, 12 (20). eorum bonorum, quae ad fiscum pertinere dicuntur, si controversia moveatur, ante sententiam nec obsignari nec describi aut incorporari possunt, einverleiben, Frg. vet. ICt. de iure fisci §. 14. *ed. Goesch.*

incorrectus, a, um, **unverbessert**, nunc incorrectum populi pervenit in ora (opus), Ov. Tr. 3, 14, 23.

incorrupte, *Adv.*, s. incorruptus.

incorruptēla, ae, *f.*, die **Nichtverwesung**, quae patiuntur corruptelam et mortalitatem, caro scilicet et sanguis, ea necesse est patiantur et incorruptelam et immortalitatem, Tert. resurr. carn. 51. u. so de carn. Christ. 15. u. b. Augustin.

incorruptĭbĭlis, e, **unverweslich, unvergänglich**, si deus nomen est summae potestatis, incorruptibilis esse debet, perfectus, impassibilis, nulli rei subiectus, Lact. 1, 3. ut immortales et incorruptibiles et statim resurrectionis compotes fiant, Tert. de an. 50 u. and. KS. — *Adv. comp.*: purius et incorruptibilius, August. Conf. 3, 2.

incorruptĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, die **Unverweslichkeit, Unvergänglichkeit**, inc. substantiae divinae, Tert. adv. Marc. 2, 16. u. vgl. Apologet. 48. ad uxor. 1, 7.

incorruptio, ōnis, *f.* = incorruptibilitas, Tert. resurr. carn. 51. u. b. and. KS.

incorruptīvus, a, um = incorruptibilis, Hieron. Ep. 152.

incorruptōrius, a, um, **unfähig zu verwesen**, quos (sensus) tam corruptorios efficit in homine corruptibilitas substantiae humanae, quam incorruptorios in deo efficit incorruptibilitas substantiae divinae, Tert. adv. Marc. 2, 16.

incorruptus, a, um, **unverdorben, unverkehrt, unverfälscht, ungekünstelt, unvermischt, ächt, rein, lauter, unbestochen** (neben integer, purus, verus), 1) v. Lebl., a) von concreten Gegenständen: quamvis caelum terramque reantur incorrupta fore aeternae mandata saluti, Lucr. 6, 601. magnum iam huic arbori honorem tribuit, memoratas ex ea referens templorum veterum contignationes quandamque inmortalitatem materiae in tectis contra vitia omnia incorruptae, Plin. 13, 16 (30), 101. Brundisi in portu fons incorruptus praestat aquas navigantibus, 2, 103 (106), 230. (Cydnus) incorruptus idemque frigidissimus - in mare evadit, Curt. 3, 10 (4), 9. Attali regis legatus naves captivosque, quae ad Chium navali proelio capta essent, et Nicephorium Venerisque templum, quae spoliasset evastassetque, pro incorruptis restitui, so als wenn sie nicht verfehrt worden wären, Liv. 32, 33, 5. plures captivos, incorruptam praedam fore, Tac. A. 1, 68. cor incorruptum repertum est, Suet. Cal 1; — im *Comp.*: fortius lignum quercus habet et incorruptius, Plin. 16, 6 (8), 22. — b) von **abstr. Gegenst.**: qui specie capiuntur, vulsis levatisque et inustas comas acu comentibus et non suo colore nitidis plus esse formae putant, quam possit tribuere incorrupta natura, Quint. 2, 5, 12. haec (percnopterus) facit, ut quintum genus γνήσιον vocetur velut verum solumque incorruptae originis, Plin. 10, 3 (3), 8. si optio naturae nostrae detur et ab ea deus aliqui requirat, contentane sit suis integris incorruptisque sensibus an postulet melius aliquid, non cet., Cic. Acad. 2, 7, 19. si tota oratio nostra omnem sibi fidem sensibus confirmat, id est incorruptis atque integris sensibus, Fin. 1, 21, 71. mens incorrupta miseriter corrumpitur, Laber. 60. animus incorruptus, aeternus, Sall. J. 2, 3. u. vgl. Vell. 2, 72, 1. qui (animus), si permanet incorruptus suique similis, necesse est ita feratur, ut cet., Cic. Tusc. 1, 19, 43. sucus ille et sanguis incorruptus usque ad hanc aetatem oratorum fuit, in qua naturalis inesset, non fucatus nitor, Brut. 9, 36. illos potius (imitemur), qui incorrupta sanitate sunt, quod est proprium Atticorum, quam eos, quorum vitiosa abundantia est, qualis Asia multos tulit, Opt. gen. or. 3, 8. livere iis (Senecam), qui vividam et incorruptam eloquentiam tuendis civibus exercerent, Tac. A. 13, 42. vera statim et incorrupta eloquentia imbuebantur, Or. 34. incorrupta quaedam Latini sermonis integritas, Cic. Brut. 35, 132. docuit alios animos in contentione libertatis dignitatisque, alios secundum deposita certamina incorrupto iudicio esse, Liv. 4, 6, 11. Caesar autem rationem adhibens consuetudinem vitiosam et corruptam pura et incorrupta consuetudine emendat, Cic. Brut. 75, 261. sancta incorruptā iura reddebat fide, Phaedr. 4, 13, 8. incorrupta fides nudaque veritas, Hor. Od. 1, 24, 7. u. vgl. Tac. A. 12, 41. Curt. 6, 27 (7), 26. Titus - in agmine gregario militi mixtus, incorrupto ducis honore, Tac. H. 5, 1. quae, utcunque sunt tradita, incorrupta perferemus, Curt. 7, 33 (8), 11. explorandos militum animos ratus, quonam id modo incorruptum foret, secum agitabat: tribunos et centuriones laeta saepius quam comperta nuntiare, cet., Tac. A. 2, 12; — im *Superl.*: divinorum incorruptissimus cultus, Amm. 23, 6, 32. — 2) v. **Pers.**: quae (eloquentia) ne minimum quidem in se iudicium masculi et incorrupti, ne

dicam gravis et sancti viri, ostentet, Quint. 5, 12, 20. casta, verecunda, virgo incorrupta quodammodo (oratio est), Cic. Or. 19, 64. iudicem, qui Justitiae antistes est, oportere esse gravem, sanctum, severum, incorruptum cet., Gell. 14, 4, 3. incorrupti pondera testis habet (Musa mea), Ov. Pont. 3, 9, 49. nec Agricola umquam per alios gesta avidus intercepit: seu centurio seu praefectus incorruptum facti testem habebat, Tac. Agr. 22. sincerum atque ab omni colluvione - incorruptum servare populum, Suet. Aug. 40. occiso eo pars militum, quae incorrupta erat, parricidium aegerrime accepit, Spart. Ant. Get. 6. Bocchus - admonitus ab aliis amicis, quos incorruptos Iugurtha reliquerat, Sall. J. 103, 2. Galba - insigni animo ad exercendam militarem licentiam, minantibus intrepidus, adversus blandientes incorruptus, Tac. H. 1, 35. u. dicht.: incorrupte fidem nullosque experte tumultus, Stat. Silv. 2, 3, 68; — im *Superl.*: ipse mihi custos incorruptissimus omnes circum doctores aderat, Hor. Sat. 1, 6, 81. — *Adv.*: Castricius profecto scite atque **incorrupte** locutus est, Gell. 13, 22 (21), 4. ipsa natura inc. atque integre iudicante, Cic. Fin. 1, 9, 30; — im *Comp.*: servi igitur iis etiam iudicibus, qui multis post saeculis de te iudicabunt et quidem haud scio an incorruptius quam nos, Marcell. 9, 29.

incoxo, āre (v. coxa), **niederkauern**, neque interim cacandi causa umquam incoxavi nate, Pompon. 97.

incrasso, ātum, āre, **verdichten**, übtr. **verschließen, unzugänglich machen**, per illas (divitias) scilicet incrassatum erat cor populi, Tert. de ieiun. adv. Psych. 6. u. so adv. Marc. 3, 6.

increātus, a, um, **ungeschaffen**, Cl. Mam. de stat. an. 2, 4.

increbresco od. **increbesco**, crebrui od. crebui, crebrescere od. crebescĕre, **häufiger werden, nur übtr. stärker werden, zunehmen, überhand nehmen, sich verbreiten**, a) v. concreten Gegenst.: mone, si increbuit aura, cautus uti velet carum caput, Hor. Sat. 2, 5, 93. ventus increbrescit, Cic. Fam. 7, 20, 3. increbescente vento et maiores iam volvente fluctus, Liv. 37, 13, 2. cum iam nostris remissiore vento appropinquassent, idem auster increbuit, Caes BC. 3, 26, 2. post vento crescente magis magis increbrescunt (undae), Catull. 64, 274. incipiunt - resonantia longe litora misceri et nemorum increbrescere murmur, Virg. G. 1, 359. adversam videt increbrescere pugnam, Sil. 10, 1. — b) v. abstr. Gegenst.: numero maxime videbantur (poëtae differre ab oratoribus) antea et versu: nunc apud oratores iam ipse numerus increbuit, Cic. Or. 20, 66. annonae caritate increbrescente, VMax. 3, 7, 3. gravissimus morbus increbuit, Treb. Poll. Claud. 12. Gallici quoque belli fama increbrescebat, Liv. 7, 12, 7. cum increbresceret rumor bellum in Sicilia esse, 24, 11, 7. rumor increbruit ambos opera eius occisos, Suet. Aug. 11. increbrescente rumore, quasi ad occasionem maioris spei commoraretur, Tib. 11. nonnullorum sermo iam increbruit, Cic. Opt. gen. or. 4, 11. quorum sermo imperitus increbuit, Or. 7, 23. hac consuetudine, quae increbruit, Phil. 14, 5, 12. ait rursus idem Demetrius increbruisse eam funerum sepulcrorumque magnificentiam, quae nunc fere Romae est, Leg. 2, 26, 66. mores deteriores increbrescunt in dies, Plaut. Merc. 5, 1, 9. late Latio increbrescere nomen, Virg. A. 8, 15; — *abs.* neben dem Abl. der Modalität: rubore perfundi et spiritu increbescere, schneller Athem holen, VMax. 5, 7. Ext. 1. inde rem ad triarios redisse, cum laboratur, proverbio increbuit, hat sich als Sprüchwort verbreitet, Liv. 8, 8, 11.

increbro, āvi, āre, **häufiger folgen lassen**, v. Liebhaber, si raras noctes ducit, ab animo perit, si increbravit, ipsus gaudet, res perit, Plaut. Truc. 1, 1, 26.

incrēdendus od. **incredundus**, a, um, **unglaublich**, fabula, Apul. M. 2, 12. frugum illecebrae, Mag. 47

incrēdĭbĭlis, e, I) *pass.* 1) **unglaublich**, sowohl eig. als in dem prägn. Sinne: **erstaunlich, wunderbar, außerordentlich** (neben fidem excedens, inauditus, mirus, singularis), neben *Subst.*: ut urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniae egessit, Curt. 5, 8 (2), 11. de concursu legationum privatorum et de incredibili multitudine, quae mi iam Sami - praesto fuit, aut audisse te puto aut cet., Cic. Att. 5, 13, 1. tot annorum incredibili et fidem excedente fortuna cumulata, Curt. 3, 34 (13), 11. incredibili felicitate Dionysium tota Sicilia depulit, Nep. Timol. 2, 1. corripui illico me inde lacrumans, incredibili re atque atroci percitus, Ter. Hec. 3, 3, 17 o rem incredibilem! Cic. Quinct. 25, 80. quae urbane ut in re incredibili dicas, Sen. NQ. 3, 17, 1. ad summas atque incredibiles occupationes meas accedit, quod cet., Cic. Att. 1, 19, 1. incredibile hoc factum obicitur, Poët. b. Cic. Fam. 2, 9. incredibiles mihi gratias per litteras egit, Cic. Fam. 13, 27, 2. hic incredibilis rerum fama occupat aures, Virg. A. 3, 294. incendor porro cotidie magis non desiderio solum - sed etiam incredibili fama virtutum admirabilium, quae cet., Cic. Or. 10, 33. neminem umquam tanta eloquentia fuisse neque tam divino atque incredibili genere dicendi, qui cet., post red. ad Quir. 2, 5. si homines non eruditi summam essent prudentiam atque incredibilem eloquentiam consecuti, dOr. 2, 1, 1. Periclem, cuius eloquentiae - vim quandam incredibilem cum historici tum etiam - comici veteres tradunt, Quint. 12, 2, 22; — ille in argento legato modus et inauditus erat et incredibilis, Quint. 7, 6, 11. utrumque nostrum incredibili modo consentit astrum, Hor. Od. 2, 17, 21. incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, Cic. Att. 5, 16, 3. quum est incredibilis rei ordo et ipsa expositione fidem perditurus, Quint. 5, 13, 28. flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, Caes BG. 1, 12, 1. incredibili celeritate revectus ad mare, Vell. 2, 42, 3. in hoc incredibilis quaedam varietas nec pauciores animorum paene quam corporum formae, Quint. 2, 8,

1. fuit - incredibilis venustatis, Treb. Poll. trig. tyr. 30. squalor incr. et inauditus, Cic. Dom. 23, 59; — magna certe in hoc vis et incredibilis animus, Mil. 25, 67. Antonii incr. quaedam et prope singularis et divina vis ingenii videtur, dOr. 1, 38, 172. facundus (fuit Sulla), callidus et amicitia facilis, ad simulanda negotia altitudo ingenî incredibilis, Sall. J. 95, 3. quoniam tibi incredibilem quemdam amorem et omnia in te ipsum summa ac singularia studia deberem, Cic. Fam. 1, 9, 4. incredibili sum sollicitudine de tua valetudine, Fam. 16, 15, 1. incredibili dissimulatione, Suet. Cal. 10. laudabam equidem incredibilem diligentiam Cn. Pompeii, Cic. Mil. 24, 65. incredibili virtute atque exercitatione in armis esse praedicabant, Caes. BG. 1, 39, 1. quam (corporis formam) incredibili ornavit virtute belli, Nep. Reg. 1, 4. in longa apparitione singularem et prope incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam modestiamque cognovi, Cic. Fam. 13, 54. vos spectatum et incredibili pietate cognitum reddidistis, post red. ad Quir. 2, 5. neque enim tibi haec res adfert dolorem, sed quamdam incredibilem voluptatem, Cat. 1, 10, 25. Ti. Nero, reversus Rhodo, incredibili laetitia patriam repleverat, Vell. 2, 103, 1. cum haec exercitatio procul a veritate seiuncta laboret incredibili verborum fastidio, Quint. 8, 3, 23. ut - eo maiore odio dignam istius incredibilem audaciam iudicetis, Cic. II. Verr. 4, 33, 73. est incredibili importunitate et audacia, 2, 30, 74. omnium gentium consensum et incredibilem conspirationem adiuva, Cic. Fam. 10, 10, 2. incredibilis fuit ac singularis furor, Cic. Sull. 27, 75; — mit *Supin.*: Caesaris exercitui res accidit incredibilis auditu, Auct. BAfr. 47, 1; — als *Praedicat*: res, quae rem credibilem aut incredibilem facere possunt, Cic. Inv. 2, 13, 42. rem incredibilem rati, Sall. C. 48, 5. quorum adeo incredibilem amentiam fuisse, ut cet., Liv. 5, 11, 7. vin' me istuc tibi, etsi incredibile'st, credere? Ter. Heaut. 4, 1, 11. incredibile est, quod dico, sed verum, Quint. 9, 3, 87. nihil mihi umquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum, Cic. Att. 11, 8, 2. quod iam nationibus exteris incredibile ac falso memoriae proditum videbatur, Pomp. 14, 41. incredibilia regi omnia videbantur, Curt. 9, 7 (2), 5. incredibilia nobis haec videntur et supra humanam naturam excedentia, Sen. Ep. 14, 4, 25 (92); — im *Compar.*: atque hoc quoque incredibile est, immo incredibilius, Sen. Ep. 14, 4, 26 (92). hoc miraris accidere? quanto incredibiliora sunt opera luxuriae, NQ. 3, 17, 2; — mit *abhäng. Satz.*: incredibile est, quam ego ista non curem, Cic. Att. 13, 23, 3. u. so 16, 5, 1. dOr. 1, 44, 197. incredibile ac simile portenti est, quonam modo cet., Phil. 2, 27, 66. incredibile est, quanta me molestia affecerit, Att. 15, 1, 1. incredibile'st, quantum erum ante eo sapientia, Ter. Phorm. 2, 1, 17. hac autem re incredibile est quantum civitates emerserint, Cic. Att. 6, 2, 4. u. so Quint. 1, 1, 32. Justin. 8, 2, 5. u. vgl. incredibile quantum, ganz ungl., 36, 2, 16. quam incredibile eis videretur, si audirent cet., Sen. NQ. 3, 17, 3; — incredibile est mit folg. *Acc. u. Inf.*: etsi erit vel acerbe auditu vel incredibile a M. Cicerone esse dictum, Cic. Phil. 7, 3, 8. u. so Quint. 7, 2, 31. Justin. 1, 10, 12. Sen. Ep. 14, 4, 25 (92); — mit *Supin.*: incredibile dictu audituque, Curt. 9, 14 (5), 3. incredibile dictu, Nep. Hann. 6, 3. Curt. 4, 30 (7), 16. 8, 10 (2), 36. Justin. 12, 9, 8. incredibile memoratu est, Sall. C. 6, 2. 7, 3. J 40, 3. — *Subst.*: praeter spem atque incredibile hoc mi obtigit, Ter. Phorm. 2, 1, 9. cum Agrippae - magna ac paene incredibilia praedicerentur, Suet. Aug. 94. incredibilia dixerit an inter se constantia, Quint. 5, 4, 2. incredibilia Parmeno modo quae narravit, Ter. Eun. 5, 8, 19. incredibilia probabilibus inteximus, Cic. Part. or. 4, 12. vastus animus immoderata, incredibilia, nimis alta semper cupiebat, Sall. C. 5, 5. falsa enim et incredibilia naturā necesse est aut magis moveant, quia supra vera sunt, aut pro vanis accipiantur, quia vera non sunt, Quint. 9, 2, 23. u. vgl. 10, 1, 28. — *Adv.*: quum is diceret socerum suum Laelium semper fere cum Scipione solitum rusticari eosque **incredibiliter** repuerascere esse solitos, Cic. dOr. 2, 6, 22. incr. ex legionibus IV et VI Scipionis milites diffugēre partim in castra Caesaris, partim cet., Auct. BAfr. 52, 5. litterae vero eius una datae cum tuis - incr. delectarunt, Cic. II. QFr. 13 (15ª), 1. venio nunc ad voluptates agricolarum, quibus ego incr. delector, Sen. 15, 51. incr. pertimuit, Att. 8, 7, 1. parumne haec significant incr. consentientem populi Romani universi voluntatem? Phil. 1, 15, 36. — 2) **unglaubwürdig**, incredibilis inopsque animi, inamabilis, inlepidus vivo, Plaut. Bacch. 4, 3, 3. — II) *act.* **ungläubig**, incredibiles enim post delicta cogentur credere, Apul. Herm. trim. 28.

incrēdĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, 1) **die Unglaublichkeit**, praetextu incredibilitatis, Ulp. Dig. 48, 5, 29. — 2) **der Unglaube**, ignoratio aut incr. humana, Apul. Herm. trism. 27.

incrēdĭtus, a, um, **ungeglaubt**, incredita vaticinia Cassandrae, Apul. de deo Socr. 18.

incrēdŭlĭtas, ātis, *f.*, **die Ungläubigkeit**, obstinata incredulitate sermonem eius respuebat, Apul. M. 1, 20. poenas incredulitate meretur, Paul. Nol. carm. 6, 95.

incrēdŭlus, a, um, 1) *act.*, **ungläubig**, quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi, Hor. AP. 188. optimus est in discendo patronus incredulus, Quint. 12, 8, 11. increduli quidam et de ingenio suo pessime meriti, qui diligentiam putant facere sibi scribendi difficultatem, 10, 3, 11. — 2) *pass.* **unglaublich** (incredibilis), res inauditae incredulae, Gell. 9, 4, 3.

incrēmento, āre, **vermehren, mehren**, Augustin. c. lit. Pet. 3, 54.

incrēmentŭlum, i, *n.* (*Demin.*), **das Wachsthum, die Zunahme**, tantum inc. locupletis uteri, Apul. M. 5, 12.

incrēmentum, i, *n.* (incresco), 1) act. **das Heranwachsen, das Wachsthum, die Zunahme**, a) im Allg., eig. u. übtr., vgl.: habent omnia initium, incrementum, summam, Quint. 5, 10,

inconvertĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unveränderlichkeit, verbi, Cassiod. h. eccl. 1, 14.

inconvŏlūtus, a, um, unverhüllt, coetus furiarum horrificus post inconvolutos multiplices casus ab eadem urbe digressus cervicibus Asiae totius insedit, Amm. 29, 2, 21.

inconvulsus, a, um, unaufgehoben, ohne daß aufgehoben ist, inconvulsa a se vectigalium pensione, Cod. Theod. frg. 5, 13, 14.

incŏpĭōsus, a, um, vorrätheleer, solitudo, Ggsß. saturitas Aegyptia, Tert. de ieiun. 5.

incoprio, āre, beflecken, cives, Commod. instr. 19.

incŏquo, coctum, ĕre, hineinkochen, einkochen, in od. an od. bei etw. kochen, backen, braten, a) eig.: erucas virides, inulas ego amaras monstravi incoquere cet., Hor. Sat. 2, 8, 51. isiciola incoques, Apic. 2, 2. potui vero ieiuno dari debet absinthium incoctum, Cels. 4, 16 (9). candorem autem ei (alicae) pro creta lactis incocti mixtura confert, Plin 18, 11 (29), 116. capram et carnem incoctam et hederam et fabam neque tangere Diali mos est neque nominare, Gell. 10, 15, 12. priori succo ista miscentur et rursus leniter incoquuntur, Cels. 6, 10. inter se mixta et incocta, 3, 22; — mit *Dat.*: num viperinus his cruor incoctus herbis me fefellit? Hor. Epod. 3, 6. haec est (malus), cuius grana Parthorum proceres incoquere diximus esculentis commendandi halitus gratia, Plin. 12, 3 (7), 16. tussim et alio modo ac pectorum suppurationes quantaslibet sanat fractae incoctum fabae (alium), 20, 6 (23), 56. quin imo contacto ab ea (salamandria) ligno vel lapidi si crusta panis incoquatur, idem veneficium, 29, 4 (23)., 75; — mit *Adv.* od. gew. *Abl.*: illic Haemonia radices valle resectas seminaque floresque et sucos incoquit acres, Ov. M. 7, 265. huius odorato radices incoque Baccho, Virg. G. 4, 279. omnia incocta vino aspero, Pallad. 4, 15, 1. cotoneis in concluso spiramentum omne adimendum aut incoqui melle ea mergive oportere, Plin. 15, 17 (18), 60. Archelaus, qui regnavit in Cappadocia, illinc pineo cortice inhaerente tradit advehi rude (glaesum) polirique adipe suis lactentis incoctum, 37, 3 (11), 46. arcus erat pharetraeque viro atque incocta cerastis spicula, Sil. 15, 681; — mit *cum*: farina cum sevo ovillio caprinove mixta, deinde incocta pro medicamento est, Cels. 3, 22. mel cum aerugine incoctum, 6, 7, 4. succus per se, vel manubii cum melle incoctus, 3, 22. — b) übtr.: nec flumine tanto incoctum maduit lassa fornace metallum, Claud. Rapt Pros. 1, 240. improbiores ad tertiarium (stannum) additis partibus aequis albi argentariam vocant et eo quae volunt incoquont, verzinnen, Plin. 34, 17 (48), 161. u. album incoquitur aereis operibus Galliarum invento, ita ut vix discerni possit ab argento eaque incoctilia appellant: deinde et argentum incoquere simili modo coepere equorum maxume ornamentis, §. 162; bidçt.: quamvis Milesia magno vellera mutentur Tyrios incocta rubores, gefärbt, Virg. G. 3, 307; — percussaque viscera nimbis vulsit et incoctas admisso sole medullas, Lucan. 6, 545. hunc (liquorem ladani) glomerari pulvere, incoqui sole cet., Plin. 12, 17 (37), 73. rutilus et spadix - exuberantiam splendoremque significant ruboris, quales sunt fructus palmae arboris non admodum sole incocti, Gell. 2, 26, 9. tertia (furia) fumantes incoquet igne genas, Ov. Ib. 184. incocti corpora Mauri, gebräunt, Sil. 17, 632. u. vgl.: incoctae dicebantur mulieres plus aequo calamistris usae (ustae, *Dac.*), PDiac. p. 107, 15; — compositum ius fasque animo, sanctos que recessus mentis, et incoctum generoso pectus honesto, haec. cet., durchglüht von *, Pers. 2, 73.

incōram (in u. coram), in Gegenwart, mit *Gen.*, alcjs., Apul. 7, 21. 9, 10. 15. 10, 5. u. zw. 10, 23; *absol.*, Symm. Ep. 3, 3. 10, 7.

incorōnātus, a, um, unbekränzt, incoronata simulacra et arae viduae frigido cinere foedatae, Apul. M. 4, 29.

incorpŏrābĭlis, e, unkörperlich, körperlos, habitu inc., Tert. adv. Marc. 3, 17.

incorpŏrālis, e, unkörperlich, körperlos, dicimus enim quaedam corporalia esse, quaedam incorporalia, u. dann: „quod est" aut corporale est aut incorporale, Sen. Ep. 6, 6, 11 (58). a corporibus se ad incorporalia transtulit, 14, 2, 29 (90); natura caelestium circulorum incorporalis est linea, quae ita mente concipitur, ut sola longitudine censeatur, latum habere non possit, Macrob. Somn. Scip. 1, 15, 9. prima facie videtur nobis incorporalis esse materia, exquisita autem ratione recta invenitur neque corporalis neque incorporalis, u. vgl. das Weitere, Tert. adv. Herm. 35 sqq. res incorporalis est (tempus), - sub oculos non venit ideoque vilissima aestimatur, Sen. Brev. vit. 8, 1. ius, quod sit incorporale, apprehendi manu non posse, Quint. 5, 10, 116 aliud est beneficium ipsum, aliud quod ad unumquemque nostrum beneficio pervenit: illud incorporale est, inritum non fit, materia vero eius huc et illuc iactatur et dominum mutat, Sen Ben. 6, 2, 1. naturalis pars philosophiae in duo scinditur: corporalia et incorporalia, Ep. 14, 1, 16 (89); ≈ sunt enim quaedam corporalia in appellativis, ut homo, sunt etiam in propriis, ut Terentius, alia incorporalia in appellativis, ut virtus, in propriis, ut Pudicitia, Prisc. I. p. 59, 10. — *Adv.*, memoria **incorporaliter** etiam corporalium reminiscitur, Claud. Mam. de stat an. 3, 14.

incorpŏrālĭtas, ātis, *f.*, die Unkörperlichkeit, Körperlosigkeit, inc. nihil patitur, non habens per quod pati possit: aut si habet, hoc erit corpus, Tert. de an. 7. optinuit tamen non minus de incorporalitate eius (animae) quam de inmortalitate sententia, Macrob. Somn. Scip. 1, 14, 20. cogitationi a nobis ad superos meanti occurrit prima perfectio incorporalitatis in numeris, 1, 5, 4. u. vgl. § 13.

incorpŏrātio, ōnis, *f.*, die Annahme einer körperlichen Gestalt, qui per incorporationis beneficium rumperet vincula peccatorum, Cassiod. inst. div. litt. 32.

incorpŏreus, a, um, unkörperlich, körperlos, hi autem termini cum sint semper circa cor-

pora, quorum termini sunt, incorporei tamen intelliguntur: ergo primus a corporibus ad incorporea transitus offendit corporum terminos: et haec est prima incorporea natura post corpora, sed non pure nec ad integrum carens corpore, Macrob. Somn. Scip. 1, 5, 5. u. vgl. 1, 14, 7. 1, 17, 9. 2, 3, 12. 2, 17, 15. Sat. 2, 2, 1 u. 18. quae (lineae) nunc corporea tum incorporea comprobantur: nam unum est, quod animi sola contemplatione conspicimus, aliud, quod etiam oculis intuemur, MCap. 6, 706. vetus atque perpetua quaestio inter nobilissimos philosophorum agitata est, corpusne sit vox an incorporeum (ἀσώματον), Gell. 5, 15, 1.

incorpŏro, ātum, āre, 1) **in Körpergestalt verwandeln**, o sola magnarum urbium maior Bethlem, cui contigit ducem salutis caelitus incorporatum gignere, Prud. Cathem. 12, 77. u. so b. KS. — 2) **in einen Körper einfügen, mit einem Körper verbinden**, repagula, quibus incorporati sunt funes, Amm. 23, 4, 6. barbari, quibus per artifices plagarum figuras iam inde a pueris variae animalium effigies incorporantur, einätzen, Solin. 22, 12 (20). eorum bonorum, quae ad fiscum pertinere dicuntur, si controversia moveatur, ante sententiam nec obsignari nec describi aut incorporari possunt, einverleiben, Frg. vet. ICt. de iure fisci §. 14. *ed. Goesch.*

incorrectus, a, um, **unverbessert**, nunc incorrectum populi pervenit in ora (opus), Ov. Tr. 3, 14, 23.

incorrupte, *Adv.*, s. incorruptus.

incorruptēla, ae, *f.*, **die Nichtverwesung**, quae patiuntur corruptelam et mortalitatem, caro scilicet et sanguis, ea necesse est patiantur et incorruptelam et immortalitatem, Tert. resurr. carn. 51. u. so de carn. Christ. 15. u. b. Augustin.

incorruptĭbĭlis, e, **unverweslich, unvergänglich**, si deus nomen est summae potestatis, incorruptibilis esse debet, perfectus, impassibilis, nulli rei subiectus, Lact. 1, 3. ut immortales et incorruptibiles et statim resurrectionis compotes fiant, Tert. de an. 50 u. and. KS. — *Adv. comp.*: purius et incorruptibilius, August. Conf. 3, 2.

incorruptĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, **die Unverweslichkeit, Unvergänglichkeit**, inc. substantiae divinae, Tert. adv. Marc. 2, 16. u. vgl. Apologet. 48. ad uxor. 1, 7.

incorruptio, ōnis, *f.* = incorruptibilitas, Tert. resurr. carn. 51. u. b. and. KS.

incorruptīvus, a, um = incorruptibilis, Hieron. Ep. 152.

incorruptōrius, a, um, **unfähig zu verwesen**, quos (sensus) tam corruptorios efficit in homine corruptibilitas substantiae humanae, quam incorruptorios in deo efficit incorruptibilitas substantiae divinae, Tert. adv. Marc. 2, 16.

incorruptus, a, um, **unverdorben, unversehrt, unverfälscht, ungekünstelt, unvermischt, ächt, rein, lauter, unbestochen** (neben integer, purus, verus), 1) v. Lebl., a) von concreten Gegenständen: quamvis caelum terramque reantur incorrupta fore aeternae mandata saluti, Lucr. 6, 601. magnum iam huic arbori honorem tribuit, memoratas ex ea referens templorum veterum contignationes quandamque inmortalitatem materiae in tectis contra vitia omnia incorruptae, Plin. 13, 16 (30), 101. Brundisi in portu fons incorruptus praestat aquas navigantibus, 2, 103 (106), 230. (Cydnus) incorruptus idemque frigidissimus - in mare evadit, Curt. 3, 10 (4), 9. Attali regis legatus naves captivosque, quae ad Chium navali proelio capta essent, et Nicephorium Venerisque templum, quae spoliasset evastassetque, pro incorruptis restitui, so als wenn sie nicht verfehrt worden wären, Liv. 32, 33, 5. plures captivos, incorruptam praedam fore, Tac. A. 1, 68. cor incorruptum repertum est, Suet. Cal 1; — im *Comp.*: fortius lignum quercus habet et incorruptius, Plin. 16, 6 (8), 22. — b) von abstr. Gegenst.: qui specie capiuntur, vulsis levatisque et inustas comas acu comentibus et non suo colore nitidis plus esse formae putant, quam possit tribuere incorrupta natura, Quint. 2, 5, 12. haec (percnopterus) facit, ut quintum genus γνήσιον vocetur velut verum solumque incorruptae originis, Plin. 10, 3 (3), 8. si optio naturae nostrae detur et ab ea deus aliqui requirat, contentane sit suis integris incorruptisque sensibus an postulet melius aliquid, non cet., Cic. Acad. 2, 7, 19. si tota oratio nostra omnem sibi fidem sensibus confirmat, id est incorruptis atque integris sensibus, Fin. 1, 21, 71. mens incorrupta miseriter corrumpitur, Laber. 60. animus incorruptus, aeternus, Sall. J. 2, 3. u. vgl. Vell. 2, 72, 1. qui (animus), si permanet incorruptus suique similis, necesse est ita feratur, ut cet., Cic. Tusc. 1, 19, 43. sucus ille et sanguis incorruptus usque ad hanc aetatem oratorum fuit, in qua naturalis inesset, non fucatus nitor, Brut. 9, 36. illos potius (imitemur), qui incorrupta sanitate sunt, quod est proprium Atticorum, quam eos, quorum vitiosa abundantia est, qualis Asia multos tulit, Opt. gen. or. 3, 8. livere iis (Senecam), qui vividam et incorruptam eloquentiam tuendis civibus exercerent, Tac. A. 13, 42. vera statim et incorrupta eloquentia imbuebantur, Or. 34. incorrupta quaedam Latini sermonis integritas, Cic. Brut. 35, 132. docuit alios animos in contentione libertatis dignitatisque, alios secundum deposita certamina incorrupto iudicio esse, Liv. 4, 6, 11. Caesar autem rationem adhibens consuetudinem vitiosam et corruptam pura et incorrupta consuetudine emendat, Cic. Brut. 75, 261. sancta incorruptā iura reddebat fide, Phaedr. 4, 13, 8. incorrupta fides nudaque veritas, Hor. Od. 1, 24, 7. u. vgl. Tac. A. 12, 41. Curt. 6, 27 (7), 26. Titus - in agmine gregario militi mixtus, incorrupto ducis honore, Tac. H. 5, 1. quae, utcunque sunt tradita, incorrupta perferemus, Curt. 7, 33 (8), 11. explorandos militum animos ratus, quonam id modo incorruptum foret, secum agitabat: tribunos et centuriones laeta saepius quam comperta nuntiare, cet., Tac. A. 2, 12; — im *Superl.*: divinorum incorruptissimus cultus, Amm. 23, 6, 32. — 2) v. Pers.: quae (eloquentia) ne minimum quidem in se iudicium masculi et incorrupti, ne

dicam gravis et sancti viri, ostentet, Quint. 5, 12, 20. casta, verecunda, virgo incorrupta quodammodo (oratio est), Cic. Or. 19, 64. iudicem, qui Justitiae antistes est, oportere esse gravem, sanctum, severum, incorruptum cet., Gell. 14, 4, 3. incorrupti pondera testis habet (Musa mea), Ov. Pont. 3, 9, 49. nec Agricola umquam per alios gesta avidus intercepit: seu centurio seu praefectus incorruptum facti testem habebat, Tac. Agr. 22. sincerum atque ab omni colluvione - incorruptum servare populum, Suet. Aug. 40. occiso eo pars militum, quae incorrupta erat, parricidium aegerrime accepit, Spart. Ant. Get. 6. Bocchus - admonitus ab aliis amicis, quos incorruptos Iugurtha reliquerat, Sall. J. 103, 2. Galba - insigni animo ad exercendam militarem licentiam, minantibus intrepidus, adversus blandientes incorruptus, Tac. H. 1, 35. u. dicht.: incorrupte fidem nullosque experte tumultus, Stat. Silv. 2, 3, 68; — im *Superl.*: ipse mihi custos incorruptissimus omnes circum doctores aderat, Hor. Sat. 1, 6, 81. — *Adv.*: Castricius profecto scite atque **incorrupte** locutus est, Gell. 13, 22 (21), 4. ipsa natura inc. atque integre iudicante, Cic. Fin. 1, 9, 30; — im *Comp.*: servi igitur iis etiam iudicibus, qui multis post saeculis de te iudicabunt et quidem haud scio an incorruptius quam nos, Marcell. 9, 29.

incoxo, āre (v. coxa), **niederkauern**, neque interim cacandi causa umquam incoxavi nale, Pompon. 97.

incrasso, ātum, āre, **verdichten**, übtr. **verschließen, unzugänglich machen**, per illas (divitias) scilicet incrassatum erat cor populi, Tert. de ieiun. adv. Psych. 6. u. so adv. Marc. 3, 6.

increātus, a, um, **ungeschaffen**, Cl. Mam. de stat. an. 2, 4.

increbresco od. **increbesco**, crebrui od. crebui, crebrescere od. crebescĕre, **häufiger werden**, nur übtr. **stärker werden, zunehmen, überhand nehmen, sich verbreiten**, a) v. concreten Gegenst.: mone, si increbuit aura, cautus uti velet carum caput, Hor. Sat. 2, 5, 93. ventus increbrescit, Cic. Fam. 7, 20, 3. increbescente vento et maiores iam volvente fluctus, Liv. 37, 13, 2. cum iam nostris remissiore vento appropinquassent, idem auster increbuit, Caes BC. 3, 26, 2. post vento crescente magis magis increbrescunt(undae), Catull. 64, 274. incipiunt - resonantia longe litora misceri et nemorum increbrescere murmur, Virg. G. 1, 359. adversam videt increbrescere pugnam, Sil. 10, 1. — b) v. abstr. Gegenst.: numero maxime videbantur (poëtae differre ab oratoribus) antea et versu: nunc apud oratores iam ipse numerus increbuit, Cic. Or. 20, 66. annonae caritate increbrescente, VMax. 3, 7, 3. gravissimus morbus increbuit, Treb. Poll. Claud. 12. Gallici quoque belli fama increbrescebat, Liv. 7, 12, 7. cum increbresceret rumor bellum in Sicilia esse, 24, 11, 7. rumor increbruit ambos opera eius occisos, Suet. Aug. 11. increbrescente rumore, quasi ad occasionem maioris spei commoraretur, Tib. 11. nonnullorum sermo iam increbruit, Cic. Opt. gen. or. 4, 11. quorum sermo imperitus increbuit, Or. 7, 23. hac consuetudine, quae increbruit, Phil. 14, 5, 12. ait rursus idem Demetrius increbruisse eam funerum sepulcrorumque magnificentiam, quae nunc fere Romae est, Leg. 2, 26, 66. mores deteriores increbrescunt in dies, Plaut. Merc. 5, 1, 9. late Latio increbrescere nomen, Virg. A. 8, 15; — *abs.* neben dem Abl. der Modalität: rubore perfundi et spiritu increbescere, schneller Athem holen, VMax. 5, 7. Ext. 1. inde rem ad triarios redisse, cum laboratur, proverbio increbuit, hat sich als Sprüchwort verbreitet, Liv. 8, 8, 11.

increbro, āvi, āre, **häufiger folgen lassen**, v. Liebhaber, si raras noctes ducit, ab animo perit, si increbravit, ipsus gaudet, res perit, Plaut. Truc. 1, 1, 26.

incrēdendus od. **incredundus**, a, um, **unglaublich**, fabula, Apul. M. 2, 12. frugum illecebrae, Mag. 47

incrēdĭbĭlis, e, I) *pass.* 1) **unglaublich**, sowohl eig. als in dem prägn. Sinne: **erstaunlich, wunderbar, außerordentlich** (neben fidem excedens, inauditus, mirus, singularis), neben *Subst.*: ut urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniae egessit, Curt. 5, 8 (2), 11. de concursu legationum privatorum et de incredibili multitudine, quae mi iam Sami - praesto fuit, aut audisse te puto aut cet., Cic. Att. 5, 13, 1. tot annorum incredibili et fidem excedente fortuna cumulata, Curt. 3, 34 (13), 11. incredibili felicitate Dionysium tota Sicilia depulit, Nep. Timol. 2, 1. corripui illico me inde lacrumans, incredibili re atque atroci percitus, Ter. Hec. 3, 3, 17 o rem incredibilem! Cic. Quinct. 25, 80. quae urbane ut in re incredibili dicas, Sen. NQ. 3, 17, 1. ad summas atque incredibiles occupationes meas accedit, quod cet., Cic. Att. 1, 19, 1. incredibile hoc factum obicitur, Poët. b. Cic. Fam. 2, 9. incredibiles mihi gratias per litteras egit, Cic. Fam. 13, 27, 2. hic incredibilis rerum fama occupat aures, Virg. A. 3, 294. incendor porro cotidie magis non desiderio solum - sed etiam incredibili fama virtutum admirabilium, quae cet., Cic. Or. 10, 33. neminem umquam tanta eloquentia fuisse neque tam divino atque incredibili genere dicendi, qui cet., post red. ad Quir. 2, 5. si homines non eruditi summam essent prudentiam atque incredibilem eloquentiam consecuti, dOr. 2, 1, 1. Periclem, cuius eloquentiae - vim quandam incredibilem cum historici tum etiam - comici veteres tradunt, Quint. 12, 2, 22; — ille in argento legato modus et inauditus erat et incredibilis, Quint. 7, 6, 11. utrumque nostrum incredibili modo consentit astrum, Hor. Od. 2, 17, 21. incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, Cic. Att. 5, 16, 3. quum est incredibilis rei ordo et ipsa expositione fidem perditurus, Quint. 5, 13, 28. flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, Caes BG. 1, 12, 1. incredibili celeritate revectus ad mare, Vell. 2, 42, 3. in hoc incredibilis quaedam varietas nec pauciores animorum paene quam corporum formae, Quint. 2, 8,

1. fuit - incredibilis venustatis, Treb. Poll. trig. tyr. 30. squalor incr. et inauditus, Cic. Dom. 23, 59; — magna certe in hoc vis et incredibilis animus, Mil. 25, 67. Antonii incr. quaedam et prope singularis et divina vis ingenii videtur, dOr. 1, 38, 172. facundus (fuit Sulla), callidus et amicitia facilis, ad simulanda negotia altitudo ingeni incredibilis, Sall. J. 95, 3. quoniam tibi incredibilem quemdam amorem et omnia in te ipsum summa ac singularia studia deberem, Cic. Fam. 1, 9, 4. incredibili sum sollicitudine de tua valetudine, Fam. 16, 15, 1. incredibili dissimulatione, Suet. Cal. 10. laudabam equidem incredibilem diligentiam Cn. Pompeii, Cic. Mil. 24, 65. incredibili virtute atque exercitatione in armis esse praedicabant, Caes. BG. 1, 39, 1. quam (corporis formam) incredibili ornavit virtute belli, Nep. Reg. 1, 4. in longa apparitione singularem et prope incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam modestiamque cognovi, Cic. Fam. 13, 54. vos spectatum et incredibili pietate cognitum reddidistis, post red. ad Quir. 2, 5. neque enim tibi haec res adfert dolorem, sed quamdam incredibilem voluptatem, Cat. 1, 10, 25. Ti. Nero, reversus Rhodo, incredibili laetitia patriam repleverat, Vell. 2, 103, 1. cum haec exercitatio procul a veritate seiuncta laboret incredibili verborum fastidio, Quint. 8, 3, 23. ut - eo maiore odio dignam istius incredibilem audaciam iudicetis, Cic. II. Verr. 4, 33, 73. est incredibili importunitate et audacia, 2, 30, 74. omnium gentium consensum et incredibilem conspirationem adiuva, Cic. Fam. 10, 10, 2. incredibilis fuit ac singularis furor, Cic. Sull. 27, 75; — mit *Supin.*: Caesaris exercitui res accidit incredibilis auditu, Auct. BAfr. 47, 1; — als *Praedicat*: res, quae rem credibilem aut incredibilem facere possunt, Cic. Inv. 2, 13, 42. rem incredibilem rati, Sall. C. 48, 5. quorum adeo incredibilem amentiam fuisse, ut cet., Liv. 5, 11, 7. vin' me istuc tibi, etsi incredibile'st, credere? Ter. Heaut. 4, 1, 11. incredibile est, quod dico, sed verum, Quint. 9, 3, 87. nihil mihi umquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum, Cic. Att. 11, 8, 2. quod iam nationibus exteris incredibile ac falso memoriae proditum videbatur, Pomp. 14, 41. incredibilia regi omnia videbantur, Curt. 9, 7 (2), 5. incredibilia nobis haec videntur et supra humanam naturam excedentia, Sen. Ep. 14, 4, 25 (92); — im *Compar.*: atque hoc quoque incredibile est, immo incredibilius, Sen. Ep. 14, 4, 26 (92). hoc miraris accidere? quanto incredibiliora sunt opera luxuriae, NQ. 3, 17, 2; — mit *abhäng. Sätz.*: incredibile est, quam ego ista non curem, Cic. Att. 13, 23, 3. u. so 16, 5, 1. dOr. 1, 44, 197. incredibile ac simile portenti est, quonam modo cet., Phil. 2, 27, 66. incredibile est, quanta me molestia affecerit, Att. 15, 1, 1. incredibile'st, quantum erum ante eo sapientia, Ter. Phorm. 2, 1, 17. hac autem re incredibile est quantum civitates emerserint, Cic. Att. 6, 2, 4. u. so Quint. 1, 1, 32. Justin. 8, 2, 5. u. vgl. incredibile quantum, ganz ungl., 36, 2, 16. quam incredibile eis videretur, si audirent cet., Sen. NQ. 3, 17, 3; — incredibile est mit folg. *Acc. u. Inf.*: etsi erit vel acerbe auditu vel incredibile a M. Cicerone esse dictum, Cic. Phil. 7, 3, 8. u. so Quint. 7, 2, 31. Justin. 1, 10, 12. Sen. Ep. 14, 4, 25 (92); — mit *Supin.*: incredibile dictu audituque, Curt. 9, 14 (5), 3. incredibile dictu, Nep. Hann. 6, 3. Curt. 4, 30 (7), 16. 8, 10 (2), 36. Justin. 12, 9, 8. incredibile memoratu est, Sall. C. 6, 2. 7, 3. J 40, 3. — *Subst.*: praeter spem atque incredibile hoc mi obtigit, Ter. Phorm. 2, 1, 9. cum Agrippae - magna ac paene incredibilia praedicerentur, Suet. Aug. 94. incredibilia dixerit an inter se constantia, Quint. 5, 4, 2. incredibilia Parmeno modo quae narravit, Ter. Eun. 5, 8, 19. incredibilia probabilibus inteximus, Cic. Part. or. 4, 12. vastus animus immoderata, incredibilia, nimis alta semper cupiebat, Sall. C. 5, 5. falsa enim et incredibilia naturā necesse est aut magis moveant, quia supra vera sunt, aut pro vanis accipiantur, quia vera non sunt, Quint. 9, 2, 23. u. vgl. 10, 1, 28. — *Adv.*: quum is diceret socerum suum Laelium semper fere cum Scipione solitum rusticari eosque **incredibiliter** repuerascere esse solitos, Cic. dOr. 2, 6, 22. incr. ex legionibus IV et VI Scipionis milites diffugēre partim in castra Caesaris, partim cet., Auct. BAfr. 52, 5. litterae vero eius una datae cum tuis - incr. delectarunt, Cic. II. QFr. 13 (15ª), 1. venio nunc ad voluptates agricolarum, quibus ego incr. delector, Sen. 15, 51. incr. pertimuit, Att. 8, 7, 1. parumne haec significant incr. consentientem populi Romani universi voluntatem? Phil. 1, 15, 36. — 2) **unglaubwürdig**, incredibilis inopsque animi, inamabilis, inlepidus vivo, Plaut. Bacch. 4, 3, 3. — II) *act.* **ungläubig**, incredibiles enim post delicta cogentur credere, Apul. Herm. trim. 28.

incrēdĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, 1) **die Unglaublichkeit**, praetextu incredibilitatis, Ulp. Dig. 48, 5, 29. — 2) **der Unglaube**, ignoratio aut incr. humana, Apul. Herm. trism. 27.

incrēdĭtus, a, um, **ungeglaubt**, incredita vaticinia Cassandrae, Apul. de deo Socr. 18.

incrēdŭlĭtas, ātis, *f.*, **die Ungläubigkeit**, obstinata incredulitate sermonem eius respuebat, Apul. M. 1, 20. poenas incredulitate meretur, Paul. Nol. carm. 6, 95.

incrēdŭlus, a, um, 1) *act.*, **ungläubig**, quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi, Hor. AP. 188. optimus est in discendo patronus incredulus, Quint. 12, 8, 11. increduli quidam et de ingenio suo pessime meriti, qui diligentiam putant facere sibi scribendi difficultatem, 10, 3, 11. — 2) *pass.* **unglaublich** (incredibilis), res inauditae incredulae, Gell. 9, 4, 3.

incrēmento, āre, **vermehren, mehren**, Augustin. c. lit. Pet. 3, 54.

incrēmentŭlum, i, *n.* (*Demin.*), **das Wachsthum, die Zunahme**, tantum inc. locupletis uteri, Apul. M. 5, 12.

incrēmentum, i, *n.* (incresco), 1) *act.* **das Heranwachsen, das Wachsthum, die Zunahme**, a) im Allg., eig. u. übtr., vgl.: habent omnia initium, incrementum, summam, Quint. 5, 10,

71. esset aliquod imbecillitatis nostrae solatium rerumque nostrarum, si tam tarde perirent cuncta quam fiunt: nunc incrementa lente exeunt, festinatur in damnum, Sen. Ep. 14, 2, 6 (91). u. quaedam incremento non tantum in maius exeunt, sed in aliud, 20, 1, 14 (118); — zunächst in Bezug auf Pflanzen, Bäume u. dgl.: quid ego vitium ortus, satus, incrementa commemorem? Cic. Sen. 15, 52. panax utroque tempore levi et subacta terra rarissime disseritur, quo maius incrementum capiat, Col. 11, 3, 29. si, cum est natum (qualitercumque satum), incrementum eius supervoluto cylindro coërceas, 11, 3, 34. conseri deinde circa totum apiarium debent arbusculae incrementi parvi, 9, 5, 6. ad deponendas vites vel non magni incrementi arbores sulcus cet., 11, 2, 28. post haec frequens sit incrementi maioris surculus, ut rosmarinus, 9, 4, 2. ulpicum - longe maioris est incrementi, quam allium, 11, 3, 20. ponendae sunt plantae maioris incrementi, Pallad. 3, 24, 7. poma in his et cito matura et maioris incrementi assiduus humor efficiet, 3, 25, 22. testulae vel conchae quasi sedes singulis subiectae seminibus adobruuntur, ut fiant capita (porri) latioris incrementi, Col. 11, 3, 31. ne stirpes aut spinas validiorisque incrementi herbas inesse (pratis) patiamur, 2, 17 (18), 1; — in Bezug auf andere concrete leblose Gegenstände: structura latior ab imo paulatim incremento operis in artius cogitur, Curt. 7, 12 (3), 9. cuius (molis) incrementum eos antea fefellerat, 4, 11 (2), 21. et maius facit (ordeum semicoctum) ovorum incrementum et frequentiores partus, Col. 8, 5, 2. consistente iam incremento febris, Cels. 3, 5. quum vero in summo incremento morbus est, 3, 7. u. ubi in incremento constitit morbus, 4, 14 (7); — in Bezug auf abstracte Begriffe: fere versatur ratio faciendi circa bonorum adeptionem, incrementum, conservationem, usum, aut malorum evitationem, liberationem, imminutionem, tolerantiam, Quint. 5, 10, 33. negat enim summo bono adferre incrementum diem: qui autem voluptate vitam effici beatam putabit, qui sibi conveniet, si negabit voluptatem crescere longinquitate? Cic. Fin. 2, 27, 88. virtus enim tua semper in incremento erit, Curt. 9, 12 (3), 9. inde iniuriae ultro citroque fieri, quarum in dies incremento bellum exarsit, Liv. 30, 58, 2. cui dubium est, quin sermonem ab ipsa rerum natura geniti protinus homines acceperint, huic studium et incr. dederit utilitas, summam ratio et exercitatio, Quint. 3, 2, 1. si pauca primum et quae odium non afferant, coeperimus ediscere, tum cotidie adiicere singulos versus, quorum accessio labori sensum incrementi non afferat, 11, 12, 41. u. vgl.: per incrementa tam modica augenda vis, 10, 6, 3; — in Bezug auf Lebende: ea (hirudo) adhaerens faucibus sanguinem ducit et incremento suo transitum cibis praecludit, 6, 18, 1. si qua sunt incrementi parvi fluviorum animalia, 8, 15, 6. et halecula modo capta et cantarus exiguusque globio, quisquis denique est incrementi minuti piscis maiorem alit, 8, 17, 14. de minoris autem incrementi animalibus, qualis est lepus, haec praecipimus, ut cet., 9, 1, 8; — vorzugsw. in Bezug auf Menschen, Staaten u. dgl., mit Rücksicht auf Fortschritte im Lernen, in der Tugend, classisch mit Rücksicht auf Zunahme an Macht, Größe, Ehre, Ruhm u. dgl.: incrementis velocibus ita domi forisque colluxit, ut prudentia Titus alter aestimaretur, Amm. 16, 1, 4. haec eum curantem et talia commendabat externis nationibus fama, ut fortitudine, sobrietate, militaris rei scientia, virtutumque omnium incrementis excelsum, 22, 7, 9; nec securam incrementi sua (des Maroboduus) patiebatur esse Italiam, Vell. 2, 109, 4. M. Cicero, qui omnia incrementa sua sibi debuit, 2, 34, 3. Balbus Cornelius - illis incrementis fecit viam, quibus non in Hispania ex cive natus, sed Hispanus in triumphum et pontificatum assurgeret, 2, 51, 3. magnorum praefectorum et ducum haec incrementa sunt et rudimenta, Curt. 5, 6 (1), 42. Tullus etsi magni et admirabilis incrementi, domesticum tamen exemplum est, VMax. 3, 4, 2. existimatus initium et causa incrementorum patri fuisse, Suet. Vit. 3; si spectes quanto capitis discrimine constent incrementa domus, Juv. 14, 259. imperium - neque ab exordio ullum fere minus, neque incrementis amplius, Eutr. 1, 1. Hasdrubal cum hostium res tantis augescere incrementis cerneret, Liv. 27, 17, 4. ut augeretur sublimibus incrementis (Roma), Amm. 14, 6, 3. quae civitas ex finitimis incrementis virtute Epaminondae ducis ad spem imperii Graeciae erecta est, Justin. 6, 4, 9 vgl. mit: et Syriae et Aegypti regna Romana vicinitate artata, quae incrementa de finitimis bellis quaerere solebant, 39, 5, 4. reliquit Constantinopolin incrementis maximis fultam, Amm. 22, 9, 2. — b) insbes. rhetor. die **Steigerung**, quattuor tamen maxime generibus video constare amplificationem, incremento comparatione ratiocinatione congerie: incrementum est potentissimum, cum magna videntur, etiam qua inferiora sunt, Quint. 8, 4, 3. u. vgl. §. 8. 9. 28.

2) pass. das Herangewachsene, der **Heranwuchs**, **Anwuchs**, u. zw. zunächst von dem **Umfang**, der **Größe** eines Gegenstandes: eaque (foramina) satis est ita forari, ne possint capere plus unius apis incrementum, Col. 9, 7, 5; dann vom **Anwuchs**, **Nachwuchs**, **Sprößling**, u. dgl., si arborem minorem desiderabis inserere, in qua sine dubio meliora incrementa proveniunt, circa terram secato, Pallad. 3, 17, 5; ferner: Pallas adest motaeque iubet supponere terrae vipereos dentes, populi incrementa futuri, Ov. M. 3, 102. u. v. einzelnen Personen: cara deûm suboles, magnum Iovis incrementum, Virg. Ecl. 4, 49. u. so Cir. 398. nimirum istud incrementum lenam me putavit, cuius monstratu puellam illam cognosceret, Apul. M. 5, 28. te vero, Constantine Caesar, incrementum maximum boni publici, quibus votis amplectitur Romana felicitas? Pan. vet. 9, 37, 5; od. von mehreren: ceterum in tantas brevi creverant opes seu maritimis seu terrestribus fructibus, seu multitudinis incremento, cet., Liv. 21, 7, 3. quo minus damnum sentiret

(exercitus), identidem incremento renovabatur, Curt. 5, 6 (1), 39; — endlich in Geldangelegenheiten, von Zinsen im Ggsß. zum Capital, von Zuschlägen zu Steuern, Zulagen u. dgl., legata - cum incremento restituere consuerat, Suet. Aug. 66. a te peto Cai Sei, quicquid ex hereditate mea redegeris, illis alumnis meis des singulis denos aureos eandemque summam penes te esse volo, cuius ex incremento eos alere te volo, Papin. Dig. 34, 1, 9. census, quibus postea quacunque de causa quicquam incrementi accessisset, Suet. Cal. 38. rescripsit gratandum esse, si provincialis hincinde vastatus saltem sollemnia praebeat, nedum incrementa, quae nulla supplicia egenis possent hominibus extorquere, Amm. 17, 3, 5. pueris ac puellis, quibus etiam Traianus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adiecit, Spart. Hadr. 7. huic igitur dari iubebis, quoniam mediocris fortunae est, ut eius dignitas incrementis iuvetur, cet., Vopisc. Prob. 4.

incrĕpātio, ōnis, *f.*, das **Anfahren, Schelten**, Tert. adv. Marc. 4, 7. 5, 20.

incrĕpātīve, *Adv.*, **anfahrend, scheltend**, Ggsß. consolatorie, Sidon. Ep. 6, 9.

incrĕpātōrius, a, um, **scheltend**, iudicia nostra nil minantur increpatorium, Sidon. Ep. 9, 7.

incrĕpĭto, āre (*Intens.* v. increpo; vgl.: creperum, dubium, unde increpitare dicimus, PDiac. p. 52, 18), 1) eig. u. bes. dichter. Gebrauch, *trans.* u. *intrans.*, **heran- od. hinan- od. anrauschen, -sausen, -prasseln** u. dgl., **rauschend -, sausend -, prasselnd, klatschend** u. dgl. **an etw. schlagen** (vgl.: increpitato ferito, PDiac. p. 114, 10), ipsius ingenti regis tentoria saltu lugubre increpitans late circumvolat ardor, Sil. 17, 105. dixit et increpitans languentia pectora dextra, ne pereant voces iterumque iterumque monebat, Stat. Theb. 10, 131; daher **laut od. kräftig zurufen**, mit dem Nebenbegriff der Ermunterung: **auffordern, aufmuntern**, tum Bitiae dedit increpitans: ille impiger hausit spumantem pateram, Virg. A. 1, 738. inde alii increpitant atque aequora pectore tollunt, VFlacc. 3, 472. od. mit dem Nebenbegriff des Tadels: **scheltende od. höhnende Worte an Jem. richten**, et tibi ob invidiam (aus Neid) Nereïdes increpitarent, Prop. 3, 21 (2, 26), 15. — 2) allgem. Gebrauch, *trans.*, Jmdn. od. etw. **anfahren, hart anlassen, schelten, höhnen, tadeln, etw. vorwerfen, vorrücken** (vgl.: increpitare, conviciari, PDiac. p. 107, 9), *alqm.*: nil me increpitando commoves, Poët. b. Varr. LL. 6, 67. u. vgl.: hostis amare, quid increpitas mortemque minaris? Virg. A. 10, 900. u. quamvis increpitant socii, 3, 454. Lausum increpitat Lausoque minatur, 10, 810. increpitansque suos inferri signa iubebat, Sil. 1, 452. fessosque labore ministros increpitat, 1, 180. u. vgl. VFlacc. 5, 270. saevit acerba fremens tardumque a moenibus agmen increpitat, 3, 230. sed redit in regem caecumque audentius hostem increpitans „procul" inquit „abi", Stat. Theb. 11, 668; — produnt clamore feram dominumque vocando increpitant, Ov. Hal. 79. inde ab irato Romulo, cum verbis quoque increpitans adiecisset „sic deinde quicumque alius transiliet moenia mea" interfectum, Liv. 1, 7, 2; — verschiedene Verbindungen zu Angabe des Grundes: irridere ex muro atque increpitare vocibus, *quod* tanta machinatio ab tanto spatio instrueretur, Caes. BG. 2, 30, 3. u. vgl.: esse (Nervios) homines feros magnaeque virtutis, increpitare atque incusare reliquos Belgas, *qui* se populo Romano dedidissent, 2, 15, 5; — *alqm. alcjs. rei*: alacer Fabiumque morae increpitare professus, Sil. 8, 263; — *alqd.*: aestatem increpitans seram zephyrosque morantes, Virg. G. 4, 138. quidam Achaeorum - pertinaciam increpitabant praetoris, Liv. 36, 32, 4; — *alci. alqd.*: increpitansque Agrigentinis ignaviam et timiditatem effecit, ut cet., VMax. 3, 3, 2. quis consul terga (d. i. fugam) increpitans, nam turbine motae ablatis terrae inciderat, „quid deinde, quid, oro, restat io profugis?" Sil. 5, 632. u. vgl.: instat atrox terga increpitans fugientia victor, 2, 250. vellere tum cupias albos a stirpe capillos ah speculo rugas increpitante tibi, Prop. 4 (3), 25, 13.

incrĕpĭtus, *Abl.* u, *m.*, das **Schelten**, Apul. de deo Socr. 19. Tert. adv. Marc. 4, 8.

incrĕpo, ui, ĭtum, āre (im *Perf.*: increpavi, Plaut. Most. 3, 2, 63; im *Ptcp. pass.*: increpatus, Justin. 11, 3, 5. Lact. inst. div. 4, 11. Prud. Cathem. 7, 195), 1) eig. u. bes. zum Theil nur dichter. Gebrauch, a) *trans.*, α) **hineinrauschen, -sausen, -schallen** u. dgl., **anrauschen, -schlagen, rauschend -, sausend -, rasselnd -, prasselnd -, klatschend -, schallend** u. dgl. **an etw. schlagen**, sonitus aures meas pedum pulsu increpat, Enn. trag. 391. qualemve sonum, cum Juppiter atras increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt, Ov. M. 12, 51. increpuit quantis viribus unda latus! Ov. Trist. 1, 4, 24. sulcata vibrant aequora et latera increpant dirimuntque canae caeruleum spumae mare, Sen. Agam. 438. argutae nemus increpuēre cicadae, Calp. 5, 56. ergo negatum vincor, ut credam miser, Sabella pectus increpare carmina caputque Marsa dissilire nenia, Hor. Epod. 17, 27. — β) etw. **rauschend -, sausend -, klatschend -, schallend -, klagend -, scheltend -, schmähend** u. dgl. **hören lassen**, überh. **laut zurufen**, validos tum Juppiter ignes increpat, Sever. Aetn. 62. at tuba terribilem sonitum procul aere canoro increpuit, Virg. A. 9, 504. increpuēre simul feralia classica signum, Sil. 5, 188. aspice, quam saevas increpat aura minas, Prop. 1, 17, 6; — tutius est iacuisse toro, tenuisse puellam, Threïciam digitis increpuisse lyram, Ov. Her. 3, 118. Am. 2, 11, 32. pectoraque unxerunt Erebeae felle colubrae terque cruentatas increpuēre manus, Ib. 225; — age tu hymenaeum increpa! Turpil. 166; — haec indigna miserandaque auditu cum apud timentes sibimet ipsos maiore audientium indignatione quam sua increpuissent, Liv. 6, 37, 1. u. theils mit Acc., theils mit Acc. u. *Dat.* pers.: haec incidens principum foribus, haec obviis, haec excurrentibus in publicum pavidis increpat, 9, 24, 10. u. mit *in* u. Acc.: haec Aricinus in regem Romanum increpans ex consilio abiit, 1, 51, 1. vgl. mit dem

feltenern: ipse in Fulvi similitudinem nominis, quia Cn. Fulvium praetorem biennio ante in isdem deviceral locis, increpans similem eventum pugnae fore adfirmabat, 27, 1, 9; — mit *Acc.* u. *Inf.*: Alcyonum positis requiescant ora querellis, increpet absumptum nec sua mater Itym, Prop. 4, 9 (3, 10), 9. ille sua nata dignam vixisse sororem increpat, 5 (4), 11, 58. saxo ictus turba excedit (quaestor), insuper increpante qui vulneraverat, habere quaestorem, quod imperator esset militibus minatus, Liv. 4, 50, 3. invidi malignique increpabant per seria et ludum, saginati corporis sequi inutilem beluam (Dioxippum), Curt. 9, 29 (7), 16. — γ) Jmdn. **laut od. kräftig anrufen**, mit dem Nebenbegriff der Aufmunterung: **auffordern, aufmuntern, ermuntern**, stimulo tardos increpuisse boves, Tibull. 1, 1, 30. inpavidus conscendit equos Gradivus et ictu verberis increpuit, Ov. M. 14, 820. morantes Martius ille aeris rauci canor increpat, Virg. G. 4, 71. iam ducibus somnum dederat labor: increpat illos Juppiter cet., Ov. F. 6, 385; corniger increpuit thyrso graviore Lyaeus: „pulsanda est magnis area maior equis“, Am. 3, 15, 17. u. vgl.: Phoebus volentem proelia me loqui victas et urbes increpuit lyra, *ne* parva Tyrrhenum per aequor vela darem, Hor. Od. 4, 15, 1. — b) *intrans.* α) eig., **rauschen, sausen, rasseln, prasseln, klappern, klatschen, erschallen** u. dgl., sanguineus Mavors clupeo increpat, Virg. A. 12, 332. rursus in arma vocat trepidos clipeoque tremendo increpat atque armis imitatur murmura caeli, Sil. 12, 684. corvorum increpuit densis exercitus alis, Virg. G. 1, 382. similisque tenenti increpuit malis morsuque elusus inani est (canis), 12, 755. dixerat et raucus stridenti murmure clangor increpuit, Sil. 16, 94. saxa sed extremis tamen increpuēre corymbis, VFlacc. 4, 691. at illi pollicibus fragiles increpuēre manus, Prop. 5 (4), 7, 11; — flare ventos, grandines increpare, Minuc. Fel. Oct. 5. cum pila veloces fallit per brachia iactus, increpat et versi clavis adunca trochi cet., Prop. 4, 13 (3, 14), 5. ut primo statim concursu increpuēre arma, Liv. 1, 25, 4. qui (discus) simul increpuit, in media oratione de maximis rebus et gravissimis disputantem philosophum omnes unctionis causa relinquunt, Cic. dOr. 2, 5, 21. — β) übtr., **erschallen, sich hören lassen, laut werden, verlauten**, v. Lebl.: nunc vero me (näml. patriam) totam esse in metu propter te unum, quidquid increpuerit, Catilinam timeri - non est ferendum, Cat. 1, 7, 18. u. so: quidquid increpuisset, pertimescentem, Pis. 41, 99. quidquid increpuisset, ad salutis suae dispendium existimans factum aut cogitatum, Amm. 14, 5, 2. si - aut ab latere aut ab tergo aliquid tumultus increpuit, Liv. 44, 41, 7. simul atque increpuit suspicio tumultus, artes ilico nostrae conticescunt, Cic. Mur. 10, 22. inde si quid increparet terroris, sine patricio magistratu placere rem publicam opprimi? Liv. 4, 43, 10. sin proprium periculum increpuit, non hercule lorica et gladius in acie firmius munimentum, quam reo et periclitanti eloquentia praesidium simul ac telum, Tac. Or. 5.

2) allgemeiner Gebrauch, Jmdn. od. etw. **anfahren, hart anlassen, schelten, höhnen, verhöhnen, beschimpfen, schmähen, tadeln**, etw. **vorwerfen, vorrücken**, zunächst mit näheren Bestimmungen durch *Abl.* od. *Adv.*. his increpat omnes vocibus, Claud. Rapt. Pros. 3, 291. adulescentulum fragrantem unguento - voce etiam gravissima increpuit: „maluissem alium oboluisses!“ Suet. Vesp. 8. seditiosis vocibus regem increpare coeperunt, Curt. 9, 16 (4), 16. etiam deos aliqui verbis ferocioribus increpant, Liv. 45, 23, 19. maledictis increpat omnes bonos, Sall. C. 21, 4. nihilo lenioribus quam absens senatorum aliquot orationibus increpitus - in provinciam rediit, Liv. 42, 9, 6. increpat et seris Vulcanum maesta querellis, VFlacc. 6, 433. quem Turnus - increpat his victor: „nostrasne evadere, demens sperasti te posse manus? Virg. A. 9, 559. repetitis adversum nepotem et nurum probris increpitaque per edictum plebe, Tac. A. 5, 5. tum Caesar populum edicto increpuit, 14, 44; od. so, daß das persönliche Object aus dem Zusammenhang sich von selbst ergibt: equitem clara increpans voce, ut hostes exaudirent, redire in proelium iubet, Liv. 1, 27, 8. stricto itaque gladio simul verbis increpans transfigit puellam, 1, 26, 3. minitabiliterque increpare dictis saevis incipit, Pacuv. 15. u. vgl.: sic prior adgreditur dictis atque increpat ultro, Virg. A. 6, 387. cum haec exprobrando hosti Marcellus suorum militum animos erigeret, Hannibal multo gravioribus probris increpabat, Liv. 23, 45, 5; ast hic quem nunc tu tam torviter increpuisti, Enn. A. 79. adeo graviter est ab consule increpitus, ut cet., Liv. 24, 17, 7. qui (praetores navium) post classem ad Hiberum per pavorem desertam graviter increpiti numquam cet., 23, 26, 4. tribunos graviter increpitos potestate privavit, Suet. Caes. 79. eoque nomine graviter increpitus, Vesp. 4. Parmenionem nuper acrius, quam vellet, increpitum rursus castigare non sustinebat, Curt. 4, 47 (13), 8. increpat ultro cunctantes socios, Virg. A. 10, 830; — ohne nähere Bestimmungen: timeo totus, ita me increpuit Juppiter, Plaut. Amph. 5, 1, 25. numquid increpavit filium? Most. 3, 2, 63. ille simul fugiens Rutulos simul increpat omnes, Virg. A. 12, 758. increpor a cunctis totumque inmurmurat agmen, Ov. M. 3, 646. increpat hos „vitio“que animi non viribus „inquit Gorgoneis torpetis“ Eryx, 5, 195. iamque morae impatiens cunctantes increpat ausus Tiphys, VFlacc. 3, 613. Iunonem ardenti trepidam gravis increpat irā (Jupp.), 4, 3. u. vgl. 6, 280. Claud. Rapt. Pros. 3, 4. und: tandem etiam molli sese semel increpat irā, VFlacc. 7, 127. simul consul - omnia providere, apud omnes adesse, laudare et increpare merentes, Sall. J. 100, 3. alii alios increpantes timidos vocant, C. 53, 1. Himilco, vir factionis Barcinae, locum Hannonis increpandi esse ratus „quid est, Hanno“, inquit, „etiam nunc paenitet belli suscepti adversus Romanos?“ Liv. 23, 12, 6. Sestio Gallo - olim ab Augusto igno-

minia notato et a se ante paucos dies apud senatum increpito coenam ea lege condixit, ne cet., Suet. Tib. 42. increpantibus deinde universis eos (coniuratos), ipse rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat, Curt. 9, 24 (6), 30. tradentibus sese Nisibenis atque Carrenis et increpantibus Gallienum, Treb. Poll. Gall. duob. 10; od. ohne persönl. Object: si increpuit „cessas nugator? servitium acre te nihil impellit, Pers. 5, 127. si nulla erat vis, cur me flentes potius prosecuti sunt, quam aut increpantes retinuerunt aut irati reliquerunt? Cic. Dom. 22, 56; ferner: musca in temone sedit et mulam increpans „quam tarda es!“ inquit, „non vis citius progredi?“ Phaedr. 3, 6, 1; nescit adhuc ubi sit, terras tamen increpat omnes, Ov. M. 5, 474. pulvere canitiem genitor vultusque seniles foedat humi fusus spatiosumque increpat aevum, 8, 528. grandior hic vero si iam seniorque queratur atque obitum lamentetur miser amplius aequo, non merito inclamet magis et voce increpet acri? Lucr. 3, 952. u. dann: iure, ut opinor, agat, iure increpet inciletque, 963. ut - consistens ante recedentem suorum aciem increpita prius fortuna, quod se in eum servasset exitum, denuntiaret militibus vestigio se non recessurum, Vell. 2, 55, 3; — mit Angabe eines causalen Verhältnisses in verschiedener Weise: increpat signiferos, *quod* inconditis aut desertoribus miles Romanus terga daret, Tac. A. 3, 20. cum trepidam civitatem praeconibus per vicos dimissis dictator ad contionem advocatam increpuit, quod cet., Liv. 4, 32, 1; — summo die Salvius Liberalis reliquos legatos graviter increpuit, *tamquam* non omnes quos mandasset provincia reos peregissent, Plin. Ep. 3, 9, 36; — mit *Gen.* (u. *quod*): modo avaritiae singulos increpans et quod non puderet eos locupletiores esse, quam se, modo cet., Suet. Cal. 39. saevitiae populum edicto increpuit, Galb. 15. crudelitatis increpans Caesarem, Amm. 21, 16, 13. Maharbal lentitudinis increpans Hannibalem, 18, 5, 6. ignaviae alq*m.*, Jul. Val r. gest. Al. 1, 17; — M. quidem Antonium *ut* insanum increpat, *quasi* ea scribentem, quae mirentur potius homines quam intelligant, Suet. Aug. 86. quasi morarentur, ut somniculosos per nuntium increpuit, Claud. 39. amicos increpans *ut* ignaros, quanta bellua esset imperium, Tib. 24. nihil autem aeque doluit, quam ut malum se citharoedum increpitum, Ner. 41. is proximo in agro scrobem effodi iussit, quam Flavus ut humilem et angustam increpans cet., Tac. A. 15, 67; Germanico usque eo obtrectavit, ut et praeclara facta eius pro supervacuis elevarit et gloriosissimas victorias *ceu* damnosas rei p. increparet, Suet. Tib. 52; — mit *dopp. Accus.*: desertorem proditoremque increpant (Vedium Aquilam), Tac. H. 2, 44; — *alqd.*: nemora vero et luci et secretum ipsum, quod Aper increpabat, tantam mihi adferunt voluptatem, ut cet., Or. 12. cuius (valli) dum angustias Remus increpat saltu - occisus est, Flor. 1, 1, 8. Hiero pueritiam Tiridatis increpat, Tac. A. 6, 43. nec deerant sermones senium atque avaritiam Galbae increpantium, H. 1, 5. inscitiam potius legionum quam audaciam increpans, 1, 90. cum eius et stultitiam increparet et vilitatem, Vopisc. Aurel. 4. Parmenides, Xenophanes, minus bonis quamquam versibus, sed tamen illis versibus increpant eorum adrogantiam, quasi irati, qui cet., Cic. Acad. 2, 23, 74. postulamus, ut ii, qui maxime ignaviam increpant, adsint nobis habentibus dilectum, Liv. 2, 29, 1. segnitiem suam his verbis increpabat, Suet. Ner. 49. qui noxii ambo alter in alterum causam conferant, fugam Sergi Verginius, Sergius proditionem increpans Verginii, Liv. 5, 11, 6. omnem orationem traduxi et converti in increpandam Caepionis fugam, in deplorandum interitum exercitus. Cic. dOr. 2, 48, 200. studia in Persas non praesentia tantum, verum et vetera adversus Graeciae libertatem increpantes, Justin. 11, 3, 9. quum illius in me perfidiam increparet, auditus est magno silentio malevolorum, Cic. QFr. 2, 3, 3. ceterorum increpita cupiditate, Suet. Cal. 44. fatalem increpans rabiem, Tac. A. 1, 39. Claudius - theatralem populi lasciviam severis edictis increpuit, 11, 13; tune - totam dialecticam aut illudis aut increpas? Cic. Hortens. frg. 2, 44. p. 287; — mit *Acc.* u. *Inf.*: nostrā vereor ne fraude peremptum increpet et culpam hanc magno terrore rependat (Juppiter), VFlacc. 6, 743.

Incresco, crēvi, ĕre, 1) hinein-, hinan-, daran-, darauf-, darüber wachsen, in etw. hinein-, an-, auf-, über etw. wachsen, si viminibus salicis aut ulmi ligaveris, increscens vitis se ipsa praecidit, Col. 4, 13, 2. estque id (callum) aliquanto melius velamentum cerebro, quam caro, quae exciso osse increscit, Cels. 8, 4. u. vgl.: eadem increscentem quoque carnem coërcent, 5, 22, 6. ut sine noxa postea cutis increscat, quae aspero ossi innascens protinus non sanitatem, sed novos dolores movet, 8, 3. intonsos rigidam in frontem descendere canos passus erat moestamque genis increscere barbam, Lucan. 2, 376. durataeque cuti squamas increscere sentit, Ov. M. 4, 577. fibris increvit opimum pingue, Pers. 3, 32. utque non taedia animalium capillis increscant, Plin. 28, 11 (46), 163. — 2) heran-, an-, auf-, emporwachsen, zunehmen, a) eig.: maximeque eo (cibo) eget, qui increscit, Cels. 1, 3; — potes iam -, ne cum increverint inumbrent, cacumina ficorum pirorumve et malorum depangere, Col. 3, 21, 11. in iis, in quibus ultimi, qui sero gigni solent (dentes), non increverunt, Cels. 8, 1. increvit Tityi iecur, Sen. Herc. Oet. 1071. quum quid innatum est, ut in vesica calculus: quum quid increvit, ut vena, quae intumescens in varicem convertitur, Cels. 5, 26 *in.*; — dichter.: confixum ferrea texit telorum seges et iaculis increvit acutis, Virg. A. 3, 46. — b) übtr. α) im Allg.: lacrimis quoque flumina dicunt increvisse suis, Ov. M. 11, 47 quam (insulam) pendere et adtolli aquis increscentibus ideo incolae existimant, quia cet., Mel. 3, 2, 6; quantum incresceret aestus (v. Hitze), Liv. 44, 36, 5. ne statim vehementissimi calores incipiant, sed paulatim increscant, Cels. 3, 11; in-

crescitque utrumque (genus areae) in aliis celeriter, in aliis tarde, 6, 4. non magnopere increscit (tumor), 7, 18. si inflammatio increscit, 7, 19. cibique super haec fastidium increscit, 8, 4. ubi venter suppressus parum reddit ex eoque inflationes, caligines, capitis dolores aliaque superioris partis mala increscunt, 1, 3. increverat valitudo, quam temperantia mitigare temptavit, Plin. Ep. 1, 12, 9. videndum etiam est, morbus an increscat, an consistat, an minuatur, Cels. 3, 2. increscente morbo, 4, 14 (7). increscentibus morbis, 2, 14. tussis increscit, Plin. Ep. 7, 19, 3. rursus increscit dolor, Sen. Med. 940. dolor increvit, Ov. M. 9, 704. Cels. 1, 9; — murmur repente populi tota spectacula pervasit: — dein fremitus increvit, postremo clamor plaususque velut certo nuntio victoriae adlato est exortus, Liv. 45, 1, 2 sq. increscunt matrum gemitus, VFlacc. 1, 315. crevit ex eo hostium animus nec sustinere frons prima tam longum certamen increscentemque fiducia sui vim potuisset, ni cet., Liv. 10, 14, 17. temperavit Agricola vim suam ardoremque compescuit, ne increpesceret, Tac. Agr. 8. tum magis increscunt animis discordibus irae, Virg. A. 9, 688. hinc illi aucta insolentia mirusque animo increvit tumor, Justin. 11, 11, 12. carcer ad terrorem increscentis audaciae media urbe imminens foro aedificatur, Liv. 1, 33, 8. immo vero iam virus increscente saevitia prorsus exstinctum, Apul. M. 9, 3. cum ira ab accepta nuper clade stimulabat, tum concitatior accidens clamor ab increscente certamine, Liv. 10, 5, 2: — una sed maxima difficultas, quod haec aequare dicendo arduum inmensum, etiam tuo ingenio, quamquam altissime adsurgat et amplissimis operibus increscat, Plin. Ep. 8, 4, 3. magis ac magis et gratia et cura artis increvit, Suet. Gr. 3. posteaquam (medicinae pars, quae manu curat) diducta ab aliis habere professores suos coepit, in Aegypto quoque increvit, Cels. 7. praef. — β) insbes. rhetor., eine Steigerung annehmen, hoc genus increscit ac fit manifestius, si ampliora verba cum ipsis nominibus, pro quibus ea posituri sumus, conferantur, Quint. 8, 4, 2. u. vgl. §. 4. u. 11, 3, 49. u. incrementum, 1, b.

incrēto, āre, mit Kreide bestreichen, pertunde aures, ut imitemur Arabes, et increta facies, ut suos Gallia cives putet, Petron. 102, 14. undecimo quoque die lemniscos educis et incretas locum, ut cutis ad pulpas adhaereat, Veg. 5, 17, 4.

1. **incrētus**, a, um (in u. cerno), ungesiebt, furfures apponebat incretos ac sordidos, Apul. M. 7, 15.

2. **incrētus**, a, um, Ptcp., s. incerno.

incrīmĭnātio, ōnis, f., die Schuldlosigkeit, Unsträflichkeit, Tert. resurr. carn. 23.

incrispātio, ōnis, f., das Kräuseln, capillorum incrispationes, Augustin. Ep. 112, 22.

1. **incruentātus**, a, um (in u. cruento), unbefleckt vom Blute, tela retusa cadunt, manet inperfossus ab omni inque cruentatus Caeneus Elateïus ictu, Ov. M. 2, 496.

2. **incruentātus**, a, um (wie von incruento), mit Blut bespritzt, panis, Tert. adv. nat. 1, 7.

incruentus, a, um, unblutig, d. i. 1) nicht mit Blut befleckt, rein vom Blute, ut nemus sit incruentum de ferinis caedibus, Auct. perv. Ven. 38. solacium proximi motus habebamus incruentam urbem et res sine discordia translatas, Tac. H. 1, 29. quodsi tam facile suorum mentes flexisset Vitellius quam ipse cesserat, incruentam urbem Vespasiani exercitus intrasset, 3, 66. incruentum mitis imperium regit, Sen. Herc. Oet. 741. huius imperium incruentum quidem litteris tradiderunt, Lamprid. Al. Sev. 25; — multis locis potitus ac plerisque exercitu incruento, Sall. J. 92, 4. u. vgl. H. 3, 16. quem (exercitum) incruentum et victorem tridui itinere afuisse ab amne Tanai constitit, Tac. A. 12, 17. non incruentis centurionibus, e quibus etiam primi ordines cecidēre, Vell. 2, 112, 6. ita proelio uno accidit Vestinorum res haud quaquam tamen incruento milite suo, Liv. 8, 29, 12. non cum Dareo rem esse dixisset, quem - nihil aliud quam bene ausus vana contemnere, incruentus devicit, 9, 17, 16. qui vastatis propinquioribus locis longius discesserant incruenti, Amm. 26, 5, 9. integros incruentosque, Flavianis quoque partibus viles, quid dicturos reposcentibus aut prospera aut adversa, Tac. H. 3, 13. incruentus et mitis, Amm. 21, 6, 9. — 2) ohne Blutvergießen geliefert, erkämpft, errungen, durchgesetzt u. dgl., Cinna et Marius haud incruentis utrinque certaminibus editis urbem occupaverunt, Vell. 2, 21, 6. certatumque haud incruento proelio foret, ni cet., Liv. 2, 56, 15. multa proelia et aliquando non incruenta, Tac. Agr. 17. neque tamen exercitus populi Romani laetam aut incruentam victoriam adeptus erat, Sall. C. 61, 7. nec (Romanis) incruenta victoria fuit u. haudquaquam incruenta victoria fuit, Liv. 7, 8, 7. 27, 14, 14. 42, 7, 10. 27, 49, 7. u. nec incruentam victoriam fuisse, 42, 66, 10: ne Vitellianis quidem incruentam fuisse victoriam, Tac. H. 2, 44. nec Macedonibus incruenta victoria fuit, Curt. 4, 28 (6), 30. ipsorum in manu sit, integrum adversus Romanos bellum an pacem incruentam malint, Tac. A. 2, 46. si constat principibus gratia, manet pax incruenta, Col. 9, 9, 7. ne dubitaret armis incruentas conditiones malle, Tac. A. 12, 46. — *Adv.*: si vos sinatis, **incruente** vivimus: at si cruente puniamur, vincimus, Prud. Perist. 10, 1094.

incrustātio, ōnis, f. (incrusto), das Verzieren mit Stuccatur, Mosaik od. halberhobener Arbeit (Bas-relief), viridia, aquae salientes, incrustationes, loricationes, picturae, Paul. Dig. 50, 16, 79. §. 2. quod observari et in incrustatione oportet, Procul. Dig. 8, 2, 13. §. 1.

incrusto, āre (crusta), mit Stuccatur, Mosaik od. halberhobener Arbeit (Bas-relief) verzieren, überh. mit etw. überziehen, übertünchen, scit albarius tector - multa alia ornamenta praeter simulacra parietibus incrustare, Tert. idol. 8. parietem communem incrustare licet, Procul. Dig. 8, 2, 13. §. 1. tota (maceria) levi lapide aut tectorio intrinsecus incrustatur, ne ex ea erepere

possit (glis), Varr. RR. 3, 15, 1. has quoque (cocleas) saginare solent ita, ut ollam cum foraminibus incrustent sapa et farre, ubi pascantur, 3, 14, 5; — at nos virtutes ipsas invertimus atque sincerum cupimus vas incrustare, Hor. Sat. 1, 3, 55.

incŭbātio, ōnis, *f.* (incubo), das Daraufliegen, 1) eig. v. Geflügel, das Brüten, incubationi datur initium post novam lunam, Plin. 10, 54 (75), 152. quibus - incubatio ovis noxia, 10, 56 (77), 156. — 2) übtr., die gewaltsame Besitzergreifung von einer Sache, neque enim incubatio diuturna aut novella professio proprietatis nostrae privilegium abolere poterit, Imp. Arcad. et Hon. Cod. 7, 38, 3.

incŭbātor, ōris, *m.* (incubo), der in od. auf etw. liegt, 1) in einem Tempel, um göttliche Eingebungen zu empfangen, Aristoteles heroem quendam Sardiniae notat incubatores fani sui visionibus privantem, Tert. an. 49. — 2) der gewaltsam in Besitz genommen hat, Dionysius, aulae Siculae inclementissimus incubator, Macrob. Somn. Scip. 1, 10, 16. apud nos incubator imperii tyrannus dicitur, Serv. Virg. A. 7, 266.

incŭbĭto, ātum, āre, in od. auf etw. zu liegen pflegen, v. Geflügel, cellas in quibus incubitant (pulli anserum), siccissimas esse oportet, Col. 8, 14, 9; scherzh. v. Menschen u. obscön: iam incubitatus es, Plaut. Pers. 2, 4, 13.

incŭbĭtus, *Acc.* um, *Abl.* u, *m.* (incubo), das Daraufliegen, das Liegen auf etw., Theophrastus celerius concoqui dextri lateris incubitu, difficilius a supinis (tradit), Plin. 28, 4 (14), 54; v. Geflügel, das Brüten, si incubitu tonuit, ova pereunt, 10, 54 (75), 152. quaedam autem et citra incubitum sponte natura gignit, ut in Aegypti fimetis, §. 153.

incŭbo, cŭbui, cŭbĭtum, āre, in -, an -, auf etw. liegen, wo sein Lager aufgeschlagen haben, lagern, überh. wo sich aufhalten, zunächst von Menschen u. Thieren, um zu ruhen, dann zur Erreichung anderer Zwecke, I) v. Leb., 1) v. Menschen, a) im Allg., mit *Dat.* od. *Abl.*: stratisque relictis incubat (Dido), Virg. A. 4, 83. resupinus ipse purpurae atque auro incubat, Sen. Thyest. 910. ab initio pubertatis in silvis inter pastores habebantur sine ministerio servili, sine veste, quam induerent vel cui incubarent, Justin. 23, 1, 8. age si et stramentis incubet undeoctoginta annos natus, cui stragula vestis cet., Hor. Sat. 2, 3, 118. mollibus aut foliis aut mollibus incubat herbis, Ov. M. 4, 314. proque toro terrae non semper gramen habenti incubat infelix, 1, 633; — talis incubuit rogo, Sen. Herc. Oet. 1683. his (utribus) incubantes transnavēre amnem, Curt. 7, 21 (5), 18. Hispani sine ulla mole in utres vestimentis coniectis ipsi caetris superpositis incubantes flumen tranavēre, Liv. 21, 27, 5. Pontius Cominius - incubans cortici secundo Tiberi ad urbem defertur, 5, 46, 8; — ergo indigna fui - marito accendisse rogum gelidosque effusa per artus incubuisse viro? Lucan. 9, 55. u. vgl. 2, 27. 8, 727. Stat. Silv. 5, 1, 201; — selten: laqueone vitam finiam, an ferro incubem (sonst ferro incumbere)? Sen. Hipp 260. u. so Herc. Oet. 868; — si *super* Circense tomentum per sarturas veteris lintei effluens incubabo, Sen. vit. beat. 25, 2; — *abs.* u. obscön: contubernales ab omnibus spondis transversas incubare, Coel. b. Quint. 4, 2, 123; — u. ganz allgem.: rure incubabo usque in praefectura mea, Plaut. Cas. 1, 1, 22. pavidusque pinnis anxiae noctis vigil incubabat, Sen. Thyest. 570. u. mit *Acc.*: nocte promota tabernulam quandam littori navique proximam - incubabant, Apul. M. 7, 7. — b) insbes. α) an einem heiligen Orte liegen od. schlafen, um göttliche Eingebungen zu empfangen, mit *in* u. *Abl.* od. mit *Dat.*: leno aegrotus incubat in Aesculapi fano, Plaut. Curc. 1, 1, 61. und: namque incubare satius te fuerat Iovi, auxilium tibi qui in iure iurando tulit, 2, 2, 16. huc dona sacerdos cum tulit et caesarum ovium sub nocte silenti pellibus incubuit stratis somnosque petivit, Virg. A. 7, 87. qui praeerant Lacedaemoniis, non contenti vigilantibus curis in Pasiphaae fano, quod est in agro propter urbem, somniandi causa incubabant, quia vera quietis oracula ducebant, Cic. ND. 1, 43, 96. precatique quae volunt, ubi tumulis incubuēre, pro responsis ferunt somnia, Mel. 1, 8, 8. Epidauro decus est Aesculapii sacellum, cui incubantes aegritudinum remedia capessunt de monitis somniorum, Solin. 7, 10. — β) auf od. über einem bes. unrechtmäßig erworbenen Besitzthum liegen, um es sorgsam zu bewachen und nicht in fremde Hände gelangen zu lassen, mit *Dat.*: qui illi pecuniae, quam condiderat, spe iam atque animo incubaret, Cic. Cluent. 26, 72. nummi cum tibi sint opesque tantae, quantas civis habet, Paterne, rarus, largius nihil incubasque gazae, ut magnus draco, Mart. 12, 53, 1 sqq. condit opes alius defossoque incubat auro, Virg. G. 2, 507 qui divitiis soli incubuēre repertis, 6, 610. istos incubantes publicis thesauris ex praeda clandestina evolvas, Liv. 6, 15, 5. clausis thesauris incubabit, Quint. 10, 1, 2. cum Gnei Manlii castra cepissent opimaeque praedae incubarent, Flor. 1, 26 (2, 10), 2. — γ) im feindlichen Sinne, belagern, bedrängen, gewaltsam Besitz von etw. nehmen, mit *Dat.* od. *in* u. *Abl.*: sic factum, ut inhaerentem et incubantem Italiae extorqueret Annibalem, Flor. 1, 22 (2, 6), 57. quamquam et armis et fame urgueret (Porsenna) occupatoque Ianiculo in ipsis urbis faucibus incubaret, 1, 4 (10), 2. — δ) auf etw. liegen, einer Sache obliegen, mit *Dat.*: cum Marcus horis omnibus rei publicae actibus incubaret, Capitol. Anton. phil. 8. Gallieno rebus ineptissimis ut solebat incubante Scythae navibus factis Heracleam pervenerunt, Treb. Poll. Gallien. duob. 12.

2) v. Thieren, a) im Allg., auf etw. liegen, überh. wo lagern, sich aufhalten, ut Tegeaeus aper cupressifero Erymantho incubat et vasto pondere laedit humum, Ov. Her. 9, 87. incubat (leo) atris semesae stragis cumulis, Sil. 2, 686. incubant pratis pecudes relictae, Sen. Oed. 145; omnia animalia a dexteris partibus incedunt, sinistris incubant, Plin. 11, 45 (105), 253., aber mit *Acc.*: omnia (animalia fulmine tacta) contrarias incubant partes, 2, 54 (55), 145. u. im

Allg.: hoc genus bestiae lucos consitos et specus roridos et fontes amoenos semper incubare, Apul. M. 4, 17. — b) insbes. α) v. Geflügel u. dgl., auf dem Neste, den Eiern liegen, absol. brüten, mit *Dat.*: perque dies placidos hiberno tempore septem incubat Alcyone pendentibus aequore nidis, Ov. M. 11, 745. tectoque profanus incubuit bubo thalamique in culmine sedit, 6, 431. gallinae his (ovis) melius incubabunt, Pallad. 1, 29, 2. prius eas (gallinas) incubare decem diebus foetibus alienigenis patiemur, Col. 8, 5, 10. u. vgl. 8, 14, 6; — mit *Acc.*: struem sibi ipsa incubat solviturque (phoenix), Mel. 3, 8, 10. quae velis incubet, negant plus XXV oportere ova incubare, Varr. RR. 3, 9, 8. u. so: ova, Petron. 33, 3. ova, quae incubantur, Varr. RR. 3, 9, 12. si gallinis subiciantur incubanda (ova pavonis), Plin. 10, 59 (79), 161. cum triduo incubita tolluntur (ova), 29, 3 (11), 45; — *abs.*: cum incubant (gallinae), Varr. RR. 3, 9, 7. cum primum partum consummaverunt gallinae, incubare cupiunt ab id. ianuariis: — inhibeturque cupiditas incubandi pinnula per nares traiecta, Col. 8, 5, 5. ovum incubanti gallinae subductum, Suet. Tib. 14. incubant (anseres) a cal. martii usque ad aestivum solstitium, Pallad. 1, 30, 2. ut diem et noctem incubent (gallinae) praeterquam mane et vespere, Varr. RR. 3, 9, 10. ad incubandum supponunt IX aut XI (ova), 3, 10, 3. u. vgl.: postquam incubari coepit, 3, 9, 12. — β) feindlich, belagern, bedrängen, mit *Dat.*: spumantique incubat alveo (elephas), Sil. 4, 602. silvā iubatus qualis Armeniā leo in caede multa victor armento incubat, Sen. Thyest. 731.

II) v. Lebl., an-, auf-, über etw. liegen, lagern, hart an etw. stoßen u. dgl., mit *Dat.*, 1) eig. humero levis incubat hasta, Ov. M. 6, 593. tumuli coelumque quod incubat urbi, VFlacc. 2, 495. ponto nox incubat atra, Virg. A. 1, 89. quod praemium ipsos manere? caliginem ac tenebras et perpetuam noctem profundo incubantem mari, Curt. 9, 16 (4), 18. iterum deinde Scythae iterumque deserta cum beluis, usque ad iugum incubans mari quod vocant Tabim, Plin. 6, 17 (20), 53. gravis et ater incubat terris vapor, Sen. Oed. 47. istam terra defossam premat gravisque tellus impio capiti incubet, Hipp. 1278. — 2) übtr.: maior alius incubat moestae dolor, Hipp. 100 protervus incubat menti furor, 268. illi mors gravis incubat, qui notus nimis omnibus ignotus moritur sibi, Thyest. 401. tu (pudicitia) Capitolinae Iunonis pulvinaribus incubas, VMax. 6, 1. *in.*

incŭbo, ōnis, *m.*, der auf etw. liegt, u. zw. a) um etw. zu bewachen, vom Pluto als Schatzgeist, quom incuboni pilleum rapuisset, thesaurum invenit, Petron. 38, 8. — b) vom Alp als Zustand im Schlafe (vgl. de incubone, CAurel. Chron. 1, 3), b. Tert. an. 44. Scribon. comp. 100.

incŭbus, i, *m.*, der Alp als Zustand im Schlafe (von gemeinem Mann den Silvanen u. Faunen zugeschrieben), Serv. Virg. A. 6, 776. Isid. Orig. 8, 11. Augustin. civ. d. 15, 23.

incūdo, cūsum, ĕre, anhauen, behauen, bearbeiten, etiam, ut celeberrimus poëta memorat, „saepe oleo tardi costas agitator aselli vilibus aut onerat pomis, lapidemque revertens incusum aut atrae massam picis urbe reportat", Col. 7, 1, 3. aus Virg. G. 1, 273—275. wo die Schreibung incussum b. *Ribbeck.* aufgenommen ist; si tibi crateras argenti incusaque pingui auro dona feram, Pers. 2, 52.

inculcātio, ōnis, *f.*, das Einprägen, Einschärfen, disciplinam praeceptorum nihilominus inculcationibus densamus, Tert. apolog. 39.

inculcātor, ōris, *m.*, der Jmdn. od. etw. mit Füßen tritt, evulsum enim hominem de diaboli gula per fidem iam et inculcatorem eius voluit efficere per virtutem, ne solummodo evasisset, verum etiam devicisset inimicum, Tert. adv. gnost 6. inc. rationis, Cassiod. Var. 12, 1.

inculco, āvi, ātum, āre (in u. calco), eintreten, überh. eindrücken, einpressen, 1) eig.: aequata (area) paviculis vel molari lapide condensetur et rursus superiectis paleis inculcetur atque ita solibus siccanda relinquatur, Col. 2, 19 (20), 1. quorum (ocimorum) cum semen obrutum est, diligenter inculcatur pavicula et cylindro, 11, 3, 34. solum autem stagni per circuitum - lapidibus inculcatis [ac] tectorio muniendum est, 8, 15, 3; allgemeiner: sucida lana - canis rabiosi morsibus inculcata post diem septimum solvitur, Plin 29, 2 (9), 32. ferro circumcisus et expurgatus (famex), deinde pannis aceto et sale et oleo madentibus inculcatis - ad sanitatem perducitur, Col. 6, 12, 2; dah. dichter machen, verdichten, verstopfen, formicas abiges - cochlearum vacuas testas si usseris et eo cinere foramen inculces, Pallad. 1, 35, 8. quicquid igitur nimis inculcatum opsitumque aliqua re erat, ut incuteret visentibus facie nova horrorem, id squalere dicebatur, Gell. 2, 6, 24. — 2) übtr., je nachdem man den Begriff des Eintretens betrachtet, a) dem Geiste, dem Gedächtniß einprägen, *alqd.*: cursim et breviter attingere, quae sint inculcanda, infigenda, repetenda, Plin. Ep. 1, 20, 2. repetere et diu inculcare fuerit utilius, Quint. 1, 1, 31. aliis locis citata, aliis pressa conveniet oratio: illā transcurrimus, congerimus, festinamus, hāc instamus, inculcamus, infigimus, 11, 3, 111. id, quod tradatur vel etiam inculcetur, si qui forte sit tardior, posse percipere animo et memoria custodire, Cic. dOr. 1, 28, 127. singula inculcantur et quasi plura fiunt (in Bezug auf d. Stelle: sintne haec investigata, comperta, patefacta - a me?), Quint. 9, 3, 50; — *alqd. alci.*: si in causis publicis, in quibus multi sunt iudices, quod dicimus, quasi singulis inculcare peculialiter velimus, 11, 3, 130. valuit enim plus, quod erat illi nonnullorum artificiis inculcatum, quam aut officium aut necessitudo aut amor vester ille pristinus, qui plurimum valere debuit, Cic. Att. 1, 17, 2. nec facile inculcatas pueris persuasiones mutaveris, Quint. 3, 1, 6. firmissima quaeque memoriae iudicis inculcanda sunt, 6, 4, 5; — *alci.* mit *Acc.* u. *Inf.*: inculcatum est Metello et Volteio, te aratores evertisse, Cic. II. Verr. 3, 67, 156; — mit *ut* u. *Conj.*: inculcarisne, ut C. Pisonem,

generum meum, nominaret -? Vatin. 11, 26. — b) in ein Schriftwerk einschieben, *alqd.*: inculcamus autem per imprudentiam saepe etiam minus usitatos, sed tamen versus, Or. 56, 189. apud alios autem et Asiaticos maxime numero servientes inculcata reperias inania quaedam verba quasi complementa numerorum, 69, 230. ne, ut quidam, Graeca verba inculcantes iure optimo irrideamur, Off. 1, 31, 111. de firmissimis alia prima ponet, alia postremo, inculcabitque leviora, Or. 15, 50. tertium caput - quo consilio et a quo sit inculcatum, vide, Att. 3, 23, 2. idem σύνταγμα misi ad te retractatius et quidem ἀρχέτυπον ipsum crebris locis inculcatum et refectum, mit Einschiebseln versehen, 16, 3, 1. — c) Jmdm. od. einer Sache aufdrängen, vgl.: quibusdam non dabo, quamvis desit, quia, etiamsi dedero, erit defuturum: quibusdam etiam inculcabo, Sen. vit. beat. 24, 1; *alqd. alci.*: vos autem non modo oculis imagines, sed etiam animis inculcatis, Cic. ND. 1, 38, 108. non enim quidlibet antiquiores viros aegris inculcasse, sed cogitasse, quid maxime conveniret, Cels. 1. prooem. p. 3. horum Graecorum, qui se inculcant auribus nostris, similes fuerunt, Cic. dOr. 2, 5, 19; — *alqd.*: quid ergo attinet inculcare fatum, quum sine fato ratio omnium rerum ad naturam fortunamve referatur? Fat. 3, 6. hanc ego civitatem videre velim aut putem ullam, quae ne traditam quidem atque inculcatam libertatem recipere possit? ad Brut. 1, 16, 6.

inculpābĭlis, e, untadelhaft, tadellos, lapis pretiosus, si quidem inculpabilis reperiatur, Solin. 30, 32; übtr.: inculpabiles mores, Avien. Arat. 28. solum inculpabile numen, Prud. Apoth. 946. — *Adv.*: **inculpabiliter** enim necesse est vivat, qui cet., Cassiod. Var. 5, 27. te egisse inc., 7, 32.

inculpātim, *Adv.*, tadellos, qui inc. ad calcem terminumque militiae pervenerint, Imp. Hon. et Theod. Cod. Theod. 6, 30, 20.

inculpātio, ōnis, *f.*, die Anschuldigung, Boëth. Arist. top. 8, 4. p. 729.

inculpātus, a, um, unbescholten, vgl.: omnis culpae privatio inculpatum facit: inculpatus autem instar est absolutae virtutis, inlaudatus quoque igitur finis est extremae malitiae, Gell. 2, 6, 10. Macrob. Sat. 6, 7, 13; — data sum comes inculpata Minervae, Ov. M. 2, 588. non omnino inculpatum neque indesidem visum esse, cuius corpus in tam inmodicum modum luxuriasset exuberassetque, Gell. 6 (7), 22, 4; — nec census in illo nobilitate sua maior, sed vita fidesque inculpata fuit, Ov. M. 9, 671. sollicitus semper, ne quid re levi verbo committam inculpatae parum congruens honestati, Amm. 21, 13, 10; — im *Superl.*: eum constabat virum esse ferme bonum notaeque et expertae fidei et vitae inculpatissimae, Gell. 14, 2, 5.

incultus, a, um (in u. colo), unangebaut, unbebaut, unbepflanzt, ungepflegt, wild, öde, 1) eig. v. Gegenden, Feldern u. dgl., incultum igitur locum consideremus, siccus an humidus cet., Col. 2, 2, 8. consitus an incultus (locus), Quint. 5, 10, 37. u. vgl. 7, 9, 5. incultis praestare videmus culta loca, Lucr. 1, 208. diverso itinere malos a bonis loca taetra, inculta, foeda atque formidolosa habere, Sall. C. 52, 13. ob immanitatem habitantium inculta (terra), Mel. 3, 7, 1. terrae maximas regiones inhabitabiles atque incultas videmus, Cic. ND. 1, 10, 24. incultis asperisque regionibus diutius nives haerent, Petron. 99, 3. mollis et incultā sit mihi somnus humo, Tibull. 1, 2, 74. tunc erat ager incultus sine tecto, nunc est cultissimus cum optima villa, Cic. QRosc. 12, 33. miliaque incultos serpentum multa per agros errasse (constat), Ov. M. 7, 534. iugeraque inculti pauca tenere soli (nocebat), F. 3, 192. seremus igitur aliquid tamquam in inculto et derelicto solo, Cic. Brut. 4, 16. fundum alienum arat, incultum familiarem deserit, Plaut. As. 5, 2, 24. ursa per incultos errabat squalida montes, Ov. F. 2, 181. incultae pacantur vomere silvae, Hor. Ep. 1, 2, 45. alia quidem quasi inculta et silvestri via ad eamdem laudem pervenerat, Cic. Brut. 74, 259. haec deserta via et inculta atque interclusa iam frondibus et virgultis relinquatur: detur aliquid aetati cet., Cael. 18, 42. sanguineisque inculta rubent aviaria bacis, Virg. G. 2, 430. incultique exercet cura salicti, 2, 417. cum confecta labore, vulneribus, postremo aetate corpora rettulerint incultaque omnia diutino dominorum desiderio domi invenerint, Liv. 5, 10, 9; — *abs.* u. *subst.*: quas vento accesserit oras, qui teneant, nam inculta videt, hominesne feraene, quaerere constituit, Virg. A. 1, 307. u. so mit *Genit.*: nascitur maxume circa vetera monimenta parietinasque et inculta itinerum, Plin. 25, 8 (49), 87; — im *Compar.*: habitantium ritus asperior et incultior regio est, Mel. 2, 1, 12. quid illis terris asperius, quid incultius oppidis, quid nationibus immanius? Cic. prov. cons. 12, 29. est et aliud genus incultius asparago, mitius corruda, Plin. 19, 8 (42), 145. — 2) übtr., ungepflegt, zunächst bildlich: sic virgo dum intacta manet, tum inculta senescit, Catull. 62, 56. quum tota philosophia - frugifera et fructuosa nec ulla pars eius inculta ac deserta sit, tum nullus feracior in ea locus est nec uberior quam de officiis, Cic. Off. 3, 2, 5; speciell a) in Bezug auf das Aeußere, ungeordnet, ungeschmückt, schmucklos, kunstlos, einfach, od. gewöhnlich ungefällig, unsauber, schmuzig, vernachlässigt, edidit incultis talia verba comis, Ov. F. 3, 470. u. vgl. Sen. Hipp. 833. nec venit incultis captarum more capillis, Ov. Her. 9, 125. Charon, cui plurima mento canities inculta iacet, Virg. A. 6, 300. ument incultae fonte perenne genae, Ov. Her. 8, 64. illa placet, quamvis inculto venerit ore nec nitidum tarda compserit arte caput, Tibull. 1, 8, 15. ingenium ingens inculto latet hoc sub corpore, Hor. Sat. 1, 3, 34. iam designatus alio vultu, alio vocis sono, alio incessu esse meditabatur, vestitu obsoletiore, corpore inculto et horrido, capillatior quam ante barbaque maiore, Cic. Agr. 2, 5, 13. illi iucundos primum matura sapores expressa incultis uva dedit pedibus, Tibull. 1, 7, 35. u. von dem Buche der Tristien:

vade, sed incultus, qualem decet exulis esse, Ov. Trist. 1, 1, 3; — incultis qui versibus et male natis rettulit acceptos, regale nomisma, philippos, Hor. Ep. 2, 1, 233. non esse fastidio rudem hunc et incultum transalpini sermonis horrorem, Pacat. 1, 3. non enim a me iam exspectari puto, ut moneam, ut caveatis, ne exilis, ne inculta sit vestra oratio, ne vulgaris, ne obsoleta, Cic. dOr. 3, 25, 97. ex eo credo quibusdam usu venire, ut abhorreant a Latinis, quod inciderint in inculta quaedam et horrida, de malis Graecis Latine scripta deterius, Fin. 1, 3, 8; infelix virgo - incultum solis in rupibus exigit aevum, Auct. Cir. 518. rusticana illa atque inculta parcimonia, Quinct. 30, 92; — homines intonsi et inculti, Liv. 21, 32, 7. quem praeteriens quum incultum, horridum maestumque vidisses, etiam si agrestem et inhumanum existimares, tamen cet., post red. in sen. 6, 13. quia tristem semper, quia taciturnum, quia subhorridum atque incultum videbant, Sest. 9, 21. ut vita sic oratione durus, incultus, horridus, Brut. 31, 117. mulier quaedam haud inculta ianuam intravit, Petron. 139, 3. Macedonum acies, torva sane et inculta, Curt. 3, 5 (2), 13. gelidique inculta iuventus Taygeti, Lucan. 5, 51. plebeios calices - porriget incultus puer adque a frigore tutus, Juv. 11, 145; Autololes Numidaeque vagi semperque paratus inculto Gaetulus equo, Lucan. 4, 678; — im *Compar.*: ecquis incultior, religiosior, desertior, publicis negotis repulsior? Cato frg. p. 60, 4. — *Adv.*: vixit enim semper **inculte** atque horride, Cic. Quinct. 18, 59. vester etiam D. Brutus M. filius - et dicere non inc. solebat et erat quum litteris Latinis tum etiam Graecis - eruditus, Brut. 28, 107. putant enim qui horride inculteque dicat, modo id eleganter enucleateque faciat, eum solum Attice dicere, Or. 9, 28. u. im *Compar.*: super Numidiam Gaetulos accepimus partim in tuguriis, alios incultius vagos agitare, Sall. J. 19, 5. victitantes incultius, Amm. 22, 12, 6. — b) in Bezug auf das Innere, **ungebildet, rauh, roh**, genus hominum ferum incultumque (Gaetuli), Sall. J. 80, 1. ferae incultaeque gentes, Mel. 1, 19, 14. incultos adiit Laestrygonas, Tibull. 4, 1, 59. Africam initio habuēre Gaetuli et Libyes, asperi incultique, Sall. J. 18, 1. (Mosyni) asperi, inculti, pernoxii adpulsis, Mel. 1, 19, 10. (Germani) victu ita asperi incultique, ut cruda etiam carne vescantur aut recenti, 3, 3, 2. indocti incultique vitam transiēre, Sall. C. 2, 8. Aethiopes - minores incultique sunt, Mel. 3, 9, 7. ortuque nobiles inculti videbantur et anxii, Amm. 28, 1, 38; — inculta saecula, Claud. Laud. Stil. 2, 198. non tibi parvum ingenium, non incultum est et turpiter hirtum, Hor. Ep. 1, 3, 22. sordidum me et incultis moribus aiunt, Sall. J. 85, 39.

incultus, *Acc.* um, *Abl.* u, *m.*, der **Mangel an Pflege, die Vernachlässigung**, incultu, tenebris, odore foeda atque terribilis eius (Tulliani) facies erat, Sall. C. 55, 4. suos honores (Ehrendenkmäler) - partim desertos per incultum ac neglegentiam, partim hostiliter sublatos esse, Liv. 42, 12, 7. u. übtr.: ingenium, quo neque melius neque amplius aliud in natura mortalium est, incultu atque socordia torpescere sinunt, Sall. J. 2, 4.

incumba, ae, *f.*, in der Architektur, der **Kämpfer, Impost**, ein Simswerk an den Nebenpfeilern einer Bogenstellung, auf welchem der Bogen ruht (incumbit), Vitr. 6, 8 (11), 4.

incumbo, cŭbui, cŭbĭtum, cumbĕre (vgl. Quint. 9, 2, 1. über die Construct.), I) **sich darauf legen, sich auflegen, sich aufstützen, sich auf-, anlehnen, sich auf-, anstemmen, sich wohin legen, -lehnen, -stützen, -stemmen, -neigen**, 1) von Leb. a) eig. α) auf ein Ruhebett, einen Stock u. dgl., mit *Dat.*: tum lecto incumbens fletu super ora refuso haec ait, Ov. M. 11, 657. u. vgl.: incumbo lacrimisque toro manante profusis - exclamo, Her. 10, 55. simulacra suae petit illa puellae incumbensque toro dedit oscula, M. 10, 280. incubuitque toro, Virg. A. 4, 650. flumineam lino celantibus ulvam sic quoque non altis incubuēre toris, Ov. F. 5, 519. cui (pulvino) incumbebat, Curt. 3, 14 (6), 7. Cynthia namque meo visa est incumbere fulcro, Prop. 5 (4), 7, 3; — tum deus incumbens baculo, quem dextra gerebat, - inquit, Ov. F. 1, 177. fessus ut incubuit baculo saxove resedit pastor, Trist. 4, 1, 11. incumbens tereti Damon sic coepit olivae, Virg. Ecl. 8, 16; u. von einer Kreisenden: illic incumbens cum Pallados arbore palmae edidit invitā geminos Latona novercā, Ov. M. 6, 335; — lacrimis deinde manantibus, linquente animo *in* eum, a quo tenebatur, incubuit, Curt. 6, 36 (9), 33. non enim - inclinatio incumbentis in muliercularn Verris effingenda est, Quint. 11, 3, 90. densis tamen ordinibus nunc alii in alios nunc in scuta incumbentes sustinebant impetus Romanorum, Liv. 35, 5, 7; — mit *Acc.*: ut sustinere corpora plerique nequeuntes arma sua quisque stantes incumberent, Sall. H. 3, 72; — *absol.*: nos sedemus, incumbimus, respicimus, Quint. 9, 1, 11. u. vgl.: cursum habent quaedam (signa) et impetum, sedent alia vel incumbunt, 2, 13, 10. cum omnia obtinentibus aquis nihil, ubi in sicco fessa sternerent corpora, inveniri posset, cumulatis in aquas sarcinis insuper incumbebant, Liv. 22, 2, 8. haeret visceribus cervi (leo) super incumbens, Virg. A. 10, 727. — β) überh. **sich wohin neigen, -bücken, -senken, -versenken**, wohin sinken, mit *Dat.*: incubuitque loco (auf das Grabmal), Ov. M. 2, 338. corporibus gelidis incumbit, 6, 277. incubuit Magno lacrimasque effudit in omne vulnus, Lucan. 8, 727; formosis incumbens nescius undis errorem blandis tardat imaginibus, Prop. 1, 20, 41. incumbere advocato adversis subselliis sedenti, contumeliosum, Quint. 11, 3, 132; v. Schlangen: ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta - immensis orbibus angues incumbunt pelago pariterque ad litora tendunt, Virg. A. 10, 892. u. vgl.: illam (pestem) incumbentem per mille volumina pontus prosequitur lateri adsultans, VFlacc. 2, 503; vorzugsweise: incubuit ferro, er senkte sich -, sank in sein Schwert, Ov. M. 4, 163. 14, 81. et ferro incubuit quod credulitas strinxerat, Phaedr. 3, 10, 33. stricto incubuit ferro,

Amm. 17, 4, 5. ter diro fueram conata incumbere ferro, Sil. 8, 155. gravis incumbens casto Lucretia ferro, Claud. Laus. ser. reg. 153. ut - ferro in domo eius incubuerit, Tac. A. 11, 5. Aiax in silva - gladio incubuit, AHer. 1, 11, 18. gladio, quem sinu abdiderat, incubuit, Tac. A. 5, 7. qui - gladio ante pedes eius incubuerit, Suet. Oth. 10. non sentiet ictus, incumbet gladiis (iuventus), Lucan. 4, 277. telo, quod inhaeserat illi, incubuit, Ov. M. 12, 427; dichter.: profundo incumbens Odrussa mero, VFlacc. 5, 592; — *in* dextrum (pedem) incumbere interim datur, sed aequo pectore, Quint. 11, 3, 125. u. vorzugsw.: luce prima in ferrum pectore incubuit, Tac. H. 2, 49 ille autem, qui in gladium incubuerat, leviter saucius facile ex vulnere est recreatus, Cic. Inv. 2, 51, 154. qui cum imperatorem prostratum videret, „sequar“ inquit „eum, quem mea occidit tarditas“, et ita in gladium incubuit, Vell 2, 70, 3. u. vgl.: Aiacem suum in spongiam incubuisse, scherzhaft, Suet. Aug. 85; — mihi fas *ad* vos incumbere non est, Ov. M. 9, 385; — sive unus, sive duo continent, *super* humeros eius (aegri) suis pectoribus incumbunt, Cels. 5, 26. Trimalchio cum graviter ingemuisset superque brachium tamquam laesum incubuisset, Petron. 54, 2. u. vgl.: super quam (praedam) solus incumbis, 81, 1; — *absol.*: tollit se arrectum quadrupes et calcibus auras verberat effusumque equitem super ipse secutus implicat eiectoque incumbit cernuus armo, Virg. A. 10, 892.

b) übtr. α) **auf etw. sich stützen, an etw. sich anlehnen**, mit *Dat.*: iuvenes hortatur, ut illam ire viam pergant et eidem incumbere sectae, Juv. 14, 121. miserum est aliorum incumbere famae, 8, 76. u. vgl.: fortunae Libys incumbit flatuque secundo fidit agens puppim, Sil. 7, 241; — patronus quidem *in* hoc vehementer incumbet, Quint. 7, 2, 33. — β) **sich zu etw. neigen, - hinneigen, sich auf etw. legen, sich einer Sache ergeben, etw. sich angelegen sein lassen**, mit *Adv.*: non eum (herum), quo incumbat, eo inpellere, Plaut. Aul. 4, 1, 8. facis tu id quidem et eo maxime incumbis, Cic. Phil. 11, 9, 23. idem volunt omnes ordines: eodem incumbunt municipia, coloniae, cuncta Italia, 6, 7, 18. Pompeius ei (Miloni) nihil tribuit et omnia Guttae dicitque se perfecturum, ut [in] illo Caesar incumbat, QFr. 3, 8, 6. huc incumbat orator, hoc opus eius, hic labor est, Quint. 6, 2, 7; — mit *Dat.*: parendi tamen et cuicumque incumbere iusso durabat vigor, Sil. 13, 21. perge, patent Alpes, nostroque incumbe labori, 4, 818. incumbit bello, 14, 119. super navium foros ponte contexto transgressus populandis barbarorum incubuit terris, Amm. 17, 12, 4; — quodcumque recedit litibus, incumbit studiis, Claud. Mall. Theod. cons. 64. u. so vgl. Vopisc. Prob. 23. maturare libri huius editionem festino, ut dimissa priore cura novae cogitationi toto corpore incumbam, Tac. Or. 3. rogandis Gracchorum legibus ita vehementer incubuit, ut cet., Flor. 2, 4 (3, 16), 2. hic contra, ut paulum exspectaret, manu significat rursusque ceris et stilo incumbit, Plin. Ep. 7, 27, 9, ratiociniis scrutandis incubuit, Amm. 25, 10, 7. u. vgl. 14, 11, 1. non abolendae incubuit maculae, 26, 3, 5; — incumbe *in* iras teque languentem excita, Sen. Med. 891. cuius (Caesaris) in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget, Cic. Att. 5, 13, 3. mirum est, quam efficiat in quod incubuit, Plin. Ep. 4, 7, 1. ut - omnes et animo et opibus in id bellum incumberent, Caes. BG. 7, 76, 2. illud autem erat amoris mei - monere te atque hortari, ut in rem publicam omni cogitatione curaque incumberes, Cic. Fam. 10, 1, 2. in id studium, in quo estis, incumbite, dOr. 1, 8, 34. nunc - tota mente incumbe in hanc curam, Att. 16, 10, 2. incumbe - in eam curam et cogitationem, quae tibi summam dignitatem et gloriam adferat, Fam. 10, 3, 3. incumbite in causam, Quirites, ut facitis, Phil. 4, 5, 12. Varronis sermo facit exspectationem Caesaris, atque utinam ipse Varro incumbat in causam! Att. 3, 15, 3. incubuit autem in eas disputationes, ut doceret cet., Acad. 2, 24, 77. laude invicta vitam in hanc incubuerim, Phaedr. 3. prol. 22; v. Thieren: tauros diu ante abstinendos, ut, cum tempus est, acrius in causas dilati fervoris incumbant, Pallad. 4. 11, 6; — videte, num dubitandum vobis sit omni studio *ad* id bellum incumbere, in quo cet., Cic. Pomp. 7, 19. vix meminēre maris; tam vasto ad proelia nisu incumbunt proni, Sil. 14, 375. qua re - incumbite ad salutem rei publicae, Cic. Cat. 4, 2, 4. incumbe toto pectore ad laudem, subveni patriae, opitulare collegae, Fam. 10, 10, 2. Pompeius vero ad voluntatem perferendae legis incubuerat, Att. 1, 19, 4. quid? Ser. Galbam - nonne proavo tuo - M. Catoni incumbenti ad eius perniciem populus Romanus eripuit? Mur. 28, 59; omni studio ad parandam classem incubuerunt, Auct. BAl. 12, 4. ad quae recuperanda - incumbe, ut facis, Cic. Att. 3, 20, 1. neminem esse ex illo honoris gradu qui non omni studio, virtute, auctoritate incubuerit ad rem publicam conservandam, Sull. 29, 82. iustitium edici, saga sumi placere, quo omnes acrius graviusque incumberent ad ulciscendas rei publicae iniurias, Phil. 6, 1, 2; — mit *Accus.*: tunc Palladios non inscius haustus incubuit, Stat. Theb. 6, 575. u. allgemein: haec doce, haec profer, haec incumbe, Laterensis, decuriasse Plancium, conscripsisse cet., Cic. Planc. 18, 45; — mit *Inf.*: hoc acrius omnes incumbent generis lapsi sarcire ruinas, Virg. G. 4, 249. u. vgl.: incubuit voluitque manu convellere ferrum Dardanides teloque sequi, 12, 774. propria vi Crispus incubuerat delatorem fratris sui pervertere, Tac. H. 2, 10; — mit *Conj.* (ohne ut): App. Claudius - cum suis tum nobilitatis viribus incubuit, se cum Q. Fabio consulem dicerent, Liv. 10, 15, 8; — *absol.*: extulit incumbens medio iam limite gressum Eurytus, Sil. 16, 488. at illi ocius incubuēre omnes pariterque laborem sortiti, Virg. A. 8, 444. me universa res publica duce senatu, comitante Italia, - hominibus incumbentibus, omnibus denique suis viribus recuperavisset, Cic. Fam. 1, 9, 16. — γ) Jmdm. **obliegen**, mit *Dat.*:

accusandi necessitas incumbet domino, Ulp. Dig. 48, 2, 5. ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat, Paul. Dig. 22, 3, 2. iudici omnium rerum officium incumbit, Ulp. Dig. 21, 1, 25.

2) von Lebl. a) eig. α) im Allg., auf etw. sich legen, sich neigen, sich beugen, sich lehnen od. anlehnen, sich stützen, incumbit tellus, *quo* venti prona premit vis, Lucr. 6, 560; — mit *Dat.*: incumbens arae (laurus), Virg. A. 2, 514. lateri vinculum lapides sunt, quos interposuēre, ut duriori materiae fragilis incumberet, Curt. 8, 37 (10), 25. nondum solis equos declivis mitigat aestas, quamvis et madidis incumbant praela racemis, Calp. 1, 1 sq. Pindus incumbat mihi atque Haemus, Sen. Herc. Oet. 1383. u. vgl.: excisa ferro est Pergamum: incubuit sibi, Troad. 14; — et ramosa tamen cum ventis pulsa vacillans aestuat *in* ramos incumbens arboris arbor, Lucr. 5, 1097; — ut prona (silex) iugo laevom incumbebat *ad* amnem, Virg. A. 8, 236; — *absol.*: et metuunt magni naturam credere mundi exitiale aliquod tempus clademque manere, cum videant tantam terrarum incumbere molem, Lucr. 6, 565. pinus et incumbens lentas circumdabat umbras, Prop. 4, 12 (3, 13), 37. summo pariter cum monte secutae incubuēre trabes abductaque flumina ponto, VFlacc. 5, 161. in eos (duo asseres in terra defixos) transverso incumbente tigno ad tricenos longi pedes, ut pons esset, iniungebantur humusque insuper iniciebatur, Liv. 44, 5, 4. — β) v. Localitäten: an etw. sich lehnen, an etw. angrenzen, an etw. stoßen, mit *Dat.*: incumbens Messana freto, Sil. 14. 194. quis eluet me Tanais? aut quae barbaris Maeotis undis Pontico incumbens mari? Sen. Hipp. 715. in illo (caelo) cava in se convexitas vergit et cardini suo, hoc est terrae, undique incumbit, Plin. 2, 64 (64), 160; — a septentrione ingens *in* litus mare incumbit, Curt. 6, 12 (4), 19. impetum deinde sumit Hellespontus et in mare incumbit, Plin. 5, 32 (40), 141; — mit *Acc.*: Asiam incumbit Taurus, Avien. perieg. 849.

b) übtr. auf etw. sich stützen, auf etw. beruhen, dann: wohin sich neigen, mit *Adv.*, *Dat.* od. *ad* u. *Acc.*: certum erat uni spem successionis incumbere, Suet. Tib. 15; — haec vis, quae scientiam complexa rerum sensa mentis et consilia sic verbis explicat, ut eos, qui audiant, quocumque incubuerit, possit impellere, Cic. dOr. 3, 14, 55; ubi incubuit iusto mens aegra dolori, Ov. Trist. 4, 3, 21; — quum incubuit (voluntatis inclinatio) ad virum bonum et multis aliis adiumentis petitionis ornatum, Cic. Mur. 26, 53. quum hi mores tantum iam ad nimiam lenitatem et ad ambitionem incubuerint, I. QFr. 1, 3, 11.

II) sich in etw. hineinlegen, sich einlegen, sich einstemmen, 1) v. Leb., um die Kraftäußerung zu bezeichnen, die Jmd. braucht, a) um ein Ziel zu erreichen, α) eig.: nunc, o lecta manus, validis incumbite remis, Virg. A. 10, 294. u. so: remis, 8, 108. 5, 15. Ov. AA. 2, 731. Juv. 15, 127. Curt. 9, 34 (9), 4 usum pedum manibus adgressi incubuēre remigiis et naturam fluminis urgendo vicerunt, Pan. vet. 6, 18, 4. adde modum dextrae aut campis incumbe propinquis, Sil. 4, 666. incubuit campo Durius misitque citatos verbere quadrupedes, 16, 423. modo tendere cursum in Galatas, modo Bithynis incumbere fertur, Claud. in Eutr. 2, 466; — *absol.*: tum vero Teucri incumbunt et litore celsas deducunt toto naves, Virg. A. 4, 397. u. bildl.: pectore te toto cunctisque incumbere nervis et niti pro me nocte dieque decet, Ov. Pont. 3, 1, 39. — β) übtr., etw. fördern, beschleunigen, wozu drängen, mit *Dat.*: iam vero Eridani tumidissimus adcola Celtae incubuēre malis Italum, Sil. 11, 25. talia perstabat memorans fixusque manebat (Anchises): nos contra effusi lacrimis —, ne vertere secum cuncta pater fatoque urguenti incumbere vellet, Virg. A. 2, 650; — exercitus praeter insitam praedandi cupidinem vetere odio *ad* excidium Cremonensium incubuit, Tac. H. 3, 32.

2) um gegen etw. anzustreben, also im feindlichen Sinne, sich einlegen, seine Kraft gegen etw. einsetzen, sich kräftig entgegensetzen, -stellen, -stemmen, heftig eindringen, angreifen, a) militärisch, mit *Adv.*: Ubiorum Treverorumque auxilia - totis castris palantur: illuc incubuēre Germani, Tac. H. 4, 18. acerrimum tertiae septimaeque legionum certamen: et dux Antonius cum delectis auxiliaribus eodem incubuerat, 3, 29; — mit *Dat.*: nonnulli Persas nobis viantibus incubuisse firmabant, Amm. 24, 8, 6. dux Dardanus instat adtonito praegressus equo tergisque ruentum incumbens hasta socios nunc voce fatigat, Sil. 12, 190. versis incumbere turmis, VFlacc. 6, 722. Arminius manu voce vulnere sustentabat pugnam: incubueratque sagittariis illa rupturus, ni cet., Tac. A. 2, 17; — pugna Romana stabilis et suo et armorum pondere incumbentium *in* hostem coucursatio et velocitas illinc maior quam vis, Liv. 30, 34, 2. u. vom Ringer: luctator, qui totius corporis nisu in id, quod semel invasit, incumbit, Quint. 2, 12, 2; — *absol.*: acrius hoc Teucri clamore incumbere magno et glomerare manum, Virg. A. 9, 791. u. in Bezug auf einen Wettkampf: nunc, nunc incumbere tempus, Hippomene, propera, nunc viribus utere totis! pelle moram, vinces! Ov. M. 10, 657. tum vero incumbunt, urget praesentia Turni, atque omnis facibus pubes accingitur atris, Virg. A. 9, 73. acrius hoc rursum Libys, ut praesentia saevi exstimulat ducis, hortantes se quisque vicissim incumbunt, Sil. 5, 217. u. vgl. 15, 447. 5, 501. tum incubuit hostium acies, Tac. H. 2, 42. multa adeo nequidquam ausi, pressitque tyrannus Ianiculum incumbens, Sil. 10, 487. militibus acrius incumbentibus, Vopisc. Aurel. 22; sequiturque incumbens eminus hastā Terea, Virg. A. 11, 674. iaculantes diversa missilia lacertis fortibus incumbebant, Amm. 19, 5, 8. legiones a fronte incubuēre, Tac. H. 5, 18. satis validi si simul incubuissent, A. 4, 73. posse reliquos circumveniri, si cuncti quibus libertas servitio potior incubuissent, 4, 24. tum vero incumbunt Libyes super, Sil. 10, 247. in caput inque umeros ipsa vi molis et irae proruit: invadit totusque incumbit Iason desuper, VFlacc. 7, 599. —

β) übtr. sich Jmdm. entgegensetzen, Jmdm. zusetzen, ihn in's Gedränge bringen, mit *Dat.*: Suillio Silius acriter incubuit veterum oratorum exempla referens, qui famam et posteros praemia eloquentiae cogitavissent, Tac. A. 11, 6. cetera invidiam augent, quae quidem, ut omnia mortalia infra tuam magnitudinem est: sed mihi incumbit, mihi subveniendum est, 14, 54; — ab eo, qui hos dimovit, potius quam ab iis, qui *in* te ipsum incubuerunt, te depulsum putas, Cic. Planc. 7, 17. sed Marium una civitas publice multique privati reum peregerunt, in Classicum tota provincia incubuit, Plin. Ep. 3, 9, 4.

b) von Lebl., u. zw. α) von Naturkräften, bes. vom Wind, sich wo hineinlegen, wo gewaltsam eindringen, mit Macht wo eintreten, etw. bedrängen, auf etw. lasten u. dgl., mit *Adv.*: qua venti incubuēre fugam dant nubila caelo, Virg. A. 12, 367. undique incumbunt simul rapiuntque pelagus eversum solo adversus euro zephyrus et boreae notus, Sen. Agam. 472; — mit *Dat.*: violentior aër puppibus incubuit, Lucan. 5, 717. delatis licet huc incumberet aura carinis, Claud. Epigr. 50, 4. in noctem venti veloque marique incumbunt magis, VFlacc. 2, 60. incubuēre mari (venti), Virg. A. 1, 84. piniferae boreas cum Thracius Ossae rupibus incubuit, Lucan. 1, 388. velis cedentibus auster incumbens, 3, 1. si tempestas a vertice silvis incubuit, Virg. G. 2, 311. cum stabulis et messibus ingens ira deûm et Calabri populator Sirius arvi incubuit, VFlacc. 1, 682. gravis incumbens scopulis arentibus aestas, Virg. G. 2, 377. incubuit numquam caelestis flamma salectis, Claud. Epist. 1, 38; — magna vis venti *in* mare incubuit, Quint. 5, 9, 5. nec ventus in illas incubuit silvas, Lucan. 3, 409. dî melius, quod non Latias Eous in oras nunc furor incubuit, 3, 93; — ubi acrior *per* spiramenta cavernarum ventus incubuit, Justin. 4, 1, 6; — mit *Acc.*: cum eadem claustra, qui primus incubuit, aestus irruperit, Pan. vet. 4, 7, 3; — *absol.*: incumbant venti crassusque rotante austro nimborum fervet globus, Sil. 12, 656. incubuit boreas abreptaque vela tetendit, Ov. Her. 13, 15. qualis hyperboreis aquilo cum densus ab oris incubuit, Virg. G. 3, 197. incumbat si turbidus auster, Claud. Laus. ser. reg. 209; selten vom Meer, welches in das Land gewaltsam eindringt u. dasselbe zurückdrängt u. vermindert: longior Italiā (Apenninus), donec confinia pontus solveret incumbens terrasque impelleret aequor, Lucan. 2, 435. incubuēre maria tam longo aevo, alibi processēre litora, Plin. 3, 2 (3), 16; noch seltener von der Zeit: cum congredi aperto Marte possent, in silvas se densissimas contulerunt atque ita nostros vespera incumbente turbarunt, Vopisc. Aurelian. 21. — β) v. abstr. Dingen, mit *Dat.*: at id prope unum (malum) maxime inclinatis rebus incubuit, Liv. 3, 16, 5. nova febrium terris incubuit cohors, Hor. Od. 1, 3, 31. morbus aëra permensus multum camposque natantes incubuit tandem populo Pandionis omnei, Lucr. 6, 1141; impelli primo iudicem leviter (oportebit), ut iam inclinato reliqua incumbat oratio, Cic. dOr. 2, 79, 324; — *in* quam (regionem) necessitas incubuerit, v. Wassermangel, Frontin. Aquaed. 117. nunc duo bella in Italiam accepta, duo celeberrimi nominis duces circumstare urbem Romanam, et unum in locum totam periculi molem, omne onus incubuisse, Liv. 27, 40, 6. si longae febres sine dolore, sine manifesta causa remanent, in aliquam partem id malum recumbit, Cels. 2, 7. eaque velut censura in Sariolenum Voculam et Nonium Attianum et Cestium Severum acerrime incubuit, Tac. H. 4, 41. fuit hoc sive meum sive rei publicae fatum, ut in me unum omnis illa inclinatio communium temporum incumberet, Cic. Corn. 26, 58. ira militum in Tampium Flavianum incubuit, Tac. H. 3, 10; — *abs.*: nam cum res tantis morbis tantisque periclis temptarentur, ibi si tristior incubuisset causa, darent late cladem magnasque ruinas, Lucr. 5, 345. saevior armis luxuria incubuit victumque ulciscitur orbem, Juv. 6, 292.

incūnābŭla, ōrum, *n.*, die Bänder, welche von einer Seite der Wiege zur andern gezogen und befestigt wurden, um Kinder gegen das Herausfallen zu schützen, Wiegenbänder, puer ille quem ego lavi, ut magnu'st, ut multum valet: neque eum quisquam conligare quivit incunabulis, Plaut. Amph. 5, 1, 51. fasciis opus est, pulvinis, cunis, incunabulis, Truc. 5, 1, 13; dah. von der Wiege selbst, also auch der Geburtsstätte, a) eig.: propter huius opinionis vetustatem, quod horum in iis locis vestigia ac prope incunabula reperiuntur deorum, mira quaedam tota Sicilia privatim ac publice religio est Cereris Hennensis, Cic. II. Verr. 4, 49, 107. certe ego non patiar Iovis incunabula Creten - tantum contingere monstrum, Ov. M. 8, 99. tutaque bis geniti sunt incunabala Bacchi, 3, 317. Romanos avitos lares et incunabula maiorum templaque ac deorum simulacra inexplebile desiderium videndi tenebat, Justin. 31, 8, 4. ego vero „in montes patrios et ad incunabula nostra“ pergam, Enn. A. 556. b. Cic. Att. 2, 15, 3. princeps quoque locum incunabulorum assidue frequentavit, Suet. Vesp. 2. omnes veteres philosophi, maxime nostri, ad incunabula accedunt, quod in pueritia facillime se arbitrantur naturae voluntatem posse cognoscere, Cic. Fin. 5, 20, 55. profecti Ap. Claudium decemviri praefectum urbis relinquunt, inpigrum iuvenem et iam inde ab incunabulis inbutum odio tribunorum plebisque, Liv. 4, 36, 5. — b) übtr., die Anfänge, der Ursprung, durch quasi u. velut eingeführt: quod educata huius (epidictici generis) nutrimentis eloquentia ipsa se postea colorat et roborat, non alienum fuit de oratoris quasi incunabulis dicere, Cic. Or. 13, 42. quos (libros) ab ipsis discendi velut incunabulis per omnes - artes ad summam eius operis perducere destinabamus, Quint. praef. 6. u. vgl.: hic primum homines longe ante alios ad varia religionum incunabula, ut dicitur, pervenerunt, Amm. 22, 16, 20; — repetamque non ab incunabulis nostrae veteris puerilisque doctrinae quemdam ordinem praeceptorum, sed cet., Cic. dOr. 1, 6, 23. non incunabula haec tibi, Caesar, et rudimenta, cum

puer admodum Parthica lauro gloriam patris augeres, Plin. Pan. 14, 1. eius populus ab incunabulis primis adusque pueritiae tempus extremum, quod annis concluditur fere trecentis, circummurana pertulit bella, Amm. 24, 6, 4. ratio iam inde ab incunabulis primis varietate casuum imminuta, Amm. 28, 5, 9. u. so: ab incunabulis, 19, 10, 4. 25, 1, 13.

incunctābĭlis, e, **unaufschiebbar, unaufhaltbar**, illud quoque incunctabile est, ut, si res exigat, non tantum privati, sed etiam magistratus, si in praesenti sint, testimonium dicant, Arcad. Dig. 22, 5, 21. §. 1.

incunctans, antis, **ungesäumt, unweigerlich**, incunctanti fide praesentia munera poscunt, Paulin. Petroc. vit. Mart. 5, 233. — *Adv.*: Latinum - adversum subitos inopinatosque hostes **incunctanter** suas copias eduxisse, AVict. Or. gent. R. 13, 1. incunctanter ac fortiter subeat (mortem), Lact. 6, 12. fateri, 1, 15. fidei inc. adcedet, Pacat. 12, 3. solidorum frontes inc. absolvit, MCap. 2, 105. und: **incontanter** et paulo liberius respondit, Apul. M. 9, 36.

incunctātus, a, um, **ungesäumt, unverzüglich**, illae **incontatae** statim conferto vestigio domum penetrant, Apul. M. 5, 14.

incŭpĭdus, a, um, **nicht begierig**, maiores vestri incupidiores liberûm fuēre, Afran. 362.

incūrābĭlis, e, **unheilbar**, confusio, Cassiod. hist. eccl. 2, 6.

incūrātus, a, um, 1) **ungeheilt** (eiternd), stultorum incurata pudor malus ulcera celat, Hor. Ep. 1, 16, 24. — 2) **unbesorgt**, neque quicquam vir fortis reliquit, quod aut inperfectum videretur aut incuratum, Vopisc. Aurel. 28.

incūria, ae, *f.*, 1) **die Nachlässigkeit, Sorglosigkeit**, mit *Genit. subj.*: mox versi in luxum et raptis opulenti, omittere stationes lascivia epularum aut somno et vino procumbere: igitur hostes incuria eorum conperta duo agmina parant cet., Tac. A. 4, 48. haec primo statim anno conprimendo egregiam famam paci circumdedit, quae vel incuria vel intolerantia priorum haud minus quam bellum timebatur, Agr. 20. plurima per Italiam itinera fraude mancipum et incuria magistratuum interrupta et inpervia, A. 3, 31. ipse post Caesarem Octavianum labantem disciplinam incuria superiorum principum retinuit, Spart. Hadr. 10; — *abs.*: verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis offendar maculis, quas aut incuria fudit aut humana parum cavit natura, Hor. AP. 351. — 2) **die Vernachlässigung**, mit *Gen. obj.*: perfecto spectaculo apertum aquarum iter: incuria operis manifesta fuit, haud satis depressa ad lacus ima, Tac. A. 12, 57. quo etiam magis vituperanda est rei maxime necessariae tanta incuria, Cic. Am. 23, 86. fortasse laetabantur per incuriam publici flagitii, Tac. A. 16, 4. obiecta publice Cyzicenis incuria caerimoniarum divi Augusti, 4, 36. dei incuria, Tert. adv. Marc. 4, 16; — *absol.*: poenibat paulo post turpi morte malaque, desertos, opis expertes, incuria mactans, Lucr. 6, 1240. milites populi Romani capti, necati, deserti, dissipati sunt, incuria, fame, morbo, vastitate consumpti, Cic. Prov. cons. 3, 5. aedes vetustate atque incuria detecta, Nep. Att. 20, 3. prorsum inenodabilis diutina incuria (capillus), Apul. Mag. 4. u. vgl. Arnob. 5, 25. Apul M. 6, 28.

incūrĭōse, *Adv.*, s. incuriosus.

incūrĭōsĭtas, ātis, *f.*, **die Nachlässigkeit, Sorglosigkeit**, Cassiod. Var. 7, 4. Salvian. de gub. d. 1, 1.

incūrĭōsus, a, um, 1) **nachlässig, sorglos, unbesorgt, unbekümmert**, mit *Genit.*: Vologaesen Ecbatanis repperit, non incuriosum fratris, Tac. A. 15, 31. clarorum virorum facta moresque posteris tradere, antiquitus usitatum, ne nostris quidem temporibus quamquam incuriosa suorum aetas omisit, quotiens cet., Agr. 1. ita natura comparatum, ut proximorum incuriosi longinqua sectemur, Plin. Ep. 8, 20, 1. vetera extollimus recentiorum incuriosi, Tac. A. 2, 88. Alfenus iureconsultus, Servii Sulpicii discipulus rerumque antiquarum non incuriosus, Gell. 6, 5, 1. recentissimum quodque volnus pavens, summi discriminis incuriosus (Vitellius), Tac. H. 3, 56. princeps proferendi imperii incuriosus erat, A. 4, 32. famae nec incuriosus nec venditator, H. 1, 49; — mit *Dat.*: nihil aeque quam fames affligebat serendis frugibus incuriosos, A. 14, 38. longa pax ad omne servitium fregerat faciles occupantibus et melioribus incuriosos, H. 2, 17; — *in* capite comendo incuriosus, Suet. Aug. 79; — incuriosum est mit *Inf.*: nonnulla etiam digna memoratu, quae praetermittere incuriosum videbatur, Solin. prooem. §. 5; — *abs.*: incuriosos milites, vernacula utebantur urbanitate, quidam spoliavēre abscisis furtim balteis an accincti forent rogitantes, Tac. H. 2, 88. profectus Novaesium Bonnamque ad visenda castra, quae hiematuris legionibus erigebantur, navibus remeabat disiecto agmine, incuriosis vigiliis, 5, 22. placuit occasio invadendi incuriosos, 3, 6. vagos et incuriosos tertia legio - repente invasit, 1, 79. credula fama inter gaudentes et incuriosos, 1, 34; praetorem provinciae L. Pisonem, pace incuriosum, ex inproviso in itinere adortus uno vulnere in mortem adfecit, A. 4, 45. Tacfarinas, auctus Maurorum auxiliis, qui Ptolemaeo, Iubae filio, iuventa incurioso libertos regios et servilia imperia bello mutaverant, 4, 23; auch: unde rostro transfodiat, unde unguibus inuncet vel agnum incuriosum vel leporem meticulosum, Apul. Flor. 1, 2. — *Adv.*: castra in hostico **incuriose** ita posita tamquam procul abesset hostis, Liv. 8, 38, 2. omnibus pacis modo incuriose agentibus magna clades inlata, 29, 3, 8. Otho pueritiam inc., adulescentiam petulanter egerat, Tac. H. 1, 13. quod Pollio multa inc., multa breviter prodidisset, Vopisc. Aurel. 2. M. Cato, vir in cognoscendis rebus multi studii, incerta tamen et inc. super ea re opinatus est, Gell. 2, 28, 5; im *comp.*: palatos incuriosius agentes inproviso adortus - Masinissam ipsum cum paucis in verticem montis compellit, Liv. 29, 32, 2. — 2) **vernachlässigt, nachlässig behandelt**, infrequentem stationem nostram incuriosamque tum ab armis, Sall. H. 4, 65. neque emptio agrorum

exercita ad formam senatus consulti acribus, ut ferme talia, initiis, incurioso fine, Tac. A. 6, 17. multiplicem nec incuriosam historiam edidit, Suet. Galb. 3.

Incurro, curri u. cucurri (beide Formen bei Cic u. Liv.), cursum (incursurus b. Ov. u. Liv.), ĕre, I) zufällig od. absichtlich an Jmdn. od. etw. **anlaufen, anrennen, an -, nach** Jmdn. od. etw. **rennen,** Jmdn. **anfallen, auf** Jmdn. **einen Anlauf nehmen, einen Angriff machen,** Jmdn. **angreifen, anpacken,** auf ihn **losgeben,** 1) von Menschen u. Thieren, a) allgem. u. zufällig: si quando, ut fit, iactor in turba, non illum accuso, qui -, sed eum, qui *in* me ipsum incurrit atque incidit, Cic. Planc. 7, 17. u. bildlich: neque quemquam offendet oratio mea, nisi qui se ita obtulerit, ut in eum non invasisse, sed incucurrisse videamur, Sest. 6, 14; — mit *Dat.*: si nihil est servis incurritur, Juv. 6, 331; — *absol.*: quis est enim tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Cic. Fam. 9, 2, 2. — b) absichtlich, α) eig.: incurristi amens *in* columnas, Or. 67, 224. incurrere in parietes, vestem scindere, gladium arripere, quasi omnes posset occidere, prorsus furere videbatur, Capitol. Gord. 13; in suos vehementius, quam in nos incurrerunt (elephanti), Curt. 9, 9 (2), 19; bes. militärisch: Persae - ferociter in hostem - incurrerunt, 4, 57 (15), 19. u. so Flor. 1, 3 (9), 7. in confertissimos hostes incurrit (Catilina), Sall. C. 60, 7. Scipio, qui laevo cornu in dextrum incucurrerat, maxime in nuda latera hostium pugnabat, Liv. 27, 18, 19; — mit *Dat.*: non aper irasci meminit, non fidere cursu cerva, nec armentis incurrere fortibus ursi, Ov. M. 7, 545. quae saeva visceribus meis incurreret ales? Sen. Oed. 928; bes. milit.: cum sorte cruenta fratribus incurrant fratres natusque parenti, Lucan. 4, 563. quo ne per vacuum Romano incurreret hostis, Hor. Sat. 2, 1, 37. soli Cherusci iuga insedēre, ut proeliantibus Romanis desuper incurrerent, Tac. A. 2, 16 Sulla profligatis iis, quos advorsum ierat, rediens ab latere, Mauris incurrit, Sall. J. 101, 8. ab septima demum hora peditum signa cornibus incucurrerunt, Liv. 28, 15, 3. levi quoque armaturae hostium incurrere, 22, 17, 6; — mit *Acc.*: ne - quo casu caloris iuvenalis impetu lapsus nescius nesciam sororem incurreret, Apul. M. 10, 23; bes. milit.: atque eos ab tergo incurrerunt, Sall. H. inc. 64. hostes - tota vi novissimos incurrere, Tac. A. 1, 51. validissimos equitum incurrere latus, Stertinium cum ceteris turmis circumgredi tergaque invadere iubet, 2, 17; — *absol.*: incurrite mecum et prosternite humi iuvenem magica arma moventem, Ov. M. 5, 196. u. dann: incursurus erat, 198. a quo simul ambulante incurrenti repente fero apro per metum obiectus est, Suet. Aug. 67. inter quas (feras) quum leo magnitudinis rarae ipsum regem invasurus incurreret, cet., Curt. 8, 2 (1), 14. non licuit ultra fugere: nam toto obvius incurrit ore corniger ponti horridus, Sen. Hipp. 1081; selten: sese illico - furens incurrit, Apul. M. 7, 21; bes. milit.: consequimur cuncti et densis incurrimus armis, Virg. A. 2, 409. Tyrrhenus et acer Aconteus conixi incurrunt hastis, 11, 613. u. so 759. 834. agmine caeco incurrit strictis manus ensibus, VFlacc. 3, 111. contemptim et incaute, qui proxime steterant, incurrerunt, Curt. 9, 19 (5), 8. utrimque ab cornibus pŏsitos (pedites) - ita incurrisse ab lateribus ferunt, ut cet., Liv. 1, 37, 3. suosque iam incurrentes tubā revocavit, Nep. Chabr. 1, 2. — β) übtr.: quia id nequeat, in unum saevire -, in caput consilii, *in* ducem incurrere, Liv. 8, 31, 6. tum ex collegio tres -, trepidi rerum suarum, in Sergium Verginiumque prioris anni tribunos militares incurrunt, 5, 11, 4. respondebo igitur Postumio primum, qui nescio quo pacto mihi videtur praetorius candidatus in consularem quasi desultorius in quadrigarum curriculum incurrere, Cic. Mur. 27, 57. etiamsi odio pari fuerit in eos, quos laesit, tamen certe non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate verborum incurreret, Trebon. b. Cic. Fam. 12, 16, 3. — 3) v. Lebl., mit *Dat.*: ita magno turbidus imbri molibus incurrit validis cum viribus amnis, Lucr. 1, 286. desistunt tremulis incurrere frondibus euri, Calp. 2, 16. totum miseris incurrere bellum, Sil. 12, 454.

II) zufällig od. absichtlich wo **hineinlaufen, -rennen, in** etw. **hinein** od. **in** etw. **laufen, rennen,** zufällig **in** etw. **hineinrennen, fallen, gerathen,** u. abs. **einlaufen, eintreten,** absichtlich wo **einfallen, einen Einfall thun,** 1) v. Leb. a) im Allg. u. zufällig, eig. u. übtr.: quid enim mihi cum foro, sine iudiciis, sine curia *in* oculos incurrentibus iis, quos aequo animo videre non possum? Cic. Att. 12, 21, 11. cum in eosdem casus aut tempora aut numeros aut etiam pedes quis incurrit, Quint. 9, 1, 11. tum in morbos graves, tum in damna, tum in dedecora incurrunt, Cic. Fin. 1, 14, 47. melius est non adhibere omnino (vinum), quam spe dubiae salutis in apertam perniciem incurrere, ND. 3, 27, 69. ritu ferarum praedam modo, quam expeteret, intuentem in perniciem, quae ante praedam posita esset, incurrere, Curt. 4, 48 (13), 14. si bene de me meritis gratum me praebeo, non desino incurrere in crimen hominis nimium memoris nimiumque grati, Cic. Planc. 38, 91. emptorem pati ruere et per errorem in maximam fraudem incurrere, Off. 3, 13, 55. si tu aedes proscribas, tabulam tamquam plagam ponas, domum propter vitia vendas, in eam aliquis incurrat imprudens? 3, 17, 68; ferner bei dem Lesen, Schreiben u. dgl.: similitudine illius divini ingenii in eadem incurris vestigia, sive etiam illa ipsa legisti atque didicisti, dOr. 2, 36, 152. in ea, in quibus nonnumquam aliquid efficere videor, usu solere in dicendo vel casu potius incurrere, 2, 42, 180. ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens offenderem quempiam, QFr. 3, 5. u. 6, 2. incurret etiam in illum memorabilem annum suum, Leg. 1, 3, 8. ordinem sequens in memoriam notam et aequalem necessario incurro, Brut. 69, 244. incurro in memoriam communium miseriarum, 71, 251. — mit *Acc.*: Diadumenus autem nec tempus habuit nec aetatem et arte patris hoc no-

men incurrit, Lamprid. Alex. Sev. 9. heu quam paenitenda incurrunt homines vivendo diu! Syr. 516. nihil vitii mulier incurrit, Ulp. Dig. 24, 1, 13. si delationis crimen incurreret, Capitol. Pert. 7. cum offensam magistri eorum incurrissent, Vopisc. Aurel. 18. incurrere periculum plus petendi et causam perdere, Paul. Sent. 1, 15. cuius (gemmae vitis) concussione vel attritu incurritur grande dispendium, Pallad. 3, 20, 1; — *abs.*: cito culpa effugiri potis est, si incurrisse paenitet, Syr. 815; — b) absichtlich: cum duo conversis inimica in proelia tauri frontibus incurrunt, Virg. A. 12, 717; parcat iuventus pudicitiae suae - ne incurrat in alterius domum atque famam, Cic. Cael. 18, 42; — bes. militär.: decursionibus per equites - vastet ea loca, *in* quae incurrerit, aut cet., Cic. Fam. 11, 10, 4. incurrere ea gens in Macedoniam solita erat, Liv. 26, 25, 7. nec in proximas modo provincias contenti incurrere, Thessaliam cet., Flor. 1, 39 (3, 4), 1. extemplo infestos utrimque exercitus in agrum suum incursuros, Liv. 29, 5, 6. u. übtr. v. Redner: in latera atque in terga incurrere datur, Quint. 9, 1, 20; — mit *Dat.*: hinc ardore pari nisuque incurrere muris ignescunt animi, Sil. 13, 179.

2) von Lebl. (concr. u. abstr. Gegenständen), zunächst von Localitäten: ut privatos agros, qui *in* publicum Campanum incurrebant, pecunia publica coëmeret, Cic. Agr. 2, 30, 82; ferner: quae in oculos incurrunt, Quint. 7, 1, 41. ut in animum eius oratio, ut sol in oculos - incurrat, 8, 2, 23. sed incurrit haec nostra laurus non solum in oculos, sed iam etiam in voculas malevolorum, Cic. Fam. 2, 16, 2. dareque operam (oportebit), ut in ipsam exercitationem febris tempus incurrat, Cels. 3, 18. ego, si me navigatio non morabitur, quae incurrebat in ipsos etesias, propediem te - videbo, Cic. Fam. 15, 11, 2. tua λῆψις quem in diem incurrat nescio, sed prorsus te commoveri incommodo valetudinis tuae nolo, Att. 7, 7, 3. in te intuens, Brute, doleo, cuius in adolescentiam per medias laudes quasi quadrigis vehentem transversa incurrit misera fortuna rei publicae, Brut. 97, 331. haec (mala) casus importat, qui in sapientem potest incurrere, Tusc. 5, 10, 29. nec eae (voluptates) sese foris solum iactant nec tantum in alios caeco impetu incurrunt, sed intus etiam in animis inclusae inter se dissident atque discordant, Fin. 1, 13, 44. ne in totos ordines aut gentes aut populos petulantia incurreret, Quint. 11, 1, 86. nihil enim constitui potest, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem, Cic. Fam. 4, 2, 4. non eram nescius - fore ut hic noster labor in varias reprehensiones incurreret, Fin. 1, 1, 1. improbantur ii quaestus, qui in odia hominum incurrunt, ut portitorum, ut feneratorum, Off. 1, 42, 150. in eum ipsum (mucronem defensionis tuae) causa tua incurrat necesse est, Caecin. 29, 84; bei dem Lesen, Schreiben u. dgl.: dividi haec tria genera non possunt ideoque locis, ut in quosque incurrent, subiicienda sunt, Quint. 5, 10, 53. illud primum intelligendum est nec ullam esse disputationem, in quam non aliquis locus incurrat, nec fere omnes locos incidere in omnem quaestionem, Cic. Top. 21, 79. qui (iambus et trochaeus) natura tamen incurrunt ipsi in orationem sermonemque nostrum, d Or. 3, 47, 182; — inde torrens, et saxorum, *per* quae incurrit, asperitate violentior, terram praeceps subit, Curt. 6, 10 (4), 5; — mit *Dat.*: imperiti autem id quod oculis incurrit et quod traditur possideturque solum notant, cum contra illud, quod in re carum atque pretiosum est, parvi pendunt, Sen. Ben. 1, 5, 2. natalem suum, plebeis incurrentem circensibus, vix unius bigae adiectione honorari passus est, Suet. Tib. 26; — *absol.*: nec torrentes incurrunt (in den Cydnus), qui placide manantes alveum turbent, Curt. 3, 10 (4), 8. si aliquis casus incurrerit, Pallad. 1, 8, 1. etsi incurrunt tempora et personae, tamen intelligendum est non ex iis, sed ex genere quaestionis pendere causas, Cic. dOr. 2, 32, 139.

incursātio, ōnis, *f.*, der Angriff, Non. p. 44, 25.

incursax, ācis, zu Einfällen (in die Nachbarländer) geneigt, Massagetae, Sidon. Ep. 8, 12.

incursim, *Adv.*, eiligst, nullus sum, nisi meam rem iam omnem propero inc. perdere, Caecil. 46.

incursio, ōnis, *f.* (incurro), 1) das Anlaufen, Anrennen, Anfallen, der Anlauf, Anfall, Angriff, mit *Gen. subj.* od. *abs.*, a) zufällig: quum sine intermissione pulsetur agiteturque (iste deus beatus) atomorum incursione sempiterna, Cic. ND. 1, 41, 114; — absichtlich u. feindlich (militär.): incursio ita erat acris . . ., Att. 320. nonnunquam solet hoc quoque esse artis genus, ut quaedam in actione dissimulata subito in altercando proferantur, etsi inopinatis eruptionibus aut incursioni ex insidiis factae simillimum, Quint. 6, 4, 14. — 2) das Hineinlaufen, -rennen, -fallen, der Einfall, mit *Gen. subj.* od. *abs.*, auch mit *in* u. *Acc.*, nur feindlich u. militär.: causam fugae dicitis eamdem, quam omnes intelligimus, arma, multitudinem hominum, incursionem atque impetum armatorum, Caecin. 15, 44. nec erant incursiones modo in agros aut subiti impetus incursantium, sed aliquotiens aequo campo collatisque signis certatum, Liv. 2, 50, 1. molientes incursionem Parthos operibus obiectis inundatione arceri, Plin. 6, 28 (32), 146. Antemnatium exercitus per occasionem ac solitudinem hostiliter in fines Romanorum incursionem facit, Liv. 1, 11, 1. eodem anno in campum Stellatem agri Campani Samnitium incursiones factae, 9, 44, 5. comatam Galliam anno fere rexit et barbarorum incursionibus et principum discordia inquietam, Suet. Tib. 9. castrisque ad Eretum positis per expeditiones parvas, plerumque nocturnis expeditionibus tantam vastitatem in Sabino agro reddidit, ut cet., Liv. 3, 26, 2. quo incursionis hostium vitandae causa convenire consuerunt, Caes. BG. 5, 21, 3. qui subitas hostium incursiones sustinerent, Hirt. BG. 8, 11, 2. coërcuit et Dacorum incursiones, Suet. Aug. 21. hanc (silvam) - pro nativo muro obiectam Cheruscos a Suebis Suebosque ab

Cheruscis iniuriis incursionibusque prohibere, Caes. BG. 6, 10, 5. ut ab incursione barbarorum Parthienem tueretur, Curt. 6, 10 (4), 2 rapidissimus procurrentis imperi cursus parumper Gallorum Senonum incursione supprimitur, Flor. 1, 7 (13), 1. Haedui de incursionibus eorum querebantur, 1, 45 (3, 10), 10.

incursĭto, āre (*Intens.* v. incurso), in der Eile od. mit Gewalt anlaufen, anrennen, eig. u. übtr., a) zufällig: quemadmodum per frequentia urbis loca properanti in multos incursitandum est et aliubi labi necesse est aliubi retineri aliubi respergi, ita cet., Sen. dIra 3, 6, 4. nihil videmus, nec quid noceat nec quid expediat: tota vita incursitamus nec ob hoc resistimus aut circumspectius pedem ponimus, Ep. 19, 1, 7 (110). talem nobis iram figuremus - incessus vesani, obfusam multa caligine, incursitantem, vastantem fugitantemque cet., dIra 2, 35, 5. — b) absichtlich: quod si vobis exercere tetram istam licentiam placet, alter *in* alterum incursitate, Vit. beat. 27, 1.

incurso, āvi, ātum, āre (*Intens.* zu incurro), I) zufällig od. absichtlich an Jmdn. od. etw. mit Eile od. mit Gewalt anlaufen, anrennen, Jmdn. anfallen, auf Jmdn. einen raschen od. gewaltigen Anlauf nehmen, einen schnellen od. gewaltsamen Angriff machen, Jmdn. schnell od. gewaltsam angreifen, 1) zufällig, von Menschen u. Thieren, mit *Dat.*: praetemptatque manu silvas et luminis orbus rupibus incursat, Ov. M. 14, 189. hac sine lege ruunt (equi Solis) altoque sub aethere fixis incursant stellis, 2, 204. silvasque tenent delphines et altis incursant ramis agitataque robora pulsant, 1, 302; — mit *Acc.*: nec me montis excelsi tantum arduum fatigabat iugum, nec saxeas tantum sudes incursando contribam ungulas, verum cet., Apul. M. 7, 17. — 2) absichtlich, eig. u. übtr., a) v. Leb.: arietes truces nos erimus: iam *in* vos incursabimus, Plaut. Bacch. 5, 2, 29. in omnes amicos atque inimicos, notos atque ignotos incursans, AHer. 4, 39, 51; militär.: eques ausus luce demum incursare in hostem carpendo novissimos premendoque iniquis ad transitum locis agmen detinuit, Liv. 8, 38, 6. deserta urbe iuventus omnis armata silvas et itinera insedit et in agmen Romanum ex superioribus locis incursavit, 36, 14, 12. exorti repente insidiatores eum tumultum terroremque in latera utrimque ab tergoque incursantes fecerunt, ut cet., 12, 28, 14; — mit *Acc.*: extemplo hercle ego te follem pugilatorium faciam et pendentem incursabo pugnis, periurissime, Plaut. Rud. 3, 4, 16. is me autem porro verberat, incursat pugnis, calcibus, Poen. 4, 1, 3. asini me mordicitus scindant, cornibus incursent boves, Aul. 2, 2, 57. aput fustitudinas ferricrepinas insulas, ubi vivos homines mortui incursant boves, As. 1, 1, 18; militär.: nutantem aciem victor equitatus incursat, Tac. H. 3, 18. vagi currus, exterriti sine rectoribus equi, ut quemque formido tulerat, transversos aut obvios incursabant, Agr. 36. Tigranes Adiabenos - vastaverat idque primores gentium aegre tolerabant: eo contemptionis descensum, ut ne duce quidem Romano incursarentur, sed temeritate obsidis tot per annos inter mancipia habiti, A. 15, 1. tamen, quia omnia circa hostium plena erant, agmenque Romanum inpune incursatum ab equitibus hostium fuerat, Liv. 24, 41, 4; — *abs.*: nec erant incursiones modo in agros aut subiti impetus incursantium, sed aliquotiens aequo campo collatisque signis certatum, 2, 50, 1. — b) v. Lebl.: quum vero *in* hanc rei publicae navem ereptis senatui gubernaculis fluitantem in alto tempestatibus seditionum ac discordiarum armatae tot classes - incursare viderentur, — depugnarem potius cet., Cic. Sest. 20, 46. incursabit in te dolor meus, non iure ille quidem, sed tamen feres hoc ipsum, Att. 12, 41, 2; — mit *Acc.*: aura incursat corpora, Sever. Aetn. 351; quibus (rebus noxiis) negotia incursantur humana, Arnob. 1, 3.

II) zufällig od. absichtlich, mit Eile od. mit Gewalt in etw. hineinlaufen, -rennen, zufällig in etw. fallen u. absol. einlaufen, eintreten, absichtlich eilig od. gewaltsam wo einfallen, einen Einfall machen, 1) zufällig, nur von Lebl., mit *Dat.*: nihil eorum, quae oculis vel auribus incursant, ad animum perveniet, Quint. 10, 3, 28; — *abs.*: lubricos (oculos) natura conposuit propter incursantia et mobiles, Plin. 11, 37 (54), 147. cor adnexum in lana ovis nigrae, cui nullus alius colos incursaverit, 28, 8 (28), 111. quod si febris aut nondum incursat aut iam remisit, decurrendum est ad modicas exercitationes, und: quamdiu quidem febricula incursat, huic interdum abstinentia, interdum etiam tempestivis cibis medendum, Cels. 3, 22. — 2) absichtl., nur militär., mit *Acc.*: ultro agros Romanos incursavēre, Liv. 5, 31, 5. querentes agrum suum ab accolis Gallis incursari ac vastari, 28, 11, 10. avia Armeniae incursavit, Tac. A. 13, 37. incursare Mesopotamiam, Amm. 14, 3, 1.

incursōrius, a, um, wo hineinlaufend, sich erstreckend, terminus, Agrim. p. 336, 23.

incursus, *Acc. s.* u. *pl.* um u. us, *Abl. s.* u. *pl.*: u u. ibus, *m.*, I) das Herbei-, Heranlaufen, -eilen, das Anrennen, Anfallen, der Anlauf, Anfall, Angriff, 1) v. Leb., absichtlich, mit *Genit.*: effugeret canis - saepe cornigeri incursum cervi, Lucr. 3, 750. numquam custodibus illis nocturnum stabulis furem incursusque luporum - horrebis, Virg. G. 3, 407. u. so Sil. 13, 130; militär.: hinc duas partes acies occupabant duae: tertia vacabat ad incursum atque impetum militum relicta, Caes. BC. 1, 82, 4. ut tuto ab repentino hostium incursu etiam singuli commeare possent, BG. 7, 36, 7. nec suos ille redeuntes persequendi studio neque hostium ab tergo incursum vidit, Liv. 3, 5, 6, subitos hostium incursus prohibet oceanus, Tac. G. 44. quod vix equitum incursus sustinerent, Caes. BC. 1, 71, 3. Tutor - Bingium concessit fidens loco, quia pontem Navae fluminis abruperat, sed incursu cohortium - et reperto vado proditus fususque, Tac. H. 4, 70. u. vgl. Claud. Laud. Stil. 1, 215; — *absol.*: has (rates) terra atque aggere integebat, ne aditus atque incursus ad defendendum impediretur, Caes. BC. 1, 25,

9; feindlich u. militär.: neque tamen Arminius, quamquam libero incursu, statim prorupit, Tac. A. 1, 65. deriguntur acies, pari utrimque spe, nec, ut olim aput Germanos, vagis incursibus aut disiectas per catervas: quippe longa adversum nos militia insueverant sequi signa, subsidiis firmari, dicta imperatorum accipere, 2, 45. frigus et incursus omni de parte timendos et quod pulsetur murus ab hoste, queror, Ov. Pont. 4, 14, 27. magno incursu cum omni equitatu levique armatura Iuba, Scipio, Labienus in legionarios impetum fecerunt, Auct. BAfr. 52, 1. pluribus adversum Tacfarinatem expeditionibus cognitum non gravi nec uno incursu consectandum hostem vagum, Tac. A. 4, 24. impetum armati Antiochi caeterorumque tela atque incursum refugit, Cic. Caecin. 8, 22. primo statim incursu pulsi hostes, Liv. 2, 25, 4. proelio inito adeo concitato impetu se intulerant Etrusci, ut funderent ipso incursu Aricinos, 2, 14, 6. multa utrimque vulnera temerario incursu et accepta et illata: pauci utriusque partis ceciderunt, 44, 4, 3. — 2) v. Lebl.: ut gubernatori ad incursus tempestatum, sic agenti ad varietatem causarum ratio mutanda est, Quint. 10, 7, 3. ubi magna vis et incursus est pluviarum procellarumque, Col. 4, 17, 7. provinciam Narbonensem incursu classis et adverso proelio contremuisse, Tac. H. 2, 32; selten: incursus animus varios habet, Anläufe, sich ihm aufdrängende Gedanken, Ov. M. 9, 152.

II) das **Hineinlaufen, -rennen, -fallen**, zufällig: das **Einbrechen, Eindringen, Eintreten**, absichtlich der **Einfall**, 1) v. Leb.: attritis damnorum adsiduitate finitimis Amazones veteres, quae eos cruentis populabantur incursibus, altiora spirabant, Amm. 22, 8, 18. — 2) v. Lebl.: Oxos - incursu aliorum (amnium) grandior, Mel. 3, 5, 6. ut sibi reliquias suorum aut propter iniurias vetustatis aut propter incursum fluminis - transferre permitterem, Plin. Ep. 10, 68 (73). respice turbatos incursu sanguinis amnes, Lucan. 7, 700. adiacet undis facta manu moles, quae primas aequoris iras frangit et incursus quae praedelassat aquarum, Ov. M. 11, 728. nec arescere ventis sinunt (periti rustici), aut solis incursu patiuntur exuri (ovilia stabulaque), Col. 1, 6, 22.

incurvābĭlis, e, **unbiegsam**, in modum columnarum rigentes atque incurvabiles iugiter perseverant (pedes elephantorum), Cassiod. Var. 10, 30.

incurvātio, ōnis, *f.* (incurvo), die **Einkrümmung, Einbiegung**, prima falce sex pedes a terra recidatur (vitis), flagello infra relicto et nasci coacto incurvatione materiae, Plin. 17, 23 (35), 207. delphin – incurvatione caudae novissimae tangit aequinoctialis circuli circumductionem, Hygin. Astr. 3, 16.

incurvĭcervīcus, a, um, **mit eingebogenem Nacken**, Nerei repandirostrum, incurvicervicum pecus, Pacuv. 408.

incurvisco, ĕre, **sich einkrümmen, sich einbiegen**, rami bacarum ubertate incurviscere, Enn. trag. 194.

***incurvo**, āvi, ātum, āre, **einkrümmen, einbiegen, krümmen, biegen**, im *Pass.* auch medial, 1) eig.: tum validis flexos incurvant viribus arcus, Virg. A. 5, 500. ut bacillum aliud et inflexum et incurvatum de industria, aliud ita natum, Cic. Fin. 2, 11, 33. quine fugit lentos incurvans gurgite remos? Catull. 64, 183. ne torrida nimbis instet hiems nimioque gelu nivibusque coactus incurvare velis nemus et constringere frondes, Calp. 5, 107. cupidinem coëundi masculus (pavo) confitetur, quoties circa se amictum caudae gemmantis incurvat et cet., Pallad. 1, 28, 2; obscön: incurvabat Hylan posito Tirynthius arcu, Mart. 11, 43, 5; — v. Lebl.: robur, olea incurvantur ceduntque ponderi, Plin. 16, 42 (81), 222. ingemuēre simul, simul incurvata dolore membra solo posuēre, Ov. M. 6, 245. u. vgl.: incurvatae si qua'st tutela podagrae, Grat. Cyn. 478. u. von Localitäten: sinus litora incurvat, Mel. 1, 18, 3. ora se ingenti ambitu incurvat, 1, 2, 2. — 2) übtr., theils Jmdn. **erweichen**: verum, nec nocte paratum plorabit, qui me solet incurvasse querela, Pers. 1, 90; theils Jmdn. **niederschlagen, niederbeugen**, ille, quem paupertas non submittit nec incurvat, Sen. Ep. 11, 3, 11 (82). non est magnus animus, quem incurvat iniuria, dIra 3, 5, 8.

incurvus, a, um, **eingekrümmt, eingebogen, krumm**, 1) v. Lebl.: incurvum et leniter a summo inflexum bacillum, Cic. Div. 1, 17, 30. incurvas vero esse eas (fistulas) paulum, sed magis viriles oportet laevesque admodum, Cels. 7, 26, 1. opima et incurva cervice, Amm. 25, 4, 22. dum cadet incurva falce resecta ceres, Ov. Am. 1, 15, 12. u. vgl. Priap. 10, 2. agricola incurvo terram molitus aratro, Virg. G. 1, 494. agricola incurvo terram dimovit aratro, 2, 513. illum ipse volantem pulvis et incurvae gaudent agnoscere metae, Stat. Silv. 5, 2, 25. aedificia Numidarum incurvis lateribus tecta, Sall. J. 18, 8. incurvum litus, Mel. 1, 19, 16. 2, 2, 5. ubi incurvo arcuatoque amne descendit (Araxes), fit tranquillus, 3, 6, 6. — 2) v. Leb., **krumm, gebückt**, adcurrit ad me - incurvos, tremulus, labiis demissis, Ter. Eun. 2, 3, 44. hunc - dico rubrum brevem incurvom canum subcrispum caesium, Afer. 4, 49, 64. stare incurvum, Quint. 11, 3, 160. u. vgl.: praegracilis et incurva proceritas, Tac. A. 4, 57; daher auch: erat enim Stesichori poëtae statua senilis, incurva cum libro, Cic. II. Verr. 2, 35, 87.

incus, cūdis, *f.* (incūdo), der **Amboß** (vgl.: invenit Cinyra Agriopae filius - forcipem, martulum, vectem, incudem, Plin. 7, 56 (57), 195), 1) eig.: gemit inpositis incudibus Aetna od. antrum, Virg. G. 4, 173. A. 8, 451. antra Aetnaea tonant validique incudibus ictus auditi referunt gemitus, A. 8, 419. Sicula Cyclops incude laborat, Claud. III. Cons. Hon. 192. Martius incaluit Siculis incudibus ensis, Lucan. 7, 146. u. v. Vulcan: incude relicta, Ov. Am. 2, 17, 19; — quinque adeo magnae positis incudibus urbes tela novant, Virg. A. 7, 629. pulsis strepitant incudibus urbes, VFlacc. 4, 288; — ex quo efficiuntur eae rerum formae et figurae, quas vos

effici posse sine follibus et incudibus non putatis, Cic. ND. 1, 20, 54. necdum impositos duris crepitare incudibus enses (audierant), Virg. G. 2, 540. ast homini ferrum letale incude nefanda produxisse parum est, Juv. 15, 165. o utinam nova incude diffingas retusum in Massagetas Arabasque ferrum, Hor. Od. 1, 35, 38. quem pater - a carbone et forcipibus gladiosque parante incude - ad rhetora misit, Juv. 10,130. qua fornace graves, qua non incude catenae? 3, 309. multisque gemunt incudibus aera, Claud. in Eutr. 2, 71. u. vgl. Laud. Stil. 2, 176. — 2) bildl. u. übtr.: haec mihi incus est: procudam ego hinc hodie multos dolos, Plaut. Pseud. 2, 2, 20. sed crescunt quocumque modo maioraque fiunt incude adsidua semperque ardente camino, Juv. 14, 117; ablatum mediis opus est incudibus illud, defuit et scriptis ultima lima meis, Ov. Trist. 1, 7, 29. delere iubebat et male tornatos incudi reddere versus, Hor. AP. 441; iam vero iuvenes et in ipsa studiorum incude positi - non solum audire sed etiam referre domum aliquid inlustre et dignum memoria volunt, Tac. Or. 20; sprüchw.: si quem nunc plane rudem instituí ad dicendum velim, his potius tradam adsiduis uno opere eamdem incudem diem noctemque tundentibus, qui cet., Cic. dOr. 2, 39, 162. u. so: eamdem incudem tundere mit dem Zusatz: ut dicitur, Amm. 18, 4, 2. od. ut proverbium loquitur vetus, 28, 4, 26.

incūsābĭlis, e, **beschuldigenswerth**, hoc quidem vos incusabiliores, qui cet., Tert. adv. nat. 1, 12.

incūsātio, ōnis, *f.*, die **Beschwerde, Klage**, quorum (locorum) partim habent vitiorum et peccatorum acrem quamdam cum amplificatione incusationem aut querelam -, ut in depeculatorem, in proditorem, in parricidam, Cic. dOr. 3, 27, 106. insimulatio est et falsi et veri criminis incusatio, Donat. Ter. Phorm. 2, 3, 12.

incūsātīvus, a, um, die **Beschwerde od. Klage betreffend**, gramm. incusativus vom Accusativ b. Diom. p. 314, 16.

incūsātor, ōris, *m.*, **der sich über Jmdn. beschwert**, Anastas. Cod. Just 12, 36, 18. §. 8.

incūsĭto, āre, **sich über Jmd. beschweren**, si abitus tuus tibi, senex, fecerit male, nihil erit quod deorum ullum accusites: te ipse iure optimo incusites licet, Plaut. Most. 3, 2, 22.

incūso, āvi, ātum, āre (in u. causa), **auf Jmdn. od. Etw. die Schuld von etw. schieben, Jmdm. Etw. zur Last legen, zum Vorwurf machen, vorwerfen, über Jmdn. od. Etw. klagen, sich beklagen, sich beschweren, sich beklagend od. beschwerend gegen Jmdn. etw. vorbringen, Jmdn. beschuldigen, tadeln** (neben causari, queri, exprobrare, obiicere, auch gegenüber v. laudare), neque Caesar ullis criminibus aut probris defunctum insectatus est, cum *in* Blaesum multa foedaque incusavisset, Tac. A. 5, 7; so mit allg. Object: multaque se incusat, qui non asciverit ultro Dardanium, Virg. A. 11, 471. u. vgl. 12, 612. u. so mit relativem Causalsatz: increpitare atque incusare reliquos Belgas, qui se populo Romano dedidissent, cet., Caes. BG. 2, 15, 5. od. mit Ptcp.: incusabatur facile toleraturus exilium, Tac. A. 6, 3. od. mit causalem *Genit.*: qui alterum incusat probri, se eumpse intueri oportet, Plaut. Truc. 1, 2, 61. missisque ad Tiberium epistulis incusat Germanicum luxus et superbiae, Tac. A. 2, 78; — gewöhnlich *alqm.*: quid me incusas? Ter. Heaut. 5, 2, 7. disce tuum, ne me incuses, Juturna, dolorem, Virg. A. 12, 146. nos iam dudum hic te absentem incusamus, Ter. Phorm. 3, 1, 7. te Remus incusat: veniam dedit hostibus ille, Ov. F. 2, 143. nec quemquam incuso, Virg. A. 11, 312. quem non incusavi amens hominumque deorumque, 2, 745. praecipuum destinationis meae documentum habete, quod de nemine queror: nam incusare deos vel homines eius est, qui vivere velit, Tac. H. 2, 47. ancipiti periculo implicitus deos quoque incusans querebatur, se iacere segnem, cuius velocitatem nemo antea valuisset effugere, Curt. 7, 29 (7), 7. ut incusem deos, Quint. 6. prooem. 4. idem, quod tu facis, faciunt rem male gerentes: ubi non est, scripturam unde dent, incusant publicanos, Plaut. Truc. 1, 2, 47. u. vgl. *vs.* 55. convocato consilio omniumque ordinum ad id consilium adhibitis centurionibus vehementer eos incusavit primum quod cet., Caes. BG. 1, 40, 1. amicos Iuliani incusatos proscriptioni ac neci dedit, Spart. Sev. 8; Aeneas magnaque incusat voce Latinum testaturque, Virg. A. 12, 580. sed quid ego quemquam inmeritis incuso querellis? Flacc. 8, 158. u. vgl. Claud. VI. Cons. Hon. 429; selten: ut ne suspicione quidem tenus libidinis ullius vel citerioris vitae ministris incusaretur, Amm. 25, 4, 3; od. es ist das Object aus dem dem Zusammenhang zu ergänzen: iisdem laudamus incusamus, augemus minuimus, describimus, deterremus, querimur, consolamur, hortamur, Quint. 5, 8, 2. incusant ultro, a fortuna opibusque omnibus desertum abiectum, afflictum exanimum expectorant, Att. 599. alii ferocius incusarunt exprobraruntque non modo vinci sine Aetolis Philippum sed ne transire in Graeciam Romanos potuisse, Liv. 33, 35, 11. talibus incusat (Aeneas matrem), Virg. A. 1, 410; — *alqd.*: excepta vox est, cum teporem incusaret, statim futurum ut incalescerent (balineae), Tac. H. 3, 32. intemperiem caeli incusantes, 2, 94. nudant universi corpora, cicatrices ex vulneribus, verberum notas exprobrant, mox indiscretis vocibus pretia vacationum, angustias stipendii, duritiam operum, ac propriis nominibus incusant vallum, fossas cet., A. 1, 35. incusans Augusti congiariorum, quae amicis dabantur, exiguitatem, Quint. 6, 3, 52. sterilitas cacuminis iure ab antiquis incusata est, Col. 3, 17, 3. Iunius Bassus, querente Domitia Passieni, quod incusans eius sordes calceos eam veteres diceret vendere solere, non mehercules, inquit, incuso eius sordes, Quint. 6, 3, 74; consultus - Caesar, an sepeliri sineret (Asinium Gallum), non erubuit permittere ultroque incusare casus, qui reum abstulissent, antequam coram convinceretur, Tac. A. 6, 23. geminis incusat fata querelis, Stat. Ach. 1, 439. tristis item vetulae vitis sator atque vietae temporis

incusat momen caelumque fatigat cet., Lucr. 2, 1168. nunc narraturo mihi vitam defuncti hominis venia opus fuit, quam non petissem incusaturus tam saeva et infesta virtutibus tempora, Tac. Agr. 1. nec pecudum fibras Varro et contraria Paullo auspicia incusante deûm compesceret arma, Sil. 9, 15. eadem omnia, quae tute dudum coram me incusaveras, Ter. Phorm. 5, 8, 21. quodsi quis vestrûm factum hoc incusat, Ov. Rem. am. 479. eorum non oratio modo sed vita etiam, vultus denique, incessus, habitus recte incusari solet, Quint. 5, 13, 39. ultro incusabant iniurias Romanorum neque eo neglegentius ea quae ipsis obicerentur purgabant, Liv. 8, 23, 3. turbato per metum ludicro maesti parentes virginum profugiunt incusantes violati hospitii foedus cet., 1, 9, 13. Ap. Claudium, quia dissuaserat legem, maiore nunc auctoritate eventum reprehensi ab se consilii incusantem, dictatorem - Servilius consul dicit, 7, 6, 12 quibuscumque irritamentis poterat iras militum acuebat, nunc fraudem hostium incusans, qui -, nunc cet., 40, 27, 8. vel facillimum est, ibi alienam culpam incusare, ubi fateris tuam, Quint. 11, 1, 81. actionum incusanda negligentia aut de infirmitate personarum querendum, 5, 2, 3. incusatae liberorum mortes, Plin 7, 45 (46), 149; — mit *Acc.* u. *Inf.*: tum Q. Baebius tribunus plebis viam antiquam criminandi patres ingressus incusaverat bella ex bellis seri, ne pace umquam frui plebs posset, 31, 6, 4. cuius rei prope non servata fides deditis est, cum Poenus dolo dimissum Romanum incusaret, Locrenses profugisse ipsum causarentur, 24, 1, 10. quibus (litteris) non Capuam solam traditam in manum hostibus, sed se quoque et praesidium in omnes cruciatus proditos incusabant, 26, 12, 11. u. vgl. Amm. 14, 11, 24.

incussio, ōnis, *f.*, der **Einfall**, Iornand. Get. 40.

incussor, ōris, *m.*, der, **welcher** Jmdm. **einen Schlag** od. **Stoß versetzt**, Paulin. Petroc. de vita Martin. 5, 285.

incussus, a, um, Ptcp. v. incutio, u. so als Ptcp. v. incudo (was vgl.) aufgenommen b. Virg. G. 1, 275. *Ribbeck.*

incussus, *Abl.* u, *m.*, das **Anschlagen, Anstoßen**, incussu silicis, Prud. Cathem. 5, 7. munimenta incussu arietis labefieri, Sen. Const. sap. 6, 4. scandebantque iam quidam, cum gladiis et armorum incussu praecipitati sudibus et pilis obruuntur, praeferoces initio et rebus secundis nimii, Tac. H. 4, 23.

incustōdītus, a, um, 1) **unbewacht, ungehütet**, bes. auch milit. **nicht mit Wachen besetzt**, - **versehen**, a) eig.: incustoditum captat ovile lupus, Ov. Tr. 1, 6, 10. incustoditae Pylios memorantur in agros processisse boves, M. 2, 684. vagantur incustoditae laeta per arva boves, F. 1, 545. incustoditam lente videt ire iuvencam, M. 3, 15. oves - incustodito pastu vagantur, Apul. M. 6, 11; — cepisse impetum Subrius Flavus ferebatur in scena canentem Neronem adgrediendi, aut cum ardente domo per noctem huc illuc cursaret incustoditus, Tac. A. 15, 50. incustoditis et apertis, Lesbia, semper liminibus peccas nec tua furta tegis, Mart. 1, 35, 1. quod si regio insolens et incustodita contigerit, Pallad. 12, 4, 2. incustoditam sine milite liquerat urbem, Sil. 15, 245. domus excubiis incustodita remotis, Claud. Rapt. Pros. 3, 146. longeque patet ceu pace quieta incustoditum, mox irremeabile litus, Sil. 5, 40. incustoditam metuens attingere ripam, Claud. BGet. 429. sint transitus (über den Rhein) incustoditi, sed diurni et inermes, Tac. H. 4, 65. nullisque tuentibus agros incustoditae diripiuntur opes, Ov. Tr. 3, 10, 58; — incustoditā penetravit moenia nocte, Sil. 15, 333. speculati noctem incustoditam, accepta idonea manu vinctum clauso ore in Palatium traxēre, Tac. A. 2, 40. — b) übtr. α) **nicht beobachtet**, penitus noscendas mentes, cum secreti et incustoditi inter militares cibos spem aut metum proferrent, Tac. A. 2, 12; **auch**: tabulas testamenti saepius a se et incustodita dierum observatione signatas, 15, 55. — β) **nicht bewacht, nicht geheim gehalten**, sed cur, heu seri monitus! cur tempore tali incustodito saevire dedistis amori? Sil. 8, 112. fratrum - non incestum, sed incustoditum amorem ad infamiam traxit, Tac. A. 12, 4. — 2) **sich nicht bewachend, unwachsam**, tuitus sum Iulium Bassum, ut incustoditum nimis et incautum, ita minime malum, Plin. Ep. 6, 29, 10.

1. **incūsus**, a, um, *Ptcp.* v. incudo.

2. **incūsus**, a, um (in u. cudo), nicht behauen, **rauh**, vgl. Auson. Epigr. 131, 4.

incŭtio, cussi, cussum, cŭtĕre (in u. quatio), 1) an etw. **anschlagen, anstoßen, anwerfen**, plötzlich od. gewaltsam od. unwillkührlich **an** od. **auf** etw. **schlagen, stampfen, stoßen, schleudern, werfen**, Jmdm. od. einer Sache mit etw. **einen Schlag, Stoß, Hieb versetzen**, auch: **durch Anschlagen** od. **Anstoßen erschüttern, verletzen**, a) eig.: M. Papirius unus ex his dicitur Gallo barbam suam, ut tum omnibus promissa erat, permulcenti scipione eburneo *in* caput incusso iram movisse, Liv. 5, 41, 9; — tum saltu Asbyten conantem linquere pugnas occupat incussa gemina *inter* tempora clavā, Sil. 2, 197; — mit *Dat.*: nam neque pulveris interdum sentimus adhaesum corpore nec membris incussum sidere cretam, Lucr. 3, 381. ferit hic cubito, ferit assere duro alter, at hic tignum capiti incutit, ille meretram, Juv. 3, 245. corpus ulceribus flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat, Curt 6, 42 (11), 17. terrae pedem incutere, Quint. 2, 12, 10. incusso pollice limini cubiculi, Plin. 7, 53 (54), 181; — regnator superûm sublatā fulmina dextrā libravit clipeoque ducis - incussit, Sil. 12, 623. cetera eius tela - grandinis modo dissultant, quae incussa tectis - crepitat ac solvitur, Sen. Ep. 5, 4, 9 (45). saxa - devolvunt, quae incussa saepius subiacentibus petris maiore vi incidebant, Curt. 5, 12 (3), 8. incutit umbonem fesso adsultatque ruenti Poenus, Sil. 2, 256. u. vgl.: incute muris umbonem Iliacis Capuaeque rependе ruinas, 12, 514. multos tormentis faces et hastas incutere iubet, Tac. A. 13, 39. quum desuper actum incuterent puppi chalybem mor-

susque tenaces, Sil. 14, 326. incutiebantur puppibus prorae, Curt. 9, 35 (9), 17; — *absol.*: ac iam constiterat sociosque in cespite fusos incussā revocat castrorum ad munera plantā, Sil. 7, 302. sicubi est certamen, scutis magis quam gladiis geritur res: umbonibus incussāque alā sternuntur hostes, Liv. 9, 41, 18; — tum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunditur, Curt. 8, 14 (4), 5. nox dabit ipsa fidem, clausae cum murmura flammae, hospes, et incussae sonitum mirabere massae, VFlacc. 2, 338. nunc aries suspenso fortior ictu incussus densi compagem solvere muri tentat, Lucan. 3, 490. incusso ariete, qui paullo ante erat admotus, Amm. 24, 4, 19. ast aliae (naves) latere atque incussi roboris ictu detergent remos, Sil. 14, 381. quam (turrim) praetoriae portae - propinquantem promoti contra validi asseres et incussae trabes perfregēre, Tac. H. 4, 39. iam legiones in testudinem glomerabantur et alii tela saxaque incutiebant, 3, 31. at iuvenis, cui telum ingens adcesserat ira, barbaricam adsiliens magno clamore bipennem incutit, Sil. 16, 62; incute doctam, Phoebe, chelyn, Avien. Perieg. 827; — is (cortex) in moro medicis sucum quaerentibus vere hora diei secunda lapide incussus manat, Plin. 16, 38 (72), 182. adflatu terribilis canes agebat (polypus), nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus bracchiis clavarum modo incussos, 9, 30 (48), 92; — incussos articulos aranei telae commodissime curant, 30, 9 (23), 78. u. so im Plur. neutr. substantivisch: sucidam inponunt et desquamatis, percussis, lividis, incussis, conlisis, contritis cet., 29, 2 (9), 33. medetur cum mica salis contunsis incussis, inustis et strumis cet., 22, 14 (16), 37. — b) übtr.: ac simul ut medio viderunt Castora campo, crebrior incussit mentem pavor, erschütterte, VFlac. 5, 549.

2) hineinschlagen, -stoßen, -werfen, schlagend etw. versetzen, a) eig., mit u. ohne *Dat.*: sic voce instimulans dextra dea concita saevam Eumenida incussit muris, Sil. 2, 543. Nuceriae - incussit sese atque aequavit moenia terrae, 12, 424; tum grandes Galli et cum sistro lusca sacerdos incussēre deos inflantes corpora, si non praedictum ter mane caput gustaveris alli, Pers. 5, 186; — nos colaphum incutimus lambenti crustula servo, Juv. 9, 5. nec tamen evasisse datur: nam verbera Erinnys incutit atque atros insibilat ore tumores, Sil. 2, 625. viperea saevae verbera incutiant manus, Sen. Herc. fur. 88. — b) gew. übtr. einjagen, unerwartet od. plötzlich od. mit Gewalt u. unwillkührlich einflößen, beibringen, erwecken, erregen, bereiten u. dgl., a) v. Leb., mit u. ohne *Dat.*: incute vim ventis submersasque obrue puppes, Virg. A. 1, 69. u. Servius vergleicht: dictis Romanis incutit iram, Enn. A. 582. sive quod Appula gens seu quod Lucania bellum inculeret violenta, Hor. Sat. 2, 1, 38. postem iam tenenti consuli foedum inter precationem deûm nuntium incutiunt, mortuum eius filium esse funestaque familia dedicare eum templum non posse, Liv. 2, 8, 7. omnibus amicis morbum tu incuties gravem, Plaut. Trin. 1, 2, 38. omnibus incutiens blandum per pectora amorem (Venus), Lucr. 1, 19. recte faciendi omnibus aut incussa voluntas aut imposita necessitas, Vell. 2, 126, 2. tantaque admiratio singularum universarumque rerum incussa, ut cet., Liv. 29, 22, 4. ingentem omnibus incusserat curam tam praeceps temeritas eius, Curt. 3, 13 (5), 14. audieramus enim, quae sollicitudinem incuterent, 6, 43 (11), 27. recens casus Claudique consulis primo Punico bello memorata navalis clades religionem animo incussit, Liv. 22, 42, 9. quia movendi inde thensauros religio incussa est, muro circumdari templum voluerunt, 29, 18, 17. et tumulum ei eodem fecit in loco parentarique eidem quotannis incussa populo superstitione curavit, Justin. 9, 7, 11. Erigyius maxime - superstitionem, cuius potens non erat rex, incutere tentavit, Curt. 7, 31 (7), 21. vanaque sollicitis incutit umbra metum, Ov. Pont. 2, 7, 14. incutit multis - magnum metum, Cael. b. Cic. Fam. 8, 4, 2. quem (metum) ut pluribus incuteret, cognitiones capitalium rerum sine consiliis per se solus exercebat, Liv. 1, 49, 4. Mazaeus quoque perculsis metum incussit, Curt. 4, 56 (15), 5. u. so: fugientibus, 8, 41 (11), 22. metum Phrahati incussit, ne bellum Parthiae vellet inferre, Justin. 42, 5, 10. timor incutitur aut ex ipsorum periculis aut ex communibus, Cic. dOr. 2, 51, 209. terrorem ingentem incusserat plebi, Liv. 6, 38, 9. quo ex improviso hostibus aversis terrorem inculerent, Auct. BAfr. 80, 6. ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertae, Curt. 8, 34 (10), 5. quum subito novus et pristino maior terror incutitur, 9, 36 (9), 19. illos nuper Macedonum animis subitam incussisse formidinem, 4, 48 (13), 13. ex ea (religione) formido quaedam incussa est, 4, 39 (10), 2. qui (elephanti), ubi ad invia venerant, deiectis rectoribus cum horrendo stridore pavorem ingentem, equis maxime, incutiebant, Liv. 44, 5, 2. tantum pavoris incussit intra ripam subita Romana vis, Flor. 1, 45 (3, 10), 14. — β) v. Lebl.: acri percussit thyrso laudis spes magna meum cor et simul incussit suavem mi *in* pectus amorem musarum, Lucr. 1, 923; — mit u. ohne *Dat.*: et fera vis venti per crebra foramina terrae dispertitur ut horror et incutit inde tremorem, 6, 592. improba pugnat hiems indignaturque quod ausim scribere se rigidas incutiente minas, Ov. Tr. 1, 11, 41. multa, cibo quae sunt, vitalia, multaque morbos incutere et mortem quae possint adcelerare (dico in terra esse), Lucr. 6, 771. ne forte negoti incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum, Hor. Sat. 2, 1, 80. fornix tibi et uncta popina incutiunt urbis desiderium, Ep. 1, 14, 22. ingentem animo sollicitudinem litterae incusserant, Curt. 3, 14 (6), 5. ne mox incutiant aliena tibi peccata pudorem, Hor. Ep. 1, 18, 77. adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas proconsulum, sectio publicanorum cet., Justin. 38, 7, 8.

indāgābĭlis, e, forschend, untersuchend, ratio, Agrim. p. 394, 5.

indāgātio, ōnis, *f.* (indagare), das Umzin-

geln, Aufspüren, nur übtr. das Erforschen, die Erforschung, ind. atque inventio veri, Cic. Off. 1, 5, 15. inde est ind. nata initiorum et tamquam seminum, unde essent omnia orta, generata, concreta, Tusc. 5, 24, 69. inopinati rariorisque verbi ind., Gell. 18, 2, 6.

indāgātor, ōris, *m.* (indagare), der Umzingler, Aufspürer, übtr. der Erforscher, quatuor sunt venatorum officia, vestigatores, indagatores, alatores, pressores, Isid. Orig. 10. *extr.* alia complura, quae etiam indagatoribus aquarum nota, non nisi dulcibus terrae venis educantur, Col. 2, 2, 20. indagatorem convenit matutina tempora vestigandi eligere, ut spatium diei habeat, quo exploret commeatus apium, dann vestigator genannt, 9, 8, 12. aeneus gnomon, indagator umbrae, qui Graece σκιαθήρας dicitur, Vitr. 1, 6, 5. 54. celatûm indagator, Plaut. Trin. 2, 1, 15.

indāgātrix, īcis, *f.* (indagator), die Aufspürerin, übtr. die Erforscherin, o vitae philosophia dux, o virtutis indagatrix expultrixque vitiorum, Cic. Tusc. 5, 2, 5. avaritia, latentium ind. lucrorum, VMax. 9, 4. *in.*

indāgātus, *Abl.* u, *m.* (indagare), die Umzingelung, tota denique factione (i. e. latronum) militarium vexillorum indagatu confecta atque concisa, Apul. M. 7, 7.

indāges, is, *f.*, die Erforschung, quaesitura deum variata indage latentem, Prud. c. Symm. 2, 846. quid dignum tanta indage sentirent, Claud. Mam. de stat. an. 2, 2.

indāgo, āvi, ātum, āre (als *Depon.*, Varr. LL. 5, 94), umzingeln, aufspüren, übtr. erforschen, ausforschen, in magna silva boni venatoris est indagantem feras quam plurimas capere, Col. 5, 1, 2. ut ad cursum equum, ad arandum bovem, ad indagandum canem, sic hominem ad duas res - ad intelligendum et ad agendum esse natum, Cic. Fin. 2, 13, 40; — cuius ego quaestor ignoratum ab Syracusanis -, saeptum undique et vestitum vepribus et dumetis indagavi sepulcrum, Tusc. 5, 23, 64. reprehendent, quod inusitatas vias indagemus, tritas relinquamus, Or. 3, 11. si quid est quod indagaris, inveneris, ex tenebris erueris, quamquam iniquum est, consume tamen cet., Agr. 1, 1, 3. de Publio quae ad me scribis, sane mihi iucunda sunt, eaque etiam velim omnibus vestigiis indagata ad me adferas, Att. 2, 7, 2. quodnam ego concepi tantum scelus aut quod in me tantum facinus admisi -, quum illa indicia communis exitii indagavi, patefeci cet., Mil. 37, 103. semper potius duxi mea peccata tegere quam aliena indagare, Apul. Mag. 16; — tu quidquid indagaris *de* re publica et maxime quos consules futuros putes facito ut sciam, Cic. Att. 2, 4, 4; — mit *Relativ.*: haec vero huius erat ars et malitia miranda, quod acutissime tota provincia quid cuique accidisset, quid cuique opus esset indagare et odorari solebat, II. Verr. 2, 54, 135.

indāgo, inis, *f.*, die Umzingelung, 1) eig. in der Jägersprache: saltusque indagine cingunt, Virg. A. 4, 121. latos indagine cinximus agros, Ov. M. 7, 766. quis furor est, quae mens, densos indagine colles claudentem teneras laedere velle manus? Tibull. 4, 3, 7. ligat immensa virides indagine saltus venator, Claud. in Rufin. 2, 376. ut canis occultos agitat quum Belgicus apros erroresque ferae sollers per devia mersa nare legit tacitoque premens vestigia rostro lustrat inadcessos venantum indagine saltus, Sil. 10, 77. u. vgl. Apul. M. 8, 4. — 2) übtr. a) militärisch (meist mit velut u. dgl. verb.): quaque obliquo curvantur in orbem moenia flexa sinu, spissa vallata corona adligat et telis in morem indaginis ambit, Sil. 13, 139. velut indagine hunc (campum) insidiis circumdederunt, Hirt. BG. 8, 18, 1. cum praemissus eques velut indagine dissipatos Samnites ageret, caedem ingentem fecit, Liv. 7, 37, 14. tripertito exercitu totam Cantabriam amplexus efferam gentem ritu ferarum quasi quadam cogebat indagine, Flor. 2, 33 (4, 12), 48. missae quoque a Basilo in auxilium eius rates, quales inopia navium fecerant, nova Pompeianorum arte Cilicum actis sub mari funibus captae quasi per indaginem, 2, 13 (4, 2), 32. quodni frequens ubique Agricola validas et expeditas cohortes indaginis modo, et sicubi artiora erant, partem equitum dimissis equis, simul rariores silvas equitem persultare iussisset, acceptum aliquod vulnus per nimiam fiduciam foret, Tac. Agr. 37; u. ohne velut u. dgl.: vastaque feras indagine claudit, Lucan. 6, 42. sarcinisque impediti praedarum ad Equitii vertuntur indaginem, Amm. 29, 6, 12. ac iam diffusus vacua bellator in unda cornibus ambierat patulos ad proelia fluctus, navali claudens humentem indagine campum, Sil. 14, 366; — allgemeiner: Hercules pestiferi tegminis circumpetitus indagine, Arnob. 4, 35. Romae testamenta et orbos velud indagine eius capi, Tac. A. 13, 42. praeeunte nidoris indagine acutisque vocibus feminarum, Amm. 28, 4, 34. quos quidem non in praesens tantum sed in aeternum repressisti in illa poenarum indagine inclusos, Plin. Pan. 35, 2. — b) die Aufspürung, Aufsuchung, Erforschung, Untersuchung, hanc autem peragrantis gulae et in sucos inquirentis industriam atque has undiquevorsum indagines cuppediarum maiore detestatione dignas censebimus, si cet., Gell. 6 (7), 16, 6; — perspicacior tamen observatio veriorem ordinem deprehendit, quem praeter indaginem visus haec quoque ratio commendat, quod cet., Macrob. Somn. Scip. 1, 19, 8. u. vgl.: quorum indago u. s. w., Sat. 7, 14, 15. ut ad veritatis perveniret indaginem, Amm. 28, 6, 18. rectae perfectaeque rationis indagine congruens Mario, 16, 1, 4. ad effectum tendens consilium occulta scrutabamur indagine, 15, 5, 30; — Paterniano notario misso negotium scrupulosa quaesivit indagine, 30, 3, 2. u. vgl. 29, 1, 14. maiorem et ampliorem exposcere indaginem, Cod. Just. 4, 31, 16. §. 1.

indalbo, **indaudio**, s. inalbo, inaudio.

inde, *Adv.* (in ist wie in exin, dein, proin eine Locativform des Pronominalstammes i, die in istim, exim, olim, utrimque, illin-c, istin-c, hin-c ebenfalls erscheint, nach *Corssen* über Aus-

spr. II. p. 87. 268), 1) im Raume, von da her, von da, von da aus, von da weg, daher, daraus, davon, a) eig.: via tantum interest perangusta -: deinde paullo latior patescit campus: inde colles adinsurgunt, Liv. 22, 4, 2; — ad meam maiorem filiam invisso domum: si quis quaeret me, inde vocatote aliqui, Plaut. Stich. 1, 2, 9. Delfos venum pecus egi: inde ad stabula haec itiner contuli, Pacuv. 121. inde pergo porro ire in Turtam, Cato frg. p. 35, 15. prima luce signo dato multitudo omnis in foro instruitur: inde clamore sublato ac testudine facta subeunt, Liv. 5, 43, 2. neque sibi homines feros ac barbaros temperaturos existimabat, quin - in provinciam exirent atque inde in Italiam contenderent, Caes. BG. 1, 33, 4. etiam puerum inde abiens conveni Chremi, Ter. Andr. 2, 2, 31. quumque mane me in silvam abstrusi densam et asperam, non exeo inde ante vesperum, Cic. Att. 12, 15. redeo inde iratus atque aegre ferens, Ter. Andr. 1, 1, 110. inde rursus ipsa solitudine absterriti - in forum ac propinqua foro loca conglobati redibant, Liv. 5, 41, 6. ire se ad exercitum sine duce et inde reversurum ad ducem sine exercitu, Suet. Caes. 34. Agrippa, qui - profectus in Asiam - ob tacitas Marcello offensiones praesenti se subduxerat tempori, reversus inde filiam Caesaris Juliam - duxit uxorem, Vell. 2, 93, 3. mansi Calibus: inde has litteras postridie ante lucem dedi, Cic. Att. 7, 21, 1. brevi caput Italiae omni Capuam fore iuraque inde cum ceteris populis Romanum etiam petiturum, Liv. 23, 10, 2. ab Ocelo - in fines Vocontiorum ulterioris provinciae die septimo pervenit: inde in Allobrogum fines, ab Allobrogibus in Segusiavos exercitum ducit, Caes. BG. 1, 10, 5. e qua regione abduxisset legiones, extemplo inde rebellatum, Liv. 40, 50, 2. illae vero pessimae artes, testem subornatum in subsellia adversarii mittere, ut inde excitatus plus noceat, Quint. 5, 7, 32. arbores densae sunt de industria consitae, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt terrae: inde velut ex alia radice laetiores virent trunci, Curt. 6, 16 (5), 14. stat quae perspicuas nitidi Melioris opacat arbor aquas complexa lacus, quae robore ab imo curvata in nodos redit inde, cacumine recto ardua, ceu mediis iterum nascatur ab undis, Stat. Silv. 2, 3, 1 sqq.; — cum ea loca opposita Etruriae et velut claustra inde portaeque essent, et illis occupandi ea cum quid novi molirentur et Romanis recuperandi tuendique cura erat, von da aus, Liv. 6, 9, 4. alii in iugum montis evaserant, ut hostium agmen inde prospicerent, Curt. 3, 22 (8), 26. comparant inter se, ut ab utra parte cedere Romanus exercitus coepisset, inde se consul devoveret pro populo Romano Quiritibusque, Liv. 8, 6, 13. qua stetit inde favet, Lucan. 4, 768; — cadus erat vini: inde inplevi hirneam, davon, Plaut. Amph. 1, 1, 273. defluit incerto lapidosus murmure rivus: saepe, sed exiguis haustibus inde bibi, daraus, Ov. F. 3, 273. fuere ea tempestate qui dicerent, Catilinam - humani corporis sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse: inde cum post exsecrationem omnes degustavissent - operuisse consilium suum, Sall. C. 22, 1. inde satur, Mart. 8, 60, 7; — ut equus qui de praesepibus fartus vincla suis magnis animis abrupit et inde fert sese campi per caerula laetaque prata celso pectore cet., von da weg, Enn. A. 503. his anxius curis id modo esse salutare in praesens credebat, cedere inde quantum posset: et una nocte ignaris hostibus - aliquantum emensus est iter, sich zurückziehen, Liv. 25, 37, 7. maior at inde novis it Doricus ordo sub armis, Stat. Theb. 4, 116. triplici pulsans fastigia crista inde ciere virum (Bellona): sequitur per moenia demens ille deam, VFlacc. 3, 62; — zur Bezeichnung der Distanz im Raume: inde est ferme mille passuum, Cato frg. p. 9, 7. Dareum triginta stadia abesse praemissi indicabant, Curt. 3, 22 (8), 24. Palaepolis fuit haud procul inde, ubi nunc Neapolis sita est, Liv. 8, 22, 5. dotem fere omnem regionem inter Hellespontum et Halyn amnem sitam, inde orientem spectantibus terris contentum se fore, Curt. 4, 21 (5), 1. Ganges omnium ex oriente fluvius eximius ad meridianam regionem decurrit et magnorum montium iuga recto alveo stringit: inde eum obiectae rupes inclinant ad orientem, 8, 30 (9), 6; — mit *Genit.*: exin -: inde -: post hunc -: humidus inde loci collucet aquarius orbe: exin cet., Cic. Arat. 573; — mit *correlat.* Partikeln: nec enim inde venit, *unde* mallem, neque diu afuit, Cic. Att. 13, 39, 2. u. beim Schreiben od. Sprechen: si inde incipiemus narrare, unde necesse erit, AHer. 1, 9, 14. ut inde oratio mea proficiscatur, unde haec omnis causa ducitur, Pomp. 2, 4; nunc vero deiectum nullo modo esse inde, *ubi* non fuerit, Caecin. 12, 35; si sine maximo detrimento legio Caesaris sese recepisset inde, *quo* temere esset progressa, Caes. BC. 3, 45, 6: sic maria circumfusa undique dividuo globo partem orbis auferunt nobis nec *inde huc*, nec *hinc illo* pervio tractu, Plin. 2, 66 (7), 170; *inde* salutatus picae respondet arator, *hinc* prope summa rapax milvus ad astra volat, Mart. 9, 55, 9; gemit hinc palumbus, inde cereus turtur, 3, 58, 19. illi metu, ne hinc Romanus, inde Cherusci - circumgrederentur, legatos in urbem et obsides misēre, Tac. A. 12, 28. hinc militum, inde locorum asperitas, 2, 80. sic fit, ut hinc res publica, inde hostes rei publicae constiterint, H. 1, 84. hinc viros, inde praedam ostendere, A. 6, 34. obsessa a Paetio itinera hinc peditatu, inde equite, 15, 11. in modum solitudinum hinc silvae, inde aperta spatia et prospectus, 15, 42. hinc inrupisse legionum agmen, hinc equites coortos, inde circumfusas auxiliorum manus, H. 2, 70. tunc raptae in medium processerunt et hinc patres, inde coniuges deprecatae pacem conciliarunt, AVict. Vir. ill. 2, 9; contra Caesaris est forum taberna scriptis postibus *hinc et inde* totis, omnes ut cito perlegas poëtas, Mart. 1, 117, 10. venationes editae per dies quinque ac novissime pugna divisa in duas acies, quingenis peditibus, elephantis vicenis, tricenis equitibus hinc et inde commissis, Suet. Caes. 39. aquila

- duos corvos hinc et inde infestantes afflixit et ad terram dedit, Aug. 96. videres - alacrem hinc atque inde populum, ubique par gaudium paremque clamorem, Plin. Pan. 22, 4; ex quibus in exemplum pauca *hinc inde* subieci, Suet. Tib. 21. longum est omnia quae tunc hinc inde facta sunt recensere, Plin. Ep. 9, 13, 8. unoquoque hinc inde instante, ut quam primum se impendentibus contumeliis eriperet, Suet. Ner. 49. revulsae imperatorum imagines, inhonora signa, fulgentibus hinc inde Gallorum vexillis, Tac. H. 4, 62. ad quod inter duos lacus, qui ad excipienda vina hinc inde depressi sint, gradibus tribus fere aut quatuor descendatur, Pallad. 1, 18, 1. u. vgl. so 1, 20, 2. 3, 25, 30. 9, 9, 2; *inde* sagittae, *inde* faces et saxa volant, Lucan. 7, 511.

b) übertr. auf sachliche Verhältnisse, **daher, von da, daraus, davon**, u. zwar von der **Herkunft** einer Person u. dem **Ursprung** einer Sache: placuit igitur oratorem ad plebem mitti Menenium Agrippam facundum virum et, quod inde oriundus erat, plebi carum, Liv. 2, 32, 8. inclinari opes ad Sabinos rege inde sumpto videbantur, 1, 18, 5; seminibus quia certis quaeque creantur, inde enascitur atque oras in luminis exit, materies ubi inest cuiusque, Lucr. 1, 169. in urbe luxuries creatur: ex luxuria exsistat avaritia necesse est, ex avaritia erumpat audacia: inde omnia scelera ac maleficia gignuntur, Cic. SRosc. 27, 75. inde est enim „tendit cet.“, Quint. 6, 1, 42. dant etiam positis aditum convivia mensis: est aliquid praeter vina quod inde petas, Ov. Am. 1, 230. aut siquam (hostiam) ferro mactaverat ante sacerdos, inde neque impositis ardent altaria fibris, nec cet., d. i. inde sumptis et impositis, Virg. G. 3, 489. u. vgl.: postquam altos tetigit fluctus et ad aequora venit, luminis effossi fluvidum lavit inde cruorem, 3, 661. circumspectare tum patriciorum vultus plebei et inde libertatis captare auram, unde servitutem timendo in eum statum rem publicam adduxerant, Liv. 3, 37, 1. ne quam inde aut militum iram ex malignitate praedae partitae aut invidiam apud patres ex prodiga largitione caperet, litteras ad senatum misit, 5, 20, 2. inde Graeci mentiendi traxēre licentiam, Jovis femine Liberum patrem esse celatum, Curt. 8, 35 (10), 12. sic alid ex alio per te tute ipse videre talibus in rebus poteris caecasque latebras insinuare omnes et verum protrahere inde, Lucr. 1, 407. et si adeo muta es, disce vel inde loqui, Mart. 7, 18, 14. quas ob res ubi viderimus nil posse creari de nilo, tum quod sequimur iam rectius inde perspiciemus, Lucr. 1, 156; — bah. v. **Stoffe**, aus dem etw. bereitet wird: terra lini ferax: inde plerisque sunt vestes, Curt. 8, 31 (9), 15. utque ferunt imbres gelidis concrescere ventis, inde nives fieri, Ov. M. 9, 220. u. v. **Personen**, von denen Jmd. od. etw. herrührt: quia videre inde esse, d. i. ab illo milite, illius militis, Plaut. Pseud. 2, 2. 28. Th. quo sequar te? Ca. ad tarpessitam meum, ad praetorem: nam inde rem solvo omnibus, 5, 3, 44; — v. **Anfang**: utinam ne in nemore Pelio securibus caesa accedisset abiegna ad terram trabes, neve inde navis inchoandae exordium coepisset, quae cet., Enn. trag. 280. brevis erit (narratio), si, unde necesse est, inde initium sumetur, Cic. Inv. 1, 20, 28. inde a principio iam inpudens epistula'st, Plaut. Bacch. 4, 9, 8; — von der **Ursache und Folge**: eum (agrum) ego ex iure Quiritium meum esse aio: inde ibi ego te ex iure manu consertum voco, Cic. Mur. 12, 26. manibusque datas contingere habenas gaudet et invito grates agit inde parenti, Ov. M 2, 152. u. vgl. 1, 414. servos ibi perdidit omnes et pecus et fructus, non amat inde locum, Mart. 1, 86, 5. eruditio in eo mira et libertas atque inde acerbitas et abundantia satis, Quint. 10, 1, 94. nec video, quare curam dicendi putent quidam inde coepisse, quod cet., 3, 2, 2. u. so 8, 2, 12. öft. testis ipse es, quae in omnium ore laetitia: non amictus cuiquam, non habitus, quem modo extulerat: inde resultantia vocibus tecta nihilque tantis clamoribus satis clausum, Plin. Pan. 73, 1. ita exclusos Romanos praebuēre hosti ad caedem, Atinius tamen cum paucis receptus: seditio inde paulisper tenuit, Liv. 25, 15, 16. Ancus Marcius - longe antiquissimum ratus sacra publica, ut ab Numa instituta erant, facere, omnia ea ex commentariis regis pontificem in album elata, proponere in publico iubet: inde et civibus otii cupidis et finitimis civitatibus facta spes in avi mores atque instituta regem abiturum, 1, 32, 1. incredibile est, quanto desiderio tui tenear: in causa amor primum, deinde quod non consuevimus abesse: inde est, quod magnam noctium partem in imagine tua vigil exigo, inde quod -, quod denique cet., Plin. Ep. 7, 5; adversus tam obstinatam orationem tribunorum cum prae indignitate rerum stupor silentiumque inde ceteros patrum defixisset cet., Liv. 6, 40, 1. primo stupor omnes admiratione rei tam atrocis defixit: silentium inde aliquamdiu tenuit, 3, 47, 6. postea id quoque accessit, ut saevitiae causam avaritia praeberet, et modus culpae ex pecuniae modo constitueretur, et qui fuisset locuples, fieret inde nocens, sui quisque periculi merces foret nec quicquam videretur turpe, quod esset quaestuosum, Vell. 2, 22, 5. — **Partitiv**: principio quantum caeli tegit impetus ingens, inde aliquam partem montes silvaeque ferarum possedēre, Lucr. 5, 200. quo iam tot pignora nobis? parte satis potui qualibet inde capi, Ov. Her. 2, 53. stant calices: minor inde fabas, holus alter habebant, F. 5, 509. nudus aper, sed et hic minimus - et nihil inde datum est: tantum spectavimus omnes, Mart. 1, 43, 9. lac mihi semper adest niveum: pars inde bibenda servatur, Ov. M. 13, 829. equos respondit, oreas mihi inde, tibi cape flagellum, Cato frg. p. 16, 6. visum est in somnis pastorem ad me adpellere pecus lanigerum eximia pulcritudine, duo consanguineos arietes inde eligi praeclarioremque alterum immolare me, Att. 19. nati filii duo: inde ego hunc maiorem adoptavi mihi, Ter. Ad. 1, 1, 21. sic conserta manu plurimi occisi, et cum urgueret fames, aliquantisper inde vixere, Flor. 1, 34 (2, 18), 14. vive memor leti, fugit hora, hoc, quod loquor, inde

est, Pers. 5, 153. — Insbes. in der Grammatik von der Ableitung: mores (ἤθος) appellantur, atque inde pars quoque illa philosophiae ἠθική moralis est dicta, Quint. 6, 2, 8. hi diversas opiniones tradiderunt appellatique inde Apollodorei ac Theodorei ad morem certas in philosophia sectas sequendi, 3, 1, 18. latae deinde leges, non solum quae regni suspicione consulem absolverent, sed quae adeo in contrarium verterunt, ut popularem etiam facerent: inde cognomen factum Publicolae est, Liv. 2, 8, 1. a lavando lotus et inde rursus illotus, Quint. 1, 4, 13. u. so vgl. 1, 5, 69. 9, 4, 39; — u. in der Gerichtssprache von der gegnerischen Partei vgl.: Saepe inter se collidi solent inde testatio hinc testes: locus utrinque: haec enim se pars iureiurando, illa consensu signantium tuetur. Saepe inter testes et argumenta quaesitum est: inde scientiam in testibus et religionem, ingenia esse in argumentis dicitur, hinc testem gratia, metu, pecunia, ira, odio, amicitia, ambitu fieri: argumenta ex natura duci, in his iudicem sibi, in illis alii credere, Quint. 5, 7, 32. u. vgl. im Ggstz. zu hinc, 5, 13, 2. u. ohne Ggstz., 3, 6, 9. 6, 1, 6. 7, 1, 6.

2) in der Zeit, a) im Allg., von dem Zeitpunct (Moment) an, von da an, seitdem, nam simul ac species patefacta'st verna diei et reserata viget genitabilis aura favoni, aëriae primum volucres —: inde ferae pecudes persultant pabula laeta cet., Lucr. 1, 10 sqq. hic finis Appio alienae personae ferendae fuit: suo iam inde vivere ingenio coepit, Liv. 3, 36, 1. duplex inde fama est, 1, 1, 6. paucorum inde dierum quiete sumpta et vixdum satis percurato vulnere ad Victumvias oppugnandas ire pergit, 21, 57, 9. haud longi inde temporis, dum intolerabilia frigora erant, quies milita data est, 21, 58, 1; — an inde vetus Thebis extenditur omen, *ex quo* - Cadmus exul hyanteos invenit regna per agros? Stat. Theb. 1, 180. quamquam haec inter nos nuper notitia admodum'st, *inde* adeo *quom* agrum in proximo hic mercatus es, nec rei fere sane amplius quicquam fuit, tamen cet., Ter. Heaut. 1, 1, 1 sqq. amoenitate et salubritate insulae iam inde captus, cum ad eam ab Armenia rediens appulisset, Suet. Tib. 11. Galbam, Africanum, Laelium doctos fuisse traditum est (oratores), - post vero Lepidum, Carbonem, Gracchos, inde ita magnos nostram *ad* aetatem, ut non multum aut nihil omnino - Graecis cederetur, Cic. Tusc. 1, 3, 5. inde durat ad nos usque „vehementer" et „comprehendere" et „mihi", Quint. 1, 5, 21. u. vgl.: nam quoad longissime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis et pueritiae memoriam recordari ultimam, *inde usque* repetens, hunc video mihi principem - exstitisse, Cic. Arch. 1, 1; — qui homo cum animo *inde ab* ineunti aetate depugnat suo, Plaut. Trin. 2, 2, 24; in quo admirandum est, congressune aliquo inter se an *iam inde ab* ortu natura ipsa congregatae sint (bestiolae), Cic. ND. 2, 48, 124. Ap. Claudium - praefectum urbis relinquunt inpigrum iuvenem et iam inde ab incunabulis inbutum odio tribunorum plebisque, Liv. 4, 36, 5. praecipuum iam inde a teneris impende laborem, Virg. G. 3, 74. nam mihi magna cum eo iam inde a pueritia fuit semper familiaritas, Ter. Heaut. 1, 2, 9. hi senes nisi fuissent nihili iam inde ab adulescentia, non hodie hoc tantum flagitium facerent canis capitibus, Plaut. Bacch. 5, 2, 89. ut vos mihi aequos iam inde a principio sciam, Cas. prol. 4. nemo sapienter de re publica nostra cogitavit iam inde a principio huius imperii, quin cet., Cic. prov. cons. 13, 33. iam inde ab initio minime laetus novae origine urbis, Liv. 1, 2, 3. Claudiae genti iam inde ab initio nihil antiquius in re publica patrum maiestate fuisse, 6, 40, 3; seque ad ludos *iam inde abhinc* exerceant, Pacuv. 21; convenit *iam inde* per consules reliqua belli perfecta, Liv. 9, 16, 1. incolunt prope Allobroges, gens iam inde nulla Gallica gente opibus aut fama inferior: tum discors erat, 21, 31, 5. arma manipli pone ferunt volucres portis auriga sub ipsis comit equos et iam inde iugo luctatur Arion, Stat. Theb. 4, 42.

b) insbes. von der Reihenfolge in der Zeit, von da an, darauf, Agrippa inde Tiberini filius, post Agrippam Romulus Silvius a patre accepto imperio regnat, Liv. 1, 3, 9. his expugnatis eodem impetu altera (castra) sunt adorti, inde tertia et quarta et deinceps reliqua, Caes. BC. 3, 9, 7. exin Rhaeticum Vindelicumque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit, Suet. Tib. 9. inde apud senatum non comptior Galbae, non longior quam apud militem oratio, Tac. H. 1, 19. u. so vgl. A. 1, 29, 41; — Circeios profectus primum colonos inde Romanos expulit —: inde in Latinam viam transversis tramitibus transgressus Satricum - haec Romanis oppida ademit: inde Lavinium recipit, tum deinceps Corbionem - cepit: postremum cet., Liv. 2, 39, 4. interim ii, qui ad alteram partem oppidi - munitionis causa convenerant, primo exaudito clamore, inde etiam crebris nuntiis incitati, oppidum a Romanis teneri, praemissis equitibus magno concursu eo contenderunt, Caes. BG. 7, 48, 1. primo stupor omnes admiratione rei tam atrocis defixit: silentium inde aliquamdiu tenuit, Liv. 3, 47, 6. flore aetatis, uti ferunt, primo Hamilcari conciliatus, gener inde ob altam indolem profecto animi adscitus, 21, 2, 4. castellum inde, quod caput eius regionis erat, viculosque circumiectos capit, Liv. 21, 33, 11. iumenta inde et homines contracti et opus inpigre coeptum, 25, 11, 19. vixdum clamore sublato iaculatores fugerunt inter subsidia ad secundam aciem: inde equitum certamen erat aliquamdiu anceps: dein cet., 21, 46, 6. id satis consuli visum, cur pro victo relinqueret hostem, integro inde decedens bello, 2, 62, 5. u. vgl. 1, 2, 6; — talibus inde modis ora indignantia solvit, Ov. M. 1, 181. audimur: vocat ipse ratem nautasque morantes increpat: inde meum timido iam frigore pectus labitur, Stat. Silv. 3, 2, 50. u. vgl. 4, 4, 26. Theb. 1, 303. VFlacc. 5, 225; — mit *Genit.*: inde loci lituus sonitus effudit acutos, Enn. A. 522. u. vgl.

22. Sat. 3. sic nova tum tellus herbas virgultaque primum sustulit, inde loci mortalia saecla creavit, Lucr. 5, 789. u. vgl. 5, 438. 740; — *inde ubi* venēre ad fauces grave olentis Averni, tollunt se celeres, Virg. A. 6, 201. inde ubi prima fides pelago - deducunt socii naves, 3, 69; — addit duos colles, Quirinalem Viminalemque: *inde deinceps* auget Esquilias, Liv. 1, 44, 3; prima causa publica pro Sex. Roscio dicta tantum commendationis habuit ut non ulla esset, quae non digna nostro patrocinio videretur: *deinceps inde* multae, quas non minus diligenter elaboratas et tamquam elucubratas afferebamus, Cic. Brut. 90, 312. sed antecedente fama nuntiisque Clusinorum, deinceps inde aliorum populorum, plurimum terroris Romam celeritas hostium tulit, Liv. 5, 37, 6. u. vgl.: ad alia deinceps atque inde alia non minus communia ac nota devertunt, Quint. 2, 11, 5; hic prius ad Amphipolim cum Chimaro quodam populari suo militante apud Persea, *inde postea* ad Demetriadem semel cum Menecrate quodam, iterum cum Antimacho, regiis ducibus, sub ipsis moenibus urbis collocutus fuerat, Liv. 44, 24, 9. ova parire solet genus pinnis condecoratum non animam: et *post inde* venit divinitus pullis ipsa anima, Enn. A. 10 sqq.

indēbĭtus, a, um (in u. debeo), **nicht schuldig, nicht gebührend**, praemia magna quidem, sed non indebita posco, Ov. Her. 15 (16), 19. non indebita posco regna meis fatis, Virg A. 6, 66. usurpator indebitae potestatis, Amm. 26, 7, 12; — quamvis est igitur meritis indebita nostris, magna tamen spes est in bonitate dei, Ov. Pont. 1, 6, 45. non aliena peto terrisque indebita nostris, VFlacc. 5, 509; — bes. in Geldangelegenheiten u. dgl. bei den ICt. u. so subst. indebitum, das, was man nicht schuldet, vgl.: indebitum est non tantum quod omnino non debetur, sed et quod alii debetur, si alii solvatur, aut si id, quod alius debebat, aliis, quasi ipse debeat, solvat, Paul. Dig. 42, 6, 65. §. 9; cum de indebito quaeritur, quis probare debet, non fuisse debitum? und: is, qui accepisse dicitur rem vel pecuniam indebitam, und: summa ind., pecuniae ind. u. öft., 22, 3, 25. si non sortem quis, sed usuras indebitas solvit, dann: sortem quasi indebitam repeti posse, Ulp. 12, 6, 26. quod indebitum per errorem solvitur, aut ipsum aut tantundem repetitur, Pompon. 12, 6. 7. u. *Adv.*, ohne daß man etw. schuldig ist, sed haec ubi de solutione indebiti quaestio est: sin autem cautio **indebite** exposita esse dicatur cet., und: nisi evidentissimis probationibus in scriptis habitis ostendere paratus sit, sese haec indebite promisisse, Paul. 22, 3, 25. §. 3. tria **indebito** soluta sunt, Ulp. 12, 6, 25.

indĕcens, entis, **unschicklich, unanständig, häßlich, ekelhaft**, v. Lebl.: illis asper atque indecens corporum habitus est, Mel. 2, 2, 1. paene terram nasus indecens tangit, Mart. 2, 11, 4. indecens inter locorum proprietates status signorum, Vitr. 7, 5. risus ind., Suet. Claud. 30. Petr. 20, 7. ind. morbus, Mart. 11, 61, 13. in hac cunctatione sunt quaedam non indecentes, ut appellant scenici, morae, Quint. 11, 3, 158. sunt enim causae quaedam, quae hoc natura ipsa rei non indecens faciant, ut cum pater ex meretrice natum - abdicat, 11, 1, 82. nihil est tam indecens, quam cum mollia dure fiunt, 10, 2, 19; — v. Leb.: nunquid indecens sum? nunquid incompta? Petr. 128, 3. illinc cucullo prospicit caput tectus oculoque ludos spectat indecens uno, Mart. 5, 14, 6; — im *comp.*: nihil est indecentius, quam ubi scolasticus forum, quod non novit, imitatur, Sen. Contr. 10. praef. 12; — im *superl.*: indecentissimam rubore faciem sudario abscondit, Petr. 67, 13 — *Adv.*: quam sit lusca Philaenis **indecenter**, vis dicam breviter tibi, Fabulle? esset caeca decentior Philaenis, Mart. 12, 22. puer - catellam nigram atque ind. pinguem prasina involvebat fascia, Petr. 64, 6. quae poterunt utroque modo non ind. efferri, Quint. 1, 5, 64; — im *comp.*: numquam vidi hominem beatum indecentius, Sen. Ep. 3, 6, 5 (27); — im *superl.*: quia ultima prioris syllabae littera, quae exprimi nisi labris coëuntibus non posset, aut intersistere nos indecentissime cogit, aut cet , Quint. 8, 3, 45.

indĕcentia, ae, *f.*, das **unschickliche**, **häßliche Ansehen**, non magnum indecentiae vitium, Vitr. 7, 5, 6. et difficultatem et indecentiam et periculum infert aegrotanti (hydrops), CAur. Chron. 3, 8, 107.

indĕceo, ēre, **nicht ziemen, übel anstehen**, nam iuvenes confusa adhuc quaedam et quasi turbata non indecent, Plin. Ep. 3, 1, 2.

indĕceptĭbĭlis, e, **nicht fähig zu täuschen**, Boëth. Arist. top. 5. p. 698.

indĕcĭduus, a, um, **nicht abfallend**, Boëth. Arist. top. 6. p. 706.

indĕclīnābĭlis, e, **unbeugsam, unabänderlich**, a) im Allg.: iudex, Amm. 25, 4, 7. iustorum iniustorumque distinctor, 18, 1, 2. magni spiritus (virtus) et erecti, exactae prudentiae, indeclinabilis iustitiae, Sen. Ep. 9, 3, 29 (74). u. vgl.: omnibus enim istis una virtus subest, quae animum rectum et indeclinabilem praestat, 7, 4, 13 (66). fatum, Amm. 29, 1, 34. fatum est - sempiterna quaedam et indeclinabilis series rerum et catena, Gell. 6, 2, 1. cum sors partium eventu regeretur indeclinabili, Amm. 19, 8, 2. — b) grammat., **nicht beugungsfähig**, Gramm.

indĕclīnātus, a, um, **unverändert, fest, beständig**, haec tibi, qui perstas indeclinatus amico, Ov. Pont. 4, 10, 83. teque, quod est rarum, praesta constanter ad omne indeclinatae munus amicitiae, Trist. 4, 5, 23.

indĕcor (angenommene Form v. Prisc. I. p. 235, 15. Charis. p. 85, 27) od. **indĕcŏris**, e, **nicht geziemend, unrühmlich**, nur b. Dicht., meist v. Pers., nicht vom Aeußern: cur indecores in limine primo deficimus? Virg. A. 11, 423. ibimus indecores frustraque tot aequora vectae, VFlacc. 5, 670 nos indecores longo torpebimus aevo omnibus eiectae regnis? Claud. in Rufin. 1, 58. u. mit Negationen: non tamen indecorem tua te regina reliquit extrema iam in morte, Virg. A. 11, 845. stat quidquid acerbi'st morte pati neque me indecorem, germana, vi-

debis, 12, 679. sunt aliae innuptae Latio - nec genus indecores, 12, 25. non erimus regno indecores, 7, 231; — cuius sit vita indecoris, mortem fugere turpem haut convenit, Att. 193. date fallaci pudibunda senectae exitia indecoresque obitus, VFlacc. 1, 810. iam tum indecores iustaeque dolorum primitiae, ut tenero superati protinus angues, 3, 515. non indecores aeraria lassant expensae, Claud. Laud. Stil. 2, 145.

indĕcŏrābĭlĭter, *Adv.*, unschicklicher Weise, ind. alienos alunt, Att. 258.

indĕcōre, *Adv.*, s. indecorus.

indĕcŏris, e, s. indecor.

indĕcŏro, āre, entehren, entstellen, qui erit, qui non me spernens, incilans probris, sermone indecorans turpi fama differet? Att. 458. utcumque defecēre mores, indecorant bene nata culpae, Hor. Od. 4, 4, 35.

indĕcōrus, a, um, nicht ziemend, nicht geziemend, im Gegensatz zu indecor überall in Poesie u. Prosa, selten v. Pers. (nur Tac. Agr. 16., wo And. indecoris schreiben), von Aeußerem sowohl als im ethischen Sinne, a) vom Aeußeren, unziemlich, unschön, häßlich, uva eius indecora visu, sapore iucunda, Plin. 12, 2 (4), 28. eoque et brevius membrum et indecorum fit, Cels. 8, 10, 7. u. vgl. 7, 9, 1. soror Germanici, formae initio aetatis indecorae, mox pulchritudine praecellebat, Tac. A. 4, 3. patrem eius tonsorem, vix diurno quaestu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse reginae, Curt. 9, 7 (2), 6. ne status indecorus, Quint. 1, 11, 16. ludiones ex Etruria acciti ad tibicinis modos saltantes haud indecoros motus more Tusco dabant, Liv. 7, 2, 4. si digitorum saltem incerto aut indecoro gestu a computatione dissentit, Quint. 1, 10, 35. impudens, tumultuosa, iracunda actio omnibus indecora, 11, 1, 29. est et illa indecora in dextrum ac laevum latus vacillatio, 11, 3, 128. non exurgunt modo verum etiam excurrunt et cum indecora exultatione conclamant, 2, 2, 12. auch: pecora exsultantia et indecora lascivia ludentia, Plin. 18, 35 (88), 364. indecoro visu pertralucida (charta), 13, 12 (24), 79; indecora vel voce vel gestu pronuntiatio, Quint. 3, 3, 3. pater consularis, avus praetorius, maternum genus inpar nec tamen indecorum, Tac. H. 2, 50. nec vim afferam nominibus his indecora in Latinum mutatione, Quint. 2, 14, 4. — b) ethisch, nicht geziemend, unziemlich, unschicklich, unanständig, unrühmlich, vgl.: ut enim in vita, sic in oratione nihil est difficilius quam quid deceat videre: πρέπον appellant hoc Graeci, non dicamus sane decorum, Cic. Or. 21, 70. u. weiter: quam enim indecorum est, de stillicidiis quum apud unum iudicem dicas, amplissimis verbis et locis uti communibus, de maiestate populi Romani summisse et subtiliter, §. 72. u. vgl. 25, 82; — ἐντεροκήλην et ἐπιπλοκήλην Graeci vocant, apud nos indecorum, sed commune his, herniae nomen est, Cels, 7, 18. idem ergo populus ille aliquando scaenici imperatoris spectator et plausor nunc in pantomimis quoque aversatur et damnat effeminatas artes et indecora saeculo studia, Plin. Pan. 46, 4. illa vero vitiosissima, quae iam humanitas vocatur, invicem qualiacumque laudandi, cum est indecora et theatralis et severe institutis scholis aliena, Quint. 2, 2, 10. eloquentiae ut indecora iactatio, ita nonnunquam concedenda fiducia est, 11, 1, 25. quod enim viriliter animoque magno fit, id dignum viro et decorum videtur: quod contra, id ut turpe sic indecorum, Cic. Off. 1, 27, 94. si nihil malum nisi quod turpe, inhonestum, indecorum, pravum, flagitiosum, foedum - quid praeterea dices esse fugiendum? Fin. 3, 4, 14. considerare debeant, liceatne tum pacem agere, dein quod quaesitur satisne pium tutum, gloriosum an indecorum sit, Sall. H. 4, 61, 1. esse in verbis quod deceat aut turpe sit, nemini dubium est: unum iam igitur huic loco - adiiciendum videtur, quibus modis ea, quae sunt natura parum speciosa quaeque non dicere, si utrumlibet esset liberum, maluissemus, non tamen sint indecora dicentibus, Quint. 11, 1, 60. indecorum est - omne nimium ideoque etiam quod natura rei satis aptum est, nisi modo quoque temperatur, gratiam perdit: cuius rei observatio iudicio magis quodam sentiri quam praeceptis tradi potest, quantum satis sit et quantum recipiant aures, Quint. 11, 1, 91; — von Personen: Trebellius fuga ac latebris vitata exercitus ira indecorus atque humilis, Tac. Agr. 16; — indecorum est mit *Inf.*: nec Macedonibus Persas imitari indecorum (esse), Curt. 9, 12 (3), 14. et corrugare nares, ut Horatius dicit, et inflare et movere et digito inquietare et pulso subito spiritu excutere et diducere saepius et plana manu resupinare indecorum est, Quint. 11, 3, 80. — *Adv.*: commune omnibus est, umbilicum **indecōre** prominere, Cels. 7, 14. insignibus quoque imperii, ne fugam proderent, indecore abiectis, Curt. 3, 27 (11), 11. simul captae lintres sagulis versicoloribus haud indecore pro velis iuvabantur, Tac. H. 5, 23. pulcritudinem, constantiam, ordinem in consiliis factisque conservandam putat (natura ratioque) cavetque, ne quid indecore effeminateve faciat, Cic. Off. 1, 4, 14. sin aliquando necessitas nos ad ea detruserit, quae nostri ingenii non erunt, omnis adhibenda erit cura, meditatio, diligentia, ut ea si non decore, at quam minime indecore facere possimus, 1, 31, 114. illa nimia quorundam fuit observatio, ut vocabula verbis, verba rursus adverbiis, nomina appositis et pronominibus essent priora: nam fit contra quoque frequenter non indecore, 9, 4, 24; — im *comp.*: nec mediocriter laborandum est, ne procerae illae sententiae male sint amictae, neve indecorius cinctae neve sint seminudae, Front. ad Ant. imp. ep. 1, 2.

indēfătīgābĭlis, e, unermüdbar, alius contentus brevi somno vigiliam indefatigabilem extendit, Sen. dIra 2, 12, 4.

indēfătīgātus, a, um, unermüdet, intraturus es urbem dis hominibusque communem, omnia conplexam certis legibus aeternisque devinctam,

indefatigata coelestium officia volventem, Sen. cons. ad Marc. 18, 1.

indēfectus, a, um (in u. deficio), unvermindert, ungeschwächt (chamaeleon) ieiunus scilicet semper et ind., Tert. pall. 3. manet integra et indefecta materiae matrix, Apolog. 21. cum-vivacitas illic aeterna et indefecta sit, Apul. de deo Socr. 4.

indēfensus, a, um, unvertheidigt, militärisch: hic praebituri, inquit, vos telis hostium estis indefensi, inulti? Liv. 4, 28, 3. et indicare clades suas et petere praesidium et queri indefensos neglectosque (Hirpinos Samnitesque), 23, 43, 1; — bellumque sinu indefensa recepit (Campania), Sil. 6, 652. ut Capuam - desertam indefensamque populo Romano tradat, Liv. 25, 15, 2. committendam rerum summam in discrimen utcumque ratus, ne partis indefensae iactura fieret, 33, 7, 10. sic Capitolium clausis foribus indefensum et indireptum conflagravit, Tac. H. 3, 71; — juristisch: propria vi Crispus incubuerat delatorem fratris sui pervertere, traxeratque magnam senatus partem, ut indefensum et inauditum ad exitium postularent, Tac. H. 2, 10. an festinamus cum Germanici cineribus adpellere, ut te inauditum et indefensum planctus Agrippinae ac vulgus imperitum primo rumore rapiant? A. 2, 77. inauditi atque indefensi tamquam innocentes perierant, H. 1, 6. non-inauditum et indefensum saeculum nostrum patiar hac vestra conspiratione damnari, Or. 16. u. ohne inauditus: ne indefensa coniux exitio daretur, A. 13, 34. — *Adv.*: quae argenti distractores et alii negotiatores **indefense** constituerint, Justinian. Cod. 4, 18, 2. § 2.

indēfessus, a, um, unermüdet, defessa iubendo est saeva Iovis coniunx: ego sum indefessus agendo, Ov. M. 9, 198. nunc validam dextra rapit indefessa bipennem, Virg. A. 11, 651. Germani ob prospera indefessi ne tum quidem sumpta quiete, quantum aquarum circum surgentibus iugis oritur, vertere in subiecta, Tac. A. 1, 64. adsiduum olim et indefessum-triennio non introisse curiam, A. 16, 22. nec dubito, quin ille - iners ipse alienisque virtutibus tunc quoque invidus imperator, cum ope earum indigeret, tantam admirationem tui non sine quodam timore conceperit, quantam ille genitus Iove post saevos labores duraque imperia regi suo indomitus semper indefessusque referebat, Plin. Pan. 14, 5; — castrorumque eadem comes indefessa tuorum, Claud. VI. Cons. Hon. 600. semper vigens (animus) motibus indefessis, Amm. 14, 11, 18. ab his Aegyptia pervicacia et indefessa pugnandi continuatione vincuntur, Treb. Poll. Claud. 11. — *Adv.*: **indefesse** atque inhumaniter faciens cursitare, Spart. Ver. 5. omnia agere ind. et benigne, Auson. grat. act. 35. und: bonorum amicitias **indefessim** expetere, Sidon. Ep. 3, 2. u. b. Claud. Mam. stat. an. 1, 7.

indēfĭciens, entis, nicht abnehmend, sich nicht vermindernd, wie: lumen, Lact. 4, 8. u. b. and. KS. — *Adv.*: **indēfĭcienter**, Augustin. Conf. 12, 11.

indēfīnītus, a, um, unbestimmt, in Bezug auf die Worte Cicero's: hanc sibi rem praesidio sperant futurum sagt Gellius: futurum - non refertur ad rem, sicut legentibus temere et incuriose videtur, neque pro participio positum est, sed verbum est indefinitum, quod Graeci dicunt ἀπαρέμφατον, neque numeris neque generibus praeserviens, sed liberum undique et inpromissum, 1, 7, 6. proloquiorum partes indefinitae, MCap. 4, 399. u. indefinitum, im Ggsz. zu universale u. particulare, 4, 396. u. vgl. §. 312. — *Adv.*: cum et carnis autem et salsamenti certa pondera in singulos dies constituisset, quidquid esset tamen e terra, vite, arbore, promisce atque indefinite largita est, Gell 2, 24, 7. im Ggsz. zu particulariter u. universaliter, MCap. 4, 396.

indēflētus, a, um, unbeweint, qui lacriment desunt indefletaeque vagantur natarum matrumque animae iuvenumque senumque, Ov. M. 7, 611.

indēflexus, a, um (in u. deflecto), ungebeugt, unverändert, übtr. ungeschwächt, quae (stellae) tamen indeflexo et certo et stato cursu meatus longe ordinatissimos - efficiunt, Apul. de deo Socr. 2, 2; — iam firmitas, iam proceritas corporis, iam honor capitis et dignitas oris, ad hoc aetatis indeflexa maturitas - nonne longe lateque principem ostentant? Plin. Pan. 4, 7. cupiditatem vero semper indeflexam fusiusque vagantem vehementer insimulo, Amm. 17, 5, 11. indeflexa saevitia punientem gregariorum errata cet., 27, 9, 4.

indēiectus, a, um (in u. deiicio), nicht herabgeworfen, - herabgestürzt, si qua domus mansit potuitque resistere tanto indeiecta malo, ohne den Einsturz zu erleiben, Ov. M. 1, 288.

indēlassātus, a, um, unermüdet, curasque per omnes indelassato properantia corda vigore, Manil. 5, 62.

indēlēbĭlis, e, unvertilgbar, unvergänglich, nomenque erit indelebile nostrum, Ov. M. 15, 876 parce, precor, saecli decus indelebile nostri, Pont. 2, 8, 25.

indēlectatus, a, um, unergötzt, at ille non indelectatus nequitiā mea, Petr. 87, 4.

indēlībātus, a, um, unberührt, unversehrt, ungeschmälert, hanc notam formae concessit laetus ovansque indelibata gaudenti virgine donum, Sil. 15, 270. dum iuvat et vultu ridet Fortuna sereno, indelibatas cuncta sequuntur opes, Ov. Tr. 1, 5, 27.

indēlīberātus, a, um, unüberlegt, nil subitum aut indeliberatum iubemus assumi, Cassiod. Var. 7, 8. qui est indeliberata dicturus, 12, 22.

indēlictus, a, um (in u. delinquo), schuldlos, makellos, qui nisi probrum omnia alia indelicta aestimant, Att. 384.

indemnātus, a, um (in u. damno), nicht verurtheilt, ohne verurtheilt worden zu sein, ut quam damnatis crucem servis fixeras, hanc indemnatis videlicet civibus Romanis reservares, Cic. II. Verr. 5, 6, 12. L. Sulla quum bona indemnatorum civium funesta illa sua auctione venderet et se praedam suam diceret vendere, tamen cet., Agr. 2, 21, 56. u. so: civis ind., Pis. 13, 30. Dom. 16, 43. Vell. 2, 45, 1; — pro deûm atque

hominum fidem! hocin' pacto [hinc] indemnatum atque intestatum me abripi? Plaut. Curc. 5, 3, 26. ne absens et indemnatus perageretur reus, Amm. 15, 5, 15. eos igitur ego potissimum damnare debui, quorum lege perfectum est, ne ego indemnatus atque optime de re publica meritus damnatorum poenam sustinerem? Cic. Dom. 4, 9. hi primo coepēre pessumum quemque et omnibus invisum indemnatum necare, Sall. C. 51, 29. u. vgl. Pacat. 12, 4, a fratre indemnatam necari non oportuit, Cic. Inv. 2, 26, 79. an indemnatum, an tribunum a milite occidi oportuerit, Quint. 3, 11, 14. non abs te occidi neque indemnatam poenas pendere oportuit, AHer. 1, 16, 26. indemnatus, innocens in exsilium eiectus a consule vi et minis esse dicetur, Cic. Cat. 2, 7, 14. multi etiam superiore memoria cives Romani sua voluntate indemnati et incolumes - alias se in civitates contulerunt, CBalb. 11, 28. quem enim provocaturum, si hoc indemnato indicta causa non licet? Liv. 3, 56, 13. nemo grammaticus genium indemnatus habebit, Juv. 6, 562; — übtr.: si antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis, Petr. 111, 11. u. im Scherz: nunc ibo [in meam] praefecturam, ut ius dicam larido et quae pendent indemnatae pernae, eis auxilium ut feram, Plaut. Curc. 4, 3, 8.

indemnis, e (in u. damnum), **schadlos, ohne Schaden, ohne Verlust**, quanto hic mirabilior vir, qui per ferrum et ruinas et ignes illaesus et indemnis evasit! Sen. Ep. 1, 9, 19 (9). at ille victoriam illi excussit, et se urbe capta non invictum tantum, sed indemnem esse testatus est, Const. sap. 5, 7. indemnesque et innoxii earum incolae partium - viverent, ni cet., Amm. 19, 11, 3 dubitat, utrum actionem eum mandare sociis sufficiat, - an vero indemnes eos praestare debeat, Ulp. Dig. 17, 2, 23. si quemquam absolvisset indemnem, Amm. 26, 6, 7. quarum (provinciarum) singulas ut domum propriam custodiebat indemnes, 31, 14, 2.

indemnĭtas, ātis, *f.*, **die Schadloshaltung**, existimans indemnitati suae consuli posse, Papin. Dig. 3, 5, 32. u. ei cautionem indemnitatis officio iudicis praeberi, 3, 5, 31. §. 1. ut indemnitas tibi praestetur eius, quod expendisti, Ulp. 12, 4, 5. nec causam aliquando audivit nec provinciarum indemnitati prospexit, Amm. 21, 16, 17.

indēmonstrābĭlis, e, **unbeweisbar**, fit ind. quartus (modus), Apul. dogm. Plat. 3. p. 274.

indēmonstrātus, a, um, **unbewiesen**, propositio, Boëth. Arist. anal. prior. 2. p. 503.

indēmūtābĭlis, e, **unveränderlich, unabänderlich**, deus inconvertibilis et ind., dann: ind. et incorruptibilis natura, Tert. adv. Hermog. 12. novissimi testamenti semper ind. status est, Pudic. 12. u. andw., auch im *Adv.* **indemutabiliter**, Ennod. ep. 5, 11.

indēnuntiātus od. -nunciatus, a, um, **unangekündigt**, arma indenuntiata moveret, Sen. Suas. 5, 2. indenuntiata sorte rapimur, 2, 2.

indepisci assequi, adipisci, PDiac. p. 106, 14; vgl. indeptare.

indēplōrātus, a, um, **unbeweint**, surge, age, da lacrimas lugubriaque indue nec me indeploratum sub inania Tartara mitte, Ov. M. 11, 669. sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri indeploratum barbara terra teget? Tr. 3, 3, 46.

indēprāvātus, a, um, **nicht dem Verderben ausgesetzt**, si una indepravata virtus est et sola permanet tenoris sui, Sen. Ep. 9, 5, 19 (76).

indēprĕcābĭlis, e, **durch Bitten unabwendbar**, ne, si spes fefellisset, culpa inpatientiae et poena ind. subeunda esset, Gell. 1, 13, 3.

indēprĕhensĭbĭlis, e, **unbegreiflich, unbemerkbar**, error, Quint. decl. 4, 15. u. vgl. 8, 11.

indēprensus (d. i. indeprehensus), a, um, **unerspäht, unbemerkt**, also auch: **unerspähbar, unbemerkbar**, ut quondam Creta fertur labyrinthus in alta parietibus textum caecis iter ancipitemque mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi frangeret indeprensus et inremeabilis error, Virg. A. 5, 588. retinacula - caecis indeprensa locis erranti opponere praedae, Prud. Hamart. 139. quis Maenaliae Atalantes nesciat egregium decus et vestigia cunctis indeprensa procis? Stat. Theb. 6, 563.

indeptare consequi, PDiac. p. 106, 11; vgl. indepisci.

indeptus, a, um, s. indipiscor.

indēscriptus, a, um, **unabgetheilt**, halant rura rosis indescriptosque per agros fragrat odor, Sidon. carm. 2, 412. sed omitto illud, quod indescriptis etiam vitibus contingere potest, nachher: qui separata generibus vineta non habet, Col. 3, 21, 4., wo *Ponted.* indiscretis schreibt.

indēsertus, a, um, **nicht im Stich gelassen**, also: **unvergänglich, ewig**, indeserta meo pectore regna gere, Ov. Am. 2, 9, 52.

indēses, ĭdis, **unträg**, non omnino inculpatum neque indesidem visum esse (equitem), cuius corpus in tam inmodicum modum luxuriasset, Gell. 6 (7), 22, 4.

indēsĭnens, entis, **nicht aufhörend, unaufhörlich**, Ennod. ep. 6, 10. u. Spät.; *adv.* **indesinenter** bei den KS.

indespectus, a, um, von einem Ort, **in den man noch nie hinabgesehen hat**, also: **in den man nicht hinabsehen kann**, indespecta tenet vobis qui Tartara: cuius vos estis superi, Lucan. 6, 748.

indestrictus, a, um, **unverwundet, unverletzt**, removebitur huius tegminis (der cassis u. parma) officium: tamen indestrictus abibo, Ov. M. 12, 91.

indētermĭnābĭlis, e, **unbestimmbar**, quaestiones, Tert. adv. Marc. 1, 9.

indētermĭnātus, a, um, **unbegrenzt, unbestimmt**, ut indeterminatos agros ratione certa distingueret, Cassiod. Var. 3, 52. genealogiae, Tert. de praescr. haeret. 33. u. im *adv.* **indeterminate**, Boëth. Arist. elench. soph. 3. p. 726.

indētonsus, a, um, **ungeschoren, bartlos**, additur his Nyseus indetonsusque Thyoneus, Ov. M. 4, 13.

indētrībĭlis, e, **unabreibbar, unabnutzbar**, soliditas, Paul. Nol. ep. 16.

indētrītus, a, um, **unabgerieben, nicht abgenutzt od. abgetragen**, vestimenta, Tert. resurr. carn. 58.

indēvītātus, a, um, von dem, **dem man nie ausgewichen**, **nie entgangen ist**, also: **dem man nicht entgehen kann**, illa suo totiens cum pectore iuncta indevitato traiecit pectora telo (des Apollo), Ov. M. 2, 604.

indēvōtio, ōnis, *f.*, der **Mangel an Achtung od. Ehrerbietung** (im religiösen u. weltlichen Sinn) **Gewissenlosigkeit, Mangel an Gehorsam**, bei den KS. u. lCt., von **indēvōtus**, a, um, **gewissenlos**, Cassiod. Var. 2, 16. u. spät. lCt., u. davon *Adv.* **indevote**, Justin. Nov. 1, 3.

index, ĭcis, *c.*, der, **der etw. an das Licht bringt**, etw. **verkündigt**, der **Verkündiger, der von etw. Anzeige macht, der etw. angibt, verräth**, od. im schlimmen Sinne der **Angeber, Verräther, Denunciant** (theils von dem, der einmal eine Anzeige macht, theils von dem, der ein Gewerbe daraus macht), 1) v. Leb., a) v. Menschen (Göttern), im Allg.: partus index Lucina resolvit, Stat. Achill. 1, 674. mendax fama noces: alius mihi nominis index: de se narranti tu modo crede deo, Prop. 5 (4), 2, 19. quod (venenum) acceptum a quadam Locusta, venenariorum indice, cum opinione tardius cederet, - accersitam mulierem sua manu verberavit, Suet. Ner. 33. interim venit index ad Dinaeam neque obscurus neque incertus, qui nunciaret cet., Cic. Cluent. 7, 21; — im Kriege: ecce autem ex improviso index quidam regionum gnarus advenit et mercede accepta vadosum locum nocte monstravit, unde cet., Amm. 14, 10, 7. u. praecursorius index Mediolanum advenit, 15, 1, 2. Caesar per indicem certior factus, Auct. BAfr. 65, 2. protinus regi -, quid ei index detulisset, ostendit, Curt. 6, 26 (7), 23. iste - indicem tantae rei sollicitus audiret! 6, 33 (9), 10. indicem persequi, Sall. J. 71, 5. u. vgl. Vell. 2, 118, 4. Curt. 6, 30 (8), 11; — vor Gericht: Catilinam - stipatum choro iuventutis, vallatum indicibus et sicariis, Cic. Mur. 24, 49. qui stipatus semper sicariis, saeptus armatis, munitus indicibus fuit, Sest. 44, 95. quum L. Vettium - in contionem produxeris, indicem in rostris, in illo, inquam, augurato templo ac loco collocaris, quo auctoritatis exquirendae causa caeteri tribuni plebi principes civitatis producere consuerunt, ibi tu indicem Vettium linguam et vocem suam sceleri et menti tuae praebere voluisti, cet., Vatin. 10, 24. indici praemium decrevit, u. zuvor: indices hesterno die maximis praemiis adfecit, Cat. 4, 5, 10. ut - Anicetum paedagogum suum indicem subiecerit, qui cet., Suet. Ner. 35. ad cuius rei probationem inmittit indices, testes subornat et facinus, quod obicit, admittit, Justin. 32, 2, 9. prolato indice eam arguit solam defensionem sceleris superesse adfirmans, 39, 2, 8. Vitellius ac Veranius ceterique Germanicum comitati tendebant, nullas esse partes Trioni, neque se accussatores, sed rerum indices et testes Germanici perlaturos, Tac. A. 3, 10. idem enim paulo ante Lyncesten Alexandrum delatum a duobus indicibus damnare non sustinuerat, Curt. 10, 5 (1), 40. quosdam per indicem delatos ad senatum, Suet. Ner. 39. a. d. IIII. id. februar. Sestius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus, Cic. QFr. 2, 3, 5. missos in Galliam concitores belli index et testis dicebat, Tac. A. 4, 28. haec omnia indices detulerunt, rei confessi sunt, Cic. Cat. 4, 3, 5. nos iam ab indicibus nominamur: in nos crimina finguntur, Flacc. 38, 96. Q. Catulus et C. Piso neque precibus neque gratia neque pretio Ciceronem impellere potuēre, uti per Allobroges aut per alium indicem L. Caesar falso nominaretur, Sall. C. 49, 1. u. so vgl. Suet. Caes. 17. Tib. 73. adulterium obicis: quis testis? quis index? quod pretium? quis conscius? Quint. 7, 2, 54. id iam indicis est, non actoris, 11, 1, 81. quisnam delator? quibus indicibus, quo teste probavit? Juv. 10, 69. conclamant indicem falsum esse, Sall. C. 48, 5. Lyncisten vero Alexandrum bis insidiatum capiti meo a duobus indicibus liberavi, Curt. 8, 26 (8), 6. — b) von Thieren (gew. mythisch): seu fuit occultis felix in amoribus index (delphinus), Lesbida cum domino seu tulit ille lyram, Ov. F. 2, 81. tuta diu volucrum proles tum denique caesa est iuveruntque deos indicis exta sui, 1, 450. apta asini flammis indicis exta damus, 6, 346. quisquis hunc indicem attulerit (den Hahn), corollarium accipiet, Petr. 74, 3. — 2) v. Lebl. a) im Allg.: ante auroram, radiorum ardentum indicem, Att. 493. mitigandum ferocem populum armorum desuetudine ratus Ianum ad infimum Argiletum indicem pacis bellique fecit, Liv. 1, 19, 2. dedi tibi herbas horarum indices et, ut ne sole quidem oculos tuos a terra avoces, heliotropium ac lupinum circumaguntur cum illo, Plin. 18, 27 (67), 252. altera corona, eiusdem honoris index, a praesidio suo inposita est, Liv. 7, 37, 2. auctorisque sui si non est anulus index cognitane est nostra littera facta manu? Ov. Pont. 2, 10, 3. miretur nunc aliquis Ulixis nutricem post vicesimum annum cicatricem invenisse originis indicem, Petr. 105, 10. quorumdam (vulnerum) ipsae sedes indices sunt, Cels. 5, 26, 7. u. vgl.: diutius durans (haec species) mortis index est, 2, 6. vultus haud sane securi animi index, Curt. 8, 23 (6), 22. ut imago est animi vultus, sic indices oculi, Cic. Or. 18, 60. lacrimas his (oculis) natura mentis indices dedit, Quint. 11, 3, 75. lacrimas etiam poenitentiae indices profuderunt, Curt. 5, 29 (10), 13. quum orationis indicem vocem habeamus cet., Cic. Off 1, 37, 133. quin continetis vocem, indicem stultitiae vestrae, testem paucitatis, CRabir. 6, 18. quod meis comitiis non tabellam vindicem tacitae libertatis, sed vocem vivam prae vobis indicem vestrarum erga me voluntatum ac studiorum tulistis, Agr. 2, 2, 4. index laetitiae fertur in astra sonus, Ov. F. 4, 328. clamor exercitus, index alacritatis, sequutus est, Curt. 8, 39 (11), 8. u. so 9, 10 (2), 30. omniaque ea, ingenti alacritate per clamorem militarem, indicem omnium adsensus, gerebantur, Liv. 7, 37, 3. Nolanis etiam per clamorem, favoris indicem, accendentibus ardorem pugnae, 23, 46, 2. ora-

tione dictatoris, quae necessitatis ultimae index erat, milites accensi vadunt in hostem, 9, 23, 14. serenae mentis Valentis indices litteras tradens, Amm. 30, 1, 19. libellumque insidiarum indicem, ab obvio quodam porrectum libellis ceteris - commiscuit, Suet. Caes. 81. plerique (libri) liberalium disciplinarum indices variarum et iuris, Amm 29, 1, 41. clausulam peracti mei - non alienum puto indicem lecturis, Col. 12, 59, 6. secutae collocutiones familiarissimae cum Trebonio complexusque summae benevolentiae falsi indices exstiterunt, Cic. Phil. 11, 2, 5. violentiam temeritatemque verborum - nihil aliud esse, quam scelesti animi indicem ac testem, Curt. 7, 2 (1), 16. ingens sua sponte maestitia ultimae desperationis index erat, 10, 26 (8), 9; endlich als Name eines Steines (nicht des Probirsteines), vgl. Ov. M. 2, 706; — mit *Relativ.*: unde saluteris, color hic tibi protinus index et structura mei carminis esse potest, Ov. Pont. 4, 13, 3; — *Adject.*: hinc Cereris ludi: non est opus indice causa, Fast. 4, 393. — b) insbes. α) digitus index, **der Zeigefinger**, qui, si quid forte lateret, indice monstraret digito, Hor. Sat. 2, 8, 25. u. so Cels. 7, 20. öft. Plin. 28, 2 (5), 28. u. im Wortspiel: Pollex quidem, ut dixerat, ad id. sext.: ita mihi Lanuvii pridie idus praesto fuit, sed plane pollex, non index, Cic. Att. 13, 46, 1. β) **die Aufschrift, Inschrift, der Titel**, etiam velim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad caetera administris, iisque imperes, ut sumant membranulam, ex qua indices fiant, quos vos Graeci, ut opinor, σιλλύβους appellatis, 4, 4^b, 1. deceptus indicibus librorum, qui sunt fere inscripti de rebus notis et illustribus, dOr. 2, 14, 61. cum intra breve tempus liber editus sit, cui index erat μωρῶν ἐπανάστασις, Suet. Claud. 38. reperti sunt duo libelli diverso titulo: alteri gladius, alteri pugio index erat, Cal. 49. eodem anno tabula in aede matris Matutae cum indice hoc posita est: cet., Liv. 41, 28, 8. nec quaeris, quid quaque index sub imagine dicat, Tibull. 4, 1, 30. γ) **das Verzeichniß**, huius cognomen in plerisque indicibus et titulis per unam L literam scriptum animadverto, Suet. Gr. 6. quare scribam tibi tres libros indices, ad quos revertare, si qua in re quaeres, quemadmodum cet., Varr. RR. 1, 1, 4. tribus voluminibus, uno mandata de funere suo complexus est, altero indicem rerum a se gestarum, quem vellet incidi in aeneis tabulis, quae ante Mausoleum statuerentur, tertio cet., Suet. Aug. 101. sume in manus indicem philosophorum, Sen. Ep. 4, 10, 2 (39). quae series purpuratorum sit, index publicus tenet, Vopisc. Aurel 42. nec sane quisquam est tam procul a cognitione eorum remotus, ut non indicem certe ex bibliotheca sumptum transferre in libros suos possit, Quint. 10, 1, 57. quo innumerabiles libros et bibliothecas, quarum dominus vix tota vita indices perlegit? Sen. Tranqu. an. 9, 4. fungar indicis partibus atque etiam quo sint ordine scripti (libri), notum tibi faciam, Plin. Ep. 3, 5, 2.

indīcābĭlis, e, von dem, **was etw. angibt, erkennen läßt**, plurima atque sibi convenientia et concursus multorum signum faciunt indicabile lethargi, CAurel. Acut. 2, 3, 13.

indĭcātio, ōnis, *f.* (indicare), **die Angabe**, insbes. **die Preisangabe**, Sa. indica, fac pretium. Do. tua merx est, tua indicatio'st, Plaut. Pers. 4, 4, 37. mellis causas atque differentias nationesque et indicationem in apium ac deinde florum natura diximus, Plin. 22, 24 (50), 109. u. so Ulp. Dig. 19, 1, 13. §. 3.

indĭcātīvus, a, um, **die Anzeige betreffend**, grammat. indicativus (modus), der Indicativ des Zeitwortes, vgl. Prisc. I. p. 421, 18 sqq. Diom. p. 338, 24. Exc. e Charis. p. 562, 21. MCap. 3, 310.

indĭcātor, ōris, *m.*, **der Anzeiger, Verkündiger**, Anaxagoras naturae indicator, Solin. 40, 6.

indĭcātūra, ae, *f.*, **die Angabe, Ankündigung**, insbes. **die Preisangabe**, haec fiducia operis, haec est indicatura, Plin. praef. §. 19. ne avaritiam quidem arguam rapacesque nundinas pendentibus fatis et dolorum indicaturam (um ein höheres Honorar zu erzielen), 29, 1 (8), 21; neque est hodie myrrhini alterius praestantior indicatura, 37, 2 (7), 18.

indīcens, entis (in u. dico), etw. **nicht sagend, ohne daß einer etw. sagt**, non me indicente haec fiunt, Ter. Ad. 3, 4, 62. nam et duo boni consules etiam me indicente omnia e re publica fide vestra faceretis, Liv. 22, 39, 2.

indĭcīna, ae, *f.*, **die Anzeige, Angabe**, ob indicinae praemium, Apul. M. 7, 25. accepturus indicinae nomine ab ipsa Venere septem savia suavia, 6, 8.

indĭcium, ii, *n.*, **die Ankündigung, Anzeige, Angabe**, u. im schlimmen Sinne **die Anzeige, verrätherische Aussage, die Angeberei, Verrätherei**, dagegen von leblosen Dingen ausgehend = **das Kennzeichen, Merkmal, der Beweis**, u. zw. 1) von Leb. ausgehend, a) überh., theils im Allg., theils im Kriege od. vor Gericht, mit *Gen. subj.* od. *Pron. possess.*: et is reduxit captum et fugitivom semul, indicio quoius alium agnoscit filium, Plaut. Capt. arg. 8. patefacta Dolonis indicio - agmina Rhesi, Claud. VI. Cons. Hon. 471. multos in agris inopinantes deprehendit: eorum indicio ad ipsum Ambiorigem contendit, quo in loco cum paucis equitibus esse dicebatur, Caes. BG. 6, 30, 1. ne huius quidem indicio impulsi sunt, ut Pausaniam comprehenderent, Nep. Paus. 4, 3. usi eodem duce, cuius haec indicio cognoverant, Caes. BG. 6, 35, 10. indicio Minuci cognoscit, L. Racilium - in eadem fuisse coniuratione, Auct. BAl. 55, 2. legatis Allobrogum et Tito Volturcio comprobato eorum indicio praemia decernuntur, Sall. C. 50, 1. quo facilius indicio regis Scauri et reliquorum, quos pecuniae raptae arcessebant, delicta patefierent, J. 32, 1. quid igitur censes? vindicandum in eos, qui hosti prodidēre rem publicam? non manu neque vi - verum quaestionibus et indicio ipsius Iugurthae, 31, 18. cum nefario consilio sceleratorum civium res publica in maxuma pericula

venerit iique indicio T. Volturci et legatorum Allobrogum convicti confessique sint caedem, C. 52, 36. primum correpti, qui fatebantur, deinde indicio eorum multitudo ingens - convicti sunt, Tac. A. 15, 44; ex indicio equitis Romani pro comperto pollicentis, thesauros cet., Suet. Ner. 31; — egomet meo indicio miser quasi sorex hodie perii, Ter. Eun. 5, 6, 23. solito celebretur honore separat indicio qui deus (d. i. Terminus) arva suo, Ov. F. 2, 639. patrias vagitus ad aures venit et indicio proditur ille suo, Her. 11, 71. quid aperto pectore in hostem mittor et indicio prodor ab ipse meo? AA. 3, 668; — mit *Genit. obj.*: multi de magnis per somnum rebu' loquuntur indicioque sui facti persaepe fuēre, Lucr. 4, 1018. et merito! quid enim temeraria vulneris huius indicium feci! Ov. M. 9, 585. fuēre, quos - indicium tanti casus illustravit, Tac. Agr. 28. viderat ille Murenam - ad me consulem cum Allobrogibus communis exitii indicia adferre, Cic. Dom. 52, 134. professus conspirationis indicium, Suet. Dom. 17. mirabile autem illud, quod eo ipso tempore, quo fieret indicium coniurationis in senatu, signum Iovis biennio post quam erat locatum in Capitolio collocabatur, Cic. Div. 2, 20, 46. ille - Antonii Natalis et Cervarii Proculi festinata indicia inpunitate remuneratur, Tac. A. 15, 71. Tarquini indicium falsum videri, Sall. C. 48, 6. nec - dubitabant, quin coniurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi auctor et particeps, Curt. 6, 30 (8), 10; — *absol.*: falsi testes, falsa signa testimoniaque et indicia ex eadem officina exibant, Liv. 39, 8, 7. incusat ultro intestabilem et consceleratum tanta vocis ac vultus securitate, ut labaret indicium, Tac. A. 15, 55; — erant eo tempore, qui existumarent indicium illud a P. Autronio machinatum, Sall. C. 48, 7. ipse deprehensus multis hortantibus et in primis Albino consule indicium profitetur, J. 35, 6. summum supplicium decernebatur, ni professus indicium foret, Tac. A. 6, 3. quos (philosophos) si audias in avaritiam, in libidinem, in ambitionem perorantes indicium professos putes: adeo redundant ad ipsos maledicta in publicum missa, Sen. frg. 18. nunc si indicium facio, interii: si taceo, [interii] tamen, si hoc palam fuerit, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 35. u. vgl. Cist. 4, 2, 6 Trin. 3, 2, 49. indicium domino non faciam, Rud. 4, 3, 19. u. vgl. Most. 3, 2, 55. id anus mi indicium fecit, Ter. Ad. 4, 4, 9. quum in accusatione sua Q. Gallio crimini dedisset sibi eum venenum paravisse - seseque chirographa, testificationes, indicia, quaestiones, manifestam rem deferre diceret, cet., Cic. Brut. 80, 277. rursus institit quaerere, quotus dies esset, quo Nicomachus ad eum detulisset indicium, Curt. 6, 27 (7), 25. u. vgl. 6, 33 (9), 8. u. 39 (10), 21. contemptum magis quam celatum indicium esse videri sibi dixi, 6, 28 (7), 35. ubi de casu Bomilcaris et indicio patefacto ac profugis cognovit, Sall. J. 73, 1. avertit ab consciis in insontes indicium, Liv. 24, 5, 11. aditum ad principem postulat, demonstrato crimine et reo per Flaccum Vescularium —: Caesar indicium haud aspernatus congressus abnuit, Tac. A. 2, 28; auch: indicium glande scriptum misit, per quod certior fieret Caesar, quae in oppido ad defendendum compararentur, Auct. BHisp. 18, 4; ferner: corrupto ad indicium servo, Tac. A. 16, 18. ea res est Helvetiis per indicium enunciata, Caes. BG. 1, 4, 1; — indicio de se ipso erit, Ter. Ad. prol. 4; — nisi recenti memoria senatus auctoritatem huius indicii monumentis publicis testatus essem, Cic. Sull. 14, 41. ex personarum comparatione et indicii ordine et silentio repudiatae (novercae) argumenta ducentur, Quint. 4, 2, 99; — praemia penes unum fore, qui indicio praevenisset, Tac. A. 15, 54. tumultus posthac et rerum novarum initia coniurationesque complures, prius quam invalescerent, indicio detectos, Suet. Aug. 19. non esse imperatorium obliquis flecti indiciis, Amm. 22, 7, 5. se invitum deteriora credentem, nunc manifestis indiciis victum, iussisse vinciri, Curt. 7, 2 (1), 12. quem falsa sub proditione Pelasgi insontem infando indicio - demisere Neci, Virg. A. 2, 84. Catus Libonem inlexerat insidiis, deinde indicio perculerat, Tac. A. 4, 31; ferner: illi pericli nil ex indicio siet, Ter. Heaut. 3, 1, 6 exacerbatus indicio de morte filii sui Drusi, Suet. Tib. 62. — b) insbes. im Zusammenhang von der Erlaubniß zu einer Anzeige: nunc reus erat apud Crassum Divitem Vettius de vi, et quum esset damnatus, erat indicium postulaturus, Cic. Att. 2, 24, 4. si tibi indicium postulas dari, quod tecum una fecerit, concedo, si id lege permittitur, DiC. 11, 34; von Angeberdiensten: Titium Proculum custodem a Silio Messalinae datum et indicium offerentem - tradi ad supplicium iubet, Tac. A. 11, 35; vom Angeberlohn: promulgarisne - quaestionem de tot amplissimis et talibus viris, indicium Vettio, praemia amplissima? Cic. Vatin. 11, 26. u. vgl.: si eum, qui indicii partem acceperit, oculis cernetis, poteritisne dubitare, iudices, qui indicarit? SRosc. 37, 107. in lance argentea indicium et fidem praeferet, Petron. 97, 3. si ipse fur indicium a me accepit, Ulp Dig. 12, 6, 4. §. 4.

2) von leblosen Dingen ausgehend, a) im Allg., mit *Genit. subj.* od. *Pron. possess.*: indicia occultae divûm perquirere mentis, Lucr. 6, 382. cum - tale fati timeret indicium, Spart. Anton. Get. 3. cuius (famae) indicio haec gesta pandente, Amm. 18, 6, 3. sequitur dispersa viarum indicia, Claud. Rapt. Pros. 3, 440. versisque viarum indiciis raptor saxo occultabat opaco (tauros), Virg. A. 8, 211. uteri manifesta tumore proditur indicio ponderis ipsa sui, Ov. F. 2, 171; quis enim bene celat amorem? eminet indicio prodita flamma suo, Ov. Her. 12, 37; — mit *Gen. obj.*: cursus absconditi indicium est aquae meantis sonus, Curt. 7, 39 (10), 3. banc vero in Palatio - porticum esse patiemini, furoris tribunicii, sceleris consularis, crudelitatis coniuratorum, calamitatis rei publicae, doloris mei defixum indicium ad memoriam omnium gentium sempiternam? Cic. Dom. 39, 103. Libertatis simulacrum in ea domo collocabas, quae domus erat ipsa indicio tui crudelissimi dominatus et

miserrimae populi Romani servitutis, 42, 110. ubi Vespasiorum complura monumenta exstant, magnum indicium splendoris familiae et vetustatis, Suet. Vesp. 1. indicia stirpis (Vitellii) mansisse diu viam Vitelliam ab Ianiculo ad mare usque, item coloniam eiusdem nominis cet., Vit. 1. diuque tenuisset (proelium), ni cruenta scuta Romanorum visa indicium alterius cladis Poenis atque inde pavorem iniecissent, Liv. 25, 39, 10. epistolam deinde Parmenionis interceptam - recitat haud sane indicium gravioris consilii praeferentem, Curt. 6, 34 (9), 13. ac mihi quidem quum illa certissima visa sunt argumenta atque indicia sceleris, tabellae, signa, manus, denique unius cuiusque confessio, tum multo certiora illa, color, oculi, vultus, taciturnitas, Cic. Cat. 3, 5, 13. littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit corporis indicium mutati triste peregit, Ov. M. 1, 649. vulnera - indicia virtutis sunt, Curt. 4, 63 (16), 31. indiciumque ossis repositi est dolor sublatus, Cels. 8, 10, 1. illa quoque mortis indicia sunt, ungues digitique pallidi, 2, 6. nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiae indicium esset, non memoriae vitium, Curt. 7, 1 (1), 9. id nunc res indicium haec facit, Ter. Hec. 4, 1, 31. videamus animi partes, quarum est conspectus illustrior: quae quo sunt excelsiores, eo dant clariora indicia naturae, Cic. Fin. 5, 18, 48. quae (eloquentia) ne minimum quidem in se indicium masculi et incorrupti, ne dicam gravis et sancti viri ostentet, Quint. 5, 12, 20; — eaque, quae bellicae laudis victoriaeque omnes gentes insignia et monumenta esse voluerunt, noster hic praeposterus imperator - ad sempiternum dedecus sui generis et nominis funesta indicia constituit, Cic. Pis. 38, 92. hoc quidem illius non innocentiae, sed potentiae indicium est, quod cet., Curt. 6, 34 (9), 16. princeps P. Lentulus - hoc specimen virtutis, hoc indicium animi, hoc lumen consulatus sui fore putavit, si cet., Cic. post red. in sen. 4, 8. haec sunt etiam pridem animi alienati a me et invidentis gloriae meae indicia, Curt 6, 34 (9), 19. non minora illa constantiae eius, immo maiora etiam indicia fuerint, Suet. Caes. 63. quae delectatio aut quod mediocriter saltem docti hominis indicium, nisi alia repetitione alia commoratione infigere, digredi a re et redire ad propositum suum scierit? Quint. 9, 2, 4. quae solent esse indicia et vestigia veneni, in illius mortuae corpore fuerunt, Cic. Cluent. 10, 31. barbarae opulentiae in illis locis haud ulla sunt maiora indicia, quam cet., Curt. 8, 2 (1), 11. nullum desperationis illorum maius indicium esse, quam quod cet., 4, 52 (14), 2; — multa sceleris indicia praeveniunt, Tac. A. 14, 44. cum quidem plurima praesagia atque indicia dii immortales futuri obtulissent periculi, Vell. 2, 57, 1. quod igitur conscientiae affertur indicium? Curt. 7, 4 (1), 31. nullum indicium recusantis dedit, Suet. Oth. 7. nec ullo firmiore indicio sui seminis esse credebat, quam feritatis, Cal. 25. haec eadem igitur vobis, haec populo Romano et scelerum indicia ostendit et periculorum signa patefecit, Cic. Har. resp. 12, 24. ignota vulgo freti natura erat, monstraque et irae deûm indicia cernere videbantur, Curt. 9, 35 (9), 10. quas vero in his libidines, quae flagitia - - quae indicia parricidiorum, quantos acervos scelerum reperietis! Cic. Sull. 27, 76. nullum erga me benevolentiae pignus atque indicium omisistis, Curt. 9, 25 (6), 16. multa erumpentis seditionis indicia per conscios oppressa, Tac. H. 1, 26. donec omne indicium inflammationis excedat, Cels. 7, 2; — regulos quosdam barbam posuisse ad indicium maximi luctus, Suet. Cal. 5; in indicium victoriae altissimam turrem excitavit, 46; Plancus - refrigeratus ab Antonio ob manifestarum rapinarum indicia transfugit ad Caesarem, Vell. 2, 83, 2; sternumentum etiam inter bona indicia est, Cels. 2, 3. Ptolemaeus Physcon - paulo ante libidinosae amentiae taeterrimum exemplum, idem inter praecipua crudelitatis indicia referendus, VMax. 9, 2. Ext. 5; cum aliquo insigni indicio meae erga te benevolentiae, Cic. Fam. 7, 6, 1; — mit *Relativ.*: Am sapienti ornatus quid velim indicium fecit. Sc. meus quoque hic sapienti ornatus quid velim indicium facit, Plaut. Rud. 2, 4, 15. hic qua fuerit abstinentia, nullum est certius indicium, Nep. Arist. 3, 2. quale ingenium haberes, fuit indicio oratio, Ter. Heaut. 2, 4, 4. fuit indicio, quantum tibi, Roma, liceret, Claud. Cons. Stil. 3, 96. quam vere de eo foret iudicatum, oratio indicio fuit, quae cet., Nep. Lys. 3, 5. quam - vixerit, multa indicia sunt, Suet. Tib. 63; — ni subvenisset corvus, periissem miser: nimis hercle ego illum corvum ad me veniat, velim, qui indicium fecit, *ut* ego illi aliquid boni dicam, Plaut. Aul. 4, 6, 3. disiectare solet magnum mare transtra, guberna, antemnas, proram, malos, tonsasque natantes, per terrarum omnes oras fluitantia aplustra ut videantur et indicium mortalibus edant, infidi maris insidias viresque dolumque ut vitare velint neve ullo tempore credant, Lucr. 2, 553 sqq.; — indicium est u. indicio est mit folg. *Inf.* u. *Acc.* u. *Inf.*: illud virtutis indicium est, fundere quae natura contracta sunt, augere parva, varietatem similibus, voluptatem expositis dare et bene dicere multa de paucis, Quint. 9, 5, 11. quem non odio tyrannidis dissensisse, sed cupiditate, indicio fuit, quod ipse expulso Dionysio imperium dimittere noluit, Nep. Timol. 2, 3. postquam indicium est factum, dempto auro tantumdem argenti in id coronarium opus admixtum esse, Vitr. 9, 3; — *absol.*: at sapor indicium faciet manifestus, Virg. G. 2, 246. indicio nobis est tactus uterque, Lucr. 2, 433. indicio'st tractu surgens oleaster eodem, Virg. G. 2, 182. ei rei sunt indicio praeter eos libros, in quibus -, undecim volumina epistolarum - ad Atticum missarum, Nep. Att. 16, 3. calculosi vero his indiciis cognoscuntur, Cels. 2, 7. cognitis indiciis, quae cet., 2, 9. ad luxum et aes alienum (iuvenem hortatur) socius libidinum et necessitatum, ut pluribus indiciis inligaret, Tac. A. 2, 27; auch von Perf.: is demum miser est, qui aerumnam suam nequit occultare: ferre ita me uxor et forma et factis facit, ut, si taceam,

tamen indicium sim, Caecil. 142. at mihi, quod Perseus et cum Iove Liber amarunt, indicium dubiae non placet esse viae, Ov. Her. 18, 153. — b) insbes. rhetor. von einem äußeren Merkmal als Beweisstück: signum vocant — σημεῖον, quanquam id quidam indicium quidam vestigium nominaverunt, per quod alia res intelligitur, ut per sanguinem caedes, Quint. 5, 9, 9. u. vgl. 5, 10, 10. und dichter. vom Wort als Merkzeichen einer Sache: si forte necesse est indiciis monstrare recentibus abdita rerum, Hor. AP. 48.

indĭco, āvi, ātum, āre (archaist. indicasso, indicassis, Plaut. Poen. 4, 2, 67. Rud. 4, 3, 89), **ankündigen, verkündigen, anzeigen, eine Anzeige machen, angeben, bekennen,** im schlimmen Sinne **angeben, verrathen,** 1) von Pers. a) im Allg., od. im Kriege u. vor Gericht, *alqm.* od. *se* (*alci.*): tu abi tacitus tuam viam ne tu me quoiquam indicassis neque ego tibi quicquam dabo, Plaut. Rud. 4, 3, 88. tu iam pendebis, qui stultum adulescentulum nobilitas flagitiis et eundem indicas, Ter. Eun. 5, 6, 21. ni miserum insuper etiam patri indicares, 5, 6, 13. tyrannidis affectatae damnatus torqueatur, ut conscios indicet, Quint. 9, 2, 81. at is et ex serrula insimulatus et a puero conscio est indicatus, Cic. Cluent. 65, 183. Pothinus - indicatis deprehensisque internuntiis a Caesare est interfectus, Caes. BC. 3, 112, 11; — iam me vobis - indicabo et de meo quodam amore gloriae nimis acri fortasse, verum tamen honesto vobis confitebor, Cic. Arch. 11, 28. hic prius se indicarit quam ego argentum effecero, Ter. Heaut. 3, 3, 23. cum se ipse indicasset, Nep. Paus. 4, 3. plerumque improborum facta primo suspicio insequitur, deinde sermo atque fama, tum accusator, tum iudex: multi etiam, ut te consule, ipsi se indicaverunt, Cic. Fin. 1, 16, 50. atque ille, ut semper fuit apertissimus, non se purgavit, sed indicavit atque induit, Mur. 25, 51; — *alqd. alqa. re*: sit suo similis patri - et pudicitiam suae matris indicet ore, Catull. 61, 217. ut lacrimis desiderii futuri dolorem indicaret, Nep. Att. 4, 5; — *alqd.* (*alci*): quae quo facilius accipi possit, prius positus figurasque eorum indicabo, Cels. 8, 1. ab his ad maxillam venturus indicanda quaedam puto communiter ad omnia ossa pertinentia, 8, 7. paucis ipsius oculi natura indicanda est, 7, 7, 13. in Atthide Eleusin - et clariores, quam ut indicari egeant, Athenae, Mel. 2, 3, 4. quod ipsa ex aliis auditura sit, Chremes, id nosmet indicare placabilius est, Ter. Phorm. 5, 8, 68. sed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te celatum volebam, Cic. QFr. 3, 5 et 6, 4. ut aliquis patrimonii naufragus, inimicus ocii, bonorum hostis, aliter indicata haec esse diceret, Sull. 14, 41. non me hanc rem patri, ut ut erat gesta, indicasse! Ter. Ad. 4, 4, 21. proprie et significanter rem indicare, probationes colligere, satis est, Quint. 12, 10, 52. ut praeparato per haec - iudice res, de qua pronuntiaturus est, indicetur, 4, 2, 1. cum res non gesta indicatur sed, ut sit gesta, ostenditur, 9, 2, 40. si breviter et dilucide summam rei, de qua cognoscere debeat, indicaverimus, 4, 1, 34. cum totum crimen uno verbo in qualibet actionis parte posito satis indicetur, 4, 2, 30. indicabo temerarium meum consilium tibi, Cic. Fam. 10, 21, 2. in quibus ut erraverim, legentes tamen non decepi, indicata et diversa opinione, quam sequi magis probantibus liberum est, Quint. 6, 3, 112. bene dissimulatum amorem et celatum indicat, Ter. Andr. 1, 1, 105. quod antea te calumniatus sum, indicabo malitiam meam, Cic. Fam. 9, 7, 1; — id Varo per virum eius gentis clarum clarique nominis, Segesten, indicatur, Vell. 2, 118, 4. hoc initio suspicionis orto et aperte insimulato Stratone puer ille conscius pertimuit: rem omnem dominae indicavit cet., Cic. Cluent. 64, 180. M. Lolli - perfida et plena subdoli ac versuti animi consilia per Parthum indicata Caesari fama volgavit, Vell. 2, 102, 1. eodemque anno sororis filios regis et liberos consulis liberatoris patriae propter pactionem indicatam recipiendorum in urbem regum a patre securi esse percussos, Liv. 4, 15, 3. at eodem tempore signum Iovis collocabatur, quo coniuratio indicabatur, Cic. Div. 2, 21, 47; — mit *Acc.* u. *Inf.*: ad eam venies indicans te amare, Ter. Eun. 1, 1, 8. indicare necessariis periclitantis in difficili spem esse, Cels. 5, 26, 1. quorum priusquam partiamur species, indicandum est, esse quaedam in omni probationum genere communia, Quint. 5, 8, 4. Dimnus, quum ceteros participes sceleris indicaret, Philotam non nominavit, Curt. 6, 34 (9), 16. u. vgl. 4, 15 (3), 21; — mit *Relativ.*: indica, qui illud aurum abstulerit, Pompon. 109. quaque ipse morari sede velit, signis caelestibus indicet, orant, Ov. M. 15, 667. quod sit luendum morte delictum, indica, Sen. Hipp. 879. eo quoque transibo, ut quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit notas, indicem, Cels. 2, 7. u. vgl. 3, 1. narravit accusator, neque ita, ut, quae essent acta, tantum indicaret, Quint. 4, 2, 75. contentus indicare, quod factum sit, quo sit modo factum, 4, 2, 128. quod, quemadmodum fiat, modo indicabo, Cels. 7, 4, 3; — mit *de* u. *Abl.*: quae cupiebat de sorore eius indicare, Ter. Eun. 4, 1, 7. extat ipsius epistola - qua indicat de numero barbarorum, Treb. Poll. Claud. 7. productus deinde Antiphanes: de equis non traditis et adiectis etiam superbe minis indicat, Curt. 7, 2 (1), 17. quis tibi - de epistolis istis indicavit? mulieres negant se scire, Cic. Flacc. 37, 92. si quis indicavisset de coniuratione - praemium decrevēre, Sall. C. 30, 6. u. vgl. 48, 4; — *absol.*: nunquam edepol mortalis quisquam fiet a me certior, nisi hero meo unid indicasso, Plaut. Poen. 4, 2, 66. hinc pater, hinc coniunx lacrimas solantur et orant, indicet (ihren Kummer), Ov. F. 2, 821. satis est actori et magis expedit sic indicare: „dico ab Horatio sororem suam interfectam", Quint. 4, 2, 7. u. rhetor.: et rogare, indicare, rationem reddere et alia - varie atque ut res tulit in materia iudiciali, deliberativa, demonstrativa solemus, 3, 8, 53. — b) insbes. den Preis einer Sache angeben: Q. quidem Scaevola P. F. quum postulasset, ut sibi fundus, cuius emptor erat, semel indicaretur idque venditor ita fecisset,

dixit se pluris aestimare: addidit centum milia, Cic. Off. 3, 15, 62. venio ad macellum, rogito pisces: indicant caros, Plaut. Aul. 2, 8, 3. To. i sane, hanc eme atque ausculta mihi. Do. modo ut sciam, quanti indicet, Pers. 4, 4, 25. percontato pretio, quod centum nummis indicaret, Apul. M. 1, 24. quod tam magnis pretiis pisces frivolos indicatis, 1, 25.

2) von Sachen, *alqd. alqa. re*: eum senatus honoratum equestri statua, quae hodieque in Rostris posita aetatem eius scripturā indicat - bellum cum Antonio gerere iussit, Vell. 2, 61, 3. ne mea contempto lapis indicet ossa sepulcro, provisum est Lycio vota probante deo, Prop. 4 (3), 1, 37; — *alqd.*: o grata cardo, regium egressum indicans! Gracch. 1. quae (centum iugera) et meam animi aequitatem et vestram voluntatem indicant, Nep. Thras. 4, 2. molles calculos et ex pluribus minutisque sed inter se parum adstrictis compositos indicat urina trahens quosdam quasi squamulas, Cels. 7, 26, 3. vide num eius color pudoris signum usquam indicat, Ter. Andr. 5, 3, 7. is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante esse praeter hominem potest, indicat mores, Cic. Leg. 1, 9, 27. haec vestis priscis hominum variata figuris heroum mira virtutes indicat arte, Catull. 64, 51. quorum (numerorum) illa summa vis carminibus est aptior et cantibus, non neglecta - a Numa - maioribusque nostris, ut epularum sollemnium fides ac tibiae Saliorumque versus indicant, Cic. dOr. 3, 51, 197. indicet ut nomen littera facta tuum, Tibull. 3, 1, 12. fuit autem constans civis et fortis et in primis Graccho molestus, quod indicat Gracchi in eum oratio, Cic. Brut. 31, 117. hoc quod fecit, res ipsa indicat, Ter. Eun. 4, 3, 16. non incendia Karthaginis impiae eius, qui -, clarius indicant laudes, quam Calabrae Pierides, Hor. Od. 4, 8, 17. atque hoc rei exitus indicavit, Cic. Leg. 3, 11, 25; — mit *Acc.* u. *Inf.*: me tabula sacer votiva paries indicat uvida suspendisse potenti vestimenta maris deo, Hor. Od 1, 5, 13. idibus ora prior (dies) stellantia tollere taurum indicat, Ov. F. 5, 603. at manifesta palam res indicat, inquit, in auras aëris a terra res omnes crescere alique, Lucr. 1, 804. u. vgl. 4, 395. illum alieno animo a nobis esse res ipsa indicat, Ter. Ad 3, 2, 40. quod te scire ipsa indicat res, Hec. 3, 3, 35. convorso equo animadvertit fugam ad se vorsum fieri, quae res indicabat populares esse, Sall. J. 58, 4. id esse verum parva haec fabella indicat, Phaedr. 1, 17, 3. aperte indicat (lex) posse rationem haberi etiam non praesentis, Cic. ad Brut. 1, 5, 3; — mit *Relativ.*: dicendi autem genus quod fuerit in utroque, orationes utriusque etiam posteris nostris indicabunt, Brut. 94, 324. his quoque litteris indicatur, quantus fuerit Aurelianus, Vop. Aurel. 11; — *absol.*: is (digitus) in exprobrando et indicando, unde et ei nomen est, valet, Quint. 11, 3, 94. eadem verba mutata pronuntiatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur cet., 11, 3, 176. ut signa indicant, Afran. 308. nam ita conexa est per venas viscera nervos ossaque (animi potestas), uti dentes quoque sensu participentur: morsus ut indicat cet., Lucr. 3, 692. quid isti cedam? res ipsa indicat, Ter. Eun. 4, 4, 38. u. vgl. 3, 2, 16. sermo aversus a iudice et brevius indicat interim et coarguit magis, Quint. 4, 2, 106.

indīco, dixi, dictum, dīcĕre (*Imper.*: indice, Plaut. Pseud. 1, 5, 133), **ansagen, ankündigen, anordnen, anweisen, bescheiden** (v. Menschen, nur b. Dichtern von Thieren u. lebl. Dingen), *alqd.*, selten mit *ut* u. *Conj.*, zunächst in Bezug auf Feierlichkeiten u. Gebräuche: „lux haec indicitur" inquit Musa „quid a fastis non stata sacra petis?" Ov. F. 1, 659. observavitque sedulo, ut quotiens terra in urbe movisset, ferias advocata contione praetor indiceret, Suet. Claud. 22. iubetur rura suburbana indictis comes ire Latinis, Hor. Sat. 1, 7, 75. praegressa igitur virum diem festum urbi in adventum eius indicit, Justin. 24, 3, 4. indice ludos nunc iam, quando lubet, Plaut Pseud. 1, 5, 133. indici deinde finitimis spectaculum iubet, Liv. 1, 9, 7. Curio legitimis nunc Fornacalia verbis Maximus indicit, Ov. F. 2, 527. simul divôm templis indicit honorem, Virg. A. 1, 632. cur vicibus factis ineant convivia, quaero tunc magis, indictas concelebrentque dapes, Ov. F. 4, 353. nec alia de causa videtur eo die, quo periit, pervigilium indixisse, Suet. Cal. 54. frigida si puerum reliquerit, illo mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus in Tiberi stabit, Hor. Sat. 2, 3, 290. funere indicto rogus exstructus est in Martio campo iuxta Iuliae tumulum, Suet. Caes. 84; von Lebl.: ubi curva choros indixit tibia Bacchi, Virg. A. 11, 737; — in militär. Beziehung: biennio ante dilectum indictum haberi non potuisse abnuente iam plebe imperium, Liv. 3, 66, 3. tum exercitus omnis Aquiloniam est indictus, 10, 38, 4. priusquam hi consules venirent ad exercitum, qui Pisas indictus erat, 40, 41, 7. clam exercitu indicto, 41, 14, 1. Stobos Paeoniae exercitu indicto in Maedicam, 40, 21, 1. Aequileiam indicto exercitu, 43, 1, 7. exercitu indicto ad portam Esquilinam in posteram diem, 6, 22, 8. nullum bellum esse iustum, nisi quod aut rebus repetitis geratur aut denunciatum ante sit et indictum, Cic. Off. 1, 11, 36. Appius indixit Karthaginiensibus bellum, Enn. A. 230. Manlius iste centurio, qui in agro Faesulano castra posuit, bellum populo Romano suo nomine indixit, Cic. Cat. 2, 6, 14. u. so: bellum alci. indicere, Nep. Them. 8, 3. Cim. 3, 2. Alc. 3, 1. Thras. 1, 5. öft. Liv. 3, 10, 11. u. oft. Eutr. 2, 11. öft. Justin 2, 3, 8. u. anderw., v. Thieren: hanc Juno victam certamine iussit esse gruem populisque suis indicere bellum, Ov. M 6, 91. hoc et tum Aeneadis indicere bella Latinus more iubebatur, Virg. A. 7, 616. u. so auch bildlich: qui ipsi sibi bellum indixissent, cruciari dies, noctes torqueri vellent, nec vero sese ipsi accusarent ob eam causam, quod se male suis rebus consuluisse dicerent, Cic. Fin. 5, 10, 29. hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri indico bellum, Hor. Sat. 1, 5, 7. quorum (deorum) templis et religionibus iste - bellum sacrilegum semper impiumque habuit indictum, Cic. II. Verr. 5, 72,

188. miror, cur philosophiae sicut Zetus ille Pacuvianus prope bellum indixeris, dOr. 2, 37, 155; ferner: dies indicta pugnae, Liv. 10, 27, 3. vigilias, stationes et si qua alia praesens usus indixerunt, ipsi partiebantur, Tac. A. 1, 32. indicta decursione praetorianis, Suet. Ner. 7. misere legatos amicitiam obsequiumque memoraturos et mansura haec, si nullo novo onere temptarentur: sin ut victis servitium indiceretur, esse sibi ferrum cet., Tac. A. 4, 46. exercitui suo triduo luctum indixit, Justin. 12, 3, 1; dichter.: quem veniens indixit hiemps, ver perculit hostem, Claud. BGild. 16; — in publicistischer Beziehung, u. zwar Versammlungen u. dgl.: totius Galliae concilium Bibracte indicitur, Caes. BG. 7, 63, 5. concilium Aetolis Heracleam indictum, Liv. 28, 5, 13. comitia tribunis consulari potestate tribus creandis indicuntur, 4, 6, 9. comitia decemviris creandis in trinum nundinum indicta sunt, 3, 35, 1. comitiis deinde diem indixit, 31, 49, 11. indicto senatu, Suet. vit. Lucan. p. 299, 25. u. vgl.: non legitimo sed indicto senatus die, Capitol. Gord. 11. gaudet regno Troianus Acestes indicitque forum et patribus dat iura vocatis, Virg. A. 5, 757. iustitium indici - iussit, Liv. 10, 21, 3. u. so Suet. Cal. 24. Galb. 10; ferner Leistungen u. dgl.: coactus est ea exigere quae Commodus indixerat, Capitol. Pertin. 7. indicto iam tributo edixerunt etiam tribuni auxilio se futuros, si quis cet., Liv. 4, 60, 5. legebantur et indicta gentibus tributa, Tac. A. 2, 60. eius modi vectigalibus indictis neque propositis, angesagt, aber nicht schriftlich angeschlagen, Suet. Cal. 41. certum dominis servorum numerum indixit, Ner. 44. u. vgl. Aug. 25. servorum numerum et pondus argenti senatoribus indixit, Tac. H. 3, 58. devortia itinerum et longinquitas regionum indicebatur, ut civitates proximis hibernis in remota et avia deferrent, donec quod omnibus in promptu erat, paucis lucrosum fieret, Agr. 19; mit ut u. Conj.: cum in diem certam ut ad lucum Ferentinae conveniant indicit, Liv. 1, 50, 1; endlich Strafen: cautum quippe est ne bovem prius quam ovem nominaret, qui indiceret multam, Plin. 18, 3 (3), 11. si quis legem sanciat, poenas indicat, Tac. A. 3, 54. senatum consulendum, quotiens supplicia aut proelia indicantur, 1, 26. indictum vero ultimum supplicium, 3, 49. indicere mortem iubetur, 15, 61. u. vgl.: Scipio etsi non exul neque damnatus, die tamen dicta, ad quam non adfuerat reus, absens citatus voluntarium non sibimet ipse solum, sed etiam funeri suo exilium indixit, Liv. 39, 52, 9; — im Allg., eig. u. übtr.: Romae principes plebis iam diu nequiquam imminentes spei maioris honoris, dum foris otium esset, coetus indicere in domos tribunorum plebis, Liv. 4, 25, 9. hoc esse munus credis indictum viris, ut dura tolerent, Sen. Hipp. 464. indicebat et familiaribus caenas, quarum uni mitellita quadragies sestertio constitit, alteri pluris aliquanto rosaria, Suet. Ner. 27. u. vgl. dagegen: indixit cenam dives amica tibi, Mart. 11, 50, 10. indixit leges: respondi ego „legibus utar", Prop. 5 (4), 8, 81. viciniae silentium per milites indicere solebat, Suet. Cal. 55. feminam non agnoscentem filium suum - ad confessionem compulit indicto matrimonio iuvenis, dadurch, daß er ihr anbefahl den jungen Mann zu heirathen, Claud. 15. horreis praeclusis populo famem indixit, Cal. 26. aliudque nobis maius indicunt scelus, Sen. Oed. 17. tacitae magis et occultae inimicitiae timendae sunt quam indictae atque apertae, Cic. II. Verr. 5, 71, 182. quod de me civi ac de re publica bene merito civi tulisses, funus te indixisse rei publicae, quod salvis auspiciis tulisses, iure egisse dicebant, Dom. 16, 42. ut - multis vel amicitiam suam obtulerit, vel simultatem indixerit, Suet. Ner. 25. temperantiam ipse sibi indixit, Amm. 16, 5, 1. experimentum animi sumpsi subito, hoc enim est simplicius et verius: nam ubi se praeparavit et indixit sibi patientiam, non aeque adparet, quantum habeat verae firmitatis, Sen. Ep. 20, 6, 5 (123); von lebl. Dingen: quis tenebras soli causisque meantem defectum indicat numerus, Claud. Mall. Th. cons. 129. totoque severos indicit mores pelago pudor, Laus. ser. reg. 129. leges et foedera rerum praescia monstrifero vertit natura tumultu indixitque nefas, Lucan. 2, 4.

indictīcius, a, um, **angesagt, angekündigt**, onera, Cassiod. Var. 5, 14.

indictio, ōnis, *f.* (indicere), **das Ansagen, Ankündigen, die Ansage, Ankündigung**, u. zw. einer Feierlichkeit: praeco, qui in funeris indictione ita pronuntiare solet cet., Fest. p. 254, 34[a]; — militär.: neque causa neque consilio ac ne imaginaria quidem belli indictione - in Parthos impetum facit, Flor. 2, 20 (4, 10), 2; — public. u. zwar einer Leistung od. Abgabe, wie: operarum, muneris, ICt. u. meton. von außerordentlichen Abgaben selbst: si qua tributorum aut vectigalis indictionisve quid nomine aut ad viae collationem praestare oporteret, id emptorem dare, facere praestareque oportere, Steuern, Zölle, außerordentliche Abgaben, Ulp. Dig. 19, 1, 13. §. 6. devehunt ipsi quod terra genuit, quod sidus aluit, quod annus tulit, nec novis indictionibus pressi ad vetera tributa deficiunt, Plin. Pan. 29, 4. quaero, si ususfructus fundi legatus est et eidem fundo indictiones temporariae indictae sint, quid iuris sit, Paul. Dig. 33, 2, 28. ut enormitate indictionum consumptis viribus colonorum desererentur agri, Lact. de mort. persec. 7; — im Kalenderwesen die Zeitrechnung von funfzehn Jahren, Cod. Theod. 11, 18, 3. secunda, Inscr. Orell. no. 1160.

indictiōnālis, e (indictio), **die Abgaben betreffend**, indictionale augmentum oblatum sibi nec recitare nec subnotare perpessus humi proiecit, Steuererhöhung, ein Schreiben wegen St., Amm. 17, 3, 5.

indictīvus, a, um, **zur Ansage gehörig**, ind. funus, ad quod per praeconem evocabantur, PDiac. p. 106, 13. u. so Varr. LL. 5, 160. 7, 42.

1. **indictus**, a, um, *Ptcp.*, s. indīco.

2. **indictus**, a, um (in negat. u. dīco), **ungesagt, unverkündigt, ohne gesagt-, verkündigt-, besungen-, verherrlicht worden zu sein**, zunächst im Allg.:

quod dictum indictum'st: quod modo erat ratum inritum'st, Ter. Phorm 5, 8, 58. quae tum cecinerit divino spiritu instinctus, ea se nec ut indicta sint revocare, Liv. 5, 15, 10. dicam insigne, recens, adhuc indictum ore alio, Hor. Od. 3, 25, 8. si proferres ignota indictaque primus, AP. 130. nec tu carminibus nostris indictus abibis, Oebale, Virg. A. 7, 733. indictum neque enim fas est tacitumque relinqui hunc, qui tot populis pervolat ora locum, Claud. Idyll. 6, 9. haec ego in aliorum vita de Probo credidi praelibanda, ne - Probo indicto deperirem, Vopisc. Florian. 3. u. vgl.: quem quidem (deum) coelestem pronuntiat, indictum, innominabilem, als einen, der noch nicht verkündigt worden ist, Apul. Dogm. Plat. 1, 5; — insbes. publicist.: quem (senatum) indictum acceperat, Spartian. Did. Jul. 2. u. oft gerichtlich: indicta causa, ohne daß man seine Sache vor Gericht geführt od. vertheidigt hat, ohne Vertheidigung, unverhörter Sache, ohne Verhör: decem hominibus vitam eripis ind. causa, iniudicatis, incondemnatis, Cato frg. p. 40, 1. ei, qui in alios animum advertisset, ind. causa dicendi ipsi potestatem fieri non oportere, Cic Fam. 5, 2, 8. u. vgl. II. Verr. 5, 8, 20. ut dictator quem vellet civium ind. causa impune posset occidere, Cic. Leg. 1, 15, 42. non iudicare de cive Romano, sed. ind. causa civem Romanum capitis condemnari coëgit, CRabir. 4, 12. insimulati proditionis ab Romanis ind. causa interfecti sunt, Caes. BG. 7, 38, 2. quem enim provocaturum, si hoc indemnato ind. causa non liceat? Liv. 3, 56, 13. u. vgl. Curt. 3, 32 (12), 19. 8, 14 (7), 5. 8, 29 (8), 22.

indĭcŭlus, i, *m.* (*Demin.* v. index), **ein kurzes Verzeichniß, eine kurze Uebersicht**, Symm. Ep. 6, 49. 7, 81.

indĭdem, *Adv.* (inde u. dem), **ebendaher, ebendaraus, -davon**, u. dgl., im Raume, a) eig.: non solum nuntios sed etiam famam adventus sui praegressus ducibus ind. ex Celtiberia transfugis ad hostem pervenit, Liv. 28, 1, 6. dimissa Aebutia socrum rogat, ut Hispalam ind. ex Aventino libertinam, non ignotam viciniae, arcesseret ad sese, 39, 12, 1. movit eos (Taurinos) non Tarentinorum magis defectio Metapontinorumque, quibus ind. ex Achaia oriundi etiam cognatione iuncti erant, 25, 15, 7; si per alios fecisse dicis, quaero servosne an liberos? [si liberos], quos homines? indidemne Ameriā (wie S. Roscius) an hosce ex urbe sicarios? Cic. SRosc. 27, 74. habuit obtrectatorem Menecliden quendam, indidem Thebis (wie Epaminondas), Nep. Epam. 5, 2. Decreto suo Athenienses caverant, ut qui Megaris civis esset, si intulisse Athenas pedem prensus esset, ut ea res homini capitalis esset: tanto Athenienses odio flagrabant finitimorum hominum Megarensium. Euclides, qui ind. Megaris erat cet., Gell. 7 (6), 10, 2 sqq.; od. ohne nähere Bestimmung: inter multos nobiles Campanos Cerrinus Vitellius erat, cognomine Taurea: civis ind. erat (aus Capua), longe omnium Campanorum fortissimus eques, cet., Liv. 23, 46, 12. Regium etiam nuntium mittit ad praefectum praesidii, quod a Laevino consule adversus Bruttios ibi locatum erat, octo millia hominum, pars maxima ab Agathyrna ex Sicilia traducta: additi erant Bruttiorum ind. perfugae (aus dem Lande der Bruttier, wo Regium lag), 27, 12, 5. falsi testes, falsa signa testimoniaque et indicia ex eadem officina exibant, venena ind. intestinaeque caedes, ita ut ne corpora quidem interdum ad sepulturam exstarent, 39, 8, 8. exortus et occasus mobilia et varia sunt, meridies septentrionesque statu perpetuo stant et manent: oritur enim sol non ind. semper, sed aut aequinoctialis oriens dicitur - aut solstitialis, Gell. 2, 22, 4. quibusdam sub terris occulti sunt spiritus et flantes incendia ind. suspirant, Apul. Mund. 17. C. Sulpicius Petricus consul contra Gallos dimicaturus iussit muliones clam in montes proximos cum mulis abire et ind. conserto iam proelio velut equis insidentes ostentare se pugnantibus, Frontin. strateg. 2, 4, 5. — b) übtr. auf andere Verhältnisse: Ps. ecquid [autem] homo habet aceti in pectore? Ch. atque acidissumi. Ps. quid si opus sit dulce ut promat ind., ecquid habet? cet., Plaut. Pseud. 2, 4, 49. Pa. tace, dum in regionem astutiarum mearum te induco: ut scias iuxta mecum mea consilia. Pe. salva sumes ind., Mil. gl. 2, 2, 77. terrae, maris, aquarum vaporibus aluntur iis (stellae), qui a sole ex agris tepefactis et ex aquis excitantur, quibus altae renovataeque stellae atque omnis aether refundunt eadem et rursum trahunt ind., Cic. ND. 2, 46, 118. ipse aliquid ind. sumo (de caseo cum pane), Apul. M. 1, 19. ind., si voles lavito paulatim, Cato RR. 25. de stagneo vasculo multo sese perungit oleo balsamo meque ind. largissime perfricat, Apul. M. 10, 21. u. vgl. 3, 22. ut et lapides quos offenderem de homine duratos et aves quas audirem ind. plumatas - crederem, 2, 1. ludite ut lubet et brevi liberos date: non decet tam vetus sine liberis nomen esse, sed. ind. semper generari, Catull. 61, 207. quidquid est hoc, omnia animat format alit auget creat sepelit recipitque in sese omnia omniumque idem est pater indidemque eadem, quae oriuntur, de integro aeque eodem occidunt, Pacuv. 90. opus erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me! opusne leni? leniorem dices quam mutum'st mare liquidiusculusque ero quam ventus est favonius: vel hilarissumum convivam hinc ind. expromam tibi, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 69. unde enim simile duci potest - ind. verbum unum, quod similitudinem continet, translatum lumen adferre orationi, Cic. dOr. 3, 40, 161. u. vgl. Varr. LL. 7, 13. Gell. 4, 1, 19.

indiffĕrens, entis, **sich nicht unterscheidend, keinen Unterschied habend, unterschiedlos, gleichgültig, indifferent**, a) im Allg.: circa victum Gaius Oppius adeo indifferentem (Caesarem esse) docet, ut cet., Suet. Caes. 53; rhythmo indifferens est, dactylusne ille priores habeat breves, an sequentes, Quint. 9, 4, 48. clausula quoque e longis firmissima est, sed cludent etiam breves, quamvis habeatur indifferens ultima, für indifferent halten, nicht etwa = anceps

syllaba, 9, 4, 93. — b) technisch in der Stoischen Philosophie: Zeno censuit voluptatem esse indifferens, id est neutrum, neque bonum neque malum, quod ipse Graeco vocabulo ἀδιάφορον appellavit, Gell. 9, 5, 5. u. vgl. 12, 5, 4. 2, 7, 18. mortem inter indifferentia ponimus, quae ἀδιάφορα Graeci vocant, Sen. Ep. 11, 3, 10 (82). u. vgl. §. 14—17. 19, 8, 8 et 9 (117). quis porro sapientum, nostrorum dico, quibus unum est bonum virtus, negat etiam haec, quae indifferentia vocamus, habere in se aliquid pretii et alia aliis esse potiora? Vit. beat. 22, 4. u. vgl. Cic. Fin. 3, 16, 52 sqq. — *Adv.*, unterschiedslos, ohne Unterschied, gleichgültig, occupatis **indifferenter** omnium subselliis, Spart. Did. Jul. 4. ind. quidem lucrandi vel ex rebus minimis avidus, Amm. 30, 5, 7. quid enim tam commune quam interrogare vel percontari? nam utroque utimur ind., Quint. 9, 2, 6. actionem Cicero alias quasi sermonem alias eloquentiam quandam corporis dicit: idem tamen duas eius partes facit, quae sunt eaedem pronuntiationis, vocem atque motum: quapropter utraque appellatione ind. uti licet, 11, 3, 1. u. vgl. Gell. 10, 24, 8. cum scierint sibi quoque molestiae futurum magistratus, si facile solverint vinctos, non ind. de cetero facient, Venul. Saturnin. Dig. 48, 3, 10; — occisum eum populus ind., miles gravissime tulit, Suet. Dom. 23.

indifferentia, ae, *f.*, die Unterschiedslosigkeit, hoc ego scribsi de utriusque vocabuli ind., Gell. 13, 3, 6.

indifficulter, *Adv.*, ohne Schwierigkeit, leicht, aquas haurire, Claud. Mam. stat. an. 1, 21.

indigena, ae, *c.* (in, arch. indu, u. geno; *gen. pl.*: indigenarum u. indigenûm; vgl. indigenus), eingeboren, einheimisch, subst. der Eingeborene, Ureinwohner, abjectivisch, von Göttern, Menschen u. Thieren: deûm indigenûm cecidere tot urbes, Prud. c. Symm. 2, 501. haec nemora indigenae fauni nymphaeque tenebant, Virg. A. 8, 314. ne vetus indigenas nomen mutare Latinos - iubeas, 12, 823. indigenas serus raptabat liberos, Sil. 16, 31. indigenas sed rite duces et prisca suorum facta canunt, VFlacc. 6, 93. concitato indigena milite, Amm. 29, 5, 9. felicissimum fundum esse, qui colonos indigenas haberet et tanquam in paterna possessione natos, Col. 1, 7, 3; casta sacerdotes Junoni festa parabant per celebres ludos indigenamque bovem, Ov. Am. 3, 13, 3. longeque omnis bos indigena melior est, quam peregrinus, Col. 6, 2, 12. equo indigena peralbo vehens, Apul. M. 1, 2. exierat tecto Laurentes Picus in agros indigenas fixurus apros, Ov. M. 14, 342; — von lebl. Dingen: indigenis sacratus aquis magnique sacerdos Phasidis, VFlacc. 6, 294. currat qui sociae roget in convivia mensae indigenas fluvios, Claud. Prob. et Ol. cons. 253. nunc vomit indigenas nimbos piceaque gravatum foedat nube diem (Aetna), Rapt. Pros. 1, 161. hospiti de indigena vino novom quidem sibi gustum esse eum, Plin. 14, 6 (8), 72. sic vocant indigenam ex frumento potionem, Flor. 1, 34 (2, 18), 12. indigenas habitus nativa palatia sumunt, Claud. VI. Cons. Hon. 8. ut - indigenis viribus a fundamento ipso carinae ad supremos usque carbasos aedificet onerariam navem, Amm. 14, 8, 14. indigenae pietatis iura reformat, Prud. c. Symm. 2, 342; — substantivisch: Poenus hostis, ne Africae quidem indigena, Liv. 23, 5, 11; — ne maiores quidem eorum indigenas, sed advenas Italiae cultores, 21, 30, 8. ubertas terrae non indigenas modo detinet, sed etiam advenas invitat, Curt. 8, 7 (2), 14. Britanniam qui mortales initio coluerint, indigenae an advecti - parum compertum, Tac. Agr. 11. ipsos Germanos indigenas crediderim minimeque aliarum gentium adventibus et hospitiis mixtos, G. 2. avis phoenix in Aegyptum venit praebuitque materiam doctissimis indigenarum et Graecorum multa - disserendi, A. 6, 28. alii indigenas, sunt qui Pelasgos, quidam Cretas existimant, Mel. 1, 16, 1. suffecisse olim indigenas consanguineis populis, verwandte Völkerschaften hätten sich mit einem Senat aus eingeborenen römischen Mitgliedern begnügt, und dagegen: an parum, quod Veneti et Insubres curiam irruperint, nisi coetus alienigenarum velud captivitas inferatur, Tac. A. 11, 23. quem (Herculem) indigenae ortum aput se - perhibent, 2, 60. dum ad illos primae lucis indigenas et in ipsum - solis cubile festinas, Pacat. 23, 1.

indigentia, ae, *f.*, das Bedürfen, u. zw. a) als Zustand das Bedürfniß, a natura mihi videtur potius quam ab indigentia orta amicitia, Cic. Am. 8, 27. tantumque abest, ut amicitiae propter indigentiam colantur, ut cet., 14, 51. — b) als Fehler die Ungenügsamkeit, ind. libido inexplebilis, Tusc. 4, 9, 21.

indigenus, a, um, einheimisch, in urbe Latia advena studiorum Quiritium indigenum sermonem - excolui, Apul M. 1, 1.

indigeo, igui, ēre (in od. arch. indu u. egeo; vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 159. no. 166), wegen einer Sache beengt od. beschränkt sein, daher a) an etw. Mangel haben, einer Sache bedürfen, dürftig sein, als *PAdj.* mangelhaft, dürftig, bedürftig, u. subst. ein Dürftiger, Bedürftiger, also b) einer Sache bedürfen, etw. nöthig haben, brauchen, nicht entbehren können, u. zw. a) Beispiele mit *Genit.*: neque nautae cum essent circumventi ventis, incerto itinere porti indigentes, Turpil. 48. suarum nos opum volunt esse indigentes: nostra nos nihilum copia volunt potesse suique omnium rerum nos indigere, ut sibi simus supplices, Plaut. Cist. 1, 1, 29. arma, quorum indigebat, Nep. Thras. 2, 6; — mit *Ablat.*: caret sepulcro Priamus et flammā indiget ardente Troia, Sen. Troad 55. ad proelium egressi Curionis milites iis rebus indigebant, quae ad oppugnationem castrorum erant usui, Caes. BC. 2, 35, 5. quibus rebus indiguerunt, Nep. Att. 9, 3. cum indigerent pecuniā, Ages. 7, 2; si vero indigetur hoc genere, Pallad. 8, 4, 1; — mit allgem. *Acc.*: dives a divo, qui ut deus nihil indigere videtur, Varr. LL. 5, 92; — *absol.*: ita utrumque (corpus et animus) per se indigens alterum alterius auxilio indiget, Sall. C. 1, 7. u. als *PAdj.* im *superl.*: aquarum indigentissimae terrae, Jul. Val.

res g. Al M. 2, 1. und als *Subst.*: aut opera fit benigne indigentibus aut pecunia, Cic. Off. 2, 15, 52. quum opem indigentibus salutemque ferres, Fin. 2, 35, 119. studiosissime largiebatur, praecipue indigentibus, Eutr. 7, 19. — b) Beispiele mit *Genit.*, v. Menschen: quid enim? Africanus indigens mei? minime hercle! ac ne ego quidem illius, Cic. Am. 9, 30. ut ii, qui opibus et copiis maximeque virtute, in qua plurimum est praesidii, minime alterius indigeant, liberalissimi sint et beneficentissimi, 14, 51. quasi tu huius indigeas patris, Ter. Andr. 5, 3, 19; — non auri, non argenti, non ceterarum rerum indigere, Cic. Sull. 8, 25. indigens somni, Suet. Aug. 78. mulieres duae innocentes intus hic sunt, tui indigentes auxili, Plaut. Rud. 3, 2, 27. aliis ultro egomet opem tuli, nullius indigui, Sall. J. 110, 2. si quis opis eius indigeret, Nep. Cim. 4, 2. quem ille a patre expulsum Alexandrea alienarum opum indigentem receperat, Reg. 3, 4. u. so Hann. 1, 3. non edepol pisces expeto quam tui sermonis sum indigens, Plaut. Rud. 4, 3, 6. indigeo tui consilii, Cic. Att. 12, 35, 2. naturam ipsam definire difficile est, partes autem eius enumerare eas, quarum indigemus ad hanc praeceptionem, facilius est, Inv. 1, 24, 34; — von Thieren: sues - aliquando sic indigent pabuli, ut non tantum alienam - sobolem, sed etiam suam consumant, Col. 7, 11, 3. si est adhuc parum firmus (anser) et indigens ciborum pervenit in pascuum, cet., 8, 14, 8; — von lebl. Dingen: quae ad consolandum maioris ingenii et ad ferendum singularis virtutis indigent, Cic. Fam. 6, 4, 2. iam vocis et spiritus et totius corporis et ipsius linguae motus et exercitationes non tam artis indigent quam laboris, dOr. 1, 34, 156. si quando indiguisset sui res publica, Suet. Tib. 10. quin tu aliquid saltem potius, quorum indiget usus, viminibus mollique paras detexere iunco, Virg. Ecl. 2, 71. quum plerisque in rebus gerendis tarditas et procrastinatio odiosa est, tum hoc bellum indiget celeritatis, Cic. Phil. 6, 3, 7; — mit *Ablat.*, v. Menschen: nunc commisi ut me vivo careres, vivo me aliis indigeres, Cic. QFr. 1, 3, 2. simul atque indigere cibo coepisset, Suet. Galb. 7. ut annis triginta medicina non indiguisset, Nep. Att. 21, 1. neque enim maiori praesidio indigebat, Curt. 7, 40 (10), 10. nec dubito, quin ille - iners ipse alienisque virtutibus tunc quoque invidus imperator, cum ope earum indigeret, tantam admirationem tui non sine quodam timore conceperit, quantam cet., Plin. Pan. 14, 5. magis mea adolescentia indiget illorum bona existimatione quam illorum severissima senectus desiderat meam laudem, Cic. QRosc. 15, 44. nunc te cohortatione non puto indigere, ut cet., Cass. b. Cic. Fam. 12, 11, 2. prout quique monitione indigerent, Suet. Aug. 89. uti magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quam aliis posse suum officium praestare, Sulpic. b. Cic. Fam. 4, 5, 1; — cum praesidio eorum indigetur, Plin. 10, 27 (39), 75; — von lebl. Dingen: malae naturae numquam doctore indigent, Syr. 264. fori extruendi causa fuit hominum et iudiciorum multitudo, quae videbatur non sufficientibus duobus etiam tertio indigere, Suet. Aug. 29. oleo utraeque (cotes Creticae et Laconicae ferro acuendo) indigentes, Plin. 36, 22 (47), 164. a quo quod indigent potu, poma dicta esse possunt, Varr. RR. 1, 31, 6. est enim disceptatio illa multiiugae et sinuosae quaestionis multaque et anxia cura et circumspicientia indigens, Gell. 14, 2, 13.

indĭges, is, dürftig, bedürftig, neque paternum aspectum es veritus, quom aetate exacta indigem liberum lacerasti orbasti extinxti, neque cet., Pacuv. 328 sq.

indĭges, ĕtis (indu u. geno; andere Ableitungen, wie von in u. dico, indigeo, indigeto u. dgl., s. PDiac. p. 106, 10. Serv. Virg. A. 12, 794. G. 1, 498), eingeboren, einheimisch (ἐπιχθόνιος, vgl. Macrob. Somn. Scip. 1, 9, 6; von vergötterten Menschen, wie Aeneas, Romulus u. And., wie indigena von Menschen, Thieren u. lebl. Dingen), vgl.: Jane, Juppiter, Mars pater, Quirine, Bellona, Lares, divi novensiles, dî indigetes, divi quorum est potestas nostrorum hostiumque, diique manes, also im Gegensatz zu novensiles divi, Liv. 8, 9, 6. und: moerent indigetes et si quos Roma recepit aut dedit ipsa deos, Claud. BGild. 131; so vom Aeneas: illic sanctus eris, cum te veneranda Numici unda deum caelo miserit indigetem, Tibull. 2, 5, 43. od. von ihm u. seinen Nachfolgern: dî patrii indigetes et Romule Vestaque mater, Virg. G. 1, 498. dî, precor, Aeneae comites, quibus ensis et ignis cesserunt, dîque indigetes, genitorque Quirine urbis et invicti genitor Gradive Quirini, Vestaque cet., Ov. M. 15, 861. u. vgl. nach Aufführung des Mavors, Apollo, der Venus, Vesta, des Hercules, der Cybele: indigetesque dei Faunusque satorque Quirinus alternusque animae mutato Castore Pollux, Sil. 9, 294. u. blos: indigetes dei, 10, 436. Lucan. 1, 556; ferner: tyrannos ac reges vestros - appellatis indigetes atque divos, Arnob. 1, 64; — Jovem indigetem appellant (Aenean), Liv. 1, 2, 6. appellarique placuit (Aen.) patrem indigetem, Auct. de orig. gent. R. 14, 4. u. so: patris indigetis ei nomen datum, Solin. 2, 15. indigetem Aenean scis ipsa et scire fateris deberi caelo, Virg. A. 12, 794. u. absol.: quem turba Quirini nuncupat indigetem templоque arisque recepit, Ov. M. 14, 607. diva (Juno) indigetis castis contermina lucis, Sil. 8, 39. Anchises - sciebat eum (filium), cum hominum vita discessisset, immortalem atque indigetem futurum et longo perpetuoque aevo potiturum, Gell. 2, 16, 9. u. vgl. PDiac. p. 106, 15.

indĭgeste, *Adv.*, s. indigestus.

indĭgestĭbĭlis, e, unverdaulich, Theod. Prisc. de diaeta 6.

indĭgestio, ōnis, *f.*, der Mangel an Verdauung, sanguis enim ciborum humorumque indigestione corruptus per membra discurrit cet., Veg. 1, 21, 3. quod iumentum ab indigestione vel pletura febricitaverit, 2, 7, 1. non ind. tibi ructum faciat, sed inanitas, Hieron. Ep. 22.

indĭgestus, a, um, 1) ungeordnet, verwirrt, rudis indigestaque moles, Ov. M. 1, 7. natura

et plantaria demonstravit multarum radicibus pullulante subole densa et pariente matre quas necet: eius quippe umbra turba indigesta premitur, ut in lauris cet., Plin. 17, 10 (12), 65. mensae vitia: lignum, ita vocatur materia surda et indigesta simplicitas aut platani modo foliorum digesta, item ilignae venae similitudo vel coloris, et - rimae aut capillamenta rimas imitata, 13, 15 (30), 98. circumloquutionibus indigestis ita scatentes, ut cet., Amm. 30, 4, 15. auch: utque erat indigesta comas, turbata capillos, mollibus exsurgit stratis, Claud. Epith. Pall. et Cel. 28. — *Adv.*: quas (annotationes) breviter et **indigeste** et incondite eruditionibus lectionibusque feceramus, Gell. praef. 3. nec indig. tamquam in acervum congessimus digna memoratu, Macrob. Sat. praef. 3. — 2) **unverdaut**, indigestum est enim et crudum quod egeritur et quasi infirmum effluit, Macrob. Sat. 7, 7, 9; daher: indigesta ex hordeo animalia - quae propter dolorem non coquunt cibum, d. i. κεκριθιακότα, an der κριθίασις leidend, Veg. 3, 53, 1.

indĭgĕtāmenta od. **indĭgĭtamenta**, orum, *n.* (indigeto), ein Verzeichniß, in welchem die Namen der Götter aufgeführt sind und ihre Bedeutung und die darauf sich gründende Verehrung dargelegt ist, non doctorum in litteris continetur Apollinis nomen Pompiliana indigetamenta nescire? Arnob. 2, 73. Granius Flaccus in libro, quem ad Caesarem de indigitamentis scriptum reliquit, Censor. d. n. 3, 2. u. vgl.: nomina haec numinum in indigitamentis inveniuntur, id est in libris pontificalibus, qui et nomina deorum et rationes ipsorum nominum continent, vgl. Serv. Virg. G. 1, 21. mit: indigitamenta, incantamenta vel indicia, PDiac. p. 114, 6. ἱερατικά gen. im Gloss. Labb.

indĭgĕto od. **indĭgĭto**, āre (in-dig-eto od. indu-cito), **anrufen, anbeten** (vgl.: indigetanto, imprecanto, PDiac. p. 114, 3): quam deam solent indigitare etiam pontifices, Varr. b. Non. p. 352. virgines Vestales ita indigitant: Apollo Medice, Apollo Paean, Macrob. Sat. 1, 17, 15. hanc eandem (Maiam) Bonam Faunamque et Opem et Fatuam pontificum libris indigitari, 1, 12, 21. et a pontificibus indigitari solet (Tiberinus), Serv. Virg. A. 8, 330; auch: precem indigitant, hostiam instaurant, rufen das Gebet an d. i. nehmen zum G. ihre Zuflucht, Tert. ieiun. 16.

indignābundus, a, um (indignor), **Unwillen äußernd**, mit Acc. u. Inf.: cum illa muliebriter indignabunda nihil de communi filia secum consultatum adiecisset cet., Liv. 38, 57, 7; mit direct. Rede: visa quondam pro contione pullatorum turba indignabundus et clamitans „en Romanos, rerum dominos, gentemque togatam!" negotium aedilibus dedit, ne cet., Suet. Aug. 40. ita proripuit se spectaculis, ut calcata lacinia togae praeceps per gradus iret ind. et clamitans „dominum cet.", Cal. 35. u. vgl. Gell. 19, 9, 8.

indignans, antis, u. *Adv.* **indignanter**, s. indignor.

indignātio, ōnis, *f.* (indignor), die **Mißbilligung einer Sache als einer unziemenden, unangemessenen, unwürdigen, schändlichen, schmachvollen, empörenden**, der Unwille über Jmdn. od. etw., die **Entrüstung**, auch: die **Aeußerung des Unwillens** (dah. auch im Plur.), rhetor. die **Erregung des Unwillens**, dichter., doch selten: der **Grund zum Unwillen**, 1) im Allg., v. Menschen u. Thieren, mit *Gen. subj.* u. selten mit *Gen. obj.*, zunächst im log. *Subj.*: inter haec indignatio omnium totis castris erat, a Philippo illum patre tantum degenerasse, ut cet., Justin. 12, 4, 1. ut ora vertat huc et huc euntium liberrima ind., Hor. Epod. 4, 10. militantium nec ind. nec laetitia moderata est, Curt. 7, 3 (1), 24. aliorum studium, aliorum ind. eminebat, 4, 4 (1), 24; — magnum crimen secum adfert indignatio, Syr. 628. si natura negat, facit ind. versum qualemcunque potest, quales ego cet., Juv. 1, 79. inde excursiones in vicem fieri, et cum pulsos ind. accenderet, plures subire, Liv. 30, 11, 6. quo facto tanta ind. exarsit, ut cet., Plin. 33, 1 (6), 18. cogit enim excedere propositi formam operis erumpens animo ac pectore ind., Vell. 2, 66, 3. ind. et dolor omnibus, vis ad resistendum nulli aderat, 2, 61, 1. structorem interea, ne qua ind. desit, saltantem spectes, Juv. 5, 120; — mit log. *Obj.*: convertit in se custodum indignationem adsiduitate furti inmodici, Plin. 9, 30 (48), 92; ut agnovit Marium, magno eiulatu exprimente indignationem casus tanti viri, abiecto gladio profugit e carcere, Vell. 2, 19, 3; — perlata haec vox Postumi ad milites multo in castris maiorem indignationem movit, Liv. 4, 50, 1. gradientes cautius retro non nisi per amfractus longos et asperos ultra progredi posse, vix indignationem capientibus animis advertebant, Amm. 17, 1, 9. nec domi tantum indignationes continebant, sed congregabantur undique ad Titum Tatium regem Sabinorum, Liv. 1, 10, 1. itaque indignatione pressa vox indicum silentio excepta est, Curt. 6, 33 (9), 7. cognita regis voluntate non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est, 7, 9 (2), 31. ceteri composita indignatione, quod consul rem publicam - prodidisset, velut pro Vitellio conquerentes, suum dolorem proferebant, Tac. H. 3, 37; — im *Dat.*: et indignationi convenit (rogare), Quint. 9, 2, 10; — im *Gen.*: indignationis aliquando etiam ridicula fuerit imitatio, 6, 2, 26. u. vgl. 11, 3, 71. graviter mortem eius tulit rex existimans indignationis esse, non poenitentiae testem cet., Curt. 9, 29 (7), 26. epistola perlecta plus indignationis quam pavoris ostendit, 3, 15 (6), 10. virorum et maxime Icili vox tota tribuniciae potestatis ac provocationis ad populum ereptae publicarumque indignationum erat, Liv. 3, 48, 9; — im *Abl.*: concursu et indignatione turbae militaris, Suet. Aug. 14. sine ind. totius exercitus non potuissent damnari, Curt. 6, 44 (9), 39; non minore vocis ind. Gitona flagitabat, Petr. 92, 7; — ad profectum opus est studio non indignatione, Quint. 10, 3, 15. cum est index - aliqua ind. complendus, 9, 4, 138. illum (equum) indignatione accensum, Plin. 8, 42 (64), 158. quod nisi celeriter indignatione et auxilio Lepidi proelium esset di-

remptum, maior calamitas esset accepta, Auct. BAl. 63, 6. rem sceleratissimam non malitia sed indignatione audere, Quint. 3, 8, 45. per quem (communem locum) ipsius facti atrocitas aut indignitas aut omnino culpa cum indignatione augeatur, Cic. Inv. 2, 17, 53. victi Pleminii milites cum ad Pleminium cruorem et vulnera ostentantes non sine vociferatione atque ind. concurrissent, probra cet., Liv. 29, 9, 4. circa Pharmacussam insulam a praedonibus captus est mansitque apud eos non sine summa indignatione prope quadraginta dies cum uno medico et cubiculariis duobus, Suet. Caes. 4. — 2) insbes. a) als Titel einer Schrift, libello, cui est titulus indignatio, Gramm. 11. — b) rhetor. die **Erregung des Unwillens**, indignatio est oratio, per quam conficitur, ut in aliquem hominem magnum odium aut in rem gravis offensio concitetur, u. nachher: ex iis rebus, quae personis et quae negociis attributae sunt, quaevis amplificationes et indignationes nasci possunt, Cic. Inv. 1, 53, 100. u. vgl. Quint. 4, 3, 15. — c) in der Veterinärk., die **krankhafte Anreizung, Erregung, Gereiztheit**, dum membranula, quae continet lumen, indignatione caloris disrumpitur: vel certe sollicitudo longi itineris ad indignationem iumenta compellit aut laesum oculum dominus curare neglexerit, Veg. 3, 16, 4. ne indignatio vulneris in nervos cerebrumque penetrando periculum generet, 3, 13, 3. vesicae indignatio generatur ex plurimis causis, 5, 14, 1; — ex tortura quoque, si in aspero vel lapidoso itinere iumenta coguntur ad cursum, indignationes oriuntur, 3, 55, 1. quod si ex pletura sanguinis tumor ille indignationis evenerit, ita intelliges cet., dann: de palato, si ibi indignatio non erit, sanguinem oportet auferri, 3, 29. oculus videtur incolumis, nullis lacrimis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit iniuriam, 3, 16, 5.

indignātiuncŭla, ae, *f.* (*Demin.* v. indignatio), ein **Anflug von Unwille od. von Entrüstung**, indignatiunculam, quam in cuiusdam amici auditorio cepi, non possum mihi temperare, quo minus apud te, quia non contingit coram, per epistulam effundam, Plin. Ep. 6, 17, 1.

indignātīvus, a, um, **reizbar, zum Unwillen od. zum Zorn geneigt** (θυμικός), im Ggstz. zu concupiscentivus (ἐπιθυμητικός), Tert. de an. 16.

indigne, *Adv.*, s. indignus.

indignĭtas, ātis, *f.* (indignus), 1) abstr. a) das **Unziemende, Unangemessene, Unwürdige, Schimpfliche, Schmachvolle, Empörende** einer Sache, das **unziemende, unangemessene** u. s. w. **Wesen** od. **Benehmen** einer Person, die **Unwürdigkeit** Jmds. (sowohl der äußeren Stellung nach, als auch in ethischer Beziehung), congemuit senatus frequens neque tamen satis severe pro rei indignitate decrevit, Cic. Mur. 25, 51. ne commutato consilio iter in provinciam converteret, – cum infamia atque indignitas rei et oppositus mons Cevenna viarumque difficultas inpediebat, tum maxime cet., Caes. BG. 7, 56, 2. cuius rei deformitate atque indignitate legiones – ad eum concurrerunt, ut in aciem educerentur, Auct. BAl. 60, 1. revocatusque a bello ad iudicium sive conscientia sive indignitatem rei non ferens tacitus in exilium Elidem profectus est, Justin. 5, 1, 2. indignitate rerum cesserant in agros suarumque rerum erant amissa publica tantum ab iniuria se abesse rati cet., Liv. 3, 38, 11. adversus tam obstinatam orationem tribunorum cum prae indignitate rerum stupor silentiumque inde ceteros patrum defixisset, cet., 6, 40, 1. u. vgl. Amm. 16, 4, 3. per quem (communem locum) ipsius facti atrocitas aut indignitas aut omnino culpa cum indignatione augeatur, Cic. Inv. 2, 17, 53. sed non ita me iura privata ut publicum fas et indignitas facti et exempli ratio incitabat, Plin. Ep. 9, 13, 3. quum Heracliensem securi percussum esse dico, versatur mihi ante oculos indignitas calamitatis, Cic. II. Verr. 5, 46, 123. ultimi dedecoris indignitate commotus linquentem revocavit animum, Curt. 9, 20 (5), 11. reus de indignitate calumniae conspirationis vehementius interim queritur, Quint. 6, 1, 9. quum – omnem adeundi et conveniendi illius (Caesaris) indignitatem et molestiam pertulissem, Cic. Fam. 6, 14, 2; — si quid adfert praeterea hominis aut dignitas aut indignitas, extra quaestionem est, Cic. dOr. 2, 32, 138. accedit, ut accusatorum alterius crudelitate, alterius indignitate conturber, Deiot. 1, 2. nosti enim non modo stomachi mei, cuius tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum in hominum insolentium indignitate fastidium, Fam. 2, 16, 2. si tua tantum modo, Vatini, quid indignitas postularet spectare voluissem, fecissem id cet., Vatin. 1, 1. ne qua ex tua summa indignitate labes illius dignitati aspersa videatur, 6, 15. fruar tamen indignitate tua, Pis. 41, 99; — tantumque Flavii comitia indignitatis habuerunt, ut plerique nobilium anulos aureos et phaleras deponerent, Liv. 9, 46, 12. quae deprecatio est igitur ei reliqua, qui indignitate servos, temeritate fugitivos, scelere barbaros, crudelitate hostes vicerit? Cic II. Verr. 4, 50, 112. itaque neque L. Philoni in C. Servilium nominis deferendi potestas est data neque – : quorum nemo propter indignitatem repudiatus est, DiC. 19, 63. — b) = indignatio (was vgl.), die **Mißbilligung einer unziemenden, unangemessenen, unwürdigen u. s. w. Sache, der Unwille, die Entrüstung**, Drappes – sive indignitate et dolore vinculorum sive timore gravioris supplicii cibo se abstinuit, Hirt. BG. 8, 44, 2. non tam indignitate contumeliarum quam periculi metu, Suet. Claud. 36. inde primum miseratio sui, deinde indignitas atque ex ea ira animos cepit, Liv. 5, 45, 6. regnare Romae advenam non modo vicinae sed ne Italicae quidem stirpis, tum impensius iis indignitas crescere, si ne ab Tarquinio quidem ad se rediret regnum, 1, 40, 2. hortante legato et plenis irae atque indignitatis militum animis eruptio est facta, 7, 7, 2. tacita esse poterit indignitas nostra? pati poterunt oculi me cum Gabinio sententiam dicere? Cic. Att. 10, 8, 3. tum demum coactus cum multa indignitate prensabat singulos, Liv. 3, 12, 1. — 2) concr., die **unziemende, unangemessene, unwürdige, schimpf-**

liche, schmachvolle, empörende Behandlung (u. so auch im Plur.), accendit praeterea et stimulat animos dolor iniuria indignitas, Liv. 21, 44, 4. cum hinc iniuria, inde indignitas animos acueret, Justin. 3, 5, 4. praetorianos etiam metu et indignitate commovit, Suet. Galb. 16. cuius indignitati haec etiam foeditas accesserat, Justin. 9, 6, 6; — inritat etiam de industria ducem, si forte accensum tot indignitatibus cladibus sociorum detrahere ad aecum certamen possit, Liv. 22, 13, 1. cohortatus est milites ad bellum, iniuriam populi Romani in patrem seque commemoravit: illum omnibus indignitatibus conpulsum ad rebellandum, inter apparatum belli fato oppressum, 42, 52, 6. impulsos a suis principibus, qui dicerent Haeduos ab Caesare in servitutem redactos omnes indignitates contumeliasque perferre, Caes. BG. 2, 14, 3. per istiusmodi indignitates et taedia causa extitit mortis, Suet. Cal. 23.

indignor, ātus sum, āri, etw. für ungeziemend, unangemessen, unwürdig, schimpflich, schändlich, schmachvoll, empörend halten, etw. als ungeziemend u. s. w. mißbilligen, über etw. unwillig sein, seine Mißbilligung, seinen Unwillen kund thun od. äußern, über etw. sich empören, entrüstet sein, 1) v. Menschen u. Thieren, mit *Accus.*: quippe qui non primus, quod quisquam indignari mirarive posset, sed tertius Romae peregrinus regnum adfectet, Liv. 1, 35, 3. dicere ea, quae indignentur adversarii, tibi quoque indigna videri, Cic. Inv. 1, 17, 24. id quum factum multi indignarentur, Nep. Dion. 4, 2. sunt quidam, nisi institeris, remissi, quidam imperia indignantur, Quint. 1, 3, 6. indignatus opem amenti socioque iuvare expulsum nodo iaculum atque arcessere vires Taurea vibrabat nudis conatibus hastam, Sil. 13, 159. sed tum sibi fecerat alas concitus (equus) atque ibat campo indignatus habenas, 16, 351. u. so vgl. Claud. IV. Cons. Hon. 558. casum insontis mecum indignabar amici, Virg. A. 2, 93. cogita conpeditos primo aegre ferre onera et inpedimenta crurum: deinde ubi non indignari illa, sed pati proposuerunt, necessitas fortiter ferre docet, consuetudo facile, Sen. Tranqu. an 10, 1; — via facta per undas perque hiemes, Bellona, tibi: nec vellera tantum indignanda manent, VFlacc. 1, 545. communes loci, qui aut calumniae accusatorum demonstrandae aut misericordiae captandae aut facti indignandi aut a misericordia deterrendi causa sumuntur, ex periculi magnitudine, non ex causae genere ducuntur, Cic. Inv. 2, 18, 56; — mit *Inf.*: tu vero dubitabis et indignabere obire? Lucr. 3, 1045. nec tamen indigner pro tanta sumere ferrum coniuge, Ov. Her. 15, 371. u. vgl.: indignata malis mens est succumbere seque praestitit invictam viribus usa suis, Trist. 4, 10, 103. indignatur veteri parere clienti, Juv. 5, 64. et timet incursus indignaturque timere, Lucan. 10, 444. indignata sequi torquentem cornua Mithram, Stat. Theb. 1, 720. paene omnium vitiorum expers, nisi numeraretur inter maxima in civitate libera dominaque gentium indignari - quemquam aequalem dignitate conspicere, Vell. 2, 29, 4. cedere praecipiendi partibus indignantur, Quint. 1, 1, 8. fere minores ex conscientia suae infirmitatis haerere singulis et officio fungi quodammodo paedagogorum non indignantur, 1, 2, 10; — certe, quod facere oporteat, non indignandum est discere, 1, 11, 17; — mit *Acc.* u. *Inf.*: hinc indignatur se mortalem esse creatum, Lucr. 3, 884. ubi se videas hominem indignarier ipsum, post mortem fore ut aut putescat corpore posto, aut cet., 3, 870. pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris mortalem infernis ad lumina surgere vitae, Virg. A. 7, 770. u. vgl. 12, 786. seque novam subito Latiis accedere silvis indignatus avem, Ov. M. 14, 390. seu me fortuna potentem fecerit, a tanto non indignabere vinci, 10, 603. u. vgl. 11, 787. indignor quidquam reprehendi, Hor. Ep. 2, 1, 76. locus autem communis erit defensoris is, per quem indignabitur accusatorem sui periculi causa non res solum convertere, verum etiam verba commutare conari, Cic. Inv. 2, 18, 56. is primum inter suos queri atque indignari coepit regem ad causam dicendam evocari, Caes. BC. 3, 108, 1. superioribus annis taciti indignabamini aerarium expilari cet., Sall J. 31, 9. indignari inde coepit Aetolos tamquam Romanos decedi Graecia iuberi, qui, quibus finibus Graecia sit, dicere non possent, Liv. 32, 34, 4. imperiumque ibi esse, ubi non esset libertas, indignabantur, 3, 38, 2. u. vgl. 31, 31, 13. quod ipse sibi Pontum non assurrexisse adeo indignatus sit, Suet. Caes. 78. u. vgl. Aug. 51. Claud. 9. neque indignetur sibi Herodotus aequari T. Livium, Quint. 10, 1, 101. Alexander hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur, suae demptum gloriae existimans, quicquid cessisset alienae, Curt. 6, 3 (1), 18. u. vgl. 6, 42 (11), 19. 10, 15 (5), 10; — mit *quod*: ipsa Beroën - reliqui aegram, indignantem, tali quod sola careret munere, Virg. A. 5, 651. indignantes milites Caesar, quod conspectum suum hostes perferre possent tantulo spatio interiecto, et signum proelii exposcentes edocet cet., Caes. BG. 7, 19, 4; — mit *si* u. *ni*: hem! nos homunculi indignamur, si quis nostrum interiit aut occisus est, Serv. b. Cic. Fam. 4, 5, 4. rex indignatus, si una gens posset efficere, ne invictus esset, invicta manu comitante procedit, Curt. 6, 16 (5), 11; hi proprium decus et partum indignantur honorem ni teneant vitamque volunt pro laude pacisci, Virg. A. 5, 229; — mit *quandoque*: et idem indignor quandoque bonus dormitat Homerus, Hor. AP. 358; — mit *de*, *ex* u. *Abl.* od. mit bloß. *Abl.*: nimium cito ait me indignari de tabulis, Cic. QRosc. 2, 5. transfuga nuntiavit Pompeium et Labienum de iugulatione oppidanorum indignatos esse, Auct. BHisp. 18, 8; pectus eius flagravit incendio, quod ex nuru, quod ex nepote dolere, indignari, erubescere coactus est, Vell. 2, 130, 4; classes et Pontica signa adque indignatos temerato litore reges mente agitet, VFlacc. 1, 801. quique contaminatione non indignatur, Ulp. Dig. 48, 5, 2; — *absol.*: hirci maerentes indignari coeperunt, Phaedr. 4,

16, 2. taciteque sepultos suspirant gemitus indignarique verentur, Claud. in Rufin. 1, 257. utrum ridere audientes an indignari debuerint, Quint. 6, 3, 83. cum simplicitatem iuvenis incauti et suis haud inmerito succensentis adsentando indignandoque et ipse vicem eius captaret cet., Liv. 40, 23, 1; ille indignans repudiat, Phaedr. 1, 31, 5. illum indignanti similem similemque minanti aspiceres, Virg. A. 8, 649. reddideratque animam multum indignante Diana, Ov. F. 6, 745. ille tamen fefellit et latuit, fortasse etiam inter indignantes fuit, Plin. Ep. 4, 25, 2. femur ferire - et usitatum est et indignantes decet et excitat auditorem, Quint. 11, 3, 123. laudavit pietatem tanto opere pro se indignantium, Suet. Aug. 66. veri (affectus) naturaliter erumpunt, ut dolentium, irascentium, indignantium, Quint. 11, 3, 61. u. vgl. §. 58. et medius iuvenum, non indignantibus ipsis, ibat et interior, si comes unus erat, Ov. F. 5, 67. novissime indignata, dum vult validius inflare sese (rana), rupto iacuit corpore, Phaedr. 1, 26, 9; — als *Ptcp. praes. superl.* mit *Gen.*: neque enim si velimus -, in vivario multitudinem mullorum pascere queamus, cum sit mollissimum genus et servitutis indignantissimum: raro itaque unus aut alter de multis millibus claustra patitur, Col. 8, 17, 2. u. als *PAdv.*: **indignanter** admodum ferre u. sustinere, Amm. 15, 1, 3. 27, 3, 5.

2) von Lebl. a) im Allg., mit *Accus.*: pontem indignatus Araxes, Virg. A. 8, 728. vgl. mit Quint. 12, 10, 61. indignantes vestigia calcat arenas, Claud. Rapt. Pros. 3, 385. Oceanus Phrygios prius indignatus Iulos, VFlacc. 1, 9; — mit *Acc.* u. *Inf.*: ac nusquam vetitis ullas obsistere cautes indignaris aquis (v. Nil), Lucan. 10, 319. plaustro iam rara intermicat arctos indignata tegi, Claud. Prob. et Ol. cons. 26. indignatur item privatis ac prope socco dignis carminibus narrari coena Thyestae, Hor. AP. 90; — *absol.*: magno indignantur murmure clausi nubibus (venti), Lucr. 6, 197. illi (venti) indignantes magno cum murmure montis circum claustra fremunt, Virg. A. 1, 55. iraque anhelatum proturbat pectore murmur, ut multo adscensis fervore exuberat undis, clausus ubi exusto liquor indignatus aëno, Sil. 5, 604. tu tantum non indignantibus undis hoc caput accipias et pressam regibus alnum, VFlacc. 1, 202. omnique e parte feroces bella gerunt venti fretaque indignantia miscent, Ov. M. 11, 490. an indignatum magnis stridoribus aequor (memorem)? Virg. G. 2, 162. vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras, Virg. A. 12, 831. u. 952; — sed et haec vilisque vetusque vestis erat, lecto non indignanda saligno, Ov. M. 8, 658; — im *Ptcp. praes. adj.*: iamque indignanti nova frena receperat ore, 3, 455. indignanti pectore plangit humum, 4, 896. dolor ora repressit verbaque quaerenti satis indignantia linguae, M. 6, 583. — b) spät. medicin. krankhaft gereizt -, erregt werden, ne transvoratione gravi ac percussu tumentia indignentur, CAur. Acut. 3, 3, 13.

indignus, a, um (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 105), 1) *absol.*, von Dingen, welche sich nicht ziemen, unziemend, unangemessen, unwürdig, entehrend, schimpflich, schändlich, schmachvoll, abscheulich, empörend, zunächst neben *Subst.*: haec est illa, quae δείνωσις vocatur, rebus indignis, asperis, invidiosis addens vim oratio, Quint. 6, 2, 24. o diem scelerosum, indignum! Afran. 66. indigno teneras imbre rigante genas, Ov. AA. 1, 532. semina vitium statuentes vel sterilia vel saporis indigni, Pallad. 2, 7, 2. indignos edidit ore sonos, Ov. Her. 11, 94. spissis indigna theatris scripta pudet recitare, Hor. Ep. 1, 19, 41. quae futura exempla dicunt in eum indigna, Ter. Eun. 5, 4, 21; facinus indignum, pater, Ad. 4, 5, 35. venit Chremes postridie ad me clamitans: indignum facinus: comperisse Pamphilum pro uxore habere hanc peregrinam, Andr. 1, 1, 118. pro di immortales, facinus indignum, Geta, quod narras, Ad. 3, 4, 1. et facinus indignum, aliquis ovillam est et tunicam habet, Petr. 56, 5. o ind. facinus, Ter. 1, 1, 25. Ad. 2, 1, 19. Hec. 3, 3, 16. nate, indignos aditure labores, VFlacc. 1, 320. u. vgl.: omnia me potius digna atque indigna laborum millia visuram, Auct. Cir. 247; infit „o cives, quae me fortuna ferocem contudit, indigno bello confecit acerbo, Enn. A. 386; quae causa indigna serenos foedavit voltus? Virg. A. 2, 288. o decus in nostros magnum ventura penates solaque tantarum virgo haut indigna viarum causa reperta mihi, VFlacc. 8, 37. non quivis videt immodulata poëmata iudex, et data Romanis venia est indigna poëtis, Hor. AP. 264. coniugis indigno Nysae deceptus amore dum queror, Virg. Ecl. 8, 18. indigno cum Gallus amore peribat, 10, 10. heu furit et captae indigno famulatur amore, VFlacc. 2, 146. deludificatu'st me hodie indignis modis, Plaut. Most. 4, 3, 39. non credas indignis nos esse inrisas modis? Ter. Eun. 4, 4, 42. indignis quom egomet sim acceptus modis, Ad. 2, 1, 13. in legatum impetum lictoribus primum indignum in modum mulcatis faciunt, Liv. 29, 9, 6. iniuria abs te adficior indigna, pater, Enn. trag. 155. vereor, era, ne ob meum suasum indigna iniuria adficiatur, Ter. Phorm. 5, 1, 3. aequum animum indigna iniquat contumelia, Laber. 65. nec ille diutius falsum accusatorem, indignas sordes perpessus, vim vitae suae attulit, Tac. A. 12, 59. altera curarum Libycis demittitur oris heu! Decius, reduci lentas servatus ad iras, ni poenae iuvenem indignae miseratus ab alto Jupiter antiquam Batti vertisset ad urbem, Sil. 11, 377; quaenam vos tanto fortuna indigna, Latini, inplicuit bello? Virg. A. 11, 108. tam iniquam et tam indignam sortem populi Romani palam et clare detestata est, Suet. Claud. 3. Venus indigno nati concussa dolore, Virg. A. 12, 411. ut venēre, vident indigna morte peremptum, 6, 163. atque ille suorum tam indigna morte commotus urbem obsidere statuit, Curt. 4, 9 (2), 15. indignamque necem pretium patietur amoris? Ov. M. 10, 627. venturos, qui ipsum quoque vincirent, postremo indigna nece afficerent, Tac. A. 15, 59. videatque indigna suorum funera, Virg. A. 4, 617; — im *Superl.*:

illic indignissimum casum sapienter tolerans a centurione ad caedem misso corripitur (Silanus), Tac. A. 16, 9; — als *Prädicat*: hanc boni beatique omnes amatis, et quidem, quod indignum est, omnes pusilli cet., Catull. 37, 14. quod Amerinis usque eo visum est indignum, ut urbe tota fletus gemitusque fieret, Cic. SRosc. 9, 24. quod non minus quam de Alexandrinis indignum dis immortalibus esse visum certo scio, Har. resp. 16, 34. dicere ea, quae indignentur adversarii, tibi quoque indigna videri, Inv. 1, 17, 24. adeon' indignum hoc tibi videatur - si cet., Ter. Phorm. 5, 9, 51. indigna res omnibus visa, Justin. 27, 1, 8. et, indignum! scelerato profuit ara, Ov. M. 5, 37. ianitor, indignum! dura religate catena difficilem mota cardine pande forem! Am. 1, 6, 1; im *Compar.*: quid hoc iniquius aut indignius - dici aut commemorari potest, quam cet., Cic. Quinct. 2, 8. an quicquam hodie'st factum indignius? Ter. Phorm. 5, 9, 20. Perdiccae hoc indignior caedes videbatur, quod cet., Justin. 7, 5, 8; im *Superl.*: adiectum etiam, ut bona proscriptorum venirent - simulque, quod indignissimum est, senatorum filii et onera ordinis sustinerent et iura perderent, Vell. 2, 28, 4. quidam vehementer in eam (rhetoricen) invehi solent et, quod sit indignissimum, in accusationem orationis utuntur orandi viribus, Quint. 2, 16, 1; — ferner *indignum* (indigna res, indignum facinus) *est* mit folg. *quod*: indignum, quod sit peioribus ortus, Hor. Ep. 1, 6, 22. nihil tam indignum illo tempore fuit, quam quod - Caesar aliquem proscribere coactus est, Vell. 2, 66, 2. forsitan indignum ducis, quod rusticus Alcon te peream, qui mane boves in pascua ducam, Calp. 9, 70; od. mit *Inf.* od. *Acc.* u. *Inf.*: indignum est Italos Troiam circumdare flammis, Virg. A. 10, 74. nec fuit indignum superis, bis sanguine nostro Emathiam et latos Haemi pinguescere campos, G. 1, 491. sat fuit indignum, Caesar, mundoque tibique, Pompeium facinus meritumque fuisse Pothini, Lucan. 10, 102. non indignum videtur egregium atque mirabile facinus duorum Carthaginiensium commemorare, Sall. J. 79, 1. quod magis vos fecisse quam illis accidisse indignum est, 31, 18. eiusmodi sunt iniuriae, ut de iis indignum sit non primo quoque tempore iudicari, Cic. Inv. 2, 20, 60. indignum est a pari vinci aut superiore, indignius ab inferiore atque humiliore, Quinct. 31, 95. indignum prorsus, libidinis causa liberos a matre vita privatos, Justin. 7, 5, 7; indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum, Curt. 10, 25 (8), 5. res indigna atque intoleranda videbatur omnibus, non solum religiones esse violatas, verum etiam cet., Cic. II. Verr. 4, 35, 78; quam indignum facinus, ancillam aere emptam meo! Ter. Phorm 3, 2, 26. facinus indignum, Chremes, sic circumiri! 4, 3, 8; im *Compar.*: multa praeterea commemorarem nefaria in socios, si hoc uno quidquam sol vidisset indignius, Cic. Off. 2, 8, 28. nec quicquam indignius est, quam consumi eam (gloriam), ubi non possit ostendi, Curt. 9, 24 (6), 14. u. im *Superl.*: nonne quum multa indigna tum vel hoc indignissimum est, vos idoneos habitos, per quos cet., Cic. SRosc. 3, 8. — *Subst.* im *neutr.*: qui me perferre patique indignum coges? Hor. Ep. 1, 16, 74; nec tu me aëria solam nunc sede videres digna indigna pati, Virg. A. 12, 811. non illi simus, quos gravia, indigna, tristia passos queremur, Quint. 6, 2, 32. quam indigna perpeteris, Nep. Phoc. 4, 3. famamque vagam vestigat (dea) in umbra, quam pater omnipotens digna atque indigna canentem spargentemque metus placidis regionibus arcet aetheris, VFlacc. 2, 117. is primam ad aciem digna atque indigna relatu vociferans cet., sata exuri, dirui tecta, praedas hominum pecorumque agi misera magis quam indigna patienti esse, Liv. 31, 30, 3; im *Superl.*: antea semper pro indignissimo habuerant se patrio regno tutoris fraude pulsos, 1, 40, 2. — *Adv.* a) **indigne, auf unziemende, unangemessene, unwürdige, entehrende, schimpfliche, schmachvolle, empörende Weise**, i. exigor patria innocens, Naev. 11. heu miser ind. frater adempte mihi, Catull. 101, 6. meretricem ind. deperit, Plaut. Bacch. 3, 3, 66. quoi miserae ind. per vim vitium obtulerat, Ter. Ad. 3, 2, 10. adeo simul fortuna civitatis virtute vera eguit, nihil censoria animadversio effecit, quo minus regimen rerum ex notata ind. domo peteretur, Liv. 4, 31, 5. facis adeo ind. iniuriam illi, Ter. Heaut. 3, 3, 4. u. vgl. Hec. 3, 3, 41; im *Superl.*: clamaret omnes indignissume factum esse, Ad. 1, 2, 11. propter peccatum pausillum ind. patria protelatum esse saevitia patris, Turpil. 90. ille vir - (quum) eriperetur ind. bonis omnibus atque universae civitati, Cic. Cael. 24, 59. cervices in carcere frangebantur ind. civium Romanorum, II. Verr. 5, 57, 147. doleo enim et illum immatura morte ind. raptum et hunc optimi fratris adiumento destitutum solisque amicis relictum, Plin. Ep. 6, 6, 7. persequamur eorum mortem, qui ind. interierunt, Caes. BG. 7, 38, 8. — b) **wie etwas, das unziemend, unangemessen, unwürdig u. s. w. ist**, ind. ferre alqd. od. mit Objectsatz, Phaedr. 1, 23, 10. 3, 18, 1. Nep. Eum. 1, 3. Suet. Rhet. 3. Tib. 4 Domit. 12. Curt. 6, 43 (11), 23. ind. pati alqd. od. mit Objectsatz, Cic. Inv. 2, 26, 78. II. Verr. 5, 12, 31. Liv. 31, 12, 2

2) mit Abl. (selten Gen.), qui (selten ut) u. Conj., mit Inf. u. abs. (so daß der Zusammenhang den zu ergänzenden Begriff darbietet) von einer Person od. Sache, **der etw. nicht ziemt, nicht angemessen ist, für die sich etw. nicht schickt, die einer Sache unwürdig od. unwerth ist, die etw. nicht verdient**, u. zwar mit *Abl.* von Personen: quis enim generosum dixerit hunc, qui indignus genere et praeclaro nomine tantum insignis? Juv. 8, 31: C. Laelius quum ei quidam malo genere natus diceret, indignum esse suis maioribus, at hercule, inquit, tu tuis dignus, Cic. dOr. 2, 71, 286. nefas esse, quo nomine Caesari dignus esset visus, semet ipsum videri indignum, Vell. 2, 60, 2. indignus ille - est thalamis tuis, Sen. Oct. 251. novus nemo tam clarus neque tam egregiis factis erat, quin is indignus illo honore

et quasi pollutus haberetur, Sall. J. 63, 7. nam et quaesturam petentes, quos indignos iudicavit, profiteri vetuit, Vell. 2, 92, 3. si decem soli in civitate viri boni - qui te indignum aedilitate iudicavissent, gravius cet., Cic. Planc. 4, 9. immo despecti et indigni re publica habiti praedae loco aestumantur, Sall. H. 1, 48, 5. Strato - regno visus indignus, Curt. 4, 3 (1), 16. Rabirius ac Pedo non indigni cognitione, si vacet., Quint. 10, 1, 90; novi ego vostra haec: „nollem factum: dabitur ius iurandum, indignum te esse iniuria hac", cet., Ter. Ad. 2, 1, 12. existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, et hoc solatio dignus, Curt. 7, 24 (5), 37. si Pompeium indignum morte fateatur, Quint. 3, 8, 57; — im *Superl.*: te omni honore indignissimum iudicat, Cic. Vatin. 16, 39. mecum enim L. Flaccus, vir tua legatione indignissimus atque iis consiliis, quibus -, dignior, mecum fuit tum, quum cet., Pis. 23, 54; — von concr. od. abstr. Dingen: quae nisi respuis ex animo longeque remittis dis indigna putare alienaque pacis eorum, cet., Lucr. 6, 68. cave faxis te quidquam indignum, Hor. Sat. 2, 3, 38. nihil, quod ipsis esset indignum, committebant, Caes. BG. 5, 35, 5. ego conscia mihi sum - neque pretium neque rem ullam intercessisse illa aut me indignam, Ter. Ad. 3, 2, 51. indigna te sunt spolia, Sen. Herc. fur. 294. sin fortuna communis asperior est, qua re indigna vobis nobisque et re publica incipitis? Sall. H. 2, 41, 8. etiam si nobis indigna audiamus, tamen gravitatem retinere, iracundiam repellere (rectum est), Cic. Off. 1, 38, 137. te indignas seque dignas contumelias numquam cessavit dicere, Ter. Phorm. 2, 3, 29. nihilne est in his rebus, quod dignum libero aut indignum esse ducamus? Cic. Fin. 5, 17, 47; — pro di immortales! speciem humanam ... invisitatam egregiam, indignam clade et squalitudine, Att. 339. aure verba indigna maternā opprime! Sen. Ag. 974. quaecunque parum splendoris habebunt et sine pondere erunt et honore indigna ferentur, Hor. Ep. 2, 2, 111. nulla tamen vox est ab iis audita populi Romani maiestate et superioribus victoriis indigna, Caes. BG. 7, 17, 3. superba illa gravia indigna Romano imperio existumantes, Sall. H. 2, 23, 5 haec te admittere indigna genere nostro, Ter. Ad. 3, 3, 55. viso corpore defuncti tam indignam illo fastigio mortem lacrimis prosecutus est, Justin. 11, 15, 14. quod fide sua esset indignum, Nep. Dat. 5, 5. ne illud quidem indignum est admonitione, Quint. 6, 1, 37. qui omnes etiam indignas lectione scidas excutit, 1, 8, 19. in quo erat accusatoris interpretatio indigna responsione, Cic. CBalb. 16, 36. nemo tamen studiis indignum ferre laborem cogetur posthac, cet., Juv. 7, 17; — mit *Gen.*: descendam magnorum haut umquam indignus avorum, Virg. A. 12, 649. u. vgl. Sil. 8, 385; — mit *qui* u. *Conj.*: si ego digna hac contumelia sum maxume, at tu indignus qui faceres tamen, Ter. Eun. 5, 2, 27. u. vgl. Hec. 3, 5, 27. numen qui violarint matris - significare volunt indignos esse putandos, vivam progeniem qui in oras luminis edant, Lucr. 2, 614. segnis ego indignus, qui tantum possideam, Hor. Sat. 2, 3, 236. properabat Acilius - cum iuvene indigno, quem mors tam saeva maneret, Juv. 4, 91. quaero abs te, iine qui postulabant indigni erant, qui impetrarent? Cic. SRosc 41, 119. indignos vos esse arbitror, qui in meo exercitu ordines ducatis, missosque facio, Auct. BAfr. 54, 5. ceterum si, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti, Curt. 6, 11 (4), 13. digna res est, quam diu multumque consideres: ne ego quidem indignus, cui copiam scientiae tuae facias, Plin. Ep. 7, 27, 15. ne illud quidem, quod admoneamus, indignum est, Quint. 2, 4, 10. u. vgl. 7, 1, 78; — mit *ut* u. *Conj.*: sed si, me dius fidius, ipse in nos mitis Hannibal contra naturam suam esse velit, nihil tam vobis vita opus esse censeamus, cum indigni ut redimeremur ab vobis visi simus, Liv. 22, 59, 17; — mit *Inf.*: ubicunque locorum vivitis, indigni fraternum rumpere foedus, Hor. Ep. 1, 3, 31. effutire leves indigna tragoedia versus, AP. 231. me miserum! ne prona cadas indignave laedi crura notent sentes et sim tibi causa doloris, Ov. M. 1, 508. fabula nota quidem, sed non indigna referri, AA. 1, 681. indigna est pigro forma perire situ, Am. 2, 3, 14. u. vgl. Sil. 2, 111. 11, 11. non putant indignum - monere cet., Quint. 8, 4, 21; — *absol.*: neque malo homini, neque indigno, tuo dedi Stratippocli (argentum), Plaut. Epid. 5, 2, 43. misericordiam ad opem ferendam et calamitates hominum indignorum sublevandas (utilem esse), Cic. Tusc. 4, 20, 46. cum periura patris fides consortem socium fallat et hospitem indignoque pecuniam heredi properet, Hor. Od. 3, 24, 59. virtus indigno non committenda poëtae, Ep. 2, 1, 231; — iaces indigno, quanta res (von d. Perle), inquit, loco, Phaedr. 3, 12, 3. percutit indignos claro plangore lacertos, Ov. M. 4, 138. pulsata indignis saepe queror manibus, Prop. 1, 16, 6. comparat indigno vimque dolumque toro, Ov. F. 2, 780; — omitto divitias, quas quum quivis quamvis indignus habere possit, in bonis non numero, Cic. Tusc. 5, 16, 46. ut si detulerit fasces indigno, detrahet idem, Hor. Ep. 1, 16, 33. quae venit indigno poena, dolenda venit, Ov. Her. 5, 8. indignis si male dicitur, male dictum id esse duco: verum si dignis dicitur, bene dictum'st meo quidem animo, Plaut. Curc. 4, 2, 27. ego ab indignis praemia nulla peto, Catull. 66, 86. qui stultus honores saepe dat indignis et famae servit ineptus, Hor. Sat. 1, 6, 16. indignos adiuvat, Phaedr. 1, 8, 2. omnia mala exempla ex bonis orta sunt: sed ubi imperium ad ignaros aut minus bonos pervenit, novum illud exemplum ab dignis et idoneis ad indignos et non idoneos transfertur, Sall. C. 51, 27; — im *Superl.*: erant enim (senatores) super mille, et quidem indignissimi et post necem Caesaris per gratiam et praemium adlecti, Suet. Aug. 35.

indĭgus, a, um, bedürftig, dürftig, mit *Gen.*: divom natura - privata dolore omni, privata periclis, ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri, Lucr. 2, 646. eo properantius Alexan-

driam pergit, ut - (urbem) externae opis indigam fame urgueret, Tac. H. 3, 48. libera haec civitas (Athenae), nec indiga ullius praeconî amplius, Plin. 4, 7 (11), 24. ad sidera raptim vi propria nituntur (poma) opisque haud indiga nostra, Virg. G. 2, 428; — exercitus - indigus rectoris, inops consilii, Tac. H. 3, 22. nihil indigus ensis, Sil. 2, 155. haec (näml. canes) erant fidissima auxilia nec stipendiorum indiga, Plin. 8, 40 (61), 143. quae (roseta) si indigus plantarum volueris ex paucis virgulis habere copiosa cet., Pallad. 12, 11; auch: omnis indiga servitii fervebat litore plebes, dürftig, gierig, Lucan. 9, 253; mit *Abl.*: nudus humi iacet infans, indigus omni vitali auxilio, Lucr. 5, 223; — *absol.*: cuique viro totus terrarum paruit orbis indigus effectus omnibus ipse magis, Ov. Pont. 4, 3, 43. mihi pauper et indigus uni Pollius? Stat. Silv. 3, 1, 102.

indĭguus, a, um, bedürftig, mit *Gen.*: quos magis indiguos opis et virtute carentes affectu rimante vident, Paul. Nol 27, 4. u. vgl. 16, 196. alienae lucis indigua (luna), Apul. de deo Socr. 1, 1; — mit *Abl.*: eximie fatigatus et refectione virium vehementer indiguus, M. 9, 12., *al.*: indigus.

indīlĭgens, entis, 1) **unwirthschaftlich, unhaushälterisch**, überh. **ungenau, unsorgfältig, unachtsam, nachlässig**, ubi illo inmigrat nequam homo indiligens cum pigra familia, inmundus, instrenuus, hic iam aedibus vitium additur, bonae quom curantur male: atque illud saepe fit: tempestas venit, confringit tegulas imbricesque: ibi dominus indiligens reddere alias nevolt, Plaut. Most. 1, 2, 34. non ind. paterfamilias, Nep. Att. 4, 3. vereor ne indiligens nimium sies, Ter. Ad. 4, 5, 50. vide quaeso nequis tractet illam (Bacchidem) indiligens, Plaut. Bacch. 2, 2, 23; — mit *Gen.*: Cornelius Nepos et rerum memoriae non indiligens, et cet., Gell. 15, 28, 1; — im *Compar.*: quod si indiligentiores fuerint, milia hominum delecta LXXX una secum interitura demonstrat, Caes. BG. 7, 71, 3. — *Adv.*: **indiligenter** iceram, Plaut. Mil. gl. 1, 1, 28. vae illi, qui tam ind. opservavit ianuam, As. 2, 2, 6. mei patris bene parta ind. tutatur, Ter. Phorm. 5, 3, 5. si quis agrum suum passus fuerat sordescere eumque ind. curabat ac neque araverat neque purgaverat - non id sine poena fuit, Gell. 4, 12, 1. quo pacto tractari conveniret argumentationes, in libro primo non ind. expositum est, Cic. Inv. 2, 3, 11. u. vgl.: de Xenone coram cognoscam, quamquam nihil ab eo arbitror neque ind. neque illiberaliter, Att. 16, 3, 2; — im *compar.*: quod deditione facta nostros praesidia deducturos aut denique indiligentius servaturos crediderant, Caes. BG. 2, 33, 2. — 2) **ungenau od. unsorgfältig behandelt, vernachlässigt**, nequam esse in domo matremfamilias - ubi indiligens esset hortus, quippe e carnario aut macello vivendum esse, Plin. 19, 4 (19), 57.

indīlĭgenter, *Adv.*, s. indiligens, 1.

indīlĭgentia, ae, *f.*, **der Mangel an Wirthschaftlichkeit, an haushälterischem Wesen**, überh. **die Ungenauigkeit, der Mangel an Sorgfalt, die Unachtsamkeit, Nachlässigkeit**, od. mit obj. Genit., **die Nichtbeachtung einer Sache**, dum altera diligentiam matris familiae iactat, altera delicias et indiligentiam viri, Petron. 67, 11; summa difficultate rei frumentariae adfecto exercitu tenuitate Boiorum, indiligentia Haeduorum, incendiis aedificiorum, Caes. BG. 7, 17, 3. in eas (naves) indiligentiae suae ac doloris iracundiam erupit omnesque incendit, BC. 3, 8, 3. neglecta indiligentia praedia paraverat, Plin. 14, 4 (5), 50; — mit *Gen. obj.*: gaudio clamoribusque cuncta miscebant, indiligentia veri et adulandi libidine, Tac. H. 4, 49. intelliges esse nihil a me nisi orationis acerbitatem et iracundiam et, si forte, raro litterarum missarum indiligentiam reprehensam, Cic. I. QFr. 2, 2, 7; — personificirt b. Plaut. Pers. 4, 4, 9.

indīlūcesco, ĕre, **zu grauen anfangen**, cum iam ferme dies insequens indilucesceret, Jul. Val. r. gest. Al. M. 3, 42.

indīmensus, a, um, ungemessen, **unermeßlich, unzählig**, curantes populos tam indimensos ad orbis Romani incendium diu quaesitos in nostrorum conversos exitium, Amm. 19, 2, 4.

indīmissus, a, um, **nicht entlassen**, illicite dimissam uxorem pro indimissa ducens adulter est, Tert. adv. Marc. 4, 34.

indĭpisco (b. Plaut) u. *Dep.* **indipiscor**, indeptus sum, i (indu u. apiscor), 1) **erreichen, erlangen, einholen**, quod simul atque hominem leti secura quies est indepta atque animi natura animaeque recessit, Lucr. 3, 211. nec indipisci iam maritum volatilem quiens, Apul. M. 6, 5; — ex utraque parte signo dato cum rostris concurrissent, neque retro navem inhiberent, nec dirimi ab se hostem paterentur, quam quis indeptus navem erat ferrea iniecta manu, ita conserebant ex propinquo pugnam, ut cet., Liv. 26, 39, 12. u. so: ceterasque (triremes), quas indepta esset, mulcasset, ni cet., 28, 30, 12. in adulescentia quem apud reges memorant armis arte duellica divitias magnas indeptum? Plaut. Epid. 3, 4, 13. magna hercle praeda'st: largiter mercedis indipiscar, Rud. 5, 2, 28. cum librum veteris scriptoris legebamus, conabamur postea memoriae vegetandae gratia indipisci animo ac recensere, quae cet., Gell. 17, 2, 1. multas res simitu in meo corde vorso, multum in cogitando dolorem indipiscor, Plaut. Trin. 2, 1, 1. senex quidem voluit, si posset, indipisci de cibo, Stich. 4, 1, 57; — im *Act.*: neque partem tibi ab eo, quiqui est, indipisces, neque furem excipies? Aul. 4, 10, 45. si occasioni huic tempus sese supterduxerit, numquam edepol quadrigis albis indipiscet postea, As. 2, 2, 12; — im *Ptcp. perf.* passivisch: indeptae dignitatis honore potiantur, Cod. Theod. 12, 24, 14. lubrico volumine indepti revinciunt (dracones), Apul. Flor. 1, 6. — 2) **anknüpfen, beginnen, anfangen**, Achaeos Homerus pugnam indipisci ait non fidicularum tibiarumque, sed mentium animorumque concentu conspiratuque tacito nitibundos, Gell. 1, 11, 8.

indīreptus, a, um, **ungeplündert**, sic Capi-

tolium indefensum et indireptum conflagravit, Tac. H. 3, 71.

indisciplīna, ae, *f*, Mangel an Erziehung, Boëth. Arist. anal. prior. 1, 3. p. 470.

indisciplīnātio, ōnis, *f.*, Mangel an Zucht, Cassiod. Var. 7, 3.

indisciplīnātus, a, um, zuchtlos, Cyprian. Ep. 62. Augustin. Ep. 169. Commodian. instr. 30. *Adv.*: **indisciplīnāte** loqui, Commodian. instr. 16.

indisciplīnōsus, a, um, zuchtlos, Vulg. interpr. Siracid. 23, 7.

indiscissus, a, um', unzertrennt, domini tunica, Hieron. Ep. 15, 1.

indiscrĕpanter, *Adv.*, ohne Abweichung, Boëth. arithm. 2, 38. p. 1043.

indiscrēte u. **indiscretim**, *Adv.*, s. indiscretus.

indiscrētus, a, um (in u. discerno), ungeschieden, ungesondert, unabgesondert, u. übtr., ununterschieden, ohne Unterschied, ununterscheidbar, auch: unablässig, a) eig.: quibusdam indiscretum caput, ut cancris, Plin. 11, 37 (46), 129. cui socias vires atque indiscreta maniplis arma recensebant, Sil. 8, 575. equitum Romanorum locos sedilibus plebis anteposuit apud circum: namque ad eam diem indiscreti inibant, quia lex Roscia nihil de quattuordecim ordinibus sancxit, Tac. A. 15, 32. amicos tempore, fortuna - imminui, transferri, desinere: suum cuique sanguinem indiscretum, sed maxime principibus, H. 4, 52. convivia cum iisdem indiscreta vicissim habens, Eutr. 8, 4. haeccine vita iuvat silvestribus abdita lustris, indiscreta feris? Claud. Rapt. Pros. 3, 44. cum agriculturam primo propter paupertatem maxime indiscretam haberent, quod —: qui postea creverunt, peculia diviserunt ac factum, ut dicerentur alii agricolae alii pastores, Varr. RR. 3, 1, 7. — b) übtr.: multos quidem occidere et indiscretos incendii ac ruinae potentia est, Sen. Clem. 1, 26, 5. simillima proles (v. Zwillingen), indiscreta suis gratusque parentibus error, Virg. A. 10, 392. imagines adeo similitudinis indiscretae pinxit, ut cet., Plin. 35, 10 (36), 88. in utroque (deo et filio) operis forma indiscreta, Prud. Apoth. 256. concolor exustis atque indiscretus arenis Ammodytes (natus est), Lucan. 9, 715. indiscretis vocibus pretia vacationum, angustias stipendii - incusant, Tac. A. 1, 35. minus subtiliter quidam indiscretis his nominibus utuntur, Cels. 4, 6 (3). mea quidem sententia iuncta ista atque indiscreta sunt, Quint. 1, 2, 3. verum ita sunt inter se connexa et indiscreta omnia, ut cet., 10, 1, 2; — aderant autem illico Sarmatis periculorum Quadi participes, qui noxarum saepe socii fuerant indiscreti, Amm. 17, 12, 8. agnitus vero tandem et adscitus in amicitiam, si te salutandi adsiduitati dederis triennio indiscretus, cet., 14, 6, 13. nam fugituros procul dubio deseram: hostium terga caesuris adero indiscretus, 16, 12, 33. — *Adv.*: cum ludos circenses Julianus Romae daret et **indiscrete** subsellia circi maximi repleta essent, Spart. Pesc. Nig. 3. multis vero talis ars eius (linguae) contingit, ut avium et animalium vocis ind. edatur imitatio, Plin. 11, 37 (65), 174. in Georgii odio omnes ind. flagrabant, Amm. 22, 11, 10; locus apud eos est - opiparis epulis semper refertus, quibus **indiscretim** omnes vescuntur, Solin. 30, 10; im *comp*: Hephaestiona una cum vidissent mulieres indiscretius cultum - ipsum pro Alexandro salutasse, Auct. it. Al. M. 37. u. vgl. 116. Jul. Val. res g. Al. M. 1, 41.

indiscrīmĭnābĭlis, e, ununterscheidbar, ut sint et negotio et sensu et verbo indiscriminabilia, Cl. Mamert. stat. an. 2, 10.

indiscrīmĭnātim, *Adv.*, ohne Unterschied, quibus nos in hoc libro utemur ind. et promiscue, Varr. b. Non. p. 127, 23.

indiscussĭbĭlis, e, nicht zu erörtern od. zu bestreiten, Claud. Mam. stat. an. 2, 12. 3, 11.

indiscussus, a, um, unerörtert, Claud. Mam. stat. an. 3, 11. Cassiod. Var. 4, 50.

indisertus, a, um, unberedt, neque indisertum Academicum pertimuissem nec sine ista philosophia rhetorem quamvis eloquentem, Cic. ND. 2, 1, 1. nec tamen exprimi verbum e verbo necesse erit, ut interpretes indiserti solent, quum cet., Fin. 3, 4, 15. tres fratres, summo loco natos, promptos, non indisertos, te nolo habere iratos, Fam. 2, 18, 2. S. Annium Luscum - non indisertum dicunt fuisse, Brut. 20, 79; — malim equidem indisertam prudentiam quam stultitiam loquacem, dOr. 3, 35, 142. — *Adv.*: orationem meam collaudavit satis multis verbis, non mehercule **indiserte**. QFr. 2, 1, 3.

indisiunctim, *Adv.*, sofort, Cl. Mam. stat. an. 1, 12.

indispensātus, a, um, unvertheilt, ungeregelt, übermäßig, effusas primo certamine vires damnare et cassis longe increpitare querelis indispensato lassantem corpora (sc. equorum) nisu, Sil. 16, 340.

indispŏsĭtus, a, um, ungeordnet, ungeregelt, regellos, apud Vitellium omnia indisposita, temulenta, pervigiliis ac bacchanalibus quam disciplinae et castris propiora, Tac. H. 2, 68. — *Adv.*: „quid ergo? inquis, muta animalia perturbate et **indisposite** moventur?" dicerem illa perturbate et indisposite moveri, si natura illorum ordinem caperet: nunc moventur secundum naturam suam, Sen. Ep. 20, 7, 19 (124).

indispŭtābĭlis, e, unbestreitbar, testimonium, Cassiod. Var. 12, 21.

indissĭmŭlābĭlis, e, unverhehlbar, haec Plato sub persona quidem - non probo, set cum sensu tamen intelligentiaeque communis fide et cum quadam indissimulabili veritate disseruit, Gell. 10, 22, 24.

indissŏciābĭlis, e, unzertrennlich, Ambros. Ep. 14. Lact opif. d. 10, 11. u. *Adv.*: **indissociabiliter**, Cl. Mam. stat. an. 1, 18.

indissŏlūbĭlis, e, unauflöslich, unauflösbar, nodus, Plin. 11, 24 (28), 81; quoniam orti estis, immortales vos quidem esse et indissolubiles non potestis, neutiquam tamen dissolvemini, Cic. Univ. 11. p. 277. u. vgl. Lact. opif. d. 4, 6. u. übtr.: et Paulo quidem - Catenae inditum est cognomentum eo, quod in complicandis ca-

luminiarum nexibus erat indissolubilis, weil sich Niemand von ihm losmachen, sich ihm entwinden konnte, Amm. 15, 3, 4. — *Adv.*: **indissolubiliter** nexum, Cl. Mam. stat. an. 2, 2.

indissŏlutus, a, um, **unaufgelöst**, quorum operum ego parens effectorque sum, quae per me facta, haec sunt indissoluta me invito, Cic. Univ. 11. p. 277.

indissuāsĭbĭlis, e, **nicht zu widerrathen**, opinio, Boëth. Arist. top. 6, 4. p. 713.

indistanter, *Adv.*, **ohne ein- od. anzuhalten**, syllaba est vox literalis, quae sub uno accentu et uno spiritu ind. profertur, Prisc. I. p. 44, 4; übtr., **ohne Ausnahme**, qui - ex nutu suo ind. putant omnium pendere fortunas, Amm. 27, 9, 4.

indistinctus, a, um, 1) **ununterschieden**, **ohne einen Unterschied zu machen**, nur im *Adv.*: nummis **indistincte** legatis hoc receptum est, ut exiguiores legati videantur, Ulp. Dig. 32, 1, 73. Julianus ind. scribit, si cet., Paul. Dig. 4, 8, 32. — 2) **unordentlich**, **ungeordnet**, **ohne Ordnung**, u. übtr. **verworren**, **dunkel**, si neque pauciora quam oportet, neque plura neque inordinata aut indistincta dixerimus, Quint. 8, 2, 23; — indistincta haec defensio et promisca dabitur? immo iustis terminis dividatur, Tac. A. 6, 8. indistincta - et confusa fient, quae legero, Gell. 13, 31 (30), 5. annon in privatis et acutus et non asper et non indistinctus et non supra modum elatus M. Tullius? Quint. 12, 10, 39. — *Adv.*: quae libitum erat, cuius generis cumque erant, **indistincte** atque promisce annotabam, Gell. praef. §. 2.

indīvĭduĭtas, ātis, *f.*, **die Untheilbarkeit**, u. übtr. **die Untrennbarkeit**, **Unzertrennlichkeit**, animae, Tert. an. 51. matrimonii, monog. 5.

indīvĭduus, a, um, 1) **untheilbar**, übtr. **untrennbar**, **unzertrennlich**, abuteris ad omnia atomorum regno et licentia: — quae primum nullae sunt: nihil est enim, quod vacet corpore, corporibus autem omnis obsidetur locus: ita nullum inane, nihil esse individuum potest, Cic. ND. 1, 23, 65. si nullum corpus immortale sit, nullum esse corpus sempiternum: corpus autem immortale nullum esse, ne individuum quidem nec quod dirimi distrahive non possit, dann: si omne animal secari ac dividi potest, nullum est eorum individuum, nullum aeternum, 3, 12, 29. atomos quas appellat, id est corpora individua, Fin. 1, 6, 17. individua illa corpuscula volitantia per inane, atomos ut nos appellamus, numerari posse sperabit, Amm. 26, 1, 1; — subst.: si dicamus quidquam fieri sine causa, distinguendum est et ita dicendum, ipsius individui hanc esse naturam, ut pondere et gravitate moveatur eamque ipsam esse causam, cur ita feratur, Cic. Fat. 11, 24. individua quum dicitis et intermundia, quae nec sunt illa nec possunt esse intelligimus, Fin. 2, 23, 75; — übtr.: Vescularius Flaccus ac Julius Marinus at (= ad) mortem aguntur, e vetustissimis familiarium, Rhodum secuti et aput Capreas individui, Tac. A. 6, 10. experieris, quid miles sub conspectu bellicosi ductoris testisque individui gerendorum - efficiet, Amm. 16, 12, 18; illic est individuus ille comitatus virtutum, Sen Ep. 7, 5, 10 (67). memorabat adsidue, severitatem rectae potestatis esse individuam sociam, Amm 30, 8, 10. mecum primis ab annis nutritus et adultus individuo contubernio domusculae, Apul. M. 4, 26. — 2) **ungetheilt**, quaedam (arbores) dividuae nec ramosae, ut sabuci, quaedam individuae, ramosae, ut piceae, Plin. 16, 30 (53), 122. u. übtr.: individua pietas, die alle gleichmäßig umfaßt, Quint. decl 5, 3.

indīvīse, *Adv.*, s. indivisus.

indīvīsĭbĭlis, e, **untheilbar**, u. *adv.*: mors indivisibili animae **indivisibiliter** accidens, Tert. de an. 51.

indīvīsio, ōnis, *f.*, **die Untheilbarkeit**, Boëth. Arist. anal. post. 1, 12. p. 533.

indīvīsus, a, um, **ungetheilt**, **gemeinschaftlich**, qui (equi) ungulas indivisas habent, Varr. RR. 2, 7, 2; — o rerum media indivisaque magnis fratribus, von der dem Juppiter, Neptun u. Pluto gemeinsamen Erde, Stat. Theb. 8, 312. iam vero, concors miles signisque relatis indivisus honos, da Fabius nun allein ohne Minucius das Heer commandirte, Sil. 8, 9. iniectis ponticulis, quos ante compaginarant, transgredi festinarunt indiviso negotio, Amm. 21, 12, 9; — pro indiviso ungetheilt, gleichmäßig, ohne Ausnahme, gemeinschaftlich, vineam curandam partiario: partiario foenum et pabulum: cetera omnia pro ind., Cato RR. 137. in conchyliata veste cetera eadem sine bucino, praeterque ius temperatur aqua et pro ind humani potus excremento, Plin. 9, 39 (64), 138. pro ind. possessas (arbores) a feris, depugnante cum his homine circa caducos fructus, 17, 1 (1), 1. illud fidelissimum tibi pectus, in quod omnes curae tuae pro ind. transferuntur, Sen. Cons. ad Helv. 19, 1. — *Adv.*: particeps, qui certam habet partem, et non **indivise** agit, ut socius, Ascon. Cic. II. Verr. 1, 55.

indīvulsus, a, um, **ungetrennt**, **unzertrennlich**, C. Gracchum ex Aventino fugientem Euparus servus -, dum aliqua spes salutis erat, indivulsus comes, qua potuit ratione tutatus est, Macrob. Sat 1, 11, 25.

indo, indĭdi, indĭtum, indĕre, in etw. **hineinthun**, **-bringen**, **-fügen**, **-legen**, **einführen** u. dgl., in od. an od. auf etw. **thun**, **anbringen**, **anlegen**, einer Sache **beifügen**, zu etw. **hinzufügen**, Jmdm. **beilegen**, im Pass. auch medial, **sich einfügen**, **sich verbreiten**, **sich vertheilen**, **übergehen**, übtr. alqd. alci. od. alci. rei, Gebräuche wo **einführen**, Zustände Jmdm. **beibringen**, **einflößen**, vorzugsw. einer Person od. Sache einen Namen **beigeben**, **beilegen**, a) eig.: tibi propino: decumum *a* fonte tibi tute inde, si sapis, Plaut. Stich. 5, 4, 31. od. mit *Adv.*: inde huc aquam, 5, 5, 20. Da. age, age, absolve me atque argentum numera, ne comites morer. St. praenumeratum est. Da. tene crumenam: huc inde, Epid. 5, 1, 25; — mit *in* u. *Acc.*: edepol cor miserum meum, quod gustatim contabescit, quasi in aquam indideris salem! Merc. 1, 2, 91. oleum sic in metretam novam inditurus eris, Cato RR. 100. di me et te infelicent, si ego in os meum hodie vini guttam

indidi, Plaut. Cas. 2, 3, 31. ut supino pinna in os inderetur, Suet. Claud. 33. si - in os digitum quis indidit, Cels. 5, 27, 3. in alvum ptisanae vel alicae cremorem ex inferioribus partibus indere, 3, 19. [qui saepe ante in nostras scapulas cicatrices indiderunt], Plaut. As. 3, 2, 7. neve quis in aurum argentumve aut aes publicum quid indat neve immisceat, neve quo quid indatur, immisceatur, Ulp. Dig. 48, 13, 1; dum facile in venas cibus omnis inditur, Lucr. 2, 1125; — inde ignem in aram, ut Ephesiae Dianae laeta laudes, Plaut. Mil. gl. 2, 5, 1. Kalendis - coronam in foenum indat, Cato RR. 143, 2; — mit *Dat.*: hoc (virus) per Cassandrum allatum traditumque fratri Iollae et ab eo supremae regis potioni inditum, Curt. 10, 31 (10), 17. veneno partim cibis partim potionibus indito, Suet. Ner. 35. quasi venenum vulneri indidisset, Aug. 11; — vinclo fasciae - in modum laquei ad arcum sellae retorto indidit cervicem, et corporis pondere conisa tenuem iam spiritum expressit, Tac. A. 15, 57. inditur lecticae, 12, 69. inditus lecticae et a tribuno praetoriae cohortis deductus est, 3, 14. propone - ferrum inditum visceribus ustis, Sen. Troad. 588; — quod Apollonius Syrus Platonicus libris suis indidit, Spart. Hadr. 2. Catonis verba huic prorsus commentario indidissem, si libri copia fuisset, cum haec dictavi, Gell. 1, 23, 2. ludum saepe ingressus est et quotiens ingrederetur publicis monumentis indi iussit, Lamprid. Comod. 11. seditiosos autem eos et oratio Marci indicat indita Mario Maximo, qua ille usus est apud amicos, Capitol. Anton. phil. 25; — homines captivos qui catenis vinciunt, et qui fugitivis servis indunt compedes, nimis stulte faciunt, Plaut. Men. 1, 1, 3. inditum imperatori flammeum, Tac. A. 15, 37. quod dextera librat dum mea, dum digitos amentis indere tempto, lumina deflexi, Ov. M. 7, 787; — castella rupibus indita, Tac. A. 4, 46. saxeo inditam monti Mulucham urbem per Ligurem aditu arduo inaccessoque penetravit, Flor. 1, 36 (3, 1), 14; — *absol*: indunt coriandrum feniculum alium atrum holus, Plaut. Pseud. 3, 2, 25. coquendumque id, donec omnia, quae indita sunt, liquata in unitatem quandam coëant, Cels. 4, 26 (19). u. vgl. 5, 28, 12. ne linamentum quidem, quod supprimendi sanguinis causa inditum est, ibi (d. i. in vulnere) relinquendum est, 5, 26, 23. gravi quoque lippitudini per indita medicamenta recte succurritur, 6, 6, 1; — ita omnes de tecto deturbavit tegulas: inlustriores fecit fenstrasque indidit, Plaut. Rud. 1, 1, 5. repertus est apud Baias vinclisque inditis in urbem raptus, Tac. A. 11, 1. u. so 11, 32. 15, 56. contrahendae rursus multitudini gladiatorum spectaculum editur inditis pontibus pedestrem ad pugnam, A. 12, 57. alia in statua amputato capite Augusti effigiem Tiberii inditam, 1, 74; quia variam et miscellam et quasi confusaneam doctrinam conquisiverant, eo titulos quoque ad eam sententiam exquisitissimos indiderunt, Gell. praef. 5. est epistula Aureliani de libris Sibyllinis, nam ipsam quoque indidi ad fidem rerum, cet., Vopisc. Aurel. 20. u. vgl. 26; — inditi custodes, Tac. A. 3, 28. — b) übtr.: Moyses quo sibi in posterum gentem firmaret, novos ritus contrariosque ceteris mortalibus indidit, Tac. H. 5, 4; — Civilis lapsu equi prostratus - inmane quantum suis pavoris et hostibus alacritatis indidit, 4, 34. gliscebat iracundia legionum, nec terrorem unius militis vincula indiderant, 4, 25. nihil arduum videbatur in animo principis, cui non iudicium, non odium erat nisi indita et iussa, A. 12, 3; — ceteri venerantes regem Artaxiam consalutavēre, quod illi vocabulum indiderant ex nomine urbis, 2, 56. centurio Lucilius interficitur, cui militaribus facetiis vocabulum Cedo alteram indiderant, 1, 23; situm est (oppidum) inter duas Syrtes, quibus nomen ex re inditum, Sall. J. 78, 1. Q. Metellus praetor, cui ex virtute Macedonici nomen inditum, praeclara victoria ipsum gentemque superavit, Vell. 1, 11, 2. Andromachae nomen qui indidit, recte indidit, Enn. trag. 100. specie concordiae et pacis, quae sceleri et paricidio tuo nomina indidit, Sall. H. 1, 41, 24. quod servis nomina Magonis et Hannibalis indidisset, Suet. Dom. 10. pars Galliarum - acerrima instigatrix adversum Galbianos: hoc enim nomen fastidito Vindice indiderant, Tac. H. 1, 51. a celeritate, qua defluit, Tigri nomen est inditum, Curt. 4, 38 (9), 16. ab Erythro rege inditum est nomen (mari), 8, 30 (9), 14. hoc nomen beluis inditum a Graecis, 9, 1 (1), 5. omne igitur hoc, quidquid est, cui mundi coelique nomen indidimus, Mel. 1, 1, 1. nomen Cyzicus indidit (insulae), 1, 19, 2. primogenia tamen nomina non amittunt, quae eis Assyria lingua institutoris veteres indiderunt, Amm. 14, 8, 6; Tarquinius regnare occepit, cui Superbo cognomen facta indiderunt, quia cet., Liv. 1, 49, 1. inde cognomen familiae inditum, 40, 44, 1. Fabio, Pauli nepoti, ex victoria cognomen Allobrogico inditum, Vell. 2, 10, 2. meritum ei virtute utique cognomen Numidici inditum, 2, 11, 2. u. vgl. 2, 91, 1. infanti cognomen Thurino inditum est, Suet. Aug. 7. cui totius regionis vocabulo cognomen inditum est Africa, Mel. 1, 4, 3. inde et Minervae cognomen inditum est, 1, 7, 4. puero postea cognomentum honoris gratia inditum „praetextatus“ ob cet., Gell. 1, 23, 13. u. so Spart. Hadr. 24. Amm. 16, 5, 2.

indŏcĭbĭlis, e, ungelehrig, Vulg. Interpr. Iren. 4, 28.

indŏcĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, die Ungelehrigkeit, prudentiam indocilitas impugnat, quae non abolitionem infert scientiae, sed contrario est disciplinae discendi, Apul. Dogm. Plat. 2, 4.

indŏcĭlis, e, unlehrbar, d. i. 1) v. Leb., ungelehrig, daher auch: unwissend, einer Sache unkundig, der sich auf etw. nicht versteht, der etw. nicht gewohnt ist, unfügsam, zunächst *abs.*: hebetes vero et indociles non magis secundum naturam homines eduntur quam prodigiosa corpora cet., Quint. 1, 1, 2. quia nimis indociles quidam tardique sunt, admonendi videntur saepius, Cic. ND. 1, 5, 12; e volucribus hirundines indociles esse, e terrestribus mures, Plin. 10, 45 (62), 128; ferner: ergo animi indociles et adhuc ra-

tione carentes mensibus egerunt lustra minora decem, Ov. F. 3, 119. novi ego ingenium viri indocile, Sen. Thyest. 199. pars indocili melior grege, Hor. Epod. 16, 37. is genus indocile ac dispersum montibus altis composuit legesque dedit, Virg. A. 8, 321. quum carcere rupto auriga indocilis totas effundit habenas, Sil. 8, 279; — mit *Gen.*: sic effata virum, indocilem pacisque modique, mirantem superûm vultus et flammea membra, abstrahit, 12, 726; indocilis rerum, vicinae nescius urbis adspectu fruitur liberiore poli, Claud. Epigr. 2, 9. ille indocilis caeli agricola, Plin. 18, 25 (60), 226; — mit *Dat.*: gens Hirpini vana indocilisque quieti et rupisse indigna fidem, Sil. 11, 11; — mit *Inf.*: mox reficit rates quassas indocilis pauperiem pati, Hor. Od. 1, 1, 18. sic fatur: quamquam plebeio tectus amictu indocilis privata loqui, Lucan. 5, 548. quaque iacet superi Larinas adcola ponti, qua duri bello gens Marrucina, fidemque exuere indocilis sociis Frentanus in armis, Sil. 15, 565. stabant innixi pilis exercitus omnis, spectabantque viros et laeta et tristia ferre indociles, 13, 308. non indociles lugere sumus, Sen. Troad. 82. erubuit preces animisque relanguit atrox, quamvis indocilis flecti, Claud. Rapt. Pros. 1, 68. ille (equus) etiam ferus indocilisque teneri, Stat. Theb. 6, 313. — 2) v. Lehl., a) von dem, was nicht gelehrt werden kann, unlehrbar, incredibilis quaedam ingenii magnitudo non desideravit indocilem usus disciplinam, Cic. Acad. 2, 1, 2. od. = nicht lehrbar, natürlich, kunstlos, hoc est, cur cantet vinctus quoque compede fossor, indocili numero cum grave mollit opus, Ov. Tr. 4, 1, 5. prataque pubescunt variorum flore colorum indocilique loquax gutture vernat avis, 3, 12, 7. aspice, quas summittit humus formosa colores, ut veniant hederae sponte sua melius, surgat et in solis formosius arbutus antris, et sciat indociles currere lympha vias, Prop. 1, 2, 9 sqq. — b) ungeeignet, ungewohnt, mit *Dat.*: nec Cereri terra indocilis, nec inhospita Baccho nullaque Palladia sese magis arbore tollit, Sil. 1, 237; — mit *Inf.*: externae arbores indocilesque nasci alibi quam ubi coepēre, Plin. 14, 1 (1), 1. levibus proiecerat auris indociles errare comas, Claud. Rapt. Pros. 2, 29.

indoctus, a, um (vgl.: indoctus dicimus brevi prima litera, insanus producta, Cic. b. Gell. 2, 17, 2), ungelehrt, ununterrichtet, ohne in etw. belehrt od. unterrichtet worden zu sein, ungebildet, unwissend, einer Sache unkundig, sich auf etw. nicht verstehend, auch: ungeschlacht, roh, kunstlos, subst. ein Nichtgelehrter, Laie, Ungebildeter u. s. w., a) von Pers., neben Subst.: hominum duo esse genera, alterum indoctum et agreste - alterum humanum atque expolitum, Cic. Part. or. 25, 90. desinite indoctum vana dulcedine vulgus fallere, Ov. M. 5, 308. neque homo indoctus, quamvis sit ingeniosus, ad virtutem potest pervenire, AHer. 4, 46, 59. Crates, cum indoctum puerum vidisset, paedagogum eius percussit, Quint. 1, 9, 5. solet hic defendere causas nobilis indocti, Juv. 8, 48. indoctus quid enim saperet liberque laborum rusticus urbano confusus, turpis honesto? Hor. AP. 212; — mit *Gen.*: indoctus pilae discive trochive quiescit, 380; — neben dem *Acc.*: Annaeus Cornutus, homo sane pleraque alia non indoctus neque inprudens cet., Gell. 9, 10, 5; — mit *Inf.*: Septimi, Gades aditure mecum et Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, Hor. Od. 2, 6, 1; — *absol.*: Lu. neque meum'st neque facere (iniuriam) didici. Le. indoctus quam docte facis: quid faceres, si quis docuisset te ut sic odio esses mihi? Plaut. Trin. 3, 2, 5. scribimus indocti doctique poëmata passim, Hor. Ep. 2, 1, 117. multi mortales, dediti ventri atque somno, indocti incultique vitam sicuti peregrinantes transiēre, Sall. C. 2, 8. cum iidem docti facere illud, indocti inexercitatique non possimus, Quint. 11, 2, 9. saepe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam, quod numero plures, virtute et honore minores, indocti stolidique et depugnare parati, si discordet eques, media inter carmina poscunt aut ursum aut pugiles, Hor. Ep. 2, 1, 182. indocti primum, quamquam plena omnia gypso Chrysippi invenias, Juv. 2, 4. omnium oratorum vel rabularum, qui et plane indocti et inurbani aut rustici etiam fuerunt - solutissimum in dicendo et acutissimum iudico cet., Cic. Brut. 48, 180. non ergo Epicurus ineruditus, sed ii indocti, qui, quae pueros non didicisse turpe est, ea putant usque ad senectutem esse discenda, Fin. 1, 21, 72. nimis ille quidem lentus in dicendo et paene frigidus, sed et callidus et in capiendo adversario versutus et praeterea nec indoctus et magna cum iuris civilis intelligentia, Brut. 48, 178. actor - si digitorum saltem incerto aut indecoro gestu a computatione dissentit, iudicatur indoctus, Quint. 1, 10, 35. — *Subst.*: indoctus ille etiam probabit fortasse vitiosa, 2, 3, 11. indoctum doctumque fugat recitator acerbus, Hor. AP. 474. non solum doctus indoctum, sed etiam doctior doctum in rhetorices opere superabit, Quint. 2, 17, 43. multaque talia etiam privatis deformia, nedum principi, neque infacundo neque indocto, immo etiam pertinaciter liberalibus studiis dedito, Suet. Claud. 40. quid quod adulandi gens prudentissima laudat sermonem indocti, Juv. 3, 86. tu pertinaciam esse, Antiloche, hanc praedicas, ego pervicaciam aio: et ea me ut volo: haec fortes sequitur, illam indocti possident, Att. 4. nempe hoc indocti, quorum praecordia nullis interdum aut levibus videas flagrantia causis, Juv. 13, 181. interdum videntur indocti copiam habere maiorem, quod dicunt omnia: doctis est et electio et modus, Quint. 2, 12, 6. quod indocti et barbari et servi, pro se cum loquuntur, aliquid dicant simile principio, narrent cet., 2, 17, 6 non indocti modo, sed etiam rustici, 6, 3, 13. u. vgl. 8, 6, 4. sin apud indoctos imperitosque dicemus, fructus, emolumenta - proferantur, im Ggstz. zu homines bene instituti, Cic. Part. or. 26, 92. indoctos a Musis atque a Gratiis abesse, Quint. 1, 10, 21. ut scias autem non esse hoc naturale, luctibus frangi, primum magis feminas quam viros, magis barbaros

quam placidae eruditaeque gentis homines, magis indoctos quam doctos eadem orbitas (suorum) volnerat, Sen. Cons. ad Marc. 7, 3. Lysias optime videtur in iis, quae scribebat indoctis, servasse veritatis fidem, Quint. 3, 8, 51. ut ira nonnunquam indoctis quoque eloquentiam faciat, 6, 2, 26. rem indicare sermonis cotidiani et in quemcumque etiam indoctorum cadentis existimant, 4, 2, 37. apud imperitos - populumque praecipue, qui ex pluribus constat indoctis, 3, 8, 2. — Im *Comp.*: Themistoclesque -, quum in epulis recusaret lyram, est habitus indoctior, Cic. Tusc. 1, 2, 4. u. *Superl.*: ex levissimo enim et indoctissimo genere constant (qui profitentur coniecturam somniorum), Div. 2, 63, 129. — *Adv.*: verba haud **indocte** fecit, Plaut. Pers. 4, 4, 14. quae qui videat non indocte solum, verum etiam impie faciat, si deos esse neget, ND. 2, 16, 44. u. im *comp.*: sed, ut tibi a me mos geratur, dicam ego indoctius, ut aiunt, et apertius, quae fuisse dicturum puto sinuosius atque sollertius, si quis nunc adesset Stoicorum: nosti enim, credo, verbum illud vetus et pervulgatum: ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον λέγε, Gell. 12, 5, 6. — 2) von Lebl.: quaelibet herbae tinxere colos, quas indoctae nevēre manus, Sen. Herc. Oet. 669. ut recta sint brachia, ne indoctae rusticaeve manus, ne status indecorus cet., Quint. 1, 11, 16. nec sumus indoctis calamis, Calp. 9, 82. Thessalicus pastor - indoctā referens carmina fistulā, canet carmina cet., Sen. Herc. Oet. 128. illic indocto primum se exercuit arcu: hei mihi, quam doctas nunc habet ille manus! Tibull. 2, 1, 69. quia et non inornata debet esse brevitas, alioqui sit indocta, Quint. 4, 2, 46. solus ego omnes longe antideo stultitia et moribus indoctis, Plaut. Bacch. 5, 2, 4.

indŏlātĭlis, e, unbebaubar, übtr. unbildsam, corporibus ac sensibus rigidi indolatilesque, Sidon. Ep. 5, 5.

indŏlātus, a, um, unbehauen, lignum Icarios pro Diana indolatum (coluisse), Arnob. 6, 11. quem (lapidem) omnes hodie ipso illo videmus in signo oris loco positum, indolatum et asperum, 7, 49.

indŏlentia, ae, *f.*, das Freisein von Schmerz, die Schmerzlosigkeit, qui res expetendas vel voluptate vel indolentia metiuntur, Cic. Off. 3, 3, 12. neque Hieronymus, qui summum bonum statuit non dolere voluptatis nomine umquam utitur pro illa indolentia, Fin. 2, 6, 19. qui istam nescio quam indolentiam magno opere laudant, Tusc. 3, 6, 12. dolore corpus caret: quid ad hanc accedere indolentiam potest? Sen. Ep. 7, 4, 45 (66). indolentiam numquam bonum dicam, habet illam cicada, habet pulex, 13, 2, 19 (87); — mit *Gen.*: os iam cum medulla quam continet habet indolentiam sectionis similem capillorum, fühlt keinen Schmerz von *, Macrob. Sat. 7, 9, 13.

indŏles, is, *f.* (indu u. oleo), 1) das angeborne Wesen, die natürliche Beschaffenheit, Eigenthümlichkeit einer Sache, die natürliche Anlage Jmds. zu etw., vorzugsw. *abs.* v. Personen: Anlage, Talent, Geist, a) v. Lebl.: sicut in frugibus pecudibusque non tantum semina ad servandam indolem valent, quantum terrae proprietas caelique, sub quo aluntur, mutat, Liv. 38, 17, 10. u. vgl.: in arboribus etiam et frugibus maior plerumque vis et potestas est ad earum indolem vel detrectandam vel augendam aquarum atque terrarum, quae alunt, quam ipsius, quod iacitur, seminis, Gell. 12, 1, 16; ex quo in plures libros mendae istius indoles manavit, 20, 6, 14. — b) v. Leb., mit *Gen. obi.*: clarae stirpis indolem sic notescere, Suet. Aug. 43. cum hac indole virtutum atque vitiorum triennio sub Hasdrubale imperatore meruit, Liv. 21, 4, 10. si qui - hoc robore animi atque hac indole virtutis ac continentiae fuit, ut cet., Cic. Cael. 17, 39. iis (officiis) omnes, in quibus est virtutis indoles, commoventur, Off. 3, 4, 16. Caesaris vero pueri mirifica indoles virtutis, ad Brut. 1, 3, 1. saepe magna indoles virtutis, prius quam rei publicae prodesse potuisset, exstincta est, Phil. 5, 17, 47. adfirmabat neque in Quinctia gente neque in civitate Romana tantam indolem tantae maturae virtutis umquam extitisse, Liv. 3, 12, 3. approbata morum indole, Suet. Aug. 8. inter ceteros tamen Themistoclis adulescentis gloria emicuit, in quo iam indoles futurae imperatoriae dignitatis apparuit, Justin. 2, 9, 15; — maiore mihi ingenio videtur esse (Isocrates), quam ut cum orationibus Lysiae comparetur: praeterea *ad* virtutem maior indoles, ut cet., Cic. Or. 13, 41. in vobis egregiam quandam ac praeclaram indolem ad dicendum esse cognovi, dOr. 1, 29, 131; — mit *Gen. subi.*: ind. Coelii, Quint. 12, 10, 11. legio Martia et quarta cognita et senatus voluntate et tanti iuvenis indole sublatis signis ad Caesarem se contulerunt, Vell. 2, 61, 2. bona ipsius indoles, Quint. 1, 2, 5. u. so anderw.; — Oxathres, Darei frater, non illius fortuna quam indole animi sui clarior, Curt. 6, 5 (2), 19. primo Hamilcari conciliatus, generi inde ob aliam indolem profecto animi adscitus, Liv. 21, 2, 4. quid indoles nutrita faustis sub penetralibus posset, Hor. Od. 4, 4, 25. patratis bellis civilibus ad erudiendam liberalibus disciplinis singularis indolem iuvenis Apolloniam eum in studia miserat, Vell. 2, 59, 4. non mihi paterni animi indoles in consilio dando deesset, Liv. 9, 4, 9. horum in quolibet cum indoles eadem, quae in Alexandro erat, animi ingeniique, 9, 17, 10. multo maiorem indolem in eo animi ingeniique esse, quam gentis eius umquam fuisset, 29, 31, 2. novi indolem nostri ingenī, Plaut. Mil. gl. 3, 3, 47. summa in filio spes, summa ingenii indoles summaque virtus, Cic. Phil. 11, 13, 33. bubulco quamvis necessaria, non tamen satis est indoles mentis, Col. 1, 9, 2; im Plur.: periculum esse, ne - bonas quoque et utiles animi indoles amittamus, Gell. 19, 12, 5; — *abs.*, zunächst mit *Attribut.*: ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes reges antecessit - haud tolerabili vini cupiditate foedavit, Curt. 5, 22 (7), 1. vestigia magnae indolis agnosco, Claud. IV. Cons. Hon. 373. u. vgl. Sil. 11, 306. Stat. Ach. 1, 276. nisi quod

magnae indolis signum est sperare semper, Flor. 2, 17 (4, 8), 8. quid pius Aeneas tanta dabit indole dignum? Virg. A. 10, 826. quae tanta creat indole tellus magnanimos fecunda viros, Sil. 5, 674. tantisper tutela muliebri, tanta indoles in Lavinia erat, res Latina et regnum avitum paternumque puero stetit, Liv. 1, 3, 1. maximam indolem ostendunt (opera), Quint. 10, 1, 89. huic Amyntas succedit et propria virtute et Alexandri filii egregia indole insigniter clarus, Justin. 7, 2, 13. u. so 7, 5, 2. Eutr. 9, 18. eximiam indolem uxor Tarquinia Tanaquil liberaliter educaverat, Flor. 1, 1 (6), 1. erat - indolis rarae, Curt. 8, 10 (2), 35. adolescentibus bona indole praeditis sapientes senes delectantur, Cic. Sen. 8, 26. bona indoles, ἐὰν διαμείνῃ, Att. 15, 12, 2. commodae indolis iuvenis, Eutr. 10, 6. inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 38. generosam indolem probate factis, Sen. Phoen. 334. ind. laeta, Quint. 2, 4, 4. adulescens e terra Asia de equestri loco, laetae indolis moribusque et fortuna bene ornatus et ad rem musicam facili ingenio ac lubenti, Gell. 19, 9, 1. sic iuvenis - vota vincens vestra felici indole aetate aevum transcendat, Sen. Troad. 705. Dalmatius Caesar prosperrima indole, Eutr. 10, 9. quid te coërces et necas rectam indolem? Sen. Hipp. 455. adolescentes, quibus - recta indoles est et bona spes sui, Tac. Or. 7. macte, o macte indole sacra, vera Jovis proles, Sil. 4, 475. indole non adeo segni sumus, 2, 347. neque enim segnem ei (Britannico) fuisse indolem ferunt, Tac. A. 12, 26. cruda teneras exercuit indole vires, Claud. III. Cons. Hon. 43; — videtur enim esse indoles, sed flexibilis aetas multique ad depravandum parati, qui splendore falsi honoris obiecto aciem boni ingenii praestringi posse confidunt, Cic. ad Brut. 1, 18, 4. ut certiorem adhuc indolem ostenderet, Suet. Ner. 10. agnosco indolem, Sen. Troad. 508. ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitavit oratio, Curt. 9, 27 (8), 21. insigni testimonio pietatis atque indolis, Suet. Cal. 12. si qua dicta sunt iuveniliter, pro indole accipiuntur, Quint. 10, 6, 3; im Scherz: quae indoles in savio'st, Plaut. Rud. 2, 4, 10; — von den Personen selbst: cur spoliare iuvat Libycas hac indole terras? Sil. 4, 799. sunt enim omnia sicut adolescentis non tam re et maturitate, quam spe et exspectatione laudati: ab hac indole iam illa matura: „uxor generi cet.“, Cic. Or. 30, 107. motus ergo rex constantia pueri Hephaestionem intuens, quam, vellem, inquit, Dareus aliquid ex hac indole hausisset, Curt. 3, 32 (12), 26. — 2) der **Anwuchs, Nachwuchs**, die **Nachkommenschaft**, die **Jugend** (wie incrementum), vgl.: indoles incrementum, industria, PDiac. p. 106, 9. und: suboles ab olescendo, id est crescendo, et adultae et indoles dicitur, Fest. p. 309ᵃ, 19. und: indolem adolescentium tantum consuetudo dicit, quasi nove suboles: indoles autem est crementum, Non. p. 456, 30; so: per tui sceptrum imperii - perque natorum indolem - permitte mortem! Sen. Hipp. 869. hic ipse Megaren nempe confixam suis stravit sagittis atque natorum indolem, Herc. Oet. 904. u. absol.: cotidie enim Romanae indoli enarrando eundem vatem necesse est habeat huius annotationis scientiam promptiorem, Macrob. Sat. 6, 6, 1.

indŏlesco, dŏlui, ĕre (in u. dolesco, doleo), **anfangen zu schmerzen**, bei etw. **Schmerz empfinden**, übtr. **von etw. schmerzlich berührt werden, sich über etw. betrüben**, a) eig.: tactu tamen is locus leviter indolescit, Cels. 8, 9, 1. u. vgl. dagegen: tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret tactumque hominum velut vulnera indolesceret, Justin. 12, 13, 9; tanta oculorum intentione opus est, ut indolescant, Plin. 31, 3 (27), 46. — b) übtr., mit *Abl.*: saepe Rhea questa est, totiens foecunda nec umquam mater, et indoluit fertilitate sua, Ov. F. 4, 201. indoluit facto, M. 4, 173. non igitur nostris ullum gaudere Quiritem auguror, at multos indoluisse malis, Tr. 2, 569. quamvis attonitus, sensit tamen omnia nec te se minus adversis indoluisse suis, 5, 4, 38; — mit *Acc.*: id ipsum indoluit Juno, M. 2, 469; — mit *Acc.* u. *Inf.*: visit et indoluit Fabios potuisse Remumque vincere, Ov. F. 2, 377. coniunx quoque regia visa est cetera non duro, duro tamen ultima vultu dicta tulisse Jovis seque indoluisse notatam, M. 9, 259. illa deam obliquo fugientem lumine cernens murmura parva dedit successurumque Minervae indoluit, 2, 787. quis enim miles fuit, qui - non indoluerit tam sero se, quam nequam hominem secutus esset, cognoscere? Cic. Phil. 2, 25, 61. Tiberius haud unquam domui Germanici mitis, tum vero aequari adulescentes senectae suae inpatienter indoluit, Tac. A. 4, 17; — mit *quod* od. *quia*: annuit optatis nocituraque munera solvit liber et indoluit, quod non meliora petisset, Ov. M. 11, 104. quod te nescio quis per iurgia dixerit esse exulis uxorem, litera questa tua est: indolui, non tam mea quod fortuna male audit - quam quia cet., Tr. 5, 11, 1; — *absol.*: indolui patriamque dedi tibi, Romule, mentem, F. 3, 197. haud secus indoluit, quam si modo rapta fuisset, maesta parens (Ceres), 4, 609. quae tamen ut vidit, quamvis irata memorque, indoluit, M. 9, 494. indoluit genitrix, Claud. in Eutr. 2, 287. mihi videtur veternosi et infelicis animi, imbecillitatis sibi conscia (iracundia), saepe indolescere, ut exulcerata et aegra corpora, quae ad tactus levissimos gemunt, Sen. dIra 1. 20, 3. caram vidi indoluisse sororem, VFlacc. 7, 137.

indŏlōria, ae, *f.* = indolentia, Sidon. Ep. carm. 14.

indŏlōris, e, **schmerzstillend, narkotisch**, ea medicamenta adhibenda iusserunt, quae anodyna Graeci vocaverunt, nos indoloria dicere poterimus, Cael. Aurel. Chron. 2, 4, 79.

indŏmăbĭlis, e, **unbezähmbar**, edepol nae tu, si equos esses, esses indomabilis, Plaut. Cas. 4, 3, 13.

indŏmĭtus, a, um, **ungezähmt, ungebändigt, wild**, daher oft = **unbezähmbar, unbezwingbar, unbezwinglich**, v. **Thieren**: cur mansuefacimus animalia? indomita nascuntur, Quint. 9, 4. 5.

ductor indomiti gregis, Sen. Hipp. 119. ubi indomitis gregibus Venus afflat amores, Tibull. 2, 4, 57. Armenias tigres et fulvas ille leaenas vicit et indomitis mollia corda dedit, 3, 6, 16. leporem sectatus equove lassus ab indomito vel cet., Hor. Sat. 2, 2, 9. fert tamen, ut debet, casus patienter amaros, more nec indomiti frena recusat equi, Ov. Tr. 5, 4, 15. quoniam ne equus quidem indomitus idoneus possit esse, AHer. 4, 46, 59. adducit quadrupedem invitam, indomitam iniugem et valida quoius tenacia infrena'st nimis, Enn. trag. 219. ipse quoque inter agros interque armenta Cupido natus et indomitas dicitur inter equas, Tibull. 2, 1, 67. indomito nec dira ferens stipendia tauro, Catull. 64, 173. u. so: indomiti tauri, Sen. Herc. fur. 299. u. vgl.: interea pubi indomitae non gramina tantum set frumenta manu carpes sata, Virg. G. 3, 174. saevior indomitis eadem Galatea iuvencis, Ov. M. 13, 798. veluti iuvenca vitans onus indomita iugi, Catull. 63, 33. da, quam modo ditibus Argis campus alit, primae referentem cornua Phoebes indomitamque bovem, da carae munera nuptae, VFlacc. 4, 362. ex domitis bubus valentissimum eundemque placidissimum cum indomito iungimus, Col. 6, 2, 9; — von Menschen: indomitos quaerit populos, Lucan. 4, 146. inter saevos gentis indomitae metus, Sen. Med. 468. Garamantas exciverat, gentem indomitam et inter accolas latrociniis fecundam, Tac. H. 4, 50. indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo aperirent ei oceanum, Curt. 9, 16 (4), 17. destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot suarum cladium poenas, quandocunque oblata esset occasio, 10, 26 (8), 10. scire, quantum intus discordiarum quamque indomitas et praeferoces nationes regeret, Tac. A. 15, 27. u. vgl.: Sogdianam regionem mihi attribuis totiens rebellem et non modo indomitam, sed quae ne subigi quidem possit, Curt. 8, 4 (1), 35. Rhenus bicornis indomitique Dahae, Virg. A. 8, 728. indomitos sciat esse viros, Lucan. 4, 105. ut ego nunc adulescenti thensaurum indicem indomito, pleno amoris ac lasciviae? Plaut. Trin. 3, 3, 22. raptis concurrunt undique telis indomiti agricolae, Virg. A. 7, 521. pastores indomiti spe libertatis excitati sub oculis domini suam probare operam studebant, Caes. BC. 1, 57, 4. militis indomiti tantum mens sana timetur, Lucan. 5, 309. indomitus miles et belli ignarus correptis signis vexillisque ruere - spretis centurionibus tribunisque, Tac. H. 2, 18. u. indomitum militem et ducibus infensum, 4, 35. fertur et indomitus tandem post proelia Mavors lassa per Odrysias fundere membra nives, Claud. in Rufin. 2. praef. 17. Herculem indomitum refer, Sen. Herc. Oet. 1376. non illum Achilles flexit indomitus minis, Agam. 178. u. vgl.: indomiti Phoenix moderator alumni, Stat. Silv. 5, 3, 192. grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur, Petr. 5, 20; — ni mala, ni stulta sies, ni indomita imposque animi, Plaut. Men. 1, 2, 1. u. vgl. Syr. 12. Petr. 55, 5, 10. esto quamvis saevus et indomitus, Catull. 103, 2. u. vgl. 4. ut - toto indomitus furore lecto versarer cupiens videre lucem, 50, 11. acer et indomitus libertatisque magister, Cretice, perluces, Juv. 2, 77. nobis indomitus convertit terque quaterque germanus terga Hannibalis, Sil. 13, 677. quid prece indomitum domas? Sen. Phoen 307. non dubito quin ille - iners ipse alienisque virtutibus tunc quoque invidus imperator - tantam admirationem tui non sine quodam timore conceperit, quantam ille genitus Jove post saevos labores duraque imperia regi suo indomitus semper indefessusque referebat, Plin. Pan. 14, 5. nos integri et indomiti - primo statim congressu ostendamus, quos sibi Caledonia viros seposuerit, Tac. Agr. 31; — vom Körper u. den Gliedern der Thiere u. Menschen u. ihren Eigenschaften, vorzugsw. von dem Charakter u. den Leidenschaften der Menschen: rerum inscitia vexat indomita cervice feros, Hor. Ep. 1, 3, 3. gignitur autem mula ex equo et asina, sed effrenis et tarditatis indomitae, Plin. 8, 44 (69), 171; — mortem indomito corpore provocat, Sen. Herc. Oet. 155. sopor indomitos adliget artus, Herc. fur. 1079. qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem esse, nec indomitae deberi praemia dextrae, ipse quoque haec peteret, Ov. M. 13, 354. ego animo cupido atque oculis indomitis fui, Plaut. Bacch. 4, 9, 92; — petulans, protervo, iracundo animo, indomito - sum, 4, 3, 1. ipsa Agrippina paulo commotior, nisi quod castitate et mariti amore quamvis indomitum animum in bonum vertebat, Tac. A. 1, 33. forte quidem, sed indomitum (ingenium), Quint 12, 2, 19. u. vgl.: quod (ingenium humanum) inquietum atque indomitum semper in certamine libertatis aut gloriae aut dominationis agit, Sall. H. 1, 7. sed ne illi quidem ipsi satis mitem gentem fore, adeo ferocia atque indomita ingenia esse, ni subinde auro, cuius avidissima gens est, principum animi concilientur, Liv. 21, 20, 8. Tereus indomito more atque animo barbaro conspexit in eam amore vecors flammeo depositus, Att. 636. quid narras, barbare indomitis cum moribus, Caecil. 59. verum ubi fata virum fragili solvēre senecta, primaevo cessit sceptrum exitiale nepoti et placida indomitos adcepit regia mores, Sil. 14, 85. at, credo, in hisce solis rebus indomitas cupiditates atque effrenatas habebat, Cic. II. Verr. 1, 24, 62. luxuries igitur hominum nimirum et aeris alieni magnitudo et indomitae animi cupiditates ad hoc scelus compulerunt? SRosc. 14, 39. o libidinem effrenatam! Cluent. 6, 15. Domitiani indomitae libidines timebantur, Tac. H. 4, 68. saxa rursum et solitudinem maris repetiit, pudore scelerum et libidinum, quibus adeo indomitis exarserat, ut more regio pubem ingenuam stupris pollueret, A. 6, 1. Juppiter indomito Iuturnae captus amore, Ov. F. 2, 585. at virgo Cinyreïa pervigil igni carpitur indomito, M. 10, 369. u. vgl. Hor. Epod. 12, 18. hinc volucer (Cupido) omni regnat in terra potens ipsumque flammis torret indomitis Jovem, Sen. Hipp. 186. indomito furore sedato, Amm. 18, 2, 14. non numquam eius indomitos atque effrenatos furores plausu etiam suo prosequebantur, Cic. Har. resp. 24,

magnae indolis signum est sperare semper, Flor. 2, 17 (4, 8), 8. quid pius Aeneas tanta dabit indole dignum? Virg. A. 10, 826. quae tanta creat indole tellus magnanimos fecunda viros, Sil. 5, 674. tantisper tutela muliebri, tanta indoles in Lavinia erat, res Latina et regnum avitum paternumque puero stetit, Liv. 1, 3, 1. maximam indolem ostendunt (opera), Quint. 10, 1, 89. huic Amyntas succedit et propria virtute et Alexandri filii egregia indole insigniter clarus, Justin. 7, 2, 13. u. so 7, 5, 2. Eutr. 9, 18. eximiam indolem uxor Tarquinia Tanaquil liberaliter educaverat, Flor. 1, 1 (6), 1. erat - indolis rarae, Curt. 8, 10 (2), 35. adolescentibus bona indole praeditis sapientes senes delectantur, Cic. Sen. 8, 26. bona indoles, ἐὰν διαμείνῃ, Att. 15, 12, 2. commodae indolis iuvenis, Eutr. 10, 6. inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 38. generosam indolem probate factis, Sen. Phoen. 334. ind. laeta, Quint. 2, 4, 4. adulescens e terra Asia de equestri loco, laetae indolis moribusque et fortuna bene ornatus et ad rem musicam facili ingenio ac lubenti, Gell. 19, 9, 1. sic iuvenis - vota vincens vestra felici indole aetate aevum transcendat, Sen. Troad. 705. Dalmatius Caesar prosperrima indole, Eutr. 10, 9. quid te coërces et necas rectam indolem? Sen. Hipp. 455. adolescentes, quibus - recta indoles est et bona spes sui, Tac. Or. 7. macte, o macte indole sacra, vera Jovis proles, Sil. 4, 475. indole non adeo segni sumus, 2, 347. neque enim segnem ei (Britannico) fuisse indolem ferunt, Tac. A. 12, 26. cruda teneras exercuit indole vires, Claud. III. Cons. Hon. 43; — videtur enim esse indoles, sed flexibilis aetas multique ad depravandum parati, qui splendore falsi honoris obiecto aciem boni ingenii praestringi posse confidunt, Cic. ad Brut. 1, 18, 4. ut certiorem adhuc indolem ostenderet, Suet. Ner. 10. agnosco indolem, Sen. Troad. 508. ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitavit oratio, Curt. 9, 27 (8), 21. insigni testimonio pietatis atque indolis, Suet. Cal. 12. si qua dicta sunt iuveniliter, pro indole accipiuntur, Quint. 10, 6, 3; im Scherz: quae indoles in savio'st, Plaut. Rud. 2, 4, 10; — von den Personen selbst: cur spoliare iuvat Libycas hac indole terras? Sil. 4, 799. sunt enim omnia sicut adolescentis non tam re et maturitate, quam spe et exspectatione laudati: ab hac indole iam illa matura: „uxor generi cet.“, Cic. Or. 30, 107. motus ergo rex constantia pueri Hephaestionem intuens, quam, vellem, inquit, Dareus aliquid ex hac indole hausisset, Curt. 3, 32 (12), 26. — 2) der Anwuchs, Nachwuchs, die Nachkommenschaft, die Jugend (wie incrementum), vgl.: indoles incrementum, industria, PDiac. p. 106, 9. und: suboles ab olescendo, id est crescendo, et adultae et indoles dicitur, Fest. p. 309ª, 19. und: indolem adolescentium tantum consuetudo dicit, quasi nove suboles: indoles autem est crementum, Non. p. 456, 30; so: per tui sceptrum imperii - perque natorum indolem - permitte mortem! Sen. Hipp. 869. hic ipse Megareu nempe confixam suis stravit sagittis atque natorum indolem, Herc. Oet. 904. u. absol.: cotidie enim Romanae indoli enarrando eundem vatem necesse est habeat huius annotationis scientiam promptiorem, Macrob. Sat. 6, 6, 1.

indŏlesco, dŏlui, ĕre (in u. dolesco, doleo), anfangen zu schmerzen, bei etw. Schmerz empfinden, übtr. von etw. schmerzlich berührt werden, sich über etw. betrüben, a) eig.: tactu tamen is locus leviter indolescit, Cels. 8, 9, 1. u. vgl. dagegen: tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret tactumque hominum velut vulnera indolesceret, Justin. 12, 13, 9; tanta oculorum intentione opus est, ut indolescant, Plin. 31, 3 (27), 46. — b) übtr., mit *Abl.*: saepe Rhea questa est, totiens foecunda nec umquam mater, et indoluit fertilitate sua, Ov. F. 4, 201. indoluit facto, M. 4, 173. non igitur nostris ullum gaudere Quiritem auguror, at multos indoluisse malis, Tr. 2, 569. quamvis attonitus, sensit tamen omnia nec te se minus adversis indoluisse suis, 5, 4, 38; — mit *Acc.*: id ipsum indoluit Juno, M. 2, 469; — mit *Acc.* u. *Inf.*: visit et indoluit Fabios potuisse Remumque vincere, Ov. F. 2, 377. coniunx quoque regia visa est cetera non duro, duro tamen ultima vultu dicta tulisse Jovis seque indoluisse notatam, M. 9, 259. illa deam obliquo fugientem lumine cernens murmura parva dedit successurumque Minervae indoluit, 2, 787. quis enim miles fuit, qui - non indoluerit tam sero se, quam nequam hominem secutus esset, cognoscere? Cic. Phil. 2, 25, 61. Tiberius haud unquam domui Germanici mitis, tum vero aequari adulescentes senectae suae inpatienter indoluit, Tac. A. 4, 17; — mit *quod* od. *quia*: annuit optatis nocituraque munera solvit liber et indoluit, quod non meliora petisset, Ov. M. 11, 104. quod te nescio quis per iurgia dixerit esse exulis uxorem, litera questa tua est: indolui, non tam mea quod fortuna male audit - quam quia cet., Tr. 5, 11, 1; — *absol.*: indolui patriamque dedi tibi, Romule, mentem, F. 3, 197. haud secus indoluit, quam si modo rapta fuisset, maesta parens (Ceres), 4, 609. quae tamen ut vidit, quamvis irata memorque, indoluit, M. 9, 494. indoluit genitrix, Claud. in Eutr. 2, 287. mihi videtur veternosi et infelicis animi, imbecillitatis sibi conscia (iracundia), saepe indolescere, ut exulcerata et aegra corpora, quae ad tactus levissimos gemunt, Sen. dIra 1, 20, 3. caram vidi indoluisse sororem, VFlacc. 7, 137.

indŏlōria, ae, *f.* = indolentia, Sidon. Ep. carm. 14.

indŏlōris, e, schmerzstillend, narkotisch, ea medicamenta adhibenda iusserunt, quae anodyna Graeci vocaverunt, nos indoloria dicere poterimus, Cael. Aurel. Chron. 2, 4, 79.

indŏmābĭlis, e, unbezähmbar, edepol nae tu, si equos esses, esses indomabilis, Plaut. Cas. 4, 3, 13.

indŏmĭtus, a, um, ungezähmt, ungebändigt, wild, daher oft = unbezähmbar, unbezwingbar, unbezwinglich, v. Thieren: cur mansuefacimus animalia? indomita nascuntur, Quint. 9, 4. 5.

ductor indomiti gregis, Sen. Hipp. 119. ubi indomitis gregibus Venus afflat amores, Tibull. 2, 4, 57. Armenias tigres et fulvas ille leaenas vicit et indomitis mollia corda dedit, 3, 6, 16. leporem sectatus equove lassus ab indomito vel cet., Hor. Sat. 2, 2, 9. fert tamen, ut debet, casus patienter amaros, more nec indomiti frena recusat equi, Ov. Tr. 5, 4, 15. quoniam ne equus quidem indomitus idoneus possit esse, AHer. 4, 46, 59. adducit quadrupedem invitam, indomitam iniugem et valida quoius tenacia infrena'st nimis, Enn. trag. 219. ipse quoque inter agros interque armenta Cupido natus et indomitas dicitur inter equas, Tibull. 2, 1, 67. indomito nec dira ferens stipendia tauro, Catull. 64, 173. u. so: indomiti tauri, Sen. Herc. fur. 299. u. vgl.: interea pubi indomitae non gramina tantum set frumenta manu carpes sata, Virg. G. 3, 174. saevior indomitis eadem Galatea iuvencis, Ov. M. 13, 798. veluti iuvenca vitans onus indomita iugi, Catull. 63, 33. da, quam modo ditibus Argis campus alit, primae referentem cornua Phoebes indomitamque bovem, da carae munera nuptae, VFlacc. 4, 362. ex domitis bubus valentissimum eundemque placidissimum cum indomito iungimus, Col. 6, 2, 9; — von Menschen: indomitos quaerit populos, Lucan. 4, 146. inter saevos gentis indomitae metus, Sen. Med. 468. Garamantas exciverat, gentem indomitam et inter accolas latrociniis fecundam, Tac. H. 4, 50. indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo aperirent ei oceanum, Curt. 9, 16 (4), 17. destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot suarum cladium poenas, quandocunque oblata esset occasio, 10, 26 (8), 10. scire, quantum intus discordiarum quamque indomitas et praeferoces nationes regeret, Tac. A. 15, 27. u. vgl.: Sogdianam regionem mihi attribuis totiens rebellem et non modo indomitam, sed quae ne subigi quidem possit, Curt. 8, 4 (1), 35. Rhenus bicornis indomitique Dahae, Virg. A. 8, 728. indomitos sciat esse viros, Lucan. 4, 105. ut ego nunc adulescenti thensaurum indicem indomito, pleno amoris ac lasciviae? Plaut. Trin. 3, 3, 22. raptis concurrunt undique telis indomiti agricolae, Virg. A. 7, 521. pastores indomiti spe libertatis excitati sub oculis domini suam probare operam studebant, Caes. BC. 1, 57, 4. militis indomiti tantum mens sana timetur, Lucan. 5, 309. indomitus miles et belli ignarus correptis signis vexillisque ruere - spretis centurionibus tribunisque, Tac. H. 2, 18. u. indomitum militem et ducibus infensum, 4, 35. fertur et indomitus tandem post proelia Mavors lassa per Odrysias fundere membra nives, Claud. in Rufin. 2. praef. 17. Herculem indomitum refer, Sen. Herc. Oet. 1376. non illum Achilles flexit indomitus minis, Agam. 178. u. vgl.: indomiti Phoenix moderator alumni, Stat. Silv. 5, 3, 192. grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur, Petr. 5, 20; — ni mala, ni stulta sies, ni indomita imposque animi, Plaut. Men. 1, 2, 1. u. vgl. Syr. 12. Petr. 55, 5, 10. esto quamvis saevus et indomitus, Catull. 103, 2. u. vgl. 4. ut - toto indomitus furore lecto versarer cupiens videre lucem, 50, 11. acer et indomitus libertatisque magister, Cretice, perluces, Juv. 2, 77. nobis indomitus convertit terque quaterque germanus terga Hannibalis, Sil. 13, 677. quid prece indomitum domas? Sen. Phoen 307. non dubito quin ille - iners ipse alienisque virtutibus tunc quoque invidus imperator - tantam admirationem tui non sine quodam timore conceperit, quantam ille genitus Jove post saevos labores duraque imperia regi suo indomitus semper indefessusque referebat, Plin. Pan. 14, 5. nos integri et indomiti - primo statim congressu ostendamus, quos sibi Caledonia viros seposuerit, Tac. Agr. 31; — vom Körper u. den Gliedern der Thiere u. Menschen u. ihren Eigenschaften, vorzugsw. von dem Charakter u. den Leidenschaften der Menschen: rerum inscitia vexat indomita cervice feros, Hor. Ep. 1, 3, 3. gignitur autem mula ex equo et asina, sed effrenis et tarditatis indomitae, Plin. 8, 44 (69), 171; — mortem indomito corpore provocat, Sen. Herc. Oet. 155. sopor indomitos adliget artus, Herc. fur. 1079. qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem esse, nec indomitae deberi praemia dextrae, ipse quoque haec peteret, Ov. M. 13, 354. ego animo cupido atque oculis indomitis fui, Plaut. Bacch. 4, 9, 92; — petulans, protervo, iracundo animo, indomito - sum, 4, 3, 1. ipsa Agrippina paulo commotior, nisi quod castitate et mariti amore quamvis indomitum animum in bonum vertebat, Tac. A. 1, 33. forte quidem, sed indomitum (ingenium), Quint 12, 2, 19. u. vgl.: quod (ingenium humanum) inquietum atque indomitum semper in certamine libertatis aut gloriae aut dominationis agit, Sall. H. 1, 7. sed ne illi quidem ipsi satis mitem gentem fore, adeo ferocia atque indomita ingenia esse, ni subinde auro, cuius avidissima gens est, principum animi concilientur, Liv. 21, 20, 8. Tereus indomito more atque animo barbaro conspexit in eam amore vecors flammeo depositus, Att. 636. quid narras, barbare indomitis cum moribus, Caecil. 59. verum ubi fata virum fragili solvēre senecta, primaevo cessit sceptrum exitiale nepoti et placida indomitos adcepit regia mores, Sil. 14, 85. at, credo, in hisce solis rebus indomitas cupiditates atque effrenatas habebat, Cic. II. Verr. 1, 24, 62. luxuries igitur hominum nimirum et aeris alieni magnitudo et indomitae animi cupiditates ad hoc scelus compulerunt? SRosc. 14, 39. o libidinem effrenatam! Cluent. 6, 15. Domitiani indomitae libidines timebantur, Tac. H. 4, 68. saxa rursum et solitudinem maris repetiit, pudore scelerum et libidinum, quibus adeo indomitis exarserat, ut more regio pubem ingenuam stupris pollueret, A. 6, 1. Juppiter indomito Iuturnae captus amore, Ov. F. 2, 585. at virgo Cinyreia pervigil igni carpitur indomito, M. 10, 369. u. vgl. Hor. Epod. 12, 18. hinc volucer (Cupido) omni regnat in terra potens ipsumque flammis torret indomitis Jovem, Sen. Hipp. 186. indomito furore sedato, Amm. 18, 2, 14. non numquam eius indomitos atque effrenatos furores plausu etiam suo prosequebantur, Cic. Har. resp. 24,

52. indomitos in corde gerens Ariadna furores, Catull. 64, 54. nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras? Virg. A. 2, 594. indomitas ardescit vulgus in iras, Ov. M. 5, 41. cum - indomitam properat rabiem sedare, Hor. Epod. 12, 9. indomitam audeat refrenare licentiam, Od. 3, 14, 28. indomita post haec virginis verba impiae regina frangam, Sen. Agam. 956; — von Dingen, welche heftig auftreten od. großen Widerstand zeigen: iactor in indomito brumali luce profundo ipsaque caeruleis charta feritur aquis, Ov. Tr. 1, 11, 39. claudit et indomitum moles mare, Catull. 2, 3, 45. prodigia indomitis merge sub aequoribus, 2, 5, 80. indomitas prope qualis undas exercet auster, Hor. Od. 4, 14, 20. velut in summo quatientem brachia Tauro quercum aut conigeram sudanti cortice pinum indomitum turben contorquens flamine robur eruit - sic cet., Catull. 64, 105. sed non idcirco flamma atque incendia vires indomitas posuēre, Virg. A. 5, 681. at facie subita volitantum montibus altis flammarum, quis tunc cecidit custodia sorti, horrere atque ipsos, nullo spargente vagari credere et indomitos pasci sub collibus ignes, Sil. 7, 367. impune iam nascetur indomitum malum, Sen. Herc. Oet. 876. non timet - indomitum bellum, Agam. 601. u. vgl.: sic Martem indomitum Danaosque ad tecta ruentes cernimus, Virg. A. 2, 440. saecula discant indomitum nihil esse Pio tutumve nocenti, Claud. IV. Cons. Hon. 99. nec pietas moram - senectae afferet indomitaeque morti, Hor. Od. 2, 14, 2; — solibus indomitum glacies Alpina rigorem sumebat, Claud. Epigr. 8, 1. indomitus ager habet quasdam herbas laetiores, Tac. Or. 40. unde et nomen interpretatione Graeca indomita vis (adamantis) accepit, Plin. 37, 4 (15), 57. mirum prunae violentissimi ligni indomitum palea citissime ardescere (aurum), 33, 3 (19), 60. indomita ponderibus inmensis prela, 17, 10 (14), 72. stertimus, indomitum quod despumare Falernum sufficiat, Pers. 3, 3. indomito male sana cibo quas educat alnus, Col. 10, 232.

indōnātus, a, um, unbeschenkt, nec facile quemquam indonatum relinquebat, nisi cet., Lamprid. Ant. Heliog. 28.

indormio, īvi, īre, auf -, in -, bei etw. einschlafen, übtr. über etw. einschlafen, etw. wie im Schlafe d. i. langsam -, nachlässig behandeln, bei etw. sorglos sein, a) im Allg., eig. u. übtr., mit *Dat.*: congestis undique saxis indormis inhians, Hor. Sat. 1, 1, 70. indormit unctis omnium cubilibus oblivione pellicum, Epod. 5, 69. indormivit alienis amplexibus oblitus iuris humani, Petr. 79, 9; — übtr.: quoniam *in* isto homine colendo tam indormivi diu te mehercule saepe excitante, cursu corrigam tarditatem quum equis, tum vero - quadrigis poëticis, Cic. QFr. 2, 13 (15ᵃ), 2; mit *Dat.*: an faces admovendae sunt, quae te excitent tantae causae indormientem? Phil. 2, 12, 30. gravi sopore acquiescebam, quum me malis indormientem meis inimici vinciendo excitaverunt, Curt. 6, 38 (10), 13. nec materia ipsa huic - aemulationi repugnavit: erat enim prope tota in contentione dicendi, quod me longae desidiae indormientem excitavit, Plin. Ep. 1, 2, 3. — b) insbesond. von den Gliedern, einschlafen, erstarren, ne maxillarum usus indormiat, Veg. 5, 23, 15. si armum laeserit, vel supra ipsum iacuerit, ut armus indormiat, 5, 46, 2.

indōtātus, a, um, unausgesteuert, unausgestattet, ohne Mitgift, ohne Ausstattung, eig. u. übtr.: virgo indotata soror istius poscitur, Plaut. Trin. arg. 5. ille indotatam virginem atque ignobilem daret illi? Ter. Phorm. 1, 2, 70. egone indotatam te uxorem ut patiar? Plaut. Trin. 2, 2, 97. indotata mihi soror est, paupercula mater, Hor. Epod. 17, 46; — primum indotata'st, Ter. Ad. 3, 2, 47. virgo nihil habet - et ducenda indotata'st, 4, 7, 11. cave sis, tu istuc dixeris, nec te indotatam dicas, quoi dos sit domi, Plaut. Pers. 3, 1, 60. vos me indotatis modo patrocinari arbitramini: etiam dotatis soleo, Ter. Phorm. 5, 8, 45; — idem senatus Fabricii Luscini Scipionisque filias ab indotatis nuptiis liberalitate sua vindicavit, VMax. 4, 4, 10. protinus Andromedam et tanti praemia facti indotata rapit, wo tanti pr. facti als Erweiterung zu Andromeda, die der Lohn seiner tapferen That ist, hinzutritt, u. durch indotata näher bestimmt ist, weil Perseus das Königreich ausschlägt, das Andromeda's Aeltern ihm als Mitgift der Tochter verheißen hatten, Ov. M. 4, 757; — übtr.: aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos indotata rogos, die funera, welche man nicht mit den Dingen ausstattete, welche man den Verstorbenen mit auf den Scheiterhaufen gab, wie Specereien, Waffen u. Geräthe, Ov. M. 7, 608. cuius artem quum indotatam esse et incomptam videres, verborum eam dote locupletasti et ornasti, Cic. dOr. 1, 58, 234.

indu, s. in.

indŭbie, *Adv.*, s. indubius.

indŭbĭtābĭlis, e, unzweifelhaft, Elysiis signum indubitabile regnis, Stat. Theb. 11, 64. in genere causae etiam indubitabili, Quint. 4, 1, 55. somniorum autem rata fides et indubitabilis foret, ni ratiocinantes coniectura fallerentur, Amm. 21, 1, 12. indubitabili sermone rectoque, Arnob. 5, 36. si modo indubitabile est, Quint. 4, 5, 13. — *Adv.*: et nemus et flores quid sint - cunctis **indubitabiliter** notum est, Arnob. 5, 37.

indŭbĭtandus, a, um, nicht zu bezweifeln, unzweifelhaft, ut veritas indubitanda persistat, Augustin. Ep. 19, 2.

indŭbĭtanter, *Adv.*, unzweifelhaft, ohne Zweifel, probari, Ulp. Dig. 37, 11, 2. §. 7. latrociniorum rabies - observans celebres vias fundensque ind., quidquid inciderat fructuosum, Amm. 28, 2, 10.

indŭbĭtātus, a, um, unbezweifelt, daher = unzweifelhaft, cubilia praedae indubitata tenens muto legit arva Molosso venator, Stat. Ach. 2, 72. indubitata signa, Quint. 5. 9, 2. indubitata spes promittitur, Plin. 31, 3 (27), 45. quarto die Alexander indubitatam mortem sentiens agnoscere se fatum domus maiorum suorum ait, Justin. 12, 15, 1. indubitati iuris est, Paul. Dig.

42, 1, 49. in iis ero, quae indubitata sunt, brevior, Quint. 9, 4, 2. et alia plurima indubitata, 1, 6, 33; — indubitatum est mit *Inf.*: Plin. 23, 1 (21), 36; — im *Compar.*: illius aestatis fluxus indubitatior est, Ulp. Dig. 43, 13, 1. §. 8. — *Adv.*: **indubitate**, im superl., Oros. 3, 23. u. **indubitato**, Tert. adv. Marc. 1, 9.

indŭbĭto, āre, an etw. zweifeln, etw. bezweifeln, absiste precando viribus indubitare tuis, Virg. A. 8, 404. sed ingratus qui plura adnecto tuisque moribus indubito, Stat. Silv. 3, 5, 109.

indŭbius, a, um, unzweifelhaft, zweifellos, exempla, Quint. 5, 13, 24. innocentia, Tac. A. 14, 44. — *Adv.*: **indubie**, Cassiod. ap. A. Mai. auct. class. t. 3. p. 335.

induciae, arum, *f*, s. indutiae.

indūco, duxi, ductum, ĕre (archaist.: induce, Varr. RR 3, 2, 18. = induc, Stat. Theb. 12, 326. induxti = induxisti, Ter. Andr. 3, 3, 40. 5, 3, 12. Hec. 3, 1, 12. 4, 4, 67. induxis, Plaut. Capt. 1, 2, 46 = induxeris, Trin. 3, 2, 78. Ter. Eun. 3, 2, 37), hinein-, hereinführen, einführen, überh. wohin führen, bringen, I) mit leb. Objecten (auch: animum), 1) eig., mit *in* u. *Acc.* od., wiewohl selten, *Abl.*, selten mit *ad* u. *Acc.*, mit *Dat.*, im Zusammenhang *abs.*, a) im Allg.: has pater in sedes aeternaque moenia natum inducitque nurum, VFlacc. 1, 848. ut sibi in curiam praefectum praetorio tribunosque militum secum inducere liceret, Suet. Claud. 12. iurat per deos deasque se - mente simplicissima et vera fide in navigium comites induxisse, Petr. 101, 3. oves et armenta inducere in rura, Varr. RR. 1, 2; Parthorum obsides - per mediam arenam ad spectaculum induxit, Suet. Aug. 43; cum flavis messorem induceret arvis agricola, Virg. G. 1, 316. age, moenibus induc et patrios ostende lares, Stat. Theb. 12, 326. exceptos hospes tectis inducit Arisbas, Sil. 3, 668. ut ne spatio quidem ad enitendum dato penatibus suis gravidam induxerit, Tac. A. 5, 1. puerique Donacen - canebant, frigidas e silvis donec discedere suasit Hesperus et stabulis pastos inducere tauros, Calp. 9, 90; — metuens induceris (in das Haus der Matrone), Hor. Sat. 2, 7, 56. inducti per simulationem comoedi, qui velut desiderantem delectarent (in d. Palast des Claudius), Suet. Claud. 45. plures (viros) scirpeis latentes frondibusque supertectos induci vehiculis iubet (in d. Stadt), Justin. 43, 4, 6. — b) insbes. in public., jurist., militär. u. and. Beziehungen, u. zw. in den Senat, die Curie einführen: inductus in senatum, Plin. Pan. 6, 2. Eutr. 2, 25. inducta teste in senatu, Suet. Claud. 40. u. absol.: Q. Servaeus posthac et Minucius Thermus inducti, Tac. A. 6, 7. legati rursus inducti iterum me iam praesentem advocatum postulaverunt, Plin Ep. 3, 4, 4. Honoratum cognitioni senatus mors opportuna subtraxit, Marcianus inductus est absente Prisco, 2, 11, 9. quosdam maiestatis reos in curiam induxerat, Suet. Dom. 11; — im Theater, in der Arena aufführen, auftreten lassen: L. Piso inductos (elephantos) dumtaxat in circum (tradit), Plin. 8, 6 (6), 17; mira enim persona induci potest Britannici iure consulti, Cic. Fam. 7, 11, 2. u. vgl. bildl.: sed quid ego, iudices, ita gravem personam induxi, ut cet., Cael. 15, 35. dis igitur genioque ducis centum paria ob res egregie gestas induco, Pers. 6, 48. ut ea (paria) novissima aulico apparatu induceret, Suet. Dom. 4. u. bildl.: a me autem - gladiatorum par nobilissimum inducitur, Cic. opt gen. or. 6, 17. induxit et unum ex nomenculatoribus suis, sic ut erat togatus, Suet. Claud. 34. equitem R. obiectum feris, cum se innocentem proclamasset, reduxit abscisaque lingua rursus induxit (in amphitheatri arenam), Calig. 27. sexageni ferme iuvenes interdum plures apparatioribus ludis, armati inducebantur (in circum), Liv. 44, 9, 5; — jurist., in ein fremdes Besitzthum einführen: non esse modestiae populi R. id postulare, ut ipse fenore levetur et in agrum iniuria possessum a potentibus inducatur, Liv. 6, 39, 10; daher: non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur, Curt. 8, 27 (8), 11; — Jmdn. in eine Wohnung, in eine Familie einführen: regia, in quam ipse (Caesar) habitandi causa initio erat inductus, Caes. BC. 3, 112, 8. Gaium ac Lucium in familiam Caesarum induxerat, Tac. A. 1, 3; absol. (als Frau), longe - rectius Lossiam induci, quando nullos liberos genuisset, vacuam aemulatione et privignis parentis loco futuram, Tac. A. 12, 2. illi novercam amore captus induxerat, Plin. Ep. 6, 33, 2. u. vgl.: adfore iam luxu turpique cupidine captos fare viros carasque toris inducere Thressas, VFlacc. 2, 131; — militärisch: ad sinistram portam infrequentes videt: ea secundae legionis principes hastatosque inducit, Liv. 34, 15, 6. Marcius exercitum in agrum Privernatem integrum pace longinqua induxit militemque praeda inplevit, 7, 16, 3. reliquum exercitum in copiosissimos agros Biturigum inducit (Caesar), Hirt. BG. 8, 2, 2. in Olcadum prius fines - induxit exercitum, Liv. 21, 5, 3. consules ambo in Ligures exercitus induxerunt diversis partibus, 46, 41, 1. Petreius - cohortem praetoriam in medios hostes inducit, Sall. C. 60, 5. fessos iam suos consul ex secunda acie subsidiariis cohortibus in pugnam inductis accendit, Liv. 34, 15, 1. cum primi agminis cohortes inductae in proelium essent, 34, 28, 5. Hannibal elephantos in primam aciem induci iussit, 27, 14, 5. principes triariosque in cornua inducit, 30, 34, 11. quidam principum postulare, ut praesidia in urbes suas inducerentur adversus cet., 43, 17, 7; absol.: quum rex phalangem nihil cunctatus inducit, Curt. 5, 20 (6), 2. impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, inusitatas beluas inducat: tu nos invictos praestabis, 9, 24 (6), 7; auch: princeps turmas inducit Asilas, Virg. A. 11, 620.

2) übtr. a) Jmdn. mündlich od. in einer Schrift, in wissensch. Untersuchungen, gew. mit Ptcp. praes., selten mit Inf., od. absol.: eum induxit commemorantem, se cet., Nep. Alc. 2, 2. augurem Tiresiam, quem sapientem fingunt poëtae, numquam inducunt deplorantem caecitatem suam, Cic. Tusc. 5, 39, 115. lamentantes inducunt fortissimos viros, 2, 11, 27. ut muta quaedam lo-

quentia inducat, Or. 40, 138. pater ille, Terenti fabula quem miserum gnato vixisse fugato inducit, Hor. Sat. 1, 2, 20; hinc ille Gyges inducitur a Platone, qui cet., Cic. Off. 3, 9, 38. deos enim ipsos iocandi causa induxit Epicurus perlucidos et perflabiles et cet., Div. 2, 17, 40. qui et ira inflammatos et libidine furentes induxerunt deos, ND. 1, 16, 42. eundem equidem mallem audire Cottam, dum, qua eloquentia falsos deos sustulit, eadem veros inducat, 2, 1, 2. — b) Jmdn. wozu führen, bringen, wozu bewegen, veranlassen, verleiten, verführen, verlocken, u. absol. auch = Jmdn. täuschen, hintergehen, α) im Allg., mit *Adv.*: capta lepore (pecus) te (Venus) sequitur cupide, quo quamque inducere pergis, Lucr. 1, 14. vide quo me inducas, Ter. Andr. 2, 3, 25. proterve me Syri promissa huc induxerunt, Heaut. 4, 4, 1. — Tib. Sempronium Gracchum - in Lucanis absens (Hannibal) in insidias inductum sustulit, Nep. Hann. 5, 3; non vides nolle eloqui, ne suarum se miseriarum in memoriam inducas? Plaut. Pers. 4, 4, 90. si nobiscum eum rus aliquo eduxerimus, in hanc nostram rationem consuetudinemque inducemus, Cic. QFratr. 3, 3, 4. diversas tamen vias munierunt atque in suam quisque induxit sequentes, Quint. 3, 1, 5. primo solum iter credant esse (discipuli), in quod inducentur, mox illud cognituri etiam optimum, 8. praef. 4. qua voce cunctos in studium partium suarum induxit, Justin. 14, 1, 5. ab his affectibus, in quos inducendus est iudex, recedere, Quint. 11, 3, 58. quae te - ratio in istam spem induxit, ut eos tibi fideles putares fore, quos pecunia corrupisses? Cic. Off. 2, 15, 53. quibus (lacrimis) ego magno in metu meo subito inducor in spem, vos cet., Planc. 42, 104. scientem in errorem alium inducere, Off. 3, 13, 55. his in errorem inductis, Nep. Hann. 9, 3. a patronis diversae partis inducuntur in laqueos, Quint. 5, 7, 11. multos induxit in peccatum pecuniae spes, AHer. 2, 19, 29; — si forte Carthagienses *ad* bellum Antiochi spe fiduciaque possent induci, Nep. Hann. 8, 1. induxi te ad legendum, Phaedr. 3. prol. 62. ad misericordiam inducitur, Cic. Brut. 50, 188; — oft *alqm. alqa. re* (bes. im Ptcp. inductus): haec homo ingeniosissimus, M. Cato, auctoribus eruditissimis inductus adripuit, neque disputandi causa, ut magna pars, sed ita vivendi, Cic. Mur. 30, 62; inducti terrae bonitate volebant pandere agros pingues, Lucr. 5, 1247. milites simul copia materiae simul facilitate operis inducti alveos informes - raptim, quibus se suaque transveherent, faciebant, Liv. 21. 26, 9. ancillae etiam omnes familiari sono inductae ad vapulantem decurrunt, Petr. 105, 6. meam facilitatem laudatote, quum vobis non meo iudicio, sed vestro studio inductus non gravate respondero, Cic. dOr. 1, 48, 208. inductus consuetudine ac familiaritate Quinctius fecit, ut cet., Quinct. 3, 12. pollicitus sum me daturum causam, qua inductus Ulixes accesserit ad maleficium, AHer. 2, 19, 30. quibus felicitatis argumentis inductus? Plin 7, 42 (43), 147. inducta verbis aquila monitis paruit, Phaedr. 2, 7, 14. itaque ut facerem et orationibus inducebar tuis et versibus, Cic. Leg. 2, 1, 2. Memmium Pollionem ingentibus promissis inducunt sententiam expromere, Tac. A. 12, 9. aeris acervi, cum rudera milites religione inducti iacerent, post profectionem Hannibalis magni inventi, Liv. 26, 11, 9. P. Scipionem - iudicaverunt in tota civitate virum bonorum optimum esse: id quibus virtutibus inducti ita iudicarint, sicut -, ita meas opiniones coniectando rem vetustate obrutam non interponam, 29, 14, 9. illa, quae multo maxima sunt maleficia, aliquo certo emolumento inducti suscipere conantur, AHer. 2, 19, 29. precio, gratia, spe, promissis induxit aliquem, Cic. SRosc. 28, 76. haut equidem pretio inductus pulchroque iuvenco venissem, Virg. A. 5, 399. neque praemio inductus coniurationem patefecerat, Sall. C. 36, 5. eo praemio inductus Campanorum Calaviorum servus - indicavit dominos, Liv. 26, 27, 7. pars spe, alii praemio inducti singulos ex senatu ambiundo nitebantur, ne gravius in eum consuleretur, Sall. J. 13, 8. vana quaedam miser atque inania falsa spe inductus pollicebar, Cic. Planc. 42, 101. spe salutis inducti - ad Rhenum - contenderunt, Caes. BG. 1, 27, 4. spe victoriae inducti sunt, ut vincerentur, Tac. A. 2, 52. non tam supplicum precibus quam spe invadendi Italiae imperii inductus venturum se cum exercitu pollicetur, Justin. 18, 1, 1. regni cupiditate inductus coniurationem nobilitatis fecit (Orgetorix), Caes. BG. 1, 2, 1. odio inducti me excludunt et aperte vindicem coniurationis oderunt, Cic. Fam. 5, 6, 2. quos fraude ad signandum vel errore inductos constitisset, Suet. Aug. 33. u. vgl. Tib. 54; — *alqm.* mit folg. *ut* u. *Conj.* od. mit *Inf.*: dum modo hunc prima via inducamus, vera ut esse credat quae mentibimur, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 98. quem ego ut mentiatur inducere possum, ut peieret exorare facile potero, Cic. QRosc. 16, 46. ea difficultas induxit et vulgo imperitos et similes philosophos imperitorum, ut cet., ND. 2, 17, 45. quae te causa ut provincia tua excederes induxit? Liv. 10, 18, 11. sed tua me virtus - quemvis sufferre laborem suadet et inducit noctes vigilare serenas, Lucr. 1, 140. u. mit ergänzendem Inf.: crediderat campestris oppidi facilem expugnationem esse, et nobilitas coloniae induxerat eum (die Belagerung zu übernehmen), Liv. 27, 39, 12; — *absol.*: pater filium et novercam inducente altero filio in adulterio deprehensos occidit, Quint. 9, 2, 42. semper, ut inducar, blandos offers mihi vultus, Tibull. 1, 6, 1. emptorem inducat hiantem, Hor. Sat. 1, 2, 88. nihil queror de Dolabella, qui tum est impulsus, inductus, elusus, Cic. Phil. 2, 32, 79. hic eos, quibus erat ignotus, decepit, fefellit, induxit, Pis. 1, 1. novem homines fortissimos, eiusdem muneris, legationis, officii mandatorumque socios induxit, decepit, destituit, adversariis tradidit, omni fraude et perfidia fefellit, SRosc. 40, 117. quoniamque ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea praesidia neglexi, Att. 3, 15, 7. patrem occidit Sex. Roscius: qui homo? adolescentulus corruptus et ab hominibus ne-

quam inductus, SRosc. 14, 39. u. vgl. Suet. Claud. 29. — β) insbes.: in animum inducere, eig. in den Geist einführen, u. animum inducere, eig. den Geist dahin führen, dahin bringen, dazu bewegen (wohl nicht archaist. st. in an. ind.; vgl. hier zunächst: nunc animum rursum ad meretricem induxti tuom, Ter. Hec. 4, 4, 67.), beides = dem Geist **den Gedanken** -, **die Ueberzeugung beibringen, sich überreden, sich überzeugen** (also im Perf. glauben), **den Gedanken** -, **den Entschluß fassen, es über sich gewinnen**, mit *ut* (ne, quominus) u. *Conj.*: illos eo potissimum anno patriam liberatam, patrem liberatorem, consulatum ortum ex domo Junia, patres, plebem, quidquid deorum hominumque Romanorum esset, induxisse in animum ut superbo quondam regi tum infesto exuli proderent, Liv. 2, 5, 7. quod consules in senatu ut pronuntiarent, in animum inducere non possent, 37, 9, 9. cum autem ad hoc bellum omne aerarium exhausisset suum neque in animum induceret, ut extra ordinem provincialibus aliquid imperaret, cet., Capitol. Ant. phil. 17; — quanquam invitata te carebo: animum ego inducam tamen meum, ut illud, quod in tuam rem bene conducat, consulam, Plaut. Cist. 3, 3. [induces animum haec] ut eis delicta ignoscas? Bacch. 5, 2, 70. explicare omnia vitia atque peccata filii, quibus incensus parens potuerit animum inducere, ut naturam ipsam vinceret cet., Cic. SRosc. 19, 53; ego quamquam istam amo, possum equidem inducere animum, ne aegre patiar, quia tecum adcubat, Plaut. As. 5, 1, 4; sed non sustinui inducere in animum, quo minus illi eodem die facturum me indicarem, quod an facerem deliberabam, Plin. Ep. 9, 13, 6; — mit *Inf.*: obsecro, mi Pamphile, non tute incommodam rem, ut quaequ'est, in animum induces pati? Ter. Hec. 4, 2, 26. ut - in animum inducam, cuius nuper ferrum rettuderim flammamque restinxerim, eiusdem nunc causam vitamque defendere, Cic. Sull 30, 83. ut in animum induceret ad easdem venire epulas haud abnuit, Liv. 28, 18, 4. u. so 2, 15, 3. 2, 18, 11. 39, 12, 3. lenis adeo et innoxius, ut Pisoni decreta sua rescindenti, clientelas divexanti non prius succensere in animum induxerit, quam cet., Suet. Cal. 3; oro, ut ne illis animum inducas credere, Ter. Andr. 5, 1, 15. quod ego numquam credidi fore ut ille hac via posset animum inducere uxorem habere, Ter. Hec. 1, 2, 23. inter amicos ut numquam inducant animum cantare rogati, Hor. Sat. 1, 3, 2. qui huic adsentari animum induxeris, Ter. Eun. 3, 2, 37. inducant animum illa, quorum splendore capiuntur, vires valetudinem cet, contemnere eaque, quae his contraria sunt, pro nihilo ducere, Cic. Tusc. 5, 10, 30. si mea voce perterritus ire in exilium animum induxeris, Cat. 1, 9, 22. tu igitur animum poteris inducere contra ea, quae a me disputantur de divinatione, dicere, Div. 1, 3, 22. tu igitur animum induces - causam istam et contra facta tua et contra scripta defendere? 2, 20, 46. neque enim legare eius modi matri poterat animum inducere neque testamento nomen omnino praetermittere parentis, Cluent. 15, 45. u. vgl.: verum periclitatus sum animum tuum, quid faceres et quo pacto id ferre induceres, Plaut. Amph. 3, 2, 33. u. dagegen: numquam istuc dixis neque animum induxis tuum, Capt. 1, 2, 46; — mit *Acc.* u. *Inf.*: eum esse quaestum in animum induxi maxumum, Ter. Heaut. prol. 49. levia sunt, quae tu pergravia esse in animum induxti tuom, Hec. 3, 1, 12; id me commissurum ut patiar fieri ne animum induxeris, Plaut. Truc. 3, 2, 78. nam publicae re causa quicunque id facit, mage, quam sui quaesti, animus induci potest, eum esse civem et fidelem et bonum, Pers. 1, 2, 13. quae dicis omnia esse ut dicis animum induco, Ter. Hec. 2, 2, 22. si ita istuc animum induxti esse utile, Andr. 3, 3, 40. mea causa causam hanc iustam esse animum inducite, Heaut. prol. 41. u. vgl. Ad. 4, 3, 6; od. eingeführt durch hoc, ita u. dgl.: atque hoc scelesti (illi) in animum inducunt suum, Jovem se placare posse donis, hostiis, Plaut. Rud. prol. 22. obsecro, mi gnate, ne istuc in animum inducas tuom, alienum esse te, Ter. Heaut. 5, 4, 5. ita animum induxerunt, socrus omnes esse iniquas, Hec. 2, 3, 4. u. ohne Inf., mit u. ohne folg. dir. Rede: mea sic est ratio et sic animum induco meum: malo coactus qui cet., Ad. 1, 1, 68. olim istuc, olim, quom ita animum induxti tuom, quod cupeses aliquo pacto efficiundum tibi: eodem die istuc verbum vere in te accidit, Andr. 5, 3, 12. id, quod animum induxerat paullisper, non tenuit, Cic. Att. 7, 3, 8.

II) mit leblosen Objecten, 1) **hinein** -, **hereinführen, herbei-, einführen**, überh. wohin **führen, bringen, leiten**, mit *in* u. *Acc.*, mit *Dat.*, *absol.*, a) eig., α) im Allg.: quis homo est, qui inducit pompam tantam? Plaut. Truc. 2, 6, 68. inducta Romam deûm matre (ihr Bild), Plin. 7, 35 (35), 120; — post ube nona suos Aurora induxerat ortus, Virg. G. 4, 552. simul inducent obscura crepuscula noctem, Ov. F. 5, 163. noctes induxit vesper amaras, Prop. 5, 3, 29. induxēre hiemem (venti) raucoque ad litora tractu unanimi freta curva ferunt, VFlacc. 1, 614. ibi omnes silent venti exceptis qui nubilum inducunt, Plin. Ep. 2, 17, 7. nubilaque induco ventos abigoque vocoque, Ov. M. 7, 202. arbores musco infestantur, quem nisi ferramento resecueris, nec fructum nec laetam frondem olea inducet, Col. 5, 9. dum tarda senectus inducat rugas inficiatque comas, Tibull. 2, 2, 19. — β) insbesond., Wasser wohin leiten: specus, quibus aqua in privatas domos inducitur, Auct BAl. 5, 1. aquam Anienem in urbem induxit, AVict. Vir. ill. 34, 7; satis fluvium inducit rivosque sequentes, Virg. G. 1, 106. destinarat etiam Ostia tenus moenia promovere atque inde fossā mare veteri urbi inducere, Suet. Ner 16; sit autem vel intra villam vel extrinsecus inductus fons perennis, Col. 1, 5, 1; aquam Claudiam induxit, Eutr. 2, 9. aqua inducta, quae Alexandrina nunc dicitur, Lamprid. Alex. Sev 25; — den Pflug in den Acker einführen, eindrücken: in Gallico agro qua induceretur aratrum sub existentibus glebis pisces emersisse, Liv. 42, 2, 5. — b) übtr. α) im

Schauspiel u. dgl. ein-, aufführen, vorbringen, inducta Afrani togata, quae Incendium inscribitur, Suet. Ner. 11. Asellio Sabino sestertia ducenta donavit pro dialogo, in quo boleti et ficedulae et ostreae et turdi certamen induxerat, Tib. 42. — β) kaufmännisch, etw. in Rechnung bringen, anrechnen, tutores pecuniam praetori si pupillae nomine dedissent, grandem praesertim, quem ad modum in rationem inducerent - non videbant, Cic. II. Verr. 1, 41, 106. rationes civitatum, in quibus quantum quaeque voluit legatis tuis datum induxit, Fam. 3, 10, 6. ut iidem partim invidiosos agros a Sullanis possessoribus, partim desertos ac pestilentes a vestris necessariis et a vobismet ipsis emptos quanti velletis populo R. induceretis, Agr. 2, 36, 98. — γ) überh. etw. einführen, bes. als etw. Neues u. gegen die bisherige Gewohnheit, vorbringen, beibringen, veranlassen u. dgl., induxit *in* ea (mentem), quae inerant tamquam elementa virtutis, Cic. Fin. 5, 21, 59. qui hoc primus in nostros mores induxit, dOr. 2, 28, 121. rem perniciosissimam in civitatem inducunt, seditionem atque discordiam, Off. 1, 25, 85; — *abs.*: modulus - inductus, ut quidam putant, ab Agrippa, Frontin. Aquaed. 25. thiasos inducere Bacchi, Virg. Ecl. 5, 30. hi ritus, quoquo modo inducti, antiquitate defenduntur, Tac. H. 5, 5. mos erat tum, nondum hac effusione inducta bestiis omnium gentium circum complendi, varia spectaculorum conquirere genera, Liv. 44, 9, 4. inducatur sane etiam consuetudo huius generis iudiciorum nova, Cic. RPostum. 4, 8. vetus disciplina deserta, nova inducta, Vell. 2, 1, 1. qua ergo ratione haec (genera divinandi) inducis, eadem illa possunt esse, quae tollis, Div. 2, 53, 109. inducto et constituto probabili, Acad. 2, 23, 105. sin autem est quinta quaedam natura ab Aristotele inducta primum, haec et deorum est et animorum, Tusc. 1, 26, 65. etiam temperantiam inducunt non facillime illi quidem, sed tamen quoquo modo possunt, Off. 3, 33, 118. hanc Epicurus rationem induxit ob eam rem, quod veritus est, ne cet., Fat. 10, 23. quod verbum nullum omnino in lingua Latina est, id propter tuam divinam pietatem novum inducis, Cic. Phil. 13, 19, 43. multis rebus ac locis vetere appellatione detracta novam induxit ex suo nomine, Suet. Ner. 55. a tuis invidis atque obtrectatoribus nomen inductum fictae religionis, Cic. Fam. 1, 4, 2. non numquam verebar, ne illa subtiliter ad criminandum inducta oratio ad animos vestros sensim ac leniter accederet, Cael. 11, 25. puero me hic sermo inducitur, ut nullae esse possent partes meae, 13, 19, 4. ille locus inductus a me est divinitus: „ne cet.", Att. 1, 16, 9. pars locorum communium per indignationem aut per conquestionem inducitur, Inv. 2, 15, 48. haec pactio non verbis, sed nominibus et perscriptionibus, multorum tabulis quum esse facta diceretur, prolata a Memmio est nominibus inductis auctore Pompeio, Att. 4, 18, 2. homo facetus inducis etiam sermonem urbanum ac vetustum, me dicere solere esse me Jovem, Dom. 34, 92 neque enim coniectura eget, quid sermone patrio exprimere possis, cum hoc insiticio et inducto tam praeclara opera perfeceris, Plin. Ep. 4, 3, 5. vgl. mit: similiter nos, ut parva magnis, cum totam villam oculis tuis subicere conamur, si nihil inductum et quasi devium loquimur, non epistula quae describit, sed villa quae describitur magna est, 5, 6, 44. und: ac mihi quidem confido in hoc genere materiae laetioris stili constare rationem, cum ea potius quae pressius et adstrictius, quam illa quae hilarius et quasi exultantius scripsi possint videri accersita et inducta, 3, 18, 10. inductum pessimum exemplum, ut optimum opponeretur, Plin. Pan. 6, 2. sin ei tanta consuetudo, quanta a vobis inducitur, non erat, quae cum servis potuit familiaritas esse tanta? Cic. Cael. 23, 58. se bonorum venditionem inducturum et pecuniam multae nomine relaturum, Auct. BAfr. 90, 3. aliud quoddam genus donationis inducit, Cic. Agr. 3, 3, 10. speciem libertatis quandam induxit, Suet. Tib. 30. postea cognitum est ad introspiciendas etiam procerum voluntates inductam dubitationem, Tac. A. 1, 7. cum oblivio unius eorum cuiuslibet (verbi) aut deformem haesitationem aut etiam silentium inducat, Quint. 11, 2, 48. eniti et efficere (amici est), ut amici iacentem animum excitet inducatque spem cogitationemque meliorem, Cic. Am. 16, 59. non est enim consentiendum parentibus, qui iniuriam adversus liberos suos testamento inducunt, Gai. Dig. 5, 2, 4; — ita inductum est male facere inpoene, bene facere non inpoene licere, Cato frg. p. 37, 21.

2) auf od. über etw. führen, bringen, ziehen, streichen, darüber ziehen od. streichen, überziehen, a) im Allg., *alqd. alci. rei*: in manibus laurus, sacris inducta capillis laurus erat, Ov. AA. 2, 495. si velit - varias inducere plumas undique collatis membris, Hor. AP. 2. humanam membris inducere formam, Ov. M. 7, 642. mixta duorum (deorum) corpora iunguntur faciesque inducitur illis una, 4, 373. neve velit tenebras inducere rebus, 2, 395. spargite humum foliis, inducite fontibus umbras, Virg. Ecl. 5, 40. umor in folliculis arboris huius (d. i. ulmi) nascens cuti nitorem inducit faciemque gratiorem praestat, Plin. 24, 8 (33), 49. uror ut inducto ceratae sulpure taedae, Ov. Her. 7, 25. huic picturae quater colorem induxit contra subsidia iniuriae et vetustatis, Plin. 35, 10 (36), 102. iam fundere Bacchum coeperat obliquoque molas inducere cultro, Lucan. 1, 609. ovo inducentes purpurissum, Plin. 35, 6 (26), 45. hoc est glutinum auri, cum inducitur ligno, 35, 6 (17), 36; — flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit viscera, quod tactis inducit marmora rebus, Ov. M. 15, 313. summis inductum est aequor arenis, 11, 231. iam nox inducere terris umbras - parabat, Hor. Sat. 1, 5, 9. umbraque telluris tenebras induxerat orbi, Ov. M. 15, 652. atrum rebus induci chaos, Sen. Agam. 485; — *super* lateres coria inducuntur, Caes. BC. 2, 10, 6; — *alqd. alqa re* (überziehen, -streichen): quis - viridi fontes induceret umbra? Virg. Ecl. 9, 20. scuta - pellibus induxerant, Caes. BG. 2,

33, 2. primum cana salix madefacto vimine parvam texitur in puppim caesoque inducta iuvenco vectoris patiens tumidum superenatat amnem, Lucan. 4, 131. phaleras equorum et arma militum argento inducit exercitumque suum ab argenteis clypeis Argyraspidas appellavit, Liv. 12, 7, 5. nunc satis boni sunt (postes), si sunt inducti pice, Plaut. Most. 3, 2, 142. vitreis quadraturis bitumine aliisque medicamentis insertis domum induxisse perhibetur, Vopisc. Firm. 3. podia ternis alta pedibus fabricentur inducta testaceo, Pallad. 1, 38, 2. si hoc animal insolito colore fuerit inductum, Macrob. Sat. 3, 7, 2. sed quae mutatis inducitur adque fovetur tot medicaminibus coctaeque siliginis offas accipit et madidae, facies dicetur an ulcus? Juv. 6, 471; — *absol.* (darüberführen, -ziehen, -streichen): vici erant in propinquo: quibus dirutis pontem ex materia eorum subditis saxis strenue induxit, Curt. 5, 17 (5), 4; dux Lemni puppes tenui contexere canna ausus et inducto cratem defendere tergo, VFlacc. 2, 108. ridet et ipse deus limumque inducere monstrat, Ov. F. 3, 759. dico esse (columnam), ex qua tantum tectorium vetus delitum sit et novum inductum, Cic. II. Verr. 1, 55, 145. inducere arenatum et marmor et omne tectorium, Vitr. 7, 3. ita inducto solo, ut cet., Plin. 2, 80 (82), 194. neque inducto fulgebat parma pyropo, Prop. 5 (4), 10, 21. atque ita consiliis eius exploratis in tabellis ligneis vacua desuper cera inducta civibus suis omnia perscribebat, Liv. 21, 6, 6. ut pariete siccato cera Punica cum oleo liquefacta candens saetis inducatur, Plin. 33, 7 (40), 122; — iam fragor tectorum quae diruebantur ultimis urbis partibus audiebatur pulvisque ex distantibus locis ortus velut nube inducta omnia inpleverat, Liv. 1, 29, 4. inducta piceis e nubibus umbra omne latet caelum, Ov. M. 11, 549. cum deus inducta latas caligine terras occuluit, 1, 599. utque solet ventis alimenta adsumere quaeque parva sub inductā latuit scintilla favillā crescere, 7, 79. sine munere vestro contegat inductus morientia lumina cortex, 9, 390. — b) insbes. α) Kleidungsstücke, Waffen: ei statim, quod effugiendi potestas non fuit, ligneae soleae *in* pedes inductae sunt, Cic. Inv. 2, 50, 149. u. dagegen: ei - soleae ligneae in pedibus inductae sunt, AHer. 1, 13, 23; — mit *Dat.*: audet adire virum manibusque inducere caestus, Virg. A. 5, 379. solebant et manibus stertentis socci induci, Suet. Claud. 8. si mane sibi calceus perperam ac sinister pro dextero induceretur, Suet. Aug. 92. divos Augustus prodidit laevom sibi calceum praepostere inductum quo die seditione militum prope adflictus est, Plin. 2, 7 (5), 24. u. vgl.: si pellicula ex eo collo (volpis) inducta galli inierint, 28, 20 (81), 265; — mit *Abl.*: nec saltem teneris ostrum puerile lacertis exuit albentique humeros induxit amictu, Stat. Silv. 5, 2, 66. u. vgl. dicht.: assurgit senior tunicaque inducitur artus, Virg. A. 8, 457. inductaque cornibus aurum victima vota cadit, Ov. M. 7, 161. et pandis inductae cornibus aurum conciderant ictae nivea cervice iuvencae, 10, 271. — β) medicin.: radicem filicis et ervum et ficus Afras contundes in pila et induces *in* panno, Veg. 3, 48, 3. u. so 3, 49, 4. u. vgl. dagegen: quae omnia manu subigis et in armos inducis, 3, 45, 5; — inducendum *super* os atramentum scriptorium est, Cels. 8, 4; — mit *Dat.*: inducere articulis crocum cum succo papaveris et ovillo lacte, 4, 31 (24). ex aqua fronti inducta (catapotia), 5, 26, 4; — *abs.*: post haec cataplasma ex foenu Graeco et vino confectum inducis, Veg. 3, 48, 7. axungiae veteris selibram simul conteres et induces, 3, 48, 2. tum multo is oleo perungendus inducendusque hapsus lanae mollis tepido oleo repletus, Cels. 7, 26, 5; — eadem fere crustas ulceribus tamquam igne adustis inducunt, 5, 9. si vero fuit ulcus in digito posteaque male inducta cicatrix curvum eum reddit, cet., 7, 32. articulorum vero vitia - si iuvenes tentarunt neque callum induxerunt, solvi possunt, 2, 8. u. übtr. consulatui Ciceronis non mediocre adiecit decus natus eo anno divus Augustus abhinc annos nonaginta, omnibus omnium gentium viris magnitudine sua inducturus caliginem, verdunkeln, in Schatten stellen, Vell. 2, 36, 1. ingenio adhuc alendo callum inducere, Quint. 12, 6, 6. — γ) in einer Schrift etw. überstreichen, ausstreichen, dah. aufheben, zurücknehmen, rückgängig machen, etsi nomina iam facta sunt, sed vel induci vel mutari possunt, Cic. Att. 13, 14, 2. ita multa deleta et inducta et superscripta inerant, Suet. Ner. 52. ut induceretur locatio, postulaverunt, Cic. Att. 1, 17, 9. inducendi senatus consulti maturitas nondum est, 1, 20, 4. inducto priore decreto, Suet. Caes. 16. de his, quae in testamento delentur, inducuntur vel inscribuntur, Dig. 28, 4, 4. tit. u. so oft im Folg.

inductībĭlis, e, zum Aufstreichen fähig od. passend, palmulas - conterentes cum melle leviter praecocto asperso lini semine atque contrito, ita ut qualitatem faciat inductibilem et - quae attrectata manibus nihil de se inquinamenti dimittat, CAurel. Chron. 2, 37, 203. donec coagulata omnia fiant inductibiliaque et digitis convoluta nullam corpori infectionem dimittant, §. 201.

inductio, ōnis, *f.* (induco), das Hinein-, Herein-, Einführen, 1) einer Person, a) in die Arena: sexageni ferme iuvenes, interdum plures apparatioribus ludis armati inducebantur: horum inductio ex parte simulacrum decurrentis exercitus erat, ex parte elegantioris quam militaris artis propiorque gladiatorium armorum usum, Liv. 44, 9, 5. — b) rhetorisch: personarum ficta inductio vel gravissimum lumen augendi (die erdichtete Einführung von Personen in der Rede, d. Prosopopöie): descriptio, erroris inductio (das Hineinführen in einen Irrthum, das Irreführen), ad hilaritatem impulsio, anteoccupatio, Cic. dOr. 3, 53, 205. u. wiederholt bei den Rhetoren, wie Quint. 9, 1, 31. — c) animi ind., das Einführen, Einleiten, Hinneigen des Geistes od. Gemüthes zu Etw. od. Jmdn.: non est enim positum (esse abstinentem u. s. w.) in labore aliquo, sed in quadam inductione animi et voluntate, Cic. IQFratr. 1, 11, 32. tantum enim animi

inductio et mehercule amor erga Pompeium apud me valet, ut cet., Fam. 1, 8, 2. — 2) einer Sache, a) das Hineinführen, -leiten, α) im Allg.: nos aquarum inductionibus terris fecunditatem damus, ND. 2, 60, 152. — β) insbes., rhetor.: ind. erroris, s. oben 1, b., und philos. als eine Art der Beweisführung, idem (Cicero) omnem argumentationem dividit in duas partes, inductionem et ratiocinationem, ut plerique Graecorum in παραδείγματα et ἐπιχειρήματα, dixeruntque παράδειγμα ῥητορικὴν παραγωγήν. Nam illa, qua plurimum est Socrates usus, hanc habuit viam: cum plura interrogasset, quae fateri adversario necesse esset, novissime id, de quo quaerebatur, inferebat, cui simile concessisset: id est inductio, Quint. 5, 11, 2 sq. u. vgl. das Folg. mit 5, 10, 73. sunt enim similitudines, quae ex pluribus collationibus perveniunt quo volunt, hoc modo: si tutor fidem praestare debet, si socius, si cui mandaris, si qui fiduciam acceperit, debet etiam procurator: haec ex pluribus perveniens quo vult, appellatur inductio, quae Graece ἐπαγωγή nominatur, Cic. Top. 10, 42. — b) das Ueberziehen, -streichen, meton. der Ueberzug u. dgl., in folg. Beziehungen: sedes spectaculorum velorumque inductiones et omnia, quae scenicis moribus per machinationem ad spectationes populo comparantur, Vitr. praef. libr. 10; — parietum vero tectura sic fiet fortis et nitida: primo trullis frequentetur inductio (die Tünchung): cum siccari coeperit, iterum inducatur ac tertio post haec tria coria ex marmoreo grano cooperiatur ad trullam: quae inductio ante tam diu subigenda est, ut cet.: haec quoque marmoris grani inductio cum siccari coeperit, cet., Pallad. 1, 15; — nutribilium cataplasmatum atque inductionum appositio, Pflaster, CAurel. Chron. 2, 37, 216; — lituras, inductiones, superinductiones ipse feci, als Bemerkung in Testamenten: das Ueberziehen des Geschriebenen in Wachstafeln, das Ausstreichen, Tilgen eines od. mehrerer Worte, Ulp. Dig. 28, 4, 1. §. 1. u. ihn Sing. 28, 4, 2.

inductīvus, a, um, zum Einführen gehörig, propositio, Boëth. Arist. anal. post. 1, 9. p. 530. — *Adv.*: **inductive** nunc indulgeant consentientes, nunc insinuando corrigant vana recta demonstrantes, einlenkend, CAurel. Chron. 1, 5, 157.

inductor, ōris, *m.*, der, welcher etw. mit etw. überzieht, im Scherz: inductoresque acerrumos gnarosque nostri tergi, die uns tüchtig mit Schlägen tractirt haben, Plaut. As. 3, 2, 6.

inductōrium, ii, *n.*, der Ueberzug, ind. facere, Plin. Val. 1, 3.

inductrix, īcis, *f.*, die Verleiterin, Verlockerin, Betrügerin, corvus-crocare indortus praedae, quam ore gestabat, inductricem compotivit, Apul. de deo Socr. prol. p. 110.

inductūra, ae, *f.*, die Masse zu Umschlägen, cum grave quisquam cataplasma apponendum putavit ex plurima atque corporosa inductura, CAurel. Acut. 3, 17, 148.

inductus, *Abl.* u, *m.*, die Einführung, Leitung, Lockung, Verführung, optio vobis datur, utrum velitis casu illo itinere Varenum usum esse, an huius persuasu et inductu, Cic. pro Varen. frg. 10. p. 244. b. Quint. 5, 10, 69. num ea re concedi res conveniat, quod alieno inductu fecerit, Aller. 2, 17, 26.

indūcŭla, ae, *f.*, ein Kleid zum Ueberziehen, quid erat induta? an regillam induculam an mendiculam? Plaut. Epid. 2, 2, 39.

indŭgrĕdior, i, = ingredior, Lucr. 1, 80. 4, 342. 366.

indulceo, ēre, anfangen süß zu werden, Gloss. Philox.

indulco, āvi, ātum, āre, süß machen, quo (ligno) Moyses aquam amaram indulcavit, und dann: ligno passionis Christi aquam edulcatam, Tert. adv. Jud. 13. u. so Vulg. Sirac. 35, 5. 12, 16.

indulgens, **indulgenter**, s. indulgeo.

indulgentia, ae, *f.* (indulgeo), das Gewährenlassen aus Nachgiebigkeit, Gunst od. Gnade, die Nachgiebigkeit, Nachsicht, Zärtlichkeit, Güte, Milde, Gunst, Huld, Gnade, vorzugsw. der Aeltern gegen Kinder (vgl.: mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, Quint. 1, 2, 6), u. der Höheren gegen Niedere, im Ggstz. zu severitas (s. im Folg.), speciell b. Spät. mit Rücksicht auf Strafen (vgl. ind. vindictae, Treb. Poll. Claud. 13. u. alci. indulgentias petere, Capitol. Anton. P. 6) u. Abgaben (vgl.: ne per indulgentias, quas vocant, tributariae rei concederet reliqua, Amm. 16, 5, 15): zunächst mit *obj. Gen.* einer Person od. entsprechendem *Attribut*: civitas religionibus dedita, semperque deorum indulgentiam pietate merita nihil felicitati suae putat adstrui posse, nisi ut dii Caesarem imitentur, Plin. Pan. 74, 4. u. vgl. im Plur.: pro intervallorum modo indulgentiarum dei ad nos usque beneficia pervenire, Apul. de mund. 25. u. so Arnob. 2, 14. gratias agere omnes indulgentiae coeperant domini, Petron. 71, 4. circumspicit et stimulat vos materiamque sibi ducis indulgentia quaerit, Juv. 7, 20. ut celeriter ad officium redierint nec tam indulgentia ducis quam auctoritate, Suet. Caes. 69. qui admoniti ad indulgentiam imperatoris decucurrerunt, Frontin. Aquaed. 130. pulchrum id quidem, indulgentiam principis ingenio mereri, Tac. Or. 9. trium principum indulgentiam non solum honoribus verum et sacerdotiis amplissimis auctus, Suet. Vit. 5. cum-animadvertent, multa Romae male administrari-quod ambitione atque indulgentia tribunorum militum-multa contra morem consuetudinemque militarem fierent, Auct. BAl. 65, 1. adiecit metuere sese, ne victoris indulgentiam fatigaret, Curt. 5, 11 (3), 13. una modo liberalitate ex indulgentia vitrici prosecutus, cum cet., Suet. Tib. 46. in huius sinu indulgentiaque educatus per omnem honestarum artium cultum pueritiam adolescentiamque transegit, Tac. Agr. 4; — mihi vero et propter indulgentiam meam et propter excellens eorum ingenium vita sunt mea cariores (liberi), Cic. post red. in sen. 1, 2. tua nos alit indulgentia farre, Calp. 4, 33. videor ergo summam voti mei consecutus, cum inter initia felicissimi principatus tui probaveris

me ad peculiarem indulgentiam tuam pertinere, Plin. Ep. 10, 2, 2. u. ſo: tua, 10, 4 (3), 1. 10, 112 (113), 1. alter - indulgentia videlicet nostra depravatus eo progressus est, quo non audeo dicere, Cic. Att. 10, 4, 5. hoc autem vitium puto te existimare non a nostra indulgentia, sed a natura profectum, quem tamen nos disciplina regimus, 10, 7, 3. paternae indulgentiae adfectione permotus, Treb. Poll. trig. tyr 16. cum adfectum tuum erga fratris filiam cogito, etiam materna indulgentia molliorem, intellego cet., Plin. Ep. 8, 11, 1; — mit ſubj. Gen. einer Sache: si non tanta quies iret frigusque caloremque inter et exciperet caeli indulgentia terras, Virg. G. 2, 345. in Bactris, Africa, Cyrenis omnia haec supervacua fecit ind. caeli, Plin. 18, 21 (50), 186. veteres inquilinos ind. loci et consuetudo etiam inter iniurias detinet, Sen. Ep. 8, 1, 16 (70). aeterni patet ind. veris, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 55. quando fuerint indulgentia corporis relaxati aegrotantes, CAurel. Acut. 2, 18, 103. vgl. mit: somnus enim laxatis fiet corporibus ind. naturali, 1, 17, 172; fortunae vero quis non miretur indulgentiam? Vell. 2, 121, 3. hic vir (Lepidus), omnium vanissimus neque ulla virtute tam longam fortunae indulgentiam meritus exercitum Pompei - sibi iunxerat, 2, 80, 1. u. ſo: fortunae ind., 2, 1, 4. Capuam flectit iter luxuriantem longa felicitate atque ind. fortunae, Liv. 23, 2, 1 u. ſo vgl. Tac. H. 2, 84. 99. Plin. Pan. 82, 6; — mit *obj. Gen.* od. *in* u. *Acc.* (öft. zugleich neben dem ſubj.): atque ego non dubito quin, ut mihi, cui mea filia maxime cordi est, res haec acerba videtur atque indigna, sic uni cuique vestrum, qui simili sensu atque indulgentia filiarum commovemini: quid enim natura nobis iucundius, quid carius esse voluit? quid est dignius, in quo omnis nostra diligentia indulgentiaque consumatur? Cic. II. Verr. 1, 44, 112. quum animus cognitis perceptisque virtutibus a corporis obsequio indulgentiaque discesserit voluptatemque sicut labem aliquam dedecoris oppresserit, Leg. 1, 23, 60; — ea fuisse in suos indulgentia, Nep. Att. 17, 2. hoc Caesarem pro sua ind. in suos probaturum putamus, Balb. et Opp. b. Cic. Att. 9, 7 A, 2. nimia eius ind. in Lepidum ad haec pericula perspicienda fecit eum minus sagacem, Planc. b. Cic. Fam. 10, 23, 4. si ferae partus suos diligunt, qua nos in liberos nostros indulgentia esse debemus? Cic. dOr. 2, 40, 168. in quo collega sustinendo atque moderando si meam in illum indulgentiam coniunctam cum summa custodia rei publicae laudare vere solebatis, par prope laus P. Sestii esse debet, Sest. 3, 8. implorarem sensus vestros: unius cuiusque indulgentiam in suos testarer, peterem errato veniam L. Caecilii ex intimis vestris cogitationibus atque ex humanitate communi, Sull. 23, 64. magnum profecto Alexander indulgentiae in eum - documentum est mors eius, Curt. 9, 17 (5), 25; — *absol.*: dextera praecipue capit indulgentia mentes, Ov. AA. 2, 145. saepe nihil interest inter amicorum munera et hostium vota: quicquid illi accidere optant, in id horum intempestiva Ind. inpellit atque instruit, Sen. Ben. 2, 14, 5. de eius filio, indulsit illi quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem aut avarum aut non amantem suorum, ferocem fortasse atque adrogantem et infestum facit: itaque habet haec quoque, quae nascuntur ex indulgentia, sed ea sunt tolerabilia - hac iuventute, Cic. Att. 10, 11, 3. dum nos ind. illa non fallat, Quint. 10, 3, 7; — si haberemus rem publicam, consilium mihi non deesset nec ad severitatem nec ad indulgentiam, Cic. Att. 10, 4, 6; — pueri et cupiditatem et licentiam potius esse irritatam quam repressam a Cicerone tantumque eum tribuere huic indulgentiae, ut se maledictis non abstineat, ad Brut. 1, 17, 1; — ut regnum, quod fraude quaesierant, indulgentiae largitionibus confirmarent, Justin. 1, 9, 13. sine ullius indulgentiae proposito, Lamprid. Alex. Sev. 19; — omnes inter se naturali quadam indulgentia et benevolentia, tum etiam societate iuris contineri, Cic. Leg. 1, 13, 35. inde Thebas exercitum convertit eadem ind. usurus, si parem paenitentiam invenisset, Justin. 11, 3, 6. video, quam molliter tuos habeas: quo simplicius tibi confitebor, qua ind. meos tractem, Plin. Ep. 5, 19, 1. amicos tanta semper facilitate indulgentiaque tractavit, ut cet., Suet. Caes. 72. militem neque a moribus neque a forma probabat, sed tantum a viribus tractabatque pari severitate atque indulgentia, 65. ingenia ind. quadam enutrienda sunt, Quint. 8. praef. 2.

Indulgeo, indulsi, indultum, indulgēre (vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 160), theils Jmdm. etw. gewähren, theils (intr.) Jmdm. od. einer Sache gewähren laſſen, u. zw. 1) *trans.* (b. Dicht. u. in der Proſa der ſilb. Latin., zuerſt b. Liv.), Jmdm. od. einer Sache etw. aus Nachgiebigkeit, Güte od. Gnade gewähren, hingeben, bewilligen, verſtatten, Jmdn. hingeben, überlaſſen, preisgeben, ſelten (b. Komik. u. Spät.) Jmdn. od. ſich zärtlich, nachſichtig, mild behandeln, hätſcheln, Jmdn. od. etw. pflegen, *alci. alqd.*, von Leb.: indulsit Caesar cui (Narcisso) omnia, Juv. 14, 329. participibus victoriae adeo nihil extra ordinem indulsit, ut cet., Suet. Vesp. 8. in quo plus sibi indulget orator, Quint. 8, 3, 1. ornamenta consularia etiam procuratoribus ducenariis indulsit, Claud. 24. purpureos habitus iuvenique curule indulgebit ebur Dacasque - exuvias laurosque dabit, Stat. Silv. 1, 2, 179. cum essedario - indulsisset rudem, Suet. Claud. 21. mundi principio indulsit communis conditor illis tantum animas, nobis animum quoque, Juv. 15, 148. quid eum, cum regnum ei tradideris, facturum credis in me esse, qui iam nunc sanguinem meum sibi indulgeri aequum censet? Liv. 40, 15, 16. adspectum precor indulgete parenti, Claud. Rapt. Pros. 3, 302. indulge veniam pueris, Juv. 8, 167. quod nil animis in corpora iuris natura indulget, 2, 140. ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis, Suet. Dom. 11. rogo indulgeas ius Quiritium L. Satrio, Plin. Ep. 10, 11 (6), 2. usum eius (pecuniae) gratuitum iis, qui cet., ad certum tempus indulsit, Suet. Aug. 41. Poenus

ut ad somnos vix totam cursibus actae indulsit pubi noctem, vigil ipse nec ullam ad requiem facilis credensque abscedere vitae, quod sopor eripiat, tempus, Sil. 2, 558; von Lebl.: quod praecipue indulsisse homini videtur (natura), Quint. 12, 1, 2. nam si mora longior urbem indulsit pueris, non umquam deerit amator, Juv. 2, 167; — *alqd. alci. rei*: indulgere aliquid studio suo, Quint. 3, 8, 13. interim aliquid indulgendum esse (desiderio) confiteor, 4, 2, 122. immemor illa domus et coniugis adque sororis nil patriae indulsit, Juv. 6, 85. et deus ipse moras spatiumque indulget amori, VFlacc 2, 356. hunc tenet, hoc se solatur gratoque indulget basia plectro, Juv. 6, 383. cunctis animalibus abstinuit qui tam quam homine et ventri indulsit non omne legumen, 15, 173. picto quod iuga delicata collo pardus sustinet improbaeque tigres indulgent patientiam flagello cet., Mart. 1, 104, 1. qui malis moribus nomen oratoris indulgeant, Quint. 2, 17, 32. tamquam licentia crudelitati indulta, Amm. 14, 1, 4. tamquam indulta licentia vitiis, 14, 6, 7. tamquam peccatis indulta licentia, 27, 9, 4; — *alqd.*, von Leb.: facta tribunis centurionibusque quae Vitellius indulsisset spe, Tac. H. 3, 9. ne praedia subito destituerentur, triginta dierum spatium indulgeri, intra quod ii, ad quos res pertineret, dispertirent, Frontin. Aquaed. 109. insignia - triumphi indulsit Caesar, quamvis bellum negavisset, Tac. A. 11, 20. dato igitur imperio et indulta tribunicia potestate, proconsulatus etiam honore delato Verum vocari praecepit cet., Capitol. Ver. 4. defuncto Pio Marcus in eum omnia contulit, participatu etiam imperatoriae potestatis indùlto sibi consortem fecit, 3. licet elati gaudio salutis indultae, Amm. 17, 12, 11. pax specie humanitatis indulta in perniciem est versa multorum, 25, 8, 1. abolitio reorum, quae publice indulgetur, Modestin. Dig. 48, 16, 17. neque enim passim haec actio indulgenda est, Ulp. Dig. 4, 3, 9. condemnationes et raras esse iussit, quae factae fuerant non indulsit, Lamprid. Alex. Sev. 21; v. Lebl.: nocte brevem si forte indulsit cura soporem, Juv. 13, 217; — *alqm.*: et tamen unus Armenius Zalaces cunctis narratur ephebis mollior ardenti sese indulsisse tribuno, Juv. 2, 163. deus, ille deus seseque videndum indulsit, Lysippe, tibi cet., Stat. Silv. 4, 6, 36; u. in seltenerer Bedeutung: male merentur de nobis eri, qui nos tanto opere indulgent in pueritia, Afran. 389. nimis me indulgeo, Ter. Eun. 2, 1, 16. te indulgebant, tibi dabant, Heaut. 5, 2, 35; quando animus eorum (puerorum) interstitione aliqua negotiorum data laxari indulgerique potuisset, Gell. praef. §. 1; — mit *Infin.*: iussit stare domos, indulgens templa vetustis incolere atque habitare deis, Sil. 4, 672. cur ipse excitus in arma Ismenos, doctae nosse indulgete sorores, Stat. Theb. 9, 316. indulgens (nox) reparare animum, 1, 500.

2) *intr.*, Jmdm. od. einer Sache aus Nachgiebigkeit, Güte od. Gnade gewähren lassen, freien Lauf lassen, Jmdn. od. etw. geben lassen, gegen Jmdn. willfährig -, nachgiebig -, nachsichtig sein, Nachsicht zeigen, Jmdm. willfahren, daher Jmdn. hätscheln, gegen Jmdn. zärtlich sein, gütig -, mild -, huldvoll -, gnädig sich benehmen, Jmdm. od. einer Sache sich überlassen, sich hingeben, ergeben sein, einer Sache nachhängen, sie pflegen (so b. Dicht. u. in der Prosa aller Perioden), v. Leb., selten v. Lebl., *alci.*: olim convenerat, inquit, ut faceres tu quod velles nec non ego possem indulgere mihi, Juv. 6, 281. ut misericordia permotus gubernator indulgeat tibi, Petr. 101, 8. assuetaque semper in umbra indulgere sibi, Ov. M. 10, 533. adeo indulgent sibi latius ipsi, Juv. 14, 234. sibi autem indulgentes et corpori deservientes atque omnia quae sequantur in vita quaeque fugiant voluptatibus et doloribus ponderantes - in hortulis suis iubeamus dicere, Cic. Leg 1, 13, 39. sic sibi indulsit, ut cet., Nep. Lys. 1, 3. hominem divinum, qui sibi indulsit! Quint. 8, 5, 17. ultra nobis quam oportebat indulserimus, Quint. 2, 5, 24. ut uni huic maxime indulgeret, Nep. Dion. 2, 1. nihil (in Nichts) his indulsit ad Antonium violandum, Att. 9, 3. nimium illi, Menedeme, indulges, Ter. Heaut 4, 8, 20. Q. pater ad me gravia de filio, maxime quod matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus, Cic. Att. 14, 10, 4. indulsit illi (filio) suus pater semper, 10, 11, 3. decet indulgere puellae, vel cum prima nocet, Calp. 3, 37. quod Fabiae nimium indulserat Verus, Capitol. Ver. 10. libertis inhonestius indulsit, 8. indulge hospitio (d. i. hospiti) causasque innecte morandi, Virg. A. 4, 51. quum de Siculis male mereretur, cives Romanos coluit, iis indulsit, eorum voluntati et gratiae deditus fuit, Cic. II. Verr. 3, 24, 59. u. vgl.: semper Haeduorum civitati praecipue indulserat, Caes. BG. 7, 40, 1. videamus, ne haec oratio sit hominum adsentantium nostrae imbecillitati et indulgentium multitudini, Cic. Tusc. 3, 6, 13. at enim Graecis solis indulgeo: quid? L. Caecilium nonne omni ratione placavi? I. QFr. 2, 2, 6. huic legioni Caesar et indulserat praecipue et propter virtutem confidebat maxime, Caes. BG. 1, 40, 15. si militiam detrectantibus indulgere voluissem, Curt. 7, 5 (1), 40. tanto magis aegris in potione, quam in cibo indulgere, Cels. 3, 6. u. so: ubi longa febris fuit, potest indulgeri aegro maturius, 3, 4. stultis quasi neglegenter indulsit, Treb. Poll. Claud. 2; annuit atque animo pariter patruoque suoque Delius indulgens nebula velatus in agmen pervenit Iliacum, Ov. M. 12, 597. utque salutis spes abiit finemque vident in funere morbi, indulgent animis et nulla, quid utile, cura est, 7, 564. si (Ovidius) ingenio suo imperare quam indulgere maluisset, Quint. 10, 1, 98; — tu, cuius et annis et generi fata indulgent, Virg. A. 8, 512. indulgente nobis fortuna, Vell. 2, 117, 1. ubi - vetus indulget senibus clementia porcis, Juv. 6, 160; — *alci. rei*: naturae suae indulgens, Eutr. 9, 27. aetati tuae noli in hac re indulgere, Suet. Aug. 51. ut aut parcius aetatulae indulgeret aut certe cautius, Claud. 16. indulge genio, carpamus dulcia, Pers. 5, 151. si instructio novi balinei oneratura vires Prusensium

non est, possumus desiderio eorum indulgere, Plin. Ep. 10, 11 (6), 2. proinde indulge precibus meis, 4, 15, 11. tantum mihi tribuis, ut vel auctoritati meae pareas vel precibus indulgeas, 9, 24. externo et regio more et indulgere licentiae militum et saevire in eos, Liv. 29, 19, 4. si tamen ipse meo captus prior esset amore, forsitan illius possem indulgere furori, Ov. M. 9, 511. molesta veritas - sed obsequium multo molestius, quod peccatis indulgens praecipitem animum ferri sinit, Cic. Am. 24, 89. non est indulgendum causis desidiae, Quint. 10, 3, 29; crescit indulgens sibi dirus hydrops, Hor. Od. 2, 2, 13. haec (rosa) largo matura die saturataque vernis roribus indulget spatio, latet altera nodo nec teneris audet foliis admittere soles, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 248. consuetudini auribus indulgenti libenter obsequor, Cic. Or. 47, 157. ipsaque sibi imbecillitas indulget, Tusc. 4, 18, 42; — expatiari parte in hac et indulgere voluptati, 2, 17, 1. u. vgl. 12, 10, 22. an me luxuriae indulgentem putatis arma vestra auro argentoque adornasse? Curt. 8, 28 (8), 16. luxuriae ita indulsit, ut cet., Suet. Gr. 23. inter coenandum epulis indulserat, Eutr. 10, 18. nec desidiis dapibusque paratis indulgere iuvat, Claud. Prob. et Ol. cons. 151. u. so Laud. Stil. 2, 143. pomis vehementer indulsit ita, ut secunda mensa illi saepius ponerentur, Lamprid. Alex. Sev. 37. fusique per herbam indulgent vino, Virg. A. 9, 165. u. so Spart. Hadr. 3. u. vgl.: aut cubantem cenasse aut plus quam sextario vini indulsisse, Justin. 32, 4, 10. aleae indulgens, Suet. Aug. 70. iuvat indulgere choreis, Virg. A. 9, 315. dum spectaculis indulget, Flor. 1, 47 (3, 12), 10. iniit epulas, somno indulsit, Tac. A. 16, 19. somno indulgendum, Cels. 3, 22. 4, 5 (2). ominibus certis prohibebar amori indulgere meo, Ov. M. 9, 595. tu fortasse me putes indulsisse amori meo supraque ista quam res patitur sustulisse, Plin. Ep. 1, 14, 10. sperni ab iis veteres amicitias, indulgeri novis, Cic. Am. 15, 54. urbe sedent laeti Minyae viduisque vacantes indulgent thalamis, VFlacc. 2, 371. u. vgl. 8, 392. neque concubitu indulgent (apes), Virg. G. 4, 198. primo humani ingenii vitio spei suae indulgens Abisarem belli socium - adventare credebat, Curt. 8, 47 (14), 1. crescente in dies Philippi odio in Romanos, cui Perseus indulgeret, Demetrius summa ope adversaretur, Liv. 40, 5, 5. rides, ait, et nimis uncis naribus indulges, Pers. 1, 40. indulgens suspicionibus eos tormentis dedit, Spart. Clod. Alb. 8. quid tibi tanto opere'st mortalis, quod nimis aegris luctibus indulges? Lucr. 3, 933. quid tantum insano iuvat indulgere dolori? Virg. A. 6, 135. tantum indulsit dolori, Nep. Reg. 1, 4. indulsit primo lacrimis, Ov. M. 9, 142. dulcibus indulget lacrimis aperitque dolorem, VFlacc. 3, 371. nec diu tamen lacrimis indulsi, sed cet., Petr. 81, 1; indulge valetudini tuae, cui quidem tu adhuc, dum mihi deservis, servisti non satis, Cic. Fam. 16, 18, 1. hic satur irriguo mavult turgescere somno, hic campo indulget, hunc alea decoquit, Pers. 5, 56. sin tumulis adclive solum collesque supinos (metabere), indulge ordinibus, Virg. G. 2, 277. si - insano iuvat indulgere labori, A. 6, 135; felici non fausta loco tentoria ponens indulsit castris, Lucan. 4, 664. orbis indulgens regno (Pompeius), 7, 54. ne famam quidem, cui saepe etiam boni indulgent, ostentanda virtute aut per artem quaesivit, Tac. Agr. 9; ut tanto clarior eius futura sit fides ac religio in pronuntiando, quanto minus vel offensae vel utilitati suae indulserit, Quint. 11, 1, 75. minus indulsere eloquentiae Stoici veteres, 10, 1, 84. Latinos compositioni magis indulsisse quam Atticos, 9, 4, 145. plerisque extremas syllabas non perferentibus, dum priorum sono indulgent, 11, 3, 33. u. vgl. 6, 3, 5: — *absol.*: non vides, quanto aliter patres, aliter matres indulgeant? Sen. Prov. 2, 5. est aliquid, quod dominus praestare servo debeat, ut cibaria, ut vestiarium: nemo hoc dixit beneficium: at indulsit liberalius, educavit, artes quibus erudiuntur ingenui tradidit: beneficium est, Ben. 3, 21, 2. hactenus indulsisse vacat, Virg. A. 10, 625. stent lacrimis precibusque tuis: sed percipe, coniux, quatenus indulsisse vacet, Sil. 17, 372. o felix, quod in haec tibi saecula primos indulgente deo demittere contigit annos, Lucan. 7, 74. id non fieri ex vera vita sed ex adsentando, indulgendo et largiendo, Ter. Ad. 5, 9, 31. ut indulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus, Nep. Dion. 4, 3. neque indulgendo inveterascere eorum aes alienum patiebatur, Att. 2, 5; — et nisi tempestas indulget tempore fausto solque sua pro parte fovet tribuitque calorem cet., Lucr. 1, 805. fructusque feros mansuescere terram cernebant indulgendo blandeque colendo, 5, 1368; breves et mutabiles vices rerum sunt et fortuna nunquam indulget, Curt. 4, 54 (14), 19. fortuna indulgendo ei nunquam fatigata, Curt. 8, 11 (3), 1. — *PAdj.* **indulgens**, nachgiebig, nachsichtig, zärtlich, mild, gütig, huldvoll, gnädig, pater enim nimis indulgens: quidquid ego astrinxi, relaxat, Cic. Att. 10, 6, 2. patre usus est diligente, indulgente et diti, Nep. Att. 1, 2. et non ferme desunt irarum indulgentes ministri, qui avidos atque intemperantes suppliciorum animos ad sanguinem et caedes irritent, Liv. 24, 25, 9. ego edepol docta dico: quae mulier volt sibi suum amicum esse indulgentem et diutinum, modice atque parce serviat cupidines, Turpil. 37; — im *compar.*: quorum indulgentiores parentes erant, Quint. 4, 2, 74. nec ullo tempore facilior aut indulgentior traditur eaque momenta domestici ad aliquid petendum magnopere captabant, Suet. Vesp. 21; — cera indulgentior mordenda, CAurel. Chron. 2, 1, 42; quo enim est ipsum nomen amantius indulgentiusque maternum, hoc cet., Cic. Cluent. 5, 12; — im *superl.*: partius fortasse quam decuit optimum principem, sed non parcius quam optimum patrem, qui optimum adoptaturus hoc quoque parentis indulgentissimi fecit, Plin. Pan. 38, 1. avunculum indulgentissimum - amisisti, Sen. Cons. ad Helv. 2, 4. rogo ergo, indulgentissime imperator, ut cet., Ep. 10, 10 (5), 2. u. so Pan. 90, 4; dagegen vgl.: fili, indulgentissime adolescens, vidi te

nec semel vidi, zärtlich geliebt, Quint. decl. 10, 13; — *PAdv.*: si etiam bestiae multa faciunt, duce sua quaeque natura, partim **indulgenter** vel cum labore, cet., Cic. Fin. 2, 33, 109. illud me praeclare admones, quum illum videro, ne nimis ind. et ut cum gravitate potius loquar, Att. 9, 9, 2. Philippus Athamanum praecipue captivis ind. habitis, ut per eos conciliaret gentem, nactus spem Athamaniae potiundae exercitum eo duxit, Liv. 36, 14, 7. abunde igitur atque ind. a fortuna deciditur cum eo, qui iure dici non infelix potest, Plin. 7, 40 (41), 130. caveas tamen, ne his Africanus noster ind. utatur, Vopisc. Saturn. 8; — im *compar.*: ut alios indulgentius tractaret propter parentes avosque, Sen. Ben. 4, 32, 1; — im *superl.*: illa omnia, quae in me indulgentissime conferebat, pecuniam, honores, gratiam, Cons. ad Helv. 5, 4. voluptati aurium ind. deditus, Solin. 9, 14.

indulgĭtas, ātis, *f.*, archaist. = indulgentia: Bassus assiduitate, indulgitate victus, Sisenn. p. 307. consuetudine uxoris, indulgitate liberûm, Coel. b. Philarg. Virg. G. 2, 345.

indultor, ōris, *m.* (indulgeo), der, welcher einer Sache ihren Lauf läßt, der **Begünstiger, Förderer**, malus iam, quando legis eversor, si bonus, quum legis indultor: sed et eo, quod indulsit legi obsequium, bonam legem confirmavit, Tert. adv. Marc. 4, 9.

indultum, i, *n.* (indulgeo), die **Vergünstigung, Bewilligung**, ind. principis, Hon. et Theod. Cod. 3, 10, 1. iuxta Constantinianae legis ind., 4, 15, 1.

indultus, *abl.* u, *m.* (indulgeo), die **Vergünstigung, Bewilligung**, oro, ut indultu clementiae tuae in accusatorem meum, quae volo, scribam, Sidon. Ep. 1, 11.

indūmentum, i, *n.* (induo), der **Anzug**, die **Kleidung, Hülle**, id unum postea oravit, ut, priusquam mortem obpeteret, induere permitterent sua sibi omnia indumenta, Gell. 16, 19, 12. indicatum est apud Tyrum ind. regale textum occulte - adparatum, Amm. 14, 7, 20. indumenta lintea, quibus tegebamur, in oblongos discidimus pannulos, 19, 8, 8. indumenta coccea et purpurea ceteraque castrensia imperii insignia accepit, Lamprid. Anton. Diad. 3. quod indumenta in talos demissa largiretur, AVict. Caes. 21, 1; — quoniam igitur indumentum illud oris (von der Gesichtsmaske) clarescere et resonare vocem facit, ob eam causam persona dicta est, Bass. b. Gell. 5, 7, 2; — übtr.: carnis indumenta sumunt eque bustis prodeunt, Prud. Cathem. 9, 9. quamdiu indumento carnis oneratus est, u. später: danda igitur opera, ut indumento iustitiae pietatisque velemur, quo nos exuat nemo, Lact. 6, 13.

induo, indui, indūtum (ind-u-o, Wurzel δυ, vgl. *Curtius* Grundzüge II. p. 205), hineinschlüpfen lassen, hinein-, anstecken, bestecken, bekleiden (Ggstz. exuo), also 1) **hineinschlüpfen lassen, hineinstecken, -drücken, -bergen, in etw. verwickeln, verstricken, verflechten, hüllen**, se od. medial im Pass., **sich hineinschlüpfen lassen, -stecken, sich verhüllen**, in etw. **hineinschlüpfen**, unversehens od. zufällig in etw. **gerathen**, eig. u. übtr., mit *in* u. *Acc.*: quos hominum ex facie dea saeva potentibus herbis induerat Circe in voltus ac terga ferarum, Virg. A. 7, 20; — pectus in tela indue, Sen. Herc. fur. 1028. cum se nux plurima silvis induet in florem, Virg. G. 1, 188. quum autem se in nubem induerint (venti), Cic Div. 2, 19, 44; — mea praeda est illa: proin tu te in laqueum induas! Plaut. Cas. 1, 1, 25. hic videte in quot se laqueos induerit, quorum ex nullo se umquam expediret, Cic. II. Verr. 2, 42, 102. u. vgl. 2, 43, 106. [ac nos in fraudem induimus frustraminis ipsi], Lucr. 4, 817. cur igitur vos induitis in eas captiones, quas numquam explicetis? Cic. ND. 2, 17, 41. in id ipsum se induit, quod timebat, Acad. 1, 6, 18. cum in gravissimas frequenter legum, semper vero malae conscientiae poenas a semet ipsis improviso rerum exitu induantur, Quint. 12, 1, 3; — res salubriter ac prospicienter animadversas in mentes animosque hominum cum audiendi quadam inlecebra induit, Gell. 2, 29, 1; — mit *Dat.* (alci. od. alci. rei): est autem calix modulus aeneus, qui rivo vel castello induitur, huic fistulae applicantur, Frontin. Aquaed. 36. nunc manum cerebro indue, Sen. Phoen. 180. an sese mucroni ob tantum dedecus amens induat, Virg. A. 10, 682. (wie wohl statt mucrone zu lesen ist). iuvenca ferro semet opposito induit et vulnere uno cecidit, Sen. Oed. 341. quo qui intraverant, se ipsi acutissimis vallis induebant, Caes. BG. 7, 73, 4. se stimulis inopinantes induebant, 7, 82, 1. induissent se hastis nec confertam aciem sustinuissent, Liv. 44, 41, 9. u. vgl. dicht.: quos (gigantes) scopulis trabibusque parens miserata iugisque induit et versos extruxit in aethera montes, VFlacc. 2, 20; olim enim ita se induit rei publicae Caesar, ut seduci alterum non possit sine utriusque pernicie, Sen. Clem. 1, 4, 3. vgl. dicht.: socium sumebat bonorum-parvumque triumphis induit, Claud. VI. Cons. Hon. 66; — *abs.*: ille, ut semper fuit apertissimus, non se purgavit, sed indicavit atque induit, Cic. Mur. 25, 51. at quem ad modum ipse se induit priore actione? II. Verr. 5, 29, 73. sua confessione induatur ac iuguletur necesse est, 5, 64, 73.

2) **anstecken, anlegen, anthun, anziehen, annehmen**, in übertr. Verbindungen (mit dem Objects-acc. u. Dat.) auch: **beilegen, beibringen**, eig. u. übtr. a) *alqd.* u. selten *alqm.*, mit leb. Subj.: anulumque aureum in digito, quem ut detraxit, ipse induit, Cic. Off. 3, 9, 38. in calciamentum dextri pedis (inspuere) priusquam induatur, Plin. 28, 4 (7), 38. meam (vestem) ipse induit, Ter. Eun. 4, 4, 34. nunc indue vestem - sepositam, Tibull. 2, 5, 7. fulgentem Tyrio subtegmine vestem indueras, 4, 1, 122. qua primum oculos cepisti veste Properti indue, Prop. 4, 9 (3, 10), 16. vestem, quam - induerant, Suet. Caes. 84. nullam vestem bis induit, Ner. 30. lacerata veste, quam e spoliis occisi regis induerat, Curt. 7, 22 (5), 24. et iam, quas induat ille, festinat vestes, Ov. M. 11, 574. non ante vestes induat coniux, iube Sen. Herc. Oet. 577. astrictas vestes - auro e purpura insignes induunt, Curt. 3, 34 (13), 7.

mortifera vinctum perfidae tradet neci induta vestis, Sen. Agam. 879. vestesque rigescunt (gelu) indutae, Virg. G. 3, 364. induerat Tyrio bis tinctam murice pallam, Ov. F. 2, 107. virilem togam, latum clavum induere, Suet. Aug. 38. nunc vero postulamus, ut futuros principes doceas inertiae renuntiare - paulisper et saltem ad brevissimum tempus ex illo felicitatis somno velut excitatos induere praetextam, Plin. Pan. 59, 2. iubet induere - coniugis fidae manu textos amictus, Sen. Agam. 874. deposita veste regia pastoralem cultum induit, Vell. 1, 2, 1 senatus populusque habitum ac voces dolentum simulatione magis quam libens induebat, Tac. A. 4, 12. aequum est induere nuptam ventum textilem -? Syr. 17. induis capitium, tunicae pittacium, Laber. 61; — Euryalus - induit arma, Virg. A. 9, 180. u. so 11, 6. 439. Mezentius induit arma, induit Aeneas, Ov. F. 4, 891. u. so 1, 521. 11, 382. 14, 797. 13, 290. VFlacc. 7, 90. Curt. 5, 30 (11), 1. si velut bellica instrumenta sumi deponique possent induentis arbitrio, Sen. dIra 1, 17, 1. tum galeam Messapi habilem - induit, Virg. A. 9, 366. temporis tanta fuit exiguitas, ut - ad galeas induendas - tempus defuerit, Caes. BG 2, 21, 5. loricam, quam raro induebat, - sumpsit, Curt. 4, 27 (6), 14. nec peto sortis opem, sed quos potes indue caestus, VFlacc. 4, 251. u. vgl.: thalamos excussaque vincla quod ausae induere, 2, 398; — induit albos cum vitta crines, Virg. A. 7, 417. cum Claudius Caesar zmaragdos induebat vel sardonychas, Plin. 37, 6 (23), 85. Cretaei fastus quae passa iuvenci induit abiegnae cornua falsa bovis, Prop. 4, 18 (3, 19), 11. induerat scalas, lecturum poma putares, Ov. M. 14, 650; — mit lebl. Subj.: ecce vetus calido versatus stipes aëno fit viridis primo, nec longo tempore frondes induit, Ov. M. 7, 279. non minus arte mea mutabilis induit arbos ignotas frondes et non genitalia poma, Calp. 2, 40. nec fructum nec laetam frondem olea induet, Col. 5, 9, 15; — übtr. mit leb. Subj.: ponit enim personam amici, quum induit iudicis, Cic. Off. 3, 10, 43. quia tantum modo induit personam philosophi et sibi ipse hoc nomen inscripsit, Tusc. 5, 26, 73. eandem personam induit Cicero, Quint. 3, 8, 50. nec domini supercilium induebat, sed amici quaerebat obsequium, Petron. 113, 10. indue cum tunicis metuentem crimina vultum, Ov. Am. 3, 14, 27. notos pueri puer indue voltus, Virg. A. 1, 684. induit vultus feros, Sen. Agam. 706. vultus indue tu magis severos, Mart. 2, 41, 13. induit formas quoties minores ipse, qui coelum nebulasque ducit! Sen. Hipp. 300. habes somnum imaginem mortis eamque cotidie induis, Cic. Tusc. 1, 38, 92. speciem iudicis induere non poterat, Tac. A. 15, 69. L. Junius Brutus - iuvenis longe alius ingenio, quam cuius simulationem induerat, Liv. 1, 56, 7. auctoritatem induat vera sentientis, Quint 4, 1, 46. maesta et multiplici metu suspensa civitate, quae super instantia mala falsos pavores induerat, Tac H. 4, 38. pelle femineos metus et inhospitalem Caucasum mente indue, Sen. Med. 42. Aeserninos et Arruntios magnum animum induisse, Tac. A. 11, 7. Galbam et infracta tributa hostiles spiritus induisse, H. 4, 57. orto discidio et statim bello etiam adversus nos hostilia induerat, A. 12, 40. hos esse Romanos Variani exercitus fugacissimos, qui ne bellum tolerarent, seditionem induerint, 2, 15. corpora ceu mixti dominis irasque sedentum induerint (equi), Stat. Theb. 8, 392. nomina gentis induet et Libycam feret in Capitolia laurum, Sil. 9, 545. rex Izates societatem Meherdatis palam induerat, in Gotarzen per occulta et magis fida inclinabat, Tac. A. 12, 13. femina ingens animi munia ducis per eos dies induit, 1, 69. C. Caesar - qualem diem Tiberius induisset, pari habitu, hau multum distantibus verbis, 6, 20. et ille se quidem spolia Persarum gestare dicebat, sed cum illis quoque mores induerat superbiamque habitus animi insolentia sequebatur, Curt. 6, 20 (6), 5. fidum erat et altum rei publicae pectus curia silentique salubritate munitum et vallatum undique, cuius limen intrantes abiecta privata caritate publicam induebant, VMax. 2, 2, 1. plurimum adulationis Seleucenses induere, Tac. A. 6, 42. Pharasmanes adiungere Albanos, accire Sarmatas, quorum sceptuchi utrimque donis acceptis more gentico diversa induere, 6, 33; mit lebl. Subj.: sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine tellus, induit ignotas hominum conversa figuras, Ov. M. 1, 87. u. übtr.: nec tantum induerint fatis nova saecula crimen aut instaurati peccaverit ara Terenti, Stat. Silv. 1, 4, 17; — *alqm.*: induit a tergo Mycalesia cuspis Agyrten (vgl. haurire alqm.), Stat. Theb. 9, 281; dagegen statt der abstr. Eigenschaften einer Person: indue mente patrem, Claud. III. Cons. Hon. 157. nisi contra instituta et caerimonias maiorum proditorem palam et hostem Thrasea induisset, Tac. A. 16, 28. unde Remus sulcoque terens dentalia, Quinti, cum trepida ante boves dictatorem induit uxor, Pers 1, 73; — *alqd. alci.* od. *alci. rei*: soleas delicatioribus iumentis sues ex auro quoque induere, Plin. 33, 11 (49), 140. ex eius (Galli) spoliis sibi et torquem et cognomen induit (A. Torquatus), Cic. Fin. 2, 22, 73. te (anulum) laeta mente receptum protinus articulis induat illa suis, Ov. Am. 2, 25, 4. induere sua sibi omnia indumenta, Gell. 16, 19, 12. harum unam (vestem) iuveni - induit, Virg. A. 11, 77. serta patri iuvenisque comam vestesque Lyaei induit, VFlacc. 2, 265. etsi perversa induenda magistratui vestis (ein Trauerkleid) et convocanda classico concio est, procedam in tribunal non furens nec infestus, sed voltu legis cet., Sen. dIra 1, 16, 5. cui (Herculi) quum Deianira sanguine Centauri tinctam tunicam induisset inhaesissetque ea visceribus, ait ille cet., Cic. Tusc. 2, 8, 20; — induere arma sibi, Sil. 14, 297. nec conquiesse, donec ipsa manibus suis sibi arma adversus hospitem atque amicum indueret, Liv. 30, 13, 12. saepe obstinatis induit frenos Amor, Sen. Hipp. 575; — germanamque rapit raptaeque insignia Bacchi induit, Ov. M. 6, 598. induitis collo lapides oriente petitos, Ov. Med. fac. 21. liberior fratri sumpta mihique toga est in-

duiturque humeris cum lato purpura clavo, Tr. 4, 10, 28; — decidit in praeceps et pondere corporis ornum ingentem fregit suaque induit ilia fractae, M. 12, 339; — dicht. u. übtr.: pila novant ac detersa rubigine saevus induitur ferro splendor, Sil. 4, 12. fumi amaritudine vetustatem indui (vino) persuasum habemus, Plin. 23, 1 (22), 40. itaque laetus facit et induit sibi animi sui voltum, Sen. Ben. 2, 2, 2. abditos sensus geris animisque pulcram turpibus speciem induis, Sen. Hipp. 918. cum ipse, ex quo ab Roma redii, per occulta cum suis colloquia dies noctesque insidietur, ultro mihi non insidiatoris modo, sed latronis manifesti et percussoris speciem induit, Liv. 40, 12, 4. fictam orationem induere personis, Quint. 4, 1, 28. declamaturus autem maxime positas in affectibus causas propriis personis debet induere, 4, 1, 47. ego me patronum profiteor plebis, quod mihi cura mea et fides nomen induit, Liv. 6, 18, 14. adeoque novum sibi ingenium induerat, ut plebicola repente omnisque aurae popularis captator evaderet pro truci saevoque insectatore plebis, 3, 33, 7. qui si ex habitu novae fortunae novique, ut ita dicam, ingenii, quod sibi victor induerat, spectetur, cet., 9, 18, 2. natura omnium rerum, quae nos genuit, induit nobis inolevitque in ipsis statim principiis, quibus nati sumus, amorem nostri et caritatem, Gell. 12, 5, 7. iamque deae cunctas sibi belliger induit iras Hannibal, Sil. 1, 38. iamque inclinabant acies cunctisque pavorem Gallorum induerat pavor, 15, 735. eloquentiam, qua nihil esse maius confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus, Petr. 4, 2.

b) *indui alqd.*, medial, sich etw. anstecken, -anlegen, -anthun, -anziehen, sich mit etw. bekleiden, kleiden, bes. im Ptcp. perf., angethan -, bekleidet, mit -, eig. u. übtr.: quidlibet indutus celeberrima per loca vadet, Hor. Ep. 1, 17, 28. faciles (d. Palmen) ad scandendum orientis se populis praebent vitilem sibi arborique indutis circulum mira pernicitate cum homine subeuntem, Plin. 13, 4 (7), 29. quid erat induta? an regillam induculam an mendiculam? Plaud. Epid. 2, 2, 39. u. vgl. Men. 1, 3, 8. eam'st vestem indutus? Ter. Eun. 4, 4, 40. u. vgl. 5, 6, 15. tum septem et XX virgines longam indutae vestem carmen in Junonem reginam canentes ibant, Liv. 27, 37, 12. revocatus vestem fratris eam ipsam, quae in sella posita fuerat, induitur, Curt. 10, 13 (7), 13. u. so 7, 8 (2), 17. pretiosissimam vestem induti, 5, 26 (9), 1. induiturque atras vestes, Ov. M. 6, 568. egreditur tectis vestes induta recinctas, 7, 182. mutata veste dissimilemque fortunae suae indutus habitum nocte urbe elapsus est, Vell. 2, 41, 2. indutus chlamydem Tyriam, Ov. M. 5, 51. u. vgl.: domum intravit Tyrios induta paratus, F. 3, 627. pallamque induta nitentem insuper aurato circumvelatur amictu, M. 14, 261. fluidoque cruore rubentem induitur pallam, 4, 482. depictas gemmatasque indutus paenulas, Suet. Cal. 52. synthesinam indutus, Ner. 51. distincta sunt auro et purpura carbasa, quae indutus est, Curt. 8, 32 (9), 24. carbaseos induta sinus, Claud in Eutr. 2, 183. caerulaque induitur velamina, Ov. M. 14, 45. caerulea indutus scutulata aut galbina rasa, Juv. 2, 97. induitur velamina mille colorum Iris, Ov. M. 11, 589. u. vgl.: nuntia Junonis varios induta colores concipit Iris aquas, 1, 270; — arma habitumque Dianae induitur, Claud. Rapt. Pros. 3, 216. Androgei galeam clipeique insigne decorum induitur, Virg. A. 2, 393. clipeumque auroque trilicem loricam induitur, 7, 640. iamque adeo rutilum thoraca indutus aënis horrebat squamis, 11, 487. u. so: thoracem indutus, Curt. 7, 21 (5), 16. 7, 33 (8), 3. loricam induitur, Sil. 5, 140. u. vgl.: Sol - multifidum iubar et bisseno sidere textam loricam induitur, VFlacc. 4, 90. reliqui - remigem loricam indutum scutorum testudine armati protegebant, Curt. 7, 36 (9), 3; — tentipellium induitur, rugae in ore extenduntur, Titin. 173. interea aspexit virginem instantem in capite indutam ostrinam riculam, Turpil. 73. qui redit exuvias indutus Achilli, Virg. A. 2, 275. ut chalybem indutos equites et in aere latentes vidit cornipedes, Claud. VI. Cons. Hon. 569. induiturque humeris Lernaeae virus echidnae, Ov. M. 9, 158; — übtr.: vultus induta pares disiectaque crinem Eumenis in medios inrumpit turbida coetus, Sil 2, 558. induitur faciem vultumque Dianae, Ov. M. 2, 425. induitur faciem tauri, 2, 850. mortalem induitur formam, 11, 203.

3) induere *alqm.* od. *alqd. alqua. re*, Jmdn. od. etw. mit etw. gleichsam bestecken, überkleiden, bekleiden, indui alqa re, mit etw. angethan -, bekleidet werden, im Ptcp. perf., angethan, bekleidet, bedeckt, se induere od. med. im Pass., sich mit etw. bestecken, bekleiden, mit etw. ausstatten, etw. anlegen, anthun, anziehen, annehmen, also *alqm.* od. *alqd. alqua. re*, eig. u. übtr., mit leb. Subj.: indue me Cois, fiam non dura puella, Prop. 5 (4), 2, 23. melius est oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis et meretriciis vestibus insignire, Tac. Or. 26; — magnum cratera corona induit, Virg. A. 3, 526. crassis arundinibus, quae ab una parte nodos integros habeant, velut pileis induere, Col. 5, 10, 21. sanguineo splendore rosas, vaccinia nigro induit, Claud. Rapt. Pros. 2, 92. u. übtr.: teneros his moribus induit annos verior Augusti genitor, Cons. Stil. 3, 121. hic Graeca doctrina ore tenus exercitus animum bonis artibus non induerat, Tac A. 15, 45. quam (voluntatem) qui vera induerit fide, Quint. 12, 11, 11; — mit lebl. Subj.: cum floribus aequora vernis Bosporus indueret, Claud. Laud. Stil. 1, 86. te messibus aestas induat, Prob. et Ol. cons. 174; — *se alqua re*, mit lebl. Subj.: ubi sanguineis se floribus induit arbos Punica, Col. 10, 242. quotque in flore novo pomis se fertilis arbos induerat, Virg. G. 4, 143. num maiore fructu vitis se induerit, Col. 4, 27, 5. u. vgl.: cum se non induit (olea fructu), vix ullam impensam poscit: sed et si quam recipit, subinde fructus multiplicat, 5, 8, 2. quae pars palmitis praecipitata est, ea fructu induitur, 5, 6, 28. u. so 5, 9, 11. ita se induunt uvis (vites), ut nequeant maturitatem capere, 4, 24, 12. numquam tanto se volture coelum induit, Lucan. 7, 834 u. übtr.:

auspiciis iterum sese regalibus annus induit, Claud. IV. Cons. Hon. 1; — im *Pass.*, v. leb. Subj.: anulum quem haberet, pallium quo amictus, soccos quibus indutus esset, se sua manu confecisse, Cic. dOr. 3, 32, 127. puella non sum, supparo si induta sum? Afran. 123. hanc vestem, qua indutus sum, - vides, Curt. 5, 9 (2), 20. u. so 10, 17 (5), 19. u. alba veste indutus, 4, 49 (15), 27. induta fuit saeva stola, Enn. trag. 430. uti citharoedus, quum prodierit optime vestitus, palla inaurata indutus, cum chlamyde purpurea cet., AHer. 4, 47, 60; — radiantibus armis induitur, Sil. 12, 561. indutosque iubet truncos hostilibus armis ipsos ferre duces, Virg. A. 11, 83. galeam ante pedes proiecit inanem, qua ludo indutus belli simulacra ciebat, 5, 674. quum lorica indutus arma gestaret, Curt. 8, 10 (2), 36 u. so Quint. 8, 4, 24: — tune hinc spoliis indute meorum eripiare mihi? Virg. A. 12, 947. u. vgl. 10, 775. ter me nitidis Albana ferentem dona comis sanctoque indutum Caesaris auro visceribus complexa tuis sertisque dedisti oscula anhela meis, Stat. Silv. 3, 5, 28. talibus infelix contra sua regna venenis induitur, VFlacc. 7, 371; u. übtr.: duabus quasi nos a natura indutos esse personis, quarum una cet., Cic. Off. 1, 30, 107. beluae quaedam illae ex portentis immanes ac ferae, forma hominum indutae, exstiterunt, Sull. 27, 76. qui (dii) induti specie humana fabulas poëtis suppeditaverunt, ND. 2, 24, 63. u. vgl. dicht.: sic flore iuventae induimur vultus, Calp. 3, 90. induitur tota Africa flammis, Sil. 17, 195; — v. lebl. Subj.: implicitumque me brachiis mollioribus pluma deduxit in terram vario gramine indutam, Petr. 127, 8. tantis segetibus induebatur (Aegyptus), ut cum feracissimis terris, quasi numquam cessura, certaret, Plin. Pan. 30, 1; — *absol.*: at illum hesterni capite induto subiere Quirites, Pers. 3, 105. indutus at olim Demoleos cursu palantes Troas agebat, Virg. A. 5, 264; — hic pampinus induit ulmos, Claud. Rapt. Pros. 2, 111. iamque eoas cinis induit urbes, VFlacc. 4, 509.

indūpĕdio, īvi, ītum, īre, archaist. = impedio, Lucr. 1, 241. 2, 101 öft.

indūpĕrātor, ōris, *m.*, archaist. = imperator, Enn. A. 86. 332. 350. 552. Lucr. 4, 968. 5, 1226.

indūpĕro, āre, archaist. = impero, Enn. A. 413.

indūresco, durui, durescĕre, **in Härte übergehen, sich verhärten, hart -, spröd werden, die Weichheit -, Biegsamkeit verlieren**, übtr. **theils sich verhärten, erstarken, an Kraft zunehmen, theils sich abhärten, theils unbeugsam -, unnachgiebig werden**, a) eig.: qui (limus) interdum in crustam indurescit, Frontin. Aquaed. 122. stiriaque inpexis induruit horrida barbis, Virg. G. 3, 366. virga recens bibulaque etiamnum viva medulla vim rapuit monstri, tactuque induruit huius, Ov. M. 4, 744. cum deinde paulum induruēre virgae, tum deteriores singulae detrahuntur, Col. 4, 6, 2. si vehementius induruerint (palmites), aut maiore nisu convellendi sunt aut falce deputandi, 4, 7, 1. antequam ex toto grana (segetis) indurescant, 2, 20, 2. cum deinde paulum siccatae sunt (ficus), antequam indurescant, in labra fictilia vel lapidea congerunt eas, 12, 15, 3. columbina quoque ova coquenda sunt et, ubi induruerunt, purganda, Cels. 6, 18, 7. donec extracta inde gutta indurescat, 5, 25, 17; — medicin.: quum - molliendum, quod induruit, 2, 14. indurescit is locus et rubet, 7, 27. si nervus induruit, 7, 23. u. so 7, 18. si induruit (oculus) et sic emortuus est, 6, 6, 9. tonsillas autem, quae post inflammationem induruerunt, - oportet digito circumdare et evellere, 7, 12, 2. praecordia cum ventriculo ab eadem parte indurescunt, 5, 26, 12. venter indurescit, 4, 19 (12). si iidem (testiculi) induruerunt, 6, 18, 6. u. so Col. 6, 26, 2. si qua scissa in eo (ano) vetustate induruerunt, Cels. 7, 30, 2. priusquam indurescant (tumores), 7, 2. si vetus condyloma iam induruit, 6, 18, 8. vel ex morbo vel ex ictu concrescit humor sub duabus tunicis (oculi) -: isque paulatim indurescens interiori potentiae se opponit, 7, 7, 14. id enim corpori quasi gluten adhaerescit et, quum induruit, nares commode continet, 8, 5. — b) übtr.: intumuēre tori totosque induruit artus Herculeosque novo laxavit corpore nodos, Lucan. 4, 631; franges enim citius quam corrigas, quae in pravum induruerunt, Quint. 1, 3, 12. laborandum est, - ne labor quidem magnus est, si modo, ut dixi, animum nostrum formare incipimus et recorrigere, quam indurescat pravitas eius: sed nec indurata despero, Sen. Ep. 5, 10, 6 (50). gregarius miles induruerat pro Vitellio, Tac. H. 3, 61; — corpusque, quod ante laborum impatiens nobis invalidumque fuit, ipso vexatum induruit usu, Ov. Tr. 5, 2, 3; — cucurri: perveneram in proximum, cum mihi ab eadem Hispulla Iulius Atticus nuntiat nihil iam ne me quidem inpetraturum: tam obstinate magis ac magis induruisse, Plin. Ep. 1, 12, 10.

indūro, āvi, ātum, āre, *trans.* (*intr.* = induresco b. Veg. 5, 81, 2), **verhärten, hart -, spröd machen**, übtr. **theils verhärten, unbeugsam -, unnachgiebig -, spröd machen, theils abhärten, stählen, kräftigen**, a) eig.: nix iacet et iactam nec sol pluviaeque resolvunt, indurat boreas perpetuamque facit, Ov. Tr. 3, 10, 13. induroque nives et terras grandine pulso, M. 6, 692. nucleusque quidam ferri excoquitur in iis (fornacibus) ad indurandam aciem alioque modo ad densandas incudes malleorumque rostra, Plin. 34, 14 (41), 144. pars gesa manu, pars robora flammis indurata diu - teretes pars vertere fundas, Stat. Theb. 4, 64. Reatinis tantum paludibus ungulas iumentorum indurari, Cic. Admir. frg. 16. p. 349. b. Plin. 31, 2 (8), 12. oraque cornu indurata rigent, Ov. M. 14, 502. in lapidem rictus serpentis apertos congelat et patulos, ut erant, indurat hiatus, 11, 59. inter se dimicant (sues) indurantes attritu arborum costas lutoque se tergorantes, Plin. 8, 52 (78), 212; — medicin.: Numenius podagram ceterosque articulos induratos hoc molliebat, Cels. 5, 18, 35. ubi aetas induravit (phyma), 5, 28, 9. — b) übtr.: quas inter voces ut flexerat voltum aut induraverat Otho, clamor et gemitus, Tac.

duiturque humeris cum lato purpura clavo, Tr. 4, 10, 28; — decidit in praeceps et pondere corporis ornum ingentem fregit suaque induit ilia fractae, M. 12, 339; — dicht. u. übtr.: pila novant ac detersa rubigine saevus induitur ferro splendor, Sil. 4, 12. fumi amaritudine vetustatem indui (vino) persuasum habemus, Plin. 23, 1 (22), 40. itaque laetus facit et induit sibi animi sui voltum, Sen. Ben. 2, 2, 2. abditos sensus geris animisque pulcram turpibus speciem induis, Sen. Hipp. 918. cum ipse, ex quo ab Roma redii, per occulta cum suis colloquia dies noctesque insidietur, ultro mihi non insidiatoris modo, sed latronis manifesti et percussoris speciem induit, Liv. 40, 12, 4. fictam orationem induere personis, Quint. 4, 1, 28. declamaturus autem maxime positas in affectibus causas propriis personis debet induere, 4, 1, 47. ego me patronum profiteor plebis, quod mihi cura mea et fides nomen induit, Liv. 6, 18, 14. adeoque novum sibi ingenium induerat, ut plebicola repente omnisque aurae popularis captator evaderet pro truci saevoque insectatore plebis, 3, 33, 7. qui si ex habitu novae fortunae novique, ut ita dicam, ingenii, quod sibi victor induerat, spectetur, cet., 9, 18, 2. natura omnium rerum, quae nos genuit, induit nobis inolevitque in ipsis statim principiis, quibus nati sumus, amorem nostri et caritatem, Gell. 12, 5, 7. iamque deae cunctas sibi belliger induit iras Hannibal, Sil. 1, 38. iamque inclinabant acies cunctisque pavorem Gallorum induerat pavor, 15, 735. eloquentiam, qua nihil esse maius confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus, Petr. 4, 2.

b) *indui alqd.*, medial, **sich etw. anstecken, - anlegen, - anthun, - anziehen, sich** mit etw. **bekleiden, kleiden**, bes. im Ptcp. perf., **angethan -, bekleidet,** mit -, eig. u. übtr.: quidlibet indutus celeberrima per loca vadet, Hor. Ep. 1, 17, 28. faciles (d. Palmen) ad scandendum orientis se populis praebent vitilem sibi arboique indutis circulum mira pernicitate cum homine subeuntem, Plin. 13, 4 (7), 29. quid erat induta? an regillam induculam an mendiculam? Plaud. Epid. 2, 2, 39. u. vgl. Men. 1, 3, 8. eam'st vestem indutus? Ter. Eun. 4, 4, 40. u. vgl. 5, 6, 15. tum septem et XX virgines longam indutae vestem carmen in Junonem reginam canentes ibant, Liv. 27, 37, 12. revocatus vestem fratris eam ipsam, quae in sella posita fuerat, induitur, Curt. 10, 13 (7), 13. u. so 7, 8 (2), 17. pretiosissimam vestem indui, 5, 26 (9), 1. induiturque atras vestes, Ov. M. 6, 568. egreditur tectis vestes induta recinctas, 7, 182. mutata veste dissimilemque fortunae suae indutus habitum nocte urbe elapsus est, Vell. 2, 41, 2. indutus chlamydem Tyriam, Ov. M. 5, 51. u. vgl.: domum intravit Tyrios induta paratus, F. 3, 627. pallamque induta nitentem insuper aurato circumvelatur amictu, M. 14, 261. fluidoque cruore rubentem induitur pallam, 4, 482. depictas gemmatasque indutus paenulas, Suet. Cal. 52. synthesinam indutus, Ner. 51. distincta sunt auro et purpura carbasa, quae indutus est, Curt. 8, 32 (9), 24. carbaseos induta sinus, Claud in Eutr. 2, 183. caerulaque induitur velamina, Ov. M. 14, 45. caerulea indutus scutulata aut galbina rasa, Juv. 2, 97. induitur velamina mille colorum Iris, Ov. M. 11, 589. u. vgl.: nuntia Junonis varios induta colores concipit Iris aquas, 1, 270; — arma habitumque Dianae induitur, Claud. Rapt. Pros. 3, 216. Androgei galeam clipeique insigne decorum induitur, Virg. A. 2, 393. clipeumque auroque trilicem loricam induitur, 7, 640. iamque adeo rutilum thoraca indutus aënis horrebat squamis, 11, 487. u. so: thoracem indutus, Curt. 7, 21 (5), 16. 7, 33 (8), 3. loricam induitur, Sil. 5, 140. u. vgl.: Sol - multifidum iubar et bisseno sidere textam loricam induitur, VFlacc. 4, 90. reliqui - remigem loricam indutum scutorum testudine armati protegebant, Curt. 7, 36 (9), 3; — tentipellium induitur, rugae in ore extenduntur, Titin. 173. interea aspexit virginem instantem in capite indutam ostrinam riculam, Turpil. 73. qui redit exuvias indutus Achilli, Virg. A. 2, 275. ut chalybem indutos equites et in aere latentes vidit cornipedes, Claud. VI. Cons. Hon. 569. induiturque humeris Lernaeae virus echidnae, Ov. M. 9, 158; — übtr.: vultus induta pares disiectaque crinem Eumenis in medios inrumpit turbida coetus, Sil 2, 558. induitur faciem vultumque Dianae, Ov. M. 2, 425. induitur faciem tauri, 2, 850. mortalem induitur formam, 11, 203.

3) induere *alqm.* od. *alqd. alqua. re*, Jmdn. od. etw. mit etw. gleichsam bestecken, **überkleiden, bekleiden**, indui alqa re, mit etw. **angethan -, bekleidet werden**, im Ptcp. perf., **angethan, bekleidet, bedeckt**, se induere od. med. im Pass., sich mit etw. bestecken, **bekleiden**, mit etw. **ausstatten**, etw. **anlegen, anthun, anziehen, annehmen**, also *alqm.* od. *alqd. alqua. re*, eig. u. übtr., mit leb. Subj.: indue me Cois, fiam non dura puella, Prop. 5 (4), 2, 23. melius est oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis et meretriciis vestibus insignire, Tac. Or. 26; — magnum cratera corona induit, Virg. A. 3, 526. crassis arundinibus, quae ab una parte nodos integros habeant, velut pileis induere, Col. 5, 10, 21. sanguineo splendore rosas, vaccinia nigro induit, Claud. Rapt. Pros. 2, 92. u. übtr.: teneros his moribus induit annos verior Augusti genitor, Cons. Stil. 3, 121. hic Graeca doctrina ore tenus exercitus animum bonis artibus non induerat, Tac A. 15, 45. quam (voluntatem) qui vera induerit fide, Quint. 12, 11, 11; — mit lebl. Subj.: cum floribus aequora vernis Bosporus indueret, Claud. Laud. Stil. 1, 86. te messibus aestas induat, Prob. et Ol. cons. 174; — *se alqua re*, mit lebl. Subj.: ubi sanguineis se floribus induit arbos Punica, Col. 10, 242. quotque in flore novo pomis se fertilis arbos induerat, Virg. G. 4, 143. num maiore fructu vitis se induerit, Col. 4, 27, 5. u. vgl.: cum se non induit (olea fructu), vix ullam impensam poscit: sed et si quam recipit, subinde fructus multiplicat, 5, 8, 2. quae pars palmitis praecipitata est, ea fructu induitur, 5, 6, 28. u. so 5, 9, 11. ita se induunt uvis (vites), ut nequeant maturitatem capere, 4, 24, 12. numquam tanto se volture coelum induit, Lucan. 7, 834 u. übtr.:

auspiciis iterum sese regalibus annus induit, Claud. IV. Cons. Hon. 1; — im *Pass.*, v. leb. Subj.: anulum quem haberet, pallium quo amictus, soccos quibus indutus esset, se sua manu confecisse, Cic. dOr. 3, 32, 127. puella non sum, supparo si induta sum? Afran. 123. hanc vestem, qua indutus sum, - vides, Curt. 5, 9 (2), 20. u. so 10, 17 (5), 19. u. alba veste indutus, 4, 49 (15), 27. induta fuit saeva stola, Enn. trag. 430. uti citharoedus, quum prodierit optime vestitus, palla inaurata indutus, cum chlamyde purpurea cet., AHer. 4, 47, 60; — radiantibus armis induitur, Sil. 12, 561. indutosque iubet truncos hostilibus armis ipsos ferre duces, Virg. A. 11, 83. galeam ante pedes proiecit inanem, qua ludo indutus belli simulacra ciebat, 5, 674. quum lorica indutus arma gestaret, Curt. 8, 10 (2), 36 u. so Quint. 8, 4, 24: — tune hinc spoliis indute meorum eripiare mihi? Virg. A. 12, 947. u. vgl. 10, 775. ter me nitidis Albana ferentem dona comis sanctoque indutum Caesaris auro visceribus complexa tuis sertisque dedisti oscula anhela meis, Stat. Silv. 3, 5, 28. talibus infelix contra sua regna venenis induitur, VFlacc. 7, 371; u. übtr.: duabus quasi nos a natura indutos esse personis, quarum una cet., Cic. Off. 1, 30, 107. beluae quaedam illae ex portentis immanes ac ferae, forma hominum indutae, exstiterunt, Sull. 27, 76. qui (dii) induti specie humana fabulas poëtis suppeditaverunt, ND. 2, 24, 63. u. vgl. dicht.: sic flore iuventae induimur vultus, Calp. 3, 90. induitur tota Africa flammis, Sil. 17, 195; — v. lebl. Subj.: implicitumque me brachiis mollioribus pluma deduxit in terram vario gramine indutam, Petr. 127, 8. tantis segetibus induebatur (Aegyptus), ut cum feracissimis terris, quasi numquam cessura, certaret, Plin. Pan. 30, 1; — *absol.*: at illum hesterni capite induto subiere Quirites, Pers. 3, 105. indutus at olim Demoleos cursu palantes Troas agebat, Virg. A. 5, 264; — hic pampinus induit ulmos, Claud. Rapt. Pros. 2, 111. iamque eoas cinis induit urbes, VFlacc. 4, 509.

indŭpĕdio, īvi, ītum, īre, archaist. = impedio, Lucr. 1, 241. 2, 101 öft.

indŭpĕrātor, ōris, *m.*, archaist. = imperator, Enn. A. 86. 332. 350. 552. Lucr. 4, 968. 5, 1226.

indŭpĕro, āre, archaist. = impero, Enn. A. 413.

indūresco, durui, durescĕre, **in Härte übergehen, sich verhärten, hart -, spröd werden, die Weichheit -, Biegsamkeit verlieren**, übtr. **theils sich verhärten, erstarken, an Kraft zunehmen, theils sich abhärten, theils unbeugsam -, unnachgiebig werden**, a) eig.: qui (limus) interdum in crustam indurescit, Frontin. Aquaed. 122. stiriaque inpexis induruit horrida barbis, Virg. G. 3, 366. virga recens bibulaque etiamnum viva medulla vim rapuit monstri, tactuque induruit huius, Ov. M. 4, 744. cum deinde paulum induruēre virgae, tum deteriores singulae detrahuntur, Col. 4, 6, 2. si vehementius induruerint (palmites), aut maiore nisu convellendi sunt aut falce deputandi, 4, 7, 1. antequam ex toto grana (segetis) indurescant, 2, 20, 2. cum deinde paulum siccatae sunt (ficus), antequam indurescant, in labra fictilia vel lapidea congerunt eas, 12, 15, 3. columbina quoque ova coquenda sunt et, ubi induruerunt, purganda, Cels. 6, 18, 7. donec extracta inde gutta indurescat, 5, 25, 17; — medicin.: quum - molliendum, quod induruit, 2, 14. indurescit is locus et rubet, 7, 27. si nervus induruit, 7, 23. u. so 7, 18. si induruit (oculus) et sic emortuus est, 6, 6, 9. tonsillas autem, quae post inflammationem induruerunt, - oportet digito circumdare et evellere, 7, 12, 2. praecordia cum ventriculo ab eadem parte indurescunt, 5, 26, 12. venter indurescit, 4, 19 (12). si iidem (testiculi) induruerunt, 6, 18, 6. u. so Col. 6, 26, 2. si qua scissa in eo (ano) vetustate induruerunt, Cels. 7, 30, 2. priusquam indurescant (tumores), 7, 2. si vetus condyloma iam induruit, 6, 18, 8. vel ex morbo vel ex ictu concrescit humor sub duabus tunicis (oculi) -: isque paulatim indurescens interiori potentiae se opponit, 7, 7, 14. id enim corpori quasi gluten adhaerescit et, quum induruit, nares commode continet, 8, 5. — b) übtr.: intumuēre tori totosque induruit artus Herculeosque novo laxavit corpore nodos, Lucan. 4, 631; franges enim citius quam corrigas, quae in pravum induruerunt, Quint. 1, 3, 12. laborandum est, - ne labor quidem magnus est, si modo, ut dixi, animum nostrum formare incipimus et recorrigere, quam indurescat pravitas eius: sed nec indurata despero, Sen. Ep. 5, 10, 6 (50). gregarius miles induruerat pro Vitellio, Tac. H. 3, 61; — corpusque, quod ante laborum impatiens nobis invalidumque fuit, ipso vexatum induruit usu, Ov. Tr. 5, 2, 3; — cucurri: perveneram in proximum, cum mihi ab eadem Hispulla Iulius Atticus nuntiat nihil iam ne me quidem inpetraturum: tam obstinate magis ac magis induruisse, Plin. Ep. 1, 12, 10.

indūro, āvi, ātum, āre, *trans.* (*intr.* = induresco b. Veg. 5, 81, 2), **verhärten, hart -, spröd machen**, übtr. **theils verhärten, unbeugsam -, unnachgiebig -, spröd machen, theils abhärten, stählen, kräftigen**, a) eig.: nix iacet et iactam nec sol pluviaeque resolvunt, indurat boreas perpetuamque facit, Ov. Tr. 3, 10, 13. induroque nives et terras grandine pulso, M. 6, 692. nucleusque quidam ferri excoquitur in iis (fornacibus) ad indurandam aciem alioque modo ad densandas incudes malleorumque rostra, Plin. 34, 14 (41), 144. pars gesa manu, pars robora flammis indurata diu - teretes pars vertere fundas, Stat. Theb. 4, 64. Reatinis tantum paludibus ungulas iumentorum indurari, Cic. Admir. frg. 16. p. 349. b. Plin. 31, 2 (8), 12. oraque cornu indurata rigent, Ov. M. 14, 502. in lapidem rictus serpentis apertos congelat et patulos, ut erant, indurat hiatus, 11, 59. inter se dimicant (sues) indurantes attritu arborum costas lutoque se tergorantes, Plin. 8, 52 (78), 212; — medicin.: Numenius podagram ceterosque articulos induratos hoc molliebat, Cels. 5, 18, 35. ubi aetas induravit (phyma), 5, 28, 9. — b) übtr.: quas inter voces ut flexerat voltum aut induraverat Otho, clamor et gemitus, Tac.

H. 2, 46. postquam nihil commovebant, tum Quintilius Cornelio: „lentior, ut vides, fit pugna, et induratus praeter spem resistendo hostium timor, ac ne vertat in audaciam periculum est", Liv. 30, 18, 3. non est ut frontem eius indures: sine, si quid est pudoris residui, servet, Sen. Ben. 7, 28, 3; — sic ad labores bellicos indurabantur, Justin. 23, 1, 9. a parvula aetate laboribus periculisque indurati invicti exercitus fuēre, 12, 4, 10. u. so: periculisque et laboribus indurati, Amm. 20, 11, 7. quorum armis veluti cotidiano exercitio indurati gloria bellicae laudis finitimos terrebant, Justin. 7, 2, 6. qui restituto proelio non difficulter recenti et multis expeditionibus indurato milite hostibus victoriam eripuit, 6, 4, 13. adsumpto in deliberationes huius modi Cassiano -, stipendiis et discriminibus indurato diversis, Amm. 16, 9, 2. non nisi pulvere bellico indurati praeficiebantur armatis, 21, 16, 3. tresque legiones bellicis sudoribus induratae, 14, 2, 14. adsiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur, Justin. 9, 3, 9, adversus haec, quae incidere possunt etiam potentissimis, adhortare te et indura, Sen. Ep. 1, 4, 6. indurandus est animus et a blandimentis voluptatum procul abstrahendus, 6, 11, 5. — *PAdj. comp.*: quid induratius ad omnem patientiam (Germanis)? dira 1, 11, 3.

indūsiārius, ii, *m.* (induo), der leichte Gewänder zum Ueberziehen über die Tunica macht, vgl. Plaut. Aul. 3, 5, 35. od. intusiarius, der Gewänder zum Gebrauche im Hause (intus) macht, nach Varr. LL. 5, 131.

indusior, ātus, āri (induo), mit einem leichten Gewand zum Ueberziehen über die Tunica bekleidet werden, übtr. überh. über den Kleidern versehen -, ausgestattet werden, qua (lana) indusiari perhibent Indicae prudentiae vates, MCap. 2, 114. pulcre indusiati (pueri), Apul. M. 2, 19. pulcre indusiatus adolescens, 10, 30. variis indusiati et deformiter quisque formati, 8, 27. u. übtr.: exuviis indusiari, MCap. 1, 65. od. über die Tunica gezogen werden, indusiata (vestis), Plaut. Epid. 2, 2, 47, wo jedoch Varro liest: intusiata mit der Erklärung: alterius generis (näml. suppari, im Ggst. zu subucula) item duo: unum quod foris ac palam, palla: alterum quod intus, a quo intusium, also ein Gewand, das man im Hause (intus) über die Tunica zieht, LL. 5, 131.

indūsium, ii, *n.* (induo), ein leichtes Gewand zum Ueberziehen über die Tunica, vgl.: indusium est vestimentum, quod corpori intra plurimas vestes adhaeret, Non. de gen. vestim. 14, p. 539. während Varro LL. 3, 131. intusium (v. intus) schrieb, vgl. indusior.

industria, ae, *f.*, das eigene Dazuthun, Handanlegen, die eigene Thätigkeit, thätiges Auftreten, Werkthätigkeit, Wirksamkeit (als verb. anceps u. utroqueversus dictum bezeichnet b. Gell. 12, 9, 1), a) im Allg., Ggstz.: mihi, Brute, in te intuenti crebro in mentem venit vereri, ecquodnam curriculum aliquando sit habitura tua et natura admirabilis et exquisita doctrina et singularis industria, Cic. Brut. 6, 22. rex naturam ipsam ceteris imperitantem industria vicerat, Sall. J. 76, 1. magisque naturae industriam hominum quam vim aut tempus deesse, 1, 2. Tiberius Gracchus - tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta et natura et industria mortalis condicio recipit, Vell. 2, 2, 2. adulescenti tot tantarumque virtutum, quot et quantas natura mortalis recipit vel industria perficit, 2, 97, 2. si non omnia caderent secunda, fortunam esse industria sublevandam, Caes. BC. 3, 73, 4; atque illi, felicissumo omnium, ante civilem victoriam numquam super industriam fortuna fuit, Sall. J. 95, 4; — illa tumultu gaudens non est ind., sed exagitatae mentis concursatio, et haec non est quies, quae motum omnem molestiam indicat, sed dissolutio et languor, Sen. Ep. 1, 3, 5. ut - alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat, Tac. A. 16, 18. — Synon.: enitar igitur, ne desideres aut industriam meam aut diligentiam, Cic. Att. 15, 13, 3. in quibus multa industria et diligentia comparet, Nep. Cato 3, 4. labor in negotiis, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in providendo (als imperatoriae virtutes), Cic. Pomp. 11, 29. Attici labore atque ind. factum, ut cet., Nep. Att. 12, 3. quod fructu laboris industriaeque meae privatus statum dignitatis non obtinebam, Sall. C. 35, 3. mihi - in perferendo labore industriam - (non) defuturam, Cic. Pomp. 1, 1; studio autem neminem nec industria maiore cognovi, Brut. 78, 272. maneant ingenia senibus, modo permaneat studium et ind., nec ea solum in claris et honoratis viris, sed in vita etiam privata et quieta, Sen. 7, 22. tanta autem ind. est tantumque evigilat in studio, ut cet., ad Brut. 1, 15, 1; (Seiano) palam compositus pudor, intus summa adipiscendi libido eiusque causa modo largitio et luxus, saepius ind. ac vigilantia, Tac. A. 4, 1. illud mihi nequaquam dignum industria conatuque meo videbatur, istum a me in iudicium iam omnium iudicio condemnatum vocari, Cic. I. Verr. 12, 35. uter plus industriae aut virium sit allaturus ad accusandum, Quint. 7, 4, 34. quorum alter industria rem (die Verschwörung) patefecit, alter manu oppressit, Flor. 2, 12 (4, 1), 5. u. vgl. im *Plur.*: Juppiter supremus summis opibus atque industriis me perisse et Philolacheten cupit erilem filium, Plaut. Most. 2, 1, 1. si vires atque velocitas egregia (in laude sit), honestis haec exercitationibus et industriis dicemus comparata, AHer. 3, 7, 14. — Mit *Attribut.*: magna, Sall. H. 3, 11. Nep. Ages. 3, 2. Eum. 2, 2. maxuma, Sall. J. 4, 3 summa, Enn. trag. 103. Caes. BC. 2, 4, 1. Nep. Them. 1, 3. ingens, Eutr. 6, 12. non mediocris, Nep. Att. 13, 4. egregia, Ages. 3, 2. singularis, Cato 3, 1. mirabilis, Vell. 2, 43, 4. diligens, Phaedr. 2. prol. 4. sollers, Claud. Epith. et Cel. 92. audax, Epigr. 18, 11. militaris, Treb. Poll. trig. tyr. 6. industriae expertae, Suet. Vesp. 4. — Mit *subj. Gen.*, vgl. die Beispiele unten, selten mit *obj. Gen.*: approbata cito etiam morum indole super industriam itineris, Suet. Aug. 8. intermissam historias scribendi industriam laude reparavit, Quint. 10, 1, 75. — Verbindungen, im log. *Subj.*: domi ind., foris iustum imperium, Sall. C. 52, 21.

L. Vitellio quamvis infami inerat ind., Tac. H. 3, 77. quorum egregia in ea re fuisset ind., Nep. Ages. 3, 2. quibus maxuma ind. videtur, salutare plebem et conviviis gratiam quaerere, Sall. J. 4, 3. sed non ulla magis vires ind. firmat, Virg. G. 3, 209. Africano virtutem ind., virtus gloriam, gloria aemulos comparavit, Quint. 9, 3, 56. omnis nostrae paulatim ind. vitae fluxit ab exemplis, Claud. Id. 2, 44; — im log. *Obj.*: quippe quae (fortuna) probitatem, industriam aliasque artes bonas neque dare neque eripere cuiquam potest, Sall. J. 1, 3. facite aequanimitas poëtae ad scribendum augeat industriam, Ter. Ad. prol. 25. qua re non οἴχεται tua industria, quod vereris, sed praeclare ponitur, Cic. Att. 6, 1, 1. sepultaeque ac situ obsitae iustitia, aequitas, industria civitati redditae, Vell. 2, 126, 2. in homine fidem et ind. magnam videbat, Nep. Eum. 2, 2. cognitā eius industriā, Eutr. 5, 8. Vibulliique virtutem industriamque libentes agnovi, Cic. Att. 8, 11 B, 1; — im *Dat.*: ubi haec, quae naturalia sunt neque humana ope curari possunt, diligentius aestimaveris, exsequi te convenit partem, quae restat industriae, Pallad. 1, 6, 1; — im *Genit.*: meruit summa industriae nec minore modestiae fama, Suet. Tit. 4. eam calamitatem vostra intelligentia sedabit, si erit adiutrix nostrae industriae, Ter. Hec. alt. prol. 24. licet iis testimonium reddere industriae, per quam exierint de servitute, Quint. 11, 1, 88. nam profecto non est meum, qui in scribendo, ut soles admirari, tantum industriae ponam, committere, ut negligens [in] scribendo fuisse videar, Cic. Fam. 3, 9, 3; — in *Abl.*: Apim bovem operosa quaesitum industria, tamen post tempus inveniri potuisse, Amm. 22, 14, 6. eum atque Metrophanem Sertorius magna ind. perquirebat, Sall. H. 3, 11. praetura quaesturaque mirabili virtute atque ind. obita in Hispania, Vell. 2, 43, 4. nihil huc nisi perfectum ingenio, elaboratum ind. adferri oportere, Cic. Pomp. 1, 1. in omnibus rebus singulari fuit ind., Nep. Cato 3, 1. naves - summa ind. armaverant, Caes. BC. 2, 4, 1. magna ind. bellum apparavit, Nep. Ages. 3, 2. annos multos longinque ab domo bellum gerentes summum summa ind., Enn. trag. 103. tam prosperum condicionis suae eventum industria sua pro invidioso gloriosum reddidit, VMax. 3, 4, 2. quis est qui non probitate neque ind. cum maioribus suis contendat? Sall. J. 4, 7. quod (ingenium) saepe, etiamsi ind. non alitur, valet tamen ipsum suis viribus, Cic. Cael. 19, 45. maiorum meûm fretus virtute - meaque ind. et malitia fraudulenta, Plaut. Pseud. 2, 1, 8; — mit *Praepos.*: atque adeo, ne me nequiquam serves, *ob* eam industriam cet., Plaut. Men. 1, 2, 14; ego iam a principio *in* parsimonia atque in duritia atque industria omnem adolescentiam meam abstinui, agro colendo cet., Cato frg. p. 43, 6; ad omnia - quae agenda forent, quieta *cum* industria aderat, Tac. A. 3, 50; *sine* summa industria non posse eam (contumeliam) extingui, Nep. Them. 1, 3. versabatur in hoc studio nostro - et cum ingenio, ut nosti, nec sine ind., Fic. Fam. 13, 10. 2. numerum oratorium necessitate ipsa efficiunt, et eum sine ind., Or. 50, 166; — adverbial im *Abl.* od. *de* u. *ex* ind., auch *ob* ind., absichtlich, vorsätzlich, u. zwar im Abl.: atque haec celamus damna nos ind., Plaut. Truc. 1, 1, 37. cum velut ind. fluctibus agerentur in proras stantium noctu, Plin. 16, 1 (2), 5; paulum inter esse censes, ex animo omnia, ut fert natura, facias an de ind., Ter. Andr. 4, 4, 56. ubi etiam de ind. id faciendum fuit, Cic. Or. 44, 151. u. so de ind. alqd. facere, 49, 164. 69, 231. Inv. 1, 53, 102 (neben consulto). 2, 14, 45. bacillum aliud est inflexum et incurvatum de ind., aliud ita natum, Fin. 2, 11, 33. inde erat ista exilitas, quam ille de ind. consequebatur, Brut. 82, 272. de ind. - interemptus est, Vell. 1, 2, 1. u. so de ind., Suet. Claud. 29. 33. Galb. 19. Quint. 9, 4, 144. Curt. 5, 12 (3), 17. 5, 14 (4), 14. 6, 1 (1), 9. 6, 16 (5), 14. 7, 38 (8), 1. 8, 37 (10), 24. 8, 45 (13), 10. 9, 12 (3), 12. 9, 19 (5), 4. Flor. 2, 13 (4, 2), 61. Mel. 1, 5, 5; ex ind., Suet. Cal. 50. Claud. 2. 38. öft. Quint. 1, 5, 8. Frontin. Strat. 2, 1, 9; quid illaec nunc tam diu intus remorantur remeligines quasi ob industriam? quanto ego plus propero, tanto illaec minus, Plaut. Cas. 4, 3, 6. — b) im obscönen Sinne: ind. laterum, Apul. M. 8, 29. u. vgl. Schol. Juv. 9, 136.

industrie, *Adv.*, s. industrius.

industriōsus, a, um, voll Thätigkeit, sehr thätig, Campania, Cassiod. Var. 8, 33; im *Adv.*: **industriose**, 5, 1; im *Compar.*: periculum verba industriosius quaerendi, Front. ad M. Caes. 4, ep. 3. u. im *Superl.*: pleraque Gallia duas res industriosissime persequitur, rem militarem et argute loqui, Cato frg. p. 9, 12.

industrius, a, um (vgl.: industrium antiqui dicebant indostruum, quasi qui, quicquid ageret, intro strueret et studeret domi, PDiac. p. 106, 12), der eignes dazuthut, Hand an etw. legt, thätig, werkthätig, mit Synon.: ex caeteris ordinibus homines gnavi atque industrii partim ipsi in Asia negociantur, - partim cet., Cic. Pomp. 7, 18. homo navus et ind., experientissimus et diligentissimus arator, II. Verr. 3, 21, 53. gens industria quondam potens et manu strenua, Justin. 1, 7, 13. summam fuisse eius in victu temperantiam in rebusque gerundis virum acrem et industrium, Cic. Tusc. 5, 20, 57. quae nisi vigilantes homines, nisi sobrii, nisi industrii consequi non possunt, omnia labore et diligentia est consecutus, Cael. 31, 74. nemo enim nostri ordinis in his locis est praeter M. Eppium - vigilantem hominem et industrium, Att. 8, 11 B, 1; — industrios homines illi (Graeci) studiosos, vel potius amantes doloris appellant, nos commodius laboriosos, Tusc. 2, 14, 35. hic petit Euphraten iuvenis domitique Batavi custodes aquilas armis industrius, Juv. 8, 51. vir innocens et ind., Suet. Vit. 10. cui non industrio otium poena est? Sen. Prov. 2, 2. scio ego, Quirites, plerosque primo industrios, supplices, modicos esse, dein per ignaviam et superbiam aetatem agere, Sall. J. 85, 1; — im *Compar.*: cor dolet, quom scio ut nunc sum atque ut fui: quo neque industrior de inventute erat cet., Plaut. Most. 1, 2, 69. u. vgl.

H. 2, 46. postquam nihil commovebant, tum Quintilius Cornelio: „lentior, ut vides, fit pugna, et induratus praeter spem resistendo hostium timor, ac ne vertat in audaciam periculum est", Liv. 30, 18, 3. non est ut frontem eius indures: sine, si quid est pudoris residui, servet, Sen. Ben. 7, 28, 3; — sic ad labores bellicos indurabantur, Justin. 23, 1, 9. a parvula aetate laboribus periculisque indurati invicti exercitus fuēre, 12, 4, 10. u. so: periculisque et laboribus indurati, Amm. 20, 11, 7. quorum armis veluti cotidiano exercitio indurati gloria bellicae laudis finitimos terrebant, Justin. 7, 2, 6. qui restituto proelio non difficulter recenti et multis expeditionibus indurato milite hostibus victoriam eripuit, 6, 4, 13. adsumpto in deliberationes huius modi Cassiano -, stipendiis et discriminibus indurato diversis, Amm. 16, 9, 2. non nisi pulvere bellico indurati praeficiebantur armatis, 21, 16, 3. tresque legiones bellicis sudoribus induratae, 14, 2, 14. adsiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur, Justin. 9, 3, 9. adversus haec, quae incidere possunt etiam potentissimis, adhortare te et indura, Sen. Ep. 1, 4, 6. indurandus est animus et a blandimentis voluptatum procul abstrahendus, 6, 11, 5. — *PAdj. comp.*: quid induratius ad omnem patientiam (Germanis)? dira 1, 11, 3.

indūsiārius, ii, *m.* (induo), der leichte Gewänder zum Ueberziehen über die Tunica macht, vgl. Plaut. Aul. 3, 5, 35. od. intusiarius, der Gewänder zum Gebrauche im Hause (intus) macht, nach Varr. LL. 5, 131.

indusior, ātus, āri (induo), mit einem leichten Gewand zum Ueberziehen über die Tunica bekleidet werden, übtr. überh. über den Kleidern versehen -, ausgestattet werden, qua (lana) indusiari perhibent Indicae prudentiae vates, MCap. 2, 114. pulcre indusiati (pueri), Apul. M. 2, 19. pulcre indusiatus adolescens, 10, 30. variis indusiati et deformiter quisque formati, 8, 27. u. übtr.: exuviis indusiari, MCap. 1, 65. od. über die Tunica gezogen werden, indusiata (vestis), Plaut. Epid. 2, 2, 47, wo jedoch Varro liest: intusiata mit der Erklärung: alterius generis (näml. suppari, im Ggfß. zu subucula) item duo: unum quod foris ac palam, palla: alterum quod intus, a quo intusium, also ein Gewand, das man im Hause (intus) über die Tunica zieht, LL. 5, 131.

indūsium, ii, *n.* (induo), ein leichtes Gewand zum Ueberziehen über die Tunica, vgl.: indusium est vestimentum, quod corpori intra plurimas vestes adhaeret, Non. de gen. vestim. 14, p. 539. während Varro LL. 3, 131. intusium (v. intus) schrieb, vgl. indusior.

industria, ae, *f.*, das eigene Dazuthun, Handanlegen, die eigene Thätigkeit, thätiges Auftreten, Werkthätigkeit, Wirksamkeit (als verb. anceps u. utroqueversus dictum bezeichnet b. Gell. 12, 9, 1), a) im Allg., Ggsße.: mihi, Brute, in te intuenti crebro in mentem venit vereri, ecquodnam curriculum aliquando sit habitura tua et natura admirabilis et exquisita doctrina et singularis industria, Cic. Brut. 6, 22. rex naturam ipsam ceteris imperitantem industria vicerat, Sall. J. 76, 1. magisque naturae industriam hominum quam vim aut tempus deesse, 1, 2. Tiberius Gracchus - tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta et natura et industria mortalis condicio recipit, Vell. 2, 2, 2. adulescenti tot tantarumque virtutum, quot et quantas natura mortalis recipit vel industria perficit, 2, 97, 2. si non omnia caderent secunda, fortunam esse industria sublevandam, Caes. BC. 3, 73, 4; atque illi, felicissumo omnium, ante civilem victoriam numquam super industriam fortuna fuit, Sall. J. 95, 4; — illa tumultu gaudens non est ind., sed exagitatae mentis concursatio, et haec non est quies, quae motum omnem molestiam indicat, sed dissolutio et languor, Sen. Ep. 1, 3, 5. ut - alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat, Tac. A. 16, 18. — Synon.: enitar igitur, ne desideres aut industriam meam aut diligentiam, Cic. Att. 15, 13, 3. in quibus multa industria et diligentia comparet, Nep. Cato 3, 4. labor in negotiis, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in providendo (als imperatoriae virtutes), Cic. Pomp. 11, 29. Attici labore atque ind. factum, ut cet., Nep. Att. 12, 3. quod fructu laboris industriaeque meae privatus statum dignitatis non obtinebam, Sall. C. 35, 3. mihi - in perferendo labore industriam - (non) defuturam, Cic. Pomp. 1, 1; studio autem neminem nec industria maiore cognovi, Brut. 78, 272. maneant ingenia senibus, modo permaneat studium et ind., nec ea solum in claris et honoratis viris, sed in vita etiam privata et quieta, Sen. 7, 22. tanta autem ind. est tantumque evigilat in studio, ut cet., ad Brut. 1, 15, 1; (Seiano) palam compositus pudor, intus summa adipiscendi libido eiusque causa modo largitio et luxus, saepius ind. ac vigilantia, Tac. A. 4, 1. illud mihi nequaquam dignum industria conatuque meo videbatur, istum a me in iudicium iam omnium iudicio condemnatum vocari, Cic. I. Verr. 12, 35. uter plus industriae aut virium sit allaturus ad accusandum, Quint. 7, 4, 34. quorum alter industria rem (die Verschwörung) patefecit, alter manu oppressit, Flor. 2, 12 (4, 1), 5. u. vgl. im *Plur.*: Juppiter supremus summis opibus atque industriis me perisse et Philolacheten cupit erilem filium, Plaut. Most. 2, 1, 1. si vires atque velocitas egregia (in laude sit), honestis haec exercitationibus et industriis dicemus comparata, Aller. 3, 7, 14. — Mit *Attribut.*: magna, Sall. H. 3, 11. Nep. Ages. 3, 2. Eum. 2, 2. maxuma, Sall. J. 4, 3 summa, Enn. trag. 103. Caes. BC. 2, 4, 1. Nep. Them. 1, 3. ingens, Eutr. 6, 12. non mediocris, Nep. Att. 13, 4. egregia, Ages. 3, 2. singularis, Cato 3, 1. mirabilis, Vell. 2, 43, 4. diligens, Phaedr. 2. prol. 4. sollers, Claud. Epith. et Cel. 92. audax, Epigr. 18, 11. militaris, Treb. Poll. trig. tyr. 6. industriae expertae, Suet. Vesp. 4. — Mit *subj. Gen.*, vgl. die Beispiele unten, selten mit *obj. Gen.*: approbata cito etiam morum indole super industriam itineris, Suet. Aug. 8. intermissam historias scribendi industriam laude reparavit, Quint. 10, 1, 75. — Verbindungen, im log. *Subj.*: domi ind., foris iustum imperium, Sall. C. 52, 21.

L. Vitellio quamvis infami inerat ind., Tac. H. 3, 77. quorum egregia in ea re fuisset ind., Nep. Ages. 3, 2. quibus maxuma ind. videtur, salutare plebem et conviviis gratiam quaerere, Sall. J. 4, 3. sed non ulla magis vires ind. firmat, Virg. G. 3, 209. Africano virtutem ind., virtus gloriam, gloria aemulos comparavit, Quint. 9, 3, 56. omnis nostrae paulatim ind. vitae fluxit ab exemplis, Claud. Id. 2, 44; — im log. *Obj.*: quippe quae (fortuna) probitatem, industriam aliasque artes bonas neque dare neque eripere cuiquam potest, Sall. J. 1, 3. facite aequanimitas poëtae ad scribendum augeat industriam, Ter. Ad. prol. 25. qua re non οἴχεται tua industria, quod vereris, sed praeclare ponitur, Cic. Att. 6, 1, 1. sepultaeque ac situ obsitae iustitia, aequitas, industria civitati redditae, Vell. 2, 126, 2. in homine fidem et ind. magnam videbat, Nep. Eum. 2, 2. cognitā eius industriā, Eutr. 5, 8. Vibulliique virtutem industriamque libentes agnovi, Cic. Att. 8, 11 B, 1; — im *Dat.*: ubi haec, quae naturalia sunt neque humana ope curari possunt, diligentius aestimaveris, exsequi te convenit partem, quae restat industriae, Pallad. 1, 6, 1; — im *Genit.*: meruit summa industriae nec minore modestiae fama, Suet. Tit. 4. eam calamitatem vostra intelligentia sedabit, si erit adiutrix nostrae industriae, Ter. Hec. alt. prol. 24. licet iis testimonium reddere industriae, per quam exierint de servitute, Quint. 11, 1, 88. nam profecto non est meum, qui in scribendo, ut soles admirari, tantum industriae ponam, committere, ut negligens [in] scribendo fuisse videar, Cic. Fam. 3, 9, 3; — in *Abl.*: Apim bovem operosa quaesitum industria, tamen post tempus inveniri potuisse, Amm. 22, 14, 6. eum atque Metrophanem Sertorius magna ind. perquirebat, Sall. H. 3, 11. praetura quaesturaque mirabili virtute atque ind. obita in Hispania, Vell. 2, 43, 4. nihil huc nisi perfectum ingenio, elaboratum ind. adferri oportere, Cic. Pomp. 1, 1. in omnibus rebus singulari fuit ind., Nep. Cato 3, 1. naves - summa ind. armaverant, Caes. BC. 2, 4, 1. magna ind. bellum apparavit, Nep. Ages. 3, 2. annos multos longinque ab domo bellum gerentes summum summa ind., Enn. trag. 103. tam prosperum condicionis suae eventum industria sua pro invidioso gloriosum reddidit, VMax. 3, 4, 2. quis est qui non probitate neque ind. cum maioribus suis contendat? Sall. J. 4, 7. quod (ingenium) saepe, etiamsi ind. non alitur, valet tamen ipsum suis viribus, Cic. Cael. 19, 45. maiorum meûm fretus virtute - meaque ind. et malitia fraudulenta, Plaut. Pseud. 2, 1, 8; — mit *Praepos.*: atque adeo, ne me nequiquam serves, *ob* eam industriam cet., Plaut. Men. 1, 2, 14; ego iam a principio *in* parsimonia atque in duritia atque industria omnem adolescentiam meam abstinui, agro colendo cet., Cato frg. p. 43, 6; ad omnia - quae agenda forent, quieta *cum* industria aderat, Tac. A. 3, 50; *sine* summa industria non posse eam (contumeliam) extingui, Nep. Them. 1, 3. versabatur in hoc studio nostro - et cum ingenio, ut nosti, nec sine ind., Fic. Fam. 13, 10. 2. numerum oratorum necessitate ipsa efficiunt, et eum sine ind., Or. 50, 166; — adverbial im *Abl.* od. *de* u. *ex* ind., auch *ob* ind., absichtlich, vorsätzlich, u. zwar im Abl.: atque haec celamus damna nos ind., Plaut. Truc. 1, 1, 37. cum velut ind. fluctibus agerentur in proras stantium noctu, Plin. 16, 1 (2), 5; paulum inter esse censes, ex animo omnia, ut fert natura, facias an de ind., Ter. Andr. 4, 4, 56. ubi etiam de ind. id faciendum fuit, Cic. Or. 44, 151. u. so de ind. alqd. facere, 49, 164. 69, 231. Inv. 1, 53, 102 (neben consulto). 2, 14, 45. bacillum aliud est inflexum et incurvatum de ind., aliud ita natum, Fin. 2, 11, 33. inde erat ista exilitas, quam ille de ind. consequebatur, Brut. 82, 272. de ind. - interemptus est, Vell. 1, 2, 1. u. so de ind., Suet. Claud. 29. 33. Galb. 19. Quint. 9, 4, 144. Curt. 5, 12 (3), 17. 5, 14 (4), 14. 6, 1 (1), 9. 6, 16 (5), 14. 7, 38 (8), 1. 8, 37 (10), 24. 8, 45 (13), 10. 9, 12 (3), 12. 9, 19 (5), 4. Flor. 2, 13 (4, 2), 61. Mel. 1, 5, 5; ex ind., Suet. Cal. 50. Claud. 2. 38. öft. Quint. 1, 5, 8. Frontin. Strat. 2, 1, 9; quid illaec nunc tam diu intus remorantur remeligines quasi ob industriam? quanto ego plus propero, tanto illaec minus, Plaut. Cas. 4, 3, 6. — b) im obscönen Sinne: ind. laterum, Apul. M. 8, 29. u. vgl. Schol. Juv. 9, 136.

industrie, *Adv.*, s. industrius.

industriōsus, a, um, **voll Thätigkeit, sehr thätig**, Campania, Cassiod. Var. 8, 33; im *Adv.*: **industriose**, 5, 1; im *Compar.*: periculum verba industriosius quaerendi, Front. ad M. Caes. 4, ep. 3. u. im *Superl.*: pleraque Gallia duas res industriosissime persequitur, rem militarem et argute loqui, Cato frg. p. 9, 12.

industrius, a, um (vgl.: industrium antiqui dicebant indostruum, quasi qui, quicquid ageret, intro strueret et studeret domi, PDiac. p. 106, 12), **der eignes dazuthut, Hand an etw. legt, thätig, werkthätig**, mit Synon.: ex caeteris ordinibus homines gnavi atque industrii partim ipsi in Asia negociantur, - partim cet., Cic. Pomp. 7, 18. homo navus et ind., experientissimus et diligentissimus arator, II. Verr. 3, 21, 53. gens industria quondam potens et manu strenua, Justin. 1, 7, 13. summam fuisse eius in victu temperantiam in rebusque gerundis virum acrem et industrium, Cic. Tusc. 5, 20, 57. quae nisi vigilantes homines, nisi sobrii, nisi industrii consequi non possunt, omnia labore et diligentia est consecutus, Cael. 31, 74. nemo enim nostri ordinis in his locis est praeter M. Eppium - vigilantem hominem et industrium, Att. 8, 11 B, 1; — industrios homines illi (Graeci) studiosos, vel potius amantes doloris appellant, nos commodius laboriosos, Tusc. 2, 14, 35. hic petit Euphraten iuvenis domitique Batavi custodes aquilas armis industrius, Juv. 8, 51. vir innocens et ind., Suet. Vit. 10. cui non industrio otium poena est? Sen. Prov. 2, 2. scio ego, Quirites, plerosque primo industrios, supplices, modicos esse, dein per ignaviam et superbiam aetatem agere, Sall. J. 85, 1; — im *Compar.*: cor dolet, quom scio ut nunc sum atque ut fui: quo neque industrior de inventute erat cet., Plaut. Most. 1, 2, 69. u. vgl.

dagegen: imperator laudem capit, exercitum meliorem industriiorem facit, Cato frg. p. 55, 12. — *Adv.*: cohortatus, ut ea, quae imperasset, diligenter **industrieque** administraret, Caes. BG. 7, 60, 1. castra a cohortibus - ind. defendebantur, BC. 3, 95, 2. foedus summa fide custodierunt auxiliisque in omnibus bellis ind. socios iuverunt, Justin. 43, 5, 3. equestribus militiis ind. functus, Suet. vit. Plin. p. 300, 31. neque arbitror rem publicam curare ind. summum periculum esse, Cato frg. p. 33, 2. regnum dolo partum sic egit ind., ut cet., Flor. 1, 6, 3. cum peculatus reus Verres fortiter et ind. tuitus contra piratas Siciliam dicitur, Quint. 5, 13, 35. ius diligenter et ind. dixit, Suet. Dom. 8. laudare ind. gesta, Amm. 15, 5, 36.

indūtiae od. **indūciae**, ārum, *f.* (über die etymol. Versuche der Alten vgl. Gell. 1, 25. u. vgl.: cum indutias et caerimonias scriptores veteres nonnumquam singulari numero appellaverunt, 19, 8, 13), der **Waffenstillstand**, a) eig., Verbindungen: deditionis mora indutiae agitabantur, Sall. J. 29, 4. si pacis odium est, furere si bello placet, inducias te mater exiguas rogat, ferat ut reverso post fugam gnato oscula vel prima vel suprema, Sen. Phoen. 484. indutias a Lacone petivit, Nep. Ages. 2, 3. is dies indutiis erat ab his petitus, Caes. BG. 4, 12, 1. interea indutiae postulabantur, Sall. J. 104, 2. barbaros ferunt, quibus intestinum quibusque adversus nos bellum esset, - consensisse ad indutias, Suet. Cal. 5. indutias annorum octo impetraverunt, Liv. 4, 30, 1. satias aerumnarum indutias partibus dedit longiores, Amm. 19, 2, 14. indutias ita se daturum, si per priores indutias naves onerariae captae, quaeque fuissent in navibus, restituerentur, Liv. 30, 37, 6. pax negata, indutiae biennii datae. 10, 5, 13. in centum annos indutiae datae, 1, 15, 5. in templo, indutias religione loci praebente, versabantur, 44, 29, 2. quid, si ille faceret inducias? Cic. Phil. 8, 7, 20. inducias, quas scribis, non intelligo fieri posse, Att. 15, 13, 2. quum triginta dierum essent cum hoste induciae factae, noctu populabantur agros, quod dierum essent pactae non noctium induciae, Off. 1, 10, 33. non tantum indutiis factis, sed prope iam pace constituta opera complanant, Auct. BAl. 63, 5. indutiarum quodam genere misericordia facto, Caes. BC. 2, 13, 2. ne indutias quidem nisi aequis conditionibus inibant, Plin. Pan. 11, 5. huius certaminis fortuna et Faliscos, cum in indutiis essent, foedus petere ab senatu coëgit, Liv. 7, 38, 1. tum ad te scribam plura, si erit bellum: sin autem etiam induciae, te ipsum, ut spero, videbo, Cic. Att. 7, 17, 4. cum quasi tacito consensu indutiae essent, Justin. 6, 7, 1. se sine dolo indutias conservaturum, Nep. Ages. 2, 4. ipsos duces a pace abhorruisse: eos neque colloquii neque induciarum iura servasse, Caes. BC. 1, 85, 3. indutiarum praeteriit dies, Nep. Ages. 3, 1. his auditis cum nullae laxarentur indutiae, promotus exercitus cet., Amm. 16, 12, 19. laxatis deinde ad diem unum indutiis, 20, 11, 9. ubi tantos suos labores et apparatus male cecidisse viderunt indutiisque per scelus violatis suam virtutem irrisui fore perdoluerunt, Caes. BC. 2, 15, 1. indutias, quas proprio nomine condixerant, ex sociorum persona rumpebant, Justin. 3, 7, 14. tollere indutias, Liv. 30, 4, 8; in pace et per indutias, Call. C. 51, 6. u. so 79, 4. Liv. 30, 37, 6. — b) übtr. auf andere Verhältnisse, in denen zwei in Kampf, wie in Worten u. dgl., begriffen sind, od. b. Spät. überh. von momentaner Ruhe nach Leistungen: facio, inquit, indutias vobiscum et a constituta lite dimitto, Petr. 18, 5. u. vgl.: aegre expugnavit gubernator, ut caduceatoris more Tryphaena inducias faceret: data ergo acceptaque ex more patrio fide protendit ramum olivae, 108, 12. So. opsecro ut per pacem liceat te adloqui, ut ne vapulem. Me. immo induciae parumper fiant, si quid vis loqui, Plaut. Amph. 1, 1, 232. in amore haec omnia insunt vitia: iniuriae, suspitiones, inimicitiae, indutiae, bellum, pax rursum, Ter. Eun. 1, 1, 14. ego postulabam, ut tribus sententiis constaret suus numerus nec se brevibus indutiis duae iungerent, Plin. Ep. 8, 14, 14; commodum noctis inducias cantus perstrepebat cristatae cohortis, im Ggsß. zu den Mühen des Tages, Apul. M. 2, 26. cui (militi) - nullae quiescendi dabantur indutiae, Amm. 27, 10, 5. unum sed orans flagito, induciarum paululum, quo fungar efficacius promissionis munera, Prud. Perist. 2, 125. u. von der Frist bei Steuerzahlungen, Cassiod. Var. 5, 34.

indūtĭlis, e, **der leicht** (in das Land) **einschlüpft, eindringt**, vomis indutilis optimus erit, Cato RR. 135, 2.

indūtōrius, a, um, **zum Ueberziehen -, Ueberwerfen geeignet**, pellis, Paul. Sent. 3, 7.

indutus, *Dat. sing.* indutui u. *pl.* indutibus, *m* (induo), **das Anziehen, Ueberziehen**, meton. **der Anzug, die Kleidung**, prius dein indutui, tum amictui quae sunt tangam, Varr. LL. 5, 131. eam dicimus muliebrem (tunicam), quae de eo genere est, quo indutui mulieres ut uterentur est institutum, 10, 27. ne sudorem nisi ea, quam indutui gerebat, veste detergeret, Tac. A. 16, 4. mundissima lini seges inter optimas fruges terra exorta non modó indutui et amictui - Aegyptiorum sacerdotibus, sed opertui quoque rebus sacris usurpatur, Apul. Mag. 56. visi tum (hostes) primitus corusci galeis et horrentes indutibus rigidis, Amm. 14, 2, 5. indutibus imperatoriae maiestatis - ornatus, 30, 7, 4.

indŭviae, arum, *f.* (induo), **der Anzug, die Kleidung**, Er. interim nequis quin eius aliquid indutus sies: quid hoc est. Me. induviae tuae atque uxoris exuviae, Plaut. Men. 1, 3, 8. omne onus ex humeris reiecerat, omnibus ibat nudata induviis, Prud. Psych. 577. u. b. KS.

inebrae, aves, quae in auguriis aliquid fieri prohibent: et prorsus omnia inebra appellabantur, quae tardant vel morantur agentem, PDiac. p. 109, 19. vgl. mit enubro inhibenti, p. 76, 16. enibra ἐναντία, embrum πραγμάτιος ἐπιβλαβής, eniber picus ὄρνις πονηρά, inebra ὄρνεον μαντευτικόν, Gloss.

ĭnebriātor, ōris, *m.*, **der Imbdn. betrunken**

macht, ubi sanctorum inebriatores increpantur, Tert. adv. Marc. 5, 18.

ĭnebrio, ātum, āre, in den Zustand der Trunkenheit versetzen, **trunken machen**, übtr. **tränken, sättigen**, a) eig.: vescentesque inebriat (phoenicobalanus), Plin. 12, 22 (47), 103. ipsi (legati) propinabantur, ut eos inebriaret atque ab his per vinum cuncta cognosceret, Vopisc. Bonos. 14. inebriari vino, Tert. adv. Marc. 5, 18. quare alteram in Macedonia, alteram in Caleno agro aquam proprietatem vini, qua homines inebrientur, possidere voluerit, VMax. 1, 8. Extr. 18. dracones inebriatos opprimi conmorique, Plin. 8, 12 (12), 34. — b) übtr.: conduntur et musto uvae ipsaeque vino suo inebriantur, 14, 1 (3), 17. circa canis ortum rigua maxume prosunt ac ne tum quidem nimia, quoniam inebriatis radicibus nocent, 17, 26 (40), 249. non est satis abstulisse gemmae nomen amethystum, rursum absolutum inebriatur Tyrio, 9, 41 (65), 139. praecipuum est (purpurissum) primum fervente aheno rudibus medicamentis inebriatum, 35, 6 (26), 44; — nec deerit qui te per compita quaerat nolentem et miseram vinosus inebriet aurem, Juv. 9, 112.

ĭnēdia, ae, *f.*, die **Enthaltung von Speisen, das Fasten** (im Allg. sowohl, als auch medicin.), Verbindungen: ut neque vigilia praecesserit, neque ventris resolutio, neque inedia, Cels. 2, 6; — Domitius defensionem meditans, Marsus, tamquam inediam destinavisset, produxēre vitam, Tac. A. 6, 48. si imperata sunt quies, sitis, inedia, Cels. 3, 21. alvum duci longioremque inediam indici necessarium est, 6, 6, 8. adhibenda tum, quanta sustineri potest, inedia est, 3, 25. inediam unius diei per singulos menses interponere, Suet. Vesp. 20. quid apud milites? quam admirationem quemadmodum conparasti? cum tecum inediam, tecum ferrent sitim, Plin. Pan. 13, 1. homini non utique septumo letale est inediam durasse, Plin. 11, 53 (118), 283; morbi graves ob inediam insolita vescentibus, Sall. H. 3, 27. a vita quidam per inediam discedens revocatur ab amicis, Cic. Tusc. 1, 34, 84; — ut inediae dispelleret metum, quae per multas difficilesque causas adfore iam sperabatur, Amm. 14, 7, 5. inediae propinquantis aerumnas exitiales horrebant, 14, 2, 19. corpus patiens inediae, algoris, vigiliae, Sall. C. 5, 3; — tenebrae oboriuntur, genua inedia succidunt, Plaut. Curc. 2, 3, 30. tumescentes inedia, Amm. 16, 5, 17. videbo - herniosi patrui pedes inedia turgidos, Virg. Catal. 5, 40. ubi culpam prave quid imperando meruēre, inedia diei totius adficiunt, Mel. 1, 19, 10. inedia gravi adflictabantur, Amm. 14, 2, 13. quod fessum inedia fluctibusque recrearunt, Cic. Planc. 10, 26. inedia sunt consumpti cum suis felisque catulis largam praebuerunt dapem, Phaedr. 2, 4, 23. gravissime aegrotasti, inedia et purgationibus et vi ipsius morbi consumptus es, Cic Fam. 16, 10, 1. modo nuntiatus est Silius Italicus in Neapolitano suo inedia finisse vitam, Plin. Pan. 3, 7, 1. qui in pot state hostium vigiliis et inedia necatus est, Cic. Fin. 5, 27, 82. mori inedia destinanti per vim ore deducto infulciri cibum iussit, Suet. Tib. 53. u. so Aug. 53. quibus inedia mori consilium est, septimo demum die mortem oppetunt, Gell. 3, 10, 15. u. vgl. 16, 3.

ĭnēdĭtus, a, um, **noch nicht veröffentlicht, unbekannt**, essent et iuvenes, quorum quod inedita cura est, adpellandorum nil mihi iuris adest, Ov. Pont. 4, 16, 39.

ineffābĭlis, e, **unaussprechlich**, externa verba atque ineffabilia, Plin. 28, 2 (4), 20. populorum eius (Africae) oppidorumque nomina vel maxume sunt ineffabilia, 5, 1. praef. 1. tacita pectoris sui secreta fraudesque ineffabiles detegere, Apul. M. 8, 8; *adv.* **ineffābĭlĭter**, bei den KS., wie Augustin. Enchir. 89. Lact. 2, 9.

ineffābĭlĭtas, ātis, *f.*, die **Unaussprechlichkeit**, illius visionis, Augustin. Ep. 147.

ineffĭcax, ācis, **unfähig etw. hervorzubringen**, mit *Gen.*: vox est quidem, sed non explanabilis et perturbata et verborum inefficax, Sen. dIra 1, 3, 7; überh. **unwirksam, schwach**, nec in hunc furorem omnes mortales consensissent adloquendi surda numina et inefficaces deos, Ben. 4, 4, 2; im *comp.*: fit ex candido aere squama longe Cypria inefficacior, Plin. 34, 11 (25), 109. u. *superl.*: parentes inefficacissimi, Inscr. ap. Grut. 415, 10; *adv.*: eum, qui in rebus humanis non fuit sententiae dictae tempore, **inefficaciter** condemnatum videri, Paul. Dig. 49, 8, 2. ineff. postulata, Symm. Ep. 6, 54.

ineffĭgiābĭlis, e, **unabbildbar**, v. Geist, Tert. an. 24.

ineffĭgiātus, a, um, **unausgebildet**, ut illa bestia fetum ederet ineffigiatum informemque, lambendo id postea, quod ita edidisset, conformaret et fingeret, proinde cet., Gell. 17, 10, 3. od. **nicht gebildet od. durch Bildung erzeugt**, anima, dann omne effigiatum compositum et structile, Tert. an. 9.

ineffrēnātus, a, um, **ungezügelt**, cupiditates, Auct. coll. Mos. et Rom. leg. 6, 4.

ineffūgĭbĭlis, e, **unentfliehbar, unvermeidlich**, Adrastia eademque ineff. necessitas ultionis, Apul. Mund. 38.*

ĭnēlābōrātus, a, um, **unausgearbeitet, ungekünstelt, kunstlos, natürlich**, in studiis puto mehercules melius esse res ipsas intueri et harum causa loqui, ceterum verba rebus permittere, ut qua duxerint, hac inelaborata sequatur oratio, Sen. Tranqu. an. 1, 13.

ĭnēlĕgans, antis, **ungewählt, unschön, geschmacklos, unästhetisch**, vestes tuetur odore non ineleganti, Plin. 21, 25 (96), 169. Flavi, delicias tuas Catullo, nei sint inlepidae atque inelegantes, velles dicere, nec tacere posses, Catull 6, 1 sqq. orationis non inelegans copia, Cic. Brut. 81, 282. physica ratio non inelegans inclusa est in impias fabulas: caelestem enim altissimam aetheriamque naturam, id est igneam, quae per sese omnia gigneret, vocare voluerunt ea parte corporis, quae coniunctione alterius egeret ad procreandum, ND. 2, 24, 64. sermonis tamen nec inelegantis, dictorum interdum etiam notabilium, Suet. Dom. 20. — *Adv.*: commutationes, id est conlationes communicationesque,

non usitate dixit (Q. Claudius), set non hercle inscite nec **ineleganter,** Gell. 17, 2, 26. eius omnis in dicendo facultas historia ipsius non inel. scripta perspici potest, quae neque nimis est infans neque perfecte diserta, Cic. Brut. 26, 101. composuit et de vita sua octo volumina, magis inepte quam inel., Suet. Claud. 41. primum divisit inel.: duo enim genera quae erant, fecit tria: hoc est non dividere, sed frangere, Cic Fin. 2, 9, 26.

ĭnēlĕgantia, ae, *f.*, der Mangel an der gehörigen Wahl, • an Unterscheidung, iuris, in Rechts-verhältnissen, Gai. inst. 1, 84.

ĭnēlīmātus, a, um, unausgefeilt, Ennod. 5, 7.

ĭnēlŏquax, ācis, unaussprechlich, gemitus, Novat. de trin. 29.

ĭnēlŏquens, entis, unberedt, indocti et ineloquentes, Lact. Opif. d. 20.

ĭnēlŏquĭbĭlis, e, unaussprechlich, praemium, fructus, Lact. Inst. div. 7, 5, 11.

ĭnēluctābĭlis, e, unerkämpfbar, unbekämpfbar, unüberwindbar, unentrinnbar, eig. u. übtr.: huc undae coëunt et ineluctabile coenum verticibusque cavis sedit crescitque barathrum, Stat. Theb. 9, 502; — venit summa dies et ineluctabile tempus Dardaniae, Virg. A. 2, 324. inel. fatum, 8, 334. Petr. frg. 14. sed profecto ineluctabilis fatorum vis, Vell. 2, 57, 3.

inēluctātus, a, um, unerkämpft, Ennod. Dict. 1.

inēluĭbĭlis, e, unauswischbar, unauslöschbar, impios vero - habere aliquid imbecillitatis ex contagione carnis, cuius desideriis ac libidinibus addictae ineluibilem quendam fucum trahant labemque terrenam, Lact. Inst. div. 7, 20. ineluibiles sibi maculas inusserunt, dIra dei 24.

ĭnēmendābĭlis, e, unverbesserlich, oris incommoda, Quint. 11, 3, 12. pravitas, 1, 1, 37. nihil vacuum reliquit a scelere (iste affectus), non gloriae memor, non infamiae metuens, inemendabilis, cum ex ira in odium obcalluit, Sen. dIra 3, 41, 4. inem. est enim error, qui violentiae Martis committitur, VMax. 7, 2, 2.

ĭnēmendātus, a, um, unverbessert, auch im *comp.*: dum de inemendatis scribuntur inemendatiora (verba), Hieron in Ezech. 40, 5. u. anderw.

ĭnēmĕrĭbĭlis, e, unerwerbbar, quia aut substantiae ipsi inemeribile sit, aut deo impossibile, aut iudicio inhabile (restitui substantiam interitu subductam), Tert. resurr. carn. 18.

ĭnēmŏrior, i, bei etw. ersterben, inemori spectaculo, Hor. Epod. 5, 32.

ĭnemptus, a, um, ungekauft, unerkauft, selbst-erzeugt, selbsterworben, od. auch entwendet, gratia pro rebus merito debetur inemptis, Ov. Am. 1, 10, 43. seraque revertens nocte domum dapibus menses onerabat inemptis, Virg. G. 4, 133. u. so: dapes, Hor. Epod. 2, 47. Claud. in Rufin. 1, 206. quicunque hic violam rosamve carpet, furtivum olus aut inempta poma, Priap. 22, 2; — obiectum - mox in senatu Caecilio Simplici, quod eum honorem (d. Consulat) pecunia mercari - voluisset: restitit Vitellius deditque postea consulatum Simplici innoxium et inemptum, Tac. H. 2, 60. meritis offertur inemptus pura mente favor, Claud. VI. Cons. Hon. 607. salve - auxilium, praesens numen, inempta salus, Idyll. 6, 70.

ĭnēnarrābĭlis, e, unerzählbar, unbeschreibbar, unerklärbar, ubi exta coquerentur, iussisse et vidisse ceteram integram partem extorum, iecur omne inenarrabili tabe absumptum, Liv. 41, 15, 2. sunt etiam proprii quidam et inenarrabiles soni, quibus nonnunquam nationes deprehendimus, Quint. 1, 5, 33. Pompeiani (elephanti) amissu fugae spe misericordiam volgi inenarrabili habitu quaerentes supplicavēre quadam sese lamentatione conplorantes, Plin. 8, 7 (7), 21. vis dare maius adhuc et inenarrabile munus, Mart. 2, 10, 3; inenarrabilis labor descendentibus cum ruina iumentorum sarcinarumque, Liv. 44, 5, 1. Ti. Nero - mira quadam et incredibili atque inenarrabili pietate - commeatum ab socero atque eodem vitrico acquiescendi a continuatione laborum petiit, Vell. 2, 99, 2; — unum iam his adiiciendum est, cum praecipue in actione spectetur decor, saepe aliud alios decere: est enim latens quaedam in hoc ratio et inenarrabilis, Quint. 11, 3, 177.

ĭnēnarrātīvus, a, um, unbeschreibbar, unerklärbar, substantia, Tert. adv. Valentin. 27.

ĭnenarrātus, a, um, unerklärt, unaufgelöst, verba haec scripsit, quae reliquimus inenarrata ad exercendam legentium intentionem, Gell. 19, 14, 4. aenigma, quod reliquimus inenarratum, ut legentium coniecturas in requirendo acueremus, 12, 6, 1.

ĭnēnātābĭlis, e, unerschwimmbar, inenatabile excussis profundum est, Tert. idolol. 24.

ĭnēnōdābĭlis, e, unentwirrbar, übtr. unauflösbar, unerklärbar, prorsum inenodabilis diutina incuria, non modo comendi sed saltem expediendi et discriminandi, Apul. Mag. 4; — nam quid hic tam obscure dictum est tamve inenodabile? Att. 75. nec quum haec ita sint, est causa cur Epicurus fatum extimescat et ab atomis petat praesidium easque de via deducat et uno tempore suscipiat res duas inenodabiles, unam, ut sine causa fiat aliquid, ex quo exsistat ut de nihilo quippiam fiat, - alteram, ut, quum duo individua per inanitatem ferantur, alterum e regione moveatur, alterum declinet, Cic. Fat. 9, 18.

ĭnēnormis, e, nicht das Maaß überschreitend, proceritas, Apul. M. 2, 2.

ĭnēnuntiābĭlis, e, unaussprechlich, plerique praeterea incomprehensibile quiddam et enuntiabile esse existimaverunt, Censorin. d. n. 19, 3.

ĭneo, ĭi (b. Dicht. contr. ī), ĭtum, īre, I) *intr.*, hineingehen, • treten, eintreten, 1) v. Leb., mit *Adv.*: neque prorsum iniit hac: hic stetit: hinc illuc exiit, Plaut. Cist. 4, 2, 32; — quia *in* urbem non inierat, Liv. 24, 9, 2; — indutiae dicuntur, cum hostes inter sese utrimque utroque alteri *ad* alteros inpune et sine pugna ineunt, Opil b. Gell. 1, 25, 17; — *abs.*: ignotus iuvenum coetus alterna vice inibat alacris Bacchico exsultans modo, Enn. trag. 151. — 2) v. Lebl.,

u. zw. a) v. räumlichen Verhältnissen, mit *Adv.*: init (sinus Arabicus) penitus introrsusque, dum Aegyptum paene - adtingit, Mel. 3, 8, 3. — b) insb. *abs.* v. Zeitverhältnissen, eintreten, angehen, beginnen, teque adeo decus hoc aevi, te consule inibit, Virg. Ecl. 4, 11; — ex ineunte aevo, Lucr. 2, 742. ab ineunte vita, mit Eintritt od. Beginn des Lebens, Gell. 14, 1, 15. ab ineunte aetate, Cic. Off. 1, 34, 122. Deiot. 10, 28. dOr. 1, 21, 97. Suet. Ner. 22. huius vitia ineuntis adolescentiae, Nep. Them. 1, 1. ineunte adolescentia, Alc. 2, 2. ineunte anno (novo), Suet. Tib. 54. Cal. 42. u. Tib 61; vgl. II, 1, b.

II) *trans.*, in etw. hineingehen, -treten, eintreten, in -, auf etw. gehen, - treten, etw. betreten, 1) eig., a) in räumliche Verhältnisse, v. Leb. u. Lebl., α) im Allg.: illum ego lucidas inire sedes, discere nectaris sucos et adscribi quietis ordinibus patiar deorum, Hor. Od. 3, 3, 33. u. vgl.: promissumque sibi voluit praenoscere caelum nec deus ignotas hospes inire domos, Ov. F. 3, 159. u. dagegen: ausus est caecos aditus inire, ducit ad manes via qua remotos tristis, Sen. Herc. fur. 834. triumphantes victore cum exercitu urbem inierunt, Liv. 3, 24, 8. u. so 7, 13, 10. 26, 21, 2. ut ovans urbem iniret, 7, 11, 3. u. blos: ut ovans iniret, Tac. A. 3, 11. Palladias ineo non cognoscendus Athenas, Ov. M. 7, 723. templa parentis init flavum tangentia litus, 15, 722. hunc (recessum) init et vetito temerat sacraria probro, 10, 695. quotiens curiam inisset, Tac. A. 6, 2. u. vgl.: ad eam diem indiscreti inibant, näml. circum, 15, 32. veteres ineunt proscaenia ludi, Virg. G. 2, 381. tu illius domum inire, tu vetus hospitium renovare voluisti, Cic. Deiot. 3, 8. parvos u. patrios initura penates, Ov. F. 4, 531. u. 6, 603. et patulis iniit tectum sublime fenestris, M. 14, 752. u. vgl. bildl.: cum gignimur et vitae cum limen inimus, Lucr. 3, 681. hostis ut hospes init penetralia Collatina, Ov. F. 2, 787. non tibi moris tua inire tentoria, nisi commilitonum ante lustrasses, Plin. Pan. 13, 3. popinas inibat, Suet. Ner. 26. praesto erat sapiens ille, qui inire viam doceret: „inite viam", im Ggstz. zu redire viam, Cic. Mur. 12, 26. studiis iandudum freta iuventus orat inire vias, VFl. 3, 629. Argolicas acies - ini, Stat. Theb. 8, 105; auch: nec Tityon volucres ineunt Acherunte iacentem, nec cet., Lucr. 3, 984; — alter Aventinum mane cacumen init, Ov. F. 4, 816. si collis iniquus, primus ini, Claud. IV. Cons. Hon. 343; — hinc init Aegaeum, quo Cycladas aspicit omnes, Ov. F. 4, 565. rursus inire fretum, rursus dare vela iubemur, M. 14, 437. u. vgl. d. zweifelh. Stelle b. VFlacc. 4, 196; — v. Lebl.: taurus (als Gestirn) init caelum, Ov. F. 5, 617. cum propior caliginis aër ater init oculos prior, Lucr. 4, 313. — β) obscön.: huius, Phere, hic cubile inire est ausus, Poët. b. Cic. Fam 9, 22. quum quod ineas cubile non sentis, Cic. Har. resp. 18, 39. thalamumque ineamus eundem, Ov. M. 4, 328; aliquam, v. Thieren, wie feminas, matrices, Pallad. 3, 26, 1. Col. 7, 3, 12. matrem, Varr. RR. 2, 7, 9. quasque creavit init pecudes caper, Ov. M. 10, 327. taurus Pasiphaën init, Suet. Ner. 12. vaccam aeneam Syracusis ab agresti tauro - initam ac semine aspersam, Liv. 41, 13, 2. ineuntur (canes) a partu sexto mense, Plin. 10, 63 (83), 178. u. vgl.: sic velut inita arbor fecundo semine fertilior extat, Col. 5, 9, 16; v. Menschen, Priap. 52, 3. Suet. Aug. 69. — b) in Zeitverhältnisse: inita aestate, nachdem man in den Sommer eingetreten war, nach Eintritt, nach Beginn des Sommers, Caes. BC. 2, 2, 1. 2, 35, 2. Auct. BAfr. 26, 3. inita hieme, Caes. BG. 3, 7, 1. tertia finita vigilia, BC. 3, 54, 2; vgl. I, 2, b.

2) übtr., in Thätigkeiten (Aemter), Zustände, rechtliche u. andere Verhältnisse, in -, zu -, an etw. gehen, in etw. eintreten, etw. eingehen, etw. antreten, beginnen, u. zwar in Gastmähler, Festlichkeiten u. dgl. gehen: ne idem convivium ineat (plebeius), Liv. 4, 4, 11. quum rex inisset convivium, Curt. 8, 18 (5), 12. vel ante initum, vel post dimissum convivium, Suet. Aug. 76. cur vicibus factis ineant convivia quaero, Ov. F. 4, 353. pulchroque instructa paratu Cepheni proceres ineunt convivia regis, 4, 763. festa dehinc mediis ineunt convivia tectis, VFlacc. 4, 760. convivia cum patre non inibat, Cic. SRosc. 18, 52. neque convivia inire ausus est, nisi ut speculatores cum lanceis circumstarent, Suet. Claud. 35. convivia nonnunquam et serius inibat et maturius relinquebat, Aug. 74. non domi laetiora convivia inire, Justin. 36, 4, 2. de die inibat convivia, Curt. 5, 22 (7), 2. nobiscum socias dapes inisti, Stat. Silv. 1, 6, 48. ineunti Romae spectacula (patris patriae cognomen detulerunt Augusto), Suet. Aug. 58. sanctos dignus inire choros, Virg. Catal. 11, 8. saepe levi somnum suadebat inire susurro, Ecl. 1 56. pace armis quaesita, ne genus interiret, concubitus finitimorum ineunt, Justin. 2, 4, 9. P. Clodius - infamis sororis stupro et actus incesti reus ob initum inter religiosissima populi R. sacra adulterium, Vell. 2, 45, 1; — Arbeiten, Kämpfe, Krieg u. dgl. antreten: ipse ego paulisper pro te tua munera inibo, Virg. A. 5, 846. quid dispar certamen inis? Ov. Am. 2, 2, 61. u. so bildl.: Heraclitus init quorum dux proelia primus, Lucr. 1, 683. und: initurus frequenter forensium certaminum pugnam, Quint. 5, 12, 22; dagegen militär. u. in Bezug auf Wettkämpfe: spectator moderatorque ineuntium certamina virorum, Plin. Pan. 13, 2. prima pares ineunt gravibus certamina remis quattuor ex omni delectae classe carinae, Virg A. 5, 114. laetique ineunt certamina disci, Ov. M. 10, 177. nec Tyrii - ausi navale inire certamen, Curt. 4, 13 (3), 12. crederes non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen, 9, 35 (9), 16. monet non iter ipsos inire, sed proelium, 3, 2 (4), 13. monet igitur, ut caveat, ne proelium ineat, Cic. Off. 1, 11, 37. u. so: proelium inire, Sall. C. 58, 8. Curt. 4, 1 (1), 1. 4, 27 (6), 14. 5, 11 (3), 10. 6, 1 (1), 10. 9, 30 (8), 7 (etiam cum diis proelium inituros). nullum unquam atrocius periculosiusque ab eo initum proelium, Vell. 2, 55, 3. uno et altero proelio tam constanter inito, Suet. Vesp. 4. illae (feminae) equestre proelium

ineunt, Mel. 1, 19, 17. proelium navale iniit, Suet. Tib. 2. prima leves ineunt si quando proelia Parthi, Virg. G. 4, 314. u. so Sil. 11, 164. Suet. Tib. 19. equites, cum quibus rex proelia inire solitus erat, Curt. 7, 25 (6), 8. qui ad Cannas quam tergiversanter perniciosam rei publicae pugnam inierat, tam fortiter in ea mortem obierat, Vell 1, 9, 3. u. so: pugnam, Quint. 12, 1, 28. Curt. 9, 20 (5), 3. continuoque ineant pugnas et proelia temptent, Virg. A. 11, 912. primus inire manu, postremus ponere Martem, Sil. 1, 160. inde alios ineunt cursus aliosque recursus adversi spatiis, Virg. A. 5, 583. qui non stationem, non vigilias inissent, Tac. A. 13, 35. quum pericula proeliorum iniret audacius, Cic. Div. 1, 24, 51. nonne perterritos militum animos frequenter a metu revocat oratio et tot pugnandi pericula ineuntibus laudem vita potiorem esse persuadet? Quint. 2, 16, 8; primus init bellum - Mezentius agminaque armat, Virg. A. 7, 647. diis adversis bellum inimus, Curt. 5, 26 (9), 4. non se propter praedam, sed propter dignitatem inisse bellum, Justin. 15, 1, 9; bellaque non causis inita, sed prout eorum merces fuit, Vell. 2, 3, 3. quod illo duce tot bella victores inierant, Justin. 8, 2, 11; bellum cum rege Philippo initum est, Liv. 31, 5, 1. eum solum cum patre Ammone bella inire, Justin. 12, 11, 6. ut feminae etiam cum viris bella ineunt, Mel. 3, 4, 2; — politische Thätigkeiten, Aemter u. dgl. antreten: comitia secundi consulatus ineunte Galba, Suet. Vesp. 5. Quirites suffragium ineunt, Liv. 3, 17, 4. sinerent deinde suffragium inire, 3, 25, 4. prius quam honorem (d. Consulat) iniret, Suet. Cal. 1. Domitianus natus est - patre consule designato ituroque mense insequenti honorem, Dom. 1. inito honore od. h. inito, Caes. 20. Tib. 32. hinc etiam veteres initi memorantur honores, Ov. F. 3, 147. ut qui eos (honores) ut libentissime iniret, ita finiret aequo animo, Vell. 2, 33, 1. honoribus ante legitimum tempus initis, Suet. Galb. 6. ad sacerdotium ineundum - festinans in Italiam, Vell. 2, 43, 1. postea quam Verres magistratum iniit, Cic. II. Verr. 1, 48, 125. simul ut magistratum inierint, Phil. 3, 1, 2. ii omnes magistratum idibus Martiis inierunt, Liv. 40, 35, 2. inito magistratu, 36, 1, 1. qua ex die consulatum iniit Lentulus, Caes. BC. 1, 5, 4. Q. Fabius Maximus quartum M. Claudius Marcellus tertium consulatum ineuntes, Liv. 24, 9, 7. u. so Vell. 1, 8, 1. 2, 23, 1. Suet. Aug. 26. Cal. 17. öft. ante paucos dies quam aedilitatem iniret, Caes. 9. interiectis paucis annis tribunatum iniit M. Livius Drusus, Vell. 2, 13, 1. ut tribuni militum se abdicarent magistratu et interregnum iniretur, Liv. 5, 17, 3. ut imperium inierit, Suet. Tib. 67. u. vgl. dagegen: dominique gemit captivus inire imperia (Befehle), Stat. Achill. 1, 281; — in rechtliche u. andere Verhältnisse eingehen: Veneris cum foedus initis, Ov. M. 3, 294. qui Veneris famulae conubia liber inire - velit, Am. 2, 7, 21; societatem cum Juba inierant, Auct. BAfr. 97. 3. inita deinde cum Nicomede societate, Justin. 37, 4, 3. societatem cum rege Pyrrho ut parum salubrem iniri dissuasit, Suet. Tib. 2. inita cum Antonio et Lepido societate, Aug. 13. monet eum, ne iura hospitii secum, neu cum populo R. initae societatis fallat, Liv. 29, 24, 3. societatem cum utroque iniit, ne quid ageretur in re p., quod -, Suet. Caes. 19. ut non solum iucundissima, verum etiam utilissima vitae societas iniretur, Cic. Oecon. frg. 4. p. 260. ne potius cum pluribus societatem defendendae libertatis iniremus, quam cum paucioribus funestam orbi terrarum victoriam partiremur, Fam. 10, 8, 3. inauditi antea facinoris societate inita, Curt. 5, 26 (9), 2. inter eum et Cn. Pompeium et M. Crassum inita potentiae societas, quae cet., Vell. 2, 44, 1. u. so 2, 65, 2, tum expostulante consensu populi - cum Pompeio quoque circa Misenum pax inita, Vell. 2, 77, 1. ac ne indutias quidem nisi aequis conditionibus inibant, Plin. Pan. 11, 5. sorte ipsa obruebantur inopes nexumque inibant, Liv. 7, 19, 5. oro - ut beneficium verbis initum dudum nunc re comprobes, Ter. Andr. 5, 1, 5; nunc egomet potius hanc inibo gratiam, quam cet., sich Gunst erwerben, Plaut. Cist. 2, 3, 84. ego lepidus ineo gratiam, Ter. Ad. 5, 7, 16. intelligo evenire, ut gratiam ineat sine suo dispendio, Hec. 5, 2, 29. cave ne falsam gratiam studeas inire, Heaut. 2, 3, 62. magnam se initurum gratiam videbat, Nep. Alc. 9, 6. gravitate membrorum et cruciatu dolorum si quis quem levet, magnam ineat gratiam, Cic. Fin. 4, 12, 31. ne minorem gratiam ineat, Quint. 3, 1, 5. ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret, Curt. 10, 5 (1), 35; ferner: eo ego vos amo et eo a me magnam inistis gratiam, Plaut. Cist. 1, 1, 7. u. so ab alqo, 4, 2, 70. Epid. 3, 4, 5. Trin. 2, 2, 95. As. 1, 1, 44. Ter. Eun. 3, 5, 9. Cic. Caecin. 27, 79. Har. resp 23, 48. II Verr. 4, 64, 143. Caes. BG. 6, 43, 5. haec tecum - loqui malui, non ut inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut cet., Curt. 9, 12 (3), 15. u. so alcjs., 5, 26 (9), 2. 7, 43 (11), 23. 8, 41 (12), 3. ex his una Thais - maximam apud omnes Graecos initurum gratiam affirmat, si regiam Persarum iussisset incendi, 5, 22 (7), 3. u. so: apud regem gratiam initam volebant cum eo, ut cet., Liv. 36, 5, 3; im Plur.: plures ineuntur gratiae, si uno tempore dicas pro pluribus, Cic. Brut. 52, 209; — auf Berechnungen, Methoden, Pläne eingehen: his igitur primordiis talis ratiocinii perceptis non difficiliter mensuras inibimis agrorum, an die Ausmessung der Aecker gehen, Col. 5, 3, 1. numerum copiarum iniit, die Truppenzahl berechnen, die Tr. zählen, Curt. 3, 4 (2), 3. u. numero copiarum inito, 3, 3 (1), 22. rationem inire oportet operarum, dierum, berechnen, Cato RR. 2, 2. continuae sterilitates cogunt me de remissionibus cogitare, quarum rationem nisi praesens inire non possum, Plin. Ep. 10, 24, 5. inibitur enim ratio quaestus de vestra pecunia, Cic. Agr. 2, 25, 67. u. so meist bildl.: inita subductaque ratione nefaria scelera meditantes, nach angestellter Berechnung, Ueberlegung, Cic. ND. 3, 29, 71. u. vgl.: ineundis subducendisque rationibus, Hortens. frg. 90. p. 290. quid agam? ratio de integro ineunda'st

mihi, Ter. Heaut. 4, 2, 7. talem iniit rationem, Nep. Ham 10, 3; quom rationem ineas, quam sint suavia cet., Ter. Phorm. 2, 2, 30. mihimet ineunda ratio et via reperiunda est, qua ad Apronii quaestum - possim pervenire, Cic. II. Verr. 3, 46, 110. ut, quo primum curreretur aut cui rei ferretur auxilium, vix ratio iniri posset, Caes BG, 7, 24, 4. ineasque rationem, quem ad modum ea mulier Romam perducatur, Cic. Fam. 13, 28, 2. ineunda nobis ratio est, quem ad modum in omni mutatione dominorum - illud quasi consecratum remanere possit, Att. 12, 19, 1. vix rationem iniri posse, utrum a se audacius an fugacius ab hostibus geratur bellum, Liv. 28, 8, 3; ea ratio aedificandi initur consiliario quidem et auctore Vestorio, Cic. Att. 14, 19, 1. communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt, Curt. 9, 28 (10), 11; de agro Campano separatim cognoscerent inirentque rationem de commodis militum veteranorum augendis, Cic. Phil. 5, 19, 53; vgl. noch: illud in his rebus vereor, ne forte rearis inpia te rationis inire elementa viamque indugredi sceleris, Lucr. 1, 80; horum quomodo iudex inibit aestimationem, cum sermo et dubitatio et voltus meriti gratiam destruant? Sen. Ben. 3, 8, 4; ineamus aliquam viam, qua, utri utris imperent, sine magna clade - utriusque populi decerni possit, Liv. 1, 23, 9. via fraudis inita erat, 35, 7, 2; qui formam vitae iniit, quam postea celebrem miseriae temporum et audaciae hominum fecerunt, Tac. A. 1, 74; consilium multae calliditatis init, Ov. F. 3, 380. postquam id consilium inierat, in e. Plan eingehen, ihn fassen, Nep. Att. 22, 3. consilium igitur, quod unum necessitas subiecerat, init, Curt. 7, 21 (5), 17. u. secretum inituri cons., 5, 27 (9), 11. quid hic meruit, primum ut scelerata Drusus Libo iniret consilia? Vell. 2, 130, 3. centuriones - cum ex significationibus Gallorum novi aliquid ab iis iniri consilii intellexissent, cet., Caes. BG. 7, 12, 6. illi inito consilio - repentino oppido eruptionem fecerunt, 2, 33, 2. ne qua novi initi consilii daretur nota, Curt. 6, 30 (8), 15. suspitionem initi scelesti consilii praebuit, 3, 18 (7), 13; si cum Romanis, si cum aliis inimicis patris inieram consilia, Liv. 40, 12, 9; contra cuius vitam consilium facinoris inisse arguare, Cic. Deiot. 2, 4; consilia inire coepi Brutina plane - rei publicae liberandae, ad Brut. 1, 15, 6. at Catilina non segnius abiit, quam sceleris conandi consilia inierat, Vell. 2, 35, 5. quod initum delendae rei publicae consilium? Cic. Cat. 4, 6, 13. inita sunt in hac civitate consilia, iudices, urbis delendae cet., Mur. 37, 80. cum inissent occidendi Caesaris consilia, Vell. 2, 91, 2. u. so Curt. 8, 21 (6), 8. u. 24 (7), 1. u. M. Lepidus interficiendi Caesaris consilia inierat, Vell. 2, 88 1. de bello consilia inire incipiunt, Caes. BG. 7, 1, 3. nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirentur, Cic. Att. 3, 10, 2. si nullum iam ante consilium de morte ac de bonis eius inieras, SRosc. 34, 96. de Cn. Pompeio - interficiendo consilia inibantur, Dom. 50, 129; init consilia, reges Lacedaemoniorum tollere, Nep. 6, 3, 1.

inepte, *Adv.*, s. ineptus.

ĭneptia, ae, *f.*, **unangenehmes od. unschickliches Benehmen, Unschicklichkeit**, in Handeln u. Reden: **Ungereimtheit, Albernheit, Thorheit, Geschwätz, Unsinn**, im *Sing.*: amori accedunt etiam haec: — ineptia stultitiaque adeo et temeritas, incogitantia cet., Plaut. Merc. prol. 24 sqq. illius ferre possum ineptiam et magnifica verba, Ter. Eun. 4, 6, 3. video tuam ego ineptiam, Ad. 4, 7, 31; — im *Plur.*, v. Handeln u. Benehmen: o tristes ineptias! Caecil. XXXI. credo, dixerit non decere gravitatem eius tam humiles ineptias (v. Tänzen), Petr. 52, 11. Publius - quotiens mimicas ineptias et verba ad summam caveam spectantia reliquit, Sen. Tranqu. an. 11, 8. socors et somniculosum genus id mancipiorum otiis, campo, circo, theatris, aleae, popinae, lupanaribus consuetum nunquam non easdem ineptias somniat, Col. 1, 8, 2. nei tu quid facias ineptiarum, Catull. 6, 14. ut eos partim scelerum suorum, partim etiam ineptiarum poeniteret, Cic. Fam. 2, 9, 3; — im Reden u. Schreiben, mit *subj. Gen.*: iurisconsultorum istae ineptiae sunt acutae, Sen. Ben. 6, 5, 3. u. mit *obj. Gen.*: genus eloquendi secutus est elegans et temperatum, vitatis sententiarum ineptiis atque concinnitate et reconditorum verborum - foetoribus, Suet. Aug. 86; — ferner: putas me tibi scripturum, quam humane nobiscum hiems egerit, quae et remissa fuit et brevis, quam malignum ver sit, quam praeposterum frigus, et alias ineptias verba quaerentium? Sen. Ep. 3, 2, 1 (23). omnium autem ineptiarum, quae sunt innumerabiles, haud scio an nulla sit maior, quam - quocumque in loco, quoscumque inter homines visum est, de rebus aut difficillimis aut non necessariis argutissime disputare, Cic. dOr. 2, 4, 18. si qui forte mearum ineptiarum lectores eritis, Catull 14, 24. quid ad istas ineptias abis? inquies, Cic. SRosc. 16, 47. petamque a vobis - ne has meas ineptias efferatis, dOr. 1, 24, 111. u. vgl. 112. ut ad pauca redeam ac mittam illius ineptias, Ter. Phorm. 4, 3, 43. pellantur ergo istae ineptiae paene aniles, ante tempus mori miserum esse, Cic. Tusc. 1, 39, 93. libet enim - ridere ineptias Graecas, quas nondum, quamvis mirer, excussi, Sen. Ep. 11, 3, 8 (82). frigidiora his alia - quotidie non cotidie, ut sit quot diebus: haec iam inter ipsas ineptias evanuerunt, Quint. 1, 7, 6. curavit notitiam historiae fabularis usque ad ineptias et derisum, Suet. Tib. 70. u. von einer Schrift: libellos ineptiarum, qui nunc iocorum inscribuntur, componere instituit, Gr. 21.

ĭneptio, īre, **ungereimt -, albern -, thöricht handeln od. reden, schwatzen**, De. hanc te aequom'st ducere, et te operam ut fiat dare. Mi. me ducere autem? De. te. Mi. me? De. te inquam. Mi. ineptis, Ter. Ad. 5, 8, 10. Ph. ohe, actum, aiunt, ne agas! De. non agam? immo haud desinam, donec perfecero hoc. Ph. ineptis. De. sine modo, Phorm. 2, 3, 70. miser Catulle, desinas ineptire et quod vides perisse perditum ducas, Catull. 8, 1 sq.

ĭneptiŏla, ae, *f.* (*Demin.* zu ineptia), eine

kleine Albernheit, geringfügige Spielerei, fuit autem ineptiolae huius ista materia, Auson. epist. ad Symm. ante Idyll. 11.

ĭneptĭtūdo, ĭnis, *f.*, **Unschicklichkeit, Ungereimtheit, Thorheit,** qui homo ineptitudinis cumulatus cultum oblitu's? Caecil. 61.

ĭneptus, a, um, im Handeln u. Reden **unangemessen, unpassend, unschicklich,** daher sowohl **untauglich, unnütz,** als **ungereimt, albern, thöricht, unsinnig, dumm,** vgl.: quem enim nos ineptum vocamus, is mihi videtur ab hoc nomen habere ductum, quod non sit aptus, idque in sermonis nostri consuetudine perlate patet: nam qui aut tempus quid postulet non videt aut plura loquitur aut se ostentat aut eorum, quibuscum est, vel dignitatis vel commodi rationem non habet aut denique in aliquo genere aut inconcinnus aut multus est, is ineptus esse dicitur, Cic. dOr. 2, 4, 17; — zunächst *neben Subst.*, v. Leb.: pedis supplosio ut loco est opportuna - in contentionibus aut incipiendis aut finiendis, ita crebra et inepti est hominis et cet., Quint. 11, 3, 128. hac pompa homo ineptus eludere se credidit populum R., Treb. Poll. Gallien. duob. 9. unde etiam vulgo tractum est, cum de longis et ineptis hominibus diceretur „caliga Maximini“, Capitol. Maxim. iun. 2. at etiam ineptus mi est iratus pater, quia se talenta argenti tetigi veteri exemplo amantium, Turpil. 35. hic, hic, quem quaerimus, hic est: non in festuca, lictor quam iactat ineptus, Pers. 5, 174. neque te quisquam stipator ineptum praeter Crispinum sectabitur, Hor. Sat. 1, 3, 138. u. vgl. 1, 4, 91. 1, 10, 79. gratia magna Jovi: vetuit pater ipse valere, iurasset cupide quicquid ineptus amor, Tibull. 1, 4, 23. multus ineptae virginis insolito sermo novus errat in ore, Virg. Cir. 356; im *superl.*: coronam venatori misit mussitantibusque cunctis, quid homo ineptissimus coronaretur, cet., Treb. Poll. Gallien. duob. 12; — v. Lebl.: vereris inepta crura ponticuli assutis stantis in redivivis, Catull. 17, 2. quidquid chartis amicitur ineptis, Hor. Ep. 2, 1, 270. Gallieno aut nullas aut luxuriosas aut ineptas aut ridiculas res agente, Treb. Poll. Gallien. duob. 10. Pompeio - quum graviter aegrotaret Neapoli, melius est factum: coronati Neapolitani fuerunt, nimirum etiam Puteolani, vulgo ex oppidis publice gratulabantur: ineptum sane negotium et Graeculum, sed tamen fortunatum, Cic. Tusc. 1, 35, 86. inepta lenitas patris et facilitas prava, Ter. Ad. 3, 3, 36. censen me verbum potuisse ullum proloqui? aut causam ullam, ineptam saltem, falsam, iniquam? Ter. Andr. 1, 5, 22. lusibus ut possis advertere numen ineptis, Ov. Tr. 2, 223. cuius (Macri) loquacitas habet aliquid argutiarum, nec id tamen ex illa erudita Graecorum copia, sed ex libraliolis Latinis, in orationibus autem multis et ineptis adeo summam impudentiam, Cic. Leg. 1, 2, 7. ineptae sane cavillationis, ex qua cet., Quint. 7, 9, 2; im *superl.*: Gallieno rebus ineptissimis ut solebat incubante, Treb. Poll. Gallien. duob. 12; — als *Praedicat* v. Leb.: vestitu nimio indulges: nimium ineptus es, Ter. Ad. 1, 1, 38. ineptus et iactantior hic paullo est: concinnus amicis postulat ut videatur, Hor. Sat. 1, 3, 49. hoc nemo fuit minus ineptus, magis severus quisquam nec magis continens, Ter. Eun. 2, 1, 21. equidem quum peterem magistratum, solebam in prensando dimittere a me Scaevolam, quum ita ei dicerem, me velle esse ineptum, id erat petere blandius, quod nisi inepte fieret, bene non posset fieri: hunc autem esse hominem unum ex omnibus, quo praesente ego ineptum esse me minime vellem, quem quidem nunc mearum ineptiarum testem et spectatorem fortuna constituit: nam quid est ineptius, quam de dicendo dicere, quum ipsum dicere numquam sit non ineptum, nisi quum est necessarium? Cic. dOr. 1, 24, 112. ipsius facti pudet, ne ineptus, ne protervos videar, Ter. Heaut. 3, 3, 16. veni ad spectaculum primum magno et aequali plausu, sed hoc ne curaris, ego ineptus qui scripserim, deinde Antiphonti operam, Cic. Att. 4, 15, 6. neque vult ita sapiens inter stultos videri (orator), uti, qui audiant, aut illum ineptum et Graeculum putent aut, etiamsi valde probent ingenium, oratoris sapientiam admirentur, se esse stultos moleste ferant, Cic. dOr. 1, 51, 221. praeceptores (invenias), qui - eos, qui plus honoris literis tribuerunt, ineptos et ieiunos et trepidos et infirmos, ut quodque verbum contumeliosissimum occurrit, appellent, Quint. 2, 12, 11; ferner: timere occepi et interdum oscitarier ineptus, quid mihi vellem ex insolentia nescibam. Turpil. 15. numero inepti pertimuistis cassam terriculam adversari, Afran. 270. quid - sic ludificamini inepti vostra puerili inconstantia? Ter. Phorm. 5, 8, 56. subito ne male inepta cadam, Tibull. 4, 10, 2. famae servit ineptus, Hor. Sat. 1, 6, 16. rcfer et sine vivat ineptus, Ep. 1, 17, 32. ineptus hodie dum illi (ero in arce) sedeo, ut quisque venerat, accedebam, Ter. Hec. 5, 3, 4; — v. Lebl.: sive hoc ineptum sive laudandum est opus, Phaedr. 4, 21, 7; est hercle inepta (ratio), ne dicam dolo, absurda, Ter. Ad. 3, 3, 21. miror, quo modo tam ineptum quicquam tibi venire in mentem potuerit, Heaut. 5, 3, 3. inepta haec esse nos quae facimus sentio, Ad. 3, 3, 76. etsi hoc mihi pravom ineptum absurdum atque alienum a vita mea videtur - fiat, 5, 8, 21; im *compar.*: risu inepto res ineptior nulla est, Catull. 39, 16. nam quid est ineptius, quam cet., s. oben Cic. dOr. 1, 24, 112. quod est multo ineptius, Quint. 9, 2, 70; im *superl.*: sicut ornent orationem (figurae) opportune positae, ita ineptissimas esse, cum immodice petantur, 9, 3, 100. longis syllabis omnibus apponere apicem ineptissimum est, 1, 7, 2. u. vgl. 11, 3, 126; — als *Substant.*: age, inepte, Ter. Eun. 2, 3, 20. u. so Ad. 2, 4, 7. Catull. 12, 4. 25, 8. eho, inepta, nescis quid sit actum? Ter. Andr. 4, 4, 52. quid est, inepta? quid vis tibi? Eun. 5, 6, 6. quae narrare inepti est, Caecil. 68. dum voluit alios habere parata (Caesar), unde sumerent qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui illa volunt calamistris inurere, sanos quidem homines a scribendo deterruit, Cic. b. Suet. Caes. 56. dum intelligamus

hoc esse Atticum in Lysia, non quod tenuis sit atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens aut ineptum, Cic. Or. 9, 29. — *Adv.*: quanto rectius hic, qui nil molitur **inepte**, Hor. AP. 140. quod nisi inepte fieret, bene non posset fieri, s. oben Cic. dOr. 1, 24, 112; — si quis eos, qui nec inepte dicunt nec odiose nec putide, Attice putat dicere, is recte nisi Atticum probat neminem, Cic. Brut. 82, 284. nec clauso murmure raucus nescio quid tecum grave cornicaris inepte, Pers. 5, 11. composuit et de vita sua octo volumina, magis inepte, quam ineleganter, Suet. Claud. 41. poëmata eius etiam praelegi memini, confici vero ac proponi venalia non tantum operose et diligenter, sed inepte quoque, vit. Lucan. p. 300, 4; — interdum inepte stultus es, Plaut. Most. 2, 2, 63. quis tam Lucili fautor inepte est, ut hoc non fateatur? Hor. Sat. 1, 10, 2. u. *abs.*: M. atqui pleni libri sunt contra ista ipsa disserentium philosophorum. A. inepte sane: quis enim est tam discors quem ista moveant? Cic. Tusc. 1, 6, 11; — im *compar.*: quo sano ac vigente nullus aeger ineptius deliravit, Lact. inst. div. 3, 17. u. *superl.*: ineptissime fieri, cum cet., Quint. 11, 3, 131. totam fabulam explodunt tanquam ineptissime fictam, Lact. inst. div. 1, 12.

ĭnĕquĭtābĭlis, e, **unfähig darauf zu reiten**, imber violentus - campos lubricos et inequitabiles fecerat, Curt. 8, 47 (14), 4.

ĭnĕquĭto, āre, 1) **einher-, daherreiten, auf-, über etw. hinreiten**, Sarmatae patentibus campis inequitant, Flor. 2, 29 (4, 12), 20. u. übtr.: aurora commodum inequitante, Apul. M. 6, 11. — 2) auf od. gegen etw. **losreiten**, nur übtr. **auf etw. losgehen, losziehen**, frustra inequitas nobis, Arnob. 7, 30; tam foedis inequitare mysteriis, 5, 20. quae (medicina) ergo coicit de carne lutulenta, audet inequitare philosophiae de incorporeis et vere divinis certa ratione tractanti, Macrob. Sat. 7, 15, 15.

inermat armis spoliat, PDiac. p. 110, 13.

ĭnermis, e u. **inermus**, a, um (die selteneren Formen *Sing.* inermus, um, *Plur.* inermi, a, orum, os, is unten b. Caecil., Lucr., Virg., Sisenn., Caes., Cic., Sall., Tac., nach Macrob.: veteres indulsisse copiae per varietatem, Sat. 1, 4, 16. u. nach Isidor.: hoc nostro iudicio subiacet, Or. 10, 90), **unbewaffnet, wehrlos** (Ggstz. armatus, Syn. nudus), 1) allgem. Form, a) v. Leb., eig. in militär. Beziehung u. bildl. vorzugsw. vom Amor u. dgl., *neben Subst.*: genus inerme tali decepit dolo, Phaedr. 1, 33, 6. parvus inermis eras (v. Bacchus), Ov. F. 3, 716. at nunc a puero Thebae capientur inermi, Ov. M. 3, 553. vel licet armatis hostis inermis eas, Prop. 5 (4), 1, 148. inermis Amor, Tibull. 2, 5, 106. ne quis inermibus imprudentibusque militibus ab latere impetus fieri posset, Caes. BG. 3, 29, 1. introitus in urbem trucidatis tot milibus inermium militum infaustus omine, Tac. H. 1, 6. omnes milites inermes armatorum corona circumdatos interemit, Treb. Poll. Gallien. duob. 7. qui (Antonius) ex fuga quum parvulam manum peditum haberet inermium, ergastula solvendo omneque genus hominum adripiendo satis magnum numerum videtur effecisse, Cic. Fam. 11, 10, 3; — als *Praedic.*: in altera philosophiae parte, quae est quaerendi ac disserendi - iste vester plane - inermis ac nudus est, Cic. Fin. 1, 7, 22. tum quoque inermis eras, cum cet., Ov. F. 3, 8. fulmina post ausos caelum adfectare gigantas sumpta Jovi: primo tempore inermis erat, 3, 439. cum inermis et lacernatus esset, Vell. 2, 80, 3. aurigae erant ceteri, haud sane inermes, Curt. 8, 47 (14), 3; ferner: tametsi inermis, iudices, sensi, Cic. SRosc. 49, 142. ne eam civitatem, quam servassem inermis, armatus in discrimen adducerem, Dom. 29, 76. nec tibi laus armis victus inermis ero, Ov. Am. 1, 2, 22; invenies et quod inermis agas, Ov. F. 3, 8. vadis inermis - per umbras, Sen. Herc. Oet. 1940; armati referam vires? plus egit inermis, Claud. Laud. Stil. 1, 16. quo tamen haec Ithaco? qui clam, qui semper inermis rem gerit et furtis incautum decipit hostem? Ov. M. 13, 103. qua antea unus homo inermis vix poterat repere, Nep. Hann. 3, 4. tuus miles adhuc inermis expectat imperium, Curt. 4, 49 (13), 21. conspectu in medio turbatus inermis constitit, Virg. A 2, 67. eodem Numida cum plerisque necessariis suis inermis accedit, Sall. J. 113, 6; — quum consulari auctoritate et auxilio spoliatam vim tribuniciam viderint, tum se facilius inermem et debilitatum te oppressuros arbitrantur: nam ne sufficiatur consul non timent, Cic. Mur. 38, 82; — inermes quoque et nudi et exsangues - sequimur vel antecedimus, Curt 9, 12 (3), 5. ad Dionem eant inermes, Nep. 10, 9, 3. tanta rerum commutatio est facta — ut calones perterritos hostes conspicati etiam inermes armatis occurrerent, Caes. BG. 2, 27, 1. hostes inermes cum infulis se porta fores universi proripiunt, BC. 2, 12, 1. incidunt inermes inter catervas armatorum, Liv. 25, 39, 5. eorum plerique inermes cadunt, Sall. J. 54, 10. ac primo mulieres et pueri fugere, dein uti quisque muro proxumus erat, postremo cuncti, armati inermesque, 94, 5. illi inermes passim trucidantur, Curt. 7, 23 (5), 33. omnes sagittarii funditoresque destituti inermes sine praesidio interfecti sunt, Caes. BC. 3, 93, 3. illi inermes - vivum tenebant, Nep. 10, 9, 6. inermes legati regebant nondum additis Cappadociae legionibus, Tac. H. 2, 81; ubi paullo asperior ascensus erat, singulos prae se inermes mittere, Sall. J. 94, 2. perterritos, inermes, saucios non sunt nostri duces persecuti, Cic. ad Brut. 1, 10, 2. vocatas ad concionem inermes (legiones), Suet. Cal. 48; — *absol.*: nudarant gladios: occidite, dixit, inermem! Ov. F. 2, 690. invadit inermem, VFlacc. 6, 256. — b) v. Lebl., eig. u. bildl.: alter dum subit et dextram labenti tendit inermem, Virg. A. 11, 672. iam caligantibus armis debilis Orion dextram minatur inermem, Claud. Prob. et Olybr. cons. 27. tendentemque manus Priamum conspexit inermes, Virg. A. 1, 487. inermes offeram armatis manus! Sen. Troad. 675. trepidum Perseus et inermia frustra bracchia tendentem Cyllenide confodit harpe, Ov. M. 5, 175; — ad

Laelium praedas ingentes ex agro inermi ac nudo praesidiis agentem Masinissa - cum equitibus paucis venit, Liv. 29, 4, 7. sit ante oculos Nero, quem - non Vindex cum inermi provincia aut ego cum una legione, sed sua immanitas, sua luxuria cervicibus publicis depulerunt, Tac. H. 1, 16. u. so: inermes provinciae, H. 1, 11. 3, 5. limite tutus inermi, Claud. Laud. Stil. 2, 186; frangendus misero (seni) gingiva panis inermi, weil er keine Zähne hat, Juv. 10, 200. tractibus anguis inexplicitis virus inerme piger revomit gramine concolor in viridi, Prud. Cathem. 3, 153; — non ille attulerat crines in colla solutos aut testudineae carmen inerme lyrae, Prop. 5 (4), 6, 31. u. vgl. dagegen: tempus ad hoc - omne fuit musae carmen inerme meae, Ov. Ib. 1. omnia quamquam temporibus diris tractanda putabat inermi iustitia, Juv. 4, 79. senectutem Tiberii ut inermem despiciens, Tac. A. 6, 31. Nilus incertis ortus fontibus ut per deserta et ardentia et inmenso longitudinis spatio ambulans, famaque tantum inermi (quae situs sine bellis, quae caeteras omnes terras, inveniret), originem cet., Plin. 5, 9 (10), 51.

2) in der Form inermus: deinde blanditiae, [frustra blateras,] nil agit in amore inerm*us*, Caecil. 66. matres et volgus inerm*um* invalidique senes, Virg. A. 12, 131. Arcadio infelix telo dat pectus inermum, 10, 421; plerique inerm*i* in castra perfugiunt, Sisenn. b. Non. 8, 75. milites inermi sublevatique alii ab aliis magnam partem itineris conficiunt, Caes. BC. 1, 68, 2; facile ollis omnia cedebant armatis, nuda et inerm*a*, Lucr. 5, 1291; habebat antea legionem quintam et ex reliquis legionibus magnam multitudinem, sed inermo*rum*, Lepid. b. Cic. Fam. 10, 34, 1; neque inerm*os* ex proelio viros quemquam agnoturum, Sall. H. 2, 64. postea milites palantes, inermos aggrediuntur, J. 66, 3. u. vgl. H. 1, 48, 18. quod quos aliquamdiu inermos sine causa timuissent, hos postea armatos ac victores superassent, Caes. BC. 1, 40, 6. sternunt inermos aut arma capientes et quosdam somno excitos, Tac. H. 3, 77. arma esse suis nominibus alia ad tegendum, alia ad nocendum, quae qui non habuerunt, eos inermos fuisse vinces, Cic. Caecin. 21, 60; cum paucis inerm*is*, perterritis metu, fracto animo fugisse Antonium, Cic. Fam. 11, 2, 1. nec quemquam decere, qui manus armaverit, ab inermis pedibus auxilium petere, Sall. J. 107, 1.

ĭnerrābĭlis, e, nicht fähig umherzuirren, = seinen Standpunct (Lauf) zu verlassen, complexu illius orbis, qui inerrabilis dicitur, continentur (stellae), Apul. Mund. 2. globorum vero coelestium nexorum inter se per vices mutuas omnium supremum esse eum, qui inerrabili meatu censetur, Dogm. Plat. 11.

inerrans, antis, nicht umherirrend, seinen Standpunct nicht verlassend, quod si luna dea est, ergo etiam lucifer caeteraeque errantes numerorum deorum obtinebunt: igitur etiam inerrantes, Fixsterne, Cic. ND. 3, 20, 51. habent igitur suam sphaeram stellae inerrantes ab aetheria coniunctione secretam et liberam, 2, 21, 55. astrorum innumerabilis multitudo partim labitur cum orbis inerrantis regione - partim errantibus stellis, Apul. Mund. 2.

ĭnerro, āre, umherirren, -schweifen, v. Leb.: experieris non Dianam magis mont*ibus* quam Minervam inerrare, Plin. Ep. 1, 6, 3. u. seltener = wohin irren, irrend wohin gerathen, dum passim liberos seritis, dum etiam domi natos alienae misericordiae frequenter exponitis, necesse est in vestros recurrere, *in* filios inerrare, Minuc. Oct. 31 u. mit *Acc.*: puelli puellaeque - dispositis ordinationibus decoros ambitus inerrabant, Apul. M. 10, 29; — v. Lebl.: ubi languidus ignis inerrat aed*ibus*, Stat. Silv. 1, 5, 58. nam interdiu quoque, quamquam abscesserat imago, memoria imaginis oculis inerrabat, Plin. Ep. 7, 27, 6. quod tibi si versus noster, totusve minusve, vel bene sit notus, summo vel inerret in ore, nulla mihi statuent finem te fata canendi, Tibull. 4, 1, 201.

iners, ertis (in u. ars), der, welcher in Kunst, Gewerbe u. Wissenschaft nichts versteht od. nichts leistet, unkunstfertig, unkünstlerisch, kenntnißlos, geistlos, ungeschickt, untüchtig, vgl.: ut perhibetur iners, ars in quo non erit ulla, Lucil. frg. p. 37, 8. und: lustremus animo non has maximas artes, quibus qui carebant inertes a maioribus nominabantur, sed quaero num existimes, non dico Homerum, Archilochum, Pindarum, sed Phidiam, Polyclitum, Zeuxin ad voluptatem artes suas direxisse, Cic. Fin. 2, 34, 115; quandoquidem tam iners, tam nulli consili sum, Ter. Andr. 3, 5, 2. praetulerim scriptor delirus inersque videri, Hor. Ep. 2, 2, 126. imbecillus, iners, si quid vis, adde popino, Sat. 2, 7, 39. tineas pasces taciturnus inertes, Ep. 1, 20, 12; daher theils = wirkungslos, unwirksam, kraftlos, fad, unnütz, theils = unbeweglich, unthätig, thatlos, müßig, matt, schlaff, träg, feig, feigherzig, zaghaft, 1) v. Leb. u. ihren Gliedern, *neben Subst.*: di, quibus in numerum vacui famulantur Averni vulgus iners, Claud. Rapt. Pros. 1, 20. iners atque impia turba, Laud. Stil. 2, 79. u. vgl. Grat. Cyn. 297. quis metus, o numquam dolituri, semper inertes Tyrrheni, Virg. A. 11, 732. ei (Metello) traditur a Sp. Albino - exercitus iners, imbellis, neque periculi neque laboris patiens, cet., Sall. J. 44, 1. relictus ad sui tutelam cum inerti et umbratili milite, Amm. 18, 6, 2. vir neque iners neque imprudens, Eutr. 10, 17. planctus pone, quos gnato paret genitrix inerti, Sen. Herc. Oet. 1971. da nuces pueris, iners concubine, Catull. 61, 127; — hinc aliae, quas sexus iners naturaque ducit, Stat. Achill. 2, 173. plurima perque vias sternuntur inertia passim corpora, Virg. A. 2, 364. non tamen exacuet torpens sapor ille palatum, stabit et in stomacho pondus inerte diu, Ov. Pont. 1, 10, 13. aliena inerti tela mittis dexterā, Sen. Agam. 549. u. vgl. Phoen. 173. oremus pacem et dextras tendamus inertes, Virg. A. 11, 414. oculos stupor urget inertes, G. 3, 523. veras durabit inertes (umor), Grat. Cyn. 146. Teucrûm mirantur inertia corda (Turnum), Virg. A. 9, 55. servavique animam, minimum est hoc laudis, inertem, Ov. M. 13,

76. quid mihi, livor edax, ignavos obicis annos ingeniique vocas carmen inertis opus? Am. 1, 15, 2; — silvas saltusque penetrantibus fortissimum quodque animal contra ruere, pavida et inertia ipso agminis sono pellebantur, Tac. Agr. 34. spumantemque dari pecora inter inertia votis optat aprum, Virg. A. 4, 158. immanem veluti pecora inter inertia tigrim, 9, 730. pecudum ritu inertium trucidantur, Amm. 14, 2, 7. iuxta hunc (fontem) fera appellatur catoblepas, modica alioqui ceterisque membris iners, cet., Plin. 8, 21 (32), 77. apes in alta quercu fecerant favos: hos fuci inertes esse dicebant suos, Phaedr. 3, 13, 2; — im *compar.*: at homo inertior, ignavior, magis vir inter mulieres, impura inter viros muliercula proferri non potest, Cic. II. Verr. 2, 78, 192; u. *superl.*: ita factum est, ut Scipio Jubae, homini superbissimo inertissimoque, obtemperaret, Auct. BAfr. 56, 6; — als *Praedic.*: multa senem circumveniunt incommoda, vel quod -, vel quod -, dilator, spe longus, iners avidusque futuri cet., Hor. AP. 169. in medio'st - hic Geta praeterea, ut captus est servorum, non malus neque iners, Ter. Ad. 3, 4, 35. ille alter vitio minus vitiosus, quod iners, quod somni plenus, quod imperitus cet., Cic. Att. 1, 14, 6. C. Censorinus Graecis litteris satis doctus, quod poposuerat explicans expedite, non invenustus actor, sed iners et inimicus fori, Brut. 67, 237; quos quom censeas esse amicos, reperiuntur falsi falsimoniis, lingua factiosi, inertes opera, sublesta fide, Plaut. Bacch. 3, 6, 11. tecum dum modo sim, quaeso segnis inersque vocer, Tibull. 1, 1, 58; quis, pro deûm fidem, ita comparatus, vel iners atque imbellis, fortissimum virum non vicerit? Liv. 44, 38, 10. qui lora restrictis lacertis sensit iners timuitque mortem, Hor. Od. 3, 5, 36; — quod si admissarius iners in venerem est, Col. 6, 27, 10. cum pauca ova posuerunt, inertes ad incubandum, cet., 8, 2, 12; — als *Subst.*: invidus, iracundus, iners, vinosus, amator, nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit, Hor. Ep. 1, 1, 38. ego dicam: gerro, iners, fraus, helluo, ganeo, damnosus, Ter. Heaut. 5, 4, 10. facilius sanescit - exercitatus quam iners, Cels. 5, 26, 6; spes - ad proelia trudit inertem, Hor. Ep. 1, 5, 17. libertas, quae sera tamen respexit inertem, Virg. Ecl. 1, 28. crudeles somni, quid me tenuistis inertem? Ov. Her. 10, 111. quam segnis inertem flatus habet, VFlacc. 8, 98; magnum est munus inerti, Ov. M. 5, 225; vindice servabat nullo sua publica volgus: iamque in privato pascere inertis erat, F. 5, 285. inertis est scire, quid liceat sibi, Sen. Oct. 455; sed superstitiosi vates inpudentesque arioli, aut inertes aut insani, aut quibus egestas imperat, qui cet., Enn. trag. 356. frustra necem fugitant inertes, vocem praecludit metus, Phaedr. 1, 2, 26. quod nunc dubitatis, inertes? Ov. M. 7, 332; Amor odit inertes, AA. 2, 229. quid facilem titulum superando quaeris inertes? M. 10, 602. duo si discordia verset inertes, Hor. Sat. 1, 7, 15; neque verum est, quod ab inertibus dicitur, opprimi memoriam imaginum pondere et obscurari etiam id, quod per se natura tenere potuisset, Cic. dOr. 2, 88, 360. adest gratior multis oratio brevis: est, sed inertibus, quoram delicias desidiamque quasi iudicium respicere ridiculum est, Plin. Ep. 1, 20, 23.

2) v. Lebl. u. zw. von der Erde u. dgl.: qui terram inertem, qui mare temperat ventosum, Hor. Od. 3, 4, 45. cessat iners rigido terra relicta situ, Ov. Tr. 3, 10, 70. cuius iners audito nomine tellus incaluit floremque dedit, Calp. 4, 111. iuvat terris et inerti sede relicta nube vehi, Ov. M. 15, 148. nulli penetrabilis astro lucus iners, Stat. Theb. 10, 85. lucus iners iuxta Stygium pallentibus umbris servabat sine sole nemus, Sil 6, 146. capitque campus iners, quantum interiit, restatque futurum, 13, 529. multum adeo, rastris glaebas qui frangit inertes vimineasque trahit crates, Virg. G. 1, 94. nimio ne luxu obtunsior usus sit genitali arvo et sulcos oblimet inertes, 3, 136; quae nunc nomen habent operosi signa Myronis pondus iners quondam duraque massa fuit, Ov. AA. 3, 219. rudis indigestaque moles nec quicquam nisi pondus iners, v. Chaos, M. 1, 7. cuniculos egit et circa praedam lutulentam inertemque reptavit oblitus dierum, oblitus naturae melioris, a qua se avertit, Sen. NQ. 5, 15, 4. miles correptis securibus et dolabris - caedere tegmina et corpora (der Geharnischten): quidam trudibus aut furcis inertem molem prosternere, Tac. A. 3, 46; — von Gewässern: Styx nebulas exhalat iners, Ov. M. 4, 434. omnis haec magnis vaga turba terris ibit ad manes facietque inerti vela Cocyto, Sen. Herc. fur. 868. a te cum redeo, clivus inertis aquae, schreibt Leander an Hero im Ggsz. zu via prona, Ov. Her. 17, 122. mihi pontus inertes summittit fluctus, Petr. 134, 12, 4. at parte a laeva restagnans gurgite vasto effigiem in pelagi lacus humectabat inertis, Sil. 5, 4; — von atmosphär. Erscheinungen: non Taenareis sic faucibus aër sedit iners, Lucan. 6, 649. iners hiemi continuatur hiems, Ov. Pont. 1, 2, 26. mox bruma recurrit iners, Hor. Od. 4, 7, 12. Frigus iners illic habitant Pallorque Tremorque, Ov. M. 8, 790. stat glacies iners menses per omnes, Hor. Od. 2, 9, 5 ubi latis proiecta in campis nebulas exhalat inertes (Tuder), Sil. 6, 645. sollicitaque manu tenebras explorat inertes, Virg. Mor. 6. stipula crepitabat inani ignis iners cassamque dabat sine robore flammam, Sil. 5, 571; — von anderen concreten Gegenständen: non tamen arbor iners cecidit, Ov M. 12, 361. ast illam - inerti strinximus arcu, Stat. Silv. 1, 2, 80. nil armis et inertibus telis (opus est), Sen. Thyest. 382. ut inerti cuspide fusus occideret, Sil. 7, 629. scuta virûm cristaeque et inerti spicula ferro tutelaeque deûm fluitant, 14, 542. ne cessaret iners in vulnere massa ferino, Grat. Cyn. 113. an, Corvine, sedet, clausum se consul inerti ut teneat vallo? Sil. 5, 121. blitum iners videtur ac sine sapore aut acrimonia ulla, Plin. 20, 22 (93), 252. ipse in materia (vom linum) damnosus candor inerti ostendit longe fraudem atque exterruit hostes, Grat. Cyn. 44. Umber et iligna nutritus glande rotundas curvat aper lances carnem vitantis inertem, Hor. Sat. 2, 4, 40.

tot aquarum tam multis necessariis molibus pyramidas videlicet otiosas, compares, aut inertia sed famā celebrata opera Graecorum? Frontin. Aquaed. 16. serrarumque dentes replent aequalitate inerti, von d. grünen Holzarten, welche die Zähne der Säge mit Spänen ausfüllen u. sie so unwirksam machen, Plin. 16, 83 (43), 227; — von Zeitverhältnissen: quid potius faciam? non sum, qui segnia ducam otia: mors nobis tempus habetur iners, Ov. Pont. 1, 5, 43. ductor numerabat inertes atque actos sine Marte dies, Sil. 12, 104. o rus, quando ego te aspiciam, quandoque licebit nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis ducere sollicitae iucunda oblivia vitae? Hor. Sat. 2, 6, 61. ne mea paupertas vitae traducat inerti, Tibull. 1, 1, 5. iam subrepet iners aetas, 1, 1, 71. in extremo abdita iners senectus adiuvat baculo gradum, Sen. Herc. fur. 695. u. vgl. dagegen: quae vitia sunt non senectutis, sed inertis, ignavae, somniculosae senectutis, Cic. Sen. 11, 36. Julius Pelignus - Claudio perquam familiaris, cum privatus olim conversatione scurrarum iners otium oblectaret, Tac. A. 12, 49; — von Zuständen u. Thätigkeiten: cur somno inerti deseram patriae decus, Phaedr. 3. prol. 53. at mihi saevus amor somnos abrumpat inertes, Ov. Am. 2, 10, 19. u. so Claud. III. Cons. Hon. 40. et mihi si quis erat ducendi carminis usus, deficit estque minor factus inerte situ, Ov. Pont. 1, 5, 7. veterumque oblitus honorum ad praesepe gemit leto moriturus inerti, M. 7, 543. hic Galba, hic Piso et leto non dignus inerti Curio deflentur, Sil. 10, 403. sed lacrimis potius luctuque absumor inerti, VFlacc. 4, 169. super omnia vultus accessēre boni nec iners pauperque voluntas, Ov. M. 8, 677; — tenebras et inertia furta ne timeant, Virg. A. 9, 150. retro fuga cedebat inerti, Claud. in Rufin. 1, 268. et Latini subnixo animo ex victoria inerti consilium ineunt, Quadrig. frg. p. 253. movet eum patris maestitia, tum Brutus castigator lacrimarum atque inertium querellarum, Liv. 1, 59, 4. voces dum iactat inertes, Virg. A. 10, 322. prudens versus reprehendet inertes, Hor. AP. 445. placuit tibi torrida Mopsi vox et carmen iners et acerbae stridor avenae? Calp. 3, 59. recte genus hoc interrogationis ignavum atque iners nominatum est, quod eadem ratione omnis e vita tollitur actio, Cic. Fat. 13, 29; — im *Compar.*: iam subeunt anni fragiles et inertior aetas, Ov. Tr. 4, 8, 3. u. im *Superl.*: eloqui timeo, invicti corporis spolia inertissimas manus fuisse infecturas, Curt. 9, 24 (6), 12. illam Campanam adrogantem atque intolerandam ferociam ratione et consilio maiores nostri ad inertissimum ac desidiosissimum ocium perduxerunt, Cic. Agr. 2, 33, 91. rudem enim esse omnino in nostris poëtis aut inertissimae segnitiae est aut fastidii delicatissimi, Fin. 1, 2, 5.

ĭnertia, ae, *f.* (iners), die Unfähigkeit etw. zu leisten, die Ungeschicktheit, vgl.: virtutibus vitiis, artibus inertiis (adfecti sunt animi), Cic. part. or. 10, 35. und: ut solvit ergo licio pannum, partem leguminis super mensam effudit iussitque me diligenter purgare: servio ego imperio granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego: at illa inertiam meam accusans improba tollit cet., Petron. 135, 6; daher theils = die Unwirksamkeit, Kraftlosigkeit, theils = die Unbeweglichkeit, Unthätigkeit, Thatlosigkeit, Schlaffheit, Trägheit, Feigheit, Zaghaftigkeit, mit *subj. Gen.*: frumenta ceterosque fructus patientius quam pro solita Germanorum inertia laborant, Tac. G. 45. anni ducenti, quibus inertia Caesarum quasi consenuit adque decoxit, Flor. praef. 8. fugit omnis inertia somni, Ov. Her. 15, 75; — mit *obj. Gen.*: qui tantas et tam infinitas pecunias non propter inertiam laboris, sed propter magnificentiam liberalitatis repudiarit, Cic. QRosc. 8, 24. — Verbindungen im log. *Subj.*: si nihil exerceas, inertia atque torpedo plus detrimenti facit quam exercitio, Cato frg. p. 83, 7. inertia est laboris excusatio, Syr. 212. probitatis inertia nomen, iustitiae formido subit, Claud. in Eutr. 2, 207. gnarus sub Nerone temporum, quibus inertia pro sapientia fuit, Tac. Agr. 6. cernat, quod nec inops iaceat probitas nec inertia surgat divitiis, Claud. Laud. Stil. 2, 129. u. vgl. in Eutr. 1, 419. mollis inertia cur tantam diffuderit imis oblivionem sensibus, Hor. Epod. 14, 1. strenua nos exercet inertia, Epist. 1, 11, 28. vgl. mit: his (formicis) plerique similem vitam agunt, quorum non inmerito quis inquietam inertiam dixerit, Sen. Tranqu. an. 12, 3. quid, si praecipiam, ne fuscet inertia dentes oraque susceptā mane laventur aquā? Ov. AA. 3, 197. quos nec inertia tardat nec vetat obscura surgere nocte timor, Tibull. 1, 2, 23. nec duce nec numero freti: sed inertia nutrit (hostes) proditioque ducum, Claud. in Eutr. 2, 579. alit enim livorem infelix inertia et omnes destrui cupiunt, quia se non potuerunt provehere, Sen. Tranqu. an. 2, 10. vgl. mit: sequebatur invidia inertiam, Vell. 2, 42, 3; — im log. *Obj.*: sequimur inertiam, Sall. C. 52, 22. ipsi hebent, mira diversitate naturae, cum idem homines sic ament inertiam et oderint quietem, Tac. G. 15. marcescere otii situ queri civitatem et inertiam sopiri, nec sine armorum sonitu excitari posse, Liv. 33, 45, 7. quod si, ut es, cessabis, lacessam nec tua ignavia etiam mihi inertiam adferet, Cic. Fam. 12, 20. in contemptionem adducemus, si inertiam, ignaviam, desidiam, luxuriam adversariorum proferemus, AHer. 1, 5, 8. nulla satis idonea hortatio, quae neque virtutem posset notare, neque inertiam, Auct. BAl. 10, 5. non enim periculum est, ne, cum loquar de humanitate, exprobrari sibi superbiam credat, cum de frugalitate luxuriam, - cum de labore inertiam, Plin. Pan. 3, 4. sin captus pravis cupidinibus ad inertiam et voluptates corporis pessumdatus est, Sall. J. 1, 4; — im *Dat.*: paulum sepultae distat inertiae celata virtus, Hor. Od. 4, 9, 29. non se luxu neque inertiae corrumpendum dedit, Sall. J. 6, 1. quis ex istis, qui tota vita litteris adsident, collatus illi non quasi somno et inertiae deditus erubescat, Plin. Ep. 3, 5, 19. quoniam philosophia in tres partes est tributa, in naturae obscuritatem, in disserendi subtilitatem, in vitam atque mores, duo illa relinquamus atque

largiamur inertiae nostrae, Cic. dOr. 1, 15, 68; — im *Genit.*: ingenia studiaque oppresseris facilius quam revocaveris: subit quippe etiam ipsius inertiae dulcedo, et invisa primo desidia postremo amatur, Tac. Agr. 3. atque ego credo fore qui tanto tamque utili labori meo nomen inertiae inponant, Sall. J. 4, 3. num est vehementius severitatis ac fortitudinis invidia quam inertiae ac nequitiae pertimescenda? Cic. Cat. 1, 11, 29. invalidum senem - odio flagitiorum oneratum contemptu inertiae destruebant, Tac. H. 1, 6. vitiis adulescentiae in segnitiam labitur tantumque contemptum apud omnes inertiae, quantum odium ex superbia pater habuerat, Justin. 36, 1, 1. Flavium clementem patruelem suum, contemptissimae inertiae, - repente ex tenuissima suspitione - interemit, Suet Dom. 15. cupio in tantis rei publicae periculis me non dissolutum videri, sed iam me ipse inertiae nequitiaeque condemno, Cic. Cat. 1, 2, 4. hic (Antonius) nobis sit exceptus: caeteros vero non dubitabo primum inertiae condemnare - post etiam impudentiae, dOr. 1, 38, 172. eundem mihi cursum, eundem terminum statuo, idque iam nunc apud te subsigno, ut, si me longius evehi videris, in ius voces ad hanc epistulam meam et quiescere iubeas, cum inertiae crimen effugero, Plin. Ep. 3, 1, 12. cotidiána mea recusatio non difficultatis excusationem, sed inertiae videbatur deprecationem habere, Hirt. BG. 8. praef. 1; — im *Abl.*: inertia et mollitia animi alius alium exspectantes cunctamini, Sall. C. 52, 28. alius inertia torpet, Sen. Brev. vit. 2, 1. quam speciosum est enim, quod disciplinam castrorum lapsam extinctamque refovisti depulso prioris saeculi malo, inertia et contumácia et dedignatione parendi! Plin. Pan. 18, 1. ego ille quem nosti apros tres et quidem pulcherrimos cepi: ipse? inquis, ipse: non tamen ut omnino ab inertia mea et quiete discederem, Ep. 1, 6, 1. confususque de impotentia deque inertia sua quicquam ad quemquam referre popularium, Apul. M. 9, 41.

Inertĭcula ae, *f.*, eine nicht näher zu bestimmende Traubenart, vgl.: inert. tamen nigra, quam quidam Graeci amethyston appellant, potest in secunda quasi tribu esse, quod et boni vini est et innoxia, unde etiam nomen traxit, quod iners habetur in tentandis nervis, quamvis gustu non sit hebes, Col. 3, 2, 24. und: inerticulam e nigris appellavēre, iustius sobriam dicturi, inveterato praecipue commendabilem vino sed viribus innoxiam, siquidem temulentiam sola non facit, Plin. 14, 2 (4), 31.

ĭnērŭdītio, ōnis, *f.*, Mangel an Bildung, Vulg. Eccl. 4, 30.

ĭnērŭdītus, a, um, ungebildet, roh, v. Pers.: neque illa Sallustiana brevitas - apud occupatum variis cogitationibus iudicem et saepius ineruditum captanda nobis est, neque cet., Quint. 10, 1, 32; — non ergo Epicurus ineruditus, sed ii indocti, qui, quae pueros non didicisse turpe est, ea putant usque ad senectutem esse discenda, Cic. Fin. 1, 21, 72. non tam insolens sum, quod Jovem esse me dico, quam ineruditus, quod Minervam sororem Jovis esse existimo, Dom. 34, 92; — ille durus atque iner., Quint. 8. pr. 26. est autem (hyperbole) in usu vulgo quoque et inter ineruditos et apud rusticos, 8, 6, 75. maledicit autem ineruditus apertius et saepius, 2, 12, 4. u. als Ueberschr.: quare ineruditi ingeniosiores vulgo habeantur, 2, 12; — übtr.: ad vos nunc refero quem sequar: modo ne quis illud tam ineruditum absurdumque respondeat: „quemlibet, modo aliquem“, Cic. Acad. 2, 43, 132. facile persuadebit sibi, ut tempora, quae spectaculis - conteruntur, geometrae potius ac musico impendat, quanto plus delectationis habiturus quam ex illis ineruditis voluptatibus, Quint. 1, 12, 18; — im *Superl.*: priscorum Catonisque verborum ineruditissimum furem, Suet. Gr. 15. — *Adv.*: culpavit autem primum hoc, quod Cato „**inerudite** et ἀναγώγως, ut ipse ait, principio nimis insolenti nimisque acri et obiurgatorio usus sit, Gell. 6 (7), 3, 12. est etiam non iner. ad declamandum ficta materia, Quint. 1, 10, 33.

ĭnērumpĭbĭlis, e, unzerreißbar, tunica Christi, Cassiod. h. eccl. 1, 14.

ĭnesco, ātum, āre, 1) anködern, durch Köder anlocken, ankörnen, eig. v. Thieren: sicut muta animalia cibo inescantur, sic homines non caperentur nisi spei aliquid morderent, Petron. 140, 15; übtr. auf Menschen: medicata ut fercula pigram ingluviem vegetamque gulam ganeonis inescent, Prud. Hamart. 320. nec enim libido ad illum nec epularum lautitiae nec opus nec quicquam ex his hominem inescantibus et vili voluptate ducentibus pertinet, Sen. Ep. 9, 3, 14 (74). u. in weiterer Uebertragung: sessulariis quaestibus inescati, Amm. 30, 4, 20. cum ferae bestiae cibum ad fraudem suam positum plerumque aspernentur et refugiant, nos caeci specie parvi beneficii inescamur, Liv 41, 23, 8. rex Asia et Europa quodam modo inescatus non iam quasi alienam, sed, quia amiserat, quasi raptam belli iure repetebat, Flor. 1, 40 (3, 5), 13. u. ohne Abl.: abi, inescare nescis homines, Ter. Ad. 2, 2, 12. in iis ipsis, quae pro senatu moliebatur, senatum habuit adversarium, non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescandae illiciendaeque multitudinis causa fieri, Vell. 2, 13, 2; Hannibal id damnum haud aegerrime pati: quin potius credere velut inescatam temeritatem ferocioris consulis ac novorum maxime militum esse, Liv. 22, 41, 4. — 2) bei Apul. = sättigen, cum viderem largissimae coenae reliquiis rapinisque canes omnes inescatos atque distentos, M. 7, 14. liberalibus coenis inescatus et humanis affatim cibis saginatus, 10, 15. acerrimo gravique odore sulfuris iuvenis inescatus atque obnubilatus, 9, 24.

ĭnēvectus, a, um, hinaufgetragen, -fahrend, ne quisquam propriae fortunae munere dives iret inevectus coelum super, Virg. Cul. 340. tendit inevectus radios Hyperionis ardor, 100.

ĭnēvĭdens, entis, undeutlich, imaginationes, Boëth. in Porphyr. 1. p. 40.

ĭnēvincĭbĭlis, e, unbesiegbar, Cassid. h. eccl. 5, 7.

ĭnēvĭtābĭlis, e, unvermeidlich, unentrinnbar, tu praesens bellis et inevitabile numen, Stat. Theb. 9, 459. ut opinor, inevitabile est fatum, Curt. 4, 27 (6), 17. fatum, cuius inevitabilis sors est, appetebat, 10, 5 (1), 30. sed rigidum ius est et inevitabile mortis, Albinov. 2, 443. tonitrus et inevitabile fulmen, Ov. M. 3, 301; — ad inevitabiles venit insidias, Amm. 27, 9, 6. grata sunt tamen recordantibus principem illum in capita dominorum servos subornantem monstrantemque crimina, quae tamquam delata puniret: magnum et inevitabile ac totiens cuique experiendum malum, quotiens quisque similes principi servos haberet, Plin. Pan. 42, 4. Marcellum insimulabant sinistros de Tiberio sermones habuisse, inevitabile crimen, cum ex moribus principis foedissima quaeque deligeret accussator obiectaretque reo, Tac. A. 1, 74. aperta odia armaque palam depelli: fraudem et dolum obscura eoque inevitabilia, H. 4, 24; exhortare adversus difficilia, adversus inevitabilia, Sen. Ep. 5, 9, 10 (49). — *Adv.*: **inevitabiliter** nos compellit, Augustin. Enchir. 13.

ĭnēvŏlūtus, a, um, unaufgerollt, ungelesen, vadas et redeas inevolutus: libros non legit ille, sed libellos, sagt Mart. zu seinem Buch 11, 1, 4.

ĭnēvulsĭbĭlis, e, untrennbar, universae ecclesiae inevulsibile membrum esse gaudebat, Augustin. bapt. c. Don. 3, 10.

inexāmĭnātus, a, um, ungeprüft, ununtersucht, inex. mulieres explodere, MCap. 9, 303. inex. partis allegationes, Firmic. Math. 1, 2.

ĭnexcĭtābĭlis, e, woraus man nicht erweckt werden kann, obpressus inexcitabili somno, Sen. Ep. 12, 1, 15 (83).

ĭnexcītus, a, um, unaufgeregt, unaufgewiegelt, ardet inexcita Ausonia atque immobilis ante, Virg. A. 7, 623.

ĭnexcoctus, a, um, nicht ausgesogen, pando pronus aratro vertit inexcoctam per pinguia iugera glebam, Sidon. carm. 7, 380.

ĭnexcōgĭtābĭlis, e, unausdenkbar, unbegreiflich, von Gott, Lact. Inst. div. 1, 8. u. von seiner maiestatis suae virtus ac potentia, 4, 8; von der Monotes, einem der Aeonen, Tert. adv. Valent. 37. u. *adv.* **inexcogitabiliter**, Cassiod. ap. A. Mai auct. class. t. 3. p. 352.

ĭnexcōgĭtātus, a, um, noch nicht erdacht, ausgesonnen, novom et inexc. ante posteaque remedium, Plin. 36, 15 (24), 107.

ĭnexcultus, a, um, unausgeschmückt, nicht mit Verzierungen versehen, M. Cato - villas suas inexcultas et rudes, ne tectorio quidem praelitas fuisse dicit, Gell. 13, 24 (23), 1.

ĭnexcūsābĭlis, e, ohne daß man sich entschuldigen kann, ne te retrahas et inexcusabilis absis, Hor. Ep. 1, 18, 58. od. worin man sich nicht entschuldigen kann, gratia dis, felix et inexcusabile tempus, Ov. M. 7, 511. od. von dem, was man nicht ablehnen kann, inexc. onera, Ulp. Dig. 5, 1, 50.

ĭnexcussus, a, um, unerschüttert, unerschrocken, assidet hac iuvenis, sociat quem gloria, fortis, acer, inexcussus, Virg. Cul. 300.

ĭnexercĭtātus, a, um, 1) unbeschäftigt, facilius inexercitatus, quam exercitatus homo sustinet (famem), Cels. praef. p. 12. — 2) uneingeübt, ungeübt, videmus ex acie efferri saepe saucios et quidem rudem illum et inexercitatum levi ictu ploratus turpissimos edere: at vero ille exercitatus et vetus ob eamque rem fortior cet., Cic. Tusc. 2, 16, 38. memor, sibi esse militem longo usu duratum, Atheniensibus acrem quidem sed inexercitatum et impetu tantum violentum, Frontin. Strat. 1, 9. quod et inexercitatae (copiae) et non multo ante contractae, Nep. Eum. 3, 3; — ii mihi videntur fabulam aetatis peregisse nec tamquam inexercitatos histriones in extremo actu corruisse, Cic. Sen. 18, 64. omnium caeterarum rerum oratio, mihi crede, ludus est homini non hebeti neque inexercitato neque communium litterarum et politioris humanitatis experti, dOr. 2, 17, 72. cum iidem docti facere illud, indocti inexercitatique non possimus, Quint. 11, 2, 9. M. Marcellus - non ille quidem in patronis, sed et in promptis tamen et non inexercitatis ad dicendum fuit, Cic. Brut. 36, 136; — non accidit hoc (näml. erubescere) ab infirmitate mentis, sed a novitate rei, quae inexercitatos, etiamsi non concutit, movet naturali in hoc facilitate corporis pronos, Sen. Ep. 1, 11, 5; — Eprius Marcellus - accinctus et minax disertam quidem, sed inexercitatam et eius modi certaminum rudem Helvidii sapientiam elusit, Tac. Or. 5.

ĭnexercĭtus, a, um, unbeschäftigt, ego quoque pro virili portione Disarium nostrum inexercitum non relinquo, Macrob. Sat. 7, 8, 1.

ĭnexēsus, a, um, unaufgezehrt, unverzehrt, poenale illud incendium non damnis ardentium pascitur, sed inexesa corporum laceratione nutritur, Minuc. Oct. 35.

ĭnexhaustus, a, um, 1) unerschöpft, felices populi! si, quondam ut bella solebant, nunc quoque inexhaustas pax nostra relinqueret urbes, unausgeplündert, Sil. 14, 683; übtr.: sera iuvenum venus eoque inexhausta pubertas, ungeschwächt, Tac. G. 20. — 2) unerschöpflich, ast Ilva trecentos (iuvenes dederat) insula inexhaustis Chalybum generosa metallis, Virg. A. 10, 174. Belus amnis Judaico mari inlabitur, circa cuius os lectae harenae admixto nitro in vitrum excocuntur modicum id litus et egerentibus inexhaustum, Tac. H. 5, 7. sol, qui flammigeris mundum complexus habenis volvis inexhausto redeuntia saecula motu, sparge diem, Claud. Prob. et Ol. cons. 1 sqq. u. als fremder Zusatz: erat enim, ut scis, in eo [inexhausta] aviditas legendi nec satiari poterat, Cic. Fin. 3, 2, 7.

ĭnexōrābĭlis, e, unerbittlich, d. i. 1) v. Pers., die nicht zu erbitten od. durch Bitten nicht zu erweichen sind: num te illa terrent -, fortasse etiam inexorabiles iudices, Minos et Rhadamanthus? Cic. Tusc. 1, 5, 10; — primum hoc abs te oro, ni me inexorabilem faxis, Pacuv. 122. ne ferox, durus, indomitus, inexorabilisque sit, Gell. 1, 13, 4. iudicem - oportere esse - inmisericordem atque inexorabilem, 14, 4, 3; scriptor honoratum si forte reponis Achillem, impiger, ira-

cundus, inexorabilis, acer iura neget sibi nata, nihil non arroget armis, Hor. AP. 120; — qui vehemens in alios, qui inexorabilis *in* caeteros visus sum, Cic. Sull. 31, 87. *adversus* te et rem tuam et liberos tuos inexorabilis, Liv. 34, 4, 18. quamvis non numquam *contra* manifestos et gravium criminum reos inexorabilis permaneret, Capitol. Anton. phil. 24. u. mit *Dat.*: intentum - et magnis delictis inexorabilem scias, cui tantum asperitatis etiam adversus levia credebatur. Tac. A. 11, 18; — auch v. Schicksal: felix qui potuit rerum cognoscere caussas atque metus omnes et inexorabile fatum subiecit pedibus, Virg. G. 2, 491; — v. Charakter, der Disciplin, dem Haß: adeon' ingenio esse duro te atque inexorabili, ut -! Ter. Phorm. 3, 2, 12. rex L equites praemisit, qui clementiam in ipsius deditos simulque inexorabilem animum in devictos ostenderent, Curt. 7, 27 (6), 17. asperam militiam toleraverant - severitate disciplinae, quam in pace inexorabilem discordiae civium resolvunt, Tac. H. 1, 51. sed inexorabile durus exerces odium, Ov. M. 5, 244; — v. Dingen, die sich nicht überwinden lassen, die unbesiegbar sind, inex. auster, Sil. 1, 697. conloca e contraria parte arcas inexorabilibus claustris obseratas, VMax. 4, 8. Ext. 2. inex. limen, Sil. 13, 577. — 2) von dem, was durch Bitten unerreichbar ist: adnuet ipse, reor: neque inexorabile certe, quod petimus, VFlacc. 5, 320.

ĭnexōrātus, a, um, **unerbeten**, inexorata beneficia praebere, Arnob. 3, 24.

ĭnexpectatus, a, um, s. inexspectatus.

ĭnexpĕdībĭlis, e, **unvermeidlich**, ne per moras inexpedibiles populandi amitterent copiam, Amm. 31, 13, 15.

ĭnexpĕdītus, a, um, **ungewandt**, rusticus senior inexpeditus in rebus obeundis cunctabatur, Arnob. 7, 43. u. im *superl.*: cuncta quae scripta sunt inexpeditissimum vobis est traducere, invertere, 5, 36.

ĭnexperiens, entis, **unerfahren**, Boëth. de divis. p. 638. u. *adv.* **inexperienter**, Arist. top. 2, 3. p. 678.

ĭnexpĕrientia, ae, *f.*, die **Unerfahrenheit**, im Ggstz. zu artes et experientia, Tert. de anim. 20.

ĭnexperrectus, a, um, **ohne aufzuwachen**, in tanto fremitu cunctis sine fine iacebat sopitus venis et inexperrectus Aphidas, Ov. M. 12, 316.

ĭnexpertus, a, um, 1) *act.*, von dem, der etw. noch nicht erfahren hat od. durch Erfahrung noch nicht kennt, **in etw. unerfahren, mit etw. unbekannt**, einer Sache **unkundig**, *abs.*: dulcis inexpertis cultura potentis amici: expertus metuit, Hor. Ep. 1, 18, 86; primus inexpertae commisit semina terrae, Tibull. 1, 7, 31. tantum his vigoris addiderat integra quies et inexperti belli amor, Tac. H. 2, 4; — iram accenderat ignominia recens in animo *ad* contumeliam inexperto, Liv. 6, 18, 4; mit *Dat.*: ibi partem maiorem hiemis exercitum in tectis habuit, adversus omnia humana mala saepe ac diu duratum, bonis inexpertum atque insuetum, 23, 18, 10; mit *Gen.*: qui - severam adhuc et antiqui moris retinentes Italiam quique per longinquas provincias lascivia inexperti - advenerant, neque aspectum illum tolerare neque labori inhonesto sufficere, Tac. A. 16, 5. — 2) *pass.*, von dem, was man noch nicht durch Erfahrung kennt, dah. a) **noch unbekannt, neu**, inexpertos tentare parentibus austros Aesoniden, VFlacc. 1, 97. primus inexpertas adiit Tirynthius arces, Sil. 3, 496. minio suffusus-rubenti primus inexperta duxit ab arte choros, Tibull. 2, 1, 55. si quid inexpertum scenae committis, Hor. AP. 125. nunc cuncta veris frondibus annuis crinitur arbos, nunc volucrum novi questus inexpertumque carmen, quod tacita statuēre bruma, Stat. Silv. 4, 5, 9 sqq. atque ego credo illis etiam, quibus -, genus quaestionis, quod adfero ad te, aut non satis tritum aut etiam inexpertum fuisse, Plin. Ep. 8, 14, 11. gravius nocet, quod cumque inexpertum accidit, Syr. 184. novam inexpertamque eam potestatem eripuēre patribus nostris, Liv. 3, 52, 9. aliis gentibus ignorantia imperi R. inexperta esse supplicia, nescia tributa, Tac. A. 1, 59. — b) **noch unerprobt, ungeprüft**, suas legiones civili bello inexpertas, Vitellii victrices, H. 2, 75. Cluvius Rufus, vir facundus et pacis artibus, bellis inexpertus, 1, 8; — iussus inexpertam Colchos advertere puppim, Ov. Her. 12, 23. inexpertum Siculo cogente tyranno sensit opus, Claud. in Eutr. 1, 165. inexperta remedia haud iniuria ipsis suspecta, Curt. 3, 13 (5), 14. duabus navibus in Africam traiecisse sese in hostilem terram, regiam in fidem inexpertam, Liv. 28, 18, 10. quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertae, Curt. 6, 25 (7), 9. nequid inexpertum frustra moritura relinquat, Virg. A. 4, 415. digni (estis), qui nihil inexpertum - relinquatis, Curt. 9, 10 (2), 27. nec Philippus quicquam inexpertum omisit, 3, 16 (6), 14. u. so 4, 17 (4), 2. 8, 49 (14), 29.

ĭnexpiābĭlis, e, **unaussühnbar, unsühnbar**, a) eig.: quas (caerimonias sepulcrorum) maximis ingeniis praediti nec tanta cura coluissent nec violatas tam inexpiabili religione sanxissent, nisi cet., Cic. Tusc. 1, 12, 27. an me censetis - decreturum fuisse -, ut inexpiabiles religiones in rem publicam inducerentur? Phil. 1, 6, 13. qui omnia deorum hominumque iura novo, inaudito, inexpiabili scelere polluerit, 11, 12, 29. deorum ignes, solia, mensas, abditos ac penetrales focos, occulta - sacra inexpiabili scelere pervertit, Har. resp. 27, 57. ne inexpiabile in populares facinus admitteret, Curt. 7, 26 (6), 15. quibus (libidinibus) caecati vel domesticis vitiis atque flagitiis se inquinavissent vel re publica violanda fraudes concepissent, Cic. Tusc. 1, 30, 72. ob hoc homo tamquam inexpiabili obnoxius culpae gravi mole criminis pulsabatur, Amm. 15, 3, 5. nihil adhuc inexpiabile admissum, Tac. A. 2, 76. — b) übtr., **unversöhnlich, unaustilgbar**, si aspernaretur amicitiam meam seseque mihi implacabilem inexpiabilemque praeberet, Cic. Pis. 33, 81; — in quos Aurunci magis iam inexpiabili odio quam spe aliqua aut occasione coorti cum plures igni quam ferro armati excucurrissent, caede incendioque cuncta complent, Liv. 2, 17, 2. qui licet patris fratrisque dissimilis

memoriam nominis sui inexpiabili detestatione perfudit, cet., Amm. 18, 4, 5. nec seditiones modo turbaeque populares sed bella etiam inexpiabilia excitentur, Quint. 2, 16, 2. inexpiabile contra adoptionem acerrimi iuvenis susceperat bellum, Flor. 2, 15 (4, 4), 1. cum his furiis ac facibus, cum his, inquam, exitiosis prodigiis ac paene huius imperii pestibus bellum mihi inexpiabile dico esse susceptum, Cic. Har. resp. 2, 4. cur quidem nos inexpiabile omnium soli bellum adversus regnum Macedonum geramus, non video, Liv. 41, 24, 7. cum huius nepote bellum modo in Africa gestum adeo inexpiabile, ut cet., Justin. 38, 6, 6. pro certo habeat patres, adversus quos tenderet, bello inexpiabili se persecuturos, Liv. 4, 35, 8; — cuius furtivum egressum servus ab eo vinculorum poena coërcitus inexpiabilique litterarum nota per summam oris contumeliam inustus curiosis speculatus oculis cet., VMax. 6, 8, 7. — *Adv.*: **inexpiabiliter** corruptus atque perversus, Augustin. de gen. ad litt. 11, 13.

ĭnexpiātus, a, um, unausgesühnt, unaustilgbar, dedecus inexp. remanet, Augustin. Ep. 56.

ĭnexplānābĭlis, e, unerklärlich, nescio quid vulgo inexplanabile loquebatur, MCap. 4, 329.

ĭnexplānātus, a, um, undeutlich, unvernehmlich, Metellum - adeo inexplanatae (linguae) fuisse accipimus, ut cet., Plin. 11, 37 (65), 174.

ĭnexplēbĭlis, e, 1) unersättlich, eig. u. übtr.: quantulum ex tot conchyliis tam longe advectis per istum stomachum inexplebilem labitur, Sen. Ep. 14, 1, 22 (89); — epularum foeda et inexplebilis libido: ex urbe atque Italia inritamenta gulae gestabantur, Tac. H. 2, 62. unum ad potentiam iter, prodigis epulis et sumptu ganeaque satiare inexplebiles Vitellii libidines, 2, 95. quem libidinibus inflammatum et furentem videmus, omnia rabide appetentem cum inexplebili cupiditate, Cic. Tusc. 5, 6, 16. Romanos avitos lares et incunabula maiorum templaque ac deorum simulacra inexplebile desiderium videndi tenebat, Justin. 31, 8, 4. gratulatus provinciis, quas inexplebili avaritia tyrannorum laceratas ad spem salutis cet., Capitol. Maxim. et Balb. 17. id quoque inexplebilis feritatis indicium est, VMax. 9, 2, 1. nec laesus aliquando nec lacessitus inexplebili quodam laedendi proposito conscientiam polluebat, Amm. 15, 2, 4; — mit *Genit.*: cum sitiunt (scorpiones), inexplebiles potus, Plin. 11, 25 (30), 88. sic omnem illum populum luporum animos inexplebiles sanguinis atque imperii divitiarumque avidos et ieiunos habere, Justin. 38, 6, 8. cum ceteri laetitia gloriaque ingenti eam rem vulgo ferrent, unus, qui gesserat, inexplebilis virtutis veraeque laudis, parvum instar eorum, quae spe ac magnitudine animi concepisset, receptas Hispanias ducebat, Liv. 28, 17, 2. colloquia, quorum inexplebilis eram, Sen. Cons. ad Helv. 15, 1; — qui si est avaritia egenus et *ad* omne lucrum inexplebilis, nec montibus auri satiabitur, sed cet., Apul. Mag. 20. — 2) nicht sättigend, ego et alias craterras Athenas bibi: — dialecticae austeram, iam vero universas philosophiae, inexplebilem scilicet nectaream, Florid. 4, 20.

ĭnexplētus, a, um, ungesättigt, daher auch: unersättlich, eig. u. übtr.: donec de rupe cruenta - inexpletam scopulis affligeret alvum, Stat. Theb. 2, 516; — opaca fusus in herba spectat inexpleto mendacem lumine formam, Ov. M. 3, 438. amnis inexpletis volvens incendia ripis, Prud. Apoth. 751. inexpleto rumpentem pectora questu complexumque rogos incumbentemque favillis adspiciens, Stat. Silv. 3, 3, 8. ardet inexpleto saevi Mavortis amore, Theb. 7, 703. ille ego inexpletis solus qui caedibus hausi quinquaginta animas, 8, 667. inexpleto rapitur per millia ferro, 8, 482. Tartareae sedes et formidabile regnum mortis inexpletae, 4, 473. inexpleto non fanda piacula busto, Lucan. 2, 176. augebat etiam amaritudinem temporum flagitatorum rapacitas inexpleta, Amm. 21, 16, 17. inter Graiumque acies patriasque phalangas semper inexpletis adgnoscit Iasona curis, VFlacc. 6, 758; — haeret, inexpletus lacrimans, et talia fatur, Virg. A. 8, 559.

ĭnexplĭcābĭlis, e, unentwirrbar, unauflösbar, u. übtr. theils = unauflöslich, unerklärbar, theils = unüberwindbar, unbesiegbar, unaufhörlich, unendlich groß •, schwierig, qui inexplicabile vinculum solvisset, Curt 3, 2 (1), 16. cum in has inexplicabiles laqueos inciderunt, Quint. 5, 10, 101. u. vgl.: quae apprehensa Graeci magis in catenas ligant et inexplicabili serie connectunt, 5, 14, 32. quae (von einer Nachahmung des Labyrinth) itinerum ambages occursusque ac recursus inexplicabiles continet, Plin. 36, 13 (19), 85; — cum - non magis mutua quam inexplicabili facilitate pugnatum esset, Liv. 37, 52, 9. sicut illa mihi tunc accidit inexplicabilis reperiendae sententiae ambiguitas, Gell. 14, 2, 3. exponit igitur temptamenti gratia controversiam parum consistentem, quod genus Graeci ἄπορον vocant, Latine autem id non nimis incommode inexplicabile dici potest, 9, 15, 6. haec scilicet inexplicabilia esse dicitis, Cic. Acad. 2, 29, 95. u. vgl. 2, 30, 97; — quia profectos domo inexplicabiles continuis imbribus viae et inflati amnes tenebant, desperato auxilio suorum in deditionem venit, Liv. 40, 33, 2. quoque tempore a studiosis iuvenibus certatim Athenae Platonem doctorem quaerentibus petebantur, ipse Nili fluminis inexplicabiles ripas vastissimosque campos - lustrabat, VMax. 8, 7. Ext. 3. singulorum quoque inexplicabili multitudine, Plin. 34, 7 (17), 37. effrenatis cupiditatibus et inexplicabili siti haurire avet omnia genera voluptatis, Apul. Dogm. Plat. 16. cuius interest quam maturissime inexplicabili morbo liberari, Plin. Ep. 5, 9, 2. imperator exsultans ut negotio, quod rebatur inexplicabile, sine ullo pulvere consummando cunctos admisit, Amm. 19, 11, 7. o rem, inquis, difficilem et inexplicabilem! atqui explicanda est, Cic. Att. 8, 3, 6. res sunt inexplicabiles: fortunae sunt committenda omnia, 10, 2, 2. tu quid egeris tua quum tristi tum etiam difficili ad consiliandum legatione vehementer exspecto: est enim inexplicabilis: ita circumsedemur copiis omnibus, 15, 9, 2. quis-

quis se multum fortuitis dedit, ingentem sibi materiam perturbationis et inexplicabilem fecit, Sen. Ep. 9, 3, 6 (74). circa quem (tropum) inexplicabilis et grammaticis inter ipsos et philosophis pugna est, Quint. 8, 6, 1. huc adrogantiae venerat, ut - sedem - ultro sibi atque exercitui suo postularet aut bellum inexplicabile minitaretur, Tac. A. 3, 73; — de generibus singulis disserere inmensum et inexplicabile est discordibus medicorum sententiis, Plin. 23, 1 (19), 32. — *Adv.*: **inexplicabiliter** implicare, Augustin. Ep. 255.

ĭnexplĭcātus, a, um, unerklärt, quas tamen nos partes, quia res nimium longi est multique sermonis, inexplicatas transcurrimus atque intactas, Arnob. 7, 12.

inexplĭcĭtus, a, um, unentfaltet, übtr. unerklärt, dunkel, tractibus anguis inexplicitis virus inerme piger revomit, Prud. Cathem. 3, 153; — si quis concurrere dictis hospes inexplicitis aut cominus ire viator audeat et dirae commercia iungere linguae, Stat. Theb. 2, 510. Democritos, Zenonas inexplicitosque Platonas - quasi Pythagorae loqueris successor et heres, Mart. 9, 47, 1 sqq.

ĭnexplōrātus, a, um, unerforscht, ununtersucht, sed tum adeo vicina etiam inexplorata erant, ut cet., Liv. 43, 4, 6. quod eos non eruptio hostium, non altitudo moenium, non inexplorata stagni vada, non castellum in alto tumulo situm, non munitissima arx deterruisset, 26, 48, 4. sed grave imperium regum nihil inexploratum, quod vestigari volunt, efficit, 39, 51, 6; — im *Abl.* **inexplorato** adverbial, ohne vorher Nachforschungen anzustellen od. Kundschaft einzuziehen, inexpl. pabulatum cohortes misere, 6, 30, 4. ibi sub tumulo Peteliae MMM equitum duo peditum in occulto locata: in quae inexpl. euntes Romani cum incidissent, cet., 37, 26, 6. ibi inexpl. profectus in insidias praecipitatus, 21, 25, 9. Flaminius cum pridie solis occasu ad locum pervenisset, inexpl. postero die - angustiis superatis postquam cet., 22, 4, 4. — *Adv.*: adrogationes non temere nec **inexplorate** committuntur: nam cet., Gell. 5, 19, 6.

ĭnexpugnābĭlis, e, uneinnehmbar, unbezwingbar, unüberwindlich, unzerstörbar, eig. u. übtr., u. zwar militär. v. Localitäten: quarum (urbium) plerasque munitionibus ac naturali situ inexpugnabiles fame sitique tempus ipsum vincit atque expugnat, Liv. 5, 6, 9. cum et loco et praesidio valido inexpugnabilis arx esset, abstitit incepto, 42, 67, 7. ibi alto atque munito loco arcem inexpugnabilem fieri, 2, 7, 6; bildlich: urbem hanc et hanc rem publicam salvam inexpugnabilemque esse diutius posse, si cet., Gell. 18, 3, 5. haec arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum, munimento non egere, Plin. Pan. 49, 3. viam suapte natura difficilem obiectis per omnes transitus operibus inexpugnabilem facit, Liv. 31, 39, 9; — v. Völkern: quippe Perustae ac Desitiates Delmatae situ locorum ac montium, ingeniorum ferocia, mira etiam pugnandi scientia et praecipue angustiis saltuum paene inexpugnabiles - manibus atque armis ipsius Caesaris tum demum pacati sunt, Vell. 2, 115, 4. se scire inexpugnabiles (incolas) esse: ad ultimum pro fide morituros, Curt. 3, 1 (1), 7. ita invictus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat, Justin. 37, 4, 2; bildlich: volumus enim eum, qui beatus sit, tutum esse, inexpugnabilem, saeptum atque munitum, non ut parvo metu praeditus sit, sed ut nullo, Cic. Tusc. 5, 14, 41. vim negavit (mulieri natura), ut ne inexpugnabilis esset, sed aegras frangeret vires timor vel poena, Sen. Oct. 872. u. vgl. Phoen. 165; — übtr. auf concrete u. abstracte Gegenstände: durant (cloacae) a Tarquinio Prisco annis DCC prope inexpugnabiles, Plin. 36, 15 (24), 106. est namque terra ex quodam argillae genere glarea mixta - prope inexpugnabilis, Plin. 33, 4 (21), 72. inexpl. gramen, unausrottbar, Ov. M. 5, 485. quibus inexp. acerbitas contra blandimenta aestivi caloris induruit, Pallad. 10, 17; — inexpugnabilis paene dormiendi necessitas, Cels. 3, 20. quicquid in mundo - gestum est, geritur et geretur, olim definitum et fixum est habetque immobiles causas, per quas sibi res nexae et inexpugnabilem conserant praeteteritorum cum imminentibus necessitatem, Arnob. 7, 10. si modo erit illa (finitio) inexpugnabilis, Quint. 7, 3, 18. cum interim probationes inexpugnabiles afferat, 5, 10, 44. in Phaedone inexpugnabilium luce rationum anima in veram dignitatem propriae inmortalitatis adserta, Macrob. Somn. Scip. 1, 1, 6; — mit *Dat.*: pessimam eius (terrae) partem ideoque pulverem appellatam in Puteolanis collibus opponi maris fluctibus, mersumque protinus fieri lapidem unum inexpugnabilem undis et fortiorem cotidie, Plin. 35, 13 (47), 166; non agreste tamen nec inexpugnabile Amori pectus habens, Ov. M. 11, 767. non est hoc timor, sed naturalis adfectio inexpugnabilis rationi, Sen. Ep. 6, 5, 4 (57). — *Adv.*: **inexpugnabiliter**, Alcim. homil. frg. 5.

ĭnexpugnandus, a, um, nicht zu erobern, Jornand. Get. 7.

ĭnexpugnātus, a, um, unerobert, unbezwungen, voluntas, PNol. Ep. 18, 5.

ĭnexpŭtābĭlis, e, unberechenbar, nam inexp. erat numerus, Col. 9, 4, 6.

ĭnexsătŭrābĭlis, e, unersättlich, ut - in habendi studium inexsaturabili pectoris ardescerent adpetitu, Arnob. 2, 40.

ĭnexsĕcūtio, ōnis, *f.*, dringende Verfolgung, Jul. Valer. res g. Alex. M. 2, 34.

ĭnexsistens, entis, nicht vorhanden (seiend), Boëth. Arist. analyt. prior. 1, 11. p. 477.

ĭnexspectātus, a, um, unerwartet, neque inexpectatus in armis hostis adest, Ov. M. 12, 65; — uterque nostrum tam inexpectato ictus sono amiserat sanguinem, Petr. 100, 5. inexpectata benivolentiae munera, Arnob. 3, 24. omnia pietate plenissima ac tanto magis inexspectata sunt, Plin. Ep. 8, 18, 2. nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est, Sen. Ep. 18, 4, 2 (107). quae fuit illa, quanta vis! quam inexspectata, quam repentina! Cic. dOr. 2, 55, 225. quo quaeque longius petita est (oratio), hoc plus affert novitatis atque inexpectata magis est, Quint.

8, 3, 74; — nonnumquam communicantes aliquid inexpectatum subiungimus, 9, 2, 22. si quid nobis ipsis dicamus inexpectatum accidisse, 9, 2, 24. inexspectata plus adgravant, Sen. Ep. 14, 3, 3 (91).

ĭnexstinctus, a, um, unausgelöscht, dah. auch: unauslöschbar u. übtr. ungestillt, ungesättigt u. unersättlich, unvertilgbar, ignis inextinctus templo celatur in illo, Ov. F. 6, 297. quos sancta fovet ille manu, bene vivitis ignes: vivite inextincti, flammaque duxque, precor, 3, 427; — utque pater - inextincta destituare fame, Ib. 423. te quoque, inextinctae Silene libidinis, urunt (Naïdes), F. 1, 413; — adspicis, ut longo teneat laudabilis aevo nomen inextinctum Penelopea fides? Tr. 5, 14, 35.

ĭnexstinguĭbĭlis, e, unauslöschlich, übtr. unstillbar, unersättlich, unvertilgbar, flamma, Lact. Inst. div. 7, 19. ignes, Arnob. 2, 14; — sitis, Scribon. Comp. 105. mala consuetudo diu importata est inexstinguibilis, Varr. b. Non. p. 131, 6. testificatio, Arnob. 6, 7.

inexstirpābĭlis, e, unausrottbar, radices multae atque altae et ideo inexstirpabiles, Plin. 15, 20 (22), 85.

ĭnexsŭpĕrābĭlis, e, unersteigbar, unübersteigbar, übtr. theils = unüberwindlich, unbesiegbar, theils = unübertrefflich, nullas profecto terras caelum contingere nec inexsuperabiles humano generi esse, Liv. 21, 30, 7. sub tempus brumae, cum inexsuperabiles ab Thessalia montes nivis altitudo facit, 43, 18, 1. Alpes inde oppositae erant: quas inexsuperabiles visas haud equidem miror, nulladum via-superatas, 5, 34, 6. u. vgl.: Alpes prope inexsuperabilem finem in medio esse: non utique iis melius fore, quam qui eas primi pervias fecissent, 39, 54, 12. Mylae, proximum oppidum, ita munitum, ut inexsuperabilis munimenti spes incolas ferociores faceret, 42, 54, 1. ipsi natura et operibus inexsuperabilis ripa videbatur, 44, 35, 8. cingunt paludes inexsuperabilis altitudinis aestate et hieme, quas restagnantes faciunt lacus, 44, 46, 5; im *compar.*: Macedonico bello inexsuperabilior saltus ad amnem Aoum fuit quam hic, 36, 17, 3; — brevi inexsuperabili manu terrarum orbem liberavit, Vell. 2, 32, 4. u. so bildl.: illi, qui philosophiam in remedium suum exercuit, ingens fit animo, plenus fiduciae, inexsuperabilis et maior adeunti, Sen. Ep. 19, 2, 2 (111); omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inexsuperabiles, Vell. 2, 120, 2. movet ferocem animum iuvenis seu ira seu detractandi certaminis pudor seu inexsuperabilis vis fati, Liv. 8, 7, 8; — beata enim vita bonum in se perfectum habet, inexsuperabile, Sen. Ep. 12, 3, 19 (85). huius (patris) ego vestigia ingressus voluntati quidem et studio in colendis vobis adicere, etenim inexsuperabilia haec erant, nihil potui: rebus ipsis meritisque et impensis officiorum ut superare possem, fortuna tempora Antiochus et bellum in Asia gestum praebuerunt materiam, Liv. 37, 53, 11 sq.

ĭnextermĭnābĭlis, e, unausweisbar, unvertilgbar, deus creavit hominem inexterminabilem, Claud. Mam. Stat. an. 2, 10.

ĭnextĭmābĭlis ἀνείκαστος (unvergleichlich), Gloss. Philox. p. 114; u. so corrig. *Hildebr.*: et caetera corporis **inextimabiliter** ad regulam sunt congruentia, Apul. M. 2, 2. statt: inexplicabiliter.

ĭnextinctus u. s. w., s. inexstinctus.

ĭnextrīcābĭlis, e, unentwirrbar, unauflösbar, unablösbar, übtr. theils = unüberwindlich, unbesiegbar, theils = unerklärbar, unerklärlich, in- = extr. error (v. Labyrinth), Virg. A. 6, 27; — caedi tempestivom quae decorticentur ut teretes ad templa ceteraque usus rotundi, cum germinant, alias cortice inextricabili et carie subnascente ei materiaque nigrescente, Plin. 16, 39 (74), 188; — iamque alius super atque alius per lubrica surgens, dum sibi quisque viam per inextricabile litus praeripit et putri luctatur cespite, lapsi occumbunt, Sil. 4, 581; morbi inextricabilis veterno vehementer implicatus, Apul. M. 10, 9. semen (lapathi) stomachi inextricabilia vitia sanat, Plin. 20, 21 (85), 232; — saeva Thebarum lues luctifica caecis verba committens modis quid simile posuit? quid tam inextricabile? Sen. Phoen. 131. in his tam parvis atque tam nullis quae ratio, quanta vis, quam inextricabilis perfectio, Plin. 11, 2 (1), 2. — *Adv.*: fatorum etiam **inextricabiliter** contorta retractas licia, Apul. M. 11, 25.

ĭnexŭpĕrābĭlis, e, s. inexsuperabilis.

infabrē, *Adv.*, kunstlos, ungeschickt, hart, quid sculptum infabre, quid fusum durius esset, Hor. Sat. 2, 3, 22. argenti infecti factique in Gallicis vasis non inf. suo more factis duo milia trecenta quadraginta pondo, Liv. 36, 40, 12; — barbaricam pestem subinis nostris optulit, nova figura factam, commissam infabre, Pacuv. 270.

infabrĭcātus, a, um, unbearbeitet, unbehauen, natat uncta carina frondentesque ferunt remos et robora silvis infabricata fugae studio, Virg. A. 4, 398; übtr. = kunstlos, verba, confabulatio, Ennod. Ep. 2, 6. 8, 59.

infăcētiae od. **infĭcētiae**, arum, *f.*, Unfeinheiten, Abgeschmacktheiten, Roheiten, Gemeinheiten, pleni ruris et inficetiarum annales Volusi, Catull. 36, 19.

infăcētus od. **infĭcētus**, a, um, unfein, unwitzig, roh, abgeschmackt, gemein, qui tam inficetus Lemno adveniens, qui tuae non des amicae, Dinarche, suavium, Plaut. Truc. 2, 4, 4. C. Canius, eques R., nec infacetus et satis litteratus, Cic. Off. 3, 14, 58; o saeclum insapiens et infacetum, Catull. 43, 8; — dicto quoque non infaceto notatum ferunt cuiusdam, qui cet., Suet. Gr. 23. quod non grave sit nec infacetum, Mart. 5, 78, 29; im *compar.*: infaceto est infacetior rure, Catull. 22, 14. — *Adv.*: quem (Lucullum) ob iniectas moles mari et receptum suffossis montibus in terras mare haud **infacete** Magnus Pompeius Xerxen togatum vocare assueverat, Vell. 2, 33, 4. de quo quidam urbanorum non infacete, Suet. Vesp. 20; im *superl.*: dic ergo, Crasse, qualem me noris: talem, inquit, osten-

dens in tabula pictum inficetissime Gallum exserentem linguam, Plin. 35, 4 (8), 25.

infācundia, ae, *f.*, **Unberedtheit, Mangel an Ausdruck** beim Sprechen, sed huius, inquam, tui erroris culpam esse intellego in mea scilicet infacundia, qui ne pluribus quidem verbis potuerim non obscurissime dicere, quod a Graecis perfectissime verbo uno et planissime dicitur, Gell. 11, 16, 9.

infācundus, a, um, **unberedt**, tribunus plebis, vir acer nec inf., Liv. 4, 49, 12. multaque talia etiam privatis deformia, nedum principi neque infacundo neque indocto, Suet. Claud. 40. elegit virum fortitudine atque iustitia praeter alios praestantem, sed inopi lingua et infacundum, Gell 18, 3, 6. nec deformis aut infacundus iuvenis castae videbatur, Petron. 112, 2; im *Compar.*: quia infacundior sit et lingua inpromptus, Liv, 7, 4, 5.

infaeco, āre, **verunreinigen**, animum concretione carnis infaecat, Tert. an. 53.

infalso, ātum, āre, **verfälschen**, infalsati codices, Augustin. C. Faust. 13, 4.

infāmātio, ōnis, *f.*, das Uebelberüchtigen, **Verläumden**, Non. p. 263, 8. u. bei ICt.

infāmātor, ōris, *m.*, der **Verläumder**, ICt.

infāmia, ae, *f.*, **übler Ruf, üble Nachrede, beschimpfender Vorwurf, Schimpf, Schmach, schimpfliche Niedrigkeit, Schande**, vgl.: quomodo fama non est unius sermo nec infamia unius mala existimatio, sic nec claritas uni bono placuisse, Sen. Ep. 17, 2, 8 (102). und: quid ergo? inquit, et fama erit unius hominis existimatio et infamia unius malignus sermo? §. 12; — mit (*subj.* u. *obj.*) *Genit.*, zunächst des Gegenstandes, der Jmdn. in übeln Ruf bringt, ihm Schande macht: infamia duarum legionum (die zurückgehalten worden waren) permotus, quas ab itinere Asiae Syriaeque ad suam potentiam converterat, rem ad arma deduci studebat, Caes. BC. 1, 4, 5. magnisque certatum inter imperatores iurgiis, cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniae (die Schmach, daß er geldgierig sei), Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem obiiceret imperi, Vell. 2, 33, 2. ebrietatis et aleae infamiam subiit, Suet. Claud. 5. variorum dedecorum infamiam subiit, Aug. 68. infamiam impudicitiae facillime repudiavit, 71. et impudicitiae eum et adulteriorum flagrasse infamia, Caes. 52. crudelitatis infamiam effugerunt, Cic. Agr. 2, 33, 91. si quid in eius vitam dici poterit, infamia criminum destruendus (est), Quint. 5, 7, 26. neque ex eo infamiam affectati etiam regii nominis discutere valuit, Suet. Caes. 79. negem fuisse illam infamiam iudicii corrupti? Cic. Cluent. 1, 4; — ferner des Gegenstandes, der in übeln Ruf gebracht wird: contigerat nostras infamia temporis aures, quam cupiens falsam summo delabor Olympo, Ov. M. 1, 211. pater, hominum inmortalis est infamia: etiam tum vivit, quom esse credas mortuam, Plaut. Pers. 3, 1, 27. communis inf. iuventutis, Cic. Cael. 12, 29 (s. unten). qui libellos aut carmina ad infamiam cuiuspiam sub alieno nomine edant, Suet. Aug. 55. infamia iudiciorum, Quint. 4, 1, 31. flagrabat libidinibus in mulieres usque ad infamiam oris, vgl. Suet. Gr. 23; — endlich des Gegenstandes, der von Jmdn. od. Etw. in übeln Ruf gebracht wird: Cacus, Aventinae timor atque infamia silvae, Ov. F. 1, 551. di te summoveant, o nostri infamia saecli, orbe suo, M. 8, 97. esse poenas legibus constitutas, quibus sine iudicum saevitia et temporum infamia supplicia decernerentur, Tac. A. 14, 48. — Verbindungen, im log. *Subj.*: tot res repente circumvallant: — vis egestas iniustitia solitudo infamia, Ter. Ad. 3, 2, 5. minor fuit ipsa infamia vero, Ov. M. 1, 215. quid enim salvis infamia nummis? Juv. 1, 48. inque nihil merito vetus est infamia saxo, Ov. M. 2, 707. multo ante, quanta se quandoque acerbitas et infamia maneret, prospexisse, Suet. Tib. 67. si te neque collegae vana gloria neque tua falsa infamia moverit, Liv. 22, 39, 18. falsus honor iuvat et mendax infamia terret - mendosum, Hor. Ep. 1, 16, 39. si reum caedis impudicum vel adulterum vocet, laedat quidem infamia, minus tamen hoc ad fidem valeat, quam si cet., Quint. 7, 2, 28. ita foris claros domestica destruebat infamia, Plin. Pan. 83, 4. ne commutato consilio iter in provinciam converteret - cum infamia atque indignitas rei et oppositus mons Cevenna viarumque difficultas impediebat, tum maxime quod cet., Caes. BG. 7, 56, 2; im *Plur.*: nam ad paupertatem si admigrant infamiae, gravior paupertas fit, fides sublestior, Plaut. Pers. 3, 1, 19; personificirt: Ebrietas tibi fida comes, tibi Luxus, et atris circa te semper volitans Infamia pennis, Sil. 15, 96; — im log. *Obj.*: tu mihi videbare ex communi infamia iuventutis aliquam infamiam Caelio velle conflare, Cic. Cael. 12, 29. virtus facit laudem, sequenda igitur: at voluptas infamiam, fugienda igitur, Quint. 5, 10, 83. ne probrum castis, labem integris, infamiam bonis inferat, Cic. Cael. 18, 42. ne detrimento aut timore provinciae magna infamia perditorum hominum latrociniis caperetur, Hirt. BG. 8, 30, 2. habuit quamdam ille infamiam suam, Cic. Flacc. 38, 95. latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque civitatis fiunt, Caes. BG. 6, 23, 6. impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui ignominiam et infamiam ferunt sine dolore, Cic. Tusc. 4, 20, 45. hunc vidimus - animose paupertatem ferentem, humiliter infamiam, Sen. Ep. 20, 3, 9 (120). quis enim honorem, quis gloriam, quis laudem, quis ullum decus tam umquam expetat, quam ignominiam, infamiam, contumeliam, dedecus fugiat? Cic. Part. or. 26, 91. u. so Fam. 1, 1, 2. exercitu quidem omni tantus incessit ex incommodo dolor tantumque studium infamiae sarciendae, ut cet., Caes. BC. 3, 74, 2. invidiam infamiamque ab Lucretio averterunt in Hortensium successorem eius Abderitae legati, Liv. 43, 4, 8; — ita nequiquam inter se captati nihil praeter infamiam movere, 44, 25, 12. ob infamiam quandam eum in Sardiniam secessisse, Suet. Gr. 5. aequissimo animo ad honestum consilium per mediam infamiam tendam, Sen. Ep. 11, 2, 20 (81); — im *Dat.*: cavit, ne umquam infamiae ea res sibi esset, Ter. Andr. 2, 6, 13; — im *Gen.*: magnum illud

- infamiae tristioris ictu contaminavit imperium, Vopisc. Aurelian. 21. lucretur indicia veteris infamiae, Cic. II. Verr. 1, 12, 33. nomen tamen matrimonii concupivit ob magnitudinem infamiae, cuius apud prodigos novissima voluptas est, Tac. A. 11, 26. (clades) maioris infamiae quam detrimenti, Suet. Aug. 23. sunt homines, quos libidinis infamiaeque suae neque pudeat neque taedeat, Cic. I. Verr. 12, 35. contemptu omnis infamiae, Suet. Ner. 39; — im *Abl.*: aspergebatur etiam infamiā, quod cet., Nep. Alc. 3, 6. nonnulla et ipse infamia aspersus, Suet. Ner. 3. consules flagrant infamia, quod cet., Cic. Att 4, 18, 2. maiore adhuc et turpiore infamia flagravit, Suet. Tib. 44. illa iudicia senatoria non falsa invidia, sed vera atque insigni turpitudine notata atque operta dedecore et infamia, Cic. Cluent. 22, 61. totus ordo paucorum improbitate et audacia premitur et urgetur infamia iudiciorum, I. Verr. 12, 36. Capito insignitior infamia fuit, quod humani divinique iuris sciens egregium publicum et bonas domi artes dehonestavisset, Tac. A. 3, 70. pubertatis ac primae adulescentiae tempus tanta inopia tantaque infamia gessisse fertur, ut nullum argenteum vas in usu haberet, Suet. Dom. 1. medium omne tempus per varias curas egere, ignavissimus quisque caesorum apud Vetera exempla paventes, melior pars rubore et infamia, Tac. H. 4, 62; — an ab hac illius infamia, nequitia vestros animos in aliam partem fortitudinis commemoratione traducat? Cic. II. Verr 2, 78, 192. quid potuit elegantius facere praetor cupidus existimationis bonae, qui ab se omnem suspicionem propulsare, qui se eripere ex infamia cuperet? 3, 60, 140. sine ullo periculo, sine infamia illud dederis, ut is absolvatur, cuius ego causa laboro, DiC. 7, 23. propter quam in summa infamia sum, Ter. Heaut. 2, 3, 18. ut cum in maledicto plus iniuriae quam in manu, in infamia plus poenae dicimus quam in morte, Quint. 6, 2, 23.

infāmis, e (in u. fama), 1) **in üblem Rufe stehend, übel berüchtigt, verrufen, verschrieen, ehrlos,** a) v. Leb., *neben Subst.*: Danai genus infame, Hor. Od. 2, 14, 18. infamis Helenae Castor offensus vicem fraterque magni Castoris victi prece adempta vati reddere lumina, Epod. 17, 42. mulier inf., Cic. Cat. 2, 4, 7. inf. feminae, Quint. 6, 3, 51. uxor inf., Capitol. Ant. phil. 19. omnes coniugem infamem arguant: solus tuere, solus insontem voca, Sen. Med. 501. u. vgl. Hipp. 143. qui filium habebat infamem, Nep. Epam. 10, 1. eques R., ut aiebant, infamis, Petron. 92, 10. ubi vidit inf. principem sic exorsum, Capitol. Maximin. duob. 4. inf. Varillus, Juv. 2, 22. inde alius lectus senatus octo praeteritis, inter quos M. Caecilius Metellus erat, infamis auctor deserendae Italiae post Cannensem cladem, Liv. 27, 11, 12; si quis infamem mihi nunc iuvenum dedat iratae, Hor. Od. 3, 27, 45; — als *Praedic.*: nollo ego mihi te tam prospicere, qui meam egestatem leves, sed ut inops infamis ne sim, Plaut. Trin. 3, 2, 62. haec denique causa fecit, ut infamis hic deus esset Amor, Tibull. 2, 4, 38. Masinissa postquam et infames Carthaginienses et inter se ipsos discordes sensit, cet., Liv. 34, 62, 1. poteretur Radamistus male partis, dum invisus, infamis, quando id magis ex usu, quam si cum gloria depulsus foret, Tac. A. 12, 48. utraque inpudica infamis violenta, 12, 64. captivos omnes infames haberi, Eutr. 2, 13. non ut redire ex Macedonia nobilis imperator, sed ut mortuus infamis referri videretur, Cic. Pis. 22, 53; — nec sic per totam infamis traducerer urbem, Prop. 3, 18 (2, 24), 7. imperium adeptus (Iuliam) extorrem, infamem et - omnis spei egenam inopia ac tabe longa peremit, Tac. A. 1, 53. Quirinius post dictum repudium adhuc infensus quamvis infami ac nocenti miserationem addiderat, 3, 22; — mit *Abl.*: patiar flagitiis tuis me infamem fieri, Ter. Heaut. 5, 4, 14. infamis omnibus vitiis, Suet. Gr. 23. homines, quos caeteris vitiis atque omni dedecore infames videbant, Cic. Cluent. 47, 130. caeso genitore infamis Agyrtes, Ov. M. 5, 148. intestinis externisque praeterea multis caedibus infamem nec ullo commendabilem merito (Persea) praeferebant volgo civitates tam pio erga propinquos, Liv. 42, 5, 5. cum laevā inportuosa Italiae litora, dextrā Illyrii Liburnique et Histri, gentes ferae et magna ex parte latrociniis maritimis infames, terrerent, 10, 2, 4. infamis amore filiae virginis pater, Quint. 9, 2, 70. P. Clodius - infamis etiam sororis stupro, Vell. 2, 45, 1. quo in oppido multas familias totas in perpetuum infames tuis stupris flagitiisque fecisti, Cic. II. Verr. 4, 9, 20. Falanio obiciebat accusator, quod inter ultores Augusti - Cassium quendam mimum corpore infamem adscivisset, Tac. A. 1, 73. ignavos et imbelles et corpore infames caeno ac palude - mergunt, G. 12. Quintianus mollitia corporis infamis, A. 15, 49. Decimus unus sine ullo effectu, captarum etiam pecuniarum ab regibus Illyriorum suspicione infamis, Romam rediit, Liv. 42, 45, 8; — Caninius Rebilus - haud creditus sufficere ad constantiam sumendae mortis *ob* libidines muliebriter infamis, Tac. A. 13, 30; pater, qui infamem *in* matrem filium secreto occidisset, Quint. 9, 2, 79. — b) von Lebl., *neben Subst.*: ab infami gentem deducis asylo, Juv. 8, 273. qui vidit - infames scopulos, Hor. Od. 1, 3, 19. postremo ne salutis quidem cura infamibus Vaticani locis magna pars tetendit, unde crebrae in volgus mortes, Tac. H. 2, 93; — ceterum transfugam sine magnae rei proditione venientem ad hostes nihil aliud quam unum atque infame corpus esse ratus cet., Liv. 22, 22, 7. ecce avia aut divum metuens matertera, cum exemit puerum frontemque atque uda labella infami digito et lustralibus ante salivis expiat, cet., Pers. 2, 31. u. vgl. in dieser Richtung: strigis infames ipsis cum carnibus alas, Ov. M. 7, 269. u. quam (ceram), puto, de longae collectam flore cicutae melle sub infami Corsica misit apis, Ov. Am. 1, 12, 9. u. me duce - non anus infami carmine rumpet humum, Rem. am. 253; — saepe homines morbos magis esse timendos infamemque ferunt vitam quam Tartara leti, Lucr. 3, 41. si turpi adolescentia, vita infami - invisus suis omnibus in iudicium vocaretur, Cic. Font. 15,

34 (11, 24). eaque unus perfecit, quia ob infamem atque invidiosam senatus lectionem verecundia victus collega magistratu se abdicaverat, 9, 26, 6; — de materiis infamibus, quas Graeci ἀδόξους appellant cet., als Uebersch. und: infames materias, sive quis mavult dicere inopinabiles, quas Graeci ἀδόξους ὑποθέσεις appellant, et veteres adorti sunt, non sophistae solum, sed philosophi quoque, et noster Favorinus, Gell. 17, 12, 1. perplexae suspectaeque et infames (causae), Quint. 4, 1, 62; — als *Praedic.*: satis amissā locus hic infamis ab Helle est, Ov. Her. 17, 141. cum primo pauci, deinde plures desiderarentur, infamis esse Boeotia omnis coepit, et timidius quam in hostico egredi castris miles, Liv. 33, 29, 5. unde sit infamis, quare male fortibus undis Salmacis enervet tactosque remolliat artus, discite, Ov. M. 4, 285. causae gravioris caeli, quibus apud veteres Urbis infamis aër fuit, sunt remotae, Frontin. Aquaed. 88; — cum rem invisam infamemque cernerent, Liv. 25, 3, 13. iam Romae etiam sua infamis clades erat, 9, 7, 6. infamis mors Pisonis coepit esse, 40, 37, 6. quae colloquia occulta et legationes infames quidem erant, sed cet., 44, 24, 11. probe scit non in castris modo suis, sed iam etiam Romae infamem suam cunctationem esse, 22, 15, 1. u. so 42, 57, 3; — mit *Abl.*: iam iuga Percotes Pariumque infame fragosis exuperant Pityamque vadis, VFlacc. 2, 622. ob id meritum commeatu copiaque rerum omnium, maxime vestis, est adiutus, quam infames frigoribus Alpes praeparari cogebant, Liv. 21, 31, 8. Scironia saxa saevo quondam hospitio etiam nunc infamia, Mel. 2, 3, 7. u. so: infames Scyrone petras - linquit, Stat. Theb. 1, 333. oppidum valetudine habitantium infame, Mel. 1, 16, 1. haud ita pridem Galloni praeconis erat acipensere mensa infamis, Hor. Sat. 2, 2, 46. horrendis infamia pabula sucis, Ov. M. 14, 43. illud pervelim - proditum falso esse, venenis absumptos, quorum mors infamem annum pestilentia fecerit, Liv. 8, 18, 2.

2) in übeln Ruf bringend, entehrend, schmachvoll, schimpflich, ceratam uni cuique tabellam dari cera legitima, non illa infami ac nefaria, wegen Bestechung der Richter, Cic. DiC. 7, 24. multas esse infames eius palmas, SRosc. 35, 100. cum haec agebantur, Chalcide erat Antiochus, iam tum cernens nihil se ex Graecia praeter amoena Chalcide hiberna et infames nuptias petisse, Liv. 36, 15, 1. at vos satis habeatis vidisse nos sub iugum missos, vidisse sponsione infami obligatos, 9, 8, 9. pacem fecit infamem, Eutr. 4, 17. huius voluptates ab his, qui vitam eius scripserunt multas ferunt, equidem non infames sed aliquatenus diffluentes, Spart. Ael. Ver. 5. idem secretis apud Neronem sermonibus ferebatur Corbulonis virtutes criminatus: unde infami gratia primum pilum adepto - male parta mox in perniciem vertēre, Tac. H. 3, 6. quae omnia apud nos partim infamia, partim humilia atque ab honestate remota ponuntur, Nep. Praef. 5; — infame est mit folg. *quod* od. (*Acc.* u.) *Inf.*: an vereris, ne apud posteros infame tibi sit, quod videaris infamis nobis esse? Suet. vit. Hor. p. 298, 5. turpe populo R. et C. Caesari sibique infame esse statuit regna sociorum atque amicorum ab externo rege occupari, Auct. BAl. 34, 2. est conditoribus urbium infame contraxisse aliquam perniciosam ceteris gentem, Quint. 3, 7, 21. — *Adv. superl.*: ipse praeterea Cornificiam infamissime dicitur dilexisse, Capitol. Pert. 13.

infāmo, āvi, ātum, āre, Imbn. od. Etw. in übeln Ruf bringen, in's Geschrei bringen, verschreien, beschimpfen, Imbn. mit beschimpfenden Tadel belegen, od. etw. als beschimpfenden Tadel beilegen, Imdm. eine beschimpfende Schuld beilegen, etw. schimpflich besudeln, u. zwar a) Leb.: Juppiter infamat seque suamque domum, Prop. 4, 10 (3, 11), 28. insidias infamataeque relinquunt tecta deae, Ov. M. 14, 446. adulescens omne genus hominum infamavit, quod erat secum, et ab omnibus est infamatus, Lamprid. Commod. Anton. 10. hunc infamatum a plerisque tres gravissimi historici summis laudibus extulerunt, Nep. Alc. 11, 1. et fovit Verginium et infamavit, Tac. H. 3, 62. infamabat autem haec suspicio Latinum domesticorum comitem et Agilonem cet., Amm. 14, 10, 8. cum se iactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat, Quint. 10, 1, 127. u. vgl. Vulcat. Avid. Cass. 9. eam (personam) si nostra sit, ornandam, si aliena, infamandam (initio narrationis), Quint. 4, 2, 129. adversarios infamare secreto, Suet. Ner. 23. infamare signatores licet, Quint. 5, 7, 1; auch: non sunt degeneres (apes) intermiscendae, quae infament degenerosas, Col. 9, 8, 5; — infamabant eum *ob* nimiam pulchritudinem amici Maximi et Balbini et Gordiani et maxime senatores, Capitol. Maximin. Jun. 2; — infamati sub Maximino *in* Fausianam feminam non obscuram, Amm. 28, 1, 48; — mit *Abl.*: secretis eum criminationibus infamaverat, Tac. H. 1, 64. ubi vero in Syriam profectus est, non solum licentia vitae liberioris, sed etiam adulteriis et iuventutis amoribus infamatus est, Capitol. Ver. 4; — mit *Gen.*: non est quod quisquam temeritatis illos apud te infamet, Sen. Ep. 3, 1, 7 (22). impudicitiae infamatus est, AVict. Vir. ill. 78; — *abs.*: ne tibi sit mirum me quaerere viles: parcius infamant, Prop. 3, 18 (2, 24), 9. — b) Lebl.: insanos infamat navita montes, Claud. BGild. 513. post mortem tumuli sic infamantur amantum, Prop. 4, 15 (3, 16), 27. ita fit, ut et actor et familia peccent, et ager saepius infametur, Col. 1, 7, 7. qui arando crudum solum inter sulcos relinquit, suis fructibus derogat, terrae ubertatem infamat, Pallad. 1, 6, 8. etsi causa adparebat, nam ab iis pulsatum convivum suum audierat, infamandae rei causa ianuam obserari iubet, Liv. 40, 7, 8. ut Alexandri quasi stulti hominis et quem ille in potestate haberet et cui multa persuaderet infamaret imperium, Lamprid. Alex. Sev. 35. non pudet hos Manes, haec infamantia bellum funera dis coram et coelo inspectante tueri? Stat. Theb. 9, 96. Clitarchi probatur ingenium, infamatur fides, Quint. 10, 1, 74. tu velim animo sapienti fortique sis, ut tua mode-

ratio et gravitas aliorum infamet iniuriam, Cic. Fam. 9, 12, 2. cum longe sit a voluntate infamantium oratoris officia (Isocrates), Quint 2, 15, 4. quod ille infamavit, tu purifica, Lamprid. Alex. Sev. 7; vgl. noch: quae (magia) facilius infamatur quam probatur, Apul. M. 2, 2; — mit *Abl.*: tempora multiplici mos est defendere lino, et lino mollire latus, scelerataque succis spicula dirigere et ferrum infamare veneno, Sil. 3, 271; — hi sunt, qui nobis obiciunt nimium rigorem et infamant praecepta nostra duritia, Sen. Ep. 16, 4, 26 (99).

infandus, a, um, **unsagbar, unsäglich, unaussprechlich**, daher: **entsetzlich, grauenvoll, greulich, gräßlich, abscheulich** u. dgl., v. Leb.: aut infando homine, gnato Laërta, Ithacensi exsule, qui neque amico amicus umquam gravis neque hosti hostis fuit, Att. 131. habitant ad litora vulgo infandi Cyclopes, Virg. A. 3, 644. unde ista venit generis infandi lues? Sen. Hipp. 905. u. vgl. dagegen: praedicta postquam fata et infandum genus deprendit, Oed. 914. sociata examina densent infandi Senones, Sil. 4, 159. cruentos vatis infandae tuli rictus, Sen. Oed. 93. infando quae det responsa tyranno, VFlacc. 7, 87. ne, precor, infando similem te, virgo, parenti gesseris, 7, 415. nec fortunam capit ipse suam, quam dedit illi per scelus ingens infanda parens, Sen. Oct. 89. ipse Mycenaeus - coniugis infandae prima inter limina dextrā oppetiit, Virg. A. 11, 267. vacuumque cubile regibus infandus miles premit, Lucan. 7, 761. si tangere portus infandum caput et terris adnare necesse est, Virg. A. 4, 613; — von concreten u. abstracten Gegenständen: iamque dies infanda aderat, 2, 132. proh diem! infandum diem! Sen. Herc. Oct. 771. vidit infandas domus Odrysia mensas, Thyest. 272. prohibe infandos a navibus ignes, Virg. A. 1, 525. venit Agave infandas scelerata manus e caede cruenta, Cul. 111. u. so: manus, Sen. Agam. 23. furibunda virgo, vocis infandae sonum - opprime, 973. forte quadam priusquam infanda merces perficeretur, per altercationem nondum omni auro appenso dictator intervenit, Liv. 5, 49, 1. infandos procul averte sensus, Sen. Herc. fur. 973. infandum, regina, iubes renovare dolorem, Virg. A. 2, 3. infandum si fallere possit amorem, Virg. A. 4, 45. dira precantur coniugia et Stygias infanda ad foedera taedas, VFlacc. 2, 173. ventum ad furias infandaque natae foedera et horrenda trepidam sub virgine puppem, 5, 220. tam infandum facinus, mea tu, ne audivi quidem, Ter. Eun. 4, 3, 22. infandum accendere bellum, Virg. A. 12, 804. u. so 7, 583. tu mihi nunc causas infandaque proelia, Clio, pande virûm, VFlacc. 3, 15. ratis infandis quos sola rapinis saevaque pascit hiems, 7, 51. ibi oratio habita - de vi ac libidine Sex. Tarquinii, de stupro infando Lucretiae et miserabili caede, Liv. 1, 59, 8. dedit infandi sceleris poenas, Sen. Oct. 305. u. so Agam. 975. o sola infandos Troiae miserata labores, Virg. A. 1, 597. audit et Alciden infando errore relictum, VFlacc. 5, 574. sin aliquem infandum casum, Fortuna, minaris, Virg. A. 8, 578. genitrix, tui me miseret, infando malo correpta, Sen. Hipp. 116. infanda per orbem supplicia et scelerum poenas expendimus omnes, Virg. A. 11, 257. immatura dabant infandas corpora poenas, Mart. 9, 8, 5. quid memorem infandas caedes? Virg. A. 8, 483. qui neces infandas tristissima mente concipiunt, Vopisc. Aurel. 41. quosne, nefas, omnes infanda in morte reliqui? Virg. A. 10, 673; — *absol.*: infandum! sistunt amnes, G. 1, 479. navibus, infandum! amissis unius ob iram prodimur, A. 1, 251; auch: infandum dictu! Sil. 4, 767; infanda timeo, Sen. Oed. 15. quaecumque iura liberos iungunt parentibus, precor quaesoque, ne ante oculos patris facere et pati omnia infanda velis, Liv. 23, 9, 2; auch: at fessi tandem cives infanda furentem armati circumsistunt, Virg. A. 8, 489; — im *Superl.*: iam fero infandissima, iam facere cogor, Var. 1.

infans, fantis (in u. for; *Abl. sing.*: infante, dagegen abject. infanti, Ov. F. 4, 208; *Gen. pl.*: infantium, dagegen infantum, Att. 315. u. natürlich Lucr. 5, 809. Virg. A. 6, 428. Claud. in Eutr. 2, 42), 1) **nicht sprechend, unfähig zu sprechen, stumm** (doch nicht als Naturfehler, wie mutus), a) eig.: filius Croesi regis, cum iam fari per aetatem posset, infans erat et, cum iam multum adolevisset, item nihil fari quibat: mutus adeo et elinguis diu habitus est, cet., u. weiterhin: sed et quispiam Samius athleta - cum antea non loquens fuisset, ob similem dicitur causam loqui coepisse, Gell. 5, 9, 1. u. 5. Croesi filium, cum esset infans, locutum, Cic. Div. 1, 53, 121. nudus humi iacet, infans, indigus omni vitali auxilio, Lucr. 5, 223; übtr.: seu rubra Canicula findet infantes statuas, Hor. Sat. 2, 5, 39. — b) übtr., **unfähig zu reden, unberedt**, plerique ante parentes vestros propemodum infantes et elingues principes fuerunt, qui de rebus militiae a se gestis nihil magis loqui possunt, quam galeae loquuntur, Fronto Ep. ad Ver. 1. p. 181. Mai.; ipsum Scipionem accepimus non infantem fuisse: filius quidem eius - si corpore valuisset, in primis habitus est disertus, Cic. Brut. 19, 77. veri simillimum mihi videtur quodam tempore neque in publicis rebus infantes et insipientes homines solitos esse versari nec vero ad privatas causas magnos ac disertos homines accedere cet., Inv. 1, 3, 4. si disertus imperitum plane et infantem (se) vocet, Quint. 11, 1, 21. homo non infans, sed qui nulli non dicat, Cic. Att. 9, 14, 2. neque homini infanti aut impotenti iniuste facta conducunt, Fin. 1, 16, 52. u. vgl. Arnob. 3, 6; dah. auch: eius omnis in dicendo facultas historia ipsius non ineleganter scripta perspici potest, quae neque nimis est infans neque perfecte diserta, Cic. Brut. 26, 101. und: infans namque pudor prohibebat plura profari, die Befangenheit, die einem die Fähigkeit zu reden abschneidet, Hor. Sat. 1, 6, 57; im *compar.*: omnino nihil accusatore Lentulo subscriptoribusque eius infantius, nihil illo consilio sordidius, Cic. III. QFr. 4, 1; im *superl.*: dum caute et expedite loqui volunt, infantissimi reperiuntur, AHer. 2, 11, 16. tum vero ita sum perturbatus, ut omnia timerem: si

nihil dixissem, ne infantissimus, si multa in eius modi causa dixissem, ne impudentissimus existimarer, Cic. Cluent. 18, 51. largire comptum carmen infantissimo, fac ut tuarum mira laudum concinam: nam scis et ipse, posse mutos eloqui, Prud. Perist. 10, 3,

2) der noch nicht spricht, der noch ein Kind ist, des Kindes od. der Kinder, jung, a) eig., α) von Menschen: infans adhuc, Suet. Aug. 94. quorum (liberorum) duo infantes adhuc rapti, Cal 7. infans relictus a patre, Claud. 2. qui Aquileiae natus infans extinctus est, Tib. 7. quod - se, infantem tunc, obsedissent (legiones), Cal 48. quod infantem plerique cognoverant, 13. ex hac filiam tulit Claudiam Augustam amisitque admodum infantem, Ner. 35. infanti cognomen Thurino inditum est, Aug. 7; — neben *Subst.*: infanti lac dedit illa Jovi, Ov. F. 3, 444. tum demum magno petet hos Acheloia supplex ab Jove Callirhoë natis infantibus annos, M. 9, 413. qua (miseratione) nos ita dolenter uti solemus, ut puerum infantem in manibus perorantes tenuerimus, Cic. Or. 38, 131. qui omnes tenuissimas particulas atque omnia minima mansa ut nutrices infantibus pueris in os inserant, dOr. 2, 39, 162. quae (proscriptio) ad eorum liberos atque ad infantium puerorum incunabula pertinet, SRosc. 53, 153. si quid turpe paras, ne tu pueri contempseris annos, sed peccaturo obstet tibi filius infans, Juv. 14, 47. quum haberet ex Novia infantem filium, Cic. Cluent. 9, 27. u. dies nondum decem intercesserant, quum ille alter filius infans necatur, §. 28. sub nutrice puella velut si luderet infans, Hor. Ep. 2, 1, 99. iste infanti pupillae fortunas patrias ademit, Cic. II. Verr. 1, 58, 153. quotiens parasitus venerit infans, Juv. 5, 145; — rigidoque infantia saxo discutit ossa ferox, Ov. M. 4, 518. tutus ut infanti vagiat ore puer, F. 4, 208. gutturaque imbuerant infantia lacte canino, hic primus pueri venit in ora cibus, Ib. 227. pectoraque exsorbent avidis infantia linguis, F. 6, 145. scilicet inmanes elisos faucibus hydros infantem caudis involuisse manum, Her. 9, 86. ipsa quoque infantes cum vulnere prosequar umbras nec mater fuero dicta nec orba diu, 11, 119. — *Subst.*: das Kind, vgl.: fatur is, qui primum homo significabilem ore mittit vocem: ab eo ante quam ita faciant, pueri dicuntur infantes, Varr. LL. 6, 52., u. zwar zunächst das Kind im Mutterleibe oder welches geboren wird: utque hominis speciem materna sumit in alvo perque suos intus numeros conponitur infans, cet., Ov. M. 7, 125. a! nimium vivax admotis restitit infans artibus et tecto tutus ab hoste fuit, Her. 11, 43. inperfectus adhuc infans genetricis ab alvo eripitur, M. 3, 310. utero matris dum prodeat infans, F. 1, 33. u. vgl. Lucan. 6, 710. Sen. Herc. Oet. 1806. ut, qui (infans) solidus non exit, concisus eximi debeat: quotiens autem infans protractus est, tradendus ministro est, Cels. 7, 29. infantem vero mortuum aut secundas expellit aquae potio, cui cet., 5, 25, 13. infantem in utero matris in Marrucinis „io triumphe" clamasse, Liv. 24, 10, 10. infans, qui conceptus erat, immaturus est editus, Suet. Aug. 63. ex nepte Iulia editum infantem, 65. maciem namque et infirmitatem in posterum minari solet protinus omnibus membris expressus infans, Quint 2, 4, 6; — allgem. das Kind (bis zum siebenten Jahre), im Ggstz. zu puer, adulescens, senex, Sen. Ep. 20, 4, 15. 16 (121), zu robustus annis (der Jüngling u. Mann, während a septimo fere anno ad quartum decimum die pueritia gerechnet wird), senex, Cels. 7, 14., u. neben aetate confecti, mulieres, Caes. BG. 7, 28, 4. 47, 5. od. feminae, Quint. 8, 3, 68. neben senes u. aegri, Sen. dIra 1, 13, 5. u. neben muta animalia, Ep. 20, 7, 1 (124). — Verbindungen, im log. *Subj.*: non sine dis animosus infans, Hor. Od. 3, 4, 20. in Sabinis incertus infans natus masculus an femina esset, Liv. 31, 12, 6. cum rationalis nondum sit (infans), Sen. Ep. 20, 4. 14 (121). u. vgl. 20, 7, 8 (124). ut testudineo tibi, Lentule, conopeo nobilis Euryalum myrmillonem exprimat infans, Juv. 6, 80. iam creverat infans ore ferens patrem, Claud. Laud. Stil. 2, 347. quumque tibi vagiret tertius infans, Stat Silv. 4, 8, 35. si lactans adhuc infans est, Cels. 6, 11. sic infans, qui stare meditatur et ferre se adsuescit, simul temptare vires suas coepit, cadit et cum fletu totiens resurgit, donec se per dolorem ad id, quod natura poscit, exercuit, Sen. Ep. 20, 4, 8 (121). utque pedum primis infans vestigia plantis institerat, Virg. A. 11, 573. matris - nomen modo doctus infans, Sen. Herc. fur. 854. personae pallentis hiatum in gremio matris formidat rusticus infans, Juv. 3, 175. duret in longum generosus infans, Stat. Silv. 4, 7, 41. pavefactus infans igneo vultu patris perit ante vulnus, Sen. Herc. fur. 1022. cum - terra clauditur infans et minor igne rogi, Juv. 15, 139; — infantes a mutis nutricibus educati, Quint. 10, 1, 10. qua feta iacebat uxor et infantes ludebant quattuor, Juv. 14, 167; — im log. *Obj.*: nec vero, ut voluptatem expetat, natura movet infantem, sed tantum, ut se ipse diligat, ut integrum se salvumque velit, Cic. Fin. 2, 11, 33. infantem fugiens media inter proelia belli sustulit exilio comitem, Virg. A. 11, 541. infantem suam (zuvor puella) frigidissime reportavit, Quint. 6, 1, 39. inutile isti munus infantem dedi, Sen. Oed. 852. at nunc natus infans delegatur Graeculae alicui ancillae, Tac. Or. 29. tibi - infantem genitor moriens commisit alendum, Claud. VI. Cons. Hon. 582. conata retinere infantem suam mater, Quint. 8, 3, 69. infantem autem - per omnium deorum templa circumferens Minervae gremio imposuit, Suet. Cal. 25. crudelis est, non fortis, qui infantem necat, Syr. 575; — quasi infantes firmiores necdum tamen lacte depulsos inguini ceu papillae admoveret, Suet. Tib. 44. si qua imbecillitas oritur, proximum est, ut infantes tenerosque adhuc pueros serpentia ulcera oris, - vomitus, nocturnae vigiliae, aurium humor, circum umbilicum inflammationes exerceant, Cels. 2, 1. suffocatis elisisque passim infantibus suis aut mutuis concidere vulneribus aut cet., Flor. 1, 38 (3, 3), 17. quae (mulieres) deficientibus telis infantes suos

adflictos humi in ora militum adversa miserunt, 2, 22 (4, 12), 5; — im *Dat*: ut infanti, quod vellet, nomen daret, Suet. Ner. 6. infanti quoque decreta mors est, Sen. Phoen. 243; — stat Fortuna improba noctu adridens nudis infantibus, hos fovet omnes involvitque sinu, Ov. F. 6, 605. uxor - potanda ferens infantibus ubera magnis, Juv. 6, 9. Chrysippus etiam nutricum illi, quae adhibetur infantibus, all ctationi suum quoddam carmen assignat, Quint. 1, 10, 32. non aetate confectis, non mulieribus, non infantibus pepercerunt, Caes. BG. 7, 28, 4; — im *Genit.*: quod (in Bezug auf die secundae) velamentum infantis intus fuit, Cels. 7, 29. ille innare parans infantis amore tardatur, Virg. A. 11, 549; — augor infantium sorte, quae sunt parentibus statim et dum nascuntur orbatae, Plin. Ep. 4, 21, 2. ut infestis digitis ora et oculos simul ludentium infantium incesseret, Suet. Cal. 25. genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est, Curt. 9, 5 (1), 25. continuo auditae voces vagitus et ingens infantumque animae flentes, Virg. A. 6, 427. adventante congiarii die observare principis egressum in publicum, insidere vias examina infantium futurusque populus solebat, Plin. Pan. 26, 1. iam formandam quam optimis institutis mentem infantium, Quint. 1, 1, 6; — im *Ablat.*: quis in Meroë crasso maiore infante mamillam (miratur)? Juv. 13, 162; nec quisquam in tota domo pensi habet, quid coram infante domino aut dicat aut faciat, Tac. Or. 29; innatus sanguini et *ab* infante caedibus admotus, von Jugend auf, Sen. dIra 2, 5, 4. eligendus est rusticis operibus ab inf. duratus, Col. 1, 8, 2; — fierent iuvenes subito ex infantibu' parvis, Lucr. 1, 186. matresfamiliae - obtestabantur Romanos, ut sibi parcerent neu - ne a mulieribus quidem atque infantibus abstinerent, Caes. BG. 7, 47, 5. illud vitium in qualibet aetate fit, hoc fere in infantibus, Cels. 6, 5; qui *ab* infantibus id vitium habent, von Jugend auf, Cels. 7, 7, 15. — β) v. Thieren u. lebl. Dingen, jung, subst. v. Thieren das Junge, ipsum vero nidum mollibus plumis floccisque consternunt (hirundines) tepefaciendis ovis, simul ne durus sit infantibus pullis, Plin. 10, 33 (49), 92. quo (vermiculo) exemplo infantibus catulis nec rabidi fiunt nec fastidium sentiunt, 29, 5 (32), 100; nec tunicae minor gratia in cibo infantis boleti, 22, 22 (46), 93; — parens (vespertilio) geminos volitat amplexa infantes secumque portat, 10, 61 (81), 168. dum tener est onager solaque lalisio matre pascitur, hoc infans, sed breve nomen habet, Mart. 13, 97. — b) übtr. kindisch, ita Hortensina omnia † fuere infantia, Cic. Att. 10, 18, 1.

3) = infandus, unsäglich, unaussprechlich, entsetzlich u. dgl., infans facinus, Att. 189.

infantārius, a, um, sich mit Kindern beschäftigend, dah. *Subst.* 1) infantaria, ae, *f.*, die Kinderwärterin, infantem secum semper tua Bassa, Fabulle, collocat et lusus deliciasque vocat: et, quo mireris magis, infantaria non est, Mart. 4, 87, 3. — 2) infantarius, ii, *m.*, der Kinderschlächter, von Christen, welche beschuldigt wurden Kinder zu schlachten u. zu verzehren, perducerentur infantarii et coqui et ipsi canes pronubi, emendata res esset, Tert. ad nat. 1, 2.

infantia, ae, *f.* (infans), 1) die Unfähigkeit zu sprechen, a) eig.: non alia longe ratione atque ipsa videtur protrahere ad gestum pueros infantia linguae, Lucr. 5, 1030. u. so vgl. Claud. Laus. ser. reg. 103. — b) die Unfähigkeit zu reden, die Unberedtheit, der Mangel an Beredtsamkeit, dummodo hoc constet, neque infantiam eius, qui rem norit, sed eam explicare dicendo non queat, neque inscientiam illius, cui res non suppetat, verba non desint, esse laudandam: quorum si alterum sit optandum, malim equidem indisertam prudentiam, quam stultitiam loquacem, Cic. dOr. 3, 45, 149. accusatorum incredibilis infantia, Att. 4, 16, 9. quae enim est actoris infantia, qui mutam illam effigiem magis, quam orationem, pro se putet locuturam, Quint. 6, 1, 32. hoc interdicere non alienum fuit, ut huius infantiae garrulam disciplinam contemneremus, AHer. 2, 11, 16. longe longeque eloquentiam infantiae praeferas, Fronto de eloqu. p. 227. quas (res) - eloqui propter infantiam caussidicus summus nequiret, Apul. Mag. 33. — 2) die Kindheit, auch meton. die Kinder (bis zum siebenten Jahre, vgl. Ulp. Dig. 26, 7, 1. §. 2), a) eig, α) v. Menschen: usque adeo nihil est, quod nostra infantia caelum hausit Aventini baca nutrita Sabina? Juv. 3, 84. una senum facies, cum voce trementia membra et iam leve caput madidique infantia nasi cet., 10, 199; — quae (Ruminalis arbor) - Remi Romulique infantiam texerat, Tac. A. 13, 58. inspice et primae aetatis infantiam, quantum cibum nimio calore conficiat, et contra senes cogita facile tolerare ieiunium quasi extincto in ipsis calore, qui nutrimentis recreari solet, Macrob. Sat. 7, 13, 4. u. meton.: irritandae ad discendum infantiae gratia, Quint. 1, 1, 26; — vulgabatur - adfuisse infantiae eius dracones in modum custodum, Tac. A. 11, 11. u. meton.: surculi infantiae adalligati tutelam habere creduntur, Plin. 32, 2 (11), 24; — hunc et a prima infantia eductum in domo regnatrice, Tac. A. 1, 4. si studia eius formare ab inf. incipiam, Quint. praef. 5. in infantia, Eutr. 8, 11. — β) v. Thieren u. lebl. Dingen: quae ex feris mitigentur non concipere, ut anseres, apros vero tarde et cervos nec nisi ab infantia educatos mirum est, Plin. 10, 63 (83), 182. in inf. (asini), 8, 44 (69), 171. in inf. scabunt (solipedes) aures posterioribus, quod addita aetate non queunt, 11, 48 (108), 260; — posito semini arundo adnectitur, quae velut infantiam eius tueatur atque educet, Col. 5, 5, 8. mox lacteum amorem, hoc est infantiam pomi, absumunt (culices), 15, 19 (21), 80. vinum cum in infantia est, dulce, cum pubescit, magis suave quam dulce est, Macrob. Sat. 7, 7, 15; est sua etiam studiis infantia, Quint. 1, 1, 21. — b) übtr. α) bildlich: prima aetas sub regibus fuit -: haec erit eius infantia, im Ggstz. zu adolescentia, iuventus, senectus, Flor. praef. 5. haec est prima aetas populi R. et quasi infantia,

1, 2 (8), 1. — β) kindisches Wesen, desidia quorundam et infantia, Suet. Gr. 4.

infanticīda, ae, *m.* (infans u. caedo), der Kindesmörder, Tert. Apolog. 4. adv. nat. 1, 15.

infanticīdium, ii, *n.*, der Kindermord, im Sing. u. Plur., Tert. Apolog. 2. adv. nat. 1, 15.

infantīlis. e, Kindern gehörig, Kinder -, inf. vestis, Ulp. Dig. 34, 2, 26. seu misericordia fortunae eius seu infantilibus blandimentis inductus, Justin. 17, 3, 20; auch: et hic adhuc infantilis uterus (noch klein) gestat nobis infantem alium, Apul. M. 5, 11.

infanto, āre, wie Kinder nähren, nec mellis et lactis societatem (reprobavit), qua suos infantat, Tert. adv. Marc. 1, 14.

infantŭla, ae, *f.*, ein kleines Mädchen, Apul. M. 10, 28 (zuvor filia parvula genannt), Sidon. Ep. 7, 2.

infantŭlus, i, *m.*, ein kleines Kind, Apul. M. 8, 15. Nazar. 16, 6.

infarcio od. **infercio**, farsum od. fersum, īre, hineinstopfen, u. mit *Abl.* mit etw. vollstopfen, eig. u. übtr.: et maxime *in* eas partes, quibus ossa relicta sunt, salem infarcito, Col. 1, 55, 2; mit *Dat.*: nec sufficit amplos inplevisse sinus, iuvat infarcire cruminis turpe lucrum et gravidos furtis distendere fiscos, Prud. Psych. 458. u. übtr.: ut ea quoque, quae prima fecerat, inferciret novis scriptis, Auct. vit. Juv.; *abs.* übertr.: neque inferciens verba quasi rimas expleat, Cic. Or. 69, 231; — mit *Abl.*: aliis pluris quam unum (anulum) gestare labor est, alii bratteas infercire leviore materia propter casum tutius gemmarum sollicitudini putant, alii cet., Plin 33, 1 (6), 25. si aspernatus est illam (carnem) ut terrenam et, ut dicitis, stercoribus infersam, Tert. adv. Marc. 3, 10. hiatus crinibus infersus, Pall. 4.

infastīdībĭlis, e, nicht zu verschmähend, sedulitas, Cassiod. inst. div. litt. 16.

infastīdītus, a, um, unverschmäht, Sidon. carm. 16, 124. Cassiod. Var. 8, 41.

infătīgābĭlis, e, unermüdbar, unermüdlich, eig. u. übtr.: dentes quidem eorum (luporum) maxumi equis quoque adalligati infatigabilem cursum praestare dicuntur, Plin. 28, 19 (78), 257. motus, Claud. Mam. genethl. 2, 4. manus, 3, 4. totumque hostium agmen - infatigabili pugna sustinuit, VMax. 3, 2, 1. inter ista servare animum infatigabilem secundum naturam est, Sen. Ep. 7, 4, 38 (66). consuetudo, Cl. Mam. genethl. 3, 9; altum quiddam est virtus, excelsum et regale, invictum, infatigabile: voluptas humile, servile, inbecillum, caducum, Sen. Vit. beat. 7, 3. — *Adv.*: **infatigabiliter** gaudere, Augustin. Ep. 32. u. vgl. Venant. Fort. carm. 8, 14.

infătīgātus, a, um, unermüdet, viatrix, MCap. 6, 582.

infătuo, āvi, āre, bethören, neminem tamen adeo infatuare potuit, ut ei numum ullum crederet, Cic. Flacc 20, 47. ut hominem stupidum magis etiam infatuet mercede publica, Phil. 3, 9, 22. vos quoque iste verbis infatuavit? Auct. BAfr. 16, 1. illi in adsentationem nimiam eruditi infatuabant hominem, nihil esse ita asperum dictitantes cet., Amm. 15, 8, 2; — pro sua quemque portione adulatio infatuat, Sen. Ep. 6, 7, 13 (59).

infaustus, a, um, unglückselig, Unglück verkündend, unglücklich, ungünstig, cuius ob auspicium infaustum moresque sinistros lumina tot cecidisse ducum - videmus, Virg. A. 11, 347. tristis ubi infausto committitur omine pugna, 11, 589. expeditionem - inchoavit nulla ne religionum quidem cura, sed et motis necdum conditis ancilibus, quod antiquitus infaustum habetur, et die, quo —: praeterea adversissimis auspiciis, Suet. Ner. 8. at mihi nec Iuno, nec Hymen, sed tristis Erinnys praetulit infaustas sanguinolenta faces, Ov. Her. 6, 45. crinita sontibus hydris Tisiphone, quotiens infausto lumine pinum, armatos ad castra vocat pallentia manes, Claud Rapt. Pros. 1, 39. quis me inferorum sede ab infausta extrahit -? Sen. Thyest. 1. congerit in unum frugis infaustae mala, Med 707. sterilique nefandos ex utero fetus infaustis urere flammis, Lucan. 1, 590; — infausto sese occulit antro, VFlacc. 8, 315. aurea quando Seston et infaustos adgnoscent vellera fluctus? 5, 202. quin agite et mecum infaustas exurite puppes, Virg. A. 5, 635. si linquerent castra infausta temerataque, Tac. A. 1, 30. antiquitus infausto die Cremerensi Alliensique cladibus, Tac. H. 2, 91; — quosque secans infaustum interluit Alia nomen, Virg. A. 7, 717. acerba fata poscis, infaustum iubens miscere laeto nuncium, Sen. Agam. 414. libet infaustos mittere questus, Thyest. 955. quem postquam Tyria lucum de gente profecti infausto tetigere gradu, Ov. M. 3, 35 introitus in urbem trucidatis tot milibus inermium militum infaustus omine atque ipsis etiam qui occiderant formidolosus, Tac. H. 1, 6. infausta magnos sacra terrores cient, Sen. Oed. 351. infaustas, age, dimitte pugnas, Phoen. 641. infaustum opus et quidquid hoc est in me infelicium literarum, Quint. 6. praef. 3. quibus infaustae amicitiae gravis exitus imminebat, Tac. A. 4, 74; — tam infausti homines quam nocturnae aves sunt, Sen. Ep 20, 5, 3 (122). si gentem petat infaustam, inter busta suorum decertandum hosti, qui fregerit arma duorum, Sil. 15, 13. ite, infaustum genus, o pueri! Sen. Herc. fur. 1135. desere infaustum patrem, Phoen. 3. ite, nati, matris infaustae genus! Med. 848. infaustus hospes, Oed. 78. infaustis ductoribus praeviis mediterraneas vias arripere citato proposuit gradu, Amm. 24, 7, 3. dum socors domi, bellis infaustus ignaviam saevitia tegat, Tac. A. 12, 10. vos quoque infaustas meis cremabo taedis, o novercales manus! Sen. Herc. fur. 1235. utero - infausto, Oed. 635.

infăvōrābĭlis, e, ungünstig, nec inf. sententia est, Cels. Dig. 37, 6, 6. u. *adv.*: non **infavorabiliter** quis medium tempus illi prodesse respondebit, Ulp. Dig. 50, 2, 2. §. 6.

infectio, ōnis, *f.* (inficio), das Färben, capillorum, Theod. Prisc. 1, 1. u. übtr. die Befleckung, Schändung, raptae mulieris, Jul. Valer. res gest. Al. M. 3, 51.

infectīvus, a, um (inficio), zum Färben geeignet, subst.: infectiva, orum, *n.*, Tincturen, Vitr. 7, 14, 2.

infecto, āre (Intens v. inficio), beflecken, verderben, stören, vesana factio nobilissimorum iuvenum pacem publicam infectat, Apul. M. 2, 18. *Hild.*

infector, ōris, *m.* (inficio), der Färber, quom incedunt infectores crocotarii, Plaut. Aul. 3, 5, 47. togam praetextam texi Oppio puto te audisse: nam Curtius noster dibaphum cogitat: sed eum infector moratur, Cic. Fam. 2, 16, 7. infectōres lanarum, Plin. 20, 7 (25), 59; — si illis opus fuit lana pulla, paratus gratuitus infector est: ad Peneion-gregem (ovium) adpellant, Sen. NQ. 3, 25, 4. ut saepiae in mari sanguinis viris atramentum optinet, purpurarum generi infector ille sucus, sic cet., Plin. 11, 3 (2), 8.

infectōrius, a, um, zum Färben dienlich, alumen, MEmp. 4.

1. **infectus**, a, um, *Ptcp.*, s. inficio.

2. **infectus**, a, um (in u. facio), 1) ungethan, unverrichtet, unausgeführt, unvollendet, ungeschehen, ohne etw. gethan, verrichtet, ausgerichtet, ausgeführt, vollendet, vollzogen zu haben, dah. auch, wiewohl selten, *alci.*, unausführbar, unmöglich, a) im Allg.: id quaerunt, volunt: haec ut infecta faciant, Plaut. Cas. 4, 4, 9. stultus es, qui facta infecta facere verbis postules, Truc. 4, 2, 17. quando iam accusando fieri infectum non potest, ignosce, Ter. Phorm. 5, 9, 45. u. selten: infecta dona facio, Plaut. Most. 1, 3, 27; — at quidem tu, qui istuc te speras modo potesse dissimulando infectum hoc reddere, Most. 4, 3, 22. non-infectum reddet, quod fugiens semel hora vexit, Hor. Od. 3, 29, 47. infectumque reddere quidquid fieri non oportuerit, Plin. Pan. 80, 4; — infectos linquens profugus hymenaeos, Virg. A. 10, 720. infectaque sacra relinquunt, Ov. M. 6, 202. nihil, quod facere aut pati turpiter posset femina, luxuria, libidine infectum reliquit, Vell. 2, 100, 3; telasque calathosque infectaque pensa reponunt, Ov. M. 4, 10; — quae sunt facta infecta re esse occlamitat, Plaut. Amph. 3, 2, 3. qui non moderabitur irae, infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens, Hor. Ep. 1, 2, 59. nunc arma volunt foedusque precantur infectum, Virg. A. 12, 243. u. vgl. 286. quaeque augur iniusta nefasta, vitiosa dira defixerit, inrita infectaque sunto, Cic. Leg. 2, 8, 21. rex, nihil iam infectum Metello credens-, profugit, unausführbar, unmöglich, Sall. J. 76, 1; — urget enim stimulis auriga cruentis facta infecta loqui, Stat. Theb. 3, 429. pariter facta atque infecta canebat (Sibylla), Virg. A. 4, 190; — qui in pariete communi demolienda damni infecti promiserit (für künftigen Schaden eingestanden hat), non debebit praestare, quod fornix vitii fecerit, Cic. Top. 4, 22; id quod iudicatum non sit, pro infecto haberi oportere, für ungeschehen halten, Inv. 2, 27, 80. omnia pro infecto sint, Liv. 9, 11, 4; — häufig im Abl. mit Subst. (ohne zu-): Caesar-infectis iis, quae agere destinaverat, ab urbe proficiscitur, ohne das ausgeführt zu haben, Caes. BC. 1, 33, 4. sic se complures annos illo imperante meruisse, ut nullam ignominiam acciperent, nunquam infecta re discederent, unverrichteter Sache, BG. 7, 17, 5. u. so BC. 2, 14, 6. Liv. 5, 4, 1. 42, 16, 4. Quint. 9, 3, 73. ita infectis rebus illi domum discedunt, Sall. J. 28, 3. u. so Nep. Milt. 7, 5. Metellus infecto negotio in castra cum exercitu revortitur, Sall. J. 58, 7. infecto deposcit praemia cursu, Prop. 3, 20 (2, 25), 25. bello infecto repente omisso, Liv. 8, 12, 8. non frustrabor ego vos castra hic relinquendo, in quae infecta victoria, sicut pristino die, vos recipiatis, 9, 23, 11. infecta pace ultro ad eam venies, Ter. Eun. 1, 1, 8. Samnites infecta pace, quia de condicionibus agebatur, indutias annuas ab urbe retulerunt, Liv. 8, 37, 2. u. so 32, 37, 5. 37, 1, 6. — b) insbes. grammat. bei Varro, unvollendet, quibus (similitudinibus) utimur in imperando, quibus in optando, quibus in interrogando, quibus in infectis rebus, quibus in perfectis-? 9, 32; daher: cum sint verba alia infecta, ut lego et legis, alia perfecta, ut legi et legisti cet., 10, 48. u. so §. 33. infecta (verba) omnia simplicia sunt, et perfecta duplicia inter se paria in omnibus verbis, ut amabar, amor, amabor: amatus eram, sum, ero, 9, 97. cum imperamus, natura quod infecta verba solum habet, cum et praesenti et absenti imperamus, fiunt terna, ut lege, legito, legat: perfectum enim imperat nemo, 9, 101. — 2) unbearbeitet, sunt auri pondera facti infectique mihi, Virg. A. 10, 528. aureos torques transtulit mille quadringentos septuaginta unum, ad hoc auri pondo ducenta quadraginta septem, argenti infecti factique in Gallicis vasis cet., Liv. 36, 40, 12. quasi rudis et infecta materies ibat cum fluctibus (von einem von Sturm zertrümmerten Fahrzeug), Petron. 114, 13.

infectus, *abl.* u, *m.* (inficio), das Färben, de reliquarum (lanarum) infectu suis locis dicemus, Plin. 8, 48 (73), 193.

infēcundĭtas, atis, *f.*, die Unfruchtbarkeit, eig. u. übtr., cum per omnem provinciam infecunditate bienni proxumi gravi pretium fructibus esset, Sall. H. 3, 1; agrorum, Col. praef. §. 1. terrarum, Tac. A. 4, 6; f. naturalis (der Bienen), Plin. 11, 16 (16), 50.

infēcundus, a, um, unfruchtbar, unergiebig, eig. u. übtr.: ager frugum fertilis, bonus pecori, arbore infecundus, Sall. J. 17, 5; — inf. regio, Mel. 2, 2, 1. litora, 3, 10, 4. qui rigidas rupes infoecundaeque pudenda naturae deserta domas, Stat. Silv. 3, 1, 167; — sponte sua quae se tollunt in luminis oras, infecunda quidem, sed laeta et fortia surgunt, Virg. G. 2, 48. fessaque post primos haeserunt viscera partus infecunda, Claud. Rapt. Pros. 1, 124; — cuius (ingenii) et ante fons infecundus parvaque vena fuit, Ov. Tr. 3, 14, 33; — im *Compar.*: ut infoecundior materia mista pinguiori segetem minus uberem reddat, Col. 2, 4, 7. sit fortasse aliquis paullo infecundior annus, Prud. in Symm. 2, 955. — *Adv.*: qui **infecunde** et ieiune laudet, destitui a causa videtur, Gell. 19, 3, 2.

infēlīcĭtas, ātis, *f.*, die unglückliche Lage, die Unglückseligkeit, die Armseligkeit, mit *Gen.* od. *Pron. poss.*: neque enim tanta est infelicitas haruspicum, ut ne casu quidem umquam fiat quod futurum illi esse dixerint, Cic. Div. 2, 29, 62. cuius et inf. vivi et subita mors in magnam spem Octavium adduxit provinciae potiundae, Auct. BAl. 43, 5. colles, quorum editissimus unus propter victoriam Mithridatis et infelicitatem Triari detrimentumque exercitus nostri magnam habet nobilitatem, 72, 2. vel infelicitate principum vel ignavia, Eutr. 9, 7. eiusdem futurae infelicitatis signum evidens die lustrico extitit, Suet. Ner. 6; — Philippo redintegratus est luctus geminatusque et infelicitatem suam in liberis graviorem, quod alter superesset quam quod alter perisset, censebat, Liv. 40, 55, 8. mitto de amissa maxima parte exercitus: sit hoc infelicitatis tuae, Cic. Pis. 20, 47; — *abs.*: nulla hominum maior poena est, quam infelicitas, Syr. 670. quid hoc, malum, infelicitatis? Ter. Ad. 4, 2, 5. cum ius mortis a senatu quidam ob aliquam magnam infelicitatem vel etiam poenitentiam petunt, Quint. 11, 1, 56. u. neben miseria, Apul. Dogm. Plat. 2, 10; — nisi forte nostra potissimum tempora damnamus huius infelicitatis, ut nunc demum nihil crescat: nihil autem crescit sola imitatione, Quint. 10, 2, 8. u. vgl. 8. praef. 27. 11, 2, 49. ubi odio infelicitatis operosae ad otium perfugerunt et ad secreta studia, Sen. Tranqu. an. 2, 9.

infēlīcĭter, *Adv.*, s. infelix.

infēlīco, āre, unglücklich machen, ut te dī omnes infelicent cum male monita memoria! Caecil. 114. Hercules istum infelicet cum sua licentia, Plaut. Rud. 4, 6, 21; dī te infelicent, Rud. 3, 6, 47. dī immortales te infelicent, Epid. 1, 1, 11. dī illum infelicent omnes, Poen. 2, 1, 1. hercule illunc dī infelicent, quisquis es, Merc. 2, 3, 99.

infēlix, īcis (vgl.: indoctus dicimus brevi prima littera, insanus producta, inhumanus brevi, infelix longa, Cic. Or. 48, 159), keine Früchte bringend od. tragend, unfruchtbar, 1) eig.: felices arbores Cato dixit quae fructum ferunt, infelices quae non ferunt, Cato frg. p. 87, 17. volgus infelicem arborem eam appellat - quoniam nihil ferat nec seratur umquam, Plin. 24, 9 (41), 68; u. so: infelix superat foliis oleaster amaris, Virg. G. 2, 314. ex oliveto insito et casu incenso renascitur oleaster infelix, Pallad. 5, 2, 1. infelix lolium et steriles nascuntur (u. dominantur) arenae, Virg. Ecl. 5, 37. u. G. 1, 154; solche Bäume u. Sträucher als unheilig bezeichnet: infelices autem (arbores) existimantur damnataeque religione, quae neque seruntur umquam neque fructum ferant, Plin. 16, 26 (45), 108. arbores, quae inferûm deorum avertentiumque in tutela sunt, eas infelices nominant: alternum sanguinem filicem, ficum atram, quaeque bacam nigram nigrosque fructus ferunt, itemque acrifolium, pirum silvaticum, pruscum rubum sentesque, quibus portenta prodigiaque mala comburi iubere oportet, Tarquit. Prisc. b. Macrob. Sat. 3, 20, 3. u. das Holz solcher Bäume zu Galgen bestimmt: caput obnubito, arbori infelici suspendito, Cic. Rabir. 4, 13. caput obnubito, infelici arbori reste suspendito, Liv. 1, 26, 6; ferner: scripta tardipedi deo daturam infelicibus ustulanda lignis, Catull. 36, 7; vgl. hier noch: hinc olim soliti (nimbi ventique) miscere polumque infelixque fretum, VFlacc. 1, 587. — 2) übtr. unglücklich, d. i. a) *act.*, keinen Segen -, kein Glück bringend, unselig, unheilvoll, Verderben bringend, schädlich, mit *Dat.*: quid praeparet auster infelix pecori, Pers. 6, 12. o prima infelix fingenti terra Prometheo, Prop. 4, 4 (3, 5), 7. salsa autem tellus et quae perhibetur amara frugibus infelix, Virg. G. 2, 239. Caesar Alexandrea se recepit, felix, ut sibi quidem videbatur: mea autem sententia, qui rei publicae sit infelix, felix esse nemo potest, Cic. Phil. 2, 26, 64; — *absol.*: infelix aquilo, raptae timor Orithyiae, quae spolia ex illo tanta fuēre tibi? Prop. 4, 6 (3, 7), 13. coelone exciderint et magna fulmina dextra torserit omnipotens, an caecis rupta cavernis fuderit egestas accenso sulfure flammas infelix tellus, - quaerunt, Sil. 7, 371. infelix iam mille furoribus Haemus, VFl. 1, 727. u. vgl. 5, 81. quaenam ista repente Sidonium, infelix (Trebia), rabies te reddidit amnem? Sil. 4, 647. infelix domus et sonitu tremibunda profundi, VFlacc. 4, 180. monstrum inf. (von Troian. Pferd) sacrata sistimus arce, Virg. A. 2, 245. me - infelix habuit thalamus, 6, 521. infelix umero cum apparuit alto balteus, 12, 941. densumque per artem texitur erecti stantisque ex ordine ferri infelix stimulus, Sil. 6, 540. et nunc ille iubas captivaque postibus ora inposuit, spolium infelix divaeque pudendum, VFlacc. 3, 26. Celaeno, infelix vates, Virg. A. 3, 246. hinc totam infelix volgatur fama per urbem, 12, 608. peritque multo vulnere infelix decor, Sen. Hipp. 1097. scelus Appi, puellae infelicem formam, necessitatem patris deplorant, Liv. 3, 48, 7. suum infelix erga plebem Romanam studium, quo aequandarum legum causa cum maxima offensione patrum consulatu abisset, 3, 56, 9. o custodiam etiam mei capitis infelicem! si quidem ego tibi vivus non prosum, qui fortasse mortuus profuissem, Cic. Planc. 42, 101. quid mihi vobiscum est, infelix cura, libelli, ingenio perii qui miser ipse meo? Ov. Tr. 2, 1. infaustum opus et quidquid hoc est in me infelicium litterarum, Quint. 6. praef. 3. u. vgl. 10, 7, 14. iuro per mala mea, per infelicem conscientiam, per illos manes, numina mei doloris, 6. praef. 10. infelix dum requiescit amor, Tibull. 1, 2, 4. saevit inf. amor, Sen. Med. 136. invenit etiam aemulos infelix nequitia, Tac. H. 4, 42. invidia inf., Virg. G. 3, 37. infelici proelio suorum animos territos esse cognoverat, Curt. 4, 5 (1). 32. — *Adv.*: Chr. is - fit mī obviam. Pa. incommode hercle. Chr. immo enim vero **infeliciter**, Ter. Eun. 2, 3, 38. locorum magis praesidio adversus inf. expertam vim quam armis se defensuri, Liv. 41, 18, 1. haud facile credebant plebem suam impelli posse, ut totiens inf. temptata arma caperent, 2, 35, 8; — im *compar.*: infelicius im Ggsz. zu feliciter, Quint. 8, 6, 33. —

b) *neutr.*, keinen Segen -, kein Glück habend, unglückselig, armselig, arm, elend, beklagenswerth, erbärmlich, als Subst. der Unglückliche, Unglückselige, Arme u. s. w. α) v. Leb.: o infelix, o scelestel Caecil. 231; itane es paratus facere me adversum omnia, infelix? Ter. Phorm. 2, 3, 81. u. so als Anruf Virg. A. 10, 829. Ov. F. 2, 97. 5, 226. Phaedr. 2, 9, 6. Sil. 11, 547. VFlacc. 1, 715. 4, 118. 8, 160; Euryale infelix, Virg. A. 9, 390. u. so vgl. Cir. 190. Ov. F. 5, 309. Sen. Oct. 165; heu me infelicem! Turpil. 117. Ter. Hec. 3, 1, 2. o me infelicem, Phaedr. 1, 12, 13. o infelicem adulescentulum! Ter. Eun. 5, 4, 21; ne ego homo infelix! Ad. 4, 2, 1; infelix Theseus, Virg. A. 6, 618. Nisus, 5, 329. Priamus, 3, 49. Achilles, 3, 613. 691. Acron, 10, 730. Acoetus, 11, 85. Phoenissa, 1, 712. Dido, 1, 749. Elissa, 5, 3. Andromache, 2, 485. Amata, 7, 401. Camilla, 11, 563. Iuturna, 12, 870. Faustulus, Ov. F. 5, 453. Numitor, Juv. 7, 74. Psecas, 6, 491. Orion, VFlacc. 4, 123. Iason, 7, 221; adeon' hominem esse invenustum aut infelicem quemquam, ut ego sum! Ter. Andr. 1, 5, 10. u. so: homo, Petr. 134, 8. genitor, Sen. Thyest. 1004. anus, Herc. Oet 1822. paelex, VFlacc. 5, 449. virgo, Virg. Cir. 71. 167. 517. VFlacc. 6, 490. gnatus, Hor. Sat. 2, 3, 304. puer, Virg. A. 1, 475. Ov. F. 6, 146. frater, Virg. A. 10, 596. soror, Sen. Oct. 46. VFlacc. 5, 187. amicus, Virg. A. 9, 430. gens, VFlacc. 2, 596. manus, 3, 95; — ego infelix neque ridiculus esse neque plagas pati possum, Ter. Eun. 2, 2, 13. at ego infelix - rerum humanarum spectaculum praebeo, Sall. J. 14, 23. ego in eum incidi infelix locum, ut cet., Ter. Phorm. 1, 3, 23. cernis ut infelix thalamos ego cogar in illos, VFlacc 7, 239. quid agam infelix, ich Unglücklicher, Ter. Hec. 3, 4, 30. misera occidi, infelix, siquidem tu istaec vera praedicas, Eun. 5, 1, 12. nil linquere inausum quae potui infelix, Virg. A. 7, 309. sed infelix Teucros quid demoror armis? 11, 175. eloquar infelix dedecus ipsa meum, Ov. F. 2, 826. quid agam? aut quo potissumum infelix accedam? Sall. J. 14, 15; — infelix operam perdas, Hor. Sat 1, 1, 90. dum sequeris - Clytium infelix, nova gaudia, Cydon, Virg. A. 10, 325. iurando infelix nequidquam iura piasses, Cir. 155; — qui infelix hau scio an illam misere nunc amat, der Unglückliche, der u. s. w., Ter. Ad. 4, 5, 33. infelix qui non sponsae praecepta furentis audierit, Virg A. 2, 345. u. so bei britten Personen, 5, 204. 7, 376. 9, 477. 10, 425. 781. 12, 598. 641. Cir. 402. Ov. F. 2, 789. M. 4, 490. Phaedr. 4, 1, 1. Juv. 3, 208. 266. 10, 169. 14, 295. Pers. 3, 43. Sil. 2, 667. VFlacc. 7, 296. 391. Sen. Herc fur. 364. u. vgl.: spes est etiam hunc miserum atque infelicem aliquando tandem posse consistere, Cic. Quinct. 30, 94. crux - infelici et aerumnoso, qui numquam istam pestem viderat, comparabatur, II. Verr. 5, 62, 162. ut allegemus pro honestis dignitatem illi (iudici) suam, pro humilibus iustitiam, pro infelicibus misericordiam, Quint. 14, 1, 16. u. vgl. 11, 2, 29; — von Thieren: infelix o semper ovis pecus! Virg. Ecl. 3, 3. nidum ponit Ityn flebiliter gemens infelix avis, Hor. Od. 4, 12, 5. infelix avium gloria nempe iaces, Ov. Am. 2, 6, 20; — im *Compar.*: ne infelicior domi quam militiae esset, Liv. 5, 12, 2. u. im *Superl.*: postulabant autem pro homine miserrimo atque infelicissimo, qui vel ipse sese in cruciatum dari cuperet, dum de patris morte quaereretur, Cic. SRosc. 41, 119. infelicissima femina, aus einer Rede b. Quint. 8, 5, 21; — mit *Genit.*: infelix animi Phoenissa, Virg. A. 4, 529. at tu - inf. animae, Sil. 4, 505. inf. germana tori, 8, 119. Mincius inf. ausi, 9, 627. inf. culpae, 10, 630. inf. fidei, 12, 432. inf. obitus, 2, 682; — mit *Abl.* infelix operis summā, quia ponere totum nesciet, Hor. AP. 34; — mulier omnium rerum imperita, *in* omnibus rebus infelix, Domit. b. Quint. 9, 3, 66. — β) v. Lebl.: at tua, qui Venerem docuisti vendere primus, quisquis es, infelix urgeat ossa lapis, Tibull. 1, 4, 60. cur ego tot gladios fugi totiensque minata obruit infelix nulla procella caput? Ov. Tr 3, 2, 25. u. so Sen. Herc. Oet. 1331. infelix simulacrum atque ipsius umbra Creusae visa mihi, Virg. A. 2, 772. non infelicis patriae - miseretque pudetque? 9, 786. quam - Troia infelice sepultum detinet extremo terra aliena solo, Catull. 68, 99. qualem infelix amisit Mantua campum pascentem niveos herboso flumine cycnos, Virg. G. 2, 198. nulla catenati feralis pompa senatus carnificum lassabit opus nec carcere pleno infelix raros numerabit curia patres, Calp. 1, 60. victum infelicem, bacas lapidosaque corna, dant rami, Virg. A. 3, 649. perdidit vires amor multumque ab illo traxit infelix status, Sen. Herc. Oet. 336. nil habet infelix paupertas durius in se, quam quod ridiculos homines facit, Juv. 3, 152. heu, nunc misero mihi demum exitium infelix, nunc alte volnus adactum! Virg A. 10, 850. quod cum est puerile et cuiusdam infelicis operae, tum etiam utile parum, Quint. 10, 1, 7.

infense, *Adv.*, s. infensus.

infenso, āre, Feindseligkeiten gegen etw. eröffnen, seinen Zorn gegen etw. auslassen, Oroden - Pharasmanes vocare ad pugnam et detrectantem incessere, adequitare castris, infensare pabula, Tac. A. 6, 34. non furtim iam, sed palam bello infensare Armeniam, 13, 37; *abs.*: quod moenibus cingebatur, ita repente atra nube coopertum fulguribusque discretum est, ut quasi infensantibus deis exitio tradi crederetur, 13, 41.

infensus, a, um (zweifelh. ob von der Wurz. Ϝεν, wovon: Ϝεν-ω schlagen, fen-d-o, of-fend-o, de-fend-o, *Curtius* Grundz. I. p. 220. u. vgl. II. p. 230), feindlich, feindselig, erzürnt, erbittert, entrüstet, entbrannt, a) v. Menschen: adventare Vologaesen magno et infenso agmine auditum, Tac. A. 15, 10. nec accusator apud infensos iudices deerat, Liv. 33, 46, 2; — me infensus servat, Ter Andr. 1, 3, 7. ille super dictis infensus amaris prosequitur victos, Stat. Theb. 2, 660. sed adeo infensa erat coorta plebs, ut unius poena defungendum esset patribus, Liv. 2, 35, 3. sagittam deprompsit pharetra cornuque infensa tetendit, Virg. A. 11, 859. Quirinius post dictum repudium adhuc infensus, quamvis infami ac nocenti miserationem addiderat, Tac. A.

3, 22; — quid tantum infensa repente numina? VFlacc. 5, 37. te propter Libycae gentes Nomadumque tyranni odēre, infensi Tyrii, Virg. A. 4, 321. ambo infensi, vultu diverso, Tac. H. 4, 43. Numidae infensi adesse atque instare, Sall. J. 50, 4. infensi intentique sine tumultu manent (Numidae), 57, 3. mansere infesti ac minantes, Tac. A. 5, 11. u. vgl. 6, 36. 12, 35. spicula vertunt infensi, Virg. A. 5, 587. ingruere infensos hostes, A. 11, 899. Dardanidae infensi poenas cum sanguine poscunt, 2, 72. omnes ut coniunctos, ut consanguineos aucta in hostem ira maesti simul et infensi condebant, Tac. A. 1, 62; — etiam gloria ac virtus infensos habet, 4, 33. veritas pluribus modis infracta, primum inscitia rei publicae ut alienae, mox libidine adsentandi aut rursus odio adversus dominantes: ita neutris cura posteritatis inter infensos vel obnoxios, H. 1, 1. quae - aput concordes vincula caritatis, incitamenta irarum aput infensos erant, A. 1, 55. infecta sanguine castra, flumina, meque precariam animam inter infensos trahere, 1, 42. u. im *Compar.*: infensior illic miles culpam cladis in Hordeonium vertebat, H. 4, 25; — mit *Abl.*: cum, si nihil morarentur, infensus ira porro inde abiturus videretur, benigne a Gabinis excipitur, Liv. 1, 53, 10. cum rex simul ira infensus periculoque conterritus circumdari ignes minitabundus iuberet, 2, 12, 12. nulla mora inter infensos diutino odio dimicandi facta est, 7, 27, 6. Pedanium Secundum servus ipsius interfecit, seu negata libertate - sive amore exoleti infensus et cet., Tac. A. 14, 42; — mit *Dat.*: qui illi inimici infensique sunt, Cic. DiC. 13, 42. Drances infensus iuveni, Virg. A. 11, 123. u. vgl. 336. infensa Etruria Turno, 12, 232. heu quid agat? populumne levem veterique tyranno infensum - advocet? VFlacc. 1, 72. eius nepos ob repulsam consulatus infensus Iulio Caesari, Suet. Galb. 3. Carthagini infensus, Curt. 10, 3 (1), 17. defecerant non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii, 9, 27 (7), 1. u. vgl. 4, 5 (1), 28. infensum senatui Gaium - ludos extraordinarios pro victoria eius Germ. depoposcit, Suet. Vesp. 8. infensus turbae faventi adversus studium suum, Cal. 30. u. im *Compar.*: nullis tamen infensior, quam vernaculis et mathematicis, Vit. 14. incidit autem - ut Mnestheum quendam - infensiorem sibi minando redderet, Vopisc. Aurel. 36; — Aegyptii olim Persarum opibus infensi, Curt. 4, 29 (7), 1. turbidus ira infensusque morae dilata ob proelia ductor, Sil. 9, 23. huic infensus crudelitati Iunius, Liv. 9, 31, 3. Arimazi superbiae infensus, Curt. 7, 43 (11), 27. causa periculi non crimen ullum aut querella laesi cuiusquam, sed infensus virtutibus princeps, Tac. Agr. 41. alterius vitiis infensus, Suet. Tib. 52. — *Adv.*: Tiberius, etsi **infense** invectus, cetera ambigua reliquerat, Tac. A. 5, 3. u. im *compar.*: infensius hostes pro vallo pugnabant, Liv. 34, 15, 5. quis porro Isocrati est adversatus infensius? Cic. Or. 51, 172. — b) von Lebl.: inde Mago procul infensam contenderat hastam, Virg. A. 10, 521. turba leonem cum telis premit infensis, 9, 793. infensum vi corripit ignem - et iacit, 5, 641; — eos (aratores) infenso animo atque inimico venisse dicatis, quia fuerit in decumis iste vehementior, Cic. II. Verr. 2, 61, 149; — est enim quaedam medicina certe, nec tam fuit hominum generi infensa atque inimica natura, ut corporibus tot res salutares, animis nullam invenerit, Tusc. 4, 27, 58. qui per speciem benevolentiae moneret Claudium cavere vim atque opes principibus infensas, Tac. A. 11, 1; — im *compar.*: Phlegra nobis infensior aether, Claud. Rapt. Pros. 3, 201. speciosa verbis, re inania aut subdola, quantoque maiore libertatis imagine tegebantur, tanto eruptura ad infensius servitium, Tac. A. 1, 81.

infer, fera, ferum, s. inferus.

infĕrax, ācis, unfruchtbar, silvae, Hieron. hom. ex Orig. 2.

infercio, s. infarcio.

infĕri, orum, *m.*, s. inferus.

inferiae, arum, *f.*, s. inferius.

infĕriālis, e (inferiae), die den Manen dargebrachten Todtenopfer betreffend, officiis inferialibus statim factis, Apul. M. 8, 7.

infĕrior, oris, s. inferus.

infĕrius, *Adj. n.*, s. inferus, *Adv.*, s. infra.

infĕrius, a, um, dargebracht, gespendet, vinum, der Antheil am Wein, den man den Göttern weihte, ehe man davon trank, die Weinspende, macte vino inferio esto, Cato RR 132, 2. 134, 4. ex pateris aureis inferia vina defundi, Arnob. 4, 16. u. vgl.: inferium vinum id, quod in sacrificando infra paterae labrum ponebatur, PDiac. p. 113, 2. Dah. *Subst.* **inferiae**, arum, *f.* (wie feriae, nundinae, exequiae bei den scriptores veteres nie im Singul. gebraucht nach Gell. 19, 8, 13), das Opfer zu Ehren der Verstorbenen (Manen), das Todtenopfer (vgl. PDiac. p. 112, 5), parentibus inferias publicas (decernendas curavit), Suet. Claud. 11. inferiasque is annua religione publice instituit, Cal. 15. ultima nunc ego perfidorum victima has vobis diras atque inferias dico, Justin. 14, 4, 13. u. vgl. 18, 4, 13. quasi has inferias sibi Saguntinorum ultimae dirae in illo publico parricidio incendioque mandassent, ita cet., Flor. 1, 22 (2, 6), 8; — Hectoris in tumulo canum de vertice crinem, inferias inopes, crinem lacrimasque reliquit, Ov. M. 13, 427 u. vgl. 516; nigras mactant pecudes et manibu' divis inferias mittunt, Lucr. 3, 52. inferias Orphei Lethaea papavera mittes, Virg. G. 4, 545. u. so: inf. mittere, A. 11, 82. Sil. 15, 205. 820. Justin. 18, 6, 6. absenti ferat inferias, Virg. A. 9, 215. tertius (Hercules) est ex Idaeis Digitis, cui inferias adferunt, Cic. ND. 3, 16, 42. inferias tacitis manibus illa dabunt, Ov. F. 5, 422. u. so: inf. dare, Lucan. 10, 392. Claud. Laud. Stil. 1, 104. IV. Cons. Hon. 94. Suet. Cal. 3. Vit. 11. Curt. 7, 38 (9), 21. 10, 4 (1), 30. quod extructis in campo Martio aris inferias Neroni fecisset, Tac. H. 2, 95. inferias Marius - pendit, Lucan. 2, 175. nisi - diu debitas inferias Gallicis bustis duces R. persolverint, Sen. Ben. 5, 16, 1. inferias quos immolet umbris, Virg. A. 10, 519. inferias caesis mactat Labarumque Padumque, Sil. 4, 231. inferiaeque

cadunt cineri cognata sepulto corpora, Ov. M. 13, 615. magnoque paratas accipite inferias, uteri mala pignora nostri, 8, 489; — Juno - rettulit inferias Iugurthae, Hor. Od 2, 1, 25. excitet invisas dirae Carthaginis umbras inferiis fortuna novis, Lucan. 4, 788; — vulnera totque feras, quot dicitur ille tulisse, cuius ab inferiis culter abesse solet, Ov. Ib. 449. quis iste mos est, quando in inferias homo impensus homini est? Sen. Troad. 302. tradita sunt tristes munera ad inferias, Catull. 101, 8. advenio has miseras frater ad inferias, 101, 2. cum se prius epulis quasi inferiis implevissent carnis semicrudae et celiae, Flor. 1, 34 (2, 18), 12.

infermentātus, a, um, ungesäuert, panes, PNolan. carm. 23, 47.

infernālis, e, in der Unterwelt befindlich, hae sunt deliciae Jovis infernalis, Prud. c. Symm. 1, 388. infernali iamdudum nocte sepultis, Alcim. Avit. 2, 290.

infernas, ātis, von der unteren Gegend her kommend (bezogen), quae in Urbe supernas dicitur abies deterior est, quae infernas egregios in aedificiis ad diuturnitatem praestat usus, vom tyrrhenischen Meere her, im Ggstz. zum adriatischen, Vitr. 2, 10 (63). und: ideo infernates, quod ex apricis locis apportantur, meliores sunt, quam quae ab opacis de supernatibus advehuntur, 2, 10, 2 (65). u. so: ideo Romae infernas abies supernati praefertur, Plin. 16, 39 (75), 197.

infernus, a, um, unten befindlich, unterer, e, es od. der, die, das untere (Ggstz. supernus), a) im Allg.: hic sese infernis de partibus erigit hydra, Cic. ND. 2, 44, 114 (Arat.). nonne vides etiam diversis nubila ventis diversas ire in partes inferna supernis? Lucr. 5, 646. inferna (fulmina), cum e terra exsilivit ignis, Sen. NQ. 2, 49, 3. mons inter geminas medias se porrigit undas inferni superique maris, des tyrrhen. im Ggstz. zu dem adriatischen M., Lucan. 2, 399. quem (Acherontem amnem) ex Molosside fluentem in stagna inferna accipit Thesprotius sinus, Liv. 8, 24, 3. stat rupes horrenda fretis: quot in aethera surgit molibus, infernas totiens demissa sub undas, VFlacc. 1, 581. u. vgl. von einem Fahrzeug: suspicere inferno summum de gurgite caelum, Ov. M. 11, 506. austro maiores fluctus eduntur quam aquilone, quoniam ille infernus ex imo mari spirat, hic summo, Plin. 2, 47 (48), 128; — *Subst.* inferna, orum, *n.*, der Unterleib, trahit (helioscopium) bilem per inferna, Plin. 26, 8 (42), 69. u. so 25, 5 (21), 51. 25, 11 (87), 136. si sanguis per os redditus est fluxitve ab infernis, 26, 13 (83), 135. forata sunt inferna in viro et in femina cet., Tert. resurr. carn. 61. — b) vorzugsw. u. meist b. Dicht. in Bezug auf die Unterwelt: vidit, ut inferno Plutonis subdita regno magna deûm proles levibus discurreret umbris, Tibull. 4, 1, 67. inferno potitur Proserpina regno, Col. 10, 274. inferna vici rursus Alcides loca, Sen. Herc. Oet. 1978. est via declivis funesta nubila taxo, ducit ad infernas per muta silentia sedes, Ov. M. 4, 432. si qua penitus vi terra dehiscens infernas reseret sedes et regna recludat pallida, Virg. 8, 244. quis te in infernas agit sedes? Sen. Phoen. 207. postquam est inferna sede receptus, Ov. M. 3, 504. infernis neque enim tenebris Diana pudicum liberat Hippolytum, Hor. Od. 4, 7, 25. u. so Virg. A. 7, 325. gradere ad infernos specus, Sen. Thyest. 105. inferni qualis sub nocte barathri adcubat adtonitum Phlegyan et Thesea iuxta Tisiphone, VFlacc. 2, 192. quique per infernas horrendo murmure valles imperiuratae laberis amnis aquae, Ov. Ib. 77. descriptus est carcer infernus et perpetua nocte obpressa regio, in qua cet., Sen. Ep. 11, 3, 16 (82). premunt tenebrae lumina et dirae Stygis inferna nox est, Sen. Agam. 491. u. so Oed. 396. Herc. Oet. 1199. nudus ad infernas, stulte, vehēre rates (des Charon), Prop. 4, 4 (3, 5), 14. u. so: vicisti rursus Noctis loca puppis et infernae vada tristia, Sen. Herc. Oet. 1951. nisi - irata minax umbra ob os eius oculosque fumantes infernis ignibus taedas - quatiebas, Pacat. 42, 3. obtexit arces coelitum ac summas domos inferna facies, Sen. Oed. 48. atras ad proelia noctes legunt ipsaque formidine atque umbra feralis exercitus terrorem inferunt, nullo hostium sustinente novum ac velut infernum adspectum, Tac. G. 43; supplex infernis Hannibal aris arcanum Stygia libat cum vate cruorem, der Unterirdischen, Sil. 2, 426; quis deos infernos, quibus caelestes dignet decorare hostiis, Pacuv. 212. audi Juppiter et tu Iuno, Quirine diique omnes caelestes, vosque terrestres vosque inferni audite, und: vos, Ceres, mater ac Proserpina, precor, ceteri superi infernique dî, qui cet., Liv. 1, 32, 10. u. 24, 38, 8. ut priore populatione cum infernis deis, secunda cum superis bellum nefarium gesserit, 31, 40, 4. pro totis legionibus hi tamen (Decii) - sufficiunt dis infernis terraeque parenti, Juv. 8, 255 sqq. reperiebantur solo ac parietibus erutae humanarum corporum reliquiae - aliaque maleficia, quis creditur animas numinibus infernis sacrari, Tac. A. 2, 69. effregit ecce limen inferni Iovis, Sen. Herc. fur. 47. u. so vom Pluto: inferni pollens matrona tyranni, Ov. M. 5, 508. hic inferni ianua regis dicitur, Virg. A. 6, 106. u. so Ov. M. 2, 260. Sen. Hipp. 96. 952. u. bildl.: infernis hilares sine regibus umbrae, Juv. 13, 52. inferni coniugis uxor erit (Proserpina), Ov. F. 4, 604. ubi inferni dirum tonat aula parentis, Sil. 2, 671. u. inf. raptor wegen des Raubes der Proserpina gen., Claud. Rapt. Pros. 1, 1. ramus Junoni infernae dictus sacer, Virg. A. 6, 138. infernae quae nunc sacrata Dianae fert castos Medea choros, Hecate, VFlacc. 5, 238; — cui cruentus agmen infernum faces intentat, die Furien, Sen. Med. 949 u. vgl. dagegen: quos secum velut agmen infernum moriturus incluserat (das sich bei dem Begräbniß des Kaisers dem Tode weihte), Pacat. 45, 5. protinus infernas ad limina tetra sorores, concilium deforme, vocat, die Furien, Claud. in Rufin. 1, 27. qualia poëtae inferna monstra finxerunt subcincta serpentibus et igneo flatu, Sen. dira 2, 35, 5. sonuit infernus canis, Herc. Oet. 461. serpentes atque videres infernas errare canes, Hor. Sat. 1, 8, 34. quasi quodam monstro infernisque imaginibus turbatus substitit, Petron. 111, 8; — nec ratione

alia nosmet proponere nobis possumus infernas animas Acherunte vagari, Lucr. 3, 627. aliquem indignatus ab umbris mortalem infernis ad lumina surgere vitae, Virg. A. 7, 771. temptatus, ut infernas umbras carminibus eliceret, Tac. A. 2, 28. tenet infernas magico stridore catervas, Tibull. 1, 2, 47. auspicia digna prorsus inferno hospite, Sen. Hipp. 853. et magis infernae vincula nosse rotae (cupies, des Ixion), Prop. 1, 9, 20. mirantur tantos strepitus turbamque ruentem et loca et infernos almae virtutis honores, VFlacc. 1, 851. — *Subst.* infernum, i, *n.*, die Unterwelt, ex inferno, Jul. Obs. 105, 106. u. im Plur.: inferna tetigit, posset ut supera adsequi, Sen. Herc. fur. 423. corpora condere quam cremare more Aegyptio, eademque cura et de infernis persuasio, caelestium contra, Tac. H. 5, 5. u. so: inferni, orum, *m.*, die Unterwelt, Theseus infernis, superis testatur Achilles, hic Ixioniden, ille Menoetiaden, Prop. 2, 1, 37. sunt apud infernos tot milia formosarum, 3, 26, 3 (2, 28), 49. — *Adv.*: ne tibi sit frudi quod nos **inferne** videmus, quam sint lata magis quam sursum extructa, quid extent, Lucr. 6, 187. metuunt inferne cavernas terrai ne dissolvat natura repente, 6, 597. post hinc animas Acheruntis in oras ducere forte manes inferne reamur, 6, 763.

infĕro, intŭli, inlatum od. illatum, inferre, herein-, hinein-, herbei-, hintragen, -schaffen, -bringen, hin-, anlegen, -setzen, beisetzen, einlegen u. dgl., überh. in-, an- auf etw. tragen, schaffen, bringen, legen, setzen, werfen u. dgl., übtr. einbringen, -führen, beibringen, vorbringen, verursachen u. dgl., I) von Leb., 1) mit lebl. Objecten, a) im Allg., mit *Adv.*: huc belli et opes et pecuniam intulerat, Mel. 1, 11, 3. mortui corpus eodem inferri oportere, Nep. Paus. 5, 5; — quae dom*um* autem inferuntur, diligenter inspicere, ne delibata sint, Col. 12, 1, 5; — omnia, quae vivis cordi fuisse arbitrantur, *in* ignem inferunt, Caes. BG. 6, 19, 4. ovans multam prae se praedam in urbem intulit, Liv. 26, 21, 6. in clarissimum solem mortale lumen inferre, Quint. 5, 12, 8. Aquam Anienem in sacrarium inferre oportebat, Cato frg. p. 48, 3. u. vgl.: in monte Oetaeo illatae lampades, Att. 670; — eodem tempore Romani et ruinas muri supervadebant et scalas *ad* stantia moenia inferebant, Liv. 32, 24, 5. cum subito advenēre Samnitium legiones tanta ferocia, ut vallum *usque ad* stationem Romanam inferrent, 8, 38, 2; — mit *Dat.*: iam Minyae mediis - fluctibus intulerant placido cava lintea cursu, VFlacc. 4, 83. spumantesque rates arvis inferre Latinis, Virg. A. 10, 300. fontesque aquarum Simbruinis collibus deductos urbi intulit, Tac. A. 11, 13. A. Cornelium Cossum - secunda spolia opima Iovis Feretrii templo intulisse exposui, Liv. 4, 20, 5. scortea non illi fas est inferre sacello, Ov. F. 1, 629. a Bovillis equestris ordo suscepit (corpus) urbique intulit atque in vestibulo domus collocavit, Suet. Aug. 100. tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, iussit inferri, Curt. 8, 6 (2), 8. Hadriani autem sepulcro corpus patris intulerunt magnifico exequiarum officio, Capitol. Ant. phil. 7. corpus eius Romam devectum est et inlatum maiorum sepulchris, 20. reliquias templo Flaviae gentis clam intulit, Suet. Dom. 17. corpusque regio more sepeliri et reliquias eius maiorum tumulis inferri iussit, Justin. 11, 15, 15. cineres - duobus ferculis Mausoleo intulit, Suet. Cal. 15. nummo vel anulo effigiem impressam latrinae aut lupanari intulisse, Tib. 58. iam - fixerant domos, semina arvis intulerant utque patrium solum exercebant, Tac. A. 13, 54. summas frondentibus aris libavitque dapes, VFlacc. 3, 456. falsisque piacula manibus infert, Ov. M. 6, 569. mellaque harundineis inferre canalibus, Virg. G. 4, 266. minus enim corrumpitur (cibus), quod integro corpori infertur, Cels. 3, 4. audax Iapeti genus ignem fraude mala gentibus intulit, Hor. Od. 1, 3, 27; — *absol.*: advectum Aenean classi victosque penates inferre, Virg. A. 8, 12. Dimni primum cadaver infertur plerisque, quid parasset, - ignaris, Curt. 6, 32 (8), 26. inferimus tepido spumantia cymbia lacte sanguinis et sacri pateras, Virg. A. 3, 66. laticesque inferre recentes admoneo, Ov. M. 3, 601. quingenariam lancem habuit - et comites eius octo ad CCL libras, quaeso ut quam multi eas conservi eius inferrent, aut quibus cenantibus? Plin. 33, 11 (52), 145. inferri mensam secundam iussit, 9, 35 (58), 120. Miseni cinis e favilla et carbonibus ad calfaciendum triclinium inlatis, Suet. Tib. 74. Q. Catulus - conclusit se loco nuper calce harenaque perpolito illatoque igni - mortem obiit, Vell. 2, 22, 4. illatis ignibus acta patent, Ov. F. 2, 353. moti voce ministri intulerant lumen, Ov. M. 11, 679. illato lumine vidit et scelus et natam, 10, 473. cum inlato lumine ex more aliqua secum agitaret, Flor. 2, 17 (4, 7), 8. u. so Curt. 8, 8 (2), 21. u. 23 (6), 22. scalas etiam inferri clipeosque et imagines eius coram detrahi et ibidem solo adfligi (ut) iuberet, Suet. Dom. 23. lectum - iussit inferri, Curt. 9, 33 (8), 25. cum res furtiva in domo deprehensa sit, dicat necesse est reus, aut se ignorante illatam aut depositam apud se aut cet., Quint. 5, 13, 49. aurum et opes suas inferant potius quam separati habeant, Tac. A. 11, 24. inlatum deinde Augusti testamentum - recitavit per libertum, Suet. Tib. 23; — prima Hecate Stygiis duratam fontibus harpen intulit et validas scopulis effodit aristas, VFlacc. 7, 314. Cleopatra frustratis custodibus illata aspide - spiritum reddidit, Vell. 2, 87, 1. cumque urbibus Aetnam intulit ora premens (Typhoei), VFlacc. 2, 30. totum caput inferens salutares vere equidem illas aquas hauriebam, Apul. M. 9, 4.

b) insbes. α) in feindlicher, vorzugsw. militär. Beziehung: *in* quem intulit armatas ebria turba manus, Hand anlegen, Ov. Ib 607. ut dediticiis suis parcerent neque in eum agrum, qui populi Romani factus esset, hostilia arma inferrent, befehden, bekriegen, Liv. 7, 31, 9. ut conversa signa in hostes inferrent, Kehrt machen u. angreifen, Caes. BG. 2, 26, 1. dissimilem ibi fortunam invenit, Romanos loco pulsos, victorem hostem signa in perculsos inferentem, Liv. 9, 27, 12. ut signa in urbem inferrent, 44, 12, 3; — di-

ctator dextro cornu *adversus* Faliscos, sinistro *contra* Veientes Capitolinus Quinctius intulit signa, 4, 18, 5; — prima *per* Pyrenaeum iugum signa Romana Publius et Gneius Scipiones intulerunt, Flor. 1, 32 (2, 17), 6; — mit *Dat.*: Hector vi summa armatos educit foras castrisque castra inferre iam fere occupat, Enn. trag. 200; tum primum generis intulit arma socer, Ov. F. 3, 202. cum bellum utrimque summa ope pararent vertique in eo res videretur, utri prius arma inferrent, occupat Tullus cet., Liv. 1, 30, 7. arma patriae inferetis? Tac. H. 4, 58. arma inferre Italiae, Nep. Hann. 2, 1; intulit exposito milite signa Getis, Ov. Pont. 4, 7, 28. sarcinas legionarios in acervum iubet comportare atque celeriter signa hostibus inferre, Auct. BAfr. 69, 2. trepidantibus inferunt signa Romani sociique, Liv. 3, 18, 8. u. so Curt. 4, 27 (6), 13. 8, 48 (14), 15. condemnatus est is, qui Catilinam signa patriae inferentem interemit, Cic. Flacc. 2, 5. ille furens infesta iam patriae signa a Brundusio inferebat, Phil. 5, 8, 23. signa Britanno intulit Oceano, Claud. Laus. ser. reg. 40. u. vgl. Cons. Stil. 3. praef. 10; inlatasque sibi non classes nostras sed terras ipsas (ut barbarus rex) arbitretur, Plin. Pan. 16, 5; inter se bellum silvestre gerentes hostibus intulerant ignem, Lucr. 5, 1245. qui non solum vestris domiciliis atque tectis, sed etiam deorum templis atque delubris sunt funestos ac nefarios ignes inferre conati, Cic. Cat. 3, 9, 22. saevamque coruscans lampada Tarpeiis infers incendia tectis, Sil. 4, 783. verbera tectis funereasque inferre faces, Virg. A. 7, 337. quum tectis sceleratas faces inferebas, Cic. Parad. 4, 28. classi quoque faces intulit, Tac. H. 3, 47; tela quoque, quae illata corporibus intus haeserunt, magno negotio saepe eiiciuntur, Cels. 7, 5, 1; — *absol.*: cetera, quae iusso, mecum manus inferat arma, Virg. A. 11, 467. uterque - belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat, Curt. 8, 43 (12), 13. si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, 7, 30 (7), 11. u. so Tac. H. 3, 2; reliquos cohortatus milites signa inferre iussit, Caes. BG. 2, 25, 2. signa inferri iubet, Nep. Dat. 6, 5. u. so Sall. J. 56, 5. Liv. 33, 36, 12. Tac. A. 14, 30. Flor. 1, 17 (22), 3; his viginti cohortibus, nullo equitatu Hirtius ipse aquilam quartae legionis quum inferret, cet., Cic. Phil. 14, 10, 27; falcatos infert Ariasmenus axes, VFlacc. 6, 387; fumiferos infert Mezentius ignes, Virg. A. 9, 522. regis succedite tectis et saevas inferte faces, VFlacc. 1, 797. — β) in kaufmännischer Beziehung: nihil pati vini reliquarumque rerum [ad luxuriam pertinentium] inferri, importiren, Caes. BG. 2, 15, 4; — longeque maiorem omni ante se illata pecunia in aerarium - ex manubiis intulit, einlegen, einzahlen, zahlen, Vell. 2, 40, 3. ille et septingenta milia aerario inferenda - censuit, Plin. Ep. 2, 11, 20. nec minori fide pro virili parte tributum nobis intulerunt Lysimachus et Cleobulus cet., Col. 1, 1, 11. ac ne remotus quidem iamque deficientis adfinitatis gradus a qualibet quantitate vicesimam inferre cogatur, Plin. Pan. 39, 6. cum maiores nostri - cum aquas perducerent, si difficilior possessor in parte vendenda foret, pro toto agro pecuniam intulerint, Frontin. Aquaed. 128. quid Poenus arator intulerit, Claud. Cons. Stil. 3, 103; — quicunque mihi fundi empti fuerint, nisi intra sextum mensem sciero, in rationes meas inferri vetuo, in Rechnung bringen, Petr. 53, 8. u. so Iulian. Dig. 34, 3, 12. nec conditum (frumentum) cum fide rationibus inferunt, Col. 1, 7, 7. servitia - inmenso pretio (comparasse) et cuius ipsum etiam puderet, sic ut rationibus vetaret inferri, Suet. Caes. 47. admonente dispensatore, quem ad modum summam rationibus vellet inferri, Vesp. 22. u. vgl.: quam vero facile falsas rationes inferre et in tabulas - referre soleant, ex Cn. Pompeii litteris - cognoscite, Cic. Flacc. 9, 20; — pro quo quum a P. Varinio praetore pecuniam accepisset, celavit suos cives ultroque iis sumptum intulit, anrechnen, 19, 45.

c) übtr. (mit concreten u. abstracten Objecten), α) im Allg.: qui ex pontificis maximi domo religionem eripuit, is *in* meam intulit, Cic. Dom. 39, 104. qui (Cyrus) ademptum Medis Lydisque imperium primus in Persidem intulit, Curt. 4, 55 (14), 24. nomen testatas intulit in tabulas, Catull. 68, 122. primus - studium grammaticae in urbem intulit Crates Mallotes, Suet. Gr. 2. plurimum artis in eloquentiam intulerunt, Quint. 10, 5, 3; — mit *Dat.*: intulerit Latio spreta me Troïus, inquit, exsul Dardaniam, Sil. 1, 42. Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio, Hor. Ep. 2, 1, 156. opes mundo nimias fortuna subacto intulit et rebus mores cessēre secundis, Lucan. 1, 160. nostra agmina percursare ripas et aliena occasione, si permitteres, uti ultroque hiemem suam barbaris inferre gaudebant, Plin. Pan. 12, 4. ad inferendam rebus lucem repertae sunt similitudines, Quint. 8, 3, 72. mihi videtur M. Tullius tantum intulisse eloquentiae lumen, quod cet., 10, 5, 16. ne - si diutius in hoc constiterimus, moram atque impedimentum reliquis praeceptis intulisse videamur, Cic. Inv. 1, 9, 12. cum aliquis ex ea civitate optime meritus civis esset, propter pecuniae magnitudinem aliqua ei inferebatur causa, ut eo de medio sublato ex eius pecunia latronum largitio fieret, Auct. BHisp. 1, 4. cuius adventu spe illata militibus - paulum hostium impetus tardatus est, Caes. BG. 2, 25, 3. nec meritos Anchisae inferret honores, Virg. A. 5, 652. quas enim turpitudines Antonii libenter cum dedecore subierunt, easdem per vim laetantur aliis se intulisse, Cic. Phil. 14, 3, 9; — *absol.*: aut praeposito verbo, ad quod reliqua respiciant, - aut illato, quo plura cluduntur, Quint. 9, 3, 62. si rem evolvere propositam facile non sit, inferenda est alia quaestio, 6, 4, 20. cum plura interrogasset, novissime id, de quo quaerebat, inferebat, 5, 11, 3. aliud enim, quam cogebatur, illatum est, ist in die Schlußfolge gebracht worden, Cic. Inv. 1, 47, 87. u. so: in hoc genere maxime quaeritur, an simile sit, quod infertur, Quint. 5, 11, 27. turpe est enim valdeque vitiosum in re severa convivii dicta aut delicatum aliquem inferre sermonem, Cic. Off.

1, 40, 144. Crassum sermonem quemdam de studio dicendi intulisse, dOr. 1, 8, 29. postquam - mater mentionem intulit, quid eo die, quid deinceps ceteris, quae ad sacra pertinerent, faciendum esset, cet., Liv. 39, 11, 1. et mentio primo sensim inlata a tribunis, ut alterum ex plebe consulem liceret fieri, 4, 1, 2. mentione illata, 38, 34, 6. Parmenionis cum honore mentio illata, Curt. 8, 5 (1), 38. cum de loco et tempore eius rei controversia inferretur - et voce et manibus - significare coeperunt, ut statim dimitterentur, Caes. BC. 1, 86, 2. Volusio vetus familia neque tamen praeturam ingressa: ipse consulatum intulit, Tac. A. 3, 30. quorum Maximus a plerisque in historia reticetur et loco eius Pupieni nomen infertur, Capitol. Maxim. et Balb. 1. vetus habebat testamentum et unus ex amicis recentioribus, sperans aliquid ex mutatione tabularum, falsam fabulam intulerat, Quint. 6, 3, 92. Aeschines intulit (Rhodum) studia Atheniensium, 12, 10, 19. scientiam artemque haruspicum accitam et Cilicem Tamiram intulisse, Tac. H. 2, 3. neque vero Pompeius - moram ullam ad insequendum intulit, Caes. BC. 3, 75, 3. neque vero Alexandrinis in gerendis negotiis cunctatio ulla aut mora inferebatur, Auct. BAl. 2, 1. moram suam hesternam velut deorum quadam providentia illatam ait saluti sibi atque illis fuisse, Liv. 1, 51, 3. latro incitatus iurgii causam intulit, Phaedr. 1, 1, 4. quorum alius alia causa illata, quam sibi ad proficiscendum necessariam diceret, petebat, ut discedere - liceret, Caes. BG. 1, 39, 3. — β) in feindlicher, bes. militär. Beziehung: qui tantum facinus *in* famam atque fortunas suas neque non audisset illatum a Caelio neque neglexisset neque tulisset, Cic. Cael. 22, 54. hominibus iniuria tui stupri illata in ipsos dolori non fuit, Har. resp. 18, 38; — in Italiam bellum inferre, den Kriegsschauplatz nach Ital. verlegen, Nep. Ham. 4, 2. fremitu deinde in castra, quis Craterus praesidebat, illato ad occupandas angustias - miles educitur, Curt. 5, 16 (4), 29. in vicina oppida ingentem intulēre terrorem, 9, 3 (1), 18. tantum in exercitum suorum intulēre terroris, ut cet., 9, 30 (8), 7; — esse autem iudicia apud sese more maiorum comparata de iis, qui incestas manus intulisse *intra* terminos sacratos templi dicantur, Liv. 45, 5, 7; — causam belli *contra* patriam inferendi dedisti, Cic. Phil. 2, 22, 53; — mit *Dat.*: si hoc idem adolescenti optimo P. Sestio - dixissem, iam mihi consuli hoc ipso in templo senatus - vim et manus intulisset, Cic. Cat. 1, 8, 21. ipsum sibi manus intulisse, Suet. Cal. 51. qui sibimet vim ferro intulisse arguebatur, Dom. 16. affirmans somniasse se vim ei ab Appio illatam, Claud. 37. ille sub adventum Catonis vitae suae vim intulit, Vell. 2, 45, 5. sed vis calamitosa est, quam illis intulerunt: libido flagitiosa, qua Antoniorum oblita est vita, Cic. Phil. 14, 3, 9. Vestali virgini Rubriae vim intulit, Suet. Ner. 28. visus erat per quietem stuprum matri intulisse, Caes. 7. u. so Flor. 1, 1 (7), 11. stupra sororibus intulit, Eutr. 7, 12. si Haeduis de iniuriis, quas ipsis sociisque eorum intulerint, - satisfaciant, sese cum iis pacem esse facturum, Caes. BG. 1, 14, 6. hac classi Caesar - Pompeio Siciliaeque bellum intulit, mit Krieg überziehen, bekriegen, Vell. 2, 79, 2. bellum Italiae terra marique inferamus, Cic. Att. 9, 1, 3. cum bellum universae inferret Europae, Nep. Them. 2, 4. u. so e. Land, Reg. 1, 3. Vell. 1, 12, 4. Tac. H. 4, 66. Curt. 5, 20 (6), 1. Eutr. 3, 22. 7, 13. u. And., u. patriae, Vell. 2, 20, 4. 2, 21, 1. his rebus fiebat, ut - minus facile finitimis bellum inferre possent, Caes. BG. 1, 2, 4. Germanos neque priores populo Romano bellum inferre neque tamen recusare, si lacessantur, 4, 7, 3. u. so e. Volk od. e. Herrscher u. dgl., Suet. Caes. 44. Aug. 21. Justin. 1, 1, 5. 1, 3, 4. 1, 8, 1. 2, 9, 7. 2, 4, 26. Curt. 4, 54 (14), 21. 7, 35 (8), 27. Eutr. 1, 11. 2, 28. 3, 1. 7. u. oft., u. vgl.: ut mihi rursus bellum inferant, Cic. Att. 9, 16, 3. ne, si intra moenia se recepissent, extemplo ureretur ager depopulatisque omnibus obsidio urbi inferretur, Liv. 6, 29, 4. Nero itinera urbis - pererrabat comitantibus, qui raperent venditioni exposita et obviis vulnera inferrent, Tac. A. 13, 25. u. bildl.: si vulnera gloriae eius inferrent, Eutr. 10, 16. Vitellius petito per speciem studiorum scalpro levem ictum venis intulit, Tac. A. 5, 8. ea pars, quae obviam se effuderat exercitui -, paene exitiabilem omnibus cladem intulit, Vell. 2, 112, 4. quique - supplicia neque a sociorum moenibus prohibere neque hostium urbibus inferre potuerunt: excisionem, inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem etiam sua cum praeda meis omnibus tectis atque agris intulerunt, Cic. Har. resp. 2, 3. per vos nobis, per optimos viros optimis civibus periculum inferre conantur, Sest. 1, 2. periculum capitis inferre multis, Off. 2, 14, 50. satis gnarus, plus suis, quam hostibus periculi inferre (elephantos), Curt. 9, 9 (2), 21. magna detrimenta Romanis in pabulationibus inferebant, Hirt. BG. 8, 16, 4. vivorum hominum alvum atque praecordia incidi, et salutis humanae praesidem artem non solum pestem alicui, sed hanc etiam atrocissimam inferre, Cels prooem. p. 7. neque mortem nepoti pro securitate privigni inlatam credibile erat, Tac. A. 1, 6. u. so 2, 68. ut se de inferenda Pompeio nece sollicitatum a quibusdam profiteretur, Suet. Caes. 20; — ferner: sceptris inferre minas, Claud. in Rufin. 1, 306. paci non intulit iram post acies: odiis idem, qui terminus armis, IV. Cons. Hon. 114. plus tamen invidiae Thebanis - quam ipsis intulit, Liv. 8, 1, 10. quum ipse praedonum socius arbitraretur, aliis proditionis crimen inferret, Cic. II. Verr. 5, 41, 106. ne probrum castis, labem integris, infamiam bonis inferat, Cael. 18, 42. per vim sibi dedecus illud inlatum, Ov. M. 6, 608. in iis (provinciis) multo mutuoque ita certatum est sanguine, ut amissis populi R. imperatoribus exercitibusque saepe contumelia, nonnunquam etiam periculum Romano inferretur imperio, Vell. 2, 90, 2. cui quidem belli intestini et vastitatis metus inferebatur, Cic. Planc. 35, 87. ultro metum inferre hosti et ab se remoto periculo alium in discrimen adducere, Liv. 28, 44, 1. pax ante in Italia

quam bellum in Africa sit et nobis prius decedat timor quam ultro aliis inferatur, 28, 41, 9. C. Curio - saepe erat senatui pollicitus, si quem timor armorum Caesaris laederet, quoniam Pompeii dominatio atque arma non minimum foro terrorem inferrent, discederet uterque ab armis, Hirt. BG. 8, 52, 4. qui nepos avum in discrimen capitis adduxerit adolescentiaeque suae terrorem intulerit, Cic. Deiot 1, 2. magnum illa terrorem intulerat Iovi fidens iuventus, Hor. Od. 3, 4, 49. equitibus imperat, ut quam latissime possint vagentur et quam maximum hostibus terrorem inferant, Caes. BG. 7, 8, 3. in dextro extemplo pulsi cedentesque trepidi etiam pediti terrorem intulēre, Liv. 34, 14, 6. u. so 28, 22, 13. duplex inde terror inlatus Romanis, 9, 21, 3. u. so Curt. 5, 16 (4), 30. hoc certaminis discrimine tanta desperatio inlata Poenis est, ut cet., Liv. 22, 7, 7; — *absol.*: consuetudinem illius perpetuam in vi inferenda, huius tantum in repellenda, Cic. Mil. 19, 51. praeparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret, Curt. 10, 29 (9), 15. firmiore praesidio vim propulsaturus, si quis inferret, 10, 25 (8), 4. ea certe fuit vis calamitatis, ut in experimentum inlatam putem divinitus, Flor. 1, 7 (13), 3. qui pulvinaribus Bonae deae stuprum intulerit, Cic. Har. resp. 5, 8. illae quidem iniuriae, quae nocendi causa de industria inferuntur, saepe a metu proficiscuntur, Cic. Off. 1, 7, 24. eorum consilio saepe aut non suscepta aut confecta bella sunt, non numquam etiam illata, 1, 23, 79. Adherbalem ultro bellum inferentem, postquam superatus sit, queri cet., Sall. J. 15, 1. castra alia a Fidenis in Sabinum agrum transferri belloque ultro inferendo deterreri hostes a consilio urbis oppugnandae, Liv. 3, 42, 7. u. vgl. so 6, 12, 4. u. antw. Justin. 2, 4, 4. Curt. 3, 13 (5), 11. 4, 2 (1), 13. Samnitium magnam partem necessitas ac religio invitos magis resistere quam inferre pugnam cogit, Liv. 10, 41, 1. solis occasu suas copias Ariovistus multis et illatis et acceptis vulneribus in castra reduxit, Caes. BG. 1, 50, 3. de iis vulneribus, quae maxime per tela inferuntur, Cels. 5, 27, 1. antiquior cavendi quam ictum inferendi cura est, Quint. 4, 2, 26. u. bildl.: quo saepius steterit tamquam in acie quoque plures et intulerit ictus et exceperit (eloquentia) - tanto altior et excelsior - in ore hominum agit, Tac. Or. 37. tandem Phoebus adest morsusque inferre parantem arcet, Ov. M. 11, 58. irrupitque animos populi (fama) cladem que futuram intulit, Lucan. 1, 470. mors quidem illata per scelus iisdem et poenis teneatur et legibus, Cic. Mil. 7, 17; — ibi duo duces sagaciter moti sunt, alter ad inferendam, alter ad cavendam fraudem, Liv. 27, 28, 3. accusatoris officium est inferre crimina, defensoris diluere et propulsare, AHer. 4, 35, 47. ut ne criminibus aut inferendis delectetur aut credat oblatis, Cic. Am. 18, 65. Lucanus Annaeus Plautiusque Lateranus vivida odia intulēre, Tac. A. 15, 49. atras ad proelia noctes legunt ipsaque formidine atque umbra feralis exercitus terrorem inferunt, G. 43. u. so Agr. 17. 36. Curt. 5, 14 (4), 15. velut pactis induciis, ne hinc classis inde eques subitam formidinem inferrent, Tac. H. 2, 15. u. so 3, 16.

2) mit leb. Objecten (mit Inbegriff solcher Obj. wie pedem u. dgl.), a) im Allg. sowohl als in militär. Beziehung, u. zwar *alqm.*: si sibi pecuniam, quantam poposcerat, non dedisset, mortuum se *in* domum eius illaturum, Cic. Mil. 27, 75. postquam stare ab Asia Thoas et Dicaearchus, ab Europa Menestas et Damocritus coepissent, tum illam tempestatem coortam, quae eos *ad* Antiochum sicut *in* scopulum intulisset, Liv. 38, 10, 6. his pugnantibus illum in equum quidam ex suis intulit, Caes. BG. 6, 30, 4; — mit *Dat.*: dum conderet urbem inferretque deos Latio, Virg. A. 1, 6. tu sideribus patrem intulisti, non ad metum civium, non in contumeliam numinum, non in honorem tuum, sed quia deum credis, Plin. Pan. 11, 2. quem pater omnipotens inter cava nubila raptum quadriiugo curru radiantibus intulit astris, Ov. M. 9, 271. u. so 15, 845. geminis uterque viribus tractum canem - intulimus orbi, Sen. Herc. fur. 819. Iulias filiam neptemque - vetuit sepulcro suo inferri, Suet. Aug. 101. iuvenem miserantibus intulit undis vector, VFlacc. 1, 281. verum age, nunc socios fraternis moenibus infer, 2, 565. utrumque exercitum Rheno devectum Frisiis intulit, Tac. A. 4, 73. incensum - et ad minas erumpentem castris infert, 11, 35. cedentes urguet totas largitus habenas Livius acer equo et turmis abeuntibus infert cornipedem, Sil. 15, 724; — *absol.*: ne quis ea (sepulcra) deleat neve alienum inferat, Cic. Leg. 2, 26, 64. Picentes Umbrosque inferre iubetur, Sil. 9, 273. Arcadas insuetos acies inferre pedestres ut vidit Pallas, Latio dare terga sequaci, Virg. A. 10, 364. — Ferner: *se inferre*, sich wohin tragen, sich wohin begeben, sich wohinein drängen, milit. wohin marschiren, sich wohin stürzen, Imdn. angreifen u. dgl., mit *Adv.*: quo mea se molli candida diva pede intulit, Catull 68, 71. quo quia se persaepe Numa sine arbitris velut ad congressum deae inferebat, Camenis eum lucum sacravit, Liv. 1, 21, 3; — te *in* templum Castoris, te cum C. Fidulo atrato caeterisque tuis furiis funestum intulisti, Cic. Vatin. 13, 31. cum se in mediam contionem intulisset, Liv. 5, 43, 8. interea biiugis infert se Lucagus albis in medios, Virg. A. 10, 575. an sese medios moriturus in enses inferat, 9, 401. dum se temere magis quam satis caute in mediam dimicationem infert, Liv. 3, 5, 7. ne quis se pro nostro imperio in periculum capitis atque in vitae discrimen inferret, Cic. Balb. 10, 25; — Sabinae mulieres - victo malis muliebri pavore ausae se *inter* tela volantia inferre, Liv. 1, 13, 1. in hunc transverso agmine inter duas acies se inferentem Romanus equitatus concitat equos, 9, 27, 10; — infert se - *per* medios miscetque viris, Virg. A. 1, 439; — mit *Dat.*: avem regaliolum, cum laureo ramulo Pompeianae curiae se inferentem, volucres varii generis - discerpserunt, Suet. Caes. 81. Aeneas foribus sese intulit altis, Virg. A. 11, 36. cum se Sole satus patriis penetralibus infert, VFlacc. 5, 456. transfixum se gladio flammae intulit, Vell. 2, 74,

4. bis fulmineis se flatibus infert obnubitque virum, VFlacc. 7, 582. campo sese arduos infert (Turnus), Virg. A. 9, 53. hinc bellator equos campo sese arduus infert, G. 2, 145. Venulo adversum se turbidus infert, A. 11, 742. hostem regi se inferre Latino, 10, 66. cum se velut stupentibus metu intulissent Romanis, Liv. 2, 30, 13. u. vgl. 6, 12, 9. barbari perfringere stationes seque inferre munitoribus, Tac. A. 1, 64. Dardanidûm mediam se matribus infert, Virg. A. 5, 622; — *absol.*: intuli me eumque - coenare incipientem invenio, Apul. M. 1, 22. repente enim te tamquam serpens e latibulis - intulisti, Cic. Vatin. 2, 4. u. vgl.: versabatur eo quoque tempore in his rationibus auctionis et partitionis atque etiam se ipse inferebat et intro dabat cet., verwickelte sich darein, Caecin. 5, 13. ipse ante alios pulcherrimus omnes infert se socium Aeneas, Virg. A. 4, 142. coeuntibusque Etruscis iam continenti agmine armatorum saepti, quo magis se hostis inferebat, cogebantur breviore spatio et ipsi orbem colligere, Liv. 2, 50, 7. Scipio, qua medius pugnae vorat agmina vertex, infert cornipedem, Sil. 4, 230. — *Passiv.* in medialer Bedeutung: wie se inferre: frenos ut detrahant equis imperat et ipse princeps calcaribus subditis evectus effreno equo *in* medios ignes infertur, Liv. 4, 33, 7. infestis prope signis inferuntur Galli in Fonteium et instant, Cic. Font. 20, 44 (16, 34); — mit *Dat.*: noctique tremens infertur opacae, VFlacc. 7, 372. spectaculis theatri clam inlatus, Suet. Ner. 32. veluti illati temere praesidiis, Curt. 4, 46 (12), 14. stagnisque inlata est Daunia pubes, Sil. 5, 631. an Tyriis omnique manu stipata meorum inferar? Virg. A. 4, 545. u. vgl. Sil. 14, 156. u. inlatus velut armentis super ardua colla quum sese inposuit victorque inmane sub ira infremuit leo, 11, 243; — *absol.*: quod ab sole toto die illustratur (villa), salubrior est, quod et bestiolae si quae prope nascuntur aut inferuntur aut efflantur aut aritudine cito pereunt, Varr. RR. 1, 12, 2. dat signum Vulscus inperator, ut parmatis, novae cohorti hostium, locus detur, donec impetu inlati ab suis excludantur, Liv. 4, 39, 1. velut vecordes inlati signa primo impetu hostium turbant, 9, 23, 15. simul pedestris acies infertur et praemissus eques postremos ac latera impulit, Tac. A. 2, 17. — **Pedem, gradum inferre** u. dgl., den Fuß wohin tragen, seinen Schritt wohin lenken, sich wohin begeben, feindl. wohin marschiren, wohin stürzen, Jmdn. angreifen, mit *Adv.*: non huc - impudica Colchis intulit pedem, Hor. Epod. 16, 57. huc ut sacerdos intulit senior gradum, Sen. Oed. 546. qua iuvenis gressus inferret, Virg. G. 4, 360. quadripedes quoque quo simul ac vestigia primum intulerint, graviter vis cogat cet., Lucr. 6, 757; — neque pedem meum *huc* intuli etiam *in* aedes, Plaut. Amph. 2, 2, 101. inter se mulcati ipsi virgis cum corpora nuda intulissent in civium coetum, vociferati sunt, se cet., Liv. 8, 27, 7. fervidus ingenii Masinissa et fervidus aevi in primas Macetum, turmas inmania membra infert, Sil. 17, 413; — mit *Dat.*: quae enim remissio tibi nisi lustrare saltus, excutere cubilibus feras, superare inmensa montium iuga et horrentibus scopulis gradum inferre -? Plin. Pan. 81, 1. cessas thalamis inferre gradus, tarda senectus? Sen. Oct. 72. thalamisque moerens intuli gressum meis, Herc. Oet. 718; — *absol.*: ut non altera nostro limine formosos intulit ulla pedes, Prop. 1, 18, 12. ut distare aliquid aut ex aliqua parte differre videatur, utrum pedem quum intulero atque in possessione vestigium fecero, tam expellar ac deiiciar, an cet., Cic. Caecin. 14, 39. his inter se vocibus concitati clamore renovato inferunt pedem et primum gradu moverunt hostem, Liv. 7, 8, 3. u. so 10, 33, 4. tutissimum est inferre, cum timeas, gradum, Sen. Hipp. 722. gradum inferunt quasi recentibus auxiliis aucti, Tac. H. 3, 25. tandem gradum acrius intulēre Romani, Liv. 35, 1, 9. intulit ut gressus, certatim voce manuque ad solitam sedem et vestigia nota vocabant, Sil. 6, 458.

b) insbes. *se* inferre, sich einhertragen, einhergehen, -schreiten, sich brüsten, viden' tu ignavom ut sese infert? Plaut. Mil. gl. 4, 2, 54. ad hunc me modum illi intuli satis facete, Pseud. 5, 1, 28. set eccillum video verbeream statuam: ut magnifice infert sese, 4, 1, 4. basilice te intulisti et facete, Pers. 5, 2, 25. nunc huic ego graphice facetus fiam: subnixis alis me inferam atque amicibor gloriose, 2, 5, 5. talis se vastis infert Mezentius armis, Virg. A. 10, 768.

B) von Lebl. (concr. u. abstr. Begr.): medio fere clivo restitēre atque inde ex loco superiore, qui prope sua sponte *in* hostem inferebat (hintrug, hindrängte), impetu facto strage ac ruina fudēre Gallos, Liv. 5, 43, 3. infert pavidos fuga in mediam caedem, 4, 33, 11. fugientesque in altum acrius quam repugnantes usque ad ostium amnis persecuti captis quibusdam incensisque navibus hostium, quas trepidatio in vada intulerat, victores revertuntur, 10, 2, 13. quas (opes) una hora in externi regis manus intulit, Curt. 5, 8 (2), 12; — mit *Dat.*: dum rosea face sol inferret lumina caelo, Lucr. 5, 976. namque inproba caecis intulit (terra) arva vadis longoque per aequora dorso litus agit, VFlacc. 2, 631; — verba deprendit quies mortemque lassis intulit membris sopor, Sen. Herc. Oet. 534. qui (modi) totis theatris maestitiam inferant, Cic. Tusc. 1, 44, 106. terrorem Italiae possessa Mevania ac velut renatum ex integro bellum intulerat, Tac. H. 3, 59. plurimum terroris intulit caedes Calpurnii Galeriani, 4, 11. longus homo est, magnas quo lites intulit olim falsum mendaci ventre puerperium, Catull. 67, 47. quantum periculum uni cuique nostrum inferre possit vis tribunicia, Cic. Cluent. 35, 95. cum mors - gentes innumeras manibus intulit, Sen. HFur. 555; heu vatem monstris quibus intulit ordo! quae se aperit series! VFlacc. 2, 217; — vi quadam sua inferunt *sese* hominibus noscitandae (φαντασίαι), Gell. 19, 1, 15. u. im *Pass.*: hi duo amnes confluentes incidunt Oriundi flumini, quod ortum ex monte Scordo, multis et aliis auctum aquis mari Hadriatico infertur, Liv. 44, 31, 4. et fu-

gientem navem videres vertice retro intortam victoribus inlatam et sequentem, si in contrarium tractum incidisset maris, fugientis modo sese avertentem, 28, 30, 9. squalida desertis rubigo infertur aratris, Catull. 63, 42; — *absol.*: veris-dubitanda fides modo fronte serena blandius arrisit, modo cum caligine nimbos intulit, Calp. 5, 46. quidquid coeli fuscator Eoï intulerat Corus, Lucan. 4, 66. ubi plagam ictus protinus intulit, Cels. 8, 10, 7. frigus modo nervorum distentionem, modo rigorem infert. 2, 1. ne in vitia labem inferentia incidat, 4, 32 (25). nec doleat damnis, quae devius intulit ardor, nec gemat exustas igne furente domos, Claud. Idyll. 7, 45. u. vgl. VI. Cons. Hon. 533 sqq. prima peregrinos obscena pecunia mores intulit et turpi fregerunt saecula luxu, Juv. 6, 298; im *Pass.*: Maeonium non ille vadum, non Lydia mallet stagna sibi, nec qui riguo perfunditur auro campum atque inlatis Hermi flavescit arenis, Sil. 1, 157. Charybdis, mare vorticosum, quod forte inlata naufragia sorbens gurgitibus multis milia sexaginta Tauromenitana ad litora trahit, Sall. H. 4, 22.

infersus, a, um, s. infarcio.

inferus, a, um, u. archaist. **infer**, era, erum (s. Cato: super inferque vicinus, RR. 149, 1. u. als Form b. Prisc. II. p. 44, 9), I) im *Positiv.*, **untere, es, unten**, **darunter**, **in der Tiefe befindlich** (Ggstz. superus), speciell **unterirdisch, in der Unterwelt befindlich**, u. so oft subst. **inferi**, orum, *m.*, die **Unterirdischen, Todten, Manen**, u. local die **Unterwelt** (Ggstz. superi), also zunächst im Allg. von räumlichen Verhältnissen: limen superum, quod mei misero saepe confregit caput, inferum autem, ubi ego omnino omnes digitos defregi meos, Nov. 49. limen superum inferumque salve, simul autem salve! Plaut. Merc. 5, 1, 1. e nostris plurumi inferum vocant (mare Tuscum), Plin. 3, 5 (10), 75. quoniam superum mare obsidetur, infero navigabimus, Cic. Att. 9, 19, 3. u. so Att. 9, 3, 1. Suet. Aug. 49. Justin. 20, 1, 7. Mel. 2, 4, 1. ipsoque crurum argumento illis (bei den Aethiopiern) in supera sucum revocari natura vaporis, his (den ihnen entgegengesetzten) in inferas partes depelli umore deciduo, Plin. 2, 78 (80), 189. Etruria erumpere terra quoque (fulmina) arbitratur, quae infera appellat, 2, 52 (53), 138. und: cum sit illa ratio non inferi ictus sed adversi, §. 139. avibus autem praepetibus contrarias aves inferas appellari, Nigidius Figulus-ita dicit: „discrepat dextra sinistrae, praepes inferae“ cet., Gell. 7 (6), 6, 10; — subst.: ut omnia supera infera, prima ultima media videremus, Cic. Tusc. 1, 26, 64. centauri oppositam devolvit ad infera caudam nox caput, Arat. 728. interea sol albus recessit in infera noctis, Enn. A. 92; — ferner in Bezug auf die Unterwelt: Acherunsia templa alta Orci, [sancta,] salvete, infera, pallida leti, obnubila tenebris [atris, aeternis] loca! Enn. trag. 107. per flumina iuro infera, Ov. M. 1, 188. prius in patrui deus infera mergar stagna et pallentes agar exarmatus ad umbras, Stat. Theb. 3, 302; at ita me di deaeque, superi atque inferi et medioxumi, itaque me Iuno cet., Plaut. Cist. 2, 1, 36. ut te quidem dî deaeque omnes superi atque inferi malis exemplis perdant! Ter. Phorm. 4, 4, 6 — *Subst.* inferi, orum u. contr. ûm (vgl. die Ansichten b. Macrob. Somn. Scip. 1, 10, 9 sqq. 1, 11, 4 sqq.): quid sint dî qualesque, declarat: quid inferi, quid lares et genii cet., Sen. Ep. 14, 2, 28 (90). Tartari intrasti loca florente nato: teque venientem inferi timuēre forsan, Herc. Oet. 1780; — cuius (rationis) ignoratio finxit inferos easque formidines, quas tu contemnere non sine causa videbare, Cic. Tusc. 1, 16, 36. cogita-illa quae nobis inferos faciunt terribiles, fabulam esse, Sen. Cons ad Marc. 19, 4. inferos excitare, Quint. 9, 2, 31. mulcet non solitis vocibus inferos, Sen. Herc. fur. 575 transvectus vada Tartari pacatis redit inferis, 889. vince inferos! Herc. Oet 1377. u. vgl. 1372. fugio Thyestes inferos, superos fugo, Agam. 4. cum linqueret inferos, Herc. Oet. 1080; undecunque *ad* inferos una via est, Sen. Rem. fort. 3, 2. inter Tiberim et viam Tectam descendit ad inferos, Lud. de mort. Claud. 13, 1 illi igitur impii, quos cecidistis, etiam ad inferos poenas parricidii luent, Cic. Phil. 14, 12, 32. quam apud superos habuerat magnitudinem, illibatam detulisset ad inferos, Vell. 2, 48, 2. olim negotiorum ratio etiam et exactio crediti deferebatur ad inferos, Mel 3, 2, 1; triceps *apud* inferos Cerberus, Cic. Tusc. 1, 5, 10. aeque enim timent, ne apud inferos sint quam ne usquam, Sen. Ep. 11, 3, 16 (82). quin omnia memorata apud inferos subplicia scelere meo vici, Sall. H. 2, 41, 3. apud inferos eius modi quaedam illi antiqui supplicia impiis constituta esse voluerunt, Cic. Cat. 4, 4, 8. impiis apud inferos poenas esse paratas, Inv. 1, 29, 46. illum apud inferos impiorum supplicia perferre, Cluent. 61, 171; — regnum potior, coniugem macto inferis, Pacuv. 289. tristibus inferis prospectus pateat lucis et invius limes det faciles ad superos vias, Sen. Herc. fur. 566. inferis reddam Herculem, 1218; — dî, quibus est potestas motus superûm atque inferûm, Enn. trag. 163. precari superûm inferûmque numina et regales deos, ut cet., Justin. 11, 15, 10. illa licet inferorum regna retegantur, Sen. NQ. 6, 32, 4. parabatur et in noctem spectaculum, quo argumenta inferorum per Aegyptios et Aethiopas explicarentur, Suet. Cal. 57. vanos esse inferorum metus, nec Ixionem rota volvi nec cet., Sen. Ep. 3, 3, 18 (24). adsum atque advenio Acherunte-ubi rigida constat crassa caligo inferûm, Poët b. Cic. Tusc. 1, 16, 37. nocte discussa inferûm et Dite domito, Sen. Herc. fur. 50. sed utrum terrae motus sonitusne inferûm pervasit aures inter tonitra et turbines? Att. 479. dira furiarum loca et inferorum carcer, Sen. Herc. fur. 1221. canis inferorum fugit, Herc. Oet. 1602. quales ad bella excitanda discordiamque in populos dividendam pacemque lacerandam teterrimae inferûm exeunt, Sen. dIra 2, 35, 5. iamne inferorum-sedēre arbitri? HFur. 1008. quid minantur inferûm manes mihi? Oct. 741. quum inferorum animas elicere, quum puerorum extis deos manes mactare soleas, Cic. Vatin. 6, 14; — cum striderat retracta rursus in-

feris, Att. 57. falsa existumans ea, quae de inferis memorantur, Sall C. 52, 13. ipsum *ab* inferis excitare, u. illum ab inf. evocare, Cic Mil. 29, 79. ex qua (memoria populi R.), si quando opus esset, ab inferis locupletissimos testes excitaret, Brut. 93, 322. graviorem apud sapientes iudices se fore ab inferis testem, quam si vivus in iudicium produceretur, II. Verr. 5, 43, 113. nec faciet rem publicam loquentem nec ab inferis mortuos excitabit, Or. 25, 85.

II) *Compar.* **inferior**, us, unterer, tiefer, weiter od. tiefer unten befindlich, niederer, übtr. dem Ton, dem Range u. Stande, der Kraft u. Macht nach, niedriger, geringer, der Zeit nach, jünger, neuer (Ggstz. superior), u. zwar 1) in räumlichen Verhältnissen, a) eig., *neben Subst.*: huic autem (Phaethonti) proximum inferiorem orbem tenet Πυρόεις, Cic. ND. 2, 20, 53. neque posse e terris in loca caeli reccidere inferiora magis quam corpora nostra sponte sua possint in caeli templa volare, Lucr. 1, 1062. inferiore omni spatio vacuo relicto superiorem partem collis usque ad murum oppidi densissimis castris compleverant, Caes. BG. 7, 46, 3. vidit - hostes neque a fronte ex inferiore loco subeuntes intermittere et cet., 2, 25, 1. quod supra conclavia non placuerat tibi esse multorum fastigiorum (tectum), id nunc honeste vergit in tectum inferioris porticus, Cic. III. QFratr. 1, 4, 14. matureque ad inferiora hiberna (am Niederrhein) descendendo vacillantium etiam cis Rhenum sitarum gentium animos confirmavit, Vell. 2, 120, 1. inferioris Germaniae legiones, Tac H. 1, 9. u. vgl. Valenti inferioris exercitus electi cum aquila quintae legionis et cohortibus alisque ad quadraginta milia armatorum data, in Niedergermanien, 1, 61. ex Pannonia inferiore, Nieder-P., Eutr. 9, 4; — extemplo inferior pars horum (radiorum solis) disperit omnis, Lucr. 5, 288. pars inferior (foliorum, der Ulme, Linde u. and.) a terra herbido viret colore, ab eadem leviora, nervos callumque et articulos in superiore habent parte, dann: omnium folia cotidie ad solem oscitant, inferiores partes tepefieri volentia, Plin. 16, 24 (36) 88; in parte inferiore hic inplicabatur caput, Afran. 18. isdem sublicis, quarum pars inferior integra remanebat, pontem reficere coepit, Caes. BG. 7, 35, 4. Belgae - pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni, 1, 1, 6; proximas vitis radices amputant, ut inferiores firmentur, Quint. 10, 7, 28. ut vites arboribus applicitae inferiores prius apprehendendo ramos in cacumina evadant, 1, 2, 26; inferiori carni quasi affixa est (cutis), Cels. 5, 28, 1. inferioresque dentes longius quam superiores excedunt, 8, 12. si superior palpebra est, ante, si inferior, postea propius ipsis pilis incidendum, 7, 7, 8. sex inferiores (costae) usque ad imum pectus proveniunt, 8, 1. binos interim digitos distinguimus sed non inserto pollice, paulum tamen inferioribus infra spectantibus, sed ne illis quidem tensis qui supra sunt, Quint. 11, 3, 98; vgl. noch von der Reihenfolge: putamus oportere ex ordine hos locos habere, ne quando perturbatione ordinis impediamur, quo secius, quoto-quoque loco libebit, vel ab superiore vel ab inferiore vel a media parte imagines sequi, Auct. Her. 3, 17, 30; — als *Praedic.*: inferior multo quod sit (sol) quam fervida signa, Lucr. 5, 628. quae partes urbis inferiores erant, has altissimis turribus munierant, Auct. BAl. 2, 4. sicut Anio vetus pluribus ex causis, quo inferior excipitur minus salubris in hortorum rigationem atque in ipsius urbis sordidiora exiret ministeria, Front. Aqu. 92; pars togae, quae postea imponitur, sit inferior, Quint. 11, 3, 140; vgl. noch von d. Reihenfolge: arma gravi numero violentaque bella parabam edere materia conveniente modis: par erat inferior versus: risisse Cupido dicitur atque unum surripuisse pedem, Ov. Am. 1, 1, 1 sqq.; superior stabat lupus longeque inferior agnus, Phaedr. 1, 1, 3. nec satis sibi ipsi credebant, cum se inferiores eiusdem generis ac saporis aqua dicerent uti, atque antea consuessent, Auct. BAl. 6, 3. igitur discubuēre Sertorius inferior in medio, super eum L. Fabius -: in summo Antonius cet., Sall. H. 3, 4. — *Subst.*: Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Histro, si quid et inferius, quam Styga mundus habet, Ov. Pont. 4, 14, 11; fugientes tectis acervisque frumenti iniecerant flammas, quae cum in summo haesissent, ad inferiora nondum penetraverant, Curt. 4, 40 (10), 12. XXXV stadium murus urbem complectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa, 8, 37 (10), 25; omni purgatione non superiora tantummodo, sed etiam inferiora exinaniri, v. Unterleib, Cels. 4, 31 (24).

b) übtr. α) vom Ton, niederer, tiefer, tum intentis, tum remissis, tum elatis, tum inferioribus modis opus est, Quint. 11, 3, 17. — β) dem Range u. Stande nach, niederer, niedriger, tiefer, geringer, unbedeutender, *neben Subst.*: lanea et effigies erat (d. Bild der Canidia), altera cerea (d. Bild des Geliebten): maior lanea, quae poenis compesceret inferiorem (durch Schmelzen im Feuer, damit es die Sprödigkeit gegen Canidia ablege): cerea suppliciter stabat servilibus, ut quae iam peritura, modis (wie ein Sclave, der Martern zu erwarten hat), Hor. Sat. 1, 8, 30 sqq. forsitan inferius non Hectore nomen haberet, Ov. M. 11, 760. ut meliore simus loco ne optandum quidem est illo impunito: deteriore autem statu ut simus, unus est inferior gradus aut interitus aut servitutis, Cic. Har. resp. 28, 61. numquam se ille (Scipio) Philo, numquam Rupilio, numquam Mummio anteposuit, numquam inferioris ordinis amicis, Am. 19, 69. u. vgl. dOr. 1, 40, 182 qui propter eximiam virtutem ex inferioribus ordinibus in eum locum pervenerat, Caes. BC. 1, 46, 4. centuriones, quorum nonnulli ex inferioribus ordinibus reliquarum legionum in superiores erant ordines huius legionis traducti, BG. 6, 40, 7; — als *Praedic.*: omnibus inferior, quas (deus) sustinet aureus aether, klagt Aurora, Ov. M. 13, 587. nusquam inferior Iunone fui, Claud. Rapt. Pros. 3, 417. ne inferior esset soror marito, Capitol. Anton. phil. 4. hic tamen (Empedocles) et quos diximus inferiores par-

tibus egregie multis multoque minores, Lucr. 1, 734; Tiberius atque Augusta publico abstinuêre, inferius maiestate sua rati, si palam lamentarentur, Tac. A. 3, 3 quo magis his debes ignoscere, candide lector, si spe sint, ut sunt, inferiora tua, Ov. Tr. 1, 11, 35. ut omnia tua in te posita esse ducas humanosque casus virtute inferiores putes, Cic. Am. 2, 7; — als *Subst.*: cum senex adolescentis convicium, honestus inferioris fert, Quint. 6, 2, 14. inde fit, ut quae se timuit committere honesto, vilis ad amplexus inferioris eat, Ov. AA. 1, 769; indignum est a pari vinci aut superiore, indignius ab inferiore atque humiliore, Cic. Quinct. 31, 95. maximum est in amicitia parem esse inferiori, Am. 19, 69. u. vgl. 20, 71 sq. multum etiam refert, si argumento nitemur odii, utrum hoc - adversus inferiorem, parem, superiorem, alienum, propinquum, Quint. 5, 12, 7. ira abstinendum est, sive par est qui lacessendus est sive superior sive inferior: cum pare contendere anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum, Sen. dIra 2, 34, 1. in superiores contumax, in aequos et pares fastidiosus, in inferiores crudelis, denique in omnes intolerabilis, AHer. 4, 40, 52. ut ii, qui superiores sunt, submittere se debent in amicitia, sic quodam modo inferiores extollere, Cic. Am. 20, 72. non fere ad hanc (invidiam) nisi inferiores confugiunt, Quint. 11, 3, 63. aliquando etiam inferioribus praecipueque adolescentulis parcere aut videri decet, 11, 1, 68; Aeneae - sese - addiderat socium non inferiora secutus, Virg. A. 6, 170. haec Boreas aut his non inferiora locutus excussit pennas, Ov. M. 6, 702. aptari magnis inferiora licet, Am. 2, 17, 14. ex te pendentem sic dum circumspicis orbem, effugiunt curas inferiora tuas, Tr. 2, 207. — γ) der Kraft u. Macht nach, **geringer, schwächer** (bes. inferiorem esse, unterliegen, besiegt werden, nachstehen, untergeordnet sein), meist mit *Abl.*: mirabar, cur templa mihi tremuisse Dianae nuper et inferior vultu dea visa, Stat. Theb. 4, 331. et quotiens steteris domito sublimis in orbe, omnia sint humeris inferiora tuis, Ov. F. 4, 862. dimittunt eos, quos aut aetate aut viribus inferiores aut inermes habebant, Hirt. BG. 8, 14, 1. viribus inferior, quis enim par esset Atlanti viribus? Ov. M. 4, 653. eadem (onera et impedimenta) trahentem Alexandrum, quibus rebus antea vicisset, inferiorem esse, Curt. 5, 1 (1), 6. erat multo inferior numero navium Brutus, Caes. BC. 1, 57, 1. cum semper inferior copiis, superior omnibus proeliis discederet, Nep. Dat. 8, 4. inferior multo cum sim vel matre vel armis, Prop. 2, 8, 39. vir gravis et nulla arte cuiquam inferior, Sall. H. 2, 87. interque cervorum greges diu montes saltusque haud inferior velocitate peragravit, Justin. 44, 4, 8. vir animi magis quam ingeni paterni, multa fortiterque molitus neque usquam inferior nomine consulis, Vell. 2, 26, 1. inferior virtute meas divertor ad artes elaborque viro longum formatus in anguem, Ov. M. 9, 62. ut Alexandro felicitate, non virtute inferior videretur, Justin. 12, 1, 10. quum superior factus sit ordine, inferiorem esse fortuna, Cic. Fam. 13, 5, 2. quem ego in hoc praesertim genere intelligam prudentia non esse inferiorem quam me, usu vero etiam superiorem, I. QFratr. 1, 6, 18. qui - dignitate, auctoritate, existimatione, gratia non inferior quam qui umquam fuerunt amplissimi, 1, 3, 6. quoniam inferior gratia esset pecuniaque polleret, Suet. Caes. 19. nec numero inferior pugnae nec honore recedes, Virg. A. 12, 630. quum belli gloria non inferior fuisset quam pater, Cic. Off 1, 32, 116. et quascumque tulit formosi temporis aetas: Cynthia non illas nomen habere sinet, nedum, si levibus fuerit collata figuris, inferior duro iudice turpis eat, Prop. 1, 4, 7; — *absol.*: id habet hanc vim, ut sit ille in foedere inferior, Cic. CBalb. 16, 35. ubi nostros non esse inferiores intellexit, Caes. BG. 2, 8, 3. si inferiores fuissent, reliquam tamen fortunam periclitarentur, Auct. BAl. 16, 2. docere se profitebantur - quem ad modum causa inferior, ita enim loquebantur, dicendo fieri superior posset, Cic. Brut. 8, 30. incrementum est potentissimum, cum magna videntur etiam, quae inferiora sunt, Quint. 8, 4, 3. u. vgl. 5, 11, 39. öft.; — subst.: domesticis itaque bellis Graeciam obterendam, ne externis vacet, exaequandasque vires partium et inferiores auxilio levandos, Justin. 5, 2, 12. dum contentiones civitatium alit auxilium inferioribus ferendo, 8, 1, 3. praestare hanc inferioribus curam, Quint. 2, 3, 4.

2) in Zeitverhältnissen, **jünger, neuer, später, letzterer**, initium autem sumpsit historiae post caedem Caesaris dictatoris, sed et transiit ad inferiora tempora coepitque a pace civili, cum sentiret neque libere neque vere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam, Suet. Claud. 41. duodecimus enim mensis fuit februarius, et quom intercalatur, inferiores quinque dies duodecimo demuntur mense, Varr. LL. 6, 13. inferioris autem aetatis erat proximus L. Sisenna, Cic. Brut. 64, 228. iisdem fere temporibus aetate inferiores paullo quam Iulius, sed aequale propemodum fuerunt C. Cotta cet., 49, 182. maximos motus nostrae civitatis attingere non poteram, quod erant inferiores quam illorum aetas, qui loquebantur, QFratr. 3, 5 et 6, 2.

III) *Superl.* 1) **infĭmus** od. **infŭmus**, a, um, **unterster, niederster, letzter** (theils von mehreren Gegenständen der unterste, theils von einem Gegenstande der unterste Theil desselben, wie medius u. summus), u. übtr. auf Rang u. Stand, **niedrigster, geringster** (Ggsz. summus), also a) in räumlichen Verhältnissen, *neben Subst.*: singuli ab infimo solo (der Gruben) pedes terra exculcabantur, Caes. BG. 7, 73, 7. ut cohortes ex castris celeriter educeret et sub infimo colle ab dextro latere hostium constitueret, 7, 49, 1. certos mittit homines ad infimos montes, Nep. Eum. 9, 3. copias suas ad infimas montis radices producunt, BC. 1, 42, 2. flumen infimam vallem dividebat, quae totum paene montem cingebat, Hirt. BG. 8, 40, 2. u. vgl. §. 3. in foro infumo boni homines atque dites ambulant, Plaut. Curc. 4, 1, 14 ut, quum Sulla in agro Nolano immolaret ante praetorium, ab infima

ara subito anguis emergeret, Cic. Div. 1, 33, 72. cum ea habitacula summa infimis tanta intercapedo fastigii dispescat, Apul. de deo Socr. 4. clarum Tyndaridae sidus ab infimis quassas eripiunt aequoribus rates, Hor. Od. 4, 8, 31. testam demittito in dolium infimum leniter, Cato RR. 110. Scylla latrans infima inguinum parte, Catull. 60, 2. tu quem ad modum me censes oportere esse et in re publica et in nostris inimicitiis, ita et esse et fore auricula infima scito molliorem, Cic. QFratr. 2, 13, 4; lege, quaeso, et illud infimum caput (d. letzten Abschnitt) ipsius Balbi, Att. 9, 13, 8; — als *Praedic.*: omnia supera esse meliora, terram autem esse infimam, quam crassissimus circumfundat aether, Cic. ND. 2, 6, 17. in qua omnia delata gravitate medium mundi locum semper expetant, qui est idem infimus in rotundo, Tusc. 5, 24, 69. collis - passus circiter CC infimus apertus, a superiore parte silvestris, Caes. BG. 2, 18, 2. — *Subst.*: collis erat leniter ab infimo acclivis, 7, 19, 1. huc stipites demissi et ab infimo revincti, 7, 73, 3; ergo oratores populi summates viri summi adcubent, ego infumatis infumus, Plaut. Stich 3, 2, 38. quum scripsissem haec infima, quae sunt mea manu, venit ad nos Cicero tuus cet., diese letzten Worte, Cic. III. QFratr. 1, 6, 19.

b) übtr. dem Range u. Stande nach, **niederster, niedrigster, tiefster, geringster,** mortalem summum fortuna repente reddidit, e summo regno ut famul infimus esset, Enn. A. 316. Scipiadas, belli fulmen, Carthaginis horror, ossa dedit terrae proinde ac famul infimus esset, Lucr. 3, 1034. tace tu, quem ego esse infra infumos omnes puto homines, Ter. Eun. 3, 2, 36. ut apud Graecos infimi homines mercedula adducti ministros se praebent in iudiciis oratoribus, Cic. dOr. 1, 45, 198. qua in civitate rogati infimorum hominum filios prope de nocte ex ultima saepe urbe deductum venire soleamus, Mur. 33, 69. nil interest, an pauper et infima de gente sub divo moreris, Hor. Od. 2, 3, 22. Clodius - velut infimam nationum Italiam luxuria saevitiaque aflictavisset, veneno damnationem anteiit, Tac. A. 13, 30. ab infima plebe appellatus Nero, Suet. Ner. 7. quidam - ex inf. pl., Curt. 10, 22 (7), 1. apud perditissimam illam atque infimam faecem populi propter Milonem suboffendit, Cic. QFratr. 2, 4, 5; si quem infimo loco natum, nullo splendore vitae, nulla commendatione famae defenderem, tamen cet., Flacc. 11, 24. quosdam etiam infimi generis ad amplissimos honores provexit, Suet. Caes. 72. est autem infima conditio et fortuna servorum, Cic. Off. 1, 13, 41. homines infima fortuna, nulla spe rerum gerendarum, opifices denique delectantur historia, Fin. 5, 19, 52. ex infima utrumque fortuna provexerat, Suet. Aug. 66. L. Tarius Rufus infima natalium humilitate consulatum militari industria meritus, Plin. 18, 6 (7), 37; daher: precibus infimis petiĕre, ut cet., mit Bitten, wie sie den Niedrigsten eigen sind, mit demüthigen B., Liv. 8, 2, 10. u. so 29, 30, 2. senatu ad infimas obtestationes procumbente, Tac. A. 1, 12. — *Subst.*: ut equestria ab infimo quoque occuparentur, Suet. Cal. 26. qui quum prohiberet iniuria tenuiores, aequitate constituenda summos cum infimis pari iure retinebat, Cic. Off. 2, 12, 41. meminerimus autem etiam adversus infimos iustitiam esse servandam, 1, 13, 41. ut communis infimis, par principibus videretur, Nep. Att 3, 1; — qui societatem conubiumque novo populo peterent: urbes quoque ut cetera ex infimo nasci, Liv. 1, 9, 2; qui primum - patribus omnem honorem eripuit, omnia infima summis paria fecit, turbavit, miscuit, Cic. Leg. 3, 9, 19; — mit *Genit.*: hinc auctus opes largusque rapinae infima dum vulgi fovet oblatratque senatum, Sil. 8, 248.

2) **imus**, a, um, **unterster, niederster, tiefster, hinterster, letzter** (theils von mehreren Gegenständen der unterste, theils von einem Gegenstande der unterste Theil desselben), insbes. **unterirdisch, in der Unterwelt befindlich,** übtr. dem Tone, Rang u. Stande nach, **tiefster, niedrigster, geringster** (Ggstz. summus), in der Zeit: **letzter**, also zunächst a) in räumlichen Verhältnissen, aa) eig., *neben Subst.*: ecce ruunt variae species et quidquid ab imo natum hominum extinctumque chao est, d. i. seit Anfang der Welt, Sil. 13, 438. cum vincula mundi ima labent, tremere ecce solum, tremere ipsa repente tecta vides, VFlacc. 4, 564. illa fremens habitat sub nubibus imis, 2, 119. mihi vel tellus optem prius ima dehiscat! Virg. A. 4, 24. u. so 10, 675. ossa disiecta et gravi elisa casu - et ora et illas nobiles patris notas confudit imam pondus ad terram datum, Sen. Troad. 1115. fit fragor aetherias ceu Iuppiter arduus arces inpulerit, imas manus aut Neptunia terras, VFlacc. 5, 163. non tota ab imo tecta convellens solo vertis Mycenas? Sen. Thyest. 1011. Titania pubes, fulmine deiecti fundo volvontur in imo, Virg. A. 6, 581. u. vgl. VFlacc. 3, 224. imo Nereus ciet aequora fundo, Virg. A. 2, 419. imo consurgit ad aethera fundo (fluctus), 7, 530. u. vgl. 5, 178. VFlacc. 8, 366. imis stagna refusa vadis, Virg. A. 1, 125. simul imis saxa renarint vadis levata, ne redire sit nefas, Hor. Epod. 16, 25. quatit ut saevo cum fulmine Phlegram Juppiter adque imis Typhona reverberat arvis, VFlacc. 6, 169. gelidusque per imas quaerit inter valles - Ufens, Virg. A. 7, 801. habitabat vallibus imis, 3, 110. u. so G. 1, 374. Sen. Oed. 724. VFlacc. 4, 381. clivo sudamus in imo, Ov. Her. 19, 41. gemitus lacrimabilis imo auditur tumulo, Virg. A. 3, 39. u. so 5, 92. vatem aspicies, quae rupe sub ima fata canit, 3, 443. vincula prensa manu saxis adduxerat imis arduus, VFlacc. 5, 160. imum felix versabat vomere Olympum, 1, 25. occant Tempe: per quae Peneos ab imo effusus Pindo spumosis volvitur undis, Ov. M. 1, 569; — quantum ventis adiuta vetustas impulerat pontive fragor, tantum abscidit imi concutiens a sede maris, VFlacc. 2, 528. puppes - demersis aequora rostris ima petunt, Virg. A. 9, 120. si sublimis fluctu consurgeret imo, Tib. 4. 1, 74. fluctus defertur belua ad imos, VFl. 2, 535. eumque imis sub fluctibus audiit omnis Nereidum - chorus, Virg. A. 5, 239. ima exaestuat unda, G. 3, 240. imas pete undas! Sen. Herc. f.

600. infelix imas quondam mihi rapta sub undas, VFlacc. 4, 118. Neptunus imis exserens undis caput, Sen. Agam. 552. u. vgl. Hipp. 335. imoque a gurgite pontus vertitur, Ov. F. 3, 591. u. vgl. VFlacc. 1, 657. u. imo sub gurgite concipit austros unda silens, 5, 521. imo barathri ter gurgite vastos sorbet - fluctus, Virg. A. 3, 421. imis se condit aquis, VFlacc. 2, 320. imis freta tollere harenis, 1, 601. u. vgl. 4, 409; — adytis cum lubricus anguis ab imis - volumina traxit, Virg. A. 5, 84. arcana in imo regia secessu patet, Sen. Thyest. 650. at genitrix imis pariter Maeotis ab antris implevit plangore lacus, VFlacc. 6, 565. sus nemoris cultrix fetum ad imam posuerat (quercum), Phaedr. 2, 4, 3. cibus in totas usque ab radicibus imis per truncos ac per ramos diffunditur omnis, Lucr. 1, 352. flatus - alta arbusta evolvens radicibus haurit ab imis, 6, 140. imis avolsam solvit radicibus (silicem), Virg. A. 8, 237. u. vgl. G. 1, 319. Sen. Oed. 965. sterilis quae stirpibus exit ab imis (frons), Virg. G. 2, 53. u. vgl. 2, 209; — exsultet, quaecunque notum gens ima iacentem - colit, Calp. 1, 74. XVII. Kal. Iun. ex castris ad imam Candaviam, Cic. ad Brut. 1, 6, 4. virtus post nummos! haec ianus summus ab imo prodocet, Hor. Ep. 1, 1, 54. vacillant omnia tecta, summa magis mediis, media imis, ima perhilum, Lucr. 6, 575. si gradibus trepidatur ab imis, ultimus ardebit, Juv. 3, 200. quique imos pulsabant ariete muros, Virg. A. 12, 706. imas obsedēre fores, 2, 449. imi convivae lecti nihilum nocuēre lagenis, Hor. Sat. 2, 8, 40. u. vgl. Ep. 1, 18, 10. stivaque, quae currus a tergo torqueat imos, Virg. G. 1, 174. imam inter galeam summi thoracis et oras abstulit - caput, A. 12, 381. u. vgl. VFlacc. 7, 626. subit oras hasta per imas fulgentis clipei, 10, 588. imaque sēdit (hasta) inguine, 10, 785. ubi ad imum mucronem ventum est, Cels. 7, 5, 3. supra imam togam, Quint. 11, 3, 140. ima palla, Catull. 3, 4, 35. feminae - ima corporum velamenta proiiciunt, Curt. 5, 6 (1), 38. donec deceptus et exspes nequicquam fundo, suspiret, nummus in imo! Pers. 2, 50. at nostrum (ingenium) tenebris utinam latuisset in imis! Ov. Tr. 1, 9, 55; — hei mihi surrepens imos ut torpor in artus expulit ex omni pectore laetitias, Catull. 76, 22. ima dolor balantum lapsus ad ossa cum furit, Virg. G. 3, 457. gelidusque per ima cucurrit ossa tremor, A. 2, 120. 12, 447. imis exarsit tota medullis, Catull. 64, 93. imas urat serpens flamma medullas! Sen. Med. 821. nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum qua naris fronti committitur accipis imae, Ov. M. 12, 314. trahit in spatium (aures) villisque albentibus implet instabilesque imas facit et dat posse moveri, 11, 176. foramina, quae a summis ad imas nares simplicia sunt, Cels. 8, 1. imo tellus qua proxima collo, VFlacc. 7, 618. in distributione vocum ab imis faucibus exclamatione quam clarissima adhibere oportet, AHer. 3, 14, 25. ingurgitavit usque ad imum gutturem, Nov. 118. imi monstrabit pectoris ignem, VFlacc. 7, 253. quae (querelae) - verae nascuntur pectore ab imo, Catull. 64, 198. rumpitque has imo pectore voces, Virg. A. 11, 377. flebat et has imo referebat pectore voces, VFlacc. 6, 496. pectore imo condita arcana eruet, Sen. Troad. 584. verae voces tum demum pectore ab imo eiciuntur, Lucr. 3, 57. ingentem gemitum dat pectore ab imo, Virg. A. 1, 485. funditque preces rex pectore ab imo, 6, 55. suspiria duxit ab imo pectore, Ov. M. 10, 402. pectore ductor ab imo talia voce gemit, VFlacc. 5, 36. saepe illam perhibent - clarisonas imo fudisse e pectore voces, Catull. 64, 124. graviter gemitus imo de pectore ducens, Virg. A. 2, 288. Aesonii venit hasta ducis latumque sub imo pectore rumpit iter, VFlacc. 3, 240. magnumque sub imo corde premit gemitum, Virg. A. 10, 464. ingemuit vultumque ima ad suspiria duxit, Ov. M. 2, 774. cadit ex humeris vestis apertis imumque tegit suffulta latus, Sen. Troad. 103. latere petitus imo spiritus, Hor. Epod. 11, 10. ab imo pulmone pituitam trochleis adducere, Quint. 11, 3, 56. dextraeque digitos super imum abdomen leniter imponit, Cels. 7, 26, 2. a capite eam (manum) petere aut ad imum ventrem deducere vitiosum habetur, Quint. 11, 3, 112. imaque longo ilia singultu tendunt, Virg. G. 3, 506. palla imos ferit alba pedes, VFlacc. 1, 385. ipsa animi vis in capite aut umeris aut imis calcibus esse posset, Lucr. 3, 790. cum sudor ad imos manaret talos, Hor. Sat. 1, 9, 10. hic (puer) et candidus et talos a vertice pulcher ad imos fiet eritque tuus nummorum milibus octo, Ep. 2, 2, 3. gradibus imā verrit vestigia caudā (vacca), Virg. G. 3, 59. pondere serpentis curvata est arbor et imae parte flagellari gemuit sua robora caudae, Ov. M. 3, 93. mollis inertia cur tantam diffuderit imis oblivionem sensibus, Hor. Epod. 14, 1. omnis stetit imo volnere sanguis, Virg. A. 12, 422; — ferner in Bezug auf die Unterwelt: per sidera iuro, per superos et siqua fides tellure sub ima est, Virg. A. 6, 458. Erebi de sedibus imis umbrae ibant tenues, G. 4, 471. in Tartara ima, rector umbrarum, rape cet., Sen. Oed. 868. qui solus honos Acheronte sub imo'st, Virg. A. 11, 23 illicitos toros Acheronte in imo quaerit Hippolyti pater, Sen. Hipp. 98. non avidos Styx habet ima deos, Ov. F. 2, 536. imis Acheronta adfatur Avernis, Virg. A. 7, 91. parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni, Ov. M. 4, 444. u. vgl.: qui regit ima, Ov. M. 10, 47. superis divisque potentior imis, VFlacc. 7, 498. u. vgl.: pacis et armorum superis imisque deorum arbiter, Ov. F. 5, 665. u. superis deorum gratus et imis, Hor. Od. 1, 10, 20. manes veniet mihi fama sub imos, Virg. A. 4, 387. u. so 11, 182. 12, 884. VFlacc. 7, 329. Sen. Troad. 147. imas Erebi descendit ad umbras, Virg. A. 6, 404. u. vgl.: animas imis excire sepulchris, Ecl. 8, 98. — *Subst.*: sic veris falsa remiscet, primo ne medium, medio ne discrepet imum, das Letzte, Hor. AP. 151; neque quoquam posse resolvi summa atque ima, quod in medium sint omnia nixa, Lucr. 1, 1055. u. vgl. 2, 487. extulit adsurgens noctem pater imaque summis miscuit, VFlacc. 4, 516. u. bildl.: summa imis miscuit et

in praeruptum atque anceps periculum adduxit rem publicam, Vell. 2, 2, 3. und: ubi reverentia excessit animis et summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus, Curt. 8, 26 (8), 8. ima petunt pisces, Ov. M. 2, 265. u. vgl. Hor. Sat. 2, 4, 57. nebulae magis ima petunt, Virg. G. 1, 401. u. vgl. A. 8, 67. ima deserit coelum petens, Sen. Oed. 280; — longos imitaris *ab* imo *ad* summum totus moduli bipedalis, Hor. Sat. 2, 3, 308; subcrescit *ab* imo totaque paulatim lentus premit inguina cortex, Ov. M. 9, 352. locus erat castrorum editus et paulatim ab imo acclivis, Caes. BG. 3, 19, 1. structura latior ab imo paulatim incremento operis in artius cogitur, ad ultimum in carinae maxime modum coit, Curt. 7, 12 (3), 9. u. so 7, 23 (5), 33. cuperem cum vertere ab imo - moenia Troiae, Virg. A. 5, 810. suspiret ab imo femina, Ov. AA. 3, 675. u. bildl.: funditus humanam vitam qui turbat ab imo, Lucr. 3, 38. u. vgl. 5, 163; et quantum a summis, tantum secessit ab imis terra, Ov. F. 6, 279; — omne mihi visum considere in ignes Ilium et *ex* imo verti Neptunia Troia, Virg. A. 2, 624. cum fulvas ex imo verrit arenas (mare), Ov. M. 11, 499. quid dubitas quin ex imo penitusque coorta emanarit uti fumus diffusa animae vis, Lucr. 3, 582; — vides illum, qui *in* imo imus recumbit (an der Tafel), Petr. 38, 6. hinc dextra recurvatum in imo dirigitur (intestinum rectum), Cels. 4, 1; omnis mundi quasi limus *in* imum confluxit gravis et subsedit funditus ut faex, Lucr. 5, 496. si quae quasi nubeculae innatarint, in imum deferantur, Cels. 2, 3; fossa fit ad solidum: fruges iaciuntur in ima, Ov. F. 4, 821; — copia materiai undique ponderibus solidis confluxit *ad* imum, Lucr. 1, 987. u. so: ad imum, Cels. 7, 19; si quid inexpertum scenae committis et audes personam formare novam, servetur ad imum, für das Ende, Hor. AP. 125; — scandenti *circa* ima labor est Quint. 12, 10, 78. u. vgl. Prooem. 20; — im *Plur.* mit *Genit.*: tenet ima lacunae lenta salix cet., Ov. M. 8, 335. quae gurgitis huius ima tenes, Virg. G. 4, 322. petra - in metae maxime modum erecta est, cuius ima spatiosa sunt, altiora in artius coëunt, Curt. 8, 39 (11), 6. prior occupat aere citato cassidis ima Melas, VFlacc. 6, 198. circa ima pollicis, Quint. 11, 3, 99; *in* gurgitis ima contortum valido sceptrum regale lacerto condidit, Ov. M. 5, 421; vapor penetravit *ad* ima fontis, 14, 793; *inter* ima ferire pedis salientem sanguine venam, Virg. G. 3, 460.

bb) übtr. α) dem Ton nach, tiefster, vgl. zunächst: sicut cithara, ita oratio perfecta non est, nisi ab imo ad summum omnibus intenta nervis consentiat, Quint. 2, 8, 15. und: si collibuisset, ab ovo usque ad mala citaret „io Bacche" modo summa voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima, Hor. Sat. 1, 3, 6; ima (vox) vim non habet, summa rumpi periclitatur: mediis ergo utendum sonis, Quint. 11, 3, 42. praeparare ab imis sonis vocem ad summos, §. 22. — β) dem Range u. Stande nach, niederster, niedrigster, tiefster, geringster, o diva gratum quae regis Antium, praesens vel imo tollere de gradu mortale corpus, vel superbos vertere funeribus triumphos, Hor. Od. 1, 35, 1 sqq. tamen ima plebe Quiritem facundum invenies, Juv. 8, 47; — subst.: aequa lege necessitas sortitur insignes et imos, omne capax movet urna nomen, Hor. Od. 3, 1, 14. perinde summis atque imis carus, Plin. Pan. 19, 3; — animis natum inventumque poëma iuvandis, si paullum summo decessit, vergit ad imum, Hor. AP. 377. valet ima summis mutare et insignem attenuat deus obscura premens, Od. 1, 35, 12. ima permutat levis hora summis, Sen. Thyest 598.

b) in Zeitverhältnissen, letzter, qui (mensis) sacer est imis manibus, imus erat, Ov. F. 2, 52; beatus enim iam cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes, dormiet in lucem, scorto postponet honestum officium, nummos alienos pascet, ad imum Thraex erit aut olitoris aget mercede caballum, zuletzt, endlich, Hor. Ep. 1, 18, 32 sqq.

infervĕfăcio, fācĕre, darin od. in etw. kochen lassen, aufkochen lassen, im Pass. **infervĕfīo**, factus sum, fieri, darin od. in etw. kochen, aufkochen, liquatumque acetum infervefaciunt, Col. 12, 17, 2. eam (materiam iuniperi) infervefacito cum congio vini veteris, Cato RR. 123. u. vgl. 156, 7. tertio die cum infervefiunt, Scrib. Comp. 271. omnia eadem aequis ponderibus in unum levigata et fictili vase cum Amineo vase infervefacta, mox etiam refrigerata ligneis canalibus apponi, Col. 9, 13, 5.

inferveo, ferbui, ēre, darin od. in etw. kochen, aufkochen, facito bis aut ter inferveat (vinum), Cato RR. 108. ubi iam bene manipulus is (papaveris) coctus est, ibidem expressus proiicitur, et cum eo humore passum pari mensura miscetur infervetque, donec crassitudinem sordium habeat, Cels. 5, 25, 4. simplex (ius) e dulci constat olivo, quod pingui miscere mero muriaque decebit non alia quam qua Byzantia putuit orca: hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis cet., Hor. Sat. 2, 4, 64. mulsum quod inferbuit, Cels. 2, 30 sive ex oleo inferbuerunt (fungi), sive piri surculus cum his inferbuit, omni noxa vacant, 5, 27, 12.

infervesco, ĕre, darin od. in etw. zu kochen anfangen, fabae tertia pars ubi infervescet, tum far insipias, Cato RR. 90. *e conj. Ponted.*; übtr.: obtendensque manum solem infervescere fronti arcet et umbrato perlustrat pascua visu, daß die Sonne nicht auf die Stirn zu brennen anfange, nicht auf sie scheine, Sil. 13, 341. ne infervescat aqua solo, durch die Sonnenwärme sich erwärme, Plin. 19, 12 (60), 183.

infestātio, ōnis, *f.* (infesto), der feindliche Angriff, si - domesticis iudiciis nimis operata sectae huius infestatio obstruit viam defensioni, liceat veritati vel occulta via litterarum ad aures vestras pervenire, Tert. Apolog. 1.

infestātor, ōris, *m* (infesto), der Beunruhiger, Nomadas inde infestatoresque Chaldaeorum Scenitae - cludunt, Plin. 6, 28 (32), 143.

infeste, *Adv.*, s. infestus.

infestīvus, a, um, unzart, ungemütlich, L.

Torquatus subagresti homo ingenio et infestivo, Gell. 1, 5, 3. u. *Adv.*: hoc igitur reliquit et cetera vertit non **infestiviter**, nicht unfein, recht artig, 9, 9, 9.

infesto, āvi, ātum, āre, anfallen, angreifen, verfolgen, zusetzen, beunruhigen, beschweren, belästigen, gefährden, unsicher machen, verderben, verletzen, a) v. Leb., *alqm.* od. *alqd. alqa re*: conviciis et simul fragminibus panis infestatus, Suet. Claud. 18. a singulis et per factionem et denique civili bello infestatus est, Claud. 13. innumeris infestat caedibus hostem, Sil. 4, 624. quorum vires tantae fuēre, ut - Syriam magnis bellis infestaverint, Justin. 36, 1, 10. ductorem infestans odiis, Sil. 2, 277. infestantur (pleraque) multo ac malefico genere animalium, Mel. 1, 4, 2; aruspicem sagamque sua sponte non noverit, quae utraque genera vana superstitione rudes animos infestant, Col. 11, 1, 22; — *alqm.* od. *alqd.*: et modo postremus, nunc ordine tertia palma, Hesperon infestat sua per vestigia pressum, Sil. 16, 503. se frequenter invicem infestant, Mel. 3, 6, 5. unum omnes incessere planctibus, unum infestare manus, VFlacc. 4, 494; crimini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset, Justin. 43, 2, 9. attonitus stabulo ceu pastor inani, cui pecus aut rabies Poenorum inopina leonum, aut populatrices infestavēre catervae, Claud. Rapt. Pros. 3, 165; — quum - Africam Quinquegentiani infestarent, Eutr. 9, 22. quod (mare) Franci et Saxones infestabant, 9, 21. piratae omnia maria infestabant ita, ut cet., 6, 12. uno tempore et nostras munitiones infestabant et suas defendebant, Auct. BAl. 3, 2; quem (tractum) ferae infestant, Mel. 3, 10, 3. vasta deinde iterum loca beluae infestant, 3, 7, 1; — *absol.*: ipse ante triduum quam occideretur in piscina sibi visus est videre hominem cum gladio infestantem, Capitol. Pertin. 14. aquila tentorio eius supersedens duos corvos hinc et inde infestantes afflixit, Suet. Aug. 96. — b) v. Lebl., *alqd. alqa re*: latrociniis ac praedationibus infestato mari, Vell. 2, 73, 3. Lycia - infestata olim Chimaerae ignibus, Mel. 1, 15, 1. neque enim dubium, quin et iis seminibus infestetur ager, sicut etiam milio et panico, Col. 2, 18, 3. haec autem (via militaris) praetereuntium viatorum populationibus et assiduis devertentium hospitiis infestat rem familiarem, 1, 5, 7. omnis materia sic caesa iudicatur carie non infestari, 11, 2, 11. mox paulatim tepescens (fons) ad noctis media fervore et amaritudine infestatur, Plin. 2, 103 (106), 228; medicin.: necesse est (iis) capitis acerbissimi dolores sint vel quaelibet alia pars morbo infestetur, Cels. 2, 7. aetas media tutissima est, quae neque iuventae calore, neque senectutis frigore infestatur, 2, 1; — *alqd.*: Scylla latus dextrum, laevum inrequieta Charybdis infestant, Ov. M. 13, 730. et vobis alii ventorum proelia narrent, quas Scylla infestat, quasve Charybdis aquas, Am. 2, 11, 17. vini saporem infestat (salix), Col. 5, 7, 1. trini quibusdam (glandibus) partus ex uno calyce cortexque lentus, proxima vero corpori membrana et in his et in nucibus saporem, ni detrahatur, infestat, Plin. 15, 23 (25), 92; medicin.: quae (ossa) acuta membranam infestant, Cels. 8, 4. clavorum, qui fere cervicem infestant, minor molestia est: nam facile oleo - curantur, Col. 6, 14, 6. de pituitae quoque tenuis cursu, qui oculos infestat - iam explicui, Cels. 7, 7, 15. cum paene sola medicamentorum quae id praestant confirmet etiam stomachum, adeo non infestet ulla vi contraria, Plin. 27, 4 (5), 16. cetera, quae antiqui medici praeceperunt, stomachum omnia infestant, und: quibus, si plures dies non vomuerunt, dolor praecordia infestat, Cels. 1, 3. qui (dolores) ventrem infestarunt, 5, 28, 11. minus infestat nervos (vinum), quod vetustate dulcescit, Plin. 23, 1 (22), 39. calor autem adiuvat omnia, quae frigus infestat, Cels. 1, 9. vulnera nimius calor et nimium frigus infestant: maxime tamen horum varietas: ideoque perniciosissimus autumnus est, 5, 26, 6. quae res - totam denique vitam hominis infestat, 7, 7, 15. u. so 3, 27, 1; — *absol.*: quod si tussis infestabit, potio sumenda erit, 8, 9.

infestus, a, um (über die Etymol. des Wortes nach Nigid. vgl. Gell. 9, 12 (3—6), 1) *act.*, anfallend, angreifend, eindringend, herausfordernd, beunruhigend, belästigend, lästig, feindlich vorgehend, - verfolgend (sich offensiv verhaltend), feindlich, gefährdend, gefährlich (öft. neben inimicus, so daß inf. auf das offensive Verhalten, inimicus, wie infensus, auf die Gesinnung sich bezieht, vgl. unten Cic. Phil. 10, 10, 21), a) von Leb., *neben Subst.*: missum ad sua corpora morbum infesto credunt a numine, saxa deorum haec et tela putant, Juv. 13, 230. causa petendi sus erat, infestae famulus vindexque Dianae, Ov. M. 8, 271. infesto miserum me tradere Amori non cessasti, Catull. 99, 11. fugit infestos vibrantibus hastis terrigenas, VFlacc. 8, 449. iterum infestae se fervere caede Lacaenae credit (Orestes), 7, 150. perimere cum te vellet infestus Creon, Sen. Med 491. tam foederatis quam infestis ac feris gentibus ultro lacessitis, Suet. Caes. 24. destitutos se inter infestas indomitasque gentes, Curt. 10, 26 (8), 10. Medus infestus sibi luctuosis dissidet armis, Hor. Od. 3, 8, 19. si se convertissent et pila - in Numidas infestos coniecissent, Auct. BAfr. 70, 4. infesta concio vix inhiberi potuit, Curt. 7, 6 (2), 1. gladiatores notos, sicuti infestis spectatoribus dimicarent, vi rapiendos reservandosque mandabat, Suet. Caes. 26. reges infestos suspectosque comminationibus magis et querellis quam vi repressit, Tib. 37. immineat viro infesta coniux, Sen. Thyest. 42. vereris fratris infesti dolos? Phoen. 492. torqueor, infesto ne vir ab hoste cadat, Ov. Her. 9, 36. ipse paucis diebus intento atque infesto exercitu in Numidiam procedit, Sall. J. 46, 5. infesto exercitu in agrum Albanum pergit, Liv. 1, 23, 4. rex ipse veretur infesto ad muros volitantes agmine turmas decere, Virg. Cir. 117. infesto Germanorum agmine Gallias peti, Tac. A. 1, 69. u. vgl. Sen. Herc. fur. 1181. templa - miles infestus tenet, 616. quem (ensem) cur destringere coner tutus ab infestis latronibus? Hor. Sat. 2,

1, 41; tremit, ut quondam stabulis deprensa relictis parva sub infesto cum iacet agna lupo, Ov. F. 2, 799. non docet infestos currere cerva canes, AA. 3, 670. quis tamen (viribus) infestum pugnans devicerat hostem (d. i. hydram), Virg. Cul. 388; — als *Praedic.*: dei irati infestique sunt, Sall. C. 52, 29. causam - possum tueri iudice infesto meam, Sen. Troad. 910. Adherbal ubi intellegit omnes suas fortunas in extremo sitas, hostem infestum, auxilî spem nullam cet., Sall. J. 23, 2. supplex idem et infestus expressit tandem, ut cet., Curt. 6, 25 (7), 12. tum Menacenis haud iniuria infestus ad Meleagrum - redit, 7, 27 (6), 21. huic Bico quidam - *ob* aemulationem infestus comparavit insidias, 9, 27 (7), 4; — quin etiam patriā excussos infesta per undas ausa sequi, sagt Juno, Virg. A. 7, 299. quamquam iam aetate et viribus erat gravior, equum infestus admisit, Liv. 2, 19, 6; — mit *Dativ.*, u. zw. *alci.*: tibi infesta soli est plus quam quoiquam, Plaut. Cas. 3, 5, 48. quo accedam aut quos appellem? nationesne an reges, qui omnes familiae nostrae ob vostram amicitiam infesti sunt? Sall. J. 14, 17. regi infesta plebes erat, 33, 3. antea iam infestus nobilitati, 84, 1. qui - Julianis partibus inf. erat, Vell. 2, 68, 2. sis licet infestus sociis regique mihique, dure Philoctete, Ov. M. 13, 328; hic tibi comis et urbanus liberque videtur, infesto nigris, Hor. Sat. 1, 4, 90. Aulo omnes infesti - quod -, Sall. J 39, 1. eum infestum inimicum Cn. Pompeio cognoverat, C. 19, 1. quem Meleager infestus invisusque Perdiccae strenue perducit in regiam, Curt. 10, 22 (7), 7. rex Harpalo Atheniensibusque iuxta infestus classem parari iubet, 10, 7 (2), 2. u. vgl. 10, 28 (9), 7. iam diu infestam senatui plebem ratus, Liv. 23, 2, 3. ne conspiceretur a praedonibus omnia tunc obtinentibus maria et merito iam infestis sibi, Vell. 2, 43, 1. quam (Galliam) sibi armis animisque infestam inimicamque cognovit, Cic. Phil. 10, 10, 21. ut qui accipere in campo consuerunt, iis candidatis, quorum nummos suppressos esse putant, inimicissimi solent esse, sic eius modi iudices infesti tum reo venerant, Cluent. 27, 75; animus impurus, dis hominibusque infestus neque vigiliis neque quietibus sedari poterat, Sall. C. 15, 4. fidenti animo atque infesto Romanis, Nep. Ham. 3, 1; illa sibi infestos eversa *ob* Pergama Teucros - praemetuens, Virg. A. 2, 571. ob aliam quoque causam infestus regi, Curt. 8, 21 (6), 8. u. vgl. 3, 5 (2), 10; — genus horriferum natura ferarum humanae genti infestum terraque marique cur alit atque auget? Lucr. 5, 218. leonibus maxime infesti (canes), Curt. 9, 6 (1), 31. sunt infesti adtingentibus (gryphi), Mel. 2, 1, 1; — *alci rei*: tum praeda delenire popularium animos studebat, praeter aliam superbiam regno infestos etiam, quod cet., Liv. 1, 57, 1. C. Memmius vir acer et infestus potentiae nobilitatis, Sall. J. 27, 2. sed - quo illa oratio pertinuit? an uti vos infestos coniurationi faceret? C. 51, 10. decemvir ille perpetuus, bonis tergo sanguini civium infestus, virgas securesque omnibus minitans, Liv. 3, 57, 2. perosus decemvirorum scelera et ante omnes fratris filî superbiae infestus, 3, 58, 1; — mit *in* u. *Acc.*: inpius in parentes, ingratus in amicos, infestus in cognatos, in superiores contumax cet., AHer. 4, 40, 52. hi, qui decretis edictisque tuis in te concitati infestique sunt, Cic. II. Verr. 1, 37, 93; — *absol.*: quodcunque tellus genuit infestum, occidit, Sen. Herc. Oet. 28. multa per ipsas insinuant nares infesta atque aspera adactu, Lucr. 6, 777. Hannibal contra in aliena, in hostili est terra, inter omnia inimica infestaque, procul ab domo ab patria cet., Liv. 22, 39, 13. sperat infestis, metuit secundis alteram sortem bene praeparatum pectus, Hor. Od. 2, 10, 13. paulatim dehinc ab indecoris ad infesta transgrediebantur, Tac. A. 3, 66; — im *compar.*: neque tamen M. Popillius reverti Romam audebat, ne causam diceret adverso senatu, infestiore populo apud praetorem, Liv. 42, 22, 2. nulla iam ultra gens, nihil nisi fluctus et saxa, et infestiores Romani, quorum superbiam frustra per obsequium et modestiam effugeris, Tac. Agr. 30. docet nullam infestiorem urbem Graeciae esse, quam regiam veterum Persidis regum, Curt. 5, 19 (6), 1. si ora Italiae infestior hoc anno quam Africae fuit, quid cet., Liv. 24, 8, 16; im *superl.*: vir in bello hostibus, in otio civibus infestissimus quietisque impatientissimus, Vell. 2, 23, 1. vir animi bellique fortissimus genitusque Romano nomini infestissimus, 2, 27, 1. Gallorum gentem infestissimam nomini R. ad bellum accersunt, Sall. J. 52, 24. auctores fuisse tam liberi populo suffragii Icilios accipio, ex familia infestissima patribus tres in eum annum tribunos plebis creatos, Liv. 4, 54, 4. cum ei fuisset infestissimus, Nep. Eum. 10, 3. M. Crassus - ab eadem illa peste infestissimus meis fortunis pradicabatur, Cic. Sest. 17, 39; quae (frequentia) nunc te animo iniquissimo infestissimoque intuetur, II. Verr. 5, 55, 144.

b) v. Lebl. (concr. u. abstr. Gegenständen), *neben Subst.*: iactae itaque moles infesto ac profundo mari, Suet. Cal. 37. et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit repetitumque infesto gurgite procella circumegit atque hausit, Petr. 114, 6. bis fragor infestas cautes adversaque saxis saxa dedit, VFl. 4, 659. vgl.: saxa quoque infesto volvebant pondere, Virg. A. 9, 512; vidimus coelo iubar ardens cometam pandere, infestam facem, Sen. Oct. 230. cur sancta deûm delubra suasque discutit infesto praeclaras fulmine sedes, Lucr. 6, 417. infesto fulmine morti, si mereor, demitte tuaque hac obrue dextra, Virg. A. 5, 691. me reor infesto, cum tonat, igne peti, Ov. Tr. 1, 1, 82. non illis obvia tela ferre nec infestos dērat furor improbus ignes, VFlacc. 2, 313. parte alia infestis - in armis Styrus adest, 6, 265. infesta contra populum R. arma tulerant, Justin. 37, 1, 1. ut summis iam rura recedere cristis vidit et infestā vibrantes casside terras, VFlacc. 7, 617. Troiugenûm infesto prosternens corpora ferro, Catull. 64, 355. olli - convertēre vias infestaque tela tulēre, Virg. A. 5, 582. pars altera promere ferrum audet et infestis pugnam instaurare sagittis,

Juv. 15, 73. infestā subit obvius hastā, Virg. A. 10, 877. lancea infesta magnis viribus medium femur traicit Voluseni, Hirt. BG. 8, 48, 5. nostri milites cum infestis pilis procucurrissent cet., Caes. BC. 3, 93, 1. cum infestis cuspidibus concurrissent, Manlii cuspis super galeam hostis, Maecii trans cervicem equi elapsa est, Liv. 8, 7, 9. Tarquinium infesto spiculo petit, 2, 20, 2. Vitellium infestis mucronibus coactum modo erigere os et offerre contumeliis, nunc cadentes statuas suas - contueri, postremo ad Gemonias - propulere, Tac. H. 3, 85. ipse infestam sarissam - in medio barbari gutture - fixit, Curt. 7, 19 (4), 36. profugis infestam lampada Grais concutiens, VFlacc. 8, 262. ad virilia sua admovit novaculam infestam, Petron. 108, 10. quem trabe infesta petit Megaera? Sen. Med. 951. quos fugere credebant, adversis signis ad se ire viderunt, Caes. BG. 6, 8, 6. u. ſo 7, 51, 3. BC. 3, 93, 4. Sall. C. 60, 2. Liv. 2, 30, 11. infestis prope signis inferuntur Galli in Fonteium, Cic. Font. 20, 44 (16, 34). Achilles infesta classe mare Ponticum ingressus, Mel. 2, 1, 5. quos - Mincius infesta ducebat in aequora pinu, Virg. A. 10, 206. nunc levis infesto procurrit in agmina curru, VFlacc. 6, 697. infesta manu exegit ultra corpus, Sen. Thyest. 739. per infestas effugit ille (Silenus) manus, Ov. F. 6, 344. corporibus nostris - infestas admovemus manus, Curt. 7, 3 (1), 23. infesto iam pede pulsat humum (taurus), Ov. Tr. 4, 3, 30. profugus urbem liquit infesto gradu, Sen. Hipp. 1001. ut infestis digitis ora et oculos simul ludentium infantium incesseret, Suet. Cal. 25. manum infesto pollice extendit, Quint. 11, 3, 119. carere me aspectu civium, quam infestis omnium oculis conspici mallem, Cic. Cat. 1, 7, 17. infestis taurus mox confodit cornibus hostile corpus, Phaedr. 1, 23, 7. illum ardens infesto volnere Pyrrhus insequitur, Virg. A. 2, 529. hunc miseratus adest infesto vulnere Ladmus, Sil. 1, 397; — omnia ademit una dies infesta tibi tot praemia vitae, Lucr. 3, 898. non pugnandum - infesto tempore anni, Liv. 43, 22, 9. cuncta sors mihi infesta abstulit, Sen. Phoen. 239. nec me tua sibila toto exagitent infesta mari, VFlacc. 8, 103. inque unum pariter mare protinus omnes infesto clamore ruunt, 8, 326. meminerit se priore actione clamore populi R. infesto atque inimico excitatum confessum esse cet., Cic. II. Verr. 1, 5, 12. quaecunque mentis agitat infestus vigor, Sen. Oct. 743. benefacta pro debitis exigimus, quae aliter eveniunt, ut decepti ab iis infesto animo reprehendimus, Cic. ad Brut. 1, 16, 10. quae est ista tam infesta ira, quam per duas acies fusus sanguis explere non potuerit? Liv. 7, 30, 15. quod tam infestum scelus et immane aut unde natum esse dicamus? Cic. Cluent. 66, 188. vitam vexare querellis passimque infestis - saevire periclis, Lucr. 6, 15; — als *Praedic.*: tristes thalamos infestaque cerno omnia, VFlacc. 7, 249; mit *Dat.*: dum pecori lupus et nautis infestus Orion turbaret hibernum mare, Hor. Epod. 15, 7. non enim Charybdim tam infestam neque Scyllam nautis, quam istum in eodem freto fuisse arbitror, Cic. II. Verr. 5, 56, 146. cum loca praeteriit (sol) flammis infesta per auras, quae faciunt ignes interstingui atque perire, Lucr. 5, 760. u. vgl. 2, 1141. quae tanta fames infestaque vallo arma coëgerunt tam detestabile monstrum audere? Juv. 15, 120. namque mihi infestas utero modo contuor enses, nunc cet., Stat. Ach. 1, 131. nam quid rear, quod ista Cadmeae lues infesta genti strage late edita mihi parcit uni? Sen. Oed. 29. u. vgl. Catull. 15, 10 sq. saeva et infesta virtutibus tempora, Tac. Agr. 1; — im *compar.*: accusatorum maior in dies et infestior vis sine levamento grassabatur, Tac. A. 4, 66. u. *superl.*: balneum quoque, dum parum vulnus purum est, inter res infestissimas est, Cels. 5, 26, 28. Samnitibus pro superba pace infestissimum cernentibus renatum bellum omnia, quae deinde evenerunt, non in animis solum sed prope in oculis esse, cet., Liv. 9, 12, 1.

2) *pass.*, **angriffen ausgesetzt, beunruhigt, belästigt, beschwert, gefährdet, gefahrvoll, unsicher,** nur von concr. u. abstr. Gegenständen, *neben Subst.*: quem (populum) gravis urebat infesto mari annona, Vell. 2, 77, 1. ex loco infesto agere porro armentum occepit, Liv. 1, 7, 6. quid sub hac platano - infesta statione sedes? Calp. 4, 2. si me huic itineri tam infesto tamque periculoso commisero, Cic. Phil. 12, 10, 25. infestis itineribus commeatus complures - intercipiebat, Hirt. BG. 8, 47, 2. u. vgl. Tac. Agr. 25; — als *Praedic.*: si vicina regio est infesta, Varr. RR. 1, 16, 1. consulum magna domi bellique eo anno gloria fuit, quod et foris pacem peperēre, et domi, etsi non concors, minus tamen quam alias infesta civitas fuit, Liv. 3, 24, 11. ad summum succedere honorem certantes iter infestum fecēre viai, Lucr. 5, 1123. cum haec in Graecia Macedoniaque et Asia gererentur, Etruriam infestam prope coniuratio servorum fecit, Liv. 33, 36, 1. fugam infestam Samnitibus ab Aquilonia clam egressis fecit, 10, 44, 4. quod saecla ferarum infestam miseris faciebant saepe quietem, Lucr. 5, 982; hanc tum regionem et totam infestam Masinissa - effecerat, Liv. 34, 62, 4; brevique adeo infestum omnem R. agrum reddidit, ut non cetera solum ex agris sed pecus quoque omne in urbem compelleretur, 2, 11, 3; ut - ipsam Macedoniam infestam habeant, 26, 24, 5; — mit *Ablat.*: praeter oppido propinqua alia omnia vasta, inculta, egentia aquae, infesta serpentibus, Sall. J. 89, 5. aut exusta sunt aut arenis obducta aut infesta serpentibus, Mel. 3, 10, 1. unde frequens illa est infestaque terra colubris, Ov. M. 4, 620. pars bestiis infesta ideoque deserta est, Mel. 3, 8, 8. quae gelu et nebulis infesta esse non possunt, Pallad. 2, 13, 3. tellus infesta frigoribus, Mel. 3, 5, 8 infestum nebulis humentibus olim Iguvium, Sil. 8, 458. per iter arduum scrupis et huiuscemodi stirpibus infestum, Apul. M. 9, 10. per infestas hostibus vias, Suet. Aug. 8. ut via illa nostra - non solum excursionibus barbarorum sit infesta, sed etiam castris Threciis distincta ac notata, Cic. Prov. cons. 2, 4. sed ego illud tempus aetatis, quod ipsum sua sponte infirmum, aliorum

libidine infestum est, id hoc loco defendo, Cael. 4, 10. agri Campani vectigal quum eius modi est, ut domi sit et omnibus praesidiis oppidorum tegatur, tum neque bellis infestum nec fructibus varium - esse solet, Agr. 2, 29, 81. qui vestram libertatem non acerbitate suppliciorum infestam, sed lenitate legum munitam esse voluerunt, CRabir. 3, 10; ne rursus Syriam Iudaeorum et Arabum latrociniis infestam reddat, Justin. 40, 2, 5. hanc urbem - fecerat infestam populator remige Minos, Virg. Cir. 111. sunt enim Tempe saltus: etiam si non bello fiat infestus, transitu difficilis, Liv. 44, 6, 7; — disiecitque naves (auster) in aperta Oceani aut insulas saxis abruptis vel *per* occulta vada infestas, Tac. A. 2, 23; — ab triumpho exercitum in agrum Vescinum, quia regio ea infesta *ab* Samnitibus erat, hibernatum duxit, Liv. 10, 46, 9; — *ob* alternos motus pelagi adfluentis ac refluentis infestus (sinus), Mel 1, 7, 3. ducibus ob crebras seditiones tam infestam militiam aspernantibus, Tac. H. 2, 36; — im *compar.*: tum vero in dies infestior Tulli senectus, infestius coepit regnum esse, Liv. 1, 47, 1; saltus Castulonensis - nunc frequentior*ibus* latrociniis infestior factus est, Cic. Fam 10, 31, 1. criminabantur multo eum infestiorem agrum *ab* nobilitate esse quam a Vulscis fuerit, Liv. 6, 5, 3; acerbe ferebam, si huius salus *ob* eam ipsam causam esset infestior, quod is meam salutem atque vitam sua benevolentia praesidiis custodiaque texisset, Cic. Planc. 1, 1; im *superl.*: abduxi exercitum ad infestissimam Ciliciae partem, Fam. 2, 10, 4.

infetari non fetari, PDiac. p. 381, 3.

infībŭlo, āre, **ein-**, **an-**, **zuhefteln**, **zuheften**, eig.: infibulati sacrificabant flamines propter usum aeris antiquissimum aereis fibulis, PDiac. p. 113, 15. vgl. mit: alii amictum rotundum (appellabant laenam), alii togam duplicem, in qua flamines sacrificant infibulati, Serv. Virg. A. 4, 262; postea charta praecludes et infibulabis, Apic. 8, 7; insbes. medicin.: infibulare quoque adolescentulos interdum vocis, interdum valetudinis causa quidam consuerunt, u. d. Nähere darüber vgl. Cels. 7, 25, 2.

inficetiae, **inficetus**, s. infacet-.

inficialis, **inficiae**, **inficiatio**, **inficiator**, s. infit-.

infĭciens, entis (in u. facio), nichts thuend, **unthätig**, et qui dicit facere verba dicimus, et qui aliquid agit, non esse inficientem Varr. LL. 6, 78. u. so: neque ipsae (apes) sunt inficientes nec non aderunt inertes, Varr. RR. 3, 16, 8.

infĭcio, fēci, fectum, fĭcere, mit etw. **anmachen**, **versetzen**, dann eig. u. übtr. sowohl im guten Sinne, mit etw. **versetzen**, **mischen**, als im schlimmen, mit etw. **besudeln**, etw. **verderben**, **vergiften** (inficiren), u. zw. 1) eig., a) mit einer Farbe, etw. **färben**, mit *Abl.*: et per se et conchylio infecta lana magnopere prodest, Plin. 32, 7 (25), 77. qui tibi insuaso infecisti - pallulam, an eo bella es, quia adcepisti? Plaut. Truc. 2, 2, 16. pars infecta croco velamina lutea Serum pandite, Claud. Nupt. Hon. et M. 211. lorica patris eius non ut solet ferrugine sed tota purpureo colore infecta a plurimis visa est, Capitol. Maximin. iun. 4. iaspis - velut fumo infecta, quae capnias vocatur, Plin. 37, 9 (37), 118; — omnes se Britanni vitro inficiunt, quod caeruleum efficit colorem, Caes. BG. 5, 14, 2. vitro corpora infecti, Mel. 3, 6, 5. puta infectam medicamine faciem diutius durare posse, Petron. 102, 15. minioque infecta rubenti crura, Virg. Cir. 505. femina canitiem Germanis inficit herbis et melior vero quaeritur arte color, Ov. AA. 3, 163. illi (Tiberino) glauca nitent hirsuto lumina vultu, caeruleis infecta notis, reddentia patrem Oceanum, Claud. Prob. et Ol. cons. 214. niveas infecerat igni solque pudorque genas, Epith. Pall. et Cel. 41. ut iuveni primum virgo deducta marito inficitur teneras ore rubente genas, Tibull. 3, 4, 32 u. vgl.: qui color infectis adversi solis *ab* ictu nubibus esse solet aut purpureae aurorae, is fuit in vultu visae sine veste Dianae, Ov. M. 3, 183; — *absol.*, zunächst im Allg.: Aegyptii textilia, inficere lanas Sardibus Lydi (invenēre), Plin. 7, 56 (57), 196. praecipitare volens etiam pulcherrima, vestem purpuream, teneris quoque Maecenatibus aptam, atque alias, quarum generosi graminis ipsum infecit natura pecus, Juv. 12, 38. nunc etiam infectos demens imitare Britannos, ludis et externo tincta nitore caput, Prop. 3, 11, 1 (2, 18, 23). palpebrae in genis homini utrimque, mulieribus vero etiam infectae cotidiano: tanta est decoris adfectatio, ut tingantur oculi quoque, Plin 11, 37 (56), 154. qualis ab imbre solet percussis solibus arcus inficere ingenti longum curvamine caelum, Ov. M. 6, 63. ibi (d. i. in theatris) consessum caveai supter et omnem scaenai speciem pulcram variumque decorem inficiunt coguntque suo fluitare colore (lutea russaque vela et ferruginea), Lucr. 4, 78. u. vgl.: haud aliter, quam cum super atria velum candida purpureum simulatas inficit umbras, Ov M. 10, 595; — insbes. = **verdunkeln**, **bräunen**, **schwärzen**, cum Memnonis arduus alto corruit igne rogus nigrique volumina fumi infecēre diem, 13, 600. hinc dea prosiluit Phoebique egressa serenos infecit radios, Claud. in Rufin. 1, 129. nox oculorum infecerat ignes, Rapt. Pros. 3, 87; — sole infecta Sabina, Stat. Silv. 5, 1, 123. Phoebus - flamma propiore nudos inficit Indos, Sen. Oed. 122. Indos - Scythasve tepidā Phoebus inficiet rotā, Herc. Oet. 338. illi sunt comites fusci, quos India torret, Solis et admotis inficit ignis equis, Tibull. 2, 3, 56. a Gange versa ad meridiem plaga tinguntur sole populi, iam quidem infecti, nondum tamen Aethiopum modo exusti, Plin. 6, 19 (22), 70. nec lapis albus erat: sua mens infecerat illam, Ov. M. 2, 832. unde illud quoque innotuit, quod cum cuidam canescenti quiddam negasset, eidem iterum petenti, sed infecto capite, respondit: „iam hoc patri tuo negavi“, Spart. Hadr. 20; — od. **weiß-**, **blaß machen**, iam mea cycneas imitantur tempora plumas inficit et nigras alba senecta comas, Ov Tr. 4, 8, 1. dum tarda senectus inducat rugas inficiatque comas, Tibull. 2, 2, 20. infecit cana senecta caput, 1, 8, 42. albus ora pallor inficit, Hor. Epod. 7, 15. pal-

lorque fores infecit acernas, Ov. M. 4, 487. u. vgl.: rursusque alius (color), cum praevia lucis tradendum Phoebo Pallantias inficit orbem, zu erhellen beginnt, 15, 190. — b) mit einer Flüssigkeit (Gift, Blut) versetzen, schwängern, tränken, besudeln, mit *Abl.*: mea mortiferis infecit pocula succis, Tibull. 3, 5, 9. ut poculis veneno infectis secretius senatum et sine arbitris interficeret, Justin. 21, 4, 3. inventa est arca ingens variorum venenorum plena, quibus mox a Claudio demersis infecta maria traduntur non sine piscium exitio, Suet. Cal. 49. Gorgoneis Allecto infecta venenis, Virg. A. 7, 341. infice tabe tua natarum Cecropis unam, sagt Minerva zur Göttin des Neides, Ov. M. 2, 784; — gelidos inficiet tibi rubro sanguine rivos lascivi suboles gregis, Hor. Od. 3, 13, 6. propter me vagas Achelous undas sanguine infecit suo, Sen. Herc. Oet. 300. percussaque sanguine cultros inficit (d. Opferthier), Ov. M. 15, 134. quem locum Galba moriens sanguine infecerat, Tac. H. 2, 55. humus infecta sanguine, Sall. J. 101, 11. sepulcra infecta sanguine civili, H. 1, 41, 14. infectas sanguine habere manus, Prop. 3, 9 (2, 17), 2. u. so Sen. Herc. fur. 499. infectaque sanguine tela coniugibus servant parvisque ostendere natis, Stat. Theb. 9, 187. hastam infectam sanguine ritu patrio nostrique more coniecerat fecialis, Amm. 19, 2, 6; dicht.: longos infectum sanguine villos, Ov. M. 11, 396. u. vgl. VFlacc. 7, 551. und: mons erat infectus variarum caede ferarum, Ov. M. 3, 143., dagegen: hic caede patris Peliadum infecit manus, Phaedr. 4, 7, 16. infectae caede manus, Suet. Tib. 59; — *absol.*, zunächst im Allgem.: super omnia est quod esse auditum et odoratum piscibus non erit dubium, ex aëris utrumque materia: odorem quidem non aliud quam infectum aëra intellegi possit, Plin. 9, 7 (6), 18. hinc terras cruor infecit omnes fusus et rubuit mare, Sen. Hipp. 552. u. so: gramine pasta Falisco victima Tarpeios inficit icta focos, Ov. Pont. 4, 8, 41. und: quae seges infectā surget non decolor herba? Lucan. 7, 851; bes. mit Gift versetzen, vergiften, pocula si quando saevae infecēre novercae, Virg. G. 2, 128. letalesque dapes infectaque pocula cerno, VFlacc. 2, 155. nos et sagittas unguimus ac ferro ipsi nocentius aliquid damus, nos et flumina inficimus et rerum naturae elementa, Plin. 18, 1 (1), 3. quale laborantis Nemees iter aut Erymanthi vidit et infectae miseratus flumina Lernae, VFl. 2, 495. — c) mit einem anderen Gegenstand anmachen, u. zw. α) im guten Sinne mit etw. versetzen, mischen, einer Sache eine Mischung, einen Beigeschmack geben (im Pass. e. B. haben) u. dgl., auch: schmücken, mit *Abl.*: hoc (dictamno) fusum labris splendentibus amnem inficit occulte medicans, Virg. A. 12, 418. inficit aequora limo (Ufens), Sil. 8, 382. hic non nisi unguento nobili aut croco piscinis infectis natavit, Lamprid. Heliog. 19. omne quidem signum sub qualicunque figura partibus inficitur mundi, Manil. 2, 856. u. vgl. 357. sorbetur optumum (mel) et minume fronde infectum, e quercus, tiliae, harundinum foliis, Plin. 11, 13 (13), 32. vgl. mit: mirumque dulcem sucum olivas bibere et alieno sapore infici, 15, 3 (4), 16. ingemuisse putes campos terramque nocentem inspirasse animas infectumque aëra totum manibus et superam Stygia formidine noctem, Lucan. 7, 768. immani oculos infecerat ira, Claud. BGet. 585; — quarum (Pieridum) castos altaria postes munere saepe meo inficiunt, Virg. Cir. 94. ostro infecta corusco humida gemmiferis illuxit regia mensis, Claud. Prob. et Ol. cons. 264. — β) im schlimmen Sinne, besudeln, verderben, vergiften, mit *Abl.*: corrupitque lacus, infecit pabula tabo, Virg. G. 3, 481. infecta mapalia tabo, Claud. BGild. 360. infecta tabo humus, Tac. H. 2, 70. u. bildl.: nullum sit verbum velut rubigine infectum, Or. 22; — quique halitus exit ore niger Stygio, vitiatas inficit auras, Ov. M. 3, 75.

2) übtr. a) im guten Sinne, etw. mit etw. versetzen, ausputzen, zieren, Jmdn. in etw. einführen, orientiren, einen Blick thun lassen, ihm einen Anflug von etw. beibringen, die erste Weihe zu etw. geben, mit *Abl.*: vident enim R. ducem unum ex illis veteribus et priscis, quibus imperatorium nomen addebant contecti caedibus campi et infecta victoriis maria, Plin. Pan. 12, 1. muliebribus blandimentis infectae ab Othone ad Vitellium epistulae, Tac. H. 1, 74; — si quis hanc humanorum divinorumque notitiam acceperit, si illa se non perfuderit, sed infecerit, si eadem, quamvis sciat, retractaverit et ad se pertulerit, Sen. Ep. 19, 1, 8 (110). iam infici debet (puer) iis artibus, quas si, dum est tener, combiberit, ad maiora veniet paratior, Cic. Fin. 3, 2, 9; — *absol.*: paupertatem, luctum, ambitionem alius aliter sentit, prout illum consuetudo infecit, Sen. Cons. ad Marc. 7, 4. quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam nisi saepius macerata et recocta non perbibit, sic alias disciplinas ingenia, cum accepēre, protinus praestant: haec (sapientia), nisi alte descendit et diu sedit et animum non coloravit, sed infecit, nihil ex his, quae promiserat, praestat, Ep. 8, 2, 31 (72). — b) im schlimmen Sinne, anstecken (inficiren), vergiften, mit *Abl.*: plures infecti quasi valitudine et contactu, Tac. A. 6, 7. qui Germaniae populos nullis aliis aliarum nationum conubiis infectos propriam et sinceram et tantum sui similem gentem extitisse arbitrantur, G. 4. haec luxu et peregrinis infecta moribus veteres Philippi milites - aversabantur, Curt. 6, 21 (6), 9. ut enim cupiditatibus principum et vitiis infici solet tota civitas, sic emendari et corrigi continentia, Cic. Leg. 3, 13, 30. diu in istis vitiis iacuimus, elui difficile est: non enim inquinati sumus, sed infecti, Sen. Ep. 6, 7, 9 (59). u. vgl. hier: aliae (animae) panduntur inanes suspensae ad ventos, aliis sub gurgite vasto infectum eluitur scelus aut exuritur igni, d. i. quo infectae erant, Virg. A. 6, 740. petitum alio ex orbe regem, hostium artibus infectum, Tac. A. 2, 2. cuius si filius hostili in solo adultus in regnum venisset, posse extimesci, infectum alimonio, servitio, cultu, omnibus externis, 11, 16. qui hinc integri et sinceri Romam eunt Philippum regem se habere credentes, imbuti et

infecti Romanis delenimentis redeunt, Liv. 40, 11, 3. plane inficimur opinionum pravitate a naturaque desciscimus, Cic. Tusc. 3, 2, 3. ut quattuor milia libertini generis ea superstitione infecta - in insulam Sardiniam veherentur, Tac. A. 2, 85. mulierem filii contumeliis infectam meis officiis devinctam sciebat, Apul Mag. 99. sed non ignoras quam sint incerti et animi hominum infecti partibus et exitus proeliorum, Cic. ad Brut. 1, 14, 2; ut Libycas metuat fraudes infectaque semper Punica bella dolis, Lucan. 4, 736; nos umbris, deliciis, otio, languore, desidia animum infecimus, opinionibus maloque more delenitum mollivimus, Cic Tusc. 5, 27, 78; — *absol.*: quae (vitia) mentem inficiunt, Quint. 1, 11, 2. qui teneros et rudes quum acceperunt, inficiunt et flectunt ut volunt, Cic. Leg. 1, 17, 47. tempora illa adeo infecta et adulatione sordida fuēre, ut cet., Tac. A. 3, 65. velut semina artis (magicae) portentosae sparsit obiter infecto quacumque commeaverat mundo, Plin. 30, 1 (2), 8.

inficior, s. infitior.

infĭdēlis, e, untreu, treulos, unzuverlässig, a) im Allg., eig.: neque dedi neque do infideli cuiquam (fidem), Att. 228. nullam esse fidem, quae infideli data sit, Cic. Off. 3, 29, 106. multi iniqui atque infideles regno, pauci benivoli, Att. 651. quam (Romam) neque finitimi valuerunt perdere Marsi minacis aut Etrusca Porsenae manus, aemula nec virtus Capuae nec Spartacus acer novisque rebus infidelis Allobrox, Hor. Epod. 16, 3. nam quid sperem potentissimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, plurimis invidis? Cic. QFratr. 1, 4, 2. Haedui, qui ante erant per se infideles, manus cogere et aperte bellum parare coeperunt, Caes. BG. 7, 59, 2. non provinciae facultatibus sublevabatur, quae partim erat exinanita partim infidelis, Auct. BAl. 43, 1; — mit *Dat.*: ubi fidentem fraudaveris, ubi ero infidelis fueris, Plaut. As. 3, 2, 15. o rebus meis non infideles arbitrae Nox et Diana, quae silentium regis arcana cum fiunt sacra, Hor. Epod. 5, 49; — übtr.: e reliquis (silicibus) - globosus contra iniurias fortis, sed structurae infidelis, nisi multa suffrenatione devinctus, Plin. 36, 22 (49), 169; infidelis recti magister est metus, Plin. Pan. 45, 6; — im *compar.*: infidelior mi ne fuas, quam ego sum tibi, Plaut. Capt. 2, 3, 83. u. *superl.*: ut ex alienissimis sociis amicissimos, ex infidelissimis firmissimos redderem, Cic. Fam. 15, 4, 14; — *adv.*: minus putarim reprehendendum, si inutiliter aliquid senatui suaserim, quam si **infideliter**, Cic. ad Brut. 2, 1, 2. u. im *superl.*: infidelissime quaerere, Salvian. c. avar. 3. — b) insbesond. ungläubig, Christiani, Salvian. GD. 5. *in.*

infĭdēlĭtas, ātis, *f.*, die Untreue, Treulosigkeit, Unzuverlässigkeit, mit *subj. Genit.*: infidelitatem eius sine ulla perfidia iudicavit comprimi posse, Hirt. BG. 8, 23, 3. non ullam rem aliam extimescens, quam eamdem, quae mihi quoque facit timorem, varietatem atque infidelitatem exercitus eius, Cic. Fam. 10, 18, 2. quarum (amicitiarum) infidelitatem extimescebat, Tusc. 5, 22, 63; — mit *in* u. im *Plur.*: vide quam sit varia vitae commutabilisque ratio, quam vaga volubilisque fortuna, quantae infidelitates in amicitiis cet., Mil. 26, 69; — *absol.*: ut magno cum dolore infidelitatis suspicionem sustinere viderentur, Caes. BC. 2, 33, 1. quibus neque propter iracundiam fidem neque propter infidelitatem honorem habere debetis, Cic. Font. 7, 15 (3, 5).

infĭdēlĭter, *Adv.*, s. infidelis.

infidibulum, i, *n.*, s. infundibulum.

infīdus, a, um, unzuverlässig, unsicher, a) v. Leb., *neben Subst.*: caeterae partes a gentibus aut inimicis huic imperio aut infidis aut incognitis aut certe immanibus et barbaris et bellicosis tenebantur, Cic. Prov. cons. 13, 33. Seres infidive Persae, Hor. Od. 4, 15, 24. vulgus infidum, Od. 1, 35, 25. nihil infido durius esse viro, Prop. 1, 6, 18. vir ad omnem asperitatem saevitiamque proclivis, infidus, incommodus, Eutr. 10, 3. Pelopis infidi pater, Hor. Epod. 17, 65. Lycambae spretus infido gener, 6, 13. ante dolos, ante infidi tamen exsequar astus Soligenae, VFlacc. 5, 222. infidos agitans discordia fratres, Virg. G. 2, 497. se intellexisse, quos fidos amicos habuisset, quos infidos, Cic. Am. 15, 53. vetat infidos sua litora tangere nautas, VFlacc. 2, 436. infide vector, Sen. Herc. Oet. 515; externam squamis vestire puellam infidosque inter teneram committere pisces non statuit: nimium est avidum pecus Amphitrites, Virg. Cir. 484; — als *Praedic.*: fidus fuisti: infidum esse iterant, Plaut. Trin. 4, 1, 13. vanum eundem et infidum - esse, Curt. 10, 28 (9), 7. genus Numidarum infidum, ingenio mobili, novarum rerum avidum esse, Sall. J. 46, 3. vacua tunc (Armenia) interque Parthorum et Romanorum opes infida ob scelus Antonii cet., Tac. A. 2, 3. u. *subst.*: infidos celas: ego sum tibi firme fidus, Plaut. Mil. gl. 4, 2, 24. infidis quam sit acerba (Venus) monet, Tibull. 1. 6, 84; — mit *Dat.*: si fidem modo des mihi te non fore infidum, Plaut. Rud. 4, 3, 15. nostri proditor, istis infidus, hostis omnium bonorum, Sall. H. 1, 48, 15. Rhodiorum civitas - infida atque adversa nobis fuit, C. 51, 5. vulgus infidum bonis, Sen. Hipp. 489; — gnarus facile mutatu gentem ut segnem ad pericula, ita infidum *ad* occasiones, Tac. A. 14, 23; — im *superl.*: sed hi cluentur hospitium infidissimi, Pacuv. 194. — b) von concr. u. abstr. Gegenst.: segetes tellus infida negabit? Lucan. 1, 647. infida cursu fugite praecipiti loca, Sen Agam. 935. haurit subsidens fugientum corpora tellus infidāque soli frustrata voragine sorbet, Sil. 4, 575. infidi maris insidias viresque dolumque ut vitare velint, Lucr. 2, 557. u. vgl.: quando infidum remis impellere marmor conveniat, Virg. G. 1, 254. Aegates infidaque litora nautis, Sil. 5, 246. infidae litora Syrtis, 2, 62. saevit hiems iactatque viros: Strophadumque receptos portubus infidis exterruit ales Aëllo, Ov. M. 13, 709. precor infidos, sancte, relinque focos, Tibull. 4, 5, 12. infida praeceps prorumpit ab aula, VFlacc. 7, 102. super omnia erit populi sedere ausi furor tam infida instabilique

sede, Plin. 36, 15 (22), 118. colla quoque, infidis quia se nectenda lacertis praebuerunt, laqueis inplicuisse lubet, Ov. Her. 2, 141; — nihil est enim stabile, quod infidum est, Cic. Am. 18, 65; nec bona censendum, quae fors infida dedisse atque eadem rapuisse valet, Sil. 15, 105. aurum, vestes, arcana tueri mens infida vetat, Claud. in Eutr. 1, 128. gentes fidei dubiae et mentis infidae, Justin. 11, 1, 6. facile Numidae persuadet. cum ingenio infido tum metuenti, ne cet., Sall. J. 61, 5. eam rem minus aegre quam dignum erat tulisse Romulum ferunt seu ob infidam societatem regni seu quia haud iniuria caesum credebat (Tatium), Liv. 1, 14, 3. ita per annos centum et viginti aut bellum inter eos populos, aut belli praeparatio, aut infida pax fuit, Vell. 1, 12, 6. ad Aequos inde veteres hostes, ceterum per multos annos sub specie infidae pacis quietos, versa arma Romana, Liv. 9, 45, 5. non frondosis Morgentia campis abstinuit marte infido, Sil. 14, 265. promissa infida tyranni, VFlacc. 2, 578. Cornelio nec causa nec tempus agendae rei placebat suspectaque ei gens erat cum ob infida multa facinora, tum, ut alia vetustate abolevissent, ob recentem Boiorum perfidiam, Liv. 21, 52, 7. et sit in infida proditione fides, Ov. AA. 3, 578; quae nota nimborum: quae fraus infida sereni, Claud. IV. Cons. Hon. 425.

infīgo, fixi, fixum, fīgere, **hinein-, an-, auf-heften, -hängen, -stecken, -drücken, hineinsenken, -stechen, -stoßen,** in od. an od. auf etw. **heften, stecken, drücken,** in etw. **senken, stoßen,** im *Pass.* in od. an etw. **haften, stecken, hangen,** übtr. **hineinsenken, -graben, -ein-, versenken, eingraben, einprägen,** im *Pass.* an etw. **hangen,** in etw. **hineingesenkt werden** u. s. w., 1) eig., a) im Allg., mit *Dat.* od. *Abl.*: omnia, quae terra concipiat semina, quaeque ipsa ex se generata stirpibus infixa contineat, ea temperatione caloris et oriri et augescere, Cic. ND. 2, 10, 26. infixae cautibus ancorae, Mel. 1, 6, 2. sidera, quae infixa caelo non moventur loco, Cic. Univ. 10. p. 276. quum totius mundi motus conversionesque perspexerit sideraque viderit innumerabilia caelo inhaerentia cum eius ipsius motu congruere certis infixa sedibus, Tusc. 5, 24, 69; — dum extrema natis mater infigo oscula, Sen. Med. 289. infigunt oscula (parvis), Sil. 12, 592. oscula, qua steteras, bis terque infixit arenae, 8, 127; dicht.: hi sunt, qui vestris infixum moenibus hostem deiecēre manu, 11, 173; — vorzugsw. spitze Gegenstände, bes. Geschosse: sagittam ita excussit, ut *per* thoracem paulum *super* latus dextrum infigeret, Curt. 9, 20 (5), 9. quum in acie M. Alienum Pelignum scuto protexerit gladiumque hosti *in* pectus infixerit, Cic. Tusc. 4, 22, 50. ille (canis) *in* vulnere ferae dentes moribundus quoque infixerat, Curt. 9, 6 (1), 33; mit *Dat.* od. *Abl.*: omnia infixa corpori extrahunt folia tussilaginis cet., Plin. 26, 12 (79), 128. rege in tabernaculum elato medici lignum sagittae corpori infixum ita, ne spiculum moveretur, abscidunt, Curt. 9, 22 (5), 22. tela iumentorum deficientium corporibus infixa conspexit, 5, 38 (13), 24. lancea nudo corpori infixa est, 6, 2 (1), 15. utrumne pectori infigo meo telum -? Sen. Oed. 1035. volat Itala cornus aëra per tenerum stomachoque infixa sub altum pectus abit, Virg. A. 9, 699. portaeque infigitur hasta, 9, 746. adversique infigitur arbore mali (sagitta), 5, 504. laus Burri prima, infixit qui spicula metae, Sil. 16, 567; ramex - adurendus est tenuibus et acutis ferramentis, quae ipsis venis infigantur, Cels. 7, 22; — *absol.*: timide fortasse signifer evellebat, quod fidenter infixerat (signum), Cic. ND. 2, 31, 67. lancea consequitur rumpitque infixa bilicem loricam, Virg. A. 12, 375. nec valuēre manus infixum educere telum: expulit ipse cruor, Ov. M. 13, 393. in quorum tergis infixa stetēre pila, Liv. 27, 14, 9. taleae pedem longae ferreis hamis infixis totae in terram infodiebantur, Caes. BG. 7, 73, 9. idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recurvato subiicere extremo ungui debet eumque infigere, Cels. 7, 7, 4. altius - cauteres infigendos, CAur. Chron. 3, 4, 57. illi (tauri) inter sese multa vi volnera miscent cornuaque obnixi infigunt, Virg. A. 12, 721. elisit hydram, dente cum infixo stetit media palude, Sen. Herc. Oet. 919; dicht.: infixum stridit sub pectore volnus, Virg. A. 4, 689. u. insanos cogens infigere morsus, Nemes. Cyn. 221; bildl.: relinquere vero aculeum in audientium animis is demum potest, qui non pungit, sed infigit, Plin. Ep. 1, 20, 19. — 2) übtr.: quomodo porro deus iste, si nihil esset nisi animus, aut infixus aut infusus esset *in* mundo? Cic. ND. 1, 11, 28. ea sunt in communibus infixa sensibus nec earum rerum quemquam funditus natura voluit esse expertem, dOr. 3, 50, 195. si hoc, quod in communibus hominum sensibus atque ipsa natura positum atque infixum est, id ego - non viderem, Cluent. 6, 17. est enim infixum in ipsa natura comprehenditur [que] suis cuiusque sensibus, Fin. 5, 10, 27. animus idem qui semper, infixus in patriae caritate, ad Brut. 1, 15, 5; — mit *Dat.* od. *Abl.*: haec mihi semper erunt imis infixa medullis, Ov. Tr. 1, 5, 9. extingue flammas pectori infixas meo! Sen. Agam. 722. infixus pectori dolor, Quint. 9, 2, 26. consumptis enim lacrimis tamen infixus haeret animo dolor, Cic. Phil. 2, 26, 64. haec cura - erit infixa animo meo sempiterna, ut cet., post red. ad Quir. 10, 25. unum est, de quo nominatim et nos queri religio infixa animo cogat, Liv. 29, 18, 1. leviora forent haec vulnera quantum, si ferre ad manes infixos mente daretur amplexus, venerande tuos, Sil. 6, 422. haerent infixi pectore voltus verbaque, Virg. A. 4, 4. in clausula positum (verbum) assignatur auditori et infigitur, quale illud est Ciceronis: „ut tibi necesse esset in conspectu populi R. vomere postridie", Quint. 9, 4, 29. eo rem se vetustate obliteratam, ceterum suae memoriae infixam adferre, Liv. 3, 71, 6; — *absol.*: aliis locis citata aliis pressa conveniet pronuntiatio: illa transcurrimus congerimus festinamus, hac instamus inculcamus infigimus, Quint. 11, 3, 111. praevaricatio etiam (est) cursim et breviter attingere, quae sint in-

culcanda infigenda repetenda, Plin. Ep. 1, 20, 2; quam infinita simillimarum imaginum species ex innumerabilibus individuis exsistat et ad nos adfluat, tum maximis voluptatibus in eas imagines mentem intentam infixamque nostram intelligentiam capere, quae sit et beata natura et aeterna, Cic. ND. 1, 19, 49. recens imperatoris sui memoria et penitus infixus in Caesares amor, Tac. A. 2, 76. nulla enim sapientia naturalia corporis aut animi vitia ponuntur: quicquid infixum et ingenitum est, lenitur arte, non vincitur, Sen Ep. 1, 11, 1; — mit *Acc.* u. *Inf.*: quod vilis quidam plebeius infixerat, illum dixisse sine indice ullo vel teste, in den Kopf gesetzt hatte, Amm. 27, 3, 4. und infixum est mit *In.*: fugere infixum est, ist beschlossen, Sil. 4, 329. infixum est Aeneia regna Parcarum in leges quacunque reducere dextra proque arce et sceptris et libertatis honore vel famulas armare manus, 10, 643. u. mit *Genit. Gerund.* (nur bei Tacitus): Vologesi vetus et penitus infixum erat arma Romana vitandi, der Genit. abhängig von dem im Gedanken liegenden Substantivbegriff des Beschlusses, A. 15, 5. vgl. mit 13, 26. 15, 21.

infĭgūrābĭlis, e, unförmlich, nonnumquam compage scutorum, qua velut testudine infigurabilium fornicum operiebantur aptissime, adsiduis motibus laxius dehiscente, Amm. 24, 4, 15.

infĭgūratus, a, um, gestaltlos, forma animae, Cassiod. anim. 4.

infĭmātis od. **infumatis**, e, einer von den Unterften, ergo oratores populi summates viri summi adcubent, ego infumatis infumus, Plaut. Stich. 3, 2, 38.

infĭmĭtas, ātis, *f.*, die Niedrigkeit, ipse sortis infimitate ad omnia praeceps, Amm. 29, 2, 1. fastu vitae prioris abolito ad infimitatem obsequiorum venere servilium, 17, 13, 12.

infĭmo, ātum, āre, machen, daß sich etw. nach unten od. abwärts bewegt, im *Pass.*, sich nach unten od. abwärts bewegen, luna nunc in aquilonem provehitur, nunc in austrum infimatur, MCap. 8, 867. umbris pro locorum aut elationibus celsis aut inclinationibus infimatis, 6, 595; übtr. erniedrigen, manes sublimare, deos infimare, Apul. M. 1, 8. hic caduca et subsiciva et ingenia illa ad beatitudinem sublimata sint, haec ad miserias infimata, de deo Socr. 4.

infĭmus, a, um, s. inferus, III.

infindo, ĕre, spaltend machen od. ziehen, telluri infindere sulcos, Virg. Ecl. 4, 33. u. übtr. v. Schiffern: infindunt pariter sulcos, A. 5, 142; daher: volat inmissis cava pinus habenis infinditque salum et spumas vomit aere bidenti, VFlacc. 1, 688.

infīnībĭlis, e, unendlich, als philos. *t. t.*: cum viduata sit fine, infinibilis recte videri potest (materia), Apul. Dogm. Plat. 5. universumque totum infinibilis patris profunditate coërcitum, MCap. 2, 203.

infīnītas, ātis, *f.*, die Unendlichkeit, als philos. *t. t.*: summa vero vis infinitatis et magna ac diligenti contemplatione dignissima est, Cic. ND. 1, 19, 50. pleraque dicit eadem (Epicur, wie Demokrit), atomos, inane, imagines, infinitatem locorum innumerabilitatemque mundorum cet., 1, 26, 73. u. vgl. mundorum infinitates Democriti, Amm. 15, 1, 4. is enim (Anaximander) infinitatem naturae dixit esse, e qua omnia gignerentur, Cic. Acad. 2, 37, 118. quibus (litteris) infinitatem rerum atque naturae - cognoscimus, Tusc. 5, 36, 115; — quum alii saepe quod ante pedes esset non viderent, ille in infinitatem omnem peregrinabatur, ut nulla in extremitate consisteret (Democritus), 5, 39, 114.

infīnīte, *Adv.*, s. infinitus.

infīnītio, ōnis, *f.*, die Unendlichkeit, als philos. *t. t.*: atomi, inane, imagines -, quarum incursione non solum videamus sed etiam cogitemus, infinitio ipsa, quam ἀπειρίαν vocant, tota ab illo (Democrito) est, Cic. Fin. 1, 6, 21.

infīnītīvus, a, um, zu dem Unbestimmten gehörig, als grammat. *t. t.*: modus inf. od. infinitivus, i, *m.*, der Infinitiv, als Modus, der unbestimmt in Bezug auf Personen u. Numerus ist, Gramm.

infīnītus, a, um (archaist.: infeineitus, Varr. LL. 8, 50), unbegrenzt, grenzenlos, unendlich (Ggstz. finitus, definitus), I) im Allg., 1) dem Raume nach, a) eig.: undique cum vorsum spatium vacet infinitum, Lucr. 2, 1053. u. vgl. 2, 1044. quae (natura) corpus inani et quod inane autem est finiri corpore cogit, ut sic alternis infinita omnia reddat, 1, 1009. quem quisque locum possedit, in omnes tantundem partes infinitum omne relinquit, 1, 966. u. öft. videsne Epicurum - quem ad modum, quod in natura rerum omne esse dicimus, id infinitum esse concluserit? „Quod finitum esse, inquit, habet extremum: quod autem habet extremum, id cernitur ex alio extrinsecus: at quod omne est, id non cernitur ex alio extrinsecus: nihil igitur quum habeat extremum, infinitum sit necesse est“, Cic. Div. 2, 50, 103. Anaximenes infinitum aëra (dixit), sed ea, quae ex eo orirentur definita -: Anaxagoras materiam infinitam, sed ex ea particulas, similes inter se minutas, eas primum confusas, postea in ordinem adductas a mente divina -: Melissus hoc, quod esset infinitum et immutabile, et fuisse semper et fore, Acad. 2, 37, 118. u. vgl. Apul. Dogm. Plat. 8. ingens infinitumque pelagus, vom Ocean, Mel. 3, 1, 1. est spelunca quaedam, conversa ad aquilonem, infinita altitudine, qua cet., Cic. II. Verr. 4, 48, 107. — b) übtr., grenzenlos, ungeheuer (groß u. dgl.), unabsehbar, unsäglich u. dgl. (b. Spät., wie Eutrop, als hyperbol. Ausdruck, wie ingens, für d. frühere magnus u. dgl. gebraucht), infinitum auri argentique pondus, Eutr. 2, 27. cum ipsius Iovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacite evelli iussisset, Justin. 39, 2, 6. silvam esse ibi infinita magnitudine, Caes. BG. 6, 10, 5. elephantus ferus infinitae magnitudinis ultro se obtulit, Justin. 15, 4, 19. impendent autem infiniti sumptus quum in hos exercitus - tum vero in tuum, Cic. ad Brut. 1, 18, 5. ut spe consequendi illum (Ambiorigem) illata atque infinito labore suscepto - paene naturam studio vincerent, Caes. BG. 6, 43, 5. inf. forensium rerum labor, Cic. dOr. 1, 1, 1. u. vgl. Quint. 4. prooem.

7. cum esset in urbe et propter infinitas suas occupationes minus saepe, quam vellet, Attico frueretur, Nep. Att. 20, 2. inf. curae, Quint. 10, 3, 12. infinitam faciat ipsa res tarditatem, 5, 10, 123. permittitur infinita potestas innumerabilis pecuniae conficiendae de vestris vectigalibus non fruendis, sed alienandis, Cic. Agr. 2, 13, 33. duos pro uno dominos acceptos inmoderata infinita potestate, qui cet., Liv. 3, 9, 4. Pharsalico proelio facto a Pompeio discessit: spem infinitam persequi noluit, Cic. Deiot. 5, 13. Seleuci regis filius Antiochus novercae Stratonices infinito amore correptus, VMax. 5, 7. Ext. 1. (avaritia) semper infinita, insatiabilis est, neque copia neque inopia minuitur, Sall. C. 11, 3. inf. dissensio, Quint. 3, 1, 7. velim impetratum ab aliquo vestrum, ut causas huius infinitae differentiae scrutetur ac reddat, Tac. Or 15; quod infinitum erat, Quint. 1, 10, 1. infinitum est mit *Inf.*: omnia persequi prope inf. est, 11, 3, 121. u. vgl. 5, 10, 18. verebar - eos, quos erat inf. bene de me meritos omnes nominare, Cic. Fam. 1, 9, 24; — *substant.*: immensum quiddam et infinitum est, quod vobis debemus, Cic. post red. in sen. 1, 2. ita sunt avidae et capaces (aures) et semper aliquid immensum infinitumque desiderant, Or. 29, 104. u. vgl. Sen. Ep. 20, 1, 17 (118). ut nos infinito magis eadem illa audita quam lecta delectent, unendlich mehr, Quint. 11, 3, 4. u. vgl.: infinito plus, 8, 4, 25. quidquid in Creta nascatur infinito praestare caeteris eiusdem generis alibi genitis, Plin. 25, 8 (52), 94. infinitum refert et lunaris ratio, 16, 39 (74), 190. infinitum quantum illo tempore cadentes pruinas congelat, 18, 28 (68), 277. cum ad infinitum operum pretia creverint, 34, 2 (3), 5; auch mit *Genit.*: auri atque argenti infinitum, Eutr. 6, 16. in quo (templo) infinitum auri gemmarumque constituit, 9, 15.

2) der Zeit nach, **unbegrenzt, unendlich, endlos, unaufhörlich**, an - ab eis (deis) et a principio omnia facta et constituta sint et ad infinitum tempus regantur atque moveantur, Cic. ND. 1, 1, 2. fuit quaedam ab infinito tempore aeternitas, 1, 9, 21. und: tempore infinito in tenebris - habitaverat, §. 22. nec ratione queunt alia servata per aevom ex infinito iam tempore res reparare, Lucr. 1, 549. u. so 2, 574. longa diei infinita aetas ante acti temporis omnis, 1, 557. in omni mutatione dominorum, quae innumerabiles fieri possunt in infinita posteritate, Cic. Att. 12, 19, 1. se infinitum adversus regem suscepisse bellum, Nep. Dat. 10, 3. hoc fructu tanto, tam parato desine studia tua infinita ista cunctatione fraudare, Plin. Ep. 2, 10, 8. si qui sunt, quibus infinitum sit odium in quos semel susceptum sit, Cic. Balb. 27, 62; — ne in infinitum abeamus, Plin. 17, 25 (38), 243. u. so Quint. 1, 10, 49. — *Adv.*: supellectilem et vestem **infinite** concupiscendi non modo ad sumptum ille est fructus, sed etiam ad fenus exiguus, Cic. Parad. 6, 3, 49. inf. tribuere potentibus quae cupiditatem et adrogantiam incendere possint, ad Brut. 1, 4, 2. quae intervalla item inf. dividi possint, Acad. 1, 7, 27. ne inf. feratur ut flumen oratio, Or. 68, 228. paene inf. in perorando, 36, 127.

3) der Zahl nach, **grenzenlos, unendlich viel, zahlreich, zahllos, unzählig** (b. Spät. hyperbol. gebraucht), gradus autem plures sunt societatis hominum: ut enim ab illa infinita discedatur, propior est eiusdem gentis, nationis, linguae, Off. 1, 17, 53. eorum iuventus infinita numero, immensa corporibus, Vell. 2, 106, 1. equitatus inf., BAfr. 1, 4. infinita regum habuit auxilia, Eutr. 4, 20. in conventu infinitorum populorum, 4, 7. copiae parvae singulorum sunt, eorum autem, qui his egeant, infinita est multitudo, Cic. Off. 1, 16, 52. u. so: multitudo, Eutr. 4, 22. inf. copiae hominum, 8, 6. inf. nobilitas, die Majorität, große Mehrzahl des Ab., 6, 23. 7, 3. 9, 25. infinitam partem senatus interfecit, e. große Zahl, 36; — infinita sacra ac templa constituit, 1, 3. cum infinitis spoliis, 3, 20. pecunia illa ex infinitis rapinis confecta, Auct. BAl. 64, 4. contra - singultus infinitos aut sternumenta, Plin. 25, 5 (23), 56. infinito prope et innumerabili numero annorum, Gell. 14, 1, 18. non in hominum innumerabilibus personis neque in infinita temporum varietate, sed in generum causis atque naturis omnia sita esse, quae in dubium vocarentur, Cic. dOr. 2, 34, 145. in - infinita causarum varietate, 1, 5, 16. quum infinita simillimarum imaginum species ex innumerabilibus individuis exsistat et ad nos adfluat, ND. 1, 19, 49; — si pauca primum et quae odium non afferant coeperimus ediscere, tum cotidie adiicere singulos versus - in summam ad infinitum usque perveniat, Quint. 11, 2, 41.

II) rhetor. u. grammat. *t. t.*, **unbestimmt, allgemein** (Ggstz. finitus, certus), zunächst rhetor.: non est vitiosum in re infinita praetermittere aliquid, bei Partitionen, Cic. Top. 8, 33. esse omnem orationem aut de infinitae rei quaestione sine designatione personarum et temporum aut de re certis in personis ac temporibus locata, dOr. 1, 31, 138. duo prima genera quaestionum esse, in quibus eloquentia versaretur, unum infinitum, alterum certum: infinitum mihi videbatur id dicere, in quo aliquid generatim quaereretur, hoc modo: expetendane esset eloquentia? - certum autem, in quo quid in personis et in constituta re et definita quaereretur, 2, 10, 41. non persequor quaestiones infinitas: tantum de principiis rerum - videamus, Acad. 2, 36, 117. u. so: inf. quaestio im Ggstz. zu finita, vgl. Quint. 3, 5, 5. MCap. 5, 441. si cuipiam nimis infinitum videtur, quod ita proposui: „quacumque de re“, licet huic quantum cuique videbitur circumcidat atque amputet, Cic. dOr. 1, 15, 65; im *compar.*: formarum enim certus est numerus, quae cuique generi subiiciantur: partium distributio saepe est infinitior, tamquam rivorum a fonte deductio, Top. 8, 33; *adv.*: referri oportere aut **infinite** de republica, aut de singulis rebus finite, im Allgemeinen, Gell. 14, 7, 9; — grammat.: quae (nomina) differunt a vocabulis, ideo quod sunt finita ac significant res proprias, ut Paris, Helena, quom vocabula sint infinita ac res communes designent, ut vir,

mulier, Varr. LL. 8, 80. primum genus (appellandi, näml. quis, quae) est infinitum, 8, 45. in infeineitis articulis, ut est quis, quem, quoius, 8, 50. verbum est pars orationis cum temporibus et modis, sine casu, agendi vel patiendi significativum: hac enim definitione omnia tum finita quam infinita verba comprehenduntur, Prisc. I. p. 369, 2. cum infinito verbo sit usus pro appellatione (näml. vivere statt vita), Quint. 9, 3, 9. u. so v. Infinitiv: omnia, quae e et o litteris fatendi modo (Indicativ) terminantur, eadem si infinitis e litteram media syllaba acceperunt, utique productam habent: prandĕo - prandēre: at quae o solam habent, dummodo per eandem litteram in infinito exeant, brevia fiunt: lego - legĕre, 1, 6, 7. u. so: infinitus modus, Prisc. I. p. 408, 21. as - habet sensum infinitum, dicimus enim asses: quos cum finimus, dicimus dupondius et tressis et sic porro, Varr. LL. 9, 84.

infio, s. infit.

infirmātio, ōnis, *f.*, die Entkräftung, aut conversione aut alterius partis infirmatione (reprehendetur falsa comprehensio), Cic. Inv. 1, 45, 83. iudicatio est, quae ex infirmatione et confirmatione rationis nascitur controversia, 1, 13, 18. sublata erat de foro fides, non ictu aliquo novae calamitatis, sed suspicione ac perturbatione iudiciorum, infirmatione rerum iudicatarum, Agr. 2, 3, 8. iudiciorum perturbationes, rerum iudicatarum infirmationes, restitutio damnatorum, 2, 4, 10.

infirme, *Adv.*, s. infirmus.

infirmis, e, schwach, nachgiebig, vicit tamen omne prohibendi commentum acumen arietis coagmenta fodiens lapidum recens structorum madoreque etiam tum infirmium, Amm. 20, 6, 6.

infirmĭtas, ātis, *f.*, der Mangel an Festigkeit, an Dauerhaftigkeit, die Schwäche, Schwachheit, I) physisch, in Bezug auf Kraft u. Stärke: si vitio aedificii et infirmitate factum esset, Alfen. Dig. 39, 2, 43. nonnullos agricolas singulis amphoris quadrantem medicaminis indidisse scio, sed hoc coactos fecisse propter nimiam infirmitatem vini eiusmodi, quod vix triginta diebus integrum manebat, Col. 12, 20, 7. contra tempestates candido (hordeo) maxuma infirmitas, Plin. 18, 7 (18), 78. — Vorzugsw. in Bezug auf leb. Wesen, 1) im Allg.: et infirmitas puerorum et ferocitas iuvenum et gravitas iam constantis aetatis et senectutis maturitas, Cic. Sen. 10, 33. Alexandrini - eludentibus militibus regis aetatem (Jugend) atque infirmitatem magnum dolorem acceperunt, Auct. BAl. 25, 1. u. dagegen: quod haud ambiguum prope diem regnaturum eum infirmitate aetateque Eumenis esset nullam stirpem liberûm habentis, Liv. 45, 19, 11. u. vgl. Col. 3, 10, 7; — petierunt ne se et communes liberos hostibus ad supplicium dederent, quos ad capiendam fugam naturae et virium infirmitas impediret, Caes. BG. 7, 26, 3. naturae infirmitas accusatur, Sall. J. 1, 4. si quae minus antea propter infirmitatem aetatis constanter ab eo fieri videbantur, Cic. Att. 16, 5, 2. erat eo tempore in nobis summa gracilitas et inf. corporis, procerum et tenue collum, Brut. 91, 313. possunt enim quaedam subesse corpori vel ex infirmitate eius vel ex aliquo affectu, quae cet., Cels. prooem. p. 10. u. so vgl. p. 12. u. 1, 3. ut ad infirmitatem laterum perscienter contentionem omnem remiserat, sic ad virium imbecillitatem dicendi accommodabat genus, Cic. Brut. 55, 202. u. concr. von Weibern: patiendum huic infirmitati est quodcumque vos censueritis, Liv. 34, 7, 15. u. von Kindern: infirmitas a robustioribus separanda est, Quint. 2, 2, 14. — 2) in Bezug auf Gesundheit, Schwäche, Schwächlichkeit, Mattigkeit, Müdigkeit, ignarus infirmitatis Alexandri scripserat cet., Justin. 11, 8, 5. proxima infirmitas mea - obligavit me Postumio Marino medico, Plin. Ep. 10, 11 (6), 1. quum Q. Scaevola confectus senectute, praepeditus morbo, mancus et omnibus membris captus ac debilis, hastili nixus, et animi vim et infirmitatem corporis ostenderet, Cic. Rabir. 7, 21. quum infirmitatem corporis virtute animi superaret, Sull. 12, 34. sed animi vires corporis infirmitas non retardavit, Phil. 7, 4, 12. u. so Cels. 2, 6. infirmitati oculorum, ut iubes, consulo, Plin. Ep. 7, 21, 1. dolor aliqui corporis aut inf. valetudinis tuae, Cic. Fam. 7, 1, 1. quis nunc feret oratorem de infirmitate valetudinis suae praefantem? Tac. Or. 20. u. so Curt. 7, 31 (7), 27; — infirmitate correptus in itinere decedit, Justin. 28, 3, 2. si infirmitate impeditus continuare iter non potuit, Ulp. Dig. 4, 6, 38. in itinere infirmitate simulata, Justin. 2, 15, 6. ne quam suspicionem infirmitatis daret, Suet. Tib. 72. tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lavandi raritate, Suet. Aug. 82. si vehementem infirmitatem adiuvari posse tribus guttis (vini) putavit, erravit, Cels. 4, 18 (11). omnesque acuti morbi - non infirmitate sed onere nocent, 2, 10. u. vgl. 3, 5. is contra ius gentium minimo natu ex filiis ante infirmitatem regnum tradiderat, Justin. 16, 2, 7.

II) geistig u. ethisch, die Schwäche, Schwachheit, u. zwar 1) der Kraft u. Macht nach, Ohnmacht, Machtlosigkeit, Kleinlichkeit, Kleinmüthigkeit, invidere et livere et ceteris humanae infirmitatis vitiis adfici, Tac. Or. 25. natura tamen infirmitatis hûmanae tardiora sunt remedia quam mala, Agr. 3. per quos (locos communes) fortunae vis in omnes et hominum infirmitas ostenditur, und dann: quum in alieno malo suam infirmitatem considerabit, Cic. Inv. 1, 55, 106. u. vgl. §. 109. non statim onerare infirmitatem discentium, sed temperare vires suas, Quint. 1, 2, 27. quantum nostra valebit infirmitas, prooem. 22. in suscipiendo onere consulat vires suas: nam quaedam sunt imitabilia, quibus aut infirmitas naturae non sufficiat aut diversitas repugnet, 10, 2, 19. u. vgl. 2, 3, 9. id quod mihi cum fide semel impositum est, aut propter perfidiam abiicere aut propter infirmitatem animi deponere, Cic. SRosc. 4, 10. non accidit hoc ab infirmitate mentis, sed a novitate rei, Sen. Ep. 1, 11, 5; — in dolore ferendo inf., Quint. 7, 3, 34. quod aliis patientia facile mendacium faciat aliis infirmitas necessarium (bei der Tortur), 5, 4, 1. impedi-

tum se ipsum laudare, ne vitium adrogantiae subsequatur, solum vero liberum alterum laudare, de quo quidquid detrahas necesse est aut infirmitati aut invidiae adsignetur, Cic. Fam. 6, 7, 3. — 2) der Wirkung nach, **Unsicherheit, Unzuverlässigkeit**, infirmitatem Gallorum veritus, Caes. BG. 4, 5, 1. u. cognita Gallorum infirmitate, 4, 13, 3. actionum accusanda negligentia aut de infirmitate personarum querendum, contra quas erit iudicatum, Quint 5, 2, 3; — quid adhuc habent infirmitatis nuptiae? Ter. Hec. 1, 2, 101. inf. memoriae, Papin. Dig. 41, 2, 44.

infirmĭter, *Adv.*, s. infirmus.

infirmo, āvi, ātum, āre, **der Festigkeit od. Dauer berauben, schwächen**, 1) physisch, in Bezug auf Kraft u. Stärke, Zahl: ingens terror erat, ne ex latere nova munimenta madore infirmarentur, Sall. H. 3, 26. vis, quae summas frangit infirmatque opes, Poët. b. Cic. Rab. Postum. 10, 28; — vorzugsw. in Bezug auf Lebende, auch mit Rücksicht auf die Gesundheit: infirmatus et ipse humerum telo, Amm. 25, 1, 2. membrisque omnibus infirmati, 24, 4, 25. infirmati periculoso madore, 30, 1, 10. u. in Bez. auf numerische Stärke: reliquas (legiones) promiscuis militum commeatibus infirmaverat, Tac. A. 15, 10; — alvus si vehementius fluit aut saepius ducitur, hominem infirmat, Cels. 2, 12. neque totum corpus infirmari cito per partem potest, 2, 14. nonnumquam infirmatis faucibus praeconis voce ad populum concionatus est, Suet. Aug. 84. articuli - excidunt aut vi expulsi aut aliquo casu nervis vel ruptis vel infirmatis, Cels. 8, 11. aut enim nimio timore aliquis minus, aut aviditate nimia plus, quam debet, assumit: ita vel quod deest infirmat, vel quod superest corrumpitur, 3, 22. — 2) geistig u. ethisch, a) **schwächen, entkräften, erschüttern** (schwächer als tollere), in philos. Beziehung: hoc quum infirmat tollitque Philo, iudicium tollit incogniti et cogniti, Cic. Acad. 2, 6, 18. quanta vero illa sunt, quae vos Academici infirmatis et tollitis! ND. 2, 49, 147; — in jurist. Beziehung: si nihil aliud nisi de civitate ac lege dicimus, nihil dico amplius, causa dicta est: quid enim horum infirmari - potest? Arch. 4, 8. ut unam tollendo legem ceteras infirmetis, Liv. 34, 3, 4. quaeramus ergo, num infirmari in aliquam partem lex possit, Quint. 7, 1, 9. ego res tam leves qua ratione infirmem ac diluam reperire non possum, Cic. SRosc. 15, 42. qui voluntate nitetur, scriptum, quotiens poterit, infirmare debebit, Quint. 7, 6, 9. quo illato infirmetur enumeratio, Cic. Inv. 1, 45, 85. contrariis locis, si res aut vera aut veri similis permittet, infirmari oportebit (iudicatum), 1, 44, 82. und: his rebus auctoritas iudicati maxime potest infirmari, §. 83. quumque animos prima aggressione occupaverit, infirmabit excludetque contraria, Or. 15, 50. extrema autem oratione ea, quae pro nobis essent, amplificanda et augenda, quaeque essent pro adversariis, infirmanda atque frangenda, dOr. 1, 31, 143. si ulla ex parte sententia huius interdicti deminuta aut infirmata sit, Caecin. 13, 38. quae - pacti et conventi formula non infirmari ac convelli potest, si cet., 18, 51; — quod in Gabinio fateris - id *in* me infirmas et gravius esse dices, quod uno adolescente quam quod contione tota teste fecisti, Dom. 48, 126; — esse duos duces in provinciis populi R., habere exercitus, appellari imperatores: horum alterum sic fuisse infirmatum conscientia scelerum et fraudum suarum, ut cet., Cic. Pis. 19, 44; scin' ut quem cuique tribuit fortuna ordinem, numquam ulla humilitas ingenium infirmet bonum? Att. 98; — b) **ungiltig machen, für ungiltig erklären** (wie tollere): Tiberius Gracchus - graviter ferens aliquid a se pactum infirmari - descivit a bonis, Vell. 2, 2, 2. infirmato contractu, Hermog. Dig. 49, 14, 46. §. 2. per eam (libertatem) legatum infirmari, quod alioquin valeret, Afric. Dig. 30, 1, 108. §. 9. totum testamentum infirmare, und: et legata deberi, et coheredum institutionem non esse infirmandam, Ulp. Dig. 28, 4, 2.

infirmus, a, um, **nicht fest, nicht dauerhaft, nachgiebig, schwach**, I) physisch, in Bezug auf Kraft, Stärke, Zahl, Mittel, 1) von lebl. Gegenst., a) im Allg.: huc cum se consuetudine reclinaverunt (alces), infirmas arbores pondere affligunt atque una ipsae concidunt, Caes. BG. 6, 27, 5. propinqua die aequinoctii infirmis navibus hiemi navigationem subiiciendam non existimabat, 4, 36, 2. adeo est liquidus (lacus) et ad sustinenda quae incidunt aut immittuntur infirmus, ut folia etiam proximis decisa frondibus non innatantia ferat, sed pessum et penitus accipiat, Mel. 3, 9, 2. orbe quoque exhaustus medio languensque recessit (sol) spectantes oculos infirmo lumine passus, Lucan. 5, 544. montibus clivisque difficulter vineae convalescunt, sed firmum probumque saporem vini praebent: humidis et planis locis robustissimae, sed infirmi saporis vinum, nec perenne faciunt, Col. Arbor. 3, 7; ferner in Bezug auf numerische Stärke u. Mittel: praeclara classis in speciem, sed inops et infirma propter dimissionem propugnatorum atque remigum, Cic. II. Verr. 5, 33, 96. non magnis facultatibus, quod civitas erat exigua et infirma, celeriter quod habuerunt consumpserunt, Caes. BG. 7, 17, 2; subst.: volpes marinae simili in periculo glutiunt amplius usque ad infirma (die schwachen Stellen) liniae, quae facile praerodant, Plin. 9, 43 (67), 145; *compar.*: quid enim, si infirmiora horum temporum templa credas, quia non rudi caemento et informibus tegulis extruuntur, sed marmore nitent et auro radiantur? Tac. Or. 20. u. *superl.*: nec infirmissimae arbores gelu periclitantur, sed maxumae, Plin. 17, 24 (37), 217. — b) insbes. v. Speisen, **nicht nahrhaft, wenig nahrhaft**, opus est cibo infirmo, Cels. 3, 18; im *comp.* u. *superl.*: infirmior est ex polline, infirmissimus cibarius panis, 2, 18. imbecillis hominibus rebus infirmissimis opus est, 2, 18. is (cibus) debet ex infirmissima materia, 3, 19. ex avibus colla alaeve recte infirmissimis annumerantur, 2, 18. — 2) vorzugsw. von Lebenden u. ihren Gliedern, a) im Allg., **schwach**, hinc cruor, hinc caedes infirmaque vincitur aetas, Ov. F. 6, 599. u. so: inf. aetas von der Jugend, Quint. 1, 3, 12. und: infirmissimo

tempore aetatis, Cic. Acad. 2, 3, 8. pars putat, ut ferrent iuvenes suffragia soli, pontibus infirmos praecipitasse senes, Ov. F. 5, 633; (aves) teneris infirmisque fetibus cibos ore suo collatos partiuntur, Quint. 2, 6, 7. tondet infirmas oves, Hor. Epod. 2, 16. u. so: donec mihi vita manebit, cum pecore infirmo quae solet esse lupis, Ov. Ib. 43; — facilius sanescit - valens quam infirmus, Cels. 5, 26, 6. in luce habendus aeger, nisi infirmus, interdiu est, 3, 4. cetera infirmis possunt convenire: sol et exercitatio tantum robustioribus, 2, 17. levia quidem genera exercitationis infirmis conveniunt, 2, 15; — infirmo pueri teneroque vagantur corpore, Lucr. 3, 447. ut corpus, teneris ita mens infirma puellis, Ov. Her. 17, 7. quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, Sall. C. 6, 6. is laborem quasi cursum forensem diutius non tulit, quod et corpore erat infirmo et cet., Cic. Brut. 67, 236. interest etiam inter valens corpus et obesum, inter tenue et infirmum, Cels. 2, 10. u. vgl.: infirmo quatientes corpora motu veridicos Parcae coeperunt edere cantus, Catull. 64, 305. hinc nova proles artubus infirmis teneras lasciva per herbas ludit, Lucr. 1, 259. infirmos baculo quoque sustinet artus, Ov. M. 6, 27. complectens infirmis membra lacertis, 10, 407. infirmis variabunt pectora palmis (matres), Catull. 64, 351. dicitur infirma cornu tenuisse sinistra femina, Ov. F. 3, 869. decidit in terram non concipientibus auras infirmis pennis, Periklymenus in Gestalt e. Vogels, M. 12, 569. cum infirmam verecundia cutem accepit, effunditur in ruborem, Quint. 11, 3, 78. validi nervi an infirmi, Cels. prooem. p. 9. u. so Plin. 23, 2 (28), 59. nemo Agrigenti neque aetate tam adfecta neque viribus tam infirmis fuit, qui non illa nocte eo nuncio excitatus surrexerit telumque adripuerit, Cic. II. Verr. 6, 43, 95; quam iacet infirmae venēre ubi fata senectae, qui prior Eleo est carcere missus equus! Tibull. 1, 4, 31; — in Bez. auf numerische Stärke: quem etsi infirmum videbat, quod unus omnibus resistere cogebatur, tamen cet., Nep. Dat. 3, 1. cum essent infirmi ad resistendum propter paucitatem hominum, Caes. BC. 3, 9, 3; — im *compar.*: qua (legione) tradita quanto pro re publica infirmior futurus fuerim quis ignorat? Cic. Fam. 10, 31, 5; quattuor reperio causas, cur senectus misera videatur: unam quod avocet a rebus gerendis, alteram quod corpus faciat infirmius, tertiam cet., Sen. 5, 15. visus infirmior, Quint. 10, 3, 31; u. im *superl.*: infirmissimus et inutilissimus quisque, ut dixi, qui nullum alium laborem ferre nequeat, huic officio applicatur, Col. 3, 10, 6. ita neque caveri anceps malum (der Verschworenen auf der Straße und der von den Dächern Steine u. dgl. herabwerfenden Weiber u. Kinder) neque a fortissumis infirmissumo generi resisti posse, Sall. J. 67, 2. — b) in Bezug auf d. Gesundheit, **schwach, schwächlich, leidend, angegriffen, müde, matt,** hominem infirmum in villam apertam ac ne rudem quidem etiam nunc invitare nolui, Cic. QFratr. 2, 8, 2. adsideamus, inquam, si videtur: sane istud quidem, inquit, sum enim admodum infirmus, Acad. 1, 4, 14. nuper me cuiusdam amici languor admonuit optimos esse nos, dum infirmi sumus: quem enim infirmum aut avaritia aut libido sollicitat? Plin. Ep. 7, 26, 1; — infirmo capiti fluit utilis (fons), utilis alvo, Hor. Ep. 1, 16, 14. etiam tum infirmis intestinis morbo variante, Suet. Aug. 98. nisi semper infirma atque etiam aegra valetudine fuisset, Cic. Brut. 48, 180. ob inf. valetudinem, Suet. Caes. 81; — im *compar.*: si infirmior est, gestari, ungi, perfricari (convenit), Cels. 3, 22. u. *superl.*: in eius infirmissima valetudine adfectaque iam aetate, Cic. dOr. 1, 45, 200. ipse Caesar, etiamsi infirmissimus valetudine erat, obibat munia ducis, Vell. 2, 70, 1.

II) geistig u. ethisch, **schwach, schwächlich,** 1) der Kraft u. Macht nach, **ohnmächtig, machtlos, geschlagen,** daher: **kleinlich, kleinmüthig, muthlos, zaghaft,** quodcumque alteri optabo nato, fiet alterius malo sed utrumque quamvis diligam affectu pari, quo causa melior sorsque deterior trahit, inclinat animus, semper infirmo favens, Sen. Phoen. 381 sqq. nos, quibus ingenium longi minuēre labores, aut etiam nullum forsitan ante fuit, viribus infirmi vestro candore valemus, Ov. Pont. 3, 4, 11. cum reus dicitur robustus, armatus contra infirmos, inermes, securos, Quint. 4, 2, 55. tam adflicto, tam infirmo, tam enervato reo, Cic. Pis. 33, 82; — contine infirmum iecur (als Sitz der Leidenschaften), mater, Sen. Herc. Oet. 1678. pueri inter sese quam pro levibus noxiis iras gerunt! quapropter? quia enim qui eos gubernat animus infirmum gerunt, Ter. Hec. 3, 1, 30. quippe minuti semper et infirmi est animi exiguique voluptas ultio, Juv. 13, 189. tenuis atque infirmi haec animi videri, Caes. BC. 1, 32, 8 te, Messala, canam, quamquam me cognita virtus terret, ut infirmae nequeant subsistere vires, Tibull. 4, 1, 1; — im *compar.*: Philistus - imitator Thucydidis et ut multo infirmior, ita aliquatinus lucidior, Quint. 10, 1, 74. quorum vocibus et concursu terrentur infirmiores, dubii confirmantur, Caes. BC. 1, 3, 5. nulla mihi, inquam, religio est: at mi: sum paullo infirmior, unus multorum, Hor. Sat. 1, 9, 70; quanto vos attentius ea agetis, tanto illis animus infirmior erit, Sall. C. 52, 18. ea vero (cura morum) destituta infirmioribus ingeniis velut praedae fuit (eloquentia), Quint. prooem. 14; — im *superl.*: eos (Athenienses) quam infirmissimos esse volebant, Nep. Them. 6, 4; — *adv.*: intelligebam socios **infirme** animatos esse et novarum rerum exspectatione suspensos, Cic. Fam. 15, 1, 3. u. im *comp.*: tonitrua et fulgura paulo infirmius expavescebat, Suet. Aug. 90. — 2) der Wirkung nach, **unwirksam, unsicher, unzuverlässig, unhaltbar, haltlos,** ne hoc quidem infirmae memoriae remedium est, Quint. 11, 2, 49. mihi spes omnes in memet sitae, quas necesse est virtute et innocentia tutari: nam alia infirma sunt, Sall. J. 85, 4. vestrae cautiones infirmae sunt, Cic. Fam. 7, 18, 1. si - ad probandum utramque rem videam infirmam nugatoriamque esse, Caecin. 23, 64. si finitio infirma est, Quint. 7, 8, 1. species

firmam probationem habet generis, infirmam refutationem, 5, 10, 57. huc igitur incumbat orator, hoc opus eius, hic labor est, sine quo cetera nuda, ieiuna, infirma, ingrata sint, 6, 2, 7; quom scirem infirmas nuptias hasce esse, Ter. Phorm. 5, 1, 6; — im *compar.*: infirmiora omnia eadem in eo quem schiston appellant, Plin. 36, 20 (37), 145; quam (amicitiam) si secundis rebus nostris petissemus, sicut coepta celerius ita infirmiore vinculo contracta esset, Liv. 7, 30, 2. infirmiora argumenta, Quint. 5, 12, 4. infirmior finitio, 7, 3, 11. ne fortiori subiungatur aliquid infirmius, 9, 4, 23; — im *superl.*: famam - infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnite, Curt. 4, 53 (14), 13. ad potentissima ab infirmissimis pervenire, Quint. 7, 1, 17. — *Adv.*: non minus non servat modum qui infra rem quam qui supra, qui adstrictius quam qui effusius dicit: itaque audis frequenter ut illud „immodice et redundanter" ita hoc „ieiune et **infirme**": alius excessisse materiam, alius dicitur non inplesse: aeque uterque, sed ille imbecillitate, hic viribus peccat, Plin. Ep. 1, 21, 20 sq. quod si fuerit a vobis dictum, quam **infirmiter** invalideque dicatur, ipsa rerum inaequalitas indicabit, Arnob. 7, 45.

infit, *v. defect.* (in u. fio, wohl nicht mit fari, fatum, fatuus verwandt, wie *O. Müller* glaubt; als *v. defect.* genannt mit der 1. Perf. infio mit Berufung auf Varr. de mensuris b. Prisc. I. p. 420, 14. u. p. 450, 16. und vgl.: nunc ergo mythos terminatus: infiunt artes libelli qui sequentes asserent, MCap. 2, 220; endlich: in den Gloss. Labb.: infe, ἄρξε od. wohl ἄρξαι), **er, sie macht sich daran** (vgl.: infit, incipit: sed diversae significationis est ab eo, quod est fit: nam infit agentis, fit autem patientis, PDiac. p. 112, 9), **er, sie fängt an, beginnt,** mit *Inf.*: is illius laudare infit formam virginis, Plaut. Rud. prol. 51. infit ibi postulare plorans eiulans, ut cet., Aul. 2, 4, 39. in tonstrina ut sedebam, me infit percontarier, ecquem filium cet., As. 2, 2, 76. infit mihi praedicare, sese cet., Merc. 2, 1, 25. commutare animum qui cumque adoritur et infit aut aliam quamvis naturam flectere quaerit, Lucr. 3, 515. rursusque hortatibus infit laudum agitare suos, Sil. 12, 67; auch: aliis oppressa malis in pectora cura illa quoque expergefactum caput erigere infit, ne cet., Lucr. 5, 1207; — ferner: ita farier infit, Virg. A. 11, 242. u. so blos infit, **er, sie beginnt, hebt an** (zu reden), mit *Acc.* u. *Inf.*: ibi infit annum se tertium et octogesimum agere cet., Liv. 3, 71, 6; — mit folg. *direct. Rede*: infit: o cives, quae me fortuna ferocem contudit, Enn. A. 386. tum pater omnipotens - infit: cet., Virg. A. 10, 101. u. so 11, 301. Sil. 1, 477. Claud. Gigant. 52. Liv. 1, 23, 7. u. mit näheren Bestimmungen: his Aenean solatus vocibus infit, Virg. A. 5, 708. adloquitur maerentem et talibus infit, 10, 860. u. so Sil. 16, 139. VFlacc. 1, 666. 2, 611. 8, 414. tum sic adfatur regem atque ita turbidus infit, Virg. A. 12, 10. lacrimisque haec infit obortis, VFlacc. 7, 258; — ganz *abs.*: imperat, ante videt, perpendit, praecavet, infit (anima), sie ergreift die Initiative zur Thätigkeit, Prud. Apoth. 804.

infĭtēri, non fateri, PDiac. p. 112, 10; daher: infitentes ἀρνούμενοι, Gloss. Labb.

infĭtiālis, e (infitiae), **das nicht Zugestehen -, nicht in Abrede Stellen -, Ablehnen betreffend,** nur im jurist. u. rhetor. Sinne: definitivae quaestiones a suis quaeque locis (Beweisquellen) quasi propriis instituuntur, quae in accusationem defensionemque partitae: in quibus exsistunt haec genera, ut accusator personam arguat facti, defensor aliquid opponat de tribus, aut non esse factum aut, si sit factum, aliud eius facti nomen esse, aut iure esse factum: itaque aut infitialis aut coniecturalis prima appelletur, definitiva altera, tertia - iuridicialis vocetur, Cic. Top. 24, 92. u. vgl. Inv. 1, 8. qui duos quidem status esse voluerunt, sed unum infitialem, alterum iuridicialem: infitialis est, quem dicimus coniecturalem, cui ab infitiando nomen alii in totum dederunt, alii in partem, quia accusatorem coniectura, reum infitiatione uti putaverunt, Quint. 3, 6, 32. u. vgl. § 15.

infĭtias (*Acc.*, von in u. fateri, vgl. infiteri, wohl nicht mit fari, fatum, fatuus verwandt, wie *O. Müller* glaubt), **ire, nicht zugestehen, in Abrede stellen** (Ggsb. fateri, confiteri, Syn. negare; nicht im jur. u. rhetor. Sinne, wie infitior, infitiatio, infitiator u. infitialis), *alqd.*: qui lubet ludibrio habere me atque ire infitias mihi facta quae sunt, Plaut. Men. 2, 3, 45. quorum alterum neque nego neque infitias eo, nos cet., Liv. 6, 40, 4. amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non eo infitias, ut expetisse quoque nos - confitear, Curt. 7, 4 (1), 26. quod nemo it infitias, Nep. Epam. 10, 4. ut quae fecisti infitias eas, Plaut. Men. 5, 8, 8. quae dudum fassa est mihi, quaene infitias eat? Cist. 4, 1, 2. u. vgl.: omnia infitiared ea, quae dudum confessa est mihi, 4, 1, 9; — mit folg. *Acc.* u. *Inf.*: neque ego infitias eo - tam sponsiones quam foedera sancta esse apud eos homines cet., Liv. 9, 9, 4. neque infitias eo, quaedam esse, quae demonstrari possint, Quint. 7. pr. 4. u. so: neque inf. eo cet., 3, 7, 3. 4, 2, 67. nec infitias eo, liberi hominis animo loquutum esse me cum ignavissimo, Curt. 7, 5 (1), 35. neque infitias imus Siciliam provinciam nostram esse et cet., Liv. 33, 31, 9. qua (mercede) pacta acceptaque cum parata cetera ad bellum essent sequique Etruscus iuberet, infitias eunt mercedem se belli Romanis inferendi pactos, 10, 10, 8; — *nec* eo infitias, *quin* ea, quae superfluunt, non sint proprie horum fontium: capiuntur enim ex Augusta, Frontin. Aquaed. 72; — *abs.* (so daß das Object aus dem Zusammenhang sich ergibt): primumdum infitias ire coepit filio: negare se debibere tibi tribolum, Plaut. Bacch. 2, 3, 25. fides servanda'st: ne ire infitias postules, Most. 4, 3, 29. Ca. tace: nil moror praeterea: satis es fassa. To. infitias non eo, Truc. 4, 3, 17. Cu. et aurum et vestem omnem suam esse aiebat quam haec haberet. Ca. nemo it infitias, Curc. 4, 2, 2. si quidem centiens hic visa sit, tamen infitias eat, Mil. gl. 2, 2, 33. nam quanti refert ei nec recte dicere

qui nihili faciat quique infitias non eat? Pseud. 4, 6, 23. at ego ab hac puerum reposcam: ne mox infitias eat: nihil est, nam ipsa haec ultro, ut factum est, fecit omnem rem palam, Truc. 4, 3, 76. non ibo infitias, Tac. A. 15, 2. si infitias ibit, testis mecum est anulus, Ter. Ad. 3, 2, 49. u. si hoc palam proferimus, ille infitias ibit, 3, 2, 41.

infĭtiātio, ōnis, *f.*, das Nichtzugestehen, Inabredestellen, die Nichtanerkennung, Ableugnung (sowohl im Allg., als bes. im jurist. u. rhetor. Sinne, bisw. mit obj. Genit.), qui modo non usque in odium, sed tantum ad infitiationem beneficii perveniret, Sen. Ben. 6, 35, 5. praecludendae sunt excusationes ingratis, ad quas refugere non possint et sub quibus infitiationem suam tegere, 7, 16, 2. nulla infitiatione obumbrare iam publica conatus rei totius calamitosum aperit textum, Amm. 29, 1, 7; — ex intentione et infitiatione iudicatio constituitur hoc modo: intentio „occidisti Aiacem“, infitiatio „non occidi“, iudicatio „occideritne“, AHer. 1, 17, 27; primus ille status (näml. conflictio cum adversario coniectura quadam) rationem habet iniqui criminis ipsam negationem infitiationemque facti, Cic. Part. or. 29, 102. depulsionem porro omnem infitiatione duplici, factumne an et hoc factum esset, praeterea defensione et translatione constare, Quint. 8. pr. 9. quae neque defendi neque transferri possunt, utique neganda, nec solum, si finitio potest esse pro nobis, sed etiam si nuda infitiatio superest, 5, 13, 7. ac nostrae fere causae, quae quidem sunt criminum, plerumque infitiatione defenduntur, Cic. dOr. 2, 25, 105. Aedesius enim minus scisse, quid actum sit, pertinaci infitiatione contendens abiit innoxius, Amm. 15, 5, 14. qui cum infitiatione defenderet abiecta nec posset in quoquam confutari cet., 18, 1, 4. per interrogationem, per comparationem, infitiationem, admirationem et cetera huiusmodi, Quint. 8, 5, 5; — infitiatio est negatio debitae rei, cum a creditore deposcitur, Isidor. Orig. 5, 26, 20. circumscriptiones, furta, fraudes, infitiationes, quibus trina non sufficiunt fora, Sen. dIra, 2, 9, 4.

infĭtiātor, ōris, *m.*, der etw. nicht zugesteht, in Abrede stellt, nicht anerkennt, ableugnet (sowohl im Allg., als bes. im jur. u. rhetor. Sinne), tardiores, inquit, ad beneficia danda facimus non vindicando data nec infitiatores eorum adficiendo poena, Sen. Ben. 3, 13, 1. nec tu debitam gratiam beneficii infitiator abiuras, Pacat. 41, 1; — an petitorem calumniari, an reum infitiatorem esse vel furem, Quint. 7, 2, 50. nolite existimare, iudices, non unam et eamdem omnibus in locis esse fraudatorum et infitiatorum impudentiam, Cic. Flacc. 20, 48. u. so: hosce ego non tam milites acres quam infitiatores lentos esse arbitror, Cat. 2, 10, 21. u. vgl.: si ille infitiator probasset iudici ante petitam esse pecuniam, quam esset coepta deberi, dOr. 1, 37, 168. in ius, o fallax atque infitiator, eamus, Mart. 1, 103, 11.

infĭtiātrix, īcis, *f.* (infitiator), die etw. nicht zugesteht, in Abrede stellt, placitae fidei fraus infitiatrix, Prud. Psych. 630.

infĭtior, ātus sum, āri (infĭteor), nicht zugestehen, in Abrede stellen, nicht anerkennen, ableugnen (sowohl im Allg., als bes. im jur. u. rhetor. Sinne mit Angabe dessen, was man in Abrede stellt od. nicht anerkennt im Accus. od. absol.), *alqd.* (*alqm.*): fama Pelasgiadas subito pervenit in urbes decolor et factis infitianda tuis, quem cet., Ov. Her. 9, 3. non tibi crimen ero nec quo laetere remoto: non erit his nobis infitiandus amor, Am. 2, 17, 25. cum magna meorum notitiam pars est infitiata mei, Pont. 4, 6, 41. quum id posset infitiari, repente praeter opinionem omnium confessus est, Cic. Cat. 3, 5, 11. si infitiareris quod acceperas, minus peccares, Sen. Ben. 6, 27, 3. qualis Q. Pompeius in foedere Numantino infitiando fuit, Cic. Fin. 2, 17, 54; nec tuus est genitor nos infitiatus amicos hortator studii causaque faxque mei, Ov. Pont. 1, 7, 27. progenies Phaëthon, haud infitiande parenti, M. 2, 33. Varro, Sophocleo non infitiande cothurno, nec minus in Calabra suspiciende lyra, Mart. 5, 30, 1; — quae qui infitiatus esset, dupli poenam subiret, Cic. Off. 3, 16, 65. quum haec (causa) non in crimine aliquo, quod ille possit infitiari, sed in civili iure consisteret, dOr. 1, 40, 182. dum infitiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur, post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit, Curt. 6, 44 (11), 40. stabat opus: precium rex infitiatur et addit perfidiae cumulum, falsis periuria verbis, Ov. M. 11, 205. a me nominis eius, quod infitiatus esset, diem petivit, Cic. Quinct. 23, 75. nunc, si depositum non infitietur amicus, si reddat veterem cum tota aerugine follem, cet., Juv. 13, 60. Floro legatum ex testamento infitiatum esse, Cic. Cluent. 59, 162. inde est, quod exercitus Postumium imperatorem, infitiantem quas promiserat praedas, facta in castris seditione lapidavit, Flor. 1, 17 (22), 2. u. vgl. age aspice huc sis nunc iam tu, qui quae facta infitiare, quem ego hic convincam palam, Plaut. Amph. 2, 2, 146; — mit *Acc.* u. *Inf.*: tanto magis infitiandum totum posse extra corpus durare genique, Lucr. 3, 796. u. mit Negat.: neque enim in hoc me hominem esse infitiabor umquam, ut cet., Cic. Sest. 22, 49. non est infitiandum, Hannibalem tanto praestitisse ceteros imperatores prudentia, quanto cet., Nep. Hann. 1, 1. neque vero infitiantur, experimenta quoque esse necessaria, Cels. pr. p. 3. cum interrogati non infitiarentur apud Persea maiorem numerum sagittariorum quam apud Romanos militare, Liv. 43, 7, 2. neque infitiabor, aliquem ex iis, qui grammaticen profiteantur, eousque scientiae progredi posse, ut cet., Quint. 2, 1, 6. hunc delatum nec infitiantem, iactasse se quae providisset ex arte, sciscitatus est, quis-, Suet. Dom. 15. ne possis infitiari dixisse, quae dixeris, Curt. 7, 31 (7), 25; — *abs.* (so daß das Object aus dem Zusammenhang sich ergibt): numquam istam imminuam curam infitiando tibi, Att. 234. quanta autem perversitas ob hoc alicui non debere, quia etiam infi-

tianti benignus est -? Sen. Ben. 6, 23, 8. alii primo audaciter negantem, postquam in conspectum adductus sit Hychus, non ultra tetendisse, alii tormenta etiam infitiantem perpessum adfirmant, Liv. 40, 55, 7; — ne deminuat heres? quid si infitiatur? quid si omnino non debet? Cic. I. QFratr. 2, 3, 10. u. vgl.: infitiari creditum fraudare, PDiac. p. 112, 11; is, qui defendit, non solum resistat oportet aliquo statu aut infitiando aut definiendo aut aequitate opponenda, Cic. Part. or 29, 102. nostrae fere causae, quae sunt criminum, plerumque infitiatione defenduntur: nam de pecuniis repetundis, quae maximae sunt, neganda fere sunt omnia: et de ambitu raro illud datur —: de sicariis, de veneficiis, de peculatu infitiari necesse est, dOr. 2, 25, 105. earum autem rerum nullam sibi iste neque infitiandi rationem neque defendendi facultatem reliquit, II. Verr. 4, 47, 104. poterat infitiari, poterat in alios derivare, poterat etiam aliquo iure factum defendere, Att. 4, 3, 2.

infixus, a, um, s. infigo.

inflābello, ātum, āre, einfächeln, einhauchen, his omnibus elementis atque corporibus ignis inflabellatus est, Tert. adv. Val. 23.

inflābĭlis, e, fähig aufgeblasen zu werden, ausdehnbar, plenum quidem viscus (d. i. pulmonem) effecit, sed inflabile atque aëris capax, ut paulatim spiritum caperet, Lact. opif. d. 11. od. fähig aufzublasen od. zu blähen, cibi, CAur. 2, 40, 233. 3, 17, 139.

inflagro, āre, in Brand setzen, sarmenta licet viridia sponte concipiunt et nullo inflagrante halitu ab ipso numine fit accendium, Solin. 5, 23.

inflāmen, ĭnis, *n.*, das Aufgeblasensein, die Anschwellung, Minerva ex osse tibias invenit: de quibus cum in convivio deorum cecinisset eiusque tumentes buccas dii omnes irrisissent, illa ad Tritona paludem pergens in aqua faciem suam speculata, dum turpia adiudicasset buccarum inflamina, tibias iecit, Fulgent. Myth. 3, 9

inflāmmanter, *PAdv.*, s. inflammo.

inflammātio, ōnis, *f.*, das Inflammensetzen, Anzünden, die Brandlegung, der Brand, 1) eig., a) im Allg.: cum - portarum inflammatio ignem late distulisset, Pan. vet. 9, 21, 2. excisionem, inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem etiam sua cum praeda meis omnibus tectis atque agris intulerunt, Cic. Har. resp. 2, 3. u. bildl.: Caesaris furor atque Pompeii urbem Italiam, gentes nationes, totum qua patebat imperium quodam quasi diluvio et inflammatione corripuit, Flor. 2, 13 (4, 2), 3. — b) insbes. medicin., die Entzündung, notae vero inflammationis sunt quatuor, rubor et tumor cum calore et dolore, Cels. 3, 10; — folia vitium et pampini capitis dolores inflammationesque corporum mitigant cum polenta, Plin 23, 1 (3), 3. si inflammatio iecinoris aut praecordiorum aut ventris, Cels. 2, 8. oculorum, 6, 6, 27. aurium inflammationes doloresque, 6, 7, 1. u. so: aurium inflammatio, Plin. 22, 25 (64), 132. sedis inflammationes et condylomata leniunt (gymnasia), 28, 4 (13), 50. utilissimum (adeps) contra ulcerum inflammationes, 28, 9 (37), 140; — si in praecordiis infl. et dolor est, Cels. 3, 10. si sine inflammatione dolor est, und: si neque infl. neque febris, 3, 10. ex quo evenit, ut humor - eam (membranam) irritet et graves infl. moveat, 8, 4. vesica laeditur excitatque infl. mortiferas, 4, 26, 3. nonnunquam mediocrem infl. excitant (verrucae), 5, 28, 14. modo ingens calor, modo inflatio hunc (stomachum), modo infl., modo exulceratio afficit, 4, 5. os fractum - gravibus infl. afficit, 8, 4. ex quo graves infl. cum periculo mortis oriuntur, 8, 3. ne inflammationem augeant, u. si infl. increscit, 7, 19. u. vgl. 1, 3. refrigerat etiam (subucus) inflammationem, Plin. 24, 8 (35), 51. infl. levare, Cels. 8, 11. quod infl. coërceat, 7, 7, 14. inflammationes cum polenta sedat (lupinorum farina), Plin 22, 25 (74), 155 haec enim reprimunt infl., nisi magna vis eam cogit atque illius quoque impetum minuunt, Cels. 5, 19. quae infl. repellant, 7, 19. inflammationes discutit (decoctae melittaenae sucus), Plin. 21, 20 (86), 150. dum infl. manet, Cels 6, 18, 2. ubi prima infl. se remisit, 3, 10. ut effuso pure et infl. ac dolor finiatur, 6, 6, 9. ubi cum dolore infl. quievit, 8, 20. — 2) übtr., die Entflammung, Entzündung, saepe enim audivi poëtam bonum neminem - sine inflammatione animorum exsistere posse et sine quodam adflatu quasi furoris, Cic. dOr. 2, 46, 194.

inflammatrix, īcis, *f.*, die in Flammen setzt, nur übtr.: Megaera quaedam mortalis, inflammatrix saevientis adsidua, humani cruoris avida, nihil mitius quam maritus, Amm. 14, 1, 2. eas illi in te odii fuisse causas, quae amoris inflammatrices et fidei obsides esse debuerint, Pan. vet. 10, 3, 3.

inflammo, āvi, ātum, āre, in Flammen setzen, anzünden, in Brand stecken, übtr. entflammen, entzünden, 1) eig. a) im Allg.: haec omnia videi inflammari, Priamo vi vitam evitarei, Iovis aram sanguine turpari, Enn. trag. 123. nec clam durateus Troiianis Pergama partu inflammasset equos nocturno Graiiugenarum, Lucr. 1, 476. quam (patriam) non servandam ad reditum nostrum, sed diripiendam et inflammandam reliquimus, Cic. Att. 8, 2, 3. attribuit - urbem inflammandam Cassio, Cat. 4, 6, 13. ut - hanc recentem urbis inflammandae delendique imperii coniurationem non obscure nobis paullo ante praedixerint, Har. resp. 8, 18. vicos expugnant, inflammant tecta, hominum pecudumque praedas agunt, Liv. 10, 2, 8. ut - quaedam horrea bellicis machinis labefacta atque inflammata sint, Suet. Ner. 38. quod si, ut decuit, stares mecum aut meus te maestaret dolor, iam diu inflammari Atridae naves vidissent suas, Att. 23. classem pulcherrimam populi R. in litus expulsam et eiectam, quum primum vesperasceret, inflammari incendique iussit, Cic. II. Verr. 5, 35, 91. quum eadem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflammaram tuam, Att. 8, 2, 4. dicitur (Ceres) inflammasse taedas iis ignibus, qui

ex Aetnae vertice erumpunt, II. Verr. 4, 48, 106. et cum apud Lares sacrificaret, carbones vivacissimi extincti sunt, cum inflammari soleant, et cet., Capitol. Pert. 14; vgl. noch: adusque quinquagintesimum lapidem terris hostilibus inflammatis, Amm. 29, 4, 6. inflammata Macedonia, 31, 5, 16. hostiles tamen agros omni frugum genere divites cum segetibus et tuguriis inflammari permisit, 24, 1, 14. — b) insbes. medicin., entzünden, in entzündlichen Zustand versetzen, erhitzen, omnis calor et iecur et lienem inflammat, mentem hebetat cet., Cels. 2, 1. frequens singultus et praeter consuetudinem continuus iecur inflammatum esse significat, 2, 7. praecordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta, 2, 4. interdum ex morbo primum inflammatur (tunica), 7, 18. adstringitur vesica ideoque minus inflammatur, 7, 26, 5. volvis inflammatis contractisque admoventur (gymnasia), Plin. 28, 4 (13), 50. inflammari volnera ac morbos superventu eorum, qui pedibus iter confecerunt (wenn Fußgänger auf gewisse Kräuter treten), 25, 2 (5), 15; tauros inflammat naribus inlitis (laser e silphio profluens), 22, 23 (49), 106. devoratumque (buprestis animal) tacto felle ita inflammat (bovem), ut rumpat, 30, 4 (10), 30. u. subst.: inflammata, entzündete Stellen od. Theile, Entzündungen, 28, 16 (62), 223.

2) übtr., in Flammen setzen, entflammen, entzünden, *alqm.* (*alqd.*) *alqa. re*: neminem posse eorum mentes, qui audirent, aut inflammare dicendo aut inflammatas restinguere, Cic. dOr. 1, 51, 219. quorum animi - ardore aliquo inflammati atque incitati cernunt illa profecto, quae vaticinantes praenunciant, multisque rebus inflammantur tales animi, qui corporibus non inhaerent -, Div. 1, 50, 114. nullas enim consequuntur voluptates, quarum potiendi spe inflammati multos labores magnosque susceperant, Fin. 1, 18, 60. Alexandro M. rege inflammato cupidine animalium naturas cognoscendi, Plin. 8, 16 (17), 44. quorum (honorum) cupiditate quidam inflammantur, Cic. Am. 23, 86. incensum ira et inflammatum cupiditate, Quint. 8, 6, 7. quem libidinibus inflammatum et furentem videmus, Cic. Tusc. 5, 6, 16. quo amore tandem inflammati esse debemus in eiusmodi patriam, quae una in omnibus terris domus est virtutis, imperii, dignitatis? dOr. 1, 44, 196. deinde iam propius ac certius facie quoque Brutum cognovit, inflammatus ira „ille est vir" inquit „qui extorres expulit patria, Liv. 2, 6, 7. ipse inflammatus scelere et furore in forum venit: ardebant oculi: toto ex ore crudelitas eminebat, Cic. II. Verr. 5, 62, 161. multorum inflammatus furoribus, Leg. 3, 9, 22. quae (classis) ducibus Sertorianis ad Italiam studio atque odio inflammata raperetur, Pomp. 8, 21. medias etiam non destitit urbes - inflammare odiis, Stat. Theb. 3, 336. circa Aderam - equi pasti inflammantur rabie, circa Potnias vero et asini, Plin. 25, 8 (53), 94; quid - mirer Stilicho? quod cautus ad omnes restiteris fraudes, ut te nec noxia furto littera, nec pretio manus inflammata laterent? Claud. Laud. Stil. 1, 291; — *alqm. ad* u. *in alqd.*: quumque corporis facibus inflammari soleamus *ad* omnes fere cupiditates eoque magis incendi, quod cet., Cic. Tusc. 1, 19, 44. ut omnem gloriam, ad quam a pueritia inflammatus fuisti, omni cura atque industria consequare, Fam. 1, 7, 9. genus est belli eius modi, quod maxime vestros animos excitare atque inflammare ad persequendi studium debeat, Pomp. 2, 6. ad haec cum inflammarentur animi, ut ad quosque ventum erat, numerus iuniorum conscribebatur, Liv. 4, 56, 7; — languentem labentemque populum aut ad decus excitare aut ab errore deducere aut inflammare *in* improbos aut incitatum in bonos mitigare, Cic. dOr. 1, 46, 202. in quos propter eorum crudelitatem inflammatae mentes fuerunt, Dom. 23, 61; — *alqm.*: age igitur ut prudentem decet ne fortuna te inflammet, quae multa decepit, Capitol. Valerian. duob. 5. non illum avarae mentis inflammat furor, Sen. Hipp. 487. eumque ad suspiciones huiusmodi mollem et penetrabilem ita acriter inflammavit, ut cet., Amm. 15, 3, 9. delectabat magis Athenienses, quam inflammabat (Phalereus), Cic. Brut. 9, 37. tantum abfuit, ut inflammares nostros animos: somnum isto loco vix tenebamus, 80, 278. s. Quint. 11, 3, 155; hoc, quidquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei, Fam. 2, 4, 2. quae (res) tantum habet ipsa gravitatis, ut neque mea, quae nulla est, neque cuiusquam ad inflammandos vestros animos eloquentia requiratur, II. Verr. 5, 61, 159. ut auctor esset egregius et ad animos imperitorum excitandos inflammandosque perfectus, Har. resp. 19, 41; nulla mens est tam ad comprehendendam vim oratoris parata, quae possit incendi, nisi inflammatus ipse ad eam et ardens accesserit, dOr. 2, 45, 190. nemo nova caluit sic inflammatus amica, flagravit quanto Laurus amore pilae, Mart. 10, 86, 1. inde severa levi decurrens aethere virgo luctantem fatis petit inflammata Saguntum, Sil. 2, 513; — *alqd.*: num admoveri possit oratio ad sensus animorum atque motus vel inflammandos vel etiam exstinguendos, Cic. dOr. 1, 14, 60. quas (cupiditates) nulla praeda umquam improbe parta minuit potiusque inflammat, Fin. 1, 16, 51. fortuna amorem peior inflammat magis, Sen. Herc. Oet. 359. quo magis nimium pugnae inflammaret amorem, facta tui numerabat avi, Claud. III. Cons. Hon. 51. u. vgl.: inflammata semel nescit mitescere virtus (d. i. amor belli), in Rufin. 2, 231. vicit is, qui non fortuna inflammaret odium suum, sed bonitate leniret, Cic. Marcell. 10, 31. hae voces fuerunt ad inflammanda odia probris omnibus potentiores, Pan. vet. 10, 5, 1. — *PAdv.*: comploratione deinde tam acerbae rei et odium in Verrem detestationemque aput cives Romanos inpense atque acriter atque **inflammanter** facit, cum haec dicit cet., Gell. 10, 3, 13.

inflāte, *PAdv.*, s. inflo.

inflātĭlis, e, zum Hineinblasen od. überhaupt Blasen gehörig, instrumenta, Cassiod. de mus. 1, 1.

inflātio, ōnis, *f.* (inflo), die Aufschwellung

Aufschwellung, a) eig.: ea autem (aqua, in einem zu $^2/_3$ mit Wasser gefüllten u. bedeckten Gefäß) propter naturalem raritatem in se recipiens fervoris validam inflationem, non modo implet vas, sed spiritibus extollens operculum et crescens abundat: sublato autem operculo emissis inflationibus in aere patenti rursus ad suum locum residet, Vitr. 8, 3. — b) medicin., die **Anschwellung mit Entzündung**, CAur. Acut. 3, 2, 9. od. gew. **Aufblähung**, **Blähung**, vgl.: quomodo in nostris corporibus cibi fit inflatio, quae non sine magna narium iniuria emittitur et ventrem interdum cum sono exonerat, interdum secretius: sic putant et hanc magnam rerum naturam alimenta mutantem emittere spiritum, Sen. NQ. 5, 4, 2; infl. ventris et intestinorum, Col. 6, 6, 3. praecordiorum inflatione tentabatur, Suet. Aug. 81. infl. stomachi et praecordiorum, Col. 12, 11, 2. cumino quidem addito (asparago) inflationes stomachi colique discutiunt, Plin. 20, 10 (42), 108. u. vgl. Cels. 4, 12 (5); — minima inflatio fit ex venatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchyliis, ovis -, vino vetere: foeniculum vero et anethum inflationes etiam levant, Cels. 2, 26. ex his (Punicis malis) dulcia - inflationes pariunt, Plin. 23, 6 (57), 106. Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur, quod habet inflationem magnam is cibus tranquillitati mentis quaerentis vera contrariam, Cic. Div. 1, 30, 62. urgeri inflationibus, Scribon. comp. 104. bubus infusum (oleum) per nares, donec ructent, inflationem sedat, Plin. 23, 4 (40), 81. inflationes discutit (absinthium) cum sile et nardo Gallico, 27, 7 (28), 48. diu post has inflationes abstinendum est ab omnibus inflantibus, Cels. 3, 21.

inflātus, a, um, *PAdj.*, f. inflo.

inflatus, um, u, *m.* (inflo), 1) das **Hineinblasen**, das **Blasen in ein Blasinstrument**: eae (tibiae) si inflatum non recipiunt, aut si cet., Cic. Brut. 51, 192. qui primo inflatu tibicinis Antiopam esse aiunt aut Andromacham, bei dem ersten Ton, Acad. 2, 7, 20. — 2) das **Anblasen**, der **Anhauch**, nur übtr.: vis et natura quaedam, quae quum observatis longo tempore significationibus tum aliquo instinctu inflatuque divino futura praenunciat, Div. 1, 6, 12.

inflecto, flexi, flexum, flectĕre, **einbeugen**, **nach innen beugen**, **krümmen**, übtr. **beugen**, 1) eig., a) im Allg., *absol.*: pluribus eorum scutis uno ictu pilorum transfixis et colligatis cum ferrum se inflexisset, Caes. BG. 1, 25, 3. ita punivit, ut duarum arborum capita inflecteret, ad pedes militis deligaret easdemque subito dimitteret, Vopisc. Aurel. 7. quae tum alacres passim lymphata mente furebant, euhoe bacchantes, euhoe capita inflectentes, Catull. 64, 254. frater erat unus, qui suo squalore vestros oculos inflecteret (nach sich beugte, eure Blicke auf sich zog), qui suo fletu desiderium mei memoriamque renovaret, Cic. post red. ad Quir. 3, 8; — mit *Dat.*: tum demum castris turmas inflexit ovantes spectata ductor, satiatus pectora Roma, Sil. 12, 572; — colla cave inflectas *ad* summum obliqua theatrum aut lectica tuae sidat aperta morae, Prop. 5 (4), 8, 77; — meist im *Pass.*, bes. inflexus: meminerit alligator, ne torqueat sarmentum, sed tantum inflexum devinciat, Col. 4, 26, 4. teneris arboribus incisis atque inflexis crebris in latitudinem ramis enatis, Caes. BG. 2, 17, 4. protinus inflexo Berecynthia tibia cornu flabit, Ov. F. 4, 181. inflexo quae terret Maenala cornu, Claud. Rapt. Pros. 1, 227. inflexi - grave robur aratri, Virg. G. 1, 162. pinea coniungens inflexae texta carinae, Catull. 64, 10. pars inflexis super acta carinis, Virg. Cul. 345; recta vero forceps ducendus est, ne inflexis radicibus (dentis) os rarum, cui dens inhaeret, parte aliqua frangatur, Cels. 7, 12, 1. nares paululum inflexae, Petron. 26, 16. inflexus leniter capillus, Suet. Aug. 79. et caput inflexa lentum cervice recumbit, Virg. Cir. 449. pondera regni non inflexa cervice pati, Sen. Thyest. 931. digitis leviter inflexis, Quint. 11, 3, 142. inflexi cubiti imagine sedens et ideo a Graiis dicta Ancon, Mel. 2, 4, 5. turpe est, quod nequeas capiti committere pondus et pressum inflexo mox dare terga genu, Prop. 4, 8 (3, 9), 5. Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos serpere potius, quam ingredi referunt, Mel. 3, 10, 3; incurvum et leniter *a* summo inflexum bacillum, Cic. Div. 1, 17, 30; radices *in* nodum, si breves, vel in orbem coronae similem, si longiores sunt, inflecti debent, Col. 5, 6, 8. — b) insbes., mathem.-geogr., **krümmen**, **eine Krümmung -**, **einen Bogen bilden lassen**, im *Pass*, **sich krümmen**, **eine Krümmung -**, **e. Bogen bilden**, quorum alterum (siderum genus) spatiis immutabilibus ab ortu ad occasum commeans nullum umquam cursus sui vestigium inflectat, alterum autem continuas conversiones duas iisdem spatiis cursibusque conficiat, Cic. ND. 2, 19, 49; — hinc iam mare latius funditur submotasque vastius terras magno impetu inflectit, Mel. 1, 5, 3. quas ripas inflexerat, bis irrumpit (mare rubrum) duosque iterum sinus aperit, 3, 8, 1; — im *Pass.*: iuxta Dahas primum inflectitur (Oxus), 3, 5, 6. mollibusque fastigiis, donec angustos utrimque angulos faciat, inflectitur (Pontus euxinus), 1, 19, 6. curvansque se subinde longo supercilio inflexum est (mare), 3, 3, 4. grandem sinum inflexo tractu litoris accipit (Phoenice), 1, 12, 4. rursus inflexa (Ionia) cingit urbem Prienen, 1, 17, 2. omnes theatrali modo inflexi (montes), Plin. 4, 8 (15), 30; — in ipso aditu atque ore portus, ut primum ex alto sinus *ab* littore *ad* urbem inflectitur, tabernacula carbasis intenta velis collocabat, Cic. II. Verr. 5, 12, 30; sinus alter *usque ad* finem provinciae inflectitur, Mel. 3, 1, 5; *a* Caspio mari Scythicoque oceano *in* Eoum cursus inflectitur ad orientem conversa litorum fronte, Plin. 6, 17 (20), 53. ab his in Eoum mare cursus inflectitur inque oram terrae spectantis orientem, Mel. 3, 7, 1.

2) übtr. a) etw. **beugen**, quod enim est ius civile? quod neque inflecti gratia neque perfringi potentia neque adulterari pecunia possit, Cic. Caecin. 26, 73. magnitudinemque animi tui, quam ego semper sum admiratus semperque amavi, ne umquam inflectas cuiusquam iniuria,

Fam. 1, 7, 9. — b) Imdn. od. etw. beugen, im *Pass.* auch medial: sich beugen, sich bewegen lassen, ibat enim magnum lacrimis inflectere patrem, Stat. Theb. 8, 716. solus hic inflexit sensus animumque labantem impulit, Virg. A. 4, 22. nec sic inflectere sensus humanos edicta valent, ut vita regentis, Claud. IV. Cons. Hon. 500; — im *Pass.*: desine iam tandem precibusque inflectere nostris, Virg. A. 12, 800. tandem nostris inflectere poenis! Claud. VI. Cons. Hon. 275. at ego te verissime dixerim peccare nihil neque ulla in re te esse huius modi, ut corrigendus potius quam leviter inflectendus esse videare, Cic. Mur. 29, 60. iam inflexo Tritonia patre venerat et misero decus immortale ferebat, Stat. Theb. 8, 759. — c) rhetor., die Stimme beugen, brechen, moduliren, contenta voce atrociter dicere et summissa leniter et inclinata videri gravis et inflexa miserabilis, gebrochen, Cic. Or. 17, 56. ille liquor docuit voces inflectere cantu, Tibull. 1, 7, 37. mira est enim quaedam natura vocis, cuius quidem e tribus omnino sonis, inflexo, acuto, gravi, tanta sit et tam suavis varietas perfecta in cantibus, Discant, Alt u. Tenor, Baß, Cic. Or. 17, 57; — ferner von der Rede: die Sprödigkeit benehmen, geschmeidig machen, hic primus inflexit orationem et eam mollem teneramque reddidit et suavis, sicut fuit, videri maluit quam gravis, Brut. 9, 38. non placebat illi orationem inflectere nec umquam recta via decedere, nisi cum hoc aut necessitas coëgisset aut magna suasisset utilitas, Sen. Contr. 1, 23. p. 56. — d) grammat., circumflectiren, gedehnt aussprechen, quid enim officit - utrumne quid inflectatur quod acui, an acuatur quod oportebat inflecti? Arnob. 1, 59. u. so MCap. 3, 269 öft.

inflētus, a, um, unbeweint, nos animae viles, inhumata infletaque turba sternamur campis, Virg. A. 11, 372. regia Iuno flexit ad ignotum caput infletumque Monesi, VFlacc. 6, 651. non ego te infletum memori fraudabo querela, primus, nate, meo nomine dicte puer, Auson. carm. parent 10, 1.

inflexĭbĭlis, e, unfähig sich zu beugen, übtr. unbeugsam, a) eig.: tensio recte atque inflexibili porrecta cremento collorum (τέτανον), CAur. Acut. 3, 6, 65. u. vgl. 3, 2, 9. dolorem inflexibilem, opisthotonon vocant, levat urina caprae auribus infusa, Schmerz in Folge der Steifheit des Nackens, Plin. 28, 12 (52), 192. — b) übtr.: neque enim dubitabam, qualecumque esset quod faterentur, pertinaciam certe et inflexibilem obstinationem debere puniri, Plin. Ep. 10, 97 (96), 3. necessaria sunt decreta, quae dant animis inflexibile iudicium, Sen. Ep. 15, 3, 62 (95); obnixe inflexibilis mansit, Amm. 29, 2, 14.

inflexio, onis, *f.*, die Einbeugung, Beugung, 1) eig., a) im Allg.: omnes autem hos motus subsequi debet gestus, non hic verba exprimens scaenicus, sed universam rem et sententiam non demonstratione, sed significatione declarans, laterum inflexione hac forti ac virili, non ab scaena et histrionibus, sed ab armis aut etiam a palaestra, Cic. dOr. 3, 59, 220. — b) insb. mathem.-geogr.: omnes enim orbes eorum (siderum) quasi helicis inflexione vertebat, Cic. Univ. 9. p. 275. — 2) übtr., grammat.: in adverbio temporum significationes non de eiusdem soni inflexione nascuntur (dagegen bei dem Verbum), Macrob. diff. verb. 19, 5. u. dafür: de eiusdem soni vel vocis inflexione, Auct. de verb. 6, 3. p. 291.

inflexus, a, um, s. inflecto.

inflexus, *abl.* u u. ibus, *m.*, die Einbeugung, Beugung, Krümmung, a) eig.: sed quasi amnis rapida tamen inflexu flectitur, Naev. 44. redarum transitus arto vicorum inflexu et stantis convicia mandrae eripient somnum Druso, Juv. 3, 236. ianua non una sit nec sit introitus rectus, adeatur inflexibus flexuosis, Arnob. 2, 20. — b) übtr.: dum vocem, cuius rectum cursum natura et optimum et simplicissimum fecit, inflexu modulationis ineptissimae torquent, durch alberne Schnörkeleien, Sen. Brev. vit. 12, 4.

inflictio, ōnis, *f.*, das Anschlagen, nur übtr., das Auferlegen, mulctae, Imp. Const. Cod. 9, 17, 2 (?).

inflictus, a, um, s. infligo.

inflictus, u, *m.*, das Anschlagen, si verba ore funduntur, labia habere cum dentibus, quorum inflictu et mobilitate multiiuga lingua sonos articulet et vocem in verba conformet, Arnob. 3, 18.

infligo, flixi, flictum, flīgĕre, an-, aufschlagen, an od. auf etw. hin schlagen, stampfen, schleudern, werfen, treffen, bildl. u. übtr., gegen Imd. schleudern, bes. Wunden schlagen, gewaltsam beibringen, zufügen, auferlegen, a) eig.: inflicto *in* terram pede suscitatoque pulvere, VMax. 9, 3. Ext. 3; — mit *Dat.* od. *Abl.*: cum caput suum parietibus infligeret, Lact. mort. persec. 49. infantes alios in conspectu parentum humo infligi, alios superiactos pilis excipi iussit, VMax. 9, 2, 4; — *abs.*: inllicta vadi dorso dum pendet iniquo (puppis), Virg. A. 10, 303. vix steterant et iam ecce ruunt inflictaque late terga late sonant, VFlacc. 4, 282. si telo usus letale vulnus inflixerit, Imp. Const. Cod. 9, 14, 1. — b) bildl. u. übtr.: quum in altercatione adripitur ab adversario verbum et ex eo - *in* eum ipsum aliquid, qui lacessivit, infligitur, Cic. dOr. 2, 63, 255; — mit *Dat.*: quam enim illi iudices - graviorem potuerunt rei publicae infligere securim, quam quum cet., Planc. 29, 70. si ad caetera vulnera, quibus rem publicam putasti deleri, hanc quoque mortiferam plagam inflixisses auguratus tui, Vatin. 8, 20. infligi magnum rei p. vulnus putabamus, Phil. 2, 39, 101. quae meus discessus rei p. vulnera inflixit, Pis. 14, 32. tum illud - tibi vulnus inflictum, quod paucis ante te, quorum incolumis fuit nemo, Phil. 2, 21, 52. ut mihi illa omnia immortalem gloriam dederint, tibi sempiternam turpitudinem inflixerint, Pis. 26, 63; — *abs.*: inflictos casus contempnite, Prud. Apoth. 1082. nec videtur iniuria affici is, qui ignoravit, quum lucrum extorqueatur, non damnum infligatur, Ulp. Dig. 42, 8, 6. §. 11. fuit autem consuetudo, ut intra certa tempora

non illatis usuris graviores infligerentur, Paul. Dig. 22, 1, 11.

Inflo, āvi, ātum, āre, I) *trans.*, 1) hinein-, einblasen, in etw. hineinblasen, a) im Allg.: ex ore *in* eius (palumbi) os inflato item aquam, Cato RR. 90. u. *abs.*: inflato spiritu ex respondente earum subito fremitu poterimus aestimare vel multitudinem vel paucitatem (apium), Col. 9, 8, 2. — b) insbes. musical. in e. Blasinstrument, mit *Acc.*, ein Instrument blasen, dah. im *Pass.*, geblasen werden, sibila primum agrestes docuēre cavas inflare cicutas, Lucr. 5, 1382. nulli fas est inflare cicutas, Calp. 10, 13. si buxos inflare velim, ferale gemiscunt, Claud. Rapt. Pros. 3, 136. boni quoniam convenimus ambo, tu calamos inflare leves, ego dicere versus, Virg. Ecl. 5, 1. te calamos inflare labello Pan docuit, Calp. 8, 4. inflavit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras, Virg. G. 2, 193. cumque arma ex latere omni concuterentur et tela lituosque Bellona luctuosos inflaret cet., Amm. 31, 13, 1; — sancta deûm genitrix tinnitibus aëra pulsi aeris et inflati complevit murmure buxi, Ov. M 14, 535. et cecinit iussos inflata (bucina) receptus, 1, 340. inventam (tibiam) Satyrus primum miratur et usum nescit et inflatam sensit habere sonum, F. 6, 703. si tibiae inflatae non referant sonum, Cic. Brut. 51, 192. necdum etiam audierant inflari classica, Virg. G. 2, 539.

2) anblasen, aufblasen, anschwellen-, aufschwellen machen, aufblähen, im *Pass.*, anschwellen, aufschwellen, aufbauschen, a) eig., α) im Allg.: age, iam infla buccas, Plaut. Stich. 5, 5, 26. quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas iratus buccas inflet, Hor. Sat. 1, 1, 20. u. vgl.: crescentem tumidis infla sermonibus utrem, 2, 5, 98. und: placet ipse sibi laxasque laborat distendisse genas fictumque inflatus anhelat, Claud. in Eutr. 1, 258. et corrugare nares, ut Horatius dicit, et inflare et movere indecorum est, Quint. 11, 3, 80. inflata cervice suffrendens (mulier), Amm. 15, 12, 1. repente enim te, tamquam serpens e latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus intulisti, Cic. Vatin. 2, 4. vox quoque iam rauca est inflataque colla tumescunt, Ov. M. 6, 377. u. so v. Frosche: et tacta invidia tantae magnitudinis rugosam inflavit pellem, Phaedr. 1, 26, 4. und: dum vult validius inflare sese, rupto iacuit corpore, vs. 10. u. so b. Hor. Sat. 2, 3, 318. Petron. 74, 13. simul ac venas inflavit taetra libido, Hor. Sat. 1, 2, 33. in antro Silenum pueri somno videre iacentem, inflatum hesterno venas, ut semper, Iaccho, Virg. Ecl. 6, 13. ex illo venas inflatus nectare dulci hesternoque gravis semper ridetur Iaccho, Calp. 10, 61; — si vero tonuerit, pavidas (margaritas) ac repente compressas, quae vocant physemata, efficere, specie modo inani inflatas sine corpore, Plin. 9, 34 (54), 108. huic decet inflatos laxe iacuisse capillos, Ov. AA. 3, 145. tumidoque inflatur carbasus austro, Virg. A. 3, 367. vela secundis inflata notis, Sen. Agam. 90. u. vgl.: cum primum inflati conspexit lintea veli, Catull. 64, 243; Volturnus amnis inflatus aquis, Liv. 23, 19, 4. cognoscunt Euphratem nivibus tabefactis inflatum late fusis gurgitibus evagari, Amm. 18, 7, 9. profectos domo inexplicabiles continuis imbribus viae et inflati amnes tenebant, Liv. 40, 33, 2. — *PAdj. comp.*: cui altera bacca inflatior erat, Suet. Rhet. 5. vestis inflatior, Tert Pall. 4. — β) insb. medicin., an-, aufschwellen machen u. entzünden, CAur. Acut. 3, 4, 46. u. gew. aufblähen, blähen, im *Pass.*, an-, aufschwellen, ubi humor cutem inflat eaque intumescit, Cels. 4, 2. tum grandes Galli et cum sistro lusca sacerdos incussēre deos inflantes corpora (die Wassersucht erregen), Pers. 5, 186. corpora non robore, sed valetudine inflantur, Quint. 2, 3, 9. quorum - praecordia inflantur, Cels. 1, 8. ut inflentur (venae) magisque se ostendant, 7, 7, 15. inflatos vesicis pulsandos tumores esse, 3, 21. inflatas rumpi vesiculas, Cic. Div. 2, 14, 33; — inflant autem omnia fere legumina, omnia dulcia, omnia iurulenta, mustum atque etiam id vinum, cui nihi adhuc aetatis accessit: ex oleribus allium cet., Cels. 2, 26. aliae (res) inflant, aliae ab hoc absunt, 2, 19. dulcia omnia leguminaque et quidquid inflare consuevit (vitet), 1, 7. cibis deinde calidis neque inflantibus (opus est), 4, 12 (5). inflantes corpora frige fabas, Ov. Med. fac. 70. faba quidem Pythagorei utique abstinere (iubent), quasi vero eo cibo mens, non venter infletur, Cic. Div. 2, 58, 119; cibo modico uti sic, ut vitentur omnia inflantia, alles Blähende, Cels. 6, 17. diu post has inflationes abstinendum est ab omnibus inflantibus, 3, 21.

b) übtr. α) Jmdn. aufblasen, aufgeblasen -, stolz machen, Jmds. Stolz. od. Selbstvertrauen anfachen, im *Ptcp.* inflatus, stolz, übermüthig, *absol.*: inflabat impios animos regio, cui praeerant, armis virisque et spatio locorum nulli earum gentium secunda, Curt. 5, 28 (10), 3. aliquid etiam inflabat animos classis Rhodia ad Samum per occasionem fraude praeparatam absumpta, Liv. 37, 26, 4 timidus terreri, stultus decipi, iracundus concitari, ambitiosus inflari - potest, Quint. 5, 7, 26; haec satis ad iuvenem, quem nobis fama superbum tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo, Juv. 8, 71. ipse autem primus in fuga, postremus in proelio semper visus est: in periculis timidus, sicubi metus abesset inflatus, Justin. 2, 10, 23. ponite inflatos tumidosque vultus, Sen. Thyest. 609. erit, nisi forte recusas, arbiter inflatis non credulus, improbe, verbis, Calp. 6, 28; quum mihi hoc responderis - ita dolenter, ut aliquando ista, quae sunt inflata, rumpantur, tum cet., Cic. Vatin. 5, 10; — mit *Abl.*: res Graiae, ductorque parens ac nobile Amyclae nomen et iniectus Spartanis colla catenis Regulus inflabant veteri praecordia fama, Sil. 4. 358 ipse erit gloria inflandus, Quint. 11, 1, 75; bes. im Ptcp.: quibus illi rebus elati et inflati fortasse non continuo, sed - certe - progredientur longius, efferentur, Cic. Agr. 2, 35, 97. quibus rebus inflatus oblitus fortunae paternae veterem Alexandri gloriam considerare suos iubebat, Justin. 33, 1, 3. Damarata uxor, filia Hieronis, inflata adhuc regiis animis ac muliebri spiritu, Liv. 24, 22, 8. quum contento cursu, acerrimis ducibus hostium

classis Italiam spe atque animis inflata peteret, Cic. Mur. 15, 33. inflati laetitia atque insolentia impii cives unum se in locum - congregabant, Phil. 14, 6, 15. inflatusque amplius viginti legionum numero in id furoris processerat, Vell. 2, 80, 2. inflantur atque incitantur hostium animi secundo proelio, Hirt. BG. 8, 12, 6. u. so Auct. BAl. 65, 3. Antipatrum regium affectare fastigium maioremque esse praefecti opibus ac titulo Spartanae victoriae inflatum, Curt. 10, 31 (10), 14. successu tantae rei inflatus Polyxenidas, Liv. 37, 12, 4. elatus inflatusque tantis velut successibus, Suet. Ner. 37. tanta sua clade iam inflatos excidio coloniae Romanae augeri hostium animos, Liv. 31, 10, 7. sive ex residua vetere simultate sive intempestiva iactatione severitatis inflatus M. Livium, quia populi iudicio esset damnatus, equum vendere iussit, 29, 37, 9. inflatus adsentationibus eorum, qui eum non Hieronis tantum sed Pyrrhi etiam regis materni avi iubebant meminisse, 24, 6, 8. Catilinam - inflatum quum spe militum tum collegae mei - promissis, Cic. Mur. 24, 49. Asiana gens tumidior alioqui atque iactantior vaniore etiam dicendi gloria inflata est, Quint. 12, 10, 17. u. vgl. 2, 2, 12. — *PAdj. comp.*: ipse iuvenis haud dubie inflatior redierat, Liv. 39, 53, 8. — β) etw. od. Jmdn. **anfachen, erheben, verstärken**, Jmdn. **begeistern, od. aufregen, anreizen, entrüsten**, *abs.* od. mit *Abl.*: quibus mendaciis de rege, multiplicando verbis copias eius, erexerat multorum in Graecia animos, Isdem et regis spem inflabat, Liv. 35, 42, 4. purpuratis solita vanitate spem eius inflantibus, Curt. 3, 5 (2), 10; locatio vectigalium, quae calore licitantis ultra modum solitae conductionis inflatur, Paul. Dig. 39, 4, 9; rhetor.: neque id (den Wechsel von Licht u. Schatten in der Rede u. der Darstellung) actores primum viderunt, quam ipsi poëtae, quam denique illi etiam, qui fecerunt modos, a quibus utrisque summittitur aliquid, deinde augetur, extenuatur inflatur, variatur distinguitur, senken u. heben, schwächen u. verstärken, Wechsel u. Contrast eintreten lassen, Cic. dOr. 3, 26, 102; quem tulit ad scenam ventose gloria curru, exanimat lentus spectator, sedulus inflat, Hor. Ep. 2, 1, 177. hunc incitatum suis et regis inflatum pollicitationibus, quae fieri vellet, edocuit, Caes. BC 3, 108, 2; — ex legatorum sermone potuisse apparere, mentiendo in vicem iactandoque vires, quas non haberent, inflasse vana spe atque inflatos esse, Liv. 35, 49, 4. quo in oppido quum tibi spe falsa, quod Q. Ancharium non esse successurum putares, animos rumor inflasset, quo te modo ad tuam intemperantiam - innovasti? Cic. Pis. 36, 89. praetores optimatiumque pauci, quamquam inflati vano nuntio erant, tamen ad propius praesentiusque malum cautiores esse, Liv. 24, 32, 3. quum homines inflati opinionibus turpiter irridentur et in maximis versantur erroribus, Cic. Off. 1, 26, 91. his opinionibus inflato animo, ad hoc vitio quoque ingenii vehemens et inpotens, Liv. 6, 11, 6. estne quisquam tanto inflatus errore, ut sibi se illa scire persuaserit? Cic. Acad. 2, 36, 116. his simul inflatus exacerbatusque iam per se accensos incitabat plebis animos, Liv. 6, 18, 5; — hic eventus Aetolorum causae in omnibus Graeciae gentibus populisque eorum, qui partis Romanornm fuerant, inflavit *ad* intolerabilem superbiam animos, Liv. 45, 31, 3; — mit *Dat.*: puteali et feneratorum gregibus inflatus, Cic. Sest. 8, 18. — γ) rhetor. inflatus, **aufgeblasen**, d. i. theils **übertrieben**, nur als *PAdj. comp*: inflatius, mit volleren Backen, übertriebener, haec ad eum latius atque inflatius Afranius perscripserat, Caes. BC. 2, 17, 3. latius inflatiusque multo, quam res erat gesta, fama percrebuerat, 3, 79, 4. erant per se magna, quae gesserant equites: - haec tamen ab ipsis inflatius commemorabantur, 2, 39, 4. insula Pharos, ubi Protea cum phocarum gregibus diversatum Homerus fabulatur inflatius, Amm. 22, 16, 10; — theils u. bes. **geschwollen, schwülstig**, von dem Redner u. Dichter u. der Rede: cum hi pressi et integri, contra inflati illi et inanes haberentur, Quint. 12, 10, 16. satis constat ne Ciceroni quidem obtrectatores defuisse, quibus inflatus et tumens nec satis pressus, sed supra modum exsultans et superfluens et parum antiquus videretur, Tac. Or. 10. ordearium eum rhetorem appellat, deridens ut inflatum ac levem et sordidum, Suet. Rhet. 2. non inflati somnia Callimachi, Prop. 3, 32 (2, 34), 32; — gravis oratio saepe inperitis videtur ea, quae turget et inflata est, quom aut novis aut priscis verbis aut duriter aliunde translatis aut gravioribus, quam res postulat, aliquid dicitur, AHer. 4, 10, 15.

3) **anblasen, blasend hervorbringen**, eig. phonetisch: qui inflaret celeriter eum sonum, qui illum aut remissum excitaret aut a contentione revocaret, wir: den Ton angeben, anschlagen, Cic. dOr. 3, 60, 225. nolo verba exiliter exanimata exire, nolo inflata et quasi anhelata gravius, 3, 11, 41; — übtr.: inter has tamen sollicitudines - ad vicem bellorum civilium inflabant litui quaedam coloratae laesae crimina maiestatis, gingen lärmende Gerüchte um von *, Amm. 19, 12, 1. quae (medicamenta) non tam ad utilitatem curandi quam ob caritatem emendi mulomedicorum cupiditas inflaverat, Veg. 6, 7, 4.

II) *intr.*, **an-, aufblasen**, v. Musiker, d. i. **anfangen zu blasen**, simul inflavit tibicen, a perito carmen agnoscitur, Cic. Acad. 2, 27, 86. vgl. mit: primo inflatu tibicinis Antiopam esse aiunt aut Andromacham, 2, 7, 20. u. rhetor.: Fannii autem aetate coniunctus Antipater paullo inflavit vehementius habuitque vires agrestes ille quidem et horridas sine nitore ac palaestra, sed tamen admonere reliquos potuit ut accuratius scriberent, begann mit einer volleren d. i. weniger dürftigen Darstellung der Geschichte als seine Vorgänger, Leg. 1, 2, 6.

inflōresco, flōrui, ĕre, **zu blühen anfangen**, per quem squalore remoto pristina Romuleis infloruit arcibus aetas, Claud. Cons. Stil. 3, 123.

influo, fluxi, fluxum, fluĕre, **hinein-, einfließen, -strömen, -dringen**, in etw. hinein od. wohin **fließen, strömen**, 1) eig. v. Gewässern u. Flüs-

figkeiten: *huc* Lycus, huc Sagaris Peniusque Hypanisque Calesque influit, Ov. Pont. 4, 10, 47. non longe a mari, *quo* Rhenus influit, Caes. BG. 4, 1, 1. ut *eo* aqua influat, Varr. RR. 1, 13, 4. nec litore tenus adcrescere aut resorberi (mare), sed influere *penitus* atque ambire et iugis etiam ac montibus inseri velut in suo, Tac. Agr. 10. *in* quem (ventriculum cordis) sanguis *a* iecore *per* venam illam cavam influit, Cic. ND. 2, 55, 138. ut - multis locis labes factae sint terraeque desederint fluminaque in contrarias partes fluxerint atque *in* amnes mare influxerit, Div. 1, 35, 78. apud Hypanim fluvium, qui ab Europae parte in Pontum influit, Aristoteles ait cet., Tusc. 1, 39, 94. neque longius ab Rheno milibus passuum LXXX in Oceanum influit (Mosa), Caes. BG. 4, 10, 1. is cum animadvertisset perpetuam esse paludem, quae influeret in Sequanam - hic consedit, 7, 57, 4. captus Cydni fluminis amoenitate *per* mediam urbem influentis, Justin. 11, 8, 3. u. vgl.: et leviora aliis alia (zuvor: terra, mare, aër): liquidissimus aether atque levissimus aërias *super* influit auras, Lucr. 5, 502; — *abs.*: Arcesines Indum auget: decursurum in mare intercipit magnoque motu amnis uterque colliditur: quippe asperum os influenti obiicit nec repercussae aquae cedunt, Curt. 8, 30 (9), 8. Tanaim amnem gemino ore influentem incolunt Sarmatae, Plin. 6, 7 (7), 19. quae influenti (mari nostro) dextra sunt, Afrika u. s. w., Mel. 1, 4, 5. ubi recto alveo influxit (mare Caspium), in tres sinus diffunditur, 3, 5, 3. vascula oris angusti superfusam humoris copiam respuunt, sensim autem influentibus vel etiam instillatis complentur, Quint. 1, 2, 28.

2) übtr. a) v. Völkern u. dgl., wohin strömen, einwandern, influxisse *eo* Scythas, Plin. 6, 7 (7), 22. ipse ille C. Marius - influentes *in* Italiam Gallorum maximas copias repressit, Cic. Prov. cons. 13, 32. influxit Itali*ae* inaudita multitudo, Quint. decl. 3, 13; *abs.*: Latini Tuscique pastores, quidam etiam transmarini, Phryges qui sub Aenea, Arcades qui sub Evandro duce influxerant (in d. Asyl), Flor. 1, 1, 9. — b) v. lebl. Dingen, wohin eindringen, sich einschleichen, unvermerkt kommen, einlaufen, eingehen, nihil tam facile *in* animos teneros atque molles influere quam varios canendi sonos, Cic. Leg. 2, 15, 38. quibus blanditiis C. Papirius nuper influebat in aures contionis, quum ferret legem de tribunis plebis reficiendis! Am. 25, 96. est alius quoque quidam aditus ad multitudinem, ut in universorum animos tamquam influere possimus, Off. 2, 9, 31. paulatim sermone Graeco in proximas Asiae civitates influente, Quint. 12, 10, 16; — et *ex* illa lenitate, quo conciliamur iis, qui audiunt, *ad* hanc vim acerrimam, qua eosdem excitamus, influat oportet aliquid, et ex hac vi cet., Cic. dOr. 2, 53, 212; — mit *Dat.*: posse nobis casu tantum bonum influere, Sen. Ep. 5, 10, 5 (50). dolor menti influit aegrae, Albinov. 1, 395; — *abs.*: quodsi quando cum influentibus negotiis paria fecisti, instar refectionis existimas mutationem laboris, Plin. Pan. 81, 1. quis influentis dona fortunae abnuit? Sen. Thyest. 536.

influus, a, um, einfließend, einlaufend, tam largiter influa traxit dona dei, PNol. 15, 107.

influxio, ōnis, *f.*, das Einfließen, Einströmen, cum vera discimus, ea recognoscimus, quae naturaliter noveramus prius quam materialis influxio in corpus venientes animas ebriaret, Macrob. Somn. Scip. 1, 12, 10. ea quae influxione sui, quam Graeci ἀπόῤῥοιαν vocant, spirationem facilem aegrotantibus facere valent, CAur. Acut. 2, 37, 192.

influxus, *abl.* ibus, *m.*, die Einströmung, si ex solis stellarum influxibus pendeamus, Firm. math. 1, 1.

infŏdio, fōdi, fossum, fŏdere, 1) hinein-, eingraben, -senken, versenken, in etw. hinein od. wohin graben, scharren, a) eig.: vitis si macra erit, sarmenta sua concidito minute et *ibidem* inarato aut infodito, Cato RR. 37, 3. *hic* tamen infodiam: vidi, vidi ipse, libelle, Pers. 1, 120. *procul ab* eo loco infoderunt (mortui corpus), quo erat mortuus, Nep. Paus. 5, 5. ibi, *ubi* telum erat infossum, resedit, Dat. 11, 3; ante haec taleae pedem longae ferreis hamis infixis totae *in* terram infodiebantur, Caes. BG. 7, 73, 9; mit *Dat.*: corpora - multa virûm terrae infodiunt, Virg. A. 11, 205. excogitata sunt aurium volnera, nimirum quoniam parum erat manibus, collo, crinibus gestari, nisi infoderentur etiam corpori, von Schmucksachen, Plin. 12, 1, 2; — *abs.*: ipsis unguibus infodiunt fruges, Virg. G. 3, 535. quam laetum infodias vitis genus, 2, 262. aut lapidem bibulum aut squalentes infode conchas (in den Erdboden), 2, 348. hos (libros) fuisse e charta, maiore etiamnum miraculo, quod tot infossi duraverint annis (535 J.), Plin. 13, 13 (27), 85. infossus puer, Hor. Epod. 5, 32. — b) übtr.: perfractae cassidis aera ossibus infodiens (saxum) complevit sanguine vultus, Sil. 10, 236. penitus cui (apro) non infossa cerebro vulnera, eingedrungen, Stat. Theb. 8, 534. — 2) grabend machen, graben, campestris locus alte duos pedes et semissem infodiendus est, und: plus quam sesquipedem prohibeat infodere, Col. 3, 13, 8. infossi lacus Signino consternuntur, 9, 1, 2.

infoecund-, s. infecund-.

infoedĕrātus, a, um, nichtverbündet, quis miles ab infoederatis, ne dicam ab hostibus regibus, donativum et stipendium captat-? Tert. praescr. haer. 12.

informābĭlis, e, nicht umgestaltbar, deum immutabilem et informabilem credi necesse est, ut aeternum, Tert. adv. Prax. 27.

informātio, ōnis, *f.*, 1) das Hineingebildetsein, als philos. Begr. = das im Geist ursprünglich vorhandene Bild (Idee, Vorstellung), die angeborne -, *a priori* vorhandene Vorstellung, quam (anticipationem quamdam deorum) appellat πρόληψιν Epicurus, id est anteceptam animo quamdam informationem, sine qua nec intelligi quidquam nec quaeri nec disputari potest, Cic. ND. 1, 16, 43. habebam, inquis, in animo insitam informationem quamdam dei, 1, 36, 100. — 2) das Heran-, Angebildetsein, o praeclara informatio doctrinarum (in-), munere caelesti in-

dulta felicibus, quae vel vitiosas naturas saepe excoluisti! Amm. 29, 2, 18. u. philos. das **aus der objectiven Erkenntniß hervorgehende Bild, die** *a posteriori* **vorhandene Vorstellung**, unius verbi imagine totius sententiae informatio, die Vorstellung von einem vollständigen Gedanken unter dem Bilde eines einzigen Wortes, Cic. dOr. 2, 87, 358. ita primus ille status et quasi conflictio cum adversario coniectura quadam, secundus autem definitione atque descriptione aut informatione verbi, tertius et veri et recti et humani ad ignoscendum disputatione tractandus est, Begriffsbestimmung u. Umschreibung oder objective Vorstellung u. Erläuterung, Part. or. 29, 102.

informātor, ōris, *m.*, der **Heranbildner, Bildner**, quorum alter populi inf., alter reformator quandoque, alter initiator veteris testamenti, alter consummator novi, Tert. adv. Marc. 4, 22. et primus inf. literarum et primus enodator vocis, Pall. 6.

informīcātio, ōnis, *f.*, der Zustand, in welchem über die Haut hin die Ameisen zu laufen scheinen, **d. Kribbeln der Haut**, Plin. 28, 7 (20), 7. u. 30, 8 (22), 72. *ed. Sillig.*, wo *Ian.* formicationes aufgenommen hat (was unter dem Buchstaben F nachzutragen ist).

informīdābĭlis, e, **unfurchtbar**, omnis erit iudex inf. illi, Coripp. 2, 354.

informīdātus, a, um, **ungefürchtet**, hinc tacite nitens informidatus adire ductor Dardanius subitam trahit aequore pubem, Sil. 15, 241.

informis, e, **ungestaltet, gestaltlos**, a) eig., vgl.: conformatio est, quom aliqua, quae non adest, persona confingitur, quasi adsit, aut quom res muta aut informis fit eloquens et forma ei et oratio adtribuitur ad dignitatem adcommodata aut actio quaedam, AHer. 4, 53, 66; — *abs.*: excussa ballistis saxa stravēre informe opus, Tac. H. 4, 23. ex propinquo visa montium altitudo nivesque caelo prope inmixtae, tecta informia inposita rupibus, Liv. 21, 32, 7. milites simul copia materiae simul facilitate operis inducti alveos informes – raptim, quibus se suaque transveherent, faciebant, 21, 26, 9. superiora omnia (animalia) perfectos edunt partus, haec inchoatos, in quo sunt genere leaenae ursae, et volpes informe etiam magis quam supradicta parit –: postea lambendo calefaciunt fetus omnia ea et figurant, Plin. 10, 63 (83), 176. ea (mola, d. Mondkalb) est caro informis, inanima, 7, 15 (13), 63. — b) übtr., **ungestaltet, unförmlich, ungeschlacht, häßlich, garstig**, mit *Abl.*: iacet aggeribus niveis informis et alto terra gelu late, Virg. G. 3, 353. quo modo tristes albis informem spectabant ossibus agrum, Hor. Sat. 1, 8, 14. informes dominarum sanguine peltae, Stat. Theb. 12, 528; u. v. Leb.: stetit imbre cruento informis faciem, Lucan. 6, 224. — *abs*: informes hiemes reducit Iuppiter, idem submovet, Hor. Od. 2, 10, 15. semesa iacebant ossa solo informi, Sil. 6, 159. vatemque virumque informi limo glaucaque exponit in ulva, Virg. A. 6, 416. et timor informem ducet in ore notam, Prop. 1, 5, 16. neu notet informis candida membra color, Tibull. 4, 4, 6. quae (vocabula) priscis memorata Catonibus atque Cethegis nunc situs informis premit et deserta vetustas, Hor. Ep. 2, 2, 117. praesens sors mea ut mihi informis, sic tibi magnifica est, Tac. A. 12, 37. repentinum et informem exitum delegit, 6, 49. nodum informis leti trabe nectit ab alta, Virg. A. 12, 603; im *compar.*: nihil est illis (metallis), dum fiunt et a faece sua separantur, informius, Sen. Ep. 15, 2, 58 (94); — v. Leb.: nec sum adeo informis, Virg. Ecl. 2, 25. num, precor, informis videor tibi? Calp. 2, 84. u. vgl.: velut informis dicitur mulier, non quae caret forma, sed quae male est formata, Prisc. I. p. 9, 25. monstrum horrendum informe ingens, v. Polyphem, Virg. A. 3, 658. semel informem vasto vidisse sub antro Scyllam, 3, 431. nec funera volgo tam multa informes ursi stragemque dedēre per silvas, G. 3, 247; pedibusque informe cadaver protrahitur (Caci), A. 8, 264. u. so Amm. 14, 11, 23. ingentes umeros spatiosaque pectoris ossa protulit horrendosque toris informibus artus, VFlacc. 4, 244. — *Adv.*: **informiter** sonare, Augustin. Conf. 12, 29.

informĭtas, ātis, *f.*, die **Gestaltlosigkeit, Unförmlichkeit**, Solin. ep. ad Adv. p. 233, 20. u. KS.

informo, āvi, ātum, āre, 1) **hineinbilden**, nur im philos. Sinne, im Pass. informatum esse, **als Bild im Geist gestaltet sein, in ihm ursprünglich als Bild** (Idee, Vorstellung) **liegen od. vorhanden sein, als Vorstellung** *a priori* **angeboren sein**, Cleanthes quidem noster quattuor de causis dixit *in* animis hominum informatas deorum esse notiones, Cic. ND. 2, 5, 13. quod ita sit informatum anticipatumque menti*bus* nostris, quum de deo cogitet, forma accurrat humana, 1, 27, 76. — 2) **heran-, anbilden, nach und nach bilden, bildend gestalten, bilden, anlegen, entwerfen**, im *Pass.* auch med., **sich nach und nach bilden** u. s. w., a) eig. v. Menschen u. der Natur: ingentem clipeum informant, Virg. A. 8, 447. u. so von d. Cyclopen: his informatum manibus iam parte polita fulmen erat, toto genitor quae plurima caelo deiecit in terras, pars imperfecta manebat, 8, 426. notaeque iugis illabitur Aetnae noctivago taedas informatura labori, Claud. Rapt. Pros. 3, 330. sarmentis conexus velut funis informabitur in eam crassitudinem cet., Col. 2, 2, 10. effigiem informat Latiam (Iuno), Sil. 17, 524. et nunc informet Martem castamve Minervam, nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum, Plin. Ep. 7, 9, 11. als Dicht. quae (areae) tamen sic informandae sunt cet., Col. 11, 3, 13; — quarta hebdomate – caput et spina, quae est in dorso informatur, Varr. b. Gell. 3, 10, 7. — b) übtr., durch d. Natur: ut nemini parere animus bene informatus a natura velit nisi praecipienti aut docenti aut utilitatis causa iuste et legitime imperanti, Cic. Off. 1, 4, 13; — in der Seele bilden, im Pass. a posteriori sich bilden, sich vorstellen, omnium deinde inanium visorum una depulsio est sive illa cogitatione informantur – sive in quiete sive per vinum sive per insaniam, Acad. 2, 16, 51. petitorum haec est adhuc informata cogitatio, Att. 1, 1, 2. quodque dicitis informari non posse virtutem, si quidquam nisi quod honestum sit numeretur,

lorque fores infecit acernas, Ov. M. 4, 487. u. vgl.: rursusque alius (color), cum praevia lucis tradendum Phoebo Pallantias inficit orbem, zu erhellen beginnt, 15, 190. — b) mit einer Flüssigkeit (Gift, Blut) **versetzen, schwängern, tränken, besudeln,** mit *Abl.*: mea mortiferis infecit pocula succis, Tibull. 3, 5, 9. ut poculis veneno infectis secretius senatum et sine arbitris interficeret, Justin. 21, 4, 3. inventa est arca ingens variorum venenorum plena, quibus mox a Claudio demersis infecta maria traduntur non sine piscium exitio, Suet. Cal. 49. Gorgoneis Allecto infecta venenis, Virg. A. 7, 341. infice tabe tua natarum Cecropis unam, sagt Minerva zur Göttin des Neides, Ov. M. 2, 784; — gelidos inficiet tibi rubro sanguine rivos lascivi suboles gregis, Hor. Od. 3, 13, 6. propter me vagas Achelous undas sanguine infecit suo, Sen. Herc. Oet. 300. percussaque sanguine cultros inficit (d. Opferthier), Ov. M. 15, 134. quem locum Galba moriens sanguine infecerat, Tac. H. 2, 55. humus infecta sanguine, Sall. J. 101, 11. sepulcra infecta sanguine civili, H. 1, 41, 14. infectas sanguine habere manus, Prop. 3, 9 (2, 17), 2. u. so Sen. Herc. fur. 499. infectaque sanguine tela coniugibus servant parvisque ostendere natis, Stat. Theb. 9, 187. hastam infectam sanguine ritu patrio nostrique more coniecerat fecialis, Amm. 19, 2, 6, dicht.: longos infectum sanguine villos, Ov. M. 11, 396. u. vgl. VFlacc. 7, 551. und: mons erat infectus variarum caede ferarum, Ov. M. 3, 143., dagegen: hic caede patris Peliadum infecit manus, Phaedr. 4, 7, 16. infectae caede manus, Suet. Tib. 59; — *absol.*, zunächst im Allgem.: super omnia est quod esse auditum et odoratum piscibus non erit dubium, ex aëris utrumque materia: odorem quidem non aliud quam infectum aëra intellegi possit, Plin. 9, 7 (6), 18. hinc terras cruor infecit omnes fusus et rubuit mare, Sen. Hipp. 552. u. so: gramine pasta Falisco victima Tarpeios inficit icta focos, Ov. Pont. 4, 8, 41. und: quae seges infectā surget non decolor herba? Lucan. 7, 851; bes. mit Gift versetzen, **vergiften,** pocula si quando saevae infecēre novercae, Virg. G. 2, 128. letalesque dapes infectaque pocula cerno, VFlacc. 2, 155. nos et sagittas unguimus ac ferro ipsi nocentius aliquid damus, nos et flumina inficimus et rerum naturae elementa, Plin. 18, 1 (1), 3. quale laborantis Nemees iter aut Erymanthi vidit et infectae miseratus flumina Lernae, VFl. 2, 495. — c) mit einem anderen Gegenstand anmachen, u. zw. a) im guten Sinne mit etw. **versetzen, mischen,** einer Sache **eine Mischung,** einen **Beigeschmack geben** (im Pass. e. B. haben) u. dgl., auch: **schmücken,** mit *Abl.*: hoc (dictamno) fusum labris splendentibus amnem inficit occulte medicans, Virg. A. 12, 418. inficit aequora limo (Ufens), Sil. 8, 382. hic non nisi unguento nobili aut croco piscinis infectis natavit, Lamprid. Heliog. 19. omne quidem signum sub qualicunque figura partibus inficitur mundi, Manil. 2, 856. u. vgl. 357. sorbetur optumum (mel) et minume fronde infectum, e quercus, tiliae, harundinum foliis, Plin. 11, 13 (13), 32. vgl. mit: mirumque dulcem sucum olivas bibere et alieno sapore infici, 15, 3 (4), 16. ingemuisse putes campos terramque nocentem inspirasse animas infectumque aëra totum manibus et superam Stygia formidine noctem, Lucan. 7, 768. immani oculos infecerat ira, Claud. BGet. 585; — quarum (Pieridum) castos altaria postes munere saepe meo inficiunt, Virg. Cir. 94. ostro infecta corusco humida gemmiferis illuxit regia mensis, Claud. Prob. et Ol. cons. 264. — β) im schlimmen Sinne, **besudeln, verderben, vergiften,** mit *Abl.*: corrupitque lacus, infecit pabula tabo, Virg. G. 3, 481. infecta mapalia tabo, Claud. BGild. 360. infecta tabo humus, Tac. H. 2, 70. u. bildl.: nullum sit verbum velut rubigine infectum, Or. 22; — quique halitus exit ore niger Stygio, vitiatas inficit auras, Ov. M. 3, 75.

2) übtr. a) im guten Sinne, etw. mit etw. **versetzen, ausputzen, zieren,** Imbu. in etw. **einführen, orientiren, einen Blick thun lassen, ihm einen Anflug von etw. beibringen, die erste Weihe zu etw. geben,** mit *Abl.*: vident enim R ducem unum ex illis veteribus et priscis, quibus imperatorium nomen addebant contecti caedibus campi et infecta victoriis maria, Plin. Pan. 12, 1. muliebribus blandimentis infectae ab Othone ad Vitellium epistulae, Tac. H. 1, 74; — si quis hanc humanorum divinorumque notitiam acceperit, si illa se non perfuderit, sed infecerit, si eadem, quamvis sciat, retractaverit et ad se pertulerit, Sen. Ep. 19, 1, 8 (110). iam infici debet (puer) iis artibus, quas si, dum est tener, combiberit, ad maiora veniet paratior, Cic. Fin. 3, 2, 9; — *absol.*: paupertatem, luctum, ambitionem alius aliter sentit, prout illum consuetudo infecit, Sen. Cons. ad Marc. 7, 4. quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam nisi saepius macerata et recocta non perbibit, sic alias disciplinas ingenia, cum accepēre, protinus praestant: haec (sapientia), nisi alte descendit et diu sedit et animum non coloravit, sed infecit, nihil ex his, quae promiserat, praestat, Ep. 8, 2, 31 (72). — b) im schlimmen Sinne, **anstecken** (inficiren), **vergiften,** mit *Abl.*: plures infecti quasi valitudine et contactu, Tac. A. 6, 7. qui Germaniae populos nullis aliis aliarum nationum conubiis infectos propriam et sinceram et tantum sui similem gentem extitisse arbitrantur, G. 4. haec luxu et peregrinis infecta moribus veteres Philippi milites - aversabantur, Curt. 6, 21 (6), 9. ut enim cupiditatibus principum et vitiis infici solet tota civitas, sic emendari et corrigi continentia, Cic. Leg. 3, 13, 30. diu in istis vitiis iacuimus, elui difficile est: non enim inquinati sumus, sed infecti, Sen. Ep. 6, 7, 9 (59). u. vgl. hier: aliae (animae) panduntur inanes suspensae ad ventos, aliis sub gurgite vasto infectum eluitur scelus aut exuritur igni, d. i. quo infectae erant, Virg. A. 6, 740. petitum alio ex orbe regem, hostium artibus infectum, Tac. A. 2, 2. cuius si filius hostili in solo adultus in regnum venisset, posse extimesci, infectum alimonio, servitio, cultu, omnibus externis, 11, 16. qui hinc integri et sinceri Romam eunt Philippum regem se habere credentes, imbuti et

infecti Romanis delenimentis redeunt, Liv. 40, 11, 3. plane inficimur opinionum pravitate a naturaqué desciscimus, Cic. Tusc. 3, 2, 3. ut quattuor milia libertini generis ea superstitione infecta - in insulam Sardiniam veherentur, Tac. A. 2, 85. mulierem filii contumeliis infectam meis officiis devinctam sciebat, Apul Mag. 99. sed non ignoras quam sint incerti et animi hominum infecti partibus et exitus proeliorum, Cic. ad Brut. 1, 14, 2; ut Libycas metuat fraudes infectaque semper Punica bella dolis, Lucan. 4, 736; nos umbris, deliciis, otio, languore, desidia animum infecimus, opinionibus maloque more delenitum mollivimus, Cic Tusc. 5, 27, 78; — *absol.*: quae (vitia) mentem inficiunt, Quint. 1, 11, 2. qui teneros et rudes quum acceperunt, inficiunt et flectunt ut volunt, Cic. Leg. 1, 17, 47. tempora illa adeo infecta et adulatione sordida fuēre, ut cet., Tac. A. 3, 65. velut semina artis (magicae) portentosae sparsit obiter infecto quacumque commeaverat mundo, Plin. 30, 1 (2), 8.

inficior, s. infitior.

infĭdēlis, e, **untreu, treulos, unzuverlässig**, a) im Allg., eig.: neque dedi neque do infideli cuiquam (fidem), Att. 228. nullam esse fidem, quae infideli data sit, Cic. Off. 3, 29, 106. multi iniqui atque infideles regno, pauci benivoli, Att. 651. quam (Romam) neque finitimi valuerunt perdere Marsi minacis aut Etrusca Porsenae manus, aemula nec virtus Capuae nec Spartacus acer novisque rebus infidelis Allobrox, Hor. Epod. 16, 3. nam quid sperem potentissimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, plurimis invidis? Cic. QFratr. 1, 4, 2. Haedui, qui ante erant per se infideles, manus cogere et aperte bellum parare coeperunt, Caes. BG. 7, 59, 2. non provinciae facultatibus sublevabatur, quae partim erat exinanita partim infidelis, Auct. BAl. 43, 1; — mit *Dat.*: ubi fidentem fraudaveris, ubi ero infidelis fueris, Plaut. As. 3, 2, 15. o rebus meis non infideles arbitrae Nox et Diana, quae silentium regis arcana cum fiunt sacra, Hor. Epod. 5, 49; — übtr.: e reliquis (silicibus) - globosus contra iniurias fortis, sed structurae infidelis, nisi multa suffrenatione devinctus, Plin. 36, 22 (49), 169; infidelis recti magister est metus, Plin. Pan. 45, 6; — im *compar.*: infidelior mi ne fuas, quam ego sum tibi, Plaut. Capt. 2, 3, 83. u. *superl.*: ut ex alienissimis sociis amicissimos, ex infidelissimis firmissimos redderem, Cic. Fam. 15, 4, 14; — *adv.*: minus putarim reprehendendum, si inutiliter aliquid senatui suaserim, quam si **infideliter**, Cic. ad Brut. 2, 1, 2. u. im *superl.*: infidelissime quaerere, Salvian. c. avar. 3. — b) insbesond. **ungläubig**, Christiani, Salvian. GD. 5. *in.*

infĭdēlĭtas, ātis, *f.*, **die Untreue, Treulosigkeit, Unzuverlässigkeit**, mit *subj. Genit.*: infidelitatem eius sine ulla perfidia iudicavit comprimi posse, Hirt. BG. 8, 23, 3. non ullam rem aliam extimescens, quam eamdem, quae mihi quoque facit timorem, varietatem atque infidelitatem exercitus eius, Cic. Fam. 10, 18, 2. quarum (amicitiarum) infidelitatem extimescebat, Tusc. 5, 22, 63; — mit *in* u. im *Plur.*: vide quam sit varia vitae commutabilisque ratio, quam vaga volubilisque fortuna, quantae infidelitates in amicitiis cet., Mil. 26, 69; — *absol.*: ut magno cum dolore infidelitatis suspicionem sustinere viderentur, Caes. BC. 2, 33, 1. quibus neque propter iracundiam fidem neque propter infidelitatem honorem habere debetis, Cic. Font. 7, 15 (3, 5).

infĭdēlĭter, *Adv.*, s. infidelis.

infidibulum, i, *n.*, s. infundibulum.

infĭdus, a, um, **unzuverlässig, unsicher**, a) v. Leb., *neben Subst.*: caeterae partes a gentibus aut inimicis huic imperio aut infidis aut incognitis aut certe immanibus et barbaris et bellicosis tenebantur, Cic. Prov. cons. 13, 33. Seres infidive Persae, Hor. Od. 4, 15, 24. vulgus infidum, Od. 1, 35, 25. nihil infido durius esse viro, Prop. 1, 6, 18. vir ad omnem asperitatem saevitiamque proclivis, infidus, incommodus, Eutr. 10, 3. Pelopis infidi pater, Hor. Epod. 17, 65. Lycambae spretus infido gener, 6, 13. ante dolos, ante infidi tamen exsequar astus Soligenae, VFlacc. 5, 222. infidos agitans discordia fratres, Virg. G. 2, 497. se intellexisse, quos fidos amicos habuisset, quos infidos, Cic. Am. 15, 53. vetat infidos sua litora tangere nautas, VFlacc. 2, 436. infide vector, Sen. Herc. Oet. 515; externam squamis vestire puellam infidosque inter teneram committere pisces non statuit: nimium est avidum pecus Amphitrites, Virg. Cir. 484; — als *Praedic.*: fidus fuisti: infidum esse iterant, Plaut. Trin. 4, 1, 13. vanum eundem et infidum - esse, Curt. 10, 28 (9), 7. genus Numidarum infidum, ingenio mobili, novarum rerum avidum esse, Sall. J. 46, 3. vacua tunc (Armenia) interque Parthorum et Romanorum opes infida ob scelus Antonii cet., Tac. A. 2, 3. u. *subst.*: infidos celas: ego sum tibi firme fidus, Plaut. Mil. gl. 4, 2, 24. infidis quam sit acerba (Venus) monet, Tibull. 1, 6, 84; — mit *Dat.*: si fidem modo des mihi te non fore infidum, Plaut. Rud. 4, 3, 15. nostri proditor, istis infidus, hostis omnium bonorum, Sall. H. 1, 48, 15. Rhodiorum civitas - infida atque advorsa nobis fuit, C. 51, 5. vulgus infidum bonis, Sen. Hipp. 489; — gnarus facile mutatu gentem ut segnem ad pericula, ita infidum *ad* occasiones, Tac. A. 14, 23; — im *superl.*: sed hi cluentur hospitium infidissimi, Pacuv. 194. — b) von concr. u. abstr. Gegenst.: segetes tellus infida negabit? Lucan. 1, 647. infida cursu fugite praecipiti loca, Sen Agam. 935. haurit subsidens fugientum corpora tellus infidāque soli frustrata voragine sorbet, Sil. 4, 575. infidi maris insidias viresque dolumque ut vitare velint, Lucr. 2, 557. u. vgl.: quando infidum remis impellere marmor conveniat, Virg. G. 1, 254. Aegates infidaque litora nautis, Sil. 5, 246. infidae litora Syrtis, 2, 62, saevit hiems iactatque viros: Strophadumque receptos portubus infidis exterruit ales Aëllo, Ov. M. 13, 709. precor infidos, sancte, relinque focos, Tibull. 4, 5, 12. infida praeceps prorumpit ab aula, VFlacc. 7, 102. super omnia erit populi sedere ausi furor tam infida instabilique

sede, Plin. 36, 15 (22), 118. colla quoque, infidis quia se nectenda lacertis praebuerunt, laqueis inplicuisse lubet, Ov. Her. 2, 141; — nihil est enim stabile, quod infidum est, Cic. Am. 18, 65; nec bona censendum, quae fors infida dedisse atque eadem rapuisse valet, Sil. 15, 105. aurum, vestes, arcana tueri mens infida vetat, Claud. in Eutr. 1, 128. gentes fidei dubiae et mentis infidae, Justin. 11, 1, 6. facile Numidae persuadet. cum ingenio infido tum metuenti, ne cet., Sall. J. 61, 5. eam rem minus aegre quam dignum erat tulisse Romulum ferunt seu ob infidam societatem regni seu quia haud iniuria caesum credebat (Tatium), Liv. 1, 14, 3. ita per annos centum et viginti aut bellum inter eos populos, aut belli praeparatio, aut infida pax fuit, Vell. 1, 12, 6. ad Aequos inde veteres hostes, ceterum per multos annos sub specie infidae pacis quietos, versa arma Romana, Liv. 9, 45, 5. non frondosis Morgentia campis abstinuit marte infido, Sil. 14, 265. promissa infida tyranni, VFlacc. 2, 578. Cornelio nec causa nec tempus agendae rei placebat suspectaque ei gens erat cum ob infida multa facinora, tum, ut alia vetustate abolevissent, ob recentem Boiorum perfidiam, Liv. 21, 52, 7. et sit in infida proditione fides, Ov. AA. 3, 578; quae nota nimborum: quae fraus infida sereni, Claud. IV. Cons. Hon 425.

infīgo, fixi, fixum, fīgere, **hinein-, an-, auf-heften, -hängen, -stecken, -drücken, hineinsenken, -stechen, -stoßen,** in od. an od. auf etw. **heften, stecken, drücken,** in etw. **senken, stoßen,** im *Pass.* in od. an etw. **haften, stecken, hangen,** übtr. **hineinsenken, -graben, -ein-, versenken, eingraben, einprägen,** im *Pass.* an etw. **hangen,** in etw. **hineingesenkt werden** u. s. w., 1) eig., a) im Allg., mit *Dat.* od. *Abl.*: omnia, quae terra concipiat semina, quaeque ipsa ex se generata stirpibus infixa contineat, ea temperatione caloris et oriri et augescere, Cic. ND. 2, 10, 26. infixae cautibus ancorae, Mel. 1, 6, 2. sidera, quae infixa caelo non moventur loco, Cic. Univ. 10. p. 276. quum totius mundi motus conversionesque perspexerit sideraque viderit innumerabilia caelo inhaerentia cum eius ipsius motu congruere certis infixa sedibus, Tusc. 5, 24, 69; — dum extrema natis mater infigo oscula, Sen. Med. 289. infigunt oscula (parvis), Sil. 12, 592. oscula, qua steteras, bis terque infixit arenae, 8, 127; dicht.: hi sunt, qui vestris infixum moenibus hostem deiecēre manu, 11, 173; — vorzugsw. spitze Gegenstände, bes. Geschosse: sagittam ita excussit, ut *per* thoracem paulum *super* latus dextrum infigeret, Curt. 9, 20 (5), 9. quum in acie M. Alienum Pelignum scuto protexerit gladiumque hosti *in* pectus infixerit, Cic. Tusc. 4, 22, 50. ille (canis) *in* vulner*e* ferae dentes moribundus quoque infixerat, Curt. 9, 6 (1), 33; mit *Dat.* od. *Abl.*: omnia infixa corpori extrahunt folia tussilaginis cet., Plin. 26, 12 (79), 128. rege in tabernaculum elato medici lignum sagittae corpori infixum ita, ne spiculum moveretur, abscidunt, Curt. 9, 22 (5), 22. tela iumentorum deficientium corporibus infixa conspexit, 5, 38 (13), 24. lancea nudo corpori infixa est, 6, 2 (1), 15. utrumne pectori infigo meo telum -? Sen. Oed. 1035. volat Itala cornus aëra per tenerum stomachoque infixa sub altum pectus abit, Virg. A. 9, 699. portaeque infigitur hasta, 9, 746. adversique infigitur arbore mali (sagitta), 5, 504. laus Burri prima, infixit qui spicula metae, Sil. 16, 567; ramex - adurendus est tenuibus et acutis ferramentis, quae ipsis venis infigantur, Cels. 7, 22; — *absol.*: timide fortasse signifer evellebat, quod fidenter infixerat (signum), Cic. ND. 2, 31, 67. lancea consequitur rumpitque infixa bilicem loricam, Virg. A. 12, 375. nec valuēre manus infixum educere telum: expulit ipse cruor, Ov. M. 13, 393. in quorum tergis infixa stetēre pila, Liv. 27, 14, 9. taleae pedem longae ferreis hamis infixis totae in terram infodiebantur, Caes. BG. 7, 73, 9. idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recurvato subiicere extremo ungui debet eumque infigere, Cels. 7, 7, 4. altius - cauteres infigendos, CAur. Chron. 3, 4, 57. illi (tauri) inter sese multa vi volnera miscent cornuaque obnixi infigunt, Virg. A. 12, 721. elisit hydram, dente cum infixo stetit media palude, Sen. Herc. Oet. 919; dicht.: infixum stridit sub pectore volnus, Virg. A. 4, 689. u. insanos cogens infigere morsus, Nemes. Cyn. 221; bildl.: relinquere vero aculeum in audientium animis is demum potest, qui non pungit, sed infigit, Plin. Ep. 1, 20, 19. — 2) übtr.: quomodo porro deus iste, si nihil esset nisi animus, aut infixus aut infusus esset *in* mundo? Cic. ND. 1, 11, 28. ea sunt in communibus infixa sensibus nec earum rerum quemquam funditus natura voluit esse expertem, dOr. 3, 50, 195. si hoc, quod in communibus hominum sensibus atque ipsa natura positum atque infixum est, id ego - non viderem, Cluent. 6, 17. est enim infixum in ipsa natura comprehenditur [que] suis cuiusque sensibus, Fin. 5, 10, 27. animus idem qui semper, infixus in patriae caritate, ad Brut. 1, 15, 5; — mit *Dat.* od. *Abl.*: haec mihi semper erunt imis infixa medullis, Ov. Tr. 1, 5, 9. extingue flammas pectori infixas meo! Sen. Agam. 722. infixus pectori dolor, Quint. 9, 2, 26. consumptis enim lacrimis tamen infixus haeret animo dolor, Cic. Phil. 2, 26, 64. haec cura - erit infixa animo meo sempiterna, ut cet., post red. ad Quir. 10, 25. unum est, de quo nominatim et nos queri religio infixa animo cogat, Liv. 29, 18, 1. leviora forent haec vulnera quantum, si ferre ad manes infixos mente daretur amplexus, venerande tuos, Sil. 6, 422. haerent infixi pectore voltus verbaque, Virg. A. 4, 4. in clausula positum (verbum) assignatur auditori et infigitur, quale illud est Ciceronis: „ut tibi necesse esset in conspectu populi R. vomere postridie“, Quint. 9, 4, 29. eo rem se vetustate obliteratam, ceterum suae memoriae infixam adferre, Liv. 3, 71, 6; — *absol.*: aliis locis citata aliis pressa conveniet pronuntiatio: illa transcurrimus congerimus festinamus, hac instamus inculcamus infigimus, Quint. 11, 3, 111. praevaricatio etiam (est) cursim et breviter attingere, quae sint in-

culcanda infigenda repetenda, Plin. Ep. 1, 20, 2; quam infinita simillimarum imaginum species ex innumerabilibus individuis exsistat et ad nos adfluat, tum maximis voluptatibus in eas imagines mentem intentam infixamque nostram intelligentiam capere, quae sit et beata natura et aeterna, Cic. ND. 1, 19, 49. recens imperatoris sui memoria et penitus infixus in Caesares amor, Tac. A. 2, 76. nulla enim sapientia naturalia corporis aut animi vitia ponuntur: quicquid infixum et ingenitum est, lenitur arte, non vincitur, Sen Ep. 1, 11, 1; — mit *Acc.* u. *Inf.*: quod vilis quidam plebeius infixerat, illum dixisse sine indice ullo vel teste, in den Kopf gesetzt hatte, Amm. 27, 3, 4. und infixum est mit *Inf.*: fugere infixum est, ist beschlossen, Sil. 4, 329. infixum est Aeneia regna Parcarum in leges quacunque reducere dextra proque arce et sceptris et libertatis honore vel famulas armare manus, 10, 643. u. mit *Genit. Gerund.* (nur bei Tacitus): Vologesi vetus et penitus infixum erat arma Romana vitandi, der Genit. abhängig von dem im Gedanken liegenden Substantivbegriff des Beschlusses, A. 15, 5. vgl. mit 13, 26. 15, 21.

infĭgūrābĭlis, e, unförmlich, nonnumquam compage scutorum, qua velut testudine infigurabilium fornicum operiebantur aptissime, adsiduis motibus laxius dehiscente, Amm. 24, 4, 15.

infĭgūrātus, a, um, gestaltlos, forma animae, Cassiod. anim. 4.

infĭmātis od. **infumatis**, e, einer von den Untersten, ergo oratores populi summates viri summi adcubent, ego infumatis infumus, Plaut. Stich. 3, 2, 38.

infĭmĭtas, ātis, *f.*, die Niedrigkeit, ipse sortis infimitate ad omnia praeceps, Amm. 29, 2, 1. fastu vitae prioris abolito ad infimitatem obsequiorum venere servilium, 17, 13, 12.

infĭmo, ātum, āre, machen, daß sich etw. nach unten od. abwärts bewegt, im *Pass.*, sich nach unten od. abwärts bewegen, luna nunc in aquilonem provehitur, nunc in austrum infimatur, MCap. 8, 867. umbris pro locorum aut elationibus celsis aut inclinationibus infimatis, 6, 595; übtr. erniedrigen, manes sublimare, deos infimare, Apul. M. 1, 8. hic caduca et subsiciva et ingenia illa ad beatitudinem sublimata sint, haec ad miserias infimata, de deo Socr. 4.

infĭmus, a, um, s. inferus, III.

infindo, ĕre, spaltend machen od. ziehen, telluri infindere sulcos, Virg. Ecl. 4, 33. u. übtr. v. Schiffern: infindunt pariter sulcos, A. 5, 142; daher: volat inmissis cava pinus habenis infinditque salum et spumas vomit aere bidenti, VFlacc. 1, 688.

infīnībĭlis, e, unendlich, als philos. *t. t.*: cum viduata sit fine, infinibilis recte videri potest (materia), Apul. Dogm. Plat. 5. universumque totum infinibilis patris profunditate coërcitum, MCap. 2, 203.

infīnĭtas, ātis, *f.*, die Unendlichkeit, als philos. *t. t.*: summa vero vis infinitatis et magna ac diligenti contemplatione dignissima est, Cic. ND. 1, 19, 50. pleraque dicit eadem (Epicur, wie Demokrit), atomos, inane, imagines, infinitatem locorum innumerabilitatemque mundorum cet., 1, 26, 73. u. vgl. mundorum infinitates Democriti, Amm. 15, 1, 4. is enim (Anaximander) infinitatem naturae dixit esse, e qua omnia gignerentur, Cic. Acad. 2, 37, 118. quibus (litteris) infinitatem rerum atque naturae - cognoscimus, Tusc. 5, 36, 115; — quum alii saepe quod ante pedes esset non viderent, ille in infinitatem omnem peregrinabatur, ut nulla in extremitate consisteret (Democritus), 5, 39, 114.

infīnīte, *Adv.*, s. infinitus.

infīnītio, ōnis, *f.*, die Unendlichkeit, als philos. *t. t.*: atomi, inane, imagines -, quarum incursione non solum videamus sed etiam cogitemus, infinitio ipsa, quam ἀπειρίαν vocant, tota ab illo (Democrito) est, Cic. Fin. 1, 6, 21.

infīnītīvus, a, um, zu dem Unbestimmten gehörig, als grammat. *t. t.*: modus inf. od. infinitivus, i, *m.*, der Infinitiv, als Modus, der unbestimmt in Bezug auf Personen u. Numerus ist, Gramm.

infīnītus, a, um (archaist.: infeinitus, Varr. LL. 8, 50), unbegrenzt, grenzenlos, unendlich (Ggst. finitus, definitus), I) im Allg., 1) dem Raume nach, a) eig.: undique cum vorsum spatium vacet infinitum, Lucr. 2, 1053. u. vgl. 2, 1044. quae (natura) corpus inani et quod inane autem est finiri corpore cogit, ut sic alternis infinita omnia reddat, 1, 1009. quem quisque locum possedit, in omnes tantundem partes infinitum omne relinquit, 1, 966. u. öft. videsne Epicurum - quem ad modum, quod in natura rerum omne esse dicimus, id infinitum esse concluserit? „Quod finitum esse, inquit, habet extremum: quod autem habet extremum, id cernitur ex alio extrinsecus: at quod omne est, id non cernitur ex alio extrinsecus: nihil igitur quum habeat extremum, infinitum sit necesse est“, Cic. Div. 2, 50, 103. Anaximenes infinitum aëra (dixit), sed ea, quae ex eo orirentur definita -: Anaxagoras materiam infinitam, sed ex ea particulas, similes inter se minutas, eas primum confusas, postea in ordinem adductas a mente divina -: Melissus hoc, quod esset infinitum et immutabile, et fuisse semper et fore, Acad. 2, 37, 118. u. vgl. Apul. Dogm. Plat. 8. ingens infinitumque pelagus, vom Ocean, Mel. 3, 1, 1. est spelunca quaedam, conversa ad aquilonem, infinita altitudine, qua cet., Cic. II. Verr. 4, 48, 107. — b) übtr., grenzenlos, ungeheuer (groß u. dgl.), unabsehbar, unfäglich u. dgl. (b. Spät., wie Eutrop, als hyperbol. Ausdruck, wie ingens, für d. frühere magnus u. dgl. gebraucht), infinitum auri argentique pondus, Eutr. 2, 27. cum ipsius Iovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacite evelli iussisset, Justin. 39, 2, 6. silvam esse ibi infinita magnitudine, Caes. BG. 6, 10, 5. elephantus ferus infinitae magnitudinis ultro se obtulit, Justin. 15, 4, 19. impendent autem infiniti sumptus quum in hos exercitus - tum vero in tuum, Cic. ad Brut. 1, 18, 5. ut spe consequendi illum (Ambiorigem) illata atque infinito labore suscepto - paene naturam studio vincerent, Caes. BG. 6, 43, 5. inf. forensium rerum labor, Cic. dOr. 1, 1, 1. u. vgl. Quint. 4. prooem.

7. cum esset in urbe et propter infinitas suas occupationes minus saepe, quam vellet, Attico frueretur, Nep. Att. 20, 2. inf. curae, Quint. 10, 3, 12. infinitam faciat ipsa res tarditatem, 5, 10, 123. permittitur infinita potestas innumerabilis pecuniae conficiendae de vestris vectigalibus non fruendis, sed alienandis, Cic. Agr. 2, 13, 33. duos pro uno dominos acceptos inmoderata infinita potestate, qui cet., Liv. 3, 9, 4. Pharsalico proelio facto a Pompeio discessit: spem infinitam persequi noluit, Cic. Deiot. 5, 13. Seleuci regis filius Antiochus novercae Stratonices infinito amore correptus, VMax. 5, 7. Ext. 1. (avaritia) semper infinita, insatiabilis est, neque copia neque inopia minuitur, Sall. C. 11, 3. inf. dissensio, Quint. 3, 1, 7. velim impetratum ab aliquo vestrum, ut causas huius infinitae differentiae scrutetur ac reddat, Tac. Or 15; quod infinitum erat, Quint. 1, 10, 1. infinitum est mit *Inf.*: omnia persequi prope inf. est, 11, 3, 121. u. vgl. 5, 10, 18. verebar - eos, quos erat inf. bene de me meritos omnes nominare, Cic. Fam. 1, 9, 24; — *substant.*: immensum quiddam et infinitum est, quod vobis debemus, Cic. post red. in sen. 1, 2. ita sunt avidae et capaces (aures) et semper aliquid immensum infinitumque desiderant, Or. 29, 104. u. vgl. Sen. Ep. 20, 1, 17 (118). ut nos infinito magis eadem illa audita quam lecta delectent, unendlich mehr, Quint. 11, 3, 4. u. vgl.: infinito plus, 8, 4, 25. quidquid in Creta nascatur infinito praestare caeteris eiusdem generis alibi genitis, Plin. 25, 8 (52), 94. infinitum refert et lunaris ratio, 16, 39 (74), 190. infinitum quantum illo tempore cadentes pruinas congelat, 18, 28 (68), 277. cum ad infinitum operum pretia creverint, 34, 2 (3), 5; auch mit *Genit.*: auri atque argenti infinitum, Eutr. 6, 16. in quo (templo) infinitum auri gemmarumque constituit, 9, 15.

2) der Zeit nach, **unbegrenzt, unendlich, endlos, unaufhörlich**, an - ab eis (deis) et a principio omnia facta et constituta sint et ad infinitum tempus regantur atque moveantur, Cic. ND. 1, 1, 2. fuit quaedam ab infinito tempore aeternitas, 1, 9, 21. und: tempore infinito in tenebris - habitaverat, §. 22. nec ratione queunt alia servata per aevom ex infinito iam tempore res reparare, Lucr. 1, 549. u. so 2, 574. longa diei infinita aetas ante acti temporis omnis, 1, 557. in omni mutatione dominorum, quae innumerabiles fieri possunt in infinita posteritate, Cic. Att. 12, 19, 1. se infinitum adversus regem suscepisse bellum, Nep. Dat. 10, 3. hoc fructu tanto, tam parato desine studia tua infinita ista cunctatione fraudare, Plin. Ep. 2, 10, 8. si qui sunt, quibus infinitum sit odium in quos semel susceptum sit, Cic. Balb. 27, 62; — ne in infinitum abeamus, Plin. 17, 25 (38), 243. u. so Quint. 1, 10, 49. — *Adv.*: supellectilem et vestem **infinite** concupiscendi non modo ad sumptum ille est fructus, sed etiam ad fenus exiguus, Cic. Parad. 6, 3, 49. inf. tribuere potentibus quae cupiditatem et adrogantiam incendere possint, ad Brut. 1, 4, 2. quae intervalla item inf. dividi possint, Acad. 1, 7, 27. ne inf. feratur ut flumen oratio, Or. 68, 228. paene inf. in perorando, 36, 127.

3) der Zahl nach, **grenzenlos, unendlich viel, zahlreich, zahllos, unzählig** (b. Spät. hyperbol. gebraucht), gradus autem plures sunt societatis hominum: ut enim ab illa infinita discedatur, propior est eiusdem gentis, nationis, linguae, Off. 1, 17, 53. eorum iuventus infinita numero, immensa corporibus, Vell. 2, 106, 1. equitatus inf., BAfr. 1, 4. infinita regum habuit auxilia, Eutr. 4, 20. in conventu infinitorum populorum, 4, 7. copiae parvae singulorum sunt, eorum autem, qui his egeant, infinita est multitudo, Cic. Off. 1, 16, 52. u. so: multitudo, Eutr. 4, 22. inf. copiae hominum, 8, 6. inf. nobilitas, die Majorität, große Mehrzahl des Ad., 6, 23. 7, 3. 9, 25. infinitam partem senatus interfecit, e. große Zahl, 36; — infinita sacra ac templa constituit, 1, 3. cum infinitis spoliis, 3, 20. pecunia illa ex infinitis rapinis confecta, Auct. BAl. 64, 4. contra - singultus infinitos aut sternumenta, Plin. 25, 5 (23), 56. infinito prope et innumerabili numero annorum, Gell. 14, 1, 18. non in hominum innumerabilibus personis neque in infinita temporum varietate, sed in generum causis atque naturis omnia sita esse, quae in dubium vocarentur, Cic. dOr. 2, 34, 145. in - infinita causarum varietate, 1, 5, 16. quum infinita simillimarum imaginum species ex innumerabilibus individuis exsistat et ad nos adfluat, ND. 1, 19, 49; — si pauca primum et quae odium non afferant coeperimus ediscere, tum cotidie adiicere singulos versus - in summam ad infinitum usque perveniat, Quint. 11, 2, 41.

II) rhetor. u. grammat. *t. t.*, **unbestimmt, allgemein** (Ggsß. finitus, certus), zunächst rhetor.: non est vitiosum in re infinita praetermittere aliquid, bei Partitionen, Cic. Top. 8, 33. esse omnem orationem aut de infinitae rei quaestione sine designatione personarum et temporum aut de re certis in personis ac temporibus locata, dOr. 1, 31, 138. duo prima genera quaestionum esse, in quibus eloquentia versaretur, unum infinitum, alterum certum: infinitum mihi videbatur id dicere, in quo aliquid generatim quaereretur, hoc modo: expetendane esset eloquentia? - certum autem, in quo quid in personis et in constituta re et definita quaereretur, 2, 10, 41. non persequor quaestiones infinitas: tantum de principiis rerum - videamus, Acad. 2, 36, 117. u. so: inf. quaestio im Ggsß. zu finita, vgl. Quint. 3, 5, 5. MCap. 5, 441. si cuipiam nimis infinitum videtur, quod ita proposui: „quacumque de re", licet huic quantum cuique videbitur circumcidat atque amputet, Cic. dOr. 1, 15, 65; im *compar.*: formarum enim certus est numerus, quae cuique generi subiiciantur: partium distributio saepe est infinitior, tamquam rivorum a fonte deductio, Top. 8, 33; *adv.*: referri oportere aut **infinite** de republica, aut de singulis rebus finite, im Allgemeinen, Gell. 14, 7, 9; — grammat.: quae (nomina) differunt a vocabulis, ideo quod sunt finita ac significant res proprias, ut Paris, Helena, quom vocabula sint infinita ac res communes designent, ut vir,

mulier, Varr. LL. 8, 80. primum genus (appellandi, näml. quis, quae) est infinitum, 8, 45. in infeineitis articulis, ut est quis, quem, quoius, 8, 50. verbum est pars orationis cum temporibus et modis, sine casu, agendi vel patiendi significativum: hac enim definitione omnia tum finita quam infinita verba comprehenduntur, Prisc. I. p. 369, 2. cum infinito verbo sit usus pro appellatione (näml. vivere statt vita), Quint. 9, 3, 9. u. so v. Infinitiv: omnia, quae e et o litteris fatendi modo (Indicativ) terminantur, eadem si infinitis e litteram media syllaba acceperunt, utique productam habent: prandĕo - prandēre: at quae o solam habent, dummodo per eandem litteram in infinito exeant, brevia fiunt: lego - legĕre, 1, 6, 7. u. so: infinitus modus, Prisc I. p. 408, 21. as - habet sensum infinitum, dicimus enim asses: quos cum finimus, dicimus dupondius et tressis et sic porro, Varr. LL. 9, 84.

infio, s. infit.

infirmātio, ōnis, *f.*, die **Entkräftung**, aut conversione aut alterius partis infirmatione (reprehendetur falsa comprehensio), Cic. Inv. 1, 45, 83. iudicatio est, quae ex infirmatione et confirmatione rationis nascitur controversia, 1, 13, 18. sublata erat de foro fides, non ictu aliquo novae calamitatis, sed suspicione ac perturbatione iudiciorum, infirmatione rerum iudicatarum, Agr. 2, 3, 8. iudiciorum perturbationes, rerum iudicatarum infirmationes, restitutio damnatorum, 2, 4, 10.

infirme, *Adv.*, s. infirmus.

infirmis, e, **schwach, nachgiebig**, vicit tamen omne prohibendi commentum acumen arietis coagmenta fodiens lapidum recens structorum madoreque etiam tum infirmium, Amm. 20, 6, 6.

infirmĭtas, ātis, *f.*, der **Mangel an Festigkeit, an Dauerhaftigkeit**, die **Schwäche, Schwachheit**, I) physisch, in Bezug auf Kraft u. Stärke: si vitio aedificii et infirmitate factum esset, Alfen. Dig. 39, 2, 43. nonnullos agricolas singulis amphoris quadrantem medicaminis indidisse scio, sed hoc coactos fecisse propter nimiam infirmitatem vini eiusmodi, quod vix triginta diebus integrum manebat, Col. 12, 20, 7. contra tempestates candido (hordeo) maxuma infirmitas, Plin. 18, 7 (18), 78. — Vorzugsw. in Bezug auf leb. Wesen, 1) im Allg.: et infirmitas puerorum et ferocitas iuvenum et gravitas iam constantis aetatis et senectutis maturitas, Cic. Sen. 10, 33. Alexandrini - eludentibus militibus regis aetatem (Jugend) atque infirmitatem magnum dolorem acceperunt, Auct. BAl. 25, 1. u. dagegen: quod haud ambiguum prope diem regnaturum eum infirmitate aetateque Eumenis esset nullam stirpem liberûm habentis, Liv. 45, 19, 11. u. vgl. Col. 3, 10, 7; — petierunt ne se et communes liberos hostibus ad supplicium dederent, quos ad capiendam fugam naturae et virium infirmitas impediret, Caes. BG. 7, 26, 3. naturae infirmitas accusatur, Sall. J. 1, 4. si quae minus antea propter infirmitatem aetatis constanter ab eo fieri videbantur, Cic. Att. 16, 5, 2. erat eo tempore in nobis summa gracilitas et inf. corporis, procerum et tenue collum, Brut. 91, 313. possunt enim quaedam subesse corpori vel ex infirmitate eius vel ex aliquo affectu, quae cet., Cels. prooem. p. 10. u. so vgl. p. 12. u. 1, 3. ut ad infirmitatem laterum perscienter contentionem omnem remiserat, sic ad virium imbecillitatem dicendi accommodabat genus, Cic. Brut. 55, 202. u. concr. von Weibern: patiendum huic infirmitati est quodcumque vos censueritis, Liv. 34, 7, 15. u. von Kindern: infirmitas a robustioribus separanda est, Quint. 2, 2, 14. — 2) in Bezug auf Gesundheit, **Schwäche, Schwächlichkeit, Mattigkeit, Müdigkeit**, ignarus infirmitatis Alexandri scripserat cet., Justin. 11, 8, 5. proxima infirmitas mea - obligavit me Postumio Marino medico, Plin. Ep. 10, 11 (6), 1. quum Q. Scaevola confectus senectute, praepeditus morbo, mancus et omnibus membris captus ac debilis, hastili nixus, et animi vim et infirmitatem corporis ostenderet, Cic. Rabir. 7, 21. quum infirmitatem corporis virtute animi superaret, Sull. 12, 34. sed animi vires corporis infirmitas non retardavit, Phil. 7, 4, 12. u. so Cels. 2, 6. infirmitati oculorum, ut iubes, consulo, Plin. Ep. 7, 21, 1. dolor aliqui corporis aut inf. valetudinis tuae, Cic. Fam. 7, 1, 1. quis nunc feret oratorem de infirmitate valetudinis suae praefantem? Tac. Or. 20. u. so Curt. 7, 31 (7), 27; — infirmitate correptus in itinere decedit, Justin. 28, 3, 2. si infirmitate impeditus continuare iter non potuit, Ulp. Dig. 4, 6, 38. in itinere infirmitate simulata, Justin. 2, 15, 6. ne quam suspicionem infirmitatis daret, Suet. Tib. 72. tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lavandi raritate, Suet. Aug. 82. si vehementem infirmitatem adiuvari posse tribus guttis (vini) putavit, erravit, Cels. 4, 18 (11). omnesque acuti morbi - non infirmitate sed onere nocent, 2, 10. u. vgl. 3, 5. is contra ius gentium minimo natu ex filiis ante infirmitatem regnum tradiderat, Justin. 16, 2, 7.

II) geistig u. ethisch, die **Schwäche, Schwachheit**, u. zwar 1) der Kraft u. Macht nach, **Ohnmacht, Machtlosigkeit, Kleinlichkeit, Kleinmüthigkeit**, invidere et livere et ceteris humanae infirmitatis vitiis adfici, Tac. Or. 25. natura tamen infirmitatis humanae tardiora sunt remedia quam mala, Agr. 3. per quos (locos communes) fortunae vis in omnes et hominum infirmitas ostenditur, und dann: quum in alieno malo suam infirmitatem considerabit, Cic. Inv. 1, 55, 106. u. vgl. §. 109. non statim onerare infirmitatem discentium, sed temperare vires suas, Quint. 1, 2, 27. quantum nostra valebit infirmitas, prooem. 22. in suscipiendo onere consulat vires suas: nam quaedam sunt imitabilia, quibus aut infirmitas naturae non sufficiat aut diversitas repugnet, 10, 2, 19. u. vgl. 2, 3, 9. id quod mihi cum fide semel impositum est, aut propter perfidiam abiicere aut propter infirmitatem animi deponere, Cic. SRosc. 4, 10. non accidit hoc ab infirmitate mentis, sed a novitate rei, Sen. Ep. 1, 11, 5; — in dolore ferendo inf., Quint. 7, 3, 34. quod aliis patientia facile mendacium faciat aliis infirmitas necessarium (bei der Tortur), 5, 4, 1. impedi-

tum se ipsum laudare, ne vitium adrogantiae subsequatur, solum vero liberum alterum laudare, de quo quidquid detrahas necesse est aut infirmitati aut invidiae adsignetur, Cic. Fam. 6, 7, 3. — 2) der Wirkung nach, **Unsicherheit, Unzuverlässigkeit,** infirmitatem Gallorum veritus, Caes. BG. 4, 5, 1. u. cognita Gallorum infirmitate, 4, 13, 3. actionum accusanda negligentia aut de infirmitate personarum querendum, contra quas erit iudicatum, Quint 5, 2, 3; — quid adhuc habent infirmitatis nuptiae? Ter. Hec. 1, 2, 101. inf. memoriae, Papin. Dig. 41, 2, 44.

infirmĭter, *Adv.*, s. infirmus.

infirmo, āvi, ātum, āre, **der Festigkeit od. Dauer berauben, schwächen,** 1) **physisch,** in Bezug auf Kraft u. Stärke, Zahl: ingens terror erat, ne ex latere nova munimenta madore infirmarentur, Sall. H. 3, 26. vis, quae summas frangit infirmatque opes, Poët. b. Cic. Rab. Postum. 10, 28; — vorzugsw. in Bezug auf Lebende, auch mit Rücksicht auf die Gesundheit: infirmatus et ipse humerum telo, Amm. 25, 1, 2. membrisque omnibus infirmati, 24, 4, 25. infirmati periculoso madore, 30, 1, 10. u. in Bez. auf numerische Stärke: reliquas (legiones) promiscuis militum commeatibus infirmaverat, Tac. A. 15, 10; — alvus si vehementius fluit aut saepius ducitur, hominem infirmat, Cels. 2, 12. neque totum corpus infirmari cito per partem potest, 2, 14. nonnumquam infirmatis faucibus praeconis voce ad populum concionatus est, Suet. Aug. 84. articuli - excidunt aut vi expulsi aut aliquo casu nervis vel ruptis vel infirmatis, Cels. 8, 11. aut enim nimio timore aliquis minus, aut aviditate nimia plus, quam debet, assumit: ita vel quod deest infirmat, vel quod superest corrumpitur, 3, 22. — 2) geistig u. ethisch, a) **schwächen, entkräften, erschüttern** (schwächer als tollere), in philos. Beziehung: hoc quum infirmat tollitque Philo, iudicium tollit incogniti et cogniti, Cic. Acad. 2, 6, 18. quanta vero illa sunt, quae vos Academici infirmatis et tollitis! ND. 2, 49, 147; — in jurist. Beziehung: si nihil aliud nisi de civitate ac lege dicimus, nihil dico amplius, causa dicta est: quid enim horum infirmari - potest? Arch. 4, 8. ut unam tollendo legem ceteras infirmetis, Liv. 34, 3, 4. quaeramus ergo, num infirmari in aliquam partem lex possit, Quint. 7, 1, 9. ego res tam leves qua ratione infirmem ac diluam reperire non possum, Cic. SRosc. 15, 42. qui voluntate nitetur, scriptum, quotiens poterit, infirmare debebit, Quint. 7, 6, 9. quo illato infirmetur enumeratio, Cic. Inv. 1, 45, 85. contrariis locis, si res aut vera aut veri similis permittet, infirmari oportebit (iudicatum), 1, 44, 82. und: his rebus auctoritas iudicati maxime potest infirmari, §. 83. quumque animos prima aggressione occupaverit, infirmabit excludetque contraria, Or. 15, 50. extrema autem oratione ea, quae pro nobis essent, amplificanda et augenda, quaeque essent pro adversariis, infirmanda atque frangenda, dOr. 1, 31, 143. si ulla ex parte sententia huius interdicti deminuta aut infirmata sit, Caecin. 13, 38. quae - pacti et conventi formula non infirmari ac convelli potest, si cet., 18, 51; — quod in Gabinio fateris - id *in* me infirmas et gravius esse dices, quod uno adolescente quam quod contione tota teste fecisti, Dom. 48, 126; — esse duos duces in provinciis populi R., habere exercitus, appellari imperatores: horum alterum sic fuisse infirmatum conscientia scelerum et fraudum suarum, ut cet., Cic. Pis. 19, 44; scin' ut quem cuique tribuit fortuna ordinem, numquam ulla humilitas ingenium infirmet bonum? Att. 98; — b) **ungiltig machen, für ungiltig erklären** (wie tollere): Tiberius Gracchus - graviter ferens aliquid a se pactum infirmari - descivit a bonis, Vell. 2, 2, 2. infirmato contractu, Hermog. Dig. 49, 14, 46. §. 2. per eam (libertatem) legatum infirmari, quod alioquin valeret, Afric. Dig. 30, 1, 108. §. 9. totum testamentum infirmare, und: et legata deberi, et coheredum institutionem non esse infirmandam, Ulp. Dig. 28, 4, 2.

infirmus, a, um, **nicht fest, nicht dauerhaft, nachgiebig, schwach,** I) physisch, in Bezug auf Kraft, Stärke, Zahl, Mittel, 1) von lebl. Gegenst., a) im Allg.: huc cum se consuetudine reclinaverunt (alces), infirmas arbores pondere affligunt atque una ipsae concidunt, Caes. BG. 6, 27, 5. propinqua die aequinoctii infirmis navibus hiemi navigationem subiiciendam non existimabat, 4, 36, 2. adeo est liquidus (lacus) et ad sustinenda quae incidunt aut immittuntur infirmus, ut folia etiam proximis decisa frondibus non innatantia ferat, sed pessum et penitus accipiat, Mel. 3, 9, 2. orbe quoque exhaustus medio languensque recessit (sol) spectantes oculos infirmo lumine passus, Lucan. 5, 544. montibus clivisque difficulter vineae convalescunt, sed firmum probumque saporem vini praebent: humidis et planis locis robustissimae, sed infirmi saporis vinum, nec perenne faciunt, Col. Arbor. 3, 7; ferner in Bezug auf numerische Stärke u. Mittel: praeclara classis in speciem, sed inops et infirma propter dimissionem propugnatorum atque remigum, Cic. II. Verr. 5, 33, 96. non magnis facultatibus, quod civitas erat exigua et infirma, celeriter quod habuerunt consumpserunt, Caes. BG. 7, 17, 2; subst.: volpes marinae simili in periculo glutiunt amplius usque ad infirma (die schwachen Stellen) liniae, quae facile praerodant, Plin. 9, 43 (67), 145; *compar.*: quid enim, si infirmiora horum temporum templa credas, quia non rudi caemento et informibus tegulis extruuntur, sed marmore nitent et auro radiantur? Tac. Or. 20. u. *superl.*: nec infirmissimae arbores gelu periclitantur, sed maxumae, Plin. 17, 24 (37), 217. — b) insbes. v. Speisen, **nicht nahrhaft, wenig nahrhaft,** opus est cibo infirmo, Cels. 3, 18; im *comp.* u. *superl.*: infirmior est ex polline, infirmissimus cibarius panis, 2, 18. imbecillis hominibus rebus infirmissimis opus est, 2, 18. is (cibus) debet ex infirmissima materia, 3, 19. ex avibus colla alaeve recte infirmissimis annumerantur, 2, 18. — 2) vorzugsw. von Lebenden u. ihren Gliedern, a) im Allg., **schwach,** hinc cruor, hinc caedes infirmaque vincitur aetas, Ov. F. 6, 599. u. so: inf. aetas von der Jugend, Quint. 1, 3, 12. und: infirmissimo

tempore aetatis, Cic. Acad. 2, 3, 8. pars putat, ut ferrent iuvenes suffragia soli, pontibus infirmos praecipitasse senes, Ov. F. 5, 633; (aves) teneris infirmisque fetibus cibos ore suo collatos partiuntur, Quint. 2, 6, 7. tondet infirmas oves, Hor. Epod. 2, 16. u. so: donec mihi vita manebit, cum pecore infirmo quae solet esse lupis, Ov. Ib. 43; — facilius sanescit - valens quam infirmus, Cels. 5, 26, 6. in luce habendus aeger, nisi infirmus, interdiu est, 3, 4. cetera infirmis possunt convenire: sol et exercitatio tantum robustioribus, 2, 17. levia quidem genera exercitationis infirmis conveniunt, 2, 15; — infirmo pueri teneroque vagantur corpore, Lucr. 3, 447. ut corpus, teneris ita mens infirma puellis, Ov. Her. 17, 7. quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, Sall. C. 6, 6. is laborem quasi cursum forensem diutius non tulit, quod et corpore erat infirmo et cet., Cic. Brut. 67, 236. interest etiam inter valens corpus et obesum, inter tenue et infirmum, Cels. 2, 10. u. vgl.: infirmo quatientes corpora motu veridicos Parcae coeperunt edere cantus, Catull. 64, 305. hinc nova proles artubus infirmis teneras lasciva per herbas ludit, Lucr. 1, 259. infirmos baculo quoque sustinet artus, Ov. M. 6, 27. complectens infirmis membra lacertis, 10, 407. infirmis variabunt pectora palmis (matres), Catull. 64, 351. dicitur infirma cornu tenuisse sinistra femina, Ov. F. 3, 869. decidit in terram non concipientibus auras infirmis pennis, Periklymenus in Gestalt e. Vogels, M. 12, 569. cum infirmam verecundia cutem accepit, effunditur in ruborem, Quint. 11, 3, 78. validi nervi an infirmi, Cels. prooem. p. 9. u. so Plin. 23, 2 (28), 59. nemo Agrigenti neque aetate tam adfecta neque viribus tam infirmis fuit, qui non illa nocte eo nuncio excitatus surrexerit telumque adripuerit, Cic. II. Verr. 6, 43, 95; quam iacet infirmae venēre ubi fata senectae, qui prior Eleo est carcere missus equus! Tibull. 1, 4, 31; — in Bez. auf numerische Stärke: quem etsi infirmum videbat, quod unus omnibus resistere cogebatur, tamen cet., Nep. Dat. 3, 1. cum essent infirmi ad resistendum propter paucitatem hominum, Caes. BC. 3, 9, 3; — im *compar.*: qua (legione) tradita quanto pro re publica infirmior futurus fuerim quis ignorat? Cic. Fam. 10, 31, 5; quattuor reperio causas, cur senectus misera videatur: unam quod avocet a rebus gerendis, alteram quod corpus faciat infirmius, tertiam cet., Sen. 5, 15. visus infirmior, Quint. 10, 3, 31; u. im *superl.*: infirmissimus et inutilissimus quisque, ut dixi, qui nullum alium laborem ferre nequeat, huic officio applicatur, Col. 3, 10, 6. ita neque caveri anceps malum (der Verschworenen auf der Straße und der von den Dächern Steine u. dgl. herabwerfenden Weiber u. Kinder) neque a fortissumis infirmissumo generi resisti posse, Sall. J. 67, 2. — b) in Bezug auf d. Gesundheit, **schwach, schwächlich, leidend, angegriffen, müde, matt**, hominem infirmum in villam apertam ac ne rudem quidem etiam nunc invitare nolui, Cic. QFratr. 2, 8, 2. adsideamus, inquam, si videtur: sane istud quidem, inquit, sum enim admodum infirmus, Acad. 1, 4, 14. nuper me cuiusdam amici languor admonuit optimos esse nos, dum infirmi sumus: quem enim infirmum aut avaritia aut libido sollicitat? Plin. Ep. 7, 26, 1; — infirmo capiti fluit utilis (fons), utilis alvo, Hor. Ep. 1, 16, 14. etiam tum infirmis intestinis morbo variante, Suet. Aug. 98. nisi semper infirma atque etiam aegra valetudine fuisset, Cic. Brut. 48, 180. ob inf. valetudinem, Suet. Caes. 81; — im *compar.*: si infirmior est, gestari, ungi, perfricari (convenit), Cels. 3, 22. u. *superl.*: in eius infirmissima valetudine adfectaque iam aetate, Cic. dOr. 1, 45, 200. ipse Caesar, etiamsi infirmissimus valetudine erat, obibat munia ducis, Vell. 2, 70, 1.

II) geistig u. ethisch, **schwach, schwächlich**, 1) der Kraft u. Macht nach, **ohnmächtig, machtlos, geschlagen**, daher: **kleinlich, kleinmüthig, muthlos, zaghaft**, quodcumque alteri optabo nato, fiet alterius malo sed utrumque quamvis diligam affectu pari, quo causa melior sorsque deterior trahit, inclinat animus, semper infirmo favens, Sen. Phoen. 381 sqq. nos, quibus ingenium longi minuēre labores, aut etiam nullum forsitan ante fuit, viribus infirmi vestro candore valemus, Ov. Pont. 3, 4, 11. cum reus dicitur robustus, armatus contra infirmos, inermes, securos, Quint. 4, 2, 55. tam adflicto, tam infirmo, tam enervato reo, Cic. Pis. 33, 82; — contine infirmum iecur (als Sitz der Leidenschaften), mater, Sen. Herc. Oet. 1678. pueri inter sese quam pro levibus noxiis iras gerunt! quapropter? quia enim qui eos gubernat animus infirmum gerunt, Ter. Hec. 3, 1, 30. quippe minuti semper et infirmi est animi exiguique voluptas ultio, Juv. 13, 189. tenuis atque infirmi haec animi videri, Caes. BC. 1, 32, 8 te, Messala, canam, quamquam me cognita virtus terret, ut infirmae nequeant subsistere vires, Tibull. 4, 1, 1; — im *compar.*: Philistus - imitator Thucydidis et ut multo infirmior, ita aliquatinus lucidior, Quint. 10, 1, 74. quorum vocibus et concursu terrentur infirmiores, dubii confirmantur, Caes. BC. 1, 3, 5. nulla mihi, inquam, religio est: at mi: sum paullo infirmior, unus multorum, Hor. Sat. 1, 9, 70; quanto vos attentius ea agetis, tanto illis animus infirmior erit, Sall. C. 52, 18. ea vero (cura morum) destituta infirmioribus ingeniis velut praedae fuit (eloquentia), Quint. prooem. 14; — im *superl.*: eos (Athenienses) quam infirmissimos esse volebant, Nep Them. 6, 4; — *adv.*: intelligebam socios **infirme** animatos esse et novarum rerum exspectatione suspensos, Cic. Fam. 15, 1, 3. u. im *comp.*: tonitrua et fulgura paulo infirmius expavescebat, Suet. Aug. 90. — 2) der Wirkung nach, **unwirksam, unsicher, unzuverlässig, unhaltbar, haltlos**, ne hoc quidem infirmae memoriae remedium est, Quint. 11, 2, 49. mihi spes omnes in memet sitae, quas necesse est virtute et innocentia tutari: nam alia infirma sunt, Sall. J. 85, 4. vestrae cautiones infirmae sunt, Cic. Fam. 7, 18, 1. si - ad probandum utramque rem videam infirmam nugatoriamque esse, Caecin. 23, 64. si finitio infirma est, Quint. 7, 8, 1. species

firmam probationem habet generis, infirmam refutationem, 5, 10, 57. huc igitur incumbat orator, hoc opus eius, hic labor est, sine quo cetera nuda, ieiuna, infirma, ingrata sint, 6, 2, 7; quom scirem infirmas nuptias hasce esse, Ter. Phorm. 5, 1, 6; — im *compar.*: infirmiora omnia eadem in eo quem schiston appellant, Plin. 36, 20 (37), 145; quam (amicitiam) si secundis rebus nostris petissemus, sicut coepta celerius ita infirmiore vinculo contracta esset, Liv. 7, 30, 2. infirmiora argumenta, Quint. 5, 12, 4. infirmior finitio, 7, 3, 11. ne fortiori subiungatur aliquid infirmius, 9, 4, 23; — im *superl.*: famam - infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnite, Curt. 4, 53 (14), 13. ad potentissima ab infirmissimis pervenire, Quint. 7, 1, 17. — *Adv.*: non minus non servat modum qui infra rem quam qui supra, qui adstrictius quam qui effusius dicit: itaque audis frequenter ut illud „immodice et redundanter" ita hoc „ieiune et **infirme**": alius excessisse materiam, alius dicitur non inplesse: aeque uterque, sed ille imbecillitate, hic viribus peccat, Plin. Ep. 1, 21, 20 sq. quod si fuerit a vobis dictum, quam **infirmiter** invalideque dicatur, ipsa rerum inaequalitas indicabit, Arnob. 7, 45.

infit, *v. defect.* (in u. fio, wohl nicht mit fari, fatum, fatuus verwandt, wie *O. Müller* glaubt; als *v. defect.* genannt mit der 1. Perf. infio mit Berufung auf Varr. de mensuris b. Prisc. I. p. 420, 14. u. p. 450, 16. und vgl.: nunc ergo mythos terminatus: infiunt artes libelli qui sequentes asserent, MCap. 2, 220; endlich: in den Gloss. Labb.: infe, ἄρξε od. wohl ἄρξαι), **er, sie macht sich daran** (vgl.: infit, incipit: sed diversae significationis est ab eo, quod est fit: nam infit agentis, fit autem patientis, PDiac. p. 112, 9), **er, sie fängt an, beginnt,** mit *Inf.*: is illius laudare infit formam virginis, Plaut. Rud. prol. 51. infit ibi postulare plorans eiulans, ut cet., Aul. 2, 4, 39. in tonstrina ut sedebam, me infit percontarier, ecquem filium cet., As. 2, 2, 76. infit mihi praedicare, sese cet., Merc. 2, 1, 25. commutare animum qui cumque adoritur et infit aut aliam quamvis naturam flectere quaerit, Lucr. 3, 515. rursusque hortatibus infit laudum agitare suos, Sil. 12, 67; auch: aliis oppressa malis in pectora cura illa quoque expergefactum caput erigere infit, ne cet., Lucr. 5, 1207; — ferner: ita farier infit, Virg. A. 11, 242. u. so blos infit, **er, sie beginnt, hebt an** (zu reden), mit *Acc.* u. *Inf.*: ibi infit annum se tertium et octogesimum agere cet., Liv. 3, 71, 6; — mit folg. *direct. Rede*: infit: o cives, quae me fortuna ferocem contudit, Enn. A. 386. tum pater omnipotens-infit: cet., Virg. A. 10, 101. u. so 11, 301. Sil. 1, 477. Claud. Gigant. 52. Liv. 1, 23, 7. u. mit näheren Bestimmungen: his Aenean solatus vocibus infit, Virg. A. 5, 708. adloquitur maerentem et talibus infit, 10, 860. u. so Sil. 16, 139. VFlacc. 1, 666. 2, 611. 8, 414. tum sic adfatur regem atque ita turbidus infit, Virg. A. 12, 10. lacrimisque haec infit obortis, VFlacc. 7, 258; — ganz *abs.*: imperat, ante videt, perpendit, praecavet, infit (anima), sie ergreift die Initiative zur Thätigkeit, Prud. Apoth. 804.

infĭtēri, non fateri, PDiac. p. 112, 10; daher: infitentes ἀρνούμενοι, Gloss. Labb.

infĭtiālis, e (infitiae), **das nicht Zugestehen -, nicht in Abrede Stellen -, Ablehnen betreffend,** nur im jurist. u. rhetor. Sinne: definitivae quaestiones a suis quaeque locis (Beweisquellen) quasi propriis instituuntur, quae in accusationem defensionemque partitae: in quibus exsistunt haec genera, ut accusator personam arguat facti, defensor aliquid opponat de tribus, aut non esse factum aut, si sit factum, aliud eius facti nomen esse, aut iure esse factum: itaque aut infitialis aut coniecturalis prima appelletur, definitiva altera, tertia - iuridicialis vocetur, Cic. Top. 24, 92. u. vgl. Inv. 1, 8. qui duos quidem status esse voluerunt, sed unum infitialem, alterum iuridicialem: infitialis est, quem dicimus coniecturalem, cui ab infitiando nomen alii in totum dederunt, alii in partem, quia accusatorem coniectura, reum infitiatione uti putaverunt, Quint. 3, 6, 32. u. vgl. §. 15.

infĭtias (*Acc.*, von in u. fateri, vgl. infiteri, wohl nicht mit fari, fatum, fatuus verwandt, wie *O. Müller* glaubt), **ire, nicht zugestehen, in Abrede stellen** (Ggstz. fateri, confiteri, Syn. negare; nicht im jur. u. rhetor. Sinne, wie infitior, infitiatio, infitiator u. infitialis), *alqd.*: qui lubet ludibrio habere me atque ire infitias mihi facta quae sunt, Plaut. Men. 2, 3, 45. quorum alterum neque nego neque infitias eo, nos cet., Liv. 6, 40, 4. amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non eo infitias, ut expetisse quoque nos - confitear, Curt. 7, 4 (1), 26. quod nemo it infitias, Nep. Epam. 10, 4. ut quae fecisti infitias eas, Plaut. Men. 5, 8, 8. quae dudum fassa est mihi, quaene infitias eat? Cist. 4, 1, 2. u. vgl.: omnia infitiared ea, quae dudum confessa est mihi, 4, 1, 9; — mit folg. *Acc.* u. *Inf.*: neque ego infitias eo - tam sponsiones quam foedera sancta esse apud eos homines cet., Liv. 9, 9, 4. neque infitias eo, quaedam esse, quae demonstrari possint, Quint. 7. pr. 4. u. so: neque inf. eo cet., 3, 7, 3. 4, 2, 67. nec infitias eo, liberi hominis animo loquutum esse me cum ignavissimo, Curt. 7, 5 (1), 35. neque infitias imus Siciliam provinciam nostram esse et cet., Liv. 33, 31, 9. qua (mercede) pacta acceptaque cum parata cetera ad bellum essent sequique Etruscus iuberet, infitias eunt mercedem se belli Romanis inferendi pactos, 10, 10, 8; — *nec* eo infitias, *quin* ea, quae superfluunt, non sint proprie horum fontium: capiuntur enim ex Augusta, Frontin. Aquaed. 72; — *abs.* (so daß das Object aus dem Zusammenhang sich ergibt): primumdum infitias ire coepit filio: negare se debibere tibi tribolum, Plaut. Bacch. 2, 3, 25. fides servanda'st: ne ire infitias postules, Most. 4, 3, 29. Ca. tace: nil moror praeterea: satis es fassa. To. infitias non eo, Truc. 4, 3, 17. Cu. et aurum et vestem omnem suam esse aiebat quam haec haberet. Ca. nemo it infitias, Curc. 4, 2, 2. si quidem centiens hic visa sit, tamen infitias eat, Mil. gl. 2, 2, 33. nam qnanti refert ei nec recte dicere

qui nihili faciat quique infitias non eat? Pseud. 4, 6, 23. at ego ab hac puerum reposcam: ne mox infitias eat: nihil est, nam ipsa haec ultro, ut factum est, fecit omnem rem palam, Truc. 4, 3, 76. non ibo infitias, Tac. A. 15, 2. si infitias ibit, testis mecum est anulus, Ter. Ad. 3, 2, 49. u. si hoc palam proferimus, ille infitias ibit, 3, 2, 41.

infĭtiātio, ōnis, *f.*, **das Nichtzugestehen, In-abredestellen, die Nichtanerkennung, Ablehnung** (sowohl im Allg., als bes. im jurist. u. rhetor. Sinne, bisw. mit obj. Genit.), qui modo non usque in odium, sed tantum ad infitiationem beneficii perveniret, Sen. Ben. 6, 35, 5. praecludendae sunt excusationes ingratis, ad quas refugere non possint et sub quibus infitiationem suam tegere, 7, 16, 2. nulla infitiatione obumbrare iam publica conatus rei totius calamitosum aperit textum, Amm. 29, 1, 7; — ex intentione et infitiatione iudicatio constituitur hoc modo: intentio „occidisti Aiacem", infitiatio „non occidi", iudicatio „occideritne", AHer. 1, 17, 27; primus ille status (näml. conflictio cum adversario coniectura quadam) rationem habet iniqui criminis ipsam negationem infitiationemque facti, Cic. Part. or. 29, 102. depulsionem porro omnem infitiatione duplici, factumne an et hoc factum esset, praeterea defensione et translatione constare, Quint. 8. pr. 9. quae neque defendi neque transferri possunt, utique neganda, nec solum, si finitio potest esse pro nobis, sed etiam si nuda infitiatio superest, 5, 13, 7. ac nostrae fere causae, quae quidem sunt criminum, plerumque infitiatione defenduntur, Cic. dOr. 2, 25, 105. Aedesius enim minus scisse, quid actum sit, pertinaci infitiatione contendens abiit innoxius, Amm. 15, 5, 14. qui cum infitiatione defenderet abiecta nec posset in quoquam confutari cet., 18, 1, 4. per interrogationem, per comparationem, infitiationem, admirationem et cetera huiusmodi, Quint. 8, 5, 5; — infitiatio est negatio debitae rei, cum a creditore deposcitur, Isidor. Orig. 5, 26, 20. circumscriptiones, furta, fraudes, infitiationes, quibus trina non sufficiunt fora, Sen. dIra, 2, 9, 4.

infĭtiātor, ōris, *m.*, **der etw. nicht zugesteht, in Abrede stellt, nicht anerkennt, ablehnt** (sowohl im Allg., als bes. im jur. u. rhetor. Sinne), tardiores, inquit, ad beneficia danda facimus non vindicando data nec infitiatores eorum adficiendo poena, Sen. Ben. 3, 13, 1. nec tu debitam gratiam beneficii infitiator abiuras, Pacat. 41, 1; — an petitorem calumniari, an reum infitiatorem esse vel furem, Quint. 7, 2, 50. nolite existimare, iudices, non unam et eamdem omnibus in locis esse fraudatorum et infitiatorum impudentiam, Cic. Flacc. 20, 48. u. so: hosce ego non tam milites acres quam infitiatores lentos esse arbitror, Cat. 2, 10, 21. u. vgl.: si ille infitiator probasset iudici ante petitam esse pecuniam, quam esset coepta deberi, dOr. 1, 37, 168. in ius, o fallax atque infitiator, eamus, Mart. 1, 103, 11.

infĭtiātrix, īcis, *f.* (infitiator), **die etw. nicht zugesteht, in Abrede stellt**, placitae fidei fraus infitiatrix, Prud. Psych. 630.

infĭtior, ātus sum, āri (infĭteor), **nicht zugestehen, in Abrede stellen, nicht anerkennen, ablehnen** (sowohl im Allg., als bes. im jur. u. rhetor. Sinne mit Angabe dessen, was man in Abrede stellt od. nicht anerkennt im Accus. od. absol.), *alqd* (*alqm.*): fama Pelasgiadas subito pervenit in urbes decolor et factis infitianda tuis, quem cet., Ov. Her. 9, 3. non tibi crimen ero nec quo laetere remoto: non erit his nobis infitiandus amor, Am. 2, 17, 25. cum magna meorum notitiam pars est infitiata mei, Pont. 4, 6, 41. quum id posset infitiari, repente praeter opinionem omnium confessus est, Cic. Cat. 3, 5, 11. si infitiareris quod acceperas, minus peccares, Sen. Ben. 6, 27, 3. qualis Q. Pompeius in foedere Numantino infitiando fuit, Cic. Fin. 2, 17, 54; nec tuus est genitor nos infitiatus amicos hortator studii causaque faxque mei, Ov. Pont. 1, 7, 27. progenies Phaëthon, haud infitiande parenti, M. 2, 33. Varro, Sophocleo non infitiande cothurno, nec minus in Calabra suspiciende lyra, Mart. 5, 30, 1; — quae qui infitiatus esset, dupli poenam subiret, Cic. Off. 3, 16, 65. quum haec (causa) non in crimine aliquo, quod ille possit infitiari, sed in civili iure consisteret, dOr. 1, 40, 182. dum infitiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur, post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit, Curt. 6, 44 (11), 40. stabat opus: precium rex infitiatur et addit perfidiae cumulum, falsis periuria verbis, Ov. M. 11, 205. a me nominis eius, quod infitiatus esset, diem petivit, Cic. Quinct. 23, 75. nunc, si depositum non infitietur amicus, si reddat veterem cum tota aerugine follem, cet., Juv. 13, 60. Floro legatum ex testamento infitiatum esse, Cic. Cluent. 59, 162. inde est, quod exercitus Postumium imperatorem, infitiantem quas promiserat praedas, facta in castris seditione lapidavit, Flor. 1, 17 (22), 2. u. vgl. age aspice huc sis nunc iam tu, qui quae facta infitiare, quem ego hic convincam palam, Plaut. Amph. 2, 2, 146; — mit *Acc.* u. *Inf.*: tanto magis infitiandum totum posse extra corpus durare genique, Lucr. 3, 796. u. mit Negat.: neque enim in hoc me hominem esse infitiabor umquam, ut cet., Cic. Sest. 22, 49. non est infitiandum, Hannibalem tanto praestitisse ceteros imperatores prudentia, quanto cet., Nep. Hann. 1, 1. neque vero infitiantur, experimenta quoque esse necessaria, Cels. pr. p. 3. cum interrogati non infitiarentur apud Persea maiorem numerum sagittariorum quam apud Romanos militare, Liv. 43, 7, 2. neque infitiabor, aliquem ex iis, qui grammaticen profiteantur, eousque scientiae progredi posse, ut cet., Quint. 2, 1, 6. hunc delatum nec infitiantem, iactasse se quae providisset ex arte, sciscitatus est, quis-, Suet. Dom. 15. ne possis infitiari dixisse, quae dixeris, Curt. 7, 31 (7), 25; — *abs.* (so daß das Object aus dem Zusammenhang sich ergibt): numquam istam imminuam curam infitiando tibi, Att. 234. quanta autem perversitas ob hoc alicui non debere, quia etiam infi-

tianti benignus est -? Sen. Ben. 6, 23, 8. alii primo audaciter negantem, postquam in conspectum adductus sit Hychus, non ultra tetendisse, alii tormenta etiam infitiantem perpessum adfirmant, Liv. 40, 55, 7; — ne deminuat heres? quid si infitiatur? quid si omnino non debet? Cic. I. QFratr. 2, 3, 10. u. vgl.: infitiari creditum fraudare, PDiac. p. 112, 11; is, qui defendit, non solum resistat oportet aliquo statu aut infitiando aut definiendo aut aequitate opponenda, Cic. Part. or 29, 102. nostrae fere causae, quae sunt criminum, plerumque infitiatione defenduntur: nam de pecuniis repetundis, quae maximae sunt, neganda fere sunt omnia: et de ambitu raro illud datur —: de sicariis, de veneficiis, de peculatu infitiari necesse est, dOr. 2, 25, 105. earum autem rerum nullam sibi iste neque infitiandi rationem neque defendendi facultatem reliquit, II. Verr. 4, 47, 104. poterat infitiari, poterat in alios derivare, poterat etiam aliquo iure factum defendere, Att. 4, 3, 2.

infixus, a, um, f. infigo.

inflābello, ātum, āre, **einfächeln, einhauchen**, his omnibus elementis atque corporibus ignis inflabellatus est, Tert. adv. Val. 23.

inflābĭlis, e, **fähig aufgeblasen zu werden, ausdehnbar**, plenum quidem viscus (d. i. pulmonem) effecit, sed inflabile atque aëris capax, ut paulatim spiritum caperet, Lact. opif. d. 11. od. **fähig aufzublasen od. zu blähen**, cibi, CAur. 2, 40, 233. 3, 17, 139.

inflagro, āre, **in Brand setzen**, sarmenta licet viridia sponte concipiunt et nullo inflagrante halitu ab ipso numine fit accendium, Solin. 5, 23.

inflāmen, ĭnis, *n.*, **das Aufgeblasensein, die Anschwellung**, Minerva ex osse tibias invenit: de quibus cum in convivio deorum cecinisset eiusque tumentes buccas dii omnes irrisissent, illa ad Tritona paludem pergens in aqua faciem suam speculata, dum turpia adiudicasset buccarum inflamina, tibias iecit, Fulgent. Myth. 3, 9

inflāmmanter, *PAdv.*, f. inflammo.

inflammātio, ōnis, *f.*, **das Inflammensetzen, Anzünden, die Brandlegung, der Brand**, 1) eig., a) im Allg.: cum - portarum inflammatio ignem late distulisset, Pan. vet. 9, 21, 2. excisionem, inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem etiam sua cum praeda meis omnibus tectis atque agris intulerunt, Cic. Har. resp. 2, 3. u. bildl.: Caesaris furor atque Pompeii urbem Italiam, gentes nationes, totum qua patebat imperium quodam quasi diluvio et inflammatione corripuit, Flor. 2, 13 (4, 2), 3. — b) insbes. medicin., **die Entzündung**, notae vero inflammationis sunt quatuor, rubor et tumor cum calore et dolore, Cels. 3, 10; — folia vitium et pampini capitis dolores inflammationesque corporum mitigant cum polenta, Plin 23, 1 (3), 3. si inflammatio iecinoris aut praecordiorum aut ventris, Cels. 2, 8. oculorum, 6, 6, 27. aurium inflammationes doloresque, 6, 7, 1. u. so: aurium inflammatio, Plin. 22, 25 (64), 132. sedis inflammationes et condylomata leniunt (gymnasia), 28, 4 (13), 50. utilissimum (adeps) contra ulcerum inflammationes, 28, 9 (37), 140; — si in praecordiis infl. et dolor est, Cels. 3, 10. si sine inflammatione dolor est, und: si neque infl. neque febris, 3, 10. ex quo evenit, ut humor - eam (membranam) irritet et graves infl. moveat, 8, 4. vesica laeditur excitatque infl. mortiferas, 4, 26, 3. nonnunquam mediocrem infl. excitant (verrucae), 5, 28, 14. modo ingens calor, modo inflatio hunc (stomachum), modo infl., modo exulceratio afficit, 4, 5. os fractum - gravibus infl. afficit, 8, 4. ex quo graves infl. cum periculo mortis oriuntur, 8, 3. ne inflammationem augeant, u. si infl. increscit, 7, 19. u. vgl. 1, 3. refrigerat etiam (subucus) inflammationem, Plin. 24, 8 (35), 51. infl. levare, Cels. 8, 11. quod infl. coërceat, 7, 7, 14. inflammationes cum polenta sedat (lupinorum farina), Plin 22, 25 (74), 155 haec enim reprimunt infl., nisi magna vis eam cogit atque illius quoque impetum minuunt, Cels. 5, 19. quae infl. repellant, 7, 19. inflammationes discutit (decoctae melittaenae sucus), Plin. 21, 20 (86), 150. dum infl. manet, Cels 6, 18, 2. ubi prima infl. se remisit, 3, 10. ut effuso pure et infl. ac dolor finiatur, 6, 6, 9. ubi cum dolore infl. quievit, 8, 20. — 2) übtr., **die Entflammung, Entzündung**, saepe enim audivi poëtam bonum neminem - sine inflammatione animorum exsistere posse et sine quodam adflatu quasi furoris, Cic. dOr. 2, 46, 194.

inflammatrix, īcis, *f.*, **die in Flammen setzt**, nur übtr.: Megaera quaedam mortalis, inflammatrix saevientis adsidua, humani cruoris avida, nihil mitius quam maritus, Amm. 14, 1, 2. eas illi in te odii fuisse causas, quae amoris inflammatrices et fidei obsides esse debuerint, Pan. vet. 10, 3, 3.

inflammo, āvi, ātum, āre, **in Flammen setzen, anzünden, in Brand stecken**, übtr. **entflammen, entzünden**, 1) eig. a) im Allg.: haec omnia vidéi inflammari, Priamo vi vitam evitarei, Iovis aram sanguine turpari, Enn. trag. 123. nec clam durateus Troiianis Pergama partu inflammasset equos nocturno Graiiugenarum, Lucr. 1, 476. quam (patriam) non servandam ad reditum nostrum, sed diripiendam et inflammandam reliquimus, Cic. Att. 8, 2, 3. attribuit - urbem inflammandam Cassio, Cat. 4, 6, 13. ut - hanc recentem urbis inflammandae delendique imperii coniurationem non obscure nobis paullo ante praedixerint, Har. resp. 8, 18. vicos expugnant, inflammant tecta, hominum pecudumque praedas agunt, Liv. 10, 2, 8. ut - quaedam horrea bellicis machinis labefacta atque inflammata sint, Suet. Ner. 38. quod si, ut decuit, stares mecum aut meus te maestaret dolor, iam diu inflammari Atridae naves vidissent suas, Att. 23. classem pulcherrimam populi R. in litus expulsam et eiectam, quum primum vesperasceret, inflammari incendique iussit, Cic. II. Verr. 5, 35, 91. quum eadem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflammaram tuam, Att. 8, 2, 4. dicitur (Ceres) inflammasse taedas iis ignibus, qui

ex Aetnae vertice erumpunt, II. Verr. 4, 48, 106. et cum apud Lares sacrificaret, carbones vivacissimi extincti sunt, cum inflammari soleant, et cet., Capitol. Pert. 14; vgl. noch: adusque quinquagintesimum lapidem terris hostilibus inflammatis, Amm. 29, 4, 6. inflammata Macedonia, 31, 5, 16. hostiles tamen agros omni frugum genere divites cum segetibus et tuguriis inflammari permisit, 24, 1, 14. — b) insbes. medicin., entzünden, in entzündlichen Zustand versetzen, erhitzen, omnis calor et iecur et lienem inflammat, mentem hebetat cet., Cels. 2, 1. frequens singultus et praeter consuetudinem continuus iecur inflammatum esse significat, 2, 7. praecordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta, 2, 4. interdum ex morbo primum inflammatur (tunica), 7, 18. adstringitur vesica ideoque minus inflammatur, 7, 26, 5. volvis inflammatis contractisque admoventur (gymnasia), Plin. 28, 4 (13), 50. inflammari volnera ac morbos superventu eorum, qui pedibus iter confecerunt (wenn Fußgänger auf gewisse Kräuter treten), 25, 2 (5), 15; tauros inflammat naribus inlitis (laser e silphio profluens), 22, 23 (49), 106. devoratumque (buprestis animal) tacto felle ita inflammat (bovem), ut rumpat, 30, 4 (10), 30. u. subst.: inflammata, entzündete Stellen od. Theile, Entzündungen, 28, 16 (62), 223.

2) übtr., in Flammen setzen, entflammen, entzünden, *alqm.* (*alqd.*) *alqa. re*: neminem posse eorum mentes, qui audirent, aut inflammare dicendo aut inflammatas restinguere, Cic. dOr. 1, 51, 219. quorum animi - ardore aliquo inflammati atque incitati cernunt illa profecto, quae vaticinantes praenunciant, multisque rebus inflammantur tales animi, qui corporibus non inhaerent -, Div. 1, 50, 114. nullas enim consequuntur voluptates, quarum potiendi spe inflammati multos labores magnosque susceperant, Fin. 1, 18, 60. Alexandro M. rege inflammato cupidine animalium naturas cognoscendi, Plin. 8, 16 (17), 44. quorum (honorum) cupiditate quidam inflammantur, Cic. Am. 23, 86. incensum ira et inflammatum cupiditate, Quint. 8, 6, 7. quem libidinibus inflammatum et furentem videmus, Cic. Tusc. 5, 6, 16. quo amore tandem inflammati esse debemus in eiusmodi patriam, quae una in omnibus terris domus est virtutis, imperii, dignitatis? dOr. 1, 44, 196. deinde iam propius ac certius facie quoque Brutum cognovit, inflammatus ira „ille est vir“ inquit „qui extorres expulit patria, Liv. 2, 6, 7. ipse inflammatus scelere et furore in forum venit: ardebant oculi: toto ex ore crudelitas eminebat, Cic. II. Verr. 5, 62, 161. multorum inflammatus furoribus, Leg. 3, 9, 22. quae (classis) ducibus Sertorianis ad Italiam studio atque odio inflammata raperetur, Pomp. 8, 21. medias etiam non destitit urbes - inflammare odiis, Stat. Theb. 3, 336. circa Aderam - equi pasti inflammantur rabie, circa Potnias vero et asini, Plin. 25, 8 (53), 94; quid - mirer Stilicho? quod cautus ad omnes restiteris fraudes, ut te nec noxia furto littera, nec pretio manus inflammata laterent? Claud. Laud. Stil. 1, 291; — *alqm. ad* u. *in alqd.*: quumque corporis facibus inflammari soleamus *ad* omnes fere cupiditates eoque magis incendi, quod cet., Cic. Tusc. 1, 19, 44. ut omnem gloriam, ad quam a pueritia inflammatus fuisti, omni cura atque industria consequare, Fam. 1, 7, 9. genus est belli eius modi, quod maxime vestros animos excitare atque inflammare ad persequendi studium debeat, Pomp. 2, 6. ad haec cum inflammarentur animi, ut ad quosque ventum erat, numerus iuniorum conscribebatur, Liv. 4, 56, 7; — languentem labentemque populum aut ad decus excitare aut ab errore deducere aut inflammare *in* improbos aut incitatum in bonos mitigare, Cic. dOr. 1, 46, 202. in quos propter eorum crudelitatem inflammatae mentes fuerunt, Dom. 23, 61; — *alqm.*: age igitur ut prudentem decet ne fortuna te inflammet, quae multa decepit, Capitol. Valerian. duob. 5. non illum avarae mentis inflammat furor, Sen. Hipp. 487. eumque ad suspiciones huiusmodi mollem et penetrabilem ita acriter inflammavit, ut cet., Amm. 15, 3, 9. delectabat magis Athenienses, quam inflammabat (Phalereus), Cic. Brut. 9, 37. tantum abfuit, ut inflammares nostros animos: somnum isto loco vix tenebamus, 80, 278. b. Quint. 11, 3, 155; hoc, quidquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei, Fam. 2, 4, 2. quae (res) tantum habet ipsa gravitatis, ut neque mea, quae nulla est, neque cuiusquam ad inflammandos vestros animos eloquentia requiratur, II. Verr. 5, 61, 159. ut auctor esset egregius et ad animos imperitorum excitandos inflammandosque perfectus, Har. resp. 19, 41; nulla mens est tam ad comprehendendam vim oratoris parata, quae possit incendi, nisi inflammatus ipse ad eam et ardens accesserit, dOr. 2, 45, 190. nemo nova caluit sic inflammatus amica, flagravit quanto Laurus amore pilae, Mart. 10, 86, 1. inde severa levi decurrens aethere virgo luctantem fatis petit inflammata Saguntum, Sil. 2, 513; — *alqd.*: num admoveri possit oratio ad sensus animorum atque motus vel inflammandos vel etiam exstinguendos, Cic. dOr. 1, 14, 60. quas (cupiditates) nulla praeda umquam improbe parta minuit potiusque inflammat, Fin. 1, 16, 51. fortuna amorem peior inflammat magis, Sen. Herc. Oet. 359. quo magis nimium pugnae inflammaret amorem, facta tui numerabat avi, Claud. III. Cons. Hon. 51. u. vgl.: inflammata semel nescit mitescere virtus (d. i. amor belli), in Rufin. 2, 231. vicit is, qui non fortuna inflammaret odium suum, sed bonitate leniret, Cic. Marcell. 10, 31. hae voces fuerunt ad inflammanda odia probris omnibus potentiores, Pan. vet. 10, 5, 1. — *PAdv.*: comploratione m deinde tam acerbae rei et odium in Verrem detestationemque aput cives Romanos inpense atque acriter atque **inflammanter** facit, cum haec dicit cet., Gell. 10, 3, 13.

inflāte, *PAdv.*, s. inflo.

inflātĭlis, e, zum Hineinblasen od. überhaupt Blasen gehörig, instrumenta, Cassiod. de mus. 1, 1.

inflātio, ōnis, *f.* (inflo), die Anschwellung

Aufschwellung, a) eig.: ea autem (aqua, in einem zu ⅔ mit Wasser gefüllten u. bedeckten Gefäß) propter naturalem raritatem in se recipiens fervoris validam inflationem, non modo implet vas, sed spiritibus extollens operculum et crescens abundat: sublato autem operculo emissis inflationibus in aere patenti rursus ad suum locum residet, Vitr. 8, 3. — b) medicin., die Anschwellung mit Entzündung, CAur. Acut. 3, 2, 9. od. gew. Aufblähung, Blähung, vgl.: quomodo in nostris corporibus cibi fit inflatio, quae non sine magna narium iniuria emittitur et ventrem interdum cum sono exonerat, interdum secretius: sic putant et hanc magnam rerum naturam alimenta mutantem emittere spiritum, Sen. NQ. 5, 4, 2; infl. ventris et intestinorum, Col. 6, 6, 3. praecordiorum inflatione tentabatur, Suet. Aug. 81. infl. stomachi et praecordiorum, Col. 12, 11, 2. cumino quidem addito (asparago) inflationes stomachi colique discutiunt, Plin. 20, 10 (42), 108. u. vgl. Cels. 4, 12 (5); — minima inflatio fit ex venatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchyliis, ovis -, vino vetere: foeniculum vero et anethum inflationes etiam levant, Cels. 2, 26. ex his (Punicis malis) dulcia - inflationes pariunt, Plin. 23, 6 (57), 106. Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur, quod habet inflationem magnam is cibus tranquillitati mentis quaerentis vera contrariam, Cic. Div. 1, 30, 62. urgeri inflationibus, Scribon. comp. 104. bubus infusum (oleum) per nares, donec ructent, inflationem sedat, Plin. 23, 4 (40), 81. inflationes discutit (absinthium) cum sile et nardo Gallico, 27, 7 (28), 48. diu post has inflationes abstinendum est ab omnibus inflantibus, Cels. 3, 21.

inflātus, a, um, *PAdj.*, s. inflo.

inflatus, um, u, *m.* (inflo), 1) das Hineinblasen, das Blasen in ein Blasinstrument: eae (tibiae) si inflatum non recipiunt, aut si cet., Cic. Brut. 51, 192. qui primo inflatu tibicinis Antiopam esse aiunt aut Andromacham, bei dem ersten Ton, Acad. 2, 7, 20. — 2) das Anblasen, der Anhauch, nur übtr.: vis et natura quaedam, quae quum observatis longo tempore significationibus tum aliquo instinctu inflatuque divino futura praenunciat, Div. 1, 6, 12.

inflecto, flexi, flexum, flectĕre, einbeugen, nach innen beugen, krümmen, übtr. beugen, 1) eig., a) im Allg., *absol.*: pluribus eorum scutis uno ictu pilorum transfixis et colligatis cum ferrum se inflexisset, Caes. BG. 1, 25, 3. ita punivit, ut duarum arborum capita inflecteret, ad pedes militis deligaret easdemque subito dimitteret, Vopisc. Aurel. 7. quae tum alacres passim lymphata mente furebant, euhoe bacchantes, euhoe capita inflectentes, Catull. 64, 254. frater erat unus, qui suo squalore vestros oculos inflecteret (nach sich beugte, eure Blicke auf sich zog), qui suo fletu desiderium mei memoriamque renovaret, Cic. post red. ad Quir. 3, 8; — mit *Dat.*: tum demum castris turmas inflexit ovantes spectata ductor, satiatus pectora Roma, Sil. 12, 572; — colla cave inflectas *ad* summum obliqua theatrum aut lectica tuae sidat aperta morae, Prop. 5 (4), 8, 77; — meist im *Pass.*, bes. inflexus: meminerit alligator, ne torqueat sarmentum, sed tantum inflexum devinciat, Col. 4, 26, 4. teneris arboribus incisis atque inflexis crebris in latitudinem ramis enatis, Caes. BG. 2, 17, 4. protinus inflexo Berecynthia tibia cornu flabit, Ov. F. 4, 181. inflexo quae terret Maenala cornu, Claud. Rapt. Pros. 1, 227. inflexi - grave robur aratri, Virg. G. 1, 162. pinea coniungens inflexae texta carinae, Catull. 64, 10. pars inflexis super acta carinis, Virg. Cul. 345; recta vero forceps ducendus est, ne inflexis radicibus (dentis) os rarum, cui dens inhaeret, parte aliqua frangatur, Cels. 7, 12, 1. nares paululum inflexae, Petron. 26, 16. inflexus leniter capillus, Suet. Aug. 79. et caput inflexa lentum cervice recumbit, Virg. Cir. 449. pondera regni non inflexa cervice pati, Sen. Thyest. 931. digitis leviter inflexis, Quint. 11, 3, 142. inflexi cubiti imagine sedens et ideo a Graiis dicta Ancon, Mel. 2, 4, 5. turpe est, quod nequeas capiti committere pondus et pressum inflexo mox dare terga genu, Prop. 4, 8 (3, 9), 5. Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos serpere potius, quam ingredi referunt, Mel. 3, 10, 3; incurvum et leniter *a* summo inflexum bacillum, Cic. Div. 1, 17, 30; radices *in* nodum, si breves, vel in orbem coronae similem, si longiores sunt, inflecti debent, Col. 5, 6, 8. — b) insbes., mathem.-geogr., krümmen, eine Krümmung -, einen Bogen bilden lassen, im *Pass*, sich krümmen, eine Krümmung -, e. Bogen bilden, quorum alterum (siderum genus) spatiis immutabilibus ab ortu ad occasum commeans nullum umquam cursus sui vestigium inflectat, alterum autem continuas conversiones duas iisdem sp tiis cursibusque conficiat, Cic. ND. 2, 19, 49; — hinc iam mare latius funditur submotasque vastius terras magno impetu inflectit, Mel. 1, 5, 3. quas ripas inflexerat, bis irrumpit (mare rubrum) duosque iterum sinus aperit, 3, 8, 1; — im *Pass.*: iuxta Dahas primum inflectitur (Oxus), 3, 5, 6. mollibusque fastigiis, donec angustos utrimque angulos faciat, inflectitur (Pontus euxinus), 1, 19, 6. curvansque se subinde longo supercilio inflexum est (mare), 3, 3, 4. grandem sinum inflexo tractu litoris accipit (Phoenice), 1, 12, 4. rursus inflexa (Ionia) cingit urbem Prienen, 1, 17, 2. omnes theatrali modo inflexi (montes), Plin. 4, 8 (15), 30; — in ipso aditu atque ore portus, ut primum ex alto sinus *ab* littore *ad* urbem inflectitur, tabernacula carbasis intenta velis collocabat, Cic. II. Verr. 5, 12, 30; sinus alter *usque ad* finem provinciae inflectitur, Mel. 3, 1, 5; *a* Caspio mari Scythicoque oceano *in* Eoum cursus inflectitur ad orientem conversa litorum fronte, Plin. 6, 17 (20), 53. ab his in Eoum mare cursus inflectitur inque oram terrae spectantis orientem, Mel. 3, 7, 1.

2) übtr. a) etw. beugen, quod enim est ius civile? quod neque inflecti gratia neque perfringi potentia neque adulterari pecunia possit, Cic. Caecin. 26, 73. magnitudinemque animi tui, quam ego semper sum admiratus semperque amavi, ne umquam inflectas cuiusquam iniuria,

Fam. 1, 7, 9. — b) Jmdn. od. etw. beugen, im *Pass.* auch medial: sich beugen, sich bewegen lassen, ibat enim magnum lacrimis inflectere patrem, Stat. Theb. 8, 716. solus hic inflexit sensus animumque labantem impulit, Virg. A. 4, 22. nec sic inflectere sensus humanos edicta valent, ut vita regentis, Claud. IV. Cons. Hon. 500; — im *Pass.*: desine iam tandem precibusque inflectere nostris, Virg. A. 12, 800. tandem nostris inflectere poenis! Claud. VI. Cons. Hon. 275. at ego te verissime dixerim peccare nihil neque ulla in re te esse huius modi, ut corrigendus potius quam leviter inflectendus esse videare, Cic. Mur. 29, 60. iam inflexo Tritonia patre venerat et misero decus immortale ferebat, Stat. Theb. 8, 759. — c) rhetor., die Stimme beugen, brechen, moduliren, contenta voce atrociter dicere et summissa leniter et inclinata videri gravis et inflexa miserabilis, gebrochen, Cic. Or. 17, 56. ille liquor docuit voces inflectere cantu, Tibull. 1, 7, 37. mira est enim quaedam natura vocis, cuius quidem e tribus omnino sonis, inflexo, acuto, gravi, tanta sit et tam suavis varietas perfecta in cantibus, Discant, Alt u. Tenor, Baß, Cic. Or. 17, 57; — ferner von der Rede: die Sprödigkeit benehmen, geschmeidig machen, hic primus inflexit orationem et eam mollem teneramque reddidit et suavis, sicut fuit, videri maluit quam gravis, Brut. 9, 38. non placebat illi orationem inflectere nec umquam recta via decedere, nisi cum hoc aut necessitas coëgisset aut magna suasisset utilitas, Sen. Contr. 1, 23. p. 56. — d) grammat., circumflectiren, gedehnt aussprechen, quid enim officit - utrumne quid inflectatur quod acui, an acuatur quod oportebat inflecti? Arnob. 1, 59. u. so MCap. 3, 269 öft.

inflētus, a, um, unbeweint, nos animae viles, inhumata infletaque turba sternamur campis, Virg. A. 11, 372. regia Iuno flexit ad ignotum caput infletumque Monesi, VFlacc. 6, 651. non ego te infletum memori fraudabo querela, primus, nate, meo nomine dicte puer, Auson. carm. parent. 10, 1.

inflexĭbĭlis, e, unfähig sich zu beugen, übtr. unbeugsam, a) eig.: tensio recte atque inflexibili porrecta cremento collorum (τέτανον), CAur. Acut. 3, 6, 65. u. vgl. 3, 2, 9. dolorem inflexibilem, opisthotonon vocant, levat urina caprae auribus infusa, Schmerz in Folge der Steifheit des Nackens, Plin. 28, 12 (52), 192. — b) übtr.: neque enim dubitabam, qualecumque esset quod faterentur, pertinaciam certe et inflexibilem obstinationem debere puniri, Plin. Ep. 10, 97 (96), 3. necessaria sunt decreta, quae dant animis inflexibile iudicium, Sen. Ep. 15, 3, 62 (95); obnixe inflexibilis mansit, Amm. 29, 2, 14.

inflexio, onis, *f.*, die Einbeugung, Beugung, 1) eig., a) im Allg.: omnes autem hos motus subsequi debet gestus, non hic verba exprimens scaenicus, sed universam rem et sententiam non demonstratione, sed significatione declarans, laterum inflexione hac forti ac virili, non ab scaena et histrionibus, sed ab armis aut etiam a palaestra, Cic. dOr. 3, 59, 220. — b) insb. mathem.-geogr.: omnes enim orbes eorum (siderum) quasi helicis inflexione vertebat, Cic. Univ. 9. p. 275. — 2) übtr., grammat.: in adverbio temporum significationes non de eiusdem soni inflexione nascuntur (dagegen bei dem Verbum), Macrob. diff. verb. 19, 5. u. dafür: de eiusdem soni vel vocis inflexione, Auct. de verb. 6, 3. p. 291.

inflexus, a, um, s. inflecto.

inflexus, *abl.* u u. ibus, *m.*, die Einbeugung, Beugung, Krümmung, a) eig.: sed quasi amnis rapida tamen inflexu flectitur, Naev. 44. redarum transitus arto vicorum inflexu et stantis convicia mandrae eripient somnum Druso, Juv. 3, 236. ianua non una sit nec sit introitus rectus, adeatur inflexibus flexuosis, Arnob. 2, 20. — b) übtr.: dum vocem, cuius rectum cursum natura et optimum et simplicissimum fecit, inflexu modulationis ineptissimae torquent, durch alberne Schnörkeleien, Sen. Brev. vit. 12, 4.

inflictio, ōnis, *f.*, das Anschlagen, nur übtr., das Auferlegen, mulctae, Imp. Const. Cod. 9, 17, 2 (?).

inflictus, a, um, s. infligo.

inflictus, u, *m.*, das Anschlagen, si verba ore funduntur, labia habere cum dentibus, quorum inflictu et mobilitate multiiuga lingua sonos articulet et vocem in verba conformet, Arnob. 3, 18.

infligo, flixi, flictum, flīgĕre, an-, aufschlagen, an od. auf etw. hin schlagen, stampfen, schleudern, werfen, treffen, bildl. u. übtr., gegen Jmd. schleudern, bes. Wunden schlagen, gewaltsam beibringen, zufügen, auferlegen, a) eig.: inflicto *in* terram pede suscitatoque pulvere, VMax. 9, 3. Ext. 3; — mit *Dat.* od. *Abl.*: cum caput suum parietibus infligeret, Lact. mort. persec. 49. infantes alios in conspectu parentum humo infligi, alios superiactos pilis excipi iussit, VMax. 9, 2, 4; — *abs.*: inflicta vadi dorso dum pendet iniquo (puppis), Virg. A. 10, 303. vix steterant et iam ecce ruunt inflictaque late terga late sonant, VFlacc. 4, 282. si telo usus letale vulnus inflixerit, Imp. Const. Cod. 9, 14, 1. — b) bildl. u. übtr.: quum in altercatione adripitur ab adversario verbum et ex eo - *in* eum ipsum aliquid, qui lacessivit, infligitur, Cic. dOr. 2, 63, 255; — mit *Dat.*: quam enim illi iudices - graviorem potuerunt rei publicae infligere securim, quam quum cet., Planc. 29, 70. si ad caetera vulnera, quibus rem publicam putasti deleri, hanc quoque mortiferam plagam inflixisses auguratus tui, Vatin. 8, 20. infligi magnum rei p. vulnus putabamus, Phil. 2, 39, 101. quae meus discessus rei p. vulnera inflixit, Pis. 14, 32. tum illud - tibi vulnus inflictum, quod paucis ante te, quorum incolumis fuit nemo, Phil. 2, 21, 52. ut mihi illa omnia immortalem gloriam dederint, tibi sempiternam turpitudinem inflixerint, Pis. 26, 63; — *abs.*: inflictos casus contempnite, Prud. Apoth. 1082. nec videtur iniuria affici is, qui ignoravit, quum lucrum extorqueatur, non damnum infligatur, Ulp. Dig. 42, 8, 6. §. 11. fuit autem consuetudo, ut intra certa tempora

non illatis usuris graviores infligerentur, Paul. Dig. 22, 1, 11.

Inflo, āvi, ātum, āre, I) *trans.*, 1) hinein-, einblasen, in etw. hineinblasen, a) im Allg.: ex ore *in* eius (palumbi) os inflato item aquam, Cato RR. 90. u. *abs.*: inflato spiritu ex respondente earum subito fremitu poterimus aestimare vel multitudinem vel paucitatem (apium), Col. 9, 8, 2. — b) insbes. musical. in e. Blasinstrument, mit *Acc.*, ein Instrument blasen, dah. im *Pass.*, geblasen werden, sibila primum agrestes docuēre cavas inflare cicutas, Lucr. 5, 1382. nulli fas est inflare cicutas, Calp. 10, 13. si buxos inflare velim, ferale gemiscunt, Claud. Rapt. Pros. 3, 136. boni quoniam convenimus ambo, tu calamos inflare leves, ego dicere versus, Virg. Ecl. 5, 1. te calamos inflare labello Pan docuit, Calp. 8, 4. inflavit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras, Virg. G. 2, 193. cumque arma ex latere omni concuterentur et tela lituosque Bellona luctuosos inflaret cet., Amm. 31, 13, 1; — sancta deûm genitrix tinnitibus aëra pulsi aeris et inflati complevit murmure buxi, Ov. M. 14, 535. et cecinit iussos inflata (bucina) receptus, 1, 340. inventam (tibiam) Satyrus primum miratur et usum nescit et inflatam sensit habere sonum, F. 6, 703. si tibiae inflatae non referant sonum, Cic. Brut. 51, 192. necdum etiam audierant inflari classica, Virg. G. 2, 539.

2) aufblasen, aufblasen, anschwellen-, aufschwellen machen, aufblähen, im *Pass.*, anschwellen, aufschwellen, aufbauschen, a) eig., α) im Allg.: age, iam infla buccas, Plaut. Stich. 5, 5, 26. quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas iratus buccas inflet, Hor. Sat. 1, 1, 20. u. vgl.: crescentem tumidis infla sermonibus utrem, 2, 5, 98. und: placet ipse sibi laxasque laborat distendisse genas fictumque inflatus anhelat, Claud. in Eutr. 1, 258. et corrugare nares, ut Horatius dicit, et inflare et movere indecorum est, Quint. 11, 3, 80. inflata cervice suffrendens (mulier), Amm. 15, 12, 1. repente enim te, tamquam serpens e latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus intulisti, Cic. Vatin. 2, 4. vox quoque iam rauca est inflataque colla tumescunt, Ov. M. 6, 377. u. so v. Frosche: et tacta invidia tantae magnitudinis rugosam inflavit pellem, Phaedr. 1, 26, 4. und: dum vult validius inflare sese, rupto iacuit corpore, vs. 10. u. so b. Hor. Sat. 2, 3, 318. Petron. 74, 13. simul ac venas inflavit taetra libido, Hor. Sat. 1, 2, 33. in antro Silenum pueri somno videre iacentem, inflatum hesterno venas, ut semper, Iaccho, Virg. Ecl. 6, 13. ex illo venas inflatus nectare dulci hesternoque gravis semper ridetur Iaccho, Calp. 10, 61; — si vero tonuerit, pavidas (margaritas) ac repente compressas, quae vocant physemata, efficere, specie modo inani inflatas sine corpore, Plin. 9, 34 (54), 108. huic decet inflatos laxe iacuisse capillos, Ov. AA. 3, 145. tumidoque inflatur carbasus austro, Virg. A. 3, 367. vela secundis inflata notis, Sen. Agam. 90. u. vgl.: cum primum inflati conspexit lintea veli, Catull. 64, 243; Volturnus amnis inflatus aquis, Liv. 23, 19, 4. cognoscunt Euphratem nivibus tabefactis inflatum late fusis gurgitibus evagari, Amm. 18, 7, 9. profectos domo inexplicabiles continuis imbribus viae et inflati amnes tenebant, Liv. 40, 33, 2. — *PAdj. comp.*: cui altera bacca inflatior erat, Suet. Rhet. 5. vestis inflatior, Tert Pall. 4. — β) insb. medicin., an-, aufschwellen machen u. entzünden, CAur. Acut. 3, 4, 46. u. gew. aufblähen, blähen, im *Pass.*, an-, aufschwellen, ubi humor cutem inflat eaque intumescit, Cels. 4, 2. tum grandes Galli et cum sistro lusca sacerdos incussēre deos inflantes corpora (die Wassersucht erregen), Pers. 5, 186. corpora non robore, sed valetudine inflantur, Quint. 2, 3, 9. quorum - praecordia inflantur, Cels. 1, 8. ut inflentur (venae) magisque se ostendant, 7, 7, 15. inflatos vesicis pulsandos tumores esse, 3, 21. inflatas rumpi vesiculas, Cic. Div. 2, 14, 33; — inflant autem omnia fere legumina, omnia dulcia, omnia iurulenta, mustum atque etiam id vinum, cui nihi adhuc aetatis accessit: ex oleribus allium cet., Cels. 2, 26. aliae (res) inflant, aliae ab hoc absunt, 2, 19. dulcia omnia leguminaque et quidquid inflare consuevit (vitet), 1, 7. cibis deinde calidis neque inflantibus (opus est), 4, 12 (5). inflantes corpora frige fabas, Ov. Med. fac. 70. faba quidem Pythagorei utique abstinere (iubent), quasi vero eo cibo mens, non venter infletur, Cic. Div. 2, 58, 119; cibo modico uti sic, ut vitentur omnia inflantia, alles Blähende, Cels. 6, 17. diu post has inflationes abstinendum est ab omnibus inflantibus, 3, 21.

b) übtr. α) Jmdn. aufblasen, aufgeblasen -, stolz machen, Jmds. Stolz. od. Selbstvertrauen anfachen, im *Ptcp.* inflatus, stolz, übermüthig, *absol.*: inflabat impios animos regio, cui praeerant, armis virisque et spatio locorum nulli earum gentium secunda, Curt. 5, 28 (10), 3. aliquid etiam inflabat animos classis Rhodia ad Samum per occasionem fraude praeparatam absumpta, Liv. 37, 26, 4 timidus terreri, stultus decipi, iracundus concitari, ambitiosus inflari - potest, Quint. 5, 7, 26; haec satis ad iuvenem, quem nobis fama superbum tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo, Juv. 8, 71. ipse autem primus in fuga, postremus in proelio semper visus est: in periculis timidus, sicubi metus abesset inflatus, Justin. 2, 10, 23. ponite inflatos tumidosque vultus, Sen. Thyest. 609. erit, nisi forte recusas, arbiter inflatis non credulus, improbe, verbis, Calp. 6, 28; quum mihi hoc responderis - ita dolenter, ut aliquando ista, quae sunt inflata, rumpantur, tum cet., Cic. Vatin. 5, 10; — mit *Abl.*: res Graiae, ductorque parens ac nobile Amyclae nomen et iniectus Spartanis colla catenis Regulus inflabant veteri praecordia fama, Sil. 4. 358 ipse erit gloria inflandus, Quint. 11, 1, 75; bes. im Ptcp.: quibus illi rebus elati et inflati fortasse non continuo, sed - certe - progredientur longius, efferentur, Cic. Agr. 2, 35, 97. quibus rebus inflatus oblitus fortunae paternae veterem Alexandri gloriam considerare suos iubebat, Justin. 33, 1, 3. Damarata uxor, filia Hieronis, inflata adhuc regiis animis ac muliebri spiritu, Liv. 24, 22, 8. quum contento cursu, acerrimis ducibus hostium

classis Italiam spe atque animis inflata peteret, Cic. Mur. 15, 33. inflati laetitia atque insolentia impii cives unum se in locum - congregabant, Phil. 14, 6, 15. inflatusque amplius viginti legionum numero in id furoris processerat, Vell. 2, 80, 2. inflantur atque incitantur hostium animi secundo proelio, Hirt. BG. 8, 12, 6. u. so Auct. BAl. 65, 3. Antipatrum regium affectare fastigium maioremque esse praefecti opibus ac titulo Spartanae victoriae inflatum, Curt. 10, 31 (10), 14. successu tantae rei inflatus Polyxenidas, Liv. 37, 12, 4. elatus inflatusque tantis velut successibus, Suet. Ner. 37. tanta sua clade iam inflatos excidio coloniae Romanae augeri hostium animos, Liv. 31, 10, 7. sive ex residua vetere simultate sive intempestiva iactatione severitatis inflatus M. Livium, quia populi iudicio esset damnatus, equum vendere iussit, 29, 37, 9. inflatus adsentationibus eorum, qui eum non Hieronis tantum sed Pyrrhi etiam regis materni avi iubebant meminisse, 24, 6, 8. Catilinam - inflatum quum spe militum tum collegae mei - promissis, Cic. Mur. 24, 49. Asiana gens tumidior alioqui atque iactantior vaniore etiam dicendi gloria inflata est, Quint. 12, 10, 17. u. vgl. 2, 2, 12. — *PAdj. comp.*: ipse iuvenis haud dubie inflatior redierat, Liv. 39, 53, 8. — β) etw. od. Imdn. **anfachen, erheben, verstärken,** Imdn. **begeistern,** od. **aufregen, anreizen, entrüsten,** *abs.* od. mit *Abl.*: quibus mendaciis de rege, multiplicando verbis copias eius, erexerat multorum in Graecia animos, isdem et regis spem inflabat, Liv. 35, 42, 4. purpuratis solita vanitate spem eius inflantibus, Curt. 3, 5 (2), 10; locatio vectigalium, quae calore licitantis ultra modum solitae conductionis inflatur, Paul. Dig. 39, 4, 9; rhetor.: neque id (den Wechsel von Licht u. Schatten in der Rede u. der Darstellung) actores primum viderunt, quam ipsi poëtae, quam denique illi etiam, qui fecerunt modos, a quibus utrisque summittitur aliquid, deinde augetur, extenuatur inflatur, variatur distinguitur, senken u. heben, schwächen u. verstärken, Wechsel u. Contrast eintreten lassen, Cic. dOr. 3, 26, 102; quem tulit ad scenam ventose gloria curru, exanimat lentus spectator, sedulus inflat, Hor. Ep. 2, 1, 177. hunc incitatum suis et regis inflatum pollicitationibus, quae fieri vellet, edocuit, Caes. BC. 3, 108, 2; — ex legatorum sermone potuisse apparere, mentiendo in vicem iactandoque vires, quas non haberent, inflasse vana spe atque inflatos esse, Liv. 35, 49, 4. quo in oppido quum tibi spe falsa, quod Q. Ancharium non esse successurum putares, animos rumor inflasset, quo te modo ad tuam intemperantiam - innovasti? Cic. Pis. 36, 89. praetores optimatiumque pauci, quamquam inflati vano nuntio erant, tamen ad propius praesentiusque malum cautiores esse, Liv. 24, 32, 3. quum homines inflati opinionibus turpiter irridentur et in maximis versantur erroribus, Cic. Off. 1, 26, 91. his opinionibus inflato animo, ad hoc vitio quoque ingenii vehemens et inpotens, Liv. 6, 11, 6. estne quisquam tanto inflatus errore, ut sibi se illa scire persuaserit? Cic. Acad. 2, 36, 116. his simul inflatus exacerbatusque iam per se accensos incitabat plebis animos, Liv. 6, 18, 5; — hic eventus Aetolorum causae in omnibus Graeciae gentibus populisque eorum, qui partis Romanornm fuerant, inflavit *ad* intolerabilem superbiam animos, Liv. 45, 31, 3; — mit *Dat.*: puteali et feneratorum gregibus inflatus, Cic. Sest. 8, 18. — γ) rhetor. inflatus, **aufgeblasen,** d. i. theils **übertrieben,** nur als *PAdj. comp*: inflatius, mit volleren Backen, übertriebener, haec ad eum latius atque inflatius Afranius perscripserat, Caes. BC. 2, 17, 3. latius inflatiusque multo, quam res erat gesta, fama percrebuerat, 3, 79, 4. erant per se magna, quae gesserant equites: - haec tamen ab ipsis inflatius commemorabantur, 2, 39, 4. insula Pharos, ubi Protea cum phocarum gregibus diversatum Homerus fabulatur inflatius, Amm. 22, 16, 10; — theils u. bes. **geschwollen, schwülstig,** von dem Redner u. Dichter u. der Rede: cum hi pressi et integri, contra inflati illi et inanes haberentur, Quint. 12, 10, 16. satis constat ne Ciceroni quidem obtrectatores defuisse, quibus inflatus et tumens nec satis pressus, sed supra modum exsultans et superfluens et parum antiquus videretur, Tac. Or. 10. ordearium eum rhetorem appellat, deridens ut inflatum ac levem et sordidum, Suet. Rhet. 2. non inflati somnia Callimachi, Prop. 3, 32 (2, 34), 32; — gravis oratio saepe inperitis videtur ea, quae turget et inflata est, quom aut novis aut priscis verbis aut duriter aliunde translatis aut gravioribus, quam res postulat, aliquid dicitur, AHer. 4, 10, 15.

3) **anblasen, blasend hervorbringen,** eig. **phonetisch**: qui inflaret celeriter eum sonum, qui illum aut remissum excitaret aut a contentione revocaret, wir: den Ton angeben, anschlagen, Cic. dOr. 3, 60, 225. nolo verba exiliter exanimata exire, nolo inflata et quasi anhelata gravius, 3, 11, 41; — übtr.: inter has tamen sollicitudines - ad vicem bellorum civilium inflabant litui quaedam coloratae laesae crimina maiestatis, gingen lärmende Gerüchte um von -, Amm. 19, 12, 1. quae (medicamenta) non tam ad utilitatem curandi quam ob caritatem emendi mulomedicorum cupiditas inflaverat, Veg. 6, 7, 4.

II) *intr.*, **an-, aufblasen,** v. Musiker, d. i. **anfangen zu blasen,** simul inflavit tibicen, a perito carmen agnoscitur, Cic. Acad. 2, 27, 86. vgl. mit: primo inflatu tibicinis Antiopam esse aiunt aut Andromacham, 2, 7, 20. u. rhetor.: Fannii autem aetate coniunctus Antipater paullo inflavit vehementius habuitque vires agrestes ille quidem et horridas sine nitore ac palaestra, sed tamen admonere reliquos potuit ut accuratius scriberent, begann mit einer volleren d. i. weniger dürftigen Darstellung der Geschichte als seine Vorgänger, Leg. 1, 2, 6.

inflōresco, flōrui, ĕre, **zu blühen anfangen,** per quem squalore remoto pristina Romuleis infloruit arcibus aetas, Claud. Cons. Stil. 3, 123.

influo, fluxi, fluxum, fluĕre, **hinein-, einfließen, -strömen, -dringen,** in etw. hinein od. wohin **fließen, strömen,** 1) eig. v. Gewässern u. Flüs-

fixfeiten: *huc* Lycus, huc Sagaris Peniusque Hypanisque Calesque influit, Ov. Pont. 4, 10, 47. non longe a mari, *quo* Rhenus influit, Caes. BG. 4, 1, 1. ut *eo* aqua influat, Varr. RR. 1, 13, 4. nec litore tenus adcrescere aut resorberi (mare), sed influere *penitus* atque ambire et iugis etiam ac montibus inseri velut in suo, Tac. Agr. 10. *in* quem (ventriculum cordis) sanguis *a* iecore *per* venam illam cavam influit, Cic. ND. 2, 55, 138. ut - multis locis labes factae sint terraeque desederint fluminaque in contrarias partes fluxerint atque *in* amnes mare influxerit, Div. 1, 35, 78. apud Hypanim fluvium, qui ab Europae parte in Pontum influit, Aristoteles ait cet., Tusc. 1, 39, 94. neque longius ab Rheno milibus passuum LXXX in Oceanum influit (Mosa), Caes. BG. 4, 10, 1. is cum animadvertisset perpetuam esse paludem, quae influeret in Sequanam - hic consedit, 7, 57, 4. captus Cydni fluminis amoenitate *per* mediam urbem influentis, Justin. 11, 8, 3. u. vgl.: et leviora aliis alia (zuvor: terra, mare, aër): liquidissimus aether atque levissimus aërias *super* influit auras, Lucr. 5, 502; — *abs.*: Arcesines Indum auget: decursurum in mare intercipit magnoque motu amnis uterque colliditur: quippe asperum os influenti obiicit nec repercussae aquae cedunt, Curt. 8, 30 (9), 8. Tanaim amnem gemino ore influentem incolunt Sarmatae, Plin. 6, 7 (7), 19. quae influenti (mari nostro) dextra sunt, Africa u. s. w., Mel. 1, 4, 5. ubi recto alveo influxit (mare Caspium), in tres sinus diffunditur, 3, 5, 3. vascula oris angusti superfusam humoris copiam respuunt, sensim autem influentibus vel etiam instillatis complentur, Quint. 1, 2, 28.

2) übtr. a) v. Völkern u. dgl., wohin strömen, einwandern, influxisse *eo* Scythas, Plin. 6, 7 (7), 22. ipse ille C. Marius - influentes *in* Italiam Gallorum maximas copias repressit, Cic. Prov. cons. 13, 32. influxit Itali*ae* inaudita multitudo, Quint. decl. 3, 13; *abs.*: Latini Tuscique pastores, quidam etiam transmarini, Phryges qui sub Aenea, Arcades qui sub Evandro duce influxerant (in d. Asyl), Flor. 1, 1, 9. — b) v. lebl. Dingen, wohin eindringen, sich einschleichen, unvermerkt kommen, einlaufen, eingehen, nihil tam facile *in* animos teneros atque molles influere quam varios canendi sonos, Cic. Leg. 2, 15, 38. quibus blanditiis C. Papirius nuper influebat in aures contionis, quum ferret legem de tribunis plebis reficiendis! Am. 25, 96. est alius quoque quidam aditus ad multitudinem, ut in universorum animos tamquam influere possimus, Off. 2, 9, 31. paulatim sermone Graeco in proximas Asiae civitates influente, Quint. 12, 10, 16; — et *ex* illa lenitate, quo conciliamur iis, qui audiunt, *ad* hanc vim acerrimam, qua eosdem excitamus, influat oportet aliquid, et ex hac vi cet., Cic. dOr. 2, 53, 212; — mit *Dat.*: posse nobis casu tantum bonum influere, Sen. Ep. 5, 10, 5 (50). dolor menti influit aegrae, Albinov. 1, 395; — *abs.*: quodsi quando cum influentibus negotiis paria fecisti, instar refectionis existimas mutationem laboris, Plin. Pan. 81, 1. quis influentis dona fortunae abnuit? Sen. Thyest. 536.

influus, a, um, einfließend, einlaufend, tam largiter influa traxit dona dei, PNol. 15, 107.

influxio, ōnis, *f.*, das Einfließen, Einströmen, cum vera discimus, ea recognoscimus, quae naturaliter noveramus prius quam materialis influxio in corpus venientes animas ebriaret, Macrob. Somn. Scip. 1, 12, 10. ea quae influxione sui, quam Graeci ἀπόῤῥοιαν vocant, spirationem facilem aegrotantibus facere valent, CAur. Acut. 2, 37, 192.

influxus, *abl.* ibus, *m.*, die Einströmung, si ex solis stellarum influxibus pendeamus, Firm. math. 1, 1.

infŏdio, fōdi, fossum, fŏdere, 1) hinein-, eingraben, -senken, versenken, in etw. hinein od. wohin graben, scharren, a) eig.: vitis si macra erit, sarmenta sua concidito minute et *ibidem* inarato aut infodito, Cato RR. 37, 3. *hic* tamen infodiam: vidi, vidi ipse, libelle, Pers. 1, 120. *procul ab* eo loco infoderunt (mortui corpus), quo erat mortuus, Nep. Paus. 5, 5. ibi, *ubi* telum erat infossum, resedit, Dat. 11, 3; ante haec taleae pedem longae ferreis hamis infixis totae *in* terram infodiebantur, Caes. BG. 7, 73, 9; mit *Dat.*: corpora - multa virûm terrae infodiunt, Virg. A. 11, 205. excogitata sunt aurium volnera, nimirum quoniam parum erat manibus, collo, crinibus gestari, nisi infoderentur etiam corpori, von Schmucksachen, Plin. 12, 1, 2; — *abs.*: ipsis unguibus infodiunt fruges, Virg. G. 3, 535. quam laetum infodias vitis genus, 2, 262. aut lapidem bibulum aut squalentes infode conchas (in den Erdboden), 2, 348. hos (libros) fuisse e charta, maiore etiamnum miraculo, quod tot infossi duraverint annis (535 J.), Plin. 13, 13 (27), 85. infossus puer, Hor. Epod. 5, 32. — b) übtr.: perfractae cassidis aera ossibus infodiens (saxum) complevit sanguine vultus, Sil. 10, 236. penitus cui (apro) non infossa cerebro vulnera, eingedrungen, Stat. Theb. 8, 534. — 2) grabend machen, graben, campestris locus alte duos pedes et semissem infodiendus est, und: plus quam sesquipedem prohibeat infodere, Col. 3, 13, 8. infossi lacus Signino consternuntur, 9, 1, 2.

infoecund-, s. infecund-.

infoedĕrātus, a, um, nichtverbündet, quis miles ab infoederatis, ne dicam ab hostibus regibus, donativum et stipendium capiat-? Tert. praescr. haer. 12.

informābĭlis, e, nicht umgestaltbar, deum immutabilem et informabilem credi necesse est, ut aeternum, Tert. adv. Prax. 27.

informātio, ōnis, *f.*, 1) das Hineingebildetsein, als philos. Begr. = das im Geist ursprünglich vorhandene Bild (Idee, Vorstellung), die angeborne -, *a priori* vorhandene Vorstellung, quam (anticipationem quamdam deorum) appellat πρόληψιν Epicurus, id est anteceptam animo quamdam informationem, sine qua nec intelligi quidquam nec quaeri nec disputari potest, Cic. ND. 1, 16, 43. habebam, inquis, in animo insitam informationem quamdam dei, 1, 36, 100. — 2) das Heran-, Angebildetsein, o praeclara informatio doctrinarum (in-), munere caelesti in-

dulta felicibus, quae vel vitiosas naturas saepe excoluisti! Amm. 29, 2, 18. u. philos. das **aus der objectiven Erkenntniß hervorgehende Bild, die** *a posteriori* **vorhandene Vorstellung,** unius verbi imagine totius sententiae informatio, die Vorstellung von einem vollständigen Gedanken unter dem Bilde eines einzigen Wortes, Cic. dOr. 2, 87, 358. ita primus ille status et quasi conflictio cum adversario coniectura quadam, secundus autem definitione atque descriptione aut informatione verbi, tertius et veri et recti et humani ad ignoscendum disputatione tractandus est, Begriffsbestimmung u. Umschreibung oder objective Vorstellung u. Erläuterung, Part. or. 29, 102.

informātor, ōris, *m.*, der **Heranbildner, Bildner,** quorum alter populi inf., alter reformator quandoque, alter initiator veteris testamenti, alter consummator novi, Tert. adv. Marc. 4, 22. et primus inf. literarum et primus enodator vocis, Pall. 6.

informīcātio, ōnis, *f.*, der Zustand, in welchem über die Haut hin die Ameisen zu laufen scheinen, d. **Kribbeln der Haut,** Plin. 28, 7 (20), 7. u. 30, 8 (22), 72. *ed. Sillig.*, wo *Ian.* formicationes aufgenommen hat (was unter dem Buchstaben F nachzutragen ist).

informīdābĭlis, e, **unfurchtbar,** omnis erit iudex inf. illi, Coripp. 2, 354.

informīdātus, a, um, **ungefürchtet,** hinc tacite nitens informidatus adire ductor Dardanius subitam trahit aequore pubem, Sil. 15, 241.

informis, e, **ungestaltet, gestaltlos,** a) eig., vgl.: conformatio est, quom aliqua, quae non adest, persona confingitur, quasi adsit, aut quom res muta aut informis fit eloquens et forma ei et oratio adtribuitur ad dignitatem adcommodata aut actio quaedam, AHer. 4, 53, 66; — *abs.*: excussa ballistis saxa stravēre informe opus, Tac. H. 4, 23. ex propinquo visa montium altitudo nivesque caelo prope inmixtae, tecta informia inposita rupibus, Liv. 21, 32, 7. milites simul copia materiae simul facilitate operis inducti alveos informes - raptim, quibus se suaque transveherent, faciebant, 21, 26, 9. superiora omnia (animalia) perfectos edunt partus, haec inchoatos, in quo sunt genere leaenae ursae, et volpes informe etiam magis quam supradicta parit -: postea lambendo calefaciunt fetus omnia ea et figurant, Plin. 10, 63 (83), 176. ea (mola, d. Mondkalb) est caro informis, inanima, 7, 15 (13), 63. — b) übtr., **ungestaltet, unförmlich, ungeschlacht, häßlich, garstig,** mit *Abl.*: iacet aggeribus niveis informis et alto terra gelu late, Virg. G. 3, 353. quo modo tristes albis informem spectabant ossibus agrum, Hor. Sat. 1, 8, 14. informes dominarum sanguine peltae, Stat. Theb. 12, 528; u. v. Leb.: stetit imbre cruento informis faciem, Lucan. 6, 224. — *abs*: informes hiemes reducit Iuppiter, idem submovet, Hor. Od. 2, 10, 15. semesa iacebant ossa solo informi, Sil. 6, 159. vatemque virumque informi limo glaucaque exponit in ulva, Virg. A. 6, 416. et timor informem ducet in ore notam, Prop. 1, 5, 16. neu notet informis candida membra color, Tibull. 4, 4, 6. quae (vocabula) priscis memorata Catonibus atque Cethegis nunc situs informis premit et deserta vetustas, Hor. Ep. 2, 2, 117. praesens sors mea ut mihi informis, sic tibi magnifica est, Tac. A. 12, 37. repentinum et informem exitum delegit, 6, 49. nodum informis leti trabe nectit ab alta, Virg. A. 12, 603; im *compar.*: nihil est illis (metallis), dum fiunt et a faece sua separantur, informius, Sen. Ep. 15, 2, 58 (94); — v. Leb.: nec sum adeo informis, Virg. Ecl. 2, 25. num, precor, informis videor tibi? Calp. 2, 84. u. vgl.: velut informis dicitur mulier, non quae caret forma, sed quae male est formata, Prisc. I. p. 9, 25. monstrum horrendum informe ingens, v. Polyphem, Virg. A. 3, 658. semel informem vasto vidisse sub antro Scyllam, 3, 431. nec funera volgo tam multa informes ursi stragemque dedēre per silvas, G. 3, 247; pedibusque informe cadaver protrahitur (Caci), A. 8, 264. u. so Amm. 14, 11, 23. ingentes umeros spatiosaque pectoris ossa protulit horrendosque toris informibus artus, VFlacc. 4, 244. — *Adv.*: **informiter** sonare, Augustin. Conf. 12, 29.

informĭtas, ātis, *f.*, die **Gestaltlosigkeit, Unförmlichkeit,** Solin. ep. ad Adv. p. 233, 20. u. KS.

informo, āvi, ātum, āre, 1) **hineinbilden,** nur im philos. Sinne, im Pass. informatum esse, **als Bild im Geist gestaltet sein, in ihm ursprünglich als Bild** (Idee, Vorstellung) **liegen od. vorhanden sein, als Vorstellung** *a priori* **angeboren sein,** Cleanthes quidem noster quattuor de causis dixit *in* animis hominum informatas deorum esse notiones, Cic. ND. 2, 5, 13. quod ita sit informatum anticipatumque menti*bus* nostris, quum de deo cogitet, forma accurrat humana, 1, 27, 76. — 2) **heran-, anbilden, nach und nach bilden, bildend gestalten, bilden, anlegen, entwerfen,** im *Pass.* auch med., **sich nach und nach bilden** u. s. w., a) eig. v. Menschen u. der Natur: ingentem clipeum informant, Virg. A. 8, 447. u. so von d. Cyclopen: his informatum manibus iam parte polita fulmen erat, toto genitor quae plurima caelo deiecit in terras, pars imperfecta manebat, 8, 426. notaeque iugis illabitur Aetnae noctivago taedas informatura labori, Claud. Rapt. Pros. 3, 330. sarmentis conexus velut funis informabitur in eam crassitudinem cet., Col. 2, 2, 10. effigiem informat Latiam (Iuno), Sil. 17, 524. et nunc informet Martem castamve Minervam, nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum, Plin. Ep. 7, 9, 11. als Dicht. quae (areae) tamen sic informandae sunt cet., Col. 11, 3, 13; — quarta hebdomate - caput et spina, quae est in dorso informatur, Varr. b. Gell. 3, 10, 7. — b) übtr., durch d. Natur: ut nemini parere animus bene informatus a natura velit nisi praecipienti aut docenti aut utilitatis causa iuste et legitime imperanti, Cic. Off. 1, 4, 13; — in der Seele bilden, im Pass. a posteriori sich bilden, sich vorstellen, omnium deinde inanium visorum una depulsio est sive illa cogitatione informantur - sive in quiete sive per vinum sive per insaniam, Acad. 2, 16, 51. petitorum haec est adhuc informata cogitatio, Att. 1, 1, 2. quodque dicitis informari non posse virtutem, si quidquam nisi quod honestum sit numeretur,

idem dicitur ab illis, quos modo nominavi, Fin. 4, 16, 45. Chrysippus - magnam turbam congregat ignotorum deorum atque ita ignotorum, ut eos ne coniectura quidem informare possimus, ND. 1, 15, 39; — durch Worte, mündlich od. schriftlich darstellen, schildern, entwerfen: atque ego in summo oratore fingendo talem informabo, qualis fortasse nemo fuit, Or. 2, 7. est enim illa (delectatio) quasi nutrix eius oratoris, quem informare volumus et de quo molimur aliquid exquisitius dicere, 11, 37. in quo (libro) nobis orator ipse informandus est, Quint. praef. 22. quod si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta non esset, quam tu quoque approbas, ne tu haud multum requireres illum virum, qui in VI libro (de rep.) informatus est, Att. 7, 3, 2; et ab illo, qui tum dixit, iam informata causa est, et a me - brevitas postulatur, Quinct. 10, 34. ut non nominatim, sed generatim proscriptio sit informata, Cic. Att. 11, 6, 2. informat adhuc adumbratum iudicium filii, Sull. 18, 52; — mit *Relativs.*: haec erunt de corpore animoque dicenda, quibus quasi informatum est, quid hominis natura postulet, Fin. 5, 13, 36 arbitrabar - a me informari oportere, qualis esse possit is, qui habitaret in subselliis neque quidquam amplius adferret, quam quod causarum necessitas postularet, dOr. 1, 62, 264; — durch Unterricht heranbilden, bilden: referamus nos igitur ad eum, quem volumus, inchoandum et eadem eloquentia informandum, quam in nullo cognovit Antonius, Or 9, 33. ab iis artibus, quibus aetas puerilis *ad* humanitatem informari solet, se ad scribendi studium contulit, Arch 3, 4.

infŏro, āre, vor Gericht verklagen, licetne inforare, si incomitiare hau licet? Plaut. Curc. 3, 31; vgl. incomitiare.

infortūnātus, a, um, unbegünstigt vom Glück, unglücklich, id demum infortunatus est homo, pauper qui educit in egestatem liberos, cui fortuna et res, utut est, continuo patet: nam opulento famam facile occultat factio, Caecil. 169 sqq. Ni. euge, socium aerumnae et mei mali video: Philoxene, salve. Ph. et tu, unde agis? Ni. unde homo miser atque infortunatus. Ph. at pol ego ibi sum, esse ubi miserum hominem decet atque infortunatum. Ni. igitur pari fortuna, aetate ut sumus, utimur. Ph sic est, Plaut. Bacch. 5, 1, 19 sqq. o infortunatum senem! Ter. Eun. 2, 3, 7; — im *comp.*: quid quaeris? nihil me infortunatius, nihil fortunatius est Catulo quum splendore vitae, tum cet., Cic. Att. 2, 24, 4. u. im *superl.*: infortunatissimi mariti nomen invocare, Apul. M. 4, 27.

infortunĭtas, ātis, *f.*, Unglück, itidem sunt bona et mala, felicitas et inf., dolor et voluptas, Gell. 7 (6), 1, 5.

infortunium, ii, *n.*, Unheil, Ungemach, bei d. Komik. euphem. Ausdruck für körperliche Züchtigung, Strafe, istic infortunium, qui praefestinet ubi erus adsit praeloqui, Plaut Rud. 1, 2, 30. Tr. leno'st: quid illum porro praedicem? Dae. edepol infortunio hominem praedicas donabilem, 3, 2, 40. cave sis infortunio, 3, 5, 48. La. quid est quod caveam? Lo. en, a crasso inf., 3, 5, 53. cave sis tibi a curvo inf. atque in hunc intende digitum, hic leno'st, Pseud. 4, 7, 44. domum abeant, vitent ancipiti infortunio, ne et hic varientur virgis et loris domi, Poen. Prol. 25. u. so: vitent infortunio, Curc. 2, 3, 19. itaque hic scelestus est homo leno Lycus, quoi iam infortuni intenta ballista est probe, quam ego haud multo post mittam e ballistario, Poen. 1, 1, 72. ne tibi [pol] hau longe os ab infortunio'st, Bacch. 4, 1, 13. haud multum a me aberit inf., Ter. Heaut. 4, 2, 1. haec non modo illum, qui amat, sed quemque attigit, magno atque solido multat infortunio, Plaut. Merc. prol. 20. macto te his verbenis, macta tu illanc infortunio, Nov. 39. non edepol ego nunc mediocri macto te infortunio, sed eopse illo quo mactare soleo quoi nil dehibeo, Plaut. Curc. 4, 3, 5. faxo tali eum mactatum atque hic est in infortunio, Ter. Phorm. 5, 9, 39. ego pol te istis tuis pro dictis et maledictis, furcifer, accipiam: modo sis veni huc, invenies inf., Plaut. Amph. 1, 1, 129. si attigisses, ferres inf., Ter. Ad. 2, 1, 24. dixisse enim (Turnum) nullam breviorem esse cognitionem quam inter patrem et filium paucisque transigi verbis posse: ni pareat patri, habiturum infortunium esse (filium), Liv. 1, 50, 9. quaeso tamen, ut partem infortunī meam, si dividetur, me apsente accipito tamen, Plaut. Mil. gl. 3, 2, 51; — im *Plur.*: tum tua me infortunia laedent, Telephe vel Peleu, Hor. AP. 103. his turbinum infortuniis percitus, Amm. 19, 7, 8.

infossio, ōnis, *f.*, das Eingraben, vetus et exesa vinea cuius duramenta longe processerunt - mergis melius reparabitur, quam si infossione totius corporis obruatur, Pallad. 3, 16, 1.

infossus, a, um, s. infodio.

infrā, contr. *Abl. f.* v. infer od. inferus, *Adv.* theils abs., theils zur näheren Bestimmung vor dem Accus., als *Praep.*, gebraucht (Ggsz. supra), u. zw. I) *Adv.* 1) in räumlichen Verhältnissen, unten, darunter, auch: nach unten (b. Verb. der Bewegung), und mit comparat. Begriff u. folg. quam, weiter unten, tiefer unten, a) eig. α) im Allg.: innumerabiles supra infra, dextra sinistra, ante post, alios dissimiles alios eiusdem modi mundos esse, Cic. Acad. 2, 40, 125. u. vgl. Rep. 6, 17, 17. cui lati clavi ius non erit, ita cingatur, ut tunicae prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant: nam infra mulierum est, supra centurionum, Quint. 11, 3, 138. acutissima serra idem ramus supra infraque decisus, Pallad. 5, 8, 5. lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex, ornamentum abaci nec non et parvulus infra cantharus et recubans sub eodem marmore Chiron, Juv. 3, 203. veluti cum flumina natas exhalant nebulas nec sol admittitur infra, Ov. M. 13, 602. gentibus innumeris circumque infraque relictis Aethiopum populos Cepheaque conspicit arva, 4, 668; — in superiore parte navigare tantum, infra etiam natare concessum, Plin. Ep. 8, 8, 6. an mare quod supra memorem quodque adluit infra (westlich, näml. d.

Tyrrhenische M.), Virg. G. 2, 158. u. so vgl. A. 8, 149. onerariae duae eosdem, quos reliqui, portus capere non potuerunt, sed paulo infra delatae sunt, nach Westen, Caes. BG. 4, 36, 4. infra est Susiane, Plin. 6, 27 (31), 132; — discubuēre Sertorius inferior in medio, super eum L. Fabius Hispaniensis senator ex proscriptis: in summa Antonius et infra scriba Sertori Versius: et alter scriba Maecenas in imo medius inter Tarquitium et dominum Perpennam, Sall. H. 3, 4. summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra, si memini, Varius, quas Maecenas adduxerat umbras: Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra, Hor. Sat. 2, 8, 20 sqq.; — legionibus cum damno labor, effodere rivos quaeque in aperto gravia, humum infra moliri, Tac. A. 11, 20; — earum (litterarum) exemplum infra scripsi, Pomp. b. Cic. Att. 8, 6, 2. od. infra scriptum est, Cic. Fam. 6, 8, 3. Sall. C. 34, 3 44, 4. augendo enim quod est infra, necesse est extollat id, quod supra positum est, Quint. 8, 4, 9; — ferner: ferro candenti in occipitio et *infra* quoque, qua summa vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, Cels. 3, 23; — ipsius autem (stomachi) partes eae, quae sunt *infra quam* id, quod devoratur, dilatantur, quae autem supra, contrahuntur, Cic. ND. 2, 54, 135. in qua (vite) inserunt, in ea paullo infra, quam insitum est, incidunt, Varr. RR. 1, 41, 3. si infra quam rami fuēre praecidatur (abies), quod superest vivit, si vero cacumen tantum auferatur, tota moritur, Plin. 16, 30 (53), 123. infra quam solet esse, fuit (Tellus), Ov. M. 2, 277; — endlich im *Compar.*: **weiter unten, tiefer unten,** auch: **weiter hinab, tiefer hinab** (b. Verb. der Bewegung): altius egressus caelestia tecta cremabis, inferius terras, medio tutissimus ibis, Ov. M. 2, 136. inferiusque suis fraternos currere Luna admiratur equos, 2, 208. u. bildl.: virtutem non flamma, non ruina inferius adducet, Sen. Ep. 10, 3, 10 (79); — persequor inferius, modo si licet ordine ferri, posse nocere animis carminis omne genus, Ov. Tr. 2, 263; — iaculum de parte sinistra venit et inferius, *quam* collo pectora subsunt, Cyllare, te fixit, M. 12, 419. — β) insbes. **unten, in der Unterwelt,** non seges est infra, non vinea culta, sed audax Cerberus cet., Tibull. 1, 10, 35. — b) übtr., der Körpergröße, dem Rang u. Ansehen nach, **darunter, tiefer, weniger,** omnis enim longe nostris ab sensibus infra primorum natura iacet, Lucr. 2, 312. u. vgl. 3, 274. alter (crocodilus) illi similis, multum infra magnitudine, Plin. 28, 8 (28), 108; — liberos eius ut multum infra despectare, unter sich, Tac. A. 2, 43. eumque ut potiori reverentia servaretur, nec supra modum laudabant, nec infra *quam* decebat, Amm. 15, 8, 16; — im *compar.* von d. Stimme, **tiefer,** attollitur autem (vox) concitatis affectibus, compositis descendit pro utriusque rei modo altius vel inferius, Quint. 11, 3, 65. — 2) in Zeitverhältnissen, **in späterer od. neuerer Zeit,** quid quod Ciceronis temporibus paullumque infra - geminabatur, ut caussae -? Quint. 1, 7, 20.

II) *Praepos.* neben dem *Accus.*, 1) in räumlichen Verhältnissen, a) eig., **unter, unterhalb,** auch: **hinunter zu -, unten hin an -** u. dgl. (b. Verb. der Bewegung), infra autem hanc (Saturni stellam) propius a terra Iovis stella fertur, Cic. ND. 2, 20, 52. quo (lino) praeligata infra caput vipera pependerit, donec exanimaretur, Plin. 30, 5 (12), 40. u. vgl.: demitti infra pectus manum, Quint. 11, 3, 112. infra ventriculum, Juv. 3, 97. u. infra manus, Petr. 137, 10. scilicet extrema et plana terrarum humili umbra non erigunt tenebras infraque caelum et sidera nox cadit, Tac. Agr. 12; — transeunt Rhenum navibus ratibusque triginta milibus passuum infra eum locum, ubi pons erat perfectus praesidiumque ab Caesare relictum, Caes. BG. 6, 35, 6. Archagathum et argentum in lectica cubans ad mare infra oppidum exspectabat, Cic. II. Verr. 4, 23, 51. huius est Minerva Romae quae dicitur Catuliana, infra Capitolium a Q. Lutatio dicata, Plin. 34, 8 (19), 77. infra Eulaeum Elymais est, 6, 27 (31), 136. infra solitudines Dari, Surae cet., 6, 20 (23), 73; — accubueram - apud Volumnium Eutrapelum, et quidem supra me Atticus, infra Verrius, familiares tui, dann: infra Eutrapelum Cytheris accubuit, Cic. Fam. 9, 26, 1. tum illam (Placentiam) infra eum adcubantem negasse umquam vidisse quemquam securi ferientem et pervelle id videre, Liv. 39, 43, 3. ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus, Curt. 8, 4 (1), 28; — cuius vero bona venierunt - is non modo ex numero vivorum exturbatur, sed, si fieri potest, infra etiam mortuos mandatur, Cic. Quinct. 15, 49. quum is inimicus - spiritu dumtaxat viveret, re quidem infra omnes mortuos amandatus esset, post red. ad Quir. 4, 10. delata confestim materia omnis infra Veliam, Liv. 2, 7, 12. — b) übtr., der Körpergröße, dem Rang u. Ansehen nach, **unter,** primordia tantum sunt infra nostros sensus tantoque minora quam quae primum oculi coeptant non posse tueri, Lucr. 4, 111. hi sunt magnitudine paullo infra elephantos, Caes. BG. 6, 28, 1. reliquae (quinqueremes) infra hanc magnitudinem, Auct. BAl. 13; — est tibi non infra speciem, non nomine dispar Thiodamanteo proximus ardor Hylae, Prop. 1, 20, 5. Parmenionem - inveterata apud milites tuos auctoritate haud multum infra magnitudinis tuae fastigium positum, scio non aequo animo salutem filii sui debiturum tibi, Curt. 6, 29 (8), 7. quae quidem (invidia), ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem iacet, Tac. A. 14, 54. sic senem se perfunctumque et me infra aetatem fili etiam sui posuit, Liv. 28, 43, 5. quidquid sum ego, quamvis infra Lucili censum ingeniumque, Hor. Sat. 2, 1, 74. infra Pallantis laudes iacebunt (illi), Plin. Ep. 8, 6, 2. infra pecuniam positi, Petr. 84, 3. „infra classem" appellabantur secundae classis ceterarumque omnium classium, qui minore summa aeris - censebantur, im Ggsh. zu classici, qui centum et viginti quinque milia aeris ampliusve censi erant, Gell. 6 (7), 13, 2; — tace tu, quem esse infra infumos omnes puto homines, Ter. Eun. 3, 2, 36. nam in poëtis non Homero soli locus est aut Antilocho aut Sophocli aut Pin-

daro, sed horum vel secundis vel etiam infra secundos, Cic. Or. 1, 4. sed non et viribus infra Tydea fert animus, Stat. Theb. 1, 415. denique iam non aliud ad nos invenitur laser, quam quod in Perside aut Media et Armenia nascitur large, sed multo infra Cyrenaicam, Plin. 19, 3 (15), 34. multum infra hunc sucum est, qui in Gallia fit ex herba chamelaea, 25, 7 (38), 79; — id quidem infra grammatici officium est, Quint. 1, 7, 1. illa (praelectio) - multum infra rhetoris officium existimanda est, 2, 5, 4. sunt autem humilia infra dignitatem rerum aut ordinis, 8, 2, 2. sed non minus non servat modum, qui infra rem, quam qui supra, Plin. Ep. 1, 20, 20. haec ut infra fiduciam posui, Petr. 100, 2; — quid enim aliud nobis quam caedem Crassi, amisso et ipse Pacoro, infra Ventidium deiectus Oriens obiecerit? Tac. G. 37. nec illo fastidio laborabit orator non agendi causas minores, tanquam infra eum sint, Quint. 12, 9, 7. quod facientes aut evademus in summum aut certe multos infra nos videbimus, 12, 11, 30. neque Neroni infra servos ingenium et cet., Tac. A. 13, 2. cum fuisset humillimus assentator reginae et infra servos cliens, Vell. 2, 83, 1; urit enim fulgore suo qui praegravat artes infra se positas, Hor. Ep. 2, 1, 13. qui invictus sit, eum res humanas despicere atque infra se positas arbitrari, Cic. Tusc. 3, 7, 15. ut omnia, quae homini accidunt, infra se esse iudicet, Fin. 3, 7, 25. iste vir altus et excellens, magno animo, vere fortis, infra se omnia humana ducens, is cet., 3, 8, 29. nihil infra se putabat, nisi quod infra consulem esset, Plin. Pan 76, 6. e quo infra se et Caesarem videret et rem publicam, Vell. 2, 76, 4. qui tuto positus loco, infra se videt omnia, Sen. Thyest. 365.

infractio, ōnis, *f.* (infringo), das Geknicktsein, Gebrochensein, verisimile est igitur, in quem cadat aegritudo, cadere in eundem timorem et infractionem quidem animi et demissionem, Cic. Tusc. 3, 7, 14.

1. **infractus**, a, um, *PAdj.*, s. infringo.

2. **infractus**, a, um (v. negat. in u. frango), ungebrochen, animi, Symm. Ep. 1, 3.

infraeno, s. infreno.

infrăgĭlis, e, unzerbrechlich, unzerbrechbar, adamanta opum gaudium, infragilem omni cetera vi et invictum, Plin. 20, 1, 2. u. übtr., unfähig geschwächt zu werden od. die Kraft zu verlieren, si vox infragilis, pectus mihi firmius aere, Ov. Tr. 1, 5, 53; infragilemque animum, quod potes, usque tene, Auct. carm. ad Liv. 354. summum bonum est infragilis animi rigor et providentia et sanitas cet., Sen. Vit. beat. 9, 4.

infrĕmo, fremui, ĕre, aufgrunzen, aufbrüllen, erdröhnen (mit feindlichem Nebenbegriff), eig. v. Thieren: substitit (aper) infremuitque ferox et inhorruit armos, Virg. A. 10, 711. inlatus velut armentis super ardua colla quum sese inposuit victorque inmane sub ira infremuit leo cet., Sil. 11, 243; — v. Menschen: Minoia frustra infremuit manus et visu lassatur inani omnis eques plenisque redit Gortyna pharetris, VFlacc. 1, 706. ense velut stricto quotiens Lucilius ardens infremuit, rubet auditor, Juv. 1, 165; mit *Dat.*: nec tamen oblitus civem cedentibus atrox partibus infremuit, Claud. IV. Cons. Hon. 111; — übtr. auf Lebl.: tum subito stringunt gladios, vox desuper ingens infremuit, in Rufin. 2, 384. nec bellum raptis tam dirum mille carinis acrius infremuit, Sil. 3, 229.

infrēnātio, ōnis, *f.*, die Bezähmung, übtr.: quae libidinis infr. in castratione? Tert. adv. Marc. 1, 29.

1. **infrēnātus**, a, um, *Ptcp.*, s. infreno.

2. **infrēnātus**, a, um (v. negat. in u. freno), ungezäumt, quocumque circumtuli oculos, plena omnia video animorum ac roboris, veteranum peditem generosissimarum gentium equites frenatos infrenatosque, Liv. 21, 44, 1; übtr.: infr. lingua, Cassiod. H. eccl. 12, 4.

infrendo, ĕre, aufknirschen (mit feindl. Nebenbegriff), v. Menschen, dentibus infrendens, Virg. A. 3, 664. 8, 230. u. v. Eber, 10, 718; stridore dentium infrendentes ardoremque pugnandi hastis illidendo scuta monstrantes, Amm. 16, 12, 13. plebs omnis elata gaudio insperato, vocibus horrendis infrendens, 22, 11, 8; u. v. Eber: incubat atris semesae stragis cumulis, aut murmure anhelo infrendens laceros inter spatiatur acervos, Sil. 2, 686; — mit *Dat.*: fragilique lacessere telo saepius infrendentem aliis aliosque sequentem ausus erat, Stat. Theb. 8, 579; his *super* infrendens sic secum Oenotria tellus cet., Sil. 15, 522; — *abs.* v. Menschen: ac simul infrendens „siste hunc, vesane, furorem, quisquis es“, Stat. Theb. 5, 663. o impiae voces, o sacrilega convicia! infrendite, inspumate! Tert. Apolog. 12.

infrēnis, e, s. infrenus.

infrēno, ātum, āre, anzäumen, mit einem Zaum od. mit Zäumen versehen, übtr. zügeln, hemmen, Pferde: pauci stabant impavidi equi: eos ipsos non sternere, non infrenare aut escendere facile poterant, Liv. 37, 20, 12. u. non stratos, non infrenatos magna pars habebant equos, §. 4; Reitergeschwader: undique nudi adsiliunt frenis infrenatique manipli, Sil. 4, 313; mit Pferden bespannte Wagen anschirren: infrenant alii currus, Virg. A. 12, 287; Schiffe vor Anker legen: quod ubi vidēre nautici, statim pluribus ancoris navigia infrenant, Plin. 9, 31 (51), 100; übtr.: iram infrenes, obstes animis, reprimas confidentiam, Att. 15. infrenat impetus et domat mundi rabiem nullo suo labore, non renitendo aut alio modo quam adhaerendo (echenais), Plin. 32, 1 (1), 2.

infrēnus, a, um od. **infrēnis**, e, ungezäumt, übtr. ungezügelt, ungezähmt, ungehemmt, v. Pferden: obtruncat - illum infrenis equi lapsu tellure iacentem, Virg. A. 10, 750. fugaci equo nudo et infreni calonum quidam sedens, ne labi possit, ex more habenam, qua ductabatur, sinistra manu artius illigavit, Amm. 19, 8, 7; von einem Volk mit ungezäumten Pferden: Numidae infreni, Virg. A. 4, 41; v. Lauf d. Pferde: sed quid ego infreno volitare per aethera cursu passus equos audax sublimi tramite raptor? Col. 10, 215. u. von ihrem Trotz: adducit quadrupedem invitam

indomitam iniugem et valida quoius tenacia infrena'st nimis, Enn. trag. 219; übtr. von d. Zunge, Sprache: quorum lingua tam prodiga infrenisque sit, ut fluat semper et aestuet conluvione verborum taeterrima, Gell. 1, 15, 17. solusque paene omnium erat, cuius linguam non infrenem, sed despicientem, quae loqueretur, nullius claudebat periculi metus, Amm. 29, 1, 8; auch v. Blut: infrenus manat de vulnere sanguis, Seren. Sammon. 804.

infrĕquens, entis, 1) **in geringer Anzahl vorhanden od. besetzt**, a) von Personen, in geringer Anzahl anwesend, sich einfindend u. dgl., infrequens multitudo cum Antiopa regina nihil hostile metuente erat, Justin. 13, 24, 4. pridie Id. quum Appius senatum infrequentem coëgisset, tantum fuit frigus, ut cet., Cic. QFr. 2, 10 (12), 1. quod infr. senatus indicio erat sociis adflictam civitatem pestilentia esse, Liv. 3, 6, 5. quod - apud infrequentem senatum egisset, Tac. A. 6, 12. exercitum consulis infrequentem commeatibus vulgo datis per ambitionem esse, Liv. 43, 11, 10. incompositi, longo agmine effusi, infrequentes, cum nocturnus error dissiparet, ad urbem pervenerunt, 43, 10, 4; im *Compar.*: hae ipsae copiae hoc infrequentiores imponuntur, quod multi Gallicis tot bellis defecerant, Caes. BC. 3, 2, 3. — b) v. Lebl., bes. militär., in geringer Anzahl bewohnt, besucht, besetzt u. dgl., mit u. ohne *Abl.*: cognoscunt infrequentia armatis signa egressa, Liv. 10, 20, 8. u. vgl.: agmenque fugientium ab Signinis, cum praeter moenia eorum infrequentia conspecta signa essent, fusum ac per agros trepida fuga palatum est, 7, 8, 6. infrequentem stationem nostram incuriosamque tum armis, Sall. H. 4, 65. consul palatos per agros cum vidisset hostes, stationes infrequentes relictas, paucis milites adhortatus ad castra oppugnanda ducit, Liv. 7, 37, 12; — idque semper faciendum est in iis alvis, quae paucitate plebis infrequentes sunt, Col. 9, 14, 13. in parvis atque infrequentibus causis ab ipsa re est exordiri commodius, Cic. dOr. 2, 79, 320. altera pars infrequens aedificiis erat: templa deûm aliquantum tenebant loci, Liv. 37, 32, 2; auch: sum equidem, ut scribis, et Romae et in praediis infrequens, ich habe eine geringe Zahl von Dienern, Cic. QFr. 3, 9, 4; im *Superl.*: primis tenebris movit et tranquillo pervectus Chalcidem paulo ante lucem, qua infrequentissima urbis sunt, paucis militibus turrim proximam murumque circa scalis cepit, Liv. 31, 23, 4. — 2) **selten anwesend od. vorkommend**, a) v. Pers., selten anwesend, sich einfindend u. dgl., seniores amicos duos, expertes invenalium inter fratres certaminum, infrequentes iam in regia, - accersit, quos in consilio haberet, Liv. 40, 8, 4. infrequens appellatur miles, qui abest afuitque a signis, PDiac. p. 112, 7. vgl. mit Gell. 16, 4, 5. und übtr.: quin, ubi nihil det, pro infrequente eum mittat militia domum (näml. amatorem meretrix), Plaut. Truc. 2, 1, 19. parcus deorum cultor et infrequens, Hor. Od. 1, 34, 1; — mit *Gen.*: illud praetereo, quod te rei militaris infrequentem tradiderunt, AHer. 4, 27, 37; übtr.: non usque eo tamen infrequens sum vocum Latinarum - ut hanc ignorem manubiarum interpretationem vulgariam, unbewandert in -, Gell. 13, 24, 4. — b) v. Wörtern, selten vorkommend, selten gebraucht, ut tamquam scopulum sic fugiam infrequens atque insolens verbum, Macrob. Sat. 1, 5, 2. quae tam infrequentis vocabuli (näml. iapyx) ratio esset, Gell. 2, 22, 2. super eo, qui nescit, frequens huius vocabuli (näml. nescius) usus est, infrequens autem est de eo, quod nescitur, 9, 12, 19. — *Adv.*: **infrequenter**, Boëth. Arist. lib. de interpr. p. 378.

infrĕquentātus, a, unf. **nicht sehr gebräuchlich**, metrum, Sidon. Ep. 9, 15.

infrĕquentia, ae, *f.*, **die Anwesenheit einer geringen Anzahl**, a) von Personen: consules relicti a parte populi per infrequentiam comitia nihilo segnius perficiunt, Liv. 7, 18, 10; irrepsit (in senatum) summa infrequentia, Cic. QFr. 3, 2, 2. nec agi quicquam per infrequentiam poterat senatus, Liv. 2, 23, 12. per infrequentiam adiecit senatus consultum, Ambraciam non videri vi captam esse, 38, 44, 6. u. so: qui per infr. furtim senatus consultum ad aerarium detulerit, Ambraciam cet., 39, 4, 8; accitur legio duodecima, et unde famam aucti exercitus speraverat, prodita infrequentia, Tac. A. 15, 10. circumspectā infr., 14, 33. — b) an e. Orte: veterani Tarentum et Antium adscripti non tamen infrequentiae locorum subvenēre, 14, 27.

infrĭco, ātum, āre, 1) etw. **einreiben**, terito (panes faecis vini) et pondo quadrantem amphoris singulis infricato et oblinito, Col. 12, 30, 2; bes. medicin., mit *Dat.*: muscae impari numero infricatae digito medio, Plin. 30, 12 (34), 108. gingivarum tumori infricatus (sal Hisp.), 31, 9 (45), 100. id paulum triti salis vulneribus infricatur, Col. 8, 5, 22. fuligo ex aheno ulceri infricata, 6, 32, 3; — *absol.*: utilius est passeris pullorum sarmentis crematorum cinerem ex aceto infricare, Plin. 30, 3 (8), 26. fuligo infricatur, Col. 6, 16, 2. — 2) mit etw. **einreiben**, dentes mobiles confirmat cervini cornus cinis doloresque eorum mitigat, sive infricentur sive coluantur, Plin. 28, 11 (49), 178.

infrĭcŏlo, āre, **oft** mit etw. **einreiben**, oculum, Pelag. A. vet. 31.

infrīgesco, frixi, ĕre, **kalt werden**, de cauda parum sanguinis demis: nam si amplius abstuleris, infrigescit et rigori additur rigor, Veg. 5, 27 (3, 28), 3. quum infrixit (manipulus papaveris), Cels. 5, 25, 4.

infrīgĭdātio, ōnis, *f.*, **die Abkühlung**, sudoris subita infrigidatione - evenire consuevit (haec passio), Veg. 2, 1, 4.

infrīgĭdo, ātum, āre, **abkühlen**, humectantes (aquae) caput infrigidant exhalatione terrena, CAur. Chron. 1, 1, 44. leniter infrigidans corpusque sopore resolvens, Aem. Mac. Herb. 40, 38 infrigidatus fuit, Erkl. zu „et si perfrixit", Schol. Juv. 7, 149. sub divo prius infrigidata bibatur (herba absinthii), Aem Mac. Herb. 3, 5.

infringo, frēgi, fractum, fringĕre, I) **einbrechen, einknicken, durchbrechen, abbrechen, zerbrechen, zerknicken, zermalmen, klein machen**, 1) **eig.**:

liliaque infringat fulvis haerentia virgis, Ov. M. 10, 191. rigidum fera dextera cornu dum tenet, infregit truncaque a fronte revellit, 9, 85. Rhenumque minacem cornibus infractis adeo mitescere cogis, ut cet., Claud. Laud. Stil. 1, 220. infracta luctatur harundine telum eripere, Virg. A. 12, 387. dicto paruerunt detractisque frenis bis ultro citroque cum magna strage hostium infractis omnibus hastis transcurrerunt, Liv. 40, 40, 7. concretos pingui iam sanguine crines pallentesque genas infractaque pectore caro tela neque hesternos agnovit in hospite vultus, VFl. 3, 286. et validos socios caedebant dentibus apri tela infracta suo tinguentes sanguine saevi permixtasque dabant equitum peditumque ruinas, Lucr. 5, 1326. tundit humum expirans infractaque tela cruentat, Virg. A. 10, 731. tu autem te negas infracto remo neque columbae collo commoveri, Cic. Acad. 2, 25, 79. infracta est vulnere cervix, VFlacc. 6, 199. ossa infracta extrahit in aqua inposita (vitis alba), Plin. 23, 1 (16), 24; — id (vinum) oportet esse tenue, odoratum, cum aqua frigida mixtum, vel polenta adiecta vel infracto pane, Cels. 4, 18 (11). cum exossaveris (suem), cocto sale nec nimium minuto, sed suspensa mola infracto diligenter salito, Col. 12, 55, 2. ordeum - per manipulos ligabis et torrebis in furno, ut facile mola possit infringi, Pallad. 7, 12. tofus diligenter infractus, 12, 7, 19. digitis infracta unedo, Col. 8, 17, 13; — peltarum specie semine incluso lenticulae effigie, nisi quod infringitur, unde nomen (thlaspus, v. ϑλάω), Plin. 27, 13 (113), 139. mares quam maxume simos, longis auribus infractisque, armis quam villosissimis probant, 8, 50 (76), 202. u. von den Lichtstrahlen: iidem (radii) infracti resiliunt et quae potuēre auferunt secum, 2, 38 (38), 103; — infringere articulos, durch Dehnung od. Einbiegung, Quint. 11, 3, 158. u. so: infractis manibus, Petr. 23, 2.

2) übtr. a) die physische Kraft, α) im Allg., **brechen, schwächen, vermindern, entkräften,** im *Pass.* **sich brechen, abnehmen, nachlassen,** zunächst v. Kälte u. Wärme: nondum me committo frigidae verae: adhuc rigorem eius infringo, Sen. Ep. 7, 5, 1 (67). ubi flexo iam die ardor infringitur, Pallad. 12, 13, 4. post infractum calorem plenus somnus venit, Cels. 3, 7, 2; — die physische Kraft: unica nunc spes et poena et latebris infracto Livius aevo damnatum offertur vobis caput, Sil. 15, 647. infracti languescunt frigore cursus, VFlacc. 3, 236. id - fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringeretur, Caes. BC. 3, 92, 2. infregitque impetum iam manum ad capulum referentis, Tac. A. 15, 58. illa (Venus) potest magnas heroum infringere vires, Prop. 1, 14, 17 torpent infractae ad proelia vires, Virg. A. 9, 499. infringere exercitus virtutem, Tac. H. 2, 99 occulto virtus infracta calore est, Stat. Achill. 2, 213. valetudo tua me valde conturbat: significant enim tuae litterae te prorsus laborare: ego autem, quum sciam quam sis fortis, vehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere et propemodum infringat, Cic. Att. 7, 2, 2; vgl. noch: hac ratione difficultas acclivitatis infringitur, Col. 2, 4, 10. — β) insb. die Stimme **brechen,** bes. rhet. infractus, **gebrochen, schwach, matt, kraftlos,** verum ubi vementi magis est commota metu mens, consentire animam totam per membra videmus sudoresque ita palloremque existere toto corpore et infringi linguam vocemque aboriri, caligare oculos cet., Lucr. 3, 152. nec cuiquam adhibenda'st almae nutricis blanda atque infracta loquella, 5, 229. in mollissimis cunis iacens et vocibus delenitus infractis, Arnob. 4, 21 cum vocem eius infractam capillumque arte compositum - videret, Gell. 3, 5, 2; — in epilogis nos de industria vocem quoque infringere et voltum deicere et dare operam, ne dissimilis orationi sit orator, Sen. Contr. 7, 19, 6. quae si in extremo breviora sunt, infringitur ille quasi verborum ambitus, Cic. dOr. 3, 48, 186. sunt etiam qui illo vitio, quod ab Hegesia maxime fluxit, infringendis concidendisque numeris in quoddam genus abiectum incidant Siculorum simillimum, Or. 69, 230. et oratio fuit summissa et infracta, extenuantis opes suas urbiumque suae dicionis egestatem querentis, Liv. 38, 14, 9 et ipsi infracta et amputata loquuntur et eos vituperant, qui apta et finita pronunciant, Cic. Or. 51, 170. annon - ut in locis ac descriptionibus fusi ac fluentes, in epilogis plerumque deiecti et infracti (sumus)? Quint. 9, 4, 138; im *Compar.*: his ipsis diebus et vultu pristinum habitum retinente et oratione nulla ex parte infractiore contionatus est, VMax. 5, 10. Ext. 1.

b) ethisch u. geistig, α) die Kraft des Geistes u. der Leidenschaften **brechen, schwächen, lähmen,** is demum vir erit, cuius animum neque prospera (fortuna) flatu suo efferet nec adversa infringet, Liv. 45, 8, 7. ne dolore suo animum uxoris infringeret, Tac. A. 15, 63. neque in aliquo animus his infractus fuit, Eutr. 2, 22. eum tamen vidi, quum esset summa senectute, non modo non infracto animo propter magnitudinem calamitatis, sed confirmato atque renovato, Cic. post red. ad Quir. 8, 19. non tamen ita infregit animos eorum, ut absisterent imperio, Liv. 38, 16, 14. si ille praepotens opibus populus - adeo infractos gereret animos, ut se ipse suaque omnia potestatis alienae faceret, 7, 31, 6. surdas iamdudum aures pulso: aversos animos et infractos excitare conor, Curt. 9, 10 (2), 30. spe vitae, quae plerumque magnos animos infringit, Tac. H. 5, 26. u. vgl.: magnitudinem animi eius interritam, ac ne fortuna quidem infractam non misericordia modo, sed etiam honore excipere dignatus est, Curt. 8, 51 (14), 44. quibus nihil infractus ferox Appii animus cum insuper saevire vellet contionemque advocaret, concurrunt ad eum legati cet., Liv. 2, 59, 4. mota quidem est genetrix infractaque constitit irā, Ov. M. 6, 627. nos virtutem auximus, barbari ferociam infregēre, Tac. A. 11, 19. infractus furor tuus inanes faciebat impetus, Cic. Dom. 25, 64. ut metu repetundarum infracta avaritia est, ita vetita gratiarum actione ambitio cohibebitur, Tac. A. 15, 21. — β) die Macht u. ihre Aeußerungen, das Ansehen u. dgl. **brechen, schwä-**

chen, erschüttern, verringern, verkleinern, vernichten, vereiteln, hoc demum proelium Samnitium res ita infregit, ut cet., Liv. 8, 39, 10. adsiduos in domum coetus arcendo infringeret potentiam aut receptando facultatem criminantibus praeberet, Tac. A. 4, 41. mors Burri infregit Senecae potentiam, 14, 52. cupientibus cunctis infringi potentiam matris, 14, 1. quum igitur vehementius inveheretur in causam principum consul Philippus Drusique tribunatus pro senatus auctoritate susceptus infringi iam debilitarique videretur, dici mihi memini cet., Cic. dOr. 1, 7, 24. Gaditanis (gratias egit Caesar), quod conatus adversariorum infregissent seque in libertatem vindicassent, Caes. BC. 2, 21, 1. infractasque minas dilato Marte fatigat sollers cunctandi Fabius, Sil. 7, 125. u. vgl. Sen. Herc. fur. 802. nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem, infrégisse suis fortia facta modis, Ov. Tr. 2, 411; — est enim haec saeculi quaedam macula atque labes, virtuti invidere, velle ipsum florem dignitatis infringere, Cic. Corn. Balb. 6, 15 ne infregeritis in manibus meis palmam, qua cet., Curt. 9, 10 (2), 29. numquam officiorum varietate continuam laudem humanitatis infregit, Plin. Ep. 7, 31, 3. numquam existimavi spem ullam esse habituros Milonis inimicos ad eius non modo salutem exstinguendam, sed etiam gloriam per tales viros infringendam, Cic. Mil. 2, 5. ne noster honos infractaque cedat fama, Virg. A. 7, 332. redière infracta partium fama, Tac. H. 2, 22. ceterorum fides metu infracta, 3, 42. veritas pluribus modis infracta, 1, 1. non est, cur eorum, qui se studio eloquentiae dediderunt, spes infringatur aut languescat industria, Cic. Or. 2, 6. — γ) Jmdn. brechen, bezwingen, überwinden, demüthigen, nec Iovis imperio fatisque infracta (Iuno) quiescit, Virg. A. 5, 784. rex - Armeniam Tigranemque socium petit, regem eius temporis, nisi qua Luculli armis erat infractus, potentissimum, Vell. 2, 37, 2. eius ductu auspiciisque infractae (Galliae) plane idem, quod totus terrarum orbis, ingratum conferunt stipendium, 2, 39, 1. Turnus ut infractos adverso Marte Latinos defecisse videt cet., Virg. A. 12, 1. numquam infractos et obiectos recessisse, Curt. 6, 6 (2), 21. nec Punico carcere infractus est nec legatione suscepta, Flor. 1, 18 (2, 2), 23; aber auch = erweichen, rühren, duc, optima, quaeso, duc genetrix humilique deos infringe precatu, Stat. Achill. 1, 143. — δ) Verfügungen, Verträge u. dgl. brechen, verringern, verletzen, vernichten, entkräften, neque fas Tiberio infringere dicta eius, Tac. A. 1, 77. Galbam et infracta tributa hostiles spiritus induisse, der Nachlaß der Steuern, H. 4, 57. nec infringendum consulis ius, cuius vigiliis niteretur ne quod res publica detrimentum caperet, A. 4, 19. quotiens penuria est eorum, qui magistratum suscipiunt, immunitas ad aliquid infringitur, Modest. Dig. 50, 4, 11. §. 2. qui testamento suo infringere voluerit testamentum, Paul. Dig. 34, 9, 5. §. 15. quam (pacem) populus et senatus iussit infringi, Eutr. 4, 17.

II) in od. an etw. brechen, *Pass.* sich an etw. brechen, stat ferreus Atlas Oceano: genibus tumens infringitur unda, VFlacc. 5, 410; dah. prägn. in etw. einschlagen, einhauen, an etw. anschlagen, verletzen, petit ardua dirae Sphingos et abscissis infringens caudibus uncas exuperat iuga dira manus, Stat. Theb. 2, 555; plus quingentos colaphos infregit mihi, Ter. Ad 2, 1, 45. saepe in harena colapho infracto exanimantur (ursi), Plin. 8, 36 (54), 130; — ducitque manum digitosque sonanti infringit citharae, Stat. Achill. 1, 574. iussus abire domum ferebar incerto pede ad non amicos, heu! mihi postes et, heu! limina dura, quibus lumbos et infregi latus, Hor. Epod. 11, 20 sqq.

infrio, āvi, ātum, āre, 1) etw. hinein-, einbröckeln, -reiben, infriato (bitumen et sulfur contritum) quam minutissime *in* amurcam caldam, Cato RR. 95, 2. sumito farinae minutae conchas duas, infriet in aquam, paulum bibat, 156, 4. servatumque eum (pullum hirundinis) ex sale comburi carbonemque eius contritum in aquam mulsam, quae potui detur, infriari, Cels 4, 7 (4, 1); — mit *Dat.*: dederunt (rutam) et cum bitumine infriatam potioni propter anhelitum, Plin. 20, 13 (51), 140; — *abs.*. arida medicamenta infrianda sunt ex iis, quae reprimunt, Cels. 7, 12, 1. u. so 7, 7, 15. spodium aut cadmiam infriare, 7, 7, 11. papaver infriato, Cato RR. 79 84, 2. u. vgl.: infriasse papaverem, Varro b. Charis. p. 83, 29. u. Non. p. 220. — 2) mit etw. einreiben, superfusoque aceto vel aeris rubigine infriata (intertrigo), Cels. 7, 5, 12.

infrons, frondis, unbelaubt, vom Laub entblößt, hic agri infrondes, hic spicula tincta venenis, Ov. Pont. 4, 10, 31.

infructuōsĭtas, ātis, *f.*, die Verdienstlosigkeit, arboris fici (parabola) dilatae in spem ad instar Iudaicae infructuositatis, Tert. resurr. carn. 33.

infructuōsus, a, um, 1) unfruchtbar, übtr. fruchtlos, erfolglos, unnütz, infructuosas vites foecundas sic facito, Col. Arb. 8, 4. quae mali generis et infr. vinea est, 6, 5; übtr.: post quem diem sera et infructuosa fit huiusmodi rerum cura, RR. 11, 2, 32. militiam ipsam gravem, infructuosam, Tac. A. 1, 17. diu infr. et asperam militiam toleraverant ingenio loci coelique et severitate disciplinae, H. 1, 51. observantur oculis cassi labores et infr. preces et honor quem meruit tantum, Plin. Ep. 8, 23, 6. voluptatem autem brevem, laudem inanem et infr. consequuntur, Tac. Or. 9. — *Adv.*: **infructuose**, KS. u. *comp.* infructuosius, Sidon. Ep. 1, 9. — 2) der Fruchtbarkeit hinderlich, abunde itaque luxurians ita est noxius, ut infructuosus, si venerit parcior (Nilus), Amm. 22, 15, 13.

infrūgĭfer, ĕra, ĕrum, unfruchtbar, Schol. Hor. Od. 2, 15, 4.

infrūnītus, a, um (vgl. PDiac. p. 92, 9), der od. die keinen Genuß mehr an etw. hat, verkommen, geistlos, einfältig, infrunita et antiqua est, quae nesciat matrimonium vocari unum adulterium, Sen Ben. 3, 16, 3. quid enim est, quare illis (opibus) bono loco invideat? veniant, hospitentur: nec iactabit illas nec abscondet: alterum infruniti animi est, alterum timidi et pu-

silli velut magnum bonum intra sinum continentis, Vit. beat. 23, 3. ecce dicendi genus, quod nusquam alibi deprehendes, in quo nec praeceps brevitas nec infrunita copia, nec ieiuna siccitas nec laetitia pinguis, Macrob. Sat. 5, 1, 15.

1. **infūcātus,** a, um (v. negat. in u. fuco), **ungeschminkt,** übtr.: si infucata vultis audire nec ab aliqua vocis ostentatione deducta, item confitemur nos istud ignorare, Arnob. 2, 47.

2. **infūcātus,** a, um (wie von infucare), **durch Schminke verursacht,** in scriptis et in dictis non aurium solum, sed animi iudicio etiam magis infucata vitia noscuntur, Cic. dOr. 3, 25, 100.

infŭla, ae, *f.*, eine bald breit um den Kopf gelegte, bald gewundene, gew. weiße, selten scharlachrothe **Binde aus Wolle** (Serv. Virg. A. 10, 538. PDiac. p. 81, 18 u. p. 113, 1), die vermittelst der vitta um die Stirne befestigt wurde. Sie war als Zeichen religiöser Weihe der gewöhnliche Schmuck der Priester (Sabin. Masur. b. Gell. 7 od. 6, 7, 8. Cic. II. Verr. 4, 50, 110. Liv. 31, 17, 11. Justin. 24, 8, 3. Petr. 89, 2, 41. u. vgl. Prud. Apoth. 486), der Vestalinnen (Prud. c. Symm. 2, 1086), dah. auch der Dichter (Stat. Silv. 4, 4, 93), ferner der Schutzflehenden (Caes. BC. 2, 11, 4. Liv. 45, 26, 3. Justin. 11, 10, 6. Tac. H. 1, 66. 3, 31), der Friedensgesandten (Liv. 25, 25, 6· dah. auch eines Schiffes mit Friedensgesandten, 30, 36, 4), später der Kaiser (Amm. 15, 6, 3. Treb. Poll. Gallien. duob. 10) u. Magistrate (Spart. Hadr. 6. Cassiod. Var. 2, 1), überh. als Zeichen heiliger Bestimmung auch den Opfern um den Kopf gewunden (der Iphigenia, Lucr. 1, 87. u. Thieren, Virg. G. 3, 487. Liv. 2, 54, 4. Flor. 2, 13 [4, 2], 92), u. an den Thürpfosten heiliger Gebäude (Lucan. 2, 355); auch als Amulet (Tert. An. 39). — Verbindungen, a) eig.: labantem - nec Apollinis infula texit, Virg. A. 2, 430. ornatus purpura et infulis sacerdotii, Justin. 18, 7, 9. cui simul infula virgineos circumdata comptus ex utraque pari malarum parte profusa'st, Lucr. 1, 87. mansēre comae propexaque mento canicies pallorque suus, sed falsa cucurrit infula per crines glaucaeque innexus olivae vittarum provenit honos, Stat. Theb. 2, 97. nunc vacuos crines alio subit infula nexu: Troia quidem magnusque mihi temptatur Achilles, Stat. 4, 4, 93. dum torta vagos ligat infula crines, Prud. c. Symm. 2, 1086. ambiat ut fulvas infula longa comas, Ov. Pont. 3, 2, 74. crinesque in terga solutos candida Phocaica complectitur infula lauro, Lucan. 5, 143. lanea dum nivea circumdatur infula vitta, Virg. G. 3, 487. infula cui sacra redimibat tempore vitta, A. 10, 538. excussis apparuit infula cristis, Stat. Theb. 7, 717. albaque puniceas interplicat infula cristas, 4, 218 cur sacratas deripis capiti infulas? Sen. Agam 692. — b) übtr. als Ehrenzeichen: his insignibus atque infulis imperii venditis (gemeint sind der ager Attalensium atque Olympenorum, die agri in Macedonia regii, der ager Corinthius, die agri in Hispania apud Karthag. novam, endlich ipsa vetus Karthago), quibus ornatam nobis maiores nostri rem publicam tradiderunt, iubent eos agros venire, quos rex Mithridates in Paphlagonia, Ponto Cappadociaque possederit, Besitzungen, welche dem Röm. Staate äußere Ehre verliehen, Cic. Agr. 1, 2, 16. hac literae (d. Philosophie), non dico apud bonos, sed apud mediocriter malos infularum loco sunt: nam forensis eloquentia et quaecumque alia populum movet, adversarios habet, haec quieta et sui negotii contemni non potest, cui ab omnibus artibus etiam apud pessimos *honor* est, Sen. Ep. 2, 2, 11 (14). qui vero adversus saevissimos casus se extollit et ea mala, quibus alii opprimuntur, evertit, ipsas miserias infularum loco habet, quando ita adfecti sumus, ut nihil aeque magnam apud nos *admirationem* occupet, quam homo fortiter miser, Cons. ad Helv. 13, 6; endlich: quare Coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere in nido, qui evolent clamatores odiosi ac molesti, Pamphilumque nescio quem sinamus in infulis tantam rem tamquam pueriles delicias aliquas depingere, nosque ipsi hac tam exigua disputatione hesterni et hodierni diei totum oratoris munus explicemus, dummodo illa res tanta sit, ut omnibus philosophorum libris, quos nemo oratorum istorum umquam attigit, comprehensa esse videatur, Cic. dOr. 3, 21, 81. Sinn: Mögen Korax u. Pamphilus u. wir selbst die Redekunst an u. für sich behandelt haben, so möge wenigstens das feststehen, daß dieselbe nur auf der Grundlage philosophischer Erkenntniß beruhen darf. Der Name Korax (der Rabe) und der Beruf des Pamphilus als Malers u. Lehrers des Apelles veranlaßten die rhetorische Ausstattung dieses Gedankens. Korax hatte die erste Theorie der Redekunst aufgestellt u. behandelte dieselbe ohne alle Rücksicht auf die Wissenschaften, auf denen sie beruhen soll, und so mußten seinen Schülern die Eigenschaften abgehen, welche eine philosophische Vorbildung gewährten: er bildete sie zu Schreiern, nicht zu Rednern. Pamphilus, der als Maler auch eine Rhetorik geschrieben hatte, mochte die Farben u. den Flitterstaat seiner Kunst auf dieselbe aufgetragen und den wissenschaftlichen Ernst haben vermissen lassen: er bildete Schönredner, aber keine wahren Redner. Dem Aeußeren (infulae sind doch eben äußere Ehrenzeichen) gaben beide den Vorzug vor der geistigen Grundlage. Die Sprecher des Dialogs selbst endlich haben auch nur in einer zweitägigen Disputation die Redekunst als solche behandelt, der Sprecher der obigen Worte verwahrt sich aber dagegen, als ob es damit abgethan wäre, und nicht vielmehr die Redekunst auf Grund der philosophischen Wissenschaften zu behandeln sei.

infŭlātus, a, um, **mit der Infula geschmückt** (vgl. infula), Christus est, quem rex sacerdos adfuturum protinus infulatus concinebat voce, chorda et tympano, Prud. Cathem. 9, 4. hic sacerdotum domus infulata Valeriorum, Perist. 4, 79. dictas apparet infulatas hostias, quod velamenta, his e lana quae adduntur, infulae, Varr. LL. 7, 24. verbenatum infulatumque votum reposcentes per vicos agerent quoad praecipitaretur ex aggere, Suet. Cal. 28.

infulcio, fulsi, fulcīre, **hineinstopfen,** eig. u.

übtr.: aliqui et *in* iumentorum aversam partem infulserunt (litteras), dum stationes transeunt, Frontin. Strat. 3, 13, 4; *abs.*: mori inedia destinanti per vim ore diducto infulciri cibum iussit, Suet. Tib. 53; — übtr.: infulsit praeterea *in* nomen Severi se, cum illius nulla cognatione tangeretur, maßte sich d. Namen S. an, Capit. Opil. Macrin. 5; mit *Dat.*: non desinit omnibus locis hoc verbum (näml. hiemare) infulcire (Sallustius), Sen. Ep. 19, 5, 19 (114). quaeris, quid huic epistulae infulserim, quod dictum alicuius animosum, 3, 3, 22 (24); *abs.*: ut aliud quoque, de quo non quaeris, infulciam, 18, 3, 5 (106).

infumatis, s. infimatis.

infūmo, ātum, āre, einräuchern, in etw. räuchern, efficaciora haec in cornu caprino per dies viginti infumata, Plin. 28, 11 (48), 176. asini cerebrum ex aqua mulsa, infumatum prius in foliis, 28, 16 (63), 224.

infūmus, a, um, s. inferus III.

infundĭbŭlum od. **infidibŭlum**, i, *n.* (so archaist. b. Cato RR. 10, 1. 11, 2), ein Gefäß zum Eingießen od. Einschütten, der Trichter, ut - biberet infundibulo adposita plus orca, Vopisc. Aurel. 50. radix eius (chamoleuces) inponitur carbonibus cupressi atque is nidor per inf. inbibitur inveteratae tussi, Plin. 24, 15 (85), 135. ut velut inversi infundibuli angusto ore fumum possit emittere, Pallad. 7, 7, 2. u. vgl. Vitr. 10, 13; impendens inf. subministrat molis frumentum, Vitr. 10, 10 *extr.*

infundo, fūdi, fūsum, fundĕre, I) hinein-, eingießen, -schütten, hinein-, einfließen lassen, in etw. hinein od. überh. in etw. gießen od. fließen lassen, 1) eig., a) im Allg. Flüssigkeiten in ein Gefäß u. dgl., selten (alci od. sibi alqd.) v. Lebenden: discubuimus pueris Alexandrinis aquam *in* manus nivatam infundentibus, Petr. 31, 3. u. bildl.: utrum capacitatem aliquam in animo putamus esse, quo tamquam in aliquod vas ea, quae meminimus, infundantur? Cic. Tusc. 1, 25, 61. hominis autem imaginem gypso e facie ipsa primus omnium expressit ceraque in eam formam gypsi infusa emendare studuit Lysistratus Sicyonius, Plin. 35, 12 (44), 153. u. vgl. Quint. 6, 1, 40. duci capto aurum in os infudit, 33, 3 (14), 48. mare in salinas infundentibus, 31, 7 (39), 81; — mit *Dat.*: si cui vinum debeas et hoc ille te infundere reticulo iubeat aut cribro, Sen. Ben. 7, 19, 1. lucernis occidentibus oleum infuderat, Petr. 22, 6. cera vadum temptet rasis infusa tabellis, Ov. AA. 1, 437. liboque infusa calenti iure repertori candida mella damus, F. 3, 761; — ita fit ut infusa terrae spumet (acetum), Plin. 23, 1 (27), 54. per tot maria, tam vasta et tot milibus passuum terrae infusa, 32, 11 (53), 142. salinis mare infundunt, 31, 10 (46), 109; — generosas equas - submittere debebimus, ut pullis puri et copiosi lactis robur infundant, Pallad. 4, 13, 6. bibunt aves suctu ex his quibus longa colla intermittentes et capite resupinato velut infundentes sibi, Plin. 10, 46 (63), 129; — *abs.*: sincerum est nisi vas, quodcunque infundis acescit, Hor. Ep. 1, 2, 54. iterum infundito muriam duram, Col. 12, 47, 4. utrumque (calorem et frigus) manu retinentes pocula rite sensimus infuso lympharum rore superne, Lucr. 1, 495. tunc queritur, crassus calamo quod pendeat humor, nigra quod infusā vanescat sepia lymphā, Pers. 3, 12. poculum infuso cape gentile Baccho, Sen. Thyest. 983. quod si levatur sanguine infuso cinis, Troad. 299; — Oceanus a quo dictum est spatio Atlanticum mare infundens (in d. Mittelmeer), Plin. 3, 1 (1), 5. sunt qui Maeotiam paludem in id (mare Hyrcanium) cadere putent et argumentum afferunt, aquam, quod dulcior sit, quam cetera maria, infuso paludis humore mitescere, Curt. 6, 12 (4), 18; — feliciores videbantur, quos aqua defecerat, quum ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur egerere, 7, 20 (5), 8. — b) insb. medicin., theils im Allg., theils durch Klystiere: tritumque (animal) in rosaceo et *in* aurem infusum, cuius a parte doleat, Plin. 30, 3 (8), 26; auch: spicas ulpici vel allii cum vino conteras et in naribus infundas, Col. 6, 4, 2. in celeris partibus - purgationis causa paullum mellis infundendum, Cels. 7, 2; — mit *Dat.*: faucibus alqd. infundere, Col. 6, 6, 2. lutum de via ex lotio cuiuscumque equi factum vinoque permixtum et colatum naribus infundas, 5, 14, 22. sucus auribus infunditur cum lacte, Plin. 20, 17 (69), 178. u. so 20, 8 (27), 69. 24, 8 (16), 26. 35, 15 (52), 186. vermes terreni decocti in oleo infusique auriculae cuius a parte doleant praestant levamentum, 30, 3 (8), 23. spondylium - infunditur capitibus phreneticorum, 24, 8 (16), 25. quidam id (acetum) vulneri infundunt, Cels. 5, 26, 21. dysentericis utilissime infundi (sucum), Plin. 20, 21 (84), 227. u. vgl. 27, 4 (5), 20. si non et furere incipias, ut avunculus ille Neronis, cui totam tremuli frontem Caesonia pulli infudit, Juv. 6, 614; — sucus caput purgat *per* nares infusus, Plin. 25, 13 (92), 144. u. so Col. 6, 5, 5. Veg. 5, 14 (15), 12. 14. u. 15; — paulatim deinde *iuxta* labrum ipsum ex eadem aqua leniter infundere, Cels. 4, 31 (24); — *abs.*: profuit inserto latices infundere cornu Lenaeos, Virg. G. 3, 509. quidquid autem inspergitur (super ulcus), averso specillo infundi debet, Cels. 5, 28, 3. si cruor quoque ex ulceribus apparuit, lycium cum lacte debet infundi, 6, 7, 4. sonitus aurium emendat infusum (styrax), Plin. 24, 8 (15), 24; — infundere clystere alqd., 24, 9 (40), 66. u. so: ex inferiore parte infundere pluviatilem egelidam aquam, Cels. 4, 19 (12). u. vgl. 2, 12. öft. Plin. 23, 1 (27), 56. 27, 13 (113), 139. öft.

2) übtr. a) trockne Dinge hinein-, einschütten, *in* singulos modios olivae triti salis cocti singulos sextarios infundimus, Col. 12, 49, 10; mit *Dat.*: auro suo statuis, quas secum portabat, infuso, Justin. 32, 4, 5. — b) eine Menge Lebender hinein-, einströmen lassen, im *Pass.* einströmen, sich eindrängen, eindringen, nullam infestiorem urbem Graecis esse, quam regiam veterum Persidis regum: *hinc* illa immensa agmina infusa, Curt. 5, 20 (6), 1; genera etiam falsa et ad plebem transitiones, quum homines humiliores *in*

alienum eiusdem nominis infunderentur genus, Cic. Brut. 16, 62; auch von e. Einzelnen: ita se in eius (fortunae) sinum infundit, ut cet., VMax. 3, 4, 4; mit *Dat.*: infundunt rapidum convulsis moenibus agmen condensique ruunt, Sil. 14, 638. Esquilina Collinaque porta geminum urbi agmen infudit, Flor. 2, 9 (3, 21), 6. et dextra pedites cavernas peditum obtruncabant, equites laeva equitum se turmis agilibus infuderunt, Liv. 17, 13, 9; auch von e. Einzelnen: iussa licentius supergressus fluminis modo fortunis complurium sese repentinus infudit, Amm. 14, 5, 6; — *abs.*: ipse omnem longo discedere circo infusum populum - iubet, Virg. A. 5, 552. — c) abstracte Objecte einfließen-, einströmen lassen, im *Pass.* sich eindrängen, eindringen, einschleichen, ut illi non infundere *in* aures tuas orationem, sed in animo videantur inscribere, Cic. dOr 2, 87, 355. quod non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem, Leg. 3, 14, 32. quum eas (facetias) videam primum oblitas Latio tum, quum in urbem nostram est infusa peregrinitas, Fam. 9, 15, 2; — mit *Dat.*: quis calor infundit geminis alterna metallis foedera? Claud. Idyll. 5, 40. penitusve infusa medullis pestis, Sil. 1, 173. infundit animo furiale per oscula virus, Claud. in Eutr. 2, 188. o utinam possem populos reparare paternis artibus atque animas formatae infundere terrae! Ov. M. 1, 363. quod - glebis etiam infundat animas (Nilus), Mel. 1, 9, 3. videre plebem innumeram mentibus ardore quodam infuso, Amm. 14, 6, 26. id venenatis artibus coloratum in peius patulis imperatoris auribus infundebat, 15, 3, 5. u. so 14, 9, 2. ex his, quae didicit, aliqua sensibus magorum infudit, 23, 6, 33. hos pueris monitus patres infundere lippos cum videas, quaerisne cet., Pers. 1, 79. nondum se animo fortuna eius infuderat, Curt. 3, 32 (12), 20 (*Mütz.*: superfuderat). tam largus honos, tam mira senectae maiestas infusa, VFlacc. 4, 551; — inprimis dulcem Poeno laetante *per* aures nunc voce infundit Teuthras, nunc pectine cantum, Sil. 11, 432. totamque infusa per artus mens agitat molem, Virg. A. 6, 726; — *abs.*: ut, cum nervorum vigorem sopor laxasset infusus, gestaminis lapsi tinnitus abrumperet somnum, Amm. 16, 5, 4.

II) hingießen, hinfließen, -strömen lassen, auf etw. hin od. über etw. gießen, im *Pass.*, sich hingießen, sich ergießen, wohin fließen, strömen, 1) eig.: commixta grandine nimbum - *desuper* infundam, Virg. A. 4, 122; infuso super altaria mero, Suet. Aug. 94; *per* caput aqua frigida infusa, Cels. 3, 18; mit *Dat.*: certatim largos umeris infundere rores, Virg. G. 1, 385. fons est (Arethusa), in quo visuntur iacta in Alpheum amnem - Peloponnesiaco litori infusum, Mel. 2, 7, 16. — 2) übtr., hinschütten, -werfen, auf etw. hin od. über etw. schütten, werfen, erstrecken, hinbreiten, verbreiten, im *Pass.* sich hinbreiten, sich verbreiten, mit *Dat.*: gemmas margaritasque mare litoribus infundit, Curt. 8, 31 (9), 19. barbari quoque ingentem vim sagittarum infudēre ratibus, 7, 36 (9), 8. quid ille, rebus lumen infundens suum, matris parens? Sen. Hipp. 155. tectis urbis Vulcania pestis quum sese infundit rapidusque incendia flatus ventilat et volucres spargit per culmina flammas, Sil. 17, 504; reges Lacedaemoniorum, ne contra fortunam pugnando maiora detrimenta civitati infunderent, reducere exercitum voluerunt, Justin. 3, 5, 8. credo indignum diis existimantibus *prosperrimis auspiciis Romanum nomen ortum Veiantanae urbis appellatione mutari inclitaeque victoriae decus modo abiectae urbis ruinis infundi, VMax. 1, 5, 1; bes. von Personen: coniugis infusis gremio, hingegossen, hingestreckt, Virg. A. 8, 406. ausus es amplecti colloque infusus amantis oscula per longas iungere pressa moras, Ov. Her. 2, 93. colloque infusa mariti, Ov. M. 11, 386. infusos mihi coniungite artus, Sen. Med. 935; — sensim infusā tranquilla per aequora pace, Sil. 7, 258; — *absol.*: tum generis eiusdem furfures infundunt, Col. 12, 44, 3. nix umeros (Atlantis) infusa tegit, Virg. A. 4, 250. canitiem terra atque infuso pulvere foedans, Catull. 64, 224. obliquas se ipsae (naves) ad ictus praebebant et, si qua concurrerat, obruebatur infuso igni magisque ad incendium quam ad proelium trepidabant, Liv. 37, 30, 5. iam sole infuso, als sich das Sonnenlicht verbreitet hatte, mit Aufgang der Sonne, Virg. A. 9, 461. tremula infuso resplendent caerula Phoebo, Sil. 12, 731. cessit nocti finemque dedēre caedibus infusae subducto sole tenebrae, 5, 677. fuscabat et Hesperus umbra paullatim infusa properantem ad litora currum, 11, 268; dicht.: nuda pedem, nudos humeris infusa capillos, mit über die Schultern herabwallenden Haaren, Ov. M. 7, 183. u. vgl.: sollemne Phoebus carmen edit infusis humero capillis, Sen. Oed. 496.

III) gießend anfüllen, einschänken, 1) eig.: maius infundam tibi - poculum, Hor. Epod. 5, 77. ipse de tempore coenare, resinam et nardum identidem sibi infundit, Auct. BHisp. 33, 5. at hic nuper sororis filio infudit venenum, non dedit, Cic. Phil. 11, 6, 13. alvos accipite, ceris opus infundite, Phaed. 3, 13, 9. — 2) übtr., einschütten, virga prior annuet adque maniplos solvet et infundet iumentis hordea lassis, Juv. 8, 153.

IV) gießend befeuchten, begießen, benetzen, durchnässen, mit *Abl.*: infundito (napos) sinapi et aceto, ut a iure contegantur, u. aceto infundito (napos), Col. 12, 56, 3. u. 4. quod si pluviis infusa fuerint (foena), converti ante non debent, quam pars eorum summa siccata sit, Pallad. 6, 1, 2. vino vel infusum vel aspersum parvus quoque dolor incitat in furorem, Macrob. Sat. 7, 3, 4. infusus vino fit similis insano, 7, 5, 14; — *abs.*: si uvam nimius imber infuderit, Pallad. 11, 9. si lassus (bos) sub onere vehementer est infusus in pluvia, Veg. 4, 12, 1. offula panis infusa faucibus eorum inseratur, 4, 12, 2. vinculo salicis infuso, Pallad. 4, 1, 2; übtr.: quae (proprietas lunaris) ut corpus infundat, omnes eius aperit et laxat meatus, Macrob. Sat. 7, 16, 26.

infusco, āvi, ātum, āre, in Braun od. Schwarz übergehen lassen, bräunen, schwärzen, verdunkeln, 1) eig., a) im Allg.: ne maculis infuscet vellera

pullis nascentum, Virg G. 3, 389. u. vgl. Col. 7, 3, 1 naturalis autem maturitas est (uvae), si cum expresseris vinacea, quae acinis celantur, iam infuscata et nonnulla propemodum nigra fuerint, Col. 11, 2, 69. fulvus enim et flavus et rubidus - appellationes sunt rufi coloris, aut acuentes eum - aut cum colore viridi miscentes aut nigro infuscantes, Gell. 2, 26, 8. effuso atramento, quod pro sanguine his (lolliginibus) est, infuscata aqua absconduntur, Plin. 9, 29 (45), 84. subitis turbinibus infuscato aëre, Auct. Orig. gent. R. 14, 2. — b) insb. v. Ton, **rauh machen**, vox robusta, sed sordida lucubrationibus et neglegentia, non natura infuscata, Sen. Contr. 1. praef. 16. nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur revocato, infuscatur ex inopinato (lusciniae sonus), Plin. 10, 29 (43), 81; u. von d. Aussprache: omnes tum fere, qui nec extra urbem hanc vixerant, nec eos aliqua barbaries domestica infuscaverat, recte loquebantur, Cic. Brut. 74, 258. — 2) übtr., **verdunkeln, besudeln, verderben, verfälschen**, concr. u. abstr. Objecte, mit *Abl.*: situm inter oris barba paedore horrida intonsa infuscat pectus inluvie scabrum, Poet. b. Cic. Tusc. 3, 12, 26. (Trag. rel. p. 225). summaque ieiuna sanie infuscatur harena, Virg. G. 3, 493; — verens ne-victoriae gloria saevitiae macula infuscaretur, Justin. 12, 5, 5. lenibus verbis monere (milites), ne gloriosam militiam seditionibus infuscarent, 12, 11, 7. laudanda est vel etiam amanda vicinitas, retinens veterem illam officii rationem, non infuscata malevolentiā, non adsueta mendaciis, non fucosa, non fallax cet., Cic. Planc. 9, 22; — *abs.*: raro nimium dabat, quod biberem, adque id merum infuscabat, Plaut. Cist. 1, 1, 19. nec omnino quidquam permiscendum, quo naturalis sapor eius (vini) infuscetur, Col. 12, 19, 2; — nunc pol ego metuo nequid infuscaverit, Plaut. Mil. gl. 2, 6, 46.

infuscus, a, um, **ins Braune übergehend, bräunlich**, alias (apes) minores quidem, sed aeque rotundas et infusci coloris horridique pili, Col. 9, 3, 1. quidam etiam (apum reges) infusci atque hirsuti reperiuntur, 9, 10, 1.

infūsio, ōnis, *f.* (infundo), 1) **das Eingießen, Einfließenlassen**, nur medicin. v. Klystier, Plin. 20, 21 (84), 228. — 2) **das Begießen, Befeuchten, Benetzen**, oportebit autem theriacae infusione adsidua vim succi senescentis iterare, Pallad. 3, 28, 2. quoties caelestis negatur infusio, 3, 25, 22.

infūsor, ōris, *m.*, **der einfließen -, einströmen läßt**, von Gott: inf. fidei, sator pudoris, mortis perdomitor, salutis auctor, Prud. Cathem. 4, 11.

infusus, a, um, *Ptcp.*, s. infundo.

ingĕmesco, ĕre, s. ingemisco.

ingĕmĭno, āvi, ātum, āre, 1) *trans.*, **verdoppeln, wiederholen**, Töne, Worte u. dgl.: vox adsensu nemorum ingeminata remugit, Virg. G. 3, 45. haec in fine loquendi ingeminat voces auditaque verba reportat, Ov. M. 3, 368. corvi ter guttura voces aut quater ingeminant, Virg. G. 1, 411. his populus ridet multumque torosa inventus ingeminat tremulos naso crispante cachinnos, Pers. 3, 86; — lyncem Maenas flexura corymbis „Evion" ingeminat: reparabilis adsonat echo, 1, 101. „me miserum!" ingeminat, Ov M. 1, 653. „salve, vera Iovis, vera o Iovis" undique „proles!" ingeminant, VFlacc. 4, 328. maestusque Creusam nequiquam ingeminans iterumque iterumque vocavi, Virg. A. 2, 769; — andere Gegenstände: vicinos callida (Venus) flores ingeminat, Claud. Rapt. Pros 3, 221. praestringit aëna lux oculos nudique seges Mavortia ferri ingeminat splendore diem, III. Cons. Hon. 134. oscula iamque toris adque oscula postibus ipsis ingeminant, VFlacc. 2, 169. dextra ingeminans ictus, Virg. A. 5, 457. u. so Sen. Herc. fur. 800. multa viri nequiquam inter se volnera iactant, multa cavo lateri ingeminant, 5, 433. Turnus adest medioque in crimine caedis et igni terrorem ingeminat, 7, 577. noctes timorem ingeminant, Claud. Rapt. Pros. 3, 69. u. vgl. BGet. 20. Pallantide caesus eadem Didius hostiles ingeminavit opes, Ov. F. 6, 567. maternos Cottas cui Messallasque paternos maxima nobilitas ingeminata dedit, Pont. 4, 16, 43 ingeminat crimen, commoti pectoris ignem nutrit, Claud. in Rufin. 1, 181. — 2) *intr.*, **sich verdoppeln, sich vermehren**, ingeminant plausu Tyrii, geben wiederholt ihren Beifall kund, Virg. A. 1, 747. ingeminant hastis et Troes et cet., 9, 811; — ingeminant abruptis nubibus ignes, 3, 199. ingeminant austri et densissimus imber, G. 1, 333. tum vero ingeminat clamor, A. 5, 227. ingeminant curae, 4, 531. ingeminant commotis questibus aestus, VFlacc. 7, 195.

ingĕmisco od. **ingĕmesco**, ĕre (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 144), 1) *intr.*, **anfangen laut aufzuseufzen, bei od. über etw. laut zu seufzen anfangen**, a) eig., mit *Dat.*: quem vidit nemo ulli ingemescentem malo, Cic. Tusc. 2, 9, 21 (aus Soph. Trach.) laetemur his quibus fruimur, ingemiscamus illis quae patiebamur, Plin. Pan. 53, 5. qui aerumnis suis ingemisceret, Dict. Cret. BTroi. 5, 3 (Cod. S. Gall. sec. IX: ingemesceret); — *ad* omnem et eius et Iuliarum mentionem ingemiscens, Suet. Aug. 65; — persequi Caesar Pompeium? quid? ut interficiat? o me miserum! et non omnes nostra corpora opponimus? *in* quo tu quoque ingemiscis, Cic. Att. 7, 23, 1; — quantum ingemiscant, inquit, patres nostri circa moenia Carthaginis bellare soliti, *si* videant nos cet., Liv. 21, 53, 5; — *abs.*: pueri Spartiatae non ingemiscunt verberum dolore laniati, Cic. Tusc. 5, 27, 77. nec quotiescumque me viderit, ingemiscet ac pestem suam et patris sui sese dicet videre, Sest. 69, 146. ut primum labare animum regis et ingemiscere interdum filii desiderio sensit, Liv. 40, 54, 7. quum spadonem, qui Darei fuerat, ingemiscentem conspexisset rex, causam maestitiae requisivit, Curt. 5, 8 (2), 14. tacitus ingemiscebam, Apul. M. 2, 15. 10, 14. vehementer ingemiscis, 3, 11. rursus altius ingemiscens, 2, 30; — b) übtr.: nullus erumpit sonus: tantum ingemiscit ignis, knistert, Sen. Herc. Oet. 1732. — 2) *trans.* **anfangen etw. laut zu beseufzen über**

etw. laut zu seufzen anfangen, mit *Acc.*: suamque et popularis Silvani vicem graviter ingemiscens, Amm. 15, 5, 11. ut hercules eius vicem ego quoque tacitus frequenter ingemiscam, Apul. M. 9, 14. suosque casus graviter ingemescens, 9, 39. quum - utrosque insidiis eorum circumventos ingemiscerent, Dict. Cret. BTroi. 5, 15 (Cod S. Gall.: ingemesc.). ingemiscat, si quis vita digressis est dolor, huius arrogantiam facti Fabricius ille Luscinus, Amm. 30, 1, 22. similique fortitud ne clades ingemiscendas Illyrici vindicasset, ni cet., 30, 7, 10. u. so 26, 6, 19; — mit *Acc.* u. *Inf.*: „hostem iudicatum hoc tempore Dolabellam - ingemiscendum est": quid ingemiscis hostem Dolabellam? Cic. Phil. 13, 10, 23.

Ingemmesco, ĕre, sich in Edelstein verwandeln, Isidor. 16, 14, 7.

Ingĕmo, gĕmui, ĕre, 1) *intr.*, laut aufseufzen, bei od. über etw. laut seufzen, a) eig., mit *Dat.*: quod super est arvi, tamen id natura sua vi sentibus obducat, ni vis humana resistat vitai causa valido consueta bidenti ingemere et terram pressis proscindere aratris, Lucr. 5, 206. depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro ingemere, Virg. G. 1, 46. ligonibus duris humum exhauriebat ingemens laboribus, Hor. Epod 5, 30; — ingemuerunt quidem principes condicioni suae, parendum tamen victori censebant, Liv. 36, 28, 8. diceris erratis ingemuisse meis, Ov. Pont. 2, 3, 66. iustis suppliciis inlacrimavit etiam et ingemuit, Suet. Vesp. 15. cuius (urbis) ruinis omnis Campania, omnes qui Campaniam circa accolunt populi ingemuissent, Liv. 26, 16, 12. consuetis serum est ex ordine fatis ingemere, VFlacc. 4, 449. nemo morituro ingemit, Sen. Herc. Oet. 1687; — una *in* illa re servitutis oblita civitas ingemuit servientibusque animis, quum omnia metu tenerentur, gemitus tamen populi R. liber fuit, Cic. Phil. 2, 26, 64; — *abs.*: subito vi morbi saepe coactus ante oculos aliquis nostros - concidit et spumas agit, ingemit et tremit artus cet., Lucr. 3, 487. ingemit et - talia voce refert, Virg. A. 1, 93. flet pius Aeacides, maerent Poeantia corda, ingemit et dulci frater cum Castore Pollux, VFlacc. 3, 723. medullitus ingemebam, Apul. M. 7, 2. in ipso thalamo matris iacens ingemebat, 5, 28. ingemuit Chiron traxitque e corpore ferrum, Ov. F. 5, 399. ingemuit omnis turba, Sen. Herc. Oet. 1668. ingemuit Iuno, VFlacc. 3, 509. u. vgl. Claud. BGet. 631. in Eutr. 1, 146. hic quum exclamasset Laelius ingemuissentque caeteri vehementius, leniter adridens Scipio „quaeso" inquit, „ne me e somno excitetis", Cic. Rep. 6, 12, 12; — ingemuit cari graviter genitoris amore, Virg. A. 10, 789. num fletu ingemuit nostro? 4, 369. cuius morte ingemuit quidem rex, adiecit tamen cet., Curt. 9, 13 (3), 20; — quaesivit caelo lucem ingemuitque repertā, Virg. A. 4, 692. exercitus certe velut erepto eo ingemuit, Curt. 7, 27 (6), 22. animadversa - Magni Alexandri imagine ingemuit, Suet. Caes. 7. adposita lautiore caena ingemuisse eum, Galb. 12; — utque procul - prospexit tristi mulcatam morte Camillam, ingemuitque deditque has imo pectore voces, Virg A. 11, 838 sqq. u. so mit vorausg. ut, 10, 821. VFlacc. 2, 400. vb. ubi, VFl. 4, 114 sqq. 3, 286 sq.; — quos ille omnes longo ordine cernens ingemuit. Virg. A. 6, 483. ingemuit nostra cohors omne illud putans distribui sibi oportere, Cic. Att. 7, 1, 6. — b) übtr.: quo simul intravit sacroque a corpore pressum ingemuit limen cet, seufzte, knarrte, Ov. M. 4, 449. exsiluēre loco - silvae ingemuitque solum vicinaque palluit arbor, 14, 406. omne dei (Boreae) rapidis nemus ingemit alis, VFlacc. 1, 577. tum demum ingemuit corvi deceptus stupor, vom Raben selbst, Phaedr. 1, 13, 11. — 2) *trans.*, laut beseufzen, über etw. laut seufzen, mit *Acc.*: hic dulces primaevae coniugis annos ingemit, Stat. Theb. 4, 354. tum Poenos etiam ingemuisse leones interitum, Virg. Ecl. 5, 27. quicunque caesos ingemunt gnati patres, a me petent supplicia, Sen. Herc. Oet. 1786. ipsi etiam minus ingemuēre iacentem Inachidae, Stat. Theb. 9, 2; — mit *Acc* u. *Inf.*: tunc crassos transisse dies lucemque palustrem et sibi iam seri vitam ingemuēre relictam, Pers. 5, 60. et testudineum mensus quater hexaclinon ingemuit citro non satis esse suo, Mart. 9, 59, 9.

Ingĕnĕro, āvi, ātum, āre, 1) etw. durch Zeugung hineinbringen, übtr. einpflanzen, einflößen, einhauchen, von der Natur, von Gott u. dgl.: tantam in illis animalibus (v. Hunden) ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam proditum est, Curt. 9, 6 (1), 33. ingeneratque (natura) in primis praecipuum quemdam amorem in eos, qui procreati sunt, Cic. Off. 1, 4, 12. nobis cum Faliscis, quae pacto fit humano, societas non est: quam ingeneravit natura utrisque, est eritque, Liv. 5, 27, 6. unum earum (mentis virtutum genus) quae ingenerantur suapte natura appellanturque non voluntariae, Cic. Fin. 5, 13, 36. quod si haec (quaedam contra naturam depravata) astro ingenerata et tradita essent, nulla res ea mutare posset, Div. 2, 46, 96. deus ipse viros in pulvere crudo Arcas alit nudaeque modos virtutis et iras ingenerat, Stat. Theb. 4, 228. quumque alia quibus cohaererent homines e mortali genere sumpserint, quae fragilia essent et caduca, animum esse ingeneratum a deo, Cic. Leg. 1, 8, 24. in tanta animantium varietate homini ut soli cupiditas ingeneraretur cognitionis et scientiae, Acad. frg. lib. III, 3. p. 257. non ingenerantur hominibus mores tam a stirpe generis ac seminis, quam ex iis rebus, quae ab ipsa natura loci ad vitae consuetudinem suppeditantur, quibus alimur et vivimus, Agr. 2, 35, 95. erat eo nomine, ut ingenerata familiae frugalitas videretur, Sest. 9, 21. quibus ad perficienda, quae ingenerata sunt bona, non segnis virtutum opifex, disciplina, coniungitur, Pan. vet. 9, 4, 2; — Latine et diserte loqui illis ingeneratum est, 8, 1, 2; — von Menschen: qui aeternum Romano imperio spiritum ingeneravit, VMax. 5, 3, 1. hascine vires amicitiae? mortis contemptum ingenerare, vitae dulcedinem extingere cet., 4, 7. Ext. 1. inferendi ictus subtiliorem rationem legibus ingeneravit, 2, 3, 2. —

2) **beypflanzen**, dum cupit et cupidae quaerit se iungere matri et mater facili mollissima subiacet arvo, ingenera: nunc sunt genitalia tempora mundi, Col. 10, 194. non decet tam vetus sine liberis nomen esse, sed indidem semper ingenerari, Catull. 61, 208 sqq.

ingĕniātus, a, um, **von Natur ausgestattet, geartet**, itidem divos dispertisse vitam humanam aequom fuit: qui lepide ingeniatus esset, vitam ei longinquam [ut] darent, qui inprobi essent et scelesti, is adimerent animam cito, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 134. versutus alioquin et ingeniatus ad astutiam, Apul. Flor. 4, 18.

ingĕnĭcŭlo, āvi, ātum, āre, 1) **die Kniee einbeugen, knieen**, ut subito vestes ad pedes defluerent nudusque una manu ad mammam altera pudentis adhibita ingenicularet, Lamprid. Ant. Heliog 5. — 2) **zum Knieen bringen**, se ingeniculasse multis iam vulneribus acceptis, Hygin. Astr. 2, 6. u. vom Gestirn: pes ingeniculati, Vitr. 9, 3 (6). u. so **ingĕnĭcŭlus**, i, *m.*, der Knieende, Firm. Math. 8, 17. vgl. mit: nixa genu species vel Graio nomine dicta engonasin, Manil. 5, 646.

ingĕniŏlum, i, *n.*, **jugendliche od. schwache Geistesanlage, geringes Talent**, apparet puerilium esse ingeniola fictionum, Arnob. 5, 4. hoc est quod destruit strophas ingenioli tui, Hieron. adv. Rufin. 4.

ingĕniōsus, a, um (vgl. Gell. 4, 9, 12), **voll von od. reich an Naturanlagen, hinreichend von Natur ausgestattet**, 1) eig. v. Lebl.: frigida Corseolis nec olivis apta ferendis terra, sed *ad* segetes ingeniosus ager, Ov. F. 4, 683. u. so *abs.*: dos tibi Lemnos erit, terra ingeniosa colenti, Her. 6, 117; mit *Dat.*: quid tamen ista fides, quid rari forma coloris, quid vox mutandis ingeniosa sonis, quid iuvat cet., Am. 2, 6, 17. — 2) übtr., **voll geistiger Naturanlagen, reich an geistigen Anlagen, mit reichen Geistesanlagen ausgestattet, talentvoll**, a) im Allg., v. Leb.: accidit enim etiam ingeniosis adolescentibus frequenter, ut labore consumantur, Quint. 10, 3, 12. cum se Cicero ab illis quoque vetustissimis auctoribus, ingeniosis quidem sed arte carentibus, plurimum fateatur adiutum, 10, 1, 40. quae scripsit gravis et ing. poëta, Cic. Planc. 24, 59; — hoc etiam malis contingit: quid tu Bruto putas et ingenioso et erudito? Cic. Att. 14, 20, 3. probus quoque in primis erit ille vere ingeniosus: alioqui non peius duxerim tardi ingenii esse quam mali, Quint 1, 3, 2. improbe facit qui in alieno libro ingeniosus est, Mart. praef. lib. 1. hos omnes amavit unice atque ab his invicem dilectus est, nec tamen ingeniosus ad litteras, Capitol. Ver. 2. prioris generis (mentis virtutum) est docilitas, memoria: quae fere omnia appellantur uno ingenii nomine easque virtutes qui habent ingeniosi vocantur, Cic. Fin. 5, 13, 36. ingeniosi vocentur, ut libet, dum tamen constet, contumeliose sic laudari disertum, Quint 2, 12, 7. Aristoteles quidem ait omnes ingeniosos melancholicos esse, ut ego me tardiorem esse non moleste feram, Cic. Tusc. 1, 33, 80. inter acutos autem et inter hebetes interest, quod ingeniosi - in morbum et incidunt tardius et recreantur ocius, hebetes non item: nec vero in omnem morbum ac perturbationem animus ingeniosi cadit cet., 4, 14, 32; — im *Compar.*: quo quisque est sollertior et ingeniosior, hoc docet iracundius et laboriosius, QRosc. 11, 31; im *Superl.*: haec homo ingeniosissimus, M. Cato, auctoribus eruditissimis inductus adripuit, Mur. 30, 62. homines ingeniosissimi atque acutissimi, quae a nostris fieri viderant, ea sollertia efficiebant, ut nostri illorum opera imitati viderentur, Auct. BAl. 3, 1. extat oratio hominis - nostrorum hominum longe ingeniosissimi atque eloquentissimi, C. Gracchi, Cic. Font. 17, 38 (13, 28). ingeniosissimus saeculi nostri medicus - Cassius, Cels. prooem. p. 11 — b) vorzugsw. **geistreich, geistvoll, sinnreich, erfinderisch**, capitale vocamus ingenium sollers: ingeniosa dea est (Capta Minerva), Ov. F. 3, 839. haec atque talia ex hominum genere ludibria sibi, nobis miracula, ingeniosa fecit natura, Plin. 7, 2 (2), 32. provocat ut segnes animos rerumque remotas ingeniosa vias paullatim exploret egestas, Claud. Rapt. Pros. 3, 30. has laetitias aequavit ingeniosus cocus, Petr. 70, 7. ingeniosa gula est, 119, 33; — crede mihi, res est ingeniosa dare, Ov. Am. 1, 8, 62. pinxit demon Atheniensium argumento quoque ingenioso, Plin. 35, 10 (36), 69. ingeniosa haec et fortia et ex ancipiti diserta creduntur, Quint. 8, 2, 21; — haec (templa) quoque vitet, *in* culpam siqua est ingeniosa suam, Ov. Tr. 2, 287. sed me mea fata trahebant inque meas poenas ingeniosus eram, 2, 341; — nascitur Autolycus, furtum ingeniosus *ad* omne, M. 11, 313. u. im *compar.*: ingeniosior est enim ad excogitandum simulatio veritate, Plin. Pan. 55, 2; — mit *Dat.*: utilis et dandis ingeniosa notis (Nape), Ov. Am. 1, 11, 4. — *Adv.*: tractantur ista **ingeniose**, Cic. Acad. 2, 27, 87. satis in ea (arte, quam Hermagoras edidit) videtur ex antiquis artibus ingeniose et diligenter electas res collocasse et nonnihil ipso quoque novi protulisse, Inv. 1, 6, 8. M. Coelius, vir eloquio animoque Curioni simillimus, sed in utroque perfectior, nec minus ingeniose nequam - in praetura novarum tabularum auctor exstitit, Vell. 2, 68, 1; — im *compar.*: his intus in ligno nucleus amygdale est, nec aliud pomum ingeniosius geminatum est, Plin. 15, 13 (12), 42. declamavit, ut mihi videbatur, longe ingeniosius, Sen. Contr. 2, 10; — im *superl.*: C. Curio - homo ingeniosissime nequam, Vell. 2, 48, 3.

1 **ingĕnĭtus**, a, um, *Ptcp.*, s. ingeno.

2. **ingĕnĭtus**, a, um (v. negat. in u. geno), **ungezeugt, ungeboren**, prima enim tu (deus) causa es -, infinitus, ingenitus, immortalis cet., Arnob. 1, 31.

ingĕnium, ii, *n.* (ingeno, ingigno), das Anerzeugte, Angeborene, Anerschaffene, die **natürliche -, ursprüngliche Beschaffenheit od. Anlage, die Natur, das Wesen**, von lebl. u. leb. Wesen, vgl.: quod Hispania non quam Italia modo, sed quam ulla pars terrarum bello reparando aptior erat locorum hominumque ingeniis, Liv. 28, 12, 11.

neque enim minus inperspicua, incerta, fallacia sunt iudicum ingenia quam tempestatum terrarumque, Plin. Ep. 1, 20, 17. In diesem Sinne zunächst 1) im Allg. a) v. Lebl. (concreten, bes. v. Localitäten, u. abstr. Begriffen): locine ingenium an domini mirer prius? Stat. Silv. 2, 2, 44. observato loci ingenio, Flor. 1, 22 (2, 6), 16. ingenio confisa loci, Claud. Rapt. Pros. 1, 139. diu infructuosam et asperam militiam toleraverant ingenio loci caelique et severitate disciplinae, Tac. H. 1, 51. castris conlatis pugna tamen ingenio loci prohibebatur, Sall. H. 3, 18. haec propsios nuper tutata est insula saltus sive loci ingenio, seu domini genio, Rutil. Namat. 2, 327. atque ea (oppida) te contra nec muri mole nec armis nec satis ingenio tuta fuisse loci, Ov. Pont. 2, 1, 51. locorumque ingenio sese contra imbelles regis copias tutabatur, Tac. A. 6, 41. pro terrarum ingeniis, Pan. vet. 10, 10, 1. nunc locus arvorum ingeniis, quae robora cuique, quis color, et quae sit rebus natura ferendis, Virg. G. 2, 177. ad caeli mores solique ingenia, Plin. 14, 1 (3), 10. dispar est tractuum diversorum ingenium: hic patulum, alibi molli devexitate subductum cet., Amm. 23, 6, 65. explorare locos consul collisque propinqui ingenium et campis quae sit natura parabat, Sil. 4, 90. profligaverat bellum Iudaicum Vespasianus obpugnatione Hierosolymorum reliqua, duro magis et arduo opere ob ingenium montis et cet., Tac. H. 2, 4. ingenio portus urbs invia, Sil. 14, 283. una (insula) singulari duorum fontium ingenio maxime insignis, Mel. 3, 10, 2. ut ingenio situs ne adiri quidem potuerit (Hispania), Flor. 1, 33 (2, 17), 3; — supra specus est, nomine Corycius, singulari ingenio, Mel. 1, 13, 3. tum Leptis altera et Syrtis, nomine atque ingenio par priori, 1, 7, 5. arcebat latitudo camporum suopte ingenio humentium, Tac. H. 5, 14. cuius (Oceani) duas insulas constabat suopte ingenio alimenta mortalibus gignere, Sall. H. 1, 61; — ite actutum in frundiferos locos, ingenio arbusta ubi nata sunt, non obsita, Naev. trag. 27. silvestres ac ferae (arbores) sui cuiusque ingenii poma vel semina gerunt: at quibus labor adhibetur, magis aptae sunt frugibus, Col. 3, 1, 2. ing. ligni eiusmodi est, ut urgentibus opprimentibusque non cedat, Gell. 3, 6, 3. inter se ingenio diversa sunt (vina), Macrob. Sat. 7, 12, 10. prout ingenio imbecillum aut validum fuit (vinum), 7, 12, 12. u. vgl.: quoniam in moribus inolescendis magnum ing. altricis et natura lactis tenet, Gell. 12, 1, 20. ing. velox igni motusque perennis, Sever. Aetn. 214; — Cantaber ingenio membrorum et mole timeri vel nudus telis poterat Larus, Sil. 16, 46. crines ingenio suo flexi per totos se umeros effuderant, Petron. 126, 15. si albicapillus hic videtur, ne utiquam ab ingenio'st senex, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 37. advenit post multos Scudilo, scutariorum tribunus, velamento subagrestis ingenii, Amm. 14, 11, 11; — edepol vos lepide temptavi vostrumque ingenium ingenî, Plaut. Stich. 1, 2, 69. inverecundum animi ingenium possidet, Poet. trag. b. Aller. 2, 26, 42. u. Cic. Inv. 1, 45, 83 (Trag. rel. p. 223, 179). cum pecudes pro regionis caelique statu et habitum corporis et ingenium animi et pili colorem gerant, Col. 6, 1, 1. magnificum, Caesar, et tuum, disiunctissimas terras munificentiae ingenio velut admovere, Plin. Pan. 25, 5. in ingenium divinationis instruimur, Macrob. Somn. Scip. 1, 3, 8; suopte igitur ingenio temperatum animum (Numae) virtutibus fuisse opinor magis instructumque non tam peregrinis artibus quam disciplina tetrica ac tristi veterum Sabinorum, Liv. 1, 18, 4. neque praemiis opus erat, cum honesta suopte ingenio peterentur, Tac. A. 3, 26. atque est ingenioque loquax et plurima fingi permittens credique timor, Claud. BGet. 227. geminantur vera pavoris ingenio, in Eutr. 2, 470.

b) v. Leb. (bisweilen auch v. Thieren), die **natürliche Anlage**, das **Naturell**, der **Charakter**, das **Wesen**, die **Gemüthsart**, das **Gemüth**, **Herz**, das **Gefühl**, der **natürliche Sinn**, die **Stimmung** (sämmtliche Eigenschaften als angeborene, natürliche, im Ggstz. zu künstlich erzeugten, dah. novi, ut ita dicam, ingenii b. Liv. 9, 18, 2), vgl. zunächst Stellen, in denen das Wort *neben entgegengesetzten u. verwandten Begriffen* erscheint: L. Catilina, nobili genere natus, fuit magna vi et *animi* et *corporis*, sed malo pravoque ingenio, Sall. C. 5, 1. magisque *voltum* quam ingenium bonum habere, 10, 5. sanctos licet horrida mores tradiderit domus ac veteres imitata Sabinos, praeterea castum ingenium vultumque modesto sanguine ferventem tribuat natura benigna larga manu, Juv. 10, 298. ab suspicione propter *cultum* amoeniorem ingeniumque liberius quam virginem decet parum abhorrens, Liv. 4, 44, 11. ingenia cultusque gentium differunt, Mel. 2, 1, 9. u. so vgl. Tac. Agr. 24. bono med ingenio esse ornatam quam *auro* multo mavolo: aurum fortuna invenitur, natura ingenium bonum, Plaut. Poen. 1, 2, 88. iustitia gentis ingeniis culta, non *legibus*, Justin. 2, 2, 5; nullum est ingenium tantum neque *cor* tam ferum, quod non labascat lingua, mitiscat malo, Att. 683. nec quisquam'st tam ingenio duro nec tam firmo *pectore*, quin, ubi quicque occassionis sit, sibi faciat bene, Plaut. As. 5, 2, 94. teneris etiam quae crimina suadet ingeniis, Scythicum pectus flammabat egestas, Claud. in Eutr. 2, 179. exanimor, feror, differor, distrahor, diripior: ita nubilam *mentem* animi habeo: ubi sum, ibi non sum: ubi non sum, ibi est *animus* meus: ita mihi omnia ingenia insunt, Plaut. Cist. 2, 1, 5. quanto hoc magis accidere ingenio putas, quod totum animo permixtum est, ab illo fingitur, illi paret, inde legem petit, Sen. Ep. 19, 5, 3 (114). ne ille mei feri ingenî iram atque animi acrem acrimoniam, Naev. trag. 40. haec ego putabam esse omnia humani ingenî mansuetique animi officia, Ter. Andr. 1, 1, 86. ingenia melius recta se in laudes ferunt, si nobilem animum vegeta libertas alit, Sen. Hipp. 460. hoc tecum oro ut illius animum atque ingenium regas, Plaut. Bacch. 3, 3, 90. scires liberum ingenium atque animum, Ter. Ad. 5, 3, 43. quorum ingenia atque animos nequeo no-

scere, Plaut. Trin. 1, 2, 55. u. zuvor: si in te aegrotant artes antiquae tuae aut si demutant *mores* ingenium tuum, *vs.* 34. morem antiquom atque ingenium obtines, Ter. Hec. 5, 4, 20. quo modo adulescentulus meretricum ingenia et mores posset noscere, Eun. 5, 4, 10. ille finis Appio alienae personae ferendae fuit: suo iam inde vivere ingenio coepit novosque collegas - in suos mores formare, Liv. 3, 36, 1. iussit, ut excederet castris, neu licentiae barbarae exemplar in Graecorum mores et mitia ingenia transferret, Curt. 8, 12 (3), 15. vgl. noch: nemo est tam firmo ingenio et tanta confidentia, quin cet., Enn. trag. 45. sed redit in rabiem scelerumque immane resumit ingenium, Claud. in Rufin. 2, 141; — mit *Attribut.*: muliebre ing., Att. 125. Pacuv. 269. Sall. H. 1, 41, 15. u. vgl.: novi ing. mulierum: nolunt ubi velis, ubi nolis cupiunt, Ter. Eun. 4, 7, 42. Punicum, Liv. 34, 61, 14. Justin. 18, 6, 2. servilia ing., dann servi, quos ing. socios dabat, Sall. H. 3, 67, 17. u. vgl.: suone an servitii ingenio, Tac. A. 12, 30. vos colubrino ingenio ambae estis. edico prius, ne duplices habeatis linguas: ne ego bilingues vos necem, Plaut. Truc. 4, 3, 6. Scylax canino scilicet usus ingenio taeterrimo latratu triclinium implevit, Petron. 64, 9; — quo (rege) non metuentius ullum numinis ingenium terra, Ov. F. 6, 259. pium ac pudicum, Ter. Hec. 1, 2, 77. castum, Juv. 10, 300. candidum, Hor. Epod. 11, 12. ingenuom, Plaut. Trin. 3, 2, 39. tum intellectum est, quantum ingenua servilibus ingenia praestarent, Justin. 18, 3, 14. liberale, Plaut. Capt. 2, 3, 58. Ter Ad. 4, 5, 49. bonum, Att. 99. Plaut. Bacch. 3, 3, 8. Pseud. 4, 7, 7. Poen. 1, 2, 87. Ter. Andr. 3, 1, 8. Sall. J. 82, 3. C. 10, 5. recta ingenia debilitat verecundia, perversa confirmat audacia, Plin. Ep. 4, 7, 3. u. so: recta, Sen. Hipp. 460. egregium, Ter. Heaut. 3, 1, 11; — mansuetum, Liv. 2, 30, 4. ipsorumque regum ingenia, illi mite et amoenum, huic atrox, avidum et societatis inpatiens erat, Tac. A. 2, 64. u. vgl. 13, 3. u. so: mite, Ov. M. 13, 187. Juv. 4, 82. 13, 184. mite ac tractabile, Curt. 3, 5 (2), 17. mitia, 8, 12 (3), 15. mitiora, Liv. 27, 39, 7. Curt. 6, 7 (3), 6. lene, Ter. Heaut. 1, 1, 49. placidum, Sall. J. 20, 2. Liv. 3, 45, 6. come, Tac. A. 6, 41. molliora, Curt. 5, 21 (6), 18. humanum, Plaut. Most. 3, 2, 127. Ter. Andr. 1, 1, 86. Sall. J. 93, 3. H. 1, 7. Curt. 8, 47 (14), 1. Justin. 6, 1, 1. u. im Plur., Curt. 5, 29 (10), 13. 8, 6 (2), 1; — forte, Enn. A. 395. fortius, Ov. Her. 18, 6. ferox, Pacuv. 36. ferocia, 8, 7 (2), 16. sordidum ac ferox, Suet. Aug. 65. ferum, Naev. trag. 40. Suet. Cal. 11. asperum, Mel. 3, 4, 1. durum, Plaut. As. 5, 2, 94. Hor. Od. 3, 21, 13. durum et inexorabile, Ter. Phorm. 3, 2, 12. inhumanum, Eun. 5, 2, 41. incivile, Eutr. 9, 27. parum civile, 8, 10. indocile, Sen. Thyest. 199. immitia, Curt. 9, 40 (10), 9 superbum, Lucr. 5, 1018. saevum, Phaedr. 4, 7, 14. Mel. 1, 19, 6. saevom atque execrabile, Att. 269. infandum, Sen. Oct. 851. atrox, Claud. VI. Cons. Hon. 229. u. vgl.: atrox caelum, perinde ingenia, Flor. 1, 37 (3, 2), 2. trux, Suet. Ner. 2. horrida, Curt. 4, 25 (6), 3; — mirum, Turpil. 29. Ter. Hec. 3, 5, 39. mobile, Suet. Aug. 46, 3. 66, 3. Claud. Laud. Stil. 2, 39. mobilia, Liv. 43, 22, 6. temporaria, Curt. 4, 22 (5), 11. ventosum, Liv. 42, 30, 4. infidum, Sall. J. 61, 5. vanum, Liv. 1, 27, 1. vana, C. 20, 2. levissima fidei mutandae ingenia, Liv. 28, 44, 5. commotius, Amm. 22, 10, 3. turbidum, 14, 7, 21. rapidum, Claud. in Rufin. 1, 109. insanum, Plin. Ep. 4, 7, 4. malum pravumque, Sall. C. 5, 1.

Verbindungen im *log. Subj.*: ingenium cui nulla malum sententia suadet ut faceret facinus, Enn. A. 248. fortius ing. suspicor esse viris, Ov. Her. 18, 6. ut sunt hominum ingenia, Tac. H. 4, 6. uti cuiusque ing. erat, Sall. J. 93, 7. prout cuique ing. erat, Agr. 37. sic est ing., Ter. Phorm. 1, 2, 20. numquam ing. idem ad res diversissimas, parendum atque imperandum, habilius fuit, Liv. 21, 4, 3. ingenium'st omnium hominum a labore proclive ad lubidinem, Ter. Andr. 1, 1, 50. uxorem quaerit firmamentum familiae: scies abesse ab lustris ingenium procul, Afran. 241. non semper ad actiones rectas praecepta perducunt, sed cum obsequens ing. est, Sen. Ep 15, 3, 4 (95). contrane lucrum nil valere candidum pauperis ing.? Hor. Epod. 11, 11. crevit ing. malis, Sen. Med. 899; — im *log. Obj.*: ingenia hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs format, Curt. 8, 31 (9), 20. augete ing. viris fortibus, Sall H. 1, 48, 20. si - mansuefieri posset ferum eius ing., Suet. Cal. 11. magistra ing. nobis molle Thalia facit, Ov. Her. 15, 83. locorum asperitas hominum quoque ingenia duraverat, Curt. 7, 12 (3), 6. malae secundaeque res opes, non ing. mihi mutabant, Sall. H. 2, 41, 1. bene et pudice eius doctum atque eductum sinam coactum egestate ing. immutarier? Ter. Andr. 1, 5, 40. u. vgl. Plaut. Trin. 1, 2, 35. ut ing. aut avorsum flecterent aut cupidum pacis vehementius accenderent, Sall. J. 102, 3. puerique parentum blanditiis facile ing. fregēre superbum, Lucr. 5, 1017. scin' ut quemque cuique tribuit fortuna ordinem, numquam ulla humilitas ing. infirmet bonum? Att. 98. placidum quoque ing. tam atrox iniuria accendisset, Liv. 3, 45, 6. u. vgl. Sall. J. 82, 3. ipsa solitudo natura quoque immitia efferavit ingenia, Curt. 9, 40 (10), 9. ferocia ingenia non bellum modo, sed etiam veniae desperatio efferaverat, 8, 7 (2), 16; — mihi quale ing. haberes fuit indicio oratio, Ter. Heaut. 2, 4, 4. u. vgl. Ov. M. 14, 25. adeo feris propria quam hominibus ingenia gerunt, Justin. 44, 2, 7. hocin' me miserum non licere meo modo ingenium frui! Ter. Heaut. 2, 4, 21. quae (Medea) saevum ing. variis involvens modis illic per artus fratris explicuit fugam, hic caede patris Peliadum infecit manus, Phaedr. 4, 7, 14. quod praemium effusi totiens sanguinis expectatis nisi ingratam militiam, immortalia tributa, virgas, secures et dominorum ingenia? Tac. H. 4, 32. fere exanclavimus tyranni saevom ing., Att. 269; — quin - conscendimus equos invisimusque praesentes nostrarum ingenia? Liv. 1, 57, 7. antea qui scire posses aut ing. noscere,

dum aetas metus magister prohibebant? Ter. Andr. 1, 1, 26. u. so novi ing. alicuius, Eun. 4, 7, 42. Ad. 4, 5, 49. Sen. Thyest. 199. u. pernovi, Plaut. Trin. 3, 2, 39. nam ea res dedit tum existumandi copiam cotidianae vitae consuetudinem, quae quoiusque ingenium ut sit declarat maxume, Ter. Heaut. 2, 3, 282. bonum ing. narras adulescentis, Andr. 3, 1, 8; — im *Dativ.*: Callisthenes - haudquaquam aulae et assentantium accommodatus ingenio, Curt. 8, 29 (8), 21. eo pacto maxume apud te meo ingenio erit fides, Ter. Hec. 3, 5, 24. ingenio eius diffisus, Suet. Caes. 3. tu lene tormentum ingenio admoves plerumque duro, Hor. Od. 3, 21, 13. non ego firmus in hoc: non haec patientia nostro ingenio: frangit fortia corda dolor, Tibull. 3, 2, 6; — mit *Genitiv.*: super ingenii naturam inopia rapax, metu saevus, Suet. Dom. 3. mobilitate ingenî pacem atque bellum mutare solitus, Sall. J. 88, 6. cuius de libertate ingenî et odio potentiae nobilitatis supra diximus, 30, 2. Perustae ac Desitiates Delmatae - ingeniorum ferocia - paene inexpugnabiles, Vell. 2, 115, 4. saevitiam ingenii per haec maxime ostendit, Suet. Cal. 27. nec boni ingenî quicquam in is inest, nisi uti se inprobis sustineant artibus, Plaut. Pseud. 4, 7, 7. qui si ex habitu novae fortunae novique, ut ita dicam, ingenii, quod sibi victor induerat, spectetur cet., Liv. 9, 18, 2; — im *Ablat.*: eo ego ingenio natus sum: aeque inimicitiam atque amicitiam in frontem promptam gero, Enn. trag. 7. ego profecto ingenio egregio ad miserias natus sum, Ter. Heaut. 3, 1, 11. qui gnatum haberem tali ingenio praeditum, Andr. 1, 1, 71. eo ing. gnatus'st, Plaut. Bacch. 4, 10, 10. eo enim ingenio hi sunt flagritribae, Pseud. 1, 2, 5. ingeniis quibus sumus atque aliae, Poen. 5, 4, 14. ita plerique omnes sumus ingenio, nostri nosmet paenitet, Ter. Phorm. 1, 3, 20. libera essem iamdiu, habuissem ingenio si sto (= isto) amatores mihi, Caecil. 136. hominum ego avaritia factus sum inprobior coquos, non meopte ingenio, Plaut. Pseud. 3, 2, 13. tu tibi tuopte ing. prodes plurumum, quum servitutem fers, ita ut ferri decet, Capt. 2, 3, 11. suo vivere ing., Liv. 3, 36, 1. in ceteros, qui mihi permittunt uti ing. meo, - quam mitis sim, non ignoratis, Curt. 8, 26 (8), 4. postquam remoto pudore et metu suo tantum ingenio utebatur, Tac. A. 6, 51. ita olim suo me ingenio pertulit, Ter. Hec. 3, 1, 22. legatis quoque consularibus nimia ac formidolosa erat (legio), nec legatus praetorius ad cohibendum potens, incertum suo an militum ingenio, Tac. Agr. 7. u. vgl. A. 12, 30. utinam nunc maturescam ingenio, ut patrem ulcisci queam! Pacuv. 139; — haec est prima aetas populi R. -, quam habuit sub regibus septem, quadam fatorum industria tam variis ingenio, ut rei publicae ratio et utilitas postulabat, Flor. 1, 2 (8), 1. dictu quam re facilius sit provinciam ingenio ferocem rebellatricem confecisse, Liv. 40, 35, 13. tertia post illas successit aënea proles, saevior ingeniis et ad horrida promptior arma, Ov. M. 1, 125. nocuisse id sibi apud senem principem, magis nociturum apud iuvenem ingenio trucem et longo exilio efferatum, Tac. H. 1, 21. etsi commotus ingenio simulationum tamen falsa in sinu avi perdiderat, leidenschaftlich von Charakter, A. 6, 45. praeceps ingenio in iram erat, Liv. 23, 7, 11. fervidus ingenio, tum vero et cladibus asper, Ov. M. 14, 485. usu belli et ingenio inpavida gens, Liv. 42, 59, 2. cunctator ingenio et defectione Hyrcanorum, Tac. A. 15, 1; — mit *Praepos.*: *ad* ingenium redis, Ter. Hec. 1, 2, 38. u. so Ad. 1, 1, 46. ad Veneris partes ingeniumque redi, Claud. Eutr. II. prol. 60; ego te complures *advorsum* ing. meum menses tuli, Ter. Phorm. 3, 2, 35; nisi illos *ex* tuo ingenio iudicas, Heaut. 5, 1, 7. nunc me ex aliorum ingeniis iudicat, Turpil. 19. forsan hic mihi parvam habeat fidem atque ex aliarum ingeniis nunc me iudicet, Ter. Eun. 1, 2, 118; *pro* cuiusque ingenio pollicendo, minitando, obtestando alium alio modo excitare, Sall. J. 49, 4. remissius et pro suo ing. pater cet., Quint. 9, 2, 91; utin omnes mulieres eadem aeque studeant nolintque omnia neque declinatam quidquam *ab* aliarum ingenio ullam reperias, Ter. Hec. 2, 1, 2. consilio haud abhorrente ab ingeniis hominum eos adgrediuntur, Liv. 9, 30, 7; regum ducumque clementia non *in* ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est, Curt. 8, 27 (8), 8. u. vgl. Gell. 13, 2, 5; — von Thieren: ut ad foetum non solum corporis bona sed et ingenium conferat (equa), Col. 6, 36, 2. variae formis et gente sequuntur ingenioque canes, Claud. Cons. Stil. 3, 296. mittor ad feras bestias, praecipitia ingenia sortitas, Curt. 8, 4 (1), 35. quippe equos et pecudes armentaque gramine vivunt: at quibus ingenium est inmansuetumque ferumque, Armeniaeque tigres iracundique leones cumque lupis ursi dapibus cum sanguine gaudent, Ov. M. 15, 84. ing. est ei (aquilae) testudines raptas frangere e sublimi iaciendo, Plin. 10, 1 (3), 7.

2) insbes. in rein geistiger Beziehung, **Geist, Talent, Anlagen, Fähigkeiten, Gaben, Begabung,** bisw. im Zusammenhang speciell: **Verstand, Erfindungsgeist, Geschmack**, a) im Allg., vgl. zunächst Stellen, in denen das Wort *neben entgegengesetzten u. verwandten Begriffen* erscheint: ingenium eius (pueri) imprimis *naturam*que perspiciat, Quint. 1, 3, 1. repente ad studium hunc se adplicasse musicum, amicum ingenio fretum, haud natura sua, Ter. Heaut. prol. 24. siraeum - ingenî non naturae opus est, Plin. 14, 9 (11), 80, — totidem paene reperias ingeniorum quot *corporum* formas, Quint. 12, 10, 10. nec enim figura corporis nec ratio excellens ingenii humani significat ad unam hanc rem natum hominem, ut frueretur voluptatibus, Cic. Fin. 2, 13, 41. ut omnes istius ingenium corporis esse negent, Ov. Pont. 4, 6, 37. ingenii dotes corporis adde bonis, AA. 2, 112. delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, rei publicae consultabant, Sall. C. 6, 6. una urbs Attica pluribus annis eloquentia, quam universa Graecia, operibusque floruit, adeo ut corpora gentis illius separata sint in alias civitates, ingenia vero solis Atheniensium

muris clausa existimes, Vell. 1, 18, 1. divorsi pars ing., alii corpus exercebant, Sall. C. 2, 1. ing. nemo sine corpore exercebat, 8, 5. denique cur acris violentia triste leonum seminium sequitur, volpes dolus et fuga cervos, et iam caetera de genere hoc cur omnia *membris* ex ineunte aevo generascunt ingenioque, Lucr. 3, 742. sed vegetum ing. in vivido pectore vigebat virebatque integris *sensibus*, Liv. 6, 22, 7. *viribus* ingenio, specie virtute, loco re extremi primorum, extremis usque priores, Hor. Ep. 2, 2, 203. ing. est; quod eget moderamine nostro: tu vires sine mente geris, Ov. M. 13, 362. quo mihi rectius videtur ingeni quam virium opibus gloriam quaerere, Sall. C. 1, 3. ubi per socordiam vires, *tempus*, ing. diffluxēre, naturae infirmitas accusatur, J. 1, 4. abhorrent (Scythae) forsitan moribus nostris et tempora et ingenia cultiora sortitis, Curt. 7, 33 (8), 11. *aetate* avum transcendat, ingenio patrem! Sen. Troad. 706. pollens viribus, decora *facie*, sed multo maxume ingenio validus, Sall. J. 6, 1. et pecus atque agros divisēre atque dedēre pro facie cuiusque et viribus ingenioque, Lucr. 5, 1110. par animo quoque forma suo respondet: in illa et genus et facies ingeniumque simul, 6, 805. u. vgl. cui ing., valetudo, facultas, praeceptores non deerunt, Quint. 12, 11, 26; — quis tam sagaci *corde* atque ingenio unico -? Afran. 15. ingenio qui praestabant et corde vigebant, Lucr. 5, 1107; quis ille vel ingenii dotibus vel *animi* artibus, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat, Curt. 3, 16 (6), 20. ubi intenderis ing., valet: si lubido possidet, ea dominatur, animus nihil valet, Sall. C. 51, 3. ingenio veloci ac mobili, animo praesenti et acri, Quint. 6, 4, 8. ing. exerceetur multiplici variaque materia et animus contemplatione recti pravique formatur, 2, 4, 20. pueris, quae maxime ing. alant atque animum augeant, praelegenda, 1, 8, 8. ille (Roscius) corporis motu tantum amorem sibi conciliarat a nobis omnibus: nos animorum incredibiles motus celeritatemque ingeniorum negligimus? Cic. Arch. 8, 17. huc accedebat munificentia animi et ingeni sollertia, Sall. J. 7, 7. quod si - tantum haberent aut ad ementiendum animi aut ad fingendum ingenii, non meliore fortuna ad probra non audienda Fonteius quam illi - fuisset, Cic. Font. 18, 40 (14, 30). ac mihi quidem veteres illi maius quiddam animo complexi plus multo etiam vidisse videntur, quam quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest, dOr. 3, 5, 20. et animi atque ingenii celeres quidam motus esse debent, quid et ad excogitandum acuti et ad explicandum ornandumque sint uberes et ad memoriam firmi atque diurni, 1, 25, 113. ubi dolor? ubi ardor animi, qui etiam ex infantium ingeniis elicere voces et querelas solet? Brut. 80, 278; ingenium cui sit, cui *mens* divinior atque os magna sonaturum, des nominis huius honorem, Hor. Sat. 1, 4, 43. prioris generis (mentis virtutum) est docilitas, memoria: quae fere omnia appellantur uno ingenii nomine, Cic. Fin. 5, 13, 36; quotiens ingenium *iudicio* caret et specie boni fallitur, Quint. 8, 3, 56. u. vgl. 2, 4, 14. suo ingenio dixisse, alieno iudicio, 10, 1, 130; grande doloris ingenium est (Erfindungsgeist) miserisque venit *sollertia* rebus, Ov. M. 6, 574. ingenii signum in parvis praecipuum *memoria* est, Quint. 1, 3, 1. memoria autem facit prompti ingenii famam, 11, 2, 46. fuisse dicitur ingenii magni, memoriae singularis, Suet. Gr. 7. u. vgl.: ing., inventio, vis, facilitas (in oratore maxima), Quint. 10, 2, 12; — Aprum ingenio potius et vi naturae quam *institutione* et *litteris* famam eloquentiae consecutum, Tac. Or. 2. magister *artis* ingenique largitor venter, Pers. prol. 10. ita inter artes bonas integrum ing. brevi adolevit, Sall. J. 63, 3. tantum illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenii vel artis vel fortunae superfuit, et quod difficillimum est in imperio, Suet. Tit. 1; magnum ing. L. Luculli magnumque optimarum artium *studium* - caruit omnino rebus urbanis, Cic. Acad. 2, 1, 1. P. Scipio Aemilianus, vir avitis P. Africani paternisque L. Pauli virtutibus simillimus omnibus belli ac togae dotibus ingeniique ac studiorum eminentissimus seculi sui, Vell. 1, 12, 3. in quo studium ingeniumque perspexerit, Quint. 1, 2, 16. ut bona ingenii studiique in lucem non prolata situ quodam secreti consumerentur, 12, 5, 2. ut corpora nostra lente augescunt, cito extinguuntur, sic ingenia studiaque oppresseris facilius quam revocaveris, Tac. Agr. 3. ut is, cui non refragetur ing., acri studio adiutus tantum consequatur, ut cet., Quint. 10, 6, 4. ingenia Britannorum studiis Gallorum anteferre, Tac. Agr. 21. eodem ingenio, studio, doctrina praeditus, Quint. 12, 1, 10. ego nec studium sine divite vena, nec rude quid possit video ingenium, Hor. AP. 409; in eo non solum ingenium elucere eius videbatis, quod saepe, etiam si *industria* non alitur, valet tamen ipsum suis viribus, sed inerat cet., Cic. Coel. 19, 45. versabatur in hoc studio nostro - et cum ingenio, ut nosti, nec sine industria, Fam. 13, 10, 2. in quibusdam laudandi viri (Scaurus et Rutilius), etiamsi maximi ingenii non essent, probabiles tamen industria: quamquam his quidem non omnino ing., sed oratorium ing. defuit, Brut. 29, 110. nihil huc nisi perfectum ingenio, elaboratum industria adferri oportere, Pomp. 1, 1. adolescentem illustri ingenio, industria, gratia accusari ab eius filio, quem cet., Cael. 1, 1; inter ingenium quidem et *diligentiam* perpaululum loci reliquum est arti, dOr. 2, 35, 150. non possum equidem non ingenio primas concedere: sed tamen ipsum ing. diligentia etiam ex tarditate incitat, 2, 35, 147. quo minus ingenio possum, subsidio mihi diligentiam paravi, Quinct. 1, 4. ad quas igitur res aptissimi erimus, in iis potissimum elaborabimus: sin aliquando necessitas nos ad ea detruserit, quae nostri ingenii non sunt, omnis adhibenda erit *cura*, *meditatio*, diligentia, ut cet., Off. 1, 31, 114. quomodo inveniemus etiam illas occultiores quaestiones? - ingenio, cura, exercitatione, Quint. 7, 1, 40; *opera* aut ingenio suo opus esse, Sall. J. 71, 4. incredibilis quaedam ingenii magni-

tudo non desideravit indocilem *usus disciplinam*, Cic. Acad. 2, 1, 2; scilicet ing. et rerum *prudentia* velox ante pilos venit, Pers. 4, 4. quod semper dissidet in te convenit: ingenio robur, prudentia forti, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 315. ea paucis, quibus peritia et verum ing. est, abnuentibus, Sall. H. 1, 111. claudicat ing., delirat *lingua*, labat mens, omnia deficiunt, Lucr. 3, 453. quam docta facultas ingenii linguaeque modus! Claud. IV. Cons. Hon. 515. neque ego callidam *facundiam* neque ingenium ad male faciendum exercui, Sall. H. 2, 41, 4. multum ingenii habuisse et facundiae, Quint. 10, 1, 8. qui Ti. Gracchum, idem Gaium fratrem eius occupavit furor –, ingenio etiam *eloquentia*que longe praestantiorem, Vell. 2, 6, 1. — Mit *Attribut.*: ing. caeleste, Ov. AA. 1, 185. immortale, Quint. 10, 1, 109. venerabile, Juv. 15, 142. felix, Sen. Ep. 15, 3, 36 (95). Claud. Laud. Stil. 2, 126. magnum, Sen. Tranqu. an. 17, 10. ingens, Hor. Sat. 1, 3, 33. eminens, Quint. 6. pr. 1. clarum, 10, 1, 102. inlustre, Tac. H. 4, 5. ingenia quo inlustriora, breviora sunt, Sen. Cons. ad Marc. 23, 4. excellens, Cic. Off. 1, 21, 71. Fam. 6, 6, 8. excellens ac singularis, dOr. 2, 74, 298. singularibus ingeniis praeditas (Gallicenas), Mel. 3, 6, 3. praestantissimis ingeniis homines, Cic. Fin. 2, 16, 51. miri in adulando ingenii, Erfindungsgeist, Suet. Vit. 2; — ing. docile, come, aptum ad artes optimas, Nep. Dion. 1, 2. alium ingenii esse mobilis et erecti, alium tardi et hebetis, utique alium alio ingeniosiorem, Sen. Ep. 15, 2, 30 (94). sublime et erectum, Tac. Agr. 4. capax, Ov. M. 8, 533. dives, Tr. 2, 335. uberius, 2, 73. u. vgl.: ingeniique sui dictus cognomine Largus, Pont. 4, 16, 17. facile et copiosum, Quint. 10, 1, 128. par materiae, Juv. 1, 151. perelegans, Vell. 1, 7, 1. capitale vocamus ing. sollers, Ov. F. 3, 839. sollers, Sen. Phoen. 238. non insulsum, Plaut. Mil. gl. 4, 2, 79. haud absurdum, Sall. C. 25, 4. Tac. A. 13, 45. quod certe, etsi non limatioris, maioris tamen ingenii vitium est, Plin. Ep. 1, 20, 21. acuta, Cic. Div. 1, 36, 79. acre, Sall. J. 28, 5. acerrimum, Cic. Or. 5, 18. velox, Juv. 3, 73. Quint. 6, 4, 8. rapax, Sen. Cons. ad Helv. 17, 4. rapidum, Claud. in Rufin. 1, 109. mobiliore quodam ing., Quint. 10, 7, 22. promptum, 11, 2, 46. Tac. A. 1, 23. vegetum, Liv. 6, 22, 7. vividum, 2, 48, 3. rapido ferventius amni ing., Hor. Sat. 1, 10, 61. vehemens et poëticum, Quint. 10, 1, 90. forte quidem sed indomitum, 10, 2, 19. fortissimum ac beatissimum, Sen. Ep. 7, 4, 1 (66). ing. validissima, Sall. J. 103, 2; — mediocre, Quint. 12, 11, 24. Amm. 16, 1, 2. tenue, Quint. 10, 2, 19. retunsa, Cic. Div. 1, 36, 79. obtunsum, Amm. 21, 16, 4. hebes, Cic. Phil. 10, 8, 17. pingue, Ov. M. 11, 148. tardum, Cic. dOr. 2, 27, 117. Agr. 3, 2, 6. Quint. 1, 3, 2. pigrum, Quint. 10, 2, 4. coacta, Sen. Tranqu. an. 6, 2. epistolas orationesque et edicta alieno formabat ingenio, Suet. Dom. 20.

Verbindungen im *log. Subj.*: ut enim hominis decus ing., sic ingenii ipsius lumen est eloquentia, Cic. Brut. 15, 59. nullum magnum ing. sine mixtura dementiae fuit, Sen. Tranq. an. 17, 10. magna de illo spes omnibus fuit et propter ipsius ing., quod magnum spondebat virum, Justin. 7, 6, 1. ing. ingens inculto latet hoc sub corpore, Hor. Sat. 1, 3, 33. crescit et ing. sub tua iussa meum, Prop. 4, 8 (3, 9), 52. ing. caeleste suis velocius annis surgit, Ov. AA. 1, 185. dolor artibus obstat ingeniumque meis substitit omne malis, Her. 15, 195. ing. voltu statque caditque tuo, F. 1, 18. ingenio eius sic ad ea (Graeca studia) declinante, ut cet., Spart. Hadr. 1. ingenioque meo, vena quod paupere manat, plaudis et e rivo flumina magna facis, Ov. Pont. 2, 5, 21. cum fluat ing., Claud. Epist. 3, 9. hiberno quidem pulvere laetiores fieri messes luxuriantis ingeni fertilitate dictum est, mit Bezug auf Virgil, Plin. 17, 2 (2), 14. hac re probatur, quantum ing. polleat, Phaedr. 1, 15, 6. experimini, in utramque partem ing. quid possit meum, Ter. Heaut. prol. 47. in bello plurumum ing. posse, Sall. C. 2, 2. neve mihi noceat, quod vobis semper, Achivi, profuit ing., Ov. M. 13, 136. sunt quorum ing. nova tantum crustula promit, Hor. Sat. 2, 4, 47. claudicat ing., Lucr. 3, 453. deficit ing. maioraque viribus urgent, Ov. F. 2, 123. ingenia puerorum nimia emendationis severitate deficere, Quint. 2, 4, 10. ing. incultu atque vecordia torpescere sinere, Sall. J. 2, 4. evanescere vividum quondam illud Caesonis ing., Liv. 2, 48, 3; — im *log. Obj.*: sunt partes agrorum aliae pestilentes, aliae salubres, aliae quae acuta ingenia gignant, aliae quae retunsa, Cic. Div. 1, 36, 79. separat hoc nos a grege mutorum adque ideo venerabile soli sortiti ing. divinorumque capaces – sensum a caelesti demissum traximus arce, Juv. 15, 142. Graiis ing., Graiis dedit ore rotundo Musa loqui, Hor. AP. 323. mihi si centum deus ora sonantia linguis ingeniumque capax totumque Helicona dedisset, Ov. M. 8, 532. carmina vino ing. faciente canunt, 7, 432. u. vgl.: pingue decus domino facias et caetera praeter ing., Hor. Sat. 2, 6, 14. ingenium mala saepe movent, Ov. AA. 2, 43. ing. potis irritet Musa poëtis, Prop. 5 (4), 6, 75. ing. habet patris, quod sapit, Plaut. Poen. 5, 4, 26. non deerit ad mortem ing., cui non defuerit animus (Erfindsamkeit), Sen. Ep. 8, 1, 24 (70). Graecis exercitationibus ali minus ingenia posse, Suet. Rhet. 2. ad alenda primarum aetatum ingenia magis accommodatum (genus), Quint. 2, 5, 18. exercere ingenia, Sen. Ep. 19, 4, 1 (113). u. vgl. Quint. 2, 4, 20. ad exercitanda discentium ingenia, Suet. Gr. 17. his ego de artibus gratiam facio, ne colas, ne inbuas [eis tuum] ing., Plaut. Trin. 2, 2, 15. ut enim terrae variis mutatisque seminibus, ita ingenia nostra nunc hac nunc illa meditatione recoluntur, Plin. Ep. 7, 9, 7. producere u. procudere ing., Amm. 16, 5. 6. u. 15, 2, 8. quum Graecorum querelas nimium valere sentirem propter hominum ingenia ad fallendum parata, cet., Cic. I. QFratr. 2, 2, 4. non enim solum acuere, sed etiam alere ing. potest (hic orator), Cic. Brut. 33, 126. acuere ing. puerilia, Quint. 1, 4, 6. u. vgl. 1, 10, 34. ei breve tempus ingenii augendi et

declarandi fuit, Cic. Brut. 27, 105. libidine sanguinis et hiatu praemiorum ignotum adhuc ing. et nullis defensionibus expertum caede nobili inbuisti, Tac. H. 4, 42. ing. in promptu habere, Sall. C. 7, 1. optulit ing. Anicetus libertus, Tac. A. 14, 3. Montanum probae iuventae neque famosi carminis, quia protulerit ing., extorrem agi, sein Talent zeigen, bethätigen, 16, 29. iactandi ingenii gratia, Quint. 3, 1, 3. convivatoris, uti ducis, ingenium res adversae nudare solent, celare secundae, Hor. Sat. 2, 8, 73. depone istam spem, posse te summatim degustare ingenia maximorum virorum: tota tibi inspicienda sunt, tota tractanda, Sen. Ep 4, 4, 5 (33). suum quisque igitur noscat ing. acremque se et bonorum et vitiorum suorum iudicem praebeat, Cic. Off. 1, 31, 114. Clitarchi probatur ing., fides infamatur, Quint. 10, 1, 74. si non ing., certe brevitatem adproba, Phaedr. 4. epil. 7. Agrippinae neptis ing. collaudans, Suet. Aug. 86. admiratus fuerat ing. viri, Phaedr. 5, 1, 11. in quibus Charmadas solebat ing. tuum - vehementer admirari, Cic. dOr. 1, 20, 93. eis ultro adrideo et eorum ingenia admiror simul: quidquid dicunt laudo, Ter. Eun. 2, 2, 19. ing. magni livor detractat Homeri, Ov. Rem. am. 365. ludens malum et inconstans in eligendo genere dicendi ing. eius, Suet. Aug. 86. ing. fregēre meum mala, Ov. Tr. 3, 14, 33. contudit ing. patientia longa malorum, 5, 12, 31. nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, cum cet., Petron. 2, 4; vgl. noch: sum ego - infra Lucilî censum ingeniumque, Hor. Sat. 2, 1, 75; — im *Dativ.*: Juppiter ingeniis praebet sua numina vatum seque celebrari quolibet ore sinit, Ov. Tr. 4, 4, 17. favet ingenio suo et alio dicente se laudat, Quint. 9, 2, 78. nec tantum ingenio, quantum servire dolori cogor et aetatis tempora dura queri, Prop. 1, 7, 7. des ingenio vela secunda meo! Ov. F. 3, 790. nulla mihi captatur gloria quaeque ingenio stimulos subdere fama solet, Tr. 5, 1, 75. si ingenio suo temperare quam indulgere maluisset, Quint. 10, 1, 98 ingenio adhuc alendo callum inducere, 12, 6, 6. nec quisquam tantum fidat ingenio, ut cet., 10, 7, 18. qui ingenio parum fidimus, Plin. Ep. 8, 21, 4. qui locus ingenio, nisi cum cet., Juv. 7, 63. admovere oculis distantia sidera nostris aetheraque ingenio supposuēre suo, Ov. F. 1, 305. ingeniis contra agentium impares, Quint. 4, 1, 8. carmina Laïades non intellecta priorum solverat ingeniis, Ov. M. 7, 759. pectinis ingenio numquam felicior arti contigit eventus, Claud. Rapt. Pros. 2, 41. tunc par ingenio pretium, Juv. 7, 96. Aesopi ingenio statuam posuēre Attici, Phaedr. 2. epil. 1; — im *Genit.*: ingenî sollertis eximium decus, Sen. Phoen. 238. quantum natura humani ing. valeat, Quint. 1, 12, 2 summa ingenii indoles, Cic. Phil. 11, 13, 33. tum de moribus ingeniique facultatibus (dicemus), Nep. Epam. 1, 4. proprietates ingeniorum dispicere, Quint. 2, 8, 6. notare discrimina ingeniorum, 2, 8, 1. virtutes ing., 6. pr. 10. Mauro ob ingenî multa bona carus acceptusque, Sall. J. 108, 1. vis ing., Cic. Phil. 5, 18, 49. dOr. 2, 74, 299. Quint. pr. 12. Sen. Tranqu. an. 6, 2. forsitan exiguas, aliquas tamen, arcus et ignis ingenii vires comminuēre mei, Ov. Pont. 3, 3, 33. u. so: ing. vires, Quint. 1, 2, 23. ing. igniculi, 6. pr. 7. cuius prima aetas manifestum iam ing. lumen ostendit, pr. 6. ingenî benigna vena, Hor. Od. 2, 18, 9. utrumque largus et exundans leto dedit ingenii fons, Juv. 10, 119. u. vgl. 120. ingenii redeunt fluctus, Sen. Mall. Th. cons. 63. ad nostras cum se tulit impetus artes, ingenii currant flumina quanta tui, Ov. F. 1, 24 non est ingenii cymba gravanda tui, Prop. 4, 2 (3, 3), 22. immortalis ingenii beatissima ubertas, Quint. 10, 1, 109. ut vel auctoritate testimonii tui vel indicio benevolentiae vel suavitate ing. vivi perfruamur, Cic. Fam. 5, 12, 1. ad simulanda negotia altitudo ing. incredibilis, Sall. J. 95, 3. vigor ing. - velocis, Ov. M. 8, 254. vincebat enim omnes - calliditate et celeritate ing., Nep. Eum. 1, 3 exercentibus plerisque - libidinem ingeniorum, Tac. A. 5, 4. ille mucro ing., Quint. 10, 5, 16. ing. tarditas, 1, 1, 1; — prima ingenii experimenta in Neronis laudibus dedit quinquennali certamine, Suet. vit Lucan. p. 299, 13. quod, si non ope ingenii orantis, at ipsa sui contemplatione pretium operae adtententium absolvat (opus), Mel. pr. 1. beneficio ing. praestantes sunt habiti, Quint. 2, 11, 2. u. so Sen. Cons. ad Helv. 17, 4. Musa potens vetat laudes egregii Caesaris et tuas culpa deterere ingenî, Hor. Od. 1, 6, 10, — huic maxime putamus malo fuisse nimiam opinionem ingenii atque virtutis, Nep. Alc. 7, 3. iactantia ing., Quint. 12, 8, 3. amator ing. sui, 10, 1, 88. amor ingenii neminem umquam divitem fecit, Petr. 83, 9. admiratio ing., Plin. Ep. 4, 13, 11. ut ing. credatur laus esse non causae, Quint. 5, 13, 37. inmortalis est ing. memoria: hanc tu fratri tuo largire, in hac eum conloca: melius illum duraturo semper consecrabis ingenio quam inrito dolore lugebis, Sen. Cons. ad Polyb. 18, 2. prompti ing. fama, Quint. 11, 2, 46. quod famam ing. auget, 4, 1, 54; — im *Ablat.*: ingenio est opus, Sen. Troad 622. quid. ing. est opus, si dicas cet., Quint. 5, 14, 15. ut mihi non hominis ing., sed quodam Delphico videatur oraculo instinctus, 10, 1, 81. ing. gaudebant, 2, 4, 14. non ita abundo ing., ut te consoler, quum ipse me non possim, Cic. Fam. 4, 8, 1. utere ing., Sen. Oed. 946. in rebus urbanis Galerii Trachali ing. Othonem uti credebatur, Tac. H. 1, 90. eum adiutum ing. amicorum atque ab aliis ei illa ipsa scripta, Capitol. Ver. 2; — ingenio validus, Sall. H. 1, 92. Quint. 10, 1, 62. ing. in utroque eloquentiae doctrinaeque genere praecellens, Suet. Cal. 3. ing. et gratia praestantissimus, Quint. 12, 10, 6 sollers ing. et pravo facundus, Tac. A. 1. 53. admodum subtilis ing., Eutr. 9, 26. procax moribus neque absurdus ing., Tac. H. 3, 62. dirus ore, ing. debilior, 4, 62; — pauci adeo valent ingenio, ut cet., Plin. Pan. 44, 8. qua minus ing. possum, Cic. Quinct. 1, 4. certare ing., contendere nobilitate, Lucr. 2, 9. qui (Epicurus) genus humanum ing. superavit, 3, 1042. cum a Dione se superari vi-

deret ing., Nep. Dion. 4, 1. aeternam famam condere ing. suo, Phaedr. 3. prol. 53; indulgentiam principis ing. mereri, Tac. Or. 9; ex aliis negotiis, quae ing. exercentur, inprimis magno usui est memoria rerum gestarum, Sall. J. 4, 1. quem (sermonem) auditor suo ing. intelligit, Quint. 8, 2, 19. id vero meopte ing. repperi, Plaut. Most. 1, 2, 76. coniectura omnis, in qua nititur divinatio, ingeniis hominum in multas ac diversas aut etiam contrarias partes saepe diducitur, Cic. Div. 2, 26, 55. pravis ingeniis ad foedissima usque ludibria labuntur, Quint. 1, 6, 32. te celebrant alio quanto decet ore tuasque ing. laudes uberiore canunt, Ov. Tr. 2, 73. deprensus Ulixis ing. tamen ille, M. 13, 304. num Laelius aut qui duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen, ingenio offensi aut laeso doluere Metello famosique Lupo cooperto versibus? Hor. Sat. 2, 1, 65. quietae ad id tempus res in Germania fuerunt ing. ducum, qui - maius ex eo decus sperabant, si pacem continuavissent, Tac. A. 13, 53. Tarracinam occupavēre moenibus situque magis quam ipsorum ing. tutam, H. 3, 57; — ex ing. suo quisque demat vel addat fidem, G. 3. ut aut de ingeniis nostris male existimandum sit, si idem adsequi non possumus, aut cet., Or. 1; — *in* ingenio quoque, sicut in agro, quamquam alia diu serantur atque elaborentur, gratiora tamen quae sua sponte nascuntur, 6. Romani pro ing. quisque pars eminus glande aut lapidibus pugnare, alii cet., Sall. J. 57, 4; — von der Welt und der Natur: simulaverat artem ingenio natura suo, Ov. M. 3, 158. ing. mundi, MCap. 6, 567. naturae sollertis ingenio, Pacat. 4, 3. u. vgl. Claud. Epigr. 7, 3. u. v. Thieren: quia sit divinitus illis (corvis) ingenium aut rerum fato prudentia maior, Virg. G. 1, 416. non omittendum est, cum de ingeniis disserimus, e volucribus hirundines indociles esse, e terrestribus mures, Plin. 10, 45 (62), 128.

b) meton. α) mit hervortretender Rücksicht auf die Person, **Geist, Kopf, Genie** (sehr selten im Singul.), zunächst mit näherer Bestimmung der Person durch den *Genit.*: ite exoptati mortalibus anni: ducite virtutes, hominum florescite rursus ingeniis, Claud. Laud. Stil. 2, 455. urbs civium inclutis ingeniis incluta, Mel. 1, 17, 1. quia provenēre ibi scriptorum magna ingenia, per terrarum orbem Atheniensium facta pro maxumis celebrantur, Sall. C. 8, 3. clarissimum deinde illuxit Homeri ingenium, Vell. 1, 5, 1. clara etiam per idem aevi spatium fuēre ingenia, in togatis Afrani, in tragoediis Pacuvi atque Atti, usque in Graecorum ingeniorum comparationem evecti, 2, 9, 3. philosophorum quoque ingenia Socratico ore defluentium omnium-quanto post Platonis Aristotelisque mortem floruēre spatio? 1, 16, 4. cum priora secula tot eminentium oratorum ingeniis gloriaque floruerint, Tac. Or. 1. u. vgl.: celeberrima tum ingenia fori nostri, Or. 2. und Roma - quanta tuis facundia pollet ingeniis, Claud. VI. Cons. Hon. 492. ornata eo genere operum eximie terra Attica et copia domestici marmoris et ingeniis artificum praebuit haec furori materiam, Liv. 31, 26, 11; praecelsa Brachmanorum ing., Amm. 23, 6, 33. eminentissima cuiusque professionis ingenia u. cuiusque clari operis capacia ingenia, Vell. 1, 16, 2. u. vgl. 17, 4; sum ex iis, qui mirantur antiquos, non tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio, Plin. Ep. 6, 21, 1. ingenia saeculi sui omnibus modis fovit, Suet. Aug. 89. u. vgl. Vesp. 18; — mit *Attrib.*: Graeca, Vell. 2, 9, 3. Romana, Prop. 1, 7, 22. Sen. Cons. ad Polyb. 8, 3. temporibusque Augusti dicendis non defuēre decora ing., Tac. A. 1, 1. magna illa ing. cessēre, H. 1, 1. u. so: magna, Vell. 1, 5, 1. sunt enim summa hodie, quibus illustratur forum, ingenia, Quint. 10, 1, 122. eminentia, Tac. Or. 1. eminentissima, Vell. 1, 16, 2. erant clara et nuper ing., Quint. 10, 1, 119. incluta, Mel. 1, 17, 1. allegoria parvis quoque ingeniis et cotidiano sermoni frequentissime servit, Quint. 8, 6, 51. infirmiora, prooem. 14. imbecilla, 2, 8, 12. tarda, 1, 12, 14. tam rudia et moris omnis ignara ing., Liv. 40, 47, 5; — *abs.*: ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas et studiis annos septem dedit insenuitque libris et curis, Hor. Ep. 2, 2, 81. scio quem animum, quod horter ingenium, Plin. Ep. 1, 3, 5; ingeniorum monumenta, Quint. 3, 7, 18. paene stulta est inhaerentium oculis ingeniorum enumeratio, inter quae proximi nostri aevi eminent princeps carminum Virgilius cet., Vell. 2, 36, 3. qua ratione in parvis ingenia dignoscantur et qua tractanda sint, Quint. 1, 3. dociliora sunt ing., priusquam induruerunt, 1, 12, 9. facillime enim tenera conciliantur ing. ad honesti rectique amorem, Sen. Ep. 18, 5, 12 (108). tempore, quo praecipue alenda ing. atque indulgentia quadam enutrienda sunt, Quint 8. pr. 2. illum, quae favet ingeniis, excepit Pallas, Ov. M. 8, 251. mihi crede, etiam is, qui omnia tenet, favet ingeniis, Cic. Fam. 4, 8, 2. solus vult scire videri, ingeniis non ille favet plauditque sepultis, Hor. Ep. 2, 1, 87. hinc priscae redeunt artes: felicibus inde ingeniis aperitur iter, Claud. Laud. Stil. 2, 126. ne fatendo dolorem irritaret ingenia, Suet. Ner. 39. tandem Tritonida conspicit arcem ingeniis opibusque et festa pace nitentem, Ov. M. 2, 794. certis ingeniis inmorari et innutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat, Sen. Ep. 1, 2, 2. detinet atque obruit ingenia melius aliis vacatura, Quint. 1, 8, 18. punitis ingeniis gliscit auctoritas, Tac. A. 4, 35. — β) die Erfindung, der **geistreiche ·, erfinderische Einfall**, eius mulieris ingenio paratum virus, Tac. A. 12, 66. usus est miles ingenio prudentissimae feminae, Petron. 112, 8. Hormine id ingenium, ut Messala tradit, an potior auctor sit C. Plinius qui Antonium incusat, haud facile discreverim, Tac. H. 3, 28. omnium prodigorum ingenia superavit, Suet. Cal. 37; — Daedalus ingenio fabrae celeberrimus artis ponit opus, Ov. M. 8, 159. ergo non aurum nec argentum nec exquisita ingenia cenarum, sed suavitatem tuam iucunditatemque miramur, Plin. Pan. 49, 7. ambigenti Neroni, quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur

Silia, matrimonio senatoris haud ignota ac Petronio perquam familiaris, Tac. A. 16, 20.

ingĕno od. **ingigno**, gĕnui, gĕnĭtum, ĕre, **einpflanzen**, im *Ptcp.* ingenitus, **eingepflanzt, angeboren** Thessala quin etiam tellus herbasque nocentes rupibus ingenuit sensuraque saxa canentes arcanum ferale magos, Lucan. 6, 439; — tantam ingenuit animantibus conservandi sui natura custodiam, Cic. ND. 2, 48, 124. eadem natura cupiditatem ingenuit homini veri videndi, Fin. 2, 14, 46; sonst im *Ptcp.*, mit *Dat.*: pleraque contra frigus ex suo corpore vestiuntur et arma iis ingenita quaedam et ex obvio fere victus, Quint. 2, 16, 14. quae contemplatio aufert nos ad ipsorum animalium naturas ingenitasque iis vel certiores morborum omnium medicinas, Plin. 27, 13 (120), 126. his tamen ingenita est visendi ignota cupido, Manil. 5, 137 (*Scalig.*: ingenitur). adeo illis ingenita est sanctitas regii nominis, Sall. H. 5, 1. praeter ingenitam illi genti erga reges suos venerationem, Curt. 3, 16 (6), 17. u. vgl.: omnia enim in deo naturalia et ingenita esse debebunt, ut sint aeterna, Tert. adv. Marc 1, 22; — *abs.*: animi quaedam ingenita natura et studio exercitata, Quint. 5, 10, 123. quicquid infixum et ingenitum est, lenitur arte, non vincitur, Sen. Ep. 1, 11, 1. non enim deserendum id bonum si quod ingenitum est, existimo, Quint. 2, 8, 10. alium domi esse coeli haustum, alium lucis aspectum: mores, sacra, linguae commercium etiam a barbaris expeti: quae ingenita ipsi omissuri sint sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis carere coacti essent, Curt. 5, 19 (5), 19. quae (opinio) de Amineis inveterata longo iam tempore valuit, tamquam natali et ingenita sterilitate laborantibus, Col. 3, 7, 3. nobilitate ingenita incusat priora, probat praesentia, Tac. A. 1, 29. qui Romanorum procerum generosa propago ingenitum cumulant urbis honore decus, Namat. 1, 7. sunt et alia ingenita quaedam adiumenta, vox cet., Quint. pr. 27. quamvis conscius mihi infirmitatis ingenitae, Pan. vet. 8, 1, 3. pro ingenita atque hereditaria orandi facultate, Pacat. 1, 3; — hos igitur Claudius ingenita illa virtute superavit, Treb. Poll. Claud. 7. ita degenerasse a suorum virtutibus Nero, ut tamen vitia cuiusque quasi tradita et ingenita retulerit, Suet. Ner. 4. u. vgl. Capitol. Anton. phil. 16. me quidem cum ingenita caritas liberûm tum specimen istud virtutis deceptum vana imagine decoris in te movet, Liv. 8, 7, 18. cum pro ingenita pietate consecrato principi parentasset, Amm. 23, 5, 8. ne in metu quidem feritatis ingenitae obliti saeviunt in praedam, quae Mutinae parta erat, Liv. 41, 18, 3. omnem quidem vim crudelitatis ingenitae usque eo repressit, donec cet., Spart. Hadr. 23. a quibus ingenita crudelitas figmento laetitiae tegebatur, Pan. vet. 10, 26, 2. ingenitum noscens virus flatusque paternos, Sil. 2, 288. nisi - hostis vetera et ingenita odia satiaverit, Sen. Ben. 5, 16, 1.

ingens, entis (über die sehr unwahrscheinliche Ableitung von gens s. PDiac. p. 114, 15), **ungeheuer** (groß, hoch, weit, breit u. so fort in d. übrigen räumlichen Dimensionen), **riesig, gewaltig, mächtig, bedeutend**, von physischer, numerischer, ethischer u. geistiger Größe und Stärke (wie infinitus d. spät. Schriftstellern hyperbolisch gebraucht), also 1) zunächst von der Größe u. Stärke der körperlichen leblosen Gegenstände des Himmels, der Erde und der Atmosphäre, a) im Allg.: ingens undique caelum, VFlacc. 2, 628. immania ponti aequora substrata aetheriis ingentibus oris, Lucr. 4, 410. u. vgl.: caeli - impetus ingens, 5, 200. ingens porta - caeli, Enn. A. 596. caeli ingentes fornices, Enn. trag. 423. vertitur interea caelum cum ingentibus signis, A. 218. Juppiter, als Gestirn, VFlacc. 5, 370; — dividit Euphrates ingentem gurgite mundum, Lucan. 8, 290. ingens Asiae plaga, VFlacc. 4, 210. ingenti impetu in altum abit (Lusitania), Mel. 3, 1, 6. ab his promontoriis - ingens flexus aperitur, 3, 1, 7. ing. insulae, Caes. BG. 4, 10, 4. Siciliae maxime similis (Britannia), plana, ingens cet., Mel. 3, 6, 4. solitudines, Sall. J. 89, 4. campi, Virg. A. 12, 30. VFlacc. 5, 610. u. vgl. bildl.: rura, Virg. G. 2, 412. agri, Nemes. Cyn. 4. Vopisc. Aurelian. 47. arvum, VFlacc. 6, 553. gleba, Lucr. 6, 553. ingens aggeritur tumulo tellus, Virg. A. 3, 62. pulvis, Auct. BAfr. 12, 1. u. vgl. hier: bustum, Virg. A. 11, 849. pyra, 4, 505. 6, 215. sepulchrum, Vopisc. Aurel 37. Prob. 9. 21. u. ingenti mole sepulchrum imponit, Virg. A. 6, 232. und: farris acervus, G. 1, 184. A. 4, 402. frumenti acervus, Hor. Sat. 2, 3, 111. acervos nummorum, Juv. 8, 100. strues, Lucan. 5, 113; ferner: Maenalus, Ov. F. 5, 89. Caucasus, VFlacc. 5, 160. Sen. Hipp. 1134. Aetna, Virg. A. 3, 579. vertex montis, VFlacc. 6, 634. fragmen montis, Virg. A. 9, 569. 10, 698. petrae, Enn. A. 366. Euboicae latus ingens rupis, Virg. A. 6, 42. scopuli ingentem fraxēre ruinam, 8, 192. hibernatque meum mare, qua latus ingens dant scopuli, Pers. 6, 7. saxum, Virg. A. 6, 616. 10, 127. saxa, Sall. J. 78, 3. H. 3, 22; ingenti iacet ore chaos, VFl. 1, 831. specus, Pacuv. 99. Virg. G. 4, 418. A. 8, 258. Sen. Troad. 202. Grat. Cyn. 430. spelunca, Ov. F. 1, 555. VFlacc. 4, 177. speluncae, Lucr. 6, 545. vorago, Virg. A. 7, 569. Sen. Herc. fur. 666. inter quos (montes) liber patet exitus ingens, Lucr. 4, 395; silva, Virg. A. 7, 676. silvae, Lucr. 5, 1243. Catull. 115, 5. Sila, Virg. A. 12, 715. lucus, 7, 29. 8, 597. arbos, G. 2, 80. VFlacc. 7, 519. Sen. Oed. 540. u. vgl. Lucr. 6, 676. pinus, Hor. Od. 2, 3, 9. 2, 10, 9. ulmus, Virg. A. 6, 283. fraxinus, G. 2, 65. ornus, VFl. 7, 169. orni, Virg. A. 6, 182. oleaster, G. 4, 20; — aequor, Hor. Od. 1, 7, 32. pontus, Virg. A. 1, 114. Sen. Hipp. 1016. profundum, VFlacc. 5, 338. Thermaicus sinus, Mel. 2, 3, 1. portus, Virg. A. 3, 570. lacus, Mel. 3, 2, 8. Thraca palus, VFlacc. 3, 201. amnis, Mel. 1, 13, 3. Baetis, Calp. 4, 41. Mincius, Virg. G. 3, 14. ingens iam (Danubius), Mel. 2, 1, 8. ingens Scythici - exitus Istri, VFlacc. 8, 185. motus aquarum, Virg. G. 4, 365. u. vgl.: alveus, Mel. 2, 5, 6; sanguinis unda, VFlacc. 6, 573. fluminis ingentes fluctus, v. Saamenfluß, Lucr. 4, 1035. u. vgl. bildl.: ne-

que concipere aut edere partum mens potest nisi ingenti flumine litterarum inundata, Petr. 118, 3; — regna, Ov. F. 2, 659. urbs, VFlacc. 6, 385. ingentem factis fer ad aethera Troiam, Virg. A. 3, 462. templum, 1, 446. ara, 2, 513. regia, 6, 241. domus, 3, 619. tectum, 7, 170. moenia, Ov. F. 1, 515. Virg. A. 1, 365. minae murorum, 4, 89. porta, 6, 552. portarum claustra, 7, 185. ostia domus, 6, 81. fossa, Hor. Sat. 2, 3, 59. fossae, Virg. A. 9, 470. castra, VFlacc. 3, 395. 537. naves, Lucr. 1, 272. u. vgl.: ingenti mole Chimaera, Virg. A. 5, 118. 223. ingenti gaudens domat aequora velo, VFlacc. 1, 600; — lorica, Virg. A. 8, 622. clipeus, 8, 447. u. vgl. 9, 709. clipei ingens onus, 10, 553. orbis (clipei), VFlacc. 6, 345. hasta, Virg. A. 2, 50. 10, 762. 12, 398. Petr. 124, 267. contus, VFlacc. 6, 163; machina, Hor. Ep. 2, 2, 73. feretrum, Virg. A. 6, 222. cylindrus, G. 1, 178. testa, 2, 351. vasa, Juv. 3, 251. anulus, 7, 140. tortile collo aurum ingens, Virg. A. 7, 352. culter, Grat. Cyn. 120; flamma (Fackel), Virg. A. 6, 519. ingenti lato dedit ore fenestram, 2, 482; im *superl.*: rotae quoque de lignis viridibus ingentissimae fabricantur, Veg. R. mil. 4, 8; u. v. Bildwerken: ecus, d. Trojanische, Virg. A. 2, 400. bos, argumentum ingens, 7, 791; ingentes de puppe dei, Pers. 6, 29. Rheni, 6, 47. Seianus, Juv. 10, 62. u. vgl.: ingens visa duci patriae trepidantis imago, Lucan. 1, 185; u. v. Schriften u. dgl.: ing. Telephus, Juv. 1, 4. testamentum, 6, 549. ing. ad dicendum materia, Quint. 2, 4, 18; — v. atmosphärischen Erscheinungen: ingenti flammantem nubila sulco direxit per inane facem (Iuppiter), VFlacc. 1, 568. subito media inter nubila flammam conspicit, 8, 56. fumus, Virg. A. 8, 252. caligo, Lucr. 5, 650. ingenti circumdata nocte, Virg. G. 4, 497. u. so: sub i. nocte, A. 1, 453. umbra, G 2, 19. 489. 297 A. 10, 541. VFlacc. 3, 100. 5, 170. 6, 235. 8, 34. Sen. Troad. 185; — spiritus, Att. 391. Lucr. 6, 1186. flamen, Ov. F. 3, 599. venti, Enn. Com. 2. procella, Sen. Thyest. 594. ingens visus caelum trancurrere nimbus, Virg. A. 9, 111. pluvia, G. 1, 325; — sonus, Sen. Thyest. 680. sonitus, Att. 391. Lucr. 6, 150. 442 Virg. G. 2, 307. VFl. 3, 207. fragor, Virg. A. 8, 527. 12, 724. stridor, 7, 66. valvarum strepitus, Hor. Sat. 2, 6, 11. tonitru, Ov. F. 3, 347. murmur, Mel. 3, 5, 5. tumultus, Virg. A. 11, 447. 897. Sen. Herc. fur. 714. plausus, Virg. A. 5, 216. u. v. Beifallklatschen, 5, 506. vox, G. 1, 477. clamor, Lucr. 6, 1284. Virg. G. 3, 43. A. 9, 38. 12, 268. VFlacc. 2, 391. Sall. J. 57, 3. Quint. 6, 4, 11. vagitus, Virg. A. 6, 426. fletus, 5, 765. gemitus, 1, 485. — b) numerisch: rerum numerus, Juv. 7, 102. pondus, Virg. A. 9, 752. copia, Lucr. 1, 1006. divitiae, Cic. I Verr. 1, 3. argentum, Virg A. 3, 466. pecunia, Cic. Prov. cons. 3, 5. Vell. 2, 37, 5. Justin. 11, 8, 6. Eutr. 6, 16. fenus, Ov. F. 1, 694. aes alienum, Sall. C. 16, 4. ingens immanisque praeda, Cic. II. Verr. 3, 46, 110. praeda, Eutr. 2, 22. 23. 3, 14. 4, 22. donum, VFlacc. 3, 170. merces, Suet. Caes. 29. — c) v. Zuständen u. Thätigkeiten: ingens incendi turbidus ardor, Lucr. 6, 673. vis morbi, Liv. 2, 36, 5. mora puppibus ingens (von der echeneis), Ov. Hal. 99. ne cibus atque ingens accedit stomacho fultura ruenti, Hor. Sat. 2, 3, 153; ingens in epilogis verti discrimen, quomodo cet., Quint. 6, 1, 37. ingens pauperiem vitium, Hor. Sat. 2, 3, 91; — ingenti vadit cursu (navis), Enn. A. 470. finge navem ab ingenti posse cursu deflecti, Petr. 101, 11. ludorum apparatus, Eutr. 9, 3. u. vgl. 10, 5. 16.

2) von Göttern, Menschen, Thieren u. ihren Gliedern, a) körperlich od. mit dem Nebenbegriff physischer Stärke u. äußerer Macht: deus est ingens, Ov. F. 5, 553. Triton, VFlacc. 1, 679. Centaurus, Virg. A. 5, 156. 10, 195. monstrum, v. Cyclopen, 3, 658 u. von der Fama, 4, 181. vir, Sen. Herc. fur. 441. Sall. J. 65, 3. Eutr. 10, 5. u. vgl.: casus, d. i. c. ingentis viri, Sil 1, 518. viri, Ov. F. 1, 488. Virg. A. 7, 167. semivir, der verschnittne Oberpriester der Gallen, Juv. 6, 512. alumni, VFlacc. 5, 573. Sen. Agam. 801. domini, VFlacc. 6, 724. reges, 6, 171. vates, Liv. 5, 17, 1. exul, Lucan. 2, 730; Achilles, Ov. M. 11, 265. Idomeneus, Hor. Od. 4, 9, 19. Aeneas, Virg. A. 8, 367. Periphas, 2, 476. Sarpedon, 1, 99. Pandarus, 9, 735. Mezentius, Ov. F. 4, 895. Lausus, Virg A. 10, 842. genannt pars ingens belli, 10, 428. Turnus, 12, 927. Ariasmenus, VFlacc. 6, 103. Echeclus, 3, 138. Antiochus, Hor. Od. 3, 6, 35. Fulfennius (centurio), Pers. 5, 190. Titi (= Romani), 1, 20. Demosthenes, Petr. 5, 9; — ferner: corpus, Virg. A. 10, 446. Sen. Herc. Oet. 1231. Sall. H. 2, 47. b. Quint. 8, 3, 82. magnitudo corporis, Caes. BG. 1, 39, 1. iacet ingens litore truncus, Virg. A. 2 557. caput, 11, 680. os, Sen. Herc. fur. 947. lumen, Virg. A. 3, 636. mediisque in naribus ingens gibbus, Juv. 6, 608. umeri, VFlacc. 4, 244. cervix, 8, 89. pectus, 10, 485. manus, VFlacc. 3, 609 dextra (Iunonis), Att. 653. Virg. A. 11, 556. comae, Juv. 2, 96. barba, Virg. A. 12, 300. VFlacc. 5, 595. volnus, Virg. A. 10, 842. 12, 640. Juv. 15, 156. u. vgl.: ingentemque fuga secuit sub nubibus arcum, Virg. A. 5, 658. volatque ingenti gyro, 10, 884; — Cerberus, Virg. A. 6. 417. u. so: ianitor, 6, 400. fera, Sen. Troad. 1097. belua, Hor. Sat. 2, 3, 315. belua, monstrum ing., VFlacc. 2, 479. angues, Pacuv. 397. Virg. A. 5, 85. cervus, G. 3, 413. sus, A. 3, 390. 8, 43. grex, Ov. AA. 1, 317. taurus, Virg. A. 2, 202. VFlacc. 2, 329. tauri, Virg. A. 8, 204. equi, Nemes. Cyn. 245. phoenicopterus, Juv. 11, 139; — ferner: ferarum corpora, Lucr. 2, 1152. corpora (cervorum), Virg. A. 1, 192. terga boum, 5, 404. spirae (anguium), 2, 217. arcus (formicarum), G. 1, 380; — mit *Abl.* verb., vgl. unter c. — b) numerisch: ing. Ludia (v. Volk), G. 4, 210. populi, A. 8, 475. Sall. C. 10, 1. multitudo, Sall. J. 107, 4. vis hominum, Vell. 2, 5, 1. numerus novorum civium, 2, 20, 4. totius Italiae frequentia, 2, 20, 3. globus, Virg. A. 9, 515. ingens cena sedet, von d. Tischgästen, Juv. 2, 119. salutantum unda, Virg. G. 2, 462. concilium (deorum), VFlacc. 1, 212. oratorum manus, Quint. 10, 1, 76. u. oratorum proventus, 12,

10, 11. Rutulorum acervi, Virg. A. 10, 509. u. vgl. caedis acervus, 11, 207. Rutulae caedis acervi, 10, 245. copiae, Eutr. 3, 5. 6. u. öft. R. imperii vires, 10, 12. exercitus, 1, 12. Grat. Cyn. 370. auxilia, Treb. Poll. trig. tyr. 6. Amiterna cohors, Virg. A. 7, 710. hostis, Sil. 2, 255. senatus, 11, 67. — c) von geistigen u. ethischen Zuständen u. Thätigkeiten: ingentes animae, VFlacc. 1, 237. 3, 84. animo ingenti (Sulla), Sall. J. 95, 3. cui (genti) natura breves animis ingentibus artus finxerat, Claud BGet. 584. Romanis ing. animus accessit, Eutr. 3, 18. insignem dolorem ingenti conprimi animo, Liv. 9, 38, 15. ingentes animos et fortia discere facta, VFlacc. 1, 772. u. vgl. 6, 629. proelium ingentibus animis committitur, Justin. 11, 9, 9. u. v. Pferden: ante domandum ingentes tollent animos, Virg. G. 3, 207. u. Bienen: ingentes animos angusto in pectore versant, 4, 83; ingenium ingens - latet hoc sub corpore, Hor. Sat. 1, 3, 33. fuit memoriae ingentis, Spart. Hadr. 20. u. so Eutr. 10, 7. iuvenis ingentis eloquentiae et spei, Petr. 117, 6. facundia ing. et prompta, Eutr. 10, 16; ingentibus excita monstris, Schreckbilder in d. Seele, Virg. A. 7, 376; error, Sen. Herc. fur. 1238. Quint. 3, 6, 7; — tibi ingens virtus atque animus coenis responsat opimis? Hor. Sat. 2, 7, 102. ingenti virtute, diversis moribus fuēre, Sall. C. 53, 6. pugnatum est ingenti virtute Romanorum, Eutr. 2, 27. ing. virtute et moderatione, 9, 9. ing. honestate, 8, 8. ing. se modestia gessit, 10, 15. vir ingentis industriae consiliique, 6, 12. ing. custodia et diligentia fecit, ne cet., Capit. Ant. P. 2. ing. severitate et moderatione, Eutr. 4, 27. cum ing. severitate castrensia peccata correxit, Vopisc. Aurel. 7; — ingenti praedae deceptus amore, VFlacc. 3, 22. ingenti percussus amore (Musarum), Virg. G. 2, 476. ing. favore militum et populi liberatus est, Eutr. 2, 8. u. vgl. 10, 3. ing. benignitate et moderatione, 8, 12. huius ing. metus et reverentia erat, 4, 10. hic numinis ingens horror, VFlacc. 2, 432. quum ingenti Romanorum admiratione teneretur, Eutr. 2, 12; — ut illum iam antea consulatus ingens cupido exagitabat, Sall. J. 63, 2. ingenti Telamon iam fluctuat ira, VFlacc. 3, 637. u. vgl. 1, 682. ingentes acuebat iras, Sen. Troad. 838. ingenti avaritia, libidine, crudelitate, Eutr. 7, 12. socordia, 7, 11. dissimulatione, 7, 20. vitia, 7, 23; — gaudium, Sall. J. 55, 1. Eutr. 7, 11. laetitia, Virg. A. 3, 99. Eutr. 3, 15. cura atque laetitia, Sall. C. 46, 2. cura, Enn. A. 131. curae, Virg. A. 5, 702. 1, 208. Sen. Hipp. 607. luctus, Virg. A. 6, 869. 11, 63. 231. VFlacc. 3, 719. tormentum, Juv. 2, 137. dolor, Virg. A. 5, 172. dolores, Hor. Sat. 2, 3, 288. exspectatio, Eutr. 8, 22. o ingentem confidentiam! Ter. Andr. 5, 3, 5. metus, Sall. J. 91, 5. 106, 6. pavor, Virg. A. 7, 458. VFlacc. 6, 398. Sen. Oct 122. horror, VFl. 6, 482. terror, Sall. H. 3, 26. pudor, Virg. A. 10, 870. 12, 666; — partim factis fortibus partim suapte fortuna quadam ingenti ad incrementa gloriae celebratus, bedeutend in Bezug auf -, Liv. 29, 26, 5. ingenti et felicitate et celeritate (id bellum confecit), Eutr. 6, 12. u. vgl. 8, 1. 9, 17. quoi genus a proavis ingens - erat, Virg. A. 12, 225. devictum et captum ingentis nominis regem, Liv. 30, 17, 4. u. vgl.: ingentia Graium nomina, VFlacc. 8, 461. fama (viri), 1, 30. 6, 9. honor, Eutr. 9, 11. 25. u. vgl. Ov. P. 4, 9, 65. gloria, Virg. A. 2, 325. 6, 64. Sen. Thyest. 538. Sall. C. 7, 6. Eutr. 3, 14. 23. 4, 2. öft. hoc reges habent magnificum et ingens - prodesse miseris cet., Sen. Med. 222. dignitas, Sall. H. 2, 41, 4. pompa, Eutr. 2, 24. 4, 8. u. vgl.: ingenti mole Latinus quadriiugo vehitur curru, Virg. A. 12, 161. redit ingenti per Caspia claustra triumpho, VFlacc. 5, 124. laus tibi erepta inclita est, ingens triumphus, Sen. Herc. Oet. 883. ing. dedecore vicerunt, Eutr. 2, 9. cum ing. dedecore, 7, 23; — ingens omen habes - magni clarique triumphi, Juv. 4, 724. ubi sunt ingentia magni verba viri? Ov. M. 13, 340. iussisque ingentibus urguet Apollo Tyrrhenum ad Thybrim, Virg. A 7, 241. ubi nunc promissa superba ingentesque minae cet., VFlacc. 4, 649. ingenti cum pollicitatióne praemiorum, Vell. 2, 18, 2. habuit et senatus iudicia - ingentia, Treb. Poll. Claud. 18. cum senatus ingens testimonium habuisset, Capitol. Pert 15. ing. consensu, Suet. Dom. 13. Th. magnos vero agere gratias Thais mihi? Gn. ingentes. Ter. Eun. 3, 1, 2; — cum ingenti periculo, Sall. J. 92, 8. docuit post exitus ingens, Virg. A. 5, 523. malis ingentibus obstare, Sen. Phoen. 191. magnum, ingenti strage malorum pressum fracti pondera regni - pati, Thyest. 929, — nervi paruerunt imperio manusque aniculae ingenti motu repleverunt, Petr. 131, 6. ingentique gradu contra ferrumque locumque - subis, Ov. Pont. 4, 10, 33 ingenti tendentem bracchia passu (vidit), VFlacc. 1, 259. ing. contentione, Eutr. 6, 21. ing. palmae contentio, Quint. 1, 2, 24. ing. labore et moderatione, Eutr. 8, 13. multa cura summo inperio inest, multi ingentes labores, Sall. H. 2, 41, 14. ingens inde ait onus a populo R. sibi, qui se dictatorem iam quartum creasset, magnum a senatu talibus de se iudiciis eius ordinis, maximum tam honoratorum collegarum obsequio iniungi, Liv. 6, 6, 8. coepta, Virg. A. 9, 296. 10, 461. facta, Hor. Ep. 2, 1, 6. u. vgl. Claud. Cons. Stil. 3, 38. ausum, VFlacc. 4, 295. ausa, 2, 242. 5, 313. opus, Sen. Herc. fur. 1281. quis potis ingentis oras evolvere belli, Enn. A. 178. mecum ingentis oras evolvite belli, Virg. A. 9, 528. u. so: bellum, G. 2, 279. A. 1, 263. Eutr. 6, 24. 7, 3. 4, 7. proelium, Vell. 1, 9, 4. Eutr. 4, 4. 6, 10. 9, 11. 20. proelia, 2, 9. 6, 11. 9, 2. pugna, Virg. A. 2, 438. Eutr. 2, 7. u. vgl.: dimitte metus, ne proelia forte hinc tibi grata negem, manet ingens aegida sudor, VFlacc. 5, 288. concursus, Virg. A. 5, 611. 9, 454. ingentique urbem obsidione premebat, 8, 647. caedes, 9, 242. cum in hoc bello, in hoc hoste numquam ab ullo duce sine ingenti nostra clade erratum sit, Liv. 24, 8, 2. ing. internecione attriti, Eutr. 5, 1; lites, Calp. 5, 84. facinus, Sen. Thyest. 234. scelus, Ov. F. 6, 651. Sen. Oct. 90. fero alia flagitia ad te ingentia boni illius adulescentis, Ter. Ad. 4, 7, 3. u. vgl.: flagitium, Hor. Sat 2,

4, 82; meritum, Grat. Cyn. 249. Suet. Ner. 3. — Mit *Ablat.*: Catillus Iollan ingentemque animis ingentem corpore et armis deiecit Herminium, Virg. A 11, 641. animi validus et corpore ingens, Tac. A. 15, 53. proceri et corpore ingentes, Mel. 3, 7, 3. tua, respice, sedes haec est, unde ingens humeris fulgentibus ostro vidisti Latios consul procedere fasces, Sil. 6, 442. ut praedexter erat (Ancaeus) geminisque securibus ingens, Grat. Cyn. 68. adversaque ingens apparuit hasta, Virg. A. 10, 579. ingentem sese clamore ferebat, 9, 597. Romanus corpore haudquaquam satis validus, ceterum strenuus vir peritusque militiae, Latinus viribus ingens bellatorque primus, Liv. 8, 8, 16. Antiochus vetustis opibus ingens, Tac. H. 2, 81. est factis ingens, Ov. Pont. 4, 10, 75. cum Canuleius victoria de patribus et plebis favore ingens esset, Liv. 4, 6, 5. inter ipsos quoque reges ingentem auctoritate Seleuci filiam duxisse eum non petentem, sed petitum ultro, 42, 12, 3; v. Thieren: cervos erat - cornibus ingens, Virg. A. 7, 483; — mit *Genit.*: ingens ipse virium atque animi, Sall. H. 3, 13. femina ingens animi, Tac. A. 1, 69; — mit *Inf.*: ingens ferre mala et fortunae subdere colla nescius, Sil. 10, 215; — *abs.*: portis sese extulit ingens, Virg. A. 12, 441. totoque ingens extenditur antro (Cerberus), 6, 423. ingens media consistit harena, 5, 423; — im *Compar.*: o fama ingens, ingentior armis vir Troiane! 11, 124. — *Subst.*: cum quibus ipse ingentia gesserat, Vopisc. Prob. 6. multa et ingentia patravit, Eutr. 8, 10. de se ingentia pollicendo, Liv. 1, 47, 7. ingentia largiendo, Amm. 17, 11, 2. lucratus ingentia, 14, 7, 3. cum - ingentia vidisset astrologus, Spart. Sever. 2. spectans ingentia, Sil. 17, 535. eheu quam brevibus pereunt ingentia fatis! Claud. in Ruf. 2, 49.

ingĕnue, *Adv.*, s. ingenuus.

ingĕnuitas, ātis, *f.*, **der Stand eines Freigeborenen, edle Geburt od. Abstammung, Adel**, a) eig.: neminem umquam libertinorum adhibitum ab eo caenae excepto Mena, sed asserto in ingenuitatem post proditam Sexti Pompei classem, Suet. Aug. 74. cuius iussu perpetratum ingenuitatis indicium erat, Tac. A. 13, 27. viri ac feminae quidquid auri argentive habuerunt, item pueri insignia ingenuitatis ad sustentandam temporis difficultatem contulerunt, VMax. 5, 6, 8. eripies igitur pupillae togam praetextam? detrahes ornamenta non solum fortunae, sed etiam ingenuitatis? Cic. II. Verr. 1, 44, 113. cum ingenuitatis magis quam praesentis condicionis memorem videret, nudari iubet verberaque adferri, Liv. 8, 28, 4; — bildlich: orator surripiat oportet imitationem, ut is, qui audiet, cogitet plura quam videat: praestet idem ingenuitatem et ruborem suum verborum turpitudine et rerum obscaenitate vitanda, dOr. 2, 59, 242. quae (eloquentia) olim omnium artium domina pulcherrimo comitatu pectora implebat, nunc circumcisa et amputata sine apparatu, sine honore, paene dixerim sine ingenuitate, quasi una ex sordidissimis artificiis discatur, Tac. Or. 32; im Plur.: sublatis ingenuitatibus servitutes, Arnob 2, 76; — b) übtr. **die Freimüthigkeit, Offenheit, Redlichkeit**, contra inpudentem stulta est nimia ingenuitas, Syr. 94. Theophrastus autem, vir et oratione suavis et ita moratus, ut prae se probitatem quamdam et ingenuitatem ferat, vehementius etiam fregit quodam modo auctoritatem veteris disciplinae, Cic. Acad. 1, 9, 33. fertur et postea Zeuxis pinxisse puerum uvas ferentem, ad quas cum advolassent aves, eadem ingenuitate processit iratus operi et dixit: uvas melius pinxi quam puerum, Plin. 35, 10 (36), 66.

ingĕnuus, a, um, im Lande geboren od. erzeugt, also 1) **im Lande geboren, eingeboren, nicht eingewandert** (u. weil Eingewanderte ursprünglich als Besitzlose u. Hörige od. Sclaven angesehen wurden): **freigeboren, von freien Aeltern geboren, edelgeboren, von edler Geburt od. Abstammung, adelig**, a) eig.: *servus*, cum manumittitur, fit libertinus, addictus (Schuldknecht) recepta libertate ingenuus, Quint. 7, 3, 27. eosque servos adhuc viris feminisque pecuniosioribus indictos ac sine mora manumissos sub priore vexillo habuit, neque aut commixtos cum ingenuis aut eodem modo armatos, Suet. Aug. 25. nec tutior inter servos malos, quam ingenuos parum modestos conversatio est, Quint. 1, 2, 4; P. Valerius Cato, ut nonnulli tradiderunt, Burseni cuiusdam *libertus* ex Gallia: ipse libello, cui est titulus indignatio, ingenuum se natum ait, Suet. Gr. 11; ignarus temporibus Appi et deinceps aliquandiu *libertinos* dictos non ipsos, qui manu emitterentur, sed ingenuos ex his procreatos, Suet. Claud. 24. si separarentur libertini, manifestam fore penuriam ingenuorum, Tac. A. 13, 27. Pa. ecquam tu potis reperire forma lepida mulierem, quoi facetiarum [cor] corpusque sit plenum et doli? Pe. ingenuamne an libertinam? Pa. aequi istuc faciam, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 187. ingenuam malo, sed si tamen illa negetur, libertina mihi proxima conditio est: extrema est ancilla loco, Mart. 3, 33. Py. quid? ea ingenuane an festuca facta [e] serva libera'st? Pa. vah, egone ut ad te ab libertina esse auderem internuntius, qui ingenuis satis responsare nequeas, quae cupiunt tui? Plaut. Mil. gl. 4, 1, 15. u. vgl.: duumviros in eam rem consules creare iussi, per quos naves viginti deductae navalibus sociis civibus Romanis, qui servitutem servissent (d. i. libertini), complerentur, ingenui tantum ut iis praeessent, Liv. 40, 18, 7; si quis fugitivo stigma scripserit eoque ingenuo iudicato neget, se *liberum* esse scisse, Quint. 7, 4, 14. hasce modo aio liberas ingenuasque esse filias ambas meas, Plaut. Poen. 5, 6, 7. liber et ingenuus, praesertim census equestrem summam nummorum vitioque remotus ab omni, Hor. AP. 383. u. vgl. Petron. 81, 4; — si quid ingenui sanguinis habes, 113, 11. esseque hominis ingenui et liberaliter educati velle bene audire a parentibus, a propinquis, a bonis etiam viris, Cic. Fin. 3, 17, 57. u. so dOr. 1, 31, 137. ex me enim scire coepisti, quid ingenui homines ferre non possint, Curt. 8, 25 (7), 15. liberi homines genannt §. 14. Phaestia - progenuit tellus ignoto nomine Ligdum, ingenua de plebe virum, Ov. M. 9, 669.

omnes ingenui barbari, Amm. 18, 9, 4. quod non ingenuos habeat clarosque parentes, Hor. Sat. 1, 6, 91. ingenuo si non essem patre natus, 1, 6, 21. ab ingenuis mulieribus hereditates lege non veniunt? Cic. Flacc. 34, 84. nescit equo rudis haerere ingenuus puer, Hor. Od. 3, 24, 54. ut ing. puer Saturno immolaretur, Curt. 4, 15 (3), 23. ingenui pueri cum meritoriis, scorta inter matres familias versabantur, Cic. Phil. 2, 41, 105. u. so Liv. 31, 17, 5. virginem ingenuam in servitutem asserere conatus, Suet Tib. 2. nec tamen ingenuam ius est servare puellam, Ov. Am. 3, 4, 33. etiamsi orator non sis et sis ingenuus civis Romanus, Cic. Brut. 75, 261. ex omni copia neque in proelio neque in fuga quisquam civis ingenuus captus est, Sall. C. 61, 5; — scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obsidionem paras, Enn. trag. 365. has esse ingenuas ambas subreptitias Carthaginienses, Plaut Poen. 5, 2, 2. cum referre negas, quali sit quisque parente natus, dum ingenuus, Hor. Sat. 1, 6, 7; — contumeliam non fortis pote nec ingenuus pati, Syr. 778. ingenua, inquit, fuit, Cic. Flacc. 34, 84. ingenuam et civem Romanam recuperatorio iudicio pronunciatam, Suet. Vesp. 3. qui - ingenuum se coeperat ferre, 23. ingenuum stupravit, Quint. 4, 2, 69. qui ingenuom aut matrem familias constuprassent, AHer. 4, 8, 12. ibi enim et super ingenuos et super nobiles ascendunt, Tac. G. 25. divitis hic servi cludit latus ingenuorum filius, Juv. 3, 131. omnis ingenuorum adest multitudo, etiam tenuissimorum, Cic. Cat. 4, 7, 16.

b) übtr. α) im Allg. theils = einem Freien angehörig, eines Freien, adelig, theils = eines Freien würdig, frei, edel, wohlanständig, turpiter ingenuum munera corpus emunt, Ov. Her. 5, 144. nec tibi turpe puta - ingenua speculum sustinuisse manu, AA. 2, 215. iuvat immemorata ferentem ingenuis oculisque legi manibusque teneri, Hor. Ep. 1, 19, 33. suspicor ingenuas erubuisse genas, Ov. Her. 19, 6. vires ingenuae, salubre corpus, Mart. 10, 47, 6. non minus ingenua est et mihi, Marce, gula, 6, 11, 6; tum intellectum est, quantum ingenua servilibus ingenia praestarent, Justin. 18, 3, 14; — nolim statuas nos mente maligna id facere aut animo non satis ingenuo, Catull. 68, 37. non omnis animo cessit ingenuo pudor, Sen. Hipp. 251. estque animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere, Cic. Fam. 2, 6, 2. quid enim dulcius libero et ingenuo animo et ad voluptates honestas nato, quam videre plenam semper et frequentem domum suam concursu splendidissimorum hominum? Tac. Or. 6. temperat ingenuos qua laeta Aquitania mores, Auson. Mos. (Id. 10), 442. quae te cunque domat Venus, non erubescendis adurit ignibus ingenuoque semper amore peccas, Hor. Od. 1, 27, 14. tardet ingenuus pudor, Catull. 61, 79. ut Zeuxis - intellecto errore concederet palmam ingenuo pudore, Plin. 35, 10 (36), 65. pudore a dicendo et timiditate ingenua quadam refugisti (wie Isokrates von sich selbst schrieb), Cic. dOr. 2, 3, 10. hominum ineptias ac stultitias, quae devorandae nobis sunt, non ferebat iracundiusque respuebat sive morose, ut putabatur, sive ingenuo liberoque fastidio, Brut. 67, 236. nemo est praeter veteranos milites, qui ad servitutem propulsandam ingenuo dolore excitentur, Phil. 10, 9, 18. sed si non fias quadrante beatior uno per gemitus nostros ingenuasque cruces, parce precor fesso, Mart. 10, 82, 6; — est etiam illa Platonis vera et tibi, Catule, certe non inaudita vox, omnem doctrinam harum ingenuarum et humanarum artium uno quodam societatis vinculo contineri, Cic. dOr. 3, 6, 21. num minus ingenuis artibus illa vacat? Ov. F. 3, 6. artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est, pectora mollescunt asperitasque fugit, Pont. 1, 6, 7. u. vgl. 2, 7, 47. Servius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus in primisque in hac, in qua ego me scripsi acquiescere, ita versatur, ut excellat, Cic. Fam. 4, 3, 4. utrum is, qui dicat, - ad dicendum omnibus ingenuis artibus instructus accesserit, dOr. 1, 16, 73. priscis enim temporibus, cum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuae, Petr. 38, 2. qui ingenuis studiis atque artibus delectantur, Cic. Fin. 5, 18, 48. non solum has artes, quibus liberales doctrinae atque ingenuae continerentur, geometriam, musicam, litterarum cognitionem et poëtarum atque illa, quae de naturis rerum, quae de hominum moribus, quae de rebus publicis dicerentur (se scire), sed cet., dOr. 3, 32, 127. sint ista Graecorum, quamquam ab iis philosophiam et omnes ingenuas disciplinas habemus, Fin. 2, 21, 68. pallentes radere mores doctus et ingenuo culpam defigere ludo, Pers. 5, 15. opificesque omnes in sordida arte versantur: nec enim quidquam ingenuum habere potest officina, Cic. Off. 1, 42, 150. M. Marcellus - decessit admodum iuvenis, sane, ut aiunt, ingenuarum virtutum, Vell. 2, 93, 2. nihil apparet in eo ingenuum, nihil moderatum, nihil pudens, nihil pudicum, Phil. 3, 11, 28; — seltener von Pers. selbst: aut facere ingenuae (amicae) est, aut non promisse pudicae - fuit, Catull. 110, 5. aperte enim vel odisse magis ingenui est quam fronte occultare sententiam, Cic. Am. 18, 65; auch: scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu astuta ingenuum volpes imitata leonem? Hor. Sat. 2, 3, 185. — *Adv*: quis autem honesta in familia institutus et educatus **ingenue** non ipsa turpitudine, etiam si eum laesura non sit, offenditur? Cic. Fin. 3, 11, 38. — β) speciell frei, freimüthig, offen, gerade, redlich, ingenui vultus puer ingenuique pudoris, quales esse decet, quos ardens purpura vestit, Juv. 11, 154. gens amica Romanis foederibusque ingenuae pacis obstricta, Amm. 27, 5, 1. — *Adv.*: studio spectandi ac voluptate, qua teneri se neque dissimulavit umquam et sape **ingenue** professus est, Suet. Aug. 45. quod me abs te cupisse laudari aperte atque ingenue confitebar, Cic. Fam. 5, 2, 2. ing. pro suis dicere, Quint. 12, 3, 3; rarus sermo illis et magna libido tacendi adque supercilio brevior coma: verius ergo et magis ingenue Peribomius, Juv. 2, 14. isti autem ingenue, mihique gratum, quod quid sentirent

non reticuerunt, Cic. Att. 13, 27, 1; — dagegen selten = verzärtelt, schwach, invalidae vires ingenuaeque mihi, Ov. Trist. 1, 5, 72. u. vgl.: teneriore mihi animo videbare, sicut omnes fere, qui vita ingenua in beata civitate et in libera viximus, Cic. Fam. 5, 21, 3. cum - incedendi nimietate iam superarer, ut insuetus ingenuus, Amm. 19, 8, 6.

2) im Lande erzeugt, nicht aus der Fremde entlehnt, einheimisch, natürlich, ungekünstelt, unde mare, ingenuei fontes extentaque longe flumina suppeditant? Lucr. 1, 230. sub ingenuis agitatae fontibus herbae, Auson. Mos. 65. ingenui largique fontes, Pan. vet. 7, 10, 2. viridi si margine cluderet undas herba nec ingenuum violarent marmora tofum! Juv. 3, 19. ingenuus calor, Prop. 1, 14, 13. ingenuum cuius (urbis) fuit ancora signum, Auson. Urb. 3, 11. fundit opes ager ingenuas dives aristiferae segetis, Prud. Cathem. 3, 51. si albicapillus hic videtur, ne utiquam ab ingenio'st senex: inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 37 sq.

ingĕro, gessi, gestum, gerĕre (*Imper.*: inger, Catull. 27, 2. = ingere, Plaut. Pseud. 1, 2, 24), 1) hineinschütten, -werfen, -bringen, -legen u. dgl., einschütten, -geben, -führen, überh. wohinein od. wohin od. vor etw. schütten, bringen, führen u. dgl., darbringen, beibringen, entgegentragen od. -bringen, darbieten u. dgl., a) im Allg., eig. u. übtr., in Cappadocia *e* fonte puteis ac fonte aquam *in* salinas ingerunt, Plin. 31, 7 (39), 82. caesa *in* viscera montis contortum pelagus latrantibus ingerit undis, Sil. 5, 396. u. vgl.: in hoc pertussum ingerimus dicta dolium: operam ludimus, Plaut. Pseud. 1, 3, 135; nisi sequitur, pugnos in ventrem ingere, Ter. Phorm. 5, 7 (8), 95; — mit *Dat*: rure levis verno flores apis ingerit alveo, Tibull. 2, 1, 49. cicer ingere large rixanti populo, Pers. 5, 177. Castaliusque mihi nova pocula fontis alumno ingerit, Nemes. Cyn. 6. inger mi calices amariores, Catull. 27, 2; redde iam capulo manum, adstringe galeam, laeva se clipeo ingerat, Sen. Phoen. 479; cum in turba osculum sibi ingerentem quanquam refugiens devitare non posset, Suet. Gr. 23. ingestaque vincla unguibus (leonis), Claud. BGild. 365. fulmineumque viris proturbans ingerit ensem huc alternus et huc, VFlacc. 6, 230. capiti suo manus ingerunt, Sen. Ep. 16, 4, 16 (99). scindit agmen equisque maxima vulnera ingerit, Tac. A. 1, 65. invidet igne rogi miseris coeloque nocenti ingerit Emathiam, Lucan. 7, 798; den Augen vor -, entgegenhalten: ingerit obiectans trepidantibus ora leonis, Sil. 2, 194. hanc tabellam quum ingestam sibi conspiceret virgo, MCap. 2, 179; dem Geiste: quod (numen) non exhaustae per tot iam saecula rupis spiritus ingessit vati, Lucan. 5, 164. inter haec velut genetricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat, Justin. 20, 4, 10; v. Personen: matrona inter primas honesta - filium filiamque ingerebat orbis senibus, Petr. 140, 1. cum reversus ad patrem esset ornatusque purpura et infulis sacerdotii omnium se oculis ingereret, Justin. 18, 7, 9. u. vgl. modo ne quis abactam huc referat me forte dies oculisque parentis ingerar, VFlacc. 8, 51. in medios fert arma globos seseque periclis ingerit atque omni letum molitur ab ense, Sil. 10, 4. ingerendo semet ignibus, Mel. 3, 7, 3. quo te ipse, senior, obvium morti ingeris? Sen. Herc. fur. 1032. u. vgl. Claud. in Rufin. 2, 483; — *absol.*: tu qui urnam habes, aquam ingere: face plenum ahenum sit cito, Plaut. Pseud. 1, 2, 24. quo longius moles agebatur a litore, hoc magis, quicquid ingerebatur, praealtum absorbebat mare, Curt. 4, 10 (2), 19; ingesto crispatur purpura vento, Claud. IV. Cons. Hon. 554. oculos ingesto fulgure clusit, Lucan. 7, 157. utinam liceret stipite ingesto impiam effringere animam, Sen Herc. Oet. 1450. hinc ignis, illinc verbera iam non ad quaestionem, sed ad poenam ingerebantur, Curt. 6, 42 (11), 16. ac deinde ingestis vulneribus concidit, Tac. H. 3, 85; den Augen darbieten: una pruinae canentis, quacumque datur permittere visus, ingeritur facies, Sil. 3, 532; dem Geiste: quod Styga, quod manes ingestaque Tartara somnis Pompeio vivente videt, Lucan. 7, 785. materno facies ingesta sopori, Claud. Rapt. Pros. 3, 80. ingesto turbavit gaudia luctu, Epist. 1, 32. ibique diu compositum ad quietem principis fatum sortem denuntiabat ei supremam prodigiis ingerentibus multis, Amm. 30, 5, 15. frequentabat inter haec curiam agendo diversa, quae divisiones multiplices ingerebant, 22, 7, 3; von Pers.: ingratas quoque memoria cum ipso munere incurrit, ubi ante oculos est, et oblivisci sui non sinit, sed auctorem suum ingerit et inculcat, Sen. Ben. 1, 12, 1.

b) insbes. α) in den Mund einführen, einschütten, eingießen u. dgl., mit den obigen Construct.: tota iam ante oculos meos imago caedis errat, ingesta orbitas in ora patris, Sen. Thyest. 281; — febricitanti cuidam et magna siti affecto - aquam frigidam ingessit, Cels prooem. p. 11. quicquid vini oleique erat, oribus ingerebatur, Curt. 7, 20 (5), 7. equis asinisque admissurae tempore ingeritur (ocimum), Plin. 20, 12 (48), 123; — aquam frigidam potui dabat - plus etiam aquae frigidae ingerebat, Cels. 3, 9. si cicutam (aliquis ebibit), vinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendum est, 5, 27, 12. alitur sitis latice ingesto, Sen. Oed. 196. adips anserinus cum butyro pari pondere pastillis ingestus, Plin. 30, 13 (38), 112. cibo saepius die ingesto, 29, 1 (8), 23. Graeci saginandis anseribus polentae duas partes et furfuris quatuor aqua calida temperant et ingerunt pro appetentis voluntate sumenda, Pallad. 1, 30, 4; bildl.: quantas robusti carminis offas ingeris, ut par sit centeno gutture niti? Pers. 5, 5. — β) durch den Mund, durch Worte u. dgl. beibringen, vorbringen, vorwerfen, entgegen-, zurufen, auch thätig: Jmdm. etw. anthun, mit den obigen Construct. (mit dem Zusatz: voce, Petr. 36, 7. maligno affatu, Claud. Rapt. Pros. 3, 220. iurgans, Vopisc. Aurel. 4.): quorum nomina prius parentes liberis suis ingerunt. Tac. Or. 7. ingerens verba mulcentia, Apul. M. 5, 6. sed ingero praeterita, Cic. Att. 11, 6, 3. vera erunt et a tribunis praefectisque eadem in-

gerebantur, Tac. H. 4, 78. hoc (beneficium) sobrii loquuntur, hoc ebrii non continent, hoc ignotis ingerunt, hoc amicis committunt, Sen. Ben. 7, 22, 2. vocesque quae plerumque verae et graves coram ingerebantur, Tac. A. 4, 42. vocis verborumque quantum voletis ingerent et criminum in principes et legum aliarum super alias et contionum, Liv. 3, 68, 4. ibi multa in patruum per eum ingesta, Dict. Cret. BTroi. 6, 4. quom dicta in me ingerebas, Plaut. As. 5, 2, 77. tum pueri nautis, pueris convicia nautae ingerere: huc appelle! Hor. Sat. 1, 5, 11. ingeret hic potus iuvenis maledicta puellae, Tibull. 2, 5, 101. multa ingerere maledicta, Dict. Cret. BTroi. 5, 16. in Galbam pro se quisque probra ingerere, Liv. 45, 36, 8. miles probra superbus ingerat obsesso, Claud. VI. Cons. Hon. 242. cum - ingessisset probra M. Iunio, quod se dedecoris socium collegae fecisset, Liv. 41, 10, 6. ingerunt probra, 2, 45, 10. ingerunt contumelias, Tac. A. 1, 39. depulsio ingesti criminis, MCap. 5, 452. celeberrimis patronis - postulationes certatim ingerentibus, Suet. Ner. 7. dicitur praeterea huius fuisse crudelitatis, ut plerisque senatoribus simulatam ingereret factionem coniurationis ac tyrannidis, quo facilius eos posset occidere, Vopisc. Aurelian. 39; ingerit multa mala Antenori et Aeneae, Dar. Phryg. de exc. Troi. 38. ingere [huic] mala multa, Plaut. Pseud. 1, 3, 124. u. so: alci., Bacch. 4, 8, 34. ingeram mala multa? Ter. Andr. 4, 1, 16. dira supplicia ingere: merui, Sen. Med. 462. incesse nunc et cuncta flagitia ingere! 236; — mit folg. *Acc.* u. *Inf.*: interdum ob immodicas disceptantium altercationes e curia per iram se proripienti quidam ingesserunt, licere oportere senatoribus de re p. loqui, Suet. Aug. 54. magnitudinem imperatoris indentidem ingerens et rem publicam armis peti, Tac. A. 2, 79; unde Graecis auctoribus, *ut* femori Iovis insitum (Liberum) dicerent, aut materia ingessit, aut error, Mel. 3, 7, 4; mit *Relat.*: adero prius illi et quibus excitetur (dolor) ingeram, Sen. Cons. ad Helv. 2, 1. — γ) wo einführen, aufnehmen, areopagitarum praeterea cupiebat ingeri numero contempta prope Romana re publica, Treb. Poll. Gall. duob. 11.

2) daraufschütten, -werfen, aufschütten, überschütten, auf od. über etw. schütten, werfen, schleudern, a) eig., mit *Adv.*: collocavit illa ignem cassis arundinibus collectum ingestisque super pluribus lignis excusari coepit moram, Petron. 136, 11. ingestis comitum super obruit armis, Prop. 4 (5), 4, 91. quum superne tela barbari ingererent, Curt. 8, 40 (11), 14. clipeo tela, quae ex adverso ingerebantur, excipiens, 9, 19 (5), 4. nil ullis opus est equis, nil armis et inertibus telis, quae procul ingerit Parthus, cum simulat fugas, Sen. Thyest. 381. fundis quoque excussi lapides et sagittae undique ingerebantur, Curt. 5, 12 (3), 19; — qui *ex* superiore loco fundis velut nimbum glandes et sagittas simul ac iacula ingerebant, Liv. 36, 18, 5; — vini usus quibusdam ignotus est: epulantibus tamen ubi *super* ignes, quos circumsident, quaedam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit, Mel. 2, 2, 4; — ingerunt desuper Othoniani pila librato magis et certo ictu *adversus* temere subeuntes cohortes Germanorum, Tac. H. 2, 22; quos (lapides) in fuga *contra* sequentes ingerunt pedibus (struthiocameli), Plin. 10, 1 (1), 1; — faces et quicquid alendo igni aptum erat, *in* eadem opera ingerunt, Curt. 4, 12 (3), 4. saxa obiacentia pedibus ingerit in subeuntes, Liv. 2, 65, 4. iacula complura - in hostem ingerebant, Curt. 8, 47 (14), 3. quum Porus - tela multo ante praeparata in circumfusos ex elephanto suo coepit ingerere, 8, 50 (14), 31. e quibus (turribus) in subeuntes scaphas tela ingeri possent, 4, 11 (2), 23. inde missilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia cet., 4, 14 (3), 15. raptas fugientibus ingerit hastas in tergus, Virg. A. 9, 763; si capitis dolores sunt, rosam cum aceto miscere oportet et in id ingerere, Cels. 3, 10. ingerendumque subinde in eas (fascias fracti membri) est calidum oleum et vinum, 8, 10, 7; — mit *Dat.*: irriguis largum iubar ingerit herbis, Claud. Laud. Stil. 2, 469. quos Thrion et summis ingestum montibus Aepy (nutrit), Stat. Theb. 4, 180. cum male se Tellus ulta est ingestaque Olympo ardua devexum Pelion Ossa tulit, Ov. Am. 2, 1, 13. ingeret ardenti grandia ligna foco, Tibull. 2, 1, 22. negabat stercus vitibus ingerendum, Col. 2, 15, 5. magna poma Persicus affert, si florenti per triduum ternos sextarios caprini lactis ingesseris, Pallad. 12, 7, 6. saxa et quicquid fors manibus dederat, ingerentes subeuntibus, Curt. 4, 19 (4), 13. raptas fugientibus ingerit hastas, Virg. A. 12, 330; invenimus Eumolpum sedentem membranaeque ingenti versus ingerentem, Petr. 115, 2; quid deinde gemina caede perfunctus facit? puerone parcit? an scelus sceleri ingerit? Sen. Thyest. 730; — *absol.*: apium etiam (serunt) paxillo caverna facta ac fimo ingesto, Plin. 19, 7 (36), 120. aqua frigida ingesta sistitur sanguis, 31, 3 (23), 40. Romanus contra tela nunc saxa, quibus eos adfatim locus ipse armabat, ingerere, Liv. 9, 35, 4. iam scalis egressi milites prope summa ceperant, cum oppidani concurrunt, lapides, ignem, alia praeterea tela ingerunt, Sall. J. 60, 6. velites et levem armaturam ingerere tela iussit, Frontin. Strat. 2, 3, 17. alios (iussit) tormentis hastas, saxa et faces ingerere, Tac. A. 2, 81. — b) übtr., aufdrängen, aufbürden, auf Jmdn. wälzen, zu etw. drängen, nec, si ipse tibi terga (d. goldne Vließ) ingerat ultro, qui pepigit, velit in pacem dextramque reverti amplius, VFlacc. 7, 651. ne recusanti quidem aut suscensuit quicquam aut amicitiam suam ingerere desiit, Suet. vit. Hor. p. 297, 22. ingeri sibi imperium a Laeto et Eclecto dixit, Capitol. Pert. 4. gloriae quoque non cupidior quam pecuniae: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt, Justin. 6, 8, 7. u. vgl. Claud. Epith. Pall. et Cel. 77. nomen patris patriae Tiberius a populo saepius ingestum repudiavit, Tac. A. 1, 72. u. so: Magni nomen Lamprid. Alex. Sev. 11; ingeret omnis se belli fortuna tibi, Lucan. 2, 263. u. von Personen:

Athiopem nobis generum, Nasamona maritum ingerit, Claud. BGild. 193. hos amat, his se ingerit utque suos semper producit alumnos, Juv. 6, 608. o rem memoriae litterisque mandandam! praefectum praetorio non ex ingerentibus se, sed e subtrahentibus legere, Plin. Pan. 86, 2; auch: tu ad studium sapientiae te ingeris vel properas altum, Apul. de deo Socr. 24.

ingestābilis, e, unerträglich, onus, Plin. 7, 6 (5), 41.

ingestio, ōnis, *f.*, die Einführung, primae vocis, MCap. 5, 459.

ingestus, a, um, *Ptcp.*, s. ingero.

ingestus, *Abl.* u, *m.*, der Ueberwurf, die Hülle, postremo etsi tunc devoratum invenietur mortale in omnibus mortuis, certe a morte, certe ab aevo, certe per aetatem, numquid a vita, numquid a superindumento, numquid ab immortalitatis ingestu? Tert. resurr. carn. 42.

ingigno, genui, genitum, ĕre, s. ingeno.

inglōmĕro, āre, aufhäufen, sed plurimus auster inglomerat noctem et tenebrosa volumina torquet defunditque imbres, Stat. Theb. 1, 350.

inglōriōsus, a, um, ruhmlos, ohne Ruhm, tunc admirante nullo inlaudatus ingloriosus subit portum, Plin. Ep. 9, 26, 4.

inglōrius, a, um, ruhmlos, unrühmlich, hospes, Sil. 2, 104. Armes, VFlacc. 6, 531. ordo, Sil. 9, 331. haud ingl. auxiliator, Tac. A. 6, 37; — als Prädicat: qui laudat senem et fortunatum esse dicit, quod inglorius sit atque ignobilis ad supremum diem perventurus, Cic. Tusc. 3, 24, 57. propterque honestatis et gloriae similitudinem beati qui honorati sunt videntur, miseri autem qui inglorii, Leg. 1, 11, 32. multos veterum velut inglorios et ignobiles oblivio obruit, Tac. Agr. 46. vive sine invidia mollesque inglorius annos exige, Ov. Tr. 3, 4, 43. positis inglorius armis exigat hic aevom, Virg. A. 10, 52. frustraque iuventae consumis florem patriis inglorius arvis, Claud. in Rufin. 1, 140. scire potestates herbarum usumque medendi maluit et mutas agitare inglorius artes, Virg. A. 12, 396. patrias remeabo inglorius urbes, 11, 793. adspice, quam rarum referens inglorius agmen Italia detrusus eat, Claud. BGet. 78. flumina amem silvasque inglorius, Virg. G. 2, 486. ense levis nudo parmaque inglorius alba, A. 9, 548; v. Löwen: fractos inglorius armos supposuit servile gemens, Claud. BGild. 364; v. Bienen: ille horridus alter desidia latamque trahens inglorius alvom, Virg. G. 4, 94; — von lebl. Dingen, u. zwar von e. Bach: tacite Tuscis inglorius adfluit undis (rivus), wegen seiner Kleinheit, Sil. 13, 6. convulsae cuspide longe diffugēre iubae patuitque ingloria cassis, glanzlos, schmucklos, Stat. Theb. 9, 108; ferner: est socia mortis homini vita ingloria, Syr. 135. sunt enim certa quae de paupertate, certa quae de vita inhonorata et ingloria dici soleant, Cic. Tusc. 3, 34, 81. quippe illic etiam honestae mortis usus, his inglorium exitium, Tac. A. 1, 70. nobis in arto et inglorius labor, 4, 32. brevi et inglorio imperio perfunctus est, 12, 14. inde frequens pugnae nulloque ingloria sacro vox tua, Stat. Silv. 5, 3, 138; — mit *Gen.*: non ullas valuit perfringere Poenus tota mole vias frustraque inglorius ausi pulsavit quatiens obstructas ariete portas, Sil. 12, 38. nec ipse inglorius militiae, Tac. H. 3, 59; — mit *Inf.*: et vincere inglorium et alteri sordidum arbitrabatur, Agr. 9.

inglŭvies, ēi, *f.* (von gula nach PDiac. p. 112, 2), der Kropf, Schlund, der Hühner, Col. 7, 10, 6. 8, 5, 17., der Schlangen, Virg. G. 3, 431. Sil. 6, 155., der Menschen, Claud. in Eutrop. 2, 331. Apul. M. 1, 16; dah. die Gefräßigkeit, nec contenta illa ingluvies fuit maris sui copiis, Macrob. Sat. 3, 16, 10. inter quae ingluvies et gurgites crevere praerupti conviviorum, Amm. 22, 4, 5. avi cur atque parentis praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem, Hor. Sat. 1, 2, 7. Vitellius notabilis ingluvie et voracitate, Eutr. 7, 18.

inglŭviōsus, a, um, gefräßig, PDiac. p. 112, 2.

ingrandesco, grandui, ĕre, groß werden, quae (lens) ut celeriter prodeat et ingrandescat, Col. 2, 10, 15. ne difficulter acinus ingrandescat, 3, 6, 3. si iam ingranduit (porrum), 11, 3, 17.

ingratia, ae, *f.*, die unfreudige Empfindung, 1) dessen, dem etw. keine Freude bereitet, unwillkommen, lästig ist, nur im *Abl. plur.* u. zugleich adverbial **ingratiis** u. contr. **ingratis**, mit unangenehmer Empfindung, so daß man unangenehm berührt wird, ohne daß einem etw. angenehm od. willkommen ist, wider Willen, zunächst subst. mit dem Pron. poss. od. mit d. Genit., auch mit Praepos. verb.: Ch. nimium multum scis. Eu. tuis ingratiis, Plaut. Merc. 2, 4, 11. quando istiusmodi rerum nec consilium sit nostrum nec arbitrium, sed ea ingratis [in] nostris vi ac necessitate naturae nobis accidant, Gell. 17, 1, 7. quin, si tu nolis filiusque etiam tuos, vobis invitis atque amborum ingratiis una libella liber possum fieri, Plaut. Cas. 2, 5, 6. si illis aegre'st mihi quod volup est, meo rem remigio gero: tamen id quod odio'st faciundum'st cum malo atque ingratiis, Mil. gl. 3, 152; — neben dem Begriff des Nichtwollens: Ph. mittin' me an non mittis? Sc. immo vi atque invitam ingratiis, nisi voluntate ibis, rapiam te domum, 2, 5, 39. extorquendum est invito atque ingratis, Cic. Quinct. 14, 47. Me. nunc profecto vapula ob mendacium. So. non edepol volo profecto. Me. at pol profecto ingratiis: hoc quidem profecto certum'st, non est arbitrarium, Plaut. Amph. 1, 1, 214. nunc mihi bonae necesse est esse ingratiis, quamquam esse nolo, Cist. 2, 3, 82. atqui ingratiis, quoi non vult, nubet hodie! Cas. 3, 5, 56; — neben dem Begriff der Nothwendigkeit, des Zwingens, der Gewalt u. der Forderung: hoc se quisque modo fugit: at quom, scilicet ut fit, effugere haud potis est, ingratis haeret et odit propterea, morbi quia causam non tenet aeger, Lucr. 3, 1068. nam cum ventus eas (nubes) leviter diducit euntes dissolvitque, cadant ingratis illa necesse'st semina quae faciunt fulgorem, 6, 215. reticebunt quae poterunt libenter, dicent quae necesse est ingratis, Cic. II. Verr. 4,

9, 19. si status condictus cum hoste intercedit dies, tamen est eundum quo inperant ingratiis, Plaut. Curc. 1, 1, 5. at nisi purgatum'st pectus, quae proelia nobis atque pericula tum'st ingratis insinuandum, Lucr. 5, 43; eri haec inmodestia me coegit, qui hoc noctis a portu med ingratiis excitavit: idem nonne me mittere hoc luci potuit? Plaut. Amph. 1, 1, 10. ea coacta ingratiis postilla coepit victum volgo quaerere, Ter. Heaut. 3, 1, 37. nam idem hoc argentum, ita ut datum'st, ingratiis ei datum erit. hoc qui cogam, re ipsa repperi, Phorm. 5, 6, 48 (7, 5). tametsi postulat causa, tamen nisi plane cogit ingratiis, ad male dicendum non soleo descendere, Cic. Tull. §. 5. hoc eo volebat, ut ingratis ad depugnandum omnes cogerentur, Nep. Them. 4, 4. quae eum adiuratione suae salutis ingratis cogebat effari, Apul. M. 2, 20. quom coniecturam egomet mecum facio, haec illa'st simia, quae has hirundines ex nido volt eripere ingratiis, quod ego in somnis somniavi, Plaut Rud. 3, 4, 66. tu clamabas deûm fidem atque hominum omnium: quom ego accurro teque eripio vi pugnando ingratiis, Men. 5, 8, 4. licet sint eloquentes, ingratis tamen idem Epicurus eripiet cet., Lact. 2, 10. Mu. mira sunt, vera si praedicas: nam viri ius suom ad mulieres obtinere haud queunt. Cl. quin mihi ancillulam ingratiis postulat, quae mea est, quae meo educata sumptu est, villico dare suo, Pl. Cas. 2, 2, 18; — ohne nähere Bestimmung: opus faciam, ut defetiger usque, ingratiis ut dormiam, Ter. Eun. 2, 1, 14. iam obstinationis suae me ingratis obedientem perducit ad cet., Apul. M. 1, 26. — 2) dessen, der nicht zu erkennen gibt, daß ihm etw. Freude bereitet, **Undank**, Tert. de poenit. 1. u. 2.

ingrātĭfĭcus, a, um, **undankbar handelnd**, ingratifici Argivi, inmoenes Grai, inmemores benefici, Att. 364.

ingrātis, s. ingratia.

ingrātĭtūdo, ĭnis, *f.*, 1) die **Ungnade**, noverit, se nostrae ingratitudinis pericula subiturum, Cassiod. Var. 1, 30. — 2) die **Undankbarkeit**, ingratitudinis vitio inquinati, Firmic. math. 5, 1. sine ingratitudinis naevo, Cassiod. Var. 5, 8.

ingrātus, a, um (von d. W. χαρ, wovon χαίρω, Skt. harj-â-mi, amo, desidero, nach *Curtius* Grundz. I. p. 166., doch vergleichen *Boethl.* u. *Roth* grâ-tu-s mit Skt. gûr-ta-s, willkommen, angenehm, von der W. gur), **unfreudig**, d. i. 1) von dem, was keine Freude -, keine Anerkennung bringt, also a) **freudenlos, unerfreulich, unliebsam, unwillkommen, unangenehm, unhold, widrig, lästig**, ingrato (dem Apollo) Steropen quod fuderat arcu, VFlacc. 1, 446. quaecumque Latinae magnanimi Iovis ingratum (der Juno) ascendere cubile, Virg. A 12, 144. non ingrata tamen frustra munuscula divis promittens tacito suscepit vota labello, Catull. 64, 103. quod si meis inaestuet praecordiis libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat fomenta volnus nil malum levantia, desinat imparibus certare summotus pudor, Hor. Epod. 11, 15 sqq. dulciaque ingratos adimant convivia somnos, Prop. 4, 9 (3, 10), 25. recipe ingratos adque exue cantus, VFlacc. 7, 492. non habet ingratos fabula nostra iocos, Ov. F. 3, 738. ingrato celeres obruit otio ventos ut caneret fera Nereus fata, Hor. Od. 1, 15, 3. ingrata misero vita ducenda est, Epod. 17, 63. ingratum tremuli tolle parentis onus, Catull. 68, 142. modum adhibuit (M. Tullius) non ingratae, nisi copia redundet, voluptati, Quint. 9, 3, 74. intravitque animum militaris gloriae cupido, ingrata temporibus, quibus sinistra erga eminentes interpretatio, Tac. Agr. 5. sed videt ingratos intabescitque videndo successus hominum, Ov. M. 2, 780. ne ipse tam tristis ingratique ad vulgus iudicii ac secundum iudicium supplicii auctor esset, Liv. 1, 26, 5. et interrogandi se ipsum et respondendi sibi solent esse non ingratae vices, Quint. 9, 2, 14. ingrato litigatori conspectum eius in foro vitanti per nomenclatorem missum ad eum „amas me" inquit „quod te non vidi?" 6, 3, 93; — si non est ingratum reapse quod feci bene, Pacuv. 26. sine quo (labore) cetera nuda, ieiuna, infirma, ingrata sint, Quint. 6, 2, 7. quippe ingrata quae tuta, ex temeritate spes, Tac. H. 3, 26. quaedam hebes, sordida, ieiuna, tristis, ingrata, vilis oratio est, Ggsß. iucunda, Quint. 8, 3, 49. quam miser est, cuius ingrata misericordia est, Syr. 397. frustraque laborem ingratum trahit, von e. ausgedienten Pferd, Virg. G. 3, 98. iuventus, quae in agris manuum mercede inopiam toleraverat, privatis atque publicis largitionibus excita urbanum otium ingrato labori praetulerat, Sall. C. 37, 7. ingrata vita est, cuius acceptae pudet, Sen. Med. 505. imperfecta tibi elapsa'st ingrataque vita, Lucr. 3, 958. sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, Hor. Ep. 1, 1, 23; cantharus ingratus suco, Ov. Hal. 105; — subst.: quid ego haec autem nequiquam ingrata revolvo, Virg. A. 2, 101. quotiens raucos ad litoris ictus deficiam Scythicum metuens pontumque polumque nec de te credam nostris ingrata serenis? VFlacc. 1, 330; — mit *Dat.*: hercle miserum est, ingratum esse homini id, quod tu facias bene, Plaut. Epid. 1, 2, 34. exitiabile id rei publicae, ingratum militi, Tac H. 2, 69. haec - laeti audivēre iuvenes, ingrata senioribus erant, Curt. 8, 4 (1), 27. ingrata oratio regi fuit, 4, 44 (11), 14. fuit haec oratio non ingrata Gallis, Caes. BG. 7, 30, 1. virtus porro ac ferocia subiectorum ingrata imperantibus, Tac. Agr. 31. ingratam Veneri pone superbiam, Hor. Od. 3, 10, 9. ingrata genti quies, Tac. G. 14; Pedanius Costa omittitur, ingratus principi ut adversus Neronem ausus et Verginii exstimulator, H. 2, 71. eo ipso ingratus, quamvis odium Vitellius vernilibus blanditiis velaret, 2, 59; — im *Superl.*: longe, non animis solum, sed etiam auribus est ingratissima (ὁμοιολογία), Quint. 8, 3, 52. — *Adv.*: sunt quibus **ingrate** timida indulgentia servit, Ov. AA. 2, 435. inseritur zmaragdis et quae vocatur tanos e Persis veniens gemma ingrate viridis atque intus sordida, Plin. 37, 5 (19), 74. — b) **keine Anerkennung -, keinen Dank bringend, dankbar**, daher **nichts einbringend, unnütz, nutzlos, vergeblich**, ubi fama volentem ingratis Phrygios humeris subiisse molares, Stat. Theb. 1, 699. ut tamen ingratos

in pectora (des Leichnams) fudit honores cet., Ov. M. 2, 626. cineri ingrato suprema ferebant, Virg. A. 6, 213. mirabatur haec solus Trimalchio dicebatque ingratum artificium esse, vom Seiltanzen, Petr. 53, 12. ingrati maiora sinus inpendia sument, Grat. Cyn. 53. Lepidus molem ad Tarracinam (confecit), ingratum opus, quod praedia habebat ibi privatamque publicae rei inpensam inseruerat, Liv. 40, 51, 2. illud notandum videtur, ut sciant homines, quae et quanta decora foeda cupiditas regni non ingrata solum sed invisa reddiderit, 6, 20, 5. ille iter ingratum, vanos deflere labores, Claud. in Eutr. 2, 191. i nunc ingratis offer te, invise, periclis, Virg. A. 7, 425. multa parata manent in longa aetate, Catulle, ex hoc ingrato gaudia amore tibi, Catull. 76, 5. avi cur atque parentis praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem, Hor. Sat. 1, 2, 7; — difficilem ostendes te esse et ignosces tamen post: et id ingratum, Ter. Heaut. 5, 1, 61. cur amplius addere quaeris, rursum quod pereat male et ingratum occidat omne, Lucr. 3, 941. quae ego si non profundere ac perdere videbor, omnibus meis viribus sustinebo: sin autem ingrata esse sentiam, non committam, ut tibi ipse insanire videar, Cic. Fam. 5, 5, 3. ingrata atque inrita esse omnia intelligo quae dedi et quod bene feci, Plaut. As. 1, 2, 10. non omnia pertusum quasi in vas commoda perfluxēre atque ingrata interiēre, Lucr. 3, 936. — *Adv.*: nunc pira vel mala - interlegenda sunt quaecunque vitiosa, ut sucus, qui **ingrate** his posset impendi, ad meliora vertatur, Pallad. 7, 5, 1.

2) von dem, der nicht zu erkennen gibt, daß ihm etw. Freude bringt od. willkommen ist, **undankbar, nicht erkenntlich**, vgl. zunächst: multa sunt genera ingratorum, ut furum —: ingratus est, qui beneficium accepisse se negat, quod accepit (so vgl. Quint. 7, 4, 37), ingratus est qui dissimulat, ingratus est qui non reddit, ingratissimus omnium, qui oblitus est, Sen. Ben. 3, 1, 3. u. quid sit ingratus nulla lex monstrat: saepe [et] qui reddidit quod accepit ingratus est et qui non reddidit gratus, 3, 7, 6. u. erunt homicidae, tyranni, fures, adulteri, raptores, sacrilegi, proditores: infra omnia ista ingratus est, nisi quod omnia ista ab ingrato animo sunt, sine quo vix ullum magnum facinus adcrevit, 1, 10, 4. und: duos ex constitutione Stoica accipe ingratos: alter est ingratus, quia stultus est: stultus etiam malus est, nullo vitio caret: ergo et ingratus est: — alter est ingratus, qui volgo dicitur, in hoc vitium natura propensus: illi ingrato, qui sic hac culpa non caret, quomodo nulla caret, dabit beneficium vir bonus: — huic ingrato, qui beneficiorum fraudator est et in hanc partem procubuit animo, non magis dabit beneficium, quam cet., 4, 26, 2 sq.; — *neben Subst.*: homo petulans et ingratus, Nep. Timol. 5, 1. dimisi a me, ut magistrum Ciceronum non lubenter, ut hominem ingratum non invitus, Cic. Att. 8, 10. quereris incidisse te in hominem ingratum, Sen. Ep. 11, 2, 1 (81). nil homine terra peius ingrato creat, Auson. Epigr. 140, 1. ex ingratorum hominum conspectu morte decedere, Nep. Timol. 1, 6. quae (dea) dedit ingrato fila legenda viro, Ov. F. 3, 461. ingrati referens impia facta viri, Tibull. 3, 6, 42. mox honor eripitur matronaque destinat omnis ingratos nulla prole novare viros, Ov. F. 1, 621. fusa venena silent, malus ingratusque maritus et quae cet., Juv. 3, 169. ingratos ante omnia pone sodales, 11, 192. Lycidan ingrata reliquit Phyllis amatque novum, Calp. 3, 8. cum invidiae ingratorum civium cessisset, Nep. Cim. 3, 2. odio ingratae civitatis, Timoth. 3, 4. u. so: urbs, Virg. Ecl. 1, 34. patria, Juv. 14, 164. Cic. Am. 12, 42. tellus, Sen. Herc. Oet. 631. u. orbis, 1332. scire velis, mea cur ingratus opuscula lector laudet ametque domi, premat extra limen iniquus, Hor. Ep. 1, 19, 35; ingratum caput! Sen. Med. 466. animi ingratam naturam pascere semper atque explere bonis rebus satiareque numquam, Lucr. 3, 1003; omnia quae ingratae perierunt credita menti, Catull. 76, 9. ingrati animi crimen horreo, Cic. Att. 9, 2ª, 2. inter plurima maximaque vitia nullum esse frequentius quam ingrati animi, Sen. Ben. 1, 1, 2; — terras tamen increpat omnes (Ceres) ingratasque vocat nec frugum munere dignas, Ov. M. 5, 474. non ingratus ager, focus perennis, Mart. 10, 47, 4. qui (bos) domini cultris tenue et miserabile collum praebet ab ingrato iam fastiditus aratro, Juv. 10, 269. solvite ingratas rates per nostra ituri maria, Sen. Troad. 196. testamenta primipilarium - ut ingrata rescidit, Suet. Cal. 38. nulla erit - tam ingrata fama, quae non in coelum vos debitis laudibus ferat, Curt. 5, 24 (8), 10. omnia sunt ingrata, nihil fecisse benigne, Catull. 73, 3; — als *Praedic.*: ingrata es, inquit (sagt d. Wolf zum Kranich), ore quae nostro caput incolume abstuleris et mercedem postules, Phaedr. 1, 8, 11. ingrati esse vitemus non aliena causa, sed nostra, Sen. Ep. 11, 2, 22 (81). vituperare quisquam vitae parentem et hoc parricidio se inquinare audet et tam impie ingratus esse, ut eam accuset, quam vereri deberet? Cic. Tusc. 5, 3, 6. si permanerent in fide reges, praesidiis eos nostris esse tutos, si essent ingrati, posse isdem praesidiis coerceri, Auct. BAl. 33, 5. ne aut ingratus in referenda gratia aut arrogans in praeripiendo populi beneficio videretur, Caes. BC. 3, 1, 6. egon', qui mortuom me reducem in lucem feceris, sinam sine munere a me abire? ah nimium me ingratum putas, Ter. Hec. 5, 4, 13. u. vgl. Andr. 1, 5, 43. quis memor vivet tui, o gnate, populus? omne iam ingratum est genus, Sen. Herc. Oet. 1811. non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat senatus, Vell. 2, 62, 5. — *Subst.*: ingrate ac perfide, Juv. 9, 82. cum praesertim bonos homines bonasque causas tueri non sit metuendus ingratus, Quint. 12, 7, 11. perire bene meritis referentem gratiam, quam ingratum vivere (satius duxit), Nep. Eum. 6, 3. est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas, Ov. Her. 12, 21. nullus succurrere contra ingrato queat, VFlacc. 7, 506. ingrati non subiturus onus, Claud. Epist. 4, 11; de ingratis etiam ingrati queruntur, Sen. Ben. 3, 1, 1. haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis, Hor. Ep. 1,

7, 21. ingratos et de quibus patroni quererentur revocavit in servitutem, Suet. Claud. 25. est tanti, ut gratam invenias, experiri et ingratos, Sen. Ep. 11, 2, 2 (81). quae porro amicitia potest esse inter ingratos? Cic. Planc. 33, 80. incautus ab ingratis occupatus est, Vell. 2, 57, 1. non est autem quod tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum, und: quae (beneficia) si quis non dat, quia non recipit, dedit ut reciperet bonamque ingratorum facit causam, quibus turpe est reddere, si licet, Sen. Ben. 1, 1, 9. u. 10; — mit *Dat.* od. *in* u. *Acc.*: numen qui violarint matris et ingrati genitoribu' sint inventi, Lucr. 2, 614. in quo potes me dicere ingratum? an de interitu rei publicae queri non debui, ne in te ingratus viderer? Cic. Phil. 2, 3, 6. ut ingratorum in principem testamenta ad fiscum pertinerent, Suet. Ner. 32; — mit *Gen.* od. *Abl.*: respicit ignarus rerum ingratusque salutis, Virg. A. 10, 666; Iulianus sperans Laetum fautorem Severi, cum per eum Commodi manus evasisset, ingratus tanto beneficio iussit eum occidi, Spart. Did. Iulian. 6. ne beneficiis tuis viderer ingratus, Censorin. d. nat. 1, 8; — im *comp.*: nihil cognovi ingratius, in quo vitio nihil mali non inest, Cic. Att. 8, 4, 2; im *superl.*: ingratissimi cives, Curt. 10, 10 (2), 27. u. omnem spem, quam ex vobis conceperam, damno, nec ut cum militibus meis - sed cum ingratissimis operis agere decrevi, §. 21. postquam domuerat ingratissimos hominum, Flor. 1, 40 (3, 5), 10. iam et Dolabella in Asia C. Trebonium - fraude deceptum Smyrnae occiderat, virum *adversus* merita Caesaris ingratissimum, Vell. 2, 69, 1. — *Adv.*: immoderate quidam et **ingrate** nostra facilitate abutuntur, Cic. Fam. 12, 1, 2. quamvis ingrate et impie necessitudinis nomen repudiaretis, tamen inimicitias hominum more gerere poteratis, Deiot. 11, 30. Valens infensus Galbae tamquam detectam a se Verginii cunctationem, oppressa Capitonis consilia ingr. tulisset, Tac. H. 1, 52. quae si quis ullo forte ab homine excogitari potuisse credit, ingr. deorum munera intellegit, Plin. 27, 2 (2), 7.

ingrăvāte, *Adv.*, **ohne sich beschwert zu fühlen, willig, gern,** obsecundabant imperiis ingr., Amm. 17, 10, 10. quinquagenarias longioresque materias vexere cervicibus ingr., 18, 2, 6.

ingrăvātio, ōnis, *f.*, **die Beschwerung, Last,** perpetuae ingravationi addici, Cod. Theod. 7, 13, 7.

ingrăvesco, ĕre, **anfangen schwerer zu werden, an Schwere zunehmen, von Schwere gedrückt -, niedergehalten werden,** 1) eig. u. bildl.: insigne de eo (sale) proditur, quod levissimus intra specus suos in lucem universam prolatus vix credibili pondere ingravescat, Plin. 31, 7 (39), 79. atque alias alii conplent magis ex aliisque succipiunt aliae pondus magis inque gravescunt, Lucr. 4, 1249. et corpora quidem exercitationum defatigatione ingravescunt, animi autem exercendo levantur, Cic. Sen. 11, 36. u. so bildl.: quippe confitenti (cladem) consultantique superant spes viresque: cum e contrario laeta omnia fingeret, falsis ingravescebat, wurde er niedergehalten, an freier Bewegung gehindert, Tac. H. 3, 54. — 2) übtr. a) an Schwere, Gewicht, Einfluß zunehmen, **beschwerlicher -, lästiger -, drückender -, schwieriger -, heftiger werden,** nunc quia respirant (venti) alternis inque gravescunt et quasi collecti redeunt ceduntque repulsi, saepius hanc ob rem minitatur terra ruinas quam facit, Lucr. 6, 570; hoc (philosophiae) studium cotidie ingravescit, Cic. Fam. 4, 4, 4; — ut aetas nostra iam ingravescens in amore atque in adolescentia tua conquiescat, Cic. Fam. 2, 1, 2. quibus facillime rationibus ingravescentem aetatem ferre possimus, Sen. 2, 6. aevo ingravescente od. ingr. aevo, Spart. Ael. Ver. 2. Eutr. 9, 27; — ingravescente in dies valetudine - festinanter revocavit filium, Vell. 2, 123, 2. u. so Spart. Hadr. 23. morbus ingravescens, Cic. Phil. 9, 1, 2. medicus morbum ingravescentem ratione providet, Div. 2, 6, 15. u. bildl.: hic morbus, qui est in re publica, relevatus istius poena vehementius reliquis vivis ingravescet, Cat. 1, 13, 31. ingravescente vi morbi, Suet. Tib. 73. cum - Tiberius propter assiduam et ingravescentem tussim medicamento usus esset, Cal. 23. u. so v. Pers.: illa, ut in periculo credula, poscit codicillos, legatum Regulo scribit: mox ingravescit (wird sie kränker): clamat moriens hominem nequam, Plin. Ep. 2, 20, 5. und von einer Halle: ad hoc patentibus fenestris favonios accipit transmittitque nec umquam aëre pigro et manente ingravescit, beschwerlich -, ungesund werden, 2, 17, 19; ingravescit enim in dies malum intestinum, Cic. ad Brut. 1, 10, 1. avertit ab eis curis senatum Etruriae ingravescens bellum, Liv. 10, 21, 11. his - omnibus annona crevit, quae fere res non solum inopia praesentis, sed etiam futuri temporis timore ingravescere consuevit, Caes. BC. 1, 52, 1. quum ingravesceret annona, Cic. Dom. 5, 11. ob famem ingravescentem, Suet. Aug. 16. ingravescente post haec altius cura, Amm. 30, 2, 4; — v. Personen: alter ardet furore et scelere nec remittit aliquid, sed in dies ingravescit, Cic. Att. 10, 4, 2. milites - cotidie ingravescebant, wurden schwieriger, Capitol. Max. et Balb. 13.

ingrăvĭdo, ātum, are, **beschweren,** ingravidat coëuntes, schwängern, PNol. 24, 253. u. übtr.: pectus meum ingravidatum curis mordacissimis, Augustin. Conf. 7, 5.

ingrăvo, ātum, āre, **schwerer machen, beschweren, drückender -, schlimmer -, ärger machen,** a) eig.: puppemque alternus utrimque ingravat et medias ardet descendere in undas, Stat. Theb. 5, 400. — b) übtr.: quidam etiam ingravatas aures sic perluendas putant, schwerhörig, Plin. 28, 11 (48), 174; — illa (coniugis imago) meos casus ingravat, illa levat, Ov. Tr. 3, 4, 60; — ingravat haec saevos Drances, ärger machen, Virg. A. 11, 220 u. vgl.: ingravat ad caelum sublatis Scipio palmis, beschwerend sich äußern, klagen, Sil. 4, 669; — *abs.*: languere coepit annis ingravantibus, Phaedr. 5, 10, 3. si non saevitia hiemis ingravat, Plin. 19, 8 (51), 166.

ingrĕdior, gressus sum, grĕdi, I) *intr.*, 1) **in etw. hinein od. überh. wohin schreiten, - treten, - ge-**

ben, marschiren, wo eintreten, einmarschiren, a) im Raume, α) eig.: non temere urbe oppidove ullo egressus aut *quoquam* ingressus est nisi vespera aut noctu, Suet. Aug. 53; — quum *in* antiquum fundum ingredi vellet, Cic. Caecin. 8, 21. paulo post in urbem est ingressus consul, Liv. 4, 41, 9. consul-ingressos in castra ab direptione abstrahere non poterat, 38, 27, 5. ne eum quidem in Samnium ingressum revocari ab impetu belli placebat, 8, 23, 13. profectus ab Utica in Mauritaniam regnumque Bogudis est ingressus, Auct. BAfr. 23, 1. in exsilium eiiciebam, quem iam ingressum esse in bellum videbam? Cic. Cat. 2, 6, 14; — iam ingrediens *intra* finem eius loci, quem oleae terminabant, Caecin. 8, 22. solos esse, qui - Teutones Cimbrosque intra fines suos ingredi prohibuerint, Caes. BG. 2, 4, 2. ipsi ex silvis rari propugnabant nostrosque intra munitiones ingredi prohibebant, 5, 9, 6; — non aedibus sacris, non dis penatibus publicis privatisque, *ad* quos paulo ante ingressus hospitaliter fuerat, pepercit, Justin. 8, 3, 4; — mit *Dat.*: ab Evandro castris ingressus Etruscis regem adit, Virg. A. 10, 148. — β) übtr., in etw. eingehen, eintreten, auf etw. eingehen, an etw. herantreten, -gehen, etw. antreten, anfangen, beginnen, doleo me *in* vitam paullo serius tamquam in viam ingressum, priusquam confectum iter sit, in hanc rei publicae noctem incidisse, Cic. Brut. 96, 330. u. vgl.: ingredere in viam dolo: egomet hic insidiis ero, Plaut. Pseud. 4, 2, 4. atque ille non ita amplis rebus patris gestis - in rem publicam est ingressus, Auct. BAfr. 22, 4. qua nolui ianua sum ingressus in causam, Cic. Planc. 3, 8. neque adsiliendum statim est ad illud genus orationis - nec, quum in eam rationem ingressus sis, celeriter discedendum est, dOr. 2, 53, 213. dixerat aliquis leniorem sententiam, ut primo M. Marcellus, ingressus in eam orationem cet., Caes. BC. 1, 2, 2. magna spe ingredior in reliquam orationem, Cic. Phil. 7, 3, 8. quem ingressum in sermonem Pompeius interpellavit et loqui plura prohibuit, Caes. BC. 3, 18, 3. cum in eos locos fuerimus ingressi, quorum naturalis ubertas licentiam verbi notari circumfuso nitore non patitur, Quint. 4, 1, 59. mortales malos! ut ingrediuntur docte in sycophantiam, Plaut. Poen. 3, 3, 39. qui ingrediuntur in studium, Cic. dOr. 1, 32, 147. quo die primum in spem libertatis ingressus sum, Fam. 12, 25, 2. Atheniensium populum fama est celerem et supra vires audacem esse et ad conandum, Lacedaemoniorum cunctatorem et vix in ea, quibus fidit, ingredientem, Liv. 45, 23, 15; — sed aliter atque ostenderam facio, qui ingrediar *ad* explicandam rationem sententiae meae, Cic. Fam. 2, 3, 2. ita audies, ut Romanum hominem, ut timide ingredientem ad hoc genus disputandi, Fat. 2, 4. ante, quam ad discendum ingressi sumus, obruimur ambitione et foro, dOr. 1, 21, 94. — b) von der Zeit, eintreten, beginnen, ingresso vere, Lucan. 10, 224.

2) einher-, daherschreiten, -gehen, -fahren, a) eig., sowohl zu Fuß (pedibus, Curt. 7, 30 od. 7, 18. u. 42 od. 11, 15. 6, 14 od. 5, 5), als zu Wagen (curru, Ov. M. 13, 252), u. vgl.: animus cum sese ita commovet ut velit ire inque gredi, ferit extemplo quae in corpore toto per membra atque artus, animai dissita vis est, Lucr. 4, 886. qui auctoritatem autem requirunt et negant, dictum ingredi transgredive in navigantibus, volo uti respondeant, quantum existiment interesse ingredi atque ambulare, Gell. 10, 26, 7. lente paululum ambulare - ingredi aliquid eodem modo debet, Cels. 1, 3. invicem modo sedere, modo ingredi, 4, 31 (24). si dormis, expergiscere: si stas, ingredere: si ingrederis, curre: si curris advola, Cic. Att. 2, 23, 3. ut tamen nonnumquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet ac sufferre vix posset, Suet. Cal. 50. nec enim quia movetur, qui ingreditur, idcirco qui movetur ingreditur, Quint. 5, 9, 6. ubi aliquis ingredi ac moveri coepit, Cels. 7, 4, 3; — *quacumque* ingreditur, miseris loca cuncta querellis implet, Ov. F. 4, 481. quacumque enim ingredimur, in aliqua historia vestigium ponimus, Cic. Fin. 5, 2, 5. ingrediturque solo (Fama), Virg. A. 4, 177. turbidus ingreditur campo, 10, 763. pigeat gelatis ingredi Pindi iugis, Sen. Hipp. 615. recentibus proelii vestigiis ingressus Caesar - progrediebatur, Hirt. BG. 8, 20, 1; pullus *in* arvis altius ingreditur, Virg. G. 3, 76; qualis *per* pascua victor ingreditur tum colla tumens, tum celsior armis, VFlacc. 2, 547. per semitas ingrediantur, Col. 11, 3, 13. iuvat per ipsos ingredi Stygios lacus, Sen. Agam. 750. ipse equo desiluit pedesque per nives et concretam glaciem ingredi coepit, Curt. 5, 21 (6), 14. patiatur necesse est illam per funes ingredientium tarditatem, Quint. 2, 13, 16; per quem (arcum) radiante decorus ingrederĕre toga, Claud. VI. Cons. Hon. 371; — mit anderen näheren Bestimmungen: insignis spoliis Marcellus opimis ingreditur, Virg. A. 6, 857. Aeneas maesto defixus lumina voltu ingreditur, 6, 157. squalente cultu moestus ingreditur senex, Sen. Oed. 552; proximus ingreditur donis qui cet., Virg. A. 5, 543. heu quibus ingreditur fatis! VFlacc. 1, 744; caute ingredimini, Att. 568. commode ingrediuntur, Cels 8, 20. ingredienti mollius, Quint. 6, 3, 20. qui in compedibus corporis semper fuerunt, etiam quum soluti sunt, tardius ingrediuntur, ut ii, qui ferro vincti multos annos fuerunt, Cic. Tusc. 1, 31, 75. ingredi citius, Quint. 2, 16, 13; elephanti gregatim semper ingrediuntur, Plin. 8, 5 (5), 11; — ganz *absol.*: quum ingredi vix posset, Cic. Rabir. 7, 21. quem - iam pridem propter nervorum valutudinem vix ingredi - constabat, Suet. Vesp. 7. quos (Himantopodes) serpere potius, quam ingredi referunt, Mel. 3, 10, 3. ingrediendo ventum concipere veste, Quint. 11, 3, 179. dum ingreditur, Cels. 6, 18, 3. ut ingrediatur ipse protinus, si potest, 3, 27. rex - comitem Aenean iuxta natumque tenebat ingrediens, Virg. A. 8, 309. cum undique circumveniri se animum advertisset, ingressus pedem offendit, Auct. BHisp. 23, 5; — selten v. Lebl.: modice in litore ingreditur (Mecybernaeus sinus), Mel. 2, 3, 1. isque (ventriculus) inter lienem et iecur positus est utroque

ex his paulum super eum ingrediente, Cels. 4, 1. — b) übtr.: nec comoedia cothurnis assurgit, nec contra tragoedia socculo ingreditur, Quint. 10, 2, 22. quo minus id mirum in pedibus orationis, cum debeant sublimia ingredi, lenia duci, acria currere, delicata fluere, 9, 4, 139. quocumque ingreditur (eloquentia), eodem est instructu comitatuque comitata, Cic. dOr. 3, 6, 23; — solutum quiddam sit nec vagum tamen, ut ingredi libere, non ut licenter videatur errare (orator), Or. 23, 77. illum paratum, ut video, et ingressum pleno gradu cohortari non intermittemus, quo in dies longius discendo exercendoque se procedat, Fam. 12, 16, 2. multas vias adolescentiae lubricas ostendit, quibus illa insistere aut ingredi sine casu aliquo ac prolapsione vix posset, Cael. 17, 41. at tua prosequimur studioso pectore, Caesar, nomina, per titulos ingredimurque tuos, Ov. F. 2, 15.

II) *trans.*, **in etw. hinein schreiten, gehen, marschiren, in -, auf etw. treten, wohin schreiten, gehen, marschiren, wo eintreten, einziehen, einmarschiren,** v. Menschen u. Thieren, etw. **beschreiten, betreten, besteigen,** 1) im Raume, a) eig. u. bildlich, sowohl zu Fuß (pede, Prop. 4 (3), 1, 6. pedibus, Cic. Sen. 10, 34), als auch zu Wagen (curru, Ov. M. 2, 531. Vell. 2, 122, 1. in vehiculo, Vopisc. Aurelian. 5) u. zu Schiffe (nave, Quint. 12. pr. 4. classe, Mel. 2, 1, 5): Cinna et Marius - urbem occupaverunt: sed prior ingressus Cinna de recipiendo Mario legem tulit, Vell. 2, 21, 6. bis ovans ingressus est urbem, Suet. Aug. 22. u. so: urbem, Aug. 95. Tib. 9. öft. Eutr. 1, 20. 5, 4. 7, 6, 20. ingressusque Romam - triumphum egit, 9, 13. funesta domus ingressus tecta paterna, Catull. 64, 246. Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni ingredior, Ov. M. 1, 218. Palladias ineo - Athenas ingrediorque domum, 7, 723. tu etiam ingredi illam domum ausus es? Cic. Phil. 2, 27, 68. domos senatorias salutandi causa ingredi, Suet. Claud. 25. novus ingreditur tua templa sacerdos, Tibull. 2, 5, 1. urbem quoque et deinde palatium ingressum excepit terrae tremor, Suet. Galb. 18. subornavit, qui ingredientem curiam - invaderent, Cal 28. u. so Dom. 9. Plin. Pan. 66, 2. evenitque ut primitus ingredienti cum fascibus forum praetervolans aquila dexteriore umero considerel, Claud. 7. u. so Tac. A. 3, 29. ut - praefectum urbis Drusum auspicandi gratia tribunal ingressum adierit Calpurnius Salvianus in Sextum Marium, Tac. A. 4, 36. ingressus castra hostium, Vell. 2, 51, 3. u. so Suet. Vit. 8. caligantem nigra formidine lucum ingressus, Virg. G. 4, 469. quem (saltum) Alexander cum toto exercitu ingressus agitari undique feras iussit, Curt. 8, 2 (1), 13. cum provinciam ingressus sacrificaret intra aedem publicam, Suet. Galb. 8. quam (Syriam Varus Quintilius) pauper divitem ingressus dives pauperem reliquit, Vell. 2, 117, 2. cum legionibus ingressus Armeniam, 2, 94, 4. Mediae fines ingressus est, Curt. 5, 1 (1), 9. Sambi regis fines, 9, 32 (8), 13. Alexandro fines Indiae ingresso gentium suarum reguli occurrerunt, 8, 34 (10), 1. regnum Tigranis ingressus est, Eutr. 6, 9, Calpurnius initio - acriter Numidiam ingressus est, Sall. J. 28, 7. mediam ingressus Germaniam, Vell. 2, 117, 4. u. vgl. 2, 121, 1. ingressus Sueviam, Eutr. 7, 12. ingredi hostium fines, Liv. 9, 8, 7. hostiliter eas (regiones) ingressus, DCret. BTroi. 2, 27; — cum pulchra relicto Nereis ingreditur consueta cubilia ponto, Ov. M. 11, 285. ingreditur ferventes aestibus undas, 14, 48. cuius (salsi lacus) incognita natura plerosque decepit temere ingressos aquam, Curt. 9, 38 (10), 1. fine inguinum ingrediuntur mare, Sall. H. 3, 77. haud secus quam profundum aequor ingressi terram oculis requirebant, Curt. 4, 30 (7), 11. numquam es ingressus mare, Ter. Hec. 3, 4, 5. ingressum se turbatius mare, Suet. Cal. 23. u. bildl.: tanta atque ita instructa nave hoc mare ingressus, Quint. 12. pr. 4. aequora tecum - ingredior, VFlacc. 1, 304. Dioscorias a Castore et Polluce Pontum cum Iasone ingressis, Mel. 1, 19, 14. aliis timor hostium audaciam ingrediendi flumen fecit transgressique in castra pervenerunt, Liv. 21, 56, 5. Scythae per Euxinum navigantes Histrum ingressi multa gravia in solo R. fecerunt, Trebell. Gall. duob. 13. u. vgl. Sen. Thyest. 376; Salamina ingredi, Pacuv. 327. insulam, Mel. 2, 7, 22. litus ingressi, Suet. Rhet. 1. ut ingressos (Ostia solis) vis circumfusi aëris exanimet confestim, Mel. 3, 7, 8; — ingreditur iactatis aethera pennis, Ov. M. 2, 834. habili Saturnia curru ingreditur liquidum pavonibus aethera pictis, 2, 531. nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantea ingreditur colles, 9, 845. quum iam pontem Milvium magno comitatu legati Allobrogum ingredi inciperent, Cic. Cat. 3, 2, 6. quattuor scalmorum navem una cum duobus amicis decemque servis ingressus effusissimum Adriatici maris traiecit sinum, Vell. 2, 43, 1; — cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur, Curt. 5, 36 (13), 10. ingressos viam sensim antecessit, Suet. Vit. 9. u. bildl.: ingressu'st viam, Plaut. Amph. 1, 1, 243. tamquam longam aliquam viam confeceris, quam nobis quoque ingrediendum sit, Cic. Sen. 2, 6. quod tempus a natura ad diligendum quam quisque viam vivendi sit ingressurus datum est, Off. 1, 32, 118. hortatur exercitum paret et pronam ad regnum viam ingrediatur, Justin. 1, 5, 9. quarum (materiarum) antequam viam ingredior, Quint. 2, 10, 1. laborem aut minuat itiner ingressum viae, Att. 457. quo nunc me vertam? quod iter incipiam ingredi? domum paternamne anne ad Peliae filias? Enn. trag. 312. ingressus iter, Tibull. 1, 3, 19. nocte iter ingressus gladium contumque timebis, Juv. 10, 20. quum ingressus iter pedibus sit, Cic. Sen. 10, 34. occultissimum iter modico comitatu ingressus est, Suet. Caes. 31. u. so Cal. 43. öft. Curt. 5, 10 (3), 6. 14 (4), 6. 4, 29 (7), 6. 5, 36 (13), 12. 4, 40 (10), 9. Capitol. Ant phil. 14. Eutr. 10, 17. u. bildl.: vitae diversum iter ingredietur, Juv. 7, 171. illi autem probant qualecunque ingressi sunt iter nec facile inculcatas pueris persuasiones mutaveris, Quint. 3, 1, 6. primo laetus sic tempore rector ingreditur cursus, VFlacc. 5, 70; — selten v. Lebl.: primum

Syros, tum Arabas ingressus (Euphrates), Mel. 3, 8, 5. unde terras nostrum pelagus ingreditur, 1, 4, 5; — *abs.*: ignarosque viae mecum miseratus agrestes ingredere, Virg. G. 1, 42. u. vgl. A. 3, 16. 8, 514.

b) übtr., **in etw. eintreten, -gehen, an etw. herantreten, -gehen, etw. antreten, auf etw. eingehen, - sich einlassen, etw. in die Hand nehmen, unternehmen,** mit etw. **den Anfang machen, etw. beginnen,** cuius (naturae) ego ingressus vestigia dum rationes persequor ac doceo dictis, quo quaeque creata foedere sint, cet., Lucr. 5, 55. huius ego vestigia ingressus voluntati quidem et studio in colendis vobis adiicere nihil potui, Liv. 37, 53, 11; — id est difficile, quod cum spe magna sis ingressus, id non exsequi usque ad extremum, Cic. RPostum 2, 5. nobilitas - primo Tiberium, dein paucos post annos eadem ingredientem Gaium - ferro necaverat, Sall. J 42, 1. ne frustra ingressus turpem causam videretur, legem promulgavit cet., Caes. BC. 3, 20, 4. at nunc se diversum belli condicionem ingredi, Justin. 38, 7, 6. qui vitam honestam ingredi cogitant, Cic. Off. 3, 2, 6. quam vitam ingrediar, definias, Acad. 2, 36, 144; — si terra marive ingrediente se longinquam profectionem forte rorasset, ut laetum (observabat), Suet. Aug. 92. ingresso primam expeditionem ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam accidit ut cet., Tib. 14. ingresso civile bellum centuriones cuiusque legionis singulos equites e viatico suo optulerunt, Caes. 68. ita proelium ingressus victor redit, Aug. 1. non audentibus Romanis proelium ingredi, VMax. 1, 8, 6. qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur, Cic. Mur. 2, 4; — tribunatum ingressus longe maiora et acriora repetens dabat civitatem omnibus Italicis, Vell. 2, 6, 2. ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit, Justin. 7, 6, 1. regnum ingressus, Sall. H. 2, 45. is ubi primum magistratum ingressus est, J 43, 2. pridie Cal. ianuarias ingredi consulatum, Quint. 6, 1, 35; — alioqui sic procedit ipsum opus, ut maiora praeteritis ac magis ardua sint, quae ingredior, Quint. 4. pr. 6. postea quam sum ingressus eas res, quae tecum simul didici, Cic. Acad. 1, 1, 3. priusquam ingrediar hanc partem, Quint. 4, 3, 1. cum eloquendi rationem novissime repertam - ingressi sumus, 12. pr. 3. ingressusque defensionem, commoto maiorem in modum Claudio Messalinae quoque lacrimas excivit, Tac. A. 11, 2. qui quum istam disputationem mecum ingressus esset, non posse cet., Cic. Caecin. 28, 79. quam orationem quum ingressus essem, Cassius intervenit, Att. 15, 11, 1. iisdem fere annis aliarum quoque disciplinarum studia ingredienda sunt, Quint. 1, 10, 2. hunc video mihi principem et ad suscipiendam et ad ingrediendam rationem horum studiorum exstitisse, Cic. Arch. 1, 1. ita recitatione tragoediarum et ingredi famam (die Bahn des Ruhmes betreten) auspicatus sum cet., Tac. Or. 11; — mit *Inf.*: Vala Numonius - fuga cum alis Rhenum petere ingressus est, Vell. 2, 119, 4. primus ego ingredior puro de fonte sacerdos Itala per Graios orgia ferre choros, Prop. 4 (3), 1, 3. consilio versare dolos ingressus et astu incipit haec, Virg. A. 11, 704. quumque ingressus essem dicere quid oportuisset, - exclamat tua familiaris, Cic. Att. 15, 11, 2. quae in quaque arte inchoanda, dicere ingrediar, Quint. 1, 3, 18. de divinatione ingressi sumus his libris scribere, Cic. Div. 2, 1, 3. maiores nos res scribere ingressos - e cursu ipso revocavit voluntas tua, Top. 1, 1; — *absol.*: tum pater Anchises lacrimis ingressus obortis, begann, hob an, Virg. A. 6, 868. sic contra est ingressa Venus, 4, 107. ingredior sanctos ausus recludere fontes, G. 2, 175. u. vgl.: certe ut hae partes fuerunt tuae, de illustranda oratione ut diceres, et eras ipse iam ingressus atque in quattuor partes omnem orationis laudem descripseras, Cic. dOr. 3, 36, 144; — selten im feindlichen Sinne vom Angriff: ingressusque hostem amplectitur, DCret. BTroi. 3, 7. u. vor Gericht: ut vero Latinium Latiarem ingressus est, accusator ac reus iuxta invisi gratissimum spectaculum praebebantur, Tac. A. 6, 4.

2) in der Zeit, **antreten,** undevicesimum annum ingressus, Vell. 2, 61, 1. u. duodecimum annum, Capitol. Anton. phil. 2.

ingressio, ōnis, *f.*, 1) **das Hineintreten** od. **der Eintritt in -, das Betreten eines Ortes,** a) eig.: sic vero erant disposita praesidia, ut - castellis et operibus ab ingressione fori populum tribunosque plebis propulsari videres, Cic. Phil. 5, 4, 9. — b) übtr., **der Eingang,** ac video hanc primam ingressionem meam non ex oratoris disputationibus ductam, sed e media philosophia repetitam - aut reprehensionis aliquid aut certe admirationis habituram, Cic. Or. 3, 11. — 2) **das Einherschreiten, -gehen, der Gang,** übtr.: interdum enim cursus est in oratione incitatior, interdum moderata ingressio, 59, 201.

ingressus, a, um, *Ptcp.*, s. ingredior.

ingressus, *Acc. sing.* u. *pl.*: um u. us, *Abl. sing.* u. *pl.*: u u. ibus, *m.*, 1) **das Hineinschreiten, -treten, -gehen, der Eintritt, Eingang, das Beschreiten, Betreten,** a) eig.: sub Antoni ingressum *in* castra, Vell. 2, 63, 2; — *abs.*: haec tibi - in ipso ingressu meo scripsi, Plin. Ep. 10, 17 (28), 4. fuitque ingressus Severi odiosus atque terribilis, cum milites inempta diriperent vastationem urbi minantes, Spart. Sever. 7. hostiles ingressus praesidiis intercipit, Tac. A. 15, 3. — b) übtr., **das Eingehen auf etw., das Sicheinlassen in etw., die Inangriffnahme, der Angriff, der Eingang, Anfang,** confregit rem publicam Terentius Cannensis pugnae temerario ingressu, VMax. 4, 5, 2. operum vero ingressus, qui manu ac tractationibus ad elegantiam perducuntur, ipsorum sunt, qui proprie una arte ad faciendum sunt instituti, Vitr. 1, 1, 16. cur, quod in summa parte sum actionis petiturus, non in primo statim rerum ingressu, si fieri potest, consequar, Quint. 4, 2. 112. non utriusque operis (der Odyssee u. Iliade) ingressus paucissimis verbis legem prooemiorum non dico servavit sed constituit? 10, 1, 48; — mihi opportunus maxime videtur ingressus ab eo, cuius aliquid simile

apud grammaticos puer didicerit, 2, 4, 1. in ingressu, Eingang, Vorwort, 4, 1, 28. u. im Ggstz. zu in clausula, 9, 4, 72. in ingressu ac fine (causae), 8. pr. 7; unde nova ingressus hominum experientia cepit? hat ihren Anfang hergenommen, Virg. G. 4, 316. — c) meton., der Eingang, die Thüre, trinis ingressibus aram cordis adit, Prud. Psych. 843. — 2) das Einherschreiten, -gehen, der Gang, v. Menschen u. Thieren, ingr., cursus, accubitio, inclinatio, sessio cet., Cic. ND. 1, 34, 94. eadem causa ad subeundum arduum aditum instabilemque ingressum praebebat (saxum), Liv. 24, 34, 15. ingr. celsior, Plin. 11, 16 (16), 51. in fabulis iuvenum, senum, militum, matronarum gravior ingr., Quint. 11, 3, 112. quam maxime potest civili et humano ingressu mereri assensum deliberantis velit, 3, 8, 59; — paene ut feras circummunitos prohiberi aqua, prohiberi ingressu, Caes. BC. 1, 84, 4. hoc saepe delumbata quadripede adprobatur statim a tali remedio correcto animalis ingressu, Plin. 28, 4 (7), 36. cum iam non ingressu modo deficeretur sed et visu, Suet. Gr. 3. ex vultu ingressuque prospicitur habitus animorum, Quint. 11, 3, 66; quaque patet campus planis ingressibus hosti, cervorum cet., Sil. 10, 412; quaedam vero terrae ad ingressus tremunt, Plin. 2, 94 (96), 209.

ingruo, grui, ĕre, hereinbrechen, -drängen, hinein-, einbrechen, Jmdn. drängen, a) v. Leb., Menschen u. Thieren, meist in militär. Beziehung: ingruente *in* Italiam Hannibale, Tac. H. 3, 34; — mit *Dat.*: ingruit Aeneas Italis, Virg. A. 12, 628. saevi proximis ingruunt, Tac. H. 4, 74; — *absol.*: hostes crebri cadunt: nostri contra ingruont, Plaut. Amph. 1, 1, 81. ingruere offensos hostes et Marte secundo omnia corripuisse, Virg. A. 12, 899. exercitare legiones, cura provisu perinde agere ac si hostis ingrueret, Tac. A. 12, 12. simul ingruunt, saxa iaciunt, 1, 27. hortatus suos ut ingruentes catervas globo frangerent, 2, 11. qui Lygius Hermundurusque illic ingruerant, 12, 30. Syriam ingruente Vologese acriore in discrimine esse, 15, 3. repente barbaris ingruentibus, Eutr. 9, 23. ingruit audito ductore exercitus omnis, Sil. 14, 140. ingruit Ausonius, 17, 585. meruistis, ut omnis ingruat Ausonia, 12, 207; pastoris e Gaetulis sago contra ingruentis (ferae) impetum obiecto, Plin. 8, 16 (21), 54; — ne aut vulgi acrior vis ingrueret aut Nero inclinatione populi mutaretur, Tac. A. 14, 61. quod ingruentes accusatores represserat, 3, 56. u. ingruentes accusatores hau perpessus, 6, 38. — b) v. Lebl., concr. u. abstr. Gegenständen: ni eadem vis mali aut gravior etiam *in* hostes ingruisset, Liv. 29, 10, 1. pestilentia, quae priore anno in boves ingruerat, eo verterat in hominum morbos, 41, 21, 5. illuc - belli clades, quae in nos quattuordecim annos ingruerunt, vertantur, 28, 44, 15. eadem in illos ingruit fortuna, quae nuper nos adflixit, 26, 41, 21; — mit *Dat.*: bis vitibus ingruit umbra, Virg. G. 2, 410; pecorique satisque nullae ideo pestes nec luctifer ingruat annus, VFlacc. 3, 453. insolito odore ingruere morbi vulgo, maxime in remiges, coeperunt, Liv. 27, 23, 2; — caecosque relaxans oceanus fontes torrentibus ingruit undis, Sil. 3, 51. nihil ingruente aestate obrui debet, Col. 11, 3, 18. ingruebat nox nimbo atrox, Tac. A. 4, 50; — armorumque ingruit horror, Virg. A. 2, 301. ferreus ingruit horror, 12, 284. plurimus circa aquilas labor, quae neque ferri adversum ingruentia tela neque figi limosa humo, Tac. A. 2, 65. ingruentibus hostium telis saxisque, Flor. 2, 13 (4, 2), 59. si quid subitum ingruat, maiore auxilio pariter subveniri, Tac. A. 4, 2. si quid hostile ingruat, 2, 77. improvisa utraque vis (Angriff): propior atque acrior per asylum ingruebat, H. 3, 71. u. vgl. A. 15, 13. si externa vis ingruat, Curt. 5, 4 (1), 27. ne externa moles utrimque ingrueret, Tac. H. 3, 46. si bellica nubes ingrueret, Claud. Laus. ser. reg. 196. si bellum ingrueret, Virg. A. 8, 535. ne bellum mole una ingrueret, Tac. A. 1, 60. ubi bellum ingruat, innocentes ac noxios iuxta cadere, 1, 48. u. vgl. H. 2, 100. 3, 58. quis resistet, gemina si bella ingruant? Sen. Med. 526. quo minor ab cuniculo ingruentis periculi sensus esset, Liv. 5, 21, 4. nomine censoris serviles fallacias obtegens ingruentiumque dominationum provisor, Tac. A. 12, 4; — mortuo Aelio Vero Caesare ingruente tristissima valetudine, Spart. Hadr. 24. et universis gentibus ingruunt morbi, Plin 7, 50 (51), 170. ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum - vulgaverat, Curt. 5, 2 (1), 11; — neque deorum monita ingruente fato spreta, Liv. 5, 32, 7. adeo obcaecat animos fortuna, ubi vim suam ingruentem refringi non vult, 5, 37, 1. quotiens necessitas ingrueret sapienter moderans, Tac. A. 6, 10. quantalibet enim vis ingruat, aliquid fortasse pati necesse erit, nihil facere, Quint 3, 8, 22. sunt qui crebro anhelitu et introrsum etiam clare sonante imitentur iumenta onere et iugo laborantia: quod affectant quoque, tanquam inventionis copia urgeantur maiorque vis eloquentiae ingruat, quam quae emitti faucibus possit, Quint. 11, 3, 56. si nullus ingruat metus, Plin. 9, 30 (50), 95. damnatio ingruit, Tac. A. 4, 35.

inguen, ĭnis, *n.*, die Vertiefung zu beiden Seiten des menschlichen Unterleibes von den Hüften bis zu den Schamtheilen, die Dünnung, die Leistengegend, die Dünnen, Weichen, Leisten, im Zusammenh. meist bei Dichtern theils überh. vom Unterleib, theils speciell im Plur. von den Schamtheilen od. im Sing. von dem Schamglied (vgl. Afran. 218), a) eig.: de incisione et curatione inguinis vel scroti, Cels. 7, 19. ubi vero in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi, si maior, duabus lineis debet, 7, 27. si semel tantum accessit (febris), deinde desiit eaque ex inguine - fuit, 3, 5. renis vero percussi dolor ad inguina testiculosque descendit, 5, 26, 11. vesica vero vulnerata dolent inguina, 5, 26, 19. aliqua cataplasmata imo ventri inguinibusque circumdare, 4, 28 (21); — vom Unterleib überh.: Scylla feris trunco quod latret ab inguine monstris . . ., Ov. Pont. 4, 10, 25. non quae virgineo portenta sub inguine latrant, nec timeam vestros, curva Malea, sinus, Am. 2, 16,

23. u. vgl. Virg. Ecl. 6, 75. subito enim volnere per inguen accepto collapsus est, Sen. Brev. vit. 6, 2. laevom perforat inguen, Virg. A. 10, 589. u. vgl. 786. Sil. 1, 386. VFl. 6, 221. Suet. Dom. 17. Apul. M. 1, 4. uno alteroque subinde ictu ventrem atque inguina hausit, Liv. 7, 10, 10. fabula ceu moesto ponatur hianda tragoedo, vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum, Pers. 5, 3; — speciell im Plur. von den Schamtheilen u. im Sing. vom Schamglied: quid enim Venus ebria curat? inguinis et capitis quae sint discrimina nescit, Juv. 6, 300. quique (Priapus) ruber pavidas inguine terret aves, Ov. Fast. 1, 400. u. vgl. Hor. Sat. 1, 8, 6. onus inguinis aufert (Attis), nullaque sunt subito signa relicta viri, 4, 241. partes quisque suas ad mensuram inguinis heres, Juv. 1, 40. tument tibi cum inguina, Hor. Sat. 1, 2, 116. tumidum cornu durius inguen erat, Ov. F. 2, 346. cuius in indomito constantior inguine nervus quam cet., Hor. Epod. 12, 19. est qui inguen ad obscaenum subductis (tunicis) usque facetus, Sat. 1, 2, 26. quod enim non excitet inguen vox blanda et nequam? Juv. 6, 196. sollicitavit inguina mea mille iam mortibus frigida, Petr. 20, 2. cum morosa vago singultiet inguine vena, Pers. 6, 72. praeterea sanctum nihil est nec ab inguine tutum, Juv. 3, 109. quid enim ulla negaverit udis inguinibus? 10, 121. si pascitur inguine venter, 9, 136. anne aliquid sperare potest haec inguinis aegri canities? 10, 207. nec potui cupiens pariter cupiente puella inguinis effeti parte iuvante frui, Ov. Am. 3, 7, 5. quod iam calida matura iuventa inguina traduntur medicis iam pectine nigro, Juv. 6, 369. qui se eunuchum ipse facit cupiens evadere damno testiculi: adeo medicatum intellegit inguen, 12, 34. opposito pavidus tegit inguina guto, 11, 157. velantes inguina panni, 14, 300. u. vgl. Tibull. 1, 5, 55. cum caput merserat inguinibusque alienis obhaeserat, Sen. NQ. 1, 16, 4. dum Rhodopes uda terit inguina barba, Juv. 9, 4. ut - infantes firmiores necdum tamen lacte depulsos inguini ceu papillae admoveret, Suet. Tib. 44. quo (lusus genere) ferae pelle contectus emitteretur e cavea virorumque ac feminarum ad stipitem delatorum inguina invaderet, Ner. 29; vgl. noch Tibull. 2, 4, 58. — b) übtr., die Vertiefung am Rohr, der Weinrebe u. dgl., aus der neue Stengel hervortreiben: latera harundini calamoque in rotunditate bina, super nodos alterno semper inguine -: inde exeunt aliquando rami, qui sunt calami tenues, Plin. 16, 36 (65), 163. medulla (vitium) - ante se tendit longitudinem inpellens quamdiu nodi pervia patet fistula: cum vero concreti ademēre transitum repercussa erumpit ab ima sui parte iuxta priorem nodum alternis laterum semper inguinibus, ut dictum est in harundine ac ferula -: hoc vocatur in vite gemma, cum ibi caespitem facit: ante vero quam faciat, in concavo oculos et in cacumine ipso germen, 17, 21 (35), 153.

inguīnālis, is, *f.*, das Weichen-, Leistenkraut, ingu., quam quidam argemonion vocant, Plin. 26, 9 (59), 92. Apul. H. 60; vgl. bubonion.

ingurgĭtātio, ōnis, *f.*, die Völlerei, qui conviviis et ingurgitationibus delectantur, Firmic. math. 5, 8.

ingurgĭto, āvi, ātum āre (in u. gurges), 1) *trans.*, a) strudelartig od. wie einen Strudel -, also massenhaft od. unmäßig hinein -, hinabfließen lassen, hoc [sis] vide ut avariter merum *in* se inpura ingurgitat faucibus plenis, Plaut. Curc. 1, 2, 33; — mit *Dat.*: paludi sese ingurgitat nomine Lemanno (Rhodanus), Amm. 15, 11, 16; quae diebus ac noctibus nil quidquam rei, quam merum saevienti ventri tuo soles aviditer ingurgitare, Apul. M. 4, 7. — b) wie in einen Strudel versenken, betrunken machen, se od. im *Pass.*, sich wie in einen Strudel versenken, sich betrinken, sich der Völlerei ergeben, α) eig.: poculis crebris grandibusque singulos ingurgitat, Apul. M. 7, 11. simul inter eiusmodi orationem crebris et ingentibus poculis ingenium omne ingurgitabat, Gell. 15, 2, 4. credimusne captos mero et dulcedine illectos mulsi tamdiu se poculis ingurgitavisse fallacibus, ut usque ad ebrietatis periculum veniretur? Arnob. 5, 2; nolim enim mihi fingere asotos -, qui in mensam vomant et qui de conviviis auferantur crudique postridie se rursus ingurgitent, Cic. Fin. 2, 8, 23. cumque inde per omnium villas se ingurgitaret, morbo inplicitus apud Canusium aegrotavit, Capitol. Ver. 6; temeto ingurgitatus aut distentus cibo, Macrob. Somn. Scip. 1, 3, 4. anus - ipsa inter deversitores diutius ingurgitata, Petr. 86, 3; vgl. noch: ingurgitavit usque ad imum gutturem, Nov. 118. — β) übtr. se od. im *Pass.*: sich wie in einen Strudel hineinversenken, -senken, *in* eius igitur viri copias quum se subito ingurgitasset, exsultabat gaudio persona de mimo modo egens, repente dives, Cic. Phil. 2, 27, 65. numquam te in tot flagitia ingurgitasses, Pis. 18, 42; philosophari est mihi necesse, at paucis: nam omnino haut placet: degustandum ex ea, non in eam ingurgitandum censeo, Enn. trag. 417 sq.; — indulsi ergo sollicito totoque corpore *citra* summam voluptatem me ingurgitavi, Petr. 86, 3. — 2) *intr.*, strudelartig od. wie ein Strudel hineinfließen, umor ex his (aquis caelestibus) non universus ingurgitans diluensque, sed quomodo sititur, velut ex ubere alit omnia quae non inundat, Plin. 17, 2 (2), 15.

ingustābĭlis, e, ungenießbar, egeritque (crater) bitumen temperandum fonte illo ingustabili, Plin. 2, 106 (110), 237. femina (cornus) post autumnum fert bacas acerbas et ingustabiles cunctis animalibus, 16, 26 (43), 105.

ingustātus, a, um, noch nicht gekostet, cum passeris atque ingustata mihi porrexerat ilia rhombi, Hor. Sat. 2, 8, 30.

ingusto, āre, zu kosten geben, Latio in hodiernum Iovi media in urbe humanus sanguis ingustatur, Tert. adv. gnost. 7.

ĭnhăbĭlis, e, nicht handlich, schwer zu handhaben, unlenksam, a) v. Lebl.: ubi nec stare nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum moles (elephantorum), Curt. 9, 9 (2), 21. clauda et inhabilia navigia languide moliebantur, 9, 35 (9), 13. tum iniecta trepidatio est, cum resi-

stendi spes nulla esset inhabilique navium genere et Gallis vix quietem ferentibus in mari, Liv. 44, 28, 11. naves omnes tectas tradere praeter V et regiam unam inhabilis prope magnitudinis, 33, 30, 5. telum, cuius in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur, Curt. 8, 32 (9), 28; — mit *Dat.* u. *ad* mit *Acc.*: quorum telum ad remittendum inhabile imperitis est, Liv. 24, 34, 5. quod (näml. rem ad mucrones ac manus adducere) et ipsis vetustate militiae exercitatum et hostibus inhabile, parva scuta et enormes gladios gerentibus, Tac Agr. 36. Sabinus inhabilem labori et audaciae valetudinem causabatur, Tac. H. 3, 59. cur laxiorem sinum sinistro brachio non subiiciamus? habet enim acre quiddam atque expeditum et calori concitationique non inhabile, Quint. 11, 3, 146; — ut adversus ictus inpenetrabile, ita impetu hostium provolutis inhabile ad resurgendum (tegimen), Tac. H. 1, 79. — b) v. Leb., **untauglich, unbrauchbar, ungeschickt**, viro calores et frigora perpetienda, tum etiam itinera et labores pacis ac belli, id est rusticationis et militarium stipendiorum, deus tribuit, mulieri deinceps, quod omnibus his rebus eam fecerat inhabilem, domestica negotia curanda tradidit, Cic. frg. oecon. 4. p. 261. parentem omnium terram, sicut muliebrem sexum aetate anili iam confectam progenerandis esse foetibus inhabilem, Col. 2, 1, 2. cruppellarios vocant, inferendis ictibus inhabiles, accipiendis inpenetrabiles, Tac. A. 3, 43. exercitationes, quarum labor spiritum exhaurit et inhabilem intentioni ac studiis acrioribus reddit, Sen. Ep. 2, 3, 3 (15). quam triste hoc ipsi, quam acerbum mihi, si is cui omnis ex studiis gratia inhabilis studiis fuerit! Plin. Ep. 8, 1, 2. doctores, qui professioni suae inhabiles videbantur, Spart. Hadr. 16; labori tamen et culturae patrii soli non inhabiles (boves), Col. 6, 1, 1; — tot legatorum amicorumque comitatus inhabilis *ad* parendum, Tac. H. 2, 87. sine consilio publico, sine imperio multitudinem, nullius rei inter se sociam, ad consensum inhabilem, Liv. 26, 16, 10. inhabilis videtur ad imperium, Vopisc. Saturn. 10; — mit *Inf.*: illi (qui tenerae aetatis) quasi inhabiles rem publicam tueri, ad tempus excusantur, Callistr. Dig. 50, 2, 11.

1. **ĭnhăbĭtābĭlis**, e (inhabito), **bewohnbar**, per inh. oras terrae, Arnob. 1, 2.

2. **ĭnhăbĭtābĭlis**, e (v. negat. in u. habito), **unbewohnbar**, late vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis, unb: deinde est regio ditis admodum soli, inhabitabilis tamen, Mel. 1, 4, 4. u. 2, 1, 1. u. vgl. 3, 7, 1. cum scateat (insula) multo ac malefico genere serpentium et sit ideo inh., 2, 7, 22. Indi ostia illa sunt, quae vocant Solis, adeo inhabitabilia, ut cet., 3, 7, 8. inhabitabilis eius (cursus) prima pars - ob nives, proxuma inculta saevitia gentium, Plin. 6, 17 (20), 53. terrae maximas regiones inhabitabiles atque incultas videmus, Cic. ND. 1, 10, 24. quoad aestus inhabitabilem efficiunt (oram Indici maris), Mel. 1, 2, 3. cum - terras circumsitas inhabitabiles acerbitate fecisset, Amm. 23, 6, 17. quae (terra) ubicunque vel incolitur a quibuscunque vel inhabitabilis iacet, Macrob. Somn. Scip. 1, 20, 20. plaga omnis - inhabitabilis mansit, Amm. 31, 2, 15.

ĭnhăbĭtātio, ōnis, *f.*, **die Wohnung**, Tert. adv. Marc. 3, 24.

ĭnhăbĭtātor, ōris, *m.*, **der Bewohner**, aedium, Ulp. Dig. 9, 3, 5. u. bei KS.

ĭnhăbĭto, āre, 1) *intr.*, **darin wohnen**, ut *in* asini corio modestum hominem inhabitare credas, Apul. M. 8, 25. in ea (insula) antistites dei inhabitare ab incolis dicebatur, Dict. Cret. BTroi. 2, 14. cuius (arboris) in ipsa cariosa stipite inhabitantium formicarum nidificia borriebant, Apul. M. 8, 22; subst. inhabitantes, ium, *m.*, **die Einwohner**, inde inhabitantibus tristes diraeque noctes per metum vigilabantur, Plin. Ep. 7, 27, 6. — 2) *tr.*, **bewohnen**, natio - regiones inhabitans ad speciem quadratae figurae formatas, Amm. 18, 6, 28. qui homines inhabitarent nobile solum, Petr. 116, 3. qui iuxta lacum Xynium Dolopeidem urbem inhabitabat, Hygin. fab. 14. incolere, inhabitare, diligere secessum, Plin. Ep. 2, 17, 29. nec ante dimidiam ferme longitudinem eius orae quae spectat aestivom orientem inhabitatur illa regio, Plin. 6, 17 (20), 53; — übtr.: varias indumentorum formas promulgavēre: quarum pars gentilitus inhabitantur, ceteris incommunes, Tert. Pall. 3.

ĭnhaereo, haesi, haesum, haerēre, **daran od. darin hangen, -haften, -stecken, -kleben, -festsitzen, an od. in od. vor etw. hangen, an Jmdn. od. Etw. sich angeschmiegt -, angeklammert haben od.** feindlich: Jmdm. **auf dem Nacken sitzen, an od. in etw. haften, -stecken, -kleben, -sitzen, an etw. angewachsen -, in etw. hineingewachsen -, eingewurzelt sein**, mit etw. **verwachsen sein, in etw. eingeprägt sein, vor etw. schweben**, 1) eig., *absol.*: excepitque manu dextramque amplexus inhaesit, Virg. A. 8, 124. illa premit commissaque corpore toto sicut inhaerebat - dixit, Ov. M. 4, 369. hic Cacum - corripit in nodum complexus et angit inhaerens elisos oculos et siccum sanguine guttur, Virg. A. 8, 259. alter (canis) inhaesuro similis iam iamque tenere sperat - alter (lepus) in ambiguo est, an sit conprensus, Ov. M. 1, 535; — adfixa inhaerent dona, Sen. Thyest. 659. si corpore icto nihil inhaesisset (teli), Cels. 7, 5, 5. hinc iam solve inhaerentem manum et patere caecum qua volet ferri pedem! Sen. Phoen. 10. ut, quorum linguae sic inhaererent, ut loqui non possent, eae scalpello resectae liberarentur, Cic. Div. 2, 46, 96. caro alia parte dependens, alia inhaerens, Cels. 5, 26, 23. si quando tamen ab inferiore parte tunicae musculus inhaesit, ne is laedatur, 7, 6. si os eius (cucurbitulae) corpori aptatur imprimiturque, donec inhaereat, u. später: ubi inhaesit, 2, 11; — cui splendidus ostro inter honoratos medioque *in* vertice canos crinis inhaerebat, Ov. M. 8, 8. et per se saepius excidit (calculus), et si in primo, quod est angustius, inhaeret, eodem tamen unco sine ulla noxa educitur, Cels. 7, 26, 4; — mit *Dat.*: ut illa patris cervicibus inhaerebat! Plin. Ep. 5, 16, 3. coniunx humeris abeuntis inhaerens miscuit haec lacrimis tristia dicta suis, Ov. Tr. 1, 3, 79.

pectoribus quantum tu nostris, uxor, inhaeres, 1, 6, 3. tergoque onerosus inhaesit, M. 8, 54. equites enim tergo inhaerebant, Liv. 27, 42, 6. und: praecepit, ut - fugientium tergis inhaererent, Curt. 7, 37 (9), 14. eadem nocte somniavit lupae se uberibus ut Remum inhaerere, Spart. Sever. 1. basio inhaesi, Petr. 86, 5; — persequitur hostis atque inhaerenti mihi violentus ensem per latus nostrum rapit, Sen. Oct. 120. te solam norit, tibi semper inhaereat uni, Ov. AA. 3, 561. inhaerentem sibi avelli iubet, Curt. 5, 33 (12), 8; paludem ingressus circumventus esset a Germanis, nisi eum suo equo inhaerentem liberassent, Capitol. Maxim. duob. 12. ex his, qui assueverant talibus ministeriis, unus canis leoni cum aliis inhaerentis crus avellere, et, quia non sequebatur, ferro amputare coepit: ne sic quidem pertinacia victa rursus aliam partem secare institit, et deinde non segnius inhaerentem ferro subinde caedebat, Curt. 9, 6 (1), 32; — cui (Herculi) quum Deianira sanguine Centauri tinctam tunicam induisset inhaesissetque ea visceribus, ait ille cet., Cic. Tusc. 2, 8, 20. nova collibus arbor inhaeret, Hor. Epod. 12, 20. si spina (die Spitze eines Blasensteines) aliqua vesicae inhaeret, Cels. 7, 26, 2. sive totum perfractum est (os) - sive circumpositae calvariae inhaeret exigua parte, 8, 4. telo, quod inhaeserat illi, incubuit, Ov. M. 12, 427. si telum - ossi inhaesit, Cels. 7, 5, 4. non Indum fulgebat ebur, quod inhaeserat auro, Petr. 135, 8, 1; — id (os) serrula praecidendum est, quam proxime sanae carni etiam inhaerenti, Cels. 7, 33. non ossi, sed carni magis radicibus suis inhaerent (ungues), 8, 1. ex inferiore vero parte ei (iecinori) fel inhaeret, 4, 1. habere humorem glutinosum dentibus inhaerentem, 2, 4. myrmecia latissimis radicibus inhaerent, 5, 28, 14. ubi albo ipsius oculi palpebra inhaesit, 7, 7, 6; polypus vero est caruncula modo alba, modo subrubra, quae narium ossibus inhaeret, u. zuvor: eaeque (carunculae) imis partibus (narium), quae carnosissimae sunt, inhaerent, 6, 8, 2. os rarum, cui dens inhaeret, 7, 12. qui (renes) lumbis sub imis costis inhaerent, 4, 1; — quae (sidera) - suis sedibus inhaerent et perpetuo manent, Cic. Univ. 10. p. 276. Daci montibus inhaerent, Flor. 2, 28 (4, 12), 18. sub occasu pacata erat fere omnis Hispania, nisi quam Pyrenaei desinentis scopulis inhaerentem citerior adluebat Oceanus, 2, 33 (4, 12), 46; — mit *Abl.*: canitiem multo deformat pulvere et ambas ad caelum tendit palmas et corpore inhaeret, Virg. A. 10, 844. donec inhaerentem (lupum) lacerae cervice iuvencae marmore mutavit, Ov. M. 11, 403; — quot genera quamque disparia partim submersarum partim fluitantium et innantium beluarum, partim *ad* saxa nativis testis inhaerentium! Cic. ND. 2, 39, 100; — mit *Acc.*: longe peiores inhaesimus laqueos, Apul. M. 8, 16.

2) übtr., *absol.*: si accesserat (febris), ubi ea vel desierat, vel, si assidue inhaerebat, certe sese inclinaverat, cibum dabat, u. später: inclinata quidem febre, sed adhuc tamen inhaerente, Cels. 3, 4; — definiunt autem animi aegrotationem opinationem vehementem de re non expetenda, tamquam valde expetenda sit, inhaerentem et penitus insitam, u. vgl. d. Folg., Cic. Tusc. 4, 11, 26. quid? non haec varietas mira est, excidere proxima, vetera inhaerere? hesternorum immemores acta pueritiae recordari? Quint. 11, 2, 6. inhaerent quidam molestissima diligentiae perversitate, ut audaciter potius dicant, quam audacter, 1, 6, 17; — omne, quod sumatur in oratione aut ad probandum aut ad refellendum aut ex sua sumi vi atque natura, aut adsumi foris: — extrinsecus autem, quum ea, quae sunt foris neque inhaererent *in* rei natura, colliguntur, Cic. dOr. 2, 39, 163. nescio quo modo inhaeret in mentibus quasi saeclorum quoddam augurium futurorum, Tusc. 1, 15, 33. inhaeret in visceribus illud malum, 2, 11, 24; — mit *Dat.*: vestigiis prioribus inhaeret, Col. 9, 8, 10. Maroboduum, inhaerentem occupati regni finibus coëgit egredi, Vell. 2, 129, 3. unus forte ex vectoribus - notavit sibi ad lunam tonsorem intempestivo inhaerentem ministerio, Petr. 103, 5. studioque operatus inhaesi, Ov. M. 8, 865. tu quoque, dic, studiis communibus ecquid inhaeres, Tr. 3, 7, 11. inhaerendum ei (rectae locutioni) iudico, quoad licet, Quint. 1, 6, 20. Lysippum statuae unius liniamentis inhaerentem inopia extinxit, Petr. 88, 5. non superstitiose cogitatis demum est inhaerendum, Quint. 10, 6, 5. disertus et verbis inhaerebit, in quibus nulla exceptio est, 7, 1, 58. tempore, quo confundendis rebus pertinaciter Magnentius inhaerebat, Amm. 21, 13, 11; — saxo sonus eius inhaesit, Ov. M. 8, 16. scopulis nomen Scironis inhaeret, 7, 447. scio, domine, memoriae tuae, quae est bene faciendi tenacissima, preces nostras inhaerêre, Plin. 10, 7, 1. memoriae quoque plerumque inhaerent fidelius, quae nulla scribendi securitate laxantur, Quint. 10, 6, 2. animi, qui corporibus non inhaerent, Cic. Div. 1, 50, 114. quaeque de virtutibus dicta sunt, quem ad modum eae semper voluptatibus inhaererent, eadem de amicitia dicenda sunt, Fin. 1, 20, 68; — illa meis oculis species abeuntis inhaeret, Ov. Her. 2, 91. paene stulta est inhaerentium oculis ingeniorum enumeratio, Vell. 2, 36, 3. cum facilius cuiusque rei in unum contracta species, quam divisa temporibus oculis animisque inhaereat, statui cet., 1, 14, 1. horum sedecim annorum opera quis, cum inhaereant oculis animisque omnium, in partibus eloquatur? 2, 126, 1.

ĭnhaeresco, ĕre, daran od. darin hangen, - stecken, - kleben bleiben, an od. in etw. hangen -, stecken -, kleben -, sitzen bleiben, auch: an od. in etw. hangen, sitzen, a) eig., *absol.*: nonnunquam etiam prolapsus in ipsam fistulam calculus - non longe ab exitu inhaerescit, Cels. 7, 26, 1. cornea (cucurbitula) per se corpori imponitur: deinde ubi ea parte, qua exiguum foramen est, ore spiritus adductus est, superque cera cavum id clausum est, aeque inhaerescit (atque aenea), 2, 11. cum dolore quodam graves sunt (oculi) et noctu prae gravi pituita inhaerescunt, 6, 6, 29; —

provisum etiam, ut, si qua minima bestiola conaretur irrumpere, *in* sordibus aurium tamquam in visco inhaeresceret, Cic. ND. 2, 57, 144; — mit *Dat.*: externis abdominis partibus inhaerescunt (costae), und: ipsa quoque (scutula operta), in imo cartilaginosa, posteriore parte velut innatant: quoniam nisi in summo nulli ossi inhaerescunt, Cels. 8, 1. id enim corpori quasi gluten inhaerescit, 8, 5. traduntque silvas Arabum pastu caprarum infringi atque ita sucum villis inhaerescere, Plin. 12, 17 (37), 74. — b) übtr.: poëtae, qui quum magnam speciem doctrinae sapientiaeque prae se tulerunt, audiuntur, leguntur, ediscuntur et inhaerescunt penitus *in* mentibus, Cic. Tusc. 3, 2, 3.

ĭnhālātus, u, *m.*, der **Anhauch**, patentis oris inhalatu cinnameo, Apul. M. 2, 10.

ĭnhālo, āvi, ātum, āre, 1) *intr.*, **an etw. hauchen**, si cerae inhalaveris vel si vapor levis aliquid attigerit, aut crustulam marmoris aut laminam, paulatim per minutissimos rores aqua concrescit, Lact. dIra dei 10. — 2) *trans.*, **anhauchen, einhauchen**, quum isto ore foetido taeterrimam nobis popinam nobis inhalasses, Cic. Pis. 6, 13. quae (maga) surculis et lapillis et id genus frivolis inhalatis omnem istam lucem mundi sideralis imis Tartari et in vetustum chaos submergere novit, Apul. M. 2, 5.

ĭnhāmo, āre, **in die Angel locken**, übtr., wie mit einer Angel fangen, ligati syllogismis uncatis volubilem tergiversantium linguam inhamantibus, Sidon. Ep. 9, 9.

ĭnhērēdĭto u. **ĭnhērēdo**, āre, **in eine Erbschaft einsetzen**, KS.

inhianter, *PAdv.*, s. inhio.

ĭnhĭātio, ōnis, *f.*, **das Aufsperren des Mundes**, uniuscuiusque vultum mira inhiatione mirantes, Treb. Poll. Gallien. duob. 9.

ĭnhĭbeo, hĭbui, hĭbĭtum, ēre, 1) Jmdn., der im Lauf od. bei einer Thätigkeit begriffen ist od. etw. **einhalten**, Jmdn. od. einer Sache **Einhalt thun, etw. anhalten**, Jmdn. od. etw. **zurückhalten, abhalten, hemmen**, a) im Allg., mit leb. Objecten: labor est inhibere volentes (die Sonnenrosse), Ov. M. 2, 128. cum ventum erit ad versuram, in priorem partem iugum propellat et boves inhibeat, ut colla earum refrigescant, Col. 2, 2, 28. te Tartareus canis inhibere poterit? Sen. H. Oet. 1770. Macedonas non beluarum modo, sed etiam ipsius regis aspectus parumper inhibuit, Curt. 8, 48 (14), 12. cum Rhenus transituras ad Antonium copias barbarorum inhibuisset, Suet. Dom. 6. traicere ex Sicilia apparantem continuae et immodicae tempestates inhibuerunt, Aug. 47; — ferner: sollemni forte spectaculo plaudentes inhibuit, Suet. Galb. 6. tumultuoso clamore et militari violentia volentem loqui inhibebant, Curt. 10, 9 (2), 13. rex inhibito patre dicere Hermolaum iubet, 8, 24 (7), 3. u. vgl. 7, 31 (7), 23. tanto cautius dicendum est, quanto validius bonos inhibet pudor, quam metus, Quint. 9, 2, 76; und häufig so gebraucht, daß das Object der Person oder ihrer Thätigkeit oder beides zugleich aus dem Zusammenhang zu ergänzen ist: tu impii belli minas avertere unus, tuque vecordes potes inhibere iuvenes, civibus pacem dare cet., Sen. Phoen. 290. u. vgl. Herc. Oet. 1031. quum ignes candentesque laminae caeterique cruciatus admovebantur, si te acerba illius imploratio et vox miserabilis non inhibebat (näml. deligatum civem R. virgis caedere), ne civium quidem R., qui tum aderant, fletu et gemitu maximo commovebare? Cic. II. Verr. 5, 63, 163. pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a rege, Curt. 8, 24 (7), 7. Dimnus - gladio, quo forte erat cinctus, graviter se vulnerat, occursuque satellitum inhibitus perfertur in regiam, 6, 27 (7), 29. inhibitis, qui tela iaciebant, 7, 19 (4), 33. repulsisque tribunorum, qui inhibere tentabant (näml. eum a caede) et occisis, Suet. Oth. 8; frustraque inhibere laborant (näml. Penthea, quominus Bacchum vinctum traheret), Ov. M. 3, 565. procumbens venerari me saepe voluisti: inhibui, Curt. 5, 9 (2), 22. non concitant? inhibent? probant? admirantur (näml. manus)? Quint. 11, 3, 87; — mit leblosen Objecten: inhibuit frenos is, qui iumenta agebat, Liv. 1, 48, 6. contrahit vela inhibetque remos, Quint. 12. pr. 4. sustentabat aquas cursusque inhibebat equorum, Auct. Cons. ad Liv. 229. paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret pulvis, Curt. 5, 36 (13), 12. u. bildl.: inhibetur cursus atque omnis, quae erat, conceptae mentis intentio morā - excutitur, Quint. 10, 3, 20. quo (Euphrate) pontibus iuncto equites primos ire, phalangem sequi iubet, Mazaeo, qui ad inhibendum transitum eius cum sex milibus equitum occurrerat, non auso periculum sui facere, Curt. 4, 37 (9), 12. Alexander - inhibito suorum impetu ad Lycum amnem pervenerat, 4, 62 (16), 16. nisi successor adventu suo inhibuerit impetum victoris, subacti Celtiberi forent, Liv. 39, 21, 10. Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam emittit, Curt. 5, 37 (13), 19; — inhibuimus ferrum post has preces, Petr. 80, 5. vos tela inhibete Latini, Virg. A. 12, 693. permixtae cum hostium navibus inhibere saepe tela cogebant metu, ne ambiguo ictu suis inciderent, Liv. 30, 10, 15. tunc Parthus arcus inhibuit, Flor. 2, 20 (4, 10), 6. rex manum eius inhibuit, Curt. 6, 36 (9), 31. inhibete crudelissimas manus, Petr. 105, 7. parcite, o dites, inhibete dextras: laudis est, purum tenuisse ferrum, Sen. Herc. Oet. 1561. Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu praemisso, Curt. 3, 11 (4), 15; — frontemque atque uda labella infami digito et lustralibus ante salivis expiat, urentes oculos inhibere perita (matertera), Pers. 2, 32. tu fletus inhibes, durior hoste, meos? Ov. Tr. 5, 1, 56. unde meas inhibet lacrimas fragor? Sen. Herc. Oet. 1947. futuri expectatio inhibitis lacrimis silentium fecit, Curt. 10, 19 (6), 3. quum profluvium (sanguinis) medicamentis frustra inhiberent, 9, 22 (5), 29. vulnera saeva ligo conorque inhibere cruorem, Ov. M. 7, 849. sudores inhibet cornus caprini cinis ex myrteo oleo perunctis, Plin. 28, 19 (79), 260. si id (näml. alvum ducere) quoque aliqua res inhibet, Cels. 6, 6, 11. u. vgl. candidis (betis) alvom elici, nigris

inhiberi, Plin. 19, 8 (40), 135; — ipso suas etiam vires inhiberet Achilles, Ov. Pont. 1, 7, 51. cum M. Duillius tribunus plebis inhibito salubriter modo nimiae potestatis „et libertatis" inquit „nostrae et poenarum ex inimicis satis est", Liv. 3, 59, 1. non rapidus amnis - possit inhibere impetum irasque nostras, Sen. Med. 412. inhibeat enim necesse est hic metus impetum dicendi, Quint. 9, 4, 35. licentiam theatralem inhibuit, Suet. Dom. 8. de inhibenda testamentorum licentia, Aug. 55. grassaturas dispositis per opportuna loca stationibus inhibuit, 32. dato aedilibus negotio popinas ganeasque usque eo inhibendi, ut cet., Tib. 34. illi inermes passim trucidantur nec aut commercio linguae aut supplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas potest, Curt. 8, 23 (5), 33. peculiares earum (lactucarum sativarum) vires iam dictae sunt, somnum faciendi veneremque inhibendi cet., Plin. 20, 7 (26), 64. inhibuitque Tryphaena tam grande facinus, Petr. 108, 10; iustitio longiore inhibito, Suet. Tib. 52. non solatiis ullis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit, Cal. 6. conspectusque (rex) ab incolis spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit, Curt. 9, 23 (6), 1; — si qua posthac aut cogitarentur gravius adversus se aut dicerentur, inhibere maluit quam vindicare, Suet. Caes. 75. agebatque medium plurima dissimulantis, aliqua inhibentis, Vell. 2, 114, 3. haec omnia veteris imperatoris maturitas multa inhibentis, aliqua cum gravitate pollicentis inter severam praecipue noxiorum ultionem mitis aliorum castigatio brevi sopiit ac sustulit, 2, 125, 3. cunctis artibus cooptationem Iuliae gentis inhibere, Flor. 2, 15 (4, 4), 2. ac ne glisceret invidia crudelitatis, iubet inhiberi mortem, Tac. A. 15, 64. mala et imbecilla (vox) et inhibet multa, ut insurgere et exclamare, et aliqua cogit, ut intermittere et deflectere, Quint. 11, 3, 13. ut currentibus per se numeris, quod eos inhiberet, obiiceret, 9, 4, 31; — posse (te) *a* turpi mentem inhibere probro, Catull. 91, 4; quod post Luci mortem adhuc Gaio vivo facere voluerat, *eo*que vehementer repugnante Nerone erat inhibitus, post utriusque adulescentium obitum facere perseveravit, Vell. 2, 103, 3; nec tamen potuit inhibere, *quo minus* Romae quoque ponerentur (statuae), Plin. 34, 6 (14), 31. u. so Suet. Aug. 79; inhiberi nullo modo potuit, *quin* decimare velle perseveraret, Cal. 48. u. so c. 11. Curt. 7, 6 (2), 1; Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, *ne* suspensi acrius ob nimiam festinationem concitato spiritu capesserent proelium, 3, 25 (10), 3; mit *Inf.*: velut tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere, Quint. 10, 1, 18. percussae (stellae) in qua diximus parte et triangulo solis radio inhibentur rectum agere cursum et ignea vi levantur in sublime, Plin. 2, 16 (13), 69.

b) insbes. *t. t.* der Seefahrer, vgl.: ut concitato navigio, quum remiges inhibuerunt (mit Rudern einhalten, aufhören), retinet tamen ipsa navis motum et cursum suum intermisso impetu pulsuque remorum, sic cet., Cic. dOr. 1, 33, 153. u. dagegen: Nunc ad rem ut redeam, inhibere illud tuum quod valde mihi adriserat, vehementer displicet: est enim verbum totum nauticum. Quamquam id quidem sciebam, sed arbitrabar sustineri remos, quum inhibere essent remiges iussi. Id non esse eius modi didici heri, quum ad villam nostram navis appelleretur. Non enim sustinent, sed alio modo remigant, u. später: inhibitio autem remigum motum habet et vehementiorem quidem remigationis navem convertentis ad puppim, mit Rudern einhalten, so daß das Schiff eine andere Wendung, einen andern Curs bekommt, Att. 13, 21, 3; zunächst absol.: tum conscendo cumbam interibi luci piscatoriam, ... venio, iacitur anchora, inhibent leniter, Afran. 138. cum rostro percussisset (Rhodia) Sidoniam navem, ancora ictu ipso excussa e nave sua unco dente, velut manu ferrea iniecta, adligavit alterius proram: inde tumultu iniecto cum divellere se ab hoste cupientes inhiberent Rhodii, tractum ancorale et implicitum remis latus alterum detersit, Liv. 37, 30, 10; dann mit dem Zusatz remis: quum Tyrii inhibentes remis aegre evellere navem, quae haerebat, pontumque omnia simul navigia repetunt, Curt. 4, 18 (4), 9. aut si hoc parum tutum est, at vos commisso proelio ite cessim, inhibete remis et a bello discedite, Justin. 2, 12, 7. postquam inhibent remis puppes, Lucan. 3, 659; endlich mit dem Zusatz retro, um den entgegengesetzten Curs zu bezeichnen: itaque ex utraque parte signo dato cum rostris concurrissent neque retro navem inhiberent, nec dirimi ab se hostem paterentur, quam quis indeptus navem erat ferrea iniecta manu, ita conserebant ex propinquo pugnam, ut cet., Liv. 26, 39, 12. ut quaeque retro inhibita rostrata onerariam haerentem unco traheret, 30, 10, 17.

2) hinhalten, gegen Jmdn. in Anwendung bringen, anwenden, gebrauchen, hocine hic pacto potest inhibere imperium magister, si ipsus primus vapulet? Plaut. Bacch. 3, 3, 43. utrum fontine an Libero imperium te inhibere mavis? Stich. 5, 4, 18; et leniter agentibus responsum non redditur: imperium si quis inhiberet, et viros et armatos se esse respondetur, Liv. 3, 50, 12. nullis subrogatis magistratibus privati pro decemviris neque animis ad imperium inhibendum inminutis neque ad speciem honoris insignibus prodeunt, 3, 38, 1. nec hercule - magnopere nunc curo, quid Aetoli satis ex more Graecorum factum esse censeant, dum ego more Romano imperium inhibeam in deditos modo decreto suo, ante armis victos, cet., 36, 28, 5; pronuntiaveruntque ex collegii sententia C. Valerio consuli se, damnum aliamque coërcitionem adversus internicionem collegae dilectus causa detractantibus militiam inhibenti, auxilio futuros esse, 4, 53, 7; eademque inhiberet supplicia nobis, Cic. Phil. 13, 18, 37.

Inhĭbĭtio, ōnis, *f.*, das Einhalten mit Rudern, so daß das Schiff einen andern Curs bekommt, Cic. Att. 13, 21, 3. vgl. inhibeo 1, b.

Inhio, āvi, āre (in u. hio), über etw. gähnend offen stehen, aufklaffen, nach etw. den Mund (den Rachen) geöffnet haben, nach etw. lechzen, daher

übtr. aus Gier nach Besitz, Geld u. dgl., aus Durst nach Wissen u. dgl., nach etw. **schnappen, trachten, gelüsten**, gierig auf etw. **lauern, mit offenem Munde** (sehnsüchtig, neugierig, begierig) **wohin sehen, worauf hören, über etw. staunen**, a) eig.: inhiat Cocytia nubes luxurians ipsoque ferens fastidia visu, VFlacc. 4, 495; rabidamque canum vim oraque sicca ferunt trepidorum inhiasse luporum, Stat. Theb. 1, 625. adesurivit et inhiavit acrius lupus: opservavit dum dormitaret canes: gregem univorsum voluit totum avortere, Plaut. Trin. 1, 2, 132; — mit *Dat.*: Romulus, quem inauratum in Capitolio parvum atque lactantem, uberibus lupinis inhiantem fuisse meministis, Cic. Cat. 3, 8, 19. quos (corvos et cornices) tamen videmus omnibus inhiare cadaveribus, Macrob. Sat. 7, 5, 11. iamque agmine toto pistris adest miseraeque inhiat iam proxima praedae, VFlacc. 2, 531. Mors graditur vasto pandens cava guttura rictu casuroque inhiat populo, Sil. 2, 548. — b) übtr.: pascit (Mavors) amore avidos inhians *in* te, dea (Venus), visus, Lucr. 1, 36; — opibus eius inhians, Tac. A. 16, 17. gazis inhians, Sen. Herc. fur. 167. regiis inhians ille thensauris, Flor. 1, 46 (3, 11), 5. u. dum Parthico inhiat auro, §. 2. auro atque monilibus inhiare, MCap. 1, 7. desine igitur stulta futuris malorum tuorum causis quasi felicissimis rebus inhiare, VMax. 7, 2. Ext. 1. hortis inhians, quos ille a Lucullo coeptos insigni magnificentia extollebat, Tac. A. 11, 1. u. vgl. 12, 59. promissis uberrimis inhiantes sub exsecrationibus diris in verba iuravēre Procopii, Amm. 26, 7, 9. ut superbam fecunditate, subnixam popularibus studiis (Liviam) inhiari dominationi apud Caesarem arguerent, Tac. A. 4, 12. Ptolemaeus rex Aegypti sub specie sororiae ultionis Asiae inhiabat, Justin. 27, 3, 4; — pecudumque reclusis pectoribus inhians spirantia consulit exta, Virg. A. 4, 64. postquam primis inhiantia dictis agmina suppressumque videt iam murmur Iason, VFlacc. 5, 468; — mit *Acc.*: ecce autem commodum aperitur foris: hilarus exit, impetravit: inhiat quod nusquam'st, miser, Plaut. Mil. gl. 4, 4, 61. illi inter se certant donis: egomet mecum mussito: bona mea inhiant, 3, 1, 120. inhiat aurum, ut devoret, Aul. 2, 2, 17. credo ego illunc iam inaudisse, mi esse thesaurum domi: id inhiat, 2, 2, 88. cave sis tu tibi: nam illic homo tuam hereditatem inhiat, essuriens lupu'st, Stich. 2, 2, 24. cum semel umbraticis lucris et inhiandae undique pecuniae sese dediderint, Amm. 30, 4, 15. nec varios inhiant pulchra testudine postes, Virg. G. 2, 463. ceteraque hoc genus blandimenta fortunae inhiant hi, qui vulgo divites vocantur, Solin. d. nat. 1, 1. dum ego mortem eius inhio, egomet vivo inter vivos mortuus, Caecil. 147; — dum Africani vocem divinam inhiat avidis auribus, Porcius b. Suet. vit. Ter. p. 292, 17; — *absol.*: congestis undique saccis indormis inhians, Hor. Sat. 1, 1, 70. illam omnis tectis agrisque effusa iuventus turbaque miratur matrum et prospectat euntem attonitis inhians animis, ut regius ostro velet honos leves umeros, ut cet., Virg. A. 7, 812. tenuitque inhians tria Cerberus ora, G. 4, 483. — *PAdv.*: plenos mero caliculos **inhianter** haurire, begierig, Augustin. Conf. 9, 8. videre deum cupiunt et inh. ardescunt, Ep. 112, 8.

inhŏnestāmentum, i, *n*, die **Entehrung**, pueritia tua adolescentiae tuae inh. fuit, adolescentia senectuti dedecoramentum, senectus rei publicae flagitium, Gracch. b. Isid. Orig. 2, 21. ut ne quid maculae aut inhonestamenti in me admittam, Apul. Mag. 3.

inhŏnestas, ātis, *f.*, der **Mangel an Ehre od. Ruhm**, im Ggsz. zu honor et gloria, Tert. adv. Iud. 14. u. neben stultitia, infirmitas, pusillitas, contemptus, adv. Marc. 5, 5.

inhŏneste, *Adv.*, s. inhonestus.

inhŏnesto, āre, **der Ehre od. des Ruhmes berauben**, ne cadat et multas palmas inhonestet adeptus, languidus in pratis gramina carpit equus, Ov. Tr. 4, 8, 19.

inhŏnestus, a, um, 1) **unrühmlich, entehrend, schimpflich**, daher: **häßlich**, vidi puduitque videre, cum tu terga dares inhonestaque vela parares, Ov. M. 13, 223. truncas inhonesto volnere nares (vidit), Virg. A. 6, 497. diffugiunt hostes inhonestaque volnera tergo accipiunt, Ov. F. 2, 211. nonne emori per virtutem praestat, quam vitam miseram atque inhonestam per dedecus amittere? Sall. C. 20, 9. quod mihi si ponenda tuo sit corpore vita, exitus hic nobis non inhonestus erit, Prop. 3, 22 (2, 26), 57. infamem vitam foedavit etiam exitio sero et inhonesto, Tac. H. 1, 72. quamvis ista mihi mors est inhonesta futura, mors inhonesta tamen, tu moriere tamen, Prop. 3, 8, 27. nec tamen illi umquam postea prosperi quidquam evenit pulsusque Italia ignobili atque inhonesta morte temere nocte ingressus Argos incubuit, Liv. 29, 18, 6. me laus et gratulatio secuta est, quod nec famam meam aliquo responso, utili fortasse, inhonesto tamen, laeseram, Plin. Ep. 1, 5, 7. consuluit inter primores civitatis Nero, bellum anceps an pax inhonesta placeret, Tac. A. 15, 25; — quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus, omnes mortales curare et quaerere cogit, Hor. Sat. 1, 6, 36; — an hoc inhonestum et inutile factu necne sit addubites, flagret rumore malo cum hic atque ille? Sat. 1, 4, 124. u. mit *Inf.*: in quibus rebus, quod prohibitum est, fieri quidem per leges non licet: velle id tamen facere, si liceat, inhonestum non est, Gell. 6 (7), 3, 46; — Pa. eunuchum. Ch. illumne obsecro inhonestum hominem, quem mercatus est heri, senem mulierem? Ter. Eun. 2, 3, 66. harum videre inluviem sordes inopiam, quam inhonestae solae sint domi atque avidae cibi, 5, 4, 16; — im *superl.*: qui praeesse agro colendo flagitium putes, profecto illum Atilium, qui sua manu spargentem semen qui missi erant convenerunt, hominem turpissimum atque inhonestissimum iudicares, Cic. SRosc. 18, 50. — *Adv.*: non esse turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas, neque ei inhoneste aliquem summitti, quem fortuna super omnes extulisset, Vell. 2, 37, 4. — 2) **unehrenhaft, unsittlich, schändlich**, nisi forte

inhiberi, Plin. 19, 8 (40), 135; — ipso suas etiam vires inhiberet Achilles, Ov. Pont. 1, 7, 51. cum M. Duillius tribunus plebis inhibito salubriter modo nimiae potestatis „et libertatis" inquit „nostrae et poenarum ex inimicis satis est", Liv. 3, 59, 1. non rapidus amnis - possit inhibere impetum irasque nostras, Sen. Med. 412. inhibeat enim necesse est hic metus impetum dicendi, Quint. 9, 4, 35. licentiam theatralem inhibuit, Suet. Dom. 8. de inhibenda testamentorum licentia, Aug. 55. grassaturas dispositis per opportuna loca stationibus inhibuit, 32. dato aedilibus negotio popinas ganeasque usque eo inhibendi, ut cet., Tib. 34. illi inermes passim trucidantur nec aut commercio linguae aut supplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas potest, Curt. 8, 23 (5), 33. peculiares earum (lactucarum sativarum) vires iam dictae sunt, somnum faciendi veneremque inhibendi cet., Plin. 20, 7 (26), 64. inhibuitque Tryphaena tam grande facinus, Petr. 108, 10; iustitio longiore inhibito, Suet. Tib. 52. non solatiis ullis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit, Cal. 6. conspectusque (rex) ab incolis spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit, Curt. 9, 23 (6), 1; — si qua posthac aut cogitarentur gravius adversus se aut dicerentur, inhibere maluit quam vindicare, Suet. Caes. 75. agebatque medium plurima dissimulantis, aliqua inhibentis, Vell. 2, 114, 3. haec omnia veteris imperatoris maturitas multa inhibentis, aliqua cum gravitate pollicentis inter severam praecipue noxiorum ultionem mitis aliorum castigatio brevi sopiit ac sustulit, 2, 125, 3. cunctis artibus cooptationem Iuliae gentis inhibere, Flor. 2, 15 (4, 4), 2. ac ne glisceret invidia crudelitatis, iubet inhiberi mortem, Tac. A. 15, 64. mala et imbecilla (vox) et inhibet multa, ut insurgere et exclamare, et aliqua cogit, ut intermittere et deflectere, Quint. 11, 3, 13. ut currentibus per se numeris, quod eos inhiberet, obiiceret, 9, 4, 31; — posse (te) *a* turpi mentem inhibere probro, Catull. 91, 4; quod post Luci mortem adhuc Gaio vivo facere voluerat, *eo*que vehementer repugnante Nerone erat inhibitus, post utriusque adulescentium obitum facere perseveravit, Vell. 2, 103, 3; nec tamen potuit inhibere, *quo minus* Romae quoque ponerentur (statuae), Plin. 34, 6 (14), 31. u. so Suet. Aug. 79; inhiberi nullo modo potuit, *quin* decimare velle perseveraret, Cal. 48. u. so c. 11. Curt. 7, 6 (2), 1; Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, *ne* suspensi acrius ob nimiam festinationem concitato spiritu capesserent proelium, 3, 25 (10), 3; mit *Inf.*: velut tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere, Quint. 10, 1, 18. percussae (stellae) in qua diximus parte et triangulo solis radio inhibentur rectum agere cursum et ignea vi levantur in sublime, Plin. 2, 16 (13), 69.

b) insbes. *t. t.* der Seefahrer, vgl.: ut concitato navigio, quum remiges inhibuerunt (mit Rudern einhalten, aufhören), retinet tamen ipsa navis motum et cursum suum intermisso impetu pulsuque remorum, sic cet., Cic. dOr. 1, 33, 153. u. dagegen: Nunc ad rem ut redeam, inhibere illud tuum quod valde mihi adriserat, vehementer displicet: est enim verbum totum nauticum. Quamquam id quidem sciebam, sed arbitrabar sustineri remos, quum inhibere essent remiges iussi. Id non esse eius modi didici heri, quum ad villam nostram navis appelleretur. Non enim sustinent, sed alio modo remigant, u. später: inhibitio autem remigum motum habet et vehementiorem quidem remigationis navem convertentis ad puppim, mit Rudern einhalten, so daß das Schiff eine andere Wendung, einen andern Curs bekommt, Att. 13, 21, 3; zunächst abs.: tum conscendo cumbam interibi luci piscatoriam, ... venio, iacitur anchora, inhibent leniter, Afran. 138. cum rostro percussisset (Rhodia) Sidoniam navem, ancora ictu ipso excussa e nave sua unco dente, velut manu ferrea iniecta, adligavit alterius proram: inde tumultu iniecto cum divellere se ab hoste cupientes inhiberent Rhodii, tractum ancorale et implicitum remis latus alterum detersit, Liv. 37, 30, 10; dann mit dem Zusatz remis: quum Tyrii inhibentes remis aegre evellere navem, quae haerebat, pontumque omnia simul navigia repetunt, Curt. 4, 18 (4), 9. aut si hoc parum tutum est, at vos commisso proelio ite cessim, inhibete remis et a bello discedite, Justin. 2, 12, 7. postquam inhibent remis puppes, Lucan. 3, 659; endlich mit dem Zusatz retro, um den entgegengesetzten Curs zu bezeichnen: itaque ex utraque parte signo dato cum rostris concurrissent neque retro navem inhiberent, nec dirimi ab se hostem paterentur, quam quis indeptus navem erat ferrea iniecta manu, ita conserebant ex propinquo pugnam, ut cet., Liv. 26, 39, 12. ut quaeque retro inhibita rostrata onerariam haerentem unco traheret, 30, 10, 17.

2) hinhalten, gegen Jmdn. in Anwendung bringen, anwenden, gebrauchen, hocine hic pacto potest inhibere inperium magister, si ipsus primus vapulet? Plaut. Bacch. 3, 3, 43. utrum fontine an Libero inperium te inhibere mavis? Stich. 5, 4, 18; et leniter agentibus responsum non redditur: imperium si quis inhiberet, et viros et armatos se esse respondetur, Liv. 3, 50, 12. nullis subrogatis magistratibus privati pro decemviris neque animis ad imperium inhibendum inminutis neque ad speciem honoris insignibus prodeunt, 3, 38, 1. nec hercule - magnopere nunc curo, quid Aetoli satis ex more Graecorum factum esse censeant, dum ego more Romano imperium inhibeam in deditos modo decreto suo, ante armis victos, cet., 36, 28, 5; pronuntiaveruntque ex collegii sententia C. Valerio consuli se, damnum aliamque coërcitionem adversus internicionem collegae dilectus causa detractantibus militiam inhibenti, auxilio futuros esse, 4, 53, 7; eademque inhiberet supplicia nobis, Cic. Phil. 13, 18, 37.

ĭnhĭbĭtĭo, ōnis, *f.*, das Einhalten mit Rudern, so daß das Schiff einen andern Curs bekommt, Cic. Att. 13, 21, 3. vgl. inhibeo 1, b.

inhio, āvi, āre (in u. hio), über etw. gähnend offen stehen, aufklaffen, nach etw. den Mund (den Rachen) geöffnet haben, nach etw. lechzen, daher

übtr. aus Gier nach Besitz, Geld u. dgl., aus Durst nach Wissen u. dgl., nach etw. **schnappen, trachten, gelüsten,** gierig auf etw. **lauern, mit offenem Munde** (sehnsüchtig, neugierig, begierig) **wohin sehen, worauf hören, über etw. staunen,** a) eig.: inhiat Cocytia nubes luxurians ipsoque ferens fastidia visu, VFlacc. 4, 495; rabidamque canum vim oraque sicca ferunt trepidorum inhiasse luporum, Stat. Theb. 1, 625. adesurivit et inhiavit acrius lupus: opservavit dum dormitaret canes: gregem univorsum voluit totum avortere, Plaut. Trin. 1, 2, 132; — mit *Dat.*: Romulus, quem inauratum in Capitolio parvum atque lactantem, uberibus lupinis inhiantem fuisse meministis, Cic. Cat. 3, 8, 19. quos (corvos et cornices) tamen videmus omnibus inhiare cadaveribus, Macrob. Sat. 7, 5, 11. iamque agmine toto pistris adest miseraeque inhiat iam proxima praedae, VFlacc. 2, 531. Mors graditur vasto pandens cava guttura rictu casuroque inhiat populo, Sil. 2, 548. — b) übtr.: pascit (Mavors) amore avidos inhians *in* te, dea (Venus), visus, Lucr. 1, 36; — opibus eius inhians, Tac. A. 16, 17. gazis inhians, Sen. Herc. fur. 167. regiis inhians ille thensauris, Flor. 1, 46 (3, 11), 5. u. dum Parthico inhiat auro, §. 2. auro atque monilibus inhiare, MCap. 1, 7. desine igitur stulta futuris malorum tuorum causis quasi felicissimis rebus inhiare, VMax. 7, 2. Ext. 1. hortis inhians, quos ille a Lucullo coeptos insigni magnificentia extollebat, Tac. A. 11, 1. u. vgl. 12, 59. promissis uberrimis inhiantes sub exsecrationibus diris in verba iuravēre Procopii, Amm. 26, 7, 9. ut superbam fecunditate, subnixam popularibus studiis (Liviam) inhiari dominationi apud Caesarem arguerent, Tac. A. 4, 12. Ptolemaeus rex Aegypti sub specie sororiae ultionis Asiae inhiabat, Justin. 27, 3. 4; — pecudumque reclusis pectoribus inhians spirantia consulit exta, Virg. A. 4, 64. postquam primis inhiantia dictis agmina suppressumque videt iam murmur Iason, VFlacc. 5, 468; — mit *Acc.*: ecce autem commodum aperitur foris: hilarus exit, impetravit: inhiat quod nusquam'st, miser, Plaut. Mil. gl. 4, 4, 61. illi inter se certant donis: egomet mecum mussito: bona mea inhiant, 3, 1, 120. inhiat aurum, ut devoret, Aul. 2, 2, 17. credo ego illunc iam inaudisse, mi esse thesaurum domi: id inhiat, 2, 2, 88. cave sis tu tibi: nam illic homo tuam hereditatem inhiat, essuriens lupu'st, Stich. 2, 2, 24. cum semel umbraticis lucris et inhiandae undique pecuniae sese dediderint, Amm. 30, 4, 15. nec varios inhiant pulchra testudine postes, Virg. G. 2, 463. ceteraque hoc genus blandimenta fortunae inhiant hi, qui vulgo divites vocantur, Solin. d. nat. 1, 1. dum ego mortem eius inhio, egomet vivo inter vivos mortuus, Caecil. 147; — dum Africani vocem divinam inhiat avidis auribus, Porcius b. Suet. vit. Ter. p. 292, 17; — *absol.*: congestis undique saccis indormis inhians, Hor. Sat. 1, 1, 70. illam omnis tectis agrisque effusa iuventus turbaque miratur matrum et prospectat euntem attonitis inhians animis, ut regius ostro velet honos leves umeros, ut cet., Virg. A. 7, 812. tenuitque inhians tria Cerberus ora, G. 4, 483. — *PAdv.*: plenos mero caliculos **inhianter** haurire, begierig, Augustin. Conf. 9, 8. videre deum cupiunt et inh. ardescunt, Ep. 112, 8.

ĭnhŏnestāmentum, i, *n*, die **Entehrung,** pueritia tua adolescentiae tuae inh. fuit, adolescentia senectuti dedecoramentum, senectus rei publicae flagitium, Gracch. b. Isid. Orig. 2, 21. ut ne quid maculae aut inhonestamenti in me admittam, Apul. Mag. 3.

ĭnhŏnestas, ātis, *f.*, der **Mangel an Ehre** od. **Ruhm,** im Ggstz. zu honor et gloria, Tert. adv. Iud. 14. u. neben stultitia, infirmitas, pusillitas, contemptus, adv. Marc. 5, 5.

ĭnhŏneste, *Adv.*, s. inhonestus.

ĭnhŏnesto, āre, **der Ehre** od. **des Ruhmes berauben,** ne cadat et multas palmas inhonestet adeptus, languidus in pratis gramina carpit equus, Ov. Tr. 4, 8, 19.

ĭnhŏnestus, a, um, 1) **unrühmlich, entehrend, schimpflich,** daher: **häßlich,** vidi puduitque videre, cum tu terga dares inhonestaque vela parares, Ov. M. 13, 223. truncas inhonesto volnere nares (vidit), Virg. A. 6, 497. diffugiunt hostes inhonestaque volnera tergo accipiunt, Ov. F. 2, 211. nonne emori per virtutem praestat, quam vitam miseram atque inhonestam per dedecus amittere? Sall. C. 20, 9. quod mihi si ponenda tuo sit corpore vita, exitus hic nobis non inhonestus erit, Prop. 3, 22 (2, 26), 57. infamem vitam foedavit etiam exitio sero et inhonesto, Tac. H. 1, 72. quamvis ista mihi mors est inhonesta futura, mors inhonesta tamen, tu moriere tamen, Prop. 3, 8, 27. nec tamen illi umquam postea prosperi quidquam evenit pulsusque Italia ignobili atque inhonesta morte temere nocte ingressus Argos incubuit, Liv. 29, 18, 6. me laus et gratulatio secuta est, quod nec famam meam aliquo responso, utili fortasse, inhonesto tamen, laeseram, Plin. Ep. 1, 5, 7. consuluit inter primores civitatis Nero, bellum anceps an pax inhonesta placeret, Tac. A. 15, 25; — quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus, omnes mortales curare et quaerere cogit, Hor. Sat. 1, 6, 36; — an hoc inhonestum et inutile factu necne sit addubites, flagret rumore malo cum hic atque ille? Sat. 1, 4, 124. u. mit *Inf.*: in quibus rebus, quod prohibitum est, fieri quidem per leges non licet: velle id tamen facere, si liceat, inhonestum non est, Gell. 6 (7), 3, 46; — Pa. eunuchum. Ch. illumne obsecro inhonestum hominem, quem mercatus est heri, senem mulierem? Ter. Eun. 2, 3, 66. harum videre inluviem sordes inopiam, quam inhonestae solae sint domi atque avidae cibi, 5, 4, 16; — im *superl.*: qui praeesse agro colendo flagitium putes, profecto illum Atilium, qui sua manu spargentem semen qui missi erant convenerunt, hominem turpissimum atque inhonestissimum iudicares, Cic. SRosc. 18, 50. — *Adv.*: non esse turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas, neque ei inhoneste aliquem summitti, quem fortuna super omnes extulisset, Vell. 2, 37, 4. — 2) **unehrenhaft, unsittlich, schändlich,** nisi forte

quem inhonesta et perniciosa lubido tenet, Sall. J. 3, 4. nec est ulla erga deos pietas nisi honesta de numine eorum ac mente opinio, quam expeti nihil ab iis quod sit iniustum aut inhonestum arbitrere, Cic. Dom. 41, 107. hic nos omnes absolvimus, et hercules consaepta omnia foeda et inhonesta sunt, Cael. b. Cic. Fam. 8, 6, 3; — honos honestum decorat, inhonestum notat, Syr. 200. inhonesta, iniqua, improba, inhumana, crudelia et cetera, quae ei generi accidunt, Quint. 5, 13, 19; — im *compar.*: quid hoc loco inhonestius aut quid intempestivius? VMax. 7, 8, 9. u. im *superl.*: cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripuisti summa cum aequitate, Cic. I. QFratr. 1, 6, 19. — *Adv.*: per mysteria hic inhoneste honestam gravidavit probro, Caecil. 223. quae sese inhoneste optavit parere hic ditias potius quam in patria honeste pauper viveret, Ter. Andr. 4, 5, 2. accusavit Nasicam inhoneste ac modeste tamen dixit, ut Rhodi videretur molis potius quam Moloni operam dedisse, Cic. Att. 2, 1, 9. quod factum quidem esse ab eo diceret inhoneste et improbe, Gell. 10, 19, 1. u. im *comp.*: nam et libertis inhonestius indulsit et multa sine fratre disposuit, Capitol. Ver. 8.

ĭnhŏnōrābĭlis, e, ohne ehrende Auszeichnung, si inglorius, si ignobilis, si inh. (Christus), Tert. adv. Marc. 3, 17.

ĭnhŏnōrātus, a, um, s. inhonoro.

ĭnhŏnōrĭfĭcus, a, um, ehrenrührig, ob factum dictumve inhonorificum: „ille me hodie non admisit, cum alios admitteret: sermonem meum aut superbe aversatus est aut palam risit. et non in medio me lecto, sed in imo collocavit", Sen. Const. sap. 10, 2.

ĭnhŏnōris, e, = inhonorus: non inhonoris hoc labore, Iul. Val. Alex. res gest. 1, 35.

ĭnhŏnōro, āre, entehren, der Ehre nicht theilhaftig machen, ut carnis non tamen substantia, sed actus inhonoretur, Tert res. carn. 10. inhonorabitur vir utique ob substantiam honorabilis, adv. Marc. 4, 15. — *PAdj*: **ĭnhŏnōrātus**, a, um, nicht durch Ehren od. ehrenvolle Abzeichen od. Belohnungen ausgezeichnet, ungeehrt, unbeehrt, unbelohnt, dah. auch: unansehnlich, v. Göttern u. Menschen: at non inpune feremus quaeque inhonoratae, non et dicemur inultae, in Bezug auf Opfer, Ov. M. 8, 279. nos inhonorati et donis patruelibus orbi, obtulimus quia nos ad prima pericula simus? 13, 41. ne aut regem amicum inhonoratum dimitteretis, aut cet., Liv. 37, 54, 8. ne M. quidem Antonium inhonoratum ac sine grata mentione transmisit, Suet. Claud. 11. de contemnendo honore (agitur), multi inhonorati proferuntur et quidem propter id ipsum beatiores, Cic. Tusc. 3, 24, 57. u. im *superl.*: quod omnium Graeciae gentium civitatiumque inhonoratissimi post eam victoriam essent, Liv. 35, 12, 4; — v. Lebl.: non habebat speciem neque decorem, sed species eius inhonorata, Tert. adv. Iud. 14. adv. Marc. 3, 17. postquam ipsa virtus pervicerit, ne in ullo genere hominum inhonorata esset, quaeri, Liv. 10, 24, 9. militiamque, si talibus succedat ducibus, horridiorem asperioremque bellantibus, eandem victoribus inopem atque inhonoratam futuram, 45, 36, 4. inhonoratam apud Romanos querens adversus Macedonas militiae suae societatem, Flor. 1, 24 (2, 8), 5. sunt enim certa quae de paupertate, certa quae de vita inhonorata et ingloria dici soleant, Cic. Tusc. 3, 34, 81. inhonoratam Fibrenus perdere mortem et famae nudam inpatiens, Sil. 4, 605; artem grammaticam inhonoratam transire noluimus, Quint. 1, 5, 54: im *compar.*: is triumphus ut loco et fama rerum gestarum - inhonoratior fuit, ita signis carpentisque et spolis ferme aequabat (näml. Cornelii triumphum), Liv. 33, 23, 8.

ĭnhŏnōrus, a, um, nicht durch Ehren od. ehrenvolle Abzeichen ausgezeichnet, ungeehrt, dah. auch: unansehnlich, unwürdig, v. Göttern u. Menschen: inhonorus est nec in templo ullo Hercules, ad quem Poeni omnibus annis humana sacrificaverant victima, Plin. 36, 5 (4), 39. nunc inhonorus, egens perfert miserabile pacis supplicium, Claud. BGild 99. neque inhonoros sinens, quorum laboriosa expertus fuisset officia, Eutr 10, 15. Apollonidienses aliaeque inhonorae civitates, Plin. 5, 30 (33), 126; — abiectaque inhonorus fronde sacerdos inviso de monte redit, Stat. Theb. 3, 567; — v. Lebl.: heu rebus facies inhonora sinistris! Sil. 10, 390. tumulos inhonoraque busta respiciunt et vel nullo iacuisse sepulcro, quam debellari morbis placet, 14, 632 revulsae imperatorum imagines, inhonora signa fulgentibus hinc illinc Gallorum vexillis, Tac. H. 4, 62; pomum inhonorum, ut cui nomen ex argumento sit unum tantum edendi, Plin. 15, 24 (28), 99.

ĭnhorreo, horrui, ēre, aufstarren, von spitzen od. mit Spitzen versehenen Gegenständen, wie Borsten, Aehren, Lanzenspitzen: in die Höhe -, emporstarren, starr emporstehen, dah. selten u. spät: von etw. erstarren, voll sein, von dem Meere: wogenförmig sich erhoben haben, Wogen schlagen, von der Luft: schwingend sich erhoben haben, in Schwingungen -, in starker Bewegung sein, gewaltig sich erhoben haben, erzittern, in den beiden letzten Beziehungen als Folge: erdröhnen, rauschen, brausen, sausen, von Menschen, von Schauer ergriffen sein, zusammenschaudern, erzittern, ut mihi pili inhorruerunt, Petr. 63, 1. pilis inhorrentibus corio squalidus, Apul. M. 8, 4. u. vgl. vom Eber: infremuitque ferox et inhorruit armos, Virg. A. 10, 711; spicea iam campis cum messis inhorruit, G. 1, 314; triarii sub vexillis considebant sinistro crure porrecto, scuta innixa humeris, hastas suberecta cuspide in terra fixas haud secus quam vallo saepta inhorreret acies tenentes, Liv. 8, 8, 10; übtr.: quem constat non inhorruisse vitiis, Capitol. Ver. 1; — inhorruit unda tenebris, Virg. A. 3, 195. 5, 11. u. vgl.: inhorruit concussus undarum globus, Sen. Hipp. 1032. inhorruit mare nubesque undique adductae obruēre tenebris diem, Petr. 114, 1. ruptis riparum terminis aucti inhorruēre torrentes, Amm. 24, 8, 2; — cum subito pinnis agitatus inhorruit aër et gemuit parvo mota fenestra sono, Ov. Pont. 3, 3, 9. inde ter armatos Minyis

referentibus orbes concussi tremuēre rogi, ter inhorruit aether luctificum clangente tuba, VFl. 3, 348. ex alto cum magnus inhorruit auster et pulsos evertit aquas, Petr. 123, 233. cum tristis hiems aquilonis inhorruit alis, Ov. Ib. 199. inhorruit atrum maiestate (deae) nemus, Claud. Prob. et Ol. cons. 125. seu mobilibus vepris inhorruit ad ventum foliis, seu virides rubum dimovere lacertae, et corde et genibus tremit, Hor. Od. 1, 23, 5; vom Mercur: desiluit tenuique exceptus inhorruit aura, Stat. Theb. 1, 309; — ipsa quidem illa nocte vexata tam periculoso inhorrui frigore, ut cet., Petr. 17, 7. u. vom Nervenschauer: numerabimus autem ab eo die, quo primum febricitavit aliquis aut inhorruit, Cels. 2, 7. u. quum primum aliquis inhorruit et ex horrore incaluit, 3, 12; inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, Petr. 135, 1. tam senatus quam populus inhorruit, Vopisc. Prob. 24. igitur domus principis inhorruerat, Tac. A. 11, 28; auch mit *Acc.*: horum enim severitatem dicitur inhorruisse primum civitas, Cic. Rep. 4, 6, 6.

ĭnhorresco, ĕre, anfangen aufzustarren, von spitzen od. mit Spitzen versehenen Gegenständen, wie Borsten u. dgl., **starr werden, starr sich erheben, sich sträuben**, vom Meer: **anfangen Wogen zu schlagen, gewaltig sich erheben**, von der Temperatur u. der Luft: **erstarren, starr od. dicht sich anfüllen**, von Menschen u. ihren Gliedern u. übtr.: **in Schauer gerathen, in Zittern gerathen, erzittern**, fieri autem (bombyces) primo papiliones parvos nudosque, mox frigorum inpatientia villis inhorrescere et adversus hiemem tunicas sibi instaurare densas pedum asperitate radentes foliorum lanuginem, Plin. 11, 23 (27), 77. inhorrescunt (gallinae) edito ovo excutiuntque sese et circumiactae purificant, 10, 41 (57), 116. trifolium quoque inhorrescere et folia contra tempestatem subrigere certum est, 18, 35 (89), 365; adversaque late agmina inhorrescunt, stehen mit starr, dicht sich erhebenden Speeren, Sil. 12, 380; — interea prope iam occidente sole inhorrescit mare, Pacuv. 411. inhorrescens mare paulatim levari, deinde acriore vento concitatum fluctus ciere et inter se navigia collidere, Curt. 4, 14 (3), 17; — post Kal. ianuarias cum per glaciales tractus hiemis rigidum inhorresceret sidus, Amm. 27, 1, 1; atra nube inhorrescat polus! Sen. Herc. Oet. 1134. nivibus etiam et glacie inhorrescit (aër), Apul. Mund. 3; qua ad Oceanum extenditur (Atlas), cui a se nomen dedit, manat fontibus, nemoribus inhorrescit, rupibus asperatur, squalet ieiunio humo nuda nec herbida, Solin. 24, 8; — inhorrescens rictum (= rictus), Lucr. 6, 1194. si membra inhorrescunt, Cels. 2, 2. videndum, num sub primo contactu aquae calidae summa cutis inhorrescat, 2, 17. u. v. Menschen überh.: vehementer et crebro spirare, a sexto die coepisse inhorrescere, pus exspuere cet., 2, 4. post sudorem inhorrescere, 2, 4. u. vgl. 1, 3. 3, 12; — adeoque rebus accommodanda compositio, ut asperis asperos etiam numeros adhiberi oporteat et cum dicente aeque audientem inhorrescere, Quint. 9, 4, 126; refugit loqui mens aegra, tantis atque inhorrescit malis, Sen. Agam. 415. terret solitudo et tacentes loci: temptat clausa, inhorrescit vacuis, Tac. H. 3, 85; et voltum adducet ad tristia et inhorrescet ad subita et caligabit, si vastam altitudinem in crepidine eius constitutus despexerit, Sen. Ep. 5, 5, 4 (57); mit *Acc.*: dum tantae severitatis vim milites inhorrescunt, AVict. Caes. 24, 4.

ĭnhortor, ātus sum, āri, **gegen Jmdn. hetzen**, canes rabidos et immanes - nobis inhortantur, Apul. M. 8, 17. u. passiv.: canes pastoritios, villaticos, feros atque immanes - laxari atque in eorum exitium inhortatos immitti praecepit, 9, 36.

ĭnhospĭtālis, e, **unwirthbar, ungastlich**, sive per Syrtes iter aestuosas, sive facturus per inhospitalem Caucasum, Hor. Od. 1, 22, 5. te vel per Alpium iuga inhospitalem et Caucasum vel occidentis usque ad ultimum sinum forti sequemur pectore, Epod. 1, 11. u. so Sen. Thyest. 1049. Med. 43. Taurus, Hipp. 168. Ponti sinus, Phaedr. 4, 7, 10. indidere mari nomen inhospitali, Amm. 22, 8, 33. nuda saxa et inhospitale litus, Plin. Pan. 34, 5. regnum, Sen. Troad. 219. locis desertis et inh., Jul Val. de reb. Al. M. 3, 26; — übtr.: Pontus Euxinus antea ab inhospitali feritate Axinus appellatus, Plin. 6, 1 (1), 1; — ne fissura in nodo fiat, repudiat quippe advenam inhospitalis duritia, ut in parte nitidissima, bei dem Pfropfen, 17, 14 (24), 104. — *Adv.*: quod populum Aegypto profectum inhumane et **inhospitaliter** copiis defraudassent, Tert. adv. Marc. 4, 24.

ĭnhospĭtālĭtas, ātis, *f*, die **Ungastlichkeit**, ut inh. sit opinio vehemens valde fugiendum esse hospitem eaque inhaerens et penitus insita, Cic. Tusc. 4, 11, 27. u. vgl. 25. inhumanitas et inhosp., Tert. adv. Marc. 4, 24.

ĭnhospĭtus, a, um, **unwirthbar, ungastlich**, litora Ponti, Ov. Tr. 3, 11, 7. litora, Sil. 2, 23. Syrtis, Virg. A. 4, 41. Ov. M. 8, 120. Syrtis litora, Lucan. 1, 367. saxa, Virg. A. 5, 627. Claud. IV. Cons. Hon. 137. BGet. 217. cautes, Sil. 13, 336. tesqua, Hor. Ep. 1, 14, 14. regna, Ov. M. 11, 284. tecta tyranni, 1, 218. tecta Crotonis, 15, 15. lustra, Sil. 16, 103. quercus, 5, 508. gens inhospita et bellicosa, Solin. 22, 3; — nec Cereri terra indocilis, nec inhospita Baccho, Sil. 1, 237; — subst.: iamque ducis nudus tanta inter inhospita vertex saevitia quatitur caeli, 4, 751. duris facilem per inhospita ducere vitam, 6, 308.

ĭnhūmānātio, onis, *f.*, die **Menschwerdung**, Cod. Just. 1, 1, 5. u. 6. §. 4. u. **ĭnhūmānātus**, a, um, **Mensch geworden**, 1, 1, 6. §. 1.

ĭnhūmāne, *Adv*, s. inhumanus.

ĭnhūmānĭtas, ātis, *f.*, **das eines Menschen unwürdige Wesen od. Benehmen, theils Unmenschlichkeit, Unfreundlichkeit, Ungefälligkeit, Grämlichkeit, Rücksichtslosigkeit, Lieblosigkeit, theils ungebildetes Wesen, Rohheit**, indigne ferunt illam clementiam mansuetudinemque nostri imperii tantam in crudelitatem inhumanitatemque esse conversam, Cic. II. Verr. 5, 44, 115. moderati enim et nec difficiles nec inhumani senes tolerabilem sene-

ctutem agunt, importunitas autem et inhumanitas omni aetati molesta est, Sen. 3, 7. nam me quidem fateor a genere hoc toto sermonis refugisse et tibi cupienti atque instanti saepissime negasse, ut tute paullo ante dixisti: quod ego non superbia neque inhumanitate faciebam neque cet., dOr. 1, 22, 99. odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit: non amat profusas epulas, sordes et inhumanitatem multo minus, unfreundliches •, ungastliches Wesen, Mur. 36, 76. si te auctore possum, si nulla inertiae, nulla superbiae turpitudo, nulla inhumanitatis culpa suscipitur, ego vero libenter desino, 4, 9. sit hoc (näml. litteras ad se ab amico missas in medium proferre palamque recitare) inhumanitatis: stultitiam incredibilem videte, Phil. 2, 4, 8; — quae est ista tam impotens, tam crudelis, tam immoderata inhumanitas? idcirco in hanc urbem venisti, ut huius urbis iura et exempla corrumperes domesticaque immanitate nostrae civitatis humanitatem inquinares? Deiot. 12, 32.

Inhūmānus, a, um, 1) des Menschen unwürdig, theils: unmenschlich, nicht menschenfreundlich, unfreundlich, ungefällig, grämlich, rücksichtslos, lieblos, hart, theils ungebildet, roh (öft. neben agrestis), neben *Subst.*: surge et inhumanae senium depone Camenae, Hor. Ep. 1, 18, 47. non adeo inhumano ingenio sum, Chaerea, neque ita inperita, ut quid amor valeat nesciam, Ter. Eun. 5, 2, 41. malebat pecuniam accipere ne quid novi ediceret quam ut hoc edictum tam improbum et tam inhumanum interponeret, Cic. II. Verr. 1, 41, 105. illa vox inhumana et scelerata dicitur eorum, qui negant se recusare, quominus ipsis mortuis terrarum omnium deflagratio consequatur, Fin. 3, 19, 64. post illum caelestem quidem, sed paene inhumanam sententiam tuam, Apul. de deo Socr. 5. non inhumana conquestio, Quint. 5, 13, 41. turpis voluptas et inhumana - a litigatoribus quidem frequenter exigitur, qui ultionem malunt quam defensionem, 12, 9, 10. has tantas viri virtutes ingentia vitia aequabant: inhumana crudelitas, perfidia plus quam Punica, cet., Liv. 21, 4, 9. foedum inhumanumque inde traditur scelus, 1, 48, 7; nec minus inhumana pars viae, quam Cremonenses lauru rosaque constraverant, Tac. H. 2, 70. nec tunc minus crudelitas, nunc inhumana securitas, 3, 83; — im *Compar.*: at mores commodi: quis contumacior? quis inhumanior? quis superbior? at haec sine cuiusquam malo: quis acerbior? quis insidiosior? quis crudelior umquam fuit? Cic. II. Verr. 2, 78, 192. cavendum erit semper, ne qua in re asperior aut inhumanior fuisse videare, II. Verr. 3, 2, 4. u. im *Superl.*: An. numquid hic confecit? Ph. hicine? quod homo inhumanissimus: Pamphilam meam vendidit, Ter. Phorm. 3, 2, 23. quae cum milite Corinthum hinc sum profecta inhumanissumo: biennium ibi perpetuom misera illum tuli, Hec. 1, 2, 11. vgl. mit vs. 15 sqq.; — ut Terentianus Chremes non inhumanus, qui novum vicinum non vult „fodere aut arare aut aliquid ferre denique", non enim illum ab industria, sed ab illiberali labore deterret, sic cet., Cic. Fin. 1, 1, 3. hic quoque sunt igitur Graiae - urbes inter inhumanae nomina barbariae, Ov. Tr. 3, 9, 1. adhibenda praeterea munditia est non odiosa neque exquisita minus, tantum quae fugiat agrestem et inhumanam negligentiam, Cic. Off. 1, 36, 130. quod si aures tam inhumanas tamque agrestes habent, ne doctissimorum quidem virorum eos movebit auctoritas? Or. 51, 172; — nach beiden Beziehungen als *Praedic.*: ut si qui, quum causam sit acturus, in itinere aut in ambulatione secum ipse meditetur aut si quid aliud attentius cogitet, non reprehendatur, at hoc idem si in convivio faciat inhumanus videatur inscitia temporis, Cic. Off. 1, 40, 144. quis tam fuit illo tempore [durus et] ferreus, quis tam inhumanus praeter unum te, qui non illorum aetate, nobilitate, miseria commoveretur? II. Verr. 5, 46, 121. non essem tam inurbanus et paene inhumanus, uti in eo gravarer, quod vos cupere sentirem, dOr. 2, 90, 365. an sit crudelis - inhumana - superba, Quint. 5, 13, 20. adeon' me ignavom putas, adeon' porro ingratum aut inhumanum aut ferum? Ter. Andr. 1, 5, 43. u. vgl. Hec. 3, 5, 49; — nulla gens tam inhumana est, nulla regio tam remota, cui cet., Lact. 4, 26. quarum (insularum) Hibernia ei (Britanniae) proximat magnitudine, inhumana incolarum ritu aspero, Solin. 22, 2. inhumana videri solet fortunae insectatio, Quint. 6, 3, 28. adversus miseros - inhumanus est iocus, 6, 3, 33. quod - inhumanum est respectu communium officiorum, 12, 9, 11. excullo enim in animo nihil agreste, nihil inhumanum est, Cic. Att. 12, 46; — inhumanum est mit *Inf.*, Quint. 1, 6, 35. — *Adv.*: enim vero Chremes nimis graviter cruciat adulescentulum nimisque **inhumane**, Ter. Heaut. 5, 5, 1. si quid ab homine ad nullam partem utili utilitatis tuae causa detraxeris, inhumane feceris contraque naturae legem, Cic. Off. 3, 6, 30. quod et contra sentientibus inh. conviciantur, Quint. 3, 8, 69. tenebo hunc orationis modum, ut nec inh. de ceteris muta sit nec odiose de instantibus obloquatur, Pan. vet 9, 16, 3. non possum scribere me miratum esse illum tam **inhumaniter** fecisse, ut sine meis litteris ad te proficisceretur, Cic. III. QFratr. 1, 6, 21; im *compar.*: alios autem dicere aiunt multo etiam inhumanius - praesidii adiumentique causa, non benevolentiae neque caritatis amicitias esse expetendas, Am. 13, 46. — 2) nicht menschlich, göttlich, inhumanae mensae lautitiis, Apul. M. 5, 8.

Inhŭmātus, a, um, unbeerdigt, unbegraben, nos animae viles, inhumata infletaque turba, Virg. A. 11, 372. haec omnis, quam cernis, inops inhumataque turba'st, 6, 325. inh. iuventus, Sil. 5, 129. in somnis inhumati venit imago coniugis, Virg. A. 1, 353. cur Aiax heros ab Achille secundus putescit totiens servatis clarus Achivis? gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato, per quem tot iuvenes patrio caruēre sepulcro? Hor. Sat. 2, 3, 193. interea socios inhumataque corpora terrae mandemus, Virg. A. 11, 22. cui dant poenas inhu-

mato funere gentes, Lucan. 7, 820. at tu nauta, vagae ne parce malignus harenae ossibus et capiti inhumato particulam dare, Hor. Od. 1, 28, 23; — multaque humi cum inhumata iacerent corpora supra corporibus cet., Lucr. 6, 1215. ossa quae passim iacent inhumata campis, Sen. Troad. 898. is quum esset proiectus inhumatus ab omnibusque desertus iaceret, amica corpus eius texit pallio suo, Cic. Div. 2, 69, 143 id genus (mortis), quod esset pulcherrimum, suis obtigisse eosque nec inhumatos esse nec desertos, Phil. 14, 13, 34. u. vgl.: sed cadat ante diem mediaque inhumatus harena, Virg. A. 4, 620. ossa superstabunt volucres inhumata marinae? Ov. Her. 10, 120. tu Stygias inhumatus aquas - aspicies, Virg. A. 6, 374. ferar ad manes inhumata tuos obruta saevis aequoris undis! Sen. Oct. 345.

ĭnhŭmectus, a, um, **nicht feucht**, cum itaque inhumectum atque siccum fuerit corpus, erit praecurandum cet., CAurel. Acut. 2, 37, 207.

ĭnhŭmĭgo, āre, **befeuchten**, confluges ubi conventu campum totum inhumigant, Liv. Andr. b. Non. p 62, 22.

inhŭmo, āre, **mit Erde bedecken**, non inhumare taleas aut siccare prius quam serantur utilius conpertum, Plin. 17, 18 (30), 130.

ĭnĭbi, *Adv.*, **da drin, darin**, 1) im Raume: ,relum longum pedes XXV: inibi lingulam p. II. S. und: arbores ubi statues, fundamenta bona facito alta p. V.: inibi lapides silices totum forum longum cet., Cato RR. 18, 2. u. 3. ventus ad praefurnium ne accedat: inibi austrum caveto maxime, 38, 4. quid enim cavendum est in coloniis deducendis? - si superbia, nata inibi esse haec ex Campanorum fastidio videtur, Cic. Agr. 1, 7, 20. inibi (in Alexandria) aurae salubriter spirantes, aër tranquillus et clemens, Amm. 22, 16, 8. ut - aviis et diuturnis latebris amandandus, inibi, dum de fuga consultat, tentus ab Igmazene custodiretur, 29, 5, 53. inibi (in diesem Hause) iste Milo deversatur ampliter nummatus cet., Apul. M. 1, 21. inibi (in der Höhle bei Taenarum) spiraculum Ditis et per portas hiantes monstratur iter invium, 6, 18. atque inibi (in diesem Buche) isdem laudibus non hercle hac sententiola invenuste lusit, Gell. 17, 12, 3. frequens eius cenae fundus et firmamentum omne erat aula una lentis Aegyptiae et cucurbitae inibi minutim caesae, 17, 8, 2. Cynicum esse gente oportet parasitum probum: ampullam, strigilem, scaphium, soccos, pallium, marsupium habeat: inibi paulum praesidi, qui familiarem vitam suam oblectet modo, Plaut. Pers. 1, 3, 44. — 2) in der Zeit, **im Moment, sogleich**, iam ego inibi adero: dum ego revortor, age anus, accinge ad molas, Pompon. 66. Chilonem in vitae suae postremo, cum iam inibi mors occuparet, ad circumstantes amicos sic locutum: cet., Gell. 1, 3, 1. assidue respiciens praeministrantem Fotidem inibi recreabar animi, Apul. M. 2, 11; — profecto aut inibi est (ist er schon in dem Moment, ist er schon auf dem Puncte od. ganz nahe daran) aut iam potiuntur Frugum, Pacuv. 205. liberne es? non sum: vero inibi est, Caecil. 188. post quam se videt inibi esse, gnatam parvulam sororibus commendat, Afran. 207. quod sperare nos quidem debemus - aut inibi esse aut iam esse confectum, Cic. Phil. 14, 2, 5. — 3) der Zahl nach, **darin, darunter**, cum naviculis cuiusquemodi generis XXX, inibi paucis rostratis, profectus ab Utica in Mauritaniam regnumque Bogudis est ingressus, Auct. BAfr. 23, 1.

ĭnĭcio, ĭnīcus, s. iniicio, iniquus.

iniectio, ōnis, *f.* (iniicio), **das Einwerfen, -bringen**, nur übtr. medicin. von Einspritzungen durch den Katheter, CAurel. Chron. 5, 4, 69. od. durch die Klystierspritze, 5, 1, 10. u. geistig von Eingebungen: ne fraudemur a satana, quoniam non ignoramus iniectiones eius, Tert. Pudic. 13. od. von einer Einwendung, einem Einspruch: si nec illam iniectionem tuam potes sistere ad differentiam duorum Christorum, adv. Marc. 3, 21. se quoque nihil egisse hac sua iniectione, adv. Herm. 10. — 2) **das Anbringen, Anlegen**, nur juristisch.: aeris confessi rebusque iure iudicatis triginta dies iusti sunto: post deinde manus iniectio esto, in ius ducito, XII. tabb. b. Gell. 20, 1, 45. patri in filium, patrono in libertum manus iniectio sit, Quint. 7, 7, 9. u. bildl.: habebant enim vera secum bona, in quae non est manus iniectio, Sen. Const. sap. 5, 7.

iniectiōnāle, is, *n.*, **das Eingespritzte, Klystier**, Theod. Prisc. 4, 8. Octav. Hor. 1, 5.

iniectīvus, a, um, **das Einbringen betreffend**, status earum (controversiarum), id est iniectivus, expositivus cet.: iniectivus ergo status est generalis: nam sive de possessione sive de fine controversia nascatur, per hoc repetitio iusta iniustaque inicitur, Frontin. p. 25, 9. u. so Agenn. Urb. p. 67, 12 (doch: iniustave). und: status iniectivi, p. 84, 11. 85, 19 öft.

iniecto, āre, 1) **hineinwerfen, -schwingen**, sese suspensis passibus iniectantes in scaphas, Amm. 14, 2, 2. iamque videbatur dextram iniectare graduque laetantem trahere in Saturnia regna citato, die Rechte einschlagen, geben, Sil. 3, 183. — 2) **daraufwerfen, anlegen**, mixtis obliquo pectine remis ausus Romanae Graia de puppe carinae iniectare manum, Lucan. 3, 609. ausus erat furto dextram iniectare Leonteus pone viros atque arma latens positumque trahebat prenso crine caput, Stat. Theb. 9, 133; — iniectabat Armeniae manum, Amm. 27, 12, 1. ut iniectans imperio manus publica deletus est morte, 22, 11, 2; solent manum iniectantibus fatis hebetari sensus hominum et obtundi, 14, 11, 2. velut vim obiectans naturae, 14, 6, 17.

iniectus, a, um, *Ptcp.*, s. iniicio.

iniectus, *Abl.* u, *m.* (iniicio), 1) **das Einwerfen, -schlagen**, secutusque (pantheram) qua trahebat vestem unguium levi iniectu - exemit catulos (e fovea), Plin. 8, 17 (21), 60; übtr.: in quae corpora si nullus tibi forte videtur posse animi iniectus fieri, procul avius erras, Eingang -, Zugang haben, erkennen, Lucr. 2, 739. — 2) **das Darüber-, Daraufwerfen**, meton. **der Ueberwurf, Aufwurf**, Macro intrepidus opprimi senem iniectu multae vestis iubet, Tac. A. 6, 50. quae dimicatio (zwischen den Bienen) iniectu pul-

veris aut fumo tota discutitur, Plin. 11, 17 (18), 58; — levi iniectu operto capite (leonis), 8, 16 (21), 54. novoque iniectu solidat graves arenas, Stat. Silv. 4, 3, 22.

ĭnĭgo, ēgi, actum, ĭgere, **hinein-, hintreiben,** folia eius (seridis) decerpentes dant (anseribus), ne si *eo* inegerint, ubi nascitur, aut obterendo perdant, aut ipsi cruditate pereant, Varr. RR. 3, 10, 5; Athenis *in* arcem non inigi (capram) praeterquam semel ad necessarium sacrificium, 1, 2, 20. in nutricatu cum parere coeperunt (oves), inigunt in stabula ea, quae habent ad eam rem seclusa, 2, 2, 15. equum in oves inigo, Front. ad M. Caes. ep. 2, 15; auch: navem-Romam inegisset, BParth. p. 203. *ed. Mai.*; — *abs.*: quibus in locis messes sunt factae, inigere (oves) est utile, Varr. RR. 2, 2, 12. apud alios exteritur (frumentum) grege iumentorum inacto et ibi agitato perticis, quod ungulis e spica exteruntur grana, 1, 52, 2; — eum - praeceps inegit, stürzte ihn hinab, Apul. M. 4, 12.

iniĭcio od. **inĭcio**, ieci, iectum, iĭcĕre od. ĭcĕre (ĭnĭcio, ĭnĭcis, ĭnĭcit u. s. w., ist so gut wie obicio, subicio zu lesen: injicio injicis, injicit und die erste Sylbe zu dehnen, vgl. Gell. 4, 17, *perf.*: iniexit = iniecerit, Plaut. Pers. 1, 2, 17), I) **hineinwerfen, -schleudern, -stürzen, einwerfen, -schlagen, überh. entgegenwerfen, -schleudern, hin-, zuwerfen, übtr. theils im Allg., hineinschleudern, -stürzen, -jagen, hinein- od. in etw. versetzen, hinwerfen, -halten, ein-, entgegenhalten, theils bes. einjagen, mit Nachdruck od. mit Gewalt u. dgl., einflößen, an-, beibringen, veranlassen, erregen,** 1) eig.: sese medium iniecit periturus *in* agmen, Virg. A. 2, 408. audieram et legeram clarissimos nostrae civitatis viros se in medios hostes ad perspicuam mortem pro salute exercitus iniecisse, Cic. Dom. 24, 64. quae sese in ignem inicere voluit, prohibui, Ter. Andr. 1, 1, 113; — diras - *ad* fastigia taedas iniciunt adduntque rogos, VFlacc. 2, 235; — mit *Dat.*: arsuras adversa fronde cupressus faucibus iniecit mediis, Claud. Rapt. Pros. 3, 393. et Capitolinis iniecit sedibus ignes, Cic. poët. Div. 1, 12, 19. primus rex ignem regiae iniecit, Curt. 5, 22 (7), 5. captis (castris) - iniecit Acilius ignem, Liv. 40, 31, 9. accenso regis Lysimachi rogo iniecit se flammae, Plin. 8, 40 (61), 143. detractam sibi atque discissam (vestem) iniecēre flammae, Suet. Caes. 84; Lucullus - profusae huius in aedificiis convictibusque et apparatibus luxuriae primus auctor fuit, quem ob iniectas moles mari et receptum suffossis montibus in terras mare haud infacete M. Pompeius Xerxen togatum vocare assueverat, Vell. 2, 33, 4; — *absol.*: commisce mulsum: struthea coluteaque adpara, bene ut in scutris concaleant, et calamum iniice! Plaut. Pers. 1, 3, 7. latitudo vomeris caespites versat: semen protinus iniciunt cratesque dentatas supertrahunt, Plin. 18, 18 (48), 173. fulgore . . . praefervido ardor iniectus Iunonis e dextra ingenti incidit, Att. 652. tunc undique ignis iniectus cuncta comprehendit, Curt. 6, 23 (6), 30. quum in Palatio mea domus ardebat, non casu aliquo, sed ignibus iniectis instigante te, Cic. Pis. 11, 26. quem dudum non ulla iniecta movebant tela, Virg. A. 2, 726; extraque vestibulum me iniecta manu duxit, die Hand geben, reichen, Petron. 133, 4. iniecta manu ut adsurgat enitar, Apul. M. 1, 6. iniecta manu me renitentem - secum attraxit, 3, 10. manu pistori clementer iniecta, 9, 30. manu firmiter iniecta Milo - producit ad lavacrum proximum, 3, 12. iniecta dextera clementer me trahere adoritur, 1, 26; — quantula priva queant nobis iniecta ciere corpora sensiferos motus in corpore, Lucr. 3, 378. quilibet ex via pulvis iniectus, Cels. 3, 19.

2) übtr. a) im Allg.: si immensam et interminatam in omnes partes magnitudinem regionum videretis, *in* quam se iniiciens animus et intendens ita late longeque peregrinatur, ut cet., Cic. ND. 1, 20, 54. atque in hanc flammam recentem tum C. Iunium, qui illi quaestioni praefuerat, iniectum esse, Cluent. 29, 79. in morbum inici, Caecil. 262. in horunc familiam hodie frustrationem iniciam maxumam, Plaut. Amph. 3, 1, 15; — mit *Dat.* od. *absol.*: seseque haut nescia morti inicit (fera), Virg. A. 9, 553. nova sontibus arma iniciam regnis totumque a stirpe revellam exitiale genus, Stat. Theb. 1, 241. iniecta est fax foeda ac luctuosa rei publicae, Cic. Har. resp. 21, 45. vim esse factam, cui periculum mortis sit iniectum, Cic. Caecin. 29, 83; Liber pater ei caliginem iniecit, Hygin. fab. 2; — dives et praepotens naturae regnum scrutatus iniciam stilum, qua nostrae urbis, qua ceterarum gentium priscis ac memorabilibus institutis, VMax. 2, 1. *in.*; continuo iniecisse verba tibi Dromeonem scilicet, Ter. Heaut. 5, 1, 19. mentio si qua de Capitolini furtis iniecta Petilli te coram fuerit, Hor. Sat. 1, 4, 94. sed homo ad caedem imminens meum nomen operis ediderat, imperitis iniecerat, Cic. Dom. 6, 14. qui quum mihi in sermone iniecisset se velle Asiam visere, non modo cet., Fam. 12, 16, 2. Bruto quum saepe iniecissem de ὁμοπλοίᾳ, non perinde atque ego putaram adripere visus est, Att. 16, 5, 3. an vero id, quod Hortensium, quia nuper iniecit et quia Naevius id semper clamitat, dicturum arbitror, non fuisse Naevio parem certationem cum Alfeno illo tempore -? Quinct. 21, 68.

b) insbes., mit *Dat.* od. *absol.*: videmus hominibus inspiratam velut aurigam rectricemque membrorum animam sensusque iniectos ad ea discernenda, quae tactu quaeque naribus auribusque et oculis indagantur, Col. 3, 10, 9. cui primum mentem iniecit, ut vi irritare ferroque lacessere fortissimum virum auderet, Cic. Mil. 31, 84. quod si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta non esset, cet., Att. 7, 3, 2. iniecta'st spes patri posse illam extrudi, Ter. Phorm. 4, 4, 10. a magistratibus de re nova vocato senatu mutatio animis iniecta est, ut cet., Liv. 5, 27, 10. magno studio hominibus iniecto, Suet. Rhet. 1. multo maior alacritas studiumque pugnandi maius exercitui iniectum est, Caes. BG. 1, 46, 4. tantum ardorem militibus iniecit, ut cet., Justin. 3, 5, 10. ad iniiciendum voluptatem his praefecturae, honore aliquo habendi sunt, Varr. RR.

1, 17, 6. iniecta est illi divitiarum cupiditas, Phaedr. 1, 29, 5. strenuo alioquin cupiditatem consequendi transfuga iniecerat, Curt. 5, 36 (13), 12. quantam perturbationem rerum urbanarum adferat obitus consulum quantamque cupiditatem hominibus iniiciat vacuitas, non te fugit, Cic. Fam. 11, 10, 2. petit a Venere, ut Medeae amorem iniiceret, Hygin. fab. 22. ut cuivis iniiceret admirationem sui, Nep. Iphicr. 3, 1. qui furor dicitur ei inter delenimenta Marciae iniectus, Lamprid. Commod. 8. prior uxor eius accusata iniecisse carminibus et veneficiis vecordiam marito, Tac. A. 4, 22. insania a Minerva iniecta, Hygin. Poet. astr. 2, 13. puellis iniiciat curam quaerendi singula, quali sit facie cet., Hor. Sat. 1, 6, 31. itaque adeo magnam mi inicit sua commoditate curam, Ter. Ad. 4, 5, 76. affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam, Curt. 9, 8 (2), 8. iniecerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum, 3, 2 (1), 17. suspicionem iniiciant hostibus, his locis esse castra, Nep. Eum. 9, 4. quum tanta consilii infamia et tam atrocis rei suspicio esset iniecta, Cic Cluent. 38, 106. tenuissima suspicione praedonum aut hostium iniecta, Agr. 2, 29, 80. timet: inieci scrupulum homini, Ter. Ad. 2, 2, 20. hic tum iniectus est hominibus scrupulus et quaedam dubitatio, quidnam esset actum, Cic. Cluent. 28, 76. inieci scrupulum, Ter. Phorm. 5, 7 (8), 61. non mediocri scrupulo iniecto, Suet. Claud. 37. quum - Cotta decemviris religionem iniecisset non posse nostrum sacramentum iustum iudicari, Cic. Caecin. 33, 97. litterae T. Quincti cunctationem iniecerunt, quibus auctor erat praetorem classemque Romanam expectandi, Liv. 35, 25, 5. metum et fugam perduellibus meis [iniciam] med ut sciant quo sim genere natus, Plaut. Pseud. 2, 1, 15. quo audito his ex dolore metus et illis ex gaudio stupor inicitur, Justin. 6, 7, 12. non per illum omnibus pecuniosis Siculis metum propositum et iniectum, Cic. II. Verr. 5, 9, 24. tantum metum iniecit asperiora suadentibus, Suet. Caes. 14. L. Lucullo liberius resistenti tantum calumniarum metum iniecit, ut cet., 20 excidio Uspensium metus ceteris iniectus, Tac. A. 12, 17. quibus ostentatione virium metum se inicere existimabat, Justin. 25, 1, 7. eo (quo) metu iniecto, Cic. II. QFratr. 1, 3. Suet. Cal. 38. quod factum omnibus maximum timorem iniecit, Nep. Dion. 7, 1. magnus multitudini timor est iniectus, Alc. 3, 3. quibus rebus qui timor bonis omnibus iniectus sit quantaque desperatio rei publicae - nolite a me commoneri velle, Cic. Mur. 25, 50. diuque tenuisset (proelium), ni cruenta scuta Romanorum visa indicium alterius cladis Poenis atque inde pavorem iniecissent, hic terror in fugam avertit omnes, Liv. 25, 39, 10. iste - formidinem illam suam Agyrinensibus miseris iniiciebat, Cic. II. Verr. 3, 28, 68, magnum - nostris terrorem iniecit, Caes. BC. 3, 23, 2. u. so Cic. Prov. cons. 18, 43. Nep. Hann. 5, 2. Liv. 27, 39, 12. inprovisa res ingentem iniecit terrorem, Liv. 27, 32, 3. magnum beluae iniecēre terrorem, Curt. 8, 49 (14), 23. terrore iniecto, Liv. 5, 28, 7. [mortis sibi terrore iniecto] horrescunt, Pacuv. 359. b. Cic. Fin. 5, 11, 31. tum iniecta trepidatio est, cum resistendi spes nulla esset, Liv. 44, 28, 11. ne - temere a me tantus tumultus iniectus civitati videretur, Cic. Cat. 3, 3, 7. quidam et a Cenomanis terga repente in ipso certamine adgressis tumultum ancipitem iniectum auctores sunt, Liv. 32, 30, 11. u. vgl. 37, 30, 10. vultis hoc certamen uxoribus vestris inicere, Quirites, ut divites id habere velint, quod nulla alia possit, 34, 4, 15. senatu inde misso pro se quisque aurum argentum et aes in publicum conferunt tanto certamine iniecto, ut cet., 26, 36, 11. quae (comitia) certamine inter tribunos dictatoremque iniecto perfici non potuerunt, 27, 6, 2. iniecta contentione Duillius consules - cum interrogasset, quid de comitiis consularibus in animo haberent, cet., 3, 64, 6. hostium potius exercitibus illum furorem, illam discordiam inicerent orabat, Tac. H. 3, 10. immixtusque castris hostium de industria, imprudenter rixam iniiciens interemptus est, Vell. 1, 2, 1.

II) **darauf-, darüberwerfen, -schleudern, -schütten, über-, umwerfen, auf-, über-, um etw. werfen, kräftig od. gewaltsam auf-, über etw. legen, strömen od. geben lassen u. dgl.**, 1) im Allg., eig. u. bildl., neben *super* od. *Adv.*: mota dea est spissisque ferens e nubibus unam me super iniecit, Ov. M. 5, 621. opus super immaturum funus consumpturis viscera mea flammis iniicere, Quint. 6. pr. 3. se interfectum in plaustrum a caupone esse coniectum et supra stercus iniectum, Cic. Div. 1, 27, 57. eo super tigna bipedalia iniciunt eaque laminis clavisque religant, Caes. BC. 2, 10, 3. deprensis navibus celeriterque coniunctis atque eo militibus iniectis - sine contentione oppido potitur, BG. 7, 58, 4; — iniecta *in* puppem hostium dextera et abscisa, Suet. Caes. 68. tragulam in te iniicere adornat! nescio quam fabricam facit, Plaut. Epid. 5, 2, 25. funditores sagittariique concita tela in elephantos frequentes iniciunt, Auct. BAfr. 83, 2. soleas mihi duce, pallium iniice, Archylis, in med huc, Plaut. Truc. 2, 5 (3), 26. Marius - iniecto in collum loro in carcerem Minturnensium iussu duumviri perductus est, Vell. 2, 19, 2; — mit *Dat.* od. *absol.*, Erde, Material, Blumen, Wasser u. dgl.: tu mihi terram inice, Virg. A. 6, 366. nec terram inicere neque cruenta convestire corpora mihi licuit nec miserae lavere lacrimae salsum sanguinem, Enn. trag. 167. neque iniecta tumulabor mortua terra, Catull. 64, 153. licebit iniecto ter pulvere curras, Hor. Od. 1, 28, 36. u. vgl. umgekehrt dicht.: sed subitis victus telis labentia membra prostravit super atque iniecta morte (v. Sterbenden) tegebat, Sil. 6, 31. pede pulverem iniecit, Hygin. Poet. astr. 2, 13. iniecta monstris Terra dolet suis, Hor. Od. 3, 4, 73. u. vgl.: iamque Giganteis iniectam faucibus Aetnen liquerat, Ov. M. 14, 1. u. iniectam fesso dum pectore molem commovet experiens gemituque reponit inani (Typhon), VFlacc. 2, 32. saxo pilae, quae totum onus sustinent, instructae sunt, super pilas lapide quadrato solum

stratum est, patiens terrae, quam altam iniiciunt, et humoris, quo rigant terras, Curt. 5, 5 (1), 33. u. vgl. 4, 12 (3), 7. proiectis iis (arboribus) repentinoque aggere iniecto flumen transierunt, Auct. BAl. 29, 4. quorum corporibus cum impleta fossa esset, velut aggere aut ponte iniecto transitum hostibus dedit, Liv. 26, 6, 2; haec directa materia iniecta contexebantur, Caes. BG. 4, 17, 8. impositae erant trabes validae, quibus iniecta tabulata muros et tegebant et pervios fecerant, Curt. 8, 37 (10), 26; latet iniecta splendida mensa rosa, Ov. F. 5, 336. inde per iniectis adopertam floribus ingens serpit humum, M. 15, 688; mira dehinc cernit: surgentis mole profundi iniectum terris subitum mare nullaque circa litora et infusos stagnantes aequore campos, Sil. 3, 46. vorticibus torquet rapidis mare fractaque anhelant aequora et iniecto conduntur gurgite montes, 1, 593. aquae marinae quam vetustissimae, si erit, si minus ad tertiam partem recentis aquae marinae decoctae congios duos iniicito, Col. 12, 22, 2; — Kleider u. dgl.: multa vestimenta corpori iniecta, Cels. 4, 11 (5). eis vestem perperam iniecerat, Hygin. fab. 1. iniecta lateant fac tibi veste pedes, Ov. AA. 3, 266. ut cunctanti squalor ablutus est et iniecta vestis purpura auroque distincta et fides a iurantibus facta, serio iam rex - in regiam pervenit, Curt. 4, 4 (1), 23. eique (Iovi) laneum pallium iniecit, quum id esse [aptum] ad omne anni tempus diceret, Cic. ND. 3, 34, 83. prome, quod inicias humeris victoribus, ostrum, Ov. Pont. 3, 4, 101. atque ita mi iniecto dixerunt rursus amictu: i nunc et noctes disce manere domi, Prop. 3, 27 (2, 29), 21. galeam dilectaque cingula regi inicit, VFlacc. 3, 342. fulgentia pingui murice suspirans inicit velamina et auro intextam chlamydem, Sil. 10, 569. ut terra tecta esset stramentis neque huc amplius quam pellis esset iniecta, Nep. Ages. 8, 2. tu tamen iniecta tectus, vesane, lacerna potabis galea fessus Araxis aquam, Prop. 4, 11 (3, 12), 7. in componenda toga vel etiam ex integro iniicienda duntaxat in iudiciis paulum commorandum, Quint. 11, 3, 156. spirantique adhuc detrahi anulum et pulvinum iussit inici, Suet. Cal. 12; vgl. noch d. Verbindungen: raptim tunicas iniectus, Apul. M. 9, 20. u. vgl. 11, 10. iuvenem quempiam linteis amiculis iniectum - producit in medium, 2, 28. mitellis et crocotis et carbasinis et bombycinis iniecti, 8, 27; iniectos humeris siccantem sole capillos, Ov. M. 11, 770; — Arme, Fesseln, Waffen u. dgl.: ardentibus focis inicit manum, Flor. 1, 4 (10), 5. intus emortuo corpori manus iniecta protinus habitum eius sentit, Cels. 7, 29. inicit Aesonides dextram atque ardentia mittit cornua, dein totis propendens viribus haeret, VFlacc. 7, 587. quamvis candida milies puella euntem revocet manusque collo ambas iniiciens roget morari, Catull. 35, 8. u. vgl.: vidi ego te toto vinctum languescere collo et flere iniectis, Galle, diu manibus, Prop. 1, 13, 15. ibat, ut iniceret sperato bracchia collo, Ov. M. 3, 389. summo digitorum vincula collo inicit, 9, 77. qua (tempestate) centum quisque parabat inicere anguipedum captivo brachia caelo, 1, 183. iniecto cervicibus laqueo, Suet. Vit. 17. inicite manicas [actutum] huic mastigiae, Plaut. Capt. 3, 5, 1. et inieci catenas Arminio et a factione eius iniectas perpessus sum, Tac. A. 1, 58. iste hominibus miseris innocentibus iniici catenas imperat, Cic. II. Verr. 5, 41, 106. u. vgl. so Liv. 1, 58, 8. Tac. H. 4, 13. Curt. 4, 24 (5), 21. 6, 31 (8), 22. u. dicht.: iniectus Spartanis colla catenis Regulus, Sil. 4, 359. vincla Caecinae iniciunt, Tac. H. 3, 14. recte invictus (appellabitur), cuius etiam si corpus constringatur, animo tamen vincula iniici nulla possint, Cic. Fin. 3, 22, 76. u. vgl. Virg. Ecl. 6, 19. nec quisquam ferme est purgatus vinculumque ingens immodicae cupiditatis iniectum est, näml. possessoribus, wenn nicht cupiditati zu lesen ist, Liv. 10, 13, 14. ordinem rectum evaganti frena licentiae iniecit, Hor. Od. 4, 15, 9. iniecta manu ferrea et retenta utraque nave diversi pugnabant, Caes. BC. 1, 58, 4. u. so Liv. 30, 10, 17. 37, 30, 10. ferreae quoque manus - quas operibus hostium iniicerent, Curt. 4, 9 (2), 12. manus ferreas et alia adnexu idonea inicere, Sall. H. 3, 21. multis telis iniectis complures vulneribus adfecēre, Auct. BHisp. 23, 2. ingentem hi vim telorum iniecere et elephantibus et regentibus, Curt. 8, 49 (14), 25; quam te securim putas iniecisse petitioni tuae, quum cet., Cic. Mur. 24, 48. u. ex omnibus illa plaga est iniecta petitioni tuae non tacente me maxima, 23, 48; — Lebende: tritum iter ad pabula speculatus (draco) ab excelsa se arbore inicit (elephanto), Plin. 8, 12 (12), 33. raptus ab suis atque alteri equo iniectus fugit, Liv. 27, 32, 6.

2) insbes. a) jurist.: manum iniicere, mit *Dat.*, die Hand auf etw. legen, um es als Eigenthum in Anspruch zu nehmen, an etw. sein Eigenthumsrecht geltend machen, eig. u. bildl., dann überh. = Hand an Jmdn. (od. etw.) legen, um sich seiner Person zu versichern, sie zurückzuhalten, von etw. abzuhalten u. dgl., als Zeichen der Gewalt: iniciam dominas in mea iura manus, Ov. Am. 2, 4, 30. inice non timidas in tua iura manus, Her. 8, 16. atque etiam in ea lege adscribere est: ubi quadruplator quempiam iniexit manum, tantidem ille illi rursus iniiciat manum et aequa parte prodeant ad treviros, Plaut. Pers. 1, 2, 17. post id ego te manum iniiciam quadrupli, venefica, subpostrix puerûm, Truc. 4, 2, 49. inspectis diligentius signis iniecit utramque laciniae manum magnaque vociferatione „latrones: tenete" clamavit, Petron. 14, 5. oscula si dederis, fiam manifestus amator et dicam „mea sunt" iniciamque manum, Ov. Am. 1, 4, 39. quem Venus iniecta vindicat alma manu, F. 4, 90. vix me continui, quin sic laniata capillos clamarem „meus est" inicerernque manus, Her. 12, 157; — ad expoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit: quem ut iniicere corpori suo manus sensit - linquentem revocavit animum, Curt. 9, 20 (5), 11. u. vgl. 8, 23 (6), 21. 10, 5 (1), 37. inicio ego phrenetico manum, Petr. 115, 5. u. vgl. 8, 4. ne male dispari (Tyn-

daridi) incontinentes iniciat manus, Hor. Od. 1, 17, 25. iniecta manu depulit rostris (Gracchus C. Octavium), Flor. 2, 2 (3, 14), 5. iniciuntque manus puerumque revellere pugnant, Ov. F. 6, 515. iniecique manum fortemque ad fortia misi, M. 13, 170. quae digredientium a tanto viro omnium lacrimae, quam paene ei patria manum iniecerit, iusto servemus operi, Vell. 2, 99, 3. ipsa mihi veritas manum iniecit et paullisper consistere et commorari cogit, Cic. QRosc. 16, 48. secutus deinde est consulatus C. Caesaris, qui scribenti manum iniicit et quamlibet festinantem in se morari cogit, Vell. 2, 41, 1. iniecta manu detinebant penes se publicum defensorem, Amm. 18, 6, 2. illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monentesque conabantur abducere, Curt. 8, 5 (1), 40. animus quidem ipse sacer et aeternus est et cui non possit inici manus, Sen. Cons. ad Helv. 11, 7. quanta est gloria genti, iniecisse manum fatis, Lucan. 3, 242. u. dagegen: ut senior leto canentia lumina solvit, iniecere manum Parcae telisque sacrarunt Evandri, Virg. A. 10, 418; dicht.: illa avidas iniecta manus heu sera cientem auxilia et magni referentem nomen amici detrahit, VFlacc. 3, 562; vgl. noch: nam certo scio nunc febrim tibi esse, quia non licet huc inicere ungulas, Plaut. Pseud. 2, 2, 47. — b) medicin.: super has (fascias) iniiciendum latiore linteo ceratum est, quod eas contineat, Cels. 8, 10, 1; ac super quoque recte quaedam malagmata iniiciuntur, 4, 17 (10). supraque farina hordeacea iniicitur, 5, 18, 4. supraque iniicienda spongia est in acetum ante demissa, 5, 28, 12; — quae (emplastra) cruentis protinus vulneribus iniiciuntur, 5, 19. protinus emplastrum iniiciendum, 5, 27, 1. medicamentum iniicitur, 6, 15. si ulcus aequale est, ceratum ex rosa iniiciendum est adiiciendusque ei pulvis ex contrita testa cet., 5, 28, 2. duobus linis iniicienda est (sutura), und: prius interiori membranae sutura iniicienda est sic, ut cet., und: dein glutinantia sunt iniicienda, 7, 16. fibula oris cutis iniicienda est, 7, 4, 1. u. vgl. 7, 22. 5, 26, 23. quae (mitella) latitudine ipsi brachio, perangustis capitibus iniicitur, 8, 10, 3. unum aut alterum linamentum iniiciendum, 8, 4. qui (uncus) vel oculo vel auri vel ori, interdum etiam fronti recte iniicitur, und: uncus alae iniiciendus, 7, 29. semel iniecta (fascia), 5, 26, 24. iniectum vinculum, 5, 26, 23.

ĭnĭmīcālis, e, feindlich, stimuli, Sidon. Ep. 1, 3.

ĭnĭmīce u. **ĭnĭmīciter**, *Adv.*, s. inimicus.

ĭnĭmīcĭtia, ae, *f.*, die Feindschaft, feindselige Stimmung, - Gesinnung, im Plur. Feindschaft, feindliches Verhalten, - Benehmen, feindliche Haltung, Feindseligkeiten (Ggsz. amicitia), mit subj. u. object. Genitiv. (vgl.: inimicitiam - quae ratio est, quamobrem C. Caesar vel dictam esse a veteribus vel dicendam a nobis non putat? Gell. 19, 8, 6. u. vgl. §. 3 sq. mit Berufung auf die nachher angeführte Stelle des Ennius; u. so als plurale tantum genannt b. Charis. p. 33, 15. u. Exc. p. 549, 14. Diom. p. 328, 1., aber als Sing. mit Berufung auf Attius, Charis. p. 96, 7.), im *Singul.* archaist. od. als Abstractum: eo ego ingenio natus sum: aeque inimicitiam atque amicitiam in frontem promptam gero, Enn. trag. 7. haut doctis dictis certantes sed maledictis miscent inter se inimicitiam agitantes, 274. set cesso inimicitiam integrare? Pacuv. 111. cumque eo reveni ex inimicitia in gratiam, Plaut. Stich. 3, 1, 8. dolo malo autem videtur hoc facere, si evidens arguatur eius vel gratia vel inimicitia vel sordes, Ulp. Dig. 5, 1, 15. u. vgl. die philos. Definition: quae autem libidini subiecta sunt, ea sic definiunt, ut - inimicitia (sit) ira ulciscendi tempus observans, Cic. Tusc. 4, 9, 21. — Im *Plural.*, mit *Attrib.*: veteres, Caes. BC. 1, 3, 4. BG. 6, 12, 7. insitae, Cic. Font. 15, 33 (11, 23). nobiles, bekannte, Liv. 27, 35, 7. 40, 45, 7. nobilissimae, 39, 4, 8. paternae, 44, 25, 1. privatae, Caes. BC. 3, 16, 3. Tac. A. 3, 12. alienae, Cic. Fam. 5, 4, 2. graves, Ter. Phorm. 2, 3, 23. Cic. DiC. 20, 66. Fam. 2, 18, 2. Sall. C. 49, 2. Vell. 2, 45, 1. Quint. 6, 3, 34. graviores, Cic. Prov. cons. 9, 22. maxumae, Sall. H. 2, 41, 4. truces, Hor. Ep. 1, 19, 48. non mediocres, Cic. II. Verr. 5, 60, 181. — Verbindungen im log. *Subj.*: in amore haec omnia insunt vitia: iniuriae suspitiones inimicitiae indutiae bellum, pax rursum, Ter. Eun. 1, 1, 15. vulgatum illud, quia verum erat, in proverbium venit, amicitias inmortales, mortales inimicitias debere esse, Liv. 40, 46, 12. neque me vero poenitet mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere, Cic. RPostum. 12, 32. nullae sunt inimicitiae nisi amoris acerbae, Prop. 2, 8, 3. periculosioros sunt inimicitiae iuxta libertatem, Tac. G. 21. erant ei veteres inimicitiae cum duobus Rosciis Amerinis, Cic. SRosc. 6, 17. u. so Liv. 39, 4, 8. Quint. 4, 2, 13. eho, non tu dixti esse inter eos inimicitias, carnufex? Ter. Andr. 5, 2, 11. u. so Cic. Cluent. 61, 169. Liv. 27, 35, 7. 40, 45, 7. 44, 25, 1. quod quidem facerem vehementius, nisi intercederent mihi inimicitiae cum istius mulieris viro, Cic. Cael. 13, 32. ne inim. graves insequantur, Quint. 6, 3, 34. tam longum otium inim. non tulerunt, Justin. 3, 7, 1. ut ne quas inimicitias residere in familiis nostris arbitretur, Cic. Att. 14, 13B, 4; — im log. *Obj.*: amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo aestimare, Sall. C. 10, 5; ira truces inimicitias et funebre bellum (genuit), Hor. Ep. 1, 19, 48. vocemus te ad nullas inim., sed tamen pluris nostram libertatem quam tuam amicitiam aestimemus, Brut. et Cass. b. Cic. Fam. 11, 3, 4. multos offenderas, inim. domui contraxeras, Quint. 7, 1, 53. hinc accusationes potentium reorum et adsignatae etiam domibus inimicitiae, Tac. Or. 36. numquam tam graves ob hanc inim. caperem in vostram familiam, Ter. Phorm. 2, 3, 23. Trio facilis capessendis inimicitiis et foro exercitus, Tac. A. 5, 11. inimicitiae sunt: subeantur; labor: suscipiatur; etenim tacitae magis et occultae inim. timendae sunt quam indictae atque apertae, und: quid habent eorum inim. periculi, quorum animos iam ante habueris inimicos et invidos, quam ullas inim. susceperis?

micus illi Vorenus et laboranti subvenit, Caes. BG. 5, 44, 9; — est enim quaedam medicina certe, nec tam fuit hominum generi infensa atque inimica natura, ut cet., Cic. Tusc. 4, 27, 58. litora quae fuerant castis inimica puellis, Prop. 1, 11, 31. frigus inimicum est seni, tenui, vulneri, praecordiis cet., Cels. 1, 9. quae est tota Diodori vobis inimica sententia, Cic. Fat. 7, 13. quum ei summam per iniuriam omnia inimica atque infesta fuerint, Quinct. 2, 10; — inde aliis alius locus est, inimicus partibus ac membris, Lucr. 6, 1117. donec maiore studio literarum disciplina agitari coepit, quae ut animo praecipue omnium necessaria, sic corpori inimica est, Cels. pr. p. 2. nec iuri quidquam tam inimicum quam vis nec aequitati quidquam tam infestum est quam convocati homines et armati, Cic. Caecin. 11, 33. omnem prolationem ut inimicam victoriae suspectabant, Tac. H. 3, 82; — utrumque enim *ad* corpus alendum inimicum, Varr. RR. 2, 2, 19; — nulli amici sunt, inimicos ipsi *in* sese omnes habent, Plaut. Bacch. 3, 6, 18. Indutiomarus - qui iam ante inimico in nos animo fuisset, multo gravius hoc dolore exarsit, Caes. BG. 5, 4, 4; — deinde inimica modis multis sunt atque veneno ipsa sibi *inter* se (primordia), Lucr. 1, 759. natura inimica inter se esse liberam civitatem et regem, Liv. 44, 24, 2; — inimicum est mit *Inf.*: nam pila lippis inimicum et ludere crudis, Hor. Sat. 1, 5, 49. maritare nisi validas (ulmos) inimicum, Plin. 17, 23 (22), 203; — im *Compar.*: hic tu, hostis ac proditor, aliis me inimiciorem quam tibi debere esse dicis? Cic. Pis. 31, 78. si inimico testi credi non oportuerit, inimicior Marcello Crassus aut Fimbriae Scaurus ex civilibus studiis atque obtrectatione domestica quam huic Galli, Font. 12, 26 (8, 16). quo nemo perniciosior rei publicae neque bonis inimicior vixerat, Vell. 2, 47, 5; — inimicior senibus hiems, aestas adolescentibus est, Cels. 2, 1. ut versum fugimus in oratione, sic hi sunt vitandi continuati pedes: aliud enim quiddam est oratio nec quidquam inimicius quam illa versibus, Cic. Or. 57, 194. negabat ullam vocem inimiciorem amicitiae potuisse reperiri, quam eius, qui dixisset ita amare oportere, ut si aliquando esset osurus, Am. 16, 59; — im *Superl.*: eum, qui tibi inimicissimus esse videbitur, und: qui isti inimicissimi sint, II. Verr. 2, 62, 152. u. so §. 153. cuius marito inimicissimus, ipsi invisissimus fuerat, Plin. Ep. 2, 20, 2. me tamen non satis facere Pompeio Caesaremque inimicissimum mihi futurum gaudere se aiebant, Cic. Fam. 1, 9, 10; — Hannibalem, inimicissimum nomini R., Nep. Hann. 7, 3. inimicissimis antea sibi hominibus, Quint. 11, 1, 73. pro Iuba atque Afris, inimicissimis populo R., stetisse, 11, 1, 80; — somni et vini sit abstinentissimus, quae utraque sunt inimicissima diligentiae, Col. 11, 1, 13. stomacho inimicissima (marina brassica), Plin. 20, 9 (38), 96; — inimicissimum est mit *Inf.*: equitare ei, cui genua dolent, inimicissimum omnium est, Cels. 4, 30 (23).

c) als *Subst.* (Ggstz. amicus, Syn. hostis, adversarius), zunächst *absol.* im sog. *Subj.*: amicus qualis sim aut quid possiem potius quam inimicus, periculum facias, Ter. Hec. 5, 1 (4, 5), 41. nam res mortifera est inimicus pumice levis, Juv. 9, 95. ita amicum habeas, posse ut facile fieri hunc inimicum putes, Syr. 522. aspicere te postea non potuisset, inimicus, hostis esset tanta contumelia accepta, nisi cet., Cic. II. Verr. 4, 24, 58. huic quam ob rem id vellet inimicus offerre, quod ipse sibi optare deberet, Cluent. 61, 171; bonae semper laudantur amicae: - tu quod promisti, mihi quod mentita, inimica es, Catull. 110, 1; — inimici, qui tum erant potentissimi et plurimi, Nep. Att. 9, 2. plane adversarii fiunt et inim, Quint. 12, 9, 11. de quibus quod inim. detulerunt, Nep. Dat. 9, 2. vini parcissimum ne inim. quidem negaverunt, Suet. Caes. 53. u. vgl. Curt. 10, 29 (9), 21. pereant amici, dum inim. una intercidant, Poët. b. Cic. Deiot. 9, 25; — im sog. *Obj.*: nam ego talentum mutuom quoi dederam, talento inimicum mi emi, amicum vendidi, Plaut. Trin. 4, 3, 48. verum tamen potius quam te inim. habeam, faciam ut iusseris, Ter. Eun. 1, 2, 93. si tamquam inim. et hostem insectari propositum est, pergite ut coepistis facere, Liv. 39, 28, 13; — non, si capiundos mihi sciam inimicos omnes homines, Ter. Andr. 4, 2, 12. cum - inim. exterruisset, Suet. Caes. 10. ad inim. opprimendos, Nep. Pelop. 2, 2; — im *Dat*: ego meae cum vitae parcam, letum inimico deprecer, Enn. trag. 162; — o magnus posthac inimicis risus! Hor. Sat. 2, 2, 107. au te obsecro, istuc inimicis siet, Ter. Heaut. 5, 3, 13. inim. quoque et hostibus ea, quae nobis acciderint, indigna videri solere, Cic. Inv. 1, 54, 105. nec rei publicae consuluisti nec amicis profuisti nec inim. restitisti, AHer. 4, 19, 26. qui necem suam - inimicis promiserat, Suet. Caes. 74. qui pacto inim. mortem et huic vitam afferas, Pacuv. 285; — im *Genit.*: hostem ut profugiens inimici invadam in manus, Att. 192. cur non in proelio cecidisti potius, quam in potestatem inimici venires, Nep. Eum. 11, 4. inimici imperium et cruciatus corporis deprecor, Sall. J. 24, 10. Iugurtham ab senatu petere, ne -, neu verba inimici ante facta sua ponerent, 15, 1; — pessimum inimicorum genus, Tac. Agr. 41. se falsis criminibus circumventum, quoniam factioni inim. resistere nequiverit, Sall. C. 34, 2. set tempore festo alterius populi rapienda occasio cunctis visa inim. primoribus ac ducibus, Juv. 15, 38. non esse insectandos inim. amicos, Cic. Att. 14, 13 B, 3. pensitatis suis et inim. viribus, Suet. Caes. 30. mortem magis voto quam arbitria inim. obiit, Vell. 2, 22, 4. parentum - inim. dolo interemptorum, Suet. Gr. 9. inim. iniquitas, Caes. 32. qua re alia ex crimine inim. effugere possis, delica, Att. 1. uti se a contumeliis inim. defenderet, Caes. BC. 1, 22, 5. magno inim. malo, Suet. Ner. 57; quis plenior inimicorum fuit C. Mario? L. Crassus, M. Scaurus alieni: inimici omnes Metelli: at ii non modo illum inimicum ex Gallia sententiis suis non detrahebant, sed cet., Cic. Prov. cons. 8, 19; — im *Abl.*: qui ne

nunc quidem obnoxiis inimicis exsurgitis, Sall. J. 31, 2; tum oppressi Mithridatis armis homines miserrimae conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, Vell. 2, 23, 5. quoniam quidem circumventus, inquit, ab inimicis praeceps agor, incendium meum ruina restinguam, Sall. C. 31, 9. hoc crimine in concione ab inimicis compellabatur, Nep. Alc. 4, 1. eum Iugurtha, tametsi Romae in inimicis habuerat, tamen accuratissime recepit, Sall. J. 16, 3; acres innocentesque pro re publica cum inimicis contentiones, Vell. 1, 11, 6; — im *Superl.*: quom de eadem causa'st iracundus factus inimicissumus, Ter. Hec. 3, 1, 29 pocula ut Essedones parentum, ita inimicissimorum capitibus expoliunt, Mel. 2, 1, 12; — verbunden mit *Adject.*: quamquam multa nova miracula fecēre inimici mei, tamen cet., Cato frg. p. 33, 4. in quo ego spem fefelli non modo invidorum, sed etiam inim. meorum, Cic. Fam. 1, 9, 16. fuēre item, qui inimicos suos cognoscerent, Sall. C. 61, 8. adversos inim. suos bellum gessit, Nep. Alc. 4, 6. nonne uno tempore cum suis inim. in gratiam rediit, Cic. Prov. cons. 9, 21. non aliter ab ipsis inim. male audire potuit, Quint. 12, 10, 13. si omnes hunc coniectum in nuptias inimici vellent, quod nisi consilium hoc darent? Ter. Andr. 4, 1, 44. plures illic offendisse inimicos, quam hic reliquisse, Cic. Cluent. 61, 171. Pompeioque M. Crassum reconciliavit, veterem inim. ex consulatu, Suet. Caes. 19. Dolabella paternus inim., Cic. Scaur. frg. 45h. p. 237. quidam inim. graves amici sunt leves, Syr. 711. Attalo, quo graviorem inim. non habui, sororem suam in matrimonium dedit, Curt. 6, 34 (9), 17. fortem inim. ille expertus est, Nep. Them. 9, 2. scin' tu herum tuom meo hero esse inim capitalem? Plaut. Poen. 4, 2, 57. proinde ac si non iidem firmissimi solerent esse amici, qui constantes fuissent inimici, Nep. Lys. 2, 2. falso et ab impotentibus inimicis conficto crimine, Suet. Claud. 15. eum infestum inim. Cn. Pompeio cognoverat, Sall. C. 19, 1. ecce inim. atrox magno stridore per auras insequitur Nisus, Virg. G. 1, 407. nam hi sunt inim. pessumi fronte hilaro, corde tristi, quos neque ut adprendas neque uti dimittas scias, Caecil. 79; — ne, ut sunt versabiles, aliquid molirentur inimicum, Amm. 19, 11, 1. Hannibal contra in aliena, in hostili est terra, inter omnia inimica infestaque, Liv. 22, 39, 13. multa meant inimica per aures, multa per ipsas insinuant nares infesta atque aspera adactu cet., Lucr. 6, 777; — mit *Genit.*: inimici vero eius quiescendum in praesenti - decreverunt, Nep. Alc. 4, 2. quod inimici eius dissidentes suos sensus aperturi forent, Dion. 8, 2. M. Cato, Galbae gravis atque acer inim., Cic. dOr. 1, 53, 227. ille perennis inim. amicorum suorum, Fam. 1, 9, 2. quid cessatis, inquit, regis inimicum, interfectorem, confitentem occidere? Curt. 6, 42 (11), 14. futurum, ut homines bellicosos, populi R. inimicos - finitimos haberet, Caes. BG. 1, 10, 2. inimici tribuniciae potestatis, Cic. Cornel. II. frg. 3. p. 214. inimicum meum - meum autem? immo vero legum, iudiciorum, ocii, patriae, bonorum omnium - sic amplexabantur, cet., Fam. 1, 9, 10. u. vgl. §. 11. 19; quam omnes semper amicam omnium potius, quam cuiusquam inimicam putaverunt, Cael. 13, 32; — harum enim (caprarum) dentes inimici sationis, Varr. RR. 2, 3, 7. inimica bonorum (lingua), Catull. 108, 3; — im *superl.*: ubi vidit homo ad omne facinus paratissimus fortissimum virum, inimicissimum suum - palam agere coepit cet., Cic. Mil. 9, 25. ne pateretur Philippi domus ac familiae inimicissimos stirpem quoque interimere, Nep. Eum. 6, 3. quae (perturbationes) sunt - turbidi animorum concitatique motus, aversi a ratione et inimicissimi mentis vitaeque tranquillae, Cic. Tusc. 4, 15, 34.

d) *Adv.* α) neque Boi neque Hispani, cum quibus eo anno bellatum erat, tam **inimice** infesti erant Romanis quam Aetolorum gens, Liv. 35, 12, 1. invidia tacite, sed inim. irascitur, Syr. 235. vide quam tecum agam non inim., Cic. Phil. 2, 14, 34. ut eum non inim. corripere sed paene patrie monere videatur, Quint. 11, 1, 68. vitia orationis inim. insequuntur, 12, 1, 22. qui admonent amice docendi sunt, qui inim. insectantur repellendi, Cic. ND. 1, 3, 5. iam e memoria excessit - quotiens in obsidentes quam inim. eruperimus? Liv. 26, 13, 6; im *compar.*: de nullis enim quam de vobis infestius aut inimicius consuluerunt, Liv. 28, 29, 8; im *superl.*: sin autem inimicissime atque infestissime contendere perseveret, se paratum esse omni recta atque honesta ratione defendere quod petat non deberi, Cic. Quinct. 21, 66. — **inimiciter**, Enn. b. Prisc. II. p. 71, 3. Non. p. 514, 21. inim. irascendum non est, Tubero b. Charis. p. 202, 13. nos pro tuis iniuriis continuis animo tenus commoti inim. tecum bellare studemus, Claud. Quadrig. aus e. Briefe der Cons. C. Fabric. u. Q. Aemil. an d. König Pyrrhus b. Gell. 3, 8, 8.

2) **verhaßt**, dis inimice senex, Hor. Sat. 2, 3, 123. virgini Pleuron inimica divae (Dianae), Sen. Troad. 831.

ĭnĭmĭtābĭlis, e, **unnachahmbar**, opera quaedam nobis inimitabilia, qualia sunt cerarum ac mellis, efficere, nonnullius fortasse rationis est, Quint. 2, 17, 16. multa animalia mellis illum inimitabilem humanae rationi saporem vario florum ac sucorum genere perficiunt, 1, 10, 7. olli enim et quianam et miis et pone pellucent et aspergunt illam, quae etiam in picturis est gratissima, vetustatis inimitabilem arti auctoritatem, 8, 3, 25. morum certe dulcedo ac suavitas et adversus amicos aequa ac par sui aestimatio inimitabilis fuisse dicitur, Vell. 2, 97, 3.

ĭnĭnĭtiātus, a, um, **anfangslos**, **ewig**, substantiarum cardo, von Gott, Cl. Mam. stat. an. 1, 23.

ĭnintellĭgĭbĭlis, e, **unbegreifbar**, dei splendor, Ambros. Off. 1, 14.

ĭninterprĕtābĭlis, e, **unerklärbar**, nomen, Tert. adv. Valent. 14. u. and. KS.

ĭninterprĕtātus, a, um, **unerklärt**, ininterpretatum alqd. relinquere, Hieron. Ep. 29.

ĭnĭnventĭbĭlis, e, **unauffindbar, unergründbar**, und: **ĭnĭnvestīgābilis**, e, **unerforschlich**, profundum divitiarum et sophiae, ut ininventibilia iudicia eius et inevestigabiles viae eius, Tert. adv. Hermog. 45. o profundum divit. et soph. dei, ut ininvestigabilia iudicia eius, utique dei iudicis, et ininvestigabiles viae eius, utique intellectus et scientiae, adv. Marc. 2, 2. u. vgl. 5, 14. aus Rom. 11, 33.

ĭnīque, *Adv.*, s. iniquus.

ĭnīquĭtas, ātis, *f.*, 1) die **Ungleichheit, Unebenheit, Rauheit, Schroffheit**, dah. die **ungünstige**, **beschwerliche**, **bedrängnißvolle**, **gefahrvolle Lage** od. **Beschaffenheit**, a) eig.: quid iniquitas loci habeat incommodi proponit, Caes. BG. 7, 45, 8. quod propter iniquitatem loci-ne primum quidem posse impetum suum sustineri existimabant, 3, 2, 4. milites neque pro opere consistere propter iniquitatem loci neque inter vineas sine periculo administrare, Sall. J. 92, 9. si ab eo consilio iniquitate loci deterrerentur, Liv. 7, 34, 12; eadem temeritate avidam ulteriorum semper gentem in saltus invios deductam, saeptam non hostium magis armis quam locorum iniquitatibus esse, 9, 38, 5. subsidia enim in talibus iniquitatibus locorum maximo saepe usu fuerunt, 38, 22, 3; — in tanta rerum iniquitate fortunae quoque eventus varii sequebantur, Caes. BG. 2, 22, 2. ut, qui propinquitatem loci videret, paratos prope aequo Marte ad dimicandum existimaret, qui iniquitatem condicionis perspiceret, inani simulatione sese ostentare cognosceret, 7, 19, 3; hac penuria colonorum et communi temporis iniquitate ut reditus agrorum sic etiam pretium abiit, Plin. Ep. 3, 19, 7. terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis, Curt. 7, 29 (7), 6; iniuriam novo scelere conflatam putant oportere defendi, defendere ipsi propter iniquitatem temporum non audent, Cic. SRosc. 1, 1. temporum iniquitate pressi, Liv. 35, 16, 11; — b) übtr., die **Ungunst, Abneigung, feindliche Haltung**, nec iam Q. Fulvii saevitiam in sese, sed iniquitatem deûm atque execrabilem fortunam suam incusabant, Liv. 26, 34, 13. illum magna ex parte domitorem Germaniae-fatorum iniquitas consulem-rapuit, Vell. 2, 97, 3. exercitus-marcore ducis, perfidia hostis, iniquitate fortunae circumventus-ab hoste ad internecionem trucidatus est, 2, 119, 2.

2) die **Ueber-** od. **Untermäßigkeit**, das **zu große** od. **zu geringe Maaß**, a) eig.: quo evenit ut in iteratione quoque scamna fiant et boves iniquitate operis pessime multentur, Col. 2, 4, 6. lapidibus additis insuper sic iniquitatem ponderis medebatur, Apul. M. 7, 17. — b) übtr., die **Unbilligkeit, Ungerechtigkeit**, vgl.: aequitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, luxuria, ignavia, temeritate, cum vitiis omnibus, Cic. Cat. 2, 11, 25; dignitatem nostram ut potest in tanta hominum perfidia et iniquitate retinebimus, Fam. 1, 2, 4. locus intra oceanum iam nullus est neque tam longinquus neque tam reconditus, quo non per haec tempora nostrorum hominum libido iniquitasque pervaserit, II. Verr. 3, 89, 207. quod iniquitas praetoris eripuit, restituatis, Sall. C. 33, 5. intercedere iniquitatibus magistratuum, Plin. Pan. 80, 4. eatur, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat, Suet. Caes. 32; — ut rei, quae ex adverso proponatur, iniquitatem omnes etiam circumstantes intelligant, Quint. 4, 2, 22. u. vgl. 12, 7, 6. tamquam de iniquitate exitii quaerens ita scripsisset, se quidem mori nullis supplicii causis cet., Tac. A. 16, 17; — habere videbitur ista res iniquitatem, si imperare velis, difficultatem, si rogare, Cic. Cat. 4, 4, 7. ipso Vespasiano inter initia imperii ad obtinendas iniquitates haud perinde obstinante, Tac. H. 2, 84.

ĭnīquo, āre, das **rechte Maaß überschreiten** lassen, übtr. **unmuthig machen**, aequum animum indigna iniquat contumelia, Laber. 65.

ĭnīquus od. **ĭnīcus**, a, um, 1) **ungleich, uneben, rauh, schroff**, dah. **ungünstig, beschwerlich, bedrängnißvoll, gefahrvoll, gefährlich, nachtheilig** (Ggstz aequus), a) eig.: quod iniquo loco atque impari congressi numero V horis proelium sustinuissent, Caes. BC. 1, 47, 3. necessario paene iniquo loco et leniter declivi castra fecerunt, BG. 7, 83, 2. temere insecuti longius fugientes in locum iniquum progrediuntur, Caes. BC. 1, 45, 2. u. so: loco iniquo, Liv. 8, 38, 9. carpendo novissimos premendoque iniquis ad transitum locis agmen detinuit, §. 6. u. in dieser Verbindung im *comp.* u. *sup.*: hostes-et de expugnando oppido et de flumine transeundo spem se fefellisse intellexerunt neque nostros in locum iniquiorem progredi pugnandi causa viderunt, Caes. BG 2, 10, 4. sibi difficile factu esse intellexit simul et oppidum uno tempore oppugnare et in acie in cornu dextro ac sinistro ex iniquiore loco pugnare, Auct. BAfr. 42, 3. ausos esse transire latissimum flumen, ascendere altissimas ripas, subire iniquissimum locum, Caes. BG 2, 27, 5. primos prohibere ascensu atque iniquissimo nostris loco proelium committere coeperunt, 5, 32, 2. u. vgl.: nullus tamen vel iniquissimus locus non maiorem quaestum reddet, quam acceperit impensam, Col. 3, 3, 12; — namque furens animi dum proram ad saxa suburguet interior spatioque subit Sergestus iniquo, infelix saxis in procurrentibus haesit, Virg. A. 5, 202. inflicta vadi dorso dum pendet iniquo (puppis), 10, 302. rectius vives, Licini, neque altum semper urgendo neque, dum procellas cautus horrescis, nimium premendo littus inicum, Hor. Od. 2, 10, 1 sqq. trudebanturque in paludem gnaram vincentibus, iniquam nesciis, Tac. A. 1, 63. primo circa saltus, cum utrimque ad hostem iniqua via esset, cunctati sunt, Liv. 9, 27, 3. si secum alios consul mittere velit, se non iniquo nec perdifficili aditu super caput hostium eos deducturum, 32, 11, 3. ipse cum tribunis primisque ordinibus ad contemplandos transitus est progressus qua descensus facilis armatis, qua in ulteriorem ripam minime iniquus ascensus esset, 44, 33, 4; — u. vgl. weiter in militär. Beziehung: urgetur pugna congressus iniqua, Virg. A. 10, 889. ubi congressu subiit Gesander iniquo, VFlacc. 6, 322. sperans bar-

baros atque imperitos homines inopia cibariorum adductos ad iniquam pugnandi condicionem posse deduci, Caes. BG. 6, 10, 2; — Iuverna - caeli ad maturanda semina iniqui, Mel. 3, 6, 6. si ventis - actus iniquis intrasses portus, Ov. Her. 6, 141. mare semper iniquum cogitet et damno littora feta suo, Rem. am. 569. u. mit *Dat.*: sidus iniquum gentibus, Lucan. 10, 35. cursum mutavit iniquum frugibus amnis, Hor. AP. 67. illa est agricolae messis iniqua suo, Ov. Her. 12, 48. (vina) iniqua capiti, Plin. 13, 4 (9), 44. unda maris lendes capiti deducit iniquas, Seren. Sammon. 72; — neque nos agere hoc patriai tempore iniquo possumus aequo animo, neque cet., Lucr. 1, 41. Sabino bello ait se militantem, quia propter populationes agri non fructu modo caruerit, sed villa incensa fuerit, direpta omnia, pecora abacta, tributum iniquo suo tempore imperatum aes alienum fecisse, Liv. 2, 23, 5. si et Dardani, gens infestissima Macedoniae temporibusque iniquis regum imminens, tolleretur, 40, 57, 6.

b) übtr., **ungünstig, abgeneigt, feindlich, aufsässig, gehässig,** subst. ein **Feind, Gegner,** saepe deos aliquis peccando fecit iniquos, Ov. F. 5, 299. quae mea caelestes iniuria fecit iniquos? Her. 8, 87. iniqui flamma Tonantis, Sen. Agam. 592. fatis Iunonis iniquae pertulerit (labores Hercules), Virg. A. 8, 292. u. so Iuno, Ov. M. 296. 308. Her. 9, 45. Lucan. 1, 576. talia verba dabat conlapsaque flebat iniquae in Veneris Medea sinus, VFlacc. 7, 251. unde (Tibure) si Parcae prohibent iniquae dulce pellitis ovibus Galaesi flumen et regnata petam Laconi rura Phalantho, Hor. Od. 2, 6, 9 sqq. u. vgl.: cum diva supremas rumpit iniqua colus, VFlacc. 6, 644. ecce puer summa se tollere visus ab unda frondibus in croceis et iniquae munere nymphae, 4, 23. Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis, Hor. Sat. 2, 7, 14. u. vgl.: regium certe genus et penates maeret iniquos, Od 2, 4, 15. iniqua raro maximis virtutibus Fortuna parcit, Sen. Herc. fur. 325. u. vgl.: sic ego Fortunae telis confixus iniquis pectore concipio nil nisi triste meo, Ov. Pont. 2, 7, 15. Turni sortem miseratur iniquam, Virg. A. 12, 243. u. so 6, 332. tam iniquam et tam indignam sortem P. R. palam et clare detestata est, Suet. Claud. 3. sors quoque nescio quem fato designat iniquo, qui primus Danaûm Troada tangat humum, Ov. Her. 13, 93. se fati dixit iniqui, M. 7, 828. saeva manu dat iniqua miseris fata? Sen. Troad. 989. u. vgl.: pater armento quos (equos) dives ab omni nutrierat fatisque viam monstrarat iniquis, VFlacc. 6, 204. absit iniqua fames, Ov. F. 4, 767; — caeteri sunt partim obscurius iniqui, partim non dissimulanter irati, Cic. Fam. 1, 5, 2. quae premit invisam socrus iniqua nurum, Ov. F. 2, 626; rerum Hasdrubali traduntur habenae, occidui qui solis opes et vulgus Hiberum Baeticolasque viros furiis agitabat iniquis, Sil. 1, 144. nec iniqua finis in ira est, Ov. M. 5, 245. is pernas succidit iniqua superbia Poeni, Enn. A. 279. casta quidem, sed non et credita: rumor iniquus laeserat, Ov. F. 4, 307. u. vgl.: nigro adlatraverat ore victorem Invidia et ventis iactarat iniquis, Sil. 8, 290. quorum iniqui sermones quum ad me per homines honestissimos perferrentur, cet., Cic. Fam. 1, 9, 20; u. im *superl.*: numquamne tibi iudicii, numquam contionis, numquam huius tantae frequentiae, quae nunc te animo iniquissimo infestissimoque intuetur, venit in mentem? II. Verr. 5, 55, 144. — *Subst.*: qui maledicit et vituperat, quanto id acerbius facit, tam maximo ille pro inimico et iniquo ducitur, Gell. 19, 3, 2. qua re oratos vos omnes volo, ne plus iniquôm possit quam aequôm oratio, Ter. Heaut. prol. 26. multi amici accusatoris, non nulli etiam nostri iniqui, multi communes obtrectatores atque omnium invidi multa finxerunt, Cic. Planc. 23, 57. u. vgl.: tu deligas ex omni populo aut amicos tuos aut inimicos meos aut denique eos, quos inexorabiles, quos inhumanos, quos crudeles existimes: tu me ignaro, necopinante, inscio notes et tuos et tuorum amicorum necessarios, vel iniquos vel meos vel etiam defensorum meorum, eodemque adiungas, quos natura putes asperos atque omnibus iniquos, 16, 40. me scio a te contra iniquos meos solere defendi, Fam. 11, 27, 7. eoque apud bonos laudatus et gravis iniquis, Tac. A. 4, 68. versique ad caelum ac deos integram illi subolem ac superstitem iniquorum precarentur, 3, 4; — mit *Dat.*: Priamus - iniqua Troiae castra fefellit, Hor. Od. 1, 10, 14. adde iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum, Sat. 2, 2, 96. soror et Procne Tereusque duabus iniquus, Ov. F. 2, 629. iam non dura toris Veneri nec iniqua reversae, VFlacc. 2, 355. venit paratus Servilius, Iovi ipsi iniquus, cuius in templo res agebatur, Cic. Fam. 10, 12, 4. adiecit, non Dareo iniquos fuisse, Curt. 7, 22 (5), 25; serus in caelum redeas diuque laetus intersis populo Quirini neve te nostris vitiis inicum ocior aura tollat, Hor. Od. 1, 2, 45. nam oblectamentis principis palam iniquum detractare vim eius equos regentis cet., Tac. A. 14, 52.

2) **das rechte Maaß überschreitend, das rechte od. gehörige Maaß nicht haltend, unverhältnißmäßig über- od. untermäßig** (d. i. zu groß od. zu klein, zu hoch od. zu niedrig, zu viel od. zu wenig, zu stark od. zu schwach u. dgl.), **unpassend, nicht entsprechend, schief, falsch,** a) eig.: haeret Hylas lateri passusque moratus iniquos, VFlacc. 3, 486. iniquo pondere rastri, Virg. G. 1, 164. oleum adhibitis iniquis ponderibus accipere, Ulp. Dig. 19, 1, 32. iniquum pretium, Paul. Dig. 40, 5, 31. qualis in Alciden et Thesea Rhoetus iniqui nube meri geminam Pholoen maioraque cernens antra ruit, VFlacc. 3, 65. siquem extenta plagarum quattuor in medio dirimit plaga solis iniqui, Virg. A. 7, 227. velut impatiens hominum vel solis iniqui limite vel glacie nuda atque ignota iaceres, Lucan. 7, 866. iniquo e sole calentes Battiadas late imperio sceptrisque regebat, Sil. 2, 60. u. vgl.: nec patitur noctes nec iniquos crescere soles, Lucan. 5, 25; — ea, quae quondam spatiis exclusus iniquis Virgilius nobis post se memoranda reliquit, Col. 10, 2. servorum ventres modio castigat iniquo, Juv. 14, 126.

sese aliquem credens, Italo quod honore supinus fregerit heminas Arreti aedilis iniquas, Pers. 1, 129. pondera ab Gallis adlata iniqua et tribuno recusante additus ab insolente Gallo ponderi gladius, Liv. 5, 48, 9. illa pati, quae nec Sarmentus iniquas Caesaris ad mensas nec vilis Gabba tulisset, Juv. 5, 3; — quae genitali concilio possent arceri tempore iniquo, Lucr. 1, 183. censen' me verbum potuisse ullum proloqui? aut causam ullam, ineptam saltem, falsam, iniquam? obmutui, Ter. Andr. 1, 5, 22. nam hoc paene iniquom'st, comico choragio conari desubito agere nos tragoediam, Plaut. Capt. prol. 61. — *Adv.*: quam **inique** comparatum'st, Ter. Phorm. 1, 1, 7. inique Castorem cum Domitio comparo, Cic. Deiot. 11, 31. hi, qui legunt aut inique interpretantur quae scripta sunt, aut vera esse non credunt, Gell. 4, 15, 4. u. im *superl.*: iam hoc prope iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis - medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis - deterrimus obscurissimusque patronus adhibetur, Cic. Cluent. 21, 57.

2) übtr. a) im Allg.: a quotiens vaccam vultu spectavit iniquo, mit schiefem, scheelem, neidischem Blick, Ov. AA. 1, 313. ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis, M. 9, 476; — ne istuc tam iniquo patiare animo, Unmuth, im Ggstz. zu aequus animus, Gleichmuth, Ter. Eun. 2, 1, 6. u. so Att. 109. Ter. Phorm. 5, 1, 36. Cic. Tusc. 2, 2, 5. Vell. 2, 30, 3. Quint. 11, 1, 66. Curt. 6, 42 (11), 8. paupertatemque fatendo effecēre levem nec iniqua mente ferendo, Ov. M. 8, 633. demitto auriculas ut iniquae mentis asellus, Hor. Sat. 1, 9, 20. u. im *Superl.*: quid quod sapientissimus quisque aequissimo animo moritur, stultissimus iniquissimo, Cic. Sen. 23, 83. — *Adv.*: **inique** ferunt, id habere aliquem, quod ipsi non habent, Lact. 6, 4. u. im *superl.*: calvitii vero deformitatem iniquissime ferret, saepe obtrectationem iocis obnoxiam expertus, Suet. Caes. 45. — b) insbes. unbillig, ungerecht, victima haud ulla amplior potest magisque opima mactari Iovi, quam rex iniquus, Sen. Herc. fur. 922. difficilem tenui sub iniquo iudice causam, Ov. M. 13, 190. tune e sociis electus iniquis? VFlacc. 4, 242. sed nunc ea me exquirere iniqui patris est, Ter. Andr. 1, 2, 16. nam quis iniquae tam patiens urbis, tam ferreus, ut cet., Juv. 1, 30. aequum atque iniquum regis imperium feras: iniqua numquam regna perpetuo manent, Sen. Med. 195 sq.; — sederat Hippomenes cursus spectator iniqui, Ov. M. 10, 575. procerum vi pulsus iniqua germanique manu Perses barbaricas iam movit opes Hyrcanaque signa, VFlacc. 3, 492. prudens emisti vitiosum, dicta tibi est lex: insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua? Hor. Ep. 2, 2, 18. quam temere in nosmet legem sancimus iniquam! Sat. 1, 3, 67. erat iniqua conditio postulare, ut Caesar Arimino excederet, Caes. BC. 1, 11, 1. u. vgl. Quint. 5, 6, 3. exul Hypermnestra, pretium pietatis iniquum quam mortem fratri depulit, ipsa tulit, Ov. Her. 14, 129. cum se sub leges pacis iniquae tradiderit, Virg. A. 4, 618. bello interea sed pressus iniquo auxilium petit, VFlacc. 5, 554. u. dicht.: ceu superum segnes ad iniqua altaria tauros constituit, 4, 152. u. vgl. Sen. Troad. 985; — vide quam iniquos sis prae studio, Ter. Andr. 5, 1, 6. oh, iniquos es, qui me tacere de re tanta postules, Heaut. 5, 3, 9. ita animum induxerunt, socrus omnes esse iniquas, Hec. 2, 3, 5. scire velis, mea cur ingratus opuscula lector laudet ametque domi, premat extra limen iniquus, Hor. Ep. 1, 19, 35. iniqua quaedam iudicant homines, quia pati non debuerint, quaedam, quia non speraverint, Sen. dIra 2, 31, 1. qualitate (excutiuntur), an inhonesta, iniqua, improba, inhumana, crudelia cet., Quint. 5, 13, 19; — im *comp.*: fortasse aliquantum iniquior erat praeter eius lubidinem, Ter. Heaut. 1, 2, 27. quid hoc indignius? quid hoc iniquius? Cic. II. Verr. 3, 86, 200. quid hoc iniquius aut indignius, C. Aquili, dici aut commemorari potest, quam cet., Quinct. 2, 8. apparebat, quo nihil iniquius est, ex eventu famam habiturum, Liv. 27, 44, 1. quid igitur iniquius est, quam me - nunc perire quia parui? Curt. 7, 5 (1), 49. u. im *superl.*: duos (equos) ipse habebam: quos quum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar, 7, 5 (1), 34. iniquissima haec bellorum condicio est, Tac. Agr. 27; — quibus iris inpulsus tandem nunc *in* illam iniquos siem, Ter. Hec. 3, 5, 35. quam iniqui sunt patres in omnes adulescentes iudices! Heaut. 2, 1, 1. quom illa, quae nunc in me iniqua'st, aequa de me dixerit, Hec. 3, 5, 25; iniqui iudices *adversus* nos sumus, Quint. 8, 3, 33; iniquum est mit *Inf.*: inscitum offerre iniuriam tibi immerenti iniquom'st, Ter. Hec. 5, 1, 14. cui me praeripere desponsam iam et destinatam laudem, - valde est iniquum, Cic. Har. resp. 3, 6. si pace uti velint, iniquum esse de stipendio recusare, quod sua voluntate ad id tempus pependerint, Caes. BG. 1, 44, 4. — *Subst.*: insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui, Hor. Ep. 1, 6, 15. certe tute iubebas animam tradere, inique, me inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent, Catull. 30, 7. dicetne de his secundum debitam rerum dignitatem malus atque iniquus? Quint. 12, 1, 8. in quo aequi sperasse Postumum dicunt, peccasse iniqui, ipse etiam insanisse se confitetur, quod cet., Cic. RPostum. 9, 25. potestis igitur ignotos notis, iniquos aequis, alienigenas domesticis, cupidos moderatis - anteferre? Font. 14, 32 (10, 22). ne eum circumventum inique iniqui inrideant, Ter. Hec. alt. prol. 46. vel iniqui consentiant, Quint. 1, 10, 33. si temnis Olympum, a magno Stilichone cave, qui semper iniquos fortuna famulante premit, Claud. BGet. 511. poëta sensit scripturam suam ab iniquis observari, Ter. Ad. prol. 2; — nec natura potest iusto secernere iniquum, Hor. Sat. 1, 3, 113. iniquum petendum, ut aequum feras, Quint. 4, 5, 16. quid est? num iniquom postulo? Ter. Phorm. 2, 3, 64. Sa. cupio, aequi modo aliquid. Ae. vah, leno iniqua me non volt loqui, Ad. 2, 1, 33. aequitas fit ex iniqui contemplatione manifestior, Quint. 12, 1,

35. habet aliquid ex iníquo omne magnum exemplum, Tac. A. 14, 44. — *Adv.*: quod-praedam **inique** divisisset, AVict. Vir. ill. 23, 4. sed quae maxime rem continerent, erant, utrum restituerentur, quos Achaei damnaverant, nec ne, inique an iure occidissent, quos occiderant, Liv. 39, 48, 2. qua ego hunc amorem mi esse avi dicam datum, aut quid ego unquam erga Venerem inique fecerim, qui sic tot amanti mi obviam eveniant morae? Plaut. Cas. 3, 4, 26. at hoc ipsum, inquies, inique facis, qui hostilis animi in rem publicam homines cives appelles, Brut. b. Cic. ad Brut. 1, 4, 2. illis, qui expulsi sunt inique, sed tamen legibus reducti, Dom. 33, 87. nocentium poenas legibus inique constitutas, si homines ad maleficia non sponte veniunt, sed fato trahuntur, Gell. 7 (6), 2, 5. is quidem eductus ad consules, qui tum in crimen vocabatur, se inique a tuis iactatum graviter querebatur, Cic. Planc. 23, 55. edepol ne nos sumus inique aeque omnes invisae viris, Ter. Hec. 2, 3, 1. u. vgl. Hec. alt. prol. 46. rure ego viventem, tu dicis urbe beatum: cui placet alterius sua nimirum est odio sors: stultus uterque locum immeritum causatur inique: in culpa est animus, qui se non effugit umquam, Hor. Ep. 1, 14, 10.

ĭnĭtiālis, e, **den Uranfang betreffend, erster, anfänglicher, ursprünglicher**, o elementorum origo initialis, Apul. M. 4, 30. in. controversiae status de rigore pertinens ad materiam transcendit in controversiam quae est loco tertio de fine, Agrim. p. 25, 26. u. so p. 70, 2. 5. 72, 5. initialis sapientiae vetus - auctoritas, Amm. 17, 4, 8.

ĭnĭtiāmenta, orum, *n.*, die **Mittel zur Weihe** in etw., haec eius (sapientiae) initiamenta sunt, per quae non municipale sacrum, sed ingens deorum omnium templum, mundus ipse, reseratur, Sen. Ep. 14, 2, 28 (90).

ĭnĭtiātio, ōnis, *f.*, die **Einweihung in einen geheimen Dienst, die Feier e. geheimen Dienstes**, peregrinatione quidem Graeciae et Eleusinis sacris, quorum initiatione impii et scelerati voce praeconis summoventur, interesse non ausus est, Suet. Ner. 34.

ĭnĭtiātor, ōris, *m.*, **der Urheber**, novi testamenti, Tert. adv. Marc. 4, 14.

ĭnĭtiātrix, īcis, *f.*, die **Urheberin**, litteraturae, Tert. ad Nat. 2, 7.

ĭnĭtio, āvi, ātum, āre, 1) *alqd.*, etw. **anfangen**, im *Pass.* **den Anfang nehmen**, absque conventione personae legitimae initiatum iurgium videtur, Imp. Hon. et Theod. Cod. 3, 6, 3. ver enim tum initiatur, cum cet., Firmic. Math. 2, 12. quam (brassicam) inchoante transferemus Augusto vel irriguo loco vel pluvia initiante madefacto, Pallad. 7, 4. ex his initiata sunt cetera, Tert. adv. Valent. 15. — 2) *alqm.*, Jmdn. in etw. **einführen**, in etw. **einweihen**, vorzugsw. in e. **Geheimdienst**: nocturna mulierum sacrificia ne sunto praeter olla, quae pro populo Romano rite fient: neve quoi initianto, nisi, ut adsolet Cereri, Graeco sacro, XII. tabb. b. Cic. Leg. 2, 9, 21. u. vgl. dazu: excipis, credo, illa (sacra), quibus ipsi initiati sumus, und: ad nostras (leges) igitur revertor, quibus profecto diligentissime sanciendum est, ut mulierum famam multorum oculis lux clara custodiat initienturque eo ritu Cereri, quo Romae initiantur, 2, 15, 36 u. 37. u. so: Cereri initiantur, Tert. Pall. 4. qui ab Orpheo sacrorum sollemnibus initiatus Phrygiam religionibus inplevit, Justin. 11, 7, 14. mater adulescentulum adpellat: se pro aegro eo vovisse, ubi primum convaluisset, Bacchis eum se initiaturam, damnatam voti deûm benignitate exsolvere id velle, Liv. 39, 9, 4. magos secum adduxerat, magicis etiam cenis eum initiaverat, Plin. 30, 2 (6), 17. u. vgl.: et deorum etiam adhibuerunt opes ritu quodam sacramenti vetusto velut initiatis militibus, Liv. 10, 38, 2. und: haec manus (Atticorum imitatorum) quasi quibusdam sacris initiata ut alienigenam - insequebantur, Quint. 12, 10, 14. u. von lebl. Dingen: quae quidem (sica) quibus abs te initiata sacris ac devota sit, nescio, Cic. Cat. 1, 6, 16. mysticis disciplinis initiatum (anulum), Amm. 29, 1, 31; — *abs.*: porro autem Geta ferietur alio munere, ubi era pepererit: porro autem alio, ubi erit puero natalis dies: ubi initiabunt, Ter. Phorm. 1, 1, 15. montes - sacris Liberi patris et coetu Maenadum Orpheo primum initiante celebratos, Mel. 2, 2, 2. omitto Eleusina, sanctam illam et augustam, „ubi initiantur gentes orarum ultimae", Enn. (trag. 169) b. Cic. ND. 1, 42, 119. reminiscere, quoniam es initiatus, quae tradantur mysteriis, Tusc. 1, 13, 29. Acarnanes duo iuvenes per initiorum dies non initiati templum Cereris imprudentes religionis cum cetera turba ingressi sunt, Liv. 31, 14, 7. sicut sanctiora sacrorum tantum initiati sciunt, ita in philosophia arcana illa admissis receptisque in sacra ostenduntur: at praecepta et alia eiusmodi profanis quoque nota sunt, Sen. Ep. 15, 3, 64 (95); auch = baptizare, Tert. Monog. 8; — im Allg.: aliis enim chartis, aliis sum litteris initiatus, Plin. Ep. 5, 15, 8. neque enim est sanctius sacris iisdem quam studiis initiari, Quint. 1, 2, 20. solem ac lunam et stellas quinque, quibus ab errore nomen est - ipsa suo motu in orientem ab occidente procedere non solum literarum profanis sed multis quoque doctrina initiatis abhorrere a fide - iudicatum est, Macrob. Somn. Scip. 1, 18, 2. iussi ergo discubuimus et gustatione mirifica initiati vino etiam Falerno inundamur, Petron. 21, 6.

ĭnĭtium, ii, *n.* (ineo), **der Beginn, Anfang** (meist im Singul., doch auch im Plur. theils mit Rücksicht auf mehrere Subjecte, theils mit Bezug auf verschiedene Elemente u. Beziehungen, welche in einem Begriff zusammenzufassen sind, u. so bes. technisch; im silbern. Zeitalter wird der Begriff noch durch primus geschärft od. beschränkt), 1) im Allg., vgl. zunächst Stellen mit entgegengesetzten u. synonymen Begriffen: ubi ab initiis incipiendum, ubi more Homerico e *mediis* vel *ultimis*, Quint. 7, 10, 11; habent enim omnia initium, *incrementum*, *summum*, ut iurgium, deinde caedes et strages, 5, 10, 71. u. so im Ggst. zu summa, pr. 5. 1, 1, 23; ut *finem* atque initium lucis exiguo discrimine internoscas, Tac. Agr.

12. corporis et fortunae bonorum ut initium, sic finis est, Sall. J. 2, 3. non in eiusdem potestate initium eius (belli) et finem esse, 83, 1. ab initio principatus eius usque ad finem, Eutr. 7, 8. neque emptio agrorum exercita ad formam senatus consulti, acribus, ut ferme talia, initiis, incurioso fine, Tac. A. 6, 17. cuius (schematis) et initia inter se et fines iidem sunt, Quint. 9, 3, 31; natura vero se sic habet, ut, quo modo initium nobis rerum omnium ortus noster adferat, sic *exitum* mors, Cic. Tusc. 1, 38, 91. eius collega L. Bestia bonis initiis orsus tribunatus - tristes exitus habuit consulatus, Brut. 34, 128; ceteris in rebus statim ab initio principatus usque ad exitum civilis et clemens, Suet. Vesp. 11; postquam L. Sulla armis recepta re publica bonis initiis malos *eventus* habuit, rapere omnes cet., Sall. C. 11, 4. initia in potestate nostra sunt: de eventu fortuna iudicat, Sen. Ep. 2, 2, 16 (14); breviter pro Caecina Cicero initia, causas, effecta, antecedentia, consequentia complexus est, Quint. 7, 3, 29. u. vgl.: omnium bellorum initium et *causam* hinc sumpsit, Suet. Aug. 10. struebat iam fortuna in diversa parte terrarum initia causasque imperio, Tac. H. 2, 1; ad quas (virtutes) nobis etiam ante, quam doceremur, initia quaedam ac semina sunt concessa natura, Quint. 2, 20, 6. — Mit *Genit.* eines Zeitbegriffes, im *Singul.*: initio veris praecordiorum inflatione temptabatur, Suet. Aug. 81. initio aestatis Lepidus - pervenit ad Caesarem, Vell. 2, 115, 2. quaedam Italiae civitates diem, quo primum ad se venisset, initium anni fecerunt, Suet. Aug. 59. tribuni militum initio anni fuerunt, Liv. 4, 7, 11. quam (spem futurorum) et ostentis et praedictionibus ab initio aetatis conceperat, Suet. Tib. 14. und *abs.*: initio, vom Anfang an, Anfangs, anfänglich, ursprünglich, für's Erste, quem ad modum senatus initio censuit, Cic. Fam. 1, 7, 4. quod - initio locum tumulumque tenuissent, Caes. BC. 1, 47, 2. Hiempsal reperitur occultans se tugurio mulieris ancillae, quo initio pavidus et ignarus loci perfugerat, Sall. J. 12, 5. u. vgl. 28, 7. 66, 2. 102, 1. C. 2, 1. 4. 3, 3. 6, 1. 39, 5. 56, 2. 5. initio cum Pisandro praetore - per internuntios colloquitur, Nep. Alc. 5, 3. u. vgl. Thras. 1, 5. Eum. 13, 2. Att. 21, 2. adeo grave visum est quod initio dubitabatur an omnino crimen esset, Plin. Ep. 3, 9, 18. ut initio dixi, Quint. 11, 1, 42. comites servosque ceteros initio statim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiserat, Suet. Caes. 4. minime - illo posse confido loco malum finiri, quo conceptum est initio, Phaedr. 1, 20, 7; qui mortales initio Africam habuerint divorsum est, Sall. J. 17, 7. u. vgl. 18, 1. C. 6, 1. ab his (Corinthiis) initio Syracusae erant conditae, Nep. Timol. 3, 1. Britanniam qui mortales initio coluerint, indigenae an advecti, inter barbaros parum compertum, Tac. Agr. 11; und so: laborantibus iam suis Germanos - submittit, quos ab initio habere secum instituerat, Caes. BG. 7, 13, 1. id nunc ego quoque audiam, Claudiae genti iam inde ab initio nihil antiquius in re publica patrum maiestate fuisse, semper plebis commodis adversatos esse, Liv. 6, 40, 3. nos certe sic esse ab initio formatos, ut possemus orare pro nobis -, manifestum est, Quint. 2, 20, 6; u. mit correspondirenden Zeitpartikeln: qui initio proditor fuit, *deinde* perfuga, qui primo - deinde -, Cic. SRosc. 40, 117. nam initio occidit Hiempsalem fratrem meum, deinde patrio regno me expulit, Sall. J. 24, 6. u. vgl.: sic primis initiis sexum mentita puer esse credita est, magnas deinde res gessit, Justin. 1, 2, 4; initio, quale ubique, silentium noctis, dein concuti ferrum, vincula moveri: — tum crebrescere fragor, Plin. Ep. 7, 27, 8; et initio quidem Galliam Cisalpinam - accepit, *mox* per senatum Comatam quoque, Suet. Caes. 22. u. so Quint. 12. pr. 1; in diplomatibus libellisque et epistolis signandis initio sphinge usus est, mox imagine Magni Alexandri, novissime sua, Dioscuridis manu sculpta, Suet. Aug. 50; cui consuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit, Cic. ad Brut. 1, 10, 1; vgl. noch: quae (vasa) iacta initio risum pugnantibus concitarunt: postquam cet., Nep. Hann. 11, 5. u. vgl. Sall. J. 6, 2. nam et initio - et cum -, Nep. Pelop. 5, 1. — Ferner mit *Genit.* einer Amtsthätigkeit u. dgl., im *Singul.*: secundi consulatus initio Kalendis ianuariis eum (Ingurtham) in triumpho duxit, Vell. 2, 12, 1. liberalia studia imperii initio neglexit, Suet. Dom. 20. ab initio principatus, Suet. Vesp. 11. Eutr. 7, 8; im *Plur.*: Dionysius inter initia regni avunculos fratrum suorum veluti aemulos imperii sui - ad divisionem regni tollere gestiebat, Justin. 21, 1, 3. circa initia imperii, Suet. Claud. 7. inter initia principatus, Dom. 3; auch: qui fine Augusti et initiis, Tiberii auditis ob iustitium intermiserat solita munia, Tac. A. 1, 16. neque fratris initiis neque suae respondit consuetudini, Vell. 1, 9, 2. ne fulgor suus orientium iuvenum obstaret initiis - commeatum ab socero atque eodem vitrico acquiescendi a continuatione laborum petiit (Tib. Nero), 2, 99, 2. u. vgl.: ac tamen initia fastigii Caesaribus erant, Tac. A. 3, 29. — Ueberh. mit *Genit.* einer Thätigkeit od. Thatsache, im *Singul.*: nec tamen ludorum primum initium procurandis religionibus datum aut religione animos aut corpora morbis levavit, Liv. 7, 3, 1. nequeo mearum rerum initium ullum invenire idoneum, unde exordiar narrare, Ter. Hec. 3, 3, 1. cuius rei memoriaeque publicae retinendae causa ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium pontificem max. omnes singulorum annorum mandabat litteris pontifex max., Cic. dOr. 2, 12, 52. hinc quaero, quam ob causam initium rerum ac legum suarum hinc duxerint, ut populus R. suffragio privaretur, Agr. 2, 7, 17. initium repentini tumultus ac defectionis ortum est ab -, Caes. BG. 5, 26, 1. initio statim tumultus multa et immania - creditur destinasse, Suet. Ner. 43. ne quod initium belli nasceretur, Hirt. BG. 8, 6, 6. alios in alia loca opportuna praemisisse, qui initium belli facerent, Sall. C. 27, 4. nec vero dubito quin exitiosum bellum impendeat, cuius initium ducetur a fame, Cic. Att. 9, 9, 2. Bocchus initio huiusce belli legatos Romam miserat

foedus et amicitiam petitum, Sall. J. 80, 4. cum initio belli Crassum Mucianum - interemisset, Vell. 2, 4, 1. reputans, quid initio belli Memnon suasisset, Curt. 3, 9 (4), 3. ingravescit enim in dies intestinum malum nec externis hostibus magis quam domesticis laboramus, qui erant omnino ab initio belli, Cic. ad Brut. 1, 10, 1. ex consulatu ipsius primo usque ad initium civilis belli, Suet. Caes. 83. tu, T. Quincti, equitem intentus ad primum initium moti certaminis teneas, Liv. 6, 12, 10. hoc initium in urbe Roma civilis sanguinis gladiorumque impunitatis fuit, Vell. 2, 3, 3. quo die si per amicos mihi cupienti in senatum venire licuisset, caedis initium fecisset a me, Cic. Phil. 5, 7, 20. initio caedis orto difficilis modus, Tac. H. 1, 39. ea res magnae initium cladis fuit, Sall. C. 53, 33. neque - Caesarem fefellit, quin ab iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae essent, initium victoriae oriretur, Caes. BC. 3, 94, 3; — mit *Gen. Gerund.*: initium vescendi primus fecit, Suet. Dom. 4. cum eo se consulem initium agundi facturum, Sall. C. 21, 3. bene ac sapienter - maiores instituerunt ut rerum agendarum ita dicendi initium a precationibus capere, Plin. Pan. 1, 1. ab his fit initium retinendi Silii atque Velanii, Caes. BG. 3, 8, 2. si ab illis initium transeundi fieret, 2, 9, 1. quum C. Pansa consul, imperator, initium cum hostibus confligendi fecerit, Cic. Phil. 14, 14, 36. cum his agit, ne initium inferendi belli ab Massiliensibus oriatur, Caes. BC. 1, 35, 1. initium detegendae saevitiae praebuit - Fortunatus libertus, Tac. A. 16, 10; ferner: agendi initium (causas) secundum vires cuiusque sumendum est, Quint. 12, 6, 1. ut reperiri non posset, a quibus initium appellandi nasceretur, Caes. BC. 3, 20, 2. initium ferendi ad Vespasianum imperii Alexandriae coeptum, Tac. H. 2, 79. cuius consularibus ludis initium fabularum dandarum fecerit (Terentius), Suet. vit. Ter. p. 293, 31. initium ergo dicendi dedit natura, initium artis observatio, Quint. 3, 2, 3. inde primum initium mirandi Graecarum artium opera - factum est, Liv. 25, 40, 2; — im *Plural.*: initia Romanae urbis enarrat, Quint. 1, 6, 12. rerum novarum initia coniurationesque - compressit alias alio tempore, Suet. Aug. 19. quod spectaculum stantis ex diverso hinc Romani, illinc Parthorum exercitus - sub initia stipendiorum meorum tribuno militum mihi visere contigit, Vell. 2, 101, 2. omnium penes hos initia pugnarum, Tac. G, 31. gnarus, ut initia belli provenissent, famam in cetera fore, H. 2, 20; — *absol.* im *Sing.*: corporum mox fortissimorum educatio a lacte cunisque initium ducit, Quint. 1, 1, 21. clarissimum deinde omnium ludicrum - Olympiorum initium habuit, Vell. 1, 8, 1. initium (vom Nero abzufallen) facientibus Gallis duce Iulio Vindice, Suet. Ner. 40. initio (der Gährung) apud Parthos orto, Tac. A. 2, 1. initio (des Ueberganges) per Hispaniam a prima Adiutrice legione orto, H. 3, 44. respondit a Romulia tribu se initium esse facturum, Cic. Agr. 2, 29, 78. apud rhetorem initium sit historia, Quint. 2, 4, 2. ab initio ut res sit gesta enoda mihi, Turpil. 14. ab initio Italia excedere constituerat, Caes. BC. 1, 27, 2; — magnae parti et vir indignus ea calamitate et haud parvo initio minui videbatur ius libertatis, Liv. 23, 10, 4. conscientia illigare (eum) conisa est tali initio, Tac. A. 15, 51. numquam tam ab tenui initio tantae opes sunt profligatae, Nep. Pelop. 2, 3. und: quorum imperii maiestas, neque ita multo post ab hoc initio perculsa concidit, §. 4; — im *Plur.*: prima initia frequenter caesis hostibus prospera fuerant, Justin. 4, 3, 6. eius anni principio mollibus adhuc initiis prolatatum inter Parthos Romanosque de obtinenda Armenia bellum, Tac. A. 13, 34. non ultra paucos dies, quamquam acribus initiis coeptum, mendacium valuit, Tac. H. 2, 72; — mit *Genit.* einer mündlichen od. schriftlichen Thätigkeit, eines Buches, einer Kunst, Wissenschaft u. dgl., im *Singul.*: narrationis incipit mi initium, Ter. Andr. 4, 2, 26. initium narrationis quidem ubique faciendum a persona putant, Quint. 4, 2, 129. paene ab initio narrationis, 11, 3, 144. initium sumpsit historiae post caedem Caesaris, Suet. Claud. 41. adolescentulus vero sic initio accusationis exanimatus sum, ut cet., Cic. dOr. 1, 26, 121. Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemoravit, Caes. BG. 1, 43, 4; initio Eunuchi Terentius „quid igitur faciam?" inquit, Quint. 9, 3, 16. expressitque eclogam ad se, cuius initium est cet., Suet. vit. Hor. p. 298, 6. cur non initium edicti nascatur a Kal. ian., Quint. 5, 10, 76. initium hexametri statim invenias, 9, 4, 78; hinc initium eius artis fuisse manifestum est, 10, 1, 3. initium quoque eius (grammaticae) mediocre extitit, Suet. Gr. 1; — mit *Gen. Gerund.*: querellae ne tum quidem gratae futurae, cum forsitan necessariae erunt, ab initio certe tantae ordiendae rei absint, Liv. praef. 12. de cuius hominis moribus pauca prius explananda sunt, quam initium narrandi faciam, Sall. C. 4, 5. aliud dicendi initium sumendum est, Cic. Leg. 2, 1, 1. quae si recte semper initio dicendi tractarentur, nihil prooemio opus esset, Quint. 4, 1, 25; — *absol.*: scio, inquit, ab isto initio tractum esse sermonem, Cic. Brut. 6, 21. initium quodcumque debet habere aliquam prooemii speciem: neque enim abrupte nec unde libuit incipiendum, quia est aliquid in omni materia naturaliter primum, Quint. 3, 8, 6. unde initium fecimus, Mel. 3, 10, 6. ab initio est ordiendus, Nep. Them. 1, 1. initium a parvis ceperamus: mox velut aura sollicitante provecti longius cet., Quint. 12. pr. 2. seditio exarserat, quam altiore initio - repetam, Tac. H. 2, 27. rem breviter narrare poterimus, si inde incipiemus narrare, unde necesse erit, et si non ab ultimo initio repetere volemus, AHer. 1, 9, 14. nulla sit ars, qualis inventa est, nec intra initium stetit: nisi forte nostra potissimum tempora damnamus huius infelicitatis, ut nunc demum nihil crescat, Quint. 10, 2, 8; est his (opinionibus) initium ex iis, quae credunt bona aut mala: inde errores existunt et pessimi affectus, 5, 10, 34; — im *Plur.*: circa initia statim primi libri - et mox cet., Quint. 1, 5, 44. hanc moram initiis impero,

veris aut fumo tota discutitur, Plin. 11, 17 (18), 58; — levi iniectu operto capite (leonis), 8, 16 (21), 54. novoque iniectu solidat graves arenas, Stat. Silv. 4, 3, 22.

ĭnĭgo, ēgi, actum, ĭgere, **hinein-, hintreiben**, folia eius (seridis) decerpentes dant (anseribus), ne si *eo* inegerint, ubi nascitur, aut obterendo perdant, aut ipsi cruditate pereant, Varr. RR. 3, 10, 5; Athenis *in* arcem non inigi (capram) praeterquam semel ad necessarium sacrificium, 1, 2, 20. in nutricatu cum parere coeperunt (oves), inigunt in stabula ea, quae habent ad eam rem seclusa, 2, 2, 15. equum in oves inigo, Front. ad M. Caes. ep. 2, 15; auch: navem-Romam inegisset, BParth. p. 203. *ed. Mai.*; — *abs.*: quibus in locis messes sunt factae, inigere (oves) est utile, Varr. RR. 2, 2, 12. apud alios exteritur (frumentum) grege iumentorum inacto et ibi agitato perticis, quod ungulis e spica exteruntur grana, 1, 52, 2; — eum - praeceps inegit, stürzte ihn hinab, Apul. M. 4, 12.

iniĭcio od. **inĭcio**, ieci, iectum, iĭcĕre od. ĭcĕre (inĭcio, inĭcis, inĭcit u. s. w., ist so gut wie obicio, subicio zu lesen: injicio injicis, injicit und die erste Sylbe zu dehnen, vgl. Gell. 4, 17, *perf.*: iniexit = iniecerit, Plaut. Pers. 1, 2, 17), I) **hineinwerfen, -schleudern, -stürzen, einwerfen, -schlagen, überh. entgegenwerfen, -schleudern, hin-, zuwerfen, übtr. theils im Allg., hineinschleudern, -stürzen, -jagen, hinein- od. in etw. versetzen, hinwerfen, -halten, ein-, entgegenhalten, theils bes. einjagen, mit Nachdruck od. mit Gewalt u. dgl., einflößen, an-, beibringen, veranlassen, erregen**, 1) eig.: sese medium iniecit periturus *in* agmen, Virg. A. 2, 408. audieram et legeram clarissimos nostrae civitatis viros se in medios hostes ad perspicuam mortem pro salute exercitus iniecisse, Cic. Dom. 24, 64. quae sese in ignem inicere voluit, prohibui, Ter. Andr. 1, 1, 113; — diras - *ad* fastigia taedas iniciunt adduntque rogos, VFlacc. 2, 235; — mit *Dat.*: arsuras adversa fronde cupressus faucibus iniecit mediis, Claud. Rapt. Pros. 3, 393. et Capitolinis iniecit sedibus ignes, Cic. poët. Div. 1, 12, 19. primus rex ignem regiae iniecit, Curt. 5, 22 (7), 5. captis (castris) - iniecit Acilius ignem, Liv. 40, 31, 9. accenso regis Lysimachi rogo iniecit se flammae, Plin. 8, 40 (61), 143. detractam sibi atque discissam (vestem) iniecēre flammae, Suet. Caes. 84; Lucullus - profusae huius in aedificiis convictibusque et apparatibus luxuriae primus auctor fuit, quem ob iniectas moles mari et receptum suffossis montibus in terras mare haud infacete M. Pompeius Xerxen togatum vocare assueverat, Vell. 2, 33, 4; — *absol.*: commisce mulsum: struthea coluteaque adpara, bene ut in scutris concaleant, et calamum iniice! Plaut. Pers. 1, 3, 7. latitudo vomeris caespites versat: semen protinus iniciunt cratesque dentatas supertrahunt, Plin. 18, 18 (48), 173. fulgore . . . praefervido ardor iniectus Iunonis e dextra ingenti incidit, Att. 652. tunc undique ignis iniectus cuncta comprehendit, Curt. 6, 23 (6), 30. quum in Palatio mea domus ardebat, non casu aliquo, sed ignibus iniectis instigante te, Cic. Pis. 11, 26. quem dudum non ulla iniecta movebant tela, Virg. A. 2, 726; extraque vestibulum me iniecta manu duxit, die Hand geben, reichen, Petron. 133, 4. iniecta manu ut adsurgat enitar, Apul. M. 1, 6. iniecta manu me renitentem - secum attraxit, 3, 10. manu pistori clementer iniecta, 9, 30. manu firmiter iniecta Milo - producit ad lavacrum proximum, 3, 12. iniecta dextera clementer me trahere adoritur, 1, 26; — quantula priva queant nobis iniecta ciere corpora sensiferos motus in corpore, Lucr. 3, 378. quilibet ex via pulvis iniectus, Cels. 3, 19.

2) übtr. a) im Allg.: si immensam et interminatam in omnes partes magnitudinem regionum videretis, *in* quam se iniiciens animus et intendens ita late longeque peregrinatur, ut cet., Cic. ND. 1, 20, 54. atque in hanc flammam recentem tum C. Iunium, qui illi quaestioni praefuerat, iniectum esse, Cluent. 29, 79. in morbum inici, Caecil. 262. in horunc familiam hodie frustrationem iniciam maxumam, Plaut. Amph. 3, 1, 15; — mit *Dat* od. *absol.*: seseque haut nescia morti inicit (fera), Virg. A. 9, 553. nova sontibus arma iniciam regnis totumque a stirpe revellam exitiale genus, Stat. Theb. 1, 241. iniecta est fax foeda ac luctuosa rei publicae, Cic. Har. resp. 21, 45. vim esse factam, cui periculum mortis sit iniectum, Cic. Caecin. 29, 83; Liber pater ei caliginem iniecit, Hygin. fab. 2; — dives et praepotens naturae regnum scrutatus iniciam stilum, qua nostrae urbis, qua ceterarum gentium priscis ac memorabilibus institutis, VMax. 2, 1. *in.*; continuo iniecisse verba tibi Dromeonem scilicet, Ter. Heaut. 5, 1, 19. mentio si qua de Capitolini furtis iniecta Petilli te coram fuerit, Hor. Sat. 1, 4, 94. sed homo ad caedem imminens meum nomen operis ediderat, imperitis iniecerat, Cic. Dom. 6, 14. qui quum mihi in sermone iniecisset se velle Asiam visere, non modo cet., Fam. 12, 16, 2. Bruto quum saepe iniecissem de ὁμοπλοίᾳ, non perinde atque ego putaram adripere visus est, Att. 16, 5, 3. an vero id, quod Hortensium, quia nuper iniecit et quia Naevius id semper clamitat, dicturum arbitror, non fuisse Naevio parem certationem cum Alfeno illo tempore -? Quinct. 21, 68.

b) insbes., mit *Dat.* od. *absol.*: videmus hominibus inspiratam velut aurigam rectricemque membrorum animam sensusque iniectos ad ea discernenda, quae tactu quaeque naribus auribusque et oculis indagantur, Col. 3, 10, 9. cui primum mentem iniecit, ut vi irritare ferroque lacessere fortissimum virum auderet, Cic. Mil. 31, 84. quod si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta non esset, cet., Att. 7, 3, 2. iniecta'st spes patri posse illam extrudi, Ter. Phorm. 4, 4, 10. a magistratibus de re nova vocato senatu mutatio animis iniecta est, ut cet., Liv. 5, 27, 10. magno studio hominibus iniecto, Suet. Rhet. 1. multo maior alacritas studiumque pugnandi maius exercitui iniectum est, Caes. BG. 1, 46, 4. tantum ardorem militibus iniecit, ut cet., Justin. 3, 5, 10. ad iniiciendum voluptatem his praefecturae, honore aliquo habendi sunt, Varr. RR.

1, 17, 6. iniecta est illi divitiarum cupiditas, Phaedr. 1, 29, 5. strenuo alioquin cupiditatem consequendi transfuga iniecerat, Curt. 5, 36 (13), 12. quantam perturbationem rerum urbanarum adferat obitus consulum quantamque cupiditatem hominibus iniiciat vacuitas, non te fugit, Cic. Fam. 11, 10, 2. petit a Venere, ut Medeae amorem iniiceret, Hygin. fab. 22. ut cuivis iniiceret admirationem sui, Nep. Iphicr. 3, 1. qui furor dicitur ei inter delenimenta Marciae iniectus, Lamprid. Commod. 8. prior uxor eius accusata iniecisse carminibus et veneficiis vecordiam marito, Tac. A. 4, 22. insania a Minerva iniecta, Hygin. Poet. astr. 2, 13. puellis iniiciat curam quaerendi singula, quali sit facie cet., Hor. Sat. 1, 6, 31. itaque adeo magnam mi inicit sua commoditate curam, Ter. Ad. 4, 5, 76. affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam, Curt. 9, 8 (2), 8. iniecerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum, 3, 2 (1), 17. suspicionem iniiciant hostibus, his locis esse castra, Nep. Eum. 9, 4. quum tanta consilii infamia et tam atrocis rei suspicio esset iniecta, Cic Cluent. 38, 106. tenuissima suspicione praedonum aut hostium iniecta, Agr. 2, 29, 80. timet: inieci scrupulum homini, Ter. Ad. 2, 2, 20. hic tum iniectus est hominibus scrupulus et quaedam dubitatio, quidnam esset actum, Cic. Cluent. 28, 76. inieci scrupulum, Ter. Phorm. 5, 7 (8), 61. non mediocri scrupulo iniecto, Suet. Claud. 37. quum - Cotta decemviris religionem iniecisset non posse nostrum sacramentum iustum iudicari, Cic. Caecin. 33, 97. litterae T. Quincti cunctationem iniecerunt, quibus auctor erat praetorem classemque Romanam expectandi, Liv. 35, 25, 5. metum et fugam perduellibus meis [iniciam] med ut sciant quo sim genere natus, Plaut. Pseud. 2, 1, 15. quo audito his ex dolore metus et illis ex gaudio stupor inicitur, Justin. 6, 7, 12. non per illum omnibus pecuniosis Siculis metum propositum et iniectum, Cic. II. Verr. 5, 9, 24. tantum metum iniecit asperiora suadentibus, Suet. Caes. 14. L. Lucullo liberius resistenti tantum calumniarum metum iniecit, ut cet., 20 excidio Uspensium metus ceteris iniectus, Tac. A. 12, 17. quibus ostentatione virium metum se inicere existimabat, Justin. 25, 1, 7. eo (quo) metu iniecto, Cic. II. QFratr. 1, 3. Suet. Cal. 38. quod factum omnibus maximum timorem iniecit, Nep. Dion. 7, 1. magnus multitudini timor est iniectus, Alc. 3, 3. quibus rebus qui timor bonis omnibus iniectus sit quantaque desperatio rei publicae - nolite a me commoneri velle, Cic. Mur. 25, 50. diuque tenuisset (proelium), ni cruenta scuta Romanorum visa indicium alterius cladis Poenis atque inde pavorem iniecissent, hic terror in fugam avertit omnes, Liv. 25, 39, 10. iste - formidinem illam suam Agyrinensibus miseris iniiciebat, Cic. II. Verr. 3, 28, 68, magnum - nostris terrorem iniecit, Caes. BC. 3, 23, 2. u. so Cic. Prov. cons. 18, 43. Nep. Hann. 5, 2. Liv. 27, 39, 12. inprovisa res ingentem iniecit terrorem, Liv. 27, 32, 3. magnum beluae iniecēre terrorem, Curt. 8, 49 (14), 23. terrore iniecto, Liv. 5, 28, 7. [mortis sibi terrore iniecto] horrescunt, Pacuv. 359. b. Cic. Fin. 5, 11, 31. tum iniecta trepidatio est, cum resistendi spes nulla esset, Liv. 44, 28, 11. ne - temere a me tantus tumultus iniectus civitati videretur, Cic. Cat. 3, 3, 7. quidam et a Cenomanis terga repente in ipso certamine adgressis tumultum ancipitem iniectum auctores sunt, Liv. 32, 30, 11. u. vgl. 37, 30, 10. vultis hoc certamen uxoribus vestris inicere, Quirites, ut divites id habere velint, quod nulla alia possit, 34, 4, 15. senatu inde misso pro se quisque aurum argentum et aes in publicum conferunt tanto certamine iniecto, ut cet., 26, 36, 11. quae (comitia) certamine inter tribunos dictatoremque iniecto perfici non potuerunt, 27, 6, 2. iniecta contentione Duillius consules - cum interrogasset, quid de comitiis consularibus in animo haberent, cet., 3, 64, 6. hostium potius exercitibus illum furorem, illam discordiam inicerent orabat, Tac. H. 3, 10. immixtusque castris hostium de industria, imprudenter rixam iniiciens interemptus est, Vell. 1, 2, 1.

II) darauf-, darüberwerfen, -schleudern, -schütten, über-, umwerfen, auf-, über-, um etw. werfen, kräftig od. gewaltsam auf-, über etw. legen, strömen od. gehen lassen u. dgl., 1) im Allg., eig. u. bildl., neben *super* od. *Adv.*: mota dea est spississque ferens e nubibus unam me super iniecit, Ov. M. 5, 621. opus super immaturum funus consumpturis viscera mea flammis iniicere, Quint. 6. pr. 3. se interfectum in plaustrum a caupone esse coniectum et supra stercus iniectum, Cic. Div. 1, 27, 57. eo super tigna bipedalia iniciunt eaque laminis clavisque religant, Caes. BC. 2, 10, 3. deprensis navibus celeriterque coniunctis atque eo militibus iniectis - sine contentione oppido potitur, BG. 7, 58, 4; — iniecta *in* puppem hostium dextera et abscisa, Suet. Caes. 68. tragulam in te iniicere adornat! nescio quam fabricam facit, Plaut. Epid. 5, 2, 25. funditores sagittariique concita tela in elephantos frequentes iniciunt, Auct. BAfr. 83, 2. soleas mihi duce, pallium iniice, Archylis, in med huc, Plaut. Truc. 2, 5 (3), 26. Marius - iniecto in collum loro in carcerem Minturnensium iussu duumviri perductus est, Vell. 2, 19, 2; — mit *Dat.* od. *absol.*, Erde, Material, Blumen, Wasser u. dgl.: tu mihi terram inice, Virg. A. 6, 366. nec terram inicere neque cruenta convestire corpora mihi licuit nec miserae lavere lacrimae salsum sanguinem, Enn. trag. 167. neque iniecta tumulabor mortua terra, Catull. 64, 153. licebit iniecto ter pulvere curras, Hor. Od. 1, 28, 36. u. vgl. umgekehrt dicht.: sed subitis victus telis labentia membra prostravit super atque iniecta morte (v. Sterbenden) tegebat, Sil. 6, 31. pede pulverem iniecit, Hygin. Poet. astr. 2, 13. iniecta monstris Terra dolet suis, Hor. Od. 3, 4, 73. u. vgl.: iamque Giganteis iniectam faucibus Aetnen - liquerat, Ov. M. 14, 1. u. iniectam fesso dum pectore molem commovet experiens gemituque reponit inani (Typhon), VFlacc. 2, 32. saxo pilae, quae totum onus sustinent, instructae sunt, super pilas lapide quadrato solum

stratum est, patiens terrae, quam altam iniiciunt, et humoris, quo rigant terras, Curt. 5, 5 (1), 33. u. vgl. 4, 12 (3), 7. proiectis iis (arboribus) repentinoque aggere iniecto flumen transierunt, Auct. BAl. 29, 4. quorum corporibus cum impleta fossa esset, velut aggere aut ponte iniecto transitum hostibus dedit, Liv. 26, 6, 2; haec directa materia iniecta contexebantur, Caes. BG. 4, 17, 8. impositae erant trabes validae, quibus iniecta tabulata muros et tegebant et pervios fecerant, Curt. 8, 37 (10), 26; latet iniecta splendida mensa rosa, Ov. F. 5, 336. inde per iniectis adopertam floribus ingens serpit humum, M. 15, 688; mira dehinc cernit: surgentis mole profundi iniectum terris subitum mare nullaque circa litora et infusos stagnantes aequore campos, Sil. 3, 46. vorticibus torquet rapidis mare fractaque anhelant aequora et iniecto conduntur gurgite montes, 1, 593. aquae marinae quam vetustissimae, si erit, si minus ad tertiam partem recentis aquae marinae decoctae congios duos iniicito, Col. 12, 22, 2; — Kleider u. dgl.: multa vestimenta corpori iniecta, Cels. 4, 11 (5). eis vestem perperam iniecerat, Hygin. fab. 1. iniecta lateant fac tibi veste pedes, Ov. AA. 3, 266. ut cunctanti squalor ablutus est et iniecta vestis purpura auroque distincta et fides a iurantibus facta, serio iam rex - in regiam pervenit, Curt. 4, 4 (1), 23. eique (Iovi) laneum pallium iniecit, quum id esse [aptum] ad omne anni tempus diceret, Cic. ND. 3, 34, 83. prome, quod inicias humeris victoribus, ostrum, Ov. Pont. 3, 4, 101. atque ita mi iniecto dixerunt rursus amictu: i nunc et noctes disce manere domi, Prop. 3, 27 (2, 29), 21. galeam dilectaque cingula regi inicit, VFlacc. 3, 342. fulgentia pingui murice suspirans inicit velamina et auro intextam chlamydem, Sil. 10, 569. ut terra tecta esset stramentis neque huc amplius quam pellis esset iniecta, Nep. Ages. 8, 2. tu tamen iniecta tectus, vesane, lacerna potabis galea fessus Araxis aquam, Prop. 4, 11 (3, 12), 7. in componenda toga vel etiam ex integro iniicienda duntaxat in iudiciis paulum commorandum, Quint. 11, 3, 156. spirantique adhuc detrahi anulum et pulvinum iussit inici, Suet. Cal. 12; vgl. noch d. Verbindungen: raptim tunicas iniectus, Apul. M. 9, 20. u. vgl. 11, 10. iuvenem quempiam linteis amiculis iniectum - producit in medium, 2, 28. mitellis et crocotis et carbasinis et bombycinis iniecti, 8, 27; iniectos humeris siccantem sole capillos, Ov. M. 11, 770; — Arme, Fesseln, Waffen u. dgl.: ardentibus focis inicit manum, Flor. 1, 4 (10), 5. intus emortuo corpori manus iniecta protinus habitum eius sentit, Cels. 7, 29. inicit Aesonides dextram atque ardentia mittit cornua, dein totis propendens viribus haeret, VFlacc. 7, 587. quamvis candida milies puella euntem revocet manusque collo ambas iniiciens roget morari, Catull. 35, 8. u. vgl.: vidi ego te toto vinctum languescere collo et flere iniectis, Galle, diu manibus, Prop. 1, 13, 15. ibat, ut iniceret sperato bracchia collo, Ov. M. 3, 389. summo digitorum vincula collo inicit, 9, 77. qua (tempestate) centum quisque parabat inicere anguipedum captivo brachia caelo, 1, 183. iniecto cervicibus laqueo, Suet. Vit. 17. inicite manicas [actutum] huic mastigiae, Plaut. Capt. 3, 5, 1. et inieci catenas Arminio et a factione eius iniectas perpessus sum, Tac. A. 1, 58. iste hominibus miseris innocentibus iniici catenas imperat, Cic. II. Verr. 5, 41, 106. u. vgl. so Liv. 1, 58, 8. Tac. H. 4, 13. Curt. 4, 24 (5), 21. 6, 31 (8), 22. u. dicht.: iniectus Spartanis colla catenis Regulus, Sil. 4, 359. vincla Caecinae iniciunt, Tac. H. 3, 14. recte invictus (appellabitur), cuius etiam si corpus constringatur, animo tamen vincula iniici nulla possint, Cic. Fin. 3, 22, 76. u. vgl. Virg. Ecl. 6, 19. nec quisquam ferme est purgatus vinculumque ingens immodicae cupiditatis iniectum est, näml. possessoribus, wenn nicht cupiditati zu lesen ist, Liv. 10, 13, 14. ordinem rectum evaganti frena licentiae iniecit, Hor. Od. 4, 15, 9. iniecta manu ferrea et retenta utraque nave diversi pugnabant, Caes. BC. 1, 58, 4. u. so Liv. 30, 10, 17. 37, 30, 10. ferreae quoque manus - quas operibus hostium iniicerent, Curt. 4, 9 (2), 12. manus ferreas et alia adnexu idonea inicere, Sall. H. 3, 21. multis telis iniectis complures vulneribus adfecēre, Auct. BHisp. 23, 2. ingentem hi vim telorum iniecere et elephantibus et regentibus, Curt. 8, 49 (14), 25; quam te securim putas iniecisse petitioni tuae, quum cet., Cic. Mur. 24, 48. u. ex omnibus illa plaga est iniecta petitioni tuae non tacente me maxima, 23, 48; — Lebende: tritum iter ad pabula speculatus (draco) ab excelsa se arbore inicit (elephanto), Plin. 8, 12 (12), 33. raptus ab suis atque alteri equo iniectus fugit, Liv. 27, 32, 6.

2) insbes. a) jurist.: manum iniicere, mit *Dat.*, die Hand auf etw. legen, um es als Eigenthum in Anspruch zu nehmen, an etw. sein Eigenthumsrecht geltend machen, eig. u. bildl., dann überh. = Hand an Jmdn. (od. etw.) legen, um sich seiner Person zu versichern, sie zurückzuhalten, von etw. abzuhalten u. dgl., als Zeichen der Gewalt: iniciam dominas in mea iura manus, Ov. Am. 2, 4, 30. inice non timidas in tua iura manus, Her. 8, 16. atque etiam in ea lege adscribere est: ubi quadruplator quempiam iniexit manum, tantidem ille illi rursus iniiciat manum et aequa parte prodeant ad treviros, Plaut. Pers. 1, 2, 17. post id ego te manum iniiciam quadrupli, venefica, subpostrix puerûm, Truc. 4, 2, 49. inspectis diligentius signis iniecit utramque laciniae manum magnaque vociferatione „latrones: tenete" clamavit, Petron. 14, 5. oscula si dederis, fiam manifestus amator et dicam „mea sunt" iniciamque manum, Ov. Am. 1, 4, 39. quem Venus iniecta vindicat alma manu, F. 4, 90. vix me continui, quin sic laniata capillos clamarem „meus est" iniceremque manus, Her. 12, 157; — ad expoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit: quem ut iniicere corpori suo manus sensit - linquentem revocavit animum, Curt. 9, 20 (5), 11. u. vgl. 8, 23 (6), 21. 10, 5 (1), 37. inicio ego phrenetico manum, Petr. 115, 5. u. vgl. 8, 4. ne male dispari (Tyn-

daridi) incontinentes iniciat manus, Hor. Od. 1, 17, 25. iniecta manu depulit rostris (Gracchus C. Octavium), Flor. 2, 2 (3, 14), 5. iniciuntque manus puerumque revellere pugnant, Ov. F. 6, 515. iniecique manum fortemque ad fortia misi, M. 13, 170. quae digredientium a tanto viro omnium lacrimae, quam paene ei patria manum iniecerit, iusto servemus operi, Vell. 2, 99, 3. ipsa mihi veritas manum iniecit et paullisper consistere et commorari cogit, Cic. QRosc. 16, 48. secutus deinde est consulatus C. Caesaris, qui scribenti manum iniicit et quamlibet festinantem in se morari cogit, Vell. 2, 41, 1. iniecta manu detinebant penes se publicum defensorem, Amm. 18, 6, 2. illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monentesque conabantur abducere, Curt. 8, 5 (1), 40. animus quidem ipse sacer et aeternus est et cui non possit inici manus, Sen. Cons. ad Helv. 11, 7. quanta est gloria genti, iniecisse manum fatis, Lucan. 3, 242. u. dagegen: ut senior leto canentia lumina solvit, iniecere manum Parcae telisque sacrarunt Evandri, Virg. A. 10, 418; dicht.: illa avidas iniecta manus heu sera cientem auxilia et magni referentem nomen amici detrahit, VFlacc. 3, 562; vgl. noch: nam certo scio nunc febrim tibi esse, quia non licet huc inicere ungulas, Plaut. Pseud. 2, 2, 47. — b) medicin.: super has (fascias) iniiciendum latiore linteo ceratum est, quod eas contineat, Cels. 8, 10, 1; ac super quoque recte quaedam malagmata iniiciuntur, 4, 17 (10). supraque farina hordeacea iniicitur, 5, 18, 4. supraque iniicienda spongia est in acetum ante demissa, 5, 28, 12; — quae (emplastra) cruentis protinus vulneribus iniiciuntur, 5, 19. protinus emplastrum iniiciendum, 5, 27, 1. medicamentum iniicitur, 6, 15. si ulcus aequale est, ceratum ex rosa iniiciendum est adiiciendusque ei pulvis ex contrita testa cet., 5, 28, 2. duobus linis iniicienda est (sutura), und: prius interiori membranae sutura iniicienda est sic, ut cet., und: dein glutinantia sunt iniicienda, 7, 16. fibula oris cutis iniicienda est, 7, 4, 1. u. vgl. 7, 22. 5, 26, 23. quae (mitella) latitudine ipsi brachio, perangustis capitibus iniicitur, 8, 10, 3. unum aut alterum linamentum iniiciendum, 8, 4. qui (uncus) vel oculo vel auri vel ori, interdum etiam fronti recte iniicitur, und: uncus alae iniiciendus, 7, 29. semel iniecta (fascia), 5, 26, 24. iniectum vinculum, 5, 26, 23.

ĭnĭmīcālis, e, feindlich, stimuli, Sidon. Ep. 1, 3.

ĭnĭmīce u. ĭnĭmīcĭter, *Adv.*, s. inimicus.

ĭnĭmīcĭtia, ae, *f.*, die Feindschaft, feindselige Stimmung, - Gesinnung, im Plur. Feindschaft, feindliches Verhalten, - Benehmen, feindliche Haltung, Feindseligkeiten (Ggstz. amicitia), mit subj. u. object. Genitiv. (vgl.: inimicitiam - quae ratio est, quamobrem C. Caesar vel dictam esse a veteribus vel dicendam a nobis non putat? Gell. 19, 8, 6. u. vgl. §. 3 sq. mit Berufung auf die nachher angeführte Stelle des Ennius; u. so als plurale tantum genannt b. Charis. p. 33, 15. u. Exc. p. 549, 14. Diom. p. 328, 1., aber als Sing. mit Berufung auf Attius, Charis. p. 96, 7.), im *Singul.* archaist. od. als Abstractum: eo ego ingenio natus sum: aeque inimicitiam atque amicitiam in frontem promptam gero, Enn. trag. 7. haut doctis dictis certantes sed maledictis miscent inter se inimicitiam agitantes, 274. set cesso inimicitiam integrare? Pacuv. 111. cumque eo reveni ex inimicitia in gratiam, Plaut. Stich. 3, 1, 8. dolo malo autem videtur hoc facere, si evidens arguatur eius vel gratia vel inimicitia vel sordes, Ulp. Dig. 5, 1, 15. u. vgl. die philos. Definition: quae autem libidini subiecta sunt, ea sic definiunt, ut - inimicitia (sit) ira ulciscendi tempus observans, Cic. Tusc. 4, 9, 21. — Im *Plural.*, mit *Attrib.*: veteres, Caes. BC. 1, 3, 4. BG. 6, 12, 7. insitae, Cic. Font. 15, 33 (11, 23). nobiles, bekannte, Liv. 27, 35, 7. 40, 45, 7. nobilissimae, 39, 4, 8. paternae, 44, 25, 1. privatae, Caes. BC. 3, 16, 3. Tac. A. 3, 12. alienae, Cic. Fam. 5, 4, 2. graves, Ter. Phorm. 2, 3, 23. Cic. DiC. 20, 66. Fam. 2, 18, 2. Sall. C. 49, 2. Vell. 2, 45, 1. Quint. 6, 3, 34. graviores, Cic. Prov. cons. 9, 22. maxumae, Sall. H. 2, 41, 4. truces, Hor. Ep. 1, 19, 48. non mediocres, Cic. II. Verr. 5, 60, 181. — Verbindungen im log. *Subj.*: in amore haec omnia insunt vitia: iniuriae suspitiones inimicitiae indutiae bellum, pax rursum, Ter. Eun. 1, 1, 15. vulgatum illud, quia verum erat, in proverbium venit, amicitias inmortales, mortales inimicitias debere esse, Liv. 40, 46, 12. neque me vero poenitet mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere, Cic. RPostum. 12, 32. nullae sunt inimicitiae nisi amoris acerbae, Prop. 2, 8, 3. periculosioros sunt inimicitiae iuxta libertatem, Tac. G. 21. erant ei veteres inimicitiae cum duobus Rosciis Amerinis, Cic. SRosc. 6, 17. u. so Liv. 39, 4, 8. Quint. 4, 2, 13. eho, non tu dixti esse inter eos inimicitias, carnufex? Ter. Andr. 5, 2, 11. u. so Cic. Cluent. 61, 169. Liv. 27, 35, 7. 40, 45, 7. 44, 25, 1. quod quidem facerem vehementius, nisi intercederent mihi inimicitiae cum istius mulieris viro, Cic. Cael. 13, 32. ne inim. graves insequantur, Quint. 6, 3, 34. tam longum otium inim. non tulerunt, Justin. 3, 7, 1. ut ne quas inimicitias residere in familiis nostris arbitretur, Cic. Att. 14, 13B, 4; — im log. *Obj.*: amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo aestimare, Sall. C. 10, 5; ira truces inimicitias et funebre bellum (genuit), Hor. Ep. 1, 19, 48. vocemus te ad nullas inim., sed tamen pluris nostram libertatem quam tuam amicitiam aestimemus, Brut. et Cass. b. Cic. Fam. 11, 3, 4. multos offenderas, inim. domui contraxeras, Quint. 7, 1, 53. hinc accusationes potentium reorum et adsignatae etiam domibus inimicitiae, Tac. Or. 36. numquam tam graves ob hanc inim. caperem in vostram familiam, Ter. Phorm. 2, 3, 23. Trio facilis capessendis inimicitiis et foro exercitus, Tac. A. 5, 11. inimicitiae sunt: subeantur; labor: suscipiatur; etenim tacitae magis et occultae inim. timendae sunt quam indictae atque apertae, und: quid habent eorum inim. periculi, quorum animos iam ante habueris inimicos et invidos, quam ullas inim. susceperis?

Cic. II. Verr. 5, 71, 182. suscipere tam inim. seu patris seu propinqui quam amicitias necesse est, Tac. G. 21. hominum potentissimorum suscepit inim. (M. Cato), Cic. II. Verr. 5, 60, 180. u. so Fam. 2, 18, 2. Cluent. 67, 190. Nep. Pelop. 1, 3. u. vgl.: eas sibi inim. non susceptas, sed relictas, Cic. Scaur. frg. 45. p. 237. avidissumus privatae gratiae maxumas inim. pro re publica suscepi, Sall. H. 2, 41, 4. si suscepisse inim. ob aliquod factum honestum videtur, Quint 6, 1, 22. rei publicae causa suscipere inim. non destitit, Nep. Cato 2, 4. cum puella anum suscepisse inim. non pudet? Ter. Hec. 2, 1, 34. qui quum inim. sibi mecum ex rei publicae dissensione susceptas esse dixisset, eas se patribus conscriptis dixit et temporibus rei publicae permissurum, Cic. Sest. 33, 72. quas et quibus ex causis inimicitias habeat, Quint. 5, 7, 23. inim. - habebat etiam privatas cum Caesare ex aedilitate et praetura conceptas, Caes. BC. 3, 16, 3. quamvis ingrate et impie necessitudinis nomen repudiaretis, tamen inim. hominum more gerere poteratis, non ficto crimine insectari cet., Cic. Deiot. 11, 30. multas inim. gessit, Nep. Att. 11, 5. an vero dubitatis, iudices, quin insitas inim. istae gentes omnes et habeant et gerant cum populi Romani nomine? Cic. Font. 15, 33 (11, 23). neque enim muliebres umquam inim. mihi gerendas putavi, praesertim cum ea, quam omnes semper amicam omnium potius quam cuiusquam inimicam putaverunt, Cael. 13, 32. u. so DiC. 20, 66. Caes. BC. 1, 3, 4. hoc si tu inimicus eius factum negabis, quod ipse cui maxime haec res obstat negare non audet, videto ne nimium familiariter inim. exercere videare, Cic. DiC. 4, 13. neque illum in tanta re gratiam aut inim. exercere, Sall. C. 51, 16. u. vgl. Liv. 39, 4, 5. uterque cum illo graves inim. exercebant, Sall. C. 49, 2. u. so Vell. 2, 45, 1. privatas inim. non vi principis ulciscar, Tac. A. 3, 12. de persequendis inim. agebant, Caes. BC. 3, 83, 5. inim. mihi denuntias, si quicquam ex eis, quae cotidie facio, ignoraveris, Sen. Ep. 9, 5, 1 (76). iis, qui haec omnia flamma ac ferro delere voluerunt, non inim. solum, sed etiam bellum indixi atque intuli, Cic. Prov. cons. 10, 24. cavendum erit, ne parum simpliciter et candide posuisse inim. videaris, Cael. b. Cic. Fam. 8, 6, 1. si ipsas inim. depono rei publicae causa, quis me tandem iure reprehendet? Cic. Prov. cons. 8, 20. honestius enim et libentius deponimus inim. rei publicae nomine susceptas quam contumaciae, Att. 14, 13A, 3 caeteri novis adfinitatibus adducti veteres inim. saepe deponunt, illa (mulier) sibi ad confirmandas inim. adfinitatis coniunctionem pignori fore putavit, Cluent. 67, 190. quum a clarissimis viris iustissimas inim saepe cum meritis civibus depositas esse vidissem, non sum arbitratus quemquam amicum rei publicae, postea quam L. Flacci amor in patriam perspectus esset, novas huic inim. nulla accepta iniuria denunciaturum, Flacc. 1, 2. inimicitiae autem nobiles inter eos erant et acerbiores eas indignioresque Livio sua calamitas fecerat, Liv. 27, 35, 7. nunc inim., accusationes, odia et iniurias foveri, Tac. A. 11, 6. non esse tradendas posteris inim., Cic. Att. 14, 13A, 3. si me audies, vitabis inim., Fam. 2, 18, 3. quas (inim.) in viris fortissimis non solum exstinxit res publica dignitasque ipsorum, sed etiam ad amicitiam consuetudinemque traduxit, Prov. cons. 9, 22. tu tuas inim. ut rei publicae donares, te vicisti: alienas ut contra rem publicam confirmes, adduceris? 5, 4, 2; inimicitias Pelopidum extinctas iam atque obliteratas memoria renovare, Att. 42. omnium inimicitiae hoc praetextu ad nos deferentur, Suet. Tib. 28; — im *Genit.*: si minus felices in deligendo fuissemus, ferendum id Scipio potius quam inimicitiarum tempus cogitandum putabat, Cic. Am. 16, 60. offensarum inimicitiarumque minime memor, Suet. Vesp 14. u. so Eutr. 7, 20. factum Opimi, quod inim. quaesita erat ultio, minor secuta auctoritas, Vell. 2, 7, 6; — im *Abl.*: summorum oratorum in gravissima causa accurata et inimicitiis incensa contentio, Cic. Opt. gen. or. 7, 22. interpellantibus enim his inimicitiis animus tuus magis patuit quam domus, Att. 14, 13B, 5; nam genus humanum, defessum vi colere aevom, ex inimicitiis languebat: quo magis ipsum sponte sua cecidit sub leges artaque iura, Lucr. 5, 1145. quum omnes amicitias tuendas semper putavi summa religione ac fide, tum eas maxime, quae essent ex inimicitiis revocatae in gratiam, Cic. pro Gabin. frg. p. 216.

ĭnĭmīco, āre, zum Feinde machen, entzweien, ceu septa novus iam moenia laxet fossor et hostiles inimicent classica turmas, praefuris, Stat. Theb. 2, 418. ira, quae procudit enses et miseras inimicat urbes, Hor. Od. 4, 15, 19. livor ubi iste tuus ferrugineumque venenum opportuna tuis inimicat pectora fucis, Auson. Epist. 24, 62. quod (facinus) vos nosque inimicat, Sidon. Ep. 5, 19.

ĭnĭmīcus, a, um, 1) feindlich, feindselig gestimmt, gesinnt, auch: des Feindes (der Feinde), v. Lebl., nicht zuträglich, unzuträglich, nicht dienlich, nicht vortheilhaft, als *Subst.*, der Feind, od. die Feindin, im Neutr. Feindliches, feindliche Umgebung, Unzuträgliches, im *superl.* der größte Feind, Todfeind (Syn. infensus, infestus, iratus Ggstz. amicus), v. Leb. u. Lebl., zunächst a) *neben Subst.*: adeo ingentes (uxores) inimica videri diva dabat, VFlacc. 2, 225. numen in., v. Priapus, Petr. 140, 11. primam merui qui laude coronam, ni me, quae Salium, Fortuna inimica tulisset, Virg A. 5, 355. inimicam findite rostris hanc terram sulcumque sibi premat ipsa carina, 10, 295. hos inimica super mixto premit agmine turba, 11, 880. qua spe inimica in gente moratur? 4, 235. extitit quidam Mazaetullus nomine, non alienus sanguine regibus, familiae semper inimicae ac de imperio varia fortuna cum iis qui obtinebant certantis, Liv. 29, 29, 8. ulta virum poenas inimico a fratre recepi, Virg. A. 4, 656. u. im *superl.*: quod cum M. Fulvio collega –, homine inimicissimo, in campo statim rediit in gratiam, Cic. Prov. cons. 9, 20; — poenasque inimico ex sanguine sumit, Virg. A. 11, 720. u. so Sen. Herc. fur. 636. tandem spi-

ritum inimicum exspue, Phoen. 44. u. ſo Thyest. 245. hostiles linguas inimicaque vinximus ora, Ov. F. 2, 581. haene illa facies igne sidereo nitens, inimica flectens lumina? Sen. Hipp. 1269. vectabor umeris tunc ego inimicis eques, Hor. Epod. 17, 74. super haec inimico pectore fatur, Virg. A. 10, 556. teloque ferox inimica remisso pectora rupisset, nisi post altaria Phineus isset, Ov. M. 5, 35. u. vgl. VFlacc. 3, 389. quod eos (aratores) infenso animo atque inimico venisse dicatis, Cic. II. Verr. 2, 61, 149. neque homines inimico animo - temperaturos ab iniuria et maleficio existimabat, Caes. BG. 1, 7, 5. inimica mente contendisse animoque magis etiam pugnasse quam corpore, Nep. Eum. 4, 2. meminerit se priore actione clamore populi R. infesto atque inimico excitatum confessum esse cet., Cic. II. Verr. 1, 5, 12. tum vero clamorem omnes inimicaque tollunt gaudia, VFlacc. 8, 295; — saevit atrox Pelias inimicaque vertice ab alto vela videt, VFlacc. 1, 700. quos omnes -, ni me cura resistat, iam flammae tulerint inimicus et hauserit ensis, Virg. A. 2, 598. velut ille, prius quam tela inimica sequantur, continuo in montes sese avius abdidit altos occiso pastore lupus cet., 11, 809. clipeoque inimicum hastile trahebat, 10, 795. non hostem inimicaque castra Argivom, vestras spes uritis, 5, 671. vis inimica propinquat, 9, 355. cum duo conversis inimica in proelia tauri frontibus incurrunt, 12, 716. u. vgl. 812. umeris inimicum insigne gerebat, 12, 944; — tu parum castis inimica mittes fulmina lucis, Hor. Od. 1, 12, 59. aër inimicus serpere coepit, Lucr. 6, 1120. lux inimica propinquat, Virg. A. 9, 355. fer stabulis inimicum ignem, G. 4, 330. utinam me solum inimicus ignis hauriret aut hibernum invaderet mare, Petron. 98, 9. dum bello Argolici vastabant Pergama reges debita cassurasque inimicis ignibus arces, Virg. A. 8, 374. addunt frugiferis inimica incendia ramis, Sil. 7, 161. u. ſo: in totis inimica lues cum turbine castris, 17, 97. laxis laterum compagibus omnes (naves) accipiunt inimicum imbrem, Virg. A. 1, 123; quianam tam adverso augurio et inimico omine Thebis radiatum lumen ostentas tuum? Att. 583; — mit *Dat.*: apparent dirae facies inimicaque Troiae numina magna deûm, Virg. A. 2, 622. saevis inimica virgo beluis, Hor. Od. 1, 12, 22. gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor, Virg. A. 1, 67. nobilitati semper inimicus, Flor. 2, 4 (3, 16), 1. inimice lamnae, Crispe Sallusti, Hor. Od. 2, 2, 2; — loca luminibus propriis inimica, Lucr. 5, 770. ratibusque inimica Charybdis, Ov. M. 7, 63. inque unum pariter mare protinus omnes infesto clamore ruunt inimicaque Colchis aequora, VFlacc. 8, 325. invadunt alacres inimicum pontibus amnem, Sil. 3, 455. Troiugenas ac tela vides inimica Latinis, Virg. A. 8, 117. decedit odor nervis inimicus, Hor. Sat. 2, 4, 53. consilia cum patriae tum sibi inimica, Nep. Paus. 3, 3.

b) *als Praedicat*: tota cohors tamen est inimica, Juv. 16, 20. cum sibi conscius esset, quam inimicum deberet Caesarem habere, Hirt. BG. 8, 44, 3; — tandem corripuit sese atque inimica refugit in nemus umbriferum (Dido), Virg. A. 6, 472. te Spes et albo rara Fides colit velata panno nec comitem abnegat, utcumque mutata potentes veste domos inimica linquis, Hor. Od. 1, 35, 21. scribit etiam ad ipsum haec, familiariter adhuc necdum plane inimicus aut hostis, Suet. Aug. 69; — id Asclepiades adeo non prodesse, etiam inimicum esse proposuit, und: inimica sunt vinum, balneum, venus, in cibo oleum, acria omnia cet., Cels. 4, 11 (ob. 4, 4, 5). dulcia omnia inimica sunt: item lac et caseus: acida autem maxime conveniunt, 4, 16 (9). in ceteris vero - pinguia medicamenta inimica sunt, 7, 4, 2. ira, trepidatio, pondus, iactus, cursus inimica sunt: perfusio corporis multa prodest ex aqua cet., 4, 15 (8); — mit *Dat.*: nunc hunc inimicum quia esse sciverunt mihi, eum adlegarunt, suom qui servom diceret cum auro esse apud me, Plaut. Poen. 3, 5, 27. gaudere se dicebant mihi et illum inimicum et eos, qui in eadem causa essent, numquam amicos futuros, Cic. Fam. 1, 9, 20. eosque, qui mihi tam crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen, Att. 11, 10, 2. non enim poteris aratores tibi iratos esse atque inimicos dicere, II. Verr. 2, 62, 151. ubi sa pe is, qui rei dominus futurus est, alienus atque iratus aut etiam amicus adversario et inimicus tibi est, dOr. 2, 17, 72. sibi omnes fere finitimos esse inimicos ac suae virtuti invidere, Caes. BG. 2, 31, 5. necesse est, si quis ipse sibi inimicus est, eum quae bona sunt mala putare, Cic. Fin 5, 10, 28. irrupit in Galliam, quam sibi armis animisque infestam inimicamque cognovit, Phil. 10, 10, 21. ex amicis inimici ut sint nobis adfines facis Ter. Hec. 2, 1, 14. Clodius inimicus est nobis, Cic. Att. 2, 21, 6. an ego possum huic esse inimicus, cuius cet., Prov. cons. 9, 22. ut non solum ei, sed omnibus eius amicis esset inimicus, Nep. Att. 10, 4. quibus causis ei mater inimica sit, Quint. 4, 2, 16. cum Antonius et subinde Caesarem admoneret, quam inimicae ipsi Pompeianae partes forent, Vell. 2, 65, 1. iam nunc timeo, quidnam pro offensione hominum, qui illi inimici infensique sunt - eloqui possim, Cic. DiC. 13, 42. scis quam graviter inimici ipsi illi Q. Scaevolae fuerint, Fam. 1, 9, 26. quonam enim modo quisquam amicus esse poterit eius, cui se putabit inimicum esse posse? Am. 16, 59. Cervius iratus leges minitatur et urnam, Canidia Albuci quibus est inimica venenum, Hor. Sat. 2, 1, 48. illi nunquam se inimicos hosti fuisse respondent, Curt. 7, 39 (10), 8. se Dareo non fuisse inimicum, 6, 11 (4), 8. quis hunc audet dicere aratoribus infestum aut inimicum fuisse? quanto lenior est quam in publicanum? Cic. II. Verr. 3, 13, 34; — miseret tui me, qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi, Ter. Eun. 4, 7, 32. cui fui semper amicus, ante quam ille rei publicae bonisque omnibus tam aperte est factus inimicus, Cic. Phil. 12, 9, 23. inimicumque iis se ostendit, Nep. Alc. 6, 4. qui se simularet illi inimicum, Dion 8, 2. quaero itaque, an vivere velitis inimici mihi, cuius beneficio victuri estis, Curt. 7, 39 (10), 7. succurit ini-

micus illi Vorenus et laboranti subvenit, Caes. BG. 5, 44, 9; — est enim quaedam medicina certe, nec tam fuit hominum generi infensa atque inimica natura, ut cet., Cic. Tusc. 4, 27, 58. litora quae fuerant castis inimica puellis, Prop. 1, 11, 31. frigus inimicum est seni, tenui, vulneri, praecordiis cet., Cels. 1, 9. quae est tota Diodori vobis inimica sententia, Cic. Fat. 7, 13. quum ei summam per iniuriam omnia inimica atque infesta fuerint, Quinct. 2, 10; — inde aliis alius locus est, inimicus partibus ac membris, Lucr. 6, 1117. donec maiore studio literarum disciplina agitari coepit, quae ut animo praecipue omnium necessaria, sic corpori inimica est, Cels. pr. p. 2. nec iuri quidquam tam inimicum quam vis nec aequitati quidquam tam infestum est quam convocati homines et armati, Cic. Caecin. 11, 33. omnem prolationem ut inimicam victoriae suspectabant, Tac. H. 3, 82; — utrumque enim *ad* corpus alendum inimicum, Varr. RR. 2, 2, 19; — nulli amici sunt, inimicos ipsi *in* sese omnes habent, Plaut. Bacch. 3, 6, 18. Indutiomarus - qui iam ante inimico in nos animo fuisset, multo gravius hoc dolore exarsit, Caes. BG. 5, 4, 4; — deinde inimica modis multis sunt atque veneno ipsa sibi *inter* se (primordia), Lucr. 1, 759. natura inimica inter se esse liberam civitatem et regem, Liv. 44, 24, 2; — inimicum est mit *Inf.*: nam pila lippis inimicum et ludere crudis, Hor. Sat. 1, 5, 49. maritare nisi validas (ulmos) inimicum, Plin. 17, 23 (22), 203; — im *Compar.*: hic tu, hostis ac proditor, aliis me inimiciorem quam tibi debere esse dicis? Cic. Pis. 31, 78. si inimico testi credi non oportuerit, inimicior Marcello Crassus aut Fimbriae Scaurus ex civilibus studiis atque obtrectatione domestica quam huic Galli, Font. 12, 26 (8, 16). quo nemo perniciosior rei publicae neque bonis inimicior vixerat, Vell. 2, 47, 5; — inimicior senibus hiems, aestas adolescentibus est, Cels. 2, 1. ut versum fugimus in oratione, sic hi sunt vitandi continuati pedes: aliud enim quiddam est oratio nec quidquam inimicius quam illa versibus, Cic. Or. 57, 194. negabat ullam vocem inimiciorem amicitiae potuisse reperiri, quam eius, qui dixisset ita amare oportere, ut si aliquando esset osurus, Am. 16, 59; — im *Superl.*: eum, qui tibi inimicissimus esse videbitur, und: qui isti inimicissimi sint, II. Verr. 2, 62, 152. u. so §. 153. cuius marito inimicissimus, ipsi invisissimus fuerat, Plin. Ep. 2, 20, 2. me tamen non satis facere Pompeio Caesaremque inimicissimum mihi futurum gaudere se aiebant, Cic. Fam. 1, 9, 10; — Hannibalem, inimicissimum nomini R., Nep. Hann. 7, 3. inimicissimis antea sibi hominibus, Quint. 11, 1, 73. pro Iuba atque Afris, inimicissimis populo R., stetisse, 11, 1, 80; — somni et vini sit abstinentissimus, quae utraque sunt inimicissima diligentiae, Col. 11, 1, 13. stomacho inimicissima (marina brassica), Plin. 20, 9 (38), 96; — inimicissimum est mit *Inf.*: equitare ei, cui genua dolent, inimicissimum omnium est, Cels. 4, 30 (23).

c) als *Subst.* (Ggstz. amicus, Syn. hostis, adversarius), zunächst *absol.* im sog. *Subj.*: amicus qualis sim aut quid possiem potius quam inimicus, periculum facias, Ter. Hec. 5, 1 (4, 5), 41. nam res mortifera est inimicus pumice levis, Juv. 9, 95. ita amicum habeas, posse ut facile fieri hunc inimicum putes, Syr. 522. aspicere te postea non potuisset, inimicus, hostis esset tanta contumelia accepta, nisi cet., Cic. II. Verr. 4, 24, 58. huic quam ob rem id vellet inimicus offerre, quod ipse sibi optare deberet, Cluent. 61, 171; bonae semper laudantur amicae: - tu quod promisti, mihi quod mentita, inimica es, Catull. 110, 1; — inimici, qui tum erant potentissimi et plurimi, Nep. Att. 9, 2. plane adversarii fiunt et inim , Quint. 12, 9, 11. de quibus quod inim. detulerunt, Nep. Dat. 9, 2. vini parcissimum ne inim. quidem negaverunt, Suet. Caes. 53. u. vgl. Curt. 10, 29 (9), 21. pereant amici, dum inim. una intercidant, Poët. b. Cic. Deiot. 9, 25; — im sog. *Obj.*: nam ego talentum mutuom quoi dederam, talento inimicum mi emi, amicum vendidi, Plaut. Trin. 4, 3, 48. verum tamen potius quam te inim. habeam, faciam ut iusseris, Ter. Eun. 1, 2, 93. si tamquam inim. et hostem insectari propositum est, pergite ut coepistis facere, Liv. 39, 28, 13; — non, si capiundos mihi sciam inimicos omnes homines, Ter. Andr. 4, 2, 12. cum - inim. exterruisset, Suet. Caes. 10. ad inim. opprimendos, Nep. Pelop. 2, 2; — im *Dat*: ego meae cum vitae parcam, letum inimico deprecer, Enn. trag. 162; — o magnus posthac inimicis risus! Hor. Sat. 2, 2, 107. au te obsecro, istuc inimicis siet, Ter. Heaut. 5, 3, 13. inim. quoque et hostibus ea, quae nobis acciderint, indigna videri solere, Cic. Inv. 1, 54, 105. nec rei publicae consuluisti nec amicis profuisti nec inim. restitisti, AHer. 4, 19, 26. qui necem suam - inimicis promiserat, Suet. Caes. 74. qui pacto inim. mortem et huic vitam afferas, Pacuv. 285; — im *Genit.*: hostem ut profugiens inimici invadam in manus, Att. 192. cur non in proelio cecidisti potius, quam in potestatem inimici venires, Nep. Eum. 11, 4. inimici imperium et cruciatus corporis deprecor, Sall. J. 24, 10. Iugurtham ab senatu petere, ne -, neu verba inimici ante facta sua ponerent, 15, 1; — pessimum inimicorum genus, Tac. Agr. 41. se falsis criminibus circumventum, quoniam factioni inim. resistere nequiverit, Sall. C. 34, 2. set tempore festo alterius populi rapienda occasio cunctis visa inim. primoribus ac ducibus, Juv. 15, 38. non esse insectandos inim. amicos, Cic. Att. 14, 13 B, 3. pensitatis suis et inim. viribus, Suet. Caes. 30. mortem magis voto quam arbitria inim. obiit, Vell. 2, 22, 4. parentum - inim. dolo interemptorum, Suet. Gr. 9. inim. iniquitas, Caes. 32. qua re alia ex crimine inim. effugere possis, delica, Att. 1. uti se a contumeliis inim. defenderet, Caes. BC. 1, 22, 5. magno inim. malo, Suet. Ner. 57; quis plenior inimicorum fuit C. Mario? L. Crassus, M. Scaurus alieni: inimici omnes Metelli: at ii non modo illum inimicum ex Gallia sententiis suis non detrahebant, sed cet., Cic. Prov. cons. 8, 19; — im *Abl.*: qui ne

nunc quidem obnoxiis inimicis exsurgitis, Sall. J. 31, 2; tum oppressi Mithridatis armis homines miserrimae conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, Vell. 2, 23, 5. quoniam quidem circumventus, inquit, ab inimicis praeceps agor, incendium meum ruina restinguam, Sall. C. 31, 9. hoc crimine in concione ab inimicis compellabatur, Nep. Alc. 4, 1. eum Iugurtha, tametsi Romae in inimicis habuerat, tamen accuratissime recepit, Sall. J. 16, 3; acres innocentesque pro re publica cum inimicis contentiones, Vell. 1, 11, 6; — im *Superl.*: quom de eadem causa'st iracundus factus inimicissumus, Ter. Hec. 3, 1, 29 pocula ut Essedones parentum, ita inimicissimorum capitibus expoliunt, Mel. 2, 1, 12; — verbunden mit *Adject.*: quamquam multa nova miracula fecēre inimici mei, tamen cet., Cato frg. p. 33, 4. in quo ego spem fefelli non modo invidorum, sed etiam inim. meorum, Cic. Fam. 1, 9, 16. fuēre item, qui inimicos suos cognoscerent, Sall. C. 61, 8. adversos inim. suos bellum gessit, Nep. Alc. 4, 6. nonne uno tempore cum suis inim. in gratiam rediit, Cic. Prov. cons. 9, 21. non aliter ab ipsis inim. male audire potuit, Quint. 12, 10, 13. si omnes hunc coniectum in nuptias inimici vellent, quod nisi consilium hoc darent? Ter. Andr. 4, 1, 44. plures illic offendisse inimicos, quam hic reliquisse, Cic. Cluent. 61, 171. Pompeioque M. Crassum reconciliavit, veterem inim. ex consulatu, Suet. Caes. 19. Dolabella paternus inim., Cic. Scaur. frg. 45h. p. 237. quidam inim. graves amici sunt leves, Syr. 711. Attalo, quo graviorem inim. non habui, sororem suam in matrimonium dedit, Curt. 6, 34 (9), 17. fortem inim. ille expertus est, Nep. Them. 9, 2. scin' tu herum tuom meo hero esse inim capitalem? Plaut. Poen. 4, 2, 57. proinde ac si non iidem firmissimi solerent esse amici, qui constantes fuissent inimici, Nep. Lys. 2, 2. falso et ab impotentibus inimicis conficto crimine, Suet. Claud. 15. eum infestum inim. Cn. Pompeio cognoverat, Sall. C. 19, 1. ecce inim. atrox magno stridore per auras insequitur Nisus, Virg. G. 1, 407. nam hi sunt inim. pessumi fronte hilaro, corde tristi, quos neque ut adprendas neque uti dimittas scias, Caecil. 79; — ne, ut sunt versabiles, aliquid molirentur inimicum, Amm. 19, 11, 1. Hannibal contra in aliena, in hostili est terra, inter omnia inimica infestaque, Liv. 22, 39, 13. multa meant inimica per aures, multa per ipsas insinuant nares infesta atque aspera adactu cet., Lucr. 6, 777; — mit *Genit.*: inimici vero eius quiescendum in praesenti - decreverunt, Nep. Alc. 4, 2. quod inimici eius dissidentes suos sensus aperturi forent, Dion. 8, 2. M. Cato, Galbae gravis atque acer inim., Cic. dOr. 1, 53, 227. ille perennis inim. amicorum suorum, Fam. 1, 9, 2. quid cessatis, inquit, regis inimicum, interfectorem, confitentem occidere? Curt. 6, 42 (11), 14. futurum, ut homines bellicosos, populi R. inimicos - finitimos haberet, Caes. BG. 1, 10, 2. inimici tribuniciae potestatis, Cic. Cornel. II. frg. 3. p. 214. inimicum meum - meum autem? immo vero legum, iudiciorum, ocii, patriae, bonorum omnium - sic amplexabantur, cet., Fam. 1, 9, 10. u. vgl. §. 11. 19; quam omnes semper amicam omnium potius, quam cuiusquam inimicam putaverunt, Cael. 13, 32; — harum enim (caprarum) dentes inimici sationis, Varr. RR. 2, 3, 7. inimica bonorum (lingua), Catull. 108, 3; — im *superl.*: ubi vidit homo ad omne facinus paratissimus fortissimum virum, inimicissimum suum - palam agere coepit cet., Cic. Mil. 9, 25. ne pateretur Philippi domus ac familiae inimicissimos stirpem quoque interimere, Nep. Eum. 6, 3. quae (perturbationes) sunt - turbidi animorum concitatique motus, aversi a ratione et inimicissimi mentis vitaeque tranquillae, Cic. Tusc. 4, 15, 34.

d) *Adv.* α) neque Boi neque Hispani, cum quibus eo anno bellatum erat, tam **inimice** infesti erant Romanis quam Aetolorum gens, Liv. 35, 12, 1. invidia tacite, sed inim. irascitur, Syr. 235. vide quam tecum agam non inim., Cic. Phil. 2, 14, 34. ut eum non inim. corripere sed paene patrie monere videatur, Quint. 11, 1, 68. vitia orationis inim. insequuntur, 12, 1, 22. qui admonent amice docendi sunt, qui inim. insectantur repellendi, Cic. ND. 1, 3, 5. iam e memoria excessit - quotiens in obsidentes quam inim. eruperimus? Liv. 26, 13, 6; im *compar.*: de nullis enim quam de vobis infestius aut inimicius consuluerunt, Liv. 28, 29, 8; im *superl.*: sin autem inimicissime atque infestissime contendere perseveret, se paratum esse omni recta atque honesta ratione defendere quod petat non deberi, Cic. Quinct. 21, 66. — **inimiciter**, Enn. b. Prisc. II. p. 71, 3. Non. p. 514, 21. inim. irascendum non est, Tubero b. Charis. p. 202, 13. nos pro tuis iniuriis continuis animo tenus commoti inim. tecum bellare studemus, Claud. Quadrig. aus e. Briefe der Consf. C. Fabric. u. Q. Aemil. an d. König Pyrrhus b. Gell. 3, 8, 8.

2) **verhaßt**, dis inimice senex, Hor. Sat. 2, 3, 123. virgini Pleuron inimica divae (Dianae), Sen. Troad. 831.

Inimitabilis, e, **unnachahmbar**, opera quaedam nobis inimitabilia, qualia sunt cerarum ac mellis, efficere, nonnullius fortasse rationis est, Quint. 2, 17, 16. multa animalia mellis illum inimitabilem humanae rationi saporem vario florum ac sucorum genere perficiunt, 1, 10, 7. olli enim et quianam et miis et pone pellucent et aspergunt illam, quae etiam in picturis est gratissima, vetustatis inimitabilem arti auctoritatem, 8, 3, 25. morum certe dulcedo ac suavitas et adversus amicos aequa ac par sui aestimatio inimitabilis fuisse dicitur, Vell. 2, 97, 3.

Ininitiatus, a, um, **anfangslos**, **ewig**, substantiarum cardo, von Gott, Cl. Mam. stat. an. 1, 23.

inintelligibilis, e, **unbegreifbar**, dei splendor, Ambros. Off. 1, 14.

ininterpretabilis, e, **unerklärbar**, nomen, Tert. adv. Valent. 14. u. and. KS.

ininterpretatus, a, um, **unerklärt**, ininterpretatum alqd. relinquere, Hieron. Ep. 29.

ĭnĭnventĭbĭlis, e, unauffindbar, unergründbar, und: **ĭnĭnvestīgābilis**, e, unerforschlich, profundum divitiarum et sophiae, ut ininventibilia iudicia eius et inevestigabiles viae eius, Tert. adv. Hermog. 45. o profundum divit. et soph. dei, ut ininvestigabilia iudicia eius, utique dei iudicis, et ininvestigabiles viae eius, utique intellectus et scientiae, adv. Marc. 2, 2. u. vgl. 5, 14. aus Rom. 11, 33.

ĭnīque, *Adv.*, s. iniquus.

ĭnīquĭtas, ātis, *f.*, 1) die Ungleichheit, Unebenheit, Rauheit, Schroffheit, dah. die ungünstige ꞊, beschwerliche ꞊, bedrängnißvolle ꞊, gefahrvolle Lage od. Beschaffenheit, a) eig.: quid iniquitas loci habeat incommodi proponit, Caes. BG. 7, 45, 8. quod propter iniquitatem loci - ne primum quidem posse impetum suum sustineri existimabant, 3, 2, 4. milites neque pro opere consistere propter iniquitatem loci neque inter vineas sine periculo administrare, Sall. J. 92, 9. si ab eo consilio iniquitate loci deterrerentur, Liv. 7, 34, 12; eadem temeritate avidam ulteriorum semper gentem in saltus invios deductam, saeptam non hostium magis armis quam locorum iniquitatibus esse, 9, 38, 5. subsidia enim in talibus iniquitatibus locorum maximo saepe usu fuerunt, 38, 22, 3; — in tanta rerum iniquitate fortunae quoque eventus varii sequebantur, Caes. BG. 2, 22, 2. ut, qui propinquitatem loci videret, paratos prope aequo Marte ad dimicandum existimaret, qui iniquitatem condicionis perspiceret, inani simulatione sese ostentare cognosceret, 7, 19, 3; hac penuria colonorum et communi temporis iniquitate ut reditus agrorum sic etiam pretium abiit, Plin. Ep. 3, 19, 7. terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis, Curt. 7, 29 (7), 6; iniuriam novo scelere conflatam putant oportere defendi, defendere ipsi propter iniquitatem temporum non audent, Cic. SRosc. 1, 1. temporum iniquitate pressi, Liv. 35, 16, 11; — b) übtr., die Ungunst, Abneigung, feindliche Haltung, nec iam Q. Fulvii saevitiam in sese, sed iniquitatem deûm atque execrabilem fortunam suam incusabant, Liv. 26, 34, 13. illum magna ex parte domitorem Germaniae - fatorum iniquitas consulem - rapuit, Vell. 2, 97, 3. exercitus - marcore ducis, perfidia hostis, iniquitate fortunae circumventus - ab hoste ad internecionem trucidatus est, 2, 119, 2.

2) die Ueber- od. Untermäßigkeit, das zu große od. zu geringe Maaß, a) eig.: quo evenit ut in iteratione quoque scamna fiant et boves iniquitate operis pessime multentur, Col. 2, 4, 6. lapidibus additis insuper sic iniquitatem ponderis medebatur, Apul. M. 7, 17. — b) übtr., die Unbilligkeit, Ungerechtigkeit, vgl.: aequitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, luxuria, ignavia, temeritate, cum vitiis omnibus, Cic. Cat. 2, 11, 25; dignitatem nostram ut potest in tanta hominum perfidia et iniquitate retinebimus, Fam. 1, 2, 4. locus intra oceanum iam nullus est neque tam longinquus neque tam reconditus, quo non per haec tempora nostrorum hominum libido iniquitasque pervaserit, II. Verr. 3, 89, 207. quod iniquitas praetoris eripuit, restituatis, Sall. C. 33, 5. intercedere iniquitatibus magistratuum, Plin. Pan. 80, 4. eatur, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat, Suet. Caes. 32; — ut rei, quae ex adverso proponatur, iniquitatem omnes etiam circumstantes intelligant, Quint. 4, 2, 22. u. vgl. 12, 7, 6. tamquam de iniquitate exitii quaerens ita scripsisset, se quidem mori nullis supplicii causis cet., Tac. A. 16, 17; — habere videbitur ista res iniquitatem, si imperare velis, difficultatem, si rogare, Cic. Cat. 4, 4, 7. ipso Vespasiano inter initia imperii ad obtinendas iniquitates haud perinde obstinante, Tac. H. 2, 84.

ĭnīquo, āre, das rechte Maaß überschreiten lassen, übtr. unmuthig machen, aequum animum indigna iniquat contumelia, Laber. 65.

ĭnīquus od. **ĭnīcus**, a, um, 1) ungleich, uneben, rauh, schroff, dah. ungünstig, beschwerlich, bedrängnißvoll, gefahrvoll, gefährlich, nachtheilig (Ggstz aequus), a) eig.: quod iniquo loco atque impari congressi numero V horis proelium sustinuissent, Caes. BC. 1, 47, 3. necessario paene iniquo loco et leniter declivi castra fecerunt, BG. 7, 83, 2. temere insecuti longius fugientes in locum iniquum progrediuntur, Caes. BC. 1, 45, 2. u. so: loco iniquo, Liv. 8, 38, 9. carpendo novissimos premendoque iniquis ad transitum locis agmen detinuit, §. 6. u. in dieser Verbindung im *comp.* u. *sup.*: hostes - et de expugnando oppido et de flumine transeundo spem se fefellisse intellexerunt neque nostros in locum iniquiorem progredi pugnandi causa viderunt, Caes. BG 2, 10, 4. sibi difficile factu esse intellexit simul et oppidum uno tempore oppugnare et in acie in cornu dextro ac sinistro ex iniquiore loco pugnare, Auct. BAfr. 42, 3. ausos esse transire latissimum flumen, ascendere altissimas ripas, subire iniquissimum locum, Caes. BG 2, 27, 5. primos prohibere ascensu atque iniquissimo nostris loco proelium committere coeperunt, 5, 32, 2. u. vgl.: nullus tamen vel iniquissimus locus non maiorem quaestum reddet, quam acceperit impensam, Col. 3, 3, 12; — namque furens animi dum proram ad saxa suburguet interior spatioque subit Sergestus iniquo, infelix saxis in procurrentibus haesit, Virg. A. 5, 202. inflicta vadi dorso dum pendet iniquo (puppis), 10, 302. rectius vives, Licini, neque altum semper urgendo neque, dum procellas cautus horrescis, nimium premendo littus inicum, Hor. Od. 2, 10, 1 sqq. trudebanturque in paludem gnaram vincentibus, iniquam nesciis, Tac. A. 1, 63. primo circa saltus, cum utrimque ad hostem iniqua via esset, cunctati sunt, Liv. 9, 27, 3. si secum alios consul mittere velit, se non iniquo nec perdifficili aditu super caput hostium eos deducturum, 32, 11, 3. ipse cum tribunis primisque ordinibus ad contemplandos transitus est progressus qua descensus facilis armatis, qua in ulteriorem ripam minime iniquus ascensus esset, 44, 33, 4; — u. vgl. weiter in militär. Beziehung: urgetur pugna congressus iniqua, Virg. A. 10, 889. ubi congressu subiit Gesander iniquo, VFlacc. 6, 322. sperans bar-

baros atque imperitos homines inopia cibariorum adductos ad iniquam pugnandi condicionem posse deduci, Caes. BG. 6, 10, 2; — Iuverna - caeli ad maturanda semina iniqui, Mel. 3, 6, 6. si ventis - actus iniquis intrasses portus, Ov. Her. 6, 141. mare semper iniquum cogitet et damno littora feta suo, Rem. am. 569. u. mit *Dat.*: sidus iniquum gentibus, Lucan. 10, 35. cursum mutavit iniquum frugibus amnis, Hor. AP. 67. illa est agricolae messis iniqua suo, Ov. Her. 12, 48. (vina) iniqua capiti, Plin. 13, 4 (9), 44. unda maris lendes capiti deducit iniquas, Seren. Sammon. 72; — neque nos agere hoc patriai tempore iniquo possumus aequo animo, neque cet., Lucr. 1, 41. Sabino bello ait se militantem, quia propter populationes agri non fructu modo caruerit, sed villa incensa fuerit, direpta omnia, pecora abacta, tributum iniquo suo tempore imperatum aes alienum fecisse, Liv. 2, 23, 5. si et Dardani, gens infestissima Macedoniae temporibusque iniquis regum imminens, tolleretur, 40, 57, 6.

b) übtr., **ungünstig, abgeneigt, feindlich, aufsässig, gehässig,** subst. **ein Feind, Gegner,** saepe deos aliquis peccando fecit iniquos, Ov. F. 5, 299. quae mea caelestes iniuria fecit iniquos? Her. 8, 87. iniqui flamma Tonantis, Sen. Agam. 592. fatis Iunonis iniquae pertulerit (labores Hercules), Virg. A. 8, 292. u. so Iuno, Ov. M. 296. 308. Her. 9, 45. Lucan. 1, 576. talia verba dabat conlapsaque flebat iniquae in Veneris Medea sinus, VFlacc. 7, 251. unde (Tibure) si Parcae prohibent iniquae dulce pellitis ovibus Galaesi flumen et regnata petam Laconi rura Phalantho, Hor. Od. 2, 6, 9 sqq. u. vgl.: cum diva supremas rumpit iniqua colus, VFlacc. 6, 644. ecce puer summa se tollere visus ab unda frondibus in croceis et iniquae munere nymphae, 4, 23. Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis, Hor. Sat. 2, 7, 14. u. vgl.: regium certe genus et penates maeret iniquos, Od 2, 4, 15. iniqua raro maximis virtutibus Fortuna parcit, Sen. Herc. fur. 325. u. vgl.: sic ego Fortunae telis confixus iniquis pectore concipio nil nisi triste meo, Ov. Pont. 2, 7, 15. Turni sortem miseratur iniquam, Virg. A. 12, 243. u. so 6, 332. tam iniquam et tam indignam sortem P. R. palam et clare detestata est, Suet. Claud. 3. sors quoque nescio quem fato designat iniquo, qui primus Danaûm Troada tangat humum, Ov. Her. 13, 93. se fati dixit iniqui, M. 7, 828. saeva manu dat iniqua miseris fata? Sen. Troad. 989. u. vgl.: pater armento quos (equos) dives ab omni nutrierat fatisque viam monstrarat iniquis, VFlacc. 6, 204. absit iniqua fames, Ov. F. 4, 767; — caeteri sunt partim obscurius iniqui, partim non dissimulanter irati, Cic. Fam. 1, 5, 2. quae premit invisam socrus iniqua nurum, Ov. F. 2, 626; rerum Hasdrubali traduntur habenae, occidui qui solis opes et vulgus Hiberum Baeticolasque viros furiis agitabat iniquis, Sil. 1, 144. nec iniqua finis in ira est, Ov. M. 5, 245. is pernas succidit iniqua superbia Poeni, Enn. A. 279. casta quidem, sed non et credita: rumor iniquus laeserat, Ov. F. 4, 307. u. vgl.: nigro adlatraverat ore victorem Invidia et ventis iactarat iniquis, Sil. 8, 290. quorum iniqui sermones quum ad me per homines honestissimos perferrentur, cet., Cic. Fam. 1, 9, 20; u. im *superl.*: numquamne tibi iudicii, numquam contionis, numquam huius tantae frequentiae, quae nunc te animo iniquissimo infestissimoque intuetur, venit in mentem? II. Verr. 5, 55, 144. — *Subst.*: qui maledicit et vituperat, quanto id acerbius facit, tam maximo ille pro inimico et iniquo ducitur, Gell. 19, 3, 2. qua re oratos vos omnes volo, ne plus iniquôm possit quam aequôm oratio, Ter. Heaut. prol. 26. multi amici accusatoris, non nulli etiam nostri iniqui, multi communes obtrectatores atque omnium invidi multa finxerunt, Cic. Planc. 23, 57. u. vgl.: tu deligas ex omni populo aut amicos tuos aut inimicos meos aut denique eos, quos inexorabiles, quos inhumanos, quos crudeles existimes: tu me ignaro, necopinante, inscio notes et tuos et tuorum amicorum necessarios, vel iniquos vel meos vel etiam defensorum meorum, eodemque adiungas, quos natura putes asperos atque omnibus iniquos, 16, 40. me scio a te contra iniquos meos solere defendi, Fam. 11, 27, 7. eoque apud bonos laudatus et gravis iniquis, Tac. A. 4, 68. versique ad caelum ac deos integram illi subolem ac superstitem iniquorum precarentur, 3, 4; — mit *Dat.*: Priamus - iniqua Troiae castra fefellit, Hor. Od. 1, 10, 14. adde iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum, Sat. 2, 2, 96. soror et Procne Tereusque duabus iniquus, Ov. F. 2, 629. iam non dura toris Veneri nec iniqua reversae, VFlacc. 2, 355. venit paratus Servilius, Iovi ipsi iniquus, cuius in templo res agebatur, Cic. Fam. 10, 12, 4. adiecit, non Dareo iniquos fuisse, Curt. 7, 22 (5), 25; serus in caelum redeas diuque laetus intersis populo Quirini neve te nostris vitiis inicum ocior aura tollat, Hor. Od. 1, 2, 45. nam oblectamentis principis palam iniquum detractare vim eius equos regentis cet., Tac. A. 14, 52.

2) **das rechte Maaß überschreitend, das rechte od. gehörige Maaß nicht haltend, unverhältnißmäßig über- od. untermäßig** (d. i. zu groß od. zu klein, zu hoch od. zu niedrig, zu viel od. zu wenig, zu stark od. zu schwach u. dgl.), **unpassend, nicht entsprechend, schief, falsch,** a) eig.: haeret Hylas lateri passusque moratus iniquos, VFlacc. 3, 486. iniquo pondere rastri, Virg. G. 1, 164. oleum adhibitis iniquis ponderibus accipere, Ulp. Dig. 19, 1, 32. iniquum pretium, Paul. Dig. 40, 5, 31. qualis in Alciden et Thesea Rhoetus iniqui nube meri geminam Pholoen maioraque cernens antra ruit, VFlacc. 3, 65. siquem extenta plagarum quattuor in medio dirimit plaga solis iniqui, Virg. A. 7, 227. velut impatiens hominum vel solis iniqui limite vel glacie nuda atque ignota iaceres, Lucan. 7, 866. iniquo e sole calentes Battiadas late imperio sceptrisque regebat, Sil. 2, 60. u. vgl.: nec patitur noctes nec iniquos crescere soles, Lucan. 5, 25; — ea, quae quondam spatiis exclusus iniquis Virgilius nobis post se memoranda reliquit, Col. 10, 2. servorum ventres modio castigat iniquo, Juv. 14, 126.

sese aliquem credens, Italo quod honore supinus fregerit heminas Arreti aedilis iniquas, Pers. 1, 129. pondera ab Gallis adlata iniqua et tribuno recusante additus ab insolente Gallo ponderi gladius, Liv. 5, 48, 9. illa pati, quae nec Sarmentus iniquas Caesaris ad mensas nec vilis Gabba tulisset, Juv. 5, 3; — quae genitali concilio possent arceri tempore iniquo, Lucr. 1, 183. censen' me verbum potuisse ullum proloqui? aut causam ullam, ineptam saltem, falsam, iniquam? obmutui, Ter. Andr. 1, 5, 22. nam hoc paene iniquom'st, comico choragio conari desubito agere nos tragoediam, Plaut. Capt. prol. 61. — *Adv.*: quam **inique** comparatum'st, Ter. Phorm. 1, 1, 7. inique Castorem cum Domitio comparo, Cic. Deiot. 11, 31. hi, qui legunt aut inique interpretantur quae scripta sunt, aut vera esse non credunt, Gell. 4, 15, 4. u. im *superl.*: iam hoc prope iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis - medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis - deterrimus obscurissimusque patronus adhibetur, Cic. Cluent. 21, 57.

2) übtr. a) im Allg.: a quotiens vaccam vultu spectavit iniquo, mit schiefem, scheelem, neidischem Blick, Ov. AA. 1, 313. ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis, M. 9, 476; — ne istuc tam iniquo patiare animo, Unmuth, im Ggstz. zu aequus animus, Gleichmuth, Ter. Eun. 2, 1, 6. u. so Att. 109. Ter. Phorm. 5, 1, 36. Cic. Tusc. 2, 2, 5. Vell. 2, 30, 3. Quint. 11, 1, 66. Curt. 6, 42 (11), 8. paupertatemque fatendo effecēre levem nec iniqua mente ferendo, Ov. M. 8, 633. demitto auriculas ut iniquae mentis asellus, Hor. Sat. 1, 9, 20. u. im *Superl.*: quid quod sapientissimus quisque aequissimo animo moritur, stultissimus iniquissimo, Cic. Sen. 23, 83. — *Adv.*: **inique** ferunt, id habere aliquem, quod ipsi non habent, Lact. 6, 4. u. im *superl.*: calvitii vero deformitatem iniquissime ferret, saepe obtrectationem iocis obnoxiam expertus, Suet. Caes. 45. — b) insbes. unbillig, ungerecht, victima haud ulla amplior potest magisque opima mactari Iovi, quam rex iniquus, Sen. Herc. fur. 922. difficilem tenui sub iniquo iudice causam, Ov. M. 13, 190. tune e sociis electus iniquis? VFlacc. 4, 242. sed nunc ea me exquirere iniqui patris est, Ter. Andr. 1, 2, 16. nam quis iniquae tam patiens urbis, tam ferreus, ut cet., Juv. 1, 30. aequum atque iniquum regis imperium feras: iniqua numquam regna perpetuo manent, Sen. Med. 195 sq.; — sederat Hippomenes cursus spectator iniqui, Ov. M. 10, 575. procerum vi pulsus iniqua germanique manu Perses barbaricas iam movit opes Hyrcanaque signa, VFlacc. 3, 492. prudens emisti vitiosum, dicta tibi est lex: insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua? Hor. Ep. 2, 2, 18. quam temere in nosmet legem sancimus iniquam! Sat. 1, 3, 67. erat iniqua conditio postulare, ut Caesar Arimino excederet, Caes. BC. 1, 11, 1. u. vgl. Quint. 5, 6, 3. exul Hypermnestra, pretium pietatis iniquum quam mortem fratri depulit, ipsa tulit, Ov. Her. 14, 129. cum se sub leges pacis iniquae tradiderit, Virg. A. 4, 618. bello interea sed pressus iniquo auxilium petit, VFlacc. 5, 554. u. dicht.: ceu superum segnes ad iniqua altaria tauros constituit, 4, 152. u. vgl. Sen. Troad. 985; — vide quam iniquos sis prae studio, Ter. Andr. 5, 1, 6. oh, iniquos es, qui me tacere de re tanta postules, Heaut. 5, 3, 9. ita animum induxerunt, socrus omnes esse iniquas, Hec. 2, 3, 5. scire velis, mea cur ingratus opuscula lector laudet ametque domi, premat extra limen iniquus, Hor. Ep. 1, 19, 35. iniqua quaedam iudicant homines, quia pati non debuerint, quaedam, quia non speraverint, Sen. dIra 2, 31, 1. qualitate (excutiuntur), an inhonesta, iniqua, improba, inhumana, crudelia cet., Quint. 5, 13, 19; — im *comp.*: fortasse aliquantum iniquior erat praeter eius lubidinem, Ter. Heaut. 1, 2, 27. quid hoc indignius? quid hoc iniquius? Cic. II. Verr. 3, 86, 200. quid hoc iniquius aut indignius, C. Aquili, dici aut commemorari potest, quam cet., Quinct. 2, 8. apparebat, quo nihil iniquius est, ex eventu famam habiturum, Liv. 27, 44, 1. quid igitur iniquius est, quam me - nunc perire quia parui? Curt. 7, 5 (1), 49. u. im *superl.*: duos (equos) ipse habebam: quos quum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar, 7, 5 (1), 34. iniquissima haec bellorum condicio est, Tac. Agr. 27; — quibus iris inpulsus tandem nunc *in* illam iniquos siem, Ter. Hec. 3, 5, 35. quam iniqui sunt patres in omnes adulescentes iudices! Heaut. 2, 1, 1. quom illa, quae nunc in me iniqua'st, aequa de me dixerit, Hec. 3, 5, 25; iniqui iudices *adversus* nos sumus, Quint. 8, 3, 33; iniquum est mit *Inf.*: inscitum offerre iniuriam tibi immerenti iniquom'st, Ter. Hec. 5, 1, 14. cui me praeripere desponsam iam et destinatam laudem, - valde est iniquum, Cic. Har. resp. 3, 6. si pace uti velint, iniquum esse de stipendio recusare, quod sua voluntate ad id tempus pependerint, Caes. BG. 1, 44, 4. — *Subst.*: insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui, Hor. Ep. 1, 6, 15. certe tute iubebas animam tradere, inique, me inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent, Catull. 30, 7. dicetne de his secundum debitam rerum dignitatem malus atque iniquus? Quint. 12, 1, 8. in quo aequi sperasse Postumum dicunt, peccasse iniqui, ipse etiam insanisse se confitetur, quod cet., Cic. RPostum. 9, 25. potestis igitur ignotos notis, iniquos aequis, alienigenas domesticis, cupidos moderatis - anteferre? Font. 14, 32 (10, 22). ne eum circumventum inique iniqui inrideant, Ter. Hec. alt. prol. 46. vel iniqui consentiant, Quint. 1, 10, 33. si temnis Olympum, a magno Stilichone cave, qui semper iniquos fortuna famulante premit, Claud. BGet. 511. poëta sensit scripturam suam ab iniquis observari, Ter. Ad. prol. 2; — nec natura potest iusto secernere iniquum, Hor. Sat. 1, 3, 113. iniquum petendum, ut aequum feras, Quint. 4, 5, 16. quid est? num iniquom postulo? Ter. Phorm. 2, 3, 64. Sa. cupio, aequi modo aliquid. Ae. vah, leno iniqua me non volt loqui, Ad. 2, 1, 33. aequitas fit ex iniqui contemplatione manifestior, Quint. 12, 1,

35. habet aliquid ex iníquo omne magnum exemplum, Tac. A. 14, 44. — *Adv.*: quod-praedam **inique** divisisset, AVict. Vir. ill. 23, 4. sed quae maxime rem continerent, erant, utrum restituerentur, quos Achaei damnaverant, nec ne, inique an iure occidissent, quos occiderant, Liv. 39, 48, 2. qua ego hunc amorem mi esse avi dicam datum, aut quid ego unquam erga Venerem inique fecerim, qui sic tot amanti mi obviam eveniant morae? Plaut. Cas. 3, 4, 26. at hoc ipsum, inquies, inique facis, qui hostilis animi in rem publicam homines cives appelles, Brut. b. Cic. ad Brut. 1, 4, 2. illis, qui expulsi sunt inique, sed tamen legibus reducti, Dom. 33, 87. nocentium poenas legibus inique constitutas, si homines ad maleficia non sponte veniunt, sed fato trahuntur, Gell. 7 (6), 2, 5. is quidem eductus ad consules, qui tum in crimen vocabatur, se inique a tuis iactatum graviter querebatur, Cic. Planc. 23, 55. edepol ne nos sumus inique aeque omnes invisae viris, Ter. Hec. 2, 3, 1. u. vgl. Hec. alt. prol. 46. rure ego viventem, tu dicis urbe beatum: cui placet alterius sua nimirum est odio sors: stultus uterque locum immeritum causatur inique: in culpa est animus, qui se non effugit umquam, Hor. Ep. 1, 14, 10.

ĭnĭtiālis, e, **den Uranfang betreffend, erster, anfänglicher, ursprünglicher**, o elementorum origo initialis, Apul. M. 4, 30. in. controversiae status de rigore pertinens ad materiam transcendit in controversiam quae est loco tertio de fine, Agrim. p. 25, 26. u. so p. 70, 2. 5. 72, 5. initialis sapientiae vetus - auctoritas, Amm. 17, 4, 8.

ĭnĭtiāmenta, orum, *n.*, **die Mittel zur Weihe in etw.**, haec eius (sapientiae) initiamenta sunt, per quae non municipale sacrum, sed ingens deorum omnium templum, mundus ipse, reseratur, Sen. Ep. 14, 2, 28 (90).

ĭnĭtiātio, ōnis, *f.*, **die Einweihung in einen geheimen Dienst, die Feier e. geheimen Dienstes**, peregrinatione quidem Graeciae et Eleusinis sacris, quorum initiatione impii et scelerati voce praeconis summoventur, interesse non ausus est, Suet. Ner. 34.

ĭnĭtiātor, ōris, *m.*, **der Urheber**, novi testamenti, Tert. adv. Marc. 4, 14.

ĭnĭtiātrix, īcis, *f.*, **die Urheberin**, litteraturae, Tert. ad Nat. 2, 7.

ĭnĭtio, āvi, ātum, āre, 1) *alqd.*, etw. **anfangen**, im *Pass.* **den Anfang nehmen**, absque conventione personae legitimae initiatum iurgium videtur, Imp. Hon. et Theod. Cod. 3, 6, 3. ver enim tum initiatur, cum cet., Firmic. Math. 2, 12. quam (brassicam) inchoante transferemus Augusto vel irriguo loco vel pluvia initiante madefacto, Pallad. 7, 4. ex his initiata sunt cetera, Tert. adv. Valent. 15. — 2) *alqm.*, Jmdn. in etw. **einführen**, in etw. **einweihen**, vorzugsw. in e. **Geheimdienst**: nocturna mulierum sacrificia ne sunto praeter olla, quae pro populo Romano rite fient: neve quoi initianto, nisi, ut adsolet Cereri, Graeco sacro, XII. tabb. b. Cic. Leg. 2, 9, 21. u. vgl. dazu: excipis, credo, illa (sacra), quibus ipsi initiati sumus, und: ad nostras (leges) igitur revertor, quibus profecto diligentissime sanciendum est, ut mulierum famam multorum oculis lux clara custodiat initienturque eo ritu Cereri, quo Romae initiantur, 2, 15, 36 u. 37. u. so: Cereri initiantur, Tert. Pall. 4. qui ab Orpheo sacrorum sollemnibus initiatus Phrygiam religionibus inplevit, Justin. 11, 7, 14. mater adulescentulum adpellat: se pro aegro eo vovisse, ubi primum convaluisset, Bacchis eum se initiaturam, damnatam voti deûm benignitate exsolvere id velle, Liv. 39, 9, 4. magos secum adduxerat, magicis etiam cenis eum initiaverat, Plin. 30, 2 (6), 17. u. vgl.: et deorum etiam adhibuerunt opes ritu quodam sacramenti vetusto velut initiatis militibus, Liv. 10, 38, 2. und: haec manus (Atticorum imitatorum) quasi quibusdam sacris initiata ut alienigenam - insequebantur, Quint. 12, 10, 14. u. von lebl. Dingen: quae quidem (sica) quibus abs te initiata sacris ac devota sit, nescio, Cic. Cat. 1, 6, 16. mysticis disciplinis initiatum (anulum), Amm. 29, 1, 31; — *abs.*: porro autem Geta ferietur alio munere, ubi era pepererit: porro autem alio, ubi erit puero natalis dies: ubi initiabunt, Ter. Phorm. 1, 1, 15. montes - sacris Liberi patris et coetu Maenadum Orpheo primum initiante celebratos, Mel. 2, 2, 2. omitto Eleusina, sanctam illam et augustam, „ubi initiantur gentes orarum ultimae“, Enn. (trag. 169) b. Cic. ND. 1, 42, 119. reminiscere, quoniam es initiatus, quae tradantur mysteriis, Tusc. 1, 13, 29. Acarnanes duo iuvenes per initiorum dies non initiati templum Cereris imprudentes religionis cum cetera turba ingressi sunt, Liv. 31, 14, 7. sicut sanctiora sacrorum tantum initiati sciunt, ita in philosophia arcana illa admissis receptisque in sacra ostenduntur: at praecepta et alia eiusmodi profanis quoque nota sunt, Sen. Ep. 15, 3, 64 (95); auch = baptizare, Tert. Monog. 8; — im Allg.: aliis enim chartis, aliis sum litteris initiatus, Plin. Ep. 5, 15, 8. neque enim est sanctius sacris iisdem quam studiis initiari, Quint. 1, 2, 20. solem ac lunam et stellas quinque, quibus ab errore nomen est - ipsa suo motu in orientem ab occidente procedere non solum literarum profanis sed multis quoque doctrina initiatis abhorrere a fide - iudicatum est, Macrob. Somn. Scip. 1, 18, 2. iussi ergo discubuimus et gustatione mirifica initiati vino etiam Falerno inundamur, Petron. 21, 6.

ĭnĭtium, ii, *n.* (ineo), **der Beginn, Anfang** (meist im Singul., doch auch im Plur. theils mit Rücksicht auf mehrere Subjecte, theils mit Bezug auf verschiedene Elemente u. Beziehungen, welche in einem Begriff zusammenzufassen sind, u. so bes. technisch; im silbern. Zeitalter wird der Begriff noch durch primus geschärft od. beschränkt), 1) im Allg., vgl. zunächst Stellen mit entgegengesetzten u. synonymen Begriffen: ubi ab initiis incipiendum, ubi more Homerico e *mediis* vel *ultimis*, Quint. 7, 10, 11; habent enim omnia initium, *incrementum, summum*, ut iurgium, deinde caedes et strages, 5, 10, 71. u. so im Ggstz. zu summa, pr. 5. 1, 1, 23; ut *finem* atque initium lucis exiguo discrimine internoscas, Tac. Agr.

12. corporis et fortunae bonorum ut initium, sic finis est, Sall. J. 2, 3. non in eiusdem potestate initium eius (belli) et finem esse, 83, 1. ab initio principatus eius usque ad finem, Eutr. 7, 8. neque emptio agrorum exercita ad formam senatus consulti, acribus, ut ferme talia, initiis, incurioso fine, Tac. A. 6, 17. cuius (schematis) et initia inter se et fines iidem sunt, Quint. 9, 3, 31; natura vero se sic habet, ut, quo modo initium nobis rerum omnium ortus noster adferat, sic *exitum* mors, Cic. Tusc. 1, 38, 91. eius collega L. Bestia bonis initiis orsus tribunatus - tristes exitus habuit consulatus, Brut. 34, 128; ceteris in rebus statim ab initio principatus usque ad exitum civilis et clemens, Suet. Vesp. 11; postquam L. Sulla armis recepta re publica bonis initiis malos *eventus* habuit, rapere omnes cet., Sall. C. 11, 4. initia in potestate nostra sunt: de eventu fortuna iudicat, Sen. Ep. 2, 2, 16 (14); breviter pro Caecina Cicero initia, causas, effecta, antecedentia, consequentia complexus est, Quint. 7, 3, 29. u. vgl.: omnium bellorum initium et *causam* hinc sumpsit, Suet. Aug. 10. struebat iam fortuna in diversa parte terrarum initia causasque imperio, Tac. H. 2, 1; ad quas (virtutes) nobis etiam ante, quam doceremur, initia quaedam ac semina sunt concessa natura, Quint. 2, 20, 6. — **Mit** *Genit.* **eines Zeitbegriffes**, im *Singul.*: initio veris praecordiorum inflatione temptabatur, Suet. Aug. 81. initio aestatis Lepidus - pervenit ad Caesarem, Vell. 2, 115, 2. quaedam Italiae civitates diem, quo primum ad se venisset, initium anni fecerunt, Suet. Aug. 59. tribuni militum initio anni fuerunt, Liv. 4, 7, 11. quam (spem futurorum) et ostentis et praedictionibus ab initio aetatis conceperat, Suet. Tib. 14. und *abs.*: initio, **vom Anfang an, Anfangs, anfänglich, ursprünglich, für's Erste**, quem ad modum senatus initio censuit, Cic. Fam. 1, 7, 4. quod - initio locum tumulumque tenuissent, Caes. BC. 1, 47, 2. Hiempsal reperitur occultans se tugurio mulieris ancillae, quo initio pavidus et ignarus loci perfugerat, Sall. J. 12, 5. u. vgl. 28, 7. 66, 2. 102, 1. C. 2, 1. 4. 3, 3. 6, 1. 39, 5. 56, 2. 5. initio cum Pisandro praetore - per internuntios colloquitur, Nep. Alc. 5, 3. u. vgl. Thras. 1, 5. Eum. 13, 2. Att. 21, 2. adeo grave visum est quod initio dubitabatur an omnino crimen esset, Plin. Ep. 3, 9, 18. ut initio dixi, Quint. 11, 1, 42. comites servosque ceteros initio statim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiserat, Suet. Caes. 4. minime - illo posse confido loco malum finiri, quo conceptum est initio, Phaedr. 1, 20, 7; qui mortales initio Africam habuerint divorsum est, Sall. J. 17, 7. u. vgl. 18, 1. C. 6, 1. ab his (Corinthiis) initio Syracusae erant conditae, Nep. Timol. 3, 1. Britanniam qui mortales initio coluerint, indigenae an advecti, inter barbaros parum compertum, Tac. Agr. 11; und so: laborantibus iam suis Germanos - submittit, quos ab initio habere secum instituerat, Caes. BG. 7, 13, 1. id nunc ego quoque audiam, Claudiae genti iam inde ab initio nihil antiquius in re publica patrum maiestate fuisse, semper plebis commodis adversatos esse, Liv. 6, 40, 3. nos certe sic esse ab initio formatos, ut possemus orare pro nobis -, manifestum est, Quint. 2, 20, 6; u. mit correspondirenden Zeitpartikeln: qui initio proditor fuit, *deinde* perfuga, qui primo - deinde -, Cic. SRosc. 40, 117. nam initio occidit Hiempsalem fratrem meum, deinde patrio regno me expulit, Sall. J. 24, 6. u. vgl.: sic primis initiis sexum mentita puer esse credita est, magnas deinde res gessit, Justin. 1, 2, 4; initio, quale ubique, silentium noctis, dein concuti ferrum, vincula moveri: — tum crebrescere fragor, Plin. Ep. 7, 27, 8; et initio quidem Galliam Cisalpinam - accepit, *mox* per senatum Comatam quoque, Suet. Caes. 22. u. so Quint. 12. pr. 1; in diplomatibus libellisque et epistolis signandis initio sphinge usus est, mox imagine Magni Alexandri, novissime sua, Dioscuridis manu sculpta, Suet. Aug. 50; cui consuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit, Cic. ad Brut. 1, 10, 1; vgl. noch: quae (vasa) iacta initio risum pugnantibus concitarunt: postquam cet., Nep. Hann. 11, 5. u. vgl. Sall. J. 6, 2. nam et initio - et cum -, Nep. Pelop. 5, 1. — **Ferner mit** *Genit.* **einer Amtsthätigkeit u. dgl.**, im *Singul.*: secundi consulatus initio Kalendis ianuariis eum (Ingurtham) in triumpho duxit, Vell. 2, 12, 1. liberalia studia imperii initio neglexit, Suet. Dom. 20. ab initio principatus, Suet. Vesp. 11. Eutr. 7, 8; im *Plur.*: Dionysius inter initia regni avunculos fratrum suorum veluti aemulos imperii sui - ad divisionem regni tollere gestiebat, Justin. 21, 1, 3. circa initia imperii, Suet. Claud. 7. inter initia principatus, Dom. 3; auch: qui fine Augusti et initiis Tiberii auditis ob iustitium intermiserat solita munia, Tac. A. 1, 16. neque fratris initiis neque suae respondit consuetudini, Vell. 1, 9, 2. ne fulgor suus orientium iuvenum obstaret initiis - commeatum ab socero atque eodem vitrico acquiescendi a continuatione laborum petiit (Tib. Nero), 2, 99, 2. u. vgl.: ac tamen initia fastigii Caesaribus erant, Tac. A. 3, 29. — **Ueberh. mit** *Genit.* **einer Thätigkeit od. Thatsache**, im *Singul.*: nec tamen ludorum primum initium procurandis religionibus datum aut religione animos aut corpora morbis levavit, Liv. 7, 3, 1. nequeo mearum rerum initium ullum invenire idoneum, unde exordiar narrare, Ter. Hec. 3, 3, 1. cuius rei memoriaeque publicae retinendae causa ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium pontificem max. omnes singulorum annorum mandabat litteris pontifex max., Cic. dOr. 2, 12, 52. hinc quaero, quam ob causam initium rerum ac legum suarum hinc duxerint, ut populus R. suffragio privaretur, Agr. 2, 7, 17. initium repentini tumultus ac defectionis ortum est ab -, Caes. BG. 5, 26, 1. initio statim tumultus multa et immania - creditur destinasse, Suet. Ner. 43. ne quod initium belli nasceretur, Hirt. BG. 8, 6, 6. alios in alia loca opportuna praemisisse, qui initium belli facerent, Sall. C. 27, 4. nec vero dubito quin exitiosum bellum impendeat, cuius initium ducetur a fame, Cic. Att. 9, 9, 2. Bocchus initio huiusce belli legatos Romam miserat

foedus et amicitiam petitum, Sall. J. 80, 4. cum initio belli Crassum Mucianum - interemisset, Vell. 2, 4, 1. reputans, quid initio belli Memnon suasisset, Curt. 3, 9 (4), 3. ingravescit enim in dies intestinum malum nec externis hostibus magis quam domesticis laboramus, qui erant omnino ab initio belli, Cic. ad Brut. 1, 10, 1. ex consulatu ipsius primo usque ad initium civilis belli, Suet. Caes. 83. tu, T. Quincti, equitem intentus ad primum initium moti certaminis teneas, Liv. 6, 12, 10. hoc initium in urbe Roma civilis sanguinis gladiorumque impunitatis fuit, Vell. 2, 3, 3. quo die si per amicos mihi cupienti in senatum venire licuisset, caedis initium fecisset a me, Cic. Phil. 5, 7, 20. initio caedis orto difficilis modus, Tac. H. 1, 39. ea res magnae initium cladis fuit, Sall. C. 53, 33. neque - Caesarem fefellit, quin ab iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae essent, initium victoriae oriretur, Caes. BC. 3, 94, 3; — mit *Gen. Gerund.*: initium vescendi primus fecit, Suet. Dom. 4. cum eo se consulem initium agundi facturum, Sall. C. 21, 3. bene ac sapienter - maiores instituerunt ut rerum agendarum ita dicendi initium a precationibus capere, Plin. Pan. 1, 1. ab his fit initium retinendi Silii atque Velanii, Caes. BG. 3, 8, 2. si ab illis initium transeundi fieret, 2, 9, 1. quum C. Pansa consul, imperator, initium cum hostibus confligendi fecerit, Cic. Phil. 14, 14, 36. cum his agit, ne initium inferendi belli ab Massiliensibus oriatur, Caes. BC. 1, 35, 1. initium detegendae saevitiae praebuit - Fortunatus libertus, Tac. A. 16, 10; ferner: agendi initium (causas) secundum vires cuiusque sumendum est, Quint. 12, 6, 1. ut reperiri non posset, a quibus initium appellandi nasceretur, Caes. BC. 3, 20, 2. initium ferendi ad Vespasianum imperii Alexandriae coeptum, Tac. H. 2, 79. cuius consularibus ludis initium fabularum dandarum fecerit (Terentius), Suet. vit. Ter. p. 293, 31. initium ergo dicendi dedit natura, initium artis observatio, Quint. 3, 2, 3. inde primum initium mirandi Graecarum artium opera - factum est, Liv. 25, 40, 2; — im *Plural.*: initia Romanae urbis enarrat, Quint. 1, 6, 12. rerum novarum initia coniurationesque - compressit alias alio tempore, Suet. Aug. 19. quod spectaculum stantis ex diverso hinc Romani, illinc Parthorum exercitus - sub initia stipendiorum meorum tribuno militum mihi visere contigit, Vell. 2, 101, 2. omnium penes hos initia pugnarum, Tac. G, 31. gnarus, ut initia belli provenissent, famam in cetera fore, H. 2, 20; — *absol.* im *Sing.*: corporum mox fortissimorum educatio a lacte eunisque initium ducit, Quint. 1, 1, 21. clarissimum deinde omnium ludicrum - Olympiorum initium habuit, Vell. 1, 8, 1. initium (vom Nero abzufallen) facientibus Gallis duce Iulio Vindice, Suet. Ner. 40. initio (der Gährung) apud Parthos orto, Tac. A. 2, 1. initio (des Ueberganges) per Hispaniam a prima Adiutrice legione orto, H. 3, 44. respondit a Romulia tribu se initium esse facturum, Cic. Agr. 2, 29, 78. apud rhetorem initium sit historia, Quint. 2, 4, 2. ab initio ut res sit gesta enoda mihi, Turpil. 14. ab initio Italia excedere constituerat, Caes. BC. 1, 27, 2; — magnae parti et vir indignus ea calamitate et haud parvo initio minui videbatur ius libertatis, Liv. 23, 10, 4. conscientia illigare (eum) conisa est tali initio, Tac. A. 15, 51. numquam tam ab tenui initio tantae opes sunt profligatae, Nep. Pelop. 2, 3. und: quorum imperii maiestas, neque ita multo post ab hoc initio perculsa concidit, §. 4; — im *Plur.*: prima initia frequenter caesis hostibus prospera fuerant, Justin. 4, 3, 6. eius anni principio mollibus adhuc initiis prolatatum inter Parthos Romanosque de obtinenda Armenia bellum, Tac. A. 13, 34. non ultra paucos dies, quamquam acribus initiis coeptum, mendacium valuit, Tac. H. 2, 72; — mit *Genit.* einer mündlichen od. schriftlichen Thätigkeit, eines Buches, einer Kunst, Wissenschaft u. dgl., im *Singul.*: narrationis incipit mi initium, Ter. Andr. 4, 2, 26. initium narrationis quidem ubique faciendum a persona putant, Quint. 4, 2, 129. paene ab initio narrationis, 11, 3, 144. initium sumpsit historiae post caedem Caesaris, Suet. Claud. 41. adolescentulus vero sic initio accusationis exanimatus sum, ut cet., Cic. dOr. 1, 26, 121. Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemoravit, Caes. BG. 1, 43, 4; initio Eunuchi Terentius „quid igitur faciam?" inquit, Quint. 9, 3, 16. expressitque eclogam ad se, cuius initium est cet., Suet. vit. Hor. p. 298, 6. cur non initium edicti nascatur a Kal. ian., Quint. 5, 10, 76. initium hexametri statim invenias, 9, 4, 78; hinc initium eius artis fuisse manifestum est, 10, 1, 3. initium quoque eius (grammaticae) mediocre extitit, Suet. Gr. 1; — mit *Gen. Gerund.*: querellae ne tum quidem gratae futurae, cum forsitan necessariae erunt, ab initio certe tantae ordiendae rei absint, Liv. praef. 12. de cuius hominis moribus pauca prius explananda sunt, quam initium narrandi faciam, Sall. C. 4, 5. aliud dicendi initium sumendum est, Cic. Leg. 2, 1, 1. quae si recte semper initio dicendi tractarentur, nihil prooemio opus esset, Quint. 4, 1, 25; — *absol.*: scio, inquit, ab isto initio tractum esse sermonem, Cic. Brut. 6, 21. initium quodcumque debet habere aliquam prooemii speciem: neque enim abrupte nec unde libuit incipiendum, quia est aliquid in omni materia naturaliter primum, Quint. 3, 8, 6. unde initium fecimus, Mel. 3, 10, 6. ab initio est ordiendus, Nep. Them. 1, 1. initium a parvis ceperamus: mox velut aura sollicitante provecti longius cet., Quint. 12. pr. 2. seditio exarserat, quam altiore initio - repetam, Tac. H. 2, 27. rem breviter narrare poterimus, si inde incipiemus narrare, unde necesse erit, et si non ab ultimo initio repetere volemus, AHer. 1, 9, 14. nulla sit ars, qualis inventa est, nec intra initium stetit: nisi forte nostra potissimum tempora damnamus huius infelicitatis, ut nunc demum nihil crescat, Quint. 10, 2, 8; est his (opinionibus) initium ex iis, quae credunt bona aut mala: inde errores existunt et pessimi affectus, 5, 10, 34; — im *Plur.*: circa initia statim primi libri - et mox cet., Quint. 1, 5, 44. hanc moram initiis impero,

beim Schreiben, 10, 3, 9; omnia, quae ars consummaverit, a natura initia duxisse, Quint. 2, 17, 9. sua initia, suos gradus, suae eloquentiae velut quamdam educationem refert, Tac. Or. 30; — endlich mit *Genit.* eines **Zustandes**, einer **Eigenschaft**, im *Sing.*. an est quicquam similius insaniae quam ira, quam bene Ennius initium dixit insaniae? Cic. Tusc. 4, 23, 52. unde ortum'st initium irae, Ter. Hec. 3, 2, 16. tale initium fuit Dionis et Dionysii simultatis, Nep. Dion. 3, 1. quo initio invidiae non eiusdem ait mactare divo Augusto victimas et posteros eius insectari, indem sie mit diesen Vorwürfen begann, Tac. A. 4, 52. illum diem aut omnes labores et victorias confirmaturum, aut maxumarum aerumnarum initium fore, Sall. J. 49, 3. hoc initium fuit salutis Actaeorum, Nep. Thras. 2, 1. somniavit, initium sibi suisque felicitatis futurum, simul ac dens Neroni exemptus esset, Suet. Vesp. 5. quod initium venturae mox fortunae fuit, Tac. Agr. 13. u. vgl.: nullum est vitium sine patrocinio: nulli non initium verecundum est et exorabile: sed ab hoc latius funditur: obtinebis ut desinat, si incipere permiseris, Sen. Ep. 19, 7, 2 (116); — im *Plur.*: levia initia morborum serpunt et aegra corpora minima interdum mergit accessio, Sen. Ep. 12, 3, 12 (85). si ratio perficit, ne incipient quidem adfectus: si invita ratione coeperint, invita perseverabunt: facilius est enim initia illorum prohibere quam impetum regere, 12, 3, 9 (85). ibi felici loco, ubi prima initia inchoastis libertatis vestrae, tribunos plebi creabitis, Liv. 3, 54, 9.

2) insbes. (vgl.: initium est principium, sed alias, quo quid incipiat, ut viae Appiae porta Capena (nachher a, α), alias ex quo quid constet, ut aqua, terra, aer (nachher b, ε), PDiac. p. 110, 6.), a) im *Singul.*, zunächst α) geograph., der **Anfang**, ultra hos Chatti initium sedis ab Hercynio saltu inchoant, Tac. G. 30. nec securam incrementi sui patiebatur (Maroboduus) esse Italiam, quippe cum a summis Alpium iugis, quae finem Italiae terminant, initium eius finium haud multo plus ducentis milibus passuum abesset, Vell. 2, 109, 4. Tamos promontorium est, quod Taurus adtollit: Colis alterius partis angulus initiumque lateris ad meridiem versi, Mel. 3, 7, 6. per medios fines Treverorum a flumine Rheno ad initium Remorum pertinet (silva Arduenna), Caes. BG. 5, 3, 4. apud has gentes, quarum exordiens initium ab Assyriis ad Nili cataractas porrigitur, Amm. 14, 4, 3. — β) gewerblich, der **Eingang**, propositaque regula, ad quam ratio eorum (modulorum) et initium computatur, ostendere, qua ratione discrepantia invenerim et quam emendandi viam sim secutus, Frontin. Aquaed. 23. — γ) grammat., die **Stammform**, das **Thema** des **Verbum**: „itur in antiquam silvam" nonne propiae cuiusdam rationis est? nam quod initium eius invenias? Quint. 1, 4, 28. — δ) philos., das **Princip**, nec sapientem posse esse, qui aut cognoscendi esse initium ignoret, aut extremum expetendi, Cic. Acad. 2, 9, 29. — ε) die **Veranlassung**, hic adeo his rebus anulus fuit initium inveniundis, Ter. Hec. 5, 3, 23. u. rhetor.: tanta est circa verba dissensio, ut alii αἰτίαν causam iudicii, αἴτιον autem facti vocent, alii eadem in contrarium vertant: Latinorum quidam haec initium et rationem vocaverunt, quidam utrumque eodem nomine appellant, Quint. 3, 11, 5. — b) im *Plural.*, α) die **Geburt**, **Abkunft**, **Herkunft**, mox Seiani potentia senator obscura initia impudentibus ausis provolvebat, Tac. A. 3, 66. per quae tempora Rufi Salvidieni scelesta consilia patefacta sunt, qui natus obscurissimis initiis parum habebat summa accepisse, Vell. 2, 76, 4. clara alii Iudaeorum initia, Solymos, carminibus Homeri celebratam gentem, conditae urbi Hierosolyma nomen e suo fecisse, Tac. H. 5, 2. u. vgl.: primum quaedam initium ab aliis trahunt et tamen initiis suis maiora sunt: nec ideo aliquod non est maius eo quod coepit, quia non potuisset in tantum procedere, nisi coepisset: nulla non res principia sua magno gradu transit, Sen. Ben. 3, 29, 3. — β) philos., die **Elemente** der **Natur**: aër - et ignis et aqua et terra prima sunt: ex his autem ortae animantium formae earumque rerum, quae gignuntur e terra: ergo illa initia et, ut e Graeco vertam, elementa dicuntur, Cic. Acad. 1, 7, 26. num quis eorum divinare potest, unusne mundus sit an plures, quae sint initia rerum, ex quibus nascantur omnia? Div. 2, 4, 11. inde est indagatio nata initiorum et tamquam seminum, unde essent omnia orta, generata, concreta, Tusc. 5, 24, 69; daher: in sua resolutus initia - animam coelestem coelo reddidit, Vell. 2, 123, 3. — γ) die **Elemente** der **Künste** u. **Wissenschaften**: Minervam operum atque artificiorum initia tradere, Caes. BG. 6, 17, 2. non quaero ex his illa initia mathematicorum, quibus non concessis digitum progredi non possunt, Cic. Acad. 2, 36, 116. — δ) relig., die **Anfänge**, die **Weihe** zur **Einführung** in ein **besseres** und **ernsteres** **Leben**, ein **religiöser** **Geheimdienst**, vgl.: nam mihi quum multa eximia divinaque videntur Athenae tuae peperisse atque in vitam hominum attulisse, tum nihil melius illis mysteriis, quibus ex agresti immanique vita exculti ad humanitatem et mitigati sumus, initiaque ut appellantur, ita re vera principia vitae cognovimus, neque solum cum laetitia vivendi rationem accepimus, sed etiam cum spe meliore vivendi, Cic. Leg. 2, 14, 36. nec sine causa Terram eandem appellabant matrem et Cererem -: cui consentaneum est, quod initia vocantur potissimum ea, quae Cereri fiunt sacra, Varr. RR. 3, 1, 5. concitor et dux eius (belli) Alcibiades absens Athenis insimulatur mysteria Cereris initiorum, sacra nullo magis quam silentio sellemni, enuntiavisse, Justin. 5, 1, 1. regem statum initiorum Cereris ut sacris interesset, tenuit: secundum initia et ipse in Asiam se recepit, Liv. 31, 47, 2. Acarnanes duo iuvenes per initiorum dies non initiati templum Cereris imprudentes religionis cum cetera turba ingressi sunt, 31, 14, 7. frumenti satio est Eleusine a Triptolemo reperta, in cuius muneris honorem noctes initiorum sacratae, 2, 6, 13. sacrorum pleraque initia in Graecia participavi: eorum quaedam signa et monumenta tradita mihi a sacerdotibus sedulo conservo, Apul. Mag.

55. vgl. mit: niveis citata cepit manibus leve typanum, typanum, tubam Cybebes tua, mater, initia, Catull. 63, 8. qui Samothracum initia viserent, Curt. 8, 3 (1), 26; über den Mißbrauch solcher geheimer Culte: Graecus ignobilis in Etruriam primum venit nulla cum arte earum, quas multas ad animorum corporumque cultum nobis eruditissima omnium gens invexit, sacrificulus et vates, nec is, qui aperta religione propalam et quaestum et disciplinam profitendo animos errore imbueret, sed occultorum et nocturnorum antistes sacrorum: initia erant, quae primo paucis tradita sunt, deinde vulgari coepta per viros mulieresque: additae voluptates religioni vini et epularum, quo plurimum animi inlicerentur u. s. w., also nächtliche Orgien, Liv. 39, 8, 3. ut similiter ceteras turpitudinum species persequamur, vel quas produnt antiquitatis historiae vel mysteria illa continent sancta, quibus initiis nomen est, et quae homines non vulgo, sed paucorum taciturnitatibus traditis, Arnob. 5, 18; endlich vgl. noch die wichtige Stelle: ab suillo enim genere pecoris immolandi initium primum sumptum videtur, cuius vestigia, quod initiis Cereris porci immolantur, et quod initiis pacis (zur Einweihung des Fr.) foedus cum feritur, porcus occiditur, et quod nuptiarum initio antiqui reges ac sublimes viri in Hetruria in coniunctione nuptiali nova nupta et novus maritus primum porcum immolant, Varr. RR. 2, 4, 9. u. vgl.: novis initiis et ominibus opus est, der Krieg muß eine neue Weihe, natürlich durch die Wahl eines andern Feldherrn, erhalten, Curt. 5, 26 (9), 4.

ĭnĭto, āre (*Intens.* v. ineo), **betreten**, loca horrida initas, Pacuv. 1.

ĭnĭtus, a, um, Ptcp., s. ineo.

ĭnĭtus, *acc. s.* u. *pl.* um u. us, *abl. s.* u, *m.* 1) **das Hereingehen in etw.**, dah. a) eig., die **Ankunft**, aëriae primum volucres te, diva, tuumque significant initum perculsae corde cet., Lucr. 1, 12. — b) übtr., der **Beginn**, unde initum primum capiat res quaeque movendi, 1, 383. ut videas initum motus a corde creari, 2, 269. — 2) **das Bespringen**, die **Begattung**, equos et canes et sues initum matutinum adpetere, Plin. 10, 63 (83), 181. quae (femina) non primo initu generare coeperit, 8, 44 (69), 172. u. im Plur.: perque suos initus continet omne genus, Ov. F. 4, 94.

iniūcunde, *Adv.*, s. iniucundus.

iniūcundĭtas, ātis, *f.*, die **Unannehmlichkeit**, quem ad modum autem reliquiae cibi depellantur tum adstringentibus se intestinis, tum relaxantibus haud sane difficile dictu est, sed tamen praetereundum est, ne quid habeat iniucunditatis oratio, Cic. ND. 2, 55, 138.

iniūcundus, a, um, 1) **unangenehm**, **unerfreulich**, **lästig**, in Epicureis levis quidem sed non iniucundus tamen auctor est Catius, Quint. 10, 1, 124; haud iniucunda tot rerum, locorum, gentium, urbium recordatione perfruor, Vell. 2, 101, 3. acta enim ad te mitti sciebam, inanem autem sermonem litterarum tibi iniucundum esse audiebam, Cic. Fam. 11, 25, 1. nec cuiquam sunt iniucunda, quae cantant ipsi, et laboris in hoc quam in agendo minus est, Quint. 11, 3, 60. pleraque gratiora sunt, si inventa subito nec domo allata sed inter dicendum ex re ipsa nata videantur, unde illa non iniucunda schemata: „paene excidit mihi", et „fugerat me", et „recte admones", 4, 5, 4. si ita dices „quam das finem" (statt: quem) iniucundum nescio quo pacto et laxiorem vocis sonum feceris, Gell. 13, 21 (20), 12; — mit *Dat.*: isti curiosi, quos offendit noster minime nobis iniucundus labor, Cic. Fin. 1, 1, 3. rumor dictatoris iniucundus bonis, mihi etiam magis quae loquuntur: sed tota res et timetur et refrigescit, QFratr. 3, 8, 4. — 2) **unfreundlich**, ut erat comis bonis, ita *adversus* malos iniucundus, Tac. Agr. 22. — *Adv.*: te in iis rebus, quae mihi asperius a nobis atque nostris et iniucundius actae videbantur, moderatissimum fuisse vehementissime gaudeo, Cic. Att. 1, 20, 1.

iniūdĭcātus, a, um, 1) **unverurtheilt**, decem hominibus vitam eripis indicta causa, iniudicatis, incondemnatis, Cato frg. p. 40, 2. — 2) **unbeurtheilt**, **unentschieden**, idque ego sane - iniudicatum relinque, Quint. 10, 1, 67. rem iniudicatam reliquerunt, Gell. 5, 10, 15. neque causam oportuit dicere, quae sit occulta - et iniudicata, cum cet., CAurel. Acut. 2, 1, 8.

iniŭgātus, a, um, **unangejocht**, vinxit ad tauri latus iniugati, Sidon. Ep. 9, 16. carm. vs. 70.

iniŭgis, e (iniux, Gloss. Isid.), 1) **der noch kein Joch getragen hat**, adducit quadrupedem invitam indomitam iniugem et valida quoius tenacia infrena'st nimis, Enn. trag. 219. iniuges boves, qui sub iugo non fuerint, PDiac. p. 113, 19. u. so Fulgent. de prisc. serm. 10. — 2) **verbindungslos**, iniuges (versus) sunt, qui nulla coniunctionis syllaba copulantur, quos Graeci ἀσυνδέτους nuncupant, sicut „tectum augustum, ingens, centum sublime columnis (Virg. A. 7, 170)" sine nexu: nullus enim coniunctionis nexus occursat, Diom. p. 499, 2.

iniunctio, ōnis, *f.*, die **Auferlegung**, **Aufbürdung**, quae litterae plurimum nobis honoris, plus oneris imponunt: unde et ipsarum sic benedictione laetor, quod iniunctione confundor, Sidon. Ep. 9, 2.

iniunctus, a, um, *Ptcp.*, s. iniungo.

iniunctus, a, um (negat. in u. iungo), **unverbunden**, hanc monitionem fors de fidelibus iniunctis simpliciter intelligendo putent cet., Tert. ad uxor. 2, 2., wo *Rigalt.* corrigirt: iunctis, u. so *ed. Leopold.*

iniungo, iunxi, iunctum, ĕre, **in -**, **an -**, **auf etw. binden**, **in etw. hineinfügen**, **- hineinlassen**, **an etw. anbinden**, **anfügen**, **zu etw. hinzufügen**, mit etw. **verbinden**, 1) eig., im Bauwesen, bes. militär., dann überh. in der Oeconomie: *in* eos (asseres) transverso incumbente tigno ad tricenos longi pedes, ut pons esset, iniungebantur humusque insuper iniciebatur, Liv. 44, 5, 4; — mit *Dat.* od. *abs.*: utrimque vineas et aggerem muro iniunxit, 37, 26, 8. Postumius Miloniam oppugnare adortus vi primo atque impetu, dein

postquam ea parum procedebant, opere ac vineis demum iniunctis muro cepit, 10, 34, 1. cum agger promotus ad urbem vineaeque tantum non iam iniunctae moenibus essent, 5, 7, 2. ubi primum agger iniunctus muro est, 43, 19, 11. alia parte consul muro Ardeae brachium iniunxerat, qua ex oppido sui commeare possent, 4, 9, 14; ab cohorte forinsecus praedictis fenestellis scandulae similiter iniungantur, Col. 8, 3, 6; — pro macie vel soliditate vitium nutrienda sarmenta putator iniungat, Pallad. 1, 6, 9. si arbustum te habere delectat, plantam generosae vitis prius in seminario nutrire debebis, ut inde radicata transferatur ad scrobem, cui arbor iniuncta est, 3, 10, 1. in pastinato solo inter novellas vites omnino nihil est conserendum: Graeci iubent exceptis caulibus tertio anno quae libebit iniungere, 1, 6, 5; — iugum quarto die accipiunt, cui ramus illigatur et temonis vice trahitur: interdum et pondus aliquod iniungitur, ut maiore nisu laboris exploretur patientia, Col. 6, 2, 7; — iuvat etiam si allium tunsum hircino misceas sevo, herbam quoque verbenam additam deteras, rutam herbam, etiam pollinem iniungas, et cum vino per os digeras, Veg. 4, 1, 8; — vegetioremque factum marem feminae iniungi, Col. 6, 37, 2. — 2) übtr. a) Jmdm. etw. Unangenehmes **zufügen, anthun**, et iniuriam a nobis repulsam, tamquam aut facere aut pati necesse sit, iniungimus aliis, Liv. 3, 65, 11. ne ad extremum finem supplicii tenderet, neu unico iuveni, neu patri eius clarissimo viro, neu Fabiae genti eam iniungeret ignominiam, 8, 32, 15. nec tum large gratiam relatam sibi, nec nunc immodice poenam iniungi debere, 38, 8, 7. u. so: alci. poenam extraordinariam, Ulp. Dig. 47, 15, 2. tamen, si quo etiam casu Isaram se traiecerint, ne quod detrimentum rei publicae iniungant, summa a nobis dabitur opera, Brut. b. Cic. Fam. 11, 13, 4. u. so: alci. damnum, Ulp. 50, 16, 135. — b) eine Verpflichtung, ein Amt u. dgl. **auflegen, auftragen, anvertrauen**, od. eine Last **aufdrängen, auferlegen, aufbürden**, mit *Dat.* od. *abs.*: quo libentius suscipio, deposco etiam quod iniungis, Plin. Ep. 6, 16, 3 si quid iniungere inferiori velis, id prius in te ac tuos si ipse iuris statueris, facilius omnes obedientes habeas, Liv. 26, 36, 3. scientes neminem melius omnia, quae iniungimus, esse curaturum, Treb. Poll. Claud. 16. nec vero nova tibi iniungimus, Plin. Pan. 94, 3. comitiorum illi habendorum, quando minimus natu sit, munus consensu iniungunt, Liv. 3, 35, 7. interdum aut magistratibus aut amicis praesidendi munus iniunxit, Suet. Cal. 18. collegio quaestorum pro stratura viarum gladiatorium munus iniunxit, Claud. 24. si quid subiti muneris iniungendum esset, Tib. 18. ipsi Britanni dilectum ac tributa et iniuncta imperii munera impigre obeunt, Tac. Agr. 13. abstrahi liberos, iniungi dilectus, 15. erant, quibus vel stipendium pendendum, si iniungeretur, vel agri parte cedendum, si multarent, quidquid denique aliud pacis causa patiendum esset, non recusandum videretur, Liv. 42, 50, 2. quale officium et qualis labor sit cuique iniungendus, Col. 11, 1, 7. vos in istis officiis etiam, quae e studiis nostris circa tuendos socios iniunxeratis, cuncti constantiae antiquissimum testimonium perhibuistis, Plin. Pan. 95, 2. quonam modo igitur nunc indignari possunt, quibus aliquid novi adiectum commodi sit, eis laborem etiam novum pro portione iniungi? Liv. 5, 4, 3. nam dies ille nobis pro Vareno aut securitatem et otium dabit, aut intermissum laborem renovata sollicitudine iniunget, Plin. Ep. 7, 6, 14. ut mihi si non inveniendi nova at certe iudicandi de veteribus iniungere laborem non iniuste viderentur, Quint. 1. pr. 2. verterunt orationem eo, ut dicerent privatis id seu aequum seu iniquum onus iniungendum esse, Liv. 26, 35, 9. quas Caesari amicas esse civitates arbitrabatur, his graviora onera iniungebat, Caes. BC. 2, 18, 5. Spurius Licinius tribunus plebis, venisse tempus ratus per ultimam necessitatem legis agrariae patribus iniungendae, susceperat rem militarem impediendam, Liv. 2, 43, 3. durum est iniungere necessitatem provincialibus pontificum adeundorum, Plin. Ep. 10, 69 (74). Romani vero quid petunt aliud aut quid volunt, nisi invidia adducti quos fama nobiles potentesque bello cognoverunt, horum in agris civitatibusque considere atque his aeternam iniungere servitutem? Caes. BG. 7, 77, 15. querens miseram et onerosam iniungi sibi servitutem recepit imperium, Suet. Tib. 24; — cum communibus inimicis in gratiam redierat (Pompeius), quorum ipse maximam partem illo affinitatis tempore iniunxerat Caesari, Caes. BC. 1, 4, 4; — mihi Bassus iniunxerat, *ut* totius defensionis fundamenta iacerem, Plin. Ep. 4, 9, 4. officium consulatus iniunxit mihi, ut rei publicae nomine principi gratias agerem, 3, 18, 1. ideo inter prima iniungo mihi, ut per omnes provincias ante mittam nova diplomata quam desiderari possint, 10, 46 (55). u. vgl.: iniungo autem et pro rei magnitudine rogo, ut ex copia studiosorum - circumspicias praeceptores cet., 4, 13, 11; operae pretium est referre, quod tormentum tibi iniunxeris, ne quid amico negares, Pan. 86, 1. nec sibi ullius rei moram necessitatemque iniungebat, quin quam celerrime posset ipsum Octavium persequeretur, Auct. BAl. 44, 5; — mit *Gerund.*: scripta quidem eius usque adeo probavit mansuraque perpetua opinatus est, ut non modo Seculare carmen componendum iniunxerit sed et cet., Suet. vit. Hor. p. 297, 35.

iniūrātus, a, um (negat. in u. iuro), **unbeeidigt**, iniurato scio plus credet mihi quam iurato tibi, Plaut. Amph. 1, 1, 281. si enim sunt viri boni, me adiuvant, quum id iurati dicunt, quod ego iniuratus insimulo, Cic. Caecin. 1, 3. pariter iurati iniuratique fugiunt nec quemquam praeter hostes metuunt, Liv. 10, 41, 10; — at ego iniuratus aut victor revertar, aut prope te hic, Quinte Fabi, dimicans cadam, 2, 46, 6. non enim ipsos esse testes, sed iniuratorum afferre voces, Quint. 5, 7, 5. iuravi lingua, mentem iniuratam gero, Uebers. aus Eurip. Cic. Off. 3, 29, 108.

iniūria, ae, *f.*, **ungerechtes** od. **widerrechtliches Gebahren**, u. zwar theils ein **Unrecht**, eine **Ungerechtigkeit**, eine **ungerechte** od. **widerrechtliche Handlung**, **Unbill**, **harte Behandlung**, theils **persönliche Beleidigung**, **Ehrenkränkung**, in Bezug auf die Jmdm. als Staatsbürger zustehenden Rechte oder auf den guten Namen (wie contumelia), meton. theils das **widerrechtlich Genommene**, theils der aus einer Unbill hervorgehende **Schaden**, **Nachtheil**, vgl. im Allg. über d. Begriff: inuria ex eo dicta est, quod non iure fiat: omne enim, quod non iure fit, iniuria fieri dicitur: hoc generaliter, specialiter autem iniuria dicitur contumelia: interdum iniuriae appellatione damnum culpa datum significatur cet., dann: iniuriam autem fieri Labeo ait aut re, aut verbis: re, quoties manus inferuntur, verbis autem quoties non manus inferuntur, sed convicium fit, u. vgl. dann d. Specielle darüber, Ulp. Dig. 47, 10, 1. iniuriae sunt, quae aut pulsatione corpus aut convitio aures aut aliqua turpitudine vitam cuiuspiam violant, AHer. 4, 25, 35. omnis iniuria diminutio eius est, in quem incurrit, nec potest quisquam iniuriam accipere sine aliquo detrimento vel dignitatis vel corporis vel rerum extra nos positarum, Sen. Const. sap. 5, 4. Also 1) in Bezug auf die beiden Hauptbeziehungen, a) im Allg., vgl. zunächst Beispiele mit *entgegenges.* u. *verwandt. Begriffen*: quo *iure* quaque *iniuria* praecipitem in pistrinum dabit! Ter. Andr. 1, 3, 9. horum primum coniectura, secundum definitione, tertium iuris et iniuriae distinctione explicatur, Cic. Top. 21, 82. paucae res sunt, quibus ex rebus omnes orationes nascuntur, factum aut non factum, ius iniuria, bonum malum, Quint. 3, 6, 45. occidit ergo aut iure aut iniuria, 7, 1, 34. quibus pro magnitudine imperi ius et iniurias omnes curae esse decet, Sall. J. 14, 16. cuius impudentiā contra ius et iniurias omnes munitus foret (Iugurtha), 33, 2. quem sibi illa (provincia) defensorem sui iuris, ultorem iniuriarum, actorem causae totius adoptavit, Cic. DiC. 16, 54. tot viros sine uno aut remittere iniuriam non audere aut ius non posse defendere, H. 3, 61, 22. per iniuriam malunt quam optumo iure liberi agere, 1, 41, 2; — in maledicto plus iniuriae quam in manu, in infamia plus poenae dicimus quam in morte, Quint. 6, 2, 23. facile aerumnam ferre possum, si inde abest iniuria: etiam iniuriam, nisi contra constat *contumelia*, Caecil. 47. patior facile iniuriam, si est vacua contumelia, Pacuv. 279. incommoda atque iniurias viri omnes ferre et tegere contumelias, Ter. Hec. 1, 2, 90. iniuriae qui addideris contumeliam, Phaedr. 5, 3, 5. iniuriis contumeliisque concitatus, Sall. C. 35, 3. insignitas iniurias, plagas, verbera, vibices, eos dolores atque carnificinas per dedecus atque maximam contumeliam inspectantibus popularibus suis atque multis mortalibus te facere ausum esse, Cato frg. p. 41, 7. quibus tu privatim iniurias plurimas contumeliasque imposuisti, Cic. II. Verr. 4, 9, 20. u. vgl. 3, 86, 200. nec iniuriam nec contumeliam accipere sapientem sive de constantia sapientis, Sen. dial II. Ueberschr. u. vgl.: dividamus - iniuriam a contumelia: prior illa natura gravior est, haec levior et tantum delicatis gravis, qua non laeduntur homines, sed offenduntur, Const. sap. 5, 1. quid autem potest esse in calamitate residui, quod non ad miseros aratores isto praetore per summam iniuriam *ignominiam*que pervenerit? Cic. II. Verr. 3, 97, 226. u. vgl.: ut aut secum iure contenderent aut iniuriam sine ignominia sibi imponerent, Quinct. 31, 96; — id accidit praetoris *iniquitate* et iniuria, 2, 9; circumretit enim *vis* atque iniuria quemque, Lucr. 5, 1152. u. vgl.: cui nihil est domi nisi armis partum aut per iniuriam, Sall. H. 1, 48, 15; neque homines inimico animo - temperaturos ab iniuria et *maleficio* existimabat, Caes. BG. 1, 7, 5. perficit - Helvetii ut sine maleficio et iniuria transeant, 1, 9, 4; per Phthiotidem Achaeam Thessaliamque sine *damno* iniuriaque populorum, per quos iter fecit, in regnum rediit, Liv. 41, 22, 6. multas etiam civitates eiusdem partis iniuriis adfecit et damnis, Spart. Sever. 9; inter se contraria sunt *beneficium* et iniuria: potest (servus) dare beneficium domino, si a domino iniuriam accipere: atqui de iniuriis dominorum in servos qui audiat positus est, qui et saevitiam et - compescat: quid ergo? beneficium dominus a servo accipit? immo homo ab homine, Sen. Ben. 3, 22, 3. und: numquid dubium est, quin contraria sit beneficio iniuria? quomodo iniuriam facere per se vitanda ac fugienda res est, sic beneficium dare per se expetenda, 4, 15, 1. senatus et populus R. beneficii et iniuriae memor esse solet, Sall. J. 104, 5. u. vgl. 14, 8. demptamque iniuriam iudicii tanto beneficio populi R. Ardeates credebant, Liv. 4, 10, 6. mihi Galba Otho Vitellius nec beneficio nec iniuria cogniti, Tac. H. 1, 1. — Mit *Attributen*: omnis iniuria gravitate tutior est, Sall. H. 3, 61, 13. veterem ferendo iniuriam invites novam, Syr. 494. vindicavit ictu veterem iniuriam, Phaedr. 1, 23, 6. Aeschinus non nullam in hac re nobis facit iniuriam, Ter. Ad. 1, 2, 68. matres omnes filiis in peccato adiutrices, auxilio in paterna iniuria solent esse, Heaut. 5, 2, 39. amantem iniuria talis cogit amare magis, sed bene velle minus, Catull. 72, 7. ut - depositis statuis eius per orbem terrae gravi eum insigniret iniuria, Spart. Sever. 14. si eius dignitas graviori subiacere non posset iniuriae, Lamprid. Sever. 18. quod eius omnes gravissimas iniurias communis concordiae causa voluntaria quadam oblivione contriveram, Cic. Fam. 1, 9, 20. non maxumae, quae maxumae sunt interdum irae, iniuriae, Ter. Hec. 3, 1, 27. si summam iniuriam ab illo accepisti, tamen quoniam quaestor eius fuisti, non potes eum sine ulla vituperatione accusare: si vero nulla tibi facta est iniuria, sine scelere eum accusare non potes, Cic. DiC. 18, 60. iniuria abs te adficior indigna, pater, Enn. trag. 155. vereor, era, ne ob eum meum suasum indigna iniuria adficiatur, Ter. Phorm. 5, 1, 3. Afri tam insolentes iniurias ferre nequiverunt, Treb. Poll. Gord. 7. Romanos commovit atrox iniuria patres, Claud. BGet. 390. ab eone aliquid metuis, quem vides ipsum ab sese

tam atrocem iniuriam propulsare non posse? Cic. SRosc. 50, 145. u. vgl.: atrox autem iniuria aestimatur vel ex facto, velut si quis ab aliquo vulneratus aut verberatus fustibusve caesus fuerit, vel ex loco, velut si cui in theatro aut in foro iniuria facta sit, vel ex persona, velut si magistratus iniuriam passus fuerit, vel senatoribus ab humili persona facta sit iniuria, Gai. Inst. 3, 225. — Mit *Pron. possessiv.*, theils *subiect.*: si mea non vires, sed bellum iniuria fecit, mein d. i. von mir ausgehend, Ov. F. 2, 433. usque dum ille vitam illam colet inopem, carens patria ob meas iniurias, interea cet., Ter. Heaut. 1, 1, 84. ita olim suo me ingenio pertulit, tot meas iniurias quae numquam in ullo patefecit loco, Hec. 3, 1, 22. iudicabam duriores partes mihi impositas esse ab offensione nostra, quae magis a ζηλοτυπίᾳ mea quam ab iniuria tua nata est, Cic. Att. 10, 8A, 1. vostra hercle factum iniuria, quae properavistis olim rapere: otiose oportuit, diu ut essem incolumis vobis, Plaut. Truc. 1, 2, 66. etsi minus iniuriae vestrae quam meae calamitatis meminisse iuvat, Liv. 5, 54, 3; theils u. häufiger *obiect.*: vostra beneficia mihi erepta sunt, patres conscripti, vos in mea iniuria despecti estis, in der mir widerfahrenen Unbill, Sall. J. 14, 8. ut per interdictum tuum ius teneam atque iniuriam tuam persequar, Cic. Caecin. 11, 32. incertus quid agam, tuasne iniurias persequar, ipse auxili egens, an regno consulam, Sall. J. 14, 23. quae (arma) ille adversum divina atque humana omnia cepit - non pro sua aut quorum simulat iniuria, sed legum ac libertatis subvortundae, H. 1, 48, 10. nobis satis cognitum est illum magis honore Mari quam iniuria sua excruciatum, J. 82, 3. existumans dolore permotum Adherbalem iniurias suas manu vindicaturum, 20, 4. neque cuique mortalium iniuriae suae parvae videntur, C. 51, 11. hortatur, ut simili ratione, atque ipse fecerit, suas iniurias persequantur, Caes. BG. 7, 38, 10. quae sane fuerint nostrae iniuriae, nihil ad vos, Sall. J. 24, 6. u. vgl.: transeamus ad alienas iniurias, in quibus vindicandis haec tria lex secuta est -: aut ut eum, quem punit, emendet, aut ut poena eius ceteros meliores reddat, aut ut sublatis malis securiores ceteri vivant, Sen. Clem. 1, 22, 1.

Mit *Genitiv.*, welcher den Inhalt der Injurie angibt: iudicium Paridis spretaeque iniuria formae, Virg. A. 1, 27. praesto tibi erimus sine tormentorum iniuria hilares, Petr. 102, 13. sole pererrato sola est iniuria facti cognita, Ov. F. 4, 589. si sceleris tanta est iniuria nostri, Virg. A. 3, 604. Ardeatium populum ob iniuriam agri abiudicati descisse, Liv. 4, 1, 4. quum Panurgus esset interfectus et lis contestata cum Flavio damni iniuria esset, Proceß wegen Ersatzes eines widerrechtlich zugefügten Schadens, Cic. QRosc. 18, 54. u. iudicio damni iniuria constituto, 11, 32. ut in illo - iniuriam soluti foederis vindicarent, Eutr. 4, 17. omnes aequo animo belli patitur iniurias, dum modo repellat periculum servitutis, Cic. Phil. 12, 4, 9. set non ante datam cingetis moenibus urbem, quam vos dira fames nostraeque iniuria caedis ambesas subigat mālis absumere mensas, Virg. A. 3, 255. in civem rubuēre genae tergoque removit verbera permissi felix iniuria voti, durch den Act der Freiheitserklärung, Claud. IV. Cons. Hon. 617. iniuriae retentorum equitum R., Caes. BG. 3, 10, 2. legatorum violatorum iniuria accensus, Liv. 44, 30, 11. — Mit *Genit. subi.* der Person: victus huius iniuriis, Ter. Hec. 1, 2, 93. notus amor Phaedrae, nota est iniuria Thesei, Ov. F. 6, 737. Turni iniuria Matrem admonuit cet., Virg. A. 9, 108. iniuria Eumolpi, Petr. 96, 4. parentum iniuriae unius modi sunt ferme, Ter. Heaut. 1, 2, 30. matris ferre iniurias me pietas iubet, Hec. 3, 1, 21. accipiunda et mussitanda iniuria adulescentium'st, Ad. 2, 1, 53. contractum (aes alienum) famosa iniuria nobilium iuvenum, VMax. 9, 1, 6. iniuriae validiorum et ob eas discessio plebei a patribus aliaeque dissensiones, Sall. H. 1, 9. amicorum ferens iniurias, Nep. Epam. 3, 2. omnium temporum iniurias inimicorum in se commemorat, Caes. BC. 1, 7, 1. poëtam restitui in locum prope iam remotum iniuria adversariūm ab studio, Ter. Hec. alt. prol. 14. fuisse patientem suorumque iniurias ferentem civium, Nep. Epam. 7, 1; u. mit *Genit. obiect.*: quid de religionibus atque auspiciis, quae propria deorum immortalium contemptio atque iniuria est, loquar? Liv. 6, 41, 4. ius iurandum perinde aestimandum quam si Iovem fefellisset: deorum iniurias dis curae, Tac. A. 1, 73. sed et cum Scythis prospere aliquoties dimicavit ultorque iniuriae parentum fuit, Justin. 42, 2, 5. me puer Ascanius capitisque iniuria cari (admonet), Virg. A. 4, 354. Teucer, non receptus a patre Telamone ob segnitiam non vindicatae fratris iniuriae, Vell. 1, 1, 1. ad iniuriam soceri vindicandam, Eutr. 1, 12. Sabinae mulieres, quarum ex iniuria bellum ortum erat, Liv. 1, 13, 1. propter raptarum iniuriam, Eutr. 1, 2. non agitur de vectigalibus neque de sociorum iniuriis, Sall. C. 52, 6. u. so J. 14, 19. Corinthiis bellum indictum est - propter iniuriam legatorum Romanorum, Eutr. 4, 14. intellegere sese, tametsi pro veteribus Helvetiorum iniuriis populi R. ab his poenas bello repetisset, tamen eam rem cet., Caes. BG. 1, 30, 2. tanti eius apud se gratiam esse ostendit, uti et rei publicae iniuriam et suum dolorem eius voluntati ac precibus condonet, 1, 20, 5. rei publicae iniurias ne largiretur, Tac. A. 3, 70. quum ultum se iniurias patriae putaret, Nep. Con. 5, 1. u. so VMax. 8, 1, 4. motus iniuria senatoris, Suet. Aug. 44. ut solent praevalidi provincialium et opibus nimiis ad iniurias minorum elati, Tac. A. 15, 20. si datus Gallis esset (ager), ignoscere Prusiam debere, si ex nullius iniuria quicquam ei datum vellet populus R., Liv. 45, 44, 11. quamquam in nullius iniuriam insignis equo ostroque veheretur, Tac. H. 2, 20.

Verbindungen im log. *Subiect*: in amore haec omnia insunt vitia: iniuriae, suspitiones, inimicitiae cet., Ter. Eun. 1, 1, 14. tibi a me nulla'st orta iniuria, Ad. 2, 1, 35. illae quidem iniuriae, quae nocendi causa de industria inferuntur,

saepe a metu proficiscuntur, Cic. Off. 1, 7, 24. omnesque manipli consensu magno efficiunt, curabilis ut sit vindicta et gravior quam iniuria, Juv. 16, 20. iniuria, quae morte sit gravior, Quint. 11, 1, 53. quis prius iniuria quam vita certa esset, Sall. H. 1, 41, 6. esset ut officii merces iniuria tanti? Ov. Her. 16, 9. haec iniuria homine quam exemplo dignior fuit, Vell. 2, 20, 3. longa est iniuria, longae ambages, Virg. A. 1, 341. si iniuriae non sunt, haud saepe auxili egeas, Sall. J. 31, 29. ipsi Britanni dilectum ac tributa et iniuncta imperii munera impigre obeunt, si iniuriae absint, Tac. Agr. 13. cum ita a natura conparatum sit, ut altius iniuriae quam merita descendant et illa cito defluant, has tenax memoria custodiat, Sen. Ben. 1, 1, 8. quamvis iniuriae praeponderent, tamen beneficiis donetur, quod ex iniuria superest, Ep. 11, 2, 4; quamlibet extinctos iniuria suscitat ignes, Ov. AA. 3, 597. cum hinc iniuria, inde indignitas animos acueret, Justin. 3, 5, 4. nullane sedabit nostros iniuria fletus? Prop. 3, 8 (2, 16), 31. profecto aut metus aut iniuria te subegit, Silane, Sall. C. 51, 18; dicere vix possis - quot venales iniuria fecerit agros, Juv. 14, 150; vgl. noch: caedi vero discipulos - deforme atque servile est, et certe, quod convenit si aetatem mutas, iniuria, Quint. 1, 3, 14; gerichtl.: Ph. una iniuria'st tecum. Ch. lege agito ergo. Ph. altera'st tecum, Chremes, e. Proceß wegen Injurien, Ter. Phorm. 5, 8, 90; — im log. *Obiect.*: iniuriam illic insignite postulat: nostro servire nos sibi censet cibo Plaut. Poen. 3, 6, 14; ea fortuna Drusi fuit, ut-honorem, qui ab eo (senatu) deferebatur, sperneret, iniurias, quae ab illis (collegis) intendebantur, aequo animo reciperet, Vell. 2, 13, 3; omnes hi, quos videtis adesse in hac causa, iniuriam novo scelere conflatam putant oportere defendi, Cic. SRosc. 1, 1. etiam qui faciunt oderunt iniuriam, Syr. 144. facis iniuriam, Ter. Hec. 4, 4, 70. nam qui post factam iniuriam se expurgat, parum mi prosit, 5, 1, 16. in omni iniustitia permultum interest, utrum perturbatione aliqua animi, an consulto et cogitata fiat iniuria, Cic. Off. 1, 8, 27. quum autem duobus modis, id est aut vi aut fraude fiat iniuria, fraus quasi vulpeculae, vis leonis videtur, 1, 13, 41. u. so: iniuriam (iniurias) facere, Cato frg. p. 41, 7. Caes. BG. 1, 36, 4. Sall. C. 12, 5. J. 15, 1. Quint. 3, 6, 49. 5, 10, 39. multis minatur, qui uni facit iniuriam, Syr. 302. mihi facta iniuria'st, Ter. Phorm. 2, 3, 60. u. so: iniuriam alci. facere, Caecil. 186. Plaut. Mil. gl. 2, 5, 28. Ter. Andr. 3, 2, 8. Heaut. 3, 3, 4. Ad. 1, 2, 68. 2, 1, 8. Hec. 2, 2, 14. 3, 3, 41. 4, 4, 68. Phorm. 2, 3, 2. Hor. Sat. 2, 6, 28. Juv. 8, 121. Cic. Phil. 9, 4, 8. Fam. 5, 10, 3. Sen. Const. sap. 8, 1. u. And. obsecro te, quisqui's, operam mi ut duis neu sinas in me insignite fieri tantam iniuriam, Plaut. Men. 5, 7, 18. dedisti mihi beneficium in servo, iniuriam fecisti in patre: servasti mihi filium, sed patrem abstulisti, Sen. Ep. 11, 2, 6. iniuriam facilius facias quam feras, Syr. 616. potentiorum iniuriae hilari vultu, non patienter tantum ferendae sunt: facient iterum, si se fecisse crediderint, Sen. dIra 2, 33, 1. hic honos veteri amicitiae tribuendus, ut is in culpa sit qui faciat, non qui patiatur iniuriam, Cic. Am. 21, 78. facere illi iniurias, vos prohibere (volunt), Sall. J. 31, 23. quum accipere quam facere praestat iniuriam, tum cet., Cic. Tusc. 5, 19, 56. etiamsi accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur, Sall. J. 10, 7. si iniuriam accepi, necesse est factam esse: si est facta, non est necesse accepisse me: multa enim incidere possunt, Sen. Const. sap. 7, 6. u. vgl. §. 3. si plurimas a tuo praetore iniurias accepisses, tamen eas ferendo maiorem laudem quam ulciscendo mererēre, Cic. DiC. 18, 60; si quam iniuriam acceperat, Nep. Att. 11, 5. hunc ulcisci accepta iniuria, Ter. Eun. 4, 6, 24. u. so: iniuriam accipere, Cic. Quinct. 7, 28. Sall. J. 31, 21. C. 9, 5. Vell. 2, 40, 5. Suet. Tib. 53. Gr. 9. Sen. Clem. 1, 21, 1. u. And. nonne id sat erat, accipere ab illo iniuriam? Ter. Phorm. 5, 2, 4. u. so: ab alqo., Cic. DiC. 18, 60. Caes. BG. 2, 33, 1; eos retinendos non constituit, ne aut inferre iniuriam videretur, aut dare timoris aliquam suspicionem, Caes. BG. 7, 54, 2. quotannis accidere solebat, uti aut ipsi iniurias inferrent aut illatas propulsarent, 6, 15, 1. inscitum offerre iniuriam tibi inmerenti iniquom'st, Ter. Hec. 5, 1, 14. addita iniuria cadaveri, ut id in cloacam milites mitterent, Lamprid. Anton. Heliog. 17. augebanturque iniuriae adversus viros feminasque insignes, Tac. A. 13, 25; iniuriam aures quam oculi facilius ferunt, Syr. 220. u. so: ini. ferre, Caecil. 48. Cato frg. 41, 11. Tac. H. 2, 71. u. And., u. perferre, Amm. 30, 1, 15. magni animi esse iniurias in summa potentia pati, Sen. Clem. 1, 20, 3. bellum se ei propter iniurias, quas passus fuerat, illaturum, Eutr. 5, 5. u. vgl. 5, 8. quo plura bene atque strenue fecisset, eo animum suum iniuriam minus tolerare, Sall. J. 22, 3; non venirem contra iniuriam, quam iste intercessoris iniquissimi beneficio obtinuit, non iure praetorio? Cic. Phil. 2, 2, 3. ibi morati biduum perillustres fuimus honorificisque verbis omnes iniurias revellimus superiores, Att. 5, 20, 1. estne viris relicui aliquid quam solvere iniuriam aut mori per virtutem? Sall. H. 1, 41, 15. sed bono vinci satius est quam malo more iniuriam vincere, J. 42, 3; ea primum ab illo animadvortenda iniuria'st, Ter. Andr. 1, 1, 129. vindicavit ictu veterem iniuriam, Phaedr. 1, 23, 6. u. vgl. 4, 18, 26. minus, inquit, contemnemur, si vindicaverimus iniuriam, Sen. dIra 2, 33, 1. u. so Sall. J. 20, 4. cum maxuma cura ultum ire iniurias festinat, 68, 1. u. so H. 3, 61, 11 u. 17. Quint. 11, 1, 42. magna deinde bella cum finitimis gessit captasque civitates partim regno soceri ad abolendam superioris militiae iniuriam, qua filiam eius Medeam abduxerat et filium Aegialium interfecerat, adiunxit, partim cet., Justin. 42, 3, 1. ne vulgaret iniuriam, Suet. Tib. 62. conferre iniurias et interpretando accendere, Tac. Agr. 15. cum ita exaggeramus iniuriam nostram, ut etiam, quae multo minora sunt, intoleranda dicamus, Quint. 6, 2, 23; quas ob iniurias et quotiens a patribus armata plebes se-

cessisset, Sall. H. 3, 61, 1. propter quam iniuriam - ab Arimino - adversum patriam cum exercitu venit (Caesar), Eutr. 6, 19. qui - propter multorum annorum iniurias alienati a senatu putabantur, Cic. Phil. 12, 4, 10. aures nobis calliscerunt ad iniurias, Cato frg. p. 56, 2. neque ego vos hortor - uti contra iniurias armati eatis, Sall. J. 31, 6; adeamne ad eum et cum eo iniuriam hanc expostulem? Ter. Andr. 4, 1, 15. qui ita putant, sibi fieri iniuriam ultro, si quam fecēre ipsi expostules, Ad. 4, 3, 4; — im *Dativ.*: ipse acer, bellicosus: at is, quem petebat, quietus, imbellis, placido ingenio, opportunus iniuriae, metuens magis quam metuendus, Sall. J. 20, 2. in aetatem infirmam et iniuriae obnoxiam nemini debet nimium licere, Quint. 1, 3, 17. u. vgl. 11, 3, 29. si eius dignitas graviori subiacere non posset iniuriae, Lamprid. Al. Sev. 18. ite obviam iniuriae, Sall. J. 14, 25; — im *Genit.*: periculosum provinciis genus iniuriae confirmari iudicio, Cic. II. Verr. 3, 97, 225. hoc iniuriae genus verecundius inest passis quam ausis, Quint. 11, 1, 84. novo iniuriae genere, Treb. Poll. trig. tyr. 29. Caeninenses - erant, ad quos eius iniuriae pars pertinebat, Liv. 1, 10, 2. u. vgl. 3, 44, 10. ne quis divitiarum magis quam iniuriae causa bellum inceptum diceret, Sall. C. 51, 5. neque victis quicquam praeter iniuriae licentiam eripiebant, 12, 4. Manlius in Etruria plebem sollicitare, egestate simul ac dolore iniuriae novarum rerum cupidam, 28, 4. iniuriarum remedium est oblivio, Syr. 222; quid tibi tandem, Deciane, iuiuriae factum est? Cic. Flacc. 29, 70. iure fecerunt multi: nihil in ea re tibi iniuriae feci, QRosc. 11, 32. decrevi tantisper me minus iniuriae meo gnato facere, Ter. Heaut. 1, 1, 95; patiens ovis iniuriae, Phaedr. 1, 5, 3. Perseus, novus rex, omnis iniuriae insons, suo beneficio paternas simultates oblitterans, Liv. 41, 24, 11. oblivisceretur omnium iniuriarum, Nep. Eum. 6, 1. prius illi invidiam metuere quam vos iniuriae pertaesum est, Sall. H. 3, 61, 8; gerichtl.: reus est iniuriarum, Quint. 3, 6, 19. iniuriarum formulam intendere alci., Suet. Vit. 7. enumquam iniuriarum audisti mihi scriptam dicam? Ter. Phorm. 2, 2, 15. qui postulabatur iniuriarum, Suet Aug. 56. iniuriarum agere u. ini. actio, Cic. Caecin. 12, 35. Quint. 3, 6, 19. Ag. rapiamus in ius. Ha. minume. Ag. quapropter? Ha. quia iniuriarum multam indici satius est, Plaut. Poen. 5, 5, 56. iniuriarum (controversia), Quint. 7, 4, 32; — im *Ablat.*: iniuria abs te adficior indigna, pater, Enn. trag. 155. si cogites, remittas iam me onerare iniuriis, Ter. Andr. 5, 1, 8. ne antepositus filio privignus iniuria et invidia animos vulgi turbaret, Tac. A. 12, 69. qua maxime iniuria instinctus, Suet. Caes. 19. fraudatus quamvis et dolens iniuria, Phaedr. 4, 25, 17. dignus hac iniuria fui, Petr. 91, 6. dabitur iusiurandum, indignum te esse iniuria hac, Ter. Ad. 2, 1, 12. uti quisque locupletissimus et iniuria validior, Sall. H. 1, 10; gerichtl.: illi - simulantes fictas litium series et nunc provocantes alter alterum iniuria nunc agentes gratias, quod cet., Vell. 2, 118, 1; — qui vos ab omni tutas praestem iniuria, Phaedr. 1, 33, 9. deos hominesque testamur - nos arma neque contra patriam cepisse neque quo periculum aliis faceremus, sed uti corpora nostra ab iniuria tuta forent, Sall. C. 33, 1. ab iniuria Maurum prohibet, J. 107, 1. eam (Orestillam) ab iniuria defendas, C. 35, 6. ut teneriores annos ab iniuria sanctitas docentis custodiat, Quint. 2, 2, 3. restitutae urbes Asiae, vindicatae ab iniuriis magistratuum provinciae, Vell. 2, 126, 4; minume miror qui insanire accipiunt ex iniuria, Ter. Ad. 2, 1, 43. quem patrum aut plebis esse, qui aut se tanto periculo sciens offerat, aut cui ex iniuria insanientis exercitus causa recte committatur? Liv. 7, 39, 10; ego neque de meo studio neque de non nullorum iniuria scribendum mihi arbitror, u. dann: quid enim - de aliorum iniuriis querar, quod sine summo dolore facere non possum? Cic. Fam. 1, 4, 3. legatos ad Iugurtham de iniuriis questum misit, Sall. J. 20, 5; — hercle iniuria dispertivisti: pinguiorem agnum isti habent, Plaut. Aul. 2, 5, 4. ne palma detur quoiquam artifici iniuria, Poen. prol. 36. neque iis neque eorum sociis iniuria bellum illaturum, si in eo manerent, quod convenisset, Caes. BG. 1, 36, 5. si me meis civibus iniuria suspectum tam graviter atque offensum viderem, carere me aspectu civium, quam infestis omnium oculis conspici mallem, Cic. Cat. 1, 7, 17. Si. gaudebam. So. non iniuria: nam cet., Ter. Andr. 1, 1, 33. Th. metuebant omnes iam me. Gn. non iniuria, Eun. 3, 1, 43. non iniuria sibi illud accidere, Cic. ND. 3, 37, 89. hoc horret Milo: nec iniuria, QFratr. 3, 8, 6. in rebus minoribus socium fallere turpissimum est aequeque turpe atque illud, de quo ante dixi: neque iniuria, propterea quod cet., SRosc. 40, 116. quarum (stellarum) te cursus aequabiles aeternique delectabant: nec mehercule iniuria, ND. 3, 9, 23. u. vgl. Curt. 3, 21 (8), 20. und: inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, 3, 13 (5), 15. u. so 7, 28 (6), 21.

b) insbes. in sittlicher Beziehung, die **Entehrung**, aequorei vim passa dei est (Caenis): ita fama ferebat: utque novae veneris Neptunus gaudia cepit, „sint tua vota licet" dixit „secura repulsae: elige, quid voveas". — Magnum „Caenis ait" facit haec iniuria votum, tale pati nil posse, mihi: da femina ne sim, Ov. M. 12, 197 sqq. neque iniuriam tibi factam a Gitone quereris, Petron. 109, 3. ne maiorem iniuriam in secreto frater acciperet, consurrexi ad officium nuptiale, 25, 7. accessi tentaturus, an pateretur iniuriam, 140, 11. quum filius eius - Lucretiam - stuprasset eaque de iniuria marito et patri et amicis questa fuisset, Eutr. 1, 8. u. vgl.: per hunc, inquit, castissimum ante regiam iniuriam sanguinem iuro cet., Liv. 1, 59, 1; — mitto illam primam libidinis iniuriam, Auct. b. Quint. 9, 2, 47. hominibus iniuria tui stupri illata in ipsos dolori non fuit, Cic. Har. resp. 18, 38; — inde procedentes ad quaestum dotes corporis iniuria contrahebant, VMax. 2, 6, 15. tetrum facinus crudele nefarium tyrannicum esse, quod genus iniuria mulierum, AHer. 2, 30,

49. ipsa iam extra periculum iniuriae muliebris sum, Liv. 26, 49, 12.

2) metón. α) an lebl. Dingen verübt od. von ihnen ausgehend: das **Unrecht**, die **Beleidigung**, **Verletzung**, **Beschädigung**, der **Schaden**, **Nachtheil**, qui'st, qui nostris tam proterve foribus facit iniuriam? Plaut. Rud. 2, 4, 1. tanquam solidos alligaturus, quibus non soleat venter iniuriam facere, Petr. 102, 10. imitator autem est Atticorum (Calvus) fecitque illi properata mors iniuriam, Quint. 10, 1, 115. fecit idem et cocos magiriscia appellatos parvolis potoriis, e quibus ne exemplaria quidem liceret exprimere, tam opportuna iniuriae subtilitas erat, Plin. 33, 12 (55), 157. divisio quoque affert eandem iniuriam pudori, ut si intercapedinis nominativo casu quis utatur, Quint. 8, 3, 46. scilicet ut trabeis iniuria cresceret olim, has in fronte notas, hoc dedecus addidit oris luxuriae Fortuna suae, Claud. in Eutr. 1, 119. in translatione et medicina est desinuntque sentire iniurias, ut gethyum, porrum, raphani, apium cet., Plin. 19, 12 (60), 183. eaque per se non tanta, ut concitent morbum, tamen obnoxium magis aliis iniuriis corpus efficiant, Cels. I. prooem. p. 10. opportuniores eae partes iniuriae sunt, quae iam male habent, Cels. 2, 10. illo loco tenerum adhuc (os) iniuriae sub tenui cute expositum est, 8, 9, 1. omne autem os, ubi iniuria accessit, aut vitiatur aut finditur aut frangitur aut foratur aut colliditur aut loco movetur, 8, 2. si plerumque tales iniurias (Schlangenbisse u. dgl.) comitetur et febris, Plin. 22, 7 (8), 18; — hac (fenestrae), cum serenus dies et inmotus, omnes, cum hinc vel inde ventus inquietus, qua venti quiescunt, sine iniuria patent, Plin. Ep. 2, 17, 16. nulla stirps ante quam deponatur vexata et infracta melius provenit, quam quae integra et inviolata sine iniuria deposita est, Col. 3, 18, 2. qui desiderabatur repente apparuit incolumis ac sine iniuria, Suet. Aug. 14; — haec (Aegyptus) inopina siccitate usque ad iniuriam sterilitatis exaruit, Plin. Pan. 30, 2. dignum ergo imperator, mansuetudine tua minuere orbitatis iniurias nec pati quemquam filio amisso insuper adfici alio dolore, 88, 5; — mutabam ego frequentissime vultum, iniuriis scilicet inimici nostri hilaris, commodis tristis, Petron. 92, 12. integritatem atque abstinentiam in tanto viro referre iniuria virtutum fuerit, Tac. Agr. 9; — vites in ultimo scrobe deponi oportet materiasque earum per scrobem porrigi, deinde ad arborem erigi atque ab iniuria pecoris caveis emuniri, Col. 5, 6, 21. caeterum etiam post ignis iniuriam melius renasci (veprem), nulli dubium est, 11, 3, 7. quidquid denique sub iniuria pluviarum magis diuturnum est, pro conditione regionis ad hunc usum eligitur, 9, 1, 3. non aestuum, non frigorum, non grandinum aut nivis iniuriam expavescit (cytisus), Plin. 13, 24 (47), 134. quod pruinarum iniuria fit, Plin. 17, 24 (37), 222. u. vgl. §. 226. pueros exponi iubet et puellam vinculis onerat, ex quorum iniuria decessit, Justin. 43, 2, 4. Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis iniuria victas, Petron. 83, 1. commendabat memoriam suam orabatque ut se ab iniuria oblivionis adsereret, Plin. Ep. 3, 5, 4. — β) das **widerrechtlich Genommene**, omnium primum ratus tueri publicam fidem, partim edicto partim iudiciis etiam in pertinaces ad obtinendam iniuriam redditis suas res Syracusanis restituit, Liv. 29, 1, 17.

iniūrie, *Adv.*, s. iniurius.

iniūrio, ātum, āre, *intr.*, **unrecht handeln** od. *tr.* **unrecht behandeln**, **verletzen**, im *Pass.*: plus victoriatum est quam iniuriatum, Tert. adv. gnost. 6. a quo iniuriatus esse sentitur (elephas), Cassiod. Var. 10, 30.

iniūriōsus, a, um, **voll widerrechtlichen Gebahrens**, **ungerecht**, **übermüthig**, **frech**, **verletzend**, quod si poena, si metus supplicii, non ipsa turpitudo deterret ab iniuriosa facinorosaque vita, nemo est iniustus aut incauti potius habendi sunt improbi, Cic. Leg. 1, 14, 40. contentumque victoria sua punitis auctoribus miserorum civium iniuriosi exilii omnibus se veniam dare, dicit, Justin. 18, 7, 16. avaritia iniuriosa appetitio alienorum, Aller. 4, 25, 35; — iniurioso ne pede proruas stantem columnam, Hor. Od. 1, 35, 13. cum - circumfossor iniurioso ictu verberavit vel etiam subarator inprudens luxavit radices, Plin. 17, 24 (37), 227. donec cinis iniuriosis aridus ventis ferar, Hor. Epod. 17, 34; — iniuriosi sunt *in* proximos, Cic. Off, 1, 14, 44. in socios vero ipsos et in eos, de quibus agimus, foederatos iniuriosum et contumeliosum est his praemiis - exclusos esse fidelissimos et coniunctissimos socios, quae cet., Balb. 9, 24; im *comp.*: *adversus* patrem iniuriosior, Sen. Contr. 2, 12. u. *superl.*: genus hominum seditiosissimum vanissimum iniuriosissimum, Vopisc. Saturnin. 8. — *Adv.*: **iniuriose** C. Gracchus uti lex Papiria accipiatur: „nequaquam iniuriose nobis contumeliam imponi sinatis," Charis. p. 202, 9. qui in magistratibus iniuriose decreverant, eodem ipsis privatis erat iure parendum, Cic. I. QFratr. 1, 7, 21. quod velim temere et iniuriose de illo suspicati sint homines, ad Brut. 1, 13, 1; im *comp.*: maiores nostri saepe mercatoribus aut naviculariis iniuriosius tractatis bella gesserunt, Pomp. 5, 11. u. im *superl.*: quae in eos, qui iuste vivunt, iniuriosissime cogitatur, Augustin. de quaest. 83. no. 82.

iniūrius od. archaist. **iniūrus**, a, um, u. *Adv.* **iniurie**, **ungerecht**, Oderunt di homines iniuros. — Egone an ille iniurie facimus? Naev. 42. u. so vgl.: hinc est apud comicos iniurius, qui audet aliquid contra ordinem iuris, Serv. Virg. A. 9, 107. iniuriu's, qui quod lenoni nulli'st id ab eo petas, Plaut. Curc. 1, 1, 65. multimodis iniuriu's, Clitipho, neque ferri potis es, Ter. Heaut. 2, 3, 79. ipsus sibi esse iniurius videatur, neque id iniuria, Andr. 2, 3, 4; — tu nunc tibi id laudi ducis, quod tum fecisti inopia? iniurium'st, Ad. 1, 2, 26. id quoque possum ferre, modo si reddat, quamquam iniurium'st, 2, 1, 51. si tabulam de naufragio stultus adripuerit, extorquebitne eam sapiens, si potuerit? negat (Hecato), quia sit iniurium, Cic. Off. 3, 23, 89. nihil amori iniurium'st, Plaut. Cist. 1, 1, 102; — in-

iurium est mit *Inf.*: nunc ego mecum cogito, si mihi dat operam, me illi irasci iniurium'st, Aul. 4, 7, 19. Ph. tamen pol eandem iniurium'st esse omnibus. Sy. iniurium autem'st ulcisci advorsarios? Ter. Hec. 1, 1, 14 sq. sed indicta causa damnari absentem consularem virum iniurium esse, cum is rei publicae causa absit, Liv. 43, 5, 5; — inpure, inhoneste, iniure, inlex, labes populi cet., Plaut. Pers. 3, 3, 4. u. oben Att. 42. u. vgl.: iniurum periurum, PDiac. p. 110, 1.

iniussu, *abl.*, ohne Befehl, ohne Geheiß, mit *Pron. poss.* od. *Genit.*: incendor ira, esse ausam facere haec te iniussu meo, Ter. Hec. 4, 1, 47. u. so 4, 4, 82. Phorm. 2, 1, 1. dic mihi, placetne tibi primum edere (librum) iniussu meo? Cic. Att. 13, 21, 4. nam, ne vos falsa opinio teneat, iniussu meo Albani subiēre ad montes, sagt Tullus, Liv. 1, 28, 5; vetat enim dominans ille in nobis deus iniussu hinc nos suo demigrare, Cic. Tusc. 1, 30, 74. de quo foedere populus Romanus sententiam non tulit: iniussu suo nullo pacto potest religione obligari, Balb. 15, 34. tertiae aciei totique exercitui imperavit (Caesar), ne iniussu suo concurreret, Caes. BC. 3, 89, 4. senatus ita uti par fuerat decernit, suo atque populi iniussu nullum potuisse foedus fieri, Sall. J. 39, 3. quod ea omnia non modo iniussu suo et civitatis, sed etiam inscientibus ipsis fecisset (Dumnorix), Caes. BG. 1, 19, 1; C. Gracchus legem tulit, ne de capite civium R. iniussu vestro iudicaretur: hic popularis a duumviris, iniussu vestro, non iudicari de cive R., sed indicta causa civem R. capitis condemnari coëgit, Cic. Rabir. 4, 12; — quodsi vosmet ipsi hanc eandem exceptionem iniussu populi ad legem ascribi iubeatis, populus Thebanus id patieturne fieri? Inv. 1, 33, 56. u. so Suet. Tib. 2. iniussu enim populi senatusque fecerant (consules), Cic. Off. 3, 30, 109. ex auctoritate senatus latum ad populum est, ne quis templum aramve iniussu senatus aut tribunorum plebei partis maioris dedicaret, Liv. 9, 46, 7. iussu consulis conventuros neque iniussu abituros, 22, 38, 2. neque conveniatur ad edictum nec discernatur, interdiu nocte, aequo iniquo loco, iussu iniussu imperatoris pugnent, 8, 34, 10. u. vgl. 29, 27, 15. mittis iniussu praetoris: quo consilio? iussurum sciebas? quid, quum iussisset, tum mittere non poteras? Cic. Quinct. 26, 82. neque ex hibernis iniussu Caesaris discedendum existimabant, Caes. BG. 5, 28, 3. nec miles iniussu ducis arma capere poterat, Curt. 4, 49 (9), 13. ne Tanaim amnem regionis iniussu regis transirent, 7, 26 (6), 12; — *abs.*: pars equitatus Caesaris cum levi armatura contra Gaetulos iniussu ac temere longius progressi, Auct. BAfr. 61, 3. populus iniussu et altero die frequens iit supplicatum, Liv. 3, 63, 5. his consiliis dictator bellum trahebat gravemque edixerat poenam, si quis iniussu in hostem pugnasset, 7, 12, 12 u. vgl. 10, 4, 9. 40, 35, 7.

iniussus, a, um, unbefohlen, ungeheißen, von selbst, a) v. Leb.: tu Stygius inhumatus aquas amnemque severum Eumenidum aspicies ripamve iniussus adibis? Virg. A. 6, 375. omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos ut numquam inducant animum cantare rogati, iniussi numquam desistant, Hor. Sat. 1, 3, 3. te mixto flesset luctu iuvenisque senexque iniussusque puer, Lucan. 7, 39. deseris heu nostrum nemus aequalesque catervas, a misera, ut Graiis haut sponte vageris ad urbes! non iniussa tamen: neque te, mea cura relinquam, VFlacc. 6, 497; — illic iniussae veniunt ad mulctra capellae, Hor. Epod. 16, 49; — non iniussa cano, Virg. Ecl. 6, 9. — b) v. Lebl.: iniussaeque manus mirantia pectora tendunt! Claud Rapt. Pros. 3, 129. classica nulla sonant iniussaque tela vagantur, Lucan. 6, 78. iniussa virescunt carmina, Virg. G. 1, 55. iniussi consternitur ubere mali (Tellus), Col. 10, 16. ruborem sibi exprimere non possunt, nec prohibetur hic nec adducitur: nihil adversus haec sapientia promittit, nihil proficit: sui iuris sunt, iniussa veniunt, iniussa discedunt, Sen. Ep. 1, 11, 7.

iniuste, *Adv.*, s. iniustus.

iniustitia, ae, *f.*, das rechtswidrige od. ungerechte Gebahren, die Ungerechtigkeit, die Härte, iniustitiae genera duo sunt: unum eorum, qui inferunt, alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, si possunt, non propulsant iniuriam, Cic. Off. 1, 7, 23. totius autem iniustitiae nulla capitalior, quam eorum, qui tum, quum maxime fallunt, id agunt, ut viri boni esse videantur, 1, 13, 41. iniustitiae autem, intemperantiae, timiditatis quae semina essent, si his vitiis ratio non subesset? ND. 3, 28, 71. nihil interest utrum moderatas perturbationes approbent an moderatam iniustitiam, moderatam ignaviam, moderatam intemperantiam: qui enim vitiis modum apponit, is partem suscipit vitiorum, Tusc. 4, 18, 42; tot res circumvallant: vis egestas iniustitia solitudo infamia, Ter. Ad. 3, 2, 5. eum ego hinc eieci miserum iniustitia mea, Heaut. 1, 1, 82.

iniustus, a, um, ungerecht (denkend od. handelnd, verfahrend, gedacht od. gethan, ausgeübt, verhängt u. dgl.), rechtswidrig, der rechtl. Grundlage bar und ledig, unrechtmäßig, hart, a) v. Leb.: matrem ob iure factum incilas, genitorem iniustum adprobas, Att. 41. attigit iniusti regis Gortynia tecta, Catull. 64, 75. vir iniustus, fortis ad arma tamen (Tarquinius), Ov. F. 2, 688. nec Carneades ille, qui Romae audiente censorio Catone non minoribus viribus contra iustitiam dicitur disseruisse quam pridie pro iustitia dixerat, iniustus ipse vir fuit, Quint. 12, 1, 35. sic te olim pergere sensi, Iuppiter, iniustae quando mihi virginis (d. i. Dianae) armis concidit infelix et nunc chaos inplet Orion, VFlacc. 4, 121. teque, ait, iniusti, quae nunc premis, ira Tonantis ante precor, nostrae tandem iam parce senectae, 4, 474; — nec tu sis iniusta, Venus: vel serviat aeque vinctus uterque tibi, vel mea vincla leva, Tibull. 4, 5, 13. de hoc homine a bonis auctoribus sic scriptum accepimus, summam fuisse eius in victu temperantiam in rebusque gerundis virum acrem et industrium, eumdem tamen maleficum natura et iniustum, Cic. Tusc. 5, 20, 57. Romanos iniustos, profunda avaritia, communes omnium hostes esse, Sall. J. 81, 1. nemo

erit tam iniustus, qui me audierit, sit modo liber et civis, quin potius de praemiis meis quam de poena cogitandum putet, Cic. Flacc. 38, 97. si asperum dicas nimium severum, iniustum persuasione labi, pertinacem ultra modum tenacem esse propositi, Quint. 11, 1, 90. u. *subst.*: haec (Venus) notat iniustos supplicibusque favet, Tibull. 4, 13, 24. — b) v. Lebl.: est quidem iniustus dolor rerum aestumator, Sen. Troad. 549. stultae dum te iactare maritae quaeris et iniustis auribus apta loqui, Ov. Her. 12, 175. quae (causa) mihi non iniusta videtur, Cic. Att. 12, 31, 1. ubi iniusta causa est, Quint. 2, 17, 31. ardet et iniusti stimulis agitatur amoris, Ov. F. 2, 779. non iniusto dolore venerat ad accusandum, Quint. 11, 1, 68. saevit et iniusta lege relicta Venus, Tibull. 1, 5, 58. imperia eius iniusta, superba, crudelia barbaros nequivisse pati, Sall. C. 19, 4. servi aere parati iniusta imperia dominorum non perferunt, J. 31, 11. ubi primum ex nobilitate reperti sunt, qui veram gloriam iniustae potentiae anteponerent, moveri civitas - coepit, 41, 10. iratoque vocati ab Iove fatales ad regna iniusta cometae, VFlacc. 6, 608. u. vgl. dagegen: Daulida Threicio Phoceaque milite rura ceperat ille ferox iniustaque regna tenebat, widerrechtlich erworben, Ov. M. 5, 276. pars eorum occidisse tribunos plebis, alii quaestiones iniustas, plerique caedem in vos fecisse pro munimento habent, Sall. J. 31, 13. Piso oppugnatus in iudicio pecuniarum repetundarum propter cuiusdam Transpadani supplicium iniustum, C. 49, 2. iniusti repudii (controversiae), Quint. 7, 4, 38. atque ita correptum lacerat iniusta nece, Phaedr. 1, 1, 13. alios pedibus, quosdam manibus auribusque amputatis iniustisque barbararum litterarum notis in longum sui ludibrium reservaverant, Curt. 5, 17 (6), 6. paenitet iniusti tum denique Phinea belli, Ov. M. 5, 210. qui utriusque partis principibus castigatis cum iniusto faenore gravatum aes alienum, ipsis magna ex parte concedentibus, qui onerarant, levasset, iusti crediti solutionem in decem annorum pensiones distribuit, Liv. 42, 5, 9. et dedit amplexus iniustaque iusta peregit, die letzten Ehren hatten keine gerechte Grundlage, da die Tödtung des Coronis ungerecht war, Ov. M. 2, 627. ut steterit redimitus tempora vittis Phrixus et iniustas contectus nubibus aras fugerit, VFlacc. 1, 278. quia laedere vivos livor et iniusto carpere dente solet, Ov. Pont. 3, 4, 73; — saepe etiam iniustis collatum viribus hostem - ultro audax animis intratque et obumbrat et alte assilit, Stat. Theb. 6, 774. volo enim mihi tecum commune crimen, ut, si sustinere tantam quaestionem non potuero, iniusti oneris impositi tua culpa sit, mea recepti, Cic. Or. 10, 35. Samnites Sidicinis iniusta arma, quia viribus plus poterant, cum intulissent, coacti inopes ad opulentiorum auxilium confugere Campanis sese coniungunt, Liv. 7, 29, 4. non secus ac patriis acer Romanus in armis iniusto sub fasce viam quom carpit et hosti ante expectatum positis stat in agmina castris, Virg. G. 3, 346. una est iniusti caerula forma maris, Ov. Am. 2, 11, 12; — id quam iniustum in patriam et quam turpe et quam inutile esset non videbat, Cic. Off. 3, 21, 82. me vero iam pertimescente, ut illam non Norbani seditionem, sed populi R. iracundiam neque eam iniustam, sed meritam ac debitam fuisse ostenderes, Cic. dOr. 2, 50, 203. alteram (d. i. iram) quidem brevem et innoxiam, alteram (d. i. iracundiam) non iniustam fore, Suet. Claud. 38; — im *compar.*: homine inperito numquam quidquam iniustiu'st, qui quod ipse fecit nil rectum putat, Ter. Ad. 1, 2, 18. u. im *superl.*: priora tempora in ruinis rei publicae nostrisque iacuerunt, posteriora autem me a scribendo tuis iniustissimis atque acerbissimis incommodis retardarunt, Cic. Fam. 5, 17, 1. u. vgl. non iniustissimum ducitis inequitare, inludere tamquam stulta nobis et bruta dicentibus, Arnob. 2, 13; — *Subst. neutr.*: iura inventa metu iniusti fateare necesse est, Hor. Sat. 1, 3, 111. nihil iniustum ad augendum fiscum agens, Eutr. 8, 4; quam multa, iusta iniusta, fiunt moribus! Ter. Heaut. 4, 7, 11. quia non iusta iniusta prorsus omnia omnino obsequor, Ad. 5, 9, 33. ergo est lex iustorum iniustorumque distinctio ad illam antiquissimam et rerum omnium principem expressa naturam, Cic. Leg. 2, 5, 13. iniustaque numquam largiri sociis, Claud. Laud. Stich. 2, 103. tractare enim, quomodo aut pro falsis aut etiam pro iniustis aliquando dicatur, non est inutile, Quint. 12, 1, 34. u. vgl. 2, 15, 18. 12, 7, 7. — *Adv.*: cave malum et conpesce in illum dicere **iniuste**, Plaut. Bacch. 3, 3, 59. nec tuom quidem est, amicis per iocum ini. loqui, Poen. 3, 1, 70. meis consanguineis nolo te ini. loqui, 5, 2, 77. non verear ne ini. aut graviter mi imperet, Capt. 2, 2, 58. cum ab eo miles nescio quid improbe peteret et veniret contra Marcianus, quem suspicabatur et ipsum aliquid ini. rogaturum, Quint. 6, 3, 95. non ini. petierim morae veniam, 6. pr. 14. et Lucullus, memor tamen acceptae iniuriae, et Metellus Creticus, non ini. querens –, et cum iis pars optimatium refragabatur, ne cet., Vell. 2, 40, 5. Lacedaemonios male et ini. facere, qui cet., Nep. Them. 7, 6. facis ini., Laeli, si putas nostro periculo vivere tuos contubernales, Cic. Flacc. 17, 41. est enim nonnunquam pravus hic ambitus, adversus amicos aut pro his, quibuscum simultates gerant, pronuntiandi faciendique iniuste, ne fecisse videantur, Quint. 4, 1, 18. quam multa vero ini. fieri possunt, quae nemo possit reprehendere, Cic. Fin. 2, 18, 57. neque homini infanti aut impotenti ini. facta conducunt, 1, 16, 52. ut mihi si non inveniendi nova at certe iudicandi de veteribus iniungere laborem non ini. viderentur, Quint. pr. 2. ini. totum ducit venditque poëma, Hor. Ep. 2, 1, 75. fit nova Cycnus avis nec se caeloque Iovique credit, ut ini. missi memor ignis ab illo, Ov. M. 2, 377. qui ini. impetum in quempiam facit aut ira aut aliqua perturbatione incitatus, Cic. Off. 1, 7, 23. ita ut eam (pecuniam) nulli ini. auferret, Eutr. 7, 19. si ini. neminem laesit, Cic. Mur. 40, 87. qui id (d. i. regnare) ini. consecutus sit, Off. 3, 21, 84. numquam passus aliquem a castris ini. abesse, Spart.

Hadr. 10. quin etiam morbus ipse, sive subito solutus est, dein suppuratio exorta est, sive effuso pure permanet, non ini. terret, Cels. 7, 3; — im *superl.*: ita iniustissume luxuria et ignavia, pessumae artes, illis, qui coluēre eas, nihil officiunt, rei publicae innoxiae cladi sunt, Sall. J. 85, 43.

iniŭvĕnesco, ere, zum Jüngling heranwachsen, Mythogr. Vat. ap. A. Mai. auct. cl. t. III. p. 137.

inl-, f. ill-.

inm-, f. imm-.

innābĭlis, e, unbeschwimmbar, sic erat instabilis tellus, innabilis unda, lucis egens aër, Ov. M. 1, 16.

innarrābĭlis, e, unerzählbar, nicht wiederzugeben, Lact. carm. de Phoen. 56., doch schreibt *ed. Fritzsch.*: celeres etiam discriminat horas non errabilibus nocte dieque sonis; sonst erw. in b. Not. Tir. p. 72.

innascĭbĭlis, e, unerzeugbar, innascibilem virtutem, id est deum, in summis et illis infinitis partibus et in superioribus manere, Tert. de praescr. haeret. 46.

innascor, natus sum, nasci, darauf-, daran-, anwachsen, angeboren werden, in-, auf-, an etw. wachsen, innatum esse, angewachsen-, angeboren sein, meist.: innatus, angeboren (verb. ingenitus et inn., insitus atque inn., inn. atque insitus, insitus vel potius inn., u. im Ggsz. zu invitatus et evocatus, arcessitus, traditus, receptus), a) eig.: captique iam sunt (cervi) hedera in cornibus viridante ex attritu arborum ut *in* aliquo ligno teneris, dum experiuntur, innata, Plin. 8, 32 (50), 117; — mit *Abl. local.* od. *Dat.*: eodem innati solo, quod incolunt, Justin. 2, 6, 4. neglectis urenda filix innascitur agris, Hor. Sat. 1, 3, 37. u. vgl.: velut innati triviis (Fauni), AP. 245. te lapis et montes innataque rupibus altis robora, te saevae progenuēre ferae, Ov. Her. 7, 37; vulneri innatus tumor puerile foeda corpus urebat lue, Sen. Oed. 857; — *absol.*: quae passim adposita sunt, adfirmant innasci divinitus (auf der ἡλίου τράπεζα), und: Fortunataeque insulae abundant sua sponte genitis et subinde aliis super aliis innascentibus nihil sollicitos alunt, Mel. 3, 9, 2. humeros innato murice tectum caeruleum Tritona vocat, Ov. M. 1, 332 calvitium uni tantum animalium homini praeterterquam innatum, Plin. 11, 37 (47), 131. — b) übtr.: invidia *in* me nunquam innata est neque malitia, Plaut. Poen. 1, 2, 87. multo prius ipsa animi vis in capite aut umeris aut imis calcibus esse posset, et innasci quavis in parte soleret tandem in eodem homine atque in eodem vase manere, Lucr. 3, 790. hoc quum ceterae gentes sic arbitrantur, tum ipsis Siculis ita persuasum est, ut in animis eorum insitum atque innatum esse videatur, Cic. II. Verr. 4, 48, 106; — mit *Dat.*: unde haec est nobis innata potestas, Lucr. 2, 286. qui natura boni sapientesque gignuntur, quibus a principio innascitur ratio recta constansque, ND. 2, 13, 34. est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur, Caes. BC. 3, 92, 3. adfectata aliis castitas, tibi ingenita et innata interque ea, quae inputare non possis, Plin. Pan. 20, 2. non mihi avaritia umquam innata'st: satis habeo divitiarum, Plaut. Mil. gl. 4, 2, 71 (b. Fleckeis.: ignata'st). iracundia et temeritas, quae maxime illi hominum generi est innata, Caes. BG. 7, 42, 2. tanta vecordia innata quoiquam ut siet, Ter. Andr. 4, 1, 2. hinc parentium imperitorum inane gaudium, ipsis vero contemptus operis et inverecunda frons et consuetudo pessime dicendi et - arrogans de se persuasio innascitur, Quint. 2, 4, 16. inde ingens male interpretantibus innatus est error, qui cet., 3, 6, 6; auch: sciebas animum eius liberalibus disciplinis, quibus non innutritus tantum, sed innatus est, sic esse fundatum, ut supra omnes corporis dolores emineret, Sen. Cons. ad Polyb. 2, 5. — Bildl.: quo didicisse, nisi hoc fermentum et, quae simul *intus* innata est, rupto iecore exierit caprificus? Pers. 1, 24; — *absol.*: natura ius est, quod non opinio genuit, sed quaedam innata vis inseruit, ut religionem, pietatem cet., Cic. Inv. 2, 53, 161. quoniam insitas eorum vel potius innatas cognitiones habemus, ND. 1, 17, 44. innatam esse homini probitatem gratuitam, non invitatam voluptatibus nec praemiorum mercedibus evocatam, Fin. 2, 31, 99. habere (nos) etiam insitam quamdam vel potius innatam cupiditatem scientiae, 4, 2, 4. sed illud odiosum est, quod in hac elatione et magnitudine animi facillime pertinacia et nimia cupiditas principatus innascitur, Off. 1, 19, 64. conversae sunt omnium mentes summaque alacritas et cupiditas belli gerendi innata est, Caes. BG. 1, 41, 1. Cecropias innatus apes amor urguet habendi munere quamque suo, Virg. G. 4, 177. hunc innata libido extimulat, Ov. M. 6, 458. quo rabies innata perit? Claud. in Rufin. 1, 48. verum id vitium numquam decrevi esse adulescentiae: nam id innatum'st, Ter. Hec. 4, 1, 28. reliqua est ea causa, iudices, quae non iam recepta, sed innata, neque delata ad me, sed in animo sensuque meo penitus adfixa atque insita est, Cic. II. Verr. 5, 53, 139. non respiciendum ad haec, sed in promptu habenda, nec tamquam tradita, sed tamquam innata, Quint. 7, 10, 14. nam per se frigida et inanis affectatio, cum in acres incidit casus, innata videtur habere, non arcessita, 9, 3, 74.

innăto, āvi, āre, 1) hineinschwimmen, quum pisciculi parvi *in* concham hiantem innataverunt, Cic. ND. 2, 48, 123. — 2) in-, auf-, od. über etw. schwimmen, u. v. Flüssen: fließend sich verbreiten, übtr. oben darauf od. auf der Oberfläche schwimmen, auf od. über etw. wallen u. dgl., a) eig., von leb. u. lebl. Wesen, mit *Dat.* od. *Abl.*: qui et flumini innatant, Plin. 8, 25 (38), 93. haec (Nereis) caeruleae suspensa leaenae innatat, Claud. Nupt. Hon. et M. 164; aspicis, ut summa cortex levis innatet unda, Ov. Tr. 3, 4, 11. innatat unda freto dulcis leviorque marina est, Pont. 4, 10, 63. lanugo populi aut spina volitans aquisque pluma innatans, Plin. 18, 35 (86), 360. dulce (vinum) minus inebriat, sed stomacho innatat, austerum facilius concoquitur, 23, 1 (22), 38. lactuca innatat acri post vinum stomacho, Hor.

Sat. 2, 4, 59. u. vgl. Macr. Sat. 1. pr. 7. 7, 8, 2. Tiberis alveum excessit et demissioribus ripis alte superfunditur: — premit valles, innatat campis, quaque planum solum, pro solo cernitur, Plin. Ep. 8, 17, 2. certis tamen diebus auctu magno per totam spatiatus Aegyptum fecundus (Nilus) innatat terrae, Plin. 5, 9 (10), 54; — mit *Acc.*: nec non et torrentem undam levis innatat alnus missa Pado, Virg. G. 2, 451; — *abs.*: lacus (adeo est infirmus), ut folia etiam proximis decisa frondibus non innatantia ferat, sed pessum et penitus accipiat, Mel. 3, 9, 2. — b) übtr., mit *Abl.*: condensata (humus) subsidit ac velut innatantes radices vitium summo solo destituit, Col. 4, 1, 7. tenui vagus innatat unda crinis ad obscurae decurrens cingula mammae, wellenförmig, VFlacc. 3, 525; — scribendum certe nunquam est magis, quam cum multa dicemus ex tempore: ita enim servabitur pondus et innatans illa verborum facilitas in altum reducetur, sicut rustici proximas vitis radices amputant, quae illam in summum solum ducunt, ut inferiores penitus descendendo firmentur, welche auf der Oberfläche zum Vorschein kommt und der es an Tiefe mangelt, Quint. 10, 7, 28. illi vero, quibus propositum quidem melius sed cura in proximo est, haec velut innatantia videbunt cet., dann: at, qui naturam sequetur, illa cogitabit profecto cet., 7, 1, 45 sq.

innātūrālis, e, **unnatürlich**, Boëth. Arist. categ. 3. p. 178.

innātus, a, um (negat. in u. nascor), **ungeboren**, innatus deus, an non et innata materia? Tert. adv. Hermog. 5. u. vgl. adv. Valentin. 15. ne quid innatum et inconditum praeter solum deum crederemus, adv. Hermog. 18. nec pater ipse autem, qui filius, ut quia natum scimus ab innato, vere pater et sata vere sit suboles, Prud. Apoth. 245.

innātus, a, um, *Ptcp.*, s. innascor.

innāvĭgābĭlis, e, **unbeschiffbar**, insignis annus hieme gelida ac nivosa fuit, adeo ut viae clausae, Tiberis innavigabilis fuerit, Liv. 5, 13, 1. mare innavigabile constituetur, Lact. 7, 16.

innāvĭgo, āre, **darauf segeln od. fahren**, per eundem amnem (Tanaim) in Maeotida remeantibus ad dextram Europe est, modo sinistro latere innavigantium adposita, Mel. 2, 1, 1.

innecto, nexui, nexum, nectĕre, **hineinknüpfen, -flechten, -schlingen, einflechten, umknüpfen, -schlingen, -legen, verknüpfen, verflechten, in od. um etw. knüpfen, flechten, schlingen**, a) eig., mit *Dat.* od. *Abl.*: lauroque innectite crinem, Ov. M. 6, 161. festaque odoratis innectunt tempora sertis, Tr. 5, 3, 3. armis innectere palmas dat famulis, VFlacc. 4, 253. hic placet adsuetas bello iam tradere palmas nexibus, his rigidas nodis innectier ulnas, Prud. Psych. 356. tum lactea colla auro innectuntur, Virg. A. 8, 660. barbara ferratis innectunt colla catenis, Claud. Laud. Stil. 2, 374. huic agedum - meritas innecte catenas, Sil. 11, 240. erigitur laqueoque innectere fauces destinat, Ov. M. 10, 378. innectens ambobus colla lacertis, 11, 240. mutuaque alternis innectite colla lacertis, Claud. Rapt. Pros. 2, 368. ternaque te nudis innectens Gratia membris afflavit docuitque loqui, Laus. Ser. reg. 88. prensare commanipularium pectora, cervicibus innecti, Tac. H. 4, 46. correptum pedibus curvis innexuit hydrum, Claud. BGild. 469. tu modo, cum gelido sopita quiescet in antro ignaram laqueis vincloque innecte tenaci, Ov. M. 11, 251. mancipia ergastuli per nomina quotidie citare debebit atque explorare, ut sint diligenter compedibus innexa, Col. 11, 1, 22. multique cum equis interfecti, iacentes etiam tum eorum dorsis videbantur innexi, Amm. 15, 4, 12. paullo postea innexi Persarum multitudine tutius irruebant Romana impedimenta rapturi, 25, 1, 3. u. bildl.: voluptatum multos innexuit hamis, Claud. Laud. Stil. 2, 138; — dichterische Verbindungen: iamque parabantur pompae simulacra futurae - ut Massyla tuos anteirent oppida currus, Palladiaque comas innexus arundine Triton Edomitis veheretur equis, Claud. VI. Cons. Hon. 373. vipereum crinem vittis innexa cruentis, Virg. A. 6, 281. Herculeoque umeros innexus amictu, 7, 669. nam pectora ferro terribilesque innexa iubas ruit agmine nigro latratuque cohors, VFlacc. 6, 111. nodos et vincula linea rupit, quis innexa pedem mala pendebat ab alto, Virg. A. 5, 510; — lucus erat - densus et innexis Aetnaea cacumina ramis, qua libet usque, tegens, Claud. Rapt. Pros. 3, 333. iam neque Partheniis innectere retia lustris nec pharetram gestare libet, 2, 241. quoscumque Prometheus excoluit multumque innexuit aethera limo, hi longe ventura notant, in Eutr. 2, 492; — *abs.*: fit tortile collo aurum ingens coluber, fit longae taenia vittae innectitque comas et membris lubricus errat, Virg. A. 7, 351. — b) übtr., mit *Dat.* od. *Abl.*: Tiberium spernendis rumoribus validum et conscientiae matris innexum esse, Tac. A. 3, 10. eoque multorum amicitiis innexum similitudine fortunae sibi conciliat, 16, 14 Hyrcanis Carmaniisque per adfinitatem innexus erat, 6, 36. Arretinum Clementem, domui Vespasiani per adfinitatem innexum et gratissimum Domitiano, praetorianis proposuit cet., H. 4, 68. fraus innexa clienti, Virg. A. 6, 609. quid nunc invictis fraudes innectere fatis - iuvat? Auct. Laud. Herc. 36. sensus istos motusque animi - innexos inplicatosque esse vigoribus quibusdam mentium et alacritatibus, Gell. 19, 12, 4; — *absol.*: utinam plures innectere pergas, Phoebe, moras, Stat. Theb. 5, 743. vetat ille domari innectitque moras et congrua tempora differt, Claud. in Rufin. 1, 314. tu modo posce deos veniam sacrisque litatis indulge hospitio causasque innecte morandi, Virg. A. 4, 50. mitiga pectus ferum: innecte mentem, Sen. Hipp. 416; post haec interrogati plerique senatores sententias dixerunt, quas longum est innectere, Vopisc. Aurelian. 20.

innītor, nixus sum, niti (auch: innisus, Tac. A. 2, 29. Plin. Ep. 10, 52 od. 60; selten im Verb. finit., meist in der Form innixus, bisweilen innitens), **auf etw. sich stützen, sich stemmen, auf etw. fußen, sich gründen**, a) eig.: *in* cubitum innixus, Nep. Att. 21, 5. u. grammat.: quid? quod syl-

labae nostrae in B litteram et D innituntur adeo aspere, ut plerique non antiquissimorum quidam sed tamen veterum mollire temptaverint non solum aversa pro abversis dicendo, sed et in praepositione B litterae absonam et ipsam S subiiciendo, Quint. 12, 10, 32; — mit *Abl.* od. *Dat.*: in latus erigitur cubitoque innixa sinistro - inquit, Ov. M. 9, 518. cum - in lixam inermem impetum fecisset (elephans) eumque sub pedem subditum dein genu innixus pondere suo - premeret, Auct. BAfr. 84, 1. Plancus - cum caeruleatus et nudus caputque redimitus arundine et caudam trahens genibus innixus Glaucum saltasset in convivio, refrigeratus ab Antonio - transfugit ad Caesarem, Vell. 2, 83, 2. tandem haurire parat demissis flumina palmis innixus dextro plena trahens humero, Prop. 1, 20, 44. innixus umeris familiarium, Suet. Ner. 43. innixi humeris et super iteratam testudinem scandentes prensarent hostium tela brachiaque, Tac. H. 3, 28. teque, senex Peripha, pariter videre volantes innixamque novis septem Polypemonis alis, Ov. M. 7, 400. lectica delatus ad fores curiae innisusque fratri, Tac. A. 2, 29. ni conferti illi sibique vicissim innixi stetissent immobiles, Amm. 16, 12, 38; — celsior ipse (Juppiter) loco sceptroque innixus eburno terrificam capitis concussit terque quaterque caesariem, Ov. M. 1, 178. aut pastor baculo stivave innixus arator, 8, 218. innitens baculo, 14, 655. intendit crinitus Apollo arcum auratum, luna innixus, Diana facem iacit a laeva, Enn. trag. 53. b. Cic. Acad. 2, 28, 89. stabant innixi pilis exercitus omnis, Sil. 13, 308. innixus tamen telo - inter primores dimicat, Curt. 4, 28 (6), 24. quem cum ictum equo deiecisset, confestim et ipse hasta innixus se in pedes excepit, Liv. 4, 19, 4. per devia fractae innitens hastae furtoque ereptus opacae noctis iter tacitum Perusina ferebat in arva, Sil. 6, 69. innixusque hastae pressos temone cruento impavidus conscendit equos Gradivus, Ov. M. 14, 819. ut nostri etiam, qui vulneribus confecti procubuissent, scutis innixi proelium redintegrarent, Caes. BG. 2, 27, 1. ita steterunt scutis innixi, Liv. 28, 15, 5. excussit equitem, qui cuspidi parmaque innixum attollentem se ab gravi casu Manlius ab iugulo - terrae adfixit, Liv. 8, 7, 11; — sandalio innixa digitulis primoribus, Turpil. 31. quo mea se molli candida diva pede intulit et trito fulgentem in limine plantam innixa arguta constituit solea, Catull. 68, 70. innitens, quae stabat proxima moli, - inquit, Ov. M. 13, 916. si flumina morarentur, nando traiciens vel innixus inflatis utribus, Suet. Caes. 57; — triarii sub vexillis considebant sinistro crure porrecto, scuta innixa humeris, hastas suberecta cuspide in terra fixas, Liv. 8, 8, 10. templa manent hodie vastis innixa columnis, Ov. Pont. 3, 2, 49. quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis, Tibull. 3, 3, 13. totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso sequebatur, Curt. 4, 13 (3), 10. esse vitis radicem in medio scrobe oportet, sed ipsam innixam solido in orientem aequinoctialem spectare, Plin. 17, 22 (35), 168. — b) übtr.: inde quasi depositi imperii qua securitate qua gloria laetus - non secus ac praesenti tibi innixus - tuo robore invaluit, Plin. Pan. 8, 4. mox praecipuus, cui secreta imperatorum innilerentur, Tac. A. 3, 30. omnia curae tutelaeque unius innixa, Quint. 6, 1, 35. salutem suam incolumitate Pisonis inniti, Tac. A. 15, 60. diem - quanta mereris laetitia celebravimus, precati deos, ut te generi humano, cuius tutela et securitas saluti tuae innisa est, incolumem florentemque praestarent, Plin. Ep. 10, 52 (60). si ingenium eius nullis alienarum artium adminiculis inniti videretur, Tac. Or. 2.

inno, āre, darauf od. auf etw. schwimmen, schiffen, segeln, etw. beschiffen, bespülen, sowohl eig. v. Leb., als auch v. Schiffen u. dgl., mit *Dat.* od. *Abl.*: tum pueros eadem fluviis innare docebit, Col. 10, 388. nihil, dummodo innare aquae et capere onera possent, curantes, Liv. 21, 26, 9; — miratur nemus insuetum fulgentia longe scuta virûm fluvio pictasque innare carinas, Virg. A. 8, 93. quo levior classis vadoso mari innaret vel reciproco sideret, Tac. A. 1, 70. innabat pelago veniens sine remige classis, Sil. 12, 448; — pelago credas innare revolsas Cycladas, Virg. A. 8, 691; — qui Formiarum moenia dicitur princeps et innantem Maricae litoribus tenuisse Lirim late tyrannus, Hor. Od. 3, 17, 6; — mit *Accus.*: pontem auderet quia vellere Cocles et fluvium vinclis innaret Cloelia ruptis, Virg. A. 8, 650; — non saltu superare viam (quisquam) sit passus et acri carpere prata via fluviosque innare rapaces, G. 3, 142. si tanta cupido bis Stygios innare lacus, A. 6, 134. flumina tanta para Stygiamque innare paludem, 6, 369; — *absol.*: nymphae - innabant pariter fluctusque secabant, quot prius auratae steterant ad litora prorae, 10, 222. ille innare parans infantis amore tardatur, 11, 549. dum piscatorios quaerunt lenunculos vel innare temere contextis ratibus parant, Amm. 14, 2, 10. quot genera quamque disparia partim submersarum partim fluitantium et innantium beluarum, partim ad saxa nativis testis inhaerentium! Cic. ND. 2, 39, 100. exhibuit et naumachiam marina aqua, innantibus beluis, Suet. Ner. 12.

innōbĭlĭtātus, a, um, ungeadelt, quod veteres imperatores adfinibus detulerunt et his maxime, quae nobilitatos maritos non habuerant, ne innobilitatae remanerent, Lamprid. Heliog. 4.

innŏcens, entis, unschädlich, unschuldig, 1) v. Lebl.: nos innocenti sanguine Senecio perfudit, Tac. Agr. 45. hic innocentis pocula Lesbii duces sub umbra, Hor. Od. 1, 17, 21. secedit animus in loca pura atque innocentia, Tac. Or. 12. tantae, Regule, post metum querellae quis curam neget esse te deorum, propter quem fuit innocens ruina? Mart. 1, 82, 9. epistolam tuam, quam accepi ab L. Arruntio, conscidi innocentem: nihil enim habebat, quod non vel in concione recte legi posset, Cic. Fam. 7, 18, 4. praeter excellentes triumphos honoresque amplissimos et - acres innocentesque pro re publica cum inimicis contentiones quattuor filios sustulit, Vell. 1, 11, 6; im *compar.*: utiliora

persica sucusque eorum, etiam in vino aut in aceto expressus: qui alius eis pomis innocentior cibus? Plin. 23, 7 (67), 132. u. *adv. comp.*: omnia quae caeduntur, carpuntur, conduntur innocentius decrescente luna quam crescente fiunt, Plin. 18, 32 (75), 321. — 2) v. Leb., unschädlich, unschuldig, schuldlos, unbescholten, unsträflich, insbes. uneigennützig, redlich, a) im Allg., vgl.: innocens is dicitur, non qui leviter nocet, sed qui nihil nocet, Cic. Tusc. 5, 14, 41; ferner mit synon. u. entgegengesetzten Begriffen: decet innocentem servom [hominem] atque innoxium confidentem esse, suum aput erum potissimum, Plaut. Capt. 3, 5, 7. respersa labe nullā et intacta, innocens (proles), Sen. Hipp. 668. u. vgl.: crimine et culpa carent (liberi): sunt innocentes, fateor, Med. 924. fuit C. Octavius ut non patricia, ita admodum speciosa equestri genitus familia, gravis, sanctus, innocens, dives, Vell. 2, 59, 2. T. Aufidius - volebat esse similis horum eratque et bonus vir et innocens, sed dicebat parum, Cic. Brut. 48, 179. vir iustus, probus, innocens timeris, Mart. 3, 44, 18; tibi innocens sit, quisquis est pro te nocens, Sen. Med. 504. u. vgl. Herc. Oet. 889. utilius est autem absolvi innocentem quam nocentem causam non dicere, Cic. SRosc. 20, 56. petunt atque orant - ne communi odio Germanorum innocentes pro nocentibus pendant, Caes. BG. 6, 9, 7. u. vgl. Quint. 5, 12, 13. quantum diversitas temporum posset, tum maxime cognitum est, cum isdem quibus antea cautibus innocentissimus quisque nunc nocentissimus affigeretur, Plin. Pan. 35, 2. neque me praeterit, quanto tutius factio noxiorum agat quam soli innocentes, Sall. H. 3, 61, 3. poenae innocentium, immunitates noxiorum, Suet. Galb. 15; saepe impetravit veniam confessus reus: quanto innocenti iustius debet dari, Phaedr. 3. epil. 22; — neben *Subst.*: pro malefactis Helena redeat, virgo pereat innocens: tua reconcilietur uxor, mea necetur filia? sagt Agamemnon, Enn. trag. 266. stant patroni fortiter causam tuentes innocentis feminae, Phaedr. 3, 10, 38. illic matre carentibus privignis mulier temperat innocens, nec dotata regit virum coniunx, Hor. Od. 3, 24, 17. u. vgl. Sen. Med. 193. non vel hoc modo servabit orator non innocentem modo sed etiam laudabilem civem? Quint. 12, 1, 41. innocens reus multis verisimilibus premitur, quo fit, ut eadem actionis ratione defendendus sit, qua, si nocens esset, 12, 1, 45; — als *Praedic.*: quem poenitet peccasse, paene est innocens, Sen. Agam. 243. quid ergo? ignorantia rerum innocentes erant? Sen. Ep. 14, 2, 46. in quibusdam innocentes sumus, quia non successit, dIra 2, 28, 2. innocens animus mihi, scelesta manus est, Sen. Herc. Oet. 965. putat se innocentem esse civitas: erit, Sen. Clem. 1, 23, 2; admirari se dixit stultitiam rhetoris Attici, qui non animadverterit, innocentes illos natos domi, scelere admisso cum patria essent expulsi, receptos esse ab Atheniensibus, Nep. Epam. 6, 3. ut innocentem se in tormentis pertendat, Quint. 9, 2, 83. illa te, Alcida, vocat, facere innocentes terra quae superos solet, sagt Theseus, Sen. Herc. fur. 1343. nemo, inquam, invenietur qui se possit absolvere: et innocentem quisque se dicit respiciens testem, non conscientiam, Sen. dIra 1, 14, 3. non spe conatuque depulsus, sed indemnatus, innocens in exsilium eiectus a consule vi et minis esse dicetur, Cic. Cat. 2, 7, 14. quis est iste, qui se profitetur omnibus legibus innocentem? Sen. dIra 2, 28, 2. equitem R. obiectum feris, cum se innocentem proclamasset, reduxit abscisaque lingua rursus induxit, Suet. Cal. 27. ut se innocentem probaret, Capitol. Anton. phil. 27. o virum Sparta dignum! ut mihi quidem, qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus fuerit, Cic. Tusc. 1, 42, 100; filiis propter te obiecta sum innocens Nerei, Enn. trag. 137. quodque antea principes ad odium sui leniendum tumentibus plebis animis obiectabant, id tu tam innocens populo dedisti quam populus accepit, Plin. Pan. 28, 3; — im *compar.*: tanti sceleris indicium per Fulviam emersit, vilissimum scortum, sed patriciis innocentius, Flor. 2, 12 (4, 1), 6; — im *superl.*: eam potestatem nacti equites Gracchanis legibus cum in multos clarissimos atque innocentissimos viros saevissent, tum cet., Vell. 2, 13, 2. qui ab isto homine crudelissimo patre innocentissimo pecuniaque patria privatus est, Cic. II. Verr. 2, 33, 80; Tiberius Gracchus - tribunus plebis creatus, vir alioqui vitā innocentissimus, - descivit a bonis, Vell. 2, 2, 2; — als *Substant.*: mors innocentem sola fortunae eripit, Sen. Oed. 933. etiam innocentes cogit mentiri dolor, Syr. 141. si hoc crimen est, paucos innocentes habes, Curt. 7, 4 (1), 30. postquam res publica adolevit et multitudine civium factiones valuēre, circumveniri innocentes - coepēre, Sall. C. 51, 40. qui fictis causis innocentes opprimunt, Phaedr. 1, 1, 15. ferte misero atque innocenti auxilium, Ter. Ad. 2, 1, 1. verba, inquit, innocenti reperire facile est, Curt. 6, 37 (10), 1. petendumque innocentibus misericordiae auxilium, Quint. 11, 1, 49. cum eius generis copia defecit, etiam ad innocentium supplicia descendunt, Caes. BG. 6, 16, 5; — mit *Genit.*: verba mea - arguuntur: adeo factorum innocens sum, Tac. A. 4, 34. — *Adv.*: in qua (deprecatione) plurimum valent ex ipso, qui reus est, haec tria in vita praecedere, si innocens, si bene meritus, si opes in futurum **innocenter** victuri et in aliquo casu futuri, Quint. 7, 4, 18. non sane aliae legiones per omnes civilium bellorum motus innocentius egerunt, Tac. H. 1, 9. — b) insbes.: non divitiis cum divite neque factione cum factioso, sed cum strenuo virtute, cum modesto pudore, cum innocente abstinentia certabat (Cato), Sall. C. 54, 5. vir innocens et industrius, sed amore libertinae perinfamis, Suet. Vit. 2. vix autem per multos annos innocentesque praetores aliqua ex parte recreari aliquando posse videatur (Sicilia), Cic. I. Verr. 4, 12. u. vgl. II. Verr. 4, 4, 7. — *Adv.*: magnae opes innocenter partae et modeste habitae, Tac. A. 4, 44.

innŏcentia, ae, *f.*, die Unschädlichkeit, 1) von

Lebl. u. Leb.: nocentes spiritus innocentia fumi graveolentis exagitat, Pallad. 1, 35, 11. in toto orbe - pulcherrima omnium est in rebusque merito principatum naturae optinet Italia - ferorum animalium innocentia, soli fertilitate, pabuli ubertate, Plin. 37, 13 (77), 201. — 2) v. Leb., die Unschuld, Schuldlosigkeit, Unbescholtenheit, Unsträflichkeit, insbes. die Uneigennützigkeit, Redlichkeit, vgl.: est innocentia adfectio talis animi, quae noceat nemini reliquas enim virtutes frugalitas continet, Cic. Tusc. 3, 8, 16. u. vgl. Macrob. Somn. Scip. 1, 8, 7. Also a) im Allg., mit verwandten Begriffen, mihi spes omnes in memet sitae, quas necesse est virtute et innocentia tutari, Sall. J. 85, 4. civitati grande desiderium eius mansit per memoriam virtutis et successorum alterius segnem innocentiam, alterius flagrantissima flagitia, Tac. A. 14, 51. quod et res publica me et nostra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus, domi togati, armati foris, pari industria administrari gaudeam, Cic. Fam. 15, 5, 1. neque aliud est ullum huius in re militari illustre factum quam huius imperii memoria, iustitiae vero et aequitatis et innocentiae multa, Nep. Arist. 2, 2. cognosce ex me - quam multa esse oporteat in eo, qui alterum accuset: — primum integritatem atque innocentiam singularem, Cic. DiC. 9, 27. in eadem sententia fuit homo summa integritate atque innocentia, C. Turranius, Phil. 3, 10, 25. — Verbindungen, im *log. Subi.*: innocentia eloquentia'st, Caecil. 248. paupertas probro haberi, innocentia pro malevolentia duci coepit, Sall. C. 12, 1. quam angusta inn. est ad legem bonum esse, Sen. dIra 2, 28, 2. mihi securitatem primum inn. mea, deinde tua dextera obtulerant, Curt. 6, 38 (10), 14. ecquid ergo discimus experimento fidissimam esse custodiam principis ipsius innocentiam? Plin. Pan. 49, 3. ut generosi atque nobiles equi melius facili freno reguntur, ita clementiam voluntaria innocentia inpetu suo sequitur et dignam putat civitas, quam servet sibi, Sen. Clem. 1, 24, 2; — im *log. Obi.*: rarissimam laudem et nulli adhuc principum concessam concupisti, innocentiam, 1, 1, 5. quod cum nuntiatum Artaxerxi esset, arcessitum ad se fratrem et innocentiam dissimulatione belli simulantem conpedibus aureis vinxit, Justin. 5, 11, 4. ingenii praesidio innocentiam iudiciorum poena liberare, Cic. dOr. 1, 46, 202. militibus R. aut innocentiam detis aut maturam et sine noxia paenitentiam, Tac. H. 4, 58. tamquam pro virili portione innocentiam principi donares, Agr. 45; — im *Dat.*: innocentiae plus periculi quam honoris est, Sall. J. 31, 1. invident honori meo: ergo invideant labori, innocentiae, periculis etiam meis, 85, 18. modo ne fratrum innocentiae fuga imputetur mea, Curt. 7, 6 (2), 2; — im *Genit.*: ubi lubido dominatur, innocentiae leve praesidium est, Crassus b. Cic. Or. 65, 219. si facultatem dicendi, sociam scelerum, adversam innocentiae, hostem veritatis invenit (natura), Quint. 12, 1, 2. sed ne ad illam quidem artissimam innocentiae formulam praestare nos possumus: alia fecimus, alia cogitavimus, alia optavimus, aliis favimus, in quibusdam innocentes sumus, quia non successit, Sen. dIra 2, 28, 3. in qua civitate raro homines puniuntur, in ea consensus fit innocentiae et indulgetur velut publico bono, Clem. 1, 23, 2. asperi procul dubio animi et linguae acerbae et immodice liberae fuit (Cato), sed invicti a cupiditatibus animi, rigidae innocentiae, contemptor gratiae, divitiarum, Liv. 39, 40, 10; — im *Abl.*: quem posse reperiri, qui non metuat, oderit, speret? plurimos tamen haec salva innocentia facere, Quint. 7, 2, 37. periculosum esse in tot humanis erroribus sola innocentia vivere, Liv. 2, 3, 4. statum hucusque ac securitatem melius innocentia tueor quam eloquentia, Tac. Or. 11. mollissimo genere poenae contentum esse debere patrem dixit in filio adulescentulo inpulso in id scelus, in quo se, quod proximum erat ab innocentia, timide gessisset, Sen. Clem. 1, 15, 7. — b) insbes.: suam innocentiam perpetua vita, felicitatem Helvetiorum bello esse perspectam, Caes. BG. 1, 40, 13. in his (Aristide et Themistocle) cognitum est, quanto antestaret eloquentia innocentiae: quamquam enim adeo excellebat Aristides innocentia, ut cet., Nep. Arist. 1, 1. in provincia singularem innocentiam praestitit, Suet. Vit. 5. quis erit umquam posthac reus tam perditus, qui non ad Q. Mucii innocentiam referatur, si cum isto conferatur, Cic. II. Verr. 2, 10, 27. fuit (Cn. Pompeius) - innocentia eximius, Vell. 2, 29, 2. simul de innocentia eius Romae certior factus, Sall. J. 46, 1. patria cedere quam cum tribuno plebis humillimo contendere de inn. sua maluit (Africanus), Quint. 11, 1, 12.

innŏcuus, a, um, 1) unschädlich, ungefährlich, unschuldig, gutartig, übtr. unschuldig, schuldlos, unbescholten, bisw. mit *Dat.* verb., a) eig.: intactae fueratis aves, solacia ruris, adsuetum silvis innocuumque genus, Ov. F. 1, 441. illic innocui late pascuntur olores, Am. 2, 6, 53. quid meruēre boves, animal sine fraude dolisque, innocuum, simplex, natum tolerarē labores? M. 15, 120. inter harundineta Mesopotamiae fluminum et frutecta leones vagantur innumeri, clementia hiemis ibi mollissimae semper innocui, Amm. 18, 7, 5. luporum id genus est - innocuum homini, Plin. 8, 34 (52), 123; tunc arma relinquens victori miles, spoliato pectore tutus innocuusque suas curarum liber in urbes spargitur, Lucan. 4, 382. aperto aethere innocuus errat, Sen. Hipp. 502; — exta per innocuos laetum portare per ignes, Sil. 5, 178. ventura potestas claruit Ascanio, subita cum luce comarum innocuus flagraret apex, Claud. IV. Cons. Hon. 192. dum fuit armorum series, ut grandine tecta innocuā percussā sonant, sic omnia tela respuit, Lucan. 3, 482. imber-leguminibus innoxius praeterquam ciceri, Plin. 18, 17 (44), 152. dis sedem exiguam patriis litusque rogamus innocuum et cunctis undamque auramque patentem, Virg. A. 7, 229. ferrum omne teneat ruris innocui labor ensesque lateant, Sen. Herc. fur. 930. innocuum victo cui (Aeneae) dedit

ignis iter, Ov. F. 4, 800. — *Adv.*: sagittas tanta arte direxit, ut omnes per intervalla digitorum **innocue** evaderent, Suet. Dom. 19. — b) übtr.: et superesse videt de tot modo milibus - innocuos ambos, cultores numinis ambos, Ov. M. 1, 326. viximus innocuae, 9, 373. innocui veniant: procul hinc, procul impius esto frater et in partes mater acerba suos, F. 2, 623. nullus innocuum cruor contaminavit, Sen. Med. 263. ite ad Stygios, umbrae, portus, ite, innocuae, quas in primo limine vitae scelus oppressit patriusque furor, Herc. fur. 1132; — stultam quam scripsimus Artem, innocuas nobis haec vetat esse manus, Ov. Pont. 2, 9, 73. quisquis est placide potens dominusque vitae servat innocuas manus, Sen. Herc. fur. 739. protinus ignari nec quicquam tale timentis innocuum rigido perforat ense latus, Ov. Tr. 3, 9, 26. nostrique novissimus aevi circulus innocuae clauserunt tempora vitae, Calp. 8, 44. — *Adv.*: **innocue** vivite, numen adest, Ov. AA. 1, 640. — 2) **unbeschädigt, ungefährdet, unversehrt,** rostra tenent siccum et sedere carinae omnes innocuae, sed non puppis tua, Tarchon: nam inflicta vadi dorso dum pendet iniquo, — solvitur, Virg. A. 10, 301. ardua Tiphyn navis ob innocuae meritum sic gloria vexit, Claud. BGet. 11. non permissa morari fida per innocuas errent incendia turres, Mall. Th. cons. 329; — tunc et pestiferi pacatum flumen Averni innocuae transistis aves flatumque repressit Amsanctus, Rapt. Pros. 2, 348. quia sequi non valebat gravitate praepeditus armorum, innocuos abire perpessus est, Amm. 16, 2, 6.

innōdo, ātum, āre, **um-, zuschnüren**, übtr. **verwickeln**, innodato gutture laquei nexibus interiit, Amm. 28, 6, 7. 30, 2, 12; — si causa liquida sit et non multis ambagibus innodata, Justin. Cod. 4, 31, 14. spiris categoricis lubricas quaestiones innodare, Sidon. Ep. 9, 9.

innōmĭnābĭlis, e, **unnennbar**, quem quidem coelestem pronuntiat, indictum, innominabilem, Apul. Dogm. Plat. 1, 5. est, inquit, ante omnia Proarche, inexcogitabile et enarrabile et innominabile, quod ego nomino Monoteta, Tert. adv. Valent. 37.

innōmĭnātus, a, um, **ungenannt**, Boëth. Arist. de interp. 2. p. 250.

innōminis, e, **unnennbar**, non enim spero totius maiestatis effectorem omniumque rerum patrem vel dominum uno posse quamvis e multis composito nuncupari nomine: hunc vero innominem vel potius omninominem, siquidem is sit unus et omnia, ut sit necesse aut omnia esse eius aut ipsum omnium nominibus nuncupari, Apul. Herm. trim. 20.

innōtesco, notui, ĕre, **bekannt werden**, übtr. **deutlich -, klar werden**, a) eig., mit *Abl.*: fallimur, an nostris innotuit illa libellis? Ov. Am. 3, 12, 7. Ctesilochus Apellis discipulus petulanti pictura innotuit, Plin. 35, 11 (40), 140. quicunque turpi fraude semel innotuit, etiamsi verum dicit, amittit fidem, Phaedr. 1, 10, 1. qui, dum aeternam memoriam adsequerentur, etiam sceleribus innotescere non dubitarunt, VMax. 8, 14. Ext. 3; — *absol.*: veraque et falsa more famae in maius innotuēre, Tac. H. 4, 50. quando enim rarissimarum recitationum fama in totam urbem penetrat? nedum ut per tot provincias innotescat, Or. 10. ubi Apulis oraculum innotuit, Justin. 12, 2, 10; mit *Subiectssatz*: non enim tam crudelem se innotescere cuperet primis maxime diebus imperii, nisi illum necessitas ad hanc atrocitatem occisionis adtraheret, Vopisc. Numer. 14. ex quo innotuit tutori, se tutorem esse, scire debet periculum tutelae ad eum pertinere, Ulp. Dig. 26, 7, 5. §. 10. miratur igitur, cur honoraria actio sit inducta, quum sint civiles: nisi forte, inquit, ideo, ut innotesceret praetorem (*al.*: praetor) curam agere reprimendae improbitatis hoc genus hominum, 4, 9, 3. §. 1. — b) übtr.: innotescente iam luce, Amm. 19, 8, 1; ut liquido mens operis de quo loquimur innotescat, Macrob. Somn. Scip. 1, 1, 3.

innōtĭtia, ae, *f.*, die **Unkenntniß**, obscura oblitterataque sunt municipiorum iura, quibus uti iam per innotitiam non queunt, Gell. 16, 13, 9.

innŏvātio, ōnis, *f.*, die **Erneuerung**, ordo et tempus innovationem omnium rerum, quae in mundo sunt, per alternationem faciunt, Apul. Herm. trism. 30. nec vir prudens extimuit humani generis subversionem, cladem, ruinas, interitus, funera rerum innovationem vocare, Arnob. 1, 8. ut per coitus et conubia corporum res caduca et labilis successionis perpetuae innovatione duraret, 3, 8; innovationis eius (operis) occasio aliquid adiicere persuasit, Tert. adv. Marc. 1, 1.

innŏvo, āvi, ātum, āre, **erneuern**, tamdiu innovabis calefactionem (der Umschläge), donec ventum reddat, Veg. 2, 24, 4; deus enim veniet, ut - redivivas iustorum animas corporibus innovatis ad sempiternam beatitudinem suscitet, Lact. inst. div. 7, 22. u. so vgl. Minuc. Fel. Oct. 11; — Ateius Capito in his, quae ei tradita fuerunt, perseverabat, Labeo - plurima innovare studuit, Pompon. Dig. 1, 2, 47; — quo in oppido cum tibi spe falsa, quod Q. Ancharium non esse successurum putares, animum rumor inflasset, quo te modo ad tuam intemperantiam, scelerate, innovasti, hast du dich von Neuem vorbereitet, hast du von vorn angefangen u. s. w., Cic. Pis. 36, 89.

innoxius, a, um, 1) **unschädlich, ungefährlich, unschuldig, gutartig,** übtr. **unschuldig, schuldlos, unbescholten,** auch: **unverschuldet,** a) eig.: confer - deducendum corio bovis in mare cum quo clauditur adversis innoxia simia fatis, Juv. 13, 155. nihil enim in Ponto huius modi aliquando est visum praeter innoxios delphinas et parvos, Amm. 22, 8, 47. libavitque (anguis) dapes rususque innoxius imo successit tumulo et depasta altaria liquit, Virg. A. 5, 92. vos quoque, qui cunctis innoxia numina terris serpitis, aurato nitidi fulgore dracones, pestiferos ardens facit Africa, Lucan. 9, 727. iam quaedam animalia indigenis innoxia advenas interimunt, Plin. 8, 59 (84), 229; heia Megadore, haud decorum facinus tuis factis facis, ut inopem atque

innoxium abs te atque abs tuis me inrideas, Plaut. Aul. 2, 2, 43. obtrectatoribus etiam-lenis et innoxius, Suet. Cal. 3; — nec credit, quod bruma rosas innoxia servet, Claud. Rapt. Pros. 3, 222. lumenque innoxia (fax) fudit purpureum, miseris olim implorabile nautis, VFlacc. 1, 572. visus - apex tactuque innoxia molles lambere flamma comas, Virg. A. 2, 683. plura (tela) in humum innoxia cadebant, Curt. 3, 26 (11), 4. ita nec ipsos tela ex muro missa subeuntes laeserunt et testudini iniecta imbris in modum lubrico fastigio innoxia ad imum labebantur, Liv. 44, 9, 9. lapis contra omnium opinionem deciderat innoxius, Apul. M. 9, 37. inerticulum e nigris (vitibus) appellavēre, iustius sobriam dicturi, inveterato praecipue commendabilem vino sed viribus innoxiam, Plin. 14, 2 (4), 31. in tanta copia innoxiorum medicaminum, 21, 31 (105), 181. caeli temperies, tam fertiles campi, tam aprici colles, tam innoxii saltus, tam opaca nemora (Campaniae), 3, 5 (6), 41. adspiravit auram quamdam salutis fortuna innoxio die cum hostili clade emenso, Amm. 19, 6, 1. venenatam partem (vulvae) fratri edendam propinans et sibi innoxiam reservans, Capitol. Ant. phil. 15. si nemo obsisteret, innoxium iter fore, Tac. H. 4, 20. exsultantes innoxii praelii gloria milites, Amm. 27, 2, 2. auro insectis alarum articulis - non aliter innoxiis vulneribus, Plin. 10, 37 (52), 109; miscueruntque herbas et non innoxia verba, Virg. G. 2, 129. 3, 283. Aelium Lamiam ob suspiciosos quidem, verum et veteres et innoxios iocos (interemit), Suet. Dom. 10; — hinc vel illinc appellere indiscretum et innoxium est, Tac. H. 3, 47. — *Adv.*: emollit et alvom in vino mixto **innoxie** et taeniarum genera pellit in vino potus (sal), Plin. 31, 9 (45), 102. addit etiam illud, quod vinctum fasciola Aurelianum aquila innoxie de cunis levaverit et in aram posuerit, quae iuxta sacellum forte sine ignibus erat, Vopisc. Aurel. 4. — b) übtr.: decet innocentem servom [hominem] atque innoxium confidentem esse, suum aput erum potissimum, Plaut. Capt. 3, 5, 4. et plebei innoxiae patrias sedes occupavēre pauci satellites, Sall. H. 1, 41, 12. adunato XXX milium exercitu Scythis bellum intulit caesusque cum omnibus copiis poenas temere inlati belli genti innoxiae luit, Justin. 12, 2, 17. rei publicae innoxiae cladi sunt (luxuria et ignavia), Sall. J. 85, 43. ne candidatis quidem honores reisve tam innoxiis quam nocentibus absolutiones venditare cunctatus est, Suet. Vesp. 16. quosdam etiam senatores innoxios interemerunt, Cal. 58. forte innoxius viator est deductus in eundem locum, Phaedr. 2, 1, 5; — deditque postea consulatum Simplici innoxium et inemptum, Tac. H. 2, 60. sincera adhuc et innoxia postoritiae illius sectae integritas, Flor. 1, 47 (3, 12), 2. et erant qui Helvidium quoque miserarentur, innoxiae adfinitatis poenas daturum, Tac. A. 16, 29. quibus Messala paupertatem innoxiam sustentaret, 13, 34. cognita fraude non minus scelere Persei quam innoxia Demetrii morte cruciabatur, Justin. 32, 3, 3; — *abs.* u. *subst.*: nulla sibi turpi conscius in re volvitur in flammis innoxius inque peditur turbine caelesti subito correptus et igni, Lucr. 6, 394. has litteras Sisenes, utpote innoxius, ad Alexandrum saepe deferre tentavit, Curt. 3, 18 (7), 13. non possum innoxia dici, Ov. M. 9, 628. plures notare conatus - innoxios fere reperit, Suet. Claud. 16. inauditos et innoxios relegavit, 38. plurimos innoxios occidit, Eutr. 9, 19. nam quid habebunt posthac [insigne] inpii, si ad hunc modum'st honos aput nos innoxiis? Plaut. Rud. 1, 3, 10. scilicet quia non aliter salvi satisque tuti in imperio eritis, nisi adprobaritis omnes proscriptionem innoxiorum ob divitias, Sall. H. 1, 41, 17; — mit *Genit.*: Callisthenes quoque tortus interiit initi consilii in caput regis innoxius, Curt. 8, 29 (8), 21; — mit *Ablat.*: eodem anno Postumia virgo Vestalis de incestu causam dixit crimine innoxia, Liv. 4, 44, 11. — *Compar.*: quantoque suam vitam superiorem atque ampliorem atque antiquiorem animum inducent esse quam innoxiiorem, Cato frg. p. 42, 9. — *Adv.*: quamdiu eum (deum) caste, **innoxie** religioseque coluerunt, Minuc. Fel. 33. — 2) unbeschädigt, ungefährdet, unversehrt, vera cano: sic usque sacras innoxia laurus vescar, et aeternum sit mihi virginitas, Tibull. 2, 5, 63. ipsi innoxii, florentes, sine metu aetatem agere, ceteros iudiciis terrere, Sall. C. 39, 2. Alexandriam, unde oriebatur, innoxius abire permissus est, Amm. 19, 12, 12. ut abiret innoxius, praeminantes excipit, Apul. M. 6, 15; — eiusdem (rutae) frutex pluribus annis permanet innoxius, Col. 11, 3, 38. sed et quod (suci) non decoxeris, poterit innoxium durare biennio, si modo munde et diligenter id feceris, 12, 38, 8. cum eos (scopulos) Argo prima omnium navis Colchos ad direptionem aurei properans velleris praeterisset innoxia, Amm. 22, 8, 15. nec innoxius ei saltem regressus evenit, Apul. M. 9, 39; — gens unica terras incolit *a* saevo serpentum innoxia morsu, Marmaridae Psylli, Lucan. 9, 891. sic condita a curculionibus erit innoxia (faba), Col. 2, 10, 12. celsior truncus constituetur, ut sit innoxius ab iniuria pecorum, 5, 9, 10.

innūbĭlo, āre, trüben, de saginae qualitate reddunt habitus unionum: nam si purum fuerit quod acceperint, candicant orbiculi lapillorum, si turbidum, aut pallore languent aut rufo innubilantur, Solin. 53, 24. u. übtr.: serenitatem gaudii foeda innubilare tristitia, Augustin. Ep. 238.

innūbĭlus, a, um, wolkenlos, quas (divûm sedes) neque concutiunt venti nec nubila nimbis aspergunt neque nix acri concreta pruina cana cadens violat semperque innubilus aether integit, Lucr. 3, 19.

innūbis, e, wolkenlos, fulsit Iole qualis innubis dies, Sen. Herc. Oet. 239.

innūbo, nupsi, ĕre, hineinheirathen, quae haud facile his, in quibus nata erat, humiliora sineret ea, quo innupsisset, Liv. 1, 34, 4. ne thalamis Auram patiare innubere nostris, Ov. M. 7, 856. u. vgl.: suam enim invadere atque

innubere censent, Lucil. p.22, 18. u. dazu Non.: innubere positum transire, quod hae, quae nubent, ad domus maritorum transeant, p.125, 10.

innūbus, a, um, unverheiratbet, unvermählt, innuba Pallas, VFlacc. 1, 87. Auson. Epigr. 106, 5. MCap. 7, 725. u. vgl.: Enyo divaque Gorgonei gestatrix innuba monstri, VFlacc. 4, 605. tibi virgines comas innuba fundit stirps Inachia, Sen. Agam. 312. nec requies datur ulla toris, quibus innuba caecum vulnus et amissas suspirat femina taedas, Prud. in Symm. 2, 1072. nec tiliae molles nec fagus et innuba laurus, in den die unvermählte Daphne verwandelt worden war, Ov. M. 10, 92; — territa sorte dei per opacas innuba silvas vivit, Ov. M. 10, 567. contempto munere Phoebi innuba permaneo, 14, 141.

innucleātus, a, um, nicht ausgekernt, urae, Plin. Val. 1, 7.

innŭmĕrābĭlis, e, unzählig, zahllos, mit *Subst.*: cum deinde immanes res - C. Caesar in Gallia ageret nec contentus plurimis ac felicissimis victoriis innumerabilibusque caesis et captis hostium milibus etiam in Britanniam traiecisset cet., Vell. 2, 46, 1. innumerabilem multitudinem adduxerant, Auct. BAl. 2, 1. quum inn. multitudo bonorum de Capitolio supplex ad eum sordidata venisset, Cic. post red. in sen. 5, 12. equitum peditumque propemodum inn. turba, Curt. 3, 4 (2), 3. divideret saltem copias inn., 3, 19 (8), 2. contra magnas copias et insidiosae nationis equitatumque inn. se expositos videbant, Auct. BAfr. 10, 4; si quid itaque vix in millesimo corpore aliquando decipit, id notam non habet, quum per inn. homines respondeat, Cels. 2, 7; — innumerabilem enim numerum summamque profundi esse infinitam docui, Lucr. 6, 485. stellas istas, quas erraticas dicerent, - infinito prope et inn. numero annorum ad eundem locum - [regredi], Gell. 14, 1, 18. inn. annorum series, Hor. Od. 3, 30, 4. in hac igitur immensitate latitudinum, longitudinum, altitudinum infinita vis innumerabilium volitat atomorum, Cic. ND. 1, 20, 54. corpora - innumerabilibus plagis vexata per aevom, Lucr. 1, 583. unum in se descensum habet (labyrinthus), intus paene inn. vias, Mel. 1, 9, 5. doce te petisse ab eo istam nescio quam inn. pecuniam, Cic. Quinct. 11, 37. inn. argumentorum copia, Quint. 5, 10, 100. inn. accidunt subitae necessitates, 10, 7, 2; — als *Praedic.*: quod homines inn. essent, Cic. dOr. 2, 33, 142. qui (auctores) sunt inn., Quint. ep. ad Tryph. 1; — nativos esse deos longis intervallis orientes occidentesque eosque inn. esse mundos, Cic. ND. 1, 10, 25. u. so Acad. 2, 17, 55. quae vero, quum de facto non ambigitur, quaeruntur, qualia sint, ea si ex reis numeres, et inn. sunt et obscura, si ex rebus, valde et modica et illustria, dOr. 2, 32, 137. ut non modo plura haec genera, sed paene inn. videantur, Quint. 3, 4, 2. sunt autem inn. (figurae), 6, 1, 3. inn. sunt modi plurimaeque eodem viae ducunt, 10, 5, 7. amphiboliae species sunt inn., 7, 9, 1. quum facultatum materia non ita multiplex sit, innumerabilia mixturarum genera sunt, Cels. 5, 17, 3; — *Subst.*: reperiam multos vel innumerabiles potius non tam curiosos nec tam molestos, quam vos estis, Cic. Fin. 2, 9, 29. Fabricii, Curii, Reguli, Decii, Mucii aliique inn., Quint. 12, 2, 30; innumerabilia sunt bonis causis malisque communia, testes, litterae, suspiciones, 12, 1, 45. — *Adv.*: aëra nunc igitur dicam, qui corpore toto **innumerabiliter** privas mutatur in horas, Lucr. 1, 273.

innŭmĕrābĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unzähligkeit, Zahllosigkeit, pleraque dicit eadem, atomos, inane, imagines, infinitatem locorum innumerabilitatemque mundorum, eorum ortus cet, Cic. ND. 1, 26, 73. u. inn. atomorum, 1, 39, 109.

innŭmĕrālis, e, unzählig, fatendum'st terramque et solem, lunam, mare, cetera quae sunt, non esse unica, sed numero magis innumerali, Lucr. 2, 1084.

innŭmĕrandus, a, um, unzählbar, Jornand. Get. 54.

innŭmĕrātus, a, um, ungezählt, unzählig, Tert. adv. Marc. carm. 2, 17.

innŭmĕrōsus, a, um, zahllos, Coripp. Ioann. 3, 662.

innŭmĕrus, a, um, unzählig, zahllos, a) im Allg., nur neben *Subst.* (dagegen vgl. innumerabilis): innumeras hominum ditare catervas, Claud. Prob. et Ol. cons. 43. innumerae adversariorum copiae, Suet Caes. 68. hunc circum innumerae gentes populique volabant, Virg. A. 6, 706. cum mors - gentes innumeras manibus intulit, Sen. Herc. fur. 555. gentes et urbes quam innumeras, si quis omnes persequi velit, Plin. 6, 17 (21), 58. vastatisque circum omnibus locis innumeros homines interemit, Treb. Poll. Gallien. duob. 10. innumeri circa stantque silentque viri, Ov. F. 3, 360. inde omnem innumeri reges per litoris oram hospitii quîs nulla fides, VFlacc. 4, 613. inn. senatores (acies habuit), Eutr. 6, 20; — tunc vitula innumeros lustrabat caesa iuvencos: nunc agna exigui est hostia parva soli, Tibull. 1, 1, 21. innumeras sine parcimonia pecudes mactans, Amm. 25, 4, 17. cum mille tubas armataque campis agmina et innumerûm flatus confingis equorum, VFlacc. 2, 130. inter harundineta Mesopotamiae fluminum et frutecta leones vagantur innumeri, Amm. 18, 7, 5. Butes Actaeis dives ab oris: innumeras nam claudit apes, VFlacc. 1, 394. innumeris piscibus implet aquas, Ov. F. 4, 106; — undique cum vorsum spatium vacet infinitum seminaque innumero-volitent aeterno percita motu, Lucr. 2, 1053. u. vgl. 3, 778. Latini innumeras struxēre pyras, Virg. A. 11, 204. u. so VFlacc. 3, 332. stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis, Ov. M. 1, 459. protinus innumerae caedunt pineta secures illa, F. 4, 273. per omne littus innumerae rates tenuēre pontum, Sen. Hipp. 87. cum bella innumera gessisset, Eutr. 9, 17. innumerae in eo animi corporisque virtutes claruerunt, 10, 7. quin ipsae sordes - innumeros prope usus habent, Plin. 29, 2 (10), 35; — mit Collectivbegriffen: unus is (Hector) innumeri militis instar habet, Ov. Her. 16, 366.

cinctus ab innumero me tenet hoste locus, Tr. 5, 12, 20. praedator cupit inmensos obsidere campos, ut multa innumerā iugera pascat ove, Tibull. 2, 3, 42. innumero quotiens silva leone furit, Mart. 8, 55, 2; innumera rusticos cura distringat, Plin. 18, 26 (65), 239; — adverbial: ergo propterea nobis quoque licebit innumerum nubere? Tert. exhort. cast. 6. — b) insbes. in Bezug auf das Versmaß der Komiker: epigramma Plauti, quod dubitassemus Plauti foret, nisi a M. Varrone positum esset in libro de poetis primo: „postquam est mortem aptus Plautus, comoedia luget, scaena est deserta [ac] dein Risus, Ludus locusque et Numeri innumeri simul omnes conlacrimarunt", Gell. 1, 24, 3. innumeros numeros doctis accentibus effer, Auson. Id. 4, 48.

innuo, nui, nuĕre, hin-, her-, zuwinken, Py. nil dixit, tu ut sequerere sese? Ch. nil, nisi abiens mi innuit. Py. eho, nonne id sat erat? Ter. Eun. 4, 5, 9. non innueram, Ad. 2, 1, 20. innuet illa, feras: scribet, ne tange tabellas, Ov. AA. 2, 543. spectantem specta: ridenti mollia ride: innuet, acceptas tu quoque redde notas, 3, 513. vos adeo, ubi innuero vobis, ni ei caput exoculassitis, quasi iuncis murteta, item ego vos virgis circumvinciam, Plaut. Rud. 3, 4, 26. ne mora sit, si innuerim, quin pugnus continuo in mala haereat, Ter. Ad. 2, 1, 17. quid abest quin perditis Sidicinis non Romanorum solum sed Samnitium quoque dicto pareamus respondeamusque Romanis nos, ubi innuerint, posituros arma? Liv. 8, 4, 2; — libertas emitur, coram licet innuat adque rescribat, vidua est, locuples quae nupsit avaro, Juv. 6, 140.

innuptus, a, um, unverheiratbet, unvermählt, Minerva, Virg. A. 2, 31. Claud. Prob. et Ol. cons. 83. silvarum tenebris captivarumque ferarum exuviis gaudens innuptaeque aemula Phoebes, Ov. M. 1, 475. innupta manus, der Amazonen, Sil. 2, 74. pueri innuptaeque puellae, Virg. G. 4, 476. liber ut innuptae poteretur flore novercae, Catull. 64, 402. u. übtr.: quod hoc nefas? conceptus innuptae bovis, Sen. Oed. 373; qua tempestate Paris Helenam innuptis iunxit nuptiis, γάμος ἄγαμος, eine ungiltige Ehe, Cic. als Uebers. in dOr. 3, 58, 219; — *subst.*: cernitis, innuptae, iuvenes? Jungfrauen, Catull. 62, 6. u. so vs. 12. sunt aliae innuptae Latio, Virg. A. 12, 24. electos iuvenes et decus innuptarum Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro, Catull. 64, 78. at libet innuptis ficto te carpere quaestu, 62, 36.

innūtrībĭlis, e, unnahrhaft, viscellum, CAurel. Acut. 2, 9, 55.

innūtrio, ītum, īre, in-, an-, bei etw. nähren, -aufziehen, im Pass. med. sich an etw. nähren, meist im Ptcp. perf., körperlich u. geistig: donec homines innutritos mari subiret timendi pudor, Plin. Ep. 9, 33, 6. ne castris innutriretur et armis exitiale caput monui, Sil. 2, 286. amplis enim innutritus opibus honores et adeptus est facile et egregie administravit, Suet. Aug. 3. innutritus bellicis laudibus pacem amas, Plin. Pan. 16, 1. innutritus coelestium praeceptorum disciplinis, Vell. 2, 94, 2. sciebas animum eius liberalibus disciplinis, quibus non innutritus tantum, sed innatus est, sic esse fundatum, ut supra omnes corporis dolores emineret, Sen. Cons. ad Polyb. 2, 5. u. medial: certis ingeniis inmorari et innutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat, Ep. 1, 2, 2.

innūtrītus, a, um (negat. in u. nutrio), ungenährt, ohne Nahrung, innutritum aegrotantem relinquere, CAurel. Acut. 1, 17, 177.

ĭnŏbaudientia, ae, *f.*, der Ungehorsam, inobaudientiam illis exprobrare, Tert. adv. Marc. 4, 17. von **inobaudio,** īvi, ire, ungehorsam sein, intende illi et exaudi eum, ne inobaudieris eum, 3, 16.

ĭnŏbēdiens, entis, ungehorsam, Vulg. Deuter. 8, 20. Augustin. de gen. ad litt. 1., *adv.* **inobedienter,** u. *subst.* **ĭnŏbēdientia,** ae, *f.*, der Ungehorsam, Augustin. Civ. dei 14, 17., von **ĭnŏbēdio,** ungehorsam sein, Ambros. Serm. Epiph. 1.

ĭnŏbēdus, a, um, von Ungehorsam zeigend, inoboeda cessatio, Arnob. 7, 43., *al.*: in obeundo, *Meurs. coni.*: in obedientia.

ĭnobiurgātus, a, um, untadelhaft, utrumcumque dixeris (näml. haec cyma od. hoc cyma), inobiurgatum est, Charis. p. 57, 2.

ĭnoblector, āri, sich ergötzen, inoblectabatur in filiis hominum, Tert. adv. Hermog. 18.

ĭnoblitĕrātus, a, um, unauslöschlich, unvergeßlich, homini omnium forsitan obliviosissimo inobliterata perseverabit sola scientia naturalium, Tert. Anim. 14

ĭnoblītus, a, um, der etw. nicht vergißt, semper inoblita repetam tua munera mente, Ov. Pont. 4, 15, 37.

ĭnobrŭtus, a, um, unüberschüttet, unüberfluthet, Deucalioneas effugit inobrutus undas, Ov. M. 7, 356.

ĭnobscūrābĭlis, e, unverdunkelbar, unzweideutig, klar, muniti et illic divinae determinationis inobscurabili regula, Tert. Anim. 3.

ĭnobseptus, a, um, uneingehegt, schutzlos, earum (aurium) foramina noluit esse nuda et inobsepta, Lact. Off. dei 8.

ĭnobsĕquens, entis, ungehorsam, inobsequentes protinus frenis equi rapuĕre currum, Sen. Hipp. 1069. ut - contumaces et inobsequentes pronuntiaret, quos non potuisset experiri, Tert. adv. Marc. 4, 17.

ĭnobsĕquentia, ae, *f.*, der Ungehorsam, quod eorum culpa inobsequentiae argueremini, Jul. Val. de reb. gest. Al. 2, 21.

ĭnobservābĭlis, e, unbemerkbar, der Beobachtung sich entziehend, ne labyrintheis e flexibus egredientem tecti frustaretur inobservabilis error, Catull. 64, 114. in Martis sidere, cuius est maxume inobs. cursus, Plin. 2, 17 (15), 77.

ĭnobservans, antis, unachtsam, homines, Pallad. 1, 35, 12.

ĭnobservantia, ae, *f.*, die Nichtbeobachtung, der Mangel an Beobachtung od. an Achtsamkeit, die Unachtsamkeit, ex hac inobservantia nonnunquam vel ante initum vel post dimissum convivium solus caenitabat, Suet. Aug. 76. quae ne fecisse inobs. quadam videatur, Quint. 4, 2, 107.

ĭnobservātus, a, um, **unbeobachtet, unbeachtet**, at ille, scilicet ut vacuis et inobservatus in herbis, huc it et hinc illuc, Ov. M. 4, 340. placuit tibi, Delphice, certe (Coronis), dum vel casta fuit vel inobservata, 2, 543. qui (milites) negotiatorum specie inobservati portas aperuerunt suis, Frontin. Strat. 3, 2, 8. luserat hoc casus, nisi inobservata maneret (columba) permissāque sibi nollet abire fugā, Mart. 8, 32, 3; — libera currebant et inobservata per annum sidera, Ov. F. 3, 111. ubi tempus eius rei, de qua quaeritur, inobservatum vel incertum est, Sen. NQ. 3, 26, 8. u. vgl. Ep. 4, 11, 13 (40).

ĭnobsŏlētus, a, um, **unveraltet**, vestimenta et calceamenta filiorum Israelis quadraginta illis annis indetrita et inobsoleta manserunt, Tert. resurr. carn. 58.

inoccĭduus, a, um, **nicht untergehend**, übtr. **unvergänglich, unauslöschlich, unermüdlich**, qui non mergitur undis axis inocciduus, gemina clarissimus arcto, Lucan. 8, 174. oceanum petit arctos inocciduique triones occasum didicere pati, Claud. Gigant. 11; — cum Ianus, temporis auctor, pandit inocciduum bissenis mensibus aevum, Nemes. Cyn. 104. cum numinibus ipsis dicat Plato medias esse naturas, sed continuam et inocciduam vitam principali benivolentia subrogari, Arnob. 2, 36. tum, ne deficerent tantis erroribus ignes, semper inocciduos insopitosque manere iussit, Claud. Rapt. Pros. 3, 400. Io post tergum, iam prona, dolorque parentis spectat inocciduis stellatum visibus Argum, Stat. Theb. 6, 276.

ĭnocco, ātum, āre, **eineggen**, sementi facta inoccare oportet, quod sparseris, Col. 11, 2. 82. quod (semen) sicco solo ingestum et inoccatum est, 2, 8, 4. u. vgl. 3, 15, 1. lupini modii tres vel quatuor in singula iugera sparguntur et ita inoccantur, 11, 2, 60.

ĭnŏcŭlātio, ōnis, *f.*, **das Einsetzen eines Auges** (Pfropfreises), **das Oculiren**, tria genera insitionum antiqui tradiderunt: unum, quo resecta et fissa arbor resectos surculos accipit, alterum, quo resecta inter librum et materiam semina admittit, - tertium, quo ipsas gemmas cum exiguo cortice in partem sui delibratam recipit, quam vocant agricolae emplastrationem vel, ut quidam, inoculationem, Col. 5, 11, 1. emplastratio et ipsa inoculatione nata videri potest, crasso autem maxume cortici convenit, sicut est ficis: ergo amputatis omnibus ramis, ne sucum avocent, nitidissima in parte quaque praecipua cernatur hilaritas, exempta scutula ita ne descendat ultra corticem ferrum, inprimitur ex alia cortex par cum sui germinis mamma, sic conpage densata ut cicatrici locus non sit et statim fiat unitas, nec umorem nec adflatum recipiens, nihilo minus tamen et luto munire et vinculo melius, Plin. 17, 16 (26), 118. hinc nata inoculatio sutoriae simili fistula aperiendi in arbore oculum cortice exciso semenque includendi eadem fistula sublatum ex alia: in ficis autem et malis haec fuit inoculatio antiqua: Vergiliana (G. 2, 73) quaerit sinum in nodo gemmae expulsi corticis gemmamque ex alia arbore includit, Plin. 17, 14 (23), 100.

ĭnŏcŭlātor, ōris, *m.*, **der Oculirer**, Plin. 18, 33 (76), 329.

ĭnŏcŭlo, ātum, āre, **ein Auge** (Pfropfreis) **od. Augen einsetzen, oculiren**, nunc etiam ficum debemus inserere in ligno vel sub cortice et eam locis siccis inoculare, Pallad. 5, 5, 2. his quidem diebus arbores ficorum inoculantur, Col. 11, 2, 59. inoculari ficus locis siccis aprili, Pallad. 4, 10, 32. u. vgl. 8, 3, 2. locis frigidis persicus inoculatur, 7, 5, 2. circa calendas maias persicus inoculari potest, 5, 5, 1. u. vgl. 12, 7, 7. unde mox illis et frutices inoculantur et folia formantur cet., Tert. Anim. 9. u. übtr.: ad hunc porro iustitiae affectum pectoribus inoculandum nihil aeque patrocinaturum vidit, quam cet., Macrob. Somn. Scip. 1, 1, 5; auch: monilibus bullisque te multis aureis inoculatum, veluti stellis sidereis relucentem - te meum sospitatorem quotidie saginabo, Apul. M. 6, 28.

ĭnŏdōro, āre, **riechend machen**, nam sic sata (allium vel ulpicum) et rursus sic recondita existimantur neque acerrimi saporis existere neque mandentium halitus inodorare, Col. 11, 3, 22.

ĭnŏdōrus, a, um, 1) **geruchlos**, urnae ossa inodora dabit, ohne Salben u. Wohlgerüche, Pers. 6, 34. — 2) **ohne Geruchssinn**, quaedam animalia alia alio (sensu) carent et aut caeca natura gignuntur aut inodora inauditave, Gell. 6 (7), 6, 1.

ĭnoffensus, a, um, **ohne an etw. angestoßen zu sein** (mit dem Nebenbegriff entweder des dadurch erlittenen Schadens, oder nur des dadurch verursachten Aufenthaltes, daher): **ohne Anstoß od. Schaden erlitten zu haben, ohne von etw. aufgehalten od. behindert zu sein, ohne Anstoß, ohne Aufenthalt, ohne Hinderniß, unbeschädigt, unbehindert, gleichmäßig, ununterbrochen**, eig. u. übtr., neben *Subst.*: te canit agricola, e magna cum venerit urbe serus inoffensum rettuleritque pedem, Tibull. 1, 7, 61. ille per excubias custodum leniter ire monstrat: inoffensos dirigit ille pedes, Ov. Am. 1, 6, 7. inoffensā currit harundo viā, Mart. 14, 109. 2. siccitate et amnibus modicis inoffensum iter properaverat, Tac. A. 1, 56. astra inoffensos agant aeterna cursus, Sen. Herc. fur. 928. cursu honorum inoffenso legioni post praeturam praepositus probatusque, Tac. H. 1, 48. cogit inoffensae currus accedere metae (moderator equorum), Lucan. 8, 201. detur inoffensam vitae tibi tangere metam, Ov. Tr. 1, 9, 1. late pervius humor ducit inoffensos liquido sub gurgite visus, Claud. Rapt. Pros. 2, 115. capitis firma sinceritas, inoffensum lumen oculorum, purus auditus, Pallad. 1, 3. temperantia fuisse eum tanta traditum est, ut omnia fere vitae suae tempora valitudine inoffensa vixerit, Gell. 2, 1, 4. quamquam omnes, quicumque tui cognominis, anni semper inoffensum dederint successibus omen, Claud. VI. Cons. Hon. 13; — servat inoffensam divina modestia vocem, Mall. Th. cons. 217. erumpebat interdum magnus clamor laudantium, sed quem rerum magnitudo evocaverat, non sonus inof-

fensae ac molliter orationis elapsae, Sen. Ep. 5, 12, 11 (52). nisi forte in carminibus tantum et in canticis exigitur structura quaedam et inoffensa copulatio vocum, Quint. 1, 10, 23. inoffensa atque indubitata litterarum inter se coniunctio, 1, 1, 31; — als *Praedic.*: speculatus litora Tarchon, qua vada non sperat nec fracta remurmurat unda, sed mare inoffensum crescenti adlabitur aestu, Virg. A. 10, 290. ancorarum funes non extenti fluitabant, ut augescente flumine inoffensus ordo navium attolleretur, Tac. H. 2, 34. est enim (deus), cuius consilio huic mundo providetur, ut inoffensus exeat et actus suos explicet, Sen. NQ. 2, 45, 2; nunc enim praecipue simul esse cupiebam, ut oculis meis crederem quid viribus, quid corpusculo adparares, ecquid denique secessus voluptatis regionisque abundantiam inoffensa transmitteres, Plin. Ep. 6, 4, 2. — *Adv.*: si sunt per naturam primitus salubriter utiliterque ficta (ingenia), omnem illam vim, quae de fato extrinsecus ingruit, **inoffensius** tractabiliusque transmittunt, Gell. 7 (6), 2, 8.

ĭnoffĭcĭōsus, a, um, pflichtwidrig, iure, legibus, auctoritate omnium, qui consulebantur, testamentum P. Annius fecerat, non improbum, non inofficiosum, non inhumanum, Cic. II. Verr. 1, 42, 107. audisne? furiosum, inquam, non inofficiosum testamentum reprehendimus, Asin. b. Quint. 9, 2, 9. u. vgl. de inofficioso testamento, Dig. 5. tit. 2. Paul. Sent. 4, 5; v. Personen = pflichtwidrig *, rücksichtslos handelnd, quivis vel aeque ut ego spernens hereditatis tamen vindicari de tam inofficioso privigno non recusasset? Apul. Mag. 99. si quidem inofficiosus (libertus) patrono, patronae liberisve eorum sit, tantummodo castigari eum sub comminatione aliqua severitatis non defuturae, si rursum causam querelae praebuerit, et dimitti oportet, Ulp. Dig. 37, 14, 1. de epistola ad Caesarem nobis vero semper rectissime placuit, ut isti ante legerent: aliter enim fuissemus et in hos inofficiosi et in nosmet ipsos, si illum offensuri fuimus, paene periculosi, Cic. Att. 13, 27, 1; mit *Genit.*: semper humana gens male de deo meruit: primo quidem ut inofficiosa eius, quem cum intelligeret ex parte, non solum non requisivit timendum, sed et alios sibi citius commenta est, quos coleret, dehinc cet., Tert. Apolog. 40.

ĭnŏlens, entis, geruchlos, cum primis quaerere par est, quo ad licet ac potis es reperire, inolentis olivi naturam, nullam quae mittat naribus auram, Lucr. 2, 849.

ĭnŏlesco, ŏlēvi, ŏlĭtum, ŏlescere, 1) *intr.*, hineinwachsen, in etw. wachsen, mit etw. verwachsen, a) eig., mit *Dat.* od. *absol.*: aliena ex arbore germen inducunt udoque docent inolescere libro, Virg. G. 2, 77. nunc Silarus quos nutrit aquis, quo gurgite tradunt duritiem lapidum mersis inolescere ramis, Sil. 8, 580. Phlegethonteo sub gurgite sanxit edaces perpetuis scelerum paenis inolescere vermes, Prud. Hamart. 826; vastior plaga nisi habeat superpositam valentem materiam, quo possit inolescere, solis habitu torretur, mox deinde roribus et imbribus putrescit, Col. 4, 22, 5; — quod quidem non fit in traduce, qui a materno sustinetur ubere, dum inolescat, 4, 29, 14. quae (partes) sic resectae inolescunt nec ultra vitibus obsunt, Arb. 5, 4. — b) übtr.: hinc certatim *in* omnes luxuriae pudor, parsimoniae cultus inolevit, Pacat. 14, 4; — mit *Dat.* od. *absol.*: hinc tibi concreta radice tenacius haeret et penitus totis inolevit Roma medullis, Claud. VI. Cons. Hon. 77. quae nosti meditando velis inolescere menti, Auson. Epigr. 141, 2. spreta opinione, quae minus cautis animis pro vero inolescit, quaerit discere certiora, Macrob. Somn. Scip. 1, 10, 3. assidua veterum scriptorum tractatione inoleverat linguae illius vox, quam in libris saepe ostenderat, Gell. 5, 21, 3. en pectus inustae deformant maculae vitiisque inolevit imago, Claud. in Rufin. 2, 504; ita enim nomen Antoninorum inoleverat, ut velli ex animis hominum non posset, Spart. Carac. 9. veritus sum, ne vitia eorum sub aliis inolescentia emendare non posses, sich einnisten, Capitol. Maxim. duob. 5. non tamen omne malum miseris nec funditus omnes corporeae excedunt pestes penitusque necesse est multa diu concreta modis inolescere miris, Virg. A. 6, 736. — 2) *trans.*, hineinwachsen lassen, einpflanzen, tu Gratiano - eiusmodi semina nostri amoris inolesti, ut nihil in digressu segnior factus meminisset et relicti, Auson. Grat. act. 36. p. 301. natura, inquit, omnium rerum, quae nos genuit, induit nobis inolevitque in ipsis statim principiis, quibus nati sumus, amorem nostri et caritatem, Gell. 12, 5, 7. in moribus inolescendis magnam fere partem nutricis ingenium et natura lactis tenet, Macrob. Sat. 5, 11, 15. inolitum nomen tuum urbi nunc conditae olim posse mutari, Jul. Val. res gest. Al. 1, 33.

ĭnōmĭnālis, e, Unglück verkündend, ante diem quoque quartum kalendas vel nonas vel idus, tamquam inominalem diem, plerique vitant, Gell. 5, 17, 3. Macrob. Sat. 1, 16, 26.

ĭnōmĭnātus, a, um, verwünscht, unselig, mollis et expes inominata perprimat cubilia, Hor. Epod. 16, 37.

ĭnŏpāco, āre, beschatten, quae (viridia) inopacant avium receptacula, Col. 8, 15, 4.

ĭnŏpĕrātus, a, um, unbeschäftigt, unthätig, me natura inoperatam debuit continuisse bonitatem, nec cet., Tert. adv. Marc. 2, 11.

ĭnŏpĕror, ātus sum, āri, hineinversetzen, ille inoperatus est in Christum valentiam suam suscitando eum a mortuis et collocando eum ad dexteram suam, Tert. adv. Marc. 5, 17.

ĭnŏpertus, a, um, unverhüllt, corpora mutua, nosse nefas, post epulas inoperta vident, lubricus error et erubuit, Prud. Cathem. 3, 116. utinam quidem iam tenerentur omnia et inoperta ac confessa veritas esset nihilque ex decretis mutaremus! Sen. de otio 3, 1.

ĭnŏpĭa, ae, *f.*, die Mittellosigkeit, Hülflosigkeit, Armuth, Dürftigkeit, der Mangel, die Erschöpfung, Verlegenheit, vgl. Sätze mit *entgegeng.* u. *verwandt. Begriffen*: instructa inopia est in di-

vitiis cupiditas, Syr. 229. quasi is non ditiis abundet, gnatus eius profugit inopia, Ter. Heaut. 3, 2, 17. soli omnium opes atque inopiam pari adfectu concupiscunt, Tac. Agr. 30. ad summam quondam ubertatem vini, frumenti vero inopiam existimans nimio vinearum studio neglegi arva, Suet. Dom. 7. quid ego ex hac inopia nunc capiam et quid tu ex istac copia, Ter. Phorm. 1, 3, 15. nec enim in summa inopia levis esse senectus potest, ne sapienti quidem, nec insipienti etiam in summa copia non gravis, Cic. Sen. 3, 8. avaritia pecuniae studium habet, quam nemo sapiens concupivit: ea quasi venenis malis imbuta corpus animumque virilem effeminat, semper infinita, insatiabilis est neque copia neque inopia minuitur, Sall. C. 11, 3. u. vgl. Amm. 26, 3, 6. u. rhetor.: vitium utrumque: peius tamen illud, quod ex inopia quam quod ex copia venit, Quint. 2, 4, 4. primum mihi Plautus nomen Luxuriae indidit: tum illanc mihi esse gnatam voluit Inopiam, Plaut. Trin. prol. 8. luxuria atque inopia praeceps abierat, Sall. C. 25, 4. quos gravior criminum vel inopiae luxuriaeve vis urgeret, Suet. Caes. 27. u. vgl.: desunt inopiae pauca, avaritiae omnia, Syr. 121; — utrum propter imbecillitatem atque inopiam desiderata sit amicitia, Cic. Am. 8, 26. humilem sane relinquunt et minime generosam, ut ita dicam, ortum amicitiae, quam ex inopia atque indigentia natam volunt, 9, 29. vixit - in summa pauperie et paene inopia, Suet. Gr. 11. neque ego ceteras copias, ornamenta, praesidia vestra cum illius latronis inopia atque egestate conferre debeo, Cic. Cat. 2, 11, 24. si propter inopiam in egestate estis, pecuniam non habetis, Inv. 1, 47, 88. quos magis dominationis spes hortabatur, quam inopia aut aliqua necessitudo, Sall. C. 17, 5; in magnis omnium rerum difficultatibus summaque frugum inopia, Suet. Tib. 16. u. vgl. Vell. 2, 94, 3. 2, 54, 3; ferner vgl.: eodem tempore inopiam et laborem tolerare, Sall. J. 85, 33. exercitum ex labore atque inopia refecit, Caes. BG. 7, 32, 1. populus militia atque inopia urguebatur, Sall. J. 41, 7. discessu meo frugum inopia, fames, vastitas, caedes, incendia, rapinae, scelerum impunitas, fuga, formido, discordia fuisset, Cic. Dom. 7, 17. habes ubi ostentes tuam illam praeclaram patientiam famis, frigoris, inopiae rerum omnium, Cat. 1, 10, 26. per vastas solitudines, etiamsi nemo insequi velit, euntes fame atque inopia debellari posse, Curt. 3, 12 (5), 6. quum ingravesceret annona, ut iam plane inopia ac fames, non caritas timeretur, Cic. Dom. 5, 11. si - vir bonus Alexandria Rhodum magnum frumenti numerum advexerit in Rhodiorum inopia ac fame summaque annonae caritate, Off. 3, 12, 50. querentem de inopia et caritate vini populum severissima coercuit voce, Suet. Aug. 42. harum videre inluviem sordes inopiam, Ter. Eun. 5, 4, 15. multis sum modis circumventus, morbo, exilio atque inopia, Enn. trag. 42. timetur inopia, timentur morbi, timentur quae per vim potentioris eveniunt, Sen. Ep. 2, 2, 3 (14); endlich rhetor.: cavenda est presso illi oratori inopia et ieiunitas, amplo autem inflatum et corruptum orationis genus, Cic. Brut. 55, 202. u. vor Gericht: quod si tu iudex nullo praesidio fuisse videbere contra vim et gratiam solitudini atque inopiae, Quinct. 1, 5. vgl. mit: ne quis inopia advocatorum potentibus obnoxius sit, Tac. A. 11, 7. — Mit *Attrib.*: nimis miser sum: nummum nusquam reperire argenti queo: ita miser et amore pereo et inopia argentaria, Plaut. Pseud. 1, 3, 65. ad hunc modum - facillime inopiae frumentariae sese mederi posse existimavit, Caes. BG. 5, 24, 6. saepe suis opibus inopiam eorum publicam levavit, Nep. Att. 2, 3. in amore suave est summo summaque inopia, parentem habere avarum inlepidum, in liberos difficilem cet., Caecil. 199. festinantibus in summa inopia patribus, Sall. H. frg. inc. 28. u. so Suet. Ter. 1. Vesp. 16. maxuma argenti in., Plaut. Curc. 2, 3, 54. in. rerum intolerabilis, Vell. 2, 120, 2. in. pudenda, Tac. A. 2, 38. — Mit *Genit. object.*: antehac si flabat aquilo aut auster, inopia erat tum piscati, Turpil. 21. quorum (serpentium) vis, sicut omnium ferarum, inopia cibi acrior, Sall. J. 89, 5. anseres non fefellēre, quibus sacris Iunonis in summa inopia cibi tamen abstinebatur, Liv. 5, 47, 4. mulieres - si lactis inopia premuntur, Col. 5, 12, 2. si sit leguminum inopia, 6, 3, 4. frugum in., Cic. Dom. 7, 17. Suet. Tib. 16. quum - impulsu Clodii mea opera frumenti inopiam esse clamarent, Cic. Att. 4, 1, 6. u. so Sall. J. 90, 1. 91, 1. maximamque difficultatem annonae ac rei frumentariae inopiam ita Ostiae atque in urbe - moderatus est, ut cet., Vell. 2, 94, 3. frumenti commeatusque inopia permotus - in provinciam reverti contendit, Caes. BG. 3, 6, 4. veritus ex anni tempore et inopia aquae, ne siti conficeretur exercitus, Sall. J. 50, 1. u. so Nep. Eum. 8, 5. eo anno - aquarum incessit inopia metuenda, Amm. 22, 13, 4. Ianiculum quoque adiectum, non inopia loci, sed ne quando ea arx hostium esset, Liv. 1, 33, 6. nec tantum condicio illos temporum aut locorum inopia pauperibus exaequat, Sen. Cons. ad Helv. 12, 3. u. vgl. dagegen subj.: eorumque copias auxerat M. Cato ingenti cum difficultate itinerum locorumque inopia perductis ad eos legionibus, Vell. 2, 54, 3. cum (Galli) - propter hominum multitudinem agrique inopiam trans Rhenum colonias mitterent, Caes. BG. 6, 24, 1. extorres inopia agrorum profecti domo per asperrimam Illyrici oram - has terras ceperunt, Liv. 38, 17, 16. propter inopiam tecti in foro pernoctans, Cic. Dom. 30, 80. Helvetii omnium rerum inopia adducti legatos de deditione ad eum miserunt, Caes. BG. 1, 27, 1. u. so 6, 43, 3. Cic. Cat. 1, 10, 26. Liv. 45, 11, 7. omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabilis, vis hostium faciebat inexsuperabilis, Vell. 2, 120, 2. inopia rei nummariae, Tac. A. 6, 17. respondit - quod tibi'st item sibi esse, maxumam argenti inopiam, Plaut. Curc. 2, 3, 54. agitabatur magis magisque in dies animus ferox inopia rei familiaris et conscientia scelerum, Sall. C. 5, 7. in. scutorum fuerat, Sall. H. 4, 1. in. remedii (gegen das Feuer), Tac.

A. 13, 57. per in. occasionis, Suet. Cal. 56. iam profecto te intelliges inopia criminum summam laudem Sex. Roscio vitio et culpae dedisse, Cic. SRosc. 16, 48. inopia veri et consensu errantium victus, Tac. H. 1, 35. magna igitur, ut vides, sollicitudine adficior, magna in. consilii, Cic. Att. 6, 3, 2. huiusce rei (d. i. maiorum gloriae) ego inopiam fateor, Sall. J. 85, 24; quis enim ignorat et eloquentiam et ceteras artes descivisse ab illa vetere gloria non inopia hominum, sed desidia iuventutis cet., Tac. Or. 28. id factum alii inopia bonorum, alii per ambitionem consulis memorabant, Sall. J. 86, 3. u. oben: inopia advocatorum, Tac. A. 11, 7. — *Verbind.* im *log. Subj.*: turpis inopia est, quae nascitur de gloria, Syr. 760. in. obsidentibus quam obsessis erat gravior, Vell. 2, 51, 3. in. rursus ambos incessit, Sall. H. 4, 61, 15. quem ad perturbandam rem publicam in. atque mali mores stimulabant, C. 18, 4. multorum deinde dierum inopia contraxerat et pestem, Justin. 2, 13, 12; — im *log. Obj.*: quam hic per flagitium ad inopiam redigit patrem, Ter. Heaut. 5, 1, 56. ad summam in. redactus est, Suet. Ter. 1. quamvis domus Hortensii pudendam ad inopiam delaberetur, Tac. A. 2, 38. clausis annonae subsidiis inopiam ac discordiam hosti facturus, H. 3, 48. animi est ista mollitia, non virtus, paulisper inopiam ferre non posse, Caes. BG. 7, 77, 5. u. so 7, 14, 7. iuventus, quae in agris manuum mercede inopiam toleraverat, Sall. C. 37, 7. paucorum senatorum inopia sustentata, Suet. Tib. 47. quem - Caesar intellexit praesentis periculi atque inopiae vitandae causa omnem orationem instituisse, Caes. BC. 3, 17, 6. captis itaque centum LXX navibus mercium et distractis anhelantem inopiam paululum recreavit, Justin. 9, 1, 6; — im *Dativ.*: ferte opem inopiae, Plaut. Rud. 3, 2, 3. saepe maiores vostrum miseriti plebis Romanae decretis suis inopiae eius opitulati sunt, Sall. C. 33, 2; — im *Genit.*: eo ad extremum inopiae venēre, ut infirmissimos suorum, mox sorte ductos vescerentur, Tac. Agr. 28. quaeris quod sit remedium inopiae? famem fames finit, Sen. Ep. 19, 1, 19 (110). pecora, quod secundum poterat esse inopiae subsidium - finitimae civitates longius removerant, Caes. BC. 1, 48, 6. revolutus ad dispensationem inopiae, Liv. 4, 12, 10; — im *Ablat.*: mori me malim excruciatum inopia, Plaut. Bacch. 3, 4, 19. hic remiges firmissimi, illic inopia affectissimi, Vell. 2, 84, 2. sutor inopia deperditus, Phaedr. 1, 16, 1. inopia et cognatorum neglegentia coacta, Ter. Andr. 1, 1, 44. compulsum summa aerarii fiscique inopia, Suet. Vesp. 16. super ingenii naturam inopia rapax, metu saevus, Suet. Dom. 3; — exercitu inopia laborante, Eutr. 10, 17. primae adulescentiae tempus tanta inopia tantaque infamia gessisse fertur, ut nullum argenteum vas in usu haberet, Suet. Dom. 1. qui inopia minus largiri poterat (Fulviae), Sall. C. 23, 3. tu nunc tibi id laudi ducis, quod tum fecisti inopia? Ter. Ad. 1, 2, 25. credebat inopia debellari posse, Curt. 4, 36 (9), 8. u. vgl. 3, 12 (5), 6. queritur opulentissimi regis bella inopia dilabi, Justin. 6, 2, 14. regem vel hostium ferro vel inopia paucis diebus interiturum, Nep. Milt. 3, 4. ne aut aetate aut inopia - sollicitari ad res novas possent, Suet. Aug. 49. interim Q. Hortensii pronepotes, divi Augusti alumnos ab inopia defende, Tac. A. 2, 37. vgl. noch: haec arte tractabat virum, ut illius animum cupidum inopia accenderet, durch Versagung, Ter. Heaut. 2, 3, 126.

ĭnŏpīnābĭlis, e, **unvermuthbar**, von dem, **was nicht vermuthet werden kann od. konnte**, quae res post memoriam humanam nova atque inopinabilis fuit, civili bello fortunis, fama, dignitate spoliatum neminem, AVict. Caes. 39, 16. est et alia in monumentis rerum Graecarum profunda quaedam et inopinabilis latebra, barbarico astu cogitata, Gell. 17, 9, 18. ut - inopinabili impetu - in cubiculo iacens confoderetur, Amm. 29, 1, 17. id etiam, quod magis inopinabile est, Sabinus dicit, furem esse hominis iudicatum, qui cet., Gell. 11, 18, 4; — philos.: infames materias, sive quis mavult dicere inopinabiles, quas Graeci ἀδόξους ὑποθέσεις appellant, et veteres adorti sunt, 17, 12, 1. — *Adv.*: plurima **inopinabiliter** miracula fecit, Cassiod. Hist. eccl. 8, 1. u. vgl. 1, 3.

ĭnŏpīnans, antis, etw. **nicht vermuthend, wider Jmds. Vermuthen**, L. Nasidius - freto Siciliae imprudente atque inopinante Curione pervehitur, Caes. BC. 2, 3, 1. equites missi nocte iter conficiunt imprudentes atque inopinantes hostes aggrediuntur, 2, 38, 4. una nocte - inscios inopinantesque Menapios oppresserunt, BG. 4, 4, 5; — inopinantes nostri nova re perturbantur, 6, 37, 3. eos impeditos et inopinantes aggressus magnam partem eorum concidit, 1, 12, 3. u. vgl. BC. 1, 55, 1. Justin. 2, 4, 19. hostium adventus eos prosternit, quos inopinantes occupavit, Sen. Cons. ad Helv. 5, 3. ut et quam longissime a castris procederent et inopinantes opprimerent, Liv. 34, 13, 3. quibus (Arvernis) oppressis inopinantibus, Caes. BG. 7, 8, 3. se stimulis inopinantes induebant, 7, 82, 1. nobilis rex in potestatem inopinanti venerat, Nep. Dat. 3, 4. inopinantibus verbera intenta, Justin. 2, 5, 5. fratrem Tiberium inopinantem - interemit, Suet. Cal. 23. credibilius est occisos a praeparatis inopinantes, Quint. 5, 10, 49. inopinantem criminatus est pudenda miserandaque oratione, Suet. Tib. 65. notavitque multos et quosdam inopinantes, Claud. 16. cum Argis Achaeorum concilium esse audisset, inopinantibus Achaeis contioni ipsi supervenit, Liv. 31, 25, 2. itaque magni aestimo dignitati eius aliquid adstruere inopinantis, Plin. Ep. 3, 2, 5. — *Adv.*: qui (piscator) sibi - grandem mullum **inopinanter** obtulerat, Suet. Tib. 60.

ĭnŏpīnātus, a, um, **unvermuthet**, u. zw. 1) gew. *pass.*, ohne daß etw. vermuthet worden ist od. ohne daß man etw. vermuthet hat, vgl. zunächst: qui semper animo sic excubat, ut ei nihil improvisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil omnino novum, Cic. Tusc. 4, 17, 37. quum hoc illi improvisum atque inopinatum accidisset, II. Verr. 2, 28, 69. nova tibi haec sunt et inopinata? 2, 8, 24. neque novum neque inopinatum

mihi sit cet., Liv. 6, 40, 3. ut neque adlata sit a me res inopinata ac recens, nec cet., Cic. Dom. 4, 9. sic quoque plura inopinata, plura subita, Plin. Pan. 33, 2; — *neben Subst.*: perculsus inopinata re, Suet. Tib. 11. inopinatae rei casu obmutuit, Quint. 6, 1, 39. res enim tantas gessit tamque inopinatas, ut eae quum per se gratae essent tum ornatiores propter celeritatem, Cic. Fam. 12, 5, 1. has tam prosperas tamque inopinatas res consecuta est subita commutatio, Nep. Dion. 6, 1. ne inopinato bello opprimerentur, Justin. 2, 10, 13. est inopinatis eruptionibus aut incursioni ex insidiis factae simillimum (artis genus), Quint. 6, 4, 14. id verum Crotonienses arbitrati dimisēre auxilia destitutique propugnatoribus et inopinata arte invalidi capti sunt, Frontin. Strat. 3, 6, 4. inopinato classis adventu gravis sub ipsius Caesaris oculis circa Tauromenium accepta clades, Vell. 2, 79, 4. principes regnum et imperia, vulgus militum thesauros et grande pondus auri velut inopinatam praedam spectabant, Justin. 13, 1, 8. si praecipitare sequentem atque inopinata detur circumdare fraude, Sil. 7, 133. erat autem non solum magnae, sed etiam callidae inopinataeque saevitiae, Suet. Dom. 11. u. im *superl.*: ex quo conficitur inopinatissimus sensus, Augustin. Trin. 7, 1; — als *Praedic.*: qui-tunc ultro inopinatus advenerat, Suet. Oth. 4; nec hoc tam re est quam dictu inopinatum atque mirabile, Cic. Parad. 5, 1, 35. in quo id quoque scriptum est, quod volgo inopinatum est, Gell. 11, 18, 13. quaerunt aliquid, quod sit magis antiquum, remotum, inopinatum, Quint. 8. pr. 31. quae-nisi domi excusseris in foro inopinata decipient, 12, 8, 13; qui ad id, quod futurum erat, ne inopinatum accideret, praeparatis suorum animis signa extemplo convertit, Liv. 34, 28, 10. id agendum est, ne quid nobis inopinatum sit, Sen. Ep. 18, 4, 4 (107); — im Neutr. als *Subst.*: sunt qui satis putent ostendere nihil inopinati accidisse, ut Cyrenaici, Cic. Tusc. 3, 31, 76. est enim grata in eloquendo novitas et emutatio et magis inopinata delectant, Quint. 8, 6, 51. patronus etiam inopinatis frequenter occurrit, 5, 13, 3. is cum lacrimans dixisset: o quam indigna perpeteris, Phocion! huic ille: at non inopinata, inquit, Nep. Phoc. 4, 4; — ut in araneolis aliae quasi rete texunt, ut, si quid inhaeserit, conficiant, aliae autem ut ex inopinato observant et, si quid incidit, adripiunt idque consumunt, Cic. ND. 2, 48, 123. u. so Suet Galb. 10. cum inopinato in castra Romana Numidae Hispanique cum elephantis inrupissent, Liv. 26, 6, 9; — philos.: παράδοξον - id est inopinatum, Quint. 9, 2, 23. u. so Sen. Ep. 11, 2, 11 (81). u. rhetor. (außer d. obigen allgem. Sprachgebrauch): inopinatum et a lacessente poni solet - et in occurrendo, Quint. 6, 3, 84. u. als novum sententiarum genus: ex inopinato, 8, 5, 15. — 2) *act.*, ohne daß Jmd. etwas vermuthet (wie inopinans): sparsos et incompositos ad hoc graves praeda plerosque cum inopinatos invasissent cet., Liv. 21, 52, 10.

ĭnŏpīnor, ātus sum, āri, **auf die Vermuthung kommen**, id consilium Persae dissici Alexander facilius inopinatus, Jul. Val. res. g. Al. 1, 52.

ĭnŏpīnus, a, um, **unvermuthet**, vgl.: nova mihi facies inopinave surgit, Virg. A. 6, 104; *neben Subst.*: quam fors inopina salutem ostentat, 8, 476. inopino tramite ducti invadunt Orientis opes, Claud. in Rufin. 2, 29. effusaeque ruunt inopino flumine turmae, Sil. 12, 185. arbitrabantur - inopino accursu adposita quaeque vastare, Amm. 14, 2, 9. Odrysius inopino marte peremptus, Ov. Pont. 1, 8, 15. inopino territa visu (virgo), M. 4, 232. vix primos inopina quies laxaverat artus, Virg. A. 5, 857. flammato versans inopinum corde dolorem, Stat. Theb. 1, 249. quae causa toros inopinaque gaudia vati attulit, Silv. 1, 2, 46; — als *Praedic.*: rueretque inopina sub ictu ante fera incauto, quam sibila poneret arcus, Sil. 2, 98. vel tu sola polo tacitis inopina tenebris labere, VFlacc. 5, 639. inopini per varia visebantur, Amm. 19, 8, 11. inopinus utrumque perculit, Caud. IV. Cons. Hon. 102. ubi inopinus maiorum barbarorum plebem - ad internecionem extinxit, Amm. 27, 2, 1. inopinum carpento privato impositum ad Istriam duxit, 14, 11, 20; — ne quid inopinum ex incauto latere oriretur, 23, 3, 5.

ĭnŏpiōsus, a, um, **bedürftig**, saepe ego res multas tibi mandavi, Milphio, dubias, egenas, inopiosas consilî, quas tu sapienter docte et cordate et cate mihi reddidisti opiparas opera tua, Plaut. Poen. 1, 1, 1.

inoppĭdātus, a, um, **ohne Städte zu haben**, Sidon. Ep. 5, 13.

ĭnops, ŏpis, **mittellos, hülflos, arm, armselig, dürftig, Mangel leidend, verlegen, rathlos,** daher: **schwach, erschöpft, ohnmächtig, unbedeutend, gering,** vgl. zunächst: opulentus ab ope, quoi ea opime: ab eadem inops, qui eius indiget, et ab eodem fonte copis et copiosus, Varr. LL. 5, 92. ops antiqui dicebant, quem nunc opulentum, ut testimonio est non solum ei contrarium inops ... Fest. p. 190, 18ᵇ. inops dicitur sine ope et auxilio, Non. p. 30 extr. u. vgl. *Curtius* Grundz. II. p. 92. — Mit *entgegenges. u. verwandt. Begriffen*: si quicquid arat impiger Apulus occultare meis dicerer horreis, magnas inter opes inops, Hor. Od. 3, 16, 26. inops alienos opes exspecto, Sall. J. 14, 7. quod cupio mecum est: inopem me copia fecit, Ov. M. 3, 466. ad alienam opem quisque inops tendere, Liv. 21, 58, 10. functaque mandato fecundum deserit orbem inque domos inopes, adsueta revertitur antra, Ov. M. 8, 821. ex eo fieri ut mulierculae magis amicitiarum praesidia quaerant quam viri, et inopes quam opulenti, et calamitosi quam beati, Cic. Am. 13, 46. Samnites Sidicinis iniusta arma, qui viribus plus poterant, cum intulissent, coacti inopes ad opulentiorum auxilium confugere Campanis sese coniungunt, Liv. 7, 29, 4. Porsinam discedentem ab Ianiculo castra opulenta convecto ex propinquis ac fertilibus Etruriae arvis commeatu Romanis dono dedisse, inopi tum urbe ab longinqua obsidione, 2, 14, 3. spernebant generos inopes vicinia dives, Ov. F. 3, 189. sive illud inops novit Garamas, sive il-

lud Arabs divite silva, Sen. Hipp. 68. Pharusii aliquando dites, nunc inopes, Mel. 3, 10, 3. inops potentem dum vult imitari perit, Phaedr. 1, 26, 1. quibus non humana ulla neque divina obstant, quin socios amicos, procul iuxta sitos, inopes potentesque trahant excindant cet., Sall. H. 4, 61, 17. quod si nihil cum potentiore iuris humani relinquitur inopi, at ego ad deos vindices intolerandae superbiae confugiam, Liv. 9, 1, 8. u. vgl. rhetor.: Latinam linguam non modo non inopem, ut vulgo putarent, sed locupletiorem etiam esse quam Graecam, Cic. Fin. 1, 3, 10. M. Messala minor natu quam nos, nullo modo inops, sed non nimis ornatus genere verborum, Brut. 70, 246; — misericordior nulla me'st feminarum: set haec pauperes sunt, inopes res, puellae: egomet vix [meam] vitam colo, Plaut. Rud. 1, 5, 23. paene inops atque egens apud amicam Lepidam nutritus est, Suet. Ner. 6. adeo in. atque egens, ut cet., Gr. 8. nullus inops adeo, nullum sic urget egestas, ut velit Eutropii fortunam et membra pacisci, Claud. in Eutr. 1, 227; ferner vgl.: vides ut nudus inopsque domum redeam, Hor. Sat. 2, 5, 5. glande famem pellens et mixta frondibus herba, solus, inops, exspes, leto poenaeque relictus, Ov. M. 14, 216. nunc trahor exsul, inops, tumulis avulsa meorum Penelopae munus, 13, 510. extorrem patria domo, inopem et copertum miseriis effecit, Sall. J. 14, 11. [quisquis] deus est, veneror ut nos ex hac aerumna eximat, miseras, inopes, aerumnosas aliquo ut auxilio adiuvet, Plaut. Rud. 1, 4, 36. inopem solatur et aegrum, Hor. Ep. 2, 1, 131; nihil tamen tot onerati atque obruti malis flexerunt animos, quin, etsi omnia flammis ac ruinis aequata vidissent, quamvis inopem parvumque quem tenebant collem libertati relictum virtute defenderent, Liv. 5, 42, 7; dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli finxerunt animi, raro et perpauca loquentis, Hor. Sat. 1, 4, 17. — *Neben Subst.*: sive reges sive inopes erimus coloni, Hor. Od. 2, 14, 11. pone irae frena modumque, pone et avaritiae, miserere inopum sociorum, Juv. 8, 88. trabe rupta Bruttia saxa prendit amicus inops, Pers. 6, 27. ne prodigus esse dicatur metuens, inopi dare nolit amico, frigus quo duramque famem propellere possit, Hor. Sat. 1, 2, 4. haec omnis, quam cernis, inops inhumataque turba'st, Virg. A. 6, 325. nonne vides, Albi ut male vivat filius utque Barus inops? Hor. Sat. 1, 4, 109. u. vgl. Ter. Andr. 2, 3, 22; — tenuis Ismenos fluit et tingit inopi nuda vix undā vada, Sen. Oed. 42. neque manere in iugo inopi neque regredi sine flagitio atque etiam periculo, secedenti ex superioribus locis instare hostis poterat, Liv. 44, 4, 7. quam diu pro Gereonii, castelli Apuliae inopis, tamquam pro Carthaginis moenibus ...! sed ne adversus te quidem ego gloriabor, 22, 39, 16. qua ratione inopem potius ducebat domum? Ter. Phorm. 2, 1, 68. hanc pecuniam tantam, datam tibi ex aerario inopi atque exhausto - abs te sic laceratam esse dico, ut cet., Cic. II. Verr. 3, 70, 164. tum res inopes Evandrus habebat, Virg. A. 8, 100. Hectoris in tumulo canum de vertice crinem, inferias inopes, crinem lacrimasque reliquit, Ov. M. 13, 427; — usque dum ille vitam illam colet inopem, carens patria ob meas iniurias, Ter. Heaut. 1, 1, 85. inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginiensium toleravit, Vell. 2, 19, 4. inopi metuens formica senectae, Virg. G. 1, 186. dî tibi dent nullosque lares inopemque senectam et longas hiemes perpetuamque sitim! Ov. Am. 1, 8, 113. u. so: senecta, M. 7, 2. VFlacc. 5, 685. Lucan. 5, 535. Justin. 14, 3, 10. namque in amore mala haec proprio summeque secundo inveniuntur: in adverso vero atque inopi sunt, prendere quae possis oculorum lumine operto innumerabilia, Lucr. 4, 1141. num te semper inops agitet vexetque cupido (Habsucht), Hor. Ep. 1, 18, 98. u. vgl.: semper inops, quicumque cupit, Claud. in Rufin. 1, 200. inops audacia tuta est, Petron. 119, 57. odia aegra sine armis errabant iraeque inopes et segnis Erinys, VFlacc. 5, 145; rhetor.: sola pruinosis horret facundia pannis atque inopi lingua desertas invocat artes, 83, 10. quod nobis in hac inopi lingua non conceditur, Cic. Fin. 3, 15, 51. probabilis orator, iam vero etiam probatus, ex hac inopi ad ornandum, sed ad inveniendum expedita Hermagorae disciplina, Brut. 76, 263. — Als *Praedic.*: huc huc adventate (Eumenides), meas audite querelas, quas ego, vae miserae, extremis proferre medullis cogor inops, ardens, amenti caeca furore, Catull. 64, 197. at quae fida fuit nulli, post victa senecta ducit inops tremulā stamina torta manu, Tibull. 1, 6, 77. hanc (filiam) quoque vendit inops, Ov. M. 8, 848. illum (Herculem) inter proceres moestaeque silentia mensae quaerit inops, VFlacc. 3, 608. haeret inops solisque furit Tirynthius oris, 4, 5. saevit inops Amycus, 4, 296. hunc inopem vidistis, Athenae, nil praeter gelidas ausae conferre cicutas, Juv. 7, 205. deficient inopem venae te, ni cibus atque ingens accedit stomacho fultura ruenti, Hor. Sat. 2, 3, 153. ut socordem, inopem et maioribus suis dedecorum-incusavit, Tac. A. 3, 32; quorum (deorum) longe mihi maximus ille est, qui nostras inopes noluit esse vias, Ov. Ib. 23; — als *Subst.*: inops potentem dum vult imitari perit, Phaedr. 1, 26, 1; at tu, oro, solare inopem et succurre relictae, Virg. A. 9, 290. nullis inopem vallaverit armis, VFlacc. 1, 697; inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter, Syr. 225. nunc et de cespite vivo frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret caerulea in tabula, Juv. 6, 31. ferte misero atque innocenti auxilium, subvenite inopi, Ter. Ad. 2, 1, 2; obsecro, eius ut memineris atque inopis nunc te miserescat mei, Heaut. 5, 4, 3. sic enim erat instructa (domus), ut in nulla re differret cuiusvis inopis atque privati, Nep. Ages. 7, 4. ilicet parasiticae arti maxumam in malam crucem: ita iuventus iam ridiculos inopes ab se segregat, Plaut. Capt. 3, 1, 9. sedet acta medullis iamdudum atque inopes penitus coquit intima pestis, Sil. 2, 461. — Mit *Genit.*: omnium victores omnium inopes sumus, Curt. 9, 12 (3), 11. inops ipse omnium rerum atque imparatus, Suet. Caes. 35. tu, lucis inopem,

gnata, genitorem regens manifesta sacri signa fatidici refer, Sen. Oed. 301. sex illam noctes, totidem redeuntia solis lumina viderunt inopem somnique cibique per iuga - euntem, Ov. M. 14, 423. nunc inopes victus ignavaque fata timentes monte suo clausos barbara turba premit, F. 6, 373. neque enim cantare sub antro Pierio thyrsumque potest contingere sana paupertas adque aeris inobs, quo nocte dieque corpus eget, Juv. 7, 59. se enim patrimonii quam patriam fidei inopem esse maluit, VMax. 4, 8, 1. ipsaque e provincia, ut quis fortunae inops, moribus turbidus, promptius ruebant, Tac. A. 4, 23. iacet en, qui possidet orbem, exiguae telluris inops, Claud. in Rufin. 2, 451. Daunia pubes sedis inops, Sil. 1, 291. decisis humilem pennis inopemque paterni et laris et fundi paupertas impulit audax, ut versus facerem, Hor. Ep. 2, 2, 50. quanto opere inclusus custodiis exercitus nostri hostis, ne qua posset erumpere, inopsque copiarum et intra se furens viribus elanguesceret! Vell. 2, 111, 4. u. so Tac. A. 15, 16; — mentis inops rapitur, quales audire solemus Threïcias fusis maenadas ire comis, Ov. F. 4, 457. u. so M. 2, 200. Sil. 5, 631. Sen. Agam. 720. saevit inops animi totamque incensa per urbem bacchatur, Virg. A. 4, 300. stat rationis inops, Stat. Theb. 1, 373. ut obtorpuisse inops consilii videretur, Liv. 44, 2, 12. u. so 26, 18, 6. Suet. Ner. 34. Tac. H. 3, 22. 68. Curt. 8, 39 (11), 3. 46 (13), 17. 9, 13 (3), 18. 10, 26 (8), 7. quin animum firmas teque ipsa recolligis, Iphi, consiliique inopes et stultos excutis ignes? Ov. M. 9, 745. corde levem atque astus inopem contundere gentem, Sil. 4, 706. cupiti martis inops, 9, 434. populus R., paulo ante gentium moderator, exutus imperio gloria iure, agitandi inops despectusque ne servilia quidem alimenta relicua habet, Sall. H. 1, 41, 11. terraque pacis inops undaque iuncta gelu (mihi videnda), Ov. Pont. 2, 2, 96. semper inops aequi, Stat. Theb. 12, 445. hesterno sermone unius cuiusdam operis, ut ait Caecilius, remigem aliquem aut baiulum nobis oratorem descripseras, inopem quemdam humanitatis aut inurbanum, Cic dOr. 2, 10, 40. laudis inopes laureae ramulos festinabunda manu decerpserunt, VMax. 2, 8, 5; — tellus - inops pecudum, nullis habitata colonis, Claud. in Rufin. 2, 39. insulam ostio amnis subiectam auro abundare, inopem equorum esse, Curt. 10, 2 (1), 11. regio deserta et aquarum inops, 9, 39 (10), 6. abscisum a corpore (caput Pompeii), inops rogi nefarium Aegyptiae perfidiae munus portatum est, VMax. 5, 1, 10. aureum seculum et oratorum et criminum inops, Tac. Or. 12. versus inopes rerum nugaeque canorae, Hor. AP. 322; — qui sic inopes et *ab* amicis et existimatione sunt, ut cet., Cic. Att. 1, 1, 2. tam inops autem ego eram ab amicis aut tam nuda res publica a magistratibus? Dom. 22, 58; — mit *Inf.*: nos nunc, inopes laudis conscendere carmen, pauperibus sacris vilia tura damus, Prop. 3, 1 (2, 10), 23.

ĭnoptābĭlis, e, **unwünschenswerth**, inoptabilis officinae disciplinam cum delectatione quadam arbitrabar, Apul. M. 9, 12.

ĭnoptātus, a, um, **unerwünscht**, lacrima semper indicium est inoptatae rei, Sen. Exc. contr. 8, 6, 5.

ĭnōrābĭlis, e, **unerbittlich**, sed pervico Aiax animo atque inorabili, Att. 158., wo jedoch *Ribb.*: evocabili liest.

ĭnōrātus, a, um, **ohne etw. vorgetragen zu haben**, quo nunc incerta re atque inorata gradum regredere conare? Enn. trag. 12. Ameriam re inorata reverterunt, Cic. SRosc. 9, 26.

ĭnordĭnālĭter, *Adv.*, **gegen die Ordnung, regelwidrig**, item in. scarificandum primo, dehinc phlebotamandum iudicavit, CAurel. Acut. 3, 4, 36.

ĭnordĭnātio, ōnis, *f.*, **die Unordnung**, ex hac inordinatione blasphemare deum conantur, Justin. Cod. 3, 43, 3. haec et talis senectus veniet mundi, irreligio, inordinatio, irrationabilitas bonorum omnium, Apul. Herm. trim. 26.

ĭnordĭnātus, a, um, **ungeordnet, ordnungslos, ordnungswidrig, regelwidrig**, per hos, qui inordinati atque incompositi obstrepunt portis, erumpamus, Liv. 22, 50, 8. Romanosque, qui alii aliunde coibant convocabanturque, ut signa in urbem inferrent, incompositos atque inordinatos fugant persequuunturque ad fossam, 44, 12, 3. exercitum - incompositum inordinatumque procedere, Curt. 5, 36 (13), 11. ad decem milia militum ferme esse inconpositorum inordinatorumque, Liv. 22, 56, 2. tum nisi exsatiati cibo vinoque arma non capiebant, dispersi, inordinati exibant, ut quibus prope certum esset hostes extra vallum non elaturos signa: adversus ita incompositos eos venientes - simul omnibus portis Romani eruperunt, Liv. 40, 28, 2. in hostes inordinatos, effusos, labore etiam et vulneribus fessos impetum faciunt, 35, 29, 5. inordinati in proelium ruunt, 23, 27, 5; — in qua (geometria), cum siderum certos constitutosque cursus numeris docet, discimus nihil esse inordinatum atque fortuitum, Quint. 1, 10, 46. nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere, Cels. 3, 3. si inordinati horrores accedunt, 7, 27; idque ex inordinato in ordinem adduxit, Cic. Univ. 3, 7; — si neque pauciora, quam oportet, neque plura neque inordinata aut indistincta dixerimus, Quint. 8, 2, 23. inordinata digerere (stilo), 10, 4, 1; — im *superl.*: eadem (chondrylle) palpebrarum pilos inordinatissimos pro cucumi efficacissime regit, Plin. 22, 22 (45), 91. — *Adv.*: quum vero ex toto convaluerit, periculosae vitae genus subito mutabit, et **inordinate** aget, Cels. 4, 32 (25). non easdem (febres) inord. redire, sed alias aliasque subinde oriri dicunt, 3, 3; — acies non **inordinatim** ut antea, sed tubarum sonitu leni ductante nullis procursantibus incedebant, Amm. 19, 7, 3.

ĭnōris, e, s. inorus.

ĭnormĭtas, ātis, *f.*, **die übermäßige Größe** (sonst enormitas), excedere legem vel vehiculi inormitate vel ponderis, Cod. Theod. 8, 5, 30. von **ĭnormis**, e, *comp.* inormior, wie *Salmas.*

Spart. Ael. Ver. 1. statt enormior geschrieben wissen wollte.

ĭnornātus, a, um, **ungeschmückt, schmucklos**, ut mulieres esse dicuntur inornatae, quas id ipsum deceat, sic cet., Cic. Or. 23, 78. quisquis inornatumque caput crinesque solutos aspiceret, Phoebi quaereret ille comam, Tibull. 2, 3, 25. inornatos laniavit diva capillos, Ov. M. 5, 472. inornatos redimitus arundine crines, 9, 3. spectat inornatos collo pendere capillos, 1, 497; — quid opus erat tantum studiis laboris impendere, si res nudas atque inornatas indicare satis videretur? Quint. 2, 4, 3. non ego inornata et dominantia nomina olum verbaque - ssatyrorum scriptor amabo, Hor. AP. 234. id obscurae potius quam inornatae orationis vitium est, Quint. 8, 3, 50. ne nuda atque inornata inventio vulgari sermone ecferatur, AHer. 4, 56, 69. quia et non inornata debet esse brevitas, Quint. 4, 2, 46. sed ne inornata sunt quidem, nisi cum sunt infra rei, de qua loquendum est, dignitatem, 8, 3, 38. u. vgl. §. 59; — non ego te meis chartis inornatum sileri totve tuos patiar labores impune, Lolli, carpere lividas obliviones, Hor. Od. 4, 9, 30. dum intelligamus hoc esse Atticum in Lysia, non quod tenuis sit atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens aut ineptum, Cic. Or. 9, 29. — *Adv.*: hoc pacto non **inornate** poterimus et in laudando et in laedendo - dicere, AHer. 4, 31, 42. u. im *comp.*: quod Paterculus res inornatius scripsisset, Front. ad Ver. imp. ep. 1.

ĭnorno, āre, **als Schmuck anlegen**, illis et frutices inoculantur et folia formantur et germina inflantur et flosculi inornantur, Tert. Anim. 19. ut autem tantum sigillarium extrinsecus quoque inornarent, satellites ei angelos proferunt, adv. Valentin. 12.

ĭnōrus, a, um, **ohne Mund**, in acta cooperta alga inoras ostreas, Turpil. 23. vgl. mit: inori inores, *e coni. Scalig.*, PDiac. p. 114, 13. inora ἄστομα, Glossar. Labb.; aber b. Gellius: quaedam animalium alia alio carent et aut caeca natura gignuntur aut inora inauditave, 6 (7), 6, 1. liest *Hertz*: inodora.

ĭnōtiōsus, a, um, **unruhevoll**, non immerito reprehenditur pronuntiatio et vultuosa et gesticulationibus molesta et vocis mutationibus resultans: nec inutiliter ex Graecis veteres transtulerunt, quod ab iis sumptum Laenus Popilius posuit, esse hanc inotiosam actionem, Quint. 11, 3, 183.

ĭnŏvo, āre, **dabei od. dazu frohlocken**, sume iam vultum laetiorem candido isto habitu tuo congruentem, comitare pompam deae sospitatricis inovanti gradu, Apul. M. 11, 15.

inp-, s. imp-.

inquaesītus, a, um, **ununtersucht**, nimio arte colligo, cur re inquaesita colligor, Naev. com. 13. od. = **ungesucht**, inquaesita ergo, sed non erepta probatur, Tert. carm. adv. Marc. 5, 3.

inquam, inquii (statt der Form inquam fingirt Priscian ein Präsens inquio, I. p. 420, 16., sagt II. p. 191, 11: inquam pro inquio dixit [Terentius Phorm. 4, 3, 15], quod in raro est usu, und beruft sich I. p. 495, 16. auf Cic. dOr. 2, 63, 256: adtendere et aucupari verba oportebit, inquio, ut ea quae sunt frigidiora vitemus, wo jedoch die Handschriften des Cicero: in quo [od. in quibus], ut ea, quae sint frigidiora vitemus, - permulta tamen acute dicemus bieten. Die gebräuchlichen Formen mit Angabe von Auctoritäten aus den verschiedenen Zeitaltern sind: Praes.: *inquam*, Enn. trag. 351. Pacuv. 125. Att. 373. Titin. 161. Plaut. Capt. 3, 1, 19. Ter. Andr. 2, 4, 6. Catull. 10, 18. Hor. Sat. 1, 9, 4. Ov. F. 4, 350. Cato frg. p. 37, 6. Varr. RR. 1, 9, 1. Cic. Am. 1, 3. u. s. w.; *inquis*, Lucr. 1, 897. Catull. 72, 7. Hor. Sat. 2, 1, 4. Juv. 8, 44. Pers. 1, 55. 112. Phaedr. 3. prol. 4. Liv. 34, 5, 10; *inquit*, Turpil. 26. Ter. Andr. 1, 1, 107. Catull. 55, 11. Ov. F. 1, 263. Phaedr. 1, 1, 12. Juv. 1, 102. Pers. 5, 85. Calp. 10, 12. Cato frg. p. 21, 4. Varr. RR. 2, 8, 6. Cic. Div. 1, 5, 8. Caes. BG. 4, 25, 3. Sall. C. 31, 9. Nep. Thras. 4, 2. Vell. 2, 14, 2. Liv. 9, 9, 1. Quint. 5, 10, 9. Plin. Ep. 1, 5, 14; *inquimus*, Hor. Sat. 1, 3, 66; *inquitis*, Arnob. 2, 4; *inquiunt*, Catull. 10, 14. Cic. II. Verr. 4, 14, 32. Auct. BAfr. 35, 4; Coniunct.: *inquiat*, AHer. 2, 21, 34; Imperf.: *inquiebat*, Cic. Top. 12, 51; Perf.: *inquii*, Catull. 10, 27; *inquisti*, Cic. dOr. 2, 64, 259; Futur.: *inquies*, Ter. Andr. 2, 3, 14. Catull. 24, 7. Cic. SRosc. 16, 47. Att. 1, 13, 6; *inquiet*, Hor. Sat. 2, 5, 43. AHer. 4, 3, 5; Imper.: *inque*, Plaut. Pseud. 1, 5, 123. Ter. Heaut. 4, 7, 1. *inquito*, Plaut. Aul. 4, 10, 58), **sagen, meinen, bemerken, einwenden, entgegnen**, der *Stellung u. Construct.* nach, kommt es zuvörderst in der Regel nach einem oder mehreren Worten einer directen Rede, und wenn sie kürzer ist, selbst an das Ende derselben zu stehen, ilico, inquam, habitat Iovis, Att. 373. transire Tiberim, inquit, patres, et intrare si possim castra hostium volo, Liv. 2, 12, 5. vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri, Juv. 8, 44. quid, si poenam, inquit, remittimus vobis, qualem nos pacem vobiscum habere speremus? si bonam dederitis, inquit, et bonam et perpetuam; si malam, haud diuturnam, Liv. 8, 21, 4. nolite oro vos, inquit, id mihi dare, quod multi invideant, Nep. Thras. 4, 2. communi sensu plane caret, inquimus, Hor. Sat. 1, 3, 66. quantum potest me certiorem, inquit, face, Ter. Phorm. 4, 3, 69. quin tu hoc potius, inquit, facis? Vell. 2, 7, 2. at saepe in magnis fit montibus, inquis, ut cet., Lucr. 1, 897. tibi ego, Antipho, has sero, inquit, Poët. b. Cic. dOr. 2, 59, 242. quid propero? Scythia est quo mittimur, inquam, Ov. Tr. 1, 3, 61. non potes avelli: simul a! simul ibimus, inquit, 1, 3, 81. quid ad istas ineptias abis? inquies, Cic. SRosc. 16, 47. und dgl.; das Subject wird, wenn es nicht vor der directen Rede vorausgegangen ist oder aus dem Zusammenhang sich von selbst ergibt, seltener voran-, in der Regel nachgestellt: quaedam inquit nudum reduce ...: en hic in roseis latet papillis! Catull. 55, 11. egomet mi ignosco, Maenius inquit, Hor. Sat. 1, 3, 23. nonne vides, aliquis cubito stantem prope tangens inquiet, ut patiens! ut amicis aptus! ut acer! 2, 5, 42. nos vero et valde quidem, Catulus inquit, putamus, Cic. dOr. 2, 8, 31. u. so

3, 12, 47. 3, 49, 190. aderunt in tempore, Manlius inquit, et cum illis aderit Manlius ipse, Liv. 8, 7, 5. unus illinc denique de summo cupressus cacumine ad nos inquit: non cet., Apul. M. 8, 18; dagegen: mendose colligis, inquit Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto, Pers. 5, 85. mane piger stertis: surge, inquit avaritia, eia surge! 5, 132. quidam notus homo cum exiret fornice, macte virtute esto, inquit sententia dia Catonis: nam cet., Hor. Sat. 1, 2, 31. sero est, inquit magister equitum, iam rescivēre, Cato frg. p. 21, 4. iam iam, inquit Catulus, intelligo, dann: pergisne, inquit Crassus, me cet., u. bald: mihi vero, Catulus inquit, placet, Cic. dOr. 3, 24, 90. u. inquit Catulus, 3, 49, 187. u. inquit Antonius, 189. bene eveniat, inquit Carneades, Att. 7, 2, 4. u. vgl. Div. 1, 5, 8. qui cum persuadere tentaret, noli oro te, inquit Pomponius, adversum eos me velle ducere cet., Nep. Att. 4, 2. spectatumne huc, inquit Minucius, ad rem fruendam oculis, sociorum caedes et incendia venimus? Liv. 22, 14, 4. u. so 3, 20, 3. 6, 35, 8. 8, 9, 1. 10, 19, 8. 21, 54, 3. 25, 11, 16. 26, 30, 12. 30, 42, 21; endlich wird es in diesen Stellungen mit *Dativ.* verbunden: huic ille, nulla, inquit, mora est, Nep. Con. 3, 3. is cum lacrimans dixisset: o quam indigna perpeteris, Phocion! huic ille, at non inopinata, inquit, Phoc. 4, 3. u. vgl. Epam. 5, 3. qui consultori dicenti, navem dividere volo, perdes, inquit, Quint. 6, 3, 87. ut Cicero - cum obvium libertum eius interrogasset, rectene omnia? dicenti: recte, mortuus est? inquit, 6, 3, 84; dagegen: quid ais, inquam homini, inpudens? Ter. Eun. 3, 1, 35. mane me, inquii puellae, Catull. 10, 27. an ista, inquit Calidio Cicero, - sic a te dicerentur? Quint. 11, 3, 155. — *Gebrauch u. Bedeutung*, a) inquam, zunächst in der Form des Gesprächs im Wechsel mit inquit, vgl.: eius disputationis sententias memoriae mandavi, quas hoc libro exposui arbitratu meo: quasi enim ipsos induxi loquentes, ne inquam et inquit saepius interponeretur, Cic. Am. 1, 3; u. so: Redeo ad altercationem. Surgit pulchellus puer, obiicit mihi me ad Baias fuisse. Falsum, sed tamen quid hoc? Simile est, inquam, quasi dicas in operto fuisse. Quid inquit, homini Arpinati cum aquis calidis? Narra, inquam, patrono tuo, qui Arpinatis aquas concupivit: nosti enim Marianas. Quousque, inquit, hunc regem feremus? Regem appellas, inquam, quum Rex tui mentionem nullam fecerit? Ille autem Regis hereditatem spe devorat. Domum, inquit, emisti? Putes, inquam, dicere, iudices emisti? Iuranti, inquit, tibi non crediderunt. Mihi vero, inquam, XXV iudices crediderunt, XXXI quoniam numos ante acceperunt, tibi nihil crediderunt. Magnis clamoribus adflictus conticuit et concidit, Cic. Att. 1, 16, 10. u. vgl. 5, 1, 3. Fin. 3, 4, 12; — sodann zur Wiederaufnahme eines Wortes nach einer Unterbrechung durch einen anderen Gedanken: idem ego ille, non enim mihi videor insolenter gloriari, quum de me apud te loquor, in ea praesertim epistola, quam nolo ab aliis legi, idem, inquam, ego recreavi adflictos animos bonorum, Cic. Att. 1, 16, 8. delector enim, quamquam te non possum, ut ais, corrumpere, delector, inquam, et familia vestra et nomine, Fin. 2, 22, 72. nihil tamen egisti, M. Antoni, cogit enim excedere propositi formam operis erumpens animo ac pectore indignatio, nihil inquam egisti mercedem coelestissimi oris et clarissimi capitis abscisi numerando, Vell. 2, 66, 3; — ferner zur Hervorhebung u. Betonung des Wortes, welches man wiederholt: Pyl. ego sum Orestes. Or. immo enim vero ego sum, inquam, Orestes, Pacuv. 125. Clit sine. Sy. non sinam inquam, Ter. Heaut. 2, 3, 137. Mi. bono animo es, duces uxorem hanc. Ae. hem. Mi. bono inquam animo es, Ad. 4, 5, 62. Mi. me ducere autem? De. te. Mi. me? De. te inquam, 5, 8, 11. Pa. itane est factum? Par. ita inquam, Hec. 5, 4, 7. mane, mane inquam, Phorm. 1, 4, 39. Ph. Stilpo'st. De. quem dixti? Ph. Stilponem inquam, 2, 3, 43. Ph. Nausistrata exi. M. os opprime. De. inpurum vide quantum valet. Ph. Nausistrata inquam. Ch. non taces? Ph. taceam? 5, 7, 93. Ch. audivi iam omnia. Da. anne haec tu omnia? Ch. audivi inquam a principio, Andr. 4, 4, 45. Si. sublimem intro hunc rape, quantum potest. Dr. quem? Si. Davom. Da. quam ob rem? Si. quia lubet: rape inquam, 5, 2, 20. Thr. tun' me prohibes, meam ne tangam? Ch. prohibebo inquam, Eun. 4, 7, 38. Me. sine me vocivom tempus nequod dem mihi laboris. Ch. non sinam inquam, Heaut. 1, 1, 38. hunc unum diem, unum inquam, hodiernum diem, hoc punctum temporis, quo loquor, defende, si potes, Cic. Phil. 2. 44, 112. per dexteram istam te oro, quam regi Deiotaro hospes hospiti porrexisti, istam inquam dexteram non tam in bellis neque in proeliis quam in promissis et fide firmiorem, Deiot. 3, 8. quum imploraret saepius usurparetque nomen civitatis, crux, crux inquam, infelici et aerumnoso - comparabatur, II. Verr. 5, 62, 162. quam (rem publicam) vos universam in hoc iudicio vestris, vestris inquam, humeris, iudices, sustinetis, Flacc. 37, 94. vix haec, si undique fulciamus, iam labefacta, vix inquam nixa in omnium nostrum humeris cohaerebunt, Har. resp. 27, 60. Satrius Rufus, cui non est cum Cicerone aemulatio et qui contentus est eloquentia seculi nostri. Est enim inquam mihi cum Cicerone aemulatio, nec sum contentus aemulatione seculi nostri, Plin. Ep. 1, 5, 11 sq. translationem, cuius adhuc novum nomen inventum est μετάστασις: novum inquam in statu, Quint. 3, 6, 53; — aber auch bes. zur Hervorhebung und Betonung eines nur einmal gesagten Wortes: pater inquam, hospites, pater me lumine orbavit, pater, Enn. trag. 351. Syre inquam, Ter. Heaut. 2, 3, 105. und dann: Syre, Syre inquam, heus heus Syre, 207. videndum'st inquam, 4, 3, 16. nimium inquam, 4, 5, 22. De. mitte me. Syr. noli inquam, Ad. 5, 2, 6. So. egon'. La. tu inquam, mulier, quae cet., Hec. 2, 1, 17. quietus esto inquam, Phorm. 4, 5, 1. crede inquam hoc mihi, Pamphile, numquam cet., Andr. 2, 4, 6. iam inquam hic adero, 4, 2, 32. Py. Thais maxumo te orabat opere, ut

cras redires. Ch. rus eo. Py. fac amabo. Ch. non possum inquam, Eun. 3, 3, 27. ne retice, ne verere, crede inquam mihi, Heaut. 1, 1, 33. fuerit Lucilius inquam comis et urbanus, fuerit limatior idem, quam -: sed ille cet., Hor. Sat. 1, 10, 64. ridet hoc inquam Venus ipsa, rident simplices nymphae ferus et Cupido, Od. 2, 8, 13. age iam has compedes, fasces inquam hos laureatos efferre ex Italia quam molestum est, Cic. Att. 8, 3, 5. tum ostendi tabellas Lentulo et quaesivi cognosceretne signum: adnuit: est vero inquam notum quidem signum, imago avi tui, Cat. 3, 5, 10. ut Asinius: audisne? furiosum inquam, non inofficiosum testamentum reprehendimus, Quint. 9, 2, 9; — endlich um das Vorhergehende durch einen Begriff od. Gedanken unter einem Gesichtspunct zu bringen und so hervorzuheben: haec est inquam societas, in qua omnia insunt, quae putant homines expetenda, Cic. Am. 22, 84. u. vgl.: virtus, virtus inquam, C. Fanni et tu Q. Muci, et conciliat animos et conservat, 27, 100. omnes inquam vincere volebamus: tu certe praecipue, qui in eum locum veneras, ubi tibi esset pereundum, nisi vicisses, Ligar. 9, 28. haec si inquam attuleris, venuste noster cenabis bene, Catull. 13, 6. — b) inquis u. inquitis, inquit u. inquiunt zur Einführung eines wirklichen od. gedachten Einwurfes (weßhalb die Rede bisweilen mit at beginnt), insbes. aber inquit = sagt Einer (Eine) od. Jemand, sagt man, heißt es: at saepe in magnis fit montibus, inquis, ut cet., Lucr. 1, 897. verum, inquis, amo, verum mihi dicite de me, Pers. 1, 55. u. vgl. 1, 112. laedere gaudes, inquis, et hoc studio pravus facis, Hor. Sat. 1, 4, 78. verum, inquis, tanti non est ingenium tuum, Phaedr. 3. prol. 4. dissimiles, inquis, causae sunt, Liv. 34, 5, 10; — non credimus, inquitis, vera esse quae dicit, Arnob. 2, 4; — at ego, inquit, vobis - rationem ostendam, qua tanta ista mala effugiatis, Sall. C. 40, 3. u. so mit at, Nep. Iphicr. 3, 4. Epam. 4, 2. 5, 5. u. andw.; at certe tamen, inquiunt, quod illic natum dicitur esse, comparasti ad lecticam homines, Catull. 10, 14. ubi sunt, Pamphile, inquiunt, scyphi? Cic. II. Verr. 4, 14, 32. nam quid, inquiunt, ad agendam causam - pertinet cet., Quint. 1, 10, 3. u. so vgl. 9, 2, 85. 12, 10, 41; — speciell wie: quid amor? inquiat quispiam, AHer. 2, 21, 34. blos inquit: cur optas quod habes? non nosti, quid pater, inquit, Chrysippus dicat, Hor. Sat. 1, 3, 126. iure, inquit, Trausius istis iurgatur verbis, 2, 2, 99. exeat, inquit, si pudor est, Juv. 3, 153. u. vgl. 7, 242. 10, 291. nondum gustaverat, inquit, vitae suavitatem, Cic. Tusc. 1, 39, 93. u. so 2, 12, 29. 5, 41, 118. Cluent. 34, 92. Phil. 1, 10, 25. II. Verr. 5, 57, 148. Leg. 2, 24, 60. Liv. 6, 40, 7. 34, 3, 9. Quint. 5, 11, 21. — c) inquit in derselben directen Rede wiederholt, wenn der Gedanke eine neue Wendung nimmt: Qui quum inter se, ut ipsorum usus ferebat, amicissime consalutassent: quid vos tandem? Crassus, numquidnam, inquit, novi? Nihil sane, inquit Catulus: etenim vides esse ludos, sed, vel tu nos ineptos licet vel molestos putes, quum ad me in Tusculanum, inquit, heri vesperi venisset Caesar de Tusculano suo, dixit cet., Cic. dOr. 2, 3, 13. Nec absurde Crantor ille -: minime, inquit assentior iis, qui istam nescio quam indolentiam magno opere laudant, quae nec potest ulla esse nec debet. Ne aegrotus sim, inquit, qui fuerat, sensus adsit, sive secetur quid sive cet., Tusc. 3, 6, 12. u. mit eingefügter Opposition: Venit Epicurus -: neglige, inquit, dolorem. — Si summus dolor est, inquit, brevem necesse est esse. — Ergo, inquit, dolor diuturnus habet laetitiae plus quam molestiae, 2, 19, 44. Verum hoc alias: nunc quod coepimus, si videtur. Mihi vero, inquit Cotta, videtur: sed -. Quam ob rem, inquit, Vellei cet., ND. 1, 7, 17. dicam equidem, Caesar, inquit, quid intelligam: sed et tu et vos hoc omnes, inquit, mementote cet., dOr. 2, 74, 298. tunc Caesar, eatur, inquit, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat: iacta alea est, inquit, Suet. Caes. 32. — d) inquam und inquit, nachdem die directe Rede schon durch einen dieselbe einleitenden Begriff angedeutet ist: ita loquitur: agedum, inquit, age ferox i cet., Catull. 63, 78. ibi ante signa Sex. Tullius - exclamat: aspice, imperator, inquit, quem ad modum exercitus tuus tibi promissa praestet, Liv. 7, 16, 5. miscuit haec lacrimis tristia dicta suis: non potes avelli: simul ibimus! inquit, Ov. Tr. 1, 3, 80. hoc adiunxit: pater meus, inquit, Hamilcar cet., Nep. Hann. 2, 3. sic indaginis princeps dehortabar: o grande, inquam, cet., Apul. M. 4, 20. u. vgl.: excepit Demochares et, te, inquit, suspendere, Sen. dIra 3, 23, 2.

1. **inquies**, ētis, *f.*, die Unruhe, furiales somni et inquies nocturna, Plin. 14, 22 (28), 142. u. vgl. Tert. Anim. 25.

2. **inquies**, ētis, unruhig, beweglich, v. Leb.: inquies homo, turbarum cupiditati semper addictus, Amm. 29, 1, 5. u. in. Persa, 19, 5, 1. vir inquies et ultra fortem temerarius, Vell. 2, 68, 3; expers consili, inquies, haec atque illa temptans metuit otium odit bellum, Sall. H. 1, 48, 11. quem corpore et lingua percitum et inquietem nomine histrionis vix sani Burbuleiam adpellabat, 2, 35. neu prolatandis seditionibus inquies ipse nos in sollicitudine adtineas, 1, 48, 16. inquies alioquin et petulans, Apul. M. 2, 16. haut minus inquies Germanus spe cupidine et diversis ducum sententiis agebat, Tac. A. 1, 68; — in quo tamen (Pompeio) animus inquies manere non potuit, Vell. 2, 77, 2. velocitas genti pernix, inquies animus, Justin. 44, 2, 5. u. vom Tag u. der Nacht: dies quo reliquiae tumulo Augusti inferebantur modo per silentium vastus, modo ploratibus inquies, Tac. A. 3, 4. nox per diversa inquies, 1, 65; — mit *Abl.* od. *Gen.*: inquies animo et occasionum haud segnis, 16, 14. is moribus inquies haec et huiuscemodi a se factitari praetendebat, 6, 18. L. Hostilius Dasianus, inquies animi, Sall. H. 4, 27.

inquiētātio, ōnis, *f.*, die Beunruhigung, MEmp. 8, 1.

inquiētātor, ōris, *m.*, der Beunruhiger, tot animarum inqu., Tert. Spect. 23.

inquiēto, ātum, āre, **beunruhigen, aus der Ruhe bringen, belästigen, stören, beschweren**, eig. u. übtr.: inquietat (hoc mare) omne quod circumfluit mare, Sen. Suas. 2; ne incubantes matrices ab aliis avibus inquietentur, Col. 8, 5, 11. cuius (equi) causa pridie circenses, ne inquietaretur, viciniae silentium per milites indicere solebat, Suet. Cal. 55. inquietatus fremitu gratuita in circo loca de media nocte occupantium omnes fustibus abegit, 26. digito inquietare (nares), Quint. 11, 3, 80; — Mesopotamiae tractus omnes crebro inquietari sueti, Amm. 14, 3, 2. non temere urbe oppidove ullo egressus aut quoquam ingressus est nisi vespera aut noctu, ne quem officii causa inquietaret, Suet. Aug. 53. tam multis undique rusticorum libellis et tam querulis inquietor, Plin. Ep. 9, 15, 1. nulla spe, nullo timore sollicitor, nullis rumoribus inquietor, 1, 9, 5. summissis qui et Romae morantem litibus et in secessu quiescentem per convicia et iocos terra marique praetervehentes inquietarent, Suet. Ner. 34. extraneo vel etiam domesticorum aliquo deferente assidue varieque inquietatus, Claud. 9. probatam enim a marito uxorem et quiescens matrimonium non debet alius turbare atque inquietare, Ulp. Dig. 48, 5, 26. sciant heredes mei, nullam pecuniam esse penes uxorem meam, sed nec aliud quicquam, ideoque hoc nomine eam inquietari nolo, Modestin. Dig. 31, 1, 34. §. 3. non discurris nec locorum mutationibus inquietaris: aegri animi ista iactatio est, Sen. Ep. 1, 2, 1. hortorum custodes umbris inquietatos, Suet. Cal. 59; — multa interveniunt, quae perturbent animum, opiniones inter se contrariae mentem inquietabant, Sen. Vit. beat. 12, 1; inquietare victoriam, morari pacem, domos arasque cruore foedare suprema victis solatia amplectebantur, Tac. H. 3, 84.

inquiētūdo, ĭnis, **die Unruhe, Beschwerde**, eig. u. übtr.: tandemque non sine quorundam discrimine castra praesidiaria inquietudine urgentis amnis exempta nunc valida sunt, Amm. 28, 2, 4; — iam inde incipiet et capitis inquietudo et caligine visus hebetabitur, Solin. 1, 62. stomachum corroborat herba absinthii decocta cum vino austero, si febres non erunt: quod si inquietudo fuerit cet., MEmpir. 20; — unde constat merito rectorem provinciae - sententiam dedisse, ne de cetero inquietudinem sustineres, Imp. Diocl. et Maxim. Cod. 7, 14, 5.

inquiētus, a, um, **unruhig, beweglich, wach**, eig. u. übtr.: premens littus maris inquieti, Sen. Troad. 841. auster dux inquieti turbidus Hadriae, Hor. Od. 3, 3, 5. hae (fenestrae), cum serenus dies et inmotus, omnes, cum hinc vel inde ventus inquietus, qua venti quiescunt, sine iniuria patent, Plin. Ep. 2, 17, 16. ego inquietā montium iaceam morā, näml. Symplegadum, Sen. Herc. fur. 1215. Arcadum si quis populis vetustis fecerit silvas aper inquietas, Herc. Oet. 1537; — dic, ad aeternos properare manes Herculem et regnum canis inquieti, 1526. tertium sollers genus novas ad artes extitit, sanctum tamen: mox inquietum, quod sequi cursu feras auderet arces, Oct. 409. ut inquietam virginem carcer domet, Agam. 992. cum Appius - inquietum hominem et tribunatum etiam nunc spirantem locum seditionis quaerere diceret, Liv. 3, 46, 2. C. Marius - immodicus gloriae, insatiabilis, impotens semperque inquietus, Vell. 2, 11, 1; Diocletianum omnes - Augustum appellaverunt - consilii semper alti non numquam tamen effrontis sed prudentiae nimia pervicacia motus inquieti pectoris comprimentis, Vopisc. Numer. 13. inquietis assidens praecordiis pavore somnos auferam, Hor. Epod. 5, 95. ipse iuvenis ardentis animi et domi uxore Tullia inquietum animum stimulante. Liv. 1, 46, 2. sed inquietā rapitur hinc audaciā, hinc temeritate fertur in praeceps sua, Sen. Oct. 840; — nec tranquillior nox diem tam foede actum excepit: lux deinde noctem inquietam insecuta est, Liv. 5, 42, 6; conceptis ritu patrio verbis nihil inquietum acturos, Amm. 17, 1, 3; — mit *Abl.*: ubique hasta et sector et inquieta urbs actionibus, Tac. H. 1, 20. Galliam et barbarorum incursionibus et principum discordia inquietam, Suet. Tib. 9. ad ordinandam provinciam et intestina dissensione et barbarorum tumultu inquietam, Suet. Galb. 7. quidam servulûm strepitu scilicet divinitus inquietus proserpit leniter, Apul. M. 4, 19; — semper aut *in* externos aut in domesticos motus inquieti, natura taciti, ad faciendum quam ad dicendum promptiores, Justin. 41, 3, 8. res inquieta est in se ipsam felicitas, Syr. 732; — im *superl.*: Saturninus oriundo fuit Gallus ex gente hominum inquietissima et avida semper vel faciendi principis vel imperii, Vopisc. Saturn. 7. inter adfectus inquietissimos rem quietissimam, fidem, quaeris, Sen. Ben. 7, 26, 5. — *Adv. comp.*: eaque confidentia deinceps inquietius agitans multa - periit carnificis manu, Amm. 27, 3, 2. idem Dynamius inquietius agens, 15, 5, 4.

inquĭlīnātus, us, *m.*, **das Einliegen, das zur Miethe Wohnen**, nur übtr.: certe enim domus animae caro est, et inquilinus carnis anima: desiderabit itaque inquilinus ex causa et necessitate huius nominis profutura domui toto inquilinatus sui tempore, Tert. An. 38. u. vgl. Sidon. Ep. 5, 19.

inquĭlīnus, a, um, **einliegend, bei Jmdm. zur Miethe wohnend, im Hause wohnend**, in his, quae me sine avocatione circumstrepunt, essedas transcurrentes pono et fabrum inquilinum et ferrarium vicinum, Sen. Ep. 6, 4, 4 (56). vicinus Novio vel inquilinus sit, si quis Novium videre non volt, Mart. 1, 86, 12. u. vgl. jenen böswilligen Ausdruck des Catilina: ne existumarent sibi, patricio homini - perdita re publica opus esse, cum eam servaret M. Tullius, inquilinus civis urbis Romae, Cicero's Heimathsstadt war Arpinum, der schon 188 v. Chr. das ius suffragii ertheilt worden war, Sall. C. 31, 7. Gewöhnlich *Subst.* **inquilinus**, i, *m.* u. **inquilina**, ae, *f.*, **der Einlieger, Abmiether, Miethsmann u. die Einliegerin u. s. w.**, eig. u. übtr.: quae in illa villa antea dicebantur! quae cogitabantur! quae litteris mandabantur! — At vero te inquilino, non enim domino, personabant omnia vocibus ebriorum

cet., Cic. Phil. 2, 41, 105. u. vgl.: non aliter Massilienses, qui nunc inquilini videantur, dominos quandoque regionum futuros, Justin. 43, 4, 5. ut is, qui hypothecam dedit, pro colono in agro, in aedibus autem pro inquilino sit, Marcell. Dig. 41, 2, 37. hoc interdictum proponitur inquilino, qui soluta pensione vult migrare: nam colono non competit, Ulp. Dig. 43, 33, 32. §. 1; — equestri loco natum Sp. Carvilium et mox M. Catonem, novum etiam Tusculo urbis inquilinum, Mummiumque Achaicum in consulatus, censuras et triumphos provexēre, Vell. 2, 128, 2. quod - hic in aedilitate inquilinos praediorum suorum contra vetitum cocta vendentes multasset, Suet. Claud. 38. inquilinos privatarum aedium atque insularum pensionem annuam repraesentare fisco (iussit), Ner. 44. Hostilia vicus adluitur Pado: huius (der Umgegend des P.) inquilini pabulo circa deficiente inponunt navibus alvos cet., Plin. 21, 12 (43), 73; — sic veteres inquilinos indulgentia loci et consuetudo etiam inter iniurias detinet, Sen. Ep. 8, 1, 16 (70). tabernae mihi duae corruerunt reliquaeque rimas agunt: itaque non solum inquilini, sed mures etiam migraverunt, Cic. Att. 14, 9, 1; — übtr.: erant perpetui carcerum inquilini, Amm. 30, 5, 6. quidni noverim? pertinacissimos quidem et adsiduos, quos ego non discipulos philosophorum, sed inquilinos voco, Sen. Ep. 18, 5, 5 (108). anima - inquilina est carnis, Tert. Resurr. carn 46. und: certe enim domus animae caro est et inquilinus carnis anima, Anim. 38. in quarum locum subierunt inquilinae impietas, perfidia, impudicitia, Varr. b. Non. p. 403, 28.

inquĭnāmentum, i, *n.* (vgl. inquino), der **Koth, Schmutz, Unrath, Unflath**, ut iam squalor de re alia nulla, quam de solis inquinamentis dici coeperit, Gell. 2, 6, 25. Macrob. Sat. 6, 7, 19. si muscus non nascetur, neque iuncus, neque inquinatus ab aliquo inquinamento is locus fuerit, Vitr. 8, 5. ab initio prospicientes sibi inter cetera idololatriae etiam spectaculorum inquinamenta, Tert. Spect. 10.

inquĭnātio, ōnis, *f.*, das **Kothigmachen, Beschmutzen, Beflecken**, Vulg. Sap. 14, 26.

inquĭno, āvi, ātum, āre (vgl.: cunire et stercus facere, unde et inquinare, PDiac. p. 50, 16. u. ancunulentae feminae menstruo tempore appellantur, unde trahitur inquinamentum, p. 11, 12. und: coenu-m, cuni-o, in-quin-o, *Curtius* Grundzüge I. p. 128, 82), 1) allgem. Sprachgebrauch, im schlimmen Sinne, eig. u. übtr., **kothig machen, beschmutzen, besudeln, beflecken, begeifern, schänden, entehren, verunzieren, verunstalten, verderben**, nunc senex est in tonstrina: nunc iam cultrum attinet: ne id quidem involucri inicere voluit, vestem ut ne inquinet, Plaut. Capt. 2, 2, 16. iam paene inquinavi pallium, Pseud. 5, 1, 34. si quis vestimenta sciderit vel inquinaverit, Aquiliā quasi ruperit tenetur, Ulp. Dig. 9, 2, 27. §. 18. inquinet arma situs, Ov. F. 4, 928. si lolium aut avenam in segetem alienam inieceris, quo eam inquinares, non solum cet., Ulp. Dig. 9, 2, 27. §. 13. si pace tellus plena, si nullae gemunt urbes, nec aras impias quisquam inquinat, Sen. Herc. Oet. 1702. ille cruorem consules unius Pellaeis ensibus hausit: inquinat hic omnes, Claud. in Eutr. 1, 482. quod tu si manibus teras fricesque, non unquam digitum inquinare posses, Catull. 23, 22. dextra inquinetur: laudibus maculam imprimam, Sen. Herc. Oet. 1455. dum modo purpureo spument mihi dolia musto et nova pressantes inquinet uva pedes, Catull. 4, 16 (3, 17), 17. et infans cum paribus inquinata sum et subinde - maioribus me pueris adplicui, Petron. 25, 5; — übtr.: inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit, Curt. 8, 33 (11), 32. quid facis? amplexus inquinat illa tuos, Ov. F. 3, 496. fecunda culpae saecula nuptias primum inquinavere et genus et domos, Hor. Od. 3, 6, 17. aeque foedum certamen inquinandi famam alterius cum suae famae damno factum est exitu censurae, Liv. 29, 37, 11. obscurantis est omnem splendorem honestatis, ne dicam inquinantis, Cic. Fin. 5, 8, 22. inquinat egregios adiuncta superbia mores, Claud. IV. Cons. Hon. 305. morumque vitiis nomen Augustum inquinat, Sen. Oct. 250; — hominum - ore, lingua, manu, vita omni inquinatum (vidistis), Cic. Cael. 32, 78. Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur, Curt. 6, 44 (11), 37; — mit *Ablat.*: Darius in fuga quum aquam turbidam et cadaveribus inquinatam bibisset, negavit umquam se bibisse iucundius, Cic. Tusc. 5, 34, 97. mentior at si quid, merdis caput inquiner albis corvorum, Hor. Sat. 1, 8, 37. facilis vindicta est mihi, inquinari nolo ignavo sanguine, Phaedr. 1. 31, 10; — übtr.: quod (lignum) - quum inquinassent contumelia (ranae), Phaedr. 1, 2, 21. vasa deinde centenaria argentea scalpta et nonnulla schematibus libidinosissimis inquinata, Lamprid. Heliog. 19. video nulla esse comitia tam inquinata largitione, quibus non gratis aliquae centuriae renuncient suos magno opere necessarios, QCic. Pet. cons. 14, 56. nullum igitur eorum factum potest utile esse, quum sit tot vitiis inquinatum, Cic. Off. 3, 14, 60. omnibus flagitiis vita inquinata, SRosc. 24, 68. quos tu si sodales vocas, officiosam amicitiam nomine inquinas criminoso, Planc. 19, 46. ne et severitas illius crudelitatis nomine inquinaretur, Spart. Carac. 11. idcirco in hanc urbem venisti, ut huius urbis iura et exempla corrumperes domesticaque immanitate nostrae civitatis humanitatem inquinares? Cic. Deiot. 12, 32; — qui senatum primus libertinorum filiis lectis inquinaverat, Liv. 9, 46, 10. quos iste agros ereptos rei publicae turpissimis possessoribus inquinavit, Cic. Phil. 2, 17, 43; — sed idem casus illum ignarum quid profiteretur, quum se philosophum esse diceret, istius impurissimae atque intemperantissimae pecudis coeno et sordibus inquinavit, Pis. 29, 72. basiis olidissimis inquinavit (nos), Petr. 21, 2. quibus (libidinibus) caecati vel domesticis vitiis atque flagitiis se inquinavissent, vel cet., Cic. Tusc. 1, 30, 72. nolo ut in socerum manus armes, nec ut te caede cognata inquines, Medea cogit, Sen. Med. 523. omnibus se sceleribus inquinavit, Eutr. 9, 19.

vituperare quisquam vitae parentem et hoc parricidio se inquinare audet - ut cet., Cic. Tusc. 5, 2, 6. homines sceleribus et parricidiis inquinatos nihilo miseriores esse quam eos, qui cet., Fin. 4, 23, 63. falsa criminatione inquinando fidum lateri eius custodem eripuit, VMax. 3, 3. Ext. 5. — *Rhetorisch*: quo provisum est, ne obscena Genucii praesentia inquinataque voce tribunalia magistratuum sub specie petiti iuris polluerentur, 7, 7, 6. est enim vitiosum - in verbis, si inquinatum, si abiectum, si non aptum, si durum, si longe petitum, Cic. Opt. gen. or. 3, 7. u. mit *Abl.*: splendidis nominibus illuminatus est versus, sed proximus inquinatus insuavissima littera, Or. 49, 163. exigitur enim iam ab oratore etiam poëticus decor, non Accii aut Pacuvii veterno inquinatus, Tac. Or. 20. togatis excellit Afranius: utinam non inquinasset argumenta puerorum foedis amoribus mores suos fassus, Quint. 10, 1, 100. u. vgl. 2, 5, 24. 4, 2, 102. — *Ptcp. compar.*: nam dextra pater inquinatiore, culo filius est voraciore, Catull. 33, 3. u. vgl. umschrieben: quid magis inquinatum, deformatum, perversum, conturbatum dici potest, quam cet., Cic. Har. resp. 12, 25; utrum tandem C. Marius splendidior, quum -? an ille demens et iam pridem ad poenam exitiumque praeceps foedior atque inquinatior in Cn. Pompeio accusando quam in universo senatu vituperando fuit? Cic. Har. resp. 24, 51. quis in voluptatibus inquinatior? Cael. 6, 13. nihil enim illo homine levius, nihil egentius, nihil inquinatius, Flacc. 22, 53; im *superl.*: quae sordidissima est illa quidem ratio et inquinatissima, Off. 2, 6, 21. tantum eius sermo inquinatissimus et blanditiae flagitiosae valuerunt, ut cet., II. Verr. 3, 26, 65. — *Adv.*: diligenter loquendi laude caruit neque tamen est admodum inquinate locutus, verderbt, dem reinen Sprachgebrauch zuwider, Cic. Brut. 37, 140. confluxerunt enim et Athenas et in hanc urbem multi inquinate loquentes ex diversis locis, 74, 258.

2) seltener Sprachgebrauch, im Allg. (wie inficere, imbuere u. dgl.), **einer Sache einen anderen Anstrich geben, färben, insbes. etw. verdunkeln, trüben, od. etw. mit etw. versetzen, einer Sache eine Beimischung geben** u. dgl., eig. u. übtr.: color arte compositus inquinat corpus, non mutat, Petron. 102, 15. bis murice vellus inquinatum, Mart. 4, 4, 6, exigua nubes sordido crescens globo nitidum cadentis inquinat Phoebi iubar, Sen. Agam. 460; — mit *Ablat.*: nihil aut minimum pluviā inquinatur (aqua Marcia), Frontin. Aquaed. 89; hinc (gurgitem) dea praevitiat portentificisque venenis inquinat, Ov. M. 14, 55; — übtr.: Juppiter illa piae secrevit littora genti, ut inquinavit aere tempus aureum, Hor. Epod. 16, 63; — litteris satis inquinatus est, er hat einen hinreichenden wissenschaftlichen Anstrich, Petron. 46, 7. diu in istis vitiis iacuimus, elui difficile est: non enim inquinati sumus, sed infecti, denn sie kleben uns nicht blos äußerlich an, sondern sind in unser Inneres eingedrungen, Sen. Ep. 6, 7 9 (59).

inquio, is, s. inquam.

inquīro, quīsīvi, quīsītum, quīrĕre (in u. quaero), Jmdn. od. Etw. **aufsuchen, erspähen, ausspähen**, übtr. **untersuchen, erforschen**, eig. u. übtr. **nach** Jmdn. od. Etw. **suchen, spähen, forschen, fragen**, insb. etw. **gerichtlich untersuchen**, wegen etw. od. gegen Jmdn. od. etw. **eine gerichtliche Untersuchung od. ein gerichtliches Verfahren anstellen, einleiten** (d. i. Beweismittel u. Zeugen für eine Klage herbeischaffen), 1) eig.: te, Sol, invoco, [mi proave,] ut mihi potestatem duis inquirendi mei parentis, Pacuv. 219; — itaque nec salutatis matribus, e quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur, Justin. 3, 4, 10. iacebant itaque plurimi transfixi letaliter —, alii semineces labente iam spiritu lucis usuram oculis morientibus inquirebant, Amm. 16, 12, 53. — 2) übtr. a) im Allg.: at si forte velis *in* nos inquirere, nemo est, qui se, quod patitur, commeruisse neget, Ov. Pont. 3, 6, 33. sed obstitit Oceanus in se simul atque in Herculem inquiri, Tac. G. 34. nimium tamen inquirens in se atque ipse sese observans metuensque, ne vitiosum colligeret, etiam verum sanguinem deperdebat, Cic. Brut. 82, 283. sed tamen hic corrector in eo ipso loco, quo reprehendit, ut a me animadversum est studiose inquirente in eum, immittit imprudens ipse senarium, Or. 56, 190; in hunc oculi omnium coniiciuntur atque in eum, quid agat, quem ad modum vivat, inquiritur, Off. 2, 13, 44; — ipsa (Fama) quid in caelo rerum pelagoque geratur et tellure, videt totumque inquirit in orbem, Ov. M. 12, 62. filius ante diem patrios inquirit in annos, 1, 148. queri libet, quod in secreta nostra non inquirant principes nisi quos odimus, Plin. Pan. 68, 6. Att. quorsum tandem aut cur ista quaeris? M. nihil sane, nisi ne nimis diligenter inquiras in ea, quae isto modo memoriae sint prodita, Cic. Leg. 1, 1, 4; — mit *Accus.*: Juppiter e terra genitam mentitur (vaccam), ut auctor desinat inquiri, Ov. M. 1, 615; — quoniam tu animo tamen omnia possis protrahere in lucem atque omnes inquirere risus, Lucr. 4, 1188. circumfundebanturque obviis sciscitantes neque avelli, utique ab notis, priusquam ordine omnia inquisissent, poterant, Liv. 22, 7, 12. medendae valitudini leniendisque morbis nullam divinam humanamque opem non adhibuit inquisito omni sacrificiorum remediorumque genere, Suet. Tit. 8. prisco etiam instituto rebus divinis opera datur, cum aliquid commendandum est, precatione, cum exposcendum, voto, cum solvendum, gratulatione, cum inquirendum, vel extis vel sortibus, VMax. 1, 1, 1. mihi denique proventum huius peregrinationis inquirenti multa respondit et oppido mira et satis varia, Apul. M. 2, 12. at tibi contra evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi, Hor. Sat. 1, 3, 27; conscius sum mihi - quaeque antea scierim quaeque operis huiusce gratia potuerim inquirere, candide me atque simpliciter in notitiam eorum, qui -, protulisse, Quint. 12, 11, 8. multa rerum cognitio (eius erat): in qua tamen aliquando ab his, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus est, 10, 1, 128.

inquirendo scribendoque talia consolemur otium nostrum, 2, 12, 12. etymologia, quae verborum originem inquirit, 1, 6, 28; — sive velis, qui sint, mores inquirere nostros, errorem misero detrahe, labe carent, Ov. Pont. 4, 8, 19. u. so mit bloßem *Relativ.*: primum inquiram, quid sit furere, Hor. Sat. 2, 3, 41: iura senes norint et quid liceatque nefasque fasque sit, inquirant legumque examina servent, Ov. M. 9, 551. cui placeas, inquire tamen, 1, 512; — *de* natura animae et dissociatione spiritus corporisque inquirebat, Tac. A. 16, 34. ne parum diligenter de opere, quod aggressi sumus, videremur, Quint. 3, 11, 21; — *absol.*: ipse ne vestigium quidem de hoc, quamvis satis curiose inquirerem, inveni, Suet. Vesp. 1. — *PAdv.*: multi philosophiae sectatores - satis **inquisite** satisque sollicite quaesiverunt cet., eingehend, in eingehender Weise, Gell. 1, 3, 9. — b) insbes. gerichtlich: scis tu illum accusationem cogitare, inquirere *in* competitores, testes quaerere? Cic. Mur. 21, 45. ego sorte datum offenderem, ut etiam inquireret in eum, quem reliquissem? Att. 6, 6, 4. quod te accusaturus sit et quod inquisitum in te venerit, II. Verr. 4, 65, 145. quum ego diem inquirendi in Siciliam perexiguam postulavissem, I. Verr. 2, 6; — mit *Accus.*: an et quatenus latrones placeret inquiri, Apul. M. 7, 1; iuvenis ante doctrinam deos spernentem natus rem inquisitam, ne quid incompertum deferret, ad consulem detulit, Liv. 10, 40, 10. nec quicquam statim, ne aliud inveniretur, ausus inquirere, Suet. Aug. 27. nec quicquam ultra - inquisivit, 51; — *de* capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus, in pace erat vulgi, Curt. 6, 32 (8), 25. speculatum magis inquisitumque missi de iis, quorum Perseus Demetrium insimulasset sermonum cum Romanis, maxime cum T. Quinctio adversus fratrem de regno habitorum, Liv. 40, 20, 3; — *absol.*: quin Romam quoque et ad principum quosdam inquirendo ventum est, 9, 25, 3. electusque tunc a provincia ad inquirendum, non tamquam bonus et fidelis, sed tamquam Classici inimicus, Plin. Ep. 3, 9, 31.

inquīsītio, ōnis, *f.*, das Aufsuchen, Erspähen, Ausspähen, übtr. die Untersuchung, Erforschung, eig. u. übtr., das Suchen, Spähen, Forschen, Fragen nach etw., insbes. die gerichtliche Untersuchung, die Einleitung eines gerichtlichen Verfahrens (durch Herbeischaffung von Beweismitteln u. Zeugen zu einer Klage), 1) eig.: sed tu cave inquisitioni mihi sis, daß ich dich erst aufsuchen muß, Plaut. Cas. 3, 1, 16. ita longa inquisitione vesica laeditur excitatque inflammationes mortiferas, Cels. 7, 26, 3; — ab uno animali sepulchra erui inquisitione corporum, Plin. 8, 30 (44), 106; Amyntam - ad inquisitionem novorum militum misit, Curt. 4, 28 (6), 30. inquisitioni commilitonum potius insisteretur, Apul. M. 7, 4. — 2) übtr. a) im Allg.: per omnem valetudinem eius crebrius quam ex more principatus per nuntios visentes et libertorum primi et medicorum intimi venēre, sive cura illud sive inquisitio erat, Tac. Agr. 43. adempta per inquisitiones etiam loquendi audiendique commercio, 2; — auscultatio et publicorum secretorumque inquisitio et multarum rerum scientia, quae nec tuto narrantur nec tuto audiuntur, Sen. Tranqu. an. 12, 7. u. wissensch.: in primisque hominis est propria veri inquisitio atque investigatio, Cic. Off. 1, 4, 13. quod tempus non tam stilo quam inquisitioni instituti operis datum est, Quint. ep. ad Tryph. 1. opus inquisitione opinionum longe difficillimum, 3, 1, 2. — b) insbes.: Norbano tamen non ordo legis, non legati nomen, non inquisitionis officium praesidio fuit, Plin. Ep. 3, 9, 31. cura et inquisitione opus est, quis reum premat quas et quibus ex causis inimicitias habeat, Quint. 5, 7, 23. addiderunt Baetici quod simul socios ministrosque Classici detulerunt nominatimque in eos inquisitionem postulaverunt, Plin. Ep. 3, 19, 6. inquisitionem annuam impetraverant, Tac. A. 13, 43. censuit Acilius Rufus, consul designatus, inquisitionem Bithynis dandam, Plin. Ep. 5, 20, 6. quarum rerum invidia lege hac recenti ac nova certus est inquisitioni comitum numerus constitutus, Cic. Flacc. 6, 13. utinamque inferos potius et quoscumque de suspicionibus suis deos consuluisset, quam lupanaribus atque prostitutis mandasset inquisitiones eas, Plin. 30, 1 (5), 115. cumque res in inquisitionem veniret cet., Amm. 16, 12, 53. iubetur - crimen acri inquisitione spectare, 16, 8, 5. decuriae pro more censuris principum examinantur, inquisitio per parietes agitur, Plin. 29, 1 (8), 18. sed omnis ista celeritas ac festinatio, quod inquisitionem, quod priorem actionem totam sustulisti, illud patefecit et illustravit, quod cet., Cic. Scaur. frg. 14, 30. p. 232. lecti si sunt, inquisitio peccavit, Plin. Ep. 10, 30 (39), 2; — ecquem existimatis umquam ulla in provincia reum absentem contra inquisitionem accusatoris tantis opibus, tanta cupiditate esse defensum? Cic. II. Verr. 2, 4, 11. non placet mihi inquisitio candidati praenuncia repulsae, Mur. 21, 44.

inquīsītor, ōris, *m.*, der Aufsucher, Späher, übtr. der Untersucher, Erforscher, insbes. derjenige, welcher ein gerichtliches Verfahren einleitet (durch Herbeischaffen von Beweismitteln u. Zeugen), 1) eig.: dispersi protinus algae inquisitores agerent cum remige nudo, Juv. 4, 48. scrutatur vestigia atque persequitur (canis), comitantem ad feram inquisitorem (d. Jäger) loro trahens, Plin. 8, 40 (61), 147. — 2) übtr. a) im Allg.: inquisitorem habebat veterem amicum, Sen. Ben. 5, 25, 2. seque ab inquisitoribus (ut) redimeret, Suet. Caes. 1; — Straton ex eadem schola est, qui hanc partem philosophiae maxime coluit et rerum naturae inquisitor fuit, Sen. NQ. 6, 13, 2. dicendum est, quid his postea veri sollicitior inquisitor philosophiae cultus adiecerit, Macrob. Somn. Scip. 1, 11, 1. — b) insbes.: e testibus quidam - Norbanum Licinianum, legatum et inquisitorem, reum postulavit, Plin. Ep. 3, 9, 29. quem eundem conscium et inquisitorem non tolerabant, Tac. A. 15, 66. ille Achaicus inquisitor ne Brundisium quidem pervenit, Cic. I. Verr. 2, 6. plures notare conatus magna inqui-

sitorum neglegentia sed suo maiore dedecore innoxios fere repperit, Suet. Claud. 19. delicta neque observabat omnia neque pro modo exsequebatur, sed desertorum ac seditiosorum et inquisitor et punitor acerrimus conivebat in ceteris, Caes. 67.

inquīsītus, a, um, *Ptcp.*, f. inquiro.

inquīsītus, a, um (negat. in), **ununtersucht**, istanc rem inquisitam certum'st non amittere, Plaut. Amph. 2, 2, 217. nam me quam illam quaestionem inquisitam hodie amittere mortuom satiu'st, 4, 1, 9.

inr-, f. irr-.

inrectus, a, um, **ungerade**, vulpinari dictum est fraudibus et mendaciis vera pervertere vel effugere: dictum ab inrecto vel intorto vulpium cursu, Non. p. 46, 24.

insaeptus, a, um, f. inseptus.

insaevio, īre, **wüthende Angriffe machen**, videmus - arietes pro suis ovibus capitaliter insaevire, Cassiod. Var. 1, 37.

insălūber od. **insălūbris**, is, e, **ungesund**, hic (Oxus), qui limum vehit, turbidus semper, insalubris est potui, Curt. 7, 40 (10), 13. lentus hic (Belus) cursu, insaluber potu, Plin. 36, 26 (65), 190. fundum sicuti ne fecundissimi quidem soli, cum sit insalubris, ita nec effeti, si vel saluberrimus sit, parandum, Col. 1, 4, 2. amavi curam et sollicitudinem tuam, quod, cum audisses me aestate Tuscos meos petiturum, ne facerem suasisti, dum putas insalubres, Plin. Ep. 5, 6, 1. cum viderent alia salubria alia insalubria, Quint. 3, 2, 3. famem pestilentia secuta est: quippe insalubrium ciborum novi succi - vulgaverant morbos, Curt. 9, 40 (10), 13; — in Africa meridiem vineas spectare et viti inutile, colono insalubre est, Plin. 17, 2 (2), 20; — im *compar.*: id autem in ea (aqua) levissimum est, quod evaporatur: manet autem quod est gravius et sordidius et insalubrius, Gell. 19, 5, 6; — im *superl.*: vinum fumo inveteratum insaluberrimum, Plin. 23, 1 (22), 40. vexat igitur civitatem insaluberrimo tempore, Plin. Ep. 4, 2, 6. — *Adv.*: loco et causae huic non **insalubriter** coaptatur, und: parentibus naturae insalubriter indulgentibus, unheilsam, unnütz, Salv. in avar. 3.

insălūtātus, a, um, **nicht gegrüßt** od. **ohne Abschied zu nehmen**, annis iam multis insalutatus, Sidon. Ep. 4, 10. u. so 9, 9. inque salutatam linquo, Virg. A. 9, 288.

insānābĭlis, e, **unheilbar, unabwendbar, unvermeidlich**, eig. u. übtr. als Attrib. od. Prädicat, a) eig.: quum insanabile vulnus acceperim, Curt. 9, 23 (5), 26. qua respersum vulnus ita insanabile facit cet., Col. 7, 5, 13. in his autem ante omnia scire medicus debet, quae (vulnera) insanabilia sint, quae difficilem curationem habeant, quae promptiorem, Cels. 5, 26, 1. quum etiam leves plagae insanabiles essent, Curt. 9, 33 (8), 20. erat illi natus insanabilis clavus, cuius taedio ad mortem inrevocabili constantia decucurrit, Plin. Ep. 3, 7, 2. ventri nullum os subest: sed ibi perniciosae admodum fistulae fiunt: adeo ut Sostratus insanabiles esse crediderit, Cels. 7, 4, 3. quum corpora nobis infirma dedisset (natura) iisque et morbos insanabiles et dolores intolerabiles adiunxisset, Cic. Tusc. 5, 1, 3. u. so Cels. 3, 27, 1. Amm. 23, 6, 24. u. vgl.: senectus enim insanabilis morbus est, Sen. Ep. 18, 5, 29 (108). si tribus Anticyris caput insanabile nunquam tonsori Licino commiserit, Hor. AP. 300; — insanabili veneno morsus inficitur, Plin. 7, 15 (13), 64. insanabili leto perire, 24, 17 (100), 157; — sanare quae apud alios insanabilia sunt, Mel. 3, 6, 3. remedia insanabilibus conor adhibere, Curt. 10, 10 (2), 21. — b) übtr.: nunc, quoniam tuum insanabile ingenium est, at tu tuo supplicio doce humanum genus ea sancta credere, quae a te violata sunt, Liv. 1, 28, 9. nam si discedas, laqueo tenet ambitiosum [consuetudo mali, tenet insanabile multos] scribendi cacoethes et aegro in corde senescit, Juv. 7, 51. utcunque in illis qui morbo finiuntur magnum ex ipsa necessitate solacium est, in iis vero, quos arcessita mors aufert, hic insanabilis dolor est, quod creduntur potuisse diu vivere, Plin. Ep. 1, 12, 2. u. so Quint. 6. pr. 5. vitabit insanabiles contumelias, Cic. Or. 26, 89. tanta plerosque labes insanabilium flagitiorum oppressit, Amm. 28, 4, 5; nihil certe insanabile nec quod bello et armis persequendum esse censeatis commisi, Liv. 42, 42, 9. u. im *compar.*: laetari quod nihil tristius nec insanabilius esset et P. Scipionem deûm benignitate et rem publicam esse gratiae referendae, 28, 25, 7. — *Adv.*: cum animo morbo **insanabiliter** aegro, Marcell. et Faust. in libr. Prec. ad Imp. p. 19. ed. Sirmond.

insāne, *Adv.*, f. insanus.

insānia, ae, *f.*, **der heillose, ungesunde, unnormale Zustand**, u. zwar 1) **das heillose Gebahren, das Ungeheuerliche, die Uebertriebenheit, maßlose Verschwendung**, ea villa, quae nunc est, tamquam philosopha videtur esse, quae obiurget caeterarum villarum insaniam, Cic. III. QFratr. 1, 2, 5. confines ei (Atlanti) Mauri, quibus plurima arbor citri et mensarum insania, quas feminae viris contra margaritas regerunt, Plin. 13, 15 (29), 91. quis Lentuli societates cum indicibus, quis insaniam libidinum, quis perversam atque impiam religionem recordatur, qui illum aut nefarie cogitasse aut stulte sperasse miretur? Cic. Sull. 25, 70. inter aliarum parva principia rerum ludorum quoque prima origo ponenda visa est, ut appareret, quam ab sano initio res in hanc vix opulentis regnis tolerabilem insaniam venerit, Liv. 7, 2, 13. optumumque est, ut volgo dixēre, aliena insania frui, sed ita ut villarum tutela non sit oneri, Plin. 18, 5 (6), 31. temptatum est tingui linum quoque, ut vestium insaniam acciperet, 19, 1 (5), 22. — 2) geistig: **Wahnsinn, Tollheit, Wuth**, a) als Krankheit des Geistes: Incipiam ab insania primamque huius ipsius partem aggrediar, quae et acuta et in febre est: φρενῖτιν Graeci appellant (so 2, 1), dann: Alterum insaniae genus est, quod spatium longius recipit: quia fere sine febri incipit, leves deinde febriculas excitat: consistit in tristitia, quam videtur bilis atra contrahere, endlich: Ter-

tium genus insaniae est, ex his longissimum, adeo ut vitam ipsam non impediat: quod robusti corporis esse consuevit. Huius autem ipsius species duae sunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur, quales insanientem Aiacem vel Orestem percepisse poëtae ferunt: quidam animo desipiunt, Cels. 3, 18. varia sunt genera eius (insaniae) et nullum certius quam quod in caedes hominum et laniationes pervenit, Sen. Clem. 2, 4, 2. inter insaniam publicam et hanc, quae medicis traditur, nihil interest, nisi quod haec morbo laborat, illa opinionibus falsis, Ep. 15, 2, 17 (94). insaniam facit (trychnon) parvo quoque suco: quamquam et Graeci auctores in iocum vertere: drachmae enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt species vanas imaginesque conspicuas obversari demonstrantes: duplicatum hunc modum legitimam insaniam facere, Plin. 21, 31 (105), 178. omnia (hyoscyami genera) insaniam gignentia capitisque vertigines, 25, 4 (17), 35. in eadem Campaniae regione Sinuessanae aquae - virorum insaniam abolere produntur, 31, 2 (4), 8. contra insanias Vettonica bibitur, 26, 11 (72), 118. nemo praeceptis curat insaniam, dann: si insaniam sustuleris, sanitas reddita est, Sen. Ep. 15, 2, 36 (94). — b) nur in Bezug auf leidenschaftliches Gebahren: **Unsinn, Tollheit, Wuth** (personificirt b. Ov. M. 4, 484), α) im Allg., vgl. zunächst: A. quid? tibi omnisne animi commotio videtur insania? M. non mihi quidem soli, sed, id quod admirari saepe soleo, maioribus quoque nostris hoc ita visum intelligo multis seculis aute Socraten –. A. quonam tandem modo? M. quia nomen insaniae significat mentis aegrotationem et morbum —: omnes autem perturbationes animi morbos philosophi appellant negantque stultum quemquam iis morbis vacare, Cic. Tusc. 3, 4, 8. und: sanitatem enim animorum positam in tranquillitate quadam constantiaque censebant: his rebus mentem vacuam appellarunt insaniam propterea quod in perturbato animo, sicut in corpore, sanitas esse non posset, §. 9. und: ita fit, ut sapientia sanitas sit animi, insipientia autem quasi insanitas quaedam, quae sit insania eademque dementia, 5, 10. u. vgl. über insania u. furor §. 11; — im *log. Subj.*: an amor insania? Quint. 7, 3, 28. seu stupor huic studio, sive est insania nomen, omnis ab hac cura mens relevata mea est, Ov. Tr. 1, 11, 11. ergo ubi prava stultitia, hic summa est insania, Hor. Sat. 2, 3, 220. o miseri, quae tanta insania, cives? Virg. A. 2, 42. non sumet damnata togam: „sed Iulius ardet, aestuo“: nudus agas, minus est insania turpis, Juv. 2, 70. ambobus velox virtus geminusque cupido laudis et ad pugnas Martemque insania concors, Sil. 4, 99. quid furitis? quo vos insania tendere iussit? Calp. 6, 89. aestuat ingens uno in corde pudor mixtoque insania luctu, Virg. A. 10, 870. u. vgl. 12, 666. hic error tamen et levis haec insania quantas virtutes habeat, sic collige, Hor. Ep. 2, 1, 18. exsiluēre viri, sive hoc insania fecit, sive timor, Ov. M. 3, 670. quae mentem insania mutat? Virg. A. 4, 595. 12, 37; negat se magni facere aliquis poëtarum, utrum Caesar ater an albus homo sit: insania, Quint. 11, 1, 38; — im *plur.*: larvae hunc atque intemperiae insaniaeque agitant senem, Plaut. Aul. 4, 4, 14; — im *log. Obj.*: mihi enim numquam veniret in mentem furorem et insaniam optare vobis, in quam incidistis, Cic. Pis. 20, 46. consequitur comes insomnia, ea porro insaniam affert, Caecil. 168. immodica ira gignit insaniam, Sen. Ep. 2, 6, 14 (18). quae non seditio, quae non insania vulgi te viso lenita cadat? Claud. Mall. Theod. cons. 248; — tu homo adigis me ad insaniam, Ter. Ad. 1, 2, 31. acto illo in insaniam, Quint. 1, 10, 33. nulla celerior ad insaniam via est (quam ira), Sen. dIra 2, 36, 5; — haec iste ad insaniam concupiverat, Cic. II. Verr. 2, 35, 87. omnibus ad insaniam favit, Suet. Cal. 55. Alamannos praevenire studio maturabat ingenti nondum in unum coactos, sed in insaniam post Argentoratum audaces omnes et saevos, Amm. 17, 8, 1; — im *plur.*: incideram in hominum pugnandi cupidorum insanias, Cic. Fam. 4, 1, 1. plena domus caelati argenti optimi multaeque stragulae vestis preciosissimorumque mancipiorum, quibus in rebus istius cupiditates et insanias quis ignorat? II. Verr. 2, 14, 35; — im *Genit.*: an est quicquam similius insaniae quam ira? quam bene Ennius initium dixit insaniae, Cic. Tusc. 4, 23, 52. — Mit *Genit. object.*: tum vero fremitus vanique insania coepti et tacitus pudor et rursus pallescere virgo, VFlacc. 2, 525. saevit amor ferri et scelerata insania belli, ira super, Virg. A. 7, 461. nulla ducum feritas, nulla est insania ferri, Mart. 9, 70, 7. si te praeda iuvat foedique insania lucri, 8, 48, 7. quapropter excusata et purpurae sit insania, Plin. 9, 36 (60), 127. — β) bes. Beziehungen: quod illi genus insaniae hilare contigerit, Sen. Ep. 3, 8, 7 (29). ut fatendum sit, tam longe tum illos ab omni molestia abesse quam a bona mente, et, quod plerisque contingit, hilarem insaniam insanire ac per risum furere, Vit. beat. 12, 1. ebrietas, quae unius horae hilarem insaniam longi temporis taedio pensat, Ep. 6, 7, 15 (59); in Bezug auf die Bacchusfeier: aerane tantum aere repulsa valent et adunco tibia cornu et magicae fraudes, ut quos non bellicus ensis, non tuba terruerit, non strictis agmina telis, femineae voces et mota insania vino obscenique greges et inania tympana vincant? Ov. M. 3, 532 sqq.; in Bezug auf dichterische Begeisterung: auditis, an me ludit amabilis insania? Hor. Od. 3, 4, 5; rhetorisch: insulsitatem enim et insolentiam tamquam insaniam quamdam orationis odit: sanitatem autem et integritatem quasi religionem et verecundiam oratoris probat, Cic. Brut. 82, 284.

insānio, īvi, ītūrus, īre, 1) physisch, **den normalen Zustand überschreiten, über seine Kräfte handeln**, zunächst von übermäßiger Kraftäußerung, **beillos sich gebahren**, insanientem navita Bosporum tentabo, Hor. Od. 3, 4, 30; öfter von zu großer Anspannung der Kraft im Ausgeben od. Fordern von Geld, **maßlose Verschwendung treiben, maßlose Forderungen machen**, quid opus fuit istoc sumptu tanto nostra gratia? insanivisti

hercle: nam idem hoc hominibus sat erat decem, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 159. tametsi in Tusculano quidem coepi insanire et in isdem fundamentis aedificare, AHer. 4, 50, 63. insanit veteres statuas Damasippus emendo, Hor. Sat. 2, 3, 64. in quas (libertinas) non minus insanit quam qui moechatur, 1, 2, 48; dagegen v. Forderungen: Ge. a primo homo insanibat. Ch. cedo quid postulat? Ge. quid? nimium quantum. Ch. quantum? dic. Ge. si quis daret talentum magnum, Ter. Phorm. 4, 3, 37. — 2) in geistiger Beziehung, a) als Krankheit des Geistes, wahnsinnig -, toll sein, rasen, leviorem esse morbum cum risu quam serio insanientium, und: insanientes vehementer exerceri debere, und: adversus omnium autem sic insanientium animos gerere se pro cuiusque natura necessarium est, u. öft., Cels. 3, 18. omnibus etiam cum quadam hilaritate insanientibus (vomitus necessarius est), 2, 13. quum veratrum album - cum tristitia insanientibus - datur, 2, 12. nigrum (helleborum) medetur paralyticis, insanientibus cet., Plin. 25, 5 (22), 54; auch: insanire enim solent (boves), 27, 11 (76), 101. — b) in Bezug auf Leidenschaften, unsinnig -, toll handeln, wüthend sein, rasen, schwärmen, α) im Allg.: amavi hercle equidem olim in adulescentia: verum ad hoc exemplum numquam: ut nunc insanio! Plaut. Merc. 2, 1, 40. adhuc certe, nisi ego insanio, stulte omnia et incaute, Cic. Att. 7, 10; ineptis, deliras, insanis: aufer: satin' sanus es? Ter. Ad. 5, 8, 14. insanis: qui istuc facere eunuchus potuit? Eun. 4, 3, 15. Mi. quid ni patiar? De. dic mihi, non clamas? non insanis? Mi. non: malim quidem, Ad. 4, 7, 9. insanis et tu stultique prope omnes, Hor. Sat. 2, 3, 32. age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga, Ter. Andr. 4, 2, 9. aut insanit homo aut versus facit, Hor. Sat. 2, 7, 117; ignosce illis: omnes insaniunt, Sen. Ben. 5, 17, 3. hominem longe audacissimum nuper habuimus in civitate C. Fimbriam et - nisi inter eos, qui ipsi quoque insaniunt, insanissimum, Cic. SRosc. 12, 33. qui autem in morbo sunt, sani non sunt, et omnium insipientium animi in morbo sunt, omnes insipientes igitur insaniunt, Tusc. 3, 4, 9; quid mihi quaeram, sanus sim anne insaniam! Ter. Eun. 3, 5, 8. insaniam profecto cum illo, Ad. 1, 2, 67; id viso tun' an illi insaniant, Andr. 3, 3, 3; dum doceo insanire omnes, Hor. Sat. 2, 3, 81. insanire omnes dicimus nec tamen omnes curamus elleboro: his ipsis, quos vocamus insanos, et suffragium et iurisdictionem committimus, Sen. Ben. 2, 35, 2. vincet enim stultos ratio insanire nepotes, Hor. Sat. 2, 3, 225. omnem stultum insanire, Ueberschr. zu Cic. Parad. 4. usque eo commotus est, ut sine ulla dubitatione insanire omnibus ac furere videretur, Cic. II. Verr. 4, 18, 39; peccasse quidem sese atque insanisse fatebatur, Liv. 30, 13, 9; nec tamen insaniturum illum puto: nosse enim mihi hominem videor, Cic. Att 13, 29, 2; facinus fecit maximum, cum Danais inclinantibus summam rem perfecit, manu sua restituit proelium insaniens, Poët. b. Cic. Tusc. 4, 23, 52. De. non tu eum rus hinc modo produxe aibas? Sy. factum: verum venit post insaniens: nil pepercit: non puduisse verberare hominem senem! Ter. Ad. 4, 2, 21; u. subst.: furere eos, si cum paucioribus furerent: nunc sanitatis patrocinium insanientium turba est, Sen. frg. 34. p. 425. nihil nimirum in his exercitationibus doctores peccant, qui necesse habent cum insanientibus furere, Petr. 3, 2; quam qui caminis ignis Aetnaeis furit! ut possit animum captus Alcides agi magno furore percitus: nobis prius insaniendum est: Iuno, cur nondum furis? Sen. Herc. fur. 106. — Mit verschiedenen Constructionen: *per* arva Lybicus insanit leo, Sen. Oed. 918; — hic homo *ex* amore insanit, Plaut. Merc. 2, 2, 53; minume miror qui insanire occipiunt ex iniuria, Ter. Ad. 2, 1, 43. quem patrum aut plebis esse, qui aut se tanto periculo sciens offerat, aut cui ex iniuria insanientis exercitus causa recte committatur? Liv. 7, 39, 10; — mit *Abl.* (in verschiedenen Beziehungen): mecum quicumque parati insanire manu, Stat. Theb. 3, 668. qua me stultitia - insanire putas? Hor. Sat. 2, 3, 301. nihilo plus explicet ac si insanire paret certa ratione modoque, 2, 3, 270. u. vgl.: si des operam, ut cum ratione insaniam, Ter. Eun. 1, 1, 18; ferner: secundis rebus, quae circumfluunt vos, insanire coepistis, obliti status eius, quem beneficio exuistis meo, Curt. 10, 10 (2), 22. posset qui ignoscere servis et signo laeso non insanire lagenae, Hor. Ep. 1, 2, 133. an tu reris eum occisa insanisse parente (Orestem), Sat. 2, 3, 134; endlich: harum (columbarum) amore insaniunt multi, Plin. 10, 37 (53), 110. hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum. Hor. Sat. 1, 4, 27. scelere et malis insanientem ultra negat audiendum, Curt. 8, 24 (7), 2; — incurristi amens in columnas: *in* alienos insanus insanisti, Cic. Or. 67, 227; — mit *Accus.*: Lynceus ipse meus seros insanit amores, Prop. 2, 32 (34), 25. huic ego volgus errori similem cunctum insanire docebo, Hor. Sat. 2, 3, 62. insanire putas sollemnia me neque rides, Ep. 1, 1, 101. hilarem insaniam insanire et per risum furere, Sen. Vit. beat. 12, 1. — β) in besonderen Beziehungen, von schwärmender Liebe: omnes, unde amor iste, rogant, tibi? venit Apollo: Galle, quid insanis? inquit, Virg. Ecl. 10, 21; von der Ausgelassenheit beim Mahle: insanire iuvat, Hor. Od. 3, 19, 18. vgl. mit 2, 7, 28. 4, 12, 28; von weissagender Begeisterung: eos autem, qui dicerent dignitati esse serviendum, rei publicae consulendum - vaticinari atque insanire dicebat, Cic. Sest. 10, 23; von dichterischer Begeisterung: insanire libet quoniam tibi, Virg. Ecl. 3, 36; rhetorisch: vitiosum et corruptum dicendi genus, quod aut verborum licentia exultat aut puerilibus sententiolis lascivit aut immodico tumore turgescit aut inanibus locis bacchatur - aut specie libertatis insanit, Quint. 12, 10, 73. ain' tandem? insanire tibi videris, quod imitere verborum meorum - fulmina? tum insanires, si consequi non posses, Cic. Fam. 9, 21, 1; philosoph. (wie nicht selten oben): parcus deorum cultor et infrequens, insanientis dum sapientiae consultus erro, von

der Epicureischen Philosophie, Hor. Od. 1, 34, 1 sqq.

insānĭtas, ātis, *f.*, der **Mangel an Gesundheit**, ita fit ut sapientia sanitas sit animi, insipientia autem *quasi* insanitas quaedam, quae est insania eademque dementia, Cic. Tusc. 3, 5, 10.

insānus, a, um, I) **ungesund**, 1) in physischer Beziehung, nur: et tam ille copiosus, si moderationem tenuit, sanitatis compos est, quam insanus fit ille, cui merus sal cibus est, si hoc ipsum voraciter invaserit, Macrob. Sat. 7, 5, 24; gew. übtr. von dem, was den normalen Zustand überschreitet, **heillos, ungeheuer, übertrieben**, α) der Kraftäußerung nach: insano ratis premente vento rapitur, Sen. Phoen. 429. u. so Sil. 10, 226. quam mallem in gelidis montibus esse lapis, stare vel insanis cautes obnoxia ventis, Tibull. 2, 4, 8. fugit insanae similis procellae, Sen. Hipp. 736. u. so Thyest. 636. u. procellae turbo insanus, Phoen. 420. proluit insano contorquens vertice silvas fluviorum rex Eridanus, Virg. G. 1, 481. e faucibus antri Tartareus turbo atque insano saevior euro spiritus erumpit, Sil. 6, 174. insani deiectam faucibus austri forte trabem nactus, Ov. M. 12, 510. admota aetheriis culmina sedibus euros excipiunt, excipiunt notos, insani boreae minas inbriferumque corum, Sen. Hip. 1129. adeone Oenotria tellus detestanda fuit, quam per maria aspera perque insanos Tyrio fugeretis remige fluctus? Sil. 17, 433. insani feriant sine litora fluctus, Virg. Ecl. 9, 43. u. vgl.: non maria asperis insana coris (timet), Sen. Agam. 596. vertice nudo excipere insanos imbres coelique ruinam, Sil. 1, 250; — siccas insana canicula messes iam dudum coquit, Pers. 3, 5. ille notis actus ad Oricum post insana caprae sidera frigidas noctes non sine multis insomnis lacrimis agit, Hor. Od. 3, 7, 5; — vites quidem et triferae sunt, quas ob id insanas dicunt, quoniam in iis alia maturescunt, alia turgescunt, alia florent, Plin. 16, 27 (50), 115. — β) der Größe nach: Albanorum obrutae arae, sacrorum populi R. sociae et aequales, quae ille princeps amentia caesis prostratisque sanctissimis lucis substructionum insanis molibus oppresserat, Cic. Mil. 31, 85. perfossa dehiscit molibus insanis tellus, iam montibus haustis antra gemunt, Petron. 120, 91. insanos infamat navita montes, Claud. BGild. 513. sed nihil illi gentium feritas insanorumque - immanitas montium profuēre, Flor. 1, 22 (2, 6), 35. u. von einer Bergkette im Westen der Insel Sardinien: ibi superantem Insanos montes multo et saevior et infestioribus locis tempestas adorta disiecit classem, Liv. 30, 39, 2. procul auditi sonitus insanaque saxa (die rupes Cyaneae), VFlacc. 4, 641. senes aggeris vastum spatium et substructiones insanas Capitoli mirabantur, Plin. 36, 15 (24), 104. puppemque insana flagellat arbor, Stat. Theb. 5, 373; — quem insana freta et coetus genuēre ferarum, vidimus Hannibalem, Sil. 1, 638. amat insani belua ponti, Lucaeque boves, Sen. Hipp. 352. timuit insanum mare, Med. 766. u. so Hipp. 700. Agam. 838; — cum stupet insanis acies fulgoribus, Hor. Sat. 2, 2, 5. Lydiae Croesus fuit - dives insanum in modum, Auson. Sap. Sol. 20. p. 140. — *Adv.*: periuriorem hoc hominem siquis viderit aut gloriaium pleniorem, [hercle is quidem] me sibi habeto, ego me [ei] mancupio dabo: nisi unum epityrum estur [insanum] **insane** bene, Plaut. Mil. gl. 1, 1, 21, u. so im Neutr.: insanum magnum molior negotium metuoque ut hodie possiem emolirier, Bacch. 4, 5, 1. Theu. ecquid placeant me rogas? immo hercle vero perplacent. Tr. quoius modi gynaeceum? quid porticum? Theu. insanum bonam: non equidem ullam in publico esse maiorem hac existumo, Most. 3, 3, 4. exhorruit annus nomen et insanum gemino proclamat ab ore Eunuchumque vetat fastis accedere Ianus, Claud. in Eutr. 1, 317. — 2) in geistiger Beziehung, a) als Krankheit der Seele, **wahnsinnig, toll**, subst. der **Wahnsinnige**, quod idem contingit insanis, ut et incipientes furere sentiant et dicant aliquid, quod non sit, id videri sibi cet., Cic. Acad. 2, 17, 52. quod si ita natura paratum esset, ut ea dormientes agerent, quae somniarent, adligandi omnes essent, qui cubitum irent: maiores enim quam ulli insani efficerent motus somniantes, Div. 2, 59, 122. illud quoque falsum est, nihil apud insanos proficere praecepta: nam quemadmodum sola non prosunt, sic curationem adiuvant: et denuntiatio et castigatio insanos coërcet: de illis nunc insanis loquor, quibus mens mota est, non erepta, Sen. Ep. 15, 2, 36 (94). — b) in Bezug auf leidenschaftliches Gebahren, a) **unsinnig, toll, wüthend, schwärmend**, subst. der **Unsinnige, Tolle**, α) v. Menschen (oft mit Rücksicht auf philos. Ansichten) u. Thieren, vgl.: eos enim sanos quoniam intelligi necesse est, quorum mens motu quasi morbo perturbata nullo sit, qui contra affecti sunt, hos insanos appellari necesse est, Cic. Tusc. 3, 5, 11; zunächst *neben Subst.*: quia nusquam insanum scripsit adulescentulum cervam videre fugere et sectari canes, Ter. Phorm. prol. 6. insanus quid enim Aiax fecit, cum ferro stravit pecus? Hor. Sat. 2, 3, 201. insani ridentes praemia scribae, praetextam et latum clavum prunaeque batillum, 1, 5, 35; auch in Bezug auf weissagerische Begeisterung: insanam vatem aspicies, Virg. A. 3, 443. u. vgl. Enn. trag 358; — fertur Prometheus addere principi limo coactus particulam undique desectam et insani leonis vim stomacho apposuisse nostro, Hor. Od. 1, 16, 13. velut ordine rupto cum procul insanae traherent Phaëthonta quadrigae, Claud. IV Cons. Hon. 262; — im *superl.*: non tu abis quo dignus es, aut te iubes piari, homo insanissume, Plaut. Men. 3, 2, 50. vgl. mit Varr. RR. 2, 4, 16. hominem longe audacissimum nuper habuimus in civitate C. Fimbriam et - nisi inter eos, qui ipsi quoque insaniunt, insanissimum, Cic. SRosc. 12, 33. quo (die) - fuit insanissima concio ab ipsius mercenario tribuno plebis concitata, Mil. 17, 45; — als *Praedic.* Fortunam insanam esse et caecam et brutam perhibent philosophi; — insanam autem esse aiunt, quia atrox incerta instabilisque sit, Pacuv. 366. quid avarus? stultus et insanus: quid?

si quis non sit avarus, continuo sanus? Hor. Sat. 2, 3, 159. u. vgl. vs. 67. nemo opinor tam insanus esset, qui iudicaret cet., Cato frg. p. 62, 8. hic homines prorsum ex stultis insanos facit, Ter. Eun. 2, 2, 23. ardebant cuncta ac fracta conpage ruebant non aliter quam si fecisset Iuno maritum insanum, Juv. 6, 618. u. vgl. Hor. Sat. 1, 2, 97. ego vero te non stultum, ut saepe, non improbum, ut semper, sed dementem et insanum iudico, Cic. Parad. 4, 1, 27. quemcunque inscitia veri caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex autumat, Hor. Sat. 2, 3, 43. insanos qui inter vereare insanus haberi, 40. hoc te crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille, qui te deridet, caudam trahat, 51. insanus paucis videatur eo, quod maxima pars hominum morbo iactatur eodem, 120. ex quo etiam illud adsequor, ut, si quis mihi male dicat, petulans aut plane insanus esse videatur, Cic. dOr. 2, 75, 305. dixerit insanum qui me, totidem audiet atque respicere ignoto discet pendentia tergo, Hor. Sat. 2, 3, 298. stultum me fateor, liceat concedere veris, atque etiam insanum: tantum hoc edissere, quo me aegrotare putes animi vitio, 305. insanum te omnes pueri clamentque puellae, 130; — incurristi amens in columnas: in alienos insanus insanisti, Cic. Or. 67, 224; — nunquam edepol fuit neque fiet ille senex insanior *ex* amore quam ille adulescens, Plaut. Merc. 2, 3, 109; — mit *Abl.*: at pater ardens saevit, quod meretrice nepos insanus amica filius uxorem grandi cum dote recuset, Hor. Sat. 1, 4, 48; — im *Compar.*: uter est insanior horum? 2, 3, 102. u. vgl. 82; — als *Subst.*: insane, Hor. Sat. 2, 2, 33. 2, 3, 182. 326. 2, 6, 29. 2, 7, 95. Pers. 5, 143; abin' hinc, insana? Ter. Eun. 5, 2, 22; timeo, ne quam ille hodie insanus turbam faciat aut vim Thaidi, 4, 1, 2. mille ovium insanus morti dedit, Hor. Sat. 2, 3, 197. ut quisque insanus nigris medium impediit crus pellibus et latum demisit pectore clavum, 1, 6, 27; M. Antonium ut insanum increpat, Suet. Aug. 86; tibi nomen insano posuēre, Hor. Sat. 2, 3, 48. parcus ob heredis curam nimiumque severus assidet insano, Ep. 1, 5, 13. quor insano serviat? Ter. Heaut. prol. 32; insani sapiens nomen ferat, Hor. Ep. 1, 6, 15. si male rem gerere insani est, contra bene sani, Sat. 2, 3, 74. — *Adv.*: nam bonum'st pausillum amare sane, **insane** non bonum'st, Plaut. Curc. 1, 3, 23; metuo illum: iocari nescit, ludit nimium **insanĭter,** Pompon. 17; im *compar.*: in silvam non ligna feras insanius, Hor. Sat. 1, 10, 34. u. *superl.*: insanissime desperare, Augustin. Ep. 238. — β) von dem wo od. wann od. woran od. worin sich das unsinnige Gebahren äußert: et vetat insano verba tonare foro, Prop. 5, 4 (1), 134. insanumque forum aut populi tabularia vidit, Virg. G. 2, 502. nec insanum ultra et lubricum forum famamque pallentem trepidus experiar, Tac. Or. 13; omnis et insana semita nocte sonat, Prop. 5 (4), 8, 60; insanos Clementia contudit enses, Calp. 1, 59. da mergere Graios insanamque ratem, VFlacc. 1, 604; et tutas petit omne latebras turbatum insano vultu pecus, Sil. 4, 332. huc venit insanis natum complexa lacertis, Ov. F. 6, 497; pectus insanum vapor amorque torret, Sen. Hipp. 641. u. vgl. 1192. Auct. Cir. 345. insana mente nefanda loqui, Tibull. 2, 6, 18. nec nos insanae meditantes iurgia mentis impia in adversos solvimus ora deos, 3, 5, 13. sed furor ardentem caedisque insana cupido egit in adversos, Virg. A. 9, 760. u. vgl.: insano iuvat indulgere labori, 6, 135. sit procul insano victus amore tuo, Ov. Her. 15, 176. venerat insano Cassandrae incensus amore, Virg. A. 2, 343. seu tu querellas sive geris iocos seu rixam et insanos amores seu facilem, pia testa, somnum, Hor. Od. 3, 21, 2. finisque flammis nullus insanis erit, Sen. Hipp. 362. ille vel insano iandudum turbidus aestu vel parta iam laude tumens, VFlacc. 3, 676. pelle insanos fluctus animi: redeat pietas virtusque viro, Sen. Herc. fur. 1091. finitimas inbella feram rumoribus urbes accendamque animos insani martis amore, Virg. A. 7, 749. et foeda ante oculos strages propiusque patebat insani mavortis opus, Sil. 6, 5. concute insano ferum pectus tumultu, Sen. Thyest. 85. intempestiva convivia et perpotandi pervigilandique insana dulcedo, Curt. 6, 4 (2), 2. quid tantum insano iuvat indulgere dolori, Virg. A. 2, 776; — improba mox surgit tristi de sede Megaera, quam penes insani fremitus animique profanus error et undantes spumis furialibus irae, Claud. in Rufin. 1, 74. insana regia voce sonat, Ov. Her. 9, 74. siccat inaequales calices conviva solutus legibus insanis, Hor. Sat. 2, 6, 68. insanum auspicium haut aliter histrionium est atque ut magistratus, publice quando auspicant, Caecil. 181; — insanum'st malum te in hospitium devorti ad Cupidinem, Plaut. Trin. 3, 2, 47. ne dicamus omnia clamose, quod insanum est, aut intra loquendi modum, quod motu caret, aut summisso murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio, Quint. 11, 3, 45; — im *Compar.*: similis istius cupiditas: hoc etiam acrior atque insanior, quod illa cupiebat id, quod viderat cet., Cic. II. Verr. 4, 18, 39. — 2) **wahnsinnig machend, Wahnsinn erzeugend,** amnis it insanā, nomine Gallus, aquā, Ov. F. 4, 634. quae nomine prassion herba est et quae vulgari sermone insana vocatur (v. hyoscyamus), Seren. Sam. 366. eius tumulus a supremo die lauro tegitur, quam insanam vocant, quoniam si quid ex ea decerptum inferatur navibus, iurgia fiant, donec abiciatur, Plin. 16, 44 (89), 239. aëra pestiferum tractu morbosque fluentes insanamque famem permissasque ignibus urbes moeniaque in praeceps laturos plena tremores hi possent explere viri, quos cet., Lucan. 7, 412. cur aliquis sacris laniat sua brachia cultris et Phrygis insanos caeditur ad numeros? Prop. 3, 14 (2, 22), 15.

insătiābĭlis, e, 1) von dem, der nicht zu sättigen ist, **nicht zu sättigend, unersättlich,** deque tuo fiet - insatiabilibus corpore rixa lupis, Ov. Ib. 169; — nullum caput tam insatiabilibus oculis perlustrasse dicitur, Tac. H. 1, 44. inest in eadem explicatione naturae insatiabilis quae-

dam cognoscendis rebus voluptas, Cic. Fin. 4, 5, 12. ut ipsa se mens agnoscat coniunctamque cum divina mente se sentiat, ex quo insatiabili gaudio compleatur, Tusc. 5, 25, 70. natura inest in mentibus nostris insatiabilis quaedam cupiditas veri videndi, 1, 19, 44. cupiditates enim sunt insatiabiles, Fin. 1, 13, 43. avaritia pecuniae - semper infinita, insatiabilis est, Sall. C. 11, 3. insatiabilis avaritiae est, adhuc implere velle, quod iam circumfluit, Curt. 8, 27 (8), 12. adquirendi docet insatiabile votum, Juv. 14, 125. avaritia gloriae et insatiabilis cupido famae nihil invium - videri sinebat, Curt 9, 7 (2), 9. nec fratrem nec patrem potestis pati: nihil cari, nihil sancti est: in omnium vicem regni unius insatiabilis amor successit, Liv. 40, 8, 18. insatiabili ira victoris consumpti sunt, Eutr. 5, 8. Dolabella quidem tam fuit immemor humanitatis - ut suam insatiabilem crudelitatem exercuerit non solum in vivo sed etiam in mortuo, Cic. Phil. 11, 3, 8. inter rapinas insatiabiles inopes, Amm. 30, 4, 9; — mit *Abl.*: ut est humanus animus insatiabilis eo, quod fortuna spondet, Liv. 4, 13, 4; — mit *Genit.*: satia te, inquit, sanguine, quem sitisti cuiusque insatiabilis semper fuisti, Justin. 1, 8, 13. Alexandri pectus insatiabile laudis, VMax. 8, 14. Ext. 2. u. vgl.: huius legatus fuit C. Marius - immodicus gloriae, insatiabilis, impotens semperque inquietus, Vell. 2, 11, 1. — *Adv.*: **insatiabiliter** toti (sues) ut volvantur ibidem (näml. in caeno), Lucr. 6, 978; at nos horrifico cinefactum te prope busto ins. deflevimus, 3, 906. quos ego cum recordor in re inani frigida adsidua tam ins. desidere, capio aliquam voluptatem, quod hac voluptate non capior, Plin. Ep. 9, 6, 3. unum ins. parandum: prosperam sui memoriam, Tac. A. 4, 38. — 2) von dem, woran (an dessen Anblick) man nicht satt wird, **nicht sättigend, unerschöpflich**, quorum omnium incredibilis multitudo insatiabili varietate distinguitur, Cic. ND. 2, 39, 98. caeli signorum admirabilem ordinem insatiabilemque pulcritudinem magis spectant, Hortens. frg. lib. II, 65. p. 289. u. im *comp.*: nulla est enim insatiabilior species, nulla pulcrior et ad rationem sollertiamque praestantior, ND. 2, 62, 155.

insătiābĭlĭtas, ātis, *f.*, die **unersättliche Begierde**, quantos undique insatiabilitas colligere potuit canes, pro singulis dederunt mancipiis, inter quae [et filii] ducti sunt optimatum, Amm. 31, 4, 11.

insătiābĭlĭter, *Adv.*, s. insatiabilis.

insătiātus, a, um, **ungesättigt**, ins. eundi ardor, Stat. Theb. 6, 305. amor ins. habendi, Prud. Psych. 478.

insătiĕtas, ātis, *f.*, die **Unersättlichkeit**, quorum animis avidis atque insatietatibus neque lex neque tutor capere est qui possit modum Plaut. Aul. 3, 5, 13.

insătūrābĭlis, e, **unersättlich**, manebat insaturabile abdomen, copiae deficiebant, Cic. Sest. 51, 110. u. *adv.*: consumit aetas temporum spatia annisque praeteritis **insaturābiliter** expletur, ND. 2, 25, 64.

insătūrātus, a, um, **ungesättigt**, noverca insaturata odiis, Avien. Arat. 183.

insătŭrus, a, um, **unersättlich**, et tantis implevit praedia rebus insaturus, Coripp. Ioann. 3, 368.

inscendo, scendi, scensum, scendĕre, **in etw. hinein-, auf etw. hinaufsteigen**, mit *Acc.*, **etw. besteigen**, *in* currum inscendere, Plaut. Men. 5, 2, 110. u. vgl. As. 3, 3, 112. 116. quom surgat, neque [illa] in lectum inscendat proxumum, neque quom descendat inde, det quoiquam manum, 4, 1, 31. inscendam aliquam in arborem, Aul. 4, 6, 12; — *supra* pilam inscendat et saliat decies et deambulet, Cato RR. 127, 2; — mit *Accus.*: urbis superiorem locum inscende, Pompon. 184. tribunali ad altiorem suggestum erecto, quod aquilae circumdederunt et signa, Augustus inscendens - haec sermone placido peroravit, Amm. 15, 8, 4. ego [tantum] quantum [potis sum] mihi navem paro: inscendo, ut eam rem Naupactum ad erum nuntiem, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 37. quadrigas si nunc inscendas Iovis atque hinc fugias, Amph. 1, 1, 294. equum inscendit, Suet. Ner. 48. equo - amisso alteroque inscenso, Tit. 4. quod ubi ornatus erat armatusque ad proelium, haud umquam inscendi sese ab alio, nisi ab rege passus sit (bucephalus), Gell. 5, 2, 3. inscenso grabatulo, Apul. M. 2, 17; obscön.: matronam, Apul. M. 10, 22. u. vgl. 7, 21.

inscensio, ōnis, *f.*, das **Hineinsteigen**, quid mihi scelesto tibi erat auscultatio? quidve hinc abitio? quidve in navem inscensio? Plaut. Rud. 2, 6, 19.

inscensus, *abl.* u, *m.*, das **Besteigen, Bespringen**, equarum inscensu, Apul. M. 7, 14.

inscie, *Adv.*, s. inscius.

insciens, entis, 1) gewöhnlich: **ohne es zu wissen, ohne daß ich** (du, er) **es wußte, unwissentlich, wider Wissen od. ohne Vorwissen Jmds.**, vgl.: sciens commiserit an insciens, Quint. 3, 6, 26. utrum enim scientem vultis contra foedera fecisse an inscientem? Cic. Balb. 5, 13; ut saepe iam in multis locis plus insciens quis fecit quam prudens boni, Plaut. Capt. prol. 44; dagegen: honores exercitus impunitates supplicia largitus est et quidem insciens plerumque et ignarus, Suet. Claud. 29. certo scio, te inscientem atque imprudentem dicere ac facere omnia, Ter. Heaut. 4, 1, 20; — ergo de eorum verbis famigeratorum insciens prosului amicum castigatum innoxium, Plaut. Trin. 1, 2, 178. quantas turbas concivi insciens! Ter. Heaut. 5, 2, 17. peccavi insciens, Plaut. Pseud. 3, 2, 53. iocularium in malum insciens paene incidi, Ter. Andr. 4, 4, 43. cum inscientibus accidisset, Auct. BHisp. 3, 8; — ruri dum sum ego unos sex dies, me apsente atque insciente, inconsulto meo, aedes venales hasce inscribit literis, Plaut. Trin. 1, 2, 129. nihil in ea re per collegam meum me insciente est factum, Cic. Fam. 5, 2, 3. u. so 3, 12, 2. sunt ea quidem innumerabilia, quae a tuis emebantur non insciente te, Phil. 2, 37, 93. quid autem hoc iniustius quam non inscientibus iis, qui bellum gerunt, de pace decernere? nec solum inscientibus, sed etiam invitis? 12, 4, 9.

inscientibus his, Nep. Hann. 9, 3. quod ea omnia non modo iniussu suo et civitatis, sed etiam inscientibus ipsis fecisset, Caes. BG. 1, 19, 1. inscientibus cunctis cultro succinctus mane in urbem atque a porta domum confestim ad M. Pompinum tribunum pergit, Liv. 7, 5, 3. quod insciente collega in censura nihil egisset, Cic. Inv. 1, 30, 48. Dumnorix - a castris insciente Caesare domum discedere coepit, Caes. BG. 5, 7, 5. u. vgl. Nep. Eum. 12, 4. — *Adv.*: eosque, qui persuadere vellent, esse aliquid quod comprehendi et percipi posset, **inscienter** facere dicebant, Cic. Acad. 2, 6, 17. ut si partiri velis tutelas, insc. facias, si ullam praetermittas, Top. 8, 33. — 2) selten: **unwissend, ungeschickt** (vgl. inscitus), abi sis, insciens, Ter. Phorm. 1, 2, 9. — *Adv.*: **inscienter** a Graeco inflata (tuba), Liv. 25, 10, 4. u. im *superl.*: ut quidam inscientissime interpretantur, Hygin. Astron. 2, 12.

inscientia, ae, *f.* (vgl. Gell. 19, 8, 6. über d. Numerus), 1) **das Nichtwissen**, philos.: principium philosophiae esse inscientiam, Cic. ND. 1, 1, 1. si ita erat comprehensum, ut convelli ratione non posset, scientiam, sin aliter, inscientiam nominabat, Acad. 1, 11, 41. — 2) gew. die **Unwissenheit, Unkunde, Unkenntniß** (vgl. inscitia, 2), vehementer errat neque solum inscientiam meam, sed ne rerum quidem magnitudinem perspicit, Cic. dOr. 1, 46, 203. differentiamque nostrae desidiae et inscientiae adversus acerrima et fecundissima eorum studia demonstrasti, Tac. Or. 33. od. mit *Gen. subj.*: neque durare possum: ita huius inscientia ac dementia exhorrem facit, Turpil. 95. neque infantiam eius, qui rem norit, sed eam explicare dicendo non queat, neque inscientiam illius, cui res non suppetat, verba non desint, esse laudandam: quorum si alterum sit optandum, malim equidem indiscretam prudentiam quam stultitiam loquacem, Cic. dOr. 3, 35, 142. ne in senatu quidem satis aequis auribus audiebatur tunc, cum hostem verbis extolleret, bienniique clades per temeritatem atque inscientiam ducum acceptas referret, Liv. 22, 25, 12 u. vgl. Vell. 2, 1, 4. factum est opportunitate loci, hostium inscientia ac defatigatione - ut ne unum quidem nostrorum impetum ferrent, Caes. BG. 3, 19, 3. nihil se propter inscientiam levitatemque vulgi gravius de civitate iudicare, 7, 43, 4. male coniecta maleque interpretata falsa sunt, non rerum vitio, sed interpretum inscientia, Cic. Div. 1, 52, 118. quis enim ignorat et eloquentiam et ceteras artes descivisse ab illa vetere gloria non inopia hominum, sed desidia iuventutis et negligentia parentum et inscientia praecipientium et oblivione moris antiqui? Tac. Or. 28. dum librariorum insectari volunt inscientiam, suam confitentur, Quint. 9, 4, 39; — mit *Gen. obj.*: navigationem impeditam propter inscientiam locorum paucitatemque portuum sciebant, Caes. BG. 3, 9, 4. pelles pro velis alutaeque tenuiter confectae, hae sive propter lini inopiam atque eius usus inscientiam, sive eo, quod cet., 3, 13, 6. inscientia tradendi vel negligentia, Quint. 12, 11, 14; — *absol.*: cuius (imprudentiae) partes sunt inscientia, casus, necessitas, Cic. Inv. 1, 27, 41. vos denique in tantis tenebris erroris et inscientiae clarissimum lumen menti meae praetulistis, Cic. Sull. 14, 40. si vitam omnem perturbari videmus errore et inscientia, Fin. 1, 14, 46. propter errorem atque inscientiam caeca ac temeraria dominatrix animi cupiditas ad se explendam viribus corporis abutebatur, Inv. 1, 2, 2. quod inscientia multa versaretur in vita, Acad. 2, 47, 146. a deo ne excusatio quidem est inscientiae, ND. 3, 38, 90. u. vgl.: incolumi inscientia, Caecil. 281.

inscindo, ĕre, **nach innen zerreißen, tief verwunden**, canes copiosos ardentibus animis alios fugientes arripere, alios stantibus inhaerere, quosdam iacentes inscindere et per omnem nostrorum commeatum morsibus ambulare, Apul. M. 8, 17.

inscīte, *Adv.*, s. inscitus.

inscītia, ae, *f.*, 1) gewöhnlich: **der Unverstand, die Ungeschicklichkeit, Rücksichtslosigkeit**, vgl.: ab ducibus utrobique proditae temeritate atque inscitia res, Liv. 6, 30, 6. u. so 8, 33, 17. 22, 10, 7. Tac. A. 13, 20; — nunc habeas, ut nactu's: verum hoc ego te multabo bolo: sex talenta magna a dote demam pro ista inscitia, Plaut. Truc. 4, 3, 70. Ch. o Iuppiter, tantam esse in animo inscitiam! So. perii, quid ego feci? Ch. rogitas? So. si peccavi, mi Chremes, insciens feci, Ter. Heaut. 4, 1, 17. quae inscitia'st, adversum stimulum calces! Phorm. 1, 2, 27. publica lex hominum naturaque continet hoc fas, ut teneat vetitos inscitia debilis actus, Pers. 5, 98. neque segniter ad voluptates et commeatus titulum tribunatus et inscitiam rettulit, Tac. Agr. 5. quo fidem inscitiae pararet, atrox adversus socios, A. 15, 58. quae vel per avaritiam vel inscitiam vel per negligentiam perdiderunt, Col. 3, 3, 6. ne qua in proferendis pedibus inscitia, Quint. 1, 11, 16; — mit *Genit. subj.*: ineuntis enim aetatis inscitia senum constituenda et regenda prudentia est, Cic. Off. 1, 34, 122. auri navem evertat gubernator an paleae, in re aliquantum, in gubernatoris inscitia nihil interest, Parad. 3, 1, 20. adversa secunda quaeque inscitia et temeritate ducum clades saepe ceciderint, Liv. 42, 49, 5. u. vgl. Justin. 4, 5, 6. ut inter praecipuas, quae corrumperent eloquentiam, causas licentia atque inscitia declamantium fuerit, Quint. 2, 10, 3. quorum inscitiam res ipsa deprehendet, 3, 6, 1; — mit *Gen. obj.*: inhumanus videatur inscitiā temporis, Cic. Off. 1, 40, 144. inscitiae rerum verborum et insulsitatis etiam (reprehensio), 5, 13, 38. propter praetorum imprudentiam inscitiamque belli, Nep. Epam. 7, 4. quaenam illa inscitia belli ac pigritia est -? Liv. 7, 34, 13; — opinio, quae orta est ex inscitia seminum eligendorum, Col. 3, 10, 6. suam quisque domum spatio circumdat sive adversus casus ignis remedium, sive inscitia aedificandi, Tac. G. 16. amissis per inscitiam regendi navibus, Tac. Agr. 28; videtis non temeritate redemptionis aut negotii gerundi inscitia, sed avaritia superbia crudelitate Gabinii paene adflictos iam atque eversos publicanos, Cic.

Prov. cons. 5, 11. admirabilem licentiam et miserabilem inscitiam disserendi, Fat. 16, 38; — inscitia est mit *Inf.*: quod multi invideant multique expetant, inscitia est postulare, nisi laborem summa cum cura ecferas, Att. 214. heus tu mulier, male mereri de immerenti inscitia'st, Plaut. Curc. 1, 3, 29. verum si idem vobis prodest, nos non facere inscitia'st, Ter. Eun. 5, 8, 41. — 2) die **Unwissenheit, Unkunde, Unkenntniß** (vgl. inscientia, 2), isque illi finis inscitiae erga domum suam fuit, A. 11, 25; — mit *Genit. subj.*: fore ut acerrimi militum et praesentia congesti per tenebras et inscitiam ceterorum occiderentur, H. 1, 54. inscitiam potius legionum quam audaciam increpans, 1, 90; — mit *Genit. obj.*: caveas, ne forte negoti incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum, Hor. Sat. 2, 1, 80. aut nequities aut vafri inscitia iuris, 2, 2, 131. veritas pluribus modis infracta, primum inscitia rei publicae ut alienae, cet., Tac. H. 1, 1. quae omnia inscitia temporum acciderunt, Plin. 7, 48 (49), 155. quemcunque inscitia veri caecum agit, Hor. Sat. 2, 3, 43. vos - rerum inscitia vexat, Ep. 1, 3, 33. earum rerum, quae quasi in arte traduntur, inscitia, Cic. dOr. 1, 22, 99. non infirmitate ingenii nec inscitia litterarum transtulisse se ad illud dicendi genus contendo, Tac. Or. 19. inscitiā tanto opere elaboratae perfectaeque a se artis, Suet. Ner. 41; — mit *Relat.*: multorum inscitia, qui aut unde hostes advenissent, Liv. 7, 12, 2.

inscītŭlus, a, um, **ungeschickt**, novi non inscitulam ancillulam pro re, vestispicam, Afran. 386.

inscītus, a, um, **unverständig, ungeschickt**, qui deorum consilia culpet, stultus inscitusque sit, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 141. mulier haec stulta atque inscita'st, Men. 2, 3, 85; sed ego inscitus sum, qui ero me postulem moderarier, 2, 3, 88. Phil. bene hercle factum et gaudeo mihi nihil esse huius causa. Sc. inscita ecastor tu quidem es, Phil. quapropter? Sc. quae istuc cures, ut te ille amet, Most. 1, 3, 50. inscitum arbitrabimur, Merc. 5, 4, 59. quam magis in pectore meo foveo, quas meus filius turbas turbet, quam se ad vitam et quos ad mores praecipitem capessat: magis curae'st magisque formido, ne is pereat, Bacch. 4, 10, 1. inscitum offerre iniuriam tibi inmerenti iniquom st, Ter. Hec. 5, 1, 14. si illuc, quod volumus, dicitur, palam quom mentiuntur, verum esse insciti credimus, ne ut aestuitemus ira, Plaut. Truc. 1, 2, 89; — inscite magister, Auson. Epigr. 138, 3; quod ancillam suam inscito puellam ministerio et facie haut illiberali coactus erat venundare, Gell. 2, 23, 8. ego hac nocte quae processit proxuma mirum atque inscitum somniavi somnium, Plaut. Rud. 3, 1, 4. non inscitus iocus, Suet. Ner. 28; nescio quid aliut indictum inscitumque dicit, Gell. 1, 22, 11. non inscitum visum esse, eum potissimum digitum tali honore decorandum, qui cet., 10, 10, 2; — im *compar.*: tibi - postea uni dicam, ne inscitiores audiant ac discant, Gell. 19, 10. u. *superl.*: set tu istuc quid confugisti in aram hinc inscitissumus? Plaut. Most. 5, 2, 14. — *Adv.*: siquid scis me fecisse **inscite** aut improbe, si id non me accusas, tute obiurgandu's, Plaut. Trin. 1, 2, 58. Romanas naves cum ipsas inscite factas immobiles esse, tum etiam cet., Liv. 36, 43, 6. si inscite recipiatur (spiritus), Quint. 11, 3, 39. inscite autem medicinae et gubernationis ultimum cum ultimo sapientiae comparatur, Cic. Fin. 3, 7, 25. Democritus tamen non inscite nugatur, ut physicus, Div. 2, 13, 30; im *compar.*: quid autem est inscitius, quam eam naturam, quae omnes res sit complexa, non optimam dici -? ND. 2, 13, 36. quid inscitius autem est, quam mentes mortalium falsis et mendacibus visis concitare? Div. 2, 62, 127. u. *superl.*: inscitissime igitur petit, ut Aeneas portum Veneris requirat, Hygin. b. Gell. 10, 16, 5.

inscius, a, um, 1) gewöhnl.: **ohne es zu wissen, ohne daß ich** (du, er) **es wußte, unwissentlich wider Wissen od. Vorwissen** Imds., **uneingeweiht in** etw. od. **unbekannt** mit etw. (vgl. insciens, 1), vgl. zunächst neben Synon. u. Gegensätzen: omni hoc itinere una nocte equitatu confecto inscios inopinantesque Menapios oppresserunt, Caes. BG. 4, 4, 5. tu me ignaro, necopinante, inscio notes et tuos et tuorum amicorum necessarios, Cic. Planc. 16, 40. omnibus insciis neque suspicantibus - iubet omnes legiones e castris educi, Auct. BAfr. 37, 2. neque medicorum praecepta dici vere possunt, si quae inscii imperitique pro salutaribus mortifera conscripserunt, neque in populo lex cet., Cic. Leg. 2, 5, 13; cum praesertim malus dispendium sequatur inertem et inscium pastorem, quam prudentem diligentemque compendium, Col. 6. pr. 5. omnibus in exercitu insciis et requirentibus imperatoris consilium, Auct. BAfr. 10, 3; — *absol.* neben Subst. od. als Attrib.: ne nos quidem Hasdrubalis foedus, quod nobis insciis fecit, obligare potuit, Liv. 21, 18, 11. sit suo similis patri Manlio et facile inscieis (= insciis) noscitetur ab omnibus, Catull. 61, 217. omnibus insciis, Nep. Dat. 3, 1. Appius vitae metuens in domum se propinquam foro insciis adversariis capite obvoluto recipit, Liv. 3, 49, 5. nonnulli ab insciis pro noxiis conciduntur, Nep. Dion. 10, 1; — sed facit esse sui quiddam super inscius ipse, Lucr. 3, 878. stupet inscius alto accipiens sonitum saxi de vertice pastor, Virg. A. 2, 307. socia agmina credens inscius atque ultro verbis compellat amicis, 2, 371. violaverat inscia sedem, dum sacris operata deae lascivit, Auct. Cir. 141. u. vgl. 323. inscius extanti destrinxit arundine pectus, Ov. M. 10, 526. trahit inscius ignes, 4, 675. inscius atque absens flamma Meleagros ab illa uritur, 8, 515. capit inscius heros induiturque humeris Lernaeae virus echidnae, 9, 157. dumque male optatos nondum premis inscius axes, 2, 148. u. vgl. 5, 624. VFlacc. 2, 277. 6, 660. quem vos inscii ad mortem misistis, Cic. Phil. 9, 5, 10; — v. Thieren: pabulaque e bustis inscia carpsit ovis, Ov. F. 4, 750. continuo praedae capit inscius umbram picus, M. 14, 362. quum decidisset vulpes in puteum inscia, Phaedr. 4, 9, 3; — von Lebl. (dicht. vom Menschen auf die Glieder übertr.): cadit inscia

clavo dextera, VFlacc. 3, 40. pertimui scriptumque tuum sine murmure legi, iuraret ne quos inscia lingua deos, Ov. Her. 20, 1. u. vgl.: leges inscius servat pudor, Sen. Hipp. 914; — mit folg. *Relativ.*: hic unde vitam sumeret inscius pacem duello miscuit, Hor. Od. 3, 5, 37. causasque requirit inscius Aeneas, quae sint ea flumina porro, Virg. A. 6, 710. inscia Dido, insidat quantus miserae deus, 1, 718. inscii, quid in Haeduis gereretur, - de exitu suarum fortunarum consultabant, Caes.BG. 7, 77, 1. ibi cum inscia multitudine, quid ageretur, proelia parva inter Romam Gabiosque fierent, plerumque Gabina res superior esset, Liv. 1, 54, 3; — mit *Genit.*: veteris non inscius aevi, Ov. M. 15, 11. haut vatum ignarus venturique inscius aevi, Virg. A. 8, 627. extremi sibi tum non inscius aevi, VFlacc. 5, 3. truculentus et silvester et vitae inscius tristem iuventam - colis, Sen.Hipp. 462. hic passim exsultant nomades, gens inscia freni, Sil. 1, 215. at pater Aeacidae promiserat inscius acti, Ov. Her. 8, 33. eius esse oratorem rei, de qua dicet, non inscium, Quint. 2, 21, 14. gladiator, qui armorum inscius in rixam ruit, 2, 12, 2. se haud inscium eius dimicationis cum armatis descendisse, Liv. 3, 48, 2. Caesar - inscius insidiarum cum ad eum locum venisset, Auct. BAfr. 50, 4. venientum haud inscia cladum, Sil. 1, 41. nemorisque malorum inscius et vitae multum securus inerrat, Stat. Theb. 4, 793. inscius astus, VFlacc. 5, 542. sancta ad vos anima atque istius nescia culpae descendam, Virg. A. 12, 648; — tamquam ad picturam probandam adhibentur etiam inscii faciendi cum aliqua sollertia iudicandi, Cic. Opt. gen. or. 4, 11; — von Thieren: olim iuventas et patrius vigor nido laborum propulit inscium (v. Adler), Hor. Od. 4, 4, 5. haedulus - inscius herbae necdum ausus virgas humilis mordere salicti, Juv. 11, 66; — v. Lebl.: tristis sub illa (arbore) lucis et Phoebi inscius restagnat humor, frigore aeterno rigens, Sen. Oed. 543. custos Argus placet inscia somni lumina non aliter toto cui vertice, VFlacc. 4, 367. tui non inscia funeris Argo, 6, 317; — neben dem *Accus.*: at enim scibis ea quae fuisti inscius, Turpil. 65. — 2) bei Apulejus a) **unverständig, thöricht** (wie inscitus), sed sum ego inscius qui postulo, ut alienum pudorem conserves, qui tuum perdideris? Apul. Mag. 84. u. *adv.*: hos namque cunctos deos - plurimi sed non rite venerantur, omnes sed **inscie** metuunt, pauci sed impie diffitentur, de deo Socr. 3. — b) **unbekannt**, inscio quodam tramite iam delabente, M. 5, 26.

inscrībo, scripsi, scriptum, scrībĕre, 1) **hin-ein-, ein-, darauf-, darüber-, daranzeichnen, -schreiben, bei-, zuschreiben, in-, auf etw. zeichnen, schreiben, als Inschrift, Aufschrift, Ueberschrift setzen,** a) eig., α) im Allg.: ut - inprobissimo militi, ingratissimo hospiti, avidissimo naufrago stigmata inscriberet ingratum hominem testantia, brandmarken, Sen. Ben. 4, 37, 3. — β) insbes. in zusammenhängender Schrift, ut, si quae essent incisae aut inscriptae litterae, tollerentur, Cic. Dom. 53, 137. de his, quae in testamento delentur, inducuntur vel inscribuntur, Dig. 28, tit. 4; — ut esset quod *in* basi tropaeorum inscribi incidique posset, Cic. Pis. 38, 92. aspicite illam a sinistra equestrem statuam inauratam, in qua quid inscriptum est? „quinque et triginta tribus patrono", Phil. 6, 5, 12. tota Tarracina tum omnibus in parietibus inscriptas fuisse litteras LLL. MM., dOr. 2, 59, 240. fac lapis inscriptis stet super ossa notis: „hic iacet cet.", Tibull. 1, 3, 54. tenebam enim quosdam senariolos, quos in eius monumento esse inscriptos acceperam, Cic. Tusc. 5, 23, 64. tegebant asellum duo lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscriptum erat, Petron. 31, 10. ut Cn. Pompeii nomen in scutis inscriptum haberent, Auct. BAl. 58, 3. inscriptum est adhuc in choraulae pallio tyrianthino - Messalae nomen uxoris, Vopisc. Carin. 19. ipsi illi philosophi etiam in iis libellis, quos de contemnenda gloria scribunt, nomen suum inscribunt, Cic. Arch. 11, 26; od. mit directer Angabe der Inschrift u. s. w.: inscribat aliquis „arseverse" in ostio, Afran. 416. in statua, quam posuit in rostris, inscripsit „parenti optime merito", Cic. Fam. 12, 3, 1. quae (statua) haberet inscriptum „Gallieno iuniori", Treb. Poll. Gallien. duob. 1. unum ab his petit, ut in periculo suo (dem Protocoll) inscriberent „Epaminondas cet.", Nep. Epam. 8, 3; — mit *Abl.*: inscripsit sacrum semiusto stipite nomen „hic situs est Magnus", Lucan. 8, 792; — mit *Dat.*: recipere se in domos suas quemque iussit et foribus nomen suum inscribere: se domos eas, quae inscriptae non essent, signo extemplo dato diripi iussurum, Liv. 25, 10, 9. vestris monumentis nomen suum inscripsit, Cic. Har. resp. 27, 58. nomen tumulo inscripserunt, Quint. 7, 3, 21. nomen eius vexillis omnibus sine mora inscriptum est, Suet. Vesp. 6; — ipse suos gemitus foliis inscribit, Ov. M. 10, 215. littera communis mediis pueroque viroque inscripta est foliis, haec nominis illa querellae, 13, 397. cum monimento suo, quod est Appia via, iatronicen se inscripserit, Plin. 29, 1 (5), 9. — b) übtr.: sit denique inscriptum *in* fronte unius cuiusque, quid de re publica sentiat, Cic. Cat. 1, 13, 32. ut illi non infundere in aures tuas orationem, sed in animo videantur inscribere, dOr. 2, 87, 355. ut nostrum tantis inscribam nomen in actis, Tibull. 4, 1, 38; — mit *Dat.*: qui Martem inscribant genti, Sil. 10, 618. ergo illum primis nemorum dea finxit in armis auctoremque operi dignata inscribere magno iussit adire suas et pandere gentibus aras, Grat. Cyn. 105. ipsos inscripsēre deos sceleri, Ov. M. 15, 127. vitiis suis sapientiam inscribit et abscondenda profitetur, Sen. Vit. beat. 12, 3. tantum modo induit personam philosophi et sibi ipse hoc nomen inscripsit, Cic. Tusc. 5, 26, 73. quod (beneficium) ostentare libet et inscribere sibi, Sen. Ben. 1, 15, 3.

2) **bezeichnen, mit Zeichen versehen,** a) eig., α) im Allg., **brandmarken, tättowiren, bemalen,** quem mire adficiunt inscripta ergastula, carcer, Juv. 14, 24. quattuor inscripti portabant vile cadaver, Mart. 8, 75, 9. iura regunt, facies quamvis

inscripta repugnet seque suo prodat titulo, Claud. in Eutr. 2, 344. at nunc eadem vincti pedes, damnatae manus inscriptique voltus exercent, Plin. 18, 3 (4), 21; — maresque etiam apud Dacos et Sarmatas corpora sua inscribunt, 22, 1 (2), 1; — solus stat puppe magister pervigil inscriptaque deus qui navigat alno, Stat. Theb. 8, 269; dichter.: ordinibus variis per nubila texitur ales littera (der Kranniche) pennarumque notis inscribitur aër, Claud. BGild. 477. Pan Iove missus erat servari tecta volente Troia, pendenti similis Pan semper et imo vix ulla inscribens terrae vestigia cornu, Sil. 13, 326. — β) insbes. in zusammenhängender Schrift: beschreiben, mit einer Inschrift -, Aufschrift -, Ueberschrift versehen, bes. v. Büchern: mit einem Titel versehen, betiteln, u. von Packeten u. Briefen: mit Addresse versehen, addressiren, quid enim Phidias sui similem speciem inclusit in clipeo Minervae, quum inscribere non liceret? Cic. Tusc. 1, 15, 34; — quis robur illud cecidit, dolavit, inscripsit? Div. 2, 41, 86. statuae illae equestres, quas tu paulo ante, quam ad urbem venires, poni inscribique iussisti, II. Verr. 2, 69, 167. facientibus iter multum detrahunt fatigationis notata inscriptis lapidibus spatia, Quint. 4, 5, 22. lapidem memoriae Othonis inscriptum intuens, Suet. Vit. 10. inscripta est basis indicatque nomen, Mart. 9, 44, 5. intrasti quotiens inscriptae limina cellae, 11, 45, 1; — aras ibi ostendi inscriptas „ob Agrippinae puerperium", Suet. Cal. 8. Ai Ai flos habet inscriptum, Ov. M. 10, 215. od. indirect: idemque temporis glans missa est inscripta, quo die ad oppidum capiendum accederent, Auct. BHisp. 13, 3; — Oratorem meum, sic enim inscripsi, Sabino tuo commendavi, Cic. Fam. 15, 20, 1. nos vero - ex ipso loco ac tempore hibernarum vigiliarum Atticas noctes inscripsimus, Gell. praef. 10. aliquid de oratoris arte paucis praecipiunt libellis eosque rhetoricos inscribunt, Cic. dOr. 3, 31, 122. unum illud praedicendum videtur cogitare me has nugas inscribere hendecasyllabos, Plin. Ep. 4, 14, 8. in libro, quem inscripsit ὕμνους, Quint. 8, 6, 71. notus est vobis utique Ciceronis liber, qui Brutus inscribitur, Tac. Or. 30. has res commodissime Xenophon Socraticus persecutus est in eo libro, qui Oeconomicus inscribitur, Cic. Off. 2, 24, 87. nec se tenuit, quin contra suum doctorem librum etiam ederet, qui Sosus inscribitur, Acad. 2, 4, 12. in illo libro, qui inscribitur Μένων, Tusc. 1, 24, 57. eo libro, qui est inscriptus Hortensius, Div. 2, 1, 1. Opilius in primo libro, quos Musarum inscripsit, Gell. 1, 25, 17. inducta Afrani togata, quae Incendium inscribitur, Suet. Ner. 11; — deceptus indicibus librorum, qui sunt fere inscripti de rebus notis et illustribus, de virtute, de iustitia, de honestate, de voluptate, Cic. dOr. 2, 14, 61. haec disputatio a Graecis περὶ γελοίου inscribitur, Quint. 6, 3, 22. exceptis orationibus Asinii quae pro heredibus Urbinae inscribuntur, Tac. Or. 38. in quibusdam exemplaribus invenio ne inscriptam quidem (orationem) „pro Metello", sed „quam scripsit Metello", Suet. Caes. 55. Cottae pro se lege Varia quae inscribitur, eam L. Aelius scripsit Cottae rogatu, Cic. Brut. 56, 205. in hominum studiosorum manibus versantur accusationes, quae in Vatinium inscribuntur, Tac. Or. 21; sunt item multi qui coniectanea, neque item non sunt, qui indices libris suis fecerint aut epistularum moralium aut - et quaedam alia inscripta nimis lepide, Gell. praef. 9; — Q. Cicero puer legit - epistolam inscriptam patri suo, Cic. Att. 6, 3, 8. tu fasciculum, qui est „des M. Curio" inscriptus, velim cures ad eum perferendum, 8, 5, 2; — ferner: magno quidem animo parens tuus hanc ante nos principes arcem publicarum aedium nomine inscripserat, Plin. Pan. 47, 4. und: quam bene cum titulo isto moribus tuis convenit, quamque omnia sic facis, tamquam non alius inscripserit! §. 6. non monumentum urbis, sed sepulcrum inimico nomine inscriptum, Cic. Dom. 37, 100. nactus puerilem imagunculam eius aeream veterem, ferreis et paene iam exolescentibus litteris hoc nomine inscriptam, Suet. Aug. 7; libri inscripti nomine Hermagorae, Quint. 3, 5, 14; — dichter.: dic quibus in terris inscripti nomina regum nascantur flores, Virg. Ecl. 3, 106. qui (dentes) secti ferro in tabulas auroque micantes inscripti rutilum caelato consule nomen per proceres et vulgus eant, Claud. Cons. Stil. 3, 347. — b) insbes. publ. u. jurist.: aedes venales hasce inscribit literis, Plaut. Trin. 1, 2, 131. u. so: omnes produxi ac vendidi: inscripsi ilico aedes: mercedem quasi talenta ad quindecim coëgi, Ter. Heaut. 1, 1, 92. apud maiores, ait (Orbilius), cum familia alicuius venalis produceretur, non temere quem literatum in titulo sed literatorem inscribi solitum esse, quasi non perfectum litteris, sed imbutum, Suet. Gr. 4; — ipsos quidem, qui super iniuria queruntur, inscribere, ihre Klage schriftlich darlegen, Imp. Zeno Cod. 9, 35, 11. — c) übtr.: mea dextera leto inscribenda tuo est, Ov. M. 10, 198. sua quemque deorum inscribit facies, 6, 73.

inscriptĭlis, e, durch Schriftzeichen od. Schrift undarstellbar, eadem (vox articulata) et litteralis vel scriptilis appellatur, quia litteris conprehendi potest: confusa est inrationalis vel inscriptilis, simplici vocis sono animalium effecta, quae scribi non potest, ut est equi hinnitus, Diom. p. 420, 12.

inscriptio, ōnis, *f.*, das Hinein-, Ein-, Darauf-, Anzeichnen, 1) eig. a) im Allg.: inscriptiones frontis et bestiarum inmanium caveae, Sen. dIra 3, 3, 6. utinam quidem hac se inscriptione frontis maculassent: nunc mimicis artibus petiti sumus et adumbrata inscriptione derisi, und zuvor: sequar ego frontes notans inscriptione sollerti, ut videamini stigmate esse puniti, Petron. 106, 1. u. 103, 2. — b) insbes. in zusammenhängender Schrift: die Inschrift, Aufschrift, Ueberschrift, der Titel, huius gratae religionis memoriam et inscriptio templi affixa posti hodieque et tabula testatur in area interna, Vell. 2, 25, 4. inscr. arae, Suet. Cal. 8. ut locus ipse in tanta tua iniuria legem et inscriptionem statuae refelleret, Cic. Dom. 30, 81. ex inscriptione statuae

eius prima nominis littera effluxit, Suet. Aug. 97. statua pro rostris cum hac inscriptione: pietatis immobilis erga principem, Vit. 3. haec causa fuit, cur decerneretis statuam in rostris cum inscriptione praeclara, cur absenti triumphum, Cic. Top. 1. statuae eius a vertice cirrus appositus est cum inscriptione Graeca, nunc demum agona esse, et traderet tandem! Suet. Ner. 45. quum eorum nominibus in statuarum inscriptione oppositis omnem te speraris invidiam atque infamiam tuam posse exstinguere, Cic. II. Verr. 2, 69, 168. adnotasse me nuper monumentum Pallantis sub hac inscriptione: „huic senatus cet.", Plin. Ep. 8, 6, 1. hinc illa infelix monumenti inscriptio, turba se medicorum perisse, Plin. 29, 1 (5), 11; — sua inpensa construxisse (templa putant Sauram atque Batrachum) inscriptionem sperantes, qua negata hoc tamen alio modo usurpasse, Plin. 36, 5 (4), 42. hic est Metellus Macedonicus, qui porticus, quae fuēre circumdatae duabus aedibus sine inscriptione positis, quae nunc Octaviae porticibus ambiuntur, fecerat, Vell. 1, 11, 3. inscriptio quoque vide diligenter si haec satis idonea tibi videtur (auf e. Grabmonument), Petr. 71, 12. erupit brevi tempore nimius usus, ut choronae, chenturiones, praechones adhuc quibusdam inscriptionibus maneant, Quint. 1, 5, 20. optimus maximus, ut mediam I litteram, quae veteribus U fuerat, acciperent, C. primum Caesaris inscriptione traditur factum, 1, 7, 22; — eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione operum ornamenta triumphalia, Vell. 2, 104, 2. ut dignitatem triumphi servili inscriptione violaret, Flor. 2, 7 (3, 19), 8. in cuius (ianuae) poste libellus erat cum hac inscriptione fixus, Petron. 28, 6. omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat, 29, 4. ita - non oportet hunc casum sine inscriptione transire statimque codicillos poposcit, 55, 2; — quod de inscriptione quaeris, non dubito, quin καθῆκον officium sit, nisi quid tu aliud, sed inscriptio plenior „de officiis", Cic. Att. 16, 11, 4. incidisti in Aristotelis Topica quaedam, quae sunt ab illo pluribus libris explicata: qua inscriptione commotus cet., Top. 1. Agnon quidem detraxit sibi inscriptione ipsa fidem, qua rhetorices accusationem professus est, Quint. 2, 17, 15. — 2) insbes. publie. u. jurist.: nominis inscriptio tibi num aliud videtur esse ac meorum bonorum direptio? Cic. Dom. 20, 51; — von der schriftlichen Darlegung einer Klage: de accusationibus et inscriptionibus, Dig. 48. tit. 2. libellorum inscriptionis conceptio talis est, Paul. Dig. 48, 2, 3. etsi pater praevenerit (maritum uxoris) et libellos inscriptionum deposuerit, Ulp. Dig. 48, 5, 2. §. 8. aut tibi permittendum sit eundem accusare, tametsi prior inscriptionem deposuisti, Imp. Sever. Cod. 9, 1, 1. — 3) übtr.: et ars quidem eius et quasi inscriptio comoedus, in qua plurimum facit, Plin. Ep. 5, 19, 3.

inscriptura, ae, *f.*, das Merkmal, huius seminis, Tert. adv. Valent. 30.

1. **inscriptus**, a, um, *Ptcp.*, f. inscribo.

2. **inscriptus**, a, um (negat. in u. scribo), 1) allg. **ungeschrieben**, unde et illa divisio est, alia esse scripta, alia inscripta, Quint. 3, 6, 37. — 2) bes. a) public. bei dem Zollamte **nicht verzeichnet, nicht eingeschrieben, unversteuert, unverzollt**, facit idem quod illi, qui inscriptum e portu exportant clanculum, ne portorium dent, Lucil. p. 55, 3. greges ovium longe abiguntur ex Apulia in Samnium aestivatum atque ad publicanum profitentur, ne, si inscriptum pecus paverint, lege censoria committant, Varr. RR. 2, 1, 16. — b) jurist., im Gesetzbuch **nicht verzeichnet, nicht besonders erwähnt**, inscripti maleficii (causae), ἄγραφον ἀδίκημα, Quint. 7, 4, 36. inscripti maleficii actio, Sen. Exc. Controv. 5, 1. tit. postulavi ut praetor nomen eius reciperet lege inscripti maleficii, 3. praef. 17. u. vgl. Quint. Declam. 252. 344. 370.

inscrūtābilis, e, **unerforschlich**, dei iudicia, Augustin. Ep. 106. n. 4.

insculpo, sculpsi, sculptum, sculpĕre, **eingraben, einmeißeln**, übtr. **einprägen**, a) eig.: perfracto saxo sortes erupisse *in* robore insculptas priscarum litterarum notis, Cic. Div. 2, 41, 85. sunt certe etiamnum in columnarum spiris insculpta nominum eorum argumento lacerta atque rana, Plin. 36, 5 (4), 42; — mit *Dat.*: cornuaque aeratis miram referentia formam postibus insculpunt, Ov. M. 15, 620. quid ergo sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo heredes voluit? Hor. Sat. 2, 3, 90. sepulcrum, cui nomen eius insculptum esse accolae ostendunt, Mel. 2, 7, 12. nec contentus elogium tumulo eius versibus a se compositis insculpsisse, etiam vitae memoriam prosa oratione composuit, Suet. Claud. 1. cum adnotasset insculptum monumento militem Gallum ab equite Romano oppressum trahi crinibus, Ner. 41. incisa et insculpta sunt publicis aeternisque monumentis praetoria ornamenta Pallantis, Plin. Ep. 8, 6, 14. cum vero iam ductus sequi coeperit, non inutile erit eas (litteras) tabellae quam optime insculpi, ut per illos velut sulcos ducatur stilus, Quint. 1, 1, 27; — mit *Abl.*: nisi foedus cum Latinis columna aenea insculptum monumento esset, Liv. 2, 33, 9; — *absol.*: ibique aram condidit dedicavitque cum ingenti rerum gestarum titulo Punicis Graecisque litteris insculpto, 28, 46, 16. tantum ardorem militibus iniecit, ut non de salute, sed de sepultura solliciti tesseras insculptis suis et patrum nominibus dextro bracchio deligarent, Justin. 3, 5, 10. — b) übtr.: ut litteris consignamus quae monumentis mandare volumus, sic ille *in* animo res insculptas habebat, Cic. Acad. 2, 1, 2. omnibus enim innatum est et in animo quasi insculptum esse deos, ND. 2, 4, 12. quae enim nobis natura informationem deorum ipsorum dedit, eadem insculpsit in mentibus, ut deos aeternos et beatos haberemus, 1, 17, 45.

insĕcābĭlis, e, **unteilbar**, Democritus quique est eum secutus Epicurus (omnium rerum esse principium putavit) atomos, quos nostri insecabilia corpora, nonnulli individua vocitaverunt, Vitr. 2, 2, 12. u. so Quint. 2, 17, 38. 3,

3, 13. u. vgl.: aliquid difficulter secari cogitavimus: novissime crescente difficultate insecabile inventum est, Sen. Ep. 20, 1, 17 (118); — hoc erit brevissimum tempus, quod insecabile memoravi, MCap. 9, 971.

insece, insecenda, s. insequis.

insĕco, (sĕcui), sectum, sĕcāre, einschneiden, in etw. schneiden, einen Einschnitt in etw. machen, 1) im Allg.: vimen, cum inaruit, penetrat et insecat corticem, Col. 4, 29, 10. inter stamina ductum (subtemen) percusso feriunt insecti pectine dentes, Ov. M. 6, 57. u. vgl.: insecta (folia) pectinum modo piceae, abieti, Plin. 16, 24 (38), 90. quidam olivam non contundunt, sed acuta arundine insecant, Col. 12, 49, 4. insecandi sunt favi, 9, 15, 9. napi quoque, sed integri, si minuti sunt, maiores autem insecti eodem iure, quo rapa, condiri possunt, 12, 56, 3. sequente deinde anno insecatur superior pars curvaturae usque ad medullam, 4, 15, 3; auch: circumspectans huc et illuc, si quem reperiat, cui aliquid mali faucibus adflare ore, attingere dentibus insecare, lingua aspergere possit, AHer. 4, 49, 62. — 2) insbes. a) medicin. e. Leichnam öffnen, seciren, regibus corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecantibus, Plin. 19, 5 (26), 86. insectis apertisque humanis corporibus, Gell. 10, 10, 2. — b) naturw., subst. **insecta**, orum, *n.*, Insecten, Kerbthiere, iure omnia insecta appellata ab incisuris, quae nunc cervicum loco nunc pectorum atque alvi praecincta separant membra tenui modo fistula cohaerentia, Plin. 11, 1, 1. u. oft.

insecta non secta, sed et aliquotiens significantur secta, PDiac. p. 111, 14.

insectanter, *PAdv.*, s. insecto.

insectātio, ōnis, *f.*, die Verfolgung, gew. übtr. der Angriff, Ausfall, scharfe Tadel, die Verhöhnung, Verspottung, Spötterei, a) eig.: festinatumque ad Padum est, ut ratibus, quibus iunxerat flumen, nondum resolutis sine tumultu atque insectatione hastis copias traiceret, Liv. 21, 47, 2. — b) übtr., mit *Gen. obj.*: inde illam absentis insectationem esse natam, quod morando spem destituerit, Liv. 1, 51, 5. C. Terentio Varroni, quem sui generis hominem, plebi insectatione principum popularibusque artibus conciliatum-volgus et extrahere ad consulatum nitebatur, patres summa ope obstabant, 22, 34, 2. tres deinde consulares-vectigalibus publicis praeposuit cum insectatione priorum principum, qui gravitate sumptuum iustos reditus anteissent, Tac. A. 15, 18. ne principum quidem virorum insectatione abstinuit, Suet. Gr. 9. non contentus hac Augusti insectatione, Cal. 23; — non sine insectatione studiorum morumque eius, Suet. Gr. 19. contentiones tribunorum adversus nobilium iuventutem ortas sine insectatione potestatis eius conservata maiestate patrum sedavēre (consules), Liv. 3, 65, 5. hic quoque tamen inhumana videri solet fortunae insectatio, vel quod culpa caret vel quod recidere etiam in ipsos, qui obiecerunt, potest, Quint. 6, 3, 28. u. vgl. 11, 1, 86. non ut flagitii tibi conscius ab insectatione eius averteres famam, Plin. Pan. 28, 1; — litteras ad Vespasianum composuit iactantius quam ad principem nec sine occulta *in* Mucianum insectatione, Tac. H. 3, 53; — *absol.*: haec ipsa insectatio alacritatem militum accendit, Curt. 4, 10 (2), 20. qui paullo antea cum insectatione malivola Orientis varago invadendaeque summae rei per filios adfectator compellabatur, Amm. 15, 5, 19; im Plur.: haud nescium, quibus insectationibus petitus foret, Tac. A. 2, 55. quamquam per insectationes et nuntios ad proelium vocaretur, 12, 14; — rhetor.: interim adversus singulos dirigitur actio: quod insectationis genus et permixtum defensioni legimus in orationibus plurimis et separatim editum, sicut in Vatinium testem, Quint. 5, 7, 6. u. vgl.: chleuasmos est ironiae proxima figura, cum aliquos amara oratione non sine derisu insectamur ac laedimus-: Latine dicitur insectatio, Rufin. de schem. dian. 10.

insectātor, ōris, *m.*, der Verfolger, Spötter, nur übtr.: adeoque novum sibi ingenium induerat, ut plebicola repente omnisque aurae popularis captator evaderet pro truci saevoque insectatore plebis, Liv. 3, 33, 7; — religionis Christianae ins., Eutr. 10, 16. egregius vitiorum ins., Quint. 10, 1, 129.

insectio, ōnis, *f.*, die Erzählung des Herganges einer Sache, archaist., vgl.: a veteribus, quas narrationes dicimus, insectiones esse appellatas, und: antiqui nostri narrationes sermonesque insectiones appellitaverunt, Gell. 18, 9, 4. u. 11.

insecto, āre, verfolgen, archaist.: iam illic hic nos insectabit lapidibus, Plaut. Capt. 3, 4, 61. u. so Poen. 3, 1, 24 sq.; dah. im *Ptcp.*: miles simulatque ab iis insectatus constiterat, Auct. BAfr. 71, 4; classisch *Depon.* **insector**, sectatus sum, sectāri, verfolgen, übtr. Jmdn. verfolgen, angreifen, gegen Jmdn. einen Ausfall machen, Jmdn. anfahren, scharf tadeln, verhöhnen, verspotten, Jmdm. etw. spöttisch vorwerfen, a) eig., mit *Abl. instr.*: nam istic hastis insectatus est domi matrem et patrem, Plaut. Capt. 3, 4, 17. quid, ego quasi canem hominem insectarer lapidibus nequissumum? Rud. 3, 6, 4. retinentes centuriones inrisu et contumeliis, postremo verberibus insectantur, Tac. A. 1, 20; adsiduis herbam insectabere rastris, Virg. G. 1, 155; — *absol.*: in India insectanti regi quosdam palantes hostes-solus ei per inmensas harenarum moles cursus comes fuit, Justin. 15, 3, 11. duces Germanorum tota acie insectatus, Suet. Claud. 1. haud procul insectans Argum languentia cantu lumina cuncta notat dulcesque sequentia somnos et celerem mediis in cantibus exigit harpen, VFlac. 4, 388; ista enim avis (aquila) insectans alias aves et agitans semper ipsa postrema est, Cic. Div. 2, 70, 144. — b) übtr., mit *Abl. instr.*: ne verbo quidem insectatus (Rhodiorum magistratus), Suet. Tib. 32. qui maledictis insectantur eos, a quibus de veritate dissentiunt, Cic. Fin. 2, 25, 80. omnibus rerum verborumque contumeliis mortuum insectatus est, Suet. Ner. 33. ipsum insectari probris, Flor. 2, 15 (4, 4), 2. neve potentiores viri humiliores iniuriis afficiant

neve defensores eorum calumniosis criminibus insectentur innocentes, Ulp. Dig. 1, 18, 6. regressum Paetum - facetiis insectari satis habuit Caesar, Tac. A. 15, 25; — Allobrogas *ut* hostes insectatur (Cicero), Quint. 11, 1, 89. dum opificem quendam Batavus ut fraudatorem insectatur, Tac. H. 2, 66. Sextus Pompeius ut effeminatum insectatus est (Augustum), Suet. Aug. 69. excedentes enim e vita morte fortuita conviciis insectantur ut degeneres et ignavos, Amm. 23, 6, 44. ut eorum (Tuscorum) sermone utentem Vectium Lucilius insectatur, Quint. 1, 5, 56; — *absol.* u. zwar *alqm.*: non te insectatum esse, quum potueris, amicos paternos, Anton. b. Cic. Att. 14, 13A, 2. semperque ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, praesertim humiliores, Cic. Att. 14, 13B, 3. o virtutis comes invidia, quae bonos sequeris plerumque atque adeo insectaris, AHer. 4, 26, 36. insectandisque patribus, unde Aspero etiam inditum est nomen, tribunatum gessit, Liv. 3, 65, 4. quod scribis me maximo ocio egisse, ut insectarer Antonios idque laudas, credo ita videri tibi, sed cet., Cic. ad Brut. 1, 2, 5. recusantem nemo aut in senatu aut apud populum audivit, quo minus insectanti me magistro equitum, quod fando numquam ante auditum erat, imperium mecum aequaretur, Liv. 28, 40, 10. ne se (patres) insectando sibi aequari adsuescerent homines, 22, 34, 2. agitat rem militarem: insectatur totam hanc legationem, Cic. Mur. 9, 21. insectari malos principes, Plin. Pan. 53, 2. tyrannos insectatus multum etiam moribus confert, Quint. 10, 1, 63. praetorianos nuper exauctoratos insectatus, Tac. H. 2, 96. perseverantem (mori) atque ita absumptam criminosissime insectatus est, Suet. Tib. 53; — *alqd.*: eunuchus litigabat cum quodam improbo, qui super obscoena dicta et petulans iurgium damnum insectatus est amissi corporis, Phaedr. 3, 11, 3. adversus Quinctium Cicero non haec solum (vultum, incessum cet.) sed ipsam etiam praetextam demissam ad talos insectatus est, Quint. 5, 13, 39. non equidem insector delendave carmina Livi esse reor, Hor. Ep. 2, 1, 69. miserorum fortunam non insectari, Cic. ad Brut. 1, 4, 2. desinet igitur gloriando etiam insectari dolores nostros, 1, 17, 5. ibi forum agit, quum ego sim in provincia, quam eius iniuriam non insector, Att. 5, 17, 6. insectatur vitia, non homines, Plin. Ep. 1, 10, 7. ornavit virtutes, insectatus est vitia, 6, 21, 5. est insectandis vitiis praecipua (antiqua comoedia), Quint. 10, 1, 65. librariorum insectari inscientiam, 9, 4, 39. dilectuque decreto nemo nomen dedit furente Appio et insectante ambitionem collegae, qui populari silentio rem publicam proderet, Liv. 2, 27, 10. contumaciam eius insectari, vetus Augustae odium, recentem Liviae conscientiam exagitare, Tac. A. 4, 12; — mit aus dem Zusammenhang zu ergänzendem Object: stultitia est insectari, quem omnes diligunt, Syr. 475. precari ab indigno, supplicare, tum acerbius in aliquem invehi insectarique vehementius, Cic. Am. 16, 57. non tam insector, quamvis mereare, Properti, Prop. 5 (4), 7, 49. tu cum sis quod ego et fortassis nequior, ultro insectere velut melior verbisque decoris obvolvas vitium, Hor. Sat. 2, 7, 40. nam qui admonent amice docendi sunt, qui inimice insectantur, repellendi, Cic. ND. 1, 3, 5; — rhetor.: probos quosdam et verecundos non aspere incessere profuit: nam saepe, qui adversus insectantem pugnat, modestia mitigatur, Quint. 5, 7, 27. etiam atque etiam insto atque urgeo, insector, posco atque adeo flagito crimen, Cic. Planc. 19, 48. insector ultro atque iusto accusatori, iudices: insector, inquam, et flagito testes, Font. 5, 11 (1, 1). — *PAdv.* **insectanter**, angriffsweise, spöttisch, höhnisch, turpius esse dicebat Favorinus philosophus exigue atque frigide laudari, quam insectanter et graviter vituperari, Gell. 19, 3, 1.

insĕcūtio, ōnis, *f.*, die Verfolgung, caecae festinationis temeritate et metu incertae insecutionis, Apul. M. 8, 16.

insĕcūtor, ōris, *m.*, der Verfolger, velocius frustratis insecutoribus, Apul. M. 7, 2. tales semper nobis insecutores, iniusti, impii, turpes, Tert. Apol. 5. Christi insecutor, Prud. Cathem. 12, 126.

insēdābĭlis, e, unstillbar, unauslöschlich, Gloss. Philox.; *adv.*: **insedabiliter** sitis arida, corpora mersans, aequabat multum parvis umoribus imbrem, Lucr. 6, 1175.

insĕmel, *Adv.*, auf einmal, opes et tota insemel regna veniebant, Flor. 2, 20 (1, 35), 1. si pariter adque ins. universam magnitudinem eius ostendero, 1. pr. 3. nec interest, unum pretium omnium centum metretarum ins. dictum sit, an in singulas eas, Gai. Dig. 18, 1, 35. §. 7.

insĕmĭno, āre, 1) besamen, befruchten, eamque (terram) ex caelestium imbrium conceptionibus inseminatam fetus gentium et omnium animalium in mundo procreavisse, Vitr. 8. praef. 1. ipse (sol) generat universa inseminando fovendo producendo alendo augendoque, Macrob. Sat. 1, 17, 35. — 2) durch Samen einpflanzen, = erzeugen, floris species florem rerum protestatur, quas hic deus inseminat progenerat fovet nutrit maturatque, 1, 17, 69. ex conventu Iovis inseminati et nati sunt (dii), Arnob. 2, 70. u. übtr.: aquam nivalem - hominibus potu nimio insalubrem esse tabemque et morbos sensim atque in diem longam visceribus inseminare, den Grund legen zu =, Gell. 19, 5, 3.

insĕnesco, sĕnui, sĕnescĕre, in od. bei etw. altern, = alt werden, = ergrauen, mit *Dat.*: studiis annos septem dedit insenuitque libris et curis, Hor. Ep. 2, 2, 82. cum plerique isdem negotiis insenescerent, Tac. A. 4, 6. quomodo sufficere officiis civilibus possit, qui singulis actionum partibus insenescat, Quint. 10, 3, 11. te quoque - credibile est nostris insenuisse malis, Ov. Pont. 1, 4, 47.

insensātus, a, um, gefühllos, kopflos, o insensati et tardi corde in non credendo omnibus, quae locutus est ad vos, Tert. adv. Marc. 4, 43. o insensati Galatae, quis vos fascinavit? Praescr. haer. 27. u. and. KS.

insensĭbĭlis, e, 1) nicht mit Empfindung be-

gabt, empfindungslos, gefühllos, insensibilis ab his constituitur deus, quoniam membra sensu carent, Lact. 7, 3. deorum cultores simulacra insensibilia excolunt, 6, 13. quid sacerdotes constituere (opus est), vana et insensibilia culturos? 1, 20. u. vgl. Cassiod. Var. 2, 40. — 2) nicht empfindbar, nicht fühlbar, est insensibilis morbus, sed noxia forma, quum caput immensa pexum porrigine ningit, Seren. Samon. 34. u. übtr.: neque non id quoque inenarrabile esse ait et propemodum insensibile, quod nubem atram fumare dixit turbine piceo et favilla candente, unbenkbar, Gell. 17, 10, 17.

insensĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unempfindlichkeit, Claud. Mam. Stat. an. 1, 3.

insensĭlis, e, empfindungslos, nunc ea quae sentire videmus cumque necesse'st ex insensilibus tamen omnia confiteare principiis constare, Lucr. 2, 865. u. ex insensilibus - animalia gigni, 870. und: ex insensilibus ne credas sensile gigni, 888.

insensuālis, e, empfindungslos, tanta enim vis est convenientiae, ut rem insensualem sponte se movere faciat, quia eius sociam constat agitatam (in Bezug auf Saiten, deren Anschlag andere mit erklingen läßt), Cassiod. Var. 2, 40.

insēpărābĭlis, e, unzertrennlich, untrennbar, coibatur societas inseparabilis, Gell. 1, 9, 12. locus ipse me admonet, ut quid intersit inter bonum honestumque dicam: aliquid inter se mixtum habent et inseparabile, Sen. Ep. 20, 1 10 (118); si ei (virtuti) iuncta semper est atque inseparabilis (voluptas), et sola satis est, 12, 3, 18 (85); — anus quaedam - de die quotidie inseparabilis aderat, Apul. M. 9, 15; — *compar.*: trinitas inseparabilior, Augustin. Trin. 15, 23; — *adv.*: quoniam in his duobus **inseparabiliter** connexis et officium hominis et veritas omnis inclusa est, Lact. 3, 11. horum singula, quae ins. involuta rerum in se necessitas iunxit, tractatus expediat, Macrob. Somn. Scip. 1, 22, 2.

insēpărābĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unzertrennlichkeit, Untrennbarkeit, ins. virtutum, Augustin. Ep. 29, 2. in trinitate tanta est ins., ut cet., Trin. 15, 23.

insēpărātus, a, um, ungetrennt, unzertrennlich, hanc me regulam professum, qua inseparatos ab alterutro patrem et filium et spiritum testor, tene ubique, Tert. adv. Prax. 9.

inseptio, ōnis, *f.*, die Einzäunung, Einbiegung, Unterbrechung der ebenen Fläche, si apta fabricata foret (virgula vitrea), totidem redderet soles, quot habuisset inseptiones: quae quia discernuntur inter se nec satis in vicem speculi nitent, inchoant tantum imagines nec exprimunt, Sen. NQ. 1, 7, 3.

insĕpultus, a, um, unbegraben, cerno animo sepulta in patria miseros atque insepultos acervos civium, Cic. Cat. 4, 6, 11. post insepulta membra differrent lupi, Hor. Epod. 5, 99; — ne quis insepultus esset, rerum natura prospexit, Sen. Ep. 14, 4, 35 (92). socerum gener sepultura prohibuit Romulum quoque insepultum perisse dictitans, Liv. 1, 49, 1. nec satiatus virorum poena insepultos projecit, 29, 9, 10. ut insepulti proicerentur, Suet. Vesp. 2. insepultus abiciar? u. zuvor: insepultus iacebis? dann: si nihil sentio, non pertinet ad me iactura corporis insepulti, Sen. de remed. fort. 5. servitia maxime moriebantur, eorum strages per omnes vias insepultorum erat, Liv. 41, 21, 6. rex deserere milites insepultos erubescebat, Curt. 5, 13 (4), 3. pietatem vocas patrem insepultum trahere, Sen. Phoen. 98. hospes me hic necavit isque me defodit insepultum clam in hisce aedibus, Plaut. Most. 2, 2, 69; — übtr.: vita insepulta laetus in patriam redux, Naev. Clast. 1. minabatur Theodoro philosopho tyrannus mortem, et quidem insepultam, Sen. Tranqu. an. 14, 3. qui illam insepultam sepulturam effecerant, ἄταφον τάφον, d. i. Begräbniß, bei dem man den Leichnam nicht begrub: das Volk hatte die Leiche Cäsar's auf dem Forum verbrannt, Cic. Phil. 1, 2, 5; — vestra virtus nec oblivione eorum, qui nunc sunt, nec reticentia posterorum insepulta esse poterit (wird ein Grabdenkmal entziehen können), quum vobis immortale monumentum suis paene manibus senatus populusque R. exstruxerit, Cic. Phil. 14, 12, 33.

inseque, s. insequis.

1. **insĕquenter**, *PAdv.*, s. insequor, I. am Ende.

2. **insĕquenter** (negat. in u. sequor), dem Zusammenhang nicht entsprechend, praeterea pro alio quoque adverbio dicitur (atque), id est statim, quod in his Vergili versibus existimatur obscure et insequenter particula ista posita esse: „Sic omnia fatis cet.“, Gell. 10, 29, 4.

insequis, narras, refers et interdum pergis (vgl. insequor I, 1, b, γ), Placid. p. 477; davon: inseque, εἰπέ, Glossar. Labb. inseque apud Ennium dic, insexit dixerit, PDiac. p. 111, 11; dagegen: insece Musa manu Romanorum induperator quod quisque in bello gessit cum rege Philippo, sage an, Enn. A. 332. virum mihi, Camena, insece versutum, Liv. Andron. Odyss. b. Gell. 18, 9, 5. u. insecenda, Cato ibid. §. 5. dazu vgl. *Curtius* Grundz. II. p. 55: W. σεπ sagen, hom. ἔ-σπ-ε-τε sagt, ἔνι-σπ-ε, sagte, ἔννεπ-ε, ἔνι-σπε-ς, ἔνι-σπε, ἐν-έπ-ω, sage, rede, altlat. in-sec-e = ἔννεπε, sec-ut-a est = locuta est, resecuta est = respondit (Ovid.), insectiones = narrationes.

insĕquor, sĕquūtus od. sĕcūtus sum, sĕqui, *Dep.* (archaist. vgl. insequis), unmittelbar nachfolgen od. darauf folgen, auf dem Fuße folgen, verfolgen I) im guten Sinne, 1) im Raume, a) eig., *absol.*: stat ecce ad aras hostia: expectat manum cervice prona: praebeo, occurro, insequor: macta! Sen. Herc. fur. 1040. Zephyrus conspexit, abibam: insequitur, fugio: fortior ille fuit, Ov. F. 5, 201. insequitur flammata pudore iuventus, VFlacc. 4, 655. insequitur nimbus peditum clipeataque totis agmina densentur campis, Virg. A. 7, 793. promovent et Samnites signa, insequitur acies ornata armataque, ut hostium quoque magnificum spectaculum esset, Liv. 10, 40, 12. dum equum mutat, tardius insequutus est, Curt. 8, 50 (14), 34. etiamsi nemo insequi vellet, 3, 12 (5), 6. discubuimus pueris

Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus aliisque insequentibus ad pedes cet., Petr. 31, 3. inmixti turbae militum togati cum - profligatam iam rem nuntiando Romae esse insecutosque qui Appium prope interemptum in exilium abisse dicerent, perpulerunt, ut cet., Liv. 3, 50, 11. prope continenti agmine Romani insecuti novum de integro proelium inclusi hostium vallo ediderunt, 24, 16, 2; — mit *Accus.*: qua te, infelix, quibus insequar oris, VFlacc. 1, 715. copias in Ciliciam duxit insequentibus more patrio agmen coniuge ac matre, Curt. 3, 20 (8), 12; vestigia Argonautarum insequentes, Justin. 32, 3, 14. Agricola iter hostium ab exploratoribus edoctus et vestigiis insecutus, auf ihren Spuren folgend, Tac. Agr. 26. iacto qui semine comminus arva insequitur, verfolgt, begeht, Virg. G. 1, 104. recedentem Hercules insequitur ignem, Sen. Herc. Oet. 1730. — b) übtr. α) im Allg., v. Lebl., *absol.*: cum propior caliginis aër ater init oculos prior et possedit apertos, insequitur candens confestim lucidus aër, Lucr. 4, 313. insequitur niger et magnis cum fratribus eurus intonat Aegaeo, VFlacc. 2, 365. insequitur commixta grandine nimbus, Virg. A. 4, 161. quin immo et harundinem non nisi inpendente pluvia seri iubent et fruges insecuturo imbre, Plin. 18, 35 (78), 341. insequitur cumulo praeruptus aquae mons, Virg. A. 1, 240. nam sine mente animoque nequit residere per artus temporis exiguam partem pars ulla animai, sed comes insequitur facile et discedit in auras et gelidos artus in leti frigore linquit, Lucr. 3, 398. si minus ostendit vitam vis horrida leti, at tamen insequitur languor terraeque petitus suppus, 3, 172. sanus bibit, statim concidit, livor ac tumor confestim est insecutus, Quint. 4, 2, 54. insequitur clamorque virûm stridorque rudentum, Virg. A. 1, 87. velut praesagium insequentis casus, Suet. Galb. 6. ne inimicitiae graves insequantur, Quint. 6, 3, 34; — grammat.: eorum verborum, quorum eaedem erant postremae litterae, quae sunt in optumus, postremam litteram detrahebant, nisi vocalis insequebatur, Cic. Or. 48, 161. et vocales frequentissime coeunt et consanantium quaedam insequenti vocali dissimulatur, Quint. 11, 3, 34. ne extremorum verborum cum insequentibus primis concursus aut hiulcas voces efficiat aut asperas, Cic. Or. 44, 150. prima enim syllaba dempta in primo verbo sententiae postremum ad verbum primam rursus syllabam adiunxit insequentis, 56, 190. ex insequentibus amplificatio ducitur, Quint. 8, 4, 17; — mit *Accus.*: temere insecutae Orphea silvae, Hor. Od. 1, 12, 7. modo pueros, modo adulescentes in cursu a tergo insequens (aetas) necopinantes insecuta est, Poët. b. Cic. Tusc. 1, 39, 94. te vero, mea quem spatiis propioribus aetas insequitur, cet., Virg. A. 9, 275. mors insecuta Gracchum est, Cic. Div. 2, 29, 62; — quem (ardorem) gravis insequitur sonitus, displosa repente exprimere ut caeli videantur templa superne, Lucr. 6, 285. manus in ora torsit: at contra truces oculi steterunt et suam intenti manum ultro insequuntur: vulneri occurrunt tuo, Sen. Oed. 961. fletus insequitur minas, Herc. Oet. 250. laudationem ferculum insecutum est, Petron. 35, 1. u. vgl. 65, 1. plerumque improborum facta primo suspicio insequitur, deinde sermo atque fama, tum accusator, tum index, Cic. Fin. 1, 16, 50; — mit *Abl. instr.*: dum licet, insequitur fugientem lumine pinum, Ov. M. 11, 468. — β) v. Leb. u. Lebl. in Bezug auf Reihenfolge: primus abit (Nisus) —: proximus huic, longo set proximus intervallo insequitur Salius, Virg. A. 5, 318 sqq. proximus hinc Butes (nach Aufführung mehrerer Helden) Actaeis dives ab oris: — insequeris casusque tuos expressa, Phalere, arma geris, VFlacc. 1, 394. u. vgl. 6, 106; — quod si quis a Thessalo, Herculis filio, eos appellatos Thessalos dicet, reddenda erit ei ratio, cur nunquam ante hunc insequentem Thessalum ea gens id nominis usurpaverit, Vell. 1, 3, 2. hic insequentesque archontes usque ad Charopen, 1, 2, 2. insequentes consules, 1, 14, 4. Liv. 9, 28, 8. Eutr. 2, 16. insequentes principes, Suet. Dom. 23. u. insecuti principes, Aug. 50; — eodem tenore duo insequentes consulatus gessi, Liv. 7, 40, 9. — γ) seltenerer Gebrauch, u. zw. zunächst in der Mathem. = unmittelbar folgen, ex prioribus geometria probat insequentia, Quint. 1, 10, 37; ferner mit *Inf.* od. folg. *ut* u. *Conj.* oder *absol.* in etw. fortfahren, weiter gehen, etw. weiter verfolgen (vgl. insequis), quae prima solo ruptis radicibus arbos vellitur, huic atro liquntur sanguine guttae, dann: rusus et alterius lentum convellere vimen insequor et causas penitus temptare latentes, Virg. A. 3, 27. u. 31; — nec vero te - rhetoricis nunc quibusdam libris, quos tu agrestes putas, insequor ut erudiam - sed cet., Cic. dOr. 2, 3, 10; — pergam atque insequar longius, vgl. II. Verr. 3, 20, 51. itaque insequebatur, vgl. ND. 3, 17, 44.

2) in der Zeit, unmittelbar -, darauf folgen, *absol.*: noctem totam plerique eorum et diei insequentis partem cum animam egissent, omnes tamen cet., Liv. 26, 14, 5. ut pontificalibus ludis pugilum par postulatum distulerit in insequentis diei matutinum tempus, Suet. Aug. 44. insequenti die, Aug. 53. Ner. 43. multos vero in terra Umbria unum et eundem diem esse dicere a meridie ad insequentem meridiem, Gell. 3, 2, 6. nox insecuta est, Phaedr. 3, 2, 7. nocte insequenti, Hirt. BG. 8, 23, 1. duabus continuis noctibus somniavit: prima -: at insequenti -, Suet. Aug. 94. mense insequenti, Dom. 1. quae septem mensum edito puerperio insecutis mensibus geminos enixa est, Plin. 7, 11 (9), 49. insequens annus, Hirt. BG. 8, 48, 10. Liv. 2, 18, 1. Q. Fabius insequentis anni consul, Liv. 9, 33, 1. senatus in insequentem annum - prorogavit - imperium, 9, 42, 2. insequenti anno, Suet. Caes. 29. Eutr. 2, 19. 3, 16. 4, 9. 26. partim antecedente anno - partim insequenti, Suet. Tib. 5. od. insequente anno, Plin. 18, 28 (67), 259. insequenti aestate, Vell. 2, 106, 1. 2, 114, 4. insequentis (temporis) sunt illa: latuisti, | rofugisti, Quint. 5, 10, 46. quod (tempus) est insecutum, 3, 7, 10. per haec insequentiaque et quae prae-

diximus tempora, Vell. 2, 47, 1. atrocitas insequentium temporum, Suet. Cal. 6. adolescentiam omnem spatiumque insequentis aetatis usque ad principatus initia per haec fere transegit, Suet. Tib. 7. insequentium aetatium principes, Aug. 31. grave bellum Octavianum insecutum est, Cic. Phil. 14, 8, 23. audistis, quae ante acta sunt, accipite nunc, quae insequuntur, Quint. 4, 2, 50. quaeque antecesserunt quaeque insecuta sunt, 7, 2, 46. multa de ante actis, multa de insecutis, loco, tempore, persona, celeris est interrogandus (testis), 5, 7, 18; — mit *Accus.*: hunc proximo saeculo Themistocles insecutus est, Cic. Brut. 10, 41. artium scriptores antiquissimi Corax et Tysias: quos insecutus est vir eiusdem insulae Gorgias Leontinus, Quint. 3, 1, 8. — *PAdv.*: **insequenter** als Erklärung von protinus, **unmittelbar darauf**, Non. p. 376, 19.

II) im feindlichen Sinne, bes. militär., **auf dem Fuße folgen, nachsetzen, verfolgen**, *absol.*, militär.: dispersi a suis pars cedere, alii insequi, Sall. J. 51, 1. insequitur (Aeneas) trepidique pedem pede fervidus urget, Virg. A. 12, 748. sic adeo insequitur, VFlacc. 4, 239. totaque inmanis harena insequitur, 4, 264 ni multitudo togatorum fuisset, quae Numidas insequentes moenibus prohibuit, uno die inter duos reges coeptum atque patratum bellum foret, Sall. J. 21, 2. equites - conversis equis in Numidas cupide insequentes dispersosque impetum fecerunt, Auct. BAfr. 52, 3. cupidius insecuti nonnullos ex suis amiserunt, Caes. BG. 5, 15, 2. ne tum quidem insecutis hostibus tertio die ad flumen Elaver pontes reficit eoque exercitum reducit, 7, 53, 4; — in and. Beziehungen: credit Hylas praedaeque ferox ardore propinquae insequitur (den Hirsch), VFlacc. 3, 549. ecce inimicus atrox magno stridore per auras insequitur Nisus (der in e. Meeradler verwandelte Nisus verfolgt die in e. Seevogel verwandelte Scylla), Virg. G. 1, 407. et produnt (canes) clamore feram dominumque vocando increpitant: quem si conlatis effugit armis, insequitur tumulosque canis camposque per omnes, Ov. Hal. 79; — mit *Accus.*, militär.: illum ardens infesto volnere Pyrrhus insequitur, Virg. A. 2, 529. Aulum spe pactionis perpulit, uti - in abditas regiones sese veluti cedentem insequeretur, Sall. J. 38, 2. nostros a novissimo agmine insequi ac lacessere coeperunt, Caes. BG. 1, 23, 3. nec pede congressos aequo nec tela ferentes insequitur, Virg. A. 12, 465. quos Ubii - perterritos insecuti magnum ex his numerum occiderunt, Caes. BG. 1, 54, 1. rursus conantes progredi insequitur et moratur, BC. 1, 65, 3. transire conantes insecuti gladiis magnam partem eorum impeditam interfecerunt, BG. 2, 23, 1. cum - neque nostri longius quam quem ad finem porrecta loca aperta pertinebant cedentes insequi auderent, 2, 19, 5. fugientem insequi pergit strenue, Curt. 5, 35 (13), 1. insequebatur dissipatos victor, 6, 2 (11), 12. urgendo cedentes insequendoque effusos conpulēre ad castra, Liv. 10, 19, 19. hostem insolenter atque acriter nostros insequentem supprimit, Caes. BC. 1, 45, 1. strenue hostem insequi coepit, Curt. 4, 37 (9), 13. hostem - non prius destitit insequi, quam cet., Suet. Claud. 1. qui cupidius novissimum agmen insecuti - cum equitatu Helvetiorum proelium committunt, Caes. BG. 1, 15, 2. obsides quosdam - cum equitatu insecutus - reduxit, Suet. Cal. 45; — in and. Bezieh. (auch gerichtlich): reliquias Troiae, cineres atque ossa peremptae insequitur (Iuno), Virg. A. 5, 787. inimici - Antonii familiares insequebantur, Nep. Att. 9, 2. hoc primum erga optimum imperatorem piorum civium officium est insequi dissimiles, Plin. Pan. 53, 2. insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua? Hor. Ep. 2, 2, 19. Ummidium Quadratum et Catilium Severum et Turbonem graviter insecutus est, Spart. Hadr. 15. in adoptionis sponsionem venit Palma et Celso inimicis semper suis et quos postea insecutus est in suspicionem adfectae tyrannidis lapsis, 4. ne tu agitare et insequi poëtas intermittis, Tac. Or. 4. nolo Corvinum insequi, 21. ut alienigenam parum studiosum insequebatur, Quint. 12, 10, 14; — nunc eadem fortuna viros tot casibus actos insequitur, Virg. A. 1, 240. quis te, nate dea, per tanta pericula casus insequitur? 1, 615; — tunc quoque factorum veniam memor umbra tuorum, insequar et vultus ossea larva tuos, Ov. Ib. 141. quippe non delicta regum illos, sed vires ac maiestatem insequi, Justin. 38, 6, 1. cur, qui vicisti crimine nostro, insequeris crimen? Ov. M. 8, 129. defendebant amicum, aderant supplici, vitae eius turpitudinem in summis eius periculis non insequebantur, Cic. Sull. 29, 81; vitia orationis eius etiam inimice pluribus locis insequuntur, Quint. 12, 1, 22; — mit *Abl. instr.*: gens eadem, quae te crudeli Daunia bello insequitur, Virg. A 8, 146. quum tu illum in foro - gladio stricto insecutus es, Cic. Phil. 2, 9, 21. sed vindicis ora protervis insequitur manibus generosaque pectora pulsat, Ov. M. 12, 233. at haec missum rauco cum murmure saxum morsibus insequitur, 13, 567; — multum ac diu convicio deos ob donum impiae victoriae insecutus, VMax. 5, 5, 4. saevisque serens fera iurgia dictis insequitur magnoque inplorat numina questu, VFlacc. 3, 639. u. vgl. 1, 111. Encolpion nec verbo contumelioso insequeris nec vultu, Petron. 109, 3. homines benevolos, qualescumque sunt, grave est insequi contumelia, Cic. Att. 14, 14, 5. quum Aurius - clamore hominem ac minis insequi coepisset, Cluent. 8, 24. M. Caelium Vinicianum mentio illa fatua, quam deriseramus olim, et promulgatio de dictatore subito deiecit (aedilitate plebs) et deiectum magno clamore insecuta est, Fam. 8, 4, 3. ii non modo negando, sed etiam irridendo amplissimum quemque illius ordinis insequebantur, Sest. 11, 25. nonodecumo aetatis anno L. Crassus C. Carbonem, unoetvicensimo Caesar Dolabellam, altero et vicensimo Asinius Pollio C. Catonem, non multum aetate antecedens Calvus Vatinium iis orationibus insecuti sunt, quas hodie quoque cum admiratione legimus, Tac. Or. 34.

īnsĕrābĭlĭter, *Adv.*, **unerschließbar**, aditu

reserato, quem ins. obstruxerant, Auct. Itin. Al. 100.

Inserēnus, a, um, unheiter, trübe, regnerisch, non tantis Hyas inserena nimbis terras obruit aut soluta Pleias, quali per cuneos hiems·Latinos plebem grandine concutit serenam, Stat. Silv. 1, 6, 21.

1. **insĕro**, sĕrui, sertum, sĕrĕre, hinein-, ein-, anreihen, -knüpfen, -heften, -stecken- hinein-, einflechten, -wickeln, -stopfen, -schieben, -drängen, -schalten, -fügen, -senken, -bringen, beibringen, verwickeln, verbinden, 1) eig.: qui grana ciceris ex spatio distanti missa *in* acum continuo et sine frustratione inserebat, Quint. 2, 20, 3. qui omnes tenues particulas atque omnia minima mansa ut nutrices infantibus pueris in os inserant, Cic. dOr. 2, 39, 162. homini iam perdito et collum in laqueum inserenti subvenisti, II. Verr. 4, 17, 37. vidin' ego te modo manum in sinum huic meretrici inserere? Ter. Heaut. 3, 3, 3. inserens in tentoria caput singulosque, ut sese haberent, rogitans, Liv. 8, 36, 6. utinamque oculos in pectora posses inserere et patrias intus deprendere curas! Ov. M. 2, 93; — *alqd. alci rei*: laevam tunicis inseruisse manum, Ov. Am. 2, 15, 11. inseruit vinculo manus, Petron. 97, 5. iuvat ignibus atris (d. i. facibus) inseruisse manus, Lucan. 2, 299. ut coelo insereret vipereas manus (Briareus), Sen. Herc. Oet. 169. u. dagegen: vota paene inserentium coelo manus spemque conceptam perpetuae securitatis aeternitatisque R. imperii vix in illo iusto opere persequi poterimus, Vell. 2, 103, 4. inseruitque manus terrae (iuventus), Lucan. 9, 483. quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem, inserit amento digitos, Ov. M. 12, 320. potes, si forte iuvabit, cancellis primos inseruisse pedes, Am. 3, 2, 63. nudi hominis cervicem inseri furcae, Suet. Ner. 49. arctis colla laqueis inseri prohibebis? Sen. Phoen. 148. plenam lagonam posuit: huic rostrum inserens satiatur ipsa, Phaedr. 1, 28, 8. si huic miraculo Dareus inseruisset oculos, scisset eius stirpis milites vinci non posse, VMax. 3, 3. Ext. 1; — furca capiti eius inserta, Eutr. 7, 15. Spitamenes eum tenebat collo inserta catena, Curt. 7, 24 (5), 36. nefando pectori ferrum inseram, Sen. Hipp. 1177. ille iam quaerens diem tabum fluentem vulneris dextra excipit traditque nobis ungulae insertum (arundinem) suae, quam forte saeva sciderat avulsam manu, Herc. Oet. 520. axungiae sextantem faucibus inserere, Col. 7, 5, 15. si integrum gallinaceum crudum ovum ieiuni (bovis) faucibus inseras, 6, 4, 2. venena vel per morsus vel per cibos aut potiones nostris corporibus inserta, Cels. 5, 23; — quos (ramos) intortos rursus inserunt terrae: inde velut ex alia radice laetiores virent trunci, Curt. 6, 16 (5), 14. falces praeacutae insertae affixaeque longuriis, Caes. BG. 3, 14, 5. aureis soleis inseruerat gemmas, Curt. 9, 4 (1), 29. inseritur medium radiis subtemen acutis, Ov. M. 6, 56. affert lumen clavus purpurae in loco insertus, Quint. 8, 5, 28. arae Herculis, cuius numini urbem dicaverant, inseruēre vinculum quasi illo deo Apollinem retenturo, Curt. 4, 15 (3), 22. carminibus cessere fores insertaque posti, quamvis robur erat, carmine victa sera est, Ov. Am. 2, 1, 27. exinterato lepori inseritur (epistula), Justin. 1, 5, 10. arma ego femineis, animum motura virilem, mercibus inserui, Ov. M. 13, 165. osculaque inseruit cupide luctantia linguis, Ov. Am. 3, 7, 9. u. vgl. Claud. Laus. ser. reg. 215; — celsus astris inserit Pindus caput, Sen. Herc. Oet. 494. inseruit celsis prope se cum Pelion astris, Lucan. 6, 411. iam Thessalicam Pelion Ossam premet, et Pindo congestus Athos nemus aetheris inseret astris, Sen. Herc. Oet. 1153. si fraterna prohiberet imagine tellus (Phoeben) insereretque suas flammis coelestibus umbras, Lucan. 6, 503. et iugis etiam ac montibus inseri (mare) velut in suo, Tac. Agr. 10. praedia agris meis vicina atque etiam inserta venalia sunt, Plin. Ep. 3, 19, 1; dicht.: nubibus ipsis inserta caput turris pluvio vapulat austro, Sen. Agam. 92; — *alqm.* (se) *alci rei*: insere te turbae, Ov. AA. 1, 605. discretis levia arma maniplis insertique globo pedites, Sil. 5, 30; — *absol.* (so daß sich ein Dativ aus dem Zusammenhang ergibt): inseruitque caput (näml. vinculis laquei), Ov. M. 14, 737. quippe sine cura laetus lautus cum advenis insertis malis, expedito bracchio alacer cet., Enn. Sat. 26. coeloque tonante profanas inseruisse manus, impure ac semivir, audes? wagst dich in diesen Kampf zu mischen? Lucan. 8, 551. at nostra ingenti vadit circumdata turba nec digitum angustā est inseruisse viā, Prop. 4, 13 (3, 14), 29. inserto per os pollice, Suet. Galb. 20. non inserto pollice, Quint. 11, 3, 98. si articulus insertus vel intortus fuerit, Veg. 1, 25, 6. profuit inserto latices infundere cornu Lenaeos, Virg. G. 3, 509. u. vgl. Nemes. Cyn. 228. cum resecta et fissa arbor recipit insertos surculos, Col. Arb. 26, 1. pinna per traversas inserta nares, Plin. 10, 57 (78), 157. fertur quoque ore insertis calculis multum ac diu loqui solitus, quo vacuum promptius esset et solutius, VMax. 8, 7. Ext. 1. qua se plena per insertas fundebat luna fenestras, Virg. A. 3, 151. vitreis quadraturis bitumine aliisque medicamentis insertis, Vopisc. Firm. 3. cum solis lumina cumque inserti fundunt radii per opaca domorum, Lucr. 2, 114. inserit ensem = adigit, Stat. Theb. 5, 230; — trecentos inseris (in d. Schiff), Hor. Sat. 1, 5, 12. iamque totis castris modesti sermones et inserentibus se centurionibus tribunisque laudari providentia ducis, Tac. H. 2, 19.

2) übtr., *alqd.* (alqm.) *alci. rei*: surge, age, et emerito sacrum caput insere coelo, Sil. 7, 19. quibus antris egregii Caesaris audiar aeternum meditans decus stellis inserere et consilio Iovis? Hor. Od. 3, 25, 3. nomen inserere possunt famae, Tac. Or. 10. dum ignobilitatem suam magnis nominibus inserit, A. 6, 2; — mos R. etiam negotiis hoc munus inseruit, Quint. 3, 7, 2. inseruit nostro sua tela labori, Lucan. 9, 1071. Lepidus molem ad Tarracinam, ingratum opus, quod praedia habebat ibi, privatamque publicae rei inpensam inseruerat, Liv. 40, 51, 2. natura ius est, quod non opinio genuit, sed quaedam

innata vis inseruit, Cic. Inv. 2, 53, 161; — qui (musici) cum in cithara quinque constituerunt sonos, plurima deinde varietate complent spatia illa nervorum atque his, quos interposuerunt, inserunt alios, Quint. 12, 10, 68. inserebant eam (h literam) veteres nostri plerisque vocibus verborum firmandis roborandisque, Gell. 2, 3, 1. unde pictai vestis et aquai Vergilius - carminibus inseruit, Quint. 1, 7, 18. iussitque - ut saliari carmini nomen eius insereretur, Capitol. Anton. phil. 21. suo eosdem inseram libro, Vopisc. Prob. 18. libello - haec etiam inseruit, Suet. Dom. 18. ita eadem ut sunt Latina suis scriptis inseruit, Vopisc. Aurel. 6. cum scriptis ea, quae subito sunt nata inserantur, Quint. 10, 6, 5. nec obfuit illi historiae turpes inseruisse iocos, Ov. Tr. 2, 443. gravatum esse pauca verba pertinentia ad caput regis iam longo et forsitan supervacuo inserere sermoni, Curt. 6, 30 (8), 12. quod si quis odoratus philosophiam videretur et ex ea locum aliquem orationi suae insereret, Tac. Or. 19. si Hispanum nomen Latinae orationi inserat, Quint. 1, 5, 8. u. vgl. 11, 2, 37. cuius orationibus complures huiusmodi narrationes insertae, 6, 3, 42. quem orationem dignam duxi, cuius exemplum brevitati huius operis insererem, Justin. 38, 3, 11. num aliquid - ex tempore dicendis inseri possit, Quint. 12, 10, 17. sunt aliqua epistulis eorum inserta, ex quibus mutua malignitas detegitur, Tac. Or. 25. testes sunt litterae publicis insertae monumentis, Vopisc. Prob. 12. bene suffragiis consularium virorum urbes populi gentes inseruntur, Plin. Pan. 70, 9. inseritur huic loco fabula, Liv. 5, 21, 8. statui - huic loco inserere quae quoque tempore post Romam a Gallis captam deducta sit colonia iussu senatus, Vell. 1, 14, 1. non tempero mihi, quin tantae rerum magnitudini hoc, qualecunque est, inseram, 2, 107, 1. non laus ac vituperatio certaminibus illis frequenter inseritur? Quint. 2, 1, 11. ut aliqua tot luctibus alia cogitatio inseri possit, 6. pr. 14. u. vgl.: annalibus suis vir consularis inseruit mit folg. Acc. u. Inf., Suet. Tib. 61; — *alqd. alci.*: inserit Aeacidis alienae nomina gentis, Ov. M. 13, 33. servus erit dominoque suos aequalis honores inseret, Claud. in Eutr. 1, 479. qui parum ex dignitate populi R. esse ducebat subscribere odiis accusatorum Hannibalis et factionibus Carthaginiensium inserere publicam auctoritatem, Liv. 33, 47, 4. fuit autem - ita in declamationibus disertus, ut eius controversiae Quintiliano dicantur insertae, Treb. Poll. trig. tyr. 4; — *alqm. alci. rei* (alci): Cumis, adeo minimis etiam rebus prava religio inserit deos, mures in aede Iovis aurum rosisse, Liv. 27, 23, 2. huic divae germana Fides eademque sorori corde tuo delubra tenens sese omnibus actis inserit, Claud. Laud. Stil. 2, 30. quadam humanorum fuga solis se inserere divinis, Macrob. Somn. Scip. 1, 8, 8. me lyricis vatibus inseris, Hor. Od. 1, 1, 35. quem si puellarum insereres choro, Od. 2, 5, 21. insere te nostris contempto iure choreis, Claud. Nupt. Hon. et M. 337. inserit se tantis viris mulier alienigeni sanguinis, VMax. 6, 2. Ext. 1. inserere se dubitantibus, Tac. A. 5, 4. nihil patricium magistratum inseram concilio plebis, Liv. 6, 38, 7. eandem inmunitatem in paternis bonis filio tribuit, si modo reductus esset in patris potestatem, ratus inprobe et insolenter ac paene inpie his nominibus inseri publicanum, Plin. Pan. 37, 7. qui per vim Palatio videbantur inserti, Capitol. Pert. 7. cum proposito congiario multos manumissos insertosque civium numero comperisset, Suet. Aug. 42. insertus est Liviorum familiae, Tib. 3. si qui - imaginibus eum Caesarum insererent, Cal. 23. Carum Mediolanensem fuisse, sed ab avo iuri Aquileiensis civitatis insertum, Vopisc. Car. 4. se inconsultius proeliis inserit, Eutr. 10, 16. ne te civilibus insere bellis Ov. M. 3, 117. quibus (muneribus gladiatoriis) inseruit catervas Afrorum Campanorumque pugilum, Suet. Cal. 18. lucris quosdam et prandiis inserunt subditicios et obscuros, Amm. 14, 6, 15. inserere sese fortunae et provocare arma Romana simulatione numinum ausus est, Tac. H. 2, 61. poscentemque novas tremulis ululatibus auras inserui vitae, Stat. Silv. 5, 5, 72. quid enim necesse est liberos sceleri meo inserere? Sen. Thyest. 322; — *absol.*: quod non inseruissem, Quint. 9, 2, 44. u. vgl. 4, 145. quae inserui, ut qualiscunque inter barbaros potuit esse prudentia traderetur, Curt. 7, 16 (4), 13. praeclare enim se res habeat, si haec accendi aut commoveri arte possint, inseri quidem et donari ab arte non possunt, Cic. dOr. 1, 25, 114. multa alia etiam audentius inseri, Quint. 8, 3, 27. compluribus insertis, 8, 2, 15. qua (interiectione) et oratores et historici frequenter utuntur, ut medio sermone aliquem inserant sensum, 8, 2, 15. u. vgl. 10, 3, 33. actorum eiusdem (C. Caesaris) insertis falsis vitiatisque corrupti commentarii, Vell. 2, 60, 4. apud Ciceronem Ennii - inseri versus, Quint. 1, 8, 11. eum (communem locum) non tam insertum, quam applicitum, 2, 4, 30. iocos inserere, 2, 10, 9. dum suas quisque nunc querellas, nunc postulationes inserit, Liv. 35, 17, 2. inserendo saepius querelas et ambiguos de Galba sermones, Tac. H. 1, 23. rixas inseruisse iuvat, Tibull. 1, 1, 74. inseruisse moras, Lucan. 6, 609.

2. **insĕro**, sēvi, sĭtum, sĕrĕre, hinein-, einsäen, 1) eig. a) im Allg.: si frumentum non inseritur, Col. 5, 7, 3. — b) insbes., hinein-, einpfropfen, auf etw. od. darauf pfropfen, α) ein Reis in einen Baum: cum antiqui negaverint posse omne genus surculorum *in* omnem arborem inseri, Col. 5, 11, 12. Arb. 27, 1; — mit *Dat.*: existimavimus - tradendam posteris rationem, qua possit omne genus surculi omni generi arboris inseri, Arb. 27, 1. omnis surculus omni arbori inseri potest, si non est ei, cui inseritur, dissimilis cortice, 26, 1. eos tantum surculos posse coalescere, qui sint cortice ac libro et fructu similes iis arboribus, quibus inseruntur, 27, 1; — *absol.*: haec quoque, si quis inserat aut scrobibus mandet mutata subactis, Virg. G. 2, 49. des mihi surculum, ut inseram, Quint, 6, 3, 88. surculos, quos inserere voles, falce acuta ab ima parte eradito tam alte, quam cu-

neum demisisti, Col. Arb. 26, 4. quem ramum insiturus es, praecidito cet., Cato RR. 40, 2. inutiles falce ramos amputans feliciores inserit, Hor. Epod. 2, 13. fissa modo cortice virgam inserit et sucos alieno praestat alumno, Ov. M. 14, 630. mutatamque insita mala ferre pirum, Virg. G. 2, 32. ars mea nunc malo pira temperat et modo cogit insita praecoquibus subrepere Persica prunis, Calp. 2, 42. u. vgl. Sen. Ep. 19, 3, 2 (112). — β) einen Baum pfropfen: *ex* qua arbore inserere voles et surculos ad insitionem sumpturus es, videto ut sit tenera et ferax, Col. Arb. 26, 2; — est altera species *ex* arbore *in* arborem inserendi nuper animadversa in arboribus propinquis, und: in quamcumque arborem inseras - ita inserere oportet cet., Varr. RR. 1, 40, 6. si in pirum silvaticam inseveris pirum quamvis bonam, 1, 40, 5; — mit *in* u. *Abl.*: in singulis arboribus quot genera insita sint, Varr. RR. 1, 40, 5; — mit *Dat.*, *Abl.* u. *absol.*: cum Vergilius insitam nucibus arbutum, malis platanum, cerasis ulmum dicat, u. neque omnia insita misceri fas est, sicut nec spinas inseri, Plin. 15, 15 (17), 57. inseritur vero et nucis arbutus horrida fetu, Virg. G. 2, 69. ut separatim surculis cuiusque generis singulos hortos inseramus: sic paucis annis multa nos millia malleolorum ex insitis percepturos, Col. 3, 21, 1. u. vgl. Pallad. 3, 9, 11. omnes arbores simulatque gemmas agere coeperint, luna crescente inserito, Col. Arb. 26, 2. ficos, oleas, mala, pira, vites inseri oportet luna silenti post meridiem, Cato RR. 40, 1. insere nunc, Meliboee, piros, pone ordine vites, Virg. Ecl. 1, 74. insere, Daphni, piros: carpent tua poma nepotes, 9, 50. optime itaque ea (ficus) inseritur tali ratione, Col. Arb. 26, 9. arbos insita fructuosior est, quam quae insita non est, id est quam quae ramis aut plantis ponitur, 20, 2.

2) übtr. a) im Allg. α) hineinsäen, mit *Abl.* besäen, cultor enim iuvenum purgatas inseris aures fruge Cleanthea, Pers. 5, 62. u. so construirt nach den Handschr.: quum autem animis corpora necessitate insevisset, Cic. Univ. 12. p. 278. vgl. mit: ὁπότε δὴ σώμασιν ἐμφυτευθεῖεν ἐξ ἀνάγκης, Plat. Tim. p. 42 A; aber man liest: quum autem animos corporibus necessitate insevisset cet. — β) hinein-, einpflanzen, -pfropfen, -drängen, wohin verpflanzen, non ille Serranus ab aratro, sed *ex* deserto Gavii Oleli rure a calatis Gaviis *in* Calatinos Atilios insitus, der von der vorkommenden gens der Gavier in die der Atilier verpflanzt worden ist, Cic. Sest. 33, 72. adultum iam esse Britannicum, veram dignamque stirpem suscipiendo patris imperio, quod insitus et adoptivus per iniurias matris exerceret, Tac. A. 13, 14; — equam convenit quadrimam usque in annos decem - eligere, ut discordantem utero suo generis alieni stirpem insitam facile recipiat ac perferat, Col. 6, 36, 2. — b) einpflanzen, einpfropfen, eindrängen, insitum esse, gleichsam eingepflanzt -, eingepfropft sein, angeboren sein, meist insitus, eingepflanzt, angeboren, natürlich, mit *in* u. *Acc.* od. *Abl.*: o generosam stirpem et tamquam in unam arborem plura genera, sic in istam domum multorum insitam atque illigatam sapientiam! Cic. Brut. 58, 213; hoc ipsis Siculis ita persuasum est, ut in animis eorum insitum atque innatum esse videatur, II. Verr. 4, 48, 106. aiunt hanc quasi naturalem atque insitam in animis nostris inesse notionem, ut cet, Fin. 1, 9, 31. reliqua est ea causa, quae non iam recepta, sed innata, neque delata ad me, sed in animo sensuque meo penitus adfixa atque insita est, II. Verr. 5, 53, 139; — mit *Dativ.*: ut femori Iovis insitum dicerent (Liberum patrem), aut materia ingessit, aut error, Mel. 3, 7, 4. radicem quoque laseris tunsam et per fistulam vento naribus insitam, ut sternutum provocet, adhibere commodum est, Veg. 1, 40, 4. quo tot facta virûm totiens cecidēre neque usquam aeternis famae monimentis insita florent? Lucr. 5, 328. quos (animorum motus) augebat insita adhuc oculis exercituum R. caedes aut obsidio, Tac. A. 15, 29. terraque ut in media mundi regione quiescat, evanescere paulatim et decrescere pondus convenit atque aliam naturam supter habere, ex ineunte aevo coniunctam atque uniter aptam partibus aëriis mundi, quibus insita crevit, Lucr. 5, 534. non est lignis tamen insitus ignis, verum semina sunt ardoris multa, terendo quae cum confluxēre, creant incendia silvis, 1, 901; — exemplum porro gignundis rebus et ipsa notities hominum dis unde est insita primum -? Lucr. 5, 180. multis insitam opinionem, non initia nostri, non finem, non denique homines dis curae, Tac. A. 6, 22. insita mortalibus natura, propere sequi quae piget inchoare, H. 1, 55. insita mortalibus natura, recentem aliorum felicitatem acribus oculis introspicere, 2, 20. mos vitio etiam insitus genti per latrocinia militiam exercendi, Liv. 28, 12, 8. erat insitus menti cognitionis amor, Cic. Fin. 4, 7, 18. spectaculi studium insitum genti, quo certamina omnis generis artium viriumque et pernicitatis visuntur, Liv. 33, 32, 1. natura est omnibus augendi res minuendique cupiditas insita, Quint. 8, 6, 75. inerat cura insita mortalibus videndi congredientes nobilem regem et populi principis terrarum omnium legatos, Liv. 42, 39, 3. unde etiam nunc est mortalibus insitus horror, qui delubra deum nova toto suscitat orbi terrarum, Lucr. 5, 1165. Romanos praeter insitam industriam animis fortuna etiam cunctari prohibebat, Liv. 23, 14, 1. te ipsum concute, numqua tibi vitiorum inseverit olim natura aut etiam consuetudo mala, Hor. Sat. 1, 3, 34. causa instruendae classis super insitam genti vanitatem, ut eo terrore commeatus Gallia adventantes interciperentur, Tac. H. 5, 23. super insitam marcenti animo ignaviam conscius sibi instare donationem et deesse pecuniam omnia alia militi largiebatur, Tac. H. 2, 94. inest hoc tempore haud obscurum odium atque id insitum penitus et inustum animis hominum amplissimorum, Cic. Har. resp. 25, 55. amputanda plura sunt illi aetati, si quidem efflorescit ingenii laudibus, quam inserenda, Cael. 31, 76; auch: ergo insita ferro iam teneris (canibus) elementa mali causasque recidunt, Grat. Cyn. 392; vgl. noch: Galli, qui-

bus insitum est leves ac degenerantes a virtute Romana et luxuriosos principes ferre non posse, Postumum ad imperium vocarunt, Treb. Poll. Gallien. duob. 4; — *absol.*: doctrina sed vim promovet insitam rectique cultus pectora roborant, Hor. Od. 4, 4, 33. evellam ex animis hominum tantam opinionem, tam penitus insitam, tam vetustam? Cic. Cluent. 1, 4. ubi animus iudicis ab aliqua contra nos insita opinione flectendus est, Quint. 4, 2, 80. intelligi necesse est esse deos, quoniam insitas eorum vel potius innatas cognitiones habemus, Cic. ND. 1, 17, 44. cum pars fossas explerent pars vellerent vallum atque in fossas proruerent nec virtus modo insita, sed ira etiam exulceratos ignominia stimularet animos, Liv. 9, 14, 9. Piso iudicio Sagittae vel insita modestia non in publicum egressus est neque se studiis vulgi permisit, Tac. H. 4, 49. hoc est illud tempus, quo Cicero insito amore Pompeianarum partium Caesarem laudandum et tollendum censebat, cum aliud diceret, aliud intelligi vellet, Vell. 2, 62, 6. nulla occasione corruptus ab insito abstinentiae amore deflexit, Plin. Ep. 7, 31, 3. cum ad id quisque quod audierat insita hominum libidine alendi de industria rumores adiceret aliquid, Liv. 28, 24, 1. Sabinum super insitam vanitatem falsae stirpis gloria incendebat, Tac. H. 4, 55. insita denique etiam in extraneos cunctatione et mora adversum unicum et nullius ante flagitii conpertum uteretur? A. 4, 11. mox insita ignavia et trepidis ministris - statuit continere intra castra militem, H. 4, 19. si recens victoria miles et super insitam pervicaciam secundis ferox Romam contendisset, haud parva mole certatum nec sine exitio urbis foret, 3, 77. insita feritas, Liv. 34, 20, 2. Tac. G. 43. Mel. 3, 3, 2. super insitam ferociam et Romani nominis odium propriis in - reginam stimulis accendebatur, Tac. H. 3, 45. super insitam violentiam, A. 1, 59. an vero dubitatis, iudices, quin insitas inimicitias istae gentes et habeant et gerant cum populi R. nomine? Cic. Font. 15, 33 (11, 23); vgl. noch: et haec vitae diversitas atque alia multa inter Marcum ac Verum simultates fecisse non aperta veritas indicabat sed occultus rumor inseverat, Capitol. Ver. 9.

inserpo, ĕre, über etw. kriechen, - sich nach und nach über etw. ziehen, schleichen, mit *Dat.*: dum etiamtum lanugo genis inserperet speciosa, Amm. 31, 10, 18. ei commodum lanugo malis inserpebat, Apul. M. 7, 5. credas illidi cautibus algam et raucum bibulis inserpere murmur arenis, Claud. Rapt. Pros. 1, 255; — iam somnus avaris inserpit curis, Stat. Theb. 1, 339.

insertātio, ōnis, *f.*, das Hinein-, Einfügen, Hinzusetzen, hellebori usus adhibendus, sed primo ex eius insertatione radicibus penetratis vel mulso ex aceto confecto infusis, CAurel. Chron. 1, 1, 43.

insertio, ōnis, *f.*, das Einpfropfen, Pfropfen (gewöhnl. insitio), huic deo insertiones surculorum - tribuunt, Macrob. Sat. 1, 7, 25; insertio oleastri, Augustin. Ep. 20, 20.

insertīvus, a, um, eingepfropft, -gedrängt (= insitivus), nemo unquam sacra gentilicia insertiva stirpe corrupit, Calpurn. Decl. 24.

inserto, ātum, āre, hineinstecken, -schieben, -drängen, a) eig., mit *Dat.*: hinc ferro accingor rursus clipeoque sinistram insertabam aptans, Virg. A. 2, 671. dextras iuvat insertare catenis, Stat. Theb. 12, 460. leonibus magister manum insertat, Sen. Ep. 12, 3, 41 (85). annosa excelsos tendebat in aethera ramos aesculus umbrosum magnas super ardua silvas nubibus insertans altis caput, Sil. 5, 480; — *absol.*: iamque insertato reserabat viscera cultro vittatus de more senex, Prud. Apoth. 464; — auch mit *Abl.* = bestecken, quos spargam flores, quibus insertabo coronis atria -? c. Symm. 2, 727. — b) übtr.: se insertare, sich eindrängen, eindringen, v. Falerner, omni etiam parti atque particulae sese insertare, CAurel. Acut. 2, 37, 212.

insertus, a, um, s. 1. insero.

inservio, servii, servītum, īre (Perfectformen: inservieris, Cic. Fam. 11, 4, 2. inservisse, Grat. Cyn. 248. Nep. Alc. 11, 3; Imperf.: inservibat, Sil. 7, 341., aber: inserviebam, Cic. Fam. 3, 13, 1; Futur.: inservibis, Plaut. Most. 1, 3, 59., aber: inservient, Col. 9, 14, 2), zu Imdm. in dienendem -, abhängigem Verhältniß stehen, dienstbar -, abhängig sein, 1) eig.: Antiochus vetustis opibus ingens et inservientium regum ditissimus, Tac. H. 2, 81. — 2) übtr. a) dienstbar -, ergeben sein, sich hingeben, willfahren, zu Gefallen leben, mit *Dat.*: ut filium meum amico atque aequali suo video inservire et socium esse in negotiis, Ter. Heaut. 3, 1, 9. a quo enim plurimum sperant, etiam si ille iis non eget, tamen ei potissimum inserviunt, Cic. Off. 1, 15, 49. plebi, cui ad eam diem summa ope inservitum erat, iniuriae a primoribus fieri coepēre, Liv. 2, 21, 6. optimatibus vero tuis nihil confido, nihil iam ne inservio quidem, Cic. Att. 9, 5, 3. ut - is addictus mulieribus semper inserviat, Spart. Ant. Carac. 7; — Lucretius aeque auribus inserviens funem feminino genere appellavit, Gell. 13, 21 (20), 21. cum plerique adepti consulatum et sacerdotia hortorum potius amoenitati inservirent, Tac. A. 16, 27. nonnullorum voluntati vocibus magis quam rebus inserviunt, Cic. Or. 20, 68. adeo studiis eorum inservisse, ut nemo eum labore corporisque viribus posset aequiperare, Nep. Alc. 11, 3. ego reverentiae vestrae - semper inserviam, Plin. Pan. 95, 6; — mit *Accus.*: matronae, non meretricis est, unum inservire amantem, Plaut. Most. 1, 1, 33. at hoc unum facito cogites, si illum inservibis solum - in senecta male querere, 1, 3, 59; — *absol.*: non me poeniteret pro ratione temporum ita esse molitum: sed nihil est a me inservitum temporis causa, Cic. Fam. 6, 12, 2. — b) einer Sache Dienste leisten, für etw. sorgen, etw. fördern, mit *Dat.*: cuius (matris) praecipua laus erat tueri domum et inservire liberis, Tac. Or. 28. feroci pervigil inservibat equo, Sil. 7, 340. matri suppositiciae quoque inserviunt, quo equa ad ministerium lactis cibum pullo praebere possit, Varr. RR. 2, 8, 2; — veteres reficere naves accuratiusque

huic rei studere atque inservire studuerunt, Auct. BAl. 12, 2. omnibus rebus inserviendum statuit, quo celerius hostis prodiret in aciem, Hirt. BG. 8, 8, 1. dum occupati animo atque corporibus avertendis praedis inserviunt, Treb. Poll. Claud. 11. sic operi iuvet inservisse benigno, Grat. Cyn. 248. examina firmabuntur eaque fortius operibus inservient, Col. 9, 14, 2. omnes enim Boeotii magis firmitati corporis quam ingenii acumini inserviunt, Nep. Alc. 11, 3. unde est illud tam ἄκυρον: valetudini fideliter inserviendo: unde in istum locum fideliter venit? Cic. Fam. 16, 17, 1. ac ne illud quidem vere dici potest, aut plures caeteris (artibus) inservire aut maiore delectatione aut spe uberiore aut praemiis ad perdiscendum amplioribus commoveri, dOr. 1, 4, 13. adiuva nos tua sententia: quod quum facies, ex magna parte communi commodo inservieris, Fam. 11, 4, 2. in iis adolescentibus bonam spem esse dicemus et magnam indolem, quos suis commodis inservituros et quidquid ipsis expediat facturos arbitrabimur? Fin. 2, 35, 117. aetas animusque virilis quaerit opes et amicitias, inservit honori, Hor. AP. 166. quum de tuis rebus gestis agebatur, inserviebam honori tuo, Cic. Fam. 3, 13, 1. posteaquam honoribus inservire coepi meque totum rei publicae tradidi, Off. 2, 1, 4. ut famae inserviret, Tac. A. 13, 8. huic (vitae) tu inservias, huic te ostentes oportet, quae quidem quae miretur iam pridem multa habet, nunc etiam quae laudet exspectat, Cic. Marcell. 9, 28. qui (milites) parum licentiae, parum avaritiae suae inservitum censent, Liv. 45, 37, 11; profecto non id fuit Varroni negotium, ut indutias superstitiose definiret et legibus rationibusque omnibus definitionum inserviret, Gell. 1, 25, 10; — mit *Accus.*: illud autem inserviendum consilium est vernaculum, Plaut. Poen. 4, 2, 105; — *absol.*: valetudo tua me valde sollicitat, sed inservi et fac omnia, Cic. Fam. 16, 17.

inservo, āre, **beobachten**, a) eig., mit *Acc.*: an tibi felices lucos miseratus Averni rector et Elysias dedit inservare volucres? Stat. Theb. 8, 193. fata patent homini, piget inservare peritque venturi pomissa fides, 6, 935; — *abs.*: gemit inservante noverca Liber, 10, 886. — b) übtr. **bewahren**, quae (sagittae) volitantes vires integras inservabant, Amm. 31, 15, 11.

insessor, ōris, *m.*, **der wo lagert**, viarum, Wegelagerer, Symm. Ep. 2, 48. u. vgl.: insessores latrones, quod circa vias insidientur sedentes, PDiac. p. 111, 18.

insessus, a, um, **nicht angesessen, nicht seßhaft**, gentes, Sicul Fl. de cond. agr. p. 137, 7.

insexit, s. insequit.

insībĭlo, āre, 1) **hineinzischen, -säuseln, -rauschen**, übtr. **zischend in etw. fahren**, *abs.*: qualia succinctis, ubi trux insibilat eurus, murmura pinetis fiunt, Ov. M. 15, 603. mediam in frontem veniens clamante procella obvius arma quatit patuloque insibilat ore (vulturnus), Sil. 9, 516. nulla manus requies, densis insibilat aër verberibus, Stat. Theb. 6, 421; — mit *Dat.*: instat tempestas oculis hostique propinquo Roma latet, iactae in turmas per nubila flammae stridorem (*Bothe*: stricturam) servant membrisque insibilat ignis, Sil. 12, 614. — 2) **zischend beibringen, - einhauchen**, verbera Erinnys incutit atque atros insibilat ore tumores (Wuth), 2, 625.

insiccābĭlis, e, **nicht trockenbar**, ins. gelu pagina, Sidon. Ep. 9, 16.

insiccātus, a, um, **ungetrocknet**, vulneraque iste ferens putri insiccata cruore, Stat. Theb. 3, 364. quin hausisse dapes insiccatumque cruorem deiecisse genis, 8, 246.

insĭcium od. **isĭcium**, ii, *n.*, **Füllsel**, vgl.: insicia ab eo, quod insecta caro, ut in carmine Saliorum est, quod in extis dicitur nunc prosectum, Varr. LL. 5, 110. und: dicas, quae causa difficile digestu facit isicium, quod ab insectione insicium dictum amissione n litterae postea quod nunc habet nomen optinuit, Macrob. Sat. 7, 8, 1; — isicia fiunt marina de cammaris et astacis, de loligine, de sepia, de locusta: isicium condes pipere, cumino, laseris radice, u. dann besonders behandelt: isicia de loligine, de squillis, omentata, ex spongiolis, Apic. 2, 1. und: isicia plena, hydrogarata, de pullo, isic. simplex, isicia de pavo, amylata, isic. apodermum, 2, 2. primus fecit de piscibus isicia, primus de ostreis et lithostris et aliis huius modi marinis conchis et locustis et cammaris et scillis, Lamprid. Heliog. 19. suis dominis parabat isicium fartim concisum, Apul. M. 2, 7. ut spirulas et botulos facerent, isicia, castellamenta cet., Arnob. 2, 42. u. zu fartores: qui insicia et farcimenta faciunt, Donat. Ter. Eun. 2, 2, 26. Davon: **insiciarius** od. **isiciarius**, ii, *m.*, **der Füllselmacher**, Hieron. in Rufin. 1, 4; ferner: **insiciatus** od. **isiciatus**, a, um, **mit Füllsel ausgestopft, - versehen**, pullus, Apic. 8, 7. vulvulae, 2, 3; und: **insiciolum** od. **isiciolum**, i, *n.*, **etwas Füllsel**, isiciola porcina, Apic. 5, 4. isiciola incoques, 2, 2.

insĭdeo, sĭdēre, **in od. auf etw. sitzen**, 1) eig., a) im Allg.: *in* qua (hydra) corvus insidere et crater positus existimatur, Hygin. P. astr. 2, 40; — mit *Dat.*: effingoque manus insideoque toro, Ov. Her. 19 (20), 134. insidens ligneo solio, Suet. Aug. 82. curru insidens per solita puri spatia decurrit poli, Sen. Med. 29. insideat celeri conspiciendus equo, Tibull. 1, 2, 70. in summa sacra via fuit posita virgo insidens equo, Liv. 2, 13, 11. pleraque enim veterum aetas et hominem equo insidentem et equum qui insideretur equitem dixerunt, Gell. 18, 5, 8. hic primus instituit, uti equites Romani idibus quinctilibus ab aede Honoris equis insidentes in Capitolium transirent, AVict. Vir. ill. 32, 3. ita ut novissimi suffraginibus insidentes formam aedificii fornicati monstrarent, Amm. 26, 8, 9; — mit *Accus.*: hoc saxum insidens obscura nostrae verba fortunae loquar, quae nemo solvat, Sen. Phoen. 122. grabatum coxim insidens ubertim flebam, Apul M. 3, 1; selten: Mago locum monstrabit, quem insideatis, Liv. 21, 54, 3. — b) insb. **darin od. wo wohnen, e. Ort bewohnen**, *abs.*: di penates sive a penu dicto nomine - sive ab eo, quod penitus insident, Cic. ND. 2, 27, 68.

ad introeuntium (mare Caspium) dextram Scythae nomades freti litoribus insident, Mel. 3, 5, 4; — mit *Acc.*: quando ea loca insiderent, quae transmeantibus terra marique ducibus exercitibusque, simul vehendo commeatu opportuna forent, Tac. A. 12, 62. — 2) übtr. **in etw. sitzen, liegen, in etw. haften, einer Sache anhaften,** a) v. concreten Dingen, mit *Dat.*: cui scutum pectori adpressum et insidens capulo manus, Tac. A. 2, 21. quod (iecur) prominens leviter ventriculo insidet, Cels. 4, 1; — mit *Acc.*: Iope Phoenicum - insidet collem praeiacente saxo, Plin. 5, 13 (14), 69. — b) v. abstr. Dingen: insidet quaedam *in* optimo quoque virtus, quae noctes et dies animum gloriae stimulis concitat, Cic. Arch. 11, 29. se militando fessos in pestilenti atque arido circa urbem solo luctari aut in urbe insidentem labem crescentis in dies fenoris pati? Liv. 7, 38, 7. quae penitus in omni sensu implicata insidet, imitatrix boni, voluptas, Cic. Leg. 1, 17, 47. fore putabant ut in exulcerato animo facile fictum crimen insideret, Deiot. 3, 8; — mit *Dat.*: iam enim dolor non pedibus solis, ut prius, insidebat, sed omnia membra pervagabatur, Plin. Ep. 1, 12, 6. quod - aliae cuius desiderium insideat rei, Lucr. 3, 917. nec tibi earum iam desiderium rerum super insidet una, 3, 900. qui (auctor laetitiae) postquam nullus erat, evanuit equidem tamquam certae rei gaudium, omen tamen laetum insidebat animis, Liv. 45, 1, 2. ubi responsa haruspicum insidenti iam animo tacitae religioni congruerunt, 8, 6, 12. nam quis adeo dissolutus, cuius non occupationibus aliqua species severitatis insideat? Plin. Pan. 82, 9; — *absol.*: si ex ipsorum domestico incommodo nullus dolor insideret, Cic. II. Verr. 3, 41, 95. deorum adsidua insidens cura, cum interesse rebus humanis caeleste numen videretur, ea pietate omnium pectora imbuerat cet., Liv. 1, 21, 1. his enim malis insidentibus non modo beati, sed ne sani quidem esse possumus, Cic. Tusc. 4, 38, 84.

insĭdiae, arum, *f.* (vgl.: chommoda dicebat, si quando commoda vellet dicere, et insidias Arrius hinsidias, et tum mirifice sperabat se esse locutum, cum quantum poterat dixerat hinsidias, Catull. 84 sqq.; ferner: insidiae pluraliter dici debent, sed Salustius de insidiis „prima" inquit, Charis. p. 96, 7. in Hist. 2, 15: quis a Sertorio triplices insidiae per idoneos saltus positae erant, prima qui forte in manus venientes exciperent, aus Serv. Virg. G. 2, 98. u. A. 11, 896. also blos scheinbar als Singul.), der **Hinterhalt, das Versteck,** übtr. die **Hinterlist, Falle, Nachstellung,** der **Verrath,** I) eig. 1) von einem Versteck, in welchem sich Menschen zu einem Ueberfall gelagert haben, a) militärisch: cum - primae turmae insidias intravissent, Caes. BC. 3, 38, 3. desertis insidiis, quae per arta loca et latebrosa struxerant nostris (Germani), Amm. 17, 1, 6; — subito pedestres copias, quas in convalle *in* insidiis collocaverant, ostenderunt, Caes. BG. 3, 20, 4. hostes in ins. dispositi, Hirt. BG. 8, 18, 1. ab cedentibus consulto tracta in insidias circumventa est (turma equitum), Liv. 23, 1, 7. Ti. Sempronium Gracchum - in Lucanis absens in insidias inductum sustulit, Nep. Hann. 5, 3. dum fortunam inconsultius sequitur, in insidias deductus occiditur, Justin. 44, 5, 4. forte ita tulit casus, ut Genucius ad hostes magno conatu profectus in insidias praecipitaretur, Liv. 7, 6, 9; — illum *ex* occultis insidiis in apertum latrocinium coniecimus, Cic. Cat. 2, 1, 1. subito illi ex ins. consurrexerunt, Caes. BC. 3, 37, 5. si imprudentes ex ins. adoriri posset, 3, 30, 2. neque Iugurtham nisi ex ins. aut suo loco pugnam facere, Sall. J. 61, 1. telum ex ins. cum tandem tempore capto concitat, Virg. A. 11, 783. signo dato undique simul ex ins. invaditur, Sall. J. 113, 6. quum consul iterum (Regulus) in Africa ex ins. captus esset duce Xanthippo Lacedaemonio, Cic. Off. 3, 26, 99; auch: subito latrones ex ins. advolant, Phaedr. 2, 8, 7. — b) in anderen Beziehungen: praesagit animus iam videre - fortes viros ab imperatrice *in* insidiis atque in praesidio balnearum collocatos, Cic. Cael. 28, 67. nunc prior adito tu, ego in ins. hic ero: subcenturiatus, si quid deficias, Ter. Phorm. 1, 4, 51; — aucupemus *ex* insidiis clanculum, quam rem gerant, Plaut. As. 5, 2, 31; — *per* insidias iter est formasque ferarum, sagt Sol zu Phaethon, Ov. M. 2, 78; — v. Thieren: non lupus insidias explorat ovilia circum, Virg. G. 3, 537; — mit *Gen. obj.*: video - quis sibi has urbanas insidias caedis atque incendiorum depoposcerit, Cic. Cat, 2, 3, 6.

2) von Menschen, die sich zu einem Ueberfall in einem Versteck gelagert haben, a) militär.: ubi vincere aperte non datur, insidias armaque tecta parant, Ov. F. 2, 213. tempus insidiarum constituit, Vell. 2, 118, 3. qui (imperator) quum esset constitutus administrator quidam belli gerendi, tum adiungeremus de exercitu, de castris, de agminibus, - de insidiis faciendis atque vitandis, Cic. dOr. 1, 48, 210. quis a Sertorio triplices insidiae per idoneos saltus positae erant, Sall. H. 2, 15. componere insidias, Tac. A. 12, 54. H. 5, 22. silvestribus locis insidias disponunt, Hirt. BG. 8, 12, 1. insidiis in valle dispositis, Flor. 1, 45 (3, 10), 8. celeriter nocturno tempore insidiis dispositis, Auct. BAfr. 95, 2. u. vgl. Quint. 4, 2, 48. noctu insidias equitum collocavit, Caes. BC. 3, 37, 5. collocatis insidiis bipertito in silvis, BG. 5, 32, 1. equites procedere longius iussi et irritato proelio sponte refugi festinationem sequentium elicere, donec insidiae coorerentur, Tac. H. 2, 24. cognitis insidiis paulisper agmen constituit, Sall. J. 49, 5. qui sustinuerant primos impetus insidiarum, Hirt. BG. 8, 19, 3. insidiae in insidiatores versae, Justin. 13, 8, 6. vgl. insidiator; — *in* insidias compositas incidit, Eutr. 3, 18; — cluso *per* insidias intra eum saltum exercitu, unde non posset evadere, Flor. 1, 11 (1, 16), 10. vereri se, ne per ins. ab eo circumveniretur, Caes. BG. 1, 42, 4. Cicero praetoribus imperat, ut in ponte Mulvio per ins. Allobrogum comitatus deprehendant, Sall. C. 45, 1. quibus per ins. victis, Justin. 7, 6, 6; — im *Abl.*: insidiis locum temptari, Sall. J. 46, 6. velit insidiis altas si

claudere valles, Tibull. 1, 4, 49. velut indagine hunc (locum) insidiis circumdederunt, Hirt. BG. 8, 18, 1. C. Flaminium insidiis circumventum, Nep. Hann. 4, 3. credere se proditos a Voluce et insidiis circumventos, Sall. J. 106, 6. metuens, ne per locorum insolentiam insidiis caperetur occultis, Amm. 24, 1, 2. exercitus - inclusus silvis, paludibus, insidiis ab - hoste ad internecionem trucidatus est, Vell. 2, 119, 2; auch: multique commeatus interierant insidiis latronum, Sall. H. 2, 51. quem - naufragio vel latronum insidiis perisse, Suet. Aug. 27.

b) in anderen Beziehungen (oft mit subj. Genit.), vgl. zunächst folgende Verbindungen: consilia et insidias eorum antevenire, Sall. J. 88, 2; in quorum subiere locum fraudesque dolique insidiaeque et vis et amor sceleratus habendi, Ov. M. 1, 130. cuncta sine insidiis nullamque timentia fraudem plenaque pacis erant, 15, 102. frater quoque eius Perdicca pari insidiarum fraude decipitur, Justin. 7, 5, 6. u. vgl. 1, 8, 9. insidias retegunt et in ipsa cubilia fraudum ducunt, Claud. Laud. Stil. 2, 214. vos modo ab intestina fraude et domesticorum insidiis praestate securum, Curt. 9, 25 (6), 24. hoc quum sentit Saturius esse apertum, resistere et repugnare contra veritatem non audet: aliud fraudis et insidiarum eodem vestigio deverticulum repperit, Cic. QRosc. 17, 51. quum vero scelera consiliorum vestrorum fraudemque legis et insidias, quae ipsi populo Romano a popularibus tribunis plebis fiant, ostendero, pertimescam cet., Agr. 1, 8, 25. fractum ducem et extrema deditionis agitantem per fraudem et insidias et domesticos percussores adgressus hanc hosti gloriam dedit, ut cet., Flor. 1, 33 (2, 17), 17; talibus insidiis periurique arte Sinonis credita res, Virg. A. 2, 195. totus in suas artes versus insidiis locum quaerebat, Liv. 27, 26, 2. insidiis et occultis artibus rem geret, Quint. 12, 9, 3; se ita - didicisse, ut magis virtute quam dolo contenderent aut insidiis niterentur, Caes. BG. 1, 13, 6. missis, qui - Gannascum dolo aggrederentur nec irritae aut degeneres insidiae fuēre adversus transfugam et violatorem fidei: sed caede eius motae Chaucorum mentes, Tac. A. 11, 19. ille tamen, quibus sibi parietibus et muris salutem suam tueri videbatur, dolum secum et insidias et ultorem scelerum deum inclusit, Plin. Pan. 49, 1. dolos et insidias hostium vereor nimium callidorum, Amm. 23, 5, 21; ciet tenebris (Alecto), cui tristia bella iraeque insidiaeque et crimina noxia cordi, Virg. A. 7, 325. iraeque insidiaeque, dei comitatus, aguntur, 12, 336. si praevenirent Claudium, ut insidiis incautum, ita irae properum, Tac. A. 11, 26; de insidiarum caedisque genere haec fere divulgata sunt, Suet. Dom. 17; nullae hic insidiae tales - nec vim tela ferunt, Virg. A. 6, 399. ubi videt neque per vim neque insidiis opprimi posse hominem tam acceptum popularibus -, statuit eum obiectare periculis, Sall. J. 7, 1. repentina vis dictatorem Caesarem oppresserat, occultae Gaium insidiae, Tac. H. 3, 68. qui domesticis insidiis perierunt aut aperta vi aut dolo, Sen. Ep. 1, 4, 8; bona mente factum, ideo palam: mala, ideo ex insidiis, nocte, in solitudine, Quint. 5, 10, 52. de industriaque non ex insidiis, sed aperte ac palam elaboratur (concinnitas sententiarum), Cic. Or. 12, 38; aperto Marte, an insidiis iacet? Sen. Oed. 275. In diesen Beziehungen

α) von solchen, die dem Leben Jmds. Nachstellungen bereiten: quum, inquit, vomere te post coenam velle dixisses, in balneum te ducere coeperunt: ibi enim erant insidiae: at te eadem tum fortuna servavit: in cubiculo malle dixisti. Di te perduint, fugitive! ita non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens es. Quid? ille signa aënea in insidiis posuerat, quae e balneo in cubiculum transire non possent? Habes crimina insidiarum, Cic. Deiot. 7, 21. quo quidem tu loco, Cassi, etiam purgasti inimicos meos meaeque vitae nullas ab iis insidias fuisse dixisti, Planc. 29, 71. in quo itinere futuras insidias dixerant, Nep. Dat. 9, 3; — et latro et cautus praecingitur ense viator: ille sed insidias, hic sibi portat opem, Ov. Tr. 2, 271. deinde, ubi res postulabat, insidias tendit, Sall. J. 35, 5. u. so alci, C. 27, 2. J. 113, 4. alci per amicos, 61, 3. a quo sibi quoque insidias tendi videbat, Suet. Caes. 35. insidias ei latenter obtendi prodiderat ab militibus obscurissimis, Amm. 14, 7, 4. ubi tentatis frustra mactare nequivit insidiis, Claud. BGild. 393. ipsi parare voluit insidias, Eutr. 6, 22. omnibus modis insidias parabat Ciceroni, Sall. C. 26, 2. quibus insidiae parabantur, 43, 2. quum ad me L. Tubero - decedens ex Asia venisset easque insidias, quas mihi paratas ab exsulibus coniuratis audierat, ad me - detulisset, Cic. Planc. 41, 100. insidias vitae huiusce Sex. Roscii parare, SRosc. 9, 26. tum sic statuit, per C. Fabricium - insidias Avito comparare, Cluent. 16, 47. aperit, in tertium diem regi insidias comparatas, Curt. 6, 25 (7), 6. in eam ipsam noctem, quae decederet, insidias comparatas fuisse, 8, 23 (6), 23. u. capiti meo, 6, 34 (9), 17. u. in caput eius, 6, 4 (2), 4. in caput meum praeparatas insidias biduo texit, 6, 28 (7), 31. ibi priorem se petitum ab Alexandro allegat, nec fecisse se, sed occupasse insidias, Justin. 16, 1, 10. neque insidiae, quas consuli in campo fecerat, prospere cessēre, Sall. C. 26, 5. quonam igitur pacto probari potest insidias Miloni fecisse Clodium? Cic. Mil. 12, 32. u. vgl. Quint. 4, 2, 25. num quid igitur aliud in iudicium venit, nisi uter utri insidias fecerit? Cic. Mil. 12, 31. insidias vitae suae fieri, II. QFratr. 3, 4. insidias sibi fieri intellexit, Nep. Paus. 5, 1 a Callicrate sibi fieri insidias, Dion. 8, 4. cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque rogoque, struxerit insidias notus feritate Lycaon, Ov. M. 1, 197. vgl. mit 224. ab illo die nullum locum praetermisit, in quo non strueret insidias aliquas ac dies omnes atque noctes tota mente mater de pernicie filii cogitaret, Cic. Cluent. 66, 190. neque cessavit ex eo, insidias struere fratri clam palamque, Suet. Dom. 2. exinde externo metu deposito inpium et facinorosum animum ad domestica scelera convertit insidiasque Ar-

sinoae sorori suae instruit, Justin. 24, 2, 1. quem virum - domui meae certi homines ad eam rem positi monuerunt, ut esset cautior, eiusque vitae a me insidias apud me domi positas esse dixerunt, Cic. Sest. 18, 41. non illum miserum, ignarum casus sui, redeuntem a coena videtis? non positas insidias? SRosc. 35, 98. Roma subito ipse profectus pridie est, ut ante suum fundum - Miloni insidias collocaret, Mil. 10, 27. dediderim periculis omnibus, obtulerim insidiis, obiecerim invidiae, Quint. 9, 3, 45. Cethego atque Lentulo ceterisque mandat, insidias consuli maturent, Sall. C. 32, 2. u. vgl. neque insidiae consuli procedebant, 32, 1. quibus (litteris) insidiae Parmenionis in regem - continebantur, Curt. 7, 9 (2), 30 quod ab amico nullas vereretur insidias, Nep. Dat. 2, 3. duces porro nostri non tam regum exterorum quam suorum principum insidias - metuebant, Plin. Pan. 18, 4. quasdam insidias temere delatas adeo expavit cet., Suet. Claud. 36. insidias quidam suspicati tumultum excitaverunt, Oth. 8. non in me querentem deprehensas insidias, sed in eum, qui fecisset, saevires, Liv. 40, 9, 3. detectis insidiis per Faustam filiam, quae dolum viro nuntiaverat, profugit Herculius, Eutr. 10, 3. perfidi hominis insidias - prudenter cauteque vitasset, Curt. 5, 32 (12), 1. insidias undique imminentes subire semel satius est, quam cavere semper, Suet. Caes. 86. insidias virtute superasset, Quint. 11, 1, 40. mater insidias et hinc et rursus illinc abiget, Sen. Phoen. 495. cuius nocturnas ins. - evaserat, Suet. Caes. 74, patiens laborum, acri ingenio, satis providens, belli haud ignarus, firmissimus contra pericula et insidias (consul), Sall. J. 28, 5; — v. Thieren: insidias avibus moliri, Virg. G. 1, 271; — Mucius Scaevola regem *per* insidias in castris ipsius adgreditur, Flor. 1, 4 (1, 10), 5. quid fecerat (filius), quod eum totiens per ins. interficere voluistis? Cic. Dom. 23, 59. per ins. Alexandrum interfecit, Justin. 16, 1, 8. per ins. caesi sunt, Eutr. 6, 17. u. per ins. occisus est, 9, 18. legatis per ins. caesis, Suet. Caes. 25; — im *Dat.*: ordinem insidiis composuerunt, ut cet., Tac. A. 15, 55; — im *Abl.*: ut nostrum insidiis caput lacessas, Catull. 15, 16. petitus insidiis, Liv. 40, 9, 1. si quos obscura nocte per urbem fudimus insidiis totaque agitavimus urbe, Virg. A. 2, 420. insidiis interficere studuit (Datamem), Nep. Dat. 9, 1. per litteras purgat Caesarem de interitu Marcelli, in quem, ne si insidiis quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio, Cic. Att. 13, 10, 3. insidiis Othonis occisus est, Eutr. 7, 16. quum Caesarem - insidiis perdidisset, 9, 19. seu fatalem – seu conflatam insidiis - mortem obiit, Vell. 2, 4, 6. pellis item cecidit vestis contempta ferinae, quam reor invidia tali tunc esse repertam, ut letum insidiis qui gessit primus obiret, Lucr. 5, 1418. dirum in oriente committitur facinus Para Armeniorum rege clandestinis insidiis obtruncato, Amm. 30, 1, 1. tumultuantes deinde milites insidiisque perire regem suspicantes ipse sedavit, Justin. 12, 15, 2. coniugis, heu mel pater insidiis oppresse iaces, Sen. Oct. 30; — Thiere: insidiis cursuque feras agitabat Iulus, Virg. A. 7, 478. non ego te vidi Damonis, pessime, caprum excipere insidiis, Ecl. 3, 17. ille autem (cervus) insidiis et ripa territus alta mille fugit refugitque vias, A. 12, 752. u. vgl. Phaedr. 4, 2, 18; — Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset tutus *ab* insidiis, dire Superbe, tuis, Ov. F. 2, 717. me silva cavusque tutus ab ins. tenui solabitur ervo, Hor. Sat. 2, 6, 117. nam ab ins. eius aliter caveri nequivisse, Sall. J. 108, 2; — eum perisse *ex* insidiis, Suet. Claud. 12. qui (Phalaris) non ex ins. interiit - non a paucis - sed in quem universa Agrigentinorum multitudo impetum fecit, Cic. Off. 2, 7, 26; — im *Genit.*: nec tamen expers insidiarum usquequaque permansit, Suet. Claud. 13. quasi ins. adversus se conscius, Cal. 24; ne suspicionem illi praeberet ins., Nep. Dat. 10, 3. ins. metus, Justin. 7, 6, 3. Besso tamen ins. consilium purganti respondit, Curt. 5, 32 (12), 5. non ignobilis barbarus cum telo repertus ordinem insidiarum seque auctorem et socios per tormenta edidit, Tac. A. 14, 24. quasi remedium ins., Suet. Ner. 56. u. vgl. Tac. A. 14, 6.

β) überh. abstract = Hinterlist, Verrath: vigilandum est semper: multae insidiae sunt bonis, Att. 214. tum vero manifesta fides Danaûmque patescunt insidiae, Virg. A. 2, 309; quo plus dicentibus fidei minusque suspectae advocatorum insidiae forent, Quint. 12, 9, 5; — ex perfidia et malitia, per quam insidiae tenduntur alicui, di immortales hominibus irasci ac succensere censuerunt, Cic. QRosc. 16, 46. animis omnes tenduntur insidiae vel ab iis cet., Leg. 1, 17, 47. ei paratae ut sint insidiae de auro et de servo meo, Plaut. Poen. 3, 1, 46. furialiter odit et parat insidias et cupit ulta mori, Ov. F. 3, 637. insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem verterat, Justin. 16, 4, 8. insidias mihi instruentem tangam te prior irrumatione, Catull. 21, 7. insidias fecit virgini, ins. postquam fecit, vim in loco attulit, Poët. b. Aller. 1, 9, 14. lepide ipsi hi sunt capti, suis qui filiis fecēre insidias, Plaut. Bacch. 5, 2, 88. insidias nostrae fecit adulescentiae ac vicit, Ter. Phorm. 2, 1, 44. somnis facient insidias tuis lascivae nemorum deae montivagique Panes, Sen. Hipp. 782. nec enim aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint, Petr. 3, 3. consulto hoc factum est: mihi ut insidiae fierent, Plaut. Poen. 3, 5, 43. dico ego mi insidias fieri, Ter. Eun. 3, 3, 26. an tibi mavis insidias fieri pretiumque avellier ante quam mercem ostendi? Hor. Sat. 1, 2, 104. videmus auro insidias fieri, Plaut. Bacch. 2, 3, 65. u. vgl.: Threces postquam eum cum magna pecunia venisse senserunt, insidias fecerunt: qui ea, quae apportarat, abstulerunt, ipsum capere non potuerunt, Nep. Alc. 9, 2. quum omnes insidias fortunis suis a praetore fieri videret, Cic. II. Verr. 2, 17, 41. lubet scire hic quid venerit cum machaera: [pol] huic quam rem agat hinc dabo [nunc] insidias, Plaut. Pseud. 2, 1, 19. u. so 4, 7, 141. u. 147. Mil. gl. 2, 3, 32. u. vgl. is nostrae navi lem-

bus insidias dabat, Bacch. 2, 3, 52. dum patefacio vobis, quas isti penitus abstrusas insidias se posuisse arbitrantur contra Cn. Pompeii dignitatem, Cic. Agr. 2, 18, 49. an gloria magna insidias homini composuisse deum (Amorem)? Tibull. 1, 6, 3. metuo hercle ne illa mulier mi insidias locet, Plaut. Rud. 2, 5, 17. u. vgl. Curc. 1, 1, 25. at virgo quamquam insidias aestusque novercae sentiat - obsequitur tamen, VFlacc. 3, 506. cognitis insidiis ad regem pergit, Sall. J. 71, 4. dic, hospes, origine nobis insidias - Danaûm, Virg. A. 1, 753. u. so 2, 65. has insidias mulier quaedam regis cognata prodidit, u. dann: insidias aperuit, Justin. 43, 4, 8. insidias non timuisse decet, Tibull. 1, 2, 28. nil sancta superbae pellicis insidias - tremiscas, Auct. Laud. Herc. 46. tollite Massylas fraudes: removete bilingues insidias et verba soli spirantia virus, BGild. 284. in his (causis) vitandae insidiae, Quint. 5, 7, 12. mage cavenda amicorum est invidia quam insidiae hostium, Syr. 523. execratus itaque aniculae insidias operui caput, Petron. 7, 4; antequam in has aetatis veniat insidias, Quint. 12, 11, 4; — im *Dat.*: utriusque consilio dies insidiis statuitur, Sall. J. 70, 3. gnatum praeferocem et insidiis magis opportunum, Tac. A. 4, 60; — im *Genit.*: quos socios insidiarum cognoverat, Sall. J. 72, 1. mea quidem sententia paci, quae nihil habitura sit insidiarum, semper est consulendum, Cic. Off. 1, 11, 35. nimis enim insidiarum ad capiendas aures adhibere videtur, si etiam in dicendo numeri ob oratore quaeruntur, Or. 51, 170; — im *Abl.*: Catus, ut rettuli, Libonem inlexerat insidiis, deinde indicio perculerat, Tac. A. 4, 31. omnibus insidiis tentatus elicientium cogentiumque se ad querelas, Suet. Cal. 10. quum is est auditor, qui non vereatur ne compositae orationis insidias sua fides attemptetur, gratiam quoque habet oratori voluptati aurium servienti, Cic. Or. 61, 208. insidiis quid nunc fallacibus ambit, nostra ut Phrixeo spolientur templa metallo? VFlacc. 5, 632. sit licet ille Numa gravior, sit denique Minos, cedet et insidiis nostri flectetur alumni, Claud. in Rufin. 1, 114. oppressus auspiciis Pompei, insidiis fili Pharnacis Mithridates, Vell. 2, 40, 1; in iis ipsis intercludĕre insidiis, quas mihi conaris opponere: „non deieci, sed eieci", Cic. Caecin. 29, 84. qui nihil ex occulto, nihil de insidiis agendum putant, veritatis cultores, fraudis inimici, Off. 1, 30, 109. numquam se sine insidiis futuros (Romanos), Nep. Hann. 12, 2; — mit *Gen. obj.*: omnes pudoris hauserat insidias: custodia nulla tuendo fida toro, Claud. in Eutr. 1, 79.

II) übtr. auf Lebl.: nam simul insidiis hominum pelagique laboro et faciunt geminos ensis et unda metus, Ov. Tr. 1, 11, 27. infidi maris insidias virisque dolumque ut vitare velint, Lucr. 2, 557. securus in aequor haud minus Erginus, proles Neptunia, fertur qui maris insidias, clarae qui sidera noctis norit, VFlacc. 1, 414. u. vgl.: natura insidias pontum substravit avaris, Prop. 4, 6 (3, 7), 37. insidias natura loco caecamque latendi struxit opem, Stat. Theb. 2, 501. numquam te crastina fallet hora neque insidiis noctis capiēre serenae, Virg. G. 1, 425. quid enim venenorum feracius aut unde plures testamentorum insidiae, Plin. 29, 1 (8), 20. habent insidias hominis blanditiae mali, Phaedr. 1, 21, 1.

insĭdiātor, ōris, *m.*, der im Hinterhalte liegt, der Nachsteller, Auflaurer, Verräther, eig. u. übtr., 1) militär.: nostri constanter incursum sustinent insidiatorum, Hirt. BG. 8, 18, 4. neque opinantes insidiatores subito in convallibus latentes - concidit, Auct. BAfr. 66, 2. victus Neoptolemus ad Antipatrum et Polyperconta profugit hisque persuadet, ut continuatis mansionibus laeto ex victoria et securo fuga sua Eumeni superveniant: sed Eumenem non latuit: itaque insidiae in insidiatores versae et qui securum aggressuros se putabant securis in itinere et pervigilio noctis fatigatis occursum est, Justin. 13, 8, 6. — 2) in anderen Beziehungen, u. zw. a) von solchen, die dem Leben Jmds. nachstellen: ultro mihi non insidiatoris modo, sed latronis manifesti et percussoris speciem induit, Liv. 40, 12, 4. insidiator erat in foro collocatus atque in vestibulo ipso senatus: ei viro autem mors parabatur, cuius in vita nitebatur salus civitatis, Cic. Mil. 7, 19. Bomilcari imperat, pretio, sicuti multa confecerat, insidiatores Massivae paret ac maxume occulte, sin id parum procedat, quovis modo Numidam interficiat, Sall. J. 35, 4. insidiatores - decepti ordine atque vestitu impetum in eum faciunt, qui suppositus erat, Nep. Dat. 9, 4. ipse, ut concurrentes insidiatores animum advertit, tela in eos coniecit, 9, 5. voluit occidere insidiatorem Clodium aut non, Quint. 7, 1, 36. an sit ius insidiatorem occidendi, 3, 5, 10. oporteatne insidiatorem interfici, 10, 5, 13. non creditur nisi perpetratum facinus et eadem petitus insidiis audio, quae latro atque insidiator, Liv. 40, 9, 1. exclusus inter ceteros ab insidiatoribus Gai - in diaetam - recesserat, Suet. Claud. 10. — b) allgem.: nullus est portis custos, nullus insidiator viae: si qui exire volunt, connivere possum, Cic. Cat. 2, 12, 97. captes astutus ubique testamenta senum, neu, si vafer unus et alter insidiatorem praeroso fugerit hamo, aut spem deponas aut artem illusus omittas, Hor. Sat. 2, 5, 23. bonorum insidiatores latrocinia, vitam innocentissimi cuiusque petistis, AHer. 4, 15, 22. non insidiator oberrat facturus quemcunque reum, Claud. Laud. Stil. 2, 120. nullius pepercit vitae, quem eius (näml. singularis perpetuique imperii) insidiatorem putaret, Nep. Reg. 2, 2. u. vgl. Amm. 27, 11, 2.

insĭdiātrix, īcis, *f.*, im Hinterhalt liegend, subsedisse (circa muros in foveis) manum insidiatricem latenter, ut improviso inde exorta agminis nostri terga feriret extrema, Amm. 24, 4, 29. per ignota itaque et palustres uligines devius tendens insidiatricis manus locatae per obliqua subito oppetiisset occursu, ni cet., 27, 10, 11. superest, ut aviditate rapiendi posthabita, quae insidiatrix saepe Romani militis fuit, quisque agmini cohaerens incedat, 23, 5, 21.

insĭdior, ātus sum, āri (als *Act.*: insidiave-

rint, Callistr. Dig. 48, 19, 28. §. 11. *Hal.*, Anb.: insidiati erunt), im Hinterhalt liegen, auflauern, lauern, Nachstellungen bereiten, nachstellen, eine List ersinnen, einen Anschlag gegen Jmdn. vorhaben, eig. u. übtr., I) eig. 1) militär., mit *Dat.*: si mea facta requiris, hostibus insidior, Ov. M. 13, 211. navigiis locis idoneis - dispositis navibus insidiabantur nostris commeatuque, Auct. BAl. 25, 2; Thiere: insidiemur apris, Mart. 12, 14, 10. ac veluti pleno lupus insidiatus ovili quom fremit ad caulas, Virg. A. 9, 59; — *absol.*: hic insidiantes vigilant, partim requiescunt contecti gladiis sub scutis ore foventes, Enn. A. 414. procedit in tumulum facillumum visu insidiantibus, Sall. J. 113, 5. hortari ne ad ambigua sonitus aut simulationem quietis cassum insidiantibus aperirent, Tac. A. 4, 50. nullum ab insidiantibus imprudentes acceperant detrimentum, Hirt. BG. 8, 19, 3. u. vgl. Justin. 6, 6, 6. neque ex occulto insidiandi et dispersos circumveniendi singulis deerat audacia, Caes. BG. 6, 34, 6. — 2) in and. Beziehungen, a) dem Leben Jmds., mit *Dat.*: quam diu mihi consuli designato, Catilina, insidiatus es, non publico me praesidio, sed privata diligentia defendi, Cic. Cat. 1, 5, 11. Bessus et Nabarzanes insidiantur tibi, Curt. 5, 31 (11), 8. cum ei nuntiatum esset quosdam sibi insidiari, qui in amicorum erant numero, Nep. Dat. 9, 2. quem tamen scribit colloquio petito insidiatum sibi coniectumque a se in custodiam, Suet. Aug. 27. in hac fuga Numidae, qui simul cum eo ex acie excesserant, insidiati sunt ei, Nep. Hann. 6, 4. comperisse ait se, insidiari ei Dataphernem, Curt. 7, 22 (5), 22. cum uterque utrique insidiaretur, Auct. BAl. 4, 1. neminem eorum, qui stirpi suae insidiati sunt, latere patietur, Curt. 6, 39 (10), 28. u. Amyntas - insidiatus est regi, §. 24. sit aliquis insidiatus tyranno, Quint. 12, 3, 40. insidiatus auctoribus saluti suae est, Curt. 9, 27 (7), 7. bene meritis non insidiari, 6, 40 (10), 36. quum insidiaretur capiti regis, 6, 41 (11), 6. u. so 8, 26 (8), 6. Adherbalem dolis vitae suae insidiatum, Sall. J. 22, 3; — *absol.*: cum ipse, ex quo ab Roma redii, per occulta cum suis conloquia dies noctesque insidietur, Liv. 40, 12, 4. si insidiatus sum, poenam non deprecor, Curt. 6, 40 (10), 37. si insidiantibus sit inpune, 40, 9, 4. nullus erat alius insidiandi locus? Cic. Deiot. 7, 19. — b) im Allgem., mit *Dat.*: hiscine tu amabo non contra insidiabere? Ter. Hec. 1, 1, 13. Nicanorem - insidiari Piraeo Atheniensium, Nep. Phoc. 2, 4. vigilare non solum insidiantem somno maritorum, verum etiam bonis occisorum, Cic. Cat. 1, 10, 26. in quo me somnusque meus male prodidit et tu, per facinus somnis insidiate meis, Ov. Her. 10, 5. huic Gracchus insidiandum tempori ratus, Liv. 23, 35, 16. u. so: temporibus, Vell. 2, 21, 2; — *absol.*: ubi cum stimulis aut flagris insidiantur, Plaut. Pseud. 4, 7, 142. plura iubet fieri simili caelata figura, error ut ante oculos insidiantis eat, Ov. F. 3, 381. recluso pectore patebat insidiantibus multis, Amm. 15, 3, 3; rhetor.: non enim id agit, ut insidietur et observet, sed iam favet processumque vult dicendique vim admirans non anquirit quid reprehendat, Cic. Or. 62, 210. quod enim neque precibus umquam nec insidiando nec speculando adsequi potui, ut, quid Crassus ageret meditandi aut dicendi causa, non modo videre mihi, sed ex eius scriptore et lectore Diphilo suspicari liceret, id cet., dOr. 1, 30, 136. saepe praeparat, dissimulat, insidiatur, Quint. 10, 1, 21. — II) übtr. v. Lebl.: haec (sica) intentata nobis est, huic ego vos obiici pro me non sum passus, haec insidiata Pompeio est, Cic. Mil. 14, 37. insidians fortuna, Quint. 6. pr. 8. cum insidiatur (mens), 12, 1, 7. quod (genus orationis) non insidietur, 8, 3, 11.

insĭdiōsus, a, um, voll Hinterlist, • Verrath, hinterlistig, ränkevoll, verrätherisch, neben Subst. od. als Praedic.: Saturnia, Ov. F. 1, 266. 6, 507. bellare - contra Gallos, homines apertos minimeque insidiosos, Auct. BAfr. 73, 2. natio, 10, 4. qui-sim passus a tali amicitia distrahi neque intellexerim, quibus aut ut apertis inimicis obsisterem, aut ut insidiosis amicis non crederem, Cic. Dom. 11, 29. blandus pariter et insidiosus adloquio qui plura promitteret quam praestaret, Justin. 9, 8, 8. adspice Plautus quo pacto partes tutetur amantis ephebi, ut patris attenti, lenonis ut insidiosi, Hor. Ep. 2, 1, 170; est in te facies, sunt apti lusibus anni: o facies oculis insidiosa meis! Ov. Her. 15, 21. huius insidiosa clementia delectantur, illius iracundiam formidant, Cic. Att. 8, 16, 2; — fodere terram - vides quotidie aprum insidiosum, Phaedr. 2, 4, 9; — perstat enim fortuna tenax votisque malignum opponit nostris insidiosa pedem, Ov. Pont. 4, 6, 7. scilicet ex illo sollemnia more theatra nunc quoque formonsis insidiosa manent, AA. 1, 133. illa nihil: tacito tantummodo victa pudore insidiosa malo cum coniuge limina fugit, M. 7, 743. ins. itinera, Suet. Caes. 58. ad insidiosa vocatus pocula, Ov. M. 14, 294. insidiosorum si ludis bella latronum, gemmeus iste tibi miles et hostis erit, Mart. 14, 20. hinc fessos penitus subrepsit in artus insidiosa quies et pigrae oblivio vitae, Stat. Silv. 1, 4, 56. erant sub oculis naufragia multorum, quos insidiosa tranquillitate provectos improvisus turbo perculerat, Plin. Pan. 66, 3. quod in tanto et tam insidioso bello vix optandum videtur, Cic. Cat. 2, 13, 28. haec (Fides) nullis avidam rumoribus aurem pandit, ut ignarum numquam laesura clientem insidiosa tuos alienent murmura sensus, Claud. Laud. Stil. 2, 47. nec famam meam aliquo responso, utili fortasse, inhonesto tamen laeseram, nec me laqueis tam insidiosae interrogationis involveram, Plin. Ep. 1, 5, 7. ins. actiones, Quint. 5, 13, 21. versatur enim magnus error propter insidiosas non nullorum simulationes, qui cet., Cic. Agr. 2, 3, 7. u. vgl.: rationes, Amm. 15, 5, 19; nihil in me non modo perfidiosum et insidiosum et fallax in amicitia, sed ne humile quidem aut ieiunum debes agnoscere, Cic. Fam. 3, 10, 7; — im *Comp.*: res quanto est maior, tanto est insidiosior, Syr. 451; im *Superl.*: si cursu quodam provectus ab illo insidiosissimo principe ante quam profiteretur odium bonorum, post-

quam professus est, substiti, Plin. Pan. 95, 4. haec fuerint dicenda - adversus artem, in qua conditione insidiosissima auctoritatem pessimis boni faciunt, Plin. 29, 1 (8), 28. — *Adv.*: si per eum reductus **insidiose** redissem, me scilicet maxime, sed proxime illum quoque fefellissem, Cic. Rab. Post. 12, 33. omnia falsa atque insidiose ficta comperta sunt, Mil. 25, 67; im *superl.*: me summa simulatione amoris summaque adsiduitate cotidiana sceleratissime insidiosissimeque tractavit, I. QFratr. 3, 8. per eos qui cottidie ins. frequentabant initas factiones, ut tu decipereris, Treb. Poll. Gord. tert. 24.

insīdo, sēdi, sessum, sīdĕre (*Perf.*: insīdi, Naev. 107. Sil. 5, 1. 12, 486. Tac. A. 3, 61. 16, 27), sich in od. auf etw. setzen, im *Perf.*, sich gesetzt haben, sitzen, 1) eig. a) im Allg., v. Menschen: ille (bucephalus) nec *in* dorso insidere suo patiebatur alium, Curt. 6, 17 (5), 18; — mit *Dat.* od. *Abl.*: duobus sedilibus iunctis duo valentes insidunt, Cels. 7, 26, 2. cui (equo) per festinationem insedit, Vopisc. Aurel. 5. insedit nigra cervice gementum (elephantorum) et fixum dea quassat ebur penitusque cruentis stirpibus avulsis patulos exarmat hiatus, Claud. Cons. Stil. 3, 351; — mit *Acc.*: dictator ubi currum insidit, pervehitur usque ad oppidum, Naev. 107. Liberum patrem, bello victorem, supplicibus Amazonum, quae aram insiderant, ignovisse, Tac. A. 3, 61. iam summas arces Tritonia, respice, Pallas insedit, Virg. A. 2, 615; — v. Thieren mit *Dat.* od. *Abl.*: floribus insidunt variis et candida circum lilia funduntur (apes), 6, 708. fastigio Capitolii examen apium insedit, Tac. A. 12, 64. insessum diris avibus Capitolium, 12, 43. horrendis insessa cubilia monstris, Stat. Theb. 12, 236. — b) insbes. α) sich wo niederlassen, *Perf.* sich wo niedergelassen haben, einen Ort bewohnen, mit *Dat.*: urbis Agyllinae sedes, ubi Lydia quondam gens, bello praeclara iugis insedit Etruscis, Virg. A. 8, 479; — mit *Acc.*: non satius cineres patriae insedisse supremos atque solum, quo Troia fuit? 10, 59. Aegaeos insedit Graecia portus, Claud. in Eutr. 2, 246. electus quippe inter aras et altaria eodemque loci, quem deus ille (Juppiter) tam manifestus ac praesens quam caelum ac sidera insedit, Plin. Pan. 1, 5. Sarmaticas utinam fortuna dedisset insedisse domos tristesque habitasse pruinas, VFlacc. 2, 177. u. vgl. 1, 512. — β) militär. sich wo festsetzen, lagern, einen Ort besetzen, in Besitz nehmen, occupiren, *Perf.* sich wo festgesetzt -, gelagert haben, einen Ort besetzt haben, mit *Dat.*: arripuitque locum et silvis insedit iniquis, Virg. A. 11, 531. ipse insequenti nocte sub oppido silvestribus locis cohortibus insidere iussis decem milites delectos secum per ardua ac prope invia in arcem ducit, Liv. 9, 24, 5; — mit *Accus.*: partim armati, qui occulti propinqua moenibus insiderent loca, partim togati tectis veste gladiis, qui sub lucem apertis portis urbem ingrederentur, 9, 25, 7. soli Cherusci loca insedēre, ut proeliantibus Romanis desuper incurrerent, Tac. A. 2, 16. agrosque vacuos et militum usui sepositos insedēre, 13, 54. omnia itinera insidere iubet, Liv. 25, 21, 4. Cretensium quibusdam ad itinera insidenda missis velut interceptas litteras, 24, 31, 6. ibi ingens hostium exercitus itinera occultus insederat, 9, 31, 8. nocte praetergressi castra Romana saltum, qua transeundum erat Romanis, insederunt, Liv. 35, 4, 4. u. vgl. Sall. H. 1, 108. omnes saltus insidere praesidiis statuit, 44, 2, 9. certior factus, quos saltus cum exercitu insedisset rex, 32, 6, 1. saltus et vertices montium insederunt, Tac. G. 43. qui praemissi a Dareo iugum montis insederant, Curt. 3, 24 (9), 10. erigentibus in primos agmen clivos apparuerunt imminentes tumulos insidentes montani, qui, si valles occultiores insedissent, coorti ad pugnam repente ingentem fugam stragemque dedissent, Liv. 21, 32, 8. ceperat Etruscos occulto milite colles Sidonius ductor perque alta silentia noctis silvarum anfractus caecis insiderat armis, Sil. 5, 1. armata (plebes) montem sacrum atque Aventinum insedit, Sall. H. 1, 9. u. so: Aventinum insidunt, Liv. 3, 50, 13. u. vgl. 9, 34, 3. cum Porsina Ianiculum insedit, 6, 40, 17. Mulvium pontem collemque Ianiculum Lutatius Catulus Gneiusque Pompeius - alio exercitu insederant, Flor. 2, 11 (3, 23), 6. quingentis militibus arcem insedit, quingentos tumulo urbis in orientem verso inponit, Liv. 26, 44, 2. arcem Capitolii insedit mixto milite, Tac. H. 3, 69. arcemque Capitolii - quasi captivam victor insedit, Flor. 2, 9 (3, 21), 7. prima civilis belli harena Italia fuit, cuius arces levibus praesidiis Pompeius insederat, Flor. 2, 13 (4, 2), 18. ex tot castellis aliquanto altioribus -, quae validis praesidiis insedissent, priore anno deiectos, Liv. 44, 35, 7. postera luce duae praetoriae cohortes armatae templum Genetricis Veneris insidēre, Tac. A. 16, 27. quamquam insideret urbem proprius miles, 4, 5. arduus ipse Tifata insidit, proprior qua moenibus instat collis, Sil. 12, 486. Augustus - seposuit Aegyptum, ne fame urgeret Italiam quisquis eam provinciam claustraque terrae ac maris quam levi praesidio adversum ingentes exercitus insedisset, Tac. A. 2, 59. nec ideo Rhenum insedimus, ut Italiam tueremur, H. 4, 73. Corbulo numquam neglectam Euphratis ripam crebrioribus praesidiis insedit, A. 15, 9. iam et classe medium mare insederat, Flor. 2, 18 (4, 8), 1; — ut, priusquam consules in agros suos educerent legiones viaeque omnes hostium praesidiis insiderentur, frumentum ex propinquis locis convehi iuberet Capuam, Liv. 25, 13, 2. incessis omnibus viis, per quas commeatus ex Samnio subvehebantur, 9, 15, 3. Augustoduni civitatis antiquae muros, spatiosi quidem ambitus, sed carie vetustatis invalidos barbarorum repentino insessos - defendisse, Amm. 16, 2, 1. Pannonicae Alpes praesidiis insessae nuntios retinebant, Tac. H. 2, 98. u. so 3, 1. in palatos populatores cum erupissent ab Antigonea armati, fugientes eos persequentes effusius in vallem inesssam ab hostibus praecipitant, Liv. 43, 23, 4; auch im freundlichen Sinne: insidere vias examina infantium futurusque populus solebat, Plin. Pan. 26, 1. turba

ferarum blanda voce sequax regionem insederat Orphei, Auct. Cul. 277.

2) übtr., sich wo festsetzen, etw. besetzen, *Perf.* in od. auf etw. sitzen, festsitzen, sich wo gelagert haben, wo haften, einer Sache anhaften, a) von concreten Dingen: quum autem *in* locis semen insedit, rapit omnem fere cibum ad sese, Cic. ND. 2, 51, 128. id autem (iugulum) - altero (capite) in exiguo sinu pectoralis ossis insidit, Cels. 8, 1; — mit *Dat.*: inferiora ossa superioribus leniter insidunt, Cels. 8, 1. eae vero (venae), quae mediae imaeve tunicae insidunt ut magis conditae non aeque quidem cernuntur, 7, 18. vehementius imprimi (debet acus), ut inferiori parti insidat, 7, 7, 14. quo mitius corpori insidat (sutura et fibula), 5, 26, 23. iugumque melius aptum cervicibus insidat, Col. 2, 2, 22. si quid scrobis membranae insedit colligendum, Cels. 8, 3. ut aegris iucundius insidat (cibus), 3, 4. sit perspicui coloris (aqua) neque ullo aut sapore aut odore vitietur, nullus illi limus insidat, Pallad. 1, 4, 1. nec tantus umquam siderum insedit siticulosae Apuliae nec munus umeris efficacis Herculis inarsit aestuosius, Hor. Epod. 3, 15; grammat.: litera i sibi insidit, coniicit enim est ab illo iacit, et u, quomodo nunc scribitur uulgus et seruus, Quint. 1, 4, 11. ubi supra tertiam tunicam ramex insedit, mediam excidi necesse est, Cels. 7, 22; — mit *Abl.*: tum Tiberius duodecim villarum nominibus et molibus insederat (Capreas, hatte besetzt), Tac. A. 4, 67. stat sublimis apex ventosque imbresque serenus despicit et tantum fessis insiditur astris, Stat. Theb. 2, 35. insessaque pondere tanto subter anhelat humus, Silv. 1, 1, 56; — *abs.*: eademque (lamina), quidquid (ex osse fracto) deorsum insedit, attollendum, Cels. 8, 4. oportet in utrolibet candens ferramentum gingivis admovere, ut attingat leviter, non insidat, 7, 12, 2. quod (telum) perrupta cute integrum intus insedit, 7, 5, 4. si non alte telum insedit, 7, 5, 1. u. so: altissime insidit (sagitta), 7, 5, 2. — b) von abstr. Dingen: delenda est vobis illa macula Mithridatico bello superiore concepta, quae penitus iam insedit ac nimis inveteravit *in* populi Romani nomine, Cic. Pomp. 3, 7. quum autem hic fervor concitatioque animi inveteraverit et tamquam in venis medullisque insederit cet., Tusc. 4, 10, 24; — mit *Dat.*: inscia Dido, insidat quantus miserae deus, Virg. A. 1, 718. quidquid rudibus et omnium ignaris insederit, Quint. 1, 8, 4. in loquendo, non si quid vitiose multis insederit, pro regula sermonis accipiendum erit, 1, 6, 44. dicta vitiose corrigat protinus nec insidere illi sinat, 1, 1, 11; — utriusque adhuc oculis paulo ante dimissi fasces oberrabant, utriusque sollemnis ille lictorum et praenuntius clamor auribus insederat, Plin. Pan. 61, 7. non animo sanguis et pallor et gemitus extremus denique expirantis hiatus insidet? Quint. 6, 2, 31. dum illa verba memoriae insidant, 10, 7, 2; — mit *Acc.*: memorem, mea quod vates insedit Apollo pectora? VFlacc. 4, 445; — *absol.*: longus tamen morbus quum penitus insedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est, Cels. 3, 1. torpor insedit per artus, Sen. Oed. 224. quae cogitatio quum mihi non omnino excidisset, etenim penitus insederat, vi tamen tempestatum - erat aliquantum labefactata atque convulsa, Cic. Fam. 5, 13, 2. in eluendis, quae semel insederint, vitiis, Quint. 2, 3, 2.

insigne, is, *n.*, s. insignis.

insignĭfĭcātīvus, a, um, bezeichnungslos, impersonativum hunc quoque (den Infinitiv) non nulli et insignificativum dixerunt, quoniam parum tali sermone definita est persona, Diom. p. 340, 37.

insignio, īvi, ītum, īre (*Imperf.*: insignibat, Virg. A. 7, 789. Claud. Rapt. Pros. 1, 247), einzeichnen, kenntlich -, erkennbar machen, bezeichnen, im guten u. schlimmen Sinne, in letzterem auch: kennzeichnen, brandmarken, 1) im Allg.: quod plenus aër sit immortalium animorum, *in* quibus tamquam insignitae notae *veritatis appareant*, Cic. Div. 1, 30, 64. quarum rerum nullum subest quasi corpus, est tamen quaedam conformatio insignita et impressa in intelligentia, quam notionem voco, Top. 5, 27; — mit *Abl.*: barba gemina insigniuntur (mulli) inferiore labro, Plin. 9, 17 (30), 64; — *absol.*: hic elementorum seriem sedesque paternas insignibat acu, Claud. Rapt. Pros. 1, 246. quisquis ille, qualiscumque sileatur, quem insignire exempli nihil, non insignire humanitatis plurimum refert, Plin. Ep. 8, 22, 4; dah. *Subst.*: insignita, orum, n., Male, Flecken, ins. ac livida, Plin. 27, 4 (5), 18. ins. et alia liventia, 27, 12 (105), 128; — im übeln Sinne, mit *Abl.*: intelligebamque me non tralaticia deformitate esse insignitum, Petron. 110, 4. imperioso quoque Manlio cognomen inditum, Postumius nulla tristi nota est insignitus, Liv. 4, 29, 6. ut et hostem publicum appellaret et depositis statuis eius per orbem terrae gravi eum insigniret iniuria, Spart. Sever. 14; — tot facinoribus foedum annum etiam dii tempestatibus et morbis insignivēre, Tac. A. 16, 13. cum damna damnis continuarentur atque omnis annus funeribus et cladibus insigniretur, Agr. 41. quod nullis calamitatibus publicis insignirentur (tempora sua), Suet. Cal. 31. — 2) prägnant: hervorstechen lassen, putzen, schmücken, zieren, auszeichnen, mit *Abl.*: passimque tropaeis insignis agros, Virg. A. 11, 385. haec tu Sidonio potes insignitus amictu dicere? Ov. Her. 9, 101. adeo melius est oratorem vel hirta induere quam fucatis et meretriciis vestibus insignire, Tac. Or. 26; insignita est praeterea hoc titulo, ut castrorum se diceret matrem, Treb. Poll. trig. tyr. 31; — *absol.*: insigneita (archaist.) fere tum milia militum octo duxit dilectos bellum tolerare potentes, Enn. A. 336. at levem clipeum sublatis cornibus Io auro insignibat, Virg. A. 7, 789; hoc multo fortius est, ebrio ac vomitante populo siccum ac sobrium esse: illud temperatius, non excerpere se nec insigniri nec misceri omnibus et eadem, sed non eodem modo facere: licet enim sine luxuria agere festum diem, hervorzustechen, sich auszuzeichnen, Sen. Ep. 2, 6, 4 (18). — Dah. *Adj.* **insignitus**, a, um, hervorstechend,

ausgezeichnet, auffallend, außerordentlich, *abs.*: locis est utendum multis, illustribus, explicatis, modicis intervallis: imaginibus autem agentibus, acribus, insignitis, quae occurrere celeriterque percutere animum possint, Cic. dOr. 2, 87, 358. insignitas iniurias, plagas, verbera, vibices, eos dolores atque carnificinas per dedecus atque maximam contumeliam inspectantibus popularibus suis atque multis mortalibus te facere ausum esse! Cato frg. p. 41, 6; — im *Compar.* mit *Abl.*: Capito insignitior infamia fuit, Tac. A. 3, 70. trecentos septem milites Romanos captos Tarquinienses immolarunt, qua foeditate supplicii aliquanto ignominia populi Romani insignitior fuit, Liv. 7, 15, 10; *absol.*: his partae victoriae spes et, si cedant, insignitius flagitium, Tac. A. 4, 51. u. umschrieben: si cruentam aut coeno oblitam aut rubrica delibutam (rem) inducemus, quo magis insignita sit forma, AHer. 3, 22, 37. — *Adv.*: iniuriam illic **insignite** postulat, Plaut. Poen. 3, 6, 14. ratu'sne esse hominem me omnium minumi preti, si ego me sciente paterer vicino meo eam fieri aput me tam ins. iniuriam? Mil. gl. 2, 6, 75. obsecro te, quisqui's, operam mihi ut duis, neu sinas in me ins. fieri tantam iniuriam, Men. 5, 7, 18. mulieres duae innocentes intus hic sunt, tui indigentes auxili, quibus adversum ius legesque hic ins. iniuria facta'st fitque in Veneris fano, Rud. 3, 2, 27. u. so Cas. 5, 4, 31. neque se tam insignite locuturum, ut absona inauditaque diceret, Gell. 6, 25, 5. nec bonum virum proprie et copiose laudari sine virtutum nec improbum notari ac vituperari sine vitiorum cognitione satis ins. atque aspere posse, Cic. dOr. 2, 85, 349. locos appellamus eos, qui breviter perfecte insignite aut natura aut manu sunt apsoluti, ut eos facile naturali memoria comprehendere et amplecti queamus, AHer. 3, 16, 29; — neque tamen quisquam inventus est tam ins. improbus, qui violare P. Quinctii existimationem absentis auderet, Cic. Quinct. 23, 73. quis autem rex umquam fuit tam ins. impudens, ut haberet omnia commoda, beneficia, iura regni venalia? Phil. 3, 4, 10. Dae. haut iniquom dicit, Gripe, ut ostendatur vidulus. Gr. immo hercle ins. inique, Plaut. Mil. gl. 4, 4, 52; — im *compar.*: anno insequenti, L. Furio Camillo C. Maenio consulibus, quo insignitius omissa res Aemilia superioris anni consuli exprobraretur, Pedum armis virisque et omni vi expugnandum ac delendum senatus fremit, Liv. 8, 13, 1.

insignis, e, kenntlich, kennbar, erkennbar, unterscheidbar, deutlich, bezeichnend, auffallend, hervortretend, im guten u. schlimmen Sinne (vgl.: insignis tam ad laudem, quam ad vituperationem inflecti potest, PDiac. p. 111, 12), in letzterem auch: gekennzeichnet, gebrandmarkt, a) *absol.*: ipsi (reges apum) per medias acies insignibus alis ingentes animos angusto in pectore versant, Virg. G. 4, 82. flaminem Iovi adsiduum sacerdotem creavit insignique eum veste et curuli regia sella adornavit, Liv. 1, 20, 2; — ex quo exstitit illud, multa esse probabilia, quae quamquam non perciperentur, tamen quia visum quemdam haberent insignem et illustrem, iis sapientis vita regeretur, Cic. ND. 1, 5, 12. ut ei multa vera videantur neque tamen habere insignem illam et propriam percipiendi notam, Acad. 2, 31, 101. iteratus (dochmius) aut continuatus numerum apertum et nimis insignem facit, Or. 64, 218. si una virtus, unum istud, quod honestum appellas, rectum, laudabile, decorum, erit enim notius quale sit pluribus notatum vocabulis idem declarantibus, id ergo, inquam, si solum est bonum, quid habebis praeterea quod sequare? aut, si nihil malum nisi quod turpe, inhonestum, indecorum, pravum, flagitiosum, foedum, ut hoc quoque pluribus nominibus insigne faciamus, quid praeterea dices esse fugiendum? Fin. 3, 4, 14. genus huius ridiculi insigni aliqua et nota re notari volo, dOr. 2, 64, 259. qui (imitatores) aut ea, quae facilia sunt, aut etiam illa, quae insignia ac paene vitiosa, consectantur imitando, 2, 22, 90. accedit, ut ne in ipsum quidem Clodium meum insigne odium fuerit umquam, Att. 14, 13B, 3. conlaudata gente, quod -, insigne adversus Persea odium Romanorum fecit, Liv. 42, 6, 2; — v. Thieren: insignes appellantur boves, qui in femine et in pede album habent, quasi insigniti, PDiac. p. 114, 7. ante omnes furor est insignis equarum, Virg. G. 3, 266; — v. Menschen, im umschrieb. *Superl.*: ita quisque, ut erat maxime insignis, quo notior testatiorque virtus esset eius, telis hostium-se offerebat, Hirt. BG. 8, 42, 4; — im schlimmen Sinne: quod naturae damnum (näml. quia infacundior sit et lingua inpromptus) utrum nutriendum patri, si quidquam in eo humani esset, an castigandum ac vexatione insigne faciendum fuisse? Liv. 7, 4, 6. quorum tam insignis paucitas erat, ut vix unam navem complerent, Justin. 13, 7, 4. quae (temeritas) tum esset insignis, quum aut falsa aut incognita res approbaretur, Cic. Acad. 1, 12, 45. rem esse insigni infamia, Att. 1, 12, 3; — v. Menschen: si quos insignes aut aliqua parte membrorum inutiles notaverant, necari iubent, Curt. 9, 5 (1), 25. insignis tota cantabitur urbe, Hor. Sat. 2, 1, 46; — quum esset cito necatus tamquam ex XII tabulis insignis *ad* deformitatem puer, brevi tempore recreatus multoque taetrior et foedior natus est, Cic. Leg. 3, 8, 19. — b) mit *Ablat.*: dispositae per litora et ripas deversoriae tabernae parabantur insignes ganea et matronarum institorio copas imitantium atque hinc inde hortantium, ut appelleret, Suet. Ner. 27; — von Menschen: Hippodameque umeroque Pelops insignis eburno, Virg. G. 3, 7. ipse autem incensas promissa piacula turmas flagitat insignis nudato vulnere ductor, Sil. 2, 41. u. im umschrieb. *Compar.*: et iam magis insignis et sordibus et facie reorum turba Manliana erat, Liv. 6, 16, 8; — v. Thieren: nec mihi displiceat (vacca) maculis insignis et albo, Virg. G. 3, 56. bos niger (Apis), certis maculis insignis, Mel. 1, 9, 7. insignis sargusque notis insignis et alis, Ov. Hal. 105. laude insignis caudae melanurus, 113; — im schlimmen Sinne: prodigiosa corpora et monstris insignia, Quint.

1, 1, 2. venit cursu propero Carras, antiquum oppidum, Crassorum et Romani exercitus aerumnis insigne, Amm. 23, 3, 1. insigni anno Caiana nece, Suet. Tit. 1. annus insignis incendio ingenti, Liv. 30, 26, 5. tum de diebus religiosis agitari coeptum diemque ante diem XV Kal. sextiles duplici clade insignem, quo die ad Cremeram Fabii caesi, quo deinde ad Aliam cum exitio urbis foede pugnatum, a posteriore clade Aliensem appellarunt, insignemque rei nullius publice privatimque agendae fecerunt (d. i. ins. diem fecerunt diem rei - agendae), 6, 1, 11. exequi sententias haud institui nisi insignes per honestum aut notabili dedecore, Tac. A. 3, 65. et mea Musa potest proprio deprensa colore insignis vitiis forsitan esse suis, Ov. Pont. 4, 13, 13; — v. Menschen: senio vel aliqua corporis labe insignibus, Suet. Aug. 38. insignes debilitate aliqua corporis, Cal. 26. quum hominem omnibus insignem notis turpitudinis, P. Furium, accusaret summo studio bonorum omnium, Cic. Rabir. 9, 24.

c) *Subst.* **insigne**, is, *n.*, ein Abzeichen, Kennzeichen, Merkmal, Wahrzeichen, Symbol, *absol.* im *Sing.*: hunc Creon rex, quod ex Draconteo genere omnes in corpore insigne habebant, cognovit, Hygin. f 72. Lu. unocule, salve. Curc. quaeso deridesne me? Lu. de Coclitum prosapia te esse arbitror: nam i sunt unoculi. Curc. catapulta hoc ictum'st mihi aput Sicuonem, u. später: adulescens, ob rem puplicam hoc intus mihi quod insigne habeo quaeso ne me incomities, Plaut. Curc. 3, 22 sqq. quod insigne mansit et in posteris eius (näml. barba rutila), Suet. Ner. 1; quod erat insigne, eum qui id faceret facere civibus omnibus consilii sui copiam, Cic. dOr. 3, 33, 133; — mit *Genit.* im *Sing.*: torques, insigne loci, VFlacc. 2, 112. est ornamentum academiae proprium meae (Hermathena), quod et Hermes commune omnium et Minerva singulare est insigne eius gymnasii, Cic. Att. 1, 4, 3; im *Plur.*: aetatis indeflexa maturitas nec sine quodam munere deûm festinatis senectutis insignibus ad augendam maiestatem ornata caesaries, Plin. Pan. 4, 7. magno natu quidam cum omnium malorum suorum insignibus se in forum proiecit: obsita erat squalore vestis, foedior corporis habitus pallore ac macie perempti, Liv. 2, 23, 3. quaero, faciasne quod olim mutatus Polemo? ponas insignia morbi, fasciolas, cubital, focalia cet., Hor. Sat. 2, 3, 253. iustitium edici, saga sumi dixi placere, quo omnes acrius graviusque incumberent ad ulciscendas rei publicae iniurias, si omnia gravissimi belli insignia suscepta a senatu viderent, Cic. Phil. 6, 1, 2.

d) *Adv.* **insigniter**, kenntlich, hervortretend, bezeichnend, turbae gratulantium exsultans insigniter permiscuit sese, Apul. M. 8, 2; — neque minus ins. veteres quoque nostri hoc genus homines in verba proiectos locutuleios et blaterones et linguaces dixerunt, Gell. 1, 15, 20. figuras habitusque verborum nove aut insigniter dictorum in Laeviano illo carmine ruminabamur, 19, 7, 2.

2) prägnant: ausgezeichnet, sich auszeichnend, außerordentlich, im guten u. schlimmen Sinne, im ersteren auch: glänzend, geschmückt, geziert, prächtig, schön, gefeiert, berühmt, neben Subst. od. als Praed., a) *absol.*, α) von concr. u. abstr. lebl. Dingen: aceto diluit insignem bacam, Hor. Sat. 2, 3, 241. facie insigni, Suet. Cal. 25. unus (infans) iam puerascens insigni festivitate, 7. gerit insigni myrtea serta coma, Tibull. 1, 3, 66. qualis videtur opera tibi vocis meae insignis? Phaedr. 1, 11, 14. huic totum insignibus armis agmen - fulgebat, Virg. A. 10, 170. Possidio - arma insignia - dono dedit, AVict. Epit. 4, 8. galea, Virg. A. 3, 468. 5, 367. pharetra, 8, 166. iuvatque novos decerpere flores insignemque meo capiti petere inde coronam, unde prius nulli velarint tempora Musae, Lucr. 1, 929. crateres mensaeque volant araeque deorum poculaque insignis veterum labor, VFlacc. 1, 142. vellera Martis in umbra ipse sui Phrixus monumentum insigne pericli liquerat ardenti quercum conplexa metallo, 5, 229. Cyllene, quod Mercurium ibi natum arbitrantur, insignis, Mel. 2, 3, 9; — matrem Antoniam non aput auctores rerum, non diurna actorum scriptura reperio ullo insigni officio functam, Tac. A. 3, 3. quem nullis ante actae vitae insignibus in huiusmodi negotiis cognitum nec vituperari est aequum nec laudari, Liv. 25, 9, 7. ad Probum et ad Probi gesta insignia revertemur, Vopisc. Florian. 4. pressa est (ist in Dunkel gehüllt) insignis gloria facti, Virg. A. 12, 322. sed metus in vita poenarum pro male factis est insignibus insignis scelerisque luella carcer et horribilis de saxo iactu' deorsum, verbera, carnifices, robur, pix, lammina, taedae, Lucr. 3, 1014. in M. Calidio insignis haec virtus, Quint. 12, 10, 39. nec mihi soli versatur ante oculos, qui illam semper in manibus habui, sed etiam posteris erit clara et insignis (virtus), Cic. Am. 27, 102. in reliquum pudicitia insignis est, Mel. 1, 8, 8. insignis iustitia et fides - auctorum, Tert. Apolog. 21. u. subst.: huius insigne est, quod cet., Treb. Poll. trig. tyr. 23; — inter quas (matronas) unius Claudiae Quintae insigne est nomen, Liv. 29, 14, 12. non ullum insignem honorem recipere publice passus est, Suet. Tib. 50. insignis honorum pagina, Juv. 10, 57. insignem non immerito famam tribus orationibus meruit, Quint. 10, 1, 116. te duce ut insigni capiam cum laude coronam, Lucr. 6, 95. u. so: laus, Virg. A. 1, 625. Cic. Prov. cons. 14, 35. Quint. 10, 1, 93. AVict. Vir. ill. 52, 3; — propterque insignem reginae Berenices amorem, Suet. Tit. 7. insignes amicitias iuvenis ambitiose coluerat, Tac. H. 1, 10. os hominis insignemque impudentiam cognoscite, Cic. II. Verr. 4, 29, 66. quem hominem, C. Verres, tanta, tam insigni iniuria adfecisti? 2, 45, 110. propter suam calamitatem atque istius insignem iniuriam omnibus notus, 2, 34, 83. quumque - populo R. communique causae legatorum facta esset insignis iniuria, 1, 33, 84. accepta insigni iniuria, Quinct. 7, 28. u. so Caecin. 13, 36. Fam. 5, 2, 8. hanccine ego ut contumeliam tam insignem in me accipiam? Ter.

Eun. 4, 7, 1. u. so Suet. Caes. 79. rumorem, famam flocci fecit, intercutibus stupris obstinatus, insignibus flagitiis, Cato frg. p. 40, 3; — ut appareret insignem dolorem ingenti conprimi animo, Liv. 9, 38, 15. invidiamque eam sua sponte gliscentem insignis unius calamitas accendit, 2, 23, 2. quae pars civitatis Helvetiae insignem calamitatem populo R. intulerat, ea princeps poenas persolvit, Caes. BG. 1, 12, 6. nec insignis improbitas et scelere iuncta nec rursus miseria insignis agitata ridetur, Cic. dOr. 2, 58, 237. caedes ins., Suet. Cal. 57. missa est a Caesare laurus insignem ob cladem Germanae pubis, Pers. 6, 43. aut spoliis ego iam raptis laudabor opimis aut leto insigni, Virg. A. 10, 449. quorum fluitantia arma ad urbem cognita in Tiberi prius paene, quam nuntiari posset, insignem victoriam fecēre, Liv. 1, 37, 2. u. vgl. oben 6, 1, 11; — opinionum insignium auctor amplissimus Plato, Amm. 23, 6, 32. insigni testimonio pietatis atque indolis, Suet. Cal. 12. insignes pro Voluseno Domitii Afri, Crispi Passieni, Decimi Laelii orationes ferebantur, Quint. 10, 1, 24. Paulum - gratus insigni referam camena Fabriciumque, Hor. Od. 1, 12, 37. sic statuo, et illud in hac civitate esse maxime illustre atque insigne periurium et cet., Cic. Har. resp. 17, 36; dicam insigne recens adhuc indictum ore alio, Hor. Od. 3, 25, 7; — urbs (Tyrus) - et vetustate originis et crebra fortunae varietate *ad* memoriam posteritatis insignis, Curt. 4, 20 (4), 19. id modo eius anni in Hispania ad memoriam insigne est, quod cet., Liv. 24, 49, 8. proscriptionis miserrimum nomen illud et omnis acerbitas Sullani temporis quid habet quod maxime sit insigne ad memoriam crudelitatis, Cic. Dom. 17, 43. rem ausus est incredibilem - multoque magis ad famam temeritatis, quam gloriae insignem, Curt. 9, 19 (5), 1. duo breviter prima (näml. quid dicat orator et quo quidque loco): sunt enim non tam insignia ad maximam laudem quam necessaria, Cic. Or. 14, 44. is cui contingit ut iure laudetur, habet insigne quiddam ad decus et ad gloriam, Fin. 3, 8, 28. instituisse censum, ut insignis ad invidiam locupletiorum fortuna esset et parata, unde, ubi vellet, egentissimis largiretur, Liv. 1, 47, 12; — im *Compar.*: an esse ulla maior aut insignior contumelia potest, quam cet., 4, 4, 5. u. umschrieben: minus insigne certamen humanum numine interposito deorum factum, 7, 26, 3. vos qui quo insigni magis imperii honorisve nomine vestrum appellabitis ducem, eo utemini potentiore ad obtinenda ea quae vultis, 6, 18, 15. nihil in eo triumpho magis insigne fuit, quam quod forte evenit, ut eodem die triumpharet, qua priore anno ex praetura triumphaverat, 40, 59, 3; — im *Superl.*: quasi sum umbraculo insignissimae religionis, Tert. Apolog. 21. u. umschrieben: quod insigne maxime fuit, consulis ipsius vulnus, Liv. 9, 38, 8. u. vgl. oben Cic. Dom. 17, 43. — β) von Lebenden: ibat et Hippolyti proles pulcherrima bello Virbius, insignem quem mater Aricia misit, Virg. A. 7, 762. ibit insignem repetens Nearchum, Hor. Od. 3, 20, 6. bisque die resoluta comas tibi dicere laudes insignis (Delia) turbā debeat in Pharia, Tibull. 1, 3, 31; — valet ima summis mutare et insignem attenuat deus obscura promens, Hor. Od. 1, 34, 12. aequa lege Necessitas sortitur insignes et imos, 3, 1, 14. insignis praeter ceteros fuit Abdalonymus, rex ab Alexandro Sidoniae constitutus, Justin. 11, 10, 8. fuit vir insignis, eruditus ad gerendam rem publicam cet., Treb. Poll. trig. tyr. 18. u. so vir, Eutr. 8, 8. familia clara insignibus viris, Suet. Tib. 3. u. vgl.: insigne moestis praesidium reis, Hor. Od. 2, 1, 12. quamquam multi tribunorum praefectorumque et insignes centuriones cecidissent, Tac. A. 4, 73. ins. Homerus, Hor. AP. 401; ins. aquila, Suet. Dom. 8; — im *Compar.*: eum insigniorem brevissimum fecit imperium, Treb. Poll. trig. tyr. 8. u. *Superl.* umschrieben: quorum insignis maxime Plotius fuit, Quint. 2, 4, 42. ipse maxime insignis, quod cet., Suet. Galb. 6.

b) mit *Abl.* α) von concr. u. abstr. lebl. Dingen: pendebant ex auribus insignes candore et magnitudine lapilli, Curt. 9, 5 (1), 30. fulvis insignia villis vellera, Ov. AA. 3, 335. vestes - auro et purpura insignes induunt, Curt. 3, 34 (13), 7. accensa coronam insignem gemmis, Virg. A. 7, 75. insignem palma per gramina currum victoresque ostentat equos, 7, 655; — laudabunt alii - vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos insignes, Hor. Od. 1, 7, 1. una (insula) singulari duorum fontium ingenio maxime insignis, Mel. 3, 10, 2. terrae interiores claris locorum nominibus insignes, 2, 3, 2. Abydos magni quondam amoris commercio insignis est, 1, 19, 1. illa (Utica) fato Catonis insignis, 1, 7, 2. operibus certe eius (Semiramidis) insignia multa sunt, 1, 11, 2; — hic annus non eo tantum insignis, quod repente pax tota Graecia facta est, sed etiam cet., Justin. 6, 6, 5. ins. hic annus expugnatione Athenarum et morte Darei regis Persarum, 5, 8, 7. sequitur Tiberi quartus, Drusi secundus consulatus, patris atque filii collegio insignis, Tac. A. 3, 31. privata eius vita insignis fuerat militaribus et civilibus rebus, Eutr. 7, 16. — β) von Lebenden: crinibus insignem quis acuta cuspide Phoebum instruat-? Ov. Am. 1, 1, 11. vos Tempe totidem tollite laudibus natalemque, mares, Delon Apollinis insignemque pharetra fraternaque humerum lyra, Hor. Od. 1, 21, 9. insignis cornu Bacche, Ov. AA. 3, 348. Castoras geminos albentibus equis et stellatis apicibus insignes, Pacat. 39, 4. insignes apicibus sacerdotes, 37, 4. quis procul ille autem ramis insignis olivae sacra ferens? Virg. A. 6, 808. aspice, ut insignis spoliis Marcellus opimis ingreditur, 6, 855. ambo insignes praestantibus armis, 11, 291. pietate insignis et armis, 6, 403. insignis iaculo et longe fallente sagitta, 10, 754. u. so Ov. M. 8, 306. lituo pugnas insignis obibat et hasta, Virg. A. 6, 167. insignis manicis, insignis acinace dextro, VFlacc. 6, 701. ins. sagulo, Sil. 1, 247. ipse Quirinali trabea cinctuque Gabino ins., Virg. A. 7, 612. insignes quernea corona et caetra et gladio aureaque chlamyde, Suet. Cal. 19. insignis Messapus

equis, Virg. A. 10, 354. u. so 10, 21; — hic fuit insignis corpore, laetus ingenio, AVict. Epit. 44, 3. Euryalus forma insignis viridique iuventa, Virg. A. 5, 295. ins. facie, 9, 336. 583. Ov. Her. 5, 125. insignem pulcra facie filium, Phaedr. 3, 8, 3. insignem tenui fronte Lycorida Cyri torret amor, Hor. Od. 1, 33, 5. insignes pinguissima coma et excellentissimo cultu pueri, Suet. Ner. 20; — non postea virtutibus, cladibus insignes fuēre (Thebani), Justin. 6, 8, 3. insignem pietate virum, Virg. A. 1, 10. ipse Claudius insignis morum gravitate, ins. vita singulari cet., Treb. Poll. Claud. 13. qui insignem maestitia inter ceteras cognoverat, Veturiam, Liv. 2, 40, 4. qua re tibi - non erit difficile certamen cum iis competitoribus, qui nequaquam sunt tam genere insignes quam vitiis nobiles, QCic. Pet. cons. 3, 12. insignis clara conspicuusque domo, Tibull. 3, 3, 4. tantorum titulis insignis avorum, Lucan. 8, 73. quis enim generosum dixerit hunc, qui indignus genere et praeclaro nomine tantum insignis? Juv. 8, 30. Ti. Caesar Seianum Aelium, principe equestris ordinis patre natum, materno vero genere clarissimas veteresque et insignes honoribus complexum familias - singularem principalium operum adiutorem in omnia habuit atque habet, Vell. 2, 127, 3. insignem fama et felicibus armis, Virg. A. 7, 745. inter primores genus Fabium insigne spectaculo exemploque civibus erat, Liv. 2, 46, 4. in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuēre Symmachus et Nicanor, Curt. 8, 45 (13), 13. quem docuit multaque insignem reddidit arte, Virg. A. 5, 705. insignem cithara cantuque fluenti Dorcea, VFlacc. 3, 158. versibus insignem te pudet esse meis, Prop. 5 (4), 24, 4. vir et arte et facundia insignis, Cels. 1. pr. p. 2; — primus equum phaleris insignem victor habeto, Virg. A. 5, 310. ostroque insignis et auro stat sonipes, 4, 134; — dicht.: insignis flexo galeam per tempora cornu, Sil. 1, 415; — Argoa manus variis insignis *in* armis ibat agens laetas aurata fronte bidentes, VFlacc. 3, 430. insignis longe Phrygiis fulgebat in armis, Virg. A. 10, 769. ductor patriis insignis in armis, Sil. 1, 319.

c) *Subst.* insigne, is, *n.*, die Auszeichnung, Zierde, der Zierrath, Schmuck, Insignie, Symbol, α) *absol.* im *Sing.*: quo nunc insigni per magnas praedita urbes horrifice fertur divinae matris imago, die Mauerkrone der Magna mater, Lucr. 2, 608. tamen induvolans secum abstulit hasta insigne, den Helmschmuck, -busch, Enn. A. 397. u. vgl.: pro galea scaphium, pro insigni sit corolla plectilis, pro hasta talus, Plaut. Bacch. 1, 1, 36. capitis summi praeclarum insigne cruentum sub pedibus vulgi magnum lugebat honorem, das königliche Diadem neben solia u. sceptra, Lucr. 5, 1138. eius adventu ex colore vestitus cognito, quo insigni in proeliis uti consuerat, das purpurne paludamentum, Caes. BG. 7, 88, 1. deponere insigne, d. Ehrenkleid des Kaisers, Eutr. 10, 11. vexillum proponendum, quod erat insigne, cum ad arma concurri oporteret, eine Purpurfahne auf dem Feldherrnzelt, Caes. BG. 2, 20, 1. conspicataeque naves triremes II navem D Bruti, quae ex insigni facile agnosci poterat, duabus ex partibus sese in eam incitaverant, d. rothe Flagge des Admiralschiffes, BC. 2, 6, 4; — im *Plur.*: det tibi conplexus suaque ante insignia sumat, Blitz u. Donner, Ov. M. 3, 286. te, dea, te quondam tuaque haec insignia vidi cunctaque cognovi, sonitum comitantiaque aera sistrorum, 9, 776. rapiam suspensa focis insignia sacris, Weihgeschenke, Tibull. 2, 4, 23. regnique coronam cum sceptro misit mandatque insignia Tarchon, Virg. A. 8, 505. ut haec trementi questus ore constitit insignibus raptis puer (die praetexta u. bulla), Hor. Epod. 5, 11. tu cum proiectis insignibus, anulo equestri Romanoque habitu (d. i. toga) prodis ex iudice Dama turpis, Sat. 2, 7, 53. magistratus proiectis insignibus, vitata comitum et servorum frequentia, - senes feminaeque per tenebras diversa urbis itinera - petivēre, Tac. H. 1, 81. retentis ultra iustum tempus insignibus, als Prätor, Suet. Tib. 4. amissa specie raptisque insignibus ambo in vultus rediere suos, als Feldherrn, Claud. IV. Cons. Hon. 83; — temporis tanta fuit exiguitas - ut non modo ad insignia accommodanda, sed etiam ad galeas induendas - tempus defuerit, die Zierrathen der Helme, Caes. BG. 2, 21, 5. tectis insignibus suorum occultatisque signis militaribus, 7, 45, 7. aere atque ferro fervere, insignibus florere, Att. 631. u. so von d. Waffenschmuck u sonstigen Decorationen: Druso propinquanti quasi per officium obviae fuēre legiones, non laetae, ut adsolet, neque insignibus fulgentes, sed inluvie deformi et vultu, Tac. A. 1, 24. Romani conspicuam barbarorum aciem, et si quis audacia aut insignibus effulgens ad ictum destinabant, H. 4, 29. non eam speciem insignium et armorum praetulit ut diversitatem exprobraret, A. 15, 16. inde eques compositus per turmas et insignibus patriis, hinc agmina legionum stetere fulgentibus aquilis signisque et simulacris deûm in modum templi, 15, 29. mutemus clipeos Danaûmque insignia nobis aptemus, Virg. A. 2, 389. ut adversus maximos conatus Samnitium opponerentur duces spoliaque ea referrent, quae insignia publicis etiam locis decorandis essent, Liv. 10, 39, 14; sunt enim (näml. lumina ex collocatione verborum sumpta) similia illis, quae in amplo ornatu scaenae aut fori appellantur insignia, non quod sola ornent, sed quod excellant: eadem ratio est horum, quae sunt orationis lumina et quodammodo insignia, quum aut duplicantur iteranturque verba aut breviter commutata ponuntur, aut ab eodem verbo ducitur saepius oratio u. s. w., Mittel, um Effect zu machen, Cic. Or. 39, 134. u. so rhetor.: ut porro conspersa sit (oratio) quasi verborum sententiarumque floribus, id non debet esse fusum aequabiliter per omnem orationem, sed ita distinctum, ut sint quasi in ornatu disposita quaedam insignia et lumina, dOr. 3, 25, 96. u. vgl. 2, 9, 36. erant autem et verborum et sententiarum illa lumina, quae vocant Graeci σχήματα, quibus tamquam insignibus in ornatu distinguebatur omnis oratio, Brut. 79, 275. — b) mit *Genit.* od. neben *Adject.*, u. zwar zunächst

α) zur Umschreibung, im *Sing.*: propterea noctes hiberno tempore longae cessant, dum veniat radiatum insigne diei, d. Sonne, Lucr. 5, 699. salios item duodecim Marti Gradivo legit tunicaeque pictae insigne dedit cet., Liv. 1, 20, 4. servavitque excusatis (senatoribus) insigne vestis et spectandi in orchestra epulandique publice ius, Suet. Aug. 35. vixit (Maecenas) angusti clavi insigni contentus, als Ritter, Vell. 2, 88, 2. Androgei galeam clipeique insigne decorum induitur, Virg. A. 2, 392. insigne coronae classicae - hoc bello Agrippa singulari virtute meruit, Vell. 2, 81, 3. priores duces - impetrando triumphalium insigni sufficere res suas crediderant, Tac. A. 4, 23. u. so 12, 3. cuius olorinae surgunt de vertice pinnae, crimen, Amor, vestrum formaeque insigne paternae, Virg. A. 10, 187. Caesari proprium et peculiare sit praeter supra dicta clementiae insigne, qua usque ad paenitentiam omnes superavit, Plin. 7, 25 (26), 93. priusquam illis cristarum nascatur insigne, Pallad. 1, 28, 2; — im *Plur.*: cum regiae vestis insignibus hortum intrat, Curt. 4, 4 (1), 21. pro quibus (meritis) innumerae trabearum insignia terrae certatim petiere tibi, Claud. Laud. Stil. 2, 218. ille virum ut contra venientem umbrataque vidit tempora Parrhasio patris de more galero paciferaeque manu nequiquam insignia virgae, VFlacc. 4, 137. neque in litteris, quae scribere est solitus, neque in fascibus insignia laureae praetulit, Caes. BC. 3, 71, 3. — β) der Person od. Sache, die mit einer Auszeichnung versehen ist, im *Sing.*: cuncta phalanx insigne Iovis caelataque gestat tegmina dispersos trifidis ardoribus ignes, der Blitz, VFlacc. 6, 53. Messapus regem regisque insigne gerentem Tyrrhenum Aulesten - adverso proterret equo, d. Scepter, Virg. A. 12, 289. regum ins., d. Diadem, Curt. 7, 16 (4), 12. is ordo, cuius insigne id esset, die tunica lati clavi, Suet. Aug. 94. lituus iste vester, quod clarissimum est insigne auguratus, Cic. Div. 1, 17, 30. ipse decus regnique refert insigne paterni, d. Scepter, VFlacc. 3, 346. u. so Sen. Phoen. 40. u. vom Diadem, AVict. Caes. 3, 12. cum cruentam regiam vestem atque insigne capitis ostentarent, v. Diadem, Liv. 24, 21, 7. u. so: dempto capitis insigni purpuraque atque alio regio habitu, 27, 31, 4. imperii ins., Ehrenkleid d. Kaisers, Eutr. 9, 26. 27. ut tibi insigne aliquod imperialis maiestatis addam, habebis utendi coccinei pallii facultatem, Capitol. Albin. 2. praefectum praetorio - quum insigne potestatis, uti mos erat, pugionem daret, AVict. Caes. 13, 9. quod ornamentum pueritiae pater dederat, indicium atque insigne fortunae, die toga praetexta, Cic. II. Verr. 1, 58, 152. quibus pro tantis rebus - nullum ego a vobis praemium virtutis, nullum ins. honoris, nullum monumentum laudis postulabo, Cat. 3, 11, 26. este procul, vittae tenues, insigne pudoris, quaeque tegis medios instita longa pedes! Ov. Tr. 2, 247. quis hoc fecit ulla in Scythia tyrannus, ut eos, quos luctu adficeret, lugere non sineret? maerorem relinquis, maeroris aufers insignia, Cic. Pis. 8, 18. navalem coronam, traiecti et quasi domiti oceani insigne, Suet. Claud. 17. cui, belli insigne superbum, tempora navali fulgent rostrata corona, Virg. A. 8, 683. cape hoc decorum ludicri certaminis, insigne frontis: laeva victricem tenens frondem virenti protegat ramo caput, Sen. Agam. 927. maneat honos et antiquae societatis insigne, Tac. G. 29. pacis est insigne et ocii toga, Cic. Pis. 30, 73; — neben *Adject.*: insigne regium, Cic. Sest. 27, 58. Vell. 2, 56, 4. 2, 122, 1. Curt. 7, 22 (5), 24. Liv. 3, 36, 3. Tac. A. 2, 56. od. reg. ins., Curt. 4, 19 (4), 11. 8, 43 (4), 14. Suet. Aug. 60. Tib. 14. cidarim Persae vocabant regium capitis insigne, Curt. 3, 8 (3), 19. u. vgl.: qui per tot annos Hieronem filiumque eius Gelonem nec vestis habitu nec alio ullo insigni a ceteris civibus vidissent, Liv. 24, 5, 3. clipeoque insigne paternum centum angues cinctamque gerit serpentibus hydram, Virg. A. 7, 657. umeris inimicum insigne gerebat (d. i. balteum et cingula), 12, 944. tametsi dextris humeris exsertis animadvertebantur, quod insigne pacatum esse consuerat, tamen id ipsum sui fallendi causa milites ab hostibus factum existimabant, Caes. BG. 7, 50, 2. lumina in navibus singula rostratae, bina onerariae haberent: in praetoria nave insigne nocturnum trium luminum fore, Liv. 29, 25, 11; quo (more) Romani duces Macedonici, Cretici, Numantini de vocabulis gentium subactarum adoptivum ins. sumebant, Pacat. 5, 4. vgl. noch: quam ob rem insigne aliquid faceret eis: nunc repperit, *Donat.* erkl.: magnum et nobile facinus, Ter. Eun. 5, 6, 31; — im *Plural.*: quum ipsum mundum, quum eius membra, caelum, terras, maria, quumque horum insignia, solem lunamque stellasque vidissent, Cic. ND. 1, 36, 100. qua in pugna quia Castor et Pollux cum Lacedaemoniorum classe visi esse dicebantur, eorum insignia deorum, stellae aureae, quas dixi, Delphis positae sunt, Div. 1, 34, 75. u. so: ins. deorum, v. Blitz, Dreizack, Schlangenstab, Suet. Cal. 52. germanamque rapit raptaeque insignia Bacchi induit et vultus hederarum frondibus abdit, Ov. M. 6, 598. vetera familiarum insignia, Suet. Cal. 35. obiicias licet quam voles saepe, palliatum fuisse, aliqua habuisse non Romani nominis insignia, Cic. Rab. Postum. 9, 25. pileatum, capite raso obviam ire legatis solitum (Prusiam) libertumque se populi R. ferre et ideo insignia ordinis eius gerere, Liv. 45, 44, 19. Pseudophilippus - armis occupata Macedonia assumptis regni insignibus brevi temeritatis poenas dedit, Vell. 1, 11, 1. munera portantes - sellam regni trabeamque insignia nostri, Virg A. 11, 333. u. so: regni ins., Cic. Phil. 3, 5, 12. maiores nostri Capua magistratus, senatum, consilium commune, omnia denique ins. rei publicae sustulerunt, Agr. 1, 6, 19. cum fascibus et aliis imperii insignibus in castra ad Manlium contendit, Sall. C. 36, 1. u. so: imperii ins., Liv. 2, 7, 7. Curt. 3, 27 (11), 11. AVict. Caes. 33, 28. u. vgl. Cic. Agr. 1, 2, 6. si ins. maiestatis suae vivus in filio conspexisset, Justin. 10, 1, 3. insignia videtis potestatis, nondum ipsam potestatem, Cic. Agr. 2, 12, 32. ex praefectura vigilum ad insignia

dominatus processit, AVict. Caes. 19, 1. cum iam Dolabella, quem substituturus sibi Caesar designaverat consulem, fasces atque insignia corripuisset consulis, Vell. 2, 58, 3. retinens insignia consulatus patriae bellum intulit, 2, 20, 4. insignia magistratuum ab Tuscis pleraque sumpserunt (maiores nostri), Sall. C. 51, 38. Pompeius - equum nactus detractis insignibus imperatoris decumana porta se ex castris eiecit, Caes. BC. 3, 96, 3. quod a victoris insignibus in devicti transiret habitum, Curt. 6, 20 (6), 4. quamquam neque insignibus lugentium abstinerent, altius animis maerebant, Tac. A. 2, 82; — qui praeter ceteros belli apparatus ut acies sua fulgeret novis armorum insignibus fecerunt, Liv. 9, 40, 1. ins. armorum argento decora loco pecuniae tradebant, Tac. H. 1, 57; omnia generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta unius indicii calamitate occiderunt, Cic. Sull. 31, 88. cum autem inter eas iurgium esset, quod qui puerum acceperat, insignia ingenuitatis reposceret, ille autem non daret, ad regem Cercyonem venerunt -: ille autem, qui infantem donatum acceperat, repetere insignia coepit: quae quum allata essent et agnosceret Cercyon, ea esse ex veste scissa filiae suae Alopes, nutrix timens regi indicium fecit, infantem eum Alopes esse, Hygin. f. 187. capiti adiecta fortunae eius insignia, Curt. 9, 31 (10), 13. u. so vgl. principalis fortunae insignia, Amm. 18, 12, 10. u. blos: fortunae, der hohen Stellung, 17, 12, 20. cum se insignibus honorum velasset (Varus), Vell. 2, 71, 3. nobilissimos senum in curulibus et honorum insignibus interfecere, AVict. Vir. ill. 23, 8. u. vgl.: qui eorum curules gesserant magistratus, ut in fortunae pristinae honorumque aut virtutis insignibus morerentur, Liv. 5, 41, 2. omnes ad consulatum sacerdotiaque, ad triumphi autem paene omnes pervenerunt insignia, Vell. 2, 10, 2. ins. triumphorum, Suet. Aug. 29. Dom. 13. sibi haberent honores, sibi imperia, sibi provincias, sibi triumphos, sibi alia praeclarae laudis insignia, Cic. Sull. 9, 26. ex tuis litteris - perspexeram te magis iudicio bonorum quam insignibus gloriae delectari, Fam. 10, 13, 2. eam enim ex bello gloriam virtute peperimus, ut eius aeterna insignia posteris nostris relinquere vellemus, Inv. 2, 23, 70. etiam hisce eum ornes gloriolae insignibus, Fam. 7, 5, 3. semper ab his famae petiere insignia bellis, Claud. BGet. 107. haec omnia, quae habent speciem gloriae, collecta inanissimis splendoris insignibus, contemne, Cic. Fam. 10, 12, 5. insignia enim virtutis multi etiam sine virtute adsecuti sunt, 3, 13, 1. ubique vigent Probi virtutis insignia, Vopisc. Prob. 12; — neben *Adject.*: sacerdotes quoque suis insignibus velatos isse supplices ad castra hostium traditum est, Liv. 2, 39, 12. infula cui sacra redimibat tempora vitta, totus conlucens veste atque insignibus albis, Virg. A. 10, 358. id se a Gallicis armis atque insignibus cognovisse, bes. die Zierrathen an Helmen, Caes. BG. 1, 22, 2. eunuchi vestros habitus, insignia sumunt ambigui Romana mares, Claud. in Eutr. 1, 461. Medisque subactis nostra Semiramiae timeant insignia turres, Prob. et Ol. cons. 162. ingressus castra Mucianus - suis cum insignibus armisque victores constituit, Tac. H. 4, 46. ut sedens cum purpura et sceptro et illis insignibus regiis praeconi publico subiiceretur, Cic. Sest. 26, 57. ipse en ille (Tarquinius) nostris decoratus insignibus magnifice incedit: di regum ultores adeste, Liv. 2, 6, 7. filioque eius Tetrico Caesarea insignia impartiuntur, AVict. Caes. 33, 14. u. vgl. Amm. 27, 12, 10. ut praetorianus aut legionarius insignibus suis distingueretur, Tac. H. 1, 38. triumphalia ins., A. 1, 72. quae iis dederat, remisit, et mille talenta ex praeda, quam vehebat, adiecit, - XXX equos ex suis cum iisdem insignibus, quis assueverat, quum ipsum veherent, Curt. 8, 43 (12), 16; quum sorte remota contingant gravitasque seni viresque iuventae, utraque te cingit propriis insignibus aetas, Claud. Nupt. Hon. et M. 325.

d) *Ádv.* **insigniter**, ansehnlich, hervorstechend, ausgezeichnet, nachdrücklich, pullus ins. cristatus, Suet. Tib. 14; — in - parentibus, amicis, hospitibus praecipue atque ins. diligendis, Cic. Part. or. 23, 80. ins. Africanus apud Neronem de morte matris (dixit), Quint. 8, 5, 15. dixit pro Mario rursus Fronto Catius ins., Plin. Ep. 2, 11, 18. ut satius unum aliquid ins. facere quam plurima mediocriter, ita plurima mediocriter, si non possis unum aliquid ins., 9, 29, 1. remp. ins. moderaturus, Eutr. 10, 16. ut post omnes honores et magistratus ins. gestos imperator fieret, Capitol. Valer. duob. 1. dum inter confertissimos hostes ins. dimicat, Justin. 33, 2, 1. ibi gesto ins. bello - periit, AVict. Caes. 27, 8. in oratione illa saeva criminosaque et virulenta, qua Timarchum de inpudicitia graviter insigniterque accusabat, Gell. 18, 3, 1; — huic Amyntas succedit - Alexandri filii egregia indole ins. clarus, Justin. 7, 2, 13; — im *Superl.*: insignissime docere, Hieron. in Euseb. Chron. ad a. Chr. 46.

insignite, *Adv.*, s. insignio.

insigniter, *Adv.*, s. insignis.

insignītor, ōris, *m.*, der in etw. Figuren, Buchstaben u. dgl. zeichnet, einschneidet, insignitores, Steinschneider, Graveure, Augustin. c. d. 21, 4.

insignitus, a, um, s. insignio.

insĭle, is, *n.*, die Spule, nec ratione alia possunt tam levia gigni insilia ac fusi, radii scapique sonantes, Lucr. 5, 1352; vgl. *Schneider* Index ad Script. rei rust. s. v. tela, p. 376 sqq.

insĭlio, sĭlui, silīre (in u. salio; archaist.: insulio b. Plaut. u. im *Perf.*: insiliit, Claud. in Rufin. 1, 349), hinein-, hinab-, hinauf-, anspringen, in etw. hinein-, hinab-, auf etw. hinauf springen, eig. v. Leb. u. übtr. auf Lebl., *absol.*: dum sequitur (leo), insilit saltu, quo in fuga non utitur, Plin. 8, 16 (19), 50. undique laterum circumfusi insiliunt (canes), Apul. M. 8, 17; übtr.: subito cum pondere victus insiliente mari submergitur alveus undis, Sil. 14, 540; — [de] navi timidae ambae *in* scapham insuluimus, Plaut. Rud. 2, 3, 36. reperti sunt complures nostri milites, qui in phalangas insilirent et scuta manibus revellerent, Caes. BG. 1, 52, 5. et ubi

insilui in coleatum eculeum, ibi tolutim tortor, Pompon. 40. in equum insilit, Liv. 6, 7, 3. in equum insiluit, 8, 9, 9; übtr.: maximum in malum cruciatum hic insuliamus, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 8. u. v. Lebl.: hic (palmes) in iugum insilit, Plin. 17, 22 (35), 175; — mit *Dat.*: vix dixerat, insilit undis consequiturque rates, Ov. M. 8, 142. mater insiluit freto mersura natum seque, Sen. Phoen. 24. sic ille profatus insiluit puppi, Lucan. 9, 251. sic fatus campo insiliit, Claud. in Rufin. 1, 349. sed sumpto posita conamine ab hasta arboris insiluit, quae stabat proxima, ramis, Ov. M. 8, 366. tergoque Bianoris alti insilit haud solito quemquam portare nisi ipsum, 12, 345. ille patrem pelagique deos suaque arma precatus insiluit scopulo, VFlacc. 2, 512; übtr.: monte nec inferior prorae puppique recurvae insilit et pictos verberat unda deos, Ov. Tr. 1, 4, 7; — mit *Accus.*: deus immortalis haberi dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam insiluit, Hor. AP. 464. mox attonita cum virgine puppem insilit, VFlacc. 8, 133. hostilem defectis robore membris insiluit solo nociturus pondere puppim, Lucan. 3, 626. Ptolemaeum filium eius adeo strenuum et manu fortem fuisse tradunt, ut - proelio navali quinqueremem ex scapha cum septimo insiluerit captamque tenuerit, Justin. 25, 4, 8. hic Iuno praecepsque ex aethere Pallas insiliunt pariter scopulos, VFlacc. 4, 682. peractis septuaginta annis armatus equum insilire, Sall. H. 5, 3. Thessalos equites, qui feros tauros per spatia circi agunt insiliuntque defessos et ad terram cornibus detrahunt, Suet. Claud. 21. ut - ripam insiliret, Pacat. 34, 1. quem primum insiliat contabunda rimatur, Apul. M. 8, 5.

insĭmĭlo, s. insimulo.

insĭmul, *Adv.*, **noch obendrein**, orbem, qua melior severiorque est, et gentes alis insimul togatas, Stat. Silv. 1, 6, 35.

insĭmŭlātio, ōnis, *f.*, **die Verdächtigung**, mit *Gen. obj.*: qui uno cognomine declarabatur non modo quis esset, sed etiam qualis esset, tamen in falsam atque iniquam probrorum insimulationem vocabatur, Cic. Font. 17, 39 (13, 29). insimulatio est repentina capitalis atque invidiosi criminis, II. Verr. 5, 9, 23. insimulatione promendi, quae poscebat usus, Apul. M. 7, 11; — *absol.*: cum falsis insimulationibus eruditione doctrinaque Palamedes proditionis damnatur, 10, 33.

insĭmŭlātor, ōris, *m.*, **der Verdächtiger**, tu piscium insimulator, Apul. Mag. 30; — nisi famam confutare mendacii teque purgare eadem teste, quo insimulatore voluisses, Pacat. 43, 4.

insĭmŭlo, āvi, ātum, āre, Jmdn. **verdächtigen, in Verdacht bringen**, mit Abl. od. Gen., wegen einer Sache, mit Acc. der Sache od. Objectssatz, rücksichtlich einer Sache od. auch: etw. **als Verdacht** gegen Jmdn. **aussprechen**, mit einfachem *Accus. person.* mit u. ohne adverbiale Zusätze: primumdum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 26. non enim possum quemquam insimulare falso, Cic. II. Verr. 5, 41, 107. falso insimulatum eum, Curt. 9, 29 (7), 26. velut insidiis eius petitus (Antonius) sceleste insimulare coepit (Octavium), Vell. 2, 60, 3; male facit, si istuc facit: si non facit, tu male facis, quae insontem insimules, Plaut. Men. 5, 2, 54. nemo id quidem dicit, etsi Democritum insimulat Epicurus, Democritii negant, Cic. Tusc. 1, 34, 82. hic tu me etiam insimulas nec satisfactionem meam accipis, Fam. 7, 13, 1. Eumenes rex ab Roma cum in regnum rediret, prope ut victuma Delphis in sacrato loco ante aras mactatus, quem insimulet, piget referre, Liv. 42, 40, 8; quod illum insimulat durum, id non est, Ter. Heaut. 1, 2, 30; Sat. quid? metuis, ne te vendam? V. non metuo, pater, verum insimulari nolo, Plaut. Poen. 3, 1, 29. quum in silva Sila facta caedes esset notique hominis interfecti insimularetur familia, partim etiam liberi, societatis eius, quae picarias de P. Cornelio L. Mummio censoribus redemisset, Cic. Brut. 22, 85. Halyciensis Eumenidae, nobilis hominis et honesti, magnae pecuniae vilicus quum impulsu tuo insimulatus esset cet., II. Verr. 5, 7, 15. hoc initio suspicionis orto et aperte insimulato Stratone puer ille conscius pertimuit, Cluent. 64, 180. at is ex serrula insimulatus et a puero conscio est indicatus, 65, 183; — mit *Ablat.*: cum mittere ambages dictator iuberet et aut peragere verum indicium cogeret, aut fateri facinus insimulati falso crimine senatus oblataeque vani furti invidiae, Liv. 6, 16, 1. utinam temeraria dicar criminibus falsis insimulasse virum, Ov. Her. 6, 21. Murrum - insimulatum falsis criminationibus - Pompeius in Sicilia interfecerat, Vell. 2, 77, 3. repetundarum crimine insimulabitur, Quint. 4, 2, 15. qui plurimos ex amicis et secum proscriptis crimine proditionis insimulatos occidit, Liv. Epit. 92. u. so 44, 16, 6; — mit *Genit.*: insimulabit eam (uxorem) probri, Plaut. Amph. 1, 2, 14. non edepol faciam neque me perpetiar probri falso insimulatam, 3, 2, 6. probri insimulasti pudicissimam feminam, Cic. Phil. 2, 38, 99. de diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitii insimularim, Att. 10, 17, 4. quem proditionis insimulatis, Caes. BG. 7, 20, 12. u. so 7, 38, 2. Sall. H. 2, 25. inter has tamen dissimulationum artes insimulatus est adfectatae tyrannidis, Justin. 21, 5, 11. insimulatum insuper parricidii et quasi paratum ad scelus venerum ex conscientia hausisset, Suet. Vit. 6. si quid severius in eam (matrem) statuisset, a qua veneficii insimularetur, Tac. A. 4, 54. revocant se rursus ad maestitiam peccatique se insimulant, quod dolere intermiserint, Cic. Tusc. 3, 27, 64. si erum insimulabis malitiae, male audis, Ter. Phorm. 2, 3, 12. artem adhibitam ferunt a patriciis, cuius eos Icilii tum quoque insimulabant, Liv. 4, 56, 3. u. vgl. 28, 43, 3. C. Verrem insimulat avaritiae et audaciae, Cic. II. Verr. 1, 49, 128. quod in ipso iudicio eius ipsius cupiditatis, cuius insimularetur, suspicionem augeret, 4, 15, 33; — mit *Acc. rei*: atque ego istuc, Anthrax, aliovorsum dixeram, non istic quod tu insimulas, Plaut. Aul. 2, 4, 8. malo mehercule id, quod tu defendis, his iudicibus populoque Romano, quam id, quod ego

insimulo, probari, Cic. II. Verr. 5, 59, 153. si enim sunt viri boni, me adiuvant, quum id iurati dicunt, quod ego iniuratus insimulo, Caecin. 1, 3. Gabinius deinde introductus quum primo impudenter respondere coepisset, ad extremum nihil ex iis, quae Galli insimulabant, negavit, Cat. 3, 5, 12. istuc facinus, quod tu insimulas, nostro generi non decet, Plaut. Amph. 2, 2, 188. u. me insimulare falso facinus tam malum, 2, 2, 228. cum ea, quae in se nefarie facta Locrenses quererentur, ne praesente quidem Scipione facta dicerent, neque aliud quam patientia aut pudor, quod legato pepercisset, insimulari posset, Liv. 29, 20, 3; — mit Objectsatz: eam domi deprensam coniunx illius vicini scortum insimulat, Plaut. Merc. Arg. 2, 12. insimulant hominem fraudandi causa discessisse, Cic. II. Verr. 2, 24, 59. qui etiam queruntur, quod eos insimulemus omnia incerta dicere, Acad. 2, 10, 32. insimulant eum (Ulixem) tragoediae simulatione insaniae militiam subterfugere voluisse, Off. 3, 26, 97. u. vgl. Liv. 3, 40, 11. Justin. 5, 1, 1. Amm. 14, 5, 3.

insincērus, a, um, **unrein, unlauter, verdorben**, quoque modo caesis iam saepe iuvencis insincērus apes tulerit cruor, Virg. G. 4, 284. insincera acies duo per divortia semper spargitur ingeminis visum frustrata figuris, Prud. Hamart. 4; — is tamen Protagoras insincerus quidem philosophus, sed acerrimus sophistarum fuit, Gell. 5, 3, 7.

insĭnuātio, ōnis, *f.*, 1) das sich Eingang Verschaffen, **das Eindringen**, eadem insinuatio Ponti Europam et Libyam rapido disterminat aestu, Avien. Perieg. 397; übtr. in d. Rhetorik, das Gewinnen eines Zuganges in das Gemüth der Zuhörer: quidam exordium in duas dividunt partes, principium et insinuationem, Quint. 4, 1, 42. exordiorum duo sunt genera: principium, quod Graece προοίμιον appellatur, insinuatio, quae ἔφοδος nominatur, AHer. 1, 4, 6. u. vgl. 1, 6, 9. das Weitere darüber. — 2) das (schriftlich) **Eingegangene, der Eingang, die Mittheilung**, scientibus tam his, qui ad huiusmodi insinuationem pervenerint, quam his, qui eam susceperint, Anast. Imp. Cod. 8, 54, 32. non simplici et absoluta hoc insinuatione curatum est, sed quaesita persona, Macrob. Somn. Scip. 1, 2, 4.

insĭnuātor, ōris, *m.*, **der, welcher** einer Sache **Eingang verschafft**, hunc si interrogem, qui insinuatores deorum? aut philosophos designat aut populos aut poëtas, Tert. ad nat. 2, 1.

insĭnuātrix, īcis, *f.*, **die mittheilt, Mittheilungen macht**, Augustin. Ep. 110, 1. Salvian. adv. avar. 4, 1.

insĭnuo, āvi, ātum, āre, I) seltener Sprachgebrauch: **in den Busen stecken, - bergen**, cum Moyses manum in sinum condit et emortuam profert et rursus insinuat et vividam explicat, Tert. resurr. carn. 28. sicine vacuus et otiosus insinuatis manibus ambulabis mihi -? Apul. M. 9, 5. — II) gewöhnl. Sprachgebrauch, 1) *trans.*, in das Innere eines Gegenstandes gelangen lassen, **wo Eingang gewinnen -, einschleichen, - einschlüpfen lassen**, im *Pass.*, **Eingang erhalten**, eig. u. übtr. a) im Allg., *absol.*: Romani, quacumque data intervalla essent, insinuabant ordines suos, Liv. 44, 41, 8; auch im Pass.: ut ne ulla tua aedificatio e ligno correpta atque insinuata flammis arderet, Gell. 15, 1, 4; übtr.: usque ad supremum attactu continuo vim suae maiestatis insinuat, Apul. Mund. 27; — mit *Dat.*: insinuare ratem terris, Avien. Arat. 312; übtr.: adest tibi dies votis assiduis exoptatus, quo deae multinominis divinis imperiis per istas meas manus piissimis sacrorum arcanis insinueris, Apul. M. 11, 22. hoc est igitur, hoc est quod penitus illos animo Caesaris insinuavit, Plin. Pan. 62, 2. ut plane in ambiguo sit, utrumne te magis nostris mentibus virtus, an obtutibus vultus insinuet, Pacat. 6, 2. vitam moresque feris etiam tum mentibus insinuans, Auct. de Or. gent. R. 3, 3. quod cum primis industriae tuae insinuatum velim, Solin. Ep. ad Adv. §. 5. — b) insbesond. b. Spät., **einhändigen, mittheilen, insinuiren**, *alci. alqd.*: provinciarum militiaeque rectoribus insinuare novi principis scripta, Amm. 25, 8, 12. amicumque nostrum insinuatis sibi falsis plerisque graviter irasci, Treb. Poll. Claud. 17; in donationibus, quae actis insinuantur, non esse necessarium iudicamus vicinos vel alios testes adhibere, Col. 8, 54, 31. aliud est enim personam commendare, aliud voluntatem suam fideicommittentis heredibus insinuare, Ulp. Dig. 32, 1, 11. §. 3. conscriptae donationes ubicunque positarum rerum apud magistrum census insinuentur, Cod. 8, 54, 30. u. so 32; — *alci.* mit folg. *ut* od. *ne*: insinuatumque omnibus, ut ab exorto die se nobis indulgerent, Macrob. Sat. 1, 6, 2. somnio se monitum, ut insinuaret Hadriano, ne se occideret, Spart. Hadr. 25; — *alqd.* od. mit Objectsatz: quid enim aliud se spondent vel insinuare posse vel tradere, quam ut cet., Arnob. 2, 19. velut quiddam mirabile non sine ipsius numinis insinuare contemptu, 5, 2. ut brevi consecutus quae insinuaverat grammaticus esse dicatur, Treb. Poll. trig. tyr. 28; insinuat igitur praesul famulitii coenae tempus et dominos iam vocare, Macrob. Sat. 1, 24, 23. insinuare discipulis Palicum dei esse cuiusdam nomen, 5, 19, 31. sua quippe opera insinuantium id (Palladium) ablatum, Dict. Cret. Bell. Troi. 5, 14. u. vgl. Treb. Poll. Gord. 24; — insinuabo primum *de* Saturnalibus, post de ceteris, Macrob. Sat. 1, 4, 4. cum de animarum periculis multa, multa mala de illarum natura insinuaret, Arnob. 1, 63. cum famis tempore populo insinuasset de bello, Capitol. Ant. phil. 12; — mit *Relativ.*: praesentis operis fuerit insinuare, qualis cet., Macrob. Somn. Scip. 1, 7, 3. Agamemnoni insinuans, quae circa filiam eius evenissent, Dict. Cret. Bell. Troi. 2, 9; — *absol.*: quemadmodum ipse scribit insinuatque, Arnob. 5, 5. sed dis gratias, quod te insinuante, qui nihil vendis, didici ea, quae inclusus scire non poteram, Treb. Poll. Gord. 25. u. vgl. Lamprid. Sever. 21. — 2) *reflex.*: se insinuare, insinuari, insinuare, **Eingang gewinnen, sich Eingang verschaffen, sich einschleichen, hineinschlüpfen, sich hineinversenken, eindringen**, eig. u. übtr., *absol.*: post

Racilium -, quasi responsum peteret, celeriter dato loco cum se insinuasset, sinistra corripit dextraque bis ferit pugione, Auct. BAl. 52, 2. antequam venias ad eum, intrandae primae angustiae sunt et aut eadem, qua te insinuaveris, retro via repetenda, aut cet., Liv. 9, 2, 8. corporis est sensus (tactus), vel cum res extera sese insinuat, vel cum laedit quae in corpore nata'st, Lucr. 2, 434; übtr.: aperte enim adulantem nemo non videt, nisi qui admodum est excors: callidus ille et occultus ne se insinuet studiose cavendum est, Cic. Am. 26, 99. semper in praesentibus malis prohibendis futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent, ad Brut. 1, 16, 10; — ferner im Pass.: quae (levia elementa) facile insinuantur et insinuata repente dissolvont nodos omnes, Lucr. 6, 354. insinuatus ibi vortex versatur in arto et calidis acuit fulmen fornacibus intus, 6, 277. u. vgl. 3, 776. 781. 783; — endlich im *Act.*: dolorem oculis quae gignunt insinuando (semina), 6, 306. u. übtr.: at quae cumque queunt conturbari inque pediri, significant, paulo si durior insinuarit causa, fore ut pereant aevo privata futuro, 3, 484; — inde se *in* terras pelagus insinuat, Mel. 2, 6, 6; übtr.: in praesentia dat ei mandata, ut per omne obsequium insinuaret se in quam maxime familiarem usum, ut elicere omnia arcana speculariquc abditos eius sensus posset, Liv. 40, 21, 11. videtis ut moneat Apronium, quibus rebus ac muneribus se insinuet in familiaritatem Metelli, Cic. II. Verr. 3, 68, 157. u. so Caecin. 5, 13. Auct. de Or. g. Rom. 5, 3. si Zeno Citieus, advena quidam et ignobilis verborum opifex, insinuasse se in antiquam philosophiam videtur, Cic. Tusc. 5, 12, 34. si fidem factam putabimus, his rebus nos insinuabimus in causam, AHer. 1, 6, 10. quum familiariter me in eorum sermonem insinuarem ac darem, celabar, excludebar, Cic. Agr. 2, 5, 12; — ferner im Pass.: ceterae (vertebrae) processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuantur, Cels. 8, 1. calor - insinuatus in ipsum (vas) mobiliter solvens differt primordia vini, Lucr. 6, 234. carbonumque gravis vis atque odor insinuàtur quam facile in cerebrum, 6, 802. auditur sonus et vox omnis in aures insinuata suo pepulere ubi corpore sensum, 6, 524. in corpus nascentibus insinuatur (natura animai), 3, 670; — endlich im Act.: eccui potestas in forum insinuandi fuit? Cic. Phil. 5, 3, 8. milites Romani, uti res nata est, in locum insinuant fraudi et perniciei obnoxium, Gell. 3, 7, 4; übtr.: in amicitiam insinuavit cum matre et mecum simul blanditiis, muneribus, donis, Plaut. Cist. 1, 1, 92. in ipsius consuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clausit, insinuabo, Cic. Fam. 4, 13, 6. ut in iis locis, quos proponam paullo post, pervolvatur animus, ut penitus insinuet in causam, dOr. 2, 35, 149; — insinuant sese *ad* illam amicam eri [mei], Plaut. Mil. gl. 2, 1, 27; u. im Act.: quo is homo insinuavit pacto ad te? Cist. 1, 1, 89; — Romanus mucrone subrecto cum scuto scutum perculisset totoque corpore interior periculo vulneris factus insinuasset se *inter* corpus armaque cet., Liv. 7, 10, 10. cum se inter equitum turmas insinuaverunt, ex essedis desiliunt, Caes. BG. 4, 33, 1. postero die consul per ipsas angustias, quas inter valle se flumen insinuat, hostem sequitur, Liv. 32, 13, 1; — aër - *per* crebra foramina ferri parvas ad partes subtiliter insinuatus, Lucr. 6, 1030; übtr.: tum vero tremefacta novos per pectora cunctis insinuat pavor, Virg. A. 2, 228; ferner im Act.: multa per ipsas insinuant nares infesta atque aspera adactu, Lucr. 6, 777. quo pacto per loca septa insinuarit (ignis), 6, 88; — mit *Dat.*: DC sunt stadia mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Persico mari se insinuat, Curt. 5, 10 (3), 2. vix magna - navigia portubus se curvatis insinuant, Petr. 101, 9. saepe accidit - ut spiritus crescente violentia et insinuantes se telluris angustiis - terram moverent, Apul. Mund. 18; übtr.: ad Tisafernen - profugit, cui se celeriter officii comitate et obsequendi gratia insinuavit, Justin. 5, 2, 5. quantum iuniores patrum plebi se magis insinuabant, eo acrius contra tribuni tendebant, ut plebi suspectos eos criminando facerent, Liv. 3, 15, 2; ferner: sapor insinuatur sensibus, Lucr. 2, 684. quod si forte animas extrinsecus insinuari vermibus et privas in corpora posse venire credis, 3, 722. u. vgl.: ignoratur enim, quae sit natura animai, nata sit an contra nascentibus insinuetur, et simul intereat cet., 1, 112; übtr.: crebraque fecundos festinet littera cursus labrisque atque animis insinuanda meis, Claud. Epist. 3, 21. et tibi ad effectum vires det Caesar et omni tempore tam faciles insinuentur opes, Prop. 4, 8 (3, 9), 28. Augusto etiam insinuatus est, Suet. Gr. 21. u. so: insinuatus alci., Cal. 12. Oth. 2. u. Vit. Hor. p. 297, 9; endlich: quod ita nati essemus, ut et blandiri suppliciter et subtiliter insinuare iis, a quibus esset petendum, et adversarios minaciter terrere possemus, Cic. dOr. 1, 20, 90. fraudis quoque humanae insinuaverat suspicio animis, Liv. 40, 37, 4; — mit *Accus.*: an pecudes alias divinitus insinuet se (natura animi), Lucr. 1, 116; ferner: tum quibus aetatis freta primitus insinuatur semen, 4, 1030; endlich: cum vix possit per saepta domorum insinuare suum radiis ardentibus aestum, 6, 859. agmen perturbatum pedites insinuant ac loco commovent, Sisenn. p. 310 (s. Non. p. 58, 20). desolatamque sororem, qui potes, et miseros perge insinuare parentes, Stat. Silv. 2, 1, 238; übtr.: sic alid ex alio per te tute ipse videre talibus in rebus poteris caecasque latebras insinuare omnes et verum protrahere inde, Lucr. 1, 407. at nisi purgatum'st pectus, quae proelia nobis atque pericula tum'st ingratis insinuandum! 5, 43. quibus ille modis divôm metus insinuarit pectora, 5, 73.

insĭpĭdus, a, um, **unschmackhaft**, sapor salsus et ins., Firmic. Math. 2, 12. u. vgl. Paul. Nol. Ep. 39, 4.

insĭpiens, entis (auch: insapiens, Catull. 43, 8), **unverständig, unklug, albern, thöricht,** *neben Subst.*: sumne ego homo ins., qui haec loquar mecum egomet solus? Plaut. Pseud. 4, 1, 4. ne profecto id accidat, quod cupiam Thracio insi-

pienti et rudi in agro, quem emerat, procurando venisse usu fabula'st, Gell. 19, 12, 6. o saeclum insapiens et infacetum! Catull. 43, 8; als *Praedic.*: nec novus unde calor, nec quid suspiria vellent noverat insipiens et adhuc ignarus amandi, Claud. Nupt. Hon. et Mai. 3; im *compar.*: set ego sum insipientior, qui egomet unde redeam hunc rogitem, quae ego sciam atque hic nesciat, Plaut. Trin. 4, 2, 94. sed ego sum insipientior, qui rebus curem puplicis potius quam, id quod proxumum'st, meo tergo tutelam geram, 4, 3, 50. sed ego insipientior quam illi ipsi, qui ista credunt, qui quidem contra eos tam diu disputem, Cic. Div. 2, 23, 51; im *superl.*: quid ego? non tibi timidissimus omnium et insipientissimus videtur, qui magno ambitu rogat moram mortis? Sen. NQ. 2, 59, 7; — als *Subst.*: Pi. non taces, insipiens? Mn. taceam? Pi. satin [tu] sanus nunc es? Mn. perii, Plaut. Bacch. 4, 3, 14. nimium scis sapere, ruri quae non manseris: quamvis insipiens poterat persentiscere, illam esse amicam tui viri bellissumi, Merc. 4, 1, 20; quid turpius quam sapientis vitam ex insipientium sermone pendere? Cic. Fin. 2, 15, 50. non enim in summa inopia levis esse senectus potest, ne sapienti quidem, nec insipienti etiam in summa copia non gravis, Sen. 3, 8. decreta et instituta ut insipientis et deliri pro irritis habuit, Suet. Ner. 33. res levis (risus) et quae ab scurris, mimis, insipientibus denique saepe moveatur, Quint. 6, 3, 8; im Stoischen Sinne: omnes insipientes esse non sanos, Cic. Tusc. 3, 5, 10 u. zuvor: qui autem in morbo sunt, sani non sunt, et omnium insipientium animi in morbo sunt, omnes insipientes igitur insaniunt, §. 9. — *Adv.*. nunc demum a me **insipienter** factum esse arbitror, Plaut. Mil. gl. 2, 6, 78. sperat adolescens diu se victurum, insipienter sperat: quid enim stultius quam —, Cic. Sen. 19, 68; ita eos (libros) Q. Petilius praetor urbanus in concione populi concremavit: ins. id. quidem, Lact. 1, 22.

insĭpientia, ae, *f.*, der Unverstand, die Unklugheit, Albernheit, Thorheit, stultitia atque insipientia [insulsitasque hercle] haec sit, me ire in opus alienum aut tibi meam operam pollicitari, si in opificina ea nesciam aut mala esse aut fraudulenta, Plaut. Mil. gl. 3, 3, 5. nam iniusta ab iustis impetrari non decet, iusta autem ab iniustis petere insipientia'st, Amph. prol. 36. iam istaec insipientia'st, [sic] iram in promptu gerere, Pseud. 1, 5, 33. Mi. potin' tu fieri subdolus? Ha. inimico possum: amico est insipientia, Poen. 5, 2, 129; im Sinne der Stoiker: ita fit ut sapientia sanitas sit animi, insipientia autem quasi insanitas quaedam, quae est insania eademque dementia, Cic. Tusc. 3, 5, 10.

insipo, sipui, ĕre, hineinstreuen, ita insipito *in* aulam novam, Cato RR. 85. u. vgl.: insipere far in olam, iacere pullis: unde dissipare, obsipare, ut quum rustici dicunt: obsipa pullis escam, PDiac. p. 105, 11. supa[t] significat iacit: unde dissipat disiicit et obsipat obicit et insipat insipit et insipit far in aulam inicit far in ollam, Fest. p. 310, 23; — mit *Dat.*: de victu antiquissima puls: haec appellata vel quod ita Graeci, vel ab eo unde scribit Apollodorus, quod ita sonet quom aquae ferventi insipitur, Varr. LL. 5, 105; — *abs.*: facite ut ignis fervat, ligna insipite, far concidite, Pompon. 50. partem insipui conclusi condepsui, 86.

insisto, stĭti, sistĕre, I) sich hin-, hinein-, hinaufstellen, sich in-, auf-, an etw. stellen, in-, auf etw. treten, hin-, auftreten, etw. betreten, wo Fuß fassen, eine Stelle od. e. Stand finden, im *Perf.*, sich hingestellt haben u. s. w., etw. betreten haben, wo stehen, von Leb. u. Lebl., 1) eig., *absol.*: nostri — neque ordines servare neque firmiter insistere neque signa subsequi poterant, Caes. BG. 4, 26, 1. quo firme verberaturi insisterent, Suet. Cal. 26. homo et rectus insistit et aliquid ad necessaria opera curvatur, Cels. 8, 1; dissolutis membris insistere nequibat, Tac. A. 15, 57. vix tandem ex insperato stabilem ad insistendum nanctis locum postero quoque die cet., Liv. 44, 5, 10; — ut eo (clavo) insistente circumactus modiolus delabi non possit, Cels. 8, 3; — mit *in* u. *Acc.* u. gew. *Abl.*: male etiam in sinistrum pedem insistentium dexter (pes) aut tollitur aut summis digitis suspenditur, Quint. 11, 3, 125; — ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere — suos poterat, Curt. 7, 29 (7), 6. ut ille — in cupressetis Gnosiorum et spatiis silvestribus crebro insistens, interdum acquiescens de institutis rerum publicarum ac de optimis legibus disputavit, Cic. Leg. 1, 5, 15. duo sunt habitabiles (cinguli), quorum australis ille, in quo qui insistunt adversa vobis urguent vestigia, nihil ad vestrum genus — contingat, Rep. 6, 20, 21. per temonem percurrere et in iugo insistere et se inde in currus — recipere, Caes. BG. 4, 33, 3; ut vestigium illud ipsum, in quo ille postremum institisset, contueremur, Cic. dOr. 3, 2, 6; — insistebat in manu Cereris dextra grande simulacrum pulcherrime factum Victoriae, Cic. II. Verr. 4, 49, 110. sicut in structura saxorum rudium etiam enormitas invenit, in quo possit insistere, Quint. 9, 4, 27; — corvus repente inprovisus advolat et *super* galeam tribuni insistit, Gell. 9, 11, 7. posse super fluctus alarum insistere remis optastis, Ov. M. 5, 558; — mit *Dat.* od. *Abl.*: neve daret saltum properans insistere terrae, vix est Evandri vixque retenta manu, Ov. F. 1, 507. postquam prima signa planitiem summam ceperunt sensitque acies aequo se iam institisse loco, versus extemplo est terror in insidiatores, Liv. 9, 31, 15. qui me cervice locatum securum iubeant clamoso insistere circo, Juv. 9, 143. o ego ter felix, si pennis lapsa per auras Gnosiaci possem castris insistere regis, Ov. M. 8, 51. territaque insisto propioris margine ripae, 5, 598. huic (saxo) Remus institerat frustra, quo tempore fratri prima Palatinae signa dedistis aves, F. 5, 151. classico ad concionem exercitu convocato, saxeo suggestu insistens — haec clarius solito disserebat, Amm. 21, 5, 1. aggeribus factis a milite forti insistit priscosque deos a more precatus „est" ait „hic unus" cet., Ov. M. 15, 592. propugnaculis insistebant et pinnis, Amm. 14,

2, 18. alii adiectis funium laqueis evasere, quum cuneos inter saxa defigerent, gradus subinde quis insisterent, Curt. 7, 42 (11), 15. vetus illi cupido erat curriculo quadrigarum insistere, Tac. A. 14, 14. primus Erichthonius currus et quattuor ausus iungere equos rapidusque rotis insistere victor, Virg. G. 3, 113. iuvat terris et inerti sede relicta nube vehi validique humeris insistere Atlantis, Ov. M. 15, 148. insistens tremulis sub pondere ramis, Sil. 7, 671. illis et volucres metuunt insistere ramis, Lucan. 4, 407. ales erat numeroque novem sua fata querentes institerant ramis imitantes omnia picae, Ov. M. 5, 298. hostes - tantam virtutem praestiterunt, ut cum primi eorum cecidissent proximi iacentibus insisterent, Caes. BG. 2, 27, 3. qui (hostis) transgressus flumen prope vestigiis abeuntium insistebat, Liv. 25, 33, 9; — est et illa indecora in dextrum ac laevum latus vacillatio alternis pedibus insistentium, Quint. 11, 3, 128. alii elephanti pedibus insistentes, alii clunibus subsidentes prolabebantur, Liv. 45, 5, 7. ancipitemque manu tollens utraque securim institerat digitis, Ov. M. 8, 397. summisque digitis postea cruris eius insisti, Cels. 8, 10, 5. timent pavidoque gelantur pectore nec tremulis possunt insistere plantis, Juv. 6, 95; — postquam medio sol institit altior axi, ecce polum nox foeda rapit, Claud. Rapt. Pros. 3, 234. si quando nivalem Othryn et Arctoae gelidum caput institit Ossae, Stat. Theb. 3, 318. hac lege pecudes ac virgulta generavit (natura), hac vitium genera figuravit, quibus eadem ipsa mater ac parens primum radices velut fundamenta quaedam iecit, ut iis quasi pedibus insisterent, Col. 3, 10, 11; — mit *Accus.*: sed ubi Antiphontem reperiam? aut qua quaerere insistam viam? Ter. Phorm. 1, 4, 15. facile indicium, si quis vidit, quis eam abstulerit, quis sustulerit et utrum hac an illac iter institerit, Plaut. Cist. 4, 2, 6. nulli fas casto sceleratum insistere limen, Virg. A. 6, 563. barbarus heu cineres insistet victor, Hor. Epod. 16, 11. u. vgl. Auct. Laud. Herc. 4; — utque pedum primis infans vestigia plantis institerat cet., Virg. A. 11, 573. institit plantam, Plaut. Cas. 4, 4, 21; — quot luna circos annuo in cursu institit, Att. 100; — mit *Adv.*: ubi quisque institerat, concidit crepitu, Plaut. Amph. 5, 1, 11. locum nullum nisi quo armati institissent ipsis tutum fore, Sall. H. 3, 64. velut salientes huc illuc nec usquam insistentes, Quint. 10, 7, 6.

2) übtr. a) im Allg.: *in* tanta gloria insistentes, ut omnia humana leviora videri debeant, Cic. Sest. 67, 141; si immensam et interminatam in omnes partes magnitudinem regionum videretis, in quam se iniiciens animus et intendens ita late longeque peregrinatur, ut nullam tamen oram ultimi videat, in qua possit insistere, ND. 1, 20, 54; — mit *Dat.* od. *Abl.*: quibus vestigiis primum institi,* in iis fere soleo perorare, dOr. 3, 9, 33. ne alienis vestigiis insisterem, Quint. praef. 3. insistere omnes vestigiis laudum suarum, Liv. 5, 30, 2. ut fidem erga populum R. L. annos ab se cultam inviolatam servarent iuvenemque suis potissimum vestigiis insistere vellent, disciplinae, in qua eductus esset, 24, 4, 5. vestigiis vincentis insistere, Tac. H. 3, 2. quisquis temporum institerit notis, reperiet eminentia cuiusque operis ingenia arctissimis temporum claustris circumdata, Vell. 1, 17, 4. laetaris enim, quod honoribus eius insistam, quem aemulari studiis cupio, Plin. Ep. 4, 8, 4; — animus perturbatus et incitatus nec cohibere se potest nec quo loco vult insistere, Cic. Tusc. 4, 18, 41. quam regionem quum superavit animus naturamque sui similem contigit et agnovit, iunctis ex anima tenui et ex ardore solis temperato ignibus insistit et finem altius se efferendi facit, 1, 19, 43. multas vias adolescentiae lubricas ostendit, quibus illa (virtus) insistere aut ingredi sine casu aliquo ac prolapsione vix posset, Cael. 17, 41; — mit *Accus.*: dubito quam insistam viam, Pacuv. 50. u. so Plaut. Mil. gl. 3, 1, 198. Ter. Eun. 2, 3, 3. iam vitulos hortare viamque insiste domandi, Virg. G. 3, 164. si quis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitae coepit insistere, Petr. 84, 1. cum simul institerunt vestigia certa viai, Lucr. 1, 406. neque satis Bruto - constabat, quid agerent aut quam rationem pugnae insisterent, Caes. BG. 3, 14, 3. quonam igitur modo tantum munus insistemus, ut arbitremur nos hanc vim numerose dicendi consequi posse? Cic. dOr. 3, 45, 176; — erras, erras: nam exultantem te et praefidentem tibi repriment validae legum habenae atque imperi insistent iugo, Poët. b. Cic. dOr. 3, 41, 166; — mit *Adv.*: in qua (celeritate) non video, ubinam mens constans et vita beata possit insistere, Cic. ND. 1, 10, 24.

b) insbes. α) sich auf od. an etw. halten, auf etw. stützen, mit *in* u. *Acc.* od. *Abl.*: age nunc iam insiste in dolos, Plaut. Mil. gl. 2, 4, 4; refutatio autem accusationis, in qua est depulsio criminis - appelletur Latine status: in quo primum insistit quasi ad repugnandum congressa defensio, Cic. Top. 25, 93. u. vgl. Quint. 3, 6, 5; — mit *Dat.* od. *Abl.*: hastae insistens et sollemnia verba respondens, AVict. Vir. ill 27, 3. hic ubi nixari nequeunt insistereque alis, scilicet in terram delabi pondere cogit natura, Lucr. 6, 836; — si modo - non memoriae soli, sed rationi insistit (medicus), Cels. pr. p. 10. ii, qui pecoribus ac iumentis medentur, quum propria cuiusque ex mutis animalibus nosse non possint, communibus tantummodo insistunt, p. 11. ob quae concipio, eum, qui propria non novit communia tantum intueri debere eumque, qui nosse propria potest, illa quidem non oportere negligere, sed his quoque insistere, p. 12. fortes et strenuos etiam contra fortunam insistere spei, Tac. H. 2, 46. quo pluribus munimentis insisteret, A. 1, 3.

β) auf etw. bestehen, dringen, eifrig an etw. gehen, eifrig etw. betreiben, etw. verfolgen, einer Sache nachhängen, etw. beeilen, *absol.*: Ap. ita ridibundam atque hilarem huc adduxit simul. Pe. mirum, hoc qui potuit fieri. Ap. te pro filio facturum dixit rem esse divinam domi, qui Thebis salvos redierit. Pe. recte institit. Ap. immo ipsus illi dixit, conductam esse eam, quae hic

administraret ad rem divinam tibi, Plaut. Epid. 3, 3, 32. quid tu mihi testes? quin tu insistis fortiter? aliqua fortuna fuerit adiutrix tibi, Poen. 5, 2, 12. hoc mihi contingat, sacro de carcere missis insistam forti mente vehendus equis, Ov. Am. 3, 2, 9. verum vide ne inpulsus ira prave insistas, Ter. Hec. 3, 5, 34. ut primum fari potuit, sic institit ore, Virg. A. 12, 47; — totus et mente et animo *in* bellum Treverorum et Ambiorigis insistit, Caes. BG. 6, 5, 1; — postero die ubi primum inluxit, *ad* spolia legenda foedamque etiam hostibus spectandam stragem insistunt, Liv. 22, 51, 5; — mit *Dat.*: cogitanti Q. Fabio, cui rei potissimum insisteret, ne otiosam provinciam habuisse videri posset, optimum visum est in Cretam insulam traicere, Liv. 37, 60, 2. magnis insistere rebus incipe, Tibull. 4, 1, 135. interim Florus insistere destinatis, Tac. A. 3, 42. verum animis insiste tuis astumque per omnem tende pudor, VFlacc. 3, 519. acrius obsidioni institit, Curt. 7, 27 (6), 23. detraxerat tegimen capiti orabatque insisterent caedibus, Tac. A. 2, 21. ut equestres turmae divisae per globos abigendis insisterent praedis, Liv. 24, 4, 9. ex quibus quia maxime ad rem concoctio videtur, huic potissimum insistunt, Cels. pr. p. 4; — ipse ego, ne solitis insistant pectora curis, ducam ruricolas sub iuga curva boves, Ov. Pont. 1, 8, 53. animi suo nisu studiis insistunt, Quint. 1, 12, 10; — mit *Accus.*: insistite hoc negotium sapienter, Plaut. Mil. gl. 3, 3, 55. num mirum aut novom'st revocari, cursum quom institeris? Ter. Phorm. 5, 6, 8; — velut haud dubia clade imminente institisse filio, *ut* milites scriberet et arma pararet, Liv. 4, 46, 4. rex item quaerens, an Philotan adisset, an institisset ei, ut pervenirent ad se, perseverante eo affirmare quae dixerat, Curt. 6, 27 (7), 28. insistere atriensibus, ut supellectilem exponant cet., Col. 12, 3, 9; — mit *Inf.*: idcirco haec agere tecum secreto institi, Afran. 81. hanc habere orationem mecum principio institit, Ter. Hec. 3, 3, 21. tribuni orare dictatorem insistunt, ut veniam errori humano, veniam adulescentiae Q. Fabii daret, Liv. 8, 35, 2. u. so 24, 26, 11. promissis enim ingentibus praemiis petere institit ab eo rex cet., 42, 17, 5. rursusque institit quaerere, quotus dies esset, Curt. 6, 27 (7), 28. ad regem adcurrit et monere institit, ne cet., Liv. 42, 59, 9. in medium curiae progressus, quid ipsi mater audire institisset, quid matri ipse simulasset, sicuti fuerat, enarrat, Macrob. Sat. 1, 6, 24. singulos amicorum patris temptare sermonibus perplexis institit, Liv. 40, 5, 3. vel qui me aperte effrenata inpudentia praesentem praesens dictis mertare institit, Att. 133. u. vgl. Poët. b. Cic. Off. 3, 26, 98. Plaut. Capt. 3, 4, 52. qui principio sub terra quaerere venas institit, Catull. 66, 50. quindecim ferme eis naves circa Myonnesum apparuerunt, quas primo ex classe regia praetor esse ratus institit sequi, Liv. 37, 27, 4. u. vgl. 25, 19, 7. 35, 30, 3. 27, 2, 10. ulteriorem Celtiberiae agrum institit vastare, 40, 39, 1. Arpos primum institit oppugnare, 24, 46, 1. converso agmine redire institit consul, 35, 11, 3. u. vgl. Curt. 9, 6 (1), 32; — mit *Relat.*: institeram, quare primi Megalensia ludi urbe forent nostra, Ov. F. 4, 357.

γ) **sich** gleichsam **auf den Nacken** Jmds. **setzen** (Perf. auch: auf dem N. sitzen), Jmdn. od. etw. **bedrängen, drängen**, Jmdm. **zusetzen**, u. so bisw. militär., **einen Druck auf** Jmdn. **ausüben, auf** etw. **drücken**, rhetor. auch: etw. **betonen, hervorheben**, *absol.*: acrius hostis institit, Nep. Eum. 4, 2; sunt quidam, nisi institeris, remissi, Quint. 1, 3, 6. hoc est verum esse, confidere suis testibus et importune insistere, Cic. Acad. 2, 25, 80. plerique inceptum sermonem abrumpere, insistentibus contra inridentibusque qui Seiano fautores aderant, Tac. A. 4, 60. et optinuisset eius sententia, nisi Plautianus praefectus et Iuvenalis institissent, Spart. Anton. Get. 4. illo enim modo pressit atque institit, hoc tantum indicasset, Quint. 4, 1, 68; — sed iam consumpserat omnem materiam ficti dilataque tempora taedae institerant unusque dies restabat, drängten, Ov. M. 9, 768. institerint nonae, missi tibi nubibus atris signa dabunt imbres exoriente lyra, F. 1, 315. non vehemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat, Curt. 8, 14 (4), 8; — utque fracto iam Maroboduo *usque in* exitium insisteretur, Tac. A. 2, 62; — mit *Dat.*: nimium institerat viventi, Hor. Sat. 2, 5, 88; barbari hostem depulisse contenti non institere cedentibus, Curt. 8, 40 (11), 18. nempe idem sunt hi hostes, quibus dies noctesque fugientibus per hos dies institistis, quos levibus proeliis fatigastis cet., Liv. 27, 13, 3. fatebatur quidem peccatum, quod pridie non institisset victis, sed aliquanto maiorem culpam esse, quod nocte foret cessatum, 40, 60, 5. tu insiste audax hostium muris, 5, 16, 10; — adeoque id bellum ipsis institit moenibus, ut primo pugnatum ad Spei sit aequo Marte, iterum ad portam Collinam, 2, 51, 2.

II) **anhalten, Halt machen, stehen bleiben**, 1) eig., *absol.*: qui, si pacis, id est timoris nostri, nomen audiverit, ut non referat pedem, insistet certe, Cic. Phil. 12, 3, 8. at fessus maerore simul cursuque metuque et tamen haud irae vacuus non certa per aequor interdum insistens Perusinus membra ferebat, Sil. 10, 154. rivulum quemdam serpentis leniter aquae propter insistens, Apul. M. 4, 4. ut cubiculo primum processerat, insistens iubebat incoram sui plagas mihi quam plurimas irrogari, 9, 15; — tum tardius, tum omnino ne moventur quidem, sed ad quoddam tempus insistunt (eae stellae), Cic. ND. 2, 20, 51. iisdemque spatiis eae stellae, quas vagas dicimus, circum terram feruntur eodemque modo oriuntur et occidunt, quarum motus tum incitantur, tum retardantur, saepe etiam insistunt, 2, 40, 103.

2) übtr. **Halt machen, inne halten, stehen bleiben, beharren, einen Ruhepunct finden**, beim Sprechen u. Handeln, bes. in rhetor. Beziehung, *absol.*: sic adeo insistit secumque ita corde volutat, Virg. A. 4, 533. quae quum dixisset paullumque institisset, quid est? inquit, satisne cet., Cic. Fin. 5, 25, 75. tanta vis inerat in verbis propter earum rerum, quae significabantur his verbis digni-

tatem, ut altior fieres, ut interdum insistens, ut nos intuens quasi testificarere laudari honestatem, 2, 16, 51. accidit, ut aut citius insistendum sit aut longius procedendum, ne brevitas defraudasse aures videatur neve longitudo obtudisse, Or. 66, 221. mihi autem aequius videbatur Zenonem cum Polemone disceptantem - a communibus principiis progredientem videre, ubi primum insisteret et unde causa controversiae nasceretur, Fin. 4, 16, 45. sin membratim volumus dicere, insistimus, idque quum opus est, ab isto cursu invidioso facile nos et saepe diiungimus, Or. 66, 222; — naturam autem eam dico, qua numquam animus insistens agitatione et motu esse vacuus potest, Div. 2, 62, 128. efficiendum est illud modo nobis, ne fluat oratio, ne vagetur, ne insistat interius, ne excurrat longius, dOr. 3, 49, 190. quid est cur claudere aut insistere orationem malint quam cum sententia pariter excurrere? Or. 51, 170. circuitus ille - incitatior numero ipso fertur et labitur, quoad perveniat ad finem et insistat, 56, 187. historiae, quae currere debet ac ferri, minus convenissent insistentes clausulae, Quint. 9, 4, 18. cum illa rotunda et undique circumcisa insistere invicem nequeant, 8, 5, 27. ut initia clausulaeque plurimum momenti habent, quotiens incipit sensus aut desinit, sic in mediis quoque sunt quidam conatus, qui leviter insistunt, 9, 4, 67; — sin autem usque ad novem, verbi gratia, sine dubitatione respondes pauca esse, *in* decimo insistis, Cic. Acad. 2, 29, 94; — placet omnia dici - illa circumscriptione ambituque, ut tamquam in orbe inclusa currat oratio, quoad insistat in singulis perfectis absolutisque sententiis, Or. 61, 207; — mit *Dat.*: negas te usque ad obscura progredi: illustribus igitur rebus insistis, Acad. 2, 29, 94. profuit adsiduae vitiis insistere amicae, Ov. Rem. am. 315. quot vultis esse in uno furto peccatorum gradus? at, si singulis insistere velim, progredi iste non possit, II. Verr. 3, 74, 172. inter pauca nitidioris vitae instrumenta haec arbor est: quapropter insistendum ei quoque paulum videtur, Plin. 13, 16 (30), 100; sin crudelitati insisteret, Tac. A. 16, 25; grammat.: illud plane figura est, qua diversa sermonis figura coniungitur: „sociis tunc, arma capessant, edico, et dira bellum cum gente gerendum“: quamvis enim pars bello posterior participio instat, utrique convenit illud edico, Quint. 11, 3, 64.

insĭtīcius, a, um (2. insero), 1) **ein-, aufgepfropft**, v. Thieren: von verschiedenen Raçen erzeugt: muli et hinni bigeneri atque insiticii, non suopte genere ab radicibus, Varr. RR. 2, 8, 1. super aliquod saxum scruposum insiticium et factilem asinum exponere, Apul. M. 6, 31; übtr.: neque enim coniectura eget quid sermone patrio exprimere possis, cum hoc insiticio et inducto tam praeclara opera perfeceris, angelernt und von auswärts eingeführt, Plin. Ep. 4, 3, 5. — 2) **eingefügt, eingelegt**, ego hic, ubi nox et dies modice redit et abit, tamen, aestivo diem si non diffinderem meo insiticio somno meridie, vivere non possem, Varr. RR. 1, 2, 5.

insĭtio, ōnis, *f.* (2. insero), **das Einpfropfen, Pfropfen**, at specimen sationis et insitionis origo ipsa fuit rerum primum natura creatrix, Lucr. 5, 1361. non quaelibet insitionem vitis patitur, Sen. Ep. 19, 3, 2 (112). a me duo iugera vinearum intra tempus biennii ex una praecoque vite - insitione facta consummata, u. zuvor im Plur.: cum fecunditas vitis comprobata est, celerrime insitionibus ad maximum numerum perducitur, Col. 3, 9, 6. redeo nunc ad eam partem disputationis, qua sum professus vitium inserendarum tuendarumque insitionum praecepta, 4, 29, 1. u. tria genera insitionum antiqui tradiderunt, 5, 11, 1. vgl. inoculatio; — venerit insitio, fac ramum ramus adoptet, Ov. Rem. am. 195; — meton.: insitionem prope infra terram nutriemus, das Gepfropfte, Pallad. 5, 2, 2.

insĭtīvus, a, um (2. insero), **eingepfropft, gepfropft**, ut gaudet insitiva decerpens pira, Hor. Epod. 2, 19; übtr. **von auswärts eingeführt, fremd**, urbem Romam externorum virtute atque insitivis artibus praecipue crevisse, AVict. Caes. 11, 13; u. v. Personen: **unächt, untergeschoben**, ille autem adfirmat coniugem esse adulteram et insitivos significari liberos, Phaedr. 3, 3, 10. qui cum florentem hominem in populari ratione, L. Saturninum, censor notasset cumque insitivum Gracchum contra vim multitudinis incitatae censu prohibuisset cet., e. gewissen Equitius od. Quinctius, der sich für e. Sohn des Ti. Gracchus ausgab, Cic. Sest. 47, 101. tota familia expellere insitivum heredem cupiente, Sen. Contr. 2, 9, 22.

insĭtor, ōris, *m.* (2. insero), **der Pfropfer**, insitor hic solvit pomosa vota corona, cum pirus invito stipite mala tulit, Prop. 5 (4), 2, 17. hunc (austrum) caveat insitor calamis gemmisque inoculator, Plin. 18, 33 (76), 329. u. vom Fab. Pictor unter anderen als Gott genannt, welche der Flamen anruft, wenn er ein sacrum Cereale veranstaltet, Serv. Virg. G. 1, 21.

insĭtus, a, um, *Ptcp.*, s. 2. insero.

insĭtus, *abl.* u, *m.* (2. insero), **das Ein-, Aufpfropfen**, et hactenus publica sunt genera, cetera regionum locorumque aut ex his inter se insitu mixta, Plin. 14, 3 (4), 36. u. mit *Gen.*: est quibusdam (malis) sanguineus color origine ex mori insitu tracta, Pfropfen in od. auf-, 15, 14 (15), 52.

insŏcĭābĭlis, e, **nicht gesellschaftlich, nicht umgänglich, unverträglich, unvereinbar**, invisitati namque antea alienigenis nec videre ipsi advenam in sua terra adsueti omni generi humano insociabiles erant, Liv. 27, 39, 8. plus ira quam misericordia in causa eorum valebat, quia non ut hostibus modo sed tamquam indomitae et insociabili genti suscensebant, 37, 1, 4. praecipitem et insociabilem credebant, Tac. A. 15, 68. quia Prisca in animo Augustae valida anum suapte natura potentiae anxiam insociabilem nurui efficiebat, 4, 12; — antiquas fratrum discordias et insociabile regnum aestimantes, 13, 17. et insociabile est regnum et a pluribus expetebatur, Curt, 10, 28 (9), 1.

insŏciālis, e, unvereinbar, als Erklärung von inconcinnus, Porphyr. Hor. Ep. 1, 18, 6.

insōlābĭlĭter, *Adv.*, untröstlich, me quamvis Lamiae pietas et cura moratur fratrem maerentis, rapto de fratre dolentis insolabiliter, tamen cet., Hor. Ep. 1, 14, 6 sqq.

insōlātio, ōnis, *f.*, das Hinlegen in den Sonnenschein, candidissima vero fit (cera) post insolationem etiamnum recocta, Plin. 21, 14 (49), 84.

insŏlens, solentis, 1) von dem, der gegen Gewohnheit etw. thut, gegen Gewohnheit handelnd, das gewohnte Maaß überschreitend, a) im Allg.: quid tu Athenas insolens? Ter. Andr. 5, 4, 4. — b) insbes. α) maaßlos, übertrieben, non extulisse se in potestate, non fuisse insolentem *in* pecunia, Cic. dOr. 2, 84, 342. qui in sua re fuisset egentissimus, erat, ut fit, insolens in aliena, SRosc. 8, 23; — ne in re nota et pervulgata multus et insolens sim, dOr. 2, 87, 358. — *Adv. comp.*: Gorgias autem - iis festivitatibus - insolentius utitur, Or. 52, 176. — β) sich überhebend, anmaßend, dreist, keck, frech, übermüthig, quem olim oderat, sectatur ultro ac detinet, ille insolens autem ut fastidit carnifex, Turpil. 100. ignominiae dolore victor insolens ... se victum non potuit pati, Poët. b. Cic. Scaur. 3, 3. p. 228. praecipitari protinus saxo Tarpeio cum illo scelere parto pilleo iussit, victor alioquin insolens, hoc imperio iustissimus, VMax. 5, 6, 7. prius insolentem serva Briseis niveo colore movit Achillem, Hor. Od. 2, 4, 2. altis urbibus stetēre causae, cur perirent funditus imprimeretque muris hostile aratrum exercitus insolens, 1, 16, 18. ut insolentis Graeciae studia tanto antecederet eloquentia, Sen. Suas. 7, 10; — non tam insolens sum, quod Iovem me esse dico, quam ineruditus, quod Minervam sororem Iovis esse existimo, Cic. Dom. 34, 92. neque tamen victoria socors aut insolens factus (Marius), sed cet., Sall. J. 100, 1. quod deforme arbitrabar - quem interfari nefas esset, hunc etiam convičia audire et, si inulta pateretur, inertem, si ulcisceretur, insolentem videri, Plin. Ep. 1, 23, 2. nec erat ei verendum, ne vera praedicans de se nimis videretur aut insolens aut loquax, Cic. Sen. 10, 31; quaeque carent ventis et solibus ossa Quirini - dissipabit insolens (barbarus), Hor. Epod. 16, 13. tunc ille (asinus) insolens: qualis videtur opera tibi vocis meae? Phaedr. 1, 11, 12; cum universa Pannonia insolens longae pacis bonis et adulta viribus - arma corripuit, Vell. 2, 110, 2. Licinium Mucianum - fiducia meritorum insolentem lepide flectebat, AVict. Epit. 9, 3; — im *compar.*: ut vix iudicari posset, utrum secundis minimisque rebus insolentiores, an adverso mediocri casu timidiores essent, Hirt. BG. 8, 13, 4. ne per diuturnitatem potestatis insolentiores redderentur, Eutr. 1, 9; scelere tam truci insolentior, AVict. Epit. 12, 8; im *superl.*: Persarum rex insolentissimus, Sen. Brev. vit. 17, 2. ne ludibrio insolentissimis victoribus esset, VMax. 9, 12, 5. cum in Africa insolentissimae Karthaginis opes crebris victoriis contunderet, 4, 4, 6. — *Adv.*: hostem **insolenter** atque acriter nostros insequentem supprimit, Caes. BC. 1, 45, 1. incaute atque ins. succedere eos, Auct. BAl. 27, 7. nihil faciam ins., Cic. Fam. 4, 3, 3. at quam ins. statim heluo invasit in eius viri fortunas, Phil. 2, 26, 65. a quo ins. quid aut minaciter aut crudeliter dictum sit, Quint. 1, 5, 9. is ins. affirmare ausus est, matrem - compressam dracone semet concepisse, AVict. Epit. 40, 17. quod sua victoria tam ins. gloriarentur, Caes. BG. 1, 14, 4. nec bonum illud esse, quod aut cupias ardenter aut adeptus efferas te ins., nec porro malum, quo cet., Cic. Tusc. 4, 17, 39. u. so: se efferre, Amm. 14, 6, 1. tandem superant externa: adeo superbe insolenterque hostis eludebat, Liv. 2, 45, 6. sed probrose monendi, quae pertulerat amabilis civitas nullis auctorum adminiculis fulta, hos quoque dolores scenicis adnumerasse fabulis ins., Amm. 28, 1, 4. quum auctorem senatus exstinctum laete atque ins. tulit, Cic. Phil. 9, 3, 7; ratus Hannibal ab re bene gesta ins. laetum exercitum tironum magna ex parte servorum spoliantem victos praedasque agentem ad Hamas se inventurum, Liv. 23, 36, 2; — im *compar.*: agere insolentius coepit, Eutr. 6, 25. Pompeiani hoc insolentius atque audacius nostros premere et instare coeperunt, Caes. BC. 3, 46, 3. cum - ille se insolentius quam verecundus senator efferret, Capitol. Ver. 9. qui se in insperatis ac repentinis pecuniis sumptuosius insolentiusque iactarunt, Cic. Cat. 2, 9, 20; — im *superl.*: exinde insolentissime agere coepit, ut ex Marte se procreatum et videri et dici vellet, Lact. de pers. mort. 9. illum Celtiberum ins. obequitantem consectatus interemit, VMax. 3, 2, 21.

2) von dem, was gegen Gewohnheit ist, das gewöhnliche Maaß überschreitet, a) im Allg., ungewöhnlich, nur rhetor.: nullum verbum insolens, nullum odiosum ponere audebat, Cic. Or. 8, 25. u. so: verbum, Quint. 4, 1, 58. verbis uti aut nimis obsoletis exculcatisque aut insolentibus novitatisque durae et inlepidae, par esse delictum videtur, Gell. 11, 7, 1. hoc esse Atticum in Lysia, quod non tenuis sit atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens aut ineptum, Cic. Or. 9, 29. u. vgl. MCap. 5, 510 (s. insolentia, 2); — im *superl.*: nomen tamen sibi insolentissimum arrogaverunt, ut soli sapientiae studiosi vocarentur, Quint. 1. pr. 14. — *Adv.*: natura eius (facti) evenire vulgo soleat aut **insolenter** et raro, Cic. Inv. 1, 28, 43. ne per omnes vices ministeriorum vagetur ins. oratio, Col. 3, 10, 9. non enim primus finxit hoc verbum Vergilius ins., sed cet., Gell. 1, 21, 5; im *compar.*: sed Q. Claudius - insolentius paulo hac figura est ita usus cet., 10, 13, 4. — b) insbes. α) ungemessen, übermäßig, tantum virtutis paupertas adversum insolentes divitias habet, Justin. 20, 5, 3. insolenti gaudio iuvenis elatus, Curt. 4, 28 (6), 26. aequam memento rebus in arduis servare mentem, non secus in bonis ab insolenti temperatam laetitia, Hor. Od. 2, 3, 1. quibus litteris acceptis insolenti voluptate efferebatur, Auct. BAl. 51, 2. quid potest ad beate viven-

dum deesse ei, quem fortitudo ab aegritudine et a metu vindicet, temperantia quum a libidine avocet tum insolenti alacritate gestire non sinat, Cic. Tusc. 5, 13, 42. ubi vanus animus aura captus frivola adripuit insolentem sibi fiduciam, Phaedr. 5, 7, 2. quae aegritudo insolens mentem attemptat tuam? Pacuv. 60. — β) **keck, dreist, übermüthig**, hoc est insigne venaliciis gregibus (servorum) opprobriumque insolentis fortunae, Plin. 35, 18 (58), 201. fortuna - ludum insolentem ludere pertinax transmutat incertos honores, Hor. Od. 3, 29, 49. ingenium invidum, triste, lascivum et ad ostentationem sui insolens callide tegebat, AVict. Epit. 14, 6. Afri tam insolentes iniurias ferre nequiverunt, Treb. Poll. Gord. 7; — in victoria, quae natura insolens et superba est, Cic. Marcell. 3, 9. fecere nomen plerique potentia vacuum insolens per iniurias, AVict. Caes. 9, 12. nihil umquam neque insolens neque gloriosum ex ore eius exiit, Nep. Timol. 4, 2; — im *superl.*: ut insolentissimos Numantinae urbis spiritus superiorum ducum culpa nutritos contunderet, VMax. 2, 7, 1. u. victoriae insolentissimos spiritus flectit, 5, 1. Ext. 6. adulescens autem ipse Maximinus superbiae fuit insolentissimae, Treb. Poll. Maxim. iun. 2. profana philosophiae turba imperitorum - insolentissimo spretu deos negligit, Apul. de deo Socr. 3. altercationibus insolentissimis paene in ordinem redactus, Suet. Vesp. 15.

3) von dem, der einer Sache nicht gewohnt ist od. sich an etw. nicht gewöhnt hat, **ungewohnt**, mit *Genit.*: ea requiruntur a me, quorum sum ignarus atque insolens, Cic. dOr. 1, 48, 207. erat in oppido multitudo insolens belli diuturnitate otii, Caes. BC. 2, 36, 1. is urbanae militiae impiger, bellorum insolens, Tac. H. 1, 87. immodicus linguae et obsequii insolens, 3, 53. non tulit ludibrium insolens contumeliae animus, 2, 88. u. so Apul. Mag. 3. Parthi contumeliarum insolentes, Tac. A. 6, 34. ille amicus noster, insolens infamiae, semper in laude versatus, circumfluens gloria cet., Cic. Att. 2, 21, 3. insolens malarum artium (animus), Sall. C. 3, 4; — homo Thracus ex ultima barbaria, ruris colendi insolens, Gell. 19, 12, 7. insolens vera accipiundi, Sall. H. 4, 48. ita audiendi quae faceret insolens erat, Tac. A. 15, 67; — non sum tam ignarus, iudices, causarum, non tam insolens *in* dicendo, ut cet., Cic. Sest. 56, 119; — *abs.*: quoties - aspera nigris aequora ventis emirabitur insolens, Hor. Od. 1, 5, 5. — *Adv.*: et insolenter aestues velut minuta magno deprensa navis in mari vesaniente vento, Catull. 25, 12. u. vgl. Petron. 59, 3.

4) von Orten, an die man nicht zu gehen gewohnt ist, **einsam**, quod si regio insolens et incustodita contigerit, Pallad. 12, 4, 2. sunt (terrae) quae fontes pariunt insolentibus locis, peregrinorum fluminum sulcantes vias, Apul. Mund. 18.

insŏlenter, *Adv.*, s. insolens.

insŏlentia, ae, *f.*, 1) **das Handeln Jmds. gegen Gewohnheit, das Ueberschreiten des gewöhnlichen Maaßes**, dah. a) **Maaßlosigkeit, Uebertriebenheit**, mirifice enim Servius maiorum continentiam diligebat, huius saeculi insolentiam vituperabat, Cic. Phil. 9, 6, 13. in Epicuri nos adversarii nostri castra coniecimus, nec tamen ad hanc insolentiam, sed ad illam tuam lautitiam, veterem dico, quum in sumptum habebas: etsi numquam plura praedia habuisti, Fam. 9, 20, 1. — b) **ungewöhnliches •, auffallendes •, sonderbares Benehmen**, cuius integritatem laude fraudari nefas est, insolentia paene argui potest, quod una cum consulibus ac senatu effusa civitate obviam - non ante is egressus est, quam ad eum locum pervenit, ubi erat exponenda pecunia, Vell. 2, 45, 5. — c) **Ueberhebung, Anmaßung, Dreistigkeit, Keckheit, Frechheit, Uebermuth**, mit u. ohne subj. Genit., im log. *Subj.*: cum illis (spoliis) quoque mores induerat superbiamque habitus animi insolentia sequebatur, Curt. 6, 20 (6), 5. ut saepe nobilitatem, sic ea tempestate plebem ex secundis rebus insolentia ceperat, Sall. J. 40, 5. quas (gentes) insolentia nutriente securitate adgredi Romanas res inflammabat, Amm. 28, 3, 2; — non esse tanti ulla merita, quanta insolentia hominis quantumque fastidium, Cic. dOr. 2, 52, 209. cuius tanta est non insolentia, nam id quidem vulgare vitium est, sed immanitas, non modo ut vocem sed ne vultum quidem liberum possit ferre cuiusquam, Fam. 10, 1, 1. in pestem orbis Romani vertit posteriorum avaritia insolentiaque, AVict. Caes. 13, 6; — im log. *Obj.*: quae bona sunt magnitudinem animi dant, divitiae insolentiam, Sen. Ep. 13, 2, 32 (87). ut - indicaret insolentiam barbari, eludentis ipsos, quia cet., Curt. 7, 41 (11), 6. an vero ex hoc illa tua singularis significatur insolentia, superbia, contumacia? Cic. II. Verr. 4, 41, 89. praedicat crudelitatem atque insolentiam in circumscribendis tribunis plebis, Caes. BC. 1, 32, 6. cum huic obiiceret - insolentiam, quod sibi Agamemnonis belli gloriam videretur consecutus, Nep. Epam. 5, 5. aufer frivolam insolentiam, Phaedr. 3, 6, 8. dicenda haec fuerunt ad contundendam insolentiam hominum ex fortuna pendentium, Sen. Ben. 3, 29, 1. in ea (urbe) isti vestri satellites modeste insolentiam suam continebunt, Cic. Agr. 1, 6, 18; ad nullam insolentiam elatus imperii fastigio, Eutr. 8, 12. ne per insolentiam quis existumet memet studium meum laudando extollere, Sall. J. 4, 2. qui dispersos homines in agris - primo propter insolentiam reclamantes, deinde propter rationem atque orationem studiosius audientes ex feris et immanibus mites reddidit et mansuetos, Cic. Inv. 1, 2, 2; — im *Dat.*: tantum ille vir severitate atque incorruptis artibus potuit, ut eius necis auctoribus exitio, pravis metui, stimulo dubiis, optimo cuique desiderio, nemini insolentiae aut ostentationi esset, AVict. Caes. 35, 11. meaeque terra cedet insolentiae, Hor. Epod. 17, 75; — im *Genit.*: optima vindex insolentiae varietas humanae conditionis, VMax. 4, 7. Ext. 2. at Fulvia insolentiae Curi causa cognita tale periculum rei publicae haud occultum habuit, Sall. C. 23, 4. insolentiae pondera gravius librans, Amm. 14, 5, 1; quod si quis

barbarus rex eo insolentiae furorisque processerit, ut cet., Plin. Pan. 16, 5; abolita atque abrogata retinere insolentiae cuiusdam est et frivolae in parvis iactantiae, Quint. 1, 6, 20; — im *Abl.*: coeperat enim esse tanta insolentia, ut neminem liberum duceret, Cic. ad Brut. 2, 2, 3. tanta ins. a Diocletiano fertur exceptus, Eutr. 9, 24. pari vanitate atque ins. lapidem memoriae Othonis inscriptam intuens, Suet. Vit. 10. spernere iam etiam ipsum Ptolemaeum, a quo subornatus in regnum fuerat, superba ins. coepit, Justin. 39, 2, 1; quum adierat Graecos, admonebat, ab his gentibus illata Graeciae bella Darii prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam et terram poscentium, Curt. 3, 25 (10), 8. Thraecia insolentia nostri discors agebat, Tac. A. 3, 38; ex adrogantia odium, ex ins. adrogantia, Cic. Inv. 1, 28, 42. ex ins. avidus male faciundi, Sall. H. frg. inc. 77; expectabam, ut pro reliqua ins. diceret sibi vasa Corintho afferri, Petron. 50, 3; im Plur.: integritatis qui sincerae conscius a noxiorum premitur insolentiis, Phaedr. 3. epil. 31; selten mit *Gen. obj.*: tantum afuit ab insolentia gloriae, ut cet., Nep. Ages. 5, 2.

2) das **Ungewöhnliche, Fremdartige**, nur rhetor.: einer Sache, a) im Allg.: ita confusa est oratio, ita perturbata, nihil ut sit primum, nihil ut secundum tantaque insolentia ac turba verborum, ut cet., Cic. dOr. 3, 13, 50. u. im Plur.: cum insolentias verborum a veteribus dictorum plerumque respueret, Gell. 13, 20, 22. cum - ei statim displicita esset ins. et insuavitas illius „sensu torquebit amaro", risit, 1, 21, 4. insulsitatem enim et insolentiam tamquam insaniam quamdam orationis odit, Cic. Brut. 82, 284. neque solum rusticam asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus, dOr. 3, 12, 44. et auribus temperandum et insolentia fugienda, quam vitans Cicero Soterem salvatorem noluit nominare et ait: qui salutem dedit: illud enim nimis insolens videtur, MCap. 5, 510. — b) insbes. die **Maaßlosigkeit, Uebertriebenheit**, nominatim arguens insolentiam sententiae aureasque litteras contra patrium morem, Tac. A. 3, 59. ut, si quid religionis insolentia commisisset, poena expiaret, in Folge übertriebener Bedenklichkeit, VMax. 2, 8, 3.

3) das **Nichtgewohntsein** einer Sache, die **Ungewohntheit**, mit *Genit.*: moveor etiam loci ipsius insolentia, quod tantam causam - dico intra domesticos parietes, Cic. Deiot. 2, 5. nostros asperitas et insolentia loci retinebat, Sall. J. 50, 6. metuens, ne per locorum insolentiam insidiis caperetur occultis, Amm. 24, 1, 2. interdum timidos insolentia itineris manu levare, Sall. J. 94, 2. non infirmitas ingenii sustinet, non insolentia rerum secundarum tantam personam, tam gravem, tam severam, Cic. Pis. 11, 24. ins. rerum secundarum aliquantum Constantium ex illa favorabili animi docilitate mutavit, Eutr. 10, 6. in hoc flexu quasi aetatis - fama adolescentis paullum haesit ad metas notitia nova mulieris et infelici vicinitate et insolentia voluptatum, Cic. Cael. 31, 75. insolentia dominatus extulerat animos et erat incredibili armatus audacia, Dom. 55, 141. qui propter fori iudiciorumque insolentiam non modo subsellia, verum etiam urbem ipsam reformidet, SRosc. 31, 88. offenderunt aures insolentia sermonis, Liv. 37, 49, 2. quod ego non superbia neque inhumanitate faciebam - sed mehercule istius disputationis insolentia atque earum rerum, quae quasi in arte traduntur, inscitia, Cic. dOr. 1, 22, 99; — ita et fletu et tenebris obsitus speciem amisi luminis conspiciendi insolentia, Att. 275. quod praefectus urbi recens continuam potestatem et insolentia parendi graviorem mire temperavit, Tac. A. 6, 10; — *absol.*: timere occepi et interdum oscitarier ineptus, quid mihi vellem ex ins. nescibam, Turpil. 15. quos nulla mali vicerat vis, perdidēre bona ac voluptates inmodicae et eo inpensius, quo avidius ex ins. in eas se merserant, Liv. 23, 18, 11. ex ins. quibus nova bona fortuna sit, inpotentes laetitiae insanire, 30, 42, 17.

insŏlesco, ĕre, 1) v. Perf., gegen Gewohnheit handeln, das gewöhnliche Maaß im Handeln überschreiten, dah. a) **sich ungemessen benehmen**, in etw. **das rechte Maaß überschreiten**, neque ipse gaudium moderans et magis insolescente Plancina, Tac. A. 2, 75. — b) **sich überheben, dreist -, keck -, übermüthig werden**, rebus secundis etiam egregios duces insolescere, H. 2, 7. Romanos neque, si vincantur, animis minui, neque, si vincant, secundis rebus insolescere, Justin. 31, 8, 8; — revera lues et fames et bella et voragines civitatum pro remedio deputanda tamquam tonsura insolescentis generis humani, Tert. de an. 30. si quando insolescerent Suebi, Tac. A. 2, 63. celsioris staturae et candidi paene Galli sunt omnes et rutili luminumque torvitate terribiles, avidi iurgiorum et sublatius insolescentes, Amm. 15, 12, 1. eo modo minume posse putabant per licentiam insolescere animum humanum, Sall. C. 6, 7. — 2) v. Dingen, die **das gewöhnliche Maaß überschreiten**, dem äußeren Umfange nach: novem mensibus uterus insolescens, Hieron. in Helv. 18.

insŏlĭdus, a, um, **noch nicht hart od. steif, biegsam, schwankend**, tunc herba recens et roboris expers turget et insolida est et spe delectat agrestes, Ov. M. 15, 202.

insŏlĭtus, a, um, 1) von dem, der nicht gewohnt ist etw. zu thun od. zu ertragen u. dgl., **ungewohnt**, mit *Gen.*: pars dolere pro gloria imperi, pars insolita rerum bellicarum timere libertati, Sall. J. 39, 1. essedis carrisque superstans armatus hostis ingenti sonitu equorum rotarumque advenit et insolitos eius tumultus Romanorum conterruit equos, Liv. 10, 28, 9. genus armis ferox et servitî insolitum, Tac. H. 2, 81; — ut - insolitum *ad* laborem Pompeii exercitum cotidianis itineribus defatigaret, Caes. BC. 3, 85, 2; — *absol.*: cur prudentissimas lectissimasque feminas in tantum virorum conventum insolitas invitasque prodire cogis? Cic. II. Verr. 1, 37, 94. insolitae fugiunt in flumina phocae, Virg. G. 3, 543. insolitae mirantur carbasa tigres, Claud. Cons. Stil. 3, 369; — oblitusque mei ductaeque per otia vitae insolita cepi tem-

poris arma manu, Ov. Tr. 4, 10, 105. virginis insolito sermo novus errat in ore, Auct. Cir. 357. — 2) von dem, was man nicht gewohnt ist od. an was man sich nicht gewöhnt hat, a) über sich zu nehmen, zu ertragen u. dgl., **ungewohnt**, labor insolitus iam me lassavit, Ov. M. 10, 554. talibus viris non labos ius. erat, Sall. C. 7, 5. u. vgl. Quint. 11, 3, 26. vernique iam nimbis remotis insolitos docuēre nisus venti paventem (aquilam), Hor. Od. 4, 4, 7. fatigato cotidianum cubile tutissimum est, insolitum contra lassat, Cels. 1, 3. quum repente in tam insolitum tamque perturbatum domicilium immigravit (animus), Cic. Tusc. 1, 24, 58. qui non modo tempestatem impendentem intueri temulentus, sed ne lucem quidem insolitam aspicere posset, Sest. 9, 20. multos exanimavit rigor insolitus, Curt. 7, 13 (3), 13. somno et metu insolito impedita fuga, Sall. J. 99, 3. ad hoc mulieres, quibus rei publicae magnitudine (bei •) belli timor insolitus incesserat, afflictare sese, C. 31, 3; — mit *Dat.* der Person, die sich an etw. nicht gewöhnt hat: machinas etiam, insolitum sibi, ausi, Tac. H. 4, 23. in hac insolita mihi ex hoc loco ratione dicendi causa talis oblata est, in qua oratio deesse nemini possit, Cic. Pomp. 1, 3; — *Subst.*: rabidi ieiunia ventris insolitis adigunt vesci, Sil. 2, 472. morbi graves ob inediam insolita vescentibus, Tac. H. 3, 27. — b) wahrzunehmen, **ungewöhnlich, selten**, ut fit ubi insolitam rem adportes auribus ante cet., Lucr. 5, 100. commotus insolita re, Sall. J. 64, 2. magna atque insolita re perculsi, 75, 10. insolitos animalium partus et plura alia - observata, Tac. H. 1, 86. dubius, quidnam insolita facies ostenderet, Sall. J. 49, 5. insolito spectaculo nimium fruebantur, Tac. H. 4, 62. iamque Aetna voratur ignibus insolitis et in aethera fulmina mittit, Petron. 122, 136. insolitis tremuerunt motibus Alpes, Virg. G. 1, 475. milites R. perculsi timore insolito arma capere alii, alii se abdere, Sall. J. 38, 5; — insolitum genus pugnae Macedones terruit, Curt. 9, 3 (1), 16. fortior ominibus movit Mavortia signa Caesar et insolitos gressu prior occupat ausus, Petron. 123, 184. Mithridatem insolita inflammatum victoria continuit, Cic. Pomp. 15, 45. natalem Vitellii diem - gladiatoribus celebravēre ingenti paratu et ante illum diem insolito, Tac. H. 2, 95. sed haec, quibus insolita atque insueta sunt, Graeci et Phryges et Cares timeant: Romanis Galli tumultus adsueti etiam vanitates notae sunt, Liv. 38, 17, 5; — nec non horrendi nemoris de parte sinistra insolitae voces flamma sonuēre sequenti, Petron. 122, 180. insolitus dentium stridor, Cels. 2, 7. insolitus stridor non equos modo, sed viros quoque - turbaverat, Curt. 8, 49 (14), 23. ni rex insolitum clamorem et pectore ab alto stridentes gemitus - movisset gressus, Stat. Theb. 1, 431. cum apud centumviros diceret graviter et lente -, audit ex proximo inmodicum insolitumque clamorem, Plin. Ep. 2, 14, 10. comiter esse communiter, quasi vero priscum aliquod aut insolitum verbum interpretaretur, Cic. Balb. 16, 36. tulit eloquium insolitum facundia praeceps, Hor. AP. 217. nec tam insolita laus esset prosecuta dicentem, si usitata et ceteris similis fuisset oratio, Quint. 8, 3, 4; — mit *Dat.* der Person, an der man etw. nicht gewohnt ist: cuius conspectus adventusque admirationi omnibus fuit et propter insolitum feminis habitum, Justin. 12, 3, 6. quae causa me ad hanc insolitam mihi loquacitatem impulerit, Cic. dOr. 2, 88, 361. insolitis sibi versibus suadere populo coepit, quod vetabatur, Justin. 2, 7, 11. hunc quoque absorbuit aestus quidam insolitae adolescentibus gloriae, Cic. Brut. 81, 282. — *Adv.*: si forte **insolite** acciderint, Augustin. Doctr. Christ. 2, 23. u. vgl. Coripp. Johann. 2, 431.

insollers, ertis, u. *adv.* **insollerter**, **nicht künstlerisch ausgebildet**, Boëth. d. syll. categ. 2. p. 591. u. in Porph. dial. 1, 1.

insōlo, āvi, ātum, āre, **dem Sonnenschein aussetzen, in der Sonne** (im Sonnenschein) **dörren, • trocknen, • erwärmen lassen**, quas (uvas) per triduum insolaveris, Col. 12, 39, 2. omnis autem uva sine noxa servari potest, si luna decrescente et sereno caelo post horam quartam, cum iam insolata est, viti detrahatur, 12, 44, 2. uvae commodius insolatae percoquuntur, 4, 27, 3; — quae supra terram consistunt (vasa), complures dies antequam curentur in solem producuntur: deinde cum satis insolata sunt (vasa), in labra convertuntur, 12, 18, 6. nam et sic facilius insolatur humus, 4, 17, 8; — tepidis diebus et insolatis, 11, 3, 51.

insŏlūbĭlis, e, **unauflösbar, untrennbar, unzerstörbar**, 1) im Allg., eig. u. übtr.: steterunt vestigiis fixis, antepilanis hastatisque et ordinum primis velut insolubili muro fundatis, Amm. 16, 12, 20. quod munimentum velut insolubile claustrum hostium excursibus erat obiectum, 20, 11, 24; — insolubili inter se vinculo elementa devinxit, Macrob. Somn. Scip. 1, 6, 24. inter quatuor vero (elementa) insolubilis colligatio est, cum duae summitates duabus interiectionibus vinciuntur, §. 28. eademque (iustitia) necessitatis insolubili retinaculo mortalitatis vinciens fastus cet., Amm. 14, 11, 26. illae vero insolubiles causae sunt, quae mutuis invicem nexibus vinciuntur, Macrob. Somn. Scip. 1, 22, 2. cum ipsum mundum perpetuum et insolubilem diceret esse fabricatum, Minuc. Oct. 34. serviunt necessitati rationis aeternae, quae aeternitas inaversabilis, immobilis, insolubilis est, Apul. Herm. trim. 40. — *Adv.*: cum vero medietas ipsa geminatur, ea quae extima sunt non tenaciter tantum sed etiam **insolubiliter** vinciuntur, Macrob. Somn. Scip. 1, 6, 23. — 2) insbes. a) **unbezahlbar**, dicitis - beneficium creditum insolubile esse: creditum autem non est res per se expetenda, dann: cum dico creditum intellegitur tamquam creditum: vis scire? adicio insolubile, cum creditum nullum non solvi possit aut debeat, Sen. Ben. 4, 12, 1. — b) **unwiderlegbar**, ubi est signum insolubile (ἄλυτον σημεῖον), ibi ne lis quidem est, Quint. 5, 9, 3.

insŏlūbĭlĭtas, ātis, *f.*, die **Unauflösbarkeit, Unlösbarkeit**, quaestionum ins. labyrinthica, Sidon. Ep. 4, 11.

insŏlūbĭlĭter, *Adv.*, s. insolubilis.

1. **insomnia**, ae, *f.*, die Schlaflosigkeit, vergl. Serv. zu Virg. 4, 9. „Anna soror, quae me suspensam insomnia terrent": hoc enim maiores inter vigilias et ea quae videmus in somnis inter esse voluerunt, ut insomnia generis feminini numeri singularis vigiliam significaret, insomnia vero generis neutri numeri pluralis ea, quae per somnium videmus, ut: „sed falsa ad caelum mittunt insomnia manes" (Virg. A. 6, 897). Sciendum igitur: quia si „terret" dixerimus, antiqua erit locutio: insomnia enim licet et Pacuvius et Ennius frequenter dixerint, Plinius tamen exclusit et de usu removit (vgl. 2. insomnia). Und so im Sing. Nom.: amori accedunt etiam haec, quae dixi minus: insomnia, aerumna, error cet., Plaut. Merc. 1, 1, 24. consequitur comes ins., ea porro insaniam affert, Caecil. 168. noctu te adiget horsum ins., Ter. Eun. 2, 1, 13; im Ablat. perdita inluvie atque insomnia, Pacuv. 9. exiguas quae supererant vires continuus cum ins. labor absumpsit, Amm. 19, 2, 14. incitabatur ins. maxime, Suet. Cal. 50. nobilissimos Poenorum captivos liberis Reguli a senatu deditos et ab his in armario muricibus praefixo destitutos eademque ins. cruciatos interisse, Gell. 7 (6), 4, 3; im *Plur.*: dies noctesque festinare. vigilare, neque insomniis neque labore fatigari, Sall. C. 27, 2. insomniis occidere, H. 4, 61, 7.

2. **insomnia**, orum, *n.*, die Schlaflosigkeit (vgl. 1. insomnia zu Anf.), cum satis una tuis insomnia portet ocellis, una sit et cuivis femina multa mala, Prop. 3, 20 (2, 25), 47. vertere tunc varios per longa insomnia questus, VFlacc. 7, 6. longo mulcent ins. penso, 2, 142. u. vgl. 1, 329. insomnia etiam vigiliasque tollere decoctam (brassicam), si ieiuni edint quam plurumam ex oleo et sale, Plin. 20, 9 (33), 82.

insomnietas, ātis, *f.*, = insomnia, Th. Prisc. 2, 1. Plin. Val. 1, 35.

insomniōsus, a, um, schlaflos, omnis qui ins. est, hac eadem curatione sanum facies, Cato RR. 157, 8.

insomnis, e, 1) schlaflos, insomnis quibus et detonsa iuventus invigilat, Pers. 3, 54. nec minus insomnem lux orta refecit amantem quam cum cet., VFlacc. 7, 23. Mallius indulget somno noctesque diesque: insomnis Pharius sacra, profana rapit, Claud. Epigr. 30, 1; — ipsi passim adiacerent vallo, oberrarent tentoriis, insomnes magis quam pervigiles, Tac. A. 1, 65. frigidas noctes non sine multis insomnis lacrimis agit, Hor. Od. 3, 7, 6. pars conferre manus etiam magnisque paratae cum facibus, quosdam insomnes et cuncta tuentes, VFlacc. 2, 222; — pomaque ab insomni concustodita dracone, Ov. M. 9, 190. u. vgl. Lucan. 4, 552. insomne monstrum, Sen. Med. 473; — conlucent ignes, noctem custodia ducit insomnem ludo, Virg. A. 10, 166. explorato iam profectos amicos, noctem quietam, utque adfirmatur non insomnem egit, Tac. H. 2, 49. insomnesque oculos rubor excitat, Stat. Theb. 3, 328. insomni lassatas turbine tandem conticuisse domos (vidit), VFlacc. 2, 262. — 2) schlaflos machend, insomnes longo veniunt examine curae, Claud. in Rufin. 1, 38.

insomnium, ii, *n.*, der Traum, vgl. 1. insomnia zu Anf. und: omnium quae videre sibi dormientes videntur quinque sunt principales et diversitates et nomina, dann nach Aufzählung des somnium, der visio u. des oraculum: aut est ἐνύπνιον, quod insomnium dicitur, u. zuletzt: visum, Macrob. Somn. Scip. 1, 3, 2. und: est enim ἐνύπνιον, quotiens cura oppressi animi corporisve sive fortunae, qualis vigilantem fatigaverat, talem se ingerit dormienti, §. 4. Im Nomin.: quod cum insomnium implesset oculos recepit (mulier), Spart. Hadr. 25; exercent rabidam truculenta insomnia mentem, Sil. 10, 356. ut tetigi Pontum, vexant ins., Ov. Tr. 3, 8, 27. me suspensam ins. terrent, Virg. A. 4, 9. dormientium quoque ins. tam turbulenta sunt quam dies, Sen. Ep. 6, 4, 6 (56). dii meliora ferant nec sint ins. vera, quae tulit hesterna pessima nocte quies, Tibull. 3, 4, 1; — im Accus.: iam tibi nulla videt fallax insomnia Nilus, Claud. in Eutr. 2. prol. 39. ut perferre queas furibunda ins. consul, Sil. 11, 101. sed falsa ad caelum mittunt ins. manes, Virg. A. 6, 896; — im Ablat.: Scipiones me ambo dies noctesque curis insomnisque agitant et excitant saepe somno, Liv. 5, 38, 5. caret ergo etiam vinolentia et cruditate et insomniis, Cic. Sen. 13, 44.

insŏno, sŏnui, sŏnāre, 1) ertönen, erschallen, erdröhnen, ertosen, sich hören lassen, arduus axis insonuit, Lucan. 5, 633. insonuēre cavae gemitumque dedēre cavernae, Virg. A. 2, 52. unda insonuit veniensque inmenso belua ponto imminet, Ov. M. 4, 688. at rapidus fervor per pingues unguine taedas illapsus flammis victricibus insonat alveo, Sil. 4, 427. velut Edoni boreae cum spiritus alto insonat Aegaeo, Virg. A. 12, 365; insonuit quae lapsa solo dextramque fefellit (galea), VFlacc. 6, 366. donec et hasta volans inmani turbine transtri insonuit, 3, 79. insonuēre tubae, Lucan. 1, 578. Sil. 12, 181; — inpulsu quo maximus insonat aether, Virg. A. 8, 239. insonuit vento nemus, Ov. F. 1, 467. quamvis boreas iactatis insonet alis, Tr. 3, 10, 45. primo similis volucri, mox vera volucris insonuit pennis, M. 13, 607; — ruit ille (Vulcanus) polo noctemque diemque turbinis in morem, Lemni cum litore tandem insonuit, VFlacc. 2, 89. illa levis caeli delapsa per auras insonuit, Virg. A. 11, 595; — calamis agrestibus insonat ille, Ov. M. 11, 161. dirum insonuit Stygio bis terque flagello (Tisiphone), Sil. 2, 616. signum clamore paratis Epytides longe dedit insonuitque flagello, Virg. A. 5, 578; rhetor.: quasi faucibus aliquid obstiterit, insonare, Quint. 11, 3, 121. — 2) ertönen -, erschallen lassen, verberaque insonuit rabidoque haec addidit ore, Virg. A. 7, 451. insonuit cum verbere signa magister, Claud. VI. Cons. Hon. 625.

insons, sontis, 1) unschuldig, schuldlos, unsträflich, *neben Subst.*: vatem et insontes deos praetendis? Sen. Troad. 758. patrio harpyias insontes pellere regno, Virg. A. 3, 249. frange, ut insontem Lichan, Sen. Herc. Oet. 979. ne-

fanda iuveni crimina insonti parat, Hipp. 825. ne culpa natos matris insontes trahat, Med. 283. insontum rapta sororum corpora prosternunt ferro, Sil. 14, 105. casum insontis mecum indignabar amici, Virg. A. 2, 93. u. so 5, 350. an impiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Curt. 6, 39 (10), 25. dein Gn. Curio ad exitium usque insontis tribuni dominatus est, Sall. H. 3, 61, 10. Licinio ne insontium quidem ac nobilium philosophorum servili modo cruciatus adhibiti modum fecēre, AVict. Caes. 41, 4; tu solus patrisque comes, tu spiritus insons, v. Christus, Claud. Epigr. 48, 27. u. dicht.: cremat insontes hostica flamma casas, Ov. Tr. 3, 10, 66; — als *Praedic.* od. *Subst.*: purus et insons, ut me collaudem, si et vivo carus amicis, Hor. Sat. 1, 6, 69. qui tua iugera nondum eruis ignotis insons, Arimaspe, metallis, VFlacc. 6, 130. quasi ad poenam raperetur insons, Suet. Claud. 10. inter conscios Caesaris necis quamquam insons damnatus, Ner. 3. non temere quis punitus insons reperietur, Vesp. 15. omnes coniugem infamem arguant: solus tuere, solus insontem voca, Sen. Med. 502. u. vgl. Phoen. 204. qui sibi letum insontes peperēre manu, Virg. A. 6, 434; — semul Alcumenae, quam vir insontem probri Amphitruo accusat, veni ut auxilium feram, Plaut. Amph. 3, 1, 9. effare, qui me casus insontem premat, Sen. Herc. Oet. 749. qui se dicavit montium insontem iugis, Hipp. 488. te, Palinure, petens, tibi somnia tristia portans insonti, Virg. A. 5, 840. ille ecastor suppilabat me, quod ancillas meas suspicabar atque insontes miseras cruciabam, Plaut. Asin. 5, 2, 38; — maligna insontem deprimit suspicio, Phaedr. 3, 10, 36. me sine et insontem misero dimitte parenti, VFlacc. 7, 455. manet insontem gravis exitus, Virg. A. 10, 630. quem falsa sub proditione Pelasgi insontem infando indicio, quia bella vetabat, demisēre Neci, 2, 83. insontes quod expulisti saucios patrio lare, Poët. b. Charis. p. 287, 10. nach der Lesart b. Ribb. trag. Lat. rel. p. 226. si causa peccandi in praesens minus suppetebat, nihilo minus insontes sicuti sontes circumvenire, iugulare, Sall. C. 16, 3. ut occideret quendam insontem, Amm. 14, 11, 22. ensifer hic atraque sedens in veste Celeneus insontes errore luit, VFlacc. 3, 407; nec tantum in eos, qui contra arma tulerant, sed in multos insontes saevitum, Vell. 2, 28, 4; ut - traderetur imperium Senecae, quasi insontibus (d. i. ab ins.) claritudine virtutum ad summum fastigium delecto, Tac. A. 15, 65; — mit *Genit.*: quid tandem censes in Argivis, qui insontes publici consilii sint, facturos? Liv. 34, 22, 8. nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons, proposita arma peto, Ov. M. 13, 149. quem unum insontem culpae cladis hodiernae dei respicere debent, Liv. 22, 49, 7. Perseus, novus rex, omnis iniuriae insons, 41, 24, 11; — mit *Abl.*: etiam si regni crimine insons fuerit, 4, 15, 1. — 2) unschuldig, harmlos, unschädlich, te vidit insons Cerberus, Hor. Od. 2, 19, 29. at quibus arvorum studiumque insontis aratri hos stimulant, VFlacc. 1, 103.

insŏnus, a, um, geräuschlos, lautlos, leise, passibusque insonis expeditis mucronibus repens, cum castra nihil metuentium invasissent, iacentes multos nullis resistentibus trucidarunt, Amm. 27, 12, 8. insonis gressibus relicto cubili, 29, 5, 54. ad illud superius cubiculum suspenso et insono vestigio me perducit, Apul. M. 3, 21; — grammat. = tonlos, ex quibus (litteris) aliae sunt insonae, semisonantes aliae, pars sonantes, Mund. 20.

insŏpībĭlis, e, nicht einzuschläfern, nur übtr. unauslöschlich, Lemnius quoque faber illi insopibiles perennitatis igniculos - incendit, MCap. 1, 7. superioris melodiae agnita granditate, quae in honorem cuiusdam ignis arcani ac flammae insopibilis fundebatur, 9, 910.

insŏpītus, a, um, der sich nicht einschläfern läßt, stets wach, cur non tauros exhortor in illum terrigenasque feros insopitumque draconem? Ov. M. 7, 35. insopiti quondam tutela draconis, Lucan. 9, 357. u. vgl. Claud. BGet. 22; übtr. unauslöschlich, ne deficerent tantis erroribus ignes, semper inocciduos insopitosque manere iussit, Rapt. Pros. 3, 400.

insordesco, sordui, ĕre, anfangen schmutzig zu werden, das reinliche Ansehen verlieren, zu ergrauen beginnen, deiectu caducae frondis agger insorduit, Sidon. Ep. 5, 13. si turbo austrinus insorduit, lacus immane turgescit, 2, 2. cum subitis tectus nimbis insorduit aether, Rutil. Namat. 1, 617.

inspargo, s. inspergo.

inspĕcĭōsus, a, um, ungestaltet, häßlich, cum puer non inspec. inter novos intrasset ministros, Petron. 74, 8.

inspectābĭlis, e, ansehnlich, pacemque et victoriam vobis peperi inspectabilem, Gell. 4, 18, 3.

inspectātio, ōnis, *f.*, die Einsichtnahme, Betrachtung, libellus Apameorum - remisit mihi necessitatem perpendendi qualia essent, propter quae videri volunt eos qui pro consulibus hanc provinciam obtinuerunt abstinuisse inspectatione rationum suarum, cum ipse ut inspiceres non recusaverint, Traian. b. Plin. Ep. 10, 48 (57), 1. veni denique ad inspectationem doctrinarum, disciplinarum, praeceptorum consiliorumque eius, Tert. adv. Marc. 2, 17. lex leprosorum quantae sit interpretationis erga species ipsius vitii et inspectationis summi sacerdotis, nostrum erit scire, 4, 35.

inspectātor, ōris, *m.*, der Besichtiger, Symm. Ep. 6, 9.

inspectio, ōnis, *f.*, das Hineinsehen in etw., a) eig.: speculi non tam possessio culpatur quam inspectio, Apul. Mag. 13. — b) übtr., die Einsicht in etw., Betrachtung, Untersuchung, Prüfung, insp. (tabularum) ipsa saepe falsum deprehendit, Quint. 5, 5, 2. nisi divina ope post inspectionem librorum sacrificiorumque curas monstris quibusdam speciebusque divinis impliciti essent barbari, Vopisc. Aurel. 21. cum sint artium aliae positae in inspectione, id est cognitione et aestimatione rerum, qualis est astrologia - aliae in agendo cet., Quint. 2, 18, 1.

et inspectione et exercitatione, ut artes ceterae, constat (rhetorice), 2, 17, 42. in his ergo communium insp. contraria est, propriorum tantum salutaris, Cels. 1. pr. p. 11. inspiciamus ergo, quid sit, propter quod haec accidant: quorum adeo est mihi dulcis inspectio, ut cet., Sen. NQ. 6, 4, 2; — agrum esse revisendum saepius eum, quem velis mercari: nam prima inspectione neque virtutes abditas ostendit, quae mox retractantibus facilius apparent: inspectionis quoque velut formula nobis a maioribus tradita est agri pinguis ac laeti, Col. 1, 4, 1. incurrit hic et alia insp., Tryphon. Dig. 16, 3, 31. §. 1. insp. in illo est, num ex operis servi acquiratur cet., 41, 1, 63. §. 3.

inspectīvus, a, um, metaphysisch, als die eine Seite der philosophiae ratio, im Gegens. zu actualis, Isidor. Orig. 2, 24.

inspecto, āvi, ātum, āre, 1) *intr.*, hinsehen, zusehen, ast ego inspectavi *e* litore, Plaut. Rud. 4, 3, 80; — *abs.*: La. opsecro te, subveni mi Charmides: optorto rapior collo. Ch. quis me nominat? La. viden' me ut rapior? Ch. video atque inspecto lubens, 3, 6, 30. ego eam proieci: alia mulier sustulit: ego inspectavi: herus modo hanc duxit postibi, Cist. 2, 3, 76; egon' quom haec cum illo adcubet inspectem? Bacch. 5, 2, 75; oft im Ptcp. inspectante alqo., unter den Augen Jmds., Angesichts Jmds., quoniam quidem nobiles homines - nimis amarent inimicum meum meque inspectante saepe eum in senatu modo severe seducerent, modo familiariter atque hilare amplexarentur, Cic. Fam. 1, 9, 19. altera e duabus legionibus - e castris Varronis adstante et inspectante ipso signa sustulit, Caes. BC. 2, 20, 4. ita cotem in comitium adlatam inspectante et rege et populo novacula esse discisam, Cic. Div. 1, 17, 32. fratrem eius iussu Pompeii inspectante exercitu interfectum, Fam. 6, 18, 2. u. so Deiot. 7, 19. maximam contumeliam inspectantibus popularibus suis atque multis mortalibus te facere ausum esse! Cato frg. p. 41, 8. inspectantibus adversariis - oppido potitur, Auct. BAfr. 76, 1. accidit inspectantibus, quod - praetereundum non putavimus, Caes. BG. 7, 25, 1. — 2) *tr.*, auf Jmdn. od. etw. sehen, schauen, etw. ansehen, besehen, besichtigen, quodque inde inspectavisti meum aput me hospitem, amplexam amicam quom ausculabatur suam, Plaut. Mil. gl. 2, 6, 26. u. vgl.: de tegulis modo nescio quis inspectavit vostrum familiarium per nostrum inpluvium intus apud nos Philocomasium atque hospitem ausculantes, 2, 2, 17. illinc procul nos istuc inspectabimus, Poen. 3, 3, 68; qui non circumspexi prius, me ne quis inspectaret, quam rete extraxi ex aqua, Rud. 4, 4, 123. requirit quae sint: ait vicini proxumi: inspectat illas, Most. Arg. 9. postea [tu] aspicito meum (tergum), quando ego tuum inspectavero, Rud. 3, 4, 50. inspectant numina terras, Stat. Silv. 3, 3, 2. inspectata spolia Samnitium et decore ac pulchritudine paternis spoliis - conparabantur, Liv. 10, 46, 4. quod utinam inspectare possis timorem de illo meum! Cic. ad Brut. 1, 4, 5; mit Inf.: heus tu, qui furem captas, egredere ocius: ut tute inspectes aurum lenoni dare, Plaut. Poen. 3, 3, 95.

inspector, ōris, *m.*, der Zuschauer, Aufseher, Besichtiger, si quis coniugem suam in sella prostare vetuit et volgo admissis inspectoribus vehi perspicuam undique, Sen. Ben. 1, 9, 3. de censibus et censitoribus et peraequatoribus et inspectoribus, Cod. Justin. 11, 57. tit. si rem inspectori dedi, an similis sit ei, cui commodata res est, quaeritur, Ulp. Dig. 13, 6, 10. u. von Beamten, die in d. Provinzen gesandt wurden, um die steuerpflichtigen Güter zu prüfen, Cod. Theod. 11, 1, 31. u. 33. 28, 2. lacus a vestigio inspectoris inadibilis est, Sidon. Ep. 2, 2.

inspectrix, īcis, *f.*, die Aufseherin, Besichtigerin, Ambros. Ep. 64.

inspectus, *acc.* um, *abl.* u, *m.*, die Betrachtung, Besichtigung, vacat enim animus molestia liber ad inspectum universi nihilque illum avocat a contemplatione naturae, Sen. Ep. 14, 4, 6 (92). eique tandem haruspicinae peritus Aprunculus - nunciavit eventus inspectu iecoris, ut aiebat ipse, praedoctus, quod operimento duplici viderat tectum, Amm. 22, 1, 2.

insperābilis, e, nicht zu hoffend, nicht zu erwartend, unverhofft, perfertur Mediolanum insp. nuncius, Amm. 15, 5, 17.

insperans, antis, wider Verhoffen, ohne daß ich u. s. w. es hoffte, saepe insperanti venit tibi munere nostro, Tibull. 1, 9, 43. si quicquam cupido optantique obtigit unquam insperanti, hoc est gratum animo proprie: quare hoc est gratum nobis quoque carius auro, quod te restituis, Lesbia mi cupido: restituis cupido atque insperanti ipsa refers te nobis, Catull. 107, 1 sqq. hoc loco Sulpicius insperanti mihi inquit et Cottae, sed valde optanti utrique nostrum cecidit, ut in istum sermonem - delaberemini, Cic. dOr. 1, 21, 96. tametsi qui magis sunt tui quam quibus tu salutem insperantibus reddidisti? Marcell. 7, 21. feci hodie, ut fierent insperante hoc atque invito Pamphilo, Ter. Andr. 3, 4, 24.

insperātus, a, um, unerwartet, u. da spes u. sperare Hoffnung und Befürchtung bezeichnen kann, 1) ungehofft, unverhofft, *neben Subst.*: insperata tandem tellure potiti, Virg. A. 3, 278. qui se in insperatis ac repentinis pecuniis sumptuosius insolentiusque iactarunt, Cic. Cat. 2, 9, 20. an ego occasionem mi ostentam, tantam, tam bonam, tam optatam, tam insperatam amitterem? Ter. Eun. 3, 5, 57. plausus militum - insperatam salutem immodico celebrantium gaudio - resonabat, Curt. 9, 37 (9), 26. quod idem in M. Bruto facere debetis, a quo insperatum et repentinum rei publicae praesidium legionum, equitatus, auxiliorum magnae et firmae copiae comparatae sunt, Cic. Phil. 10, 11, 24. tum lucrum existimans insperatum, si cet., Amm. 17, 10, 3. tantum virtutis paupertas adversum insolentes divitias habet tantoque insperata interdum sperata victoria certior est, Justin. 20, 5, 3. quot laetitias insperatas modo mi inrepsere in sinum! Pompon. 141. celem tam insperatum gaudium? Ter. Heaut. 3, 1, 5. insperato gaudio laetus, Curt. 8, 16 (4), 27. di immortales, quam

insperatam spem datis nil, ut suspicor, Plaut. Men. 5, 9, 22. alter in vincula ducitur, alter insperatae praeficitur potestati, Amm. 14, 11, 33. u. vgl. 14, 1, 1; — mit *Dat.*: salve insperate nobis pater, et conplecti nos sine, Plaut. Poen. 5, 4, 87. hoc insperatum omnibus consilium, Cic. Phil. 4, 1, 3; u. im *superl.*: o mi here, salve, Hanno, insperatissume mihi tuisque filiis, salve atque eho! Plaut. Poen. 5, 3, 8; — als *Praedic.*: quae se insperata iuventus extulerat portis, Sil. 1, 426. per multa discrimina venerat Tricassas insperatus, Amm. 16, 2, 7. ut - barbaris occurreret insperatus, 17, 8, 2. insperata tuae cum veniet pluma superbiae, Hor. Od. 4, 10, 2. — *Subst.*: perrupta eorum (hostium) acie ex insperato victoriam vindicaverunt, Vell. 2, 112, 6. clamore, qualis ex insp. faventium solet, Romani adiuvant militem suum, Liv. 1, 25, 9. u. so vgl. 9, 7, 10. 30, 10, 20. 44, 5, 10. Plin. 25, 2 (6), 17; **insperato** abit, quem una angina abstulit hora, Lucil. p. 78, 90. u. so Plaut. Aul. arg. I, 13. Apul. M. 9, 38. — *Adv.*: ille enim (Nilus) dum recedit limus est: dum venit **insperate**, diluvium, Cassiod. Var. 7, 6. u. im *compar.*: quoque vehementius noceat, insperatius prodest, VMax. 3, 8. Ext. 2. — 2) gegen Hoffnung ausfallend, unerwartet, unvermuthet, hic insperatos Tyrrheni tergore piscis Peleos in thalamos vehitur Thetis, VFlacc. 1, 130. insperata deprensum luce repente inclusumque cavo saxo (Cacum) - desuper Alcides telis premit, Virg. A. 8, 247. insperatum incommodum, AHer. 1, 8, 13. Cic. Inv. 1, 19, 27. Cyrenaici non omni malo aegritudinem effici censent, sed insperato et necopinato malo, Tusc. 3, 13, 28. apud Persas - perfidia regis motus agitat insperatos, Amm. 28, 1, 1. illum insperata turbatum fraude furentemque Oebalides prima refugit, dum detonet, ira, VFlacc. 4, 293; — nihil tam inopinatum nec tam insperatum accidere potuit, Liv. 3, 26, 5.

inspergo od. **inspargo** (Plin. u. Minuc. Fel.), spersi, spersum, spergĕre, 1) hineinstreuen, darauf streuen, -sprengen, in od. auf etw. streuen, sprengen, a) eig.: aridum (semen dracunculi) *in* potionem inspersum, Plin. 24, 16 (92), 155; — *super* ulcus vero inspergenda arida oenanthe est, et si parum proficiet chalcitis, Cels. 5, 28, 3; — mit *Dat.*: satis proficit ἀνϑηρὰ humido ulceri arida inspersa, 6, 15. oenanthe - volneribus inspergitur, Plin. 23, 1 (5), 8. pars (stercoris) oleis et caeteris arboribus inspergenda, Col. 11, 2, 18. hoc (papaver) et panis rustici crustae inspergitur, Plin. 19, 8 (53), 168. inspargitur et aridae radicis farina potioni, 26, 8 (46), 73. ungularum apri vel suis cinis potioni inspersus, 28, 15 (60), 215; — *absol.*: hinc salis inspergit micas, Auct. Moret. 97. cumque salem contritum inspergunt, Cels. 6, 15. eaque vel arida inspergere licet vel excepta cadmia illinere, 5, 22, 1. caput est in iecore, cor in extis: iam abscedet, simul ac molam et vinum insperseris, Cic. Div. 2, 16, 37. quidquid autem inspergitur, averso specillo infundi debet, Cels. 5, 28, 3. gypsi pars quarta inspargitur, Plin. 18, 11 (29), 115. eaque sine oleo in balneo ante sudorem insperguntur, Cels. 5, 28, 19. priora arida insperguntur, 6, 11. vitellus combustus et contritus inspergi debet, 5, 22, 6. inspergenda aliqua sunt ex adurentibus, 6, 18, 3. ea vel arida inspersa vel melle excepta idem praestant, 5, 22, 7. centaurium maius inspersum vel inlitum, und: farina eius carnes excrescentes per se inspersa consumit, Plin. 26, 14 (87), 140. quaedam autem mixturae medicamentorum sunt, quibus aridis neque coactis utimur sic, ut inspergamus, Cels. 5, 22, 1. — b) übtr.: velut si egregio inspersos reprehendas corpore naevos, Hor. Sat. 1, 6, 67. fama, quae semper insparsis mendaciis alitur, Minuc. Fel. Oct. 28. — 2) bestreuen, besprengen, eam oleam si voles sale inspergito, Cato RR. 65, 2. siccata (oenobreche) in farinae modum et inspersa vino albo strangurias finit, Plin. 24, 16 (98), 155. inspergique ulcera debent alumine scissili, Cels. 6, 11.

inspersio, ōnis, *f.*, das Bestreuen, hoc mense ruta seritur locis apricis solius cineris inspersione contenta, Pallad. 4, 9, 13.

inspersus od. **insparsus**, Ptcp., s. inspergo.

inspersus, *abl.* u, *m.*, das Bestreuen, corium affirmatum cineris inspersu, Apul. M. 7, 22. sordentes inspersu cineris, 9, 30.

inspĭcio, spexi, spectum, spĭcĕre, hineinblicken, -sehen, -schauen, in etw. hinein-, in-, auf-, auf etw. hinab-, nach etw. sehen, etw. ansehen, anschauen, besehen, betrachten, in Augenschein nehmen, besichtigen, kennen zu lernen suchen, beobachten, untersuchen, prüfen, erwägen, 1) mit Hervorhebung physischer Betrachtung, eig. u. übtr.: *unde* quod est usquam, quamvis regionibus absit, inspicitur penetratque cavas vox omnis ad aures, v. Sitz der Fama, Ov. M. 12, 41; ea est enim *procul* inspicientibus natura loci, ut sinum maris, non transitum putes, Justin. 4, 1, 18; cedo manum ac supsequere propius me ad fores: *intro* inspice, Plaut. Bacch. 4, 4, 72; postremo tamquam *in* speculum in patinas inspicere iubeo, Ter. Ad. 3, 3, 75. u. zuvor: inspicere tamquam in speculum in vitas omnium iubeo, vs. 61; mit *Accus.*: audin', Menaechme? quom inspicio marsuppium, viatici hercle admodum aestive sumus, Plaut. Men. 2, 1, 29. ille tamen faciem prius inspicit et trepidat, ne suppositus venias ac falso nomine poscas, Juv. 1, 97. quorum (legatorum) Africanus dum inspicit urbem, spectaculo Alexandrinis fuit, Justin. 38, 8, 11. illud enim adhuc praedium suum non inspexit nec ullum habet deterius, sed tamen non contemnit, von der Prov. Sardinien im Scherz, Cic. Fam. 9, 7, 2. num et Ptolemaeûm (conditoria) inspicere vellet, Suet. Aug. 18. plorat Eros, quotiens maculosae pocula murrae inspicit aut pueros nobiliusve citrum, Mart. 10, 80, 1. ferramenta pugnantium inspicienda porrexit, Suet. Tit. 9. post haec Antiochia digressus est ad inspiciendas reliquias Traiani, Spart. Hadr. 5. ut signum publicum inspexit praeclarus iste auctor suae civitatis, solere suos cives caeterosque Graecos ex tempore quod opus sit obsignare dixit, Cic. Flacc. 15, 36. cum in

crypta, per quam transeundum erat, pueri nobiles ex Asia ad edendas in scaena operas evocati praepararentur, ut eos inspiceret hortareturque, restitit, Suet. Cal. 58. auditique saepius in Suria IudaeaqueCaesares quam inspecti, Tac. H. 2, 6. inspexit molles pueros oculisque comedit, Mart. 9, 59, 3; übtr.: Iuppiter tuque adeo summe Sol, qui omnes res inspicis, qui mare terram caelum contines tuo cum lumine, inspice hoc facinus quam fiat: prohibesseis scelus, Enn. trag. 321. proxima victricem cum Romam inspexerit Eos, Ov. F. 4, 389. haec in nostros fabricata est machina muros inspectura domos, Virg. A. 2, 46. u. selten geogr.: Britannia-spatio ac caelo in orientem Germaniae, in occidentem Hispaniae obtenditur, Gallis in meridiem etiam inspicitur, Tac. Agr. 10; — *abs.* (so daß d. Object aus dem Zusammenhang hervorgeht): hi, speculum in cathedra matris ut positum fuit, pueriliter ludentes forte inspexerunt, Phaedr. 3, 8, 5.' cupere se dicit inspicere (candelabrum) neque se aliis videndi potestatem esse facturum, Cic. II. Verr. 4, 28, 64. at quam festive crimen contexitur! tua te, inquit, eadem quae saepe fortuna servavit: negavisti tum te inspicere velle (näml. ea, quibus te rex munerare constituerat), Deiot. 6, 19.

2) mit Hervorhebung geistiger Betrachtung, a) mit *Accus.* α) in amtlichen (officiellen) u. geschäftlichen Beziehungen, v. Priestern: Basilides sacerdos inspectis identidem extis „quidquid est" inquit cet., Tac. H. 2, 78. protinus ereptas viventi pectore fibras inspiciunt mentesque deûm scrutantur in illis, Ov. M. 15, 136. at ille fibras tractat et fata inspicit, Sen. Thyest. 757. te sensit Etruscus augur et inspectis Babylonius horruit astris, Claud. IV. Cons. Hon. 145; — v. militär. Beamten: triumviros binos creari iussit, alteros qui citra, alteros qui ultra quinquagesimum lapidem in pagis forisque et conciliabulis omnem copiam ingenuorum inspicerent, et si qui roboris satis ad ferenda arma habere viderentur-milites facerent, Liv. 25, 5, 6. ut, quoniam Vulscos in Hernicorum agros praedatum exisse fama esset, ad rem inspiciendam tribuni militum proficiscerentur consulariaque comitia haberentur, 4, 36, 4. Aurelianum - ad inspicienda et ordinanda castra omnia destinavimus, Vopisc. Aurel. 9. qui tamquam si arma militis inspicienda sint, ita probet armatum, Cic. Caecin. 21, 61. ipse classem-ut inspiceret, Hispalim accedit, Auct. BAl. 56, 5; — von Staatsbeamten: C. Servilius pontifex maximus piacula irae deûm conquirere iussus, decemviri libros inspicere cet., Liv. 40, 37, 2. cum Verginius maxime ex tribunis de lege ageret, duum mensum spatium consulibus datum est ad inspiciendam legem, 3, 25, 4. posco rationes: inspicio litteras: video frumenti granum Halaesinos-nullum dedisse, Cic. II. Verr. 3, 73, 171. nec male commissa est nobis fortuna reorum lisque decem deciens inspicienda viris, Ov. Tr. 2, 93. flagitabant, uti apud se utraque deponerentur ac postero die iudex querellam inspiceret, Petron. 15, 2. neque dilectum haberi, donec inspecto aere alieno initaque ratione minuendi eius sciat unusquisque, quid sui, quid alieni sit, Liv. 6, 27, 8. libellus Apameorum-remisit mihi necessitatem perpendendi qualia essent, propter quae videri volunt eos qui pro consulibus hanc provinciam obtinuerunt abstinuisse inspectatione rationum suarum, cum ipse ut eas inspiceres non recusaverint: remuneranda est igitur probitas eorum, ut iam nunc sciant hoc quod inspecturus es ex mea voluntate salvis quae habent privilegiis esse facturum, Plin. Ep. 10, 48 (57), 1 sq. quibus negotium a senatu est imperatum, ut inspicerent aquas publicas inirentque numerum salientium publicorum, Frontin. Aquaed. 104; — v. Gesandten: cum interim nuntiatur Spartanis opus Athenis maturari, propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem, Justin. 2, 15, 7. cum legatis in senatum introductis de re publica retulissent placuissetque mitti legatos in Hispaniam ad res sociorum inspiciendas, Liv. 21, 6, 3. qui ad inspicienda sociorum regna veniebant, Justin. 38, 8, 8; — von Aerzten: inspicere mihi morbum tuom libet, Plaut. Pers. 2, 5, 15. inspecto crure propere apta medicamina imponunt, Dict. Cret. 2, 6. ut aegri vires subinde assidens medicus inspiciat, Cels. 3, 4. a quo (medico) mulier ad inspiciendum perducta est, Apul. Mag. 48. u. cum ad inspiciendum mulier aegra curationis gratia ad me perducta sit, 51, — von Käufern: inspicere hic aedes te has velle aiebat mihi, Plaut. Most. 3, 2, 119. quasi venalem domum inspecturus, Suet. Oth. 6. Porcius quidem Cato censebat in emendo inspiciendoque agro praecipue duo esse consideranda, Col. 1, 3, 1. si hortos inspexeris, Cic. Att. 13, 1, 3. hortos quoniam hodie erat inspecturus, quid visum sibi sit, cras scilicet, 13, 28, 1. regibus hic mos est, ubi equos mercantur: opertos inspiciunt, ne, si facies ut saepe decora molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem, quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix, Hor. Sat. 1, 2, 86. u. vgl.: quidam me modo, Rufe, diligenter inspectum, velut emptor aut lanista, cum vultu digitoque subnotasset -, ait, Mart. 6, 82, 1 sqq.; — rhetorisch: inspiciuntur utique difficultates, occasiones, quae sunt plurimae ideoque exemplis non egent, Quint. 7, 2, 45. neque esse argumentorum loci possunt nisi in iis, quae rebus aut personis accidunt, eaque aut per se inspici solent aut ad aliud referri, 5, 8, 5. inspicienda igitur materia est, quo praecepimus ordine, 3, 9, 9. totis causae partibus diligenter inspectis, 3, 9, 7. inspectis demensisque singulis, 5, 10, 124. — β) im Allg.: libros inspexi, Plaut. Stich. 3, 2, 1. iam si opsignatas (epistolas) non feret, dici hoc potest apud portitores eas resignatas sibi inspectasque esse, Trin. 3, 3, 63. quod si forte vacas, peregrinos inspice fastos, Ov. F. 3, 87. carminis Euboici fatalia verba sacerdos inspicit: inspectum tale fuisse ferunt, 4, 257. nullius inspecto elogio, Suet. Cal. 27. quam nunc acturi sumus Menandri Eunuchum, postquam aediles emerunt, perfecit sibi ut inspiciendi esset copia, Ter. Eun. prol. 19. ne quis

inspiciat tabellam (der Abstimmung), ne roget, ne appellet, Cic. Leg. 3, 17, 38. ignosco tibi, si neque Poenorum iura calles - neque nostras potuisti leges inspicere, Balb. 14, 32. patrimonii sui rationes inspexit, Petron. 115, 15. inspice ludorum sumptus, Auguste tuorum, Ov. Tr. 2, 509. inspectis diligentius signis, Petron. 14, 5. horologium in medio, ut, quisquis horas inspiciet, velit nolit nomen meum legat, 71, 11. si prurit frictus ocelli angulus, inspecta genesi collyria poscit, Juv. 6, 578. u. vgl.: metoposcopum - adhibitum, ut Britannicum inspiceret, Suet. Tit. 1. faciliusque in iis (morborum generibus), quae fluunt, inspici potest, Cels. 1. pr. p. 11; — nam nisi qui ipse amavit, aegre amantis ingenium inspicit, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 45. mores hominum inspexit, Hor. Ep. 1, 2, 20. quorum (magistrorum) in primis inspici mores oportebit, Quint. 2, 2, 1. in his virtus oratoris inspicitur, 8, 2, 8. in quibus vis actionum inspici solet, 8. pr. 10. scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum, tempore sic duro est inspicienda fides, Ov. Tr. 1, 5, 25. ego quoniam inspexi mulieris sententiam, cepi tabellas, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 51. quod bonum sit illorum (Graecorum) litteras inspicere, non perdiscere, Cato frg. p. 77, 2. b. Plin. 29, 1 (7), 14. u. vgl.: satis esse ingenia Graecorum inspicere, non perdiscere, Cato b. Plin. 29, 1 (8), 27; — hunc ego in Syria, cum adulescentulus militarem, penitus et domi inspexi amarique ab eo laboravi, Plin. Ep. 1, 10, 2. sed tibi, Caesar, nihil, accommodatius fuerit ad gloriam quam penitus inspici, Pan. 83, 1. est enim avus, et quidem ex Saturio Firmio, quem diliges ut ego, si ut ego propius inspexeris, Ep. 4, 15, 3. dissimiles esse nos volgo sciat, qui inspexerit propius, Sen. Ep. 1, 5, 6. visne igitur te inspiciamus a puero? Cic. Phil. 2, 18, 44. eligendus est rusticis operibus ab infante duratus et inspectus experimentis, Col. 1, 8, 2. vos quoque, quos parens noster familiariter inspicere dignatur, fovete iudicium eius, quod de vobis habet, Plin Pan. 87, 3. est aliquis, qui se inspici aestimari fastidiat, qui certos sibi uni honores inter dimicantes competitores aequum censeat esse, Liv. 6, 41, 2. — b) mit anderen Construct.: inspice, quos habeat nemoralis Aricia fastos - inspice Tibur et Praenestinae moenia sacra deae, Ov. F. 6, 51 sqq. inspice, quid portem: nihil hic nisi triste videbis, Tr. 3, 1, 9. tum ego qui vir et quantus esset altissime inspexi, Plin. Ep. 5, 14 (15), 5. qui non solum quid expediat, sed etiam quid deceat inspexerit, Quint. 11, 1, 8. maximae mihi vero curae erit, ut Ciceronem tuum nostrumque videam scilicet cotidie, sed inspiciam quid discat quam saepissime, Cic. QFratr. 2, 12 (14), 2; — inspicit et gladios, toti qui sanguine manent, Lucan. 7, 560. quum a procuratore inspiceretur nonagenarius senex, an circumsectus esset, Suet. Dom. 12. tu tantum inspice, qui novus paratur an possit fieri vetus sodalis, Mart. 1, 55, 6. aurea quae pendent ornato signa theatro inspice, quam tenuis bractea ligna tegat, Ov. AA. 3, 231. credo aurum inspicere volt, ne subreptum siet, Plaut. Aul. prol. 39. inspice, si possum donata reponere laetus, Hor. Ep. 1, 7, 39; — absol. (so daß das Object aus dem Zusammenhang sich ergibt): inspice, nescio quid trepidat mihi pectus, et aegris faucibus exsuperat gravis halitus: inspice, sodes! Pers. 3, 88. adhuc aliquod iter salutis quaerendum est: inspice, quod ego inveni, Petron. 102, 13. verba vadum, temptent abiegnis scripta tabellis: accipiat missas apta ministra notas: inspice quodque leges ex ipsis collige verbis, Ov. AA. 3, 469; rhetor.: quod (genus) Graece ἐπιδεικτικὸν nominatur, quod quasi ad inspiciendum delectationis causa comparatum est, Cic. Or. 11, 37.

inspīco, āre, **mit ährenförmiger Spitze versehen**, et quidam seros hiberni ad luminis ignes pervigilat ferroque faces inspicat acuto, Virg. G. 1, 291.

inspīrāmen, ĭnis, *n.*, der **Einhauch, Hauch**, v. **Christus**: conceptus mystico inspiramine, natus ex virgine, Cassiod. An. 7.

inspīrāmentum, i, *n.*, der **Einhauch, Hauch**, aegrotantibus inspiramentis inseratur (aër constrictivus), CAurel. Chron. 2, 13, 150.

inspīrātio, ōnis, *f.*, die **Eingebung**, quod poti (fontes Aganippes et Hippocrenes) inspirationem facerent litterariam, Solin. 7, 23. bonorum quorundam sicuti et malorum intolerabilis magnitudo est, ut ad capienda et praestanda ea sola gratia divinae inspirationis operetur, Tert. de pat. 1.

inspīrātor, ōris, *m.*, **der, welcher etw. einhaucht**, Plato in Phaedro duplicem furorem dicit: unum fieri mentis intentione ex corporis causa vel origine, alterum divinum sive immissum eiusque Apollinem inspiratorem esse, CAurel. Chron. 1, 5, 144.

inspīrĭtalis, e, **ungeistig**, PNolan. Ep. 22.

inspīro, āvi, ātum, āre, 1) *intr.*, **hineinblasen, -hauchen, in etw. blasen**, *abs.*: in ore abdita nuce, quam sulphure et igne stipaverat, leniter inspirans flammam inter verba fundebat, Flor. 2, 7 (3, 19), 5. eadem medicamenta arida in calamum scriptorium coniicienda sunt isque ori fistulae aptandus inspirandumque, ut ea medicamenta intus compellantur, Cels. 5, 28, 12; — mit *Dat.*: conchaeque sonanti inspirare iubet fluctusque et flumina signo iam revocare dato, Ov. M. 1, 333; vom Wind: nullus inspirat salo ventus, Sen. Hipp. 1009. inspirantes ramis arborum aurae, Quint. 10, 3, 24; grammat.: satis notum est Atticos ἰχθὺν et ἵππον et multa itidem alia - inspirantes primae literae dixisse, Gell. 2, 3, 2; — mit *Accus.*: homines repertos, qui sonum earum (lusciniarum) addita in transversas harundines aqua foramen inspirantes linguaeve parva aliqua opposita mora indiscreta redderent similitudine, Plin. 10, 29 (43), 84. — 2) *trans.*, a) **einblasen, einhauchen**, α) eig.: ex quibus, si qua erunt arida, per scriptorium calamum inspirabuntur, Cels. 7, 27. ut gravitati aurium per fistulas inspiretur (chalcanton), Plin. 34, 12 (32), 127. facit idem trita sepiae testa et per fistulam ter die oculo inspirata, Col. 6, 17, 7; — at illi (angues) Inoosque sinus Athamanteosque pererrant inspirantque graves animas, Ov. M. 4,

496. fallitque furentem vipeream inspirans animam, Virg. A. 7, 350. inspiratque nocens virus (Invidia) piceumque per ossa dissipat et medio spargit pulmone venenum, Ov. M. 2, 800. laesaeque venenum morsibus inspirant (apes), Virg. G. 4, 236. viperae ritu niveo denticulo atrum venenum inspirare, Apul. Mag. 8. u. vgl.: seque viro inspirat (Fames) faucesque et pectus et ora afflat, Ov. M. 8, 819. — β) übtr.: videmus hominibus inspiratam velut aurigam rectricemque membrorum animam, Col. 3, 10, 9. magnam cui mentem animumque Delius inspirat vates aperitque futura, Virg. A. 6, 11. u. vgl. Sen. Thyest. 275. Apul. Mag. 9. occupat amplexu Venus et furialia figit oscula permixtumque odiis inspirat amorem, VFlacc. 7, 255. tum fusa medullis (Fides virgo) inplicat atque sui flagrantem inspirat amorem, Sil. 2, 516. occultum inspires ignem fallasque veneno, Virg. A. 1, 688. aeternum invocans ignem, ut illis dignam vetere gloria maiorumque monumentis fortitudinem inspirarent, Curt. 4, 48 (13), 12. hic iram, hic misericordiam inspirabit, Quint. 12, 10, 62. his mulcet dictis tacitumque inspirat honorem connubii, Stat. Silv. 1, 2, 194. — b) anblasen, anhauchen, anfachen, α) eig.: qui fistula brevi sensim graviusculum sonum inspiraret, Gell. 1, 11, 13; solusque flaminum auras nullas inspirat, Amm. 12, 15, 13. granaria - scalis adeantur et modicis fenestellis aquilonibus inspirentur, Col. 1, 6, 10. — β) übtr., v. Wahrsagern: unde adhuc, qui inspirari solent, fatuari dicuntur, vom Hauch der Begeisterung ergriffen werden, Justin. 43, 1, 8. cui cum inspirati vates canerent cet., 18, 5, 7; — rhetor.: quibus viribus inspiret, qua iucunditate permulceat (argumentatio), Quint. 2, 5, 8. und: non inspiret? non augeat (orator)? non mille figuris variet ac verset? anfeuern, 5, 14, 32.

inspisso, ātum, āre, nach innen verhärten, meliceris est tuber, in quo caro inspissata, quomodo in verrucis, invenitur, Veg. 3, 30, 1.

inspŏliātus, a, um, nicht beraubt, hominem occisum esse - non praedae gratia, quia inspoliatus est, Quint. 7, 1, 33. inspoliatus pauper inventus est, Sen. Contr. 10, 30; — et arma inspoliata feram tumulo patriaeque reponam, Virg. A. 11, 553.

inspūmo, āre, aufschäumen, übtr.: o impiae voces, o sacrilega convicia! infrendite, inspumate! Tert. Apolog. 12.

inspuo, spui, ĕre, hinein-, daraufspeien, in etw. hinein-, auf etw. speien, spucken, *abs.*: restiturum oculos, si inspuisset, Suet. Vesp. 7. commanducata ea (herba) si inspuatur, mori serpentem, Plin. 22, 21 (25), 52; — inventus est tamen, qui *in* faciem eius inspueret, Sen. Cons. ad Helv. 13, 7. si quid perperam feci, in faciem meam inspue, Petron. 75, 3. qui (Cato) cum agenti causam in frontem mediam quantum poterat adtracta pingui saliva inspuisset Lentulus ille - abstersit faciem et cet., Sen. dIra 3, 38, 2. u. mit *Dat.*: contumeliam tibi fecit aliquis: numquid maiorem quam Diogeni philosopho Stoico? cui de ira cum maxime disserenti adulescens protervus inspuit, §. 1. oculis iumentorum inspuitur (sal), Plin. 31, 9 (45), 105.

inspūto, āre, anspeien, anspucken, Ar. ain, verbero, me rabiosum atque insectatum esse hastis meum memoras patrem? et eum mihi esse morbum, ut qui med opus sit insputarier? He. ne verere, multos iste homines morbus macerat, quibus insputari saluti fuit atque is profuit, Plaut. Capt. 3, 4, 19 sqq.

instăbĭlis, e, 1) nicht feststehend, eig. u. übtr., haltlos, schwankend, unstät, unsicher, unbeständig, neben Subst. od. als Praed., a) eig.: instabilemque locum Delos dedit, Ov. M. 6, 191. u. vgl.: quidquid excessit modum, pendet instabili loco, Sen. Oed. 908. ille haereat, anne pendeat instabilis tellus - noverat, Sil. 14, 345. Tyros inst. (wegen der Erderschütterungen), Lucan. 3, 218. vitant instabilem - Symplegada nautae, Claud. in Eutr. 2, 29. u. instabiles Symplegades, in Rufin. 1, 172. quae (arbores) alia in aliam instabilem per se ac male haerentem incidentes ancipiti strage arma viros equos obruerunt, Liv. 23, 24, 9. Euripus undas flectit instabilis vagas, Sen. Herc. Oet. 780. freta per parentia ventis ducunt instabiles sidera certa rates, Tibull. 1, 9, 9. instabiles rates nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebat, Curt. 8, 45 (13), 11. naves nec habebat rex et si admovisset, pendentes et instabiles missilibus arceri poterant, 4, 8 (2), 9. labant curvae iusto sine pondere naves perque mare instabiles nimia levitate feruntur, Ov. M. 2, 163. cumbae instabiles fluctu iactante saburram tollunt, Virg. G. 4, 195. quin et vomitiones ipsae instabili volutatione commotae plurumis morbis capitis, oculorum, pectoris medentur, Plin. 31, 6 (33), 63. instabilis natat alterno depressior orbe (libra), Tibull. 4, 1, 44. frustraque proceres plebe neglecta, ut defectum corpore caput nutaturumque instabili corpore tuetur, Plin. Pan. 26, 6. fluctuantemque et instabilem aciem redintegrato clamore strictis gladiis hastati et principes invadunt, Liv. 9, 35, 6; — videres referta tecta ac laborantia, ac ne eum quidem vacantem locum, qui non nisi suspensum et instabile vestigium caperet, Plin. Pan. 22, 4. illa vero miserabilis erat facies, quum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex praecipiti devolverentur, Curt. 7, 42 (11), 16. quis (saxis) perculsi instabili et lubrico gradu praecipites recidebant, 8, 40 (11), 13. eadem causa ad subeundum arduum aditum instabilemque ingressum praebebat, Liv. 24, 34, 15. tum quoque Romanum solito violentius agmen adgreditur nullusque potest consistere miles, instabilis raptis etiam, quas calcat, arenis, Lucan. 9, 463. quippe ubi pedes instabilis ac vix vado fidens vel ab inermi equite equo temere acto perverti posset, eques corpore armisque liber, equo vel per medios gurgites stabili comminus eminusque rem gereret, Liv. 21, 5, 14. — b) übtr.: insanam autem esse aiunt (Fortunam), quia atrox incerta instabilisque sit, Pacuv. 369. magna documenta instabilis fortunae summaque et ima miscentis, Tac. H. 4, 47. desinat elatis quisquam confidere rebus instabi-

lesque deos ac lubrica numina discat, Claud. in Rufin. 2, 440. instabiles animos ludo prohibebis inani, Virg. G. 4, 105. instabile ac dirimi coeptum et iam paene solutum coniugium - servavit adulter, Juv. 9, 79. ubi non est pudor, nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides, instabile regnum est, Sen. Thyest. 215. ut, quae (maritimae res) celerem atque instabilem motum haberent, ad nutum et ad tempus omnes - administrarentur, Caes. BG. 4, 23, 5; nihil rerum mortalium tam instabile ac fluxum est, quam fama potentiae non sua vi nixae, Tac. A. 13, 19; — rhetor.: membrum longius iusto tardum, brevius instabile est, Quint. 9, 4, 125. — *Adv.*: genus humanum profunde curiosum et procellose tumidum et **instabiliter** fluidum, Augustin. Conf. 13, 20. — 2) **zum Daraufstehen nicht geeignet**, gleichs. unbestehbar, sic erat instabilis tellus, innabilis unda, Ov. M. 1, 16. idem (locus) ad gradum instabilis, procedentibus lubricus, Tac. A. 1, 64.

instābĭlĭtas, ātis, *f.*, nur übtr. **Unbeständigkeit, unstätes Wesen**, hanc autem (herbam) a regibus Persarum comedi aut bibi contra omnia corporum incommoda, instabilitatem mentis, Plin. 24, 17 (102), 162. luna semper in motu est et ter denas facies in restitutione accipit menstrua: vobis ducibus et figuratoribus femina est vultuque est uno, quae per habitus mille cotidiana instabilitate mutatur, Arnob. 6, 10.

instantia, ae, *f.*, das Stehen auf od. an etw., u. zw. 1) räumlich, nur übtr., **das Bestehen auf etw.**, **die Beharrlichkeit bei etw.**, **d. eifrige Betreiben** einer Sache, **d. eifrige Verfolgen** einer Sache, **das Drängen, Zusetzen**, quid est enim quod non aut illae occupationes impedire aut haec instantia non possit efficere? Plin. Ep. 3, 5, 18. inductusque in iudicium, quamquam incurvus sub equuleio staret, pertinaci negabat instantia, Amm. 28, 1, 19. duces duo sunt, qui regunt cursum: alter agmen anteit, alter insequitur: ille ut ductu certum iter dirigat, hic ut instantia urgeat tarditatem, von den aves Diomedeae, Solin. 2, 46. meam differens instantiam, Apul. M. 11, 21. haec (historia) vel maxime vi amaritudine instantia, illa (oratio) tractu et suavitate atque etiam dulcedine placet, Plin. Ep. 5, 8, 10. peccata quoque hominum et delicta non suscensenda neque inducenda sunt ipsis voluntatibusque eorum, sed necessitati cuidam et instantiae, quae oritur ex fato, Gell. 7 (6), 2, 5; — prohibitores oculorum aciem intentius conferentes itidemque instantiam obsidentium perpensantes subito vertuntur ad preces, Amm. 24, 2, 19. instantia Caii Seii creditoris recuperati sunt (cullei), Scaev. Dig. 13, 7, 43. §. 1. instantia Byrrhaenae - perfecit ut vellet, Apul. M. 2, 20; — instantia quaestionis, Tert. de spect. 19. qui instat alicui eumque properans urget opprimereque eum studet festinatque aut contra de alicuius periculo et exitio festinatur, is uterque infestus dicitur ab instantia atque imminentia fraudis, quam vel facturus cuipiam vel passurus est, Nigid. b. Gell. 9, 12, 6. omissa est repetendi debiti instantia, Marcian. Dig. 22, 1, 32. §. 1. — 2) der Zeit nach, **das Bevorstehen** einer Sache: ut praeterita ea vera dicimus, quorum superiore tempore vera fuerit instantia, sic futura, quorum consequenti tempore vera erit instantia, ea vera dicemus, Cic. Fat. 12, 27.

instar, *indecl.* (im Genit. instaris ohne Auctorität b. Prob. Cathol. p. 17, 2), **das Ebenbild, Bild, die Gestalt**, 1) mit hervortretender substantiv. Natur, *abs.*: qui strepitus circa comitum! quantum instar in ipso! Virg. A. 6, 865; — mit *Genit.*: terram in medio mundo sitam ad universi coeli complexum quasi puncti instar obtinere, Cic. Tusc. 1, 17, 40. u. vgl.: ambitus terrae totius, quae nobis videtur immensa, ad magnitudinem universitatis instar brevis obtinet puncti, Amm. 15, 1, 4. quae (navis) si in praedonum pugna versaretur, urbis instar habere inter illos piraticos myoparones videretur, Cic. II. Verr. 5, 34, 89. velut instar civitatis effectum est, Justin. 18, 5, 10. hastaque terribili surgens per nubila gyro instar habet silvae, Claud. Rapt. Pros. 2, 24. cuius (equi) etiam instar pro aede Veneris Gen. postea dedicavit, Suet. Caes. 61. u. vgl. Apul. Florid. 2, 12. si proponatur instar quoddam operis et quasi facies quaedam facti operis, Ulp. Dig. 39, 1, 21. §. 3. ut navalis belli instar efficeret (tempestas classem adgressa), Flor. 1, 40 (3, 5), 19. et invenire et iudicare quid dicas magna illa quidem sunt et tamquam animi instar in corpore, sed propria magis prudentiae quam eloquentiae, Cic. Or. 14, 44. parvum instar eorum, quae spe ac magnitudine animi concepisset, Liv. 28, 17, 2. u. vgl. noch: Xerxis illius potentissimi regis instar classis advenit, 23, 3, 9; — *ad* hoc instar mundi salutem tuetur deus, Apul. Mund. 32. est namque vallis, quae continuis montibus velut muro quodam ad instar castrorum clauditur, Justin. 36, 3, 2. ad instar speculi reddit imaginem gratiorem, Apul. M. 2, 9. u. vgl. 9, 32. — 2) mit hervortretender adverbialer Natur, doch stets mit *Genit.* zur Bezeichnung eines ähnlichen od. fast gleichen Verhältnisses zwischen zwei Gegenständen, u. zwar a) rücksichtlich der Beschaffenheit, **wie, ähnlich wie, gerade wie**, oraque buxo pallidiora gerens exhorruit aequoris instar, Ov. M. 4, 134. quando erit, ut condas i. Carthaginis urbem, Her. 7, 19. locus - cellae penariae i., Suet. Aug. 6. inque tori formam molles sternuntur harenae et tumulus mensae quilibet i. erit, Ov. Am. 2, 2, 47. admonuit dominae gentes instarque tropaei rettulit ignotum gelidis vectigal ab oris, Claud. Cons. Stil. 3, 97. ut sit i. iuris crassi, Col. 12, 38, 3. tum fit odor viri plagaeque mactabilis i., Lucr. 6, 805. volat atri turbinis i. exitium dirum hasta ferens, Virg. A. 12, 923. i. veris enim vultus ubi tuus affulsit populo, Hor. Od. 4, 5, 6. nec sapit pueri i. bimuli tremuli patris dormientis in ulna, Catull. 17, 12. i. ego perpetui congiarii reor adfluentiam annonae, Plin. Pan. 29, 1. magni mihi muneris i. germanam vidisse dabis, Ov. M. 6, 443. — b) rücksichtlich der Größe, des Umfanges, **wie, so groß wie**, stagnum maris i., Suet. Ner. 31. inter Neapolim et Tycham, nomina ea partium urbis et i. urbium sunt, posuit castra, Liv. 25, 25, 4. Eranam au-

tem, quae fuit non vici i., sed urbis, quod erat Amani caput, cet., Cic. Fam. 15, 4, 8. quod municipii i. erat, Tac. A. 1, 20. i. montis ecum divina Palladis arte aedificant, Virg. A. 2, 15. i. montium eductae pyramides, Tac. A. 2, 61. i. scopuli (gigas), qui montibus altis summus abit longeque iugo stat solus ab omni, VFlacc. 4, 202. i. aperto si staret campo nemoris (aesculus), Sil. 5, 482. tertium (ramum dedit) i. arboris, Suet. Vesp. 5. navem vero maximam, triremis i., pulcherrimam atque ornatissimam cybaeam - per magistratum senatumque Mamertinum tibi datam donatamque esse dico, Cic. II. Verr. 5, 17, 43. unum est in media lumen mihi fronte, sed i. ingentis clipei, Ov. M. 13, 851. Argolici clipei aut Phoebeae lampadis i. (v. Auge des Polyphem), Virg. A. 3, 637. multas a te accepi epistolas eodem die, omnes diligenter scriptas, eam vero, quae voluminis i. erat, saepe legendam, Cic. Att. 10, 4, 1. adde suos fontes: tamen ad maris omnia summam guttai vix i. erunt unius adaugmen, Lucr. 6, 613. — c) rücksichtlich der Zahl, Menge, des Maaßes, so viel wie, gegen, animadversum est - cohortes quasdam, quod i. legionis videretur, esse post silvam d. i. quae i. leg. viderentur, Caes. BC. 3, 66, 1. C. Cincio praetori ad obtinendam Siciliam Cannenses milites dati duarum i. legionum, Liv. 26, 28, 11. fretus ingenti numero novorum civium, e quorum delectu trecentas amplius cohortes conscripserat ac triginta legionum i. impleverat, Vell. 2, 20, 4. videretis vix duarum male plenarum legiuncularum i. in castris regis, Liv. 35, 49, 10. cohortium trium i. in terram exposuerat, Auct. BAl. 19, 3; — in colle spissius acervi stercoris i. quindecim modiorum disponentur, Col. 2, 5, 1. tum porri succus i. heminae pari oleae mensurae miscetur, 6, 14, 1. marrubii succus i. heminae mistus infundetur, 6, 38, 1. vel humanae veteris urinae tepefactae trium heminarum i. per sinistram narem corniculo infundere, 7, 5, 15. usque in diem sextum porri succus i. trium cyathorum mistus cum olei hemina faucibus per cornu infundatur, 6, 30, 7. quod sit i. modi totius duarum partium, 8, 15, 3. recedere ab ipso codice i. unius digiti spatio conveniet, 4, 8, 2; — cuius viri magnitudo multorum voluminum i. exigit, sed operis modus paucis eam narrari iubet, Vell. 2, 29, 2. mearum epistolarum nulla est συναγωγή, sed habet Tiro i. septuaginta, Cic. Att. 16, 5, 5. et de Magonis dempsit i. librorum octo, Varr. RR. 1, 1, 10. — d) rücksichtlich des Werthes, wie, an Stelle, statt, so gut wie, als -, für -, ut i. muri hae sepes munimenta praeberent, Caes. BG. 2, 17, 4. dixerat Exadius telique habet i. in alta quae fuerant pinu votivi cornua cervi, Ov. M. 12, 266; — quod honestum est, id ita summum bonum est, - ut omnia ex altera parte collocata vix minimi momenti i. habeant, Cic. Off. 3, 3, 11. ille ensem nobis magnorum hunc i. honorum virtutisque ergo dedit, Sil. 6, 133. sed scelus hoc meriti pondus et i. habet, Ov. Her. 2, 30. quod apud Parthos iustitii i. est, Suet. Cal. 5. quod si quando cum influentibus negotiis paria fecisti, i. refectionis existimas mutationem laboris, Plin. Pan. 81, 1. unus ille dies mihi quidem immortalitatis i. fuit, quo in patriam redii, cet., Cic. Pis. 22, 52. equidem hos tuos Tusculanenses dies i. esse vitae puto libenterque omnibus omnes opes concesserim, ut mihi liceat vi nulla interpellante isto modo vivere, Fam. 9, 6, 4. cerne, quod Aeacides post mortem praestet amico: i. et hanc vitam mortis habere puta, Ov. Pont. 2, 3, 41. idque si accidat, mortis i. putemus, Cic. Fin. 5, 20, 55. patricinio vero se usos aut clientes appellari mortis i. putant, Off. 2, 20, 69. latere mortis erat i. turpissimae, cum Saturnino esse furoris et sceleris, CRabir. 8, 24. haec est ἄλη, in qua nunc sumus mortis i., Att. 10, 1, 4; — hic centum homines electos appellatosque patres i. habuit consilii publici, als Staatsrath, Vell. 1, 8, 5. e primoribus velut i. senatus instituit, Suet. Galb. 10. igitur C. Cestius senator disseruit principes quidem i. deorum esse, Tac. A. 3, 36. habetque deos pars utraque quodque deorum est i., habent animos, Ov. M. 14, 568. seu dea tu praesens, seu dis gratissima, dixit, numinis i. eris semper mihi, 14, 123. agmen agens Clausus magnique ipse agminis i., Virg. A. 7, 707. ab his mittitur Gylippus solus, sed qui i. omnium auxiliorum erat, Justin. 4, 4, 7. Plato enim mihi unus i. est omnium (als Zuhörer, sagt Callimachus), Cic. Brut. 51, 191.

instaurātīcius, a, um, zur Erneuerug -, Wiederholung gehörig, ex senatus itaque consulto et Maenia lege ad propitiandum Iovem additus est illis Circensibus dies isque instauraticius dictus est, non a patibulo, ut quidam putant, Graeco nomine ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, sed a redintegratione, ut Varroni placet, qui instaurare ait esse instar novare, Macrob. Sat. 1, 11, 5.

instaurātio, ōnis, *f.*, die Erneuerung, Wiederholung einer ausgesetzten od. vernachlässigten Handlung: mentes deorum immortalium ludorum instauratione placantur, Cic. Har. resp. 11, 23. modo quae res post prodigium Albani lacus nisi instauratio sacrorum auspiciorumque renovatio adfectae Veienti bello rei publicae remedio fuit? Liv. 5, 52, 9. conspicere se procul dixit pugnam acerrimam pugnari ac deinde alios cedere, alios urgere, caedem, fugam, tela volantia, instaurationem pugnae cet., Gell. 15, 18, 2. huius quoque operis instauratione parendum est, Pan. vet. 3, 4, 1; auch: quid igitur - valet haec repetitio instauratioque eiusdem rei sub alio nomine, in manubiis et in praeda? Gell. 13, 25 (24), 9.

instaurātīvus, a, um, zur Erneuerung -, Wiederholung gehörig, ludis intermissis instaurativi constituti sunt, Cic. Div. 1, 26, 55.

instaurātor, ōris, *m.*, der Erneurer, Wiederhersteller, per omnia enim civitatis membra, quae diversorum principum exornarunt impensae, nomen proprium inscribebat, non ut veterum instaurator, sed conditor, Amm. 27, 3, 7.

instauro, āvi, ātum, āre (vgl.: instaurari ab instar dictum est, quum aliquid ad pristinam similitudinem reficitur, PDiac. p. 111, 4. u. so

Varro b. Macrob. Sat. 1, 11, 5. vgl. instauraticius; aber s. *Curtius* Grundzüge I, p. 180), **aufrichten, in's Werk richten, bereiten, anstellen,** 1) überh.: quod primum operis instaurati fuit, Plin. 34, 7 (18), 46. in qua (villa) et monimenta sibi instauraverat, 31, 2 (3), 6. fieri autem primo papiliones parvos nudosque, mox frigorum impatientia villis inhorrescere et adversus hiemem tunicas sibi instaurare densas pedum asperitate radentes foliorum lanuginem, 11, 23 (27), 77; — Delum maternam invisit Apollo instauratque choros, Virg. A. 4, 144. iamque deûm regi Martique sub omine fausto instauratus honos, Sil. 3, 217. laetus ultro et tam propinquae sortis ignarus instaurabat sacrum dis loci, Tac. H. 2, 70. certatim instaurant epulas atque omine magno crateras laeti statuunt, Virg. A. 7, 146. u. so 8, 283. Tac. A. 6, 50. nectare largo instaurare dapes, Claud. Rapt. Pros. 3, 215. instaurat mensas pacemque reducit et iam sideream noctem dimittit Olympo (Iuppiter), VFlacc. 5, 691. instaurat mensas dapibus, Sil. 11, 421; dah. auch: ante ora deum pingues spatiatur ad aras instauratque diem donis, feiert, verherrlicht, Virg. A. 4, 62. u. vgl. Stat. Theb. 2, 88. missis ad senatum legatis de instauranda societate, Suet. Ner. 57; — 2) vorzugsw. eine Handlung, welche man ausgesetzt od. vernachlässigt hatte, aufrichten, **erneuern** (synon. renovare, auch mit de integro verb.), d. i. a) **von Neuem veranstalten, wiederholen,** Festlichkeiten, besond. religiöse: hoc magis inceptos genitori instaurat honores, Virg. A. 5, 94. quum apud Caesarem pro populo fieret, venisse eo muliebri vestitu virum, idque sacrificium quum virgines instaurassent, mentionem a Q. Cornificio in senatu factam, Cic. Att. 1, 13, 3. ipse instaurari sacrum male fortis agique imperat, Stat. Theb. 11, 232. recordamini, agite dum, quotiens sacra instaurentur, quia aliquid ex patrio ritu neglegentia casuve praetermissum est, Liv. 5, 52, 9. bello perfecto donum amplum victor ad mea templa portato sacraque patria, quorum omissa cura est, instaurata ut adsolet facito, 5, 16, 11. quorum de sententia illa eadem renovata atque instaurata celebrantur (näml. tensae, curricula, praecentio, ludi u. s. w.), Cic. Har. resp. 10, 21. iam ludi Latinaeque instaurata erant, Liv. 5, 19, 1. ludos illos iterum instauratos memoriae proditum est, Cic. Div. 1, 26, 55. aediles curules - ludos Romanos fecerant, qui per triduum instaurati sunt, Liv. 23, 30, 16. ludos R. semel instauratos ab aedilibus curulibus, 27, 36, 8. aediles curules - ludos R. diem unum instaurarunt, 27, 6, 19. ludi et Romani et plebei eo anno in singulos dies instaurati, 27, 21, 9. plebei ludi aedilium - ter instaurati, 23, 30, 17. plebei ludi ab aedilibus - ter toti instaurati, 31, 50, 3. feriae Latinae pontificum decreto instauratae sunt, 32, 1, 8. pontificibus, quia non recte factae Latinae essent, instauratis Latinis placuit Lanuvinos, quorum opera instauratae essent, hostias praebere, 41, 16, 2. ea procurata Latinaeque instauratae, 37, 3, 4; ludi R. scaenici eo anno magnifice apparateque facti ab aedilibus curulibus -: biduum instauratum est, zwei Tage der Festfeier, 31, 4, 6. et plebeis ludis biduum instauratum a - aedilibus plebeis, 27, 36, 9; ludi forte ex instauratione magni Romae parabantur: instaurandi haec causa fuerat cet., 2, 36, 1; recedentem iam e convivio Medius Thessalus instaurata comissatione et ipsum et sodales eius invitat, Justin. 12, 13, 7. cum pervigiles placet instaurare popinas, Juv. 8, 158; — ferner Arbeiten, Kriege, Kämpfe u. dgl.: ita tamen ut ipsis cal. ianuariis auspicandi causa omne genus operis instaurent, Col. 11, 2, 98. monentur instaurare vias, Stat. Theb. 5, 8. u. vgl. Claud. Prob. et Ol. cons. 9. dixerat et dulces iter instaurabat ad Argos, Stat. Theb. 2, 743. instauremus novum de integro bellum, Liv. 37, 19, 5. u. so Auct. BAl. 42, 6. Justin. 2, 10, 1. si succeditur, periculum sit, ne instauratas maximi belli reliquias ac renovatas audiamus, Cic. Prov. cons. 8, 19. seu vicit, ferociter instat victis: seu victus est, instaurat cum victoribus certamen, Liv. 27, 14, 1. u. so: certamina, Sil. 12, 27. VFlacc. 3, 470. reddite me Danais, sinite instaurata revisam proelia, Virg. A. 2, 669. u. so Lucan. 3, 615. pars altera promere ferrum audet et infestis pugnam instaurare sagittis, Juv. 15, 73. u. so: pugnam equestrem, Claud. BGet. 597. novam de integro velle instaurare pugnam, Liv. 10, 29, 1. instaurant acies, Virg. A. 10, 543. iterum instaurata capessens arma remolitur, Sil. 1, 35. ne nova et multo crudelior per vos proscriptio instaurata esse videatur, Cic. SRosc. 53, 153. instauratum Sullani exempli malum, proscriptio, Vell. 2, 66, 1. rapinas et incendia instaurare, Sall. H. 1, 48, 20. quum in Cn. Dolabellam scelus suum illud pristinum renovavit et instauravit quaestorium, Cic. I. Verr. 4, 11. scio me domi mansisse et tibi et gladiatoribus tuis instaurandae caedis potestatem non fecisse, Dom. 3, 6. di, talia Gais instaurate, pio si poenas ore reposco, Virg. A. 6, 529. — b) **wiederherstellen, auffrischen,** instauravi Gallias, Vopisc. Saturn. 9. u. so Treb. Poll. trig. tyr. 9. Gallienus Cleodamum et Athenaeum Byzantios instaurandis urbibus muniendisque praefecit, Gallien. duob. 13. portuque rates instaurat Etrusco, Claud. BGild. 417. vinorum medicaminis tanta cura est, ut cinere apud quosdam ceu gypso alibi et quibus diximus modis instaurentur, Plin. 14, 20 (25), 126; huic tu, mi Flaviane, succedes, ut et auditu vestro recreer et aliquanto silentio instaurem vires loquendi, Macrob. Sat. 1, 24, 21. u. mit *Inf.*: instaurati animi regis succurrere tectis auxilioque levare viros vimque addere victis, Virg. A. 2, 451.

insterno, strāvi, strātum, sternĕre, 1) **bedecken, überdecken,** Pferde satteln, mit *Abl. instr.*: instrata cubilia fronde, Lucr. 5, 987. si palo adacto caverna palea insternatur sex digitorum altitudine, Plin. 19, 5 (26), 84. instrato pellibus lectulo, Capitol. Anton. phil. 2. quasi arca quaedam magna vestimentis instrata, qua nimis aegri aut senes portari cubantes solebant, Gell. 20, 1, 29. u. vgl.: coenam adferri quam optimam imperat, item optimis insternendum vesti-

mentis, Auct. BHisp. 33, 4. Teucris iubet ordine duci instratos ostro alipedes, Virg. A. 7, 276. veste super fulvique insternor pelle leonis, 2, 722. ast ego doner dum licet igne meo terraque insternar avita, Stat. Theb. 3, 212. u. dicht.: stat sonipes vexatque ferox humentia frena Caucasiam instratus virgato corpore tigrim, Sil. 5, 147; — *absol.*: membra cubili erigit et fulvi circumdat pelle leonis, qua super instratos proiectis gramine campi presserat ante toros, 7, 287. toro - humili et modice instrato, Suet. Aug. 73. neque insterni tamen delicate arceram iusserunt, quoniam satis esset invalido cuimodi vectabulum, Gell. 20, 1, 30. et cum tibi viro liceat purpura in veste stragula uti, matrem familiae tuam purpureum amiculum habere non sines, et equus tuus speciosius instratus erit quam uxor vestita? Liv. 34, 7, 8. haec mandata Numidis: ceteris ducibus peditum equitumque praeceptum, ut prandere omnes iuberent, armator deinde instratisque equis signum expectare, 21, 54, 5. equorum pars magna nantes loris a puppibus trahebantur praeter eos, quos instratos frenatosque, ut extemplo egresso in ripam equiti usui essent, inposuerant in naves, 21, 27, 9. ut ante lucem - armatus eques frenatos instratosque teneret equos, 28, 14, 7; — subst.: instrata asinis III, Decken, Cato RR. 10, 3. u. ornamenta asinis instrata III, 11, 4. — 2) **hinbreiten, auf etw. breiten, anbringen, anlegen**, eig. u. übtr., mit *Dat.*: personae pallaeque repertor honestae Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis, Hor. AP. 278. illi alacres, pars arma locant, pars ardua celsis insternunt tabulata toris, VFlacc. 3, 463; — turbine quo sese caris instraverit audax ignibus Evadne, Stat. Theb. 12, 800; — *absol.*: turrim, compactis trabibus quam eduxerat ipse, subdideratque rotas pontesque instraverat altos, Virg. A. 12, 674. pontibus instratis coniunxit litora Xerxes, Poët. b. Ter. Maur. p. 2408. P.

instīgātio, ōnis, *f.*, die **Anstachelung, Anreizung**, rhetor.: amplificatio est res, quae per locum communem instigationis auditorum causa sumitur, AHer. 2, 30, 47. u. sonst im Plur.: novercalibus delenimentis instigationibusque corrupti, Gai. Dig. 5, 2, 4. quid aliud dicam quam miseros, qui praedonum suorum instigationibus parent, quos deos esse opinantur? Lact. Inst. div. 5, 19.

instīgātor, ōris, *m.*, der **Anstachler, Anreizer**, miscentur auxiliaribus galeis scutisque, nullo tribunorum centurionumve adhortante, sibi quique dux et inst., Tac. H. 1, 38. callido commento videris accusationis inst. fuisse, Papin. Dig. 3, 2, 20.

instīgātrix, īcis, *f.*, die **Anstachlerin**, nec deerat pars Galliarum, quae Rhenum accolit, easdem partes secuta ac tum acerrima inst. adversum Galbianos, Tac. H. 1, 51.

instīgātus, *abl.* u, *m.*, die **Anstachelung, Anhetzung**, si instigatu alterius fera damnum dederit, cessabit haec actio, Ulp. Dig. 9, 1, 1. §. 6.

instīgo, āvi, ātum, āre (W. στιγ στίζω steche, *Curtius* Grundz. I. p. 183), **anstacheln, anreizen, antreiben, aufstacheln, -hetzen**, v. Leb. u. Lebl., a) im guten Sinne, mit *Abl. instr.*: Tarchon fertur equo variisque instigat vocibus alas, Virg. A. 11, 730. nec non et Stilicho pugnam poscentia movit pleno castra gradu dictisque instigat euntes, Claud. BGet. 558. his aliisque increpando iuvenem instigat nec conquiescere ipsa potest, Liv. 1, 47, 6. cunctique sequentem instigant studiis resonatque fragoribus aether, Virg. A. 5, 227. intellexit - Senones Carnutesque conscientia facinoris instigari, Caes. BG. 5, 56, 1; — mit bloßem *Acc.*: non hercle ex re istius me instigasti, Ter. Phorm. 5, 7 (8), 76. scio te stimulis non egere: me tamen tui caritas evocat, ut currentem quoque instigem, sicut tu soles a me, Plin. Ep. 3, 7, 15; vires instigat alitque tempestiva quies, maior post otia virtus, Stat. Silv. 4, 4, 33. quis te dolore percitam instigat furor? Sen. Hipp. 1156. u. vgl. Thyest. 27. ut facilius iram iudicis vel instiget vel leniat, Tac. Or. 31. tunc audaciam acuit, libidinem irritat, iracundiam instigat, Sen. Ep. 1, 10, 2; — mit *Inf.*: stimuli subsunt, qui instigant laedere id ipsum, quod cumque est, rabies unde illaec germina surgunt, Lucr. 4, 1082; — sed parumne est, quod omnibus nunc nobis suscenset senex, ni instigemus etiam, *ut* nullus locus relinquatur preci? Ter. Phorm. 3, 3, 13; — *abs.*: haec precatus velut instigante dea et ipse collegae et exercitus virtutem aequavit, Liv. 10, 19, 18. loquar? incendam: taceam? instigem: purgem me? laterem lavem, Ter. Phorm. 3, 3, 13. age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga, Andr. 4, 2, 9. an tum eras consul, quum in Palatio mea domus ardebat, non casu aliquo, sed ignibus iniectis instigante te? Cic. Pis. 11, 26. ne coniuratio latius puniretur, instigante Tigidio per lati clavi honorem a praefecturae administratione summovit, Lamprid. Comod. 4. instigante etiam - magnitudine aeris alieni, Suet. Oth. 5. — b) im feindlichen Sinne: Romanos *in* Hannibalem et ipsos causam odii quaerentes instigabant, Liv. 33, 47, 3. canem ingentis magnitudinis catena trahit instigatque in Eumolpon, Petron. 95, 8; universa deinde - instincta in bellum Achaia, cuius pars magna eiusdem Metelli Macedonici virtute armisque fracta erat, maxime Corinthiis in arma cum gravibus etiam in Romanos contumeliis instigantibus, Vell. 1, 12, 1. magistra libidinum Neronis transgressa in Africam ad instigandum in arma Clodium Macrum cet., Tac. H. 1, 73. instigant nescios in furorem, Lact. Inst. div. 5, 21; in Italia milites populi R. *contra* rem publicam instigasti, Auct. BAfr. 54, 4; — mit bloß. *Acc.*: at comites rapidum solitis hortatibus agmen (canum) ignari instigant, Ov. M. 3, 242.

instillātio, ōnis, *f.*, das **Einträufeln**, canini lactis inst. sedat dolorem, Plin. 29, 6 (39), 133. ut ad radices inst. ipsa descendat, Pallad. 12, 10.

instillo, āvi, ātum, āre, 1) etw. **hinein-, ein-, darauf träufeln, in od. auf etw. träufeln**, a) eig.: merum nutrix faustos instillat *in* ignes, Ov. Her. 19, 153. quotiescumque cras-

sius medicamentum est, quam ut in aurem instillari possit, Cels. 6, 7, 1; — dentium doloribus - medetur canum qui rabie perierunt capitum cinis crematorum sine carnibus instillatus *per* aurem, Plin. 30, 3 (8), 21. u. vgl.: commodissimeque per strigilem instillatur (medicamentum), Cels. 6, 7, 1; — mit *Dat.*: haec quoque, nisi tamquam lumini oleum instilles, exstinguuntur senectute, Cic. Sen. 11, 36. cuius odorem olei nequeas perferre - cornu ipse bilibri caulibus instillat, aus- in-, Hor. Sat. 2, 2, 59. auribus quoque ex vino sucum brassicae tepidum instillari suadet, Plin. 20, 9 (33), 83. eius (hederae) acinos quinque tritos in rosaceo oleo calefactosque in cortice punici instillavit dentium dolori a contraria auri, 20, 10 (47), 77. instillatur et dolori aurium, 32, 4 (14), 35. testudinum sanguis instillatus cerebro capitis dolores sedat, §. 40; — *absol.* (so daß d. nähere Bestimmung aus dem Zusammenhang sich ergibt): ut vascula oris angusti superfusam humoris copiam respuunt, sensim autem influentibus vel etiam instillatis complentur, sic cet., Quint. 1, 2, 28. id nitrum ante per triduum instillata aqua teritur, Cels. 5, 18, 31. si iam deficiam suppressaque lingua palato vix instillato restituenda mero, nuntiet cet , Ov. Tr. 3, 3, 21. vina quoque instillat, F. 2, 579. hemina vini lenis instillatur, Cels. 5, 18, 36. instillato subinde passo, 5, 25, 3. invicem rosa et vinum instillatur, 6, 18, 8. invicem modo rosa modo passum instilletur, 6, 7, 1. Palladii guttas instillat olivi, Auct. Moret. 112. mel instillatur, Cels. 5, 18, 19. instillatusque subinde quam optimi mellis acetabulum, tum irini unguenti et rosae terni cyathi, 5, 24, 2. immaturae quoque uvae succus cum rosa instillatus adversus surditatem satis proficit, 6, 7, 8. mixtis his instillatur aut acetum aut cet., 5, 17, 2. murium cinis cum melle instillatus, Plin. 29, 6 (39), 134. senectus serpentium fervente testa usta instillatur rosaceo admixto, §. 137. — b) übtr., mit *Dat.*: praeceptum auriculis hoc instillare memento, Hor. Ep. 1, 8, 16; — *absol.*: praeter illa, quae a praecipientibus in commune dicuntur, aliqua instillavit ac tradidit, Sen. Ben. 6, 16, 6. ac mihi quidem illae apes non montem Hymettium thymi flore redolentem, sed Musarum Heliconios colles omni genere doctrinae florentes dearum instinctu depastae maximo ingenio (dem Plato) dulcissima summae eloquentiae instillasse videntur alimenta, VMax. 1, 6. Ext. 3. — 2) auf etw. träufeln, tropfenweise fallen, guttae, quae saxa adsidue instillant Caucasi, Cic. poët. Tusc. 2, 10, 25.

instĭmŭlātor, ōris, *m.*, der Anstachler, Aufhetzer, seditionis quidem inst. et concitator tu fuisti, Cic. Dom. 5, 11.

instĭmŭlo, (āvi), ātum, āre, anstacheln, aufhetzen, anreizen, antreiben, tabibus irritans Venerem Pleuronius Acmon instimulat verbis veteremque resuscitat iram, Ov. M. 14, 494. sic voce instimulans dextra dea concita saevam Eumenida incussit muris, Sil. 2, 543. Latias Saturnia bacchas instimulat fictis insidiosa sonis, Ov. F. 6, 507; — rursum instimulat ducitque faventes magnanimus Calydone satus, VFlacc. 3, 645. haec tibi principia, hinc rapidas dolor undique matres instimulat, 2, 134. hunc pudor, hunc nolo iam spes audentior hoste instimulat, 4, 284. quum falso parentes instimulati liberos suos testamento vel exheredant vel praetereunt, Marc. Dig. 5, 2, 3.

instinctor, ōris, *m.*, der Anstachler, Anstifter, Treverorum legatio illic opperiebatur acerrimo instinctore belli Iulio Valentio, Tac. H. 4, 68. u. so Amm. 21, 12, 20. nec deerat Ptolemaeus, iam et sceleris inst., Tac. H. 1, 22. inter quos erat Terentius dux - quoad vixerat acer dissensionum inst., Amm. 30, 1, 2.

instinctus, a, um, *Ptcp.*, s. instinguo.

instinctus, *acc.* um (Quint. decl.), gew. *abl.* u u. *pl.* ibus (Lact.), *m.*, der Anreiz, Antrieb, meist durch göttliche od. geheime Veranlassung, est enim vis et natura quaedam, quae quum observatis longo tempore significationibus tum aliquo instinctu inflatuque divino futura praenuntiat, Cic. Div. 1, 6, 12. cuius generis oracla etiam habenda sunt, non ea, quae aequatis sortibus ducuntur, sed illa, quae instinctu divino adflatuque funduntur, 1, 18, 34. ea (praesagitio) si exarsit acrius, furor appellatur, quum a corpore animus abstractus divino instinctu concitatur, 1, 31, 66. credo, non divino instinctu, sed lascivia esse provectos, Curt. 8, 36 (10), 15. mihi vero ne haec quidem notiora et illustriora carere vi divina videntur, ut ego aut poëtam grave plenumque carmen sine caelesti aliquo mentis instinctu putem fundere aut eloquentiam sine maiore quadam vi fluere, Cic. Tusc. 1, 26, 64. cum volgaria et solita contempsit instinctuque sacro surrexit excelsior (mens), tunc demum aliquid cecinit grandius ore mortali, Sen. Tranqu. an. 17. effervescente namque inpulsu et instinctu extraneo naturalis illa Gracchi vehementia indiguisse non, opinor, existimanda est, Gell. 1, 11, 14; — populus R. ad vindicandum libertatis ac pudicitiae decus quodam quasi instinctu deorum concitatus regem repente destitit, Flor. 1, 3 (9), 1. ac mihi quidem illae apes - Musarum Heliconios colles omni genere doctrinae virentes dearum instinctu depastae maximo ingenio dulcissima summae eloquentiae instillasse videntur alimenta, VMax. 1, 6. Ext. 3. quae (vaticinia) vi atque instinctu eius dei in eo agro fieri solita essent, Gell. 16, 17, 1. instinctibus daemonum populus dei discissus est, Lact. Inst. div. 4, 30; — instinctu videbatur futura praedicere, Curt. 8, 22 (6), 16. quod species ipsa carminum docet, non impetu et instinctu nec ore uno fluens, Tac. A. 14, 16. multa fecimus sponte, plura instinctu quodam et imperio, Plin. Pan. 73, 2. excitare partium fortunam furore quodam et instinctu flagrabant, Tac. H. 2, 46; — allgemein: instinctu vaticinantium, Suet. Vesp. 7. instinctu decurionum, qui cet., Tac. H. 1, 70. u. so: alcjs., Curt. 3, 20 (8), 15. 10, 25 (8), 6. 10, 29 (9), 16. AVict. Vir. ill. 81, 4. Quint. decl. 4, 19; auch .. age, par proferamus aequali iugo virtutis honorumque socie-

tate iunctum, instinctu autem aemulationis animo dissidens, VMax. 2, 9, 6.

instinguo, stinxi (nur b. Tertull.), instinctum, instinguĕre, anstacheln, anreizen, antreiben, anfeuern, ergreifen, begeistern, aber auch: erbittern, als Verb. fin. nur: glorificat deum Maria, Christus intus instinxerat, Tert. an. 26; sonst nur im *Ptcp.* instinctus, zunächst auf göttliche od. geheime Veranlassung, mit *Abl. instr.*: quae tum cecinerit divino spiritu instinctus, Liv. 5, 15, 10. instinctis divino spiritu vatibus, Quint. 12, 10, 24. non hominis ingenio, sed quodam Delphico oraculo instinctus, 10, 1, 81. verba refert nullo confusae murmure vocis instinctam sacro mentem testata furore, Lucan. 5, 149; — repentino impetu mentis *in* sacros dei ululatus instinctus (exercitus) cum stupore regis sine noxa discurrit, Justin. 12, 7, 8; — *abs.*: sic duces, sic proximi militum instincti sunt, Curt. 4, 52 (14), 8. vixdum finierat Maternus concitatus et velut instinctus, Tac. Or. 14; — allgemein mit *Abl. instr.*: classico instincti, Quint. 2, 11, 4. vinolenti adolescentes tibiarum etiam cantu, ut fit, instincti, Cic. de suis cons. frg. 2. p. 302. his vocibus instincta plebes, Liv. 6, 14, 9. his vocibus instinctos exercitus propriae quoque causae stimulabant, Tac. A. 2, 46. his inter se vocibus instinctos flammavēre insuper adlatae a Vespasiano litterae, H. 4, 24. his atque talibus invicem instincti, Agr. 16. talibus instinctus, Ov. F. 6, 597. incussit suavem mi in pectus amorem musarum, quo nunc instinctus mente vigenti avia Pieridum peragro loca, Lucr. 1, 924. praeceptores ipsos non idem mentis ac spiritus in dicendo posse concipere singulis tantum praesentibus, quod illa celebritate audientium instinctos, Quint. 1, 2, 29. insignis tutelae nimietate instinctus atque inflammatus, Apul. M. 9, 18. universa civitas Atheniensium iniquissimo ac truculentissimo errore instincta, VMax. 3, 8. Ext. 3. his muliebribus instinctus furiis Tarquinius circumire et prensare minorum maxime gentium patres, Liv. 1, 47, 7. nefario quodam furore et audacia instinctus, Cic. II. Verr. 5, 72, 188. iste metus furore instinctus, Dom. 55, 141. adrogantia instincti, VMax. 1, 5. Ext. 1. qua maxime iniuria instinctus, Suet. Caes. 19. instinctus strage suorum, Sil. 4, 230. u. v. Thieren: venere instincti quam magna gerunt grege pro toto bella iuvenci! Sen. Hipp. 340. nec segnius belua instincta rabie non saucia invehebatur ordinibus, Curt. 8, 50 (14), 33; — instincta *in* bellum Achaia, Vell. 1, 12, 1; — *absol.*: instincti glomerant gressus, Sil. 12, 518. instincti pectora Poeni, 8, 242. u. vgl. 15, 135. instinctos ruentesque ita disposuit, Tac. Agr. 35.

instīpo, āre, hineinstopfen, eng aneinanderreiben, zusammenstellen, ficus veteres contritae naribus instipantur, MEmp. 10. post quatriduum in culleum (cuneum, P.) componito (amphoras) et instipato, Cato RR. 113.

instĭpŭlor, ātus sum, āri, sich geloben lassen, cedo quicum habeam iudicem, ni dolo malo instipulatus sis nive etiamdum [hau] siem quinque et viginti annos natus, Plaud. Rud. 5, 3, 24.

instĭta, ae, *f.*, die Falbel od. der Besatz an der oberen Tunica od. der Stola verheiratheter Römischer Frauen, este procul, vittae tenues, insigne pudoris, quaeque tegis medios instita longa pedes, Ov. AA. 1, 31. sunt qui nolint tetigisse nisi illas, quarum subsuta talos tegat instita veste, Hor. Sat. 1, 2, 28. nihil hic nisi lege remissum luditur: in nostris instita nulla iocis, Ov. AA. 2, 600; überh. Binde, Gurt, candida pampineo subnectitur instita filo, crine latent humeri, Stat. Theb. 7, 654. duas institas ancilla protulit de sinu alteraque pedes nostros alligavit, altera manus, Petron. 20, 3. ventrem constringere instita longa, Scrib. Comp. 133. imperavi Gitoni, ut raptim grabatum subiret annecteretque pedes et manus institis, quibus sponda culcitam ferebat, Petron. 97, 4.

instĭtio, ōnis, *f.*, das Stillstehen, der Stillstand, qui errantium stellarum cursus, praegressiones, institiones notavit, Cic. Tusc. 1, 25, 62.

instĭtor, ōris, *m.*, der Klein-, Detailverkäufer, Hausirer, sei es daß er über ein Geschäft gesetzt ist od. mit Waaren hausiren geht, 1) eig., vgl.: institor appellatus est ex eo, quod negotio gerendo instet: nec multum facit, tabernae sit praepositus an cuilibet alii negotiationi, Ulp. Dig. 14, 3, 3. und: quicumque igitur negotio praepositus sit, institor recte appellabitur, 14, 3, 5. u. sed etiam eos institores dicendos placuit, quibus vestiarii vel lintearii dant vestem circumferendam et distrahendam, quos vulgo circitores appellamus, ebendas. §. 4. u. vgl. §. 5 sqq.; — mit *Genit. obj.*: patrem lanium fuisse ferunt, ipsum institorem mercis filioque hoc ipso in servilia eius artis ministeria usum, Liv. 22, 25, 19. institores delicatarum mercium iuventus corrupta locupletat, Sen. Ben. 6, 38, 3. cede, Palaemon, et patere inde aliquid decrescere, non aliter quam institor hibernae tegetis niveique cadurci, Inv. 7, 219. anus et aruspices et hariolos et institores gemmarum sericarumque vestium si intromiseris, periculum pudicitiae est: si prohibueris, suspicionis iniuria, Sen. frg. 52. quid ego de commentariis infinitis, quid de innumerabilibus chirographis loquar? quorum etiam institores sunt, qui ea tamquam gladiatorum libellos palam venditent, Cic. Phil. 2, 38, 97. quam sanctam igitur in civitate nostra pudicitiam fuisse existimare debemus, in qua etiam institores libidinis tam severos etiam vindices evasisse animadvertimus? VMax. 6, 1, 6. u. vgl. noch subj.: libarii varias exclamationes et botularium et crustularium et omnes popinarum institores mercem sua quadam et insignita modulatione vendentes, Plin. Ep. 6, 4, 2 (56); — *absol.*: seu vocat institor seu navis Hispanae magister dedecorum pretiosus emptor, Hor. Od. 3, 6, 30. dedi satis superque poenarum tibi, amata nautis multum et institoribus, Epod. 17, 19. maximum inde institorum et lixarum numerum-abisse, VMax. 2, 7, 1. pisces calamo praedabor et ibo mundus demissis institor in tunicis, Prop. 5 (4), 2, 37. institor ad dominam veniet discinctus emacem, Ov. AA. 1, 421. habet institores aqua et anno-

nam, Sen. NQ. 4, 13, 8. quidquid se Tigris ab Aemo dividit, hoc certa proponit merce locandum institor imperii, Claud. in Eutr. 1, 196. abstulerat totam temerarius institor urbem inque suo nullum limine limen erat, Mart. 7, 61, 1. — 2) übtr. von dem der etw. auskramt, zur Schau stellt, velut institor quidam eloquentiae, Quint. 8, 3, 12. commoveaturne quisquam eius fortuna, quem tumidum ac sui iactantem et ambitiosum institorem eloquentiae in ancipiti sorte videat? 11, 1, 50. potest in penetralibus suis ostendi (philosophia), si modo non institorem, sed antistitem nancta est, Sen. Ep. 5, 12, 15 (52).

institōrius, a, um, den Klein-, Detailverkauf betreffend, quae (virgo) institorias exercet artes, Hieron. in Helv. n. 21. inst. actio od. formula, Dig. 14, 3. tit. Gai. Inst. 4, 71. u. bloß institoria, Ulp. Dig. 14, 3, 5. §. 10 u. öft.; dav. institorium, ii, *n.*, der Klein-, Detailverkauf, dispositae per litora et ripas deversoriae tabernae parabantur insignes ganea et matronarum institorio copas imitantium atque hinc inde hortantium ut appelleret, Suet. Ner. 27.

instĭtuo, stĭtui, stĭtūtum, stĭtuĕre, hineinstellen, -setzen, einsetzen, hinstellen, -setzen, aufstellen, 1) eig., a) im Allg.: arborem ab ipso institutam elanguisse, Suet. Galb. 1. utinam Salonae possetis visere olera nostris manibus instituta, AVict. Ep. 39, 6. ut si segetes instituas, Varr. RR. 1, 37, 5; vestigia nuda sinistri instituēre pedis, Virg. A. 7, 689. — b) insbes. α) Bau- u. andere Werke aufstellen, errichten, gründen, herrichten, in Stand setzen, rüsten, Valeriam venit, partem quondam Pannoniae, sed ad honorem Valeriae, Diocletiani filiae et institutam et ita cognominatam, Amm. 19, 11, 4. oppida - instituēre non pauca, 15, 9, 7. Ctesiphon, quam Vardanes priscis temporibus instituit, 23, 6, 23. ille tibi cultusque deûm delubraque genti instituet, VFlacc. 1, 16. de marmore templum instituam festosque dies de nomine Phoebi, Virg. A. 6, 69. hic pro nubivago gratus pia templa meatu instituit Phoebo, Sil. 12, 102. circum humiles aras ignotaque numina divûm instituit, VFlacc. 3, 427. Romae aliquantum moratur moenium gratia, quae instituit, dedicandorum, AVict. Caes. 29, 1. institutas turres, testudines munitionesque hostium admiratur, Caes. BG. 5, 52, 2. voluntarius ductus exercitus Veios non amissa modo restituit opera sed nova etiam instituit, Liv. 5, 7, 13. eius munitionis, quae ab Romanis instituebatur, circuitus XI milia passuum tenebat, Caes. BG. 7, 69, 6. postero de munitiones institutas Caesar parat perficere, BC. 1, 83, 4. institutae fossae, 3, 46, 5. Sugambri ex eo tempore, quo pons institui coeptus est, - finibus suis excesserant, BG. 4, 18, 4. u. so: pontem, BC. 1, 54, 4. instituere toros mediisque tapetibus ipsum accipiunt circumque iacent, VFlacc. 4, 487. duro concordes cespite mensas instituunt, Lucan. 4, 197. u. so Sil. 15, 272; ipsa mihi puppim Iovis optima proles instituit, dedit et socios Saturnia reges, VFlacc. 4, 542. Labieno scribit, ut quam plurimas posset naves instituat, Caes. BG. 5, 11, 4. in rubro mari classem instituit, Eutr. 8, 3; multae praeustae sudes, magnus muralium pilorum numerus instituitur, Caes. BG. 5, 40, 6. — β) Imdn. aufstellen, einsetzen, militär.: remiges ex provincia institui, nautas gubernatoresque comparari iubet, 3, 9, 1. Catilina ex omni copia, quam et ipse adduxerat et Manlius habuerat, duas legiones instituit, Sall. C. 56, 1. duplici acie instituta -, quid hostes consilii caperent, exspectabat, Caes. BG. 3, 24, 1; — juristisch: qui esset secundum postumum et natum et mortuum heres institutus, Cic. dOr. 1, 39, 180. u. so: heredem, Quint. 8, 5, 17. 3, 6, 97. Justin. 7, 2, 5. Auct. de orig. gent. R. 19, 1. coheredem alci., Suet. Claud. 1. qui me quum tutorem tum etiam secundum heredem instituerit, Cic. Fam. 13, 61. populum R. tutorem instituere - illorum orbitati, dOr. 1, 53, 228; instituit accusatores, instruit testes, Cluent. 6, 18; — velim tabellarios instituatis certos, ut cotidie aliquas a vobis litteras accipiam, Fam. 14, 18. qui (praedones) quum hostes communes sint omnium, tamen aliquos sibi instituunt amicos, II. Verr. 4, 9, 21.

2) übtr. a) im Allg., wohin stellen, setzen, bringen, aufstellen, recordatus multum sum et diu cogitavi argumentaque *in* pectus multa institui, Plaut. Most. 1, 2, 1. quemquamne hominem in animum instituere aut sibi parare quod sit carius quam ipse est sibi? Ter. Ad. 1, 1, 13; — exemplum, quale libidinis vir Perses in muliere Samia instituere ausus dicitur primus, Quint. 3, 7, 21; — ita sum inritatus, animum ut nequeam *ad* cogitandum instituere, Ter. Phorm. 2, 1, 10; — mit bloß. *Acc.*: iusiurandum neque sanctius sibi neque crebrius instituit, quam per Augustum, Suet. Claud. 11. in colligendo probandoque quae instituerant (Stoici), plurimum valuerunt, Quint. 10, 1, 84.

b) insbes. α) festsetzen, bestimmen, beschließen, anordnen, *alqd.* (alci.): nam cui quod agat institutum'st, nullo [quasi] negotio id agit, id studet, Enn. trag. 254. durum vobis iter et grave caeli institui, VFlacc. 1, 565. hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus instituit, Virg. A. 6, 142. sumptum muneribus gladiatoriis instituit, Capitol. Anton. P. 12. ut illa servante orientalis fines imperii ipse securius quae instituerat perpetraret, Treb. Poll. trig. tyr. 30; — mit *Inf.*: hic dies festus corticem adstrictum pice demovebit amphorae fumum bibere institutae consule Tullo, Hor. Od. 3, 8, 9. beneficia in volgus cum largiri institueris, perdenda sunt multa, ut semel ponas bene, Poët. b. Sen. Ben. 1, 2. nardi florem - cum facere instituas, Lucr. 2, 848. Aufilena, bonae semper laudantur amicae accipiunt pretium, quae facere instituunt, Catull. 110, 2. apud quam (aram) sacrificare instituerat, Nep. Hann. 2, 4. tempus eius interficiendi quaerere instituerunt, Alc. 5, 1. sibique instituit consilia sortiri semenstria, Suet. Aug. 35; — tribuni plebi aediles quaestores nulli erant: institutum est *ut* fierent, Liv. 4, 4, 3; — mit *Relat.*: maiores nostri, quae liberos suos discere et quos in ludos itare vellent, instituerunt, Suet. Rhet. 1; —

abs.: concilio Galliae primo vere, ut instituerat, indicto, Caes. BG. 6, 3, 4. u. so 6, 44, 3.

β) v. Einrichtungen, Gebräuchen, Sitten u. dgl., **einrichten, in's Leben treten lassen, in's Werk setzen, einführen, gründen, veranstalten, stiften, einleiten, anstellen, vornehmen, beginnen,** mit bloß. *Acc.*, relig.: nostri maiores velut bene multa instituēre, optime a frigore fecēre summo septem Saturnalia, Mumm. 2. quum multa divinitus - a maioribus nostris inventa atque instituta sunt, tum nihil praeclarius quam cet., Cic. Dom. 1, 1. ut tum primum arae Paci publice sint factae eique deae pulvinar sit institutum, Nep. Timoth. 2, 2. his consulibus aedes Saturno dedicatae, Saturnalia institutus festus dies, Liv. 2, 21, 2. ferias Latinas primus instituit, AVict. Vir. ill. 8, 2. ludos Romanos instituit, Eutr. 1, 6. instituit sacros celebri certamine ludos, Ov. M. 1, 446. magnoque favore victores ludos instituēre novos, F. 5, 291. is eos ludos mercatumque instituit ante cet., Vell. 1, 8, 1. ludi quoque scenici - inter alia caelestis irae placamina instituti dicuntur, Liv. 7, 2, 3; inferias his publice instituit, Suet. Cal. 15; celebrabat et in Albano quot annis quinquatria Minervae, cui collegium instituerat, Dom. 4; — polit. u. jurist.: de civitatibus instituendis, Cic. dOr. 1, 19, 86. multa sub eo - coërcita nec minus instituta, Suet. Ner. 16. hoc timent homines, hoc laborant, hoc institui atque adeo institutum referri ac renovari moleste ferunt, Cic. DiC. 21, 68. ea te instituere, quae sequantur alii, Fam. 13, 48. nunc ea quae a me perfecta quaeque instituta sint, cognosce, 3, 10, 11. adeo illic bene instituta non temporum necessitate, sed recte faciendi consuetudine servantur, Justin. 43, 4, 12. cuius rei si exemplum non haberemus, tamen libertatis causa institui et posteris tradi pulcherrimum iudicarem, Caes. BG. 7, 77, 13. hic tibi gravissimus auctor ad instituendam, fidelissimus socius ad comparandam, fortissimus adiutor ad rem perficiendam fuit, Cic. Dom. 12, 30. opera consummare, quae instituerat, Suet. Caes. 30. de legibus instituendis, Cic. dOr. 1, 13, 58. u. so: leges, Justin. 3, 2, 7. censum enim instituit, rem saluberrimam tanto futuro imperio, Liv. 1, 42, 5. quem ordinem interrogandi sententiam consul kal. ianuar. instituisset, eum toto anno conservaret, Suet. Caes. 21. qui instituta divisione praediorum nominatisque coloniis agros amiserant, Vell. 2, 74, 2. quum aliquis sumptus instituit eos, qui antea non erant instituti, Cic. Flacc. 14, 33. vectigalia magna instituit ex ferrariis argentariisque, Liv. 34, 21, 7. aerarium militum cum vectigalibus novis instituit, Suet. Aug. 49. peregrinarum mercium portoria instituit, Caes. 43. Fonteio non in Gallia primum venisse in mentem, ut portorium vini institueret, Cic. Font. 9, 19 (4, 9). rhetoribus, grammaticis - salaria instituit, Lamprid. Alex. Sev. 44. cursum fiscalem instituit, Spart. Hadr. 7; — qui magistratus (aedil. curul.) multis annis post decemviros institutus est, Cic. Att. 6, 1, 8. libertatem et consulatum L. Brutus instituit, Tac. A. 1, 1. u. vgl. Claud. Laud. Stil. 2, 325. novum officium instituit, Suet. Tib. 42. monumentum meae famae et factis ibique regnum magnum instituam, Plaut Rud. 4, 2, 30. certamen honori suo institutum, Suet. Aug. 98. u. quinquennale certamen inst., Ner. 12. Dom. 4. auxilio vos, Campani, dignos censet senatus, sed ita vobiscum amicitiam institui par est, ne qua vetustior amicitia ac societas violetur, Liv. 7, 31, 2. u. so 34, 32, 3. 36, 6, 4; — dementiae quoque iudicia aut propter id quod factum est, aut propter id quod adhuc fieri vel non fieri potest, instituuntur, Quint. 7, 4, 29. tu actionem instituis, ille aciem instruit, Cic. Mur. 9, 22. quum rem (deine Vertheidigung) aliter institutam offendissem ac mihi placuisset, si adfuissem, Fam. 5, 17, 2. in re quaestionem instituamus an in scripto, Quint. 7, 1, 13. vides poenam illam a te in alium institutam in te ipsum esse conversam, Cic. Dom. 48, 126; — militär.: in re militari et commutavit multa et instituit, Suet. Aug. 24. inde patres centum denos secrevit in orbes Romulus hastatos instituitque decem, Ov. F. 3, 127. stipendiaque instituit et imaginariae militiae genus, Suet. Claud. 25. cohors ad custodiam corporis instituta, Galb. 12. ut instituta ratio et consuetudo exercitus Romani postulabat, Caes. BG. 6, 34, 6. in praesentia similem rationem operis instituit, BC. 1, 42, 1. ex integro bellum instituit, Justin. 2, 15, 17. sive illud triumphus fuit ab eo primum institutus, sive bacchantium lusus, Curt. 9, 42 (10), 24; — gewerblich u. kaufmännisch: quem deinde (agrum) velimus autumno instituere, Col. 11, 3, 11. plantaria instituunt, Plin. 13, 4 (8), 37. exhedria quaedam mihi nova sunt instituta in porticu Tusculani, Cic. Fam. 7, 23, 3. officinis armorum institutis, Nep. Ages. 3, 2. instituit officinam (emblamatum) Syracusis in regia maximam, Cic. II. Verr. 4, 24, 54. instituit mercaturam, Masur. Sabin. b. Macrob. Sat. 3, 6, 11. a senatu petiit, ut sibi instituere nundinas in agris suis permitteretur, Plin. Ep. 5, 4, 1. quid hic victor non audebit, qui - falsas leges C. Caesaris nomine et falsa decreta in aes incidenda et in Capitolio figenda curaverit earumque rerum omnium domesticum mercatum instituerit? Cic. Phil. 3, 12, 30. metalla etiam et vetera intermissa recoluit et nova multis locis instituit, Liv. 39, 24, 2. nulla domus in Sicilia locuples fuit, ubi iste non textrinum instituerit, Cic. II. Verr. 4, 26, 58. amphora coepit institui: currente rota cur urceus exit? Hor. AP. 22. aquarum moduli aut ad digitorum aut ad unciarum mensuram instituti sunt, Frontin. Aquaed. 24. cupidus eius generis boves in Graecia instituendi, Auct. de or. gent. R. 7, 1. novicium mihi quaestum institui non malum, Plaut. Most. 3, 2, 93. qui ab adolescente quaestum sibi instituisset sine impendio, Cic. Quinct. 3, 12. pecuniae, inquit, cupiditas haec tropica instituit, Petron. 88, 2. quid attinet codicem instituere, conscribere, ordinem conservare, memoriae tradere litterarum vetustatem? Cic. QRosc. 2, 6; — überh. im Privatleben: rumpat et serpens iter institutum, Hor. Od. 3, 27, 5. id negotium institutum'st:

non datur cessatio, Plaut. Poen. 4, 2, 103. Matutine pater, seu lane libentius audis, unde homines operum primos vitaeque labores instituunt, Hor. Sat. 1, 6, 20. sub ramis deponunt arboris altae instituuntque dapes, Virg. A. 7, 108. intermissum olim convivium sollemniter instituit, Justin. 12, 13, 6. convivia instituit iucunda magis, quam profusa, Suet. Tit. 7; — sapienter vitam instituit, Ter. Andr. 1, 1, 40. ita ab adulescentia vitam instituisse, ut omnia bona in spe haberet, Sall. C. 31, 7. genus vitae civile admodum instituit, Suet. Tib. 11. quaedam etiam ad usum communis vitae instituta tum utilia et necessaria, tum perniciosa et supervacanea ostendere, Rhet. 1. faciem quotidie rasitare ac pane madido linere consuetum idque instituisse a prima lanugine, Oth. 12. iniquam legem, iudices, et miseram condicionem instituet periculis hominum, si existimabit cet., Cic. Mur. 28, 60. ut instituto ordinatio conservetur, Oecon. frg. 12. p. 264. cuncta denique ut in familia bene instituta in officio erunt, Quint. 10, 3, 9. a quibus civitatum mores sunt instituti, 1, 2, 2; — literarisch: Cleo - sermonem cum admiratione laudum eius instituit, Curt. 8, 18 (5), 10. de conditionibus inter se agunt longiorque consulto ab Ambiorige instituitur sermo, Caes. BG. 5, 37, 2. quum mihi sermo cum hoc Crasso multis audientibus esset institutus, Cic. dOr. 2, 73, 296. u. so QFratr. 3, 5 et 6, 1. Tusc. 2, 4, 10. Quint. 2, 4, 15. Vopisc. Aurelian. 1. audi igitur, inquit, Luci: tecum enim mihi instituenda oratio est, Cic. Fin. 5, 29, 86. u. so Inv. 1, 31, 51. operi, quod instituimus, necessaria, Quint. pr. 21. u. so Ep. ad Tryph. 1. nihil est enim quod ad artem redigi possit, nisi ille prius, qui illa tenet, quorum artem instituere vult, habet illam scientiam, ut ex iis rebus, quarum ars nondum sit, artem efficere possit, Cic. dOr. 1, 41, 186. historia vero nec institui potest nisi praeparato otio nec exiguo tempore absolvi et ego animi pendere soleo, quum semel quid orsus sum, si traducor alio, neque tam facile interrupta contexo quam absolvo instituta, Cic. Leg. 1, 3, 9. ardeo studio historiae - quae quidem nec institui nec effici potest sine tua ope, Att. 16, 13[c], 2. u. vgl. Fam. 5, 12, 2. tu interea non cessabis et ea, quae habes instituta, perpolies nosque diliges, §. 10. u. vgl. Div. 2, 2, 6 vel retinuisse vel instituisse et ipsos quaedam genera institutionum ad eloquentiam praeparandam, Suet. Gr. 4. hoc exercitationis genus ita instituendum est, Quint. 10, 6, 5. qui novum genus disciplinae instituerunt, Suet. Rhet. 1. Germanicum Aug. ab institutis studiis deflexit cura terrarum, Quint. 10, 1, 91. cum Zenone - Arcesilas sibi omne certamen instituit, Cic. Acad. 1, 12, 43. haec dixi brevius, quam si hac de re una disputarem -, longius autem quam instituta ratio postulabat, Or. 49, 162. u. vgl. ND. 1, 37, 104. ut institutum ordinem sequar, Quint. 1, 5, 55; reges, qui bibliothecas magno certamine instituere, Plin. 35, 2 (2), 10. severe institutae scholae, Quint. 2, 2, 10. propria auditoria instituit, Suet. Rhet. 6; — in allen diesen Beziehungen auch mit *Infinitiv.*: Lares ornari bis anno instituit, Suet. Aug. 31; — instituit referre de religione, Cic. Fam. 1, 1, 2. instituerant civitates - coronas ad ipsum mittere, Suet. Ner. 22. primus C. Caesarem adorare ut deum instituit, Vit. 2. u. vgl. Amm. 15, 5, 18. frumentum plebi dari instituebat, Vell. 2, 6, 3; — oppugnare instituit (oppidum) idque biduo circumvallavit, Caes. BG. 7, 11, 1. u. so 7, 12, 1. Liv. 28, 46, 11. pro magnitudine periculi bellum parare et maxime ea, quae ad usum navium pertinent, providere instituunt, Caes. BG. 3, 9, 3. laborantibus iam suis Germanos equites - submittit, quos ab initio habere secum instituerat, 7, 13, 1. delectum tota provincia habere instituit, 7, 1, 1; — freto divisi ab Hispania mutare res inter se instituerant, Sall. J. 18, 9. theatrum facere instituit, Vell. 1, 15, 3; — si perget laedere, ita ut facere instituit, Ter. Eun. prol. 19. quae prima instituit teneros convellere fetus, militia fuerat digna perire sua, Ov. Am. 2, 14, 5. qui L. Iulium - ceterosque pari fortuna perculsos instituerit tueri, Nep. Att. 11, 2; — unde et producere ipsos, qui periclitentur, squalidos atque deformes et liberos eorum ac parentes institutum, Quint. 6, 1, 30. bene ac sapienter - maiores instituerunt ut rerum agendarum ita dicendi initium a precationibus capere, Plin. Pan. 1, 1. instituit recitare omnia, Suet. Aug. 84. ut dicere instituoram, Tac. Or. 35. materias apud Graecos dicere circa Demetrium Phalerea institutum, Quint. 2, 4, 41. M. Catonem Censorium illum memoremus, qui eam (agricolationem) Latine loqui primus instituit, Col. 1, 1, 12. curam dicendi inde coepisse, quod accuratius loqui - instituerint, Quint. 3, 2, 2. quaeso, ut me, iudices, sicut facere instituistis, benigne attenteque audiatis, Cic. Cluent. 3, 8. libellos - componere instituit, Suet. Gr. 21. senex historias scribere instituit, Nep. Cato 3, 3. ut primum Velia navigare coepi, instituo Topica Aristotelea conscribere, Cic. Fam. 7, 19. quum instituissem ad te scribere calamumque sumpsissem, Att. 6, 8, 1. instituenti mihi - eum sermonem referre et mandare huic tertio libro cet., dOr. 3, 1, 1. Thucydides - primus instituit dilatare verbis et mollioribus numeris explere sententias, Or. 13, 40. recentiores instituerunt Graecis nominibus Graecas declinationes dare, Quint. 1, 5, 63. narrationem ante probationes ponere institutum est, 4, 2, 86. u. vgl. pr. 13; — mit *ut* u. *Conj.* od. bloßem *Conj.*: primus omnium instituit, ut tam senatus quam populi diurna acta confierent et publicarentur, Suet. Caes. 20. instituitque, ut illas (regiones) annui magistratus sortito tuerentur, Aug. 30. ante omnia instituit, ut e libertorum defunctorum bonis pro semisse dextans ei cogeretur, Ner. 32. instituit, quotannis in demortuorum locum ex iis, qui recensi non essent, subsortitio a praetore fieret, Caes. 41; — instituitque, ut candentibus iuglandium putaminibus barbam sibi et capillum adurerent, Cic. Tusc. 5, 20, 58; — qui mos quum a posterioribus non esset retentus, Arcesilas eum revocavit instituitque, ut ii, qui se audire vellent,

non de se quaererent, sed ipsi dicerent quid sentirent, Fin. 2, 1, 2. multa incommoda consequi, si instituatur, ut ab scripto recedatur, Inv. 2, 44, 128; — mit *quod*: male instituisse Graecos, quod tropaeis regum dumtaxat nomina inscriberent, Curt. 8, 4 (1), 29; — *absol.* (so daß d. Object aus dem Zusammenhang zu ergänzen ist): petam hinc unde a primo institui: is si dat, sat est: si ab eo fiet, tum hunc adoriar hospitem, Ter. Phorm. 4, 2, 14. ut - neque in sestertio centies affluentius vixerit, quam instituerat, Nep. Att. 14, 2. si tam in gerendo bello consiliis eius parere voluisset, quam in suscipiendo instituerat, Hann. 8, 3. tu vero, inquit, Antoni, perge ut instituisti, Cic. dOr. 2, 28, 124. si diligentiam quam instituisti adhibueris, Fam. 16, 20.

Dah. *PSubst.* **institutum**, i, *n.*, die **Einrichtung, Verfassung, das Herkommen, Verfahren, der Brauch**, vgl. zunächst folgende Stellen mit synon. Begriffen: hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt, Caes. BG. 1, 1, 2. duo potentissimi Graeciae populi institutis Solonis et Lycurgi legibus pares ex aemulatione virium in bellum ruebant, Justin. 3, 2, 4. bene iuris publici leges atque instituta cognoverat, Cic. Brut. 77, 269. quem tu adolescentulus perculisti ignarum legum, haesitantem in maiorum institutis, rudem in iure civili, dOr. 1, 10, 40. qui eius civitatis, in qua in principum numero vultis esse, non leges, non instituta, non mores, non iura noritis, Pis. 13, 30. more institutoque maiorum, Mur. 1, 1. more et instituto, Quinct. 20, 63. Pharnaces aciem instruxit suo more atque instituto, Auct. BAl. 37, 3. puto te nunc existimare me nunc oblitum consuetudinis et instituti mei rarius ad te scribere quam solebam, Cic. Att. 4, 18, 1. cuius consuetudinis atque instituti patres maioresque nostros non poenitebat, DiC. 21, 69. vetere consuetudine institutoque maiorum, 2, 5. mulier - tui dissimilis vita instituto que meretricio, Cael. 20, 50. nunc singularum gentium instituta ritusque, quatenus differant, - expediam, Tac. G. 27. prima ab infantia instituta et cultum Armeniorum aemulatus, A. 2, 56; — ferner neben *Attribut.*: qui a suis tribulibus vetere instituto subsequebantur, Cic. Mur. 34, 72. u. so Tac. H. 1, 54. 4, 12. vetere quodam Alexandrini exercitus instituto, Caes. BC. 3, 110, 5. ex vetere inst., Suet. Aug. 98. prisco inst. propinquis coram de capite famaque coniugis cognovit et insontem nuntiavit, Tac. A. 13, 32. de institutis antiquis, Ueberschr. d. VMax. 2, 1. Curionis, etsi pupillus relictus est, patrio fuisse instituto puro sermone adsuefactam domum, Cic. Brut. 59, 213. neque illis superbia obstabat, quo minus aliena instituta, si modo proba erant, imitarentur, Sall. C. 51, 37. ut militare inst. servaretur, Caes. BC. 3, 75, 2. inst. autem uniforme omni imperio tenuit: vigilare de nocte cet., AVict. Epit. 9, 15; eoque me minus instituti mei poenitet, Cic. ND. 1, 4, 8. non putavi esse alienum institutis meis haec ad te scribere, Fam. 5, 17, 1. proximo die instituto suo Caesar e castris utrisque copias suas educit, Caes. BG. 1, 50, 1. ne aut regem amicum inhonoratum dimitteretis, aut decederetis instituto vestro, Liv. 37, 54, 9. cum cives eius eodem uterentur instituto, Nep. praef. 4. nec solum in Papinio fuit hac abstinentia: tenuit hoc institutum in turibulis omnibus, quaecumque in Sicilia fuerunt, Cic. II. Verr. 4, 21, 46; — ob. mit *Genit. subj.*: militiae custos ad veterum instituta severissimus, AVict. Epit. 41, 9. diversus a veterum instituto per cultum et munditias, Tac. A. 3, 30. fuitque urbs per illos dies, quamquam maesta facie, veterum institutis similis, 4, 63. ubi illa veterum instituta, propositam toro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina et laudationes, et lacrimas vel doloris imitamenta? 3, 5. omnia maiorum institutis iudicari, Nep. praef. 3. si institutis patriae paruisset, Ages. 4, 3. ex quo augurum institutis in parentis eum loco colere debebam, Cic. Brut. 1, 1. instituta Parthorum sumit, Tac. A. 6, 32. instituto Caesaris semper duae legiones pro castris excubabant, Caes. BG. 7, 24, 5; dagegen *obj.*: tractatis religionibus placitum instituto flaminum nihil demutari, Tac. A. 4, 16; sunt alia etiam genera definitionum, sed ad huius libri institutum illa nihil pertinent, Cic. Top. 6, 28; — *absol.*: eodem anno ab Latinis Hernicisque res repetitae quaesitumque, cur per eos annos militem ex instituto non dedissent, Liv. 6, 10, 6. u. so 42, 24, 10. 42, 26, 5. 45, 13, 8. eo institutum manet, ut cet., 7, 2, 12. afferunt laudem instituta auctoribus, Quint. 3, 7, 18.

γ) von geistiger Erziehung, **bilden, unterrichten, unterweisen, abrichten**, mit *Abl. instr.* u. *Adv.*: a quibus et quo quisque modo sit institutus, Quint. 5, 10, 25. sic illum (Eucherium) dura parentis (Stilichonis) instituit pietas in se vel pignora parci, Claud. VI. Cons. Hon. 654. haec est igitur tua disciplina? sic tu instituis adolescentes? Cic. Cael. 17, 39. sic institui pueros, Quint. 1, 10, 18. nos ita a maioribus instituti atque imbuti sumus, ut omnia consilia atque facta ad dignitatem atque ad virtutem referremus, Cic. Phil. 10, 10, 20. Masinissa nos ita instituit, - ne quem coleremus nisi populum R., Sall. J. 14, 18. filiam et neptes ita instituit, ut cet., Suet. Aug. 64. ita Helvetios a maioribus institutos esse, ut obsides accipere, non dare consuerint, Caes. BG. 1, 14, 7. ut, si quis eam uxori tuae conferat, dubitare cogatur, utrum sit efficacius ad recte vivendum bene institui an feliciter nasci, Plin. Pan. 84, 1. bene instituto atque exercitato, Quint. 2, 10, 1. eius aequalem M'. Glabrionem bene institutum avi Scaevolae diligentia socors ipsius natura negligensque tardaverat, Cic. Brut. 68, 239. eos melius a natura institutos fuisse, quam institui potuissent a philosophia, Fin. 3, 3, 11. erat enim quum institutus optime tum etiam perfecte planeque eruditus, Brut. 81, 282. si modo recte sunt instituti, Quint. 2, 2, 8. robustum instituere litteris, 1, 12, 9. fuit autem Gratianus litteris haud mediocriter institutus, AVict. Epit. 47, 4. studiis, quibus puer institutus est, Quint. 1, 12, 19. paribus disciplinis et apud eosdem magistros institutus, Suet. Tit. 2. disciplinis Graecis instituendus est, Quint. 1, 1, 12.

si in pueritia non his artibus ac disciplinis institutus eras, ut ea, quae litteris mandata sunt, disceres atque cognosceres, Cic. II. Verr. 1, 18, 47. plurimum enim intererit, quibus artibus et quibus hunc tu moribus instituas, Juv. 14, 73. quibus instituendus sit artibus, Quint. 1, 3, 18. qui et doctrina mihi liberaliter institutus et aliquo iam imbutus usu et satis acri ingenio esse videatur, Cic. dOr. 2, 39, 162. Graecis doctrinis institutus, Brut. 47, 173. institui lyra, Quint. 1, 10, 13; — *ex* eius disciplina Carus Diocletianus - instituti sunt, Vopisc. Prob. 22; — quid *ad* lectionem instituentur, Quint. 1, 7, 17. institutus est ad philosophiam, Eutr. 8, 12. ad quam (legem) non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, Cic. Or. 49, 165. ut tamen ad forum, non ad scaenam institutus videretur, Brut. 55, 203. eos instituere atque erudire ad maiorum instituta, ad civitatis disciplinam, non ad tua flagitia neque ad tuas turpitudines debuisti, II. Verr. 3, 69, 161. si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, dOr. 2, 39, 162. u. vgl.: adeptus imperium ad priscum se statim morem instituit et tenendae per orbem terrarum paci operam intendit, Spart. Hadr. 5; — puerum quem *in* hoc instituimus, Quint. 1, 11, 1. quemadmodum autem bubulcus in arando bovem instituat, primo praecepi volumine, Col. 6, 2, 8; — *alqm.*: qui instituunt aliquos atque erudiunt, Cic. dOr. 3, 9, 35. an ne eas quidem vires senectuti relinquimus, ut adolescentes doceat, instituat, ad omne officii munus instruat? Sen. 9, 29. id autem scire et videre omnes, non ut ille filius instituatur, sed ut e patriciis exeat et tribunus plebis fieri possit, idcirco adoptari, Dom. 14, 37. tibi quid facias definit, te instituit, tibi praecepta dat, Quinct. 27, 84. duces praeclarissimos instituit, Vopisc. Prob. 22. ille vir, quem instituimus, Quint. 12, 1, 28. ille, quem instituebamus, orator, 12. pr. 8. oratorem institui rem arduam, etiam cum ei formando nihil defuerit, 1, 1, 10. illi praeceptori, quem instituebam in libro secundo, credidi non ea sola docenda esse, ad quae cet., 10, 2, 20. qui instituuntur, 1, 1, 25. principes illi Diodotus, Philo, Antiochus, Posidonius, a quibus instituti sumus, Cic. ND. 1, 3, 6. u. vgl.: atque ita servom par videtur frugi sese instituere, Plaut. Amph. 3, 3, 4; — *alqd.*: varietatem autem iniuriasque fortunae facile veterum philosophorum praeceptis instituta vita superabat, Cic. Fin. 4, 7, 17. tanquam instituendis artibus magis sit apta mediocritas praeceptoris, Quint. 2, 3, 1. haec (rhetorice) quam instituere conamur, 2, 20, 4. ante palatum eorum quam mores instituimus, 1, 2, 7; — mit *Infin.*: instituitque rudes melior Lucusta propinquas per famam et populum nigros efferre maritos, Juv. 1, 71. Pan primum calamos cera coniungere plures instituit, Virg. Ecl. 2, 32. Daphnis et Armenias curru subiungere tigres instituit, 5, 29. prima Ceres ferro mortales vertere terram instituit, G. 1, 147; — mit *ut* u. *Conj.*: quasi pueros primae teneritudinis, quos pisciculos vocabat, instituerct, ut cet., Suet. Tib. 44; — *absol.*: simplicius autem instituenti non est necesse per tam minutas rerum particulas rationem docendi concidere, Quint. 3, 11, 21.

Dav. *PSubst.* **institutum**, i, *n.*, die Anweisung, der Unterricht, Grundsatz, der Vorgang, das Beispiel, vgl. zunächst: te - abundare oportet praeceptis institutisque philosophiae, Cic. Off. 1, 1, 1; quid vero hoc elegantius, quod non fit natura, sed quodam instituto, Or. 48, 159. quum autem de aequo et iniquo disseritur, aequitatis loci colligentur: hi cernuntur bipertito, et natura et instituto, Top. 23, 89; in discendo rimari necessarium est, quae personae, quae tempora, quae loca, quae instituta, Quint. 12, 8, 14; — sic vetere instituto vitae effugit nova pericula, Nep. Att. 7, 3. u. vgl.: duarum enim vitarum nobis erunt instituta capienda, Cic. Fin. 4, 15, 40. qui potentiorem facere linguam Latinam studebant nec alienis egere institutis fatebantur, Quint. 1, 5, 60. praeceptoris mei (beneficium est), quod institutis liberalibus profeci, Sen. Ben. 3, 34, 1. informandam quam optimis institutis mentem infantium, Quint. 1, 1, 16. quos in tantum afflictaverat, uti praetorianis caedem vulgi quondam annuerit primusque instituto pessimo munerum specie patres oratoresque pecuniam conferre prodigenti sibi cogeret, AVict. Caes. 40, 24. scilicet meo instituto usus sum et eum statim missum feci, Cic. Att. 9, 7, 2. labentibus iam filii moribus ab instituto suo, Capitol. Anton. phil. 27; — is soceri instituto - is tamen instituto Laelii Panaetium audiverat, Cic. Brut. 26, 101. quodsi omnia a philosophis essent petenda, Peripateticorum institutis commodius fingeretur oratio, 31, 119. horum nos hominum sectam atque instituta persequimur, II. Verr. 5, 60, 181. ex instituto Tiberii, Suet. Tit. 8.

institūtio, ōnis, *f.*, 1) die Einrichtung, das Verfahren, der Brauch, sic ego conservans rationem institutionemque nostram tueor, ut possum, illam a me conglutinatam concordiam, Cic. Att. 1, 17, 10; — neque enim dici potest in ulla rerum institutione non esse aliquid extremum atque perfectum, ND. 2, 13, 35. magis ad institutionem vitae communis spectare videntur (officiorum praecepta), Off. 1, 3, 7. institutio autem aequitatis tripartita est, una pars legitima est, altera conveniens, tertia moris vetustate firmata, Top. 23, 90. movendi autem (näml. mensulam consecratam imprecationibus carminum secretorum), quoties super rebus arcanis consulebatur, erat inst. talis, Amm. 29, 1, 29. — 2) die Bildung, Anweisung, Unterweisung, mit *Gen. subj.*: quum ad cuiusque naturam institutio doctoris accommodaretur, Cic. dOr. 3, 9, 35. u. dem entsprechend mit *Adj.*: in hac re videtur vehementer errasse nec ex inst. Stoica se egisse, Sen. Ben. 2, 20, 2. maxime intentus Demetrio, Cynicae institutionis doctori, Tac. A. 16, 34. complures enim Graecis institutionibus eruditi ea quae didicerant cum civibus suis communicare non poterant, Cic. ND. 1, 4, 8. quamquam patrio patre genitus, tamen institutione Romana satis cultus et patiens, AVict. Epit. 42, 11; ad meam insti-

tutionem regulamque proficiet (hic commentarius), Frontin. Aquaed. 2. si parum nostra inst. probaretur a ceteris, Quint. 4. pr. 1; — mit *Gen. obj.*: nemini minus institutionem puerorum vel iuvenum committendam, Suet. Gr. 23; cuius philosophiam litterarumque institutionem semper imitatus est, Spart. Anton. Get. 2. ex quo palam est, quam turpiter deserat eam partem rhetorices institutio, quam et primam habuit et diu solam, Quint. 2, 1, 9. de prima pronuntiationis et gestus institutione, Quint. 1. cap. 11. brevis est inst. vitae honestae beataeque, 12, 11, 12. u. dem entsprechend mit *Adj.*: L. Crassum non plus attigisse doctrina, quam quantum prima illa puerili institutione potuisset, Cic. dOr. 2, 1, 1. ab inst. puerili, Quint. 1, 1, 9. libri de inst. oratoria, Ep. ad Tryph. 1; — omnis enim quae a ratione suscipitur *de* aliqua re institutio, debet a definitione proficisci, Cic. Off. 1, 2, 7; — *abs.*: non posse ea, quae inter se discrepant, iisdem praeceptis atque una institutione formari, dOr. 3, 9, 32. difficultate institutionis tam numerosae atque perplexae deterreri solent, Quint. 8. pr. 2. universam inst. aggressi sumus, 5, 7, 6. nos institutionem professi non solum scientibus ista sed etiam discentibus tradimus, 11, 1, 5. instituisse et ipsos quaedam genera institutionum ad eloquentiam praeparandam, Suet. Gr. 4.

institūtor, ōris, *m.*, 1) der **Gründer**, v. Städten: urbem - hecatompylos Thebas institutores ex facto cognominarunt, Amm. 17, 4, 2. u. so: veteres inst., 14, 8, 6. 20, 7, 1; v. Thaten: in quibus tu ita fortiter multa gessisti, ut ea non non tantum Alexander aut Africanus aut Hannibal videre dum discerent, sed parentes atque institutores, Pacat. 8, 5. multum interest inter corruptelam et integritatem, quia multum est inter institutorem et interpolatorem, Tert. Spect. 2. — 2) der **Erzieher, Lehrer**, tantum valet aut ingenii vis aut eorum, qui in aula institutores habentur, Lamprid. Commod. 1. ut Saloninum filium suum eidem Gallienus in Gallia positum crederet quasi custodi vitae et morum et actuum imperialium institutori, Treb. Poll. trig. tyr. 3.

insto, stātum stāre, **darin-, darauf-, dastehen, in-, auf-, über-, vor etw. stehen**, A) im Raume, I) eig., *abs*: duxit me secum: postquam ad aedem venimus, veneratur deos, interea aspexit virginem instantem, in capite indutam ostrinam riculam, Turpil. 72. cum scandit et instat (auf dem Streitwagen), Lucr. 3, 651; — saxoque instare *in* globoso praedicant volubili (Fortunam), Pacuv. 367. instans in medio triclinio, Suet. Tib. 72; — mit *Dat.* od. *Abl.*: instare iugis et grandia volvere saxa, Virg. A. 11, 529. iam curru instabat Achilles, Ov. M. 12, 73.

II) übtr. 1) im Allg., *abs.*: cuius - rei simulacrum et imago ante oculos semper nobis versatur et instat, Lucr. 2, 112; — mit *Dat.*: arduus ipse Tifata insidit, propior qua moenibus instat collis, Sil. 12, 486; — mit *Acc.*: rectam instas viam, Plaut. Asin. 1, 1, 39.

2) insbes. a) im guten Sinne, α) **darauf od. auf etw. bestehen, dringen, etw. eifrig betreiben, sich einer Sache befleißigen, etw. eifrig verfolgen, einer Sache zusetzen, nachhängen**, *abs.*: Sy. quin est paratum argentum. Ba. quin ego maneo. Sy. atqui iam dabitur. Ba. ut lubet: num ego insto? Ter. Heaut. 4, 4, 15. etiam atque etiam insto atque urgeo, insector, posco atque adeo flagito crimen, Cic. Planc. 19, 48. portas explorant pontesque et propugnacula iungunt, tela gerunt: instat Mnestheus acerque Serestus, Virg. A. 9, 169. instamus tamen immemores caecique furore et monstrum infelix sacrata sistimus arce, 2, 244. instant ardentes Tyrii: pars ducere muros cet., 1, 423. his animum adversis instant sub tempus et omnes impendunt curas cet., G. 3, 123. quum cupidius instaret, zuvor: quum a me peteret et summe contenderet, ut cet., Cic. Quinct. 24, 77. Ae. ego ad forum ibo, ut hunc absolvam: tu intro ad illam, Ctesipho. Sa. Syre, insta. Sy. eamus, Ter. Ad. 2, 4, 13. quam ob rem, ut facis, - urgue, insta, perfice, Cic. Att. 13, 22, 1. me quidem fateor semper a genere hoc toto sermonis refugisse et tibi cupienti atque instanti saepissime negasse, dOr. 1, 22, 99. sine responso quamquam instantem reliquit, Tac. A. 4, 53. seu propria electione, sive ut quidam crediderunt Lacone instante, H. 1, 14. acrius hoc instare viri succurrere certi, VFlacc. 2, 457; — mit *Dativ.*: condebat primae Dido Carthaginis arces instabatque operi subducta classe iuventus, Sil. 2, 406. instans operi regnisque futuris, Virg. A. 1, 504. et inde offensae pariter gratiaeque securi instant operibus, Plin. Pan. 18, 2. iam palam presso magis et magis instat aratro, Calp. 4, 121. ille (Centaurus) instat aquae saxumque undis immane minatur arduus, Virg. A. 10, 195. at si triticeam in messem robustaque farra exercebis humum solisque instabis aristis, cet., G. 1, 219. talibus orantem dictis visuque fruentem ille ultro petit et vacuis amplexibus instat, VFlacc. 4, 38. instandum coeptis aut rursus cunctandi utilitates edisserens, Tac. H. 3, 52. quid moror in parvis? animus maioribus instat, Ov. AA. 2, 535. causis fallacibus instat, Claud. in Rufin. 1, 238. nec nimium instare interrogationi (debet), ne omnia respondendo testis fidem suam minuat, Quint. 5, 7, 16. non ignarus instandum famae, Tac. Agr. 18. Civilis instare fortunae, Cerialis abolere ignominiam, H. 5, 15. instat fatis, Sil. 1, 268. successus urgere suos, instare favori numinis, Lucan. 1, 147; — rhetor.: patronus vero, quotiens poterit, instabit huic loco, ut nihil credibile sit factum esse sine causa, Quint. 7, 2, 36. instat tamen huic parti vehementius, ut putet primo firmum aliquid esse ponendum, summo firmissimum, imbecilliora medio, 7, 1, 10. firmissimis argumentorum singulis instandum, infirmiora congreganda sunt, 5, 12, 4. quibus maxime rebus vel occurrendum sit vel instandum, 5, 13, 52; — mit *Accus.*: parte alia Marti currumque rotasque volucres instabant, Virg. A. 8, 433. instant mercaturam: spero rem faciet: frugi est homo, Pompon. 61; — mit *Infin.*: Spartam reportare instat, id si perpetrat, Pacuv. 249. catulorum blanda propago discutere et corpus de terra corripere in-

stant, Lucr. 4, 1002. ille ut Vulcania ferro vulnera protectus depellere navibus instet, Auct. Cul. 319. interea Rutuli portis circum omnibus instant sternere caede viros et moenia cingere flammis, Virg. A. 10, 118. veluti summis antiquam in montibus ornum cum ferro accisam crebrisque bipennibus instant eruere agricolae certatim, 2, 626. auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans, Lucr. 3, 1064. ocius instant ferre fugam, VFlacc. 4, 643. ni protenus instent hinc atque hinc acies media pugnare ruina, Sil. 1, 374. instat Scandilius poscere recuperatores, Cic. II. Verr. 3, 59, 136. instabat quidem Narcissus aperire ambages et veri copiam facere, Tac. A. 11, 34; dicht.: suppeditare novom lumen, tremere ignibus instant, instant (pendentes lychni taedaeque) nec loca lux inter quasi rupta relinquit, Lucr. 5, 298; vgl. noch: instare factum Simia atque hoc denique respondet: ni properem illam ac sese abducere, ad me domum intro ad uxorem ducturum meam, Plaut. Merc. 2, 1, 18. ego illud sedulo negare factum: ille instat factum, Ter. Andr. 1, 1, 120.

β) Jmdn. drängen, bestürmen, Jmdm. zusetzen, anliegen, dringend bitten, *absol.*: ille primo se negare: sed postquam acrius pater instat, fecit animi ut incertus foret, Ter. Hec. 1, 2, 46. si vis, potes, addit et instat, Hor. Sat. 2, 6, 39. tanto magis instat et ardet, Ov. M. 5, 602. u. vgl. 10, 391. Sen. Hipp. 726. Oed. 619. Med. 522. Petron. 92, 5. obstipuēre satae Pelia promissaque postquam exhibuēre fidem, tum vero inpensius instant, Ov. M. 7, 322. instabat quippe Seianus incusabatque diductam civitatem ut civili bello, Tac. A. 4, 17. cum nihil aliud ageret nisi ut Valerianum Odenatus liberaret, instabat cottidie, Treb. Poll. Gallien. duob. 10. matura, dum lubido eadem haec manet: nam si altera illaec magis instabit, forsitan nos reiciat, Ter. Phorm. 4, 5, 4. instare miles, arma poscere, Tac. H. 1, 62. ita plorando orando instando atque obiurgando me optudit eam uti venderem, Caecil. 150. instantem turbam violenta procorum condicione fugat, Ov. M. 10, 568. animum flexus dictis instantis (des Tiphys, der von der Mast abmahnt) Iason concedit, VFlacc. 3, 615. saepius instanti „mandata peregimus" inquit, Ov. F. 3, 687. u. vgl. 4, 518. M. 4, 685. 10, 412. exorari nullo modo potuit: deprecanti saepe populo R. et pertinacius instanti cet., Suet. Aug. 65. u. vgl. Galb. 3. nullo instante, Quint. 1, 12, 9. quod profecto quum sua sponte tum te instante faciet, Cic. Att. 3, 15, 3. instantibus suis, Suet. Vesp. 6. instantibus patribus, AVict. Epit. 15, 6. quia tenui iam re familiari et instantibus creditoribus testamento diffideret, Tac. A. 15, 55; — instat amans hostis precibus pretioque minisque, Ov. F. 2, 805. et se terrae adfligentem opertum purpura imperare coēgerunt instantes cum gladiis et cum omni genere telorum, Capitol. Maxim. duob. 14. u. v. Thieren: instant praecipites et equos clamore gubernant, Sil. 16, 324; — rhetor.: hac (pressa pronunciatione) instamus, inculcamus, infigimus, Quint. 11, 3, 111. instant enim (adversarii in altercando), 6, 4, 17. cum is plane instaret interrogatione, qualem se ostensurus esset, 6, 3, 38. quotiens non sciscitandi gratia assumitur (oratio), sed instandi, 9, 2, 7. instandum quibusdam in partibus et densanda oratio, 11, 3, 164; — auch: instat enim et urguet et quo te cumque verteris persequitur (religio), sive tu vatem sive tu omen audieris, sive immolaris cet., Cic. Div. 2, 72, 149. mane piger stertis: surge, inquit avaritia, eia surge! negas: instat, Pers. 5, 132. ut vero iam equitum clamor exire iubentium instabat, iam fragor tectorum quae diruebantur ultimis urbis partibus audiebatur, Liv. 1, 29, 4. — *Adj.*: **instans**, antis, drängend, bestürmend, heftig, in exprobrando et coarguendo acer atque instans (gestus), Quint. 11, 3, 92; *compar.*: donec eadem species terribilior iam et instantior exitium ipsi regnoque denuntiaret, Tac. H. 4, 83. et est hic adhuc priore gestus instantior, Quint. 11, 3, 93. argumentatio plerumque agilior et acrior et instantior, 11, 3, 164. sed praeverti ad Armenios instantior cura fuit, Tac. A. 2, 55. u. *superl.*: petitio, Augustin. retract. 1, 19. — *PAdv.*: **instanter**, eindringend, dringend, heftig, leidenschaftlich, minus miraberis me tam inst. petisse, ut –, Plin. Ep. 7, 22, 1. promissa flagitabat inst., Amm. 25, 9, 1. ut, cum precibus vincere pertinaciam conabar, inst. mortem-intentarent, 20, 8, 10. dum intente instanterque pronuntiat, sanguinem reiecit, Plin. Ep. 5, 19, 6. acriter, inst., pugnaciter dicendum, Quint. 9, 4, 126. u. vgl. 9, 3, 30. respondit Herennius Polio inst. et graviter, Plin. Ep. 4, 9, 14. u. vgl. Amm. 24, 4, 18. 27, 2, 3; im *compar.*: conspicui eoque gnari clamore telisque concurrunt, instantius Pharasmanes, Tac. A. 6, 35. eo ins. debita poscentibus, quo cet., Justin. 6, 2, 11. inst. legitimos (honores) flagitanti, Suet. Claud. 5. cum quid inst. dicimus, Quint. 9, 3, 50. u. im *superl.*: desiderabant in senatu instantissime, ut cet., Gell. 4, 18, 7. praeclaris studiis - inst. deditus, AVict. Epit. 10, 2. u. b. Apul. M.

b) im feindlichen Sinne: Jmdm. auf dem Nacken sitzen, Jmdn. bedrängen, verfolgen, bedrohen, α) im Allg., *absol.*: instant sorores squalidae, Sen. Agam. 759. infestis prope signis inferuntur Galli in Fonteium et instant atque urgent summo cum studio, summa cum audacia, Cic. Font. 10, 44 (16, 34). vox domini furit instantis virgamque tenentis, Juv. 14, 63. iustum et tenacem propositi virum - non voltus instantis tyranni mente quatit solida, Hor. Od. 3, 3, 1. cum puerum instantem quadripes (d. i. cervus) fessaque minantem tela manu procul ad nitidi spiracula fontis ducit, VFlacc. 3, 552. Marius - postquam ei provinciam Numidiam populus iussit, antea iam infestus nobilitati, tum vero multus atque ferox instare: singulos modo, modo universos laedere, Sall. J. 84, 1; mediis fervoribus acrior instat (oestrus), Virg. G. 3, 154; tela, flammae, vulnera instant, Sen. Phoen. 285. nec tu, cum obstiteris semel instantique negaris parere imperio „rupi iam vincula" dicas, Pers. 5, 157. consules, quando nihil ab Antiocho instaret, proficisci ambo in provincias placuit, Liv. 35, 22,

3; — u. mit Abl. instr.: illi instant verbere torto et proni dant lora, Virg. G. 3, 106. talibus instantem monitis quemcumque parentem sic possem adfari, Juv. 14, 210; — mit *Dativ.*: at lupus et turpes instant morientibus ursi, Ov. Tr. 3, 5, 35. ille ego sum nec me iam dicere vera pudebit, instabat tota cui tua nocte canis, Tibull. 1, 6, 31. instat nautis fera tempestas, Sen. Thyest. 960. instantem regi Armenio Parthoque cometen prima videt, Juv. 6, 407. quae (religio) caput a caeli regionibus ostendebat horribili super aspectu mortalibus instans, Lucr. 1, 64; — mit *Accus.*: si magis me instabunt, ad praetorem sufferam, Plaut. Curc. 3, 6. di inmortales meum herum servatum volunt et disperditum hunc lenonem: tantum eum instat exitî, Poen. 4, 2, 95.

β) insb. militär., *absol.*: hinc Pallas instat et urget, hinc contra Lausus, Virg. A. 10, 433. instabat agmen Caesaris atque universum imminebat, Caes. BC. 1, 80, 5. isque ubi se nullo iam cursu evadere pugnae posse neque instantem reginam avertere cernit, consilio versare dolos ingressus et astu incipit haec, Virg. A. 11, 702. dum fugit instantem trepidans Ixione natum, Ov. M. 12, 338. non tulit instantem Phegeus animisque frementem, Virg. A. 12, 371. non instante Pompeio, Suet. Caes. 36. tutaque terga gerens adversaque in agmina versus sustinet instantes: instabat parte sinistra Chaonius Molpeus, dextra Nabataeus Ethemon, Ov. M. 5, 161. pars exercitus eorum - neque instantes sustinere, neque cum facientibus copiam pugnandi dirigentibusque aciem ausa congredi, Vell. 2, 112, 3. terga fuga celeri praestant instantibus Ombis, qui cet., Juv. 15, 75. ita cunctos strepitu, clamore, nullo subveniente, nostris instantibus, tumultu, terrore formido quasi vecordia ceperat, Sall. J. 99, 3. instantibus Sarmatis creatus est imperator, Treb. Poll. trig. tyr. 9. Numidae alii postremos caedere, pars a sinistra ac dextera temptare, infensi adesse atque instare, Sall. J. 50, 4. instare Dareum, victorem antequam vidisset hostem, Curt. 3, 12 (5), 6. instare Alexandrum, gravem, etiamsi omnes praesto essent, 5, 27 (9), 12. Helvetii - rursus instare et proelium redintegrare coeperunt, Caes. BG. 1, 25, 6; — mit *Attrib.*: his copiis ita dimissis eo intentius Romanus undique instat apud stationes, Liv. 32, 11, 10. Aeneas instat contra telumque coruscat, Virg. A. 12, 887. excisurum urbem minitans et saucius instat, 12, 762. veterani pristinae virtutis memores cominus acriter instare, Sall. C. 60, 3. cum - hostes acrius instarent, Caes. BG. 3, 5, 1. dum cupidius instat, 5, 44, 12. Pompeiani hoc insolentius atque audacius nostros premere et instare coeperunt, BC. 3, 46, 3. cum audacius instarent hostes, Nep. Epam. 9, 1. qui ferociter modo instabant, Curt. 4, 60 (16), 5. nec Turnus segnior instat exsuperatque moras, Virg. A. 10, 657. Metellus, ubi videt Numidas minus instare, paullatim milites in unum conducit, Sall. J. 51, 3. instat non setius ac rotat ensem, Virg. A. 9, 441. u. vgl. vs. 350. ut parcius instarent, Curt. 8, 49 (14), 26; quum hostis instaret a fronte, 3, 26 (11), 6; — mit Abl. instr.: et ramis vastisque molaribus instat, Virg. A. 8, 250. caedere ianuam saxis, instare ferro, ligna et sarmenta circumdare ignemque circum subiicere coeperunt, Cic. II. Verr. 1, 27, 69. iuvabat inlidere solo superbissimos vultus, instare ferro, saevire securibus, Plin. Pan. 52, 3. nunc sude, nunc iaculo, nunc saxis inpiger instat, Sil. 1, 321. iaculis tutisque procul clamoribus instant, Virg. A. 10, 713. tenui pugnax instare veruto, Sil. 3, 363. inclusum veluti si quando flumine nanctus cervom - venator cursu canis et latratibus instat, Virg. A. 12, 749. namque videbat, uti bellantes Pergama circum hac fugerent Grai, premeret Troiana iuventus: hac Phryges, instaret curru cristatus Achilles, 1, 466. instat vi patria Pyrrhus, 2, 491. u. vgl. Amm. 19, 1, 6; — mit *Dativ.*: quum Alexandrum instare ei cerneret, Curt. 3, 27 (11), 8. qui averso ei instabant, 4, 58 (15), 22. instat cui Turnus stridentemque eminus hastam conicit, Virg. A. 10, 645. iamque aliis instabat atrox, cum cet., VFlacc. 6, 644. concurrunt Tyrrhenae acies atque omnibus uni, uni odiisque viro telisque frequentibus instant, Virg. A. 10, 691. subvenire suis, hostibus dubiis instare, Sall. J. 51, 5. Titum instare Iudaeae, Vespasianum obtinere claustra Aegypti placuit, Tac. H. 2, 82. neutris animus est ad pugnandum diversique integri atque intacti abissent, ni cedenti instaturum alterum timuissent, Liv. 10, 36, 3. ne hostis instaret cedentibus, Suet. Tib. 16. u. so Curt. 4, 63 (16), 30. quum instarent Parthi fugienti, Eutr. 7, 6. ratus non usque ad perniciem fugienti sibi instaturos victores, Frontin. Strat. 2, 6, 10. fugientibus instat et agmen concitat Antiphates, Ov. M. 14, 238. u. so Curt. 3, 27 (11), 13. instat anhelanti, Ov. M. 9, 59. trepidanti fervidus instat, Virg. A. 10, 788. instat trepidis, Sil. 7, 349. perculsis languidius instat, Curt. 4, 60 (16), 4. ut undique territis instaret, 4, 19 (4), 10. u. so 8, 49 (14), 25; ecce Cloanthum respicit instantem tergo, Virg. A. 5, 167. tanta mole viri turritis puppibus instant, A. 8, 693. nunc pro nefas! cum ultimis hostium fatis instamus fame, ignavissimo mortis genere, tabescentes, Amm. 17, 9, 4.

B) der Zeit nach, **drängen, nahe bevorstehen, bald zu hoffen od. zu fürchten sein, gegenwärtig sein, zunächst vorliegen**, mit u. ohne Dat. der Person: instabat tempus ad bellum proficiscendi, Nep. Alc. 4, 1. iam tempus instabat, Curt. 4, 49 (13), 19. id dividitur in tempora tria: praeteritum, instans, consequens: in praeterito tempore oportet considerare, ubi -: in instanti tempore quaeretur, num -: in consequenti tempore spectabitur, num -, AHer. 2, 5, 8. praeteritum, instans, futurum (tempus), Quint. 5, 10, 42. postquam instabat virginum aetas, Tac. A. 6, 15. nec pietas moram - instanti senectae afferet, Hor. Od. 2, 14, 3. quo (tempore) caeli habitus instanti mensi aptus inveniretur, Macrob. Sat. 1, 12, 39. aspicit instantes mediis sex lucibus idus illa dies, qua sunt vota soluta deae, Ov. F. 6, 247. instabatque dies, qui dat nova nomina fa-

stis, Lucan. 5, 5. quum sacrificii dies instaret, Cic. Inv. 2, 31, 96. diem instare, quo die frumentum militibus metiri oporteret, Caes. BG. 1, 16, 5 postquam senatus in Catonis sententiam discessit, consul optumum factu ratus noctem, quae instabat, antecapere, ne quid eo spatio novaretur, Sall. C. 55, 1. ne torrida nimbis instet hiems, Calp. 5, 108. hiemps quoque iam instabat, Liv. 32, 4, 7. u. hieme instante, 32, 36, 6. u. vgl. 36, 10, 13. Curt. 3, 19 (8), 8. instanti nimborum frigore, VFlacc. 6, 505; — quod instat agamus, Virg. Ecl. 9, 66. quare ante factis omissis illud, quod instet, agi oportere, Cic. Inv. 2, 11, 37. ego tamen me teneo ab accusando - vel quod nolo cum Pompeio pugnare, satis est quod instat de Milone, vel quod iudices nullos habemus, QFratr. 3, 2, 2. quae enim venientia metuuntur, eadem adficiunt aegritudine instantia, Tusc. 4, 6, 11. quae res instet, quid porro deinde sequatur, Lucr. 1, 461. ite, viri, mecum dubiisque evincite rebus, quae meminisse iuvet nostrisque nepotibus instent, VFlacc. 1, 248. magnum aliquid instat, efferum, immane, impium, Sen. Med. 396. nec tamen his contentus eris: maiora peractis instant, Tibull. 4, 1, 118. quum illi iter instaret et subitum et longum, Cic. Att. 12, 23, 1. u. so Div. 1, 28, 59. partus instabat prope, Ter. Ad. 3, 2, 9. u. so Phaedr. 1, 20, 2. instant post hominum memoriam apparatissimi magnificentissimique ludi, quales cet., Cic. Pis. 27, 65. ita me di ament, ut ob istam rem tibi multa bona instant a me, Plaut. Pers. 4, 3, 21. satin' magnam spreti numinis haberet mercedem: maiorem instare, ni cet., Liv. 2, 36, 4. conscius sibi instare donativum et deesse pecuniam, Tac. H. 2, 94; — quantus instat navitis sudor tuis, Hor. Epod. 10, 15. magni - laboris, non irriti discrimen instare praedixi, Curt. 7, 31 (7), 26. quidquid subiti et magni discriminis instat, Juv. 6, 520. instent mille licet premantque curae nostris carminibus tamen vacabit, Mart. 7, 96, 5 vacuus a curis nisi instantibus, Tac. H. 3, 54. anxium de instantibus curis agitabant etiam per somnum species imminentium rerum, Curt. 3, 6 (3), 2. ut primum instantibus curis laxatus est animus, 6, 4 (2), 1. cum alius insuper metus senatoribus instaret, Tac. H. 2, 52. in haec deflenda prolapsos ab recenti nuntio animos terror instans revocavit ad consultandum, quonam modo obviam praesentibus periculis iretur, Liv. 29, 4, 1. tibi ab iis instare periculum, Brut. b. Cic. Fam. 11, 20, 1. u. so Cic. Fam. 12, 14, 6. se instans periculum posse depellere, Nep. Paus. 3, 5. u. vgl. Curt. 5, 27 (9), 16. Petron. 101, 6. instat fatum mihi triste, Hor. Sat. 1, 9, 29. tolle fuga Turnum atque instantibus eripe fatis, Virg. A. 10, 624. u. vgl. Cul. 226. dixerat haec nato motus instare sibique multaque praeterea tempore nacta fidem, Ov. F. 1, 475. ille (sol) autem caecos instare tumultus saepe monet, Virg. G. 1, 464. ita mihi videtur bellum illud instare, Cic. Att. 14, 9, 3. si quidquam aliud a nobis nisi de instanti bello cogitatum putabunt, Phil. 11, 10, 24. u. so vgl. Caes. BG. 6, 4, 3. Liv. 2, 48, 6. 5, 6, 6. 28, 38, 9. 31, 43, 6. quibus ego confido impendere fatum aliquod et poenam iam diu improbitati, nequitiae, sceleri, libidini debitam aut instare iam plane aut certe appropinquare, Cic. Cat. 2, 5, 11. appellato principe instantem damnationem frustrati, Tac. A. 16, 8. dum mora supplicii lucro serumque, quod instat, creditur, Claud. in Eutr. 2, 53. heu quanta nobis instat pernicies, Phaedr. 1, 32, 3. instante sane adhuc pestilentia, Capitol. Anton. phil. 21. heu quantae miseris caedes Laurentibus instant! Virg. A. 8, 537. in dubio' st fortunam quam vehat aetas quidve ferat nobis casus quive exitus instet, Lucr. 3, 1085. ut venatorum fugeret instantem necem, Phaedr. 2, 9, 2. u. so 1, 24, 1. cunctaturque metu letumque instare tremescit, Virg. A. 12, 916. — PSbst. **instans**, antis, *n.*, das Gegenwärtige, id est igitur genus primum causarum in iudiciis ex controversia facti: in deliberationibus plerumque ex futuri, raro ex instantis aut facti, Cic. dOr. 2, 25, 105. praeterita instantia futura pari oblivione dimiserat, Tac. H. 3, 36. praeteritaque et instantia, 4, 69. u. im Sing. vom Präsens: Graeci activo instanti verborum in ω exeuntium addunt syllabam μαι, Macrob. de diff. verb. 15, 1. u. so 16, 9. öft.

instrāgŭlum, i, *n.*, die Bettdecke, Cato RR. 10, 5. 11, 5.

1. **instrātus**, a, um, Ptcp., s. insterno.

2. **instrātus**, a, um (negat. in u. sterno), unbestreut, unbedeckt, inter dura iacet pernix instrato saxa cubili frondibus hirsutis et carice pastus acuta, Virg. G. 3, 229.

instrēnuus, a, um, unthätig, lässig, träg, matt, atque ubi illo inmigrat nequam homo indiligens cum pigra familia, inmundus instrenuos, hic iam aedibus vitium additur, Plaut. Most. 1, 2, 24. ad hunc motum comprimendum cum exercitu ampliore et non instrenuo duce - opus esset, Suet. Vesp. 4; — illud inceptum animi'st pudentis signum et non instrenui, Ter. Heaut. 1, 1, 68. — *Adv.*: in eo bello Lysimachus amissis ante variis casibus quindecim liberis non **instrenue** moriens postremus domus suae ruinae cumulus accessit, Justin. 17, 2, 1.

instrĕpĭto, āre, auf etw. summen, floribus instrepitans (apis) poplite mella rapit, Venant. Carm. 3, 9, 26.

instrĕpo, ĕre, 1) *intr.*, laut ächzen, knirschen, post valido nitens sub pondere faginus axis instrepat, Virg. G. 3, 172. nec dentibus umquam instrepis horrendum, fremitu nec verbera poscis, Claud. Mall. Th. cons. 222. — 2) *tr.*, zuächzen, sic ille senior lamentabiles questus singulis instrepebat, Apul. M. 2, 27.

instrīdo, ĕre, in etw. hineinzischen, zischend in etw. hineinfahren, fax nidore gravi foedavit comminus auras ambusto instridens pelago, Sil. 14, 435.

instringo, strinxi, strictum, stringere, straff anziehen, binden, fesseln, iacet inter vincula, quibus instringat adhuc recentem pirata captivum, Quint. Decl. 5, 16. ut erat adhuc feralibus amiculis instrictus atque obditus, Apul. M. 10, 12. instrictamque fidem gemmis et dentibus Indis

sustinet a laeva, Ov. M. 11, 167. ed. *Merkel.*, Vulg.: instructam; — übtr.: haec admonitio Tauri de orationis Platonicae modulis non modo non repressit, sed instrinxit etiam nos ad elegantiam Graecae orationis verbis Latinis adfectandam, Gell. 17, 20, 7. quo dolore pellicatus uxor eius instricta, Apul. M. 8, 22.

instructe, *PAdv.*, s. instruo.

instructilis, e, nicht zusammenfügbar, nicht bildbar, singularis alioquin (anima) et simplex et de suo tota est non magis instructilis aliunde quam divisibilis ex se, quia nec dissolubilis, Tert. An. 14.

instructio, ōnis, *f.*, 1) das Aufrichten, -stellen, das Errichten, Erbauen einer Sache, die noch nicht vorhanden war, instructio novi balinei oneratura vires Prusensium non est, Plin. Ep. 10, 24 (35); dah. auch: muris velut sinuosis circumdatum et cornutis instructioneque varia inaccessum (munimentum), Amm. 20, 7, 17. — 2) in Bezug auf schon Vorhandenes, a) das Hinein-, Einfügen, propter - tubulorum in cloacas instructionem excipientur aquarum abundantiae, Vitr. 5, 9, 7. — b) die Einrichtung, geordnete Aufstellung, a) eig.: saepe clamore ipso militum aut instructione aspectuque signorum magnas copias pulsas esse et vidimus et audivimus, Cic. Caecin. 15, 43. haec dispositio locorum, tamquam instructio militum, facillume in dicendo, sicut illa in pugnando, parare poterit victoriam, AHer. 3, 10, 18. — b) übtr., die Belehrung, Information, nec - instructiones vel ex ipsis tabulariis suppeterent publicis, Amm. 28, 1, 15.

instructor, ōris, *m.*, der etw. ausstattet, ausrüstet, hi sunt conditores instructoresque convivii, Cic. post red. in sen. 6, 15.

instructura, ae, *f.*, 1) die Aufschichtung, der Aufbau, Bau, von Material, wie Steine u. dgl., Agrim. p. 255, 25. 347, 8. 349, 14. u. übtr.: ut in compositionis instructura aeque mollitia sit delictum, quam in sententiis impudentia, Front. Ep. ad M. Caes. 2, 1. — 2) die Aufstellung, Ordnung, von d. Schlachtordnung: quadrigae hostium - in suos conversae sunt turbaveruntque Macedonum instructuram, Frontin. Strat. 2, 3, 17.

instructus, a, um, *Ptcp.*, s. instruo.

instructus, *abl.* u, *m.*, die Ausstattung, quocumque ingreditur (oratio), eodem est instructu ornatuque comitata, Cic. dOr. 3, 6, 23.

instrūmentum, i, *n.*, ein Mittel entweder zur Herstellung od. zur Ausstattung eines Gegenstandes, vgl.: Praeparatis idoneis locis instrumentum et supellectilem distribuere coepimus ac primum ea secrevimus, quibus ad res divinas uti solemus: postea mundum muliebrem, qui ad dies festos comparatur, deinde ad bella virilem: item dierum sollemnium ornatum nec minus calceamenta utrique sexui convenientia: tum iam seorsum arma ac tela seponebantur et in altera parte instrumenta, quibus ad lanificia utuntur. Post, quibus ad cibum comparandum vasis uti adsolent, constituebantur: inde quae ad lavationem, quae ad exornationem, quae ad mensam cotidianam atque epulationem pertinent, exponebantur u. s. w., Cic. Oecon. frg. 10. p. 263. b. Col. 12, 3, 1 sqq. Also Werkzeug, Geschirr, Geräth, Geräthschaft, Inventar, 1) im Allg. a) eig., neben *Adiect.*: boves, iumenta et instrumentum rusticum, Phaedr. 4, 5, 24. u. so: rusticum, VMax. 4, 4, 6. u. absol. neben plaustra, Varr. RR. 1, 13, 2. neben ferramenta, Col. 1, 8, 8. u. vgl.: instrumenta vero haec, quae ruri necessaria sunt, paremus, Pallad. 1, 43, 1. nunc dicam agri quibus rebus colantur: - alii in tres partes (dividunt) instrumenti genus vocale et semivocale et mutum: vocale, in quo sunt servi: semivocale, in quo sunt boves: mutum, in quo sunt plaustra, Col. 1, 17, 1. u. vgl. das Nähere in d. folg. Capit. in eorum arationes Apronius venit, omne instr. diripuit, familiam abduxit, pecus abegit, Cic. II. Verr. 3, 23, 57. instrumenti ne magni siet (praedium), loco bono siet, Cato RR. 1, 5. is quum arationes magnas conductas haberet - easque magna impensa magnoque instrumento tueretur, Cic. II. Verr. 3, 21, 53; — qui enim restitissent agili et nautico instrumento aptae et armatae classi naves tormenta machinasque portantes -? Liv. 30, 10, 3. inest huic computationi sumptus supellectilis, sumptus atriensium, topiariorum, fabrorum atque etiam venatorii instrumenti, Plin. Ep. 3, 19, 3. instr. piscatorium, Marcian. Dig. 33, 7, 17. §. 1. u. instr. balneatorium u. cauponium, §. 2. u. coquinatorium, Ulp. 34, 2, 19. §. 12. omni militari instrumento erepto, Caes. BG. 6, 30, 2. magistratus mulis tabernaculisque et omni alio instrumento militari ornabantur, ne quid tale imperarent sociis, Liv. 34, 2, 9. u. so: profectus cum instrumentis ambitiosis imperator, Amm. 29, 11, 4; — mit *Genit.*: viderunt quos excelsioribus terris illa tempestas deprehendit alibi divitum apparatus et gravem supellectilem, alibi instrumenta ruris, Plin. Ep. 8, 17, 4. in fundum autem vicini consulis non instrumenta aut ornamenta villae, sed etiam arbores transferebantur, Cic. Dom. 24, 62. iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc solum importatum instr. balinei nullius non succurrit valetudini, Vell. 2, 114, 2. culinarum quoque argentea instrumenta fuēre, Just. 38, 10, 4. ut Alfenus vafer omni abiecto instrumento artis clausaque taberna sutor erat, Hor. Sat. 1, 3, 130. pictoris instrumento legato cerae, colores similiaque horum legato cedunt: item penicula et cauteria et conchae, Marcian. Dig. 33, 7, 17. quin ex instrumento quoque heroum illorum magnitudo aestimanda nobis datur: huc pertinet clipeus Aiacis et Pelias Achillis, Quint. 8, 4, 24. arma, tela, equos et cetera instrumenta militiae parare, Sall. J. 43, 3. iam aes atque ferrum duelli instrumenta, non fani, Cic. Leg. 2, 18, 45. tantus ergo imperator in omni genere belli fuit, proeliis, oppugnationibus, navalibus pugnis totiusque belli instrumento et apparatu, ut cet., Acad. 2, 1, 3. instrumenta bellorum, Amm. 21, 6, 6. 26, 7, 12. cum sua quisque miles circumspiceret - quid ex instrumento hibernorum relinquere cogeretur, Caes. BG. 5, 31, 4. dentes etiam ac ciborum instrumenta, Plin. 7, 50 (51), 168. verbera in aciem,

non arma adferenda omissoque ferro virgas et flagella ceteraque servilis metus paranda instrumenta, Justin. 2, 5, 4. dum crudelia iussae instrumenta necis ferrumque ignesque parantur, Ov. M. 3, 697. mortisque paratae instrumenta videns, 10, 384. ad arbitrium suum instrumenta mortis eligere, Sen. Ep. 8, 1, 19 (70). cum hoc ipsum irati tortores omnia instrumenta crudelitatis suae experirentur, 10, 2, 18 (78). quemadmodum plus agit tortor, quo plura instr. doloris exposuit, 2, 2, 6 (14). quid singulis articulis singula machinamenta (explicas), quibus extorqueantur, aptata et mille alia instr. excarnificandi particulatim hominis? 3, 3, 14 (24). — b) übtr. Werkzeug, Mittel, α) im Allg.: luxuriae nondum instrumenta vigebant, Ov. F. 5, 279. ut matronae auratas vestes ceteraque dignitatis suae ornamenta velut instrumenta luxuriae deponerent, Justin. 20, 4, 11. litteris Graecis et Latinis docta, psallere et saltare elegantius quam necesse est probae, multa alia, quae instr. luxuriae sunt, Sall. C. 25, 2. ne ista miremur, liberos suos nonnulli nuptiis votisque quaesitos avare nutriunt nec disciplinis aut caeteris corporis excolunt instrumentis, Col. 4, 3, 2. instrumenta omnia mediocris ingenii, si suffecerint, commoturus, Amm. 16, 1, 2. haec (sapientia) erit ultimum vitae instrumentum et, ut ita dicam, additamentum? Sen. Ep. 2, 5, 8 (17). u. vgl. 5, 4, 12 (45). 13, 3, 20 (88). 15, 3, 8 (95). quum industriae subsidia atque instrumenta virtutis in libidine audaciaque consumeret, Cat. 2, 5, 9. nullum maius boni imperii instr. quam bonos amicos esse, Tac. H. 4, 7. eum omni seditionum instrumento et furore persecuta est, Treb. Poll. trig. tyr. 22. fuit rex armorum quam conviviorum apparatibus studiosior, cui maxime opes erant instrumenta bellorum, Justin. 9, 8, 5. solvendi sunt numi Caesari et instr. triumphi eo conferendum, Cic. Att. 7, 8, 5; auch v. Personen: ut - haberet instrumenta servitutis et reges (populus R.), Tac. Agr. 14. nuper veneficii damnata (Locusta) et diu inter instrumenta regni habita, A. 12, 66. multos secreta Poppaeae mathematicos, pessimum principalis matrimonii instr., habuerant, H. 1, 22. meretrix est instr. contumeliae, Syr. 634; — cum - proxima quaeque victoria instr. sequentis esset, Justin. 1, 1, 8. nosseque, ut Caesar dictator aiebat, miserum esse instr. senectuti recordationem crudelitatis, Amm. 29, 2, 18. haec tam perniciosa nocentissimis moribus dare instrumenta et nequitiam praeceptis adiuvare, Quint. 2, 15, 32. ut in augenda re non avaritiae praedam, sed instrumentum bonitati quaerere videretur, Cic. Rab. Post. 2, 3. intelliget quem ad modum a natura subornatus in vitam venerit quantaque instrumenta habeat ad obtinendam adipiscendamque sapientiam, Cic. Leg. 1, 22, 59. enormibus instr. remedia quaerere damnorum immanium, Amm. 28, 6, 6. — β) insbes. rhetor.: qui non linguam modo acuisses exercitatione dicendi, sed et ipsam eloquentiam locupletavisses graviorum artium instrumento, Cic. Brut. 97, 331. hanc enim ego omnem scientiam et copiam rerum in tua prudentia sciebam inesse: in oratoris vero instrumento tam lautam supellectilem numquam videram, dOr. 1, 36, 165. instrumenta non artis - sed ipsius oratoris, Quint. 12, 5, 1. quae sint artis oratoriae instrumenta, behandelt 12. c. 5. u. vgl.: personae, causae, facultates, tempora, instrumenta, testimonia comparantur, Quint. 7, 2, 25. u. vgl. 3, 5, 17. 4, 2, 55. hoc instr. causarum et generum universorum in forum deferre debemus, Cic. dOr. 2, 34, 146. opus est intueri omne litis instr., Quint. 12, 8, 12; public.: exhibe librarium illud legum vestrarum, quod te aiunt eripuisse e domo et ex mediis armis turbaque nocturna tamquam Palladium sustulisse, ut praeclarum videlicet munus atque instr. tribunatus, ad aliquem, si nanctus esses, qui tuo arbitrio tribunatum gereret, deferre posses, Urkunde für *, Cic. Mil. 12, 33. sequenda est igitur publici instrumenti auctoritas, Urkunden, Suet. Cal. 8. aerearum tabularum tria millia - restituenda suscepit undique investigatis exemplaribus, instr. imperii pulcerrimum ac vetustissimum, Archiv, Vesp. 8.

2) insbes. Geräth, Geräthschaft, Ausstattung, auch von der Kleidung, vgl.: instrumenti eius et supellectilis parsimonia, in Kleidung u. Zimmergeräth, Suet. Aug. 73. hostium spolia, monumenta imperatorum, decora atque ornamenta fanorum posthac his praeclaris nominibus amissis in instrumento atque in supellectile C. Verris nominabuntur, Cic. II. Verr. 4, 44, 97. primum et excellentissimum triumphum egit Gallicum, sequentem Alexandrinum, - diverso quemque apparatu et instrumento, Suet. Caes. 37. religiosas vestes cum instrumento omni comburere, Tib. 36; — neben *Adject.*: hi sunt, qui sine verecundia pocula et alias res aureas, deis sacrata instrumenta, convivio mercantur, Sall. H. frg. inc. 88. cum - nihil sibi praeter unum murrhinum calicem ex instrumento regio retinuerit, Suet. Aug. 71. uxorem suam - cum omni pecunia et familia regalique instrumento - remittit, Justin. 23, 2, 6. ipsius Demetrii privatum omne instr. ac familiam reddidit, 15, 1, 8. u. so: privatum, 15, 2, 7. 21, 5, 2. anilia demit instrumenta sibi, von d. Kleidung, Ov. M. 14, 766. felices ornent haec instrumenta libellos, diese Ausstattung, Ov. Tr. 1, 1, 9; — mit *Genit.*: invitatus lucro, quidquid instrumenti veteris aulae erat, ab urbe repetiit, Suet. Cal. 39. instr. regii cultus distraxit, Eutr. 8, 13. AVict. Epit. 16, 9. vestem, quam ex instrumento triumphorum ad praesentem usum induerant, Suet. Caes. 84. organa fabricantur hydraulica et lyrae ad speciem carpentorum ingentes et histrionici gestus instrumenta non levia, Amm. 14, 6, 18. inter pauca nitidioris vitae instrumenta haec arbor est, Plin. 13, 16 (30), 100.

instruo, struxi, structum, struĕre, entweder etw., was noch nicht vorhanden war, aufrichten, errichten, herrichten, od. etw., was schon vorhanden war, einrichten, ausstatten, also A) etw., was noch nicht vorhanden war, **aufrichten, errichten, aufführen**, 1) eig.: e regione eius (fontis) vineas agere adversus montem et aggerem instruere

coepit, Hirt. BG. 8, 41, 2. u. so Tac. H. 2, 22. murus instructus laterculo coctili, bitumine interlitus, Curt. 5, 4 (1), 25. audierunt muros instrui, Nep. Them. 6, 4. saxo pilae, quae totum onus sustinebant, instructae sunt, Curt. 5, 5 (1), 33. ubi vineis actis aggere exstructo turrim procul constitui viderunt, primum irridere ex muro –, quod tanta machinatio ab tanto spatio instrueretur, Caes. BG. 2, 30, 3. quae (aedificia) per diversas urbes et oppida vel instauravit vel a primis instruxit auspiciis, Amm. 31, 14, 4. tuguria conchis et ceteris purgamentis maris instruunt, Curt. 9, 40 (10), 10; rudis enim novacula – instruxerat thecam, Petron. 94, 14. — 2) übtr. anrichten, herrichten, herstellen, bereiten, schaffen (bisweilen mit Dat. d. Pers.), epulae instruantur, Sen. Thyest. 62. epulae regia instructae domo, Agam. 867. fuerat hic animus tibi instruere similes inscio fratri cibos, Thyest. 1107. u. vgl.: nam neque edo neque emo, nisi quod est carissumum: sed quoniam cari, quom instruontur, deserunt, nunc ad eum inviso, Plaut. Men. 1, 1, 30. iube sibi aurum atque ornamenta quae illi instruxti mulieri [omnia] dono habere, Mil. gl. 4, 1, 34. u. so 4, 3, 34. postquam capto per dolum rege Carataco instruxisse triumphum Claudii Caesaris videbatur, Tac. H. 3, 45. non instruendum illis iter ad bonam famam, sed non deserendum, non summovenda adulatio, sed non reducenda est, Plin. Pan. 75, 5. quippe memorem esse debere, alienam se victoriam, non suam instruere, Justin. 5, 2, 10; — nunc iam omnes sycophantias instruxi et conparavi, quo pacto ab lenone auferam hoc argentum, Plaut. Pers. 2, 5, 24. cum – dictis factisque omnibus ad fallendum instructis vana accresceret fides, Liv. 1, 54, 2. instruitur omnis fraude feminea dolus, Sen. Hipp. 828. sacrificio adparando et inter id instruendae fraudi aliquanto intentior quam muniendis castris aut ulli militari operi, Liv. 23, 35, 14. facinorosum animum ad domestica scelera convertit insidiasque Arsinoae sorori suae instruit, Justin. 24, 2, 1. si vis illa dicendi malitiam instruxerit, Quint. 12, 1, 1. gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quaerere sollemnis illi consuetudo, Justin. 9, 8, 9. antea malum publicum occulte, auxilia palam instruebantur et eo boni malos facile anteibant, Sall. H. 1, 48, 13.

B) etw., was schon vorhanden war, I) selten: wo hineinfügen, -bringen, einfügen, mit *in* u. *Acc.* od. *Abl.*, 1) eig.: ubi turris altitudo perducta est ad contabulationem, eam in parietes instruxerunt, Caes. BC. 2, 9, 1. inque earum (cloacarum) parietibus – tubuli instruantur, Vitr. 5, 8, 7. — 2) übtr.: magnas res hic agito in mentem instruere, Plaut. Rud. 4, 2, 31. iam instructa sunt in corde consilia omnia, Ter. Phorm. 2, 2, 7.

II) gewöhnlich: einrichten, ausstatten, ausrüsten, versehen (oft neben ornare), 1) im Allg., a) eig., mit u. ohne *Abl.*: Italiam operibus ac vectigalibus publicis plurifariam instruxit, Suet. Aug. 46. vidi ego te (v. Palast des Priamus) astantem ope barbarica tectis caelatis lacuatis, auro ebore instructam regifice, Enn. Trag. 120. quae (domicilia) essent ornata signis atque picturis instructaque rebus iis omnibus, quibus abundant ii, qui cet., Cic. ND. 2, 37, 95. tabernaculum - omni luxu et opulentia instructum, Curt. 3, 28 (11), 23. cubicula – libris Elephantidis instruxit, Suet. Tib. 43. decubuit super lectum modica culcita vetere pallio strato instructum, Ner. 48. nonnulli strenue fabricant navigia nec consummata perinde instruunt armamentis ministrisque, Col. 4, 3, 1. reliquas (naves) paratas ad navigandum atque omnibus rebus instructas invenit, Caes. BG. 5, 5, 2. u. so BC. 3, 111, 3. omnibus rebus instructa classe, 1, 56, 3. si quis tamen urere tecta comparat, audaces instruit igne manus, Ov. Tr. 2, 267. protinus appositas nudae vestigia nymphae instruxere epulis mensas, M. 8, 570. pulchroque instructa paratu Cepheni proceres ineunt convivia regis, 4, 763. barbara opulentia convivium, quo regem accipiebat, instruxerat, Curt. 8, 16 (4), 12. omnibus curat rebus instructum et paratum ut sit convivium, Cic. II. Verr. 4, 27, 62. his et mille aliis postquam sine nomine rebus propositum instruxit remorari Tartara munus, Ov. M 7, 275; — dumque parant epulas potandaque vina ministri, cultibus Alciden instruit illa suis, Fast. 2, 317. primam curam habuit - concubinas securibus peltisque Amazonum instruendi, Suet. Ner. 44. iudices – argento et necessariis instruebat ita, ut cet., Lamprid. Alex. Sev. 42. instructum eum viatico collataque veste in navem imposuerunt, Vell. 2, 19, 4; — his diebus commode instruuntur horti, Col. 11, 2, 25. ad quem (agrum) instruendum vires non essent, Liv. 6, 5, 5. de instructo (fundo) vel instrumento legato, Dig. 33, 7. tit. vgl. mit: si fundus sit instructus legatus et supellex continebitur, quae illic fuit usus ipsius gratia et vestis non solum stragula, sed et qua ibi uti solebat: mensae quoque eboreae, vel si quae aliae, item vitrea et aurum et argentum, vina quoque, si qua ibi fuerint usus ipsius causa, continebuntur et si quid aliud utensilium, Ulp. Dig. 33, 7, 12. §. 28. emit homo cupidus et locuples tanti, quanti Pythius voluit, et emit instructos (hortos), mit der Einrichtung, dem Inventar, Cic. Off. 3, 14, 59. de ornanda instruendaque urbe, Suet. Caes. 44. non enim te instruere domum tuam voluerunt in provincia, sed illum usum provinciae supplere, II. Verr. 4, 5, 9. domum eius exornatam et instructam fere iam iste reddiderat nudam atque inanem, 2, 34, 84. sic erat instructa (domus), Nep. Ages. 7, 4. decreverunt, ut Cn. Sicinius praetor aedes instructas locaret, ubi filius regis comitesque eius habitare possent, Liv. 42, 19, 6. distinctis et instructis pro loci dignitate compluribus cellis, Suet. Cal. 41. instruit ergo focum provincia, Juv. 5, 97. instructam ei continuo et ornatam Larini medicinae exercendae causa tabernam dedit, Cic. Cluent. 63, 178. ea est enim ratio instructarum ornatarumque navium, ut cet., Cic. II. Verr. 5, 51, 133. ita instructa nave, Quint. 12. pr. 4. iam Sesto Mindarus et Pharnabazus,

Lacedaemoniorum duces, instructis navibus exspectabant, Justin. 5, 4, 1. u. vgl. 29, 4, 4. sic instructas quadriremes ad urbem agebant, Curt. 4, 14 (3), 15. circa Crotonem Sybarimque suppleverat remigio naves instructamque et armatam egregie pro magnitudine navium classem habebat, Liv. 26, 39, 7. ingentem classem summis viribus instruit, Justin. 6, 3, 1. hic exesis pendens scopulis aut deceptos instruit hamos, aut suspensus spectat pressa praemia dextra: sentit tremulum linea piscem, Sen. Herc. fur. 154; — proficiscendi quadraginta milia nummûm ad instruendum se ornandumque donaveram, Plin. Ep. 6, 25, 3. ne cui forte negligens nimium fuisse videatur (praetor) neque se satis, quum potestatem habuerit, instruxisse et ornasse, Cic. II. Verr. 4, 26, 60; ganz absol.: non possessores animo aequiore discedent: nullam impensam fecerant: nondum instruxerant, Phil. 6, 5, 14. — *PAdj. comp.*: domus ea, quae ratione regitur, omnibus est instructior rebus et apparatior, quam ea, quae temere et nullo consilio administratur, Inv. 1, 34, 58. u. *Adv.*: ludos opulentius instructiusque quam priores reges fecit, mit reicherer und glänzenderer Ausstattung, Liv. 1, 35, 7.

b) übtr. theils im Allg., theils in rhetor., grammat. u. juristischen Beziehungen, mit u. ohne *Abl.*: quibus omnibus instructus (Pythagoras) Crotona venit populumque in luxuriam lapsum auctoritate sua ad usum frugalitatis revocavit, Justin. 20, 4, 5. nunc mea sententia divinis quibusdam bonis instructum atque ornatum puto, Cic. Cael. 17, 39. quasi muneribus deorum nos esse instructos et ornatos, Leg. 1, 13, 35. non modo cognitione coelestium vel mortalium putant instruendum (sapientem), sed cet., Quint. 1, 10, 5. princeps, quem vos tanta et tam libera potestate instruxistis, Suet. Tib. 29. hic quoque insignis industria et omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit, Justin. 7, 4, 4. dolis instructus et arte Pelasga, Virg. A. 2, 152. mulier - ad nocendum pectus instruxit dolis, Sen. Oct. 872. seque armat et instruit ira, Ov. M. 13, 543. talibus atque aliis instructo pectore dictis, 15, 479. Aristonem quendam - instructum mandatis ab Hannibale et rege Antiocho venisse, Liv. 34, 61, 7. exueret magistrum satis amplis doctoribus instructus, maioribus suis, Tac. A. 14, 52; — rhetor.: non ea solum instrui supellectile (oratorem volo), quae necessariis usibus sufficiat, sed sit in apparatu eius et aurum et gemmae, Tac. Or. 22. an ad dicendum omnibus ingenuis artibus instructus accesserit, Cic. dOr. 1, 16, 73. quum eum antea tui similem in dicendo viderim, tum vero nunc a doctissimo viro - Cratippo instructum omni copia multo videbam similiorem, Brut. 71, 250. ut caeteri, si diserti sint, aliquid ab hoc habeant, hic, nisi domesticis se instruxerit copiis, aliunde dicendi copiam petere non possit, dOr. 2, 9, 38. tot nos praeceptoribus, tot exemplis instruxit antiquitas, Quint. 12, 11, 22. exemplis, quae sunt in omni genere causarum potentissima, iam tum instruitur, cum res poscat usurus, 2, 4, 20. u. vgl. 10, 1, 34. hunc ego appello oratorem eumque esse praeterea instructum voce et actione et lepore quodam volo, Cic. dOr. 1, 49, 213. si historiae atque etiam magis orationum lectione discipulos instruxerit, Quint. 2, 5, 1. u. vgl. pr. 23; — ut quisque versum pedibus instruxit sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, Petr. 118, 1. orientia tempora notis instruit exemplis, Hor. Ep. 2, 1, 131. ut eam materiem orationis - omnibus locis descriptam, instructam ornatamque comprehenderent, rebus dico et sententiis, Cic. dOr. 2, 34, 145. mollis est enim oratio philosophorum et umbratilis nec sententiis nec verbis instructa popularibus, Or. 19, 64. neque eam (orationem) reperio usquam separatim instructam rhetorum praeceptis, dOr. 2, 15, 62. — *PAdj. comp.*: bello quoque bonus habitus ad cetera, quibus nemo ea tempestate instructior civis habebatur, Liv. 30, 1, 4. vellem equidem aut ipse doctrinis fuisset instructior - aut ne deterruisset alios a studio, Cic. Fin. 1, 7, 26. dives amicus saepe decem vitiis instructior odit et horret, Hor. Ep. 1, 18, 24; — ohne Abl.: retinete - et reservate hominem tam expediti consilii, ut omnis aetas instructa sit et, quomodo senes nostri Marcellum, Crispum, iuvenes Regulum imitentur, Tac. H. 4, 42. u. rhetor.: quum tardus in cogitando, tum in instruendo dissipatus fuit, Cic. Brut. 59, 216; — quae postquam ex sententia instruit, intempesta nocte de improviso - Auli castra circumvenit, Sall. J. 38, 4. sed et haec narrare solebat, unde meum praesens instrueretur opus, Ov. F. 4, 689. qui modo consilio ac sapientia praediti ad instruendam vitam formandosque mores aliquid conferrent, Auct. Or. gent. R. 1, 2. illa tibi est igitur verborum copia cassa omnis, quae contra sensus instructa paratast, Lucr. 4, 511. si invaserit (Academia) in haec, quae satis scite nobis instructa et composita videntur, nimias edet ruinas, Cic. Leg. 1, 13, 39. instruxerunt auxeruntque ab omni parte grammaticam, Suet. Gr. 2; — jurist.: ut longiorem diem ad instruendam causam darem utque in alia civitate cognoscerem petiit, um die Anklage mit den nöthigen Beweismitteln auszustatten, Plin. Ep. 10, 81 (85), 3. hoc enim ipsum iudicium, hoc periculum, illa accusatio, omnis testium copia a matre initio est adornata, a matre hoc tempore instruitur atque omnis eius opibus et copiis comparatur, Cic. Cluent. 6, 18. sic statuo, fieri nullo modo posse, ut idem accusationem et petitionem consulatus diligenter adornet atque instruat, Mur. 22, 46. intelligit me ita paratum atque instructum in iudicium venire, ut cet., I. Verr. 3, 7. sic igitur instructus veniet ad causas, Ov. 34, 121; — is igitur mediocriter *a* doctrina instructus, angustius etiam a natura, labore et industria, Brut. 66, 233. instructum et plenum ab his artibus animum longe paratiorem ad eas exercitationes venturum, Tac. Or. 33. u. *PAdj. comp.*: ut eo nihil ferme quisquam addere posset, nisi qui a philosophia, a iure civili, ab historia fuisset instructior, Cic. Brut. 43, 161. u. umschrieben: nec regum quisquam magis est in-

structus ab illis, Ov. Pont. 2, 9, 49; — omnis *ad* perniciem instructa domus opime atque opipare'st, Plaut. Bacch. 3, 1, 6. quam ea nunc instructa pulchre ad perniciem siet, Ter. Heaut. 3, 1, 41. erit enim instructus ad mortem contemnendam, ad exsilium, ad ipsum etiam dolorem, Cic. Fin. 2, 17, 57. omnis enim ubertas et quasi silva dicendi ducta ab illis est nec satis tamen instructa ad forenses causas, Or. 3, 12. u. jurist.: ad iudicium nondum se satis instruxerat, II. Verr. 4, 19, 41; im *PAdj. superl.*: semperque cum solus esset et rationes eorum et numerum et dignitates et stipendia recenseret, ut esset ad omnia instructissimus, Lamprid. Alex. Sev. 21.

2) insbes. a) militär. α) **ausrüsten, rüsten**, mit u. ohne *Abl.*: eo modo instructus ad Thalam proficiscitur, Sall. J. 75, 6. eius adventu maximas Mithridati copias omnibus rebus ornatas atque instructas fuisse, Cic. Pomp. 8, 20. ad satietatem quoque copia commeatuum instructus, Curt. 4, 40 (10), 15. Heracleenses - instructos commeatibus auxiliisque dimittunt, Justin. 16, 3, 11. ad Agathoclem defecēre frumentoque et stipendio victorem instruxēre, 22, 6, 12. quingentos stipendio suo instructos in auxilium patriae - misit, 5, 9, 9. qui secum in Africam traicerent, legit diemque iis, qua equis armisque instructi atque ornati adessent, edixit, Liv. 29, 1, 3. ex omni copia circiter pars quarta erat militaribus armis instructa, Sall. C. 56, 3. u. so: armis, Tac. Or. 32. Treb. Poll. trig. tyr. 26. est inventus tribunus plebis, qui consularibus copiis instructus omni impetu furoris in eum civem irruerit, quem cet., Cic. Dom. 45, 119. cum omnes Grypum instructum Aegypti viribus viderent, Justin. 39, 2, 4. haud secus instructi ferro, quam si aspera Martis pugna vocet, Virg. A. 12, 124. u. vgl.: animadvertisse Troianos militariter instructos, Auct. Or. g. R. 13, 2; — porta ballistis scorpionibusque instructa missilibus procul hostes arcebat, Liv. 26, 6, 4. eamque partem Britanniae quae Hiberniam aspicit copiis instruxit, Tac. Agr. 24. quae quidem (Graecia) nunc M. Bruti imperio, auctoritate, copiis non instructa solum, sed etiam ornata cet., Cic. Phil. 10, 4, 9. provinciam Galliam senatus auctoritate exercitu et pecunia instructam et ornatam - in contione deposui, Pis. 2, 5. u. vgl.: limitem instruebat cum omni adparatu bellorum, Amm. 20, 8, 1; im *PAdj. comp.*: si cum finitimis de finibus bellum gererent, si totum certamen in uno proelio positum putarent, tamen omnibus rebus instructiores et apparatiores venirent, AHer. 4, 9, 13. vir et industria potior et militibus Cyri quondam regis instructior (Tisaphernes), Justin. 6, 1, 3. qui (Antiochus) opibus, quam militibus instructior erat, 17, 2, 13; — ohne Abl.: quam occasionem, quod tempus, quem insidiis instruendis locum (sperantem)? Liv. 6, 23, 6. quibus motibus occursurus tanta celeritate instructo paratoque exercitu Graeciam oppressit cet., 11, 2, 10. instructis decem milibus civium et Plataeensibus auxiliaribus mille, 2, 9, 9. instruite nunc - contra has tam praeclaras Catilinae copias vestra praesidia vestrosque exercitus, Cic. Cat. 2, 11, 24. armato instructoque exercitu, Justin. 6, 6, 7; — ipse - adest inopinaque cunctis instruit arma locis, Claud. VI. Cons. Hon. 216. urbs, quae bellum facere atque instruere possit, Cic. Agr. 2, 28, 77. bellum terra marique enixe instruunt, Justin. 15, 1, 4. bellumque communibus viribus instruunt, 15, 2, 16. ingenti apparatu bellum apud Cibalas instr., Eutr. 10, 5. opportunissimam se nobis praebuit (Capua) et ad bellum instruendum et ad exercitus ornandos, Cic. Agr. 2, 33, 90. u. so: bellum, Tac. H. 4, 69. Justin. 2, 10, 12. 8, 5, 2. AVict. Caes. 32, 5. u. auch: proelium, Eutr. 3, 23. Rutuli sine viribus illis bella instructa gerunt, Ov. M. 14, 527. suave etiam belli certamina magna tueri per campos instructa, Lucr. 2, 5; se *ad* id bellum, quod confecit, imperatorie instruit, Treb. Poll. Claud. 6. percontari coepit, satisne ei videretur instructus ad obterendum hostem, Curt. 3, 5 (2), 10. quod se neque viribus parem neque ad obsidionem ferendam instructum videret, Justin. 22, 4, 1. — β) **geordnet aufstellen, ordnen, in Ordnung, • Schlachtordnung stellen**, ipse pedes exercitum pro loco atque copiis instruit, Sall. C. 59, 1. exercitum suum pransum paratum cohortatum eduxit foras atque instruxit, Cato frg. p. 25, 9. castris locum capere, exercitum instruere, expugnare urbes cet., Cic. Rab. Post. 15, 42. priusquam exercitus instrui quivit, Sall. J. 97, 4. trium populorum exercitus ita stetit instructus, ut cet., Liv. 4, 18, 4. instructo exercitu, Cic. Prov. cons. 4, 9. hoc agmen, sicuti dictum est, instructum sex milia iaculatorum - antecedebant, Curt. 3, 23 (9), 5. priusquam se iungere atque instruere possent, Liv. 39, 31, 1. copias contrahere atque instruere, Quint. 12, 3, 5. hostes item suas copias ex castris eductas instruxerant, Caes. BG. 2, 8, 5. copias armatorum pro suis instruunt castris, Hirt. BG. 8, 14, 2. ni celer instructa Stilicho legione - pugnam instaurasset, Claud. BGet. 596. nos nostras more nostro et modo instruximus legiones, Plaut. Amph. 1, 1, 66. ibi legionibus instructis, Hirt. BG. 8, 14, 5. signa canere iubet atque instructos ordines in locum aequum deducit, Sall. C. 59, 1. quam (cohortem) Romanus - haud procul instruxerat, Tac. A. 4, 47. tu actionem instituis, ille aciem instruit, Cic. Mur. 9, 22. ibi - triplicibus subsidiis aciem instruxit, Sall. J. 49, 6. quonam modo aciem instrueret, 101, 2. aciem peritissime instruxit, Curt. 4, 63 (16), 28. contra Afros aciem instruxit, Eutr. 2, 21. ipse - in colle medio triplicem aciem instruxit, Caes. BG. 1, 24, 2. acie regione instructa non apertissima, Nep. Milt. 5, 2. deinde instructa (acies) primo suo stare loco relicto hostibus ad instruendum contra spatio, dein cet., Liv. 9, 37, 3. u. vgl. Cic. Phil. 4, 5, 11. Caes. BC. 3, 88, 1. Nep. Epam. 9, 1. Eum. 8, 1. Suet. Aug. 16. Curt. 4, 49 (13), 21. ex eo die dies continuos V Caesar pro castris suas copias produxit et aciem instructam habuit, Caes. BG. 1, 48, 3. apertis instruxit campis acies, Lucan. 4, 710. ex parte

cohortium pro tempore instructae stationes locatae pro castris, Sall. H. frg. inc. 43. quum manum fecerit, copias pararit, multitudinem hominum coëgerit, armarit, instruxerit, Cic. Caecin. 12, 33. instructo igitur milite - antecedebat, Curt. 4, 40 (10), 9. instructos acie Tiberino a flumine Teucros - descendere campis, Virg. A. 11, 449. corpora milites curare iussit ac deinde tertia vigilia instructos et armatos esse, Curt 3, 21 (8), 22. Numidae ab Iugurtha pro tempore parati instructique, Sall. J. 74, 2. in Lucretium incidunt consulem iam ante exploratis itineribus suis instructum et ad certamen intentum, Liv. 3, 8, 8. atque ita ab omnibus partibus simul tecti et instructi hostium vim sustentabant, Sall. J. 97, 5. instructi intentique obviam procedunt, 53, 5. dici in hac causa potest, ubi arma fuerint, ubi coacta hominum multitudo, ubi instructi et certis locis cum ferro homines collocati, Cic. Caecin. 14, 41; Hannibal ad terrorem primos elephantos-instruxit, Liv. 30, 33, 4; — *in* plures ordines instruebantur, Liv. 8, 8, 3. ni partibus divisis Aemilius cum praetoria nave primus e portu in altum evectus excipiens insequentes suo quamque ordine in frontem instruxisset, 37, 29, 5; — mit *Dat.*: instruere pugnae suos, Sall. H. 2, 27. neque se recipere aut instruere proelio quivēre, 1, 95. Romanus contra postquam hostem in agris non invenit, dimicationi ultimae instructus intentusque Tiberim transit, Liv. 1, 15, 2.

b) in rein geistiger Beziehung, **unterrichten, unterweisen, vorbereiten, bilden**, cur ergo non iidem *in* iure civili - satis instructi esse possumus ad hoc dumtaxat, ne cet., Cic. dOr. 1, 58, 249; — ac ne eas quidem vires senectuti relinquimus, ut adolescentes doceat, instituat, *ad* omne officii munus instruat? Sen. 9, 29. nonne ad id quoque instrui ab iis, qui plus in hoc studii dederunt, oportet? Quint. 12, 2, 19. si haec sola didicerunt, satis se ad eloquentiam instructos arbitrantur, 8. pr. 2. vehementes varii, copiosi graves, ad permovendos et convertendos animos instructi et parati (fuerunt), Cic. Or. 6, 20. quodcunque attigerit, siqua est studiosa sinistri, ad vitium mores instruet inde suos, Ov. Tr. 2, 257; — num protinus *in* hoc sit instructus, ut quid in quaque causa ducendum sit ex his, sciat, Quint. 5, 10, 102; — mit *Dat.*: sic ait hortatusque suos belloque viaeque instruit, Claud. BGet. 550; — mit *Relat.*: Daciarum interim fines extimos occupemus, exinde, quid agi oporteat, bonis successibus instruendi, Amm. 21, 5, 6. eum instruamus, qua ratione, quod didicerit, facere quam optime - possit, Quint. 10, 1, 4; — mit u. ohne *Abl.*: quem omnibus disciplinis instructum fuisse dicit, Capitol. Maxim. et Balb. 16. instruere Atriden num potes arte mea? Ov. Her. 16, 364. suopte igitur ingenio temperatum animum virtutibus fuisse opinor magis instructumque non tam peregrinis artibus, quam disciplina tetrica ac tristi veterum Sabinorum, Liv. 1, 18, 4. illum esse solum in toto orbe terrarum, qui praeceptis etiam salubribus instruere iuvenes quotidie posset, Petr. 140, 2. quibus praeceptis instructum Germanicum suum imbutumque rudimentis militiae secum actae domitorem recepit Germaniae? Vell. 2, 129, 2. alterum breviario rerum omnium Romanarum instruxit, alterum praeceptis de ratione scribendi, Suet. Gr. 10. multos enim eius praeclaros de re publica sermones accipiam, instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium, Cic. Att. 5, 6, 1. inpotentibus instructi consiliis, Liv. 3, 36, 2. nocte sua est egressa domo regina deique ritibus instruitur furialiaque accipit arma, Ov. M. 6, 590; — tu hosce instrue, Ter. Eun. 4, 7, 11. instruit et natum, Ov. M. 8, 203. vocari deinde civitatum legationes iussit praeparatas iam ante et instructas ab Eumene, Liv. 35, 17, 1. ad instruendum oratorem, Quint. 8, 6, 2. u. vgl. §. 28. nolo se satis instructos, si quem artis libellum ediderint, putent, 2, 13, 15. quos Pompeius, quod erant honesto loco nati et instructi liberaliter - omnia sua praesidia circumduxit atque ostentavit, Caes. BC. 3, 61, 1. qui claros viros a se instructos dicant rem publicam saepe rexisse, Cic. Acad. 2, 36, 115. nosque ipsi, quidquid ad rem publicam attulimus, - a doctoribus atque a doctrina instructi ad eam et ornati accessimus, Off. 1, 44, 155. a te accusatores esse instructos et subornatos, Vatin. 1, 3. u. *PAdj. superl.*: reliqua vero - a viro optimo et istis rebus instructissimo - mutuabor, dOr. 1, 69, 256; vgl. noch: hoc mense alvearia castrabuntur, matura esse ad mellis reditum signis [quam] pluribus instruemur, Pallad. 7, 7, 1.

instŭdiōsus, a, um, **unbeflissen**, medicinae neque inst. neque imperitus, Apul. Mag. 40.

insuāsum appellabant colorem similem luteo, qui fiebat ex fumoso stillicidio, PDiac. p. 111, 9. u. vgl.: Suasum colos appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo. Plautus (Truc. 2, 2, 16): „quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam": quidam autem legunt in suaso, nec desunt, qui dicant, omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quod quasi persuadetur in alium ex albo transire, Fest. p. 302, 12^{b}.

insuāvis, e, **unangenehm, unlieblich**, für die Sinne: id gustui non insuave est, Cels. 4, 26 (19). quum pleraque utilia insuavia sint, qualis est plantago et rubi cet., 4, 23 (16). aqua limosa et insu., Vitr. 8, 1. myrrhis - cibo non insuavis, Plin. 24, 16 (97), 154. oleum secundarium non insuavis odoris quotidianam unctionem praebere poterit dolore nervorum laborantibus, Col. 12, 53, 3. in hominum autem figura licet insuavi ita visi sunt asperi, ut cet., Amm. 31, 2, 3. quae (voces) mihi quidem neque abhorrere a poetica facultate visae sunt neque dictu profatuque ipso taetrae aut insuaves esse, Gell. 18, 11, 2; für d. Gemüth: neque enim vulgaris esse neque humilis nec insuavis - potest (translatio), Quint. 8, 6, 5. literas eius ad Caesarem missas ita graviter tulimus, ut te quidem celaremus, sed ipsius videremur vitam insuavem reddidisse, Cic. Att. 10, 4, 6. quod nisi concedas, habeare insuavis, Hor. Sat. 1, 3, 85; — im *compar.*: ipsum meridiem cur non medidiem? credo quod erat insuavius una, Cic. Or. 47, 157. quid insuavius

quam clamor in exordio causae? AHer. 3, 12, 22. u. *superl.*: splendidis nominibus illuminatus est versus, sed proximus inquinatus insuavissima littera, Cic. Or. 49, 163. — *Adv.*: **insuaviter**, Boëth. Music. 1, 8. 5, 10.

insuāvĭtas, ātis, *f.*, das Unangenehme, Unliebliche, quae (deductoria) non valde sunt insuavia aut amaritudinis causa, aut alia qualibet insuavitate, ut copiae vel coloris, CAurel. Acut. 2, 19, 115. quae per insuavitatem medentur, Tert. Poenit. 10. cum - ei statim displicita esset insolentia et insuavitas illius „sensu torquebit amaro" risit, Gell. 1, 21, 4.

insubdĭtīvus, a, um, nicht eingeflößt, nec matris semen admisit iniurias aeque insubditivum et ne ipsi quidem Demiurgo compertum, Tert. adv. Valent. 27.

insŭbĭdus, a, um, ungeschlacht, ungeschickt, einfältig, albern, fuit forma quidem corporis iusta, vultu insubido, ut ebriosi solent, et sermone incondito, Lamprid. Commod. 17; — ne nos, id est nomen Latinum, tamquam profecto vastos quosdam et insubidos ἀναφροδισίας condempnetis, Gell. 19, 9, 9. scitamenta, quae isti apirocali, qui se Isocratios videri volunt, in conlocandis verbis inmodice faciunt rancide, quam sint insubida et inertia et puerilia, cet., 18, 8, 1; — im *compar.*: nihil est prorsus istis, inquit, insubidius, qui opinantur bona esse potuisse, si non essent ibidem mala, 7 (6), 1, 2. „urbisne invisere, Caesar, terrarumque velis curam": verte enim et muta, ut „urbes" dicas, insubidius nescio quid facies et pinguius, 13, 21 (20), 4. — *Adv.*: multa atque inmodica de philosophiae doctrinis intempestive atque **insubide** disserebat, 1, 2, 4. ipsam vero videndi naturam non ins. introspexit Epicurus, Macrob. Sat. 7, 14, 3.

insubiectus, a, um, ununterworfen, unbesiegt, insubiecte, potens, rerum arbiter, Prud. Hamart. 698.

· **insubsĭdiātus**, a, um, ununterstützt, Vulg. Esdr. 3, 9, 11.

insubstantīvus, a, um, wesenlos, Interpr. Iren. 1, 10.

insubtīlis, e, unscharfsinnig, ohne Scharfsinn (aufgestellt u. dgl.), non insubtili ratione motus, Papin. Dig. 30, 1, 11; *adv.*: quod non **insubtiliter** dici potest, Ulp. Dig. 2, 14, 7. §. 6. Lucilius non ins. non putat hodie hoc procedere, 28, 5, 1. §. 5.

insubulum, i, *n.* = insile, Isid. Orig. 19, 29, 1.

insucco od. **-suco**, ātum, āre, anfeuchten, saepius eius lana diducenda vinoque et oleo insuccanda, Col. 7, 4, 5. u. vgl. 7, 5, 18. uvae passae-austero vino insuccatae, 9, 13, 5. pane insuccato ex eodem mulso, CAurel. Acut. 3, 8, 77.

insūdo, āre, 1) in Schweiß kommen, anfangen zu schwitzen, donec insudet, Cels. 1, 3. 3, 22. ut neque ad eum frigus adspiret et ibi quoque, antequam aliquid assumat, insudet, 2, 17. ut exerceatur, insudet, 4, 2, 1. sub veste primum paulum in tepidario insudare, 1, 4; — ut febre non quiescente corpus insudat, 2, 5. quo minus corpus insudet, 3, 19. quodque aequaliter totum (corpus) insudat, 2, 3. noctuque corpora insudant, 2, 7. si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem insudat maximeque circa pectus cet., 2, 2. — 2) an od. bei etw. schwitzen, nulla taberna meos habeat neque pila libellos, quis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigelli, Hor. Sat. 1, 4, 72. acres insudant tonsis Satyri, Claud. Cons. Stil. 3, 364. iam certe potes insudare labori, Calp. 5, 10.

insuēfactus, a, um, daran gewöhnt, abgerichtet, cum illi - notissimis locis audacter tela conicerent et equos insuefactos incitarent, Caes. BG. 4, 24, 3.

insuesco, suēvi, suetum, suescĕre, 1) *intr.*, sich an etw. gewöhnen, mit *Dat.*: duas pellices, quarum is corpori maxime insueverat, Tac. A. 11, 29. usurpatis quibus insueverat exercitationibus, 11, 3. omisso cultu Romano, cui per tot annos insueverat, 6, 32. ut non Syphacem modo, barbarum insuetumque moribus Romanis, sed hostem etiam infestissimum facunde alloquendo sibi conciliaret, Liv. 28, 18, 6; cui (nato) cum decem diebus insuevit equa, semper postea desideranti praebet ubera, Col. 6, 37, 8; — mit *Inf.* (Acc. u. Inf.): qui imperare insueram, nunc alterius imperio opsequor, Plaut. Capt. 2, 2, 56. qui mentiri aut fallere insuerit patrem, Ter. Ad. 1, 1, 30. ut facile insuescat (femina) secum nos degere vitam, Lucr. 4, 1282. u. vgl. vs. 879. ibi primum insuevit exercitus populi R. amare, potare, signa tabulas pictas vasa caelata mirari, ea privatim et publice rapere, delubra spoliare, sacra profanaque omnia polluere, Sall. C. 11, 6. Scipio-Iugurtham admonuit, uti potius publice quam privatim amicitiam populi R. coleret neve quibus largiri insuesceret, J. 8, 2. ad disciplinam certe militiae plurimum intererat insuescere militem nostrum non solum parata victoria frui, sed - pati taedium et quamvis serae spei exspectare et cet., Liv. 5, 6, 1. quippe longa adversum nos militia insueverant sequi signa, Tac. A. 2, 45. Rhodi secreto vitare coetus, recondere voluptates insuerat, 4, 57; — *absol.*: benivolentia patris Augusti et mox plurimis Tiberii iudiciis ita insuevisse, ut cet., 4, 39. — 2) *trans.* Jmdn. an etw. gewöhnen, insuevit pater optimus hoc me, ut fugerem exemplis vitiorum quaeque notando, Hor. Sat. 1, 5, 105. ad brevem se mortis usum dux salutis dedidit, mortuos olim sepultos ut redire insuesceret, Prud. Cathem. 9, 94; maxime tamen babetur salutaris amurca, si tantundem aquae misceas et eā pecus insuescas, Col. 6, 4, 4; — ubi coeperunt aliquod incrementum habere (semina), sic insuesci debent, ut in id spatium, quod sulcis interiacet, inclinentur, 11, 3, 6. ita iam inde a principiis gentis maiores suos bella gessisse, ita se a pueris insuetum, Liv. 24, 48, 6.

insuēte, *Adv.*, s. insuetus.

insuētūdo, ĭnis, *f.*, die Ungewohntheit, fluente per insuetudinem cibi alvo militum, Spart. Sever. 16.

1. **insuētus**, a, um, *Ptcp.*, s. insuesco.

2. **insuētus**, a, um (negat. in u. suesco), **ungewohnt**, mit *Genit.*: sic sunt animo consternati homines insueti laboris, ut omnia, quae imperarentur, sibi patienda existimarent, Caes. BG. 7, 30, 4. haec tum ratio nostros perturbavit insuetos huius generis pugnae, BC. 1, 44, 4. petere contendit, ut in Gallia relinqueretur - quod insuetus navigandi mare timeret, BG. 5, 6, 3. cum ad id moris eius insueta expavisset minor Fabia, risui sorori fuit miranti ignorare id sororem, Liv. 6, 34, 6. libertatis insueti, Sall. H. 1, 115. tam vehemens vir tamque acer in ferro et tam insuetus contumeliae, Cic. Att. 2, 21, 4. insuetus male audiendi, Nep. Dion. 7, 3; ne insueti rerum maiorum videamini, AHer. 4, 4, 6; — mit *Ablat.*: nec te poeniteat duros subiisse labores aut opera insuetas attenuisse manus, Tibull. 1, 4, 47. ibi partem maiorem hiemis exercitum in tectis habuit, adversus omnia humana mala saepe ac diu duratum, bonis inexpertum atque insuetum, Liv. 23, 18, 10; — quorum (auxiliarium) erant - corpora insueta *ad* onera portanda, Caes. BC. 1, 78, 2. insuetus ad stabilem pugnam, Liv. 31, 35, 6. gladiatorum munus Romanae consuetudinis primo maiore cum terrore hominum, insuetorum ad tale spectaculum, quam voluptate dedit, 41, 20, 11; — mit *Infin.*: Arcades insuetos acies inferre pedestres, Virg. A. 10, 364. insueti erant vinci (Romani), Liv. 10, 35, 2. maesta civitas fuit vinci insueta, 4, 31, 4. insueto vera audire ferocior oratio visa est quam quae habenda apud regem esset, 31, 18, 3; arborque pomis fertilis aureis extimuit manus, insueta carpi, Sen. Agam. 844; — *absol.*, **ungewohnt**, entweder von dem, was (od. der Person, welche) etw. nicht gewohnt ist, oder von dem, was man nicht gewohnt ist (mit den Sinnen wahrzunehmen, zu treiben, zu ertragen u. dgl.), **ungewöhnlich**, in erster Beziehung: insuetum ferro proscindere campum, Ov. M. 7, 119. insuetis et iam pia munera templis reddit, VFlacc. 2, 330. si corpus insuetum subita multitudine oneraverit, Cels. 3, 22. insueto concepit pectore numen, Lucan. 5, 163. ipse insueto novus hospitio sol auroram videt, Sen. Thyest. 821; — omnem etiam laborem facilius vel puer vel senex, quam insuetus homo sustinet, und: si quando tamen insuetus aliquis laboravit, aut si multo plus quam solet etiam is, qui assuevit, huic ieiuno dormiendum est, Cels. 1, 3. minime vero aut frigus aut calor tuta sunt, ubi subita insuetis sunt, 1, 9. grave omne insuetis onus, Phaedr. 1, 2, 8. elephanti, sicut per artas praecipites vias magna mora agebantur, ita tutum ab hostibus quacumque incederent, qui insuetis adeundi propius metus erat, agmen praebebant, Liv. 21, 35, 3; — in letzter Beziehung: qui (equi) et insueto sedente equite et insuper aures agitante sonitu saeviebant, Liv. 2, 64, 11. hebetesque visus vix diem insuetum ferunt, Sen. Herc. fur. 653. reformidant insuetum lumina solem, Ov. Pont. 3, 4, 49. isque insueta tubae monstravit murmura primus gentibus, Sil. 5, 12. ut insueta voce terreret feras (leo), Phaedr. 1, 11, 5. quis tu es, mulier, quae me insueto nuncupasti nomine? Pacuv. 239. prodigia toties orbis insueta audiet, Sen. Hipp. 176. insuetos fetus animalia edere, Liv. 28, 27, 16. non insueta graves temptabunt pabula fetas, Virg. Ecl. 1, 49. momento enim alienantur externo et insueto spiritu circumdata, Cels. 7, 16. cum vasta Romae omnia insueta solitudo fecisset, Liv. 3, 52, 5. insuetum per iter gelidas enavit ad arctos, Virg. A. 6, 16. candidus insuetum miratur limen Olympi, Ecl. 5, 56. miratur nemus insuetum, A. 8, 92; — ut quibus insuetus liberalior victus esset, avidius vino ciboque corpora onerant, Liv. 41, 2, 13. viduo tum primum frigida lecto atque insueta quies uni nudumque marito non haerente latus, Lucan. 5, 806. insueta liberae civitati species, Liv. 30, 37, 8. adsuetis regio imperio tamen novum formam terribilem praebuit tribunal summoto aditum, praeco, accensus, insueta omnia oculis auribusque, 45, 29, 2. poëticae studium - insuetum antea sibi, Suet. Dom. 2; — non improba posco: non insueta dabis, Claud. Prob. et Ol. cons. 158. u. im Neutr. adverbial: insueta rudentem desuper Alcides telis premit, Virg. A. 8, 248. — *Adv.*: qua (urina) insuete aliquando renibus immorata in vesicam transit, gegen die Gewohnheit, CAurel. Chron. 5, 3, 54. u. im *comp.*: insuetius perscrutari, Augustin. Ep. 3.

insuffĭciens, entis, **unzureichend, unzulänglich**, si ins. fuit divina virtus omnibus producendis, quae cet., Tert. adv. Hermog. 15.

insuffĭcientia, ae, *f.*, die **Unzulänglichkeit**, haec saecularis concupiscentia causas habet gloriam, cupiditatem, ambitionem, ins., Tert. ad uxor. 1, 4.

insufflātio, ōnis, *f.*, das **Einblasen**, naribus aceti insufflatione, CAurel. Chron. 1, 4, 136.

insufflo, āvi, ātum, āre, **hinein-, einblasen, ein-, anhauchen**, per quam (fistulam) ille, qui curare debet, os plenum vino insufflet, Veg. 3, 21. trita sepiae testa et per fistulam oculo ter in die insufflata, 4, 22, 1. est praeterea acetum molestum naribus insufflare, CAurel. Chron. 1, 4, 122; übtr.: insufflavit in faciem eius flatum vitae, Tert. Resurr. carn. 5. regressus ille, ut hos paratus perspicit, insufflat, ipsos ceu videret daemonas, Prud. Perist. 10, 919.

insŭla, ae, *f.* (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 340), das **Eiland**, die **Insel** (Ggstz. continens), 1) eig., u. zw. mythisch: insula Circae, Virg. A. 3, 386. fortunatorum memorant insulas, quo cuncti qui aetatem egerint caste suam conveniant, Plaut. Trin. 2, 4, 148. secundum philosophos Elysium est insulae fortunatae, quas ait Sallustius inclutas esse Homeri carminibus, Serv. Virg. A. 5, 735. at veteres quidam philosophi in beatorum insulis fingunt, qualis futura sit vita sapientium, Cic. Fin. 5, 19, 53. Aeacum virtus et favor et lingua potentium vatum divitibus consecrat insulis, Hor. Od. 4, 8, 25. u. vgl. Epod. 16, 41; — geograph. im Meere: et hoc negat minacis Adriatici negare litus insulasve Cycladas Rhodumque nobilem cet., Catull. 4, 6. Strophades Gaio stant nomine dictae insulae Ionio in magno, Virg. A. 3, 210. Carthaginienses classe apud insulas Aegates a C. Lutatio - superati, Nep. Ham. 1, 3.

cuius adventu insula hodie claret Cypros, Turpil. 152. u. von ihr: insula laeta choris, blandorum mater amorum, Claud. in Eutr. 2. prol. 62. navem is fregit apud Andrum insulam, Ter. Andr. 1, 3, 17. est et in adspectu Tenedos notissima fama ins., Virg. A. 2, 21. Parum ins. opibus elatam cum oratione reconciliare non posset, Nep. Milt. 7, 2. navibus vindemiam condimus ex ins. Coa, Varr. RR. 2. pr. 3. fertilis est Melite sterili vicina Cosyrae insula, Ov. F. 3, 567. erat autem natus, ut aiunt, in Cea ins. (Simonides), Phaedr. 4, 22, 8. u. so Col. 9, 2, 4. tempestate in Cretam insulam reiectus, Vell. 1, 1, 2. u. vgl. Virg. A. 3, 104. Proconesus ins., Amm. 22, 8, 6. u. vgl. 22, 8, 30. Ichnusa, Sardus, ex suo vocabulo insulae nomen dedit, Sall. H. 2, 2. u. vgl.: humanae in speciem plantae se magna figurat insula: Sardoam veteres dixēre coloni, Claud. BGild. 507. insula Sicanium iuxta latus Aeoliamque erigitur Liparen -: Volcania nomine tellus, Virg. A. 8, 416. quod praedones procul ab ins. Sicilia prohibuisset Verres: quos etiam intra Syracusanam insulam recepisset, Cic. II. Verr. 4, 64, 144. u. vgl.: insula quem triquetris terrarum gessit in oris, Lucr. 1, 718. Sicanio praetenta sinu iacet insula contra Plemurium undosum, nomen dixēre priores Ortygiam, Virg. A. 3, 692. arcem et insulam adiunctam oppido (Syracusis, näml. Nasos), Nep. Dion. 5, 5. Ilva - insula inexhaustis Chalybum generosa metallis, Virg. A. 10, 173. si ins. Britanniam coepero cogitare, Cic. Fam 15, 16, 2. u. vgl. Catull. 29, 12. ins. Vecta, Eutr. 7, 19; auch von der Erdscheibe, vgl.: omnis enim terra - parva quidem insula est, circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quem Oceanum appellatis in terris, Cic. Rep. 6, 20, 21. u. optisch vgl. Lucr. 4, 399; — in Flüssen u. Seen: est in Romuleo procumbens insula Tibri, Claud. Prob. et Ol. cons. 226. od. ins. Tiberina, Cons. Stil. 3, 172. u. vgl. Ov. F. 1, 292. u. über ihre Entstehung, Liv. 2, 5, 3. ubi (im Cremera) discretas insula rumpit aquas, 2, 194. eiusdemque nominis insulam amplexus (Rhenus), Mel. 3, 2, 8. insula Sarmaticae Peuce stat nomine nymphae, VFlacc. 8, 217. u. von ihr: gemino nam scinditur insula flexu Danubii, 8, 377. ubi mollius solum reperit (Ganges), stagnat insulasque molitur, Curt. 8, 30 (9), 7. u. vgl. 8, 46 (13), 17. 9, 34 (9), 18. 10, 2 (1), 11. 8, 45 (13), 12. Amm. 24, 4, 8; ut sibi insulam in lacu Prilio venderet, Cic. Mil. 27, 74; — durch Ueberschwemmungen u. Fluth: iamque aestus totos circa fluminis campos inundaverat, tumulis dumtaxat eminentibus velut insulis parvis, Curt. 9, 36 (9), 18. qui proximi Oceano fuerunt, hi insulis se occultaverunt, quas aestus efficere consuerunt, Caes. BG. 6, 31, 3; — vgl. endlich noch im Allg: an, quasi mare, omnes circuimus insulas? Plaut. Men. 2, 1, 6. cum praedixero positum insulae, Sall. H. 2, 1. qui magnitudinem insulae satis significari navigationis ambitu crediderunt, Quint. 1, 10, 40. illa velut medio stabilis sedet insula ponto, Ov. F. 3, 403. insula portum efficit obiectu laterum, Virg. A. 1, 159. tunc insula fundo vellitur et dubiae nutant cum moenibus urbes, Claud. Rapt. Pros. 1, 156. tremefactaque nutat insula cornipedum strepitu pulsuque rotarum, 3, 236. repente ex profundo cum calidis aquis insula emersit, Justin. 30, 4, 2. cum insula in Aegaeo mari surgeret, Sen. NQ. 2, 26, 4. ut in mediis fluctibus calentes aquae et nova insularum in vasto exsilientium mari spatia, Prov. 1, 3. potest - insulas non ante visas in medio mari ponere (spiritus), NQ. 6. 21, 1. ins. natat, Mel. 1, 9, 5. ipse ad Cutilias natantem insulam vidi, Sen. NQ. 3, 25, 8. quasdam insulas, quae diu concaluerunt, ex se concipere flammam, 2, 14, 2. paeninsularum, Sirmio, insularumque ocelle, quascunque in liquentibus stagnis marique vasto fert uterque Neptunus, Catull. 31, 1. u. im Ggſtz. zu continens, Suet. Tib. 11. Curt. 10, 2 (1), 14; — zur Strafe der Delegation gebraucht: non solum insulas habere se, sed etiam gladios, Suet. Cal. 29. damnatus et in insulam relegatus est, Plin. Ep. 3, 9, 34. 6, 22, 5. delatores - partim subici ac venire imperavit, partim in asperrimas insularum avehi, Suet. Tit. 8. — 2) übtr. ein einzeln stehendes Haus od. eine Reihe einzeln stehender Häuser, Miethhaus (im Ggſtz. zu domus, Privathaus, Palast u. dgl.), an unbemittelte Abmiether (inquilini, spät. insularii, dah. domini insularum, Suet. Caes. 41. Tib. 48) überlassen, ut ante insulas ac domos porticus essent, Suet. Ner. 16. praeter immensum numerum insularum domus priscorum ducum arserunt, 38. u. vgl. Capitol. Anton. P. 9. domuum et insularum et templorum - numerum inire haud promptum fuerit, Tac. A. 15, 41. u. vgl. 43. exsolutis domuum et insularum pretiis, 6, 45. quantum nobis praestat, qui labentem domum suscipit et agentem ex imo rimas insulam incredibili arte suspendit? Sen. Ben. 6, 15, 7. nunc demum intelligo P. Clodii insulam esse venalem, cuius hic in aediculis habitat, decem opinor milibus, Cic. Cael. 7, 17. inquilinos privatarum aedium atque insularum pensionem annuam repraesentare fisco (iussit), Suet. Ner. 44. ex insulis fundisque triciens soldum, ex pecore redeunt ter ducena Parmensi, Mart. 4, 37, 4. cum murorum ambitum insularumque spatiis immensis oblongum - considerarent, Amm. 31, 16, 7. corrupta stagnantibus aquis insularum fundamenta, Tac. H. 1, 86. parietes insularum exesos, rimosos, inaequales, Sen. dIra 3, 35, 5. additisque porticibus quae frontem insularum protegerent, Tac. A. 15, 43. at hunc iis ipsis ludorum diebus videbam in insula clarissimi adolescentis, Luculli, Cic. Phil. 10, 4, 8. quum in arce augurium augures acturi essent iussissentque Ti. Claudium Centumalum, qui aedes in Caelio monte habebat, demoliri ea, quorum altitudo officeret auspiciis, Claudius proscripsit insulam, vendidit, emit L. Calpurnius Lanarius, Off. 3, 16, 1. quo plus permutasti. quam ad fructum insularum, id ille annus habeat, in quem itineris sumptus accessit, Att. 16, 1, 5.

insŭlanus, i, *m.*, der Inselbewohner, Achillem Astyphalaeenses insulani sanctissime colunt, Cic.

ND. 3, 18, 45. quum pauci homines et insulani totius incendium continentis adolerent, Pacat. 23, 3.

insulāris, e, 1) zu einer Insel gehörig, Insel-, ad civitatem Pirisaboram ventum est - ambitu insulari circumvallatam, die wie eine Insel vom Strom eingeschlossen ist, Amm. 24, 2, 9. omnis autem eius (maris Aegaei) velut insularis circuitus littorea navigatio viginti tribus dimensa millibus stadiorum, wenn man an der Küste hin wie um e. Insel fährt, 22, 8, 10; — capite vel multatione bonorum insulari solitudine damnabatur, 14, 5, 3. correptos aliquot vexatosque tormentis - insulari poena multavit, 15, 7, 2. supplicio insulari multatus, 26, 10, 7. — 2) zu einem einzeln stehendem Gebäude gehörig, subst. der Bewohner eines solchen Gebäudes, rex Antiochus-adhibito exercitu nocte templum Elymaei Iovis aggreditur: qua re prodita concursu insularium cum omni militia interficitur, in dem sich die Bewohner der rings um den Tempel einzeln stehenden Häuser zusammenrotteten, Justin. 32, 2, 2.

insulārius, ii, *m.*, der Aufseher eines Miethhauses, fundum vel aedes per saltuarium vel insularium custodire potest, Pompon. Dig. 7, 9, 16. ins. autem urbanorum numero est, 50, 16, 166. insularios et eos, qui negligenter ignes apud se habuerunt, potes fustibus vel flagellis caedi iubere, Ulp. Dig. 1, 15, 4. interim coctores insulariique mulcant exclusum, Petr. 95, 8. u. Priap. 32, 13. wo *Buecheler* liest: ductor ferreus insulariusque.

insulātus, a, um, zu Inseln gemacht, - geworden, illas etiam (regiones) quae prius fuerint continentes, hospitibus atque advenis fluctibus insulatas, Apul. Mund. 34.

insulcātio, ōnis, *f.*, die Einfurchung, Jul. Val. de reb. Al. M. 1, 20; von insulco, einfurchen, Not. Tir. p. 155.

insulio, s. insilio.

insulōsus, a, um, inselvoll, inselreich, hae regiones - ex omni latere insulosum et celebre Persicum ambiunt mare, Amm. 23, 6, 10. u. vgl. 22, 8, 2.

insulsĭtas, ātis, *f.*, der ungesalzene Zustand, nur übtr. die Geschmacklosigkeit, Abgeschmacktheit, Fadheit, Ungereimtheit, Verkehrtheit, stultitia atque insipientia [insulsitasque hercle] haec sit me ire in opus alienum, Plaut. Mil. gl. 3, 3, 5. illae reprehensiones - inscitiae rerum verborumque et insulsitatis etiam, qualis in Antonium est, Quint. 5, 13, 38. insulsitatem enim et insolentiam tamquam insaniam quamdam orationis odit, Cic. Brut. 82, 284. ea si a doctis pectoribus proficiscerentur neque insulsitate offenderent, AVict. Caes. 40, 12; — iam nostis insulsitatem Graecorum, Cic. Rab. Post. 13, 36. non dici potest quam flagrem desiderio urbis, quum vix harum rerum insulsitatem feram, Att. 5, 11, 1. in villa, cuius insulsitatem bene noram, video nihil aut pauca mutata, 13, 29, 2.

insulsus, a, um (in u. salsus), ungesalzen, unschmackhaft, a) eig.: si amurca rigentur insulsa (oleae), zuvor: amurca, quae salem non habeat, Col. 11, 2, 29. u. so 2, 9, 10. Pallad. 3, 8. 4, 8, 1. u. im *comp.*: si cibus insulsior fuerit, contristamur, Hieron. Ep. 22. no. 40. — b) übtr., geschmacklos, abgeschmackt, fad, ungereimt, verkehrt, albern, vgl.: salsum igitur erit, quod non erit insulsum, velut quoddam simplex orationis condimentum, Quint. 6, 3, 19; — o gulam insulsam! pudet me patris, Cic. Att. 13, 31, 4. hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem insulsam et fatuam dextra laevaque tenebat, Juv. 6, 657; insulsa cum efflagitatione, Planc. b. Cic. Fam. 10, 24, 6. nunquam oculos animumque levans rationis ad arcem rettulit, insulsum tenuit sed credulus usum privatos celebrans agnorum sanguine divos, Prud. c. Symm. 1, 212. est etiam in verbo positum non insulsum genus (ridiculi) ex eo, quum ad verbum, non ad sententiam rem accipere videare, Cic. dOr. 2, 64, 258. fugitet foedam et insulsam scurrilitatem, Tac. Or. 22. quid tibi videtur? hoc quoque insulsum est, ais, falsoque dictum, Phaedr. 4, 7, 17. incidunt autem in sermone vario multa, quae fortasse illis quum dixi nec litterata nec insulsa esse videantur, Cic. Fam. 9, 16, 4; — qui te ex insulso salsum feci opera mea, Plaut. Rud. 2, 6, 33. fatuos est, insulsus, tardus, stertit noctes et dies, Ter. Eun. 5, 8, 49. olla - saepe insulso coenando Glyconi, Pers. 5, 9. continenter quod sedetis insulsi centum ac ducenti, Catull. 37, 6. tu insulsa male ac moleste vivis, per quam non licet esse negligentem, 10, 33. est enim ab aliquo fortasse adolescente non tam insulso, quam non verecundo (factum), Cic. Cael. 29, 69. sed tu mihi videris Epicharmi, acuti nec insulsi hominis ut Siculi, sententiam sequi, Tusc. 1, 8, 15; — im *compar.*: nihil enim est his, quae sicut salsa dicuntur, insulsius, Quint. 6, 3, 26. verborum atque sermonum barbarismus est vitium et soloecismus et insulsior figura, Tert. adv. nat. 1, 3; — im *superl.*: insulsissimus est homo, Catull. 18, 12. homo omnium ins., Petr. 23, 1. gratis qui dare vos iubet, puellae, ins. improbissimusque est, Mart. 2, 55, 1. insulsissima quid puella rides? Priap. 9, 1. — *Adv.*: quaedam crudeliter et **insulse** (gerens), Eutr. 7, 13. nescio quid ab eo litterularum, uti me sibi restituerem: sane ins., ut solet: nisi forte quae non ames omnia videantur ins. fieri, Cic. Att. 15, 4, 1. negant enim latum de imperio: sed est latum hercule ins., 4, 15, 12. ita multa vel iracunde vel insolenter vel in omni genere stultitiae ins., adroganter et dicuntur et tacentur cotidie, 5, 10, 3. nonnulli ridiculi homines hoc ipsum non ins. interpretantur, dOr. 2, 54, 221; — im *compar.*: sive hoc autem ipse Cloatius, sive nescio quis alius nebulo effutivit, nihil potest dici insulsius, Gell. 16, 12, 6. u. *superl.*: postea hoc etiam addidit insulsissime, 12, 2, 6.

insultābundus, a, um, spottend, höhnend, intemulenta convivia - insultabundus invehitur, Augustin. Ep. 86.

insultātio, ōnis, *f.*, das Hinanspringen, a) eig.: quidam populi adeo proceri, ut elephantos velut equos facillima insultatione transiliant, Solin. 52, 20. — b) übtr. a) rhetor., der Anlauf, addita in

clausula est epiphonematis modo non tam probatio quam extrema quasi ins., Quint. 8, 5, 11. β) der Hohn, Spott, nihil insultatione barbarorum intolerabilius, Flor. 2, 30 (4, 12), 36.

insultātōrius, a, um, höhnisch, spöttisch, a quo verbum ins. de morte et triumphatorium accepit, Tert. adv. Marc. 5, 11. — *Adv.*: libere queror, non **insultatorie**, Sidon. Ep. 1, 7.

insultātrix, īcis, *f.*, die Spötterin, Tyrus inimica et ins. subversionis Ierusalem, Hieron. in Iesai. 5, 23, 1.

insulto, āvi, ātum, āre, I) in etw. hineinspringen, hineinstürmen, mit *Dat.*, dum insultant aquis artemque nandi ostentant, Tac. A. 2, 8. adspicis, ut Minyas inter proceresque Cytaeos emicet effulgens quantisque insultet acervis, VFlacc. 6, 595; — mit *Acc.*: dum histrio cubiculum principis insultaverit, Tac. A. 11, 28. — II) an od. auf etw. springen, auf etw. herumspringen, »tummeln, gegen etw. anstürmen, 1) eig.: sicut e cavea leo emissus aut aliqua teterrima belua soluta ex catenis, volitabit et vagabitur in foro, acuens dentes, insultans *in* cuiusque fortunas, in omnes amicos atque inimicos, notos atque ignotos incursans, AHer. 4, 39, 51; — mit *Dat.*: neque oves haedique petulci floribus insultent, Virg. G. 4, 10. insultant loco maiora notis monstra, Sen. Thyest. 672. equitemque per ardua vectum insultasse iugo, Sil. 4, 65. insultare solo et gressus glomerare superbos, Virg. G. 3, 117. insultant pariter pelago ac Neptunia regna tempestate nova trepidant, Sil. 14, 363. fluctibus ignotis insultavēre carinae, Ov. M. 1, 134. miserabile caesis hostibus insultans, Virg. A. 12, 338; — ferte leves auras flatusque ciete secundos, si nondum insultat templorum Poenicus ignis culminibus, Sil. 1, 601. pomaque desuper insultant foliis mitia languidis, Sen. Thyest. 163; — mit *Acc.*: ne tu istas (fores) faxo calcibus saepe insultabis frustra, Ter. Eun. 2, 2, 54; — *absol.*: fremit aequore toto insultans sonipes, Virg. A. 11, 599. amicae ac fideles potius ea quae peritura essent absumerent manus, quam insultarent superbo ludibrio hostes, Liv. 28, 22, 10. — 2) übtr. a) im Allg.: dura - mihi iam fortuna populi R. et crudelis videbatur, quae tot annos illum *in* hanc rem publicam insultare pateretur, Cic. Mil. 32, 87; — mit *Dat.*: sed qualis, sed quanta viris insultat Enyo divaque Gorgonei gestatrix innuba monstri, VFlacc. 4, 604. nec mihi tam duris insultet moribus et te vellicet, Prop. 2, 5, 7. iam alterum exercitum victorem in urbem rediturum, sibi ultro per contumelias hostem insultare, Liv. 3, 62, 1. ne tum vero sustineri nec in urbe seditio nec in castris posset, et tribuni plebis velut ab se victae rei publicae insultarent, 5, 7, 4; — *absol.*: continuo sontes ultrix accincta flagello Tisiphone quatit insultans, Virg. A. 6, 570. sic nimis insultans extremo tempore saeva fors etiam nostris invidit questibus aures, Catull. 64, 169. insultant duro imperio non digna nec aequa ad superos passi manes, Sil. 13, 606. insultant merito gentes facilisque volenti praeda sumus, Claud. in Eutr. 2, 564. si iure perempto insultaret atrox famula Carthagine Maurus, Laud. Stil. 1, 382. — b) mit dem Nebenbegriff des Verhöhnens, α) eig., mit *Dat.*: dum Priami Paridisque busto insultet armentum, Hor. Od. 3, 3, 40. exagitet nostros manes, sectetur et umbras, insultetque rogis, calcet et ossa mea, Prop. 2, 8, 19. invitis et gementibus adversariis adeptum se quae concupisset, proinde ex eo insultaturum omnium capitibus, Suet. Caes. 22; — *absol.*: cernis ut insultent Rutuli, Virg. A. 10, 20. — β) übtr. mit stärkerer Hervortretung des Begriffes des Verhöhnens, also = Jmdn. od. etw. verhöhnen, über Jmdn. höhnen, spotten, hominem sine arte, sine litteris, insultantem *in* omnes, sine acumine ullo, sine auctoritate, sine lepore (hoc convenit), Cic. ND. 2, 29, 74; — mit *Dat.*: fortes indigne tuli mihi insultare, Phaedr. 1, 23, 11. u. vgl. Claud. Rapt. Pros. 3, 327. in Rufin. 1, 55. VI. Cons. Hon. 199. num tibi insultare in calamitate - videor? Cic. II. Verr. 2, 50, 132. nec mihi credibile est, quemquam insultasse iacenti, Ov. Tr. 2, 571. u. vgl. Claud. IV. Cons. Hon. 111. ausa es insultare Romanis imperatoribus? Treb. Poll. trig. tyr. 30; — huic capiti insultans, Virg. A. 8, 570. si quis es, insultes qui casibus, improbe nostris, Ov. Tr. 3, 11, 1. dux Lacedaemoniorum rebus feliciter gestis fortunae hostium insultat, Justin. 5, 7, 1. se non facturum, ut insultet rebus adversis eorum, Liv. 36, 29, 9. quod tanti viri ruinae inmemor humanorum casuum effuso gaudio insultaret, VMax. 5, 1. Ext. 4. Romano sanguini, quamvis merito perpesso servile supplicium insultare non adtinet, 2, 7, 12. nulli vel admodum pauci in his versati flagitiis vigori publico (öffentliche Wachsamkeit) insultarunt, Amm. 26, 3, 4. u. vgl. 27, 12, 4; — mit *Accus.*: inpune se insultaturos, Liv. 2, 45, 10. multos tamen ab adulescentia bonos insultaverat, Sall. H. inc. frg. 83; qui nunc patientiam senis et segnitiam iuvenis iuxta insultet, Tac. A. 4, 59; — caput eius excisum pilo circumtulit Romamque misit litteris ad senatum datis, quibus insultabat, *quod* Albinum tantopere dilexissent, Capitol. Clod. Alb. 9; — *absol.*: talibus insultans iandudum numine divae deficit, VFlacc. 3, 235. adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultaverit nec victus doluerit, Justin. 2, 10, 10. iam minime toleranda superbia insultat, Liv. 6, 23, 8. ut neque apud suos exultasse neque apud victos insultasse videretur, Justin. 9, 4, 3. u. vgl. Treb. Poll. Gallien. duob. 10. — III) vor Freude aufspringen, frohlocken (sonst exsultare), stabo insultans et ovantia contra ora manusque feram, VFlacc. 1, 806. victorque Sinon incendia miscet insultans, Virg. A. 2, 329. quod (vexillum) insultando tripudiantes crebro sublatum altius ostendebant, Amm. 27, 1, 6. nunc vero non insultabo vehementius nec volitabo in hoc insolentius, Cic. Flacc. 16, 38; — mit *Abl.*: quorum attonitae Baccho nemora avia matres insultant thiasis, Virg. A. 7, 580. hydro inbutas, bis noxia tela, sagittas contendit nervo atque insultat fraude pharetrae, Sil. 1, 322. si placet insultet, Lygdame, morte mea, Prop. 4, 5 (3, 6), 24. ille

Persas insultantes adhuc Valeriani nece fudit fugavit oppressit, Vopisc. Aurelian. 41. aevi insultare malis rebusque aegrescere laetis, Stat. Theb. 2, 17.

insultūra, ae, *f.*, das Hineinspringen, Sc. ne hercle hodie, quantum'st familiarium, maxumum in malum cruciatum hic insuliamus. Pa. tu sali solus: nam ego istam insulturam nil moror, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 7.

insultus, *acc. pl.* us, *m.*, die Verhöhnung, collige consilia insidiasque meique nefandum sanguinis innocui pretium et simulata clientis oscula et insultus et saevae iurgia turbae, Lact. Carm. de pass. Chr. 31.

insum, fui, esse, darin sein od. sich befinden, in *, an etw. sein od. sich befinden, übtr., in etw. sein, * sich finden, wohnen, inwohnen, 1) eig., mit *Adv.*: hic pateram inesse oportet, Plaut. Amph. 2, 2, 151. ecquid meministi in vidulo qui periit quid ibi infuerit? Rud. 5, 2, 23. u. omnia ut quicque infuit salva sistentur tibi, 5, 3, 3. virgo in conclavi sedet suspectans tabulam quandam pictam: ibi inerat pictura haec cet., Ter. Eun. 3, 5, 35. at nunc seminibus quia certis quaeque creantur, inde enascitur atque oras in luminis exit, materies ubi inest cuiusque et corpora prima, Lucr. 1, 169. certum ac dispositum'st ubi quicquit crescat et insit, 3, 787. vectoris istic perfidi sanguis inest, quem Nessus exspirans dedit, Sen. Med. 776. credo edepol ego illic inesse argenti et auri largiter, Maut. Rud. 4, 4, 144; — talentum argenti commodum magnum inerat *in* crumina, 5, 2, 31. octingenti in marsupio nummi aurei infuerunt, 5, 2, 26. denique in aethere non arbor, non aequore salso nubes esse queunt, nec pisces vivere in arvis, nec cruor in lignis neque saxis sucus inesse, Lucr. 3, 784. nec denique totum corporis in pedibus pondus sentimus inesse, 5, 541. censet imagines divinitate praeditas inesse in universitate rerum, Cic. ND. 1, 43, 120; — mit *Dat.*: quae (fercula) procul exstructis inerant hesterna canistris, Hor. Sat. 2, 6, 105. tua si bona nescis servare, frustra clavis inest foribus, Tibull. 1, 6, 33. eis parmae breviores quam equestres et septena iacula quaternos longa pedes data praefixa ferro, quale hastis velitaribus inest, Liv. 26, 4, 4. nec digitis anulus ullus inest, Ov. F. 4, 658. canities pinnis, unguibus hamus inest, 6, 134. formosae periēre comae, quas vellet Apollo, quas vellet capiti Bacchus inesse suo, Am. 1, 14, 31. inerant lunaria fronti cornua cum spicis nitido flaventibus auro et regale decus, M. 9, 688. cui candidus olim crinis inest, VFlacc. 6, 63. inerant vestigia ripis, Ov. F. 3, 651. iam color unus inest rebus tenebrisque teguntur omnia, 4, 489. et color et species floribus omnis inest, 5, 358. quippe etenim varii sensus animantibus insunt, Lucr. 6, 984; credibile est illi numen inesse loco, Ov. Am. 3, 1, 2. iamque inerat populo mediaeque incognitus urbi, VFlacc. 5, 403; utinam nobis non rustica vestis inesset, Calp. 7, 79; — mit *Abl.*: variae volucres ut in ordine cunctae ostendant maculas generales corpore inesse, Lucr. 1, 589. toto sentimus corpore inesse vitalem sensum et totum esse animale videmus, 3, 634; — *abs.*: neque ergo arma squalere situ ac rubigine velim, sed fulgorem inesse, qui terreat, Quint. 10, 1, 30. aliquando extractis (retibus) piscis nullus affuit, Suet. Rhet. 1. quo posses viso dicere „numen inest", Ov. F. 3, 296. praeterea versamur ibidem atque insumus usque, Lucr. 3, 1080. — 2) übtr.: multa *in* homine, Demea, signa insunt, ex quibus coniectura facile fit, Ter. Ad. 5, 3, 36. u. vgl. vs. 40. dicam hanc esse captam ex Caria, ditem et nobilem: si redimat, magnum inesse in ea lucrum, Heaut. 3, 3, 47. iucunditatis plus inest in te mihi quam commercatis: conquisite edulibus, Afran. 258. digni autem sunt amicitia, quibus in ipsis inest causa cur diligantur, Cic. Am. 21, 79. in oratore perfecto inest illorum omnis scientia, dOr. 3, 55, 143. in T. Livio inesse quandam Patavinitatem, Quint. 8, 1, 3. nullum profecto dedecus reperire posset, quod non inesset in hoc, Cic. Har. resp. 26, 57. si periclum ullum in te inest, perisse me una haud dubium'st, Ter. Hec. 3, 1, 46; — quod in ea vita maneam, in qua nihil insit nisi propagatio miserrimi temporis, Cic. Fam. 5, 15, 3. ni vis boni in ipsa inesset forma, Ter. Phorm. 1, 2, 58. inest decor in habitu ac vultu, Quint. 6, 3, 12. tristis severitas inest in voltu atque in verbis fides, Ter. Andr. 5, 2, 16. prorsus in facie voltuque vecordia inerat, Sall. C. 15, 5. illi antiqui-profecto hoc senserunt, in cuiuscunque animo virtus inesset, ei plurimum esse tribuendum, Vell. 2, 128, 3. inest enim naturā philosophia in huius viri mente quaedam, Cic. Or. 13, 41; — quod certis in rebus inest secreta facultas, Lucr. 1, 173. in omnibus, quae dicit, tanta auctoritas inest, Quint. 10, 1, 111. oracula enim ex eo ipso appellata sunt, quod inest in iis deorum oratio, und: in quibus (rebus) insunt quasi quaedam opera divina, Cic. Top. 20, 77. in qua (superstitione) inest timor inanis deorum, ND. 1, 42, 117. in amore haec omnia insunt vitia, Ter. Eun. 1, 1, 14. matris in admisso falso sub imagine lusae error inest, Ov. Her. 17, 45. hanc enim ego omnem scientiam et copiam rerum in tua prudentia sciebam inesse, Cic. dOr. 1, 36, 165. nec si P. Crassus idem fuit eloquens et iuris peritus, ob eam causam inest in facultate dicendi iuris civilis scientia, 1, 50, 216. nihil non horum in rhetorice inesse, Quint. 2, 17, 41. in illo „vidi" inest „ipse", 9, 3, 46; — mit *Dat.*: Valerius Messalinus, cui parens Messala ineratque imago paternae facundiae, Tac. A. 3, 34. vatibus Aoniis faciles estote, puellae: numen inest illis Pieridesque favent, Ov. AA. 3, 547. cui viro divinum quiddam inesse existimabatur, Eutr. 3, 20. nunc mihi mille sonos, quoque est memoratus Achilles, vellem, Maeonide pectus inesse tuum, dum canimus, Ov. F. 2, 119. o Lycida, si quis tibi carminis usus inesset, Calp. 6, 17. illis vis mentis et veritas ipsa morum inest, Quint. 6, 2, 26. illi genti plus inest virium quam ingenii, Nep. Epam. 5, 2. externae superbiae sueto non inerat notitia nostri, Tac. A. 15, 31. grandius ingenio nec tibi nomen inest, Ov. Pont. 3, 3, 104. pluribus persuasio

inerat cet., Tac. H. 5, 13. quis flagitii conscientia inerat, 4, 41. huic parsimonia - inerat, AVict. Caes. 41, 3. at mihi cura non mediocris inest, Hor. Sat. 2, 4, 93. inerat cura insita mortalibus videndi cet., Justin. 42, 39, 3. huic homini non minor vanitas inerat quam audacia, Sall. C. 23, 2. quibus maxuma necessitas et plurumum audaciae inerat, 17, 2. fastus inest pulchris sequiturque superbia formam, Ov. F. 1, 419. cui quamquam virtus, gloria atque alia optanda bonis superabant, tamen inerat contemptus animus et superbia, Sall. J. 64, 1. tanta illi exercitui diversitas inerat licentiae patientiaeque, Tac. H. 4, 27. amicis inesse adulationem, A. 2, 12; Caesari multos Marios inesse, Suet. Caes. 1; — festis gaudet inesse suis (die Vinalia), Ov. F. 4, 899. omina principiis, inquit, inesse solent, 1, 178. quantum animis erroris inest! 2, 789. cuius inest animo patrii candoris imago, Tr. 4, 4, 3. quanta cuiusque animo audacia natura aut moribus inest, tanta in bello patere solet, Sall. C. 58, 2. naturae ars inerit, Quint. 9, 4, 120. tarda solet magnis rebus inesse fides, Ov. Her. 17, 130. multa cura summo inperio inest, multi ingentes labores, Sall. H. 2, 41, 14. adulationi foedum crimen servitutis, malignitati falsa species liberalitatis inest, Tac. H. 1, 1. huc vestras omnes advertite mentes et sinite optatis pondus inesse meis, Ov. Ib. 69. quattuor inde notis locus est, quibus ordine lectis vel mos sacrorum vel fuga regis inest, F. 5, 727. quod acer spiritus ac vis nec verbis nec rebus inest, Hor. Sat. 1, 4, 46. quo plus auctoritatis inesset consiliis, Tac. H. 2, 18. at tu - adloquio profugi credis inesse metum? Ov. Pont. 3, 6, 40. dissimilibus inesse simile, Quint. 5, 11, 30. ablativo ipsi inest naturalis amphibolia, 7, 9, 10. inesse epichiremati apodixin, 5, 10, 7. si numeris ac modis inest quaedam tacita vis in oratione est vehementissima, 9, 4, 13; hoc iniuria genus verecundius inest passis quam ausis, 11, 1, 84; — *absol.*: saepe mihi dubiam traxit sententia mentem, curarent superi terras, an nullus inesset rector, Claud. in Ruf. 1, 1. mixtumque genus prolesque biformis Minotaurus inest, Virg. A. 6, 25. praecipua pedum pernicitas inerat, quae cognomen etiam dedit (Papirio), Liv. 9, 16, 13. quid, quod inest virtus et mens interrita leti (Hippomeni), Ov. M. 10, 616. prorsus multae facetiae multusque lepos inerat (Semproniae), Sall. C. 25, 5. nulla fides inerit (puellae), Tibull. 3, 6, 49. inerat conscientia derisui fuisse nuper falsum e Germania triumphum (Domitiano), Tac. Agr. 39. ut semina quaedam eius facultatis inessent, Quint. 2, 20, 6; — nequaquam istuc istaec ibit (Medea): magna inest certatio, Enn. trag. 304. silentio opus est: nulla inest paratio, Afran. 268. inesse quiddam divini vigoris (oculis), Suet. Aug. 79. amari iucundum est, si curetur, ne quid insit amari, Quint. 9, 3, 70.

insūmo, sumpsi, sumptum, sūmĕre, 1) **aufwenden, anwenden, verwenden**, quibus rationibus vixerit, quid sumptus in eam rem aut laboris insumpserit, Cic. Inv. 2, 38, 113. sic in provincia nos gerimus, quod ad abstinentiam attinet, ut nullus teruncius insumatur in quemquam, Att. 5, 17, 2. lex Fannia lata est, quae ludis Romanis - in singulos dies centenos aeris insumi concessit, Gell. 2, 24, 3; — vix paucis diebus insumptis, Quint. 9, 3, 73. paucos dies insumpsit reficiendae classi, Tac. A. 2, 53. quarta aestas obtinendis quae percurrerat insumpta, Agr. 23; — nulla opera insumpta, Cic. II. Verr. 3, 64, 150. malle frustra operam insumptam, quam quicquam incidisse, cur non satis esset Etruriae unus consularis exercitus, Liv. 10, 18, 4. si defendere delictum quam vertere malles, nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem, Hor. AP. 443. nec in auctoribus cognoscendis nec in evolvenda antiquitate nec in notitia vel rerum vel hominum vel temporum satis operae insumitur, Tac. Or. 30. plurimum in consiliis ac iudiciis insumebatur operae, Quint. 3, 4, 5. increpabantque Tiberium, quod in tanto rerum motu libellis accusatorum insumeret operam, Tac. A. 3, 44. quia portui Ephesiorum aperiendo curam insumpserat, A. 16, 23. omnis ergo cura ad speculandum hoc malum insumitur, Plin. 9, 46 (70), 153. carmina et versus, quibus totam vitam Maternus insumere optat, Tac. Or. 9. dignas insumite mentes coeptibus, Stat. Theb. 12, 643; quod superat, non est melius quo insumere possis, Hor. Sat. 2, 2, 102. — 2) **an sich nehmen, - ziehen, Besitz von etw. nehmen**, medium cava nubila montis insumpsēre latus, Stat. Theb. 2, 38.

insumptio, ōnis, *f.*, **der Aufwand**, sportularum, Valent. et Valens Cod. Theod. 6, 24, 3.

insuo, sui, sūtum, suĕre, **einnähen, übtr. einlegen, einfügen**, 1) einen Stoff, ab initio rerum et Milesii oves tonderent et Seres arbores nerent et Tyrii tinguerent et Phryges insuerent et Babylonii intexerent, Tert. de cult. fem. 1, 1. nec prodite graves insuto vestibus auro, Ov. AA. 3, 131. intra capita insuitur pellis mollis, ne noceat collo duritia ferri, Varr. RR. 2, 9, 15. linea per totidem pedes quot destinaveris interordiniorum spatiis, purpura vel quolibet alio conspicuo colore insuitur, Col. 3, 15, 1. terga boum plumbo insuto ferroque rigebant, vom Cästus, Virg. A. 5, 405. — 2) Jmdn. in etw.: insutus in culleum, Cic. SRosc. 11, 30. quoniam Smyrnae duos Mysos insuisses in culeum, I. QFratr. 2, 2, 5. pater tuus plures intra quinquennium culeo insuit, quam omnibus seculis insutos accepimus, Sen. Clem. 1, 23, 1. u. so: culeo, Quint. 7, 8, 6. Suet. Aug. 33. VMax. 1, 1, 13. patrioque tener - insuitur femori, Ov. M. 3, 311. Atarnites insutus pelle iuvenci, Ib. 317.

insŭper, I) *Adv.*, **oben darauf**, 1) eig., im Raume, a) im Allg.: cum omnia obtinentibus aquis nihil, ubi in sicco fessa sternerent corpora, inveniri posset, cumulatis in aquas sarcinis insuper incumbebant, Liv. 22, 2, 8. molemque et montes ins. altos imposuit, Virg. A. 1, 61. fama est Enceladi semustum fulmine corpus urgeri mole hac ingentemque ins. Aetnam impositam ruptis flammam expirare caminis, 3, 578. Romani ponte Ticinum iungunt tutandique pontis causa castellum ins. inponunt, Liv. 21,

45, 1. ferrum ins. iactato, Cato RR. 160. eamque contabulationem summam lateribus lutoque constraverunt, ne quid ignis hostium nocere posset, centonesque ins. iniecerunt, ne aut tela tormentis immissa tabulationem perfringerent aut cet., Caes. BC. 2, 9, 3. so ins. iniicere, Liv. 44, 5, 4. Tac. G. 12. haec utraque ins. bipedalibus trabibus immissis, binis utrimque fibulis ab extrema parte distinebantur, Caes. BG. 4, 17, 6. his (trabibus) collocatis et coagmentatis alius ins. ordo additur, 7, 23, 3. ita erit, ut possit ins. aedificari, Vitr. 5, 12, 6. eum (locum) muniunt undique parietes atque ins. camera lapideis fornicibus vincta, Sall. C. 55, 4. lapidem fuisse quadratum circiter in media arca evinctum candelis quoquoversus: in eo lapide ins. libros insitos fuisse, propterea arbitrarier non computuisse, Hemina b. Plin. 13, 13 (27), 86. concidit et sonitum simul ins. arma dederunt, Enn. A. 396. — b) insbes. von oben her, oben, ausus Romanae Graia de puppe carinae iniectare manum: sed eam gravis ins. ictus inputat, Lucan. 3, 610. ubi in angustiorem viam et parte altera subiectam iugo ins. imminenti ventum est, Liv. 21, 34, 6. operito pruna ins. et circum operito, Cato RR. 76, 4. solent et subterraneos specus aperire eosque multo ins. fimo onerant, suffugium hiemi et receptaculum frugibus, Tac. G. 16. — 2) übtr., obendrein, noch überdies, ponendisque ins. castellis spatium fuit, Tac. Agr. 22. hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes pressa Venafranae quod baca remisit olivae, Hor. Sat. 2, 4, 68. u. vgl. Ov. M. 7, 273. utut illuc acceptum est prius quod perdidi: hoc addam insuper, Plaut. Truc. 5, 1, 2. redactaque paulatim in formam provinciae proxima pars Britanniae: addita ins. veteranorum colonia, Tac. Agr. 14. ne postmodum privato sibi eadem illa cum bonorum amissione additaque alia ins. ignominia acciderent, Liv. 2, 2, 10. addit terrorem ins. alium fortuna, 3, 38, 4. hi tamen orantem perstant prohibere minasque, nil procul abscedat, conviciaque ins. addunt, Ov. M. 11, 361. triumphalia ornamenta et inlustris statuae honorem – decerni in senatu iubet addique ins. opinionem, Suriam provinciam Agricolae destinari, Tac. Agr. 40. roseoque haec ins. addidit ore, Virg. A. 2, 593. verbis haec ins. addit, 11, 107. u. vgl. 12, 358. crescit hyperbole alia ins. addita, Quint. 8, 6, 70. nova ins. mihi diligentiae causa accessit, 4. pr. 1. utque recenserem captivos ordine pisces ins. exposui, quos aut in retia casus, aut sua credulitas in aduncos egerat hamos, Ov. M. 13, 932. fama vero hostilium copiarum perterritos non negando minuendove, sed ins. amplificando ementiendoque confirmabat, Suet. Caes. 66. ut deplorato Italiae statu, quasi iterum in formam provinciae redigeretur, M. ins. Brutum, cuius statua in conspectu erat, invocaret cet., Rhet. 6. u. vgl. Claud. 43. territis omnibus qui circa erant foedo omine incipiendae rei ins. nuntiatur cet., Liv. 22, 3, 12. cum ex eo pavor ac trepidatio urbem pervasisset, alius ins. tumultus ex arce auditur, Liv. 21, 14, 2. haec sua sponte agitata ins. tribuni plebis accendunt, 4, 58, 11. u. vgl. 42, 25, 2. et Siciliam nimis celeri desperatione rerum concessam et Sardiniam inter motum Africae fraude Romanorum stipendio etiam ins. inposito interceptam, 21, 1, 5. signa militaria, quae M. Crasso et M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt obsidesque ins. optulerunt, Suet. Aug. 21. in patricias cooptata (gens Claudia) agrum ins. trans Anienem clientibus locumque sibi ad sepulturam sub Capitolio publice accepit, Tib. 1. inter varia munuscula togas ins. ac pallia distribuit, Aug. 98. si culpa in nobis est, auferte imperium indignis et si id parum est, ins. poenas expetite, Liv. 3, 67, 4. non modo id non fecit, set etiam ins. ipse grandi sponsione victus est, AHer. 4, 23, 33. expulsis ins. (außer der Verbrennung der Schriften der berühmtesten Männer) sapientiae professoribus atque omni bona arte in exilium acta, Tac. Agr. 2. fortissimus quisque ferreum ins. anulum - velut vinculum gestat, donec se caede hostis absolvat, G. 31. mox cum Claudio principe duos ins. ordinarios consulatus censuramque gessit, Suet. Vit. 2. u. vgl. Caes. 76. Claud. 6. etiam ins. defrudet? Ter. Ad. 2, 2, 38. Py. hocine tam audax facinus facere esse ausum! Ph. perii: hoc quid sit vereor. Py. quin etiam ins. scelus cet., Eun. 4, 3, 2. scilicet haud satis est quod te spectante revincta est et nullam quod opem patruus sponsusque tulisti: insuper, a quoquam quod sit servata, dolebis praemiaque eripies? Ov. M. 5, 22. u. vgl. Quint. 6. pr. 3. Tac. A. 4, 60. Apul. M. 3, 7; — haec pacta: illa ins. quam quae pacta erant facinorosa Campani ediderunt, Liv. 23, 7, 3; — eam constantiam confidentiamque non ins. habendam intellegit, für überflüssig halten, mißachten, Gell. 1, 19, 8. u. vgl. Apul. M. 4, 25. u. mit Inf.: haec ego, inquit, cum philosophiae me dedissem, non ins. tamen habui discere, Gell. 4, 1, 18.

II) *Praepos.* oben auf -, vor dem *Accus.*: insuper arbores stipitesque trabem planam imponito, Cato RR. 18, 5. ins. eam exaequationem, Vitr. 5, 12, 4. collocentur autem ins. basim tigna duo, 10, 14 (20), 2. tum ins. cannas ponere et in sole pandere uvas et noctibus tegere, ne irrorentur, Col. 12, 39, 1; — vor dem *Abl.*: atque aliis aliae nubes nimbique rigantes ins. atque omni vulgo de parte feruntur, Lucr. 6, 521. ubi per magnos montes cumulata videbis ins. esse aliis alia, 6, 191. praeterea bis sex genitor lectissima matrum corpora captivosque dabit suaque omnibus arma, ins. his campi quod rex habet ipse Latinus, Virg. A. 9, 272. quo ins. collocata erat alternis materies, Vitr. 10, 15 (21), 4. quibus ins. transtra cet., 5, 1, 9.

insŭpĕrābĭlis, e, **unübersteigbar**, übtr. **unüberwindlich**, **unbesiegbar**, eig.: constabat non tam bello motos quam longinquitate viae insuperabilique Alpium transitu, Liv. 21, 23, 4. eo vero via insuperabilis fuit, 21, 36, 5; — übtr.: caput insuperabile rerum aut ruet in vestris aut stabit Roma lacertis, Claud. BGild. 459. iam timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi nominis, Aeacides, caput insuperabile bello, ar-

serat, Ov. M. 12, 612. en labor, en odiis caput ins. nostris! VFlacc. 3, 510; — tum galeam et patriae telum insuperabile dextrae addidit, 3, 12. cadentes insuperabili contumacia barbari, Amm. 17, 13, 10. nuper me paucosque mecum quos maxime diligit advocavit rogavitque, ut medicos consuleremus de summa veletudinis, ut, si esset insuperabilis, sponte exiret e vita, Plin. Ep. 1, 22, 8. post emensos insuperabilis expeditionis eventus, Amm. 14, 1, 1; — sola insuperabile fatum, nata, movere paras? Ov. M. 15, 807. quando sic ratio et insuperabilis quaedam necessitas fati constituitur, Gell. 13, 1, 2. — *Adv.*: dei potestas **insuperabiliter** per cuncta porrigitur, Augustin. Civ. d. 5, 8.

insŭpĕrātus, a, um, unüberwunden, unüberwindlich, tolerantia rerum spernebat cunctas insuperata minas, Corn. Gall. 1, 33.

insurgo, ĕre, sich aufrichten, sich emporrichten, aufstehen, sich erheben, 1) v. Leb., a) eig.: si forte prolapsus est (in luco), attolli et insurgere haud licitum: per humum evolvuntur, Tac. G. 39. u. vgl. Apul. M. 1, 4; — hortaturque sequi brevibusque insurgere pinnis, VFlacc. 7, 377. remis insurgimus, Virg. A. 3, 207. u. remis insurgite, 3, 560. 5, 189. u. remis insurgitur, VFlacc. 2, 13. insurgit, 1, 450; — bellatrix tum gleba quati pariterque creari armarique phalanx totisque insurgere campis, 7, 612. ostendit dextram insurgens Entellus et alte se extulit, Virg. A. 5, 443. ferit (virum) insurgens humero qua brachia lenti adnectunt nervi, Sil. 4, 208. ille manu raptum trepida torquebat in hostem altior insurgens et cursu concitus heros, Virg. A. 12, 901. u. so Sil. 5, 294. tortae nunc eminus hastae altius insurgit, nunc saevit comminus ense, 15, 373. et ferit alte insurgens gladio cristatae cassidis aera, 1, 400. paulatim insurgere fesso integer et summos manibus deducere caestus, VFlacc. 4, 274; sibilat ore arduos insurgens (serpens), Virg. A. 11, 754. u. so: sibilat insurgens capiti, Sil. 2, 546; — mit *Acc.*: simul iugi quod insurgimus aspritudinem fabularum lepida iucunditas levigabit, ersteigen, Apul. M. 1, 2. u. so vgl. MCap. 7, 755. — b) übtr.: coeperat ardens hic iterum alternis Mavors insurgere dictis, VFlacc. 5, 672. invigilare publicis utilitatibus et insurgere, der Thätigkeit nach, Plin. Pan. 66, 2. ubi militem donis, populum annona, cunctos dulcedine otii pellexit, insurgere paulatim, munia senatus magistratuum legum in se trahere, der Macht nach, Tac. A. 1, 2. intonat alto (Juppiter) insurgens caelo genitor curamque fatetur, VFlacc. 4, 415. feroci gnatus insurgens minax vultu, Sen. Hipp. 1065. credensque suis insurgere regnis, Ov. M. 9, 445. saevior in miseros fatis ultricis ademptae Delius insurgit, Stat. Theb. 1, 627; — rhetorisch: Horatius - et insurgit aliquando et plenus est iucunditatis et gratiae, Quint. 10, 1, 96. quid denique Demosthenes? non insurgit locis? 12, 10, 23. magis insurgebat, si verteretur: nam plus est saxa quam bestias commoveri, vgl. 9, 4, 44. — 2) v. Lebl., a) eig.: pone tergum insurgebat silva, Tac. A. 2, 16. stabat acuta silex, praecisis undique saxis speluncae dorso insurgens, altissima visu, Virg. A. 8, 233. pone tergum deae saxum insurgit, Apul. M. 2, 4. crista nitenti insurgens cono, Sil. 16, 554. hostile valido robore insurgit latus septemque venas tendit, Sen. Oed. 363. ut locis molestioribus quatuor pedibus a terra, placidioribus vero septem summitas eius insurgat, Pallad. 1, 6, 10; — tenebras insurgere campis, Virg. A. 9, 34. insurgat aquilo quantus altis montibus frangit trementes ilices, Hor. Epod. 10, 7. usque eo solitus insurgere (fluvius), ut se ipse non capiat, Mel. 2, 5, 6. vastius insurgens decimae ruit impetus undae, Ov. M. 11, 530. — b) übtr.: tempore, quo primum fremitus insurgere operlos coelicolûm et regni sensit novitate tumentes, VFlacc. 2, 82. Poena insurgit vis saeva virorum, Sil. 6, 338. nec dicto segnius ille bella capessebat propiorque insurgere Mavors coeperat et campo iunctus iam stabat uterque, 5, 608. testificantur adimi veterem Germaniae libertatem et Romanos opes insurgere, Tac. A. 11, 16; — rhetor.: imbecilla vox inhibet multa, ut insurgere et exclamare, Quint. 11, 3, 13. haec (figura) crescere solet verbis omnibus altius atque altius insurgentibus, 8, 4, 27. quae (syllabae) ex brevibus ad longas insurgunt, 9, 4, 92. omnibus pedibus insurgunt (iambi), 9, 4, 136. verbis, ut saepius pressa est, ita interim insurgit (narratio), 9, 4, 134. augeri debent sententiae et insurgere, 9, 4, 23. quibus mens pariter atque oratio insurgat, 12, 2, 28.

insusceptus, a, um, nicht auf sich genommen, vota ins. reliquit, Auct. Cons. ad Liv. 197.

insuspecte, *Adv.*, unverdächtig, Boëth. Arist. top. 8, 1.

insuspĭcābĭlis, e, unverdächtig, Vulg. Sirac. 11, 5. 25, 9.

insustentābĭlis, e, unerträglich, ins. dominatione vexabit orbem, Lact. Inst. div. 7, 16. ins. dolore usque ad rabiem mentis elatus est, Mort. pers. 49.

insŭsurrātio, ōnis, *f.*, die Einflüsterung, cum suos mores semper teneret neque alicuius insusurratione mutaretur, Capitol. Ant. phil. 19.

insŭsurro, (avi), ātum, āre, einflüstern, zuflüstern, 1) *intr.*: sint aures tuae, quae id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas ficte et simulate quaestus causa insusurretur, Cic. I. QFratr. 1, 4, 13. eum vident sedere ad latus praetoris et ad aurem familiariter, ut solitus erat, insusurrare, II. Verr. 5, 41, 107. leviculus sane noster Demosthenes, qui illo susurro delectari se dicebat aquam ferentis mulierculae, ut mos in Graecia est, insusurrantisque alteri: hic est ille Demosthenes, Tusc. 5, 36, 103. cum Capitolino Iove secreto fabulabatur, modo insusurrans ac praebens invicem aurem, modo clarius, Suet. Cal. 22. — 2) *trans.*: turpissima vota dis insusurrant, Sen. Ep. 1, 10, 5. ita tamen his novis amicitiis implicati sumus, ut crebro mihi vafer ille Siculus insusurret cantilenam illam suam, Cic. Att. 1, 19, 8. quamvis non deessent, qui aliqua adversum eum insusurrarent, Capitol. Anton. ph. 6. idem tamen facile de amicis quidquid insusurrabatur audivit, Spart. Hadr.

15. quam multi hesterna crapula semisomnes et graves - vix adlevatis labris insusurratum millies nomen oscitatione superbissima reddent? Sen. Brev. vit. 14, 4. auch: quoniam non solum nauta significat, sed etiam Favonius ipse insusurrat navigandi nobis, Luculle, tempus esse, Cic. Acad. 2, 48, 147.

intābesco, tābui, tābescĕre, **hinschwinden, einschwinden, verschwinden, schmelzen, vergehen**, sed videt ingratos intabescitque videndo successus hominum (Invidia), Ov. M. 2, 780. virtutem videant intabescantque relictā, Pers. 3, 38; quid igitur iuvat dolori intabescere, quem, si quis defuncti sensus est, finiri frater tuus cupit? Sen. Cons. ad Polyb. 5, 2. nec oratorem macerat et coquit aegre verba vertentem et perpendendis coagmentandisque eis intabescentem, Quint. 12, 10, 77; — novella vero dum adolescit, nisi omnia iusta perceperit, ad ultimam redigitur maciem et sic intabescit, ut nullis deinceps impensis recreari possit, Col. 4, 3, 5. sed ut intabescere flavae igne levi cerae matutinaeque pruinae sole tepente solent, sic cet., Ov. M. 3, 487. corpus mortale per auras dilapsum tenues, ceu latā plumbea fundā missa solet medio glans intabescere caelo, 14, 824. interminato cum semel fixae cibo intabuissent pupulae, Hor. Ep. 5, 39.

intactĭlis, e, **unberührbar**, sin intactile erit, Ggstz.: cui si tactus erit, Lucr. 1, 437.

intactus, a, um, 1) **unberührt, unangerührt, ungebraucht, unbenutzt, unversucht, noch nicht berührt u. s. w., ohne berührt od. angerührt u. s. w. (worden) zu sein, neu, frisch**, eig. u. übtr., a) im Allg., *absol.*: sicut inane est, quod manet intactum neque ab ictu fungitur hilum, Lucr. 5, 357. u. vgl. 6, 1059. intactas levis ipse superfugit undas, VFlacc. 3, 554. illa vel intactae segetis per summa volaret, Virg. A. 7, 808; quattuor continuis aetatibus intactum saltum fuisse constabat, unbetreten, Curt. 8, 2 (1), 13. saltusque sequamur intactos, Virg. G. 3, 40. cum super veterem nivem intactam nova modicae altitudinis esset, molli nec praealtae facile pedes ingredientium insistebant, Liv. 21, 36, 5; quattuor eximios praestanti corpore tauros - delige et intacta totidem cervice iuvencas, vom Joche unberührt, Virg. G. 4, 540. de grege intacto septem mactare iuvencos, A. 6, 38. tu moraris aureos currus et intactas boves? Hor. Epod. 9, 21; neque illic aut apotheca procis intacta est aut pecus, unberührt, unbenutzt, Hor. Sat. 2, 5, 6. ut primas Cereri dare cultor aristas possit intacto Bromium perfundere vino, Calp. 4, 122. inde parato intactoque omnes et stricto pane tacetis, Juv. 5, 168. vestibus intactis Tarpeias itur in arces, Ov. F. 1, 79. illa est tunicula adhuc, ut apparet, intactis aureis plena, Petr. 13, 3. intactis opulentior thesauris Arabum et divitis Indiae caementis licet occupes terrenum omne tuis et mare publicum, Hor. Od. 3, 24, 1 sqq. ausi sunt nihilo minus sacrilegas admovere manus intactis illis thesauris, Liv. 29, 18, 8. intactum honorem - reliquit, ohne angetreten zu haben, Plin. Ep. 8, 23, 8. eo modo - ex Metelli voluntate bellum intactum trahi, ohne begonnen zu haben, Sall. J. 83, 3; cum fregit subsellia versu esurit, intactam Paridi nisi vendit Agaven, noch nicht aufgeführt, Juv. 7, 86. rudis et Graecis intacti carminis auctor, Hor. Sat. 1, 10, 66. nova intactaque ratione, Plin. 34, 8 (19), 65. nec hic quidem locus intactus est omittendus, Quint. 14, 10, 49; — näher bestimmt durch den *Ablat.*: ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis saucia vomeribus per se dabat omnia tellus, Ov. M. 1, 101. invenerunt quid quaeque radix polleret, ad quos usus herbarum fila pertinerent, etiam quadripedum pabulo intacta ad salutis usus vertentes, Plin. 25, 1 (1), 3. caput intactum buxo naresque pilosas adnotet et grandes miretur Laelius alas, Juv. 14, 194. cum ingenui et viri et equites Romani senatoresque intacti tormentis carissima suorum quisque pignorum proderent, Tac. A. 15, 57. alterum intactum ferro corpus et geminata victoria ferocem in certamen tertium dabat, alter cet., Liv. 1, 25, 11. plena tibi castra atque intactus vulnere miles creditur, Sil. 7, 399. vicina operi belloque intacta priore inter nudatos stabat densissima montes (silva), Lucan. 3, 428. tantam vastitatem in Sabino agro reddidit, ut conparati ad eam prope intacti bello fines Romani viderentur, Liv. 3, 26, 2. ardet in excelso proceri vertice montis arx intacta prius bellis, Sil. 2, 660. illi subegerant regnum Ariobarzanis bello intactum, Sall. H. 4, 61, 15. intactum vastationibus regnum, Tac. A. 15, 27. omnibus ante bellis intactae (provinciae), Amm. 18, 6, 3. — b) insbes. **unberührt, rein, keusch**, intactae Palladis urbem carmine perpetuo celebrare, Hor. Od. 1, 7, 5. intactam Crotalen puer Astacus et puer Idas - dilexēre diu, Calp. 2, 1. tu rapere intactas docuisti impune Sabinas, Prop. 2, 6, 21. virgo dum intacta manet, Catull. 62, 45. 56. dimisit intactam adhuc et virginem, Suet. Aug. 62. vgl. Sen. Hipp. 668. cui pater intactam dederat, Virg. A. 1, 345. reddidit intactam, Ov. Her. 17, 31. cur ego desperem fieri sine coniuge mater et parere intacto, dummodo casta, viro? F. 5, 241. non tam intactus Alcibiades in praeceptoris sui lecto iacuit, Petr. 128, 7.

2) **ungetroffen, unverwundet, unverletzt, unversehrt, unangetastet, unangefochten, unangegriffen, unergriffen, unangesteckt, noch nicht verwundet u. s. w., ohne verwundet, verletzt u. s. w. (worden) zu sein** (synon. integer), meist militär.: hinc victor Martius lupus, integer et intactus, gentis nos Martiae et conditoris nostri admonuit, Liv. 10, 27, 9. integri intactique fugerunt, 5, 38, 6. eorum plerique inermes cadunt, multi capiuntur, nemo omnium intactus profugit, Sall. J. 54, 10. u. so vgl. 67, 3. forte inter promptissimos dimicans intactus evaserat, Curt. 9, 33 (8), 21. integer, oro, intactusque abeas, Sil. 10, 63. reliquum agmen pecudum more intactum agebatur, Curt. 5, 37 (13), 19. magno cum optaverit emptum intactum Pallanta, Virg. A. 10, 503. nunc iure belli liberum te intactum inviolatumque hinc dimitto, Liv. 2, 12, 14. sin et opes nobis et adhuc intacta iuventus, Virg. A. 11, 420.

cum intacto milite - novas res nullo renitente facile moliturum, Amm. 25, 7, 10. ne ab altero exercitu integro intactoque fessi opprimerentur, Liv. 10, 14, 20. si iisdem transisset intactis, Amm. 17, 2, 2. intactis viribus iugum excipere, Curt. 9, 28 (7), 13. Mutinae cum obsiderentur et gens ad oppugnandarum urbium artes rudis - segnis intactis adsideret muris, Liv. 21, 25, 6. intactus Britannus ut descenderet sacra catenatus via, Hor. Epod. 7, 7; — Bactra et intactae regionis opulenta, Curt. 5, 27 (9), 16. tramitibus deviis petivēre Pamphyliam, diu quidem intactam, sed cet., Amm. 14, 2, 8. ultima regni sui adhuc intacta esse, Curt. 5, 1 (1), 5. huius agros in populatione ceterorum intactos hostes reliquerant, Justin. 3, 7, 8. cuncta satorum et tectorum, quae visebantur intacta, cohortium manu vorax flamma vastabat, Amm. 27, 10, 7. quum intactum sineret pontem, Curt. 4, 61 (16), 9. arx erat oppidi intacta, 9, 14 (4), 8. urbem reliquit intactam, 5, 11 (3), 15. Bactra intacta sunt, 5, 26 (9), 5. id (tabernaculum) solum intactum omiserunt milites, 3, 28 (11), 23; — in anb. Beziehungen: quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes alba Palaestino sancta columba Syro -? Tibull. 1, 7, 17. intactae fueratis aves, solacia ruris, Ov. F. 1, 441; altera papilla intacta servatur, qua muliebris sexus liberos alant, Curt. 6, 19 (5), 28. Polycratis gemma quae demonstratur intacta inlibataque est, Plin. 37, 1 (4), 8. in eadem septentrionali plaga Hercyniae silvae roborum vastitas intacta aevis, 16, 2 (2), 6. dolabris pretiosae artis vasa caedebant. nihil neque intactum erat, neque integrum ferebatur, Curt. 5, 20 (6), 5. quae ut intacta ex urbibus hostium raperent, saepe flammas restrinxerant, 6, 21 (6), 16. quid intactum nefasti liquimus? Hor. Od. 1, 35, 35. mens intacta manet, Sil. 1, 179. ut - cum potestate rediret intacta, Amm. 15, 5, 21. vidit quippe pii iuvenis novamque quietem intactamque fidem, Stat. Silv. 5, 1, 76; — doluēre cruento dente lacessiti, fuit intactis quoque cura condicione super communi, Hor. Ep. 2, 1, 150. u. so vgl. Sat. 2, 1, 23; — mit *Ablat.*: nullum erat genus hominum in castris intactum cupiditate pugnae, Liv. 10, 40, 3. si hominem videris interritum periculis, intactum cupiditatibus, Sen. Ep. 4, 12, 4 (41). quam deinde in edendo liberalitatem, quam iustitiam exhibuit omni adfectione aut intactus aut maior! Plin. Pan. 33, 2. intacta invidiā media sunt: ad summa fere tendit, Liv. 45, 35, 5. tum optimates, senatus atque equestris ordinis pars melior et maior et intacta perniciosis consiliis plebs irruere in Gracchum, Vell. 2, 3, 2. haut ferme ulla civitas intacta seminibus eius motus fuit, Tac. A. 3, 41. nec erat intactus ea superstitione, H. 2, 78. u. so Curt. 4, 26 (6), 12. vir haud intacti religione animi, Liv. 5, 15, 6. ni - intactamque novo servasset crimine Romam, Claud. in Eutr. 2, 126. intactum vitio servare rigorem, Prob. et Ol. cons. 40. adque utinam ritus veteres et publica saltem his intacta malis agerentur sacra! Juv. 6, 335; — quorum auxilio intactae *ab* aliis gentibus in regnum revertuntur (Amazones), Justin. 2, 4, 30. iacentis inde corpus ab omni alia vexatione intactum uno torque spoliavit, Liv. 7, 10, 11. ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti aut invicti mansēre, Justin. 2, 3, 1. intactus a sibilo pervenerat Hortensius ad senectutem, Cael. b. Cic. Fam. 8, 2, 1; — mit *Dat.*: intactumque secundae fortunae ingenium vitia adlatrantia quassant, Sil. 11, 425.

intāmĭnātus, a, um, **unbefleckt**, virtus repulsae nescia sordidae intaminatis fulget honoribus, Hor. Od. 3, 2, 17. serva deo rem suam intaminatam, Tert. Cor. mil. 15.

intardo, (āvi), ātum, āre, 1) **sich aufhalten, verweilen**, magis intardans atque perseverans perspicitur (phreniticorum passio), CAurel. Acut. 1, 4, 43. — 2) **aufhalten, verzögern**, sic enim intardata corporibus emoveri, Chron. 2, 3, 70.

1. **intectus**, a, um (negat. in u. tego), **unbedeckt, unbekleidet**, a) eig.: ceterique per urbem et urbi vicina conquisiti producuntur prope intecto corpore, Tac. H. 4, 46. u. so 4, 77. corpora nudantes intecta, Amm. 15, 4, 11. centurias et manipulos capite intecto conlustrans, 17, 10, 10. pedibus intectis et pari cum Graecis amictu, Tac. A. 2, 59. dux semisomnus ac prope intectus errore hostium servatur, H. 5, 22. u. so v. Pers., G. 17. AVict. Caes. 21, 3. — b) übtr., **offen, aufrichtig**, adeo ut obscurum adversum alios sibi incautum intectumque efficeret, Tac. A. 4, 1.

2. **intectus**, a, um, *Ptcp.*, s. intego.

intĕgellus, a, um (*Demin.* v. integer), **unangetastet, unverletzt, ungeschädigt**, si quicquam animo tuo cupisti, quod castum expeteres et integellum, Catull. 15, 3. sed tam suavissimum συμβιωτὴν nostrum praestabo integellum nec committam, ut, si ego eum condemnaro, tu restituas, Cic. Fam. 9, 10, 2.

intĕger, tĕgra, tĕgrum, **unversehrt**, I) **quantitativ, unverkürzt, vollständig, voll, ganz**, übtr. **voll, vollständig, vollgiltig**, habent integrum numerum ex arcanis historiae in meas litteras datum, Treb. Poll. trig. tyr. 31. peditum non integra XXX millia, Eutr. 6, 20. quasdam - legiones integras exauctoravit, 8, 23. integris turmis Rhenum perrumpere, Tac. H. 4, 12. hoc tempore amisso annus est integer vobis exspectandus, Cic. Prov. cons. 8, 17; integrum et plenum adorta est thesaurum, Plaut. Truc. 4, 2, 13. de integro patrimonio meo memordi centum nummum milia, Laber. 49. quod integris patrimoniis exulabant, Suet. Caes. 42. cuius (patris) ex parte tertia heres, ne hanc quidem integram cepit, correptis per coheredem Gaium universis bonis, Suet. Ner. 6. magnis primum et integris opibus, post ademptis, Tac. A. 15, 71. puer hunc ego parvus integris opibus novi non latius usum quam nunc accisis, Hor. Sat. 2, 2, 112. quum integram praedam sine sanguine habere posset, Cic. SRosc. 50, 146. u. so: praeda, Eutr. 9, 21; — curat (fulmen), utei vasis integris vina repente diffugiant, Lucr. 6, 231. quod (telorum genus) perrupta cute inte-

grum intus insedit, Cels. 7, 5, 4. altius abit (sol) sinitque integrum (fontem) et, ut est plenissimus, surgere, Mel. 1, 9, 5. u. vgl.: iuvat integros accedere fontes atque haurire, Lucr. 1, 927. integer se agit Rhodanus per medium lacum (Lemannum), Mel. 2, 5, 5. inpositum est non comparentis in usum partis ebur factoque Pelops fuit integer illo, Ov. M. 6, 410. posteriore corporis parte in simiae speciem transfigurato ac tantum capite integro, Suet. Ner. 46. sic anima atque animus quamvis integra recens in corpus eunt, tamen in manando dissoluuntur, Lucr. 3, 705. a! te meae si partem animae rapit maturior vis quid moror altera, nec carus aeque nec superstes integer? ille dies utramque ducit ruinam, Hor. Od. 2, 17, 6; — integram famem ad ovum adfero, Cic. Fam. 9, 20, 1. nec integram fidem attulerant, Tac. H. 3, 41. si integra sit ei fides, Quint. 5, 7, 2. ne fidem quidem integram manere, Tac. A. 11, 6. u. so 6, 30. H. 1, 71. ita aequante fortuna suspensa omnia utrisque erant integra spe, integro metu, Liv. 26, 37, 9. si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam paene tragoediam evertere, Petron. 140, 6. sibi tamen adversus eum integras parentis sui offensiones neque reditu Silani dissoluta quae Augustus voluisset, Tac. A. 3, 24. consulta sese omnia cum illo integra habere, Sall. J. 108, 2. cuius integra auctoritas maioribus remediis servabatur, Tac. H. 1, 29; — eum Plautus locum reliquit integrum, Ter. Ad. prol. 10. iunguntur autem aut ex duobus Latinis integris, ut superfui -, aut ex integro et corrupto ut malevolus, Quint. 1, 5, 68. alia integro verbo significatio est, alia diviso, 7, 9, 4. quia pro nomine integro positum sit deminutum, 1, 5, 46. merito laudatur brevitas integra, 8, 3, 82. cum hi pressi et integri, contra inflati illi et inanes haberentur, 12, 10, 16; — im *superl.*: sin ad societatem integerrimorum et maximorum periculorum accedam, [at] consilia mea aequis iudicibus ab obtrectatione invidorum defendenda commendo, Planc. b. Cic. Fam. 10, 8, 7. — *Adv.*: paullo postea, cum provenisset segetum copia, **integre** sine ulla restituit mora, Amm. 28, 1, 17. u. vgl.: haec est prima incorporea natura post corpora, sed non pure nec *ad integrum* carens corpore, Macrob. Somn. Scip. 1, 5, 6.

II) qualitativ, 1) physisch, **unverwundet, unversehrt, unbeschädigt, unverstümmelt, ungeschwächt, ungeschmälert, geschont, blühend, frisch**, a) im Allgem., eig. u. übtr., zunächst in militär. Beziehung (vgl. intactus, 2), pauci integri, magna pars volneribus confecti abeunt, Sall. J. 60, 7. vulnerati cum integris, periti nandi cum ignaris in mutuam perniciem inplicabantur, Tac. H. 5, 15. u. so Agr. 38. Liv. 1, 25, 6 sq. Arminius integer, Inguiomerus post grave vulnus pugnam deseruere, A. 1, 68. integros pro sauciis accersere, Sall. C. 60, 4. sauciisque ac defatigatis integros recensioribusque viribus equites subministrare, Auct. BAfr. 78, 6. integri cum sauciis, semineces cum exspirantibus volvuntur, Tac. H. 3, 28. plures aliqua membrorum parte mulcati ab integris deserti sunt, Curt. 8, 41 (11), 23. plerique semineces aut integri festinatione victoriae relinquebantur, Tac. Agr. 36. eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur, Curt. 7, 61 (16), 11. paulatim insurgere fesso integer, VFlacc. 4, 274. accedebat huc, ut - alios alii deinceps exciperent integrique et recentes defatigatis succederent, Caes. BG. 5, 16, 4. cum recentes atque integri defessis successissent, BC. 3, 94, 2. u. vgl. BG. 7, 41, 2. quo quidem (bello) Romani victis afflictisque ipsi exarmati, quam integris universis civitatem dare maluerunt, Vell. 2, 17, 1. suos cohortatus, quos integros superavissent, ut victos contemnerent, Caes. BC. 2, 5, 2. partim fugientes ab equitatu interficiuntur, partim integri procumbunt, 2, 42, 2. nec quicquam urbi detractum, quo promptius obsequium integri retinerent, Tac. A. 14, 24; — integer, oro, intactusque abeas, Sil. 10, 63. consurgunt deinde ipsi integri, recentes, instructi: in hostes inordinatos, effusos, labore etiam et vulneribus fessos impetum faciunt, Liv. 35, 29, 5. quos ego florentes atque integros sine ferro viceram, Cic. Planc. 35, 86. nos integri et indomiti et libertatem non in paenitentiam laturi, Tac. Agr. 31. per gentes integras immunesque adhuc clade belli et eo feroces ac truces tendens ad Tiberium imperatorem, Vell. 2, 115, 2. primo Cutinam ingenti ardore militum aut vulnerum ira, quod haud fere quisquam integer proelio excesserat, scalis cepit, deinde Cingiliam, Liv. 8, 29, 13; — salute nostra atque urbe capta per dolum exercitum omnem redduco domum, Plaut. Bacch. 4, 9, 147. u. vgl. Pers. 3, 1, 3. exercitus integer mansit, Eutr. 3, 14. residuis integrisque etiam nunc (copiis), quas secum - detinuerat, Suet. Oth. 9. donec Carenem profligatis obversis longius evectum integer a tergo globus circumveniret, Tac. A. 12, 14. equitatus cum rege fuit integer, Eutr. 4, 7. equitatum habet magnum: nam omnis ex proelio integer discessit, Cic. Fam. 10, 34, 1. integrum equitem equosque per ora et alveos fluminum media in Germania fore, Tac. A. 2, 5. peditum si quis integer, 15, 11. integrum militem et crebris ac prosperis laboribus exercitum in Armeniam ducit, 15, 26. merses profundo, pulchrior evenit; luctere, multa proruit integrum cum laude victorem geritque proelia coniugibus loquenda, Hor. Od. 4, 4, 66. integer est melior nitidis gladiator in armis, quam cui tela suo sanguine tincta rubent, Ov. Tr. 4, 6, 33. meministi - dixisse te, multos integros iuvenes in domo tuae matris abscondi, Curt. 7, 5 (1), 37. quod (bellum) - suscipiant integrae gentes, Cic. Pomp. 9, 26. plerique abiectis armis collis aut noctis, quae iam aderat, auxilio integri abeunt, Sall. J. 53, 3. integros quoque, antequam discrimen experirentur, in fugam avertit, Curt. 5, 16 (4), 28. hac poena caruit ceciditque Cethegus integer et iacuit Catilina cadavere toto, Juv. 10, 287; — superioris anni munitiones integrae manebant, Caes. BG. 6, 32, 5. Isdem sublicis, quarum pars inferior integra manebat, pontem reficere coepit, 7, 35, 5. loca trans flumen in-

tegra, BC. 1, 49, 2. expeditas cohortes in agrum integrae regionis ducit, Liv. 34, 19, 9. quasi novam integramque provinciam Scipio ille mox Africanus invasit, Flor. 1, 33 (2, 17), 7. Tigranis regno integro, Sall. H. 4, 61, 16. is propere vectus non tamen integras res invenit adversa interim legionis pugna, Tac. A. 12, 40. malle integris rebus et conditionibus finire bellum, Vell. 2, 50, 1. hostes diuturnitate pugnae defessi proelio excedebant, alii integris viribus succedebant, Caes. BG. 3, 4, 3. u. vgl. 3, 19, 4. Tac. H. 2, 30. 3, 2; — in anderen Beziehungen: dolabris pretiosae artis vasa caedebant: nihil neque intactum erat, neque integrum ferebatur, Curt. 5, 20 (6), 5. non tibi sunt integra lintea, Hor. Od. 1, 14, 9. tuus tam raro proelia passus integer est clipeus, Ov. M. 13, 117. qui quidem Romuli lituus - quum situs esset in curia Saliorum, quae est in Palatio eaque deflagrasset, inventus est integer, Cic. Div. 1, 17, 30. litterae - integris signis praetoribus traduntur, Cat. 3, 3, 6. colorem, laevorem, mollitiem, duritiem similiaque omnia, non esse talia inciso corpore, qualia integro fuerint, Cels. 1. pr. p. 7. vix cuiquam aut nulli toto certamine nasus integer, Juv. 15, 55. ut haberes integram manum, Quint. 8, 5, 12. si concisa ante scalpello cutis est - si integra est, Cels. 2, 11. necesse est ea parte rupta membrana sit: quaque integra est cet., 2, 17. quae (vitia) modo ruptis tunicis - modo his integris fiunt, 7, 18. integrum id (os) videri potest: - fractum os esse testatur, 8, 4. magnas et graves iniurias civium Romanorum, qui in Ponto negotiati essent, quoniam in integrum restituere non posset, concedere Pharnaci: nam neque interfectis amissam vitam neque exsectis virilitatem restituere posse, Auct. BAl. 70, 5. u. vgl. Petr. 140, 12; — utrum est aequius decumanum petere an aratorem repetere? iudicium integra re an perdita fieri? Cic. II. Verr. 3, 11, 27. cum Lucterius apud suos cives quondam integris rebus multum potuisset, Hirt. BG. 8, 32, 2. u. vgl. Tac. A. 15, 25. H. 3, 39. res ipsa cogit vastam incendiis ruinisque relinquere urbem et ad integra omnia Veios migrare, Liv. 5, 53, 1. fortunae et existimationis integrae, Suet. Ner. 12. Blaesis sacerdotia integrā eorum domo destinata convulsa distulerat, Tac. A. 6, 40. tantum his vigoris addiderat integra quies et inexperti belli ardor, H. 2, 4. illi in tanto malo turpis vita integrā famā potior fuit, Sall. J. 67, 3. dum existimatio est integra, facile consolatur honestas egestatem, Cic. Quinct. 15, 49. u. rhetor.: ut anteponantur - integra contaminatis, Top. 18, 69; integer hanc potui nuper bene reddere lucem: exul ut occiderem, nunc mihi vita data est, Ov. Tr. 3, 3, 35. u. vgl. integer im Ggsß. zu ut cecidi, 5, 1, 7 sqq. quod te absente hic filius egit, restitui in integrum aequom'st et bonum, Ter. Phorm. 2. 4, 11. a nostris magistratibus in integrum restituta (praedia), Cic. Flacc. 32, 79; — secundis igitur proeliis usus auspiciis Claudianis rem publicam in integrum reddidit, Vopisc. Aurel. 17; nonnullos ambitus Pompeia lege damnatos - in integrum restituit, setzte er in den vorigen Stand wieder ein, Caes. BC. 3, 1, 4. u. so Suet. Caes. 16. vita Lutorii in integro est, Tac. A. 3, 50. quibus fortuna in integro est, H. 3, 2. vestra quidem vis et gloria in integro est, A. 15, 2; — mit *Abl.*: copiis integra (regio), Sall. H. 2, 95. nec difficile saucios adhuc ex superiore congressione integer ipse viribus superat, Justin. 27, 3, 2. dum vernat sanguis, dum rugis integer annus, Prop. 5 (4), 5, 59. vita et mors iura naturae sunt: ut sine dedecore cum civibus fama et fortunis integer agas, id dono datur atque accipitur, Sall. H. 2, 41, 5. gratissimum igitur mihi feceris, si Volaterranos omnibus rebus integros incolumesque esse volueris, Cic. Att. 13, 4, 3; — repentina defectio Umbrorum, gentis integrae *a* cladibus belli, Liv. 9, 41, 8; — mit *Acc.*: iam laetus et integer artus, Stat. Theb. 4, 94; — im *Comp.*: quo integriore exercitu decerneret, Nep. Eum. 9, 6. u. *Superl.*: quo non Vulscorum modo iuventutem Antiates - sed ingentem Latinorum Hernicorumque conciverant ex integerrimis diutina pace populis, Liv. 6, 7, 1. quum alteri - condonasses, alteri Syriam, Babyloniam, Persas integerrimas pacatissimasque gentes ad diripiendum tradidisses, Cic. Dom. 23, 60. ut quam integerrima essent ad pacem omnia, Caes. BC. 1, 85, 2.

b) insbes. α) **kräftig, gesund, frisch, jung, übtr. frisch, neu**, corruptum corpus sit an integrum, Cels. 2, 10. u. so 1, 2. 2, 4. corpora quae aspectu integra nervis parum sustinentur, Quint. 11, 3, 55. bene integro capite non exit (porrigo), Cels. 6, 2. fauces integrae, id est molles ac leves, Quint. 11, 3, 20. considerandum est, an integra ea (intestina) sint, Cels. 7, 16. donec integrum id (os) sit, quod relinquitur, 8, 2. eamque (carnem) modo integram esse, modo carcinomati similem, 7, 14. quom est sanguis integer, Plaut. Merc. 3, 2, 7. corpora sana et integri sanguinis, Quint. 8. pr. 19. u. subst.: medicis etiam integra secantibus, 10, 4, 3; auch: malum recens et integrum, Suet. Tib. 68. und: quod hospes tardius adveniens vitiatum commodius quam integrum (aprum) edax dominus consumeret, Hor. Sat. 2, 2, 90. quod vix triginta diebus integrum permanebat (vinum), Col. 12, 20, 7; — color egregius, integra valetudo, summa gratia, Cic. Fin. 2, 20, 66. frui paratis et valido mihi, Latoe, dones, at precor integra cum mente, Hor. Od. 1, 31, 17. amentes, quibus animi non sunt integri, surde audiunt, Afran. 349. ita inter artes bonas integrum ingenium brevi adolevit, Sall. J. 63, 3. aetas integra est, formae satis, Afran. 63. aetate integra, feroci ingenio, Pacuv. 253. egregia forma atque aetate integra, Ter. Andr. 1, 1, 45. quam liberali facie, quam aetate integra, Eun. 3, 2, 20. medio in spatio integrae aetatis ereptus, Tac. Agr. 44. integra aetate ac valetudine, Suet. Tib. 10. u. aetate int., Cal. 25. Vit. 7. quis vostrarum fuit integra aetatula, Caecil. 153. ne femina experta fecunditatis, integra iuventa, claritudinem Caesarum aliam in domum ferret, Tac. A. 12, 2; nec vero ut voluptatem expetat, natura movet infantem, sed tantum ut se ipse diligat, ut integrum se salvumque velit,

Cic. Fin. 2, 11, 33. est etiam observatio necessaria, qua quis in pestilentia utatur adhuc integer, Cels. 1, 10. quae (somnia) quidem multo plura evenirent, si ad quietem integri iremus: nunc onusti cibo et vino perturbata et confusa cernimus, Cic. Div. 1, 29, 60. est tamen lucubratio, quotiens ad eam integri ac refecti venimus, optimum secreti genus, Quint. 10, 3, 27; — „longas o utinam, dux bone ferias praestes Hesperiae“ dicimus integro sicci mane die, dicimus uvidi, cum sol oceanus subest, Hor. Od. 4, 5, 38. illud principium velut novi atque integri laboris fuit, Liv. 32, 17, 6. Metellus - rursus tamquam ad integrum bellum cuncta parat festinatque, Sall. J. 73, 1. integrum bellum cum ferocissimis Indiae gentibus superesse cognoverunt, Curt. 9, 16 (4), 16. u. so: bellum, Tac. A. 2, 46. 15, 18. H. 2, 57. velut tum primum signo dato coorti pugnam integram ediderunt, Liv. 8, 9, 13. semper apud me integra erit (gratia tibi reddita), Sall. J. 110, 4; ex integra Graeca integram comoediam hodie sum acturus, Ter. Heaut. prol. 4; — mit *Genit.*: aevi integri (dei), Enn. trag. 440. vos o, quibus integer aevi sanguis, Virg. A. 2, 638. integer aevi Ascanius, 9, 255. dum fuit integer aevi, Ov. M. 9, 441. u. so Stat. Silv. 5, 2, 63. celsior ille gradu procera in membra simulque integer annorum, Theb. 1, 414; quid si quis gnatam pro muta devovet agna, integer est animi? Hor. Sat. 2, 3, 219. integer est mentis Damasippi creditor? 2, 3, 65; — mit *Ablat.*: neque aetate neque corpore integer, Suet. Aug. 19. bis adhuc octonis integer annis, Ov. M. 5, 50. sensu integer, AVict. Epit. 45, 8; — ut nullo genere vocis effuso *in* omni voce integri simus, AHer. 3, 12, 21; — adverbial: magnus *ab integro* saeclorum nascitur ordo, Virg. Ecl. 4, 5; indidemque eadem quae oriuntur, *de integro* aeque eodem occidunt, Pacuv. 92. quas faciet de int. fabulas, Ter. Andr. prol. 26. u. vgl. Heaut. 4, 2, 7. 5, 3, 8. cur non de int. autem datum (venenum)? Cic. Cluent. 60, 167. u. vgl. Att. 13, 27, 1. de int. bellum sumere, Sall. J. 62, 9. de int. pugnare coeperunt, Auct. BHisp. 35, 4. u. vgl. Liv. 5, 5, 6. 5, 17, 3. 21, 6, 5. 22, 5, 7. 24, 16, 2. 38, 33, 9. 41, 25, 5. Justin. 2, 15, 1. 17. Quint. 2, 4, 13. 10, 1, 20. Mel. 1, 7, 6. Col. 4, 32, 4. Amm. 26, 4, 6. navibus *ex integro* fabricatis, Suet. Aug. 16. leges - ex int. sanxit, 34. renatum ex int. bellum, Tac. H. 3, 59. ex int. iniicienda toga, Quint. 11, 3, 156. cibus ex int. recens ponatur, Col. 9, 13, 8; — im *Compar.*: in id (latus) quod integrius est, Cels. 7, 27. u. *Superl.*: quam integerrimo corpore, 3, 5. si longius tempus secundum est, quam integerrimo dandus est (cibus), si breve, etiam antequam ex toto integer fiat, 3, 4.

β) **unverfälscht, unverdorben, lauter, rein, ächt**, eig. u. übtr.: fontibus integris gaudes, Hor. Od. 1, 26, 6. nullus in ore rubor certusque ad talia Titan integer in fluctus et in uno decidit auro, VFlacc. 2, 58. at illa (Massica) integrum perdunt lino vitiata saporem, Hor. 2, 4, 54; — contentane sit (natura) suis integris incorruptisque sensibus an postulet melius aliquid, Cic. Acad. 2, 7, 19. u. vgl.: si tota oratio nostra omnem sibi fidem sensibus confirmat, id est incorruptis atque integris testibus, Fin. 1, 21, 71. ut sincera et integra et nullis pravitatibus detorta unius cuiusque natura toto statim pectore arriperet artes honestas, Tac. Or. 28. arcebat eum ab inlecebris peccantium praeter ipsius bonam integramque naturam, quod cet., Agr. 4. aspiciant hunc florem legatorum laudatorumque Flacci ex vera atque integra Graecia, Cic. Flacc. 26, 61; Pollio Asinius parum diligenter parumque integra veritate compositos putat (commentarios), Suet. Caes. 56; — im *Compar.*: multo etiam integriora ac puriora sunt, ut a terra longissime se efferant, Cic. Tusc. 1, 17, 41. — *Adv.*: id vero desinant dicere, qui subtiliter dicant, eos solos Attice dicere, id est quasi sicce et **integre**, Opt. gen. or. 4, 12. qui proprie atque int. locuti sunt, Gell. 6 (7), 11, 2. qui ante divi Augusti aetatem pure atque int. locuti sunt, 13, 6, 4. nihil mendum, sed recte atque int. scriptum perseverabat, 18, 9, 4.

2) geistig, **unbehandelt, unentschieden, frei**, v. Pers. auch: **unbefangen, unparteiisch**, redirent itaque propere in colonias et tamquam integram rem, locuti magis quam ausi tantum nefas, cum suis consulerent, Liv. 27, 9, 10. ita legati, cum se rem integram relaturos dixissent, comiter dimissi, 4, 7, 7. de bonis regis, quae reddi ante censuerant, res integra refertur ad patres, 2, 5, 1. u. vgl. 27, 25, 2. si qui intercessisset, res integra referretur, Cic. Att. 4, 16, 6. negavi me esse facturum, ut de periculo publico non ad consilium publicum rem integram deferrem, Cat. 3, 6, 7. Alexandriam se proficisci velle dixit remque integram ad reditum suum iussit esse, Off. 2, 23, 82. Alexandrina causa, quae nobis adhuc integra est, - videtur ab illo plane esse deposita, Fam. 1, 5, 1. quum integram rem et causam reliquerim, Att. 5, 21, 13. est tuae prudentiae - illi integram omnem causam reservare, Fam. 13, 4, 2. re integra primo incendendum Avaricum, post deserendum censuerat, Caes. BG. 7, 30, 2. singulos enim integra re dissentire fas esse, peracta quod pluribus placuisset cunctis tuendum, Plin. Ep. 6, 13, 4; idcirco trahebam, ut quam diutissime integrum esset, Cic. Att. 16, 2, 4. u. vgl. Eutr. 10, 17. at non est integrum: constituta legatio est: quid autem integrum non est sapienti, quod restitui potest? Phil. 12, 2, 5. quum meus necessarius C. Pansa fecerat, ut id integrum iam non esset, Ligar. 1, 1. u. vgl. Pis. 24, 58. Fam. 5, 2, 8. ut - integra sibi omnia apud exercitus Romanos essent, Liv. 36, 5, 6. integra tamen sibi cuncta postulavit, Tac. A. 5, 5. ille integra utrique cuncta respondit, 15, 17. eam rem et sententiam quemvis prudentem et iustum hominem, si integrum daretur, scripturum fuisse, sed planius, Cic. Part. or. 38, 132. ut integrum mihi de causa Campana ad suum reditum reservarem, Fam. 1, 9, 10. de Dolabella integrum tibi reserves suadeo, 8, 6, 5. u. so: haec iam neque in integro nobis esse possunt et cet., dOr. 3, 4, 14. de centurionibus tamen et de tribunorum

militarium contubernalibus res est in integro, Fam. 5, 20, 7; — his praetoribus provinciae decretae, duae iure Romae dicendo, Hispania et Sicilia et Sardinia, ut uni sors integra esset, quo senatus censuisset, Liv. 42, 28, 6. testor integro me animo ac libero P. Sullae causam defendere, Cic. Sull. 31, 86. an scelere extinxisset, integris animis diiudicandum, Tac. A, 3, 12. cum tempus tamquam ad integram consultationem petivisset, 4, 40. cum incolumi Germanico integrum inter duos iudicium tenuisset, 3, 56. u. vgl. 3, 8; ut silentes integram plebem in contionem sequerentur, Liv. 24, 24, 9; — si totus et integer illinc exieras, ne nunc, Pers. 5, 173. bracchiaque et voltum teretesque suras integer laudo, Hor. Od. 2, 4, 21. integrumque se ac placabilem filio praestaret, Tac. H. 4, 52. rudem me et integrum discipulum accipe et ea, quae requiro, doce, Cic. ND. 3, 3, 7; — mit *Genit.*: ipse rati invigilans adque integer urbis, sich freihaltend von •, VFlacc. 2, 375; — Curionem quaesit, uti adulescentior et *a* populi suffragiis integer aetati concederet Mamerci, Sall. H. 1, 52. u. im *comp.*: duas mihi aliquis contiones parumper faciat, unam militum Macedonicorum, puram alteram integrioris iudicii et a favore et odio, universo iudicante populo Romano, Liv. 45, 37, 8. — *Adv.*: ipsa natura incorrupte atque **integre** iudicante, Cic. Fin. 1, 9, 30. in quibus sordem et avaritiam Fontei Capitonis adimendis adsignandisque militiae ordinibus int. mutaverat, Tac. H. 1, 52.

3) ethisch, a) **unberührt, rein, keusch, unschuldig**, integrae tentator Orion Dianae, Hor. Od. 3, 4, 70. narratque ut virgo ab se integra etiam tum siet, Ter. Hec. 1, 2, 70. u. vgl. vs. 74 sq. integrae virgines, Catull. 61, 36. loquere, filiam meam quis integram stupraverit, Plaut. Truc. 4, 3, 47. Dianae sumus in fide puellae et pueri integri, Catull. 34, 1. nam scopulis surdior Icari voces audit adhuc integer, Hor. Od. 3, 7, 21; — quibus liberos coniugesque suas integras ab istius petulantia conservare non licitum est, Cic. I. Verr. 5, 14. — β) **unverdorben, unbescholten, tadellos, redlich**, si quis opprobriis dignum latraverit, integer ipse? Hor. Sat. 2, 1, 85. Diespiter neglectus incesto addidit integrum, Od. 3, 2, 29. non loquor de integris, innocentibus, religiosis, Cic. II. Verr. 4, 4, 7. hominem enim integrum et castum et gravem cognovi, Att. 11, 6, 5. quum in omnibus vitae partibus honestus atque integer tum in re militari cet., Font. 18, 41 (14, 31). dum integer, dum intemptatus (esset), Tac. A. 6, 26; — esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem integer, Juv. 8, 79. in duas partes discessit civitas: aliud integer populus, fautor et cultor bonorum, aliud forensis factio tenebat, Liv. 9, 46, 13. num ergo omnes caelibes integros? Tac. A. 3, 34. si conatibus eius conscii aggregarentur, secuturos etiam integros, 15, 59; quod ego vos oro atque obsecro - ut animadvortatis neve patiamini licentiam scelerum quasi rabiem ad integros contactu procedere, Sall. H. 1, 48, 9. quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, Curt. 10, 8 (2), 10. etiam apud integros dissimulatio fuit, Tac. H. 1, 26; — quippe integrum illic ac favorabilem proconsulatum Vitelius, famosum invisumque Vespasianus egerat, 2, 97. verso civitatis statu nihil usquam prisci et integri moris, A. 1, 4. horum igitur exprimere mores oratione iustos, integros, religiosos, timidos, perferentes iniuriarum mirum quiddam valet, Cic. dOr. 2, 43, 184; — mit *Genit.*: integer vitae scelerisque purus non eget Mauris iaculis, Hor. Od. 1, 22, 1; — mit *Abl.*: castus moribus, integer pudore, Mart. 6, 28, 6; — qui *a* coniuratione integri essent, Tac. A. 15, 52; — si eo ipso *in* genere, quo arguetur, integer ante fuisse demonstrabitur, Cic. Inv. 2, 11, 36; — im *Compar.*: quumque illo nemo neque integrior esset in civitate neque sanctior, dOr. 1, 53, 229. u. *Superl.*: nisi eius integerrimam vitam, modestissimos mores - ostendero, Planc. 1, 3. — *Adv.*: meus labor in privatorum periculis caste **integre**que versatus, Pomp. 1, 2. ubi usque ad civilia arma non ex priore infamia sed int. sancteque egit, Tac. A. 13, 40. is missum ad dilectus agendos Agricolam integreque ac strenue versatum vicensimae legioni - praeposuit, Agr. 7. sed Vinius proconsulatu Galliam Narbonensem severe integreque rexit, H. 1, 48. int. se usque ad Syriae regimen Pertinax tenuit, Capitol. Pert. 3; — im *compar.*: quid hac quaestione dici potest integrius, quid incorruptius? Cic. Mil. 22, 60. u. *superl.*: Terentius Iunior equestribus militiis adque etiam procuratione Narbonensis provinciae integerrime functus recepit se in agros suos, Plin. Ep. 7, 25, 2. Africam integerrime nec sine magna dignatione administravit, Suet. Vesp. 4. int. provincia administrata, Quint. 12, 1, 16.

intĕgo, texi, tectum, tĕgĕre, **bedecken, überdecken, überziehen**, apparet divûm numen sedesque quietae, quas neque concutiunt venti nec nubila nimbis aspergunt - semperque innubilus aether integit, Lucr. 3, 18 sqq. cum prima luce densa nebula saltum omnem camposque circa intexit, Liv. 26, 17, 12. villam integundam intellego totam mihi: nam nunc perlucet ea quam cribrum crebrius, Plaut. Rud. 1, 2, 13. in tecta partim Gallorum, partim quae coniectis celeriter stramentis tentoriorum integendorum gratia erant inaedificata, milites coniecit, Hirt. BG. 8, 5, 2; — illum caesaries nescia colligi perfundens humeros ornat et integit, Sen. Hipp. 801. quaenam nunc porticus illam integit? Prop. 3, 17 (2, 23), 6; — mit *Ablat.*: canes ut montivagae persaepe ferai naribus inveniunt intectas fronde quietes, Lucr. 1, 404. castra levi calamo cannaque intecta palustri, Sil. 17, 88. reliqua pars scrobis ad occultandas insidias viminibus ac virgultis integebatur, Caes. BG. 7, 73, 7. proximam fossam cratibus integunt atque aggere implent, 7, 79, 4. stramento intecta omnia (tecta), Liv. 27, 3, 3. has (rates) terra atque aggere integebat, Caes. BC. 1, 25, 9. has (turres) coriis intexerant, BG. 7, 22, 3. specularibus debebunt integi (vasa), ut etiam frigoribus serenis diebus tuto producantur ad solem, Col. 11, 3, 52; — his (myrtis) arcus, his tela

sudes, his cassida crines integit, Stat. Theb. 4, 302. ipse funesto integit vates amictu corpus, Sen. Oed. 554. ventriculus atque intestina pingui ac tenui omento integuntur, Plin. 11, 37 (80), 204. bitumine antiqui tinguebant eas (statuas), quo magis mirum est placuisse auro integere, 34, 4 (9), 15. qua formosa suo Clitumnus flumina luco integit, Prop. 3, 12 (2, 19), 25; — cum loci altitudine tum vallo etiam integi Romanos, Liv. 7, 23, 6.

integrasco, ĕre, sich erneuern, von Neuem beginnen, hoc malum integrascit, Ter. Andr. 4, 2, 5.

integrātio, ōnis, *f.*, die Erneuerung, amantium irae amoris integratio'st, Ter. Andr. 3, 3, 23. amici inopiam rei familiaris integratione solare, Symm. 3, 73.

integrātor, ōris, *m.*, der Erneurer, veritatis, Tert. Apolog. 46.

integre, *Adv.*, s. integer.

integrĭtas, ātis, *f.*, der unversehrte Zustand, I) quantitativ, das Vollständige, Ganze, de perfectis ista procedunt, ut de integritate partes, Macrob. Sat. 2, 16, 12. ex accidenti moventur quae, cum ipsa non moveantur, in eo tamen sunt quod movetur, ut in navi sarcina seu vector quiescens: aut etiam cum pars movetur quiescente integritate, ut si quis stans pedem manumve vel caput agitet, Somn. Scip. 2, 14, 8. totum genannt §. 21. vere igitur pronuntiandum est: nihil hoc opere perfectius, quo universa philosophiae continetur integritas, 2, 17, 17. — II) qualitativ, 1) physisch, die Unversehrtheit, der unversehrte Zustand, a) im Allg.: ova, quae quo propius ac mollius deciderint, illibatam servant integritatem, Col. 8, 11, 9. nihil vero putare esse praeter voluptatem, non membra, non sensus, non ingenii motum, non integritatem corporis, non valetudinem, summae mihi videtur inscitiae, Cic. Fin. 2, 11, 34. extremum omnium appetendorum atque ductum a prima commendatione naturae multis gradibus ascendit, ut ad summum perveniret, quod cumulatur ex integritate corporis et ex mentis ratione perfecta, 5, 14, 40. corporis integritas sanitasque, Gell. 18, 1, 5. dicis eadem omnia et bona et mala - valetudinem, vires, staturam, formam, integritatem unguiculorum omnium [bona], cet., Cic. Fin. 5, 27, 80. adde siccitatem, quae consequitur hanc continentiam in victu, adde integritatem valetudinis, Tusc. 5, 34, 99. sequimini viam consilii mei salutarem, ut puto, cum integritas rerum intentioni nostrae voluntatique respondeat, Amm. 21, 5, 6. — b) insb. α) die Gesundheit, Frische, per sudorem ad integritatem venitur, u. zuvor: ut ex toto sequatur integritas, Cels. 3, 3. u. so 3, 4. u. 5. int. mentis, Labeo Dig. 28, 1, 2. non eandem esse vim neque integritatem dormientium et vigilantium nec mente nec sensu, Cic. Acad. 2, 17, 52. — β) die Lauterkeit, Reinheit, incorrupta quaedam Latini sermonis integritas, Brut. 35, 132. — 2) geistig, die Unbefangenheit, Parteilosigkeit, laudator integritatis et elegantiae nostrae, Att. 6, 2, 8. — 3) ethisch, die Unbescholtenheit, Redlichkeit, Unschuld, in eadem sententia fuit homo summa integritate atque innocentia, C. Turranius, Phil. 3, 10, 25. u. so neben innocentia, DiC. 9, 27. ut nullum te signum, nulla pictura, nullum vas, nulla vestis - ab summa integritate continentiaque deduxerit, I. QFratr. 1, 2, 8. u. so 6, 18. eius esse filiam, quae cum patre habitaret, propterea quod virum non haberet, mulierem eximia pulchritudine, sed eam summa integritate pudicitiaque existimari, II. Verr. 1, 25, 64. dedit integritatis, iustitiae, clementiae, fidei mihi testimonium, Att. 7, 2, 7. eadem facultate et fraus hominum ad perniciem et integritas ad salutem vocatur, dOr. 2, 9, 35; — erat enim (epistola) de republica, de opinione, quam is vir haberet, integritatis meae, de benevolentia, Att. 7, 2, 5. en, ait, hoc unum est, cur laborem validius, integritatis testes quia desunt mihi, Phaedr. 3, 11, 5. Bruttiano iustissimum integritatis testimonium redditum, Plin. Ep. 6, 22, 5. talis est vir, ut nulla res tanta sit ac tam difficilis, quam ille non et consilio regere et integritate tueri et virtute conficere possit, Cic. Pomp. 20, 59. cuius integritatem laude fraudari nefas est, Vell. 2, 45, 5. integritas tua te purgavit, mihi crede, pudor eripuit, vita anteacta servavit, Cic. frg. b. Quint. 8, 6, 56. nunc vero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam ac diligentiorem, Cic. I. QFratr. 1, 4, 12. integritatis qui sincerae conscius, Phaedr. 3. epil. 30; — Caesar beneficiis ac munificentia magnus habebatur, integritate vitae Cato, Sall. C. 54, 2. multo eius notior integritas vitae quam rei militaris labor, Nep. Phoc. 1, 1. anteactae vitae int., Quint. 7, 2, 33.

integrĭtūdo, ĭnis, *f.*, die Unbescholtenheit, Redlichkeit, secutus animi mei integritudinem erga optimos fidelissimosque commilitones, Traian. b. Ulp. Dig. 29, 1, 1.

integro, āvi, ātum, āre (integer), etw. in den Zustand der Unversehrtheit zurückversetzen, dah. 1) ergänzen, efficit ut largis avidum mare fluminis undis integrent amnes, Lucr. 1, 1031. — 2) wiederherstellen, in den vorigen Stand bringen, auffrischen, verjüngen, illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari, Tac. H. 4, 81; — omnia debet enim cibus integrare novando et fulcire cibus, cibus omnia sustentare, Lucr. 2, 1146. animus defessus audiendo aut admiratione integratur aut risu novatur, Cic. Inv. 1, 17, 25. modicis honestisque inter bĭbendum remissionibus refici integrarique animos ad instauranda sobrietatis officia existumavit, Gell. 15, 2, 5. si post infaustas vigor integratus habenas et rediit membris iam sua mobilitas, Auson. Epist. 14, 7. — 3) erneuern, von Neuem beginnen, namque huc advenio, ut mea ope opes Troiae integrem, Att. 124. ramoque sedens miserabile carmen integrat, Virg. G. 4, 514. omnium partium motus aequaliter ac totius corporis integret exercitium, CAurel. Chron. 3, 6, 87; — pari rursus reverentia integrata amicitia, Flor. 2, 20 (4, 10), 1. set cesso inimicitiam integrare? Pacuv. 111. quorum aspectu rursus obortae omnibus lacri-

militarium contubernalibus res est in integro, Fam. 5, 20, 7; — his praetoribus provinciae decretae, duae iure Romae dicendo, Hispania et Sicilia et Sardinia, ut uni sors integra esset, quo senatus censuisset, Liv. 42, 28, 6. testor integro me animo ac libero P. Sullae causam defendere, Cic. Sull. 31, 86. an scelere extinxisset, integris animis diiudicandum, Tac. A, 3, 12. cum tempus tamquam ad integram consultationem petivisset, 4, 40. cum incolumi Germanico integrum inter duos iudicium tenuisset, 3, 56. u. vgl. 3, 8; ut silentes integram plebem in contionem sequerentur, Liv. 24, 24, 9; — si totus et integer illinc exieras, ne nunc, Pers. 5, 173. bracchiaque et voltum teretesque suras integer laudo, Hor. Od. 2, 4, 21. integrumque se ac placabilem filio praestaret, Tac. H. 4, 52. rudem me et integrum discipulum accipe et ea, quae requiro, doce, Cic. ND. 3, 3, 7; — mit *Genit.*: ipse rati invigilans adque integer urbis, sich freihaltend von -, VFlacc. 2, 375; — Curionem quaesit, uti adulescentior et *a* populi suffragiis integer aetati concederet Mamerci, Sall. H. 1, 52. u. im *comp.*: duas mihi aliquis contiones parumper faciat, unam militum Macedonicorum, puram alteram integrioris iudicii et a favore et odio, universo iudicante populo Romano, Liv. 45, 37, 8. — *Adv.*: ipsa natura incorrupte atque **integre** iudicante, Cic. Fin. 1, 9, 30. in quibus sordem et avaritiam Fontei Capitonis adimendis adsignandisque militiae ordinibus int. mutaverat, Tac. H. 1, 52.

3) ethisch, a) **unberührt, rein, keusch, unschuldig,** integrae tentator Orion Dianae, Hor. Od. 3, 4, 70. narratque ut virgo ab se integra etiam tum siet, Ter. Hec. 1, 2, 70. u. vgl. vs. 74 sq. integrae virgines, Catull. 61, 36. loquere, filiam meam quis integram stupraverit, Plaut. Truc. 4, 3, 47. Dianae sumus in fide puellae et pueri integri, Catull. 34, 1. nam scopulis surdior Icari voces audit adhuc integer, Hor. Od. 3, 7, 21; — quibus liberos coniugesque suas integras ab istius petulantia conservare non licitum est, Cic. I. Verr. 5, 14. — β) **unverdorben, unbescholten, tadellos, redlich,** si quis opprobriis dignum latraverit, integer ipse? Hor. Sat. 2, 1, 85. Diespiter neglectus incesto addidit integrum, Od. 3, 2, 29. non loquor de integris, innocentibus, religiosis, Cic. II. Verr. 4, 4, 7. hominem enim integrum et castum et gravem cognovi, Att. 11, 6, 5. quum in omnibus vitae partibus honestus atque integer tum in re militari cet., Font. 18, 41 (14, 31). dum integer, dum intemptatus (esset), Tac. A. 6, 26; — esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem integer, Juv. 8, 79. in duas partes discessit civitas: aliud integer populus, fautor et cultor bonorum, aliud forensis factio tenebat, Liv. 9, 46, 13. num ergo omnes caelibes integros? Tac. A. 3, 34. si conatibus eius conscii aggregarentur, secuturos etiam integros, 15, 59; quod ego vos oro atque obsecro - ut animadvortatis neve patiamini licentiam scelerum quasi rabiem ad integros contactu procedere, Sall. H. 1, 48, 9. quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, Curt. 10, 8 (2), 10. etiam apud integros dissimulatio fuit, Tac. H. 1, 26; — quippe integrum illic ac favorabilem proconsulatum Vitelius, famosum invisumque Vespasianus egerat, 2, 97. verso civitatis statu nihil usquam prisci et integri moris, A. 1, 4. horum igitur exprimere mores oratione iustos, integros, religiosos, timidos, perferentes iniuriarum mirum quiddam valet, Cic. dOr. 2, 43, 184; — mit *Genit.*: integer vitae scelerisque purus non eget Mauris iaculis, Hor. Od. 1, 22, 1; — mit *Abl.*: castus moribus, integer pudore, Mart. 6, 28, 6; — qui *a* coniuratione integri essent, Tac. A. 15, 52; — si eo ipso *in* genere, quo arguetur, integer ante fuisse demonstrabitur, Cic. Inv. 2, 11, 36; — im *Compar.*: quumque illo nemo neque integrior esset in civitate neque sanctior, dOr. 1, 53, 229. u. *Superl.*: nisi eius integerrimam vitam, modestissimos mores - ostendero, Planc. 1, 3. — *Adv.*: meus labor in privatorum periculis caste **integre**que versatus, Pomp. 1, 2. ubi usque ad civilia arma non ex priore infamia sed int. sancteque egit, Tac. A. 13, 40. is missum ad dilectus agendos Agricolam integreque ac strenue versatum vicensimae legioni - praeposuit, Agr. 7. sed Vinius proconsulatu Galliam Narbonensem severe integreque rexit, H. 1, 48. int. se usque ad Syriae regimen Pertinax tenuit, Capitol. Pert. 3; — im *compar.*: quid hac quaestione dici potest integrius, quid incorruptius? Cic. Mil. 22, 60. u. *superl.*: Terentius Iunior equestribus militiis adque etiam procuratione Narbonensis provinciae integerrime functus recepit se in agros suos, Plin. Ep. 7, 25, 2. Africam integerrime nec sine magna dignatione administravit, Suet. Vesp. 4. int. provincia administrata, Quint. 12, 1, 16.

intĕgo, texi, tectum, tĕgĕre, **bedecken, überdecken, überziehen,** apparet divûm numen sedesque quietae, quas neque concutiunt venti nec nubila nimbis aspergunt - semperque innubilus aether integit, Lucr. 3, 18 sqq. cum prima luce densa nebula saltum omnem camposque circa intexit, Liv. 26, 17, 12. villam integundam intellego totam mihi: nam nunc perlucet ea quam cribrum crebrius, Plaut. Rud. 1, 2, 13. in tecta partim Gallorum, partim quae coniectis celeriter stramentis tentoriorum integendorum gratia erant inaedificata, milites coniecit, Hirt. BG. 8, 5, 2; — illum caesaries nescia colligi perfundens humeros ornat et integit, Sen. Hipp. 801. quaenam nunc porticus illam integit? Prop. 3, 17 (2, 23), 6; — mit *Ablat.*: canes ut montivagae persaepe ferai naribus inveniunt intectas fronde quietes, Lucr. 1, 404. castra levi calamo cannaque intecta palustri, Sil. 17, 88. reliqua pars scrobis ad occultandas insidias viminibus ac virgultis integebatur, Caes. BG. 7, 73, 7. proximam fossam cratibus integunt atque aggere implent, 7, 79, 4. stramento intecta omnia (tecta), Liv. 27, 3, 3. has (rates) terra atque aggere integebat, Caes. BC. 1, 25, 9. has (turres) coriis intexerant, BG. 7, 22, 3. specularibus debebunt integi (vasa), ut etiam frigoribus serenis diebus tuto producantur ad solem, Col. 11, 3, 52; — his (myrtis) arcus, his tela

sudes, his cassida crines integit, Stat. Theb. 4, 302. ipse funesto integit vates amictu corpus, Sen. Oed. 554. ventriculus atque intestina pingui ac tenui omento integuntur, Plin. 11, 37 (80), 204. bitumine antiqui tinguebant eas (statuas), quo magis mirum est placuisse auro integere, 34, 4 (9), 15. qua formosa suo Clitumnus flumina luco integit, Prop. 3, 12 (2, 19), 25; — cum loci altitudine tum vallo etiam integi Romanos, Liv. 7, 23, 6.

integrasco, ĕre, sich erneuern, von Neuem beginnen, hoc malum integrascit, Ter. Andr. 4, 2, 5.

integrātio, ōnis, *f.*, die Erneuerung, amantium irae amoris integratio'st, Ter. Andr. 3, 3, 23. amici inopiam rei familiaris integratione solare, Symm. 3, 73.

integrātor, ōris, *m.*, der Erneurer, veritatis, Tert. Apolog. 46.

integre, *Adv.*, s. integer.

integrĭtas, ātis, *f.*, der unversehrte Zustand, I) quantitativ, das Vollständige, Ganze, de perfectis ista procedunt, ut de integritate partes, Macrob. Sat. 2, 16, 12. ex accidenti moventur quae, cum ipsa non moveantur, in eo tamen sunt quod movetur, ut in navi sarcina seu vector quiescens: aut etiam cum pars movetur quiescente integritate, ut si quis stans pedem manumve vel caput agitet, Somn. Scip. 2, 14, 8. totum genannt §. 21. vere igitur pronuntiandum est: nihil hoc opere perfectius, quo universa philosophiae continetur integritas, 2, 17, 17. — II) qualitativ, 1) physisch, die Unversehrtheit, der unversehrte Zustand, a) im Allg.: ova, quae quo propius ac mollius deciderint, illibatam servant integritatem, Col. 8, 11, 9. nihil vero putare esse praeter voluptatem, non membra, non sensus, non ingenii motum, non integritatem corporis, non valetudinem, summae mihi videtur inscitiae, Cic. Fin. 2, 11, 34. extremum omnium appetendorum atque ductum a prima commendatione naturae multis gradibus ascendit, ut ad summum perveniret, quod cumulatur ex integritate corporis et ex mentis ratione perfecta, 5, 14, 40. corporis integritas sanitasque, Gell. 18, 1, 5. dicis eadem omnia et bona et mala - valetudinem, vires, staturam, formam, integritatem unguiculorum omnium [bona], cet., Cic. Fin. 5, 27, 80. adde siccitatem, quae consequitur hanc continentiam in victu, adde integritatem valetudinis, Tusc. 5, 34, 99. sequimini viam consilii mei salutarem, ut puto, cum integritas rerum intentioni nostrae voluntatique respondeat, Amm. 21, 5, 6. — b) insb. α) die Gesundheit, Frische, per sudorem ad integritatem venitur, u. zuvor: ut ex toto sequatur integritas, Cels. 3, 3. u. so 3, 4. u. 5. int. mentis, Labeo Dig. 28, 1, 2. non eandem esse vim neque integritatem dormientium et vigilantium nec mente nec sensu, Cic. Acad. 2, 17, 52. — β) die Lauterkeit, Reinheit, incorrupta quaedam Latini sermonis integritas, Brut. 35, 132. — 2) geistig, die Unbefangenheit, Parteilosigkeit, laudator integritatis et elegantiae nostrae, Att. 6, 2, 8. — 3) ethisch, die Unbescholtenheit, Redlichkeit, Unschuld, in eadem sententia fuit homo summa integritate atque innocentia, C. Turranius, Phil. 3, 10, 25. u. so neben innocentia, DiC. 9, 27. ut nullum te signum, nulla pictura, nullum vas, nulla vestis - ab summa integritate continentiaque deduxerit, I. QFratr. 1, 2, 8. u. so 6, 18. eius esse filiam, quae cum patre habitaret, propterea quod virum non haberet, mulierem eximia pulchritudine, sed eam summa integritate pudicitiaque existimari, II. Verr. 1, 25, 64. dedit integritatis, iustitiae, clementiae, fidei mihi testimonium, Att. 7, 2, 7. eadem facultate et fraus hominum ad perniciem et integritas ad salutem vocatur, dOr. 2, 9, 35; — erat enim (epistola) de republica, de opinione, quam is vir haberet, integritatis meae, de benevolentia, Att. 7, 2, 5. en, ait, hoc unum est, cur laborem validius, integritatis testes quia desunt mihi, Phaedr. 3, 11, 5. Bruttiano iustissimum integritatis testimonium redditum, Plin. Ep. 6, 22, 5. talis est vir, ut nulla res tanta sit ac tam difficilis, quam ille non et consilio regere et integritate tueri et virtute conficere possit, Cic. Pomp. 20, 59. cuius integritatem laude fraudari nefas est, Vell. 2, 45, 5. integritas tua te purgavit, mihi crede, pudor eripuit, vita anteacta servavit, Cic. frg. b. Quint. 8, 6, 56. nunc vero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam ac diligentiorem, Cic. I. QFratr. 1, 4, 12. integritatis qui sincerae conscius, Phaedr. 3. epil. 30; — Caesar beneficiis ac munificentia magnus habebatur, integritate vitae Cato, Sall. C. 54, 2. multo eius notior integritas vitae quam rei militaris labor, Nep. Phoc. 1, 1. anteactae vitae int., Quint. 7, 2, 33.

integrĭtūdo, ĭnis, *f.*, die Unbescholtenheit, Redlichkeit, secutus animi mei integritudinem erga optimos fidelissimosque commilitones, Traian. b. Ulp. Dig. 29, 1, 1.

integro, āvi, ātum, āre (integer), etw. in den Zustand der Unversehrtheit zurückversetzen, dah. 1) ergänzen, efficit ut largis avidum mare fluminis undis integrent amnes, Lucr. 1, 1031. — 2) wiederherstellen, in den vorigen Stand bringen, auffrischen, verjüngen, illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari, Tac. H. 4, 81; — omnia debet enim cibus integrare novando et fulcire cibus, cibus omnia sustentare, Lucr. 2, 1146. animus defessus audiendo aut admiratione integratur aut risu novatur, Cic. Inv. 1, 17, 25. modicis honestisque inter bĭbendum remissionibus refici integrarique animos ad instauranda sobrietatis officia existumavit, Gell. 15, 2, 5. si post infaustas vigor integratus habenas et rediit membris iam sua mobilitas, Auson. Epist. 14, 7. — 3) erneuern, von Neuem beginnen, namque huc advenio, ut mea ope opes Troiae integrem, Att. 124. ramoque sedens miserabile carmen integrat, Virg. G. 4, 514. omnium partium motus aequaliter ac totius corporis integret exercitium, CAurel. Chron. 3, 6, 87; — pari rursus reverentia integrata amicitia, Flor. 2, 20 (4, 10), 1. set cesso inimicitiam integrare? Pacuv. 111. quorum aspectu rursus obortae omnibus lacri-

mae integravēre luctum, Curt. 10, 19 (6), 4. conspectus aliorum mutua miseratione integrabat lacrimas, Liv. 1, 29, 5. simul ab religione animos remiserunt, integrant seditionem tribuni plebis, 5, 25, 11. remeet, quaeso, mens illa vigorque, qua vobis, quum pacta patrum, quum foedera adessent, integrare acies placitum, Sil. 12, 678. bellum integrabat Enyo, Stat. Theb. 8, 657. conficerent equos virosque, ne quis reveheretur inde ad proelium aut integraret pugnam, Liv. 3, 70, 6. novam integrant pugnam, 7, 7, 8. ultro citroque integrant in oppido caedem, Sisenna p. 310. u. so Liv. 9, 43, 17. 10, 43, 17. integrata fuga in castra pavidi compelluntur, 28, 15, 10. u. vgl.: inmania vulnera, rector, integrare iubes, durch Erzählen, Stat. Theb. 5, 29; — v. Lebl.: et semet dolor accendit ipse vimque praeteritam integrat, Sen. Med. 672. sui operis integrasse virtutem (medicamen), quamquam non perfecisse videatur, CAurel. Chron. 4, 3, 29.

intĕgŭmentum, i, *n.*, die Decke, Hülle, a) eig.: in fanis publicis, ubi lectisternium erat, deorum capita, quae in lectis erant, adverterunt se lanxque cum integumentis, quae Iovi adposita fuit, decidit de mensa, Liv. 40, 59, 7. ea legio linteata ab integumento consaepti, quo sacrata nobilitas erat, appellata est, 10, 38, 12. — b) übtr. α) um etw. zu verbergen: vereor ne qui sit, qui istius insignem nequitiam frontis involutam integumentis nondum cernat, Cic. Pis. 6, 12. ut - frontis tibi integumento ad occultanda tanta flagitia diutius uti non liceret, post red. in sen. 7, 16. sic modo in oratione Crassi divitias atque ornamenta eius ingenii per quaedam involucra atque integumenta perspexi, sed ea contemplari quum cuperem, vix aspiciendi potestas fuit, dOr. 1, 35, 161. libenter enim te cognitum iam artificem aliquandoque evolutum illis integumentis dissimulationis tuae nudatumque perspicio, 2, 86, 350. — β) zum Schutz: illius sum integumentum corporis, Plaut. Bach. 4, 2, 19.

intellectĭbĭlis, e, erkennbar, Boëth. Arist. categ. 1. p. 129.

intellectio, ōnis, *f.*, nur rhetor. 1) als erster Theil der Rhetorik neben der inventio u. dispositio, nämlich: causa proposita primum intellegere debemus, cuius modi causa sit, Sulp. Vict. inst. or. 4. — 2) die Synekdoche, erklärt: int. est, quom res tota parva de parte cognoscitur aut de toto pars, AHer. 4, 33, 44.

intellectīvus, a, um, auf Erkenntniß beruhend, theoretisch, disciplina, Boëth. in Porphyr. 5. p. 107. quaestiones inspectivae sive intellectivae, Prisc. de praeexerc. rhet. 11.

intellector, ōris, *m.*, der Einsicht in etw. hat, Augustin. Doct. Chr. 2, 13. öft.

intellectuālis, e, zur Erkenntniß -, zum Verstand gehörig, MCap. 2, 202. 7, 731. 9, 922. Augustin. de Gen. ad litt. 12, 7. u. Apul. dogm. Plat. u. *Adv.* **intellectualiter**, Claud. Mam. Stat. an. 2, 5.

intellectuālĭtas, ātis, *f.*, die Fähigkeit etw. zu begreifen, Tert. de An. 38.

intellectus, a, um, *Ptcp.*, s. intelligo.

intellectus, us (pl. uum, Apul. Dogm. Plat. 1, 10), *Acc.* um u. *pl.* us, *Abl.* u, *m.* (vgl. intellego). I) als vorzugsweise Thätigkeit der Sinne (aber nicht intellegentia), das Abnehmen, Merken, Wahrnehmen, Empfinden, intellectus in cortice protinus peritis, Plin. 16, 39 (76), 196. neque enim est int. ullus in odore ac sapore, 11, 53 (116), 280; usus eius pro pulmentario in patellis decocto, citra intellectum acrimoniae, 19, 8 (54), 171. intellectus saporum ceteris in prima lingua, homini et in palato, 11, 37 (65), 174. — II) als vorzugsw. Thätigkeit des Geistes (vorzugsw. b. Quintilian, dagegen intellegentia bei Cicero), 1) das Sichvorstellen, Denken, die Vorstellung, der Begriff, die Idee, νόημα, qua voce omnis intellectus accipi potest, Quint. 8, 5, 12. primus int. est sua cuiusque rei appellatio, qua non semper utemur, 8, 2, 1. εἰρωνεία, quae diversum ei, quod dicit, intellectum petit, 6, 2, 15. eadem litera alium atque alium intellectum, prout correpta vel producta est, facit, 1, 7, 2. ἔμφασις, altiorem praebens intellectum quam quem verba per se ipsa declarant, 8, 3, 83. translata (sunt verba), cum alium natura intellectum alium loco praebent, 1, 5, 71. hiems et ver et aestas intellectum ac vocabula habent, Tac. G. 26. verba quaedam diversos intellectus habent, Quint. 7, 9, 2. rhetorice - apud Graecos quoque duplicem int. habet, 2, 14, 2. enthymema unum int. habet, quo omnia mente concepta significat, alterum - tertium cet., 5, 10, 1. in obscenum int. sermo detortus est, 8, 3, 44. quod si ad int. referas, minutio est, 8, 4, 28. alia appellatione quacunque ad int. eundem nihilominus perveniat (res), 8, 3, 39. componendus est e duobus intellectus, 8, 6, 66. nostrae enim super earum cursibus opiniones disputationesque possunt in errorem intellectuum incidere, Apul. Dogm. Plat. 1, 10; — intellectum optimae rei ac dulcissimae amisit, Sen. Ben. 3, 17, 2. duplex eorum (verborum) int. est: alter, qui omnia per quae sermo nectitur significat, alter, in quo est una pars orationis, Quint. 1, 5, 2. cum in duas partes int. nominis diducatur, 7, 10, 1. qualitatem (elementum constituit Aristoteles), cuius apertus int. est, 3, 6, 23. u. vgl. Macrob. Sat. 6, 6, 17. — 2) das Einsehen, Begreifen, Erkennen, Verstehen, Einsicht, Verständniß, Erkenntniß, Verstand, a) eig.: quo in genere et species ex arcessitis verbis venit et intellectus ex propriis, Quint. 8, 6, 48. quia facilior int. videbatur, 2, 5, 18; verbum, quod neque intellectum adiuvat neque ornatum, 8, 3, 55. u. vgl. 8, 2, 11. interiectione impediri solet intellectus, 8, 2, 15. averti intellectus et aliter solet, cum ab asperioribus ad leniora deflectitur, 6, 3, 87. dissimulato intellectu, Tac. A. 13, 38. mediocritas praeceptoris ad intellectum facilior atque imitationem, Quint. 2, 3, 1; nec auditu, sed intellectu perpendenda est (proprietas), 8, 2, 6. neque vim eorum adhuc intellectu consequentur, 2, 5, 21. virtutes eius (operis) non aemulatione - sed intellectu sequi, 10, 1, 50. ut ei (rerum copulationi) nihil neque subtrahi sine manifesto intellectu neque

inseri possit, 11, 2, 37. maiora intellectu velut parum apertos ad percipiendum animos non subeunt, 1, 2, 28. tardior stilus cogitationem moratur, rudis et confusus intellectu caret, 1, 1, 28; — mit *Gen. subj.*: nec sicut de intellectu animi recte dixerim: video, ita de visu oculorum: intelligo, Quint. 10, 1, 14. u. gewöhnl. *obj.*: qui cognovit naturam humanam et vim virtutum pravitatemque vitiorum et intellectum eorum, quae nec in virtutibus nec in vitiis numerantur, Tac. Or. 31. astrologia nullum exigens actum, sed ipso rei intellectu contenta, Quint. 2, 18, 1. quis neque boni intellectus neque mali cura, sed mercede aluntur ministri sceleribus, Tac. A. 6, 36. sed intellectus hic sit operis, non metus, Quint. 12, 5, 4. nonne ab intellectu artis abfuerit? 2, 13, 10. intellectum disciplinarum capere et laborem pati, 1, 1, 15. pervenire ad int. sequentium, 1, 4, 22; fecit multis intellectum sui, Sen. Ep. 20, 3, 13 (120); — v. Thieren: intellectus illis (elephantibus) sermonis patrii et imperiorum obedientia, Plin. 8, 1 (1), 1. credit Libya pervenire intellectum ad eos (leones) precum, 8, 16 (19), 48. in circo ad currus iuncti (equi) non dubie intellectum adhortationis et gloriae fatentur, 8, 42 (65), 159. — b) insbes. in Bezug auf Kunst: non tamen, puto, dubites, quin magis pro re publica fuerit manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quam in tantum ea intelligi cet., Vell. 1, 13, 5. — c) meton. die Fähigkeit einzusehen, zu begreifen, zu verstehen, **Einsicht, Fassungsvermögen, Verstand**, ad intellectum audientis descendere, Quint. 1, 2, 27. secundum communes magis intellectus loquendum, 3, 8, 2. quaeritur, utrum sensu conprendatur an intellectu bonum, Sen. Ep. 20, 7, 2 (124). mutus pater vel dominus - si intellectu non careat, Paul. Dig. 29, 2, 93. §. 1; v. Thieren: nullum animal docile minus existimatur minorisve intellectus, Plin. 29, 6 (34), 106.

intellĕgenter od. **intellĭgenter**, *PAdv.*, s. intellego.

intellĕgentia od. **intellĭgentia**, ae, *f.* (vgl. intellego), nur vorzugsw. von geistiger Thätigkeit (vorzugsw. b. Cicero, dagegen intellectus bei Quintilian), 1) die **Vorstellung**, der **Begriff**, die **Idee**, simul autem cepit (homo) intelligentiam vel notionem potius, quam appellant ἔννοιαν alii, Cic. Fin. 3, 6, 21. quoniam principio rerum omnium quasi adumbratas intelligentias animo ac mente conceperit, Leg. 1, 22, 59. rerum plurimarum obscuras nec satis ... intelligentias inchoavit quasi fundamenta quaedam scientiae, 1, 9, 26. u. vgl. §. 27. — 2) das **Einsehen, Begreifen, Erkennen, Verstehen, Einsicht, Verständniß, Erkenntniß, Verstand**, a) eig., vgl.: quod longissime ab imperitorum intelligentia sensuque disiunctum, Cic. dOr. 1, 3, 12. ne verbis solum attingamus ea, quae volumus ostendere, proponenda quaedam quasi moventia sunt, quae non magis ad cognitionem intelligentiamque convertant, Tusc. 5, 24, 68. certe neque intelligentiam concesseris iis, qui proposita honestorum ac turpium via peiorem sequi malent, neque prudentiam, cum in gravissimas frequenter legum, semper vero malae conscientiae poenas a semet ipsis improviso rerum exitu induantur, Quint. 12, 1, 3. intellegentia ex hoc et iudicium adquiritur, Plin. Ep. 7, 9, 3. ut definire rem possit - quum explanatius tum etiam uberius et ad commune iudicium popularemque intelligentiam accommodatius, Cic. Or. 33, 117; — eam calamitatem vostra int. sedavit, Ter. Hec. alt. prol. 23; novi vestram int., Cic. Inv. 1, 33, 56. int. ponunt in audiendi fastidio, Opt. gen. or. 4, 12; nec ulla pernicies vitae maior inveniri potest, quam in malitia simulatio intelligentiae, Off. 3, 17, 72. ut - tenebris orationis inferat quoddam intelligentiae suae lumen, Quint. 8, 2, 23; intelligentiae iustitia coniuncta quantum volet habebit ad faciendam fidem virium, Cic. Off. 2, 9, 34; quid censes hunc ipsum Sex. Roscium quo studio et qua intellegentia esse in rusticis rebus? SRosc. 17, 49. qui (consules) omnes intelligentia anteibant, Brut. 64, 229; — Dicaearchus autem et Aristoxenus, quia difficilis erat animi quid aut qualis esset intelligentia, nullum omnino animum esse dixerunt, Tusc. 1, 22, 51. qui in hac civitate intelligentiam iuris habuerunt, Phil. 9, 5, 10. is oratorum in numero non fuit, iuris civilis intelligentia atque omni prudentiae genere praestitit, Brut. 26, 102. falsum quiddam dicit hoc modo: sapientia est pecuniae quaerendae intell., Inv. 1, 49, 91; — philosophisch: quod quaedam animalis int. per omnia ea permanet et transeat, Acad. 2, 37, 119. nihil necesse est de gustatu et odoratu loqui, in quibus intelligentia, etsi vitiosa, est quaedam tamen, 2, 7, 20. Neptunum esse dicis animum cum intell. per mare pertinentem, idem de Cerere: istam autem intell. aut maris aut terrae non modo comprehendere animo, sed ne suspicione quidem possum attingere, ND. 3, 25, 64. — b) in Bezug auf Kunst: omnes enim tacito quodam sensu sine ulla arte aut ratione quae sint in artibus ac rationibus recta ac prava diiudicant, idque quum faciunt in picturis et in signis et in aliis operibus, ad quorum intelligentiam a natura minus habent instrumenti, tum multo ostendunt magis in verborum, numerorum vocumque iudicio, dOr. 3, 50, 195. ut intelligatis in homine intelligentiam esse, non avaritiam, artificii cupidum, non argenti fuisse, II. Verr. 4, 21, 46; et prodigiorum sagacissimus erat et somniorum primus intelligentiam condidit, Justin. 36, 2, 8. — c) meton. die Fähigkeit einzusehen, zu begreifen, zu verstehen, **Einsicht, Fassungsvermögen, Verstand**, vgl.: partes eius (prudentiae): memoria, intelligentia, providentia, dann: intell. (est), per quam ea perspicit, quae sunt, Cic. Inv. 2, 53, 160. quum in aethere astra gignantur, consentaneum est in his sensum inesse et intelligentiam, ND. 2, 15, 42. maximis voluptatibus in eas imagines mentem intentam infixamque nostram intelligentiam capere, quae sit et beata natura et aeterna, 1, 19, 49. quae autem pars animi rationis atque intelligentiae sit particeps, eam tum maxime vigere, quum plurimum absit a corpore, Div. 1, 32, 70. easque (ideas) gigni negat et ait semper esse ac ratione

et intelligentia contineri, Or. 3, 10. aliter leges, aliter philosophi tollunt astutias: leges, quatenus manu tenere possunt, philosophi, quatenus ratione et int., Off. 3, 17, 68; — est tamen quaedam conformatio insignita et impressa in intelligentia, quam notionem voco, Top. 5, 27. quod quoniam non placet, aperta simplexque mens nulla re adiuncta qua sentire possit, fugere intelligentiae nostrae vim et notionem videtur, ND. 1, 11, 27. communis int. nobis notas res efficit easque in animis nostris incohavit, Leg. 1, 16, 44. honestum, quod in nostram int. cadit, Off. 3, 4, 17. fretus int. vestra dissero brevius quam causa desiderat, ND. 1, 19, 49. explica atque excute int. tuam, ut videas, quae sit in ea forma et notio viri boni, Off. 3, 20, 81.

intellĕgĭbĭlis od. **intellĭgĭbĭlis**, e, 1) mit den Sinnen: **wahrnehmbar**, esse autem dicimus intellegibilia, videri esse corporalia omnia, seu divinum corpus habeant seu caducum, Macrob. Somn. Scip. 1, 6, 19. u. corpus int., §. 18. — 2) mit dem Geiste: **begreiflich, verständlich, denkbar**, quicumque voluptatem in summo ponunt, sensibile iudicant bonum: nos contra intellegibile, qui illud animo damus, u. zuvor: quaeritur, utrum sensu conprendatur an intellectu bonum, Sen. Ep. 20, 7, 2 (124). scrutatores causarum intelligibilium, Amm. 20, 3, 3. u. *Adv.*: deus intelligibilis lux, in quo et a quo et per quem **intelligibiliter** lucent, quae intelligibiliter lucent omnia, Augustin. Soliloqu. 1, 1. multa nos ad corpus pertinentia int. posse percipere, Ep. 218.

intellĕgo od. **intellĭgo**, lexi, lectum, lĕgĕre od. lĭgĕre (inter u. lego; vgl.: intellego, quod antiqui interlego proferebant, Prisc. I. p. 523, 16. u. vgl. p. 50, 6. II. p. 360, 19. *Curtius* Grundz. I. p. 330), darin od. dazwischen lesen, -weglesen, -wegnehmen, -abnehmen, I) als vorzugsweise Thätigkeit der Sinne, bes. der Augen, **abnehmen, merken, wahrnehmen, empfinden, spüren**, bes. **sehen** (doch vgl.: nec sicut de intellectu animi recte dixerim: video, ita de visu oculorum: intelligo, Quint. 10, 1, 14), cum frigus contra temporis consuetudinem intellexeris, Col. Arb. 13. cavendumque est, ne conditus sapor intelligatur, RR. 12, 20, 6. si genus vini tantum valeat, ut aquae salsae non intelligatur sapor, 12, 21, 5. Seneca eum scribit, intellecta defectione (Abnahme der Kräfte) exemptum anulum quasi alicui traditurum parum tenuisse, dein rursus aptasse digito, Suet. Tib. 73. dum bibimus, dum serta unguenta puellas poscimus, obrepit non intellecta senectus, Juv. 9, 129. illa quidem primo nullos intellegit ignes (der Liebe), Ov. M. 9, 457. quid aliud ei quam gemitus ac fletus et execratio vitae conveniat, ut iudex intelligat potius dolorem illum quam audiat? Quint. 11, 1, 84. quod intelligi et ex loco et ex magnitudine doloris potest, Cels. 7, 4, 2. crede mihi frater, non intelligo me virum esse, non sentio: funerata est illa pars corporis, qua quondam Achilles eram, Petron. 129, 1; — iussis matronis solito clamore ac strepitu etiam in accessu hostium, ne intellectos se sentiant, sacra celebrare, Justin. 2, 8, 2. postquam ex sarcinis paludamenta extare et delectae cohortes intellegi coepere, Sall. H. 1, 41, 23. ubi postquam solitudinem intellexit, more humani ingenii cupido difficilia faciundi animum vortit, J. 93, 3. illud vulgare incursionis hostium signum, quod incendiis aedificiorum intellegi consuevit, Caesaris erat interdicto sublatum, Hirt. BG. 8, 3, 2. staturam brevem (habuit), sed quae commoditate et aequitate membrorum occuleretur, ut nonnisi ex comparatione alicuius procerioris intellegi posset, Suet. Aug. 79. solum insidiarum remedium esse, si non intellegerentur, Tac. A. 14, 6; Alcumenam ante aedis stare saturam intellego, Plaut. Amph. 2, 2, 35. rumor incesserat pontem cessurum oneri dolo fabricantium: sed qui ingredi (pontem) ausi sunt, validum et fidum intellexēre, Tac. A. 15, 15. perfundere caput calida ante balinearum vaporationem et postea frigida, saluberrimum intellegitur, Plin. 28, 4 (14), 55. ex vultu cuiusdam ephori, qui eum admoneri cupiebat, insidias sibi fieri intellexit, Nep. Paus. 5, 1. ut intelligeretur ex mercibus, quibus ex locis navigarent, Cic. II. Verr. 5, 56, 146. de gestu intelligo quid respondeas, Vatin. 15, 35; — sermonem hic nostrum occulto clepit, quantum intellego, Pacuv. 185. me censen' potuisse omnia intellegere extra ostium, intus quae egerint? Ter. Phorm. 5, 6, 36. hominem appellat: quid lascivis, stolide? non intellegit, Enn. trag. 72. talia dicenti pars est extrema querellae intellecta parum confusaque verba fuerunt, Ov. M. 2, 665; — quid olant, nescias, nisi id unum, male ut olere intellegas, Plaut. Most. 1, 3, 121; — v. Thieren: miremur postea vestigia hominum intellegi a feris, cum etiam auxilia ab uno animalium sperent? Plin. 8, 16 (21), 58. pabulum subesse intellegunt (aves), 10, 18 (26), 40; — v. Lebl.: nullus in hac terra, recitem si carmina, cuius intellecturis auribus utar, adest, Ov. Trist. 3, 14, 39. perque os, pro Iuppiter! illud auditum saxis intellectumque ferarum sensibus in ventos anima exhalata recessit, M. 11, 41.

II) als vorzugsweise Thätigkeit des Geistes, 1) **sich vorstellen, sich eine Vorstellung -, einen Begriff -, eine Idee machen, denken**, unter etw. **verstehen**, aliud dicere, aliud intelligere, Quint. 9, 2, 92. poëtarum modo locutus hoc intelligi volui, Cic. Pis. 30, 73. cum aliud diceret, aliud intelligi vellet, Vell. 2, 62, 6. contraria dicuntur iis, quae intelligi volunt, Quint. 8, 6, 56. intelligitur, quod non dicitur, 6, 3, 88. in utroque contrarium ei, quod dicitur, intelligendum est, 9, 2, 44; sine virtute intelligi non potest fortitudo, 12, 1, 23. virum in tantum laudandum, in quantum intellegi virtus potest, Vell. 1, 9, 3. viri in tantum boni, in quantum humana simplicitas intellegi potest, 2, 34, 4; — nec tu aliud Vestam, quam vivam intellege flammam, Ov. F. 6, 291. quae si vobis pax et conposita intelleguntur, maxuma turbamenta rei publicae atque exitia probate, Sall. H. 1, 41, 25. metum tamen duplicem intelligi volo, quem patimur et quem facimus, Quint. 6, 2, 21. vides tota epi-

stula maiores suos Romanos illum velle intellegi, Vopisc. Car. 4; — his plura intelliguntur, Quint. 3, 11, 27. hoc ipso intelligitur tacita exprobratio, 6, 2, 16. quae (ironia) aut pronuntiatione intelligitur aut persona aut rei natura, 8, 6, 54; locos appello, non ut vulgo nunc intelliguntur, 5, 10, 20. superest genus decipiendi opinionem aut dicta aliter intelligendi, 6, 3, 84; — absol.: ille non intelligendi solum sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister, Plato, im Denken, Cic. Or. 3, 10. lubricum genus orationis adolescenti non acriter intelligenti est saepe praeceps, Pis. 28, 68.

2) schließen, absol.: Einsicht-, Verstand haben, merken, einsehen, begreifen, verstehen, erfahren haben, wissen (vgl.: et intelligo et sentio et video saepe idem valent quod scio, Quint. 10, 1, 13), a) im Allg., *abs.*, vgl. zunächst: ut in fidibus musicorum aures vel minima sentiunt, sic nos, si acres ac diligentes esse volumus animadversores vitiorum, magna saepe intelligemus ex parvis, Cic. Off. 1, 41, 146. secundae res laetitia transversum trudere solent a recte consulendo atque intellegendo, Cato frg. p. 22, 6; ut inveniant ipsi et intelligant, Quint. 2, 5, 13. tenere se et intelligere prius paene quam audiant mentiti, 12, 8, 3. video vos sapere, intellegere, in loco vereri, inter se amare, Ter. Ad. 5, 3, 41. et non intelligere interim et dissimulare bonae conscientiae est, Quint. 9, 2, 93; — My. quidnam incepturu's? Da. accipe a me hunc ocius atque ante nostram ianuam adpone. My. obsecro, humine? Da. ex ara hinc sume verbenas tibi atque eas substerne. My. quam ob rem id tute non facis? Da. quia, si forte opus sit ad erum iurato mihi non adposisse, ut liquido possim. My. intelligo, Ter. Andr. 4, 3, 9 sqq. u. vgl. Eun. 2, 3, 80. Heaut. 2, 3, 12. 3, 3, 42. Phorm. 2, 3, 93. Pa. interii. Da. quid timeas scio. Ch. mea quidem hercle certe in dubio vita'st. Da. et quid tu, scio. Pa. nuptiae mi. Da. etsi scio? Pa. hodie. Da. obtundis, tam etsi intellego? id paves ne ducas tu illam, tu autem ut ducas, Andr. 2, 2, 9 sqq. ab Andria'st haec quantum intellego, 4, 4, 17. quantum ego intelligo, Quint. 4, 2, 64. non hercle intellego, Ter. Andr. 1, 2, 23. non intellegimus nisi si aperte dixeris, Pacuv. 6. aperte fatur dictio, si intellegas, Poët. b. AHer. 2, 26, 42. Si. hoc ego scio unum, neminem peperisse hic. Da. intellexti: sed nilo setius mox puerum huc deferent ante ostium, Ter. Andr. 3, 2, 26. in senatu verba facienti dictum est: non intellexi, Suet. Aug. 54. si vim faciet, in ius ducito hominem: intellextin'? Ter. Eun. 4, 6, 30. Ge. modo apud portum. An. meumne? Ge. intellexti. An. occidi. Phorm. 1, 4, 20. vix dum dimidium dixeram, intellexerat, 4, 2, 4. numquamne hodie concedes mihi neque intelleges? 5, 3, 23. quantum ego intellegere possum, Heaut. 5, 2, 31. puderet me dicere non intelligere, si vos ipsi intelligeretis, qui ista defenditis, Cic. ND. 1, 39, 109. ego vero, si quid explanari tibi voles, respondere malo: sin me interrogare non tam intelligendi causa quam refellendi - statim respondebo, 3, 1, 4. u. v. Thieren: quin etiam ferae, quibus abest ad praecavendum intellegendi astutia [mortis sibi terrore iniecto] horrescunt, Pacuv. 357. si plerumque accidit, ut faciliora sint ad intelligendum et lucidiora multo, quae a doctissimo dicuntur, Quint. 2, 3, 8. ante inito, ut intellectum est, consilio, Caes. BG. 2, 33, 2; — mit *Accus.*, vgl.: non esse rursus ea dico, quae tangi demonstrarive non possunt, cerni tamen animo atque intelligi possunt, Cic. Top. 5, 27. ne iudex eam (orationem) vel capere vel intelligere non possit, Quint. 11, 1, 45. magna est enim admiratio copiose sapienterque dicentis, quem qui audiunt intelligere etiam et sapere plus quam caeteros arbitrantur, Cic. Off. 2, 14, 48; — quid, hoc intellextin'? Ter. Andr. 1, 2, 30. id si minus intelligitur, quanta vis amicitiae concordiaeque sit, ex dissensionibus atque ex discordiis percipi potest, Cic. Am. 7, 23. intellectum id Civili, Tac. H. 4, 29. quod intellexi minus, Ter. Eun. 4, 5, 11. quod plerique intelligere nolunt, Quint. 11, 3, 60. non modo palam, sed quod omnino intelligi non possit, 4, 1, 11. positum sit igitur in primis, quod post magis intelligetur, sine philosophia non posse effici - eloquentem, Cic. Or. 4, 14. Hephaestio, quem unum Alexander, quod facile intellegi posset, plurimi fecerat, was leicht begreiflich war, Nep. Eum. 2, 2. postremo, id quod facile intellectum est, insidias vitae huiusce Sex. Roscii parare, Cic. SRosc. 9, 26. quae tametsi Caesar intellegebat, tamen cet., Caes. BG. 7, 43, 4. u. vgl. 1, 20, 6. sed ne latius hoc vobis patere videatur, haec dumtaxat in Graecis intelligo, quae ipsi, qui scripserunt, voluerunt vulgo intelligi, Cic. dOr. 2, 14, 60. numquam istuc quivi ego intellegere, Ter. Andr. 3, 4, 10. ut omnia ista facere possit, intelligat, Quint. 1, 8, 2. tu istic, si quid librarii mea manu non intelligant, monstrabis, Cic. Fam. 16, 22, 1. nec historias sciat omnes (matrona), sed quaedam ex libris et non intellegat, Juv. 6, 450. aliud intelligitur ex alio, Quint. 8, 6, 22. Ch. prorsum nil intellego. Syr. vah, tardus es, Ter. Heaut. 4, 5, 28. ut nil credas intellegere, nisi idem dictum'st centiens, 5, 1, 8. quod alteri nihil intelligerent, alteri plus fortasse quam ipse, Cic. dOr. 2, 6, 25; — at ille non intellectam vocem conlaudat, Ov. M. 10, 364. si haec verba aut minus placent aut minus intelliguntur, Cic. Fin. 3, 5, 17. quantum intellexi modo senis sententiam, Ter. Andr. 1, 3, 2. ne mea dona tibi studio disposta fideli, intellecta prius quam sint, contempta relinquas, Lucr. 1, 52. carmina Laïades non intellecta priorum solverat ingeniis, Ov. M. 7, 759. carmina vix sacerdotibus intellecta, Quint. 1, 6, 40. sic esse scriptam (epistolam), ut - a consciis posset intelligi, Curt. 6, 34 (9), 15. quum rerum obscuritas, non verborum, facit ut non intelligatur oratio, Cic. Fin. 2, 5, 15. ut oratio tua intelligi posset a pluribus, Curt. 6, 36 (9), 35. non intelligo haec aenigmata, Quint. 6, 3, 98. ut accepto genere species intelligere non possint, 8, 6, 13. nec si rationem siderum ignoret poëtas intelligat, 1, 4, 4; quaesisse se cuius nationis esset: respondisse nescio quid perturbato sono et voce confusa: non intellegere

se linguam eius, Sen. Lud. 5, 2; — agnoscit hominem Caesar remque intellegit, Phaedr. 2, 6, 19. ille testatur se ne intelligere quidem ullum bonum, quod sit seiunctum a delicatis et obscoenis voluptatibus, Cic. ND. 1, 40, 111. si semel tuom animum ille intellexerit, Ter. Heaut. 3, 1, 69. ad intellegendos mores atque virtutem pauca libanda sunt, Vopisc. Aurel. 22. explicari mihi tuum consilium plane volo, ut penitus intelligam, Cic. Att. 8, 12, 1. causa intellecta, Plin. 32, 1 (1), 4. ille se torquet nec quaestionis positae causam intellegit, Phaedr. 3, 14, 8. care vale Cinyra causamque intellege mortis dixit, Ov. M. 10, 380. nosse ordines, intellegere occasiones, Tac. G. 30. equester ordo stultum errorem intellegit, Phaedr. 5, 7, 30. intellecto errore, Plin. 35, 10 (36), 65. Nero intellecta invidia odium intendit, Tac. A. 13, 15. postquam dolum intellexerat, 2, 65. sero intellecta fraude Perdiccae, Curt. 10, 29 (9), 20. captionis solutae aut parum intellectae praemium poenave erat nummus unus sestertius, Gell. 18, 13, 3. quis enim iam non intellegat artes patricias? Juv. 4, 101. intellegebantur artes, sed pars obsequii in eo ne deprehenderentur, Tac. H. 4, 86. imaginem veram, caelesti sanguine ortam, intellegere discrimen, suscipere sordes, A. 4, 52. pernicie intellecta, Gell. 16, 19, 10. u. vom Arzt: adeo medicatum intellegit inguen, Juv. 12, 36; — hoc illis narro, qui me non intellegunt, Phaedr. 3, 12, 8. qui ita loquatur, ut non intelligatur, Cic. Fin. 2, 5, 15. ab hominibus sui temporis parum intelligebatur, Quint. 11, 1, 10. et auditum eum et intellectum, 12, 5, 6. quem si aliquis urbane temptare voluit intellectus tulit poenas, Lamprid. Sever. 29. u. vgl.: oscula quisque suae matri properata tulerunt non intellecto credula turba deo, Ov. F. 2, 715; — mit *Acc.* u. *Inf.*, vgl.: iam pridem cognovi atque intellexi atque arbitror rem publicam curare industrie summum periculum esse, Cato frg. p. 53, 1. u. primum quod posse accidere diu cogitavit, - deinde quod humana humane ferenda intelligit, postremo quod videt malum nullum esse nisi culpam, Cic. Tusc. 3, 16, 34; quanto magis te istius modi esse intellego, tanto, Antigona, magis me par est tibi consulere et parcere, Att. 136. u. vgl. 119. idem es qui semper idque ut rite intellegas te facere, Afran. 88. quid? tu non intellegis tantum gratiae te demere, quantum morae adicis? Poët. b. Sen. Ben. 2, 5, 2. non pote non sapere, qui se stultum intellegit, Syr. 338. rem palam esse intellego, Plaut. Cist. 2, 3, 81. ut rationem te ductare intellego, Amph. 2, 2, 38. aliter evenire multo intellegit, Ter. Andr. prol. 4. u. vgl. 1, 1, 6. 3, 2, 20. 37. Eun. 5, 2, 44. Heaut. 4, 8, 2. Hec. 2, 2, 18. 3, 3, 53. 3, 5, 53. 4, 4, 35. 5, 2, 28. Phorm. prol. 9. intellegit ibi vitium vas efficere ipsum, Lucr. 6, 17. eumque non tibi, sed certae praelatum intellige morti, Ov. M. 5, 28. ex quo intelligi debet principium ductum esse a se diligendo, Cic. Fin. 2, 20, 16. ex quo facile intellecta est - verbis eos, non re dissidere, Fat. 19, 44. u. vgl. ND. 1, 19, 50. Leg. 2, 25, 62. 3, 1, 3. Fin. 5, 19, 50. Tusc. 1, 22, 50. 3, 5, 10. Or. 60, 202. SRosc. 10, 28. intelligi necesse est esse deos, ND. 1, 17, 44. u. so vgl. Tusc. 3, 5, 11. 3, 28, 67. Fin 3, 11, 39. intellegebat magno cum periculo provinciae futurum, ut homines bellicosos - finitimos haberet, Caes. BG. 1, 10, 2. u. vgl. 1, 14, 2. 7, 20, 8. BC. 2, 42, 1. 3, 17, 6. Auct. BAfr. 48, 5. vobis eadem quae mihi bona malaque esse intellexi, Sall. C. 20, 3. u. vgl. J. 6, 2. 11, 1. 21, 1. H. 1, 41, 23. 3, 61, 9. 4, 61, 13. quo facilius intellegi possit eandem omnium civitatum esse naturam, Nep. Milt. 6, 1. u. vgl. Them. 6, 3. Alc. 4, 2. Dion. 5, 4. Dat. 7, 1. Epam. 2, 2. 10, 4. Eum. 3, 4. 8, 4. 6. 9, 1. 10, 3. Hamilc. 1, 3. Att. 11, 3. ex his autem intelligi potest, non quidquid boni succi est, protinus stomacho convenire, Cels. 2, 25. u. vgl. 8, 16. intellego mihi in hac tam praecipiti festinatione - paene magis necessaria praetereunda quam supervacua amplectenda, Vell. 1, 16, 1. u. vgl. 2, 13, 2. 2, 43, 2. 2, 128, 4. quod signum mortis intellexere, Tac. A. 6, 40. quae placere intellexeris, Quint. 12, 10, 56. u. öft., u. vgl. Suet. Dom. 11. Treb. Poll. trig. tyr. 12; undique simul speculatores citi sese ostendunt, qua re hostis adesse intellegitur, Sall. J. 101, 1. posco hoc mihi, ut - oratorium dicere intelligar, Quint. 9, 4, 57; — mit *Relativ*- u. *Frag*sätzen: ubi maxime pus subsit, sic intelligemus, Cels. 2, 9, 1. nunc vero quo in loco res nostrae sint, iuxta mecum omnes intellegitis, Sall. C. 58, 5. quae quam sint cara post carendo intellegunt quamque attinendi magni dominatus sient, Poët. b. Cic. Or. 47, 157. o me infelicem! qui nunc demum intellego, utilia mihi quam fuerint, Phaedr. 1, 12, 13. accepi aliquot epistolas tuas, ex quibus intellexi, quam suspenso animo et sollicito scire averes, quid esset novi, Cic. Tusc. 2, 18, 1. quam sis audax, ut alia obliviscar, hinc omnes intellegere potuerunt, quod cet., SRosc. 31, 87. cuius ex epistolis intelligi licet, quam frequens fuerit Platonis auditor, Or. 4, 15. hic - quam invisa sit singularis potentia et miseranda vita, qui se metui quam amari malunt, cuivis facile intellectu fuit, Nep. Dion. 9, 5. hoc unum satis erit dictum, ex quo intellegi possit, quantus ille fuerit, Hann. 5, 4. Curius ubi intellegit, quantum periculum consuli impendeat, propere cet., Sall. C. 28, 2. quantum in Caesarem facinus admisissent, intellegebant, Caes. BG. 3, 9, 3. quantum onus subiturus sit, intelligat, Quint. 6, 1, 45. Septimius - nimirum intelligit unus, quanti me facias, Hor. Ep. 1, 9, 1. quod numquam vidimus, id quale sit intelligere non possumus, Cic. Tusc. 1, 22, 51. quod quale sit ne intelligi quidem potest, ND. 3, 14, 34. u. vgl. Or. 39, 134; — quibus iuvantibus quibusque ministris ea egerit quamquam intellegat p. R., tamen velle manifesta magis ex illo habere, Sall. J. 33, 4. et quidam bonorum caesi, postquam intellecto, in quos saeviretur, pessimi quoque arma rapuerant, Tac. A. 1, 49. num tu intellegis, hic quid narret? Ter. Phorm. 5, 6, 6. u. vgl. Andr. 4, 3, 16. 22. Phaedr. 4, 21, 1. in deo quid sit quasi corpus aut quasi sanguis intelligere non possum, Cic. ND. 1, 26, 71. non

intellego satis, quae loquatur, Ter. Ad. 3, 2, 10. non negatis nos non intelligere, quid sit voluptas, sed quid ille dicat, e quo efficitur, non ut nos non intelligamus, quae vis sit istius verbi, sed cet., Cic. Fin. 2, 5, 15. ait eos voce inani sonare-neque intelligere neque videre sub hanc vocem honestatis quae sit subiicienda sententia, 2, 15, 48. quam legem quo modo efficiat animantem, intelligere non possumus, ND. 1, 14, 36. nostrum'st intellegere, ut quomque atque ubi quomque opus sit obsequi, Ter. Heaut. 3, 3, 17. quare autem in his vis deorum insit tum intelligam, quum cognovero, Cic. ND. 3, 24, 61. neque quare id fieret, poterat intellegi, Nep. Hann. 11, 5; — ut intelligi non posset, uter eum plus diligeret, Att. 5, 4. ut difficile esset intellectu, utrum eum amici magis vererentur an amarent, 15, 1. ut quam primum intellegere posset, utrum apud eos pudor atque officium an timor valeret, Caes. BG. 1, 40, 14. Taurus animal sit an mons – nisi distinctum non intelligetur, Quint. 8, 2, 3. — *PAdj.*: **intellegens** od. **intelligens**, Kenntniß ·, Einsicht habend, einsichtsvoll, verständig, di inmortales, homini homo quid praestat! stulto intellegens quid inter est! Ter. Eun. 2, 2, 1. istius modi autem res dicere ornate velle puerile est, plane autem et perspicue expedire posse docti et intelligentis viri, Cic. Fin. 3, 5, 19. quantum non quivis unus ex populo, sed existimator doctus et intelligens posset cognoscere, Brut. 93, 320. semperne in oratore probando aut improbando vulgi iudicium cum intelligentium iudicio congruit, an alii probantur a multitudine, alii autem ab iis, qui intelligunt? 49, 183. u. vgl.: ex quibus alterum imperiti se posse consequi credent, neutrum qui intelligunt, Quint. 11, 1, 93. praetor intelligens negare sibi placere, quod cet., Cic. II. Verr. 4, 66, 149; si teretes aures habent intelligensque iudicium, Opt. gen. or. 4, 11; — mit *Gen.*: erat et cupidus voluptatum et cuiusve generis eius intelligens et copiosus, Fin. 2, 20, 63. filius imminentium intellegens, Tac. A. 5, 9. int. falsi, 12, 26; — im *compar.*: aliquid vigilantiore atque intelligentiore mente discutere, Augustin. Retract. 1, 19; — *adv.*: ut amice, ut **intellegenter**, ut attente audiamur, u. dann: intelligenter autem ut audiamur et attente, a rebus ipsis ordiendum est, Cic. Part. or. 8, 28 sq. quam studiose, quam intellegenter lectitabat! Plin. Ep. 5, 16, 3.

b) insbes. α) sich auf e. Kunst verstehen, ein Kenner sein, kunstverständig sein, ars quae intelligi nisi ab artifice non possit, Quint. 2, 5, 8. non tamen, puto, dubites, Vinici, quid magis pro re publica fuerit, manere adhuc rudem Corinthiorum (vasorum) intellectum, quam in tantum ea intelligi cet., Vell. 1, 13, 5. non tam multum in istis rebus intelligo, quam multa vidi, Cic. II. Verr. 4, 43, 94. et mehercule ego antea, tametsi hoc nescio quid nugatorium sciebam esse, ista intelligere, tamen mirari solebam istum in his ipsis rebus aliquem sensum habere, 4, 14, 33; postulat, ut capiat quae non intellegat arma, Ov. M. 13, 295; isti qui linguam avium intellegunt plusque ex alieno iecore sapiunt quam ex suo, Pacuv. 83. Ptolemaeus omine et miraculo excitus sacerdotibus Aegyptiorum, quibus mos talia intellegere, nocturnos visus aperit, Tac. H. 4, 83; — meum enim intelligere nulla pecunia vendo, meine Kennerschaft, Petron. 52, 3. primi - clari pictores fuisse dicuntur Polygnotus atque Aglaophon, quorum simplex color tam sui studiosos adhuc habet, ut illa prope rudia ac velut futurae mox artis primordia maximis, qui post eos extiterunt, auctoribus praeferant, proprio quodam intelligendi, ut mea opinio fert, ambitu, Quint. 12, 10, 3. faciuntne intellegendo, ut nil intellegant? Ter. Andr. prol. 17. — *PAdj.* **intellegens** od. intelligens, kunstverständig, quae (signa) non modo istum hominem ingeniosum et intelligentem, verum etiam quemvis nostrum - delectare possent, Cic. II. Verr. 4, 2, 4. u. vgl. unter 2, a. am Ende d. Stellen in Bezug auf die Redekunst. — β) eine Person zu beurtheilen verstehen, abzuschätzen verstehen, zu würdigen wissen, quem in quantum quisque aut cognoscere aut intellegere potuit, in tantum miratur ac diligit, Vell. 2, 114, 5. quem virum ne qui intellexit quidem abunde miratus est, 2, 116, 4. vir saeculorum memoria dignus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur, Quint. 10, 1, 104. quod Catonem aetas sua parum intellexisset, Sen. Const. sap. 1, 3. ne omnium oculis vultum eorum scrutantibus falsi intellegerentur, Tac. A. 3, 3. iam ego faxim ut Gallienus - duces sui parentis intellegat, Trebell. trig. tyr. 12. ea res concitavit Rhodios ad intellegendum artificem, Plin. 35, 10 (36), 88. qui nec geometren audiverint, nec musicos nisi hac communi voluptate aurium intelligant, Quint. 1, 10, 4. — *PAdj*, mit *Genit.*: designatus ego consul omni hac, etsi non adulatione, specie tamen adulationis abstinui: non tamquam liber et constans, sed tamquam **intellegens** principis nostri, Plin. Ep. 6, 27, 2.

intĕmĕrābĭlis, e, unverletzlich, Mamert. de stat. an. 1, 3. Epithal. in Anth. Lat. T. 2. p. 640. ed. Burm. vs. 71.

intĕmĕrandus, a, um, unverletzbar, an Martia templa intemeranda minus -? VFlacc. 5, 640.

intĕmĕrātus, a, um, unverletzt, unbeschädigt, unentweiht, eig.: intemerata gradu - saxa, Sil. 3, 499. horrendae stagna intemerata paludis, Claud. Rapt. Pros. 1, 112. rapidum ventis certantibus aequor intemerata secat (ratis), VFlacc. 4, 270. intemeratis opibus, quas habebant, Amm. 31, 16, 2. ut integrum et intemeratum esset vestrum beneficium, Apul. Flor. 3, 16; — ethisch: virginitatis amorem intemerata colit, Virg. A. 11, 583. Penelope mansit, quamvis custode carebat, inter tot iuvenes intemerata procos, Ov. Am. 3, 4, 24. u. vgl. Claud. Laud. Stil. 2, 86. und: qua te biiugo temone frementem intemeratarum volucer rapit axis equarum (die Minerva), Stat. Theb. 2, 723. proinde intemeratus, inpollutus, quorum vestigiis et studiis vitam duxerit, eorum (des Cato u. And.) gloria peteret finem, Tac. A. 16, 26. quorum virtute vacui a securibus et tributis intemerata coniugum et liberorum corpora retinerent, Tac. A.

12, 34. si vobis non fuit cordi me duce haec castra incorrupta et intemerata servari, H. 4, 58. munera libo intemerata focis, Virg. A. 3, 177. quid enim per hos dies inausum intemeratumve vobis? Tac. A. 1, 42. quae restet adhuc mortalibus usquam intemerata fides? Virg. A. 2, 142. quarum (alarum) ea seditione intemerata modestia fuit, Tac. A. 1, 49; — *comp.*: Sophiam ipsam miro quidem cupiebat ardore, quod prudens sanctaque sit intemeratiorque cunctis pulchriorque virginibus, MCap. 1, 6; — *adv.*: dum popularibus plausibus **intemerate** serviunt, Theod. Cod. 15, 5, 3.

intempĕrābĭlis, e, unfähig zu mäßigen, - zu lindern, CAurel. Chron. 1, 4, 124.

intemperans, antis, das Maaß überschreitend, maßlos, ungestüm, 1) eig.: paucis intemperanti aestu consumptis, Amm. 19, 4, 8. illa intemperans atque immoderata permixtio, Apul. Dogm. Plat. 17; im *comp.*: quid ad coeli naturam intemperantius (als diese Inseln)? Sen. Cons. ad Helv. 6, 5. — 2) übtr. a) unangemessen, maßlos, schrankenlos, zügellos, übermüthig, frech, intemperantis enim arbitror esse scribere quod occultari velit, Cic. Acad. 1, 1, 2; — libertate intemperanti invectus in regem, Liv. 42, 14, 8. Ascyltos intemperantis licentiae, Petron. 57, 1. sic est enim intemperans militaris in forti viro gloria, Cic. Tusc. 2, 17, 39; — im *compar.*: ubi ut in numero scriptori parum fidei sit, qui in augendo eo non alius intemperantior est, magnam tamen victoriam fuisse apparet, Liv. 6, 38, 7; — im *superl.*: quid cum tuis sordidissimis gregibus intemperantissimas perpotationes praedicem? Cic. Pis. 10, 22. recitem nunc et alios, quos illi quasi intemperantissimos postremum legere, Apul. Mag. 9. — *Adv.*: qui eas (cogitationes) nec disponere nec illustrare possit nec delectatione aliqua adlicere lectorem, hominis est **intemperanter** abutentis et otio et litteris, Cic. Tusc. 1, 3, 6. testem subornatum in subsellia adversarii mittere, ut inde excitatus plus noceat vel dicendo contra reum, cum quo sederit, vel, cum adiuvisse testimonio videbitur, faciendo ex industria multa immodeste atque int., Quint. 5, 7, 32. at ille vobis audientibus cum fabris se domum meam venturum esse dixit: nimis iracunde hoc quidem et valde int., Cic. Phil. 1, 5, 12. lacerat Herennium Senecionem, tam int. quidem ut dixerit ei Metius Carus: quid tibi cum meis mortuis? Plin. Ep. 1, 5, 3. confestim a iustitia declinavit ita int. cet., Amm. 15, 1, 3. quo (nuntio) int. accepto caedit victimas, Tac. A. 2, 75. ut nimia nuper coërcendo filio, ita rursum int. demissa, 13, 13; — im *compar.*: Hegeas praefectus equitum intemperantius cedentes secutus cecidit, Liv. 23, 1, 9. u. so 31, 37, 6. ne honoribus nostris elatus int. suis opibus utatur, Cic. Phil. 5, 18, 48. ibi int. amamus bonos principes, ubi liberius malos odimus, Plin. Pan. 68, 7. quod ille (scriba) adversus privatum se int. affuisset, Suet. Claud. 38; — im *superl.*: idque apud omnes intemperantissime gloriatur, Apul. Mag. 74. — b) in Bezug auf Begierden u. Neigungen: sich nicht mäßigend, kein Maaß haltend, unmäßig, unenthaltsam, eosque maxime, qui sese duabus istis voluptatibus (d. i. quae ex gustu et tactu sunt) dediderunt, gravissimi vitii vocabulis Graeci appellaverunt vel ἀκρατεῖς vel ἀκολάστους: nos eos vel incontinentes dicimus vel intemperantes, Macrob. Sat. 2, 8, 11; crudelem medicum intemperans aeger facit, Syr. 98. intemperantes homines apud nos ipsi cibi tempora curantibus dant, Cels. 2, 16. iste in adolescentes infamis, ad vescendum intemperans fuit, AVict. Epit. 6, 2. qui in epulis cotidianis adulta aetate per triennium inter impudicas mulieres et intemperantes viros versatus sit, Cic. II. Verr. 3, 68, 160. libidinosa enim et intemperans adolescentia effetum corpus tradit senectuti, Sen. 9, 29. idem domi quam libidinosus, quam impurus, quam intemperans -, post red. in sen. 6, 14. luxuriosus, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur, Nep. Alc. 1, 4; laudum etiam ex minimis rebus intemperans adpetitor, Amm. 25, 4, 18; — intemperans sum *in* eius rei (des Ankaufes eines Platzes) cupiditate, quam nosti, Cic. Att. 13, 26, 1. in hoc quoque mimo praeter modum intemperans, Suet. Cal. 45; mit *Genit.*: non ferme desunt irarum indulgentes ministri, qui avidos atque intemperantes suppliciorum animos ad sanguinem et caedes inritent, Liv. 24, 25, 9. zweif.; — im *Compar.*: ad res Venerias intemperantior traditur, Suet. vit. Hor. p. 298, 20. u. v. Thieren: in quosdam voluptates intemperantiores homine sunt (ferae), Sen. dIra 1, 3, 4; — im *Superl.*: idem casus illum ignarum quid profiteretur, quum se philosophum esse diceret, istius impurissimae atque intemperantissimae pecudis coeno et sordibus inquinavit, Cic. Pis. 29, 72. — *Adv.*: non **intemperanter** concupiscere, quod a plurimis videas, continentis debet dici, Nep. Att. 13, 4; — im *comp.*: qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu exstincti sunt, Curt. 7, 21 (5), 15.

intempĕrantia, ae, *f.*, die Ueberschreitung des Maaßes, die Maaßlosigkeit, 1) eig.: omnia itaque sic patitur, ut hiemis rigorem et intemperantiam coeli, ungestüme Witterung, Sen. Const. sap. 9, 1. u. so Col. pr. 3. — 2) übtr., der Mangel an Mäßigung, an Selbstbeherrschung, vgl.: omnium autem perturbationum fontem esse dicunt intemperantiam, quae est a tota mente et a recta ratione defectio sic aversa a praescriptione rationis, ut nullo modo appetitiones animi nec regi nec contineri queant: quem ad modum igitur temperantia sedat appetitiones - sic huic inimica intemperantia omnem animi statum inflammat, conturbat, incitat, Cic. Tusc. 4, 9, 22. omnium perturbationum arbitrabatur matrem esse immoderatam quamdam intemperantiam, Acad. 1, 10, 39. iniustitiae, intemperantiae, timiditatis quae semina essent, si his vitiis ratio non subesset? ND. 3, 28, 71. nihil interest, utrum moderatas perturbationes approbent, an moderatam iniustitiam, moderatam ignaviam, moderatam intemperantiam, Tusc. 4, 18, 41; daher a) Maaßlosigkeit, Schrankenlosigkeit, Zügellosigkeit, Uebermuth, Frechheit, mit *Gen. obj.*: provectus deinde

est intemperantia linguae in maledicta nunc communiter Romanorum nunc proprie ipsius Quinctii, Liv. 35, 48, 11. u. so Curt. 5, 5 (1), 45. sunt qui putent adimi simul risum homini intemperantiamque eius constare lienis magnitudine, Plin. 11, 37 (80), 205; — mit *Gen. subj.*: et intemperantia Pausaniae et iustitia factum est Aristidis, ut cet., Nep. Arist. 2, 3. et orbitas principis et intemperantia civitatis, donec unus eligatur, multos destinandi, Tac. H. 2, 1; — *abs.*: haec ego vos concupisse pro vestra stultitia atque intemperantia non miror, Cic. Agr. 2, 36, 100. sua intemperantia nimiaque licentia ut omnia perdant, Nep. Eum. 8, 2. ego enim plane video fore nervis, opibus, sapientia tua, vehementer ut inimicos tuos poeniteat intemperantiae suae, Cic. Fam. 3, 10, 1. — b) in Bezug auf Begierden u. Neigungen: **Mangel an Mäßigkeit, Unmäßigkeit, Mangel an Enthaltung**, mit *Gen. obj.*: sin autem etiam libidinum intemperantia accessit, duplex malum est, quod et ipsa senectus dedecus concipit et facit adolescentium impudentiorem intemperantiam, Off. 1, 34, 123. interest enim, fatigatio morbum, an sitis, an frigus, an calor, an vigilia, an fames fecerit, an cibi vinique abundantia, an intemperantia libidinis, Cels. prooem. p. 9. quod quidem int. cibi ac saturitate, qua artus diffuderat, accidisse plures retulēre, AVict. Epit. 45, 9. violentiam insitam ingenio int. vini accendebat, Liv. 44, 30, 5. flagrante haud modice luxuria ludorumque cupidine aleaeque ad summum intemperantia, AVict. Caes. 1, 4; — mit *Gen. subj.*: qui ne a sanctissima quidem parte corporis potuisset hominum impuram int. propulsare, Cic. post red. in sen. 5, 11. qui post patris mortem primam illam aetatulam suam ad scurrarum locupletium libidines detulit: quorum int. expleta in domesticis est germanitatis stupris volutatus, Har. resp. 20, 42. si aut valetudinis vi aut int. aegri aliove quo casu summa non contigit (medicus), Quint. 2, 17, 25; — *abs.*: si qua int. subest, tutior est in potione, quam in esca, Cels. 1, 2. multa de incontinentia intemperantiaque disseruit, Cic. Cael. 11, 25. tanta fuisti int., ut illius tui sceleris rationem occultare non posses, Dom. 8, 21. apud Antiochum regem-notae int., Cels. 8, 21. quum relaxare animos et dare se iucunditati volent, caveant intemperantiam, Cic. Off. 1, 34, 122. quem cum morbo et int. perisse existimaret-neque cet., Suet. Tib. 62. u. vgl. 72.

intempĕrātus, a, um, **unvermischt**, usu immodico, si quidem plurimum dari iubet, et intemperato, quod saepe in sanitate constitutos alienari mente perficit, CAurel. Acut. 3, 17, 158; gew. **das Maaß überschreitend, maßlos**, eig.: nocte intemperata, ungestüm, AVict. Caes. 33, 21; übtr.: recte etiam praecipi potest in amicitiis, ne intemperata quaedam benevolentia-impediat magnas utilitates amicorum, Cic. Am. 20, 75; im *compar.*: sed fui paullo ante intemperatior fortasse quam debui, Vatin. 1, 1; *adv.*: qui autem immoderate et **intemperate** vixerit, eum cet., Univ. 12. p. 278.

intempĕriae, arum, *f.*, **wechselvolles -, ungestümes Wetter**, 1) eig.: calamitates intemperiasque prohibessis, Cato RR. 141, 2. — 2) übtr., **wetterwendisches -, wechselvolles -, unruhiges Wesen, Unruhe**, nescio pol, quae illunc hominem intemperiae tenent: pervigilat noctes totas: tum autem interdius quasi claudus sutor domi sedet totos dies, Plaut. Aul. 1, 1, 32. u. vgl. Amph. 2, 5, 24. Epid. 3, 4, 43. u. personificirt: larvae hunc atque intemperiae insaniaeque agitant senem, Aul. 4, 4, 15. vgl. mit MCap. 2, 164. qui -intemperiarum negotiorumque pleni sunt, Gell. praef. 19.

intempĕries, ēi, *f.*, **wechselvolle -, ungestüme Beschaffenheit**, 1) eig.: immaturis uvis eadem omnia possunt accidere propter intemperiem coeli aut anni, Col. 11, 2, 67. foedus insequens annus seu intemperie caeli seu humana fraude fuit, Liv. 8, 18, 1. tristem hiemem sive ex intemperie caeli raptim mutatione in contrariam facta, sive alia qua de causa, gravis pestilensque omnibus animalibus aestas excepit, 5, 13, 4. u. so: caeli, Curt. 7, 8 (4), 20. Quint. 7, 2, 3. Tac. A. 16, 13. H. 2, 94. Col. praef. 1. annona propter aquarum intemperiem laboratum est, Liv. 3, 31, 1. Hannibal aeger oculis ex verna primum intemperie variante calores frigoraque, 22, 2, 10. — 2) übtr. a) das **wechselvolle -, unruhige -, herausfordernde Wesen**, vgl. zunächst: scitote, inquit (Favorinus), tamen intemperiem istam, quae μελαγχολία dicitur, non parvis nec abiectis ingeniis accidere, ἀλλὰ εἶναι σχεδόν τι τὸ πάθος τοῦτο ἡρωϊκὸν et veritates plerumque fortiter dicere, sed respectum non habere μήτε καιροῦ μήτε μέτρου, Gell. 18, 7, 4; — qui videar stulte illius amici intemperiem non tulisse, Cic. Att. 4, 6, 3. brevis laetitia fuit cohortium intemperie, Tac. H. 1, 64; — has eius (Xanthippes) intemperies in maritum Alcibiades demiratus interrogavit Socratem cet., Gell. 1, 17, 2. — b) die **Unmäßigkeit**, amici causas morbi intemperiem ebrietatis disseminaverunt, Justin. 12, 13, 10.

intempestīvĭtas, ātis, *f.*, die **Unzeitigkeit**, cum abortio quibusdam, non partus videretur mensis octavi int., Gell. 3, 16, 21.

intempestīvus, a, um, **unzeitig, ungelegen, zur Unzeit od. zu ungelegener Zeit eintretend, kommend u. dgl., unpassend**, *neben Subst.*: terram intempestivos quom putor cepit ob imbres, Lucr. 2, 929. putorem cum sibi nacta est intempestivis ex imbribus umida tellus, 2, 872. terra - intempestivis pluviisque et solibus icta, 6, 1102. quotiens paulum itinere decedere non intempestivis amoenitatibus admonebamur, Plin. Ep. 1, 2, 4. intempestivo cum rudit ille (asinus) sono, Ov. F. 6, 342. Sileni vector asellus intempestivos edidit ore sonos, 1, 433. quorumdam etiam intempestivos risus et obiurgatione et minis finiendus, Cels. 3, 18. intempestivas suorum lacrimas coërcens, Tac. A. 2, 48. concubitus intempestiva cupido occupat Hippomenen, Ov. M. 13, 689. cupido haud iniusta quidem, ceterum intempestiva, incesserat-Aethiopiam invisere, Curt. 4, 33 (8), 3. homo non profundae modo sed intempestivae quoque ac sor-

didae gulae, Suet. Vit. 3. intempestivos igitur compesce tumores, vela nec in medio desere nostra mari, Ov. Tr. 5, 6, 45. quem (animum) intempestiva sollicitudine amici - turbant, Curt. 3, 15 (4), 11. notetur immodica et intempestiva libertate usos adversus - tribunos plebis, dum arguunt in eo regni voluntatem, paene vim dominationis expertos, Vell. 2, 68, 4. Felix intempestivis remediis delicta accendebat, Tac. A. 12, 54. ei celebrari vilitatem intempestivam urgenti, cum impenderet inopia, gravius rationabili responderunt, Amm. 14, 7, 2. si ex more femina maris non illita fuerit semine, abortus vitio fetus emittit intempestivos, von Palmen, 24, 3, 13; — Parmenioni vivo adhuc Dareo intempestiva res videbatur, Curt. 6, 43 (11), 29. int. convivia, 6, 4 (2), 2. damnatis intempestivis sacrificiis, 5, 13 (4), 2. solae Minyeïdes intus intempestivā turbantes festa Minervā aut ducunt lanas aut stamina pollice versant, Ov. M. 4, 32. notavit sibi ad lunam tonsorem intempestivo inhaerentem ministerio, Petron. 103, 5. appellabatque patres conscriptos intempestivo honore, Tac. H. 2, 52. ne noceam grato vereor tibi carmine, neve intempestivus nominis obstet honor, Ov. Tr. 4, 5, 15. nec durant qui propellerent proculcarentque, ni admonitu modestissimi cuiusque et aliis minitantibus omisisset intempestivam sapientiam, Tac. H. 3, 81; — als *Praed.*: intempestivos excisos credo (postes): id eis vitium nocet, Plaut. Most. 3, 2, 141. nostra tamen iacuēre velut praemortua membra - quae nunc, ecce, vigent intempestiva valentque, Ov. Am. 3, 7, 65. numquam enim mihi tua epistola aut intempestiva aut loquax visa est, Cic. Att. 4, 14, 2. amicitia - numquam intempestiva, numquam molesta est, Am. 6, 22; in disceptando aliquoties erat intempestivus, Amm. 22, 10, 2. anseres continuo clangore intempestivi (fallen lästig), ardea in mediis harenis tristis, Plin. 18, 35 (87), 363; — im *compar.*: quid hoc loco inhonestius aut quid intempestivius? VMax. 7, 8, 9. — *Adv.*: qui ad nos **intempestive** adeunt, molesti saepe sunt, Cic. Fam. 11, 16, 1. si irascamur aut int. accedentibus aut impudenter rogantibus, Off. 1, 25, 88. et quidem repugnantes eos patrono et nihil vultu commotos et int. residentes et facto aliquo vel ipso vultu risum moventes saepe vidi, Quint. 6, 1, 38. inter praetorem tribunosque omnia int. agendi certamen erat, Liv. 45, 21, 7. quidam, cum aliquod illis missum est munusculum, subinde illud int. remittunt et nihil se debere testantur, Sen. Ben. 4, 40, 4. int. principalium armorum arbitria captans, Vell. 2, 50, 3. at cum longa dies sedavit vulnera mentis, int. qui fovet illa, novat, Ov. Pont. 4, 11, 19. dum turbat nautas vel int. iuvat (miles), Tac. A. 2, 23. int. qui occupato adluserit, Phaedr. 3, 19, 12. quod int. lascivisset, Gell. 4, 20, 6. huic rei per idem tempus civitatem propagatam auctumque R. nomen communione iuris int. subtexturi videmur, Vell. 1, 14, 1. non int. quantum cuiusque seminis iugerum agri recipiat referemus, Col. 11, 2, 74. ne singulos int. nunc persequar, praef. 14; — notati a censoribus, qui audientibus iis dixerant ioca quaedam **intempestiviter**, Ueberschr. v. Gell. 4, 20.

intempestus, a, um, 1) selten wie intemperatus, wechselvoll, ungestüm, Pyrgi veteres intempestaeque Graviscae, wegen seiner wechselvollen, ungesunden Witterung, Virg. G. 10, 184. quibus ipse per imbres fulminibus mixtos intempestumque Tonantem has meus usque domos vestigia fecit Apollo, Stat. Theb. 2, 153. — 2) gewöhnl.: nox intempesta, die stille, geräuschlose, tiefe Nacht, vgl. zunächst: inter vesperuginem et iubar dicta nox intempesta, ut in Bruto Cassii quod dicebat Lucretia: „nocte intempesta nostram devenit domum": intempestam Aelius dicebat quom tempus agendi est nullum, quod alii concubium appellarunt, quod omnes fere tum cubarent: alii ab eo quod sileretur, silentium noctis, Varr. LL. 6, 7. und: nox int. dicta de tempestate: tempestas a tempore: nox int. quo tempore nihil agitur, 7, 72. intempestam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis horae, quam diei possint intelligi· tempestatem enim antiqui pro tempore posuēre, PDiac. p. 110, 19. intempesta id est multa nox, qua nihil agi tempestivum (dicebant), Censorin. d. nat. 24, 6. ab hoc tempore (d. i. vespera) prima fax dicitur, deinde concubia, et inde intempesta, quae non habet idoneum tempus rebus gerendis, Macrob. Sat. 1, 3, 15. Int. dicta est nox media, inactuosa, carens actibus, per quos tempora dignoscimus: ait enim Lucretius (1, 460), quia per se tempus non intelligitur nisi per actus humanos: medium autem noctis tempus actu caret. Ergo intempesta inactuosa, quasi sine tempore, hoc est sine actu, per quem dignoscitur tempus, Serv. Virg. A. 3, 587. — Cum superum lumen nox intempesta teneret, Enn. A. 106. bellum aequis manibus nox int. diremit, 172. int. silet nox, Virg. G. 1, 247. dum se int. nox, ut ait M. Porcius, praecipitat, Cato frg. p. 86, 19; — nocte int. cum paucis in Manliana castra profectus est, Sall. C. 32, 1. u. so nocte int., Auct. BAfr. 47, 6. Liv. 37, 14, 3. 40, 9, 7. Tac. H. 1, 83. atque intempesta cedebant nocte paventes hospitibus saevis instrata cubilia fronde, Lucr. 5, 986. u. so int. nocte, Sall. C. 27, 3. J. 38, 4. Liv. 38, 5, 8. Curt. 7, 27 (6), 18. quis tu es ventoso in loco soleatus, intempesta noctu sub Iove aperto capite, silices cum findat gelus? Afran. 104 sqq.

intempŏrālis, e, 1) ewig, Apul. Dogm. Plat. 2, 20. Prud. Perist. 10, 316. — 2) unzeitig, zur Unzeit genossen, cibus, CAurel. Acut. 1, 10, 65. usus veneris, 3, 18, 176; *adv.*: **intemporaliter** etiam utitur cataplasmatibus, 2, 9, 50. u. vgl. Chron. 1, 4, 87. Daher: **intempŏrālĭtas**, ātis, *f.*, die Unzeitigkeit, der unzeitige Genuß, die unzeitige Anwendung, somni int., Acut. 1, 9, 64. u. vgl. 1, 15, 120.

intemptatio, intemptatus, intempto, s. intent—.

intendo, tendi, tentum, tendĕre (die Form intenditus, Fronto de fer. Alsiens. 3. u. *PAdj.*:

intensus, wovon intensior, Nazar. pan. ad Constant. 23. u. intensissimus, Augustin. Ep. 56. u. *PAdv.* intensius, Schol. Juv. 11, 15. intensissime, Augustin. mor. eccl. 19.), A) **hin-, her-strecken, -langen, -lenken, -richten, wenden,** wohin **strecken, spannen, lenken** u. s. w., I) im Allg. 1) eig. u. bildl., mit *Adv.*: huc aliquis mihi intendat arcus! Sen. Herc. Oet. 1401; quocumque oculos Romanus intenderet, Tac. H. 5, 17. ut is (oculus) neque quoquam intendi possit, neque omnino consistat, Cels. 6, 6, 36 alam equitum ad explorandum, quonam hostes iter intendissent, misit, Liv. 31, 33, 6; — mit *in* u. *Acc.*: ad se manum referre, cum de se ipso loquatur, et in eum, quem demonstret, intendere, Quint. 11, 3, 89. in hunc intende digitum, Plaut. Pseud. 4, 7, 45. adversum os in hostem intendit, Tac. A. 3, 20. vultum intendens telumque in virginis ora, Sil. 2, 114. intendam ballistam in senem, Plaut. Bacch. 4, 4, 58. quum in magno motu et multorum timore intentus est arcus in me unum, Cic. Sest. 7, 15. quum omnia tela undique esse intenta in patriam viderem, Prov. cons. 9, 23; oculos in vultum legentis intendit, Justin. 11, 8, 8. idem ita acrem in omnes partes aciem intendit, ut semper videat sedem sibi ac locum sine molestia atque angore vivendi, Cic. Tusc. 4, 17, 38. in iugulum innocentis quasi telum aliquod intendere, Plin. Ep. 3, 9, 21; utrum coeptum in Italiam intenderet iter, Liv. 21, 29, 6. u. so Auct. BAfr. 95, 1; — mit *ad* u. *Acc.*: dextram intendit ad statuam, Cic. Att. 16, 15, 3. ut commonstrarem tantum viam et, ut fieri solet, digitum ad fontes intenderem, dOr. 1, 43, 203. curia te excipiet patresque e more vocati intendent aures ad tua verba suas, Ov. Pont. 4, 4, 35. u. vgl. Claud. Rapt. Pros. 1, 210; doloresque usque ad iugulum iunctumque ei latum scapularum os intenti, Cels. 5, 26, 10; ante lucem ingressus urbem a porta ad praetorem M. Iunium iter intendit, Liv. 36, 21, 6; — mit *Dativ.*: iamque Tricastinis intendit finibus agmen, Sil. 3, 466. considunt trastris intentaque bracchia remis, Virg. A. 5, 136. ut - verberibus manus ultro intenderent, Tac. A. 13, 26. manus Colchis crinemque intenderat astris, VFlacc. 8, 68. dextra est intenta labori, Auct. Moret. 25. defixa solo coetuque intenta silenti versus ad ora virûm, VFlacc. 5, 313. o mihi si liceat thalamis intendere carmen connubiale tuis, Claud. IV. Cons. Hon. 650; — intenta signa legionum existimari cervicibus ac bonis vestris, Cic. Sest. 19, 42. quae perfido intendis hosti tela? Sen. Med. 905. tela extremo mense consulatus mei intenta iugulis civitatis de coniuratorum nefariis manibus extorsi, Cic. Pis. 2, 5. u. vgl.: nil perficis istic Caesaris intentus iugulo, Lucan. 7, 592. flammea lascivis intendunt spicula Faunis, Claud. Epith. Pall. et Cel. 19. orto forte iurgio intenderat Seiano manus et contra tendentis os verberaverat, Tac. A. 4, 3. u. vgl. 13, 14. inopinantibus verbera intenta, Justin. 2, 5, 5. vulneraque excipere, quae liberis intendebantur, voluit, 24, 3, 8; — mit *in* u. *Abl.*: omnium oculis in eo contuitu pertinaci intentis, Amm. 16, 10, 4; — mit bloßem *Accus.*: protinus illa relapsa est bracchiaque intendens prendique et prendere captans, Ov. M. 10, 57. Quintilium Varum sanguine oblitum et paludibus emersum cernere et audire visus est velut vocantem, non tamen obsecutus et manum intendentis reppulisse, Tac. A. 1, 65. intendensque manus, passis furibunda capillis „quo fugis?" exclamat, Ov. M. 8, 107. u. vgl. 13, 5. VFlacc. 4, 647. Sen. Herc. Oet. 549. intendens palmas „o diris barbare factis! o crudelis!" ait, Ov. M. 6, 533. intende dextram! Sen. Med. 532. intenta cervix vulnus exspectat tuum, Agam. 967. defixa Latinus optutu tenet ora soloque immobilis haeret intentos volvens oculos, Virg. A. 7, 249. nocte quidem, sed luna videt, sed sidera testes intendunt oculos, Juv. 8, 149. nec longius acrem intendens aciem, VFlacc. 3, 571. u. vgl. Sen. Troad. 452. AVict. Ep. 1, 20. intentaque tuis precibus se praebuit aure, Tibull. 4, 1, 132; — igitur se quisque expedire, arma atque tela temptare, intendere, Sall. J. 105, 4. puer, intende certa spiculum velox manu, Sen. Herc. Oet. 545. bello celerem intendisse sagittam, Virg. A. 9, 590. Graia phalanx patrio densarat more catervas intentisque adstat nulli penetrabilis hastis, Sil. 17, 418. post hos, qui tormenta intenderent, stabant, Curt. 7, 36 (9), 3. super lectum stans ferro intento, Liv. 7, 5, 5. emissi militum globi verberibus et intento ferro turbatos disiecēre, Tac. A. 14, 61. labitur intento cornu transfossus, Sil. 7, 659. u. vgl. Claud. Rapt. Pros. 2, 206. ipsaque ob ora lux atrox micat et praesens adstare viritim creditur intento perculsis Juppiter igne, Sil. 17, 476. nec omisit Silanus obniti et intendere ictus, Tac. A. 16, 9; — *absol.*: intendere, wohin **seine Richtung nehmen, zu kommen suchen, eilen,** mit *Adv.* der Richtung wohin: ubi quaeram aut quo nunc primum intendam? Ter. Andr. 2, 2, 6. postquam confecto negotio quo intenderat Cirtam redit, Sall. J. 104, 1. u. vgl. 102, 1. si iste quo intendit in Malliana castra pervenerit, Cic. Cat. 1, 12, 30. ut eo quo intendit mature cum exercitu veniat, Mur. 9, 22. u. vgl. Quint. 7, 1, 30. Curt. 5, 21 (6), 13. u. vgl. deorsum intendere, Lucr. 5, 513.

2) übtr., **hinrichten, -lenken, -wenden,** wohin **richten, zielen, lenken, wenden,** im schlimmen Sinne: **drohend** wohin **richten, androhen,** mit *Adv.*: quin igitur ad hoc accingeris - ut, cum in Africam traieceris, secuturum te illuc Hannibalem speres, potius quam recto hinc itinere, ubi Hannibal est, eo bellum intendis? Liv. 28, 41, 8. omnium principum in Samnio eo curae sunt intentae, ut insidiis quaereretur locus, si cet., 9, 31, 6. illuc intendenda mens, Quint. 10, 2, 27. quibus ego rebus quid iste speret et quo animum intendat facile perspicio, Cic. I. Verr. 3, 10. vita (agitur) et fortunae optimi cuiusque, quo cupiditatem infinitam cum immani crudelitate iam pridem intendit Antonius, Phil. 7, 9, 27. intendamus ultra animum, Quint. 7, 1, 54; — mit *in* u. *Accus.*: si - illa omnia in hunc unum instituta, parata, intenta sunt, Cic. Mil. 25, 67. totum in Hispaniam Hanniba-

lemque intenderant bellum, Liv. 21, 6, 6. omissa pugna, quam in omnes partes parem intenderant, in unum locum se omnes inclinant, 2, 50, 9. princeps Carthaginiensium Anno opes suas, quibus vires rei publicae superabat, in occupandam dominationem intendit, Justin. 21, 4, 1. in quam (magnitudinem regionum) se iniiciens animus et intendens ita late longeque peregrinatur, ut cet., Cic. ND. 1, 20, 54. Iugurtha - in regnum Adherbalis animum intendit, Sall. J. 20, 1. u. so vgl. Quint. 2, 2, 13. 3, 11, 25. u. neque se in multa simul intendere animus totum potest, 10, 3, 23. parum defigunt animos et intendunt in ea, quae perspicua sunt, Cic. Acad. 2, 15, 46. maximis voluptatibus in eas imagines mentem intentam infixamque nostram intelligentiam, ND. 1, 19, 49. nunc in alteram concessionis partem considerationem intendemus, Inv. 2, 33, 103. tam velox, Caesar, potentia tua est tamque in omnia pariter intenta bonitas et accincta, ut cet., Plin. Pan. 30, 5. ut in animum eius oratio, etiamsi in eam non intendatur, incurrat, Quint. 8, 2, 23. cura omnium in Veiens bellum intenta est, Liv. 5, 8, 2. totam curam in belli apparatum intendit, 37, 36, 9. in cetera adeo nihil ob id intenta cura est, ut cet., 25, 9, 7. in quem (Memnonem) omnes intenderat curas, Curt. 3, 3 (1), 21. in causas laborem suum intendunt, Quint. 2, 11, 6. intendenda in senem'st fallacia, Ter. Heaut. 3, 2, 2. in causa Sex. Roscii periculum, quod in omnes intenditur, propulsetis, Cic. SRosc. 3, 7. qui se intenderunt adversarios in eius tribunatum, Cic. Fam. 8, 4, 2; auch: neque tamen dubitabatur in Neronem et Agrippinam intendi, Tac. A. 4, 70. quum scias hanc destinationem quietis meae tibi maxime intendere, Stat. Silv. 3. praef.; — mit *ad* u. *Acc.*: ad civitates missi legati tribunique, qui suos ad curam custodiae intenderent, Liv. 21, 49, 7. intenderant eum ad cavendi omnia curam tot auditae proditiones defectionesque urbium et clades praesidiorum, 24, 37, 3; ut sensus ad res percipiendas intenderemus: mens enim ipsa, quae sensuum fons est atque etiam ipsa sensus est, naturalem vim habet, quam intendit ad ea quibus movetur, Cic. Acad. 2, 10, 30. ipse ad scribendum animum oculos manum intendit, ne vacua mens audita simulacra et inanes sibi metus fingeret, Plin. Ep. 7, 27, 7. si autem fieri posset, vel plures te animos habere vellem, quos omnes ad Mutinam intenderes, Cic. Phil. 11, 9, 22. ad bellum, quod gesturus erat, animum intendit, Sall. J. 43, 2. omnium oculis mentibusque ad pugnam intentis, Caes. BG. 3, 26, 2. omnium animi intenti esse ad pacem videbantur, BC. 3, 19, 4. ad illa mihi pro se quisque acriter intendat animum, quae vita, qui mores fuerint, Liv. praef. 9. paulisper dissimulatum animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit, Justin. 21, 1, 4. obstat hoc agnitioni earum (formarum litterarum) non intendentibus mox animum ad ipsos ductus, Quint. 1, 1, 25. quamvis enim intentus animus tuus sit, C. Pansa, sicut est, ad virum fortissimum et omnium clarissimum liberandum, tamen cet., Cic. Phil. 11, 9, 22. ad id unum omnes cogitationes intendit, Liv. 40, 5, 2; — mit *Dativ.*: non fuit consilium socordia atque desidia bonum otium conterere, neque vero agrum colendo aut venando servilibus officiis intentam aetatem agere, Sall. C. 4, 1. Maeoniaeque animum fatis intendit Arachnes, Ov. M. 6, 5. Germanicus aliis quoque miraculis intendit animum, Tac. A. 2, 61. si non intendes animum studiis et rebus honestis, Hor. Ep. 1, 2, 36. iudicem fallere, qui, ut ordini rerum animum intendat, etiam commonendus est, Quint. 4, 1, 78. calumniis rapinisque intendit animum, Suet. Ner. 32. mentem tantae rei intentam vacare omnibus aliis curis, Quint. 12, 1, 5. mens intenta suis ne foret usque malis, Ov. Tr. 4, 1, 4. tenendae per orbem terrarum paci operam intendit, Spart. Hadr. 5. vis omnis intendenda rebus et remittendum aliquid ex cura verborum, Quint. 10, 7, 22. in ipsum periculum inciderat, quod inimico paulo ante intenderat, Curt. 10, 26 (8), 7. ceteris haud laeta memoria Quirini erat ob intenta - Lepidae pericula, Tac. A. 3, 48. probra sibi et minae intendantur, 3, 86. populis commune intendere letum, Claud. in Rufin. 1, 88. stare paventes intenta puero nece, VFlacc. 5, 338. exitium domui eius intendi clamitat, Tac. A. 5, 4. u. ohne Dat.: ut - iniurias, quae ab illis intendebantur, aequo animo reciperet, Vell. 2, 13, 3. extractum cubili Caesarem tradere vexillum intento mortis metu subigunt, Tac. A. 1, 39; — mit *in* u. *Abl.*: in ea re omnium nostrorum intentis animis, Caes. BG. 3, 22, 1. difficile est hucusque intendere animum in dolore, Plin. Ep. 3, 10, 6; — *absol.* intendere, **sein Streben auf etw. richten, wohin zielen,** mit *Adv.*: huc potius intenderet, diem aedificationibus, noctem conviviis traheret, Tac. A. 3, 37. u. vgl. 2, 6. quod sit sibi ante explicandum, quam illuc proficiscare, quo te dicis intendere, Cic. dOr. 2, 42, 179. profecto studia nihil prosunt perveniendi aliquo, nisi illud, quod eo, quo intendas, ferat deducatque, cognoris, 1, 30, 135.

II) insb. intendere od. gew. intendi, u. seltener: se intendere, 1) **sein Augenmerk, seine Aufmerksamkeit auf etw. richten, auf etw. spannen, aufmerken, achten, lauern,** meist im Ptcp. intentus, **gespannt, aufmerksam, achtsam, ergeben, folgsam,** a) im Allg., mit *in* u. *Acc.*: ut Caesar minus in rem tamquam non novam intenderet, Quint. 4, 1, 39. in haec intentus auditor est, 9, 4, 62. obliquis itineribus agmen sequebantur in omnem occasionem intenti, Liv. 41, 2, 2. in eventum (rei) intenti, Curt. 7, 19 (4), 35. 8, 5 (1), 44. militibus in pugnam intentis avem monstrabat, 4, 59 (15), 27. de tergo intentis in proelium hostibus, Justin. 20, 5, 5; — mit *ad* u. *Acc.*: ad nuptias Cleopatrae - intendit, 13, 6, 4; in agro Pupiniensi ad famam intentus hostium consedit, Liv. 9, 41, 10. nisi illum fecerimus ad ea quae dicemus docilem et intentum, Quint. 4, 1, 38. agmen - intentum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum, Curt. 3, 8 (3), 28. ad nutum monentis intenti sequi signa, ordines servare didicēre, 3, 2 (5), 13. discors exercitus nec ad unum intentus imperium vario tumultu cuncta

turbaverat, 3, 22 (8), 26. dux praecipit suis, ut - arma induerent ad omne imperium suum parati et intenti, 5, 30 (11), 1. intentos populares ad iussa, Tac. A. 14, 24. tu, T. Quincti, equitem intentus ad primum initium moti certaminis teneas, Liv. 6, 12, 10; — M. Valerius ad Brundisium orae maritimae intentus *adversus* omnes motus Philippi - praeesset, Liv. 24, 10, 4; u. selten mit bloß. Acc.: boves nitidiores fient, si focum proxime habeant et ignis lumen intendant, Pallad. 1, 21, 2; — mit *Dat.* (s. Sall. auch *Abl.*): merulis intentus decidit auceps in puteum foveamve, Hor. AP. 458. laetis caprea pascuis intenta, Od. 4, 4, 13. somnus tamen aufert intentum veneri, Sat. 1, 5, 84. cuius (vini) avidis usibus vulgus intentum, Amm. 14, 6, 1. magis campis intendere suadet, VFlacc. 6, 600. quod cuncti Numidae intenti proeliantibus aderant, Sall. J. 93, 4. spectaculo intenta civitas erit, Liv. 2, 37, 6. intenti ludo, Virg. A. 7, 380; Metellus - exspectatione eventus civium animos intentos putabat, Sall. J. 44, 3; — *absol.*: plebes incredibile memoratu est, quam intenta fuerit, Sall. J. 40, 3. gravis, intentus, severus, et saepius misericors, Tac. Agr. 9. sermone ac vultu intentus, Tac. A. 6, 50. u. vgl. 13, 3. conticuēre omnes intentique ora tenebant, Virg. A. 2, 1. sic pater Aeneas intentis omnibus unus fata renarrabat, 3, 716. u. vgl. 5, 137. refert casusque locorum Inachidosque vias pelagusque emensa iuvencae exilia intentisque canit, VFlacc. 4, 349. omnes milites intenti pugnae proventum exspectabant, Caes. BG. 7, 80, 2. intenti proelium equestre prospectabant, Sall. J. 60, 3. intentis custodiis ne quis occultus nuntius venientis auxilii penetraret, Tac. H. 4, 28. u. vgl. 2, 34. vos oro et obtestor, ut totam causam quam maxime intentis oculis, ut aiunt, acerrime contemplemini, Cic. Fl. 11, 26. quo ego, cum dico vel recito, non minus quam clamore delector, sit modo silentium acre et intentum et cupidum ulteriora audiendi, Plin. Ep. 2, 10, 7. u. vgl. VFlacc. 4, 257. — *PAdj. comp.*: quibus praeceptum erat, intentiores ad respectum castrorum, ne qua eo vis fieret, quam ad proelium starent, Liv. 9, 27, 7. Silanus intentior metu et exitio patrui ad praecavendum exterritus erat, Tac. A. 16, 8. paucioribus Drusum et finem Illyrici motus laudavit, sed intentior et fida oratione, 1, 52. simul lacrimas eorum modo sermone, modo intentior in modum coërcentis, ad firmitudinem revocat, 15, 62. — *PAdv.*: intente ac modeste audiri, Quint. 2, 2, 13; im *comp.*: quae vixdum ambigua luce defensores intentius contemplati cet., Amm. 24, 2, 12. u. vgl. 24, 2, 19. u. im *superl.*: exspectans intentissime, Lamprid. Anton. Heliog. 14. — b) militär. intentus, **gespannt, bereit, fertig, schlagfertig**, miles paratus et int., Suet. Caes. 65. parati intentique essent signo dato Romanos invadere, Sall. J. 49, 3. ita parati atque intenti hostium adventum opperiebantur, Liv. 30, 10, 8. u. so vgl. Curt. 9, 37 (9), 24. uti semper intenti paratique essent, Sall. C. 27, 2. u. so Liv. 24, 39, 4. Tac. A. 2, 16. u. exercitus ad proelium intentus ornatusque, H. 3, 63. Romani - instructi intentique obviam procedunt, Sall. J. 53, 5. ipse armatus intentusque, 100, 4. infensi intentique sine tumultu manent, 57, 3. intento atque infenso exercitu in Numidiam procedit, 46, 5. audito proeliantium clamore intentos hostes a tergo invadunt, Tac. H. 4, 33. cum adunata omnis sociorum classis et intenta in bellum navale esset, Justin. 2, 12, 18.

2) **seine Thätigkeit auf etw. richten od. einer Sache widmen, bei etw. thätig sein, sich mit etw. beschäftigen, sich einer Sache ergeben**, mit *in* od. *ad* u. *Acc.*: Vespasianus in Italiam resque urbis intentus, Tac. H. 4, 51. legati haec secum ferentes, quae praediximus, intentique ad viandum, Amm. 20, 9, 1. nondum ad curas intentus, sed stupris et adulteriis filium principis agebat, Tac. H. 4, 2. quanto intentus olim publicas ad curas, tanto occultos in luxus et malum otium resolutus, A. 4, 67. u. vgl. H. 2, 67; dolorem non lacrimas effudit, sed in ultionis solacia intendit, Justin. 1, 8, 9; quid sit deus, totus in se intendat an ad nos aliquando respiciat, Sen. NQ. 1. prol. 3; — mit *Dativ.* (s. Sall. auch *Abl.*): omitti curas familiares, ut quis se alienis negotiis intendat, Tac. A. 11, 7. qui aliquo negotio intentus praeclari facinoris aut artis bonae famam quaerit, Sall. C. 2, 9. ubi illum procul abesse et aliis negotiis intentum accepit, J. 89, 3. u. vgl. 54, 4. qui tam inlustres et in urbe non solum apud negotiosos et rebus intentos, sed etiam apud vacuos et adulescentes, Or. 7. Philippo in Macedonia magnis rebus intento, Justin. 30, 1, 1. is Macedoniae tum intentus Achaiam quoque curabat, Tac. A. 5, 10. ad Caecinam operi pontis intentum duo - tribuni (venerunt), H. 2, 41. intentus operi diuturno strepitum armorum - non exaudiebat, Curt. 4, 3 (1), 20. laboribus et vigiliis parum intentus erat, Tac. H. 3, 69. ubi oppidanos proelio intentos, simul oppidum et operibus et loco munitum videt, Sall. J. 76, 2. u. vgl. 94, 3. u. 5. ex ferocia et successu praedae magis quam pugnae intenta (gens), Tac. H. 1, 79. vulneribus declinandis intentus, Amm. 16, 12, 49. intentus recipiendo exercitui, Liv. 10, 42, 1. si quis te (vatem), inquit, arti tuae intentum - sic interpellet, Curt. 9, 18 (4), 28. proinde, si quando, nunc intende libro, quem cum hac epistula accipies, quia vereor ne ipse ut tristis parum intenderim, Plin. Ep. 8, 19, 2. optimi nonnumquam sensus - interim memoriae suae intentos ab alia inventione declinant, Quint. 10, 3, 33. huic cognitioni adeo per totos dies deditus et intentus, Suet. Tib. 62. maxime intentus Demetrio, Cynicae institutionis doctori, Tac. A. 16, 34. ingressus intentusque numini respexit pone tergum e primoribus Aegyptiorum nomine Basiliden, H 4, 82. luctibus est Aurora suis intenta, Ov. M. 13, 621; dies et noctes intentae vigiliis, Amm. 20, 11, 13.

B) **anspannen, spannen**, I) eig. (medicin. auch: einrichten): intendit crinitus Apollo arcum auratum, Enn. trag. 53. haec cernens arcum intendebat Apollo, Virg. A. 8, 704. u. so VFlacc. 1, 401. 3, 591. Sen. Herc. Oet. 974. u. vgl.: intentum enim animum tamquam arcum habebat,

Cic. Sen. 11, 37. intendunt acres arcus ammentaque torquent, Virg. A. 9, 665. saeva manu intendat arcus, Sen. Herc. Oet. 430. u. so Curt. 6, 19 (5), 28. 3, 11 (4), 13. at semel intentus nervo levis arcus equino vincula semper habens inresoluta manet, Ov. Pont. 1, 2, 21. u. vgl. Priap. 68, 35. per intentos funes ire, Sen. dIra 2, 12, 5. desinit in lacrimas intentaque fila remittit, Ov. Fast. 2, 755. voces ut chordae sunt intentae, Cic. dOr. 3, 57, 216. u. vgl. Pers. 6, 3 sq. vela secundi intendunt zephyri, Virg. A. 5, 32. u. so 3, 683. radix in lacte ovis colonicae data nervos intendit, eadem ex aqua remittit, Plin. 26, 10 (62), 96. nervi musculique intenti per ossa contrahuntur, Cels. 8, 10, 1. intentique super musculi apparent, 8, 12. ubi intentae venae et recurvatae sunt, 7, 7, 7. rursus intendit cutem maiore nisu, v. Frosch, Phaedr. 1, 26, 6. cutis circa frontem dura et intenta, Cels. 2. 6. ita cute intenta, 7, 7, 1. u. vgl. 7, 17, 19. Plin. 8, 35 (53), 125. intendere autem digitum vel aliud quoque membrum, si adhuc tenerum est, etiam unus homo potest, 8, 10, 1. si tenerum membrum est, satis est habena altera ab inguine, altera a genu intendi, 8, 20. simulque in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium intenditur, 8, 15. ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet sic, ut cet., 8, 17. qui (morbus) - rectam et immobilem cervicem intendit, 4, 6 (3). num praecordia intenta sint, 3, 10. venter intentus est, 4, 16 (9). intentum scrotum magis se attollit, 7, 18. sic ait intentaque adiutum missile planta dirigit, VFlacc. 6, 540. motu vero intenti, remissi, superbi, torvi, mites, asperi fiunt (oculi), Quint. 11, 3, 75. profundenda voce omne corpus intenditur venitque plaga vehementior, u. dann: qui volunt exclamare maius, num satis habent latera, fauces, linguam intendere, e quibus elici vocem et fundi videmus? Cic. Tusc. 2, 43, 56. quae circa sunt intenduntur et intumescunt, 5, 28, 2.

II) übtr. 1) allgem. a) anspannen, anstrengen, im Ptcp. intentus, angestrengt, rüstig, rastlos, eifrig, acrius omnes intendunt vires, Sil. 1, 333. u. so VFlacc. 3, 103. ubi intenderis ingenium, valet, Sall. C. 51, 3. quaero enim non quibus intendam rebus animum, sed quibus relaxem ac remittam, Cic. Hortens. frg. 57. p. 288. nam mirum est, ut his opusculis animus intendatur remittatur, Plin. Ep. 7, 9, 13. optimi auctores labuntur aliquando et oneri cedunt et indulgent ingeniorum suorum voluptati, nec semper intendunt animum, nonnumquam fatigantur, Quint. 10, 1, 24. u. vgl. Suet. Aug. 35. Tac. H. 1, 48. remittere potius quam intendere cogitationem, Quint. 10, 3, 24. proinde rogo eruditionem tuam intendas, Plin. Ep. 2, 27, 15. ut studium omnium laboremque tamquam exactor intenderes, Pan. 19, 3. quod venit ex facili, satis est componere nobis, et nimis intenti causa laboris abest, Ov. Pont. 1, 5, 59. ut mihi conanti nonnumquam intendere curas fortunae species obstat acerba meae, 3, 9, 29; Caesar quidem tantum mihi studium, tantam etiam curam praestitit, ut libertum meum - saepius admoneret voci laterique consulerem, cum me vehementius putaret intendi quam gracilitas mea perpeti posset, Plin. Ep. 2, 11, 15. nec vero umquam ne ingemiscit quidem vir fortis ac sapiens, nisi forte ut se intendat ad firmitatem, ut in stadio cursores exclamant quam maxime possunt, Cic. Tusc. 2, 23, 56; — acri intentaque occursatione nostrorum, Amm. 19, 2, 6. in intenta ambulatione cursuque dolor et quaedam difficultas est, Cels. 4, 16 (9). intento ac pari animo sine auctoritate publica provincias exercitusque occupaverant, Vell. 2, 62, 3. sera Cn. Pompeii cura, verum coepit intenta, 2, 45, 3. ut in usus militares coria boum penderent, non intenta cuiusquam cura, quae firmitudo, quae mensura, Tac. A. 4, 72. ut paenitus insinuet in causam, ut sit cura et cogitatione intentus, diligentia est, Cic. dOr. 2, 35, 149. prorsus intentus cuncta parare, Sall. J. 23, 1. prorsus intentus omni modo plebis animum accendebat, 20, 3. ipsi (Catilinae) consulatum petenti magna spes, senatus nihil sane intentus, C. 16, 5. Romani domi militiaeque intenti festinare cet., 6, 5. simulque et anxius et intentus agere, Tac. Agr. 5. u. vgl. H. 2, 68. — *PAdj. comp.*: intentiorque Carvilius, quo maiore discrimine res vertebatur, in Aquiloniam quam ad Cominium, quod obsidebat, erat, Liv. 10, 39, 7. quanto illi intra pectus terribilior voltus est, acrior spiritus, intentior impetus, Sen. dIra 2, 35, 4. intentiore dilectu habito, 3, 38, 1. triumviri carceris lautumiarum intentiorem custodiam habere iussi, 32, 26, 17. intentiores utrimque custodiae esse, 5, 47, 11; custodiae vigiliaeque et ordo stationum intentioris ubique curae erant, 8, 8, 1. u. so 5, 7, 13. 42, 32, 5. Curt. 3, 34 (13), 8. 4, 47 (13), 1. eo curas intentiores volvebant, Liv. 30, 28, 9. qui omnia sermone conficerent paullo intentiore, Cic. dOr. 1, 60, 235. eo intentior ad victoriam niti, Sall. J. 55, 3. nusquam est, qui cognoscit, intentior, Quint. 6, 4, 5; im *superl.*: Hasdrabal intentissima conquisitione cum ad XXX milia peditum, tria equitum confecisset, non tamen cet., Liv. 29, 35, 10. haec omnia intentissima cura acta, 25, 22, 4. u. so Quint. 10, 1, 111. — *PAdv.*: ante aliquot annos, dum intente instanterque pronuntiat, sanguinem reiecit, Plin. Ep. 5, 19, 6; im *compar.*: Hostilium intentius admonuit, ut cet., Liv. 27, 24, 9. eo int. instabant tribuni, ut tandem scribendarum legum initium fieret, 3, 32, 6 resistebat int. princeps, Amm. 24, 8, 2. int. excusante se Lepido, Tac. A. 3, 35. quae multo int. petimus in vita, AHer. 4, 56, 69. dilectus haberi, bellum armaque vi summa apparari iubent, si quo int. possit quam T. Quinctio consule apparatum sit, Liv. 4, 1, 5. a quibus cum dilectus int. quam adversus finitima bella haberetur, 8, 17, 7. dum opera interdiu fiunt int. quam nocte custodiuntur, 5, 7, 2. eo int. victores - cuncta validissimarum urbium excidiis reperta simul admovent, Tac. H. 3, 84. eoque int. Vologeses premere obsessos, A. 15, 13. int. affui sacerdotio, 11, 11.

b) anstreben, sich zu etw. anschicken, etw. antreten, zu erreichen suchen, beabsichtigen, vorhaben,

novum alveum intendit (torrens) priore sui parte spatiosior, Curt. 6, 10 (4), 5; neque quo signo coirent inter se, neque utrum castra peterent an longiorem intenderent fugam, territis constare poterat, Liv. 7, 37, 15. barbari longe diversam fugam intenderunt, Curt. 3, 28 (11), 19. nec eodem omnes fugam intenderant, 4, 1 (1), 2. diversa regiae parte ad Euphraten fugam intendunt, 10, 24 (7), 19. u. vgl. 5, 34 (12), 17. altaeque ad moenia Herdae intendēre fugam, Lucan. 4, 262; — si C. Antonius quod animo intenderat perficere potuisset, Cic. Phil. 10, 4, 9. quod ubi secus procedit neque quod intenderat perficere potest, Sall. J. 25, 10. neque suum cuique ius modum faciebat sed virium spes, et manu obtinendum erat quod intenderes, Liv. 3, 11, 2. optinui tamen quod intenderam, Plin. Ep. 9, 13, 22. repudio quod consilium primum intenderam, Ter. Andr. 4, 3, 18. in quo quid reprehendas scire cupio: quod falsum intenderit? qui doces? Cic. Flacc. 34, 84. assumptis octo fortissimis iuvenibus talem dolum intendunt, Curt. 7, 22 (5), 21; — mit *Inf.*: paucis diebus quo ire intenderant perventum est, Sall. J. 107, 7. ire obviam et aspici a marito - haud segniter intendit, Tac. A. 11, 32. Cremonam petere intendit, H. 2, 22. quem locum Marius - summa vi capere intendit, Sall. J. 92, 6. ipse oppidum circumsedit et vineis oppugnare intendit, Liv. 41, 11, 2. Monam insulam - redigere in potestatem animo intendit, Tac. Agr. 18. arcere provinciae finibus Othonianos intendit, H. 2, 12. hostes - fuga salutem petere intenderunt, Caes. BG. 3, 26, 5. quod facere intendunt neque adhuc conata patrantur, Lucr. 5, 385. pergin', sceleste, intendere hanc arguere? Plaut. Mil. gl. 2, 4, 27. hic extis et opimo vincere ferto intendit, Pers. 2, 48. u. vgl. 5, 13. cum potentes et imperio editi et consensu servientium validi nocere intendent, Sen. Const. sap. 4, 1.

c) anspannen, steigern, erhöhen, erheben, tempore antelucano, quo praecipue frigus intenditur, Cels. 4, 6 (3). intentis alimentorum pretiis, Tac. H. 1, 89. Romanum limitem gradu petebat intento, Amm. 28, 5, 1. haec ipsa (genera gestationis) et intendi et leniri possunt, Cels. 2, 15. ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus et periculum intenderat, Curt. 6, 12 (6), 15. intendi longius acies non potest, Cic. Acad. 2, 25, 79. ne mos antiquus, quem misericordia non minuerat, per saevitiam intenderetur, Tac. A. 14, 45. et mitigare leges et intendere, Plin. Ep. 4, 9, 17. amici accendentibus offensionibus callidi intendere vera, 2, 57. cum omnia alia conquirerent intenderentque, 4, 11. quippe hiantes in magna fortuna amicorum cupiditates ipsa Galbae facilitas intendebat, H. 1, 12. solitus alioquin id temporis luxus principis intendere, A. 13, 20. quam velut publicam largitionem Otho secretioribus apud singulos praemiis intendebat, H. 1, 24. praefectique et tribuni paria disserentes ardorem exercitus intendebant, A. 12, 35. huic negatus honor gloriam intendit, 4, 26. aliudque nomen habet (malum), prout se intendit, Cels. 4, 8 (4, 2). intenditur enim saepe ex eo (mulso) febris, 3, 9. dolorque modo finitur modo intenditur, 4, 15 (8). eo quoque tormentum intenditur idque post tempus aliquod levatur, 4, 22 (15). intendebat formidinem, quod cet., H. 2, 54. quem metum Graptus - tali mendacio intendit, A. 13, 47. u. so 1, 28. 14, 23. languescet alioqui industria, intendetur socordia, si cet., 2, 38. quid si intendatur certamen tali coniugio? 4, 40. nec intellecta invidia odium intendit, 13, 15. auxit intenditque saevitiam, Suet. Tib. 62. u. so Amm. 22, 8, 33; — bes. rhetor.: cornuque recurvo Tartaream intendit vocem, Virg. A. 7, 513. u. vgl. VFlacc. 8, 362. Quint. 1, 10, 27. in certamine erecta (vox) totis viribus et velut omnibus nervis intenditur, Quint. 11, 3, 63. tum intentis tum remissis, tum elatis tum inferioribus modis opus est (in vocis usu), 11, 3, 17. omnes sonorum tum intendens, tum remittens persequetur gradus, Cic. Or. 18, 59. quae cum dixisset Aper acrius, ut solebat, et intento ore, Tac. Or. 11. haec (oratio), quae suscipitur ab oratore ad commutandos animos atque omni ratione flectendos intenta ac vehemens esse debet, Cic. dOr. 2, 52, 211.

2) technisch a) jurist. anstrengen, einen Proceß anstellen, gegen Jmdn. einleiten, Jmdm. anhängen, quum universi in te impetum fecissent, tum singulae familiae litem tibi intenderent, Cic. dOr. 1, 10, 42. u. vgl. Lucr. 3, 950. quum hoc novae litis genus tam malitiose intenderet, placuit Caecinae cet., Cic. Caecin. 7, 20. nos tamen intelligamus vitiosum esse intendere controversiam propter nominum mutationem, AHer. 2, 28, 45. actionem perduellionis intenderat, Cic. Mil. 14, 36. ut non videatur iure actio intendi, Quint. 3, 6, 83. cur mutua accusatione intenta nunc silerent, Tac. A. 6, 4. cum libertino cuidam acerbius debitum reposcenti iniuriarum formulam - intendisset, Suet. Vesp. 7. non hanc formulam intendere mihi debuisti sed illam, Jul. Vict. c. 3. §. 9. hominem furentem exsultantemque continui, simul ac periculum iudicii intendi, Cic. Har. resp. 1, 1. licet apud concilium accusare quoque et discrimen capitis intendere, Tac. G. 12. super his intendebantur ei alia quoque a proposito legis abhorrentia, cui praesidebat, Amm. 15, 7, 8; hi - in quos crimen intendebatur, Liv. 9, 26, 11. alci. adulterii crimen int., Suet. Dom. 8. et versibus et ioco - intendere crimen, Quint. 9, 2, 104. u. b. spät. Rhetor.

b) rhetor. zu beweisen suchen, behaupten, intendere quid vel depellere, Quint. 3, 4, 15. ut - id, quod intenderemus, confirmare et id, quod contra diceretur, refellere (possemus), Cic. dOr. 1, 20, 90. id, quod intendimus, efficere, Quint. 8, 3, 41. quae ad obtinendum, quod intendimus, prodesse credemus, 12, 10, 53. ad persuadendum, quod intendimus, 5, 11, 6. quod a cura docendi, quod intenderunt, recedunt, 2, 12, 6. dictum aliquid aut factum assumere ad eorum, quae intendimus, fidem, 5, 11, 43. intuebitur, negeturne factum, quod intenditur, an defendatur, 3, 10, 5; — mit *Acc.* u. *Inf.*: eam sese intendit esse, Ter. Eun. 3, 3, 19. proxima erat Hortensii sententia, quum Lupus -, quod

ipse de Pompeio rettulisset, intendere coepit ante se oportere discessionem facere quam consules, Cic. Fam. 1, 2, 2; — *absol.*: qui sibi eum nuper edidit socium, quem, quomodo nunc intendit, ne in vivorum quidem numero tum demonstrat fuisse, Cic. Quinct. 29, 88. in syllogismo tota ratiocinatio ab eo est, qui intendit, Quint. 3, 6, 15.

c) grammat., e. Sylbe dehnen, gedehnt od. lang aussprechen, primam syllabam intendit, tertiam corripuit, Gell. 13, 23 (22), 18.

C) über od. auf od. an etw. spannen, -ziehen, aufspannen, aufziehen, mit etw. bespannen, beziehen, *super* mensam tantummodo intendi debent (digiti), Cels. 8, 19. etiamnum valentius intenditur membrum super scamnum, 8, 20; — Pythagoras, qui censuit animum esse *per* naturam rerum omnium intentum et commeantem, Cic. ND. 1, 11, 27; — mit *Dat.*: carbasus ut quondam magnis intenta theatris dat crepitum cet., Lucr. 6, 109. lutea russaque vela et ferrugina - magnis intenta theatris, 4, 75. qui mali cuiusdam iudicis e corpore pellem detractam sellae intendi in eaque filium eius iudicaturum considere iussit, VMax. 6, 3. Ext. 3. nervoque obversus equino intendit telum, Virg. A. 9, 622. iubet ocius omnes attolli malos, intendi bracchia velis, 5, 828. interdum madidas lacrimarum rore coronas postibus intendit, Ov. M. 14, 708. stuppea vincula collo intendunt, Virg. A. 2, 236. huius herbae succus vino mistus infunditur faucibus atque ipsa folia cum sale trita malagmatis more scarificationi intenditur, Col. 6, 17, 3. subito spissae nubes intendere se coelo et quicquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est, Curt. 4, 14 (3), 16. u. vgl.: cui carmina semper et citharae cordi numerosque intendere nervis, Virg. A. 9, 775; — *alqd. alqa. re*: et gracili geminas intendunt stamine telas, Ov. M. 6, 54. nervis septem est intenta fides, Var. 3. si - vel puerile adhuc est corpus vel molle et imbecillis nervis intentum est, Cels. 8, 15. u. vgl. bildl.: tanta vis in eo, tam densa omnia, ita quibusdam nervis intenta sunt (in Demosthene), tam nihil otiosum, is dicendi modus, ut cet., Quint. 10, 1, 76. u. sicut cithara, ita oratio perfecta non est, nisi ab imo ad summum omnibus intenta nervis consentiat, 2, 8, 15. u. huiusmodi praeceptis debet quidem aptata esse et citharae modo intenta ratio doctrinae, 5, 10, 124. u. compositione velut amentis quibusdam nervisque intendi et concitari sententiae videntur, 9, 4, 9. intenditque locum sertis et fronde coronat, Virg. A. 4, 506. sellam loris intentam, Quint. 6, 3, 25. duroque intendere bracchia tergo, Virg. A. 5, 403. tarbernacula carbasis intenta velis, Cic. II. Verr. 5, 12, 30. u. vgl §. 79; vgl. noch: et nemus omne satas intendat vertice silvas, Prop. 1, 14, 5; — *absol.*: claudae naves raro remigio aut intentis vestibus et quaedam a validioribus tractae revertēre, Tac. A. 2, 24; adeo spissae intendere se nubes, ut conderent lucem, Curt. 8, 46 (13), 24. primis se intendentibus tenebris, Liv. 1, 57, 8. et lapidibus pluit et nox interdiu visa intendi, 7, 28, 7; auch: vespera intendente, Amm. 31, 11, 4.

intense, intensius, intensissime, s. intendo z. Anf.

intensĭbĭlis, e, undehnbar, Boëth. in Porph. 5. p. 107.

intensio, ōnis, *f.*, s. intentio.

intensus, a, um, s. intendo z. Anf.

intentātio od. **intemptātio**, ōnis, *f.*, das Sicherstrecken od. Sichwenden nach e. Gegenstande, die Richtung wohin, ne oculi ad intentationem subitam oculorum comprimantur, Sen. dIra 2, 4, 2.

intentātus od. **intemptātus**, a, um (negat. in u. tento), unangetastet, unberührt, unversucht, eig. u. übtr.: Lucinam niveī femina corporis intentata iugo placet, Sen. Med. 61. miseri, quibus intemptata nites! Hor. Od. 1, 5, 13; — consultatque ex duobus itineribus breve et solitum sequatur an inpeditius et intemptatum eoque hostibus incautum, Tac. A. 1, 50. cur certaminis huius intemptata mihi fortuna relinquitur? Ov. M. 10, 584. haec intemptata manebat sors rerum, Virg. A. 10, 39. nil intemptatum nostri liquēre poëtae, Hor. AP. 285. notavi mirabilia et scriptoribus fere nostris intemptata, Gell. 9, 4, 5. nil intemptatum Selius, nil linquit inausum, Mart. 2, 14, 1. videbis nihil humanae audaciae intemptatum, Sen. Cons. ad Marc. 18, 7.

intente, *PAdv.* mit *comp.* intentius u. *sup.* intentissime, s. intendo.

intentio od. **intensio**, ōnis, *f.* (intendo), I) das Sichhinstrecken, Sichhinrichten, nur übtr. die Spannung, Aufmerksamkeit, Achtsamkeit, mit *Gen. subj.*: his (d. i. quae absolutiora mihi videbantur) tu rogo intentionem scribentis accommodes, Plin. Ep. 2, 5, 2. potest esse ulla tam perpetua discentis intentio, quae non obtutu continuo fatigetur? Quint. 1, 2, 11. dicentis calor et audientis intentio continuatione servatur, Plin. Ep. 4, 9, 11. recens audientium int., Quint. 4, 1, 59. non semper tam esse acrem iudicis intentionem, ut cet., 8, 2, 23. quae (partitio) sine dubio, si nimium sit multiplex, fugiet memoriam iudicis et turbabit intentionem, 4, 5, 3. ad remittendam intentionem iudicis, quam adversario praestat, 4, 1, 38. suspicatusque ex ipsa intentione singulorum altiorem inter eos esse sermonem, Tac. Or. 14. ut coniectare erat intentione vultus, A. 16, 34. dividenda intentio animi, ut aliud voce aliud oculis agatur, Quint. 1, 1, 34. non quidquid intentionem animi et prudentiam exigit, protinus eiiciendum est, Cels. 2, 10; — mit *Gen. obj.*: inhibetur cursus atque omnis, quae erat, conceptae mentis intentio mora et interdum iracundia excutitur, Quint. 10, 3, 20. animum ab intentione rerum frequenter avertit (risus), 6, 3, 1. non aversum ab intentione lusus animum, Liv. 4, 17, 4; — *absol.*: et maior intentio est et nihil supervacui temporis perit, Quint. 11, 2, 35. nec sit tam longus (sermo), ut eum prosequi non possit intentio, 8, 2, 14; ad intentionem praeparandus est iudex, 4, 2, 47. quam (intentionem) si tota mente in opus ipsum direxeris, 10, 3, 28; qua

intentione, quo studio, qua denique memoria legeris libellos meos, epistula tua ostendit, Plin. Ep. 9, 18, 1. quum animus hac intentione omnes totius negocii partes considerabit, tum cet., Cic. Inv. 2, 14, 46. notatur hic (anthias) intentione diligenti ut auctor spei conciliatorque capturae, Plin. 9, 59 (85), 181. ab ungulis iumentorum summa intentione servetur intactus (locus), praecipue quoties humescit, Pallad. 10, 10, 3; opto equidem amicos tibi tam fideles, tam eruditos, tam laboriosos, ut tantum curae intentionisque suscipere et possint et velint, Plin. Ep. 2, 10, 5. non ferunt illud intentionis silentium, Qint. 4, 2, 37. — II) das Gespanntsein, die Anspannung, Spannung, Dehnung, Ausdehnung, 1) eig., mit *Gen. obj.*: cruditatis signa sunt crebri ructus ac ventris sonitus, fastidia cibi, nervorum intentio, Col. 6, 6, 1. intentio aëris u. spiritus, vgl. Sen. QN. 2, 6, 2—11, 2; — *absol.*: remissio animum frangit, arcum intensio, Syr. 730. sine intentione digito tantummodo bene pressum os (palmae) in suam sedem revertitur, Cels. 8, 18. u. vgl.: quidquid aridum est (in gangraena) et intentione quadam proximum quemque locum male habet, 5, 26, 34. velut fatigatum intentione stomachum, Quint. 4, 2, 121. — 2) übtr. a) die Anstrengung, der Eifer, mit *Gen. obj.*: exercitatio, intentio vocis, ungui, fricari cum ratione, Plin. 28, 4 (15), 53. mentes suas a cogitationum intentione cantu fidibusque ad tranquillitatem traducere, Cic. Tusc. 4, 2, 3. hanc ille vim, seu quo alio nomine vocanda est intentio quidquid velis optinendi, si ad potiora vertisset, quantum boni efficere potuisset! Plin. Ep. 4, 7, 3. possident te et per vices partiuntur? an, ut solebas, intentione rei familiaris obeundae crebris excursionibus avocaris? 1, 3, 2. — b) die Absicht, das Vorhaben, facti aut intentionis adversariorum cum ipso scripto contentione (poterit uti), Cic. Inv. 2, 43, 125. communibus magis commodis quam privatae iactantiae studebamus, cum intentionem effectumque muneris nostri vellemus intellegi, Plin. Ep. 1, 8, 13. haec nempe intentio tua, ut libertatem revoces ac reducas, Pan. 78, 3. — c) die Steigerung, Hebung, Erhebung, Zunahme, summi doloris intentio invenit finem, Sen. Ep. 10, 2, 7 (78). quum et intentio febris somnum impediat, und: interdum etiam elicienda ipsius (mentis) intentio, Cels. 3, 18. meditemur illud, ut haec patientia dolorum, quam saepe iam animi intentione dixi esse firmandam in omni genere se aequabilem praebeat, Cic. Tusc. 2, 27, 65. ut onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt, simillime animus intentione sua depellit pressum omnem ponderum, remissione autem sic urguetur, ut se nequeat extollere, 2, 23, 54. reddique eos (animos) sensim laetiores atque ad intentiones rursum capiendas fieri habiliores (existumavit), Gell. 15, 2, 5. mihi quidem non tam humanitas tua quam intentio eius admirabilis videtur, Plin. Pan. 71, 5; — bes. rhetor. u. grammat.: intentio vocis, remissio, flexus, Quint. 1, 10, 25. μονοτονία, una quaedam spiritus ac soni intentio, und: ne dicamus - summisso murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio, 11, 3, 45. non firmae intentionis ideoque tremulus (spiritus), §. 55. neque pronuntiatione flecti neque diutius ferre intentionem potest (sonus), §. 41. hique (soni) cum augenda intentione excitandi, cum summittenda sunt temperandi, §. 42. si intentione omni remissa loquetur, 11, 1, 53. u. vgl. MCap. 9, 940. addebat etiam, quod „ad" praeverbium tum fere acueretur, cum significaret ἐπίτασιν, quam intentionem nos dicimus, ut adfabre et admodum et adprobe dicuntur, Gell. 6 (7), 7, 5. ve particula - tum intentionem significat, tum minutionem, und: Lucretius vescum salem dicit ex edendi intentione - Lucilius vescum appellat cum edendi fastidio, 16, 5, 5. u. 7. — III) technisch, die Anstrengung, das Anheben, α) rhetor., die Anklage, ex intentione et infitiatione iudicatio constituitur hoc modo: occidisti Aiacem, infitiatio: non occidi, iudicatio: occideritne, AHer. 1, 17, 27. u. so vgl. Quint. 3, 9, 1. 3, 6, 19. Cic. Inv. 1, 10. u. erklärt: quid est intentio? quod prima pars proponit quae facit litem (κατάφασις) u. quid est depulsio? quod secunda pars respondet (ἀπόφασις), Fortunat. art. rhet. 1, 2. oder: intentio est id, quod primum dicit qui movet litem, sive accusator sit sive petitor, ut est: occidit patrem Sex. Roscius: repulsio est: non occidit, Jul. Vict. 2. oder: int. est. obiectio eius facti quod in iudicium venit: depulsio quaedam resistens intentioni, ut si dicatur: occidisti patrem: non occidi, MCap. 5, 445. u. vgl. §. 451. 460. 474. Aurel. Augus. de rhet. 11—13. Victorin. 1, 8 (wo die depulsio genannt ist: negatio); u. = propositio scripti, Jul. Victor. 4. §. 9. — β) in der Logik: der Vordersatz einer Schlußform: prima (pars epichirematis) intentio, secunda assumptio, tertia connexio, Quint. 5, 14, 6. u. öft. u. so b. Jul. Vict. c. 12. p. 415, 8. u. 21. — γ) in der Musik: die Stimmung, Stimme, habens (pronuntiatio) omnes in se, qui desiderantur, sonos intentionesque et tota, ut aiunt, organa, Quint. 11, 3, 40. organum quondam habuit tres intentiones, gravem, mediam et acutam: - nunc in ampliore numero soni considerantur, Censorin. frg. 12, 3. u. bildlich von der Seele: ipsius corporis intentionem quamdam (appellat), velut in cantu et fidibus quae harmonia dicitur, sic ex corporis totius natura et figura varios motus cieri tamquam in cantu sonos, Cic. Tusc. 1, 10, 20.

intentīvus, a, um (intendo), steigernd, intentiva (adverbia), ut valde, nimium, prorsus, penitus, omnino, Prisc. II. p. 87, 27.

intento od. **intempto**, āvi, ātum, āre, kräftig od. mit Leidenschaft hinstrecken, -richten, hinschwingen, wohin od. gegen Jmdn. schwingen, Jmdm. androhen, Jmdn. mit etw. bedrohen, 1) eig. u. bildl.: intentavimus oculos *in* proeliantes, Petron. 70, 6. intentavi in oculos Ascylti manus, 9, 5. u. so 108, 5. veru extis stridentibus plenum in oculos eius intentat, 95, 8. Verginius intentans in Appium manus, Liv. 3, 47, 7. dictatorium fulmen in se intentatum, 6, 39, 7; — ambas intentans cum voce manus *ad* sidera, Petron. 122,

154; — mit *Dat.*: veniat modo, explicet suum volumen illud, quod ei planum facere possum Erucium conscripsisse, quod aiunt illum Sex. Roscio intentasse et cet., Cic. SRosc. 35, 101. eum, qui legatos iugulasset, lapidare et ei manus intentare coeperunt, Auct. BHisp. 22, 4. u. so Tac. H. 3, 36. 4, 41. dis ipsis manus intentantur, Sen. Clem. 1, 25, 5. cui cruentas agmen infernum faces intentat, Sen. Med. 949. gladii etiam plerisque intentati et vulnerati quidam necatique, Liv. 9, 6, 2. haec (sica) intentata nobis est, huic ego vos obiici pro me non sum passus, haec insidiata Pompeio est, Cic. Mil. 14, 37. Latinis - iam intentari arma, Liv. 6, 27, 7. nunc ducibus populi R., quae ne victis quidem bello fas fuerit, virgas et secures victoribus et iustissimos meritis triumphos intentari, 8, 33, 18. rabidum hinc palmasque virorum intentantem oculis - excipit his frendens Fabius, Sil. 11, 87; — *absol.*: magno clamore protervas intentare manus, Ov. M. 5, 670. u. so Tac. A. 1, 27. intemptatque faces, Stat. Theb. 11, 494. is (dolor) ardentes faces intemptat, Cic. Tusc. 5, 27, 76. torvosque sinistra intentans angues vocat agmina saeva sororum, Virg. A. 6, 571. etiam strictos gladios usque eo intentans, ut sedentem una proximi deseruerint, Suet. Caes. 14. duci tela intentare, Tac. H. 2, 18. pedem super cervicem iacenti imposuit stipitem intentans elisurusque victum, ni prohibitus esset a rege, Curt. 9, 29 (7), 22. primo ingerebant probra, intentabant ictus, Tac. H. 3, 31. moxque vulgus duro imperio habitum probra ac verbera intentabat, A. 12, 47. nec arietibus admovendis, nec ad intentandas machinas - inveniebatur usquam habilis locus, Amm. 21, 12, 8. — 2) übtr. a) im Allg., mit *Dat.*: eique iam adventanti Germanorum manus pugnam intentans occurrit, 16, 2, 12. praesentemque viris intentant omnia mortem, Virg. A. 1, 91; — *absol.*: Alamanni - frendendo minas tumidas intentantes, Amm. 15, 4, 9. quae (mala) intentabat barbaricus tumor, 28, 6, 5. quantum ob ea (crimina) periculum intentetur, Quint. 4, 3, 7. terror omnibus intentabatur, Tac. A. 3, 28. ultro metum intentabat, 12, 54. Hippolytus - mortis intentat metum, Sen. Hipp. 726. ut mortem - contiguis adsultibus intentarent, Amm. 20, 8, 10. u. subst.: formido intentatorum, Drohungen, 20, 9, 5. — b) insb. jurist.: crimen in vicem intentant, Quint. 3, 10, 4. ipsum adversarium quasi intemptantis loco producendo, hoc est interrogando, utrum cet., Cic. Inv. 2, 43, 125.

intentus, a, um, mit *comp.* u. *superl.*, s. intendo.

intentus, *acc. pl.* us, *m.*, **kräftiges od. zorniges Hinstrecken, - Ausstrecken**, voces quidem et palmarum intentus et maledictorum clamorem omnes profuderunt, Cic. Sest. 55, 117.

intĕpeo, ēre, **warm -, lau sein**, lacus aestivis intepet Umber aquis, Prop. 5 (4), 1, 124. qua Lernea palus ambustaque sontibus alte intepet hydra vadis, Stat. Theb. 2, 376. mihi nunc Ligus ora intepet, Pers. 6, 6.

intĕpesco, tepui, tepescĕre, **warm -, lau werden**, a) eig.: hoc enim iam luxuria commenta est: ne quis intepescat cibus, ne quid palato iam calloso parum ferveat, Sen. Ep. 10, 2, 23 (78). vestigia tango strataque quae membris intepuēre tuis, Ov. Her. 10, 54. ut semel intepuit mucro, Virg. A. 10, 570. cum - variae radiis intepuēre comae, Ov. Fast. 5, 216. consumpta bruma iam intepescit annus, Col. 11, 2, 2. — b) übtr., **lau werden, abnehmen**, mitigato et intepescente pristino frigore, Col. 1, 1, 5; ne alacritas intepesceret, Amm. 17, 13, 17. ne - ardor intepesceret, 31, 15, 3. intepescente saevitia, Petron. 94, 5. urgens effectus intepuit, Amm. 17, 4, 14. quod (vitium) in aliis non nunquam intepescit, 14, 5, 5. in quibus - non ut aliorum vitia intepescunt, sed magis magisque roborantur, 30, 4, 9.

inter (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 273), I) *Adv.*, **mitteninne, dazwischen**, vgl.: hoc quoque apud Graecos sine dubio adverbium est: significat enim τὸ μεταξύ: nec solum casualibus praeponitur apud nos et gravatur, quod suum est praepositionis, sed etiam verbis potest adiungi et paenultima acui, ut si dicam: tu dextrorsum, ille sinistrorsum, ego curro inter, Prisc. II. p. 42, 23. u. vgl. *Corssen* Ausspr. II. p. 88; u. so nur bei Val. Flacc.: dumque pii petit ora patris stetit arduus inter pontus, 5, 337. tot montibus inter diviso totidemque fretis (tibi), 6, 220. impatiens tremit hasta morae nec longius inter, quam quot tela vetet, superest mare, 8, 303. u. vgl. 8, 382.

II) *Praepos.* neben dem *Accus.* (in der Regel vor demselben, bei Dichtern, aber in der Prosa nur nach dem Relativum, seltener in anderen Fällen nach demselben gestellt, und dann enklitisch behandelt nach Charis. p. 232, 19. 234, 16. u. vgl. 236, 21), weist auf einen Gegenstand hin, in dessen inneren Bereich etw. kommt, in dem sich etw. befindet od. etw. vorgeht, **mitten - hinein, in - hinein, in, unter** (b. Verb. der Bewegung), u. **mitten - drin, in - drin, inmitten, in, auf, unter, bei** (b. Verb. der Ruhe), a) im Raume, α) eig.: tantum inter densas umbrosa cacumina fagos adsidue veniebat, Virg. Ecl. 2, 3. quos paucos inter media praesidia hostium praemiserat, Liv. 44, 3, 5. quinque equites inter stationes hostium emissi, 3, 26, 4. ne quis hostium evadere inter stationes posset, 5, 46, 1. u. vgl. 5, 27, 2. cum aliquot navibus onustis in portum Tarentinum inter hostium custodias pervenit, 25, 15, 4. simulatione deposita inter coniuratos veni, Hygin. fab. 95. te magna inter praemia ducet, Virg. A. 12, 437; — haec seu nostras inter sunt cognita terras, fabula sive novum dedit his erroribus orbem, Tibull. 4, 1, 79. erat inter ceteram planitiem mons saxeus, Sall. J. 92, 5. erat inter magnas solitudines oppidum magnum, 89, 4. mira subest gravitas inter fora, minus omissa paulisper gravitate lepos, Carm. in Pis. 150. moror inter aras, templa perlustro omnia, Phaedr. 4, 24, 5. dum vitam in silvis inter deserta ferarum lustra domosque traho, Virg. A. 3, 646. conspicit ecce alios dextra laevaque per herbam vescentes laetumque choro paeana canentes inter odoratum lauri nemus, 6, 656. nec quisquam nostras inter dumeta Camoenas respiceret, Calp. 4, 46. u. so 5, 5. flamma

inter nubes coruscat, coelum tonitru contremit, Pacuv. 413. at Venus aetherios inter dea candida nimbos dona ferens aderat, Virg. A. 8, 608. tam dulcis sonus pertemptatum mulcebat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam, Petron. 127, 5. inter angustias vicorum pugnantes temere ac sine arte, Suet. Aug. 45. ad quae omnia spectacula tantum undique confluxit hominum, ut plerique advenae aut inter vicos aut inter vias tabernaculis positis manerent, Caes. 39. sine tecti munimento pecora et armenta habentibus quid inter silvas superesset, si furari liceret? Justin. 2, 2, 8. aspicis illum, qui medius cubat inter lilia cervum? Calp. 6, 33. u. vgl.: hos inter frutices, 6, 84. inter pinos, 9, 86. neque librare pila inter undas poterant, Tac. A. 1, 64. verbera vel intra pomerium, modo inter pila et spolia hostium, vel extra pomerium, modo inter sepulcra Curiatiorum, Liv. 1, 26, 11. urbem denique ad classicum introiit paludatus ferroque succinctus, inter signa atque vexilla, Suet. Vit. 11. Aponio Saturnino inter subsellia dormitante, Suet. Cal. 38. venimus ad sedes, ubi pulla sordida veste inter femineas spectabat turba cathedras, Calp. 7, 26. inter calamos errantia labra petisti, 3, 58. 9, 39. inter argentum avidius rixantur, Petron. 22, 3. Lycus inter et hostes, inter et arma fuga muros tenet, Virg. A. 9, 554. semineces duplicesque inter sua tela suosque inter equos saevam misero luctamine versant congeriem, VFlacc. 6, 509. u. vgl. 5, 13. ipse quoque inter agros interque armenta Cupido natus et indomitas dicitur inter equas, Tibull. 2, 1, 67. u. vgl. Calp. 4, 43. Claud. in Rufin. 2, 195; — stehender Ausdruck (inter manus): abripite hunc intro actutum inter manus, Plaut. Most. 2, 1, 38. corripiunt interque manus sub tecta reponunt, Virg. A. 9, 502. erant exitus eius modi, ut alius inter manus e convivio tamquam e proelio auferretur, alius tamquam occisus relinqueretur, Cic. II. Verr. 5, 11, 28. hac agger inter manus proferebatur, Caes. BC. 2, 2, 3. u. so Liv. 3, 13, 3. Sen. Brev. vit. 12, 7. inter manus sublevantium extinctus est, Suet. Vesp. 24. u. vgl. Justin. 15, 3, 12. audire me memini ex senioribus visum saepius inter manus Pisorius libellum, quem ipse non vulgaverit, Tac. A. 3, 16. nihil enim adhuc inter manus habui, cui maiorem sollicitudinem praestare debeam, Plin. Ep. 2, 5, 2. u. so 5, 5, 7. VMax. 5, 1. Ext. 6. u. vgl. ante oculos interque manus sunt omnia vestras, Virg. A. 11, 311; non enim iam inter latera nostra sica illa versabitur, Cic. Cat. 2, 1, 1.

β) übtr. auf die Lage Jmds. od. einer Sache: quem mulierum ac spadonum agmen trahentem, inter purpuram atque aurum, oneratum fortunae apparatibus suae - incruentus devicit, Liv. 9, 17, 16. inter novam rem verbum usurpabo vetus, Plaut. Cist. 2, 1, 29. quam (vim) interdum etiam eamdem necessitatem appellant, quia nihil aliter possit atque ab ea constitutum sit, inter quasi fatalem et immutabilem continuationem ordinis sempiterni, Cic. Acad. 1, 7, 29. quum igitur tanta vis iustitiae sit, ut ea etiam latronum opes firmet atque augeat, quantam eius vim inter leges et iudicia et in constituta re publica fore putamus? Cic. Off. 2, 11, 40. cum sub furca vinctum inter verbera et cruciatus videre potestis, Liv. 1, 26, 10. cum inter incendia ac ruinas captae urbis nihil superesse praeter armatos hostes viderent, 5, 43, 1. se quidem inter tela et gladios patris elapsum, 1, 53, 7. interque caedem et praedam repperit undevicensimae legionis aquilam cum Varo amissam, Tac. A. 1, 60. dum cunctantur in ripis, inter fugae pugnaeque consilium oppressi, 1, 27, 11. inter tanta vitia imbecilla aetas, ambitione corrupta, tenebatur, Sall. C. 3. 4. inter illud gaudium repente mortuus est, Gell. 3, 15, 2. vexata saevis navis tempestatibus inter vectorum lacrimas et mortis metum - ferri secundis tuta coepit fluctibus, Phaedr. 4, 16, 4. varie excepta oratio inter spem metumque ac pudorem, Tac. H. 4, 59. quod saepe illis minatus inter iocum erat, Suet. Caes. 4. nobis inter has turbas senatus tamen frequens flagitavit triumphum, Cic. Fam. 16, 11, 3. verique simile est inter nulla auxilia adversae valetudinis plerumque tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neque desidia neque luxuria vitiarant, Cels. 1. prooem. p. 1; — inter haec parata atque decreta Cethegus semper querebatur de ignavia sociorum, Sall. C. 43, 3. qui humillimo cuique credulus, bonos metuens trepidabat, rebus prosperis incertus et inter adversa melior, Tac. H. 2, 23. u. so 3, 4. quod inter ancipitia deterrimum est, dum media sequitur, nec ausus est satis nec providit, 3, 40. tantum inter extrema superbiae gerebat, A. 11, 37; Gabium Bassum - integrum, probum, industrium, atque inter ista reverentissimum mei expertus, mitten od. bei diesen Eigenschaften, Plin. Ep. 10, 86 (18), 1. vgl. mit: inter has virtutes tam crudelis fuit, ut cet., Capitol. Maxim. duob. 8. nece Vardanis turbatae Parthorum res inter ambiguos, quis in regnum acciperetur, inmitten des *, bei dem Zwiespalte der u. s. w., 11, 10. inter male parentes et iniuste imperantes aegra municipia et discordantia, Agr. 32. ita neutris cura posteritatis inter infensos vel obnoxios, H. 1, 1.

b) in der Zeit: inmitten, während, unter, ut -, cuius equus inter solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset, Justin. 1, 10, 4. Frusinone inter noctem lux orta, Liv. 32, 29, 2. iuvat crudelitatem nox et promptior inter tenebras adfirmatio, Tac. A. 2, 82. homines, qui in pueritia canescant et plus cernant oculis per noctem, quam inter diem, Gell. 9, 4, 6. nudatos virgis caedunt securique feriunt, cum inter omne tempus pater vultusque et os spectaculo esset eminente animo patrio inter publicae poenae ministerium, Liv. 2, 5, 8. Valerius Probus grammaticus inter suam aetatem praestanti scientia fuit, Gell. 4, 7, 1. inter moras consul - mittit senatum, Plin. Ep. 9, 13, 20. u. so Suet. Ner. 49. inter initia sanguis mitti debet, Cels. 3, 8. u. so: inter initia, 3, 22. 25. 4, 12. 24. Suet. Tib. 26. Plin. 11, 48 (108), 260. 18, 1 (1), 1. 21, 2 (3), 5. Justin. 11, 2, 4. inter initia principatus, Suet. Dom. 3. inter in. regni, Justin. 21, 1, 3.

inter in. urbis, Flor. 2, 7 (3, 19), 2. inter principia, Cels. 3, 22. 7, 22. inter principia condendi huius operis movisse numen ad indicandam tantam imperii molem traditur deos, Liv. 1, 55, 3. inter exordia patriae, AVict. 24, 6; — quae inter decem annos nequisti unam togam detexere, Titin. 24. inter tot dies quidem hercle iam actum aliquid oportuit, Plaut. Truc. 2, 6, 29. quot potiones mulsi, quot item prandia, quae inter continuom perdidi triennium, Stich. 1, 3, 60. qui inter tot annos ne appellarit quidem Quinctium, Cic. Quinct. 14, 46. qui inter tot annos unus inventus sit, quem socii in urbes suas cum exercitu venisse gaudeant, Pomp. 23, 68. bina postea inter tot annos, tot bella opima parta sunt spolia, Liv. 1, 10, 7. quae inter decem annos, postea quam indicia ad senatum translata sunt, in rebus iudicandis nefarie flagitioseque facta sunt, Cic. I. Verr. 13, 37. qui inter annos XIV tectum non subissent, Caes. BG. 1, 36, 7; — dann von dem, was während einer Zeit geschieht u. dgl.: ubi sol radiis tempestatem inter opacam adversa fulsit nimborum aspargine, Lucr. 6, 524. en causam, cur lex tam egregia tamque praeclara maximo imbri, tempestate, ventis, procellis, turbinibus, inter fulmina et tonitrua ferretur, Cic. Phil. 5, 6, 15. inter maximos imbres prospectavit (navales pugnas), Suet. Dom. 4. Tanaquil inter tumultum claudi regiam iubet, Liv. 1, 41, 1. inter hunc tumultum Tullia domo profugit, 1, 59, 13. u. vgl. 29, 49, 12. nec inter tantam vim armorum existimarem esse orationi locum, Cic. Mil. 1, 2. silent enim leges inter arma, 4, 10. hunc inter pugnas Servilius sic compellat, Enn. A. 256. iussitque silentibus armis inter sacra tubas, non inter bella sonare, Calp. 1, 67. inter proelium et ad castra pugnatum est, Liv. 4, 19, 7. inter ipsum pugnae tempus decem naves regiae cum praefecto Isidoro ad Thronium in sinu Maliaco stabant, 36, 20, 5. inter trepidationem lugentium elapsus per eam portam, Curt. 4, 10 (42), 25; — inter illut tam negotium meis curavi amicis, Plaut. Stich. 5, 3, 6. canit inter opus, Tibull. 2, 6, 26. quid fiet in iis quaestionibus, quae subito inter ipsas actiones nasci solent? Quint. 12, 3, 2. praesente amicis inter cenam, Pompon. 47. hoc inter cenam Tironi dictavi, Cic. III. QFr. 1, 6, 19. u. so Suet. Aug. 71. Plin. Ep. 4, 14, 2. eos omnes - inter epulas obtruncant, Sall. J. 66, 3. u. so Curt. 8, 6 (2), 8. inter vinum et epulas caede commissa, 8, 6 (2), 6. illuseras heri inter scyphos, quod dixeram cet., Cic. Fam. 7, 22, 1. inter pocula, Pers. 1, 30. inter epulas ac pocula, Justin. 12, 6, 6. inter vina, Pers. 3, 100. inter spectacula muneris largissimum epulum (populo dedit), Suet. Dom. 4. u. so Tac. A. 3, 31. mixtus subit inter gaudia terror, Calp. 1, 90; — inter rem agendam, Plaut. Cist. 4, 2, 55. inter res agendas, Suet. Caes. 45. inter agendum, Virg. Ecl. 9, 24. u. rhet. Quint. 12, 3, 10. inter loquendum, Afran. 425. inter canendum, Suet. Ner. 32. inter disceptandum, Quint. 12, 7, 6. inter laudandum, Caecil. 193. u. vgl.: interque familiam discurrentem vitulus - allatus est, Petron. 59, 6; — inter haec senex iuvenem amplexus - aiebat, Liv. 1, 26, 10. u. so 1, 29, 1. 2, 24, 1. 3, 57, 7. 44, 10, 5. Suet. Tib. 8. 63. öft. Curt. 3, 1, 1. 5, 33 (12), 7. 6, 27 (7), 29. 7, 30 (7), 9. Cels. 3, 25. Petron. 24, 5. inter quae unctione - uti licet, Cels. 4, 2, 3. u. so Tac. A. 1, 15. 2, 34. 58. 3, 33. H. 1, 78. Curt. 4, 8 (2), 10; — stehender Ausdruck: inter vias d. i. inter eundum, unterwegs: inter vias epistula excidit mihi, Turpil. 196. egomet mecum cogitare inter vias occepi, Plaut. Aul. 2, 8, 9. u. so Poen. 5, 3, 43. Ter. Eun. 4, 2, 1.

c) in Zahlenverhältnissen, inmitten, mitten unter, unter, bei, Xenophon non excidit mihi, sed inter philosophos reddendus est, Quint. 10, 1, 75. ponendus inter praecipuos foret, 10, 1, 116. Appius inter patres lectus, Liv. 2, 16, 5. inter patricios adlecti, Suet. Ner. 1. u. vgl. Vit. 1. Oth. 1. Aug. 2; — abiit ad deos Hercules: numquam abisset, nisi quum inter homines esset, eam sibi vitam munivisset, Cic. Tusc. 1, 14, 32. qui plurimum inter homines pollent, Suet. Caes. 6. egomet vivo inter vivos mortuus, Caecil. 147. non enim honores modo nimios recepit: continuum consulatum, - statuam inter reges, suggestum in orchestra, sed et cet., Suet. Caes. 76. inter primores genus Fabium insigne spectaculo exemploque civibus erat, Liv. 2, 46, 4. flagiti principium est nudare inter cives corpora, Enn. trag. 426. inter multos saucios consul spe incerta vitae relatus, Liv. 2, 17, 4. rex inter primos constiterat, Curt. 5, 10 (3), 9. erat inter duces manu strenuus Bolon quidam, 6, 41 (11), 1. dixerat haec inter varicosos centuriones, Pers. 5, 189. inter multitudinem sociorum Italici generis, qui ad Trasumennum capti ab Hannibale dimissique fuerant, tres Campani equites erant, Liv. 22, 13, 2. erat civitas inter Belgas magna auctoritate, Caes. BG. 2, 15, 1. Pyrenaeum saltum inter ferocissimas gentes superatum, Liv. 21, 30, 5. unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, Cic. Or. 29, 104. sicut hodie nos inter alias praestitimus pulcritudine, Plaut. Poen. 5, 4, 20; — M. Fabi Ambusti, potentis viri cum inter sui corporis homines tum etiam ad plebem, quod haudquaquam inter id genus contemptor eius habebatur, Liv. 6, 34, 5. inter hostes variae fuēre sententiae, 4, 18, 1. rarum etiam inter hostes, Tac. A. 1, 39. populus Oeensis multitudine inferior Garamantas exciverat, gentem indomitam et inter accolas latrociniis fecundam, H. 4, 50. super cetera flagitia atque dedecora C. Silio etiam nupsisse dote inter auspices consignata, Suet. Claud. 26. inter hos latendum est, qui nos miseros nosse coeperunt, Curt. 5, 18 (5), 16. tibicines inter exercitum positi canere inceptabant, Gell. 1, 11, 3. nunc credo inter suas aequales, cognatas sermonem serit, Caecil. 151. professus ante inter suos, ire se ad exercitum sine duce, Suet. Caes. 34. u. vgl. Aug. 79. credula fama inter gaudentes et incuriosos, Tac. H. 1, 34. est autem in usu vulgo quoque et inter eruditos et apud rusticos, Quint. 8, 6, 75; — petentibus inter aliquot plebeios filio Antisti tribuni pl. et fratre alterius tribuni

pl. Sexti Pompei, Liv. 4, 44, 2. vixdum ingressus hostium fines cum exerceretur inter equites, 10, 11, 1. exclusus inter ceteros ab insidiatoribus Gai, Suet. Claud. 10. scripta omnium et imagines publicis bibliothecis inter veteres et praecipuos auctores dedicavit, Tib. 70. more inter veteres recepto, Tac. A. 2, 85; — effecisse ut feroces et inquieti inter socios, ignavi et inbelles inter hostes essent, Liv. 26, 2, 11. te ex C. Flavii officio et observantia et praeterea splendore atque inter suos gratia magnam voluptatem esse capturum, Cic. Fam. 13, 31, 2. ubi erant illi Pythodori -, caeteri homines apud nos noti, inter suos nobiles? Flacc. 22, 52. quae brevi tempore post patris mortem nupsit A. Aurio Melino, - adolescenti in primis, ut tum habebatur, inter suos et honesto et nobili, Cluent. 5, 11. in oratoribus vero, Graecis quidem, admirabile est quantum inter omnes unus excellat, Or. 2, 6. inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, Tac. A. 16, 18. inter paucos disertus, Quint. 10, 3, 13. qui dolo ante conposito incautum venationique intentum interfecēre, primam intra iuventam, sed claritudine paucos inter senum regum, si perinde amorem inter populares quam metum apud hostes quaesivisset, Tac. A. 11, 10. fratres inter aënos - praecipui sunto, Pers. 2, 56; quae celebrior inter ceteras ac nobilior habetur, Lact. 1, 6, 14; rectum putabat pro eorum honestate se pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur, Cic. SRosc. 6, 16. acerrimus inter recusantes Callisthenes fuit, Justin. 17, 7, 2. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, Curt. 4, 47 (13), 4. ille Croesus, inter reges opulentissimus, Sen. Contr. 2, 9; — stehende Ausdrücke: inter sicarios accusare, quaerere, quaestio, iudicium u. dgl., wegen Meuchelmordes, Cic. SRosc. 32, 90. Inv. 2, 20, 60. Cluent. 53, 147. Fin. 2, 16, 54. SRosc. 5, 11. Phil. 2, 4, 8. u. vgl.: iudicium inter cubicularios actum, Petron. 53, 10. inter falcarios venire, in die Sichelmacherstraße, Sichelstraße, Cic. Cat. 1, 4, 8. inter lignarios, Holzhändlerstraße, Liv 35, 41, 10; — ferner in Bezug auf Lebloses: non tamen habenda sunt inter magna praesidia, Quint. 5, 12, 12. u. vgl. 1, 11, 18; — mos traditus ab antiquis usque ad nostram aetatem inter cetera sollemnia manet bona Porsinae regis vendendi, Liv. 2, 14, 1. inter alia prodigia et carne pluit, 3, 10, 6. milites eius inter cetera carmina, qualia currum prosequentes ioculariter canunt, etiam illud vulgatissimum pronuntiaverunt, Suet. Caes. 49. inter varia munuscula togas insuper ac pallea distribuit, Aug 98; rectum discernis, ubi inter curva subit, Pers. 4, 10. Gozarges inter pleraque saeva necem fratri - paraverat, Tac. A. 11, 8. inter cetera monitum, ut seditionibus abstineretur, Liv. 3, 10, 7. Ligures inter cetera etiam vigiliis confecti terga dederunt, 36, 38, 4. amiserant multis nobilibus secutis inter cetera auctoritatem Pausistrati, quae inter suos merito maxima erat, 37, 12, 8; in actionibus inter praecipua servandum est, ut cet., Quint. 11, 2, 47; — haec est nobilis ad Trasumennum pugna atque inter paucas memorata populi Romani clades, Liv. 22, 7, 1. memorabilisque (pugna) inter paucas fuisset, ni ingentibus procellis effusus imber diremisset pugnantes, 23, 44, 4. cum ea res animos facit, tum agri fecunditas et multitudo hominum et situs inter paucas munitae urbis, 38, 15, 9. de usu eius (absinthi) convenit, herbae facillimae atque inter paucas utilissimae, Plin. 27, 7 (28), 45; anesum adversum scorpiones ex vino habetur Pythagorae inter pauca laudatum sive crudum sive decoctum, 20, 17 (72), 185. sternutamento utilis (radicula) inter pauca, 24, 11 (58), 97. pingunt et vestes in Aegypto inter pauca mirabili genere candida vela, 35, 11 (42), 150; — cultus regis inter omnia luxuria notabatur, Curt. 3, 8 (3), 17; — inveterascet hoc quoque: et quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit, Tac. A. 11, 24. simus inter exempla, Sen. Ep. 16, 3, 13 (98). Pomponium poëtam - numquam ructuasse habetur inter exempla, Solin. 1, 74; — inter Scythiae amnes amoenissimus (Borysthenes), Mel. 2, 1, 6. innumerique alii, quos inter maximus omnes cedere Danubius se tibi, Nile, negat, Ov. Pont. 4, 10, 57.

2) weist auf zwei Gegenstände hin, zwischen denen sich etw. befindet od. etw. vorgeht, zwischen, unter, a) im Raume, α) eig.: Aquitania - spectat inter occasum solis et septentriones, Caes. BG. 1, 1, 7. qui (mons Iura) est inter Sequanos et Helvetios, 1, 2, 3. classis communis Graeciae – apud Artemisium inter Euboeam continentemque terram cum classiariis regis conflixit, Nep. Them. 3, 2. ager Tarquiniorum, qui inter urbem ac Tiberim fuit, consecratus Marti Martius deinde campus fuit, Liv. 2, 5, 2. cum inter Padum atque Alpes omnia tenerentur, 5, 35, 2. qualiter haec patulum concedit vallis in orbem et sinuata latus resupinis undique silvis inter continuos curvatur concava montes, Calp. 7, 30. locum, qui nunc saeptus descendentibus (von dem Capitol) inter duos lucos est, Liv. 1, 8, 5. u. bei Cic. Att. 4, 3, 4. inter haec maria angustissimum Asiae spatium esse comperimus, Curt. 3, 2 (1), 13. utrimque acies inter bina castra in medium campi procedunt, Liv. 4, 18, 3. ita - iter fecerunt, ut inter novissimum hostium agmen et nostrum primum non amplius quinis aut senis milibus interesset, Caes. BG. 1, 15, 5. a Brundisio Dyrrhachium inter oppositas classes hieme transmisit, Suet. Caes. 58. nonnulli inter carros rotasque mataras ac tragulas subiciebant nostrasque vulnerabant, Caes. BG. 1, 26, 3. inter pampineas ponetur faginus ulmos, Calp. 2, 59. detractumque socculum dextrum inter togam tunicasque gestavit assidue, Suet. Vit. 2. vox vel inter dentes expressa non dedecet, Quint. 12, 3, 104. media inter longas brevis faciet amphimacrum, 9, 4, 81; Etrusci campi, qui Faesulas inter Arretiumque iacent, Liv. 22, 3, 3. saxa inter et alia loca periculosa quietam nactus stationem, Caes. BC. 3, 6, 3 (sonst nur nach dem Relativ BG. 6, 36, 2. 7, 33, 2). u. so öft. b. Tac. A. 4, 55. 59. 69. H. 2, 78. 5, 19. qui Artabanum cythas inter eductum ob saevitiam exsecrati,

Tac. A. 6, 41. u. vgl. Virg. Ecl. 1, 25. Prop. 1, 16, 13; — is quereretur Brundisium me non venisse, quum inter me et Brundisium Caesar esset? Cic. Att. 9, 2ª, 2. spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, Curt. 7, 8 (2), 23. Suetonius mira constantia medios inter hostes Londinium perrexit, Tac. A. 14, 33; fertilis (Zone) hanc inter posita est interque rigentes, Tibull. 4, 1, 165. deinde inter matrem deus ipse interque sororem Pythius in longa carmina veste sonat, Prop. 3, 29 (2, 31), 15. u. vgl. Sil. 11, 180; — ut idem illud intervallum servetur neque inter se contingant trabes, einander, Caes. BG. 7, 23, 3. u. so BC. 1, 21, 3. si eodem scrobe duas aut tres arbusculas voles constituere, curato, ne inter sese contingant, Col. 5, 10, 7. trabes directae paribus intervallis distantes inter se binos pedes, Caes. BG. 7, 23, 1. inter se cornibus pugnant (arietes), Varr. RR. 2, 3, 8. commissis inter se verbis duobus, Quint. 9, 4, 33. vitatur etiam duriorum inter se congressus, 11, 3, 35; Marius - colles duos propinquos inter se occupat, Sall. J. 98, 3. post quem haud procul inter se erant, 53, 7. duobus locis haud longe inter se castra faciebant, 55, 6.

β) übtr. auf andere Verhältnisse: Philo Romae iuri dicundo urbana sors, Pomponio inter cives Romanos et peregrinos evenit, Liv. 22, 35, 5. qua de re inter Marcellos et Claudios patricios centumviri iudicarunt? Cic. dOr. 1, 39, 176. iudicabit inclitum iudicium inter deas tres aliquis, Enn. trag. 92. utrum igitur inter has sententias diiudicare malumus, an ad propositum redire? Cic. Tusc. 1, 11, 23. inter amicos iudicatur quam inimicos molestius, Syr. 784. quo in genere falluntur, qui ita dicunt, tamquam inter duas leges quaeratur, Quint. 7, 4, 42. inter diversas opiniones priorum et quasdam etiam inter se contrarias difficilis est electio, prooem. 2; nunc pro Othone, an pro Vitellio in templa ituros? utrasque impias preces, utraque detestanda vota inter duos, quorum solum id scires, deteriorem fore qui vicisset, Tac. H. 1, 50; — quae saepissime inter me et Scipionem de amicitia disserebantur, Cic. Am. 10, 33. pacemque inter duas potentissimas civitates conciliavit, Nep. Cim. 3, 3. ex ea caritate, quae est inter natos et parentes, Cic. Am. 8, 27. ita fit verum illud -, amicitiam nisi inter bonos esse non posse, 18, 65. quae si quos inter societas aut est aut fuit aut futura est, 22, 83. inter dominum et servum nulla amicitia est, Curt. 7, 35 (8), 28. velut de industria inter fortissimos viros certamen aequante fortuna, Curt. 6, 1, 9. inter quos magna fuit contentio, Nep. Milt. 4, 4. lites factae sunt inter eos maxumae, Ter. Eun. 4, 5, 8. irae sunt inter Glycerium et gnatum, Andr. 3, 3, 20. dixti esse inter eos inimicitias, 5, 2, 11. inter Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem ira fuit capitalis, Hor. Sat. 1, 7, 11. Nestor componere lites inter Peliden festinat et inter Atriden, Ep. 1, 2, 11. certatum tamen suadenda dissuadendaque lege inter Ap. Claudium maxime ferunt et inter P. Decium Murem, Liv. 10, 7, 1; — colloquimur inter nos, untereinander, miteinander, Cic. dOr. 1, 8, 32. utinam liceat - inter nos conferre sollicitudines nostras, Fam. 6, 22, 5. inter nos natura ad civilem communitatem coniuncti et consociati sumus, Fin. 3, 20, 66. quum inter nos sorderemus alter alteri, Plaut. Truc. 2, 4, 30; facile omnes intelligent, vobis inter vos non modo voluntatem fuisse coniunctam, sed ne praedam quidem adhuc esse divisam, Cic. DiC. 11, 34; inter sese sic memorant, Enn. A. 114. u. vgl. 528. duae post me sic fabulari inter se, Plaut. Epid. 2, 2, 53. si vellent inter se inter caenam vel talis vel par impar ludere, Suet. Aug. 71. populus et senatus R. placide modesteque inter se rem publicam tractabant, Sall. J. 41, 2. pacem inter sese conciliant, Enn. Trag. 165. miscent inter sese inimicitiam agitantes, A. 275. hi coniecere verba inter sese acrius, Afran. 309. interea mortales inter sese pugnant praeliant, Enn. Trag. 26; — compluribus eorum milites mercenarii inter se multi alteri alteros in castris occidere, einander, gegenseitig, Cato frg. p. 17, 3. sic furtim nonnunquam inter se adspiciebant, einander, Cic. Cat. 3, 5, 13. nihil cessarunt ilico auscultari atque amplexari inter se, Plaut. Mil. gl. 5, 39. complecti inter se lacrimantes milites coepisse, Liv. 7, 42, 6. cum inter se complexi in terram ex equis decidissent, Nep. Eum. 4, 2. video eos - inter se amare, Ter. Ad. 5, 3, 42. Ciceronis pueri amant inter se, discunt, exercentur, Cic. Att. 6, 1, 12. neque solum colent inter se ac diligent, sed etiam verebuntur, Am. 22, 82. qui (dei) nulla re egentes et inter se diligunt et hominibus consulunt, ND. 1, 44, 122. cohortati inter se, Caes. BG. 4, 25, 5. 6, 8, 1. 6, 40, 4 obtrectarunt inter se, Nep. Arist. 1, 1; cum inter se timerent, alteruter alterum praeoccuparet, Dion. 4, 1. Sisyphus et Salmoneus Aeoli filii inter se inimici fuēre, Hygin. fab. 60. duces sicuti inter se nondum satis noti, ita iam imbutus uterque quadam admiratione alterius, Liv. 21, 39, 7. haec inter se quam repugnent, plerique non vident, Cic. Tusc. 3, 29, 72. quae et per se sunt falsa perspicue et inter se vehementer repugnantia, ND. 1, 12, 30; intellegere extra ostium, intus quae inter sese ipsi egerint, Ter. Phorm. 5, 6, 36. quoniam quem ad modum dicant, ipsi non laborant, cur legendi sint ipsi inter se, qui idem sentiunt, non intelligo, Tusc. 2, 3, 7. ipsi inter se tres populi communiter bellum parant, Liv. 1, 10, 2; nos volo ludere inter nos, Plaut. Stich. 5, 4, 19. quasi nunc non norimus nos inter nos, Ter. Ad. 2, 4, 7. cogitate, quanto nos inter nos privatim cautius facimus, Cato frg. p. 23, 13. ne nosmet inter nos congruere sentiant, Ter. Heaut. 3, 1, 102. tum te repente laetum exstitisse eodemque equo adversam ascendisse ripam nosque inter nos esse complexos, Cic. Div. 1, 28, 58. ego enim ad eum scribam, ut tu ipse voles, de ea re nos inter nos locutos, Att. 10, 4, 10. hoc mirabilius, quod vos inter vos risum tenere possitis, ND. 1, 26, 71; — eius (generis humani) autem vinculum est ratio et oratio, quae docendo, discendo, communicando - conciliat inter se ho-

mines coniungitque naturali quadam societate, Off. 1, 16, 50; ita effici complexiones et copulationes et adhaesiones atomorum inter se, Fin. 1, 6, 19. valde id, credo, laborandum est, ne - nostra nobiscum aut inter nos cessatio vituperetur, Fam. 9, 3, 1. quae res eos in magno diuturnoque bello inter se habuit, Sall. J. 79, 3. habeo ego istam qui distinguam inter vos geminitudinem, Pacuv. 61. auxerant inter se opinionem, Liv. 21, 39, 9; — in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitiosa et a doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa, Quint. 10, 2, 15. de laude inter ipsos certatum, 4, 2, 13. ratio, qua societas hominum inter ipsos et vitae quasi communitas continetur, Cic. Off. 1, 7, 20. tanta omnibus vel in regem ira vel fides inter ipsos fuit, Curt. 8, 22 (6), 12. eius modi blanditias etiam inter ipsos prohibuit, Suet. Aug. 53; — oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se utriusque conferte, Cic. SRosc. 7, 20. compositis inter se rebus, Sall. J. 66, 2; eos inter se, quia nemo unus satis dignus regno visus sit, partes regni rapuisse, geraubt u. unter sich getheilt, Liv. 2, 6, 3; — non procul absunt ab hac simulatione res inter se similes, Quint. 9, 2, 51. quamquam et ii ipsi inter se dissimiles fuerunt, 9, 4, 17. mores, quos pessuma ac divorsa inter se mala, luxuria atque avaritia vexabant, Sall. C. 5, 8. quum sit diversa non causarum modo inter ipsas conditio cet., Quint. 10, 2, 33; — dictum hoc inter nos fuit, Ter. Ad. 5, 3, 10. nec consulto dicis occulte tamquam Heraclitus, sed quod inter nos liceat, ne tu quidem intelligis, unter uns, Cic. ND. 1, 26, 74. u. vgl. Att. 2, 4, 1. Petron. 21, 3; — hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt, Caes. BG. 1, 1, 2. nimium inter vos, Demea, pernimium inter est, Ter. Ad. 3, 3, 38. inter Siciliam ceterasque provincias, iudices, in agrorum vectigalium ratione hoc interest, quod cet., Cic. II. Verr. 3, 6, 12. ut nihil inter te atque quadrupedem aliquam putes interesse, Parad. 1, 3, 14. ut inter optime valere et gravissime aegrotare nihil prorsus dicerent interesse, Fin. 2, 13, 43. sit hoc discrimen inter gratiosos cives atque fortes, ut cet., Balb. 21, 49; contio - iudicare solet, quid intersit inter popularem, id est adsentatorem et levem civem, et inter constantem, id est severum et gravem, Am. 25, 94. interesse enim inter argumentum conclusionemque rationis et inter mediocrem animadversionem atque admonitionem, Fin. 1, 9, 30. interest inter causas fortuito antegressas et inter causas cohibentes in se efficientiam naturalem, Fat. 9, 19. inter acutos autem et inter hebetes interest, quod cet., Tusc. 4, 14, 32; — inter sese sortiunt urbem atque agros, Enn. Trag. 153. numquam ego argentum pro vino congiario inter apparitores atque amicos meos disdidi, Cato frg. p. 37, 16. neque manubias inter pauculos amicos meos divisi, ut illis eriperem qui cepissent, p. 37, 11. cum - plurimorum bona publica inter se divisissent, Nep. Thras. 1, 5. inter vigintiviros agrum Campanum plebi Iulia lege divisit, Suet. Aug. 4. idem inter bona malaque mixtus, Tac. A. 6, 51; — colorem inter aquilum candidumque, Suet. Aug. 79. crateritis inter chrysolithum et electrum colorem habet praedura natura, Plin. 37, 10 (56), 154; — Rhescuporis inter metum et iram cunctatus, Tac. A. 2, 66. iuventus Tarsam inter et Turesim distrahebatur, 4, 50. qui bellum inter et pacem dubitabant, 12, 32. in civitate discordi et ob crebras principum mutationes inter libertatem ac licentiam incerta parvae quoque res magnis motibus agebantur, H. 2, 10. anceps enim crimen est inter retinentem et exigentem, Curt. 7, 5 (1), 33.

b) in der Zeit: zwischen, quod luce inter horam tertiam ferme et quartam tenebrae obortae fuerant, Liv. 38, 36, 4. hoc ante calendas martias facito vel etiam inter nonas et idus martias, Col. 5, 10, 14. hoc si Romae fieri posset, certe aliqua ratione expugnasset iste, ut dies XLV inter binos ludos tollerentur, per quos solos iudicium fieri posset, Cic. II. Verr. 2, 52, 130. ne quid inter caesa et porrecta, ut aiunt, oneris mihi addatur aut temporis, Att. 5, 18, 1. u. genauer: inter hostiam caesam et exta porrecta, Varr. LL. 6, 31. saepe audivi inter os atque offam multa intervenire posse: verumvero inter offam atque herbam ibi vero longum intervallum est, Cato frg. p. 67, 4. inter Lavinium et Albam Longam deductam coloniam triginta ferme interfuēre anni, Liv. 1, 3, 4.

intĕramenta, orum, *n.*, das Holzwerk im Innern des Schiffes (ἐντερόνεια), etwa die statumina u. costae, nur b. Liv. 28, 45, 15., Andere: inceramenta, Wachs u. Pech zum Verstreichen der Schiffe.

intĕramnus u. **interamnanus**, a, um, zwischen zwei Flüssen liegend, qui (Nilus) scissus a loco, cui Delta nomen est, ad insulae faciem spatia amplectitur interamna, Solin. 32, 1. terras interamnanas [Mesopotamiae scilicet] neglectas ab impura illa belua recepimus, Lamprid. Alex. Sev. 56. colere nos interamnanum a Machonico flumine locum, Jul. Val. Al. res gest. 3, 70.

intĕrāneus, a, um, inner, innerlich, purgat etiam interaneas vomicas, Scribon. Comp. 96; subst. interaneum, i, *n.*, der Mastdarm, torpedo adposita procidentis interanei morbum ibi coercet, Plin. 32, 9 (33), 105. u. gew. im Plur. **interanea**, orum, *n.*, die Eingeweide, Gedärme, poto semine torminibus et interaneis medetur olusatrum, 20, 11 (46), 117. u. öft. exemptis interaneis, Col. 9, 14, 15.

interaptus, a, um, untereinander -, miteinander verbunden, ut mihi multa parum genere ex hoc suppeditentur, quae memorare queam inter singillariter apta, Lucr. 6, 1066. *Lachm.*

intĕrāresco, ĕre, innerlich trocken werden, vertrocknen, hae glebae propter humoris plenitatem coniiciuntur in fornacem, ut interarescant, Vitr. 7, 8. animalia sine humoris potestate interarescent, 8. prooem. nihil enim interarescere, nihil exstingui, nihil cadere debet eorum, in quibus vita beata consistit, Cic. Tusc. 5, 14, 40.

intĕrātim, *Adv.*, archaist. = interim (wie interduatim für interdum), ohne Auctorität angeführt b. PDiac. p. 111, 1.

interbĭbo, ĕre, hineintrinken, mare interbibere, Naev. trag. 57. tibicinam (intromisisti), quae mi interbibere sola, si vino scatet, Corinthiensem fontem Pirenen potest, Plaut. Aul. 3, 6, 22.

interbīto, āre od. ĕre = intereo: salvos sum, quia pereo: si non peream, plane interbitem (für: intercam, *Acidal.*), Plaut. Truc. 4, 1, 9. hic ergo tibi praesidebo, ne interbitat quaestio, Most. 5, 1, 45.

interblandior, īri, schmeichelnd eingeben auf etw., obsequiis meis interblandiens appellabat me pium, Augustin. Conf. 9, 12.

intercaelestis, e, im Himmel befindlich, Claud. Mam. stat. an. 2, 12.

intercălaris, e, zum Einschalten gehörig, Schalt-, quinto anno unus intercalaris dies additur, Plin. 2, 8 (6), 35. quidam veterum retulerunt non solum mensem apud Romanos verum etiam diem intercalarem fuisse, Macrob. Sat. 1, 13, 19. u. vgl. §. 20. u. 21. intercalarem mensem instituerunt (Romani) more Graecorum, 1, 13, 8. u. vgl. §. 12 sqq. in quo (anno) sunt menses intercalares viginti et unus, Censorin. d. nat. 18, 8. hoc anno intercalatum est: tertio die post Terminalia kalendae intercalares fuēre, mit dem dritten Tage nach den Term. begann der erste Tag des Schaltmonats, Liv. 43, 11, 13. pridie kal. intercalares, Cic. Quinct. 25, 79. a. d. V. kal. intercalares priores, des ersten Tages des ersten Schaltmonats (vgl. Suet. Caes. 40), Fam. 6, 14, 2; — übtr.: interc. versus, ein Vers, der wiederholt eingeschaltet wird, Refrain, Serv. Virg. Ecl. 8, 21.

intercălārius, a, um = intercalaris, zum Einschalten gehörig, Schalt-, mensis, Liv. 37, 59, 2. Suet. Caes. 40. mensis u. menses, Censorin. d. nat. 20, 6. u. 8. intercalariis mensibus interponendis ita dispensavit (annum), ut cet., Liv. 1, 19, 6. u. so: Cephaloeditani decrerunt intercalarium XLV dies longum, ut reliqui menses in suam rationem reverterentur, Cic. II. Verr. 2, 52, 130. und: Democriti (annus) ex annis LXXXII cum intercalariis perinde viginti octo (d. i. mensibus), Censorin. d. nat. 18, 8. u. daher: intercalatum eo anno: postridie Terminalia intercalariae kalendae fuerunt, Liv. 45, 44, 3; aber: est principium lustri eius semper intercalario anno caniculari ortu, Schaltjahr, in welchem eingeschaltet wird, Plin. 2, 47 (48), 130.

intercălātio, ōnis, *f.*, das Einschalten, die Einschaltung, interc. omnis omissa est, Macrob. Sat. 1, 14, 1. post intercalationem, 1, 13, 15. per singulas intercalationes, Plin. 2, 47 (47), 122. intercalationibus quatuor, Macrob. Sat. 1, 13, 12.

intercalco, āre, dazwischen hineintreten, deorsum versus spectantes ollae componuntur ita distantes, ut intercalcari possint vinacea, Col. 12, 45, 3.

intercălo, āvi, ātum, āre, eig. vom Präco: ausrufen, daß ein Tag u. dgl. eingeschaltet werde, dah. einschalten, ut quarto quoque anno sacerdotes - unum intercalarent diem, eo scilicet mense ac loco, quo etiam apud veteres mensis intercalabatur, Macrob. Sat. 1, 14, 6. ut - unus dies quarto quoque anno intercalaretur, Suet. Caes. 40. u. vgl. Macrob. Sat. 1, 13, 19. u. quibus annis intercalati sunt dies duodecim, cum debuerint intercalari novem, 1, 14, 14. ut menses duodetriginta intercalentur, Censorin. d. nat. 18, 8; u. übtr.: quis philosophiam aut ullum liberale respicit studium, nisi cum ludi intercalantur, cum aliquis pluvius intervenit dies, quem perdere libet? Sen. NQ. 7, 32, 1. sed si me audietis, priusquam dedantur hic in comitio virgis caesos, hanc iam ut intercalatae poenae usuram habeant, für den Aufschub Strafe, der wohl in der Einschiebung des Tribunats zwischen Schuld und Strafe seinen Grund hat, Liv. 9, 9, 2; — *abs.*: illi (Graeci) confecto ultimo mense, Romani non confecto Februario sed post vicesimum et tertium diem eius intercalabant, Macrob. Sat. 1, 13, 15. fastos correxit iam pridem vitio pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos, ut cet., Suet. Caes. 40. haec de intercalandi principio satis relata sunt, u. zuvor: qui decem tabulis duas addiderunt, de intercalando ad populum rogasse, Macrob. Sat. 1, 13, 21. alternisque annis binos et vicenos, alternis ternos vicenosque intercalantes expensabant intercalationibus quatuor, 1, 13, 12; — *impers.*: intercalatur septies, Censorin. d. nat. 18, 8. hoc anno intercalatum est und: intercalatum eo anno, Liv. 43, 11, 3 45, 44, 3. quando autem primum intercalatum sit, varie refertur, Macrob. Sat. 1, 13, 20.

intercăpēdĭno, ātum, āre, unterbrechen, nur: intercapedinante pavoris prolixitate tam largo fumo lurida parietibus aratra pendebant, Fulg. Myth. 1. p. 9. und: vanescentia intercapedinatae prolixitatis oblivia - discutere, MCap. 9, 921. sive continuis sive dimissionibus (febriculae) intercapedinatis, CAurel. Acut. 2, 10, 66. secundum - nunc diurnas nunc intercapedinatas exacerbationes, Chron. 1, 1, 7. cum iuge ac non intercapedinata emissione, 5, 4, 66.

intercăpēdo, ĭnis, *f.* (v. intercapio nach Prisc. I. p. 122, 12; u. vgl.: in verbis honestis obscoena ponimus: quid enim? non honestum verbum est divisio? an inest obscoenum, cui respondet intercapedo? Cic. Fam. 9, 22, 4. affert iniuriam pudori, si intercapedinis nominativo casu quis utatur, Quint. 8, 3, 46), die Unterbrechung (vgl.: interc. tempus interceptum, quum scilicet mora est ad capiendum, PDiac. p. 111, 3), nunc me ex aliorum ingeniis iudicat, intercapedo quorum amicitias levat, Turpil. 19; tamen oculi longa intercapedine adpetunt cupide intui, 159. quando equidem amorem intercapedine ipse lenivit dies, 158. intercapedine interficior, desiderio differor, 109. ut enim faces ignem adsidua concussione custodiunt, dimissum aegerrime reparant, sic et dicentis calor et audientis intentio continuatione servatur, intercapedine et quasi remissione languescit, Plin. Ep. 4, 9, 11. provisum hoc legibus, intermissum tamen et post longam intercapedinem tunc reductum, 3, 9, 6. u. so Suet. Aug. 38; — mit *Genit.*: cum ea habitacula summa infimis tanta

intercapedo fastigii dispescat, Apul. de deo Socr. 4. neque iugis in omnibus est pressura, sed etiam plerumque dimissionis intercapedine levigatur, CAurel. 2, 1, 7. retracto enim actiunculas quasdam, quod post intercapedinem temporis et frigidum et acerbum est, Plin. Ep. 9, 15, 2. ibi Syracusas securis omnibus post longam intercapedinem pacis per proditionem recepit, Justin. 21, 3, 10. intercapedine iuris dictionis, Suet. Vesp. 10. in eorum vita nulla est intercapedo molestiae, Cic. Fin. 1, 18, 61; — hos dies conplusculos intercapedo sumpti faciundi fuit, Turpil. 182. me iam non poenitebat intercapedinem scribendi fecisse, sed potius laetabar, Cic. Fam. 16, 21, 1.

intercardĭnātus, a, um, ineinander verzapft, trabes, Vitr. 10, 14 (20), 2., *Schneid.*: interordinatis.

intercēdo, cessi, cessum, cēdĕre, I) mitten hinein od. hereinkommen, -treten, eintreten, in's Spiel kommen, vorkommen, Statt finden, 1) eig.: huc si quis intercedat tertius, pereat fame, Plaut. Most. 5, 1, 56. — 2) übtr., α) im Allg.: *inter* bellorum magnorum aut vixdum finitorum aut imminentium curas intercessit res parva dictu, sed quae studiis in magnum certamen excesserit, Liv. 34, 1, 1; — mit *Dat.*: nulla aegritudo huic gaudio intercesserit, Ter. Andr. 5, 5, 5. quod saepe in bello parvis momentis magni casus intercederent, Caes. BC. 1, 21, 1; — *abs.*: prodigia quoque crebra et irrita intercessēre, Tac. A. 14, 12. tumultus intercessit Bruto et Mamerco consulibus, Sall. H. 3, 61, 10. neque pretium neque rem ullam intercessisse illa aut me indignam, Ter. Ad. 3, 2, 51. nisi qua in re maior ipsius cupiditas intercesserat, Nep. Dion. 1, 3. — β) insbes.: unde ira *inter* eas intercessit, Ter. Hec. 3, 1, 25. nullam umquam inter eos querimoniam intercessisse, Nep. Att. 17, 2. inter quos maximarum rerum non solum aemulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam cet., 20, 5. u. vgl. 5, 4. cum P. Terentio Hispone - mihi summa familiaritas consuetudoque est multaque et magna inter nos officia paria et mutua intercedunt, Cic. Fam 13, 65, 1. inter nosmet ipsos vetus usus intercedit, 13, 23, 1. ut suae satisfaceret voluptati et, ut quidam dicunt, iuriiurando, quod intercessisse inter ipsum ac Verum secretis concionibus ferebatur, Spart. Ael. Ver. 3; — qui*cum* tibi adfinitas, societas, omnes denique causae et necessitudines veteres intercedebant. Cic. Quinct. 15, 48. docebat - quam veteres quamque iustae causae necessitudinis ipsis cum Haeduis intercederent, Caes. BG. 1, 43, 6. quicum mihi necessitudo vetus, controversia de re pecuniaria recens intercedit, Cic. Quinct. 17, 54. mihi cum eo non modo cotidianam consuetudinem summam intercedere, sed etiam officia magna et mutua nostra inter nos esse, Fam. 13, 45. ut ei cum genere humano quasi civile ius intercederet, Fin. 3, 20, 67. huic et paternum hospitium cum Pompeio et simultas cum Curione intercedebat, Caes. BC. 2, 25, 4. nisi intercederent mihi inimicitiae cum istius mulieris viro, Cic. Cael. 13, 32. cui inimicitiae cum P. Scipione intercedebant, Liv. 38, 52, 9. huic superiore tempore cum reliquis civitatibus continentia bella intercesserant, Caes. BG. 5, 11, 9; — *absol.*: dum intercedet familiaritas, Ter. Phorm. 4, 1, 17. de Vatinio autem primum reditus intercesserat in gratiam per Pompeium, Cic. Fam. 1, 9, 19. — II) dazwischenkommen, -treten, dazwischen hinlaufen, - sich hinziehen, 1) im Raum, a) eig. v. Pers. u. räuml. Gegenständen: eum, etsi nemo intercedebat, qui se illi anteferret, neque secundum tamen neque tertium dixerim, Cic. Brut. 47, 173; — demonstrarunt, *inter* singulas legiones impedimentorum magnum numerum intercedere, Caes. BG. 2, 17, 2. vereri se - magnitudinem silvarum, quae intercederent inter ipsos atque Ariovistum, 1, 39, 6; — *abs.*: non posset quippe totus sol adimi terris intercedente luna, si terra maior esset quam luna, Plin. 2, 11 (8), 49. silvae paludesque intercedebant, Caes. BG. 5, 52, 1. palus, quae perpetua intercedebat, Romanos ad insequendum tardabat, 7, 26, 2. V milia passuum proxima intercedere itineris campestris, inde excipere loca aspera ac montuosa, BC. 1, 66, 4. intercedente publica via, Plin. 2, 83 (85), 199. illius (zonae) situs ob ardorem intercedentis plagae incognitus, Mel. 1, 1, 2. — b) übtr., dazwischentreten, α) förbernd, sich in's Mittel schlagen, vermitteln, gutsagen, verbürgen, tantum enim se *pro* te intercessisse dicebat, Cic. Phil. 2, 18, 45. de tribunis plebis intercedentibus pro se, Suet. Caes. 30. intercessisse se pro iis magnam pecuniam, Cic. Att. 6, 1, 5; — *abs.*: biduo per unum servum et eum ex gladiatorio ludo confecit totum negotium, arcessivit ad se, promisit, intercessit, dedit, 1, 16, 5. quum enim vestra auctoritas intercessisset, ut ego regem Ariobarzanen - tuerer, cet., Fam. 15, 2, 3. ad leniendam invidiam intercessit, Suet. Dom. 11. cum intorqueret homo voltum et non hisceret et colores mutaret, tum ego intercessi et „vade" inquam, nunc et habeto ad requirendum triginta dies, schlug ich mich in's Mittel, Gell. 15, 9, 10. cumque nimis odiose blater[ar]et, intercessit placide Phavorinus et „amabo" inquit magister, 4, 1, 4. — β) hindernd, entgegentreten, Einspruch thun, überhaupt verhindern, bes. v. Tribunen, mit *Dat.*: praetor improbus cui nemo intercedere possit det quem velit iudicem, Cic. II. Verr. 2, 12, 30. veritus est ne Fuvius ei legi intercederet, Att. 1, 16, 2. quum intercedere vellent rogationi, dOr. 2, 47, 197. u. so Liv. 34, 8, 2. 38, 54, 4. 41, 6, 2. cupidine laudis offerebat se intercessurum senatusconsulto, Tac. A. 16, 26. is consilio intercessit, H. 1, 19; — quum ea lege referetur, qua intercedi *de* provinciis non possit, Cic. Prov. cons. 8, 17; — *absol.*: hic tribunus plebis lege curiata, quam praetor ferat, adimit intercedendi potestatem: huic, si vetat intercedi, potestatem, etiam si intercessum sit, tamen eandem constituit, quam si lata esset lex, ut non intelligam, qua re aut hic vetet intercedere aut quemquam intercessurum putet, quum intercessio stultitiam intercessoris significatura sit.

ipse de Pompeio rettulisset, intendere coepit ante se oportere discessionem facere quam consules, Cic. Fam. 1, 2, 2; — *absol.*: qui sibi eum nuper edidit socium, quem, quomodo nunc intendit, ne in vivorum quidem numero tum demonstrat fuisse, Cic. Quinct. 29, 88. in syllogismo tota ratiocinatio ab eo est, qui intendit, Quint. 3, 6, 15.

c) grammat., e. Sylbe **dehnen, gedehnt od. lang aussprechen**, primam syllabam intendit, tertiam corripuit, Gell. 13, 23 (22), 18.

C) **über od. auf od. an etw. spannen, -ziehen, aufspannen, aufziehen,** mit etw. **bespannen, beziehen**, *super* mensam tantummodo intendi debent (digiti), Cels. 8, 19. etiamnum valentius intenditur membrum super scamnum, 8, 20; — Pythagoras, qui censuit animum esse *per* naturam rerum omnium intentum et commeantem, Cic. ND. 1, 11, 27; — mit *Dat.*: carbasus ut quondam magnis intenta theatris dat crepitum cet., Lucr. 6, 109. lutea russaque vela et ferrugina - magnis intenta theatris, 4, 75. qui mali cuiusdam iudicis e corpore pellem detractam sellae intendi in eaque filium eius iudicaturum considere iussit, VMax. 6, 3. Ext. 3. nervoque obversus equino intendit telum, Virg. A. 9, 622. iubet ocius omnes attolli malos, intendi bracchia velis, 5, 828. interdum madidas lacrimarum rore coronas postibus intendit, Ov. M. 14, 708. stuppea vincula collo intendunt, Virg. A. 2, 236. huius herbae succus vino mistus infunditur faucibus atque ipsa folia cum sale trita malagmatis more scarificationi intenditur, Col. 6, 17, 3. subito spissae nubes intendere se coelo et quicquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est, Curt. 4, 14 (3), 16. u. vgl.: cui carmina semper et citharae cordi numerosque intendere nervis, Virg. A. 9, 775; — *alqd. alqa. re*: et gracili geminas intendunt stamine telas, Ov. M. 6, 54. nervis septem est intenta fides, Var. 3. si - vel puerile adhuc est corpus vel molle et imbecillis nervis intentum est, Cels. 8, 15. u. vgl. bildl.: tanta vis in eo, tam densa omnia, ita quibusdam nervis intenta sunt (in Demosthene), tam nihil otiosum, is dicendi modus, ut cet., Quint. 10, 1, 76. u. sicut cithara, ita oratio perfecta non est, nisi ab imo ad summum omnibus intenta nervis consentiat, 2, 8, 15. u. huiusmodi praeceptis debet quidem aptata esse et citharae modo intenta ratio doctrinae, 5, 10, 124. u. compositione velut amentis quibusdam nervisque intendi et concitari sententiae videntur, 9, 4, 9. intenditque locum sertis et fronde coronat, Virg. A. 4, 506. sellam loris intentam, Quint. 6, 3, 25. duroque intendere bracchia tergo, Virg. A. 5, 403. tarbernacula carbasis intenta velis, Cic. II. Verr. 5, 12, 30. u. vgl §. 79; vgl. noch: et nemus omne satas intendat vertice silvas, Prop. 1, 14, 5; — *absol.*: claudae naves raro remigio aut intentis vestibus et quaedam a validioribus tractae revertēre, Tac. A. 2, 24; adeo spissae intendere se nubes, ut conderent lucem, Curt. 8, 46 (13), 24. primis se intendentibus tenebris, Liv. 1, 57, 8. et lapidibus pluit et nox interdiu visa intendi, 7,

28, 7; auch: vespera intendente, Amm. 31, 11, 4.

intense, intensius, intensissime, s. intendo z. Anf.

intensĭbĭlis, e, **undehnbar**, Boëth. in Porph. 5. p. 107.

intensio, ōnis, *f.*, s. intentio.

intensus, a, um, s. intendo z. Anf.

intentātio od. **intemptātio**, ōnis, *f.*, das **Sicherstrecken od. Sichwenden nach e. Gegenstande, die Richtung wohin**, ne oculi ad intentationem subitam oculorum comprimantur, Sen. dIra 2, 4, 2.

intentātus od. **intemptātus**, a, um (negat. in u. tento), **unangetastet, unberührt, unversucht**, eig. u. übtr.: Lucinam niveī femina corporis intentata iugo placet, Sen. Med. 61. miseri, quibus intemptata nites! Hor. Od. 1, 5, 13; — consultatque ex duobus itineribus breve et solitum sequatur an inpeditius et intemptatum eoque hostibus incautum, Tac. A. 1, 50. cur certaminis huius intemptata mihi fortuna relinquitur? Ov. M. 10, 584. haec intemptata manebat sors rerum, Virg. A. 10, 39. nil intemptatum nostri liquēre poëtae, Hor. AP. 285. notavi mirabilia et scriptoribus fere nostris intemptata, Gell. 9, 4, 5. nil intemptatum Selius, nil linquit inausum, Mart. 2, 14, 1. videbis nihil humanae audaciae intemptatum, Sen. Cons. ad Marc. 18, 7.

intente, *PAdv.* mit *comp.* intentius u. *sup.* intentissime, s. intendo.

intentio od. **intensio**, ōnis, *f.* (intendo), I) das **Sichhinstrecken, Sichhinrichten**, nur übtr. die **Spannung, Aufmerksamkeit, Achtsamkeit**, mit *Gen. subj.*: his (d. i. quae absolutiora mihi videbantur) tu rogo intentionem scribentis accommodes, Plin. Ep. 2, 5, 2. potest esse ulla tam perpetua discentis intentio, quae non obtutu continuo fatigetur? Quint. 1, 2, 11. dicentis calor et audientis intentio continuatione servatur, Plin. Ep. 4, 9, 11. recens audientium int., Quint. 4, 1, 59. non semper tam esse acrem iudicis intentionem, ut cet., 8, 2, 23. quae (partitio) sine dubio, si nimium sit multiplex, fugiet memoriam iudicis et turbabit intentionem, 4, 5, 3. ad remittendam intentionem iudicis, quam adversario praestat, 4, 1, 38. suspicatusque ex ipsa intentione singulorum altiorem inter eos esse sermonem, Tac. Or. 14. ut coniectare erat intentione vultus, A. 16, 34. dividenda intentio animi, ut aliud voce aliud oculis agatur, Quint. 1, 1, 34. non quidquid intentionem animi et prudentiam exigit, protinus eiiciendum est, Cels. 2, 10; — mit *Gen. obj.*: inhibetur cursus atque omnis, quae erat, conceptae mentis intentio mora et interdum iracundia excutitur, Quint. 10, 3, 20. animum ab intentione rerum frequenter avertit (risus), 6, 3, 1. non aversum ab intentione lusus animum, Liv. 4, 17, 4; — *absol.*: et maior intentio est et nihil supervacui temporis perit, Quint. 11, 2, 35. nec sit tam longus (sermo), ut eum prosequi non possit intentio, 8, 2, 14; ad intentionem praeparandus est iudex, 4, 2, 47. quam (intentionem) si tota mente in opus ipsum direxeris, 10, 3, 28; qua

intentione, quo studio, qua denique memoria legeris libellos meos, epistula tua ostendit, Plin. Ep. 9, 18, 1. quum animus hac intentione omnes totius negocii partes considerabit, tum cet., Cic. Inv. 2, 14, 46. notatur hic (anthias) intentione diligenti ut auctor spei conciliatorque capturae, Plin. 9, 59 (85), 181. ab ungulis iumentorum summa intentione servetur intactus (locus), praecipue quoties humescit, Pallad. 10, 10, 3; opto equidem amicos tibi tam fideles, tam eruditos, tam laboriosos, ut tantum curae intentionisque suscipere et possint et velint, Plin. Ep. 2, 10, 5. non ferunt illud intentionis silentium, Qint. 4, 2, 37. — II) das **Gespanntsein, die Anspannung, Spannung, Dehnung, Ausdehnung**, 1) eig., mit *Gen. obj.*: cruditatis signa sunt crebri ructus ac ventris sonitus, fastidia cibi, nervorum intentio, Col. 6, 6, 1. intentio aëris u. spiritus, vgl. Sen. QN. 2, 6, 2—11, 2; — *absol.*: remissio animum frangit, arcum intensio, Syr. 730. sine intentione digito tantummodo bene pressum os (palmae) in suam sedem revertitur, Cels. 8, 18. u. vgl.: quidquid aridum est (in gangraena) et intentione quadam proximum quemque locum male habet, 5, 26, 34. velut fatigatum intentione stomachum, Quint. 4, 2, 121. — 2) übtr. a) **die Anstrengung, der Eifer**, mit *Gen. obj.*: exercitatio, intentio vocis, ungui, fricari cum ratione, Plin. 28, 4 (15), 53. mentes suas a cogitationum intentione cantu fidibusque ad tranquillitatem traducere, Cic. Tusc. 4, 2, 3. hanc ille vim, seu quo alio nomine vocanda est intentio quidquid velis optinendi, si ad potiora vertisset, quantum boni efficere potuisset! Plin. Ep. 4, 7, 3. possident te et per vices partiuntur? an, ut solebas, intentione rei familiaris obeundae crebris excursionibus avocaris? 1, 3, 2. — b) **die Absicht, das Vorhaben**, facti aut intentionis adversariorum cum ipso scripto contentione (poterit uti), Cic. Inv. 2, 43, 125. communibus magis commodis quam privatae iactantiae studebamus, cum intentionem effectumque muneris nostri vellemus intellegi, Plin. Ep. 1, 8, 13. haec nempe intentio tua, ut libertatem revoces ac reducas, Pan. 78, 3. — c) **die Steigerung, Hebung, Erhebung, Zunahme**, summi doloris intentio invenit finem, Sen. Ep. 10, 2, 7 (78). quum et intentio febris somnum impediat, und: interdum etiam eliciienda ipsius (mentis) intentio, Cels. 3, 18. meditemur illud, ut haec patientia dolorum, quam saepe iam animi intentione dixi esse firmandam in omni genere se aequabilem praebeat, Cic. Tusc. 2, 27, 65. ut onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt, simillime animus intentione sua depellit pressum omnem ponderum, remissione autem sic urguetur, ut se nequeat extollere, 2, 23, 54. reddique eos (animos) sensim laetiores atque ad intentiones rursum capiendas fieri habiliores (existumavit), Gell. 15, 2, 5. mihi quidem non tam humanitas tua quam intentio eius admirabilis videtur, Plin. Pan. 71, 5; — bes. rhetor. u. grammat.: intentio vocis, remissio, flexus, Quint. 1, 10, 25. μονοτονία, una quaedam spiritus ac soni intentio, und: ne dicamus - summisso murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio, 11, 3, 45. non firmae intentionis ideoque tremulus (spiritus), §. 55. neque pronuntiatione flecti neque diutius ferre intentionem potest (sonus), §. 41. hique (soni) cum augenda intentione excitandi, cum summittenda sunt temperandi, §. 42. si intentione omni remissa loquetur, 11, 1, 53. u. vgl. MCap. 9, 940. addebat etiam, quod „ad" praeverbium tum fere acueretur, cum significaret ἐπίτασιν, quam intentionem nos dicimus, ut adfabre et admodum et adprobe dicuntur, Gell. 6 (7), 7, 5. ve particula - tum intentionem significat, tum minutionem, und: Lucretius vescum salem dicit ex edendi intentione - Lucilius vescum appellat cum edendi fastidio, 16, 5, 5. u. 7. — III) technisch, **die Anstrengung, das Anheben**, α) rhetor., **die Anklage**, ex intentione et infitiatione iudicatio constituitur hoc modo: occidisti Aiacem, infitiatio: non occidi, iudicatio: occideritne, AHer. 1, 17, 27. u. so vgl. Quint. 3, 9, 1. 3, 6, 19. Cic. Inv. 1, 10. u. erklärt: quid est intentio? quod prima pars proponit quae facit litem (κατάφασις) u. quid est depulsio? quod secunda pars respondet (ἀπόφασις), Fortunat. art. rhet. 1, 2. oder: intentio est id, quod primum dicit qui movet litem, sive accusator sit sive petitor, ut est: occidit patrem Sex. Roscius: repulsio est: non occidit, Jul. Vict. 2. oder: int. est. obiectio eius facti quod in iudicium venit: depulsio quaedam resistens intentioni, ut si dicatur: occidisti patrem: non occidi, MCap. 5, 445. u. vgl. §. 451. 460. 474. Aurel. Augus. de rhet. 11—13. Victorin. 1, 8 (wo die depulsio genannt ist: negatio); u. = propositio scripti, Jul. Victor. 4. §. 9. — β) in der Logik: **der Vordersatz** einer Schlußform: prima (pars epichirematis) intentio, secunda assumptio, tertia connexio, Quint. 5, 14, 6. u. öft. u. so b. Jul. Vict. c. 12. p. 415, 8. u. 21. — γ) in der Musik: **die Stimmung, Stimme**, habens (pronuntiatio) omnes in se, qui desiderantur, sonos intentionesque et tota, ut aiunt, organa, Quint. 11, 3, 40. organum quondam habuit tres intentiones, gravem, mediam et acutam: - nunc in ampliore numero soni considerantur, Censorin. frg. 12, 3. u. bildlich von der Seele: ipsius corporis intentionem quamdam (appellat), velut in cantu et fidibus quae harmonia dicitur, sic ex corporis totius natura et figura varios motus cieri tamquam in cantu sonos, Cic. Tusc. 1, 10, 20.

intentīvus, a, um (intendo), **steigernd**, intentiva (adverbia), ut valde, nimium, prorsus, penitus, omnino, Prisc. II. p. 87, 27.

intento od. **intempto**, āvi, ātum, āre, kräftig od. mit Leidenschaft **hinstrecken, -richten, hinschwingen**, wohin od. gegen Jmdn. **schwingen**, Jmdm. **androhen**, Jmdn. mit etw. **bedrohen**, 1) eig. u. bildl.: intentavimus oculos *in* proeliantes, Petron. 70, 6. intentavi in oculos Ascylti manus, 9, 5. u. so 108, 5. veru extis stridentibus plenum in oculos eius intentat, 95, 8. Verginius intentans in Appium manus, Liv. 3, 47, 7. dictatorium fulmen in se intentatum, 6, 39, 7; — ambas intentans cum voce manus *ad* sidera, Petron. 122,

154; — mit *Dat.*: veniat modo, explicet suum volumen illud, quod ei planum facere possum Erucium conscripsisse, quod aiunt illum Sex. Roscio intentasse et cet., Cic. SRosc. 35, 101. eum, qui legatos iugulasset, lapidare et ei manus intentare coeperunt, Auct. BHisp. 22, 4. u. so Tac. H. 3, 36. 4, 41. dis ipsis manus intentantur, Sen. Clem. 1, 25, 5. cui cruentas agmen infernum faces intentat, Sen. Med. 949. gladii etiam plerisque intentati et vulnerati quidam necatique, Liv. 9, 6, 2. haec (sica) intentata nobis est, huic ego vos obiici pro me non sum passus, haec insidiata Pompeio est, Cic. Mil. 14, 37. Latinis - iam intentari arma, Liv. 6, 27, 7. nunc ducibus populi R., quae ne victis quidem bello fas fuerit, virgas et secures victoribus et iustissimos meritis triumphos intentari, 8, 33, 18. rabidum hinc palmasque virorum intentantem oculis - excipit his frendens Fabius, Sil. 11, 87; — *absol.*: magno clamore protervas intentare manus, Ov. M. 5, 670. u. so Tac. A. 1, 27. intemptatque faces, Stat. Theb. 11, 494. is (dolor) ardentes faces intemptat, Cic. Tusc. 5, 27, 76. torvosque sinistra intentans angues vocat agmina saeva sororum, Virg. A. 6, 571. etiam strictos gladios usque eo intentans, ut sedentem una proximi deseruerint, Suet. Caes. 14. duci tela intentare, Tac. H. 2, 18. pedem super cervicem iacenti imposuit stipitem intentans elisurusque victum, ni prohibitus esset a rege, Curt. 9, 29 (7), 22. primo ingerebant probra, intentabant ictus, Tac. H. 3, 31. moxque vulgus duro imperio habitum probra ac verbera intentabat, A. 12, 47. nec arietibus admovendis, nec ad intentandas machinas - inveniebatur usquam habilis locus, Amm. 21, 12, 8. — 2) übtr. a) im Allg., mit *Dat.*: eique iam adventanti Germanorum manus pugnam intentans occurrit, 16, 2, 12. praesentemque viris intentant omnia mortem, Virg. A. 1, 91; — *absol.*: Alamanni - frendendo minas tumidas intentantes, Amm. 15, 4, 9. quae (mala) intentabat barbaricus tumor, 28, 6, 5. quantum ob ea (crimina) periculum intentetur, Quint. 4, 3, 7. terror omnibus intentabatur, Tac. A. 3, 28. ultro metum intentabat, 12, 54. Hippolytus - mortis intentat metum, Sen. Hipp. 726. ut mortem - contiguis adsultibus intentarent, Amm. 20, 8, 10. u. subst.: formido intentatorum, Drohungen, 20, 9, 5. — b) insb. jurist.: crimen in vicem intentant, Quint. 3, 10, 4. ipsum adversarium quasi intemptantis loco producendo, hoc est interrogando, utrum cet., Cic. Inv. 2, 43, 125.

intentus, a, um, mit *comp.* u. *superl.*, s. intendo.

intentus, *acc. pl.* us, *m.*, **kräftiges od. zorniges Hinstrecken, - Ausstrecken**, voces quidem et palmarum intentus et maledictorum clamorem omnes profuderunt, Cic. Sest. 55, 117.

intĕpeo, ēre, **warm -, lau sein**, lacus aestivis intepet Umber aquis, Prop. 5 (4), 1, 124. qua Lernea palus ambustaque sontibus alte intepet hydra vadis, Stat. Theb. 2, 376. mihi nunc Ligus ora intepet, Pers. 6, 6.

intĕpesco, tepui, tepescĕre, **warm -, lau werden**, a) eig.: hoc enim iam luxuria commenta est: ne quis intepescat cibus, ne quid palato iam calloso parum ferveat, Sen. Ep. 10, 2, 23 (78). vestigia tango strataque quae membris intepuēre tuis, Ov. Her. 10, 54. ut semel intepuit mucro, Virg. A. 10, 570. cum - variae radiis intepuēre comae, Ov. Fast. 5, 216. consumpta bruma iam intepescit annus, Col. 11, 2, 2. — b) übtr., **lau werden, abnehmen**, mitigato et intepescente pristino frigore, Col. 1, 1, 5; ne alacritas intepesceret, Amm. 17, 13, 17. ne - ardor intepesceret, 31, 15, 3. intepescente saevitia, Petron. 94, 5. urgens effectus intepuit, Amm. 17, 4, 14. quod (vitium) in aliis non nunquam intepescit, 14, 5, 5. in quibus - non ut aliorum vitia intepescunt, sed magis magisque roborantur, 30, 4, 9.

inter (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 273), I) *Adv.*, **mitteninne, dazwischen**, vgl.: hoc quoque apud Graecos sine dubio adverbium est: significat enim τὸ μεταξύ: nec solum casualibus praeponitur apud nos et gravatur, quod suum est praepositionis, sed etiam verbis potest adiungi et paenultima acui, ut si dicam: tu dextrorsum, ille sinistrorsum, ego curro inter, Prisc. II. p. 42, 23. u. vgl. *Corssen* Ausspr. II. p. 88; u. so nur bei Val. Flacc.: dumque pii petit ora patris stetit arduus inter pontus, 5, 337. tot montibus inter diviso totidemque fretis (tibi), 6, 220. impatiens tremit hasta morae nec longius inter, quam quot tela vetet, superest mare, 8, 303. u. vgl. 8, 382.

II) *Praepos.* neben dem *Accus.* (in der Regel vor demselben, bei Dichtern, aber in der Prosa nur nach dem Relativum, seltener in anderen Fällen nach demselben gestellt, und dann enklitisch behandelt nach Charis. p. 232, 19. 234, 16. u. vgl. 236, 21), weist auf einen Gegenstand hin, in dessen inneren Bereich etw. kommt, in dem sich etw. befindet od. etw. vorgeht, **mitten - hinein, in - hinein, in, unter** (b. Verb. der Bewegung), u. **mitten - drin, in - drin, inmitten, in, auf, unter, bei** (b. Verb. der Ruhe), a) im Raume, α) eig.: tantum inter densas umbrosa cacumina fagos adsidue veniebat, Virg. Ecl. 2, 3. quos paucos inter media praesidia hostium praemiserat, Liv. 44, 3, 5. quinque equites inter stationes hostium emissi, 3, 26, 4. ne quis hostium evadere inter stationes posset, 5, 46, 1. u. vgl. 5, 27, 2. cum aliquot navibus onustis in portum Tarentinum inter hostium custodias pervenit, 25, 15, 4. simulatione deposita inter coniuratos veni, Hygin. fab. 95. te magna inter praemia ducet, Virg. A. 12, 437; — haec seu nostras inter sunt cognita terras, fabula sive novum dedit his erroribus orbem, Tibull. 4, 1, 79. erat inter ceteram planitiem mons saxeus, Sall. J. 92, 5. erat inter magnas solitudines oppidum magnum, 89, 4. mira subest gravitas inter fora, minus omissa paulisper gravitate lepos, Carm. in Pis. 150. moror inter aras, templa perlustro omnia, Phaedr. 4, 24, 5. dum vitam in silvis inter deserta ferarum lustra domosque traho, Virg. A. 3, 646. conspicit ecce alios dextra laevaque per herbam vescentes laetumque choro paeana canentes inter odoratum lauri nemus, 6, 656. nec quisquam nostras inter dumeta Camoenas respiceret, Calp. 4, 46. u. so 5, 5. flamma

inter nubes coruscat, coelum tonitru contremit, Pacuv. 413. at Venus aetherios inter dea candida nimbos dona ferens aderat, Virg. A. 8, 608. tam dulcis sonus pertemptatum mulcebat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam, Petron. 127, 5. inter angustias vicorum pugnantes temere ac sine arte, Suet. Aug. 45. ad quae omnia spectacula tantum undique confluxit hominum, ut plerique advenae aut inter vicos aut inter vias tabernaculis positis manerent, Caes. 39. sine tecti munimento pecora et armenta habentibus quid inter silvas superesset, si furari liceret? Justin. 2, 2, 8. aspicis illum, qui medius cubat inter lilia cervum? Calp. 6, 33. u. vgl.: hos inter frutices, 6, 84. inter pinos, 9, 86. neque librare pila inter undas poterant, Tac. A. 1, 64. verbera vel intra pomerium, modo inter pila et spolia hostium, vel extra pomerium, modo inter sepulcra Curiatiorum, Liv. 1, 26, 11. urbem denique ad classicum introiit paludatus ferroque succinctus, inter signa atque vexilla, Suet. Vit. 11. Aponio Saturnino inter subsellia dormitante, Suet. Cal. 38. venimus ad sedes, ubi pulla sordida veste inter femineas spectabat turba cathedras, Calp. 7, 26. inter calamos errantia labra petisti, 3, 58. 9, 39. inter argentum avidius rixantur, Petron. 22, 3. Lycus inter et hostes, inter et arma fuga muros tenet, Virg. A. 9, 554. semineces duplicesque inter sua tela suosque inter equos saevam misero luctamine versant congeriem, VFlacc. 6, 509. u. vgl. 5, 13. ipse quoque inter agros interque armenta Cupido natus et indomitas dicitur inter equas, Tibull. 2, 1, 67. u. vgl. Calp. 4, 43. Claud. in Rufin. 2, 195; — stehender Ausdruck (inter manus): abripite hunc intro actutum inter manus, Plaut. Most. 2, 1, 38. corripiunt interque manus sub tecta reponunt, Virg. A. 9, 502. erant exitus eius modi, ut alius inter manus e convivio tamquam e proelio auferretur, alius tamquam occisus relinqueretur, Cic. II. Verr. 5, 11, 28. hac agger inter manus proferebatur, Caes. BC. 2, 2, 3. u. so Liv. 3, 13, 3. Sen. Brev. vit. 12, 7. inter manus sublevantium extinctus est, Suet. Vesp. 24. u. vgl. Justin. 15, 3, 12. audire me memini ex senioribus visum saepius inter manus Pisorius libellum, quem ipse non vulgaverit, Tac. A. 3, 16. nihil enim adhuc inter manus habui, cui maiorem sollicitudinem praestare debeam, Plin. Ep. 2, 5, 2. u. so 5, 5, 7. VMax. 5, 1. Ext. 6. u. vgl. ante oculos interque manus sunt omnia vestras, Virg. A. 11, 311; non enim iam inter latera nostra sica illa versabitur, Cic. Cat. 2, 1, 1.

β) übtr. auf die Lage Jmds. od. einer Sache: quem mulierum ac spadonum agmen trahentem, inter purpuram atque aurum, oneratum fortunae apparatibus suae - incruentus devicit, Liv. 9, 17, 16. inter novam rem verbum usurpabo vetus, Plaut. Cist. 2, 1, 29. quam (vim) interdum etiam eamdem necessitatem appellant, quia nihil aliter possit atque ab ea constitutum sit, inter quasi fatalem et immutabilem continuationem ordinis sempiterni, Cic. Acad. 1, 7, 29. quum igitur tanta vis iustitiae sit, ut ea etiam latronum opes firmet atque augeat, quantam eius vim inter leges et iudicia et in constituta re publica fore putamus? Cic. Off. 2, 11, 40. eum sub furca vinctum inter verbera et cruciatus videre potestis, Liv. 1, 26, 10. cum inter incendia ac ruinas captae urbis nihil superesse praeter armatos hostes viderent, 5, 43, 1. se quidem inter tela et gladios patris elapsum, 1, 53, 7. interque caedem et praedam repperit undevicensimae legionis aquilam cum Varo amissam, Tac. A. 1, 60. dum cunctantur in ripis, inter fugae pugnaeque consilium oppressi, 1, 27, 11. inter tanta vitia imbecilla aetas, ambitione corrupta, tenebatur, Sall. C. 3, 4. inter illud gaudium repente mortuus est, Gell. 3, 15, 2. vexata saevis navis tempestatibus inter vectorum lacrimas et mortis metum - ferri secundis tuta coepit fluctibus, Phaedr. 4, 16, 4. varie excepta oratio inter spem metumque ac pudorem, Tac. H. 4, 59. quod saepe illis minatus inter iocum erat, Suet. Caes. 4. nobis inter has turbas senatus tamen frequens flagitavit triumphum, Cic. Fam. 16, 11, 3. verique simile est inter nulla auxilia adversae valetudinis plerumque tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neque desidia neque luxuria vitiarant, Cels. 1. prooem. p. 1; — inter haec parata atque decreta Cethegus semper querebatur de ignavia sociorum, Sall. C. 43, 3. qui humillimo cuique credulus, bonos metuens trepidabat, rebus prosperis incertus et inter adversa melior, Tac. H. 2, 23. u. so 3, 4. quod inter ancipitia deterrimum est, dum media sequitur, nec ausus est satis nec providit, 3, 40. tantum inter extrema superbiae gerebat, A. 11, 37; Gabium Bassum - integrum, probum, industrium, atque inter ista reverentissimum mei expertus, mitten od. bei diesen Eigenschaften, Plin. Ep. 10, 86 (18), 1. vgl. mit: inter has virtutes tam crudelis fuit, ut cet., Capitol. Maxim. duob. 8. nece Vardanis turbatae Parthorum res inter ambiguos, quis in regnum acciperetur, inmitten des -, bei dem Zwiespalte der u. s. w., 11, 10. inter male parentes et iniuste imperantes aegra municipia et discordantia, Agr. 32. ita neutris cura posteritatis inter infensos vel obnoxios, H. 1, 1.

b) in der Zeit: **inmitten, während, unter**, ut -, cuius equus inter solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset, Justin. 1, 10, 4. Frusinone inter noctem lux orta, Liv. 32, 29, 2. iuvat crudelitatem nox et promptior inter tenebras adfirmatio, Tac. A. 2, 82. homines, qui in pueritia canescant et plus cernant oculis per noctem, quam inter diem, Gell. 9, 4, 6. nudatos virgis caedunt securique feriunt, cum inter omne tempus pater vultusque et os spectaculo esset eminente animo patrio inter publicae poenae ministerium, Liv. 2, 5, 8. Valerius Probus grammaticus inter suam aetatem praestanti scientia fuit, Gell. 4, 7, 1. inter moras consul - mittit senatum, Plin. Ep. 9, 13, 20. u. so Suet. Ner. 49. inter initia sanguis mitti debet, Cels. 3, 8. u. so: inter initia, 3, 22. 25. 4, 12. 24. Suet. Tib. 26. Plin. 11, 48 (108), 260. 18, 1 (1), 1. 21, 2 (3), 5. Justin. 11, 2, 4. inter initia principatus, Suet. Dom. 3. inter in. regni, Justin. 21, 1, 3.

inter in. urbis, Flor. 2, 7 (3, 19), 2. inter principia, Cels. 3, 22. 7, 22. inter principia condendi huius operis movisse numen ad indicandam tantam imperii molem traditur deos, Liv. 1, 55, 3. inter exordia patriae, AVict. 24, 6; — quae inter decem annos nequisti unam togam detexere, Titin. 24. inter tot dies quidem hercle iam actum aliquid oportuit, Plaut. Truc. 2, 6, 29. quot potiones mulsi, quot item prandia, quae inter continuom perdidi triennium, Stich. 1, 3, 60. qui inter tot annos ne appellarit quidem Quinctium, Cic. Quinct. 14, 46. qui inter tot annos unus inventus sit, quem socii in urbes suas cum exercitu venisse gaudeant, Pomp. 23, 68. bina postea inter tot annos, tot bella opima parta sunt spolia, Liv. 1, 10, 7. quae inter decem annos, postea quam indicia ad senatum translata sunt, in rebus iudicandis nefarie flagitioseque facta sunt, Cic. I. Verr. 13, 37. qui inter annos XIV tectum non subissent, Caes. BG. 1, 36, 7; — dann von dem, was während einer Zeit geschieht u. dgl.: ubi sol radiis tempestatem inter opacam adversa fulsit nimborum aspargine, Lucr. 6, 524. en causam, cur lex tam egregia tamque praeclara maximo imbri, tempestate, ventis, procellis, turbinibus, inter fulmina et tonitrua ferretur, Cic. Phil. 5, 6, 15. inter maximos imbres prospectavit (navales pugnas), Suet. Dom. 4. Tanaquil inter tumultum claudi regiam iubet, Liv. 1, 41, 1. inter hunc tumultum Tullia domo profugit, 1, 59, 13. u. vgl. 29, 49, 12. nec inter tantam vim armorum existimarem esse orationi locum, Cic. Mil. 1, 2. silent enim leges inter arma, 4, 10. hunc inter pugnas Servilius sic compellat, Enn. A. 256. iussitque silentibus armis inter sacra tubas, non inter bella sonare, Calp. 1, 67. inter proelium et ad castra pugnatum est, Liv. 4, 19, 7. inter ipsum pugnae tempus decem naves regiae cum praefecto Isidoro ad Thronium in sinu Maliaco stabant, 36, 20, 5. inter trepidationem lugentium elapsus per eam portam, Curt. 4, 10 (42), 25; — inter illut tam negotium meis curavi amicis, Plaut. Stich. 5, 3, 6. canit inter opus, Tibull 2, 6, 26. quid fiet in iis quaestionibus, quae subito inter ipsas actiones nasci solent? Quint. 12, 3, 2. praesente amicis inter cenam, Pompon. 47. hoc inter cenam Tironi dictavi, Cic. III. QFr. 1, 6, 19. u. so Suet. Aug. 71. Plin. Ep. 4, 14, 2. eos omnes - inter epulas obtruncant, Sall. J. 66, 3. u. so Curt. 8, 6 (2), 8. inter vinum et epulas caede commissa, 8, 6 (2), 6. illuseras heri inter scyphos, quod dixeram cet., Cic. Fam. 7, 22, 1. inter pocula, Pers. 1, 30. inter epulas ac pocula, Justin. 12, 6, 6. inter vina, Pers. 3, 100. inter spectacula muneris largissimum epulum (populo dedit), Suet. Dom. 4. u. so Tac. A. 3, 31. mixtus subit inter gaudia terror, Calp. 1, 90; — inter rem agendam, Plaut. Cist. 4, 2, 55. inter res agendas, Suet. Caes. 45. inter agendum, Virg. Ecl. 9, 24. u. rhet. Quint. 12, 3, 10. inter loquendum, Afran. 425. inter canendum, Suet. Ner. 32. inter disceptandum, Quint. 12, 7, 6. inter laudandum, Caecil. 193. u. vgl.: interque familiam discurrentem vitulus - allatus est, Petron. 59, 6; — inter haec senex iuvenem amplexus - aiebat, Liv. 1, 26, 10. u. so 1, 29, 1. 2, 24, 1. 3, 57, 7. 44, 10, 5. Suet. Tib. 8. 63. öft. Curt. 3, 1, 1. 5, 33 (12), 7. 6, 27 (7), 29. 7, 30 (7), 9. Cels. 3, 25. Petron. 24, 5. inter quae unctione - uti licet, Cels. 4, 2, 3. u. so Tac. A. 1, 15. 2, 34. 58. 3, 33. H. 1, 78. Curt. 4, 8 (2), 10; — stehender Ausdruck: inter vias d. i. inter eundum, unterwegs: inter vias epistula excidit mihi, Turpil. 196. egomet mecum cogitare inter vias occepi, Plaut. Aul. 2, 8, 9. u. so Poen. 5, 3, 43. Ter. Eun. 4, 2, 1.

c) in Zahlenverhältnissen, **inmitten, mitten-unter, unter, bei**, Xenophon non excidit mihi, sed inter philosophos reddendus est, Quint. 10, 1, 75. ponendus inter praecipuos foret, 10, 1, 116. Appius inter patres lectus, Liv. 2, 16, 5. inter patricios adlecti, Suet. Ner. 1. u. vgl. Vit. 1. Oth. 1. Aug. 2; — abiit ad deos Hercules: numquam abisset, nisi quum inter homines esset, eam sibi vitam munivisset, Cic. Tusc. 1, 14, 32. qui plurimum inter homines pollent, Suet. Caes. 6. egomet vivo inter vivos mortuus, Caecil. 147. non enim honores modo nimios recepit: continuum consulatum, - statuam inter reges, suggestum in orchestra, sed et cet., Suet. Caes. 76. inter primores genus Fabium insigne spectaculo exemploque civibus erat, Liv. 2, 46, 4. flagiti principium est nudare inter cives corpora, Enn. trag. 426. inter multos saucios consul spe incerta vitae relatus, Liv. 2, 17, 4. rex inter primos constiterat, Curt. 5, 10 (3), 9. erat inter duces manu strenuus Bolon quidam, 6, 41 (11), 1. dixerat haec inter varicosos centuriones, Pers. 5, 189. inter multitudinem sociorum Italici generis, qui ad Trasumennum capti ab Hannibale dimissique fuerant, tres Campani equites erant, Liv. 22, 13, 2. erat civitas inter Belgas magna auctoritate, Caes. BG. 2, 15, 1. Pyrenaeum saltum inter ferocissimas gentes superatum, Liv. 21, 30, 5. unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, Cic. Or. 29, 104. sicut hodie nos inter alias praestitimus pulcritudine, Plaut. Poen. 5, 4, 20; — M. Fabi Ambusti, potentis viri cum inter sui corporis homines tum etiam ad plebem, quod haudquaquam inter id genus contemptor eius habebatur, Liv. 6, 34, 5. inter hostes variae fuēre sententiae, 4, 18, 1. rarum etiam inter hostes, Tac. A. 1, 39. populus Oeensis multitudine inferior Garamantas exciverat, gentem indomitam et inter accolas latrociniis fecundam, H. 4, 50. super cetera flagitia atque dedecora C. Silio etiam nupsisse dote inter auspices consignata, Suet. Claud. 26. inter hos latendum est, qui nos miseros nosse coeperunt, Curt. 5, 18 (5), 16. tibicines inter exercitum positi canere inceptabant, Gell. 1, 11, 3. nunc credo inter suas aequales, cognatas sermonem serit, Caecil. 151. professus ante inter suos, ire se ad exercitum sine duce, Suet. Caes. 34. u. vgl. Aug. 79. credula fama inter gaudentes et incuriosos, Tac. H. 1, 34. est autem in usu vulgo quoque et inter eruditos et apud rusticos, Quint. 8, 6, 75; — petentibus inter aliquot plebeios filio Antisti tribuni pl. et fratre alterius tribuni

pl. Sexti Pompei, Liv. 4, 44, 2. vixdum ingressus hostium fines cum exerceretur inter equites, 10, 11, 1. exclusus inter ceteros ab insidiatoribus Gai, Suet. Claud. 10. scripta omnium et imagines publicis bibliothecis inter veteres et praecipuos auctores dedicavit, Tib. 70. more inter veteres recepto, Tac. A. 2, 85; — effecisse ut feroces et inquieti inter socios, ignavi et inbelles inter hostes essent, Liv. 26, 2, 11. te ex C. Flavii officio et observantia et praeterea splendore atque inter suos gratia magnam voluptatem esse capturum, Cic. Fam. 13, 31, 2. ubi erant illi Pythodori -, caeteri homines apud nos noti, inter suos nobiles? Flacc. 22, 52. quae brevi tempore post patris mortem nupsit A. Aurio Melino, - adolescenti in primis, ut tum habebatur, inter suos et honesto et nobili, Cluent. 5, 11. in oratoribus vero, Graecis quidem, admirabile est quantum inter omnes unus excellat, Or. 2, 6. inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, Tac. A. 16, 18. inter paucos disertus, Quint. 10, 3, 13. qui dolo ante conposito incautum venationique intentum interfecēre, primam intra iuventam, sed claritudine paucos inter senum regum, si perinde amorem inter populares quam metum apud hostes quaesivisset, Tac. A. 11, 10. fratres inter aënos - praecipui sunto, Pers. 2, 56; quae celebrior inter ceteras ac nobilior habetur, Lact. 1, 6, 14; rectum putabat pro eorum honestate se pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur, Cic. SRosc. 6, 16. acerrimus inter recusantes Callisthenes fuit, Justin. 17, 7, 2. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, Curt. 4, 47 (13), 4. ille Croesus, inter reges opulentissimus, Sen. Contr. 2, 9; — stehende Ausdrücke: inter sicarios accusare, quaerere, quaestio, iudicium u. dgl., wegen Meuchelmordes, Cic. SRosc. 32, 90. Inv. 2, 20, 60. Cluent. 53, 147. Fin. 2, 16, 54. SRosc. 5, 11. Phil. 2, 4, 8. u. vgl.: iudicium inter cubicularios actum, Petron. 53, 10. inter falcarios venire, in die Sichelmacherstraße, Sichelstraße, Cic. Cat. 1, 4, 8. inter lignarios, Holzhändlerstraße, Liv 35, 41, 10; — ferner in Bezug auf Lebloses: non tamen habenda sunt inter magna praesidia, Quint. 5, 12, 12. u. vgl. 1, 11, 18; — mos traditus ab antiquis usque ad nostram aetatem inter cetera sollemnia manet bona Porsinae regis vendendi, Liv. 2, 14, 1. inter alia prodigia et carne pluit, 3, 10, 6. milites eius inter cetera carmina, qualia currum prosequentes ioculariter canunt, etiam illud vulgatissimum pronuntiaverunt, Suet. Caes. 49. inter varia munuscula togas insuper ac pallea distribuit, Aug 98; rectum discernis, ubi inter curva subit, Pers. 4, 10. Gozarges inter pleraque saeva necem fratri - paraverat, Tac. A. 11, 8. inter cetera monitum, ut seditionibus abstineretur, Liv. 3, 10, 7. Ligures inter cetera etiam vigiliis confecti terga dederunt, 36, 38, 4. amiserant multis nobilibus secutis inter cetera auctoritatem Pausistrati, quae inter suos merito maxima erat, 37, 12, 8; in actionibus inter praecipua servandum est, ut cet., Quint. 11, 2, 47; — haec est nobilis ad Trasumennum pugna atque inter paucas memorata populi Romani clades, Liv. 22, 7, 1. memorabilisque (pugna) inter paucas fuisset, ni ingentibus procellis effusus imber diremisset pugnantes, 23, 44, 4. cum ea res animos facit, tum agri fecunditas et multitudo hominum et situs inter paucas munitae urbis, 38, 15, 9. de usu eius (absinthi) convenit, herbae facillimae atque inter paucas utilissimae, Plin. 27, 7 (28), 45; anesum adversum scorpiones ex vino habetur Pythagorae inter pauca laudatum sive crudum sive decoctum, 20, 17 (72), 185. sternutamento utilis (radicula) inter pauca, 24, 11 (58), 97. pingunt et vestes in Aegypto inter pauca mirabili genere candida vela, 35, 11 (42), 150; — cultus regis inter omnia luxuria notabatur, Curt. 3, 8 (3), 17; — inveterascet hoc quoque: et quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit, Tac. A. 11, 24. simus inter exempla, Sen. Ep. 16, 3, 13 (98). Pomponium poëtam - numquam ructuasse habetur inter exempla, Solin. 1, 74; — inter Scythiae amnes amoenissimus (Borysthenes), Mel. 2, 1, 6. innumerique alii, quos inter maximus omnes cedere Danubius se tibi, Nile, negat, Ov. Pont. 4, 10, 57.

2) weist auf zwei Gegenstände hin, zwischen denen sich etw. befindet od. etw. vorgeht, zwischen, unter, a) im Raume, α) eig.: Aquitania - spectat inter occasum solis et septentriones, Caes. BG. 1, 1, 7. qui (mons Iura) est inter Sequanos et Helvetios, 1, 2, 3. classis communis Graeciae - apud Artemisium inter Euboeam continentemque terram cum classiariis regis conflixit, Nep. Them. 3, 2. ager Tarquiniorum, qui inter urbem ac Tiberim fuit, consecratus Marti Martius deinde campus fuit, Liv. 2, 5, 2. cum inter Padum atque Alpes omnia tenerentur, 5, 35, 2. qualiter haec patulum concedit vallis in orbem et sinuata latus resupinis undique silvis inter continuos curvatur concava montes, Calp. 7, 30. locum, qui nunc saeptus descendentibus (von dem Capitol) inter duos lucos est, Liv. 1, 8, 5. u. bei Cic. Att. 4, 3, 4. inter haec maria angustissimum Asiae spatium esse comperimus, Curt. 3, 2 (1), 13. utrimque acies inter bina castra in medium campi procedunt, Liv. 4, 18, 3. ita - iter fecerunt, ut inter novissimum hostium agmen et nostrum primum non amplius quinis aut senis milibus interesset, Caes. BG. 1, 15, 5. a Brundisio Dyrrhachium inter oppositas classes hieme transmisit, Suet. Caes. 58. nonnulli inter carros rotasque mataras ac tragulas subiciebant nostrasque vulnerabant, Caes. BG. 1, 26, 3. inter pampineas ponetur faginus ulmos, Calp. 2, 59. detractumque socculum dextrum inter togam tunicasque gestavit assidue, Suet. Vit. 2. vox vel inter dentes expressa non dedecet, Quint. 12, 3, 104. media inter longas brevis faciet amphimacrum, 9, 4, 81; Etrusci campi, qui Faesulas inter Arretiumque iacent, Liv. 22, 3, 3. saxa inter et alia loca periculosa quietam nactus stationem, Caes. BC. 3, 6, 3 (sonst nur nach dem Relativ BG. 6, 36, 2. 7, 33, 2). u. so öft. b. Tac. A. 4, 55. 59. 69. H. 2, 78. 5, 19. qui Artabanum cythas inter eductum ob saevitiam exsecrati,

Tac. A. 6, 41. u. vgl. Virg. Ecl. 1, 25. Prop. 1, 16, 13; — is quereretur Brundisium me non venisse, quum inter me et Brundisium Caesar esset? Cic. Att. 9, 2ª, 2. spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, Curt. 7, 8 (2), 23. Suetonius mira constantia medios inter hostes Londinium perrexit, Tac. A. 14, 33; fertilis (Zone) hanc inter posita est interque rigentes, Tibull. 4, 1, 165. deinde inter matrem deus ipse interque sororem Pythius in longa carmina veste sonat, Prop. 3, 29 (2, 31), 15. u. vgl. Sil. 11, 180; — ut idem illud intervallum servetur neque inter se contingant trabes, einander, Caes. BG. 7, 23, 3. u. so BC. 1, 21, 3. si eodem scrobe duas aut tres arbusculas voles constituere, curato, ne inter sese contingant, Col. 5, 10, 7. trabes directae paribus intervallis distantes inter se binos pedes, Caes. BG. 7, 23, 1. inter se cornibus pugnant (arietes), Varr. RR. 2, 3, 8. commissis inter se verbis duobus, Quint. 9, 4, 33. vitatur etiam duriorum inter se congressus, 11, 3, 35; Marius - colles duos propinquos inter se occupat, Sall. J. 98, 3. post quem haud procul inter se erant, 53, 7. duobus locis haud longe inter se castra faciebant, 55, 6.

β) übtr. auf andere Verhältnisse: Philo Romae iuri dicundo urbana sors, Pomponio inter cives Romanos et peregrinos evenit, Liv. 22, 35, 5. qua de re inter Marcellos et Claudios patricios centumviri iudicarunt? Cic. dOr. 1, 39, 176. iudicabit inclitum iudicium inter deas tres aliquis, Enn. trag. 92. utrum igitur inter has sententias diiudicare malumus, an ad propositum redire? Cic. Tusc. 1, 11, 23. inter amicos iudicatur quam inimicos molestius, Syr. 784. quo in genere falluntur, qui ita dicunt, tamquam inter duas leges quaeratur, Quint. 7, 4, 42. inter diversas opiniones priorum et quasdam etiam inter se contrarias difficilis est electio, prooem. 2; nunc pro Othone, an pro Vitellio in templa ituros? utrasque impias preces, utraque detestanda vota inter duos, quorum solum id scires, deteriorem fore qui vicisset, Tac. H. 1, 50; — quae saepissime inter me et Scipionem de amicitia disserebantur, Cic. Am. 10, 33. pacemque inter duas potentissimas civitates conciliavit, Nep. Cim. 3, 3. ex ea caritate, quae est inter natos et parentes, Cic. Am. 8, 27. ita fit verum illud -, amicitiam nisi inter bonos esse non posse, 18, 65. quae si quos inter societas aut est aut fuit aut futura est, 22, 83. inter dominum et servum nulla amicitia est, Curt. 7, 35 (8), 28. velut de industria inter fortissimos viros certamen aequante fortuna, Curt. 6, 1, 9. inter quos magna fuit contentio, Nep. Milt. 4, 4. lites factae sunt inter eos maxumae, Ter. Eun. 4, 5, 8. irae sunt inter Glycerium et gnatum, Andr. 3, 3, 20. dixti esse inter eos inimicitias, 5, 2, 11. inter Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem ira fuit capitalis, Hor. Sat. 1, 7, 11. Nestor componere lites inter Peliden festinat et inter Atriden, Ep. 1, 2, 11. certatum tamen suadenda dissuadendaque lege inter Ap. Claudium maxime ferunt et inter P. Decium Murem, Liv. 10, 7, 1; — colloquimur inter nos, untereinander, miteinander, Cic. dOr. 1, 8, 32. utinam liceat - inter nos conferre sollicitudines nostras, Fam. 6, 22, 5. inter nos natura ad civilem communitatem coniuncti et consociati sumus, Fin. 3, 20, 66. quum inter nos sorderemus alter alteri, Plaut. Truc. 2, 4, 30; facile omnes intelligent, vobis inter vos non modo voluntatem fuisse coniunctam, sed ne praedam quidem adhuc esse divisam, Cic. DiC. 11, 34; inter sese sic memorant, Enn. A. 114. u. vgl. 528. duae post me sic fabulari inter se, Plaut. Epid. 2, 2, 53. si vellent inter se inter caenam vel talis vel par impar ludere, Suet. Aug. 71. populus et senatus R. placide modesteque inter se rem publicam tractabant, Sall. J. 41, 2. pacem inter sese conciliant, Enn. Trag. 165. miscent inter sese inimicitiam agitantes, A. 275. hi coniecere verba inter sese acrius, Afran. 309. interea mortales inter sese pugnant praeliant, Enn. Trag. 26; — compluribus corum milites mercenarii inter se multi alteri alteros in castris occidere, einander, gegenseitig, Cato frg. p. 17, 3. sic furtim nonnunquam inter se adspiciebant, einander, Cic. Cat. 3, 5, 13. nihil cessarunt ilico ausculari atque amplexari inter se, Plaut. Mil. gl. 5, 39. complecti inter se lacrimantes milites coepisse, Liv. 7, 42, 6. cum inter se complexi in terram ex equis decidissent, Nep. Eum. 4, 2. video eos - inter se amare, Ter. Ad. 5, 3, 42. Ciceronis pueri amant inter se, discunt, exercentur, Cic. Att. 6, 1, 12. neque solum colent inter se ac diligent, sed etiam verebuntur, Am. 22, 82. qui (dei) nulla re egentes et inter se diligunt et hominibus consulunt, ND. 1, 44, 122. cohortati inter se, Caes. BG. 4, 25, 5. 6, 8, 1. 6, 40, 4 obtrectarunt inter se, Nep. Arist. 1, 1; cum inter se timerent, alteruter alterum praeoccuparet, Dion. 4, 1. Sisyphus et Salmoneus Aeoli filii inter se inimici fuere, Hygin. fab. 60. duces sicuti inter se nondum satis noti, ita iam imbutus uterque quadam admiratione alterius, Liv. 21, 39, 7. haec inter se quam repugnent, plerique non vident, Cic. Tusc. 3, 29, 72. quae et per se sunt falsa perspicue et inter se vehementer repugnantia, ND. 1, 12, 30; intellegere extra ostium, intus quae inter sese ipsi egerint, Ter. Phorm. 5, 6, 36. quoniam quem ad modum dicant, ipsi non laborant, cur legendi sint ipsi inter se, qui idem sentiunt, non intelligo, Tusc. 2, 3, 7. ipsi inter se tres populi communiter bellum parant, Liv. 1, 10, 2; nos volo ludere inter nos, Plaut. Stich. 5, 4, 19. quasi nunc non norimus nos inter nos, Ter. Ad. 2, 4, 7. cogitate, quanto nos inter nos privatim cautius facimus, Cato frg. p. 23, 13. ne nosmet inter nos congruere sentiant, Ter. Heaut. 3, 1, 102. tum te repente laetum exstitisse eodemque equo adversam ascendisse ripam nosque inter nos esse complexos, Cic. Div. 1, 28, 58. ego enim ad eum scribam, ut tu ipse voles, de ea re nos inter nos locutos, Att. 10, 4, 10. hoc mirabilius, quod vos inter vos risum tenere possitis, ND. 1, 26, 71; — eius (generis humani) autem vinculum est ratio et oratio, quae docendo, discendo, communicando - conciliat inter se ho-

mines coniungitque naturali quadam societate, Off. 1, 16, 50; ita effici complexiones et copulationes et adhaesiones atomorum inter se, Fin. 1, 6, 19. valde id, credo, laborandum est, ne nostra nobiscum aut inter nos cessatio vituperetur, Fam. 9, 3, 1. quae res eos in magno diuturnoque bello inter se habuit, Sall. J. 79, 3. habeo ego istam qui distinguam inter vos geminitudinem, Pacuv. 61. auxerant inter se opinionem, Liv. 21, 39, 9; — in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitiosa et a doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa, Quint. 10, 2, 15. de laude inter ipsos certatum, 4, 2, 13. ratio, qua societas hominum inter ipsos et vitae quasi communitas continetur, Cic. Off. 1, 7, 20. tanta omnibus vel in regem ira vel fides inter ipsos fuit, Curt. 8, 22 (6), 12. eius modi blanditias etiam inter ipsos prohibuit, Suet. Aug. 53; — oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se utriusque conferte, Cic. SRosc. 7, 20. compositis inter se rebus, Sall. J. 66, 2; eos inter se, quia nemo unus satis dignus regno visus sit, partes regni rapuisse, geraubt u. unter sich getheilt, Liv. 2, 6, 3; — non procul absunt ab hac simulatione res inter se similes, Quint. 9, 2, 51. quamquam et ii ipsi inter se dissimiles fuerunt, 9, 4, 17. mores, quos pessuma ac divorsa inter se mala, luxuria atque avaritia vexabant, Sall. C. 5, 8. quum sit diversa non causarum modo inter ipsas conditio cet., Quint. 10, 2, 33; — dictum hoc inter nos fuit, Ter. Ad. 5, 3, 10. nec consulto dicis occulte tamquam Heraclitus, sed quod inter nos liceat, ne tu quidem intelligis, unter uns, Cic. ND. 1, 26, 74. u. vgl. Att. 2, 4, 1. Petron. 21, 3; — hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt, Caes. BG. 1, 1, 2. nimium inter vos, Demea, pernimium inter est, Ter. Ad. 3, 3, 38. inter Siciliam ceterasque provincias, iudices, in agrorum vectigalium ratione hoc interest, quod cet., Cic. II. Verr. 3, 6, 12. ut nihil inter te atque quadrupedem aliquam putes interesse, Parad. 1, 3, 14. ut inter optime valere et gravissime aegrotare nihil prorsus dicerent interesse, Fin. 2, 13, 43. sit hoc discrimen inter gratiosos cives atque fortes, ut cet., Balb. 21, 49; contio - iudicare solet, quid intersit inter popularem, id est adsentatorem et levem civem, et inter constantem, id est severum et gravem, Am. 25, 94. interesse enim inter argumentum conclusionemque rationis et inter mediocrem animadversionem atque admonitionem, Fin. 1, 9, 30. interest inter causas fortuito antegressas et inter causas cohibentes in se efficientiam naturalem, Fat. 9, 19. inter acutos autem et inter hebetes interest, quod cet., Tusc. 4, 14, 32; — inter sese sortiunt urbem atque agros, Enn. Trag. 153. numquam ego argentum pro vino congiario inter apparitores atque amicos meos disdidi, Cato frg. p. 37, 16. neque manubias inter pauculos amicos meos divisi, ut illis eriperem qui cepissent, p. 37, 11. cum plurimorum bona publica inter se divisissent, Nep. Thras. 1, 5. inter vigintiviros agrum Campanum plebi Iulia lege divisit, Suet. Aug. 4. idem inter bona malaque mixtus, Tac. A. 6, 51; — colorem inter aquilum candidumque, Suet. Aug. 79. crateritis inter chrysolithum et electrum colorem habet praedura natura, Plin. 37, 10 (56), 154; — Rhescuporis inter metum et iram cunctatus, Tac. A. 2, 66. iuventus Tarsam inter et Turesim distrahebatur, 4, 50. qui bellum inter et pacem dubitabant, 12, 32. in civitate discordi et ob crebras principum mutationes inter libertatem ac licentiam incerta parvae quoque res magnis motibus agebantur, H. 2, 10. anceps enim crimen est inter retinentem et exigentem, Curt. 7, 5 (1), 33.

b) in der Zeit: zwischen, quod luce inter horam tertiam ferme et quartam tenebrae obortae fuerant, Liv. 38, 36, 4. hoc ante calendas martias facito vel etiam inter nonas et idus martias, Col. 5, 10, 14. hoc si Romae fieri posset, certe aliqua ratione expugnasset iste, ut dies XLV inter binos ludos tollerentur, per quos solos iudicium fieri posset, Cic. II. Verr. 2, 52, 130. ne quid inter caesa et porrecta, ut aiunt, oneris mihi addatur aut temporis, Att. 5, 18, 1. u. genauer: inter hostiam caesam et exta porrecta, Varr. LL. 6, 31. saepe audivi inter os atque offam multa intervenire posse: verumvero inter offam atque herbam ibi vero longum intervallum est, Cato frg. p. 67, 4. inter Lavinium et Albam Longam deductam coloniam triginta ferme interfuēre anni, Liv. 1, 3, 4.

intĕramenta, orum, *n.*, das Holzwerk im Innern des Schiffes (ἐντερόνεια), etwa die statumina u. costae, nur b. Liv. 28, 45, 15., Andere: inceramenta, Wachs u. Pech zum Verstreichen der Schiffe.

intĕramnus u. **interamnanus**, a, um, zwischen zwei Flüssen liegend, qui (Nilus) scissus a loco, cui Delta nomen est, ad insulae faciem spatia amplectitur interamna, Solin. 32, 1. terras interamnanas [Mesopotamiae scilicet] neglectas ab impura illa belua recepimus, Lamprid. Alex. Sev. 56. colere nos interamnanum a Machonico flumine locum, Jul. Val. Al. res gest. 3, 70.

intĕrāneus, a, um, inner, innerlich, purgat etiam interaneas vomicas, Scribon. Comp. 96; subst. interaneum, i, *n.*, der Mastdarm, torpedo adposita procidentis interanei morbum ibi coercet, Plin. 32, 9 (33), 105. u. gew. im Plur. **interanea**, orum, *n.*, die Eingeweide, Gedärme, poto semine torminibus et interaneis medetur olusatrum, 20, 11 (46), 117. u. öft. exemptis interaneis, Col. 9, 14, 15.

interaptus, a, um, untereinander, miteinander verbunden, ut mihi multa parum genere ex hoc suppeditentur, quae memorare queam inter singillariter apta, Lucr. 6, 1066. *Lachm.*

intĕrāresco, ĕre, innerlich trocken werden, vertrocknen, hae glebae propter humoris plenitatem coniiciuntur in fornacem, ut interarescant, Vitr. 7, 8. animalia sine humoris potestate interarescent, 8. prooem. nihil enim interarescere, nihil exstingui, nihil cadere debet eorum, in quibus vita beata consistit, Cic. Tusc. 5, 14, 40.

intĕrātim, *Adv.*, archaist. = interim (wie interduatim für interdum), ohne Auctorität angeführt b. PDiac. p. 111, 1.

interbĭbo, ĕre, hineintrinken, mare interbibere, Naev. trag. 57. tibicinam (intromisisti), quae mi interbibere sola, si vino scatet, Corinthiensem fontem Pirenen potest, Plaut. Aul. 3, 6, 22.

interbīto, āre od. ĕre = intereo: salvos sum, quia pereo: si non peream, plane interbitem (für: intereani, *Acidal.*), Plaut. Truc. 4, 1, 9. hic ergo tibi praesidebo, ne interbitat quaestio, Most. 5, 1, 45.

interblandior, īri, schmeichelnd eingehen auf etw., obsequiis meis interblandiens appellabat me pium, Augustin. Conf. 9, 12.

intercaelestis, e, im Himmel befindlich, Claud. Mam. stat. an. 2, 12.

intercălaris, e, zum Einschalten gehörig, Schalt -, quinto anno unus intercalaris dies additur, Plin. 2, 8 (6), 35. quidam veterum retulerunt non solum mensem apud Romanos verum etiam diem intercalarem fuisse, Macrob. Sat. 1, 13, 19. u. vgl. §. 20. u. 21. intercalarem mensem instituerunt (Romani) more Graecorum, 1, 13, 8. u. vgl. §. 12 sqq. in quo (anno) sunt menses intercalares viginti et unus, Censorin. d. nat. 18, 8. hoc anno intercalatum est: tertio die post Terminalia kalendae intercalares fuĕre, mit dem dritten Tage nach den Term. begann der erste Tag des Schaltmonats, Liv. 43, 11, 13. pridie kal. intercalares, Cic. Quinct. 25, 79. a. d. V. kal. intercalares priores, des ersten Tages des ersten Schaltmonats (vgl. Suet. Caes. 40), Fam. 6, 14, 2; — übtr.: interc. versus, ein Vers, der wiederholt eingeschaltet wird, Refrain, Serv. Virg. Ecl. 8, 21.

intercălārius, a, um = intercalaris, zum Einschalten gehörig, Schalt -, mensis, Liv. 37, 59, 2. Suet. Caes. 40. mensis u. menses, Censorin. d. nat. 20, 6. u. 8. intercalariis mensibus interponendis ita dispensavit (annum), ut cet., Liv. 1, 19, 6. u. so: Cephaloeditani decrerunt intercalarium XLV dies longum, ut reliqui menses in suam rationem reverterentur, Cic. II. Verr. 2, 52, 130. und: Democriti (annus) ex annis LXXXII cum intercalariis perinde viginti octo (d. i. mensibus), Censorin. d. nat. 18, 8. u. daher: intercalatum eo anno: postridie Terminalia intercalariae kalendae fuerunt, Liv. 45, 44, 3; aber: est principium lustri eius semper intercalario anno caniculari ortu, Schaltjahr, in welchem eingeschaltet wird, Plin. 2, 47 (48), 130.

intercălātio, ōnis, *f.*, das Einschalten, die Einschaltung, interc. omnis omissa est, Macrob. Sat. 1, 14, 1. post intercalationem, 1, 13, 15. per singulas intercalationes, Plin. 2, 47 (47), 122. intercalationibus quatuor, Macrob. Sat. 1, 13, 12.

intercalco, āre, dazwischen hineintreten, deorsum versus spectantes ollae componuntur ita distantes, ut intercalcari possint vinacea, Col. 12, 45, 3.

intercălo, āvi, ātum, āre, eig. vom Präco: ausrufen, daß ein Tag u. dgl. eingeschaltet werde, dah. einschalten, ut quarto quoque anno sacerdotes - unum intercalarent diem, eo scilicet mense ac loco, quo etiam apud veteres mensis intercalabatur, Macrob. Sat. 1, 14, 6. ut - unus dies quarto quoque anno intercalaretur, Suet. Caes. 40. u. vgl. Macrob. Sat. 1, 13, 19. u. quibus annis intercalati sunt dies duodecim, cum debuerint intercalari novem, 1, 14, 14. ut menses duodetriginta intercalentur, Censorin. d. nat. 18, 8; u. übtr.: quis philosophiam aut ullum liberale respicit studium, nisi cum ludi intercalantur, cum aliquis pluvius intervenit dies, quem perdere libet? Sen. NQ. 7, 32, 1. sed si me audietis, priusquam dedantur hic in comitio virgis caesos, hanc iam ut intercalatae poenae usuram habeant, für den Aufschub Strafe, der wohl in der Einschiebung des Tribunats zwischen Schuld und Strafe seinen Grund hat, Liv. 9, 9, 2; — *abs.*: illi (Graeci) confecto ultimo mense, Romani non confecto Februario sed post vicesimum et tertium diem eius intercalabant, Macrob. Sat. 1, 13, 15. fastos correxit iam pridem vitio pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos, ut cet., Suet. Caes. 40. haec de intercalandi principio satis relata sunt, u. zuvor: qui decem tabulis duas addiderunt, de intercalando ad populum rogasse, Macrob. Sat. 1, 13, 21. alternisque annis binos et vicenos, alternis ternos vicenosque intercalantes expensabant intercalationibus quatuor, 1, 13, 12; — *impers.*: intercalatur septies, Censorin. d. nat. 18, 8. hoc anno intercalatum est und: intercalatum eo anno, Liv. 43, 11, 3 45, 44, 3. quando autem primum intercalatum sit, varie refertur, Macrob. Sat. 1, 13, 20.

intercăpēdĭno, ātum, āre, unterbrechen, nur: intercapedinante pavoris prolixitate tam largo fumo lurida parietibus aratra pendebant, Fulg. Myth. 1. p. 9. und: vanescentia intercapedinatae prolixitatis oblivia - discutere, MCap. 9, 921. sive continuis sive dimissionibus (febriculae) intercapedinatis, CAurel. Acut. 2, 10, 66. secundum - nunc diurnas nunc intercapedinatas exacerbationes, Chron. 1, 1, 7. cum iuge ac non intercapedinata emissione, 5, 4, 66.

intercăpēdo, ĭnis, *f.* (v. intercapio nach Prisc. I. p. 122, 12; u. vgl.: in verbis honestis obscoena ponimus: quid enim? non honestum verbum est divisio? an inest obscoenum, cui respondet intercapedo? Cic. Fam. 9, 22, 4. affert iniuriam pudori, si intercapedinis nominativo casu quis utatur, Quint. 8, 3, 46), die Unterbrechung (vgl.: interc. tempus interceptum, quum scilicet mora est ad capiendum, PDiac. p. 111, 3), nunc me ex aliorum ingeniis iudicat, intercapedo quorum amicitias levat, Turpil. 19; tamen oculi longa intercapedine adpetunt cupide intui, 159. quando equidem amorem intercapedine ipse lenivit dies, 158. intercapedine interficior, desiderio differor, 109. ut enim faces ignem adsidua concussione custodiunt, dimissum aegerrime reparant, sic et dicentis calor et audientis intentio continuatione servatur, intercapedine et quasi remissione languescit, Plin. Ep. 4, 9, 11. provisum hoc legibus, intermissum tamen et post longam intercapedinem tunc reductum, 3, 9, 6. u. so Suet. Aug. 38; — mit *Genit.*: cum ea habitacula summa infimis tanta

intercapedo fastigii dispescat, Apul. de deo Socr. 4. neque iugis in omnibus est pressura, sed etiam plerumque dimissionis intercapedine levigatur, CAurel. 2, 1, 7. retracto enim actiunculas quasdam, quod post intercapedinem temporis et frigidum et acerbum est, Plin. Ep. 9, 15, 2. ibi Syracusas securis omnibus post longam intercapedinem pacis per proditionem recepit, Justin. 21, 3, 10. intercapedine iuris dictionis, Suet. Vesp. 10. in eorum vita nulla est intercapedo molestiae, Cic. Fin. 1, 18, 61; — hos dies conplusculos intercapedo sumpti faciundi fuit, Turpil. 182. me iam non poenitebat intercapedinem scribendi fecisse, sed potius laetabar, Cic. Fam. 16, 21, 1.

intercardĭnātus, a, um, ineinander verzapft, trabes, Vitr. 10, 14 (20), 2., *Schneid.*: interordinatis.

intercēdo, cessi, cessum, cēdĕre, I) mitten hinein od. hereinkommen, -treten, eintreten, in's Spiel kommen, vorkommen, Statt finden, 1) eig.: huc si quis intercedat tertius, pereat fame, Plaut. Most. 5, 1, 56. — 2) übtr., α) im Allg.: *inter* bellorum magnorum aut vixdum finitorum aut imminentium curas intercessit res parva dictu, sed quae studiis in magnum certamen excesserit, Liv. 34, 1, 1; — mit *Dat.*: nulla aegritudo huic gaudio intercesserit, Ter. Andr. 5, 5, 5. quod saepe in bello parvis momentis magni casus intercederent, Caes. BC. 1, 21, 1; — *abs.*: prodigia quoque crebra et irrita intercessēre, Tac. A. 14, 12. tumultus intercessit Bruto et Mamerco consulibus, Sall. H. 3, 61, 10. neque pretium neque rem ullam intercessisse illa aut me indignam, Ter. Ad. 3, 2, 51. nisi qua in re maior ipsius cupiditas intercesserat, Nep. Dion. 1, 3. — β) insbes.: unde ira *inter* eas intercessit, Ter. Hec. 3, 1, 25. nullam umquam inter eos querimoniam intercessisse, Nep. Att. 17, 2. inter quos maximarum rerum non solum aemulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam cet., 20, 5. u. vgl. 5, 4. cum P. Terentio Hispone - mihi summa familiaritas consuetudoque est multaque et magna inter nos officia paria et mutua intercedunt, Cic. Fam 13, 65, 1. inter nosmet ipsos vetus usus intercedit, 13, 23, 1. ut suae satisfaceret voluptati et, ut quidam dicunt, iuriiurando, quod intercessisse inter ipsum ac Verum secretis concionibus ferebatur, Spart. Ael. Ver. 3; — qui*cum* tibi adfinitas, societas, omnes denique causae et necessitudines veteres intercedebant. Cic. Quinct. 15, 48. docebat - quam veteres quamque iustae causae necessitudinis ipsis cum Haeduis intercederent, Caes. BG. 1, 43, 6. quicum mihi necessitudo vetus, controversia de re pecuniaria recens intercedit, Cic. Quinct. 17, 54. mihi cum eo non modo cotidianam consuetudinem summam intercedere, sed etiam officia magna et mutua nostra inter nos esse, Fam. 13, 45. ut ei cum genere humano quasi civile ius intercederet, Fin. 3, 20, 67. huic et paternum hospitium cum Pompeio et simultas cum Curione intercedebat, Caes. BC. 2, 25, 4. nisi intercederent mihi inimicitiae cum istius mulieris viro, Cic. Cael. 13, 32. cui inimicitiae cum P. Scipione intercedebant, Liv. 38, 52, 9. huic superiore tempore cum reliquis civitatibus continentia bella intercesserant, Caes. BG. 5, 11, 9; — *absol.*: dum intercedet familiaritas, Ter. Phorm. 4, 1, 17. de Vatinio autem primum reditus intercesserat in gratiam per Pompeium, Cic. Fam. 1, 9, 19. — II) dazwischenkommen, -treten, dazwischen hinlaufen, - sich hinziehen, 1) im Raum, a) eig. v. Pers. u. räuml. Gegenständen: eum, etsi nemo intercedebat, qui se illi anteferret, neque secundum tamen neque tertium dixerim, Cic. Brut. 47, 173; — demonstrarunt, *inter* singulas legiones impedimentorum magnum numerum intercedere, Caes. BG. 2, 17, 2. vereri se - magnitudinem silvarum, quae intercederent inter ipsos atque Ariovistum, 1, 39, 6; — *abs.*: non posset quippe totus sol adimi terris intercedente luna, si terra maior esset quam luna, Plin. 2, 11 (8), 49. silvae paludesque intercedebant, Caes. BG. 5, 52, 1. palus, quae perpetua intercedebat, Romanos ad insequendum tardabat, 7, 26, 2. V milia passuum proxima intercedere itineris campestris, inde excipere loca aspera ac montuosa, BC. 1, 66, 4. intercedente publica via, Plin. 2, 83 (85), 199. illius (zonae) situs ob ardorem intercedentis plagae incognitus, Mel. 1, 1, 2. — b) übtr., dazwischentreten, α) förderud, sich in's Mittel schlagen, vermitteln, gutsagen, verbürgen, tantum enim se *pro* te intercessisse dicebat, Cic. Phil. 2, 18, 45. de tribunis plebis intercedentibus pro se, Suet. Caes. 30. intercessisse se pro iis magnam pecuniam, Cic. Att. 6, 1, 5; — *abs.*: biduo per unum servum et eum ex gladiatorio ludo confecit totum negotium, arcessivit ad se, promisit, intercessit, dedit, 1, 16, 5. quum enim vestra auctoritas intercessisset, ut ego regem Ariobarzanen - tuerer, cet., Fam. 15, 2, 3. ad leniendam invidiam intercessit, Suet. Dom. 11. cum intorqueret homo voltum et non hisceret et colores mutaret, tum ego intercessi et „vade" inquam, nunc et habeto ad requirendum triginta dies, schlug ich mich in's Mittel, Gell. 15, 9, 10. cumque nimis odiose blater[ar]et, intercessit placide Phavorinus et „amabo" inquit magister, 4, 1, 4. — β) hindernd, entgegentreten, Einspruch thun, überhaupt verhindern, bes. v. Tribunen, mit *Dat.*: praetor improbus cui nemo intercedere possit det quem velit iudicem, Cic. II. Verr. 2, 12, 30. veritus est ne Fuvius ei legi intercederet, Att. 1, 16, 2. quum intercedere vellent rogationi, dOr. 2, 47, 197. u. so Liv. 34, 8, 2. 38, 54, 4. 41, 6, 2. cupidine laudis offerebat se intercessurum senatusconsulto, Tac. A. 16, 26. is consilio intercessit, H. 1, 19; — quum ea lege referetur, qua intercedi *de* provinciis non possit, Cic. Prov. cons. 8, 17; — *absol.*: hic tribunus plebis lege curiata, quam praetor ferat, adimit intercedendi potestatem: huic, si vetat intercedi, potestatem, etiam si intercessum sit, tamen eamdem constituit, quam si lata esset lex, ut non intelligam, qua re aut hic vetet intercedere aut quemquam intercessurum putet, quum intercessio stultitiam intercessoris significatura sit.

non impeditura, Agr. 2, 12, 30. intercedit M. Antonius, Q. Cassius, tribuni plebis, Caes. BC. 1, 2, 8. nisi mihi levis tribunus plebis tum intercessisset, Cic. Leg. 3, 8, 18. u. vgl. II. Verr. 1, 46, 119. ne vetare aut intercedere fas cuiquam tribunorum esset, Suet. Tib. 2. u. vgl. AVict. Vir. ill. 73, 1. u. impers.: cui non possit intercedi, Cic. Prov. cons. 15, 36. cui (auctoritati) scis intercessum esse, ut ne quis omnino regem reduceret, Fam. 1, 7, 4; — im Allgem.: mit *Dat.*: parens noster privatas gratiarum actiones cohibet et conprimit, intercessurus etiam publicis, si permitteret sibi vetare quod senatus iuberet, Plin. Pan. 4, 2. non quia intercedendum putem imaginibus, quae marmore aut aere finguntur, Tac. Agr. 46. quorum honori ne Vitellius quidem victor intercessit, H. 1, 77. intercedere casibus, occursare fortunae, Plin. Pan 25, 5. intercedere iniquitatibus magistratuum, 80, 4. calumniis quadruplatorum intercessit adposita falsis delatoribus nota, Capitol. Ant. phil. 11; — *de* cognomine intercessit Augustus, Suet. Tib. 17; — *abs.*: fines deinde non intercedentibus primo finitimis, postea etiam prohibentibus in tantum protulēre cet., Justin. 41, 1, 11. populo ad contionem vocato neque adfuturum se amplius grassanti in populum senatui ait, intercessurum etiam, si in pristina saevitia perseveret, 16, 4, 12 Popilius facessere interim privatam amicitiam iubet, cum mandata patriae intercedant, 34, 3, 2. cum nulla senatus intercessisset auctoritas, Eutr. 9, 1; — in beiderlei Beziehung construirt mit *ne* od. *quominus*: ne quicquam constitueretur, intercessit, Suet. Aug. 55. u. vgl. Gell. 14, 7, 6. intercessit et quominus in acta sua iuraretur, et ne mensis september Tiberius, october Livius vocarentur, Suet. Tib. 26. praetori non intercedere tribunos, quo minus sua potestate utatur, Liv. 38, 60, 3. nihil intercedi, quo minus Samniti populo pacis bellique liberum arbitrium sit, 8, 2, 3. — 2) in der Zeit: **inzwischen od. dazwischen hingehen, vergehen, verlaufen**, cum iam tempus intercederet, Hygin. fab. 126. neque ullum fere totius hiemis tempus sine sollicitudine Caesaris intercessit, quin aliquem de consiliis - Gallorum nuntium acciperet, Caes. BG. 5, 53, 5. nullum intercedebat tempus, quin extremi cum equitibus proeliarentur, BC. 1, 78, 5. ut spatium intercedere posset, dum milites, quos imperaverat, convenirent, legatis respondit, diem se sumpturum, BG. 1, 7, 6. breve ab hoc intercesserat spatium, cum cet., Vell. 2, 101, 1. si status condictus cum hoste intercedit dies, Plaut. Curc. 1, 1, 5. unus et alter dies intercesserat, quum res parum certa videbatur, Cic. Cluent. 26, 72. intercessēre pauci dies, Liv. 2, 64, 8. dies nondum decem intercesserant, quum ille alter filius infans necatur, Cic. Cluent. 9, 28. nullus dies intercessit, quo cet., Nep. Att. 20, 2. nox nulla intercessit, Cic. Cat. 1, 2, 4. vix annus intercesserat ab hoc sermone cohortationis meae, quum cet., dOr. 2, 21, 89.

interceptio, ōnis, *f.*, **die widerrechtliche Entziehung**, poculi, Cic. Cluent. 60, 167.

interceptor, ōris, *m.*, **der etwas widerrechtlich entzieht, sich einer Sache bemächtigt**, praedaene interceptorem fraudatoremque etiam malum minari militibus? Liv. 4, 50, 1. populum R. quadruplatoris et interceptoris litis alienae personam laturum, 3, 72, 4. proditorem Othonis, interceptorem donativi clamitabant, Tac. H. 3, 10. divini beneficii interc., VMax. 9, 11, 4.

interceptus, a, um, *Ptcp.*, s. intercipio.

interceptus, *abl.* u, *m.*, **die widerrechtliche, gewaltsame Entziehung**, quae quidem serpentis ictu moritur, quasi astutiae interceptu secretis velut inferis transmigratur, Fulg. Myth. 3, 10.

intercessio, ōnis, *f.* (intercedo), 1) **das Eintreten**, probari apud me debere pecuniam datam - testium intercessione, Gell. 14, 2, 7. — 2) **das Dazwischentreten, die Dazwischenkunft**, a) fördernd: **die Vermittelung, Verwendung, Bürgschaft**, intercessiones pecuniarum in coitionibus candidatorum, Cic. Parad. 6, 2, 46; — mea intercessio parata et est et fuit, Att. 1, 4, 1. pignoris datio intercessionem facit, Ulp. Dig. 16, 1, 8. u. b. spät. Jur. = die Vollziehung, Cod. Just. 12, 22, 1. Cod. Theod. 6, 28, 4. 8, 9, 1. — b) hindernd: **der Einspruch**, bes. der Tribunen, refertur confestim de intercessione tribunorum, Caes. BC. 1, 2, 8. sublatam tribunorum intercessionem, Suet. Caes. 31. tribunicia interc., Caes. BC. 1, 7, 2. collegarum interc., Suet. Caes. 16; — nec tribunis plebis sui periculi deprecandi neque etiam extremi iuris intercessione retinendi (spatium datur), Caes. BC. 1, 5, 1. lex contra intercessionem lata, Quint. 2, 4, 35. postea scribsit (Varro) de intercessionibus dixitque intercedenti, ne senatus consultum fieret, ius fuisse iis solis, qui eadem potestate, qua ii, qui senatusconsultum facere vellent, maioreve essent, Gell. 14, 7, 6. interc. suam interponere noluerunt, VMax. 6, 1, 10. quod tribuni pl. antiquitus creati videntur non iuri dicundo nec causis querelisque de absentibus noscendis, sed intercessionibus faciendis - ut iniuria quae coram fieret arceretur, Gell. 13, 12, 9. u. so: interc. facere, 6 (7), 19, 8. quum intercessio stultitiam intercessoris significatura sit, non impeditura, Cic. Agr. 2, 12, 30. nullo remedio alio praeter expertam multis iam ante certaminibus intercessionem invento, Liv. 6, 35, 6. u. vgl. §. 8. quae primo consulatu adversus auspicia legesque et intercessiones gessisset, Suet. Caes. 30. iratus senatui exiit: his intercessionibus plane incitatus est, Cael. b. Cic. Fam. 8, 16, 1. censuram exstinxit: intercessionem removit, Cic. Har. resp. 27, 58. remittentibus igitur his intercessionem omnes tribus uti rogassent iusserunt, Liv. 38, 54, 12.

intercessor, ōris, *m.*, **der, welcher dazwischentritt**, a) fördernd: **der Vermittler, Bürge**, isto hortatore, auctore, intercessore ad Sullam legati non adierunt, Cic. SRosc. 38, 110. ut negotiari possis, aes alienum facias oportet: sed nolo per intercessorem mutueris, nolo proxenetae nomen tuum iactent, Sen. Ep. 20, 2, 1 (119). u. im Doppelsinn: utinam semper esses tribunus! intercessorem non quaereres, Cic. Fam.

7, 27, 1; b. spät. Jur. = der Vollzieher, Cod. Just. 1, 42, 8. 8, 17, 7. — b) hindernd: **der Einspruch erhebt, überh. der etw. verhindert,** bes. von den Tribunen, popularis iam esse dissuasor et intercessor legis agrariae coeperat, Liv. 2, 41, 7. u. so 4, 53, 4. interc. dictaturae, Cic. QFratr. 3, 8, 6; — summa ope restitit partim per intercessores tribunos, partim per Serv. Sulpicium alterum consulem, Suet. Caes. 29. quum intercessio stultitiam intercessoris significatura sit, non impeditura, Cic. Agr. 2, 12, 30.

intercessus, *abl.* u. *m.*, die **Dazwischenkunft,** consulem saucium intercessu suo servavit, VMax. 5, 4, 2; intercessu auctoritatis suae, Imp. Diocl. et Const. frg. iur. anteiust. frg. p. 75; auch: temporis, der Verlauf, Oros. 5, 15.

intercīdo, cīdi, cīsum, cīdere (inter u. caedo), 1) **mitten in etw. hinein schneiden,** etw. **mitten durchschneiden, durchbrechen, durchstechen, durchgraben, abbrechen, abreißen,** a) eig.: olivas - intercides acuto calamo, Pallad. 12, 22, 3. pluribus locis intercisa (hedera) vivit tamen duratque, Plin. 16, 34 (62), 152. sericulam in stiva pendere qua intercidantur radices, 18, 19 (49), 177. homini tantum ita saepe constricta venis (lingua), ut intercidi eas necesse sit, 11, 37 (65), 174. venae, quae sanguinem fundunt, apprehendendae circaque id quod ictum est duobus locis deligandae intercidendaeque sunt, Cels. 5, 26, 21. intercisis venis, Tac. A. 16, 14. cuniculis venae fontis intercisae sunt atque aversae, Hirt. BG. 8, 43, 4. has aquas statim intercidere solebant, ut medio tempore venderent aut possessoribus praediorum aut aliis etiam, Frontin. Aquaed. 109; — Hannibal infestius perpopulato agro Fregellano propter intercisos pontes per Frusinatem - agrum in Labicanum venit, Liv. 26, 9, 11. qui incendii arcendi gratia vicinas aedes intercidit, Ulp. Dig. 9, 2, 49; — quo in loco Magnus Alexander intercidi planitiem eam iusserat VII M D passuum longitudine, Plin. 5, 29 (31), 116. lacus Velinus a M'. Curio emissus interciso monte in Narem defluit, Cic. Att. 4, 15, 5. an Isthmos intercidi possit, Quint. 3, 8, 16. circumpositi sunt huic oppido magni multique intercisi vallibus colles, Auct. BAl. 72, 2. id iugum - mediocri valle a castris eorum intercisum, Hirt. BG. 8, 14, 4. — b) übtr., **ab-, unterbrechen,** im Allg.: lux intercisa, Stat. Theb. 2, 184. intercisa dies, Claud. Prob. et Ol. cons. 172; insbes. relig. *t. t.*: intercisi dies sunt, per quos mane et vesperi est nefas, medio tempore inter hostiam caesam et exta porrecta fas: a quo quod fas tum intercedit aut eo est intercisum nefas, intercisum, Varr. LL. 6, 31. u. vgl. Macrob. 1, 16, 2; u. rhetorisch: sententias intercidebat et verba corrupte pronuntiabat, Gell. 13, 30, 9; dav. *PAdv.*: ita coniunctis autem verbis triplex adhiberi potest commutatio, non verborum, sed tantummodo ordinis, ut quum semel dictum sit directe, sicut natura ipsa tulerit, invertatur ordo et idem quasi sursum versum retroque dicatur, deinde idem **intercise** et permixte, so daß die Reihe der Worte unterbrochen wird und sie vermengt werden, Cic. Part. or. 7, 24. ex eodem libro Catonis haec etiam sparsim et intercise commeminimus, stückweise und ohne Rücksicht auf die dort beobachtete Reihenfolge, Gell. 11, 2, 5. — 2) **dazwischen einschneiden,** a) im Allg.: cum spatio non amplius passuum mille intercisa valles castra hostium divideret ab opere - Caesaris, Auct. BAl. 73, 3. — b) insb. α) eig. **beschneiden, verschneiden,** hoc (arundinetum) potest intercidi et disrarari, quod opus rustici stipationem vocant, Col. 4, 32, 4. — β) übtr: corrupto enim scribae servo interceperat commentarios interciderat que, Plin. Ep. 6, 22, 4. rationes dominicas, Ulp. Dig. 11, 3, 1. §. 5. intercidunt properatis saecula metis, Claud. BGet. 266; rhetor. im *PAdv.*: dictumque **intercise** autumo quasi abaestumo, synkopirt, Gell. 15, 3, 4.

intercĭdo, cĭdi, cĭdĕre (inter u. cădo), 1) **mitten in** seinem Laufe, in seiner Thätigkeit, in seinem Bestande u. dgl. **fallen,** seinen Lauf u. s. w. **abbrechen, verloren gehen, verschwinden, zu Grunde gehen,** eig. u. übtr., a) v. Lebl.: e quibus (ovis) multa propter numerum intercidunt, Plin. 9, 51 (74), 163. intercidit tamen aliquantum (aquae) e ductus vitio, Frontin. Aquaed. 65. u. so 6 . öft.; — litterarum in primis habita cura, ne intercidereut, Liv. 2, 4, 7. exceptis operum claritatibus, quae et ipsa convenit attingi sive exstant sive intercidĕre, Plin. 25, 8 (34), 53. quid? vos pulcherrimam hanc urbem domibus et tectis et congestu lapidum stare creditis? muta ista et inanima intercidere ac reparari promisca sunt, Tac. H. 1, 84. intercidĕre Coresus, Poeeessa, Plin. 4, 12 (20), 62. quarum (balnearum) forma intercidens statim usum publicum invidit, Spart. Sever. 19. antea Caecubo erat generositas celeberrima in palustribus populetis sinu Amynclano, quod iam intercidit incuria coloni locique angustia, Plin. 14, 6 (8), 61; — medulla vero, quae in spina est, discissa nervi resolvuntur aut distenduntur, sensus intercidit, Cels. 5, 26, 17. interciderat sortis humanae commercium vi metus, Tac. A. 6, 19. utrum tu peiorem vocas, apud quem gratia beneficii intercidit, an apud quem etiam memoria? Sen. Ben. 3, 1, 4. nihil aeque vel augetur cura vel negligentia intercidit (quam memoria), Quint. 11, 2, 40. pereunte obsequio etiam imperium intercidit, Tac. H. 1, 83. quae (disciplina) olim quidem intercidit, nunc vero nec quaeritur, Vulcat. Gall. Avid. Cass. 14. huius morte etiam Atheniensium virtus intercidit, Justin. 12, 9, 1. nec honos intercidit aevo, Sil. 3, 440; — ferner dem Gedächtniß entfallen: augur erat, nomen longis intercidit annis, Ov. F. 2, 443. statim confossi sunt eoque intercidĕre nomina, Tac. H. 3, 23. quodsi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox, Hor. Sat. 2, 4, 6. credo, quia nulla gesta res insignem fecerit consulatum, memoria intercidisse, Liv. 2, 8, 5. u. so VMax. 5, 2. Ext. *in.*; — sprachlich außer Gebrauch kommen: cum et verba intercidant invalescantque temporibus, Quint. 10, 2, 13. haec (wie tragoedia Thyestes et ludi Floralia) sequenti tempore interciderunt, 1, 5, 52. iam intercidit illud genus, quod ducebatur a domino, unde Marcipores cet., 1, 4, 26; — rhetor.

bei der Aussprache: curabit etiam, ne extremae syllabae intercidant, 1, 11, 8. — b) v. Leb.: pereant amici, dum inimici una intercidant, Poët. b. Cic. Deiot. 9, 25. redde patri natum: quamvis intercidit alter cet., Ov. F. 2, 485. promptissimus quisque saevitia principis interciderunt, Tac. Agr. 3. ut in posteritatem Scytharum genus per feminas intercidat, Justin. 2, 3, 16. u. vgl. 2, 4, 33. 3, 4, 4. — 2) dazwischen fallen, • verloren gehen, eig. u. übtr.: quo acrius et confertim magis utrimque pugnabant, eo plures vulnerabantur nullo *inter* arma corporaque vano intercidente telo, Liv. 21, 8, 9; inter traditionem imperii novitatemque successoris, quae noscendis prius quam agendis rebus inbuenda sit, saepe bene gerendae rei occasiones intercidere, 41, 15, 8; — *absol.*: cum quo plures atque densiores erant, eo minus vani quicquam intercideret teli, 38, 22, 7. ita in arto stipatae erant naves, ut vix ullum telum in mari vanum intercideret, 36, 39, 13. quem imbrem (carnis) ingens numerus avium intervolitando rapuisse fertur: quod intercidit sparsum ita iacuisse per aliquot dies, ut nihil odor mutaret, 3, 10, 6. sibi - quod rapuerant acceptum referebant, quod interciderat aut erat interpellatum Cassio adsignabant, Auct. BAl. 50, 2.

intercĭlium, ii, *n.*, die unbehaarte Stelle unter den Augenbrauen, interc. est medium illud inter supercilia, quod sine pilis est, Isid. Orig. 11, 1. μεσόφρυον, Gloss. Philox.

intercĭno, ĕre, immitten •, zwischen etw. singen, neu quid medios intercinat actus, Hor. AP. 194.

intercĭpio, cēpi, ceptum, cĭpĕre (inter u. capio), etw. od. Jmdn. mitten im Fallen, in seinem Laufe, im Fluge, in seiner Thätigkeit, in seinem Bestand u. dgl. fangen, nehmen, eig. u. übtr., etw. auffangen, wegfangen, •nehmen, sich einer Sache bemächtigen, etw. widerrechtlich sich aneignen, an sich nehmen od. ziehen, etw. unterbrechen, verhindern, Jmdn. weg•, abfangen, aufheben, u. mit morte u. dgl. verb., Jmdn. mitten aus seiner Thätigkeit reißen, vor der Zeit des Lebens berauben, a) mit lebl. Obj.: Druidae sibilis id (ovum anguinum) dicunt in sublime iactari sagoque oportere intercipi, ne tellurem attingat, Plin. 29, 3 (12), 52; — aqua privatorum licentia intercepta, Tac. A. 15, 43. cum Appiae Anionisque ductus vetustate quassati privatorum etiam fraudibus interciperentur, Frontin. Aquaed. 7. u. so 18. 19. öft. Acesines Indum auget: decursurum in mare intercipit, Curt. 8, 30 (9), 8. intercepta tuis conduntur flumina muris, Rutil. Namat. 1, 101. ut subsidisse montes, flumina exaruisse, interceptum mare inlatasque sibi non classes nostras sed terras ipsas arbitretur, Plin. Pan. 16, 5. u. dicht.: tam longa per auras erigitur tellus et coelum intercipit umbrā, Sil. 3, 485; — epistulam hanc modo intercepi et sumbulum, Plaut. Pseud. 2, 4, 26. hanc (epistolam) Graecis conscriptam litteris mittit, ne intercepta epistola nostra - consilia cognoscantur, Caes. BG. 5, 48, 4. u. so Curt. 6, 34 (9), 13. Tac. H. 1, 67. non committendae (litterae) eius modi periculo, ut aut interire aut aperiri aut intercipi possint, Cic. Att. 1, 13, 2. non dubito, quin Dolabella - tabellarios meos deprenderit litterasque interceperit, Cass. b. Cic. Fam. 12, 12, 1. u. so Liv. 27, 47, 8. Tac. A. 16, 14. Curt. 4, 40 (10), 16. ut - ex tumulo tela in nostros conicerent et pila intercepta remitterent, Caes. BG. 2, 27, 4. quam (hastam) medius Rhoetus intercipit, den Speer, der einen anderen treffen sollte, Virg. A. 10, 402. commeatum, qui mari nostris subportabatur, intercipere statuerunt, BAl. 25, 1. commeatus complures, qui compartabantur in hiberna Romanorum, intercipiebat, Hirt. BG. 8, 47, 2. has (scaphas) cum audacius progressas Libo vidisset, sperans intercipi posse, quadriremes V ad eas misit, Caes. BC. 3, 24, 2; — nam quod nos capere oportet, haec intercipit, Ter. Eun. 1, 1, 35. Cererem in spicis intercipit, Ov. M. 8, 292. u. vgl.: spemque intércipit anni, 15, 113. exaudi nec res intercipe nostras, 9, 122. interficere (Arionem) nautis in mari parantibus ad intercipiendos eius quaestus, Plin. 9, 8 (8), 28. exhausit civitatem plurimis interceptis, Amm. 17, 4, 5. intercepta decem quereris sestertia fraude sacrilega? Juv. 13, 71. pecunias e publico interceptas acrius, quam ut tolerarent barbari, cogebat, Tac. A. 4, 45. interceptarum pecuniarum reus, Suet. Dom. 17. nec suum munus intercipi ab alio patiantur, Liv. 39, 27, 2. intercepto filii pignore, Suet. Tib. 7. id (venenum) quum daretur in mulso, Balbucium quemdam, eius familiarem, iutercepisse, bibisse statimque esse mortuum, Cic. Cluent. 60, 166; dicht.: terga caput tangunt: colla intercepta videntur, Ov. M. 6, 379; — cum librum soceri nondum editum fraude intercepisset, Suet. Gr. 3. alterum (librum) sermone per biduum habito pueri exceperant, alterum pluribus sane diebus, quantum notando consequi poterant, interceptum - vulgaverant, Quint. praef. 7. quorum (commentariorum) tamen pars maxima intercepta dicitur, Suet. Gr. 5. ut medios sermones intercipiant, Quint. 6, 4, 11. quae vos -, ne qua interciperet oblivio, et in publica acta mittenda et incidenda in aere censuistis, Plin. Pan. 75, 1; — primo ita omnia opportuna loca hostes inter consulum castra interceperunt, ut pervadere expeditus nuntius non posset, Liv. 9, 43, 3. quae (loca) olim barbari intercepta retinebant ut propria, Amm. 20, 10, 3. is (ager), qui interceptus iudicio infami erat, Liv. 4, 11, 4. necopinato adventu ac prope furto unius diei urbem unam Hispaniae interceptam, 26, 51, 12. defensorum iactura aliquoties interceptum (munimentum), Amm. 20, 6, 9. humentes rapido circumdat gurgite campos Aufidus et stagnis intercipit arva refusis, Sil. 11, 507. sola manent interceptis vestigia muris, Rutil. Namat. 1, 411. Sardiniam inter motum Africae fraude Romanorum stipendio etiam insuper inposito interceptam, Liv. 21, 1, 5. a quo tutor libens relictus regnum intercipit, AVict. Vir. ill. 6, 5. Sulla eum proelio vicit, classem eius proditione Archelai intercepit, 76, 5; — praeceps in salum murus pedestre interceperat iter, Curt. 4, 8 (2), 9. medio itinere intercepto ceterae copiae si-

lenti agmine ad proximos hostes ductae, Liv. 25, 39, 2. u. vgl.: hostiles ingressus praesidiis intercipit, Tac. A. 15, 3. usum aurium intercipiente fremitu duorum agminum, Curt. 4, 52 (13), 38. nec titulos intercipe, femina, nostros, Ov. M. 8, 433. ut vester honos ad mei temporis diem petitus, non ad alienae petitionis occasionem interceptus nec diuturnis precibus efflagitatus, sed dignitate impetratus esse videatur, Cic. Agr. 2, 2, 3. opes invisae merito sunt forti viro, quia dives arca veram laudem intercipit, Phaedr. 4, 12, 1. quam gloriam tu, parricida, intercipere voluisti, Curt. 8. 28 (8), 17. L. Mummius - adversus Corinthios missus victoriam alieno labore quaesitam intercepit, AVict. Vir. ill. 60, 1. nec Agricola umquam per alios gesta avidus intercepit: seu centurio seu praefectus incorruptum facti testem habebat, Tac. Agr. 22. — b) mit lebend. Obj.: Myrrha fugit tenebrisque et caecae munere noctis intercepta neci est, Ov. M. 10, 476; — tun' redimes me, si me hostes interceperint? Plaut. As. 1, 1, 106. miles, qui fratrem suum - iugulasset, interceptus est et fusti percussus, Auct. BHisp. 27, 6. accidit - ut nonnulli milites - repentino equitum adventu interciperentur, Caes. BG. 5, 39, 2. intercepti centum equites ac mille classici inter Placentiam Ticinumque, Tac. H. 2, 17. auxilia, quae a Persis missa fuerant, intercepit, Vopisc. Aurel. 28. trucidati veterani, incensae coloniae, intercepti exercitus, Tac. Agr. 5. traiectisque in continentem navibus vexillum tironum in Suriam euntium intercipit, A. 2, 78. complures hostium - partim in fuga proteruntur, partim intercipiuntur, Hirt. BG. 8, 48, 7. legatus deinde insidiis tribunorum interceptus, Liv. 29, 18, 13. quos laqueis intercepēre, trahendo conficiunt, Mel. 1, 19, 17. u. vgl. Curt. 9, 24 (6), 12. 6, 11 (4), 8. Suet. Aug. 14. Tac. H. 1, 86. Eutr. 7, 18; ingentes hostiarum greges per Capitolium iter, magna sui parte velut intercepti, devertere via cogebantur, Plin. Pan. 52, 7. a corvo occisae (columbae) aut ab accipitre interceptae, Varr. RR. 3, 7, 6. ubi ille (eques) interceptos earum (tigrium) catulos citus coepit avehere, Mel. 3, 5, 7; — ferner: hoc quoque dubium, intercepto rege mortalitate an desperato operis effectu, Plin. Ep. 10, 41 (50), 4. Mithridates repentina morte interceptus, Justin. 37, 1, 6. quos Tiberius exitio interceperat, AVict. Caes. 3, 3. tamquam veneno interceptus esset, Tac. A. 3, 12. u. so Agr. 43. Suet. Caes. 20. Claud. 1. Ner. 35. scelere Pisonis et Plancinae interceptus, Tac. A. 2, 71. saepe morbis intercipiuntur (apes), Col. 9, 3, 4. u. so absol.: si me fata intercepissent, Quint. 6. pr. 1. interceptusne sit a suis an cum suis, dubium, Plin. Ep. 6, 25, 4. u. so Quint. 10, 1, 121. Tac. A. 2, 82. AVict. Epit. 15, 5. Auct. Or. gent. R. 14, 2. Apul. M. 10, 5. Stat. Theb. 8, 8.

intercīse, *PAdv.*, s. intercīdo.

intercīsio, ōnis, *f.* (intercido), das Hineinhauen, Einschneiden, Intercidoniam nuncupari a securis intercisione, Varr. b. Augustin. Civ. d. 6, 9; grammat. *t. t.*, die Vernichtung, Agenn. Urb. Comm. zu Frontin. de agror. qual. p. 2, 4. Hygin. de limit. p. 110, 11.

intercīsīvus, a, um, s. intersecivus.

interclāmo, āre, dazwischen hinein schreien, cedentes nostri milites multis interclamantibus restiterunt, Amm. 31, 13, 1.

interclūdo, clūsi, clūsum, clūdĕre, 1) etw. od. Jmdn. mitten in seinem Laufe, in seiner Thätigkeit od. etw., was im Zustand der Ruhe ist, in der Mitte schließen, abschließen, absperren, abschneiden, versperren, hemmen, hindern, eig., bildl. u. übtr., *alqd.*: interclude conmeatum inimicis, tibi muni viam, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 68; ut pons Cydni fluminis ad iter hostium impediendum interscinderetur, Justin. 11, 14, 4. u. dagegen: non modo iter meum interclusum, sed me ipsum plane exceptum putabam, Cic. Att. 8, 11 D, 2. u. nobisque iter illud omnino interclusum videbamus, §. 4. nunc nihil potest nisi supero tramitti, quo iter interclusum est, 9, 3, 1. interclusit ad urbem iter armatis vacuamque eam cepit, Liv. 36, 14, 3. u. vgl. Tac H. 3, 68. interclusis omnibus itineribus, Caes. BG. 7, 65, 4. u. vgl. 3, 3, 2. munimenta cervis etiam obiectis, ut viam intercluderet, a Macedonico ad Toronaicum mare perducit, Liv. 44, 11, 4. u. bildl.: ergo haec deserta via et inculta atque interclusa iam frondibus et virgultis relinquatur, Cic. Cael. 18, 42. intercludere omnes seditionum vias, Rabir. 1, 3; — non ut manum conserat - sed ut fugam intercludat, Att. 7, 20, 1. pontes atque itinerum angustiae multitudinis fugam intercluserant, Caes. BG. 7, 11, 8. u. bildl.: num tibi insultare in calamitate, num intercludere perfugia fortunae, num casus bellicos exprobare aut obiicere videor? Cic. II. Verr. 5, 50, 132; — hisce aliqua ficta mora semper omnes aditus ad Sullam intercludere, SRosc. 38. 110. u. bildl.: bene laudata virtus voluptatis aditus intercludat necesse est, Fin. 2, 35, 118; dagegen: duo sunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterque parvis praesidiis propter angustias intercludi potest, Fam. 15, 4, 4. u. bildl.: quaero cur, qui aditus ad causam Hortensio patuerit, mihi interclusus esse debuerit, Sull. 2, 4. quod minori filio hoc facto ipse interclusisset aditum imperandi, Spart. Ant Get. 1; — at inimici mei mense Ianuario quum de me ageretur, corporibus civium trucidatis flumine sanguinis meum reditum intercludendum putaverunt, Cic. Har. resp. 5, 14. metuens, ne interrupto ponte Histri reditus sibi intercluderetur, Justin. 2, 5, 10; dagegen: exitum Romano ad operam ferendam sociis interclusurum, Liv. 22, 13, 5; — premendo praesidiis angustos saltus eorum commeatus interclusit, Liv. 40, 41, 2. u. so 26, 39, 10. Suet. Aug. 16; — tum repente tantus nervos eius occupavit rigor, ut interclusa voce non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur, Justin. 11, 8, 4. dicenti haec lacrimae simul spiritum et vocem intercluserunt, Liv. 40, 16, 1. iniectis tapetibus in caput faucesque spiritum intercluserunt, 40, 24, 7. spiritus eius (aegri) intercluditur, Cels. 4, 7 (od. 4, 4, 1). interclusus spiritus arte

meabat, Curt. 3, 16 (6), 14. u. so 6, 21 (5), 15. interclusa anima nimia ab dulcedine aquarum, Lucr. 6, 1266. u. so Varr. RR. 1, 63, 1. Tac. A. 6, 50; — *alqm.*: saepe illos aspera ponti interclusit hiemps, Virg. A. 2, 110. timens, ne interclusi hostes desperationem in virtutem verterent, Justin. 2, 13, 6. od. *alqm.* u. *Abl. instr.* (durch): ne interclusus exercitus tam infesto saltu coortis undique Tuscis Umbrisque opprimeretur, Liv. 9, 37, 11. cum miles ad commeatus diem non affuit et dicit se fluminibus interclusum aut valetudine, Quint. 7, 4, 14; — gew. *alqm.* mit *a* u. *Abl.*: interclusi a patria obsidebantur omnia sua cernentes in hostium potestate, Liv. 5, 42, 5. ne subito ex collibus decursu Albanorum intercluderentur ab oppido, 1, 27, 10. ab oppido et ponte et commeatu omni -se interclusurum adversarios confidebat, Caes. BC. 1, 43, 2. sperans Pompeium aut Dyrrhachium compelli aut ab eo intercludi posse, 3, 41, 3. imprimis rationem esse habendam dicunt - ut Caesar ab exercitu intercludatur, BG. 7, 1, 6. ipsum apud Bellovacos circumsideri interclusum ab reliquo exercitu, Cael. b. Cic. Fam. 8, 1, 4. ne incendio ab tergo oriente intercluderentur ab suis, Liv. 34, 39, 12. u. vgl. 3, 70, 5. ut tribunos a plebe intercluderet, 25, 4, 4. imbres continui campis omnibus inundantes cum interclusissent trifariam exercitum a mutuo inter se auxilio, 8, 24, 7; — od. *alqm. alqa. re* (von =): interclusum itinere et Ligeri Caesarem inopia frumenti coactum in provinciam contendisse confirmabant (Galli), Caes. BG. 7, 59, 1. omni interclusus itinere, BC. 3, 20, 7. ne itinere aut traiectu intercluderetur, BC. 2, 20, 1. omni exitu et pabulatione interclusi, BG. 7, 44, 4. ut interclusus reditu aut cum exercitu deleretur aut desperatione rerum pacem victus petere cogeretur, Justin. 2, 13, 5. ne intercluderentur castris, Liv. 27, 42, 4. si hostem Hibero intercludere et frumento prohibere potuissent, Caes. BC. 1, 68, 3. Pompeius interclusus Dyrrhachio, 3, 42, 1. quod re frumentaria adversarios interclusisset, 1, 72, 1. u. vgl. BG. 1, 23, 3. commeatibus nostros intercludere instituunt, 1, 23, 6. hostes etiam marinis commeatibus in urbe clausos intercludunt, Justin. 4, 4, 5. — 2) mitten in etw. einschließen, vellet Amazonia latus intercludere pelta, Stat. Silv. 5, 1, 131. Caesarem duobus exercitibus et locorum angustiis facile intercludi posse frumentoque prohiberi, Caes. BC. 1, 17, 1. veriti, ne angustiis intercluderentur, cum extra et intus hostem haberent, 3, 69, 4. in iis ipsis intercludere insidiis, quas mihi conaris opponere, Cic. Caecin. 29, 84; — hic cum fratre intercluso ab hostibus auxilium ferret, illum ex periculo eripuit, Caes. BG. 4, 12, 5. quum Mithridaticos impetus totumque Pontum armatum effervescentem in Asiam atque erumpentem ore repulsum et cervicibus interclusum suis sustinerent, Cic. Prov. cons. 4, 6. u. bildl.: ita nos gessimus, ut plane interclusi captique simus, Att. 9, 6, 2.

interclūsio, ōnis, *f.* (intercludo), 1) die Abschließung, Absperrung, Hemmung, clausulas enim atque interpuncta verborum animae interclusio atque angustiae spiritus attulerunt, Cic. dOr. 3, 46, 181. — 2) der Einschluß (Parenthese), quod interpositionem vel interclusionem dicimus, Graeci παρένθεσιν vocant, Quint. 9, 3, 23.

intercŏlumnium, ii, *n.*, der Säulenzwischenraum, die Säulenweite, ita omnia convestivit hedera, qua basim villae, qua intercolumnia ambulationis, ut cet., Cic. III. QFratr. 1, 2, 5. quae signa nunc, Verres. ubi sunt? illa quaero, quae apud te nuper ad omnes columnas, omnibus etiam intercolumniis, in silva denique disposita sub divo vidimus, II. Verr. 1, 19, 51. u. vgl. Vitr. 3, 2, 5 (19). u. 6 (20). 4, 3, 1 (22). u. im Sing., AHer. 3, 16, 29.

intercreātus, a, um, innerlich erzeugt, humor, CAurel. Chron. 5, 1, 5.

interculco, āre, s. intercalco.

intercurro, ĕre, I) *intr.*, mitten hinein -, dazwischen laufen, 1) von Leb., a) im Raume, nur übtr., sich in's Mittel schlagen, res geritur: conductae vineae sunt: pugnatur acerrime: qui intercurrerent, misimus tres principes civitatis, Cic. Phil. 8, 6, 17. — b) in der Zeit, inzwischen wohin laufen od. eilen, deinde indicto dilectu in diem certam ipse interim Veios ad confirmandos militum animos intercurrit, Liv. 5, 19, 4. — 2) meist. von Lebl., inmitten -, dazwischen hinlaufen, - sich hinziehen, mit unterlaufen, mitunter vorkommen, eig. u. übtr.: ab eo (promontorio) Basta oppidum et Hydruntum decem ac novem M passuum ad discrimen Ionii et Hadriatici maris, qua in Graeciam brevissimus transitus, ex adverso Apolloniatium oppidi latitudine intercurrentis freti quinquaginta M non amplius, Plin. 3, 11 (16), 100. inque dies magis in montem succedere silvas cogebant infraque locum concedere cultis, prata lacus rivos segetes vinetaque laeta collibus et campis ut haberent atque olearum distinguens inter plaga currere posset, Lucr. 5, 1370 sqq. folium eius (mali) est unedonis intercurrentibus spinis, Plin. 12, 3 (7), 15. intercurrentibus sanguineis aut candidis venis, 37, 10 (59), 162. quibusdam (zmaragdis) intercurrit umbra, 37, 5 (18), 67; — postremo quodvis frumentum non tamen omne quique suo genere inter se simile esse videbis, quin intercurrat quaedam distantia formis, Lucr. 2, 371. laboriosis exercitationibus et dolor intercurrit non numquam, impelluntur, feriuntur, abiiciuntur, cadunt, Cic. Tusc. 2, 15, 36. alterum genus narrationis est, quod intercurrit non numquam fidei aut criminationis aut transitionis aut alicuius adparationis causa, AHer. 1, 8, 12. — II) *trans.*, dazwischen durchlaufen, - zurücklegen, triduo ante transito Rhodano ad Italiae partes contendentem navigatione veloci intercurso spatio maris haud longo degressurum montibus apud Genuam observabat, Amm. 15, 10, 10.

intercurso, āre (*Intens.* v. intercurro), 1) *intr.*, dazwischen hin- od. herrennen, - sich eindrängen, a) v. Leb.: postero die iam segnius intercursantibus barbaris iunctae copiae saltusque haud sine clade - superatus, Liv. 21, 35, 1. stabat pro litore diversa acies, densa armis virisque

intercursantibus feminis: in modum furiarum veste ferali, crinibus deiectis faces praeferebant, Tac. A. 14, 30. — b) v. Lebl., **dazwischen hinlaufen, - sich hinziehen, untereinander laufen**, inter enim cursant primordia principiorum motibus inter se, nil ut secernier unum possit nec spatio fieri divisa potestas, Lucr. 3, 262. — 2) *trans.*, **zwischen etw. hindurchlaufen, - sich hinziehen**, intercursant cinguntque has urbes tetrarchiae, Plin. 5, 18 (16), 74. acinos foliis intercursantibus, 14, 3 (4), 42.

intercursus, *abl.* u, *m.* (intercurro), das Dazwischenhineinlaufen, -sprengen, **das Dazwischensprengen, -eilen, -treten**, die **Dazwischenkunft**, a) v. Leb.: iam a principio regnante Romulo cum Capitolio ab Sabinis capto medio in foro signis collatis dimicaretur, nonne intercursu matronarum *inter* acies duas proelium sedatum est? Liv. 34, 5, 8; — ut pedes Romanus repentino per turmas suas viam dantes intercursu stabilem aciem fecit absterruitque effuse invehentem sese hostem, primo barbari segnius permittere equos, dein stare cet., 30, 11, 9. cum conversus in patres impetus esset, consulum intercursu rixa sedata est, 2, 29, 4. ibi simul perturbati ordines et impeditus intercursu suorum usus praelongarum hastarum, 37, 42, 4. vulnus periculumque intercursu tum primum pubescentis filii propulsatum, 11, 46, 7. iamque vulneratum eminus lancea strictis gladiis invaserant, cum intercursu tribunorum centurionumque protegitur, Tac. H. 2, 36. — b) v. Lebl.: quod olim fuerat nubilum, nox est et quidem horrida ac terribilis intercursu luminis diri, Sen. NQ. 3, 27, 10.

intercus, cŭtis, **unter der Haut befindlich**, num eum veternus aut aqua intercus tenet, Wassersucht, Plaut. Men. 5, 4, 3. u. vgl. Prisc. I. p. 271, 2. morbus aquae intercutis, Suet. Ner. 5. si quis medicamentum cuipiam dederit ad aquam intercutem, Cic. Off. 3, 24, 92; quasi aquam in animo habere intercutem, Lucil. p. 62, 37; übtr.: intercutibus ipsi vitiis madentes, von inneren Fehlern, Gell. 13, 8, 5. rumorem, famam flocci fecit, intercutibus stupris obstinatus, insignibus flagitiis, Cato frg. p. 40, 3. vgl. mit intercutitus.

intercutitus, vehementer cutitus, id est valde stupratus, PDiac. p. 113, 13. vgl. mit: inter cutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui stuprum passi essent, p. 110, 23. wie: inter cutem caesus, Tert. de pall. 4.

interdiānus, a, um, **zur Mitte des Tages gehörig**, cibus, inmitten des Tages zu sich genommen, im Ggstz. zu vespertinus cibus, Mittags-, Abendessen, CAurel. Chron. 3, 8, 95.

interdiārius, ἡμεροκλέπτης, Gloss. Philox.

interdīco, dixi, dictum, dīcĕre (interdixem = interdixissem, Q. Catul. b. Gell. 19, 9, 14), 1) **durch Dazwischentreten aussprechen, bestimmen, verordnen**, von Behörden, bes. v. Prätor, u. im Allg., mit *de* u. *Abl.*, od. mit folg. *ut* od. *ne*, dann vorzugsw. im negativen Sinne, etw. **untersagen, verbieten**, theils von Behörden, theils im Allg., mit substant. Object., a) im Allg. in beiden Beziehungen, u. zwar mit *de* u. *Abl.*: interdixi tibi de medicis, Cato frg. p. 77, 9. P. Dolabella praetor interdixit, ut est consuetudo, de vi hominibus armatis sine ulla exceptione, Cic. Caecin. 8, 23. qui (praetor) dies totos aut vim fieri vetat aut restitui factam iubet, qui de fossis, de cloacis, de minimis aquarum itinerumque controversiis interdicit, 13, 36. quum de vi interdicitur, 30, 86; — praetor-interdixit, *ut*, unde deiectus esset, eo restitueretur, 28, 80. ut per lacum, fossam, stagnum publicum navigare liceat, interdicam, Dig. 43, 14, 1; animum adverti nuper, quum essemus in Formiano, te familiae valde interdicere, ut uni dicto audiens esset, Cic. Rep. 1, 39, 61; — neque enim est interdictum aut a rerum natura aut a lege aliqua atque more, *ut* singulis hominibus *ne* amplius quam singulas artes nosse liceat, dOr. 1, 49, 215; — interdico *ne* extulisse extra aedes puerum usquam velis, Ter. Hec. 4, 1, 48. qui si non interdixem, ne illunc fugitivum mitteret ad se intro, sed magis eiceret? Q. Catul. b. Gell. 19, 9, 14. novissime interdicit, ne cum malefico usum bonus consociet ullius rei, Phaedr. 4, 11, 20. Pythagoriis interdictum putatur, ne faba vescerentur, Cic. Div. 1, 30, 62. sed id neque feci adhuc nec mihi tamen ne faciam interdictum puto, Fin. 1, 3, 7. interdicit atque imperat Cassivellauno, ne Mandubracio neu Trinobantibus noceat, Caes. BG. 5, 22, 5. immisso equitatu iter eorum (Haeduorum) moratur atque impedit interdicitque omnibus, ne quemquam interficiant, 7, 40, 4. interdictum, ne capite damnatos propinqui lugerent, Suet. Tib. 61; praecipit atque interdicit, proterritis hostibus atque in fugam coniectis - unum omnium peterent Indutiomarum, neu quis quem prius vulneret, quam illum interfectum viderit, Caes. BG. 5, 58, 4; — *alci. alqa. re* u. alqo. (der Ablat. wegen des Redebegriffes der Zurückhaltung von etw.): Prisco in biennium Italia interdictum, Plin. Ep. 3, 9, 18. censuit - Mario urbe Italiaque interdicendum, Marciano hoc amplius Africa, 2, 11, 19. adultero Manlio Italia atque Africa interdictum est, Tac. A. 2, 50. eique Italia et Hispania, in qua ortus erat, interdictum est, 14, 41. in volgus millitum elatum est, qua arrogantia in colloquio usus Ariovistus omni Gallia Romanis interdixisset, Caes. BG. 1, 46, 4. ut finibus interdiceret Macedonibus, Liv. 41, 23, 1. alteri ob ingratum et malivolum animum domo et provinciis suis interdixit, Suet. Aug. 66. u. domoque ei interdictum est, Gr. 14. u. so Quint. 6, 3, 79. Tac. A. 6, 29. interdictumque mari Antiati populo est, Liv. 8, 14, 8. vos interdicitis patribus commercio plebis, 5, 3, 8. huic ille filiam suam in matrimonium dedit, quod moribus eorum non poterat interdici socero (Abl.) genero (Dat.), Nep. Ham. 3, 3. feminis dumtaxat purpurae usu interdicemus? Liv. 34, 7, 3. nostro more male rem gerentibus patribus bonis interdici solet, Cic. Sen. 7, 22. si quis est, qui etiam meretriciis amoribus interdictum iuventuti putet, est ille quidem valde severus, Cael. 20, 48. Anagninis - civitas sine suffragii latione data, con-

cilia conubiaque adempta et magistratibus praeterquam sacrorum curatione interdictum, Liv. 9, 43, 24. si qui aut privatus aut populus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt, Caes. BG. 6, 13, 6. medicina et gubernatio non interdicit sibi ac suis admiratione talium rerum, Sen. Ep. 13, 2, 17 (87); — technisch: ut - *aqua et igni* nobis interdicatur, als Symbol der Verbannung, Cic. Fam. 11, 1, 2. u. so Dom. 18, 47. 31, 82. Phil. 1, 9, 23. Vell. 2, 45, 1. Plin. Ep. 4, 11, 3. Tac. A. 3, 38. AVict. Vir. ill. 73, 6. Flor. 2, 4 (3, 16), 2. quibus cum aqua *atque* igni interdixisset, duas legiones ad fines Treverorum collocavit, Caes. BG. 6, 44, 3. u. so Tac. A. 3, 68. 6, 18. 12, 42. od. igni atque aqua, 4, 21. 6, 30. aqua ignique iis interdixit, Vell. 2, 24, 2. u. so 2, 69, 5. u. so: senatus Mario totique factioni eius interdixit, Ampel. 42, 2; — selten: philosophi - Domitiano imperante senatus consulto eiecti atque urbe et Italia interdicti sunt (wegen eiecti), Gell. 15, 11, 4. exsilium triplex est, aut certorum locorum interdictio, aut lata fuga ut omnium locorum interdicatur praeter certum locum, aut insulae vinculum, id est relegatio in insulam, Marc. Dig. 48, 22, 3; — *alqd. alci.*: illa suam vocat hanc, cui quondam regia coniunx orbem interdixit, Ov. M. 6, 332. tanta calamitatium necessitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriae vocarent, Justin. 16, 4, 5. quibus a magistratibus provinciae interdicerentur, Suet. Claud. 23. pauperibus interdicta (poma), Plin. 19, 4 (19), 53. interdixit etiam ei convictum hominum usumque balnearum, VMax. 2, 7, 9. feminis non convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdicunt, Justin. 41, 3, 2. ut huic furiae - vox interdiceretur, Cic. Har. resp. 6, 12. interdixit histrionibus scenam, Suet. Dom. 7. Dryidarum religionem apud Gallos dirae immanitatis, et tantum civibus sub Augusto interdictam, penitus abolevit, Claud. 25. cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, si queant, in caelo posuisse cupiunt, Justin. 5, 4, 15; — *alqd.*: cum interdixisset usum amethystini ac Tyrii coloris, Suet. Ner. 32; sonst nur in dem Abl. abs. od. impersonell: quem tamen scribit - urbe interdicta dimissum, Suet. Aug. 27. interdicta aula, Vesp. 14. sic interdictis imminet aeger aquis, Ov. Am. 3, 4, 18. interdicto cuiusquam in perpetuum coitu, Suet. Cal. 25. cui potior patria fuit interdicta voluptas, Hor. Ep. 1, 6, 64. pro aliena re publica quemquam fore putatis, qui se opponat periculis non modo nullo proposito praemio, sed etiam interdicto? Cic. Balb. 10, 26. spes interdictae discedite! Ov. M. 10, 336. hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in toto oriente interdicta amicitia a Gaio Caesare Augusti filio venenum biberet, Plin. 9, 35 (58), 118, — interdicitur vini potus quinis diebus ante et postea, 30, 10 (27), 87. ad scenicas quoque et gladiatorias operas et equitibus R. aliquando usus est, verum prius quam senatus consulto interdiceretur, Suet. Aug. 43. quamvis interdictum a Claudio esset, Ner. 7. decreto et lege rectae rationis interdicitur eiusmodi afflictatio, Apul. Dogm. Plat. 22. interdicta petes, Hor. Sat. 1, 2, 96; — mit *Inf.* od. *Acc.* u. *Inf.*: interdicere alicui arte sua uti, Paul. Dig. 48, 19, 43. interdixit commeatus peti, Suet. Galb. 6; — *abs.*: quot res postilla monstra evenerunt mihi! intro iit in aedes ater alienus canis: anguis in inpluvium decidit de tegulis: gallina cecinit: interdixit hariolus: auspex vetuit, Ter. Phorm. 4, 4, 24. — *Subst.* **interdictum**, i, *n.*, die **Verordnung**, das **Interdict**, der Behörden, bes. des Prätor (vgl. von den Interdicten *Rein* Röm. Privatr. p. 506 sqq.), u. vorzugsw. negativ: das **Verbot**, hac lege ius civile, causae possessionum, praetorum interdicta tollentur, Cic. Agr. 3, 3, 11. sponsiones et interdicta, Quint. 2, 10, 5. u. vgl. 12, 10, 70. in sponsionibus, quae ex interdictis fiunt, 7, 5, 3. interdictum proponere, interdicto prospicere, interdictum competit alci. od. in alqm., interdicto teneri, Dig. 43, 13, 1 sqq. non solum re et sententia, sed verbis quoque hoc interdictum ita esse compositum, ut cet., Cic. Caec. 30, 86. rem et sententiam interdicti mecum facere fatebatur, 28, 79. in plerisque iudiciis privatis, de certa credita, locato et conducto, interdictis, Quint. 4, 2, 61. qui aut interdicto tecum contenderent aut te ex iure manum consertum vocarent, Cic. dOr. 1, 10, 41. urbanitatis possessionem - quibusvis interdictis defendamus, Fam. 7, 32, 2. utrumne de furto aut formula et interdicto dicendum habeas, Tac. Or. 37. interdicto huic omne adimat ius praetor, Hor. Sat. 2, 3, 217. ut si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret, Petr. 13, 4. u. vgl. 83, 6; — im Allg.: nequeone ego ted interdictis facere mansuetem meis? Plaut. As. 3, 1, 1. nec interdictis minacibus subiectorum cervicem ad id, quod ipse coluit, inclinabat, Amm. 30, 9, 5. Caesaris interdicta - respuuntur, Cic. Att. 7, 26, 1. Caesaris erat interdicto sublatum, ne cet., Hirt. BG. 8, 3, 2. se ipsum, fasces suos, exercitum populi R., nomen interdictumque deorum immortalium, responsa sacerdotum - regi Aegyptio vendidit, Cic. Pis. 21, 48. interdictum sceleris, vocem furoris (esse), Dom. 26, 69. qui interdicti metuentes auctoritatem nusquam deinde sunt progressi, Amm. 17, 10, 2. — β) insbes. eine Klage auf eine prätorische Verordnung begründen, non debuisti interdicere, sed petere: an recte interdictum sit, ambigitur, Quint. 3, 6, 71. qui interdicit, Ulp. Dig. 43, 11, 1. interdicis mecum u. interdico tecum, 43, 17, 3. §. 6. si adversus eum velis interdicere, a quo precario viam rogasti, 43, 19, 1. §. 11. ille tibi interdixit rem capitalem, Cato frg. p. 43, 4. — 2) **inzwischen**, **einstweilen sagen**, in praesentiarum hoc interdicere non alienum fuit, ut huius infantiae garrulam disciplinam contempneremus, Aller. 2, 11, 16. *Kays.*, doch vgl.: „hoc interdicere nobis invitis relictum est, nam auctoritate optumorum librorum iampridem hoc intercedere restituebamus; cf. Cic. p. Tullio 29: videtis praetores per hos annos intercedere hoc (interdicto supplet Peyron): qui hoc ablativum casum esse non animadverterent, corrigebant interdicere,

unde Lambinus et alii interiicere faciebant, longius etiam a vero digressi", Comment. zu 16. p. 43, 7. p. 247.

interdictio, ōnis, *f.*, die Untersagung, das Verbot, mit *Gen. obj.*: ne interdictione finium nostrorum nostros quoque et nos regno arceamus, Liv. 41, 24, 16. id autem ut esset faciendum non ademptione civitatis, sed tecti et aquae et ignis interdictione faciebant, Cic. Dom. 30, 78. exsilium triplex est, aut certorum locorum interd., aut lata fuga cet., Marc. Dig. 48, 22, 3. habes igitur et theatri interdictionem de interdictione impudicitiae, Tert. de spect. 17. scabiem aut inhaerentem spinulam callo una interdictione sanare, Arnob. 2, 11.

interdictor, ōris, *m.*, der etw. untersagt, verbietet, nec idem habendus est delicti auctor, qui invenitur interdictor, imo et condemnator, Tert. adv. Marc. 2, 9. nuptiarum quoque interdictores suggillat, de praescr. haeret. 33.

interdictorius, a, um, untersagend, verbietend, Salvian. adv. avar. 3, 17.

interdictum, i, *n.*, s. interdico.

interdĭgĭtālia, ium, u. **interdĭgĭtia**, orum, *n.*, Auswüchse zwischen den Fingern od. Zehen, Plin. Val. 2, 52. u. MEmpir. 34.

interdiu, *Adv.* (archaist. Form: interdius, Plaut. As. 3, 3, 8. Rud. prol. 6. Pseud. 5, 2, 9. Aul. 1, 1, 33. Most. 2, 2, 14. Cato RR. 83. Nach *Corssen* entstanden aus dem Sanskritstamm divas die beiden Lat. Stämme dies u. dius, u. letzteres ist als ein alter neutraler Accusativ anzusehen, der in ein Zeitadverbium = bei Tage verwandelt wurde. Wie s von dies in diei, die schwand, so fiel dieser Laut von dius ab, erhielt sich aber wie bei dies als Nominativzeichen in dius. Darnach ist in interdius das dius für eben jenen alten neutralen Accus. zu halten und durch Abfall des s entstand interdiu. Zu Cäsar's Zeiten wurde neben interdiu noch inter diu geschrieben. Ausspr. II. p. 295. u. vgl. p. 284. *Curtius* Grundz. II. p. 145), mitten am Tage, bei Tage, pervigilat noctes totas, tum autem interdius quasi claudus sutor dormit sedet totos dies, Plaut. Aul. 1, 1, 33. Sy. cliens amicus hospes nemo'st vobis? Ct. sunt: quid postea? Sy. hisce opera ut data sit. Ct. quae non data sit? non potest fieri. Sy. potest. Ct. interdiu: sed si hic pernocto, causae quid dicam, Syre? Sy. vah, quam vellem etiam noctu amicis operam mos esset dari, Ter. Ad. 4, 1, 13 sqq. cum Athenis interdiu exissent, ut vesperascente caelo Thebas possent pervenire, Nep. Pelop. 2, 5. Iuba - interdiu in villis latitando tandem nocturnis itineribus confectis in regnum pervenit, Auct. BAfr. 91, 1. nonnunquam interdiu, saepius noctu, si perrumpere possent, conati, Caes. BG. 1, 8, 4. u. so im Ggstz. zu noctu, 7, 69, 7. Cels. 1, 1. öft. interdiu nocte, Liv. 8, 34, 10. u. so 21, 32, 10. interdiu noctuque, Cels. 2, 4. Liv. 6, 18, 3. et interdiu et noctu, Cels. 2, 7. neque noctu neque interdiu, 2, 4. nec nocte nec interdiu, Liv. 1, 47, 1. interdiu vel nocte, Suet. Caes. 65. noctu an interdiu, AIler. 2, 4, 7. interdiu an noctu, Liv. 27, 45, 12. nocte an interdiu, 30, 4, 2. u. im Ggstz. zu noctibus, Suet. Aug. 100. Cal. 22; ohne Gegensatz, Turpil. 199. Phaedr. 3, 7, 18. 3, 16, 5. Suet. Aug. 77. Claud. 33. Ner. 26. Petron. 64, 13.

interdius, *Adv.*, s. interdiu.

interdo, dătum, dăre, mitten hinein geben, thun, immitten vertheilen od. verbreiten, propterea capitur cibus, ut suffulciat artus et recreet vires interdatus, atque patentem per membra ac venas ut amorem opturet edendi, Lucr. 4, 867., aber: inter datus, *Lachm.* Archaistisch: **interduo**, Conj. interduim, mitten hin geben, einsetzen, dafür -, darum geben, dum pereas, nihil interduo aiant vivere, Plaut. Capt. 3, 5, 36. eluas tu an exungare, ciccum non interduim, Rud. 2, 7, 22. ceterum qui sis, qui non sis, floccum non interduim, Trin. 4, 2, 152.

interduatim et interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum et interim, PDiac. p. 111, 1.

interductus, *abl.* u, *m.*, der Zug od. Strich mitten in etw. hinein, nur gramm. von der Interpunction, oratio, quae non aut spiritu pronunciantis aut interductu librarii, sed numero coacta debet insistere, Cic. Or. 68, 228.

interduim, s. interdo.

interdum, *Adv.* (vgl. *Corssen* Ausspr. II. p. 284), immitten einer Weile, u. zwar 1) vorzugsw. von momentanen Handlungen od. Zuständen, welche in dauernde hineinfallen, für einen Augenblick, auf eine Weile, bisweilen, manchmal, dann und wann, timere occepi et interdum oscitarier ineptus, quid mihi vellem ex insolentia nesciebam, Turpil. 15. dum me morigeram, dum morosam praebeo, deinde aliquid dedita opera controversiae concinno, laedo int. contumeliis, Afran. 374. qui int. Iio Iuppiter, quando lubet, Plaut. Amph. 3, 1, 4. int. inepte stultus es, Most. 2, 2, 64. quin suum ipse int. ignorat nomen neque scit qui siet, Capt. 3, 4, 28. pecuniam in loco neglegere maxumum interdum'st lucrum, Ter. Ad. 2, 2, 8. ardentes oculi atque attractus ab alto spiritus, int. gemitu gravis, Virg. G. 3, 505. u. vgl. G. 2, 257. scilicet int. miscentur tristia laetis, nec populum toto pectore festa iuvant, Ov. F. 6, 463. ut int. de caelo stella sereno etsi non cecidit, potuit cecidisse videri, M. 2, 321. u. vgl. Pont. 1, 3, 18. Sil. 6, 27 sqq. 4, 489 sqq. Calp. 9, 62. praeterea cantat, ubi collibuit, int. Graecos versus agit, iocos dicit cet., Cato frg. p. 58, 12. vereor int., ne talium personarum, quum amplificare velim, minuam etiam gloriam, Cic. Acad. 2, 2, 5. u. vgl. Leg. 2, 4, 8. consuesse enim deos immortales, quo gravius homines ex commutatione rerum doleant, quos pro scelere eorum ulcisci velint, his secundiores int. res et diuturniorem impunitatem concedere, Caes. BG. 1, 14, 5. u. vgl. 1, 39, 4. commissa celans, quod int. non minus prodest, quam diserte dicere, Nep. Epam. 3, 2. int. persona ut exemplo nocet, ita invidiam auget aut levat, Vell. 2, 31, 4. L. Antonius consul vitiorum fratris sui consors, sed virtutum, quae int. in illo erant, expers, 2, 74, 2. int. reputabat, quantas res cum ista paucitate gessisset quantosque populos fudisset, Justin. 11, 9, 2. acribus namque custodiis domum et

vias saepserat Livia, laetique int. nuntii vulgabantur, donec provisis quae tempus monebat simul excessisse Augustum et rerum potiri Neronem fama eadem tulit, Tac. A. 1, 5; — *interdum* enim cursus est in oratione incitatior, *interdum* moderata ingressio, bald — bald, Cic. Or. 59, 201. idque faciens int. mihi peccare videor, int. peccaturus esse, nisi faciam, Att. 12, 14, 3. legati, quos mittebat ad Caesares, int. ut supplicem commendabant, int. ut pro pari loquebantur, Vell. 2, 109, 2. vgl. mit einmaliger Auffassung: rumpit, int. moratur proposita hominum fortuna, 2, 110, 1. in quibus ipsa quidem neganda sunt, sed argumentis expositione contraria resistendum, int. singulis, int. universis, Quint. 4, 2, 14; — illud adhuc adiicio, πάϑος atque ἦϑος esse *interim* ex eadem natura - *interdum* diversa inter se, 6, 2, 12; — comitiorum et contionum significationes *interdum* verae sunt, *non numquam* vitiatae atque corruptae, Cic. Sest. 54, 115. nec vero imperia expetenda ac potius aut non accipienda int. aut deponenda non numquam, Off. 1, 20, 68. ut stare per totum diem iuberet ante praetorium, int. tunicatos discinctosque, nonnumquam cum decempedis, vel etiam cespitem portantes, Suet. Aug. 24. cibum non numquam capiet cum ea: int. propter dormiet, Ter. Eun. 2, 3, 76. int. vino tenui, austero, nonnumquam vomitu (utendum est), Cels. 4, 8 (4, 2). quod int. tertio mense, int. non ante sextum, nonnumquam exacto quoque anno fit, 7, 27; — nam *modo* purpureo fallebam stamine somnum, - *interdum* leviter mecum deserta querebar externo longas saepe in amore moras, Prop. 1, 3, 41 sqq. misere discedere quaerens ire modo ocius, int. consistere, Hor. Sat. 1, 9, 9. nobilitas noxia atque eo perculsa modo per socios ac nomen Latinum, int. per equites Romanos - Gracchorum actionibus obviam ierat, Sall. J. 42, 1. modo adversum hostes, int. in solitudines pergere, 74, 1. u. vgl. Suet. Ner. 49. Cal. 43. u. modo - modo - int., Nep. Att. 20, 2. Suet. Aug. 75. u. abwechselnd: prodest etiam interdum balneo, int. aquis frigidis uti: modo ungi, modo id ipsum negligere: - interdum in convivio esse, int. ab eo se retrahere: modo plus iusto, modo non amplius assumere, Cels. 1, 1; — geminatio verborum habet *interdum* vim, leporem *alias*, Cic. dOr. 3, 54, 206. ipse sibi visus est per quietem int. supra nubes volitare, alias cum Iove dextram iungere, Suet. Caes. 81. alias accersere ipsos et int. morantes castigare assueverat, Curt. 4, 49 (13), 18; — ficta interim narratio introduci solet *vel* ad concitandos iudices - *vel* ad resolvendos aliqua urbanitate - *interdum* per digressionem decoris gratia, Quint. 4, 2, 19; — splendet *saepe*, ast idem nimbis *interdum* nigret, Att. 260. non maxumae, quae maxumae sunt int. irae, iniuriae faciunt: nam saepe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem'st, quom eadem causa'st iracundus factus inimicissumus, Ter. Hec. 3, 1, 27. quod (genus acuminis) erat in reprehendendis verbis versutum et sollers, saepe stomachosum, nonnumquam frigidum, interdum etiam facetum, Cic. Brut. 67, 236. sequitur, ut de iis (vulneribus) dicam, quae morsu fiunt, int. hominis, int. simiae, saepe canis, nonnumquam ferorum animalium aut serpentium, Cels. 5, 27, 1. quod vos int. vel potius nimium saepe dicitis, Cic. Fin. 2, 13, 41. int. madent, multo saepius siccae sunt (squamulae), Cels. 6, 2. navigare, venari, quiescere int., sed frequentius se exercere, 1, 1. destringor officio, amicis deservio, studeo interdum, quod non interdum, sed solum semperque facere, non audeo dicere rectius, certe beatius erat, Plin. Ep. 7, 15, 1. — 2) b. Spät. von Handlungen oder Zuständen, welche neben anderen parallel einhergehen, **mittlerweile, unterdessen** (= interea), Apul. M. 2, 27. 3, 1. 8, 10. 9, 20. Arnob. 1, 38. Modestin. Dig. 40, 5, 15.

interduo, s. interdo.

intĕreā, Adv., da immitten, immitten darin, dazwischen, u. zwar 1) vorzugsw. entweder von Handlungen und Zuständen, welche neben anderen parallel einhergehen (oft durch dum, während, näher bestimmt), **indessen, unterdessen**, daher auch von solchen, die eintreten, obgleich andere unerwartet Statt haben, **indessen, doch**, oder von Handlungen u. Zuständen, welche zwischen dem erwarteten und wirklichen Eintritt anderer Statt finden (auch durch dum, bis, donec, quoad begrenzt), **inzwischen, mittlerweile**, interea mortales inter sese pugnant, Enn. trag. 26. u. vgl. Liv. Andr. 24. Pacuv. 322. 411. Att. 577. postquam pater appropinquat iamque paene ut comprachendatur parat, puerum interea obtruncat membraque articulatim dividit, perque agros passim dispergit corpus: id ea gratia, ut, dum nati dissipatos artus captaret parens, ipsa interea effugeret, Poet. inc. trag. 165 sqq. b. Cic. ND. 3, 26, 67. u. vgl. Turpil. 72. 209. Titin. 20. Afran. 266. ruri fere se continebat: ibi agrum de nostro patre colendum habebat: saepe interea mihi senex narrabat se hunc neglegere cognatum suom, Ter. Phorm. 2, 3, 16. Me. scire hoc vis? Ch. hac quidem causa qua dixi tibi. Me. dicetur. Ch. at istos rastros interea tamen adpone: ne labora, Heaut. 1, 1, 35. u. vgl. Andr. 2, 2, 26. Eun. 2, 3, 52. Phorm. 5, 6, 38. crescent illae (arbores): crescetis amores: interea mixtis lustrabo Maenala nymphis, Virg. Ecl. 10, 54. u. vgl. Ov. F. 1, 687. 2, 347. 721. 761. öft. M. 1, 388. Catull. 14, 21. 36, 18. 64, 305. Juv. 1, 135. 3, 261. 5, 120. öft. Calp. 4, 58. 166. Cato frg. p. 35, 1. 36, 3. Caes. BG. 1, 8, 1. 1, 24, 3. BC. 1, 15, 3. Nep. Them. 7, 2. Eutr. 3, 7. u. öft. primo actu placeo: quom int. rumor venit datum iri gladiatores, Ter. Hec. alt. prol. 31. u. vgl. 3, 4, 7. simulat se eorum praesidio confidere, quum interea aliud quiddam iam diu machinetur, Cic. I. Verr. 6, 15; — interea, *dum* sedemus illi, intervenit adulescens quidam lacrumans, Ter. Phorm. 1, 2, 41. verum interea, dum sermones caedimus, illae (mulieres) sunt relictae, Heaut. 2, 3, 1. dum haec mecum reputo, arcessitur lavatum interea virgo, Eun. 3, 5, 44. u. vgl. Ad. 5, 2, 10. interea, dum tu abes, qui dies ille collegae tui fuit, quum illud, quod venerari solebas, bustum in foro evertit? Cic. Phil. 2, 42, 107. haec dum

aguntur, interea iam Cleomenes ad Helori littus pervenerat, II. Verr. 5, 35, 91. u. vgl. Quinct. 6, 28. dum is in aliis rebus erat occupatus, qui summam rerum administrabat, erant interea, qui suis vulneribus mederentur cet., SRosc. 32, 91; *usque dum* ille vitam illam colet inopem, carens patria ob meas iniurias, interea usque illi de me supplicium dabo, Ter. Heaut. 1, 1, 84; — interea sol albus recessit in infera noctis, inzwischen, Enn. A. 92. u. vgl. 218. 417. 547. Virg. A. 1, 124. 11, 1. Ov. F. 1, 457. 4, 661. Ph. quid? interea ibatne ad Bacchidem? Pa. cotidie, inzwischen, Ter. Hec. 1, 2, 82. tute ipse his rebus finem praescripsti, pater: prope adest, quom alieno more vivendum'st mihi: sine nunc meo me vivere interea modo, Andr. 1, 1, 124. quod ut facerem, egestas me inpulit, - ut id consulerem, interea vita ut in tuto foret, Phorm. 5, 1, 6; credo impetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodat dies: interea fiet aliquid, spero, Andr. 2, 1, 14. alia otiosus quaeret: int. aliquid acciderit boni, 2, 3, 24. ter scopuli clamorem inter cava saxa dedēre, ter spumam elisam et rorantia vidimus astra: interea fessos ventus cum sole reliquit ignarique viae Cyclopum adlabimur oris, Virg. A. 3, 566. scribitur Heraclio dica: primo mirantur omnes improbitatem calumniae: deinde -: interea dies advenit, quo die cet., Cic. II. Verr. 2, 15, 37. u. vgl. 2, 17, 41. u. 42. 3, 25, 62. Cluent. 62, 175; — vin' interea, *dum* venit domi opperiamur potius quam hic ante ostium? Ter. Eun. 5, 2, 55. tu hic nos, dum eximus, interea opperibere, Heaut. 4, 7, 5. interea manerent indutiae, dum ab illo rediri posset, Caes BC. 3, 16, 5. visne igitur, dum dies ista venit, qua magno conatu exercitus moveatis, interea tu ipse congredi mecum? Liv. 8, 7, 7; interea in indutiis res fuisset, *donec* ab Roma legati aut victoriam illis certam aut pacem adferrent, 9, 9, 13; interea, *quoad* fides esset data, Caesarem facturum, quae polliceretur, Caes. BC. 1, 10, 4; — sic quoque mutatis requiescunt fetibus arva: nec ulla interea est inaratae gratia terrae, indessen, doch, Virg. G. 1, 82. si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium: sin autem differs me in tempus aliud, coram tecum loquar: tu interea non cessabis et ea, quae habes instituta, perpolies nosque diliges, Cic. Fam. 5, 12, 10. in quo non minus servis quam dominis praestitisti: hos enim securos, illos bonos fecisti: non vis interea laudari: nec fortasse landanda sint: grata sunt tamen recordantibus principem illum cet., Plin. Pan. 42, 4; anni sunt octo, quum ista causa in ista meditatione versatur -: *quum interea* Cluentianae pecuniae vestigium nullum invenitis, Cic. Cluent. 30, 82. inter tot veterrimos populos tam diu bella geritis, cum interea non coniuncti cum Aequis Vulsci -, non universa Etruria - bello vobis par est, Liv. 5, 54, 5; hinc alta sub rupe canet frondator ad auras: nec *tamen interea* raucae, tua cura, palumbes, nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo, Virg. Ecl. 1, 57. u. vgl. Catull. 101, 7. atque interea tamen, dum haec quae dispersa sunt coguntur, vel passim licet carpentem et colligentem undique repleri iusta iuris civilis scientia, Cic. dOr. 1, 42, 191. — *interea loci* flucti flacciscunt, silescunt venti, mollitur mare, Pacuv. 76. int. loci ad aera aut vinum aut olivom aut triticum tentat, benignusne an boni frugi sies, Plaut. Truc. 1, 1, 11. int. loci si lucri quid detur, potius rem divinam deseram, Pseud. 1, 3, 32. plus triginta natus annis ego sum, quom int. loci numquam quicquam facinus feci peius neque scelestius quam hodie, Men. 3, 1, 1. dum haec loquimur, int. loci ad macellum, ubi adventamus, concurrunt cet., Ter. Eun. 2, 2, 24. interea miles, qui me amare occeperat, in Cariam'st profectus: te int. loci cognovi, Eun. 1, 2, 45. — 2) b. Spät. von momentanen Handlungen od. Zuständen, welche in dauernde hineinfallen, **für einen Augenblick, bisweilen, manchmal** (= interdum), interea, crede experto, non fallimus, aegris nil movisse salus rebus, Sil. 7, 395.

interēmo, s. interimo.

intĕremptĭbĭlis, e (interimo), **tödtbar**, quae (scripturae) interemptibilem Christum edicentes utique et ignorabilem affirmant, Tert. adv. Marc. 3, 6.

interemptio, ōnis, *f.* (interimo), die **Ermordung**, hastam contorquere in omnium nostrum ruinam atque interemptionem, Porc. Latr. declam. in Cat. 10.

intĕremptor, ōris, *m.* (interimo), der **Mörder**, qua ille prudentia Rhascupolim, interemptorem fratris sui fili Cotyis consortisque eiusdem imperi, evocavit? Vell. 2, 129, 1. pudicaeque int. quam corruptae pater esse maluit, VMax. 6, 1, 2. qui - nefas iudicent ipsum interemptorem sui fieri, Sen. Ep. 8, 1, 14 (70); addidisse vero dicitur interemptor „hic est gladius quem ipse fecisti", Treb. Poll. trig. tyr. 8.

intĕremptrix, īcis, *f.* (interemptor), die **Mörderin**, fratris, Lact. Inst. div. 1, 10; übtr.: ipsae illae pudoris sui interemtrices, Tert. Spect. 17.

interemptus, a, um, s. interimo.

intĕreo, intĕrii (interivi, Apul. M. 7, 7), intĕrĭtum (daher: multis utrimque interitis, Cl. Quadrig. b. Pris. I, p. 484, 8. u. vgl. p. 512, 20. 566, 20), intĕrīre, mitten in etw. hineingehen, nur übtr., **verschwinden, verloren gehen, untergehen, zu Grunde gehen, ein Ende nehmen, umkommen, eingehen**, 1) v. Lebl.: ut enim obscuratur et offunditur luce solis lumen lucernae et ut interit magnitudine maris Aegaei stilla mellis et ut in divitiis Croesi teruncii accessio et gradus unus in ea via, quae est hinc in Indiam, sic cet., Cic. Fin. 3, 14, 15. nam circa latera atque imis radicibus Aetnae candentes efflant lapides disiectaque saxa intereunt venis, Lucil. iun. Aetn. 451 (*Weber*: inter eunt venis); — concludatur illud, quod interire possit, id aeternum non esse natura: ignem autem interiturum esse, nisi alatur: non esse igitur natura ignem sempiternum, Cic. ND. 3, 14, 37. quod permanat enim dissolvitur, interit ergo, Lucr. 3, 701. quod mutatur enim dissolvitur, interit ergo: traiciuntur enim partes atque ordine migrant: quare

dissolvi quoque debent posse per artus, denique ut intereant una cum corpore cunctae, 3, 756. quod genus et thuris glaebis evellere odorem haud facile est, quin intereat natura quoque eius, 3, 327. intereunt segetes, subit aspera silva, Virg. G. 1, 152. omniaque pristini itineris vestigia intereunt, Curt. 7, 18 (4), 27. quas (tabulas) bello incenso tabulario interisse scimus omnes, Cic. Arch. 4, 8. eo die naves Massiliensium cum iis, quae sunt captae, intereunt novem, Caes. BC. 1, 58, 4. Carthago, aemula imperi R., ab stirpe interiit, Sall. C. 10, 1. sunt autem post discessum a me tuum res dignae litteris nostris, sed non committendae eius modi periculo, ut aut interire aut aperiri aut intercipi possint, Cic. Att. 1, 13, 2. ne forte credas interitura, quae - non ante volgatas per artes verba loquor socianda chordis, Hor. Od. 4, 9, 1 sqq. sacra interire illi noluerunt, Cic. Mur. 12, 27. u. vgl. Dom. 13, 34; — truditur dies die novaeque pergunt interire lunae, Hor. Od. 2, 18, 15. ver proterit aestas, interitura, simul promifer autumnus fruges effuderit, 4, 7, 9. si Comini populi arbitrio tua cana senectus spurcata impuris moribus intereat, Catull. 108, 1 sq. dilaniata foras dispargitur (anima) interit ergo, Lucr. 3, 539. u. vgl. 1, 113. 3, 677. illae (mentes) cum corpore lapsae intereunt, Claud. IV. Cons. Hon. 233. ne vis omnis intereat, Cels. 7, 26, 5. tormentorum usum - spatio propinquitatis interire, Caes. BC. 2, 16, 3. ut appareat, quemadmodum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire, Vell. 2, 11, 3. decus huius ordinis interiit, Sall. H. 1, 48, 19. nam gratis fuit haec tibi vita ante acta priorque, et non omnia pertusum congesta quasi in vas commoda perfluxēre atque ingrata interiēre, Lucr. 3, 935. hocine'st, quo tu tam temeriter meam benevolentiam interisse es ratus? Att 96; jurist.: interit possessio, Papin. Dig. 41, 2, 44. actiones morte tutoris intereunt, Paul. Dig. 27, 3, 10; — mit *Abl. instr.*: multique conmeatus interierant insidiis latronum, Sall. H. 2, 51. ut ad unum omnes (naves) - eliderentur et naufragio interirent, Caes. BC. 3, 27, 2. cum pecunia publica - largitione magistratuum quotannis interiret, Nep. Them. 2, 2. quum - res frumentaria, commeatus, copiae, salus urbis atque exercituum nostrorum in posteritatem istius avaritia interierit, Cic. II. Verr. 3, 55, 127. incertae ac forsitan post paullo morbo interiturae vitae parceret, Sall. J. 106, 4. omnia fato interitura gravi, Ov. M. 2, 305; — nihil enim valentius esse *a* quo intereat, Cic. Acad. 1, 7, 29; interire (materiam) non *in* nihilum, sed in suas partes, quae infinite secari ac dividi possint, 1, 7, 27. — 2) von Leb.: di me etsi perdunt, tamen esse adiutam expetunt, cum prius quam intereo spatium ulciscendi danunt, Pacuv. 206. heu me miseram! interii, ich bin verloren, Enn. trag. 228. interii miser, Plaut. Bacch. 4, 7, 38. u. vgl. Pseud. 4, 1, 6. Mil. 2, 3, 35. Merc. 4, 4, 11. Ter. Heaut. 4, 1, 46. Hec. 3, 1, 42. Tibull. 1, 9, 45. perii, interii, pessumus hic mihi dies hodie inluxit, ich bin hin, bin verloren, Plaut. Pers. 5, 2, 3. ei mihi disperii: vocis non habeo satis, vicine, perii, interii, Most. 4, 3, 35. Pa. Dave, perii. Da. quin tu hoc audi. Pa. interii, Ter. Andr. 2, 2, 9. Ty. qui per virtutem perit, at non [is] interit. He. quando ego te exemplis pessumis cruciavero atque ob sutelas tuas te morti misero, vel te interisse vel perisse praedicent, dum pereas, nihil interduo aiant vivere, Plaut. Capt. 3, 5, 32. salvos sum, quia pereo: si non peream, plane interierim, Truc. 4, 1, 9. occidi atque interii! Cas. 3, 5, 38. quoniam ille interit, imperium Heleno transmissum est, Pacuv. 392. naufragus interiit, Ov. M. 11, 686. multaque tum interiisse animantum saecla necesse'st nec potuisse propagando procudere prolem, Lucr. 5, 855. vos autem ita dicitis, omnem vim esse ignem, omnes animantes, quum calor defecerit, tum interire et in omni natura rerum id vivere, id vigere, quod caleat: ego autem non intelligo, quomodo calore exstincto corpora intereant, non intereant humore aut spiritu amisso, praesertim quum intereant etiam nimio calore, Cic. ND. 3, 14, 35. interfectosque esse legatos duos magnamque partem exercitus interisse demonstrat, Caes. BG. 5, 38, 2. omnis noster equitatus, omnis nobilitas interiit, 7, 38, 2. delectorum peditum multa milia interisse, vix refugisse nuntios caedis, Hirt. 8, 21, 3. pauci interiēre, Sall. J. 18, 3. u. vgl. H. 3, 24. si cum his copiis - interiisset Darius, Nep. Milt. 3, 4. ut interire quam Romanos non experiri mallet, Ham. 4, 3. paene interiit, Dat. 2, 4. si tu non esses, interitura domus, Ov. Pont. 3, 2, 108; intercam, si -, Hor. Sat. 1, 9, 38; v. Thieren: intereunt pecudes, Virg. G. 3, 368. interit et curvis frustra defensa latebris vipera, 3, 544; — mit näheren Bestimmungen, dem Ort, der Zeit, der Art u. Weise, dem Mittel nach: intereat miser ubicunque potius, Sen. Troad. 693. vim hostium non sustinuerunt eoque loco omnes interierunt, Nep. Them. 3, 1. quo celerius sub divo interiret, Paus. 5, 3. in Hispania interiit, Sall. J. 18, 3. Miltiadis progeniem in vinclis publicis interire, Nep. Cim. 1, 4; — quibus consulibus interierit, non convenit, Hann. 13, 1. quo maturius interiret, ictum hostis adiuvit, Curt. 7, 19 (4), 37. qui cum quereretur, quod iuvenis interiret, responsum ei cet., Treb. Poll. Claud. 2; — ut se de superiore parte aedium deiecerit atque ita interierit, Nep. Dion. 4, 5. interii oppido! Plaut. Cist. 2, 3, 34. di inmortales, ut ego interii basilice! Epid. 1, 1, 54. omnia me mala consectantur, omnibus exitiis interii, Bacch. 5, 1, 7. lapide ictus interiit, Nep. Reg. 2, 2. more vel intereas capti suspensus Achaei, Ov. Ib. 297. ita lenibus uti videbatur venenis, ut posse videremur sine dolore interire, Cic. Att. 2, 21, 1; — mit *Abl. instr.* od. *a* od. *ex* u. *Abl.*: neque eum ferro nec frigore vincere possis interiisse neque a morbo neque forte veneno, Lucr. 6, 708. ab suis interiit, AVict. Caes. 39, 19. litterae traduntur, Abisaren morbo, Philippum, praefectum ipsius, ex vulnere interisse, Curt. 10, 3 (1), 20. qui ferro aut bestiis interiēre, Sall. J. 17, 6. qui - aut fame aut ferro intereant, Caes. BG. 5,

30, 3. ut locorum angustiis clausi plures fame quam ferro interirent, Nep. Ham. 2, 4. u. so fame, Cels. 3, 23. veneno interiit, AVict. Caes. 10, 5. morbo interiit, Eutr. 9, 11. Vopisc. Tac. 13. AVict. Vir. ill. 75, 11. apud Baias tabe interiit, AVict. Caes. 14, 12. in eodem quo pater apud Sabinos agro febri interiit, Epit. 10, 15. regem vel hostium ferro vel inopia paucis diebus interiturum, Nep. Milt. 3, 4. qui Cenabi perfidia Gallorum interissent, Caes. BG. 7, 17, 7. u. vgl.: intereunt partim statuarum et nominis ergo, Lucr. 3, 78.

intĕrĕquĭto, āre, mitten hinein •, dazwischen reiten, mitten zwischen etw. reiten, *abs.*: si quis extra ordinem avidius procurrit, et ipse interequitans sparo percutit et tribunos centurionesque castigare iubet, Liv. 34, 15, 4. interequitantes alarii, 35, 5, 10; — mit *Acc.*: ante signa obversus in aciem ordines interequitans, 6, 7, 3. sollicitudo praetorum agmina sua interequitantium ostendebat, Curt. 4, 47 (15), 1.

intĕrerro, āre, mitten hinein irren, • sich verirren, locis omnibus intererrat (deus), Minuc. Fel. Oct. 10; übtr.: sed sensa sompniantium dispar fatigat horror, nunc splendor intererrat, qui dat futura posse, Prud. Cath. 6, 41.

interfātio, ōnis, *f.*, das Hineinreden, die Einrede, Zwischenrede, fretus sanctitate tribunatus cum se non modo contra vim et ferrum, sed etiam contra verba atque interfationem legibus sacratis esse armatum putaret, venit in templum Castoris, obnuntiavit consuli, Cic. Sest. 37, 79; interim expediet expositiones brevi interfatione distinguere: „audistis quae ante acta sunt, accipite nunc quae insequuntur“, Quint. 4, 2, 50.

interfectĭbĭlis, e, zum Tödten dienlich, ruta, App. Herb. 89.

interfectio, ōnis, *f.*, die Ermordung, int. Trebonii, Brut. b. Cic. Brut. 2, 3. Marcus tamen non exultavit interfectione Cassii, Capitol. Ant. phil. 25. crudelis vita Commodi Quadratum et Lucillam compulit ad eius interfectionem consilia inire, Lamprid. Commod. 4.

interfectīvus, a, um, tödtlich, quae (animalia) e communi causa facilibus morbis et interfectivis adficiuntur, CAurel. Acut. praef. 12. interfectiva ferri indicamus eis, quibus cet., Chron. 5, 10, 114.

interfector, ōris, *m.*, der Mörder, quae poena adversus interfectorem patris iusta est, eadem adversus matris, Quint. 5, 10, 88. parricida matris quoque aut fratris int., 8, 6, 35. u. so: fratris, Justin. 2, 9, 2. filii sororis int., Eutr. 9, 14. interfectorem domini sui adduxi, Curt. 7, 24 (5), 37. nihil ulli nefastum in Bessum, interfectorem regis sui, videbatnr, 7, 22 (5), 20. u. so 6, 42 (11), 14. ut post caedem Galbae datam interfectori Pisonis pecuniam a Regulo - obiectaret, Tac. H. 4, 42. int. Domitiani, Eutr. 8, 1. int. eius, Justin. 1, 3, 6. Suet. Vit. 2; — instituit quaerere, an omnes parentis sui interfectores poenas dedissent, Curt. 4, 32 (7), 27. rogat deinde, an omnes interfectores parentis sui sit ultus, Justin. 11, 11, 9. hic quidem interfectoribus patris ignovit, Curt. 6, 43 (11), 26. dum interfectores patris ulcisceretur, Tac. A. 1, 9. non interfectores suos ac stirpis suae, sed ultores eorum Macedoniae regnum tenere malle, Justin. 16, 1, 17. domini sui interfectores, Curt. 6, 9 (3), 17. Caesaris interfectores od. int. Caes., Nep. Att. 8, 3. Vell. 2, 58, 3. 2, 87, 3. Eutr. 7, 3. int. eius, Eutr. 4, 16. quorum interfectores impleverunt orbem terrarum nominis sui gloria, Cic. Mil. 27, 72; si aut hostes atque interfectores rei publicae revixissent, Cic. post red. in sen. 2, 4; — *abs.*: interfectores interfecturis iubent obici, Sen. Ep. 1, 7, 4. quantum interfectore fortior interfectus, VMax. 3, 2, 11. talem tamen civem cum summa virtute interfectoris et gloria necari potuisse, Quint. 4, 5, 15; — übtr.: interfector veritatis, Tert. de carne Chr. 5.

interfectrix, īcis, *f.*, die Mörderin, id ergo fas aviae, interfectricem nepotis aspicere adloqui, eripere senatui, Tac. A. 3, 17. Iphigeniam fratris interfectricem esse, Hygin. f. 122; übtr.: immodica atque interf. tanta abstinentia iudicatur, CAurel. Acut. 3, 8, 95.

interfectus, a, um, s. interficio.

interfēmĭnium, ii, *n.* = membrum muliebre, Apul. Mag. 33. u. 34.

interfēmus (ŏris, *n.*) μεσομήριον, Gloss. Philox.

interfĭcio, fēci, fectum, fĭcĕre (Pass. interfĭcior, fectus sum, fĭci u. arch. **interfīo** (fĭĕri), mitten hinein thun, immitten verschwinden lassen, verloren gehen lassen, umkommen lassen, umbringen, zu Grunde richten, vernichten, aufreiben, aufzehren, verzehren, ersticken, im Pass. verschwinden, verloren gehen, zu Grunde gehen, umkommen, eingehen (vgl. intereo), 1) im Allg., *alqd.*: vita humana prope uti ferrum est: si exerceas, conteritur, si non exerceas, tamen rubigo interficit, Cato frg. p. 83, 5. ubi ille torrus esset interfectus flammeus, Att. 451. fer stabulis inimicum ignem atque interfice messes, Virg. G. 4, 330. nullo modo facilius arbitror posse neque herbas arescere et interfici neque terram ab sole percoqui, Cic. Oecon. frg. 16. p. 265. piscium magnam atque altilium vim interfici: istud nego, Lucil. frg. p. 61, 18. durum, molle voras: fragmenta interfici' panis, p. 88, 54. post mortem fore ut aut putescat corpore posto aut flammis interfiat malisve ferarum, Lucr. 3, 871. crudelem nasorum interfice pestem, Catull. 69, 9; — singultu crebro sermonem interficiens et verba devorans, Apul. M. 11, 24. usus fructus virtus cultus iam mihi harunc aedium intereemptu'st, interfectu'st, alienatu'st, Plaut. Merc. 5, 1, 3. statim voces cubiculo praestolatae novam nuptam interfectae virginitatis curant, Apul. M. 5, 4. istic oportet opseri mores malos, si in opserendo possint interfieri, Plaut. Trin. 2, 4, 130; — *alqm.*: quo Mardonius fusus barbarorumque exercitus interfectus est, Nep. Arist. 2, 1. exercitum eius interficit, Eutr. 3, 20. legio cum duce interfecta, 7, 23. quod eorum auxilio Iones Sardes expugnassent suaque praesidia interfecissent, Nep. Milt. 4, 1. hoc exercitu moram Lacedaemoniorum interfecit, Iphicr. 2, 3. u. vgl. Dat. 6, 4. und

interfecto Cratero, und bald darauf: Eumenes Craterum ex acie semivivum elatum recreare studuit, Eum. 4, 3. u. 4; — *alqm. alqa. re*, Jmdn. um etw. bringen, einer Sache berauben, qui me interfecisti paene vita et lumine, Plaut. Truc. 2, 6, 34. eadem mulier virum et filium eodem tempore venenis clam datis vita interfecerat, Gell. 12, 7, 2. — 2) vorzugsw. Jmdn. umbringen, ermorden, Menschen u. Thiere, decem capita libera interficis, decem hominibus vitam eripis indicta causa, Cato frg. p. 40, 1. alios alibi resistentes interficit, Sall. C. 60, 5. omnes puberes Numidas atque negotiatores promiscue - interficit, J. 26, 3. Genabum signo dato concurrunt civesque Romanos - interficiunt bonaque eorum diripiunt, Caes. BG. 7, 3, 1. dant negotium, ut eum interficiant, Nep. Alc. 10, 4. milites sollicitabantur, ut eum interficerent, Curt. 4, 40 (10), 16. ut paene ipse interficeretur, Eutr. 2, 8. insecuti gladiis magnam partem eorum impeditam interfecerunt, Caes. BG. 2, 23, 1. si eum interfecerit, multis se nobilibus - gratum esse facturum, 1, 44, 12. hic pagus unus - L. Cassium consulem interfecerat et eius exercitum sub iugum miserat, 1, 12, 5. cum XXX tyranni - plurimos cives - partim patria expulissent, partim interfecissent, Nep. Thras. 1, 5. u. vgl. Suet. Caes. 75. parabant - L. Cottam et L. Torquatum consules interficere, Sall. C. 18, 5. u. vgl. 24, 4. 51, 30. J. 12, 5. Suet. Aug. 16. puberes interfici iubet, Sall. J. 54, 6. u. vgl. Curt. 7, 38 (9), 22. is pollicitus est regi se eum interfecturum, si cet., Nep. Dat. 10, 1. interfectores interfecturis iubent obici, Sen. Ep. 1, 7, 4. ita a tribuno Valerio interfectus, Eutr. 2, 6. quantum interfectore fortior interfectus, VMax. 3, 2, 11. qua super re interfectum esse dixti Hippotem? Pacuv. 237. Hiempsale (Adherbale) interfecto, Sall. J. 28, 1. 35, 1. fratre meo atque eodem propinquo suo interfecto, 14, 11. Numidae puberes interfecti, 91, 6. equitum centum quinquaginta interfecti, Curt. 3, 29 (11), 27. ex regiis viginti equites, quadraginta pedites interfecti, Liv. 42, 60, 1. Bomilcare aliisque multis interfectis, Sall. J. 72, 1. u. vgl. 16, 2. interfectis sacerdotibus, quos in arce invenerat, Nep. Them. 4, 1. tempus eius interficiundi quaerere instituerunt, Alc. 5, 1. fratrem tyrannum interficiundum curavit, Timol. 1, 4. u. so Dion. 6, 5. qui - alterum Aurium et eius C. filium et Sev. Vibium - proscribendos interficiendosque curaret, Cic. Cluent. 8, 25. misit Susametren et Bagaeum ad Alcibiadem interficiendum, Nep. Alc. 10, 4; Thiere: feras interficere et ditescere praeda, Lucr. 5, 1247. tam a semet uno, quam a Lysimacho leonem interfici posse, Curt. 8, 2 (1), 14. elephanti quattuor capti, reliqui omnes, numero quadringenti, interfecti, Sall. J. 53, 4. u. so Eutr. 2, 13. iactis hunc (aprum) telis eques postquam interfecit, Phaedr. 4, 4, 6. ipsum (passerem) accipiter necopinum rapit questuque vano clamitantem interficit, 1, 9, 7; — qui *se* interficit, u. bald: occidere se, Quint. 7, 3, 7. u. vgl. 11, 1, 36. noctu ad unum omnes desperata salute se ipsi interficiunt, Caes. BG. 5, 37, 6. alii se interficiunt, Curt. 6, 42 (11), 20. in suburbano se interfecit, Eutr. 7, 15; — mit näheren Bestimmungen, dem Raum, der Zeit, der Art u. Weise, dem Mittel nach: Macedo haud dubius eminus interfici posse, lanceam emisit, Curt. 9, 29 (7), 21. Dione Syracusis interfecto, Nep. Timol. 2, 1. Ravennae, Eutr. 10, 3. in tabernaculo interfectus est, Nep. Thras. 4, 4. in palatio, Eutr. 7, 12. 23. interfectus est Sirmii tumultu militari in turri ferrata, 9, 17. in acie praestare interfici, quam cet., Caes. BG. 7, 1, 8. iurando per interfectos in Marathone et Salamine, Quint. 9, 2, 62. Perdiccas apud Nilum interficitur, Nep. Eum. 5, 1; infinitam multitudinem iuxta Rhodanum fluvium interfecerunt, Eutr. 4, 22. quum sub nocte interfectos esse cognossent, Curt. 10, 11 (3), 4. secundo die interfectus est, Eutr. 9, 9; — homines defoderunt in terram dimidiatos ignemque circumposuerunt, ita interfecerunt, Cato frg. p. 56, 3. quovis modo Numidam interficiat, Sall. J. 35, 4. eum clam interficere voluit, Nep. Dat. 2, 4; — *per alqm.* (alqd) od. *alqa. re*: Q. Pompei consulis filium eundemque Sullae generum per emissarios factionis suae interfecit, Vell. 2, 18, 6. ibi per Cn. Pompeium interfectus est, Eutr. 5, 8. quod eum totiens per insidias interficere voluistis, Cic. Dom. 23, 59. u. so Curt. 9, 7 (2), 7. in quem, ne si insidiis quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio, Cic. Att. 13, 10, 3. u. so Nep. Dat. 9, 1. intercapedine interficior, Turpil. 109. ut dolo potius interficeretur, Liv. 40, 24, 2. u. so Nep. Reg. 3, 4. talem virum dolis interficere, Sall. J. 6, 3. interfectus est fraude Philippi, Eutr. 9, 2. paullo ante Marium sua manu interfectum, 101, 6. hostili manu interfectus est, Eutr. 10, 16. telis hostium interfectus est, Nep. Chabr. 4, 3. u. telis eminus missis, Alc. 10, 6. uno ternas animas interficit ictu, Claud. Gig. 82. quo (gladio) Dion interfectus est, Nep. Dion 9, 6. supplicio noctu interfecit, Naev. 4. ille omnes variis suppliciis interfecit, Eutr. 3, 11. ad Erycem clausos - fame interficere, Liv. 21, 41, 11. matre sua veneno interfecta, Sall. H. 2, 51. u. so Eutr. 8, 15. seditione militari interfectus est, 9, 9. u. tumultu militari, 8, 22. alii naufragio, alii a servulis ipsius interfectum eum scriptum reliquerunt, Nep. Hann. 8, 2. u. vgl.: Hiempsalem ob saevitiam suam ab Numidis interfectum, Sall. J. 15, 1.

interfīo, fĭĕri, s. interficio.

interfluo, ĕre, mitten innen -, dazwischen fließen, mitten -, zwischen etw. hindurch fließen, *abs.*: unus amnis interfluit, quem si traiicimus, in Europam arma proferimus, Curt. 7, 30 (7), 13. u. vgl. 5, 17 (5), 2. amnesque qui interfluunt Erginos et Athyras, Mel. 2, 2, 6. Euphrates interfluit magnaeque molis crepidinibus coërcetur, immitten von Babylon, Curt. 5, 4 (1), 28. in oris proxima est a Tergeste Concordia: interfluit Timavus, Mel. 2, 4, 3. artiore illic via et fracto interfluentis rivi ponte, Tac. H. 3, 17. aquis interfluentibus ac saepe transgressis vagum atque diffusum (mare) facie amnium spargitur, Mel. 3, 3, 4. Hipponem alterum de in-

terfluente freto Diarrhyton nuncupatum - equites Graeci condiderunt, Solin. 27, 7. u. vgl. Plin. 3, 5 (11), 76; — mit *Acc.*: Tanais Europam et Asiam medius interfluit, Curt. 6, 6 (2), 14. idem (Tanais) Asiam et Europam finis interfluit, 7, 29 (7), 2. per fretum, quod Naupactum et Patras interfluit, Liv. 27, 29, 9. Mediam Cydnus amnis - interfluit, Curt. 3, 12 (5), 1. est in Romuleo procumbens insula Tibri, qua medius geminas interfluit alveus urbes discretas subeunte freto, Claud. Prob. et Ol. cons. 226. flumine medium oppidum interfluente, Plin. 36, 13 (20), 94. media illa tempestate moenia interfluebat Marsyas amnis, Curt. 3, 1 (1), 12. saxaque interfluens unda medium opus rupit, 4, 12 (3), 6. flumen Visurgis Romanos Cheruscosque interfluebat, Tac. A. 2, 9. quod (flumen) Raetos Noricosque interfluit, H. 3, 5. Pinarum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire - iusserat, Curt. 3, 22 (8), 28; im Pass.: hae insulae interfluuntur quae sunt in nostro mari, Apul. Mund. 4; — mit *Dat.*: interfluentem urbi Tiberinum ponte commisit, Flor. 1, 1 (4), 2; — übtr.: usque adeo omnibus ab rebus res quaeque fluenter fertur et in cunctas dimittitur undique partes, nec mora nec requies inter datur ulla fluendi, perpetuo quoniam sentimus et omnia semper, Lucr. 4, 225. cum aurum argentumque cumulo rerum aliarum interfluens aviditate ingenii humani rapere ex igni vellent, Liv. 28, 23, 4 (gegen die Handschr. ist: interfulgens).

interfluus, a, um, **mitten dazwischen =, hindurch fließend**, interfluo Euphrate, Plin. 6, 26 (30), 121. scinditur (terra) amni interfluo, Solin. 53, 2. ne eius cratem minus solidam vis interflui corrumpat humoris, Pallad. 10, 10, 4.

interfŏdio, fossum, fŏdĕre, **mitten durchbohren, = durchstechen**, quia sunt gallorum in corpore quaedam semina, quae cum sunt oculis inmissa leonum, pupillas inter fodiunt, Lucr. 4, 714. si aegra est arbor - cuneum salicis interfossis radicibus imprimi (oportet), Pallad. 11, 12, 2.

interfor, fātus sum, fāri, **mitten hinein =, dazwischen sprechen**, u. trans. Imdn. im Sprechen **unterbrechen**, *abs.*: priusquam - Verginio respondendi daretur locus, Appius interfatur, Liv. 3, 47, 4. nec plura querentem passa Venus medio sic interfata dolore est, Virg. A. 1, 385. interfanti deinde Phaeneae praetori Aetolorum - inquit, Liv. 33, 12, 12. interfante ipso Decio, 7, 36, 9. u. vgl. Prud. c. Symm. 2, 67; — mit *Acc.*: parvi enim habuit L. Philippum consulem, quia interfari se contionantem ausus fuerat, VMax. 9, 5, 2. quem (tribunum) interfari nefas esset, Plin. Ep. 1, 23, 2. prope dicentem interfatus Romanum, Liv. 36, 28, 4. quos dicere exorsos consul interfatus, 36, 27, 3. orsum eum dicere, in Aetolos maxime, violenter Phaeneas interfatus, 32, 34, 2.

interfrīgesco, ĕre, **inzwischen erkalten, = einschlafen**, von einer Sache, Fragm. iur. civ. anteiust. p. 45.

interfringo, frēgi, fringĕre, **immitten abbrechen**, quae arida erunt et si quid ventus interfregerit, inde ea omnia eximito, Cato RR. 44. u. wiederholt Plin. 17, 18 (30), 127.

interfŭgio, fŭgere, **mitten hindurch fliehen, = eilen**, inter enim fugit ac penetrat per rara viarum (fulmen), Lucr. 6, 332.

interfundo, fūsum, fundĕre, immitten oder dazwischen gießen, nur im *Pass.* **immitten od. dazwischen sich ergießen, = strömen**, trans. **mitten in od. zwischen etw. durchströmen**, Styx interfusa, Virg. A. 6, 439. Claud. Rapt. Pros. 1, 20. sive interfuso mari seu fluminibus inmensis seu praecipiti monte defenditur, Plin. Pan. 16, 5. Sicilia - quondam Bruttio agro cohaerens, mox interfuso mari avolsa, Plin. 3, 8 (14), 86; — mit *Acc.*: interfusa nitentes vītes aequora Cycladas, Hor. Od. 1, 14, 19. sic vasti moles pelagi interfunditur oras, Avien. Perieg. 255; — mit *Dat.*: et tentis procul interfunditur undis (sinus), 1100; — übtr.: sanguineam volvens aciem maculisque trementes interfusa genas, unterlaufen, Virg. A. 6, 643. iam superatus liventibusque maculis interfusus animam diu colluctatam efflavit, Amm. 30, 6, 6. haec alterna ducum nox interfusa diremit, dazwischen eintretend, Stat. Theb. 3, 677.

interfŭro, fŭrĕre, **mitten durchwüthen**, alternum Mavors interfurit orbem, Stat. Achill. 1, 395.

interfūsio, ōnis, *f.*, **das Hinein=, Durchströmen**, maris opulenta et copiosa interfusio, Lact. Inst. div. 7, 3.

intergarrio, garrītum, īre, **dazwischen schwatzen**, pauculis verbis intergarritis, Apul. Mag. 17.

intergĕries, ēi, *f.*, die **Zwischen=, Scheidewand**, Gloss. Philox.

intergĕrīvus, a, um, zum Einführen od. Einlegen zwischen etw. gehörig, nur subst.: **intergerivum**, i, *n.*, die **Zwischenlage**, diligentior cura mollia panis fermentati colata aqua fervente: minumum hoc modo intergerivi atque etiam lini lenitas superatur, Plin. 13, 12 (26), 82 (And.: intergerii), und: **intergerivi**, orum, *m.*, **Einzugswände, Zwischenwände, = mauern**, Romae non fiunt talia aedificia, quia sesquipedalis paries non plus quam unam contignationem tolerat, cautumque est ne communis crassior fiat, nec intergerivorum ratio patitur, 35, 14 (49), 173. u. vom Bau der Bienen: ruentes ceras fulciunt pilarum intergerivis a solo fornicatis, ne desit aditus ad sarciendum, 11, 10 (10), 23. u. vgl.: intergerivi parietes dicuntur, qui inter confines struuntur et quasi intergeruntur, PDiac. 110, 21.

intergressus, *abl.* u, *m.*, **das Dazwischeneintretenlassen**, vires te actionis meae intergressu gravissimae disputationis infringere, Minuc. Fel. Oct. 15.

interhio, āre, **immitten =, dazwischen sich öffnen**, finis et limes medius, qui interhiat, Tert. Apol. 48.

interiăceo, iacēre, **immitten =, dazwischen liegen**, trans. **zwischen etw. liegen**, haec *inter* eam (insulam) et Rhodum interiacet, Plin. 4, 12 (20), 60; — *absol.*: equitibus ceteris velut ad spectaculum summotis spatio quod vacui interiacebat

campi adversos concitant equos, Liv. 8, 7, 9. infinita vastitas interiacentis soli, Plin. Pan. 14, 2. u. vgl. Ep. 2, 17, 9; — mit *Acc.*: in planitiem, quae Capuam Tifataque interiacet, Liv. 7, 29, 6., dagegen: castra Punica ac Romana inter iacebat campus, 27, 41, 4. u. vgl. 22, 3, 3. omne, quod Oceanum fontesque interiacet Istri, Claud. Laud. Stil. 1, 215. u. vgl. in Rufin. 2, 38. a regione, quae duas Syrtes interiacet, Plin. 5, 4 (4), 47, — mit *Dat.*: campum interiacentem Tiberi ac moenibus Romanis, Liv. 21, 30, 11. ut in id spatium, quod sulcis interiacet, inclinentur, Col. 11, 3, 6. u. vgl. Quint. 11, 3, 18. Macrob. Somn. Scip. 1, 15, 6.

interiăcio, f. interiicio.

intĕrĭbi, *Adv.*, **immittels da, indessen, unterdessen**, vos ite intro: interibi ego ex hac statua verberea volo erogitare, meo minore quid sit factum filio: vos lavate interibi, Plaut. Capt. 5, 1, 31. u. so Afran. 138. Plaut. Rud. 4, 6, 20. Asin. 5, 2, 41. Poen. 3, 3, 1. Pers. 1, 3, 85. Mil. gl. 2, 1, 26. Apul. Mag. 73.

intĕrĭbĭlis, e, **vergänglich**, Tert. Resurr. carn. 34. Arnob. 2, 31. u. subst. interibile, Ggst. aeternum, Tert. adv. Hermog. 34.

interĭcio, ĭcĕre, f. interiicio.

interiectio, ōnis, *f.*, **das Mittenhinein-, Dazwischenwerfen, -legen, das Einlegen, Einfügen, Einschieben**, 1) im Raum, a) eig.: hiantes ripas latissima pontium interiectione coniungite, Cassiod. Var. 12, 18. — b) rhetor. u. grammat.: negabimus nos de adversariis aliqua re dicturos et tamen occulte dicemus interiectione verborum, AHer. 1, 6, 9. ne sententia quidem velut fatigatum intentione stomachum iudicis reficere dissuaserim, maxime quidem brevi interiectione, Quint 4, 2, 121. u. vgl. Prisc. I. p. 178, 20; bes. **von dem Einschiebsel, der Parenthese**, Quint. 8, 2, 15. 9, 3, 29. 11, 3, 37. Rufin. de schem. lex. 12. p. 51, 8. Carm. de figur. 118. p. 68, 1; u. **von der Interjection als Redetheil**, Quint. 1, 4, 20. 1, 5, 51. Prisc. II. p. 90, 6. 528, 34. Charis. p. 238, 19. Diom. p. 419, 1. Prob. p. 146, 1. 255, 29. Donat. p. 366, 13. 391, 26. Serv. Comm. in Donat. p. 420, 19. 443, 19. Serg. Explan. in Donat. p. 518, 25. 562, 18. — 2) in der Zeit, **der Zwischenraum**, si vero interiectionibus capere cuiusque generis fructum aveat, Col. 3, 21, 6.

interiectīvus, a, um, **dazwischen gesetzt**, rigor, Agrim. p. 41, 8. 72, 16; *adv.*, **wie eine Interjection**, aliae tamen quoque partes orationis singulae vel plures solent interi. proferri (wie: infandum, Virg. A. 1, 251), Prisc. II. p. 91, 23.

interiectus, *abl.* u, *m.* 1) **das Dazwischen-, Einlegen, Einsetzen, Einfügen**, quasi velut in macerie lapides temerario interiectu poni necesse est, Apul. de deo Socr. prol. — 2) **das Dazwischenkommen, -treten**, a) im Raum: ipsa (luna) incidens in umbram terrae, quum est e regione solis, interpositu interiectuque terrae repente deficit, Cic. ND. 2, 40, 103. — b) in der Zeit, **der dazwischen eingetretene Verlauf**, neque Tiberius interiectu temporis mitigabatur, Tac. A. 3, 51. u. so AVict. epit. 48, 15. petito paucarum dierum interiectu defensionem sui deseruit, Tac. A. 3, 67. eodem ut die vel noctis interiectu litteris consulum rescriberet, 6, 39.

interĭĭcio od. **interĭcio**, iēci, iectum, iĭcere od. ĭcĕre (inter u. iacio; interiaciebat, Tac. A. 2, 10), **immitten hinein-, dazwischen werfen, dazwischen einsetzen, - einlegen, - einfügen, dazwischen setzen, - legen, - stellen, treten lassen, pflanzen**, im *Pass.* speciell: **mitten inne -, dazwischen liegen, - sich befinden, mitten inne -, zwischen etw. liegen**, 1) im Raum, eig. u. übtr., *absol.*: crebras stationes disponunt equitum et cohortium alariarum legionariasque intericiunt, Caes. BC. 1, 73, 3. mox gliscente pernicie cum arma militum interiecissent, caesi milites, Tac. A. 12, 54; — sinisteriore brachio velut aegro lanis fasciisque - obvoluto, ad ipsam horam dolonem interiecit, Suet. Dom. 17. u. übtr.: pleraque Latino sermone interiaciebat, Tac. A. 2, 10. ni miles nonanus preces et adversum aspernantes minas interiecisset, 1, 23; übtr.: si moram interiecissent, facilius omnia conventura, H. 3, 81; — im Pass.: simul ab sinistro cornu P. Attii equitatus omnis et levis armaturae interiecti complures - cernebantur, Caes. BC. 2, 34, 2. neque ullum fere diem intermittebat, quin equestri proelio interiectis sagittariis, quid in quoque esset animi ac virtutis suorum, perspiceret, BG. 7, 36, 4. nisi interiecti lictores utrisque obstitissent, Tac. A. 16, 32; — ut - paribus intermissae spatiis singulae (trabes) saxis interiectis arte contineantur, Caes. BG. 7, 23, 3. certis spatiis interiecti lapides per ima montis Palatini, Tac. A. 12, 24. rubis sentibusque interiectis effecerant, ut cet., Caes. BG. 2, 17, 4; u. speciell: te manet invictus Romano Marte Britannus teque interiecto mundi pars altera sole, Tibull. 4, 1, 149. interiectaque sunt terrarum milia multa, Lucr. 4, 412. vides habitari in terra raris et angustis in locis et in ipsis quasi maculis, ubi habitatur, vastas solitudines interiectas, Cic. Rep. 6, 19, 20. quod (dictionis genus) eorum vicini non ita lato interiecto mari Rhodii numquam probaverunt, Or. 8, 25. in magno impetu maris atque aperto paucis portibus interiectis, quos tenent ipsi, omnes fere, qui eo mari uti consueverunt, habent vectigales, Caes. BG. 3, 8, 1. ramum super oculos meos posuit et quasi pariete interiecto audacior facta „quid est" inquit cet., Petr. 131, 10; übtr.: interiectus est etiam nuper liber is, quem ad nostrum Atticum de senectute misimus, Cic. Div. 2, 1, 3. edidit et Circenses plurimos a mane ad vesperam interiecta modo Africanarum venatione modo Troiae decursione, Suet. Cal. 18. in causa coniecturali narratio accusatoris suspitiones interiectas et dispersas habere debet, AHer. 2, 2, 3; — Galli *inter* equites raros sagittarios expeditosque levis armaturae interiecerant, Caes. BG. 7, 80, 3; übtr.: inter novembrem et decembrem mensem interiecit duos alios, Suet. Caes. 40. idque (tertium materiae genus) interiecit inter individuum atque id quod dividuum esset in corpore, Cic. Univ. 7. p. 272; — im Pass.: inter has personas me interiectum amici Antonii moleste ferunt, Cic. Phil. 12, 7, 18; speciell: aër - interiectus inter

mare et caelum, ND. 2, 26, 66. elephantos dextro sinistroque cornu collocaverat aequalibus inter eos intervallis interiectis, Auct. BAfr. 59, 3. u. subst.: interiecta inter Romam et Arpos, Liv. 9, 13, 8; übtr.: videte quantum intervallum sit interiectum inter maiorum nostrorum consilia et inter istorum hominum dementiam, Cic. Agr. 2, 33, 89; speciell: quid Africanus maior, quid minor, quid inter horum aetates interiectus Cato? Parad. 1, 2, 12. interiectusque inter duas aetates Hortensii et Sulpicii (Sisenna), Brut. 64, 228. interiecti inter philosophos et eos, qui rem publicam administrarent, Off. 1, 26, 92. u. vgl. Or. 6, 21; — mit *Dat.* im Pass.: incautum et tamquam ad victos ruentem Vitelliani, interiectus equiti pedes, excepēre, Tac. H. 3, 79 u. spec.: erat forte brumae tempus et nivalis dies in locis Alpibus Apenninoque interiectis, Liv. 21, 54, 7. nasusque ita locatus est, ut quasi murus oculis interiectus esse videatur, Cic. ND. 2, 57, 143; — übtr. u. speciell: oratorum autem si quis ita numerat plura genera, ut alios grandes aut graves aut copiosos, alios tenues aut subtiles aut breves, alios eis interiectos et tamquam medios putet cet., Cic. Opt. gen. or. 1, 2. caetera autem etsi nec bona nec mala essent, tamen alia secundum naturam dicebat, alia naturae esse contraria: his ipsis alia interiecta et media numerabat, Acad. 1, 10, 36; — mit *Accus.*: interiectus exercitus Raetiam Iuliasque Alpes, Tac. H. 3, 8. — 2) in der Zeit, **zwischen etw. hineinsetzen, - hineinfügen**, im Pass., **zwischen inne -, in der Mitte liegen**, mit *inter* verb., vgl. oben Suet. Caes. 40. Cic. Parad. 1, 2, 12. Brut. 64, 228; sonst *absol.* nur im Pass., **inzwischen -, dazwischen vergehen, - verlaufen**, videtis me tamen in meam pristinam dignitatem brevi tempore doloris interiecto rei publicae voce esse revocatum, Cic. Sest. 23, 52. brevi spatio interiecto, Caes. BG. 3, 4, 1. u. brevi interi. spatio, Vell. 2, 99, 1. interiecto quadringentorum quindecim annorum spatio, Tac. H. 3, 72. sex dierum spatio interi., A. 3, 13. nullo intervallo interiecto, Cic. Fin. 2, 34, 114. quo (anno) interiecto, Prov. cons. 8, 17. interiectis paucis annis, Vell. 2, 13, 1. interi. aliquot annis, Eutr. 2, 10. novem interi. annis, Vell. 1, 14, 2. paucis dehinc interiectis diebus u. paucis diebus interi., Tac. A. 14, 64. 15, 29. interi. aliquot diebus, Caes. BC. 2, 14, 1; — spatium itineris ac maris tempusque interiectum moverat famam cet., Tac. A. 14, 58. tempore interiecto, 4, 73. 12, 57. od. interi. tempore, Suet. Rhet. 1. Justin. 1, 5, 8. 1, 7, 11. 2, 15, 6. 3, 6, 1. 4, 4, 1. secundum consulatum post novem annos, tertium anno interiecto gessit, Suet. Aug. 26. u. interi. anno, Eutr. 2, 14. 10, 15. interiectis annis, Capitol. Ver. 3. de numero annorum (avis phoenicis) varia traduntur: maxime vulgatum quingentorum spatium: sunt qui adseverent mille quadringentos saxaginta unum interici prioresque alites Sesoside primum, post Amaside dominantibus - in civitatem cui Heliopolis nomen advolavisse, Tac. A. 6, 28. interiectis mensibus, Justin. 38, 1, 6. interiectis diebus, Suet. Caes. 37. Justin. 3, 7, 5. 5, 4, 3. post interiectos dies, Quint. 12, 9, 16. inter enim iecta'st vitai pausa, Lucr. 3, 859.

intĕrim, *Adv.* (über d. Messung vgl. *Corssen* Aussprache II. p. 88 sq.), immitten drin, u. zw. 1) von Handlungen und Zuständen, welche neben anderen parallel einhergehen (auch durch dum, quamdiu, donec näher bestimmt), **indessen, unterdessen**, oder vor dem wirklichen od. erwarteten Eintritt anderer Statt finden, **mittlerweile, inzwischen, einstweilen, vor der Hand, vor jetzt, vorerst**, a) eig. in d. Zeit: ibo igitur intro: tu hic ante aedes interim speculare, ut ubi illaec prodeat me provoces, Plaut. Mil. gl. 4, 4, 28. i, adduce testes tecum: ego intus interim iam et ornamentis meis et sycophantiis tuum exornabo villicum, Poen. 1, 3, 15. curabat una funus: tristis interim: nonnumquam conlacrumabat, Ter. Andr. 1, 1, 81. quaere: ego hinc apscessero aps te huc interim, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 45. Cl. ubi sunt (mulieres)? quor retines? Syr. iam nunc haec non est tua. Cl. scio, apud patrem: at nunc interim. Syr. nilo magis, Ter. Heaut. 2, 3, 135. hoc interim spatio (d. i. cum prodiret Simonides) conclave illud, ubi epularetur Scopas, concidisse, Cic. dOr. 2, 86, 353. grammatico soli deserviamus? deinde geometrae tantum? omittamus interim, quod didicimus? Quint. 1, 12, 6. milites benigne appellare, - ioca atque seria cum humillumis agere, in operibus, in agmine atque ad vigilias multas adesse, neque interim, quod prava ambitio solet, consulis aut cuiusquam boni famam laedere, Sall. J. 96, 2 sq. u. vgl. Turpil. 150. Pompon. 97. 171. 187. Ter. Eun. 3, 5, 59. Heaut. 5, 1, 9. Ad. 2, 4, 20. Plaut. As. 4, 1, 54. Stich. 2, 2, 46. Truc. 4, 2, 4. Cato frg. p. 35, 5. Caes. BG. 1, 16, 1. 1, 24, 2. 2, 19, 5. Nep. Them. 6, 5. 7, 2. Paus. 4, 1. Dion. 2, 4. Chabr. 2, 3. Ages. 6, 1. öft. Vell. 2, 23, 3. 2, 25, 2. Liv. 1, 8, 4. Curt. 4, 56 (15), 9. 4, 60 (16), 4. Plin. 17, 19 (30), 137; interim eo tempore, Eutr. 5, 7; — inter mulieres, quae ibi aderant, forte unam aspicio adulescentulam -: quae sit rogo: sororem esse aiunt Chrysidis: percussit ilico animum: - funus interim procedit: sequimur, Ter. Andr. 1, 1, 91 sqq. quaerebant aliquem ducem, quum Ligarius - nullo se implicari negotio passus est: interim P. Attius Varus - Uticam venit, Cic. Ligar. 1, 3. feci continuo omnes participes meae voluptatis: interim ad me venit Munatius noster, Fam. 10, 12, 2. u. vgl. Sall. J. 66, 1. Justin. 2, 14, 1; — certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc evenit in labore atque in dolore, ut mors obrepat interim, Plaut. Pseud. 2, 3, 19. Datamenque revocavit (Mithridates), simulans se quiddam in colloquio esse oblitum: interim telum, quod latebat, protulit, Nep. Dat. 11, 3; — postea intro hunc subsequar: *nunc interim* spatium ei dabo exquirendi, Plaut. Aul. 4, 10, 75. frater, faciam ut tu voles: auctionem hic faciam et vendam quidquid est: nunc interim eamus intro, frater, Men. 5, 9, 91. facito istuc quod minitaris: set nunc interim si illa attigeris, dabitur tibi magnum malum, Rud. 3, 5, 13; — *cum interim* neque

malis molui neque palatis pinsui, Pompon. 186. sine dubio post Leuctricam pugnam Lacedaemonii se numquam refecerunt neque pristinum imperium recuperarunt, cum interim numquam Agesilaus destitit, quibuscumque rebus posset, patriam iuvare, Nep. Ages. 7, 1. qui postquam in aedes irrupēre, divorsi regem quaerere, dormientes alios, alios occursantes interficere, scrutari loca abdita, clausa effringere, strepitu et tumultu omnia miscere: cum interim Hiempsal reperitur occultans se tugurio mulieris ancillae, Sall. J. 12, 5. ad hoc viritim, uti quemque ob militare facinus pecunia aut honore extulerat, commonefacere benefici sui et eum ipsum aliis ostentare: postremo pro cuiusque ingenio pollicendo, minitando, obtestando alium alio modo excitare: cum interim Metellus, ignarus hostium monte degrediens cum exercitu, conspicatur, primo dubius quidnam insolita facies ostenderet —, dein brevi cognitis insidiis paulisper agmen constituit, 49, 4 sq.; — *interim dum* contemplor orcam . . . taxillos perdidi, Pompon. 189. iam hic nos erimus: dum coquetur, interim potabimus, Plaut. Men. 1, 3, 31. interim dum ante ostium sto, notus mihi quidam obviam venit, Ter. Eun. 5, 2, 3. interim dum de conditionibus inter se agunt longiorque consulto ab Ambiorige instituitur sermo, paulatim circumventus interficitur, Caes. BG. 5, 37, 2. interim dum haec in Italia geruntur, Aristonicus - capite poenas dedit, Vell. 2, 4, 1. ne quid interim, dum traicio, dum expono exercitum in Africa, dum castra ad Carthaginem promoveo, res publica hic detrimenti capiat, Liv. 28, 44, 10. u. vgl. 35, 24, 7. interim, inquit, dum ego atque hic disputamus, tu hoc age, Gell. 1, 26, 9. u. so vgl. 3, 7, 17; item si unum heredem instituisset nec quicquam legasset, exheredati nihil *interim, quamdiu* in familia res est, petere possunt, Marcian. Dig. 30, 1, 114. §. 18; se fidem *interim, donec* vita subpeditet, retenturos, Tac. A. 15, 11. u. vgl.: cunctante ad ea Mithridate et suspectis praefecti consiliis - Casperius interim ad Pharasmanen pervadit, 12, 46; — ferner: deinde indicto delectu in diem certam, ipse interim Veios ad confirmandos militum animos intercurrit, inzwischen, Liv. 5, 19, 4. maiori tamen parti placuit, hoc reservato ad extremum consilio interim rei eventum experiri et castra defendere, Caes. BG. 3, 3, 4. suscepto igitur civili bello ac ducibus copiisque in Italiam praemissis interim Alexandriam transiit, ut claustra Aegypti optineret, Suet. Vesp. 7. u. vgl. Petron. 14, 4; — primos dies complusculos bene conveniebat sane inter eas: interim miris modis odisse coepit Sostratam, Ter. Hec. 1, 2, 102. u. vgl. Suet. Tib. 73. Petron. 27; — Th. hoc primum volo, quaestioni accipere servos. Tr. faciundum edepol censeo. Th. quid igitur, si ego accersam homines? Tr. factum iam esse oportuit: ego interim aram hanc occupabo, Plaut. Most. 5, 1, 44. u. vgl. Men. 2, 2, 74. Most. 1, 4, 32. sed haec, ut scribis, cito sciemus: interim velim mihi ignoscas, quod ad te scribo tam multa totiens, Cic. Att. 7, 12. u. vgl. Curt. 10, 19 (6), 9; — endlich: ut uno interim contenti simus exemplo C. Gracchi cet., einstweilen, vor der Hand, Quint. 1, 10, 27. de coniectura paulo post pluribus: interim est definitio apud Demosthenem cet., 3, 8, 5. u. vgl. 2, 3, 3. 2, 4, 3. 2, 9, 1. 2, 13, 15. öft.; multaque erant intra eum locum manu sata, quibus interim iumenta pasceret, Caes. BC. 3, 44, 3. u. vgl. Tac. A. 1, 4. 14, 41. Agr. 3. Plin. Ep. 2, 5, 9. Quint. 2, 4, 5. Eutr. 10, 18. Apul. Dogm. Plat. 2, 4; — mox, inquit, de ceteris: interim velim a sole mihi non obstes, vor jetzt, VMax. 4, 3. Ext. 4. — b) übtr. auf Handlungen u. Zustände, welche unerwartet eintreten, obgleich andere Statt haben, **indessen, doch,** Men. ut ego uxorem, mea voluptas, ubi te aspicio, odi male. Er. interim nequis quin eius aliquid indutus sies, Plaut. Men. 1, 3, 7. u. vgl. sed interim, Curc. 4, 1, 25. Stich. 5, 4, 28. optime institutum est, ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet, quamquam ad intelligendas eorum virtutes firmiore iudicio opus est: sed huic rei superest tempus, neque enim semel legentur: interim et sublimitate heroici carminis animus assurgat et ex magnitudine rerum spiritum ducat et optimis imbuatur, Quint. 1, 8, 5. u. vgl. 3, 8, 44. Plin. 22, 2 (3), 5. Plin. Ep. 3, 20, 7; — et gladiator, qui armorum inscius in rixam ruit, et luctator, qui totius corporis nisu in id, quod simul invasit, incumbit, fortior ab his vocatur: *quum interim* et hic frequenter suis viribus ipse prosternitur et illum vehementis impetus excipit adversarii mollis articulus, Quint. 2, 12, 2. u. vgl. 1, 12, 3. 12, 10, 67. tantum iam eminere (M. Furium), ut isdem auspiciis creatos non pro collegis sed pro ministris habeat, cum interim, si quis vere astimari velit, M. Furio recuperari patria ex obsidione hostium non potuerit, nisi a se (M. Manlio) prius Capitolium atque arx servata esset, Liv. 6, 11, 4. expectabant, quam mox consulibus creandis comitia edicerentur: id modo plebem agitabat, quonam modo tribuniciam potestatem - rem intermissam repararent: cum interim mentio comitiorum nulla fieri, 3, 37, 5. u. so mit Inf. hist., 4, 51, 4. 6, 27, 6.

2) von momentanen Handlungen und Zuständen, welche in dauernde fallen, **für einen Augenblick, mitunter, bisweilen, manchmal,** imperiosi atque interim saevientes, Quint. 1, 1, 8. u. so 1, 1, 20. 2, 4, 4. 32. 3, 6, 88. 3, 8, 43. 10, 3, 7. 21. 32. 10, 7, 31. 11, 1, 47. Plin. 8, 16 (18), 46. 9, 8 (7), 21. Sen. Ben. 1, 11, 1. dIra 1, 16, 3. Col. 3, 10, 13. in apologis quoque et quibusdam interim etiam historiis, Quint. 6, 3, 44. cum interim persuadere deforme sit, 11, 1, 11; — Latinis quidem *semper* sed etiam Graecis interim, 2, 1, 1. audiat verum et timeat interim, vereatur semper, Sen. dIra, 2, 21, 8. u. vgl. Flor. 1, 17 (26), 6. et suffocatur *saepe* (vox) - et interim elisa in illum sonum erumpit, Quint. 11, 3, 51. indocti saepius et interim rustici, 12, 10, 53. quaedam interim nos et invitis litigatoribus simulandum est dicere: - *nonnumquam* - subsistere: *saepe* avertenda ad ipsos oratio, 4, 5, 20. u. vgl. 11, 3, 106; adhibetur similitudo *interim* palam, *in-*

terim inseri solet parabolae, 6, 5, 59. u. so 1, 7, 11. 2, 3, 4. 2, 4, 39. 2, 15, 12. 3, 6, 8. 4, 1, 11. 10, 3, 33. Plin. Ep. 10, 16 (27). redarguimus interim aperte - interim et simulata assensione, Quint. 6, 3, 73. cum sit interim probationis, interim etiam causae genus, 9, 2, 100.

intĕrĭmo od. **intĕrĕmo**, ēmi, emptum, ĭmĕre od. ĕmĕre (interĕmo, Lucr. u. Virg.), Etw. od. Jmdn. immitten seines Bestandes od. seiner Thätigkeit nehmen, wegnehmen: **verschwinden lassen, aus dem Wege räumen od. schaffen, vertilgen, vernichten, aufheben, zu Grunde richten**, einer Sache od. Jmdm. **ein Ende machen**, Jmdn. **umbringen, tödten**, 1) v. Lebl., *alqd.*: huc accedit uti quicque in sua corpora rursum dissolvat natura neque ad hilum interemat res, Lucr. 1, 215. nec sic interemit mors res, ut materiai corpora conficiat, 2, 1002. ni calor ac ventus seorsum seorsumque potestas aëris interemant sensum diductaque solvant, 3, 286. u. *abs.*: si mortalium tanta multitudo sit, esse immortalium non minorem, et si quae interimant innumerabilia sint, etiam ea quae conservent infinita esse debere, Cic. ND. 1, 19, 50; — *alqm.*: quem sors ipsius interemit, Cels. 5, 26, 1. non mihi satis facies, si tantum armatos occideris, quos et fors in bellis interimere potuisset, Treb. Poll. trig. tyr. 9. eo quidem tempore, quo pestilentia gravis multa milia et popularium et militum interemerat, Capitol. Anton. phil. 17. non ideo tamen non est temeraria ista medicina, quia plures - interemit, Cels. 3, 9; disperii! modo interemit illaec med oratio! Plaut. Merc. 3, 4, 22. me quidem, iudices, exanimant et interimunt hae voces Milonis, Cic. Mil. 34, 93; u. *abs.*: ne sanguinis profusio, ne inflammatio interimat, Cels. 5, 26, 21. morbum, etsi non interemerit, longius tamen tempus habiturum, 2, 5. u. vgl. 7, 26, 2. maxima pars venenorum frigore interimit, 5, 27, 3. — 2) v. Leb., *alqd.*: hunc veprem manifestum est interimi non posse, nisi radicitus effodere velis, Col. 11, 3, 7. vitam tuam ego interimam, pessuma, Plaut. Epid. 4, 2, 24. u. so Cas. 3, 5, 31. quatenus dilatione interempta illico accipiat, quod post tempus consequi poterat, Ulp. Dig. 40, 7, 3. §. 14; — *alqm.* (bisweilen mit Ort- u. Zeitbestimmung): qui Argum dicitur interemisse, Cic. ND. 3, 22, 56. Phrygia de gente Dolona interimo, Ov. M. 13, 244. interemptum Laium ulcisci iubet, Sen. Oed. 218. primus Abantem oppositum interemit, Virg. A. 10, 427. immixtusque (Codrus) castris hostium de industria imprudenter, rixam iniiciens, interemptus est, Vell 1, 2, 1. Attinas praedabundus sequebatur: quem - ex improviso adorti cum omnibus interemerunt, Curt. 8, 1 (1), 5. Hippocrate interempto, Liv. 25, 28, 8. Pyrrhus interemptus fuit in aede Dianae a quadam muliere, Sall. H. frg. inc. 86. quod Adherbalem et Hiempsalem interemisset, Eutr. 4, 26. Hasdrubale interempto, Hor. Od. 4, 4, 70. ipsum Flaminium interemit, Eutr. 3, 9. quos (cives) quia servare per compositionem volebat, ipse ab iis interemptus est, Cic. SRosc. 12, 33. cum initio belli Crassum Mucianum - interemisset, Vell. 2, 4, 1. Antonium iuvenem - interemit, Suet. Aug. 17. Agrippa iuvene interempto, Tib. 22. patrem Tiberium inopinantem - interemit, Cal. 23. die, quo quondam Octaviam interemerat, Ner. 57. Constantium apud Aquileiam interemerunt, Eutr. 10, 9; — hospitem depositam interimes? Att. 51. viros quot interemit nobiles, iuvenes senes, sparsos per orbem, Sen. Oct. 508. iam primum - interemptam oportuit (puellam), Ter. Heaut. 4, 1, 22. interimam famulum, cum quo deprensa fereris, Ov. F. 2, 809. regem a semet ipso interemptum esse, Curt. 5, 34 (12), 14. qui praetorem interemerant, 4, 34 (8), 11. imperator - a militibus pro suae luxuriae meritis interemptus, Treb. Poll. trig. tyr. 17. complures senatores - interemit, Suet. Dom. 10. u. vgl. Cal. 58. Mutinensi acie interemptorum civium tumulo publice extructo, Aug. 12. cum - immanis magnitudinis hostem interemisset, Vell. 1, 12, 4. quae hostem interemēre, virgines manent, Mel. 1, 19, 17; — bis interimitur, qui suis armis perit, Syr. 62. nullus postea adhibitus dilectus aut modus interimendi quoscumque libuisset, Suet. Ner. 37. u. vgl. Caes. 75. Vesp. 7. Eutr. 6, 1. multosque Indorum - interemerunt, Curt. 8, 45 (13), 14. pluresque eo proelio quam omnibus superioribus interempti, Sall. J. 99, 3. u. vgl. Curt. 9, 26 (6), 25. quod (incendium) ad vivum interimendum erat comparatum, Nep. Alc. 10, 7. quod insidiantem sibi interemisset, Curt. 6, 11 (4), 10. per angiportum in balnea transeuntem paene interemerunt, Suet. Galb. 10. devectam rate procul in remotum litus interimi iube, Sen. Oct. 877. idemque tempus et diutinis malis fatigatos et ab aestate etiam proxima pressos interimit, Cels. 2, 1; — *se* ipse interemit, Vell. 2, 6, 6. 2, 24, 1. Eutr. 7, 7. se ipse in tabernaculo interemit, Vell. 2, 71, 3. se ipsa interemit, Cic. Fin. 2, 20, 66. se interemit, Auct. BAfr. 68, 4. u. vgl. Curt. 6, 28 (7), 34. ferro se interemit, 9, 29 (7), 25. semet eodem illo pugione, quo cet., Suet. Caes. 89; — mit *Abl. instr.* od. *per* u. *Acc.*: quam dira post naufragia superato mari ferro interemit, Sen. Oct. 127. u. so: ferro, Nep. Reg. 1, 5. Quint. 3, 8, 5. quosdam gladio interemit, Curt. 8, 40 (11), 16. cum laqueo uxorem interimis matremque veneno, Hor. Sat. 2, 3, 131. u. so: veneno, Suet. Tib. 62. cum occidi iuberentur, unus resumpta fuscina omnes victores interemit, Cal. 30. alii dicunt morbo, ut plures fulmine interemptus est, Vopisc. Car. 8. fata post fratris - scelere interempti, Sen. Oct. 111. interempto Viriatho fraude magis quam virtute Servili Caepionis, Vell. 2, 1, 3. morte parentum una atque eadem die inimicorum dolo interemptorum destitutus, Suet. Gr. 9; quem - diversa factio per fraudem interemit, Suet. Tib. 3. quum - communium parentem liberûm per insidias interemisset, Curt. 8, 12 (3), 14.

intĕrior, ōris, u. *superl.* **intĭmus** od. **intŭmus**, a, um (v. ungebr. interus, wovon d. Adv. intra, was zu vergleichen ist), im Compar. **der innere, weiter nach innen befindliche, geograph. der tiefer im Lande befindliche (gelegene, wohnende)**, im Superl. **der innerste, ganz innen befindliche**

ganz tief im Lande befindliche (gelegene, wohnende) beide auch partitiv: der innere, innerste Theil einer Localität, Subst. interiora, das Innere, intima, das Innerste, Adverb. interius, weiter od. tiefer darin, weiter nach innen, tiefer im Lande, tiefer hinein, 1) eig. im Raume, im *Compar.*: Phocus in interius spatium pulcrosque recessus Cecropidas ducit, Ov. M. 7, 670. videbam quibuscum hominibus in interiore parte aedium viveret, Cic. Sest. 10, 24. u. so Phil. 5, 4, 11. Nep. praef. 7. Petron. 129, 2. u. vgl.: in interiore parte ut maneam solus cum sola, Ter. Eun. 3, 5, 31. secessit in partem interiorem cum duobus amicis, Liv. 40, 8, 6. domus interior regali splendida luxu, Virg. A. 1, 637. u. so 2, 486. u. vgl. ut ab interiore caveret obsequio, die Dienerschaft im Inneren, Amm. 30, 1, 22. seu maestus omni tempore vixeris, seu te in remoto gramine per dies festos reclinatum bearis interiore nota Falerni, weiter hinten im Weinlager befindlich, also von besserer Sorte, Hor. Od. 2, 3, 5. cur pressus prior est interiorque torus? der weiter nach der Wand befindliche Theil, Ov. Am. 3, 14, 32. u. vgl.: interior sponda regiae lecticae, Suet. Caes. 49. iunctae aliae binae quinqueremes demptis interioribus remis, ut latus lateri adplicaretur, cum exteriore ordine remorum velut una navis agerentur, Liv. 24, 34, 7. quod interiore epistola scribis, in dem weiter nach innen befindlichen Theile, im weiteren Verlauf, Cic. III. QFratr. 1, 5, 18. id quod curtum est in quadratum redigere: ab interioribus angulis lineas transversas incidere, Cels. 7, 9; — moverat amens Maurorum Gildo populos, quibus imminet Atlas, et quos interior nimio plaga sole relegat, Claud. Laud. Stil. 1, 248. u. vgl. Varr. RR. 1, 2, 4. terrae interiores claris locorum nominibus insignes, Mel. 2, 3, 2. u. vgl. 1, 18, 2. eumque non in ora litori proxima sed in interioribus locis, id est Illyrico, urbem Patavium condidisse, Auct. Or. g. R. 1, 5. Britanniae pars interior ab iis incolitur, quos cet., Caes. BG. 5, 12, 1. interiorem Persidis regionem petiit, Curt. 5, 21 (6), 12. montes interior (Thracia) adtollit Haemon et Rhodopen cet., Mel. 2, 2, 2. duas legiones - in interiorem Galliam - misit, Caes. BG. 2, 2, 1. trunca puppe magister interiora petit Baianae pervia cumbae tuti stagna sinus, Juv. 12, 79. navibus circumiecti milites in exteriorem vallum tela iaciebant fossaeque aggere complebantur, et legionarii interioris munitionis defensores scalis admotis tormentis cuiusque generis telisque terrebant, Caes. BC. 3, 63, 6. quarum (fossarum) interiorem - aqua ex flumine derivata complevit, der inneren nach Alesia zu befindlichen, BG. 7, 72, 3; — difficile est in Asia, Cilicia, Syria regnisque interiorum nationum ita versari nostrum imperatorem, ut cet., Cic. Pomp. 22, 64. omnes iam barbari vobis arant, vobis iam serunt, et contra interiores gentes militant, Vopisc. Prob. 15. hoc munus rex Persarum ab Indis interioribus sumptum Aureliano dedisse perhibetur, Aurel. 29. Parthos vicit et Arabas interiores, Eutr. 8, 18; interiores plerique (Britanniens) frumenta non serunt, Caes. BG. 5, 14, 2. interiores etiam incultius sequuntur vagi pecora, Mel. 1, 9, 4. interiores simplicius et antiquius permutatione mercium utuntur, Tac. G. 5. u. vgl. A. 2, 24; aber: interiores, dum ea quae a Vercingetorige ad eruptionem praeparata erant, proferunt, priores fossas explent, cet., die Feinde in der Stadt, Caes. BG. 7, 82, 3. u. so 86, 4; — besondere Beziehungen: bruma nivalem interiore diem gyro trahit, während sich die Sonne in den inneren, kleineren Kreisen ihres Laufes zu bewegen scheint, Hor. Sat. 2, 6, 25. u. vgl. Cic. ND. 2, 41, 106; in anderen Verhältnissen: Orsilochum fugiens magnumque agitata per orbem eludit gyro interior (Camilla), Virg. A. 11, 694. ille inter navemque Gyae scopulosque sonantes radit iter laevom interior, 5, 169. u. vgl. 202; interior curru meta terenda meo est, muß sich der Spitzsäule auf der Rennbahn mehr zu nähern suchen, muß weniger von ihr sich fern halten, um sein Ziel zu erreichen, Ov. AA. 2, 426. u. vgl.: sed laevo interior stringebat tramite metam, Sil. 16, 361. u. daher: nunc stringam metas interiore rota, Ov. Am. 3, 2, 12; et medius iuvenum non indignantibus ipsis ibat (der Aeltere) et interior, si comes unus erat, auf einer Straße in der Stadt ist der Weg an den Häusern hin als der ungefährdetere, und außerhalb der Stadt der betretene Weg derjenige, auf welchem man ehrenvoller Weise den Aelteren gehen ließ, Fast. 5, 67. u. vgl. d. Ggsß. Hor. Sat. 2, 5, 16; — de humani corporis interioribus partibus, Ueberschr. d. Cels. 4, 1. interiorem etiam partem (corporis) spirantibus (auris) aër verberat hic idem, Ggsß. pars externa, Lucr. 4, 937. u. vgl. im Scherz: salus interioris corporis amorisque inperator, Plaut. As. 3, 3, 65. ignes interiorem edunt medullam, Catull. 35, 15. arteria exterior ad pulmonem, stomachus interior ad ventriculum fertur, Cels. 4, 1. prius interiori membranae sutura iniicienda est sic, ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore a principio vulneris orsa, ab interiore parte in exteriorem acum immittat, 7, 16. öft.; — mit *Dat.*: quo interiores ictibus tormentorum essent (naves), unter dem Schuffe, Liv. 24, 34, 10. Romanus mucrone subrecto cum scuto scutum imum perculisset totoque corpore interior periculo vulneris factus insinuasset se inter corpus armaque, cet., unter dem Bereich der Waffen des Feindes, so daß er nicht getroffen werden konnte, 7, 10, 10; — *Subst.*: interiora terrarum multae vicinaeque gentes habitant, Mel. 1, 2, 5. interiora regionis eius haud sane adiri sine magna vexatione exercitus poterant, Curt. 6, 16 (5), 13. ad interiora Indiae processit, 9, 2 (4), 8. cupido incesserat, non interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiam visere, 4, 33 (8), 3. u. so 4, 29 (7), 5. u. vgl. Mel. 2, 4, 2. deturbatis, qui interiora montium obsidebant, praesidiis, Curt. 3, 17 (7), 7. in interiora regni recipit se, Liv. 42, 39, 1. u. so Curt. 4, 34 (9), 1. interiora quoque urbis infesta telis erant, 4, 28 (6), 22; abdito in interiora exercitu, Vell. 2, 110, 3. in interiora refugiens, 2, 108, 1. eaedem gentes interiora a litore tenent usque ad sinum Persicum, Mel. 1, 2, 6. si statim interiora

ceterasque nationes petivisset, Tac. A. 6, 43; aditus specus accipit lucem, interiora nisi allato lumine obscura sunt, Curt. 8, 8 (2), 21; aber: cum spes nostrorum interiora cuncta maerore compleret, Amm. 20, 11, 11. und: facilius autem omnium interiorum morbi curationesque in notitiam venient, si prius eorum sedes breviter ostendero, Cels. 4, 1. — *Adv.*: ipsa quoque **interius** cum duro lingua palato congelat, Ov. M. 6, 306. Ionium in prima parte, int. Hadriaticum, Plin. 3, 26 (29), 150. interius et longe satis a litore, Mel. 1, 6, 2. interius Bithyni sunt, 1, 19, 1. u. vgl. 2, 7, 11. 2, 7, 16. 3, 8, 8. int. habitantium ritus asperior et incultior regio est, 2, 1, 12; penetrat interius, Vell. 2, 120, 6. ut non intret int., Mel. 3, 8, 1. int. vero pergenti occurrunt Hyrcani, Amm. 23, 6, 50. u. vgl. 14, 2, 18. rapiat sitiens venerem interiusque recondat, Virg. G. 3, 137; bildl.: non in cursu tantum circique certamine, sed in his spatiis vitae int. flectendum est, Sen. Tranqu. an. 9, 3. efficiendum est illud modo nobis, ne fluat oratio, ne vagetur, ne insistat interius, ne excurrat longius, Cic. dOr. 3, 49, 190.

Superlat.: in eo sacrario intimo signum fuit Cereris perantiquum, Cic. II. Verr. 4, 45, 99. rex Cratero accersito - in intimam diversorii partem secessit, Curt. 6, 42 (11), 12. nunc et campus et areae lenesque sub noctem susurri composita repetantur hora, nunc et latentis proditor intumo gratus puellae risus ab angulo, Hor. Od. 1, 9, 18. intuma more suo sese in cunabula condent, Virg. G. 4, 66. in ea dea (Vesta), quae est rerum custos intimarum, omnis et precatio et sacrificatio extrema est, Cic. ND. 2, 27, 67; — quin ipsae stupuēre domus atque intima leti Tartara, Virg. G. 4, 481. iamque et ad Ionii metas atque intima tendunt saxa. vocat magni Strophadas nunc incola Ponti, VFlacc. 4, 512. cum se in intima et tuta Isaurorum loca - contulisset, Treb. Poll. trig. tyr. 26. intuma - regna Liburnorum et fontem superare Timavi, Virg. A. 1, 243. abdidit se in intimam Macedoniam quo potuit longissime a castris, Cic. Fam. 13, 29, 4. in altera (parte urbes sunt) ab intimo angulo prima Berenice, Mel. 3, 8, 7. in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis, 1, 13, 1. quidquid intimo Tethys sinu extrema portat, Sen. Hipp. 1161. in intimo sinu Corinthiaco, Liv. 36, 21, 5. u. ſo Mel. 2, 2, 5. 2, 3, 13; — intima pars hominum vero flagrabat ad ossa, Lucr. 6, 1168. traxit ex intumo ventre suspirium, Plaut. Truc. 2, 7, 41. illi non minus ac tibi pectore uritur intimo flamma, Catull. 61, 173. u. ſo Sen. Herc. Oet. 249. cui protinus intima frigus ossa receperunt, Ov. M. 11, 416. ut nitentes virus in vestes datum mentem per artus adeat et tactu intimas intret medullas, Sen. Herc. Oet. 537. vertit furiale venenum pectus in amborum praecordiaque intima movit, Ov. M. 4, 506. u. vgl. 6, 251. Virg. A. 7, 347. intima creber viscera quassat gemitus stridens, Sen. Oed. 191. u. vgl. Hipp. 642. ranis prima (lingua) cohaeret, intuma absoluta a gutture, Plin. 11, 37 (65), 172. sedet acta medullis iamdudum atque inopes penitus coquit intima pestis, Sil. 2, 461. — *Subst.*: si essent in vestibulo balnearum, non laterent: sin se in intimum coniicere vellent, nec satis calceati et vestiti id facere non possent, Cic. Coel. 26, 62; obscoena intimis aedium reddunt, Mel. 1, 9, 6. Galli recepēre in intima finium sese, Liv. 34, 48, 1. flexum agmen ad eas nationes, quae dextra atque intima Ponti incolunt, Colchos cet., Vell. 2, 40, 1.

2) übtr. theils auf Zustände, welche in dem einzelnen Menschen vorhanden sind, theils auf Verhältnisse, welche unter Menschen bestehen, **innerer, tiefer, geheimer,** auch: **eindringender, einflußreicher,** oder: **inniger vertrauter,** im Superl. **innerster, tiefster, geheimster,** oder: **innigster, vertrautester,** u. Subst. interiora, **das Innere, Tiefere, Geheimere,** im Superl. intima, **das Innerste, Tiefste,** u. intimi, **die Vertrautesten,** Adv. interius, **mehr im Inneren, tiefer in der Brust, genauer,** u. im Superl., **im Innersten, auf das Angelegentlichste, auf das Innigste, Vertrauteste,** quid de tactu (loquar), et de eo quidem, quem philosophi interiorem vocant aut doloris aut voluptatis? Cic. Acad. 2, 7, 20. inanimum est enim omne, quod pulsu agitatur externo, quod autem est animal, et motu cietur interiore et suo, Rep. 6, 26, 28. si mentem istam quasi animal aliquod voluit esse, erit aliquid interius, ex quo illud animal nominetur: quid autem interius mente? cingatur igitur corpore externo, ND. 1, 11, 26. qui interiores scrutantur et reconditas litteras, 3, 16, 42. patefacta interiore animi sui nota, Suet. Tib. 54. ab interioribus consiliis segregari, Nep. Hann. 2, 2; at quis interior cura et prudentia Circi altior, effusas primo certamine vires damnare, Sil. 16, 337. u. vgl.: rara mens intellegit, quod interiore condidit cura angulo, Phaedr. 4, 2, 7. timor incutitur aut ex ipsorum periculis aut ex communibus: interior est ille proprius: sed hic quoque communis ad eamdem similitudinem est perducendus, Cic. dOr. 2, 51, 209. alii sacerdotia et consulatus ut spolia adepti, procurationes alii et interiorem potentiam, cet., Tac. H. 1, 2; — societas est enim - omnium inter omnes, interior eorum, qui eiusdem gentis sunt, propior eorum, qui eiusdem civitatis, Cic. Off. 3, 17, 69. propior est (societas) eiusdem gentis, nationis, linguae, qua maxime homines coniunguntur: interius etiam est eiusdem esse civitatis, 1, 17, 53. literisque spem amicitiae interioris magnaeque inde fortunae facientibus ad regem profectus brevi perfamiliaris haberi trahique magis quam vellet ad arcanos sermones est coeptus, Liv. 42, 17, 4. si te interioribus vicinis tuis, Ciliciensi et Syriaco, anteponis, valde magnum facis! Cic. I. QFratr. 1, 2, 7. studiorum similitudo, suavitas consuetudinis, delectatio vitae atque victus, sermonis societas, litterae interiores, Fam. 3, 10, 9. u. vgl. 7, 33, 2. — *Subst.*: pars maxima rerum offendat, si non interiora tegas, Ov. AA. 3, 229. nos autem illa externa cum multis, haec interiora cum paucis ex ipso saepe cognovimus, Acad. 2, 2, 4. sed haec quoque in promptu fuerint: nunc interiora videamus, Div. 2, 60, 124.

quae sunt adhuc a me de iure dedicandi disputata, non sunt quaesita ex occulto aliquo genere litterarum, sed sumpta de medio, ex rebus palam per magistratus actis ad collegiumque delatis, ex senatus consulto, ex lege: illa interiora iam vestra sunt cet., Dom. 54, 138. interiora velut sacri huius adeuntibus apparebit multa rerum subtilitas, Quint. 1, 4, 6. convocatis ad interiora maioribus ea disponit, quae non sunt omnibus publicanda, Capitol. Gord. 12. — *Adv.*: insperatus adest vigor **interius**que recursat dulcis honos divae et sacrum pro virgine letum, Sil. 2, 519. interius si adtendas, magis illa iuvant, quae pluris emuntur, Juv. 11, 15.

Superl.: gestum consulatum mirer an non receptum? gestum non in hoc urbis otio et intimo sinu pacis, sed iuxta barbaras gentes, Plin. Pan. 56, 4. ac prior ipsa dolos et quamlibet intima sensit non fidi iam signa viri, VFlacc. 8, 410. ut oratio ad animum eius, qui audiet, et ad animi quendam intimum sensum accommodetur, Cic. Inv. 2, 8, 25. haec ipsa fero equidem fronte, ut puto, et vultu bellissimo, sed angor intimis sensibus, Att. 5, 10, 3. cum pictura - sic in intimos penetret affectus, ut ipsam vim dicendi nonnumquam superare videatur, Quint. 11, 3, 67. u. vgl.: haec ego cum vidi, fateor, sic intimus arsi, ut nihil ulterius tulerim, Calp. 3, 28. quae disputatio non huius instituti sermonis est, sed artis intimae, Cic. Or. 53, 179. dicendi facultatem ex intimis sapientiae fontibus fluere, Quint. 12, 2, 6. non ergo a praetoris edicto - neque a duodecim tabulis - sed penitus ex intima philosophia hauriendam iuris disciplinam putas, Cic. Leg. 1, 5, 17. u. so Acad. 1, 2, 8. ex intima naturalium quaestionum subtilitate (loci repetiti), Quint. 1, 4, 4. peterem errato veniam L. Caecilii ex intimis vestris cogitationibus atque ex humanitate communi, Cic. Sull. 23, 64. aperto suspicionis introitu ad omnia intima istorum consilia sine ullo errore pervenimus, I. Verr. 6, 17. u. vgl. VFlacc. 5, 281. contentio, confirmatio sermoque intimus, Cic. Tusc. 2, 22, 51. ut vero paenitus in eam ipsam totius huius vel studii vel artificii vel facultatis disputationem paene intimam veniretis, vix optandum vobis videbatur, dOr. 1, 21, 96; — intimus, proximus, familiarissimus quisque aut sibi pertimuit aut mihi invidit, QFratr. 1, 4, 1. valde hominem diligo: est ex meis domesticis atque intimis familiaribus, Fam. 3, 1, 3. amicorum libertorumque intimorum conspiratione, Suet. Dom. 14. cuius cum in intimam amicitiam pervenisset, Nep. Alc. 5, 3. in intimam pervenit familiaritatem, Eum. 1, 4. u. vgl. Att. 10, 1. u. intima familiaritate cui coniunctus, 12, 1. u. so Curt. 7, 10 (2), 35. cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, Nep. Att. 9, 3. cuius (amicitiae) esse eum usque ad intimam familiaritatem capacem, quo magis scires, breviter cet., Plin. Ep. 2, 13, 10. tute scis postilla quam intumum habeam te et mea consilia ut tibi credam omnia, Ter. Eun. 1, 2, 47; — mit *Dat.*: ipsus mihi Davos, qui intum'st eorum consiliis, dixit, Andr. 3, 3, 44. nam me fuisse huic fateor summum atque intumum, Plaut. Truc. 1, 1, 61. intimus erat in tribunatu Clodio, Cic. Phil. 2, 19, 48. u. so Nep. Dion 1, 3. — *Subst.*: intumum ibi se miles aput lenam facit, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 30. tecti esse ad alienos esse possumus: intimi multa apertiora videant necesse est, Cic. SRosc. 40, 116. in intimis est meis, quum antea notus non fuisset, Att. 4, 16, 1. nemo est in ludo gladiatorio paullo ad facinus audacior, qui se non intimum Catilinae esse fateatur, Cat. 2, 5, 9. qui ex intimis regis ab amicitia eius defecerat, Nep. Con. 2, 2. amicorum intimi, Suet. Ner. 21; — ubi haec a tribuno relata sunt Poppaea et Tigellino coram, quod erat saevienti principi intimum consiliorum, interrogat cet., Tac. A. 15, 61; dagegen: cum carmina lumbum intrant et tremulo scalpuntur ubi intima versu, Pers. 1, 20; intima cui soli nota sua extiterint, Poët. b. Suet. Gr. 18. — *Adv.*: nam si te vel modice meus igniculus afflaverit, ureris **intime**, Apul. M. 2, 7. summus deorum cuncta haec non solum cogitationum ratione consideret, sed prima media ultima obeat compertaque intime providae ordinationis universitate et constantia regat, Dogm. Plat. 2, 23; — quem scribis certissimum matricidam tibi a me intime commendari, Cic. I. QFratr. 2, 2, 4; — utebatur intime Q. Hortensio, Nep. Att. 5, 4. fuerat mihi non ita pridem - conciliatus et arto postea contubernio int. iunctus, Apul. Mag. 72.

intĕrĭtio, ōnis, *f.* (intereo), das **Verschwinden**, der **Untergang**, das **Ende**, a) v. Lebl.: quae de aëre nascerentur, item in coeli regiones reverti, neque interitiones recipere, sed dissolutione mutata in eandem recidere, in qua ante fuerant, proprietatem, als Meinung des Anaxagoras, Vitr. 8. praef. — b) v. Leb., mit *Gen.*: aratorum interitio nulla facta est, Cic. II. Verr. 3, 54, 125; ita pridie duorum centurionum interitio hac adversariorum poena est litata, Auct. BHisp. 24, 6. u. vgl. *abs.*, Auson. Perioch. Od. 24. Arnob. 2, 62. u. 63.

intĕrĭtus, us, *m.* (intereo; der *Dat. sing.* u. der *Plur.* außer dem *Acc.* sind ohne Auctorität), das **Verschwinden**, der **Untergang**, das **Ende**, a) v. Lebl., vgl.: est enim interitus quasi discessus et secretio et diremptus earum partium, quae ante interitum iunctione aliqua tenebantur, Cic. Tusc. 1, 29, 71; — mit *Gen.*: non ergo omnium interitus atque obitus natura conficiet et erit aliquid, quod aut ex nihilo oriatur aut in nihilum subito occidat, Div. 2, 16, 37. senioribus plerisque omnibus sexagensimum tertium vitae annum cum periculo et clade aliqua venire aut corporis morbique gravioris aut vitae interitus aut animi aegritudinis, Gell. 15, 7, 1. cum ad occasum interitumque rei publicae Catilina in castris, in his autem templis atque tectis dux Lentulus esset constitutus, Cic. Sull. 11, 33. caedes atque incendia et legum interitum et bellum civile ac domesticum et totius urbis atque imperii occasum adpropinquare dixerunt, Cat. 3, 8, 19. qualis ista philosophia est, quae non interitum adferat pravitatis, sed sit contenta mediocritate vitiorum? Fin. 2, 9, 27; — *abs.*: dum

individuorum corporum concretionem fugit, ne interitus et dissipatio consequatur, negat esse corpus deorum, sed tamquam corpus, ND. 1, 25, 71. Thebas ab interitu retraxit, Nep. Epam. 8, 4. — b) v. Leb., mit *Gen.*: quum interitum exercitus nunciavisset, Cic. Div. 1, 32, 68; — cuius ego interitu tota de mente fugavi haec studia atque omnis delicias animi, Catull. 68, 25. nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri-orditur, Hor. AP. 146. u. vgl. 463. fratris, Claud. Gigant. 104. qui de nostro omnium interitu, qui de huius urbis atque adeo de orbis terrarum exitio cogitent, Cic. Cat. 1, 4, 9. acerbissimo interitu consulum rem publicam nudatam, Fam. 10, 17, 2. damnum enim illius immaturo interitu res Romanae Latinaeque litterae fecerunt, Brut. 33, 125. interitu Sabini et caede cohortium cognita, Caes. BG. 5, 47, 4. u. vgl. Nep. Epam. 10, 4. Hann. 8, 2. Att. 11, 12. Vell. 1, 1, 4. 2, 21, 4. Tac. A. 16, 13. equites deterrebat proelium inire propter equorum interitum, quod eos iaculis interficiebat (levis armatura hostium), Auct. BAfr. 71, 3; — *abs.*: donec ad interitum genus id natura redegit, Lucr. 5, 877. sed morere: interitu gaudeat illa tuo, Prop. 2, 8, 18. haec causa multos una ab interitu arcuit, Sen. Troad. 493. ad quem autem dolor veniat, ad eundem etiam interitum venire, Cic. ND. 3, 14, 36. animo et corpore consumpto totoque animante deleto et facto interitu universo illud animal, quod fuerit, factum esse nihil, Tusc. 1, 37, 90.

interiungo, iunxi, iunctum, iungĕre, 1) im-mitten binden, mit einander verbinden, mit etw. vereinigen, a) v. Pferden, mit *Dat.*: saepe per Ionium Libycumque natantibus ire interiunctus equis omnesque assuetus in oras caeruleum deferre patrem, vom Arion, dem Roß des Adrastus, Stat. Theb. 6, 307. — b) übtr.: tum dextrae interiunctae, Liv. 22, 30, 6. — 2) mitten in der Thätigkeit aus der Verbindung lösen, abspannen, ausspannen, a) v. Pferden: et hora lassos interiungit equos meridiana, Mart. 3, 67, 6. — b) übtr.: dormio minimum: consuetudinem meam nosti: brevissimo somno utor et quasi interiungo: satis est mihi vigilare desiisse, Sen. Ep. 12, 1, 6 (83). quidam medio die interiunxerunt et in postmeridianas horas aliquid levioris operae distulerunt, Tranqu. an. 17, 7. et cum currere debeas Bovillas, interiungeie quaeris ad Camenas, Mart. 2, 6, 15.

interius, s. interior.

interlābor, lābi, mitten hinein-, dazwischen hineingleiten, - hingleiten, trans., zwischen etw. hingleiten, -hinfließen, lapidem bibulum aut squalentes infode conchas (in d. Erde): inter enim labentur aquae tenuisque subibit halitus, Virg. G. 2, 348; u. v. Flüssen mit *Acc.*: Antiochi vagus interlabitur urbem (Orontes), Avien. Perieg. 1093. Thermodon his est proximus, ab Armonio defluens monte et Themiscyraeos interlabens lucos, Amm. 22, 8, 17; von anderen Gegenständen: truncosque trahebat per stragem nervis interlabentibus artus, Sil. 6, 17. parce per has stellis interlabentibus umbras, Stat. Theb. 2, 649. dī, bene quod tantis interlabentibus annis servati Firmusque mihi fraterque nepoti, Claud. BGild. 346.

interlăteo, ēre, immitten -, dazwischen verborgen sein, non est ergo dubium, quin multum spiritus interlateat et caeca sub terra spatia aër latus obtineat, Sen. NQ. 6, 16, 4.

interlatro, āre, zwischen etw. bellen, - schreien, übtr.: inter nos et deum peccatis interlatrantibus, PNolan. Ep. 4.

interlectio, ōnis, *f.*, die eingelegte -, wiederholte Lectüre, scripturarum, Tert. ad ux. 2, 6.

interlĕgo, ĕre, immitten -, dazwischen herausnehmen, - brechen, - pflücken, carpendae manibus frondes interque legendae, Virg. G. 2, 366. si spissa poma ramos onerabunt, interlegenda sunt quaeque vitiosa, Pallad. 3, 25, 16. u. so 7, 5, 1. 8, 3, 1.

interlīdo, līsum, līdere (inter u. laedo), 1) mitten hinein stoßen, einschlagen, gravem interlidere dentem, PNolan. Carm. 10, 261. — 2) immitten herausstoßen, Iovis glandem appellaverunt, quae nunc litteris interlisis iuglans nominatur, Gav. Bass. b. Macrob. Sat. 3, 18 (2, 14), 3.

interlīgo, āre, immitten verbinden, - verknüpfen, alterno maculas interligat ostro, am Tiger, Stat. Theb. 7, 571.

interlīno, lēvi, lĭtum, līnĕre, immitten bestreichen, - überziehen, im Allg.: nec erat difficile opus, quod caementa non calce durata erant, sed interlito luto structurae antiquae genere, Liv. 21, 11, 8. Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos esse, Curt. 5, 2 (1), 16. u. so 5, 4 (1), 25. maculis in balineo inlitus (caseus recens) oleo interlinitur, Plin. 28, 9 (34), 132. litterae lacrimis interlitae, Hieron. Ep. 14, 1; insb. Urkunden fälschen: qui tabulas publicas municipii manu sua corrupisse iudicatus sit, qui testamentum interleverit, Cic. Cluent. 44, 125. qui (codex) tum interlitus proferebatur, 33, 91. tabulae sunt in medio, quae se corruptas atque interlitas esse clamant, II. Verr. 2, 42, 104.

interlŏcūtio, ōnis, *f.*, das Hinein-, Dazwischenreden, nur gerichtl.: prudens vero et constans (testis) vel tanquam inimicus et pervicax dimittendus statim vel non interrogatione sed brevi interlocutione patroni refutandus est, Quint. 5, 7, 26. an ex usu exque officio sit iudicis, rem causamque, de qua cognoscit, interlocutionibus suis ita exprimere consignareque, ut ante sententiae tempus ex iis, quae apud eum in praesens confuse varieque dicuntur, proinde ut quoquo in loco ac tempore movetur, signa et indicia faciat motus atque sensus sui, Gell. 14, 2, 17. u. vgl. §. 18 u. 19; prägnanter bei den ICt. der Einspruch, Zwischenspruch, Paul. Dig. 1, 15, 3. Cod. 2, 12, 17. 7, 45, 9. u. öft.

interlŏquor, lŏcūtus sum, lŏqui, hinein -, dazwischen reden, sicin' mihi interloquere? Ter. Heaut. 4, 3, 13; sonst gerichtl.: eventurum enim aiunt, ut-aliter atque aliter eadem in causa eodemque in tempore sentire et interloqui videatur, Gell. 14, 2, 19. u. prägnanter bei den ICt.

einen Einspruch thun, Zwischenspruch erlassen, Ulp. Dig. 48, 19, 32. 38, 3, 6; übtr.: interscatentibus nymphis et interloquentibus rivulis, Itin. Alex. 51.

interlūcātio, ōnis, *f.* (vgl. interluco), das Auslichten der Bäume, int. arboribus prodest, sed omnium annorum trucidatio inutilissima, Plin. 17, 26 (45), 257.

interlūceo, luxi, lūcēre, immitten -, dazwischen scheinen, - leuchten, - Helligkeit od. Licht od. lichte Stellen zeigen, od. zwischen etw. hervorscheinen, eig. u. übtr.: duos soles visos et nocte interluxisse, mitten in der Nacht, Liv. 29, 14, 3. u. übtr.: deserta patebant intervalla comae, qualis sitientibus arvis arida ieiunae seges interlucet aristae, Claud. in Eutr. 1, 114. terrena quaedam atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, Tac. G. 45; ferner: qua rara est acies interlucetque corona non tam spissa viris, Virg. A. 9, 508. ea ipsa intervalla expeditis velitibus implevit, ne interluceret acies, Frontin. Strat. 2, 3, 16. ita rariores atque interlucentes (milites) aditum perrumpendi hostibus praestant, Veg. r. mil. 1, 26; u. rhetor.: dissimiles forma atque natura loci conparandi sunt, ut distincti interlucere possint, AHer. 3, 19, 31; ita Servium conditorem omnis in civitate discriminis ordinumque, quibus *inter* gradus dignitatis fortunaeque aliquid interlucet, posteri fama ferrent, durch deren Einführung lichte Stellen, Unterschiede hervortreten, Liv. 1, 42, 4.

interlucesco, ĕre, διαφαίνω, Gloss. Philox.

interlūco, āre, immitten lichten, auslichten, adultas (oleas) interlucare iusto plus et in senectam praecipitare, Plin. 17, 12 (19), 93. interlucata densitate ramorum, 17, 23 (35), 214.

interlūdo, ĕre, immitten -, mitten drin spielen, übtr.: intentos tamen usque oculos errore fatigant interludentes examina lubrica pisces, Auson. Idyll. 10 od. Mosell. 75.

interlūnis, e (vgl. d. Folg.), im Neumonde befindlich, Neumonds -, observata nocte squalida et interluni, Amm. 19, 6, 7.

interlūnium, ii, *n.*, die Zeit immitten des Mondscheines od. zwischen dem Mondschein, die Zeit des Neumondes, der Neumond, vgl. Plin. 18, 32 (75), 323. u. silens luna genannt, 16, 39 (74), 190. umidis locis interlunio serito et circa interlunium quatriduo, 18, 32 (75), 322. u. vgl. §. 324 sq. septumo non nisi pridie posterove pleniluni die aut interlunio, 7, 5 (4), 39. u. öft. Thracio bacchante magis sub interlunia vento, Hor. Od. 1, 25, 11.

interluo, luĕre, 1) immitten bespülen, cum Caesar tramisso quod Capreas et Surrentum interluit freto Campaniam praelegebat, Tac. A. 6, 1. quos (montes) - Ortogordomaris interluit fluvius a Bactriano exsurgens, Amm. 23, 6, 70. quosque (populos) secans infaustum interluit Alia nomen, Virg. A. 7, 717; — rupit confinia Nereus victor et abscissos interluit aequore montes, Claud. Rapt. Pros. 1, 142. arvaque et urbes litore diductas angusto interluit aestu (mare), Virg. A. 3, 418. interluitur Euphrate (Babylonia), Solin. 56, 3. — 2) inzwischen waschen, manus interluito, Cato RR. 132.

interlŭvies, ēi, *f.*, ein immitten od. dazwischen fließendes Wasser, angusta fluminis interluvies et praealta transiri vado non potuit, Amm. 24, 2, 4. quotquot sunt, omnes angusta interluvie dividuntur, Solin. 22, 13. p. 235.

intermăneo, ēre, mitten auf etw. bleiben, defessus Caesar mediis intermanet agris, Lucan. 6, 47.

intermĕdius, a, um, immitten od. dazwischen befindlich, in lateribus dextra et sinistra porticus sunt primoribus columnis lapideis, intermediis arbusculis humilibus ordinatae, Varr. RR. 3, 5, 11.

intermenstruus, a, um, zwischen zwei Monaten befindlich, u. subst. **intermenstruum**, i, *n.*, der Neumond, etsi non omni intermenstruo, tamen id fieri non posse nisi certo intermenstruo tempore, Cic. Rep. 1, 16, 25. maxume autem intermenstrua dimidiaque (luna) stercorato, bei Neumond, Plin. 18, 32 (75), 322; quoad veniat ad interm., a quo die dicitur luna esse extrema et prima, Varr. RR. 1, 37, 1. non nisi tempore intermenstrui deficere visam usquam lunam, Amm. 20, 3, 11.

intermeo, āre, 1) mitten durch etw. gehen, mitten durch gehen, übtr.: Pergamum, quod intermeat Selinus, Plin. 5, 30 (33), 126. paludi sese ingurgitat nomine Lemanno eamque intermeans nusquam aquis miscetur externus, Amm. 15, 11, 16. — 2) inzwischen wohin gehen, Constantinopolim - saepe intermeans, Amm. 26, 6, 5.

intermestris, e, = intermenstruus: nisi intermestri lunaque dimidiata, Cato RR. 37, 3., wiederholt b. Plin. 16, 39 (75), 194.

intermĕlium, ii, *n.*, τὸ μεταξὺ τῶν καμπτήρων, der Raum zwischen den Spitzsäulen auf der Rennbahn, Gloss. Philox.

intermĭco, āre, immitten glänzen, - funkeln, - leuchten, dazwischen hervorglänzen, - hervorleuchten, trans. zwischen etw. hervorglänzen, - hervorleuchten, quamvis arcus validis viribus flecterentur et splendor ferri intermicans Romanorum metum augeret, Amm. 24, 2, 5. quarta (Kreis des Regenbogens) ideo purpurat, quod intermicante adsperginum densitate, per quas moritur radiorum splendor, conspiciens offendit adspectum flammeo propiorem, 20, 11, 28. eodem tempore per eoos tractus caelum subtextum caligine cernebatur obscura et a primo aurorae exortu adusque meridiem intermicabant iugiter stellae, 20, 3, 1. cernis, ut ingentes murorum porrigat umbras campus et speculis moriens intermicat ignis? Stat. Theb. 12, 251. hoc pulcherrimum opus intermicantibus astrorum luminibus, v. Himmel, Lact. 6, 20. u. vgl.: intellectum huius dei, id quoque interdum ut in artissimis tenebris rapidissimo coruscamine lumen candidum, intermicare, Apul. de deo Socr. 3; — mit *Acc.*: tenebras nimbosque intermicat ignis, VFlacc. 4, 662. u. *Dat.*: rutilum squamis intermicat aurum, Claud. Rapt. Pros. 1, 183. u. vgl. Prob. et Ol. cons. 26.

interminābilis, e (termino), unbegrenzt, grenzenlos, unendlich, de immensa et interminabili aetate censebitur, Tert. adv. Marc. 2, 3. hinc illae fabulae et genealogiae int., de Praescr. haer. 7. iurgium prope int., Sidon. Ep. 2, 7. u. and. KS.

interminātio, ōnis, *f.* (mino od. minor), die Androhung, viginti librarum auri, Cod. Theod. 8, 7, 21. iudicii, 16, 5, 18.

1. **interminātus**, a, um (termino), unbegrenzt, grenzenlos, unendlich, a) eig.: si immensam et interminatam in omnes partes magnitudinem regionum videretis, Cic. ND. 1, 20, 54. — b) übtr.: cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniae, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem obiiceret imperî, Vell. 2, 33, 2. nihil praeter interminatam petendi licentiam norunt, Amm. 30, 4, 18. πεπρωμένην dicunt (fatum), quod omnia in hoc statu rerum definita sint nec sit in hoc mundo aliquid interminatum, Apul. Mund. 38.

2. **interminatus**, a, um, s. interminor.

interminis, e = interminus: qui praestare diceris huic terrae mundumque istum interminem regis recipias quaeso sacrum hoc, Poët. b. Jul. Val. res g. Al. M. 1, 30.

interminor, mĭnātus, sum, āri (inter u. minor), dazwischentretend drohen, negativ: unter Drohungen verbieten, mit *Acc.* u. *Inf.*: mihi tibique interminatu'st nos futuros ulmeos, ni hodie Argurippo argenti essent viginti minae, Plaut. As. 2, 2, 96. interminatus est a minumo ad maxumum, siquis non hodie munus misisset sibi, eum cras cruciatu maxumo perbitere, Pseud. 3, 1, 10; — negativ mit *Acc.*: istucine interminata sum hinc abiens tibi? Ter. Eun. 5, 1, 4. od. mit folg. *ne*: minor interminorque, mi nequis [hodie] opstiterit obviam, nisi qui satis diu vixisse sese homo arbitrabitur, Plaut. Capt. 4, 2, 11. interminatus sum ne faceres, Ter. Andr. 3, 2, 16; — in beiden Beziehungen das *Ptcp. perf.* passivisch: interminatae poenae erunt obnoxii, angedroht, Cod. Theod. 5, 16, 60. interminato cum semel fixae cibo intabuissent pupulae, verboten, Hor. Epod. 5, 39.

intermĭnus, a, um, unbegrenzt, grenzenlos, unendlich, eig. u. übtr.: oceanus sic cuncta vago complectitur aestu, undique sic unus terras interminus ambit, Avien. Perieg. 73. dierum noctiumque curriculos agens stellarum choros intermino lapsu, Apul. Mund. 1. Saturnium etiam illi Κρόνιον quasi Χρόνιον, id est quendam inceptum ab origine, interminum ad finem appellant, 37. qui bona non tantum praesentia donat, sed ventura etiam longisque intermina seclis promittit, Prud. c. Symm. 2, 105. utere felicitate intermina, Auson. Epist. 16, 38.

intermisceo, (miscui), mixtum, miscēre, immitten od. dazwischen hinein mischen, untermischen, mit Dat., mitten in etw. hinein mischen, unter etw. mischen, v. Lebl. u. Leb., eig. u. übtr.: turbabant equos pedites intermixti, Liv. 21, 46, 6. dextro cornu praepositus C. Licinius Crassus consulis frater cum omni Italico equitatu velitibus intermixtis, 42, 58, 12. u. vgl. 37, 38, 3; abluit villas (torrens) et intermixtos dominos, greges devehit, Sen. NQ. 3, 27, 7; — mit *Dat.*: sic tibi (Arethusae), cum fluctus supterlabēre Sicanos, Doris amara suam non intermisceat undam, Virg. Ecl. 10, 4. quibus aliquid satureiae semen interiiciendum erit, Col. 11, 3, 57; tumultumque - intermixti agmini praebebant, Liv. 10, 20, 12. in dextro cornu Macedones erant equites, intermixti turmis eorum Cretenses, 42, 58, 6; quod turbam indignorum candidatorum intermiscendo dignis - populum a plebeis avertissent, 4, 56, 3; cum clamor esset intermixtus gemitu, Auct. BHisp. 31, 6. patriis intermiscere petita verba foris malis, Hor. Sat. 1, 10, 29.

intermissio, ōnis, *f.*, das Aussetzen (intr.), das zeitweilige Nachlassen od. Aufhören, die Unterbrechung, a) im Allg.: exspectanda ergo remissio est, des Fiebers, Cels. 2, 10. u. vgl.: iuvenes robusti, qui vel ex toto carent febre, vel certe satis liberales intermissiones habent, 3, 21. virtutis enim laus omnis in actione consistit: a qua tamen fit intermissio saepe multique dantur ad studia reditus, Cic. Off. 1, 6, 19. incredibile est, quantum morae lectioni festinatio adiiciatur: hinc accidit dubitatio, intermissio, repetitio plus quam possunt audentibus, Quint. 1, 1, 32. nec ullum tempus adgrediendi fuit melius, quam hoc, dum interquiescit, dum emendato similis est: aliis haec intermissio eius inposuit, mihi verba non dat, Sen. Ep. 3, 4, 3 (25); — ars enim semel percepta non labitur, stilus autem intermissione paululum de celeritate perdit, Quint. 10, 7, 24. brevis enim profecto res est, si uno tempore peragitur, nec ipsi per intermissiones has intervallaque lentiorem spem nostram facimus, Liv. 5, 5, 7; inter has autem curationes post interm. aliquam prosunt balneum et vinum, Cels. 6, 6, 17; — sine ulla interm., Cic. ND. 1, 41, 114. sine interm., Suet. Claud. 20. Curt. 8, 10 (2), 35. ubi sine intermissionibus accessiones et dolores graves urgent, acutus morbus est, Cels. 3, 2; — mit *Genit.*: cuius autem tantus est gurges, qui dies et noctes sine ulla minimi temporis intermissione velit ita moveri suos sensus, ut moventur in voluptatibus? Cic. Hortens. frg. 1, 21. p. 284. iusta et idonea usus es excusatione intermissionis litterarum tuarum, Cic. fil. b. Cic. Fam. 16, 25. non oblivione amicitiae nostrae neque intermissione consuetudinis meae superioribus temporibus ad te nullas litteras misi, Fam. 5, 17, 1. nec ullo casu arbitror hoc constanti homini posse contingere, ut ulla intermissio fiat officii, Am. 2, 8. nunc quidem propter intermissionem forensis operae et lucubrationes detraxi et meditationes addidi, Div. 2, 68, 142. — b) insbes. grammat. die Aposiopese, illa vero intermissio, quos ego (Virg. A. 1, 135) tracta est a Demosthene: ἀλλ' ἐμοὶ μὲν –, Macrob. Sat. 6, 6, 15. u. vgl. 4, 6, 20.

intermissus, a, um, s. intermitto.

intermissus, *abl.* u, *m.*, die Unterbrechung, lusciniis diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus sine intermissu cantus densante se frondium germine, Plin. 10, 29 (43), 81.

intermitto, misi, missum, mittĕre, I) *trans.*

1) seltenerer, doch classischer Gebrauch, a) einen Raum immitten od. dazwischen frei lassen, ipse iis operibus, quae facere instituerat, milites disponit non certis spatiis intermissis - sed perpetuis vigiliis stationibusque, ut contingant inter se atque omnem munitionem expleant, Caes. BC. 1, 21, 3. u. vgl. BG. 7, 23, 3. Caesar - admiratus tantam multitudinem hostium valle intermissa magis in altitudinem depressa quam late patente castra castris hostium confert, Hirt. BG. 8, 9, 2. ut quidam milites Romani terga fugientium caedentes per intermissa, ut tunc erant, moenia urbem intrarint, Liv. 34, 37, 8. u. vgl. hier: provinciam Daciam - intermisit, gab er auf, Eutr. 9, 15; — fit equestre proelium in ea planicie, quam intermissam coll*ibus* tria milia passuum in longitudinem patere supra demonstravimus, Caes. BG. 7, 70, 1. omnes transierunt vadentemque per intermissa custodiis loca Darium secuti sunt, Liv. 7, 36, 1. u. so 24, 35, 8. castris ad eam partem oppidi positis -, quae intermissa *a* flumine et a paludibus aditum - angustum habebat, Caes. BG. 7, 17, 1. — b) einen Zeitraum dazwischen vorübergehen lassen, = vergehen od. verstreichen lassen, = aussetzen, ter quaterve die vehementer extremae partes perfricandae -, post cibum intermittenda hora, Cels. 3, 22. Ambiorix statim cum equitatu in Aduaticos - proficiscitur: neque noctem neque diem intermittit peditatumque subsequi iubet, Caes. BG. 5, 38, 1. dies intermissus aut nox interposita saepe perturbat omnia, Cic. Mur. 17, 35. ne quem diem intermitterem, has dedi litteras, Att. 9, 16, 1. ut ter ante magistratus accuset intermissa die quam mulctam irroget aut iudicet, Dom. 17, 45. uno die intermisso Galli - ad campestres munitiones accedunt, Caes. BG. 7, 81, 1. paucis intermissis diebus, BC. 3, 58, 2. ipse triduo intermisso cum omnibus copiis eos sequi coepit, BG. 1, 26, 6. ubi tertio die cibus datus est, intermittere quartum, Cels. 3, 23. nocte intermissa, Caes. BG. 1, 27, 4. idoneum structurae tempus est a kal. aprilibus in kal. novembres, ita ut optimum sit intermittere eam partem aestatis, quae nimiis caloribus incandescit, Frontin. Aquaed. 123. suo se loco continuit et brevi tempore intermisso in castra legiones reduxit, Caes. BG. 4, 34, 2. nullo puncto temporis intermisso, ND. 1, 20, 52; — cum Caesar - milites hortaretur, ne quod omnino tempus *ab* opere intermitteretur, Caes. BG. 7, 24, 2. ut reliquum tempus a labore intermitteretur, BC. 1, 32, 1; — in his rebus - dies X consumit ne nocturnis quidem temporibus *ad* laborem intermissis, BG. 5, 11, 6. nulla pars nocturni temporis ad laborem intermittitur, 5, 40, 5; — numquam unum intermittet diem, *quin* semper veniat, Ter. Ad. 3, 1, 6. neque ullum fere diem intermittebat, quin equestri proelio interiectis sagittariis, quid in quoque esset animi ac virtutis suorum, perspiceretur, Caes. BG. 7, 36, 4. ut ab urbe discessi, nullum adhuc intermisi diem, quin aliquid ad te litterarum darem, Cic. Att. 7, 15, 1. u. vgl.: nec umquam noctem intermisit, qua non aliquid vel scriberet ille vel legeret, Vopisc. Tac. 11.

2) gewöhnl. class. Gebrauch: eine Thätigkeit mitten im Laufe od. einen Zustand mitten im Bestande bei Seite lassen, auf Zeit unterlassen, = aussetzen, = einstellen, = unterbrechen, außer Gebrauch setzen, im Pass. v. Lebl. auch: aussetzen (intr.), nachlassen, iussa viri faciunt intermittuntque laborem, Ov. M. 3, 154. qui vectoriis gravibusque navigiis non intermisso remigandi labore longarum navium cursum adaequarunt, Caes. BG. 5, 8, 4. eiusmodi sunt tempestates consecutae, ut opus necessario intermitteretur, 3, 29, 2. retinet tamen ipsa navis motum et cursum suum intermisso impetu pulsuque remorum, Cic. dOr. 1, 33, 153. properans diei noctem coniunxerat neque iter intermiserat, Caes. BC. 3, 13, 3. occidet, ad circi si quis certamina semper non intermissis cursibus ibit equus, Ov. Pont. 1, 4, 15. repentina tranquillitas intermiserat cursum (navigii), Petron. 109, 6. haesit paulisper acies revocataeque ad pacem manus intermisēre bellum, 109, 1. bellum - diu traxit intermissum saepius, Suet. Aug. 16. et quasi satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse, Justin. 25, 1, 10. gessit et censuram, intermissam diu, Suet. Claud. 16. cuius honoris (der Dictatur) usurpatio per annos centum et viginti intermissa, Vell. 2, 28, 2. ludis intermissis instaurativi constituti sunt, Cic. Div. 1, 26, 55. u. vgl. Suet. Claud. 21. quod (otium) quidem paulisper cum magna sua laude intermisit, Plin. Ep. 7, 31, 4. quotiens intermissus est somnus, Quint. 10, 6, 1. in maximis occupationibus numquam intermittis studia doctrinae, Cic. Or. 10, 34. iustitium edici oportere, iuris dictionem intermitti, claudi aerarium, iudicia tolli, Har. resp. 26, 55. rationes imperii ab Augusto proponi solitas, sed a Tiberio intermissas, Suet. Cal. 16. timide verba intermissa redemptat, Ov. M. 1, 746. intermissam historias scribendi industriam nova laude reparavit, Quint. 10, 1, 75. te amat nec tui mentionem intermitti sinit, Cic. Att. 5, 9, 3. contextum dicendi intermittere, Quint. 10, 7, 26; dicht.: illis etiam certantibus ausa est Daedala nectareos apis intermittere flores, Calp. 1, 19. u. mit Zeitbestimmungen: intermissa, Venus, diu rursus bella moves? Hor. Od. 4, 1, 1. milites certiores facit, paulisper intermitterent proelium, Caes. BG. 3, 5, 3. quae (consuetudo et exercitatio) si paululum intermissa fuerit, Quint. 10, 7, 8. non intermittunt interim cotidiana proelia, Hirt. BG. 8, 13, 1. ne minimo quidem temporis voluptates intermissae, Tac. H. 3, 83. nullam partem noctis itinere intermisso, Caes. BG. 1, 26, 5; — ferner: intermissus propter civiles aliquas necessitates ordo exercitationis corpus affligit, Cels. 1, 1. non fere quisquam in senatu fuit qui non me complecteretur -, quod intermissum iam diu morem in publicum consulendi - reduxissem, Plin. Ep. 9, 13, 21. sacrum quoque - multis saeculis intermissum repetendi auctores quidam erant, Curt. 4, 15 (3), 23. iure minime dubio vetustate tamen intermisso sacerdotium id repetebat, Auct. BAl. 66, 5. inusitata sunt prisca fere ac vetustate ab usu cotidiani ser-

monis iam diu intermissa, Cic. dOr. 3, 38, 153. acriores autem morsus sunt intermissae libertatis quam retentae, Off. 2, 7, 24. cum familiae eius claritudo intermissa esset, Vell. 2, 17, 2. qui intermittere in agendo dolorem potest, videtur posse etiam deponere, Quint. 11, 1, 56; u. vgl. hier: Convictolitavem, qui per sacerdotes more civitatis intermissis magistratibus esset creatus, potestatem obtinere iussit, die zur Zeit der Wahl suspendirt waren, Caes. BG. 7, 33, 4; — endlich v. Lebl.: nulla dies adeo est australibus humida nimbis, non intermissis ut fluat imber aquis, Ov. Pont. 4, 4, 1. leni Africo provectus media circiter nocte vento intermisso cursum non tenuit, Caes. BG. 5, 8, 2. sed modo subsidunt intermissique silescunt (venti) vimque putes illos dēposuisse suam, Ov. Tr. 2, 151. paulum quidem intermissa flamma et quodam loco turri adacta et contingente vallum tertiae cohortis conturiones - recesserunt, Caes. BG. 5, 43, 6. ignem caveto ne intermittas, quin semper siet, neve noctu neve ullo tempore intermittatur caveto, Cato RR. 38, 2. incipit facies esse non multarum imaginum et intermissarum, sed unius longae atque continuae, Sen. NQ. 1, 3, 8. litus ornant varietate gratissima nunc continua nunc intermissa tecta villarum, Plin. Ep. 2, 17, 27; — mit *Infin.*: milites - turres castella facere molesque iacere in mare non intermittere, Auct. BAfr. 26, 8. cotidie minutis proeliis inter se depugnare non intermittunt, 29, 1. obsides dare intermiserant, Caes. BG. 4, 31, 1. tirones in labore defatigare non intermittit, Auct. BAfr. 32, 2. mirabar quid esset, quod tu mihi litteras mittere intermisisses, Cic. Fam. 7, 12, 1. ne quando intermitterem consulere rei publicae, Div. 2, 1, 1. nihil destiti eum litteris hortari neque ille intermisit adfirmare se sine mora venire, Fam. 10, 24, 4. nec tu agitare et insequi poëtas intermittis, Tac. Or. 4. u. vgl. Poët. b. Cic. Tusc. 1, 28, 69.

II) *intrans.* = intermittor, **aussetzen, nachlassen, ruhen,** reliquum spatium - qua flumen intermittit, mons continet, Caes. BG. 1, 38, 5. tertiana, quae ex toto intermittit, Cels. 3, 14; — hostes neque a fronte ex inferiore loco subeuntes intermittere et ab utroque latere instare, Caes. BG. 2, 25, 1. mala vel imbecilla (vox) - aliqua cogit, ut intermittere et deflectere et rasas fauces ac latus fatigatum deformi cantico reficere, Quint. 11, 3, 13. bibunt aves suctu ex his quibus longa colla intermittentes et capite resupinato velut infundentes sibi, Plin. 10, 46 (63), 129. gallos gallinaceos in eo loco sic adsidue canere coepisse, ut nihil intermitterent, Cic. Div. 1, 34, 74. u. vgl. Quint. 1, 12, 7. ubi experrectus est aliquis, paulum intermittere, deinde, nisi hiems est, fovere os multa aqua frigida debet, Cels. 1, 2. u. vgl. 4, 13 (6).

intermixtus, a, um, s. intermisceo.

intermŏrior, mortuus sum, mŏri, immitten einer Thätigkeit od. eines Zustandes sterben, eig. u. übtr. v. Leb. u. Lebl., **absterben, ersterben, das Leben verlieren, die Kraft verlieren, hinschwinden, v. Leb. in Ohnmacht sinken,** postremo cum Boeotos ad societatem vestram hortaretur, in ipsa contione intermortuus haud multo post expiravit, Liv. 37, 53, 9. multique etiam ex profluvio sanguinis intermorientes ante ullam curationem vino reficiendi sunt, Cels. 5, 26, 25. vituli marini adips instillatur igni naribus intermortuarum volvae vitio, Plin. 32, 10 (46), 130. conlapsus animoque male fracto diu sine voce et prope intermortuus iacuit, utque resipiit, cet., Suet. Ner. 42. eandem illam manum ex intermortuis Catilinae reliquiis concitastis, Cic. Pis. 7, 16. huius ambusti tribuni plebis illae intermortuae contiones, quibus cet., Mil. 5, 12; — tertio aut quarto anno asparagum vellito ab radice: nam si defringes, stirpes fient et intermorientur, Cato RR. 161. alioqui omnium radices omnibus annis intermoriuntur, Plin. 21, 18 (69), 114. barbari supplicium ultimum, si qua intermoreretur ignis, effugere tentabant, Curt. 6, 23 (6), 31. iactatae (Edelsteine) in ignem velut intermortuae exstinguuntur, Plin. 37, 7 (27), 99. viarum vicinalium pars in militares vias exitum habet, pars sine ullo exitu intermoritur, Ulp. Dig. 43, 7, 3. intermori vehementioribus, quam quae pati posset, remediis civitatem sinere, in ipsa vindicta libertatis perituram, Liv. 34, 49, 3 nam hic nimium morbus mores invasit bonos: ita plerique omnes iam sunt intermortui, Plaut. Trin. 1, 1, 6. candor, in hoc aevo res intermortua paene, Ov. Pont. 2, 5, 5. si nullum officium tuum apud me intermoriturum existimas, Bithyn. b. Cic. Fam. 6, 16. memoriam prope intermortuam generis sui virtute renovare, Mur. 7, 16.

intermŏveo, ēre, **mitten hinein bewegen, -führen, -ziehen,** rusticari te asseris et ducendis vitibus aut arboribus inserendis crudam senectutem fovere: non hoc litterae tuae sapiunt: alios sulcos intermoves, alios ordines pangis, Symm. Ep. 8, 69.

intermundia, orum, *n.*, **die Weltenzwischenräume,** in denen nach Epicur die Götter lebten, individua quum dicitis et intermundia, quae nec sunt ulla nec possunt esse, intelligimus, Cic. Fin. 2, 23, 75. tum Velleius fidenter sane, ut solent isti -, tamquam modo ex deorum concilio et ex Epicuri intermundiis descendisset, cet., ND. 1, 8, 18.

intermūrālis, e, **zwischen den Mauern befindlich,** muro urbis coniuncta procul videtur (insula): divisa est intermurali amni et eadem ponte iuncta, ut nec oppugnante externo aditum ab ulla parte habeat, Liv. 44, 46, 7.

intermūto, ātum, āre, **kreuzweise ineinanderlegen,** quo (sacramento) nepotes suos - capitibus impositis et intermutatis manibus interdixerit, Tert. de bapt. 8.

internas, ātis, **innen befindlich,** Fronto Ep. 1, 17.

internascor, nātus sum, nasci, **immitten od. dazwischen wachsen, - hervorwachsen,** in arvo, quod segeti proscissum est, aliqui flores internascuntur, Sen. Vit. beat. 9, 2. opus est densitate seminis omnia occupari internascentesque herbas excludi, Plin. 18, 16 (43), 146. virgulta postremo et stirpes et internatas saxis herbas vel-

lentes miseriarum patientiaeque documentum fuēre, Tac. H. 4, 60. internatae herbae foeno reserventur, Col. 2, 11, 6. nisi quod angustiae et internata virgulta ordines dirimebant, Liv. 28, 2, 8. ne aut pampineus palmes internatus aut verucae similis furunculus relinquatur, Col. 4, 24, 5; — salutare id fuisse argumento sunt dilatatae cicatrices et internato corpore expletae, Plin. 17, 27 (42), 251.

internātium, ii, *n.* = spina sacra, ἱερὸν ὀστοῦν, Fronto Ep. 1, 16.

interne, *Adv.*, s. internus.

internĕcīda, ae, *m.*, ein **Mörder auf Grund einer Testamentsfälschung**, nach Isid. Or. 10, 149.

internĕcies = internecio, Gloss. Philox.

internĕcīnus, a, um, s. internecivus.

internĕcio od. **internĭcio** (internitio), ōnis, *f.* (meist im *Acc.* u. *Abl. sing.* in Gebrauch; vgl. int. vitae privatio, a nece denominato vocabulo, PDiac. p. 110, 2. u. dagegen: internectus autem internecti internecio fecit, euphoniae causa abiecta t, Prisc. I. p. 122, 3), die Vernichtung bis in das Innere od. bis auf den Grund, die **gänzliche Vernichtung**, der **völlige Untergang**, *ad* internecionem mihi persequendus est, Curt. 4, 44 (11), 18. prae dolore armis inter se ad int. concurrerunt, Suet. Oth. 12. cum ad int. Romani imperii pugnatum ad Cannas sit, Liv. 23, 12, 15. bella, quae ad int. gesta sunt, Nep. Eum. 3, 1. nec ulla annalibus praeter Cannensem pugnam ita ad int. res legitur gesta, Amm. 31, 13, 9. prope ad int. gente et nomine Nerviorum redacto, Caes. BG. 2, 28, 1. Aetolorum in semet ipsos versus furor mutuis caedibus ad int. adducturus videbatur gentem, Liv. 41, 25, 1. P. Iuventium ad int. vicit„ Eutr. 4, 13. magnus vexillariorum numerus ad int. - caesus, Vell. 2, 110, 6. Samnites ad int. caesi, Liv. 9, 26, 2. caesosque ad internitionem eos, qui gentibus fuerant ante terrori, Vopisc. Prob. 17. exercitus - ad int. trucidatus est, Vell. 2, 119, 2. nomenque Aequorum prope ad int. deletum, Liv. 9, 45, 17. nisi in noctem proelium esset coniectum - equitatus cum levi armatura funditus ad int. deletus esset, Auct. BAfr. 52, 4. Hispaniam citeriorem - nos aut Sertorius ad int. vastavimus, Sall. H. 2, 96, 9. nullo renitente ad int. barbaris vastantibus universa, Amm. 15, 8, 1. Carthaginienses - cum ipsis ducibus Hippocrate atque Himilcone ad int. omnes perierunt, Liv. 25, 26, 14. omne nomen ibi Aetolorum ad int. videbatur venturum, 36, 34, 2. u. v. Thieren: nam fere decimo ad int. anno gens universa totius alvei consumitur, Col. 9, 3, 3; — *Abl.*: ne committeret, ut is locus - ex calamitate populi R. et internicione exercitus nomen caperet, Caes. BG. 1, 13, 7; neque enim resisti sine internecione posse arbitramur nec videmus qui finis cedendi praeter exitium futurus sit, Cic. Att. 2, 20, 3; incensione urbem, internicione cives, vastitate Italiam, interitu rem publicam liberavi, Cic. Sull. 11, 33. Gallos improvisus internecione occidit, AVict. Vir. ill. 23, 9. ingenti int. attriti, Eutr. 5, 1. haec gens ipsa quidem prope internicione sublata est a cet., Plin. 7, 2 (2), 14; — mit *Genit.*: eum suae vitae finem ac fati internecionem fore Meleagro, ubi ille torrus esset interfectus flammeus, Att. 451. quinam Tantalidarum internecioni modus paretur? 657. testis est Gallia, per quam legionibus nostris iter in Hispaniam Gallorum internicione patefactum est, Cic. Pomp. 11, 30. tandem internecione hostium iustae irae parentatum est, Curt. 9, 21 (5), 20. cum agrorum vastitatem victoriae nostrae et interniciones hostium fecissent, Col. 1, 3, 11. solam internicionem gentis finem bello fore, Tac. A. 2, 21. inventum Sibyllinis libris internicionem hominum fore, Plin. 17, 25 (38), 243. illae tamen omnes dissensiones - eius modi fuerunt, ut non reconciliatione concordiae, sed internecione civium diiudicatae sint, Cic. Cat. 3, 10, 25. animum fidemque erga se praetorianorum paene internecione amplissimi ordinis expertus est, Suet. Oth. 8. vicissem cum magna internicione improborum, Cic. Dom. 24, 63; — übtr.: quae fere ad internicionem vineta perducunt, Col. 4, 22, 8. u. vgl. im Zusammenhang Plin. 18, 6 (7), 37. 14, 1, 3.

internĕcium, ii, *n.* = internecio, Not. Tir. p. 123.

internĕcīvus od. **internĕcīnus**, a, um, die **gänzliche Vernichtung** -, den **völligen Untergang mit sich führend**, **gänzliche Vernichtung** u. s. w. **drohend**, in illius pestilentiae vastitate, quae in belli Peloponnesiaci principis Atheniensium civitatem internecivo genere morbi depopulata est, Gell. 2, 1, 5; — Isaura ante hac nimium potens, olim subversa ut rebellatrix interneciva, Amm. 14, 8, 2. civilibus iurgiis ad certamina interc. prolapsis, 22, 16, 15. non internecivum sibi esse cum Romanis bellum, Liv. 22, 58, 2. u. so: bellum, 9, 25, 9. Justin. 26, 2, 3. Amm. 18, 7, 7. und: non iniustae belli internecini notae, Cic. Phil. 12, 3, 7. Leptitanoque agro et Ocensi interneciva populatione transcursis cet., Amm. 28, 6, 10; — internecivum testamentum est, propter quod dominus eius necatus est, PDiac. p. 114, 8. mit: internecivi iudicium in eum dabatur, qui falsum testamentum fecerat et ob id hominem occiderat, Isidor. Orig. 5, 26. u. internecivi actio, Cod. Theod. 9, 1, 14. u. s. internecida; — Graecos veterum bellorum memoria internecivique cum Persis odii accendebat, Justin. 11, 9, 4. u. so: odium, Apul. M. 5, 12. u. odia, Justin. 6, 6, 2. — Im Neutr. Plur.: interneciva minantibus barbaris, Amm. 26, 5, 12. u. *Adv.*: quos - nullis arcentibus **internecive** cuncta disperdere, 27, 9, 6.

internĕco, ātum, āre, der **gänzlichen Vernichtung** -, dem **völligen Untergang preisgeben**, victores victis hostibus legiones reveniunt domum extincto duello maxumo atque internecatis hostibus, Plaut. Amph. 1, 1, 33; — ne forte culmum fibra inanis spiceum simul revulsa internecet, Prud. Apoth. praef. 49. apud quos glaebae macie internecante sementes ruris colendi cura est levior, Amm. 23, 6, 50.

internecto, ĕre, **inmitten verknüpfen**, - **heften**, ut regius ostro velet honos leves umeros, ut fibula crinem auro internectat, Virg. A. 7, 814. vix

magna lavare vulnera et efflantes libet internectere plagas, Stat. Theb. 8, 167.

internĭcio, ōnis, *f.*, ſ. internecio.

internīdĭfĭco, āre, mitten od. dazwiſchen hinein niſten, excavant ripas atque ita internidificant, Plin. 10, 33 (49), 95.

internigrans, antis, mitten drin od. mitunter dunkelfarbig od. ſchwarz, noctemque diemque assimulant (equae), maculis internigrantibus albae, Stat. Theb. 6, 335. u. vgl. Claud. Idyll. 2, 14.

internĭteo, nĭtēre, mitten od. mitten drin (in einer Fläche) od. dazwiſchen (zwiſchen zwei Gegenſtänden) glänzen, = hervorglänzen, = hervorſcheinen, = hervorleuchten, coeli fulgor tempore aestivo ardenti similis internitens ignis praebuit speciem flammasque ex Darei castris splendere - credebant, Curt. 4, 46 (12), 14. distinguebant internitentes gemmae iugum, ex quo eminebant duo aurea simulacra, 3. 7 (3), 16; — quum subito spissae nubes intendere se coelo et, quicquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est, 4, 14 (3), 16. ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas coeli, nunc internitente lucis fulgore, nunc condito, 7, 43 (11), 21. ab omni parte coeli emicare fulgura et nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, sed etiam animos terrere coeperunt, 8, 14 (4), 3. praecipue obscuritas terrori erat: nam etiamsi qua sidera internitebant, continenti fronde tectae arbores conspicere prohibebant, 5, 15 (4), 25. pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor sollicitam exspectatione mentem turbaverant, 4, 47 (13), 2. in commissuris saxorum colligere eos (zmaragdos) dicuntur etesiis flantibus: tunc enim tellure deoperta internitent, quia iis ventis harenae maxume moventur, Plin. 37, 5 (17), 65.

internĭtio, ōnis, *f.*, ſ. internecio.

internoctātio, pernoctatio, excubiae, παννυχίδες, Gloss. Phil.

internōdium, ii, *n.*, der Raum immitten zweier od. zwiſchen zwei Knoten od. Gelenken, bei Pflanzen u. Menſchen od. Thieren, arundinum fissa internodia, Mel. 3, 7, 2. u. vgl.: harundines vero tantae proceritatis ut singula internodia alveo navigabili ternos interdum homines ferant, Plin. 7, 2 (2), 21. cannae unum internodium cum suis recides articulis, Pallad. 5, 8, 3. plantarum cacumina divisis cannae internodiis defendantur a frigore, 4, 10, 23. steriles creduntur (plantae), quae nitidae sunt et oculos suos per longa internodia distulerunt, 4, 10, 25. si brevia internodia habent, Col. Arb. 3, 4. internodiis minoribus, Pallad. 3, 9, 4. internodiis quoque rarior (vitis Aminea), Col. 3, 2, 9; — internodiis articulorum longis (Hunde), Varr. RR. 2, 9, 4. longa internodia crurum, longa manet cervix, Ov. M. 11, 793. ictus erat qua crus esse incipit et qua mollia nervosus facit internodia poples, 6, 255. internodia membris imperfecta novo fluitant concreta calore, Auct. Cir. 491. u. von den Beinen: tu potes alto cortice descriptos citius percurrere versus: nam tibi longa satis pater internodia largus procerumque dedit mater non invida corpus, Calp. 1, 26.

internosco, nōvi, noscĕre, Gegenſtände dadurch, daß man ſie untereinander vergleicht, kennen lernen, daher: unterſcheiden, brutam (näml. fortunam esse aiunt), quia dignum *atque* indignum nequeat internoscere, Pacuv. 371. ut finem atque initium lucis exiguo discrimine internoscas, Tac. Agr. 12. mirabor si sciet internoscere mendacem verum*que* beatus amicum, Hor. AP. 424; od. mit einfachem Object im *Plur.*: ei (seni) sunt nati filii gemini duo, ita forma simili pueri, uti mater sua non internosse posset, quae mammam dabat, Plaut. Men. Prol. 18. nunc internosse ut nos possitis facilius, ego has habebo usque hic in petaso pinulas, Amph. prol. 142. quae si alia falsa, alia vera, qua nota internoscantur scire sane velim, Cic. Div. 2, 62, 128. an nos videmus hoc usu venire, ut, quos numquam putassemus a nobis internosci posse, eos consuetudine adhibita tam facile internosceremus, uti ne minimum quidem similes viderentur? Acad. 2, 18, 56. quos quum humare vellent sui neque possent obtritos internoscere ullo modo, Simonides dicitur ex eo, quo eorum loco quisque cubuisset, demonstrator unius cuiusque sepeliendi fuisse, dOr. 2, 86, 353; v. Thieren: fures internoscere non possunt (canes), SRosc. 20, 56. u. vgl. Prud. Psych. 790. u. Lebloſes: quaerunt quonam modo, falsa visa quae sint, ea deus efficere possit probabilia: quae autem plane proxime ad verum accedant, efficere non possit? aut, si ea quoque possit, cur illa non possit, quae perdifficiliter, internoscantur tamen? Acad. 2, 15, 47; — secerni autem blandus amicus *a* vero et internosci tam potest adhibita diligentia, quam omnia fucata et simulata a sinceris atque veris, Am. 25, 95. quo modo aut geometres cernere ea potest, quae aut nulla sunt aut internosci a falsis non possunt, aut is cet.? Acad. 2, 7, 22; — mit *Fragsatz*: quantum quaeque ab nobis res absit, imago efficit ut videamus et internoscere cogit, Lucr. 4, 244. u. vgl. dicht.: ergo fit, sonitum ut possis sentire, neque illam internoscere, verborum sententia quae sit, 4, 560. ut non modo non internoscat vera visa illa sint anne falsa, sed ut in his nihil intersit omnino, Cic. Acad. 2, 15, 48.

internunc-, ſ. internunt-.

internundĭnum, i, *n.*, die Zeit zwiſchen zwei Nundinä, postquam internundino etiam ob multitudinem plebis frequentes esse coeperunt, Macrob. Sat. 1, 16, 35., internundinium b. Mar. Victor. art. gr. 1. p. 2469.

internuntio, āre, Unterhandlungen führen, paulisper internuntiando cunctatio fuit, uti transgrederentur, Liv. 42, 39, 4.

internuntius od. **-nuncius**, a, um, zwiſchen zwei Perſonen od. Parteien Verhandlungen führend, nur ſubſt. a) **internuntius**, ii, *m.*, der Unterhändler, Vermittler, egone ut ad te ab libertina esse auderem internuntius, qui ingenuis satis responsare nequeas, quae cupiunt tui? Plaut. Mil. gl. 4, 1, 16. ne quis forte internuntius clam a milite ad istam curset, Ter. Eun. 2,

2, 56. internuntius inter eum Pisonemque fuit, Tac. A. 15, 56. internuntiis ultro citroque missis, Caes. BC. 1, 20, 4. indicatis deprehensisque internuntiis, 3, 112, 11; — posse enim eodem Flacco internuntio sermones commeare, Tac. A. 2, 28. ut ab eo servorum sceleris coniurationisque damnatorum vita vel ipso carnifice internuncio redimeretur, Cic. II. Verr. 5, 6, 14. adsiduis internunciis cum Lepido egi, ut omissa omni contentione - communi consilio rei publicae succurreret, Planc. b. Cic. Fam. 10, 15, 1; — si quoiquam artifici seu per scriptas literas seu qui ipse ambissit seu per internuntium: sive adeo aediles perfidiose quoi duint, Plaut. Amph. prol. 70. agit tamen cum eo per internuntios, Justin. 6, 2, 14. initio - per internuntios colloquitur, Nep. Alc. 5, 3. responsa gentibus per internuntios dabant, Justin. 1, 2, 12. u. vgl.: tum internuntius: regiam classem aut totam aut maiorem eius partem Polyxenidam traditurum ei, Liv. 37, 10, 5; — mit *Gen. subj.* od. *obj.*: cuius (Iovis) interpretes internunciique constituti sumus, als Augurn, Cic. Phil. 13, 5, 12. delectus e proqinquis consulta responsaque ut internuntius numinis (Veledae) portabat, Tac. H. 4, 65. quom eius tam negleguntur internuntii, Ter. Heaut. 2, 3, 58; servus erat Zeuxippi, totius internuntius et minister rei, Liv. 33, 28, 11. ne a militibus internuntius invisae pacis interficeretur, Tac. H. 3, 70. Vescularius insidiarum in Libonem internuntius, A. 6, 10. — b) **internuntia**, ae, *f.*, die Unterhändlerin, Vermittlerin, haec celox illiu'st quae hinc egreditur internuntia, Plaut. Mil. gl. 4, 1, 39. hae sunt igitur aves internunciae Iovis, quae cet., Cic. Div. 2, 34, 72. u. vgl. v. Thieren: quin et internuntiae in magnis rebus fuēre (columbae), Plin. 10, 37 (53), 110. interpres legum Solymarum et magna sacerdos arboris ac summi fida internuntia caeli (Iudaea), Juv. 6, 545. — c) **internuntium**, ii, *n.*, das Vermittelnde, et tamen ea quae sunt internuntia sentiendi sic sunt operta visceribus, ne crassitudine sensus hebetentur, von den Nerven, Apul. Dogm. Plat. 1, 16.

internus, a, um, innerer, innerlich, innen (im Körper, in der Erde, im Hause, im Lande) befindlich, einheimisch (Ggstz. externus), ne forte rigor penetrabile corpus urat et interno vastet pecuaria morbo, Calp. 5, 117; — aër - gravis haurientibus est vel corruptus internorum ignium vitio, Sen. QN. 6, 27, 2; — occidit internas coniunx mactatus ad aras, Ov. Her. 7, 113; — vicino accessu interna maria adlatrat (oceanus), die Binnenmeere, Plin. 2, 68 (68), 173. limen interni maris, des Mittelmeeres, 3, 1, 4. u. so 3, 4 (5), 31. 5, 1 (2), 18. litore interno oppidum Barbesula cum fluvio, 3, 1 (3), 8. Antiochia, mundo cognita civitas, cui non certaverit alia advecticiis ita adfluere copiis et externis, Amm. 14, 8, 6. potuit exempla multa contueri maiorum et imitari peregrina atque interna humanitatis et pietatis, 30, 8, 4. pavor internus occupaverat animos, Tac. A. 4, 74. cum mihi ob ipsorum interna mala dilata proelia magis quam pacem datam intellegerem, Sall. H. 4, 61, 13. provincias internis certaminibus aut magistratuum iniuriis fessas refovebat, Tac. A. 2, 54. principium interno simul externoque bello parantibus fatis, H. 2, 67. lituis cladium concrepantibus internarum, Amm. 14, 7, 21. ob internas caedes venēre in urbem legati a primoribus Parthis, Tac. A. 2, 2. posse et Cheruscos ceterasque rebellium gentes - internis discordiis relinqui, 2, 26. his super internae labes et civica vulnus invidia augebant, Sil. 8, 21. — *Subst. neutr. pl.*: ita ad cerebrum et interna salutare remedium penetrat, Veg. 4, 3, 15. ad interna curanda, 4, 2, 11. ne forte ipsorum corporum interna sanorum contingantur et pereant, 4, 2, 15; — docentibus omnia perfugis, etiam domorum, nedum urbium interna noscentes, Amm. 31, 16, 1. furor est egredi ex eo (mundo) et, tamquam interna eius cuncta plane iam nota sint, ita scrutari extera, quasi cet., Plin. 2, 1 (1), 4. mirabamur illam sententiam Tullianam ex internis veritatis ipsius promulgatam, Amm. 15, 5, 23. si quando ad interna praeverterent, discordias consulum adversum tribunos, agrarias frumentariasque leges - memorabant, Tac. A. 4, 32.

intĕro, trīvi, trītum, tĕrere, einreiben, einkrümeln, einbrocken, intrito cibo, Phaedr. 1, 28, 7. nuces iuglandes purgatas, quantum satis videbitur, interito, Col. 12, 59, 2. u. sprichw.: tute hoc intristi: tibi omne'st exedendum: adcingere, Ter. Phorm. 2, 2, 4; — *eo* interito, quod volet, Cato RR. 156, 6; testiculi equini aridi ut potioni interi possint, Plin. 28, 19 (80), 261; triticeo pane intrito *in* aquam, Varr. RR. 3, 9, 21. ordeum - intritum in aqua, 3, 10, 6; glans intrita duritias quas cacoethe vocant *cum* salsa axungia sanat, Plin. 24, 3 (3), 7. u. vgl. 30, 9 (23), 81; quidam *ex* aceto intrivisse contenti sunt, 30, 9 (23), 77. — *Subst.* a) **intrita**, ae, *f.*, die Einreibung, Mischung, Mähre, der Teig u. dgl., intrita ex aqua calida, Cels. 3, 6. intrita panis e vino, Plin. 9, 8 (9), 32. u. so Cels. 3, 19. incipiendum erit a pulticula vel intrita bene madida, 3, 6 (3, 3). eamque intritam macerari una nocte sinito, Col. 12, 40, 1. u. vgl. Plin. 17, 10 (11), 62; — quin et intritam ipsam eorum (laterum) prius quam finganlur macerari oportet, 35, 14 (49), 170. ligatum insitum intritaque inlitum operire terra, 17, 15 (25), 115. intrita quoque ea quo vetustior eo melior, 36, 23 (55), 176. — b) **intritum**, i, *n.*, Eingeriebenes, Mähre, intr. lacte confectum, Apul. M. 11, 16.

interordĭnium, ii, *n.*, der Raum zwischen zwei (Baum)reihen, minimum est quinque pedum interordinium, maximum septem, Col. 3, 13, 3. laxiora interordinia relinquenda, 5, 5, 3. quot (pedes) destinaveris interordiniorum spatiis, 3, 15, 1. u. vgl. 4, 14, 2.

interpăteo, ēre, inmitten -, dazwischen offen od. frei sein, dazwischen freier Raum od. Zwischenraum sein, senos pedes inter singulas acies diximus interpatere debere, Veg. r. mil. 3, 15. inter septentrionalem circulum et inter solstitialem interpatet tantundem, MCap. 8, 837. dein Syria per speciosam interpatet diffusa planitiem, Amm.

14, 8, 8. eique deo in colle Zilmisso aedes dicata est specie rotunda, cuius medium interpatet tectum, Macrob. Sat. 1, 18, 11; — haec fistula spiritalis - ad os quoque interpatet, Lact. de opif. d. 11, 9. propterea tot meatibus distinctus est (pulmo) et interpatet rimis, Macrob. Sat. 7, 15, 16.

interpĕdio, īre, mitten in Fesseln hinein schlagen, nur übtr. **lähmen**, calor sensum occupat et gustatum linguae fervor interpedit, Macrob. Sat. 7, 12, 38.

interpellātio, ōnis, *f.*, die **Unterbrechung** in einer Thätigkeit od. in einem Zustand, a) im Reden, die **Einrede**, etsi - minime impediendus est interpellatione iste cursus orationis tuae, patiēre tamen mihique ignosces, Cic. dOr. 2, 10, 39. illam interpellationem mei familiarissimi, qua paullo ante interrupta est oratio mea, non pertimescam, Prov. cons. 8, 18. — b) überh., die **Störung**, si quando tempus ipsum aut res aut locus aut interventus alicuius aut interpellatio aut ab adversario dictum aliquod et maxime in perorando dederit occasionem, Part. or. 8, 30. si quid nobis agentibus novi accidit, interpellatio, interventus alicuius, tumultus, Quint. 9, 1, 31. quid tibi interpellatio aut in consilium huc accessio'st? Plaut. Trin. 3, 2, 83. interveniunt amici ex proximis oppidis partemque diei ad se trahunt interdumque lasso mihi opportuna interpellatione subveniunt, Plin. Ep. 9, 36, 5. ne litterae quidem meae impediuntur, in quibus sine ulla interpellatione versor, Cic. Fam. 6, 18, 5. si quando quid secreto aut sine int. agere proposuisset, Suet. Aug. 72. u. vgl. Petron. 19, 2. — c) jurist. die **gerichtliche Verfolgung**, Ulp. Dig. 50, 16, 188. Paul. Dig. 5, 1, 23.

interpellātor, ōris, *m.*, der Jmdn. in einer Thätigkeit od. in einem Zustand **unterbricht**, u. zw. a) im Reden: et alieni sermonis molesti interpellatores et scripti quom odiosi tum obscuri interpretes sunt, AHer. 2, 11, 16. — b) überh. der **Störer**, finitione usus est Augustus de pantomimis duobus, qui alternis gestibus contendebant, cum eorum alterum saltorem dixit alterum interpellatorem, Quint. 6, 3, 65. ego autem in Pompeianum properabam, non quo hoc loco quidquam pulcrius, sed interpellatores illic minus molesti, Cic. Att. 15, 13, 6. cum interpellatores aliis atque aliis causis in iure dicundo detinerent, Suet. Aug. 97. magnum tamen verbum dixi, qui mihi silentium promittebam et sine interpellatore secretum, Sen. Ep. 11, 1, 2 (80). ubi se oblectare sine interpellatoribus posset, Cic. Off. 3, 14, 58; — speciell: sollicitatores alienarum nuptiarum itemque matrimoniorum interpellatores, Paul. Dig. 74, 11, 1.

interpellatrix, īcis, *f.*, die **Einspruch erhebt**, vidua int. duri iudicis, Hieron. Ep. 60. no. 11.

interpello, āvi, ātum, āre, Jmdn. mitten in einer Thätigkeit od. in einem Zustand od. Etw. in seinem Bestand stören, u. zw. 1) *algm.*, a) im Reden: **Jmdn. mitten im Reden unterbrechen, Jmdm. in die Rede fallen, absol. mitten hinein -, dazwischen reden, hineinreden, einen Einspruch erheben, eine Einwendung vorbringen**, sed nihil te interpellabo: continentem orationem audire malo, Cic. Tusc. 1, 8, 16. interpellare te - nolo, sed sumemus tempus aliud, ND. 3, 25, 65. peccatum fateor, cum te sic tempore laevo interpellarim, Hor. Sat. 2, 4, 5. quem ingressum in sermonem Pompeius interpellavit et loqui plura prohibuit, Caes. BC. 3, 18, 3. haec tanta sunt alacritate militum audita, ut clamor sua sponte ortus loquentem interpellaverit ducem, Liv. 9, 41, 17. dicere super his plura conantem interpellans concio lenius prohibebat, Amm. 15, 8, 9. nonnunquam, quasi interpellemur ab his, subsistere, Quint. 4, 5, 20. non alienum esse arbitror, quo minus saepe aut interpeller a nonnullis aut tacitorum existimatione reprehendar, Cic. Prov. cons. 17, 40; — *absol.*: si interpellas, ego tacebo, Plaut. Men. 5, 9, 62. qua oratione permoti milites crebro etiam interpellabant, ut cet., Caes. BC. 2, 33, 1. qui quum interpellaret odiose, audiamus, inquit, pulchellum puerum, Crassus, Cic. dOr. 2, 65, 262. interpellandi locus hic erat, Hor. Sat. 1, 9, 26. iidem illi ministri regis interpellando ac saepe gratia, interdum iurgiis trahendo tempus atrocitatem facti leniebant, Sall. J. 27, 1. rursus interpellante milite ac populo et, ne deficeret, hortante, Suet. Vit. 15. M. Catonem interpellantem extrahi curia per lictorem ducique in carcerem iussit, Caes. 20. in quo primum, ut aliquid esset morae, multi interpellant, Cic. II. Verr. 4, 64, 142. u. vgl.: nisi vero illud dicet, quod et in Tettii testimonio priore actione interpellavit Hortensius —: hoc tum dixit, Philodamum et filium eius a C. Nerone esse damnatos, was H. als Einwendung vorbrachte, Cic. II. Verr. 1, 28, 71. — b) in einer anderen Thätigkeit od. in einem Zustand **unterbrechen, stören, hindern**, α) allgem.: si quis, inquit, te arti tuae intentum et exta spectantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus - videri tibi possit, Curt. 9, 18 (4), 28. ubi me interpellet nemo, diligant omnes? Cic. Att. 2, 6, 2. tu metuis, ne me interpelles? primum si in isto essem, tu scis quid sit interpellare: an te Anteius? mehercule mihi docere videris istius generis humanitatem, qua quidem ego nihil utor abs te: tu vero ut me et appelles et interpelles et obloquare et colloquare velim, QFratr. 2, 8 (10). 1. petisse ab ea, ne interpellaretur, Suet. Ter. p. 293, 22. Caesar, cum in Asiam venisset, reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso ex fano Dianae -, sed interpellatum adventu Caesaris profugisse, Caes. BC. 3, 105, 1. u. vgl. Amm. 14, 6, 19; coenae tempore interpellatus tumultuosioribus litteris, Suet. Ner. 40. ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod in suo iure se interpellaremus, Caes. BG. 1, 44, 8. in quo casu tamen interpellatus et adhuc vivit et dicitur victurus, Cic. Fam. 10, 23, 4; — modo prohibentibus tribunis patricios coire ad prodendum interregem, modo interregem interpellantibus, *ne* senatus consultum de comitiis consularibus fieret, Liv. 4, 43, 8; — interpellent me, *quo minus* honoratus sim, dum ne interpellent, quo minus res publica a me commode administrari possit, Brut. b. Cic.

2, 56. internuntius inter eum Pisonemque fuit, Tac. A. 15, 56. internuntiis ultro citroque missis, Caes. BC. 1, 20, 4. indicatis deprehensisque internuntiis, 3, 112, 11; — posse enim eodem Flacco internuntio sermones commeare, Tac. A. 2, 28. ut ab eo servorum sceleris coniurationisque damnatorum vita vel ipso carnifice internuncio redimeretur, Cic. II. Verr. 5, 6, 14. adsiduis internunciis cum Lepido egi, ut omissa omni contentione - communi consilio rei publicae succurreret, Planc. b. Cic. Fam. 10, 15, 1; — si quoiquam artifici seu per scriptas literas seu qui ipse ambissit seu per internuntium: sive adeo aediles perfidiose quoi duint, Plaut. Amph. prol. 70. agit tamen cum eo per internuntios, Justin. 6, 2, 14. initio - per internuntios colloquitur, Nep. Alc. 5, 3. responsa gentibus per internuntios dabant, Justin. 1, 2, 12. u. vgl.: tum internuntius: regiam classem aut totam aut maiorem eius partem Polyxenidam traditurum ei, Liv. 37, 10, 5; — mit *Gen. subj.* od. *obj.*: cuius (Iovis) interpretes internunciique constituti sumus, als Augurn, Cic. Phil. 13, 5, 12. delectus e proqinquis consulta responsaque ut internuntius numinis (Veledae) portabat, Tac. H. 4, 65. quom eius tam negleguntur internuntii, Ter. Heaut. 2, 3, 58; servus erat Zeuxippi, totius internuntius et minister rei, Liv. 33, 28, 11. ne a militibus internuntius invisae pacis interficeretur, Tac. H. 3, 70. Vescularius insidiarum in Libonem internuntius, A. 6, 10. — b) **internuntia**, ae, *f.*, die Unterhändlerin, Vermittlerin, haec celox illiu'st quae hinc egreditur internuntia, Plaut. Mil. gl. 4, 1, 39. hae sunt igitur aves internunciae Iovis, quae cet., Cic. Div. 2, 34, 72. u. vgl. v. Thieren: quin et internuntiae in magnis rebus fuēre (columbae), Plin. 10, 37 (53), 110. interpres legum Solymarum et magna sacerdos arboris ac summi fida internuntia caeli (Iudaea), Juv. 6, 545. — c) **internuntium**, ii, *n.*, das Vermittelnde, et tamen ea quae sunt internuntia sentiendi sic sunt operta visceribus, ne crassitudine sensus hebetentur, von den Nerven, Apul. Dogm. Plat. 1, 16.

internus, a, um, innerer, innerlich, innen (im Körper, in der Erde, im Hause, im Lande) befindlich, einheimisch (Ggst. externus), ne forte rigor penetrabile corpus urat et interno vastet pecuaria morbo, Calp. 5, 117; — aër - gravis haurientibus est vel corruptus internorum ignium vitio, Sen. QN. 6, 27, 2; — occidit internas coniunx mactatus ad aras, Ov. Her. 7, 113; — vicino accessu interna maria adlatrat (oceanus), die Binnenmeere, Plin. 2, 68 (68), 173. limen interni maris, des Mittelmeeres, 3, 1, 4. u. so 3, 4 (5), 31. 5, 1 (2), 18. litore interno oppidum Barbesula cum fluvio, 3, 1 (3), 8. Antiochia, mundo cognita civitas, cui non certaverit alia advecticiis ita adfluere copiis et externis, Amm. 14, 8, 6. potuit exempla multa contueri maiorum et imitari peregrina atque interna humanitatis et pietatis, 30, 8, 4. pavor internus occupaverat animos, Tac. A. 4, 74. cum mihi ob ipsorum interna mala dilata proelia magis quam pacem datam intellegerem, Sall. H. 4, 61, 13. provincias internis certaminibus aut magistratuum iniuriis fessas refovebat, Tac. A. 2, 54. principium interno simul externoque bello parantibus fatis, H. 2, 67. lituis cladium concrepantibus internarum, Amm. 14, 7, 21. ob internas caedes venēre in urbem legati a primoribus Parthis, Tac. A. 2, 2. posse et Cheruscos ceterasque rebellium gentes - internis discordiis relinqui, 2, 26. his super internae labes et civica vulnus invidia augebant, Sil. 8, 21. — *Subst. neutr. pl.*: ita ad cerebrum et interna salutare remedium penetrat, Veg. 4, 3, 15. ad interna curanda, 4, 2, 11. ne forte ipsorum corporum interna sanorum contingantur et pereant, 4, 2, 15; — docentibus omnia perfugis, etiam domorum, nedum urbium interna noscentes, Amm. 31, 16, 1. furor est egredi ex eo (mundo) et, tamquam interna eius cuncta plane iam nota sint, ita scrutari extera, quasi cet., Plin. 2, 1 (1), 4. mirabamur illam sententiam Tullianam ex internis veritatis ipsius promulgatam, Amm. 15, 5, 23. si quando ad interna praeverterent, discordias consulum adversum tribunos, agrarias frumentariasque leges - memorabant, Tac. A. 4, 32.

intĕro, trīvi, trītum, tĕrere, einreiben, einkrümeln, einbrocken, intrito cibo, Phaedr. 1, 28, 7. nuces iuglandes purgatas, quantum satis videbitur, interito, Col. 12, 59, 2. u. sprüchw.: tute hoc intristi: tibi omne'st exedendum: adcingere, Ter. Phorm. 2, 2, 4; — *eo* interito, quod volet, Cato RR. 156, 6; testiculi equini aridi ut potioni interi possint, Plin. 28, 19 (80), 261; triticeo pane intrito *in* aquam, Varr. RR. 3, 9, 21. ordeum - intritum in aqua, 3, 10, 6; glans intrita duritias quas cacoethe vocant *cum* salsa axungia sanat, Plin. 24, 3 (3), 7. u. vgl. 30, 9 (23), 81; quidam *ex* aceto intrivisse contenti sunt, 30, 9 (23), 77. — *Subst.* a) **intrita**, ae, *f.*, die Einreibung, Mischung, Mährte, der Teig u. dgl., intrita ex aqua calida, Cels. 3, 6. intrita panis e vino, Plin. 9, 8 (9), 32. u. so Cels. 3, 19. incipiendum erit a pulticula vel intrita bene madida, 3, 6 (3, 3). eamque intritam macerari una nocte sinito, Col. 12, 40, 1. u. vgl. Plin. 17, 10 (11), 62; — quin et intritam ipsam eorum (laterum) prius quam fingantur macerari oportet, 35, 14 (49), 170. ligatum insitum intritaque inlitum operire terra, 17, 15 (25), 115. intrita quoque ea quo vetustior eo melior, 36, 23 (55), 176. — b) **intritum**, i, *n.*, Eingeriebenes, Mährte, intr. lacte confectum, Apul. M. 11, 16.

interordĭnium, ii, *n.*, der Raum zwischen zwei (Baum)reihen, minimum est quinque pedum interordinium, maximum septem, Col. 3, 13, 3. laxiora interordinia relinquenda, 5, 5, 3. quot (pedes) destinaveris interordiniorum spatiis, 3, 15, 1. u. vgl. 4, 14, 2.

interpăteo, ēre, immitten -, dazwischen offen od. frei sein, dazwischen freier Raum od. Zwischenraum sein, senos pedes inter singulas acies diximus interpatere debere, Veg. r. mil. 3, 15. inter septentrionalem circulum et inter solstitialem interpatet tantundem, MCap. 8, 837. dein Syria per speciosam interpatet diffusa planitiem, Amm.

14, 8, 8. eique deo in colle Zilmisso aedes dicata est specie rotunda, cuius medium interpatet tectum, Macrob. Sat. 1, 18, 11; — haec fistula spiritalis - ad os quoque interpatet, Lact. de opif. d. 11, 9. propterea tot meatibus distinctus est (pulmo) et interpatet rimis, Macrob. Sat. 7, 15, 16.

interpĕdio, īre, mitten in Fesseln hinein schlagen, nur übtr. **lähmen**, calor sensum occupat et gustatum linguae fervor interpedit, Macrob. Sat. 7, 12, 38.

interpellātio, ōnis, *f.*, die **Unterbrechung** in einer Thätigkeit od. in einem Zustand, a) im Reden, die **Einrede**, etsi - minime impediendus est interpellatione iste cursus orationis tuae, patiēre tamen mihique ignosces, Cic. dOr. 2, 10, 39. illam interpellationem mei familiarissimi, qua paullo ante interrupta est oratio mea, non pertimescam, Prov. cons. 8, 18. — b) überh., die **Störung**, si quando tempus ipsum aut res aut locus aut interventus alicuius aut interpellatio aut ab adversario dictum aliquod et maxime in perorando dederit occasionem, Part. or. 8, 30. si quid nobis agentibus novi accidit, interpellatio, interventus alicuius, tumultus, Quint. 9, 1, 31. quid tibi interpellatio aut in consilium huc accessio'st? Plaut. Trin. 3, 2, 83. interveniunt amici ex proximis oppidis partemque diei ad se trahunt interdumque lasso mihi opportuna interpellatione subveniunt, Plin. Ep. 9, 36, 5. ne litterae quidem meae impediuntur, in quibus sine ulla interpellatione versor, Cic. Fam. 6, 18, 5. si quando quid secreto aut sine int. agere proposuisset, Suet. Aug. 72. u. vgl. Petron. 19, 2. — c) jurist. die **gerichtliche Verfolgung**, Ulp. Dig. 50, 16, 188. Paul. Dig. 5, 1, 23.

interpellātor, ōris, *m.*, der Jmdn. in einer Thätigkeit od. in einem Zustand **unterbricht**, u. zw. a) im Reden: et alieni sermonis molesti interpellatores et scripti quom odiosi tum obscuri interpretes sunt, AHer. 2, 11, 16. — b) überh. der **Störer**, finitione usus est Augustus de pantomimis duobus, qui alternis gestibus contendebant, cum eorum alterum saltorem dixit alterum interpellatorem, Quint. 6, 3, 65. ego autem in Pompeianum properabam, non quo hoc loco quidquam pulcrius, sed interpellatores illic minus molesti, Cic. Att. 15, 13, 6. cum interpellatores aliis atque aliis causis in iure dicundo detinerent, Suet. Aug. 97. magnum tamen verbum dixi, qui mihi silentium promittebam et sine interpellatore secretum, Sen. Ep. 11, 1, 2 (80). ubi se oblectare sine interpellatoribus posset, Cic. Off. 3, 14, 58; — speciell: sollicitatores alienarum nuptiarum itemque matrimoniorum interpellatores, Paul. Dig. 74, 11, 1.

interpellatrix, īcis, *f.*, die **Einspruch erhebt**, vidua int. duri iudicis, Hieron. Ep. 60. no. 11.

interpello, āvi, ātum, āre, Jmdn. mitten in einer Thätigkeit od. in einem Zustand od. Etw. in seinem Bestand stören, u. zw. 1) *alqm.*, a) im Reden: **Jmdn. mitten im Reden unterbrechen, Jmdm. in die Rede fallen**, absol. **mitten hinein -, dazwischen reden, hineinreden**, einen **Einspruch erheben**, eine **Einwendung vorbringen**, sed nihil te interpellabo: continentem orationem audire malo, Cic. Tusc. 1, 8, 16. interpellare te - nolo, sed sumemus tempus aliud, ND. 3, 25, 65. peccatum fateor, cum te sic tempore laevo interpellarim, Hor. Sat. 2, 4, 5. quem ingressum in sermonem Pompeius interpellavit et loqui plura prohibuit, Caes. BC. 3, 18, 3. haec tanta sunt alacritate militum audita, ut clamor sua sponte ortus loquentem interpellaverit ducem, Liv. 9, 41, 17. dicere super his plura conantem interpellans concio lenius prohibebat, Amm. 15, 8, 9. nonnunquam, quasi interpellemur ab his, subsistere, Quint. 4, 5, 20. non alienum esse arbitror, quo minus saepe aut interpeller a nonnullis aut tacitorum existimatione reprehendar, Cic. Prov. cons. 17, 40; — *absol.*: si interpellas, ego tacebo, Plaut. Men. 5, 9, 62. qua oratione permoti milites crebro etiam interpellabant, ut cet., Caes. BC. 2, 33, 1. qui quum interpellaret odiose, audiamus, inquit, pulchellum puerum, Crassus, Cic. dOr. 2, 65, 262. interpellandi locus hic erat, Hor. Sat. 1, 9, 26. iidem illi ministri regis interpellando ac saepe gratia, interdum iurgiis trahendo tempus atrocitatem facti leniebant, Sall. J. 27, 1. rursus interpellante milite ac populo et, ne deficeret, hortante, Suet. Vit. 15. M. Catonem interpellantem extrahi curia per lictorem ducique in carcerem iussit, Caes. 20. in quo primum, ut aliquid esset morae, multi interpellant, Cic. II. Verr. 4, 64, 142. u. vgl.: nisi vero illud dicet, quod et in Tettii testimonio priore actione interpellavit Hortensius —: hoc tum dixit, Philodamum et filium eius a C. Nerone esse damnatos, was H. als Einwendung vorbrachte, Cic. II. Verr. 1, 28, 71. — b) in einer anderen Thätigkeit od. in einem Zustand **unterbrechen, stören, hindern**, α) allgem.: si quis, inquit, te arti tuae intentum et exta spectantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus - videri tibi possit, Curt. 9, 18 (4), 28. ubi me interpellet nemo, diligant omnes? Cic. Att. 2, 6, 2. tu metuis, ne me interpelles? primum si in isto essem, tu scis quid sit interpellare: an te Anteius? mehercule mihi docere videris istius generis humanitatem, qua quidem ego nihil utor abs te: tu vero ut me et appelles et interpelles et obloquare et colloquare velim, QFratr. 2, 8 (10). 1. petisse ab ea, ne interpellaretur, Suet. Ter. p. 293, 22. Caesar, cum in Asiam venisset, reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso ex fano Dianae -, sed interpellatum adventu Caesaris profugisse, Caes. BC. 3, 105, 1. u. vgl. Amm. 14, 6, 19; coenae tempore interpellatus tumultuosioribus litteris, Suet. Ner. 40. ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod in suo iure se interpellaremus, Caes. BG. 1, 44, 8. in quo casu tamen interpellatus et adhuc vivit et dicitur victurus, Cic. Fam. 10, 23. 4; — modo prohibentibus tribunis patricios coire ad prodendum interregem, modo interregem interpellantibus, *ne* senatus consultum de comitiis consularibus fieret, Liv. 4, 43, 8; — interpellent me, *quo minus* honoratus sim, dum ne interpellent, quo minus res publica a me commode administrari possit, Brut. b. Cic.

2, 56. internuntius inter eum Pisonemque fuit, Tac. A. 15, 56. internuntiis ultro citroque missis, Caes. BC. 1, 20, 4. indicatis deprehensisque internuntiis, 3, 112, 11; — posse enim eodem Flacco internuntio sermones commeare, Tac. A. 2, 28. ut ab eo servorum sceleris coniurationisque damnatorum vita vel ipso carnifice internuncio redimeretur, Cic. II. Verr. 5, 6, 14. adsiduis internunciis cum Lepido egi, ut omissa omni contentione - communi consilio rei publicae succurreret, Planc. b. Cic. Fam. 10, 15, 1; — si quoiquam artifici seu per scriptas literas seu qui ipse ambissit seu per internuntium: sive adeo aediles perfidiose quoi duint, Plaut. Amph. prol. 70. agit tamen cum eo per internuntios, Justin. 6, 2, 14. initio - per internuntios colloquitur, Nep. Alc. 5, 3. responsa gentibus per internuntios dabant, Justin. 1, 2, 12. u. vgl.: tum internuntius: regiam classem aut totam aut maiorem eius partem Polyxenidam traditurum ei, Liv. 37, 10, 5; — mit *Gen. subj.* od. *obj.*: cuius (Iovis) interpretes internunciique constituti sumus, als Augurn, Cic. Phil. 13, 5, 12. delectus e proqinquis consulta responsaque ut internuntius numinis (Veledae) portabat, Tac. H. 4, 65. quom eius tam negleguntur internuntii, Ter. Heaut. 2, 3, 58; servus erat Zeuxippi, totius internuntius et minister rei, Liv. 33, 28, 11. ne a militibus internuntius invisae pacis interficeretur, Tac. H. 3, 70. Vescularius insidiarum in Libonem internuntius, A. 6, 10. — b) **internuntia**, ae, *f.*, die Unterhändlerin, Vermittlerin, haec celox illiu'st quae hinc egreditur internuntia, Plaut. Mil. gl. 4, 1, 39. hae sunt igitur aves internunciae Iovis, quae cet., Cic. Div. 2, 34, 72. u. vgl. v. Thieren: quin et internuntiae in magnis rebus fuēre (columbae), Plin. 10, 37 (53), 110. interpres legum Solymarum et magna sacerdos arboris ac summi fida internuntia caeli (Iudaea), Juv. 6, 545. — c) **internuntium**, ii, *n.*, das Vermittelnde, et tamen ea quae sunt internuntia sentiendi sic sunt operta visceribus, ne crassitudine sensus hebetentur, von den Nerven, Apul. Dogm. Plat. 1, 16.

internus, a, um, innerer, innerlich, innen (im Körper, in der Erde, im Hause, im Lande) befindlich, einheimisch (Ggstz. externus), ne forte rigor penetrabile corpus urat et interno vastet pecuaria morbo, Calp. 5, 117; — aër - gravis haurientibus est vel corruptus internorum ignium vitio, Sen. QN. 6, 27, 2; — occidit internas coniunx mactatus ad aras, Ov. Her. 7, 113; — vicino accessu interna maria adlatrat (oceanus), die Binnenmeere, Plin. 2, 68 (68), 173. limen interni maris, des Mittelmeeres, 3, 1, 4. u. so 3, 4 (5), 31. 5, 1 (2), 18. litore interno oppidum Barbesula cum fluvio, 3, 1 (3), 8. Antiochia, mundo cognita civitas, cui non certaverit alia advecticiis ita adfluere copiis et externis, Amm. 14, 8, 6. potuit exempla multa contueri maiorum et imitari peregrina atque interna humanitatis et pietatis, 30, 8, 4. pavor internus occupaverat animos, Tac. A. 4, 74. cum mihi ob ipsorum interna mala dilata proelia magis quam pacem datam intellegerem, Sall. H. 4, 61, 13. provincias internis certaminibus aut magistratuum iniuriis fessas refovebat, Tac. A. 2, 54. principium interno simul externoque bello parantibus fatis, H. 2, 67. lituis cladium concrepantibus internarum, Amm. 14, 7, 21. ob internas caedes venēre in urbem legati a primoribus Parthis, Tac. A. 2, 2. posse et Cheruscos ceterasque rebellium gentes - internis discordiis relinqui, 2, 26. his super internae labes et civica vulnus invidia augebant, Sil. 8, 21. — *Subst. neutr. pl.*: ita ad cerebrum et interna salutare remedium penetrat, Veg. 4, 3, 15. ad interna curanda, 4, 2, 11. ne forte ipsorum corporum interna sanorum contingantur et pereant, 4, 2, 15; — docentibus omnia perfugis, etiam domorum, nedum urbium interna noscentes, Amm. 31, 16, 1. furor est egredi ex eo (mundo) et, tamquam interna eius cuncta plane iam nota sint, ita scrutari extera, quasi cet., Plin. 2, 1 (1), 4. mirabamur illam sententiam Tullianam ex internis veritatis ipsius promulgatam, Amm. 15, 5, 23. si quando ad interna praeverterent, discordias consulum adversum tribunos, agrarias frumentariasque leges - memorabant, Tac. A. 4, 32.

intĕro, trīvi, trītum, tĕrere, einreiben, einkrümeln, einbrocken, intrito cibo, Phaedr. 1, 28, 7. nuces iuglandes purgatas, quantum satis videbitur, interito, Col. 12, 59, 2. u. sprüchw.: tute hoc intristi: tibi omne'st exedendum: adcingere, Ter. Phorm. 2, 2, 4; — *eo* interito, quod volet, Cato RR. 156, 6; testiculi equini aridi ut potioni interi possint, Plin. 28, 19 (80), 261; triticeo pane intrito *in* aquam, Varr. RR. 3, 9, 21. ordeum - intritum in aqua, 3, 10, 6; glans intrita duritias quas cacoethe vocant *cum* salsa axungia sanat, Plin. 24, 3 (3), 7. u. vgl. 30, 9 (23), 81; quidam *ex* aceto intrivisse contenti sunt, 30, 9 (23), 77. — *Subst.* a) **intrita**, ae, *f.*, die Einreibung, Mischung, Mährte, der Teig u. dgl., intrita ex aqua calida, Cels. 3, 6. intrita panis e vino, Plin. 9, 8 (9), 32. u. so Cels. 3, 19. incipiendum erit a pulticula vel intrita bene madida, 3, 6 (3, 3). eamque intritam macerari una nocte sinito, Col. 12, 40, 1. u. vgl. Plin. 17, 10 (11), 62; — quin et intritam ipsam eorum (laterum) prius quam fingantur macerari oportet, 35, 14 (49), 170. ligatum insitum intritaque inlitum operire terra, 17, 15 (25), 115. intrita quoque ea quo vetustior eo melior, 36, 23 (55), 176. — b) **intritum**, i, *n.*, Eingeriebenes, Mährte, intr. lacte confectum, Apul. M. 11, 16.

interordĭnium, ii, *n.*, der Raum zwischen zwei (Baum)reihen, minimum est quinque pedum interordinium, maximum septem, Col. 3, 13, 3. laxiora interordinia relinquenda, 5, 5, 3. quot (pedes) destinaveris interordiniorum spatiis, 3, 15, 1. u. vgl. 4, 14, 2.

interpăteo, ēre, immitten ·, dazwischen offen od. frei sein, dazwischen freier Raum od. Zwischenraum sein, senos pedes inter singulas acies diximus interpatere debere, Veg. r. mil. 3, 15. inter septentrionalem circulum et inter solstitialem interpatet tantundem, MCap. 8, 837. dein Syria per speciosam interpatet diffusa planitiem, Amm.

14, 8, 8. eique deo in colle Zilmisso aedes dicata est specie rotunda, cuius medium interpatet tectum, Macrob. Sat. 1, 18, 11; — haec fistula spiritalis - ad os quoque interpatet, Lact. de opif. d. 11, 9. propterea tot meatibus distinctus est (pulmo) et interpatet rimis, Macrob. Sat. 7, 15, 16.

interpĕdio, īre, mitten in Fesseln hinein schlagen, nur übtr. **lähmen**, calor sensum occupat et gustatum linguae fervor interpedit, Macrob. Sat. 7, 12, 38.

interpellātio, ōnis, *f.*, die **Unterbrechung** in einer Thätigkeit od. in einem Zustand, a) im Reden, die **Einrede**, etsi - minime impediendus est interpellatione iste cursus orationis tuae, patiēre tamen mihique ignosces, Cic. dOr. 2, 10, 39. illam interpellationem mei familiarissimi, qua paullo ante interrupta est oratio mea, non pertimescam, Prov. cons. 8, 18. — b) überh., die **Störung**, si quando tempus ipsum aut res aut locus aut interventus alicuius aut interpellatio aut ab adversario dictum aliquod et maxime in perorando dederit occasionem, Part. or. 8, 30. si quid nobis agentibus novi accidit, interpellatio, interventus alicuius, tumultus, Quint. 9, 1, 31. quid tibi interpellatio aut in consilium huc accessio'st? Plaut. Trin. 3, 2, 83. interveniunt amici ex proximis oppidis partemque diei ad se trahunt interdumque lasso mihi opportuna interpellatione subveniunt, Plin. Ep. 9, 36, 5. ne litterae quidem meae impediuntur, in quibus sine ulla interpellatione versor, Cic. Fam. 6, 18, 5. si quando quid secreto aut sine int. agere proposuisset, Suet. Aug. 72. u. vgl. Petron. 19, 2. — c) jurist. die **gerichtliche Verfolgung**, Ulp. Dig. 50, 16, 188. Paul. Dig. 5, 1, 23.

interpellātor, ōris, *m.*, der Jmdn. in einer Thätigkeit od. in einem Zustand **unterbricht**, u. zw. a) im Reden: et alieni sermonis molesti interpellatores et scripti quom odiosi tum obscuri interpretes sunt, AHer. 2, 11, 16. — b) überh. der **Störer**, finitione usus est Augustus de pantomimis duobus, qui alternis gestibus contendebant, cum eorum alterum saltorem dixit alterum interpellatorem, Quint. 6, 3, 65. ego autem in Pompeianum properabam, non quo hoc loco quidquam pulcrius, sed interpellatores illic minus molesti, Cic. Att. 15, 13, 6. cum interpellatores aliis atque aliis causis in iure dicundo detinerent, Suet. Aug. 97. magnum tamen verbum dixi, qui mihi silentium promittebam et sine interpellatore secretum, Sen. Ep. 11, 1, 2 (80). ubi se oblectare sine interpellatoribus posset, Cic. Off. 3, 14, 58; — speciell: sollicitatores alienarum nuptiarum itemque matrimoniorum interpellatores, Paul. Dig. 74, 11, 1.

interpellatrix, īcis, *f.*, **die Einspruch erhebt**, vidua int. duri iudicis, Hieron. Ep. 60. no. 11.

interpello, āvi, ātum, āre, Jmdn. mitten in einer Thätigkeit od. in einem Zustand od. Etw. in seinem Bestand stören, u. zw. 1) *alqm.*, a) im Reden: Jmdn. **mitten im Reden unterbrechen**, Jmdm. **in die Rede fallen**, absol. **mitten hinein -, dazwischen reden, hineinreden**, einen **Einspruch erheben**, eine **Einwendung vorbringen**, sed nihil te interpellabo: continentem orationem audire malo, Cic. Tusc. 1, 8, 16. interpellare te - nolo, sed sumemus tempus aliud, ND. 3, 25, 65. peccatum fateor, cum te sic tempore laevo interpellarim, Hor. Sat. 2, 4, 5. quem ingressum in sermonem Pompeius interpellavit et loqui plura prohibuit, Caes. BC. 3, 18, 3. haec tanta sunt alacritate militum audita, ut clamor sua sponte ortus loquentem interpellaverit ducem, Liv. 9, 41, 17. dicere super his plura conantem interpellans concio lenius prohibebat, Amm. 15, 8, 9. nonnunquam, quasi interpellemur ab his, subsistere, Quint. 4, 5, 20. non alienum esse arbitror, quo minus saepe aut interpeller a nonnullis aut tacitorum existimatione reprehendar, Cic. Prov. cons. 17, 40; — *absol.*: si interpellas, ego tacebo, Plaut. Men. 5, 9, 62. qua oratione permoti milites crebro etiam interpellabant, ut cet., Caes. BC. 2, 33, 1. qui quum interpellaret odiose, audiamus, inquit, pulchellum puerum, Crassus, Cic. dOr. 2, 65, 262. interpellandi locus hic erat. Hor. Sat. 1, 9, 26. iidem illi ministri regis interpellando ac saepe gratia, interdum iurgiis trahendo tempus atrocitatem facti leniebant, Sall. J. 27, 1. rursus interpellante milite ac populo et, ne deficeret, hortante, Suet. Vit. 15. M. Catonem interpellantem extrahi curia per lictorem ducique in carcerem iussit, Caes. 20. in quo primum, ut aliquid esset morae, multi interpellant, Cic. II. Verr. 4, 64, 142. u. vgl.: nisi vero illud dicet, quod et in Tettii testimonio priore actione interpellavit Hortensius —: hoc tum dixit, Philodamum et filium eius a C. Nerone esse damnatos, was H. als Einwendung vorbrachte, Cic. II. Verr. 1, 28, 71. — b) in einer anderen Thätigkeit od. in einem Zustand **unterbrechen, stören, hindern**, α) allgem.: si quis, inquit, te arti tuae intentum et exta spectantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus - videri tibi possit, Curt. 9, 18 (4), 28. ubi me interpellet nemo, diligant omnes? Cic. Att. 2, 6, 2. tu metuis, ne me interpelles? primum si in isto essem, tu scis quid sit interpellare: an te Anteius? mehercule mihi docere videris istius generis humanitatem, qua quidem ego nihil utor abs te: tu vero ut me et appelles et interpelles et obloquare et colloquare velim, QFratr. 2, 8 (10). 1. petisse ab ea, ne interpellaretur, Suet. Ter. p. 293, 22. Caesar, cum in Asiam venisset, reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso ex fano Dianae -, sed interpellatum adventu Caesaris profugisse, Caes. BC. 3, 105, 1. u. vgl. Amm. 14, 6, 19; coenae tempore interpellatus tumultuosioribus litteris, Suet. Ner. 40. ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod in suo iure se interpellaremus, Caes. BG. 1, 44, 8. in quo casu tamen interpellatus et adhuc vivit et dicitur victurus, Cic. Fam. 10, 23, 4; — modo prohibentibus tribunis patricios coire ad prodendum interregem, modo interregem interpellantibus, *ne* senatus consultum de comitiis consularibus fieret, Liv. 4, 43, 8; — interpellent me, *quo minus* honoratus sim, dum ne interpellent, quo minus res publica a me commode administrari possit, Brut. b. Cic.

Fam. 11, 10, 1; — quae haec est adrogantia, quod Caesar numquam interpellavit, *quin* quibus vellem, atque cet., Mat. b. Cic. Fam. 11, 28, 7. — β) prägn. in bestimmter Absicht Jmdn. unterbrechen, wegen etw. **angehen, in Anspruch nehmen, drängen,** mit etw. **belästigen, bestürmen,** urbe egrediens, ne quis se interpellaret, edixerat, Suet. Tib. 40. u. vgl. Gr. 22. interpellanti mox ministro, alium tibi, ait, quaere fratrem: hic, quem tu putas, meus est, Vesp. 23. non ultra interpellandum ratus, nobili iuveni -, quod scelus pararetur, indicat, Curt. 6, 26 (7), 22. quod solum indicio fidem fecit, id me, quum a Cebalino interpellatus sum, movere non poterat, 6, 38 (10), 19. nemo extabat, qui adiri interpellarique posset, Suet. Tib. 75. interpellari se toto mense ab iis, qui potestatem sui die festo non habuissent, 34. alium (iudicem) interpellatum ab adversariis de propria lite, Claud. 15. prima species luis pandemus adpellatur, quae efficit in aridioribus locis agentes caloribus crebris interpellari, Amm. 19, 4, 7; obscön.: ne ream quidem interpellare desiit, Suet. Tib. 45. u. so Paul. Dig. 47, 11, 1. Sent. 5, 4. — γ) bei d. Jurist., **gerichtlich belangen,** Paul. Dig. 26, 7, 44. 50, 1, 21. Pomp. Dig. 22, 2, 2. — 2) *alqd.*, **unterbrechen, stören, hindern,** a) v. Leb.: interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio, Petron. 39, 1. interpellavit deprecationem supplicis Lichas, 107, 6. cum Alexander magnus Callisthenen philosophum propter salutationis Persicae interpellatum morem insidiarum-conscium fuisse iratus finxisset, Justin. 15, 3, 3. interpellari eos (ludos) publico luctu voluit, Capitol. Anton. phil. 21. plane interpellavit saltationis libidinem, Petron. 53, 1. cum Anici Octavique triumphum nemo interpellaret, fuēre qui Pauli impedire obniterentur, Vell. 1, 9, 6. pax ab hoste data interpellatur a fratre, Justin. 27, 2, 10. si incrementa urbis toto orbe auspicatissimae interpellasset, 18, 5, 7. interpellavit istam felicitatem securitatemque inperatoris prima Tiberis inundatio, Capitol. Anton. phil. 8; vincam - silentium, et si nihil aliud, certe gemitu interpellabo, Curt. 4, 28 (6), 28. ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, 6, 21 (6), 12. satietatem epularum ludis interpellabat, 6, 5 (2), 5; — sibi quod rapuerant acceptum referebant, quod inciderat aut erat interpellatum Cassio adsignabant, Auct. BAl. 50, 2. apud infensos ob interpellatam dulcedinem irae confestim oratio habita est, Liv. 9, 14, 13. ipse ad interpellantes poenam vecors de tribunali decurrit, 4, 50, 4. negat se interpellare supplicium, Petron. 106, 4. nec Eumolpus interpellaverat mimicam mortem, 94, 15. accusatores Seiano auctore adeunt consulum tribunalia, queruntur mori Cordum, ut interpellantes quod coëgerant, Sen. Cons. ad Marc. 22, 7; interpellatque saevientium minas non solum voce sed etiam manibus: aderat interpellanti mercennarius comes cet., Petron. 108, 3. — b) v. Lebl.: qui (amnis) - saxo, quod alveolum interpellat, repercussus, duo itinera velut dispensatis aquis operit, Curt. 6, 10 (4), 4. nec saxa cotesque, quae interpellent specus, obstant, 4, 26 (6), 8. non interpellato aquae cursu, Frontin. 121. u. so 123. sive error aliquis, sive etiam fortuna partam iam praesentemque victoriam interpellavisset, Caes. BC. 3, 73, 5. u. vgl. 3, 70, 2. sed haec tota res interpellata bello refrixerat, Cic. Att. 1, 19, 4. bellandum Romanis cum Perseo esse et, quod vivo Philippo expectatum, morte eius interpellatum est, id post mortem Philippi futurum, Liv. 41, 23, 9; in Bezug auf Thiere: in hac tanta pabuli laetitia est ut, nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur, Justin. 44, 4, 14; — mit *Inf.*: pransus non avide, quantum interpellet inani ventre diem durare, domesticus otior, so weit es hindert, Hor. Sat. 1, 6, 127.

interpensīva, orum, *n.*, Balken, welche zwischen anderen Balken eingezapft werden, **Zwischen-, Querbalken,** Vitr. 6, 3.

interplĭco, āre, **mitten hinein falten, • flechten,** tum varias pestes raptumque interplicat atro Tisiphones de crine ducem, Stat. Theb. 2, 282; daher: **in Falten umgeben,** frondenti crinitur cassis oliva albaque puniceas interplicat infula cristas, 4, 217.

interpŏlāmentum, i, *n.*, eine **gefälschte Stelle,** sicque adiectis nostris aliquot sine alienorum interpolamento finem liber accepit, Cl. Mam. de Stat. an. praef.

interpŏlātio, ōnis, *f.*, die **Umänderung, Umgestaltung,** excepit hanc (chartam amphitheatricam) Romae Fanni sagax officina tenuatamque curiosa interpolatione principalem fecit e plebeia et nomen dedit ei, Plin. 13, 12 (23), 75; auch **Fälschung,** cum omnis interpolatio posterior credenda sit cet., Tert. de praescr. haeret. 38.

interpŏlātor, ōris, *m.*, der **Verfälscher, Fälscher, Verderber,** quem legis avenarum superseminatorem et frumentariae segetis nocturnum interpolatorem, Tert. An. 16. multum interest inter corruptelam et integritatem, quia multum est inter institutorem et interpolatorem, u. später: illa vis interpolatoris et aemulatoris angeli, Spect. 2. totius seculi int., vom Satan, Testim. an. 3. int. naturae, Cult. fem. 1, 8. int. erroris et integrator veritatis, Apolog. 46.

interpŏlatrix, īcis, *f.*, die **Verfälscherin, Fälscherin,** fuerat Athenis et istam sapientiam humanam, affectatricem et interpolatricem veritatis de congressibus noverat, Tert. de praescr. haeret. 7. veri, Nazar. Pan. Const. 15.

interpŏlis, e, u. **interpŏlus,** a, um, 1) **veränderbar, verbesserungsfähig,** est quidem eius (sparti) natura interpolis rursusque quam libeat vetustum novo miscetur, Plin. 19, 2 (8), 29. mutatur ars (medica) cotidie totiens interpolis, 29, 1 (5), 11. — 2) **verändert, verbessert, aufgebiegelt, geschniegelt, aufgefrischt, aufgestutzt,** peritia opus est, ut vestem interpolam a sincera discernas, Front. de Or. Ep. 3. u. vgl. si vestimenta interpola quis pro novis emerit, Trebatio placere, ita emptori praestandum quod interest, si ignorans interpola emerit, Marc. Dig. 18, 1, 45. u. im Scherz: ecastor mulier recte olet, ubi nil olet: nam istaec veteres, quae se unguentis

unctitant, interpoles, vetulae edentulae, quae vitia corporis fuco occulunt, Plaut. Most. 1, 3, 116.

interpŏlo, (āvi), ātum, āre, verändern, u. zw. a) verbessern, verschönern, aufbiegeln, aufputzen, auffrischen, quo minus togam praetextam quotannis interpolet, Cic. QFratr. 2, 10 (12), 3. nova pictura interpolare vis opus lepidissumum, Plaut. Most. 1, 3, 105. illic homo me interpolabit meumque os finget denuo, Amph. 1, 1, 161. interpolant veteratores (servos) et pro novitiis vendunt, Ulp. Dig. 21, 1, 37. — b) verfälschen, fälschen, nachmachen, Alexandriae, ubi tura interpolantur, nulla satis custodit diligentia officinas, Plin. 12, 14 (32), 59. eadem (terra) lacte diluta tectoriorum albaria interpolantur, 35, 16 (56), 194. antiquior materiae origo, et nunc vitri similitudine interpolata, 36, 26 (67), 197. u. bildl.: qui laeta Christi culta fur interpolat addens avenas aemulas, Prud. Apoth. praef. 45; v. Schriften: referendo in tabulas et privatas et publicas quod gestum non esset, tollendo quod esset et semper aliquid demendo, mutando, interpolando, Cic. II. Verr. 1, 61, 158. animadvertit - priore textu interpolato longe alia quam dictarat Silvanus, ex libidine consarcinatae falsitatis adscripta, Amm. 15, 5, 12.

interpŏlus, a, um, s. interpolus.

interpondium, ii, *n.*, das Gleichgewicht, παράλληλον, Gloss. Philox.

interpōno, pŏsui, pŏsĭtum, pōnĕre, mitten od. zwischen etw. setzen, legen, stellen, mitten hinein -, dazwischen setzen u. s. w., einsetzen, einlegen, einfügen, einschieben, einschalten, im Pass. auch: darin-, dazwischenliegen, - sich befinden, I) räumlich, 1) *alqd.*, a) eig., mit *Dat.*: Magnum Alexandrum imperasse Lysippo - ut eorum equitum, qui ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressa similitudine figurarum faceret statuas et ipsius quoque iis interponeret, Vell. 1, 11, 4; quam (literam ι) non solum dativis casibus in parte ultima ascribunt, sed quibusdam etiam interponunt, ut in ΛΗΙΣΤΗΙ, Quint. 1, 7, 17; descendunt autem pituitae nucisque similia, interdum etiam leviter subcruenta: sed his interponuntur nonnumquam ex cibo quoque recte coacta, Cels. 4, 25 (18); — *absol.*: at si inter positum spatium sit longius aequo, aëra per multum confundi verba necesse'st, Lucr. 4, 557. interposito digiti spatio, Cels. 8, 4. u. vgl.: quidam autem sub umbilico fere quatuor interpositis digitis a sinistra parte, quidam ipso umbilico perforato id facere consuerunt, 7, 15. a faucibus ductus interposita est piscina limaria, ubi inter amnem et specum consisteret et liquaretur aqua, Frontin. Aquaed. 15. aëre inter posito discordia tanta creatur cet., Lucr. 6, 1048. lateri vinculum lapides sunt, quos interposuēre, Curt. 8, 37 (10), 25. aversum specillum inserendum diducendaeque eo palpebrae sunt: deinde exigua penicilla interponenda, donec cet., Cels. 7, 7, 6. et cum furtivo iuvenem lassaverit usu (uxor), tecum interposita languida veste cubet, Tibull. 1, 9, 55. — b) übtr. α) im Allg., bes. im mündlichen und schriftlichen Vortrag: *inter* quae (verba) variis clausulis interponit se raro numerosa comprehensio, Cic. Or. 67, 226; — mit *Dat.*: amatoris et scorti iurgio interponi aures meas credidi, hinein-, hinhalten, leihen, Curt. 6, 38 (10), 116; iambus non sane a Romanis celebratus est ut proprium opus, sed quibusdam interpositus, Quint. 10, 1, 96. subinde interponenti precibus: „quid respondebo cet.", 6, 3, 64; — mit *Relativ*satz: hoc loco libet interponere -, nimia fiducia quanti calamitati soleat esse, Nep. Pelop. 3, 1; — näher bestimmt durch *Acc.* u. *Inf.*: neque interea verbum ullum interposuit Naevius, aut societatem sibi quidpiam debere aut privatim Quinctium debuisse, Cic. Quinct. 4, 15; — *absol.*: intercalariis mensibus interponendis ita dispensavit (annum), ut cet., Liv. 1, 19, 6. qui (musici), cum in cithara quinque constituerunt sonos, plurima deinde varietate complent spatia illa nervorum atque his, quos interposuerunt, inserunt alios, Quint. 12, 10, 68. hoc quum palam decumani toto provincia loquerentur tuumque nomen in re tam turpi nefariaque interponerent, nihilne tibi venit in mentem existimationi tuae consulere? Cic. II. Verr. 3, 57, 131. res multis querelis de re publica interponendis nulla transacta est, QFratr. 2, 3, 1. obnuntiationibus per Scaevolam interpositis, Att. 4, 16, 7. apud eam (columnam) - controversias quasdam interposito per Caesarem iure iurando distrahere perseveravit, Suet. Caes. 85. u. vgl.: interpositi sunt gladiatores, quos testamento patris videmus deberi, ein-, untergeschoben, Cic. Sull. 19, 54; tertianarum vero duo genera sunt, alterum eodem modo, quo quartana et incipiens et desinens: illo tantum interposito discrimine, quod cet., Cels. 3, 3; — sed si libuerit aliquid interponere, dictorum sensus ut delectet varietas, bonas in partes accipias velim, Phaedr. 2. prol. 9. quod interponitur, Quint. 8, 2, 15. illuminare interponendo aliquid sui, 2, 4, 12. haec interposui -, non tam ut pro me dicerem - quam ut cet., Cic. Phil. 14, 6, 17. sed haec quidem alioquin memoria magni professoris uti interponeremus effecit, Cels. 8, 4. quasi enim ipsos induxi loquentes, ne „inquam" et „inquit" saepius interponeretur, Cic. Am. 1, 3. nisi „autem" interposuissem, Or. 45, 154. exigua quum frenaret materia impetum, usus poëtae more est et licentia atque interposuit gemina Ledae sidera, Phaedr. 4, 25, 7. Aesopi nomen sicubi interposuero - auctoritatis esse scito gratia, 5. prol. 1. saepe etiam versus facete interponitur, Cic. dOr. 2, 64, 257. quum ipse paucis interpositis versibus dicas satis luculente cet., Div. 1, 57, 131. interponuntur etiam contiones et hortationes (in historia), Or. 20, 66. mediocres (argumentationes) - interponi et in medio collocari oportet, AHer. 3, 10, 18. alterum (genus est), in quo digressio aliqua extra causam - amplificationis causa interponitur, Inv. 1, 19, 27. quis enim umquam - litteras ad se ab amico missas offensione aliqua interposita in medium protulit palamque recitavit? Phil. 2, 4, 7. interponetur ab accusatore suspicio ex

constitutione coniecturali, AHer. 2, 14, 21. indicandum est, quae maxime ex utraque parte dicantur, quo facilius nostra quoque opinio interponi possit, Cels. 1. prooem. p. 3. — β) insbes., dazwischen eintreten lassen, einlegen, einsetzen, einmischen, geltend machen, theils vermittelnd oder hindernd, theils versichernd, mit *Dat.*: legum conditores festos instituerunt dies, ut ad hilaritatem homines publice cogerentur, tamquam necessarium laboribus interponentes temperamentum Sen. Tranqu. an. 17, 7. qui - suum consilium meo interponet, sciat sibi reditum ad penates non esse, Liv. 35, 35, 17. fidem reliquis interponere, iusiurandum poscere, ut cet., Caes. BG. 5, 6, 6; — *absol.*: pro sociis, pro salute provinciae - inimicitias suscipere, ad periculum accedere, operam, studium, laborem interponere, Cic. DiC. 19, 63. id quibus virtutibus inducti ita iudicarint, sicut traditum a proximis memoriae temporum illorum scriptoribus libens posteris traderem, ita meas opiniones coniectando rem vetustate obrutam non interponam, Liv. 29, 14, 9. nullum meum iudicium interponens, sed exquirens tuum, Cic. Att. 8, 3, 7. u. vgl. Div. 2, 72, 150. maiores voluisse certis in rebus interponi quaestiones, AHer. 2, 7, 10. quod propter gloriae cupiditatem - acerbiorem legem, duriora edicta interposuerit, omnium superiorum auctoritatem repudiavit, Cic. II. Verr. 3, 19, 48. ius eo die se non dicturum neque decretum interpositurum, Liv. 3, 46, 3. hoc decreto interposito - exercitum in duas partes divisit, Caes. BG. 7, 34, 1. interponi decretum passus est, quo sibi gratiae agerentur, Suet. Tib. 53. an hoc dubitavit quispiam omnium -, quin is ab Siculis ob decreta interponenda pecunias ceperit, qui cet., Cic. II. Verr. 2, 48, 119. si ea decreta consulum, quae de Caesaris actis interposita sunt, non serventur, Att. 16, 16B, 8. intercessionem suam interponere noluerunt (tribuni), VMax. 6, 1, 10. a quo infestissimo hosti fortunae sociorum interposita pactione donatae sunt, Justin. 22, 3, 3. u. so 7, 6, 5. cur in re tam veteri, in negotio tam confecto, in societate dissoluta nova haec restipulatio interponitur? Cic. QRosc. 13, 38. vos reiectione interposita nihil suspicantibus nobis repentini in nos iudices consedistis, Sull 33, 92. iste poenis compromissisque interpositis HS cccc extorquenda curavit, II. Verr. 2, 27, 66. u. vgl.: simul ostendere non oportuisse ante supplicium, quam iudicium, interponere, Inv. 2, 27, 80; — causam interponens, se collegas expectare, Nep. Them. 7, 1. neque colloquium interposita causa tolli volebat neque cet., Caes. BG. 1, 42, 5. nulla interposita dubitatione legiones - e castris educit, 7, 40, 1. interpositam senatus auctoritatem sustinui contra invidiam atque defendi, Cic. Pis. 2, 4. u. vgl. Phil. 5, 13, 37. offensionem esse periculosam propter interpositam auctoritatem religionemque video, Fam. 1, 7, 5. interposita religione sine ulla dubitatione deposuisset (provinciam), Pis. 21, 50; — inque eam rem se suam fidem interponere, Caes. BG. 5, 36, 2. u. so Auct. BAl. 63, 3. Cic. SRosc. 39, 114. Lusitanis a Ser. Galba praetore contra interpositam - fidem interfectis, Brut. 23, 89. iure iurando interposito, Liv. 34, 25, 7.

2) *alqm.* a) im Allg., dazwischen stellen, - eintreten lassen, im Pass. od. se int., auch: darin -, dazwischen treten, - stehen, - sich befinden, sich einmischen, *inter* eos (equites) levis armaturae Numidas et sagittarios pedites interposuerant, Auct. BAfr. 13, 1; — mit *Dat.*: equitatum praemittit: huic interponit auxilia levis armaturae, Hirt. BG. 8, 17, 2 Germani, quos propterea Caesar traduxerat Rhenum, ut equitibus interpositi proeliarentur, 13, 2; — ut legatos - etiam epulis familiaribus interponeret, Suet. Ner. 22. ut per fallaciam convivio interponeretur, Cal. 39; — quo facilius caream stultitiae atque arrogantiae crimine, qui me mediis interposuerim Caesaris scriptis, Hirt. BG. 8. praef. 3; — *absol.*: equitum ordines levis armatura interposita distinguebat, Liv. 42, 58, 6; — interposuistis accusatorem, qui cet., Cic. II. Verr. 1, 11, 30. quam sancta sit societas civium inter ipsos dîs immortalibus interpositis tum iudicibus, tum testibus, Leg. 2, 7, 16. acroamata et histriones aut etiam triviales ex circo ludios interponebat, Suet. Aug. 74. — b) insbes. dazwischen treten lassen, se, dazwischen treten, u. so theils vermittelnd: als Vermittler -, Unterhändler auftreten, sich in's Mittel schlagen theils hindernd: sich widersetzen, einschreiten. de Ascanione tu vero quod voles facies: me nihil interpono, Cic. QFratr. 3, 4, 5. leges sinunt: tamen te interponis, II. Verr. 1, 44, 114. convocabat tribus, se interponebat, Mil. 9, 25. semper se interposuit, Nep. Att. 2, 4. u. so 9, 5. intempestive principalium armorum arbitria captans, quibus ii se debent interponere, qui non parentem coërcere possunt, Vell. 2, 50, 3. ni se tribuni plebis - interposuissent, Liv. 27, 6, 3; — mit *Dat.*: num ego me interpono Romanis? Flor. 1, 45 (3, 10), 12. cur te interponis his, quibus maxime lex consultum esse vult? Cic. DiC. 6, 21. pacem utrique parti, quod medios deceat amicos, optent: bello se non interponat, Liv. 35, 48, 9. u. vgl.: arma certantibus barbaris interposuit, trat mit Waffengewalt zwischen -, Tac. A. 12, 29. quid enim me interponerem audaciae tuae, quam neque auctoritas huius ordinis - neque leges ullae possent exercere? Cic. Phil. 2, 4, 9; — sapientius meo quidem iudicio facies, si te in istam pacificationem non interpones, Fam. 10, 27, 2; — cuius conditionis res fuerit, priusquam hostes Romanis Carthaginienses, socius atque amicus rex Numidarum esset, eius sinerent esse nec se interponerent, *quo minus*, qui posset, teneret, Liv. 34, 62, 14.

II) der Zeit nach, a) von der Zeit: inzwischen od. dazwischen vergehen lassen, gew. im *Pass.* inzwischen -, dazwischen vergehen, verlaufen, verstreichen, homo subito concidit: ex ore spumae moventur: deinde interposito tempore ad se redit, nach Verlauf einer Zeit, nach einiger Zeit, Cels. 3, 23. u. vgl. 6, 6, 15. Suet. Tib. 9. interpositis temporibus exiguis, Cels. 4, 31 (24). spatio interposito, Cic. Cluent. 2, 5. Caes. BG. 6, 38, 5.

Liv. 5, 5, 10. Cels. 4, 28 (21). spatium interponendum ad recreandos animos putabat, Caes. BC. 3, 74, 3. decem deinde interpositis annis, qui Ti. Gracchum, idem Gaium fratrem eius occupavit furor, Vell. 2, 6, 1. interpositis duobus et triginta (annis), 1, 14, 2. interposito die, Cels. 3, 18. vix uno interposito die, Suet. Claud. 26. paucis diebus interpositis, Phaedr. 3, 2, 12. paucis interp. diebus, Cic. Brut. 22, 86. interp. quibusdam diebus, Cels. 4, 12 (5). interp. quinque aut sex diebus, 7, 30. dies intermissus aut nox interposita saepe perturbat omnia, Cic. Mur. 17, 35. u. so Quint. 11, 2, 43. nocte interp., Suet. Vit. 15. quid si hostis hac interp. nocte abisset? Liv. 44, 39, 6. interposita minus horā, Petron. 87, 9. sorbere vini cyathum interpositaque hora sumere alterum, Cels. 3, 19. singulis interpositis horis, 4, 12 (5). — b) in der Zeit: **inzwischen -, dazwischen eintreten lassen**, im *Pass.* **inzwischen -, dazwischen eintreten, - sich befinden**, tam multis *inter* nostrum tuumque initium dicendi interpositis oratoribus, Cic. Brut. 65, 231; — *abs.*: nullam moram interponendam insequendi M. Antonium putavi, Cic. Phil. 6, 1, 2. u. so Acad. 1, 1, 1. hos (equites) exspectari atque eius rei causa moram interponi arbitrabatur, Caes. BG. 4, 9, 3. tridui mora interposita, 4, 11, 4. quamvis - inediam unius diei per singulos menses interponeret, Suet. Vesp. 20. interponenda abstinentia est, Cels. 4, 11 (5). ubi triduo quatriduove vinum bibit, uno aut etiam altero die interponere aquam (debet), 4, 32 (25). u. vgl. Plin. 28, 4 (14), 55. interdum interposito cibo singulos vini cyathos sorbere, Cels. 4, 19 (12) u. vgl. 3, 24. si omnia ista fastidiet, ad excitandam sibi cupiditatem interponatur aliquid minus utile, sed magis gratum, 4, 23 (16).

interpŏsĭtio, ōnis, *f.*, 1) **das Hinein-, Dazwischensetzen, das Einsetzen, Einfügen, Einschieben**, interpositiones columnarum, Vitr. 6, 5; interim pigritiam emendandi angustiae faciunt, aut certe novorum interpositione priora confundent, Quint. 10, 3, 32. causam esse dicit rem, quae habeat in se controversiam in dicendo positam cum personarum certarum interpositione, Cic. Inv. 1, 6, 8. — 2) **das Hinein-, Dazwischengesetzte, das Eingeschobene, Einschiebsel**, tu istic, si quid librarii mea manu non intelligent, monstrabis: una omnino interpositio difficilior est, quam ne ipse quidem facile legere soleo, de quadrimo Catone, Fam. 16, 22, 1; sonst gramm.: quod interpositionem vel interclusionem dicimus, Graeci παρένθεσιν vocant, Quint. 9, 3, 23. u. so Macrob. Sat. 6, 6, 13.

interpŏsĭtus, a, um, *Ptcp.*, s. interpono.

interpŏsĭtus, *abl.* u, *m.*, **die Stellung in der Mitte od. dazwischen, die mittlere od. Zwischenstellung**, quum est e regione solis (luna), interpositu interiectuque terrae repente deficit, Cic. ND. 2, 40, 102. manifestum est solem interventu lunae occultari lunamque terrae obiectu ac vices reddi eosdem solis radios lunā interpositu suo auferente terrae terrāque lunae, Plin 2, 10 (7), 47.

interpres, prĕtis, *c.* (auf die Wurzel φραδ, πρατ zurückgeführt u. als identisch mit pret dargestellt in *Curtius* Grundz. II. p. 240; „cuius simplex, id est pres, in usu non inveni", sagt Prisc. II. p. 42, 22), der, welcher durch einen Bericht od. durch eine Deutung einer Sache als Mittelsperson eintritt, ein **Berichter** (Referent), **Deuter, Erklärer, Ausleger, Dollmetscher, Uebersetzer**, dann überh. **Vermittler, Unterhändler**, als Referent: omnes itaque istos, numquam auctores, semper interpretes sub aliena umbra latentes, nihil existimo habere generosi, numquam ausos aliquando facere, quod diu didicerunt, Sen. Ep. 4, 4, 8 (33). sequimur igitur hoc quidem tempore et hac in quaestione potissimum Stoicos, non ut interpretes, sed, ut solemus, e fontibus - hauriemus, Cic. Off. 1, 2, 6. quamvis memori referas mihi pectore cuncta, non tamen interpres tantundem iuveris, Hor. Sat. 2, 4, 90; — als Deuter, Erklärer, Ausleger in religiöser Beziehung: quorum omnium (oraculorum) interpretes, ut grammatici poëtarum, proxime ad eorum, quos interpretantur, divinationem videntur accedere, Cic. Div. 1, 18, 34. sed auspiciorum nos fortasse erimus interpretes, qui sumus eius collegae: num ergo etiam armorum interpretes quaerimus? Phil. 5, 4, 9. cives antiqui, amici maiorum meûm, consiliûm socii, auguriûm atque extûm interpretes, Pacuv. 80. quem certum me hercule habeo extorum interprete uti metu suo, Curt. 7, 31 (7), 24. quod etiam coniector quidam et interpres portentorum non inscite respondisse dicitur ei, qui cet., Cic. Div. 2, 28, 62. somniorum atque ominum interpretes, Quint. 3, 6, 30. u. so: somniorum, Tac. A. 2, 27. u. bildl.: Chrysippus, qui Stoicorum somniorum vaferrimus habetur interpres, Cic. ND. 1, 15, 39. Heliodorum fatorum per genituras interpretem - praetorianae iudicio tradidit praefecturae, Amm. 29, 1, 5. u. vgl. Sen. Phoen. 139. carminum Sibyllae ac fatorum populi huius interpretes, Liv. 10, 8, 2. u. vgl. si quid praedictionis causa ex portentis et monstris Sibyllae interpretes haruspicesve monuerunt, Cic. ND. 3, 2, 5. u. im Zusammenhang ohne Genit.: somniis, vaticinationibus, oraculis, quod erant multa obscura, multa ambigua, explanationes adhibitae sunt interpretum, Div. 1, 51, 116. u. vgl. 1, 20, 39. 1, 52, 118. 2, 25, 54. u. ut interpres egeat interprete et sors ipsa ad sortes referenda sit, 2, 56, 115; — in wissenschaftlicher, bes. jurist. u. grammat. Beziehung: ut ne caeli quidem naturam interpretes istos caeli nosse appareat, 2, 44, 92; optimus adque interpres legum sanctissimus, Juv. 4, 78. u. vgl. 6, 544. legum interpretes iudices, Cic. Cluent. 53, 146. Horatius auctore Tullo clemente legis interprete „provoco" inquit, Liv. 1, 26, 8. interpretes iuris, Quint. 3, 6, 59. ne ipsi iuris interpreti fieri videretur iniuria, Cic. Top. 1, 4. u. vgl.: testamento si recitatus heres esset pupillus Cornelius isque iam annos xx haberet, vobis interpretibus amitteret hereditatem, Caecin. 19, 54. poëtarum interpretes, Suet. Gr. 4. u. vgl.: at malus interpres populi mihi concitat iram inque novum crimen carmina nostra vocat,

Ov. Pont. 4, 14, 41. int. operis alieni, Quint. 10, 1, 87. u. vgl.: nullam artem litteris sine interprete et sine aliqua exercitatione percipi posse, Cic. Fam. 7, 19. neque enim vos scripti sui recitatores, sed voluntatis interpretes fore putavit, Inv. 2, 47, 139; — als Uebersetzer: nec verbo verbum curabis reddere fidus interpres, Hor. AP. 133. nec converti (orationes) ut interpres, sed ut orator, sententiis iisdem et earum formis tamquam figuris, verbis ad nostram consuetudinem aptis, Cic. Opt. gen. or. 5, 14. nec tamen exprimi verbum e verbo necesse erit, ut interpretes indiserti solent, Fin. 3, 4, 15; — als Dollmetscher für fremde Sprachen: ibi Melon, Darei interpres, excipitur, Curt. 5, 35 (13), 7. interpretis relato sermone Graeci exempta dubitatio est, 5, 31 (11), 7. quem ad modum in senatu semper est aliquis, qui interpretem postulet, sic isti nobis cum interprete audiendi sunt, Cic. Fin. 5, 29, 59. interpretem suum - ad eum mittit rogatum, ut cet., Caes. BG. 5, 36, 1. A. Valentius est in Sicilia interpres, quo iste interprete non ad linguam Graecam, sed ad furta et flagitia uti solebat, Cic. II. Verr. 3, 37, 84. adhibito interprete talem orationem habuit, Curt. 10, 12 (3), 6. Divitiacum ad se vocari iubet et cotidianis interpretibus remotis per C. Valerium Procillum - cum eo colloquitur, Caes. BG. 1, 19, 3; qui (Sogdiani) ut per interpretem cognoverunt cet., Curt. 7, 39 (10), 4. per int. pronuntiari (iubet) cet., 6, 17 (5), 19. homines linguae suae per int. audire, 6, 41 (11), 4. si Poeni aut Hispani in senatu nostro loquerentur sine interprete, Cic. Div. 2, 64, 131. diversae postulantium habitus ac dissonae voces raraque sine interprete oratio, Plin. Pan. 56, 6. sine int. non poterat conseri sermo, Curt. 8, 42 (12), 9. sine int., nam haud rudis Graecae linguae Dareus erat, rex, inquit, cet., 5, 30 (11), 4; — als Vermittler, Unterhändler, in relig. u. anderen Verhältnissen: interpres divôm od. deûm od. deorum, Virg. A. 3, 359. 4, 356. Sen. Troad. 355. 942. Hor. AP. 391. mater, veridica interpres deûm, Liv. 1, 7, 10. ille hominum divomque interpres Asilas, Virg. A. 10, 175. utrum igitur augurem Iovis optimi maximi, cuius interpretes internunciique constituti sumus, utrum populus R. sanciet, Pompeium an Antonium? Cic. Phil. 13, 5, 12. tum avis illa videri posset interpres et satelles Iovis, Div. 2, 35, 73. quem Phoebi interpres multo compellat honore, Virg. A. 3, 474; tuque harum interpres curarum et conscia Iuno, 4, 608; — quasique ego rei sim interpres, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 203. numarius int. pacis et concordiae non probabatur, Cic. Cluent. 36, 101. huic interpreti arbitroque concordiae civium, legato patrum ad plebem, reductori plebis R. in urbem sumptus funeri defuit, Liv. 2, 33, 11. qui - aut sequestres aut interpretes corrumpendi iudicii solent esse, Cic. I Verr. 12, 36; — utor in hac re adiutoribus interpretibusque fratre meo et Laterense et Furnio nostro, Cic. Fam. 10, 11, 3. Caesarem - improbissimis litteris quidam fallacibusque interpretibus ac nunciis impulerunt in spem certissimam consulatus, ad Brut. 1, 10, 3. qui haec, quae dico, iam non occulte, non per amicos atque interpretes, sed palam de loco superiore ageret, II. Verr. 4, 22, 49. quo ego interprete novissime ad Lepidum sum usus, Fam. 10, 17, 3. ut, de quo quisque dubitaret, se nec alio interprete - uteretur, Suet. Tib 18; quasique ea res per me interpretem et tuam ancillam adcuretur, Plaut. Mil. gl. 3, 3, 36. quae tibi conditio nova luculenta fertur per me int., 4, 1, 6. quid attinet veritatem per int. quaerere? Petron. 107, 15. quod te praesente isti egi teque interprete, Plaut. Curc. 3, 64; — endlich v. Lebl.: adfuit et sacris interpres fulminis ales Faesula, Sil. 8, 476. sit sors et nobis talorum interprete iactu, Prop. 4, 9 (3, 10), 27. interprete casu, vgl. Claud. BGet. 557. sensus autem interpretes ac nuncii rerum in capite tamquam in arce - collocati sunt, Cic. ND. 2, 56, 140. interpresque est mentis oratio verbis discrepans, sententiis congruens, Leg. 1, 10, 30. animi interpres manabat lingua cruore, Lucr. 6, 1149. u. vgl. Hor. AP. 111. malus interpres rerum metus, Claud. BGet. 262.

interprĕtāmentum, i, *n.*, die Deutung, Erklärung, auch: Uebersetzung, an videlicet audirem sententias, id est vitrea fracta et somniorum interpretamenta? Petron. 10, 1; — tamquam id verbum Latinum Graeci verbi int. sit, Tiro b. Gell. 13, 9, 4. ea historia Graeco vocabulo ἐφημερὶς dicitur, cuius Latinum int. scriptum est in libro Sempronii Asellionis primo, Gell. 5, 18, 7. si cui meum istud int. videbitur esse obscurius, ad ipsius verba animadvertat, 7 (6), 2, 2.

interprĕtātio, ōnis, *f.* (vgl. interpretor), die Angabe, Deutung, Erklärung, Auslegung, a) im Allg.: cum omnis domus delatorum interpretationibus subverteretur, Tac. A. 3, 25; — illa auspicia non egent interpretatione, Cic. Phil. 5, 3, 7. ad haec vates varia interpretatione curam distrinxerat, Curt. 3, 6 (3), 4. eius igitur somnii a coniectoribus quae sit int. facta videamus, Cic. Div. 1, 22, 45. u. vgl. 1, 20, 39; — habet enim et legum interpretationem satis acutam in utramque partem, Cic. Opt. gen. or. 7, 20. in ea lege uterque suam interpretationem confirmat, adversarii subvertit, Quint. 7, 6, 2. existunt etiam saepe iniuriae calumnia quadam et nimis callida et malitiosa iuris interpretatione, Cic. Off. 1, 10, 33. u. so: iuris, dOr. 1, 45, 199. an quum ius illius populi nosset, interpretationem foederis non tenebat? Balb. 6, 14. quoties interpretatione res, de qua quaeritur, eget, Quint. 1, 6, 29. saepius recusare (consulatum) ambiguam ac potius illam interpretationem habet, tamquam minorem putes, Plin. Pan. 59, 1. quum illa pateant in promptuque sint omnibus neque ea interpretatione mea aut ornatius explicari aut planius exprimi possint, Cic. dOr. 1, 6, 23. singula magnas interpretationes habent nec dubias, Plin. 18, 5 (6), 26; — existere autem controversias etiam ex scripti interpretatione, in quo aut ambigue quid sit scriptum aut contrarie aut ita, ut a sententia scripturae dissentiat, Cic. dOr. 1, 31, 140. mihi ad huiusce verbi vim et interpretationem

vehementer opus est vestra sapientia, Agr. 2, 3, 7. quae consultorum responsis explicantur, aut in verborum interpretatione sunt posita aut in recti pravique discrimine, Quint. 12, 3, 7. etiam int. nominis habet acumen, quum ad ridiculum convertas, quamobrem ita quis vocetur, Cic. dOr. 2, 63, 257. quam (gentem) docet Cornelius Alexander ortam a Graecia interpretatione etiam nominis vitam in montibus degentium, Plin. 3, 17 (21), 124. haec int. (oratoria od. oratrix st. rhetorice) non minus dura est, quam cet., Quint. 2, 14, 2. quod (in Bezug auf πίστεις) propria interpretatione dicere fidem possumus, 5, 10, 8. in quo erat accusatoris interpretatio indigna responsione, qui ita dicebat: comiter esse communiter, Cic. Balb. 16, 36; — deos interpretatione Romana Castorem Pollucemque memorant, Tac. G. 43. causam finit Apollodorus, ut interpretatione Valgii discipuli eius utar, ita cet., Quint. 3, 5, 17. neque ego paraphrasim esse interpretationem tantum volo, 10, 5, 5; — als rhetorische Figur: interpretatio est, quae non iterans idem redintegrat verbum, set id commutat, quod positum est, alio verbo, quod idem valet, hoc modo: rempuplicam radicitus evortisti, civitatem funditus deiecisti, AHer. 4, 28, 38. u. vgl. Cornif. b. Quint. 9, 3, 98. — b) insb. subj. die **Deutung**, **Auffassung**, **Beurtheilung**, sententiam suam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, Suet. Caes. 14. recitatis Vespasiani epistulis non ut plerique incerta disseruit, huc illuc tracturus interpretatione, prout conduxisset, Tac. H. 3, 3. quibus (temporibus) sinistra erga eminentes interpretatio, Agr. 5. non crediderit factum, an tantum animo roboris fuerit, nec traditur certum nec interpretatio est facilis, Liv. 2, 8, 8.

interprĕtātiuncula, ae, *f.*, eine **bescheidene Deutung**, - **Erklärung**, Hieron. Ep. 89.

interprĕtātor, ōris, *m.*, der **Erklärer**, **Ausleger**, utriusque testamenti, Tert. Monog. 6. u. vgl. adv. Prax. 19., auch b. Charis. p. 50, 3.

interprĕtātōrius, a, um, **der Erklärung fähig**, Tert. ad nation. 2, 4.

interprĕtātrix, īcis, *f.*, die **Erklärerin**, **Auslegerin**, Charis. p. 50, 3.

interprĕtium, ii, *n.*, **Unterhändler-**, **Maklergeld**, verum, quoniam denis modiis (tritici) singulis solidis indigentibus venumdatis emerat ipse tricenos, interpretii compendium ad principis aerarium misit, Amm. 28, 1, 18.

interprĕtor, pretātus sum, āri, *Dep.* (vgl. interpres; als *Act.*: alia [pars fluminis] Nahamalcha nomine, quod fluvius regum interpretatur, Ctesiphonta praetermeat, Amm. 24, 2, 7. sonst nur Ptcp. perf., vgl. im Folg.), **durch einen Bericht od. durch Deutung einer Sache als Mittelsperson eintreten**, *intrans.* nur bei Plaut.: quia tuae memoriae interpretari me aequom censes, Epid. 4, 1, 25; sonst nur *trans.*, etw. **berichten** (referiren), **deuten**, **erklären**, **auslegen**, **verdollmetschen**, **übersetzen**, 1) im Allg., referirend: conferre iniurias et interpretando accendere, Tac. Agr. 15. haec Valentinianus relatione iudicum asperius interpretantium facta vigore nimio in negotium iussit inquiri, Amm. 28, 1, 21; — deuten u. s. w. in religiöser Beziehung: illi (druides) rebus divinis intersunt, sacrificia publica ac privata procurant, religiones interpretantur, Caes. BG. 6, 13, 4. ut - pontifices religiones sapienter interpretando rem publicam conservarent, Cic. Dom. 1, 1. quae magi Cyro illi principi interpretati sunt, ex Dinonis Persicis proferam? Div. 1, 23, 46. quum magna vis videretur esse - in monstris interpretandis ac procurandis in haruspicum disciplina, 1, 2, 3. quae est autem gens aut quae civitas, quae non aut extispicum aut monstra aut fulgura interpretantium - praedictione moveatur? 1, 6, 12. fallaciter portenta interpretari, 1, 18, 35. nec defuit, qui ostentum sic interpretaretur, Suet. Dom. 23. quidam pampineam coronam albentibus foliis visam atque ita interpretatum tradidere, Tac. A. 11, 4. ex quo ita illud somnium esse interpretatum, ut cet., Cic. Div. 1, 25, 53. sibi tantam fatorum magnitudinem interpretati, Tac. H. 5, 13; — in wissenschaftlicher, bes. jurist. u. grammat. Beziehung: nec vero silebitur admirabilis quaedam et incredibilis ac paene divina eius in legibus interpretandis, aequitate explicanda scientia, Cic. Phil. 9, 5, 10. alias (leges) in diversum interpretamur, Quint. 3, 6, 87. summos fuisse in civitate nostra viros, qui id (ius civile) interpretari populo et responsitare soliti sunt, Cic. Leg. 1, 4, 14. u. vgl. dicendi ratio, quae non eorum modo scientia, quibus solis quidam nomen artis dederunt, studiosos instruat et, ut sic dixerim, ius ipsum rhetorices interpretetur, Quint. praef. 23. quum igitur praetor interdixerit, unde deiectus es, ut eo restituaris, tu hoc idem, quod ego dico et quod perspicuum est, interpretabere, Cic. Caecin. 31, 89; — omnium bonarum artium doctores atque scriptores legendi et pervolutandi et exercitationis causa laudandi, interpretandi, corrigendi, vituperandi, refellendi, dOr. 1, 34, 158. multo prius accedere ad scriptoris voluntatem eum, qui ex ipsius eum litteris interpretetur, quam eum, qui cet., Inv. 2, 44, 158. quorum omnium (oraculorum) interpretes, ut grammatici poëtarum, proxime ad eorum, quos interpretantur, divinationem videntur accedere, Div. 1, 18, 34. Horatium in quibusdam nolim interpretari, Quint. 1, 8, 6; antiquissimi doctorum - nihil amplius quam Graeca interpretabantur, Suet. Gr. 1. obscure dicta interpretamur, Quint. 3, 4, 3. occasionem factorum, quod est apertius, quam ut vel interpretandum vel exemplo sit demonstrandum: tamen ἀφορμὰς ἔργων vocant, 3, 6, 27. versus primo solvere, mox mutatis verbis interpretari, 1, 9, 2. nego verba ulla Lentulum - saepius, quum te accusaret, usurpasse quam haec, quae nunc ex Etruscis libris in te conversa atque interpretata dicuntur, Cic. Har. resp. 17, 37. de epistolis mulieris perperam lectis et nequius interpretatis - disputabo, Apul. Mag. 28. ne ea (aenigmata), nisi quis interpretetur, intelligas, Quint. 8, 6, 53; — übersetzen: ut ex libris Punicis, qui regis Hiempsalis dicebantur, interpretatum nobis est, Sall. J. 17, 7

haec ubi ex Graeco carmine interpretata recitavit, tum dixit cet., Liv. 23, 11, 4. Panaetium, quem multum in his libris secutus sum, non interpretatus, Cic. Off. 2, 17, 60. quae ratio maxime tractata ab Euhemero est, quem noster et interpretatus et secutus est praeter caeteros Ennius, ND. 1, 42, 119. Hermapionis librum sequuti, interpretatum litteris subiecimus Graecis, Amm. 17, 4, 17. ea Cn. Octavius praetor - interpretata sermone Graeco referebat, Liv. 45, 29, 3. verba supplicis interpretata, Suet. Ner. 13. epistolam laudandam arbitror eam, quam modo totidem fere verbis interpretatus sum, Cic. Fin. 2, 31, 100; — haec omnia generaliter πίστεις appellant, quod etiamsi propria interpretatione dicere fidem possumus, apertius tamen probationem interpretabimur, Quint. 5, 10, 8. u. vgl. 2, 15, 23. 5, 10, 1. 8, 6, 44. nec quidquam aliud est philosophia, si interpretari velis, praeter studium sapientiae, Cic. Off. 2, 2, 5. verborum vim interpretantur, Fat. 9, 20. comiter esse communiter, quasi vero priscum aliquod aut insolitum verbum interpretaretur, Balb. 16, 36. voluntatem complecti quam nomina interpretari maluerunt, Quint. 6, 2, 9; — in allen diesen Beziehungen mit folg. Verbindungen, u. zw. mit *Relativ*satz: nil coniectura quivi interpretarier, quorsum cervice flexa se contenderet, Pacuv. 151. vestri autem non modo haec non refellunt, verum etiam confirmant interpretando, quorsum quidque pertineat, Cic. ND. 3, 23, 60. hoc quid sit per se ipsum non facile interpretor, sed cet., Har. resp. 17, 36. Etruria autem de caelo tacta scientissime animadvertit eademque interpretatur, quid quibusque ostendatur monstris atque portentis, Div. 1, 41, 92. quid igitur? hoc vos - quale sit, non interpretamini? Phil. 1, 15, 38; — mit *Acc.* u. *Inf.*: quod nonnulli ita interpretantur, amitti civitatem Romanam alia ascita, Nep. Att. 3, 1. quae si tu interpreteris de nostris aedibus atque agris scripta esse, non repugno, Cic. Dom. 50, 128. pomerium verbi vim intuentes postmoerium interpretantur esse, Liv. 1, 44, 4. coniectores - arbitrium orbis terrarum portendi interpretantes, Suet. Caes. 7. u. vgl. Aug. 94. Galb. 8; — *absol.*: maledictum interpretando facias acrius, Syr. 266. nisi eam praeterea didicisset artem, quae doceret rem universam tribuere in partes, latentem explicare definiendo, obscuram explanare interpretando, Cic. Brut. 41, 152. u. vgl. Macrob. Somn. Scip. 1, 12, 14. lectio non omnis interpretante eget, Quint. 1, 2, 12.

2) insbes. subjectiv a) **deuten, erklären, auslegen, aufnehmen, auffassen, beurtheilen,** sic velim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo summo beneficio me adfectum velim, Cic. Att. 16, 16 A, 7. secundum naturam vivere, quod ita interpretemur, vivere ex hominis natura undique perfecta et nihil requirente, Fin. 5, 9, 26. his diebus vindemiae pluribus regionibus fiunt, quarum maturitatem alii aliter interpretati sunt, Col. 11, 2, 67. si mehercule vere quod accidit interpretari velis, est aliquid etiam de virtute significatum tua, Cic. Planc. 21, 52. haec beneficia mea tueri nullo modo melius quam ut augeam possum, praesertim cum ipse illa tam grate interpretetur, ut, dum priora accipit, posteriora mereatur, Plin. Ep. 2, 13, 9. tamquam illi ipsi acerbitatis aliquid acciderit angimur, summam eius felicitatem non satis grato animo interpretamur, Cic. Brut. 1, 5. quicquid accidit, benigne interpretando levat, Sen. Ep. 11, 2, 25 (81). nocere audientibus philosophos iis, qui bene dicta male interpretarentur, und: quod perverse philosophorum disputationem interpretarentur, Cic. ND. 3, 31, 77. hocque ludibrio inique interpretato et Faustinus ipse et Nigrinus et alii sunt interfecti, Amm. 30, 5, 12. de more quidem rituque priscae religionis: sed non deerant, qui sequius interpretarentur, Suet. Tit. 5. haec nonnulli amici Appii ridicule interpretantur, Cic. Att. 6, 1, 2; — socors ingenium eius in contrarium trahens callidumque et simulatorem interpretando, Tac. A. 13, 47; — idem postea clementiam victoris pro sua virtute interpretabatur, Vell. 2, 83, 2. simul aviditate imperandi ipsa vitia pro virtutibus interpretabantur, Tac. H. 1, 52. Tiberius pro confecto interpretatus (bellum), A. 3, 74; — totam victoriam ut suam interpretabatur, Vell. 2, 80, 2. quod alii modestiam, multi quia diffideret, quidam ut degeneris animi interpretabantur, Tac. A. 4, 38; — iam virtutem ex consuetudine vitae nostrae sermonisque nostri interpretamur nec eam - verborum magnificientia metiamur, Cic. Am. 6, 21. nolite igitur fortunam convertere in culpam neque regis iniuriam huius crimen putare nec consilium ex necessitate nec voluntatem ex vi interpretari, Rab. Post. 11, 29. quid quod non criminationibus tantum, sed suspicionibus inpellimur et ex voltu risuque alieno peiora interpretati innocentibus irascimur, Sen. dIra 2, 22, 4; — medio responso ad voluntatem interpretantibus fecerat spem cessurum patrum auctoritati esse, Liv. 39, 39, 8; quod atrociter in senatu dixisti, aut non dixisses aut seposuisses aut mitiorem in partem interpretarere, Cic. Mur. 31, 64; — cetera de genere hoc inter quae cumque pretantur, omnia perversa praepostera sunt ratione, Lucr. 4, 832. qui tamen iussa ducum interpretari quam exsequi mallet, Tac. H. 2, 39; — mit *Acc.* u. *Inf.*: reditu enim in castra liberatum se esse iureiurando interpretabatur, Cic. Off. 3, 32, 113. id senatus consultum plerique interpretantur etiam ad tuos sive captivos sive deditícios pertinere, ad Brut. 1, 3, 4; — mit *Relativ*- od. *Frag*satz: quod quale tibi videretur ut posses interpretari, misi ad te exemplum epistolae, Att. 15, 26, 2. neque, recte an perperam, interpreter: fuerit ista eius deliberatio, qui bellum suscepit, Liv. 1, 23, 8. — b) **deuten, verstehen,** de Triario bene interpretaris voluntatem meam, Cic. Att. 12, 28, 3. quod voluntatem suam interpretari non potuissent Attici, Phaedr. 4, 5, 32. u. vgl. dagegen: ut essent, non qui scriptum suum recitarent, quod quivis puer facere posset, sed qui cogitatione adsequi possent et voluntatem interpretari, Cic. Inv. 2, 47, 139. animadverte igitur

recténe hanc sententiam interpreter, Fin. 2, 7, 20. recténe interpretor sententiam tuam? Tusc. 3, 17, 37. viso aspectoque Agricola quaererent famam, pauci interpretarentur, Tac. Agr. 40.

interprĭmo, pressi, prĭmĕre, 1) **hineindrücken, eindrücken**, qui sacerdoti scelestus fauces interpresserit, Plaut. Rud. 3, 2, 41. — 2) **unterdrücken**, übtr.: nisi illud quod colunt et interprimunt aut puniendum est aut pudendum, zuvor: occultare et abscondere, Minuc. Fel. Oct. 10.

interpunctio, onis, *f.*, die **Scheidung** od. **Trennung durch Puncte**, dignitas in tam tenui scientia non potest esse: res enim sunt parvae, prope in singulis litteris atque interpunctionibus verborum occupatae, Satztheile, Sätze, Cic. Mur. 11, 25.

interpunctum, i, *n.*, s. interpungo.

interpungo, (punxi), punctum, ĕre, **dazwischen einen** (Stich) **Punct** od. **Puncte machen**, etw. **mit einem Punct** od. **mit Puncten versehen, durch Puncte** (od. Kola) **abtheilen**, nur rhetor. u. grammat.: nos etiam cum scribimus, interpungere adsuevimus, Sen. Ep. 4, 11, 11 (40). flumen aliis verborum volubilitasque cordi est, qui ponunt in orationis celeritate eloquentiam: distincta alios et interpuncta intervalla, morae respirationesque delectant, Or. 16, 53. u. so absol.: clausulas enim atque interpuncta verborum animae conclusio atque angustiae spiritus attulerunt, Cic. dOr. 3, 46, 181. interspirationis enim, non defatigationis nostrae, neque librariorum notas, sed verborum et sententiarum modo interpunctas clausulas in orationibus esse voluerunt, 3, 44, 173. u. im weiteren Sinne: narratio distincta personis et interpuncta sermonibus, 2, 80, 328. illud „ore excipere liceret" si iungas, lascivi carminis est: sed interpunctis quibusdam et tribus quasi initiis fit plenum auctoritatis, Quint. 9, 4, 109.

interpurgo, āre, **immitten reinigen, ausputzen**, ficus interpurgari, Cato b. Plin. 18, 26 (65), 243.

interpŭto, are, **immitten ausschneiden, beschneiden, ausputzen**, ficos interputato, Cato RR. 50. oleam seri interputarique oportet (inter vernum aequinoctium et vergiliarum exortum), Varr. RR. 1, 30. omnibus annis fodiri ante cal. martias et interputari oportet (rosas), Col. Arb. 30, 2.

interquiesco, quiēvi, quiescĕre, **mittlerweile, unterdessen ruhen, ausruhen, aufhören, eine Unterbrechung** od. **eine Pause eintreten lassen**, von Leb. u. Lebl.: adde vini Coi cyathum unum, bibe, interquiesce: deinde iterum eodem modo, deinde tertium, Cato RR. 158, 2. quum haec dixissem et paullum interquievissem, quid igitur, inquit, cet., Cic. Brut. 23, 91. u. vgl. Amm. 20, 5, 2. u. in ethischer Beziehung: nec ullum tempus adgrediendi fuit melius, quam hoc, dum interquiescit, dum emendato similis est: aliis haec intermissio eius inposuit, mihi verba non dat, Sen. Ep. 3, 4, 3 (25); — Iulio mense, quo maxime lites interquiescunt, Plin. Ep. 8, 21, 2. quid ingenii iste (liber) habuit, quid animi! dicerem, quid inpetus, si interquievisset, si intervallo surrexisset: nunc non fuit inpetus, sed tenor cet., Sen. Ep. 5, 5, 2 (46). podagra et chiragra et omnis vertebrarum dolor et nervorum interquiescit, cum illa, quae torquebat, hebetavit, 10, 2, 9 (78).

interrādo, rāsi, rāsum, rādĕre, 1) **immitten durchschaben, in durchbrochener Arbeit darstellen**, interradimus alia (vasa), ut quam plurumum lima perdiderit, Plin. 33, 11 (49), 139. nunc in totum a marmoribus pulsa (pictura), iam quidem et auro, nec tantum ut parietes toti operiantur, verum et interraso marmore vermiculatisque ad effigies rerum et animalium crustis, 35, 1 (1), 2. — 2) **immitten ausschaben, ausputzen**, nec sic ipsae (arbores) fructuosae erunt, nisi eas interraseris, Col. Arb. 19, 3. oleas interradere, Plin. 18, 27 (67), 254. verumtamen et tondentur, cum et vites, atque etiam interradi gaudent (oleae), 15, 1 (2), 4. vetus olivetum ab aequinoctio verno intra vergiliarum exortum interradi alternis annis melius inventum, 17, 18 (30), 130.

interrāsĭlis, e, **in durchbrochener Arbeit dargestellt**, coronas ex cinnamo interrasili auro inclusas primus omnium in templo Capitoli atque Pacis dedicavit Vespasianus Augustus, Plin. 12, 19 (42), 94. hic sculptae camerae decus interrasile pendet, Venant. Carm. 1, 13, 15. u. bei KS.

interrāsor, oris, *m.*, **der Verfertiger durchbrochener Arbeiten**, διακρινητής, Gloss. Philox.

interregnum, i, *n.*, ein **Zwischenkönigthum, eine Zwischenregierung**, nach dem Tode des Romulus: ita rem inter se centum patres decem decuriis factis singulisque in singulas decurias creatis, qui summae rerum praeessent, consociant: decem imperitabant, unus cum insignibus imperii et lictoribus erat: quinum dierum spatio finiebatur imperium ac per omnes in orbem ibat, annuumque intervallum regni fuit: id ab re, quod nunc quoque tenet nomen, interregnum appellatum, Liv. 1, 17, 5 sq. u. vgl. Cic. Rep. 2, 12, 23. *Becker* Röm. Alterth. II. p. 309 ff. Zur Zeit der Republik dagegen fand ein Interregnum Statt zwischen dem Tode oder dem Abgang der zeitherigen Consuln und der Wahl der neuen, oder während der Abwesenheit od. der Krankheit der Consuln. In dieser Zeit war ein Senator Interrex, der einen zweiten wählte, der die Wahl der neuen Consuln leitete und die höchste Gewalt in der Hand hatte, und wenn die Wahl nicht zu Stande kam einen Nachfolger wählte: res ad interregnum rediit, Liv. 7, 21, 2. rem ad interregnum non venire, Cic. Att. 9, 9, 3. rem adduci ad int., 7, 9, 2. cum aliquot interregna exissent, P. Valerius Publicola tertio die quam interregnum inierat consules creat L. Lucretium cet., Liv. 3, 8, 2. aber: eo anno - interregnum initum, 10, 11, 10. u. interregni ineundi ratio, Cic. Rep. 2, 12, 23. u. vgl. Liv. 5, 17, 3. contentio, consulesne an tribuni militum crearentur, in interregno rem dies complures tenuit, 4, 7, 7. consulibusque morbo implicitis placuit per interregnum renovari auspicia, 5, 31, 7.

interrex, rēgis, *m.*, der **Zwischenkönig, Stellvertreter des Königs, Reichsverweser** (vgl. inter-

regnum), mortuo Tullo res, ut institutum iam inde ab initio erat, ad patres redierat hique interregem nominaverant, Liv. 1, 32, 1. u. vgl. 1, 17, 10; zur Zeit der Republik: nos quoque ipsi sine suffragio populi auspicato interregem prodamus, Liv. 6, 41, 6. u. so 3, 40, 7. patricii, cum sine curuli magistratu res publica esset, coiēre et interregem creavēre, 4, 7, 7. cum ex senatus consulto consules magistratu se abdicassent, interrex creatur M. Furius Camillus, qui P. Cornelium Scipionem, is deinde L. Valerium Potitum interregem prodidit, 5, 31, 8. interreges fuere Ap. Claudius, dein P. Sulpicius, 10, 11, 10. ad undecimum interregem seditionibus certatum est, 7, 21, 2. u. vgl. Cic. Agr. 3, 2, 5. Leg. 1, 15, 42. Dom. 14, 38. Sall. H. 1, 48, 22.

interrĭgo, āre, durch Dazwischentreten in Ströme theilen, insanas cedendo interrigat undas (alga), Namat. 1, 539.

interrĭtus, a, um, unerschrocken, von Leb. u. ihren Gliedern od. Eigenschaften, neben Subst. od. als Praedic.: si hominem videris interritum periculis, intactum cupiditatibus cet., Sen. Ep. 4, 12, 4 (41). plus deprehensi (testes) nocent, quam firmi et interriti profuissent, Quint. 5, 7, 11. verba continuant, haec vultu interrito, nulla tardati verecundia proferunt, 1, 3, 4. int. vultu regem - intuebatur, Curt. 6, 19 (5), 29. magnitudinem animi eius interritam - honore excipere dignatus est, Curt. 8, 51 (14), 44; — illa quidem tristis neque adhuc interrita vultu, sed regina tamen, Ov. M. 5, 506. scire cupiens, quonam statu animi an interritus intrepidusque esset, Gell. 19, 1, 5; — bracchiaque ad superas interritus extulit auras, Virg. A. 5, 427. sedit inturbatus, interritus, Plin. Pan. 64, 2. interritus egi quam mihi mandarat communis Graecia causam, Ov. M. 13, 198. accepit poculum et haurit interritus, Curt. 3, 15 (6), 9. lacerna caput circumdedit extentamque cervicem interritus liberto praebuit, Vell. 2, 70, 2. dixit at illa furens- tradit ecum comiti paribusque resistit in armis ense pedes nudo puraque interrita parma, Virg. A. 11, 709. alta sedet summis spectatque interrita pugnas, 11, 837. ille sane interritus, nihil, inquit, pro me deprecor, Curt. 7, 6 (2), 2. u. vgl. VFlacc. 4, 190. nec quemquam admoveri leti diem credunt, cui exspectare interrito liceat, Curt. 8, 33 (9), 33; currit iter tutum non setius aequore classis promissisque patris Neptuni interrita fertur, Virg. A. 5, 862. mihi mens interrita mansit, Ov. M. 15, 514; — mit *Genit.*: quid, quod inest virtus et mens interrita leti, 10, 616. — *Adv.*: Virtus secuta Cyllenium, dum sola cunctos **interrite** transmearet, licet eam magno fragore colliserint, tamen opprimere nequiverunt, MCap. 1, 16.

interrīvātio, ōnis, *f.*, die innere Ausbreitung des Wassers, haec angustiora quadam interrivatione per octoginta sex milia distenduntur ac rursum diffunditur mare latissimum iterumque contrahitur, vom Hellespont, MCap. 6, 661.

interrīvātus, a, um, inmitten bewässert, quae quidem (Hispania), quod Iberi fluminis interrivata tractu, amnis sui meruit cognomentum, MCap. 6, 627. quae tamen inmenso quo cingitur illa profundo interrivata marmore tellus erat, 6, 584.

interrŏgāmentum, πεῦσις, Gloss. Philox.

interrŏgātio, ōnis, *f.* (vgl. interrogo), das Verlangen einer Nachricht, Auskunft, Belehrung über etw., die Anfrage, Befragung, Frage, u. gericht. das Verhör, 1) im Allg., überh.: cum responsum ab interrogatione dissentit, ut si dicenti: quem video? ita occurras: „ego“, Quint. 1, 5, 36. tertia interrogatione poscenti victoriam omnium bellorum possessionemque terrarum dari respondetur, Justin. 11, 11, 10. Homerus quandam congeriem simul interrogationum Nestori fecit offerri (Od. 3, 247), Macrob. Sat. 7, 2, 15. u. vgl. §. 3; od. wissenschaftlich: in illis interrogationibus Socratis - cavendum ne incaute respondeas, Quint. 5, 11, 27. altercationibus atque interrogationibus oratorem futurum optime Socratici praeparant, 10, 1, 35. u. vgl. 5, 7, 28. ita faciles interrogationes sunt, ut gradatim respondens eodem perveniat quo si geometrica didicisset, Cic. Tusc. 1, 24, 57; — im Senat: eum cum in senatu fatigassent interrogationibus tribuni plebis Papirius et Licinius de iis, quae in Histria essent acta, Liv. 41, 7, 5. ut ipse (consul) benigna interrogatione mitius responsum eliceret, 8, 21, 3; — vor Gericht, mit subj. u. obj. Genit.: patronorum in parte expeditior, in parte difficilior interrogatio est: difficilior hoc, quod raro umquam possunt ante iudicium scire, quid testis dicturus sit, expeditior, quod, cum interrogandus est, sciunt, quid dixerit, Quint. 5, 7, 22. testium interrogationi, tormentis servorum praesedisse, Tac. A. 6, 47. u. so Quint. 5, 11, 5. u. absol.: cum praesentibus vero ingens dimicatio est ideoque velut duplici contra eos proque iis acie confligitur actionum et interrogationum, 5, 7, 3. u. vgl. über die interrogationes testium §. 26 sqq. prudens vero et constans (testis) - non interrogatione, sed brevi interlocutione patroni refutandus est, 5, 7, 26. ea res suggeret materiam interrogationi, 5, 7, 8. excusans quidam testem e provincia ab eo vocatum negavit praesto esse posse dissimulata diu causa: ac post longas demum interrogationes „mortuus est“ inquit: „puto, licuit“, Suet. Claud. 15. in primis int. debet esse circumspecta, Quint. 5, 7, 31. acuta int., 5, 7, 29. opportuna, 5, 7, 11. longius repetita, 5, 7, 17. funestae, Amm. 30, 8, 3; ut irenarchae, cum apprehenderint latrones, interrogent eos de sociis et receptatoribus et interrogationes litteris inclusas atque obsignatas ad cognitionem magistratus mittant, Marc. Dig. 48, 3, 6. §. 1; daher sagt Cicero: tota vero interrogatio mea nihil habuit nisi reprehensionem illius tribunatus, von der Rede gegen den Vatinius, weil sie eine gerichtl. Befragung der Zeugen war, Fam. 1, 9, 7. — b) insb. α) als rhetorische Figur: Cornificius (adiicit his figuris verborum) interrogationem, ratiocinationem, subiectionem, transitionem, occultationem, die jedoch Quintilian alterius generis schemata nennt, 9, 3, 98. u. vgl. in anderen Beziehungen 6, 3, 38. 9, 2, 15. u. wie ἐρώτημα, Aquila

Rom. de fig. sent. §. 11. p. 25, 19. Schem. dian. §. 39. p. 75, 27. MCap. 5, 524. — β) philos., eine Frage, deren Beantwortung zu dem gewünschten Schluß und der darauf zu gründenden Beweisführung leiten soll (vgl. Gell. 16, 2), daher überh. eine **Schlußreihe**, ein **Schluß**, si fatum tibi est ex hoc morbo (non) convalescere, sive tu medicum adhibueris sive non adhibueris, (non) convalesces: et alterum utrum fatum est: medicum ergo adhibere nihil attinet: recte genus hoc interrogationis ignavum atque iners nominatum est, quod eadem ratione omnis e vita tolletur actio, Cic. Fat. 12, 28 sq. nunc volo paucissimas interrogationes nostrorum tibi reddere ad virtutem pertinentes, quam satisfacere vitae beatae contendimus: „quod bonum est, bonos facit: nam et in arte musica quod bonum est, [bonum] facit musicum: fortuita bonum non faciunt: ergo non sunt bona, Sen. Ep. 13, 2, 11 sq. (87). u. so §. 35. 38. 41. 11, 3, 9. 10 (zuvor collectio). 19 (82). 12, 1, 9. 11 (83). 12, 3, 1. 24 (84). — γ) jurist., eine durch Fragen zu erzielende Verbindlichkeit, dah. ein **Contract**, cogere fidem quam spectare malunt: adhibentur ab utraque parte testes: ille per tabulas plurium nomina interpositis parariis facit: ille non est interrogatione contentus nisi reum sua manu tenuit, zuvor: stipulatio, Sen. Ben. 3, 15, 2.

interrŏgātiŭncula, ae, *f.* (*Demin.* v. interrogatio), eine **kurze Frage**, secuntur breves interrogatiunculae (Virg. A. 2, 535 sqq.), Macrob. Sat. 4, 2, 4; sonst philos. od. jurist., von kurzen Fragen, deren Bantwortung zu dem gewünschten Schluß und der darauf zu gründenden Beweisführung leiten soll, Cato – in ea est haeresi, quae nullum sequitur florem orationis neque dilatat argumentum, sed minutis interrogatiunculis quasi punctis quod proposuit efficit, Cic. Parad. prooem. 2. pungunt enim quasi aculeis interrogatiunculis angustis, quibus etiam, qui adsentiuntur nihil commutantur animo et iidem abeunt qui venerant, Fin. 4, 3, 7. verba mihi captiosa conponis et interrogatiunculas nectis, Sen. Ep. 11, 3, 23 (82). si autem quamlibet formulam nullus vellet adsumere, quibusdam obviis interrogatiunculis occupabat cet., MCap. 4, 328.

interrŏgātīvus, a, um, **zur Frage gehörig, fragend, Frag-**, quis quidem simplex potest et infinitum et interrogativum esse, Prisc. II. p. 136, 18. similiter adverbia quo ubi unde qua et quando possunt interrogativa et relativa et infinita esse, p. 136, 20. adverbia int., p. 137, 18. post interrogativam (particulam), Diom. p. 437, 29. u. ante interrogativam, 438, 2. quae interrogativa dictionum in duas partes orationis solas concesserunt, Prisc. II. p. 121, 17. — *Adv.*: **interrogative**, pronunciare, Ascon. zu Cic. II. Verr. 1, 56. Tert. adv. Marc. 4, 41. u. vgl. Prisc. II. p. 137, 21.

interrŏgātor, ōris, *m.*, der **Fragende**, vom Kläger, Ulp. Dig. 11, 1, 11. §. 7.

interrŏgātōrius, a, um, **fragähnlich, fragend**, nec enim simplici modo, id est interrogatorio sono legendum est: Adam, ubi es? sed impresso et incusso et imputativo, Tert. adv. Marc. 2, 25. interrogatoriis autem actionibus hodie non utimur, quia nemo cogitur ante iudicium de suo iure aliquid respondere, Callistr. Dig. 11, 1, 1. §. 1.

interrŏgo, āvi, ātum, āre, Jmdn. unterbrechen u. Nachricht, Auskunft, Belehrung über etw. verlangen, bei Jmdm. **anfragen**, Jmdn. **befragen**, gerichtl. Jmdn. **verhören**, u. lege int. od. int. mit Gen., gerichtlich **belangen**, absol. od. alqd., nach etw., alqm. alqd. u. de alqa. re, Jmdn. nach etw., u. mit indir. u. directen Fragsätzen, 1) im Allg., überh.: recte sane interrogasti, Ter. Eun. 5, 5, 11. bene habet, nil plus interrogo, Juv. 10, 72. hoc, quod te interrogo, responde, Plaut. Merc. 1, 2, 70. ibi me interrogat, ecquem in Epidauro Luconem tarpessitam noverim, Curc. 2, 3, 61. quid enim hic meus frater ab arte adiuvari potuit, quum a Philippo interrogatus, quid latraret, furem se videre respondit, Cic. dOr. 2, 54, 220. interrogavitque quale id genus esset poenae, Suet. Ner. 49. interrogata, quaenam esset, neptim se Ochi (esse respondit), Curt. 6, 5 (2), 7. Minerva admirans, quare steriles (arbores) sumerent, interrogavit, Phaedr. 3, 17, 6. u. vgl. Quint. 11, 3, 126. interrogandus videris, satisne conputaveris imperii reditus, Plin. Pan. 41, 2. stulte interrogaverat exeuntem de theatro – an spectasset, Quint. 6, 3, 71. is cum interrogaretur, utrum pluris, patrem matremne, faceret, matrem inquit, Nep. Iphicr. 3, 4. censen' hominem interrogem, meus servos si ad eum venerit nunc cet., Plaut. Poen. 3, 4, 20. u. vgl. Suet. Aug. 49. Quint. 1, 5, 50. u. v. Thieren in der Fabel, Phaedr. 1, 26, 5 (an). 1, 32, 4 (cur). u. mit directen Fragen vgl. Cic. Acad. 2, 11, 35. 2, 25, 80. interrogare animum meum coepi, an –, Petr. 128, 5. quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram, 182, 6; — in der Schule u. wissenschaftlich: frequenter interrogare (debebit praeceptor), Quint. 2, 5, 13. percontando atque interrogando elicere solebat eorum opiniones, quibuscum disserebat, ut ad ea, quae ii respondissent, si quid videretur, diceret, Cic. Fin. 2, 1, 2. pusionem quemdam Socrates interrogat quaedam geometrica de dimensione quadrati: ad ea sic respondit, ut puer, Tusc. 1, 37, 57. visne igitur, ut tu me Graece soles ordine interrogare, sic ego te vicissim eisdem de rebus Latine interrogem? Part. or. 1, 2; auch: quonam modo vis aurem meam interrogem, Gell. 13, 21 (20), 3; — militär.: hi iam ante edocti, quid interrogati pronuntiarent, milites se esse legionarios dixerunt, Caes. BG. 7, 20, 10. Labienus cum ab eo impetravisset, ut sibi captivos tradi iuberet, omnes productos ostentationis ut videbatur causa, quo maior perfugae fides haberetur, commilitones appellans et magna verborum contumelia interrogans, solerentne veterani milites fugere, in omnium conspectu interfecit, BC. 3, 71, 4; — bei Orakeln u. dgl.: ipsos missuros ad oraculum, non qui Iovem interrogent, quod ex rege cognoverint cet., Curt. 6, 41 (11), 7. molitur crimina et accusatorem, quid obiceret Chaldaeos, magos, interrogatumque Apollinis Clarii simulacrum super nuptiis imperatoris,

Tac. A. 12, 22. te interrogante augures responderunt, quum de caelo servatum sit, cum populo agi non posse, Cic. Dom. 15, 40. avium voces volatusque interrogare, Tac. G. 10; — bei Behörden u. Versammlungen: quem ordinem interrogandi sententias consul kalend. ianuar. instituisset, Suet. Caes. 21. paene inter ultimos interrogatus sententiam, Vell. 2, 35, 3. u. so Liv. 36, 7, 1. interrogavit quisque quod placuit, u. später: at quis antea loqui, quis hiscere audebat praeter miseros illos, qui primi interrogabantur? Plin. Pan. 76, 2; ut eidem Carboni tribuno plebis alia tum mente rem publicam capessenti P. Africanus de Tib. Graccho interroganti responderat iure caesum videri, Cic. dOr. 2, 25, 106; ille furens et exsanguis interrogabat suos in clamore ipso, quis esset, qui plebem fame necaret: respondebant operae: Pompeius; quis Alexandream ire cuperet: respondebant: Pompeius; quem ire vellent: respondebant: Crassum, QFratr 2, 3, 2. hic eum interrogante tribuno, quid de Ti. Gracchi caede sentiret, respondit cet., Vell. 2, 4, 4. exire ex urbe iubet consul hostem; interrogas me, num in exilium? non iubeo, sed, si me consulis, suadeo, Cat. 1, 5, 13. interrogatusque (Antistius Labeo) ab eo (Augusto), an essent alii digniores, suum quemque iudicium habere respondit, Suet. Aug. 54; — vor Gericht (auch Militärgericht): non temperante Tiberio quin premeret voce, vultu, eo quod ipse creberrime interrogabat, neque refellere aut eludere dabatur (reo), Tac. A. 3, 67; testem se in iudiciis et interrogari et refelli aequissimo animo patiebatur, Suet. Aug. 56. an quisquam esse testis potest, quem accusator sine cura interroget nec metuat, ne sibi aliquid, quod ipse nolit, respondeat? — Bene testem interrogavit, Cic. Flacc. 10, 22. in interrogandis testibus, Quint. 6, 3, 4. u. vgl. 5, 7, 20. solebant testes in reos, non in damnatos interrogari, Plin. Ep. 1, 5, 6. manifesti parricidii reum - ita fertur interrogasse, Suet. Aug. 33. non - inter subsellia minores advocatos interroget? Quint. 12, 3, 2. u. vgl. 12, 8, 10. servos per tormenta interrogari placuit, Tac. A. 2, 30. cavit ut servi in dominorum capita non interrogarentur ne in causa maiestatis quidem, Vopisc. Tac. 9. quaero de te -: itemque illud interrogo, utrum - an -: simul illud, num -, dann: sed quid ego haec interrogo cet., und: ad haec quae interrogatus es responde, at extra ea cave vocem mittas, Liv. 8, 32, 8. militem Graece testimonium interrogatum nisi Latine respondere vetuit, Suet. Tib 71. cum aliud interroganti ad aliud, quia sic utilius sit, occurritur, Quint. 9, 2, 12; quid enim te de Hispaniensibus flagitiis tuis sordidissimisque furtis interrogem? - quaero ex te primum cet., Cic. Vatin. 5, 13. huiusmodi testis multa de anteactis, multa de insecutis, loco, tempore, persona, caeteris est interrogandus, Quint. 5, 7, 18; cur illius (iudicii) oblitus es, in quo me interrogasti, quid de Meti Modesti pietate sentirem, dann: interrogavi, non ut tibi nocerem, sed ut Modesto, Plin. Ep. 1, 5, 13. quantum acceperit, ut Romani iuvaret actus infandos, per quaestionem cruentam interrogabat, Amm. 30, 2, 11. cum - per cruciatus interrogarent, ubi filium occuleret, Tac. H. 2, 13. in Publ. Clodium, Pompeiae uxoris suae adulterum - testis citatus negavit se quicquam comperisse -: interrogatusque, cur igitur repudiasset uxorem, quoniam, inquit, cet., Suet. Caes. 74; — daher = gerichtlich belangen: ipse lege Plautia interrogatus erat ab L. Paullo, Sall. C. 31, 4. P. Rutilium - interrogatum lege repetundarum maximo cum gemitu civitatis damnaverant, Vell. 2, 13, 2. designati consules legibus ambitus interrogati poenas dederant, Sall. C. 18, 2. Servius quidem Galba, si in L. Paulo accusando tirocinium ponere et documentum eloquentiae ponere voluit, non triumphum impedire debuit - sed postero die quam triumphatum esset, privatum cum invasurus esset, nomen deferret et legibus interrogaret, Liv. 45, 37, 4. neminem unum tantum eminere civem debere, ut legibus interrogari non possit, 38, 50, 8; pepigerat Pallas, ne cuius facti in praeteritum interrogaretur, Tac. A. 13, 14. divites pecuniarum repetundarum interrogare, Amm. 22, 6, 1. Capitonem repetundarum interrogant, Tac. A. 16, 21. damnatus isdem consulibus Tarquitius Priscus repetundarum Bithynis interrogantibus, 14, 46. — 2) insbesond. a) rhetor.: et interrogamus et dubitamus et affirmamus et minamur et optamus, Quint. 6, 3, 70. quid quod eadem verba mutata pronuntiatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur, indignantur, interrogant, irrident, elevant, 11, 3, 176. proponere, partiri, interrogare sermoni proxima, 11, 3, 163. quid tam commune, quam interrogare vel percontari? alterum noscendi, alterum arguendi gratia videtur adhiberi, 9, 2, 6. interrogamus etiam, quod negari non possit -: aut ubi respondendi difficilis est ratio - aut invidiae gratia - aut miserationis - aut instandi et auferendae dissimulationis, 9, 2, 8. Protagoram transeo, qui interrogandi, respondendi, mandandi, precandi - partes solas putat, 3, 11, 10. ut interrogando urgeat, ut rursus quasi ad interrogata sibi ipse respondeat, Cic. Or. 40, 137. — b) grammat.: casum interrogandi eum dicit, quem nunc nos genetivum dicimus, Nigid. b. Gell. 13, 26 (25), 3. „mei“ autem casus interrogandi est, quem genetivum grammatici vocant, 20, 6, 8. — c) philos., durch Fragen zu einem gewünschten Schluß und der darauf zu gründenden Beweisführung leiten, dah. **einen Schluß machen, schließen**, sic enim interrogant: si fatum tibi est ex hoc morbo convalescere, sive tu medicum adhibueris, sive non adhibueris, convalesces; item: si - non convalescere, - non convalesces, Cic. Fat. 12, 28 sq. Posidonius sic interrogandum ait: quae neque magnitudinem animo dant nec fiduciam nec securitatem, non sunt bona: divitiae autem et bona valitudo et similia his nihil horum faciunt: ergo non sunt bona, Sen. Ep. 13, 2, 35 (87). u. vgl. 7, 5, 6 (67). Macrob. Sat. 7, 2, 1. u. 3.

Interrumpo, rūpi, ruptum, rumpĕre, **inmitten zerbrechen, - zerreißen, unterbrechen, abbrechen, trennen, scheiden, vereinzeln**, 1) eig., bes. auch militär.: cohors una post concitata, qua

murus erat interruptus, evadit, Sisenn. frg. p. 310. cohortes V praemissae - pontem fluminis interrumpebant, Caes. BC. 1, 16, 2. Vercingetorix omnibus interruptis eius fluminis pontibus ab altera fluminis parte iter facere coepit, BG. 7, 34, 3. interruptis fluminum pontibus fidus Othoni putabatur, Tac. H. 1, 70. pontem interrupit, qui erat ei in itinere, Plaut. Cas. prol. 66. itaque monere praedicere, ut pontem ferro igni, quacumque vi possint, interrumpant, Liv. 2, 10, 4. consilium ineunt pontis interrumpendi, Justin. 2, 13, 5. pontesque, quos feceram, interrupi, Cic. Fam. 10, 23, 3. hoc se colle interruptis pontibus Galli - continebant, Caes. BG. 7, 19, 2. u. vgl. BC. 1, 48, 1. plurima per Italiam itinera fraude mancipum et incuria magistratuum interrupta et inpervia clamitando, Tac. A. 3, 31. interruptis angusto transitu iugis ita, ut vix singula meent plaustra, Plin. 6, 14 (17), 43; — tempore eodem aliut nequeat succurrere lunae corpus vel supra solis perlabier orbem, quod radios inter rumpat lumenque profusum, Lucr. 5, 765. nec loca lux inter quasi rupta relinquit, 5, 299. interrupti ignes, Virg. A. 9, 239. dum interruptum credas nimbum volvier, Att. 395. vel si sublimis fluctu consurgeret imo, vel si interrupto nudaret gurgite pontum (Charybdis), Tibull. 4, 1, 74. praecipites haesēre rates et strage cruenta interruptus aquis fluxit prior amnis in aequor, Lucan. 2, 212. venae, quamquam interruptae, parum sanguinis effundebant, Tac. A. 16, 15; — aciem hostium interrupit (legio), Liv. 44, 41, 1. interrupta multifariam acie, §. 8. prope interrupta acies, 40, 40, 3. u. vgl. 26, 5, 14. interrumpi agmen vidit, 21, 33, 9. occursantes per obliqua montani interrupto medio agmine viam insedēre, 21, 34, 9. contingere idem terrae necesse est, ut omnibus eius partibus in medium vergentibus - nihil interrumpat, quo labefactari possit tanta contentio gravitatis et ponderum, Cic. ND. 2, 45, 116. — 2) übtr. a) im Allg.: interruptum somnum recuperare, Suet. Aug. 78. u. so: somnos, Plin. 28, 4 (14), 55. pendent opera interrupta minaeque murorum ingentes aequataque machina caelo, Virg. A. 4, 88. quum - rem divinam interrumpere summum nefas duceret, Auct. Orig. gent. R. 12, 2. nec pudeat longos interrupisse labores, Claud. in Rufin. 2. praef. 15. interrupto more dicendae sententiae, Capitol. Valer. 1. longis intervallis temporum interruptam consuetudinem habuit, Cic. Fam. 15, 4, 2. nulla esse potest tanta (occupatio), ut interrumpat iter amoris nostri et officii mei, Att. 4, 2, 1. multa varietate temporum interruptum officium cumulate reddidi, Fam. 5, 8, 1. qui (bonorum sensus) confirmatus consulatu nostro, non numquam postea interruptus, adflictus ante te consulem, recreatus abs te, totus est nunc ab iis, a quibus tuendus fuerat, derelictus, 1, 9, 17; — set quis est qui interrumpit sermonem meum obitu suo? Turpil. 66. u. so Plaut. Trin. 5, 2, 25. interruptus tribunorum sermo, Tac. H. 2, 41. quorum mediam orationem interrumpunt subito undique tela immissa, Caes. BC. 3, 19, 6. u. so Curt. 6, 32 (9), 3. illam interpellationem mei familiarissimi, qua paullo ante interrupta est oratio mea, non pertimescam, Cic. Prov. cons. 8, 18. conloquia militum interrumpit, Caes. BC. 1, 75, 2. u. vgl.: ni medici adventus nos interrupisset, Cato RR. 2, 1. singultuque pias interrumpente querellas, Ov. M. 11, 420. interrupto tumultu, Tac. A. 1, 25. aput Romanos invalidi ignes, interruptae voces, 1, 65. me intuens flentem significabat interruptis atque morientibus vocibus, quanta impenderet procella nobis, quanta tempestas civitati, Cic. Cael. 24, 59; schriftlich: interrumpendae sunt res Asiae, Curt. 5, 1 (1), 1. interrumpi tenorem rerum - minime convenire, Liv. 41, 15, 7. neque enim rerum a Caecina gestarum ordinem interrumpi oportuerat, Tac. H. 2, 27. ne - nunc ordinem reliquarum culturarum coeptum interrupisse (videar), Col. 11, 2, 25. neque tam facile interrupta contexo quam absolvo instituta, Cic. Leg. 1, 3, 9; — interrupta semel cnm sit retinentia nostri, Lucr. 3, 851. haec (familia) conubia patrum et plebis interrupit, Liv. 9, 34, 4. interrumpitur possessio, cum quis de possessione deiicitur, Gai. Dig. 41, 3, 5. — b) insbes. α) geograph.: vides - eos, qui incolunt terram, non modo interruptos ita esse, ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit, sed partim obliquos, partim transversos, partim etiam adversos stare vobis, Cic. Rep. 6, 19, 20. u. vgl. Macrob. Somn. Scip. 2, 5, 31. regionatim commercio interruptis ita videri lacerata omnia tamquam animali in artus alterum alterius indigentis distracto, Liv. 45, 30, 2. — β) rhetor.: interrupta silentio dictio et cunctationes, Quint. 9, 2, 71. paulum morandum in his intervallis, non interrumpendus est contextus, 11, 3, 39. tanto, quae connexa est et totis viribus fluit, fragosā atque interruptā melior oratio, 9, 4, 7. inde interruptus actionis impetus et resistens ac salebrosa oratio, 11, 2, 46; subst.: et continuatum et interruptum, Cic. dOr. 3, 54, 207. u. wiederholt b. Quint. 9, 1, 35. u. *Adv.*: erit autem perspicua narratio, si verbis usitatis, si ordine temporum conservato, si non **interrupte** narrabitur, mit Unterbrechungen, unzusammenhängend, Cic. dOr. 2, 80, 329.

interruptio, onis, *f.*, **die Unterbrechung, Trennung, Scheidung**, usurpatio est usucapionis interruptio, Paul. Dig. 41, 3, 3; insbes. geogr.: quarum (Europae, Asiae Africaeque) primam atque ultimam interruptio dispescit oceani, MCap. 6, 622. interruptio ergo non unius generis a nobis, sed omnium generum a se diversorum, refertur, Macrob. Somn. Scip. 2, 5, 32 (vgl. interrumpo, 2, b, α); — rhetor.: ἀποσιώπησις, quam nonnulli interruptionem appellant, Quint. 9, 2, 54.

interruptor, ōris, *m.*, διαφθορεύς, Gloss. Phil.

intersaepio od. **intersēpio**, saepsi, saeptum, saepire, immitten od. dazwischen mit einem Zaun versehen, verzäunen, wie mit einem Zaun absperren, überh. **abzäunen, absperren, abschließen, abschneiden**, bes. militär.: vallo urbem *ab* arce intersaepire statuit, Liv. 25, 11, 2. mu-

rique ea pars, quae ab cetera urbe nimis firmo munimento intersaepiebat Insulam, 24, 23, 4. incendio intersaepti ab hoste, 42, 63, 7; od. mit *Dat.*: id factum magnae parti peditum Romanorum conspectum abeuntis Albani exercitus intersaepsit, 1, 27, 9; — od. bloß mit Abl. instr.: terrenis concretisque corporibus sunt intersaepta quodam modo foramina illa, quae patent ad animum a corpore, Cic. Tusc. 1, 20, 47. territavit eos nunc proeliis lacessendo, nunc operibus intersaepiendo quaedam, ne exitus ad fugam esset, Liv. 34, 40, 1. qua et muro intersaepta urbs est, 31, 46, 9. segnior deinde ea (pugna) facta est intersaepientibus cuniculum, ubi vellent, nunc ciliciis praetentis nunc foribus raptim interiectis, 38, 7, 10. densis intersepientes itinera praetenturis, Amm. 14, 2, 4. tertia (legio) densis arbustis intersaepta, Tac. H. 3, 21; — od. ohne Abl.: intersaeptis munimentis hostium pars parti abscisa erat, Liv. 8, 25, 5. interseptis enim specubus atque omnibus urbis partibus exclusis, quae ab ipso tenebantur, aquae magnam vim ex mari rotis et machinationibus exprimere contendit, Auct. BAl. 6, 1. intersaepta Germanorum Raetorumque auxilia, Tac. H. 3, 53. intersaeptis itineribus, Liv. 6, 9, 7. inter enim saepit coetus natura viasque, Lucr. 4, 948. — *Subst.* **intersaeptum**, διάφραγμα, Gloss. Philox. u. im Plur.: tot veterum intersaepta regnorum, zuvor: limites, Auson. Grat. act. p. 301.

interscalmium, ii, *n.*, der Zwischenraum zwischen zwei Ruderzapfen, navibus ex interscalmio, quae διαπηκτική dicitur - invenitur symmetriarum ratiocinatio, Vitr. 1, 2, 4 (26).

interscalpo, scalptum, ĕre, immitten ausschneiden, mit erhabener Arbeit schmücken, quod una de gemma scalptum templum indidemque columnas cerneret interscalptas, Jul. Val. Res. g. Al. M. 3, 58.

interscăpŭlium od. **interscăpillum**, ii, *n.*, der Raum zwischen den Schultern, in ersterer Form, Apul. Flor. 2, 14. Not. Tir. p. 128., in letzterer, Hygin. Astron. 3, 1. 17. 19. 20. u. öft. Isid. Orig. 11, 1., aber: **interscăpŭlum**, μετάφρενον, Gloss. Philox., u. so: cucurbitae recorporativae adhibendae thoraci atque interscapulo, CAurel. Chron. 3, 1, 10. oder auch: **interscapula**, Acut. 3, 3, 23., sonst: inter scapulas, Chron. 1, 4, 75. 1, 5, 160. Nach *Hildebr.* zu Apul. Flor. p. 49 wird bei Mascul. od. Femin. ein i eingesetzt, also von scapula: interscapulium, von luna: interlunium, die Neutra behalten dagegen ihre Form: interregnum. Daher hat er im Apul. gegen die Handschriften, welche interscapulum haben, interscapulium aufgenommen. Doch vergleiche: internundinum (v. nundinae).

interscindo, scĭdi, scissum, scindĕre, immitten zerreißen, trennen, scheiden, 1) eig., bes. militär.: opera flamma comprehensa partim restinguunt partim interscindunt, ut contra omnes hostium copias in ponte unus adsisteret a tergoque pontem interscindi iuberet, Cic. Leg. 2, 4, 10. u. so: pontem, Caes. BG. 2, 9, 4. ut - turres reducerent aggeremque interscinderent, 7, 24, 5. saepe motu terrarum itinera turbantur et ruina interscindit cursum aquis, quae retentae novos exitus quaerunt, Sen. QN. 3, 11, 1. brachiorum venas Torquatus interscidit, Tac. A. 15, 35. — b) übtr. α) geograph.: videbis primum ipsam insulam ab Italia angusto interscissam freto, quam continenti quondam cohaesisse constat, Sen. Cons. ad Marc. 17, 2. ipsa Chalcis quamquam eiusdem insulae urbs est, tamen adeo arto interscinditur freto, ut ponte continenti iungatur, Amm. 38, 7, 2. quam (Isauriam) mediam navigabile flumen Calycadnus interscindit, 14, 8, 1. celsorum montium summitates Aemi et Rhodopes - Illyrios interscindunt et Thracas, 21, 10, 3. — β) mit abstr. Obj.: vinculum illud coagulumque animi atque amoris, quo parentes cum filiis natura consociat, interscindunt aut certe quidem diluunt deteruntque, Gell. 12, 1, 21. inperfectis adhuc interscinditur laetitia, sapientis vero contexitur gaudium, nulla causa rumpitur, nulla fortuna, semper et ubique tranquillus est, Sen. Ep. 9, 1, 4 (72).

interscrībo, ĕre, 1) immitten zeichnen, interscribentes eum (achaten) venae naturalibus sic notant formis, ut cum optimus est varias praeferat rerum imagines, Solin. 5, 25. in qua (cauda) roseis pennis caeruleus interscribitur nitor, 33, 11. — 2) dazwischen schreiben, poteris et quae dixeris post oblivionem retractare - alia interscribere, alia rescribere, Plin. Ep. 7, 9, 5.

intersĕcīvus od. **intercisīvus**, a, um, immitten zerschneidend, · zerstückelnd, · vernichtend, intercisivi agri, Agrim. p. 397, 5. limites, p. 2. 3. 110, 9. u. oft. mensurae, p. 236, 5. u. vgl. *Rudorff* gromat. Institut. p. 296. 362.

intersĕco (sĕcui), sectum, sĕcāre, immitten durchschneiden, zodiacum ita lacteus circulus obliquae circumflexionis occursu ambiendo conplectitur, ut eum, qua duo tropica signa, capricornus et cancer, feruntur, intersecet, Macrob. Somn. Scip. 1, 12, 1. Tiberis intersecans urbem aeternam, Amm. 25, 10, 5. media intersecans moenia (Tiberis), 29, 6, 17. paludem spumosis strependo verticibus irrumpens et undarum quietem permeans pigram mediam velut finali intersecat libramento, 15, 4. 4. aquarum ductibus intersectis, 21, 12, 17.

intersectio, ōnis, *f.*, der Einschnitt zwischen zwei Zähnen oberhalb des Frieses, μετόπη, Vitr. 3, 5, 11 (57).

intersēmĭno, (āvi), ātum, āre, mitten od. dazwischen hinein säen, cum in aliis omnibus rebus eodem naturae munere interspersa atque interseminata (remedia), Apul. Mag. 40.

intersēpio, s. intersaepio.

1. **intersĕro**, (sēvi), sĭtum, sĕrĕre, mitten hinein od. dazwischen säen, · pflanzen, mit u. ohne *Dat.*: esse vides vario distincta lepore omnia, quae pomis intersita dulcibus ornant arbustisque tenent felicibus opsita circum, Lucr. 5, 1376. malleolus ordinariis vitibus interserendus est, Col. 3, 16, 1. quemnam igitur existimas vitium numerum - inseri posse duorum iugerum malleolis -? 3, 9, 7; — *abs.*: eaque contegantur intersitis buxeis aut myrteis fruticibus, 8, 15, 5.

quibus (serrulis manubriatis) facile est, quod per serram fieri non potest, resecando trunco arboris aut vitis interseri, Pallad. 1, 43, 2.

2. **intersĕro,** (serui, sertum), sĕrĕre, **mitten hinein od. dazwischen fügen, einfügen, einlegen, einstellen,** mit u. ohne *Dat.*: mediis interserit oscula verbis, Ov. M. 10, 559. vilia dum gravibus populis interserit arma, Claud. BGet. 397; quos omnes per diversas provincias sparsit, ita ut - limitaneis militibus quinquagenos - intersereret, Vopisc. Prob. 14; — si se vallis interserat (bei Anlegung einer Wasserleitung), erectas pilas vel arcus usque ad aquae iusta fastigia construemus, Pallad. 9, 11, 2; übtr.: causam interserens, se hostem esse Atheniensibus, Nep. Milt. 4, 1 (sonst: interponens). si raro interseremus has exornationes et in causa tota varie dispergemus, commode luminibus distinctis inlustrabimus orationem, AHer. 4, 23, 32.

intersisto, ĕre, **immitten stehen bleiben,** in der Rede: **innehalten, stecken bleiben, stocken,** ne intersistat fatigatus, Quint. 12, 11, 2. intersistere nos indecentissime, 8, 3, 45. intersistentes offensantesque, 10, 7, 10. quasi intersistatur, 9, 4, 36. ubi cursus orationis exigitur et clausulis non intersistitur, 9, 4, 106. u. von der Rede: qui (vocalium concursus) cum accidit, hiat et intersistit et quasi laborat oratio, 9, 4, 33.

1. **intersĭtus,** a, um, s. 1. intersero.

2. **intersĭtus,** a, um, **immitten -, dazwischen gelegen, - befindlich,** secundi quatuor (venti) intersiti sunt *inter* primores duos apud orientem occidentemque, Gell. 2, 22, 18. inter deos atque homines natura et loco medias quasdam divorum potestates intersitas, Apul. Mag. 43; — in Borysthene memoratur praecipua magnitudo nullis ossibus spinisque intersitis, vom Hausen, Plin. 9, 15 (17), 45. ipsa ianua procul a via est areā vacanti intersitā, Gell. 16, 5, 3.

intersŏno, āre, **immitten -, dazwischen tönen, - sich hören lassen,** mediis intersonat Orpheus remigiis, Stat. Theb. 5, 344.

interspergo, (spersi), spersum, spergĕre, 1) **mitten od. dazwischen hinein streuen,** in aliis omnibus rebus eodem naturae munere interspersa atque interseminata (remedia), Apul. Mag. 40. — 2) **immitten -, hie und da bestreuen, überstreuen,** maritum suum - interspersum rara canitie, M. 5, 15.

interspīrātio, ōnis, *f.*, das **Immitten- od. Dazwischen-Athemholen,** interspirationis enim, non defatigationis nostrae neque librariorum notis, sed verborum et sententiarum modo interpunctas clausulas in orationibus esse voluerunt, Cic. dOr. 3, 44, 173. a balneis raptim et sine interspiratione potum necat, Plin. 23, 1 (18), 29.

interspīro, āre, dazwischen Athem holen, nur übtr. **die Luft herauslassen, abstoßen,** de lacu quam primum vinum in dolia indito, sinito dies XV operta ante quam oblinas, relinquito qua interspiret vinum, Cato RR. 113, 1.

intersterno, (stravi), strātum, sternĕre, **mitten hinein -, dazwischen breiten, - legen,** haec Babyloniam condidit murumque urbi cocto latere circumdedit harenae vice bitumine interstrato, Justin. 1, 2, 7. assulis taedae subiectis et subinde interstratis oleo adspersam (lanam) accendunt, Plin. 29, 2 (9), 34.

interstes, stĭtis, **dazwischen befindlich,** si desierunt vetera et coeperunt nova interstite Ioanne, Tert. adv. Marc. 4, 33.

interstinctio, ōnis, *f.*, die **Abwechselung,** der **Wechsel,** sidereos evomant variata interstinctione fulgores (templa), Arnob. 6, 3.

interstinguo, (stinxi), stinctum, stinguĕre (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 183), immitten od. mitten drin durch Striche od. Puncte scheiden, zeichnen, nur im Ptcp. **interstinctus, immitten gezeichnet od. ausgezeichnet, geschmückt** (class. distinctus), innumeris spatia interstincta columnis, Stat. Silv. 3, 5, 90. alabastritis nascitur in Alabastro Aegypti et in Syriae Damasco candore interstincto variis coloribus, Plin. 37, 10 (54), 143. amictus hyalinos, quos stellantibus oculis interstinctos crebri vibratus ignium luminabant, MCap. 1, 66. aureum capitis arietini figmentum interstinctum lapillis, Amm. 19, 1, 3. Gelonis Agathyrsi collimitant interstincti colore caeruleo corpora simul et crines, 31, 2, 14. ulcerosa facies ac plerumque medicaminibus interstincta, Tac. A. 4, 57.

interstinguo, ĕre (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 184. II. p. 270), immitten **ersticken,** loca - quae faciunt ignes interstingui atque perire, Lucr. 5, 761. u. v. Menschen: iamque protinus oblisis faucibus interstinguere eam debuisset, Apul. M. 4, 12.

interstĭtio, ōnis, *f.* (intersisto), das **Innehalten,** der **Stillstand,** interstitione aliqua negotiorum data, Gell. praef. 1. velut quoddam iustitium, id est iuris inter eos quasi interstitionem quandam et cessationem, 20, 1, 43.

interstĭtium, ii, *n.* (intersisto), das Stehenbleiben immitten einer Sache, das Innehalten, der **Stillstand,** si per lineam terminatam anima se movit, non semper movetur: nam cum ad finem venitur et inde rursus in exordium reditur, necesse est interstitium motus fieri in ipsa permutatione redeundi, Macrob. Somn. Scip. 2, 14, 32; sonst in Raum u. Zeit: **der Zwischenraum, der Raum,** iam nunc inter circulos universos quid interstitii vel spatii intercapedo naturalis inmiserit aequum explicare, MCap. 8, 837. u. vgl.: eodem interstitio, 8, 864. cum autem sole longo coeperit interstitio submoveri (luna) et ad quartum pervenerit signum - maius concipit lumen, Amm. 20, 3, 10. cum quatuor sint elementa ex quibus constant corpora, terra aqua aër et ignis, tribus sine dubio interstitiis separantur, Macrob. Somn. Scip. 1, 6, 36. ex quatuor igitur elementis et tribus eorum interstitiis absolutionem corporum constare manifestum est, 1, 6, 40. interstitiorum ponderum mensurarumque formis diversitate colorum varietate renidebat, MCap. 6, 581. centrum medietatis (der trias) ad initium finemque interstitiorum aequalitate conponit, 7, 733; — quantum interstitii dies habet, cum caeli culmina sol elatus inlustrat, tantum spatii longior nox, quam sol in brumam

decidens repraesentat, 6, 601. quod praesertim aequinoctialis temporis interstitia manifestant, 6, 600.

intersto, stĕti, stare, mitten hinein stehen, dazwischen stehen, in der Zeit: dazwischen vergehen, räumlich: ast Asiam incumbit vasto mons aggere Taurus interstatque iugo mediam, Avien. Perieg. 840., in der Zeit: cumque tempus interstetisset exiguum, Amm. 22, 11, 3.

interstrĕpo, ĕre, mitten in etw. rauschen, mit *Dat.* od. *Acc.*: dum nos longissima tellus dividat et mediis Nereus interstrepat undis, Claud. in Rufin. 2, 303. tu saeva choreis indulges Phrygiasque - interstrepis urbes, Rapt. Pros. 3, 102.

interstringo, ĕre, immitten zuschnüren, ibo intro atque illi socienno tuo interstringam gulam, Plaut. Aul. 4, 4, 32.

interstruo, ĕre, immitten zusammenfügen, mitten hinein fügen, Telesinus ad ossa inliso saxo, qua spina interstruit artus, obcumbit, Sil. 10, 148. u. übtr.: nullam hic poteris interstruere distinctionem, Tert. adv. Marc. 4, 39.

intersum, fui, esse, immitten -, dazwischen sein, - dazwischen sich befinden, - liegen, I) räumlich, 1) im Allg., a) eig.: ut Tiberis *inter* eos et pons interesset, Cic. Cat. 3, 2, 5. V cohortes - in proximas segetes mittit, quas inter et castra unus omnino collis intererat, Caes. BG. 5, 36, 2. stagnum salinarum, inter quod et mare angustiae quaedam non amplius mille et D passus intererant, Auct. BAfr. 80, 1. magno me metu liberabis, dum modo inter me atque te murus intersit, Cic. Cat. 1, 5, 10. inter Gallicas Italicasque gentes quasi terminus interest (Ancon), Mel. 2, 4, 5. ita - iter fecerunt, ut inter novissimum hostium agmen et nostrum primum non amplius quinis aut senis milibus interessent, Caes. BG. 1, 15, 5; — *absol.*: fertilissima regione quae interest auri, Plin. 6, 30 (35), 189. terrae quod interest ibi tenent Arabes Orei, 6, 9 (9), 25. id morari victoriam rati, quod interesset amnis, Liv. 21, 5, 12. sinus intersunt, Mel. 3, 1, 6. Seres intersunt, 3, 7, 1; grammat.: cano, canto, dico: — interest medium illud canto, Quint. 8, 6, 38.

b) übtr. α) mitten in od. bei etw. sein, - verweilen, einer Sache beiwohnen, an etw. Theil nehmen, von Leb., selten von Lebl., saepenumero, patres conscripti, *in* hoc ordine interfui, Tac. A. 14, 43. hunc ne in convivio quidem ullo fere interfuisse, Cic. SRosc. 14, 39. qua in re ego interfui, Att. 13, 36, 1. quibus in rebus ipsi interesse non possumus, in iis operae nostrae vicaria fides amicorum supponitur, SRosc. 38, 111. in candidatorum consularium coitione me interfuisse, und dann: ut iis coitionibus interessem, Ill. QFratr. 1, 5, 16. neque hic in testamento faciendo interfuit, Cluent. 59, 162; ita res a me agetur, ut in eorum consiliis omnibus non modo aures hominum, sed etiam oculi populi Romani interesse videantur, I. Verr. 16, 48. quibus in rebus tabulae aut alicuius firma auctoritas videbitur interfuisse, AHer. 1, 9, 16; — mit *Dativ.*: interesse nobis deum, Sen. Provid. 1, 1. serus in coelum redeas diuque laetus intersis populo Quirini, Hor. Od. 1, 2, 45. exercitu vario linguis moribus, cui cives socii externi interessent, Tac. H. 3, 33. sacrificanti interfuit, Suet. Oth. 6; — si rebus ipsis intersimus, Quint. 6, 2, 32. ut neque eum querentem quisquam audierit, neque eo minus privatis publicisque rebus interfuerit, Nep. Timol. 4, 1. saepe enim propter familiaritatem domesticis rebus interfuimus, Att. 13, 7. illi rebus divinis intersunt, Caes. BG. 6, 13, 4. Eleusiniis sacris - interesse non ausus est, Suet. Ner. 34. sacris omnibus interesse, Treb. Poll. Gall. duob. 11. si intersimus spectaculo, Liv. 2, 38, 4. spectaculo publico interfuit, Suet. Caes. 31. iis spectaculis, quae ab aliquo ederentur, rarissime interfuit, Tib. 47. quaestor muneribus - semper interfuit, Dom. 4. castrensibus ludis non tantum interfuit, sed cet., Tib. 72. u. vgl. Tac. A. 1, 73. sic Iovis interest optatus epulis impiger Hercules, Hor. Od. 4, 8, 29. interesse epulis, Tac. Or. 12. interesse convivio, Curt. 3, 30 (12), 2. 6, 35 (9), 26. 6, 38 (10), 11. VMax. 2, 1, 9. conviviis amicorum interfuit, Spart. Hadr. 9; — qui forte contubernio patris praetextatus - intererat, AVict. Caes. 27, 1. intelligent me omnes senatui interfuisse, Suet. Dom. 11. u. so Claud. 46. curiae interesse, Aug. 38. Vopisc. Florian. 6. quotiens magistratuum comitiis interesset, Suet. Aug. 56. cui (consilio) patres - intererant, Curt. 8, 24 (6), 28. et plura audis et interes consiliis, Cic. Att. 14, 22, 2. nos autem - publicis consiliis nullis intersumus, 2, 23, 3. iudiciis intersit quam plurimis, Quint. 10, 5, 19. officio togae virilis interfui, Plin. Ep. 1, 9, 2; — qui sermoni interfuerunt, Caes. BC. 3, 18, 5. qui nostro sermoni interfuit, Cic. Att. 11, 7, 1. huius omnibus dictionibus interesse sive in iudiciis sive in contionibus adsuescebat, Tac. Or. 34. idem Caesarem ipsum et Ciceronem audire potuit et nostris quoque actionibus interesse, 17. horum quasi funebribus laudationibus, seris quidem sed tanto magis veris interesse, Plin. Ep. 8, 12, 5. saepe enim interfui querelis aequalium nostrorum, Cic. Sen. 3, 7. non placet Stoicis singulis iecorum fissis aut avium cantibus interesse deum, Div. 1, 52, 118; — mihi ne illud quidem accidit, ut Alexandrino atque Africano bello interessem, Hirt. BG. 8. praef. 8. u. so Suet. Oth. 10. Eutr. 3, 5. u. vgl. qui (dii) cum omnibus casibus belli intersunt, tum praecipue quibus nihil ratione potuit administrari, Auct. BAl. 75, 4. interfuturus athletarum certamini, Vell. 2, 123, 1. u. vgl. Suet. Aug. 45. Curt. 5, 6 (2), 4. accelerat Caesar, ut proelio intersit, Caes. BG. 7, 87, 5. u. vgl. 4, 16, 2. interfuit pugnae navali, Nep. Milt. 2, 1. qui interfuit caedi, Suet. Dom. 17. nec interesse istis malis possem, Cic. Att. 9, 13, 4. naturam tamen saevam atque probrosam ne tunc quidem inhibere poterat, quin et animadversionibus poenisque ad supplicium datorum cupidissime interesset, Suet. Cal. 11. melioris medius fidius civis et viri putabam quovis supplicio adfici quam illi crudelitati non solum praeesse, verum etiam interesse, Cic. Att. 9, 6, 7. qui supremum comitentur honorem intersintque patris lacrumis, Virg. A. 11, 61; — ef-

futire leves indigna tragoedia versus, ut festis matrona moveri iussa diebus, intererit Satyris paullum pudibunda protervis, Hor. AP. 231. altera Romana castra, quae viginti milium spatio aberant, et absentis collegae consilia omnibus gerendis intererant rebus, Liv. 10, 39, 7; — *absol.*: mihi nunquam, ut ipse interessem, contigit, Quint. 11, 2, 51. ut id, quod indignum est, perinde illi videatur indignum, ac si ipse interfuerit et praesens fuerit, Cic. Inv. 1, 54, 102. nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus inciderit, Hor. AP. 191. uti testes non interessent, Cato frg. p. 62, 5. salvis qui interfuerunt, Quint. 11, 2, 39. u. vgl. Suet. Dom. 12.

β) darin liegen, in etw. liegen, **daran liegen, darauf ankommen, in's Gewicht fallen, von Wichtigkeit sein, von Einfluß sein**, impers., **es liegt daran** u. s. w., mit Negationen auch: **gleichgiltig sein**, mit Angabe dessen, **worauf** etw. ankommt, durch Relativ-, Fragsätze, Infin., Acc. u. Inf., ut (ne) u. Conj. (also das Subject des Interesses), **wie viel** auf etw. ankommt, durch Neutra der Pron. u. Adject., auch durch Adverb., od. durch Genitiv. (also der Grad des Inter.), **wem** es auf etw. ankommt, durch den Genit. einer Person od. Sache, od. dem Ablat. der Personalpronomina (meā u. s. w.; also das Object des Inter.), **wobei**, durch in u. Ablat., **mit Rücksicht** auf etwas, durch ad u. Accus.: *quid* interest, quomodo dicatur, cum res et animus intelligitur? Quint. 9, 2, 77. quid autem interest totidem sint, quos Porus habuit, an tria millia? Curt. 9, 9 (2), 20. neque ibi error est, quod tanti exercitus vestigia intra tam brevis aevi memoriam potuerint confundi, isse enim eā constat, tantum *id* interest, veneritne eo itinere ad urbem, an ab urbe in Campaniam redierit, Liv. 26, 11, 12; quid *hoc* intersit, ab ipso audieris, Hor. Sat. 2, 8, 32; ut aut decernerent navali certamine, aut, si detractaret hostis pugnam, *quod* plurimum intererat ad animos civium, timoris confessionem exprimerent, Liv. 37, 13, 7; equidem ad nostram laudem non multum video interesse, sed ad properationem meam *quiddam* interest non te exspectare, dum cet., Cic. Fam. 5, 12, 2; *quantum*que interest, sensus idem quibus verbis efferatur, tantum, verba eadem qua compositione vel in textu iungantur vel in fine claudantur, Quint. 9, 4, 13. quanto opere autem intersit opprimi Dolabellam profecto intelligis, Cic. ad Brut. 1, 5, 2; quam *multum* interest, a quo quidque fiat! Plin. Ep. 6, 24, 1; me enim quam socios tua frui virtute malebam et, quo *plus* intererat, eo plus aberas a me, quum te non videbam, Cic. Planc. 5, 13; *plurimum* enim intererit, quibus artibus et quibus hunc tu moribus institues, Juv. 14, 73. plurimum intererit, quis et quem postulet aut offerat et in quem et ex qua causa, Quint. 5, 4, 2. plurimum interest, quantae qualesque inter eas remissiones sint, Cels. 3, 5. si, me dius fidius, ad hoc bellum nihil pertineret, ad disciplinam certe militiae plurimum intererat, insuescere militem nostrum - parata victoria frui, Liv. 5, 6, 1; idem benefactum quo in loco ponas, *nimium* interest, Cato frg. p. 19, 14; si negaret *quidquam* interesse ad beate vivendum, quali uteretur victu, concederem, laudarem etiam, Cic. Fin. 2, 28, 90; ut in maximis motibus mutationibusque caeli *nihil* intersit, qui ventus, qui imber, quae tempestas ubique sit, Div. 2, 45, 94. sic enim res se habet, ut ad prosperam adversamve fortunam, qualis sis aut quem ad modum vixeris, nihil intersit, ND. 3, 27, 89. quod vitiosum est, quo animo facias, nihil interest, Syr. 728. nihil, inquit, interest, quomodo solvantur (nodi), Curt. 3, 2 (1), 18. dum levia sint ac nitida, quantum valeant, nihil interesse arbitramur, Quint. 5, 12, 18. nihil interest, valeam ipse necne, Suet. Tib. 21. quod si laxius volent proferre diem, poterunt vel biduum vel triduum vel ut videbitur: nil enim interest, Cic. Att. 13, 14, 1; *magni* interesse arbitrabatur quam primum oppido potiri, Caes. BC. 1, 21, 1. u. so BG. 6, 1, 3. magni enim videbatur interesse ad eam necessitudinem, quam nobis sors tribuisset, consuetudinem quoque accedere, Cic. Fam. 2, 19, 1. magni ad honorem nostrum interest quam primum ad urbem venire, 16, 1, 1. magni existimans interesse ad decus et ad laudem civitatis res tam graves tamque praeclaras Latinis etiam litteris contineri, ND. 1, 4, 7. permagni interest, quo tibi haec tempore epistola reddita sit: utrum - an -, Fam. 11, 16, 1; — *absol.*: interest enim, non quae aetas sit neque quid in corpore intus geratur, sed quae vires sint, Cels. 2, 10. in omnibus novis coniunctionibus interest, qualis primus aditus sit et qua commendatione quasi amicitiae fores aperiantur, Cic. Fam. 13, 10, 4. ut intersit, quid de quoque dicatur, Quint. 8, 6, 55. non tam interest, quo animo scribatur (liber), quam quo accipiatur, Cic. Fam. 6, 7, 1. interesse tamen Aristoteles putat, ubi quidque laudetur aut vituperetur: nam plurimum refert cet., Quint. 3, 7, 23. quodsi in philosophia tantum interest, quemadmodum dicas, ubi res spectatur, non verba penduntur, quid tandem cet., Cic. Or. 16, 51. neque interesse, an nunc iam pleraque explorata sint, si a consilio tamen coeperunt, Cels. prooem. 1. p. 3. ad facinoris disquisitionem interest adesse quam plurimos, Cic. Har. resp. 7, 13; — mit *Genit.* der Person od. Sache: quis est enim hodie, cuius intersit istam legem manere, Phil. 1, 9, 21. interesse illius, ne faciat moram, Phaedr. 3, 25, 26. quod interest omnium recte facere, Cic Fin. 2, 22, 72. nec interest discentium, quibus quidque nominibus appelletur, Quint. 3, 6, 2. non interfuit occidentium, quid diceret, Tac. H. 1, 41. interesse rei publicae et communis salutis se cum Pompeio colloqui, Caes. BC. 1, 24, 5. u. so BG. 2, 5, 2. interestque rei publicae, quod usu necessarium, et dignitate eminere utilitatemque auctoritate muniri, Vell. 2, 127, 2. verane haec adfirmare non ausim: interest tamen exempli ut vera videantur, Plin. Ep. 9, 13, 25. nec publicae pietatis intererat, quid vocarere, Pan. 21, 3. postquam bellatum apud Actium atque omnem potentiam ad unum conferri pacis interfuit, Tac. H. 1, 1; — *quid* autem illius interest, quoniam in senatum non venis, ubi sis? Cic. Att. 10, 4, 10; civitatumque

hoc multarum in Graecia interfuit antiquum vocum conservare modum, Leg. 2, 15, 38; *quod* maxime interesse rei publicae iudicavero, Phil. 12, 12, 30. non sentientis autem nihil est ullam in partem quod intersit, Tusc. 1, 11, 24; semper ille et *quantum* interesset P. Clodii se perire et quanto illi odio esset et quantum ille auderet cogitabat, Mil. 21, 56. ostendam alio loco, quantum salutis communis intersit duos consules in re publica kal. ianuariis esse, Mur. 2, 4. qui si vicissent, quantum rei publicae interfuit Caesarem potius habere quam Antonium principem, tantum retulisset habere Brutum quam Cassium, Vell. 2, 72, 2; *multum* interesse rei familiaris tuae te quam primum venire, Cic. Fam. 4, 10, 2; Atheniensium quoque *plus* interfuit firma tecta in domiciliis habere quam Minervae signum ex ebore pulcherrimum, Brut. 73, 257. plus interfuit rei publicae castellum capi Ligurum, quam bene defendi causam M'. Curii, 73, 256; iuvenum *minus*, quae assumant et quomodo curentur, interest, Cels. 1, 3; si *nihil*, inquit, interest regis, peto, ut - vinculis liberer, Curt. 7, 3 (1), 18. quid? omnisne locus eius n odi est, ut nihil intersit rei publicae, colonia deducatur in eum locum nec ne? Cic. Agr. 2, 27, 73; *quanti* rei publicae intersit omnes copias in unum locum primo quoque tempore convenire, Pomp. b. Cic. Att. 8, 6, 2; utriusque nostrum *magni* interest, [ut te videam ante], quam decedas, Cic. Fam. 3, 5, 4. permagni eius interest rem ad interregnum non venire, Att. 9, 9, 3; quasi rei publicae *maxime* interesset, Suet. Claud. 26; quod *vehementer* interfuit rei publicae, Cic. QFratr. 2, 4, 1; — mit *Ablat. pron. pers.*: ut vidit interesse tua, conscendens iam navem Epheso Laodiceam revertit, Fam. 3, 10, 3. tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia, quam saevitia, vis esse testatum, Curt. 3, 32 (12), 25. non tam sua quam rei publicae interesse, uti salvus esset, Suet. Caes. 86. ut certiores faceremus absentes, si quid esset, quod eos scire aut nostra aut ipsorum interesset, Cic. Fam. 2, 4, 1. vestra, commilitones, interest, ne imperatorem pessimi faciant, Tac. H. 1, 30. ea caedes si potissimum crimini datur, detur ei, cuia interfuit, non ei, cuia nihil interfuit, Cic. pro Varen. frg. 9. p. 244; — *quod* ego et mea et rei publicae et maxime tua interesse arbitror, Fam. 2, 19, 2. malui facere, quod meus familiaris tanti, sua interesse arbitraretur, 13, 10, 1. videbis, ut soles, omnia, quae intelliges nostra interesse, Att. 6, 4, 2; vestra enim - *hoc* maxime interest, non ex libidine aut simultate aut levitate testium causas honestorum hominum ponderari, sed cet., Sull. 28, 79. etiam *illud* mea magni interest, te ut videam, Att. 11, 22, 2; auch: in Epirum ad te conferre, non quo mea interesset loci natura, qui lucem omnino fugerem, sed cet., 3, 19, 1; non inverecunde dicet, multum sua interfuisse, Quint. 7, 4, 10. sed nos, nihil interest mea, quo loco, iungimur, Plin. Ep. 7, 20, 6. quaeramus ab utroque, quonam modo vitam agere possimus, si nihil interesse nostra putemus, valeamus aegrine simus, Cic. Fin. 4, 25, 70. re exposita nostra nihil interest iterum aut alio modo narrare, und: ut nostra nihil intersit eos alio pacto docere, Inv. 1, 21, 30; ut *magni* mea interesse putarem et res eas, quas gessissem, tibi notas esse, et non ignorari a te, qua aequitate - tuerer socios, Fam. 15, 4, 1. permagni nostra interest te, si comitiis non potueris, at declarato illo esse Romae, Att. 2, 23, 3; ea vos rata habeatis - necne, *magis* rei publicae interest, quam mea, Liv. 26, 31, 10; quando *maxime* sua interesset, ut cet., Suet. Cal. 16.

2) insbes. **dazwischen sein, einen Zwischenraum bilden, abstehen**, a) eig.: inter orbem et miliarium unum digitum interesse oportet: si plus intererit atque orbes nimium aberunt, funi circumligato miliarium arcte crebro, uti expleas quod nimium interest, Cato RR. 22, 1. clatros interesse oportet pede: si ita feceris, pabulum boves non eiicient, 4. — b) übtr., **scheiden, einen Unterschied machen, ein Unterschied sein, sich unterscheiden**, imperf. **es ist ein od. der Unterschied**, mit Negat. auch: **es ist einerlei, es ist gleich**, mit Angabe dessen, **was und in wie weit** es sich unterscheidet, durch Neutra der Pronom. u. Adject. od. durch Fragsätze (Subject u. Gradverhältniß), der Pers. od. Sachen, **zwischen** denen ein Unterschied ist, durch inter u. Acc., seltener durch Dativ. od. a u. Ablat., mit Nachahmung des Griech. durch Genit. (Differenz), **in Bezug** auf etw., durch in u. Abl., ad u. Acc., auch, doch selten, durch einen Accus. pron.: neminem, cum suffragium ineat, satis cernere, cui imperium, cui exercitum permittat: *quid* interfuisse inter Cn. Fulvium et inter Ti. Sempronium? Liv. 26, 2, 9. quid intersit inter me et istos, Cic. Att. 10, 4, 1. non est credibile, quid interesse mihi sit visum inter eum, qui tum erat et qui anno ante fuerat, dOr. 2, 21, 89. scires, quid interesset inter duces, Vell. 2, 80, 4. si - parum existumaretis, quid inter ius a maioribus relictum vobis et hoc a Sulla paratum servitium interesset, multis mihi disserundum fuit, Sall. H. 3, 61, 1. quid enim sit melius, quid praestabilius, quid inter naturam et rationem intersit non distinguitur, Cic. ND. 3, 10, 26. quid ergo interest inter naturam dei et nostram? Sen. NQ. 1. prol. 13. quid inter est, in matrona, ancilla peccesne togata? Hor. Sat. 1, 2, 62; inter hominem et beluam *hoc* maxime interest, quod cet., Cic. Off. 1, 4, 11. hoc inter me et illos interest, quod cet., Att. 8, 11, 8. inter eos, qui annales relinquere voluissent, et eos, qui res gestas a Romanis perscribere conati essent, omnium rerum hoc interfuit, Asell. b. Gell. 5, 18, 8. inter emplastrum autem et pastillum hoc interest, quod cet., Cels. 5, 17, 2. hoc interest, quod illic dicitur contra scriptum, hic supra scriptum, Quint. 7, 8, 1; *id* modo in decreto interfuit, quod M. Livi exercitum reduci, Neronis legiones Hannibali oppositas manere in provincia iusserunt, Liv. 28, 9, 3; nisi aliquid reperitur, *quod* intersit, Quint. 11, 1, 79; *aliquid* inter te intersit et librum, Sen. Ep. 4, 4, 2 (33). si quid interesse hoc arbitramini, Cic. Agr. 2, 8, 21; illa in dies sin-

gulos magis magisque opinio hominum confirmatur, etiamsi inter causas armorum *aliquantum* intersit, tamen inter victorias non multum interfuturum, Fam. 6, 4, 1. ac vide, *quantum* interfuturum sit inter meam tuamque accusationem, DiC. 11, 35. quantum interesse vis ad rationem petendi? Planc. 8, 19. quantum inter philosophiam interest - et ceteras artes, tantum interesse existimo in ipsa philosophia inter illam partem, quae ad homines, et hanc, quae ad deos pertinet, Sen. NQ. 1. prol. 1. und: tantum inter duas interest, quantum inter deum et hominem, 2; hic *tantum* interfuit inter me et inimicos meos, Cic. Post red. ad Quir. 5, 13. tantum inter te et illos principes interest, qui beneficiis suis commendationem ex difficultate captabant, Plin. Pan. 91, 2; mihi mehercule nihil videbatur esse in quo *tantulum* interesset, utrum per procuratores ageres an per te ipsum, Cic. Att. 4, 16, 45; inter unctionem autem et frictionem *multum* interest, Cels. 2, 14. est enim res iam in eum locum deducta, ut, quamquam multum intersit inter eorum causas, qui dimicant, tamen inter victorias non multum interfuturum putem, Cic. Fam. 5, 21, 3. u. vgl. 6, 4, 1. multum enim interest, utrum laus imminuatur an salus deseratur, 1, 7, 8. neque ad id, quod quaeris, multum interest, utrum me homines in oppido videant an in via, Att. 11, 5, 2. nec sic enitar tragico differre colori, ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax Pythias, - an custos famulusque dei Silenus alumni, Hor. AP. 236. multum interest, alienos populere fines, an tuos uri excindi videas, Liv. 28, 44, 2. oblitus itaque imperii patrii consulumque edicti praeceps ad id certamen agitur, quo vinceret an vinceretur, haud multum interesset, 8, 7, 8. in pluribus multum interest, senatus sit an populus, Quint. 3, 8, 37. u. vgl. Plin. Ep. 10, 22 (33); interesse *plurimum* inter Stoicos - et Peripateticos, Cic. ND. 1, 7, 16. quam plurimum in faciendo intersit inter doctum et rudem, dOr. 3, 51, 197. nihil inter nos et illos intererit? plurimum, Sen. Ep. 1, 5, 6. loco publico privatone, celebri an secreto dicas, interest plurimum, Quint. 11, 1, 47; *infinitum* interest, utrum excusso lacerto torqueantur an remissa manu effluant (tela), Sen. Ben. 2, 6, 1; *nimium* inter vos, pernimium inter est, Ter. Ad. 3, 3, 39; nihil aut certe *parum* intererat inter imperatorem factum et futurum, Plin. Pan. 20, 3; *paulum* interesse censes, ex animo omnia, ut fert natura, facias an de industria, Ter. Andr. 4, 4, 55. tace obsecro: quasi vero paulum inter siet, Eun. 4, 4, 18; caeteras res omnes plane pares ac ne *minimum* quidem utrum adessent an abessent interesse, Cic. Leg. 1, 21, 55; neque ego inter me atque te *quidquam* interesse unquam duxi praeter voluntatem institutae vitae, Att. 1, 17, 5. quasi vero quidquam intersit, mures diem noctem aliquid rodentes scuta an cribra corroserint, Div. 2, 27, 59; inter Zenonem et Peripateticos *nihil* praeter verborum novitatem interesse, Tusc. 5, 11, 32. quod autem maius indicium exspectatis nihil inter vos et Catilinam interfuisse, quam quod cet., Pis. 7, 16. inter hanc vitam perpolitam humanitate et illam immanem nihil tam interest quam ius atque vis, Sest. 42, 92. quum inter eas res, quae ad vitam degendam pertinerent, nihil omnino interesset neque ullum delectum adhiberi oporteret, Fin. 3, 15, 50. inter quae visa nihil intersit, Acad. 2, 26, 83. u. vgl. 2, 11, 36. und: quae visa sint eius modi, ut in iis nihil intersit, 2, 13, 40. ut nihil significationis, quo potius utaris, intersit, et ensis et gladius, Quint. 10, 1, 11; ut nihil interest, utrum nemo valeat an nemo possit valere, sic non intelligo, quid intersit, utrum nemo sit sapiens an nemo esse possit, Cic. ND. 3, 32, 79. u. vgl. Tusc. 4, 18, 42. statum coniecturalem an infitialem an facti - nominemus, nihil interest, Quint. 9, 1, 8. nihil enim interest, dactylus sit extremus an creticus, Cic. Or. 64, 217. auri navem evertat gubernator an paleae, in re aliquantum, in gubernatoris inscitia nihil interest, Parad. 3, 1, 20. cum hoc homine an cum stipite Aethiope in foro constitisses, nihil crederes interesse, Post. red. in sen. 6, 14. u. vgl. Liv. 26, 31, 2. Hor. Od. 2, 3, 22. und: neque rem ullam nisi tempus interesse, Nep. 18, 8, 2. quod si laxius volent proferre diem, poterunt vel biduum vel triduum vel ut videbitur: nihil enim interest, Cic. Att. 13, 14, 1. de ambitu vero quid interest, inques, an de maiestate? ad rem nihil, 3, 11, 2; — *absol.*: interest etiam inter valens corpus et obesum, inter tenue et infirmum, Cels. 2, 10. interest inter causas fortuito antegressas et inter causas cohibentes in se efficientiam naturalem, Cic. Fat. 9, 19. u. vgl. Fin. 1, 9, 30. interest enim, fatigatio morbum, an sitis, an frigus, an calor, an vigilia, an fames fecerit, Cels. prooem. 1. p. 9. quasi intersit audiam an videam, Cic. Att. 8, 2, 4. u. vgl. Quint. 7, 2, 14. Curt. 10, 21 (6), 21. neque interesse, ipsosne interficiant impedimentisne exuant, quibus amissis bellum geri non possit, Caes. BG. 7, 14, 8. tantum interest, quod gravitas honestis in rebus severe, iocus in turpiculis et quasi deformibus ponitur, Cic. dOr. 2, 61, 248; — seltenere Verbindungen, mit *Dat.*: stulto intellegens quid interest? Ter. Eun. 2, 2, 2. quid illis (formicis) et nobis interest nisi exigui mensura corpusculi? Sen. NQ. 1. prol. 10. dividit subtilissime, quid dimidium dimidiato intersit, Gell. 3, 14, 4; — mit *a* u. *Abl.*: nullum esse visum verum a sensu profectum, cui non appositum sit visum aliud, quod ab eo nihil intersit quodque percipi non possit, Cic. Acad. 2, 26, 83. qui illa visa, e quibus omnia decreta sunt nata, negant quidquam a falsis interesse, 2, 9, 27. u. vgl.: nisi statuerit nihil esse quod intersit aut differat aliud ab alio praeter honesta et turpia, Fin. 3, 7, 25; — mit *Genit.*: ut libet, sed plane gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν, Att. 5, 19, 3; mit *Accus.*: hoc pater ac dominus interest, Ter. Ad. 1, 1, 51. hoc quid intersit, si tuos digitos novi, certe habes subductum, Cic. Att. 5, 21, 13.

II) in der Zeit, mitten in einer Zeit sein, • existiren, • leben, quisquis illis temporibus interfuit, Vell. 2, 114, 3. legit scripta de se carmina, legit

historias et posteritati suae interfuit, Plin. Ep. 2, 1, 2. u. vgl. Sulpic. Sev. Dial. 3, 3. — 2) von einer Zeit: dazwischen sein, • vergehen od. verfließen, cuius inter primum et sextum consulatum sex et quadraginta anni interfuerunt, Cic. Sen. 17, 60. inter Lavinium et Albam Longam deductam coloniam triginta ferme interfuēre anni, Liv. 1, 3, 4. ut ne unam quidem horam interesse patereris inter meam pestem et tuam praedam, Cic. Post. red. in sen. 7, 17; ni interfuerint decem anni, XII. tab. b. Cic. Leg. 3, 3, 8.

intertalio, āre, vgl.: taleas scissiones lignorum vel praesegmina Varro dicit de re rustica lib. I (nam etiamnunc rustica voce intertaliare dicitur dividere vel excidere ramum) u. s. w., Non. p. 414, 27.

intertexo, texui, textum, texĕre, mitten hinein weben, • flechten, nexilibus flores hederis habet intertextos, Ov. M. 6, 128. u. übtr.: deum partes eius ex pari et impari, id est duplari et triplari, numero intertexuisse memoravit, Macrob. Somn. Scip. 1, 6, 2; im Ptcp. perf. mit *Abl.*, mitten durchwebt, chlamydemque auro dedit intertextam, Virg. A. 8, 167. intertexta pluribus notis vestis, Quint. 8, 5, 28.

intertignium, ii, *n.*, der Balkenzwischenraum, ita quod inter duas opas est intertignium, id μετόπη apud eos nominatur, Vitr. 4, 2, 4 (19).

intertrăho, traxi, trahĕre, immitten heraus-, entziehen, si situlam cepero, numquam edepol tu mihi divini creduis post hunc diem, ni ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertraxero, Plaut. Amph. 2, 2, 39.

intertrīgĭnōsus, a, um, voll wundgeriebener Stellen, Not. Tir. p. 180.

intertrīgo, ĭnis, *f.* (tĕro), eine zwischen zwei Gliedern wundgeriebene Stelle, in Folge des Gehens oder Reitens: Wolf, vgl.: intertrimentum ab eo, quod duo, quae inter se trita et deminuta: a quo etiam intertrigo dicta, Varr. LL. 5, 176; cum subluvies atque intertrigo in ipso discrimine ungulae nascitur, Col. 7, 5, 11. int. bis in die subluitur aqua calida, 1, 32, 1. virgam populi in manu tenentibus int. non metuatur, Plin. 24, 8 (32), 47. intertrigini remedium in viam cum ibis, absinthii Pontici surculum sub anulo habeto, Cato RR. 159. prodest cinis corticum intertrigini et ambustis, Plin. 24, 6 (19), 28. u. vgl. 23, 1, 4. virgam (viticis) qui in manu habeant aut in cinctu negantur intertriginem sentire, 24, 9 (39), 63. intertrigines negat fieri Cato absinthium Ponticum secum habentibus, 26, 8 (58), 91. u. so im Plur. 20, 14 (53), 151. 21, 18 (69), 116. 24, 4 (5), 10. 24, 10 (45), 74.

intertrīmentum, i, *n.* (vgl. Varr. LL. 5, 176. unter intertrigo), das Abgeriebene durch Reibung zweier Dinge, der Abgang, Verlust, eig. u. übtr.: id (argentum) quia probum non esse quaestores renuntiaverant experientibusque pars quarta decocta erat, pecunia Romae mutua sumpta intertrimentum argenti expleverunt, also durch Einschmelzen, Liv. 32, 2, 2. in purpura, quae teritur absumitur, iniustam quidem, sed aliquam tamen causam tenacitatis video: in auro vero, in quo praeter manupretium nihil intertrimenti fit, quae malignitas est, nichts verloren geht außer •,? 34, 7, 4. Titius pecuniam mutuam accepit a Caio Seio sub pignore culleorum: istos culleos quum Seius in horreo haberet, missus ex officio annonae centurio culleos ad annonam sustulit ac postea instantia Caii Seii creditoris recuperati sunt: quaero: *intertrituram*, quae ex operis facta est, utrum Titius debitor, an Seius creditor agnoscere debeat? respondi: secundum ea, quae proponeretur, ob id, quod eo nomine intertrimenti accidisset, non teneri, Scaev. Dig. 14, 1, 43. §. 1; — nunc quom sine magno intertrimento non potest haberi (muliercula), quidvis dare cupis, Ter. Heaut. 3, 1, 39. cum eo sine ullo intertrimento convenerat iam quem ad modum traderetur, Cic. II. Verr. 1, 50, 132.

intertrītura, ae, *f.*, s. intertrimentum.

interturbātio, ōnis, *f.*, die mitten in e. Zustand eintretende Verwirrung, unus nec dominorum invitatione nec ipsius interdum Hannibalis Calavius filius perpelli vinum ut potaret potuit, ipse valetudinem excusans, patre animi quoque eius mirabilem interturbationem causante, Liv. 23, 8, 7. nach dem Handschr. iterturbationem, aber: perturbationem, *Valla*, *Weissenb.*

interturbo, āre, immitten Verwirrung •, Störung verursachen, unterbrechen, ne interturba (im Schreiben), Plaut. Bacch. 4, 4, 82. nullo etiam tum interturbante, Amm. 18, 2, 5. u. so 31, 12, 12. 26, 4, 4.

interturrium, ii, *n.*, die Verbindungsmauer zwischen zwei Thürmen, Inscr. b. Don. 220, 3.

intĕrŭlus, a, um (*Demin.* v. ungebr. interus, wovon interior), innerer, tunica, b. Hembe, Apul. Flor. 2, 9. u. so blos interula, M. 8, 9. u. im Plur., Vopisc. Prob. 4. Bonos. 15. Treb. Poll. Claud. 14; interulos gaudens dissolvere nexus, MCap. 9, 888.

intĕrundātus, a, um, immitten wellenförmig gezeichnet, fulvo nitent (tigrides): hoc fulvum nigrantibus segmentis interundatum varietate adprime decet, Solin. 17, 5.

interūsūrium, ii, *n.*, der inzwischen eintretende Zinsengenuß, Ulp. Dig. 15, 1, 9. §. 8. 35, 2, 66. 42, 1, 64. u. 82.

intervăco, āre, dazwischen frei sein od. bleiben, bulbus tripedaneis intervacantibus spatiis obrutus anno celerius maturam perticam praebet, Col. 4, 32, 2.

intervallo, (avi), atum, āre, in Zwischenräumen eintreten lassen, quoad vixit ingentia largiendo et intervallando potestates adsiduas, Amm. 27, 11, 2; — intervallata febris, Gell. 17, 12, 5. anum quamdam simplicem intervallatis febribus mederi leni carmine consuetam occidit, Amm. 29, 2, 26. intervallata temporibus convivia longa, 14, 6, 14 intervallato brevi tempore, 26, 1, 3. intervallatis moris, 31, 15, 3.

intervallum, i, n. (inter u. vallum von vallus, eig. der Raum zwischen den Pallisadenreihen), der Zwischenraum, die Entfernung in Raum u. Zeit, vgl. intervallo locorum et temporum diiuncti sumus, Cic. Fam. 1, 7, 1; also I) im Raum, 1) im Allg., mit *Genit.*, zur Angabe des

Raumes od. der Entfernung zwischen zwei Gegenständen: qui intervalla siderum et mensuras solis ac terrae colligunt, Quint. 2, 17, 38. neque umquam ab sole duorum signorum intervallo longius discedit tum antecedens, tum subsequens, 2, 20, 53. perque aëris intervallum non dubitant transire, Lucr. 4, 187. Baiarum medium intervallum ad Puteolanas moles, trium milium et sescentorum fere passuum spatium, ponte coniunxit, Suet. Cal. 19. hoc puppium intervallum antennis asseribusque validis deligatis - impleverant, Curt. 4, 14 (3), 15. bina foramina tribus locis sunt inter se spatio distantibus, u. später: cui rei protinus intervalla quoque foraminum sunt aptata, Cels. 8, 15. ut omnes (sagittae) per intervalla digitorum innocue evaderent, Suet. Dom. 19. deserta patebant intervalla comae, Claud. in Eutr. 1, 114; — zur Angabe der Entfernung: pergit ire ad urbem iussis legionibus hastatis - sequi se mille passuum intervallo distantes, Liv. 33, 1, 2. pervenit in locum tumulosum ab Capsa non amplius duûm milium intervallo, Sall. J. 91, 3. equites Mauri nuntiant Iugurtham circiter duûm milium intervallo ante eos consedisse, 106, 5. quinque milium intervallo castra distantia habuēre paucos dies, Liv. 23, 29, 1. intervallo deinde unius stadii matrem Darei - currus vehebat, Curt. 3, 8 (3), 22. tigna bina - intervallo pedum duorum inter se iungebat, Caes. BG. 4, 17, 3, — mit *Attribut.*: alius insuper ordo additur, ut idem illud intervallum servetur neque inter se contingant trabes, Caes. BG. 7, 23, 3. at quum esset in Italia bellum tam prope a Sicilia, tamen in Sicilia non fuit: quid mirum? ne quum in Sicilia quidem fuit, eodem intervallo pars eius belli in Italiam ulla pervasit, Cic. II. Verr. 5, 2, 6. eo die quo consuerat intervallo hostes sequitur, Caes. BG. 1, 22, 5. u. vgl. in his intervallis, Lucr. 3, 393. 5, 568. paene aequali divisae intervallo (copiae) ab hoste, Vell. 2, 110, 2. quam (urbem) Sangarius amnis interfluit pari intervallo Pontico et Cilicio mari distantem, Curt. 3, 2 (1), 12. trabes - paribus intervallis distantes inter se, Caes. BG. 7, 23, 1. u. vgl. §. 2. item equites Ariovisti pari int. constiterunt, 1, 43, 2 Germani suas copias castris eduxerunt generatimque constituerunt paribusque intervallis, 1, 51, 2. exiguo intervallo, quos cognatos regis appellant, decem et quinque milia hominum, Curt. 3, 7 (3), 14. altera (pars), quae mediocre intervallum inter castra et flumen Nilum habebat, Auct. BAl. 30, 5. centum aurei lecti modicis intervallis positi erant, Curt. 9, 28 (7), 15. iuvenes modicis intervallis - disposuit, Suet. Aug. 49. iam agmina coibant parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divideret, Curt. 10, 29 (9), 15. quod (flumen) Valentiam parvo intervallo praeterfluit, Sall. H. 2, 18. nec magnis intervallis primordia possunt libera dissultare, Lucr. 3, 568. u. vgl. 2, 98. 107. 294. accedebat huc, ut numquam conferti, sed rari magnisque intervallis proeliarentur, Caes. BG. 5, 16, 4. Palaestina per intervalla magna protenta, Amm. 14, 8, 11. iam nullum intervallum adversus velocitatem eius satis longum videbatur, Curt. 5, 24 (8), 2. quae tam longo intervallo natura videtur diremisse, 7, 30 (7), 14. quae quasi longo int. interiecto videmus, Cic. Off. 1, 9, 30. proximus huic, longo set proximus intervallo insequitur Salius, Virg. A. 5, 320. reliqua vero tria intervalla infinita et immensa, a sole ad Martis, inde a Iovis, ab eo ad Saturni stellam, Cic. Div. 2, 43, 91. duo milia et quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum int. circa Armeniae montes notaverunt, Curt. 5, 2 (1), 13. opportunitate intervalli proximi (der sehr nahen, geringen Entf.), Amm. 26, 9, 6. transierant iam Liberi Patris terminos, quorum monumenta lapides erant crebris intervallis dispositi, Curt. 7, 37 (9), 15. in ordinem certaque intervalla redigam meas arbores, Quint. 8, 3, 9. intervalla vides humane commoda, iron.: artig, schön bequeme d. i. unmenschlich weite, Hor. Ep. 2, 2, 70; u. vgl. hier: ab legionibus Romanis aliquantum intervalli fecit, machte er einen Vorsprung, Liv. 28, 16, 3. tantum intervalli ab hoste fuerat, hatte sich so weit vom F. entfernt, 27, 45, 1; — *absol.*: semina cum porro distent, differre necessu'st intervalla, vias, conexus cet., Lucr. 2, 725. quae autem moveantur, omnia intervallis moveri, quae intervalla item infinite dividi possint, Cic. Acad. 1, 7, 27. venitur ad Armeniae sinum Orienti obiectum intervallo, Amm. 23, 6, 12. — 2) insbes. a) in der Geometrie, der Raum: in geometria lineamenta, formae, intervalla, magnitudines, Cic. dOr. 1, 42, 187. — b) in der Musik, die Stufe, harmoniam autem ex intervallis sonorum nosse possumus, Tusc. 1, 18, 41. illi autem octo cursus - septem efficiunt distinctos intervallis sonos, Rep. 6, 18, 18. — 3) übtr. a) die Zwischenstufe, ut inter gracile validumque tertium aliquid constitutum est, ita horum intervalla sunt atque inter haec ipsa mixtum quiddam ex duobus medium est eorum, Quint. 12, 10, 66. — b) der Abstand, videte, quantum int. sit interiectum inter maiorum nostrorum consilia et inter istorum hominum dementiam, Cic. Agr. 2, 33, 89. quum vero his rebus omnibus C. Gracchus omnes vicerit, quantum int. tandem inter te atque illum interiectum putas? Rabir. 5, 15.

II) in der Zeit: der Zwischenraum, der inzwischen verflossene Zeitraum, überh. Zeit, Pause, mit *Genit.*, zur Angabe der Gegenstände, zwischen welche eine Zeit fällt: tu si intervallum longius sit mearum litterarum, ne sis admiratus, Cic. Fam. 7, 18, 3. dolus intervalla scelerum poscebat, Tac. A. 4, 3. annuumque intervallum regni fuit, Liv. 1, 17, 6; — zur Angabe der Dauer des Zeitraumes: per intervalla temporis sat est cyathos ternosve sumere, Cels. 4, 19 (12). longo post intervallo temporis, Quint. 9, 3, 40. me perlongo int. prope memoriae temporumque nostrorum primum hominem novum consulem fecistis, Cic. Agr. 2, 1, 3. Domitianus non iam per intervalla ac spiramenta temporum, sed continuo et velut uno ictu rem publicam exhausit, Tac. Agr. 44. longis intervallis temporum interruptam consuetudinem habuit (amicitia nostra), Cic. Fam. 15, 14, 2. anni intervallum verissimum, Amm.

26, 1, 9. duodecimum (consulatum) magno, id est septendecim annorum intervallo - petiit, Suet. Aug. 26. quam (pacem) - per decem mensium tribuit intervallum, Amm. 17, 1, 12. quod dierum iam amplius L intervallo nihil a te, nihil a Caesare, nihil ex istis locis non modo litterarum, sed ne rumoris quidem adfluxit, Cic. III. QFratr. 3, 1; — mit *Attribut.*: si venae non aequalibus intervallis moventur, Cels. 3, 6. parvo intervallo ad respirandum debitoribus dato, Liv. 6, 32, 1. cum manus parvis intervallis movetur, Quint. 11, 3, 100. locis est utendum multis illustribus, explicatis, modicis intervallis, imaginibus autem cet., Cic. dOr. 2, 87, 358. procedente tempore - ac rursus magno int., Suet. Aug. 2. pars horum civium magno post int. Neapolim condidit, Vell. 1, 4, 2. quum ego - tanto int. claustra ista nobilitatis refregissem, Cic. Mur. 8, 17. quidnam incidisset, cur ex tanto int. rem desuetam usurparent, Liv. 3, 38, 8. res vetustas tanto ex int. repetitas, Quint. 11, 2, 5. ex maximo int., Suet. vit. Hor. p. 296, 34. inter offam atque herbam ibi vero longum int. est, Cato frg. p. 67, 6. longo int. iudicium inter sicarios hoc primum committitur, Cic. SRosc. 5, 11. u. so Brut. 5, 18. Mur. 9, 21. Phil. 4, 6, 16. DiC. 21, 67. II. Verr. 5, 56, 145. Prov. cons. 12, 29. Cluent. 25, 70. Flacc. 29, 70. ad Brut. 1, 15, 3. Att. 11, 11, 1. Tusc. 1, 1, 1. Suet. Aug. 37. Tib. 65. Curt. 7, 8 (2), 21, ut huius ordinis auctoritas - eadem nunc intervallo longo rei publicae restituta esse videatur, Cic. Agr. 1, 9, 27. dehinc longo int., Suet. Dom. 8. interim satis longo int. - venit Heracliam, Cic. Arch. 4, 6. u. so Acad. 1, 1, 1. Cluent. 63, 177. interim neque ita longo int. libertus a Fuviis cum litteris ad Hermippum venit, Flacc. 20, 47. longo post int., Suet. Vit. 1. ex longo int., Suet. vit. Hor. p. 298, 1; — *absol.*: ex intervallo subinde, Suet. Claud. 41. Vestorio dandi sunt dies et ille Latinus ἀττικισμὸς ex int. regustandus, Cic. Att. 4, 17, 1. atque ibi ex int. - inquit, u. zuvor: post deinde haec dicit, Gell. 15, 12, 4. consulatus super pristinum quattuor gessit: ex quibus duo primos iunctim, sequentes per intervallum, quarto quemque anno cet., Suet. Claud. 14. per int. adventantes, Tac. A. 4, 73. singulos per intervalla, ut vulnerum erat dolor, insequentes interfecit, AVict. Vir. ill. 4, 7. post int., Quint. 10, 4, 2. statim sine int. cibum aut potionem dederis, Varr. RR. 2, 1, 22. — 2) insbes. a) rhetor., der **Ruhepunct, Haltepunct**, si numerosum est in omnibus sonis atque vocibus, quod habet quasdam impressiones et quod metiri possumus intervallis aequalibus, recte genus hoc numerorum dummodo ne continuum sit, in orationis laude ponetur: nam si rudis et impolita putanda est illa sine intervallis loquacitas perennis et profluens, quid cet., Cic. dOr. 3, 48, 185. und: distinctio et aequalium et saepe variorum intervallorum percussio numerum conficit, quem in cadentibus guttis, quod intervallis distinguuntur, notare possumus, §. 186. nisi intervallo dixisset „ipsi prodeant", sensisset profecto se fudisse senarium: omnino melius caderet „prodeant ipsi", Or. 66, 222. u. vgl. 16, 53. 54, 181. Brut. 66, 234. Quint. 9, 4, 108. syllabis enim metiendos pedes, non intervallis existimat: quod idem facit in trochaeo, qui temporibus et intervallis est par iambo, Or. 57, 194. intervallis longioribus uti conveniet: recreatur enim spiritu vox cet., AHer. 3, 12, 21. sensus omnis habet suum finem poscitque naturale intervallum, quo a sequentis initio dividatur, Quint. 9, 4, 61. pedum et digitorum ictu intervalla signant quibusdam notis, 9, 4, 51. u. vgl. 11, 3, 39. 107. — b) die **freie Zeit, Pause, Erholung**, auch mit Genit., set mi intervallum iam hos dies multos fuit, er hatte keine Einladung erhalten, Plaut. Men. 1, 1, 28. u. vgl. Rud. 1, 2, 49. neque enim quisquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorum otio dispunxit semperque aut belli aut pacis serviit artibus, Vell. 1, 13, 3. nullam requiem gratulationibus dare neque alia repetendis consulatibus intervalla permittere nisi dum finiuntur, Plin. Pan. 61, 9. si longus (dolor), levis: dat enim intervalla et relaxat, Cic. Fin. 2, 29, 94.

intervĕho, (vexi), vectum, ĕre, **mitten hinein ziehen**, im Pass. intervectus, **mitten hineinragend**, duas arbores caelum ferme proceritudine intervectas, Jul. Val. Res. g. Al. M. 3, 38.

intervello, velli od. vulsi, vulsum, vellĕre, **immitten ausrupfen, • ausschneiden, • ausjäten, immitten beschneiden, unterbrechen**, ne ego homo infelix fui, qui non alas intervelli, Plaut. Amph. 1, 1, 169. qui aut vellunt barbam aut intervellunt, Sen. Ep. 19, 5, 21 (114). barbam acrius caedere, intervellere, circumradere, Tert. Cult. fem. 2, 8; — (arbores) si spisse posueris, nec infra serere quid poteris, nec ipsae fructuosae erunt, nisi intervulseris, Col. 5, 10, 5. u. vgl. 4, 33, 3. Pallad. 8, 2, 3; — übtr.: quae ita sunt natura copulata, ut mutari aut intervelli non possint, Quint. 10, 7, 5. num aliquid ex illis (praeparatis) intervelli atque ex tempore dicentis inseri possit, 12, 9, 17; ut in Lepidis, quorum tres intervulsa tamen serie ex eadem domo obducto membrana oculo similes geniti reperiuntur, Solin. 1, 78.

intervĕnio, vēni, ventum, vĕnīre, **immitten hinein •, dazwischen •, dazu kommen, dazwischen treten, dabei sich einfinden, • vorkommen, • sich ereignen, eintreten, mitten in etw. hinein •, zu etw. kommen**, Jmdn. überraschen, und mit dem Nebenbegriff der Vermittelung od. Verhinderung: **dazwischen treten, sich einmischen, sich einmengen, sich in's Mittel schlagen, in's Mittel treten**, oder: **in den Weg treten, unterbrechen, stören, hindern**, 1) im Allg., a) von Personen: ut numerabatur forte argentum, intervenit homo de improviso, Ter. Ad. 3, 3, 52. intervenit adulescens quidam lacrumans, Phorm. 1, 2, 41. praedator intervenit partem postulans, Phaedr. 2, 1, 2. P. Numitorius puellae avunculus et sponsus Icilius interveniunt, Liv. 3, 45, 4. quam orationem quum ingressus essem, Cassius intervenit, Cic. Att. 15, 11, 1. u. vgl. Phil. 2, 18, 44. ut hic, qui intervenit -, ne ignoret, quae res agatur, de natura agebamus deorum, ND. 1, 7, 17. u. vgl.

Phil. 2, 38, 99; — hoc ipso tempore et casu Germani equites interveniunt, Caes. BG. 6, 37, 1. Romani si casu intervenerint, fortunae - habendam gratiam, 7, 20, 6; — nam quod conabar, cum interventum est, dicere, nunc expedibo, Pacuv. 65. concursio autem fortuitorum talis est, ut, si interventum est casu, quum aut ageretur aliquid, quod proferendum non esset, aut diceretur, Cic. Top. 20, 76; — mit *Dativ.* (alci. od. alci. rei): sponsae pater intervenit, Ter. Andr. 4, 3, 17. ne molesti vobis interveniremus, Cic. dOr. 2, 3, 14; — huic orationi Servius cum intervenisset cet., Liv. 1, 48, 1. periculosum esse alienis intervenire secretis, Petron. 20, 3. ut tamen quibusdam (bellis) aut interveniret aut non longe abesset, Suet. Aug. 20. incendio iuxta aedem Vestae et ipsam (Liviam) intervenisse populumque et milites, Tib. 50. intervenit non nullorum querelis, quae apud me de illo ipso habebantur, Cic. I. QFratr. 2, 1, 2; — ubi de improviso'st interventum mulieri, Ter. Heaut. 2, 3, 40. — b) von Lebl.: in circuitu vivarii certis intervenientibus spatiis defixus erigitur (arboris truncus), Col. 9, 1, 3. interiori autem ambitu Africae ad meridiem versus superque Gaetulos intervenientibus desertis primi omnium Libyes Aegyptii, Plin. 5, 8 (8), 43. si is, qui duas aedes habebat, unas mihi, alteras tibi legavit et medius paries, qui utrasque aedes distinguat, intervenit, Javolen. Dig. 33, 3, 4. publico loco interveniente vel publico via haustus servitus imponi potest, aquaeductus non potest, Paul. Dig. 8, 1, 14. §. 2. interveniebat fluvius, Curt. 8, 8 (2), 23. quantumcunque flumen intervenit, 9, 8 (2), 18. u. so Plin. 5, 1 (1), 13. sed spatium, quod dissociat consortia terrae, latratus fama est, sic arta intervenit unda, et matutinos volucrum tramittere cantus, Sil. 14, 20. ut diductis intervenientibus membranulis sinum laxet, Cels. 7, 19. esse et Troezenios varios (carbunculos) intervenientibus maculis albis, Plin. 37, 7 (25), 97. nulla interveniente lanugine, quam excitabat antiqua terebra, Col. 4, 29, 16. si litura aut adiectio aliqua aut mutatio interveniat, Quint. 11, 2, 32; — ferner: nocte interveniente, Eutr. 6, 20. ne quid morae interveniret, Suet. Ner. 37; — endlich: non est hic sermo pudicus in vetula: quotiens lascivum intervenit illud ζωή καὶ ψυχή, Juv. 6, 193. tum est necessaria illa summa connexio, cum intervenit ratio longior, Quint. 5, 14, 17. quo fiebat, ut, quotiens refectio aliqua intervenisset, celeberrimi colles sitirent, Frontin. Aquaed. 87. inter patres etiam filiosque, cum intervenisset emancipatio, litigatum scio, Quint. 11, 1, 65. ut absolvatur reus, aut innocentia ipsius fit aut interveniente aliqua potestate aut vi cet., 7, 1, 32. propter alias intervenientes extrinsecus causas, 3, 8, 18. casus vero mirificus quidam intervenit quasi vel testis opinionis meae vel sponsor humanitatis tuae, Cic. Fam. 7, 5, 2. irae interveniunt, redeunt rursus in gratiam, Plaut. Amph. 3, 2, 59. offensis intervenientibus, Suet. Aug. 66. quamvis in isto fraudis ne suspicio quidem intervenerit, Papin. Dig. 50, 1, 17. §. 9. novom intervenit vitium et calamitas, Ter. Hec. prol. 2. dolore non interveniente aut, si interveniret, si summus foret, futurum brevem, sin cet., Cic. Tusc. 3, 17, 38. seu supersunt vires, seu desunt, seu quidam alii adfectus interveniunt, Cels. 3, 5; — omnem rem narrabit, scio, quae *inter* vos intervenerit, Ter. Hec. 3, 2, 16. saepe audivi inter os atque offam multa intervenire posse, Cato frg. p. 67, 4; — mit *Dativ.*: plura dolor prohibet verboque intervenit omni plangor, Ov. M. 11, 708. cuius (iambi) acerbitas in Catullo, Bibaculo, Horatio, quamquam illi epodos interveniat, reperietur, Quint. 10, 1, 96. dum continuationi sermonis medius aliquis sensus intervenit, 9, 3, 23. nulla mihi res posthac potést iam intervenire tanta, quae mî aegritudinem adferat, Ter. Heaut. 4, 3, 1. quid melius quam fortunam exiguam intervenire sapienti? Cic. Tusc. 5, 9, 26. u. vgl. Fin. 1, 19, 63. usque adeo nulla est sincera voluptas sollicitumque aliquid laetis intervenit, Ov. M. 7, 453; — mit *Accus.*: ludorum diebus, qui cognitionem intervenerant, Tac. A. 3, 23.

2) insbes. mit dem Nebenbegriff der Vermittelung od. Verhinderung, von Leb. (sowohl im Allg., als auch von Behörden u. vor Gericht) u. bes. bei Livius v. Lebl., mit u. ohne Dativ, bei Jurist. pro alqo., auch mit folg. ne u. Conj.) u. zwar: sich einmengend, vermittelnd: non defuit, qui eum intervenientem et quasi studiosiorem partis alterius convitio incesseret, Suet. Tib. 11. quod in aedilitate inquilinos praediorum suorum contra vetitum cocta vendentes multasset vilicumque intervenientem flagellasset, Claud. 38. parantibus utrisque se ad proelium legati Tarentini interveniunt denuntiantes Samnitibus Romanisque, ut bellum omitterent, Liv. 9, 14, 1. neque senatu interveniente et adversariis negantibus, ullam se de re publica facturos pactionem, Suet. Caes. 30. Diogenes emitur: venenum diebus paucis comparatur: multi viri boni quum ex occulto intervenissent, pecunia obsignata - in manibus Scamandri - deprehenditur, Cic. Cluent. 16, 47. si quis in rem suam procurator interveniat, Ulp. Dig. 3, 3, 33. §. 5; — mit Dat.: tamquam si voce et comploratione nocturna excitus mihi quiritanti intervenisses, Liv. 40, 9, 7. eamque (Hertham) intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur, Tac. G. 40. quod si minor sua sponte negotiis maioris intervenerit, restituendus erit, ne maiori damnum accidat, Paul. Dig. 4, 4, 24; u. *pro* alqo., Ulp. Dig. 15, 1, 3. 37, 15, 7. §. 5. Papin. Dig. 50, 1, 17. §. 15; — hindernd: ne interveneris, quaeso, dum resipiscit, Plaut. Mil. gl. 4, 8, 23. si igitur quasi intercessor servus intervenerit, Ulp. Dig. 15, 1, 3. §. 5. sine dubio praetor interveniet, Paul. Dig. 4, 4, 23. civitas libera - sic spoliata atque nudata est, ut, nisi C. Vergilius legatus - intervenisset, unum signum Byzantii ex maximo numero nullum haberent, Cic. Prov. cons. 4, 7; — sol si perpetuo siet, flammeo vapore torrens fetum exusserit, nocti ni interveniat, fructus per pruinam obriguerint, Pacuv. 12. rex primo negitare: affinitatem, cognationem, praeterea foedus intervenisse, Sall. J. 111, 2; — mit Dat.:

sed neminemne curiosum intervenire nunc mihi, qui me sequatur quoquo eam, Ter. Eun. 3, 5, 5. quis vestro deus intervenit amori? Calp. 3, 23. parum decore Domitianum confecto prope bello alienae gloriae interventurum, Tac. H. 4, 85; — plures cecidissent, ni nox proelio intervenisset, Liv. 23, 18, 7. hiemem etiam asperam rebus gerendis intervenisse, 44, 20, 4; — deliberationi de maxima quidem illa, sed tamen parte civitatis metum pro universa re publica intervenisse, 2, 24, 4. intervenit deinde his cogitationibus avitum malum, regni cupido, 1, 6, 4. intervenit maiori minor cogitatio Locros urbem recipiendi, 29, 6, 1. ni scelus intestinum liberandae patriae consilia agitanti intervenisset, 1, 48, 9. muro quoque lapideo circumdare urbem parabat, cum Sabinum bellum coeptis intervenit, 1, 36, 1; — eatenus interveniebat, *ne* quid perperam fieret, Suet. Tib. 33. quae (concordia) ne perpetua esset, ordinum magis quam ipsorum inter se certamen intervenisse reor, Liv. 10, 24, 2.

intervēnium, nur im Plur. intervenia, orum, *n.*, die Zwischenräume in der Erde: per intervenia fistulosa terrae, Vitr. 8, 7. ignis et flammae vapor intervenia permanans, 2, 6, 1 (23). ignis - penitus insequens et interveniorum vacuitates occupans, 2, 7, 2 (29). providendum est, ne inventae inter rimas (aquae) refugiant et per intervenia dilabantur, Pallad. 9, 8, 3.

interventio, ōnis, *f.*, das Dazwischentreten, die Dazwischenkunft, Vermittelung, non solum autem in his eis succurritur, sed etiam in interventionibus, ut puta si fideiussorio nomine se vel rem suam obligavit, Ulp. Dig. 4, 4, 7. §. 3.

interventor, ōris, *m.*, der mitten Hinein-, dazwischen Tretende, als Vermittler, si filius fideiussor vel quasi interventor acceptus sit, an de peculio patrem obliget, quaeritur, Ulp. Dig. 15, 1, 3. §. 9. honor autem his personis habebitur ipsis, non etiam interventoribus eorum, et si forte ipsi pro aliis interveniant, honor habebitur, 37, 15, 7. §. 5. u. allgemeiner: Paternum autem et huius caedis auctorem et - paratae necis Commodi conscium et interventorem - a praefecturae administratione submovit, Lamprid. Commod. 4. u. vgl. Paulin. Nol. Carm. 23, 195; — als Unterbrecher, Störer, liberiore quam solebat et magis vacuo ab interventoribus die, Cic. Fat. 1, 2.

interventus, *Acc.*: um, *Abl.*: u, *m.*, das Mittenhinein-, Dazwischentreten, die Dazwischenkunft, der Zutritt, Eintritt, v. Leb. u. Lebl., u. mit dem Nebenbegriff: Vermittelung (sowohl im Allg., als v. Behörden u. vor Gericht) od. Störung, a) im Allg.: interventuque hominum evolutam repente atque ex oculis elapsam (prodigii eius speciem), Liv. 26, 29, 7. Caleni interventum et Calvenae cavebis, Cic. Att. 16, 11, 1. quibus rebus veluti medella quaedam interventus Alexandri fuit, Justin. 11, 1, 7. quae (fides) quoniam rarissima est, interventu domini tutius custoditur, Col. 9, 5, 2. tempus ipsum aut res aut locus aut interventus alicuius aut interpellatio cet., Cic. Part. or. 8, 30. u. vgl. Quint. 4, 3, 16. quorum aliquid agentibus cuiuscunque interventus impedimento est, 1, 2, 12. si quando interv. aliquorum - iterare declamationis partem coëgisset, 11, 2, 39; — manifestum est solem interventu lunae occultari lunamque terrae obiectu, Plin. 2, 10 (7), 47. serpentes enim insequi donec arceantur amnis alicuius interventu, 29, 3 (12), 52. nodosque corporum, qui vocantur articuli, aliubi interventu aliubi ambitu aliubi transitu ligantes (nervi), 11, 37 (88), 217. ea (terebra) porro interventu suo prohibebat corpus surculi corpori vitis applicari, Col. 4, 29, 15. interv. numerorum, vgl. Macrob. Somn. Scip. 1, 19, 24; — ut perpaucae (naves) noctis interventu ad terram pervenirent, Caes. BG. 3, 15, 5. u. vgl.: sed proelium id tandem diremit nox interventu suo, Plaut. Amph. 1, 1, 99. interventu feriarum impeditus est (actor), Ulp. Dig. 4, 6, 26. §. 7; — suppeditatio - bonorum nullo malorum interventu, Cic. ND. 1, 40, 111. neque haec (vitia) continua et meliorum interventu pensantur, Tac. H. 4, 74. interventus civilium armorum praebuit iustam segnitiae excusationem, Agr. 16. — b) insbes. mit Nebenbegriffen, die Dazwischenkunft Jmds. als Vermittelung: interventu Pomptini atque Flacci pugna, quae erat commissa, sedatur, Cic. Cat. 3, 3, 6. statui eius subventum est interventu principis, Plin. Ep. 10, 60 (68). servavit nos tamen atriensis, qui interventu suo et canem placavit cet., Petron. 72, 8. Antiochensibus et Byzantiis interventu suo iura vetusta restituit, Spart. Carac. 1. interventu iudicis haec omnia debent - ad effectum perduci, Pomp. Dig. 33, 1, 7. creditores interventu sponsorum removit, Suet. Caes. 18. quae (conditio) potest impleri citra interventum quoque tutoris, Marc. Dig. 46, 3, 68; — die Dazwischenkunft Jmds. als Störung, Hinderung: nocte, ne cuius interventus coepta inpediret, mortem sibi conscivit, Liv. 23, 41, 4. cum multitudo Icili maxime interventu resisti posse Appio crederet, 3, 45, 5.

interversio, ōnis, *f.*, das Verschwindenlassen, Zugrundegehenlassen, die Unterschlagung, der Untergang, die Vernichtung, de interversione convictus, Imp. Arc. et Hon. Cod. 10, 70, 12; — regulae, Tert. adv. Marc. 3, 1. qui tot annis interversionem praedicationis tuae sustinuisti, 1, 20.

interversor, āri, inmitten sich aufhalten, v. Fischen: nec satis est generationi per se coitus, nisi editis ovis interversando mares vitale adsperserint virus, Plin. 9, 50 (74), 157.

interversor, ōris, *m.*, derjenige, welcher Geld zu unterschlagen pflegt, qui in contractibus scelestis ac fisco perniciosis interversorum maculosis se fraudibus implicuerint, Imp. Valent. et Valens Cod. 10, 1, 8.

interversūra, ae, *f.*, das Mittenhinein-, Einwärtskehren, dah. die Krümmung, wie flexus, im Ggstz. zur geraden Linie, coeptum rigorem ad interversuram aut ad finem perducere: omnibus autem interversuris tetrantis locum perpendiculus ostendat, Agrim. p. 33, 4. u. so p. 192, 7. 193, 1. 206, 5.

interverto u. archaist. **intervorto**, verti, versum, vertĕre, inmitten hinein -, nach innen -, einwärts kehren, verschwinden lassen, zu Grunde gehen lassen, untergehen lassen, unterschlagen, vernichten, cassiren, im Pass. verschwinden, zu Grunde gehen, untergehen, 1) eig.: in extremis partibus semicanaliculi intervertantur, vgl. Vitr. 4, 3, 5 (27). — 2) übtr. a) im Allg.: cui per fundum iter aquae debetur, quacunque vult, in eo rivum faciat licet, dum ne aquaeductum intervertat, Scaev. Dig. 43, 20, 8; — neque enim recta ingenia qualem in adulescentiam spem sui fecerant, usque in senectutem pertulerunt, sed interversa plerumque sunt, Sen. Cons. ad Marc. 22, 2. posse se interversa aedilitate a L. Pisone consule praetorem renunciari, Cic. Dom. 43, 112. ille promissum et receptum (consulatum) intervertit ad seque transtulit, Phil. 2, 32, 79. de ea capitis deminutione, quae salva civitate accidit, per quam publica iura non interverti constat, Paul. Dig. 4, 5, 5. si non intervertendi fideicommissi gratia tale quid factum probetur, Papin. Dig. 36, 1, 54. ob intervertendam inofficiosi querelam, Paul. Dig. 31, 1, 87. §. 3. — b) insbes. α) Geld vernichten, verthun, verprassen, noviens miliens sestertiûm paucissimis mensibus intervertisse creditur, Tac. H. 2, 95. interversis patroni rebus ad accusandum transgrediens Fortunatus, A. 16, 10. nudus (pingitur Dionysius), seu quod omnis ebriosus intervertendo nudus remaneat, aut mentis suae secreta ebriosus nudet, Fulg. Myth. 2, 15. — β) Geld od. Geldeswerth unterschlagen, si mehercules intervertissent pecuniam vestram, Petron. 107, 8. quum interversae pecuniae argueretur, AVict. Vir. ill. 33, 8. quorum publica vectigalia interverterat, Suet. Vit. 7. qui si intellexerint interverso hoc regali dono graviter vos tulisse, grata fore vobis populoque Romano sua studia ac dona arbitrabuntur, Cic. II. Verr. 4, 30, 68. si duo heredes rem apud defunctum depositam dolo interverterint, Marcell. Dig. 16, 3, 22. ut possessionem eius interverteret, 21, 2, 20. — γ) Jmdn. um etw. bringen, prellen, mit *Abl.*: hem istuc ago, quo modo argento intervortam et adventorem et Sauream, Plaut. As. 2, 2, 91. venientem caculam intervortit symbolo, Pseud. Arg. I. vs. 4. ut me si posset muliere intervorteret, 3, 2, 110. condempnatum quoque furti colonum, qui fundo quem conduxerat vendito possessione eius dominum intervertisset, Gell. 11, 18, 13; — *absol.*: unde sumam (argentum)? quem intervortam? Plaut. As. 2, 1, 10.

intervibro, āre, inmitten funkeln, reglutinatis ab aethrae intervibrantis admiratione luminibus, MCap. 6, 586.

intervĭgĭlo, āre, inzwischen wachen, unus ex Germanis - ingressus dormientibus cunctis, solo tamen imperatore intervigilante visus est, Lamprid. Alex. Sev. 61.

intervĭreo, ēre, inmitten -, dazwischen hervorgrünen, - grün hervorschimmern, nec sic innumeros arcu mutante colores incipiens redimitur hiems, cum tramite flexo semita discretis interviret humida nimbis, Claud. Rapt. Pros. 2, 98. ceu lubricus alta anguis humo - squalentibus annis exutus laetisque minax interviret herbis, Stat. Theb. 4, 95 sqq.

intervīso u. arch. **intervisso**, ĕre, eintretend Jmdn. besuchen, in etw. hineinsehen, nach etw. sehen, darnach sehen, quodque nos minus intervisis, hoc fero animo aequiore, quod cet., Cic. Fam. 7, 1, 5. ne legatorum quidem cuiquam, nisi gravate hibernisque demum mensibus, permisit uxorem intervisere, Suet. Aug. 24. ubi femina manipulos intervisat, Tac. A. 1, 69; — Ph. nunc soror, abeamus intro. Pa. immo intervissam domum, Plaut. Stich. 1, 2, 90. urbanam expolitionem urget ille quidem et Philotimus et Cincius, sed etiam ipse crebro interviso, quod est facile factu, Cic. III. QFratr. 1, 2, 6; — nunc intervisso, iamne a portu advenerit, Plaut. Stich. 3, 2, 3.

intervŏcālĭter, *Adv.*, in Zwischenräumen vernehmlich, ut illis saepicule et int. clamantibus nullus respondit dominus, iam forem pulsare validius, Apul. M. 9, 30.

intervŏlĭto, āre, mitten hinein, - darauf fliegen, inter alia prodigia et carne pluit: quem imbrem ingens numerus avium intervolitando rapuisse fertur, Liv. 3, 10, 6.

intervŏlo, āre, mitten drin -, darunter fliegen, durchfliegen, veterani (turdi) debent intermisceri, qui ab aucupibus in hunc usum nutriti quasi allectores sint captivorum moestitiamque eorum mitigent intervolando, Col. 8, 10, 1; übtr.: fuscas intervolat auras hasta, Stat. Theb. 2, 539. inmittitque ratem mediasque intervolat urbes qua cet., VFlacc. 2, 614. ille recens oculis intervolat Idmon, 5, 27.

intervŏmo, ĕre, inmitten herausspeien, - fließen lassen, dulces inter salsas inter vomit aquas (aequor), Lucr. 6, 894.

1. **intestābĭlis**, e (v. testis, d. Zeuge), unfähig, Zeugniß abzulegen, a) eig. im jurist. Sinne, vgl.: inprobus intestabilisque esto, XII. tabb., im Ggſtz. zu testabilis mit der Erklärung: cui ius testimonii dicendi tribuitur, aus einer lex Horatia b. Gell. 7 (6). 7, 3. u. vollständiger aus den XII. tabb.: qui se sierit testarier libripensve fuerit, ni testimonium fariatur, inprobus intestabilisque esto, 15, 13, 12; in erweiterter Fassung: cum lege quis intestabilis iubetur esse, eo pertinet, ne eius testimonium recipiatur, et eo amplius, ut quidam putant, neve ipsi dicatur testimonium, Gai. Dig. 28, 1, 26. u. speciell: si quis ob carmen famosum damnetur, senatus consulto expressum est, ut intestabilis sit: ergo nec testamentum facere poterit, nec ad testamentum adhiberi testis, Ulp. Dig. 28, 1, 18. §. 1; vgl. *Rein* Röm. Privatr. p. 109 fg. — b) übtr. ehrlos, infam, abscheulich, quia illi in tanto malo turpis vita integra fama potior fuit, improbus intestabilisque videtur, Sall. J. 67, 3. incusat ultro intestabilem et consceleratum, Tac. A. 15, 55. uter aedilis fueritve vestrum praetor, is intestabilis et sacer esto, Hor. Sat. 2, 3, 181. eos tamen, qui ad Hannibalem non redissent, usque adeo intestabiles invisosque fuisse, ut taedium vitae ceperint necemque sibi consciverint, Nep. b. Gell. 6

(7), 18, 11. quamquam intestabilis, tamen impunita agebat, Tac. A. 6, 40. intestabilis saevitia, sed obtectis libidinibus, dum Seianum dilexit timuitve, 6, 51; — ut persuasum sit, intestabilem, inritam, inanem esse (artem magicam), Plin. 30, 2 (6), 17. desistere se petitione Glabrio dixit, quando, quod taciti indignarentur nobiles homines, id aeque novus competitor intestabili periurio incesseret, Liv. 37, 57, 15. haec sunt quae retulisse fas sit ac pleraque non nisi honore dicto, reliqua intestabilia, infanda, Plin. 28, 8 (24), 87. u. vgl. Apul. Dogm. Plat. 2, 12; — im *compar.*: cum illi spes omnis in scelere atque perfidia sit neque se aliter tutum putet, quam si peior atque intestabilior metu vostro fuerit, Sall. H. 1, 41, 1. cum interim intestabilior et saevior exortus est, Tac. H. 4, 42. quis rebus intestabilior, AVict. Caes. 6, 2.

2. **intestābĭlis**, e (v. testis, d. Hode), hodenlos, castrirt, **entmannt**, im Scherz u. Doppelsinn: Pa. semper curato, ne sis intestabilis. Ph. quid istuc est verbi? Pa. caute ut incedas via: quod amas amato testibus praesentibus, Plaut. Curc. 1, 1, 30. Py. et si hinc non abeo intestatus, bene agitur pro noxia. Pe. quid, si id non faxis? Py. ut vivam semper intestabilis, Mil. gl. 5, 1, 23.

1. **intestātus**, a, um (in u. testor), 1) **der kein Testament gemacht hat, ohne ein Testament gemacht zu haben**, vgl.: intestatus est non tantum, qui testamentum non fecit, sed etiam cuius ex testamento hereditas adita non est, Paul. Dig. 50, 16, 64., doch gewöhnlich in ersterer Fassung: intestatorum parentium liberi heredes sint, Quint. 3, 6, 96. qui intestatorum civium suorum concessam vindicationem bonorum a divo Augusto adfirmant, Plin. Ep. 10, 83 (88). quia filii iure futurus fuerit intestati heres, Quint. 3, 6, 102; daher: hinc subitae mortes adque intestata senectus, Juv. 1, 144; — inter me et adversarium quaestio est, uter sit intestato propior, Quint. 4, 4, 8. virgo Vestalis neque heres est cuiquam intestato, neque intestatae quisquam, sed bona eius in publicum redigi aiunt, Labeo b. Gell. 1, 12, 18. rata fuēre eorum, qui acie Othoniana ceciderant, testamenta, aut lex intestatis, Tac. H. 2, 62. filius an frater debeat esse intestatae heres, Quint. 4, 2, 5. bona Aemiliae Musae, locupletis intestatae, Tac. A. 2, 48; — possis ignavus haberi et subiti casus inprovidus, ad caenam si intestatus eas, Juv. 3, 272. is si intestatus mortuus esset, Cic. II. Verr. 1, 44, 114. u. vgl. Cluent. 60, 165. ea (mulier) etiamsi intestata esset mortua, II. Verr. 2, 22, 53; — si paterfamilias intestato moritur, familia pecuniaque eius agnatûm gentiliumque esto, ohne Testament, Lex. b. Cic. Inv. 2, 50, 148. u. so dOr. 1, 40, 183. AHer. 1, 13, 22. u. ab intestato, im Ggſtz. zu testamento, Paul. Dig. 29, 2, 93. 29, 7, 8. §. 1. Ulp. 5, 2, 6. §. 1. 36, 1, 17. §. 8. Papin. 28, 4, 4. — 2) **ohne durch Zeugen überführt zu sein**, Ph. qui scis mercari furtivas atque ingenuas virgines, ambula in ius. Th. non eo. Ph. licet antestari? Th. non licet. Ph. [at] te Iuppiter male perdat: intestatus vivito, Plaut. Curc. 5, 2, 22. pro deûm atque hominum fidem: hocin' pacto [hinc] indemnatum atque intestatum me abripi? 5, 3, 17. — 3) zweifelh. nach Non. p. 323, 270 = cuius verbis fides non habetur, in der Stelle: ipsus cum uno servo senex intestato proficiscitur, Pompon. 113.

2. **intestātus**, a, um = 2. intestabilis, was vgl.

intestīna, orum, *n.*, s. intestinus.

intestīnārius, a, um, eingelegte Arbeiten machend, faber int., ein **Fournierarbeiter**, u. so blos intestinarius, ii, *m.*, im Plur. neben statuarii, Cod. Theod. 13, 4, 2.

intestīnus, a, um (in-ter, in-ter-ior, intumu-s, in-tus, intes-tinu-s, vgl. *Curtius* Grundzüge I. p. 273), **nach innen**, **einwärts sich erstreckend**, 1) eig. a) **einwärts**, **eingearbeitet**, **mit eingelegter Arbeit verſehen**, cum enim villam haberes opere tectorio et intestino ac pavimentis nobilibus lithostrotis spectandam, parum cet, Fournierarbeit, Varr. RR. 3, 1, 10. praecingendi sunt parietes ex intestino opere aut albario, Vitr. 5, 3 (2), 2. castanea mira soliditate perdurat in agris et tectis et operibus caeteris intestinis, Pallad. 12, 15, 2. u. im Plur. subst. im Scherz: Ba. non habes venalem amicam tu meam Phoenicium? Ca. quo modo? Ba. sine ornamentis, cum intestinis omnibus. Ca. meam tu amicam vendidisti? Ba. valide: viginti minis, Plaut. Pseud. 1, 3, 107. — b) als Subst. **intestinum**, i, *n.* (auch: intestinus, i, *m.*, Varr. b. Non. p. 209, 20. Plin. 11, 37 [78], 199.), der **Darm**, im Plur. **Gedärme**, **Eingeweide** (vorzugsw. des Unterkörpers), idque (transversum septum) - a superiore parte non solum intestina, sed iecur quoque lienemque discernit, Cels. 4, 1. septum id, quod transversum a superioribus visceribus intestina discernit, 7, 4, 2. necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum eorumque viscera atque intestina scrutari, praef. 1. p. 4. u. qua parte quodque viscus intestinumve sit, p. 5. a visceribus ad intestina veniendum est, 4, 18 (11). qui (stomachus) intestinorum principium est, 4, 1. u. oft; die weitere Beschreibung der intestina, 4, 1 *med.* (ieiunum, tenuius, caecum, rectum int.). Cic. ND. 2, 55. Macrob. Somn. Scip. 1, 6, 77; — quorum (animalium) intestinum quodvis quale esse putandum'st! Lucr. 4, 118. etiam tum infirmis intestinis morbo variante, Suet. Aug. 98. tanta vis morbi in unum intestinum prorupit, Nep. Att. 21, 3. cum creberrimo frigidae aquae usu etiam intestina vitiasset, Suet. Vesp. 24. quum decimum iam diem graviter ex intestinis laborarem, Cic. Fam. 7, 26, 1. mihi inanitate iamdudum intestina murmurant, Plaut. Cas. 4, 3, 6. u. bildl.: siccine subrepisti mei atque intestina perurens sic misero eripuisti omnia? Catull. 77, 3; intestinorum dolores, Plin. 20, 14 (57), 159. tormina, 20, 17 (73), 189. vitia, 20, 10 (42), 108. animalia, 20, 13 (50), 128. inflammatio, 23, 6 (59), 111. fluctiones, 20, 20 (82), 217. u. öft. — 2) übtr., **nach innen sich erstreckend**, **inner**, **einheimisch** (in Bezug auf Staat, Familie u. dgl., Ggſtz. externus), nihil ut esset, qui distingueretur tremor

ille et pallor, neque ut quidquam interesset inter intestinum et oblatum, Cic. Acad. 2, 15, 48. fierique vos deos vestro fiditis intestinoque conatu, Arnob. 2, 33. intestini decoris publicatrix (Venus), 1, 36. intestinas exserant experianturque virtutes, u. zuvor: intestimis vulneribus concitati, 1, 20. quid est quod tanto opere te commoveat tuus dolor intestinus? Serv. b. Cic. Fam. 4, 5, 2. vos modo ab intestina fraude et domesticorum insidiis praestato securum, Curt. 9, 26 (6), 24. int. dissensio, Suet. Galb. 7. his autem Gallis causa in Italiam veniendi - int. discordia et assiduae domi dissensiones fuēre, Justin. 20, 5, 7. hoc vero occultum intestinum ac domesticum malum non modo existit, verum etiam cet., Cic. II. Verr. 1, 15, 39. ingravescit enim in dies int. malum nec externis hostibus magis quam domesticis laboramus, ad Brut. 1, 10, 1. int. urbis malum, Fam. 11, 25, 2. praeterquam ab morbo annonaque nihil eo biennio intestini externive incommodi fuit, Liv. 4, 52, 8. bellum intestinum ac domesticum post hominum memoriam crudelissimum et maximum me uno togato duce et imperatore sedetur, Cic. Cat. 2, 13, 28. diuturnitate externi mali tantum exarsit intestinum bellum, ut cet., Nep. Ham. 2, 1. u. vgl. Suet. Cal. 5. Justin. 3, 4, 2. quum externa vi non tutus modo rex, sed invictus, intestino facinore petebatur, Curt. 6, 25 (7), 1. ni scelus int. liberandae patriae consilia agitanti intervenisset, Liv. 1, 48, 9. u. vgl. Tac. A. 16, 23. eorum autem castrorum imperatorem - in senatu videmus intestinam aliquam cotidie perniciem rei publicae molientem, Cic. Cat. 1, 2, 5. pestem intestinam repulsare, Quint. 12, 7, 3. ubi fato intestinas clades - impendere comperit, AVict. Caes. 39, 48.

intexo, texui, textum, texĕre, 1) in etw. **hinein-, einflechten, -weben**, selten: **ineinanderflechten, eng verbinden**, a) eig., mit *Dat.*: lilia fuscis intexit violis, Claud. Rapt. Pros. 2, 128. purpuraque et pictis intextum vestibus aurum, Ov. M. 3, 556. u. vgl.: aurum intexere (vestibus) in eadem Asia invenit Attalus rex, unde nomen Attalacis: colores diversos picturae intexere Babylon maxume celebravit et nomen inposuit, Plin. 8, 48 (74), 196. si - purpuram vestimento intexueris, Ulp. Dig. 10, 4, 7. §. 2. purpureae tunicae medium album intextum erat, Curt. 3, 8 (3), 17. purpureasque notas filis intexuit albis, Ov. M. 6, 577; — *absol.*: vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro, 6, 166. lineae vestes intexto auro purpuraque distinctae, Curt. 9, 28 (7), 12. utque purpurea intexti tollant aulaea Britanni, Virg. G. 3, 24. utraeque (venae et arteriae) autem crebrae multaeque corpore toto intextae, Cic. ND. 2, 55, 138; — scutis ex cortice factis aut viminibus intextis, quae subito, ut temporis exiguitas postulabat, pellibus induxerant, Caes. BG. 2, 33, 2. en sibi cum Mopso calamos intexere cera incipit, Calp. 3, 26. acanthyllis (avis) appellatur eadem figura ex lino intexens (nidum), Plin. 10, 33 (50), 96. — b) übtr.: ut *in* causa prudenter possit intexere, Cic. dOr. 2, 16, 68; — mit *Dat.*: nec tua praeter te chartis intexere quisquam facta queat, Tibull. 4, 1, 5. iuventus - inter se more antiquo ridicula intexta versibus iactitare coepit, Liv. 7, 2, 11. incredibilia probabilibus inteximus, Cic. Part. or. 4, 12. ne multa et frivola prooemiis odiosis intexam, Vopisc. Aurel. 3; — *absol.*: quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intexere, Cic. Att. 13, 12, 3. te autem ἀσμενέστατα intexui faciamque id crebrius, 13, 22, 1. — 2) mit *Abl.* gleichs. **beflechten, beweben, umflechten, umweben, umschlingen, umgeben**, a) eig.: illa (terra) tibi laetis intexet vitibus ulmos, Virg. G. 2, 221. foliis lentas intexere mollibus hastas, E. 5, 31. u. vgl. 2, 49. principio pinguem taedis et robore secto ingentem struxēre pyram, cui frondibus atris intexunt latera, A. 6, 214. mollibus intexens ornabat cornua sertis, 7, 488. vitibus intexti gremio successerat antri, Claud. Epith. Pall. et Cel. 2. quaeque (v. Raupen) solent canis frondes intexere filis, Ov. M. 15, 372. stragulis albis auro intextis, Suet. Ner. 50. cum chlamyde purpurea variis coloribus intexta, AHer. 4, 47, 60. intextusque puer frondosa regius Ida, Virg. A. 5, 252. transit intextum tauris opus imaque sedit inguine, 10, 785. instar montis ecum - aedificant sectaque intexunt abiete costas, 2, 15. haud procul inde domus, non ullo robore fulta, sed sterili iunco cannaque intexta palustri, Lucan. 5, 516. u. vgl.: curruque paterno intextus Phaëthon, Claud. VI. Cons. Hon. 166. aeterna caelestibus (Himmelskörper) est natura intexentibus mundum, Plin. 2, 8 (6), 30; dichterisch: glaucis tum prima Minervae nexa comam foliis fulvaque intexta micantem veste Tagum tales profert Hispania voces, Claud. Laud. Stil. 2, 228. talis Erythraeis intextus nebrida gemmis Liber agit currus, IV. Cons. Hon. 606. hic latera intextus stellatus axibus agger, hic gravida, armato surgebat vinea dorso, Sil. 13, 109. — b) übtr.: curandum est, ne sententiae emineant extra corpus orationis expressae, sed intexto versibus colore niteant, Petron. 118, 5. ut quisque versum pedibus intruxit sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, 118, 1.

intextus, *abl.* u, *m.* (intexo), das Hinein-, Ineinanderflechten, die **enge Verbindung**, aeterna caelestibus (den Himmelskörpern) est natura intexentibus mundum intextuque concretis, Plin. 2, 8 (6), 30.

inthrŏnīzo, (avi), ātum, āre, **auf den Thron setzen**, Cassiod. hist. eccl. 12, 10.

intibus od. **intibum**, s. intubus.

intĭmātio, ōnis, *f.*, die **Einhändigung, Mittheilung**, doctae intimationis excursus, MCap. 9, 897. si reus post intimationem suam fuerit defunctus, Imp. Anton. Cod. 9, 40, 1.

intĭmātor, ōris, *m.*, der **Einhändiger, der Mittheilungen macht**, velut stultum intimatorem non nullarum rerum reprehendebat, Capitol. Pert. 10.

intĭme, *Adv.* zu intimus, s. interior.

intĭmĭde, *Adv.*, **furchtlos**, im *comp.*: huic

intimidius incedenti nec resistebat populus nec favebat, Amm. 26, 6, 17.

intĭmo, āvi, ātum, āre, in das Innerste eines Gegenstandes *, in etw. hineinbringen lassen, hinein-, einfließen lassen, insinuiren, einhändigen, mit etw. eng vereinigen, - verbinden, 1) eig.: oceani gurgitibus intimatur (amnis), Amm. 15, 4, 4. mari praeruptis verticibus intimatur (Borysthenes), 22, 8, 40. inde usque dum mari intimatur (amnis) Nili nomen tenet, Solin. 32, 16. u. vgl. 5, 4. nullus bidens aurum demergit in terram, nullus clavus argentum intimat tabulis, Tert. Cult. fem. 1, 5; — Voluptas ad Venerem regressa cuncta eius auribus intimavit, MCap. 7, 727. u. vgl. 1, 39. ut, cum ipsius intervalli condicione mundi vicinia natura nos secretos esse voluisset, immensitati tamen eius volucri curriculo cogitationum nostrarum nos pernicitas intimaret, Apul. Mund. prooem. quam (imaginem) vis laetantis et laetitia prurientis intentionis imbiberat et sibi intimarat, Tert. adv. Valent. 17; — libros eius - festina corripuit atque - Iovi ac senatui caelitum offerens intimavit, MCap. 7, 724. scio plerosque ita vitam Marci ac Veri litteris atque historiae dedicasse, ut priorem Verum intimandum legentibus darent, Capitol. Ver. 1. — 2) übtr., beibringen, mittheilen, berichten, id enim illis erat officium, ut ultro citroque per longa spatia discurrentes vicinorum gentium strepitus nostris ducibus intimarent, Amm. 28, 3, 8. haec et talia cogitanti - nuntius metuendus intimatur, 21, 11, 1. gesta intimasse cuncta fertur principi, Prud. Perist. 10, 1111. unde est vobis cognitum vel unde intimatum? Arnob. 5, 33. cunctis pistoribus intimari oportet, quod si quis cet., Imp. Constant. Cod. 14, 3, 1. quam legem provinciarum iudicibus intimari conveniet, Imp. Hon. et Theod. Cod. 15, 3, 6; — nunc earum (syllabarum) longitudinem intimabo, MCap. 3, 274. u. vgl. 326. illud prae cunctis intimatum velim, quod cet., 9, 892. quae etiam ipsa eos edocui - Romuleis ut potero vocibus intimabo, 6, 587. his breviter intimatis, 5, 519. haec vita Gallieni fuit breviter a me litteris intimata, Treb. Poll. Gallien. duob. 16. epigramma - versibus intimabo, CAurel. Chron. 4, 9, 134. u. b. Spät.; — quae *de* adoptionis paenitentia per auctores plurimos intimata sunt, Spart. Ver. 7. etiam de his, quae didiceram, intimanda curavi, Vopisc. Bonos. 15. hoc de totius terrae globo oportuit intimari, MCap. 6, 610; — mit *Acc.* u. *Inf.*: nec tacendum est et frequenter intimandum - tantam senatus laetitiam fuisse cet., Vopisc. Tac. 12. u. vgl. Treb. Poll. Claud. 17. MCap. 9, 963; — intimavit, *ut* assessores, in quibus provinciis adsedissent, in his administrarent, Spart. Pescenn. 7; — mit *Relativ*satz: iam nunc quid ipse numerus sit quasve inter se analogias servet et formas breviter intimabo, MCap. 7, 743. u. vgl. 4, 343.

intĭmus, a, um, *Superl.*, s. superior.

intinctio, ōnis, *f.*, die Eintauchung, bei KS. die Taufe, wie Tert. Poen. 6.

intinctus, *acc.* um u. *plur.* us, *abl.* u, *m.*, die Tunke, Brühe, addito dulci ad intinctum aceti, Plin. 20, 7 (26), 65. vel cum his tritam (brassicam) sorbendam vel ex hoc intinctu sumendam, 20, 9 (33), 81. aprorum sapor commendatur, plerumque ad intinctus additis myrtis, 15, 29 (35), 118.

intingo od. **intinguo**, tinxi, tinctum, ĕre, eintauchen, 1) im Allg.: multifidasque faces in fossa sanguinis atra tinguit et intinctas geminis accendit in aris, Ov. M. 7, 259. sapor et odor et color eius (aquae) non restituitur, quod intinctus et commixtus est propter naturae raritatem, Vitr. 8, 2. scribi optime ceris, in quibus facillima est ratio delendi: nisi forte visus infirmior membranarum potius usum exiget, quae ut iuvant aciem, ita crebra relatione, quoad intinguitur, calami morantur manum et cogitationis impetum frangunt, Quint. 10, 3, 31; buccas rubrica, creta omne corpus intinxti tibi, Plaut. Truc. 2, 2, 39. intinctam iisdem lanam succidam imponere, Cels. 3, 10. eaedem (oleae) aceto intinctae, 2, 24. intinctus in aqua (lapis), Vitr. 2, 5, 2 (22). — 2) insbes. a) tunken, in einer Tunke od. Brühe zubereiten, crudam (brassicam) si edes, in acetum intinguito, Cato RR. 156, 1. quae condiuntur quaeve intinguuntur, Plin. 20, 17 (72), 185. — b) taufen, nescio an intinctus magis contristetur, quod peccare desierit, quam laetetur, quod evaserit, u. zuvor: an alius est intinctis Christus, alius audientibus? Tert. Poen. 6.

intĭtŭbanter, *Adv.*, ohne zu wanken, Boëth. Arithm. 1. p. 1015.

intĭtŭlo, āre, betiteln, Rufin. inv. in Hieron. 1, 8.

intŏlĕrābĭlis, e, 1) unerträglich, unausstehlich, neben *Subst.*: prope intolerabili tempestate vexatus, Curt. 5, 21 (6), 12. intolerabilis aestus exsistit, 4, 29 (7), 6. u. vgl.: regio ob aestus intolerabilis, Mel. 3, 7, 8. si Iuppiter - aut nimio calore aut intolerabili frigore hominibus nocuit, Cic. SRosc. 45, 131. int. rigor, Mel. 3, 5, 1. odor int., Cels. 5, 28, 3. multae etiam (bestiae) insectantes odoris intolerabili foeditate depellunt, Cic. ND. 2, 50, 127. int. dolore lacerari, Acad. 2, 8, 23. u. so Cels. 4, 2. quum corpora nobis infirma dedisset (natura) iisque et morbos insanabiles et dolores int. adiunxisset, Cic. Tusc. 5, 1, 8. omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inexsuperabiles, Vell. 2, 120, 2. intolerabilibusque malis erat anxius adsidue comes, Lucr. 6, 1158. quorum (elephantorum) fortuitus impetus atque int. vis signa sequi et servare ordines - Romanos prohiberent, Liv. 30, 35, 6. nisi quaedam admodum int. iniuria exarserit, Cic. Am. 21, 76. patris in se saevitiam intolerabilem conquerens, Liv. 1, 53, 5. ultro ab illo ad nos intolerabilia postulata rettulerunt, Cic. Fam. 12, 4, 1. qui dicerent a se int. tributa exigi, 5, 7, 3. haec sunt atque aliae multae in magnis dotibus incommoditates sumptusque int., Plaut. Aul. 3, 5, 59; — als *Praedic.*: nisi int. dolor est, Cels. 4, 2. regium nomen, alibi magnum, Romae intolerabile esse, Liv. 27, 19, 4. nec tamen id vitium magis intolerabile, quam cet., Juv. 6, 413.

illa aquariorum int. fraus est cet., Frontin. Aquaed. 114. quod tibi hominum iniuriae, quod avaritia, quod insolentia praeter opinionem accidebat et intolerabilis videbatur, Cic. I. QFratr. 1, 14, 40. mihi quum omnia sunt intolerabilia ad dolorem, tum maxime quod cet., Att. 11, 13, 1. cui nihil humanarum rerum aut intolerabile ad demittendum animum aut nimis laetabile ad efferendum videri potest, Tusc. 4, 17, 37. u. schriftlich: alterum si fit, int. vitium est, Or. 65, 220. quaedam et exagitat illudensque dura, odiosa, intolerabilia esse dicit, 8, 26; — quum autem omnis servitus est misera, tum vero intolerabile est servire impuro, impudico, effeminato cet., Phil. 3, 5, 12; — von Personen: Cornelius Laco ex assessore praefectus praetorii, arrogantiā socordiaque intolerabilis, Suet. Galb. 14. quum intolerabilis provincialibus esset, Eutr. 10, 9. eos (adversarios) graves et int. id ipsum demonstrat, quod cedimus, Quint. 6, 2, 16. — *Compar.*: idque factum eius tanto intolerabilius est visum, quod cet., Suet. Caes. 78. intolerabilius nihil est, quam femina dives, Juv. 6, 460. nihil insultatione barbarorum intolerabilius, Flor. 2, 30 (4, 12), 36. u. von e. Person: quicumque postea rem publicam oppressisset armis, multo intolerabiliorem futurum, Cic. Fam. 4, 3, 1. — *Adv.*: frigoribus hiemis **intolerabiliter** horrent, Col. 1, 4, 9. — 2) ungeduldig, quod si fecissem paulo saepius, didicisset ferre et non esse intolerabilis, Afran. 254.

intŏlĕrābĭlĭtas, ātis, *f.*, die Unerträglichkeit, ἀνυποιστότης, Gloss. Philox.

intŏlĕrandus, a, um, nicht zu ertragend, unerträglich, unausstehlich, neben *Subst.*: priore anno intolerandam hiemem prodigiisque divinis similem coortam, Liv. 5, 14, 3. frigoribus intolerandis - permanserant in labore, Hirt. BG. 8, 4, 1. Indiam nives obruant rursusque, ubi cetera rigent, intolerandus aestus exsistat, Curt. 8, 30 (9), 13. o magnum atque int. dolorem! Cic. II. Verr. 5, 45, 119. cum omnibus intolerandis patientiae humanae cruciatibus laceraretur, Liv. 24, 5, 11. tristitia atque animi intoleranda anxitudine, Pacuv. 164; — nihil abesse - quin Romanos omni agro cis Tiberim pulsos dimicare pro salute sua, non de intolerando Italiae regno cogant, Liv. 10, 16, 7. vos et audaciae resistere et hominum eius modi perniciosam atque intolerandam potentiam - exstinguere atque opprimere debetis, Cic. SRosc. 13, 36. at ego ad deos vindices intolerandae superbiae confugiam, Liv. 9, 1, 8. isti immani atque int. barbariae resistemus, Cic. Font. 20, 44 (16, 34). nunc prospicite omnium rerum infinitam atque int. licentiam, Agr. 1, 5, 15. Iugurtha intoleranda audacia, scelere atque superbia sese efferens, Sall. J. 14, 11; v. Pers.: intolerandus ex coeno nescio qui atque ex tenebris tyrannus, Cic. Vatin. 9, 23; — als *Praedic.*: res indigna atque intoleranda videbatur omnibus, II. Verr. 4, 35, 78. imperium ex iustissimo atque optumo crudele intolerandumque factum, Sall. C. 10, 6. illa foeda atque intoleranda viris videbantur, 58, 14. cum ita exaggeramus iniuriam nostram, ut etiam, quae multa minora sunt, intoleranda dicamus, 6, 2, 23. multaque vana atque intoleranda auribus deinde quasi a Democrito scribta tradit, Gell. 10, 12, 1; — aula, inquit, oleo indiget et, ut video, intolerandum fervit, 17, 8, 8.

intŏlĕrans, antis, 1) der etw. nicht ertragen od. nicht leiden kann, der sich in etw. nicht finden kann, mit *Genit.*: laborum int. (multitudo), Tac. A. 1, 31. omnium tamen quae ultionem morarentur intolerans, 2, 75. orto apud libertos certamine, quis deligeret uxorem Claudio, caelibis vitae intoleranti et coniugum imperiis obnoxio, 12, 1. favore militum anxius et superbia viri, aequalium quoque, adeo superiorum intolerantis, H. 4, 80; — im *compar.*: loquimur de Alexandro nondum merso secundis rebus, quarum nemo intolerantior fuit, Liv. 9, 18, 1. u. *superl.*: quorum intolerantissima gens, 5, 48, 3. Gallorum - corpora intolerantissima laboris atque aestus fluere, 10, 28, 4. u. vgl. 27, 48, 16. — *Adv.*, maßlos, unmäßig, heftig (wie impotenter), quum ipsum Herculem tam **intoleranter** dolere videamus, Cic. Tusc. 2, 10, 22. int. irascebatur tunc magis, cum eum puderet irasci, Amm. 29, 1, 20. int. se efferens, 28, 1, 57; im *comp.*: intolerantius Gallos insequentes legio decima tardavit, Caes. BG. 7, 51, 1. si int. se iactant, Cic. dOr. 2, 52, 209. u. *superl.*: de tuis divitiis intolerantissime gloriaris, Vatin. 12, 29. — 2) unerträglich, item cur[is] intolerantibus pro intolerandis, Laev. b. Gell. 19, 7, 10; im *compar.*: regreditur ingens gloriā atque eo ferocior et subiectis intolerantior, Tac. A. 11, 10. quam decora victoribus libertas, quanto int. servitus iterum victis, 3, 46.

intŏlĕrantia, ae, *f.*, 1) die Unfähigkeit etw. zu ertragen, Epictetus - solitus dicere est, duo esse vitia multo omnium gravissima ac taeterrima, intolerantiam et incontinentiam, cum aut iniurias, quae sunt ferendae, non toleramus neque ferimus, aut a quibus rebus voluntatibusque nos tenere debemus, non tenemus, Gell. 17, 19, 5. — 2) unerträgliches -, unausstehliches Wesen, Unerträglichkeit, Unausstehlichkeit, quis eum cum illa superbia atque int. ferre potuisset? Cic. Cluent. 40, 112. perspicite, quanta potestas permittatur: non privatorum insaniam, sed intolerantiam regum esse dicetis, Agr. 2, 13, 33. quae (pax) vel iniuria vel intolerantia priorum haud minus quam bellum timebatur, Tac. Agr. 20. codicillos de acerbitate et intolerantia morum eius e sacrario protulit et recitavit, Suet. Tib. 51.

intŏlĕrātus, a, um, nicht erhalten, ungenährt, cum fuerint sputa segniora, tunc - erit primo aeger nutriendus, quomodo necessario haec declinante passione occurrunt intolerato, zuvor Ggstz.: nutrimento parvo toleratus, CAurel. Acut. 2, 19, 124.

intŏlĕro, āre, etw. nicht ertragen, Not. Tir. p. 140.

intollo, ĕre, erheben, clamores absonos intollunt, Apul. M. 8, 26.

intondeo, ēre, beschneiden, fibrarum summas partes intondeas, Col. 11, 3, 31.

intŏno, tŏnui, tŏnātum, tŏnare, 1) *intr.* a) *absol.*, erdonnern, Donner erdröhnen •, erschallen lassen, erdröhnen, mächtig od. laut erschallen, eig. vom Jupiter: omnipotens ter caelo clarus ab alto intonuit, Virg. A. 7, 141. et caeli genitor de parte serena intonuit laevom, 9, 630. partibus intonuit caeli pater ipse sinistris, Cic. poet. Div. 1, 47, 106. u. so vgl. Ov. Tr. 5, 14, 27. M. 2, 311. 14, 542. VFlacc. 1, 591. 3, 251. 4, 414. Sen. Thyest. 1081. u. imperſ.: subitoque fragore intonuit laevom, Virg. A. 2, 692; — übtr. von anderen göttlichen Wesen u. von Menschen od. Thieren ohne od. mit Ablat.: diligitur nemo, nisi cum fortuna secunda est: quae simul intonuit, proxima quaeque fugat, Ov. Pont. 2, 3, 23. u. so Tr. 1, 5, 29; — intonet horrendum iam cognitione peracta, Juv. 6, 485. unus praecipue servus - tam valde intonuit, ut totam concitaret viciniam, Petron. 78, 6; — intonat ore, erdonnert mit ihrer Stimme, läßt donnernd ihre Stimme erschallen, von der Furie, Virg. A. 6, 607. u. vgl. Cul. 177. ut prima vocatu intonuit signumque dedit Mavortia coniunx, VFlacc. 2, 207. horrentibus quippe villis per totum corpus ingenti primum latratu intonuit (canis), Plin. 8, 40 (61), 150. horrendumque intonat armis, Virg. A. 12, 700. sic fatus clipeo - intonuit, Claud. in Eutr. 2, 160. en membra, quae iaculari valeant, quae hastile torquere, quae clipeis intonare, Vopisc. Tac. 4; — ferner von Dingen: iam enim hesterna contione intonuit vox perniciosa designati tribuni, Cic. Mur. 38, 81. ipse deus Romanae pondera molis fortibus excipiet sic inconcussa lacertis, ut neque translati sonitu fragor intonet orbis, Calp. 1, 84. montium litorumque intonante fragore, Amm. 16, 10, 9. sonitu scutorum intonante gentilium, 30, 3, 4. intonuēre minae, Sil. 5, 275. intonuēre poli et crebris micat ignibus aether, Virg. A. 1, 90. intonat acer discordi flatu et partem rapit aequoris eurus, Sil. 17, 249. sequitur stridente procella nunc huc nunc illuc raptum mare et intonat undis, 7, 573. et clipeum super intonuit ingens, Virg. A. 9, 709. et concussa procul membris velocibus arma letiferum intonuēre, Sil. 2, 212. — b) mit *Dat.*, hineindonnern, donnernd od. dröhnend in etw. hinein erschallen, insequitur niger et magnis cum fratribus Eurus intonat Aegaeo, VFlacc. 2, 366. haec vox aetheriis intonet axibus, Claud. Fesc. 4, 35. trepidis superatorum auribus ululantium undique Persarum intonante fragore, Amm. 20, 7, 14. adgreditur muros atque armis intonat urbi, Sil. 14, 298. — 2) donnernd erdröhnen •, erschallen lassen, nil acre velim magnumque modis intonet altis, sed quale soles leviore lyra flectere carmen simplex, Sen. Agam. 327. totis intonat Augustum septenis arcibus echo, Claud. VI. Cons. Hon. 617. nonne satis fuerat timidae inclamasse puellae, nec nimium rigidas intonuisse minas? Ov. Am. 1, 7, 45. nimbis hymenaeos hiulcis intonat, Claud. Rapt. Pros. 2, 230. sed neque Phlegraeos Iovis Enceladique tumultus intonet angusto pectore Callimachus, Prop. 2, 1, 39. cum haec intonuisset plenus irae, Liv. 3, 48, 3; — mit direct. Rede: magnum intonat: haud frangit animum vanus hic terror meum, Sen. Hipp. 1066. od. mit Objectsatz: tandem occupata rupe furibundum intonat (Aiax), superasse nunc se pelagus atque ignes, Agam. 542; — occupat os barbamque viri clavamque superne intonat, VFlacc. 3, 168. si quos Eois intonata fluctibus hiems ad hoc vertat mare, Hor. Epod. 2, 51.

intonsus, a, um, ungeschoren, am Kopf: behaart, mit vollem Haar versehen, im Gesicht: bärtig (im Allg., od. als Zeichen der Einfachheit u. Natürlichkeit, od. auch als Zeichen niederer Cultur), a) eig., neben *Subst.*, v. Bacchus: nec dabit intonso iugulum caper hostia Baccho, Ov. Pont. 2, 9, 31. Liber - intonsa iuvenis perpetuum coma, Sen. Hipp. 753; v. Apollo: intonsum pueri dicite Cynthium, Hor. Od. 1, 21, 2. talibus intonsum compellat Sminthea dictis, Ov. M. 12, 585. dum petit intonsi Pythia regna dei, Prop. 4, 12 (3, 13), 52; Ampelon intonsum satyro nymphaque creatum fertur - amasse (Bacchus), Ov. F. 3, 409; — frigidus intonsos Taurus alat Cilicas, Tibull. 1, 7, 16. quod legis - venit ab intonsis usque, Severe, Getis, Ov. Pont. 4, 2, 1. homines intonsi et inculti, Liv. 21, 32, 7; — non ita Romuli praescriptum et intonsi Catonis auspiciis veterumque norma, Hor. Od. 2, 15, 10. magna intonsis gloria victor avis, Tibull. 2, 1, 34. hoc apud intonsos nomen habebat avos, Ov. F. 2, 30; — dicht.: intonsumque comas Helicem - sternit, M. 5, 87. Rhodanique comas intonsa iuventus, Sil. 15, 671. ambo genis leves nec intonsi crinibus ambo, Calp. 9, 17; — v. Thieren: mercaberis aves intonsas, Col. 7, 3, 7. saetigeri fetum suis intonsamque bidentem attulit, Virg. A. 12, 170; — vom Kopf od. dem Gesicht u. von dem Haar selbst: bis caput intonsum fontana spargitur unda, Ov. F. 4, 655. asperum cultum et intonsum caput et neglegentiorem barbam - evita, Sen. Ep. 1, 5, 2. ne intonsum caput, non in gradus atque anulos comptum, Quint. 12, 10, 47; ora puer prima signans intonsa iuventa, Virg. A. 9, 181; solis aeterna est Phoebo Bacchoque iuventa: nam decet intonsus crinis utrumque deum, Tibull. 1, 4, 37. huc ades intonsa, Phoebe superbe, coma, 4, 4, 2. sic tibi sint intonsi, Phoebe, capilli, 2, 5, 121. u. vgl. Ov. M. 1, 564. intonsosque agitaret Apollinis aura capillos, Hor. Epod. 15, 9. nec cithara intonsae profueruntve comae (Apollini), Tibull. 2, 3, 12; scindens dolore identidem intonsam comam, Att. 674. intonsasque comas viridi redimita corona (pubes), Sil. 16, 525. u. vgl. Curt. 4, 47 (13), 5. intonsi crines longa cervice fluebant, Tibull. 3, 4, 27. intonsos multo deturpat pulvere crines, Auct. Cir. 284. u. vgl. VFlacc. 6, 642. barba paedore horrida intonsa, Poet. b. Cic. Tusc. 3, 12, 26; — als *Praed.*: in Italiam ex Sicilia venēre (tonsores) post Romam conditam anno 454 —: antea intonsi fuēre, Plin. 7, 59 (59), 211. quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus cet., Hor. Epist. 1, 7, 90; capillum pectunt saepius quam tondent: mentum semper intonsum est, Curt. 8, 31 (9), 22; comae hirsutae et intonsae sunt, 9, 40 (10), 9. — b) übtr.: ipsi laetitia voces ad sidera iactant

intonsi montes, dicht belaubt, bewaldet, Virg. Ecl. 5, 62. intonsaque caelo attollunt (quercus) capita et sublimi vertice nutant, A. 9, 681. nunc ab intonsa capienda myrto serta, Stat. Silv. 4, 7, 10.

intorpeo, ēre, erstarren, Not. Tir. p. 94.

intorqueo, torsi, tortum, torquēre, 1) **nach innen -, einwärts -, hineindrehen, -winden, -flechten, einkehren, -ziehen**, involvulum, quae (bestia) in pampini folio intorta implicat se: itidem haec exorditur sibi intortam orationem, Plaut. Cist. 4, 2, 63. ubi illis carminibus stupens demittit atras belua centiceps aures et intorti capillis Eumenidum recreantur angues, Hor. Od. 2, 13, 33. inmanes intorto murice phocas contrahit antra petens, VFlacc. 3, 727. in luto volutatio generi (suum) grata: intorta cauda, Plin. 8, 51 (77), 207. illi autem intorquent truncis frondentibus undam, VFlacc. 8, 287. 'dixit et intortis socio cum milite remis prosilit, 8, 356. tum proavita ferens levi medicamina dextra ocius intortos de more adstrictus amictus mulcebat lympha purgatum sanguine vulnus, Sil. 5, 366; — übtr.: nunc continuo spiritu trahitur in longum (sonus lusciniae), nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur revocato, eingezogen, eingehalten, Plin. 10, 29 (43), 81. galli expergifico, bubones gemino, ululae querulo, noctuae intorto (carmine occipiunt), Apul. Flor. 2, 13; — dah. überh. **drehen, winden, flechten**, u. intortus, **gedreht, gewunden, geflochten, gekräuselt**, illa de sinu licium protulit varii coloris filis intortum cervicemque vinxit meam, Petron. 131, 4. paraverat igitur funes blatta et serico et cocco intortos, quibus - laqueo finem finiret, Lamprid. Heliog. 33. ad intortos cupiens dare bracchia funes bracchia non habuit, Ov. M. 3, 679. candidaque intorti sustollant vela rudentes, Catull. 64, 235. u. vgl. Sil. 6, 353. intorto verbere terga seca, Tibull. 1, 9, 22. praefuit intortos demissus vertice crines Bocchus atrox, Sil. 3, 284. u. vgl. VFlacc. 6, 563. arbori altitudo ad quinque cubita, nec sine spina, caudice duro et intorto, Plin. 12, 15 (34), 67; — *adv. comp.*: tuber utrumque arboris eius, bruscum **intortius** crispum, molluscum simplicius sparsum, 16, 16 (27), 68. — 2) **umdrehen, -winden, verdrehen, verkehren, verrenken, um etw. drehen, winden**, intorto circa brachium pallio composui ad proeliandum gradum, Petron. 80, 2. paludumento circa laevum brachium intorto - in hostes impetum fecit, Liv. 25, 16, 21. Oenotria lentis vitibus intorquens ederas, Claud. Laud. Stil. 2, 263; — udum feroci stamen intorquens manu, Sen. Herc. Oet. 374. cum iam matura mala fuerint, ante quam rumpantur, ramulos (od. petiolos), quibus dependent (od. pendent), intorqueto, Col. 5, 10, 16. Arb. 23, 2. in semen exire non debet, sed intorqueri caulis satus gratia, ut caput validius fiat, Plin. 19, 6 (34), 114. fugientem navem videres vertice retro intortam victoribus inlatam, Liv. 28, 30, 9. contra enitentes vertice intorti adfligebantur, 21, 58, 3. ad haec vates vi denique multa ardentes oculos intorsit lumine glauco, Virg. G. 4, 450. mentum in dicendo intorquenti - inquit, Cic. dOr. 2, 66, 266. talum intorsit, AVict. Vir. ill. 65, 5. Pompeius - vehementer erat saucius: huc accedebat, ut etiam talum intorsisset, Auct. BHisp. 38, 2. u. intorto talo, 39, 1; — übtr.: tum fallere sollers apposita intortos extendit regula mores, Pers. 5, 38. — 3) **hindrehen, -schwingen, -schleudern, drehend -, schwingend wohin werfen, schleudern**, dixit telumque intorsit in hostem, Virg. A. 10, 882. hastam intorsit equo, 11, 637. u. vgl. 2, 231. Troes contra defendere saxis perque cavas densi tela intorquere fenestras, 9, 533. cum subito validi venti conlecta procella nubibus intorsit sese, Lucr 6, 124; — quod habuit telum nocentissimum, vi maxima intorsit, Sen. Ep. 5, 4, 9 (45). u. so: tela, Sil. 2, 322. intorquens iaculum clamanti sistit in ore, Virg. A. 10, 323. u. so Ov. M. 5, 90. Sil. 1, 305. intorquet summis adnixus viribus hastam, Virg. A. 9, 744. u. so 12, 920. se ad intorquenda pila expedierat vetus miles, Tac. A. 14, 36. intorquens directo turbine robur, Sil. 4, 540. totisque adnisa doloris viribus intorquet letalem in moenia cornum, 2, 123. molem subducto corpore vitat intorti Bibulus saxi, 7, 621. sed vereor, ne Pompeio quid oneris imponam: μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat, Cic. Att. 9, 7, 3. vastoque e gutture fusa tempestas oritur mixtam stridore procellam Cerbereo intorquens, Sil. 6, 174. invadit notus ac piceam cum grandine multa intorquens nubem cunctantem et vana minantem circumagit, 12, 661. u. vgl.: it globus intorquens nigranti turbine nubem pulveris et surgit sublatis campus arenis, emporwirbeln lassen, 5, 535; — übtr.: si viso intorserit ense diram, qua vertit per campos agmina, vocem, 11, 337. alternis enim versibus intorquentur inter fratres gravissimae contumeliae, Cic. Tusc. 4, 36, 77.

intortio, ōnis, *f.*, das **Kräuseln**, hos capillorum intortionibus crispulos, Arnob. 3, 14.

intortus, a, um, s. intorqueo.

intrā, *Adv.* u. *Praep.* (Ablat. zu d. ungebr. inter od. interus, dessen Compar. interior, Adv. interius u. Superl. intimus, Adv. intime, s. interior; vgl. Prisc. II. p. 43, 15 sq. u. *Curtius* Grundz. I. p. 273), I) *Adv.*, 1) bei Verbis der Ruhe, **im Inneren, inwendig, innerhalb**, huius (fistulae) ea pars, quae intra, paulo longior esse debet, quam quae extra, Cels. 7, 15. haec vasa et opercula extrinsecus et intra diligenter picata esse debebunt, Col. 12, 44, 7. nil intra est olea, nil extra est in nuce duri, Hor. Ep. 2, 1, 31. in ipsa (lappa) flos nascitur non evidens sed intus occultus, et intra seminat velut animalia quae in se pariunt, Plin. 21, 17 (64), 104. deni in quadram pedes, quadraginta per oram, intra centum erunt, Quint. 1, 10, 43. idem et tota intra forisque familia fecerat, Petron. 22, 6; insbes. = **im Binnenlande**, intra - vix iam homines - habent potius terras, quam habitant, Mel. 1, 4, 4. od. **im Binnenmeere**, oras omnium (partium) et litora, ut intra extraque sunt, (expediam), d. i. im Mittelmeere u. im Atlant. Ocean, prooem. §. 2. u. so 1, 4, 5. abunde orbe terrarum extra

intra indicato colligenda in artum mensura aequorum videtur, Plin. 6, 32 (38), 205. — b) bei Verbis der Bewegung, nach innen, einwärts, binos interim digitos distinguimus sed non inserto pollice, paulum tamen inferioribus intra spectantibus sed ne illis quidem tensis, qui supra sunt, Quint. 11, 3, 99.

II) *Praep.* vor dem *Accus.* gestellt (bei Juv. u. Tac. auch nachgestellt; vgl. die Disputation b. Gell. 12, 13.), 1) im Raume, a) eig., α) bei Verbis der Ruhe, im Inneren, in - darin, im Bereich, innerhalb (Ggst. extra), u. zw. neben dem Accus. eines rings begrenzten Raumes od. der Grenze eines Raumes, potestas mentis humanae i. mortale corpus inclusae, Lact. Opif. d. 16, 10. iam scilicet intra viscera Romanae conditor urbis erat, Ov. F. 3, 23. u. vgl. 9, 43. pusulas ulcerum rumpit (lens), ea quae i. os sunt purgat, Plin. 22, 25 (70), 142. sedentem ipsum quem pridie recitaverat librum i. manus habentem deprehendimus, Tac. Or. 3. non placet, qui amicos i. dentes inclusos habet, Plaut. Trin. 4, 2, 64. nobiles pueri custodiae corporis eius adsueti nec doloris magnitudinem capere nec se ipsos i. vestibulum regiae tenere potuerunt, Curt. 10, 15 (5), 8. i. castrorum timuit tentoria ductor, Lucan. 5, 241. neque enim solum vagus ille, cum expanditur, amnis i. usurpata semper collium substiterat atque haeserat, Plin. Pan. 30, 4. semper manum i. pallium continentes, Quint. 12, 10, 21. vos quibus cordi est i. tunicam manus laeva, at dextra in penum erile, Afran 328. similia gladio condito atque i. vaginam suam haerenti, Quint. 8. pr. 15. u. vgl. 1, 5, 7; — iam vero terram - diei noctisque effectricem eandemque custodem antiquissimam deorum omnium voluit esse eorum, qui intra coelum gignerentur, Cic. Univ. 10. ut vos, qui modo ante ostium Tiberinum classem hostium videbatis, nunc nullam i. oceani ostium praedonum navem esse audiatis, Pomp. 12, 33. multaque erant i. eum locum manu sata, quibus interim iumenta pasceret, Caes. BC. 3, 44, 3. dic, passer, cui tot montes, tot praedia servas Apula, tot milvos i. tua pascua lassas? Juv. 9, 54. i. eas silvas hostes in occulto sese continebant, Caes. BG. 2, 18, 3. Capsenses una modo atque ea i. oppidum iugi aqua, cetera pluvia utebantur, Sall. J. 89, 6. acciditque, ut cum provinciam ingressus sacrificaret i. aedem publicam puero e ministris acerram tenenti capillus repente toto capite canesceret, Suet. Galb. 8. una et i. palatium habitantes, 14. i. Albanam arcem sententia Messalini strepebat, Tac. Agr. 45. quique i. praesidia Pompei fuissent, Caes. BC. 3, 83, 3. u. so Liv. 24, 48, 10. 25, 24, 15. 38, 11, 4. 43, 7, 4. Ch. ubi eam vidit? Ac. intus i. navim, uti prope adstitit, Plaut. Merc. 1, 2, 75. stans tantum modo i. porticum mediam, Suet. Cal. 27; sunt in honore et intra decursus Nili multa oppida, im Bereich des Nillaufes, Plin. 5, 10 (11), 64. i. iactum teli, Virg. A. 11. 608. u. so Curt. 4, 14 (3), 14. u. andw.; — quae intra se consumunt Arabes, in ihrem eignen Lande, Plin. 12, 21 (45), 99. u. vgl. dagegen 9, 51 (75), 165. und: septem sunt i. hominem quae a Graecis nigra membra vocitantur, lingua, cor cet., Macrob. Somn. Scip. 1, 6, 77. haesitanti mihi omnia quae composui vobis exhiberem, an adhuc aliqua differrem, simplicius et amicius visum est omnia, praecipue cum adfirmetis intra vos futura, donec placeat emittere, Plin. Ep. 3, 10, 4. u. geistig: summumque opus ingeniorum diu iam hoc fuit, ut intra unumquemque recte facta veterum perirent, Plin. 25, 1 (1), 2. maximus i. me deus est, Ov. M. 7, 55. fortuna semper omnis i. me stetit, Sen. Med. 520. tacitus nostras i. te fige querellas, Juv. 9, 45. semper habebunt i. se, quod imitentur, Quint. 2, 7, 3. nam scelus i. se tacitum qui cogitat ullum, facti crimen habet, Juv. 13, 209. meditantesque i. semet (picae) cura atque cogitatione intentionem non occultant, Plin. 10, 42 (59), 118. u. vgl. Quint. 10, 6, 2. 11, 3, 2. Tac. Or. 3. dum tamen dicat quasi i. se ipsum, Quint. 10, 7, 25; — omnis locus, in quo reperitur sal, sterilis est nihilque gignit, et in totum sponte nascens i. haec est, besteht überh. nur darin, Plin. 31, 7 (39), 80. i. haec constat caelestis sterilitas, 18, 29 (69), 290; — tu (Romule) produxisti nos intra luminis oras, Enn. A. 118. si qui earum urbium cives, quae regno abscedunt, cum rege Antiocho intraque fines regni eius sunt, Apameam omnes ante diem certam redeunto, innerhalb der Grenzen des Reiches, das Ant. behält, in dem Gebiete des Ant., Liv. 38, 38, 6. quod facile fuisset, nisi i. parietes meos de mea pernicie consilia inirentur, Cic. Att. 3, 10, 2. si quid in controversiam veniret, aut i. parietes aut summo iure experiretur, Quinct. 11, 38. u. so vgl. Liv. 4, 9, 6. obcumbunt multi letum ferroque lapique aut i. muros aut extra praecipe casu, Enn. A. 390. Iliacos i. muros peccatur et extra, Hor. Ep. 1, 2, 16. tantum igitur muros intra toga contulit illi nominis ac tituli? Juv. 8, 240. u. vgl. Curt. 3, 1 (1), 5. nulla iam pernicies a monstro illo atque prodigio moenibus ipsis i. moenia comparabitur, Cic. Cat. 2, 1, 1. alii i. moenia atque in sinu urbis sunt hostes, Sall. C. 52, 35. u. vgl. §. 25. verberato vel intra pomerium vel extra pomerium, Liv. 1, 26, 6. u. vgl. §. 11. conviva ioco mordente facetus et salibus vehemens i. pomeria natis, Juv. 9, 10. cum et i. vallum et foris caederentur, Nep. Dat. 6, 4. quarum (sagittarum) centum et triginta milia i. vallum reperta sunt, Suet. Caes. 68. porta ea - maior aliquanto patentiorque quam ceterae est: et i. eam extraque latae viae sunt, Liv. 31, 24, 9; — quasi si quis Olympiam quom venerit cursum et steterit, ut mittatur, inpudentes dicat esse illos, qui currere coeperint, ipse i. carcerem stet et narret aliis cet., AHer. 4, 3, 4. ubertim thalami quas (lacrimas) i. limina fundunt, Catull. 66, 17. nec te feriam neque i. claustra tenebo, Hor. Od. 3, 11, 43. Antiochum Magnum illum maiores nostri - i. montem Taurum regnare iusserunt, vom Standpunct des Antiochus aus = ne montem T. egrederetur, Cic. Sest. 27, 58. u. vgl. Eutr. 4, 4. Boii Lingonesque - non Etruscos modo, sed etiam Umbros agro pellunt: i. Appenninum tamen sese

tenuēre, vom dem Standpunct der Gallier im Osten aus, Liv. 5, 35, 2. locus i. oceanum iam nullus est neque tam longinquus neque tam reconditus, quo non per haec tempora nostrorum hominum libido iniquitasque pervaserit, vom Standpunct des Festlandes aus = in den Küstenländern des Ocean's, Cic. II. Verr. 3, 89, 207. tantum pavoris incussit i. ripam subita Romana vis, Flor. 1, 45 (3, 10), 14. fossa ingens ducta et vallum i. eam erigitur: modicoque post intervallo murum etiam eadem regione addere parat, innerhalb, diesseits des Walles, Liv. 25, 11, 7.

β) bei Verbis der Bewegung, in-hinein, occludite aedes pessulis, repagulis, ubi hanc ego tetulero intra limen, Plaut. Cist. 3, 18. intra tecta vocat Menelaum et limina pandit, Virg. A. 6, 515. u. vgl. 7, 168. primusque Thymoetes duci i. muros hortatur (equum), 2, 33. attonitamque trahens i. sua moenia ducit, Ov. M. 6, 600. imperio accitos alta i. limina cogit, Virg. A. 11, 235. cum adversarios i. moenia compulisset, Nep. Ages. 5, 3. simul cum iis i. portas conpelluntur, Liv. 7, 11, 7. i. munimenta compulsos sequutus urbem in ditionem redegit, Curt. 8, 39 (11), 1. qui (Sequani) i. fines suos Ariovistum recepissent, Caes. BG. 1, 32, 5. accessit propius et iam ingrediens i. finem eius loci, quem oleae terminabant, impetum armati Antiochi - refugit, Cic. Caec. 8, 22. qui - omni Gallia vexata Teutones Cimbrosque i. fines suos ingredi prohibuerint, Caes. BG. 2, 4, 2. intrare i. praesidia periculosum putabat, 7, 8, 1. nisi i. sua praesidia se recepisset, Nep. Hann. 11, 4. recepisse se i. urbem, Liv. 7, 11, 10. qui regionibus exclusi i. praesidia atque i. arma aliena venissent, Cic. Att. 8, 11 D, 4. u. vgl. 1, 20, 2. si - intra pectus se penetravit potio, Plaut. Truc. 1, 1, 22. dat quoque iam saltus i. cava texta carinae fluctus, Ov. M. 11, 524; — quae (fores) absorbent quidquid venit i. pessulos, Plaut. Truc. 2, 3, 30. ut fit ubi nilo iam plus est, quod datur i. vitales venas quam quod fluit atque recedit, Lucr. 2, 1118. in totum autem revocatur i. ripas in libra (luna), Plin. 5, 9 (10), 57. quicumque igitur illos affectus i. fines suos redegerit, Lact. 6, 19, 11. deus idcirco virtutem dedit, ut - vinceret voluptatem eamque egredientem fines sibi datos i. praescriptum coërceret, 6, 20, 5.

b) übtr., innerhalb, nicht außerhalb (außer — nicht, nur), ohne etw. zu überschreiten od. ohne etw. zu erreichen od. zu behaupten, paulisper se intra silentium tenuit, Plin. Ep. 4, 17, 8. utinam Philotas quoque i. verba peccasset, Curt. 7, 3 (1), 25. i. verba desipiunt, Cels. 3, 18. nec se solum i. verba continuit, sed cet., Petron. 11, 4. illi declamare modo - officii sui ducunt, idque i. deliberativas iudicialesque materias: nam cetera ut professione sua minora despiciunt, Quint. 2, 1, 2. risus oriuntur aut ex corpore eius, in quem dicimus, aut ex animo, qui factis ab eo dictisque colligitur, aut ex his quae sunt extra posita: intra haec enim est omnis vituperatio, 6, 3, 37. bene qui latuit bene vixit et i. fortunam debet quisque manere suam, Ov. Tr. 3, 4, 25. i. fortunam qui cupis esse tuam, Prop. 4, 8 (3, 9), 2. adseveravit Claudius contentum honore Pallantem i. priorem paupertatem subsistere, Tac. A. 12, 53. illi, quod praeturam i. stetit, commendatio ex iniuria: huic, quod consulatum adeptus est, odium ex invidia oriebatur, 3, 75. modus immodicarum cupiditatum, veneris i. naturale desiderium usus - ingentes profecto dotes erant, Curt. 10, 18 (5), 32. altero triduo validiores cibos et carnis quoque aliquid esse intraque aquam manere, Cels. 3, 24. tutus et i. spem veniae cautus, Hor. AP. 266. i. conscientiam veri fidem frementes, Macrob. Sat. 5, 17, 6. simul laudibus Seianum extulit, tamquam labore vigilantiaque eius tanta vis unum i. damnum stetisset, Tac. A. 3, 72; — modice hoc faciam aut etiam i. modum, Cic. Fam. 4, 4, 4. ne amicis nihil tribuamus, epulamur una non modo contra legem, si ulla nunc lex est, sed etiam i. legem et quidem aliquanto, 9, 26, 4. intraque praescriptum Gelonos exiguis equitare campis, Hor. Od. 2, 9, 23. dic, quid referat i. naturae fines viventi, iugera centum an mille aret? Sat. 1, 1, 49. in aliis rebus cessisse i. finem iuris mei cuilibet videri malim, quam nimis pertinaciter in obtinendo eo tetendisse, Liv. 37, 53, 7. eius (Hortensii) scripta tantum i. famam sunt, Quint. 4, 3, 8.

2) in der Zeit, innerhalb, binnen, i. sextum adoptionis diem, Suet. Galb. 17. qui intra vicesimum diem ingentibus rebus gestis dictatura se abdicaverunt, Liv. 9, 34, 13. raptor nisi i. trigesimum diem et raptae patrem et suum exoraverit, pereat, Quint. 9, 2, 90. i. mensem tertium, Suet. Claud. 1. i. quartum mensem, Cal. 49. i. sextum mensem imperii, Eutr. 9, 16. i. annum vicesimum feminae notitiam habuisse in turpissimis habent rebus, Caes. BG. 6, 21, 5. plerosque Aeacidarum i. trigesimum annum defunctos, Justin. 12, 15, 1; — dimidiam partem nationum usque omnium subegit solus i. viginti dies, Plaut. Curc. 3, 78. u. vgl. Curt. 3, 3 (1), 8. Eutr. 2, 28. 4, 6. petiit ab iis, ut cives Romanos, si qui apud eos in servitute essent, conquisitos i. duos menses mitterent ad se in Thessaliam, Liv. 34, 50, 3. nuper i. decem annos C. Maenius dictator -, ut privatus obviam iret crimini, dictatura se abdicavit, 9, 34, 14; — ecce i. hos dies scripsit, ut cet., Petron. 38, 4. qui i. hos proximos decem annos damnati nec ullo idoneo auctore liberati sunt, Plin. Ep. 10, 32 (41), 2. i. legitumos dies, Sall. C. 18, 3. qui finiendae censurae i. legitimum tempus actionem susceperat, Liv. 9, 33, 5. omnes i. annum cum stirpe exstinctos, 9, 29, 10. u. so Quint. 11, 2, 50. i. triennium, Suet. Tib. 15. Eutr. 6, 2. 3. 6, 11. 9, 11. i. unam aestatem, 6, 5. complura suorum corpora i. noctem sepelienda curavit, Frontin. Strat. 2, 10, 1. i. praeturae suae tempus, Plin. 36, 15 (24), 121. intraque morae breve tempus in urbem pervenit Haemoniam, Ov. M. 11, 651. i. breve tempus, Suet. Tib. 51. Claud. 38, i. temporis exiguum, Ov. M. 13, 888. nulla sit ars, qualis inventa est, nec i. initium stetit, Quint. 10, 2, 8. illius tibi noctem promitto nec differo:

i. comperendinationem fides promissi mei exstabit, Sen. Ep. 16, 2, 5 (97). iustus mihi dolor etiam adversus deos esset, quod me parentibus, liberis, patriae i. iuventam praematuro exitu raperent, Tac. A. 2, 71. u. so 2, 41. etiamsi - i. pubertatem decesserit, Gai. Inst. 2, 181; vgl. auch: at princeps generis quanto maiora paravit i. pastorem sibi nomina, Sil. 14, 465; — exacerbatus, quod post edictum suum, quo iubebat i. kal. octobr. urbe Italiaque mathematici excederent, statim libellus propositus est, Suet. Vit. 14. deflorescunt - omnia et i. octo idus iul. etesiarum praecursu, Plin. 16, 25 (42), 104; — centum tria oppida i. paucos dies in deditionem accepit, Liv. 40, 49, 1. i. paucos dies moritur, 2, 8, 4. i. paucos menses, Eutr. 6, 12. id fore i. perpaucos dies, 44, 19, 3. sine ullo proelio aut sanguine i. paucissimos dies parte insulae in deditionem recepta, Suet. Claud. 17; — intra decimum diem, *quam* Pheras venerat, his perfectis Crannonem profectus cum toto exercitu primo adventu cepit, wo quam den Anfangspunct des durch intra angedeuteten Zeitraumes bezeichnet, Liv. 36, 10, 1. milites duarum legionum Romanarum i. dies sexaginta, quam in provinciam venit, dimisit, 43, 9, 2. i. quintum annum, quam coeptum (bellum), Perioch. 49. i. biennium, quam verba recte formare potuerunt - omnia fere loquuntur, Quint. 1, 12, 9. i. quintum quam adfuerat diem, Suet. Caes. 35. cum bis mustum deferbuerit, quod plerumque est i. quartum diem, quam de lacu sublatum est, Col. 12, 23, 1. u. vgl. Sen. Cons. ad Helv. 2, 5; huius villam i. quam modicum quadragiens piscinae vendiderunt, Plin. 9, 55 (81), 171.

3) in Zahlen- und Werthverhältnissen, **innerhalb, unter,** rari per Italiam Caesaris agri modesta servitia, i. paucos libertos domus, Tac. A. 4, 7. acuta intra numerum trium syllabarum continetur, Quint. 1, 5, 30; — secunda classis i. centum usque ad quinque et septuaginta milium censum instituta, Liv. 1, 43, 4. utroque enim casu aut non ultra pretium, aut i. pretium fecisti, Paul. Dig. 17, 1, 5. §. 5. ipse fuit vitae parcissimae, ita ut sextarium vini tota die numquam potaverit, saepe i. heminam, Vopisc. Tac. 11.

intrābĭlis, e, **zugänglich**, cum adversi amnis os lato agmini et tam multis simul venientibus haud sane intrabile esset, Liv. 22, 19, 12.

intractābĭlis, e, **schwer zu handhaben -, zu behandeln, - nutzbar zu machen, - zu bewältigen -, zu besiegen, - zu überwinden, spröd, hart, ungefügig, unbeugsam, unüberwindlich,** usque sub extremum brumae intractabilis imbrem, Virg. G. 1, 211. Alpium invicta iuga et frigore intractabilia loca transcendit, Justin. 24, 4, 5. dura cautes undique intractabilis resistit undis, Sen. Hipp. 581; — quamquam ut bestiarii obiiceremur intractabilibus feris, Amm. 15, 5, 23; — genus intractabile bello (Tyrii), Virg. A. 1, 339. respice aetatem eius iam duram et intractabilem, Sen. Ep. 3, 4, 1 (25). quis huius animum flectet intractabilem? Sen. Hipp. 230. u. tentemus animum tristem et intr., 272. genus intractabilis irae (Seres), Grat. Cyn. 159. u. vgl. quod (χαλεπόν) est cum difficile, tum molestum quoque et incommodum et intractabile, Gell. 4, 15, 6. u. im *compar.*: Domitio - cui cognomentum insano factum est, quoniam erat natura intractabilior et morosior, 18, 7, 1.

intractātus, a, um, **noch nicht berührt, noch nicht gebraucht, noch nicht versucht, noch nicht bearbeitet, noch nicht zugestutzt,** caeteras partes corporis vino et oleo (fovent) lanis contegentes rudibus et intractatis, CAurel. Acut. 3, 5, 57. nemo est quin eo, quo consuevit, libentius utatur, quam intractato et novo (equo), Cic. Am. 19, 67. illa (virga) suos usus intractatumque decorem - natalibus hausit arbitriis, Grat. Cyn. 134; nequid inausum aut intractatum sceleris dolive fuisset, Virg. A. 8, 206.

intractio, ōnis, *f.*, **das Einziehen, Einwärtsziehen,** Surae quidem proconsulis etiam rictum in loquendo intractionemque linguae - piscator quidam in Sicilia reddidit, Plin. 7, 12 (9), 55.

intrăho, trahĕre, 1) **herziehen, herschleppen, herbeiziehen,** postquam sulcatos intrahens gressus cubile solitum conscenderit, Apul. M. 5, 20; — sol curvatus intrahebat vesperam, 11, 23. — 2) viell. **hinlenken,** intrahere est contumeliam intorquere, PDiac. p. 111, 2.

intrāmūrānus, a, um, **innerhalb der Mauer befindlich,** unde haud longo spatio separatum vulgus inaestimabile barbarorum ad orbis rotundi figuram multitudine digesta plaustrorum tamquam intramuranis cohibitum spatiis otio fruebatur, Amm. 31, 7, 5. magistratus, qui intram. non est, nec urbanus, Ascon. Cic. II. Verr. 2, 6. seditio intramurana bellum mihi gravissimum peperit, Vopisc. Aurelian. 38.

intrāneus, a, um, **innerer, Privat-,** in intraneis conventibus atque conciliis, Ggsß. in ecclesia, Cassiod. Hist. eccl. 1, 12.

intransgressĭbĭlis, e, **unüberschreitbar,** filiatio, Cassiod. Hist. eccl. 1, 14.

intransĭbĭlis, e, **unüberschreitbar,** Nilus - intr. erat, Hieron. in Ies. 4, 11, 15.

intransĭtīvus, a, um, **nicht auf Andere übergehend,** grammat. **die Beziehung auf eine Person in sich selbst enthaltend,** Prisc. I. p. 555, 2. 7. II. p. 32, 23. u. *Adv.* **intransitive**, II. p. 231, 56.

intransmeābĭlis, e, **unüberschreitbar,** Jornand. B. Get. 1. u. b. Claud. Mamert.

intrĕmĕfactus, a, um, **in zitternde Bewegung gesetzt,** plectra, Optat. Organ. 50.

intrĕmisco, ĕre, **erzittern, erbeben,** neque enim umquam intremiscunt terrae nisi sopito mari caeloque adeo tranquillo, Plin. 2, 79 (81), 192. u. von Lebenden u. ihren Gliedern: manu strenua, stabili nec umquam intremiscente eaque non minus sinistra, quam dextra promptus (esse chirurgus debet), Cels. 7. praef. p. 263. vestigio hominis animadverso prius quam homine intremiscere insidiarum metu (elephantem), Plin. 8, 4 (5), 9. ludebat oculos intremiscentium, Jul. Val. r. gest. Al. M. 3, 26.

intrĕmo, trĕmui, trĕmĕre, **erzittern, erbeben,** ululataque tellus intremit, VFlacc. 4, 608. intremere Ide, 2, 519. intremere omnem mur-

mure Trinacriam, Virg. A. 3, 581. toto Germania Rheno intremuit, Claud. III. Cons. Hon. 17. proxima quaeque intremuit domus, VFlacc. 3, 73. non sic intremuit Simois, cum cet., Claud. Laud. Stil. 1, 264. intremuit mālus, Virg. A. 5, 505; — v. Lebenden u. ihren Gliedern: frigus vero (voco), ubi extremae partes membrorum inalgescunt, horrorem, ubi corpus totum intremit, Cels. 3, 3. palluit et subito genua intremuēre timore, Ov. M. 2, 180. aspicis alternos intremuisse pedes? Tr. 3, 1, 56; dicht.: Hannibali ecce senectus intremit, Sil. 16, 665; mit *Acc.*: intremit regum eventus, vor =, 8, 60.

1. **intrĕmŭlus**, a, um, erzitternd, zitternd, intremulam baculo non subeunte manum, Auson. Epitaph. 34, 4.

2. **intrĕmŭlus**, a, um (in u. tremo), nicht erzitternd, Cassiod. Var.

intrĕpĭdans, antis, noch nicht zitternd, kräftig, adhuc. intr. aetatis, Inscr. u. *Adv.*, unerschrocken, festine et **intrepidanter** accendit, Non. p. 530, 5.

intrĕpĭde, *Adv.*, s. intrepidus.

intrĕpĭdo, āre, zitternd bilden, multos orbes huc atque illuc usque ad suam fatigationem variis inflexibus intrepidavit, Symm. b. Jornaud. de reb. Get. 15.

intrĕpĭdus, a, um, 1) der nicht zittert, unerschrocken, unverzagt, scire cupiens, quonam statu animi et an interritus intrepidusque esset, Gell. 19, 1, 5. qui videri se esse tranquillos et intrepidos et inmobiles volunt, 19, 12, 10. intrepidus parens audaxque damno convocat Ditis feri exsangue vulgus, Sen. Oed. 994. qui sciat fortunam non expectare, sed facere, et adversus utrumque intrepidus inconfususque prodire nec illius tumultu nec huius fulgore percussus, Sen. NQ. 3. praef. §. 13. vim in se metuentem prope venire permisit intrepidam, Liv. 18, 10, 3. saluti fuit, quod sensim et intrepidi se receperunt, Curt. 8, 40 (11), 18. parentis sceptra fugeram curis exsolutus exul, intrepidus, Sen. Oed. 12. intrepidi quaecumque altaria tangunt, Juv. 13, 89. intrepidus tales fundit sol pectore voces, VFlacc. 1, 505. intrepidus spectatis adnue dictis, Nemes. Cyn. 144. officia sua vir bonus exsequitur inconfusus, intr., Sen. dIra, 1, 12, 2. si dux intrepidus decem dies primam speciem adpropinquantis terroris sustinuisset, Liv. 44, 6, 6. cui bona sua nulla vis excutit, qui mala in bonum vertit certus iudicii, inconcussus, intr., Sen. Ep. 5, 4, 9 (45); — lenis et modice fluens aura nec vergens latus ducat intrepidam ratem, Sen. Oed. 886. ab hac tam intrepida ac tam decora incedendi modulatione alieni sunt, Gell. 1, 11, 18. illa - pertulit intrepidos ad fata novissima vultus, Ov. M. 13, 477. nusquam a statu naturae discedens intrepidae, sed constans semper legumque similis, Amm. 27, 6, 14. mater intrepidum tibi praebebit animum, Sen. Herc. Oet. 994. perage mandatum tuum! intrepida constent verba! qui timide rogat, docet negare, Hipp. 593; — stetit aggeri fulti cespitis intrenidus voltu meruitque timeri non metuens, Lucan. 5, 316. u. so: intrepidus animo, Sen. Troad. 1096. animo intrepidus (esse debebit chirurgus), Cels. 7. praef.; — intrepidum *pro* se, curam de coniuge agentem Nessus adit, Ov. M. 9, 107; — minantibus intrepidus, adversus blandientes incorruptus, Tac. H. 1, 35; — mit *Genit.*: ille coruscanti clipeo te saepe volentem sustulit arridens et pectore pressit anhelo intrepidum ferri, Claud. III. Cons. Hon. 29. — *Adv.*: pertuli **intrepide** omnia, Sen. Herc. fur. 417. ibi intr. Xenophanes legationis princeps a Philippo rege se missum ait ad amicitiam societatemque iungendam cum populo Romano, Liv. 23, 33, 6. — 2) worin od. wobei man nicht zittert, nicht schreckhaft, ita intrepida ibi hiems, Tac. Agr. 22.

intrĭbuo, ĕre, einen Theil auflegen, vorzugsw. Steuerzuschläge machen, eine Umlage machen, si instructio novi balinei onerata vires Prusensium non est, possumus desiderio eorum indulgere, modo ne quid ideo aut intribuatur aut minus illis in posterum fiat ad necessarias erogationes, Traian b. Plin. Ep. 10, 35 (24).

intrĭbūtio, ōnis, *f.*, der Steuerzuschlag, die Umlage, im Plur. Ulp. Dig. 49, 18, 4. Paul. 50, 1, 22. §. 7. Ulp. 50, 4, 6. §. 4.

intrīco, āvi, ātum, āre, (tricae), in Verdrießlichkeiten, in Verlegenheiten bringen, verwirren, intricatum ludit potans Dordalum, Plaut. Pers. Arg. 5. nunc ego lenonem ita hodie intricatum dabo, 4, 1, 9. Chrysippus aestuans laboransque, quonam [hoc modo] explicet et fato omnia fieri et esse aliquid in nobis, intricatur (hoc modo), Cic. Fat. frg. b. Gell. 7 (6), 2, 15. tam vero abest ut sub hac possit pigrescere intricarique Cyllenius, ut cet., MCap. 1, 38; — ita intricavit huius hanc rem temeritas, Afran. 113. qui servo persuadet, ut - peculium intricaret, Ulp. Dig. 11, 3, 3. §. 5. si eum intricare peculium in necem creditorum passus est, 15, 1, 21. Paphie paulum contractior ore mora intricante laeditur, MCap. 6, 704.

intrīmentum, i, *n.*, die Einreibung, qui (coquus) sapidissimis intrimentis sucuum pulmenta condita vapore mollibat, Apul. M. 10, 13.

intrinsĕcus, *Adv.*, nach innen hinein, nach innen, inwendig (Ggstz. extrinsecus), immolanti omnium victimarum iocinera replicata intr. ab ima fibra paruerunt, Suet. Aug. 95. iecur - intr. cavum, extr. gibbum, Cels. 4, 1. sudabant etiam fauces intr. atrae sanguine, Lucr. 6, 1147. eam (pellem) intr. eadem re perinungunt, Varr. RR. 2, 11, 7. intr. (solum) stratum sulphure et bitumine traditur, Justin. 4, 1, 3. ne cupa et clavus conterantur intr., Cato RR. 21, 4. curabimus ut et haec aviaria - intr. et extrinsecus poliantur opere textorio, Col. 8, 3, 6. eaque (vasa) intr. et exterius crasse picari (iubet), 12, 44, 5; — est alter, est intr., violare quem nullus potest, Prud. Perist. 5, 157. hanc ita validam molem rotis et funibus regens numerosus intr. miles, Amm. 23, 4, 13. defensores obtentis ciliciis, ne conspicerentur ab hostibus, latebant intr., 20, 11, 9. coronam hostium - mediam dividit et unam partem ab altera exclusam equitibus intr. adortus - in fugam vertit, Auct. BAfr. 17, 2.

intrīta, ae, *f.* u. **intrītus**, a, um, s. intero.

intrītus, a, um, **nicht gerieben, nicht beschädigt, unversehrt**, = integer, oliva, Col. 12, 51, 2. u. übtr.: quae (cohortes) praesidio castris relictae intritae ab labore erant, ungeschwächt, Caes. BG. 3, 26, 2.

intro, trāvi, trātum, trāre (W. τέρ-μα, Ziel, Endpunct, τέρμων, Grenze u. s. w., ter-mo, termen, ter-minus, in-tra-re, extrare, tra-ns, *Curtius* Grundzüge I. p. 189), **in etw. hinein-, hereingehen, -treten, -marschiren, eintreten, einziehen, einmarschiren, eindringen, betreten**, also sowohl im Allg., als auch militär., bei einer Behörde, nur b. spät. Dicht.: feindlich auf Jmdn. eindringen (vgl. d. Ggstz.: simul limen intrabo, illi extrabunt ilico, Afran. 5. u. class.: exire u. dgl.), 1) v. Leb., a) eig.: assimulavit anum cultosque intravit *in* hortos, Ov. M. 14, 656. illo (Hercule) duce, illo aperiente in urbem intrare se visum, Curt. 4, 10 (2), 17. in Capitolium intrare turbulento illo die non debuisti, Cic. Dom. 3, 5. intrat in tabernaculum, Curt. 3, 30 (12), 10. cum conaremur in triclinium intrare, Petron. 30, 5; — periisti, si intrassis *intra* limen, Plaut. Men. 2, 3, 63. intrare intra praesidia periculosum putabat, Caes. BG. 7, 8, 1; — protinus intrat *ad* Alexandrum, Curt. 6, 26 (7), 19. coepit loca idonea - praesidiis occupare, hostes ne ad se intrare ac loca interiora capere possent, Auct. BAfr. 79, 2. angusto in aditu taurus luctans cornibus quum vix intrare posset ad praesepia cet., Phaedr. 5, 9, 1; — mit *Dat.*: parte alia intrabat iussis Saturnia silvis, Sil. 7, 464. intravitque casae, 13, 813. ut vidit puppi properantem intrare, 6, 498. septis et turribus aureus intres, Stat. Theb. 1, 255; — intravēre autem et *eo* arma Romana divi Augusti temporibus, Plin. 6, 29 (35), 181. effecerant, ut instar muri hae sepes munimenta praeberent, *quo* non modo intrari, sed ne perspici quidem posset, Caes. BG. 2, 17, 4. u. vgl. 7, 73, 4. ne *qua* intrare *ad* munimenta hostis posset, Liv. 6, 2, 9; — rimas *per* omnes basiator intrabit, Mart. 11, 98, 13; — ut *a* Ponto intraverunt Histr*um*, Justin. 32, 3, 14. iamque *per* Esquilias Romanam intraverat urb*em*, Ov. F. 6, 683. port*a* Collin*a* urb*em* intravēre sub signis, Liv. 3, 51, 10. nocte domum parvā solita est intrare fenestrā, Ov. F. 6, 577. u. so meist mit *Accus.* verb.: ut sacrata templa Phoebi supplici intravi pede, Sen. Oed. 225. vacuamque Erinnys saeva funesto pede intravit aulam, Oct. 160; Mavors intrat equis uritque gravem sudoribus Hebrum, VFlacc. 7, 645. litoraque intravit Pagasaeā Colcha carinā, Ov. M. 13, 24. ipse cum curru urbem ac deinde regiam intravit, Curt. 5, 3 (1), 23; — Tartari intrasti loca florente nato, Sen. Herc. Oet. 1780. cara parens, quam te ut nobis vidisse liceret optassem Stygias vel leto intrare tenebras, Sil. 13, 624. nigrantesque domos animarum intrasse silentum, Prop. 4, 11 (3, 12), 33. nec talia Paulo pectora, nec manes tam parva intramus imago, Sil. 10, 287. u. vgl.: cum semel infernas intrarunt funera leges, non exorato stant adamante viae, Prop. 5 (4), 11, 3; — Thracen et laeta Propontidos intrat, Ov. F. 5, 257. ultima Hyrcaniae, Curt. 6, 14 (5), 1. tertio die Persidem, quinto angustias, quas illi Susidas pylas vocant, 5, 12 (3), 17. Aegyptum, 4, 26 (6), 13. angustias Ciliciae, 7, 41 (11), 8. Ciliciae fauces, 5, 12 (3), 22. Armeniam, Vell. 2, 37, 3. Paphlagoniam, Curt. 3, 3 (1), 22. Sicaniam, Ov. M. 13, 723. regnum, Cic. RPostum. 8, 22. nationem - cum exercitu, Curt. 7, 12 (3), 5; — fines eorum, qui Musicani appellantur, 9, 31 (8), 8. u. so: fines, Liv. 6, 25, 7. hostium agrum, 34, 26, 9. ea loca, 9, 36, 8. cum expedito agmine loca deserta Sogdianorum, Curt. 7, 20 (5), 1. hos montes, Caes. BC. 1, 65, 4. summum iugum et flammam densissimam, Hirt. BG. 8, 16, 2. fauces iugi, quae Pylae appellantur, Curt. 3, 11 (4), 11. saltum, 6, 16 (5), 17. scopulos vagantes, Sen. Med. 611. hortum, Virg. Mor. 86. Curt. 4, 4 (1), 21. Ostiensem viam, Tac. A. 11, 32. illum olearum ordinem, Cic. Caecin. 8, 22; — tot maria, Virg. A. 6, 59. fretum, VFlacc. 1, 186. Creticum fretum, Sen. Hipp. 661. portum, Nep. Chabr. 4, 2. Curt. 4, 18 (4), 9. portus Cecropios, Ov. M. 6, 445. portus, Her. 6, 141. Virg. A. 3, 219. 5, 57. littus pelagi, Sen. Oed. 120. positas inclusa per aequora moles Tyrrhenamque pharon, Juv. 12, 75. Pagasas patriumque amnem, VFlacc. 5, 191. Thybrim vicinaque Thybridis arva, Virg. A. 3, 500. fluminis ripas, 7, 201; — Babylona cum reliquiis devicti exercitus, Curt. 4, 60 (16), 7. Damascum, 3, 33 (13), 3. Athenas, 10, 7 (2), 3. urbem, Juv. 10, 171. Vell. 2, 59, 6. Curt. 3, 1 (1), 6. 3, 11 (4), 14. 4, 7 (2), 6. 4, 19 (4), 15. triumphans urbem intravit, Eutr. 1, 6. urbem praetextatus et laurea coronatus intravit, Suet. Tib. 17; castra, Nep. Dat. 1, 2. Liv. 10, 36, 8; — moenia, Sil. 2, 89. Vell. 2, 22, 1. pomerium, Cic. ND. 2, 4, 11. vestibulum, Liv. 30, 12, 11. Iovis templum, Curt. 3, 2 (1), 14. sacrarium Cereris, Liv. Epit. 31. regiam, Curt. 6, 26 (7), 16. 10, 19 (6), 2. curiam, Suet. Tib. 30. 70. hospitis antiqui solitas -aedes, Ov. F. 4, 687. domum, Nep. Ages. 7, 4. domum Agenoream, Ov. M. 3, 307. penates, F. 6, 529. lupanar, Juv. 6, 121. balnea, 6, 374. armamentarium, Curt. 6, 27 (7), 24. tabernaculum, 5, 34 (12), 15. 7, 31 (7), 22. latebras ferarum, Tibull. 4, 3, 9; — thalamos, Ov. Her. 8, 96. Sen. Oct. 275. cubiculum, Quint. 4, 2, 72. Curt. 6, 39 (10), 21. 9, 23 (6), 4. triclinium, Petron. 22, 3. cum expedita manu portam, Curt. 7, 22 (5), 31. ianuam, Petron. 139, 3. Phaedr. 3, 10, 20. fores aulae, Claud. in Rufin. 2, 143. limen, Juv. 2, 88. limen eius, Nep. Dion. 9, 4. tu etiam ingredi illam domum ausus es? tu illud sanctissimum limen intrare? Cic. Phil. 2, 27, 68. u. vgl.: intrare si Musarum limen cogitas, Phaedr. 3. prol. 16. vallum, Curt. 3, 4 (3), 2; — dicht.: squalentia texta thoracum et vultu galeas intrare soluto non pudet, Stat. Theb. 5, 354; u. feindlich: ultro audax animis intratque et obumbrat et alte assilit (hostem), dringt ein auf -, 6, 776. quem (aprum) meus intravit splendenti cuspide Dexter, Mart. 7, 27, 3. intrabunt ursos, 14, 30, 2; — im *Passiv.*: intrata protinus Germania, Vell. 2, 105, 1. u.

so: Gallias - intratas cum exercitu - saepe et affectavimus et omisimus, 2, 39, 1. ubi rursus silvae intratae, Liv. 21, 25, 12. si mare intretur, Tac. A. 2, 5. eius tractum legentibus praevectisque Mastusiam sinus intrandus est, qui cet., Mel. 2, 2, 8. intratam Senonum capietis millibus urbem, Sil. 12, 583. visaque et intrata est altae mihi curia Troiae, Ov. M. 13, 197. nunquam hoste intratos muros et quatuor arces! Sil. 14, 281. cum quibus ut soceri domus et intrata petiti, Ov. M. 9, 11. nondum tibi curia, necdum templorum intrati postes, Sil. 11, 252; — *absol.* (so daß der Ort, den man betritt, aus dem Zusammenhang sich ergibt): ne intrare posset (näml. Cappadociam), Nep. Dat. 7, 2. u. vgl. Liv. 27, 45, 12. Cels. 1, 3. tales intrasse duces, tot robora cerno (näml. regna), VFlacc. 2, 644. intrat (näml. antra), Ov. F. 2, 335. u. vgl. Juv. 6, 511. Claud. Nupt. Hon. et M. 98. cum magnae patuēre fores intrant Fraudes cautique Doli ferrumque latens, Sen. Herc. Oet. 611. u. vgl. Oct. 149. Cato frg. p. 85, 1. Plin. Ep. 5, 4, 2. 6, 31, 10. obstitit intranti miratrix turba parumper, Juv. 4, 62. excepit blanda intrantes, 6, 125. videbar videre alios intrantes, alios vero exeuntes, Cic. b. Quint. 8, 3, 66. — b) übtr.: qui *in* tuam familiaritatem penitus intravit, Cic. I. QFratr. 1, 5, 15. intrandum est igitur in rerum naturam et penitus quid ea postulet videndum, Fin. 5, 16, 44. si in haec, quae patefecit oratione sua Crassus, intrare volueritis, dOr. 1, 47, 204; — mit *Acc.*: intrat urbem oculis, Sil. 12, 567. iam Styga et aeternas intrarat mente tenebras, 7, 585; intrat subitus vatem deus, er wird ἔνθεος, Sil. 3, 696. u. vgl. iamdudum trepido circumfert lumina motu intrantemque deum primo pallore fatetur Thestorides, Stat. Achill. 1, 513. und: Phoebo iam intrata sacerdos, Sil. 12, 323. ubi quaesitas artis de more vetustae intravit mentes superum, 1, 123; ipse intrat culpam, qui peccatum praeterit, Syr. 2, 38; propius accedo, u. später: intrabo etiam magis, Cic. Flacc. 10, 23.

2) v. Lebl., a) eig.: cum pleno concita velo Attica puppis adest *in* portusque intrat amicos, Ov. M. 7, 491. maior in altum intrat (fons), Claud. Idyll. 6, 29; — mit *Dat.*: Pagasaea ratis, quum caerula nondum cognita terrigenis pontoque intrare negarent cet., Sil. 11, 469. u. vgl. 14, 550. cum - mediis intrarent montibus undae, VFlacc. 1, 589; — cursu in meridiem abducto *hac* intrat (Rhodanus), Mel. 2, 5, 5. ut non intret interius (mare), 3, 8, 1; — mit *Acc.*: bifores intrabat luna fenestras, Ov. Pont. 3, 3, 5. clarum mane fenestras intrat, Pers. 3, 1. classis intraverat portum, Curt. 4, 19 (4), 12. ut intrare portum navis nisi lenibus ventis vecta non possit, Quint. 10, 7, 1. quasque petit Getici litoris intret aquas, Ov. Tr. 1, 10, 14 hoc (mare) - terras aperit atque intrat, Mel. 1, 1, 4. mari utroque et Ionio magis litora eius (Graeciae) intrante, 2, 3, 3. vidisse putant Dolopeia busta intrantemque Amyron curvas quaesita per oras aequora, VFlacc. 2, 11; — levissima corpora debent contractabiliter caulas intrare palati, Lucr. 4, 659. aura, - venias - meque iuves intresque sinus, gratissima, nostros, Ov. M. 7, 813. intravit torvum Gortynia lumen arundo, Sil. 5, 447. quosdam moechos et mugilis intrat, Juv. 10, 317; — *absol.*: intrantem Pontum qua Bosporus arctat, Claud. BGild. 225. lenior rivo intrat (Virgo aqua), Frontin. Aquaed. 70. in multas cogitationes deductus sum, quare aper pilleatus intrasset, Petron. 41, 1. specillum tenue in foramina demittitur: quod magis minusve intrando vel in summo cariem esse, vel altius descendisse testatur, Cels. 8, 2. incidere sic, ut intrare duo digiti, index et medius, possint, 7, 19. — b) übtr.: nisi animus, ante quam *in* corpus intravisset, in rerum cognitione viguisset, Cic. Tusc. 1, 24, 57. in parentis viscera intravit suae deterior aetas, Sen. Oct. 418. nihil intrare potest in affectus, quod in aure statim offendit, Quint. 9, 4, 10. in sensum et in mentem iudicis intrare non potest (definitio), Cic. dOr. 2, 25, 109; — cuius ut intravit levior *per* corpora somnus, Virg. Cul. 205; — mit *Dat.*: discordia demens intravit caelo, Sil. 9, 288; — *quo* non modo improbitas, sed ne imprudentia quidem possit intrare, Cic. Har. resp. 17, 37; — mit *Acc.*: notusque medullas intravit calor et labefacta per ossa cucurrit, Virg. A. 8, 389. ut nitentes virus in vestes datum mentem per artus adeat et tactu intimas intret medullas, Sen. Herc. Oet. 537; — ut nulla acies humani ingenii tanta sit, quae penetrare in caelum, terram intrare possit, Cic. Acad. 2, 39, 122. non intrat umquam regium limen fides, Sen. Agam. 285. nupta in domo, quam nec honos nec gratia intrare posset, Liv. 6, 34, 9; — quos (milites) iam pudor et gloria intrat, Tac. A. 1, 43. si nunc fata darent, ut Romula facta per orbem hic caneret vates, quanto maiora futuros facta eadem intrarent hoc - teste nepotes! Sil. 13, 793. pavidos et conscientia vaecordes intrat metus, Tac. A. 1, 39. servitium acre te nihil impellit: nec quicquam extrinsecus intrat, quod nervos agitet, Pers. 5, 127. carmina lumbum intrant, 1, 20. si re non ante proposita securum ac nulla denuntiatione in se conversum intrarit oratio, Quint. 4, 5, 5; — intrat amor mentes usu, Ov. Rem. am. 503. protinus intravit mentes suspectus honorum, F. 5, 31. intravitque animum militaris gloriae cupido, Tac. Agr. 5; — *absol.*: nec semel offensae cedet constantia formae, si certus intrarit dolor, Hor. Epod. 15, 15 mox segnitia cum otio intravit amissa virtute pariter ac libertate, Tac. Agr. 11.

intrō, *Adv.* (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 273), 1) als Ablativbegriff: **im inneren Theile, inwendig**, i. stare, Pallad. 1, 40, 2. i. quae dolitabunt, Cato RR. 157, 7; also wie eo, da, quo, wo, und intra, bei Verbis intrans., aber in der classischen Zeit von intra durch die transitive Bedeutung geschieden, vgl.: intro et intus loci adverbia, eo tamen intus et intro sum soloecismi sunt, Quint. 1, 5, 50. intro est in locum: intus in loco dicimus, ut etiam apud Graecos ἔσω vel εἴσω καὶ ἔνδον, ideoque Lucilius ait: „nam velut intro aliud longe esse atque intus videmus, sic et

apud se longe alid est neque idem valet ad se: intro nos vocat at sese, tenet intus apud se“, Charis. p. 111, 16 sqq. u. vgl. Prob. Inst. art. p. 155, 19 sqq. — 2) classisch als Dativbegriff: **nach innen, hinein** (Ggstz. foras), dem Verbum vorgestellt: cur ad nos filiam tuam non intro vocari iubes? Cic. II. Verr. 1, 26, 66. u. i. vocata Charite, Apul. M. 8, 11. und technisch von der Berufung des Röm. Volkes zur Abstimmung in die saepta: priusquam i. vocarentur ad suffragium tribus, Liv. 10, 24, 18. od. blos: ut quaeque i. vocata erat centuria, 10, 13, 11. u. plures iam tribus i. vocatae, 40, 42, 10; alienum hominem i. mittat neminem, Plaut. As 4, 1, 11. u. vgl. Aul. 1, 2, 12. 3, 6, 17. Phaedriam i. mittamus commissatum, Ter. Eun. 3, 1, 52. quod heri i. missus non est, 1, 2, 3. heri nemo voluit visentem ad eam te i. admittere, Hec. 2, 1, 40. u. vgl. 3, 1, 49; ubi i. ducta est, Enn. trag. 109. hos prius i. ducam, Ter. Eun. 3, 2, 39. u. vgl. 5, 2, 70. sed tu hanc i. iubeas abduci, Plaut. Epid. 3, 3, 17. sublimen i. hunc rape, quantum potest, Ter. Andr. 5, 2, 20. i. abripiēre, Ad. 2, 1, 27. modo i. ut me corripui timidus, Hec. 3, 3, 5; se ipse inferebat et intro dabat, Cic. Caecin. 5, 13. at tu i. abi, Ter. Phorm. 5, 3, 36. i. abite, Plaut. Pseud. 1, 2, 35. quor non i. ibas? Ter. Eun. 1, 2, 7. modo ego i. ivi, Andr. 5, 2, 9. filius tuos i. iit videre, ut venit, quid agat, Hec. 3, 2, 10. u. vgl. Phorm. 4, 4, 25. quin i. ire in aedes numquam licitum'st, Plaut. Amph. 2, 1, 70. u. vgl. Mil. gl. 4, 4, 32. Ter. Andr. 2, 2, 26. Eun. 5, 2, 3. Hec. 3, 2, 13. servom ilico i. ivisse, 3, 1, 52. quo simulatque i. est itum, Caes. BC. 3, 26, 5. quidam i. cessit, Apul. M. 5, 3., aber introcessit, 10, 31. ait esse vetitum i. ad eram accedere, Ter. Phorm. 5, 6, 24. simul i. veni, accessi ad patrem, Pompon. 170. modo senex i. ad nos venit errans, Ter. Eun. 5, 6, 2. i. advenerunt, Plaut. Truc. 1, 2, 7. i. adveni, Ter. Hec. 3, 3, 13. i. rumpam recto in aedes, Plaut. Mil. gl. 2, 5, 50. cesso huc i. rumpere? Ter. Eun. 5, 5, 26; ut adeas tantum dabis: ut tibi cibum vestitumque i. ferre liceat, tantum, Cic. II. Verr. 5, 45, 118. ferrum i. clam in cubiculum tulit, Auct. BAfr. 88, 3. huc est i. latus lectus, Ter. Heaut. 5, 1, 30. vos istaec i. auferte, Andr. 1, 1, 1. omnem materiem circum oppidum concisam i. congessit, Auct. BHisp. 41, 4; accessi: i. aspexi, Ter. Andr. 2, 2, 28; vgl. die Composita introduco, introeo, introfero, intromitto, introrumpo, introvenio; — dem Verbum nachgestellt: duc me i. ad Sostratam, Ter. Ad. 3, 4, 61. abducite i., Att. 187. sequere i., Plaut. As. 4, 1, 64. sequere me i. (hac), Ter. Andr. 3, 1, 9. Hec. 5, 4, 39. Heaut. 4, 1, 51. me sequimini i. huc ambae, Hec. 5, 2, 27. abi i. atque istaec aufer, Caecil. 178. abi modo i., Plaut. Epid. 5, 2, 49. abi i., Ter. Andr. 3, 2, 43. Heaut 4, 8, 30. Hec. 3, 1, 34. i nunc iam i., Andr. 2, 5, 13. i i. nunc iam, Eun. 4, 4, 47. Ad. 2, 1, 14. sed cesso ire i.? 4, 5, 78. ite i., Eun. 5, 3, 8. Heaut. 2, 4, 29. Hec. 3, 4, 15. eas ad mulieres huc i., 5, 1, 28. eamus i. hinc, Phorm. 5, 9, 65. ibo i., Eun. 5, 3, 12. Hec. 4, 1, 50. concedam hinc i., Eun. 1, 2, 126. recipit se i. denuo, Phorm. 5, 6, 39. continuo hic se coniecit i., Heaut. 2, 3, 36. fuge modo i., Ad. 4, 1, 22; vise i., Plaut. Epid. 5, 2, 47.

intrōcēdo, cessi, cedĕre, s. intro.

intrōcurro, ĕre, **hinein-, einlaufen**, dubii faventem per fretum introcurrimus, Naev. trag. 59.

intrōdūco, duxi, ductum, dūcĕre (getrennt: intro duco, vgl. intro), **hinein-, hereinführen, einführen, vorführen**, 1) v. Leb., a) im Allg.: Sophrona modo fratrem *huc* senis introduxit Chremem, Ter. Phorm. 5, 6, 25; per hos pellices introducebantur alio adit*u*, quam quem armati obsidebant, Curt. 8, 21 (6), 3; — *abs.*: etiam introduce, si vis, vel gregem venalium cet., Plaut. Aul. 3, 3, 4. nam ubi introducta est cet., Enn. Trag. 22 introduci triginta nobiles virgines iussit, Curt. 8, 16 (4), 16. Numida - noctu Iugurthae milites introducit, Sall. J. 12, 4. — b) insbes. α) militär.: id fieri posse, si suas copias Haedui *in* fines Bellovacorum introduxerint, Caes. BG. 2, 5, 3. constituerunt optimum esse -, quorum in fines primum Romani exercitum introduxissent, ad eos defendendos undique convenirent, 2, 10, 4. principio veris in fines Histrorum exercitum introduxerunt, Liv. 41, 10, 1. exercitum omnem in urbem introduxit, 40, 33, 3. praesidio in urbem *Chium* introducto, Curt. 4, 6 (1), 37. u. blos: *praesidium*, quod introduxerat, ex oppido educit, Caes. BC. 1, 13, 2. — β) public., bes. Gesandte: legationes sociorum a M. Atilio praetore *in* senatum introductae, Liv. 10, 45, 4. Hispaniae deinde utriusque legati aliquot populorum in senatum introducti, 43, 2, 1; ut damnatum repetundis consularem virum - non dubitaret in senatum ad agendas gratias introducere. Suet. Oth. 2. qui (haruspices) recentibus comitiis in senatum introducti negaverunt iustum comitiorum rogatorem fuisse, Cic. Div. 1, 17, 33. u. absol. v. Gesandten: introducuntur legati Minturnenses, Enn. A. 603. u. vgl. Curt. 4, 43 (11), 1. 4, 44 (11), 16; — consistit operiens aliquem amicorum ex prima cohorte, quo introduceretur *ad* regem, Curt. 6, 26 (7), 17. u. so zu dem König: rex introduci coniuratos - iussit, 8, 24 (6), 29. u. vgl. 3, 30 (12), 10. 8, 12 (3), 12; ferner im Senat: Volturcium cum legatis introducit, Sall. C. 46, 6. introduxi Volturcium sine Gallis, Cic. Cat. 3, 4, 8. u. Gabinius deinde introductus, 3, 5, 12. introducti publicani, QFratr. 3, 2, 2. u. vgl. Att. 16, 5, 2. — 2) v. Lebl. a) eig.: nacti portum —: *eo* naves introduxerunt, Caes. BC. 3, 26, 4. — b) übtr., u. zw. im Allg.: Socrates autem primus philosophiam devocavit e caelo et in urbibus collocavit et *in* domus etiam introduxit, Cic. Tusc. 5, 4, 10. quae igitur haec comitia? aut quam ambitionem L. Caesar in senatum introduxit? Phil. 11, 8, 19; — *absol.*: novum in re publica introductum exemplum queritur, Caes. BC. 1, 7, 2. vix credibile est numerum tribunorum patres augeri passos idque potissimum exemplum a patricio homine introductum, Liv. 4, 16, 4. ex huius modi principio atque ex

liberalitate et accommodatione magistratuum consuetudo aestimationis introducta est, Cic. II. Verr. 3, 82, 189. u. vgl. Cic. fil. b. Cic. Fam. 16, 21, 3. VMax. 2, 6, 5. gloria ne ab his quidem, qui contemptum eius introducere conantur, neglegitur, VMax. 8, 14. Ext. 3; — insb. in d. Rede: ficta narratio interim introduci solet, Quint. 4, 2, 19. nostros cum aliis sermones credibiliter introducimus, 9, 2, 30. maximam autem facit fidem ad similitudinem veri primum exemplum, deinde introducta rei similitudo, Cic. Part. or. 11, 40; — in Religion u. Philosophie: scriptorum saecla priora sic animas introduxerunt sensibus auctas, Lucr. 3, 629. non videtur debuisse eius modi deliberationem introducere, in qua quod utile videretur cum eo, quod honestum est, compararetur, Cic. Off. 3, 3, 12. quum doceret esse posse quemdam animi motum voluntarium, id fuit defendi melius quam introducere declinationem, Fat. 11, 23. Socrates accusatus est, quod - novas superstitiones introduceret, Quint. 4, 4, 5; — mit *dopp. Acc.*: prudentiam introducunt scientiam suppeditantem voluptates, depellentem dolores, Cic. Off. 3, 33, 118; — mit *Acc.* u. *Inf.*: qui non modo natum mundum introduxerit, sed etiam manu paene factum, ND. 1, 8, 20. introducebat etiam Carneades - summum bonum esse frui iis rebus, quas primas natura conciliavisset, Acad. 2, 42, 131; — mit *Relativ.*: introduxit autem (Aristo), quibus commotus sapiens appeteret aliquid cet., Fin. 4, 16, 43.

intrōductio, ōnis, *f.*, die Einführung, iam vero - etiam noctes certarum mulierum atque adolescentulorum nobilium introductiones non nullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt, Cic. Att. 1, 16, 5; — possit videri eam (gloriam) ante secula proposuisse, quam introductione seculi revelasset, Tert. adv. Marc. 5, 6.

intrōductor, ōris, *m.*, der Einführer, Urheber, Porphyrius, quem iste introductorem et instructorem ad logicam habere gloriatur, Rufin. Invect. in Hier. 2, 7.

intrōductōrius, a, um, zum Einführen gehörig, libri, Cassiod. Inst. div. litt. 24.

intrŏĕo, ivi od. regelm. ĭi, ĭtum, īre (auch getrennt: intrō eo, s. intro; im Inf.: introisse u. Plusqpf.: introissem u. s. w.), hinein-, herein-gehen, -treten, eintreten, -ziehen, -marschiren, -dringen (Ggst. exire), 1) v. Leb.: *in* Threciam introiit, Nep. Alc. 7, 4. eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, Cic. Fam. 16, 9, 2. ne quis miles in oppidum introiret, Auct. BAfr. 7, 2. scribis in urbem introisse (Pomptinium), Cic. Att. 7, 7, 3. quum, ut laudaret P. Sestium, introisset in urbem, Fam. 1, 9, 7. u. vgl. §. 25. petierunt (Carthaginienses), ut sibi in urbem introire et conloqui cum civibus suis liceret, qui capti in publica custodia essent, Liv. 30, 43, 5. si non ante idus novembres in urbem Romam introissent, 42, 22, 3. ut etiam in Siccae domum introeat, Cic. Att. 16, 11, 1. quum - Mancinus domum revenisset neque in senatum introire dubitasset, Cic. dOr. 1, 40, 181. in tabernaculum introiit (Numida), Sall. J. 71, 4; caveat quam minimum in torcularium et in cellam introeatur, Cato RR. 66, 1; — salutatum introire *ad* Ciceronem, Sall. C. 28, 1. ad ipsamque protinus Proserpinam introibis, Apul. M. 6, 19; — *huc* introire nisi necessario et caste religio est, Suet. Aug. 6; — mit *Accus.*: cum Bithyniam introisset, Amm. 14, 11, 6. ut - Syracusas introierit, Nep. Dion. 5, 3. ut primum urbem introiit, Suet. Galb. 12. urbem denique ad classicum introiit paludatus, Vit. 11. quotiens introiret urbem, Aug. 57. nisi privatus introisset urbem, Caes. 18. introiit curiam, Caes. 81. consule theatrum introeunte, 80. an tu - domum tuam te introire putas? Cic. Phil. 2, 28, 68. u. vgl.: qui iniuriarum agere volet ob eam rem, quod se pulsatum verberatumve domumve suam vi introitam esse dicat, Ulp. Dig. 47, 10, 5. introisse se cum pugione cubiculum Tiberii dormientis, Suet. Cal. 12; — mit *Abl.*: quum ego eum Coelimontanā introisse dixissem, sponsione me, ni Esquilinā introisset, homo promptus lacessivit, u. dann: qua tu porta introieris, modo ne triumphali, Cic. Pis. 23, 55. ea parte oppidi victor introiit, quae praesidio hostium tenebatur, Auct. BAl. 32, 1; — *absol.* (so daß der Ort sich aus dem Zusammenhang ergibt): si qui me exire domo mea coëgisset armis, haberem actionem, si qui introire prohibuisset, non haberem, Cic. Caecin. 12, 34. nutu vocibusque hostes, si introire vellent, vocare coeperunt, Caes. BG. 5, 43, 6. quotiensque introiret, exosculabatur (effigiem), Suet. Cal. 7. cum multitudo visendi gratia introisset, Nep. Dion. 10, 1. ad introeuntium (mare Caspium) dextram Scythae nomades - insident, Mel. 3, 5, 4. ab ea parte, quae introeuntibus (sinum Arab.) dextra est, urbes sunt cet., 3, 8, 7. introiturum (in urbem) quotiescumque vellet? Cic. Phil. 5, 8, 21. quod cum periculo introitur recenti apertione, Varr. RR. 1, 63, 1; — bildlich: quem fuerat aequius, ut prius introieram, sic prius exire de vita, Cic. Am. 4, 15. — 2) von Lebl.: si polypus *in* naso introierit, Cato RR. 157, 15. u. *abs.*: ne quidquam aquae introire possit, Col. 12, 29.

intrōfĕro, latum, ferre (getrennt intro fero, s. intro), hineintragen, noctu stupri causa lectica *in* urbem introferri solitus est *ad* mulierem, Cic. II. Verr. 5, 13, 34. u. *abs.*: lectica quondam introlatus aeger, Suet. Tib. 30. u. so Liv. 43, 7, 5.

intrōgrĕdior, gressus, grĕdi, hineinschreiten, postquam introgressi et coram data copia fandi, Virg. A. 1, 520. 11, 248.

intrōĭtōrius, a, um, εἰσόδιος, Gloss. Philox.

intrōĭtus, a, um, *Ptcp.*, s. introeo.

intrōĭtus, us, *Acc.* um u. *pl.* us, *Abl.* u, der Eingang, Einmarsch, Einzug, Eintritt (Ggst. exitus), 1) von Leb., a) eig.: cuius introitus *in* Graeciam quam terribilis, tam turpis ac foedus discessus fuit, Justin. 2, 11, 1. non immerito - Tiridatis in urbem introitum retulerim, Suet. Ner. 13. adventus meus atque intr. in urbem qui fuit? Cic. Dom. 28, 75. u. vgl.: nocturnus intr. Smyrnam quasi in hostium urbem, Phil. 11, 2, 5. dum clandestinus in villam intr. pararetur, Suet. Ner. 48; — *abs.*: veritus ne mi-

litum introitu et nocturni temporis licentia oppidum diriperetur, Caes. BC. 1, 21, 2. Armeniam deinde Gaius ingressus prima parte introitus prospere rem gessit, Vell. 2, 102, 2. quorum legatio ipso introitu - ultimae necessitatis exemplo visa res, Liv. 43, 7, 5. qui multitudine coacta non introitu, sed omnino aditu quempiam prohibuerit, Cic. Caecin. 13, 39; — von Thieren: quae (fenestellae) et ipsae matutinum exitum praebeant avibus ad cohortem nec minus vespertinum introitum, Col. 8, 3, 3. quibus (foraminibus) exitus aut intr. datur (apibus), 9, 7, 5. fraude artati remeare foraminis (des Netzes) arcet introitu facilem, quem traxit ab aequore, piscem, Sil. 5, 51. — b) übtr., in e. Amt, mit *Gen. obj.*: sestertium octogies pro introitu novi sacerdotii coactus impendere, Suet. Claud. 9. u. v. Einzahlungen beim Eintritt in e. Amt: pro intr., Plin. 10, 112 (113), 3. u. ob introitum, 10, 39 (48), 5. — 2) von Lebl., **der Eintritt, Eingang, Zugang**, a) eig.: XIV. cal. iun. sol *in* geminos introitum facit, u. XIII. cal. iul. sol introitum in cancro facit, 11, 2, 43. u. 49; undique quandoquidem per caulas aetheris omnis - exitus introitusque elementis redditus extat, Lucr. 6, 492. u. vgl. 2, 406. — b) übtr.: post profectionem tuam primus, ut opinor, introitus fuit in causam fabulae Clodianae, Cic. Att. 1, 18, 2. od. mit *Gen. obj.*: ac mihi quidem videtur - hic introitus defensionis adolescentiae M. Caelii maxime convenire, Cael. 2, 3. aperto suspicionis introitu ad omnia intima istorum consilia sine ullo errore pervenimus, I. Verr. 6, 17. — b) meton. **der Eingang, Zugang, die Mündung**, mit *Gen. obj.*: gelido sub Atlante iacentem esse locum -, cuius in introitu geminas habitasse sorores, Ov. M. 4, 772. ubi signat Averni squalentem introitum stagnans Acherusius humor, Sil. 13, 397. in ipso introitu finium (Aegypti), Mel. 3, 8, 9. quod autem (signum) est ad introitum Ponti, id - usque ad hanc diem integrum inviolatumque servatum est, Cic. II. Verr. 4, 53, 130. Mysiae ferocis introitus negat (Telephus), Sen. Troad. 220. super quas (naves) turrim effectam ad ipsum introitum portus opponit et militibus complevit, Caes. BC. 3, 39, 2. propter ipsum introitum atque ostium portus, Cic. II. Verr. 5, 31, 80. u. vgl. Suet. Claud. 20. primo statim introitu amnis Indi in Patale insula duo eius (radicis) genera, Plin. 12, 12 (25), 41. lapidem ad introitum aedis attulisse, Nep. Paus. 5, 3. multos porro vides, quos saepe elusus ad ipsum creditor introitum solet exspectare macelli, Juv. 11, 9; — *abs.* (so daß der Genit. aus dem Zusammenh. zu ergänzen ist): in Euripo autem Euboico, primo fere introitu, Petaliae quatuor insulae et exitu Atalante, Plin. 4, 12 (23), 71. crebris arboribus succisis omnes introitus (näml. silvarum) erant praeclusi, Caes. BG. 5, 9, 5. ne notabilis celebritate et frequentia occurrentium introitus esset, vitato amicorum officio noctu in urbem, noctu in palatium venit, Tac. Agr. 40. iste ad omnes introitus, qua adiri poterat non modo in eum fundum, de quo erat controversia, sed etiam in illum proximum, de quo nihil ambigebatur, armatos homines opponit, Cic. Caecin. 8, 21. ianitor egressus introitusque videt, Ov. F. 1, 137; — duros et quasi corneolos habent introitus (aures), Cic. ND. 2, 52, 144.

intrōmitto, mīsi, missum, mittĕre (auch getrennt intro mitto, s. intro), **hinein-, hereinkommen lassen, hinein, einziehen, -marschiren lassen, hinein-, einlassen**, militär.: eos (legatos) *in* oppidum intromitti non placuit, Liv. 42, 36, 1; inde proxima nocte sex milia peditum, equites D, qui praesidio senatui essent, Nol*am* intromisit, 24, 13, 10; — *abs.* (mit Ergänzung des Ortes aus dem Zusammenh.), intromissis militibus nostris, Caes. BG. 2, 33, 6. u. so 7, 12, 4. intromissis equitibus, 5, 58, 1. legiones - portis incensis intromittit atque oppido potitur, 7, 11, 8. legatos ad Caesarem mittunt, ut sibi legiones subsidio intromitteret, Auct. BHisp. 34, 4. ne quod praesidium ex Macedonia intromitti posset, Liv. 44, 12, 5; — vor eine Behörde: intromissi *in* consistorium, Amm. 28, 1, 25; quae (mulier) *ad* palatium - intromissa, 14, 7, 4; — *abs.*: Cleander primores eorum intromitti iubet, Curt. 7, 9 (2), 30. ut cum prima luce consulem salutatum veniret, intromissus meo more et iure amicitiae me in meo lecto trucidaret, Cic. Sull. 18, 52. intromissi deinde Thyrsis quidam Stuberaeus et Beroaeus Alexander, Liv. 40, 24, 7. hi propter notitiam sunt intromissi, Nep. Dion. 9, 4; — überh.: intromisitque *ad* Senecam unum ex centurionibus, Tac. A. 15, 61.

intrōpōno, ĕre, **hineinsetzen**, Not. Tir. p. 38. u. **intrōporto**, are, **hineintragen**, p. 11.

intrōrēpo, ĕre, **hinein-, hereinkriechen**, introrepens mustela, Apul. M. 2, 25. cum vespera solus fide tenebrarum contectus atque absconditus introrepere - posset, 9, 18.

introrsum od. **introsum** (Lucr. 3, 534), und gew. **introrsus** od. **introversus** (b. Lucil. u. Varr.), *Adv.*, **nach innen, hinein, herein** (bei Verbis der Bewegung), **nach innen zu, inwendig** (bei Verb. der Ruhe), a) eig.: hostem introrsum in media castra accipiunt, Liv. 10, 33, 3; eo promptior Caesar pergit introrsus, populatur cet., Tac. A. 2, 25. u. vgl. Amm. 19, 9, 1; — laqueis falces avertebant, quas cum destinaverant, tormentis (Winden) introrsus reducebant, Caes. BG. 7, 22, 2. hae (trabes) revinciuntur introrsus et multo aggere vestiuntur, 7, 23, 2. und: materia, quae perpetuis trabibus pedes quadragenos plerumque introrsus revincta neque perrumpi neque distrahi potest, §. 5. muri per artem obliqui aut introrsus sinuati, Tac. H. 5, 11. hibernus auster revolvit fluctus pulsoque introrsus freto brevia litorum nudantur, A. 6, 33. Pontus semper extra meat in Propontidem, introrsus in Pontum numquam refluo mari, Plin. 2, 97 (100), 219; — quantumque introrsus in Pontum et Armenios patescit, Tac. H. 2, 81. hanc (silvam) longe introrsus pertinere, Caes. BG. 6, 10, 5. init penitus introrsusque (sinus Arabicus), Mel. 3, 8, 3. proxuma Africae incolitur Aegyptus, introrsus ad meridiem recedens, Plin. 5, 9 (9), 48. u. so 6, 8 (8), 24. est in Trinacria specus ingens rupe cavique introrsum

reditus, Grat. Cyn. 430. Syria late litora tenet terrasque etiam, latius introrsus, Mel. 1, 11, 1. igitur introrsus prima Asiae Bithynia est, Sall. H. 3, 46. portus Chalaeon, a quo VII M pass. introrsus liberum oppidum Delphi, Plin. 4, 3 (4), 7. a Taphris per continentem introrsus tenent Anchetae, 4, 12 (26), 88. clamantibus tribunis nihil introrsus roboris ac virium esse et, quacumque impetum fecisset hostis, perrupturos, nihil quod salutare esset - admittebat, indem die Glieder nicht genug Tiefe hätten, Liv. 25, 21, 7; infra introrsus leniter tendunt (ossa femorum), Cels. 8, 1. genibus rotundis nec introversus spectantibus, Varr. RR. 2, 7, 5. u. so Col. 6, 29, 3 (aber: introrsus). lacrimas introrsus obortas devorat, Ov. F. 4, 845. u. so vgl. M. 13, 538. crebro anhelitu et introrsus etiam clare sonante, Quint. 11, 3, 55. haec clare et ut audiat hospes, illa sibi introrsum et sub lingua immurmurat: o si cet., Pers. 2, 8. — b) übtr.: si quis existimet nos, cum ista praecipimus, benignitatis fines introrsus referre et illi minus laxum limitem aperire, ne perperam monitiones nostras exaudiat, Sen. Ben. 1, 15, 2. hoc (gaudium), de quo loquor, ad quod te conor perducere, solidum est [et] quod plus pateat introrsus, Ep. 3, 2, 5 (23). quid sibi vult? quare fit, ut intro versus et ad te spectent atque ferant vestigia se omnia prorsus, Lucil. p. 70, 4. introrsus bona tua spectent, Sen. Ep. 1, 7, 12. sed videt hunc omnis domus et vicinia tota introrsum turpem, speciosum pelle decora, Hor. Ep. 1, 16, 44. u. so vgl. Sat. 2, 1, 63 sqq. sciamus omnia aeque levia esse, extrinsecus diversas facies habentia, introrsus pariter vana, Sen. Tranqu. an. 10, 5. omnium istorum felicitas in publicum spectat: ille, quem nos et populo et fortunae subduximus, beatus introrsum est, Ep. 20, 2, 11 (119). ista quae spectantur - foris nitent, introrsus misera sunt, Vit. beat. 3, 4.

intrōrumpo, rūpi, rumpĕre (od. getrennt: intro rumpo, vgl. intro), hinein-, einbrechen, Parthos *in* Syriam introrumpentes tribus ab eo proeliis fusos scribit, Gell. 15, 4, 4. cerva missa in cubiculum Sertorii introrupit, 15, 22, 9; *ea* non posse introrumpere videbantur, Caes. BG. 5, 51, 4; *abs.*: ecce uxor misella flens cum hesternis testibus introrumpit anxia, Apul. M. 2, 26.

introspectio, ōnis, *f.*, das Hineinsehen, MCap. (?).

introspecto, āre, hinein-, hereinsehen, quae illaec res est? quid illisce homines quaerunt aput aedes meas? quid volunt? quid introspectant? Plaut. Most. 4, 2, 27.

intrōspĭcio, spexi, spectum, spĭcĕre, hineinsehen, a) eig., mit *Acc.*: ne quis meorum imprudens introspicere tuam domum possit, Cic. Har. resp. 15, 33. scilicet casas omnium introspicere (deos), ut videant quid cuique conducat, Div. 2, 51, 105. ut brachio exerto introspiciatur latus, Quint. 11, 3, 118. — b) übtr.: tute introspice *in* mentem tuam ipse, Cic. Fin. 2, 35, 118. age vero, nunc inserite oculos in curiam, introspicite penitus in omnes rei publicae partes, Font. 19, 43 (15, 33); — mit *Acc.*: introspiciat modo vitam seque quid mereatur interroget, Plin. Pan. 73, 3. tum primum fortunam suam introspexit, Tac. Or. 12. insita mortalibus natura recentem aliorum felicitatem acribus oculis introspicere, H. 2, 20. non introspectis penitus virtutibus, Quint. 10, 2, 16. penitus introspicite Catilinae, Autronii, Cethegi, Lentuli caeterorumque mentes, Cic. Sull. 27, 76. postea cognitum est ad introspiciendas etiam procerum voluntates inductam dubitationem, Tac. A. 1, 7. occultas voluntates principis introspiciens, Amm. 26, 10, 2. eoque meditationes eius introspicere creditus, Tac. A. 5, 4; — *absol.*: non enim scripta lectione secura transcurrimus, sed tractamus singula et necessario introspicimus, Quint. 10, 5, 8. inter quos - Orphea ac Linum ac, si introspicere altius velis, ipsum Apollinem accepimus, Tac. Or. 12. ille positus siderum ac spatia dimensus, haerere primo, dein pavescere, et, quantum introspiceret, magis ac magis trepidus admirationis et metus postremo exclamat cet., A. 6, 21.

introsum, *Adv.*, s. introrsum.

intrōtrūdo, ĕre, hineinstoßen, turundam introtrudito, Cato RR. 157, 14.

intrōvĕnio, īre (od. getrennt, s. intro), hineinkommen, -treten, lunae fulgore, qui introvenerat, Calpurnia excitabatur, Jul. Obs. de prodig. 126.

1. **introversus**, Adv., s. introrsus.

2. **intrōversus**, a, um, *Ptcp.* (intro u. verto), hineingewandt, sich hineinwendend, baro autem noster introversus se proiecit in lectum, Petron. 63, 7.

intrōvŏcātus, u, *m.*, das Hinein-, Hereinrufen primo introvocatu post interrogatiunculas leves Pergamius a Palladio - proditus cet., Amm. 29, 1, 25.

intrōvŏco, āre, s. intro.

intŭbāceus, a, um, endivienartig, herba, quae vocatur nyma, tribus foliis longis intubaceis, inlita cicatrices ad colorem reducit, Plin. 27, 12 (82), 106.

intŭbus od. **intĭbus** (intybus), i, *m.*, u. b. Dicht. u. Spät. **intŭbum** od. **intĭbum** (intybum), i, *n.*, die Cichorie od. im Garten gezogen: Endivie, über die Arten, die Saatzeit u. dgl., den medicin. Gebrauch, in d. Form intubus od. intibus, Plin. 19, 8 (38 u. 39), 126. u. 129. 27, 10 (64), 90. 20, 8 (29), 73. 22, 25 (70), 144. Cels. 2, 22. 24. 27. 30. 33. 4, 12 (5). 4, 16 (9). Col. 8, 14, 2. 11, 3, 27. Veg. 5, 41, 2; rustici edunt libenter atros intibos, Pompon. 127; — breve chaerophylum et torpenti grata palato intyba, Col. 10, 110. foenum Graecum, agrestia intuba, lactuculas seremus alimento, Pallad. 1, 30, 1. menso octobri serenda sunt intyba, quae hiemi serviant, 11, 11, 1. u. vgl. 5, 3, 5. quoque modo potis gauderent intiba rivis, Virg. G. 4, 120. conditaque in liquida corna autumnalia faece. intibaque et radix, Ov. M. 8, 665. amaris intiba fibris officiunt, Virg. G. 1, 120.

intueor, tuitus sum, tuēri u. archaist. u. dicht. intuor, tui (u. zw. intuor, Sen. Hipp. 425. 898.

1168. Herc. Oet. 1359. 1756. Oct. 731; intuitur, Ter. Heaut. 2, 4, 23; intuuntur, Nep. Chabr. 3, 3; intui, Att. 613. Turpil. 159; intueri als Passiv., Amm. 23, 5, 13), **hinsehen, hinschauen,** etw. **ansehen, anschauen,** in etw. **hinein** od. nach etw. od. überh. wohin **sehen, schauen, den Blick richten,** 1) von den Augen od. gew. mit den Augen, von Menschen u. Thieren, a) im Allg., *absol.*: tamen oculi longa intercapedine adpetunt cupide intui, Turpil. 159; horresco intuens, Sen. Oed. 323. quia procul intuenti videbantur continua esse litora, Mel. 2, 7, 15; — *in* te intuens, Brute, doleo, cuius in adolescentiam per medias laudes quasi quadrigis vehentem transversa incurrit misera fortunae rei publicae, Cic. Brut. 97, 331. in hostiam itineri nostro circumdatam intuens, Liv. 40, 13, 4; — mit *Accus.*: irritandae ad discendum infantiae gratia eburneas etiam litterarum formas in lusum offerre, vel si quid aliud, quo magis illa aetas gaudeat, inveniri potest, quod tractare, intueri, nominare iucundum sit, Quint. 1, 1, 26. oculi augent dolorem, qui ea, quae caeteri audiunt, intueri coguntur, Cic. Fam. 6, 1, 1. oculi totos simul in lectione versus flexusque eorum et transitus intuentur, Quint. 10, 7, 11. u. vgl.: acies hominum a prospectu rerum, quas intuetur, non aversa, 11, 2, 10; nec enim minus nostra sunt quae animo complectimur quam quae oculis intuemur, Cic. Fam. 5, 17, 4. quod iis saepe usu evenit, qui [quum] acriter oculis deficientem solem intuerentur, ut aspectum omnino amitterent, Tusc. 1, 30, 73. velut oculis intuetur non paginas modo sed versus prope ipsos, Quint. 11, 2, 32; — quis nam hic adulescens est, qui intuitur nos? Ter. Heaut. 2, 4, 32. quum intueor et contemplor unum quemque vestrum, Cic. Planc. 1, 2. cum Marius aspiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri possent esse solatio, Vell. 2, 19, 4. intuens circumstantium moerentiumque frequentiam, 2, 14, 2. si quis aciem Macedonum intueretur, Curt. 3, 8 (3), 26. intuerentur barbarorum inconditum agmen, 4, 52 (14), 5. simul - accusatores de plebe patricium reum intuebuntur, Liv. 6, 19, 7. venientem intuor comitante turba coniugem, Sen. Oct. 731. u. vgl. mit Ptcp. Hipp. 425. Herc. Oet. 1756; — grande quoddam intuens speculum, Quint. 11, 3, 68. ne rectis quidem oculis eum aspicere potuisse instructam aciem, verum supinum, caelum intuentem, Suet. Aug. 16. intueri solem adversum nequitis eiusque radiis acies vestra sensusque vincitur, Cic. Rep. 6, 18, 19. intueri lucem ulterius non debere, Amm. 21, 6, 2. in cogitando nulla ratione adhibita aut tectum intuentes magnum aliquid; quod ultro se offerat, pluribus saepe diebus exspectant, Quint. 2, 11, 4. int. lacunaria, 11, 3, 160. signa sunt quaedam, quae intuentes deerrare non possumus, 11, 2, 32. terram intuens graviore manes voce et attonita citat, Sen. Oed. 565. lapidem memoriae Othonis inscriptum intuens, Suet. Vit. 10. cum maiorum imagines intuerentur, vehementissume sibi animum ad virtutem accendi, Sall. J. 4, 5. ubinam ista palla est? membra nudata intuor, Sen. Herc. Oet. 1359. tanti viri intuens caput, Eutr. 6, 21. libet videre, capita natorum intuens quos det colores, verba quae primus dolor effundat, Sen. Thyest. 904. ora omnium atque oculos intuemur, Cic. Mil. 16, 42. ignoti eius faciem cum intuerentur contemnebant, Nep. Ages. 8, 1. manum int., Quint. 11, 3, 158. Hamilcarem iuvenem redditum sibi veteres milites credere: eundem vigorem in vultu vimque in oculis habitum oris lineamentaque intueri, Liv. 21, 4, 2. quod facinus, heu me! cerno, quod monstrum intuor? Sen. Hipp. 898; v. Thieren: quin etiam gallum - noenu queunt rabidi contra constare leones inque tueri, Lucr. 4, 710. rana in palude pugnam taurorum intuens, Phaedr. 1, 32, 2; — mit Relativsatz: illi caduceatorem in turrem - perductum, quanta esset altitudo, intueri iubent, Curt. 3, 1 (1), 7.

b) insbes. mit dem Nebenbegriff eines hervortretenden Geistes- od. Gemüthszustandes, mit dessen Constructionen, u. zw. zunächst unter näherer Bestimmung des Zustandes: profectione laeti piscium lasciviam intuentur nec tuendi capere satietas potest, Pacuv. 409. igneos serpentium oculos remisso lumine ac placido intuens, artos serenis vultibus nodos tulit, cet., Sen. Herc. fur. 218. interrito vultu regem - intuebatur, Curt. 6, 19 (5), 29. quos Bessus truci vultu intuens, 7, 22 (5), 24. terribili vultu intuens eum, 7, 6 (2), 6. quid me torvo vultu intueris? Quint. 6, 1, 43. u. vgl. quid ut noverca me intueris aut uti petita ferro belua? Hor. Epod. 5, 9. quae (frequentia) nunc te animo iniquissimo infestissimoque intuetur, Cic. II. Verr. 5, 55, 144; — ohne nähere Bestimmung u. zw. als Ausdruck der Aufmerksamkeit u. spannenden Erwartung: iacuit sui securus et coelum intuens quaesivit oculis, arce an ex aliqua pater despiceret illum, Sen. Herc. Oet. 1694. u. vgl. Oct. 387 sqq. haec quum dixisset Catulus, me omnes intueri, Cic. Acad. 2, 19, 63. praecepistis igitur, ne quem praeter te intuerer, Curt. 7, 5 (1), 38. u. vgl. 5, 30 (11), 3. ad mensam eximia forma pueros delectos iussit consistere eosque nutum illius intuentes diligenter ministrare, Cic. Tusc. 5, 21, 61. hoc (vultu) pendent homines, hunc intuentur, hunc spectant, etiam antequam dicimus, Quint. 11, 3, 72; — als Ausdruck des Selbstvertrauens: haec igitur et horum similia iura suae civitatis ignorantem, erectum et celsum, alacri et prompto ore ac vultu, huc atque illuc intuentem, vagari cum magna caterva toto foro - nonne imprimis flagitiosum putandum est? Cic. dOr. 1, 40, 184; — als Ausdruck der Bewunderung: ibi vero in Quinctium omnes versi ut in unum vindicem maiestatis Romanae intueri, Liv. 3, 69, 3; quem ego ubi aspexi, virum [summis nominibus] viderer intui memorabilem, ni cet., Att. 613. violari aures meas obscoeno sermone nolui, ut me mater praecipue tamquam unum ex philosophis intueretur, Petron. 85, 2. omnes nunc in his locis Cn. Pompeium sicut aliquem non ex hac urbe missum, sed de caelo delapsum intuentur, Cic. Pomp. 14, 41. intueor coram haec lumina atque ornamenta rei publicae P. Servilium et M.

Lucullum, Prov. cons. 9, 22. hunc ut deum homines intuebuntur, Quint. 12, 10, 65. hic meae vitae cursus ostendit eos fortasse, qui splendorem et speciem huius vitae intuentur, sollicitudinem autem et laborem perspicere non possunt, Cic. Fam. 1, 9, 17; — als Ausdruck gedrückter Lage: Sequanos - tristes demisso capite terram intueri, Caes. BG. 1, 32, 2. illi obortis lacrimis terram intuebantur, Curt. 5, 19 (5), 23.

c) übtr. auf Localitäten: quod (cubiculum) hippodromum vineas montes intuetur, Plin. Ep. 5, 6, 28.

2) mit dem Geiste, ansehen, betrachten, den Blick auf etw. richten, sein Augenmerk auf etw. richten, etw. berücksichtigen, bedenken, *absol.*: acrioribus oculis intuenti ridicula (sint), Quint. 2, 10, 6. vere intuenti, 12, 11, 12. prudentius intuenti, 9, 2, 44. procul intuentibus, 12, 3, 6; — habet enim (doctrina) quaedam quasi ad commonendum oratorem, quo quidque referat et *quo* intuens ab eo, quodcumque sibi proposuerit, minus aberret, Cic. dOr. 1, 32, 145; — ac mihi quidem saepenumero *in* summos homines ac summis ingeniis praeditos intuenti quaerendum esse visum est cet., 1, 2, 6. dum honestas, dum dignitas, dum decus aderit tuque in ea intuens te continebis, cedet profecto virtuti dolor, Tusc. 2, 13, 31; — intuentibus cunctis *ad* finiendum cum Antiocho bellum, Liv. 36, 45, 9; — accusatori nihilo plura intuenda sunt quam *ut* probet factum esse cet., Quint. 3, 6, 85. ut intueamur aut certe, si digressi fuerimus, saltem respiciamus, *ne* plausum affectantibus arma excidant, 3, 11, 26; — mit *Accus.*: mentis acies se ipsa intuens non numquam hebescit, Cic. Tusc. 1, 30, 73; quamquam me vester honos vigilare dies atque noctes et intentis oculis omnes rei publicae partes intueri iubet, Agr. 2, 28, 77. hos, hos, quos enim ego tum alios anima intuebar? omnia tibi illorum laborum praemia pro me persoluturos, Planc. 42, 101. quum ea quae praeterierunt acri animo et intento intuemur, tum fit ut aegritudo sequatur, si illa mala sint, si bona, laetitia, Fin. 1, 17, 57. neque animo aequo pauperes alienam opulentium intuuntur fortunam, Nep. Chabr. 3, 3. date hanc tribuno plebis licentiam et intuemini paullisper animis iuventutem et eos maxime, qui cet., Cic. Dom. 18, 47; — cum sui utrosque adhortarentur, deos patrios patriam ac parentes, quidquid civium domi quidquid in exercitu sit, illorum tunc arma, illorum intueri manes, Liv. 1, 25, 1. noli exspectare longas preces: intuere me ipsum, qui hoc a te vel a Cicerone - debeo impetrare, Brut. b. Cic. Brut. 1, 13, 2. amicum qui intuetur tamquam exemplar aliquod intuetur sui, Am. 7, 23. cum tot alios Romani generis intuear memorabiles duces hoc semper duplici studio floruisse cet., Col. 1. praef. 14. non tam veteranos intuendos nobis arbitror, quam quid tirones milites, flos Italiae, quid novae legiones -, quid cuncta Italia de vestra gravitate sentiat, Cic. Phil. 11, 15, 39; — raros esse quosdam, qui caeteris omnibus pro nihilo habitis rerum naturam studiose intuerentur, Tusc. 5, 3, 9. satisque esse quaedam communia morborum intueri, Cels. 1. prooem. p. 9. u. vgl. p 12. Hippocrates dixit mederi oportere et communia et propria intuentem, p. 11. neque hercule satis est ipsas tantum febres medicum intueri, sed etiam totius corporis habitum et ad eum dirigere curationem, 3, 5. u. vgl. 3, 4. unius cuiusque eorum fortunam, dignitatem, res gestas intuitus, Quint. 3, 8, 50. qui non modo tempestatem impendentem intueri temulentus, sed ne lucem quidem insolitam aspicere posset, Cic. Sest. 9, 20. quid est igitur propositum his rei publicae gubernatoribus, quod intueri et quo cursum suum dirigere debeant? 45, 98. complexusque regem orare coepit, ut praeteritam vitam potius, quam culpam, silentii tamen, non facti ullius, intueretur, Curt. 6, 28 (7), 34. nomen enim memoriamque regis sui tantum intuentes ad cetera caligare eos, 10, 22 (7), 4. omne genus humanum, quod vestrum nomen imperiumque iuxta ac deos immortales iam pridem intuetur, Liv. 37, 54, 16. Lacedaemonii vetera, Macedones praesentia decora intuebantur, Curt. 6, 1 (1), 8. ipsius in mente insidebat species pulcritudinis eximia quaedam, quam intuens in eaque defixus ad illius similitudinem artem et manum dirigebat, Cic. Or. 2, 9. mihi intuenti sapientiam tuam minus mirum videtur, quod cet., Plin. Pan. 55, 8. dummodo illa ad hanc civilem scientiam, quo pertinent et quam intuentur, transferamus, Cic. dOr. 3, 31, 123; — quotiens causas belli et necessitatem nostram intueor, Tac. Agr. 30. non Veios tantum nec hoc bellum intueri quod instat, sed cet., Liv. 5, 6, 6. nostras nunc intueri manus senatum populumque R., 21, 41. 16. intuemini horum deinceps annorum vel secundas res vel adversas, 5, 51, 5. magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus credere licet, Curt. 10, 19 (5), 6. u. so 6. 7 (3), 1. u. vgl. Sen. Herc. fur. 1265. hoc illud est praecipue in cognitione rerum salubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta in inlustri posita monumento intueri, Liv. praef. 10. u. vgl.: ritu ferarum praedam modo, quam expeteret, intuentem, in perniciem, quae ante praedam posita esset, incurrere, Curt. 4, 48 (13), 14; — diligenter intuere has nenias. Phaedr. 4, 2, 3. id non temere intuendum est, Quint. 7, 4, 6. id si, tamquam res agatur, et nobis ipsis respondendi necessitas sit, intueri volumus, occurrit, 7, 1, 26. dum alia dicimus, quae dicturi sumus, intuenda sunt, 11, 2, 3. nihil prius intuendum, 11, 1, 63. dum locum praesentem, non totam causam intuentur, 5, 13, 31. ex quo omnibus bene veritatem intuentibus necesse est miserrimum (Dionysium), Cic. Tusc. 5, 21, 57; — Macedoniam quoque potius respiceret, quam Bactra et Indos intueretur, Curt. 4, 44 (11), 13. eorum vehementer addubitem an sit potius id tempus quo εἰςήλασαν intuendum, Plin. Ep. 10, 118 (119), 1. qui id potius intuerentur, quod ipsorum dominationi, quam quod universae Graeciae utile esset, Nep. Them. 7, 6. u. vgl. Alc. 4, 1. Chabr. 2, 3. Dion. 8, 1. adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur quam

modum, Vell. 2, 8, 1. omnes enim, qui probari volunt, voluntatem eorum qui audiunt intuentur ad eamque - se fingunt et accommodant, Cic. Or. 8, 24. certum autem habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quam voluntatem, Curt. 7, 41 (11), 12; — plenius hoc atque apertius intueri *ex* ipsis operibus, Quint. 2, 20, 8; — mit *Frag-* u. *Relativ*sätzen: hoc primum intuemur, litigatoris an advocati persona sit utendum, 4, 1, 46. si intuiti fuerimus, quae sit lex, 7, 1, 14. intueri oportet, quod sit genus causae, 3, 9, 6. ille autem sui iudicii potius, quid se facere par esset, intuebatur, quam quid alii laudaturi forent, Nep. Att. 9, 7. non enim iam orationes modo M. Manli sed facta, popularia in speciem, tumultuosa eadem qua mente fierent intuenda erant, Liv. 6, 14, 2. quo magis intuendum est, quousque cet., Quint. 8, 6, 74.

intuitor, āri (*Intens.* v. intueor), **genau besehen, betrachten**, intuitans deae specimen pristinos casus meos recordabar, Apul. M. 11, 17. *Hild.*

intuitus, u, *m.*, **das Hinsehen, -schauen, Ansehen, -schauen**, a) eig.: quaqua intuitus erat oculi, a tuendo primum templum dictum, Varr. LL. 7, 7. illecebris capitur nimiumque elatus avaro pascitur intuitu, Claud. in Rufin. 1, 164. b) übtr.: intuitu, **in Ansehung, in Rücksicht**, alcjs., Treb. Poll. Claud. 1. Capitol. Maxim. duob. 16. rebellionis int., Treb. Poll. trig. tyr. 5. u. bei d. Jurist.

intŭmesco, tŭmui, tŭmescĕre, **anschwellen, aufschwellen, strotzen**, 1) eig.: vidi virgineas intumuisse genas, vom Blasen einer Flöte, Ov. F. 6, 700. qui (sanguis) tactus ab illo intumuit sic, ut pluvio perlucida caelo surgere bulla solet, M. 10, 732; — vom Meere, Flüssen u. dgl.: ventis cessantibus aequor intumuit, Lucan. 6, 469. intumescens mare et in campos paulo ante siccos descendere superfusum, Curt. 9, 35 (9), 10. caenumque udaeque paludes intumuēre aestu, Ov. M. 1, 418. sine flatu intumescente fluctu subito, Plin. 2, 81 (83), 196. intumui quantusque feror, cum plurimus umquam, tantus eram, sagt ein Flußgott, Ov. M. 8, 582. superfusis fluctibus intumescit (Nilus), Amm. 22, 15, 7. intumuit Trebia et stagnis se sustulit imis, Sil. 4, 638. cum hibernis intumuit imbribus (Atax), Mel. 2, 5, 6. cum hiberno imbre aut solutis nivibus intumuit (Garumna), 3, 2, 5. u. vgl.: decorent vireta Baetin, Tagus intumescat auro, Claud. Pesc. 2, 31. qui (fons) magnitudine aquarum inflatus seseque resorbens numquam extra margines intumescit, Amm. 23, 6, 19; medicin.: si corpus iam intumuit, Cels. 7, 29. intumescens corpus ulceribus flagellorum ictus mediis ossibus incussos ferre non poterat, Curt. 6, 42 (11), 17. ut - aliquae corporis partes intumescant, Cels. 3, 22. venter et crura pedesque intumescunt, 4, 15 (8). quibus intumuit suffusa venter ab unda, von d. Wassersucht, Ov. F. 1, 215. os, surae, pedes intumescunt, Cels. 3, 25. testiculique intumescunt, 7, 27. lienis ubi affectus est, intumescit simulque cum eo pars sinistra, 4, 16 (9). interdum lingua faucesque cum rubore intumescunt, 4, 7 (4, 1). quae (glandulae) interdum cum dolore intumescunt, 4, 1. si vero tonsillae sine exulceratione per inflammationem intumuerunt, caput velandum est, 6, 10. ubi humor cutem inflat eaque intumescit, 4, 2. quae (vena) intumescens in varicem convertitur, 5, 26. vulnus - frigente sanguine intumuit, Curt. 4, 26 (6), 19. calido sub pectore mascula bilis intumuit, quam non exstinxerit urna cicutae, Pers. 5, 144; — v. Pflanzen: per quas (gemmas) spes futuri germinis intumescat, Pallad. 4, 10, 12; — bildl. von Göttern u. Menschen, vor Zorn: Iuppiter intumuit, Ov. F. 2, 607. intumuit Iuno, 6, 487. M. 2, 508. intumuēre Cures et quos dolor attigit idem, F. 3, 201; intumuit vati nec tamen Ascra suo, Pont. 4, 14, 34; ignoscite, si quid intumuit pietas, Claud. Rapt. Pros. 3, 295; — vor Stolz: intumuēre statim superbia ferociaque, Tac. H. 4, 19. intumuit numero stolidarum turba sororum, Ov. M. 5, 305. numquam secundis rebus intumuit, Plin. Ep. 7, 31, 3. u. vgl. Claud. Prob. et Ol. cons. 39. iure potestatis, quo fere hoc hominum genus intumescit, imperiosi atque interim saevitiam suam perdocent, Quint. 1, 1, 8. — 2) übtr., **anschwellen, sich erheben**, a) v. Orte: haec igitur est medii collis optima positio, loco tamen ipso paululum intumescente, Col. 1, 4, 10. u. bildl.: neque intumescit alta viperis humus, Hor. Epod. 16, 52. — b) v. *abstr.* **Dingen, sich erheben, sich erhöhen, sich steigern**, adfectatur praecipue asperitas soni et fractum murmur obiectis ob os scutis, quo plenior et gravior vox repercussu intumescat, Tac. Germ. 3. intumescente motu (Aufruhr) profugus, A. 1, 38. iactis sermonibus irae intumuēre satis, Stat. Theb. 1, 411. intumuit virtus et lucis prodigus arsit impetus, Claud. in Rufin. 2, 183.

intŭmŭlātus, a, um, **unbegraben, unbestattet**, ad tua me fluctus proiectam litora portent occurramque oculis intumulata tuis, Ov. Her. 2, 135.

intundo, ĕre, **einstoßen**, haec omnia intunduntur, cribrantur, Scrib. Comp. 71.

intuor, tui, s. intueor.

inturbătus, a, um, **unverstört**, sedit inturbatus, interritus et tamquam ita fieri soleret, Plin. Pan. 64, 2.

inturbĭdus, a, um, 1) **nicht getrübt, nicht beunruhigt, ungestört**, inturbidus externis rebus annus, Tac. A. 3, 52. esse illi per Asiam avitos agros, in quibus tuta et inturbida iuventa frueretur, 14, 22. — 2) **nicht unruhig, ruhigen Gemüthes**, sanctus, inturbidus, nullius repentini honoris, adeo non principatus appetens, H. 3, 39.

inturgesco, ĕre, **an-, aufschwellen**, ut - infundas in calidam ut inturgescat, Veg. 2, 28, 19.

intus, *Adv.* (in-ter, in-ter-ior, in-tumu-s, in-tus, vgl. *Curt.* Grundz. I. p. 273. u. s. intro), 1) **von drinnen, von innen** (aus dem Hause), intus evocabo aliquem foras, Plaut. Pseud. 2, 2, 10. u. vgl. Pers. 1, 3, 35. evoca aliquem huc i. ad te, Most. 3, 1, 145. ut - aliquem huc evocem i., Pseud. 4, 7, 20. i. pateram proferto foras, Amph. 2, 2, 138. ego tibi argentum iubebo iam

i. ecferri foras, Bacch. 1, 1, 62. ecfer mihi machaeram huc i., Mil. gl. 2, 5, 49. exit foras Chalinus i. cum sitella et sortibus, Cas. 2, 5, 42; — fidicinam produci i. iubes, Epid. 3, 4, 41. clavem mî - iam iube efferri i., Most. 2, 1, 58. binos ducentos Philippos iam i. ecferam, Bacch. 4, 9, 127. Ch. abeamus intro hinc ad me. St. atque aliquanto lubentius quam abs te sum egressus i., Epid. 3, 2, 43. illum hinc sat scio iam exiturum esse i., Mil. gl. 4, 4, 60. quem convenire maxume cupiebam, egreditur i., Pers. 2, 4, 30. ubi ille exierit i., Mil. gl. 4, 4, 33. eximus i. ludos visere, Cas. 5, 1, 1. dic me orare, ut aliquis i. prodeat propere ocius, Cist. 3, 8. quidquid spinosum est et i. eminet, excidendum est, Cels. 8, 4. tu abi atque obsera ostium i., Ter. Eun. 4, 6, 25. — 2) **drin, inwendig**, a) im Allg.: quia nondum omne animal *in* mundo intus incluserat, Cic. Univ. 10. p. 276. quid istaec ara prodesse nobis [plus] potest, quam signum in fano hic i. Veneris? Plaut. Rud. 3, 3, 26. Lanuvii in aede i. Sospitae Iunonis corvos nidum fecisse, Liv. 24, 10, 6. exultare etiam Samothracia ferrea vidi et ramenta simul ferri furere i. ahenis in scaphiis, Lucr. 6, 1044. quae sunt i. in corpore, Cic. Fin. 3, 5, 18. quoniam dolor est, ubi materiai corpora - sollicitata suis trepidant in sedibus i., Lucr. 2, 963. i. in occulto mussabant, Enn. A. 185. nam hic in tenebris i. sese abscondidit, Caecil. 40; tum cava *sub* montei late specus i. patebat, Enn. A. 420; — neben dem *Abl.*: tali i. templo divûm patriaque Latinus sede sedens, Virg. A. 7, 192. Romae i. cella aedis Fortis Fortunae de capite signum, quod in corona erat, in manum sponte sua prolapsum, Liv. 27, 11, 3. suas (naves), quae sinu exiguo i. inclusae essent, cum claustra portus haberet, quem ad modum inde in apertum mare evasuras? 25, 11, 15. insinuatus ibi vortex versatur in arto et calidis acuit fulmen fornacibus i., Lucr. 6, 277. multaque praeterea languentia membra per artus solvunt atque animam labefactant sedibus i., 6, 797. nam cibus atque umor membris adsumitur i., 4, 1091; — neben dem *Genit.*: i. aedium audito rudito meo, Apul. M. 8, 29; — *absol.*, u. zwar im Hause: nec vero ille in luce modo atque in oculis civium magnus, sed i. domique praestantior, Cic. Sen. 4, 12. estne frater i.? Ter. Ad. 4, 2, 30. u. so i. esse, Andr. 4, 4, 50. 5, 2, 10. Eun. 3, 5, 63. Heaut. 3, 1, 45. Ad. 3, 3, 35. 4, 7, 41. 5, 1, 3. 5, 2, 3. Phorm. 5, 6, 26. qui (Nasica) quum ad poëtam Ennium venisset eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset domi non esse, Nasica sensit illam domini iussu dixisse et illum i. esse, Cic. dOr. 2, 68, 276. exclusas fore, cum Longarenus foret i., Hor. Sat. 1, 2, 67. tamquam si i. natus nemo in aedibus habitet, Plaut. Most. 2, 1, 55. Melexia. i. cessas? Turpil. 1. obiter leget aut scribet vel dormiet i., Juv. 3, 241. i. para, cura, vide, Plaut. Men. 2, 3, 2. omnia adparata iam sunt i., Ter. Andr. 5, 2, 6. intellegere extra ostium i. quae inter sese ipsi egerint, Phorm. 5, 6, 36. id est i. actum, Afran. 399. non tamen i. digna geri promes in scenam, Hor. AP. 182. hunc pro moecho postea comprendere i. et constrinxere, Ter. Eun. 5, 5, 23. i. despondebitur: i. transigetur, Andr. 5, 6, 16. tu cum illa te i. oblecta interim, Ad. 2, 4, 20. i. potate, Plaut. Most. 2, 1, 47. i. cave muttire quemquam siveris, 2, 1, 54. nam mî i. tuus pater narravit, Ter. Hec. 4, 2, 6. modo quod narravit mihi hic i. Bacchis? Hec. 1, 2, 23. eadem haec i. edocebo, Plaut. Epid. 5, 1, 56. sequere me: i. audies quae restant, Ter. Phorm. 5, 1, 38. non possum satis narrare, quos ludos praebueris i., Eun. 5, 6, 9. ibo intro atque i. subducam ratiunculam, Capt. 1, 2, 89. redi iam nunc intro atque i. serva, Aul. 1, 2, 3. quemque hic i. videro, Plaut. Mil. gl. 2, 5, 52. u. vgl.: i. clausos satura ad praesepia servant, Virg. G. 3, 214; — in der Stadt: ne frumenti quidem aut ullius allius alterius rei copia i. erat, ut in necopinata obsidione, Liv. 43, 18, 9. pars igitur tentabat adhuc invadere pinum, pars maris i. erat: trepidant haud secius omnes, quam solet urbs aliis murum fodientibus extra atque aliis murum, trepidare, tenentibus i., Ov. M. 11, 533 sqq. ille relictus i., exspectatus foris, Cic. Sull. 5, 17. domesticum bellum manet, i. insidiae sunt, i. inclusum periculum est, i. est hostis, Cat. 2, 5, 11. i., i. inquam est equus Troianus, a quo numquam me consule dormientes opprimemini, Mur. 37, 78; — confirmatur opinio barbaris - nullum esse i. praesidium, Caes. BG. 6, 37, 9; — im Lager: erat unus i. Nervius nomine Vertico, 5, 45, 2; — in der Rennbahn: nos tamen adductos intus agemus equos, bildl. v. Dichter, der dem Ziele näher zu kommen sucht, Ov. F. 6, 586. u. vgl.: i. agere lacrimas, mäßigen, Albinov. 114; — im Weinlager: positis i. Chii veterisque Falerni mille cadis, Hor. Sat. 2, 3, 115; — im Kasten, Schranke: pauper Opimius argenti positi i. et auri, 2, 3, 142. nonumque prematur in annum membranis i. positis, AP. 388; — in der Erde: metalla nunc ipsaeque opes et rerum pretia dicentur tellurem i. exquirente cura multiplici modo, Plin. 33, 1, 1. u. in e. Höhle: cum neque pervadere foraminum aditus, nec amandatos i. prolicere possent ad decernendum, Amm. 24, 4, 30. u. vgl. noch in and. Beziehungen: i. habes, quem poscis, im Magen, Ov. M. 6, 655. et quo quaeque magis cohibet res i. inane, Lucr. 1, 536. u. vgl. 4, 81. 5, 353. 3, 170. 4, 730. i. autem omne ovom volucrum bicolor, Plin. 10, 52 (74), 144. tempus ut extentis tumeat facit uva racemis vixque merum capiant grana, quod i. habent, Ov. Tr. 4, 6, 9. splendet i. umbra signi de nitore lapidis, Apul. M. 2, 4. u. vgl. 4, 5. 10, 20. — b) geogr. = im Inneren eines Landes: in ora regio Sordonum intusque Consuaranorum, Plin. 3, 4 (5), 32. in Gallia transalpina i. ad Rhenum cum exercitum ducerem, aliquot regiones accessi cet., Varr. RR. 1, 7, 8. Sarmatia i. quam ad mare, latior, Mel. 3, 4, 1. — c) im Geist u. im Herzen: nec eae (cupiditates) sese foris solum iactant nec tantum in alios caeco impetu incurrunt, sed i. etiam in animis inclusae inter se dissident atque discordant, Cic. Fin. 1, 13, 44. i. te ipse considera: nunc qualis

sis, aliis credis, Sen. Ep. 80, 10. ego te i. et in cute novi, Pers. 3, 30. et i. paveo et foris formido, Plaud. Cist. 4, 2, 20. i. palleat infelix, Pers. 3, 42. u. vgl. 5, 129. 1, 24. — 3) = intro, **nach innen, einwärts, hinein**, pollice intus inclinato, Quint. 11, 3, 99. imaque pars eius intus ad fracturam, cornua ad os integrum spectent, Cels. 8, 4; — cum mare permotum ventis ruit i. harenam, Lucr. 6, 726. thalami iam limina tangit iamque fores aperit, iam ducitur i., Ov. M. 10, 456. non populus tantum et imperita plebs in plausus et immodica studia, sed equitum plerique ac senatorum posito metu incauti refractis palatii foribus ruere i. ac se Galbae ostentare, Tac. H. 1, 35; — i. dare, indere, iniicere, infundere, inspergere, adigere, compellere, impellere, ferre, gerere, demittere, reponere, revertere, delabi, procedere b. Cels. u. mit *Accus.*: iniicere i. narem, Scribon. Comp. 46.

intūtus, a, um, 1) **ungeschützt, schutzlos**, castra Gallorum intuta neglectaque ab omni parte nacti cum ingenti clamore invadunt, Liv. 5, 45, 2. R. exercitus castra fossa valloque circumdedit, quis temere antea intutis consederat, Tac. H. 4, 75. ipsae minae metum fecerant expertis Gallica clade, quam intutam urbem incolerent, Liv. 9, 41, 11. quousque cunctando rem publicam intutam patiemini et verbis arma temptabitis? Sall. H. 1, 48, 17. clausa ego urbe murorumque intuta parte firmata ipse cet., Amm. 16, 4, 2. quod uberrimum spolianti et defendentibus intutum, Tac. A. 14, 33; u. subst.: non vigilias agere, non intuta moenium firmare, H. 3, 76. u. so Amm. 31, 15, 6; im *compar.*: non intutior tempore, quam deo tectior, Nazar. Pan. Constant. 26. — 2) **unsicher, unzuverlässig**, per Druentiam flumen gurgitibus vagis intutam regiones occupavit Etruscas, Amm. 15, 10, 11. postquam intutae latebrae, praesidium ab audacia mutuatur, Tac. A. 1, 38. intuta obsidio dilapsis vetustate moenibus, H. 1, 68. ut ferme intuta sunt adversa, A. 12, 36. intuta Tiberii amicitia credebatur, 2, 42. proinde intuta quae indecora, H. 1, 33; — quia vi tot simul corripere intutum, dolus intervalla scelerum poscebat, A. 4, 3. u. so: intutum est mit Inf., Plin. 34, 14 (39), 139.

intybum od. **intybus**, s. intubus.

ĭnūber, ĕris, **nicht voll, leer**, quae (ostreae) cum-inuberes macraeque essent, Gell. 20, 8, 3.

ĭnūbĕro, āre, **überströmen**, bildl. b. Alcim. Ep. 48.

ĭnūdo, āre, **feucht machen**, lambuntque vicissim mulcentem (iuvenci) labrisque manus palpantis inudant, Paul. Nol. Carm. 18, 418.

ĭnŭla, ae, *f.*, **Alant**, quaeque titillare magis quam laedere possunt: fecula iam quo de genere est inulaeque sapores, Lucr. 2, 428. fecundusque rumex malvaeque inulaeque virebant, Virg. Mor. 73. tristes inulae ferulaeque minaces, Col. 10, 118. acidas mavult inulas, Hor. Sat. 2, 2, 44. inulam vero intervallo trium pedum seri convenit, Col. 11, 3, 35. u. vgl. Pallad. 3, 24, 13. radicem herbae, cui nomen est inula, quam Campanam plerique appellant, colliges, Veg. 5, 49, 3. inulae conditura sic fiet, Col. 11, 48, 1. inulas ego primus amaras monstravi incoquere, Hor. Sat. 2, 8, 51. u. vgl. über die inula, Plin. 19, 5 (29), 91 sq. u. medicin. 19, 6 (31), 100. 20, 5 (19), 38.

ĭnulcĕro, āre, **wund machen**, quod sub pondere inulceret pellem (iumentum), Veg. 3, 59, 2.

ĭnultus, a, um, **ungerächt**, d. i. 1) ohne daß man für Jmdn. Rache genommen hat, haud inultum interfecēre: nam circa repugnantem aliquot insidiatores cecidēre, cum ipse se praevalidus pari viribus animo circumventus tutaretur, Liv. 3, 43, 4. id miserrimum fortibus viribus erat, quod inulti quidem ferarum ritu in fovea deprehensi caederentur, Curt. 5, 12 (3), 19. u. vgl. Sall. H. 3, 74. haut inpigre pugnans neque inultus occiditur, Sall. H. frg. inc. 29. iuxta boni malique, strenui et imbelles inulti obtruncari, J. 67, 2. numquam omnes hodie moriemur inulti, Virg. A. 2, 670. u. so 4, 659. Ov. F. 2, 233. Hor. Sat. 2, 8, 34. Curt. 9, 19 (5), 2. piget dicere quam foede quamque inulti perierint defensores nostri, Sall. J. 31, 2. nonnulli ruunt in hostem, haud inulti tamen perituri, Curt. 4, 19 (4), 12. nec Persae inulti cadebant, 4, 62 (16), 24. una erat cura, ne inultus occideret, 7, 32 (7), 37. cavete inulti animam amittatis, Sall. C. 58, 21. dedere terga victoribus haud sane inulti, Curt. 8, 7 (2), 17. quem (patrem) inultum filius liquerat et quem externi utcumque vindicaverant, Treb. Poll. Gall. duob. 9; — amico arma dedit, posthac ne compellarer inultus, Hor. Sat. 2, 3, 296. verum impune ferat, nos haec patiemur inultae, Ov. F. 4, 595. u. so vgl. Virg. A. 11, 847. Claud. BGild. 204. quos amisit inultus amores, Virg. G. 3, 227. non ibo inulta! Sen. Herc. Oet. 283. inultus ut flebo puer? Hor. Epod. 6, 16. u. so Claud. in Eutr. 2, 209. ut inultus ego sim? Sen. Herc. fur. 1187; — Iuno et deorum quisquis amicior Afris inulta cesserat impotens tellure, victorum nepotes rettulit inferias Iugurthae, Hor. Od. 2, 1, 25. non me, quicumque es, inulto victor, ne longum laetabere, Virg. A. 10, 739. te pater inultus urbe cum tota petam, Sen. Oed. 641. nec mihi filia inulta honorem ullum iucundum esse patitur, Liv. 3, 51, 3. ut non testis inultus horruerim voces furiarum, Hor. Sat. 1, 8, 44. — 2) ohne daß man an Jmdm. Rache od. Strafe genommen hat, **ungestraft, straflos**, von Leb.: vos eum regem inultum esse patiemini, qui legatum populi R. consularem vinculis ac verberibus atque omni supplicio excruciatum necavit? Cic. Pomp. 5, 11. hunc Asellium esse inultum tam diu sinis? Cluent. 62, 172. unde inultus subeuntem hostem aut prohibere aut opprimere potuisset, Curt. 3, 9 (4), 4. si gravis auxilio vacuas invaserit aedes vicinus laribusque suis proturbet inultos, tum demum patrem implorant, Claud. in Eutr. 2, 512. hostes inultos abire sinere, Sall. J. 58, 5. neu sinas Medos equitare inultos te duce Caesare, Hor. Od. 1, 2, 51. cum hominum atque pecudum inulti praedas egissent, Liv. 3, 38, 3. ne ager inultis hostibus vastaretur, Sall. J. 70, 4; — ipsa bipenne suos caedit violenta lacertos sanguine

et effuso spargit inulta deam, Tibull. 1, 6, 47. numquam irridere nos illum inultum sinam servom hominem, Plaut Epid. 3, 1, 7. at te, qui puerum donis corrumpere es ausus, rideat assiduis uxor inulta dolis, Tibull. 1, 9, 53. inultus ut tu riseris Cottytia volgata cet., Hor. Epod. 17, 56. numquam edepol me inultus istic ludificabit, quisquis est, Plaut. Amph. 4, 3, 8. ego iam inultus promam viginti minas, Pseud. 4, 7, 143; — dum Priami Paridisque busto insultet armentum et catulos ferae celent inultae, Hor. Od. 3, 3, 40; — v. Lebl.: mors eius inulta non fuit, Eutr. 9, 15. at ne illud haud inultum, si vivo, ferent, Ter. Heaut. 5, 1, 45. ultrix inultum Graecia hoc facinus feret? Sen. Agam. 220. ego pretium ob stultitiam fero: sed inultum numquam id auferet, Ter. Andr. 3, 5, 4. dabit impia poenas virgo nec Aeetae gemitus patiemur inultos, VFlacc. 4, 13. precibus non linquar inultis, Hor. Od. 1, 28, 33. nec sociorum querelas nec amici vel propinqui necem nec erupturas in rem publicam conspirationes inultas patietur orator, Quint. 12, 7, 2. mortem suam ne inultam esse pateretur, Cic. Div. 1, 27, 57. fuēre, qui dicerent manu vindicandum neque apud illum tantum scelus inultum relinquendum, Sall. J. 106, 6; — fraude nova stabula et furtis adsuetus inultis depopulare greges, VFlacc. 6, 531. nihil tutius fore, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultae perfidiae futuros, Curt. 3, 19 (8), 4. qui non moderabitur irae, infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens, dum poenas odio per vim festinat inulto, Hor. Ep. 1, 2, 61; — quem interfari nefas esset, hunc etiam convicia audire et si inultus pateretur, inertem, si ulcisceretur, insolentem videri, Plin. Ep. 1, 23, 2.

ĭnumbrātio, ōnis, *f.*, **die Ueberschattung,** quorum (fratrum) alter maritima semper inundatione viridior, alius lucifuga inumbratione pallescens, vom Pluto, MCap. 1, 78.

ĭnumbro, āvi, ātum, āre, 1) **überschatten, beschatten, in Schatten setzen od. stellen,** a) eig., von d. Wolken: terraque inumbratur qua nimbi cumque feruntur, Lucr. 5, 289; absol. vom Abend: inumbrante vespera universum Flaviani exercitus robur advenit, Tac. H. 3, 19; — von Bäumen, Sträuchern u. dgl.: Anio - magna ex parte nemora, quibus inumbratur, fregit et rapuit, Plin. Ep. 8, 17, 3. multa riparum amoenitate inumbratus (Cydnus), Curt. 3, 10 (4), 9. amnis virentibus utrimque silvis inumbratus, Quint. 12, 10, 60. impendent cava saxa mari ruituraque semper stat, mirum, moles et silvis aequor inumbrat, Lucan. 4, 455. palmaque vestibulum aut ingens oleaster inumbret, Virg. G. 4, 20. spelunca floribus (*Oud.*: frondibus) inumbrata, Apul. Flor. 1, 1. exstructosque toros obtentu frondis inumbrant, Virg. A. 11, 66. tenentque pocula saepe homines et inumbrant ora coronis, Lucr. 3, 912; — von Tüchern u. dgl.: velis forum inumbravit, Plin. 19, 1 (6), 24. stridentia colla Gorgonos obtentu pallae fulgentis inumbrat, Claud. Rapt. Pros. 2, 25; — vom Bart: ante genas dulces quam flos iuvenilis inumbret, Prob. et Ol. cons. 69. esse iuvenem quendam et speciosum, commodum lanoso barbitio genas inumbrantem, Apul. M. 5, 8. — b) übtr.: est haec natura sideribus, ut parva et exilia validiorum exortus obscuret: similiter imperatoris adventu legatorum dignitas inumbratur, Plin. Pan. 19, 1. donec cunctas dominationis suae partes inumbraret, VMax. 1, 7. Ext. 5. quem (furiosum) mentis suae existimasti eo, quod in conspectu inumbratae quietis fuerit constitutus, verschleiert, scheinbar, Cels. Dig. 41, 2, 18. — 2) beschatten, mit Zeigern versehen, welche Schatten werfen, **einrichten,** solarium dictum id, in quo horae in sole inspiciebantur, quod Cornelius in basilica Aemilia et Fulvia inumbravit, Varr. LL. 6, 4.

ĭnūmĭgo, āre, s. inhumigo (wo *Ribbeck* Liv. Andr. trag. 16. liest: confluges rivi - inumigant).

ĭnunco, (āvi), ātum, āre, **anhaken,** übtr. **an sich reißen,** unde unguibus inuncet vel agnum incuriosum vel leporem meticulosum, Apul. Flor. 1. no. 2. instrumenta - non falcibus metenda sed hamis inuncanda, Mag. 30. obnoxia est (lana) rubis, quibus velut hamis inuncata pascentium tergoribus avellitur, Col. 7, 3, 10. quem (oculum) diducebat inuncans suffixo clavus cilio, Paul. Nol. Carm. 20, 267; übtr.: aut qui nummos tristis inuncat, Lucil. p. 41, 15.

ĭnunctio, ōnis, *f.*, **das Einstreichen, Aufstreichen, das Einsalben,** opus est quiete, abstinentia, lenium medicamentorum inunctionibus, Cels. 7, 7, 14. omnisque dolor oculorum inunctione succi plantaginis cum melle acapno - levatur, Col. 6, 33, 2. felle glaucomata et subfusiones corrigi prope creditur tridui inunctione, Plin. 28, 8 (29), 117. accipiter decoctus in rosaceo efficacissimus ad inunctiones omnium vitiorum putatur, 29, 6 (38), 125.

ĭnundātio, ōnis, *f.*, **die Ueberschwemmung,** mit *Gen. subj.*: valles, quae fluminum alluvie et inundationibus concreverint, aptas esse vineis, Col. 3, 11, 8. prima Tiberis inundatio, Capitol. Anton. phil. 8. primo egressu inundationibus Tiberis retardatus, Suet. Oth. 8. od. *Gen. obj.*: Iope Phoenicum, antiquior terrarum inundatione, ut ferunt, insidet collem, Plin. 5, 13 (14), 68; od. *absol.*: aestuans inundatione ditissima ad cataractas (Nilus), Amm. 22, 15, 9. inundatione (Nili), id est ubertate, regio fraudata, Plin. Pan. 30, 5. urbem - inundationibus incendiisque obnoxiam excoluit adeo, ut cet., Suet. Aug. 28. ad coërcendas inundationes alveum Tiberis laxavit ac repurgavit, 30.

ĭnundo, āvi, ātum, āre, 1) *trans.*, **in etw. hinein od. über etw. strömen, etw. überströmen, überschwemmen, unter Wasser setzen,** absol. **Ueberschwemmungen verursachen,** a) eig., mit *Accus.*: ut terra infimum teneat, hanc inundet aqua, superior aëri, ignibus altissima ora reddatur, Cic. ND. 1, 37, 104. quum rursus mare terras inundasset, Curt. 9, 31 (9), 24. quam (insulam) solam e vicino tractu aliquanto excelsiore non tamen aestus maris inundant, Plin. 5, 1, 3. aestus totos circa flumen campos inundaverat, Curt.

10, 36 (9), 18. aquae magnae bis eo anno fuerunt Tiberisque agros inundavit, Liv. 24, 9, 6. Tiberis loca plana urbis inundavit, 35, 9, 2. Tiberis duodeciens campum Martium planaque urbis inundavit, 38, 28, 4. in agris passim inundatis pecua ablata, villarum strages facta est, 35, 21, 6. circo inundato, 30, 38, 10; qua trahens opulenta Pactolus vada inundat auro rura, Sen. Phoen. 604. fluvii - aequoream multitudinem inundantes, Amm. 23, 6, 26; — non cruor largus pias inundat aras, Sen. Hipp. 499. Cilicia inundata cruore Persarum, Curt. 9, 9 (2), 23. cuius mihi sanguis inundet guttur, Ov. M. 14, 195. crastino die aut vestro aut Hennensium sanguine Henna inundabitur, Liv. 24, 38, 5. inundavēre pectus lacrimae dolore paratae, Petron. 113, 9. venas recidivus sanguis inundat, Claud. Idyll. 1, 66; inundant sanguine fossas, Virg. A. 10, 24 (aber vgl. unten 2, c); — *absol.*: Tiberis adulta aestate diluvii facie inundavit, AVict. Caes. 32, 3. u. so Epit. 13, 12. qui (aestus) - totis campis inundans etiam impulit classem, Curt. 9, 37 (9), 25. propiorem viam per paludem petit, qua fluvius Arnus per eos dies solito magis inundaverat, Liv. 22, 2, 2. imbres continui campis omnibus inundantes, 8, 24, 7. — b) übtr. α) im Allg.: gustatione mirifica initiati vino etiam Falerno inundamur, Petr. 21, 6. neque concipere aut edere partum mens potest nisi ingenti flumine litterarum inundata, 118, 3. viros enim iustitia et innocentia dignos deum nosse et ostendere a primordio in seculum emisit spiritu divino inundatos, Tert. Apol. 18. inundatus hac Eumolpus invidia iurat, Petron. 101, 3. — β) von großen Massen von Menschen: multitudo (militum) inundaverat campos, Curt. 4, 46 (12), 20. fulgentibus armis Poenus inundavit campos, Sil. 15, 550. a Germania Cimbros - more procellae inundasse Italiam, Justin. 38, 4, 15. quibus (exercitibus) Europa inundata est, Curt. 5, 23 (7), 8. — 2) *intrans.* a) daher -, dahin strömen, - wogen, von Menschen: barbari - *in* urbis obseratos aditus multiplicatis ordinibus inundarunt, Amm. 31, 15, 10; — *absol.*: quos agmina contra procurrunt Laurentum, hinc densi rursus inundant Troes Agyllinique, Virg. A. 12, 279. velut incitatos torrentes hostes abruptius inundantes superastis, Amm. 20, 5, 5. stipatores - ignis more inundantes, 19, 11, 12. u. von Lebl.: bellorum inundantium molem humeris suis, quod dicitur, vehens, 16, 3, 3. — b) anschwellen, ab occasu subter caeli ima et meridiano contraria accedente (luna) inundantes, hinc donec iterum exoriatur se resorbentes (aestus maris), Plin. 2, 97 (99), 212. — c) überfließen (wie redundo), inundant sanguine fossae, Virg. A. 11, 382 (aber vgl. oben 10, 24) u. vgl.: inundo modo absolutam, modo activam habere significationem invenitur, ut Virg. in XI. „inundant sanguine fossas", invenitur tamen in quibusdam cōdicibus: „inundant sanguine fossae", Prisc. I. p.394, 9. quis fons, quis torrens, quod mare tot fluctibus quot his verbis inundavit? Macrob. Sat. 5, 1, 10.

ĭnungo, (unxi), unctum, ungĕre, einsalben, einreiben, bestreichen, oculos acribus medicamentis inungere expedit, Cels. 6, 6, 35. melle inungi (oculos) satis est, 6, 6, 37. u. vgl. 39. öft. cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis, Hor. Sat. 1, 3, 25; — cervini cornus cinere scabritias eorundem (oculorum) inungunt, Plin. 28, 11 (47), 167. medentur epiphoris folia inposita vel sucus inunctis, 25, 13 (103), 163; — non tamen idcirco contemnas lippus inungi, Hor. Ep. 1, 1, 29. murium capitum caudaeque cinere ex melle inunctis claritatem visus restitui dicunt, Plin. 29, 6 (38), 118. sic laborantes (d. i. oculorum imbecillitate) inungi oportet sanie iecinoris, maxime hircini, sin minus, caprini, Cels. 6, 6, 38; — linamentum imponendum ac novissime iniungendum collyrio, 7, 7, 4. inungendum primo lenibus, deinde acrioribus, 7, 7, 3. plumbum elotum cum vino inungetur, 7, 27; — selten: cum Saxetani ponatur cauda lacerti et, bene si cenas, conchis inuncta tibi, mit Oel, Mart. 7, 78, 1.

ĭnūnio, (īvi), ītum, īre, vereinigen, triformen naturam primordio professi et tamen inunitam in Adam, Tert. adv. Valent. 29.

ĭnurbānus, a, um, unstädtisch, ungebildet, unfein, im Benehmen: ungefällig, in Worten: unwitzig, witzlos, im Aeußeren: est interim et aspectus et habitus oris et gestus non inurbanus, Quint 6, 3, 26. et erat eius quidam tamquam habitus non inurbanus: actio paullum quum vitio vocis tum etiam ineptiis claudicabat, Cic. Brut. 63, 227; hesterno sermone unius cuiusdam operis, ut ait Caecilius, remigem aliquem aut baiulum nobis oratorem descripseras, inopem quemdam humanitatis atque inurbanum, dOr. 2, 10, 40; — im Benehmen: non essem tam inurbanus et paene inhumanus, uti in eo gravarer, quod vos cupere sentirem, 2, 90, 365; — in Worten: si modo ego et vos scimus inurbanum lepido seponere dicto, Hor. AP. 272. u. im *Adv.*: apud quos non **inurbane** Stratonicus, ut multa, quum quidam ei molestus Alabandum deum esse confirmaret, Herculem negaret, ergo, inquit, mihi Alabandus, tibi Hercules sit iratus, Cic. ND. 3, 19, 58. inde iam non inurbane σοφοκλεῖς vocantur: isdem Latinum nomen inpositum est laudiceni, Plin. Ep. 2, 14, 5.

ĭnurgeo (inurgueo), ēre, hindrängen, cornua nata prius vitulo quam frontibus extent, illis iratus petit atque infestus inurget, Lucr. 5, 1034. u. übtr.: pergit linguae - susurros improbos inurguere, aufdrängen, Apul. M. 8, 10.

ĭnūrīno, āre, in etw. hineintauchen, wo untertauchen, lacus piscinaque manu fiant, ut sint quibus inurinare possint aves, Col. 3, 14, 2.

ĭnūro, ussi, ustum, ūrĕre, 1) einbrennen, aufbrennen, a) eig.: post partum cura in vitulos traducitur omnis continuoque notas ei nomina gentis inurunt, Virg. G. 3, 158. alios pedibus, quosdam manibus auribusque amputatis inustisque barbararum litterarum notis in longum sui ludibrium reservaverant, Curt. 5, 17 (5), 6; — von der enkaustischen Malerei: cerae tinguntur isdem his coloribus ad eas picturas quae inuruntur, Plin. 35, 7 (31), 49. Nicias scripsit se

inussisse, tali enim usus est verbo, 35, 4 (10), 29; — ne laneum latusculum manusque mollicellas inusta turpiter tibi flagella conscribillent, Catull. 25, 10. — b) übtr. alqd. alci., einbrennen, einätzen, tief eingraben, unauslöschlich od. unaustilgbar od. dauernd beibringen, alqm. od. alqd. alqa. re, dauernd kennzeichnen, brandmarken, im guten u. schlimmen Sinne: nisi omnes ii motus, quos orator adhibere volet iudici, in ipso oratore impressi atque inusti videbuntur, Cic. dOr. 2, 45, 189. nunc tibi commendo communia pignora natos: haec cura et cineri spirat inusta meo, Prop. 5 (4), 11, 73. quae lex privatis hominibus esse lex non videbatur, inusta per servos, incisa per vim, imposita per latrocinium, Cic. Pis. 13, 30. quas ille leges, si leges nominandae sunt ac non faces urbis, pestes rei publicae, fuerit impositurus nobis omnibus atque inusturus, Mil. 12, 33; — quae nota domesticae turpitudinis non inusta vitae tuae est? Cat. 1, 6, 13. ne qua generi ac nomini suo nota nefariae turpitudinis inuratur, Sull. 31, 88. haec sunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus aeternas Antoni memoriae inussit notas, Vell. 2, 64, 3. haec inusta est a te, a te inquam, mortuo Caesari nota ad ignominiam sempiternam, Cic. Phil. 1, 13, 32. gentem asperrimam per sexaginta ferme annos inussisse Orienti caedum et direptionum monumenta, Amm. 22, 12, 1. vel dignitas hominis vel honoris eius, quem adeptus est, amplitudo summam mihi superbiae crudelitatisque famam inussisset, Cic. Mur. 4, 8. orabatque, ne Claudiae genti eam inustam maculam vellent, Liv. 3, 58, 1. u. vgl. Claud. in Rufin. 2, 504. hanc insignem ignominiam, quoniam uni praeter se inusta est, putet esse leviorem, Cic. Prov. cons. 7, 16; — quem (dolorem) improbissimo cuique inusserat severitas consulatus mei, Att. 1, 16, 7. proprium est enim irati cupere, a quo laesus videatur, ei quam maximum dolorem inurere, Tusc. 3, 9, 19. u. so vgl. Phil. 11, 15, 38. tantus enim illorum temporum dolor inustus est civitati, ut cet., Cat. 2, 9, 20. cur hunc dolorem cineri eius atque ossibus inussisti, ut liberis eius bona patria - eriperes? II. Verr. 1, 44, 113. vivet semper in pectoribus illorum quidquid istuc praesens necessitas inusserit, Liv. 9, 3, 13. ex pluribus malis, quae ab illo rei publicae sunt inusta, hoc tamen boni est, quod cet., Cic. Phil. 2, 46, 117. quorum - si nondum scelera vulneraque inusta rei publicae vultis recordari, vultum atque incessum animis intuemini, Sest. 7, 17. cuius (virginis) nisi potuisset impetrari redemptio captae, magnas inussisse rei publicae clades, Amm. 29, 6, 8; — inest hoc tempore haud obscurum odium atque id insitum penitus et inustum animis hominum amplissimorum, Cic. Har. resp. 25, 55. tantum homines impios ex vetere illa coniuratione inustum variis mentibus bonorum odium retinebat, Dom. 34, 92. si quid nostrae tibi bilis inusserit ardor, Mart. 6, 64, 24; — *alqm.* (alqd.) *alqa. re*: haec sunt indicia, iudices, solida et expressa, haec signa probitatis non fucata forensi specie, sed domesticis inusta notis veritatis, Cic. Planc. 12, 29; qui precio adductus eripuerit patriam, fortunas, liberos civi innocenti, is censoria civitatis nota non inuretur? Cluent. 46, 129. si poena flagitii manifestissimi remittatur, nota certe quasi censoria inuratur, Plin. Ep. 9, 13, 16. iisdemque postea non meum monumentum - monumentum vero senatus hostili nomine et cruentis inustum litteris esse passi sunt, Cic. Fam. 1, 9, 15. admissum est facinus impium, quod Constantii tempus nota inusserat sempiterna, Amm. 14, 5, 6.

2) anbrennen, ansengen, versengen, als Folge: erhitzen, heiß machen, oder: austrocknen, vertrocknen, a) eig.: ire libet qua zona rubens atque axis inustus solis equis, Lucan. 9, 852. quae (pars) curriculis finitimi inuritur solis, Apul. Mund. 3. quali natura praedita constent fulmina, declarant ictu loca inusta, vaporis signa cet., Lucr. 6, 219. sic excavat truncum (terebra Gallica), ne foramen inurat, Col. 4, 29, 16. ferro candente calcaribus inustis, 8, 2, 3. vulsis lēvatisque et inustas comas acu comentibus et non suo colore nitidis plus esse formae putant, quam possit tribuere incorrupta natura, Quint. 2, 5, 12. u. vgl. bildl.: qui illa volent calamistris inurere, Cic. Brut. 75, 262. Suet. Caes. 56. truncus Nilo iactatus a Servio Codro rogo inustus humatusque est, AVict. Vir. ill. 77, 12; dah. subst.: medetur cum mica salis contunsis incussisque, inustis et strumis, tumoribus cet., Brandwunden, Plin. 22, 14 (16), 37. vgl. mit: simul ulceribus quasi inustis omne rubere corpus, Lucr. 6, 1166; — vetus hominis urina testis candentibus inusta, Col. 7, 5, 9. vulnere sanguis inustus terribilem stridore sonum dedit, Ov. M. 12, 275; — extenuat corpus - in ieiuno balneum, inurens sol et omnis calor, cura, vigilia cet., Cels. 1, 3. plerique dixēre rorem inustum sole acri frugibus robiginis causam esse et carbunculi vitibus, Plin. 18, 28 (68), 275. und = ausfrieren: post autumnum patiemur effossum (solum) iacere brumae frigoribus et pruinis inurendum, Col. 11, 3, 13. — b) übtr.: illud vero acerbissime vulnerat, quod inurit innoxios et quod decus nominis atque existimationis infamat, quält, Arnob. 4, 32.

ĭnūsĭtātus, a, um, 1) ungebräuchlich, gegen Form od. gegen den Gebrauch verstoßend, inusitatum verbum aut novatum aut translatum: inusitata sunt prisca fere ac vetustate ab usu cotidiani sermonis iam diu intermissa, quae sunt poëtarum licentiae liberiora quam nostrae, Cic. dOr. 3, 38, 152 sq.; tolle omnes (litteras), si potes, iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias, I. QFratr. 2, 3, 8. „unde vi prohibitus sis" nemo umquam interdixit: novum est, non dico inusitatum, verum omnino inauditum, Caecin. 13, 36. — *Adv.*: ille tamen familiaris meus recte loqui putabat esse **inusitate** loqui, Brut. 75, 260; ut haec genera tollantur epistolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum absurde et inusitate scriptarum, I. QFratr. 2, 3, 9; im *compar.*: idem poëta, qui inusitatius contraxerat: patris mei, meûm factûm pudet, pro meorum factorum - non dicit liberûm, Or. 46, 155. La-

berius in Lacu Averno mulierem amantem verbo inusitatius ficto amorabundam dixit, Gell. 11, 15, 1. u. *superl.*: decemviri in duodecim tabulis inusitatissime nox pro noctu dixerunt, Macrob. Sat. 1, 4, 19. — 2) **ungewöhnlich, über das Gewöhnliche hinausgehend, das Gewöhnliche überschreitend** (in diesem Sinne oft mit invisitatus verwechselt, bisweilen neben novus od. inauditus), quae est enim forma tam inusitata, tam nulla, quam non sibi ipse fingere animus possit? Cic. Div. 2, 67, 138. dabitis enim profecto, ut in rebus inusitatis, quod Graeci ipsi faciunt, a quibus haec iam diu tractantur, utamur verbis interdum inauditis, Acad. 1, 6, 24. iunctum erat flumini nemus, opacum arboribus alibi inusitatis, Curt. 9, 2 (1), 13. inusitatas beluas inducat, 9, 24 (6), 7. animalia inusitata ceteris gentibus, nisi invecta, 8, 31 (9), 16. quod inusitatum antehac hominum genus, Amm. 31, 3, 8; — nova atque inusitata specie commoti legatos ad Caesarem de pace miserunt, Caes. BG. 2, 31, 1. elephantorum maxime inusitata facie territis militibus, Liv. Epit. 13. corpus hominis mortui vidit magnitudine inusitata, Cic. Off. 3, 9, 38. u. so: magnitudo, Curt. 9, 1 (1), 4. Plin. 8, 40 (61), 149. Amm. 28, 4, 13. cum quidam legatus uniones duos uxori eius per ipsum obtulisset magni ponderis et inusitatae mensurae, vendi eos iussit, Lamprid. Al. Sev. 51; quod inusitatas vias indagemus, tritas relinquamus, Cic. Or. 3, 11. erat nova et inusitata belli ratio, Caes. BC. 3, 47, 1. quorum quidem in te, Caesar Auguste, iudicium et favor tunc statim, cum ad exercitum proficiscereris, et quidem inusitato indicio enotuit, Plin. Pan. 5, 2. in ea causa, quae non modo necessaria non fuit, sed etiam inusitata ac nova, Cic. Att. 3, 24, 2. qui non modo suppliciis inusitatis, sed etiam verborum inaudita crudelitate violare libertatem huius populi - conatus es, Rabir. 4, 13. novissime inusitatum Caesaris oculis nefas, Flor. 2, 13 (4, 2), 81. magna et inusitata principis gloria, Plin. Pan. 3, 3. tantam enim mansuetudinem, tam inusitatam inauditamque clementiam - tacitus praeterire nullo modo possum, Cic. Marcell. 1, 1. quorum alter inusitatum nostris quidem oratoribus leporem quemdam et salem, alter acutissimum et subtilissimum dicendi genus est consecutus, dOr. 2, 23, 98; quod - est ita inusitatum, regem reum capitis esse, ut ante hoc tempus non sit auditum, Deiot. 1, 1; — im *compar.*: quarum (navium) et species erat barbaris inusitatior et motus ad usum expeditior, Caes. BG. 4, 25, 1. u. im *superl.* b. Augustin.

1. **inustus**, a, um, *Ptcp.*, s. inuro.

2. **inustus**, a, um (negat. in), **unverbrannt**, semiusta rapit resolutaque nondum ossa satis, nervis et inustis plena medullis aequorea restinguit aqua, Lucan. 8, 786.

inūtilis, e, 1) negativ: **unnütz, nutzlos, unbrauchbar, untauglich, ungeschickt**, bes. militär. **kampfunfähig**, a) v. Leb., *neben Subst.*: ut ab homine inerti atque inutili ad sapientem, bonum, fortem virum transferantur res ad vivendum necessariae, Cic. Off. 3, 6, 31. hac saevit rabie inbelle et inutile vulgus, Juv. 15, 126. malle eos sibi iam tum fateri, quam postmodo querentes segnes atque inutiles milites rei publicae esse, Liv. 29, 1, 6. inutili militum turba praesidii specie in oppida Bruttii agri - dimissa, 30, 20, 5. succedente dein inutili turba maior caedes editur, Justin. 2, 11, 3. ut inutilis alienae victoriae comes - excederet Sicilia, Vell. 2, 80, 2. increpabant per seria et ludum, saginati corporis sequi inutilem beluam (Dioxippum pugilem), Curt. 9, 29 (7), 16. non inutilem sane litium advocatum (instituimus), quem denique causidicum vulgo vocant, Quint. 12, 1, 25; — als *Praed.*: peiorem [hau] potui quam hunc quem duco ducere, multilocum gloriosum insulsum inutilem, Plaut. Pseud. 8, 2, 5. alium rogantes regem misēre ad Iovem, inutilis quoniam esset qui fuerat datus, Phaedr. 1, 2, 23. dum tiro hostium miles esset, dum meliorem ex ducibus inutilem vulnus faceret, Liv. 21, 53, 9. iam pridem invisus divis et inutilis annos demoror, Virg. A. 2, 647. ille pedem referens et inutilis inque ligatus cedebat, 10, 794. homines enim eruditos ut infaustos et inutiles vitant, Amm. 14, 6, 15. eum (oratorem) nec inutilem, si ad horam forte constiterit, neque in testationibus faciendis esse imperitum velim, Quint. 12, 3, 5. oris venerandi, eloquentiae celsioris, versu facilis, in re publica etiam non inutilis, Spart. Ver. 5; — neben dem *Abl.*: si quas insignes aut aliqua parte membrorum inutiles notaverunt, necari iubent, Curt. 9, 5 (1), 25; — mit *Dat.*: Laertes, ut qui sit inutilis armis, Ov. Her. 1, 105. qui valetudine aut aetate inutiles sunt bello, Caes. BG. 7, 78, 1; — qui aetate *ad* bellum inutiles videbantur, 7, 77, 12. mulieres quique per aetatem ad pugnam inutiles viderentur, 2, 16, 4. ut - equitatum eius ad rem gerendam inutilem faceret, BC. 3, 43, 3. quod et acutum genus est et ad usus civium non inutile, Cic. Fin. 1, 4, 12; — im *Superl.*: infirmissimus et inutilissimus quisque, Col. 3, 10, 6. — b) von Lebl., *neben Subst.*: olim truncus eram ficulnus, inutile lignum, Hor. Sat. 1, 8, 1. inutiles falce ramos amputans feliciores inserit, Epod. 2, 13. cras foliis nemus multis et alga litus inutili demissa tempestas ab Euro sternet, Od. 3, 17, 9. circumdat nequiquam umeris (arma) et inutile ferrum cingitur, Virg. A. 2, 510. magnanimus spectat pharetras et inutile robur Amphitryoniades, VFlacc. 1, 634. nec ulterius dare corpus inutile leto aut vacat aut curat, Ov. M. 12, 344. aegros inde et inutilia impedimenta cum Apameam dimisisset cet., Liv. 38, 15, 13. sublegit quodcunque iaceret inutile, Hor. Sat. 2, 8, 12. quamvis Pontica pinus, silvae filia nobilis, iactes et genus et nomen inutile, Od. 1, 14, 11. ne - aliqua inutili relatione implicer, VMax. 6, 6. *in.* statui priorem huius voluminis posterioremque partem non inutili rerum notitia in arctum contracta distinguere, Vell. 1, 14, 1. neque inutili et nobis etiam iucundo genere exercitationis, Quint. 2, 4, 26. non inutilem scio servatum esse a praeceptoribus meis morem, qui cet., 1, 2, 23; — als *Praedic.*: nec si ca-

pitis dolorem facit, inutilis hominibus sol est, 5, 10, 82. ne ibi nervi rigescant et inutile brachium efficiant, Cels. 8, 10, 2. scire licet eam (cutem) iam emortuam esse et inutilem futuram, 7, 2; ut non sit ille inutilis versus, Quint. 5, 13, 42. inutiles quidam oratori putant universales quaestiones, 3, 5, 12. haec non idcirco dico, quod inutilem horum locorum, ex quibus argumenta ducuntur, cognitionem putem, 5, 10, 119. quod cum ipsi, qui dicit, inutile, — tum causae contrarium, 12, 9, 11. si quaedam iusta natura, sed condicione temporum inutilia civitati sciemus, 12, 1, 41. neque nos simus tam humiles, ut quae laudamus inutilia credamus, 11, 1, 13; — mit *Dat.*: sunt etiam nonnulli acuendis puerorum ingeniis non inutiles lusus, cum cet., 1, 3, 11. sunt et illa excitandis ad audiendum non inutilia, si cet., 4, 1, 34; — reliquae (naves) cum essent funibus, ancoris reliquisque armamentis amissis *ad* navigandum inutiles, magna perturbatio facta est, Caes. BG. 4, 29, 3. magno coorto imbre non inutilem hanc ad capiendum consilium tempestatem arbitratus est, 7, 27, 1; — inutile est mit *Inf.*: haec tot et alia plura nonne inutile est vitiorum subire nomina? Cic. Off. 3, 13, 57. dicent, quod inutile non sit imitari, Quint. 2, 3, 11. u. vgl. 1, 1, 27. 2, 5, 10. — *Adv.*: responsumque, quamquam non **inutiliter,** fortuito tamen magis consensu quam communi consilio esse, Liv. 3, 51, 1. nec in. Claudius Aeolicam illam ad hos versus literam adiecerat, Quint. 1, 7, 26. narrationibus non in. subiungitur opus destruendi confirmandique eas, 2, 4, 18.

2) positiv: **nachtheilig, schädlich, hinderlich, verderblich, heillos,** a) von Leb., *neben Subst.* od. als *Praed.*: seditiosum et inutilem civem, C. Norbanum, in iudicium vocavit, Cic. Off. 2, 14, 49. seditiosus est is, qui malus atque inutilis est civis, Inv. 1, 49, 91. is inutilis sibi, perniciosus patriae civis alitur, 1, 1, 1. quod in Italia milites populi R. contra rem publicam instigasti rapinasque per municipia fecisti quodque mihi reique publicae inutilis fuisti, Auct. BAfr. 54, 4; inutiles enim fiunt (apium reguli) propter seditiones, Varr. RR. 3, 16, 18. — b) vom Lebl., *neben Subst.*: gemmas et lapides aurum et inutile - mittamus, Hor. Od. 3, 24, 48. excoquitur vitium atque exudat inutilis umor, Virg. G. 1, 88. ulmis detrahitur sucus inutilis, Plin. 17, 27 (43), 252. aquae quoque inutiles pestilentesque in abdito latent, Sen. NQ. 6, 27, 3; videte, quot res, quam inutiles sequantur illam viam consilii, iactura operum tanto labore factorum, vastatio imminens finium nostrorum cet., Liv. 5, 5, 11. quod quoniam nobis invidit inutile fatum cet., Ov. Pont. 2, 8, 59. quo tempore Publius Clodius a Milone, candidato consulatus, exemplo inutili, facto salutari rei publicae circa Bovillas - iugulatus est, Vell. 2, 47, 4. magnopere se suadere populo, ne inutili pudore suam ipse causam damnaret, Liv. 3, 71, 8; — als *Praedic.*, mit u. ohne *Dat.*: eadem humus movendis inutilis turribus desidente sabulo agilitatem rotarum morabatur, Curt. 4, 26 (6), 9. hic absinthi (sucus) inutilis stomacho capitique est, Plin. 27, 7 (28), 47. ex labore sudanti potio perniciosissima est atque etiam, quum sudor se remisit, itinere fatigatis inutilis: a balneo quoque venientibus Asclepiades inutilem eam iudicavit, Cels. 1, 3. numquam utilis est nimia satietas, saepe inutilis nimia abstinentia, 1, 2. inutilis est (vomitus) gracilibus et imbecillum stomachum habentibus, utilis plenis cet., 1, 3; huic deus optandi gratum, sed inutile fecit muneris arbitrium, Ov. M. 11, 100. tres dilectu habito profecti sunt Veios documentoque fuēre, quam plurium imperium bello inutile esset, Liv. 4, 31, 2. promptius iis succurritur, qui facile coguntur (d. i. servis), quam quibus inutilis libertas est, Cels. 3, 21. Athenienses suo consilio - deos publicos suosque patrios ac penates - muris saepsisse neque in eo, quod inutile esset Graeciae, fecisse, Nep. Them. 7, 4. ut rogationes - nostras seu placent seu displicent, seu utiles seu inutiles sunt, omnes coniunctim accipiatis, Liv. 6, 40, 9. quum quaeritur, qui sit optimus rei publicae status, quae leges, qui mores aut utiles aut inutiles, Cic. Div. 2, 4, 11. qui consensus privatis interdum inutilis esset, Liv. 3, 33, 8. orationem habuit, ceterum invisam senatui inutilemque sibi et civitati suae, 42, 14, 9; — mit *Inf.*: neque inutile erit caput attonsum habere, Cels. 4, 6 (3). etiam inutile erit, ad omnia verba se alligare, Quint. 11, 2, 48; — im *Compar.*: quod si sanis quoque corporibus inutile est, ubi aliqua necessitas famem fecit, quanto inutilius est in corpore etiam aegro, Cels. 2, 16. quod (vitium) inutilius sit an foedius, nescio, Quint. 11, 3, 57. u. *Superl.*: huic generi inutilissimum balneum est, Cels. 4, 12 (5). interlucatio arboribus prodest, sed omnium annorum trucidatio inutilissima, Plin. 17, 27 (45), 257. — *Adv.*: minus putarim reprehendendum, si **inutiliter** aliquid senatui suaserim quam si infideliter, Cic. ad Brut. 2, 1, 2. in. sibi videtur consuluisse, Quint. 11, 1, 12. animadvertit multa Romae male et in. administrari, Auct. BAl. 65, 1. u. *comp.*: si enim late ibi diffusa aqua, et inquinatur facilius et bibitur inutilius, Varr. RR. 3, 5, 2.

ĭnūtĭlĭtas, ātis, *f.*, 1) **die Nutzlosigkeit, Unbrauchbarkeit,** aurumque iacebat propter inutilitatem hebeti mucrone retusum, Lucr. 5, 1273. — 2) **die Schädlichkeit, Verderblichkeit,** ex his illud conficitur, ut appetendarum rerum partes sint honestas et utilitas, vitandarum turpitudo et inutilitas, Cic. Inv. 2, 52, 158.

ĭnūtĭlĭter, *Adv.*, s. inutilis (1 u. 2).

ĭnuxōrus, a, um, **unverehelicht,** Tert. exhort. ad cast. 9.

invādo, vāsi, vāsum (invasurus, auch: invasus Cod. Theod. 4, 18, 1. Pallad. Insit. 120. SRuf. Brev. 23), vādĕre, **in etw. hineinschreiten, - gehen, - kommen, eingehen, eindringen, eintreten,** etw. **beschreiten, betreten, besteigen,** I) von Leb. 1) im Allg. (b. Dicht. u. Spät.), a) eig.: recta porta invado extemplo *in* oppidum antiquom et vetus, Plaut. Bacch. 4, 4, 60. hostem ut profugiens inimici invadam in manus? Att. 192; — mit *Accus.*: invadunt aditus et quondam cara suorum cor-

pora, VFlacc. 2, 220. cubiculum nostrum invadunt protinus, Apul. M. 4, 26. ficto languida passu invadit muros Elusae, Claud. in Rufin. 1, 136. paras invadere portus, Virg. A. 3, 382. nunc - fines invade Sicanos, Claud. Rapt. Pros. 1, 217. u. vgl. 2, 123. sic ense recepto arma super ruit et flammas invadit hiatu, Sil. 2, 679. laetus adeone ultimos invasit ignes? Sen. Herc. Oet. 1610. non secus a medio quam si telluris hiatu terga recentis equi primumque invasit habenis murmur et in summa Lapithes apparuit Ossa, Sil. 7, 604. tuque invade viam, Virg. A. 6, 260. biduo tria milia stadiorum invadit, Tac. A. 11, 8; — lutum nimis frigidum gelusque praeacuta frusta nudis invadens pedibus enitebar, Apul. M. 9, 32 invadunt alacres inimicum pontibus amnem, Sil. 3, 455. iam cupio Stygiis invadere nubibus astra, Claud. in Rufin. 1, 62. — b) übtr.: invadit mentes et pectora nota pererrat (dea), Sil. 2, 515. affectione simulata paulatim sororis invadunt animum, Apul. M. 5, 15. serit blanditias, invadit spiritum, 2, 5; — fundis sagittisque pugnam invadunt, Curt. 7, 25 (6), 2. u. so: pugnam, Sil. 12, 199. 17, 386. invadunt Martem clipeis atque aere sonoro, Virg. A. 12, 712. tum Libys invadit mixtae certamina turbae, Sil. 17, 472. tutus ut invadat praelia, nudus eat, Mart. 9, 56, 6. ante omnes invadere bella Mancinus gaudens hostilique unguere primus tela cruore cadit, Sil. 9, 12. aut pugnam aut aliquid iandudum invadere magnum mens agitat, Virg. A. 9, 186; — iuris clavumque regendae invasit patriae, Sil. 4, 711. consedit solio rerumque invasit habenas, 2, 292. munera sortito invadunt, 10, 593. invasit omnis ecce iam coelum fera meque antecessit, Sen. Herc. Oet. 72.

2) insbes. rasch, plötzlich, kühn od. mit Gewalt auf Jmdn. od. etw. **losgehen**, auf etw. **eindringen, einbrechen, über** Jmdn. od. etw. **her fahren** od. **her fallen**, Jmdn. od. etw. **angreifen, anfallen, überfallen**, einer Sache **sich bemächtigen**, sie **an sich reißen**, meist militär. (allgem. b. Dicht. u. in Prosa), a) eig. α) im Allg., mit lebenden Objecten: de L. Bruto fortasse dubitarim an propter infinitum odium tyranni effrenatius *in* Arruntem invaserit, Cic. Tusc. 4, 22, 50. globus iuvenum unus in ipsum consulem insignem armis invadit, Liv. 2, 47, 6. repente lymphati destrictis gladiis in centuriones invadunt, Tac. A. 1, 32. ut hi, mox pedes in hostem invaderent, 1, 67; ut in Caecinam advenientem cum ferro invaderet, Cic. Caecin. 9, 25; — mit *Accus.*: Scythae et Dahae primi omnium invasēre Indos, Curt. 8, 48 (14), 5. u. so: Minyas, VFlacc. 8, 371. Teucros, Virg. A. 10, 690. reliquos Pisidas resistentes, Nep. Dat. 6, 7. Poenum, Sil. 11, 357. Mauros, Claud. BGild. 351. Sall. J. 101, 4. Romanos, J. 49, 3. Marium iam in hiberna proficiscentem, 97, 3. iuvenem, Sil. 11, 231; quin etiam bis tum medios invaserat hostes, Virg. A. 9, 799. u. vgl. 12, 197. repente signo dato hostes invadit, Sall. J. 50, 3. u. so: 98, 1. hostes, Vell. 2, 112, 6. ita Iugurthae placuerat speranti mox effusos hostes invadi posse, Sall. J. 87, 4. agmen, Hirt. BG. 8, 27, 5. validissimas Pompei copias, Suet. Caes. 34. postremam Romanorum aciem, Sall. J. 101, 5. fluctuantem et instabilem aciem strictis gladiis, Liv. 9, 35, 6. laxatos ordines, Curt. 4, 58 (15), 20. ordines hostium, 8, 48 (14), 17. turmas, Virg. A. 10, 310. VFlacc. 3, 146. turbatos, Curt. 4, 62 (16), 24. ex occulto repente nostros, Sall. J. 59, 2. simul eos et cunctos iam inclinatos laxitate loci, H. 4, 44. u. vgl. 2, 40. inermem, VFlacc. 6, 256; in lecto cubantem, Nep. Dion. 9, 4. per ipsas pellicem invadam faces! Sen. Herc. Oet. 348. invadam deos et cuncta quatiam, Med. 425; ni gens crudelis madida cum veste gravatum prensantemque uncis manibus capita aspera montis ferro invasisset, Virg. A. 6, 359; von Thieren: quum leo magnitudinis rarae ipsum regem invasurus incurreret, Curt. 8, 2 (1), 14. quam victor ovilia tandem faucibus invasit siccis leo, Sil. 2, 683. cum Libyca de rupe leones invadunt sparsos lata per arva greges, Ov. F. 2, 209. constantius appropinquantem violenter invadunt (canes), Col. 7, 12, 7; — ferner mit lebl. Objecten: ut signum tuba datum est, vir audaciae promptae conversus ad corporis custodes sequi se iubet primusque invadit *in* rupem, Curt. 8, 40 (11), 11. in transversa latera invaserant cohortes, Liv. 27, 42, 6. quum Gabinius, quacumque veniebat, triumphum se postulare dixisset subitoque bonus imperator noctu in urbem, hostium plane, invasisset, in senatum se non committebat, Cic. III. QFratr. 2, 2. quum in eas (urbes) vi cum exercitu imperioque invasisses, Cic. II. Verr. 1, 20, 54. in Galliam invasit Antonius, in Asiam Dolabella: in alienam uterque provinciam, Phil. 11, 2, 4; u. bildlich: num potui magis in arcem illius causae invadere -? Fam. 1, 9, 8; — von Thieren: eam (plataleam) sibi cibum quaerere advolantem ad eas aves, quae se in mari mergerent, quae quum emersissent piscemque cepissent, usque eo premere earum capita mordicus, dum illae captum amitterent, in quod ipsa invaderet, Cic. ND. 2, 49, 124. inclusa in cavea (avis) et fame enecta si in offam pultis invadit, Div. 2, 35, 73; — mit *Accus.* pernix invadit utramque (cupressum) cincta sinus, exserta manus, armata bipinni alternasque ferit, Claud. Rapt. Pros. 3, 376. tu vero nostros audax *invade* capillos, Prop. 4, 7 (3, 8), 5. ut Iubae regis filio in altercatione barbam invaserit, Suet. Caes. 71. seu tibi iugulo placet mersisse ferrum sive maternum libet invadere uterum, Sen. Herc. Oet. 992. quo (genere lusus) ferae pelle contectus emitteretur e cavea virorumque ac feminarum ad stipitem deligatorum inguina invaderet, Suet. Ner. 29. decidisse simulans genua Mithridatis invadit ipsumque prosternit, Tac. A. 12, 47. nescio quis - invaserat pallium exhibiturumque crastino die affirmabat, Petron. 15, 4. hanc (fistulam) pueri, tanquam praedam pro carmine possent sumere fasque esset calamos tractare deorum, invadunt furto, Calp. 10, 6. u. vgl. Sil. 3, 320; invadunt clipeos, ergreifen sie hastig, Lucan. 1, 242; luctator, qui totius corporis nisu in id, quod semel invasit, incumbit, Quint. 2, 12, 2. cum vi patefactis aedibus globus latro-

num invadit omnia, Apul. M. 3, 28; — si - barbarus ignotas invaderet inscius Alpes, Claud. BGet. 282. insulam, Amm. 14, 8, 15. fines eius cum magna manu, Sall. J. 20, 3. spes ex vaniore rumore orta Aegypti invadendae, Liv. 33, 44, 7. seque invasurum possessa Cyro et post Alexandro, Tac. A. 6, 31. regnum, Ov. F. 3, 551. Curt. 9, 7 (2), 7. 10, 31 (10), 18. totum eius regnum animo iam invaserat, Sall. J. 20, 6. ingentia regna, Curt. 10, 30 (10), 7. per Caspia claustra Armeniasque nives - Orientis opes, Claud. in Rufin. 2, 28. urbem murosque patentes, Sil. 2, 235. exercitu admoto ferro atque flamma urbem, Sall. H. 1, 48, 10. urbem somno vinoque sepultam, Virg. A. 2, 265. vastam disiectamque spatio urbem parte aliqua se invasuros, Liv. 24. 33, 9. multis locis invasēre patentes tum et pacis modo effusas urbes, Sall. H. frg. inc. 25. non ipse modo rex obibat urbes adhuc iugum imperii recusantes, sed praetores quoque ipsius pleraque invaserant, Curt. 4, 23 (5), 13. oppidum, 3, 11 (4), 14. vacuas aedes, Claud. in Eutr. 2, 512. deserta moenia, Liv. 10, 35, 6. Termestinorum agros, Sall. H. 2, 29. repente incautos agros, frg. inc. 46. castra hostium (cum magna manu), J. 21, 2. 58, 1. Liv. 10, 35, 3. trepidantia castra, Virg. A. 8, 147. manibus vallum, Sil. 1, 347. stationem hostium improviso, Liv. 37, 20, 10; hic thalamum invasit natae vetitosque hymenaeos, Virg. A. 6, 623; v. Thieren: taurus - rapto vinculo essedum eius invasit, Suet. Galb. 18; — *absol.*: invade, mors, non trepida: iam possum mori, Sen. Herc. Oet. 1374. invadit sociosque incendia poscit ovantes, Virg. A. 9, 71. invadit totusque incumbit Iason desuper, VFlacc. 7, 600. invadunt socii et nova proelia temptant, Virg. A. 3, 240. u. vgl. 2, 414. 9, 567. Galli feroces Boiorum ante dies paucos pugna in ipso itinere proelium committunt et primo adeo alacriter invaserunt, ut antesignanos impulerint, Liv. 33, 36, 9. u. intranf.: undique simul ex insidiis invaditur, Sall. J. 113, 6; — β) insbes. von leidenschaftlichen Umarmungen, im guten u. schlimmen Sinne: quum mulier fleret uberius, homo misericors ferro non potuit, caput aperuit, *in* collum invasit, Cic. Phil. 2, 31, 77; — mit *Accus.*: invasit eum Trimalchio et osculari diutius coepit, Petron. 74, 8. hanc (Donacem) invasēre simul, Calp. 9, 6. qui me post aliquantum multum temporis amanter agnitum invadit, Apul. M. 1, 24. aggressus simulantem aliquot basiolis invasi, Petron. 85, 6. rigentis invadit nati tremebundis colla lacertis, Sil. 9, 143. virguncula cervicem eius invasit et non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit, Petron. 20, 8. invado pectus amplexibus et perfusum os lacrimis vultu meo contero, 91, 4. vix bene virgineos Peleus invaserat artus, Ov. M. 11, 260.

b) übertr., α) von gewaltsamer Besitznahme fremden Gutes: *in* praedia huius invadit, Cic. SRosc. 8, 23. cum in bona tua invasero, Quint. 8, 3, 89. quam insolenter statim heluo invasit in eius viri fortunas, cuius cet., Cic. Phil. 2, 26, 65. u. so SRosc. 5, 13. u. quoniam in alienam pecuniam tam amplam atque praeclaram nullo iure invaserit, 2, 6. in multas praeterea pecunias alienissimorum hominum eiectis veris heredibus, tamquam heres esset, invasit, Phil. 2, 16, 41. — β) von gewaltsamer Besitznahme fremder Herrschaft u. dgl.: uncus impactus est fugitivo illo, qui *in* C. Marii nomen invaserat, 1, 2, 5. nomen autem Antoni polluerat, in quod invaserat, Lamprid. Heliog. 9; — mit *Accus.*: Orientis vorago invadendaeque summae rei per filios adfectator compellebatur, Amm. 15, 5, 19. rem publicam rursus invadere, Tac. A. 13, 19. u. so Justin. 5, 8, 12. imperium, Tac. A. 15, 52. H. 3, 66. AVict. Caes. 20, 9. Epit. 38, 5. potentiam, Caes. 7, 1. regnum scelere partum, Liv. 40, 57, 1. regnum, AVict. Epit. 45, 7. qui per suffragia caeca invasit nostros haec ad discrimina fasces, Sil. 7, 540. consulatum, Suet. Aug. 26. praeturam, Quint. 9, 2, 41. AVict. Vir. ill. 68, 1. dictaturam, Suet. Caes. 9. principatum, Treb. Poll. Gallien. duob. 14. tyrannidem, Justin. 16, 4, 6. regium nomen, Tac. H. 5, 9. nec facilem populis nec notam invadere laudem, Sil. 2, 578. — γ) von mündlichen od. schriftlichen Angriffen auf Personen u. Sachen: neque quemquam offendet oratio mea, nisi qui se ita obtulerit, ut *in* eum non invasisse, sed incucurrisse videamur, Cic. Sest. 6, 14; si in eam (philosophiam), quam nos maxime sequimur, conetur invadere, Tusc. 2, 1, 4. illud autem optimum est, in quod invadi solere ab improbis et invidis audio: cedant arma togae, concedat laurea laudi, Off. 1, 22, 77; — mit *Accus.*: repugnantem huic sententiae Vinium Laco minaciter invasit, Tac. H. 1, 33. adversarios invadimus, Quint. 9, 2, 38. u. vgl. 5, 7, 5. 7, 1, 43. consules anni prioris, Tac. A. 6, 4. u. vgl. H. 4, 68; qui talia verbis Herculis invadunt, Juv. 2, 19. quod mox Cornelius Celsus prope supra modum invasit, Quint. 3, 7, 25. u. vgl.: hanc vocem, 9, 4, 55. u. 5, 13, 11; — *absol.*; intelligo - nobilitatem locum invadundi quaerere, d. i. me, Sall. J. 85, 5. ex quibus fortissime invaseris, quod est aut omnibus periculosum, aut cet., Quint. 5, 13, 21. continuo invadit (fährt er ihn an): tu num Karthaginis altae fundamenta locas, pulchramque uxorius urbem exstruis? Virg. A. 4, 265.

II) von Lebl., **hinein-, herein bringen, -brechen, eindringen, einbrechen, überfallen, befallen, ergreifen**, 1) eig.: ita - lassitudine invaserunt misero *in* genua flemina, Plaut. Epid. 5, 2, 5. saepe dolor dentes, oculos invadit in ipsos, Lucr. 6, 659. insanistis profecto, milites, nec maior in corpus meum vis morbi quam in vestras mentes invasit, Liv. 28, 29, 3; — hic noster ignis, quem usus vitae requirit, confector est et consumptor omnium idemque, *quo*cumque invasit, cuncta disturbat ac dissipat, Cic. ND. 2, 15, 41; — mit *Accus.*: ventus ubi invasit nubem cet., Lucr. 6, 175. Scythiam septemque trionem horrifer invasit boreas, Ov. M. 1, 64. (si) Africus aut - Corus invasēre truces capientem proelia campum, Sil. 3, 658. utinam me solum inimicus ignis hauriret aut hibernum invaderet mare, Petron. 98, 9. pars igitur temptabat adhuc invadere pi-

num, pars maris intus erat, Ov. M. 11, 533. scabies corpora invasit, Curt. 9, 38 (10), 1. diutius saepe et periculosius tabes eos male habet quos invasit, Cels. 3, 22. si quando autem ulcera oris cancer invasit, primum considerandum est, num cet., 6, 15. si simul ea utrumque oculum invaserunt, 6, 6. ossa et artus gelidus invasit tremor, Sen. Oed. 657. u. so: tremor alqm., Herc. fur. 61. Ov. M. 14, 210. tempore, quo somnus obvius impetu primo corda mortalium validius invadit ac premit, Apul. M. 4, 18; — *absol.*: an dolor repente invasit? Ter. Hec. 3, 2, 21. — 2) übtr.: tantan' hinc invasit *in* tua corda dulcitas? Caecil. 217. modo enim hoc malum in hanc rem publicam invasit, Cic. Off. 2, 21, 75. negatque ullam pestem maiorem in vitam hominum invasisse, quam eorum opinionem, qui cet., 3, 7, 34; — mit *Dativ.*: quae vastitudo haec aut unde invasit mihi? Att. 455. tanta porro invasit cupiditas honorum plerisque, ut cet., Varr. b. Non. p. 499, 23. mirus invaserat furor non solum improbis, sed etiam iis, qui boni habentur, ut pugnare cuperent, Cic. Fam. 16, 12, 2. quam ob causam eveniat, ut quibus invasit repentinus rei magnae timor, plerumque alvo statim cita fiant, Gell. 19, 4, 2; — mit *Accus.*: non ergo est exiguarum frugum causa terrae vetustas, si modo, cum semel invasit senectus, regressum non habet, nec revirescere nec repubescere potest, Col. 2, 1, 4. tanti vis morbi uti tabes plerosque civium animos invasit, Sall. C. 36, 5. aestus invadit animum vesperni recordatione facinoris, Apul. M. 3, 1. tanta torpedo invaserat animum, Tac. H. 3, 63. tanta vis avaritiae animos eorum veluti tabes invaserat, Sall. J. 32, 4. tanta rabies feros animos invaserat, ut cet., Justin. 26, 2, 3. horror molles invaserat annos, VFlacc. 7, 295. ne furor ille tuos invaserit artus, Auct. Cir. 237. ut velli et comam in gradus frangere et in balneis perpotare, quamlibet haec invaserint civitatem, non erit consuetudo, cet., Quint. 1, 7, 44; — ea invasit homines habendi cupido, ut possideri magis quam possidere videantur, Plin. Ep. 9, 30, 4. eius (oppidi) potiundi Marium maxuma cupido invaserat, Sall. J. 89, 6. cupido Caesarem invadit solvendi suprema militibus ducique, Tac. A. 1, 61. hunc - lubido maxuma invaserat rei publicae capiundae, Sall. C. 5, 6. u. vgl. J. 24, 2. ex divitiis iuventutem luxuria atque avaritia cum superbia invasēre, 35, 9. Cononem seditio militum invadit, Justin. 6, 2, 11. repente omnes tristitia invasit, Sall. C. 31, 1. post longum deinde luctum alia sollicitudo miserandum senem invadit, Justin. 42, 4, 14. Adherbalem metus invadit, Sall. J. 13, 1. u. vgl. 35, 9. 106, 6. metus atque maeror civitatem invasēre, 39, 1. exercitum pavor - invasit, Curt. 4, 46 (12), 14. ingens terror patres invasit, Liv. 9, 38, 9. u. so Justin. 12, 13, 2. Curt. 7, 46 (9), 6; — *absol.*: ubi contagio quasi pestilentia invasit, civitas immutata, Sall. C. 10, 6. dulcedo invasit proximis comitiis tribunorum militum plebeios creandi, Liv. 5, 13, 2. ubi pro labore desidia, pro continentia et aequitate lubido atque superbia invasēre, fortuna simul cum moribus immutatur, Sall. C. 2, 5. ita cum potentia avaritia sine modo modestiaque invadere, J. 41, 9. tantus repente terror invasit, ut cet., Caes. BC. 1, 14, 1. terrorque deinde ac desperatio invaserat, Liv. 28, 20, 9.

invălentia, ae, *f.*, **Ohnmacht, Schwäche**, morbus in lege ista non febriculosus neque nimium gravis, sed vitium aliquod inbecillitatis atque invalentiae demonstratur, non periculum vitae ostenditur, Gell. 20, 1, 27. invehit (corpus) aegritudinem atque invalentiam et foeditatem, Apul. Dogm. Plat. 1, 18.

invăleo, ēre, **erstarken, zunehmen**, egredique sequuto die conatus invalente morbi gravitate detentus est, Amm. 21, 15, 2.

invălesco, valui, valescĕre, **erstarken, zunehmen, überhandnehmen, zur Geltung kommen, in Gebrauch kommen**, mansit hic (amor) postea nec refrixit indicio, sed invaluit, Plin. Ep. 6, 8, 2. ut est longe vehementissimus hic, cum invaluit, affectus, ita, si nihil efficit, tepet, Quint. 6, 1, 44. libido atque luxuria coërcente nullo invaluerat, Suet. Vesp. 11. tumultus posthac et rerum novarum initia coniuraitonesque complures prius quam invalescerent indicio detectas, Aug. 19. paulatim - invalescentibus vitiis, Ner. 27; — increbruit passim et invaluit consuetudo binas vel singulas clepsydras - et dandi et petendi, Plin. Ep. 6, 2, 5. tenuit consuetudo, quae cotidie invalescit, ut cet., Quint. 2, 1, 1. appellatio grammaticorum Graeca consuetudine invaluit, Suet. Gr. 4. cum et verba intercidant invalescantque temporibus, Quint. 10, 2, 13.

invălĭdus, a, um, **schwach, schwächlich, kraftlos**, der Kraft u. der Wirkung nach, militär. der Zahl nach (wie exercitus u. dgl.), neben Subst. u. als Praedic., bisweilen mit Abl. einer näheren Bestimmung (wie senecta u. dgl.), von Menschen u. Thieren: invalidique senes turres ac tecta domorum obsedēre, Virg. A. 12, 132. impedimenta subsequi iussit, calones lixasque et invalidos milites vallum ferre, Liv. 23, 16, 8; — vexationem invalidi corporis pati non poterat, Curt. 7, 37 (9), 13. u. so 9, 23 (6), 2. iam respice canos invalidasque manus et inanes cerne lacertos, Lucan. 5, 274. u. vgl. Petron. 89, 2, 23. u. palmae, Virg. G. 4, 498. deteret invalidos et via longa pedes, Tibull. 1, 9, 16. quod oculos invalidos a vento ac sole subtraheret, Vopisc. Numer. 12. illi corpus erat durum patiensque laborum, invalidae vires ingenuaeque mihi, Ov. Tr. 1, 5, 71; — cum factus esset invalidus, Treb. Poll. trig. tyr. 11. qui cum fuit integer aevi, terruerat magnas ipso quoque nomine gentes, tunc erat invalidus, Ov. M. 9, 441. si umquam invalidus ullo modo fuisset ipse, Plin. 7, 37 (37), 124. ille meum comitatus iter maria omnia mecum atque omnes pelagique minas caelique ferebat invalidus, vires ultra sortemque senectae, Virg. A. 6, 112. quamquam invalidus atque aeger, Suet. Aug. 13. ipsum Camillum iam ad munera corporis senecta invalidum vadentem in hostes, Liv. 6, 8, 2. invalidus senecta et ignavia, Tac. A. 13, 6. u. vgl. 3, 43. H. 3, 65.

senecta ac debilitate pedum invalidum, H. 1, 9. si iure ageretur, potiorem, si armis, non invalidum vidissent, A. 2, 80. adscito in societatem laboris Severiano -, invalido et longaevo, Amm. 27, 1, 2. u. vgl. Tac. A. 6, 47. paucos graves aetate aut invalidos inveniunt, Liv. 10, 34, 12. quod se aegros atque invalidos magnopere fovisset, Suet. Galb. 20; multosque inperitos nandi aut invalidos - hausēre gurgites, Liv. 5, 38, 8. quidquid tecum invalidum metuensque pericli est, delige, Virg. A. 5, 714. dam patres et plebem, invalida et inermia, cunctatione ficta ludificetur, Tac. A. 1, 46; — Persarum praesidium et sine duce esse et invalidum, Curt. 4, 5 (1), 28. stationes invalidas esse pro castris, Liv. 41, 2, 3. invalido exercitu et magna parte pestilentia absumpto, 41, 6, 6; — subst.: quid quod adulandi gens prudentissima laudat sermonem indocti, faciem deformis amici et longum invalidi collum cervicibus aequat Herculis, Juv. 3, 86. nihil tam firmum est, cui periculum non sit ab invalido, Curt. 7, 34 (8), 15. u. vgl. Gell. 20, 1, 30. Suet. Oth. 2. trepidique precantur duret ut invalidis et adhuc genitoris egenis, VFlacc. 5, 23; — von Thieren, u. zwar von Füllen, Virg. G. 3, 128. 188. u. von Vögeln, A. 12, 262; — von leblosen Dingen u. übtr.: emissa lentius (sagitta) arcu invalido, Amm. 23, 4, 15. muros spatiosi quidem ambitus, sed carie vetustatis invalidos (esse), 16, 2, 1. moenia non saxo sed cratibus et vimentis ac media humo adversum irrumpentes invalida erant, Tac. A. 12, 16. aput Romanos invalidi ignes, interruptae voces, H. 1, 65. ne alterius generis herba invalidam Medicam perimat, Col. 2, 10, 27. laceris morientes crinibus hydri lambant invalido furiarum vincla veneno, Claud. Mall. Th. cons. 169; — neque enim invalidum argumentum haberi debet mendacii sive calumniae in se instructae, Ulp. Dig. 48, 18, 1. §. 26. addidit invalidae robur facundia causae, Lucan. 7, 67. imperator de fama querebatur ut invalida vel maligna, Amm. 16, 10, 17. — *Compar.*: ad postremum ab invalidioribus Parthis velut exsangues oppressi sunt, Justin. 41, 6, 3. u. *Superl.*: invalidissimum urso caput, quod lenoni fortissimum, Plin. 8, 36 (54), 130. — *Adv.*: quam infirmiter **invalide**que dicatur, Arnob. 7, 45.

invāsio, ōnis, *f.*, der Angriff, Symm. Ep. 10, 41 (48). u. die gewaltsame Besitznahme b. spät. ICt.

invāsor, ōris, *m.*, der einen Angriff od. Einfall macht, locorum, auf=, Imp. Valent. et Val. Cod. Just. 7, 4, 5. u. absol.: Romanum orbem triennio ab invasoribus receptavit, AVict. Epit. 35, 2.

invasus, a, um, *Ptcp.*, s. invado.

invāsus, u, *m.*, der Angriff, primo invasu affici passione, CAurel. Chron. 1, 4, 82.

invectīcius, a, um, eingeführt, invecticias esse in Asia columbas et pavones et corvos, Plin. 10, 29 (41), 79. frumentum inv., Ambros. Off. 3, 7. u. übtr.: haec, quibus delectatur volgus, tenuem habent ac perfusoriam voluptatem, et quodcumque invecticium gaudium est, fundamento caret, Sen. Ep. 3, 2, 5 (23).

invectio, ōnis, *f.*, 1) das Einfahren, quem Tiberina descensio festo illo die tanto gaudio adfecit, quanto Paulum, quum regem Persen captum adduceret, eodem flumine invectio? Cic. Fin. 5, 24, 70; meton. das Eingefahrene, die Einfuhr, et earum rerum, quibus abundaremus, exportatio et earum, quibus egeremus, invectio certe nulla esset, nisi cet., Cic. Off. 2, 3, 13. — 2) das Losfahren auf etw., nur übtr., das Anfahren, Losziehen, der Angriff auf Jmdn., vgl. Cic. Inv. 2, 54, 164. Ascon. Cic. Verr. 1, 10.

invectīvālĭter, *Adv.*, in losziehender -, schmähender Weise, qui satis inv. - carpebant plurimum vitia, plus homines, Sidon. Ep. 1, 11.

invectīvus, a, um, zum Angriff gehörig, schmähend, Schmäh -, invectivae vocis . . numquam libertas tacet, Syr. 832. orationem acrem et invectivam - scripserat ad senatum, Amm. 21, 10, 7. volumen composuit invectivum, 22, 14, 2. cuius extima parte quaedam invectiva legebantur in principem, ut et avarum et truculentum, 28, 1, 20. u. von den Catilinarischen Reden des Cicero: invectivae, Prisc. II. p. 89, 1. öft.

invector, ōris, *m.*, der, welcher fremde Waaren einführt, lanati pecoris, Symm. Ep. 10, 27 (34).

invectus, a, um, *Ptcp.*, s. inveho.

invectus, u, *m.*, das Einführen, Zuführen, amnis Achelous e Pindo fluens - et Artemitam insulam adsiduo terrae invectu continenti adnectens, Plin. 4, 1 (2), 5. u. mit subj. Genit.: nascuntur enim, nec fluminum tantum invectu, sicut Echinades insulae ab Acheloo amne congestae, 2, 85 (87), 201.

invĕho, vexi, vectum, vĕhĕre, herein-, hinein-, einfahren, -führen, herbei-, herzuführen, herein-, einbrechen lassen, 1) Act. u. Pass., von Leb. u. Lebl., a) eig.: externa omnia *ab* oriente invecta, Plin. 18, 10 (20), 93. cum quibus commercium gemmae - *ex* Aethiopia invectae, 5, 5 (5), 34; — tantum *in* aerarium pecuniae invexit, ut unius imperatoris praeda finem attulerit tributorum, Cic. Off. 2, 22, 76. milium intra hos decem annos ex India in Italiam invectum est, Plin. 18, 7 (10), 55. Mesopotamiam fertilem facit Euphrates, in quam quot annos quasi novos agros invehit, Cic. ND. 2, 52, 130; — mit *Dat.*: plures (legiones) Caesar classi impositas per flumen Amisiam Oceano invexit, Tac. A. 2, 23; Ogygii quam (Lampsacum) nec trieterica Bacchi sacra neque arcanis Phrygius furor invehit antris, sed suus in Venerem raptat deus, VFlacc. 2, 624. qui (motus terrae) multarum urbium Italiae magnas partes prostravit avertitque cursu rapidos amnes, mare fluminibus invexit, montes lapsu ingenti proruit, Liv. 22, 5, 8; invecta urbi regia gaza, Suet. Aug. 41. insulam inde paulatim et aliis, quae fert temere flumen, eodem invectis factam, Liv. 2, 5, 4; — mit *Acc.*: platanus haec, mare Ionium Diomedis insula tenus eiusdem tumuli gratia primum invecta, Plin. 12, 1, (3) 6, — *abs.*: nox circumdata corpus amictu

nigrantes invexit equos suasitque quietem, Sil. 15, 284. u. vgl.: sparso nox humida somno languida caeruleis invexerat otia bigis, Claud. Rapt. Pros. 1, 274; torrentes aquas invehunt (flumina), Curt. 9, 8 (2), 7. limum autem non invehunt Euphrates Tigrisque sic ut in Aegypto Nilus, Plin. 18, 17 (45), 162. quae (victoria) et ipsa in hoc intervallo anno urbis sexcentesimo octavo parta signa et tabulas pictas invexit, 33, 11 (53), 149; quod si naves sint, quibus commeatus invehi prohibeat, extemplo aut arce cessuros aut dedituros se hostes, Liv. 25, 11, 13. nihil non excogitavit ad invehendos etiam tempore hiberno commeatus, Suet. Claud. 18. invehi peregrinas merces - displicuisse maioribus crediderim, Plin. 29, 1 (8), 24. commercia victus gratia invecta, 33, 1 (3), 7. animalia inusitata ceteris gentibus, nisi invecta, Curt. 8, 31 (9), 16. si invecta sunt (animalia), Mel. 2, 7, 21; invecta (et) illata, was man in ein Miethhaus mitgebracht hat, Ulp. Dig. 20, 2, 3. 13, 7, 11. Marc. 20, 2, 2. od. inducta invecta importata, Scaev. 20, 1, 32.

b) übtr.: quum bellum invexisset totum *in* Asiam (Sulla), Cic. Mur. 15, 32. quum tam multa ex illo mari bella emerserint, tam multa porro in Pontum invecta sint, II. Verr. 4, 58, 130; — mit *Dat.*: littori invexit malum maius timore, Sen. Hipp. 1033; qui Romano imperio regiae consuetudinis formam magis, quam Romanae libertatis invexit, Eutr. 9, 26; — *absol.*: Graecus ignobilis in Etruriam primum venit nulla cum arte earum, quas multas ad animorum corporumque cultum nobis eruditissima omnium gens invexit, Liv. 39, 8, 3. nisi forte iste addidit celebritati, non eam primus invexit, Spart. Ant. Carac. 9. linque vitia, quae tecum invehis infaustus hospes, Sen. Oed. 79. nuper divitiae avaritiam et abundantes voluptates desiderium per luxum atque libidinem pereundi perdendique omnia invexēre, Liv. Praef. 12. quemcumque casum fortuna invexerit, Cic. Tusc. 4, 17, 38. non inerant in iis (malis), quae tibi casus invexerat, 3, 12, 26. nec tantum invexit tristis Eurystheus mali, quantum cet., als Uebersetz. 2, 8, 20. u. so: neque tam terribilis ulla fando oratio est nec sors nec ira caelitum invectum malum quod non natura humana patiendo ecferat, 4, 29, 63. non minimam video per disertissimos homines invectam partem incommodorum, Inv. 1, 1, 1.

2) se inv. u. gew. im Pass., herein-, hinein-, hinfahren, -reiten, -segeln, -fliegen, -sprengen, -dringen, einbrechen, -bringen, einher-, daherfahren u. s. w., losfahren, -brechen u. s. w., übtr., auf Jmdn. losfahren, losbrechen, losziehen, Jmdn. anfahren, a) eig. α) se inv., bes. militär.: invehebant se hostes et in partibus extremis iam pugnabatur, Liv. 40, 39, 10. absterruitque effuse invehentem sese hostem, 30, 11, 9. integrae vires sistunt invehentem se iam Samnitem, 10, 14, 18; quantumque Romana se invexit acies, tantum hostes gradu demoti, 6, 32, 8. cum eo ipso acrius, ubi inclinatam sensēre rem, victoresque se undique inveherent nec facile impetus sustineri posset, 28, 15, 7; — quum crebri fluctus se inveherent, Curt. 9, 15 (4), 10. u. vgl. §. 13. — β) im Pass., zunächst mit näherer Bestimmung, ob zu Wagen, zu Schiffe, zu Pferde durch den Ablat.: quum eris curru *in* Capitolium invectus, Cic. Rep. 6, 11, 11. carpento - in forum invecta (Tullia), Liv. 1, 48, 5; — curru urb*em* invectus est, Vell. 2, 30, 2; — qualis Berecynthia mater invehitur curru Phrygias turrita *per* urbes, Virg. A. 6, 784. perque leves domitis invecta leonibus auras, auf Drachenwagen, Ov. M. 14, 538; — *qua*cumque equo invectus est, Liv. 8, 9, 12. invecta corpor*e* patris nefando vehiculo filia, auf -, über hin, 1, 59, 10; — *absol.*: centauro invehitur magna, auf dem Schiffe Centaurus, Virg. A. 5, 122. puniceis invecta rotis Aurora, 12, 77. Iulus Sidonio'st invectus equo, 5, 570. u. so Sil. 15, 436. Ov. Tr. 3, 10, 54. ut M. Livium quadrigis urbem ineuntem milites sequerentur, C. Claudius equo sine militibus inveheretur, Liv. 28, 9, 10. concitatis equis invectus, 22, 15, 8. quattuor hic invectus equis, Virg. A. 6, 587. invectus equis altum petit aethera (Sol), G. 3, 358. qualis ille maritimus Triton pingitur natantibus invehens beluis adiunctis humano corpori, Cic. ND. 1, 28, 78. u. vgl. hier: quum volucres angues ex vastitate Libyae vento Africo invectas interficiunt, 1, 36, 101; — ohne nähere Bestimmung: qui iam *in* portum *ex* alto invehuntur, Cic. Mur. 2, 4; — mit *Ablat*: ipsa sedens plaustro porta est invecta Capena, durch -, Ov. F. 4, 345. caeloque invectus aperto flectit equos, an -, Virg. A 1, 155; militär.: Porus, qua equitem invehi senserat, beluas agi iussit, Curt. 8, 49 (14), 18. cum - utrimque invehi hostem nuntiaretur, Liv. 5, 8, 10; — invectus *in* eum locum, in quo ipsi praedones erant, Vell. 2, 42, 2. invectus in urbem, Sil. 10, 638. si in Capitolium invehi victor cum illa insigni laude gestiret, Cic. Prov. cons. 14, 35. dum abeuntem (puerum) in litus avide sequitur, in harenam invectus exspiravit, Plin. 9, 8 (8), 27; militär.: iubet - acri impetu in hostem invehi, Curt. 3, 34 (13), 8. invehimini in mediam aciem, 8, 48 (14), 15. ingenti vi in laevum cornu invehitur, §. 17. u. so 3, 26 (11), 1. 4, 56 (15), 2. currus - in phalangem invecti erant, 4, 57 (15), 14. in aliud quinqueremis latus invehebatur, 4, 18 (4), 8; — nec sane alius (fluvius) *ad* orientis plagam tam violentus invehitur, 4, 37 (9), 16; — mit *Dativ.*: Terram matrem colunt eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur, Tac. G. 40. patenti hostium portae invectum per alteram - intactum evasisse, Liv. 23, 47, 8. secundo aestu otio fluminis Indi invehitur, Justin. 12, 10, 5. qui ut a Ponto intraverunt Histrum, alveo Savi fluminis penitus invecti vestigia Argonautarum insequentes naves cet., 32, 3, 14; militär.: tris (triremes) omnino ante ipsa moenia opposuerunt, quibus rex invectus ipsas demersit, Curt. 4, 13 (3), 12. praetorem dare operam (placuit), ut eodem tempore classis quoque invehatur hostium litoribus, Liv. 44, 2, 3. nec segnius belua instincta rabie, nondum saucia invehe-

batur ordinibus, Curt. 8, 50 (14), 33; — magnas invecta *per* urbes (Tellus), Lucr. 2, 624; — mit *Accus.*: ipse quoque aetherias meritis invectus es arces, Ov. Tr. 5, 3, 19. u. vgl.: aurasque invecta tenebat (Iuno), Virg. A. 7, 287. patria invehitur sublimi tecta triumpho, Sil. 17, 628. nihil enim referre, quando sint patriam invecti, sed quando certamine vicerint, ex quo invehi possint, Plin. Ep. 10, 118 (119), 1. triplici invectus Romana triumpho moenia, Virg. A. 8, 714. dictator triumphans urbem invehitur, Liv. 2, 31, 3. u. so 40, 43, 4. Capitolium Aurelianus invectus est, Vopisc. Aurel. 33. u. vgl. Claud. Idyll. 1, 89. iamque mare invectae flumen populare relinquunt, Ov. M. 11, 54. classes invectas Thybridis undam non, ut rere, meas effugit nuntius aures, Virg. A. 7, 436. praetor superato Leucata Corinthium sinum invectus, Liv. 44, 1, 4. XV. die Hippuros portum eius (Carmaniae) invectus, Plin. 6, 22 (24), 84; militär.: Alexander lassatos ordines invadit et multa caede hostium invehitur, Curt. 4, 58 (15), 20. ita victores latus hostium invecti, Tac. H. 2, 43; — *absol.*: tertia ferme hora erat, quum stata vice oceanus exaestuans invehi coepit et retro flumen urgere, Curt. 9, 35 (9), 9. u. militär.: Mazaeus cum omni suorum equitatu vehementer invectus urgebat Macedonum alas, 4, 60 (16), 1. praefectum - laxatis habenis invehi iussit, 4, 38 (9), 24.

b) übtr., *in alqm.*: nunc vero non insultabo vehementius, non volitabo in hoc insolentius neque in istum nugatorem, tamquam in aliquem testem, invehar, Cic. Flacc. 16, 38. de quo Caesar in senatu aperte in te invehens questus est, Phil. 2, 29, 74. qui in eum primus invectus est, Fam. 12, 2, 1. hic simiolus animi causa me in quem inveheretur delegerat, 7, 2, 3. Aeschines in Demosthenem invehitur, Tusc. 3, 26, 63. u. vgl. Suet. Cal. 30. Quint. 2, 15, 29. 4, 3, 7. Tac. A. 1, 13. H. 4, 10. Capitol. Macrin. 7. Carneades lubenter in Stoicos invehebatur, Cic. ND. 2, 65, 162. in advocatos adversae partis libenter invehuntur, Quint. 12, 9, 11. quod in eum ordinem consul tam graviter in concione esset invectus, Cic. dOr. 3, 1, 2. ferociter in absentem Tarquinium erat invectus, Liv. 1, 50, 3. is quoque inclementer in Vitellium invehi solitus, Tac. H. 3, 4. ludis Apollinaribus Diphilus tragoedus in nostrum Pompeium petulanter invectus est. Cic. Att. 2, 19, 3. acrius quam quisquam in Philotam invectus est, Curt. 6, 36 (9), 30. acerbius in aliquem invehi insectarique vehementius, Cic. Am. 16, 57. si in homines caros iudicibusque iucundos sine ulla praemunitione orationis acerbius et contumeliosius invehare, dOr. 2, 75, 304. qua in oratione si asperius in quosdam homines invehi vellem, quis cet., Sest. 6, 14. si quo inclementius in te sum invectus, Liv. 3, 48, 4. populus in milites vehementissime invehebatur, Spart. Julian. 4; — Scipio multis invectus in praesentem Mandonium absentemque Indibilem verbis, Liv. 28, 34, 8. libertate intemperanti invectus in regem, 42, 14, 8. od. mit dem Acc. Neutr. eines Zahladjectivs: cum in oratione sua multa invectus esset in Thebanos, Nep. Epam. 6, 1. cum - nonnulla inveheretur in Timoleonta, Timol. 5, 3; — *in alqd.*: vehementer in eam (artem) invehi, Quint. 2, 16, 1. tu quidem invectus es in eam Stoicorum rationem, quae cet., Cic. ND. 3, 40, 94. quum igitur vehementius inveheretur in causam principum consul Philippus, dOr. 1, 7, 24. concione advocata multis verbis in perfidiam rebellantium regulorum invectus, Liv. 28, 32, 1. tanta vi animi atque ingent invectus est in coniurationem -, ut cet., Vell. 2, 35, 3; — *absol.*: tristibus invectus verbis, ita principe dignum, ultus es offensas, ut decet, ipse tuas, Ov. Tr. 2, 133. orat reus, urgent advocati, ut invehamur, ut male dicamus, denique ut interrogemus, Cic. dOr. 2, 74, 301.

invēlātus, a, um, unverhüllt, seminudum eum incedere chlamydeque indutum parva invelatumque cetera humerorum cacumen obnubere, MCap. 1, 5.

invēnālis, e, unverkäuflich, ἄπρατος, Gloss. Philox.

invendĭbĭlis, e, unverkäuflich, invendibili merce oportet ultro emptorem adducere, Plaut. Poen. 1, 2, 128.

invendĭtus, a, um, unverkauft, praedia, Scaev. Dig. 18, 5, 10.

invĕnio, vēni, ventum, vĕnīre (archaist. Futur.: invenibit, Pompon. 24), auf od. zu etw. kommen, Jmdn. od. etw. finden, zufällig: auf Jmdn. od. etw. treffen, stoßen, gerathen, Jmdn. od. etw. antreffen, vorfinden, entdecken, etw. erlangen, erwischen, erhalten, bekommen, od. absichtlich (suchend u. dgl.): auffinden, sich erwerben, verschaffen (bisweilen synon. mit reperire, vgl. im Folg.), von lebenden (selten leblosen) Subjecten, mit leb. u. lebl. Objecten, 1) eig. a) mit einfachem Object, α) *alqm.*: ubi nam Getam invenire possim? Ter. Phorm. 5, 4, 8. gravis invenit Ochum Phlias, VFlacc. 3, 148. adclinem scopulo inveniunt miserentque foventque (Vulcanum), 2, 92. tamen ima plebe Quiritem facundum invenies, Juv. 8, 47. invenis alium, si te hic fastidit, Alexim, Virg. Ecl. 2, 73. gladium strinxit et „si Lucretia es" inquit, Tarquinium invenisti, Petron. 9, 5. Roscius Capuam pervenit ibique consules Pompeiumque invenit, Caes. BC. 1, 10, 1. populus quod clamat Osiri invento, Juv. 8, 29; — si invenio, qui vidit, ad eum vineam pluteosque agam, Plaut. Mil. gl. 2, 2, 111. ubi te non invenio, ibi ascendo in quendam excelsum locum, Ter. Andr. 2, 2, 19. sed quam non invenit usquam, esse putat nusquam, Ov. M. 1, 586. tune es quaesita per omnes nata mihi terras? tu non inventa repertā luctus eras levior, 1, 653. Sy. hanc cupere uxorem, Ch. modone quae inventa'st? Sy. eam, Ter. Heaut. 4, 5, 26. patruos tuos est pater inventus Phanio uxori tuae, Phorm. 5, 6, 32. inventum tibi curabo et mecum adductum tuom Pamphilum, Andr. 4, 2, 1. domus, uxor, liberi inventi invito patre, 5, 3, 20. ne te parentis pigeat inventi, vide, Sen. Oed. 835. qui nocte cum ferro deprehensus fuerit, alligetur cum anulo ferreo inventum ma-

gistratus alligavit, Quint. 7, 6, 8; — hominem propero invenire, ut haec sciat, Ter. Phorm. 5, 6, 5. et illos quidem (iuvenes) non invenit (Simonides), Quint. 11, 2, 12. fratrem nusquam invenio gentium, Ter. Ad. 4, 2, 1. invenisti hodie filiam, Heaut. 4, 8, 5. nunc filia postquam'st inventa vera, inventa'st causa, qua te expellerent, 5, 2, 36. u. vgl. 5, 3, 16. tuam esse inventam gnatam, 5, 1, 7. fidelem haud ferme mulieri invenias virum, Andr. 3, 1, 2. non forma, non aetate, non opibus maritum invenerit, Tac. G. 19. tibi generum firmum et filiae invenies virum, Ter. Andr. 3, 3, 39. quem mi amicum inveniam misera? Phorm. 5, 1, 1. serva tibi in perpetuom amicum me atque hunc inventum inveni, Plaut. Capt. 2, 3, 81. missine ego ad te ex Epheso epistulam super amica, ut mi invenires? Pi. fateor factum et repperi, Bacch. 3, 6, 32. u. vgl. 3, 2, 5. at tibi, qui fueris dominae male creditus uni, nunc saltem novus est inveniendus amor, Ov. Rem. am. 451. u. vgl. Chaerea, aliquid inveni modo quod ames, Ter. Eun. 2, 3, 17. inveniet inopem potius, quam te corrumpi sinat, Andr. 2, 3, 22. incorrupta fides nudaque veritas quando ullum inveniet parem? Hor. Od. 1, 24, 8. Myron - non invenit heredem, hinterließ kein Vermögen, Petron. 88, 5. an tu invenire postulas quemquam coquom nisi milvinis aut aquilinis ungulis? Plaut. Pseud. 3, 2, 62. urbem venalem et mature perituram, si emptorem invenerit, Sall. J. 35, 10. qui triplicem usuram praestare paratus circumit et fatuos non invenit, Juv. 9, 7. ubicumque inventi essent cives Romani, Eutr. 5, 5. inventis nonnullis civitatibus iureiurando inter se confirmant obsidibusque de pecunia cavent, Caes. BG. 6, 2, 2. interfectis sacerdotibus, quos in arce invenerat, Nep. Them. 4, 1. invenietis, inquit, quum excessero, dignum talibus viris regem? Curt. 10, 14 (5, 2). quum boni perdiu nulli, vix autem singulis aetatibus singuli tolerabiles oratores invenirentur, Cic. dOr. 1, 2, 8. inventus, Chrysippe, tui finitor acervi, Pers. 6, 80. u. vgl.: quid, Catilina, tuis natalibus atque Cethegi inveniet quisquam sublimius? Juv. 8, 231; — si tamen invenies (iuvencum), deprensam verbere multo huc age, Calp. 3, 20. u. vgl. vs. 98. vix tandem invenit eos (canes) Mercurius et turbatos adtrahit, Phaedr. 4, 18, 8. serpente ciconia pullos nutrit et inventā per devia rura lacertā, Juv. 14, 74; — von Lebl.: scis meam fortunam nescio quo modo facile obtrectatores invenire, Vatin. b. Cic. Fam. 5, 9, 1; — multis iam diebus venter mihi non respondet: nec medici *se* inveniunt, es finden sich, Petr. 47, 2. u. vgl.: felicissimis itaque opulentissimisque plurimum aestus subest minusque se inveniunt, quo in maiorem materiam inciderunt, qua fluctuarentur, finden sich um so weniger, gerathen in um so größere Verwirrung, Sen. Ben. 5, 12, 7; — *in* mediis Hecabe natorum inventa sepulchris, Ov. M. 13, 423. omnes in isto pectore invenies feras, quas timuit, Sen. Herc. Oet. 270; pluresque invenies in ea opinione, Quint. 5, 10, 2; — mit *Adv.* od. *Abl.*: ubi inveniam Pamphilum? Ter. Andr. 2, 2, 1. ubi ego illum scelerosum misera atque inpium inveniam? aut ubi quaeram? Eun. 4, 3, 1. hic etiam inventum Priamo narrabis Achillem, Virg. A. 9, 742. qui cum divitiis vix tandem inventus avitis nomen testatas intulit in tabulas, Catull. 68, 121; inventusque cavis bufo et quae plurima terrae monstra ferunt, Virg. G. 1, 184; — litoreis ingens inventa *sub* ilicibus sus, A. 3, 390. 8, 43. bimembri hoc monstrum puero vel mirandis sub aratro piscibus inventis et fetae conparo mulae, Juv. 13, 64; — evenit ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde (d. i. villa) subita vi et incerta paene semianimis cum strato simul *ante* fores inveniretur, Suet. Aug. 6; inventum eum *in* solitudine *iuxta* exanime corpus inimici cum gladio cruento, Quint. 4, 2, 13; Cn. Pompeius gravis volnere inventus *inter* solitudines avias interemptus est, Vell. 2, 55, 4. pecora inter agrestia regem inventumque focis omnis quem credidit aetas, Virg. A. 7, 679; — mit *Ptcp.*: dicite, quo Donacen prato qua forte sub umbra inveniam roseis stringentem lilia palmis, Calp. 9, 24. paulumque egressus Echion invenit obscura gemitus in valle trahentem clam iuvenem, VFlacc. 4, 135. u. vgl. 7, 106. in magna legatum quaere popina: invenies aliquo cum percussore iacentem, Juv. 8, 172; cum in opere et arans esset inventus, Eutr. 1, 17. ille in puteo mortuus est inventus, Quint. 7, 2, 48. abeunt securi domum quasi inventuri mortuam postridie (pantheram), Phaedr. 3, 2, 8. u. von Lebl.: quem nocte ac luce iacentem septimus interdum sol invenit, Juv. 15, 43; — mit *Relat.* u. *Conjunct.*: vix nunc quod edim invenio: quid nam fiet, si quam duxero? Pompon. 34. invenies illic, qui Nestoris ebibat annos, Ov. F. 3, 533. u. vgl. 3, 659. M. 4, 797. nullam invenies, quae parcat amanti, Juv. 6, 208. inveniam tamen e multis fallacibus unam, quae fieri nostro carmine nota velit, Prop. 2, 5, 5. nec tamen adhuc quisquam inveniebatur, qui bona civis Romani aut donare auderet aut petere sustineret, Vell. 2, 22, 5. tu inventu's vero meam qui furcilles fidem? Plaut. Pseud. 2, 2, 36. inventa'st, quae dotem petat, Ter. Phorm. 4, 3, 42. inventus est amicus, qui ei mortem offerret, Serv. b. Cic. Fam. 4, 12, 2; plures invenias, qui dialecticae similem quam qui rhetoricae fateantur hanc artem, Quint. 1, 10, 37. inveni, qui Ciceroni crederent, eum cet., 10, 1, 115. inveniam, qui desertum a vobis sequantur, Scythae Bactrianique erunt mecum, Curt. 9, 11 (2), 34; ut ex L liberis nemo inventus sit, quem aut paterna maiestas aut veneratio senis - a tanta immanitate revocaret, Justin. 10, 1, 6. aliam posthac invenito, quam habeas frustratui, Plaut. Men. 4, 3, 21; mihi nunc relictis rebus inveniundus est aliquis, labore inventa mea quoi dem bona, Ter. Heaut. 4, 7, 13; vix ullius gentis, aetatis, ordinis hominem inveneris, cuius felicitatem fortunae Metelli compares, Vell. 1, 11, 6. inveniam edepol hodie, parem ubi referam gratiam, Ter. Eun. 4, 4, 51. vgl. noch: quibus ante domi fecundae saepe nequissent uxores parere, in-

venta'st illis quoque compar natura, *ut* possent gnatis munire senectam, Lucr. 4, 1254.

β) *alqd.*: posterius res inventa'st aurumque repertum, Lucr. 5, 1113. iam neque damnatos metuit iactare ligones fossor et invento, si fors dedit, utitur auro, Calp. 4, 117. perscrutabor fanum, si inveniam uspiam aurum -: sed si repperero -, Plaut. Aul. 4, 2, 13. nec quidquam statim, ne aliud inveniretur, ausus inquirere, Suet. Aug. 27. ni clausis aditibus repercussi, quidquid extra oppidum potuit inveniri, vastassent, Amm. 16, 11, 4. inventi praemia mellis habet, Ov. F. 3, 744. scrobem coram fieri imperavit dimensus ad corporis sui modulum componique simul, si qua invenirentur, frusta marmoris, Suet. Ner. 49. quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa invenit? Juv. 3, 259. invenias etiam disiecti membra poëtae, Hor. Sat. 1, 4, 62. inventum est corpus eius cum lorica aurea, Eutr. 6, 22. nec metuam quid de me iudicet heres, quod non plura datis invenerit, Hor. Ep. 2, 2, 191. qui thesaurum inventum iri aut hereditatem venturam dicunt, Cic. Div. 2, 7, 18. humana effodiens ossa thesaurum canis invenit, Phaedr. 1, 29, 4. carbonem, ut aiunt, pro thesauro invenimus, 5, 6, 6. inventa in castris Hannibalis argenti pondo XX milia, Eutr. 3, 23. ego quod te (margaritam) inveni, potior cui multo est cibus, Phaedr. 3, 12, 6. nihil invenit praeter tepidam in ara favillam atratumque iuxta senem, Suet. Galb. 18. inventam (tibiam) Satyrus primum miratur et usum nescit, Ov. F. 6, 703. spolia ibi inventa, quae cet., Eutr. 4, 12. exesa inveniet scabra robigine pila, Virg. G. 1, 495. dum cultores altius moliuntur terram, duae lapideae arcae - inventae sunt, Liv. 40, 29, 3. quorum libellos Othoni datos invenerat, Suet. Vit. 10. ibi perpauci aut viribus confisi tranare contenderunt aut lintribus inventis sibi salutem repererunt, Caes. BG. 1, 53, 2. laurus erat tecti media in penetralibus altis - quam pater inventam - ipse ferebatur Phoebo sacrasse Latinus, Virg. A. 7, 59. pars densa ferarum tecta rapit silvas inventaque flumina monstrat, 6, 7; expende Hannibalem, quot libras in duce summo invenies? Juv. 10, 147. inventa sunt civium capita cet., Eutr. 1, 16. 2, 18; u. vgl. im Pass. medial: cumque ferus lacrimas animi siccaverat ardor, inveniebantur lacrimae tamen, Ov. M. 8, 469; — nec vestigium, quod sequantur, inveniunt, Curt. 7, 18 (4), 29. ut vestigia si teneant inventa ferarum (canes), Lucr. 4, 992. melius inveniam viam quam quaero solus, Sen. Phoen. 5. u. vgl. Hipp. 225. Herc. Oet. 465. medias acies mediosque per ignes invenēre viam, Virg. A. 7, 296. invenietis viam, si sollerter rimati fueritis aditus ferentes ad cacumen, Curt. 7, 41 (11), 10. locum, ubi esset (Hannibal), facile inventurus, Nep. Hann. 12, 3. vado per equites invento - incolumem exercitum traduxit, Caes. BG. 7, 56, 4. spelunca recessibus ingens abdita, vix ipsis invenienda feris, Ov. F. 1, 555. canes ut montivagae persaepe ferai naribus inveniunt intectas fronde quietes, Lucr. 1, 404. quos (siros) ita sollerter abscondunt, ut nisi qui defoderunt invenire non possint, Curt. 7, 17 (4), 24. simul incognitas ad id tempus insulas, quas Orcadas vocant, invenit domuitque, Tac. Agr. 10. inventa Britannia et subacta, 33; — inveni diem, invisa quo nos Herculis virtus iuvet, Sen. Herc. fur. 114. u. vgl. Med. 173. ut aliam conditionem filio inveniat suo, Plaut. Truc. 4, 3, 75. inventa occasione, Eutr. 3, 9. sperans diducta manu hostium aut vi aut dolis sese casum victoriae inventurum, Sall. J. 25, 9. forsitan etiam ardoris aliquid ad bellum armaque se adversus superbissimum regem ac ferocissimum populum inventurum, Liv. 1, 53. 9. qui se committit homini tutandum improbo auxilia dum requirit, exitium invenit, Phaedr. 1, 33, 2. dignum moribus factisque suis exitium vitae invenit, Sall. C. 55, 6; ut nullum in privata domo furtum umquam sit tam palam inventum, quam haec tanta in re publica coniuratio manifesto inventa atque deprehensa est, Cic. Cat. 3, 7, 17. timeo, ne malefacta antiqua mea sint inventa omnia, Plaut. Truc. 4, 2, 61. hoc ego mali non pridem inveni: neque etiam dum scit pater, Ter. Heaut. 2, 1, 17. vgl. hier noch: abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum, Curt. 8, 45 (13), 15; — werbend u. schaffend: ei haud commodi est, quin viro aut subtrahat (peculium), aut stupro invenerit, Plaut. Cas. 2, 2, 28. ut fama'st homini, exin solet pecuniam invenire, Most. 1, 3, 70. quod abest non quaeris, patri quo modo obsequare et ut serves quod labore invenerit, Ter. Heaut. 5, 4, 17. mille, inquit, nummos inveni, Petron. 98, 2. unde ego nunc tam subito huic argentum inveniam miser, Ter. Phorm. 3, 3, 1. u. vgl. vs. 7. 5, 2, 13. 3, 3, 26. Heaut. 3, 2, 1. 2, 3, 88. possidet inventas sanguine miles opes, Ov. Am. 3, 8, 54. u. vgl. Cato frg. p. 63, 1. qui pretium operibus maius inveniunt, Phaedr. 5. prol. 5. vir - aditum sibi ad obsides Tarentinos et Thurinos invenit, Liv. 25, 7, 11. qui (Torquatus) hoc primus cognomen invenit, Cic. Fin. 1, 7, 23. Drusus - sibi posterisque suis cognomen invenit, Suet. Tib. 3. perge qua coeptas, ut quam maturrume merita invenias, Sall. H. 1, 48, 16. ex quo illi gloria opesque inventae, J. 70, 2. gloriam ex culpa invenit, 94, 7. ita facillume sine invidia laudem invenias et amicos pares, Ter. Andr. 1, 1, 39. maiorem laudem quam laborem invenero, Afran. 335. homo est, qui libertatem malitia invenit sua, Plaut. Epid. 5, 2, 67. facilius si qui pius est a dis supplicans quam qui scelestu'st inveniet veniam sibi, Rud. prol. 26. sed etiam unum hoc ex ingenio malo malum inveniunt suo: nulli amici sunt, inimicos ipsi in sese omnes habent, Bacch. 3, 6, 17. quod (exemplum) secuti ex pauperibus divites, ex contemptis metuendi pernitiem aliis ac postremo sibi invenēre, Tac. A. 1, 74. ipse manu mortem inveniam, Virg. A. 2, 645. ubi infelici dextera et suo ictu mortem invenerit, Tac. A. 1, 61; vgl. noch: quod ames paratum'st: quod des invento'st opus, Plaut. Bacch. 2, 2, 41; — lesend: invenies eadem blandi praecepta Properti, Ov. Tr. 2, 465. quod legentes non invenimus,

Quint. 11, 3, 8. u. öft.; — v. Lebl.: inania nullos inveniunt ventos securo carbasa malo, Sil. 3, 536. inmotos ursae rigor invenit amnes, VFlacc. 4, 724. sic elanguescens ac iam caesura petitum invenit vulnus caedemque accepit ab hoste cornus, Sil. 4, 140. quodcunque cadit frustrato pondere ferrum, exceptum mediis invenit vulnus in undis, Lucan. 3, 581. fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo usque fuit nullosque invenit motibus ignes, Ov. M. 10, 6. u. vgl. 2, 729; quaerit *se* natura nec invenit, findet sich nicht, weil sie gewaltsam unterdrückt ist, vgl. Petron. 119. vs. 24; — invenit calvus forte *in* trivio pectinem, Phaedr. 5, 6, 1. tabula aenea in monumento inventa est, Suet. Caes. 81. spiculum tuum in corpore occisi inventum est, Quint. 5, 12, 2. u. vgl. Lucr. 6, 1051. animorum nulla in terris origo inveniri potest, Cic. Tusc. 1, 27, 66; de conformandis hominum moribus littera nulla in eorum (rhetorum) libris inveniretur, Cic. dOr. 1, 19, 86; mehe pro me *apud* antiquos in veteribus libris invenimus, Quint. 1, 5, 21. invenio hoc apud Ciceronem, 2, 21, 14. quod quibusdam in annalibus invenio, Liv. 9, 15, 8. u. vgl. 3, 23, 7. u. b. And.; atque in amore mala haec proprio summeque secundo inveniuntur, Lucr. 4, 1141; — mit *Adv.*: invenies illic et festa domestica vobis, Ov. F. 1, 9. invenies vestri praeconia nominis illic, invenies animi pignora multa mei, Tr. 2, 65; — mit *Ptcp.*: territa voce sui nutrix accurrit alumni et rigido sectas invenit ungue genas, Ov. F. 6, 147. circiter sexcentas - naves et longas XXVIII invenit instructas, Caes. BG. 5, 2, 2; — mit *Relat.* u. *Conj.*: et inventum est aliquid, quod Iuppiter esse, quam quod erat, mallet, Ov. M. 10, 156. nec quod desit in eo, nec quod redundet, invenias, Quint. 10, 1, 76. ac vix, quid adiici potuerit, invenio, fortasse inventurus, quod adhuc abscisurum putem fuisse, 12, 1, 20. raro inveneris iudicialem causam, in cuius non parte aliquid eorum reperiatur, 3, 4, 16; non usque quaque idoneum invenias locum, ubi derepente, cum velis, facias lutum, Afran. 198. aliquot lustravit domus tandemque invenit, ubi lucernam accenderet, Phaedr. 3, 19, 4.

b) mit *doppelt. Accus.*, Jmdn. od. etw. irgendwie finden, erfinden, *alqm.*: neque eorum quemquam invenit scium neque cet., Pacuv. 315. si quid mutuom quid dederis, fit pro proprio perditum: quom repetas, inimicum amicum invenias bene facto tuo, Plaut. Trin. 4, 3, 44. quando et formosos saepe inveni pessimos, Phaedr. 3, 4, 6. quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris, Sall. J. 10, 5. transgressus deinde in Asiam Sulla parentem ad omnia supplicemque Mithridatem invenit, Vell. 2, 23, 6. quem si invenisset idoneum, Nep. Dion. 8, 2; — haut facul, ut ait Pacuvius, femina una invenietur bona, Afran. 7. eam nunc esse inventam probri compotem scis, Naev. 6. quia tute ipse eges in patria nec tibi qui vivas domi'st, omnes inveniri similes tui vis: non mirum facis, Plaut. Capt. 3. 4, 49. ne istam multimodis tuam inveniri gaudeo, Ter. Andr. 5, 4, 36. u. vgl. Eun. 5, 8, 6. ingrati genitoribu' sunt inventi, Lucr. 2, 615. invenior Parthis mendacior, Hor. Ep. 2, 1, 112. quos ipse alueris tibi inveniri maxime contrarios, Phaedr. 4, 11, 17. ipsis, ad quorum commodum pertinebat, durior inventus est Coelius, Caes. BC. 3, 20, 4. inferioremque eum ea parte virium inveniri, qua longe superior sit, Justin. 6, 2, 14. ne minor inveniretur, Suet. Aug. 94. eo minores inveniuntur Aristoteles cet , Vopisc. Aurel. 3. neque enim illo quisquam devotior fortior gravior invenitur, Treb. Poll. Claud. 16; — *alqd.*: haec se e Pamphilo gravidam dixit esse: inventum'st falsum, Ter. Andr. 3, 2, 33. quae cumque magis cum pondere magno asperaque inveniuntur, eo stabilita magis sunt, Lucr. 3, 201. u. vgl. 1, 295. quae tibi cognita res in multis, o bone, rebus utilis invenietur, 3, 206. laudatis utiliora, quae contempseris, saepe inveniri, haec testis erit narratio, Phaedr. 1, 12, 2; vgl. hier noch: itane Antipho invenitur profluia fide? Caecil. 30.

2) übtr., mit dem Geiste auf etw. kommen, etw. finden, erfinden, ausfindig machen, ersinnen, erforschen, kennen lernen, einsehen, sehen u. dgl. a) im Allg.: diu vocem neuter invenit, Petron. 91, 5. ut - a se ipsis invento nomine Germani vocarentur, Tac. G. 2. orationem sperat invenisse se, qui differat te, Ter. Andr. 2, 4, 4. consilium inveniunt multi, sed docti explicant, Syr. 573. dicam aliquid me inventurum, ut huic malo aliquam productem moram, Ter. Andr. 3, 5, 9. u. vgl. Eun. 2, 1, 4. ceterum idem hoc tute melius quanto invenisses! 3, 1, 63. omnem rem inveni, ut sua sibi pecunia hodie illam faciat leno libertam suam, Plaut. Pers. 1, 3, 1. hic adeo his rebus anulus fuit initium inveniundis, Ter. Hec. 5, 3, 23. ego adeo hanc primus inveni viam, Eun. 2, 2, 16. u. so: viam, Virg. A. 3, 395. 4, 478. nequeo mearum rerum initium ullum invenire idoneum, Ter. Hec. 3, 3, 1. dictum ac factum invenerit aliquam causam, quamobrem eiciat oppido, Andr. 2, 3, 7. tandem inventa'st causa, 4, 1, 19. spero - tibi [me] inventurum esse auxilium argentarium, Plaut. Pseud. 1, 1, 103. Ca. perii: salutem nusquam invenio, Pseudule, quam illi remittam. Ps. quam salutem? Ca. argenteam, 1, 1, 43. nam hercle ego quoque id quidem agitans mecum sedulo inveni, opinor remedium huic rei, Ter. Phorm. 4, 3, 11. quod remedium nunc huic malo inveniam? Andr. 3, 1, 10. u. so Phorm. 1, 4, 8. u. 23. Sen. Med. 434. Curt. 8, 15 (4), 11. primus ille et utinam ultimus exemplum proscriptionis invenit, Vell. 2, 28, 3. invidia Siculi non invenēre tyranni maius tormentum, Hor. Ep. 1, 2, 58. nec poenas sceleri invenies nec digna parabis supplicia his populis, Juv. 15, 129. u. vgl. 13, 196. ubi inveniam malum, cui cedat -? Sen. Herc. Oet. 468. peius inventum est siti arente in undis aliquid et peius fame hiante semper? Thyest. 4. de fallacia dicis? est: inveni nuper quandam, Ter. Heaut. 3, 3, 36. saevus in ipso Septimius sceleris maius scelus invenit actu, Lucan. 8, 667; — ego quod me in te sit facere dignum invenero, Ter. Heaut. 1, 1, 56. non invenio, quod feci, Pe-

tron. 130, 5. inveniens animo quae mente gerenda, Claud. Laud. Stil. 1, 301; — v. Lebl.: iam implicitae manus omne genus amoris invenerant, Petron. 132, 1. nunc aetas agitur peioraque saecula ferri temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa nomen et a nullo posuit natura metallo, Juv. 13, 28. maius hoc aliquid dolor inveniat, Sen. Thyest. 274; — dicta sit unde dies, quae nominis extet origo, me fugit *ex* aliquo est invenienda deo, Ov. F. 5, 445; quid nunc suspicare aut invenis *de* illa? Ter. Heaut. 4, 1, 44; *absol.*: Ni. quis igitur opsecro'st? Ch. inveneris: ex me quidem hodie numquam fies certior, Plaut. Bacch. 3, 7, 42.

b) insbes. in Bezug auf Erfindungen für das äußere Leben, in Kunst u. Wissenschaft: inveni dapes, quas ipse fugeres, Sen. Thyest. 66. quasque devincam feras tellus timet concipere nec monstra invenit, Herc. Oet. 53. iamque omni fusis nudato milite telis invenit arma furor, Lucan. 3, 670. mellis colligendi usum primus invenit, Justin. 44, 4, 2. Aristaeum - primum et apium et mellis usum et lactis ad coagula hominibus tradidisse solstitialisque ortus sideris primum invenisse, 13, 7, 10. de alimentis publicis multa prudenter invenit, Capitol. Anton. phil. 11. invenit artes bellicas Mavors novas et mille formas mortis, Sen. Hipp. 551. inventas aut qui vitam excoluēre per artes, Virg. A. 6, 663. quum multa divinitus, pontifices, a maioribus nostris inventa atque instituta sunt, tum nihil praeclarius, quam cet., Cic. Dom. 1, 1. qui primum eam rem publicam, quae auspiciis inventis constituta est, iisdem auspiciis sublatis conarēre pervertere, Vatin. 9, 23. quod non ratione scrutabimur, non poterimus invenire nisi casu, Quint. 5, 10, 22. quae priores invenerunt, nobis sunt requirenda, 5, 10, 121. illis haec invenienda fuerunt, nobis cognoscenda, 12, 11, 22. haec non tam inventa, quam cum fierent observata esse, 8. praef. 12. quamquam multa bene ac divinitus invenientes ex adyto tam quam cordis responsa dedere sanctius cet., Lucr. 1, 736. sapientissimum esse dicunt eum, cui quod opus sit ipsi veniat in mentem: proxime accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperet, Cic. Cluent. 31, 84. adeo ex his nihil invenitur, quae parum investigata antiqui reliquerunt, ut multa, quae inventa erant, obliterentur, Sen. NQ. 7, 32, 4. si non inveniendi nova at certe iudicandi de veteribus iniungere laborem, Quint. praef. 2. u. vgl. 3, 1, 5. in hac arte (dialectica) - nullum est praeceptum, quo modo verum inveniatur, sed tantum est, quo modo iudicetur, Cic. dOr. 2, 38, 157. cum Sophocles aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui, Petron. 2, 3. donec verba, quibus voces sensusque notarent, nominaque invenēre, Hor. Sat. 1, 3, 104. sane non ignoremus eadem aetate fuisse Pomponium sensibus crebrum, verbis rudem, sed novitate inventi a se operis commendabilem, Vell. 2, 9, 6. sive hoc ineptum sive laudandum est opus, invenit ille, nostra perfecit manus, Phaedr. 4, 21, 8. ignotum tragicae genus invenisse Camenae dicitur (Thespis), Hor. AP. 275. sic animis natum inventumque poëma iuvandis, 377. novam comoediam Menandrus aequalesque eius aetatis non magis quam operis Philemo ac Diphilus et invenēre intra paucissimos annos neque imitandam reliquēre, Vell. 1, 16, 2. nunc, fabularum cur sit inventum genus, brevi docebo, Phaedr. 3. prol. 33. vetus si poëta non lacessisset prior, nullum invenire prologum posset novos, Ter. Phorm. prol. 14. iura inventa metu iniusti fateare necesse est, Hor. Sat. 1, 3, 111. naturam quaerere rerum semper et inventam patriis exponere chartis, Lucr. 4, 969. qui princeps vitae rationem invenit eam quae nunc appellatur sapientia, 5, 9; impers.: numquam autem invenietur, si contenti fuerimus inventis, Sen. Ep. 4, 4, 10 (33). u. absol.: quae autem divina? vigere, sapere, invenire, meminisse, Cic. Tusc. 1, 26, 65. acumine suo delectantur (auditores) et gaudent, non quasi audiverint, sed quasi invenerint, Quint. 8, 2, 21; — rhetorisch: res invenire et disponere, Quint. 10, 1, 4. aliquid grande inveniat, qui semper quaerit, quod nimium est, 2, 12, 5. nihil acute inveniri potuit in eis causis, quas scripsit, nihil, ut ita dicam, subdole, nihil versute, quod ille non viderit, Cic. Brut. 9, 35. inventa subito nec domo allata, Quint. 4, 5, 4. adhibetur iudicium inventis, dispositio probatis, 10, 4, 5. u. öft.; absol.: invenire primum fuit estque praecipuum, Quint. 10, 2, 1. ut primum esset invenire, deinde iudicare, 3, 3, 5. u. öft. invenire praeclare, enuntiare magnifice interdum etiam barbari solent, Plin. Ep. 3, 13, 3. bene inveniendi et bene enuntiandi scientia, Quint. 7, 3, 12. u. vgl.: inveniendi duo genera sunt: unum tale, cum in medium proferimus id quod erat, sed latebat: aliud quod quasi non erat, sed a nobis primis videtur inventum, Victorin. Explan. 1, 11. p. 192, 24; — mit folg. *Acc.* u. *Inf.*: id (scelus) adeo nos nunc factum invenimus, Plaut. Most. 2, 2, 46. eam nunc malitiam adcuratam miles inveniat volo, Truc. 2, 5, 20. si quicquam invenies me mentitum, occidito, Ter. Andr. 5, 2, 22. u. vgl. Hec. 3, 1. 19. 20. 5, 4, 5. Phorm. 5, 3, 34. aut his coniuncta duabus rebus ea invenies aut horum eventa videbis, Lucr. 1, 449. u. vgl. 2, 348. 677. 1080. 4, 478. meque (si) invenies illorum iure sacratum, Catull. 102, 3. u. vgl. Tibull. 1, 8, 35. atque hic ingentem comitum adfluxisse novorum invenio admirans numerum, Virg. A. 2, 796. u. vgl. G. 1, 139. quid fuerim quid simque vide meritumque require: invenies nocuisse fidem, Ov. M. 2, 551. indocti primum (sunt), quamquam plena omnia gypso Chrysippi invenias, Juv. 2, 4. dum eam vitatis vituperationem, quae longe a vobis aberat, adfuturam eam invenistis, ut timidi atque ignavi putaremini, AHer. 4, 36, 48. inveniebat ex captivis Sabim flumen ab castris suis non amplius milia passuum X abesse, Caes. BG. 2, 16, 1. a quibus cum quaereret Caesar, quo loco multitudo esset Bellovacorum quodve esset consilium eorum, inveniebat, Bellovacos omnes cet., Hirt. BG. 8, 7, 2. contra reputando neque maius aliud neque praestabilius invenias magis-

que naturae industriam hominum quam vim aut tempus deesse, Sall. J. 1, 2; — mit *Frag-* od. *Relativ*sätzen: inveni, opino, Orestes uter esset tamen, Pacuv. 101. quando, quid agam, invenero, Plaut. Most. 3, 1, 155. u. vgl. Ov. Pont. 4, 12, 45. M. 10, 371. Trist. 1, 2, 31. Quint. 12, 1, 20. nec qui te adiuter, invenio, Att. 103. facite fingite invenite efficite, qui detur tibi, Ter. Andr. 2, 1, 34. non invenio, qui non sit acerbum ignibus inpositum calidis torrescere flammis, Lucr. 3, 889. ille quomodo crimen commenticium confirmaret, non inveniebat, Cic. SRosc. 15, 42. restat, ut inveniam, quare toga libera detur lucifero pueris, candide Bacche, tuo, Ov. F. 3, 771. u. vgl. Catull. 89, 6. at vigil isdem ardet furiis Gradivus et acri corde tumet nec quas acies, quae castra sequatur, invenit, VFlacc. 6, 3. — *Subst.*: **inventum**, i, *n.*, die Erfindung, inventum medicina meum est, Ov. M. 1, 521. philosophia vero - quid est aliud nisi, ut Plato, donum, ut ego, inventum deorum? Cic. Tusc. 1, 26, 64. ex his elucet maxime inventum eius in proelio, quod apud Thebas fecit, Nep. Chabr. 1, 1. callidum fuit eius inventum, Eum. 5, 4. quia numerus inventum Minervae sit, Liv. 7, 3, 6; nisi aspera ac rudia repetas et inventi laudanda nomine, in Attio circaque eum Romana tragoedia est, Vell. 1, 17, 1; — tempus et Arcadii memoranda inventa magistri pandere, Virg. G. 4, 283. quum tanta celeritas animorum sit, tanta memoria praeteritorum futurarumque prudentia, tot artes, tantae scientiae, tot inventa, Cic. Sen. 21, 78. neque posse quemquam facultatem adsequi dicendi, nisi qui philosophorum inventa didicisset, dOr. 1, 18, 84. veneror itaque inventa sapientiae inventoresque, Sen. Ep. 7, 2, 7 (64). fuit enim quidam summo ingenio vir, Zeno, cuius inventorum aemuli Stoici nominantur, Cic. Mur. 29, 61. estque sub inventis haec quoque turba meis, Ov. F. 6, 696.

inventārium, ii, *n.*, ein Verzeichniß von Gegenständen, welche man vorgefunden hat, insbes. **Vermögens-, Nachlaßverzeichniß**, tutor, qui repertorium non fecit, quod vulgo inventarium appellatur, dolo fecisse videtur, Ulp. Dig. 26, 7, 6. u. so 27, 3, 1. u. andw.

inventio, ōnis, *f.*, das **Erfinden, Auffinden**, die **Erfindung**, 1) activ, a) im Allg.: non habentibus Spartanis leges instituit, non inventione earum magis quam exemplo clarior, Justin. 3, 2, 7. Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, ter elleboro animum detersit, Petron. 88, 4; meton. die **Erfindungsgabe**, illa vis quae tandem est, quae investigat occulta, quae inventio atque cogitatio dicitur? Cic. Tusc. 1, 25, 61. ea quae in oratore maxima sunt, imitabilia non sunt, ingenium, inventio, vis, facilitas et quidquid arte non traditur, Quint. 10, 2, 12. u. öft. — b) insb. **rhetorisch**, die **Erfindung**, das **Auffinden**, inventio est excogitatio rerum novarum aut veri similium, quae causam probabilem reddant, als erster Theil der Rhetorik, dem die dispositio, elocutio, memoria, pronuntiatio folgt, Cic. Inv. 1, 7, 9. u. so b. Quint. 2, 3, 1. AHer. 1, 2, 3. Fortunat. 1, 1. Victorin. 1, 7. Jul. Vict. 1. MCap. 5, 442. Cassiod. 2. Albin. 4. u. vgl. dagegen Sulpit. inst. or. 4. u. 13; omnis inventio quinque locis constat: debemus enim primo considerare, quae sit constitutio, deinde simplexne causa sit an duplex, tertio scripti an rationis, quarto quae causae quaestio, quae ratio, quae iudicatio, quod firmamentum, quinto ut omnes causae partes nobiscum pertractemus, Victorin. Explan. 1, 8. p. 179, 7. — 2) pass. das **Erfundene**, die **Erfindung**, suae quisque inventioni favet, Plin. Ep. 1, 20, 13. inter haec eloquentia et insignis oratio, acuminis et sollertiae plena, ut nec ornatui facilitas nec facilitati inventionum deesset ornatus, Justin. 9, 8, 10. electio inventionis, Tac. Or. 23.

inventiuncŭla, ae, *f.*, eine geringe od. werthlose **Erfindung**, passiv: plerique minimis etiam inventiunculis gaudent, quae excussae risum habent, inventae facie ingenii blandiuntur, Quint. 8, 5, 22.

inventor, ōris, *m.*, der etw. **erfindet, auffindet**, der **Erfinder, Urheber**, mit *Genit.*: his erat in ore Bromius, his Bacchus pater, illis Lyaeus vitis inventor sacrae, Enn. trag. 148. Aristaeus, qui olivae dicitur inventor, Cic. ND. 3, 18, 45. inventor curvae, furibus apte, fidis, Ov. F. 5, 104. Asclepiades, tamquam inventor eius (frictionis), Cels. 2, 14; — o mearum voluptatum omnium inventor, inceptor, perfector, Ter. Eun. 5, 8, 5. semel auctor ego inventorque salutis Romuleae, Stat. Silv. 1, 1, 78; — eius facti qui sint principes et inventores, Cic. Inv. 1, 28, 43. ut sciamus, utrum veterum facinorum sis imitator an inventor novorum, Vatin. 9, 22. scelerumque inventor Ulixes, Virg. A. 2, 164. u. so Claud. III. Cons. Hon. 102. Ascyltos, omnis iniuriae inventor, Petron. 79, 9; — hunc (Mercurium) omnium inventorem artium ferunt, Caes. BG. 6, 17, 1. tu pater es, rerum inventor, v. Epicur, Lucr. 3, 9. Stoici plurima novaverunt Zenoque eorum princeps non tam rerum inventor fuit quam verborum novorum, Cic. Fin. 3, 2, 5. u. vgl.: qui (Zeno) inventor et princeps Stoicorum fuit, Acad. 2, 42, 131. quae ab illo inventore veritatis atque quasi architecto beatae vitae dicta sunt, 1, 10, 32. ego neque illis adsentiebar neque harum disputationum inventori, dOr. 1, 11, 47. si, ut cogitata praeclare eloqui possent, nonnulli studio et usu elaboraverunt, cuius te paene principem copiae atque inventorem - existimare debemus, Brut. 72, 253. ut inventor legis Volero, sic Laetorius collega eius auctor cum recentior tum acrior erat, Liv. 2, 56, 6; — *absol.*: non enim inventor aut compositor aut actor haec complexus est omnia, sed cet., Cic. Or. 19, 61. hoc erat experto frustra Varrone Atacino atque quibusdam aliis melius quod scribere possem, inventore minor, Hor. Sat. 1, 10, 46. haec (hypallage) inventas ab inventore et subiectas res ab obtinentibus significat, Quint. 8, 6, 23. artes inventoribus afferunt laudem, 3, 7, 18.

inventrix, īcis, *f.*, die **Erfinderin, Aufinderin, Urheberin**, adsis, o Tegeaee, favens oleaeque Minerva inventrix, Virg. G. 1, 18. quam (Minervam) principem et inventricem belli ferunt, Cic.

ND. 3, 21, 53. illa nefandi Taurica sacri inventrix, Juv. 15, 116; — sum tamen inventrix auctorque ego carminis huius, Ov. F. 6, 709. ut omittam - omnium doctrinarum inventrices Athenas, Cic. dOr. 1, 4, 13. inventrix legum (philosophia), Tusc. 5, 2, 5; — ars inventrix et iudicatrix et nuntiatrix (rhetorice), Quint. 2, 15, 21.

inventum, i, *n.*, s. invenio.

inventus, *abl.* u, *m.*, die Erfindung, inventu novicio finditur malleolus, Plin. 17, 21 (35), 162.

invĕnustus, a, um, 1) unliebenswürdig, reizlos, anmuthlos, unschön, unfein, mulieres sunt insulsae admodum atque invenustae, sine munditia et sumptu, Plaut. Poen. 1, 2, 36. scortillum, ut mihi tum repente visum est, non sane inlepidum neque invenustum, Catull. 10, 3; — non inv. actor, sed iners et inimicus fori, Cic. Brut. 67, 237. facundiae fuit Graecae magis quam Latinae nec versu invenustus, Lamprid. Al. Sev. 27; — tollis lintea negligentiorum: hoc salsum esse putas? fugit te, inepte, quamvis sordida res et invenusta est, Catull. 12, 3. acceptum face redditumque votum, si non inlepidum neque invenustum est, 36, 16. — *Adv.*: non **invenuste** dici videtur, aliud esse Latine aliud grammatice loqui, Quint. 1, 6, 27. non inv. ait, AVict. Vir. ill. 84, 3. atque inibi isdem laudibus non hercle hac sententiola inv. lusit, Gell. 17, 12, 3. nec inv. totus videbitur vivere, Apul. Mund. 27. — 2) ungeliebt, dem die Liebe abhold ist, adeon' hominem esse invenustum aut infelicem quemquam, ut ego sum! Ter. Andr. 1, 5, 10.

invĕrĕcunde, *Adv.*, s. inverecundus.

invĕrĕcundia, ae, *f.*, die Unehrerbietigkeit, Rücksichtslosigkeit, Unverschämtheit, Schamlosigkeit, cuius est autem pudoris, quinimmo inverecundiae cuius, quod agere te videas, in eo alterum reprehendere -? Arnob. 2, 70. obduratus inverecundiā, 2, 34. u. vgl. Tert. Apol. 7. Poenit. 6.

invĕrĕcundus, a, um, (invĕrĕcundus, Venant. de vit. S. Mart. 1, 393), unehrerbietig, rücksichtslos, unverschämt, schamlos, calentis inverecundus deus (d. i. Bacchus) fervidiore mero arcana promorat loco, Hor. Epod. 11, 13; — nequeo qua causa accusem hunc exputando evolvere: nam si veretur, quid eum accusem, qui est probus? sin inverecundum animi ingenium possidet, quid eum ego accusem, qui id parvi auditu aestimet? Poët. b. AHer. 2, 26, 42. u. vgl. Cic. Inv. 1, 45, 83. Pompeius oris probi, animo inverecundo, Sall. H. inc. frg. 75. b. Suet. Gr. 15. humili natus loco et animi atque oris inverecundi, Capitol. Macrin. 2. hinc parentium imperitorum inane gaudium, ipsis (pueris) vero contemptus operis et inverecunda frons - innascitur, Quint. 2, 4, 16; ex imperfecto testamento legata vindicare inverecundum est, Paul. Dig. 32, 1, 23; — im *comp.*: quid enim illis (amicis) inverecundius? VMax. 7, 7, 1. u. *superl.*: legirupa, inpudens, inpurus, inverecundissumus: uno verbo apsolvam, leno'st, Plaut. Rud. 3, 2, 38. — *Adv.*: discrevit ab aedibus sacris privatorum parietes, iisdem **inverecunde** connexos, Amm. 27, 9, 10. et filiis pater in iudicio abdicationis et maritus uxori, si malae tractationis accusabitur, et patri filius, si dementiae causa erit, non inv. dicet, multum sua interfuisse, Quint. 7, 4, 10. quare aliqua aetas fuerit, quae translationis iure uteretur inv., Sen. Ep. 19, 5, 1 (44); im *comp.*: cum quo multo inverecundius, quam cum marito, egisti, Hieron. Ep. 128. no. 2. u. vgl. Augustin. Ep. 52.

invergo, ĕre, hinein-, einschütten, -gießen, über od. auf etw. schütten, gießen, in der Opfersprache: tum super invergens liquidi carchesia mellis aeneaque invergens tepidi carchesia lactis, Ov. M. 7, 246. tum pelago vina invergens dux talibus infit, VFlacc. 2, 611. frontique invergit vina sacerdos, Virg. A. 6, 244. u. vgl. dazu: fundere est supina manu libare, quod fit in sacris supernis: vergere autem est conversa in sinistram partem manu ita fundere, ut patera convertatur, quod in infernis sacris fit: haec autem pertinent ad victimarum explorationem, ut, si non stupuerint, aptae probentur, Serv. comm.; übtr.: ipsum (d. i. florem veteris vini) expeto tangere, invergere in me liquores tuos, sine, ductim, Plaut. Curc. 1, 2, 12.

inversio, ōnis, *f.*, die Umkehrung, u. zw. 1) rhetor. a) verborum inv., die Ironie, in verbis etiam illa sunt, quae aut ex immutata oratione (Allegorie) ducuntur aut ex unius verbi translatione (Metapher) aut ex inversione verborum (Ironie), Cic. dOr. 2, 65, 261. — b) die Allegorie, ἀλληγορία, quam inversionem interpretantur, aut aliud verbis aliud sensu ostendit aut etiam interim contrarium, Quint. 8, 6, 44. — c) die Umkehrung, umgekehrte Ordnung, vgl. MCap. 5, 562. — 2) grammat., die Umsetzung, Versetzung, inversionis (vitium) ἀναστροφήν vocant, Quint. 1, 5, 40.

inversūra, ae, *f.*, die Biegung, Krümmung, ex omnibus locis perpetuos et directos sine inversuris faciendos (aditus), Vitr. 5, 4 (3), 5.

inverto, verti, versum, vertĕre, 1) umwenden, umkehren, umdrehen, medial: sich umwenden u. s. w., b. Dicht. u. Spät. auch gewaltsam Land u. Meer umwühlen, umpflügen, aufwühlen, Bäume umstürzen, Glieder verrenken, u. prägnant: umgestalten, umändern, umwandeln, erneuern, 1) im Allg., a) eig.: arescit in manu inversa et in aqua sidit (balsamum), Plin. 12, 25 (54), 121. quum palam eius anuli ad palmam converterat, a nullo videbatur, ipse autem omnia videbat: idem rursus videbatur, quum in locum anulum inverterat, Cic. Off. 3, 9, 38. hique (Persae) alveos navium invorsos pro tuguriis habuēre, Sall. J. 18, 5. pira in vasis fictilibus picatis inversis obrui scrobe, Plin. 15, 17 (18), 61. si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo, Juv. 3, 108. neque aliud esse noctem quam terrae umbram, figuram autem umbrae similem metae ac turbini inverso, Plin. 2, 10 (7), 47. videre fessos vomerem inversum boves collo trahentes languido, Hor. Epod. 2, 63. e mollissimis recentes (spongeae) per aestatem tinctae salis spuma ad lunam et pruinas sternuntur inversae, hoc est qua parte adhaesere, ut candorem bibant, Plin. 32

11 (37), 123. si inversi rami serantur, 19, 8 (47), 159. qui summovet euros pellibus inversis, Juv. 14, 186. inversa pueris arande charta, Mart. 4, 86, 11. Gaius C littera significatur, quae inversa mulierem declarat, Quint. 1, 7, 28. ut, quum semel dictum sit directe, sicut natura ipsa tulerit, invertatur ordo, Cic. Part. or. 7, 23; — mit Kraft u. Gewalt: vos mihi nunc primum in glebas invertite tauri aequora, VFlacc 7, 547. quid vomere terras invertisse graves (iuvat)? Virg. G. 3, 525. pingue solum primis extemplo a mensibus anni fortes invortant tauri, 1, 64. campum horrentem fractis invertere glaebis, 3, 161. haec loca non tauri spirantes naribus ignem invertēre satis, 2, 140; — niger rudentes eurus inverso mari fractosque remos differat, Hor. Epod. 10, 5; — quas vix boreas inverteret ornos, Lucan. 6, 390; — eodem die in palaestra adeo vehementer talum inverti, ut cet., Apul. Flor. 3, 16. — b) übtr.: invertuntur autem verba, ut cet., so daß der entgegengesetzte Sinn herauskommt, zuvor: inversio verborum, Ironie, dOr. 2, 65, 262; dagegen: omnia enim stolidi magis admirantur amantque inversis quae sub verbis latitantia cernunt, in einem anderen als dem gewöhnlichen Sinn gebrauchte, unverständliche Worte, Lucr. 1, 641. u. so: inversa verba, eversas cervices tuas, gemitus, screatus, tusses, risus abstine, Ter. Heaut. 2, 3, 131. voluntatem meam verbis inversis periclitabundus, Apul. Mag. 72. — 2) prägnant, a) eig.: albentes invertere lanas murice Gaetulo docta, umzuwandeln, zu färben, Sil. 16, 568; — nox umida donec invertit caelum stellis ardentibus aptum, Virg. A. 11, 201; inversum contristat aquarius annum, Hor. Sat. 1, 1, 36. annus et inversas duxerit ante vices, quam cet., Prop. 1, 15, 30. — b) übtr.: inversa haec consuetudo, Quint. 3, 9, 9. videant ii, qui illum Pompeio inimicum esse gaudebant -, quam se cito inverterit, Cic. Har. resp. 24, 52; — quae in vulgus edita eius verbis invertere supersedeo, Tac. A. 15, 63. nos virtutes ipsas invertimus atque sincerum cupimus vas incrustare, Hor. Sat. 1, 3, 55. pro curia inversique mores! Od. 3, 5, 7. potioribus ille deteriora fovens semperque inversa tueri durus, VFlacc. 3, 646. — II) hinwenden, auf od. über od. in etw. schütten, ut thalami tetigēre fores, tum vere rubentes desuper invertunt calathos largosque rosarum imbres, Claud. Epith. Pall. et Cel. 116. invertunt Allifanis vinaria tota, umkehrend einschütten in -, Hor. Sat. 2, 8, 39.

invespĕrascit, ĕre, es beginnt Abend zu werden, iam invesperascebat, Liv. 39, 50, 1.

investīgābĭlis, e, erforschbar, res non investigabiles quaerunt, Lact. 3, 27. quae nec inveniri nec investigari a solo deo possent, alioquin investigabilia, si ex materia sunt investigata et inventa, Tert. adv. Hermog. 45.

investīgātio, ōnis, *f.*, die Erforschung, qui quum maxime necessariam partem philosophiae, quae posita est in virtute et in moribus, reliquisset totumque se ad investigationem naturae contulisset, in ea ipsa plurimum dissedit a suis, Cic. Acad. 1, 9, 34. hominis est propria veri inquisitio atque investigatio, Off. 1, 4, 13. quae omnes artes (Astrologie, Geometrie u.s.w.) in veri investigatione versantur, 1, 6, 19. qua ex cognitione facilior facta est inv. rerum occultissimarum, Fin. 5, 4, 10.

investīgātor, ōris, *m.*, der Aufspürer, Erforscher, acer inv. et diligens earum rerum, quae a natura involutae videntur, Cic. Univ. 1. p. 267. Varro noster diligentissimus inv. antiquitatis, Brut. 15, 60. ego ille coniurationis inv. atque ultor, Sull. 30, 85.

investīgātrix, īcis, *f.*, aufspürend, aufsuchend, erforschend, inventio est quaestionum argumentorumque sagax investigatrixque comprehensio, MCap. 6, 442.

investīgo, āvi, ātum, āre, Jmdm. od. einer Sache auf die Spur zu kommen suchen, etw. aufspüren, aufsuchen, erforschen, a) eig., von Hunden: canum - tam incredibilis ad investigandum sagacitas narium, Cic. Off. 2, 63, 158. u. bildl.: immittebantur illi continuo Cibyratici canes, qui investigabant et perscrutabantur omnia, II. Verr. 4, 21, 47; — v. Menschen: certum est praeconum iubere iam quantum est conducier, qui illam investigent, qui inveniant, Plaut. Merc. 5, 4, 78. ubi quaeram (virginem), ubi investigem, quem perconter, quam insistam viam, incertus sum, Ter. Eun. 2, 3, 2. ut - adolescentem investigarent, und: ad investigandum M. Aurium - in agrum Gallicum profecti sunt, Cic. Cluent. 7, 22. dum etiam latentes conscios investigat, Suet. Dom. 10. ad Gitona investigandum cucurrit, Petron. 94, 7; si vidulum illum, quem ego in navi perdidi, cum auro atque argento salvom investigavero, Plaut. Rud. 5, 2, 51; — ad terram adspice et dispice: oculis investigans astute augura, Cist. 4, 2, 26. excepēre alios tecta barbarorum, quae in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat, alios cet., Curt. 8, 15 (4), 13; — *de* Lentulo investigabo diligentius, Cic. Att. 9, 7, 6; — mit *Fragsätzen*: quo eam, aut ubi sim, aut qui sim nequeo cum animo certum investigare, Plaut. Aul. 4, 9, 3. quod olet non tam facile esse videbis investigare, in qua sit regione locatum, Lucr. 4, 701. illud molestum, me adhuc investigare non posse, ubi P. Lentulus noster sit, ubi Domitius, Cic. Att. 9, 1, 2. ut investiges ex consponsorum tabulis, sitne ita, 12, 18. — b) übtr.: nil tam difficile'st, quin quaerendo investigari possiet, Ter. Heaut. 4, 2, 8. diligentia inimici investigatum est quod latebat, Cic. Ligar. 1. 1. quaero ab inimicis, sintne haec investigata, comperta, patefacta, sublata, deleta, extincta per me, Quint. 9, 3, 49. tu enim investigasti, tu patefecisti coniurationem, Cic. Sull. 1, 3. habeo autem certam viam atque rationem, qua omnes illorum conatus investigare et consequi possim, I. Verr. 16, 48. quae (per notas scripta) si quis investigare et persequi velit, entziffern, Suet. Caes. 56; — parentum incertûm investigandûm causa, Pacuv. 43. neque ille investigatur - qui est eius pater: - quod si eum nunc reperire possim, nil est quod verear, Ter. Phorm. 5, 1, 9. investigemus hunc igitur (oratorem perfectum) - quem numquam vidit

Antonius aut qui omnino nullus umquam fuit, Cic. Or. 5, 19.

investio, (īvi), ītum, īre, **überkleiden, bekleiden, umkleiden, bedecken,** nur übtr.: scrupeo investita saxo atque ostreis squamae scaprent, Enn. trag. 139. u. vgl. Maecen. Sen. Ep. 19, 5, 5 (114).

investis, e, **unbekleidet, unbedeckt,** nudus certe et investis figulo suo constitit (homo), Tert. Pall. 3; übtr.: investis, qui necdum pubertate vestitus est, PDiac. p. 365, 9. u. so: puer, Pallad. 11, 14, 16. u. pueri, 8, 7. Romani quoque pueros et puellas nobiles et investes camillos et camillas appellant, Macrob. Sat. 3, 8, 7. u. so Apul. M. 5, 28; daher = unverheirathet, Tert. de Virg. vel. 8. Anim. 56.

invĕtĕrasco, āvi, ascĕre, in den Zustand des Alten kommen, **alt werden, veralten, sich einwurzeln, sich festwurzeln, sich festsetzen, sich einnisten,** 1) von Lebl., mit concr. u. abstr. Subjecten: nardo colos, si inveteravit, nigriori melior, Plin. 12, 12 (26), 44. u. bildl.: quae (macula) penitus iam insedit ac nimis inveteravit in populi Romani nomine, Cic. Pomp. 3, 7. ulcus enim vivescit et inveterascit alendo, Lucr. 4, 1068. si res (d. i. febris) inveteraverit, Cels. 3, 13. ubi inveteraverunt (dolores), 4, 30 (23). ubi inveteravit malum, 4, 15 (8). u. öft. sive illa (mala) ante provisa et exspectata sint sive inveteraverint, Cic. Tusc. 3, 15, 32. neque indulgendo inveterascere eorum aes alienum patiebatur neque multiplicandis usuris crescere, Nep. Att. 2, 5; — ut nihil nisi hiberna recusent atque hanc inveterascere consuetudinem nolint, Caes. BG. 5, 41, 5. omnia – quae nunc vetustissima creduntur, nova fuēre: plebei magistratus post patricios, Latini post plebeios, ceterarum Italiae gentium post Latinos: inveterascet hoc quoque, Tac. A. 11, 24. res nostrae – literarum monimentis inveterascent et conroborabuntur, Cic. Cat. 3, 11, 26. novas (fabulas) qui exactas feci ut inveterascerent, Ter. Hec. alt. prol. 4. quum autem hic fervor concitatioque animi inveteraverit et tamquam in venis medullisque insederit, tum cet., Cic. Tusc. 4, 10, 24. omnis Pompeianorum colonorumque dissensio delata ad patronos est, quum iam inveterasset ac multos annos esset agitata, Sull. 21, 60. inveteravit enim iam opinio perniciosa rei publicae nobisque periculosa, quae cet., I. Verr. 1, 1. inroboravit inveteravitque falsa atque aliena verbi significatio, Gell. 1, 22, 1; — mit *Dativ.*: quorum iam nomen et honos inveteravit et urbi huic et hominum famae et sermonibus, ist verwachsen mit –, Cic. Sull. 8, 24; — *impers.*: intelligo in nostra civitate inveterasse iam bonis temporibus, ut splendor aedilitatum ab optimis viris postuletur, es hat sich die Meinung festgesetzt, Off. 2, 16, 57. si inveteraverit, actum est, wenn man die Sache veralten läßt, wenn man Gras darüber wachsen läßt, Fam. 14, 3, 3. — 2) von Leb.: populi R. exercitum hiemare atque inveterascere in Gallia moleste ferebant, Caes. BG. 2, 1, 3. quibus quisque in locis miles inveteraverit, BC. 1, 44, 3. inveteraverant hi omnes compluribus Alexandriae bellis, 3, 110, 6.

invĕtĕrātio, ōnis, *f.*, **das Sicheinwurzeln, Sichfestsetzen,** inveteratio autem, ut in corporibus, aegrius depellitur quam perturbatio citiusque repentinus oculorum tumor quam diuturna lippitudo, Cic. Tusc. 4, 37, 81.

invĕtĕro, āvi, ātum, āre, in den Zustand des Alten kommen lassen, **alt werden lassen, veralten lassen, alt machen,** auch wohl: **zu späterem Gebrauch vorrichten,** im Pass. = inveterasco, **alt werden, veralten, sich einwurzeln, sich festwurzeln, sich einnisten,** inveteratus, **alt, eingewurzelt, festgewurzelt,** 1) im Allg., mit concr. u. abstr. leblos. Objecten: mellis minas decem, aceti veteris heminas quinque u. s. w. coquebant deciens defervescente cortina atque ita diffundebant inveterabantque, Plin. 32, 2 (29), 60. quod si diutius alium cepamque inveterare libeat, aqua salsa tepida unguenda sunt, 19, 6 (34), 115. nonnulli, quibus non fuit curae caelestem inveterare aquam, recentem sumunt, Col. 12, 12, 3; levissimum est (vinum), quod celerrime inveteratur: minus infestat nervos quod vetustate dulcescit, Plin. 23, 1 (22), 39. inveterari vina, 19, 4 (19), 53. inveteratur (adeps) duobus modis, cum sale aut sincerus, tanto utilior quanto sit vetustior, 28, 9 (37), 135. in carnibus quoque quas inveterari volunt, illo nitro utuntur, 31, 10 (46), 111. nec tam celeriter radiculae inveterato codice enascuntur, Col. 4, 8, 4. omnis conglutinatio recens aegre, inveterata facile divellitur, Cic. Sen. 20, 72; — genitos esse vos mihi, non ascitos milites credite: Asiae et Europae unum atque idem regnum est: Macedonum vobis arma do: inveteravi peregrinam novitatem, et cives mei estis et milites, Curt. 10, 12 (3), 13. non tam stabilis opinio permaneret nec confirmaretur diuturnitate temporis nec una cum saeculis aetatibusque hominum inveterari potuisset, Cic. ND. 2, 2, 5. omnem diu collectam vim improborum, quae inveterata compresso odio atque tacito iam erumpebat nacta tam audaces duces, excepi meo corpore, Dom. 24, 63; — gravis erat inveterati moris externa mutatio, Curt. 8, 20 (5), 20. iustitiae vero ac iuris humani divinique tam repertor novi, quam inveterati custos, AVict. Epit. 13, 9. ut – iam inveteratam servitutem depelleret, Nep. Timol. 1, 1. omitto, quantis ornamentis populum istum C. Caesar, quum esset in Hispania praetor, adfecerit, – inveteratam quondam barbariam ex Gaditanorum moribus disciplinaque delerit, Cic. Corn. Balb. 19, 43. omne malum nascens facile opprimitur inveteratum fit plerumque robustius, Phil. 5, 11, 31; — inveterata apud milites – auctoritate, Curt. 6, 29 (8), 7. Macedones – inveteratae virtutis admonebantur, 3, 25 (10), 4. cum oratione ad tempus parata Fabius tum auctoritate et inveteratae prudentiae fama magnam partem senatus et seniores maxime movisset, Liv. 28, 43, 1. illud, quod polliceris, velim pro tua fide diligentiaque et pro nostra non instituta, sed iam inveterata amicitia cures enitare, ut cet., Cic. Fam. 3, 9, 4. Tiberio inveteratum erga

matrem obsequium, Tac. A. 5, 3. magna enim se et inveterata invidia nec turpi iactura, quando erat aedilis, nec maxima liberavit, Cic. Off. 2, 17, 58. u. so Cluent. 1, 1. (vgl. mit Quint. 6, 5, 9). Tac. A. 6, 5. inveterata cum gloria tum etiam licentia, Nep. Eum. 8, 2. inv. licentia, Suet. Ner. 16. — 2) insbes. **erstarken**, quae (aetas) cum corporis robore ac viribus vigeat, animum esse inveteratum diutina arte atque usu belli, Liv. 42, 11, 6.

invĕtĭtus, a, um, **unverwehrt**, it liber campi pastor, cui fine sine ullo invetitum saltus penetrat pecus, Sil. 2, 441.

invĭcem od. **in vĭcem** (und so meist nach der neuesten Kritik; b. Dicht. natürlich: inque vicem), eig. zum Zweck des Wechsels od. des Ersatzes, um einen Wechsel od. Ersatz eintreten zu lassen, dah. 1) **zur Abwechselung, abwechselnd, zur Ablösung, wechselseitig, gegenseitig, einander, untereinander** (wie inter se u. s. w.), hi rursus inv. anno post in armis sunt, illi domi remanent, zur Abwechselung, abwechselnd, Caes. BG. 4, 1, 5. cum dispositis turmis inv. rari proeliarentur, Hirt. BG. 8, 19, 1. u. vgl. 8, 2. ex castris sibi legiones alias occurrere et eas, quas secum duxerat, inv. requiescere - iussit, Caes. BC. 3, 98, 3. equitatu suo propter equorum interitum extremo agmine remoto legiones inv. ad extremum agmen evocabat, Auct. BAfr. 70, 1. in regione vasta et inv. a suis atque hoste vexata, Curt. 8, 19 (8), 8. u. vgl. 7, 25 (6), 9. 4, 54 (14), 21. 7, 32 (7), 32. primo uterque vociferari et certatim alter alteri obstrepere, coerciti ab lictore et iussi inv. dicere, tandem obloqui desistunt, Liv. 1, 40, 6. u. vgl. 32, 32, 12. cum timor atque ira inv. sententias variassent, 2, 57, 2. variae hinc cogitationes inv. animum diversa agitantem commoverant, Curt. 8, 12 (3), 14. nos cantabimus inv. Neptunum et virides Nereidum comas, Hor. Od. 3, 28, 9. servitum ad eam diem aut Carthaginiensibus aut Romanis nec. inv. his aut illis, sed interdum utrisque simul, Liv. 29, 1, 23. capillos homini legere coepere invicem (anus et puella), Phaedr. 2, 2, 7. eique, dum teritur, inv. vinum et oleum murteum adiicit, Cels. 6, 8. idem in altero fit, deinde inv. in utroque, 2, 17; inque vicem speculantur aquas et nubila caeli, Virg. G. 4, 166. inque vicem sumptas positasque resumit (tabellas), Ov. M. 9, 525. inque vicem dulces cantu luxēre querelas, Calp. 11, 13; — hae spes Etruscos armaverant multis inv. casibus victos victoresque, Liv. 2, 44, 12. multitudo Macedonum ad subeundum inv. proelium haud difficulter sufficiebat, 52, 54, 3. medio tam longi aevi spatio multa inv. damna, Tac. G. 37. cui similis erit petitionum inv. diversarum, Quint. 3, 10, 4; myrrhae par modus sic teritur, ut inv. modo rosa modo passum instilletur, Cels. 6, 7, 1. u. so mit folg. modo - modo, 1, 3. 2, 3. 3, 22. 4, 24. 7, 7. öft. ubi tertio die cibus datus est, intermittere quartum et inv. alterum quemque, 3, 23. aliae (febres) quotidie pares sunt, aliae impares, atque inv. altero die leniores, altero vehementiores, 3, 3; — Dumnacus instruit aciem, quae suis esset equitibus inv. praesidio, zur Ablösung, Hirt. BG. 8, 29, 1. defatigatis inv. integri succedunt, Caes. BG. 7, 85, 5. atque haec iam primo depulsus ab ubere matris audeat inque vicem det mollibus ora capistris, Virg. G. 3, 187. inque vicem tua me, te mea forma capit, Ov. Her. 16 (17), 180; — his inv. sermonibus qua cibi qua quietis inmemor nox traducta est, wechselseitig, gegenseitig, Liv. 9, 3, 4. his dictis inv. auditisque nox prope diremit colloquium, 34, 33, 3. u. vgl. 6, 24, 7. inv. metuentes, ne alterius viribus accederet, Justin. 8, 3, 14. commeantibus inv. nuntiis, Tac. A. 13, 38. eo testamento heredes aequis partibus reliquit Gaium ex Germanico et Tiberium ex Druso nepotes substituitque invicem, Suet. Tib. 76. cavitque ut in servis bonis frater et contra in fratris soror, utque avus et avia in neptis nepotisque et illi inv. servarentur immunes, Plin. Pan. 39, 1. forte evenit, ut agrestes Romani ex Albano agro, Albani ex Romano praedas inv. agerent, 1, 22, 3. collidi inter se naves abstergerique inv. remi - coeperunt, Curt. 9, 35 (9), 16. u. vgl. 8, 24 (7), 6. exegit et ipse inv. ab amicis benivolentiam mutuam tam a defunctis quam a vivis, Suet. Aug. 66. demonstramus inv., credimus inv. quodque maximum amoris mutui signum est, eosdem amamus, Plin. Pan. 62, 4. ἀγαθὴ δ' ἔρις, cum inv. se mutuis exhortationibus amici ad amorem immortalitatis exacuunt, 3, 7, 15. u. vgl. Curt. 4, 38 (9), 20; — multae inv. clades, Tac. H. 1, 65. u. so 4, 37. sic utraque res inv. iuvabit eritque iudex circa ius nostrum spe modestiae attentior, circa modestiam iuris probatione proclivior, Quint. 4, 5, 21. est inv. consequens et quod ex diversis idem ostendit, 5, 10, 79. hic alternis commeatibus Orientem Occidentemque conectit, ut quae ferunt quaeque expetunt omnes gentes inv. capiant, Plin. Pan. 32, 2. alitum quippe cantus canumque latratus inv. audiuntur, Plin. 6, 1 (1), 2; — necant inv. inter sese umbra vel densitate atque alimenti rapina, 17, 24 (37), 239. experti invicem sumus, ego ac fortuna, gegenseitig, einander, Tac. H. 2, 47. inv. suspecti ac solliciti, Curt. 10, 16 (5), 16. mox quasi rixantes stupra et flagitia inv. obiectavēre, neuter falso, Tac. H. 1, 74. tales sunt illae inclinationes vocis, quas inv. Demosthenes atque Aeschines exprobrant, Quint. 11, 3, 168. litigatores idem crimen inv. intentant, 3, 10, 4. reges quidem haec inv. scripserant, Curt. 4, 22 (5), 9. u. vgl. 8, 20 (5), 21. traduntque inv., Tac. Or. 20. ut - litis tempore munera inv. miserint, Justin. 2, 10, 10. inv. se amplexae, 11, 9, 13. u. vgl. 13, 2, 2. inv. se occiderunt, Eutr. 1, 10. sunt etiam nonnulli acuendis puerorum ingeniis non inutiles lusus, quum positis inv. cuiusque generis quaestiunculis aemulantur, Quint. 1, 3, 11. nescio an utrumque - inv. prosit, ut scribendo dicamus diligentius, dicendo scribamus facilius, 10, 7, 29. rari et vitabundi inv. longinqua atque avia petivēre, Tac. Agr. 37. salutantes inv., Phaedr. 3, 7, 3. qui manibus inv. apprehensis gradum firmant, Quint. 9, 4, 129. quae invicem complectantur, 7, 10, 17. dissident olores et aquilae - noctu

inv. ova exquirentes, Plin. 10, 74 (95), 203; — quae omnia huc spectant, ut inv. ardentius diligamus, untereinander, Plin. Ep. 7, 20, 7. u. vgl. 4, 1, 2. inque vicem gens omnis amet, Lucan. 1, 61. in quibus (theatris) utrisque antemeridiano ludorum spectaculo edito inter sese aversis, ne inv. obstreperent scaenae, Plin. 36, 15 (24), 117. sorices et ardiolae inv. fetibus insidiantes, 10, 74 (95), 204. oppidana lascivia inv. incessentes, Tac. A. 14, 17. at haec Cicero pugnare inv. ostendit, Quint. 5, 13, 33. ubi flagrare Italiam bello, cuncta inv. hostilia accepēre - utraque Danuvii ripa potiebantur, Tac. H. 3, 46. quum illa rotunda et undique circumcisa insistere inv. nequeant, Quint. 8, 5, 27. plurimum inv. differunt, 12, 10, 1. quid O atque U permutatae inv.? 1, 4, 16; — inde certamen, mox etiam pugna cum vulneribus et caede inv. militum nautarumque oritur, Liv. 41, 3, 3. multum sanguinis inv. hausimus, Curt. 4, 54 (14), 17. idem estis inv., quod fuistis, Plin. Pan. 83, 6. qui si nihil inv. praestent, indigni fuerint defensione, Quint. 12, 7, 10. u. vgl. Plin. Pan. 6, 4. firmata inv. fide, Curt. 8, 44 (13), 1. u. vgl. 6, 26 (7), 19.

2) **zum Ersatz, als Ersatz, als Entgelt, umgekehrt, auf der anderen Seite** (meinerseits, deinerseits u. s. w.), **dagegen**, audis minus et minus iam: me tuo longas pereunte noctes, Lydia, dormis? invicem moechos anus arrogantes flebis in solo levis angiportu, als Entgelt wirst du », deinerseits wirst du nun », Hor. Od. 1, 25, 6 sqq. exclusa inque vicem fastus patiare superbos, Prop. 4 (3), 25, 15. nec obtinuit (provinciam) adversante optimatium factione, quorum auctoritatem ut quibus posset modis invicem deminueret, tropaea Gai Mari - restituit, Suet. Caes. 11. in haec munera uxor accipitur atque inv. ipsa armorum aliquid viro affert, Tac. G. 18. si perseveraverit, inv. eum odero, Suet. Tib. 28. contumeliosos in se ridet inv. eloquentia, Quint. 10, 7, 21. percussores ei subornavit, hac fraude deprehensa periculum inv. metuens veteranos simul in suum ac rei publicae auxilium - contraxit, Suet. Aug. 10. u. vgl. Plin. Ep. 4, 15, 10. Phaedr. 3, 8, 9. non praedo nec populationum inv. ultor, Liv. 2, 12, 5. ciconiae nidos eosdem repetunt, genetricum senectam inv. educant, Plin. 10, 23 (32), 63. aesalon vocatur parva avis ova corvi frangens, cuius pulli infestantur a volpibus: invicem haec catulos eius ipsamque vellit, 10, 74 (95), 205; — primum eum Antonio filio suo despondisse Iuliam, deinde Cotisoni Getarum regi, quo tempore sibi quoque inv. filiam regis in matrimonium petisset, Suet. Aug. 63. ex semine brassicae veteris rapa fiunt atque inv., umgekehrt, 19, 10 (57), 176. inv. e diversa aure, 28, 6 (17), 60; — habes res urbanas: inv. rusticas scribe, dagegen, Plin. Ep. 2, 11, 25. u. vgl. 8, 18, 12. gratum est quod nos requiris, gratum quod his fomentis adquiescis: inv. ego epistulas tuas lectito atque identidem in manus quasi novas sumo, 6, 7, 2. ecce alte praeceps humus ore profundo dissilit inque vicem tremuerunt sidera et umbra, Stat. Theb. 7, 816. requiescat aliquando vexata tam diu Italia, uratur evasteturque inv. Africa, Liv. 28, 44, 14. quam (quinqueremem) ut conspexēre Tyriae, duae ex diverso in latera eius invectae sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata et ipsa rostro icta est, ut illam inv. tenuit, Curt. 4, 18 (4), 7. u. vgl. 6, 1 (1), 10. cum decreta senatus mandataque exposuisset atque edoctus esset ipse inv., quem ad modum tractandum bellum in Hispania foret, Liv. 23, 28, 4. u. vgl. 23, 17, 10; — in India adfirmant non capi viventem (leporem marinum) invicemque ibi hominem illi pro veneno esse, Plin. 32, 1 (3), 9. cretam in Albensium Pompeianorum agro et argillam cunctis ad vineas generibus anteponunt, quamquam praepingues —: inv. sabulum album in Ticinensi - infecundum est, 17, 4 (3), 25. rusticus quidam - propius accessit ac diligentius considerare pallium coepit: inv. Ascyltos iniecit contemplationem super humeros rustici emptoris, Petron. 12, 4. — 3) b. Spät.: ad invicem, **anstatt**, mit Genit., Veg. 3, 7, 3. u. b. KS.; ab invicem, **umgekehrt, dagegen**, Cyprian. Epist. 63, 8. Hieron. Ep. 18.

invictus, a, um, unbesiegt, unüberwunden, unbezwungen u. dgl., daher: **unbesiegbar, unüberwindbar, unüberwindlich, unbezwingbar, unbezwinglich, unangreifbar, unzerstörbar, unbesteigbar, unerschütterlich, unbeugsam**, eig. (bes. militär.) u. übtr., 1) *absol.*, als *Adject.* a) von Leb.: precibus tu deum invictum advoca, Sen. Herc. Oet. 540. uxor invicti Iovis esse nescis? Hor. Od. 3, 27, 73. invicto nil Iove maius erat, Ov. F. 5, 126. ingemuit Venus et rapidas direxit in amnem coniugis invicti (d. i. Vulcani) vires (d. i. flammas), Sil. 4, 676. bellum importunum, cives, cum gente deorum invictisque viris gerimus, Virg. A. 11, 305. et ducis invicti sub pede maesta sedet (Germania), Ov. Tr. 4, 2, 44. nomen invicti imperatoris incidatur, Cic. II. Verr. 4, 38, 82. comes invicti iuvenis, Prop. 1, 20, 23. Scipio invicte, Enn. A. 321. aude Caesaris invicti res dicere, Hor. Sat. 2, 1, 11. nec quia desperes invicti membra Glyconis (eines Athleten), Ep. 1, 1, 30. stirpis invictae genus interimus, Sen. Oed. 124. paribus se legibus ambae invictae gentes aeterna in foedera mittant, Virg. A. 12, 190. intellecturum, quid invicti Germani - virtute possent, Caes. BG. 1, 36, 7. invictum exercitum - advenisse memorantes, Curt. 9, 3 (1), 18. quum rex Mithridates - ab invicta Cn. Pompeii manu Maeote et illis paludibus et itinerum angustiis atque altitudine montium defendatur, Cic. Agr. 2, 19, 51. u. so Curt. 3, 5 (2), 16; tum Praenestino salsa multoque fluenti (d. i. Persio) expressa arbusto regerit convicia, durus vindemiator et invictus (d. i. Rupilius, der sich nicht werfen läßt), Hor. Sat. 1, 7, 28. invictus (im Gesang) et praemia dives auferat, accepto non solum gaudeat haedo, Calp. 7, 13; adducit quadrupedem invictam indomitam iniugem, quoius tenacia valida infrenari nequit, Enn. trag. 156. invictus canis atque sagax et viribus fretus, A. 523; — als *Praedic.*: ars ipsa ludicra armo-

rum et gladiatori et militi prodest aliquid: animus acer et praesens et acutus idem atque versutus invictos viros efficit non difficilius arte coniuncta, Cic. dOr. 2, 20, 84. quem dedit ipse invictum Ignipotens atque oras ambiit auro, Virg. A. 10, 242. qui antehac invicti fuerunt - hos et ego in pugna vici victusque sum ab isdem, Enn. A. 198. recte igitur unus invictus es, a quo etiam ipsius victoriae condicio visque devicta est, Cic. Marcell. 4, 12. adiecit invictum fore, Curt. 4, 32 (7), 27. u. vgl. 6, 16 (5), 11. 7, 30 (7), 12. invictus morior, Nep. Epam. 9, 4. u. vgl. Hann. 6, 1. Eutr. 2, 20. 7, 19. recte invictus (appellabitur sapiens), cuius etiam si corpus constringatur, animo tamen vincula iniici nulla possint, Cic. Fin. 3, 22, 76. sit Medea ferox invictaque, unbeugsam, unerbittlich, Hor. AP. 123; — als *Subst.*: invicte, Att. Aen. 5. Hor. Epod. 13, 12. Virg. A. 6, 365. 8, 293; censuerunt quidam, ut invictus cognominaretur, Suet. Tib. 17. u. so als Ehrentitel im *Superl.*: in commentariis invictissimi et piissimi principis, Frontin. Aquaed. 31. — b) von Lebl. als *Adj.* od. *Praedic.*: heu Mulciber! arma ignavo es invicta fabricatus manu, Att. 558. tela cur frustra iacis invicta toties temere regali manu? Sen. Oct. 244. urbium invictarum munimenta superavi, Curt. 7, 41 (11), 8. dedit invictae leges patriae, Sen. Oct. 680. Alpium invicta iuga et frigore intractabilia loca transcendit, Justin. 24, 4, 5. multo murmure montis spumeus invictis canescit fluctibus amnis, Lucan. 10, 321. docui solidissima materiai corpora perpetuo volitare invicta per aevum, Lucr. 1, 951. quae nisi te moveant, duro tibi pectora ferro esse vel invicto clausa adamante putem, Ov. Pont. 4, 12, 31. praecipue in aquis marique invictum (spartum), Plin. 19, 2 (8), 29. eloqui timeo, invicti corporis spolia inertissimas manus fuisse infecturas, Curt. 9, 24 (6), 12. invictus olim vultus et nunquam malis lacrimas suis praebere consuetus, pudet, iam flere didicit, Sen. Herc. Oet. 1267. dignus credi post viscera numen semper ob immensos invicti roboris aestus, Auct. Laud. Herc. 11. in animi excelsi atque invicti magnitudine ac robore (versatur honestum), Cic. Off. 1, 5, 15. non tamen invictum animum curae obruunt, Curt. 9, 37 (9), 23; — invicta si me cadere feminea manu voluĕre fata, Sen. Herc. Oet. 1180. u. so Auct. Laud. Herc. 36. mors necessitatem habet aequam et invictam, Sen. Ep. 4, 1, 11 (30). annuit invicto caelestum numine rector, Catull. 64, 204. et quae praeterea virtus invicta tuorum saepe parata tibi, saepe paranda facit, Ov. Pont. 3, 4, 111. ut Socratis invictam continentiam ostenderet, Quint. 8, 4, 23. sequebantur - milia fide erga regem ad ultimum invicta, Curt. 5, 24 (8), 3. u. vgl. 5, 30 (11), 6. invictae praemium ut esse sciam pietati, Plaut. Poen. 5, 4, 17. video fortes viros erga reges suos pietatis invictae, Curt. 10, 12 (3), 8. Perseo praeter Macedonicum invictae opinionis exercitum decennis belli sumptus a patre paratus - erat, Justin. 33, 1, 3. cuius omnis actio, ratio, cogitatio, totus denique tribunatus nihil aliud fuit nisi constans, perpetua, fortis, invicta defensio salutis meae, Cic. Post. red. in sen. 12, 30. cuius (populi R.) usque ad nostram memoriam nomen invictum in navalibus pugnis permanserit, Pomp. 18, 54. felix et invictum in ea provincia - Scipionum nomen, Suet. Caes. 59; si vicisset profecto superbiam atque iram, mala invicta, Curt. 3, 32 (12), 19; — als *Subst.*: nihil arduum aut invictum crediderint sic ad bellum venientibus, Tac. Agr. 18. nullius nec oculi nec aures indignitatem ferebant, sed invicta sibi quaedam patientissima iusti imperii civitas fecerat, gewisse unübersteigbare Schranken, Liv. 6, 16, 3; — im *Compar.*: Augustin. de mor. manich. 2, 11. imm. an. 8.

2) mit verschiedenen Constructionen, von Leb. u. Lebl., als *Subst.* od. *Praed.*: vos autem, hoc est populus R., invicti *ab* hostibus, imperatores omnium gentium, Sall. J. 31, 20. Fabius pariter inter suos haud minus quam in hostes intentus prius ab illis invictum animum praestat, Liv. 22, 15, 1. iuveni corpus nullo penetrabile telo invictumque a vulnere erat, Ov. M. 12, 166. non est autem consentaneum, qui metu non frangatur, eum frangi cupiditate, nec qui invictum se a labore praestiterit, vinci a voluptate, Cic. Off. 1, 20, 68. donis regis inminere credebant invicti ab ea cupiditate animi virum, Liv. 33, 11, 7. asperi procul dubio animi et linguae acerbae et inmodice liberae fuit, sed invicti a cupiditatibus animi, cet., 39, 40, 10; — invictus *adversus* ea, quae ceteros terrent, Curt. 7, 27 (6), 23. u. vgl. 9, 9 (2), 23. adversum divitias invictum animum gerere, Sall. J. 43, 5. invictus adversus gratiam animus, Tac. A. 15, 21; — *contra* omnes ictus cute invicta, Plin. 8, 25 (37), 89; — adeo sicut *in* hostem, ita et in mortem invictus animus fuit, Justin. 12, 15, 4; — nec cum ullo asperiorem, quia ipse invicti *ad* laborem corporis esset, fuisse militiam pediti pariter equitique, Liv. 9, 16, 14; — mit *Genit.* u. mit *Inf.*: Cantaber ante omnes, hiemisque aestusque famisque invictus palmamque ex omni ferre labore, Sil. 3, 326; — mit *Ablat.* (mit verschiedenen Modificationen): dis quamquam geniti atque invicti viribus essent, Virg. A. 6, 394. externa vi non tutus modo rex, sed invictus, intestino facinore petebatur, Curt. 6, 25 (7), 1. virum humana ope invictum graviter eo tempore fortuna concussit, Vell. 2, 79, 3. te manet invictus Romano Marte Britannus, Tibull. 4, 1, 149. invictus acie, gentium domitor, Caesar nefando civium scelere occidit, Sen. Oct. 502. qui alioqui per omnia laudabilis et bello paene invictus pecuniae pellebatur cupidine, Vell. 2, 33, 1. ea luxuries, quae ipsum Hannibalem armis nunc invictum voluptate vicit, Cic. Agr. 2, 35, 95. labore, vigilia, periculo invictus, Vell. 2, 79, 1. solus invictus malis luctatur Aiax, Sen. Agam. 530. scilicet invictos ambo certamine cursus esse deus voluit, Ov. M. 7, 792. u. vgl.: cursu invictus Echion, 8, 311. efficietque illum - luctando pugnandoque - invictum, Quint. 2, 8, 14. Macedonas invictos ceteris ne auro quidem vinci, Curt. 8, 28 (8),

16. u. vgl. Claud. BGet. 129; dentes autem tantum invicti sunt ignibus nec cremantur cum reliquo corpore iidemque flammis indomiti cavantur tabe pituitae, Plin. 7, 16 (15), 70; — im *Superl.*: te unum in terra vivere virtute et forma et factis invictissumum, Plaut. Mil. gl. 1, 1, 57. — *Adv.*: **invicte**, Symm. Ep. 10, 78. u. im Superl., Augustin. Ep. 28.

invĭdentia, ae, *f.*, **das Scheelhinsehen, Scheelansehen**, vgl.: singulis perturbationibus partes eiusdem generis plures subiciuntur, ut aegritudini invidentia, utendum est enim *docendi causa* verbo minus usitato, quoniam invidia non in eo, qui invidet (subjectiv) solum dicitur, sed etiam in eo, cui invidetur (das Scheelangesehenwerden, object.), aemulatio, obtrectatio cet., Cic. Tusc. 4, 7, 16. si sapiens in aegritudinem incidere posset, posset etiam in misericordiam: non dixi invidiam, quae tum est, cum invidetur (vgl. invidia): ab invidendo autem invidentia recte dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen invidiae (da es subjectiv u. objectiv gebraucht wird, vgl. invidia), u. bald darauf: quem ad modum misericordia aegritudo est ex alterius rebus adversis, sic invidentia aegritudo est ex alterius rebus secundis, 3, 9, 20. invidentiam esse dicunt aegritudinem susceptam propter alterius res secundas, quae nihil noceant invidenti: nam si qui doleat eius rebus secundis, a quo ipse laedatur, non recte dicatur invidere, ut si Hectori Agamemno: qui autem, cui alterius commodo nihil noceant, tamen eum doleat iis frui, is invidet profecto, 4, 8, 17. u. so: crimine invidentiae flagrare, Scribon. Ep., anders: easdem (mulieres) invidentia pene virili sectantur, mit neidischer Nachahmung der Männer, CAurel. Chron. 4, 9, 132.

invĭdeo, vīdi, vīsum, vĭdēre, auf etw. hinsehen, etw. ansehen, in dieser allgemeinen Bedeutung nur: intueri, wogegen invidere die specielle Bed. mit *Acc.* od. *absol.* (dah. auch persönlich im Pass.) annahm: **auf etw. scheel hinsehen**, etw. **scheel od. mißgünstig od. neidisch ansehen, etw. mißgönnen, mißgünstig** einer Sache **entgegentreten** od. sie **versagen**, dann mit zwei Objecten d. i. einem *Dat.* u. *Acc.* der Person od. Sache (wofür auch statt des Accusativs ein Object im *Inf.* od. *Acc.* u. *Inf.* eintritt, u. bisweilen der Dativ. ausfällt), oder mit u. ohne *Dat.* der Pers. u. Abl. der Sache (selten mit dem *Genit.*), **auf** Jmdn. od. etw. **scheel od. mißgünstig od. neidisch** rücksichtlich einer Sache **hinsehen**, Jmdn. **um** etw. **beneiden**, Jmdm. etw. **mißgönnen**, daher einer Sache **mißgünstig od. neidisch entgegentreten**, sie **vorenthalten, versagen**, endlich mit *Dat.* der Person od. Sache u. *absol.*, selten mit *in* u. *Abl.* od. folg. *quod* od. *ut*, **auf** Jmdn. od. etw. **scheel, mißgünstig, neidisch hinsehen** od. **hinblicken** (u. so im Pass. impersonell), also zunächst mit *Acc.* der Sache od. *absol.*, vgl.: quod verbum (näml. invidia) ductum est a nimis intuendo fortunam alterius, ut est in Melanippo: „quisnam florem liberûm invidit meum?" Male Latine videtur, sed praeclare Accius. ut enim videre, sic invidere florem rectius quam flori. Nos consuetudine prohibemur: poëta ius suum tenuit et dixit audacius, Cic. Tusc. 3, 9, 20. u. nach *Ribbeck*: unde quis non mortalis florem liberûm invidit meum, Att. 424. Das Scheelansehen einer Sache brachte nach dem Aberglauben alter Völker dem Angesehenen Unheil (vgl. fascinare). In diesem ursprünglichen Sinne absol.: cum milia multa fecerimus (basia), conturbabimus illa, ne sciamus, ne quis malus invidere possit, cum tantum sciat esse basiorum, Catull. 5, 10; ferner allgemeiner: sed quod multi invideant multique expetant, inscitia est postulare, nisi laborem summa cum cura ecferas, Att. 215. quod multi invideant, plures etiam concupiscant, Nep. Thras. 4, 2. invideat quod et Hermogenes ego canto, Hor. Sat. 1, 9, 25. gratum facit fortuna, quam nemo invidet, Syr. 179. quaecunque poposci, concessit tantumque suos invidit honores, Claud. Laud. Stil. 2, 230; v. Lebl.: sed mihi tarda gelu saeclisque effeta senectus invidet imperium seraeque ad fortia vires, Virg. A. 8, 508. quarum (balnearum) forma intercidens statum usum publicum invidit, Spart. Sever. 19; daher im Pass.: ego cur, acquirere pauca si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni sermonem patrium ditaverit -? Hor. AP. 55. caret invidenda sobrius aula, beneidenswerth, Od. 2, 10, 7. cur invidendis postibus et novo sublime ritu moliar atrium? 3, 1, 45; — mit *Dativ.* u. *Accus.* der Person od. Sache: etiamsi gravem iniuriam accepi, homini tamen misero non invideo medicinam, Petron. 129, 8. invidet usum lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti, Hor. Ep. 1, 14, 41. tenuem caesis invidit arenam, Claud. BGild. 398. Ascanione pater Romanas invidet arces? Virg. A. 4, 234. sunt qui tibi mensis honorem eripuisse velint invideantque, Venus, Ov. F. 4, 85. quia non, ut forsit honorem iure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum, Hor. Sat. 1, 6, 49. ne inviderent sibi laudem, quam peterent, Curt. 9, 16 (4), 21. si modo ferre diem serosque videre nepotes carmina nostra valent nec famam invidit Apollo, Sil. 4, 399. tu modo ne claros Minyis invideris actus, VFlacc. 5, 507. ne mihi, quam merui, invideas, nutricula, mortem, Auct. Cir. 277. quid invidendum Murenae aut cuiquam nostrum sit in hoc praeclaro consulatu non video, Cic. Mur. 40, 88; — v. Lebl.: iam pridem nobis caeli te regia, Caesar, invidet, Virg. G. 1, 503. tene, inquit, miserande puer, cum laeta veniret, invidit fortuna mihi -, A. 11, 42. unum (filium) parricidium, alterum sui mores rei publicae inviderunt, Spart. Sever. 20. invidit Claudio longinquitatem imperii amans varietatum semper et prope inimica fortuna iustitiae, Vopisc. Car. 3; Liber pampineas invidit collibus umbras, Virg. Ecl. 7, 58. vires animumque moresque aureos educit in astra nigroque invidet Orco, Hor. Od. 4, 2, 22. fors etiam nostris invidit questibus aures, Catull. 64, 170; — mit od. ohne *Dat.* d. Pers. od. Sache u. *Inf.* od. *Acc.* u. *Inf.*: nullus est, quoi non invideant rem secundam optingere, Plaut. Bacch. 3, 6, 15. invidet etiam cur in patria mihi saeva mori? Sen. Oct. 908. sit gloria dextrae felix tanta precor

neve usque ad sidera adisse invideat laevus nobis deus, Sil. 15, 510. saevis Liburnis scilicet invidens privata deduci superbo non humilis mulier triumpho, Hor. Od. 1, 37, 30; conponi tumulo non invideatis eodem, Ov. M. 4, 157. plurima, quae invideant pure apparere tibi rem, Hor. Sat. 1, 2, 100. esse quamvis facetum atque salsum non nimis est per se ipsum invidendum, sed cet., beneidenswerth, Cic. dOr. 2, 56, 228; — mit u. ohne *Dativ.* der Perf. u. *Ablat.* (wie die Begriffe des Beraubens), vgl.: hac re invidere, non, ut veteres et Cicero praecipue, hanc rem, Quint. 9, 3, 1; invidet igne rogi miseris, Lucan. 7, 798. neque enim ego, ut multi, invideo aliis bono, quo ipse careo, Plin. Ep. 1, 10, 12. quid invidetis bona morte, cui dare vitam non potestis? 2, 20, 8. sed non ita gloriae meae faverim ut vobis societate eius invideam, 9, 13, 5. non inviderunt laude sua mulieribus viri Romani: adeo sine obtrectatione gloriae alienae vivebatur, Liv. 2, 40, 11. quousque et tibi et nobis invidebis, tibi maxima laude, nobis voluptate? Plin. Ep. 2, 10, 2. neque enim esse congruens arbitror, quem augere honoribus cupias, huic pietatis titulis invidere, qui sunt omnibus honoribus pulchriores, 3, 8, 2. sed ut norint, quid invident mihi felicissimo errore? 7, 28, 2; nec bonus Eurytion praelato invidit honore, Virg. A. 5, 541. ne hostes quidem sepultura invident, Tac. A. 1, 22. ne spectaculo quidem proelii invidere, G. 33. non invidebo exemplo, 15, 63; — mit *Genit.* (οὐ φθονεῖν τινί τινος), neque ille sepositi ciceris nec longae invidit avenae, hielt nicht zäh damit zurück, Hor. Sat. 2, 6, 83. u. vgl.: invideo condiscipulum libri et libro et librum, φθονῶ τῷ συμφοιτητῇ τοῦ βιβλίου, de idiom. cas. in den Gramm. Lat. Tom. IV. p. 572, 9. ed. *Keil;* — mit *Dativ.* der Person od. Sache: invidere omnes mihi, mordere clanculum: ego non flocci pendere: illi invidere misere, Ter. Eun. 3, 1, 20. invidet ipsa sibi, Ov. F. 2, 591. siqua et illic formosior, invidet illi, M. 9, 463. qui mihi videntur non solum vivis, sed etiam mortuis invidere, Cic. Acad. 2, 2, 7. invidet Pyrrhus patri, Aiaci Ulixes, Hectori Atrides minor, Agamemno Priamo, Sen. Agam. 510. u. vgl. Phoen. 496. haut tamen invideas vati, quem pulpita pascunt, Juv. 7, 93. invidisse Decium concordibus collegiis tribus, Liv. 10, 24, 6. invident autem homines maxime paribus aut inferioribus, cum se relictos sentiunt, illos autem dolent evolasse: sed etiam superioribus invidetur saepe vehementer et eo magis, si intolerantius se iactant, cet., Cic. dOr. 2, 52, 209. stultus superbis invidet felicibus, Syr. 754. semper in civitate quibus opes nullae sunt bonis invident, malos extollunt, Sall. C. 37, 3. imitari quam invidere bonis malebant, 51, 38. invideant claris fortesque trucident, Claud. IV. Cons. Hon. 291. hic adulescens erat - speciosis invidens, ut pareret humillimis, Vell. 2, 73, 1. ambos perdidit ille oculos et luscis invidet, Juv. 10, 227; — Arabum invides gazis, Hor. Od. 1, 29, 1. non utilis auctor victibus invidit - priorum corporeasque dapes avidam demersit in alvum, Ov. M. 15, 104. ponebant igitur Tusco farrata catino omnia tunc, quibus invideas, si lividulus sis, Juv. 11, 109. invidit operi Aelius Gracilis, Tac. A. 13, 53. sibi omnes fere finitimos esse inimicos ac suae virtuti invidere, Caes. BG. 2, 31, 5. est enim haec saeculi quaedam macula atque labes, virtuti invidere, velle ipsum florem dignitatis infringere, Cic. CBalb. 6, 15. declarasti enim verum esse id, quod ego semper sensi, neminem alterius, qui suae confideret, virtuti invidere, Phil. 10, 1, 1. deos immortales precatus est, ut, si quis eorum invideret operibus ac fortunae suae, in ipsum potius saevirent, quam in rem publicam, Vell. 1, 10, 4. concedit laudem et paribus non invidet armis, Virg. A. 9, 655. victoria, cui nec deus nec homo quisquam invideat, Liv. 5, 27, 12. u. vgl. Petron. 80, 7. invident honori meo, Sall. J. 85, 18. nullius equidem invideo honori, Liv. 38, 47, 5. qui honori inviderunt meo, Cic. Agr. 2, 37, 103. ut - huius summae gloriae invideret, illorum modicam ferret, Vell. 2, 13, 3. Traiani gloriae invidens, Eutr. 8, 6. haec sunt - animi alienati a me et invidentis gloriae meae indicia, Curt. 6, 34 (9), 19. cum ipsi honestati, tum aliquanto magis gloriae eius praedicationique invidemus, Plin. Ep. 1, 8, 6. vehementer quosdam homines - invidisse dignitati tuae, Cic. Fam. 1, 7, 2. his invidebis, quibus opem quaeris, malis, Sen. Oed. 387; — amicus Aulon fertili Baccho nimium Falernis invidet uvis, Hor. Od. 2, 6, 18. nec Inois noster sinus invidet undis, VFlacc. 2, 608; — im *Pass.* impersonell: illi, quibus invidetur, rem habent, Plaut. Truc. 4, 2, 32. non modo non invidetur illi aetati, verum etiam favetur, Cic. Off. 2, 13, 45; invidetur enim commodis hominum ipsorum, studiis autem eorum caeteris commodandi favetur, dOr. 2, 51, 207. invidetur autem praestanti florentique fortunae, 2, 52, 210. raro - invidetur eorum honoribus, quorum vis non timetur, Vell. 2, 31, 4. Themistocles ut vidit spei urbis invideri, non existimans abrupte agendum respondit cet., Justin. 2, 15, 4. videndumque hoc loco est ne, quos ob benefacta diligi volemus, eorum laudem atque gloriam, cui maxime invideri solet, nimis efferre videamur, Cic. dOr. 2, 51, 208; — mit *in* u. *Abl.*: ego vero ita fecissem, inquit, nisi interdum in hoc Crasso paullum inviderem, 2, 56, 228. adfers faciem novam, nomen vetus, purpuream Tyriam: in qua tibi invideo, quod unis vestimentis tam diu lautus es, Flacc. 29, 70; — mit *quod* u. *ut*: disce: neque invideas, quod multa fidelia putet in locuplete penu, Pers. 3, 73. invidisse deos, patriis ut redditus aris coniugium optatum et pulchram Calydona viderem? was er gewünscht hatte, Virg. A. 11, 269; — *absol.*: et invidere et livere et ceteris humanae infirmitatis vitiis adfici, Tac. Or. 25. non potest autem quisquam et invidere et gratias agere, quia invidere querentis et moesti est, gratias agere gaudentis, Sen. Ben. 3, 3, 3; haud equidem invideo, Claud. Rapt. Pros. 3, 26. non equidem invideo, miror magis, Virg. Ecl. 1, 11. quod ad populum pertinet, semper dignitatis

iniquus iudex est, qui aut invidet aut favet, Cic. Planc. 3, 7. laborat autem invidia et quidem duplici: vides autem, quam miser sit, si is cui invidetur et invidet, Sen. Ep. 12, 2, 11 (84). invident humiliores, nam hoc vitium est eorum qui nec cedere volunt nec possunt contendere, rident superiores, improbant boni, Quint. 11, 1, 17. qui oderant, qui invidebant, qui aemulabantur, adulatores etiam praesentis potentiae, 12, 10, 13. invidit Clytie, Ov. M. 4, 234. invidentiam esse dicunt aegritudinem susceptam propter alterius res secundas, quae nihil noceant invidenti, Cic. Tusc. 4, 8, 17. invidentibus cunctis, Capitol. Maxim. duob. 6; nunc omnia fetu pubescant virgulta velis, ut fertilis Hybla invideat vincique suos non abnuat hortos, Claud. Rapt. Pros. 2, 78.

PAdj.: **invisus**, a, um, der scheel od. mißgünstig angesehen wird, **unangenehm, lästig, widerwärtig, verhaßt**, 1) *absol.* a) von Leb., *neben Subst.*: invisum numen, von d. Erinnys, Virg. A. 7, 571. Ditis invisi domus, Sen. Herc. fur. 664. requirens Colchida et invisi genus omne excindere Phoebi, VFlacc. 6, 467. o utinam in thalamos invisi Caesaris issem infelix coniux, Lucan. 8, 87. genus inv., der Troer, Virg. A. 1, 28. u. vgl. Sen. Thyest. 592. gentibus invisis Latium praebere cruorem, Lucan. 1, 9. inviso patri haec dextra iam vos reddet! Sen. Herc. fur. 988. invisa coniux pereat, Oct. 472. u. vgl. inv. pellex, Med. 496. Herc. Oet. 290. 529. heu stirpem invisam –! Virg. A. 7, 293. inv. proles, Sen. Oed. 633. invisum nepotem, Troica quem peperit sacerdos, Marti redonabo, Hor. Od. 3, 3, 31. quae premit invisam socrus iniqua nurum, Ov. F. 2, 626. persona illa lutulenta, impura, invisa in huius moribus, natura vitaque est expressa, Cic. QRosc. 7, 20. si per invisum mora ianitorem fiet, abito, Hor. Od. 3, 14, 23; cum tibi invisus laceranda reddet cornua taurus, 3, 27, 71; — als *Praedic.*: convicium nos invisos facit, Quint. 6, 2, 16. quis me autem, fac velle, sinet ratibusve superbis invisam accipiet? Virg. A. 4, 540. fere iidem erant, quos alioquin rex habuerat invisos, Curt. 7, 10 (2), 36. u. vgl. Quint. 10, 1, 125. quam inter haec non modo invisus ac detestabilis, sed praetrepidus quoque atque etiam contumeliis obnoxius vixerit, multa indicia sunt, Suet. Tib. 63. qui imitatur, non qui invisus est, Phaedr. 4, 24, 11. suspectos se et invisos sentiebant, Suet. Cal. 56. abdiderat sese atque aris invisa sedebat, Virg. A. 2, 574. Ner. calcat iacentem vulgus. Sen. invisum opprimit, Sen. Oct. 457. si contra impotentem, invisum, perniciosum suscepta causa est, Quint. 6, 1, 12; — im *Compar.*: heu, Nero crudelis nullaque invisior umbra, Mart. 7, 21, 3. quo enim quis versutior et callidior, hoc invisior et suspectior detracta opinione probitatis, Cic. Off. 2, 9, 34. contemptior in dies et invisior, Suet. Tib. 13. u. vgl. Tac. A. 6, 4. H. 1, 12. u. *Superl.*: cum traducti barbari victus inopia vexarentur, turpe commercium duces invisissimi cogitarunt, Amm. 31, 4, 11. satis esse existimans ab invisissimis circumiri, quam bene merito gratiam non referre, VMax. 5, 2. Ext. 2. — b) v. Lebl., *neben Subst.*: aliquando terrā corpus invisum tege! Sen. Phoen. 96. u. vgl. vs. 19. Hipp. 1157. invisum hoc detrude caput sub Tartara telo, Virg. A. 9, 496. adgnoscunt faciem invisam atque immania membra, 9, 734. en, ait, inviso solvit cui pectore poenas! VFlacc. 4, 758; — quo Styx et invisi horrida Taenari sedes Atlanteusque finis concutitur, Hor. Od. 1, 34, 10. gaudet invisam pepulisse fossor ter pede terram, 3, 18, 15. invisa propero tecta penetravit gradu, Sen. Oed. 917. cur me in penates obsidem invisos datam hostique nuptam degere aetatem in malis lacrimisque cogis? Hipp. 90. haeret invisis foribus? Hor. Sat. 2, 3, 261. tantaque sunt miseris invisi taedia lecti, Ov. M. 7, 572. invisae Pelias freta tuta carinae optet –? VFlacc. 1, 154. neque harum quas colis arborum te praeter invisas cupressos ulla brevem dominum sequetur, Hor. Od. 2, 14, 22. et filicem curvis invisam pascit aratris, Virg. G. 2, 189. invisi cum venit hora cibi, Ov. Pont. 1, 10, 8. munus acerbum sensit et inviso votum damnavit in auro, Claud. in Rufin. 1, 168. invisos siquis temptaret amictus, Virg. G. 3, 563. non invisa feres pueris munuscula parvis, Hor. Ep. 1, 7, 17. ut sciant homines, quae et quanta decora foeda cupiditas regni non ingrata solum sed invisa etiam reddiderit, Liv. 6, 20, 5. poena gaudebis amara nominis invisi, Juv. 13, 247; — compressit oculos et diem invisum expulit, Sen. Hipp. 824. simul haec invisa relinquam lumina nec generum Aeneam captiva videbo, Virg. A. 12, 62. invisam quaerens quam primum abrumpere lucem, 4, 630. u. so Sen. Troad. 943. quod vitam moror invisam Pallante perempto, Virg. A. 11, 177. invisus natalis adest, Tibull. 4, 8, 1. quandocunque trahunt invisa negotia Romam, Hor. Ep. 1, 14, 17. consensu invisum imperium, Liv. 3, 38, 10; — als *Praedic.*: nolo singulos vestrum excitare, ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero, Curt. 8, 27 (8), 9. sed nequaquam tam grata erant, quam invisa, quae secus fierent, Suet. Galb. 14. ubi vita invisa esset mea, Liv. 28, 27, 8. quam invisa sit singularis potentia, Nep. Dion. 10, 5. vincti hominis non supervacanea solum, sed etiam invisa defensio est, Curt. 6, 37 (10), 4.

2) mit verschiedenen Constructionen, neben Subst. od. als Praed., u. zw. von Leb.: mit *Dativ.*: invisum quem tu tibi fingis, Virg. A. 11, 364. mihi Baias Musa supervacuas Antonius, et tamen illis me facit invisum, Hor. Ep. 1, 15, 2. ego me ubi invisum meo patri esse intellego cet., Plaut. Merc. prol. 80. parce precari, quibus invisa es, numina divûm! Sen. Oct. 969. quis et Iugurtha carus et Romani invisi erant, Sall. J. 111, 2. nihil sibi admissum, cur cuiquam invisus esset, Suet. Cal. 15. quibus eum invisum sentiebat, Aug. 10. invisus superis cum superisque mihi, Ov. Her. 20, 137. si hominum aut alioqui turpium aut nobis invisorum quaedam facta laudanda sunt, Quint. 11, 1, 73. Cn. Pompeius invisus ipsi magnum exercitum ductabat, Sall. C. 17, 7. quibus invisi fratres, dum vita manebat, Virg. A. 6, 608. regna, dum-

modo invisus tuis! Sen. Phoen. 653. sintque tam invisi omnibus, quam sibi, Thyest. 38. u. so Agam. 984. Sall. C. 51, 29. invisa cunctis (pellex), Sen. Oct. 184. invisum fatis genuisti, Virg. G. 4, 324. iam pridem invisus divis, A. 2, 647. u. so 8, 245. haut credo invisus caelestibus auras vitales carpis, 1, 387. quas petam terras anus, invisa saevis regibus, Sen. Herc. Oet. 1783. hunc, qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, Curt. 9, 7 (2), 7. aequior ille patribus, invisus plebi, Claud. Cons. Stil. 3, 45. cara viro magis et minus est invisa parenti (virgo), Catull. 62, 58. Meleager infestus invisusque Perdiccae, Curt. 10, 22 (7), 7. invisus avunculo infensusque, Tac. H. 4, 70. invisa Minervae laxos in foribus suspendit aranea casses, Virg. G. 4, 246. candida venit avis longis invisa colubris, 2, 320; im *Superl.*: cuius marito inimicissimus, ipsi invisissimus erat, Plin. Ep. 2, 20, 2; — v. Lebl.: invisum Macedonum nomen avaritia eorum ac libido barbaris fecerat, Curt. 10, 1 (1), 4. ea omnia quam diis quoque invisa essent, sensurum in exitu rerum suarum: favere enim pietati fideique deos, Liv. 44, 1, 10. quod petis, id sane est invisum acidumque duobus, Hor. Ep. 2, 2, 64. opes invisae merito sunt forti viro, Phaedr. 4, 12, 1. malorum quamvis ista fuerint munera mihique invisa cet., 4, 11, 5. cui faciem illam invisam atque abominandam esse oportebat, Quint. 8, 4, 22. res mihi invisae visae sunt, Cic. b. Quint. 9, 4, 41. quod si tam Graecis novitas invisa fuisset, quam nobis, quid nunc esset vetus? Hor. Ep. 2, 1, 90. gravitas viri et prompta libertas invisa erat regi, Curt. 8, 18 (5), 13; — canem illum, invisum agricolis sidus, venisse, Hor. Sat. 1, 7, 25. et nondum torvae Calydon invisa Dianae, Ov. M. 6, 415. bellum atque arma, quamquam vobis invisa, tamen quia Lepido placent, sumenda, Sall. H. 1, 48, 2. utinam cruorem capitis invisi deis libare possem! Sen. Herc. fur. 920. non tibi Tyndaridis facies invisa Lacaenae, Virg. A. 2, 601. en, sibi vilis adest invisa luce iuventus, Lucan. 4, 276. u. so Sen. Oct. 103. obstinatis animis triste iudicium invisumque etiam iudicibus factum, Liv. 6, 20, 11; o lux semper funesta mihi, tempore ab illo nox es tenebris invisa magis! Sen. Oct. 18; — im *Comp.*: heu! Nero crudelis nullaque invisior umbra, Mart. 7, 21, 3. urtica quid esse invisius potest? Plin. 22, 13 (15), 31. u. *Superl.*: voluptates praecipue exturba et invisissimas habe, Sen. Ep. 5, 11, 13 (51); — meminerant, ne eadem causa invisi *apud* incolas forent, Justin. 36, 2, 15; — quae (perfidia) minus *in* eo invisa esse poterat, quia cet., Curt. 7, 22 (5), 20. in iisdem (iuvenibus) siccum et sollicitum et contractum dicendi propositum plerumque affectatione ipsa severitatis invisum est, Quint. 11, 1, 32. cum viderit, quid invidiosum, favorabile, invisum, miserabile aut sit in rebus aut videri possit, 6, 1, 11; — *per* haec terribilis cunctis et invisus, Suet. Dom. 14; — mit *Ablat.*: Caesares, quibus suspectus atque etiam invisus virtutibus fuerat, evasit, Plin. Ep. 2, 1, 3. orator hanc artem superbo nomine - invisam vindicet sibi, Quint. 12, 2, 9; — L. Flacco fratri germano cognatisque aliis *ob* eadem vitia invisus, Liv. 27, 8, 5.

invĭdia, ae, *f.*, der Zustand dessen, der Alles (Personen od. Dinge), was über das Gewöhnliche hinausgeht, mit scheelem, mißgünstigem, neidischem Blicke ansieht, od. dessen, was mit einem solchen Blicke angesehen wird, weil sich Ungewöhnliches an ihm findet, wogegen das von Cicero gebildete invidentia (was vgl.) eine Thätigkeit bezeichnet: so wird also invidia subj. als **Neid**, u. obj. gebraucht als: **Mißgunst, Unwille, Erbitterung, Groll, Mißfallen** (persönlich: Ov. M. 2, 760. Sil. 8, 291. Sen. Herc. Oet. 614. Claud. in Rufin. 1, 25. Hygin. fab. praef. u. vgl. Quint. 6. praef. 10.); über die Bedeutung vgl.: non dixi invidiam, quae tum est, cum invidetur: ab invidendo autem invidentia recte dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen invidiae, denn cum invidetur ist imperf. u. heißt „wenn beneidet wird" d. i. wenn einer beneidet od. einer beneidet wird, u. deßhalb heißt inv. ein ambig. nomen, Cic. Tusc. 3, 9, 20. et metum tamen duplicem intelligi volo, quem patimur et quem facimus, et invidiam, namque altera invidum, altera invidiosum facit: hoc autem hominis, illud rei est, Quint. 6, 2, 21. In subj. u. objectiver Beziehung, 1) im Allg., Syn. u. Gegens.: invidia factum ac *sermo popularis* premet? Sen. Herc. fur. 352. reputabat deinde, quantum in exercitu suo, quantum apud devictas gentes *fabularum* atque invidiae, quantum apud ceteros amicos metum et odium sui fecerit, Justin. 12, 6, 12. me - nihilo minus honoris cupido eadem qua ceteros *fama* atque inv. vexabat, Sall. C. 3, 5. u. vgl.: ex quibus sive criminibus sive maledictis infamiam impudicitiae facillime refutavit -: item lautitiarum invidiam, Suet. Aug. 71 egregia scilicet mercede, cum relegati in paludes et silvas *contumeliam* atque invidiam suam, praemia pones paucos intellegerint, H. 1, 41, 23. quia plerique, quae delicta reprehenderis, *malevolentia* et invidia dicta putant, C. 3, 2. senatus religionis calumniam non religione, sed malevolentia et illius regiae largitionis invidia comprobat, Cic. Fam. 1, 1, 1. libidinem autem et *odium*, invidiam, metum cupiditatesque omnes amavere maximique aestimare conscientiam mentis suae, Cic. Cluent. 58, 159. pessimi affectus, in quibus sunt ira, odium, inv., cupiditas, spes cet., Quint. 5, 10, 34. si non tam acerbum odium, tamen aut invidiae aut odii non dissimilis offensio, Cic. dOr. 2, 52, 208. detrahe invidiam tuo odiumque patri, Sen. Troad. 303. invidia reus an odio an contemptu laboret, Quint. 12, 8, 14. et potentes sequitur invidia et humiles abiectosque contemptus et turpes ac nocentes odium, 4, 1, 14. u. vgl. Tac. A. 13, 15. gravari coepit, quod aedilitatem se petere cum hominibus nobilissimis et invidiam atque *offensionem* timere dicebat, Cic. Cluent. 25, 69. simul illud gaudeo, quod et aequalitas vestra et - tantum abest ab *obtrectatione* et inv., quae solet lacerare plerosque, ut cet., Brut. 42, 156. deductum ac depravatum queritur Pompeium invidia atque ob-

trectatione laudis suae, Caes. BC. 1, 7, 1. an verear, ne, qui potentissimorum hominum conspirationem neglexerit pro mea salute, is pro honore meo pusillorum ac malevolorum obtrectationes et invidias non prosternat atque obterat? Vatin. b. Cic. Fam. 5, 9, 1. mage cavenda amicorum est invidia quam *insidiae* hostium, Syr. 523; — non pestilens invidia, non fragilis *favor* (illum inflammat), Sen. Hipp. 490. nec dicere pro certo posse, utrum felicitate id quadam eius accidat, an, quod ipse vereatur dicere, invidia adversus Romanos favorem illi conciliet, Liv. 42, 12, 2. non prius omisit contra verum niti, quam animum advortit, supra *gratiam* atque pecuniam suam invidiam facti esse, Sall. J. 35, 8. uti quod rei publicae bene fecissem, unde gratiam capiebam, nunc idem illud memorare non audeo, ne invidiae siet, Cato frg. p. 37, 19. apud Lacedaemonios virtus Alcibiadis plus invidiae quam gratiae contraxit, Justin. 5, 2, 4. tanta commutatio incessit, ut ex maxima invidia in gratiam et favorem Iugurtha veniret, Sall. J. 13, 8. u. vgl. Quint. 6, 1, 14. Tac. H. 4, 4. A. 3, 53. si non intendes animum studiis et rebus honestis, invidia vel *amore* vigil torquebere, Hor. Ep. 1, 2, 35. alit aemulatio ingenia et nunc invidia, nunc *admiratio* imitationem accendit, Vell. 1, 17, 6. praesentia inv., praeterita veneratione prosequimur, 2, 94, 4. nec longum pueri fato laetabere, quo plus invidiae quam *laudis* habes, Ov. M. 5, 65. imperatori nobilitas, quae antea *decori* fuit, invidiae esse, Sall. J. 73, 4. u. vgl. dagegen Claud. Epigr. 41, 3. uti excellentium civium virtutem *imitatione* dignam, non invidia putarent, Cic. Phil. 14, 6, 17. nec haec invidia, verum est *aemulatio*, Phaedr. 2. Epil. 7. qui saepe propter invidiam adimunt diviti aut propter *misericordiam* addunt pauperi, Ter. Phorm. 2, 1, 46. in eum, cui misericordia opitulari debeat, invidia quaesita est, Cic. RPostum. 17, 46. postquam desierat (Philotas) esse, quem odissent, invidia in misericordiam vertit, Curt. 7, 1 (1), 1. indignatio, *miseratio*, inv., convicium, excusatio, conciliatio, maledictorum refutatio, Quint. 4, 3, 15. u. vgl. 9, 3, 102. quod fit vel invidiae gratia vel miserationis, 4, 2, 128. duplex est tamen miseratio, altera cum invidia - altera cum deprecatione demissior, 11, 3, 171. plus invidiam quam convicium posse: nam inv. adversarios, convicium nos invisos facit, 6, 2, 16. inter ludos cantata sunt quaedam ad miserationem et invidiam caedis eius accommodata, Suet. Caes. 84. — Ferner mit *Genit. subject.*: illic fortunae invidia est, Juv. 15, 95. fortunae, ex qua fructum tulerat, invidiam, in auctorem relegabat, Vell. 2, 64, 2. nec sibi ignaviam militum obstare, sed deorum invidiam, Curt. 6, 6 (2), 19. u. so 10, 15 (5), 10. Sil. 14, 584. invidia postquam pellacis Ulixi - superis concessit ab oris, Virg. A. 2, 90. ne se innoxiam invidia Hieronymi conflagrare sinerent, Liv. 24, 26, 3. indulgebat sibi liberalius, quam ut invidiam vulgi posset effugere, Nep. Chabr. 3, 2. non effugit civium suorum inv., Them. 8, 1. cum invidiae ingratorum civium cessisset, Cim. 3, 2. nisi civium suorum inv. debilitatus esset, Hann. 1, 2. ex partium invidia pericula metuentes, Sall. J. 40, 2. inv. ducum, Nep. Eum. 10, 2. inv. aulicorum excepit, Dat. 5, 2. ne Herculem quidem et patrem Liberum prius dicatos esse, quam vicissent secum viventium invidiam, Curt. 8, 18 (5), 11. u. vgl. Tac. A. 12, 67. an invidiam posteritatis times? Cic. Cat. 1, 11, 28. multaque - primo per ignobilitatem, deinde per invidiam scriptorum celata sunt, Sall. H. 1, 55; — mit *Genit. object.*: tacta invidia tantae magnitudinis (tauri), v. Frosch, Phaedr. 1, 26, 3. ubi (in Etrurien) Cilnium genus praepotens divitiarum invidia pelli armis coeptum, Liv. 10, 3, 2. u. so Vopisc. Aurel. 45. tam mihi, ne praesens augerem muneris huius invidiam, densas obiecit Cynthia nubes, Ov. M. 15, 536. magna responsi inv. subeunda est, Quint. 12, 1, 14. mihi enim nec Demosthenes tam gravi morum dignus videtur invidia, ut omnia, quae in eum ab inimicis congesta sunt credam, cet., Quint. 12, 1, 15. inimicum sibi esse invidia virtutum sciebat, Treb. Poll. trig. tyr. 19. si quis est invidiae metus, num est vehementius severitatis ac fortitudinis invidia quam inertiae ac nequitiae pertimescenda? Cic. Cat. 1, 11, 29. eamque urbem (Carthag.) magis invidia imperi quam ullius eius temporis noxiae invisam Romano nomini funditus sustulit, Vell. 1, 12, 5. criminum invidia pro reo est, priusquam probabitur, Quint. 4, 3, 6. invidiam rerum non ad causam, sed ad voluntatem personasque dirigere, Vell. 2, 30, 3. pauca praesenti consilio locutus de invidia facti sui, Sall. J. 29, 5. u. vgl. 35, 8. Milonem reum non magis invidia facti quam Pompeii damnavit voluntas, Vell. 2, 47, 4. ad occultandam facinoris invidiam, Suet. Ner. 33. uti - quereretur de actionibus Ciceronis bellique gravissumi invidiam optumo consuli imponeret, Sall. C. 43, 1. insidiarum invidiam in Clodium vertit, Quint. 6, 5, 10. cum eum propter invidiam Numantini foederis pater patratus ex S. C. Numantinis dedidisset, Cic. dOr. 1, 40, 181. invidiam caedis, pacis amator, habes, Ov. Rem. am. 20. u. vgl. Suet. Caes. 84. culpae invidiam declinavit, Tac. H. 4, 41; qui Ciceronis invidiam, quae postea orta est, leniri credebant atrocitate sceleris eorum, qui poenas dederant, Sall. C. 22, 3. non sine magna sui invidia, Suet. Rhet. 6. si qua est rei inv., Quint. 11, 1, 90. ad leniendam caesorum invidiam, Amm. 29, 1, 41.

Verbindungen im *log. Subj.*: in vicino versatur invidia, simplicius longe posita miramur, Sen. Brev. vit. 15, 4. inv. ex opulentia orta est, Sall. C. 6, 3. quam sit assidua eminentis fortunae comes inv. altissimisque adhaereat, etiam hoc colligi potest, quod cet., Vell. 1, 9, 6. est enim hoc commune vitium in magnis liberisque civitatibus, ut inv. gloriae comes sit, Nep. Chabr. 3, 3. meminisse post gloriam invidiam sequi, Sall. J. 55, 3. quod dictum magna inv. consecuta est, Nep. Dion. 6, 4. ad posteros virtus durabit, non perveniet inv., Quint. 3, 1, 21. adeo fucatae plus vetustati favet inv. mordax quam bonis praesentibus, Phaedr. 5. prol. 8. edax et inimica semper alienis processibus inv., Sen.

Cons. ad Polyb. 9, 4. alienis incrementis inimicissima inv., Tranqu. an. 2, 10; — quanta eos in posterum a plebe R. maneret invidia, Suet. Caes. 14. apud plebem gravis inv., patres solliciti erant, Sall. J. 30, 1. et quae praeterea populus miratur? in illis invidia est: falso plurima vulgus amat, Tibull. 3, 3, 19. quos inv. erga viventem movebat, Tac. A. 2, 71. inv. pulsat pectus, Sen. Agam. 134. omnibus his vehementius et inportunius malum est inv., quae nos inquietat, dum conparat etc., Sen. Ben. 2, 28, 1. quoniam - Iugurtham ob scelera inv. cum metu urget, Sall. J. 35, 2. consimili ratione ab eodem saepe timore macerat invidia: ante oculos illum esse potentèm - ipsi se tenebris volvi caenoque queruntur, Lucr. 3, 74. quin tu - ad id, quod doles, quod inv. urit, reverteris? Liv. 40, 15, 1. etiam invidiam tamquam ignem summa petere, 8, 31, 6. e summo quasi fulmen deicit ictos invidia inter dum contemptim in Tartara taetra, Lucr. 5, 1125. quos aut popularis ira aut inv., perniciosum optimis telum, inopinantes securosque disiecit procellae more, Sen. Ep. 9, 3, 4 (74); — ubi acris invidia atque vigent ubi crimina, Hor. Sat. 1, 3, 60. crevit inv., Suet. Tib. 75. accrevit inv., Ner. 45. crebrescente inv., Tac. H. 3, 34. ni C. Memmius - populum R. edocuisset id agi, uti per paucos factiosos Iugurthae scelus condonaretur, profecto omnis inv. prolatandis consultationibus dilapsa foret, Sall. J. 27, 2. inv. tristis victa consensu pio cessit, Sen. Oct. 487. Metellus - plebi patribusque, postquam inv. decesserat, iuxta carus, Sall. J. 88, 1; absit invidia verbo, Liv. 9, 19, 15. u. vgl. 36, 7, 7. 28, 39, 11. absit invidia! Curt. 10, 10 (2), 24. u. vgl. 9, 10 (2), 29; — im *log. Obj.*: ex delicto fratris invidiam ac deinde periculum timens, Sall. J. 39, 2. prius illi invidiam metuere quam vos iniuriae pertaesum est, H. 3, 61, 8. u. so Curt. 6, 3 (1), 17. invidiam verens, quam tamen effugere non potuit, Nep. Eum. 7, 1. nullius caedes maiorem apud Graecos Alexandro excitavit invidiam, quod cet., Curt. 8, 29 (8), 22. veritus - ne polluta licentia invidiam accenderet, animum a consueta lubidine continuit, Sall. J. 15, 5. praecipuam et exitiabilem sibi inv. hinc maxime movit, Suet. Caes. 78. commota est ei invidia, Eutr. 1, 20. non enim faciebam invidiam, sed pro eo timebam, Curt. 6, 39 (10), 27. paulum in invidia facienda lentior, Quint. 11, 3, 63. atque parum iustae nimiumque in pelice saevae invidiam fecēre deae, Ov. M. 4, 547. u. so: inv. facere alci., Juv. 15, 122. Sen. Herc. Oet. 1862. Brut. b. Cic. Fam. 11, 1, 6. Suet. Cal. 9. 56. Tac. H. 3, 39. Petron. 107, 10. serendae in alios invidiae artifex, Tac. H. 2, 86. magnam illi inv. conflaverant, Sall. C. 49, 4. invidiam sibi quaeri ab adversario, Quint. 5, 6, 5. cingente superba Poenorum turba captivoque agmine septus ibat et invidiam caelo divisque ferebat, Sil. 6, 400. ut - invidiam omnem in eum regereret, qui cet., Quint. 11, 1, 22. u. vgl. Tac. H. 3, 78. fertur in exequias animi matrona virilis et secum lacrimas invidiamque trahit, Ov. F. 2, 848. non erit invidiae victoria nostra ferendae, M. 10, 628. invidiam patiar: passo sua praemia dentur, Her. 20, 67. nullos esse deos Epicuro videri quaeque is de dis immortalibus dixerit, invidiae detestandae gratia dixisse, Cic. ND. 1, 44, 123. sua lege ut liceat illi invidiam deponere, pecuniam condere, Agr. 2, 26, 69. invidiam in praesentia vitans, Suet. Tib. 22. sic invidiam effugies, si te non ingesseris oculis, si bona tua non iactaveris, si scieris in sinu gaudere, Sen. Ep. 18, 2, 3 (105); — non iterando laudes, ne cumularet inv., sed veniam errori atque adulescentiae petendo, Liv. 3, 12, 8. interdum persona, ut exemplo nocet, ita invidiam auget aut levat, Vell. 2, 31, 4. u. so inv. augere, Tac. A. 14, 54. H. 2, 13. 3, 32. 80. gravare, H. 14, 12. elevandae invidiae gratia, Quint. 5, 13, 40. satisfaciendo nostram minuemus inv., 11, 1, 64. sedata iam invidia, Cic. Cluent. 33, 90. ad leniendam invidiam, Suet. Dom. 11. u. so Tac. H. 4, 44. ad declinandam inv., Caes. 4. a se Pantalides onus invidiamque removit, Ov. M. 12, 626. amolitur Ascyltos invidiam, Petron. 97, 10. ubi invidiam superatam putat, Justin. 1, 2, 5. gloriā invidiam vincere, Sall. J. 10, 2. u. vgl. Tac. Agr. 1. qui contudit hydram - comperit invidiam supremo fine domari, Hor. Ep. 2, 1, 12. mors enim quum exstinxisset invidiam, res eius gestae sempiterni nominis gloria niterentur, Cic. Balb. 6, 16; — Sullanus ager a certis hominibus *latissime* continuatus tantam habet invidiam, ut cet., Cic. Agr 2, 26, 70. invidiam vero his temporibus habere consulatus ipse nullam potest: obiicitur enim contionibus seditiosorum, insidiis conjuratorum, telis Catilinae: ad omne denique periculum atque ad omnem invidiam solus opponitur, Mur. 40, 87. nullam habuit invidiam (corona), Nep. Thras. 4, 1. habet nomen invidiam, quum in oratione iudiciali et forensi numerus - inesse dicitur, Cic. Or. 51, 170. quum Scaurus nonnullam haberet invidiam ex eo, quod cet., dOr. 2, 70, 283; invidiam noxae detrahit ille meae, Ov. Her. 7, 106; — cum reus frontem candido sudario tergeret idque ipsum accusator *in* invidiam vocaret, Quint. 6, 3, 60. u. so Tac. Or. 36. in summam enim L. Quinctius inv. contionibus eum cotidianis seditiosis et turbulentis adduxerat, Cic. Cluent. 37, 103. quid ergo ait Marianus tribunus plebis, qui nos Sullanos in inv. rapit? Agr. 3, 2, 7. cum res atrocissimas quasque in summam ipsi extulimus inv. elevamus consulto, Quint. 8, 4, 19. in inv. venire, Nep. Epam. 7, 4. Suet. Tib. 8. incidit in eandem inv., Nep. Cim. 3, 1. in inv. recidit, Alc. 7, 1; in C. Rabirio perduellionis reo XL annis ante me consulem interpositam senatus auctoritatem sustinui *contra* inv. atque defendi, Cic. Pis. 2, 4; *per* inv. decemviralem tribunorum creandorum secessionisque mentiones ad vulgus militum sermonibus occultis (serere), Liv. 3, 43 2. u. vgl. Tac. A. 13, 43. cum eum *propter* inv. cives sui praeficere exercitui noluissent, Nep. Epam. 7, 1. qui cum imperator bello Persico servitute Graeciam liberasset propterque inv. in exilium expulsus esset cet., Cic. Am. 12, 42. si propter inv. aut alicuius periculi metum salutem civium tuorum negligis,

Cic. Cat. 1, 11, 28; pulsus *ob* inv. solio sceptrisque paternis, Virg. A. 10, 852. u. pulsus ob inv. regno viresque superbas, 11, 539; fruorque votis *usque ad* inv. felicibus, Petron. 11, 1. ars prima regni posse ad inv. pati, Sen. Herc. fur. 353; — im *Dativ.*: id credo metuis ne invidiae siet, cum cet., Pompon. 8. invidiae fuimus, Prop. 1, 12, 9. nobis Cinyreïus heros invidiae mutatus erit? Ov. M. 10, 730. id cum factum multi indignarentur magnaeque esset invidiae tyranno, Nep. Dion. 4, 2. u. vgl. Tac. H. 2, 95. quosdam praecipitat subiecta potentia magnae invidiae, Juv. 10, 56. per totum hoc tempus subiectior in diem et horam invidiae noster, Hor. Sat. 2, 6, 47. solusque hic invidiae fines virtute reliquit, Claud. Cons. Stil. 3, 39. persequi Iugurtham et mederi fraternae invidiae animo ardebat, Sall. J. 39, 5. cedo invidiae, Phaedr. 3, 9, 4. invidiae impares, Tac. A. 2, 77. in ea re cum equestrem ordinem offendissent, flammam invidiae adiecēre edicto, Liv. 43, 16, 2. huius atrocitas facinoris novam velut flammam regis invidiae adiecit, 40, 5, 1. accusator pati reum ruere invidiaeque flammam ac materiam criminibus suis suggerere, 3, 11, 10. aut enim tuebatur eos (Cicero), quibus erat adiutoribus usus in opprimenda coniuratione, aut respondebat invidiae, Quint. 11, 1, 18; — im *Gen.*: invidiae metu dicitur, Liv. 27, 6, 8. ut est natura inv., Tac. Or. 40. est aliquod meriti spatium, quod nulla furentis invidiae mensura capit, Claud. Cons. Stil. 3, 43. qui ponderibus invidiae gravioris virum fortissimum opprimebant, Amm. 14, 11, 3. cadat iste minacis invidiae cumulus, Claud. in Rufin. 2, 248. haud sciam an acerrimus longe sit omnium motus invidiae nec minus virium opus sit in ea comprimenda quam in excitanda, Cic. dOr. 2, 52, 209. ne quid in absentem virtutibus obvia semper audeat invidiae rabies, Claud. Laus. ser. reg. 229. citari iubent in curiam patres, haud ignari, quanta invidiae immineret tempestas, Liv. 3, 38, 6. video - quanta tempestas invidiae nobis, si minus in praesens tempus - at in posteritatem impendeat, Cic. Cat. 1, 9, 22. cedere livori nec sustentare procellas invidiae, Claud. in Eutr. 1, 165. vitam illam tranquillam et quietam, remotam a procellis invidiarum et huiusce modi iudiciorum sequi maluisse, Cic. Cluent. 56, 153. ad invidiae impetum declinandum agros ipsos dono rei publicae dederat, Justin. 3, 7, 9. omne propinquo frangitur invidiae telo decus, Auct. Cul. 340. insidias superum, cognatae vulnera cernis invidiae, Claud. Rapt. Pros. 3, 200. melius latebam procul ab invidiae malis remotus, Sen. Octav. 383; ut agros partim publicos partim plenos invidiae, plenos periculi quanti ipsi velint decemviris tradant, Cic. Agr. 2, 26, 68; — im *Ablat.*: laudando concipit ignes et, ne quis iuvenum currat velocius, optat invidiaque timet, Ov. M. 10, 582. multiplici flagravit inv., Suet. Aug. 27. vel praecipua flagrabrat inv. apud milites, Galb. 16. si innocens sum, ne inv. conflagrem, cum crimine non possim, deprecor (poenam), Liv. 40, 15, 9. u. vgl.: invidia quoniam, ceu fulmine, summa vaporant, Lucr. 5, 1131. accendi inv., Tac. A. 4, 60. antea pleraque nobilitas invidia aestuabat, Sall. C. 23, 6. invidia rumpantur ut ilia Codro, Virg. E. 7, 26. rumpitur invidia quidam, carissime Iuli, quod me Roma legit, rumpitur invidia, u. so noch fünfmal zu Anfang u. am Ausgang des Distichon, Mart. 9, 97, 1. curulem adferri sellam eo iussit ac sede honoris sui anxios invidia inimicos spectavit, Liv. 9, 46, 9. ab C. Fabii opibus et dictatorio imperio concusso aliena inv. splendentem volgus et extrahere ad consulatum nitebatur, 22, 34, 2. credens minore se inv. fore, si cet., Nep. Eum. 7, 2; — magnaque inv. criminatur filium, Phaedr. 3, 8, 10. et ioco et inv. et invocatione intendere crimen, Quint. 9, 3, 104. inv. premere maluit, 6, 1, 4. hac inv. opprimi, 7, 2, 30. ut inv. identidem oneraret, Suet. Ner. 34. ne oneraretur inv., Oth. 6. inundatus hac Eumolpus inv., Petron. 101, 3. quem gloria Turni obliqua inv. stimulisque agitabat amaris, Virg. A. 11, 336. inv. socios praedaeque cupidine victos esse ratos aurum dempsisse ligamina ventis, Ov. M. 14, 229. inv. laudem virtutis obterebant, Nep. Timol. 1, 5; — pellis item cecidit vestis contempta ferinae: quam reor invidia tali tunc esse repertam, ut letum insidiis qui gessit primus obiret, Lucr. 5, 1418. clarum nomen inv. tibi partum, Sen. Oct. 751. qui sibi omnem dignitatem ex Caesaris inv. quaerebat, Hirt. BG. 8, 53, 1. qui severitatem suam aliena inv. vellet explere, Eutr. 9, 26. haec lex eos homines fortunis locupletat, inv. liberat, Cic. Agr. 2, 26, 68. numina cum videas duris obnoxia fatis, inv. possis exonerare deos, Mart. 9, 86, 9. nil opus invidia est, procul absit gloria vulgi, Tibull. 4, 13, 7; — mater *in* inv. est, Ov. M. 6, 403. in inv. censores cum essent, Liv. 29, 37, 17. non enim poterimus ulla esse in inv. spoliati opibus et illa senatoria potentia, Cic. Att. 2, 9, 1; L. Furius Chresimus - cum in parvo admodum agello largiores multo fructus perciperet quam ex amplissimis vicinitas, in inv. magna erat, Plin. 18, 6 (8), 41; quod res in inv. erat, Sall. J. 25, 5; — tutores ac magistratus eius *sub* aliena inv. regnasse, Liv. 24, 25, 2; — graviter correptis, eaque *cum* inv., ut cet., Suet. Claud. 38. multa cum inv., Tac. A. 11, 34. magna cum inv., 15, 19; — tantum se *ab* inv. putabant futuros, quantum cet., Nep. Chabr. 3, 4; — facile apparebat, motos esse tam miserabili habitu non *sine* inv. paulo ante conspecti, Curt. 6, 35 (9), 25. ita facillume sine inv. laudem invenias et amicos pares, Ter. Andr. 1, 1, 39. dii propitii sine inv. - audierint, Curt. 8, 19 (5), 19. quid, si tota dares illa (basia) sine inv.? Mart. 3, 65, 10.

2) meton. von neidischen Menschen: me cum magnis vixisse invita fatebitur usque invidia, Hor. Sat. 2, 1, 75. invidia infelix furias amnemque severum Cocyti metuet, Virg. G. 3, 37. tantumne licebit invidiae? Claud. Epist. 1, 4. u. von einem mit Mißgunst angesehenen, gehässigen Gegenstand: censoribus quoque eguit annus maxime propter incertam famam aeris alieni, adgravantibus summam etiam invidiae eius tribunis plebis, Liv. 6, 27, 3. postulabat, si quid de se agi vellent, potius de praesente quaestio haberetur, quam absens invidiae crimine accu-

saretur, Nep. Alc. 4, 1; quae tandem Ausonia Teucros considere terra invidia est? Virg. A. 4, 349. perversi, dicite, manes, hunc superesse patri quae fuit invidia? Auct. Catal. 14, 7.

invĭdĭōsus, a, um, von Neid od. Mißgunst erfüllt, neben Subst. od. als Praedic., u. zw. 1) subjectiv (selten, wie invidia in diesem Sinne), **neidisch, grollend, unwillig** (= invidus), tempus edax rerum tuque invidiosa vetustas, Ov. M. 15, 234; ibi toto nubila vultu ante Iovem passis stetit invidiosa capillis (Ceres), 5, 512. u. mit *Dat.*: prae se formosis invidiosa dea est, Prop. 3, 24 (2, 28), 10. — 2) objectiv, **beneidet, beneidenswerth** (= invidendus), **Neid od. Mißgunst od. Unwillen od. Mißfallen erregend, mißfällig** (= invisus, vgl. Quint. 6, 2, 21), v. Leb.: o quam de tenui Romanus origine crevit: turba vetus quam non invidiosa fuit! Ov. F. 3, 433. minimumque tenens dux ipse liquoris invidiosus erat, Lucan. 9, 504; — etiam si is invidiosus aut multis offensus esse videatur, Cic. Cluent. 58, 158. quae sequitur certe est invidiosa minus, Prop. 3, 30 (2, 32), 46. u. subst.: ut omnium malevolorum, iniquorum, invidiosorum animos frangeremus, Cic. Balb. 25, 56; — v. Lebl.: quamvis non aureus illo tempore (Pactolus) nec caris erat invidiosus arenis, Ov. M. 11, 87. te parva tegant ac vilia busta, invidiosa tamen -? Lucan. 8, 392. nova generis claritudine neque invidiosis opibus erat, Tac. A. 14, 47. invidiosa trahunt victores praemia Grai, Ov. M. 13, 413. non placebat Atiae matri Philippoque vitrico adiri nomen invidiosae fortunae Caesaris, Vell. 2, 60, 1. sitque, quod est rarum, solito defecta favore fortunae facies invidiosa tuae, Ov. Ib. 121; — clarissima forma multorumque fuit spes invidiosa procorum illa, M. 4, 794. u. so 9, 10. Maecenas, nostrae spes invidiosa iuventae, Prop. 2, 1, 73. illa in omni parte orationis summa arte aspergi videbatis tum pecuniam L. Cornelii, quae neque invidiosa est et quantacumque eius modi est, ut conservata magis quam correpta esse videatur, tum luxuriam cet., Cic. Balb. 25, 56. u. obiectum est etiam, quod in tribum Clustuminam pervenerit: quod hic adsecutus est legis de ambitu praemio minus invidioso, quam qui legum praemiis praetoriam sententiam et praetextam togam consequuntur, §. 57. qui agros publicos aut qui possessiones invidiosas tenebant, Agr. 2, 26, 68 apparatum funerum, quo Persae suprema officia celebrarent, invidiosum fore existimans, quum victores haud pretiose cremarentur, Curt. 3, 31 (12), 14. veritum, ne invidiosum esset quod dii offerrent, 6, 41 (11), 5. ob infamem atque invidiosam senatus lectionem magistratu se abdicaverat, Liv. 9, 29, 6; corpore trunco invidiosa dabit minimus solacia sanguis, Juv. 13, 178. inscribēre meo causa invidiosa sepulchro, Ov. Her. 2, 145. an potuit Maio pelex dare nomina mensi, hic honor in nobis invidiosus erit? F. 6, 36. cur, dum tuta times, facis ut reverentia talis fiat in Augustos invidiosa deos? Pont. 3, 6, 15. ut Othoniani Vitellianique militis invidiosa antea petulantia desideraretur, Tac. H. 4, 1. rebus indignis, asperis, invidiosis addens vim oratio, Quint. 6, 2, 24. adduntur vocibus lacrimae et invidiosa oratione multitudo sedula accenditur, Justin. 2, 8, 9. quid invidiosis et excedentibus modum defensionibus (opus est), cum clementia cognoscentis obviam periclitantibus eat? Tac. Or. 41. ioci inv., Suet. Aug. 55. ad inv. implorationem (convertimur): o leges Porciae legesque Semproniae! Quint. 9, 2, 38. quare sibi habeant sapientiae nomen et invidiosum et obscurum, Cic. Am. 5, 18; quid invidiosum, favorabile, invisum, miserabile sit, Quint. 6, 1, 11. u. subst.: expromam primum illa invidiosa, quod eos omnes, qui in contione stabunt, exules, servos, insanos esse dicatis, Cic. Acad. 2, 47, 144; — invidiosum est mit *Inf.*: non accipere (triumphum) vereor ne periculosum sit apud ipsum, accipere invidiosum apud bonos, Att. 8, 3, 6. pro cetera sua moderatione non minus invidiosum putat dare hereditatem quam auferre, Plin. Pan. 39, 4. inv. tunc erat vehiculis in civitate uti, Vopisc. Aurel. 5; — mit *Dativ.*: et mediam tulerat gressus resupina per urbem invidiosa suis, at nunc miseranda vel hosti, Ov. M. 6, 275; laudatrix Venus est invidiosa mihi, Her. 16 (17), 126. fecit nomen parentis filio invidiosum, Quint. 11, 1, 63; — neque id ego dico, ut invidiosum sit *in* eos, quibus gloriosum etiam hoc esse debet, Cic. Cael. 9, 21; — se magnis rebus in Graecia gestis non tam gratum *apud* regem, quam invidiosum esse, Justin. 12, 14, 2; — Cn. Saturninum adolescentem ipse Cn. Domitius reum fecit, sane quam superiore *a* vita invidiosum, Cic. Fam. 8, 14, 1; — im *Compar.*: Tuccius Cerialis consularis iure senatorio postulavit, ut Priscus certior fieret, sive quia miserabiliorem, sive quia invidiosiorem fore arbitrabatur, si praesens fuisset, Plin. Ep. 2, 11, 9; quod illi volunt invidiosius esse, Liv. 6, 40, 13. id Othoni invidiosius et ipsis honestum, Tac. H. 1, 33. ne omnia pariter invidiosiora essent, non salutari, sed adorari se iubet, Justin. 12, 7, 1. putabant absentis damnationem, praesertim tantae pecuniae, multo invidiosiorem fore, quam si praesens damnatus esset, Cic. II. Verr. 2, 17, 42. ante sacros vidi proiecta cadavera postes, ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras, Ov. M. 7, 602; si, quae sunt in his invidiosa, non mitigant extenuando, sed laudando et efferendo invidiosiora faciunt, Cic. dOr. 2, 75, 304. u. vgl. Quint. 11, 3, 50; — im *Superl.*: quum praesertim, id quod fuit in illo iudicio invidiosissimum, paucos dies ex subsortitione sedisset, Cic. Cluent. 37, 103. hoc ipsis iudicibus invidiosissimum futurum, Inv. 2, 45, 134. — *Adverb.*: divitem illum putas -quia tantum suburbani agri possidet, quantum *invidiose* in desertis Apuliae possideret, Sen. Ep. 13, 2, 7 (87). omnes inv. eripuit tibi bene vivendi casus facultates, AHer. 4, 32, 44. u. vivis inv., 4, 20, 28. atrocia inv., tristia miserabiliter dicere, Quint. 4, 2, 120. Asinio Pollione oratore graviter invidioseque in curia questo Aeserniui nepotis sui casum, Suet. Aug. 43. contiones, quibus cotidie meam potentiam

inv. criminabatur, Cic. Mil. 5, 12; u. im *comp.*: neque post Numidici exilium aut reditum quisquam aut expulsus invidiosius aut receptus est laetius, Vell. 2, 45, 3. quae ne inv. in se uno conspicerentur, amicos quoque suos longam vestem auratam-sumere iubet, Justin. 12, 3, 9.

invĭdus, a, um, scheelblickend, neidisch, eifersüchtig, subst. ein Neider, v. Leb., neben Subst. od. als Praed. od. substant., u. von Lebl. nur neben Subst., u. zw. von Leb.: dixit invidos homines nihi aliud, quam ipsorum esse tormenta, Curt. 8, 43 (12), 18. quibus L. Lucullus tantum laudis impertit, quantum neque ambitiosus imperator neque invidus tribuere alteri in communicanda gloria debuit, Cic. Mur. 9, 20. populus acer, suspicax ob eamque rem mobilis, adversarius, invidus - domum revocat, Nep. Timoth. 3, 5. audiat invidus dementem strepitum Lycus, Hor. Od. 3, 19, 22. non ut superbas invidae Karthaginis Romanus arces ureret, Epod. 7, 5; — duplicem intelligi invidiam, namque altera invidum, altera invidiosum facit, Quint. 6, 2, 21. dic, Corydon, nec nostras invidus aures despice, Calp. 7, 19. procerumque dedit mater non invida corpus, 1, 27. virtutem incolumem odimus, sublatam ex oculis quaerimus invidi, Hor. Od. 3, 24, 31; — invidus, iracundus, iners, vinosus, amator, nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit, Ep. 1, 1, 38. invidus alterius macrescit rebus opimis, 1, 2, 57. et invidi et malevoli et timidi et misericordes, Cic. Tusc. 4, 12, 28. invidi malignique increpabant per seria et ludum cet, Curt 9, 29 (7), 16. istos invidos di perdant, qui haec lubenter nuntiant, Ter. Hec. 3, 5, 19. ea agere inter invidos, occursantes, factiosos, Sall. J. 85, 3. hic simiolus animi causa me, in quem inveheretur, delegerat persuaseratque non nullis invidis meis se in me emissarium semper fore, Cic. Fam. 7, 2, 3. a tuis invidis atque obtrectatoribus nomen inductum fictae religionis, 1, 4, 2; — v. Lebl.: invida praeclusit spatium natura videndi, Lucr. 1, 321. quoque minus venias, invida pugnat hiemps, Ov. Her. 19, 120. ut mater iuvenem, quem Notus invido flatu Carpathii trans maris aequora cunctantem spatio longius annuo distinet a domo, Hor. Od. 4, 5, 9. detulit aura preces ad me non invida blandas motaque sum, fateor, Ov. M. 10, 642. non aqua Tantaleis subducitur invida labris, Claud. Rapt. Pros. 2, 336. invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas? Ov. M. 4, 3. iam dente minus mordeor invido, Hor. Od. 4, 3, 16; — fato invido carbonem-pro thesauro invenimus, Phaedr. 5, 6, 5. nos Ili felix quondam genus, invida donec Laomedonteos fugeret fortuna penates, VFlacc. 2, 473. u. vgl. Claud. in Rufin. 2, 194. dum loquimur, fugerit invida aetas, Hor. Od. 1, 11, 7. si florentes mors invida pelleret annos, Calp. 8, 47. ingenium invidum, triste - callide tegebat, AVict. Epit. 14, 6. vellit nam saepius aurem invida paupertas, Calp. 4, 155. quid foret Iliae Mavortisque puer, si taciturnitas obstaret meritis invida Romuli? Hor. Od. 4, 8, 22. est ubi divellat somnos minus invida cura? Ep. 1, 10, 18. quod natura remittit, invida iura negant, Ov. M. 10, 330; — mit *Genit.*: si forte aliquando aut beneficii huius obtrectator aut virtutis hostis aut laudis invidus exstitisset, Cic. Flacc. 1, 2. u. vgl.: occurrebat enim posse reperiri non invidos solum, quibus referta sunt omnia, sed fautores etiam mearum laudum, Or. 41, 140. multi amici accusatoris, non nulli etiam nostri iniqui, multi communes obtrectatores atque omnium invidi multa finxerunt, Planc. 23, 57; — mit *Dativ.*: iners ipse alienisque virtutibus tunc quoque invidus imperator, Plin. Pan. 14, 5. nequa foret manus invida nato, VFlacc. 1, 509; — sulfura contemni vicus gemit, invidus aegris, Hor. Ep. 1, 15, 7. pingue solum et duris regio non invida tauris, VFlacc. 4, 100. noxque fuit praeceps et coeptis invida nostris, Ov. M. 9, 486. invida fata piis et fors ingentibus ausis rara comes, Stat. Theb. 10, 384. o fortuna viris invida fortibus, Sen. Herc. fur. 524.

invĭgĭlo, āvi, ātum, āre, 1) absol.: wach bleiben, nicht schlafen od. ruhen können, eig. u. übtr.: tum paulisper invigilat, deinde bene dormit, Cels. 1, 2. quin contra intentior ipse invigilat cautis frontem inperterritus armis, Sil. 14, 186. invigilate viri: tacito nam tempora gressu diffugiunt, Col. 10, 159; — at durae invigilant mentes molemque reponunt noctis opus, Sil. 1, 558. invigilant animo scelerisque parati supplicium exercent curae, Stat. Theb. 3, 4. — 2) mit *Dat.* a) eig. bei etw. wachen, - wach bleiben, ipse rati invigilans, VFlacc. 2, 374. narrat, quam sit sibi filius aeger nec capiat somnos invigiletque malis, Ov. F. 4, 529. — b) übtr. bei etw. wachsam sein, wachsam einer Sache sich hingeben, für etw. wachsam od. unausgesetzt Sorge tragen, haud tibi inexpertum curvos deprendere mores quaeque docet sapiens bracatis illita Medis porticus, insomnis quibus et detonsa inventus invigilat, Pers. 3, 52. nunc singulos nunc universos adhortatus es - invigilare publicis utilitatibus et insurgere, Plin. Pan. 66, 2. sed Iuppiter unus decrevit poenis invigilare tuis, Prop. 5 (4), 4, 85; — namque aliae (apes) victu invigilant, Virg. G. 4, 158. venatu invigilant pueri silvasque fatigant, A. 9, 605. pars arcu invigilant, Sil. 4, 18; — sed mens invigilat caris noctisque quietem ferre nequit, 10, 330. u. vgl. dagegen: curam invigilare quieti claraque per somnos animis simulacra reverti? Stat. Theb. 8, 623; invigilat cunctis saevum scelus armaque tota mente agitant, Lucan. 7, 766; — auch: invigiles igitur nostris *pro* casibus oro, Ov. Tr. 1, 5, 43; — mit *Inf.*: ergo omnes prohibere minas praedictaque Phrixi invigilat, VFlacc. 5, 256.

invincĭbĭlis, e, unbesiegbar, unüberwindlich, nur übtr.: invincibile et insuperabile erit malum, Tert. adv. Hermog. 11. u. *Adv.*: ratio conclusa iudicibus acriter et **invincibiliter** videbatur, Apul. Flor. 4, 18.

invīnius, a, um, ohne Wein, inv. esse, sich des Weins enthalten, Apul. M. 11, 23.

invio, āre, betreten, bildl.: parcius depasta levibus vestigiis inviare, Solin. 2, 4.

inviŏlābĭlis, e, unverletzbar, inviolabilia haec ne credas forte vigere, Lucr. 5, 305. velut in-

violabile telis servabant sacrumque caput, Sil. 16, 16. pacem te poscimus omnes, Turne, simul pacis solum inviolabile pignus, Virg. A. 11, 362. uti Dianae Leucophrynae perfugium inviolabile foret, Tac. A. 3, 62; et pharetratarum comitum inviolabile cogis concilium, Claud. Cons. Stil. 3, 242. — *Adv.*: **inviolabiliter**, Cod. Theod. u. Spät.

Inviŏlātus, a, um, 1) **unverletzt, unversehrt**, eig. u. übtr.: quos (locos) adierat Caesar cum incolumi inviolatoque - exercitu, Vell. 2, 107, 3. ut inviolatus in navem escenderet, Nep. Epam. 4, 5. Antonium inviolatum dimisit, Vell. 2, 74, 7. inviolatus a Sulla dimissus est, 2, 25, 2. ceteri - per populum tamen ipsum recreati sunt atque revocati aut omnino invulnerati inviolatique vixerunt, Cic. Sest. 67, 140; — quae inviolata ultro ferret terra, Varr. RR. 2, 1, 4. quum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat: haec moles - inviolata durat, Curt. 5, 5 (1), 34. polluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem inviolatum, Petron. 137, 3. ne quid inviolatum relinqueret, templa deûm - dirui atque incendi iussit, Liv. 31, 26, 9. depositum esse inviolatum vidit, Petron. 13, 2; corporibus inviolatis, Ggstz. inciso corpore, Cels. 1. pr. p. 7. ipsa tunica inviolata servanda est, 7, 6. sic in Apollinea semper vestigia pruna inviolata teras, Sil. 5, 179. tollebant geminae capita inviolata cupressus cespite vicino, Claud. Rapt. Pros. 3, 370. non vita sequetur inviolata virum, Sil. 13, 874; — inviolatum corpus civium R., integrum ius libertatis defendo servari oportere, Cic. CRabir. 4, 11. qui prima illa initia aetatis integra atque inviolata praestitisset, Cael. 5, 11, Metello Numidia evenerat, acri viro et quamquam advorso populi partium, fama tamen aequabili et inviolata, Sall. J. 43, 1. inviolata castitate enituit, Amm. 25, 4, 2. id inviolata vestra amicitia, integro officio - faciebant, Cic. Sull. 17, 49. referebant, per tot aetates inviolatam libertatem illius primum fidei - permissuros, Curt. 9, 28 (7), 13. confirmare fidem publicam per sese inviolatam fore, Sall. J. 33, 3. ne quod ius vel fas inviolatum praetermitteret, Justin. 8, 3, 13. — 2) **unverletzbar, unverletzlich, unantastbar** (= inviolabilis), cum religione inviolatos eos (trib. pl.) tum lege etiam fecerunt, Liv. 3, 55, 7. u. so 3, 65, 8. visam pharetratos Gelonos et Scythicum inviolatus amnem, Hor. Od. 3, 4, 35. nec dubitavit Alexander fidem, quo Persae modo accipiebant, dare inviolatum, si venisset, fore, Curt. 6, 11 (4), 14; — sacram hanc insulam et augusti totam atque inviolati soli esse, Liv. 45, 5, 3. sub tutela inviolati templi aut certe impunitatem adepta (plebs), 2, 1, 4. quod nomen (legatorum) ad omnes nationes sanctum inviolatumque semper fuisset, Caes. BG. 3, 9, 3. optare, ne potestas tribunicia, inviolata ipsa, violet intercessione sua R. imperium, Liv. 8, 34, 6. — *Adv.*: memoriam nostri pie **inviolateque** servabitis, Cic. Sen. 22, 81. iusiurandum apud Romanos inviolate sancteque habitum servatumque est, Gell. 6 (7), 18, 1.

Inviŏlentus, a, um, **nicht gewaltsam**, Not. tir. p. 88. Cassiod. Inst. d. l. 20.

Inviscĕro, (avi), ātum, āre, **in die Eingeweide hineinsenken, • hineinbringen lassen**, vgl. Nemes. Cyn. 215. u. übtr.: inviscerata caritas in cordibus nostris, **eingesenkt**, Augustin. Serm. 24. u. vgl. Ep. 57.

Invīsĭbĭlis, e, **unsichtbar**, si manantia corpuscula per invisibilia foramina subsistendo iter claudunt, **von den Poren**, Cels. 1. prooem. p. 3. quodsi est deus et incorporalis et invisibilis et aeternus, Lact. 7, 9. u. so Tert. adv. Prax. 14. ignorabamus nimirum animam, licet invisibilem, nasci et mori, und später: quid invisibile eius fuit, quod invisibilitatem per carnem desideraret? Tert. de carne Christ. 12. u. *Adv.*: quem si omnino non noverat ut **invisibiliter** operatum, adv. Valent. 14. u. so Augustin. de gen. 6, 6. PNol. Ep. 20, 3.

Invīsĭbĭlĭtas, ātis, *f.*, **die Unsichtbarkeit**, patre seposito in sua invisibilitate, Tert. adv. Prax. 14. u. vgl. de carne Christ. 12.

Invīsĭtātus, a, um, 1) **ungesehen**, omnia visitata et invisitata (sidera) temporum necessitudine sunt constituta, Vitr. 9, 1 (4), 4. nulla celebris civitas invisitata transitur, Quint. decl. 12, 18. — 2) **noch nicht gesehen, neu** (vgl. inusitatus), nova erumpit acies inaudita ante id tempus invisitataque, Liv. 4, 33, 1. tunc invisitato atque inaudito hoste, 5, 37, 2. urbis - oppressae ab hoste invisitato inaudito adeo nihil miseriti sunt, ut cet., 5, 45, 4. u. im comp.: hominum nescias invisitatius an inauditius genus, Jul. Val. Res. gest. Al. 3, 23. si quando quid invisitatum dignumque cognitu advectum esset, Suet. Aug. 43; — peregrinatio - novas tibi montium formas ostendet, invisitata spatia camporum cet., Sen. Ep. 18, 1, 15 (104). pro di inmortales! speciem humanam ... invisitatam egregiam cet., Att. 339. avem invisitata specie apud Regium Lepidum celebri luco consedisse incolae memorant, Tac. H. 2, 50. in Hercynio Germaniae saltu invisitata genera alitum accipimus, quarum cet., Plin. 10, 47 (67), 132. cum formas hominum invisitatas cernerent, Liv. 5, 35, 4. Romanos vincentes iam invisitata ante elephantorum forma stupere primo, mox cedere proelio coëgit, Justin. 18, 1, 6. u. so 25, 1, 6. multae ibi saevientes ferae, magnitudines bestiarum excellentes omniumque invisitata aut forma erat aut ferocia, Gell. 5, 14, 7. invisitata simulacra, non homines videbantur, Curt. 5, 17 (5), 7. maxime in ea parte Etruriae gentem invisitatam novos accolas Gallos esse, Liv. 5, 17, 8. u. vgl. 27, 39, 8. naves regiae captae de Macedonibus invisitatae ante magnitudinis, Liv. 45, 42, 12. proelium grande atque acre fecisse adversus unum serpentem in illis locis stabulantem invisitatae inmanitatis, Gell. 7 (6), 3, 1.

Invīso (invisso), vīsĕre, 1) **hineinsehen**, speculum, Apul. Mag. 15. u. 16. — 2) **nach Jmdm. od. etw. hinsehen, sehen, etw. od. Jmdn. besuchen, etw. besichtigen, bei Jmdn. vorsprechen, an etw. Theil nehmen**, nunc *ad* eum inviso, Plaut. Men. 1, 1, 32. ad fratrem modo [ad] captivos alios

inviso meos, Capt. 2, 3, 98. nunc tamen interea ad med huc invisam domum, Merc. 3, 2, 12. ad meam maiorem filiam invisso domum, Stich. 1, 2, 9; — mit *Accus.*: nefas, invisere umbras, Sen. Oed. 398, ut - finem terrarum mare inviseret, Curt. 9, 1 (1), 3. Aethiopiam invisere (cupido incesserat), 4, 33 (8), 3. Delum maternam invisit Apollo, Virg. A. 4, 144. labere, nympha, polo finesque invise Latinos, 11, 588. u. vgl. 8, 159. an eum locum libenter invisit, ubi cet.? Cic. Fin. 5, 2, 5. praesentes namque ante domos invisere castas heroum et sese mortali ostendere coetu coelicolae - solebant, Catull. 64, 384. domum nostram, quoad poteris, invisas, Cic. Att. 4, 6, 4. aedificium nostrum quod crebro invisis, gratum, 4, 9, 2. ut iam invisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo, 1, 20, 7; — cum caelestes Alcidae invisere mensas iam vacat et fessum Iunonia sustinet Hebe, VFlacc. 8, 230. quid tibi necesse fuit anili superstitione - sacrificium, quod alienae domi fieret, invisere? Cic. Dom. 40, 105. invisente novo praelia torva viro, Catull. 66, 20. quin, si vigor iuventae inest, conscendimus equos invisimusque praesentes nostrarum ingenia? Liv. 1, 57, 7. cui nostrum licet fundos nostros obire aut res rusticas vel fructus causa vel delectationis invisere? Cic. dOr. 1, 58, 249. remotam in perpetuum et ablegatam ab urbe et ab re publica iuventutem iam ne hiemi quidem aut tempori anni cedere ac domos ac res invisere suas, Liv. 5, 2, 4. quem mox quae sint habitura deorum concilia incertum est, urbisne invisere, Caesar, terrarumque velis curam, et cet., Virg. G. 1, 24. — 3) **ansichtig werden, erblicken**, quam te libenter quamque laetus inviso, Catull. 31, 4. simul ac nostros invisent lumina colles, 64, 233. et natos geminos invises sub caput arcti, Cic. poët. ND. 1, 43, 110.

invīsor, ōris, *m.*, der **Neider**, si quis forte in hoc pulcherrimo coetu ex illis invisoribus meis malignis sedet, Apul. Flor. 1, 9.

1. **invīsus**, a, um, Ptcp. v. invideo, was vgl.

2. **invīsus**, a, um (negat. in u. video), 1) **ungesehen**, abdiderat sese atque aris invisa sedebat (erinnys), Virg. A. 2, 574. quidam intro cessit et cantavit invisus, Apul. M. 5, 3. — 2) **noch nicht gesehen, neu**, ut tu morbos visos invisosque (prohibessis), Cato RR. 141, 2. communi fit vitio naturae, ut invisis atque incognitis rebus magis credamus, Caes. BC. 2, 4, 4. occulta et maribus non invisa solum, sed etiam inaudita sacra, Cic. Har. resp. 27, 57.

invītābĭlis, e, **einladend**, sermones - habendos censet non super rebus anxiis aut tortuosis, sed iucundos atque invitabiles, Gell. 13, 11, 4.

invītāmentum, i, *n.*, das **Lockmittel, Reizmittel**, mit *Gen. subj.*: in quo (fonte) sint prima invitamenta naturae, Cic. Fin. 5, 6, 17. qui cum multa haberet invitamenta urbis et fori propter summa studia amicorum -, afuit ab oculis vestris, Sull. 26, 74. filia per adulescentulos ditiores invitamento matris suae nequicquam circumlata, Apul. Mag. 76. u. vgl. M. 1, 4; — mit *ad*: voluptates autem nulla ad res necessarias invitamenta adferunt senibus, Cic. Hortens. frg. 1, 17. p. 284. ad imitandum invitamento sunt (vitia), AVict. Caes. 41, 21. u. vgl.: is autem, qui vere appellari potest honos, non invitamentum ad tempus, sed perpetuae virtutis est praemium, Cic. Fam. 10, 10, 2; — mit *Gen. obj.*: eximiam pulchritudinem formae eius non libidinis habuerat invitamentum, sed gloriae, Curt. 4, 41 (10), 24. largitiones temeritatisque invitamenta horrebant, Liv. 2, 42, 6. ne quid ulli sanctum relinqueretur, velut in dotem invitamentumque sceleris Antonius L. Caesarem avunculum, Lepidus Paulum fratrem proscripserant, Vell. 2, 67, 3.

invītātio, ōnis, *f.*, die **Einladung**, *in* Epirum vero invitatio quam suavis, quam liberalis, quam fraterna! Cic. Att. 9, 12, 1; — mit *Gen. subj.*: aderat et hospitum inv. liberalis pro dignitate summi viri, Phil. 9, 3, 6. quae - compararat, non tam suae delectationis causa, quam ad invitationes adventusque nostrorum hominum, II. Verr. 2, 34, 83. unus nec dominorum invitatione nec ipsius interdum Hannibalis Calavius filius perpelli vinum ut potaret potuit, Liv. 23, 8, 7; — mit *Gen. obj.*: hanc largiorem paulo iucundioremque vini invitationem-non inprobavit, Gell. 15, 2, 4; — aegritudinem omnem procul abesse a sapiente -, quod non natura exoriatur, sed iudicio, sed opinione, sed quadam invitatione *ad* dolendum, Cic. Tusc. 3, 34, 82; — fit sermo inter eos et invitatio, *ut* Graeco more biberetur, II. Verr. 1, 26, 66; — *absol.*: primus congressus cum legatis et deinceps invitatio benigna et hospitalis fuit, Liv. 33, 39, 3. invitatio benigna et hilaritas iuvenalis utrosque in vinum traxit, 40, 7, 2. neque enim aut peregrinae superstitionis ministeria aut obscaena petulantia mensis principis oberrat, sed benigna inv. et liberales ioci et studiorum honor, Plin. Pan. 49, 8.

invītātor, ōris, *m.*, der **Einlader**, ein besonders dazu bestimmter Sclave, ad cenam si me diversa vocaret in astra, hinc invitator Caesaris, inde Iovis, cet., Mart. 9, 91, 1 sq. u. so Sidon. Ep. 9, 13. u. allgemeiner bei den KS.

invītātōrius, a, um, **die Einladung betreffend, Einladungs-**, inv. scripta transmittere ad alqm., Hieron. Ep. 1, 15. nec inv. operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem luem mentis humanae (scientiam magiae), Tert. Anim. 57.

invītātrix, īcis, *f.*, **einladend**, placet hortatio inv. religionis, Symm. Ep. 1, 59. inv. pulchritudo chartarum, Cassiod. Var. 1, 38.

invītātus, u, *m.*, die **Einladung**, mitto igitur ad te Trebatium atque ita mitto, ut initio mea sponte, post autem invitatu tuo mittendum duxerim, Cic. Fam. 7, 5, 2.

invīte, *Adv.*, s. invitus.

invĭtiābĭlis, e, **unverderbbar**, qui spem multiplicans alat invitiabilis aevi, Prud. Psych. 626.

invīto, āvi, ātum, āre (vgl. *Curtius* Grundz. II. p. 47. u. dagegen *Corssen* über Aussprache I. p. 25 fg.), **einladen**, 1) im Allgem., von Leb., a) vorzugsw. zum Essen: simul *ad* cenam hominem *in* hortos invitavit in posterum diem, Cic.

Off. 3, 14, 58; *ad* cenam est invitatus subito a Libero, Phaedr. 4, 15, 8. is me, quia scit tuum familiarem esse, crebro ad cenam invitat, Cic. Fam. 7, 9, 3. u. so Sall. H. 2, 23, 2. Suet. Claud. 4. Quint. 7, 3, 33. quam vellem ad illas pulcherrimas epulas me idibus martiis invitasses, Cic. Fam. 10, 28, 1. u. so Curt. 6, 31 (8), 16. 9, 27 (7), 4. 9, 28 (7), 15. ad prandium invitare, Cic. Mur. 35, 73; v. Thieren, in der Fabel: ad cenam, Phaedr. 1, 28, 4. und: parataque laetum invitant ad prata pecus, Claud. VI. Cons. Hon. 199; — invitatus, *ut* accumberet, cenasse una, Suet. vit. Ter. p. 292, 32; — mit *Inf.*: ieientare nulla invitat, Afran. 19; — blos *alqm.*: Thais porro instare, ut hominem invitet, Ter. Eun. 4, 1, 5. quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum esset amplius, Heaut. 1, 2, 11. cognatos volo hodie invitare, quorum es in numero mihi, Phaedr. 4, 25, 16. invitari deinde amicos - iussit, Curt. 3, 30 (12), 2. recedentem iam e convivio Medius Thessalus instaurata comissatione et ipsum et sodales eius invitat, Justin. 12, 13, 7. solus cum iis, quos invitaverat, maiore parte aestivarum expeditionum coenavit sedens, Vell. 2, 114, 3. nomine eius invitati, Suet. Cal. 55; — *se* mit *Adv.*: mira sunt nisi invitavit sese in cena plusculum, zusprechen, sich gütlich thun, Plaut. Amph. 1, 1, 127. invitavit plusculum hic se in prandio, Turpil. 132. non invitat plusculum sese ut solet, 71. cum se ibi cibo vinoque laete invitarent, Sall. H. 4, 4. quotiens largissime se invitaret, Suet. Aug. 77; — *absol.*: invitat tristis: mansit, Ter. Eun. 4, 1, 8 alii suos in castra invitandi causa adducunt, alii ab suis abducuntur, Caes. BC. 1, 74, 4. — b) allgemeiner, doch mit dem Nebenbegriff der Bewirthung: cum multos et litore invitasset *ad* se, Suet. Cal. 32; — utrumque *in* hospitium invitat, Liv. 28, 18, 1; alius alium domos suas invitant, Sall. J. 66, 3. cum domum suam omnium hominum ordines invitaret, Nep. Att. 13, 6; — invito eum per litteras, *ut* apud me deversetur, Cic. Att. 13, 2, 2. u. vgl.: scribit invitasse se quendam, in cuius villa maneret, Suet. Aug. 74; — blos *alqm.* (alqa. re): hospitio invitabit propter familiaritatem notissimam, Cic. Phil. 12, 9, 23. u. vgl.: invitati hospitaliter per domos, Liv. 1, 9, 9. ecqua civitas est -, rex denique ecquis est, qui senatorem populi R. tecto ac domo non invitet, Cic. II. Verr. 4, 11, 25. eosdem postera die apparatis epulis invitat, Justin. 1, 6, 5. periit potando opinor: Neptunus magnis poculis hac nocte eum invitavit, Plaut. Rud. 2, 3, 31. u. im Scherz: ni istunc istis (clavis) invitassitis usque adeo, donec qua domum abeat nesciat, peristis ambo, 3, 5, 31; si invitare nos paulisper pergeret, Plaut. Rud. 2, 7, 32. quum me aliquotiens invitaret, Cic. Fam. 7, 16, 2. Mamertini me publice non invitarunt: me cum dico, leve est: senatorem populi R. si non invitarunt, honorem debitum detraxerunt non homini sed ordini, II. Verr. 5, 11, 25. — c) überhaupt: ut a me non eiectus ad alienos, sed invitatus *ad* tuos esse videaris: quamquam quid ego te invitem, a quo iam sciam esse praemissos, qui cet., Cat. 1, 9, 23. ad athletarum spectaculum invitavit et virgines Vestales, Suet. Ner. 12. invitavit ad spectaculum ludorum vicinas - nationes, Eutr. 1, 2. equestri ordine ad audiendum invitato, Suet. Cal. 53. propter hostium castra praetergressus aequo loco invitat ad dimicandum, Auct. BAfr. 73, 5. ad hoc Armenii ambigua fide utraque arma invitabant, Tac. A. 13, 34. u. vgl. Petron. 140, 5. Apul. M. 7, 21; — Cosconio mortuo sum *in* eius locum invitatus, Cic. Att. 2, 19, 4. a Caesare valde liberaliter invitor in legationem, 2, 18, 3. in contubernium ultro invitatus, und: plenam fulgentemque lunam invitabat in amplexus atque concubitum, Suet. Cal. 22; — mit *Dat.*: accipit Aenean solioque invitat acerno, Virg. A. 8, 178. freti animis ultroque invitant moenibus hostem, 9, 676; — Germanos invitatos - *uti* ab Rheno discederent, Caes. BG. 4, 6, 3; — blos *alqm.*, vgl.: hunc hominem - conplectere, adprehende, immo et invita ac sic ama, tamquam gratiam referas, Plin. Ep. 7, 31, 7; dum istos invitabis suffragatores, pater, prius in capulo quam in curuli sella suspendes nates, Nov. 75. facturus ludos quidam dives nobiles proposito cunctos invitavit praemio, Phaedr. 5, 5, 5. u. vgl.: protinus Aeneas celeri certare sagitta invitat qui forte velint, Virg. A. 5, 485. ut in colloquium venire invitatus gravaretur, Caes. BG. 1, 35, 2. haec a te invitatus breviter exposui, Cic. Att. 8, *11*, 3. et Lepidi quidem societate, quamquam magnis conditionibus invitatus, abstinuit, Suet. Caes. 3; — *absol.*: nulla calamitate victus Correus excedere proelio silvasque petere aut invitantibus nostris ad deditionem potuit adduci, Hirt. BG. 8, 19, 8.

2) insb. **einladen, anlocken, anreizen, zu etw. reizen, locken, verlocken, verleiten**, a) von Leb.: fuitque per omnia moderantissimus in hominibus deterrendis a malo, invitandis *ad* bona, Capitol. Ant. phil. 12. toparchas et reges ad amicitiam invitavit, invitato etiam Osdroe rege Parthorum, Spart. Hadr. 13. ad invitandos ad libidines iuvenes senesque, Suet. Cal. 41. iucunditate quadam *ad* legendum invitati, Cic. Acad. 1, 2, 8; — *alqm. alqa. re*: ipse iubebat occidi nullo postulante, praemiis etiam invitabat, Cic. Ligar. 4, 12. u. so: praemio, Tac. H. 2, 82. talibus invitat donis cet., Claud. Laud. Stil. 2, 362: nemo enim libenter dat invitis, sed quicumque ad benefaciendum bonitate invitatus est et ipsa pulchritudine rei, etiam cet., Sen. Ben. 3, 13, 2. invitatus balnei sono, Petron. 73, 2. invitati propinquitate superiorum castrorum, Caes. BC. 3, 76, 2. invitatus lucro, Suet. Cal. 39. invitati praeda longius procedunt, Caes. BG. 6, 35, 6. aut colore sententiarum aut nitore et cultu descriptionum invitatus et corruptus est, Tac. Or. 20; — *alqd. alqa. re*: C. Marius bello Cimbrico factis manu fossis invitavit mare, Solin. 2, 53. u. vgl.: interior medias sinus invitatus in aedes, Rutil. Namat. 1, 245; — stomachus recreatur et adpetentia ciborum invitatur, Plin. 23, 1 (22), 38. qui ventrem invitant pretio traduntque palato sidereas Iunonis aves cet., Claud. in Eutr. 2, 329. invitat pretiis animos et praemia ponit, Virg. A. 5, 292. veterem ferendo iniuriam in-

vites novam, Syr. 494; — *alqd.*: coepimus invitare convivarum sermones, Petron. 41, 9. ut neque luxuriam invitaret neque honestam paupertatem pateretur dignitate destitui, Vell. 2, 129, 3. blanda ista vanitas apud eos valet, qui ipsi illam adlectant et invitant, Cic. Am. 26, 99. — b) von Lebl.: *ad* quem (agrum cultum) fruendum non modo non retardat, verum etiam invitat atque delectat senectus, Cic. Sen. 19, 57. quos ad consulatus dandos dulcia et circuli et quaecumque voluptas puerilis invitet, Vopisc. Tac. 6; — ni id me invitet *ut* faciam fides, Plaut. Trin. 1, 1, 5. pulvere simul ac sudore perfusum regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret, Curt. 3, 12 (5), 2; — *alqd. alqa. re*: coronam mensam talos vinum haec huius modi, quibus rebus vita amantum invitari solet, Turpil. 201. praeclara illa quidem ingenia, quae gloria invitantur, Cic. Brut. 1, 15, 9; — *alqm.*: serpere possunt quo cuiusque cibus vocat atque invitat aventes, Lucr. 5, 523. lanigerae reptant pecudes quo quamque vocantes invitant herbae, 2, 318. ubertas terrae non indigenas modo detinet, sed etiam advenas invitat, Curt. 8, 7 (2), 14; gladium ancillam - intus habere ait, qui me atque te invitet, Plaut. Cas. 3, 6, 21; — *alqd.*: aqua mulsa - calefacta invitat vomitiones, Plin. 22, 24 (52), 112. murmure labens invitat somnos crepitantibus unda lapillis, Ov. M. 11, 603. u. vgl. Hor. Epod. 2, 27. egregios invitant praemia mores, Claud. Laud. Stil. 2, 125. et peream, si non invitant omnia culpam, Ov. Her. 17, 183; — mit *Inf.*: vicina invitet decedere ripa calori, Virg. G. 4, 23; — *absol.*: ut invitavēre pabula, Mel. 3, 4, 2. invitent croceis halantes floribus horti, Virg. G. 4, 109. invitat genialis hiems curasque resolvit, 1, 302. locus ipse invitat hercle hic Veneris, Turpil. 181. dimovit perfregitque custodias poena angustosque per aditus et obstructos, non secus ac per apertas fores et invitantia limina, inrupit, Plin. Pan. 49, 1. invitabat pretium, et quod tunc et quod fore videbatur, Ep. 8, 2, 1. quo spolia invitant transfert populantia signa, Sil. 6, 650. si qua interea invitaverit aura adnueritque deus, velox accede secundis, 8, 325. invitaveratque spes Gaium principem avidissimum auri, Plin. 33, 4 (22), 79; id, in quo prudentia versaretur et quod adsequi vellet, aptum et accommodatum naturae esse oportere et tale, ut ipsum per se invitaret et adiiceret appetitum animi, quem ὁρμὴν Graeci vocant, Cic. Fin. 5, 6, 17.

invittātus, a, um, **ohne Kopfbinde**, Hieron. Reg. no. 101.

invĭtŭpĕrābĭlis, e, **untadelhaft, untadelig**, fuisti inv. in diebus tuis, Tert. adv. Marc. 2, 10. u. vgl. 4, 1.

invītus, a, um (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 106), **der, welcher nicht will, welcher es nicht gern thut od. erträgt, welcher dagegen ist ohne es zu wollen, ohne es gern zu thun od. zu ertragen, wider Jmds. Willen od. Wunsch, widerstrebend**, in den Cas. obliquis neben Subst. od. absol. mit Bezug auf ein vorhergegangenes Subst., im Nomin. neben Verb., od. vielmehr den in ihnen enthaltenen Subjecten, wofür selten das Adverb. eintritt, 1) v. Leb. (Menschen, selten v. Thieren), vgl. zunächst bei Gegensätzen u. Synon.: ut quibusque bellum invitis aut cupientibus erat, Tac. A. 1, 59; nil unquam invita donabis coniuge, vendes hac obstante nihil, nihil, haec si nolet, emetur, Juv. 6, 212. hoc nos ab istis adulescentibus facere inviti et recusantes heri coacti sumus, Cic. dOr. 2, 4, 18. deinde reluctatus invitusque revertens in Italiam in urbe Lyciae - morbo obiit, Vell. 2, 102, 4. vi coactum te esse invitum, Ter. Phorm. 1, 4, 36. ut invitus et coactus facere videare, Cic. dOr. 2, 43, 182. cogendi iudices inviti, retinendi contra voluntatem, Mur. 20, 42. Fannium invitum et huc atque illuc tergiversantem testimonium contra se dicere cogo, QRosc. 13, 37. nam dilectus adhuc quidem invitorum est et a pugna abhorrentium, Att. 7, 13, 2. vobis invitis atque amborum ingratiis una libella liber possum fieri, Plaut. Cas. 2, 5, 7. extorquendum est invito atque ingratis, Cic. Quinct. 14, 47. — Ferner a) *neben Cas. obliquis*, u. zw. im *Accus.*: si inprobum esse Cresphontem olim existimas, cur me huic locabas nuptiis? sin est probus, cur talem invitam invitum cogis linquere? Enn. trag. 156. aliquid reperiret, fingeret fallacias, unde - hunc difficilem invitum servaret senem, Ter. Heaut. 3, 2, 22. eo amantem invitum Pamphilum extrudit pater, Hec. 1, 2, 98. Ch. „tum autem Antiphonem video ab sese amittere invitum eam" inque. De. tum autem video filium invitum sane mulierem ab se amittere, Phorm. 5, 8, 25. rationem reddere aventem abstrahit invitum patrii sermonis egestas, Lucr. 3, 259. invitum qui servat, idem facit occidenti, Hor. AP. 467. u. vgl. Ep. 1, 20, 16. non ego te, candide Bassareu, invitum quatiam, Od. 1, 18, 11. has quoque invitum pati te coge poenas, Sen. Phoen. 263; in d. Fabel: coëgit frenos invitum pati (equum), Phaedr. 4, 4, 9; — namque Apollo fatis fandis dementem invitam ciet, sagt Cassandra, Enn. trag. 80. virginem me quondam invitam per vim violat Iuppiter, Poët. b. Cic. Fam. 9, 22. dic me hic oppido esse invitam atque adservari, Ter. Heaut. 4, 4, 12. ne te requiret nec rogabit invitam, Catull. 8, 13. testor - magicas invitam accingier artes, Virg. A. 4, 493. u. v. Pferd: adducit quadrupedem invitam indomitam cet., Enn. trag. 219; — quamquam vis extera multos pellat et invitos cogat procedere saepe, Lucr. 2, 277. frigus uti nostros penitus cum venit in artus, concutit invitos cogens tremere atque movere, 6, 594. ipse deus somno domitos emittere vocem iussit et invitos facta tegenda loqui, Tibull. 1, 9, 28. u. vgl. Lucan. 6, 605. irrumpent (pedes) etiam ad invitos, Quint. 9, 4, 89; — im *Dativ.*: haud invito ad aures sermo mi accessit tuos, Ter. Hec. 3, 5, 32. fortuna mea ac tua fervida virtus eripit invito mihi te, Catull. 64, 218. invito frater adempte, vale! Ov. F. 4, 852. non, ait, invitoque gener mutabere patri, VFlacc. 6, 269. nisi subvenitis invito, Sall. H. 2, 96, 10; — heu nihil invitis fas quemque fidere divis! Virg. A. 2, 402. ut invitis quod prosit extorqueat, Quint. 5, 7, 27. nihil

enim facile persuadetur invitis, 4, 3, 10; — im *Genit.*: quo saepe ministro edomita inviti conponit lumina fratris, Sil. 10, 341. imbrem et tenebras saevumque tridentem iam iam ego et inviti torsissem coniugis (i. e. Iovis) ignem, VFlacc. 1, 116; — im *Ablat.*: me invito abduxit meam, Ter. Ad. 2, 1, 44. u. so Heaut. 4, 5, 47. enotuerunt quidam tui versus et invito te claustra sua refregerunt, Plin. Ep. 2, 10, 3. si se invito transire conarentur, Caes. BG. 1, 8, 2. quod eo invito iter per provinciam-temptassent, 1, 14, 3. audeat invito ne quis discedere Amore, Tibull. 1, 3, 21. feci hodie ut fierent insperante hoc atque invito Pamphilo, Ter Andr. 3, 4, 24. domus, uxor, liberi inventi invito patre, 5, 3, 20. invito domino, Quint. 7, 3, 27; si sine pace tua atque invito numine Troes Italiam petiēre, Virg. A. 10, 31; — Iunone invita munus amoris habet, Ov. F. 4, 720. u. so M. 10, 161. nec quisquam invita faciet bene vincula plantae Pallade, F. 3, 823. invita tamen hunc perimet mea dextra Diana, M. 8, 395. tu nihil invita dices faciesve Minerva (d. i. adversante et repugnante natura, nach der Erklärung Cic. Off. 1, 31, 110), Hor. AP. 385. invita matre, Ov. F. 6, 69. Sall. H. 1, 24. edidit invita geminos Latona noverca, Ov. M. 6, 336. fulsit ab invita lumen procul, VFlacc. 6, 480; — materiem totius corporis omnem perspicuum'st nobis invitis ire rapique, Lucr. 2, 274. invitis omnibus, Ter. Ad. 2, 1, 4. nisi noster Pompeius dis hominibusque invitis negocium everterit, Cic. QFratr. 3, 2, 1. et deis invitis desinis esse miser? Catull. 76, 12. quod temere invitis suscipiatur heris, 68, 78. quin inde invitis sumpserint perduellibus, Enn. trag. 427. qua (via) Sequanis invitis - ire non poterant, Caes. BG. 1, 9, 1. — Im *Superl.*: quod et illo et me invitissimo fiet, Cic. Att. 5, 21, 9. quum maximis suis rebus coactus a me invitissimo decessisset, Fam. 3, 10, 3. fuit alioqui fratribus illis quasi fato datum, ut divites fierent invitissimis a quibus facti sunt, Plin. Ep. 8, 18, 5; milites desides et urbana luxuria dissolutos invitissimos ad exercitium militare produxit, Spart. Julian. 5. — Mit *Genit.*: credidit dominum non invitum fore huius solutionis, Ulp. Dig. 16, 3, 11. — b) Im *Nominat.*: invitus me vides: vivam tamen, Plaut. Cas. 2, 4, 23. ille invitus illam duxerat, Ter. Hec. 1, 2, 67. nulla'st tam facilis res, quin difficilis siet, quom invitus facias, Heaut. 2, 6, 2. da operam, ne quid umquam invitus facias, Sen. Ep. 6, 9, 3. invitus feci: lex coëgit, Ter. Phorm. 2, 1, 6. u. so Cic. Sen. 12, 42. est beneficium eo carere quod invitus possideas, Syr. 781. invitus, regina, tuo de litore cessi, Virg. A. 6, 460. distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumptum invitus facias neque plura parare labores, Hor. Ep. 2, 2, 195. u. vgl. 1, 5, 21. 1, 10, 31. neque tamen senatus provinciam invitus dederat, Sall. C. 19, 2. u. vgl. J. 96, 2. ut invitus quoque aqua satietur, Cels. 5, 27, 2. invitus mehercule dico, quoniam cet., Quint. 12, 5, 2. u. vgl.. 11, 2, 49. quos (libellos) aliquanto magis invitus quam meos lego: nam et meos invitus, Plin. Ep. 9, 15, 1. qui petentibus vacationem invitus quidem, sed tamen tribuas, Pan. 87, 2. quod (fastigium) invitus amiserat, Eutr. 10, 2; — quam invita ancillans, dicto obediens viri, Att. 442. invita, o regina, tuo de vertice cessi, invita, Catull. 66, 39. et Turnum et terras invita reliqui, Virg. A. 12, 809. u. vgl. hier: quidquid sum ego, quamvis infra Lucili censum ingeniumque, tamen me cum magnis vixisse invita fatebitur usque invidia, Hor. Sat. 2, 1, 74; — inviti quoque avaritiam exercere iubentur, Juv. 14, 108. quum iidem fabellas Latinas ad verbum e Graecis expressas non inviti legant, Cic. Fin. 1, 2, 4. inviti summae spei adulescentes - Vercingetori parent, Caes. BG. 7, 63, 9. ne inviti iudices audiant et adversi, Quint. 4, 5, 19. u. vgl. 12, 9, 17; — rumpimus invitae tua vincula teque per aequor quaerimus, Virg. A. 10, 233; — im *Superl.*: quae (obscoena) invitissimus quisque alteri ostendit, Cels. 6, 18. eum ego a me invitissimus dimisi, Cic. Fam. 13, 63, 1.

2) bei Dichtern v. Lebl., u. zw. a) zunächst von Gliedern des menschlichen Körpers: cui dedit invitas victa noverca manus, Ov. F. 6, 800. repetit invitam manum antiqua Erinnys, Sen. Med. 941. effrenae solitus pectora coniugis invita trepidus prendere dextera, 103. sed tamen erubuit subitusque invita notavit ora rubor, Ov. M. 6, 46. quin et Ixion Tityosque voltu risit invito, Hor. Od. 3, 11, 21. invito prospexit Colchida vultu, VFlacc. 7, 575. larga invito prorumpunt flumina vultu, Claud. Rapt. Pros. 3, 128. quae simul invitas crimen pervenit ad aures, excidit cet., Ov. AA. 2, 449. invito est pectore passa Iovem (Iuno), F. 2, 178. subiectatque manus invitaque pectora tangit, M. 4, 359. fert gravis invito victorem Nestora tergo Monychus, VFlacc. 1, 145. quibus invito maduerunt sanguine dextrae, 3, 391; mota quidem est genetrix infractaque constitit ira invitique oculi lacrimis maduere coactis, Ov. M. 6, 627. — b) von and. Gegenst., in den Cas. obl.: dirus in invitas effugit spiritus auras, Sil. 16, 545. invitis spargenda dabas tua membra procellis, Lucan. 5, 684. invitae properes anni spem credere terrae, Virg. G. 1, 224. invito processit Vesper Olympo, Ecl. 6, 86. ire per invitas experiemur aquas, Ov. Her. 18, 194. invitis ire paratis aquis, 13, 126. duc, inquam, invitas ipsa per ora rotas, F. 6, 608. te quoque, Canthe, tui non inscia funeris Argo flevit ab invita rapientem tela carina, VFlacc. 6, 318. ut saepe puppes aestus invitas rapit, Sen. Herc. fur. 676. valido qui robore tauros sub iuga et invito detorquet in ilia cornu, VFlacc. 4, 684. aelinon in silvis idem pater, aelinon, altis dicitur invita concinuisse lyra, Ov. Am. 3, 9, 24. nos quoque frugiferum sentimus inutilis herba numen et invita saepe iuvamur ope, Ov. Pont. 2, 1, 15; — im Nomin.: cum manum invitus sequeretur ensis, Sen. Thyest. 564. verbaque provisam rem non invita sequentur, Hor. AP. 311. erumpit etiam invitus saepe (risus), Quint. 6, 3, 9. zw. fatis debentibus annos mors invita subit, Lucan. 6, 530. — *Adv.*: **invite**, loquere, gnate! Sen. Oed. 1010. invite cepi Capuam,

Cic. Att 8, 3, 4; im *comp.*: quem ego paullo sciebam vel pudentius vel invitius - ad hoc genus sermonis accedere, Cic. dOr. 2, 89, 364.

invius, a, um, **unwegsam, ungangbar, schwer zugänglich** (v. Land u. Wasser), 1) eig., *neben Subst.*: locorum squalor et solitudines inviae, Curt. 5, 21 (6), 13. rex viginti stadia processit semita propemodum invia, 6, 13 (4), 20. non in Ciliciae angustiis et inviis callibus, sed in aperta et lata planitie dimicare, 4, 47 (13), 6. invius limes det faciles ad superos vias, Sen. Herc. fur. 567. iter inv., Apul. M. 6, 18. propemodum invias silvas emensi, Curt. 5, 21 (6), 15. postquam altos ventum in montes atque invia lustra, Virg. A. 4, 151. non haec furculas nec Caudium nec saltus invios esse, Liv. 9, 14, 10. inviae cotes praeruptaeque rupes, Curt. 6, 23 (6), 26. praealtae silvae rupesque inviae, 6, 16 (5), 13. per calles et paene invias rupes, 7, 41 (11), 7. u. vgl. 5, 15 (4), 18. Orion in vada caeca tulit penitusque procacibus austris perque undas superante salo perque invia saxa dispulit, Virg. A. 1, 535. u. so: per inv. saxa, Curt. 8, 41 (11), 21. reliquit istas invio plumas specu Harpyia, dum Zeten fugit, Sen. Med. 782. per altas invii retro lacus vadit tenebras, Hipp. 94. Franci inviis strati paludibus, Vopisc. Prob. 12; — als *Praedic.*: nam templa profanus invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas, Ov. M. 11, 413. Riphaeis montibus proxima - nives adeo invia efficiunt, ut -, Mel. 2, 1, 1. nec dilata foret vindicta, nisi aequora saevi invia fecissent venti, Ov. M. 12, 8. ob nives invia (terra), Mel. 3, 7, 1. ipsa invia atque deserta regio, 3, 7, 8. ipsum promunturium quo id mare clauditur a Ceraunis saltibus invium est, 3, 8, 10. Alpes adhuc ea parte invias sibi patefecit, Eutr. 3, 8. omnibus ferme aliis inviis itinera tria esse, Liv. 38, 20, 4. nondum tamen invia Iani ora patentis erant neque iter praecluserat unda, Ov. M. 14, 789. avaritia gloriae et insatiabilis cupido famae nihil invium, nihil remotum videri sinebat, Curt. 9, 7 (2), 9; — im *Plur. subst.*: per mediam Libyen veniant atque invia tentent, Lucan. 9, 386. per invia pleraque, Liv. 21, 35, 4. dumosa per invia, Sil. 14, 640. ruunt caeci per vias, per invia, Liv. 38, 23, 1. per vias inviaque, 23, 17, 6. per invia atque ignotas rupes, 38, 2, 13. per lubrica atque invia, Curt. 8, 48 (14), 7. per invia, Mel. 3, 9, 8. iuxta invia ac devia, Liv. 21, 33, 4; — neben Subst. od. als Präd. näher bestimmt durch den *Ablat.*: perducere incautos in loca naturae situ invia, Curt. 7, 15 (4), 4. undique rupibus invia (regio), Plin. 12, 14 (30), 52. qua paludibus invia fuit (Gallia), Sall. H. 1, 8. incisis undique ripis invius (Atlas), Mel. 3, 10, 1. invius saxis Eryx, Sen. Med. 708. longa procul longis via dividit invia terris (Italiam), Virg. A. 3, 383. und: invia virtuti nulla est via, Ov. M. 14, 113; — mit *Dativ.*: invius humano gressu (mons), Claud. Nupt. Hon. et M. 49. maria invia Teucris, Virg. A. 9, 130. lucos Stygis et regna invia vivis aspicies, 6, 154. nihil virtuti suae invium et penetrandam Caledoniam - fremebant, Tac. Agr. 27; — mit *Inf.*: hic tumultu rapitur ingenti ferox, et saxa fluctu volvit, Acheron, invius renavigari, Sen. Herc. fur. 714. — 2) übtr.: tot bellis invia tecta, Sil. 4, 306. ingenio portus urbs invia, 14, 183. invia Sarmaticis domini lorica sagittis, Mart. 7, 2, 1. mortifera vinctum perfidae tradet neci induta vestis: exitum manibus negat caputque laxi et invii cludunt sinus, Sen. Agam. 879 sqq.

invŏcātio, ōnis, *f.*, **das Anrufen, die Anrufung**, mit *Gen. obj.*: deorum u. dearum, Quint. 6, 1, 3. 33. 10, 1, 48; — *abs.*: invocatione protendimus (manus), 11, 3, 115. ad invocationem aliquam convertimur, 9, 2, 38. u. vgl. §. 104. „vos" quoque inquit (Virg. G. 1, 5), „labentem caelo qui ducitis annum, Liber et alma Ceres", tam lunam quam solem duces anni hac invocatione designans, Macrob. Sat. 1, 16, 44.

invŏcātīvus, a, um, **die Anrufung betreffend**, orationis species, Boëth. introd. ad syllog. p. 561.

1. **invŏcātus**, a, um, *Ptcp.*, s. invoco.

2. **invŏcātus**, a, um (v. negat. in u. voco), **ungerufen**, a) im Allg.: invocatus ad subsellia rei occurro, Cic. Fam. 8, 8, 1. u. v. Lebl.: etiam ad dormientem veniunt invocatae (imagines), ND. 1, 38, 109. — b) insb. **ungeladen, uneingeladen**, postulo ut mihi tua domus te praesente absente pateat, invocato ut sit locus semper, Ter. Eun. 5, 8, 29. ut, quos invocatos vidisset in foro, omnes devocaret, Nep. Cim. 4, 3. communia autem sunt, quibus etiam invocati suo iure de populo possent venire, Vitr. 6, 8; im Wortspiel: Iuventus nomen indidit Scorto mihi eo quia invocatus (ungeladen) soleo esse in convivio: scio apsurde dictum hoc derisores dicere, at ego aio recte. Nam in convivio sibi amator, talos quom iacit, scortum invocat (ruft an): estne invocatum an non est? est planissume. Verum hercle vero nos parasiti planius, quos numquam quisquam neque vocat neque invocat, Plaut. Capt. 1, 1, 1—8.

invŏcātus, u, *m.*, **das Unterlassen einer Aufforderung**, iniussu atque invocatu meo, Fronto ad Ver. Ep. 1.

invŏco, āvi, ātum, āre, **zu Imdn. hinrufen, sich rufend an Imdn. wenden, Imdn. anrufen**, theils im Allg., theils bes. **rufend Imds. Hülfe suchen, Imdn. anflehen**, a) im Allg.: alibi manus est occupata, alii percellit pedem, anulum alii dat spectandum, a labris alium invocat, cum alio cantat cet., Naev. com. 77. aspice hoc sublimen candens, quem invocant omnes Iovem, Enn. trag. 402. reginas dominasque veris quondam, tunc alienis nominibus invocantes (d. gefangenen Frauen des Darius), Curt. 3, 29 (11), 25. Persae iustissimum ac mitissimum dominum, Macedones optimum ac fortissimum regem invocantes certamen quoddam moeroris edebant, 10, 15 (5), 9. multis caritates diversas, quas prae angustiis videre non poterant, invocantibus, Amm. 18, 8, 14; — blandius alia ad aurem invocabat, M. Cael. b. Quint. 4, 2, 124. quoquo nomine, quoquo ritu, quaqua facie te fas est invocare, Apul. M. 11, 2. — b) insbes., zunächst die Götter u. dgl.: cum me (d. Venus) sollicita proles Neptunia voce invocat Hippo-

menes, Ov. M. 10, 639. te, Sol, invoco, Pacuv. 219. Erebo creata fuscis crinibus Nox, te invoco, Enn. trag. 183. te, Apollo, sancte, fer opem, teque, omnipotens Neptune, invoco, Turpil. 118. te (den Hymenäus) suis tremulus parens invocat, Catull. 61, 52. invoco vos, Lares viales, ut me bene tutetis, Plaut. Merc. 5, 2, 23; — quos ignorat adhuc, invocat illa deos, Ov. F. 6, 516. u. so: trepido ore deos, Claud. Idyll. 7, 10 u. deos, Curt. 7, 35 (8), 29. nullos, inquit, impios deos, nullas devotiones nec aliut infelicibus precibus invocavi, Tac. A. 16, 31. invocatique ultores parentum dii, Liv. 1, 59, 10. deos patrios, gentium iura nequicquam apud surdas aures invocabat, Curt. 6, 42 (11), 15. nequiquam deos fidemque invocantes, Liv. 9, 12, 8. deumque invocantes, cuius ad sollemne ludosque per fas ac fidem decepti venissent, 1, 9, 13. Iovem Phrygiamque ex ordine matrem invocat, Virg. A. 7, 139. si fallat, Iovem patrem Gradivumque Martem aliosque iratos invocat deos, Liv. 2, 45, 14. Herculem - ab invocato Iove adiutum, Mel. 2, 5, 4. Iunonem Lucinam in pariendo invocant, Cic. ND. 2, 27, 68. ades invocata (Venus): iam faves votis, dea, Sen. Hipp. 424. Solem et Mithren sacrumque et aeternum invocans ignem, Curt. 4, 48 (13), 12. invocata munus hoc sanxit Styge, Sen. Hipp. 942. Musas invocarent, Quint. 4. pr. 4. toto quippe mundo et omnibus locis omnibusque horis omnium vocibus Fortuna sola invocatur, Plin. 2, 7 (5), 22. frustra parentis invocas manes tui, Oct. 136. ut - initiis operum suorum invocat assiduo Saturnia sidera questu, VFlacc. 2, 364. auxiliaria (fulgura). quae invocata, sed advocantium bono veniunt, Sen. NQ. 2, 49, 3; — patrem nec ostendere possum, nec invocare audeo, Curt. 6, 40 (10), 30. victor ad haec Atheniensium Philippus pater invocabatur, 3, 25 (10), 7. socerumque patremque invocat heu! frustra, Ov. M. 11, 561. captivarum agmina matrum invocat, 13, 560. ut et - M. insuper Brutum, cuius statua in conspectu erat, invocaret, Suet. Rhet. 6. omnia visere, omnia audire et undecunque invocatum statim, velut numen, adesse et adsistere, Plin. Pan. 80, 4. te nunc invocat unam, VFlacc. 7, 343. strepunt aures clamoribus plorantium sociorum, saepius nos quam deorum invocantium opem, Liv. 22, 14, 8. u. vgl. d. Wortspiel bei Plautus unter 2. invocatus a. E.; — quas manus, orbis miser, invocabis, Sen. Herc. Oet. 1534. inopi lingua desertas invocat artes, Petron. 83, 10, 6. invocare identidem atque expectare lucem consuerat, Suet. Cal. 50. mori est felicis, antequam mortem invocet, Syr. 645. impius frustra invoco mortem relictam, Sen. Hipp. 1219; — erit vobis locus querendi aput senatum, invocandi leges, Tac. A. 2, 71. quis meum nominans nomen aede exciet? quis tumultu invocans incolarum fidem? Poët. b. Censor. frg. 14. p. 96. fidem pastorum nequiquam invocans, Liv. 1, 7, 7. fidem militum flens ac veste a pectore discissa invocavit, Suet. Caes. 33. invocare Quiritium fidem, Petron. 21, 1. suorum invocat fidem atque auxilium, Hirt. BG. 8, 48, 3. vereor enim ne sit inmodicum pro omnibus pariter invocare indulgentiam tuam, Plin. Ep. 10, 104 (105); — si - nunc omnes *in* auxilium deos ipsumque in primis, quo neque praesentius aliud nec studiis magis propitium numen est, invocem, Quint. 4. pr. 5. in auxilium a Bithyniae rege invocati, Justin. 25, 2, 11; — cum - ipsum advocatum *ad* communem imperatorum fortunam defendendam invocarem, Cic. dOr. 2, 47, 196. te, te, soror - invoco ad causam parem! Sen. Hipp. 663; — mit *Dat.*: ubi partuis deos sibi invocat, Plaut. Amph. 5, 1, 9. quanto laudabilius periturum, dum amplectitur rem publicam, dum auxilia libertati invocat! Tac. A. 15, 59; — responsum est non iure eum *adversus* Cheruscos arma Romana invocare, 2, 46. ab aris alius accendit faces *contra*que Troas invocat Troiae sacra, Petron. 89, 2, 65; — te sancte venerans precibus, invicte, invoco, portenta *ut* populo patriae verruncent bene, Att. Aen. 5. u. vgl.: Thebae, paventes arma fraterna, invocant rogantque tectis arceas patriis faces, Sen. Phoen. 321; — *absol.*: fer auxilium tuae matri invocanti, Sen. Oct. 133. unde metus et iustae preces invocantium, antequam hostes reparatis viribus ad spem vel ad ultionem accingerentur, Tac. H. 4, 79.

invŏlātus, u, *m.*, das Einherfliegen, non igitur ex alitis involatu nec e cantu sinistro oscinis - tibi auguror, Cic. Fam. 6, 6, 7.

involgo, are, s. invulgo.

invŏlĭto, āre, über etw. fliegen, flattern, schweben, nur übtr.: quae nunc umeris involitant deciderint comae, Hor. Od. 4, 10, 3; — desine flere bonum tantum, tenet ille regna caeli nec minus involitat terris, nec ab hoc recedit orbe, Prud. Perist. 13, 99. superis, PNol. Ep. 32 (12), 6.

invŏlo, āvi, āre, eig. v. Geflügel, hineinfliegen, übtr. v. Menschen: schnell auf etw. zufahren, sich in od. auf Jmdn. od. etw. stürzen, Jmdn. od. etw. schnell angreifen, überfallen, theils im Allg., theils milit., theils in Bezug auf fremdes Eigenthum, dessen man sich bemächtigen will, dah. auch = sich einer Sache bemächtigen, 1) eig.: *in* villam intro involant columbae, Varr. RR. 3, 7, 1. od. mit *Dat.*: neque enim debent ipsis nidis involare (gallinae), Col. 8, 3, 5. — 2) übtr. im Allg.: occasionem nancta mulier involat *in* collum, plorat, orat cet., Afran. 245. ad me cum spectas fabularique incipis, ex ore in oculos tuos bibones involant, 407. u. zugleich mit *Dat.* der Person: vix comprimor, quin involem illi in oculos stimulatrici, Plaut. Most. 1, 1, 46. ut ego unguibus facile illi in oculos involem venefico! Ter. Eun. 4, 3, 6. vix me contineo, quin involem monstro in capillum, 5, 2, 20; — militär.: *ad* ipsum Longinum L. Licinius Squillus involat iacentemque levibus sauciat plagis, Auct. BAl. 52, 4; — mit *Acc.*: involavēre nostrorum equitum turmas, Amm. 16, 12, 36. u. so: alqm., 21, 4, 8. 24, 2, 5. Apul. M. 2, 32. inprovisi castra involavēre, Tac. H. 4, 33. hic ardor solusque labor, quid corpore Magni proiecto rapiat, quos Caesaris involet artus, Lucan. 6, 587. expugnatur

navis, cum-aut vela conscinduntur aut ancorae involantur de mari, Callistr. Dig. 47, 9, 6. u. *abs.*: equites parent citi, ab dextera maxumo cum clamore involant, inpetu alacri ruont, Plaut. Amph. 1, 1, 88; — in Bezug auf fremdes Eigenthum: nostra est, inquam, omnis ista prudentiae doctrinaeque possessio, *in* quam homines quasi caducam atque vacuam abundantes otio nobis occupatis involaverunt, Cic. dOr. 3, 31, 122; mit *Accus.*: puerum strigae involaverant, Petron. 63, 8. his editis involat eam, Apul. M. 6, 10; auch: truces etiam tum animos cupido involat eundi in hostem, Tac. A. 1, 49; remitte pallium mihi meum, quod involasti, Catull. 25, 6. nisi si me iudicas anulos buxeos curare quos amicae tuae involasti, Petron. 58, 10. hereditatem accepit, ex qua plus involavit, quam illi relictum est, 43, 4.

invŏlucer, cris, cre, **ungefiedert, noch nicht flügge**, pulli etiam tunc involucres erant, Gell. 2, 29, 5.

invŏlucrum, i, *n.* (involvo), **die Hülle, Decke, der Ueberzug, Umschlag**, ne id quidem involucri inicere voluit, vestem ut ne inquinet, Serviette, Plaut. Capt. 2, 2, 17. ut clipei causa involucrum, vaginam autem gladii, sic praeter mundum caetera omnia aliorum causa esse generata, Cic. ND. 2, 14, 37. Antiochus - imperat suis, ut id (candelabrum) in praetorium involutum quam occultissime deferrent: quo postea quam attulerunt involucrisque reiectis constituerunt, clamare iste coepit, dignam rem esse regno Syriae cet., II. Verr. 4, 28, 65. emporitica inutilis scribendo involucris chartarum segestriumque mercibus usum praebet, Plin. 13, 12 (23), 76. corporis involucris tumulo frigente repostis, Prud. Hamart. 920. u. vgl. Cathem. 5, 36. contr. Symm. 1. praef. 54; — übtr.: sic modo in oratione Crassi divitias atque ornamenta eius ingenii per quaedam involucra atque integumenta prospexi, sed ea contemplari cum cuperem, vix aspiciendi potestas fuit, Cic. dOr. 1, 35, 161. multis enim simulationum involucris tegitur et quasi velis quibusdam obtenditur unius cuiusque natura, I. QFratr. 1, 5, 15.

invŏlūmen, ĭnis, *n.* b. Gloss. Phil. = ἐνείλημα, u. **invŏlūmentum**, i, *n.*, die **Hülle**, Augustin. de civ. d. Vulg. Sap. 7, 4.

invŏluntārius, a, um, **unfreiwillig**, urinae vel stercorum emissio, CAurel. Acut. 2, 3, 18. egestio, 2, 5, 25. exitus, §. 24. u. *Adv.*: **involuntarie**, Marcian. Dig. 1, 3, 2.

invŏlūte, *Adv.*, s. involvo.

invŏlūtio, ōnis, *f.*, das **Gewinde, Schraubengewinde**, Vitr. 10, 6 (11), 2.

invŏlūto, āre, **einwickeln, darumwickeln**, singula involutantur folia lauri, Apic. 2, 1.

involvo, volvi, volūtum, volvĕre, 1) **hineinrollen, -wälzen**, in etw. **hineindrehen, drehend** od. **wirbelnd** in etw. **hineinziehen**, a) eig.: desedit in undas (ratis) vicinum involvens contorto vertice pontum, Lucan. 3, 630; — mit *Dat.*: fit quoque ut involvat venti se nubibus ipse vertex conradens ex aëre semina nubis, Lucr. 6, 443. adprehensam (lanuginem) corpori involvi nido volubili, vom Seidenwurm, Plin. 11, 23 (27), 77. inferunt signa sternuntque obvios et igni suo involvunt, Tac. A. 14, 30. u. vgl.: cum permixtis acies sua tela tenebris involvunt, Lucan. 4, 489. — b) übtr.: si qua iniquitas involveretur, rem integram rursum ad senatum referrent, Tac. A. 3, 63. — 2) **daher -, dahin rollen, -wälzen**, fertur in abruptum magno mons improbus actu exultatque solo silvas armenta virosque involvens secum, Virg. A. 12, 687. involutos frangit Ionio salo opposita fluctus Leucas, Sen. Herc. Oet. 732. — 3) **darauf -, darüber rollen** od. **wälzen**, auf od. über od. an etw. rollen, wälzen, **schleudern**, saxa trabesque super totosque involvite montes, Ov. M. 12, 507. cupas taeda ac pice refertas incendunt easque de muro in musculum devolvunt: involutae labuntur: delapsae a lateribus longuriis furcisque ab opere removentur, Caes. BC. 2, 11, 2; — mit *Dat.*: Ossae frondosum involvere Olympum, Virg. G. 1, 282. involvite Pelion Ossae, Claud. IV. Cons. Hon. 108; ruit ille recedens et miser oppositis a tergo involvitur aris in caput inque umeros, Virg. A. 12, 291. nec densae trepidis apium se involvere nubes cessarunt aquilis, Sil. 8, 635. — 4) mit *Abl.* u. *absol.*, eig. u. übtr., Leb. u. Lebl., mit etw. **einwickeln, einhüllen, umwickeln, umhüllen, verhüllen, umstricken, verwickeln, verstricken**, dah. involutus, **verhüllt, dunkel**, a) eig., mit *Abl.*: silvestria membra nuda dabant terrae - circum se foliis ac frondibus involventes, Lucr. 5, 969. involvit se farina, v. Wiesel, Phaedr. 4, 2, 12; captivam (volpem) stipula foenoque involvit, Ov. F. 4, 705. is auferendus curioseque vestimentis involvendus est, Cels. 2, 17. involutus coccina gausapa lecticae impositus, Petron. 28, 4. segestria vel lodicula involutus, Suet. Aug. 83. hos (infantes Fortuna) fovet omnes involvitque sinu, Juv. 6, 606; quis me per auras turbo praecipitem vehet atraque nube involvet -? Sen. Thyest. 623. tenebris te protenus illis involvi flammisque velim, VFlacc. 7, 74. calidoque involvitur undique fumo, Ov. M. 2, 232. fumida (virgo) lumine fulvo involvi ac totum Volcanum spargere tectis (visa), Virg. A. 7, 76. vorari quosdam fluctibus involutos, Amm. 16, 12, 57; — sex fasciis involvendum (membrum) sic, ut cet., Cels. 8, 10, 1. idque (brachium) involutum mitella commodissime excipitur, 8, 10, 3. u. vgl. Petron. 54, 4. manum amiculo involutum Lysimachus in os leonis inmersit, Justin. 15, 3, 8. sinistras sagis involvunt, Caes. BC. 1, 75, 3. laevam involvere toga et incingi, Quint. 11, 3, 146. digiti pollices linteolis vel fasciis - involuti, Cels. 8, 12. Psyche puellae caput involverat flammeolo, Petron. 26, 1. lacertarum catulos venantur (araneae) os primum tela involventes et tunc demum labra utraque morsu adprehendentes, Plin. 11, 24 (28), 84. adsuetum casside crinem involvi, Sil. 7, 459. tenebris involverat atra lumen hiems, Claud. IV. Cons. Hon. 172. u. vgl.: continuo Bebryx - cursibus involvens (Pollucem) totaque inmanis harena insequitur, VFlacc. 4, 261; — lutea sed niveum involvat membrana

libellum, Tibull. 3, 1, 9. pelles, quibus involvuntur vestimenta, Paul. Dig. 33, 10, 5. exstincti titiones involutique panniculis, Cels. 2, 17. remediis lana involutis, Suet. Galb. 3. id tamen (alumen scissile) involutum lanula demitti commodius est, Cels. 6, 9. involvendumque lana specillum est et in eo medicamento tinguendum eoque ulcera implenda sunt, rursusque linamentum involutum et oblongum eodem medicamento illinendum demittendumque in narem, 6, 8. spatha fascia involuta, quo minus tactu laedat, 8, 15. mollis linamenti paulum involvendum aliqua compositione ex iis cet., 6, 13. argilla involvi (mala), Pallad. 3, 25, 17. offis pro aequa omnium portione confectis, suco ptisanae ac passo involutis adtinctum animal replebis, Veg. 1, 11, 7; — omnes circa campos spumantibus undis involvit, Sil. 12, 621. stagnante vado patulos involvere campos, 6, 143. involvant spumoso vortice silvas, Claud. Mall. Th. cons. 238. in cineres monimenta date atque involvite flammis, Sil. 6, 716. totum involvit flammis nemus, Virg. G. 2, 308. rapidoque involvitur aesculus igni, Sil. 5, 511. involvit orbem tenebris, Lucan. 1, 542. involvitque domum caligine caeca, Virg. A. 8, 253. involvunt atra telorum moenia nube, Sil. 1, 311. u. vgl.: at Mavors moto perturbans aëra telo et clipeo campum involvens Aetnaea Cyclopum munere fundentem loricam incendia gestat, 9, 447; — *absol.*: adhibitis in consilium dis, quos superiores et involutos vocant (Etrusci), Sen. NQ. 2, 41, 2. qui perfrixit, opus est in balneo primum involuto sedere, donec insudet, Cels. 1, 3; — meministine - nescio quo e gurgustio te prodire involuto capite soleatum? Cic. Pis. 6, 13. u. so Suet. Galb. 7. capitibus involutis cives R. ad necem producere instituit, Cic. II. Verr. 5, 60, 157. manuque ad digitos usque involuta rem divinam facere (iussit), Liv. 1, 21, 4. involuta sinistra manu curiose, Petron. 63, 6. considere diligenter involutis pedibus et capite, Cels. 3, 16. si dolor est, ea ipsa pars sine oleo, nitro ex aqua perungenda est, deinde involvenda, 3, 27, 2. carpenti somnos subitus rutilante coruscum vertice fulsit apex crispamque involvere visa est mitis flamma comam, Sil. 16, 119; — ut id (candelabrum) in praetorium involutum quam occultissime deferrent, Cic. II. Verr. 4, 28, 65. fomentisque - totum corpus circumdare convenit maximeque involutis exstinctis testis et titionibus, Cels. 3, 12; involvens umbra magna terramque polumque, Virg. A. 2, 251. fertur ab inmenso tempestas horrida coelo nigrantesque globos et turbida nubila torquens involvit terras, Sil. 4, 440. cum fractas involvunt aequora puppes, VFlacc. 6, 412. auster aqua involvens navemque virosque, Virg. A. 6, 335. involvēre diem nimbi et nox umida caelum abstulit, 3, 298. — b) übtr., mit *Ablat.*: saevum ingenium variis involvens modis (Medea), Phaedr. 4, 7, 14. vereor ne qui sit, qui istius insignem nequitiam frontis involutam integumentis nondum cernat, Cic. Pis. 6, 12; — litteris me involvo, aut scribo aut lego, Fam. 9, 20, 3. mea virtute me involvo, Hor. Od. 3, 29, 55. nec me laqueis tam insidiosae interrogationis involveram, Plin. Ep. 1, 5, 7. dedit exemplum praecavendi quomodo fraudibus involutos aut flagitiis commaculatos, sic specie bonarum artium falsos et amicitiae fallaces, Tac. A. 16, 32. diuturno otio involuti, Amm. 19, 11, 6. involvens bello Italiam, Sil. 3, 212. cuncta pari violentia involvebantur, Tac. A. 1, 70. involvat populos una fortuna ruina, Lucan. 7, 89; — nec ego pacem nolo, sed pacis nomine bellum involutum reformido, Cic. Phil. 7, 6, 19. obscuris vera involvens, Virg. A. 6, 100. sunt neque obscura neque ad percipiendum difficilia, quae scriptores diversis opinionibus pertinaciter tuendis involverunt, Quint. 8. pr. 4. flexa sic omnia Tuscus involvens multaque tegens ambage canebat, Lucan. 1, 637. historiis involvam carmina caecis, Ov. Ib. 57. haec est luminum occultationumque ratio, perplexior motu multisque involuta miraculis, Plin. 2, 15 (13), 62. latet fortasse (causa) obscuritate involuta naturae, Cic. Div. 1, 18, 35. mendacium versuti ducis simulatione benivolentiae involutum, VMax. 7, 3. Ext. 10; — *absol.*: quae singula inprovidam mortalitatem involvont, solum ut inter ista vel certum sit nihil esse certi nec quicquam miserius homine aut superbius, Plin. 2, 7 (5), 25; videbis itaque eloquentiam ebrii hominis involutam et errantem et licentiae plenam, Sen. Ep. 19, 5, 4 (114). primus a rebus occultis et ab ipsa natura involutis avocavisse philosophiam et ad vitam communem adduxisse (videtur Socrates). Cic. Acad. 1, 4, 15. res involutas definiendo explicavimus, Or. 29, 102. quae (definitio) quasi involutum evolvit id, de quo quaeritur, Top. 2, 9. altera occulta quaedam et quasi involuta aperiri, altera prompta et aperta iudicari, Fin. 1, 9, 30. quum ea, quae quasi involuta fuerunt, aperta sunt, Acad. 2, 8, 26; dav. *PAdj. superl.*: in hac - re omnium maxima atque involutissima, Sen. NQ. 6, 5, 3. u. *PAdv.*: questus est de fratris insidiis **involute** et incondite ad illius accusationem, sui vero excusationem, Spart. Carac. 2.

involvŭlus od. **involvŏlus**, i, *m.*, die **Wickelraupe**, involvulum (imitatur), quae in pampini folio intorta implicat se, Plaut. Cist. 4, 2, 63.

invulgo od. **involgo**, āvi, ātum, āre, etw. **unter die Leute bringen, veröffentlichen, bekannt machen**, non eum recte fecisse, quod disciplinas acroaticas, quibus ab eo ipse eruditus foret, libris foras editis involgasset, Gell. 20, 5, 7. quae non volgo ac temere, sed cum castitate caerimoniaque adeuntium et reverenda et reformidanda sunt magis, quam involganda, 4, 9, 9. molestius equidem culpatiusque esse arbitror, verba nova, incognita, inaudita dicere, quam involgata et sordentia, 11, 7, 1; — *absol.*: quo die Allobroges invulgarunt, Kundgebungen machen, Cic. Att. 2, 1, 3.

invulnĕrābĭlis od. **involn-**, e, **unverwundbar**, nur übtr.: involnerabile est non quod non feritur, sed quod non laeditur: ex hac tibi nota sapientem exhibebo, Sen. Const. sap. 3, 3. cum semel animum virtus induravit, undique invol-

nerabilem praestat, Cons. ad Helv. 13, 2. vide ergo, num satius sit aut involnerabilem animum dicere, aut animum extra omnem patientiam positum (apathisch), Ep. 1, 9, 2.

invulnĕrātus, a, um, unverwundet, ohne verwundet worden zu sein, nur übtr.: ceteri vero aut repentina vi perculsi ac tempestate populari per populum tamen ipsum recreati sunt atque revocati, aut omnino invulnerati inviolatique vixerunt, Cic. Sest. 67, 140.

io! *Interj.* io! ah! ach! als Ausdruck starker Gemüthsaufregung: io bucco! - quis me iubilat? - vicinus tuus antiquus, Apriss. com. 1. p. 231. clamat „io comites, opus haec victoria nostrum est!" Ov. M. 3, 728. si collibuisset, ab avo usque ad mala citaret „io Bacche!" modo summa voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima, Hor. Sat. 1, 3, 6. Ol. io Hymen Hymenaee! Stat. io Hymen! Plaut. Cas. 4, 3, 3. io Hymen Hymenaee io, io Hymen Hymenaee, Catull. 61, 120. öft. dicite „io Paean" et „io" bis dicite „Paean", Ov. AA. 2, 1. u. vgl. Claud. in Rufin. 1. praef. 11. teque, dum procedis, io Triumphe! non semel dicemus, io Triumphe! civitas omnis, Hor. Od. 4, 2, 49. u. vgl. Epod. 9, 21. miles (od. volgus) „io" magna voce „Triumphe" canet, Tibull. 2, 5, 118. Ov. Tr. 4, 2, 51. Am. 1, 2, 33. io, io, liber ad te venio: iam sestertium quadragies redegi parte vendita Baeticorum, Plin. Ep. 3, 9, 13; — clamat „io matres, audite, ubi quaeque Latinae", Virg. A. 7, 400. et bis „io Arethusa!" vocavit, „io Arethusa", Ov. M. 5, 625. clamat „io, comites, his retia tendite silvis", 4, 513. illum, illum tendite campum, tendite, io, comites, Stat. Theb. 4, 677; Graia iuvenca venit, quae te patriamque domumque perdat! io, prohibe, Graia iuvenca venit, Ov. Her. 5, 117. uror io: remove, saeva puella, faces, Tibull. 2, 4, 6. labor, io, cara lumina conde manu, Ov. AA. 3, 742. agna cadet vobis, quam circum rustica pubes clamet „io messes et bona vina date", Tibull. 1, 1, 23; — quantus, io, Latias mundi conventus ad aras suscipit et solvit pro duce vota suo! Mart. 8, 4, 1. ecquis, io, revocat discedentemque reducit? ecquis, io, largas pandit amicus opes? 5, 25, 3. fulmen, io ubi fulmen? Ov. M. 3, 442. quid deinde, quid, oro, restat, io, profugis? Sil. 5, 633; — io, enicas me miserum, quisquis es, Plaut. Truc. 1, 2, 21. illa quidem clamabat „io, carissima mater, auferor", Ov. F. 4, 447. succurrite - io cives, Hor. AP. 459. mater „io geminae" clamavit „adeste sorores", Ov. M. 3, 713. clamat „io coniunx, quocumque in cardine mundi bella moves, huc signa refer", Sil. 4, 779. io patria, o regum incertissima tellus, nunc certe victoris eris, Stat. Theb. 11, 390.

iŏcābundus, a, um, scherzend, venerabilibus erga deos verbis iuventus rudi atque incomposito motu corporum iocabunda gestus adiecit, VMax. 2, 4, 4. porrectam veneni potionem non dubitanter hausit quodque ex ea superfuerat iocabundus inlisum humo clarum edere sonum coëgit, 3, 2. Ext. 6. cum captis Veiis unus ex militibus - iocabundus ac ludens interrogaret, utrumne cet., Lact. 2, 7.

iŏcātio, ōnis, *f.*, das Scherzen, meton. Scherzhaftes, ein Scherz, si quid in ea epistola, quam -, fuit historia dignum, scribe quam primum, ne ignoremus: sin nihil praeter iocationem, redde id ipsum, Cic. Att. 2, 8, 1. nunc venio ad iocationes tuas, Fam. 9, 16, 7.

iŏcĭnus, iocinoris od. iocineris, s. iecur.

iŏco, āre (iocabo, Plaut. Cas. 4, 4, 20) u. gew. **iŏcor**, ātus sum, āri, scherzen, spaßen (Ggstz. asseverare), vgl.: duplex omnino est iocandi genus, unum illiberale, petulans, flagitiosum, obscenum, alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum, Cic. Off. 1, 29, 104; zunächst a) mit Worten: simul es, iocaris una (d. i. cum puero meo), Catull. 21, 5. u. vgl. 2, 6. nec mihi, quod lusi sine crimine, prodest, quodque magis vita Musa iocata mea est, Ov. Tr. 3, 2, 5. iocabar equidem, Ter. Eun. 2, 3, 87. hic quam volet Epicurus iocetur, homo non aptissimus ad iocandum minimeque resipiens patriam et dicat cet., Cic. ND. 2, 17, 46. bella ironia, si iocaremur: sin adseveramus, vide ne religio nobis tam adhibenda sit quam si testimonium diceremus, Brut. 85, 293; — atqui tu hanc iocari credis? Ter. Heaut. 4, 4, 7. iocari me putas? moriar, si cet., Cic. Att. 16, 5, 3. video enim te iam iocari per litteras, Fam. 7, 11, 2. iocari se dicebat, cum cet., Treb. Poll. Gallien. duob. 17. fictis iocari nos meminerit fabulis, Phaedr. 1. prol. 7. deos enim ipsos iocandi causa induxit Epicurus perlucidos et perflabiles cet., Cic. ND. 2, 17, 40. ipsumque iocandi genus non profusum nec immodestum, sed ingenuum et facetum esse decet, Cic. Off. 1, 29, 103. quae de usu ipso et modo iocandi complexus sum, Quint. 6, 3, 102. iocandi licentia, Suet. Aug. 98; tantam in Crasso humanitatem fuisse, ut - tolleretur omnis illa superioris tristitia sermonis eaque esset in homine iucunditas et tantus in iocando lepos, ut cet., Cic. dOr. 1, 7, 27; tum lanius iocans: cet., Phaedr. 3, 4, 3. me quoque, iocansne an ita sentiens, non enim satis intelligebam, coepit hortari, ut sententia desisterem, Cic. Acad. 2, 19, 63. cum - interdum iocans eius verbosiores eliceret epistolas, Nep. Att. 20, 2. nec accusatorem atroci in causa, nec patronum in miserabili iocantem ferret quisquam, Quint. 6, 3, 31. cincti obvios pellibus immolatarum hostiaram iocantes petiverunt, VMax. 2, 2, 9. is inter iocantes honos praecipuus est, Mel. 2, 1, 13. u. vgl.: quorum (faunorum) noctivago strepitu ludoque iocanti adfirmant volgo taciturna silentia rumpi (= iocosa), Lucr. 4, 582; — iam familiariter *cum* ipso cavillor ac iocor, Cic. Att. 2, 1, 5. iocerne tecum per litteras? Fam. 2, 4, 1. de re severissima tecum, ut soleo, iocor, 7, 11, 3. cum inter moras laudationum aut in aures alicuius loquuntur aut cum sodalibus iocantur, Quint. 11, 3, 131. u. vgl. Capitol. Maxim. duob. 4; — iocatus *in* valetudinem oculorum Phaeneae, Liv. 32, 34, 3; — mit allg. *Accus.*, in Bezug auf etw. scherzen, scherzend etw. sagen, haec enim iocatus

sum, Cic. Fam. 9, 14, 4. quae iam veteres illi iocabantur, Quint. 6, 3, 57. Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus, Hor. Sat. 1, 5, 62; daher mit *Acc.* u. *Inf.*: mōrari eum desisse inter homines producta prima syllaba iocabatur, Suet. Ner. 33. cum modo se vero nihil dixisse neque tam stulte dicturos, modo bene admonitos ab adversario et agere gratias, quod adiuti sint, iocantur, Quint. 5, 13, 46. — b) handelnd, wie ludere, mit Jmdm. **seinen Scherz treiben, sein Spiel treiben**, quales ex humili magna ad fastigia rerum extollit, quotiens voluit Fortuna iocari, Juv. 3, 39. u. so Claud. in Eutr. 1, 24.

iŏcōsus, a, um, voll Scherz d. i. Scherz enthaltend, auf Scherz beruhend, im Scherz ausgeführt u. dgl., oder Scherze liebend, Scherze machend, **scherzhaft, spaßhaft, tändelnd, neckisch** (Ggstz. serius), o rem ridiculam - et iocosam dignamque auribus et tuo cachinno, und dann: res est ridicula et nimis iocosa, Catull. 56, 1. 2. u. 4. videat in primis, quibus de rebus loquatur: si seriis, severitatem adhibeat, si iocosis, leporem, Cic. Off. 1, 37, 134. mater, ades, florum ludis celebranda iocosis, Ov. F. 5, 183. vita verecunda est, Musa iocosa mea, Tr. 2, 354. non hoc iocosae conveniet lyrae, Hor. Od. 3, 3, 69. canere ad veteres verba iocosa modos, Ov. F. 6, 692. illa divisio, ut dictorum urbanorum alia seria alia iocosa alia media faceret, Quint. 6, 3, 106. sermone opus est modo tristi, saepe iocoso, Hor. Sat. 1, 10, 11. arbiter hic (Tiresias) igitur sumptus de lite iocosa dicta Iovis firmat, Ov. M. 3, 332. u. vgl. Ib. 261; te canam, magni Iovis et deorum nuntium curvaeque lyrae parentem, callidum quicquid placuit iocoso condere furto, Hor. Od. 1, 10, 5; subst.: ibi illa tam iocosa fiebant, Catull. 8, 6. mihi etiam iocosa quaedam videntur posse nan satis urbane referri, Quint. 6, 3, 106; — tu sapientium curas et arcanum iocoso consilium retegis Lyaeo, Hor. Od. 3, 21, 14. inter iocosi munera Liberi, 4, 15, 26. u. vgl.: qui se quique una vina iocosa colunt, Tibull. 3, 6, 20. homo quamvis humanus ac iocosus, Varr. RR. 2, 5, 1. iocose Maecenas, Hor. Epod. 3, 20. turba iocosa obstrepit et Phrygio tibia curva sono, Tibull. 2, 1, 85. non ut Alexandri claram delatus ad urbem delicias videam, Nile iocose, tuas, Ov. Tr. 1, 2, 79. iocosa imago, Hor. Od. 1, 12, 3. 1, 20, 6; subst.: oderunt hilarem tristes tristemque iocos', Hor. Ep. 1, 18, 89. — *Adv.*: in quorum amore - multa delicate **iocose**que fecit, Nep. Alc. 2, 3. et hoc pessima se puella vidit iocose lepide vovere divis, Catull. 36, 9. eumque lusi iocose satis, Cic. QFratr. 2, 10 (12), 2. imbuendus est is, qui iocose volet dicere, quasi natura quadam apta ad haec genera et moribus, dOr. 2, 71, 289; im *comp.*: liberius si dixero quid, si forte iocosius cet., Hor. Sat. 1, 4, 103. cave, si me amas, existimes me, quod iocosius scribam, abiecisse curam rei publicae, Cic. Fam. 9, 24, 4.

iŏcŭlanter, *PAdv.*, s. ioculor.

iŏcŭlāris, **scherzhaft, spaßhaft**, quanta autem dementia est - rem ab amico dictam maledictum vocare, a servulo ioculare convicium, Sen. Const. sap. 11, 3. ut si obiectum sit turpe aliquid, quod negari non queat, responsione ioculari eludas, Gell. 12, 12, 1. ioc. carmina, Suet. Ner. 42. in quodam ioculari libello, Quint. 8, 6, 73. o licentiam iocularem, Cic. Fat. 8, 15. iocularem audaciam, Ter. Phorm. 1, 2, 84. ioc. astutia, Treb. Poll. trig. tyr. 10; — ioculare istuc quidem, Pomponi, et a multis derisum, Cic. Leg. 1, 20, 53. u. subst.: ne sic, ut qui iocularia, ridens percurram, Hor. Sat. 1, 1, 23. imitari deinde eos iuventus simul inconditis inter se iocularia fundentes versibus coepere, Liv. 7, 2, 5. paulatim vero invalescentibus vitiis iocularia et latebras omisit, Suet. Ner. 27. hi veteris disciplinae iocularia quaedam minus scite ac venuste pronuntiabant, Diom. p. 488, 24. — *Adv.*: inter cetera carmina, qualia - **iculariter** canunt, Suet. Caes. 49. festos et sollemnes dies profusissime, nonnumquam tantum ioc. celebrabat, Aug. 75. haec (scandix) est, quam Aristophanes Euripidi poëtae obicit ioc.: matrem eius ne olus quidem legitimum venditasse, sed scandicem, Plin. 22, 22 (38), 80. ioc. irridere, Ascon. Cic. DiC. 11. Hispanis Tarraconem in conventum vocatis delectumque ioc., ut verba ipsa ponit Marius Maximus, detractantibus Italicis cet., Spart. Hadr. 12.

iŏcŭlārius, a, um, **scherzhaft, spaßhaft**, iocularium in malum insciens paene incidi, Ter. Andr. 4, 4, 43.

iŏcŭlātio, ōnis, *f.*, **das Scherzen, der Scherz, Spaß**, ioculationes cantusque exercebant, Firmic. Math. 5, 5.

iŏcŭlātor, ōris, *m.*, einer, der gern Scherze oder Späße macht, **ein Spaßmacher**, huic ioculatorem senem illum, ut noras, interesse sane nolui, Cic. Att. 4, 16, 3.

iŏcŭlor, āri, **kurze od. augenblickliche Scherze machen**, ioculari tibi videmur et sane levi, dum nihil habemus maius, calamo ludimus, Phaedr. 4, 2, 1; mit *Acc.* **in augenblicklichen Scherzen etw. vorbringen**, inter carminum prope modum incondita quaedam militariter ioculantes Torquati cognomen auditum celebratum deinde posteris etiam familiaeque honori fuit, Liv. 7, 10, 13. — *PAdv.*: **ioculanter** compellare, in scherzender Weise, Sidon. Ep. 1, 2.

iŏcŭlus, i, *m.*, **ein augenblicklicher Scherz, ein kleiner Scherz, ein Späßchen**, qui custodem oblectent per ioculum et ludum, Plaut. Truc. 1, 2, 10. ioculo istaec dicit, Stich. 1, 1, 23. u. so Merc. 5, 4, 33. egone te ioculo modo ausim dicto aut facto fallere? Most. 3, 3, 20. occupito modo illis adferre vim ioculo pauxillulam, Rud. 3, 4, 24.

iocundus, a, um, s. iucundus.

iŏcus, i, *m.* (Plur. gew. ioci, archaist. ioca, Lucr. 5, 1396. Sall. J. 96, 2. Apul. Flor. 3, 16. u. sprüchw. Cic. Fin. 2, 26, 85., aber auch Att. 14, 15, 1.), **der Scherz, Spaß, die Tändelei, Spielerei**, in Worten u. Handlungen, oft beides verbunden, bes. v. Tändeleien der Liebenden (auch personificirt Plaut. Bacch. 1, 2, 9. Hor. Od. 1, 2, 34), 1) im Allg., vgl. zunächst *Synon.* u. *Gegensätze*: suavis autem est et vehementer saepe utilis iocus et

facetiae, Scherz u. Witz, Cic. dOr. 2, 54, 216. u. vgl.: ioca tua plena facetiarum de haeresi Vestoriana - risisse me satis nihil est necesse rescribere, Att. 14, 15, 1. nunc nostri amores mores consuetudines iocus *ludus* sermo suavis suaviatio cet., Plaut. Pseud. 1, 1, 65. choreis aptior et iocis ludoque dictus non sat idoneus pugnae ferebaris, Hor. Od. 2, 19, 25. u. vgl. hier: quam nec ferre pedem dedecuit choris nec certare ioco nec dare bracchia ludentem nitidis virginibus, 2, 12, 17. mille facesse iocos! turpe est nescire puellam ludere, Ov. AA. 3, 367. singula de nobis anni praedantur euntes: eripuēre iocos, venerem, convivia, ludum, Hor. Ep. 2, 2, 55; sine *amore* iocisque nil est iucundum, vivas in amore iocisque, 1, 6, 65; oro, ne nocturnas religiones iocum *risum*que faciatis, Petron. 17, 9. postquam lege hac fabularum ab risu ac soluto ioco res avocabatur et ludus in artem paulatim verterat, Liv. 7, 2, 11. risu sunt et opportuno ioco elapsi (iuvenes Tarentini), Quint. 6, 3, 10. Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum excidere atque herbas atque incantata lacertis vincula cum magno risuque iocoque videres, Hor. Sat. 1, 8, 48. Gnatia Lymphis iratis extracta dedit risusque iocosque, 1, 5, 97. non enim hilaritate et lascivia nec risu aut ioco comite levitatis, sed saepe etiam tristes firmitate et constantia sunt beati, Cic. Fin. 2, 20, 65; alium - omni comitate ad *hilaritatem* et iocos provocavit, Suet. Cal. 27; tum ioca, tum *sermo*, tum dulces esse *cachinni* consuerant, Lucr. 5, 1396. cachinnum sustulit atque in iocos effusus est, Suet. Aug. 98. omnia plena iocis, securo plena cachinno, plena mero laetisque vigent convivia pratis, Col. 10, 280. u. vgl.: scribens versiculos uterque nostrum ludebat numero modo hoc modo illoc, reddens mutua per iocum atque *vinum*, Cat. 50, 3. manu sinistra non bene uteris in ioco atque vino, 12, 1; — iocum vero accipimus, quod est contrarium *serio*: nam et fingere et terrere et promittere interdum iocus est, Quint. 6, 3, 21. si quid dictum'st per iocum, non aequom'st id te serio praevortier, Plaut. Amph. 3, 2, 39. si quid per iocum dixi, nolito in serium convertere, Poen. 5, 5, 42. utrum ego istuc iocon' adsimulem an serio? Bacch. 1, 1, 42. iocon' an serio ille haec dicat nescio, Ter. Heaut. 3, 2, 30. oravit etiam bona venia Quirites, ne quis ioco seriove cuiquam exprobraret, Liv. 7, 41, 3; ioca atque seria cum humillumis agere, Sall. J. 96, 2. at quicum ioca seria, ut dicitur, quicum arcana, quicum occulta omnia? tecum optime, Cic. Fin. 2, 26, 85. ioca non infra soccum, seria non usque cothurnum, Apul. Flor. 3, 16; ut neque - neque quicquam serio iocove egerit, Suet. Ner. 25. dominumque se posthac appellari ne a liberis quidem aut nepotibus suis vel serio vel ioco passus est, Aug. 53. seria quisque iocis nulla formidine miscet, Claud. Laud. Stil. 2, 165. seria ac iocos celebrare, Liv. 1, 4, 9. ut de Asinio Pollione seriis iocisque pariter accommodato dictum est, Quint. 6, 3, 110; neque enim ita generati a natura sumus, ut ad ludum et iocum facti esse videamur, sed ad *severitatem* potius et ad quaedam *studia graviora* atque maiora: ludo autem et ioco uti illo quidem licet, sed cet., Cic. Off. 1, 29, 103. qua ratione ductus graviora opera lusibus iocisque distinguo, Plin. Ep. 8, 21, 2. calvitio ita offendebatur, ut in contumeliam suam traheret, si cui alii ioco vel *iurgio* obiectaretur, Suet. Dom. 18. u. vgl. dagegen: belloque relicto ad solitos coepere iocos et iurgia Circi tendere, Claud. in Eutrop. 2, 356. mit VI. Cons. Hon. 60; o imitatores, servum pecus, o mihi saepe *bilem*, saepe iocum vestri movere tumultus! Hor. Ep. 1, 19, 19. — Mit *Attributen*: inter varios iocos cum cet., Suet. Cal. 33. traditur antiqui fabula plena ioci, Ov. F. 2, 304. est multi fabula parva ioci, 6, 320. facilis est igitur distinctio ingenui et illiberalis ioci, Cic. Off. 1, 29, 104. quaerere conabar, quare lascivia maior his foret in ludis liberiorque iocus, Ov. F. 5, 331. scaena ioci morem liberioris habet, 4, 946. templo Iovis solidum ex auro signum Victoriae tolli iubet facetis iocis sacrilegium circumscribens, Justin. 29, 2, 5. extat cuiusdam non inscitus iocus, Suet. Ner. 28. ne aut scurrilis iocus sit aut mimicus, Cic. dOr 2, 59, 239. non est in vanum fabula ficta iocum, Tibull. 3, 4, 68. fama prius falso similis vanoque videri ficta ioco, Claud. in Eutr. 1, 346. Atellanae poëtam ob ambigui ioci versiculum - igni cremavit, Suet. Cal. 27. est gratus iocus, qui minus exprobrat quam potest, Quint. 6, 3, 94. aptior est dulci mensa merumque ioco, Ov. AA. 1, 594. miscenda est laetis rara repulsa iocis, 3, 580. immixtis interdum frigidis et arcessitis iocis, Suet. Claud. 21. Aelium Lamiam ob suspiciosos quidem, verum et veteres et innoxios iocos (interemit), Dom. 10. non habet ingratos fabula nostra iocos, Ov. F. 3, 738. nec obfuit illi historiae turpes inseruisse iocos, Tr. 2, 443. iocis quorundam invidiosis aut petulantibus lacessitus, Suet. Aug. 55. nulla venenato littera mixta ioco est, Ov. Tr. 2, 566. conviva ioco mordente facetus et salibus vehemens intra pomeria natis, Juv. 9, 10. donec iam saevus apertam in rabiem coepit verti iocus et per honestas ire domos impune minax, Hor. Ep. 2, 1, 148. u. dagegen: sic visum Veneri, cui placet impares formas atque animos sub iuga aënea saevo mittere cum ioco, Hor. Od. 1, 33, 10. culmine deiectum vitae Fortuna priori reddidit insano iam satiata ioco, Claud. in Eutr. 2. praef. 5. — Mit *Gen. subj.* u. *obj.*: factus est imperator et scurrarum ioco Claudius appellatus est, Treb. Poll. trig tyr. 33; quicumque fuerit ergo narrandi iocus, dum capiat aurem et servet propositum suum, re commendatur, non auctoris nomine, Phaedr. 2. prol. 5. — *Verbindungen* nach dem Casus u. zwar im *log. Subj.*: quid palluisti femina? an ioci dolent? Auct. Catal. 5, 17. non displicuisse illi (Demostheni) iocos, sed non contigisse, Quint. 6, 3, 2; — im *log. Obj.*: difficile est tristi fingere mente iocum, Tibull. 3, 6, 34. versus facere, iocum movere, Sall. C. 25, 5; ubi collibuit, interdum Graecos versus agit, iocos dicit, Cato frg. p. 58, 12. iocos inserere, Quint. 2, 10, 9. illa irascitur nec gloriantis sustinet fratris

iocos accipiens quippe cuncta in contumeliam, Phaedr. 3, 8, 6. festa dicax fundat convicia fescenninus: solvat turba iocos, Sen. Med. 113. u. vgl. Claud. Fescenn. 4, 31. hos ignava iocos tribuit natura puellis, Ov. AA. 3, 381. forte Iovem memorant diffusum nectare curas seposuisse graves vacuaque agitasse remissos cum Iunone iocos, M. 3, 318. pollicitus se hospitum temperaturum iocos, Justin. 7, 3, 4; — im *Dat.*: stomachus enim ille habet aliquid ioco simile, Quint. 6, 3, 112. quicumque iocis non alienus erat, Ov. F. 1, 396; — im *Genit.*: qui ioci causa convivio celebri interfuerant, Liv. 33, 28, 2. adhibes ioci causa magistrum suffragio tuo et compotorum tuorum rhetorem, Cic. Phil. 2, 17, 42. Suet. Rhet. 5. quid? ironia nonne etiam quae severissime fit, ioci prope genus est? Quint. 6, 3, 68. gens non astuta nec callida aperit adhuc secreta pectoris licentia ioci, Tac. G. 22. temptans - ioci sui eventum, Quint. 6, 3, 79. materiam praebet causasque iocorum omnibus hic idem, si cet., Juv. 3, 147. iocorum tamen ex eo frequens materia, Quint. 5, 10, 31. irritati ad talem iocorum petulantiam, Suet. Galb. 20. und als Titel: libellos ineptiarum, qui nunc iocorum inscribuntur, componere instituit, Gr. 21; — im *Ablat.*: poscite blanditias dignaque verba ioco, Ov. F. 4, 868 ne in metu quidem - mortis abstinuit iocis, Suet. Vesp. 23. nec iocis lacrimas, ubi opus erit miseratione, siccabimus, Quint. 11, 1, 6; nec taceant mediis improba verba iocis, Ov. AA. 3, 796; — mit *Praepos.*: rem *in* iocum vertit, Suet. Aug. 67. u. vgl. Vit. 10. si recepta sunt (verba), modicam laudem afferunt orationi, si repudiata, etiam in iocos exeunt, Quint. 1, 5, 71; quod saepe illis minatus *inter* iocum fuerat, Suet. Caes. 4; quasi *ad* iocum circa cunas pueri constitutae (aquilae), Capitol. Clod. Albin. 5; nec tuum quidem est amicis *per* iocum iniuste loqui, Plaut. Poen. 3, 1, 70. u. so: per iocum, zum Scherz, im Scherz, zum Spaß u. dgl., Cic. ND. 2, 3, 7. Fam. 4, 4, 1. Suet. Caes. 20. Quint. 6, 3, 79. ob. per ludum et iocum, Cic. II. Verr. 1, 60, 155. Plin. Ep. 14, 13 (14), 10. u. per risum ac iocum, Cic. Agr. 2, 35, 96; so im Ablat.: amicum laedere ne ioco quidem licet, Syr. 551. u. so Ter. Eun. 1, 2, 99. Quint. 9, 2, 104. Suet. Vesp. 22. Aug. 53. u. ne ioco quidem, Nep. Epam. 3, 1; sed me hercules *extra* iocum homo bellus est, ohne Scherz, Scherz bei Seite, Cic. Fam. 7, 16, 2. u. so vgl.: remoto ioco, 7, 11, 3; si quando obiici potest (obscenitas), non *in* ioco exprobranda est, Quint. 6, 3, 29; quanta in maledictis asperitas, in iocis urbanitas, 2, 5, 8. quod etiam in iocis frigidum, 9, 3, 69. u. vgl. 11, 1, 86.

2) meton. v. Gegenstand des Scherzes, a) v. Personen: iocum me putat esse moecha turpis, Catull. 42, 3. sed me fallaci dominae iam pudet esse iocum, Prop. 3, 18 (2, 24), 15. haec mea cura est, ne quid tu perdas neu sis iocus, Hor. Sat. 2, 5, 36. quicunque amisit dignitatem pristinam ignavis etiam iocus est in casu gravi, Phaedr. 1, 23, 2. spero me sic vivere, ut nemini iocus sim, Petron. 57, 7. — b) von Liedern, Schwänken, dichterischen Scherzen: inde ioci veteres obscenaque dicta canuntur, Ov. F. 3, 695. inter iocos militares, qui currum Lepidi Planciquo secuti erant, inter exsecrationem civium usurpabant hunc versum, Vell. 2, 67, 4. u. so Liv. 5, 49, 7. u. vgl.: Caligulae cognomen castrensi ioco traxit, Suet. Cal. 9; agrestes Satyros nudavit et asper incolumi gravitate iocum temptavit (v. trag. Dichter), Hor. AP. 221. mox iuvenes agitare iocos et pollice honesto egregius lusisse senes, Pers. 6, 5. fas audire iocos leviora que carmina, Caesar, et tibi et lusus ipse triumphus amat, Mart. 7, 8, 9. mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum numquam te nostros evoluisse iocos? Ov. Tr. 2, 237. sed ne relictis, Musa procax, iocis Ceae retractes munera neniae, Hor. Od. 2, 1, 37. tu qui, nasute, scripta destringis mea et hoc iocorum legere fastidis genus, Phaedr. 4, 7, 2. — c) von Kleinigkeiten u. Spielereien überh.: cui (senatui) res audacter magnas parvasque iocumque eloqueretur, Enn. A. 244. ludum iocumque dicet fuisse illum alterum, Ter. Eun. 2, 3, 9. nec in eadem intentione aequaliter retinenda mens est, sed ad iocos devocanda, Sen. Tranqu. an. 17, 4.

iocusculum, i, *n.*, s. iecusculum.

iogalis, e, s. iugalis.

ion, *n.* (ἴον), 1) das Veilchen, florum prima ver nuntiantium viola alba: — postea quae ion appellatur et purpurea, proxume flammeum quod flox vocatur, silvestre dumtaxat, Plin. 21, 11 (38), 64. violis honos proxumus earumque plura genera: purpureae, luteae, plantis omnes ut olus satae: ex iis vero quae sponte apricis et macris locis proveniunt purpureae latiore folio statim ab radice carnoso exeunt, solaeque Graeco nomine a ceteris discernuntur, appellatae ia et ab his ianthina vestis, 21, 6 (14), 27. — 2) der Veilchenstein, ion apud Indos violacea est, rarum ut saturo colore luceat, 37, 10 (61), 170.

iōta, *n.*, der griechische Buchstabe **Jota** (I), Cotta noster, cuius tu illa lata, Sulpici, nonnumquam imitaris, ut Iota litteram tollas et E plenissimam dicas, non mihi oratores antiquos, sed messores videtur imitari, Cic. dOr. 3, 12, 46. tu tamen hunc (librum) fieri si mavis, Regule, primum, unum de titulo tollere iota petes, Mart. 2, 93, 3. (v. letzte Epigr.); als *fem.*: ansis cincta duabus erit cum Iota, leges Θ, Auson. 12. de litt. monosyll. 23. u. dah. im *Genit.*: litera sum iotae similis, vox plena iubens I, ebendaselbst v. 7.

iōtăcismus, i, *m.* (ἰωτακισμός, Quint. 1, 5, 32), 1) als Fehler der Aussprache: iotacismus est quoties in iota littera duplicatur sonus, ut Troiia, Maiia Isid. Orig. 1, 31. iotacismi sunt cum i littera supra iustum decorem in distinctionibus extenditur, Diom. p. 453, 6. — 2) als Fehler in der Rhetorik: iam compositionis praecepta percurram, cuius vitium maximum est hiulcas et asperas, frenos etiam, iotacismos - non vitare, u. dann: iotacismus ut si dicas „Iunio Iuno Iovis iure irascitur", MCap. 5, 514.

Ipse, ipsa, ipsum (*Sing. Nom.*: ipse, archaist. [„veteres nominativum non ipse dicebant sed ipsus", Diom. p. 330, 22]: ipsus, Enn. trag. 390. Liv. 12. Att. 229. Titin. 105. Pompon. 113. 148. Plaut. Amph. 1, 1, 96. 2, 2, 122. u. oft Ter. Andr. 3, 3, 44. Hec. 3, 2, 8. Eun. 3, 5, 18. Cato RR. 70, 2. C. Titius [vir aetatis Lucilianae] b. Macrob. 3, 16, 16. mit dem scherzh. Superl.: ipsissimus, Plaut. Trin. 4, 2, 146; im *neutr.*: ipsum, nicht ipsud [nur im Gloss. Philox.], vgl.: ipsum: quare non ipsud ut illud et istud? quoniam veteres nominativum masculini non ipse dicebant sed ipsus, quod etiam in comoediis veteribus invenimus, Charis. p. 158, 17. u. vgl. p. 558, 3. Prob. p. 132, 10. Serg. Expl. in Donat. p. 547, 37., u. dagegen: illud etiam attentendum, quod - ipse solum, quod et ipsus invenitur a vetustissimis prolatum, neutrum in um desinens facit, und: illa enim quae quibusdam visa est ratio non adeo firma videtur, ideo in um facere neutrum, quia in us desinit masculinum: nam alius, cum in us terminetur, neutrum tamen aliud facit, Prisc. II. p. 6, 24. u. p. 7, 1; *Genit.*: ipsius, arch.: ipsi, Afran. 230. b. Prisc. I. p. 227, 7. u. *Dat.*: ipsi, u. beide Casus: ipsi ipsae ipsi, ipso ipsae ipso, Charis. p. 161, 32. vgl. Apul. Dogm. Plat. 2, 5; *Acc.*: ipsum ipsam ipsum, *Abl.*: ipso ipsa ipso; *Plur. Nom.*: ipsi ipsae ipsa, *Gen.*: ipsorum ipsarum ipsorum, *Dat.* u. *Abl.*: ipsis, aber ohne Auctorität: ipsibus, Serg. Explan. in Don. lib. II. p. 548, 1. Ferner eapse, Plaut. Truc. 2, 6, 15. Curc. 4, 3, 2. eumpse, Pacuv. 39. eampse, Plaut. Cist. 1, 3, 22. eopse, Curc. 4, 3, 6. Selten: ipsiusce, Macrob. Sat. 5, 22, 3. Prosodisch: ipsĭus, aber ipsīus, Virg. G. 1, 452. A. 1, 114. Ueber die Ableitung schreibt *Corssen*: Ipse besteht schon aus drei verschiedenen derartigen Stämmen [es ist die Rede von sapsa], aus dem demonstr. Stamme i-, dem angefügten -pe, das auch in nem-pe, quip-pe für quid-pe erscheint und dem demonstr. Pronominalstamme so-, sa-, der zu Ennius Zeit noch in Gebrauch war. Daher kann ipsus [i-pe-su-s] sowohl den Prominalstamm so flectiren in ipsius, ipsi, ipsam, ipsos, ipsas u. a., als den Prominalstamm i in eapse; eumpse, eampse, über Aussprache II. p. 83. u. vgl. dagegen *Curtius* Grundzüge I. p. 248). Bedeutung: **eben od. gerade der (die, das), der (die, das) selber od. eben od. gerade, eben od. gerade er (sie, es), er (sie, es) selber od. eben od. gerade, selbst**, wird attributiv mit Substant. u. bestimmenden Pronom. (in allen Casibus), od. substantivisch mit allen Personen der Verba (im logischen Subject) od. abhängig von Subst. u. attributiv. Wörtern (in den Casus obliqui) verbunden, um eine Person od. Sache anderen entgegenzusetzen u. hervorzuheben od. von ihnen auszuschließen, woraus sich der Gebrauch des Wortes von Personen od. Sachen, die ohne Zuthun anderer durch sich selbst zur Geltung kommen (ohne den Zusatz sua sponte, ultro u. dgl.), od. von der Hauptperson im Staat, Haus, im Heere u. dgl. ergibt, 1) im Allg., u. zwar a) *neben Subst.* (attributiv), u. zwar α) *vor* denselben: nam illam epistulam *ipsus* verus Harpax huc ad me attulit, Plaut. Pseud. 4, 7, 111. scilicet *ipse* deus Romanae pondera molis fortibus excipiet - lacertis, Calp. 1, 84. u. vgl. 4, 132. cum ipse filius testis adesset, Sall. J. 107, 4. adest optume ipse frater, Ter. Eun. 5, 2, 66. neque enim ipse Caesar - est alienus a nobis, Cic. Fam. 6, 10, 2. ipse deinde Quinctius in urbem est invectus, Liv. 34, 52, 9; ipse clipeus cecidit, Enn. trag. 207. quando equidem amorem intercapedine ipse lenivit dies, Turpil. 158. ipse dolor vires animo dabat, Ov. M. 12, 373; me docet *ipsa* Pales cultum gregis, Calp. 2, 36. ipsa si cupiat Salus, servare prorsus non potest hanc familiam, Ter. Ad. 4, 7, 43. saepe ipsa plebes - armata a patribus secessit, Sall. C. 33, 3; ova parire solet genus pinnis condecoratum, non animam: et post inde venit divinitus pullis ipsa anima, Enn. A. 10. quo tandem ipsa orbitas grandaevitasque Pelei penuriam stirpis subauxit, Pacuv. 161. u. vgl. Att. 79. iam frumenta maturescere incipiebant et ipsa spes inopiam sustentabat, Caes. BC. 3, 49, 1; libidinem iuvet *ipsum* effeminati sexus mendacium, numquam tamen cet., Quint. 5, 12, 19; — *ipsi* dî negare cui nil potuerunt, Laber. 107; *ipsae* mella dabant quercus ultroque ferebant obvia securis ubera lactis oves, Tibull. 1, 3, 45. quos tamen augures ne ipsae quidem fabulae ascivissent, Cic. ND. 2, 3, 7; (quam) deinde torus iunxit, nunc *ipsa* pericula iungunt, Ov. M. 1, 353; — extremum inter camterem *ipsum* praegradat Parthenopaeum, Pacuv. 48. ipsum Philippum non contumeliosius quam verius compedes eas (Demetrias, Chalcis u. Korinth) Graeciae appellare, Liv. 32, 37, 3; apud ipsum lacum est pistrilla, Ter. Ad. 4, 2, 44; omnes viri boni *ipsam* aequitatem et ius ipsum amant, Cic. Leg. 1, 18, 48. prima aetate incidimus in ipsam perturbationem disciplinae veteris, dOr. 1, 1, 3; generosi graminis *ipsum* infecit natura pecus, Juv. 12, 40. tu secanda marmora locas sub ipsum funus, Hor. Od. 2, 18, 17. noctes vigilabat ad ipsum mane, Sat. 1, 3, 17; — ex agris per *ipsos* dies raptum omne Veios erat (frumentum), Liv. 5, 43, 4; *ipsas* ego Musas numquam tanti putassem, Cic. Fam. 7, 23, 2; cuius inter *ipsa* verberum supplicia una vox audiebatur, Quint. 11, 1, 40; — qui tunc leges revocabat amaras omnibus adque *ipsi* Veneri Martique timendas, Juv. 2, 30. nec tamen ipsi ignoscas populo, 8, 180. quod ipsi cupio Glycerio, Ter. Andr. 5, 4, 2. neque utile ipsi virgini'st, Hec. 1, 2, 76; — prodita laxabant portarum claustra tyrannis exulibus iuvenes *ipsius* consulis, Juv. 8, 262. u. vgl. 16, 58. quaestionibus et iudicio ipsius Iugurthae, Sall. J. 31, 18; credit enim ipsius dominae se voce moneri, 6, 530; apud alium ipsius facti pudet, ne ineptus, ne protervos videar, Ter. Heaut. 3, 3, 15; — incipit *ipsorum* contra te stare parentum nobilitas, Juv. 8, 138; ne *ipsarum* quidem virtutum laus, Cic. Fin. 1, 16, 54; — illa tuo sententia semper in ore versetur dîs atque *ipso* Iove digna poëta, Juv. 14, 205. e quibus unum mihi videbar ab ipso Epicuro dictum cognoscere, Cic. Fin. 2, 26, 82. immane sonat per saxa (fluctus) neque ipso

monte minor procumbit, Virg. G. 3, 239. dî, precor, hunc iuvenem, quem vos, neque fallet, ab ipso aethere misistis, post longa reducite vitae tempora, Calp. 4, 137. ipso terrore equorum – ordines plerumque perturbant, 4, 33, 1. illud vide, ut in ipso articulo oppressit, Ter. Ad. 2, 2, 20. ibi mihi Tulliola mea fuit praesto natali suo ipso die, Cic. Att. 4, 1, 4; si non *ipsa* re tibi istuc dolet, simulare certe est hominis, Ter. Ad. 4, 7, 15. multa navigia addunt, ut ipsa multitudine nostra classis terreatur, Caes. BC. 1, 56, 2. ne sub ipsa profectione milites oppidum irrumperent, portas obstruit, 1, 27, 3. est enim infixum in ipsa natura, Cic. Fin. 5, 10, 27. locus ipsa rei natura coniunctus superiori, Quint. 9, 1, 1. plusque in ipsa iniuria detrimenti est, quam cet., Cic. Fin. 1, 16, 53; in foroque et in *ipso* Capitolio miranda multitudo fuit, Cic. Att. 4, 1, 5. in ipso fluminis vado deprehensus Indutiomarus interficitur, Caes. BG. 5, 58, 6. dignus vel ipso proposito, Quint. 12, 11, 24. atque eccum in ipso tempore ostentum senem! Pacuv. 238. atque adeo in ipso tempore eccum ipsum obviam, Ter. Andr. 3, 2, 52; — ter matutino Tiberi mergetur et *ipsis* verticibus timidum caput abluet, Juv. 6, 523. Volcania templa sub ipsis collibus, Att. 529; grandia praeterea tortoque calentia faeno ova adsunt ipsis cum matribus, Juv. 11, 71. sub ipsis radicibus montis constiterant, Caes. BG. 1, 45, 6. u. so Sall. C. 57, 3. in ipsis rebus, quae discuntur et cognoscuntur, invitamenta esse, quibus ad discendum cognoscendumque moveamur, Cic. Fin. 5, 19, 52. itane attemperate evenit, hodie in ipsis nuptiis ut veniret, antehac numquam? Ter. Andr. 5, 4, 13. quum ipsis nonis sextilibus idem dies adventus mei fuisset reditusque, Cic. Sest. 63, 131; aspicis, ut fruticat late caput utque sub ipsis cornibus et tereti pendent redimicula collo? Calp. 6, 37. pudeatne me in ipsis statim elementis etiam brevia docendi monstrare compendia? Quint. 1, 1, 24. ipsis eius utar exemplis, 8, 6, 15. — β) *nach* denselben: quos (montes) Iuppiter ipse tuetur, Calp. 4, 89. u. so 142. Hor. Od. 1, 16, 9. non pastor, non haec triviali more viator, sed deus ipse canit, Calp. 1, 28. u. so 46. 92. 4, 6. 165. homo ipse nusquam'st, Ter. Eun. 3, 4, 5. rex ipse Priamus, Enn. trag. 9. rex ipse cum legionibus sequebatur, Liv. 2, 6, 6. dux ipse vias, Enn. A. 421. dominus foras Simo progreditur ipsus, Plaut. Most. 3, 1, 157; cum bene iuravi, pes tamen ipse redit, Tibull. 2, 6, 14. arcu dirigentium tela quo certior manus, hoc est habitus ipse formosior, Quint. 9, 4, 8. non denique labor ipse ad quietem (illum devocavit), Cic. Pomp. 14, 40. sermo ipse, qui facillime iudicem doceat, optandus, Quint. 12, 10, 56; cum Quartilla quoque – et ipsa surrexit, Petron. 26, 2. terraque corpus quae dedit ipsa capit, Enn. Ann. 13. nunc res me ipsa reprimit, Nov. 43. iam dudum res redduxit me ipsa in gratiam, Ter. Andr. 5, 4, 45. senectus ipsa'st morbus, Phorm. 4, 1, 9. vita ipsa qua fruimur brevis est, Sall. C. 1, 3. cum his (civibus) enim amicitiam natura ipsa peperit, Cic. Am. 5, 19. est enim perspicuum nullam artem ipsam in re versari, sed esse aliud artem ipsam, aliud quod propositum sit arti, Fin. 5, 6, 16. a multis virtus ipsa contemnitur, Am. 23, 86; non tamen ita nomen ipsum accusatoris horrebit, Quint. 12, 7, 1; — triginta dies erant ipsi, quum has dabam litteras, per quos nullas a vobis acceperam, Cic. Att. 3, 21; cum virtutes etiam ipsae taedium pariant nisi gratia varietatis adiutae, Quint. 9, 4, 43; ita consiliis diligentiaque nostra celeriter de manibus audacissimorum civium delapsa arma ipsa ceciderunt, Cic. Off. 1, 22, 77; — nec Stilponem ipsum scire qui fuerit, Ter. Phorm. 2, 3, 9; Fortunam ipsam anteibo fortunis meis, Trab. 5; caelum ipsum petimus stultitia, Hor. Od. 1, 3, 38; — plerosque ipsos factaque eorum fortia noverat, Sall. C. 59, 6; — seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus, Ter. Ad. 3, 2, 16. nec me movet, quod scribis: „Iovi ipsi iniquum", Cic. Att. 8, 15, 2. naturae ipsi ars inerit, Quint. 9, 4, 120; — causam apud Philippum regem verbo, re ipsa quidem apud Polysperchonta iussus est dicere, Nep. Phoc. 3, 3. in iisdem (iuvenibus) siccum et sollicitum et contractum dicendi propositum plerumque affectatione ipsa severitatis invisum est, Quint. 11, 1, 32; quo cum tempore ipso, quo studuerant, pervenissent, Nep. Pelop. 2, 5. cum ipse esset Q. Caepione consule natus et C. Laelio, triennio ipso minor quam Antonius, Cic. Brut. 43, 161; — qui L. Marcio M'. Manilio consulibus mortuus est annis LXXXVI ipsis ante me consulem, Cic. Brut. 15, 61. accommodandam sententiis ipsis pronuntiationem, Quint. 11, 3, 174.

b) *neben Pronom.* (attributiv), u. zwar α) *nach* denselben: *ego* enim ipse cum eodem isto non invitus erraverim, Cic. Tusc. 1, 17, 40. ergo ego, quem fueram non reiectura petentem, ipsa petam? Ov. M. 9, 513. nam neque in nuntio neque in me ipso tibi boni quid sit scio, Ter. Hec. 5, 4, 11. qui (fluctus) per nos a communi peste depulsi in nosmet ipsos redundarent, Cic. dOr. 1, 1, 3; — Th. egon' dicam dare? Tr. dic. Th. egone? Tr. *tu* ipsus: dic modo, Plaut. Most. 3, 1, 103. quod tu ipse tam amandus es tamque dulcis – id est proprie tuum, Cic. Fam. 9, 15, 1. tute heri ipsus mihi narrasti, Plaut. Merc. 2, 4, 13. bene mones: tute ipse cunctas: vide fortem virum, Enn. Com. 3. tute ipse his rebus finem praescripsti, pater, Ter. Andr. 1, 1, 124. u. so 4, 4, 13. Eun. 5, 2, 54. te ipsum expectabam, 4, 6, 5. u. vgl. Ad. 4, 3, 17. te ipsam quaerito, te expecto, Ad. 3, 2, 23. te ipsum - recentibus praeceptorum studiis flagrantem iam usus flectet, Cic. Mur. 31, 65. credo ego vos, socii, et ipsos cernere cet., Liv. 21, 21, 3. non in caro nidore voluptas summa, sed in te ipso est, Hor. Sat. 2, 2, 19; — inchoata initia (belli) a Philippo sunt et *is* ipse, si diutius vixisset, id bellum gessisset, Liv. 39, 23, 5. is et ipse scripsit multa praeclare, Cic. Brut. 8, 32. sed eccum ipsum: te iam dudum quaero, Micio, Ter. Ad. 4, 7, 2. eum ipsum aliis ostentare, Sall. J. 49, 4. ex Miseno autem eius ipsius liberos, qui cum

praedonibus antea ibi bellum gesserat, a praedonibus esse sublatos, Cic. Pomp. 12, 33. testis est Africa, quae magnis oppressa hostium copiis eorum ipsorum sanguine redundavit, 11, 30. accito exercitu a Veiis eoque ipso ab re male gesta perculso, Liv. 4, 32, 1. Dion iis ipsis, qui sub adversarii fuerant potestate, regios spiritus repressit, Nep. Dion. 5, 5; quin ea ipsa me allegavit, qui istum arcesserem, Plaut. Cas. 3, 4, 14. triremis e classe Alexandri in eam ipsam, quae quinqueremi imminebat, tanta vi impulsa est, ut cet., Curt. 4, 18 (4), 8. Ch. nolo me in via cum hac veste videat. Th. quam ob rem tandem? an quia pudet? Ch. id ipsum. Py. id ipsum? virgo vero! Ter. Eun. 5, 2, 68. id ipsum indoluit Iuno, Ov. M. 2, 468. id ipsum exigis, 5, 20. id ipsum est deos non putare, Cic. Div. 1, 46. 104. id ipsum est gestum consilio urbano sine exercitu, Off. 1, 22, 76. remotis sensibus ne id ipsum quidem expedire possunt, quod disserunt, Fin. 1, 19, 64. id ipsum nuntians alius supervenit, Curt. 4, 41 (10), 19. praefectum equitatus avidum certaminis et ob id ipsum incautius in se ruentem hasta transfixit, 4, 62 (16), 23. tempus, quo ipse eos (infantes) sustulisset, ad id ipsum congruere, Liv. 1, 5, 5. filius eius duumvir ad id ipsum creatus, 2, 42, 5. velites ad id ipsum locati, 21, 55, 10. omnes eo ipso laeti erant, Vell. 2, 110, 1. in iis ipsis, quae pro senatu moliebatur, senatum habuit adversarium, 2, 13, 1; — *hic* ipse iam pridem est reiectus, Cic. Fin 2, 13, 43. iam pridem ad hunc ipsum, me autem dicebat, quaedam institui, quae cet., Acad. 1, 1, 2. inter hos ipsos existunt graves controversiae, I. QFr. 1, 2, 7. huic ipsi'st opus patrono, Ter. Eun. 4, 6, 32. cum hoc ipso distaedet loqui, Phorm. 5, 9, 22; hanc ipsam (näml. exercitationem) - nosse volumus, Cic. dOr. 1, 32, 148; hoc ipsum nihil agere et plane cessare delectat, 2, 6, 24. formosior illo dicor et hoc ipsum mihi tu iurare solebas, Calp. 3, 61. u. so 9, 79. hoc ipsum mercede facient, Cato frg. p. 77, 6. nihil philosophia dignius, nisi idem hoc ipsum honeste, sapienter, iuste ad voluptatem referret, Cic. Tusc. 5, 9, 26. quae (scaphae) ad hoc ipsum praeparatae sequebantur, Curt. 4, 12 (3), 3. in hoc ipso, de quo nunc disputamus, Cic. Fin. 2, 2, 4. haec ipsa, ut spero, vobiscum una consul geram, Sall. C. 20, 17; hoc ipso, quod adest (improbitas), Cic. Fin. 1, 76, 50; — *isti* ipsi mihi videntur vestri praeceptores et virtutis magistri fines officiorum paullo longius quam natura vellet protulisse, Cic. Mur. 31, 65. An. novi: nempe, opinor, Thaidem. Ch. istam ipsam, Ter. Eun. 3, 5, 16. Da. id paves, ne ducas tu illam: tu autem ut ducas. Ch. rem tenes. Pa. istuc ipsum. Da. atqui istuc ipsum nil pericli'st, Ter. Andr. 2, 2, 12; — tibi servi multi apud mensam adstant, *ille* ipse adstat, quando edit, Naev. 26. ille ipse non volt, Ter. Hec. 4, 1, 45. horum sic imitatum consuetudinem, ut illi ipsi eum in his maxime admirarentur, Nep. Alc. 11, 5. neque illud ipsum, quod est optimum, desperandum est, Cic. Or. 2, 6; numquam dictum ab illo ipso, Cic. Fin. 1, 26, 82; — *qui* ipsus equidem nunc primum istanc tecum conspicio semul, Plaut. Amph. 2, 2, 122. qui ipse tum fuit, Cic. Brut. 7, 29. qui ipse miser esset, Mur. 25, 50. quem ipsum non omnes interpretantur uno modo, ND. 3, 14, 35. negabat igitur ullam esse artem, quae ipsa a se proficisceretur, Fin. 5, 6, 16. quod ipsum erat fortis aegroti accipere medicinam, Att. 12, 21, 5. haec omnia regi natura putant, quae, si natura negligat, ipsa esse non possint, Fin. 5, 11, 33; quorum ipsorum per se res et fortunae vobis curae esse debent, Pomp. 7, 17. quibus ne ipsis quidem animus in auxilium sui defuit, Justin. 1, 9, 20; cuius ipsius atque maiorum pluruma beneficia in populum Romanum essent, Sall. J. 31, 7; digni autem sunt amicitia, quibus in ipsis inest causa, cur diligantur, Cic. Am. 21, 79; non conturbamur ignoratione rerum, e qua ipsa horribiles saepe exsistunt formidines, Cic. Fin. 1, 19, 63. quantum dicendi gravitate et copia valeat, in quo ipso inest quaedam dignitas imperatoria, Pomp. 14, 42. — β) *vor* denselben: ipse *ego* cana legam tenera lanugine mala castaneasque nuces, Virg. Ecl. 2, 51. u. so Calp. 9, 33. Sil. 2, 322. alter eorum necatus est, alterius ipse ego manus impias vix effugi, Sall. J. 14, 14. ipse egomet solvi argentum, Ter. Ad. 4, 4, 20; factum est senatus consultum - ut darer provincialibus patronus, si ab ipso me impetrassent, Plin. Ep. 3, 4, 3; — ipsum *id* metuo ut credant, Ter. Ad. 4, 4, 19; — lepide ipsi *hi* sunt capti, suis qui filiis fecere insidias, Plaut. Bacch. 5, 2, 88; ipsum hunc orabo, huic supplicabo, Ter. Andr. 2, 1, 12; — ipse en *ille* nostris decoratus insignibus magnifice incedit, Liv. 2, 6, 7; ipsum illum tribus proxumis annis adoptatione in regnum pervenisse, Sall. J. 11, 6; — ipsum *istuc* mi in hoc est, Ter. Phorm. 3, 2, 23. — γ) *nach* od. *vor* denselben in Verbindung *mit Subst.*: Macedones *eum* ipsum collem, quem deseruerat, occupaverunt, Curt. 4, 46 (12), 19. eo ipso anno, quo Alexandria condita est, Vell. 1, 14, 4; ea ipsa res turbaverat feminas, quod cet., Curt. 3, 30 (12), 10. ea res nunc agitur ipsa, Ter. Heaut. 4, 8, 10. ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit, Curt. 4, 40 (10), 13. ea ipsa, de qua disputare ordimur, eloquentia obmutuit, Cic. Brut. 5, 22. una et ea ipsa tardior, quam tempus postulabat, subsidii spes erat, Liv. 40, 26, 4. vestem fratris eam ipsam, quae in sella posita fuerat, induitur, Curt. 10, 23 (7), 13. in eam ipsam noctem, quae decederet, insidias comparatas fuisse, 8, 23 (6), 23. deorum tamen (conscientiam) horrent easque ipsas sollicitudines, quibus cet., Cic. Fin. 1, 16, 51. ea enim ipsa hora acceperam tuas litteras, Fam. 7, 23, 4; neque in eius civitatis ius recipi, quae per eos in id ipsum pervenisset fastigium, Vell. 2, 15, 3; — *hic* ipsus Casinam deperit, Plaut. Cas. 2, 8, 34. stetit hoc miserabilis ipso ecce loco, Ov. M. 11, 692. quantum dicendi gravitate et copia valeat - hoc ipso ex loco saepe cognovistis, Cic. Pomp. 14, 42; haec ipsa insectatio alacritatem militum accendit, Curt. 4, 10 (2), 20.

in orationibus hisce ipsis - facile declaratur, utrum cet., Cic. dOr. 1, 16, 73: in Neronis adoptione illud adiectum his ipsis Caesaris verbis, Vell. 2, 104, 1; — *iste* tuos ipse sentiet posterius, Ter. Ad. 1, 2, 59. si res publica defenditur, cur ea consule isto ipso defensa non est? Cic. Att. 7, 3, 4; qui potuerunt ista ipsa lege (bona venire), SRosc. 43, 125. illustrare oratione si quis istas ipsas velit, dOr. 1, 14, 62; — quod et a Crasso tactum est et, ut audio, *ille* ipse Aristoteles - adiunxit, dOr. 2, 10, 43. ut ille ipse annus - hos tribunos haberet, qui cet., post red. in sen. 2, 4. Tusculanum et Pompeianum valde me delectant, nisi quod me, illum ipsum vindicem aeris alieni, aere non Corinthio, sed hoc circumforaneo obruerunt, Att. 2, 1, 11. thesauro invento qui mercenarius agrum illum ipsum mercatus aravit, Hor. Sat. 2, 6, 11. hic in illo ipso Platonis libro de omni re - se copiosissime dicturum profitetur, Cic. dOr. 3, 32, 129; illa ipsa rerum humanarum domina, Fortuna, Marcell. 2, 7. quis enim non videt C. Caelio - magno honori fuisse - illam ipsam - in dicendo mediocritatem? dOr. 1, 25, 117; illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur, Curt. 3, 21 (8), 20; illo ipso tempore, quum cet., Cic. post. red. in sen. 2, 3; — locus ipse invitat hercle *hic* Veneris, Turpil. 181; — ipse ille Leontinus Gorgias, quo patrono cet., Cic. dOr. 3, 32, 129. ipse ille divinationis auctor numquam illa dicet facta fortuito, Div. 2, 28, 61. ipso illo die, quo lex est lata de nobis, Att. 4, 1, 4

c) im *log. Subj.* (subst.) neben Verbis, u. zwar neben der *ersten Person*: ipsus est, Plaut. Merc. 3, 4, 11. u. so Bacch. 2, 2, 16. Ter. Eun. 3, 4, 8. qui gnatum suum esse probiorem quam ipsus fuerit postulet, Plaut. Pseud. 1, 5, 24. ego sum ipsus, quem tu quaeris, Poen. 5, 2, 86. estne hic ipsus? Ter. Ad. 1, 1, 53. is hercle'st ipsus, Plaut. Trin. 2, 4, 32. is est ipsus, Ter. Phorm. 1, 3, 26. Pseudulus fuit ipsus, Plaut. Pseud. 4, 7, 122. eho, Polumachaeroplagides purus putus est ipsus, 4, 2, 32. ipse procul stabo, Calp. 3, 94. urbanam expolitionem urget ille quidem -, sed etiam ipse crebro interviso, quod est facile factu, Cic. Ill. QFr. 1, 2, 6. quaere potius ecquid ipse novi, Acad. 1, 1, 2. pueri, si carmina poscitis, inquit, ipse canam, Calp. 10, 13. causam apud vos, patres conscripti, accusantibus meis ipse legatis dico, Liv. 38, 47, 7. ne - videar non ipse aliquid a me promisisse, sed fortuito in sermonem vestrum incidisse, Cic. dOr. 1, 24, 111. ipsum esse Dumnorigem cet., Caes. BG. 1, 18, 3. ipsi in bellum prono tantum tamen addidit irae, Lucan. 1, 291. satius est quam te ipso herede haec possidere Bacchidem, Ter. Heaut. 5, 2, 16; sed estne haec Thais, quam video? ipsa'st: haereo, Ter. Eun. 5, 2, 9. habet hoc senectus in se, cum pigra ipsa sit, spisse ut videantur omnia ei confieri, Pacuv. 179. quis nobilitas freta, ipsa dissimilis moribus, nos illorum aemulos comtemnit, Sall. J. 85, 37. ille meas errare boves, ut cernis, et ipsum ludere quae vellem calamo permisit agresti Virg. Ecl. 1, 9; inter quos (legatos) ipsi fuimus, Vell. 2, 113, 3; ipsos, ut Demosthenes ait, erubescere, etiam cum ab aliis laudabimur, decet, Quint. 11, 1, 22. quum dixisset minus abesse LIII (millia fundum ab urbe), populus cum risu acclamavit: „ipsa esse", Cic. Caecin. 10, 28; — neben der *zweiten Person*: hos (greges) tibi do senior iuveni pater, ipse tuendos accipe, Calp. 5, 9. vis igitur - ipse tuos iudex calamos committere nostris? 6, 20. tu nostros averte modos, quos ipse benigno pectore fovisti, 8, 41. quom ipsus me noris, Ter. Eun. 3, 5, 18; eam vos fraudem deûm primum benignitate, dein vestra ipsi virtute - vitastis, Liv. 24, 38, 2. quae ipsi nefanda existumatis, Sall. H. 1, 41, 1; — neben der *dritten Person*: rite Thesprotûm pudet generi, quod ipse a Tantalo ductat genus, Poët. b. Charis. p. 276, 27. sibi necessarium fore et pro terra Africa, in qua et ipse genitus, - dimicare, Liv. 29, 23, 10. cum et ipse tali pietate vivat cum patre, 40, 12, 17. u. vgl. 31, 24, 15. ipse agat, Ov. M. 2, 390. ego eo, quo me ipsa misit, Plaut. Cas. 4, 2, 11. si a foro ipsus redierit, Aul. 2, 6, 7. Romam ipse ad consultandum de bello rediit, Liv. 10, 25, 12. an simul ac nubes successere, ipse (Iuppiter) in eas tum descendit, prope ut hinc teli determinet ictus? Lucr. 6, 402. ipse egreditur, quam severus, Ter. Eun. 5, 3, 21. ipse - eodem itinere, quo hostes ierant, ad eos contendit, Caes. BG. 1, 21, 3. Calas huic regioni praepositus est: ipse - Cappadociam petiit, Curt. 3, 3 (1), 24. u. vgl.. 3, 21 (8), 22. 4, 3 (1), 15. praecedebat ipse vinctus, sequebatur grex nobilium Numidarum, Liv. 30, 13, 1. comitemque ipsum fugae futurum esse, 40, 4, 8. mox et ipse aderat, Liv. 21, 8, 3. constituit cohortes II in Nantuatibus collocare et ipse cum reliquis - cohortibus in vico Veragrorum - hiemare, Caes. BG. 3, 1, 5; quos et ipse gravari militia senserat, Liv. 21, 23, 6. quia ted ipsus coram praesens praesentem videt, Plaut. Pseud. 4, 7, 43. nec hoc oratori contingere inter adversarios quod Pythagorae inter discipulos potest: ipse dixit, Quint. 11, 1, 27. immo ipsus illi dixit, Plaut. Epid. 3, 3, 36. ut ait ipse, Cic. Fin. 5, 10, 28. quam (legionem) ipse in Hirpinis conscripserat, Vell. 2, 16, 2. domesticis ipse exemplis Prusiam ad promerendam amicitiam suam compulit, Liv. 37, 25, 8. satis esse causae arbitrabatur, quare in eum aut ipse animadverteret aut civitatem animadvertere iuberet, Caes. BG. 1, 19, 1. celsus media ipse coërcet agmina (Hannibal), Sil. 9, 234. quod ipse suae civitatis imperium obtenturus esset, Caes. BG. 1, 3, 6. potest inhibere inperium magister, si ipsus primus vapulet, Plaut. Bacch. 3, 3, 44. illum eumpse lapidem, qui ipsa icta est, petit (canis), Pacuv. 38. captu'st ipsus in mari (servus), Plaut. Mil. gl. arg. 1, 3. extemplo et ipsus periit et res et fides, Truc. 1, 1, 24; sed ipsus eam amat, Cas. 2, 2, 24. ipsus neque amat nec tu creduas, Bacch. 3, 3, 72. ut ipsus in gremio ausculantem mulierem teneat sedens, 3, 3, 74. qui amat quoi odio ipsus est, bis facere stulte duco, Ter. Hec. 3, 2, 8. Priamus si adesset, ipse eius commi-

seresceret, Pacuv. 391; — quibus dum locum ad evadendas angustias cogendo ipse agmen praebet, Liv. 39, 49, 3. u. so gestellt 24, 4, 9. 25, 23, 11. 26, 39, 5. 27, 27, 6. 38, 17, 8. 40, 23, 1. 41, 24, 2; — im Plural: quibus divitias pollicentur, ab eis drachumam ipsi petunt, Enn. trag. 359. non sciunt ipsi viam? Ter. Hec. 3, 2, 25. ipsi unde oriundi sunt, Cato frg. p. 9, 9. plerique perverse - talem amicum habere volunt, quales ipsi esse non possunt, quaeque ipsi non tribuunt amicis, haec ab eis desiderant: par est autem primum ipsum esse virum bonum, tum alterum sui similem quaerere, Cic. Am. 22, 82. sibi fieri iniuriam ultro, si quam fecere ipsi, expostules, Ter. Ad. 4, 3, 4. quod ipsi diebus XX aegre confecerant, Caes. BG. 1, 13, 2. quaero qui sint isti optimates, qui me exturbent, quum ipsi domi maneant, Cic. Att. 8, 16, 2. et ipsi tuae familiae genere et nomine continebuntur, Cic. Caecin. 20, 58. incolumes ipsi evaserunt, Liv. 30, 25, 7; — Participial-constr.: ipse summis saxis fixus asperis, evisceratus, latere pendens cet., Enn. trag. 413. u. vgl. Caecil. 268. Marcellum et ipsum cupientem ferre auxilium obsessis et Volturnus amnis - et preces Nolanorum - tenebant, Liv. 23, 19, 4. adstante et inspectante ipso, Caes. BC. 2, 20, 4. tacente ipso, Sall. J. 113, 3. eodem anno Setiam ipsis querentibus penuriam hominum novi coloni adscripti, Liv. 6, 30, 9. Helorum - dedentibus ipsis recipit, 24, 35, 1. u. vgl. 31, 16, 5.

d) in den *Casibus obliqu.* (subst.) von Verbis, Subst. u. s. w. abhängig (im Nebengliede bisweilen eius u. s. w.), u. zwar im *Accus.*: cuius illi pietatis plenam populus R. gratiam retulit ipsum viritim civitate donando cet., Vell. 2, 16, 3. texentem telam studiose ipsam invenimus, Ter. Heaut. 2, 3, 44. optume ipsos video, 5, 5, 3. iniuria autem'st ulcisci adversarios? aut qua via te captent eadem ipsos capi? Hec. 1, 1, 16. tunc ipsos adoriant, Naev. 17. publicandas eorum pecunias, ipsos in vinculis habendos, Sall. C. 51, 43; apud ipsum adstas, Att. 342. Nomentanus erat super ipsum (den Wirth), Porcius infra, Hor. Sat. 2, 8, 23; — im *Dativ.*: homo, qui erranti comiter monstrat viam, quasi lumen de suo lumine accendat facit: nihilominus ipsi lucet, cum illi accenderint, Enn. trag. 387. haec (dicta) dubios vario divûmque hominumque timore ad cauta inlexēre patres ipsique relictum, abnueret sortem, an superùm pareret honori, Sil. 4, 803. Cn. Pompeius in extremis terris bellum gerebat, ipsi (dem Catilina) consulatum petenti magna spes, Sall. C. 16, 5. u. vgl. 17, 7; mihi quidem hercle non fit veri simile: atque ipsis commentum placet, Ter. Andr. 1, 3, 20. mihi enim satis est, ipsis non satis, Cic. Fin. 2, 26, 82. quocunque modo belli componendi licentiam ipsis permittit, Sall. J. 103, 3; — im *Genit.*: quam mihi est grata ipsius obsequella, Afran. 257. volo ipsius [quoque] haec voluntate fieri, Ter. Phorm. 4, 5, 13. habemus enim a Caesare, sicut ipsius dignitas et maiorum eius amplitudo postulabat, sententiam cet., Cic. Cat. 4, 5, 9. dedecora, quae res patris eius, aetas ipsius pertulit, II. Verr. 1, 12, 33. rhetoricam professus Cn. Pompeium Magnum docuit patrisque eius res gestas, nec minus ipsius, compluribus libris exposuit, Suet. Rhet. 3; — im *Ablat.*: ex ipsa miliens audivi, Ter. Andr. 5, 4, 43.

e) selten neben *Adverb.* d. Zeit: nunc tamen ipsum sine te esse non possum, Cic. Att. 12, 16. quem quidem - tum ipsum, quum vigiliis ac fame cruciaretur, clamat virtus beatiorem fuisse quam potantem in rosa Thorium, Fin. 2, 20, 65.

2) reflexiv, u. zwar a) auf das Hauptsubject bezogen, nicht blos zur Vermeidung von Mißverständnissen, sondern auch zur Hervorhebung des Subjectes (im Nebengliede bisweilen suus), α) absolut: deos immortales precatus est, ut si quis eorum invideret operibus ac fortunae suae, in ipsum potius saevirent, quam in rem publicam, Vell. 1, 10, 4. ea ratio, qua societas hominum inter ipsos et vitae communitas continetur, Cic. Off. 1, 7, 20; — legatos ad consulem cum suppliciis mittit (Iugurtha), qui tantummodo ipsi liberisque vitam peterent, Sall. J. 46, 2. referebant et sacrificantibus ipsis Pythio Apolloni laeta exta fuisse et responsum oraculo editum, cet., Liv. 29, 10, 6 paciscebantur autem, ut Rhodiam quadriremem cum sociis navalibus Attalique praesidium emitti liceret atque ipsis urbe excedere cum singulis vestimentis, 31, 17, 3. deque eo, quod ipsis superat, aliis gratificari volunt, Cic. Fin. 5, 15, 42; — gratum ei restituo, paene qui harum ipsiusque opera periit, Ter. Hec. 5, 3, 20. cur de sua virtute aut de ipsius diligentia desperarent? Caes. BG. 1, 40, 5. cetera scripta discipulorum eius esse non ipsius, Suet. Gr. 7. u. vgl. Curt. 3, 13 (5), 15; ea molestissime ferre homines debent, quae ipsorum culpa contracta sunt, Cic. I. QFratr. 1, 1, 2. et Q. Maximus - et L. Paullus - iis temporibus fuerunt, ut eorum luctum ipsorum dignitas consolaretur ea, quam ex re publica consequebantur, Fam. 4, 6, 1. Histiaeus Milesius, ne res conficeretur, obstitit dicens: non idem ipsis, qui summas imperii tenerent, expedire et multitudini, quod Darii regno ipsorum niteretur dominatio, Nep. Milt. 3, 5; — Alopeconessum tradentibus ipsis recipit, Liv. 31, 16, 5. tamquam philosophorum habent disciplinae ex ipsis vocabula, Ter. Eun. 2, 2, 32. nec ultra nisi regem et ab ipsis creatum videbantur passuri, Liv. 1, 17, 7. ut Hannibalem in suspicionem regi adducerent (legati), tamquam ab ipsis corruptum, Nep. Hann. 2, 2. quaerentibus quaenam esset, dominam et quidem crudelissimam ad supplicium ab ipsis duci professos esse, Sen. Ben. 3, 23, 2. — β) neben Pron. possess.: vertentibus Teleboïs telis conplebantur corpora ipsusque Amphitruo regem Pterelam suapte optruncavit manu, Plaut. Amph. 1, 1, 95. ita ille imprudens ipse suus fuit accusator, Nep. Lys. 4, 3. turbatus eques sua ipse subsidia territis equis proculcavit, Liv. 10, 36, 5. nec hostes modo timebant, sed suosmet ipsi cives, 2, 9, 5. prolapso equo et suo ipse casu et onere equi super ipsum ruentis haud multum afuit, quin exanimaretur,

39, 49, 3. suamet ipse scelera occultare, Sall. C. 23, 2; necesse est suomet ipsi more praecipites eant, J. 31, 6. suomet ipsi tumultu turbati - in fugam averterunt classem, Liv. 22, 19, 11. sua ipsi opera laboremque inritum, praeterquam quod hostes superbe increpabant, cum miserabili confessione eludentes, 9, 2, 14; facile indicabat ipsa natura vim suam, quum homines, quod facere ipsi non possent, id recte fieri in altero iudicarent, Cic. Am. 7, 24. contemni iam tribunos plebis, quippe quae potestas iam suam ipsa vim frangat intercedendo, Liv. 6, 37, 2. probae etsi in segetem sunt deteriorem datae fruges, tamen ipsae suapte natura enitent, Att. 672; quod (ingenium) saepe, etiam si industria non alitur, valet tamen ipsum suis viribus, Cic. Cael. 19, 45. ut praevalida corpora ab externis causis tuta videntur, sed suis ipsa viribus onerantur, Liv. 30, 44, 8; — nunc omnium expertes consiliorum esse, suo ipsum arbitrio cuncta agere, 33, 11, 5. sua et ipsum pecunia praecipitem casurum, Sall. J. 8, 2. alios sua ipsos invidia opportunos interemit, Liv. 1, 54, 8; fraude visam agere sua ipsam peremptam mercede, 1, 11, 9. quando inventum sit suis ipsam viribus dissolvi (tribuniciam potestatem), 2, 44, 2. classem gravem commeatibus, inpeditam suomet ipsam instrumento atque adparatu oppressit, 22, 14, 13. veteres leges aut ipsas sua vetustate consenuisse aut novis legibus esse sublatas, Cic. dOr. 1, 58, 247; ut trepidationem in angustiis suoque ipsum tumultu misceri agmen vidēre, Liv. 21, 33, 3; — dagegen: si umquam ante alias ullo in bello fuit, quod primum dis immortalibus gratias ageretis, deinde vestrae ipsorum virtuti, 1, 28, 4. si suismet ipsorum viribus tolerare tantam molem belli possent, 10, 16, 4. non dux unus aut plures principes oppidanos, sed suus ipsorum conscientia culpae metus ad defendendam inpigre urbem hortatur, 28, 19, 10. — γ) In Sätzen, in welchen das Subject und Object ein und dieselbe Person od. Sache ist, steht ipse im Casus des log. Subjects, wenn man sagen will, daß das Subject, aber nicht Andere od. mit Hülfe Anderer, eine Handlung an sich vollzogen hat, dagegen im Casus des log. Objects, wenn man sagen will, daß die Handlung wohl am Subject, aber nicht an Anderen vollzogen worden ist. Doch steht bisweilen ipse im Casus des log. Subjects, statt in dem des Objects, wenn man die Beziehung der Person od. Sache auf sich selbst als Subject u. Object zugleich hervorheben will. Beispiele: at *mihi* plaudo *ipse* domi, Hor. Sat. 1, 1, 66. ego omni officio ac potius pietate erga te caeteris satis facio omnibus, mihi ipse numquam satis facio, Cic. Fam. 1, 1, 1. quae mihi a cuncto populo - ingenio, industriae, virtuti tribuuntur, quia mihi ipse adsentior fortasse, quum ea esse in me fingo, mihi quoque ipsi tribui puto, 3, 11, 2; nosmet ipsi nos expugnaverimus, Nep. Ages. 5, 4; qui *ipsus sibi* satis placet, Plaut. Trin. 2, 2, 42. si quis ipse sibi inimicus est, Cic. Fin. 5, 10, 28. ipse sibi perniciei fuit, Nep. Chabr. 4, 2. qui ipse sibi sapiens prodesse non quit, nequiquam sapit, Enn. trag. 310. neque abest suspicio - quin ipse sibi mortem consciverit, Caes. BG. 1, 4, 4. Iunius necem sibi ipse conscivit, Cic. ND. 2, 3, 7. cum - alii in angustiis ipsi sibi properantes officerent, Sall. J. 58, 6. vix sibimet ipsi prae necopinato gaudio credentes, Liv. 39, 49, 5; aetate me putavit et sapientia plus scire et providere quam se ipsum sibi, Ter. Heaut. 1, 1, 64. illos quoque ad suos redisse et dominam sibi ipsos dedisse, Sen. Ben. 3, 23, 2. cum apud timentes sibimet ipsos maiore audientium indignatione quam sua increpuissent, Liv. 6, 37, 1; plerumque regiae voluntates ut vehementes sic mobiles, saepe ipsae sibi advorsae, Sall. J. 113, 1; — dagegen: nec mehercule aliter vidi existimare vel Cn. Pompeium, quem omnibus, qui umquam fuerunt, vel P. Lentulum, quem *mihi ipsi* antepono, Cic. Fam. 3, 7, 5. si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi, Hor. AP. 102; — non egeo medicina: *ipse me* consolor, Cic. Am. 3, 10. non ita abundo ingenio, ut te consoler, quum ipse me non possim, Fam. 4, 8, 1. hac restitutione fortunae me ipse non satis dignum iudicabo, Att. 4, 1, 2; quid est enim negocii continere eos, quibus praesis, si te ipse contineas, I. QFratr. 1, 2, 7. modo tute ipse tete offirma et compara, Att. 371; viden' - ut ipsus sese cruciat aegritudine? Plaut. Bacch. 3, 3, 89. ipsus se excruciat, Curc. 1, 3, 14. in foro vix decumus quisque, qui ipsus sese noverit, Pseud. 4, 2, 17. hic se ipsus fallit, haud ego, Ter. Andr. 3, 2, 15. neque tamen ille prius fortunam quam se ipse finxit, Nep. Att. 11, 6. neque enim potest exercitum is continere imperator, qui se ipse non continet, Cic. Pomp. 13, 38. ipse enim se quisque diligit, non ut aliquam a se ipse mercedem exigat caritatis suae, sed quod per se sibi quisque carus est, Am. 21, 80. in carcerem quodam modo ipse se incluserat, Tusc. 5, 20, 58. se ipse reprehendit, Nep. Dat. 5, 1. neque prius vim adhibendam putaverunt, quam se ipse indicasset, Paus. 4, 3. se ipse interemit, Vell. 2, 24, 1. 2, 71, 3. hoc est ipsum esse contra se copiosum et disertum, Cic. Div. 2, 40, 83. ubi ego minume atque ipsus se volt maxume (näml. esse), Plaut. Capt. 3, 4, 107. ipsus sese ut neget esse eum qui siet meque ut esse autumet qui ipsus est, Pseud. 4, 1, 21. quem ego intellexi illam haud minus quam se ipsum magnificare, Ter. Hec. 2, 2, 18. u. vgl. Lucan. 6, 173; sus usque adeo pinguitudine crescere solet, ut se ipsa stans sustinere non possit neque progredi usquam, Cato frg. p. 11, 2. dum se ipsa res aperiret, Nep. Paus. 3, 7. ipsa se virtus satis ostendit, Sall. J. 85, 31. quoad semet ipsa praecipitavit (avaritia), 41, 9; nisi nosmet ipsi vindicamus in libertatem, C. 20, 6; semet ipsi Nomadas appellavēre, J. 18, 7. se ipsi diligunt, Cic. Fin. 5, 11, 33. multi etiam - ipsi se indicaverunt, 1, 16, 50. qui (medici) - ipsi se curare non possunt, Serv. b. Cic. Fam. 4, 5, 5; quum ipsi se contemni putant, Am. 20, 72; quae inter sese ipsi egerint, Ter. Phorm. 5, 6, 36. ut ipsi inter se alius alii prodesse possent, Cic. Off. 1, 7, 22; in templo Herculis valvae clausae repagulis subito se ipsae

aperuerunt, Div. 1, 34, 74; negabat igitur ullam esse artem, quae ipsa a se proficisceretur, Fin. 5, 6, 16. si - res verba desideraret ac non pro se ipsa loqueretur, Fam. 3, 2, 2. cum sententias nonnullorum mecum ipse reputo, Sall. C. 52, 2. ibi multa secum ipse volvens, 32, 1. u. vgl. J. 113, 3. cum - interdum secum ipse reputaret, quam cet., J. 62, 9. quis autem est tanta quidem de re quin varie secum ipse disputet? Cic. Att. 8, 14, 2. in se ipse omnem spem reponit sui, Poët. b. Cic. Tusc. 5, 12, 36. plurumum facere, minumum ipse de se loqui, Sall. J. 6, 1. iudicio de sese ipse erit, Ter. Ad. prol. 4. deforme etiam est de se ipsum praedicare, Cic. Off. 1, 38, 137. dagegen: quoniam ipse pro se dicere non posset, Nep. Milt. 7, 5; fac ut diligentissime *te ipsum*, mi Dolabella, custodias, Cic. Fam. 9, 14, 8. teque ipsum vitas fugitivus et erro, Hor. Sat. 2, 7, 113. te ipsum concute, 1, 3, 34. cuius tota disputatio est de amicitia, quam legens te ipsum cognosces, Cic. Am. 1, 5. te ipsum frustraberis, Nep. Hann. 2, 6. ted ipsum oportet hoc profiteri, Enn. trag. 384; nosmet ipsos diligimus, Cic. Fin. 5, 11, 30. progredientibus autem aetatibus sensim tardeve potius quasi nosmet ipsos cognoscimus, 5, 14, 41; id nosmet ipsos facere oportet, Phaedria, Ter. Phorm. 1, 4, 44; plerique autem se ipsos penitus perdiderunt, Cic. Fin. 1, 15, 49. ditioni Alexandri ipsos se permittunt, Curt. 6, 15 (5), 9; ut ea, quae dicam, non de memet ipso, sed de oratore dicere putetis, Cic. dOr. 3, 20, 74. Latinos - in exiguam de se ipsis spem verterat, Liv. 6, 33, 10. quod tibi decuit a te ipso mutuare, Cato frg. p. 79, 14; — agam *per me ipse* et moliar, Cic. Fam. 6, 10, 2; bellum pacem foedera societates *per se ipse* cum quibus voluit - fecit diremitque, Liv. 1, 49, 7. quod quique minus per se ipse posset, Cic. Am. 8, 26. multis rogantibus, aliis per se ipse dare beneficia, Sall. J. 96, 2; — ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis saucia vomeribus per se dabat omnia tellus, Ov. M. 1, 101. si ad vitem sensus accesserit, ut appetitum quemdam habeat et per se ipsa moveatur, quid facturum putas? Cic. Fin. 5, 14, 40. quod res navalis ipsa per se aut temptata sibi umquam feliciter aut tunc magnae et certae fiduciae esset, Liv. 37, 26, 2. quae (actio) sola per se ipsa quanta sit histrionum levis ars ac scaena declarat, Cic. dOr. 1, 5, 18. neque laborum perfunctio neque perpessio dolorum per se ipsa adlicit, Fin. 1, 15, 49. parum tuta per se ipsa probitas est, Sall. J. 14, 4. sceleris est poena tristis et praeter eos eventus, qui sequuntur, per se ipsa maxima est, Cic. Leg. 2, 17, 43; ita per se ipsum nomen Caeninum in agrum R. impetum fecit, Liv. 1, 10, 3. per se autem hoc ipsum reddere in officio ponitur, Cic. Fin. 3, 18, 59. hoc quid sit per se ipsum non facile interpretor, sed cet., Har. resp. 17, 36. eo magis ex aliorum contentione quam ipsa per sese cognosci atque intellegi possunt, Pomp. 13, 36. quasi praetura et consulatus atque alia omnia huiuscemodi per se ipsa clara et magnifica sint, Sall. J. 4, 8.

ipsippe ipsi, neque alii, PDiac. p. 105, 9.

ipsullices bracteae in virilem muliebremque speciem expressae, PDiac. p. 105, 14.

ipsus, a, um, s. ipse.

ir, s. hir.

īra, ae, *f.* (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 305), der **Zorn**, die **Wuth**, der Götter (bes. auch der Furien, dah. als persönl. Wesen, Virg. A. 12, 336. Sil. 4, 437. VFlacc. 2, 204. Claud. Nupt. Hon. et M. 79), der Menschen (bes. auch von der Liebeswuth u. der Wuth im Kampfe), der Thiere, auch lebl. Dinge (der Naturkräfte u. der Dinge, auf welchen sie ihren Einfluß ausüben u. der Waffen, auf welche die Wuth der Kämpfenden übergeht), meton. b. Dicht. bisw. von zornigen Menschen, Reden u. dgl. Definition: quae autem libidini subiecta sunt, ea sic definiuntur, ut ira sit libido poeniendi eius, qui videatur laesisse iniuria, excandescentia autem sit ira nascens et modo exsistens, quae θύμωσις Graece dicitur, odium ira inveterata, inimicitia ira ulciscendi tempus observans, discordia acerbior odio et intimo corde concepta, Cic. Tusc. 4, 9, 21. est enim ira - ulciscendi libido, 4, 19, 44. an est quicquam similius insaniae quam ira? quam bene Ennius initium dixit insaniae, 4, 23, 52. ira furor brevis est, Hor. Ep. 1, 2, 62. fere ira et concitatio furori sunt similia, Quint. 7, 4, 31. u. vgl. Gell. 1, 26, 10. u. im Allg. Sen. de ira libb. III., worin die vermuthlich von fremder Hand eingeschobene Stelle: ira est cupiditas ulciscendae iniuriae, aut, ut ait Posidonius, cupiditas puniendi eius, a quo te inique putes laesum: quidam ita definierunt: ira est incitatio animi ad nocendum ei, qui aut nocuit aut nocere voluit, 1, 2, 4. — Sitz des Zornes b. Dicht.: quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira, Juv. 1, 45. corde sub imo inclusam rabidis patefecit vocibus iram, Claud. in Rufin. 1, 43. heu! cor ira fervit caecum, amentia rapior ferorque, Att. 450. nunc enim demum mi animus ardet, nunc meum cor cumulatur ira, Caecil. 230. tumida ex ira tum corda residunt, Virg. A. 6, 407. Eumenides, quibus anguino redimita capillo frons expirantis praeportat pectoris iras, Catull. 64, 193. tam ferum et durum geris saevumque in iras pectus, Sen. Phoen. 582. incendit ira principis pectus truci caedem in nefandam, Oct. 264. quin potius ira concitum pectus doma, Med. 507. luctus et irae et labor et dulces cedunt e pectore nati, VFlacc. 4, 88. est etenim calor ille animo, quem sumit in ira cum fervescit et ex oculis micat acribus ardor, Lucr. 3, 288. tum magis increscunt animis discordibus irae, Virg. A. 9, 688. sed calidi plus est illis, quibus acria corda iracundaque mens facile effervescit in ira, Lucr. 3, 294. mens exaestuat ira, Virg. A. 9, 798; erkennbar an den Augen, Mienen u. s. w.: immani oculos infecerat ira, Claud. BGet. 85. superbia in fronte, ira in oculis, Plin. Pan. 48, 4. irā scintillant oculi, Pers. 3, 116. u. vgl.: mens aspera, vultus in ira semper (d. i. semper iratus), Sil. 14, 530. u. bei Thieren: animalium quoque sermone carentium ira, laetitia, adulatio et oculis et quibusdam aliis cor-

poris signis deprehenditur, Quint. 11, 3, 66; ira enim contractis (superciliis), tristia deductis, hilaritas remissis ostenditur, 11, 3, 79; disce! sed ira cadat naso rugosaque sanna, dum veteres avias tibi de pulmone revello, Pers. 5, 91. risus indecorus, ira turpior spumante rictu, umentibus naribus cet., Suet. Claud. 30.

Neben anderen Affecten (vgl.: qui iniuste impetum in quempiam facit aut ira aut aliqua perturbatione incitatus, Cic. Off. 1, 7, 23) synonymer od. entgegengesetzter Art und ihren Nebenumständen: irae atque *iracundiae* conscius sibi utramque excusavit edicto distinxitque pollicitus alteram quidem brevem et innoxiam, alteram non iniustam fore, Suet. Claud. 38; qualis (fremitus) solet esse multitudinis et maxime militaris, ubi aut *studio* agitur aut ira, Curt. 6, 33 (9), 6. sine ira et studio, Tac. A. 1, 1; urguentes effudit nutibus iras *ardorem*que viri, VFlacc. 4, 273; vim ferociam, animi atrocitatem, iram *acrimoniam*, Att. 468. u. so: feri ingeni iram atque animi acrem acrimoniam, Naev. 40; scelere atque *libidine* et ira Iliacos inter muros peccatur et extra, Hor. Ep. 1, 2, 15; custode rerum Caesare non *furor* civilis aut vis eximet otium, non ira, quae procudit enses et miseras inimicat urbes, Hor. Od. 4, 15, 17. furor iraque mentem praecipitant, Virg. A. 2, 316. ira et antiquus furor, Catal. 5, 5. rupēre foedus impius lucri furor et ira praeceps, Sen. Hipp. 541. u. vgl. Herc. fur. 1222; *furiis* accensus et ira, Virg. A. 12, 946. u. vgl. Grat. Cyn. 374. Claud. in Rufin. 1, 76; ira deinde vertit in *rabiem*, Curt. 4, 28 (6), 29. ira in rabiem versa, 5, 12 (3), 20. in Samnium incertum itum auspiciis est: cuius rei vitium non in belli eventum, quod prospere gestum est, sed in rabiem atque iras imperatorum vertit, Liv. 8, 30, 1. in rabiem ira pervenerat, Curt. 10, 13 (4), 2. fatalem increpans rabiem, neque militum sed deûm ira resurgere, Tac. A. 1, 39; — irae et *indignationis* aliquando etiam ridicula fuerit imitatio, Quint. 6, 2, 26; nonne fuit satius tristes Amaryllidos iras atque superba pati *fastidia*? Virg. Ecl. 2, 14; pessimi affectus, in quibus sunt ira, *odium*, invidia, cupiditas, spes, ambitus, audacia, metus, cetera generis eiusdem, Quint. 5, 10, 34. u. vgl. 7, 2, 35. und: haec pars (tragoedia) circa iram, odium, metum, invidiam, miserationem fere tota versatur, 6, 2, 20. in odium se ira convertit, Petron. 108, 2. cum odium iramque frequentissime frangat, Quint. 6, 3, 9. quotiens ferimus, ignoscimus, satisfacimus, monemus procul ab ira, procul ab odio, 6, 2, 14. odium quibus atque eadem ira furentis Bebryciae, VFlacc. 4, 742. ira furens strictis odium mucronibus explet, Claud. BGet. 608. odia aegra sine armis errabant iraeque inopes et segnis Erinnys, VFlacc. 5, 145. tantarum causas irarum odiumque perenni servatum studio - fas aperire mihi, Sil. 1, 17; mox etiam pectus praeceptis format amicis, asperitatis et *invidiae* corrector et irae, Hor. Ep. 2, 1, 128. iam senescente invidia molliebantur irae, Liv. 29, 22, 8; cura intercesserat patres, ne *metu* quaestionum plebs iraque tribunos militum ex plebe crearet, 4, 50, 7; *dolor* iraque surgit, VFlacc. 2, 165. u. so 3, 384. 8, 264. 290. necdum etiam causae irarum saevique dolores exciderant animo, Virg. A. 1, 25. ira percitus Scipio atque animi dolore incensus, Auct. BAfr. 46, 1. milites veterani ira ac dolore incensi, 85, 7; — iram infrenes, obstes *animis*, reprimas confidentiam! Att. 15. iram atque animos e crimine sumunt, Juv. 6, 285. quae vos subito tam foeda senectus corripuit fregitque animos adque abstulit iras? VFlacc. 6, 283. advocata domum plebe cum principibus novandarum rerum interdiu noctuque consilia agitat plenior aliquanto animorum irarumque quam antea fuerat, Liv. 6, 18, 3; *tumor* omnis et irae concessere deûm, Virg. A. 8, 40; ira praeceps, *temeritas*, dementia, Quint. 9, 3, 48; *stultitia*ne erret, nihilum distabit, an ira, Hor. Sat. 2. 3, 210; procul omnis esto *clamor* et ira, Od. 3, 8, 15; audit *fremitus* irasque leonum, VFlacc. 3, 237. qui *gemitus* irasque pares et mutua Graiis dona ferat, 1, 550. non tamen et gemitus et inanes desinit iras fundere, 3, 696. hinc exaudiri gemitus iraeque leonum, Virg. A. 7, 15; huc Stygias transire *minas* iramque severi sanguinis, his orat vigiles incumbere curas, VFlacc. 3, 446; nec latuēre *doli* fratrem Iunonis et irae, Virg. A. 1, 130; saevire in ipsum corpus exanime *impetus* et ira cogit, Sen. Herc. Oet. 1462. occidere solent non disciplina et severitate, sed impetu et ira, Tac. G. 25; Clitus quum abstraheretur, ad pristinam *violentiam* ira quoque adiecta, Curt. 8, 5 (1), 41; ludus genuit trepidum *certamen* et iram, ira truces inimicitias et funebre bellum, Hor. Ep. 1, 19, 48. u. vgl.: cui tristia bella iraeque insidiaeque et crimina noxia cordi, Virg. A. 7, 325. und: saevit amor ferri et scelerata insania belli, ira super, 7, 461. non acies, non ira fuit, non bella nec ensem inmiti saevus duxerat arte faber, Tibull. 1, 3, 47. quidquid scelerum, poenarum quidquid et irae pectore fecundo coquitur tibi, Sil. 2, 539; — potentior fuit ira quam *preces*, Justin. 11, 4, 7; ut vitam aut mortem eius nunc ira nunc *venia* temperaret, Vell. 2, 119, 2; debet etiam docere comoedus - qua concitatione consurgat ira, qui flexus deceat *miserationem*, Quint. 1, 11, 12. hic iram, hic *misericordiam* inspirabit, 12, 10, 62; rem cognoscas: iram expedies: rursum in *gratiam* restitues, Ter. Hec. 3, 1, 11. neque ira neque gratia teneri, Cic. ND. 1, 17, 45. u. vgl. Cato frg. p. 54, 3. Sen. Thyest. 552; nunc huc ira, nunc illuc *amor* diducit, Sen. Med. 927. nunc ira amorque causam iunxēre, 862. amantium irae amoris integratio'st, Ter. Andr. 3, 3, 23; ira *pietatem* fugat iramque pietas, Sen. Med. 932. in litem studio certaminis issent atque irā pietas dissimulata foret, Ov. F. 6, 89; conferre manum *pudor* iraque monstrat, Virg. A. 9, 44. ne sit irarum modus pudorve, mentes caecus instiget furor, rabies parentum duret cet., Sen. Thyest. 26; et neque terga ira dare aut *virtus* patitur nec tendere contra, Virg. A. 9, 794; *consilio* stetit ira minor, Sen. Laud. Stil. 1, 335.

Mit Attributen verbunden: veteres, Sen. Hipp.

356. Oed. 709. praesens, Auct. de or. gent. R. 16, 3. prima, VFlacc. 4, 294. media, Ov. AA. 3, 507. Claud. in Eutr. 1, 64. caelestis, Sen. Herc. Oet. 442. Tac. A. 1. 30. H. 4, 54. caelestes, Liv. 3, 7, 8. 9, 1, 3. Iunonia, Ov. Her. 14, 85. humanae, Liv. 8, 24, 15. Scythicae, Claud. Epith. Pall. et Cel. 134. Romana, Cons. Stil. 3, 83. feminea, Prop. 2, 9, 35. femineae, Virg. A. 7, 345. paterna, Claud. III. Cons. Hon. pr. 9. regalis, Sen. Med. 463. civiles, Tac. A. 1, 43; — merita, Virg. A. 8, 500. Claud. VI. Cons. Hon. 111. VFlacc. 7, 484. meritae, 2, 99. iusta, Virg. A. 10, 714. Claud. in Eutr. 2, 542. Curt. 9, 21 (5), 20. magna, Virg. A 5, 706. Lucan. 3, 133. Claud. in Eutr. 2, 358. magnae, VFlacc. 4, 519. tanta, 3, 27. 586. 7, 316. tantae, Virg. A. 1, 11. Claud. in Eutr. 1, 19. Rapt. Pros. 2, 254. maxumae, Ter. Hec. 3, 1, 27. ingens, VFlacc. 3, 637. ingentes, Sen. Troad. 838. immanis, Virg. A. 9, 694. horribiles, G. 3, 152. talis (zornige Rede), VFlacc. 7, 34. 4, 205. gravis, Virg. A. 5, 781. Claud. BGet. 171. Petron. 139, 2, 7. graves, Hor. Od. 3, 3, 30. u. vgl.: plumbeae, Plaut. Poen. 3, 6, 18. tristes, Virg. Ecl. 2, 14. A. 3, 366. Cir. 138. 536. Hor. Od. 1, 16, 9. acris, Ov. Hal. 39. acres, Lucr. 3, 311. 6, 753. acrior, Lucan. 3, 141. acerbae, Lucr. 5, 1195. ardens, VFlacc. 4, 3. flagrans, Claud. Laus. Ser. reg. 135. Liv. 40, 56, 2. flagrantior, Amm. 16, 12, 49. furens, Phaedr. 3, 10, 25. Claud. BGet. 609. tumida, Ov. Her. 11, 15. praeceps, Sen. Hipp. 542. Curt. 8, 5 (1), 48. u. vgl.: orator praecipitem iram - dicet, Quint. 8, 6, 27. immites, Sil. 2, 327. trux, Ov. AA. 3, 502. trux ac praefervida, Liv. 9, 18, 5. truces, VFlacc. 1, 672. Sen. Oed. 333. ferox, Lucan. 4, 284. effera, VFlacc. 5, 516. saevae, Virg. A. 10, 813. VFlacc. 2, 315. 6, 431. infesta, Liv. 7, 30, 15. ruens, Prop. 4, 14 (3, 15), 44. minax, VFlacc. 1, 722. minaces, Sen. Agam. 595 ultrices, Claud. III. Cons. Hon 104. memor, Virg. A. 1, 4. Liv. 9, 29, 11. cruenta, Hor. Od. 3, 2, 12; tacita, VFlacc. 5, 568. interna, Amm. 22, 14, 2, — viles, Claud. Rapt. Pros. 2, 213. cassa, VFlacc. 6, 556. vana, 8, 374. inanis, Virg. A. 10, 758. utilis, Prop. 5 (4), 5, 31. mollis, VFlacc. 7, 127. mites, Sen. Troad. 734. mitissima, Ov. Trist. 1, 2, 21; — immedicabilis, Sil. 1, 147. implacabilis, Auct. Cul. 237. intractabilis, Grat. Cyn. 159. indomitae, Virg. A. 2, 594. insatiabilis, Eutr. 5, 8. pervicacior, Curt. 8, 20 (6), 1.

Mit *Gen. subj.* u. *obj.*: ut proditionis ira militum in T. Ampium Flavianum incubuit, Tac. H. 3, 10; — mit *Gen. subj.*: ira deorum, Ov. Pont. 1, 9, 23. Juv. 13, 100. Sen. Oct. 256. Liv. 8, 33, 7. Plin. Pan. 64, 3. od. deûm, Virg. A. 3, 215. 5, 706. 8, 40. VFlacc. 1, 682. 3, 223. 4, 472. Phaedr. 4, 11, 18 Sen. Oed. 709. Claud. BGet. 171. Liv. 9, 29, 11. 40, 37, 2. numinis, Ov. F. 1, 483. Tr. 3, 6, 21. Virg. G. 4, 453. dei, Tibull. 3, 6, 25. deae, Ov. F. 4, 230. Iovis, 3, 289. 5, 248. VFlacc. 4, 579. 7, 567, od. tonantis, 4, 427. 474. Liberi, Naev. 41. Iunonis, Virg. A. 1, 4. 130. 5, 781. Ov. Her. 9, 45. Matris, VFlacc. 7, 635. Telluris, Sil. 6, 151. Stygii canis, Claud. Rapt. Pros. 2. praef. 34, — hominum, Ov. Trist. 3, 5, 41. multitudinis, Curt. 9, 27 (7), 6. populi, Tac. A. 14, 1. plebis, 5, 9. vulgi, Auct. de or. gent. R. 16, 3. Romanorum, Liv. 6, 21, 7. senis, Ter. Phorm. 2, 2, 9. patris, Att. 387. Ter. Heaut. 1, 2, 15. VFlacc. 7, 484. parentis, 7, 532. potentum, Claud. BGet. 399. regum, Sen. Med. 495. regis, Curt. 4, 9 (4), 17. 7, 1 (1), 7. 8, 5 (1), 51. Achillis, Sen. Troad. 197. Hectoris, Auct. Cul. 307. Caesaris, Ov. Trist. 1, 2, 3. 61. ducis, Sil. 5, 105. imperatorum, Liv. 8, 30, 1. militum, Vell. 2, 74, 4. Tac. A. 1, 39. victoris, Sen. Agam. 595. iudicis, Tibull. 4, 1, 46. u. oft anderw.; — mit *Gen. obj.*: donec inopia remedii et ira cladis agrestes quidam eminus saxa iacere, Tac. A. 13, 57. adsequitur telis hostis longasque viritim exsatiant iras cladum, Sil. 12, 270. Cutinam ingenti ardore militum aut vulnerum ira, quod haud fere quisquam integer proelio excesserat, scalis cepit, Liv. 8, 29, 13. additaque eadem ignominia, sub qua Cannenses militabant quique ex praetoris Cn. Fulvi exercitu ob similis iram fugae missi eo ab senatu fuerant, 27, 7, 13. mortis fraternae fervidus ira, Virg. A. 9, 736; gew. mit dem Partcp. perf.: tum Danai gemitu atque ereptae virginis ira undique collecti invadunt, 2, 413. invexisse in Galliam vinum inliciendae gentis causa Arruntem Clusinum ira corruptae uxoris ab Lucumone, Liv. 5, 33, 2. huic deditis ludicro, cum sollemne notum esset, insidiatos ob iram praedae amissae latrones, 1, 5, 3. ira provinciae ereptae praetorem magistratu abdicare se conantem patres auctoritate sua deterruerunt, 37, 51, 6. ob iram dictatoris creati, 4, 57, 9. barbarus eum quidem palam ob iram interfecti ab eo domini obtruncat, 22, 2, 5. tanto ardore militum est usus ab ira inter condiciones pacis interfectae stationis, ut primo impetu urbem expugnarent, 24, 30, 1. quod vir talis etiam praecipuum apud hostes supplicium passurus esset ob iram diremptae pacis, 9, 8, 12. cum ira finitae potestatis Mam. Aemilium - aerarium fecerunt, 9, 34, 9; — auch: timeri ne uxor saltem iniurias patrum, iram populi *adversus* superbiam avaritiamque matris aperiat, Tac. A. 14, 1. und: Tiberium variis artibus devinxit (Seianus), adeo ut obscurum adversum alios sibi uni incautum intectumque efficeret, non tam sollertia - quam deûm ira *in* rem Romanam, cuius pari exitio viguit ceciditque, Tac. A. 4, 1.

Verbindungen, 1) von Lebenden, a) im *Singul.*, u. zwar im *log. Subj.*: ira procul absit, cum qua nihil recte fieri, nihil considerate potest, Cic. Off. 1, 38, 136. propterea haec ira'st, Ter. Hec. 4, 4, 89. omnibus ira talis erat, VFlacc. 7, 639. illis ira modum supra est, Virg. G. 4, 236. nunc est ira recens, Prop. 2, 5, 9. ira fuit capitalis, Hor. Sat. 1, 7, 13. certe lenta ira deorum est, Juv. 13, 100. iraque lenta tua est, Ov. Her. 3, 22. cum fuerit lenior ira, Trist. 4, 4, 48. ira quidem moderata tua est, 5, 2, 55. paene etiam merito parcior ira meo est, Pont. 1. 2, 98. placabilis ira deorum est, 1, 9, 23. effice sit nobis non inplacabilis ira, 3, 3, 63; — candida pax

homines, trux decet ira feras, AA. 3, 502. u. vgl. Sen. Herc. fur. 787. unde ira inter eas intercessit, quae tum permansit diu, Ter. Hec. 3, 1, 25. iuvenis, cui telum ingens accesserat ira, Sil. 16, 62. nunc pudor elusum, nunc subit ira deum, Ov. F. 3, 692. nondum foribus cedente tribuno acrior ira subit, Lucan. 3, 141. hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque (den Agamemnon u. Achilles), Hor. Ep. 1, 2, 13. caelestis ira quos premit, miseros facit, Sen. Herc. Oet. 442. u. vgl. Med. 463. si non ira deûm, vel si placabilis urguet, VFlacc. 4, 472. clausae erant aures obstrepente ira, Curt. 8, 5 (1), 49. mea cum conferbuit ira, Hor. Sat. 1, 2, 71. ira acerbius effervescens, Amm. 27, 7, 4. fluctuat ira intus, rumpuntur nescia vinci pectora, Virg. A. 12, 527. ira exundante, Amm. 16, 4, 2. iam cessit ira, Sen. Herc. Oet. 309. postquam ira mente decesserat, Curt. 8, 6 (2), 1. decedet iam ira haec, etsi merito iratus est, Ter. Hec. 3, 5, 55. cito ab eo haec ira abscedet, 5, 2, 15. ira discessit loco, Sen. Med. 916. iam cecidit ira, 978. paullatim fugit ira ferox, Lucan. 4, 284. vanescente - plebis ira, Tac. A. 5, 9. rogandi orandique sunt, ut, si quam habent ulciscendi vim, differant in tempus aliud, dum defervescat ira, Cic. Tusc. 4, 36, 78. ira iacet, Grat. Cyn. 297; — spatium non invenit ira, Claud. in Rufin. 2, 415. iustum praeterit ira modum, Ov. F. 5, 304. illaque, siqua est, quid valeat laesi sentiat ira dei, Tibull. 3, 6, 25. tua quo se porrigat ira, Ov. Tr. 3, 11, 5. quo spes quoque ira vocasset, Lucan. 1, 146. dabit ira vires, Sen. Troad. 676. ad pugnam redit ac vim suscitat ira, Virg. A. 5, 454. telum ira facit, 7, 508. ingentes parturit ira minas, Ov. Her. 12, 208. spirat ira sanguinem, Sen. Thyest. 504. utinam nunc ira Pelasgos adferat, VFlacc. 2, 660. Macedonas ira longius provexit, Curt. 7, 37 (9), 16. quem (leonem) cruenta per medias rapit ira caedes, Hor. Od. 3, 2, 12. acrius obsidioni instilit naturalem celeritatem ira concitante, Curt. 7, 27 (6), 23; — im *Vocat.*: quo te igitur, ira, mittis, aut quae perfido intendis hosti tela? Sen. Med. 905. accingere, ira, teque in exitium para furore toto! 51; — im *log. Obj.*: verba movent iram non circumspecta deorum, Ov. F. 5, 539. fortasse unum aliquod verbum inter eas iram hanc concivisse, Ter. Hec. 3, 1, 33. at malus interpres populi mihi concitat iram, Ov. Pont. 4, 14, 41. et concitanda et lenienda frequenter est ira, Quint. 3, 3, 8, 12. quid me rursus in praeceps agis iramque flammis iam residentem incitas? Sen. Agam. 260. ut auditoris iram oratoris incendat actio, Cic. Tusc. 4, 19, 43. tantum pronuntiatio potest, ut iram, lacrimas, sollicitudinem afferat, Quint. 11, 3, 5. rex - ingentem iram conceperat, Curt. 8, 4 (1), 31. colligit iram (leo), Lucan. 1, 207. iram colligit ac ponit temere et mutatur in horas, Hor. AP. 159. iisque ipsis virtutibus iram Gai Caesaris meritus, Tac. Agr. 4. viribus addidit iram (leo), Ov. Hal. 56. ad quae subridens mixta Mezentius ira, Virg. A. 10, 742. ipsam illam iram centurio habeat aut signifer vel ceteri, de quibus dici non necesse est, Cic. Tusc. 4, 25, 55; — actus aper setis iram denuntiat hirtis, Ov. Hal. 60. ille traversa mente mi hodie tradidit repagula, quibus ego iram omnem recludam cet., Enn. trag. 307. hoc sermone parent, hoc iram gaudia curas, hoc cuncta effundunt animi secreta, Juv. 6, 189. in me omnem iram derivem senis? Ter. Phorm. 2, 2, 9. ut ego iram hanc in eos evomam omnem, dum aegritudo haec est recens, Ter. Ad. 3, 2, 14. ut erumpere diu coërcitam iram in hostes communes possit, Liv. 36, 7, 13. Pallas usto vertit iram ab Ilio in impiam Aiacis ratem, Hor. Epod. 10, 13. nunc in hostiles domos iram atque numen vertite! 5, 53. satiavimus iram, si qua fuit, Claud. BGild. 36; — regi frenis nequit et ira et ardens hostis, Sen. Troad. 283. Antipatri soceri eius preces iustam regis iram morabantur, Curt. 7, 1 (1), 7. prohibenda autem maxime est ira in puniendo, Cic. Off. 1, 25, 89. saevi flectitur ira Iovis, Ov. F. 3, 290. tempore Poenorum compescitur ira leonum, Tr. 4, 6, 5. aper, quum vellet facere generosum impetum, repressit iram, Phaedr. 1, 31, 10. iudicis ira sit placanda, tuis poterit mitescere verbis, Tibull. 4, 1, 46. ubi senescamus in exilio, ne qua spes, ne qua occasio abolendae ignominiae, ne qua placandae civium irae - sit, Liv. 25, 6, 17. principes eorum iram multitudinis mitigaverunt, Curt. 9, 27 (7), 6. numinis ut laesi fiat mansuetior ira, Ov. Tr. 3, 6, 21. minue vero iram, Ter. Phorm. 2, 3, 88. flendo diffundimus iram, Ov. Her. 8, 61. iram expedies, Ter. Hec. 3, 1, 11. missam iram faciet, 5, 2, 14. sontes expulsā corrigis irā, Claud. M. Theod. cons. 221. iramque nostram sanguine extinguat suo, Sen. Oct. 833. si sua per vestras victa sit ira preces, Ov. Pont. 1, 7, 48. datis obsidibus iram posuēre, Tac. Agr. 20. ponatur omnis ira, Sen. Thyest. 519. deponas ocius iram, quam moveas, Claud. Laud. Stil. 2, 18. irā frater abiectā redit, Sen. Thyest. 431; — quem occurrentem dissimulata ira comiter alloquutus, Curt. 9, 41 (10). 22. ira, quae tegitur, nocet, Sen. Med. 153. iram condiderat, Tac. A. 2, 28. accensam qui bene decoquat iram, Claud. in Eutr. 2, 349. non meriti poenam pateris, sed numinis iram, Ov. F. 1, 483. iram expiabit prima quae meruit meam, Sen. Oct. 862; — iuvat aut impellit *ad* iram (natura), Hor. AP. 109; his magnam victor *in* iram vocibus accensus, Lucan. 3, 133; quomodo autem, si naturalis esset ira, - quemquam paeniteret quod fecisset *per* iram? Cic. Tusc. 4, 37, 79; videndum'st ne minus *propter* iram hinc inpetrem quam possiem, Ter. Hec. 5, 1, 3; — im *Dativ.*: Hannibal est irae tibi, Sil. 11, 604. iustae quibus est Mezentius irae, Virg. A. 10, 714. u. vgl. Macrob. Sat. 6, 6, 9; quia neminem unum destinare irae poterant, Tac. H. 1. 82. explanavitque verba, quibus caput suum, domum suam, si sciens fefellisset, deorum irae consecraret, Plin. Pan. 64, 3. metu ne soli crimini subiecti piacula irae Romanorum dederentur, Liv. 6, 21, 7; — tunc locus est irae, diva timenda, tuae, Ov. F 4, 920. tempus - irae dare, orbi quietem, saeculo pacem suo, Sen. Oct. 476. tum durius irae consulitur, cum poena

patet, Claud. Cons. Hon. 265. pone irae frena, Juv. 8, 88. qui non moderabitur irae, Hor. Ep. 1, 2, 59. imperat hen ventis! tumidae non imperat irae, Ov. Her. 11, 15. non tamen abstinuit nec voci iraeque pepercit, Virg. A. 2, 534. eius iracundiae religio non numquam repugnabat, Cic. Flacc. 4, 11. tandem internecione hostium iustae irae parentatum est, Curt. 9, 21 (5), 20; — im *Genit.*: se vincet: irae novimus veteres notas, Sen. Med. 395. excidi penitus vitium irae, cetera item nequeunt stultis haerentia, Hor. Sat. 1, 3, 76. causa duplex irae, Ov. F. 6, 43. occasione irae, Tac. H. 1, 65. initium irae, Ter. Hec. 3, 2, 16. irai fax, Lucr. 3, 303. ab incendio flagrantis irae - se defensurus, Liv. 40, 56, 2. irae furentis impetum non sustinens, Phaedr. 3, 10, 25. ipsa vi molis et irae proruit, VFlacc. 7, 599. Caesar ipse, qui illis fuerat iratissimus, tamen propter singularem eius civitatis gravitatem et fidem quotidie aliquid iracundiae remittebat, Cic. Phil. 8, 6, 19. plus nobilis irae truncus habet, Lucan. 3, 613; — nec foederis ulla spes erit aut irae quisquam modus, VFlacc. 8, 271. apud infensos ob interpellatam dulcedinem irae confestim oratio habita est, Liv. 9, 14, 13. perducendusque omni modo iudex ad irae pudorem, Quint. 11, 1, 76. durabat et formido caelestis irae, Tac. A. 1, 30. C. Servilius pontifex maximus piacula irae deûm conquirere iussus, Liv. 40, 37, 2. quin etiam, cum medios forte ludos circus Tiberi superfuso inrigatus inpedisset, id vero velut adversis iam diis aspernantibusque placamina irae terrorem ingentem fecit, 7, 3, 2; — ille iam non suae, sed regis irae memor, Curt. 8, 5 (1), 51. tantae non inmemor irae, VFlacc. 3, 27. plenos irae reliquit, Quint. 4, 2, 75. stat avidus irae victor, Sen. Troad. 22. non est patiens fervidus irae facilisque regi, Oct. 815; — im *Ablat.*: divom natura - nec bene promeritis capitur neque tangitur ira, Lucr. 2, 650. si duceris ira, servitii patiēre iugum, Claud. IV. Cons. Hon. 259. animatur ira in proelium, Titin. 8. se suscitat ira, Virg. A. 12, 108. cum - ira exacuerentur propter proditionis suspicionem Piraei, Nep. Phoc. 4, 1. quos - merita accendit Mezentius ira, Virg. A. 8, 500. nimis sermone huius ira incendor, Plaut. Pseud. 1, 2, 67. incendor ira, Ter. Her. 4, 1, 47. incensus ira, Nep. Pelop. 5, 4. u. so Auct. BAfr. 85, 7. Quint. 8, 6, 7. u. ira accensi, Curt. 5, 37 (13), 16. nisi ira excanduit fortitudo, Cic. Tusc. 4, 19, 43. numquam Stilicho sic canduit ira, Claud. Laud. Stil. 2, 82. ardens ira, Sen. Oct. 333. ira fervere, Afran. 128. iraque totus fervet (leo), Sen. Herc. fur. 948. fervidus ira, Virg. A. 8, 230. furit ira, Sil. 6, 253. ira furit, Sen. Oed. 956. furens ira, VFlacc. 5, 268. vb. ira furens, Sen. Herc. fur. 819. Oed. 578. aestuat ira, VFlacc. 7, 294. fluctuat ira, 3, 637. ira sufflabatur interna, Amm. 22, 14, 2. ira tumet, Sen. Thyest. 731. multis in Italia contractis gentibus Punici belli societate iraque inde tumentibus, Liv. 31, 8, 11. ira tumidus, Claud. Laus. ser. reg. 135. ira percitus, Plaut. Cas. 3, 5, 6. Lucr. 5, 399. Auct. BAfr. 46, 1. Quint. 6, 4, 9. lupus acri concitus ira, Ov. Hal. 39. immani concitus ira, Virg. A. 9, 694. vide ne inpulsus ira prave insistas, Ter. Hec. 3, 5, 34. cassa frendens sublabitur ira, VFlacc. 6, 556. ira saevit in absentes, Virg. A. 9, 62. gravi deorum nostra iam pridem domus urgetur ira, Sen. Oct. 256. vino tortus et ira, Hor. Ep. 1, 18, 38. caret mortis formidine et ira, 2, 2, 207; Eutropiumne etiam nostra dignabimur ira? Claud. in Eutr. 1, 373. si quid dignum censoris fecerit ira, Juv. 14, 50; — utinam revoces animum paulisper *ab* ira, Ov. Tr. 2, 557; acrius *ex* ira quod enim se quisque parabat ulcisci cet., Lucr. 5, 1148. u. vgl. 6, 72; nec sum crudelis *in* ira, Ov. F. 5, 325. orant, ne in tam praecipiti ira perseveret spatiumque potius animo det, Curt. 8, 5 (1), 48. maesta stabat defixus in ira, VFlacc. 7, 81.

b) im *Plural.*, u. zw. im *log. Subj.*: irae sunt inter Glycerium et gnatum, Ter. Andr. 3, 3, 20. saevae iamque altius irae Dardanio surgunt ductori, Virg. A. 10, 813. tum vero adsurgunt irae, 12, 494. haud aliter Rutulo muros et castra tuenti ignescunt irae, 9, 65. femineae ardentem curaeque iraeque coquebant, 7, 345. non te nullius exercent numinis irae, G. 4, 453. irae Thyesten exitio gravi stravēre, Hor. Od. 1, 16, 17. tum pater Aeneas procedere longius iras et saevire animis Entellum hau passus acerbis, Virg. A. 5, 461. nec iam amplius irae crudescunt, Stat. Theb. 2, 679. iam tandem cessēre irae, VFlacc. 4, 483. tumor omnis et irae concessēre deûm, Virg. A. 8, 40; — im *log. Obj.*: flagitat iras in populos Astraea Iovem, VFlacc. 2, 362. deus ipse viros in pulvere crudo Arcas alit nudaeque modos virtutis et iras ingenerat, Stat. Theb. 4, 228. tantas quo crimine movimus iras? Claud. Rapt. Pros. 2, 254. nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras? Virg. A. 2, 594. u. so Amm. 25, 3, 6. spes addita suscitat iras, 10, 268. iras parat, Sen. Hipp. 1060. incertus, quid Iuno ferat, quas apparet iras, VFlacc. 4, 55. coquebat iam dudum inmites iras, Sil. 2, 327. u. so 7, 403. Libycas ibi colligit iras, Lucan. 2, 93. u. so VFlacc. 7, 335. trahit ex alto sic barbarus iras, 5, 522. iamque deae cunctas sibi belliger induit iras Hannibal, Sil. 1, 38. cui commodat iras cuncta cohors, Stat. Theb. 4, 75. pueri inter sese quam pro levibus noxiis iras gerunt! Ter. Hec. 3, 1, 30. poenas Danaum et deserti coniugis iras praemetuens, Virg. A. 2, 572. u. vgl. Sil. 1, 101. tristes denuntiat iras, Virg. A. 3, 366. funesta prius quam consilia ac saevas aperit rex perfidus iras, VFlacc. 6, 431. haud ita decet celare te iras, Ter. Hec. 2, 2, 11. truces iras tegunt, Sen. Oed. 333. in animo revolvente iras, etiamsi impetus offensionis languerat, memoria valebat, Tac. A. 4, 21; — horribiles exercuit iras, Virg. G. 3, 152. u. so Claud. Epith. Pall. et Cel. 135. non tamen - inanes desinit iras fundere, VFlacc. 3, 696. stimulis haut mollibus incutit iras, Virg. A. 11, 728. patrias in pignora contulit iras, Claud. BGild. 93. eluant hanc maculam irasque civiles in exitium hostibus vertant, Tac. A. 1, 43. ultrices in se converterat iras tandem iusta manus, Claud. III. Cons. Hon. 104. dirige iras, quo soles, Sen. Phoen. 163. neque enim

satiaverat iras dicendo, Sil. 11, 601. sentiet ille meas tandem Saturnius iras, Claud. Gig. 16. tristes Amaryllidos iras - pati, Virg. Ecl. 2, 14. viles pastorum despicit iras, Claud. Rapt. Pros. 2, 213; — incenditque animum dictis atque aggerat iras, Virg. A. 4, 197. u. vgl. 11, 342. variisque acuunt rumoribus iras, 9, 464. u. vgl. 12, 590. in haec saeviant, in haec ferrum, in haec iras acuant, Liv. 9, 9, 18. strictis mucronibus asperat iras, Claud. Idyll. 5, 46. trepidusque repente refugit attollentem iras et caerula colla tumentem, Virg. A. 2, 380. arrectae stimulis haud mollibus irae, 11, 452. si non rediisses, haec irae factae essent multo ampliores, Ter. Hec. 3, 1, 9; — neve hominum referam flexas ad mitius iras, Ov. Tr. 3, 5, 41. mulcebatque iras (serpentium), Virg. A. 7, 755. omnibus memoria patriae iras permulsit, Liv. 7, 40, 1. preces - quae deorum iras placant, 8, 33, 7. mollirent modo iras, 1, 9, 15. iam senescente invidia molliebantur irae, 29, 22, 8. irae adversus Veientes in sequentem annum - dilatae sunt, 4, 30, 12. dabunt veniam votis irasque remittent, Virg. G. 4, 536. nec poena commilitonum exterriti nec paenitentia conversi iras retinebant, Tac. A. 1, 45. fert sonitus inmota phalanx irasque retentant, VFlacc. 3, 97. o cohibete iras! Virg. A. 12, 314. frenare nescit iras Medea, non amores, Sen. Med. 861. ni Veneris saevas fregisset Mulciber iras, VFlacc. 2, 315. u. so 6, 284. Sen. Phoen. 186. pressit iras, Tac. H. 4, 72. iras comprime, Sen. Med. 882. dirimere infestas acies, dirimere iras, Liv. 1, 13, 1. iras aurea vincit anus, Tibull. 1, 6, 58. tum me paeniteat posuisse fideliter iras in genus Electrae, Ov. F. 6, 41. non parvo luit iras Achillis Graecia, et magno luet, Sen. Troad. 197. quae tantas expiet iras victima? Claud. in Eutr. 1, 19; — quin proclivius hic iras decurrat *ad* acres, Lucr. 3, 311; seu te subitae nova puppis imago armorumque hominumque truces consurgere *in* iras impulit, VFlacc. 1, 672. talibus Allecto dictis exarsit in iras, Virg. A. 7, 445. dux Erebi quondam tumidas exarsit in iras, Claud. Rapt. Pros. 1, 32. incumbe in iras, Sen. Med. 891. concessit in iras ipse deûm antiquam genitor Calydona Dianae, Virg. A. 7, 305; timores *inter* et iras omnem crede diem tibi diluxisse supremum, Hor. Ep. 1, 4, 12; — im *Genit.*: quidquid irarum fuit, transierit, Sen. Thyest. 509. quicquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita, Curt. 7, 3 (1), 25. expiatum est quidquid ex foedere rupto irarum in nos caelestium fuit, Liv. 9, 1, 3. quam minimum irarum inter nos illosque relinqui velim, 8, 20, 12. haec una ex omni Graecia gens et Atheniensium civitas eo processerat irarum, ut finibus interdiceret Macedonibus, 41, 23, 1; — cum adhuc irarum memor Rutulos bello persequi instituisset, Auct. de or. gent. R. 14, 1. eunt in pugnam irarum speique pleni, Liv. 2, 45, 14. non ferme desunt irarum indulgentes ministri, qui cet., 24, 25, 9; apstineto, dixit, irarum calidaeque rixae, Hor. Od. 3, 27, 69. pudeat irarum deos, Sen. Herc. Oet. 1192; — irarumque effunde quadrigas, Enn. A. 464. irarumque omnes effundit habenas, Virg. A. 12, 499. saevos irarum concipit ignes, VFlacc. 1, 748. tertia parte animi, in qua irarum exsistit ardor, Cic. Div. 1, 29, 61. magnoque irarum fluctuat aestu, Virg. A. 4, 532. nec capere irarum fluctus in pectore possunt, Lucr. 3, 298. u. so 6, 73. compesce diras - irarum minas, Sen. Herc. Oet. 1457. inde cum altercatione congressi certamine irarum ad caedem vertuntur, Liv. 1, 7, 1. u. so 9, 39, 6; — inritamentum istud irarum et fax tumultus fuisset, nisi incidisset in te, Plin. Pan. 8, 5. his stimulis irarum utrique Pausaniam - ad tantum facinus inpulisse creduntur, Justin. 9, 7, 8. mulier una ultra humanarum irarum fidem saevienti turbae inmixta, Liv. 8, 24, 15. stratae passim matres crinibus templa verrentes veniam irarum caelestium finemque pesti exposcunt, 3, 7, 8; quem tibi tuarum irarum, quem meorum suppliciorum iudicem feram, 9, 1, 7; — im *Ablat.*: quibus iris impulsus tandem nunc in illam iniquos siem? Ter. Hec. 3, 5, 35. corque meum penitus turgescit tristibus iris, Uebers. aus Homer b. Cic. Tusc. 3, 9, 18.

2) v. leblosen Dingen, im *Sing.* od. *Plur.*: mollitque animos et temperat iras (ventorum), Virg. A. 1, 57. ignes nimbique et fluctus et ira ventorum, Sil. 17, 253. nec sic de nihilo fulminis ira cadit, Prop. 3, 8 (2, 16), 52. hic Aetnaea minantur murmura flammarum rursum se colligere iras, Lucr. 1, 722. fulgores nunc terrificos sonitumque metumque miscebant operi flammisque sequacibus iras, Virg. A. 8, 431. ipse e Tarpeio sublimis vertice cuncta, et ventos simul et nubes et grandinis iras fulminaque et tonitrus et nimbos conciet atros, Sil. 12, 609. et quae sanguinea lunae distrinxit ab ira, VFlacc. 5, 568. ipsum angues, ipsum horrisoni quatit ira flagelli, 7, 149. ast ira coërcita morbi laxatusque rigor, Grat. Cyn. 418; — pelagi caelique obnititur irae, Claud. Laud. Stil. 1, 290. iam te tollente furebat pontus et in scopulos totas erexerat iras, Lucan. 5, 599. sed ut et mare finiat iram, accedant, quaeso, fac tua vota meis, Ov. Her. 17, 203. fallor, an incipiunt gravidae evanescere nubes victaque mutati frangitur ira maris? Tr. 1, 2, 107. ira maris vastique placent discrimina ponti, VFlacc. 1, 37. u. aequoris irae, 2, 232. u. Ioniae irae, Claud. Rapt. Pros. 1, 146; — at socii renovant tela arentemque cruorem ferro detergent et dant mucronibus iras, Sil. 7, 343. arma non servant modum nec temperari facile nec reprimi potest stricti ensis ira, Sen. Herc. fur. 403. proni moderatus vulneris iram, Grat. Cyn. 109; dictis Romanis incutit iram, Enn. A. 582.

īrācunde, *Adv.*, s. iracundus.

īrācundia, ae, *f.* (vgl.: iracundia dicta, quod iram incendat, PDiac. p. 106, 6), heftige Neigung zu Zorn, Jähzorn, Hitze, cholerisches Temperament, zur Definition: quis enim umquam orator magnus et gravis, cum iratum adversario iudicem facere vellet, haesitavit ob eam causam, quod nesciret, quid esset iracundia, fervorne mentis

an cupiditas puniendi doloris? Cic. dOr. 1, 51, 220. cum exisse ex potestate dicimus eos, qui ecfrenati feruntur aut libidine aut iracundia: quamquam ipsa iracundia libidinis est pars; sic enim definitur iracundia: ulciscendi libido, Tusc. 3, 5, 11. ipsam iracundiam fortitudinis quasi cotem esse dicebant (Peripatetici), Acad. 2, 44, 135. u. vgl.: multis verbis iracundiam laudant (Perip.): cotem fortitudinis esse dicunt, dann: imperia severiora nulla esse putant sine aliqua acerbitate iracundiae: oratorem denique non modo accusantem, sed ne defendentem quidem probant sine aculeis iracundiae, quae etiam si non adsit, tamen verbis atque motu simulandam arbitrantur, ut auditoris iram oratoris incendat actio, Tusc. 4, 19, 43. omnes enim qui istinc veniunt, ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant unam iracundiam: quod vitium quum in hac privata cotidianaque vita levis esse animi atque infirmi videtur, tum vero nihil est tam deforme quam ad summum imperium etiam acerbitatem naturae adiungere, I. QFratr. 1, 13, 37. sic ad nos fere deferunt: nihil, quum absit iracundia, dicere solent te fieri posse iucundius, sed quum te alicuius improbitas perversitasque commoverit, sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas, dann: te illud admoneo, ut, si hoc plene vitare non potes, quod ante occupatur animus ab iracundia quam providere ratio potuit ne occuparetur, ut te ante compares cotidieque meditere resistendum esse iracundiae quumque ea maxime animum moveat, tum tibi esse diligentissime linguam continendam: quae quidem mihi virtus interdum non minor videtur, quam omnino non irasci, §. 38. und: si implacabiles iracundiae sunt, summa est acerbitas, sin autem exorabiles, summa levitas, quae tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda est, §. 39. u. vgl. Tusc. 4, 22, 50; ferner über den Unterschied von ira vgl.: in aliis anxietas, unde anxii, in aliis iracundia dicitur, quae ab ira differt, estque aliud iracundum esse, aliud iratum, ut differt anxietas ab angore, Tusc. 4, 12, 27. u. vgl. Sen. dIra, 1, 4. irae atque iracundiae conscius sibi utramque excusavit edicto distinxitque pollicitus alteram quidem brevem et innoxiam, alteram non iniustam fore, Suet. Claud. 38 u. vgl. noch: in maxuma fortuna minuma licentia est: neque studere neque odisse, sed minume irasci decet: quae apud alios iracundia dicitur, ea in imperio superbia atque crudelitas appellatur, Sall. C. 51, 13 sq., neben anderen Affecten vgl. die folgenden Stellen. — Mit *Genit. subj.*: gravissima est probi hominis iracundia, Syr. 602. senis essem ultus iracundiam, Ter. Phorm. 1, 4, 12. Cavarinum - secum proficisci iubet, ne quis aut ex huius iracundia, aut ex eo quod meruerat odio civitatis motus exsistat, Caes. BG. 6, 5, 2. vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quam iracundia militum, Vell. 2, 24, 5. ir. exercitus, Tac. H. 1, 58. 66. ferendas parentium iracundias et placandum animum dictitans, Tac. A. 14, 4; u. mit *Gen. obj.*: nactus circiter XXX (naves) in eas indiligentiae suae ac doloris iracundiam erupit omnesque incendit, Caes. BC. 3, 8, 3.

Verbindungen im *log. Subj.*: avaritia, iracundia, misericordia, crudelitas, severitas aliaque his similia afferunt frequenter fidem et detrahunt, Quint. 5, 10, 27. exarserat in eum irac. exercitus, Tac. H. 1, 58. vitiorum ducatrices irac. et libido, Apul. Dogm. Plat. 2, 4; rhetorisch = ἀγανάκτησις, Cic. dOr. 3, 53, 205. u. daher Quint. 9, 1, 32; im *plur.*: quot illic blanditiae, quot illic iracundiae, Plaut. Truc. 1, 1, 7; — im *log. Obj.*: populusque R. quam vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit, Vell. 2, 21, 4. irac. et cupidinem vini sicuti iuventa irritaverat, ita senectus mitigare potuisset, Curt. 10, 18 (5), 34. populi incitati vim iracundiamque subierunt, Cic. Dom. 32, 86. precibus etiam irac. miscui, Petron. 9, 3. scribis enim acrius prohibenda bella civilia esse quam in superatos irac. exercendam, Cic. ad Brut. 1, 2, 5. iam vero omitte, Demea, tuam istam irac., Ter. Ad. 4, 7, 37. Caesarem - debere et studium et irac. suam rei publicae dimittere, Caes. BC. 1, 8, 3. reprime incicorem irac., Pacuv. 386. tandem reprime irac. atque ad te redi, Ter. Ad. 5, 3, 8. animum vincere, irac. cohibere, victoriam temperare, cet., Cic. Marcell. 3, 8. ut ne legati quidem ac duces partium restingui posse irac. exercitus arbitrarentur, Tac. H. 1, 66. ab amante lacrimis redimas irac., Syr. 2. iniquam irac. flagitiosa perfidia ulciscebatur, Tac. H. 2, 100. male dissimulata in eos Muciani iracundia, 4, 11. suspecta etiam Claudii irac., 1, 10. modo ne laudarent iracundiam et dicerent utiliter a natura datam (Peripatetici): illa vero omnibus in rebus repudianda est optandumque, ut ii, qui praesunt rei publicae, legum similes sint, quae ad puniendum non iracundia, sed aequitate ducuntur, Cic. Off. 1, 25, 89; — im *plur.*: ferendas parentium iracundias, Tac. A. 14, 4. si ratio in regni sui solio constituta appetitus et iracundias semper domitas et in frenis habet, Apul. Dogm. Plat. 2, 5; — im *Dativ.*: nec foederis verba permittebant meminisse, nec hilaritas, quae praeoccupaverat mentes, dabat iracundiae locum, Petron. 113, 4. sed ego in hac sententia dicenda non parebo dolori meo, non iracundiae serviam, Cic. Prov. cons. 1, 2; — im *plur.*: resistere cupiditati omnium et implacabilibus iracundiis, Amm. 29, 2, 18; — im *Genit.*: velut inter aestus iracundiae fluctuare, Macrob. Sat. 4, 2, 4. bonus altercator vitio irac. careat: nullus enim rationi magis obstat affectus —: melior moderatio ac nonnumquam etiam patientia, Quint. 6, 4, 10. ad ingentia vitia progressus, libidinis, irac., crudelitatis, avaritiae, Eutr. 7, 23. neque enim occultavit causam irac. suae nec reticendam putavit, Cic. Flacc. 35, 87. si augeam aut etiam adiutor sim eius irac., Ter. Ad. 1, 2, 66. quod eius remedium inveniam irac.? Phorm. 1, 4, 8; — im *Ablat.*: qui affectus erunt vel concitati detracta voce libera, effrenatiore iracundia, obiurgatione, optatione, exsecratione? vel illi mitiores, nisi cet., Quint. 9, 2, 3; is iracundia

summa erat inimicitiasque habebat etiam privatas cum Caesare ex aedilitate et praetura conceptas, Caes. BC. 3, 16, 3. si me populus R. incitatus iracundia aut invidia e civitate eiecisset, Cic. Dom. 33, 88. non illum irac. tum inflammatum fuisse, Tusc. 4, 22, 50. exarsit irac. ac stomacho, II. Verr. 2, 20, 48. vix sum compos animi, ita ardeo irac., Ter. Ad. 3, 2, 12. Septimium ardentem irac. videre potuistis, Cic. Flacc. 35, 88. effervescens in dicendo stomacho saepe iracundiaque vehementius, Brut. 70, 246. quid si, cum pro altero dicas, litem tuam facias aut laesus efferare irac., causam relinquas, nihilne noceas? dOr. 2, 75, 305. qui hesterno die dolore me elatum et irac. longius progressum arbitrabantur quam sapientis hominis cogitata ratio postularet, Har. resp. 2, 3. omnis, quae erat, conceptae mentis mora et interdum irac. excutitur, Quint. 10, 3, 20; — si quid irac. deliquēre, Sall. C. 51, 12. post finem ludicri Poppaea mortem obiit fortuita mariti irac., a quo gravida ictu calcis afflicta est, Tac. A. 16, 6; — *ex* iracundia nihil supererat, Agr. 22. u. vgl. oben Caes. BG. 6, 5, 2; *prae* irac., Menedeme, non sum apud me, Ter. Heaut. 5, 1, 47; *in* irac. praesertim, quae est inimica consilio, Cic. Marcell. 3, 9; neque enim disputari sine reprehensione nec *cum* irac. aut pertinacia recte disputari potest, Fin. 1, 8, 28; *sine* hac gladiatoria irac. videmus progredientem apud Homerum Aiacem multa cum hilaritate, cum depugnaturus esset cum Hectore, Tusc. 4, 22, 49.

īrācundus, a, um, sehr geneigt zum Zorn, **jähzornig, hitzig, cholerisch**, v. Göttern, Menschen, Thieren u. lebl. auf Lebende bezügliche Dinge, vgl.: iratus potest non esse iracundus: iracundus [non] potest aliquando iratus non esse, Sen. dIra 1, 4, 1. Beispiele a) von Leb.: scriptor honoratum si forte reponis Achillem, impiger, iracundus, inexorabilis, acer, iura neget sibi nata, nihil non arroget armis, Hor. AP. 120. invidus, iracundus, iners, vinosus - nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit, Ep. 1, 1, 38. in provinciam (profugit) firmissimorum et fortissimorum civium, qui illum, ne si ita quidem venisset ut nullum bellum inferret, ferre potuissent, impotentem, iracundum, contumeliosum, superbum cet., Cic. Phil. 5, 9, 24. at sunt morosi et anxii et iracundi et difficiles senes, si quaerimus, etiam avari, Sen. 18, 65. patientia periculorum magno illi Alexandro, sed sobrio neque iracundo, simillimus (C. Caesar), Vell. 2, 41, 1; — date illi biber, iracunda haec est, Titin. 78. tu quoque proterve iracundus es, Ter. Hec. 3, 5, 53. nisi eum nimis in se iracundum putabis fuisse, Cic. Planc. 20, 63. minime iracundus (sit praeceptor) nec tamen eorum, quae emendanda erunt, dissimulator, Quint. 2, 2, 5. eum iracundum audio esse factum, Cic. Phil. 1, 11, 27; — mala quem scabies aut morbus regius urguet aut fanaticus error et iracunda Diana, Hor. AP. 463. quibus acria corda iracundaque mens facile effervescit in ira, Lucr. 3, 294. u. von Thieren: Armeniaeque tigres iracundique leones, Ov. M. 15, 86; — subst.: saepe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem'st, quom de eadem causa'st iracundus factus inimicissumus, Ter. Hec. 3, 1, 29. timidus terreri, stultus decipi, iracundus concitari, ambitiosus conflari, longus protrahi potest, Quint. 5, 7, 26. proprium est boni recte facere, iracundi verbis [excandescere], 5, 10, 64. haec iracundos admonebit fabula cet., Phaedr. 4, 4, 12; — im *compar.*: iracundior est paulo, Hor. Sat. 1, 3, 29. improbo iracundior Hadria (es), Od. 3, 9, 22. quo vulnere nec segnior in bellum nec iracundior adversus hostes factus est, Justin. 7, 6, 15. u. im *superl.*: aut iniquus erit, si aequaliter irascetur delictis inaequalibus, aut iracundissimus, si totiens excanduerit, quotiens iram scelera meruerint, Sen. dIra 2, 6, 4. — *Adv.*: neque enim acute tantum ac venuste, sed stulte, **iracunde**, timide dicta aut facta ridentur, Quint. 6, 3, 7. nimis irac. hoc quidem et valde intemperanter (dixit), Cic. Phil. 1, 5, 12. conlocuti inter se prius quam manum conferrent leniter et quiete, nihil ne in ipsa quidem pugna irac. rabioseve fecerunt, Tusc. 4, 22, 49. quod me tecum irac. agere dixisti solere, non est ita: vehementer me agere fateor, irac. nego, Phil. 8, 5, 16. hi nimis irac. agunt, Tusc. 3, 21, 51. nisi forte quae vehementer, acriter, animose fiunt, irac. fieri suspicamur, 4, 23, 51. paternas laudes tam irac. accepisse se quam nec convitia debuisset, Justin. 12, 6, 6. diligentius spectari eos irac. ferebat, Plin. 11, 37 (54), 143; — quaeso, ne temere hanc rem agas, ne **iracunditer**, Caecil. 78. u. so Enn. b. Prisc. II. p. 71, 3. — 2) v. Lebl.: per nostrum patimur scelus iracunda Iovem ponere fulmina, Hor. Od. 1, 3, 39. iracunda diem proferet Ilio matronisque Phrygum classis Achillei, 1, 15, 33. vox iracunda minaxque plenaque terroris rauco de gutture fertur, Ov. M. 2, 483. impudens, tumultuosa, iracunda actio omnibus indecora, Quint. 11, 1, 29. accedebant eius asperitati - et iracundae suspicionum quantitati proximorum cruentae blanditiae, Amm. 14, 5, 4.

īrascentia, ae, *f.*, **das Zürnen, die Anlage zum Zürnen**, cum tres partes animae ducat esse, rationabilem, id est mentis optimam portionem, hanc ait capitis arcem tenere, irascentiam vero procul a ratione ad domicilium cordis deductam esse obsequique eam, in loco respondere sapientiae, cupidinem atque appetitus, postremam mentis portionem, infernas abdominis sedes tenere, Apul. Dogm. Plat. 1, 13. u. vgl. 1, 18.

īrascībĭlis, e, **erzürnbar, leicht zum Zorn erregbar**, irascibilem effici, Firm. 5, 9.

īrascĭtīvus, a, um, **zur Anlage zum Zürnen gehörig** (=θυμικός), irascitivum zwischen dem rationale u. concupiscitivum, als Theil der anima, Hieron. in Ezech 1, 1, 7. vgl. irascentia.

īrascor, iratus sum, irasci, *Dep.* (als *Act.* irascere, Pompon. 30. u. Nigid. b. Non. p. 127, 10), **zürnen, wüthen, in Zorn od. Wuth gerathen, ausbrechen**, Ptcp. iratus, **erzürnt**, adj. **zornig, wüthend**, subst. **der Zornige, Wüthende**, von Göttern, Menschen, Thieren, auch von lebl. Dingen

zunächst von dem, was auf Leb. sich bezieht, wie Glieder u. s. w., dann von Naturkräften, wie Sturm u. dem, was durch sie in Bewegung gesetzt wird, wie das Meer), *absol.*: rursum, Demea, irascere, Ter. Ad. 1, 2, 56; numquam igitur sapiens irascitur: nam si irascitur, etiam concupiscit, Cic. Tusc. 3, 9, 19. illa (soror) irascitur, Phaedr. 3, 8, 6; nolo irascaris, libere si dixero, 4, 20, 14; irascetur, si nihil ipse, qui in iram concitat se, simile patietur? Quint. 6, 2, 27. emendati (pueri) non irascentur, 2, 9, 2; de nihilo illi est irasci, quae te non flocci facit, Plaut. Truc. 4, 2, 56. ille continuo irasci, Ter. Eun. 4, 1, 4. irasci celerem (me loqueris), tamen ut placabilis essem, Hor. Ep. 1, 20, 25. ut, quos amare deberet, irasci eos nefas duceret, Nep. Att. 17, 2. neque studere neque odisse, sed minume irasci decet, Sall. C. 51, 13. nec cuiquam irasci propiusque accedere virtus, Virg. A. 10, 712. Herculem irasci veta, Sen. Herc. fur. 1277. nescit irasci satis, Herc. Oet. 299. virum denique videri negant, qui irasci nesciat, Cic. Tusc. 4, 19, 42. et irasci nos et gaudere fingimus, Quint. 9, 2, 26. propter eum dolere et irasci, 9, 4, 143; saepe videbam cum irridentem tum etiam irascentem et stomachantem Philippum, Cic. Brut. 95, 326. veri (affectus) naturaliter erumpunt, ut dolentium, irascentium, indignantium, Quint. 11, 3, 61. his (declamatoribus) necesse est secundum conditionem controversiarum plures subire personas, patrum, filiorum, militum, rusticorum, divitum, pauperum, irascentium, deprecantium, mitium, asperorum, 10, 1, 71; quo dicto flendum et irascendum esset, 6, 2, 3, von Stieren: irasci in cornua discit, Virg. G. 3, 232. u. irasci in cornua temptat, A. 12, 104; — iam non sum iratus, Ter. Heaut. 4, 6, 16. decedet iam ira haec, etsi merito iratus est, Hec. 3, 5, 55. missam iram faciet, sin, ut est, ob eam rem iratus gnatu'st cet., 5, 2, 14. iratus est, Phorm. 2, 3, 3. 79. quibus in rebus alius ne iratus quidem'st, Hec. 3, 1, 28. an tu ob peccatum hoc esse illum iratum putas? Heaut. 5, 2, 37. quam promptus homo P. Septimius! quam iratus de iudicio et de vilico! Cic. Flacc. 4, 11; irata est, hoc est uritur et loquitur, Catull. 83, 6; ni tantum amarem talem tam merito patrem, iratus essem adquo liceret, Afran. 248; ubi socordiae te atque ignaviae tradideris, nequiquam deos implores: irati infestique sunt, Sall. C. 52, 29; etsi - iratus videbatur omnibus, Nep. Ages. 4, 6. ut magis placati quam irati esse videantur, Cic. Tusc. 4, 21, 48; quod deos sibi iratos redderet, Nep. Ages. 2, 5. ubi irata facta est, Cato frg. p. 54, 7. quem sua flectere mater iratum potuit, Auct. Cir. 133; — redeo inde iratus atque aegre ferens, Ter. Andr. 1, 1, 110. nullum scelus irata feci, Sen. Med. 135; quod nunc tute tecum iratus cogitas, Ter. Eun. 1, 1, 19. metuit semper, quem ipsa nunc capit fructum, nequando iratus tu alio conferas, 3, 1, 60. iratus mammae lallare recusas, Pers. 3, 18; quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas iratus buccas inflet, Hor. Sat. 1, 1, 20. quaeret iratus parem, Epod. 15, 14. convenit iratus (Bacchus) nimium nimiumque severos, Tibull. 3, 6, 21. offensus damnis media de nocte caballum arripit iratusque Philippi tendit ad aedes, Hor. Ep. 1, 7, 88. ad ipsos Volscos contendit iratus, Eutr. 1, 13. numquam enim iratus qui accedet ad poenam mediocritatem illam tenebit, quae est inter nimium et parum, Cic. Off. 1, 25, 89. Cervius iratus leges minitatur et urnam, Hor. Sat. 2, 1, 47. nunc parte ab omni, genitor, iratus tona, Sen. Herc. fur. 1205. concitat iratus validos Titanas in arma, Ov. F. 3, 797. vereor nequid in illum iratus plus satis faxit pater, Ter. Heaut. 1, 2, 24. ne te iratus suis saevidicis dictis protelet, Phorm. 1, 4, 35. Alcippen irata petit, Calp. 3, 31. cornua nata prius vitulo quam frontibus extent, illis iratus petit atque infestus inurget, Lucr. 5, 1034. qui male parentem in rupes protrusit asellum iratus, Hor. Ep. 1, 20, 15. unde iratus silvam devexit arator, Virg. G. 2, 207. iratus Cappadociam statim occupavit, Eutr. 5, 5; quae tamen ut vidit, quamvis irata memorque, indoluit, Ov. M. 3, 494; vadimonia deinde irati faciunt, Juv. 3, 298. quid irati gravius de vobis sentire possunt, quam ut cet., Caes. BC. 2, 32, 4; — quater ille beatus, quo tenera irato flere puella potest, Tibull 1, 10, 64. memini relinqui me deo irato meo, Ter. Phorm. 1, 2, 24. irata Pallade, Ov. F. 3, 825. dis est iratis natus, Phaedr. 4, 20, 15. u. vgl. Pers. 4, 27. dis magis iratis quam hostibus gesturos bellum, Liv. 3, 2, 5; — vgl. noch: semper metuendum quidquid irasci potest, Syr. 740. bonus animus laesus gravius multo irascitur, 78. fortem posce animum, mortis terrore carentem, qui - ferre queat quoscumque labores, nesciat irasci, cupiat nihil cet., Juv. 10, 357; nisi cum vento pelagus irascitur, Petron. 104, 6. non quasi fortuitus nec ventorum rabie, set iratus cadat in terras et iudicet ignis, Juv. 13, 225. quod ultimum est iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet (nos), Petron. 114, 11.

Mit *Dativ.* der Person: irascor tibi, Catull. 38, 6. irascor amicis, Hor. Ep. 1, 8, 9; irascitur nobis, Curt. 7, 6 (1), 40; si irascamur aut intempestive accedentibus aut impudenter rogantibus, Cic. Off. 1, 25, 88; conspectus vestri - coëgit, ut vehementius parricidis irascerer, Curt. 6, 32 (9), 2; cui nolis saepe irasci, irascaris semel, Syr. 101. irasci quidem vos mihi pro re publica dicenti non oportebit, Cic. Phil. 1, 11, 27. molliter irasci non solet illa tibi, Prop. 1, 5, 8. patri dic velle: ut, quom velit, tibi iure irasci non queat, Ter. Andr. 2, 3, 20. ex perfidia et malitia, per quam insidiae tenduntur alicui, di immortales hominibus irasci et succensere consuerunt, Cic. QRosc. 16, 46. irasci amicis non temere soleo, ne si merentur quidem, Phil. 8, 5, 17. quod sibi soli non liceret amicis, quatenus vellet, irasci, Suet. Aug. 66. graviter irasci inimicis, Caes. BC. 1, 8, 3. belli auctoribus iure poterat irasci, Curt. 9, 4 (1), 22; nec vero audiendi, qui graviter irascendum inimicis putabunt, Cic. Off. 1, 25, 88; — at enim ineptus meus mi est iratus pater, quia cet., Turpil. 35. numquid iratus es aut mihi aut filio propter has

res-? Plaut. Pseud. 5, 2, 30. tibi quoque edepol sum iratus, Philumena, graviter quidem, Ter. Hec. 4, 4, 1. ille noster amicus - sane tibi iratus est, Cic. Att. 1, 8, 1. ei Mars iratus est, Plaut. Poen. 3, 3, 31; vehementer nunc mihi est irata, Truc. 2, 2, 64. di sunt irati tibi, Afran. 45. ne in me stomachum erumpant, quum sint tibi irati, Cic. Att. 16, 3, 1; Marcellinum tibi iratum esse scis, Fam. 1, 1, 2. nescio, nisi mihi deos satis fuisse iratos, Ter. Andr. 4, 1, 40 huic homini ego fortasse at pauci deos propitios, plerique autem iratos putabant, Cic. Cael. 17, 42; nega me ei iratum fore, si ad mea comitia non venerit, Off. 1, 1, 2; cum iratum adversario iudicem facere vellet, dOr. 1, 51, 220; — iratus Graiis quantum nocuisset Achilles, Hor. Ep. 2, 2, 42. qua ex re iratus senatu, Nep. Cato 2, 2. iratus Flacco dixit M. Lurco, quod cet., Cic. Flacc. 4, 10. vehemens lupus et sibi et hosti iratus pariter, Hor. Ep. 2, 2, 28. sonipes iratus fero auxilium petiit hominis, Phaedr. 4, 4, 3; adeatque manes iuvenis iratos patri, Sen. Hipp. 947. u. vgl. Phoen. 537; — mit Dativ. der Sache: irascor votis heu levis ipsa meis! Ov. Her. 1, 68. omnia, quae tribui Romanis arcibus, odi muneribusque meis irascor, Petron. 121, 108; irascuntur admonitoni, Quint. 2, 6, 3; irascere iterum meis iambis immerentibus, Catull. 54[b], 6; vos-Bessi sceleri, non nomini suo irasci, Curt. 6, 9 (3), 18. quod se patriae irasci nefas esse duceret, Nep. Epam. 7, 1; irascentemque videres montibus, Ov. M. 9, 209; — vgl. noch: fallor, an irati mihi sunt in imagine vultus, Pont. 2, 8, 21; — mit allgem. *Accus.*: idne irascimini, si quis superior est quam vos? Cato frg. p. 25, 5. Arabioni de Sitio nihil irascor, Cic. Att. 15, 17, 1. dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil irascuntur, nihil gaudent, Gell. 19, 12, 10. remittimus hoc tibi, ne nostram vicem irascaris, Liv. 34, 32, 6.

Adject. iratus: fruitur dis iratis, Juv. 1, 49. si fallat, Iovem patrem Gradivumque Martem aliosque iratos invocat deos, Liv. 2, 45, 14. u. vgl. 5, 11, 16. Curt. 10, 19 (6), 6. irati superi, Sen. Herc. Oet. 1543. culpantur frustra calami immeritusque laborat iratis natus paries dis atque poëtis, Hor. Sat. 2, 3, 7. fulmine irati Iovis, Sen. Agam. 526. u. vgl. 6, 607. forsitan poenas petet irata Iuno, Sen. Herc. Oet. 1792. peius Styge irata, 78. irata Tellure sata (corpora), Sil. 5, 111. Gnatia Lymphis iratis exstructa, Hor. Sat. 1, 5, 97. iratum miserae vidimus Herculem, Sen. Herc. Oet. 172. audaci quicunque afflate Cratino iratum Eupolidem praegrandi cum sene palles, Pers. 1, 123. iratusque Chremes tumido delitigat ore, Hor. AP. 94; — quicunque, mater, feminae iratae sat est, Sen. Herc. Oet. 1355. quae in te uxor dicit irata, Ter. Ad. 1, 1, 6. iratae dolor nuptae, Sen. Herc. Oet. 285. posse flecti coniugem iratum puta, Hipp. 229. poenas metuet, quacumque maritis iratis debet, Juv. 10, 311. iratus senex, Ter. Heaut. prol. 37. u. vgl. Phorm. 2, 2, 2. 3, 1, 13. adde iratum patruum, Hor. Sat. 2, 2, 97. irata noverca, Sen. Oed. 1416. Agam. 800. Herc. Oet. 562. 853. porrigis irato puero cum poma, recusat, Hor. Sat. 2, 3, 258. ducitur iratis plaudendum funus amicis, Juv. 1, 146. amans iratus multa mentitur sibi, Syr. 11. quam facile irati verbo mutantur amantes, Prop. 2, 5, 13. coenam funeris heres negliget iratus, quod rem curtaveris, Pers. 6, 34; — excanduit senatus magnoque clamore ei qui scripsisset iratum principem est comprecatus, Plin. Ep. 4, 25, 2. quid arma possint regis irati, scies, Sen. Oed. 517. ite, iratos visite reges! Her. fur. 1137. hostium se telis potius quam suffragiis iratorum civium caput obiecturum, Liv. 22, 40, 3. iudicem iratum mea habitura causa est, Sen. Troad. 926. quidquid audet victor iratus, 590; — cessat irati fremitus leonis, Oed. 150. cantus - iratae detinet anguis iter, Tibull. 1, 8, 20; — v. Lebl.: dic-quae prima iratum ventrem placaverit esca, Hor. Sat. 2, 8, 4. ut tamen iratos in te defixit ocellos, Ov. Am. 2, 8, 15. animum iratum comprime! Att. 623. sacris omnibus prolatis, quorum religione precari offensos iratosque animos regum erant soliti, Auct. BAl. 32, 3. magnus dolor iratus amor est, Sen. Herc. Oet. 452. cuncta vastans saevit irato impetu, Phaedr. 3, 2, 14. cecidit, ut Achilli gravem factura terram, prona et irato impetu, Sen. Troad. 1162. improbus urguet iratis precibus, Hor. Sat. 2, 6, 29; — verna nec iratum timeant virgulta booten, Claud. Rapt. Pros. 3, 225. neque horret iratum mare, Hor. Epod. 2, 6. u. so Petron. 114, 9. irato iam stridet in aequore Perseus, VFlacc. 2, 63. aequora non sic in scopulos irata ruunt, 7, 582. u. so Sil. 4, 299. sentiet iratam procul aegida, Claud. Rapt. Pros. 3, 60. irato feriat mea lumina sistro (Isis), Juv. 13, 92. u. vgl.: irati regum apices, Hor. Od. 3, 21, 19; — im *compar.*: accenditur audacia mea iratior Lichas, Petron. 108, 6. u. mit Dat.: quum pacis auctores conservandos statim censuerit, caeteris fuerit iratior, Cic. Marcell. 5, 15. qui (Archytas) cum vilico factus esset iratior, quo te modo, inquit, accepissem, nisi iratus essem! Tusc. 4, 36, 78; im *superl.*: ego hodie infelix dis meis iratissumis sex immolavi agnos, Plaut. Poen. 2, 1, 4. u. mit Dat.: qui illis fuerat iratissimus, Cic. Phil. 8, 6, 19. mihi dominum iratissimum esse affirmavit, Petron. 139, 5. — *Subst.*: inter et iratum lentus utrumque sedet, Tibull. 1, 10, 58. tristia maestum vultum verba decent, iratum plena minarum, Hor. AP. 105. irato et verba et sententiae suppetebant, Suet. Cal. 53. nam neque irati neque blandi quicquam sincere sonunt, Enn. trag. 106. et regat iratos et amet peccare tumentes, Hor. AP. 197. multa dominantem vetat amor suorum, plus in iratos licet, Sen. Phoen. 657. iratos proprie dicimus exisse de potestate, id est de consilio, de ratione, de mente, Cic. Tusc. 4, 36, 77. hic dicere iussit limen ad iratae verba pudenda senem, Tibull. 2, 1, 73. si quis infamem mihi nunc iuvencum dedat iratae cet., Hor. Od. 3, 27, 45. si quid mandare iuvabit, sedulus iratae contingam nuntius aures, Calp. 3, 39. — *Adv.*: ut ne **irate** te dimissum sentiant, Phaedr. 4, 25, 14. u. im *compar.*: satis est severos esse nec blandos, ut nonnunquam etiam conservos

iratius intueantur, semper excandescant in exteros, Col. 7, 12, 5.

ircei genus farciminis in sacrificiis, PDiac. p. 114, 1 u. **ircens** genus farciminis, p. 105, 5.

īrēnarches, ae, *m.* (εἰρηνάρχης), ein Friedensrichter, Arcad. Dig. 50, 4, 18. u. Mart. 48, 3, 6. Augustin. Ep. 140.

īrĭcŏlor, ōris, regenbogenfarbig, pluma columbae, Auson. Ep. 3, 15.

īrĭnus, a, um (ἴρινος, vgl. iris), aus der Pflanze Iris bereitet, Iris-, irino suco perunctae (cocleae), Plin. 30, 14 (43), 127. adiecto vel irino vel laureo oleo, Cels. 6, 7, 7. lycium per se infunditur aut irinum unguentum, 6, 7, 2. u. öft. od. so subst. im Neutr.: cyprinum, irinum, medulla, adeps ex felle, oleum cet., 2, 33. öft., u. so Plin. 13, 1 (2), 5. 20, 17 (71), 183. 21, 7 (19), 42.

irio, ōnis, *m.*, Hederich, vgl.: irionem inter fruges sesimae similem esse diximus et a Graecis erysimon vocari, Galli velam appellant: est autem fruticosum, foliis erucae, angustioribus paulo, semine nasturti, u. dann über den Gebrauch in der Medicin, Plin. 22, 25 (75), 158. aestiva (frumenti genera), quae aestate ante vergiliarum exortum seruntur, ut milium, panicum, sesima, horminum, irio, 18, 7 (10), 49. huic (sesimae) simile est in Asia Graeciaque, erysimum, idemque erat, nisi pinguis esset, quod apud nos vocant irionem, medicaminibus adnumerandum potius quam frugibus, 18, 10 (22), 96.

īris, iris od. iridis, *f.* (ἶρις), 1) der Schwertel, vgl.: iris radice tantum commendatur, unguentis nascens et medicinae: laudatissima in Illyrico, et ibi quoque non in maritimis, sed in silvestribus Drinonis et Naronae, proxuma in Macedonia, longissima haec et candicans et exilis: tertium locum habet Africana, amplissima inter omnes gustuque amarissima: Illyrica quoque duorum generum est u. s. w., Plin. 21, 7 (19), 40 sqq. u. über den Gebrauch in der Medicin, 21, 20 (83), 140. Cels. 5, 5. 11. iris, nardum, crocum, cinnamum, amomum u. s. w., u. dann: quae quoties posuero, non quae hic nascuntur, sed quae inter aromata afferuntur, significabo, Cels. 3, 21. hyacinthum, qui iris vel gladiolus dicitur similitudine foliorum, Pallad. 1, 37, 2. iris Illyrica, Cels. 5, 18, 3. iris Macedonica, 5, 18, 27. iris arida (contusa), 3, 10. Cato RR. 107, 1. bene pinsita, Col. 12, 27. fricta, Cels. 6, 15. cribrata, Col. 12, 28, 1; im Genit.: iris, Cato RR. 107, 1. Plin. 14, 20 (25), 128. u. iridis, Cels. 5, 18, 3. 27. 6, 15. Plin. 25, 13 (100), 157; im Accus.: irim, Cels. 5, 27, 13. Col. 12, 27. u. 28, 1; im Abl.: iride, Cels. 5, 16. — 2) der Regenbogenstein, ein zu den Quarzkrystallen gehörender Wasserkrystall, welcher gleich einem Prisma die Lichtstrahlen mit verschiedenen Farben bricht, vgl. Plin. 37, 9 (52), 136 sq. Daran schließt Plinius: est et alia **iritis**, cetera similis sed praedura, also wohl eine Varietät der iris, §. 138.

irnea, ae, *f.*, s. hirnea.

irnela, ae, *f.*, s. hirnela.

īrōnīa, ae, *f.* (εἰρωνεία; griech. b. Cic. Att. 16, 11, 2. Quint. 9, 2, 44), die Ironie (dissimulatio, illusio, inversio, je nach der Art derselben b. Cic. u. Quint.), vgl.: εἰρωνεία, quae est schema, ab illa, quae est tropos, genere ipso nihil admodum distat, in utroque enim contrarium ei, quod dicitur intelligendum est, species vero prudentius intuenti diversas esse facile est deprehendere, Quint. 9, 2, 44. vgl. mit 9, 1, 3. u. so als rhetor. Figur: εἰρωνεία, simulatio, - ubi aliud verbis significamus, aliud re sentimus, Aqu. Rom. § 7. und: cum aliud in pectore reclusum, aliud in lingua promptum habemus, Rufin. de figur. sent. 1. u. vgl.: de schem. dian. 9. MCap. 5, 523. Isidor. de rhetor. 41; ironiae autem species sex: chleuasmos sive epicertomesis, charientismos sive scomma, asteismos, diasyrmos, exuthenismos, sarcasmos, Rufin. de figur. sent. 1. u. die näheren Erklärungen 2—7; — ego - ironiam illam, quam in Socrate dicunt fuisse, qua ille in Platonis et Xenophontis et Aeschinis libris utitur, facetam et elegantem puto, Cic. Brut. 85, 292. in hoc genere (der urbana dissimulatio) Fannius in annalibus suis Africanum hunc Aemilianum dicit fuisse egregium et Graeco eum verbo appellat εἴρωνα: sed, uti ferunt, qui melius haec norunt, Socratem opinor in hac ironia dissimulantiaque longe lepore et humanitate omnibus praestitisse, dOr. 2, 67, 270; — bella ironia, si iocaremur, Brut. 85, 293. nec in hoc ironiam dixeris esse, quod cet., 87, 298. sine ulla mehercule ironia loquor, QFratr. 3, 4, 4.

īrōnĭcus, a, um, ironisch, Fulg. myth. 1. pr. u. *Adv.*, et „honeste" **ironice** dictum est, Ascon. Cic. I. Verr. 13.

irpex od. **urpex**, ĭcis, *m.* (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 229. v. Stamme ἁρπ., Lat. rapio u. s. w.), die Egge, irpices regula compluribus dentibus, quam item ut plaustrum boves trahunt, ut ervant quae in terra serpunt: sirpices postea irpices s detrito a quibusdam dicti, Varr. LL. 5, 136. u. vgl. Serv. Virg. G. 1, 95. irpicem unum b. Cato RR. 10, 2.

irpus, i, *m.*, s. hirpus.

irquitallio, s. hirquitallio.

irrădio od. **inrădio**, āre, 1) *tr.*, bestrahlen, teretes hoc undique gemmae inradiant, Stat. Theb. 6, 63. quo candore hominis propinquantis plures inradiati refulsere divi, MCap. 8, 810. u. übtr.: Graiorum obscuras Romanis floribus artes irradias, Claud. Mall. Th. cons. 84. — 2) *intr.*, anfangen zu strahlen, vom Tag, Sedul. 5, 316.

irrādo od. **inrādo**, ĕre, hineinschaben, eodem silphium inradito, Cato RR. 157, 7. u. laserpitium inrasum, §. 8.

irrāsus od. **inrāsus**, a, um (negat. in u. rado), ungeschabt, ungeglättet, Buxentia pubes aptabat dextris inrasae robora clavae, Sil. 8, 583. u. übtr.: di te ament cum inraso capite, ungeschoren, Plaut. Rud. 5, 2, 16.

irrătĭōnābĭlis od. **inr.**, e, unvernünftig, qui vel leviter rationale animal cum mutis et irrationabilibus coaequavit, Lact. dIra 7. irr. error, Apul. Dogm. Plat. 2, 16. verebatur eorum irrationabiles motus, Amm. 31, 12, 15; irratio-

nabilia (illa sunt), quibus non subest ratio, MCap. 9, 949. u. grammat. 9, 992. — *Adv.*: subinde Tertullus vexabatur eā tempestate **irrationabiliter** plane, Amm. 19, 10, 1. u. so Tert. de poen. 1. grammat.: canitia nec inrat. nec abhorride dicitur, Charis. p. 57, 4.

irrătiōnābĭlĭtas od. **inr-**, ātis, *f.*, die Unvernunft, irreligio, inordinatio, irr. bonorum omnium, Apul. Herm. trim. 26.

irrătiōnālis od. **inr-**, e, 1) nicht mit Vernunft begabt, unvernünftig, irr. animal, Cels. prooem. p. 7. Sen. Ep. 20, 7, 9 (124). mutae animae et irrationales, Tert. adv. Prax. 12. inrationalis pars animi duas habet partes, alteram animosam, ambitiosam, inpotentem, positam in adfectionibus, alteram humilem, languidam, voluptatibus deditam, Sen. Ep. 14, 4, 8 (92); — quia carent sermone (animalia), quae id faciunt, muta atque irrationalia vocantur, Quint. 2, 17, 16. infans fuit, factus est pubes: alia eius proprietas fit: ille enim inrationalis est, hic rationalis, Sen. Ep. 20, 1, 14 (118); — si finias equum - genus est animal, species mortale, differentia irrationale, Quint. 7, 3, 3. u. vgl. §. 24. et veneno armare et ferrum armare translatio est: secantur haec in plures, ut a rationali ad rationale et idem de irrationalibus, 8, 6, 13. quid stultius turpiusve quam bonum rationalis animi ex inrationalibus nectere? Sen. Ep. 14, 4, 4 (92). — *Adv.*: quasi non et unitas **irrationaliter** collecta haeresim faciat et trinitas rationaliter expensa veritatem constituat, Tert. adv. Prax. 3. u. vgl. adv. Marc. 2, 6. — 2) ohne Anwendung der Vernunft ausgeführt, est igitur usus quidam irrationalis, quem Graeci ἄλογον τριβὴν vocant, qua manus in scribendo decurrit, qua oculi totos simul in lectione versus flexusque eorum et transitus intuentur et ante sequentia vident quam priora dixerunt, Quint. 10, 7, 11.

irraucesco od. **inr-**, rausi, ĕre, heiser werden, Aesopum, si paullum irrauserit, explodi, Cic. dOr. 1, 61, 259.

irraucus od. **inr-**, a, um, heiser, vox, Plin. Val. 1, 2.

irrĕcĭtābĭlĭter od. **inr-**, unaussprechlich, manans de corde, Venant. Carm. 3, 9, 49.

irrĕcordābĭlis od. **inr-**, e, unerinnerlich, intra se gesta inrecordabili debet obliteratione deperdere, Arnob. 2, 28.

irrĕcŭpĕrābĭlis od. **inr-**, e, unwiederbringlich, nicht rückgängig zu machen, quae (caro) iam cadaver, quae capulum esset immunditia irrecuperabili tabiosum, Tert. de pudic. 14.

irrĕcūsābĭlis od. **inr-**, e, unverweigerlich, occasio, Cod. Just. 3, 1, 13.

irreddĭbĭlis od. **inr-**, e, nicht zurückgebbar, Boëth. Arist. top. 4, 4.

irrĕdux od. **inr-**, dūcis, nicht zurückkehrend, irreducemque viam deserto limite carpit, Lucan. 9, 408.

irreflexus od. **inr-**, a, um, nicht zurückgebogen, Boëth. 4. metr. 7.

irrĕformābĭlis od. **inr-**, e, unverbesserlich, unabänderlich, immutabilem enim et irreformabilem naturam (Choici generis) pronuntiaverunt, Tert. adv. Val. 29. regula quidem fidei una omnino est, sola immobilis et irreformabilis, de virg. vel. 1.

irrĕfūtābĭlis od. **inr-**, e, unwiderlegbar, inrefutabile aperite secretum, Arnob. 4, 18.

irrĕfūtātus od. **inr-**, a, um, unwiderlegt, irrefutata haec tanquam foveam praetergressus est, Lact. inst. div. 5, 16.

irrĕgĭbĭlis od. **inr-**, e, unlenkbar, ut repente saliat (animal) et velut effugere velit, parietibus se tanquam irregibilis impingat nec possit ratione aliqua contineri, Veg. 3, 3. u. übtr.: irregibilem laxitatem (corporis) viarum - raritate fieri, übermäßig, CAurel. Acut. 1, 14, 107.

irrĕgressĭbĭlis od. **inr-**, e, unrückgänglich, transgressio, Augustin. civ. d. 8, 22.

irrĕlĭgātus od. **inr-**, a, um, 1) nicht aufgebunden, nuda pedem, croceas irreligata comas, Ov. AA. 1, 530. — 2) nicht angebunden, irr. ratis, Albinov. 2, 5.

irrĕlĭgio od. **inr-**, ōnis, *f.*, die Gottlosigkeit, Apul. Herm. trim. 26.

irrĕlĭgiōsĭtas od. **inr-**, ātis, *f.*, die Gottlosigkeit, committitis crimen verae irreligiositatis, Tert. Apolog. 24. u. b. and. KS.

irrĕlĭgiōsus od. **inr-**, a, um, unreligiös, gottlos, quod irreligiosi dicamur in Caesares, Tert. ad nat. 1, 17; — irr. est mit Inf.: cuius (templi) dedicationem - differre longius inreligiosum est, Plin. Ep. 4, 1, 5. eam reverentiam cum litteris ipsis tum scriptis tuis debeo, ut sumere illa nisi vacuo animo inreligiosum putem, 9, 35, 1. salvo etiam tum discrimine divinarum humanarumque rerum inreligiosum ratus sacerdotes publicos sacraque populi R. pedibus ire ferrique, Liv. 5, 40, 10; — im *comp.*: quanto enim irreligiosiores deprehendimini? Tert. ad nat. 1, 10; u. *superl.*: factum istud irreligiosissimum est, de orat. 12. — *Adv.*: si qua de Augusto **inreligiose** dixisset, Tac. A. 2, 50. u. zugleich im *comp.*: vestra sunt haec, vestra sunt inreligiosa opinata et inreligiosius credita, Arnob. 1, 13. potest inreligiosius quidpiam vel existimari vel credi, 5, 40.

irrĕmeābĭlis od. **inr-**, e, unrückgänglich, iter, Claud. in Eutr. 2, 406. viae, Sen. Herc. fur. 548. unda (v. Styx), Virg. A. 6, 425. incustoditum, mox inremeabile, litus, Sil. 5, 41. error, Virg. A. 5, 591.

irrĕmĕdĭābĭlis od. **inr-**, e, wogegen kein Mittel anschlägt, unheilbar, eig.: in vino pota inremediabilis exsistit (cicuta), Plin. 25, 13 (95), 152; übtr.: Scythae sagittas tingunt viperina sanie et humano sanguine inremediabile id scelus, 11, 53 (115), 279. summa malorum, Salvian. gub. d. 4. p. 121; inremediabilis factio, Maecen. b. Sen. Ep. 19, 5, 5 (114).

irrĕmisse od. **inr-**, *Adv.*, unnachsichtlich, irr. ab extremis regionum intervallis exhibitis omnibus, quos solutus legibus accusator perduci debere profunda securitate mandarat, suscipi quaestionem criminose praecepit, Amm. 29, 2 10.

irrĕmissĭbĭlis od. **inr-**, e, unverzeihlich, alia (delicta) erunt remissibilia alia irremissibilia, secundum quod nemini dubium est alia castigationem mereri, alia damnationem, Tert. de pudic. 2. u. b. and. KS.

irrĕmōtus od. **inr-**, unbewegt, unbeweglich, ohne sich zu entfernen, inr. excubat (corvus), Prud. Perist. 5, 407.

irrĕmūnĕrābĭlis od. **inr-**, e, unvergeltbar, beneficium, Apul. M. 3, 22. 11, 24.

irrĕmūnĕrātus od. **inr-**, a, um, unvergolten, militia, Cassiod. Var. 1, 28 öft.

irrĕpărābĭlis od. **inr-**, e, unersetzlich, inr. tempus, Virg. G. 3, 284. A. 10, 467. fluunt dies et inrep. vita decurrit, Sen. Ep. 20, 6, 10 (123). praelabentis vero temporis fuga quam sit inreparabilis, quis dubitet? Col. 11, 1, 29. u. *Adv.*: **irreparabiliter**, Sarisb. 2, 27.

irrĕpercussus od. **inr-**, a, um, nicht zurückgeschlagen, übtr., nicht zurückgewiesen, haec ex abundanti, ne quid rumoris irrepercussum quasi de conscientia praeterissemus, Tert. Apolog. 16.

irrĕpertus od. **inr-**, a, um, noch nicht aufgefunden, unentdeckt, aurum inr. et sic melius situm, Hor. Od. 3, 3, 49. morte quod crimen tener expiavit Herculi magno puer inrepertus, Sen. Med. 648.

irrĕplētus od. **inr-**, a, um, unerfüllt, ohne Erfüllung, übtr.: cogimur victo licet irrepleti cedere voto, PNolan. carm. 17, 67.

irrēpo od. **inrēpo**, repsi, rēpĕre, hinein-, hinankriechen, -schleichen, in od. auf etw. kriechen, -schleichen, wo sich einschleichen, unbemerkt eindringen, - Eingang finden, 1) von Leb. (Menschen u. Thieren), a) eig., *abs.*: irrepsi tamen et male repugnanti gaudium extorsi, Petron. 87, 3. Vitellius adventu fratris et inrepentibus dominationis magistris superbior, Tac. H. 2, 63; — draconem repente irrepsisse *ad* eam, Suet. Aug. 94; — mit *Dat.*: si arbori inrepsit (salamandra), omnia poma inficit veneno, Plin. 29, 4 (23), 74; — mit *Acc.*: Mogontiacum praesidiis vacuum cum expeditis ad latrocinandum latenter irrepsit, Amm. 27, 10, 1. summa cum trepidatione cubiculum, Apul. M. 3, 24. 8, 11. latenter eius hospitium, 9, 5. caveam, 4, 15. — b) übtr., *abs.*: penitus inrepserat per luxum et ambigua secreta, Tac. A. 13, 12. non enim furatus esse civitatem, non genus suum ementitus, non in aliquo impudenti mendacio delituisse, non irrepsisse *in* censum dicitur, Cic. Corn. Balb. 2, 5. quum caeteri - aliquo modo in eorum municipiorum tabulas irrepserint, Arch. 5, 10. quid existimatis eum, si reditus ei gratiae patuerit, esse facturum, qui tam libenter in opinionem gratiae irrepat? Har. resp. 24, 52; — mit *Acc.*: falsis amoribus ancilla Milonis animum irrepens, Apul. M. 7, 1. ut perfecta sunt castra, inrepere paulatim militares animos adeundo, appellando, Tac. A. 4, 2. — 2) von Lebl. a) eig., *abs.*: nec duritie sua repellat novas irrepentes radiculas, Col. 4, 1, 2. irrepentibus aquis praedictisque animalibus celeriter senescunt (vites), 3, 18, 5. quo (veneno) paulatim inrepente fortuitus morbus adsimularetur, Tac. A. 4, 8; — mit *Dat.*: quis non irrepere sacris obsequiis doluit toties venale cadaver? Claud. in Eutr. 1, 146. — b) übtr., *abs.*: est enim periculum, ne tacitis suffragiis inpudentia inrepat, Plin. Ep. 3, 20, 8. per quae paulatim inpudentia inrepit et sui alienique contemptus, Tac. Or. 29. movet et coelestia quondam corda dolor lentoque inrepunt agmine poenae, Stat. Theb. 5, 59. quanta Tiberii arte gravissimum exitium inrepserit, Tac. A. 1, 73; — quot laetitias insperatas . . . irrepsere *in* sinum, Poët. b. Non. p. 500, 26. crudelitas enim error est magis quam culpa et quidem in optimi cuiusque mentem facillime irrepit, Cic. Fam. 10, 23, 1. illa, quae maxime quasi irrepit in hominum mentes, alia dicentis ac significantis dissimulatio, dOr. 3, 53, 203. in animos iudicum, qua non observatur, irrepit (figura), Quint. 9, 1, 19. haec (eloquentia) modo perfringit, modo irrepit in sensus, Cic. Or. 28, 97. non fuerat haec lues apud maiores patresque nostros et primum Tib. Claudi Caesaris principatu medio inrepsit in Italiam, Plin. 26, 1 (3), 3; — mit *Dat.*: necessaria irrepsit villicae cura, quae tueretur officia matronae, Col. 12. pr. 10. requiescenti animo tuo paulatim inrepet (dolor), Sen. ad Polyb. 8, 1; — mit *Accus.*: si veri modo similes sint (sententiae) et possint movendos hominum animos qualicumque astu inrepere, Metell. b. Gell. 1, 6, 4.

irrĕposcĭbĭlis od. **inr-**, e, von dem, was nicht zurückgefordert werden kann, nihil affert irreposcibile, Apul. Mag. 92: quod mihi insolubile videtur, tibi quoque videatur irreposcibile, Sidon. Ep. 8, 15.

irreprĕhensĭbĭlis od. **inr-**, e, untadelhaft, inculpabiles et ideo irreprehensibiles vivimus, Arnob. 2, 15. custodire mandatum immaculatum, irreprehensibile, Tert. resurr. carn. 23. u. b. and. KS. u. *adv.*: **irreprehensibiliter**, Ambros. Ep. 7. u. And.

irreprĕhensus od. **inr-**, a, um, untadelhaft, ille per Aonias fama celeberrimus urbes inreprehensa dabat populo responsa petenti, Ov. M. 3, 339. probitas inreprehensa fuit, Tr. 5, 14, 22.

irreprŏbābĭlis od. **inr**, e, werth gebilligt zu werden, vet. interpr. Iren. 4, 45.

irreptio od. **inr-**, ōnis, *f.*, das Hineinkriechen, -schleichen, Augustin. Ep. 207.

irrepto od. **inrepto**, āre (irrepo), hinein-, hinankriechen, -schleichen, in od. auf etw. kriechen, - schleichen, mit *Dat.*: donec - ex illis soboles nova grexque protervus nunc humeris inreptet avi, nunc cet., Stat. Silv. 3, 1, 176; — mit *Acc.*: pampineumque iubes nemus inreptare Lycurgo, Theb. 4, 386. vis Argos eat hostilesque Mycenas squalidus inreptet? 11, 731.

irreptor od. **inr-**, ōris, *m.*, der in etw. einschleicht, heimlich eindringt, agrorum, Cod. Theod. 2, 26, 2.

irrĕquiēbĭlis od. **inr-**, e, unstillbar, sitis, Scrib. Comp. 105. MEmp. 20.

irrĕquies od. **inr-**, ētis, unruhig, rastlos, palpitat irrequies, vegetum, teres, acre, calens

cor, Auson. Idyll. 12. de memb. 5. u.: irrequies gens, inconn. 11. irr. cuncta ipse movens, PNolan. 5, 16.

irrĕquiētus od. **inr-**, a, um, unruhig, rastlos, unablässig, bellaque cum multis inrequieta geris, Ov. Tr. 2, 236 illa duabus flammiferas pinus manibus succendit ab Aetna perque pruinosas tulit inrequieta tenebras, M. 5, 441. quidquid duro sine Marte gerendum Callaici coniux obit inrequieta mariti, Sil. 3, 352. tu limite coepto tende libens sacrumque litus geniumque potentem inrequietus ama, Stat. Silv. 5, 1, 186; — Scylla latus dextrum, laevum inrequieta Charybdis infestant, Ov. M. 13, 730. populifer Sperchios et inrequietus Enipeus, 1, 579. inrequieto mundi ipsius - circuitu, Plin. 2, 5 (4), 11. quorum (siderum) inrequieta semper agitatio numquam in eodem vestigio manet, Sen. Brev. vit. 10, 6. diu quidem perduelles spiritus irrequietis motibus erigentes, Amm 14, 2, 1. u. so 16, 12, 33. opus iusserat irrequietis laboribus consummari, 22, 16, 11. satis, inquit, ab aevi sors mea principiis fuit inrequieta, Ov. M. 2, 385.

irrĕquīsītus od. **inr-**, a, um, nicht gesucht, Sidon. Ep. 9, 3.

irrĕsectus od. **inr.**, a, um, unbeschnitten, nicht abgeschnitten, inresectum saeva dente livido Canidia rodens pollicem, Hor. Epod. 5, 47.

irrĕsŏlūbĭlis od. **inr-**, e, unauflösbar, inresolubili nexu vincientes negotia, Amm. 30, 4, 13. ut pares paribus irresolubili nexu iunguntur, Apul. Dogm. Plat. 2, 13.

irrĕsŏlūtus od. **inr-**, a, um, unaufgelöst, unauflösbar, haltbar, at semel intentus nervo levis arcus equino vincula semper habens inresoluta manet, Ov. Pont. 1, 2, 21.

irrespīrābĭlis od. **inr-**, e, den Athem od. das Leben wiedergebend, irrespirabile devoratis hypobrychium (est), Tert. de idolol. 24.

irrestinctus od. **inr-**, a, um, unausgelöscht, unauslöschlich, inrestincta focis servant altaria flammae, Sil. 3, 29. nivalibusque inrestinctus aquis triumphat ardor, MCap. 9, 915.

irreticentia od. **inr-**, ae, *f.*, das Nichtverschweigen (παῤῥησία), inr., cum verum reticere negamus, Carm. de figur. p. 68, 130. ed. *Halm.*

irrētio od. **inrētio**, retīvi, retītum, retīre (rete), wie in einem Netze fangen, - umgeben, verstricken, verwirren, a) eig.: haec me inretivit veste furiali inscium, Uebers. aus Soph. Trachin. b. Cic. Tusc. 2, 8, 20. festinandi studio aliis irretientibus alios, Amm. 19, 8, 3; — aspicis, ut niveo frons irretita capistro lucet, Calp. 6, 39; haec autem (vitis), quae toto est prostrata corpore, cum inferius solum quasi cancellavit atque irretivit, cratem facit et pluribus radicibus inter se connexis angitur, Col. 4, 2, 2. de vinetis, quae longo situ exoleverunt, inter omnes auctores constitit, pessima esse si reserere velimus, quod et inferius solum pluribus radicibus sit impeditum ac velut irretitum, et cet., 3, 11, 2. — 2) übtr., philos. u. public.: quid enim ad illum, qui te captare vult, utrum tacentem irretiat te an loquentem? Cic. Acad. 2, 29, 94; Stoici vero nostri disputationum suarum atque interrogationum laqueis te irretitum tenerent, dOr. 1, 10, 43. ut ferocitatem istam tuam comprimerem et audaciam frangerem et loquacitatem paucis meis interrogationibus irretitam retardarem, Vatin, 1, 2. provinciarum foedere irretiti, post red. ad Quir. 5, 11. illaqueatus iam omnium legum periculis, irretitus odio bonorum omnium, exspectatione supplicii iam non diuturna implicatus, Har. resp. 4, 7; — ethisch; iis enim se adolescens improvida aetate irretierat erratis eaque commiserat, ut salvus esse non posset, si sanus esse coepisset, Tusc. 5, 21, 62. quem (adolescentulum) corruptelarum illecebris irretisses, Cat. 1, 6, 13. vidit Homerus probari fabulam non posse, si cantiunculis tantus vir irretitus teneretur, Fin. 5, 18, 49. u. vgl.: si laqueis, manicis, pedicis mens irretita est, Lucil. p. 75, 50.

irrĕtortus od. **inr-**, a, um, nicht zurückgewandt, quisquis ingentes oculo inretorto spectat acervos, Hor. Od. 2, 2, 23.

irretractābĭlis od. **inr-**, e, unwiderruflich, sententia, Augustin. Conf. 10, 33.

irrĕvĕrens od. **inr-**, entis, unehrerbietig, immisit et pueris ursos, sed irreverentibus *in* prophetam, Tert. adv. Marc. 2, 14; — mit *Dat.*: dixit praeterea in castris fratrem sibi venenum parasse, matri eum irreverentem fuisse, Spart. Carac. 2; — mit *Gen.*: sum enim deprecatus, ne quis ut inreverentem operis argueret, quod cet., Plin. Ep. 8, 21, 3; — irreverens est mit *Inf.*, Tert. de orat. 12. — *Adv.*: egit Claudius Capito **inreverenter** magis quam constanter, ut qui senatus consultum apud senatum accusaret, Plin. Ep 6, 13, 2. ceteri audaces atque etiam magna ex parte adulescentuli obscuri ad declamandum huc transierunt, tam inr. et temere, ut cet., 2, 14, 2.

irrĕvĕrentia od. **inr-**, ae, *f.*, die Unehrerbietigkeit, qui iuventutis inreverentiam gravibus decretis notavissent, Tac. A. 3, 31. quibusdam coalitam libertate inreverentiam eo prorupisse frementibus cet., 13, 26. tantam victoribus adversus fas nefasque inreverentiam fuisse cet., H. 3, 51.

irrĕvŏcābĭlis od. **inr-**, e, nicht zurückzurufen, unwiderruflich, unabänderlich, ruit irrevocabile volgus, Lucan. 1, 509. ancorae pondere inrevocabili iactae, nicht zurückzuziehen, Plin. 32, 1 (1), 2. calamis orientis populi bella conficiunt, calamis spicula addunt inrevocabili hamo noxia, 16, 36 (65), 159; — quando ea saecla hominum - inrevocabilis abstulerit iam praeterita aetas, Lucr. 1, 467. semel emissum volat irrevocabile verbum, Hor. Ep. 1, 18, 71. monstrum inrevocabile belli concutiens, VFlacc. 6, 6. instar rapidi fluminis irrevocabili impetu ferebatur, Amm. 14, 1, 10. ut secunda fortuna in condicionem honestae pacis uteretur potius, quam spe vana evectus in casum inrevocabilem se daret, Liv. 42, 62, 5. ne ita intempestive, nondum pace numinum exorata irrevocabile subiret exitium, Amm. 23, 5, 4. donatio irr., Paul. Dig. 39, 5, 35. erat illi natus insanabilis clavus, cuius taedio ad mortem inrevocabili constantia decu-

currit, Plin. Ep. 3, 7, 2; — im *compar.*: Domitiani vero natura praeceps in iram et quo obscurior, eo inrevocabilior, Tac. Agr. 42. — *Adv.*: fata **inrevocabiliter** ius suum peragunt nec ulla commoventur prece, Sen. NQ. 2, 35, 2. u. b. Augustin. Civ. d. 22, 20. Ep. 120, 24.

irrĕvŏcandus od. **inr-**, a, um, unwiderruflich, ferro ne longius acto irrevocandus eat sectis vitalibus error, Claud. BGet. 122.

irrĕvŏcātus od. **inr-**, a, um, nicht zurückgerufen (od. herausgerufen, eig. v. Schauspieler), nicht wieder aufgefordert, cum loca iam recitata revolvimus irrevocati, Hor. Ep. 2, 1, 223.

irrīdeo od. **inrideo**, rīsi, risum, rīdēre, 1) *intr.*, dabei -, dazu -, darüber lachen, spotten, höhnen (in d. Fabel auch v. Thieren), inrides? nil me fallis, Ter. Andr. 1, 2, 33. qui (Cynici) reprehendunt et irrident, quod ea, quae turpia non sint, verbis flagitiosa dicamus, Cic. Off. 1, 35, 128. ubi - turrim procul constitui viderunt, primum irridere ex muro, Caes. BG. 2, 30, 3. hem, hicine ut a nobis hoc tantum argenti auferat tam aperte inridens? Ter. Phorm. 5, 7 (8), 63. tunc illa (musca) inridens: punctum volucris parvulae voluisti morte ulcisci, Phaedr. 5, 3, 3. illi irridentes responderunt cet., Nep. Milt. 1, 5; — inrides in re tanta neque me quicquam consilio adiuvas, Tert. Heaut. 5, 2, 29. irrisit ille quidem, ut solebat, philosophiamque contempsit, Cic. dOr. 1, 17, 75; — eadem verba mutata pronuntiatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur, indignantur, interrogant, irrident, elevant? Quint. 11, 3, 176. — 2) *tr.*, verlachen, verspotten, verhöhnen, *alqm.*: etiam me irrides -? Turpil. 25. cur me miserum inridet-? Att. 36. irridet me ilico, Afran. 273. me inridet? Plaut. Pseud. 5, 2, 19. irridet credentes atque deorum spretor erat mentisque ferox Ixione natus, Ov. M. 8, 612. Maecenatem - per iocum irridet, Suet. Aug. 86. testem irridet, Quint. 1, 4, 14. alios alii inrident, Lucr. 4, 1157; nil do: inpuratus me ille ut etiam inrideat? Ter. Phorm. 4, 3, 64. ne eum circumventum inique iniqui inrideant, Hec. alt. prol. 46. quin et conantes quosdam originem Flavii generis ad conditores Reatinos referre irrisit ultro, Suet. Vesp. 12. fungis abstinentem palam irriserat, Dom. 14; forte habui scortum: coepit ad id alludere et me inridere, Ter. Eun. 3, 1, 35. itan' lepidum tibi visum'st, scelus, nos inridere? 5, 6, 17. dicax idem et Tiberium acerbis facetiis inridere solitus, Tac. A. 5, 2; iuvenis vatem inridens, Virg. A. 7, 435. per iocum deos irridens, Cic. ND. 2, 3, 7. Spurinnam irridens, Suet. Caes. 81; soluta epistola nihil in ea reperit, nisi quae ad irridendum eum pertinerent, Nep. Hann. 11, 3. doleo tantam Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse, Cic. Div. 2, 17, 39. est enim et scientia comprehendenda rerum plurimarum, sine qua verborum volubilitas inanis atque irridenda est, dOr. 1, 5, 17; — inrideor, Ter. Andr. 3, 2, 20. frustramur, inridemur, Laber. 144. sed et vos ab illo irridemini et ipsi illum vicissim eluditis, Cic. Acad. 2, 39, 123. qui ita interrogant, ab his irridentur, 2, 11, 35; cum nihil habeas, te inriderier (= inrideri), Caecil. 74; nec semel irrisus triviis attollere curat fracto crure planum, Hor. Ep. 1, 17, 58. i nunc, ingratis offer te, inrise, periclis, Virg. A. 7, 425. rursusne procos inrisa priores experiar? 4, 534. irrisum voltu despicit illa suo, Ov. F. 1, 420. etiam non credas indignis nos esse inrisos modis, Ter. Eun. 4, 4, 42; — *alqd.*: inrisam sine honore ratem Sergestus agebat, Virg. A. 5, 272. protento leviter frangebat moenia conto irridens scopulos, Claud. VI. Cons. Hon. 270; — bonis tuis rebus meas res inrides malas, Plaut. Trin. 2, 4, 45. quia nec vos nec ille inpune inrideret meam grandaevitatem, Att. 67. irrisit squalorem vestrum et luctum gratissimae civitatis, Cic. post red. in Sen. 5, 12. qui modo securus nostra inridebas mala, Phaedr. 1, 9, 9. multum vexata et inrisa vetustate nostrorum temporum, Tac. Or. 1; — inridet primo pia vota Lycaon, Ov. M. 1, 221. vox praeconis irrisa est, Suet. Claud. 21. Caesar autem mihi irridere visus est „quaeso" illud tuum, Cic. Att. 12, 6, 4. nihil tam irridet Epicurus quam praedictionem rerum futurarum, ND. 2, 65, 162. irrisis multorum locorum miraculis, Suet. Cal. 51. praeceptum brevitatis irridens, Quint. 4, 2, 32. hanc (propositionem) aliquando irridentes, aliquando imitantes pronuntiamus, 11, 3, 163. quam (mutationem) in Curione patre irrisit, 11, 3, 129. nostrorum autem temporum studia inridere atque contemnere? Tac. Or. 15. quae irrideri ab imperitis solent, Cic. Fin. 3, 22, 75. inridens strepitumque minasque Gradivi, VFlacc. 5, 650. cuius aliquamdiu inridebat inanem ostentationem, Auct. BAl. 74, 4. irridens hanc vanitatem, Quint. 8, 2, 2. — *PAdv.*: **inridenter** petit, spöttisch, höhnisch, Laber. 93. irr. admonere, Augustin. Ep. 5. u. im *comp.*: irridentius aliquem contemnere, Frontin. de eloqu. p. 235. ed. *AMai.*

irrīdĭcŭle od. **inr-**, *Adv.*, unwitzig, non irr. quidam ex militibus decimae legionis dixit cet., Caes. BG. 1, 42, 6.

irrīdĭcŭlum od. **inr-**, i, *n.*, das Gespötte, ita nunc pudeo atque ita nunc paveo atque ita inridiculum sumus ambo, Plaut. Cas. 5, 2, 3. neque ab iuventute ibi inridiculo habitae, Poen. 5, 4, 10.

irrĭgātio od. **inr-**, ōnis, *f.*, die Bewässerung, quos (pulvinos) irrigationes et pluviae tempestates abluunt, Varr. RR. 1, 35, 1. quid ego irrigationes, quid fossiones agri repastinationesque proferam -? Cic. Sen. 15, 53; — mit *Gen. subj.*: fluminis inr., Plin. 36, 12 (17), 81. u. *Gen. obj.*: agrorum irrigationes, Cic. Off. 2, 4, 14.

irrĭgātor od. **inr-**, ōris, *f.*, der Bewässerer, plantator et irr., Augustin. Ep. 95.

irrĭgo od. **inrĭgo**, āvi, ātum, āre, 1) eine Flüssigkeit zur Bewässerung wohin leiten, auf etw. od. darauf sprengen, si quando non pluet, uti terra sitiat, aquam irrigato *in* areas: si non habebis unde irriges, gerito inditoque leniter, Cato RR. 151, 4; — amurcam spargas vel irriges *ad* arbores, 36; — *absol.*: ipse feraces figat humo plantas et amicos inriget imbres, Virg. G. 4, 114.

u. vgl.: largos haec (d. i. eine der Gratien) nectaris imbres irrigat (näml. in caesariem Veneris), haec cet., Claud. Nupt.Hon. et Mar. 101; — übtr.: nunc quibus ille modis somnus *per* membra quietem inriget - versibus edam, Lucr. 4, 907. at Venus Ascanio placidam per membra quietem inrigat, Virg. A. 1, 691. — 2) etw. mit einer Flüssigkeit **bewässern, besprengen, befeuchten,** *mit Ablat.*: cuius (Democriti) fontibus Epicurus hortulos suos irrigavit, bildl., Cic. ND. 1, 43, 120. qui (amnis) sata riparum vernantibus irrigat undis, Calp. 7, 68. cum medios forte ludos circus Tiberi superfuso inrigatus inpedisset, Liv. 7, 3, 2. incultos adiit Laestrygonas Antiphatenque nobilis Artacie gelida quos irrigat unda, Tibull. 4, 1, 59. irrigat fletu genas, Sen. Phoen. 441. assiduo genae rore irrigantur, Hipp. 382. haec vulnera rescissa multo sanguine ac tabo irriga, Phoen. 163. ubi inrigatus multo venas nectare sero domum est reversus titubanti pede, Phaedr. 4, 15, 9. u. vgl.: ubi tu Leucadio - vetustate vino edentulo aetatem irriges, Plaut. Poen. 3, 3, 87; ubi pinguia culta exercentque viri Pactolusque inrigat auro, Virg. A. 10, 141; — übtr.: largus item liquidi fons luminis, aetherius sol, inrigat assidue caelum candore recenti, Lucr. 5, 281. u. im Scherz: quem quidem ego hominem irrigatum plagis pistori dabo, Plaut. Epid. 1, 2, 18; — *ohne Ablat.*: recludo canalem et sine iamdudum sitientes irriget hortos, Calp. 7, 68. nympha quos (specus) super irrigat frigerans Aganippe, Catull. 61, 29. iugera L. prati Caesius irrigaturum facile te arbitrabatur, Cic. III. QFratr. 1, 2, 3. Aegyptum Nilus irrigat, ND. 2, 52, 130. u. vgl. Mel. 1, 9, 3. Claud. BGet. 56. irrigat fletus genas, Sen. Troad. 969. effusus omnes irriget terras cruor, Thyest. 44. u. vgl. Oed. 346; — übtr.: lanugo flora nunc demum inrigat (genas), Att. 246. fessos sopor irrigat artus, Virg. A. 3, 511; — *absol.*: cum facultas irrigandi datur, Col. 2, 16, 3.

irrĭguus od. **inrĭguus,** a, um, 1) **bewässernd,** bibit irriguas fertilis hortus aquas, Tibull. 2, 1, 44. inriguis ora salubris aquis, Ov. Am. 2, 16, 2. inriguumque bibant violaria fontem, Virg. G. 4, 32. irriguo perfunditur area fonte, Calp. 2, 49. iam sponte per agros sudent irriguae spirantia balsama venae, Claud. Prob. et Ol. cons. 251; Diarrhytum Graecis dictum propter aquarum inrigua, Plin. 5, 4 (3), 23; — übtr.: hic satur irriguo mavult turgescere somno, Pers. 5, 56. blandaque largitur frustra sitientibus aegris irriguus gelido pocula fonte sopor, Claud. VI. Cons. Hon. praef. 9. quae causa - proxima quaeque ignibus irriguis urat, Sever. Aetn. 25. — 2) **bewässert,** interim mores mali quasi herba inrigua succrevēre uberrime, Plaut. Trin. 1, 1, 9. circum irriguo surgebant lilia prato, Prop. 1, 20, 37. irriguo nihil est elutius horto, Hor. Sat. 2, 4, 16. iam potes irriguos nutrire canalibus hortos, Calp. 2, 35. inriguis citus extulit hortis rorantes humore dapes, Sil. 7, 180. irriguos agros - invenimus, Frontin. Aquaed. 76. puteusque cavati montis ad irrigui premitur fastigia campi, Lucan. 4, 295. Dircaea circa vallis irriguae loca, Sen. Oed. 529. quod transgressis stagna ab tergo sint, inrigua aestibus maritimis, Liv. 10, 2, 5. irriguumque mero sub noctem corpus habento, Hor. Sat. 2, 1, 9; — übtr.: carmen irr., die von der Wasserorgel hervorgebrachten Töne, vgl. Sever. Aetn. 296—301.

irrīsĭbĭlis od. **inr-,** e, **verlachenswerth,** Augustin. Serm. 87, 9.

irrīsio od. **inr-,** ōnis, *f.*, **das Verspotten, Verhöhnen, die Verspottung, Verhöhnung,** haec autem oratio - aut nulla sit necesse est aut omnium irrisione ludatur, Cic. dOr. 1, 12, 50. deforme etiam est de se ipsum praedicare falsa praesertim et cum irrisione audientium imitari militem gloriosum, Off. 1, 38, 137. liber igitur a tali irrisione Socrates, Acad. 2, 39, 123. cum quidem etiam illud dicitur cum inrisione dixisse: ego mihi divam adoptavi, non filium hunc, Spart. Ver. 4. u. als rhetor. Figur = διασυρμός, elevatio vel irrisio ea figura est, qua ludentes quae dicuntur ab adversariis, dissolvimus, Aqu. Rom. p. 26, 20. u. = εἰρωνεία, Rufin. de schem. dian. p. 62, 2.

irrīsīve od. **inr-,** *Adv.*, **spöttisch, höhnisch,** inr. Victorinium ideo nominabant, Amm. 16, 12, 67.

irrīsor od. **inr-,** ōris, *m.*, **der Verspotter, Verhöhner, Spötter,** veniant igitur isti irrisores huius orationis ac sententiae, Cic. Parad. 1, 3, 13. irrisor potius, quam blandus, AVict. Epit. 41, 16.

irrīsōrius od. **inr-,** a, um, **spöttisch, höhnisch,** inrisoria semper lepidaque versutia, MCap. 8, 809.

irrīsus od. **inr-,** us, *m.*, **das Verlachen, Verhöhnen, Verspotten, der Spott, Hohn,** hostibus irrisui fuit, Tac. A. 14, 39. suam virtutem irrisui fore perdoluerunt, Caes. BC. 2, 15, 1. ipsa aetas Galbae inrisui ac fastidio erat adsuetis iuventae Neronis, Tac. H. 1, 7; sed nunc irrisui habita quod agam? Apul. M. 5, 30; — inrisum ex eo sperans pueri sobrios quoque convictus, nedum temulentos ignorantis, Tac. A. 13, 15; — centuriones inrisu et contumeliis, postremo verberibus insectantur, 1, 20. reliqua ad veneficia pertinentia quae dicit - omittemus praeterquam ubi inrisu coarguentur, Plin. 28, 8 (29), 114. armatum adornatumque adversus Gallum stolide laetum et - linguam etiam ab inrisu exserentem producunt, Liv. 7, 10, 5. quae quidem scripsisse eos non sine contemptu et inrisu generis humani arbitror, Plin. 37, 9 (40), 124.

irrītābĭlis od. **inr-,** e, 1) **leicht reizbar,** genus irritabile vatum, Hor. Ep. 2, 2, 102. si ita statueris, et irritabiles animos esse optimorum saepe hominum et eosdem placabiles, cet., Cic. Att. 1, 17, 4. suopte ingenio irritabilis et asperrimus, Amm. 18, 6, 18. — 2) **leicht reizend,** obiicit quippe oculis irritabiles formas suggeritque fomenta et vitiis pabulum subministrat, Lact. Inst. div. 6, 23.

irrītābĭlĭtas od. **inr-,** ātis, *f.*, **die Reizbarkeit,** tripartitam animam idem dicit primam eius rationabilem esse partem, aliam excandescen-

tiam vel irritabilitatem, tertiam appetitus, Apul. Dogm. Plat. 1, 18.

irrītāmen od. **inr-**, ĭnis, *n.*, das Reizmittel, calido velamina tincta cruore dat munus raptae, velut irritamen amoris, Ov. M. 9, 132. u. animi irr. avari (näml. magnae opes), 13, 434; haud secus exarsit, quam circo taurus aperto, cum sua terribili petit irritamina cornu, poeniceas vestes, elusaque vulnera sensit, 12, 102. nemo habitum naturae aut inritamina peccans corporis accuset, Prud. Hamart. 522.

irrītāmentum od. **inr-**, i, *n.*, das Reizmittel, mit *Gen. obj.*: inritamentum Veneris languentis, Juv. 11, 167. inr. istud irarum et fax tumultus fuisset, nisi cet., Plin. Pan. 8, 5. quod inr. certaminum equestrium est, cum aut vincentibus spes aut pulsis ira adgregat suos, Liv. 30, 11, 7; — im Plur.: irritamenta libidinum, Tac. H. 1, 88. neque salem neque alia irr. gulae quaerebant, Sall. J. 89, 7. ex urbe atque Italia inritamenta gulae gestabantur, Tac. H. 2, 62. haud parva luxuriae irr., VMax. 2, 6, 1. fuit inter inr. invidiae domus foro imminens festa ornatu, Tac. A. 3, 9. protinusque ad inr. vaesaniae suae trucidanda tetendit, VMax. 9, 11, 4. effodiuntur opes, inr. malorum, Ov. M. 1, 140; — mit *Gen. subj.*: ut rapaces alites advolarunt irritamento sanguinis atrocius efferatae, Amm. 28, 6, 13; — mit *Dat.*: et posita veno irritamenta luxui, Tac. A. 14, 15; — *absol.*: ne inritamenta quidem eadem intra Italiam dominantibus, Tac. A. 3, 54. quibuscumque inritamentis poterat iras militum acuebat, Liv. 40, 27, 8.

irrītāte od. **inr-**, *PAdv.*, s. irrito.

irrītātio od. **inr-**, ōnis, *f.*, die Anreizung od. das Angereiztwerden, der Anreiz, Reiz, a) activ: saepta pudicitia agunt, nullis spectaculorum inlecebris, nullis conviviorum irritationibus corruptae, Tac. G. 19. tamquam edendi irritationes quasdam repertas esse, Gell. 6 (7), 16, 6. invenio qui dicant inesse naturalem quamdam irritationem animis commutandi sedes et transferendi domicilia, Sen. Cons. ad Helv. 6, 6; — b) passiv: et irr. quidem animorum ea prima fuit, Liv. 31, 14, 10. ad amicitiam fert illum nulla utilitas sua, sed naturalis irr., Sen. Ep. 1, 9, 7.

irrītātor od. **inr-**, ōris, *m.*, der Anreizer, facile est auditorem concitare ad cupiditatem recti: omnibus enim natura fundamenta dedit semenque virtutum, omnes ad omnia ista nati sumus: cum irritator accessit, tunc illa animi bona veluti sopita excitantur, Sen. Ep. 18, 5 8 (108).

irrītātrix od. **inr-**, is, *f.*, die Anreizerin, Vulg. Interpr. Ez. 24, 3.

irrītātus, *abl.* u, *m.*, die Anreizung, Paul. Sent. 1, 15, 3.

irrīte od. **inr-**, *Adv.*, s. irritus.

1. **irrīto** od. **inrīto**, āvi, ātum, āre, anreizen, aufreizen, heftig erregen, gewaltsam hervorrufen, herausfordern (Ggstz. deterrere), eig. u. übtr., v. Leb. u. Lebl., mit leb. u. lebl. Objecten, a) *alqm.*: si me inritassis, Plaut. Stich. 2, 2, 20. Amph. 1, 1, 298. avarum irritat, non satiat pecunia, Syr. 560. inritabat quin etiam Batavos Transrhenanosque Padus ipse, Tac. H. 2, 17. qui delatores non castigat, irritat, Suet. Dom. 9; — inritor, Ter. Phorm. 5, 7, 39. inicit inritatus, Enn. A. 171. ita sum inritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere, Ter. Phorm. 2, 1, 10. si magis inritatus siet, Ad. 2, 4, 18. irritatum Antonium non oportuit, Cic. Phil. 7, 1, 3; ne canem quidem inritatam voluit quisquam inritarier, Plaut. Capt. 3, 1, 25. stabant ingentes vastorum corporum moles et de industria irritatae horrendo stridore aures fatigabant, Curt. 8, 45 (13), 10; — mit *Abl.* (instr.): inritatque virum telis et voce lacessit, Virg. A. 10, 644. inde levi iaculo Massylum - irritat et elicit hostem, Sil 4, 510. ut vi irritare ferroque lacessere fortissimum virum auderet, Cic. Mil. 31, 84; — quibus inritata dolore Cecropis occulto mordetur, Ov. M. 2, 805. Terra parens, ira inritata deorum, Virg. A. 4, 178. neque magis irritatus esset Antonius regno Caesaris quam ob eiusdem mortem deterritus, Cic. ad Brut. 1, 16, 3. his inritati adhortationibus - proelium ineunt, Liv. 27, 12, 13. fortissimi iuvenes contumeliis irritati erant, Curt. 7, 10 (2), 37. inritatus suppliciis, Tac. A. 6, 19 clade sui Thracum gens inritata tyranni, Ov. M. 13, 565; — vulneris auctor adest hostemque irritat *ad* iram, 8, 418. tribunos plebis fama ea ipsa inritaverat magis ad susceptum certamen quam deterruerat, Liv. 6, 27, 11. locum insignem memoria cladis inritaturum se potius ad delendam memoriam dedecoris, quam ut timorem faciat, ne cet., 6, 8, 28; — irritati ad talem iocorum petulantiam, Suet. Galb. 20; — quidam avidius persequuti beluas *in* semet irritavēre vulneribus, Curt. 8, 49 (14), 26. — *PAdj. comp.*: ego his eius verbis, ut tum ferebat actas, inritatior, Gell. 15, 9, 7. — b) *alqd.*: qui ciet inritans loca turgida semine multo, Lucr. 4, 1034. u. inritata tument loca semine, 1045. tum sicco primas inritat cortice flammas, Ov. F. 2, 649. nunc tamen illa modis quibus inritata repente flamma foras vastis Aetnae fornacibus efflet, expediam, Lucr. 6, 680. fera diluvies quietos irritat amnes, Hor. Od. 3, 29, 40; — cur enim e vostris fratris domum, imminentem foro et inritandis hominum oculis, quam Aventinum et penates uxoris petisset? Tac. H. 3, 70. inritata canum cum primum inmane Molossûm mollia ricta fremunt duros nudantia dentes, Lucr. 5, 1063. inritata leae iaciebant corpora saltu undique et adversum venientibus ora petebant, 5, 1318; — eo magis acrem inritat animi virtutem effringere ut arta naturae primus portarum claustra cupiret (Epicurus), 1, 69. ne fatendo dolorem irritaret ingenia, Suet. Ner. 39. inritaverant turbidum ingenium Helvetii, Tac. H. 1, 67. potes nunc, dum animus inritatus est, Ter. Andr. 3, 4, 18. segnius irritant animos demissa per aurem, quam quae sunt oculis subiecta, Hor. AP. 180. apud hostes tanta modestia est, ut - non negata auxilia ab Etruscis inritaverint animos, Liv. 5, 6, 12. timor deinde patres incessit, ne civitatem - multarum circa civitatium inritatis animis vis aliqua externa adori-

retur, 1, 17, 4. u. so 44, 4, 4. Justin. 9, 2, 14. poëta, meum qui pectus inaniter angit, irritat, mulcet, falsis terroribus implet, Hor. Ep. 2, 1, 211. tu face nescio quos esto contentus amores inritare tua nec laudes adsere nostras, Ov. M. 1, 461. nescio quid scribam tibi nisi unum, pueri et cupiditatem et licentiam potius esse irritatam quam repressam a Cicerone, Brut. b. Cic. ad Brut. 1, 17, 1. vicinus dives cupiditatem inritat, Sen. Ep. 1, 7, 7. nihil urbis eius corruptus moribus nec ad irritandas illiciendasque immodicas cupiditates instructus, Curt. 5, 6 (1), 36. iracundiam et cupidinem viri sicuti iuventa irritaverat, ita senectus mitigare potuisset, 10, 18 (5), 34. nec tam Plemini scelus quam Scipionis in eo aut ambitio aut neglegentia iras hominum inritavit, Liv. 29, 16, 5. ut haud paulo plurium maleficiorum gentis quam beneficiorum memoria subiret animos patrum et, quibus misericordia opus erat, iram et odium irritaret, Liv. 37, 49, 3. acrior admonitu est inritaturque retenta et crescit rabies, Ov. M. 3, 566. quidquid indignum aut ferum cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor tenebraeque, per quas ipse se irritat furor, Sen. Troad. 285. in eam vallem Scipio cum pecora rapta pleraque ex hostium agris propelli ad inritandam feritatem barbarorum iussisset, velites subsidio misit, Liv. 28, 33, 2. quin etiam accendas vitia inritesque vetando, Ov. Rem. am. 133. poculaque Eoa luxum inritantia gemma, Sil. 13, 355; — nimium pugnae nimiumque cruoris, infestas inter non aequo Marte catervas fata inritantem (conspexit), 5, 232. Sisygambis - sedit immobilis, credo praecoqui gaudio verita irritare fortunam, Curt. 4, 56 (15), 11. irritare est calamitatem, cum te felicem vocas, Syr. 521. inritatur seditio, Liv. 6, 16, 7. P. Villius in Macedoniam cum venisset, atrox seditio militum iam ante irritata nec satis in principio compressa excepit, 32, 3, 2. maxumo gaudio bellum inritare, Sall. H. 1, 16. primo missilibus territavēre, deinde emissis levibus telis, quae inritare magis quam decernere pugnam poterant, Liv. 28, 33, 5. equites procedere longius iussi et irritato proelio sponte refugi festinationem sequentium elicere, Tac. H. 2, 24. non quia ingenii violentia exitium irritaverat, A. 13, 1. u. vgl.: irritare necem, Vell. 2, 66, 3; — et non ferme desunt irarum indulgentes ministri, qui avidos atque intemperantes suppliciorum animos *ad* sanguinem et caedes inritent, Liv. 24, 25, 9. illo quidem die inritatis tantum ad certamen animis castra Romani posuerunt, 27, 15, 4. — *PAdj. comp.*: quo sit quorundam male doctorum hominum scaevitas et invidentia irritatior, Gell. praef. 20. u. *Adv.*: trochilus, avicula brevis, dum escarum minutias captat, circa cubantem feram volitans blande genasque eius irritatius titillando pervenit adusque ipsam viciniam gutturis, Amm. 22, 15, 19.

2. **irrīto** od. **inr-**, āre, ungiltig machen, et quod contra hoc factum fuerit, omnibus modis irritatur, Cod. Theod. 3, 12, 2.

irrĭtus od. **inrĭtus**, a, um (in u. ratus), 1) der Berechnung nicht entsprechend, der Berechnung od. der Meinung od. dem Wunsche entgegen (zuwiderlaufend), erfolglos, wirkungslos, nutzlos, vergeblich, umsonst, v. Lebl. u. Leb., *neben Subst.*: prodigia quoque crebra et irrita intercessēre, Tac. A. 14, 12. experta est veros irrita lingua deos, Prop. 4, 12 (3, 13), 65. pecudes inter conductus Iberas irrita septena modularer sibila canna, Calp. 4, 44. plerique inritis precibus surdas principis aures obstrepebant, Plin. Pan. 26, 2. lacrimaeque et quaestus irriti ducebantur, Tac. A. 11, 37. inrita iurgia iactas, Virg. A. 10, 95. triduo per inritas altercationes absumpto, Suet. Caes. 23. quas (offensiones) cum graves et plerumque iniquas pro re publica suscipiam, inanes et inritas neque mihi aut vobis usui futuras iure deprecor, Tac. A. 3, 54. in spem inritam frustra teri tempus animadversum est, Liv. 22, 20, 7. torquet spes inrita fauces, Stat. Theb. 10, 45. accedet voci per te non irrita nostrae - fides, Ov. Pont. 4, 7, 5; — ita cum pugnatum esset, tantus error Tarquinium atque Etruscos incessit, ut omissa inrita re nocte ambo exercitus, Veiens Tarquiniensisque, suasque quisque abirent domos, Liv. 2, 7, 1. capitumque inrita quassatio excitans flammam hominum passim discurrentium speciem praebebat, 22, 17, 3. donec Vitellius pudore inriti conatus quae non dabantur remisit, Tac. H. 3, 58. ut Scipio - absccderet inde irrito incepto, Liv. 29, 35, 12. ne inrito incepto abiretur, 24, 19, 7. iniecerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum, Curt. 3, 2 (1), 18. ubi per adversum irritus redeunte toties luditur saxo labor, Sen. Agam. 16. magni - laboris. non irriti discrimen instare praedixi, Curt. 7, 31 (7), 26. u. vgl. Quint. 12, 1, 13. virtus irrita damno est, Grat. Cyn. 210. repente liberalis stultis gratus est, verum peritis inritos tendit dolos, Phaedr. 1, 25, 2. canem irā furentem et bella tentantem irrita intulimus orbi, Sen. Herc. fur. 820. multas passurus dextras atque inrita vulnera thorax, Sil. 4, 17; dicht.: ingemit adversis respectansque inrita tecta urbe Dicarchaea parat exsatiare dolorem, 12, 106. gemit irrita Tempe Thessalus, Claud. BGet. 181.

Als *Praedic.*: quod modo erat ratum, inritum'st, Ter. Phorm. 5, 7 (8), 58. inrita materno sunt mea dona metu, Ov. F. 4, 558. inrita Ditis dona querens, Virg. G. 4, 519. me iudice pignora - irrita sint, moneo, Calp. 2, 22. fructu non respondente labori inrita decepti vota colentis erant, Ov. F. 4, 641. inrita motorum non sunt praesagia vatum, Pont. 3, 4, 89. mea si non inrita dicta putaris, Virg. A. 10, 244. variis dehinc et saepius inritis praetorum questibus, Tac. A. 4, 14; — facti pete praemia, dixit: si mea nota fides, inrita nulla petes, Ov. F. 3, 385. inritamque praedam militibus effecerat consensus Italiae, Tac. H. 3, 34. ego istaec feci verba virtute inrita, Plaut. Amph. 3, 2, 44. ingeret hic potus iuvenis maledicta puellae, post modo quae votis irrita facta velit, Tibull. 2, 5, 101. ut omnes istius iniurias, quas modo posset, rescinderet et irritas faceret, Cic. II. Verr. 2, 26, 63. quas (litteras) ille irritas habuit, Eutr. 10, 2. irritus labor videbatur obstante natura,

Curt. 5, 23 (6), 24; — inrita cum velis verba tulēre noti, Ov. Rem. am. 286. tua dicta omnia factaque ventos irrita ferre ac nebulas aërias sinis, Catull. 30, 10. Veneris periuria venti irrita per terras et freta summa ferunt, Tibull. 1, 4, 22. periuria ridet amantum Iuppiter et ventos irrita ferre iubet, 3, 6, 50. haec deus in melius crudelia somnia vertat et iubeat tepidos irrita ferre notos, 3, 4, 95. quae cuncta aërii discerpunt irrita venti, Catull. 64, 142. aurae omnia discerpunt et nubibus inrita donant, Virg. A. 9, 312. irrita ventosae linquens promissa procellae, Catull. 64, 59. illius ah mala dona levis bibat irrita pulvis, 66, 85. auferat omnia inrita oblivio, si potest, si non, utcumque silentium tegat, Liv. 28, 29, 4; — hic votis numen adorat bracchiaque ad caelum, quod non videt, irrita tollens poscit opem, Ov. M. 11, 540. ille manum trepidans atque inrita sacra tetendit, VFlacc. 6, 304. irrita qui mecum posuisti moenia Troiae, Ov. M. 12, 587. inrita nulli spicula torquentur statque omne in corpore ferrum, Sil. 4, 190. tela manu miseri iactabant inrita Teucri, Virg. A. 2, 459. irrita tela suas peragunt in gurgite caedes, Lucan. 3, 580. fronte tamen Rhoeti non inrita cuspis adhaesit, Ov. M. 5, 38; — von Lebenden: quos ego nequidquam planctus, quas irrita fudi ore preces! Claud. Rapt. Pros. 3, 228. gemit inritus ille Colchidos ora tuens, VFlacc. 7, 368. venit inritus illuc Romulus, Ov. F. 2, 375. saepe duces trepidis petiēre oracula rebus, venit et a templis irrita turba domum, Tibull. 2, 3, 21. bonus a dextra fecit mihi Tityrus omen, qui venit inventa non irritus ecce iuvenca, Calp. 3, 97. cum semel haec animum coepit mulcere voluptas, debilibus pinnis inritus exit Amor, Ov. Rem. am. 197. tam discedere irritum, quam morari pudebat, Curt. 4, 17 (4), 2. inritusque discesserit ille inter numina dicatus Augustus, Tac. A. 1, 59. legati Vologaesis - revertēre inriti, 15, 7. ut vulgus inprovidum inriti stabimus, H. 2, 20. nunc hos, nunc illos aditus omnemque pererrat arte locum et variis adsultibus inritus urguet, Virg. A. 5, 441. sic pedes ex facili nulloque urgente receptus, irritus et victor subducto Marte pependit, Lucan. 4, 46. illa dolis viscoque super correpta tenaci inplorat ramos adque inrita concitat alas, VFlacc. 6, 264; inritum fessumque Romanum impune ludificabatur, Tac. A. 3, 21. irritis hostibus eoque desperantibus, Agr. 22; — mit *Gen.*: irritus consili gladio se ipse transfixit, Vell. 2, 63, 2. urebat anxiam mentem, quod velut patefacta ianua divitis domus irritus propositi reverteretur, Amm. 20, 11, 31. petere perseverabat, ne se irritam spei abire pateretur, Curt. 6, 19 (5), 31. inritus incepti movet inde, Sil. 7, 131. ille ut inritus legationis redit, Tac. H. 4, 32.

Im *Neutr.* als *Subst.*: incensus Tarquinius non dolore solum tantae ad inritum cadentis spei sed etiam odio iraque, Liv. 2, 6, 1. spem ad inritum redactam, 28, 31, 1. victoria ad inritum revolvebatur, Tac. H. 3, 26; quae, quamquam popularia, in irritum cadebant, A. 15, 39. dum merita erga Neronem sua et quam in irritum cecidissent aperit, 15, 51. cecidisse in inritum labores, H. 3, 53; ad vatis verba recurrunt tendentemque manus atque illo tempore primum irrita dicentem nec quicquam voce moventem sacrilegae perimunt, Ov. M. 11, 38. ipse per omne ver plurima et formidulosissima et vana et irrita videbat, Suet. Aug. 91. — *Adv.*: **irrite**, Cassiod. Var. 1, 4 u. **irrito**, Eumen. Grat. act. 11.

2) **ungiltig, nicht rechtskräftig, überh. aufgehoben, getilgt**, iurabant inrita pacta, Sil. 6, 696. venerat, ut Colchos procul atque Aeetia Parthis foedera donato non inrita iungeret auro, VFlacc. 6, 693; — quaeque augur iniusta nefasta, vitiosa dira defixerit inrita infectaque sunto, XII. tabb. b. Cic. Leg. 2, 8, 21. quodque iudicium secundum Heraclium de compromisso factum erat - id inritum iussit esse, Cic. II. Verr. 2, 27, 66. qui (Sulla) omnia ab iis acta fecerat irrita, Vell. 2, 43, 1. cuius tribunatus si ratus est, nihil est quod irritum ex actis Caesaris possit esse, Prov. cons. 19, 45. quae quamquam, si leges irritas feceritis, rata esse non possunt, tamen cet., Phil. 5, 7, 21. testamentum irritum fecit, 2, 42, 109. u. vgl. testamenta primipilarium, qui -, ut ingrata rescidit: item ceterorum ut irrita et vana, Suet. Cal. 38. legatum - irritum fecit, Dom. 9. inrita Tiberii voluntate, Cal. 14; te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri, inrita perpetua solvent formidine terras, Virg. Ecl. 4, 13; — subst.: sicut largitiones ex publico fieri mandata prohibent, ita - factas ante aliquantum temporis retractari atque in inritum vindicari non oportet, Plin. Ep. 10, 111 (112). testamentum eius pro irrito habuit, Suet. Tib. 51.

irrŏbŏrasco od. **inr-**, avi, ĕre, **an Stärke gewinnen, zur Geltung kommen, in allgemeinen Gebrauch kommen**, inroboravit inveteravitque falsa atque aliena verbi significatio, quod dicitur „hic illi superest", u. dann: id dicitur non in compitis tantum neque in plebe vulgaria, sed in foro, in comitio, apud tribunalia, Gell. 1, 22, 1 sq.

irrŏgātio od. **inr-**, ōnis, *f.*, **das Auferlegen, Zuerkennen**, quod est in eadem mulctae irrogatione praescriptum, hunc nec suae nec alienae pudicitiae pepercisse, Cic. CRabir. 3, 9. alius ut contumacibus irasceretur tarditatemque solvendi dupli et quadrupli inrogatione multaret: tu nihil referre iniquitatis existimas -? Plin. Pan. 40, 5.

irrŏgo od. **inrŏgo**, āvi, ātum, āre, 1) **für Jmdn. beim Volke beantragen**, privilegia ne inrogando, XII. tabb. b. Cic. Leg. 3, 5, 11. quum et sacratis legibus et XII tabulis sanctum esset, ut neve privilegium irrogari liceret neve de capite nisi comitiis centuriatis rogari, Cic. Sest. 30, 64. u. vgl.: vetant leges sacratae, vetant XII tabulae leges privis hominibus irrogari: id est enim privilegium, Dom. 17, 43. quum indemnatum exturbares privilegiis tyrannicis irrogatis, 42, 110. — 2) **gegen Jmdn. beim Volke beantragen, überh. auferlegen, zuerkennen, public. u. im Allg.**: illis inrogatum est, his remissum (tributum), Plin. Pan. 37, 1. diem mihi, credo,

dixerat, mulctam irrogarat, Cic. Mil. 14, 36. C. Minucius Augurinus tribunus plebi multam irrogavit, Gell. 6 (7), 19, 2. centum milium multa irrogata erat, Liv. 37, 58, 1. cum se - multa inrogata condemnassent, Suet. Tib. 3. u. vgl.: quum magistratus iudicassit inrogassitque, per populum multae poenae certatio esto, XII. tabb. b. Cic. Leg. 3, 3, 6. quantum plebei pignoris caperent vel poenae irrogarent, Tac. A. 13, 28. placitum eandem poenam inrogari quam in Aruseium, 6, 7. neque intellegere nocendi sibi diutius tum potestatem ereptam esse non poenam inrogatam, Liv. 5, 11, 13. quae id sanciant poenae ex legibus, senatus consultis et mandatis principum irrogatae. Frontin. Aquaed. 3. mitior solet poena irrogari verecundiae, Quint. 6, 4, 16. adsit regula, peccatis quae poenas irroget aequas, Hor. Sat. 1, 3, 117. culleo insutum in mare abici iussit idque supplicii genus multo post parricidis lege inrogatum est, VMax. 1, 1, 13. unde tenuioribus statim inrogata supplicia, Tac. A. 16, 5. nunc ipse tibimet iusta supplicia inroga! Sen. Hipp. 1222. exiliumque accusatori inrogatum, Tac. A. 13, 23. iubebat incoram sui plagas mihi quam plurimas irrogari, Apul. M. 9, 15. diversa inroga: miserum veta perire, felicem iube! Sen. Herc. fur. 512. tamquam metu et pudore sibimet inrogaret mortem, quam patri struxerat, Tac. A. 4, 10; cui (labori) non plus irrogandum est, quam quod somno supererit, Quint. 10, 3, 26.

irrōrātio od. **inr-**, ōnis, *f.*, die Bethauung, Cassiod. Var. 12, 14.

irrōro od. **inrōro**, āvi, ātum, āre, 1) *tr.* a) mit Thau überziehen, - benetzen, bethauen, übtr. überh. benetzen, beträufeln, befeuchten, noctibus autem vas tegendum erit, ne irroretur, Col. 12, 24, 2. u. so 12, 39, 1. irroratis floribus, 9, 14, 10; — übtr.: cum sole novo terras inrorat eous, Virg. G. 1, 288. loca continuo solis damnata vapore irrorat (Nilus), Claud. Idyll. 4, 17. cum viscere vultur adeso tollitur e scopulis et rostro inrorat aperto, VFlacc. 7, 360. ter caput inrorat, ter tollit in aethera palmas, Ov. F. 4, 315. summaque levatus rupe Giganteos humeros irrorat Enipeus, Claud. Gigant. 70; — mit *Abl.* (instr.): ad quae sua bracchia tendens ter se convertit, ter sumptis flumine crinem inroravit aquis, Ov. M. 7, 188. comitis frendens casu labentia virgo membra levat parvaque oculos iam luce natantes inrorat lacrimis, Sil. 2, 121. nec non a tergo fluctus stridente procella spumeus inrorat summas adspergine cristas, 4, 653. quo (suco) Phaëthon irrorat equos, quo Luna iuvencos, Claud. Rapt. Pros. 3, 403. assiduis irroras flatibus annum (v. Zephyr), 2, 75. — b) mit *Dat.*, über etw. träufeln lassen, - sprengen, übtr. über etw. streuen, sanft breiten, ubi libatos inroravēre liquores vestibus et capiti, Ov. M. 1, 371. cetera quem sequitur Bacchique e more liquorem inrorat mensis turba ardescitque Lyaeo, Sil. 11, 301; übtr.: ipse sacrum irrorans patinae piper, Pers. 6, 21; quatit inde soporas devexo capiti pennas oculisque quietem inrorat tangens Lethaea tempora virga, Sil. 10, 354. — 2) *intr.* a) bethauen, besprengen, Thau bringen, sprengen, cum frigidus olim iam cadit extremoque inrorat aquarius anno, Virg. G. 3, 303. Africus, interdum auster, irrorat, Col. 11, 2, 93. saepe etiam gravidis irrorat pestifer undis (Iuppiter), 10, 331. irrorans olitor, 10, 147. — b) mit *Dat.*, auf etw. träufeln, lacrimae misero de corpore factis inrorant foliis, Ov. M. 9, 368.

irrŏto od. **inr-**, āre, hinrollen, hinschleudern, testam plano situ digitis conpraehensam inclinem ipsum atque humilem quantum potest super undas inrotare, ut illud iaculum vel dorsum maris raderet vel enataret cet., Minuc. Fel. Oct. 3.

irrŭbesco od. **inr-**, rubui, rubescĕre, sich röthen, rothe Farbe od. Röthe annehmen, inrubuit coeli plaga sidere mixto, Stat. Theb. 9, 647. nec sanguine ferrum inrubuit, 6, 229. haemachates sanguineis maculis inrubescit, Solin. 5, 27. tuus ut mihi vultibus ignis inrubuit, Stat. Silv. 5, 3, 32.

irructo od. **inr-**, āre, hineinrülpsen, quid, malum, tu in os mi iuructas ebrius? Plaut. Pseud. 5, 2, 6.

irrūfo od. **inr-**, ātum, āre, roth machen, nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes, Hieron. Ep. 107. no. 5. barbam tactu irrufatam, Tert. Apolog. 22. si tibi lenticulam defruto irrufatam obtulero, de ieiun. 17.

irrūgatio od. **inr-**, ōnis, *f.*, die Bildung von Runzeln, Serv. Virg. A. 1, 648.

irrūgio od. **inr-**, ii, īre, aufbrüllen, Vulg. Gen. 27, 34.

irrūgo od. **inr-**, āre, runzeln, pass. sich runzeln, Runzeln bilden, ne aequor illud ventris inrugetur, Gell. 12, 1, 8. u. übtr.: undantemque sinum nodis inrugat Iberis, in Falten legen, Stat. Theb. 4, 266.

irrūmātio od. **inr-**, ōnis, *f.*, die Nothzüchtigung, Catull. 21, 8.

irrūmātor od. **inr-**, ōris, *m.*, ein Nothzüchtiger, Firmic. Math 8, 20. u. übtr. von dem, der Jmdn. schmutzig behandelt, Catull. 10, 12.

irrūmo od. **inrūmo**, āvi, atum, āre, nothzüchtigen, u. übtr. schmutzig behandeln, beschmutzen, irrumat aut futuit, Mart. 2, 47, 2. irrumet ipsum nunc patruum, Catull. 74, 5. bene me ac diu supinum tota ista trabe lentus irrumasti, 28, 10. paedicabo ego vos et irrumabo, 16. 1. u. 14. u. vgl. Priap. 35, 3. 43, 3. paedicaberis irrumaberisque, 35, 4. non putatis ausurum me una ducentos irrumare sessores, Catull. 37, 8. u. vgl. Priap. 56, 7. nemo est, Thai, senex ad irrumandum, Mart. 4, 50, 2. ne finem facias, sed irrumatus, Catull. 21, 13. undis ne fovearis irrumatis, Mart. 2, 70, 3.

irrumpo od. **inrumpo**, rūpi, ruptum, rumpĕre, herein-, hineinbrechen, -stürmen, -stürzen, -dringen, heran-, hinanstürmen, -dringen, einbrechen, eindringen, einfallen, einen Einfall thun, eig. u. übtr., 1) v. Leb., bes. militär. u. von gewaltsamer Besitzergreifung: cognovit Satibarzanem - cum equitum manu irrupisse rursus *in* Arios, Curt. 7, 11 (3), 2. occasionem iterum in Pontum irrumpendi dederunt, Eutr. 6, 9. irrum-

pentes in Syriam Persae, 7, 5. si ex Syria egredi atque irrumpere in meam provinciam conarentur (Parthi), Cic. Fam. 15, 2, 1. non posse milites contineri, quin spe praedae in urbem irrumperent, Caes. BG. 2, 12, 4. militum orta seditio irrumpendi in urbem occasionem dedit, Curt. 4, 23 (5), 16. subsidia deinde identidem summissa e castris non averterunt solum in fugam hostes, sed adeo effusis instituerunt, ut nisi receptui cecinisset, permixti fugientibus inrupturi fuisse in urbem viderentur, Liv. 26, 44, 4. nonnulli perterriti in oppidum irrumpunt, Caes. BG. 7, 70, 6. stipatus agmine armatorum in forum irrupit, Liv. 1, 47, 8. Macedones - in equitum agmen irrumpunt, Curt. 3, 27 (11), 9. in medios hostes irrupit, Caes. BG. 7, 50, 5. eodem illo quo venerant cursu a decumana porta in castra irrumpere conantur, 6, 37, 1. improviso eos in castra irrupisse, Cic. Div. 1, 24, 50; — consensu senatus et irrumpentis in curiam turbae, Suet. Cal. 14. u. so Eutr. 7, 22. qui postquam in aedes irrupēre, divorsi regem quaerere, Sall. J. 12, 5. interea magna vis accusatorum in eos inrupit, qui pecunias faenore auctitabant, Tac. A. 6, 16. incidant nervos populi R., adhibeant manus vectigalibus vestris, irrumpant in aerarium, Cic. Agr. 2, 18, 47. qui in nostrum patrimonium irruperunt, dOr. 3, 27, 108; — übtr.: in pectora irrumpat (orator), Quint. 2, 5, 8. in nostrum fletum irrumpes et nos iacentes ad pedes supplicum voce prohibebis? Cic. Ligar. 5, 13; — irrupit *intra* tecta cum intrepidus mea, Sen. Oct. 735; — caniculo suffossa moenia ingens nudavēre spatium, *per* quod irrupit victorque urbem dirui iussit, Curt. 7, 27 (6), 23. dimovit perfregitque custodias poena angustosque per aditus et obstructos, non secus ac per apertas fores et invitantia limina inrupit, Plin. Pan. 49, 1; — Cethegus autem per nuntios familiam atque libertos suos, lectos et exercitatos in audaciam, orabat, ut grege facto cum telis *ad* sese irrumperent, Sall. C. 50, 2. magna spe ad Moesiam inruperant, Tac. H. 1, 79; übtr.: ad prosopopoeias usque et ad suasorias irrumpunt (grammatici), Quint. 2, 1, 2; — mit *Accus.*: simul Hiberi magnis copiis Armeniam inrumpunt, Tac. A. 6, 33. vastare Gallias et Cottianis Alpibus Italiam inrumpere, H. 1, 61. u. vgl. 4, 13. collimitia saepe Romana latius irrumpentibus (indictum est bellum), Amm. 15, 4, 1. ipse maioribus copiis Marsos inrumpit, Tac. A. 2, 25. securas barbarus urbes irrumpit, Claud. in Eutr. 2, 255. ne sub ipsa profectione milites oppidum irrumperent, portas obstruit, Caes. BC. 1, 27, 3. u. so 2, 13, 4. exercitu circumdato summa vi Cirtam irrumpere nititur, Sall. J. 25, 9. inrumpunt vacuam Poeni tot cladibus arcem, Sil. 2, 692. haec ausos Celtas inrumpere moenia Romae corripuit leto, 13, 79. inrumpunt aditus Rutuli ut videre patentis cet., Virg. A. 9, 683. portam irrumpit (Iug.), Sall. J. 58, 1. qui cursu portas primi inrupere patentes, Virg. A. 11, 879. primo impetu domum eius irrumpere conatus, Caes. BC. 3, 111, 1. interiora domus inrumpit limina, Virg. A. 4, 645. repentino incursu Antonius stationes hostium inrupit, Tac. H. 3, 9. socio te caedis et irae non ego Marmaridûm mediam penetrare phalangem Cinyphiaeque globos dubitarim inrumpere turmae, Sil. 5, 183. statim arma capiunt et sescenti viri castra quingentorum milium inrumpunt, Justin. 2, 11, 15; — Elysiique locos irrumpere campi nunc libet, Claud. Laud. Stil. 2, 378. qui primus Carthaginem inruperat situm eius oppugnationesque depictas proponendo in foro et ipse adsistens populo spectanti singula enarrando, Plin. 35, 4 (7), 23. ille quidem potuit portas irrumpere apertas, Ov. M. 15, 598. Philippum trahens secum irrupit regiam, Curt. 10, 23 (7), 10. taliquo supernas irrupit clamore fores, Claud. BGild. 138. patroni cubiculum irrupit, Suet. Claud. 37. bos arator decusso iugo triclinium irrupit, Vesp. 5. militum impetus ne foribus quidem palatii coërcitus, quo minus convivium inrumperent, Tac. H. 1, 82; — übtr.: eia, inrumpe deos et fata latentia laxa, bestürme, Stat. Ach. 1, 508. quamquam edicto monuisset, ne quis quietem eius inrumperet, störend unterbrechen, Tac. A. 4, 67. cui credibile, ut mulier nullius adhuc dei conscia nulli adhuc novae legi initiata legem irrumperet eam, cui adhuc tenebatur? brechen, Tert. adv. Marc. 4, 20; — mit *Dativ.*: siste gradum: neque enim sacris inrumpere muris, Poene, magis dabitur, nostrum quam scindere caelum, Sil. 10, 367. tum vero attoniti, ceu templo inrumperet hostis, exsiluēre patres, 2, 378. hostem confisum nullo comitante inrumpere tectis, 13, 175. laxati cunei perque intervalla citatus inrupit trepidis hostis, 9, 364; fit fragor: inrumpunt foribus qui saeva ferebant imperia et strictos iussis regalibus enses, VFlacc. 1, 819. inrumpunt thalamo, Virg. A. 6, 528; — mit *Adv.*: locum hostibus introeundi dedit eaque Numidae cuncti irrupēre, Sall. J. 38, 6. qua parte hostium confertissima est vis, ea irrumpit, Caes. BG. 5, 44, 4. Metron ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, irrumperet, Curt. 6, 33 (9), 9; — *absol.*: Eumolpus, quia effractum ostium cellae neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, Petron. 98, 2. circumire saltum militis iubet, ut si qua pateret irrumperent, Curt. 6, 16 (5), 17. dixit et irrupit (in den Tempel), Ov. F. 6, 453. irrupēre deinde alii (in d. Zelt), Curt. 5, 33 (12), 12. si perfidia nacti penetrabile tempus irrupēre Getae, Claud. BGet. 278. irruperant iam agminis antecessores, Suet. Vit. 17. ea ipsa res turbaverat feminas, quod irrupisse, non admissus videbatur, Curt. 3, 30 (12), 10. hinc inrupisse legionum agmen, Tac. H. 2, 70. irrumpenti centurioni - non aliud respondit quam cet., Suet. Ner. 49. qui Rutulum in medio non agmine regem viderit inrumpentem, Virg. A. 9, 728. uno se traiecit ictu infra laevam papillam irrumpentibusque ad primum gemitum modo celans modo detegens plagam exanimatus est, Suet. Oth. 11. u. vgl. Dom. 1.

2) von Lebl. (eig., bes. geogr. von Meeren u. Flüssen, u. übtr.): inrumpit *e* Scythico oceano *in* aversa Asiae (mare), Plin. 6, 13 (15), 36; hinc gurgite ab alto tellurem procul inrumpen-

tem *in* sidera cernunt, aërias Alpes, Sil. 15, 166. quae (aera et imagines) etiam me nolente in domum meam irrumpunt, Tac. Or. 11; — übtr.: neque in omne seorsum unde coorta queat nova vis inrumpere et omnem naturam rerum mutare et vertere motus, Lucr. 2, 305. protinus inrupit venae peioris in aevum omne nefas, Ov. M. 1, 128. luxuries quam in domum irrupit, Cic. dOr. 3, 42, 168. atrocitas quidem tua quo modo in veterem academiam irruperit nescio, Acad. 2, 44, 136. imagines extrinsecus in animos nostros per corpus irrumpere, 2, 40, 125. verecunda debet esse translatio, ut deducta esse in alienum locum, non irrupisse atque ut precario, non vi venisse, videatur, dOr. 3, 41, 165. in ipsa capitis aut fortunae pericula irrupit voluptas, Quint. 4, 2, 122; — Rhion-inter Aetolos et Peloponnesiacos usque *ad* Isthmon inrumpit, Mel. 2, 3, 9; übtr.: quomodo istas calamitates removeam, quae ad me inruperunt, Sen. Ep. 19, 8, 21 (117); — mit *Accus.*: mare Caspium ut angusto ita lato etiam freto primum terras quasi fluvius inrumpit, Mel. 3, 5, 3. inrumpit deinde et in hac parte geminum mare terras, Plin. 6, 23 (28), 107. rubrum mare - quas ripas inflexerat bis inrumpit duosque iterum sinus aperit, Mel. 3, 8, 1. in terras fronte conversus Hispaniam inrumpit (Pyrenaeus), Mel. 2, 6, 3. gravis inmiti cum turbine costas fraxinus inrupit, Sil. 5, 548; übtr.: tandemque potitus pectore Cirrhaeo (spiritus) non umquam plenior artus Phoebados irrupit Paean, Lucan. 5, 165. vana quoque ad veros accessit fama timores irrupitque animos populi, 1, 469; — mit *Adv.*: origo ab occasu solis et Gaditano freto, qua inrumpens oceanus Atlanticus in maria interiora diffunditur, Plin. 3, 1 (1), 3; übtr.: quocunque irruperunt (affectus), Quint. 3, 5, 2; — *absol.*: inrumpit autem artis faucibus et in longitudinem spatiosis (mare Caspium), Plin. 6, 13 (15), 38. inrumpit Cumana ratis, Sil. 14, 408; übtr.: irrumpunt optimi nonnunquam sensus, Quint. 10, 3, 33. inrumpet adulatio, blanditiae, pessimum veri adfectus venenum, sua cuique utilitas, Tac. H. 1, 15. nolumus assiduis animum tabescere curis, quae tamen irrumpunt, quoque vetantur eunt, Ov. Tr. 5, 1, 77. totidemque videntur, quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes, M. 12, 537.

irruo od. **inruo**, rui, ruĕre, herein-, hinein-stürzen, -stürmen, -dringen, einstürmen, -dringen, sich eindrängen, eig. u. übtr., von Leb., bes. militär. u. von gewaltsamer Besitzergreifung, u. von Lebl.: haut aliter iuvenis medios moriturus *in* hostes inruit, Virg. A. 9, 554. quum se devoveret et equo admisso in mediam aciem Latinorum irrueret, Cic. Fin. 2, 19, 61. magis iam lubet in Casinam inruere, Plaut. Cas. 5, 2, 14. in quem quisque per homines concitatos irruerit, Cic. Dom. 40, 106. est inventus tribunus plebis, qui consularibus copiis instructus omni impetu furoris in eum civem irruerit, quem perculsum ipsa res publica suis manibus extolleret, 45, 119. tum optimates, senatus atque equestris ordinis pars melior et maior et intacta perniciosis consiliis plebs irruere in Gracchum, Vell. 2, 3, 2. fores ecfregit atque in aedes inruit alienas, Ter. Ad. 1, 2, 8. quod in tentorium principis inruisset, Lamprid. Sever. 61; quod in alienas possessiones tam tenere irruisses, Cic. dOr. 1, 10, 41; übtr.: undique in me saeva Fortuna irruit, Sen. Oed. 785. irruat in miseros cognata potentia cives! Claud. Epist. 1, 55. qui quasi de industria in odium offensionemque populi R. irruere videantur, Cic. I. Verr. 12, 35; — mit *Accus.*: sic ope sanctorum non barbarus irruat Alpes, Claud. Ep. 28, 5. has enim terras Parthiscus irruens obliquatis meatibus Istro miscetur, Amm. 17, 13, 4. nam cum barbaries penitus commota gementem irrueret Rhodopen et cet., Claud. IV. Cons. Hon. 49; — obsecro, vide-ne ille *huc* prorsus se inruat, Ter. Ad. 4, 2, 11; — *absol.*: haut tulit Aeneas tanto fervore furentes (equos), inruit cet., Virg. A. 10, 578. u. vgl. VFlacc. 4, 298. 6, 254. 287. quam mox inruimus? Ter. Eun. 4, 7, 18. inruimus ferro, Virg. A. 3, 222. u. vgl. 2, 383. Lucan. 7, 60. vadite et adversis, ut quis volet, inruat armis, VFlacc. 5, 689. u. vgl. Virg. A. 6, 294. existimans hostes esse, qui irruerent, Vell. 2, 70, 2. inruerant Danai et tectum omne tenebant, Virg. A. 2, 757. u. vgl. VFlacc. 2, 247. tradiderunt quidam M. Bruto irruenti dixisse cet., Suet. Caes. 82. irruentibus armis externis, Amm. 23, 1, 7; übtr.: permulta sunt in causis in omni parte orationis circumspicienda, ne quid offendas, ne quo irruas, Cic. dOr. 2, 74, 301.

irruptio od. **inr-**, ōnis, *f.*, das Hineinstürmen, -dringen, der Einfall, cum hostium copiae non longe absunt, etiam si inruptio nulla facta est, tamen pecua relinquuntur cet., Cic. Pomp. 6, 15; — sub irruptionem hostis, Suet. Tib. 6. summota campis inruptio ferarum, Plin. Pan. 81, 4; übtr.: in loco sicco, frigido et obscuro sine luminis irruptione suspendi (uvas), Pallad. 10, 17.

irruptus od. **inr-**, a, um (negat. in u. rumpo), unzerrissen, unzerreißbar, unzertrennlich, felices ter et amplius, quos inrupta tenet copula, Hor. Od. 1, 13, 17.

irtiŏla od. **itriŏla** (vitis), eine Weinsorte im Umbrischen u. Picenischen Gebiete, Plin. 14, 3 (4), 37. Col. 3, 2, 28.

is, ea, id, *Pron. dem.* (vgl. *Curtius* Grundz. I. p. 364. *Corssen* Ausspr. II, 84. Formen: *Sing. nom. m.*: eis = is, Inscr. 198, 9. 24. 83., *f.* ea, *n.* id; *accus. m.*: eom = eum, XII. tabb. b. Gell. 20, 1, 45. u. em = eum, Cato frg. p. 59, 3. u. vgl. PDiac. p. 77, 9. mit p. 76, 10. u. 12. od. im, XII. tabb. b. Macrob. Sat. 1, 4, 19. u. b. Cic. Leg. 2, 24, 60. u. vgl. PDiac. p. 103, 10. Charis. p. 133, 3., *f.* eam, *n.* id; *dat. m.*: eiei = ei, Inscr. 198, 10. 12. öft. od. iei, Inscr. 205, 2. 12. 30., ēi am Schluß d. Verses Lucr. 2, 1136. u. einsylbig, Catull. 82, 3., *f.* eae = ei, Cato RR. 64, 1. u. vgl. Charis. p. 162, 11., *n.* ei; *genit. m.*: eiius = eius alte Schreibweise nach Prisc. I. p. 14, 5. 303, 6., *f.* eae = ęius, Charis. p. 162, 10., *n.* eius; *abl.*: eo, ea, eo; *Plur. nom. m.*: iei = ei od. ii, Inscr. 185, 202, 1. 7. öft. od. ieis, Inscr. 577, 312. od.

eis, Inscr. 197, 16. 23. 198, 26 öft. 199, 29. od. es, Pacuv. 221. od. is b. Charis. p. 133, 3 wie is, Inscr. 196, 17., *f.* eae, *n.* ea; *accus.*: eos, eas, ea; *Dat. m.*: eeis = eis od. iis, Inscr. 196, 5. 25. od. ieis, Inscr. 204, 1. 8. öft. 624. od. is, Enn. A. 279. Pacuv. 24. Plaut. Men. 5, 6, 7. Capt. 3, 4, 23. Inscr. 198, 48. u. vgl. Prisc. I. p. 298, 9. od. ibus, Pompon. 104. Lucr. 2, 88. 6, 755., *f.* eabus, Cato RR. 152. u. vgl. Prisc. I. p. 294, 6., *n.* eis od. iis; *genit. m.*: eûm = eorum, arch. nach PDiac. p. 77, 8., *f.* earum, *n.* eorum; *ablat. m.*: eeis = eis od. iis, Inscr. 196, 5. od. eieis, Inscr. 201, 11. 12. od. ieis, Inscr. 204, 1. 5. öft. 205, 1. öft. 206, 56. öft. od. ibus, Plaut. Capt. arg. 5. u. ibu', Titin. 59., *f.* u. *n.* eis od. iis), **er sie es**, od. subst. u. adj. betont: **der die das, derjenige diejenige dasjenige**, u. prägn. **ein solcher, eine solche, ein solches**, weist auf einen schon bezeichneten Gegenstand hin (absol., subst. od. adj.) od. leitet die Bezeichnung desselben ein (mit folg. Relativen od. Conjunctionen), 1) *absol.* u. *subst.* od. *adj.*, a) im Allgem.: erat erus Athenis mihi adulescens optumus: is amabat meretricem [altam] Athenis Atticis et illa illum contra: qui'st amor cultu optumus: is puplice legatus Naupactum fuit magnai rei puplicae gratia, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 21. Ar. vel illae quae heri pallio me reprehenderunt .. Py. quid eae dixerunt tibi? Ar. rogitabant: „hicine Achilles est?" inquit mihi: „immo eius frater", inquam „est", 1, 1, 59. obsecro, quem video? estne hic Crito sobrinus Chrysidis? is est, Ter. Andr. 4, 5, 6. nunc mihi hoc negoti ceteri dedēre, ut illum quaeram, idque adeo visam, si domi'st: quis nam hinc ab Thaide exit? is est an non est? ipsus est, Eun. 3, 4, 6. fuit olim hinc quidam senex mercator: navem is fregit apud Andrum insulam: is obiit mortem, Andr. 1, 3, 16. eunti mihi Antium - venit obviam tuus puer: is mihi litteras abs te - reddidit, Cic. Att. 2, 1, 1. M. Fulcinius fuit, recuperatores, e municipio Tarquiniensi, qui —: is habuit in matrimonio Caesenniam, Caecin. 4, 10. hanc personam imponite Aebutio: is enim Caesenniae fuit Aebutius, 5, 14. u. vgl. Liv. 1, 2, 3. suas copias in campum Marathona deduxerunt: is est ab oppido circiter milia passuum decem, Nep. Milt. 4, 2. u. so Them. 1, 2. 9, 1. öft. ut in decem praetorum numero prima eius imago poneretur isque hortaretur milites, Milt. 6, 3. u. so Them. 6, 1. Cim. 1, 4. u. oft. oratio Catonis, in qua obiecit ut probrum M. Nobiliori, quod is in provinciam poëtas duxisset, Cic. Tusc. 1, 2, 3. nam hic Clinia, etsi is quoque suarum rerum sat agit, tamen cet., Ter. Heaut. 2, 1, 13. u. vgl. Hec. 3, 5, 50. Phorm. prol. 16. Samia mihi mater fuit: ea habitabat Rhodi, Eun. 1, 2, 27. u. vgl. Heaut. 2, 3, 30. Phorm. 1, 2, 33; reiecit se in eum flens quam familiariter, Andr. 1, 1, 109; cum iudicasset sine summa industria non posse eam (contumeliam) extingui, Nep. Them. 1, 3; flumen est Arar, quod —: id Helvetii ratibus ac lintribus iunctis transibant, Caes. BG. 1, 12, 1. protinus accessit astu idque nullis defendentibus - incendio delevit, Nep. Them. 4, 1; eine ego ut advorser? Ter. Andr. 1, 5, 28. classem quingentarum navium comparavit eique Datim praefecit et Artaphernen, Nep. Milt. 4, 1; lacrumas excussit mihi miseretque me eius, Ter. Heaut. 1, 1, 115. u. vgl. Andr. 1, 1, 88. compotrix eius est, 1, 4, 5; ex eo nunc misera quem capit laborem, 4, 3, 4; non tu dixti esse inter eos inimicitias? 5, 2, 11. u. vgl. Ad. 3, 2, 14; eis sese dedere, eorum studiis obsequi, Andr. 1, 1, 37. u. vgl. Eun. 2, 2, 19. — Romae - de proelio facto et oppugnatione Cirtae audiebatur: sed is rumor clemens erat, Sall. J. 22, 1. id responsum quo valeret, cum intellegeret nemo cet., Nep. Them. 2, 7; postquam in eum locum agmen pervenit, Dat. 9, 4. si eam veniam sibi dedisset, Paus. 4, 6. ad eam rem tempus non erat, Ter. Eun. 4, 1, 7. ob eam rem, Ad. 5, 9, 32. u. andw. ante id tempus et mari et terra duces erant Lacedaemonii, Nep. Arist. 2, 3. id arbitrium Conon negavit sui esse consilii, Con. 4, 1; ex adversum ei loco tonstrina erat quaedam, Ter. Phorm. 1, 2, 38. ut tum primum arae Paci publice sint factae eique deae pulvinar sit institutum, Nep. Timoth. 2, 2. ei negotio proxumum diem constituit, Sall. J. 93, 8; eius pontis - custodes reliquit principes, Milt. 3, 1. eius annis causa opinor quae erat mortua, Ter. Heaut. 2, 3, 46. cum accessisset Lemnum et incolas eius insulae sub potestatem redigere vellet Atheniensium, Nep. Milt. 1, 4 sarmenta in cornibus iuvencorum deligata incendit eiusque generis multitudinem magnam dispalatam immisit, Hann. 5, 2; hi vim hostium non sustinuerunt eoque loco omnes interierunt, Them. 3, 1. eo tempore aeger erat vulneribus, Milt. 7, 5; tum Thraces eas regiones tenebant, Milt. 1, 2. compluribus locis separatim gladios obruit eaque loca diligenter notat, Dat. 11, 2; nomina earum civitatum, quarum auxilio Persae erant victi, Paus. 1, 4. quae qui legat, non multum desideret historiam contextam eorum temporum, Att. 16, 3; quo contenderat pervenit iisque locis castra ponit, Dat. 6, 2; — si quisquam est timidus in magnis periculosisque rebus - is ego sum, Cic. Fam. 6, 14, 1. u. so vgl. 15, 4, 13. Fin. 5, 26, 78. mutare animum et si quid est penitus insitum moribus, id subito evellere, I. QFratr. 1, 13, 38.

b) insbes. ist für den Lateinischen Sprachgebrauch hervorzuheben, α) is wird auch mit der zweiten u. dritten Person verbunden: egomet credidi homini docto rem mandare: is lapidi mando maximo, Plaut. Merc. 3, 4, 47. u. mit folg. Relativ: atque haec omnia is feci, qui sodalis et familiarissimus Dolabellae eram, Cic. Fam. 12, 14, 7. ego ipse pontifex, qui caerimonias religionesque publicas sanctissime tuendas arbitror, is hoc, quod primum est, esse deos, persuaderi mihi non opinione solum, sed etiam ad veritatem plane velim, ND. 1, 22, 61. haec tibi scribo is, qui Annaeum Serenum - tam inmodice flevi, ut cet., Sen. Ep. 7, 1, 14 (63); qui magister equitum fuisse tibi viderēre, in proximum annum consulatum peteres vel potius rogares, is per municipia coloniasque Galliae - cum Gallicis et lacerna cucurristi, Cic. Phil. 2, 30, 76.

u. vgl. Off. 3, 6, 30. — β) wenn in einem Satz verschiedene Casus des Relativs erforderlich sind, so wird entweder das zweite Relativ ganz weggelassen (vgl. Cic. Tusc. 1, 30, 72) oder an Stelle des zweiten Relativs der entsprechende Casus des Demonstrativs gesetzt: sed omnes tum fere, qui nec extra hanc urbem vixerant nec eos aliqua barbaria domestica infuscaverat, recte loquebantur, Cic. Brut. 74, 258. ipsius in mente insidebat species pulcritudinis eximia quaedam, quam intuens in eaque defixus ad illius similitudinem artem et manum dirigebat, Or. 2, 9. quoniam autem id est vel summum vel ultimum vel extremum, quod Graeci τέλος nominant, quod ipsum nullam ad aliam rem, ad id autem res referuntur omnes, fatendum est summum esse bonum iucunde vivere, Fin. 1, 12, 42. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit et, si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent, Syracusis profectus est cet., Att 10, 16, 3. u. vgl. Acad. 1, 7, 29. — γ) mit is wird ein schon genannter Begriff wieder aufgenommen, um ihn vor anderm oder um den Gegensatz der Attribute schärfer hervorzuheben: idem ager si nebulosus est, rapa, raphanos, milium, panicum, id maxime seri oportet, Cato RR. 6, 1. ficos mariscas in loco cretoso et aperto serito: Africanas et Herculanas, Saguntinas, hibernas, Telanas atras pediculo longo, eas in loco crasso aut stercorato serito, 8, 1; Verres, qui non Honori neque Virtuti, quem ad modum ille, sed Veneri et Cupidini vota deberet, is Minervae templum spoliare conatus est, Cic. II. Verr. 4, 55, 123. iste vester testis, qui ausus est dicere, fecisse videri eum —, is ipse numquam auderet iudicare deberi viro dotem, quam mulier nullo auctore dixisset, Caecin. 25, 73. C. Claudius, qui prorsus decemvirorum scelera et ante omnes fratris fili superbiae infestus Regillum antiquam in patriam se contulerat, is magno cum natu cum ad pericula eius deprecanda redisset, cuius vitia fugerat, sordidatus cum gentilibus clientibusque in foro prensabat singulos cet., Liv. 3, 58, 1. qui regno ita potitus urbem novam, conditam vi et armis, iure eam legibusque ac moribus de integro condere parat, Liv. 1, 19, 1. u. vgl. 21, 3, 4. huncine, aiebat, quem modo decoratum ovantemque victoria incedentem vidistis, Quirites, eum sub furca vinctum inter verbera et cruciatus videre potestis —? 1, 26, 10. hoc tertium (signum) - quod cives atque incolae Syracusani colere, advenae non solum visere, verum etiam venerari solebant, id Verres ex templo Iovis sustulit, Cic. II. Verr. 4, 58, 130; — daher *is qui* zur Hervorhebung eines Attributes, das neben anderen im gegebenen Fall besonders zu berücksichtigen ist: nec audiendus eius auditor Strabo, is qui physicus appellatur, ND. 1, 13, 35. quem C. Laelius, is qui sapiens usurpatur, praetor fregit, Off. 2, 11, 40. demonstrabantur mihi praeterea quae Socrates supremo vitae die de immortalitate animorum disseruisset, is qui esset omnium sapientissimus Apollinis oraculo iudicatus, Sen. 21, 78. non alia ratio iuris in hoc genere dumtaxat, utrum me tuus procurator deiecerit, is qui legitime procurator dicitur, - an cet., Caecin. 20, 57; und so hebt auch *id quod* hervor: sin, id quod non spero, ratio talis sequius ceciderit, Afran. 293. id quod nostri caelum memorant, Pacuv. 89. u. vgl. Att. 487. Att. Brut. 34. sed mehercule mallem, id quod erat aequius, de tuis rebus ex tuis litteris quam saepissime cognoscere, Fam. 7, 14, 2. primum, id quod maxime nunc opus est, munio me ad haec tempora, 9, 18, 2. ac si nos, id quod maxime debet, nostra patria delectat, dOr. 1, 44, 196. et, id quod difficilius putatur, multo sapientius tulit secundam quam adversam fortunam, Nep. Timol. 1, 2. nam et manu fortis et belli peritus fuit et, id quod in tyranno facile reperitur, minime libidinosus cet., Reg. 2, 2. id quod usu venerat, Alc. 4, 5. u. vgl. 6, 3. magna, id quod necesse erat accidere, totius exercitus perturbatio facta est, Caes. BG. 4, 29, 3. quum autem eius familiares omnium ordinum video, perspicio, id quod iam omnibus est apertum, totam rem istam iam pridem a certis hominibus - esse corruptam, Cic. Fam. 1, 2, 3. u. zuvor: diem consumi volebant (consules) · id quod est factum, §. 2. u. vgl. Att. 4, 16, 2. Sall. C. 14, 1. 30, 2. 51, 20. J. 47, 2. 56, 1. 102, 15. Liv. 1, 14, 7; — endlich wird *et is* u. dgl. zur Heraushebung eines Attributes gebraucht: habet (homo) primum memoriam et eam infinitam rerum innumerabilium, und das, und zwar, Cic. Tusc. 1, 24, 57. cum una legione et ea vacillante L. fratrem exspectat, Phil. 3, 12, 31. in primis nobis sermo isque multus de te fuit, Att. 5, 1, 3. Pompeius in secundo consulatu Hispanias sibi decerni voluerat easque per triennium, Vell. 2, 48, 1. uno atque eo facili proelio caesi ad Antium hostes, Liv. 4, 57, 7. certa flagitii merces, nec ea parva, Cic. Phil. 2, 18, 44. legionem neque eam plenissimam detractis cohortibus duabus - propter paucitatem despiciebant, Caes. BG. 3, 2, 3. erant in Romana iuventute adulescentes aliquot, nec hi tenui loco orti, Liv. 2, 3, 2. — δ) wie im Deutschen wird das Neutr. id gebraucht, um auf Urtheile od. Begriffe Bezug zu nehmen: scabiem pecori et iumentis caveto: id ex fame et, si impluit, fieri solet, Cato RR. 5, 7. ergo in Graecia musici floruerunt discebantque id omnes, Cic. Tusc. 1, 2, 4. Alexim, humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adolescens factus est, id enim agere videbatur, salvere iubeas velim, Att. 7, 7, 7. Miltiades cum - incolas eius insulae sub potestatem redigere vellet idque Lemnii sua sponte facerent postulasset, illi irridentes responderunt, tum id se facturos, cum cet., Nep. Milt. 1, 4. u. vgl. 2, 3. 3, 4. 4, 5. Them. 2, 4. 4, 2 5, 1. 5, 4. 8, 3. Arist. 1, 3. u. oft. adscribi se in eam civitatem voluit idque - ab Heracleensibus inpetravit, Cic. Arch. 4, 6. nobis autem videtur, quicquid litteris mandetur, id commendari omnium eruditorum lectioni decere nec, si id ipsi minus consequi possumus, idcirco minus ita faciendum esse sentimus, Tusc. 2, 3, 8. u. so 1, 8, 16. 17. u. andw. Brut. 72, 252; — dahin gehört: id est, zur Erläuterung

eines Urtheils od. Begriffes, das ist, das heißt: ne moriendum quidem esse malum est, id est enim perveniendum esse ad id, quod non esse malum confitemur, Tusc. 1, 8, 16. quum iidem omnem pecuniam, maximam multitudinem, id est totam Italiam, suis opibus obsidebunt, iidem cet., Agr. 2, 28, 75. senatus hodie fuerat futurus, id est Kal. Octobribus, Att. 4, 16, 7. adsentior Cn. Pompeio, id est T. Pomponio, 7, 7, 7; — dagegen steht im Lateinischen noch allgemeiner der Acc. id in dem Sinne von: darauf hin, nach dieser Richtung hin, auf den Grund hin, in der Absicht: et id ego percupio opsequi gnato meo, Plaut. As. 1, 1, 76. id misera maesta'st, sibi eorum evenisse inopiam, Rud. 2, 3, 66. [scirem: id propterea nunc hunc venientem sequor], Ter. Andr. 2, 5, 3. nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem, Eun. 5, 6, 4. vicerunt ergo dii hominesque et id de quo ambigebatur, uter populus foedus rupisset, eventus belli velut aecus iudex, unde ius stabat, ei victoriam dedit, Liv. 21, 10, 9. u. mit einer gewissen Attraction: postquam me aspexēre ancillae advenisse, omnes ilico laetae exclamant „venit“, id quod me repente aspexerant, d. i. eo quod, Ter. Hec. 3, 3, 7. refracturosque carcerem minabantur, cum remisso, id quod erupturi erant, ex senatus consulto Manlius vinclis liberatur, Liv. 6, 17, 6. sonst: ad id, in eo u. dgl.; — endlich ist als besonderer Lateinischer Sprachgebrauch hieher zu ziehen id *c. Gen.*, der Punct im Raume, der Moment in der Zeit, die Anzahl von Leuten, die Art od. der Grad einer Sache u. dgl., also zur Einschränkung eines Begriffes: postquam ad id loci legati cum Vulturcio venēre, an diesen Punct der Gegend, Sall. C. 45, 3. ubi ad id loci ventum, J. 75, 7; vitam certe dignissimam egit, quae nullius ad id temporis praeterquam avito fulgore vinceretur, bis zu diesem Moment, bis zu diesem Augenblick, Vell. 2, 4, 6. u. vgl. von der Zeit blos: gens dubiae ad id voluntatis, Liv. 9, 15, 1. u. so 3, 22, 8. 4, 58, 3. 21, 52, 6. 36, 2, 1. u. öft.; u. so: quando verba vana ad id locorum fuerint, Liv. 9, 45, 2. u. so 22, 38, 12. 43, 5, 4. Sall. J. 72, 2; aber auch: sed nunc quidem, quoniam est id temporis, surgendum censeo, Cic. dOr. 2, 90, 367. u. im Accus.: profectus id temporis, quum iam Clodius, si quidem eo die Romam venturus erat, redire potuisset, Mil. 10, 28. venit enim ad me, et quidem id temporis, ut retinendus esset, Att. 13, 33, 4. constituimus inter nos ut ambulationem postmeridianam conficeremus in academia, maxime quod is locus ab omni turba id temporis vacuus esset, Fin. 5, 1, 1; ita viximus et id aetatis iam sumus, ut omnia, quae non nostra culpa nobis accidant, fortiter ferre debeamus, Att. 6, 20, 3. est id aetatis, ut sensum iam percipere possit ex maerore patrio, Flacc. 42, 106. se in balneo cum id aetatis filio fuisse, Cluent. 51, 141. id aetatis duo filii, SRosc. 23, 64. quid se id aetatis sollicitassent, si alio duce gesturi bellum essent? Liv. 10, 24, 6; philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cena plerumque ad id diei, ubi iam vesperaverat: id enim est tempus istic cenandi, Gell. 17, 8, 1; Flaminius id tantum hostium, quod ex adverso erat, aspexit, Liv. 22, 4, 4. ab Hannibale Hispani primam obtinebant frontem et id roboris in omni exercitu erat, Liv. 27, 14, 5. u. vgl. 28, 2, 4. id quod in praesentia vestimentorum fuit arripit, Nep. Alc. 10, 5; in id redactus sum loci, ut quid agam cum illo nesciam prorsum, Ter. Phorm. 5, 8, 86. peto igitur - a te, quoniam id nobis, Antoni, etiam hominibus id aetatis oneris ab horum adulescentium studiis imponitur, ut cet., Cic. dOr. 1, 47. 207. centuriones Caesar ei classi attribuerat, qui sibi id muneris depoposcerant, Caes. BC. 1, 57, 1. se suadere, Pharnabazo id negotii daret, Nep. Con. 4, 1. inflatusque amplius viginti legionum numero in id furoris processerat cet., Vell. 2, 80, 2. quod si quis a Thessalo - eos appellatos Thessalos dicet, reddenda erit ratio, cur nunquam ante hunc insequentem Thessalum ea gens id nominis usurpaverit, 1, 3, 2. — ε) gegen den Deutschen Sprachgebrauch wird is auf das Genus des nächsten Subst. bezogen, während wir „das“ sagen: is mihi profecto'st servos spectatus satis, quoi dominus curae'st, Ter. Ad. 5, 6, 5. nam mihi campus ist est, Ov. M. 6, 694. mors pretium tardis: ea lex certaminis esto, 10, 572. ea demum firma amicitia est, Sall. C. 20, 2. u. vgl. 58, 16. Nep. Them. 2, 7. Liv. 1, 57, 1. 22, 2, 3. u. andw.; dagegen: secessionem iam id et partes, et si idem multi audeant, bellum esse, Tac. A. 16, 22. u. vgl. iste 1, 6, 13.

2) *subst.* u. *adj.* a) näher bestimmt durch *Relativa* (qui, quicunque, unde, ubi, quo u. dgl.): is, qui scripsit, Ter. Hec. prol. 6. tum pol ego is essem vero, qui simulabar, Eun. 3, 5, 58. ego is in illum sum, quem tu me esse vis, Cic. Att. 7, 8, 1; adducebat eum, qui quaerebat (pecuniam), ad eos, qui conferebant, Nep. Epam. 3, 6. numquam animo placari potuit in eum, a quo erat violatus, Pelop. 5, 2. quae res in se neque consilium neque modum habet ullum, eam consilio regere non potes, Ter. Eun. 1, 1, 12. u. vgl. Hec. 3, 3, 27. fieri potest, ut recte quis sentiat et id, quod sentit, polite eloqui non possit, Cic. Tusc. 1, 3, 6. qui id potius intuerentur, quod ipsorum dominationi, quam quod universae Graeciae utile esset, Nep. Them. 7, 6; negabat se ei vim allaturum, qui aliquando fuisset amicus, Eum. 12, 3; qui maximus natu esset ex liberis eius, qui regnans decessisset, Ages. 1, 3; cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeo coniuncte vixit, ut cet., Att. 10, 3; senes qui primi venient, ei partem aperient, Ter. Ad. prol. 23. ii, qui circa erant, Nep. Eum. 10, 4. ea, quae prospere ei cesserunt, Timoth. 4, 6; is inter Thrasybulum et eos, qui urbem tenebant, fecit pacem, Thras. 3, 1. u. vgl. Dat. 2, 1. Pelop. 1, 3. ut omnia perdant neque minus eos, cum quibus steterint, quam adversus quos fecerint, Eum. 8, 2. quod quibus rex maxime obediat, eos habeat inimicissimos, Dat. 5, 4. nec quisquam attingit (libros) praeter eos, qui eandem licentiam scribendi sibi permitti volunt, Cic. Tusc. 1, 3, 6. u. vgl. II. Verr. 4, 18, 38. ea adferam, ea uti nunciem, quae

maxume in rem vostram conmunem sient, Plaut. Amph. pr. 9. constituerunt ea, quae ad proficiscendum pertinerent, comparare, Caes. BG. 1, 3, 1. erant in eadem epistola, quae ad ea pertinebant, quae cet., Nep. Paus. 4, 2. u. vgl. Epam. 8, 2. Alc. 11, 2; quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiae clarorum virorum, Att. 18, 4; ut - inter exempla sim eorum, quos dolor vicit, Sen. Ep. 7, 1, 14 (63); Dion iis ipsis, qui sub adversarii fuerunt potestate, regios spiritus repressit, Nep. Dion. 5, 5. comperi ex eis, qui fuēre ei conscii; Ter. Heaut. 1, 1, 69. cum quidam ex iis, qui simul cum eo in exilio fuerant, caedem facere eorum vellent, cum quibus in gratiam reditum erat publice, prohibuit et id, quod pollicitus erat, praestitit, Nep. Thras. 3, 3. ut libenter de iis detrahant, quos eminere videant altius, Chabr. 3, 3. u. vgl. Dat. 6, 6. Pelop. 2, 2; — eum, quem tenebat, ascenderat gradum, Nep. Phoc. 2, 3. noctu ligna contulerunt circa casam eam, in qua quiescebat, Alc. 10, 4; Aquitania a Garumna flumine ad Pyrenaeos montes et eam partem oceani, quae est ad Hispaniam, pertinet, Caes. BG. 1, 1, 7. praefecerat hunc Perdiccas ei parti Asiae, quae, cet., Nep. Eum. 3, 2; cursorem eius generis, qui hemerodromoe vocantur, Lacedaemonem miserunt, Milt. 4, 3; eo loco ire, quo ipse consuerat iussit, Dat. 9, 3. de hoc in eo libro plura sunt exposita, qui de historicis Graecis conscriptus est, Dion. 3, 2. primum illud munus fortunae, quod in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperii, Att. 3, 3. cum ea manu, quam contraxerat, Dat. 7, 3. Macedones vero milites ea tum erant fama, qua nunc Romani feruntur, Eum. 3, 4. sit hic ea mente, qua natus est, Cic. Mil. 37, 101. quod si essem ea perfidia, qua sunt ii, qui in nos haec conferunt, tamen cet., Fam. 3, 10, 6; ego referam sermones eos, quos de agri cultura habuimus nuper, Varr. RR. 1, 1, 7. praeter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, Nep. Att. 16, 3. omnesque eas gentes, quae mare illud adiacent (adiunxit), Timoth. 2, 1. ea enim signa ego emere soleo, quae ad similitudinem gymnasiorum exornent mihi in palaestra locum, Cic. Fam. 7, 23, 3. cum aetas eius incidisset in ea tempora, quibus Macedones florerent, Nep. Eum. 1, 2. retluli me ad ea studia, quae - longo intervallo intermissa revocavi, Cic. Tusc. 1, 1, 1; siet (praedium) in iis agris, qui non saepe dominos mutant, Cato RR. 1, 4. quod ab nullo se plus adiuvari posse intellegebat in iis rebus, quas impendere iam apparebat omnibus, Nep. Eum. 10, 3. non est difficile oratori eius partis, quamcumque defendet, auctorem aliquem invenire, Cic. dOr. 1, 57, 242. quid habeo quod faciam pro tuis in me meritis, nisi ut eam fortunam, quaecumque erit tua, ducam meam? Mil. 36, 100; ex eo certe (loco deiectus est), unde fugit, und: quicumque is locus esset, unde deiectus esset, Caecin. 28, 80; ut is locus, ubi constitissent, ex calamitate populi R. -nomen caperet, Caes. BG. 1, 13, 7; ego vero hinc abeo, quando is, quam ob rem huc veneram, rus abiit, Ter. Ad. 2, 1, 81; — u. mit folg. qui u. Conj., um die Folge der Eigenschaft einer Person od. Sache beizumessen: neque is sum, inquit, qui gravissime ex vobis mortis periculo terrear, Caes. BG. 5, 30, 2. non erat is populus, quem pax tranquilla iuvaret, Lucan. 1, 171. iis locis manum conseruit, quibus plus pedestres copiae valerent, Nep. Ages. 3, 6. sed non eis animis audiebantur, qui aut doceri aut flecti possent, Liv. 42, 48, 3. nolite, oro vos, inquit, id mihi dare, quod multi invideant, plures etiam concupiscant, Nep. Thras. 4, 2. — b) näher bestimmt durch *Coniunct.*: neque enim is es Catilina, *ut* te aut pudor umquam a turpitudine aut metus a periculo aut ratio a furore revocaverit, Cic. Cat. 1, 9, 22. est enim, credo, is vir iste, ut civitatis nomen sua auctoritate sustineat, Flacc. 15, 34. sed non is vultus in illo, non ea nobilitas animo est, ea gratia formae, ut timeam fraudem, Ov. M. 7, 43. cuius (matris) ea stultitia est, ut eam nemo hominem, ea vis, ut nemo feminam, ea crudelitas, ut nemo matrem appellare possit, Cluent. 70, 199. ea belli gloria est populo R., ut, cum suum conditorisque sui parentem Martem potissimum ferat, cet., Liv. praef. 7. iam Latio is status erat rerum, ut neque bellum neque pacem pati possent, 8, 13, 2. quae causae sunt eius modi, ut de earum iure dubium esse non possit, Cic. dOr. 1, 57, 241. id eius modi erat, ut, cum milites reconciliasset, amitteret optimates, Nep. Dion. 7, 2. in eum iam res rediit locum, ut sit necessus, Ter. Heaut, 2, 3, 118. eam esse consuetudinem regiam, ut cet., Nep. Dat. 5, 4. cum ea esset aetate, ut cet., Milt. 1, 1. u. vgl. Liv. 7, 40, 8. ea lege atque omine, ut cet., Ter. Andr. 1, 2, 29. hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret, Nep. Att. 17, 2; — quod (operculum asperae arteriae) ob eam causam datum est, *ne*, si quid in eam cibi forte incidisset, spiritus impediretur, Cic. ND. 2, 54, 136. qui ob eam causam natus videtur, ne omnium mortalium turpissimus esset M. Antonius, Phil. 10, 10, 22. redeat ad imperatorem suum Varius, sed ea lege, ne umquam Romam revertatur, 8, 11, 32. ea gratia secum adduxisse, ne tu id persentisceres, Ter. Heaut. 4, 5, 20. id paves, ne ducas tu illam, Andr. 2, 2, 12. u. vgl. Eun. 1, 1, 60. Ad. 4, 4, 19. ne exstinctor patriae, ne proditor, ne hostis appelletur, ne hanc labem tanti sceleris in familia relinquat, id laborat, id metuit, ne denique cet., Cic. Sull. 31, 88; — id amabo adiuta me, *quo* id fiat facilius, Ter. Eun. 1, 2, 70. ego id agam, mihi *qui* ne detur, Andr. 2, 1, 35. quanto satiu'st te id dare operam, qui istum amorem ex animo amoveas, quam id loqui, quo magis lubido frustra incendatur tua, 2, 1, 7. u. vgl. Heaut. 3, 1, 83; — proinde eo animo te velim esse, *quasi* mei negotii causa in ista loca missus esses, Cic. Att. 1, 10, 6. Massilienses - in eo honore, in ea merito dignitate audimus apud vos esse, *ac si* medium umbilicum Graeciae incolerent, Liv. 37, 54, 21; — dann im *Neutr.* in folg. adverbialen Verbin-

bungen: cum iam *in eo* esset, ut oppido poti-retur, da der Zeitpunct schon da war, Nep. Milt. 7, 3. u. so Paus. 5, 1. si rem inclinatam viderent atque in eo iam esse, ut urbs caperetur, scirent cet., Liv. 28, 22, 8; dagegen: totum in eo est - tentorium ut sit concinnum, liegt darin, beruht darauf, Cic. III. QFratr. 1, 1, 1. nempe eius omnis oratio versata est in eo, ut scriptum plurimum valere oportere defenderet, darin, dOr. 1, 57, 244. male eum in eo patriae consulere, Nep. Epam. 10, 1. u. vgl. Ages. 2, 5. plebis victoria fuit in eo, ut quae mallent comitia haberent, Liv. 4, 56, 1; — tantum abest *ab eo*, ut malum mors sit - ut verear ne homini nihil sit non malum aliud, davon, Cic. Tusc. 1, 31, 76. tantum abfuit ab eo, ut ulla ignominia is exercitibus quaereretur, ut etiam cet., Liv. 25, 6, 11. neque multum abesse ab eo, quin paucis diebus deduci (naves) possent, Caes. BG. 5, 2, 2; — Lanuvinis civitas data sacraque sua reddita *cum eo*, ut aedes lucusque Sospitae Iunonis communis Lanuvinis municipibus cum populo R. esset, Liv. 8, 14, 2; — postquam *pro eo*, ut ipsi ex alieno agro raperent agerentque, suas terras sedem belli esse - viderent, 22, 1, 2; — oft *eo* mit folg. ut u. dgl., s. an seiner Stelle (im Buchst. E). — c) das Neutr. id näher bestimmt durch einen *Objectsatz* od. durch *ut* u. *Conj.*: si di immortales id voluere, vos hanc aerumnam exsequi, Plaut. Capt. 2, 1, 1. id modo dic, abisse Dorum, Ter. Eun. 4, 4, 56. u. vgl. Heaut. 2, 3, 83. Caesari cum id nuntiatum esset, eos per provinciam nostram iter facere conari, maturat ab urbe proficisci, Caes. BG. 1, 7, 1. u. so 5, 4, 4. aber: post eius mortem nihilo minus Helvetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant, 1, 5, 1. u. so 13, 2. nunc id operam do, ut cet., Ter. Andr. 1, 1, 130. u. vgl. Heaut. 2, 4, 2. id agi, ut cet., Nep. Them. 5, 1. 9, 3. callidus id modo festinabat, Bocchi pacem imminuere, Sall. J. 81, 4. id sua sponte apparebat tuta celeribus consiliis praepositurum, Liv. 22, 38, 13. id solum ut in tumultu monuit, subsignano milite media firmare, Tac. H. 4, 33.

īsăgōge, ēs, *f.* (εἰςαγωγή), die Einleitung, theorematis tantum nugalibus et puerilium isagogarum commentationibus deblaterantes, Gell. 1, 2, 6. u. davon: M. Varronem, familiarem suum, rogavit, uti commentarium faceret **isagogicum**, sic enim Varro ipse appellat, ex quo disceret, quid facere dicereque deberet, cum senatum consuleret, eine einleitende, einführende, anleitende Abhandlung, 14, 7, 2.

isătis, is, *f.* (ἰσάτις od. ἴσατις), der Waid, isatis, Plin. 27, 10 (60), 84. folio isatis crassiore, 26, 7 (22), 39. tertium genus (lactucae) in silvis nascens isatin vocant, 20, 7 (25), 59.

ischaemon, ŏnis, *m.* (ἰσχαίμων = ἴσχαιμος), viell. d. gemeine Bartgras, sistit (sanguinem) et ischaemon et Achillia, Plin. 26, 12 (82), 131. ischaemonem Thracia invenit, qua ferunt sanguinem sisti non aperta modo vena sed etiam praecisa: serpit et terra milio similis, foliis asperis et lanuginosis, 25, 8 (45), 83.

ischiăcus, a, um (ἰσχιακός), an Hüftweh leidend, subst.: vinum ad ischiacos sic facito, Cato RR. 123. quod incentiones quaedam tibiarum - ischiacis mederi possunt, Gell. 4, 13. Ueberschr.

ischiădĭcus, a, um (ἰσχιαδικός), 1) die Hüfte betreffend, Hüft -, ischiadicos dolores et spinae levat agonicum potum, Plin. 26, 7 (27), 42. — 2) an Hüftweh leidend, nur subst.: ischiadici, Plin. 26, 8 (58), 89. ischiadicos, 27, 5 (20), 38. 27, 7 (27), 44. 28, 16 (62), 220. ischiadicis, 23, 1 (26), 53. 27, 4 (3), 12. 28, 13 (56), 199. 32, 3 (13), 29. u. oft.

ischias, ădis, *f.* (ἰσχιάς), 1) Hüftweh, prodest ischiadi, Plin. 27, 4 (10), 27. propter ischiada, 27, 5 (16), 33. — 2) als Beiname der weißgefleckten Distel, leucacantham alii phyllon, alii ischiada, alii polygonaton appellant, 22, 16 (18), 40.

ischion, ii, *n.* (ἰσχίον), die Hüfte, ischia cum maxime doleant, tum, si modulis lenibus tibicen incinat, minui dolores, Gell. 4, 13, 1.

ischūria, *f.* (ἰσχουρία), gänzliche Harnverhaltung, der schlimmste Grad nach der dysuria u. stranguria, Veg. 5, 14, 2.

isĕlastĭcus, a, um (εἰσελαστικός), zum Einzug gehörig, d. Auszeichnung, daß ein Sieger ursprünglich nur in den Olympischen, später auch in anderen Spielen triumphirend u. zwar nicht durch das Thor, sondern durch einen Theil der Mauer, die zu diesen Zwecke eingerissen wurde, in seine Vaterstadt einziehen durfte, war zugleich mit Ertheilung gewisser lebenslänglicher Vortheile verknüpft, welche Trajan bestätigt hatte: solche mit dem Siegespreis verbundene Kämpfe nannte man certamina iselastica, Plin. Ep. 10, 118 (119), 1. und die Einzugsbelohnung hieß iselasticum, 119 (120).

isicium, ii, *n.*, s. insicium.

isŏcinnămos, on (ἰσοκίνναμος), zimmetgleich, his addidēre mangones quam Daphnidis (casiam) vocant, cognominatam isocinnamon, Plin. 12, 20 (43), 98.

isŏdŏmos, on od. um (ἰσόδομος), aus regelmäßigen od. gleich großen Steinen gebaut, Graeci e lapide duro aut silice aequato struunt veluti latericios parietes: cum ita fecerunt, isodomon vocant genus structurae, at cum inaequali crassitudine structa sunt coria (Schichten), pseudisodomon: tertium est emplecton, tantummodo frontibus politis, reliqua fortuito conlocant, Plin. 36, 22 (51), 171. u. vgl. Vitr. 2, 8, 5 sq.

isoëtes, *n.* (ἰσοετές), die kleinere Art Hauswurz, duo genera eius (aizoi): maius in fictilibus vasculis seritur —: alterum minusculum, quod erithales vocant, alii trithales, quia ter floreat, alii eysithales, aliqui isoetes, Italia sedum, Plin. 25, 13 (101), 159 sq.

isopleuros, on (ἰσόπλευρος), gleichseitig, Auson. praef. Idyll. 13. Agrim. p. 404, 15; auch isopleurus, p. 341, 9. 354, 6. 16. u. isoplerus, p. 249, 2.

isŏpyron, i, *n.* (ἰσόπυρον), die gemeine Doldecke, isop. aliqui phasiolon vocant, quoniam folium quod est aneso simile in phasioli pampinos torquetur: capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis melanthi, Plin. 27, 11 (70), 94.

isŏscĕles, is, *n.* (ἰσοσκελής), gleichschenklich, Auson. praef. Idyll. 13.

isox, s. esox.

istac, *Adv.* (istic), auf dem Wege da od. dort, exi istac per hortum, Plaut. Epid. 5, 1, 53. abi istac avorsis angiportis ad forum, Pers. 3, 3, 39. ibit † istac aliquo in maxumam malam crucem latrocinatum, aut in Asiam aut in Ciliciam, Trin. 2, 4, 197. abi sane istac istorsum, quovis, Ter. Heaut. 3, 3, 27; übtr. auf diese Weise da, nequaquam istuc istac ibit: magna inest certatio, Enn. trag. 304. multa ego possum dicta docte et quamvis facunde loqui: historiam veterem atque antiquam haec mea senectus sustinet: verum ego quando te et amicitiam et gratiam in nostram domum video adlicere, etsi advorsatus tibi fui, istac iudico: tibi permitte, posce, duce, Trin. 2, 2, 99 sq.

istactĕnus, *Adv.*, bis daher, ist. tibi, Lude, libertas data'st orationis, Plaut. Bacch. 1, 2, 58.

iste, ista, istud, *Pron. dem.* (vgl. *Corssen* Ausspr. II, 269. aus istus entst., u. vgl. II, 80. *Sing. gen.* istius, arch. isti, in der Wbdg. isti modi, Plaut. Truc 5, 1, 38. Cato frg. p. 50, 4., sonst istius modi, Att. 136; dat.: isti, im *f.* arch.: istae, Plaut. Truc. 4, 3, 16; im *gen.:* istĭus, Virg. A. 12, 648), der die das da, in Briefen: der die das dort, dortig, prägn. dieser, diese, dieses da, ein solcher, eine solche, ein solches da, subst. u. abject., bezeichnet Alles, was im Bereich des Angeredeten (bah. bisw. mit tuus, vester verb.) liegt, während hic auf das in Raum, Zeit u. Gedanken dem Sprechenden zunächst Liegende (der hier, hiesig, dah. b. Komik. = der hier, ich), ille auf das dem Sprechenden entfernter Liegende (der dort, dortig, dah. von jedem Dritten außer ihm) sich bezieht, vgl. Prisc. p. 142, 30 sqq., 1) *abs.* a) im Allg., u. zw. α) *subst.*: iste, ut tu rem narras, tua bona his comest cotidie, Afran. 4. ne iste haud mecum sentit, Ter. Andr. 2, 1, 24. venit en et frater Amyntas: cantibus iste tuis alterno succinet ore, Calp. 4, 78. u. vgl. 6, 79. tecto coelum prohibere quis iste arcuit? Stat. Theb. 1, 455. u. vgl. 11, 286. quam consuetudinem lege minuit ipse: fuit enim hic vir cet.: iste igitur sumptum minuit non solum poena, sed etiam tempore, Cic. Leg. 2, 26, 66; haec Andria, si ista uxor sive amica'st, gravida e Pamphilo, Ter. Andr. 1, 3, 10. solet ista (näml. iuvenca) tuis occurrere tauris, Calp. 3, 2; utinam quidem istud evenisset! Nep. Eum. 11, 5; — ne tu istum edepol extulisti pariter ut dignus fuit, Titin. 79. u. vgl. Att. 144. iam istam colafis comminuissem testatim tibi, Pompon. 178. Ch. nostin' hanc, quam amat frater? An. novi: nempe opinor Thaidem. Ch. istam ipsam, Ter. Eun. 3, 5, 15. dic istud quaeso: quo te avortisti? Titin. 93. u. vgl. Pompon. 108. Cato frg. p. 37, 7. 9. min' tu istud ais? Pers. 1, 2. videas tamen istud, quicquid id est, 3, 94. istud quidem, inquit, faciam, Nep. Epam. 4, 4; — Ph. credis huic quod dicat? Py. quid isti credam? res ipsa indicat, Ter. Eun. 4, 4, 37. quid simile isti Graecus Aristippus? Hor. Sat. 2, 3, 99. Tum mihi Piso: quid ergo? inquit, dasne adolescenti veniam? an cum discere ea mavis, quae, quum plane perdidicerit, nihil sciat? Ego vero, inquam, isti permitto, sed nonne meministi licere mihi ista probare, quae sunt a te dicta? Cic. Fin. 5, 26, 76. u. vgl. dOr. 2, 56, 228; te isti virum do, Ter. Andr. 1, 5, 60; — quod ni Palamedi perspicax prudentia istius percepset malitiosam audaciam cet., Poët. b. Cic. Off. 3, 26, 98. non hercle ex re istius me instigasti, Ter. Phorm. 5, 7, 76. non se rem improbare dicebant, sed lege istius impediri: erat hoc verum: nam impediebantur, verum ea lege, quam idem iste de Macedonia Syriaque tulerat, Cic. Dom. 26, 70. u. vgl. 69; fides mi apud hunc est, nil me istius facturum, pater, Ter. Heaut. 3, 3, 10; — quasi verbum fecerim de isto ut pote, Afran. 350. saepe de isto collocuti sumus: sed est quaedam inter nos parva dissensio, Cic. Leg. 1, 3, 8; Att. quae (laudes Pompeii) ab isto malo praedicari quam, ut aiunt, de Remo et Romulo. M. intelligo equidem a me istum laborem iam diu postulari, Attice, 1, 3, 8. u. v. Verres: neminem isto praetore senatorem fieri potuisse, nisi qui isti pecuniam dedisset, II. Verr. 2, 51, 125. u. perfecerat iste imperio, ut cet., und: iubet iste sibi legem recitari, und: iste homo ingeniosus et peracutus - inquit, §. 127. u. öft.; — id isti vituperant factum, Ter. Andr. prol. 15. isti te ignorabant, Eun. 5, 8, 59. age nunc isti doceant vel tu potius, quis enim ista melius? quonam modo cet., Cic. Fin. 4, 11, 26; fient ista palam, Juv. 2, 136. sunt ista, Laeli, Cic. Am. 2, 6. sint ista vera, Acad. 2, 38, 119; — dormiunt: ego pol istos commonebo, Ter. Heaut. 4, 4, 8. necesse est eam, quae suum corpus addixerit turpissumae cupiditati, timere multos: quos istos? virum, parentem cet., AHer. 4, 16, 23; quo simulatque captivus cum pervenisset litterasque - Considio porrigere coepisset, priusquam acciperet ille, unde, inquit, istas? Auct. BAfr. 4, 3. quid enim expectas? bellum? - an tabulas novas? errant qui istas a Catilina expectant, Cic. Cat. 2, 8, 18; Iovis auribus ista servas, Hor. Ep. 1, 19, 43. dones tamen ista puellis, Juv. 6, 191. u. vgl. 2, 75. 9, 73. altius ista querar, si forte vacabit, Iolla, Calp. 3, 13. u. vgl. 4, 22. eos qui ista subtilius quaerunt in numero sapientium non habent, Cic. Am. 2, 7. mihi vero ista valde probata sunt, quod item fratri puto, Fin. 5, 26, 76. u. vgl. dOr. 3, 22, 82; — nostri proditor, istis infidus, Sall. H. 1, 48, 15. ego vero, inquit, istis obsequi studeo, Cic. dOr. 1, 23, 107; quanto meliora monet pugnantiaque istis dives opis natura suae, Hor. Sat. 1, 2, 73; — quorum aemulari exoptat neglegentiam potius quam istorum obscuram diligentiam, Ter. Andr. prol. 21. istorum aetas minus me fortasse movere debuit, Cic. dOr. 2, 89, 361; — qui discrepat istis, qui nummos aurumque recondit nescius uti compositis, Hor. Sat. 2, 3, 108. u. vgl. 1, 6, 92. ego hoc ex istis saepe audivi, Cic. dOr. 2, 37, 155; si quid novisti rectius istis, Hor. Ep. 1, 6, 67. ex istis nolo amplius, quam centum iugera, Nep. Thras. 4, 2. poterat duci quia cena sine istis, Hor. AP. 376.

β) *adject.*: Py. illum eunuchum negant fuisse. Th. quis fuit igitur? Py. iste Chaerea. Th. qui Chaerea? Py. iste ephebus frater Phaedriae, Ter. Eun. 5, 1, 6. saevus iste Romulus, Sall. H. 1, 41, 5. sed haec otii: transeat idem iste sapiens ad rem publicam tuendam, Cic. Tusc. 5, 25, 72. quum iste vir optimus - assem sese negat daturum, nisi cet., Quinct. 5, 19. simius iste, Hor. Sat. 1, 10, 18. lapis iste prius tua furta loquetur, Ov. M. 2, 696. genialis agatur iste dies, Juv. 4, 66. quid iste fert tumultus, Hor. Epod. 5, 3. quis enim iste amor amicitiae? Cic. Tusc. 5, 33, 70. qui minus argutos vexat furor iste poëtas? Hor. Ep. 2, 2, 90; quid est tibi ista mulier? Uxor, Poët. b. Cic. dOr. 2, 67, 274. et hoc puta vatem dixisse, quandoque ista gens suas litteras dabit, omnia corrumpet, Cato frg. p. 77, 4. non tamen ista filix ullo mansuescit aratro, Pers. 4, 41. quid tamen ista velit sibi fabula, scilicet ede, Hor. Sat. 2, 5, 61. me autem tuus sonus et subtilitas ista delectat, Cic. dOr. 3, 11, 42. ne ista vobis mansuetudo et misericordia, si illi arma ceperint, in miseriam convortet, Sall. C. 52, 27. maior tamen ista voluptas alterius sexus, Juv. 11, 168. nam ista quidem noxa muliebri'st magis quam viri, Caecil. 85; — hominem istum inpurissimum quam primum absolvitote, Ter. A. 2, 4, 17. hanc istum ocii et pacis hostem causam adrepturum fuisse ad incendia cet., Cic. Dom. 5, 12. non est quod te ad hunc locum respiciens metiaris: ad istum respice in quo moraris, Sen. Ep. 5, 2, 1 (43). rex Ptolemaeus, qui si nondum erat ipse a senatu socius appellatus, erat tamen frater eius regis, qui quum esset in eadem causa, iam erat a senatu honorem istum consecutus, Cic. Sest. 26, 57. a cuius altaribus saepe istam impiam dexteram ad necem civium transtulisti, Cat. 1, 9, 24. utinam tibi istam mentem di inmortales duint! 1, 9, 22. perfer istam militiam et permane: ego enim desiderium tui spe tuorum commodorum consolabor: sint autem ista maniora, recipe te ad nos, Cic. Fam. 7, 11, 2. habeo ego istam qui distinguam inter vos geminitudinem, Pacuv. 61. istam in vicinitatem te meretriciam cur contulisti? Caecil. 234. cum humanitatem et facilitatem agnoscimus tuam, tum admiramur istam scientiam et copiam, Cic. dOr. 2, 89, 362. quod si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta non esset - ne tu haud multum requireres illum virum, qui cet., Att 7, 3, 2. a me istam exceptionem numquam impetrabant, Acad. 2, 30, 97. numquam istam imminuam curam infitiando tibi, Att. 234. iam ego istam tibi tristitiam exorbebo, Turpil. 111. auferte istam enim superbiam, Caecil. 246. possum ego istam capite cladem averruncare, Pacuv. 236; uxorium istud toxicum mitte, Afran. 409. accipe et istud fermentum tibi habe, Juv. 3, 187; u. vgl. hier d. Attraction: ut quiquid istut sceleris imminet meo tantum sanguine pietur, Tac. A. 1, 42; — vellem in amicitia sic erraremus et isti errori nomen virtus posuisset honestum, Hor. Sat. 1, 3, 41; credite, Pisones, isti tabulae fore librum persimilem, cuius cet., AP. 6; olim isti fuit generi quondam quaestus apud saeclum prius, Ter. Eun. 2, 2, 15; — quanto magis te istius modi esse intellego, tanto cet., Att. 136. qui vos istius modi disputationibus delectaret, Cic. dOr. 1, 22, 104; istius temulentae, Afran. 35. ut iam ne istius quidem rei culpam sustineam, quod minus diu fuerim in provincia, quam fortasse fuerit utile, Cic. Att. 7, 3, 1. ne istius quidem laudis ita sum cupidus, ut aliis eam praereptam velim, SRosc. 1, 2. vix molem istius invidiae, si in exilium iussu consulis ieris, sustinebo, Cat. 1, 8, 23; — cum milite isto praesens absens ut sies, Ter. Eun. 1, 2, 112. animo si isto eras, Nep. Eum. 11, 4; ista factus in urbe senex, Calp. 7, 43. faciam boni tibi aliquid pro ista re ac lubens, Ter. Heaut. 4, 5, 15. nullius in ista re minus uti consilio volo, Nep. Epam. 5, 5. iam vero ista condicione, dum mihi liceat negare posse quod non potero et fateri nescire quod nesciam, licet - vestro arbitratu percontemini, Cic. dOr. 1, 22, 101. ista frumentaria lege munia vostra pensantur, Sall. H. 3, 61, 19. multum temporis in ista una disputatione consumpsimus, Cic. Acad. 2, 4, 12. homines sapientes et ista auctoritate et potestate praeditos, qua vos estis, SRosc. 53, 154. quum ista sis auctoritate, non debes, Marce, adripere maledictum ex trivio, Mur. 6, 13; aeternum stagno, dixit, vivatis in isto, Ov. M. 6, 369. si hoc modo scripsisset, isto verbo usus non esset, non isto loco verbum illud collocasset, Cic. Inv. 2, 41, 121. libera essem iamdiu, habuissem ingenio si'sto amatores mihi, Caecil. 136. non tu in isto artificio accusatorio callidior es quam hic in suo, Cic. SRosc. 17, 49; — exponam enim vobis, Quirites, ex quibus generibus hominum istae copiae comparentur, Cat. 2, 8, 17; — dum istos invitabis suffragatores, pater, prius cet., Nov. 75; tibi istas posthac comprimito manus, Ter. Heaut. 3, 3, 29. equidem mirari satis non possum, unde ad istas opiniones vester ille princeps venerit, Cic. ND. 1, 34, 95. cui verba? quid istas succinis ambages? tibi luditur, Pers. 3, 19. sed quis ferat istas luxuriae sordes? Juv. 1, 139; si semel ista datis meritis tam vilibus arma, Ov. M. 13, 101. ut ista divina studia omittamus, Cic. Sen. 7, 24. tibi autem, mi Cicero, quamquam in antiquissima nobilissimaque philosophia Cratippo auctore versaris iis simillimo, qui ista praeclara pepererunt, tamen haec nostra finituma vestris ignota esse nolui, Off. 2, 3, 8. rationem ostendam, qua tanta ista mala effugiatis, Sall. C. 40, 3; — quod si turpis amor precibus, quae abominor, istis obstiterit, laqueum cet., Calp. 3, 86; parcas istis verbis, si placet, Afran. 356; — atqui ego ista sum omnia dimensus, mei sunt ordines, mea descriptio, multae etiam istarum arborum mea manu sunt satae, Cic. Sen. 17, 59; praeceptorum plenu'st istorum ille, Ter. Ad. 3, 3, 58; — dicam de istis Graecis suo loco, Cato frg. p. 77, 1. de istis duobus quum cogito, doleo cet., Cic. Brut. 76, 266. non istis exercetur in locis hic noster, Afran. 10. cecinit qui primus in istis montibus - carmen avena, Calp. 4, 62. u. vgl. 4, 153. vivite contenti casulis et collibus istis, o pueri,

Juv. 14, 179; pessuma, egon' quicquam cum istis factis tibi respondeam? Ter. Eun. 1, 2, 73. b) insbes. α) neben tuus u. vester: tuus iste nepos olim satur anseris extis, Pers. 6, 71. quum enim tuus iste Stoicus sapiens syllabatim tibi ista dixerit, veniet cet., Cic. Acad. 2, 39, 119. tuus - iste frater seu comes, Petron. 9, 4. ecce quid iste tuus praeter nova carmina vates donat? Ov. Am. 1, 8, 57. iste tuos ipse sentiet posterius, Ter. Ad. 1, 2, 59; — nec habent istam artem vestram, quo vera et falsa diiudicent, Cic. Acad. 2, 33, 107. u. vgl. cum ad canitiem et nostrum istud vivere triste adspexi, Pers. 1, 9; — ne nimium modo bonae tuae istae nos rationes et tuos iste animus aequos subvortat, Ter. Ad. 5, 3, 50; ut ista sunt promerita vestra, Pacuv. 153. — β) gegen den Deutschen Sprachgebrauch: animi est ista mollitia, non virtus, paulisper inopiam ferre non posse, dieses Benehmen da, Caes. BG. 7, 77, 5. quae ista'st pravitas quaeve amentia'st, Ter. Heaut. 5, 2, 20. non erit ista amicitia, sed mercatura quaedam utilitatum suarum, Cic. ND. 1, 44, 122. est tanti, dum modo ista sit privata calamitas et a rei publicae periculis seiungatur, Cat. 1, 9, 22. u. andw.; dagegen vgl.: non enim preces sunt istut, sed efflagitatio, Tac. A. 2, 38. u. vgl. so: illud, 4, 19. Agr. 43 Sen. Tranqu. an. 9, 5. u. is 1, b, ε.

2) insbes. kann das Attribut, welches ebenso wie in hic u. ille schon angedeutet ist, durch einen *Relativsatz* noch hervorgehoben od. näher bestimmt werden, subst. od. adj.: ne quid tibi conferat iste, quem colis, Juv. 7, 36; sed tamen vere dicam, quaevis (causa) mallem fuisset, quam ista, quam dicis, Cic. dOr. 2, 4, 15; unde istud dedecus, in quo cet., Pers. 1, 81; — ubi enim istum invenias, qui honorem amici anteponat suo? Cic. Am. 17, 64. Critolaum istum, quem simul cum Diogene venisse commemoras, puto plus huic nostro studio prodesse potuisse, dOr. 2, 38, 160 fructum istum laudis, qui ex perpetua oratione percipi potuit, in alia tempora reservemus, I. Verr. 11, 33; virginem istam, Thaidi hodie quae dono data est, scis eam civem hinc esse? Ter. Eun. 5, 4, 29. istam artem totam dimittimus, quae in excogitandis argumentis muta nimium est, in iudicandis nimium loquax, Cic. dOr. 2, 38, 160; — curabo iam tibi Iovis iratus sit et isti, qui tibi non imperat, Petron. 58, 2; — meae totius orationis et istius ipsius in dicendo facultatis, quam modo Crassus in caelum verbis extulit, tres sunt rationes, Cic. dOr. 2, 29, 128; — vesceris ista quam laudas pluma, Hor. Sat. 2, 2, 26; nec enim ab isto officio, quod semper usurpavi, quum valerem, abduci incommodo meo debui, Cic. Am. 2, 8; — nam isti qui linguam avium intellegunt cet., Pacuv. 83. formosa virgo est: dotis dimidium vocant isti, qui dotes neglegunt uxorias, Afran. 156. neque enim sunt isti audiendi, qui virtutem duram et quasi ferream esse quamdam volunt, Cic. Am. 13, 48. neque enim isti, qui possessiones habent, alia ratione ulla salvi esse possunt, Cat. 2, 8, 18. ubi isti duo adulescentes habent, qui hic anteparta patria peregre prodigunt? Naev. 83. ut philosophi aiunt isti, quibus quidvis sat est, Turpil. 144; haece propter Iuppiter sunt ista quae dico tibi, Enn. Epich. 11; — vitulos vidi sub matribus istos, qui nunc pro nivea coiēre in cornua vacca, Calp. 11, 33; si ista, cuiuscumque modi sunt, quae amplexamini, retinere-voltis, Sall. C. 52, 5. quin tu-omittis ista, quae proposuisti, quae nemo horum desiderat, Cic. dOr. 2, 29, 127; — si quis istorum dixisset, quos videtis adesse, zuvor: omnes hi, quos videtis adesse, SRosc. 1, 2.

isti, = istius, s. iste.

isti, *Adv.*, **auf dieser Stelle da** (im Bereich des Angeredeten), nolite, hospites, ad me adire: ilico isti: ne contagio mea bonis umbrave obsit, Enn. trag. 404. sed quam longe est cum „ilico isti -?" Turpil. 105. set isti inest cistellula huius mulieris, Plaut. Rud. 4, 4, 34. ea quae olim parva gestavit crepundia isti in ista cistula insunt, quae isti inest in vidulo, vs. 37 sq. patet isti ianua leto, Virg. A. 2, 661.

istic, istaec, istuc, Pron. dem. (im Gebrauch sind nur die Formen des Nom., Acc. u. Abl. sing. u. plur., u. zwar: *Sing. nom.*: istic, istaec, istuc u. in der Frage istucine, Ter. Eun. 5, 1, 14; *accus.*: istunc, istanc, istuc; *ablat.*: istoc, istac u. arch. istace, Cato RR. 132., istoc u. in der Frage istocine, Ter. Ad. 4, 7, 14; *Plur. nom.*: istic, istaec, istaec; *accus.* in der Frage istoscine, Plaut. Asin. 5, 2, 82., istaec u. istaece, Plaut. Truc. 3, 2, 16; *ablat.*: istisce, Plaut. Rud. 3, 4, 40), **der die das dahier**, in Briefen: **der die das dort**, prägn.: **dieser diese dieses da, ein solcher, eine solche, ein solches dahier**, hebt das im Bereich des Angeredeten Liegende (vgl. iste) durch ce hervor, (subst. u. adj., 1) *absol.* a) im Allgem. α) als *subst.*: Sos. egone? Am. tu istic, Plaut. Amph. 2, 1, 25. Am. egone istuc dixi? Al. tute istic, 2, 2, 115. Sy. abeas, si sapias. Clit. eo: quid istic? Sy. manebit, Ter. Heaut. 2, 3, 139. u. vgl. Eun. 2, 3, 97. Ad. 5, 8, 33. istic est is Iuppiter quem dico, Enn. Epich. 8. istic frater tuus est, Plaut. Epid. 5, 1, 35. istic est salliturus, si mittam salem, Nov. 117. ne tu quod istic fabuletur aures immittas tuas, Plaut. Capt. 3, 4, 16. terra corpus est, at mentis ignis est: istic est de sole sumptus isque totus mentis est, Enn. Epich 6 u. 7; istaec dat cibaria atque quod gerit fruges Ceres, 5; quid istuc est: Titin. 102. Afran. 212. Pacuv. 58. Att. 299. Plaut. Bacch. 3, 6, 32. quid est istuc? Afran. 13. quid istuc quaeso? Ter. Heaut. 3, 3, 1. plane istuc est, Plaut. Truc. 2, 7, 57. Da. id paves, ne ducas tu illam: tu autem ut ducas. Ch. rem tenes. Pa. istuc ipsum. Da. atque istuc ipsum nil pericli'st, Ter. Andr. 2, 2, 12. u. vgl. Phorm. 2, 3, 23. istuc tibi'st in manu, Plaut. Amph. 2, 1, 14. u. vgl. Cist. 2, 1, 80. Trin. 2, 2, 37. est istuc datum profecto, ut cet., Ter. Eun. 3, 1, 5. idem istuc mihi venit in mentem, Heaut. 5, 1, 15. iam istuc quidem, quum volumus, licebit, Cic. Fam. 9, 18, 2. dicitur quidem istuc, inquit, a Cotta, Div. 1, 5, 8. ita nescio quid istuc fractum, humile, demissum, sordidum, inferius etiam est, quam ut cet., Pis. 26, 62; — di istunc

perduint, Turpil. 102. custodite istunc vos, Pacuv. 228; egone istuc dixi? Plaut. Amph. 2, 2, 117. quisquamne istuc negat? Cic. ND. 3, 28, 70. scin' tu istuc? Plaut. Epid. 2, 2, 23. istuc ego satis scio, Pseud. 4, 1, 10. istuc expeto scire, Cas. 3, 5, 35. ne istuc in animum inducas tuom, Ter. Heaut. 5, 4, 5. quid ita istuc vis? Hec. 4, 3, 7. si ita istuc animum induxti esse utile, Andr. 3, 3, 40. u. vgl. Plaut. Pseud. 4, 7, 68. si istuc conare, ut facis indicium, Trin. 3, 2, 49. ego vero istuc ago, Ter. Andr. 1, 2, 15. idem ego istuc facere possum, Phorm. 4, 5, 14. male facit, si istuc facit, Plaut. Men. 5, 2, 54. scio equidem istuc ita solere fieri, Trin. 2, 2, 72. pol! haud paternum istuc dedisti, Ter. Ad. 3, 4, 4. istuc quoque dele, Cato frg. p. 37, 12. u. vgl. 15. u. 18. non mehercule - tibi repromittere istuc quidem ausim, Cic. Brut. 5, 18; — quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi, uxor, Ter. Hec. 4, 3, 1; — hoc quaero, ignoscere istic solentne eas minores noxias cet., Turpil. 129; istaec quom ita sint, Ter. Phorm. 1, 4, 24; — istaec cum multo sale salsurus, Mumm. 4. abi intro atque istaec aufer, Caecil. 178. vos istaec intro auferte, Ter. Andr. 1, 1, 1. remove - istaec, oro te, Suet. Caes. 49. feci ego istaec itidem in adulescentia, Plaut Bacch. 3, 3, 6. dl istaec prohibeant! Ter. Heaut. 5, 4, 15. ergo, mi Dosenne, cum istaec memore meministi, indica qui illud aurum abstulerit, Pompon. 109. iteradum eadem istaec mihi, Pacuv. 202.

β) als *adject.*: qui istic Pseudulu'st? Plaut. Pseud. 4, 7, 96. quid istic sibi vult sermo? Titin. 102. tibi obvenit istic labos, Plaut. Truc. 3, 6, 40. qui istic mos est, Clitipho? Ter. Heaut. 3, 3, 1; perdidit illum istaec adsentatio, Plaut. Bacch. 3, 3, 7; properatim in tenebris istuc confectum est opus, Caecil. 167; — istunc servolum dico adulescentis, Ter. Heaut. 3, 2, 19. conservis ad eundem istunc praecipio modum: „hoc salsum'st" cet., Ad. 3, 3, 70; non istanc aetatem oportet pigmentum ullum attingere, Plaut. Most. 1, 3, 106; qui istuc efficias opus, Truc. 5, 1, 17. non ego istuc mihi facinus, mulier, conducibile esse arbitror, Bacch. 1, 1, 18. ut istuc delictum desistas tanto opere ire oppugnatum, 5, 2, 52. u. vgl. Most. 1, 1, 68. quaesivit a te statim, ut Romam rediit, Quinctius, quo die vadimonium istuc factum esse diceres, Cic. Quinct. 18, 57; — cave quoquam ex istoc excessis loco, Ter. Andr. 4, 4, 21; adortus iurgio'st fratrem apud forum de psaltria istac, Ad. 3, 3, 51. nil istac opus est arte, Andr. 1, 1, 5. istac lege filiam tuam sponden' mi uxorem dari? Plaut. Trin. 5, 2, 38. egon' vitam meam Atticam contendam cum istac rusticana, mea Syra? Caecil. 221; utinam te, sciole istoc schema, sine cruribus videam! 57. cepisti me istoc verbo, Pacuv. 353. istocine pacto oportet? Ter. Ad. 4, 7, 14; — nil pol iam istaec mihi res voluptatis ferunt, Ter. Hec. 5, 2, 17; — istocin' patrem aequom'st mores liberis largirier? Plaut. As. 5, 2, 82. scribis tibi in animo esse observare Caesarem et si secundum mare ad me ire coepisset, confestim in Samnium ad me venturum, sin autem ille circum istaec loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere velle, Cn. Magn. b. Cic. Att. 8, 12C, 1. quamquam istaec malitiosa non tam calleo, tamen fefelli, Afran. 124; — argentum ego pro istisce ambabus, quoiae erant, domino dedi, Plaut. Rud. 3, 4, 40.

b) insbes. α) neben tuus: iam vero omitte tuam istam iracundiam, Ter. Ad. 4, 7, 37. age, age, cedo istuc tuom consilium, Heaut. 2, 3, 91. ut te dl cum tuo istoc invento perduint! 4, 6, 7. proinde istaec tua aufer terricula atque animum iratum comprime! Att. 623. ita tu istaec tua misceto, ne me admisceas, Ter. Heaut. 4, 5, 35. — β) das Neutr. istuc wie im Deutschen auf ein vorherg. Urtheil bezogen: Co. hominum ego avaritia factus sum inprobior coquos, non meopte ingenio. Ba. qua istuc ratione? Co. eloquar, Plaut. Pseud. 3, 2, 13. Sc. dl te perdant. Pa. te istuc aequom'st, Mil. gl. 2, 3, 15. — γ) das Neutr. mit Genit.: tuus, inquit, pater, istuc aetatis cum esset, - funditus deletam Italiam urbemque Romanam in libertatem vindicavit, Auct. BAfr. 22, 2; sonst nur b. Komik.: me tibi istuc aetatis homini facinora puerilia obicere, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 24. ego istuc aetatis non amori operam dabam, Ter. Heaut. 1, 1, 58. miserum puto, si etiam istuc ad malam aetatem successit mali, Turpil. 175. — δ) gegen den Deutschen Sprachgebrauch wird istic auf das Genus des nächsten Subst. bezogen: De. hoc facito. Sy. recte sane. De. hoc fugito. Sy. callide. De. hoc laudi'st. Sy. istaec res est, Ter. Ad. 3, 3, 63. nam istaec quidem contumelia'st, Heaut. 3, 3, 5. age age egredere, atque utinam istuc perpetuum itiner sit tibi, Turpil. 207. nugae istaec sunt, Plaut. Capt. 5, 2, 16. verba istaec sunt, Ter. Phorm. 3, 2, 32; u. vgl. hier folg. Attractionen: quid istuc, inquam, ornati'st? Eun. 2, 2, 6. quid istuc turbae'st? Phorm. 5, 9, 1. quid istuc est verbi? Plaut. Curc. 1, 1, 31. quid istuc verbi'st? Ter. Phorm. 2, 2, 29. quaeso quid istuc consili'st? Hec. 4, 2, 12. quid istuc negoti'st? Phorm. 5, 3, 33. quid istuc mali'st? Phorm. 1, 4, 7. vivet semper in pectoribus illorum quidquid istuc praesens necessitas inusserit, Liv. 9, 3, 13.

2) insbes. kann das Attribut, welches in istic eben so gut wie in iste schon angedeutet ist, durch *Relativ*- u. andere Sätze noch hervorgehoben od. überh. näher bestimmt werden: quis istic est, qui deos tam parvi pendit? Plaut. Rud. 3, 2, 36. istuc est sapere, qui ubi quomque opus sit animum possis flectere, Ter. Hec. 4, 3, 2. nam istaec veteres, quae se unguentis unctitant, interpoles, Plaut. Most. 1, 3, 116. pauci istuc faciunt homines, quod tu praedicas, Pseud. 4, 2, 16. qui idem istuc quidem dicunt, quod est dictum a te, Cic. Div. 2, 15, 35. atque istaec eadem, quae mihi dixti, tute dicas mulieri, Ter. Ad. 4, 3, 8. quid istuc, Sannio, est, quod te audio nescio quid concertasse cum ero, 2, 2, 2; — quid istuc times, quod ille operam amico dat suo? Heaut. 5, 1, 37. ne istuc, inquit, Iuppiter optimus maximus sirit Iunoque regina, cuius in

tutela Argi sunt, ut illa civitas inter tyrannum Lacedaemonium et latrones Aetolos praemium sit posita in eo discrimine, cet., Liv. 34, 24, 2; — erat istuc virile, ferre advorsam fortunam facul, Att. 460. ne istuc Iuppiter optimus maximus sirit, urbem auspicato deis auctoribus in aeternum conditam huic fragili et mortali corpori aequalem esse, Liv. 28, 28, 11.

istic, *Adv.* (in der Frage: isticine, Plaut. Rud. 1, 2, 22), hebt die im Bereich des Angeredeten liegende Umgebung durch ce hervor, dahier, in Briefen: dort, a) eig. im Raume: nempe tu istic ais esse erilem concubinam, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 66. te istic invitum non esse vehementer gaudeo, Cic. Fam. 7, 13, 2. tu modo cave cuiquam indicassis aurum meum esse istic, Fides, Plaut. Aul. 4, 2, 1. iam principio in aedibus turba istic nulla tibi erit, 2, 5, 13. istic protinus, ecce, torum fecēre sub ilice Musae, Calp. 6, 60. istic adstato, Plaut. Aul. 1, 1,17. istic sedes (d. i. in subselliis accusatorum) et te palam adversarium esse profiteris, Cic. SRosc. 30, 84. u. so: nihil opus fuit te istic sedere, §. 104. tu istic mane, Ter. Eun. 5, 2, 70. quis istic habitat? Plaut. Cist. 2, 3, 55. isticine vos habitatis? Rud. 1, 2, 22. vivant Artorius istic et Catulus, Juv. 3, 29. quam saepissime ad me scribite et vos quid agatis et quid istic agatur, Cic. Fam. 14, 14, 4. non ornatis istic apud vos nuptias? Plaut. Cas. 3, 2, 16. quin ego istic quod perdundum'st properem perdere? Bacch. 4, 9, 12. hoc neque istic usu'st et illi miserae, suppetias feret, si cet., Rud. 4, 4, 39. quasi istic mea res minor agatur quam tua, Ter. Heaut. 2, 3, 113. quid istic tibi negoti'st? Andr. 5, 2, 8. tibi vero quid istic est rei? Ad. 4, 5, 10. non istic obliquo oculo mea commoda quisquam limat, Hor. Ep. 1, 14, 37; — prius *hic* te nos quam istic tu nos videbis, Cic. Fam. 6, 18, 4. intellego te re istic prodesse, hic ne verbo quidem levare me posse, Att. 3, 12, 3. tu istic te Hateriano iure delectas, ego me hic Hirtiano, Fam. 9, 18, 3. u. vgl. §. 4; Ha. hic in proximo. Ph. istic quidem edepol mei viri habitat gener, Plaut. Cist. 4, 2, 86. mane istic: iam exeo ad te, Chrusale, Bacch. 4, 9, 129. nunc has tabellas ferre me iussit tibi: orabat quod istic esset scriptum ut fieret, 4, 6, 17; — istic est aptum nostrae navale carinae et melius nulla stat mea puppis aqua: *illic* me claudat boreas, *ubi* dulce morari est, Ov. Her. 17 (18), 207; — istic ubi vis condormisce: nemo prohibet, puplicum'st, Rud. 2, 7, 14. tu velim-nos aliquando revisas et ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare, Cic. Fam. 1, 10, 2. — b) übtr.: neque istic neque alibi erit usquam in me mora, hierbei, Ter. Andr. 2, 5, 9. Pa. ausculta. Ph. istic sum, ich bin bei der Sache, Hec. 1, 2, 39. attende quaeso, sagt Cicero, und Piso: istic sum, inquit, exspectoque, quid ad id, quod quaerebam respondeas, Cic. Fin. 5, 26, 78.

istim, *Adv.*, von da, etenim haec erat ὑπόθεσις, de gravitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiae, de cet.: nosti iam in hac materia sonitus nostros tanti fuerunt, ut ego eo brevior sim, quod eos usque istim exauditos putem, Cic. Att. 1, 14, 4. de malis nostris tu prius audis quam ego: istim enim emanant: boni autem hinc quod exoptes nihil est, 7, 21, 1.

istimodi = istius modi, s. iste.

istinc, *Adv.*, von da hier, in Briefen: von dort, a) eig. im Raume: serva istas fores, ne tibi clam se supterducat istinc atque huc transeat, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 71. tu cura ut valeas et te istinc ne temere commoveas, Cic. Fam. 6, 20, 3. te istinc posse proficisci, Att. 6, 20, 1. age tu progredere, ut testes videant te ire istinc foras, Plaut. Poen. 3, 6, 1. ite istinc, servi, foras, 5, 5, 40. ite istinc, ecferte lora, Capt. 3, 4, 125. non tu istinc abis? Pseud. 4, 7, 98. abi istinc, Most. 3, 2, 164. si vis-effugere istinc, Hor. Ep. 1, 7, 32. qui istinc veniunt, Cic. Fam. 1, 10, 1. istinc signa canent, istinc clamor prius incipiet atque impetus, si dimicandum est, Liv. 7, 40, 10; iterum istinc excludēre? Ter. Hec. 3, 2, 4. filium istinc tuum te meliu st repetere, Plaut. Truc. 4, 3, 72. una istinc cistella excepta'st modo cum crepundiis, Rud. 5, 3, 6; — istinc loquere, si quid vis, procul: tamen audiam, Capt. 3, 4, 71. tu, puella, istinc procul dicito, quid insit et qua facie, Rud. 4, 4, 104. fare age, quid venias, iam istinc et comprime gressum, Virg. A. 6, 389. si appellabit quempiam, vos respondetote istinc istarum vicem, Plaut. Rud. 3, 5, 33; — age alter istinc, alter *hinc* adsistite, 3, 5, 28. — b) übtr.: heus, memento ergo dimidium mihi istinc de praeda dare, Pseud. 4, 7, 68. equidem ego neque partem posco mihi istinc de isto vidulo neque meum esse hodie umquam dixi, Rud. 4, 4, 33. fortassis et istinc largiter abstulerit longa aetas, d. i. ex istis vitiis, Hor. Sat. 1, 4, 131.

istius modi, s. iste.

isto, *Adv.*, 1) als *Dat.* dahin, in Briefen: dorthin, a) eig. im Raume: do fidem, si omittis, isto me intro ituram, quo iubes, Plaut Mil. gl. 2, 5, 45. pace brevi nobis opus est, dum transferor isto, Ov. Her. 17 (18), 205. ego eum non solum hortatus sum, verum etiam coëgi isto proficisci, Cic. Fam. 10, 17, 2. peream si minima causa est properandi isto mihi, 8, 15, 1. destino enim excurrere isto, Plin. Ep. 3, 6, 6. liceat modo isto venire, Cic. Fam. 9, 16, 9. si cognoverit factum suum isto usque penetrasse, Plin. Ep. 4, 12, 7. — b) übtr. dazu, Trebatium vero meum quod isto admisceas, nihil est, Cic. III. QFratr. 1, 3, 9. — 2) als *Abl.* a) eig., hem isto parentum est vita vilis liberis, ubi malunt metui quam vereri se ab suis, Afran. 33. — b) übtr., dadurch, deshalb, isto tu's pauper, quom nimis sancte piu's, Plaut. Rud. 4, 7, 8.

istoc, *Adv.*, 1) als *Dat.*, dahier hin, ei quem istoc misi neque boni quicquam neque mali feceris, Suet. Cal. 55. nec quemquam interim istoc ad vos, qui sit odio, intromittam, Plaut. Truc. 4, 2, 6. A. i intro nunc iam. Sa. at enim non sinam. Ae. accede illuc, Parmeno: nimium istoc abisti: hic propter hunc adsiste: em sic volo, Ter. Ad. 2, 1, 14. accede istoc, Petron. 37, 11. —

2) als *Abl.* bei Compar., um so, desto, ergo istoc magis, quia vaniloqu's, vapulabis, Plaut. Amph. 1, 1, 222. iam istoc probior es-quum in amore temperes, Epid. 1, 2, 8. istoc vilius, Ter. Ad. 5, 9, 24.

istorsum, *Adv.*, dahinwärts, abi sane istac, istorsum, quovis, Ter. Heaut. 3, 3, 27. concede hinc a foribus paulum istorsum, Phorm. 5, 1, 14.

istuc, *Adv.*, dahierhin, in Briefen: dorthin, a) eig.: Rhodiensi'st, sed istuc commigravit iam diu, Turpil. 79. interea, si videtur, concedite istuc, Plaut. As. 3, 3, 55. concede istuc paululum, Ter. Eun. 4, 4, 38. tu concede paulum istuc, 5, 8, 38. ecastor vero istuc eo quantum potest, Plaut. Merc. 4, 1, 25. dabo operam, ut istuc veniam ante, quam plane ex animo tuo effluo, Cic. Fam. 7, 14, 1. u. vgl. Att. 7, 8. iam istuc ego revortar, Plaut. Poen. 3, 1, 1. istuc mens animusque fert, Hor. Ep. 1, 14, 8. — b) übtr.: hoc quod coepi primum enarrem, Clitipho: post istuc veniam, Ter. Heaut. 2, 3, 33. scio: istuc veniam, Ad. 5, 3, 35.

ita, *Adv. demonstr.* (vgl. *Corssen* über Aussprache II. p. 270), auf die (diese) Weise, so, also, in dieser Lage, unter diesen Umständen, A) *absol.*, I) eig., um auf eine vorausgehende Bestimmung der Art und Weise eines Zustandes od. einer Thätigkeit zurückzuweisen, 1) im Allg.: liberare iuravisti me haut semel, sed centies: dum te exspecto, neque usquam aliam mihi paravi copiam neque istuc usquam apparet: ita nunc servio nihilo minus, Plaut. Poen. 1, 2, 148. neque solum vivi atque praesentes studiosos discendi erudiunt atque docent, sed hoc idem etiam post mortem monumentis litterarum adsequuntur: nec enim locus ullus est praetermissus ab iis, qui ad leges, qui ad mores, qui ad disciplinam rei publicae pertineret, ut otium suum ad nostrum negotium contulisse videantur: ita illi ipsi doctrinae studiis et sapientiae dediti ad hominum utilitatem suam prudentiam intelligentiamque potissimum conferunt cet., Cic. Off. 1, 44, 156. u. vgl. 2, 7, 24. 2, 6, 20. II. Verr. 2, 51, 127. Tusc. 5, 23, 66. Am. 21, 79. Quint. 11, 2, 20. denique Aulum spe pactionis perpulit, uti relicto Suthule in abditas regiones sese veluti cedentem insequeretur: ita delicta occultiora fore, Sall. J. 38, 2. u. vgl. C. 61, 9. 2, 6. 8, 4. Caes. BG. 1, 12, 6. 1, 15, 5. 1, 26, 1. 1, 35, 4. Vell. 1, 9, 5. 1, 12, 3. 2, 4, 7. Liv. 4, 6, 3. Justin. 33, 2, 7. 35, 2, 4. 37, 4, 2. homines defoderunt in terram dimidiatos ignemque circumposuerunt: ita interfecerunt, Cato frg. p. 56, 3. rem immaturam nisi aut per occasionem aut per necessitatem aperire noluerat (Faustulus): necessitas prior venit: ita metu subactus Romulo rem aperit. Forte et Numitori, cum in custodia Remum haberet audissetque geminos esse fratres, comparando et aetatem eorum et ipsam minime servilem indolem tetigerat animum memoria nepotum sciscitandoque eodem pervenit, ut haud procul esset quin Remum agnosceret: ita undique regi dolus nectitur. Romulus non cum globo iuvenum - sed aliis alio itinere iussis certo tempore ad regiam venire pastoribus ad regem impetum facit et a domo Numitoris alia comparata manu adiuvat Remus: ita regem obtruncant, Liv. 1, 5, 5—7. u. vgl. 1, 10, 3. 2, 11, 9. 3, 40, 8. 9, 11, 11. tum rex „ecquid videtis —": atque ita concione excessit, so, damit, mit diesen Worten, Curt. 6, 36 (9), 36. u. vgl. Caes. BG. 1, 13, 1. 3, 7, 1. BC. 2, 42, 4. Catull. 64, 84. 315. Hor. Sat. 1, 3, 101; — Si. omnes qui amant, graviter sibi dari uxorem ferunt. Da. ita aiunt, Ter. Andr. 1, 2, 21. nam si est artius, ut ita dicam, holocleros cet., Suet. Claud. 4. quod certe vobis ita dicendum est, Cic. Div. 2, 8, 21. ita sic quoque recte diximus, materiam rhetorices esse omnes res ad dicendum ei subiectas, Quint. 2, 21, 20. quaedam secundum naturam iudicantium dicta sunt, non ita posteris tradentur, ne videantur propositi fuisse non temporis, 12, 10, 35. ita te mandasse aiebat, Cic. Fam. 7, 18, 4. quae visa species haud per ambages arcem eam imperii caputque rerum fore portendebat: idque ita cecinēre vates, Liv. 1, 55, 6. haec ita precatus lictores ire ad M. Tullium iubet, 8, 9, 9. ita facere certum'st, Ter. Eun. 1, 2, 108. quum - Hiero requireret, cur ita faceret, Cic. ND. 1, 22, 60. et hercle ita fecit, vel plus etiam quam dixit, Am. 11, 37. ita semper officio fungetur utilitati consulens hominum, Off. 3, 6, 31. quoniam census non ius civitatis confirmat ac tantum modo indicat, eum, qui sit census, ita se iam gessisse [pro cive], iis temporibus cet., Arch. 5, 11; ad mare ac naves rediit tutius faciliusque ita descendenti ab Alpibus Hannibali occursurus, Liv. 21, 32, 2. haec ita precatus lictores ire ad T. Manlium iubet, 8, 9, 9. ita sic armatus in Tiberim desiluit, 2, 10, 11; non ita fata sinunt, Ov. M. 5, 534. non ita Romuli praescriptum et intonsi Catonis auspiciis veterumque norma, Hor. Od. 2, 15, 10. haud ita Troiae me gessi, Sat. 2, 5, 18; — ille vir bonus - qui virtutes ipsas mente complexus ita sentiat, nec in cogitando laborabit et quod sciet, vere dicet, Quint. 12, 2, 17. immo ita volo itaque postulo ut fiat, Ter. Andr. 3, 3, 18. quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis, te ita velle certe scio, Cic. Fam. 4, 14, 3. quod quidem ego a principio ita me malle dixeram, Fin. 2, 6, 17. cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi, Hor. Ep. 1, 2, 5. ita spero quidem, Ter. Andr. 1, 5, 63; — Ni. vidi ego nequam homines, verum te neminem deteriorem. Ph. ita sum, Plaut. Bacch. 5, 2, 60. si ita sum, non tam est admirandum, regem me esse, Cic. Sull. 7, 22. nullus melius medicinam facit: ita'st adulescens: ipsus escae maxumae, ceriales cenas dat, ita mensas extruit cet., Plaut. Men. 1, 1, 23. ita servus homo est? Juv. 6, 222. Graecis id, quod acerbissimum est, quod sunt vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quod sine imperio populi R. suis institutis per se ipsi ita (d. i. vectigales) fuerunt, Cic. QFratr. 1, 1, 11. perditissimi est igitur hominis simul et amicitiam dissolvere et fallere eum, qui laesus non esset, nisi credidisset: itane est? in minimis rebus qui mandatum neglexerit, turpissimo iudicio condemnetur

tutela Argi sunt, ut illa civitas inter tyrannum Lacedaemonium et latrones Aetolos praemium sit posita in eo discrimine, cet., Liv. 34, 24, 2; — erat istuc virile, ferre advorsam fortunam facul, Att. 460. ne istuc Iuppiter optimus maximus sirit, urbem auspicato deis auctoribus in aeternum conditam huic fragili et mortali corpori aequalem esse, Liv. 28, 28, 11.

istic, *Adv.* (in der Frage: isticine, Plaut. Rud. 1, 2, 22), hebt die im Bereich des Angeredeten liegende Umgebung durch ce hervor, **dahier**, in Briefen: **dort**, a) eig. im Raume: nempe tu istic ais esse erilem concubinam, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 66. te istic invitum non esse vehementer gaudeo, Cic. Fam. 7, 13, 2. tu modo cave cuiquam indicassis aurum meum esse istic, Fides, Plaut. Aul. 4, 2, 1. iam principio in aedibus turba istic nulla tibi erit, 2, 5, 13. istic protinus, ecce, torum fecēre sub ilice Musae, Calp. 6, 60. istic adstato, Plaut. Aul. 1, 1,17. istic sedes (d. i. in subselliis accusatorum) et te palam adversarium esse profiteris, Cic. SRosc. 30, 84. u. so: nihil opus fuit te istic sedere, §. 104. tu istic mane, Ter. Eun. 5, 2, 70. quis istic habitat? Plaut. Cist. 2, 3, 55. isticine vos habitatis? Rud. 1, 2, 22. vivant Artorius istic et Catulus, Juv. 3, 29. quam saepissime ad me scribite et vos quid agatis et quid istic agatur, Cic. Fam. 14, 14, 4. non ornatis istic apud vos nuptias? Plaut. Cas. 3, 2, 16. quin ego istic quod perdundum'st properem perdere? Bacch. 4, 9, 12. hoc neque istic usu'st et illi miserae, suppetias feret, si cet., Rud. 4, 4, 39. quasi istic mea res minor agatur quam tua, Ter. Heaut. 2, 3, 113. quid istic tibi negoti'st? Andr. 5, 2, 8. tibi vero quid istic est rei? Ad. 4, 5, 10. non istic obliquo oculo mea commoda quisquam limat, Hor. Ep. 1, 14, 37; — prius *hic* te nos quam istic tu nos videbis, Cic. Fam. 6, 18, 4. intellego te re istic prodesse, hic ne verbo quidem levare me posse, Att. 3, 12, 3. tu istic te Hateriano iure delectas, ego me hic Hirtiano, Fam. 9, 18, 3. u. vgl. §. 4; Ha. hic in proximo. Ph. istic quidem edepol mei viri habitat gener, Plaut. Cist. 4, 2, 86. mane istic: iam exeo ad te, Chrusale, Bacch. 4, 9, 129. nunc has tabellas ferre me iussit tibi: orabat quod istic esset scriptum ut fieret, 4, 6, 17; — istic est aptum nostrae navale carinae et melius nulla stat mea puppis aqua: *illic* me claudat boreas, *ubi* dulce morari est, Ov. Her. 17 (18), 207; — istic ubi vis condormisce: nemo prohibet, puplicum'st, Rud. 2, 7, 14. tu velim-nos aliquando revisas et ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare, Cic. Fam. 1, 10, 2. — b) übtr.: neque istic neque alibi erit usquam in me mora, **hierbei**, Ter. Andr. 2, 5, 9. Pa. ausculta. Ph. istic sum, **ich bin bei der Sache**, Hec. 1, 2, 39. attende quaeso, sagt Cicero, und Piso: istic sum, inquit, exspectoque, quid ad id, quod quaerebam respondeas, Cic. Fin. 5, 26, 78.

istim, *Adv.*, **von da**, etenim haec erat ὑπόϑεσις, de gravitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiae, de cet.: nosti iam in hac materia sonitus nostros tanti fuerunt, ut ego eo brevior sim, quod eos usque istim exauditos putem, Cic. Att. 1, 14, 4. de malis nostris tu prius audis quam ego: istim enim emanant: boni autem hinc quod exoptes nihil est, 7, 21, 1.

istimodi = istius modi, s. iste.

istinc, *Adv.*, **von da hier**, in Briefen: **von dort**, a) eig. im Raume: serva istas fores, ne tibi clam se supterducat istinc atque huc transeat, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 71. tu cura ut valeas et te istinc ne temere commoveas, Cic. Fam. 6, 20, 3. te istinc posse proficisci, Att. 6, 20, 1. age tu progredere, ut testes videant te ire istinc foras, Plaut. Poen. 3, 6, 1. ite istinc, servi, foras, 5, 5, 40. ite istinc, ecferte lora, Capt. 3, 4, 125. non tu istinc abis? Pseud. 4, 7, 98. abi istinc, Most. 3, 2, 164. si vis-effugere istinc, Hor. Ep. 1, 7, 32. qui istinc veniunt, Cic. Fam. 1, 10, 1. istinc signa canent, istinc clamor prius incipiet atque impetus, si dimicandum est, Liv. 7, 40, 10; iterum istinc excludēre? Ter. Hec. 3, 2, 4. filium istinc tuum te meliu st repetere, Plaut. Truc. 4, 3, 72. una istinc cistella excepta'st modo cum crepundiis, Rud. 5, 3, 6; — istinc loquere, si quid vis, procul: tamen audiam, Capt. 3, 4, 71. tu, puella, istinc procul dicito, quid insit et qua facie, Rud. 4, 4, 104. fare age, quid venias, iam istinc et comprime gressum, Virg. A. 6, 389. si appellabit quempiam, vos respondetote istinc istarum vicem, Plaut. Rud. 3, 5, 33; — age alter istinc, alter *hinc* adsistite, 3, 5, 28. — b) übtr.: heus, memento ergo dimidium mihi istinc de praeda dare, Pseud. 4, 7, 68. equidem ego neque partem posco mihi istinc de isto vidulo neque meum esse hodie umquam dixi, Rud. 4, 4, 33. fortassis et istinc largiter abstulerit longa aetas, d. i. ex istis vitiis, Hor. Sat. 1, 4, 131.

istius modi, s. iste.

isto, *Adv.*, 1) als *Dat.* **dahin**, in Briefen: **dorthin**, a) eig. im Raume: do fidem, si omittis, isto me intro ituram, quo iubes, Plaut. Mil. gl. 2, 5, 45. pace brevi nobis opus est, dum transferor isto, Ov. Her. 17 (18), 205. ego eum non solum hortatus sum, verum etiam coëgi isto proficisci, Cic. Fam. 10, 17, 2. peream si minima causa est properandi isto mihi, 8, 15, 1. destino enim excurrere isto, Plin. Ep. 3, 6, 6. liceat modo isto venire, Cic. Fam. 9, 16, 9. si cognoverit factum suum isto usque penetrasse, Plin. Ep. 4, 12, 7. — b) übtr. **dazu**, Trebatium vero meum quod isto admisceas, nihil est, Cic. III. QFratr. 1, 3, 9. — 2) als *Abl.* a) eig., hem isto parentum est vita vilis liberis, ubi malunt metui quam vereri se ab suis, Afran. 33. — b) übtr., **dadurch, deshalb**, isto tu's pauper, quom nimis sancte piu's, Plaut. Rud. 4, 7, 8.

istoc, *Adv.*, 1) als *Dat.*, **dahier hin**, ei quem istoc misi neque boni quicquam neque mali feceris, Suet. Cal. 55. nec quemquam interim istoc ad vos, qui sit odio, intromittam, Plaut. Truc. 4, 2, 6. A. i intro nunc iam. Sa. at enim non sinam. Ae. accede illuc, Parmeno: nimium istoc abisti: hic propter hunc adsiste: em sic volo, Ter. Ad. 2, 1, 14. accede istoc, Petron. 37, 11. —

2) als *Abl.* bei Compar., um so, desto, ergo istoc magis, quia vaniloqu's, vapulabis, Plaut. Amph. 1, 1, 222. iam istoc probior es - quum in amore temperes, Epid. 1, 2, 8. istoc vilius, Ter. Ad. 5, 9, 24.

istorsum, *Adv.*, dahinwärts, abi sane istac, istorsum, quovis, Ter. Heaut. 3, 3, 27. concede hinc a foribus paulum istorsum, Phorm. 5, 1, 14.

istuc, *Adv.*, dahierhin, in Briefen: dorthin, a) eig.: Rhodiensi'st, sed istuc commigravit iam diu, Turpil. 79. interea, si videtur, concedite istuc, Plaut. As. 3, 3, 55. concede istuc paululum, Ter. Eun. 4, 4, 38. tu concede paulum istuc, 5, 8, 38. ecastor vero istuc eo quantum potest, Plaut. Merc. 4, 1, 25. dabo operam, ut istuc veniam ante, quam plane ex animo tuo effluo, Cic. Fam. 7, 14, 1. u. vgl. Att. 7, 8. iam istuc ego revortar, Plaut. Poen. 3, 1, 1. istuc mens animusque fert, Hor. Ep. 1, 14, 8. — b) übtr.: hoc quod coepi primum enarrem, Clitipho: post istuc veniam, Ter. Heaut. 2, 3, 33. scio: istuc veniam, Ad. 5, 3, 35.

ĭta, *Adv. demonstr.* (vgl. *Corssen* über Aussprache II. p. 270), auf die (diese) Weise, so, also, in dieser Lage, unter diesen Umständen, A) *absol.*, I) eig., um auf eine vorausgehende Bestimmung der Art und Weise eines Zustandes od. einer Thätigkeit zurückzuweisen, 1) im Allg.: liberare iuravisti me haut semel, sed centies: dum te exspecto, neque usquam aliam mihi paravi copiam neque istuc usquam apparet: ita nunc servio nihilo minus, Plaut. Poen. 1, 2, 148. neque solum vivi atque praesentes studiosos discendi erudiunt atque docent, sed hoc idem etiam post mortem monumentis litterarum adsequuntur: nec enim locus ullus est praetermissus ab iis, qui ad leges, qui ad mores, qui ad disciplinam rei publicae pertineret, ut otium suum ad nostrum negotium contulisse videantur: ita illi ipsi doctrinae studiis et sapientiae dediti ad hominum utilitatem suam prudentiam intelligentiamque potissimum conferunt cet., Cic. Off. 1, 44, 156. u. vgl. 2, 7, 24. 2, 6, 20. II. Verr. 2, 51, 127. Tusc. 5, 23, 66. Am. 21, 79. Quint. 11, 2, 20. denique Aulum spe pactionis perpulit, uti relicto Suthule in abditas regiones sese veluti cedentem insequeretur: ita delicta occultiora fore, Sall. J. 38, 2. u. vgl. C. 61, 9. 2, 6. 8, 4. Caes. BG. 1, 12, 6. 1, 15, 5. 1, 26, 1. 1, 35, 4. Vell. 1, 9, 5. 1, 12, 3. 2, 4, 7. Liv. 4, 6, 3. Justin. 33, 2, 7. 35, 2, 4. 37, 4, 2. homines defoderunt in terram dimidiatos ignemque circumposuerunt: ita interfecerunt, Cato frg. p. 56, 3. rem immaturam nisi aut per occasionem aut per necessitatem aperire noluerat (Faustulus): necessitas prior venit: ita metu subactus Romulo rem aperit. Forte et Numitori, cum in custodia Remum haberet audissetque geminos esse fratres, comparando et aetatem eorum et ipsam minime servilem indolem tetigerat animum memoria nepotum sciscitandoque eodem pervenit, ut haud procul esset quin Remum agnosceret: ita undique regi dolus nectitur. Romulus non cum globo iuvenum - sed aliis alio itinere iussis certo tempore ad regiam venire pastoribus ad regem impetum facit et a domo Numitoris alia comparata manu adiuvat Remus: ita regem obtruncant, Liv. 1, 5, 5—7. u. vgl. 1, 10, 3. 2, 11, 9. 3, 40, 8. 9, 11, 11. tum rex „ecquid videtis —": atque ita concione excessit, so, damit, mit diesen Worten, Curt. 6, 36 (9), 36. u. vgl. Caes. BG. 1, 13, 1. 3, 7, 1. BC. 2, 42, 4. Catull. 64, 84. 315. Hor. Sat. 1, 3, 101; — Si. omnes qui amant, graviter sibi dari uxorem ferunt. Da. ita aiunt, Ter. Andr. 1, 2, 21. nam si est artius, ut ita dicam, holocleros cet., Suet. Claud. 4. quod certe vobis ita dicendum est, Cic. Div. 2, 8, 21. ita sic quoque recte diximus, materiam rhetorices esse omnes res ad dicendum ei subiectas, Quint. 2, 21, 20. quaedam secundum naturam iudicantium dicta sunt, non ita posteris tradentur, ne videantur propositi fuisse non temporis, 12, 10, 35. ita te mandasse aiebat, Cic. Fam. 7, 18, 4. quae visa species haud per ambages arcem eam imperii caputque rerum fore portendebat: idque ita cecinēre vates, Liv. 1, 55, 6. haec ita precatus lictores ire ad M. Tullium iubet, 8, 9, 9. ita facere certum'st, Ter. Eun. 1, 2, 108. quum - Hiero requireret, cur ita faceret, Cic. ND. 1, 22, 60. et hercle ita fecit, vel plus etiam quam dixit, Am. 11, 37. ita semper officio fungetur utilitati consulens hominum, Off. 3, 6, 31. quoniam census non ius civitatis confirmat ac tantum modo indicat, eum, qui sit census, ita se iam gessisse [pro cive], iis temporibus cet., Arch. 5, 11; ad mare ac naves rediit tutius faciliusque ita descendenti ab Alpibus Hannibali occursurus, Liv. 21, 32, 2. haec ita precatus lictores ire ad T. Manlium iubet, 8, 9, 9. ita sic armatus in Tiberim desiluit, 2, 10, 11; non ita fata sinunt, Ov. M. 5, 534. non ita Romuli praescriptum et intonsi Catonis auspiciis veterumque norma, Hor. Od. 2, 15, 10. haud ita Troiae me gessi, Sat. 2, 5, 18; — ille vir bonus - qui virtutes ipsas mente complexus ita sentiat, nec in cogitando laborabit et quod sciet, vere dicet, Quint. 12, 2, 17. immo ita volo itaque postulo ut fiat, Ter. Andr. 3, 3, 18. quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis, te ita velle certe scio, Cic. Fam. 4, 14, 3. quod quidem ego a principio ita me malle dixeram, Fin. 2, 6, 17. cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi, Hor. Ep. 1, 2, 5. ita spero quidem, Ter. Andr. 1, 5, 63; — Ni. vidi ego nequam homines, verum te neminem deteriorem. Ph. ita sum, Plaut. Bacch. 5, 2, 60. si ita sum, non tam est admirandum, regem me esse, Cic. Sull. 7, 22. nullus melius medicinam facit: ita'st adulescens: ipsus escae maxumae, ceriales cenas dat, ita mensas extruit cet., Plaut. Men. 1, 1, 23. ita servus homo est? Juv. 6, 222. Graecis id, quod acerbissimum est, quod sunt vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quod sine imperio populi R. suis institutis per se ipsi ita (d. i. vectigales) fuerunt, Cic. QFratr. 1, 1, 11. perditissimi est igitur hominis simul et amicitiam dissolvere et fallere eum, qui laesus non esset, nisi credidisset: itane est? in minimis rebus qui mandatum neglexerit, turpissimo iudicio condemnetur

necesse est, in re tanta is, cui -, is inter honestos homines atque adeo inter vivos numerabitur? ist es so oder nicht? SRosc. 39, 113. ita est, Pers. 5, 81. non ita est profecto, iudices, Cic. SRosc. 40, 121. u. vgl.: non ita, Virg. A. 2, 582. quod quum ita sit, Catull. 68, 37. quod quum ita sit resque eius modi sit, ut in primis a magistratibus animadvertenda videatur, iterum quaero cet., Cic. Caecin. 12, 33. cum ea ita sint, Caes. BG. 1, 14, 6. quod ni ita se haberet, nec iustitiae ullus esset nec bonitati locus, Cic. Fin. 3, 20, 66. nam ita'st ingenium muliebre, Plaut. Stich. 5, 5, 3. ita sunt Persarum mores, Pers. 4, 2, 25. u. ähnlich oft. ita sunt res nostrae, ut in secundis, fluxae, ut in adversis, bonae, Cic. Att. 4, 1, 8. quod putasti fore, ut ante quam istuc venirem Pompeium viderem, factum est ita, 7, 8. dico illum - aliquot dies aegrotasse et ita esse mortuum, Cluent. 60, 168. ita ille patricius - dignum moribus factisque suis exitium vitae invenit, näml. Lentulus, nach dem Bericht über seine Verurtheilung, Sall. C. 55, 6; vgl. noch d. allgem.: nam ita est homo, so ist nun einmal der Mensch, Ter. Ad. 1, 2, 63. u. ita tit, so geht es nun einmal, Pompon. 25. Pers. 6, 38. Cic. ND. 3, 37, 89.

2) insbes. a) zur Einführung eines Schlußsatzes (also auch des letzten Satzes eines kunstgerechten Schlusses): qui gentes omnes mariaque et terras movet, eius sum civis civitate caelitum: ita sum, ut videtis, splendens stella candida cet., Plaut. Rud. prol. 1. St. hercle qui dicam tamen: nam si sic non licebit, luscus dixero. Ph. ita nunc tu dicis non esse aequiparabiles vostras cum nostris factiones atque opes, Trin. 2, 4, 63. Zenoni - aether videtur summus deus, mente praeditus, qua omnia regantur: Cleanthes - solem dominari et rerum potiri putat: ita cogimur dissensione sapientum dominum nostrum ignorare, Cic. Acad. 2, 41, 126. u. vgl. 2, 47, 145. adest enim fere nemo, quin acutius atque acrius vitia in dicente quam recta videat: ita quidquid est, in quo offenditur, id etiam illa, quae laudanda sunt, obruit, dOr. 1, 25, 116. u. vgl. Div. 2, 39, 82. Off. 1, 2, 6. 1, 3, 10. ita utrumque (vis corporis et virtus animi) per se indigens alterum alterius auxilio indiget, Sall. C. 1, 7. ita fit verum illud, quod initio dixi, amicitiam nisi inter bonos esse non posse, Am. 18, 65; — sine virtute certe nullo modo (efficitis beatum deum): virtus autem actuosa et deus vester nihil agens: expers virtutis igitur· ita ne beatus quidem, ND. 1, 40, 110. si igitur non sunt, nihil possunt esse: ita ne miseri quidem sunt, Tusc. 1, 6, 12. u. vgl. Div. 2, 8, 21.

b) in Fragen durch *quid ita*, bei denen ita überall auf einen Gedanken zurück- od. hinweist, mag es absolut stehen od. in Verbindung mit einem hypothetischen od. causalen Satz gebracht sein, **warum so, warum denn, wie so denn, wie kommt das, wozu das.** Diese Fragform wird theils zur Hervorhebung der Angabe des Grundes einer Thatsache oder Behauptung, theils als Ausdruck der Verwunderung oder des Tadels gebraucht. Im letzteren Falle deutet man an, daß man auf Grund einer vorherigen Bedingung den Eintritt einer Sache nicht erwartet hätte. Beispiele: accusatis S. Roscium: quid ita? quia de manibus vestris effugit, quia se occidi passus non est, Cic. SRosc. 12, 34. u. vgl. Mil. 7, 17. quam molestum est uno digito plus habere: quid ita? quia nec ad speciem nec ad usum alium quinque desiderant, ND. 1, 35, 99. saepe, inquit Publii filius, ex patre audivi pontificem neminem bonum esse, nisi qui ius civile cognoscet: totumne? quid ita? quid enim ad pontificem de iure parietum aut aquarum cet.? Leg. 2, 19, 47. habitent gratis in alieno? quid ita? ut, quum emerim aedificarim, tuear impendam, tu me invito fruare meo? Off. 2, 23, 83. elevabat Romanum bellum (Cleomedon) eventumque eius eundem fore, qui prioris belli, quod cum Philippo gesserint, dicebat: cur igitur nostrum ille auxilium absens petit potius quam praesens nos socios veteres simul ab Nabide ac Romanis tueatur? nos dico? quid ita passus est Eretriam Carystumque capi? quid ita tot Thessaliae urbes? quid ita Locridem Phocidemque? quid ita nunc Elateam oppugnari patitur? cur excessit faucibus Epiri cet.? Liv. 32, 21, 12; — saepe deinde et Virginium consulem in contionibus velut vaticinantem audiebat (Cassius), pestilens collegae munus esse, agros illos servitutem iis qui acceperint laturos, regno viam fieri, *quid* ita enim adsumi socios et nomen Latinum? *quid* attinuisse Hernicis paulo ante hostibus, capti agri partem tertiam reddi, nisi ut eae gentes pro Coriolano ducem Cassium habeant? 2, 41, 5. Illyrii vocati in senatum: qui cum legatos se esse missos ab rege dicerent ad purganda crimina, si qua de rege Issenses deferrent, quaesitum est, quid ita non adissent magistratum, ut ex instituto loca, lautia acciperent, sciretur denique venisse eos et super qua re venissent, 42, 26, 4; — si bonum ducerent, quid ita pro noxio damnassent? si noxium comperissent, quid ita male credito priore consulatu alterum crederent? 27, 34, 13. cum pater patruusque meus interfecti, cum duo exercitus eorum prope occidione occisi essent, cum amissae Hispaniae, cum quattuor exercitus Poenorum quattuorque duces omnia metu armisque tenerent, cum quaesitus ad id bellum imperator nemo se ostenderet praeter me, nemo profiteri ausus esset, cum mihi quattuor et XX annos nato detulisset imperium populus R.: quid ita tum nemo aetatem meam, vim hostium, difficultatem belli, patris patruique recentem cladem commemorabat? 28, 43, 10. labente iam causa decemvirorum L. Cornelius Maluginensis - simulando curam belli fratrem collegasque eius tuebatur quonam fato incidisset mirari se dictitans, ut decemviros qui decemviratum petissent aut socii aut hi maxime oppugnarent, aut quid ita, cum per tot menses vacua civitate nemo, iustine magistratus summae rei publicae praeessent, controversiam fecerit, nunc demum, cum hostes prope ad portas sint, civiles discordias serant, nisi quod in turbido minus perspicuum fore putent, quid agatur, 3, 40, 8.

c) in Fragen durch *itane*, in denen man seinen

Zweifel hervorheben will, ob ein gegebenes Wort oder Urtheil wirklich so gemeint ist oder nicht oder in denen man seinen Unwillen und seine Verwunderung über ein Urtheil od. einen Umstand kundgeben will (auch zu Anfang einer Scene od. eines Briefes, wobei vorauszusetzen ist, daß der Hörer od. Leser in die Verhältnisse vollkommen eingeweiht ist), **so, wirklich so, also wirklich, ernstlich**, Da. inveniet inopem potius, quam te corrumpi sinat: sed si te aequo animo ferre accipiet, neglegentem feceris: alia otiosus quaeret interea aliquid acciderit boni. Pa. itan' credis? Da. haud dubium id quidem'st, Ter. Andr. 2, 3, 22. Ph. itane patris ais adventum veritum hinc abiisse? Ge. admodum, zu Anfang der Scene, Phorm. 2, 2, 1. u. vgl. 2, 3, 80. quid? Chremes, qui denegarat se commissurum mihi gnatam suam uxorem, id mutavit, quia me inmutatum videt? itane obstinate dat operam, ut me a Glycerio miserum abstrahat? quod si fit pereo funditus, Andr. 1, 5, 6. u. vgl. Caecil. 30. Plaut. Mil. gl. 1, 1, 66. Pers 3, 7; — Th. hoc si effeceris, quodvis donum praemium a me optato, id optatum feres. Gn. itane? Th. sic erit, Eun. 5, 8, 28. quando enim illa observans quieto et libero animo esse poteris, ut ad rem gerendam non superstitionem habeas, sed rationem ducem? itane? si quis aliquid ex sua re atque ex suo sermone dixerit et eius verbum aliquod apte ceciderit ad id, quod ages aut cogitabis, ea res tibi aut timorem adferet aut alacritatem? Cic. Div. 2, 40, 83. at in Lysandri statuae capite Delphis exstitit corona ex asperis herbis et quidem subita: itane? censes ante coronam herbae exstitisse, quam conceptum esse semen? 2, 32, 68; — haruspices introducti responderunt non fuisse iustum comitiorum rogatorem: tum Gracchus - incensus ira „itane vero? ego non iustus, qui et consul rogavi et augur et auspicato?" ND. 2, 4, 10. Quid? quaeris, Carneades, cur haec ita fiant aut qua arte perspici possint? nescire me fateor, evenisse autem te ipsum dico videre. Casu, inquis. Itane vero? quidquam potest casu esse factum, quod omnes habet in se numeros veritatis? Div. 1, 13, 23. Apud me habitavit (praedonum dux), mecum fuit: ego illum ad iudicium meum, quo facilius crimen inimicorum diluere possem, vivum atque incolumem reservavi. Itane vero? tu tua pericula communi periculo defendes? II. Verr. 5. 30, 77. u. vgl. 1, 15, 40. Agr. 2. 30, 83. Phil. 5, 10, 27; — Quid? Romae quaesitum de istis hominibus non erat? Itane tandem mulier iam non morbo, sed scelere furiosa - in filii caput quaestionem habere conata est? Cluent. 65, 182.

d) in Antworten: *ita*, **so** (wie du sagst od. fragst), **ja**, Me. haecine tua domu'st? Sos. ita inquam, Plaut. Amph. 1, 1, 208. Dor. de istac rogas virgine? Py. ita, Ter. Eun. 4, 4, 53. Ph. fraterne? Do. ita, 4, 4, 30. Si. quid istic tibi negoti'st? Da. mihin'? Si. ita, Andr. 5, 2, 8. Her. Davusne? Da. ita, Hor. Sat. 2, 7, 2. quidnam? inquit Catulus, an laudationes? id enim video poni genus tertium. Ita, inquit Antonius, Cic. dOr. 2, 10, 43; — verstärkt: ita vero, Plaut. Men. 5, 9, 37. ita enimvero, Amph. 1, 1, 254. Most. 3, 3, 17. As. 2, 2, 72. ita profecto, Amph. 1, 1, 214. ita plane, Cic. Tusc. 1, 7, 13.

e) bei *non* (*haud*) *ita* vor Adjectiven u. Adverbien weist ita auf einen aus dem Zusammenhang sich ergebenden Vergleich hin, der bald in den Worten selbst liegt, bald aus dem Gedanken sich erklärt (gewöhnlich: wie man glauben, vermuthen sollte u. dgl.), **nicht eben, nicht gerade**, sunt ea (simulacra) perampla atque praeclara, sed non ita antiqua, Cic. II. Verr. 4, 49, 109. Themistocles insecutus est, ut apud nos, perantiquus, ut apud Athenienses, non ita sane vetus: fuit enim regnante iam Graecia, nostra autem civitate non ita pridem dominatu regio liberata, Brut. 10, 41. magnae saepe res non ita magnis copiis sunt gestae, Nep. Pelop. 2, 3. Mardonius - cum CC milibus peditum, quos viritim legerat, et XX equitum haud ita magna manu Graeciae fugatus est, Paus. 1, 2. reliqui, etiam si haec non improbent, tamen earum rerum disputationem principibus civitatis non ita decoram putant, Cic. Acad. 2, 2, 5. quod si potuerit obtineri, non ita difficilis supererit quaestio, qui legendi sint incipientibus, Quint. 2, 5, 18; — Caria et Phrygia et Mysia, quod minime politae minimeque elegantes sunt, asciverunt aptum suis auribus opimum quoddam et tamquam adipatae dictionis genus, quod eorum vicini non ita lato interiecto mari Rhodii numquam probaverunt, Athenienses vero funditus repudiaverunt, Cic. Or. 8, 25. rarus incessus nec ita longus, 18, 59. u. vgl. Quint. 11, 3, 126. omnia sunt enim posita ante oculos, collocata in usu quotidiano, in congressione hominum atque in foro: neque ita multis litteris aut voluminibus magnis continentur, Cic. dOr. 1, 43, 192. u. vgl. ex Etruria haud ita multum frumenti advectum est, Liv. 4, 12, 9. non ita dissimili sunt argumento, sed tamen dissimili oratione sunt factae ac stilo (fabulae), Ter Andr. prol. 11. quis enim est istorum Graecorum, qui quemquam nostrum quidquam intellegere arbitretur? ac mihi quidem non ita molesti sunt: facile omnes perpetior et perfero, Cic. dOr. 2, 19, 77. nam qui ad virtutem adiungunt vel voluptatem, quam unam virtus minimi facit, vel vacuitatem doloris, quae etiam si malo caret, tamen non est summum bonum, accessione utuntur non ita probabili, Fin. 2, 13, 42; — nec ita multum provectus reiectus austro sum in eum ipsum locum, unde conscenderam, Phil. 1, 3, 7. hoc animo decertabant, ut - non ita multo se reliquorum civium fatum antecedere existimarent, Caes. BC. 2, 6, 1. non ita tecum multum fuit, Cic. II. Verr. 2, 20, 49. non ita multum moratus, BG. 5, 47, 3. quibus mediocres homines non ita valde moventur, his ille clamat omnium mortalium mentes esse perterritas, Cic. ND. 1, 31, 86. Pompeium vero - una ista in re non valde probas, Leg. 3, 11, 26. nam huius aequalis et inimicus C. Fimbria non ita diu iactare se potuit, Brut. 66, 233; — non ita multo post, Cic. Caecin. 6, 17. Off. 2, 6, 19. Nep. Cim. 3, 4. Liv. 1, 33, 2. 10, 12, 9. 35, 11, 2. haud ita multo post, 21, 20, 9. 40, 37, 1.

haud ita multo ante, 32, 30, 1. non ita pridem, Cic. II. Verr. 4, 49, 109. haud ita pridem, Hor. Sat. 2, 2, 46.

II) prägn. weist ita auf einen aus dem vorhergehenden zu schließenden Grad eines Zustandes od. einer Thätigkeit hin, so (betont), **so sehr, in dem Grade, dermaßen**, non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi: ita omnes de tecto deturbavit tegulas, Plaut. Rud. 1, 1, 4. ardere censui aedes: ita tum confulgebant, Amph. 5, 1, 15. u. vgl. 5, 1, 3. 5. totus doleo atque oppido perii: ita me iste habuit senex gymnasium, Aul. 3, 1, 5. u. vgl. Mil. gl. 2, 4, 44. quaeram enim tecum id, quod superiore libro distuli: quid ita Nilus aestivis mensibus abundat? Sen. NQ. 4, 1, 1. quorum quanta mens sit difficile est existimare: ita multa meminerunt, Cic. Tusc. 1, 24, 59. animus impurus-neque vigiliis neque quietibus sedari poterat: ita conscientia mentem excitam vastabat, Sall. C. 15, 4. u. vgl. 61, 5. itaque non facile est invenire, qui quod sciat ipse, non tradat alteri: ita non solum ad discendum propensi sumus, verum etiam ad docendum, Cic. Fin. 3, 20, 66; — ita magni fluctus eiciebantur, Enn. trag. 30. Brundusium venimus VII. kal. dec. usi tua felicitate navigandi: ita belle nobis flavit ab Epiro lenissimus onchesmites, Cic. Att. 7, 2, 1. de reliquo neque hercule quid agam, nec quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii, 7, 10. de Latinis vero, quo me vertam, nescio: ita mendose et scribuntur et veneunt, QFratr. 3, 5. u. vgl. Fam. 2, 5, 2. tibi di quaecunque preceris commoda dent: ita vir bonus es convivaque comis, Hor. Sat. 2, 8, 75. di te perduint, fugitive: ita non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens es, Cic. Deiot. 7, 21; — tantum momenti in uno viro L. Papirio fuit, ut-debellari eo die cum Samnitibus potuisse pro haud dubio habitum sit: ita instruxit aciem loco ac subsidiis, ita omni arte bellica firmavit, Liv. 8, 36, 3. qui vel unus-diligenter lectus ad cuncta, quae praecipimus, efficienda sufficiat: ita omnem vitae imaginem expressit: tanta in eo inveniendi copia et eloquendi facultas: ita est omnibus rebus, personis, affectibus accommodatus, Quint. 10, 1, 69; — haec ita multa quasi fata impendere amicitiis, ut omnia subterfugere non modo sapientiae, sed etiam felicitatis diceret sibi videri, Cic. Am. 10, 35. quid est igitur, cur ita semper deum Epicurus beatum appellet et aeternum? Fin. 2, 27, 88; — Lesbonicum, si domi'st, evocate: ita subitum'st propere quod eum conventum volo, Plaut. Trin. 5, 2, 50. ecquis est, qui mihi commonstret Phaedromum genium meum? ita res subita'st: celeriter mihi hoc homine convento'st opus, Curc. 2, 3, 22.

B) näher bestimmt durch *Relativ*sätze od. *Conjunct.* od. durch *Objects*sätze, u. zwar I) Relativsätze 1) um die Darstellung der Art und Weise eines Zustandes oder einer Thätigkeit einzuführen, also: *ita - ut* u. dgl., a) im Allg.: St. respice, oh mi lepos! Cl. nempe ita *uti* tu mihi es, Plaut. Cas. 2, 3, 18. alii, ut esse in suam rem ducunt, ita sint: ego ita ero, ut me esse oportet, Men. 5, 6, 18. Rhodienses noluisse nos ita depugnare, uti depugnatum est, Cato frg. p. 23, 3. ita vero, Quirites, ut precamini, eveniat! Cic. Phil. 4, 4, 10. turpe enim existimo me non ita ferre casum meum, ut tu tali sapientia praeditus ferendum putas, Fam. 4, 6, 1; nam ita amo, ut sani solent homines, Plaut. Merc. 2, 1, 38. aperte ita, ut res sese habet, narrato, Ter. Heaut. 4, 3, 24. ut quae scripta sunt legibus et iure civili haec ita teneantur, ut sit constitutum, Cic. Off. 1, 16, 51. eiusque rationem-ita haberi, ut haberi lege liceret, Phil. 5, 17, 46. quos ego ita, ut volui, offendo incolumes, Pacuv. 204. ita, ut dicis, facta hau nego, Plaut. Most. 3, 2, 46. u. vgl. Ter. Phorm. 2, 3, 49. est, iudices, ita, ut dicitur, Cic. II. Verr. 4, 52, 117. u. vgl.: scalae ita, ut datae erant, ita reddito, Cato RR. 144, 2; — coepit studiose omnia docere, educere, ita *uti si* esset filia, Ter. Eun. 1, 2, 36. causa ita dicitur, ut si in illa commenticia Platonis civitate res ageretur, Cic. dOr. 1, 53, 230. mihique molestissimis temporibus ita fideliter benevoleque praesto fuit, ut si a me manu missus esset, Fam. 13, 21, 4; — an ita tu's animata, *ut qui* expers matris inperiis sies? Plaut. As. 3, 1, 2; — me consulem - ita fecistis *quo modo* pauci nobiles in hac civitate consules facti sunt, Cic. Agr. 2, 1, 3. quum mihi deliberatum et constitutum sit, ita gerere consulatum, quo uno modo geri graviter et libere potest, ut cet., 1, 8, 25; — omnium fore perturbationem, si non ita res agantur et in iudicium veniant, *quo pacto* oporteat, Inv. 2, 20, 61; — quare facies, ut ita sit in libro, *quem ad modum* fuit, Att. 13, 21, 3; ut ita defendere possim Volaterranos, quem ad modum consuevi tueri meos, Fam. 13, 4, 4. nisi ista omnia ita fiunt, quem ad modum scribo, Brut. b. Cic. Fam. 11, 26. utinam mihi patribusque R. ita de ceteris rebus cum plebe conveniat, quem ad modum quod ad te attinet-conventurum satis confido, Liv. 6, 15, 4; — non ita Carpathiae variant aquilonibus undae - *quam* facile irati verbo mutantur amantes, Prop. 2, 5, 10. nam vitare, plagas in amoris ne iaciamur, non ita difficile est, quam captum retibus ipsis exire, Lucr. 4, 1143. u. vgl.: ego arbitror praestare ex aviariis turdorum ac merularum, quod non solum ad agrum utile, sed etiam ad cibum ita bubus *ac* subus, ut fiant pingues, Varr. RR. 1, 38, 2. quia commixta familia est et una domus est, ita vindicandum atque in propriis servis senatus censuit, Ulp. Dig. 29, 5, 1. §. 15; — non debemus ita cadere animis, *quasi* aliquid evenerit, quod fieri posse numquam putarimus, Cic. Fam. 6, 1, 4. cuius sermone ita tum cupide fruebar, quasi iam divinarem - illo exstincto fore unde discerem neminem, Sen. 4, 12. set ita adsimulavit se, quasi Amphitruo siet, Plaut. Amph. prol. 115. de re publica autem ita mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus, Cic. Att. 7, 4, 2. sed nescio quo modo animus erigens se posteritatem ita semper prospiciebat, quasi, quum excessisset e vita, tum denique victurus esset, Sen. 23, 82. neque ego me abdidi neque deserui neque adflixi neque ita

gessi -, quasi homini aut temporibus iratus, neque porro ita aut adulatus aut admiratus fortunam sum alterius, ut me meae poeniteret, Div. 2, 2, 6. u. vgl.: quia praedo, si dolo desierit possidere, ita condemnatur, *atque* si possideret, Paul. Dig. 5, 3, 36. §. 3; — neque enim ita se gessit in his rebus, *tamquam* rationem aliquando esset redditurus, sed prorsus ita, quasi-reus numquam esset futurus, Cic. II. Verr. 4, 22, 49. ita porro festinavit uterque confligere, tamquam nihil peius timerent, quam ne cet., Pollio b. Cic. Fam. 10, 33, 3. castra in hostico incuriose ita posita, tamquam procul abesset hostis, Liv. 8, 38, 2. u. vgl. Quint. 7, 4, 42; — porro Alexander, rex Epiri, in Italiam-ita cupide profectus fuerat, *veluti* in divisione orbis terrarum Alexandro Olympiadis sororis suae filio oriens, sibi occidens sorte contigisset, Justin. 12, 2, 1; — sane ita se habet sacrum, *quale* apud Homerum quoque est, Quint. 1, 5, 67; — *ita ut* occepi dicere, Plaut. Poen. 2, 24. u. so Rud. 4, 4, 21. 75. ita ut occepi, si animum advortas, dicam, Trin. 4, 2, 52; ferner: ita ut erat, in veste domestica imperator est consalutatus, Suet. Vit. 8. post cibum meridianum, ita ut vestitus calciatusque erat, retectis pedibus paulisper conquiescebat opposita ad oculos manu, Aug. 78. aquila gallinam albam ramulum lauri rostro tenentem, ita ut rapuerat, demisit in gremium, Galb. 1. iugulatus est ad lacum Curti ac relictus ita uti erat, 20; — endlich näher bestimmt durch *Abl.*: o lux Troiae, germane Hector! . . . quid te ita contuo lacerato corpore, miser, aut qui te sic tractavēre nobis respectantibus! Enn. trag. 94. ut igitur, qui se tradet ita quieti, praeparato animo quum bonis cogitationibus, tum rebus ad tranquillitatem accommodatis, certa et vera cernit in somnis, sic cet., Cic. Div. 1, 53, 121.

b) insbes. ita mit folg. Conjunct. bei Gelübden, Versicherungen, Schwüren, so wahr ich wünsche, daß u. s. w., od. Futur., so wahr — als u. s. w., nam ita mihi salva re publica vobiscum perfrui liceat, *ut* ego, quod in hac causa vehementior sum, non atrocitate animi moveor, Cic. Cat. 4, 6, 11. ita mihi meam voluntatem spemque reliquae vitae vestra populique R. existimatio comprobet, ut ego, quos adhuc mihi populus R. magistratus mandavit, sic eos accepi, ut cet., II. Verr. 5, 14, 35. ita te victorem complectar re publica recuperata, ut magnam mihi partem laetitiae tua dignitas adfert, Fam. 10, 12, 1. u. vgl. Att. 5, 15. namque ita me dî ament, ut Lucurgus mihi quidem videtur posse hic ad nequitiam adducier, Plaut. Bacch. 1, 2, 3. u. vgl. Stich. 4, 1, 1; atque ita me dî ament, ut ego nunc non tam meapte causa laetor, quam illius, Ter. Heaut. 4, 3, 8. at ita me servet Iuppiter, ut propior illi, quam ego sum ac tu, homo nemo'st, Phorm. 5, 3, 24. ita mihi atque huic sis superstes, ut tu ex me atque hoc natus es, Heaut. 5, 4, 7. ex his ego rebus omnibus, iudices, ita mihi omnes deos propitios velim, ut, etiamsi mihi iucundissimus est honos populi, tamen nequaquam capio tantum voluptatis, quantum et sollicitudinis et laboris, Cic. II. Verr. 5, 14, 37; — nam tecum esse, ita mihi commoda omnia, quae opto, contingant, ut vehementer velim! Fam. 5, 21, 1; — ita te amabit Iuppiter, ut tu nescis? Plaut. Aul. 4, 10, 31. ita me amabit Iuppiter, uxor, ut ego numquam dixi, Merc. 4, 4, 22. u. vgl. Capt. 4, 2, 97; — ohne ut: ita me dî ament, honestu'st, Ter. Eun. 3, 2, 21. u. vgl. Catull. 97, 1. sollicitat, ita vivam, me tua, mi Tiro, valetudo, Cic. Fam. 16, 20, 1. at, marite, ita me iuvent caelites, nihilo minus pulcher es, Catull. 61, 192. non, ita me divi, vera gemunt, iuerint, 66, 18. saepe, ita me dî iuvent, te spectatorem pugnarum mirificarum desideravi, Cic. Att. 1, 16, 1. non, ita Caecilio placeam, cui tradita nunc sum, culpa mea est, Catull. 67, 9. ita incolumi Caesare moriar, Balb. b. Cic. Att. 9, 7B, 3; — und ganz absolut: ita me dî ament, Plaut. Pseud. 4, 1, 33. ita ab imminentibus malis res publica me adiuvante liberetur, Planc. b. Cic. Fam. 10, 9, 2. ita, quod minari maximum victor potest, contingat, Sen. Troad. 600. ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto, explicuit vino contractae seria frontis, Hor. Sat. 2, 2, 124.

2) in der Gegenüberstellung von *ut* u. dgl. — *ita* wird ita gebraucht a) um das zweite Glied eines durch ut u. dgl. eingeleiteten Vergleiches zu bilden, so, *ut* enim magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus, Cic. Leg. 3, 1, 2. cur non-res ut quaeque est, ita suppliciis delicta coercet? Hor. Sat. 1, 3, 77. u. vgl. 1, 6, 49. AP. 60. 101. ut in adfecto corpore quamvis levis causa magis quam valido gravior sentiretur, ita tum aegrae et adfectae civitati quodcumque adversi inciderit, non rerum magnitudine, sed viribus extenuatis, quae nihil quod adgravaret pati possent, aestimandum esse, Liv. 22, 8, 3; — rebus cunctis inest quidam velut orbis, ut *quem ad modum* temporum vices, ita morum vertantur, Tac. A. 3, 55. ut appareat quem ad modum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire, Vell. 2, 11, 3. utinam, inquit, mihi patribusque Romanis ita de ceteris rebus cum plebe conveniat, quem ad modum quod ad te attinet eamque rem, quam de te sum quaesiturus, conventurum satis confido, Liv. 6, 15, 4. quem ad modum dicimus: non feci furtum —, ita: non est hoc furtum, Quint. 7, 3, 1.

b) um einem zweiten Subject od. Attribut eine gleiche Geltung in Bezug auf Raum, Zeit, Einfluß beizulegen, utque inde procedit (Africa), ita media praecipue in iuga exsurgens pergit incurva ad occasum, Mel. 1, 4, 1; — fons media nocte fervet, mox et paulatim tepescens fit luce frigidus, tunc ut sol surgit, ita subinde frigidior, per meridiem maxime riget, sumit deinde teporem iterum, et prima nocte calidus, atque ut illa procedit, ita calidior, 1, 8, 1; Dolabellam ut Tarsenses, pessimi socii, ita Laodiceni multo amentiores ultro arcessierunt, Cass. b. Cic. Fam. 12, 13, 4. apud Euripidem Hercules quum ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis-non perinde movebatur falsis, ut veris moveretur? Cic. Acad. 2, 28, 89; — hoc principium semel

omenque belli ut summae rerum prosperum eventum, ita haud sane incruentam ancipitisque certaminis victoriam Romanis portendit, Liv. 21, 29, 4. haec omnia ut invitis, ita non adversantibus patriciis transacta, 3, 55, 15. u. s. Spät. indirect: honorificum id militibus fore, quorum favorem ut largitione et ambitu male adquiri, ita per bonas artes haud spernendum, Tac. H. 1, 17. dixit forte Tiberius se ut non toti rei publicae parem, ita quaecumque pars sibi mandaretur, eius tutelam suscepturum, A. 1, 12. quod sequitur de schola Epicuri est, sicut iram in deo non esse, ita nec gratiam, Lact. dIra dei 5. quis tam stultus aut brutus est, ut audeat repugnare, hominem a deo ut primum potuisse fingi, ita posse denuo reformari? Minuc. Octav. 34; — ut pleraque Alpium ab Italia sicut breviora, ita arrectiora sunt, Liv. 21, 35, 11. convenerantque duces sicuti inter se nondum satis noti, ita iam inbutus uterque quadam admiratione alterius, 21, 39, 7. multa magnis ducibus sicut non adgredienda, ita semel adgressis non dimittenda esse, 24, 19, 7. u. vgl. 9, 17, 4; — velut usquam vinctus eas, ita te felicem dicis amasque, quod nusquam tibi sit potandum, Hor. Sat. 2, 7, 30. quasi domi numos haberet, ita constituit Scapulis se daturum, Cic. Quinct. 5, 18. quasi coram adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui, Att. 5, 18, 3.

II) durch *Conjunct.*, u. zwar 1) im Allg. a) um durch ita auf eine durch *ut*, ne, quod u. quum, si mit Conj. dargestellte **Weise, Bestimmung, Verfügung** hinzuweisen, **in der Weise, in dem Sinne, in der Absicht, mit der Bestimmung, mit der Bedingung**, membra nobis ita data sunt, *ut* ad quamdam rationem vivendi data esse appareant, Cic. Fin. 3, 7, 23. sic enim mihi perspicere videor, ita natos esse nos, ut inter omnes esset societas quaedam, Am. 5, 19. ita nati estis, ut bona malaque vestra ad rem publicam pertineant, Tac. A. 4, 8. ita Helvetios a maioribus suis institutos esse, uti obsides accipere, non dare consuerint, Caes. BG. 1, 14, 7. u. vgl. 1, 13, 6. ita amicum habeas, posse ut facile fieri hunc inimicum putes, Syr. 522. ego autem a patre ita eram deductus ad Scaevolam sumpta virili toga, ut, quoad possem et liceret, a senis latere numquam discederem, Cic. Am. 1, 1. ita est enim interpretatio illa pontificum, ut eidem potestatem habeant iudicum, Har. resp. 7, 13. omnis enim pecunia ita tractatur, ut praeda a praefectis, quae autem mihi attributa est, a quaestore curetur, Fam. 2, 17, 7. neque haec ita dico, ut ars aliquos limare non possit, dOr. 1, 25, 115. isque se ita putat Atticum, ut veros illos prae se paene agrestes putet, Brut. 83, 286. non est ita latum, ut mihi Romam venire liceret, sed ut venirem, und: me ita in re publica esse (voluisti), magis ut arcessitus imperio populi R. viderer, quam cet., Dom. 27, 71. pax ita convenerat, ut Etruscis Latinisque fluvius Albula - finis esset, Liv. 1, 3, 5. Rhodiis responsum ita redditum est, ut nec hostes fierent, nec socii permanerent, 45, 25, 4. quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus ita demum remiserit, ut oratores et duces - sibi dedantur, Justin. 11, 4, 10; — ita tu istaec tua misceto, *ne* me admisceas, Ter. Heaut. 4, 5, 35. ita radiis solis aciem effodit luminis, malis bene esse ne videret civibus, Laber. 75. u. vgl. Plaut. Trin. 2, 2, 62. ut semina ita deponantur, ne protinus totus scrobis terra compleatur, sed cet., Col. 5, 5, 4. hos ergo in surculis nodos, cum seruntur, medios secare oportet ita, ne profluat medulla, Plin. 17, 21 (35), 154. miror hanc quoque succurrisse Plinio curam, ut ita sudario frontem siccari iuberet, ne comae turbarentur, Quint. 11, 3, 148; — easque alvos ita collocant, in mutulis parietis, *ut ne* agitentur neve inter se contingant, Varr. RR. 3, 16, 16. sed tamen ita velim, ut ne quid properes, Cic. Fam. 16, 9, 3; — itaque L. Piso multos codices implevit earum rerum, in quibus ita intercessit, *quod* iste aliter atque ut edixerat decrevisset, II. Verr. 1, 46, 119; — nam M. Drusum gravem oratorem ita duntaxat, *cum* de re publica diceret, - abducamus ex acie, id est a iudiciis, et in praesidiis rei publicae - collocemus, Brut. 62, 222. sequitur enim, ut male collocata male debeantur: de quibus non redditis sero querimur: ita enim perierunt, cum darentur, Sen. Ben. 1, 1; — cum his terrestribus maritimisque copiis Ti. Sempronius missus in Siciliam, ita in Africam transmissurus, *si* ad arcendum Italia Poenum consul alter satis esset, Liv. 21, 17, 6. in deditionem ita accipi eos, si Macedoniam ceterosque belli concitores tradidissent vivos, 29, 3, 3. de frumento utriusque responsum, ita usurum eo populum R., si pretium acciperent, 36, 4, 9. u. vgl. 26, 24, 12. 29, 3, 2. 30, 37, 6. 36, 4, 9. Suet. Claud. 25. Vell. 2, 20, 2; endlich durch *Abl.* näher bestimmt: M'. Curium, qui heres institutus esset ita „mortuo postumo filio“, quum filius non modo mortuus, sed ne natus quidem esset, heredem esse oportere, Cic. Caecin. 18, 53.

b) um durch ita auf eine aus der Art u. Weise eines Zustandes oder einer Thätigkeit hervorgehende durch ut u. ne dargestellte **Folge** u. deren **Erfolg** hinzuweisen, **auf die Weise, so**, hoc a te ita contendo, ut in eo fortunas meas positas putem, Cic. Fam. 15, 14, 5. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam te rogem, ut pugnes ne intercaletur, Att. 5, 9, 2. ita sum cum illo locutus, ut mihi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere, Fam. 1, 2, 3. ita ergo fuit nobis agendum, ut iudices illud intelligerent factum, Quint. 9, 2, 74. nec ita claudenda res est familiaris, ut eam benignitas aperire non possit, nec ita reseranda, ut pateat omnibus, Cic. Off. 2, 15, 55. qui ita se gerunt, ita vivunt, ut eorum probetur fides, integritas cet., Am. 5, 19. u. vgl. Vell. 2, 109, 1. 2, 50, 1. 2, 14, 3. 2, 94, 3. Caes. BG. 1, 15, 5. nil ita celabas, ut non ego conscius essem, Ov. Tr. 3, 6, 9. u. vgl. Catull. 75, 2 sq. quum Graecos (ludos) ita non ames, ut ne ad villam quidem tuam via Graeca ire soleas, Cic. Fam. 7, 1, 3; ita fit, ut animus de se ipse tum iudicet, quum id ipsum, quo iudicatur, aegrotet,

Cic. Tusc. 3, 1, 1. ita fit, ut ratio praesit, appetitus obtemperet, Off. 1, 28, 101. u. so 1, 45, 160. Tusc. 2, 6, 16. Div. 1, 55, 126. Leg. 1, 15, 42. 1, 22, 58. ND. 1, 14, 37. Vell. 1, 43, 121; quum quidem biduum ita ieiunus fuissem, ut ne aquam quidem gustarem, Cic. Fam. 7, 26, 1. quod ita multa sunt incommoda in vita, ut ea sapientes commodorum compensatione leniant, Cic. ND. 1, 9, 23. sunt quidam ita lingua haesitantes aut ita voce absoni aut ita vultu motuque corporis vasti atque agrestes, ut - in oratorum numerum venire non possint, dOr. 1, 25, 115. ordiamur igitur a sensibus, quorum ita clara iudicia et certa sunt, ut, si optio naturae nostrae detur - non videam, quid quaerat amplius, Acad. 2, 7, 19. sed ita falsa sunt ea, quae consequuntur, ut illa, e quibus haec nata sunt, vera esse non possint, Fin. 4, 19, 54. memoria autem ita fuit nulla, ut aliquotiens tria cum proposuisset, aut quartum adderet, aut tertium quaereret, Brut. 60, 217. quo quidem (iudicio) ita severe sunt usi veteres grammatici, ut cet., Quint. 1, 4, 3. absolvi nescio quam bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra, academicam omnem quaestionem libris quatuor, Cic. Att. 13, 19, 3; flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, iudicari non possit, Caes. BG. 1, 12, 1. u. vgl. Caes. BG. 1, 38, 5. Vell. 2, 4, 5. vix credere possis, quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti fabula quem miserum gnato vixisse fugato inducit, non se peius cruciaverit atque hic, Hor. Sat. 1, 2, 19. quamquam inperitia dei sufficiat ad poenam, ita ut notitia prosit ad veniam, tamen cet., Minuc. Octav. 35; — sic positum servabis onus, *ne* forte sub ala fasciculum portes librorum ut rusticus agnum, Hor. Sat. 1, 13, 12. u. vgl. AP. 151 sqq. 225 sqq. peto a te, ne exeat (liber), aut ita corrigas, ne mihi noceat, Cic. Fam. 6, 7, 6. u. vgl. 2, 19, 1.

c) um auf eine durch ut u. si eingeführte **Beschränkung** eines allgemeinen Urtheiles hinzuweisen, **so, nur so, insoweit, nur insoweit, unter der Bedingung**, ita nostri cum illo rege contenderunt imperatores, ut ab illo insignia victoriae, non victoriam reportarent: triumphavit L. Sulla, triumphavit L. Murena de Mithridate -, sed ita triumpharunt, *ut* ille pulsus superatusque regnaret, Cic. Pomp. 3, 8. u. vgl. Justin. 37, 1, 8. unum hoc abs te, L. Quinti, pervelim impetrare, - ut ita tibi multum temporis sumas, ut his aliquid ad iudicandum relinquas, Tull. 2, 6. vereor enim, cuicuimodi es, Rosci, ne ita hunc videar voluisse servare, ut tibi omnino non pepercerim, SRosc. 34, 95. u. vgl. 20, 55. cuius ego ingenium ita laudo, ut non pertimescam, ita probo, ut me ab eo delectari facilius, quam decipi putem posse, DiC. 13, 44. qui vobis ita summam ordinis consiliique concedunt, ut vobiscum de amore rei publicae certent, Cat. 4, 7, 15. qui ita de ambulatione et de suffragiis suis cum colonis dissenserunt, ut idem de communi salute sentirent, Sull. 21, 61. u. vgl. 26, 73. et tamen ita probanda est mansuetudo atque clementia, ut adhibeatur rei publicae causa severitas, Off. 1, 25, 88. vides in hac tota disputatione non illud dici: quamvis hoc turpe sit, tamen, quoniam expedit, faciam, sed: ita expedire, ut turpe non sit, 3, 13, 53. ita vivunt, dum possunt, ut ducere animam de caelo non queant: ita moriuntur, ut eorum ossa terra non tangat: ita iactantur fluctibus, ut numquam adluantur: ita postremo eiciuntur, ut ne ad saxa quidem mortui conquiescant, SRosc. 26, 72. ita gratiam ineunt summa potestate populi permissa, ut non plus darent iuris quam detinerent, Liv. 1, 17, 8; genus belli quod sit vides: ita civile est, ut non ex civium dissensione, sed ex unius perditi civis audacia natum sit, Cic. Att. 7, 13, 1. sed ante omnia ita vos irae indulgere oportet, ut potiorem ira salutem atque utilitatem vestram habeatis, Liv. 23, 3, 4. cum - res militiae ita prospere gererentur, ut nullo bello veniretur ad exitum rei, Liv. 5, 12, 4. equis extemplo insecutus ita institit agmini, ut, donec lucesceret, proelio abstineret, 8, 38, 5. itaque hoc est, quod multi fecerunt, et ita multi, ut ii, quos innocentissimos meminimus aut audivimus, non fecerint, Cic. II. Verr. 3, 82, 190; ego quoque tibi imponam (onus) pro tuis in me summis officiis, ita tamen ut tibi nolim molestus esse, Fam. 13, 56, 2; — quod videmus ita esse necessarium, *ut tamen* eo minus nihil esse possit, wovon wir sehen, daß es nur insoweit nothwendig ist, als es, wenn auch die Nothwendigkeit zugestanden ist, dennoch nichts geringeres als dieß geben kann d. i. daß es zwar nothwendig, aber doch das geringste ist, dOr. 3, 10, 38. quae (dominatio) iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie, Att. 2, 21. nam ita diligenter constituta sunt iura decumano, ut tamen ab invito aratore plus decuma non posset auferri, II. Verr. 3, 8, 20. quod si quis probabit, ita probabit, ut oratori tamen aptum non esse fateatur, dOr. 2, 38, 159. quum scirem, ita iudicium in tabulas publicas relatum, ut illae tabulae privata tamen in custodia more maiorum continerentur, Sull. 15, 42. quod ego ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam, Fam. 5, 21, 1. ceterum ita fama variat, ut tamen plerique loci speculandi causa castris egressum, omnes insidiis circumventum tradant, Liv. 27, 27, 14. amicos ita magnos et potentes in civitate esse voluit, ut tamen pari iure essent quo ceteri, Suet. Aug. 56; plures e familia cognosci referre arbitror, quo facilius appareat ita degenerasse a suorum virtutibus Nero, ut tamen vitia cuiusque quasi tradita et ingenita retulerit, Ner. 1. in adulescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnumquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet ac sufferre vix posset, Cal. 50; hi quidem ita non sola virtute finem bonorum contineri putant, ut rebus tamen omnibus virtutem anteponant, Cic. Fin. 4, 18, 49; cui magnam invidiam conciliarat - imponendo capiti eius - insigne regium, quod ab eo ita repulsum erat, ut non offensus videretur, Vell. 2, 56, 4. esse etiam momenti aliquid ad consilium, quod Carthaginiensibus ita pax ne-

omenque belli ut summae rerum prosperum eventum, ita haud sane incruentam ancipitisque certaminis victoriam Romanis portendit, Liv. 21, 29, 4. haec omnia ut invitis, ita non adversantibus patriciis transacta, 3, 55, 15. u. s. Spät. indirect: honorificum id militibus fore, quorum favorem ut largitione et ambitu male adquiri, ita per bonas artes haud spernendum, Tac. H. 1, 17. dixit forte Tiberius se ut non toti rei publicae parem, ita quaecumque pars sibi mandaretur, eius tutelam suscepturum, A. 1, 12. quod sequitur de schola Epicuri est, sicut iram in deo non esse, ita nec gratiam, Lact. dIra dei 5. quis tam stultus aut brutus est, ut audeat repugnare, hominem a deo ut primum potuisse fingi, ita posse denuo reformari? Minuc. Octav. 34; — ut pleraque Alpium ab Italia sicut breviora, ita arrectiora sunt, Liv. 21, 35, 11. convenerantque duces sicuti inter se nondum satis noti, ita iam inbutus uterque quadam admiratione alterius, 21, 39, 7. multa magnis ducibus sicut non adgredienda, ita semel adgressis non dimittenda esse, 24, 19, 7. u. vgl. 9, 17, 4; — velut usquam vinctus eas, ita te felicem dicis amasque, quod nusquam tibi sit potandum, Hor. Sat. 2, 7, 30. quasi domi numos haberet, ita constituit Scapulis se daturum, Cic. Quinct. 5, 18. quasi coram adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui, Att. 5, 18, 3.

II) durch *Conjunct.*, u. zwar 1) im Allg. a) um durch ita auf eine durch *ut*, ne, quod u. quum, si mit Conj. dargestellte **Weise, Bestimmung, Verfügung** hinzuweisen, **in der Weise, in dem Sinne, in der Absicht, mit der Bestimmung, mit der Bedingung**, membra nobis ita data sunt, *ut* ad quamdam rationem vivendi data esse appareant, Cic. Fin. 3, 7, 23. sic enim mihi perspicere videor, ita natos esse nos, ut inter omnes esset societas quaedam, Am. 5, 19. ita nati estis, ut bona malaque vestra ad rem publicam pertineant, Tac. A. 4, 8. ita Helvetios a maioribus suis institutos esse, uti obsides accipere, non dare consuerint, Caes. BG. 1, 14, 7. u. vgl. 1, 13, 6. ita amicum habeas, posse ut facile fieri hunc inimicum putes, Syr. 522. ego autem a patre ita eram deductus ad Scaevolam sumpta virili toga, ut, quoad possem et liceret, a senis latere numquam discederem, Cic. Am. 1, 1. ita est enim interpretatio illa pontificum, ut eidem potestatem habeant iudicum, Har. resp. 7, 13. omnis enim pecunia ita tractatur, ut praeda a praefectis, quae autem mihi attributa est, a quaestore curetur, Fam. 2, 17, 7. neque haec ita dico, ut ars aliquos limare non possit, dOr. 1, 25, 115. isque se ita putat Atticum, ut veros illos prae se paene agrestes putet, Brut. 83, 286. non est ita latum, ut mihi Romam venire liceret, sed ut venirem, und: me ita in re publica esse (voluisti), magis ut arcessitus imperio populi R. viderer, quam cet., Dom. 27, 71. pax ita convenerat, ut Etruscis Latinisque fluvius Albula - finis esset, Liv. 1, 3, 5. Rhodiis responsum ita redditum est, ut nec hostes fierent, nec socii permanerent, 45, 25, 4. quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus ita demum remiserit, ut oratores et duces - sibi dedantur, Justin. 11, 4, 10; — ita tu istaec tua misceto, *ne* me admisceas, Ter. Heaut. 4, 5, 35. ita radiis solis aciem effodit luminis, malis bene esse ne videret civibus, Laber. 75. u. vgl. Plaut. Trin. 2, 2, 62. ut semina ita deponantur, ne protinus totus scrobis terra compleatur, sed cet., Col. 5, 5, 4. hos ergo in surculis nodos, cum seruntur, medios secare oportet ita, ne profluat medulla, Plin. 17, 21 (35), 154. miror hanc quoque succurrisse Plinio curam, ut ita sudario frontem siccari iuberet, ne comae turbarentur, Quint. 11, 3, 148; — easque alvos ita collocant, in mutulis parietis, *ut ne* agitentur neve inter se contingant, Varr. RR. 3, 16, 16. sed tamen ita velim, ut ne quid properes, Cic. Fam. 16, 9, 3; — itaque L. Piso multos codices implevit earum rerum, in quibus ita intercessit, *quod* iste aliter atque ut edixerat decrevisset, II. Verr. 1, 46, 119; — nam M. Drusum gravem oratorem ita duntaxat, *cum* de re publica diceret, - abducamus ex acie, id est a iudiciis, et in praesidiis rei publicae - collocemus, Brut. 62, 222. sequitur enim, ut male collocata male debeantur: de quibus non redditis sero querimur: ita enim perierunt, cum darentur, Sen. Ben. 1, 1; — cum his terrestribus maritimisque copiis Ti. Sempronius missus in Siciliam, ita in Africam transmissurus, *si* ad arcendum Italia Poenum consul alter satis esset, Liv. 21, 17, 6. in deditionem ita accipi eos, si Macedoniam ceterosque belli concitores tradidissent vivos, 29, 3, 3. de frumento utriusque responsum, ita usurum eo populum R., si pretium acciperent, 36, 4, 9. u. vgl. 26, 24, 12. 29, 3, 2. 30, 37, 6. 36, 4, 9. Suet. Claud. 25. Vell. 2, 20, 2; endlich durch *Abl.* näher bestimmt: M'. Curium, qui heres institutus esset ita „mortuo postumo filio", quum filius non modo mortuus, sed ne natus quidem esset, heredem esse oportere, Cic. Caecin. 18, 53.

b) um durch ita auf eine aus der Art u. Weise eines Zustandes oder einer Thätigkeit hervorgehende durch ut u. ne dargestellte **Folge** u. deren **Erfolg** hinzuweisen, **auf die Weise, so**, hoc a te ita contendo, ut in eo fortunas meas positas putem, Cic. Fam. 15, 14, 5. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam te rogem, ut pugnes ne intercaletur, Att. 5, 9, 2. ita sum cum illo locutus, ut mihi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere, Fam. 1, 2, 3. ita ergo fuit nobis agendum, ut iudices illud intelligerent factum, Quint. 9, 2, 74. nec ita claudenda res est familiaris, ut eam benignitas aperire non possit, nec ita reseranda, ut pateat omnibus, Cic. Off. 2, 15, 55. qui ita se gerunt, ita vivunt, ut eorum probetur fides, integritas cet., Am. 5, 19. u. vgl. Vell. 2, 109, 1. 2, 50, 1. 2, 14, 3. 2, 94, 3. Caes. BG. 1, 15, 5. nil ita celabas, ut non ego conscius essem, Ov. Tr. 3, 6, 9. u. vgl. Catull. 75, 2 sq. quum Graecos (ludos) ita non ames, ut ne ad villam quidem tuam via Graeca ire soleas, Cic. Fam. 7, 1, 3; ita fit, ut animus de se ipse tum iudicet, quum id ipsum, quo iudicatur, aegrotet,

Cic. Tusc. 3, 1, 1. ita fit, ut ratio praesit, appetitus obtemperet, Off. 1, 28, 101. u. so 1, 45, 160. Tusc. 2, 6, 16. Div. 1, 55, 126. Leg. 1, 15, 42. 1, 22, 58. ND. 1, 14, 37. Vell. 1, 43, 121; quum quidem biduum ita ieiunus fuissem, ut ne aquam quidem gustarem, Cic. Fam. 7, 26, 1. quod ita multa sunt incommoda in vita, ut ea sapientes commodorum compensatione leniant, Cic. ND. 1, 9, 23. sunt quidam ita lingua haesitantes aut ita voce absoni aut ita vultu motuque corporis vasti atque agrestes, ut - in oratorum numerum venire non possint, dOr. 1, 25, 115. ordiamur igitur a sensibus, quorum ita clara iudicia et certa sunt, ut, si optio naturae nostrae detur - non videam, quid quaerat amplius, Acad. 2, 7, 19. sed ita falsa sunt ea, quae consequuntur, ut illa, e quibus haec nata sunt, vera esse non possint, Fin. 4, 19, 54. memoria autem ita fuit nulla, ut aliquotiens tria cum proposuisset, aut quartum adderet, aut tertium quaereret, Brut. 60, 217. quo quidem (iudicio) ita severe sunt usi veteres grammatici, ut cet., Quint. 1, 4, 3. absolvi nescio quam bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra, academicam omnem quaestionem libris quatuor, Cic. Att. 13, 19, 3; flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, iudicari non possit, Caes. BG. 1, 12, 1. u. vgl. Caes. BG. 1, 38, 5. Vell. 2, 4, 5. vix credere possis, quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti fabula quem miserum gnato vixisse fugato inducit, non se peius cruciaverit atque hic, Hor. Sat. 1, 2, 19. quamquam inperitia dei sufficiat ad poenam, ita ut notitia prosit ad veniam, tamen cet., Minuc. Octav. 35; — sic positum servabis onus, *ne* forte sub ala fasciculum portes librorum ut rusticus agnum, Hor. Sat. 1, 13, 12. u. vgl. AP. 151 sqq. 225 sqq. peto a te, ne exeat (liber), aut ita corrigas, ne mihi noceat, Cic. Fam. 6, 7, 6. u. vgl. 2, 19, 1.

c) um auf eine durch ut u. si eingeführte **Beschränkung** eines allgemeinen Urtheiles hinzuweisen, **so, nur so, insoweit, nur insoweit, unter der Bedingung**, ita nostri cum illo rege contenderunt imperatores, ut ab illo insignia victoriae, non victoriam reportarent: triumphavit L. Sulla, triumphavit L. Murena de Mithridate -, sed ita triumpharunt, *ut* ille pulsus superatusque regnaret, Cic. Pomp. 3, 8. u. vgl. Justin. 37, 1, 8. unum hoc abs te, L. Quinti, pervelim impetrare, - ut ita tibi multum temporis sumas, ut his aliquid ad iudicandum relinquas, Tull. 2, 6. vereor enim, cuicuimodi es, Rosci, ne ita hunc videar voluisse servare, ut tibi omnino non pepercerim, SRosc. 34, 95. u. vgl. 20, 55. cuius ego ingenium ita laudo, ut non pertimescam, ita probo, ut me ab eo delectari facilius, quam decipi putem posse, DiC. 13, 44. qui vobis ita summam ordinis consiliique concedunt, ut vobiscum de amore rei publicae certent, Cat. 4, 7, 15. qui ita de ambulatione et de suffragiis suis cum colonis dissenserunt, ut idem de communi salute sentirent, Sull. 21, 61. u. vgl. 26, 73. et tamen ita probanda est mansuetudo atque clementia, ut adhibeatur rei publicae causa severitas, Off. 1, 25, 88. vides in hac tota disputatione non illud dici: quamvis hoc turpe sit, tamen, quoniam expedit, faciam, sed: ita expedire, ut turpe non sit, 3, 13, 53. ita vivunt, dum possunt, ut ducere animam de caelo non queant: ita moriuntur, ut eorum ossa terra non tangat: ita iactantur fluctibus, ut numquam adluantur: ita postremo eiciuntur, ut ne ad saxa quidem mortui conquiescant, SRosc. 26, 72. ita gratiam ineunt summa potestate populi permissa, ut non plus darent iuris quam detinerent, Liv. 1, 17, 8; genus belli quod sit vides: ita civile est, ut non ex civium dissensione, sed ex unius perditi civis audacia natum sit, Cic. Att. 7, 13, 1. sed ante omnia ita vos irae indulgere oportet, ut potiorem ira salutem atque utilitatem vestram habeatis, Liv. 23, 3, 4. cum - res militiae ita prospere gererentur, ut nullo bello veniretur ad exitum rei, Liv. 5, 12, 4. equis extemplo insecutus ita institit agmini, ut, donec lucesceret, proelio abstineret, 8, 38, 5. itaque hoc est, quod multi fecerunt, et ita multi, ut ii, quos innocentissimos meminimus aut audivimus, non fecerint, Cic. II. Verr. 3, 82, 190; ego quoque tibi imponam (onus) pro tuis in me summis officiis, ita tamen ut tibi nolim molestus esse, Fam. 13, 56, 2; — quod videmus ita esse necessarium, *ut tamen* eo minus nihil esse possit, wovon wir sehen, daß es nur insoweit nothwendig ist, als es, wenn auch die Nothwendigkeit zugestanden ist, dennoch nichts geringeres als dieß geben kann d. i. daß es zwar nothwendig, aber doch das geringste ist, dOr. 3, 10, 38. quae (dominatio) iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie, Att. 2, 21. nam ita diligenter constituta sunt iura decumano, ut tamen ab invito aratore plus decuma non posset auferri, II. Verr. 3, 8, 20. quod si quis probabit, ita probabit, ut oratori tamen aptum non esse fateatur, dOr. 2, 38, 159. quum scirem, ita iudicium in tabulas publicas relatum, ut illae tabulae privata tamen in custodia more maiorum continerentur, Sull. 15, 42. quod ego ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam, Fam. 5, 21, 1. ceterum ita fama variat, ut tamen plerique loci speculandi causa castris egressum, omnes insidiis circumventum tradant, Liv. 27, 27, 14. amicos ita magnos et potentes in civitate esse voluit, ut tamen pari iure essent quo ceteri, Suet. Aug. 56; plures e familia cognosci referre arbitror, quo facilius appareat ita degenerasse a suorum virtutibus Nero, ut tamen vitia cuiusque quasi tradita et ingenita retulerit, Ner. 1. in adulescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnumquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet ac sufferre vix posset, Cal. 50; hi quidem ita non sola virtute finem bonorum contineri putant, ut rebus tamen omnibus virtutem anteponant, Cic. Fin. 4, 18, 49; cui magnam invidiam conciliarat - imponendo capiti eius - insigne regium, quod ab eo ita repulsum erat, ut non offensus videretur, Vell. 2, 56, 4. esse etiam momenti aliquid ad consilium, quod Carthaginiensibus ita pax ne-

gari posset, ut non utique in praesentia bellum cum iis geratur, Liv. 24, 27, 7; — verumtamen hoc ita est utile, *ut ne* plane inludamur ab accusatoribus, SRosc. 20, 55. qui si occiderit, multum de communi utilitate detraxerit, modo hoc ita faciat, ut ne ipse de se bene existimans seseque diligens hanc causam habeat ad iniuriam, Off. 3, 6, 31; — auxilio vos, Campani, dignos censet senatus, sed ita vobiscum amicitiam institui par est, *ne* qua vetustior amicitia ac societas violetur, Liv. 7, 31, 2. ita tamen aequum est, inquit, me vestra meis armis tutari, ne mea interim nudentur praesidiis, 31, 25, 6; — ita admissos esse, *ne tamen* iis senatus daretur, 22, 61, 5; — fossa ita idonea, *si* omnem aquam, quae e caelo venit, recipere potest, Varr. RR. 1, 14, 2. u. so mit Indicat. Präs.: nam hoc ipsum ita iustum est, quod recte fit, si est voluntarium, Cic. Off. 1, 9, 28. ita sunt autem speciosa haec et utilia, si oriuntur ex causa, Quint. 2, 4, 32. haec enim omnia pure atque caste tribuenda deorum numini ita sunt, si animadvertuntur ab iis et si est aliquid a dis immortalibus hominum generi tributum, Cic. ND. 1, 2, 3. ita est maxima in sensibus veritas, si et sani sunt ac valentes et omnia removentur, quae obstant et impediunt, Acad. 2, 7, 19. ita enim senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet, si nemini mancipata est, si usque ad ultimum spiritum dominatur in suos, Sen. 11, 38. itaque ad bella ista, seu falsa seu vera sunt, consules, parata vobis plebes est, si conubiis redditis unam hanc civitatem tandem facitis, si coalescere, si iungi miscerique vobis privatis necessitudinibus possunt, si spes, si aditus ad honores viris strenuis et fortibus datur, si in consortio, si in societate rei publicae esse, si quod aeque libertatis est in vicem annuis magistratibus parere atque imperitare licet, Liv. 4, 5, 5. vos, Ceres mater et Proserpina, precor - ut ita nobis volentes propitii adsitis, si vitandae non ferendae fraudis causa hoc consilii capimus, 24, 38, 8. u. vgl. 42, 41, 6. de quibus quid ipse sentiam, si placet, exponam, ita tamen, si vacas animo neque habes aliquid, quod huic sermoni praevertendum putes, Cic. Div. 1, 6, 10; cuius ita aliqua spes est, si eam, quem ad modum ut victor fert Hannibal, sic vos ut victi audiatis, et non id quod amittitur in damno, cum omnia victoris sint, sed quidquid relinquitur pro munere habituri estis, der Conjunct. als Wunsch, der Indic. Fut. als Forderung, Liv. 21, 13, 5. u. so mit Indic. Futur.: hanc multam ita aequo animo feretis, si reputabitis cet., 24, 16, 13. u. vgl. Cic. Fam. 15, 20, 2. Quint. 7, 3, 21. u. mit Conj. in indir. Rede: scribis enim in caelum ferri profectionem meam, sed ita, si ante kal. ian. redeam, Cic. Att. 16, 6, 2. nam a patribus acceptos deos ita placet coli, si huic legi paruerint ipsi, Leg. 2, 10, 26. iamque plebs ita in tribunatu ponere aliquid spei, si similes Icilio tribunos haberet, Liv. 3, 65, 9. u. vgl. 1, 8, 2. 24, 37, 7. pars ita in Romanos effusi erant, ut auctoritatem inmodico favore corrumperent, pauci ex is iustitio populi R. capti, plures ita, si praecipuam operam navassent, potentes sese in civitatibus suis fore rati, 42, 30, 3. ambulantem loqui ita demum oportet, si in causis publicis - quod dicimus quasi singulis inculcare peculiariter velimus, Quint. 11, 3, 130.

2) prägn. wird ita gebraucht, um auf den durch ut u. Conj. u. dgl. eingeführten Grad eines Zustandes hinzuweisen, so, so sehr, in dem Grade, dermaßen, ita sordidus, ut se non umquam servo melius vestiret, Hor. Sat. 1, 1, 96. u. vgl. Ep. 2, 1, 64. statim ita sum levatus, ut mihi deus aliquis medicinam fecisse videatur, Cic. Fam. 14, 7, 1. ita se - de populo R. meritos esse, ut paene in conspectu exercitus nostri vastari - non debuerint, Caes. BG. 1, 11, 3. ita placebat barbaris numerus suus, ita fiducia virium, ut ubicunque Caesar esset nihil in se reponerent, Vell. 2, 112, 2. non ita civitatem aegram esse, ut consuetis remediis sisti posset, Liv. 3, 20, 8. u. vgl. 26, 19, 14. ea demum vox ita animos accendit, ut renovato clamore, veluti ali repente facti, tanta vi se in hostem intulerint, ut sustineri ultra non possent, Liv. 24, 16, 1; cuius salus ac valetudo non ita sustentaretur Caesaris cura, tanquam distractissimus ille tantorum operum mole huic uni negotio vacaret animus, Vell. 2, 114, 1.

III) näher bestimmt durch directe oder indirecte Sätze: patriam allocuta maesta'st ita voce miseriter; „patria cet.“, Catull. 63, 49. u. vgl. vs. 77 sq. Juv. 13, 91. is ita cum Caesare egit: „si cet.“, Caes. BG. 1, 13, 3. in tertio de oratore ita scriptum est: „in perpetua autem oratione cet.“, Quint. 11, 1, 26. haec ita digerunt: primum cet., 11, 2, 20; — indirect durch den *Acc.* u. *Inf.*: ex parente meo et aliis sanctis viris ita accepi, munditias mulieribus, viris laborem convenire omnibusque bonis oportere plus gloriae quam divitiarum esse, Sall. J. 85, 40. ex Dareo ita accepi, tria milia talentum condita esse cum Cyro, Curt. 10, 5 (1), 34. qui acerrime adversus eos dicit, ita dicit, hostes noluisse fieri, Cato frg. p. 24, 3. u. vgl. p. 35, 8. p. 67, 3. saepe ego audivi Q. Maxumum, P. Scipionem, praeterea civitatis nostrae praeclaros viros solitos ita dicere, cum maiorum imagines intuerentur, vehementissume sibi animum ad virtutem accendi, Sall. J. 4, 5. nec vero ita dici potest, mentis laetitiam solam esse in bonis, Cic. Tusc. 3, 18, 41. ita enim scripsit ad me, sibi meam commentationem maximo adiumento fuisse, Fam. 13, 24, 1. illudque mihi gratissimum est, quod ita sciunt Lucceii procuratores et ita Lucceius ipse ex litteris tuis, quas ad eum misisti, intellexit, hominis nullius apud te auctoritatem aut gratiam valere plus quam meam, 13, 42, 4. tu velim tibi ita persuadeas, nullam rem esse minimam, quae ad te pertineat, quae cet., 1, 8, 6. quod si consulatus tanta dulcedo sit, iam tunc ita in animum inducant consulatum captum et oppressum ab tribunicia potestate esse, Liv. 2, 54, 5. sed quum sibi ita persuasisset ipse, meas de se accurate scriptas litteras maximum apud te pondus habituras - malui facere, quod cet., Cic. Fam. 13, 10, 1. quare velim ita statutum

habeas, me tui memoriam cum summa benevolentia tenere, 6, 2, 2. collegi me aliquando et ita constitui, fortiter esse agendum, illi aetati, qua tum eram, solere laudi dari, etiam si cet., Cluent. 19, 51. omnesque ita accipiebant, privatos eos a Claudio iudicatos, Liv. 3, 40, 6. idque omen auguriumque ita acceptum est, non motam Termini sedem, 1, 55, 4. scio fuisse nonnullos, qui ita existumarent, iuventutem, quae domum Catilinae frequentabat, parum honeste pudicitiam habuisse, Sall. C. 14, 7. hoc ita existimavit - nihil opus fuisse iudicio de vi coactis armatisque hominibus, Cic. Tull. 4, 9. u. vgl.: qui (Antiochus) me valde movet, vel quod amavi hominem, sicut ille me, vel quod ita iudico, politissimum et acutissimum omnium nostrae memoriae philosophorum, Acad. 2, 35, 113.

itaeomelis, is, *f.*, eine aus Kräutern bereitete unbekannte Art Wein, vocarunt et scyzinum et itaeomelin et lectisphagiten, quorum iam oblitterata ratio est, Plin 14, 16 (19), 111.

ĭtăquĕ, *Adv.*, **und so, und auf die Weise, und so sehr, und dermaßen,** wird gebraucht 1) um an ein durch ita oder auch ohne dasselbe eingeführtes Prädicat ein zweites mit **gleicher Geltung** anzuknüpfen (also = ita que, itáque, vgl. *Corssen* über Aussprache II. p. 264 fg.), ita huic facietis fabulae silentium itaque aequi et iusti hic eritis omnes arbitri, Plaut. Amph. prol. 15. ita dolui itaque ego nunc doleo, Truc. 2, 6, 45. ita vosmet aiebatis itaque nomina inter nos permutastis, Capt. 3, 5, 18. ita victu excurato, ita munditiis dignis itaque in loco festivo sumus festive accepti, Pseud. 5, 1, 9. si cetera ita sunt ut vis itaque ut esse ego illa existumo, Ter. Hec. 4, 2, 28; — verum ita animatus fui itaque nunc sum, ut ea te patera donem, Plaut. Amph. 2, 2, 130. immo ita volo itaque postulo, ut fiat, Ter. Andr. 3, 3, 18. ita nostri acriter in hostes signo dato impetum fecerunt itaque hostes repente celeriterque procurrerunt, ut spatium pila in hostes coniciendi non daretur, Caes. BG. 1, 52, 3. homines - mihi ita cari itaque iucundi, ut eorum adspectu omnis quae me angebat de re publica cura consederit, Cic. Brut. 3, 10; — bei Betheuerungen u. dgl.: verum ita me di ament itaque obtingant ex te quae exoplo mihi, ut numquam sciens commerui cet., Ter. Hec. 4, 2, 3; nescio, ita me di ament, mi Laches, itaque una inter nos agere aetatem liceat, 2, 1, 10. Al. at ita me di deaeque, superi atque inferi et medioxumi, itaque me Iuno regina et Iovis supremi filia, itaque Saturnius patruus eius - Me. ecastor pater. Al. itaque me Ops opulenta illius avia - Me. immo mater quidem. Al. Iuno filia et Saturnus patruus u. s. w., Plaut. Cist. 2, 1, 36. ita me amabit sancta Saturitas, Hegio, itaque suo me semper condecoret cognomine, Plaut. Capt. 4, 2, 97; — ohne vorausgehendes ita: nunc his locis posita sunt (signa), ut mihi semper Scipionis fore videantur itaque dicantur, Cic. II. Verr. 2, 35, 87; peto igitur abs te, ut eum - in meis intimis maximeque necessariis scias esse itaque tractes, ut intelligat cet., Fam. 13, 30, 2. — 2) um den **weiteren Verlauf** einer vorhergehenden Thatsache hinzuzufügen, sei es mit oder ohne nähere Bestimmung der Art und Weise des Verlaufs (also: ita que, itáque): collegi me aliquando et ita constitui, fortiter esse agendum —: itaque feci, Cic. Cluent. 19, 51. eodem te, quum coenavisses, rediturum dixeras: itaque fecisti, Deiot. 7, 19. u. so vgl. Inv. 2, 24, 72. inimici vero - illud tempus exspectandum decreverunt, quo exisset, ut sic absentem aggrederentur: itaque fecerunt, Nep. Alc. 4, 2. u. vgl. Fam. 3, 3, 1. 3, 5, 3. 5, 11, 2; — quum quaestor in Sicilia fuissem, iudices, itaque ex ea provincia decessissem, ut Siculis omnibus iucundam diuturnamque memoriam quaesturae nominisque mei relinquerem, factum est cet., DiC. 1, 2. tricesimo sexto anno a primis tribunis plebis decem creati sunt, bini ex singulis classibus: itaque cautum est, ut postea crearentur, Liv. 3, 30, 7. — 3) um eine auf Grund einer vorhergehenden Thatsache beruhende **Folge** anzuknüpfen, **und so, und auf die Weise, und in Folge davon** (also = ita que, itáque), und daraus entstand itaque, zur Einführung eines selbstständigen Folgesatzes (bei Cicero u. Caesar stets zu Anfang, an zweiter Stelle b. Planc. b. Cic. Fam. 10, 15, 2; häufig bei Liv., b. Quint. öft. vor- als nachgestellt, b. Curt. nur 7, 10 (39), 7. an zweiter Stelle), **sonach, also, daher**, a) im Allg.: insinuat sese ad illam amicam eri [mei]: occepit eius matri suppalparier vino, ornamentis opiparisque opsoniis: itaque intumum ibi se miles aput lenam facit, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 27. u. vgl. 2, 1, 60. 3, 1, 183. prima contio Pompeii qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non gravis, itaque frigebat, Cic. Att. 1, 14, 1. numquam de me siluistis, numquam meam salutem non ab his consulibus, qui vendiderant, flagitavistis: itaque vestro studio atque auctoritate perfectum est, ut ille ipse annus - hos tribunos haberet, qui et promulgarent de salute mea et ad vos saepenumero referrent, post red. in sen. 2, 3 sq. u. vgl. Att. 1, 14, 6. Dumnorix gratia et largitione apud Sequanos plurimum poterat et Helvetiis erat amicus —: itaque rem suscipit, Caes. BG. 1, 10, 4; — tantae in te impendent ruinae: nisi suffulcis firmiter, non potes subsistere: itaque in te irruunt montes mali, Plaut. Epid. 1, 1, 77. Mercurius, Iovis qui nuntius perhibetur, numquam aeque patri suo nuntium lepidum attulit, quam ego nunc meae nuntiabo erae: itaque onustum pectus porto laetitia lubentiaque, Plaut. Stich. 2, 1, 1 sqq. u. vgl. Pers. 4, 3, 11. 35. Mil. gl. 5, 16. quod vestri quidem vel optime disputant, nihil opus esse eum, qui philosophus sit futurus, scire litteras: itaque, ut maiores nostri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum, ut dictator esset, sic vos de pagis omnibus colligitis bonos illos quidem viros, sed certe non pereruditos, Cic. Fin. 2, 4, 12. earum igitur qualitatum sunt aliae principes, aliae ex his ortae: principes sunt unius modi et simplices, ex his autem ortae variae sunt et quasi multiformes: itaque aër - et ignis et aqua et terra

prima sunt, ex his autem ortae animantium formae earumque rerum, quae gignuntur e terra, Acad. 1, 7, 26. duo placet esse Carneadi genera visorum, in quo uno hanc divisionem: alia visa esse, quae percipi possint, alia, quae non possint, in altero autem: alia visa esse probabilia, alia non probabilia: itaque quae contra sensus contraque perspicuitatem dicantur, ea pertinere ad superiorem divisionem, contra posteriorem nihil dici oportere, 2, 31, 99. eo enim rem demittit Epicurus, si unus sensus semel in vita mentitus sit, nulli umquam esse credendum: hoc est verum esse confidere suis testibus et importune insistere! Itaque Timagoras Epicureus negat sibi umquam, quum oculum torsisset, duas ex lucerna flammulas esse visas: opinionis enim esse mendacium, non oculorum, 2, 25, 79. nec tamen argumentum hoc Epicurus a parvis petivit aut etiam a bestiis - ut diceret ab his duce natura hanc voluptatem expeti nihil dolendi: neque enim haec movere potest appetitum animi nec ullum habet ictum, quo pellat animum status hic non dolendi. Itaque in hoc eodem peccat Hieronymus. At ille pellit, qui permulcet sensum voluptate. Itaque Epicurus semper hoc utitur, ut probet voluptatem natura expeti, Fin. 2, 10, 32. u. vgl. 2, 4, 12. ND. 1, 31, 85. Am. 7, 24; — et enimvero quoniam formam huius cepi in me et statum, decet et facta moresque huius habere me similes item. Itaque me malum esse oportet, callidum, astutum ad modum cet., Plaut. Amph. 1, 1, 110. u. vgl. Capt. prol. 35—37. apscede ac sine me hunc perdere, qui semper me ira incendit, quoi numquam rem me unam licet semel praecipere furi, quin centiens eadem imperem atque ogganniam: itaque iam hercle clamore ac stomacho non queo labori suppeditare, As. 2, 4, 14. praesagibat mi animus, frustra me ire, quom exibam domo: itaque abibam invitus, Aul. 2, 2, 1. u. vgl. Mil. gl. 2, 1, 14. Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smyrnaei vero suum esse confirmant, itaque etiam delubrum eius in oppido dedicaverunt, Cic. Arch. 8, 19. carus fuit Africano superiori noster Ennius, itaque etiam in sepulcro Scipionum putatur is esse constitutus ex marmore, 9, 22. Athenis tenue coelum, ex quo acutiores etiam putantur Attici: crassum Thebis, itaque pingues Thebani et valentes, Fat. 4, 7. alios autem dicere aiunt multo etiam inhumanius-praesidii adiumentique causa, non benevolentiae neque caritatis amicitias esse expetendas: itaque ut quisque minimum firmitatis haberet minimumque virium, ita amicitias appetere maxime: ex eo fieri ut mulierculae magis amicitiarum praesidia quaerant quam viri et inopes quam opulenti et calamitosi quam beati, Am. 13, 46. u. vgl. 47; — Fit etiam suavis oratio, quum aliquid aut invisum aut inauditum aut novum dicas. Delectat enim —. Sed sunt multa suavitatis praecepta, quae orationem aut magis obscuram aut minus probabilem faciunt. Itaque etiam hoc loco nobis est ipsis quid causa postulet iudicandum, Cic. Part. or. 6, 22. u. vgl. Cluent. 8, 24. u. 25. Leg. 1, 8, 24. 2, 1, 2. Am. 6, 22. 12, 42. Sed Nasidianae naves nullo usui fuerunt celeriterque pugna excesserunt: non enim has aut conspectus patriae aut propinquorum praecepta ad extremum vitae periculum adire cogebant. Itaque ex eo numero navium nulla desiderata est: ex Massiliensium classe V sunt depressae cet., Caes. BC. 2, 7, 1. Phocion Atheniensis etsi saepe exercitibus praefuit summosque magistratus cepit, tamen multo eius notior integritas vitae quam rei militaris labor. Itaque huius memoria est nulla, illius autem magna fama, Nep. Phoc. 1, 1. Sed Allobroges diu in incerto habuēre, quidnam consili caperent: in altera parte erat aes alienum, studium belli, magna merces in spe victoriae, at in altera maiores opes, tuta consilia, pro incerta spe certa praemia. Haec illis volventibus tandem vicit fortuna rei publicae. Itaque Q. Fabio Sangae - rem omnem uti cognoverant aperiunt, Sall. C. 41, 1 sqq. Non erat Mario Sulpicioque Cinna temperatior. Itaque cum ita civitas Italiae data esset, ut in octo tribus contribuerentur novi cives, ne potentia eorum et multitudo veterum civium dignitatem frangeret, - Cinna in omnibus tribubus eos se distributurum pollicitus est, Vell. 2, 20, 2. u. vgl. 2, 40, 5. 2, 103, 3. 2, 110, 5. Quod (sabulum) ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt, Curt. 7, 18 (4), 27. Est mihi purgatam crebro qui personet aurem: solve senescentem mature sanus equum, ne peccet ad extremum ridendus et ilia ducat! Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono, Hor. Ep. 1, 1, 8 sqq. de compositione non equidem post M. Tullium scribere auderem nisi et eiusdem aetatis homines scriptis ad ipsum etiam litteris reprehendere id collocandi genus ausi fuissent et post eum plures multa ad eandem rem pertinentia memoriae tradidissent. Itaque accedam in plerisque Ciceroni, Quint. 9, 4, 1; — itaque ergo verbunden, s. ergo, 2. — b) insbes. zur Wiederaufnahme eines vorhergehenden Begriffes od. Urtheils oder eines unterbrochenen Gedankens (wie igitur): Quem quidem ego hostem, Quirites, quam vehementer foris esse *timendum* putem, licet hinc intelligatis, quod etiam molesto fero, quod ex urbe parum comitatus exierit. Utinam ille omnes secum copias suas eduxisset. Tongilium mihi eduxit, quem amare in praetexta coeperat, Publicium et Munatium, quorum —: reliquit quos viros! quanto alieno aere, quam valentes, quam nobiles! Itaque ego illum exercitum prae Gallicanis legionibus et hoc dilectu, quem in agro Piceno et Gallico Q. Metellus habuit - magno opere *contemno*, Cic. Cat. 2, 2, 4. u. vgl. Acad. 1, 12, 44. Quum saepe multa tum memini domi in hemicyclio sedentem, ut solebat, - *in eum sermonem* illum *incidere*, qui tum fere multis erat in ore. Meministi enim profecto, Attice, et eo magis, quod P. Sulpicio utebare multum, quum is tribunus plebis capitali odio a Q. Pom-

peio, qui tum erat consul, dissideret, quocum coniunctissime et amantissime vixerat, quanta esset hominum vel admiratio vel querela. Itaque tum Scaevola quum *in eam* ipsam *mentionem incidisset*, exposuit cet., Am. 1, 2. Cydnus non spatio aquarum, sed *liquore* memorabilis: quippe leni tractu e fontibus labens puro solo excipitur, nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum turbent: itaque *incorruptus* est cet., Curt. 3, 4 (10), 8. u. vgl. Justin. 3, 4, 3; — Obsidio erat nihilo minus et frumenti cum summa caritate inopia sedendoque expugnaturum se urbem spem Porsina habebat, cum C. Mucius adulescens nobilis, cui indignum videbatur populum R. servientem, cum sub regibus esset, nullo bello nec ab hostibus obsessum esse, liberum eundem populum ab isdem Etruscis obsideri, quorum saepe exercitus fuderit, itaque (um an C. Mucius anzuknüpfen) magno audacique aliquo facinore eam indignitatem vindicandam ratus primo sua sponte penetrare in hostium castra constituit, Liv. 2, 12, 1 sqq.

ĭtātĕnus, *Adv.*, soweit, Claud. Mam. stat. an. 2, 10.

ĭtem, *Adv.* (aus dem demonstrativen Stamme i und dem demonstr. Pronominalstamm te entstanden, dessen Accusativform -tem sich zum St. to verhält, wie der Accus. quem zum Stamme quo-; das so zusammengesetzte Adverbium bedeutet eigentlich gerade so wie i-ta „das in der Weise", daher „ebenso", nach *Corssen* über Aussprache II. p. 269), **ebenso, auf dieselbe Weise, auf gleiche Weise, gleichermaßen**, 1) *absol.*, u. zwar so, daß von den beiden in ein gleiches Verhältniß tretenden Sätzen jeder sein eignes (gleiches oder entgegengesetztes) Prädicat hat: volo scire, sinas an non sinas nos coquere hic cenam. Eu. volo scire item ego meae domi meane salva futura, Plaut. Aul. 3, 2, 17. Gr. hunc meum esse dico. Tr. et ego item esse aio meum, Rud. 4, 3, 86. Mess. quid ais tu? Menaechmum opinor te vocari dixeras. Men. ita vero. Mess. huic item Menaechmo nomen est, Men. 5, 9, 37. Alcumenae usuram corporis cepi et concubitu gravidam feci filio: tu gravidam item fecisti, 5, 2, 5. Le. quaeso aequo animo patitor. Li. patitor tu item, quom ego te referiam, As. 2, 2, 108. ad haec Ariovistus respondit: ius esse belli, ut qui vicissent iis, quos vicissent, quemadmodum vellent, imperarent: item populum R. victis non ad alterius praescriptum, sed ad suum arbitrium imperare consuesse, Caes. BG. 1, 36, 1. legionem Caesar, quam equis devexerat, passibus ducentis ab eo tumulo constituit: item equites Ariovisti pari intervallo constiterunt, 1, 43, 2. nos nostras more nostro et modo instruximus legiones: item hostes contra legiones suas instruunt, Plaut. Amph. 1, 1, 66. asperitas autem vocis fit ab asperitate principiorum et item levor levore creatur, Lucr. 4, 551. u. vgl. 2, 576. nam id erat quondam quasi necesse: nunc, quoquo modo se res habet, non est item, Cic. Att. 14, 12. sunt etiam qui λύχνους inscripserunt, sunt item qui cet., und: sunt item multi, qui coniectanea, neque item non sunt, qui indices libris suis fecerint aut cet., Gell. praef. §. 7 sqq. u. vgl. Sall. C. 51, 5—7. vinctus [fui], set dolis me exemi: item ille se servavit dolis, Plaut. Bacch. 4, 9, 28. Ph. nec me ille sierit Iuppiter. Pa. ego item volo, Curc. 1, 1, 27. atque eccum video, qui mihi'st usui et plurumum prodest: item huic ultro fit, ut meret potissumus nostrae ut sit domi, Men. 2, 3, 7. quoniam formam huius cepi in me et statum, decet et facta moresque huius habere me similes item, Amph. 1, 1, 110. atque ille vero minus minusque impendio curare minusque me impartire honoribus: item a me contra factum est: nam item obiit diem, Aul. prol. 18. nati filii duo: inde ego hunc maiorem adoptavi mihi: eduxi a parvolo, habui, amavi pro meo: in eo me oblecto: solum id est carum mihi: ille ut item contra me habeat facio sedulo, Ter. Ad. 1, 1, 21. ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod in suo iure se interpellaremus, Caes. BG. 1, 44, 8. u. vgl. Cic. Arch. 9, 20. per se igitur ius est expetendum et colendum: quod si ius, etiam iustitia: sic deinde reliquae quoque virtutes per se colendae sunt, u. nach Anwendung dieses Satzes auf die liberalitas folgt der Schluß: ergo item iustitia nihil expetit praemii, nihil precii: per se igitur expetitur, Cic. Leg. 1, 18, 48. u. so vgl.: item igitur, Div. 1, 32, 71. superioribus litteris benevolentia magis adductus, quam quo res ita postularet, fui longior: — hoc item tempore brevior esse debeo, Cic. Fam. 6, 3, 1. habemus igitur huius quoque auctoritatem de sepulcris summi viri, a quo item funerum sumptus praefinitur a censibus cet., Leg. 2, 27, 68. sed - quamobrem in sententiam non addidisti, uti prius verberibus in eos animadverteretur? An quia lex Porcia vetat? At aliae leges item condemnatis civibus non animam eripi, sed exsilium permitti iubent, Sall. C. 51, 22. iam cogebat eos necessitas existimare, animas cum corporibus nasci et item cum corporibus exstingui, Lact. de Opif. d. 4; sunt alii puniceo corio: magni item atque atri, Plaut. Rud. 4, 3, 59. venit hoc mihi, Megadore, in mentem, te esse hominem divitem factiosum: me item hominem pauperum pauperrimum, Aul. 2, 2, 49. u. vgl. hier: unum tamen cogitato, tibi proxumum me mihique item esse te, 2, 1, 8. hoc in omnibus item partibus orationis evenit, ut utilitatem ac prope necessitatem suavitas quaedam et lepos consequatur, Cic. dOr. 3, 46, 181. et pro tabulis et contra tabulas et pro testibus et contra testes et pro quaestionbus et contra quaestiones et item de ceteris rebus eiusdem generis separatim dicere solemus cet., 2, 27, 118; — so daß in beiden Sätzen nur ein Prädicat vorhanden u. bei dem einen zu ergänzen ist: litterae mittuntur isti a patre vehementes: ab amicis item, Cic. II. Verr. 4, 19, 41. ex eo numero complures Q. Metellus Celer praetor ex senati consulto causa cognita in vincula coniecerat: item in ulteriore Gallia C. Murena, Sall. C. 42, 3. docet se Manlium praemisisse ad eam multitudinem, quam ad capiunda arma para-

verat: item alios in alia loca opportuna, 27, 4; itaque ex me quaerunt, credo ex hoc item Scaevola, quonam pacto mortem Africani feras, Cic. Am. 2, 7. aiunt non nulli, item Salustius, me oportuisse accusare, QFratr. 3, 4; ipse cum telo esse: item alios iubere, Sall. C. 27, 2. ipse armatus intentusque: item alios cogebat, J. 100, 4. mihi vero ista valde probata sunt: quod item fratri puto, Cic. Fin. 5, 26, 76; — C. Subernius Calenus et meus est familiaris et Leptae nostri familiarissimi pernecessarius —: eadem causa fere est M. Planii Heredis, qui est item Calenus, Leptae nostri familiarissimus, Fam. 9, 13, 2. potest alio tempore, alio consule, cui item exercitus in manu sit, falsum aliquid pro vero credi, Sall. C. 51, 36. „eho, quid Pamphilus?“ „quid? sumbolam dedit, cenavit“ gaudebam: item alio die quaerebam, Ter. Andr. 1, 1, 62. u. vgl. Plaut. Capt. 3, 1, 31. Cic. Off. 2, 3, 13; — unus Epirotes (multo ceteros antecessit rerum gestarum gloria), Pyrrhus, qui cum populo R. bellavit —: unus item Siculus, Dionysius prior, Nep. Reg 2, 2. is missus cum praesidio equitum atque peditum, item funditorum balearium, Sall. J. 105, 2. de improviso vigiles, item cohortium, turmarum, legionum tubicines simul omnes signa canere, 99, 1. in Aulercis Lexoviisque, reliquis item civitatibus - in hibernis collocavit (exercitum), Caes. BG. 3, 29, 3. venit in suspicionem conspirasse cum M. Crasso consulari, item P. Sulla et L. Antonio, Suet. Caes. 9. u. vgl. Aug. 4. exstant et ad Ciceronem, item ad familiares (epistulae) domesticis de rebus, Caes. 56; — itaque Romulus augur ut apud Ennium est, cum fratre item augure - dant operam simul auspicio augurioque, Cic. Div. 1, 48, 107. u. vgl. Quint. 6, 1, 46 sq. At enim idcirco navem Mamertinis non imperasti, quod sunt foederati. — Sed tamen tu, sancte homo ac religiose, cur Tauromenitanis item foederatis navem imperasti? Cic. II. Verr. 5, 19, 49. tam te has phaleras a Phylarcho Centuripino abstulisse dicebant, quam alias item nobiles ab Aristo Panhormitano, 4, 12, 29. Is mihi litteras abs te et commentarium consulatus mei Graece scriptum reddidit. In quo laetatus sum me aliquanto ante de iisdem rebus Graece item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse, Att. 2, 1, 1; — auch: lapides substernendi, aut quid item, ne ungulae putrescant, Varr. RR. 2, 5, 16. substernitur eis acus aut quid item aliud, 2, 9, 12; — vel rex semper maxumas mihi agebat quidquid feceram: aliis *non item*, Ter. Eun. 3, 1, 8. nam omnium magnarum artium sicut arborum altitudo nos delectat: radices stirpesque non item, Cic. Or. 43, 147. sed corporum offensiones sine culpa accidere possunt: animorum non item, Tusc. 4, 14, 31. inter acutos autem et inter hebetes interest, quod ingeniosi, ut aes Corinthium in aeruginem, sic illi in morbum et incidunt tardius et recreantur ocius: hebetes non item, 4, 14, 32. non enim fortuito hunc artificem dicemus esse, illum negabimus, sed quum alterum percepta et comprehensa tenere videmus, alterum non item, Acad. 2, 7, 22. o spectaculum uni Crasso iucundum, caeteris non item, Att. 2, 21, 4; — at eam puellam hic senex amat efflictim *et item* contra filius, Plaut. Cas. prol. 48. hanc me iussit Lesbonico dare suo gnato epistulam et item hanc alteram suo amico Callicli iussit dare, Trin. 4, 2, 56. u. vgl. vs. 31. vestimenta ne tineae tangant, amurcam decoquito ad dimidium: ea unguito fundum arcae —: ubi ea adaruerit, vestimenta condito: si ita feceris tineae non nocebunt: et item ligneam supellectilem omnem si ungues, non putescet, et cum ea terseris, splendidior fiet: item ahenea omnia unguito cet., Cato RR. 98. ab reo autem querela conflati criminis collectarumque suspicionum et accusatoris insidiae et item commune periculum proferetur, Cic. Part. or. 35, 121. sed postquam amans accessit pretium pollicens, unus et item alter, ita ut ingenium'st omnium hominum ab labore proclive ad lubidinem, accepit conditionem, Ter. Andr. 1, 1, 49. u. so: longi subsellii, ut noster Pompeius appellat, iudicatio et mora si quem tibi item unum alterumve diem abstulerit - tua tamen dignitas suum locum obtinebit, Cic. Fam. 3, 9, 2; — solis defectiones *itemque* lunae praedicuntur in multos annos, Div. 2, 6, 17. multo magis est secundum naturam excelsitas animi et magnitudo itemque comitas, iustitia, liberalitas quam voluptas, quam vita, quam divitiae, u. dann: itemque magis est secundum naturam cet., Off. 3, 5, 24. senatus decernit, uti abdicato magistratu Lentulus itemque ceteri in liberis custodiis haberentur, Sall. C. 47, 3. u. vgl. Cic. Leg. 2, 21, 52. Att. 2, 19, 3. in eo itinere persuadet Castico - ut regnum in sua civitate occuparet, quod pater ante habuerat: itemque Dumnorigi Aeduo - ut idem conaretur, persuadet, Caes. BG. 1, 3, 4; indicant duodecim tabulae, ut „status dies cum hoste“, itemque „adversus hostem aeterna auctoritas“, Cic. Off. 1, 12, 37. alios videmus velocitate ad cursum, alios viribus ad luctandum valere, itemque in formis aliis dignitatem inesse, aliis venustatem, 1, 30, 107. nisi ea virtus, quae constat ex hominibus tuendis, id est ex societate generis humani, attingat cognitionem rerum, solivaga cognitio et ieiuna videatur, itemque magnitudo animi remota a communitate coniunctioneque humana feritas sit quaedam et immanitas, 1, 44, 157. iisdem placere esse alium alio etiam sapientiorem itemque alium magis alio vel peccare vel recte facere, Fin. 3, 14, 48. quum decus, quod antiqui summum bonum esse dixerunt, hic solum bonum dicat, itemque dedecus illi summum malum, hic solum, Leg. 1, 21, 55; — Veneti reliquae*que* item civitates cognito Caesaris adventu - pro magnitudine periculi bellum parare - instituunt, Caes. BG. 3, 9, 3. vosque item simul, integrae virgines, quibus advenit par dies, agite in modum dicite „o Hymenaee Hymen“, Catull. 61, 36; — solis *item quoque* defectus lunaeque latebras pluribus e causis fieri tibi posse putandum'st, Lucr. 5, 751.

2) näher bestimmt durch *Relativ*sätze: atque ita servom par videtur frugi sese instituere: proinde

eri *ut* sint, ipse *item* sit: voltum e voltu conparet: tristis sit si eri sint tristes: hilaris sit si gaudeant, Plaut. Amph. 3, 3, 5. scelerum caput, ut tute's, item omnes censes esse? Rud. 4, 4, 54. qua re ut Numestio mandavi, tecum ut ageret, item atque eo si potest acrius te rogo, ut plane ad nos advoles, Cic. Att. 2, 24, 5. ergo ut illa divina mens summa lex est, item, quum in homine est perfecta, est in mente sapientis, Leg. 2, 5, 11. ut illic alii corporibus exercitatis gloriam et nobilitatem coronae peterent, alii -, item nos quasi in mercatus quamdam celebritatem ex urbe aliqua sic in hanc vitam ex alia vita et natura profectos alios gloriae servire, alios -, Tusc. 5, 3, 9. tolletur enim adpetitus animi, si, ut in iis rebus, inter quos nihil interest, neutram in partem propensiores simus, item in nobismet ipsis, quem ad modum adfecti simus, nihil vestra arbitrabimur interesse, Fin. 5, 10, 30. ut enim de sensibus hesterno sermone vidistis, item faciunt de reliquis, Acad. 2, 13, 42. nam ut ante demonstrabant, quid ubique esset, item nunc, quid undique ablatum sit, ostendunt, II. Verr. 4, 59, 132; — nullae enim lites neque controversiae sunt, quae cogant homines, *sicut* in foro non bonos oratores, *item* in theatro actores malos perpeti, dOr. 1, 26, 118; — *item* genus est lenonium inter homines meo quidem animo, *ut* muscae culices cimices pedesque pulicesque, Plaut. Curc. 4, 2, 13. He. quid tu per barbaricas urbes iuras? Er. quia enim item asperae sunt, ut tuum victum autumabas esse, Capt. 4, 2, 104. salvom tibi item, ut mihi dedisti, reddito. Men. 5, 7, 49. qui item, ut nos, iurando iure male rem quaerunt, Pseud. 1, 2, 63. hinc etiam famigerabile et sic composititia alia item, ut declinata multa, Varr. LL. 6, 53; eamdem puellam peperit, quam a me acceperat, sine obstetricis opera et sine doloribus, item ut aliae pariunt, quae malum quaerunt sibi, Plaut. Cist. 1, 2, 21. attat scio quor te patrem esse adsimulas et me filium: quia mî item ut parentes lucis das tuendi copiam, Capt. 5, 4, 11. sorbitione faciam ego hodie te mea, item ut Medea Peliam concoxit senem, Pseud. 3, 2, 79. item ut filium meum amico atque aequali suo video inservire et socium esse in negotiis, nos quoque senes est aequom senibus obsequi, Ter. Heaut. 3, 1, 8. non si ex capite sis meo natus, item ut aiunt Minervam esse ex Iove, ea causa magis patiar, Clitipho, flagitiis tuis me infamem fieri, 5, 4, 12. itan' tandem quaeso, item ut meretricem ubi abusus sis, mercedem dare lex iubet ei atque amittere? Phorm. 2, 3, 66; non ego item cenam condio, ut alii coqui, Plaut. Pseud. 3, 2, 21. ita fit, ut non item in oratione, ut in versu, numerus exstet, Cic. Or. 60, 202. profecto expediet fabulae huic operam dare: non pertractate facta'st neque item ut ceterae, Plaut. Capt. prol. 55; — quae omnia *item*, *uti* contraria rerum bonarum, in rebus vitandis reponentur, Cic. Inv. 2, 54, 165. fecisti item, uti praedones solent, qui cet., II. Verr. 4, 9, 21. quos item, uti priores, consul illectos ad proditionem domum dimittebat, Sall. J. 47, 4, — ita causa componitur, ut *item* palaestritae Bidini peterent ab Epicrate hereditatem, *quem ad modum* palaestritae Syracusani ab Heraclio petissent, Cic. II. Verr. 2, 22, 54; — soror, cogita amabo, *item* nos perhiberi, *quasi* salsa muriatica esse autumantur sine omni lepore et sine suavitate, nisi multa aqua usque et diu macerantur, Plaut. Poen. 1, 2, 31. vos adeo, ubi ego innuero vobis, ni ei caput exoculassitis, *quasi* iuncis murteta, *item* ego vos virgis circumvinciam, Rud. 3, 4, 27. u. vgl. Pseud. 1, 2, 66. quasi quom caletur cochleae in occulto latent, suo sibi suco vivont, ros si non cadit: item parasiti rebus prolatis latent in occulto, miseri victitant suco suo, Capt. 1, 1, 12; — analogiae non *item* ea definienda quae dirigitur ad naturam verborum, *atque* illa quae ad usum loquendi, Varr. LL. 10, 74. quare in utraque denique re scindere conantur analogiam, et quom in dissimili usu similia vocabula quaerunt, et quom item ea quae metimur, atque ea quae numeramus, dici putant oportere, 9, 67; — Sosiam servom tuum praeter me alterum, inquam, adveniens faciam ut offendas domi, Davo prognatum patre eodem, quo ego sum, forma, aetate *item*, qua ego sum, Plaut. Amph. 2, 1, 67. respondit mihi paucis verbis atque adeo fideliter, quod tibi'st, item sibi esse, maxumam argenti inopiam, Curc. 2, 3, 54.

ĭter, ĭtĭnĕris, *n*. (W. ἰ εἶμι, ἴ-μεν, Lat. e-o, Pl. i-mus, *Curtius* Grundz. I, 369. u. vgl.: qua ibant, ab itu iter appellarunt, Varr. LL. 5, 35. vgl. mit §. 22; archaist. *Nom.* u. *Acc.*: itiner, Enn. trag. 383. Pacuv. 44. 121. 226. Att. 457. 500. Turpil 207. Plaut. Merc. 5, 2, 71. 88. Lucr. 6, 339. u. vgl. Prisc. I. p. 151, 8. p. 229, 1 sqq. Charis. p. 28, 24, 48, 22. 49, 11. 83, 3; *Genit.*: iteris, Naev. 38. Att. 627; *Abl.*: itere, Att. 499. Lucr. 5, 653. Iul. Hygin. b. Charis. p. 134, 14), der Gang, A) eig. I) concret, der **Gang**, **Weg**, die **Bahn**, **Straße**, **Gasse** (im Freien, in bewohnten Orten, in Häusern u. dgl.), 1) auf dem Lande, mit den *Attribut.*: terrestre, Suet. Cal. 27. Curt. 9, 38 (10), 2. campestre, Curt. 5, 12 (3), 16. 6, 10 (4), 3. pedestre, 4, 8 (2), 9. pedestria, Caes. BG. 3, 9, 4. silvestre, Suet. Caes. 72. Curt. 7, 32 (7), 32. Poeninum, Tac. H. 1, 70. praeceps atque arduum, Curt. 5, 15 (4), 22. stratum militari labore, Quint. 2, 13, 16; rectum, Curt. 3, 28 (11), 19. 4, 60 (16), 7. adversa, Tac. A. 3, 42. diversum locis, Ov. F. 4, 568. diversum, Liv. 1, 28, 10. Curt. 5, 16 (4), 30. divorsa, Sall. C. 50, 1. transvorsum, J. 49, 1. transvorsa, 45, 2. devium, Suet. Galb. 20. devia, Nep. Eum. 3, 5. Cic. Att. 14, 10, 1. avium, Suet. Aug. 96. avia, Sall. J. 54, 9. angustum, Virg. G. 1, 380. Sen. dira 3, 43, 3. angustum admodum, utrimque praecisum, Sall. J. 92, 7. arta, Tac. A. 15, 38. longum, Hor. Sat. 1, 5, 94. Sen. Herc. Oet. 386. longissimum mercatoribus pervium, Amm. 23, 6, 60. immensum, Liv. 21, 29, 7. brevius, Curt. 5, 36 (13), 9. brevissimum, 4, 61 (16), 11. omne, Suet. Galb. 18. medium, Catull. 68, 60; pristinum, Curt. 7, 18 (4), 27. novum, 5, 12 (3), 22. novum periculosum, Liv. 43, 1, 6.

ignotum, Curt. 3, 33 (13), 4. occultum, Ov. F. 2, 547. Curt. 5, 10 (3), 5. secretum, Ov. F. 3, 604. tenebricosum, Catull. 3, 11. noctivagum, VFlacc. 2, 44. insidiosa, Suet. Caes. 58. tutum apertumque, Curt. 5, 13 (4), 2. tutum, Cic. Planc. 41, 97. amoenum ac molle, Quint. 4, 2, 46. benignum, Calp. 8, 85. grave, Ov. Her. 18, 34. triste, Sen. Oed. 654; — mit *Genit.*: iter infestum fecere viai, Lucr. 5, 1124. aere atque argento sternunt iter omne viarum, 2, 626. pergit ad demonstrandum iter callium, Curt. 5, 15 (4), 17. quem praemiseret ad explorandum iter saltus, 3, 17 (7), 6. rusus perplexum iter omne revolvens fallacis silvae, Virg. A. 9, 391. vgl. VFlacc. 2, 495. heros emensus longi claviger orbis iter, Ov. F. 1, 543. urbis itinera, Liv. 27, 16, 2. Tac. A. 3, 4. Suet. Caes. 84. itinera portarum, Liv. 30, 6, 6. Vitr. 1, 5, 2. — *Verbindungen* im *log. Subj.*: hac iter est, Virg. A. 9, 321. ut iter populo esset, Liv. 39, 44, 6. docent occultum iter esse per calles et aversum ab urbe, Curt. 5, 10 (3), 5. erant omnino itinera duo - unum per Sequanos angustum et difficile, - alterum per provinciam nostram, multo facilius atque expeditius, Caes. BG. 1, 6, 1. pervium cunctis iter, Sen. Oct. 404. u. vgl. Troad. 437. plurima per Italiam itinera fraude mancipum et incuria magistratuum interrupta et inpervia clamitando, Tac. A. 3, 31. expeditum iter esse, Curt. 5, 17 (5), 2. quam difficile iter esset, maxime armatis, 5, 14 (4), 13. quod iter longius arduiusque erat a curia, Cato frg. p. 85, 6. refertis itineribus agrestium turba pecorumque, Liv. 26, 10, 8. iter utrique commune est, victori tutius, Curt. 7, 16 (4), 15. utile nunc iter est, Ov. F. 5, 294. silvestre iter aptum insidiis tegendis erat, Curt. 7, 32 (7), 12. fore enim tutum iter et patens, Hor. Od. 3, 16, 7; iter longissimum patet, Amm. 23, 6, 60. patuit nobis iter usque in Aegyptum, Curt. 7, 34 (8), 18. qua rectum iter in Persidem ducebat, 3, 28 (11), 19. iter angustum rixas transeuntium concitat, Sen. dIra 3, 34, 3. ut amoenum ac molle iter, etiamsi est spatii amplioris, minus fatigat, quam durum aridumque compendium, Quint. 4, 2, 46; — im *log. Obj.*: hic in silvis praesens tibi fama benignum stravit iter, Calp. 8, 85. cui per ardentem sine fraude Troiam castus Aeneas patriae superstes liberum munivit iter, Hor. CS. 42. itinera muniit, Nep. Hann. 3, 4. quem itinera struxisse retulimus, Amm. 15, 10, 7. per eas (Alpes) iter aliud atque Hannibal, nobis oportunius patefecit, Sall. H. 2, 96, 4. consilium igitur cepit transfosso pariete iter in urbem patefacere, Liv. 44, 11, 6. iter per Alpes - patefieri volebat, Caes. BG. 3, 1, 2. per quam (Galliam) legionibus nostris iter in Hispaniam Gallorum internicione patefactum est, Cic. Pomp. 11, 30. novum in Pamphyliam iter aperuerant, Curt. 5, 12 (3), 22. Phryges - eligunt tumulos naturales eosque medios fossura distinentes et itinera perfodientes dilatant spatia, quantum natura loci patitur, Vitr. 2, 1, 5. primusque dolabra glaciem perfringens iter sibi fecit, Curt. 5, 21 (6), 14. qua brevis occultum mus sibi fecit iter, Ov. F. 2, 547; donec a consule lictores missi essent, qui summoto iter ad praetorium facerent, Liv. 45, 7, 4. ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta parietibus textum caecis iter ancipitemque mille viis habuisse dolum, Virg. A. 5, 587. cui de tanto patrimonio praedo iste nefarius ne iter quidem ad sepulcrum patrium reliquisset, Cic. SRosc. 9, 24; ab ianua introeuntibus itinera faciunt latitudinibus non spatiosis, Vitr. 6, 10; — ut stat et incertus qua sit sibi nescit eundum, cum videt ex omni parte viator iter, Ov. F. 5, 3. quaerens iter, Sen. Herc. fur. 283. duo itinera bello destinavit, Tac. H. 1, 61. ut si caecus iter monstrare velit, Hor. Ep. 1, 17, 3. u. so Sen. Herc. Oet. 32. Curt. 5, 14 (4), 12. 5, 36 (13), 9. per Mediam iter ostendebant tutum apertumque, 5, 13 (4), 2; — repet incertus viae baculo senili triste praetentans iter, Sen. Oed. 654. pedibus praetentat iter suspensa timore, Tib. 2. 1, 77. vixisset Phyllis, si me foret usa magistro, et per quod novies, saepius isset iter, Ov. Rem. am. 55. quo nunc me vortam? quod iter incipiam ingredi? Enn. trag. 312. ignotum iter sine duce non audebat ingredi, Curt. 3, 33 (13), 4. u. vgl. 4, 29 (7), 6. 5, 16 (4), 30. 5, 36 (13), 12. erat haud longe ab eo itinere, quo Metellus pergebat, oppidum Numidarum nomine Vaga, Sall. J. 47, 1. mox iter L. Lucullo quondam penetratum, apertis quae vetustas obsaepserat, pergit, Tac. A. 15, 27. secretum nudo dum pede carpit iter, Ov. F. 3, 604. u. vgl. Her. 18, 34. VFlacc. 2, 44. utpote longum carpentes iter et factum corruptius imbri, Hor. Sat. 1, 5, 94. calcavit arctis obsitum dumis iter, Sen. Oed. 277. nos modo propositum, vita, teramus iter, Prop. 3, 28 (2, 30), 14. angustum formica terens iter, Virg. G. 1, 380. diversumque locis alta pererrat iter, Ov. F. 4, 568. longum - percurrens iter, Sen. Herc. Oet. 386. percurso eodem itinere, Amm. 16, 2, 5. longum permensus iter, Claud. in Rufin. 1, 176. iter emensi, Virg. A. 7, 160. 11, 244. remensus iter, Stat. Theb. 3, 324. iter saepe deserimus compendio ducti, Quint. 2, 13, 16; — Mazaeum - ad itinera, quae hostis petiturus erat, occupanda praemisit, Curt. 4, 45 (12), 1. u. so 3, 17 (7), 7. praeceps in salum murus pedestre interceperat iter, 4, 8 (2), 9. interclusum aliud iter, Tac. H. 3, 68. interclusis itineribus, Caes. BG. 3, 3, 2. clauderet ut Tatio fervidus humor iter, Ov. F. 1, 272. conferta turba iter reliquum clauserat, Liv. 39, 49, 9. nulla si retro via iterque clausum est, Sen. Herc. fur. 282. obsidenda itinera, Quint. 7, 10, 13. quamvis obsessa a Poeto itinera hinc peditatu inde equite accepisset, Tac. A. 15, 11. hoc flumine obsaeptum iter hostis credens, Liv. 44, 8, 7. pedestria esse itinera concisa aestuariis, Caes. BG. 3, 9, 4. cum elephantorum numerus omnia itinera compleret, Eutr. 2, 24. cohors Romana per apertum recenti strage iter invasit, Liv. 32, 24, 3. ense palam sibi pandit iter, Claud. VI. Cons. Hon. 477; vgl. noch: in agro Placentino viam propter natus vitulus cui caput in crure esset: secutaque haruspicum interpretatio, parari rerum humanarum aliud caput, sed non fore validum

neque occultum, quia in utero repressum et iter iuxta editum sit, Tac. A. 15, 47; — im *Genit.*: omnia pristini itineris vestigia intereunt, Curt. 7, 18 (4), 27. spatiaque itinerum longa et Germanos hostes truces et adsiduos formidantes, Amm. 12, 11, 27. ad dextrum itineris latus, 30, 1, 14. prope divortium itinerum castra posituri erant, Liv. 44, 2, 7. quae res eum nocte una tantum itineris contendere coëgit? Cic. SRosc. 34, 97. tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, Curt. 5, 15 (4), 22. media nocte, septem enim millia itineris erant, modico gradu ad castra hostium perventum est, Liv. 30, 5, 3. quum angustias itineris obsideri XX milibus armatorum comperisset, Curt. 8, 41 (12), 1. iura finium, possessionum, aquarum itinerumque, und dann: aquae ductus, haustus, iter, actus u. s. w., Cic. Caecin. 26, 74. eorumque copias auxerat M. Cato ingenti cum difficultate locorumque inopia perductis ad eos legionibus, Vell. 2, 54, 3. timidos insolentia itineris levare manu, Sall. J. 94, 2; — im *Ablat.*: Erigyium impedimenta - campestri itinere ducere, Curt. 6, 10 (4), 3. ut deviis itineribus milites duceret, Nep. Eum. 3, 5. qua terrestri itinere deducturus exercitum videbatur, Curt. 9, 38 (10), 2. illum campestri itinere procedere iubet, Curt. 5, 12 (3), 16. cur non sancitis, ne vicinus patricio sit plebeius nec eodem itinere eat - ? Liv. 4, 4, 11. hoc meus et tuus Brutus egit, ut Lanuvii esset? ut Trebonius itineribus deviis proficisceretur in provinciam? Cic. Att. 14, 10, 1. transvorsis itineribus castra movere, Sall. J. 45, 2. itinere terrestri Romam devehi, Suet. Cal. 27. itinere devio per ignorantiam locorum retardati, Galb. 20. aliis alio itinere iussis certo tempore ad regiam venire, Liv. 1, 5, 7. u. dgl.; — Volturcius interrogatus de itinere, Sall. C. 47, 1; erat haud longe ab eo itinere - oppidum etc., J. 47, 1; in quo itinere futuras insidias dixerat, Nep. Dat. 9, 3.

2) auf dem Wasser (Meer u. dgl.): iter, qua meant navigia, Curt. 9, 15 (4), 9. radit iter laevom interior subitoque priorem praeterit, Virg. A. 5, 170. iter liquidum volucri rapiente carina, Sil. 3, 156; amnis - saxo, quod alveolum interpellat, repercussus duo itinera velut dispensatis aquis aperit, Curt. 6, 10 (4), 4. amnes - magno aquarum divortio iter, quod coeperunt, percurrunt, 5, 2 (1), 13. gelidusque per imas quaerit iter valles atque in mare conditur Ufens, Virg. A. 7, 801. u. vgl. Sen. Troad. 190. cursum mutavit iniquum frugibus amnis doctus iter melius, Hor. AP. 67. quisque (amnis) suum populatus iter, Virg. A. 12, 525; — iter aquae coartatur, Frontin. Aquaed. 122. unde fit, ut ductus publici hominibus privatis vel ad hortorum usum itinera suspendant, 75. perfecto spectaculo apertum aquarum iter, Tac. A. 12, 57. itineraque, si loci natura permittit, omni lateri piscinae dari convenit, Col. 8, 17, 3. — 3) über der Erde: aërium pervolat altus iter (corvus), Ov. F. 2, 252. radit iter (columba) liquidum celeres neque commovet alas, Virg. A. 5, 217. quam (speluncam) super haut ullae poterant inpune volantes tendere iter pinnis, 6, 239; — callidus medium senex Daedalus librans iter nube sub media stetit, Sen. Oed. 898. insuetum per iter gelidas enavit ad arctos (Daedalus), Virg. A. 6, 16; — hac iter est superis ad magni tecta Tonantis regalemque domum, Ov. M. 1, 170. aethereum volucri qui pede carpit iter (v. Mercur), F. 5, 88. alato qui pede carpis iter, 5, 666. per insidias iter est formasque ferarum, M. 2, 78; — direxit per inane facem, quae puppe propinqua in bifidum discessit iter, VFlacc. 1, 569. praeterea omnis odor, fumus, vapor atque aliae res consimiles ideo diffusa e rebus abundant, ex alto quia dum veniunt, extrinsecu' torte scinduntur per iter flexum, Lucr. 4, 90. — 4) unter der Erde: iamque per anfractus animarum rector opacos sub terris quaerebat iter, Claud. Rapt. Pros. 2, 156. credo falsa existumans ea, quae de inferis memorantur, divorso itinere malos a bonis loca taetra, inculta, foeda atque formidolosa habere, Sall. C. 52, 13. hac iter Elysium nobis, Virg. A. 6, 542. u. vgl. 109. 687. Sen. Herc. fur. 669. concessum nulla lege redibit iter, Prop. 3, 23 (2, 27), 16. rumpitur caecum chaos iterque populo Ditis ad superos datur, Sen. Oed. 570. u. vgl. Troad. 183. Herc. Oet. 1921. 1956.

II) abstract. Gang, Weg, Reise, Marsch, auch jurist. die Erlaubniß od. das Recht wo zu gehen, zu Wasser: der Lauf, die Fahrt, der Cours, 1) v. Leb. (Menschen u. Thieren), a) zu Lande, α) im Allg., mit *Attribut.*: nocturna diurnaque, Caes. BG. 1, 37, 7. nocturnum, Suet. Aug. 29. 90. Tib. 6. Curt. 6, 20 (5), 1. 7, 20 (5), 5. nocturna, Sall. J. 54, 9. militare, Quint. 11, 3, 26. sollenne, legitimum, necessarium, Cic. Mil. 10, 27. recta, Amm. 15, 8, 18. obliqua, Liv. 41, 2, 2. Amm. 20, 7, 1. iustum, Caes. BC. 1, 23, 5. solita, Amm. 22, 9, 14. subitum et longum, Cic. Att. 13, 23, 1. longum, Quint. 11, 2, 21. longulum, Cic. Att. 16, 13ª, 2. magnis itineribus, in Eilmärschen, Caes. BC. 1, 37, 3. Sall. C. 57, 1. J. 37, 3. 56, 2. Liv. 27, 1, 6. quam maximis (potest) itineribus, Caes. BG. 1, 7, 1. Sall. H. 4, 51. Tac. H. 4, 24. in castra cum maximis itineribus isset, Liv. 8, 30, 12. maiora, Cic. Fam. 11, 13, 2. ingens, Liv. 32, 13, 2. minoribus itineribus, in kleineren Märschen, Caes. BG. 7, 16, 1. breviora, Curt. 8, 32 (9), 29. continuum, 4, 41 (10), 19. modicum, Liv. 33, 6, 2. modicis itineribus sequi, Curt. 7, 38 (9), 20. itineribus citis, Amm. 26, 4, 2. u. celeratis, 31, 11, 3. festinatum, Ov. Pont. 4, 5, 9. itineribus extentis, Liv. 40, 19, 1. Amm. 25, 10, 6. occultissimum, Suet. Caes. 31. quietum, Curt. 8, 14 (4), 2. innocuum, Ov. F. 4, 800. lene, Pont. 4, 10, 54. tam infestum tamque periculosum, Cic. Phil. 12, 10, 25. triste, Ov. Trist. 3, 9, 32; — mit *Genit. subj.*: ubi iter eius ex perfugis cognovit, Sall. C. 57, 3. per homines talis negoti artifices itinera egressusque eius - explorat, J. 35, 5. infesta hostilis exercitus itinera timebantur, Tac. Agr. 25. iter hostium explorare, Sall. J. 48, 2. u. so: hostium, 52, 6. 100, 3. C. 48, 4. Tac. Agr. 26. explorare itinera regum, Sall. J. 88, 2; cantus et iratae detinet anguis iter, Tibull. 1, 8, 20. u. *obj.*: da

Juv. 14, 179; pessuma, egon' quicquam cum istis factis tibi respondeam? Ter. Eun. 1, 2, 73. b) insbes. α) neben tuus u. vester: tuus iste nepos olim satur anseris extis, Pers. 6, 71. quum enim tuus iste Stoicus sapiens syllabatim tibi ista dixerit, veniet cet., Cic. Acad. 2, 39, 119. tuus - iste frater seu comes, Petron. 9, 4. ecce quid iste tuus praeter nova carmina vates donat? Ov. Am. 1, 8, 57. iste tuos ipse sentiet posterius, Ter. Ad. 1, 2, 59; — nec habent istam artem vestram, quo vera et falsa diiudicent, Cic. Acad. 2, 33, 107. u. vgl. cum ad canitiem et nostrum istud vivere triste adspexi, Pers. 1, 9; — ne nimium modo bonae tuae istae nos rationes et tuos iste animus aequos subvortat, Ter. Ad. 5, 3, 50; ut ista sunt promerita vestra, Pacuv. 153. — β) gegen den Deutschen Sprachgebrauch: animi est ista mollitja, non virtus, paulisper inopiam ferre non posse, dieses Benehmen da, Caes. BG. 7, 77, 5. quae ista'st pravitas quaeve amentia'st, Ter. Heaut. 5, 2, 20. non erit ista amicitia, sed mercatura quaedam utilitatum suarum, Cic. ND. 1, 44, 122. est tanti, dum modo ista sit privata calamitas et a rei publicae periculis seiungatur, Cat. 1, 9, 22. u. andw.; dagegen vgl.: non enim preces sunt istut, sed efflagitatio, Tac. A. 2, 38. u. vgl. so: illud, 4, 19. Agr. 43 Sen. Tranqu. an. 9, 5. u. is 1, b, ε.

2) insbes. kann das Attribut, welches ebenso wie in hic u. ille schon angedeutet ist, durch einen *Relativsatz* noch hervorgehoben od. näher bestimmt werden, subst. od. adj.: ne quid tibi conferat iste, quem colis, Juv. 7, 36; sed tamen vere dicam, quaevis (causa) mallem fuisset, quam ista, quam dicis, Cic. dOr. 2, 4, 15; unde istud dedecus, in quo cet., Pers. 1, 81; — ubi enim istum invenias, qui honorem amici anteponat suo? Cic. Am. 17, 64. Critolaum istum, quem simul cum Diogene venisse commemoras, puto plus huic nostro studio prodesse potuisse, dOr. 2, 38, 160 fructum istum laudis, qui ex perpetua oratione percipi potuit, in alia tempora reservemus, I. Verr. 11, 33; virginem istam, Thaidi hodie quae dono data est, scis eam civem hinc esse? Ter. Eun. 5, 4, 29. istam artem totam dimittimus, quae in excogitandis argumentis muta nimium est, in iudicandis nimium loquax, Cic. dOr. 2, 38, 160; — curabo iam tibi Iovis iratus sit et isti, qui tibi non imperat, Petron. 58, 2; — meae totius orationis et istius ipsius in dicendo facultatis, quam modo Crassus in caelum verbis extulit, tres sunt rationes, Cic. dOr. 2, 29, 128; — vesceris ista quam laudas pluma, Hor. Sat. 2, 2, 26; nec enim ab isto officio, quod semper usurpavi, quum valerem, abduci incommodo meo debui, Cic. Am. 2, 8; — nam isti qui linguam avium intellegunt cet., Pacuv. 83. formosa virgo est: dotis dimidium vocant isti, qui dotes neglegunt uxorias, Afran. 156. neque enim sunt isti audiendi, qui virtutem duram et quasi ferream esse quamdam volunt, Cic. Am. 13, 48. neque enim isti, qui possessiones habent, alia ratione ulla salvi esse possunt, Cat. 2, 8, 18. ubi isti duo adulescentes habent, qui hic anteparta patria peregre prodigunt? Naev. 83. ut philosophi aiunt isti, quibus quidvis sat est, Turpil. 144; haece propter Iuppiter sunt ista quae dico tibi, Enn. Epich. 11; — vitulos vidi sub matribus istos, qui nunc pro nivea coiēre in cornua vacca, Calp. 11, 33; si ista, cuiuscumque modi sunt, quae amplexamini, retinere - voltis, Sall. C. 52, 5. quin tu - omittis ista, quae proposuisti, quae nemo horum desiderat, Cic. dOr. 2, 29, 127; — si quis istorum dixisset, quos videtis adesse, zuvor: omnes hi, quos videtis adesse, SRosc. 1, 2.

isti, = istius, s. iste.

isti, *Adv.*, **auf dieser Stelle da** (im Bereich des Angeredeten), nolite, hospites, ad me adire: ilico isti: ne contagio mea bonis umbrave obsit, Enn. trag. 404. sed quam longe est cum „ilico isti - ?“ Turpil. 105. set isti inest cistellula huius mulieris, Plaut. Rud. 4, 4, 34. ea quae olim parva gestavit crepundia isti in ista cistula insunt, quae isti inest in vidulo, vs. 37 sq. patet isti ianua leto, Virg. A. 2, 661.

istic, istaec, istuc, Pron. dem. (im Gebrauch sind nur die Formen des Nom., Acc. u. Abl. sing. u. plur., u. zwar: *Sing. nom.*: istic, istaec, istuc u. in der Frage istucine, Ter. Eun. 5, 1, 14; *accus.*: istunc, istanc, istuc; *ablat.*: istoc, istac u. arch. istace, Cato RR. 132., istoc u. in der Frage istocine, Ter. Ad. 4, 7, 14; *Plur. nom.*: istic, istaec, istaec; *accus.* in der Frage istoscine, Plaut. Asin. 5, 2, 82., istaec u. istaece, Plaut. Truc. 3, 2, 16; *ablat.*: istisce, Plaut. Rud. 3, 4, 40), **der die das dahier**, in Briefen: **der die das dort**, prägn.: **dieser diese dieses da, ein solcher, eine solche, ein solches dahier**, hebt das im Bereich des Angeredeten Liegende (vgl. iste) durch ce hervor, subst. u. adj., 1) *absol.* a) im Allgem. α) als *subst.*: Sos. egone? Am. tu istic, Plaut. Amph. 2, 1, 25. Am. egone istuc dixi? Al. tute istic, 2, 2, 115. Sy. abeas, si sapias. Clit. eo: quid istic? Sy. manebit, Ter. Heaut. 2, 3, 139. u. vgl. Eun. 2, 3, 97. Ad. 5, 8, 33. istic est is Iuppiter quem dico, Enn. Epich. 8. istic frater tuus est, Plaut. Epid. 5, 1, 35. istic est salliturus, si mittam salem, Nov. 117. ne tu quod istic fabuletur aures immittas tuas, Plaut. Capt. 3, 4, 16. terra corpus est, at mentis ignis est: istic est de sole sumptus isque totus mentis est, Enn. Epich 6 u. 7; istaec dat cibaria atque quod gerit fruges Ceres, 5; quid istuc est: Titin. 102. Afran. 212. Pacuv. 58. Att. 299. Plaut. Bacch. 3, 6, 32. quid est istuc? Afran. 13. quid istuc quaeso? Ter. Heaut. 3, 3, 1. plane istuc est, Plaut. Truc. 2, 7, 57. Da. id paves, ne ducas tu illam: tu autem ut ducas. Ch. rem tenes. Pa. istuc ipsum. Da. atque istuc ipsum nil pericli'st, Ter. Andr. 2, 2, 12. u. vgl. Phorm. 2, 3, 23. istuc tibi'st in manu, Plaut. Amph. 2, 1, 14. u. vgl. Cist. 2, 1, 80. Trin. 2, 2, 37. est istuc datum profecto, ut cet., Ter. Eun. 3, 1, 5. idem istuc mihi venit in mentem, Heaut. 5, 1, 15. iam istuc quidem, quum volumus, licebit, Cic. Fam. 9, 18, 2. dicitur quidem istuc, inquit, a Cotta, Div. 1, 5, 8. ita nescio quid istuc fractum, humile, demissum, sordidum, inferius etiam est, quam ut cet., Pis. 26, 62; — di istunc

perduint, Turpil. 102. custodite istunc vos, Pacuv. 228; egone istuc dixi? Plaut. Amph. 2, 2, 117. quisquamne istuc negat? Cic. ND. 3, 28, 70. scin' tu istuc? Plaut. Epid. 2, 2, 23. istuc ego satis scio, Pseud. 4, 1, 10. istuc expeto scire, Cas. 3, 5, 35. ne istuc in animum inducas tuom, Ter. Heaut. 5, 4, 5. quid ita istuc vis? Hec. 4, 3, 7. si ita istuc animum induxti esse utile, Andr. 3, 3, 40. u. vgl. Plaut. Pseud. 4, 7, 68. si istuc conare, ut facis indicium, Trin. 3, 2, 49. ego vero istuc ago, Ter. Andr. 1, 2, 15. idem ego istuc facere possum, Phorm. 4, 5, 14. male facit, si istuc facit, Plaut. Men. 5, 2, 54. scio equidem istuc ita solere fieri, Trin. 2, 2, 72. pol! haud paternum istuc dedisti, Ter. Ad. 3, 4, 4. istuc quoque dele, Cato frg. p. 37, 12. u. vgl. 15. u. 18. non mehercule - tibi repromittere istuc quidem ausim, Cic. Brut. 5, 18; — quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi, uxor, Ter. Hec. 4, 3, 1; — hoc quaero, ignoscere istic solentne eas minores noxias cet., Turpil. 129; istaec quom ita sint, Ter. Phorm. 1, 4, 24; — istaec cum multo sale salsurus, Mumm. 4. abi intro atque istaec aufer, Caecil. 178. vos istaec intro auferte, Ter. Andr. 1, 1, 1. remove - istaec, oro te, Suet. Caes. 49. feci ego istaec itidem in adulescentia, Plaut Bacch. 3, 3, 6. di istaec prohibeant! Ter. Heaut. 5, 4, 15. ergo, mi Dosenne, cum istaec memore meministi, indica qui illud aurum abstulerit, Pompon. 109. iteradum eadem istaec mihi, Pacuv. 202.

β) als *adject.*: qui istic Pseudulu'st? Plaut. Pseud. 4, 7, 96. quid istic sibi vult sermo? Titin. 102. tibi obvenit istic labos, Plaut. Truc. 3, 6, 40. qui istic mos est, Clitipho? Ter. Heaut. 3, 3, 1; perdidit illum istaec adsentatio, Plaut. Bacch. 3, 3, 7; properatim in tenebris istuc confectum est opus, Caecil. 167; — istunc servolum dico adulescentis, Ter. Heaut. 3, 2, 19. conservis ad eundem istunc praecipio modum: „hoc salsum'st" cet., Ad. 3, 3, 70; non istanc aetatem oportet pigmentum ullum attingere, Plaut. Most. 1, 3, 106; qui istuc efficias opus, Truc. 5, 1, 17. non ego istuc mihi facinus, mulier, conducibile esse arbitror, Bacch. 1, 1, 18. ut istuc delictum desistas tanto opere ire oppugnatum, 5, 2, 52. u. vgl. Most. 1, 1, 68. quaesivit a te statim, ut Romam rediit, Quinctius, quo die vadimonium istuc factum esse diceres, Cic. Quinct. 18, 57; — cave quoquam ex istoc excessis loco, Ter. Andr. 4, 4, 21; adortus iurgio'st fratrem apud forum de psaltria istac, Ad. 3, 3, 51. nil istac opus est arte, Andr. 1, 1, 5. istac lege filiam tuam sponden' mi uxorem dari? Plaut. Trin. 5, 2, 38. egon' vitam meam Atticam contendam cum istac rusticana, mea Syra? Caecil. 221; utinam te, sciole istoc schema, sine cruribus videam! 57. cepisti me istoc verbo, Pacuv. 353. istocine pacto oportet? Ter. Ad. 4, 7, 14; — nil pol iam istaec mihi res voluptatis ferunt, Ter. Hec. 5, 2, 17; — istocin' patrem aequom'st mores liberis largirier? Plaut. As. 5, 2, 82. scribis tibi in animo esse observare Caesarem et si secundum mare ad me ire coepisset, confestim in Samnium ad me venturum, sin autem ille circum istaec loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere velle, Cn. Magn. b. Cic. Att. 8, 12 C, 1. quamquam istaec malitiosa non tam calleo, tamen fefelli, Afran. 124; — argentum ego pro istisce ambabus, quoiae erant, domino dedi, Plaut. Rud. 3, 4, 40.

b) insbes. α) neben tuus: iam vero omitte tuam istam iracundiam, Ter. Ad. 4, 7, 37. age, age, cedo istuc tuom consilium, Heaut. 2, 3, 91. ut te di cum tuo istoc invento perduint! 4, 6, 7. proinde istaec tua aufer terricula atque animum iratum comprime! Att. 623. ita tu istaec tua misceto, ne me admisceas, Ter. Heaut. 4, 5, 35. — β) das Neutr. istuc wie im Deutschen auf ein vorherg. Urtheil bezogen: Co. hominum ego avaritia factus sum inprobior coquos, non meopte ingenio. Ba. qua istuc ratione? Co. eloquar, Plaut. Pseud. 3, 2, 13. Sc. di te perdant. Pa. te istuc aequom'st, Mil. gl. 2, 3, 15. — γ) das Neutr. mit Genit.: tuus, inquit, pater, istuc aetatis cum esset, - funditus deletam Italiam urbemque Romanam in libertatem vindicavit, Auct. BAfr. 22, 2; sonst nur b. Komik.: me tibi istuc aetatis homini facinora puerilia obicere, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 24. ego istuc aetatis non amori operam dabam, Ter. Heaut. 1, 1, 58. miserum puto, si etiam istuc ad malam aetatem successit mali, Turpil. 175. — δ) gegen den Deutschen Sprachgebrauch wird istic auf das Genus des nächsten Subst. bezogen: De. hoc facito. Sy. recte sane. De. hoc fugito. Sy. callide. De. hoc laudi'st. Sy. istaec res est, Ter. Ad. 3, 3, 63. nam istaec quidem contumelia'st, Heaut. 3, 3, 5. age age egredere, atque utinam istuc perpetuum itiner sit tibi, Turpil. 207. nugae istaec sunt, Plaut. Capt. 5, 2, 16. verba istaec sunt, Ter. Phorm. 3, 2, 32; u. vgl. hier folg. Attractionen: quid istuc, inquam, ornati'st? Eun. 2, 2, 6. quid istuc turbae'st? Phorm. 5, 9, 1. quid istuc est verbi? Plaut. Curc. 1, 1, 31. quid istuc verbi'st? Ter. Phorm. 2, 2, 29. quaeso quid istuc consili'st? Hec. 4, 2, 12. quid istuc negoti'st? Phorm. 5, 3, 33. quid istuc mali'st? Phorm. 1, 4, 7. vivet semper in pectoribus illorum quidquid istuc praesens necessitas inusserit, Liv. 9, 3, 13.

2) insbes. kann das Attribut, welches in istic eben so gut wie in iste schon angedeutet ist, durch *Relativ*- u. andere Sätze noch hervorgehoben od. überh. näher bestimmt werden: quis istic est, qui deos tam parvi pendit? Plaut. Rud. 3, 2, 36. istuc est sapere, qui ubi quomque opus sit animum possis flectere, Ter. Hec. 4, 3, 2. nam istaec veteres, quae se unguentis unctitant, interpoles, Plaut. Most. 1, 3, 116. pauci istuc faciunt homines, quod tu praedicas, Pseud. 4, 2, 16. qui idem istuc quidem dicunt, quod est dictum a te, Cic. Div. 2, 15, 35. atque istaec eadem, quae mihi dixti, tute dicas mulieri, Ter. Ad. 4, 3, 8. quid istuc, Sannio, est, quod te audio nescio quid concertasse cum ero, 2, 2, 2; — quid istuc times, quod ille operam amico dat suo? Heaut. 5, 1, 37. ne istuc, inquit, Iuppiter optimus maximus sirit Iunoque regina, cuius in

tutela Argi sunt, ut illa civitas inter tyrannum Lacedaemonium et latrones Aetolos praemium sit posita in eo discrimine, cet., Liv. 34, 24, 2; — erat istuc virile, ferre advorsam fortunam facul, Att. 460. ne istuc Iuppiter optimus maximus sirit, urbem auspicato deis auctoribus in aeternum conditam huic fragili et mortali corpori aequalem esse, Liv. 28, 28, 11.

istic, *Adv.* (in der Frage: isticine, Plaut. Rud. 1, 2, 22), hebt die im Bereich des Angeredeten liegende Umgebung durch ce hervor, dahier, in Briefen: dort, a) eig. im Raume: nempe tu istic ais esse erilem concubinam, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 66. te istic invitum non esse vehementer gaudeo, Cic. Fam. 7, 13, 2. tu modo cave cuiquam indicassis aurum meum esse istic, Fides, Plaut. Aul. 4, 2, 1. iam principio in aedibus turba istic nulla tibi erit, 2, 5, 13. istic protinus, ecce, torum fecēre sub ilice Musae, Calp. 6, 60. istic adstato, Plaut. Aul. 1, 1,17. istic sedes (d. i. in subselliis accusatorum) et te palam adversarium esse profiteris, Cic. SRosc. 30, 84. u. so: nihil opus fuit te istic sedere, §. 104. tu istic mane, Ter. Eun. 5, 2, 70. quis istic habitat? Plaut. Cist. 2, 3, 55. isticine vos habitatis? Rud. 1, 2, 22. vivant Artorius istic et Catulus, Juv. 3, 29. quam saepissime ad me scribite et vos quid agatis et quid istic agatur, Cic. Fam. 14, 14, 4. non ornatis istic apud vos nuptias? Plaut. Cas. 3, 2, 16. quin ego istic quod perdundum'st properem perdere? Bacch. 4, 9, 12. hoc neque istic usu'st et illi miserae, suppetias feret, si cet., Rud. 4, 4, 39. quasi istic mea res minor agatur quam tua, Ter. Heaut. 2, 3, 113. quid istic tibi negoti'st? Andr. 5, 2, 8. tibi vero quid istic est rei? Ad. 4, 5, 10. non istic obliquo oculo mea commoda quisquam limat, Hor. Ep. 1, 14, 37; — prius *hic* te nos quam istic tu nos videbis, Cic. Fam. 6, 18, 4. intellego te re istic prodesse, hic ne verbo quidem levare me posse, Att. 3, 12, 3. tu istic te Hateriano iure delectas, ego me hic Hirtiano, Fam. 9, 18, 3. u. vgl. §. 4; Ha. hic in proximo. Ph. istic quidem edepol mei viri habitat gener, Plaut. Cist. 4, 2, 86. mane istic: iam exeo ad te, Chrusale, Bacch. 4, 9, 129. nunc has tabellas ferre me iussit tibi: orabat quod istic esset scriptum ut fieret, 4, 6, 17; — istic est aptum nostrae navale carinae et melius nulla stat mea puppis aqua: *illic* me claudat boreas, *ubi* dulce morari est, Ov. Her. 17 (18), 207; — istic ubi vis condormisce: nemo prohibet, puplicum'st, Rud. 2, 7, 14. tu velim-nos aliquando revisas et ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare, Cic. Fam. 1, 10, 2. — b) übtr.: neque istic neque alibi erit usquam in me mora, hierbei, Ter. Andr. 2, 5, 9. Pa. ausculta. Ph. istic sum, ich bin bei der Sache, Hec. 1, 2, 39. attende quaeso, sagt Cicero, und Piso: istic sum, inquit, exspectoque, quid ad id, quod quaerebam respondeas, Cic. Fin. 5, 26, 78.

istim, *Adv.*, von da, etenim haec erat ὑπόθεσις, de gravitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiae, de cet.: nosti iam in hac materia sonitus nostros tanti fuerunt, ut ego eo brevior sim, quod eos usque istim exauditos putem, Cic. Att. 1, 14, 4. de malis nostris tu prius audis quam ego: istim enim emanant: boni autem hinc quod exoptes nihil est, 7, 21, 1.

istimodi = istius modi, s. iste.

istinc, *Adv.*, von da hier, in Briefen: von dort, a) eig. im Raume: serva istas fores, ne tibi clam se supterducat istinc atque huc transeat, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 71. tu cura ut valeas et te istinc ne temere commoveas, Cic. Fam. 6, 20, 3. te istinc posse proficisci, Att. 6, 20, 1. age tu progredere, ut testes videant te ire istinc foras, Plaut. Poen. 3, 6, 1. ite istinc, servi, foras, 5, 5, 40. ite istinc, ecferte lora, Capt. 3, 4, 125. non tu istinc abis? Pseud. 4, 7, 98. abi istinc, Most. 3, 2, 164. si vis-effugere istinc, Hor. Ep. 1, 7, 32. qui istinc veniunt, Cic. Fam. 1, 10, 1. istinc signa canent, istinc clamor prius incipiet atque impetus, si dimicandum est, Liv. 7, 40, 10; iterum istinc excludēre? Ter. Hec. 3, 2, 4. filium istinc tuum te meliu st repetere, Plaut. Truc. 4, 3, 72. una istinc cistella excepta'st modo cum crepundiis, Rud. 5, 3, 6; — istinc loquere, si quid vis, procul: tamen audiam, Capt. 3, 4, 71. tu, puella, istinc procul dicito, quid insit et qua facie, Rud. 4, 4, 104. fare age, quid venias, iam istinc et comprime gressum, Virg. A. 6, 389. si appellabit quempiam, vos respondetote istinc istarum vicem, Plaut. Rud. 3, 5, 33; — age alter istinc, alter *hinc* adsistite, 3, 5, 28. — b) übtr.: heus, memento ergo dimidium mihi istinc de praeda dare, Pseud. 4, 7, 68. equidem ego neque partem posco mihi istinc de isto vidulo neque meum esse hodie umquam dixi, Rud. 4, 4, 33. fortassis et istinc largiter abstulerit longa aetas, d. i. ex istis vitiis, Hor. Sat. 1, 4, 131.

istius modi, s. iste.

isto, *Adv.*, 1) als *Dat.* dahin, in Briefen: dorthin, a) eig. im Raume: do fidem, si omittis, isto me intro ituram, quo iubes, Plaut. Mil. gl. 2, 5, 45. pace brevi nobis opus est, dum transferor isto, Ov. Her. 17 (18), 205. ego eum non solum hortatus sum, verum etiam coëgi isto proficisci, Cic. Fam. 10, 17, 2. peream si minima causa est properandi isto mihi, 8, 15, 1. destino enim excurrere isto, Plin. Ep. 3, 6, 6. liceat modo isto venire, Cic. Fam. 9, 16, 9. si cognoverit factum suum isto usque penetrasse, Plin. Ep. 4, 12, 7. — b) übtr. dazu, Trebatium vero meum quod isto admisceas, nihil est, Cic. III. QFratr. 1, 3, 9. — 2) als *Abl.* a) eig., hem isto parentum est vita vilis liberis, ubi malunt metui quam vereri se ab suis, Afran. 33. — b) übtr., dadurch, deshalb, isto tu's pauper, quom nimis sancte piu's, Plaut. Rud. 4, 7, 8.

istoc, *Adv.*, 1) als *Dat.*, dahier hin, ei quem istoc misi neque boni quicquam neque mali feceris, Suet. Cal. 55. nec quemquam interim istoc ad vos, qui sit odio, intromittam, Plaut. Truc. 4, 2, 6. A. i intro nunc iam. Sa. at enim non sinam. Ae. accede illuc, Parmeno: nimium istoc abisti: hic propter hunc adsiste: em sic volo, Ter. Ad. 2, 1, 14. accede istoc, Petron. 37, 11. —

2) als *Abl.* bei Compar., um so, desto, ergo istoc magis, quia vanilocu's, vapulabis, Plaut. Amph. 1, 1, 222. iam istoc probior es - quum in amore temperes, Epid. 1, 2, 8. istoc vilius, Ter. Ad. 5, 9, 24.

istorsum, *Adv.*, dahinwärts, abi sane istac, istorsum, quovis, Ter. Heaut. 3, 3, 27. concede hinc a foribus paulum istorsum, Phorm. 5, 1, 14.

istuc, *Adv.*, dahierhin, in Briefen: dorthin, a) eig.: Rhodiensi'st, sed istuc commigravit iam diu, Turpil. 79. interea, si videtur, concedite istuc, Plaut. As. 3, 3, 55. concede istuc paululum, Ter. Eun. 4, 4, 38. tu concede paulum istuc, 5, 8, 38. ecastor vero istuc eo quantum potest, Plaut. Merc. 4, 1, 25. dabo operam, ut istuc veniam ante, quam plane ex animo tuo effluo, Cic. Fam. 7, 14, 1. u. vgl. Att. 7, 8. iam istuc ego revortar, Plaut. Poen. 3, 1, 1. istuc mens animusque fert, Hor. Ep. 1, 14, 8. — b) übtr.: hoc quod coepi primum enarrem, Clitipho: post istuc veniam, Ter. Heaut. 2, 3, 33. scio: istuc veniam, Ad. 5, 3, 35.

ita, *Adv. demonstr.* (vgl. *Corssen* über Aussprache II. p. 270), auf die (diese) Weise, so, also, in dieser Lage, unter diesen Umständen, A) *absol.*, I) eig., um auf eine vorausgehende Bestimmung der Art und Weise eines Zustandes od. einer Thätigkeit zurückzuweisen, 1) im Allg.: liberare iuravisti me haut semel, sed centies: dum te exspecto, neque usquam aliam mihi paravi copiam neque istuc usquam apparet: ita nunc servio nihilo minus, Plaut. Poen. 1, 2, 148. neque solum vivi atque praesentes studiosos discendi erudiunt atque docent, sed hoc idem etiam post mortem monumentis litterarum adsequuntur: nec enim locus ullus est praetermissus ab iis, qui ad leges, qui ad mores, qui ad disciplinam rei publicae pertineret, ut otium suum ad nostrum negotium contulisse videantur: ita illi ipsi doctrinae studiis et sapientiae dediti ad hominum utilitatem suam prudentiam intelligentiamque potissimum conferunt cet., Cic. Off. 1, 44, 156. u. vgl. 2, 7, 24. 2, 6, 20. II. Verr. 2, 51, 127. Tusc. 5, 23, 66. Am. 21, 79. Quint. 11, 2, 20. denique Aulum spe pactionis perpulit, uti relicto Suthule in abditas regiones sese veluti cedentem insequeretur: ita delicta occultiora fore, Sall. J. 38, 2. u. vgl. C. 61, 9. 2, 6. 8, 4. Caes. BG. 1, 12, 6. 1, 15, 5. 1, 26, 1. 1, 35, 4. Vell. 1, 9, 5. 1, 12, 3. 2, 4, 7. Liv. 4, 6, 3. Justin. 33, 2, 7. 35, 2, 4. 37, 4, 2. homines defoderunt in terram dimidiatos ignemque circumposuerunt: ita interfecerunt, Cato frg. p. 56, 3. rem immaturam nisi aut per occasionem aut per necessitatem aperire noluerat (Faustulus): necessitas prior venit: ita metu subactus Romulo rem aperit. Forte et Numitori, cum in custodia Remum haberet audissetque geminos esse fratres, comparando et aetatem eorum et ipsam minime servilem indolem tetigerat animum memoria nepotum sciscitandoque eodem pervenit, ut haud procul esset quin Remum agnosceret: ita undique regi dolus nectitur. Romulus non cum globo iuvenum - sed aliis alio itinere iussis certo tempore ad regiam venire pastoribus ad regem impetum facit et a domo Numitoris alia comparata manu adiuvat Remus: ita regem obtruncant, Liv. 1, 5, 5—7. u. vgl. 1, 10, 3. 2, 11, 9. 3, 40, 8. 9, 11, 11. tum rex „ecquid videtis —": atque ita concione excessit, so, damit, mit diesen Worten, Curt. 6, 36 (9), 36. u. vgl. Caes. BG. 1, 13, 1. 3, 7, 1. BC. 2, 42, 4. Catull. 64, 84. 315. Hor. Sat. 1, 3, 101; — Si. omnes qui amant, graviter sibi dari uxorem ferunt. Da. ita aiunt, Ter. Andr. 1, 2, 21. nam si est artius, ut ita dicam, holocleros cet., Suet. Claud. 4. quod certe vobis ita dicendum est, Cic. Div. 2, 8, 21. ita sic quoque recte diximus, materiam rhetorices esse omnes res ad dicendum ei subiectas, Quint. 2, 21, 20. quaedam secundum naturam iudicantium dicta sunt, non ita posteris tradentur, ne videantur propositi fuisse non temporis, 12, 10, 35. ita te mandasse aiebat, Cic. Fam. 7, 18, 4. quae visa species haud per ambages arcem eam imperii caputque rerum fore portendebat: idque ita cecinēre vates, Liv. 1, 55, 6. haec ita precatus lictores ire ad M. Tullium iubet, 8, 9, 9. ita facere certum'st, Ter. Eun. 1, 2, 108. quum - Hiero requireret, cur ita faceret, Cic. ND. 1, 22, 60. et hercle ita fecit, vel plus etiam quam dixit, Am. 11, 37. ita semper officio fungetur utilitati consulens hominum, Off. 3, 6, 31. quoniam census non ius civitatis confirmat ac tantum modo indicat, eum, qui sit census, ita se iam gessisse [pro cive], iis temporibus cet., Arch. 5, 11; ad mare ac naves rediit tutius faciliusque ita descendenti ab Alpibus Hannibali occursurus, Liv. 21, 32, 2. haec ita precatus lictores ire ad T. Manlium iubet, 8, 9, 9. ita sic armatus in Tiberim desiluit, 2, 10, 11; non ita fata sinunt, Ov. M. 5, 534. non ita Romuli praescriptum et intonsi Catonis auspiciis veterumque norma, Hor. Od. 2, 15, 10. haud ita Troiae me gessi, Sat. 2, 5, 18; — ille vir bonus - qui virtutes ipsas mente complexus ita sentiat, nec in cogitando laborabit et quod sciet, vere dicet, Quint. 12, 2, 17. immo ita volo itaque postulo ut fiat, Ter. Andr. 3, 3, 18. quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis, te ita velle certe scio, Cic. Fam. 4, 14, 3. quod quidem ego a principio ita me malle dixeram, Fin. 2, 6, 17. cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi, Hor. Ep. 1, 2, 5. ita spero quidem, Ter. Andr. 1, 5, 63; — Ni. vidi ego nequam homines, verum te neminem deteriorem. Ph. ita sum, Plaut. Bacch. 5, 2, 60. si ita sum, non tam est admirandum, regem me esse, Cic. Sull. 7, 22. nullus melius medicinam facit: ita'st adulescens: ipsus escae maxumae, ceriales cenas dat, ita mensas extruit cet., Plaut. Men. 1, 1, 23. ita servus homo est? Juv. 6, 222. Graecis id, quod acerbissimum est, quod sunt vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quod sine imperio populi R. suis institutis per se ipsi ita (d. i. vectigales) fuerunt, Cic. QFratr. 1, 1, 11. perditissimi est igitur hominis simul et amicitiam dissolvere et fallere eum, qui laesus non esset, nisi credidisset: itane est? in minimis rebus qui mandatum neglexerit, turpissimo iudicio condemnetur

necesse est, in re tanta is, cui -, is inter honestos homines atque adeo inter vivos numerabitur? ist es so oder nicht? SRosc. 39, 113. ita est, Pers. 5, 81. non ita est profecto, iudices, Cic. SRosc. 40, 121. u. vgl.: non ita, Virg. A. 2, 582. quod quum ita sit, Catull. 68, 37. quod quum ita sit resque eius modi sit, ut in primis a magistratibus animadvertenda videatur, iterum quaero cet., Cic. Caecin. 12, 33. cum ea ita sint, Caes. BG. 1, 14, 6. quod ni ita se haberet, nec iustitiae ullus esset nec bonitati locus, Cic. Fin. 3, 20, 66. nam ita'st ingenium muliebre, Plaut. Stich. 5, 5, 3. ita sunt Persarum mores, Pers. 4, 2, 25. u. ähnlich oft. ita sunt res nostrae, ut in secundis, fluxae, ut in adversis, bonae, Cic. Att. 4, 1, 8. quod putasti fore, ut ante quam istuc venirem Pompeium viderem, factum est ita, 7, 8. dico illum - aliquot dies aegrotasse et ita esse mortuum, Cluent. 60, 168. ita ille patricius - dignum moribus factisque suis exitium vitae invenit, näml. Lentulus, nach dem Bericht über seine Verurtheilung, Sall. C. 55, 6; vgl. noch b. allgem.: nam ita est homo, so ist nun einmal der Mensch, Ter. Ad. 1, 2, 63. u. ita fit, so geht es nun einmal, Pompon. 25. Pers. 6, 38. Cic. ND. 3, 37, 89.

2) insbes. a) zur Einführung eines Schlußsatzes (also auch des letzten Satzes eines kunstgerechten Schlusses): qui gentes omnes mariaque et terras movet, eius sum civis civitate caelitum: ita sum, ut videtis, splendens stella candida cet., Plaut. Rud. prol. 1. St. hercle qui dicam tamen: nam si sic non licebit, luscus dixero. Ph. ita nunc tu dicis non esse aequiparabiles vostras cum nostris factiones atque opes, Trin. 2, 4, 63. Zenoni - aether videtur summus deus, mente praeditus, qua omnia regantur: Cleanthes - solem dominari et rerum potiri putat: ita cogimur dissensione sapientum dominum nostrum ignorare, Cic. Acad. 2, 41, 126. u. vgl. 2, 47, 145. adest enim fere nemo, quin acutius atque acrius vitia in dicente quam recta videat: ita quidquid est, in quo offenditur, id etiam illa, quae laudanda sunt, obruit, dOr. 1, 25, 116. u. vgl. Div. 2, 39, 82. Off. 1, 2, 6. 1, 3, 10. ita utrumque (vis corporis et virtus animi) per se indigens alterum alterius auxilio indiget, Sall. C. 1, 7. ita fit verum illud, quod initio dixi, amicitiam nisi inter bonos esse non posse, Am. 18, 65; — sine virtute certe nullo modo (efficitis beatum deum): virtus autem actuosa et deus vester nihil agens: expers virtutis igitur · ita ne beatus quidem, ND. 1, 40, 110. si igitur non sunt, nihil possunt esse: ita ne miseri quidem sunt, Tusc. 1, 6, 12. u. vgl. Div. 2, 8, 21.

b) in Fragen durch *quid ita*, bei denen ita überall auf einen Gedanken zurück- od. hinweist, mag es absolut stehen od. in Verbindung mit einem hypothetischen od. causalen Satz gebracht sein, warum so, warum denn, wie so denn, wie kommt das, wozu das. Diese Fragform wird theils zur Hervorhebung der Angabe des Grundes einer Thatsache oder Behauptung, theils als Ausdruck der Verwunderung oder des Tadels gebraucht. Im letzteren Falle deutet man an, daß man auf Grund einer vorherigen Bedingung den Eintritt einer Sache nicht erwartet hätte. Beispiele: accusatis S. Roscium: quid ita? quia de manibus vestris effugit, quia se occidi passus non est, Cic. SRosc. 12, 34. u. vgl. Mil. 7, 17. quam molestum est uno digito plus habere: quid ita? quia nec ad speciem nec ad usum alium quinque desiderant, ND. 1, 35, 99. saepe, inquit Publii filius, ex patre audivi pontificem neminem bonum esse, nisi qui ius civile cognoscet: totumne? quid ita? quid enim ad pontificem de iure parietum aut aquarum cet.? Leg. 2, 19, 47. habitent gratis in alieno? quid ita? ut, quum emerim aedificarim, tuear impendam, tu me invito fruare meo? Off. 2, 23, 83. elevabat Romanum bellum (Cleomedon) eventumque eius eundem fore, qui prioris belli, quod cum Philippo gesserint, dicebat: cur igitur nostrum ille auxilium absens petit potius quam praesens nos socios veteres simul ab Nabide ac Romanis tueatur? nos dico? quid ita passus est Eretriam Carystumque capi? quid ita tot Thessaliae urbes? quid ita Locridem Phocidemque? quid ita nunc Elateam oppugnari patitur? cur excessit faucibus Epiri cet.? Liv. 32, 21, 12; — saepe deinde et Virginium consulem in contionibus velut vaticinantem audiebat (Cassius), pestilens collegae munus esse, agros illos servitutem iis qui acceperint laturos, regno viam fieri, quid ita enim adsumi socios et nomen Latinum? quid attinuisse Hernicis paulo ante hostibus, capti agri partem tertiam reddi, nisi ut eae gentes pro Coriolano ducem Cassium habeant? 2, 41, 5. Illyrii vocati in senatum: qui cum legatos se esse missos ab rege dicerent ad purganda crimina, si qua de rege Issenses deferrent, quaesitum est, quid ita non adissent magistratum, ut ex instituto loca, lautia acciperent, sciretur denique venisse eos et super qua re venissent, 42, 26, 4; — si bonum ducerent, quid ita pro noxio damnassent? si noxium comperissent, quid ita male credito priore consulatu alterum crederent? 27, 34, 13. cum pater patruusque meus interfecti, cum duo exercitus eorum prope occidione occisi essent, cum amissae Hispaniae, cum quattuor exercitus Poenorum quattuorque duces omnia metu armisque tenerent, cum quaesitus ad id bellum imperator nemo se ostenderet praeter me, nemo profiteri ausus esset, cum mihi quattuor et XX annos nato detulisset imperium populus R.: quid ita tum nemo aetatem meam, vim hostium, difficultatem belli, patris patruique recentem cladem commemorabat? 28, 43, 10. labente iam causa decemvirorum L. Cornelius Maluginensis - simulando curam belli fratrem collegasque eius tuebatur quonam fato incidisset mirari se dictitans, ut decemviros qui decemviratum petissent aut socii aut hi maxime oppugnarent, aut quid ita, cum per tot menses vacua civitate nemo, iustine magistratus summae rei publicae praeessent, controversiam fecerit, nunc demum, cum hostes prope ad portas sint, civiles discordias serant, nisi quod in turbido minus perspicuum fore putent, quid agatur, 3, 40, 8.

c) in Fragen durch *itane*, in denen man seinen

Zweifel hervorheben will, ob ein gegebenes Wort oder Urtheil wirklich so gemeint ist oder nicht oder in denen man seinen Unwillen und seine Verwunderung über ein Urtheil od. einen Umstand kundgeben will (auch zu Anfang einer Scene od. eines Briefes, wobei vorauszusetzen ist, daß der Hörer od. Leser in die Verhältnisse vollkommen eingeweiht ist), **so, wirklich so, also wirklich, ernstlich**, Da. inveniet inopem potius, quam te corrumpi sinat: sed si te aequo animo ferre accipiet, neglegentem feceris: alia otiosus quaeret interea aliquid acciderit boni. Pa. itan' credis? Da. haud dubium id quidem'st, Ter. Andr. 2, 3, 22. Ph. itane patris ais adventum veritum hinc abiisse? Ge. admodum, zu Anfang der Scene, Phorm. 2, 2, 1. u. vgl. 2, 3, 80. quid? Chremes, qui denegarat se commissurum mihi gnatam suam uxorem, id mutavit, quia me inmutatum videt? itane obstinate dat operam, ut me a Glycerio miserum abstrahat? quod si fit pereo funditus, Andr. 1, 5, 6. u. vgl. Caecil. 30. Plaut. Mil. gl. 1, 1, 66. Pers 3, 7; — Th. hoc si effeceris, quodvis donum praemium a me optato, id optatum feres. Gn. itane? Th. sic erit, Eun. 5, 8, 28. quando enim illa observans quieto et libero animo esse poteris, ut ad rem gerendam non superstitionem habeas, sed rationem ducem? itane? si quis aliquid ex sua re atque ex suo sermone dixerit et eius verbum aliquod apte ceciderit ad id, quod ages aut cogitabis, ea res tibi aut timorem adferet aut alacritatem? Cic. Div. 2, 40, 83. at in Lysandri statuae capite Delphis exstitit corona ex asperis herbis et quidem subita: itane? censes ante coronam herbae exstitisse, quam conceptum esse semen? 2, 32, 68; — haruspices introducti responderunt non fuisse iustum comitiorum rogatorem: tum Gracchus - incensus ira „itane vero? ego non iustus, qui et consul rogavi et augur et auspicato?" ND. 2, 4, 10. Quid? quaeris, Carneades, cur haec ita fiant aut qua arte perspici possint? nescire me fateor, evenisse autem te ipsum dico videre. Casu, inquis. Itane vero? quidquam potest casu esse factum, quod omnes habet in se numeros veritatis? Div. 1, 13, 23. Apud me habitavit (praedonum dux), mecum fuit: ego illum ad iudicium meum, quo facilius crimen inimicorum diluere possem, vivum atque incolumem reservavi. Itane vero? tu tua pericula communi periculo defendes? II. Verr. 5. 30, 77. u. vgl. 1, 15, 40. Agr. 2. 30, 83. Phil. 5, 10, 27; — Quid? Romae quaesitum de istis hominibus non erat? Itane tandem mulier iam non morbo, sed scelere furiosa - in filii caput quaestionem habere conata est? Cluent. 65, 182.

d) in Antworten: *ita*, **so** (wie du sagst od. fragst), **ja**, Me. haecine tua domu'st? Sos. ita inquam, Plaut. Amph. 1, 1, 208. Dor. de istac rogas virgine? Py. ita, Ter. Eun. 4, 4, 53. Ph. fraterne? Do. ita, 4, 4, 30. Si. quid istic tibi negoti'st? Da. mihin'? Si. ita, Andr. 5, 2, 8. Her. Davusne? Da. ita, Hor. Sat. 2, 7, 2. quidnam? inquit Catulus, an laudationes? id enim video poni genus tertium. Ita, inquit Antonius, Cic. dOr. 2, 10, 43; — verstärkt: ita vero, Plaut. Men. 5, 9, 37. ita enimvero, Amph. 1, 1, 254. Most. 3, 3, 17. As. 2, 2, 72. ita profecto, Amph. 1, 1, 214. ita plane, Cic. Tusc. 1, 7, 13.

e) bei *non* (*haud*) *ita* vor Adjectiven u. Adverbien weist ita auf einen aus dem Zusammenhang sich ergebenden Vergleich hin, der bald in den Worten selbst liegt, bald aus dem Gedanken sich erklärt (gewöhnlich: wie man glauben, vermuthen sollte u. dgl.), **nicht eben, nicht gerade**, sunt ea (simulacra) perampla atque praeclara, sed non ita antiqua, Cic. II. Verr. 4, 49, 109. Themistocles insecutus est, ut apud nos, perantiquus, ut apud Athenienses, non ita sane vetus: fuit enim regnante iam Graecia, nostra autem civitate non ita pridem dominatu regio liberata, Brut. 10, 41. magnae saepe res non ita magnis copiis sunt gestae, Nep. Pelop. 2, 3. Mardonius - cum CC milibus peditum, quos viritim legerat, et XX equitum haud ita magna manu Graeciae fugatus est, Paus. 1, 2. reliqui, etiam si haec non improbent, tamen earum rerum disputationem principibus civitatis non ita decoram putant, Cic. Acad. 2, 2, 5. quod si potuerit obtineri, non ita difficilis supererit quaestio, qui legendi sint incipientibus, Quint. 2, 5, 18; — Caria et Phrygia et Mysia, quod minime politae minimeque elegantes sunt, asciverunt aptum suis auribus opimum quoddam et tamquam adipatae dictionis genus, quod eorum vicini non ita lato interiecto mari Rhodii numquam probaverunt, Athenienses vero funditus repudiaverunt, Cic. Or. 8, 25. rarus incessus nec ita longus, 18, 59. u. vgl. Quint. 11, 3, 126. omnia sunt enim posita ante oculos, collocata in usu quotidiano, in congressione hominum atque in foro: neque ita multis litteris aut voluminibus magnis continentur, Cic. dOr. 1, 43, 192. u. vgl. ex Etruria haud ita multum frumenti advectum est, Liv. 4, 12, 9. non ita dissimili sunt argumento, sed tamen dissimili oratione sunt factae ac stilo (fabulae), Ter Andr. prol. 11. quis enim est istorum Graecorum, qui quemquam nostrum quidquam intellegere arbitretur? ac mihi quidem non ita molesti sunt: facile omnes perpetior et perfero, Cic. dOr. 2, 19, 77. nam qui ad virtutem adiungunt vel voluptatem, quam unam virtus minimi facit, vel vacuitatem doloris, quae etiam si malo caret, tamen non est summum bonum, accessione utuntur non ita probabili, Fin. 2, 13, 42; — nec ita multum provectus reiectus austro sum in eum ipsum locum, unde conscenderam, Phil. 1, 3, 7. hoc animo decertabant, ut - non ita multo se reliquorum civium fatum antecedere existimarent, Caes. BC. 2, 6, 1. non ita tecum multum fuit, Cic. II. Verr. 2, 20, 49. non ita multum moratus, BG. 5, 47, 3. quibus mediocres homines non ita valde moventur, his ille clamat omnium mortalium mentes esse perterritas, Cic. ND. 1, 31, 86. Pompeium vero - una ista in re non valde probas, Leg. 3, 11, 26. nam huius aequalis et inimicus C. Fimbria non ita diu iactare se potuit, Brut. 66, 233; — non ita multo post, Cic. Caecin. 6, 17. Off. 2, 6, 19. Nep. Cim. 3, 4. Liv. 1, 33, 2. 10, 12, 9. 35, 11, 2. haud ita multo post, 21, 20, 9. 40, 37, 1.

haud ita multo ante, 32, 30, 1. non ita pridem, Cic. II. Verr. 4, 49, 109. haud ita pridem, Hor. Sat. 2, 2, 46.

II) prägn. weist ita auf einen aus dem vorhergehenden zu schließenden Grad eines Zustandes od. einer Thätigkeit hin, so (betont), **so sehr, in dem Grade, dermaßen**, non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi: ita omnes de tecto deturbavit tegulas, Plaut. Rud. 1, 1, 4. ardere censui aedes: ita tum confulgebant, Amph. 5, 1, 15. u. vgl. 5, 1, 3. 5. totus doleo atque oppido perii: ita me iste habuit senex gymnasium, Aul. 3, 1, 5. u. vgl. Mil. gl. 2, 4, 44. quaeram enim tecum id, quod superiore libro distuli: quid ita Nilus aestivis mensibus abundat? Sen. NQ. 4, 1, 1. quorum quanta mens sit difficile est existimare: ita multa meminerunt, Cic. Tusc. 1, 24, 59. animus impurus - neque vigiliis neque quietibus sedari poterat: ita conscientia mentem excitam vastabat, Sall. C. 15, 4. u. vgl. 61, 5. itaque non facile est invenire, qui quod sciat ipse, non tradat alteri: ita non solum ad discendum propensi sumus, verum etiam ad docendum, Cic. Fin. 3, 20, 66; — ita magni fluctus eiciebantur, Enn. trag. 30. Brundusium venimus VII. kal. dec. usi tua felicitate navigandi: ita belle nobis flavit ab Epiro lenissimus onchesmites, Cic. Att. 7, 2, 1. de reliquo neque hercule quid agam, nec quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii, 7, 10. de Latinis vero, quo me vertam, nescio: ita mendose et scribuntur et veneunt, QFratr. 3, 5. u. vgl. Fam. 2, 5, 2. tibi dI quaecunque preceris commoda dent: ita vir bonus es convivaque comis, Hor. Sat. 2, 8, 75. dI te perduint, fugitive: ita non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens es, Cic. Deiot. 7, 21; — tantum momenti in uno viro L. Papirio fuit, ut - debellari eo die cum Samnitibus potuisse pro haud dubio habitum sit: ita instruxit aciem loco ac subsidiis, ita omni arte bellica firmavit, Liv. 8, 36, 3. qui vel unus - diligenter lectus ad cuncta, quae praecipimus, efficienda sufficiat: ita omnem vitae imaginem expressit: tanta in eo inveniendi copia et eloquendi facultas: ita est omnibus rebus, personis, affectibus accommodatus, Quint. 10, 1, 69; — haec ita multa quasi fata impendere amicitiis, ut omnia subterfugere non modo sapientiae, sed etiam felicitatis diceret sibi videri, Cic. Am. 10, 35. quid est igitur, cur ita semper deum Epicurus beatum appellet et aeternum? Fin. 2, 27, 88; — Lesbonicum, si domi'st, evocate: ita subitum'st propere quod eum conventum volo, Plaut. Trin. 5, 2, 50. ecquis est, qui mihi commonstret Phaedromum genium meum? ita res subita'st: celeriter mihi hoc homine convento'st opus, Curc. 2, 3, 22.

B) näher bestimmt durch *Relativ*sätze od. *Conjunct.* od. durch *Objects*sätze, u. zwar I) Relativsätze 1) um die Darstellung der Art und Weise eines Zustandes oder einer Thätigkeit einzuführen, also: *ita - ut* u. dgl., a) im Allg.: St. respice, oh mi lepos! Cl. nempe ita *uti* tu mihi es, Plaut. Cas. 2, 3, 18. alii, ut esse in suam rem ducunt, ita sint: ego ita ero, ut me esse oportet, Men. 5, 6, 18. Rhodienses noluisse nos ita depugnare, uti depugnatum est, Cato frg. p. 23, 3. ita vero, Quirites, ut precamini, eveniat! Cic. Phil. 4, 4, 10. turpe enim existimo me non ita ferre casum meum, ut tu tali sapientia praeditus ferendum putas, Fam. 4, 6, 1; nam ita amo, ut sani solent homines, Plaut. Merc. 2, 1, 38. aperte ita, ut res sese habet, narrato, Ter. Heaut. 4, 3, 24. ut quae scripta sunt legibus et iure civili haec ita teneantur, ut sit constitutum, Cic. Off. 1, 16, 51. eiusque rationem - ita haberi, ut haberi lege liceret, Phil. 5, 17, 46. quos ego ita, ut volui, offendo incolumes, Pacuv. 204. ita, ut dicis, facta hau nego, Plaut. Most. 3, 2, 46. u. vgl. Ter. Phorm. 2, 3, 49. est, iudices, ita, ut dicitur, Cic. II. Verr. 4, 52, 117. u. vgl.: scalae ita, ut datae erant, ita reddito, Cato RR. 144, 2; — coepit studiose omnia docere, educere, ita *uti si* esset filia, Ter. Eun. 1, 2, 36. causa ita dicitur, ut si in illa commenticia Platonis civitate res ageretur, Cic. dOr. 1, 53, 230. mihique molestissimis temporibus ita fideliter benevoleque praesto fuit, ut si a me manu missus esset, Fam. 13, 21, 4; — an ita tu's animata, *ut qui* expers matris inperiis sies? Plaut. As. 3, 1, 2; — me consulem - ita fecistis *quo modo* pauci nobiles in hac civitate consules facti sunt, Cic. Agr. 2, 1, 3. quum mihi deliberatum et constitutum sit, ita gerere consulatum, quo uno modo geri graviter et libere potest, ut cet., 1, 8, 25; — omnium fore perturbationem, si non ita res agantur et in iudicium veniant, *quo pacto* oporteat, Inv. 2, 20, 61; — quare facies, ut ita sit in libro, *quem ad modum* fuit, Att. 13, 21, 3; ut ita defendere possim Volaterranos, quem ad modum consuevi tueri meos, Fam. 13, 4, 4. nisi ista omnia ita fiunt, quem ad modum scribo, Brut. b. Cic. Fam. 11, 26. utinam mihi patribusque R. ita de ceteris rebus cum plebe conveniat, quem ad modum quod ad te attinet - conventurum satis confido, Liv. 6, 15, 4; — non ita Carpathiae variant aquilonibus undae - *quam* facile irati verbo mutantur amantes, Prop. 2, 5, 10. nam vitare, plagas in amoris ne iaciamur, non ita difficile est, quam captum retibus ipsis exire, Lucr. 4, 1143. u. vgl.: ego arbitror praestare ex aviariis turdorum ac merularum, quod non solum ad agrum utile, sed etiam ad cibum ita bubus *ac* subus, ut fiant pingues, Varr. RR. 1, 38, 2. quia commixta familia est et una domus est, ita vindicandum atque in propriis servis senatus censuit, Ulp. Dig. 29, 5, 1. §. 15; — non debemus ita cadere animis, *quasi* aliquid evenerit, quod fieri posse numquam putarimus, Cic. Fam. 6, 1, 4. cuius sermone ita tum cupide fruebar, quasi iam divinarem - illo exstincto fore unde discerem neminem, Sen. 4, 12. set ita adsimulavit se, quasi Amphitruo siet, Plaut. Amph. prol. 115. de re publica autem ita mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus, Cic. Att. 7, 4, 2. sed nescio quo modo animus erigens se posteritatem ita semper prospiciebat, quasi, quum excessisset e vita, tum denique victurus esset, Sen. 23, 82. neque ego me abdidi neque deserui neque adflixi neque ita

gessi -, quasi homini aut temporibus iratus, neque porro ita aut adulatus aut admiratus fortunam sum alterius, ut me meae poeniteret, Div. 2, 2, 6. u. vgl.: quia praedo, si dolo desierit possidere, ita condemnatur, *atque* si possideret, Paul. Dig. 5, 3, 36. §. 3; — neque enim ita se gessit in his rebus, *tamquam* rationem aliquando esset redditurus, sed prorsus ita, quasi-reus numquam esset futurus, Cic. II. Verr. 4, 22, 49. ita porro festinavit uterque confligere, tamquam nihil peius timerent, quam ne cet., Pollio b. Cic. Fam. 10, 33, 3. castra in hostico incuriose ita posita, tamquam procul abesset hostis, Liv. 8, 38, 2. u. vgl. Quint. 7, 4, 42; — porro Alexander, rex Epiri, in Italiam-ita cupide profectus fuerat, *veluti* in divisione orbis terrarum Alexandro Olympiadis sororis suae filio oriens, sibi occidens sorte contigisset, Justin. 12, 2, 1; — sane ita se habet sacrum, *quale* apud Homerum quoque est, Quint. 1, 5, 67; — *ita ut* occepi dicere, Plaut. Poen. 2, 24. u. so Rud. 4, 4, 21. 75. ita ut occepi, si animum advortas, dicam, Trin. 4, 2, 52; ferner: ita ut erat, in veste domestica imperator est consalutatus, Suet. Vit. 8. post cibum meridianum, ita ut vestitus calciatusque erat, retectis pedibus paulisper conquiescebat opposita ad oculos manu, Aug. 78. aquila gallinam albam ramulum lauri rostro tenentem, ita ut rapuerat, demisit in gremium, Galb. 1. iugulatus est ad lacum Curti ac relictus ita uti erat, 20; — endlich näher bestimmt durch *Abl.*: o lux Troiae, germane Hector! . . . quid te ita contuo lacerato corpore, miser, aut qui te sic tractavēre nobis respectantibus! Enn. trag. 94. ut igitur, qui se tradet ita quieti, praeparato animo quum bonis cogitationibus, tum rebus ad tranquillitatem accommodatis, certa et vera cernit in somnis, sic cet., Cic. Div. 1, 53, 121.

b) insbes. ita mit folg. Conjunct. bei Gelübden, Versicherungen, Schwüren, so wahr ich wünsche, daß u. s. w., od. Futur., so wahr — als u. s. w., nam ita mihi salva re publica vobiscum perfrui liceat, *ut* ego, quod in hac causa vehementior sum, non atrocitate animi moveor, Cic. Cat. 4, 6, 11. ita mihi meam voluntatem spemque reliquae vitae vestra populique R. existimatio comprobet, ut ego, quos adhuc mihi populus R. magistratus mandavit, sic eos accepi, ut cet., II. Verr. 5, 14, 35. ita te victorem complectar re publica recuperata, ut magnam mihi partem laetitiae tua dignitas adfert, Fam. 10, 12, 1. u. vgl. Att. 5, 15. namque ita me dì ament, ut Lucurgus mihi quidem videtur posse hic ad nequitiam adducier, Plaut. Bacch. 1, 2, 3. u. vgl. Stich. 4, 1, 1; atque ita me dì ament, ut ego nunc non tam meapte causa laetor, quam illius, Ter. Heaut. 4, 3, 8. at ita me servet Iuppiter, ut propior illi, quam ego sum ac tu, homo nemo'st, Phorm. 5, 3, 24. ita mihi atque huic sis superstes, ut tu ex me atque hoc natus es, Heaut. 5, 4, 7. ex his ego rebus omnibus, iudices, ita mihi omnes deos propitios velim, ut, etiamsi mihi iucundissimus est honos populi, tamen nequaquam capio tantum voluptatis, quantum et sollicitudinis et laboris, Cic. II. Verr. 5, 14, 37; — nam tecum esse, ita mihi commoda omnia, quae opto, contingant, ut vehementer velim! Fam. 5, 21, 1; — ita te amabit Iuppiter, ut tu nescis? Plaut. Aul. 4, 10, 31. ita me amabit Iuppiter, uxor, ut ego numquam dixi, Merc. 4, 4, 22. u. vgl. Capt. 4, 2, 97; — ohne ut: ita me dì ament, honestu'st, Ter. Eun. 3, 2, 21. u. vgl. Catull. 97, 1. sollicitat, ita vivam, me tua, mi Tiro, valetudo, Cic. Fam. 16, 20, 1. at, marite, ita me iuvent caelites, nihilo minus pulcher es, Catull. 61, 192. non, ita me divi, vera gemunt, iuerint, 66, 18. saepe, ita me dì iuvent, te spectatorem pugnarum mirificarum desideravi, Cic. Att. 1, 16, 1. non, ita Caecilio placeam, cui tradita nunc sum, culpa mea est, Catull. 67, 9. ita incolumi Caesare moriar, Balb. b. Cic. Att. 9, 7 B, 3; — und ganz absolut: ita me dì ament, Plaut. Pseud. 4, 1, 33. ita ab imminentibus malis res publica me adiuvante liberetur, Planc. b. Cic. Fam. 10, 9, 2. ita, quod minari maximum victor potest, contingat, Sen. Troad. 600. ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto, explicuit vino contractae seria frontis, Hor. Sat. 2, 2, 124.

2) in der Gegenüberstellung von *ut* u. dgl. — *ita* wird ita gebraucht a) um das zweite Glied eines durch ut u. dgl. eingeleiteten Vergleiches zu bilden, so, *ut* enim magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus, Cic. Leg. 3, 1, 2. cur non-res ut quaeque est, ita suppliciis delicta coercet? Hor. Sat. 1, 3, 77. u. vgl. 1, 6, 49. AP. 60. 101. ut in adfecto corpore quamvis levis causa magis quam valido gravior sentiretur, ita tum aegrae et adfectae civitati quodcumque adversi inciderit, non rerum magnitudine, sed viribus extenuatis, quae nihil quod adgravaret pati possent, aestimandum esse, Liv. 22, 8, 3; — rebus cunctis inest quidam velut orbis, ut *quem ad modum* temporum vices, ita morum vertantur, Tac. A. 3, 55. ut appareat quem ad modum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire, Vell. 2, 11, 3. utinam, inquit, mihi patribusque Romanis ita de ceteris rebus cum plebe conveniat, quem ad modum quod ad te attinet eamque rem, quam de te sum quaesiturus, conventurum satis confido, Liv. 6, 15, 4. quem ad modum dicimus: non feci furtum —, ita: non est hoc furtum, Quint. 7, 3, 1.

b) um einem zweiten Subject od. Attribut eine gleiche Geltung in Bezug auf Raum, Zeit, Einfluß beizulegen, utque inde procedit (Africa), ita media praecipue in iuga exsurgens pergit incurva ad occasum, Mel. 1, 4, 1; — fons media nocte fervet, mox et paulatim tepescens fit luce frigidus, tunc ut sol surgit, ita subinde frigidior, per meridiem maxime riget, sumit deinde teporem iterum, et prima nocte calidus, atque ut illa procedit, ita calidior, 1, 8, 1; Dolabellam ut Tarsenses, pessimi socii, ita Laodiceni multo amentiores ultro arcessierunt, Cass. b. Cic. Fam. 12, 13, 4. apud Euripidem Hercules quum ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis-non perinde movebatur falsis, ut veris moveretur? Cic. Acad. 2, 28, 89; — hoc principium semel

omenque belli ut summae rerum prosperum eventum, ita haud sane incruentam ancipitisque certaminis victoriam Romanis portendit, Liv. 21, 29, 4. haec omnia ut invitis, ita non adversantibus patriciis transacta, 3, 55, 15. u. b. Spät. indirect: honorificum id militibus fore, quorum favorem ut largitione et ambitu male adquiri, ita per bonas artes haud spernendum, Tac. H. 1, 17. dixit forte Tiberius se ut non toti rei publicae parem, ita quaecumque pars sibi mandaretur, eius tutelam suscepturum, A. 1, 12. quod sequitur de schola Epicuri est, sicut iram in deo non esse, ita nec gratiam, Lact. dIra dei 5. quis tam stultus aut brutus est, ut audeat repugnare, hominem a deo ut primum potuisse fingi, ita posse denuo reformari? Minuc. Octav. 34; — ut pleraque Alpium ab Italia sicut breviora, ita arrectiora sunt, Liv. 21, 35, 11. convenerantque duces sicuti inter se nondum satis noti, ita iam inbutus uterque quadam admiratione alterius, 21, 39, 7. multa magnis ducibus sicut non adgredienda, ita semel adgressis non dimittenda esse, 24, 19, 7. u. vgl. 9, 17, 4; — velut usquam vinctus eas, ita te felicem dicis amasque, quod nusquam tibi sit potandum, Hor. Sat. 2, 7, 30. quasi domi numos haberet, ita constituit Scapulis se daturum, Cic. Quinct. 5, 18. quasi coram adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui, Att. 5, 18, 3.

II) durch *Conjunct.*, u. zwar 1) im Allg. a) um durch ita auf eine durch *ut*, ne, quod u. quum, si mit Conj. dargestellte Weise, **Bestimmung, Verfügung** hinzuweisen, **in der Weise, in dem Sinne, in der Absicht, mit der Bestimmung, mit der Bedingung**, membra nobis ita data sunt, *ut* ad quamdam rationem vivendi data esse appareant, Cic. Fin. 3, 7, 23. sic enim mihi perspicere videor, ita natos esse nos, ut inter omnes esset societas quaedam, Am. 5, 19. ita nati estis, ut bona malaque vestra ad rem publicam pertineant, Tac. A. 4, 8. ita Helvetios a maioribus suis institutos esse, uti obsides accipere, non dare consuerint, Caes. BG. 1, 14, 7. u. vgl. 1, 13, 6. ita amicum habeas, posse ut facile fieri hunc inimicum putes, Syr. 522. ego autem a patre ita eram deductus ad Scaevolam sumpta virili toga, ut, quoad possem et liceret, a senis latere numquam discederem, Cic. Am. 1, 1. ita est enim interpretatio illa pontificum, ut eidem potestatem habeant iudicum, Har. resp. 7, 13. omnis enim pecunia ita tractatur, ut praeda a praefectis, quae autem mihi attributa est, a quaestore curetur, Fam. 2, 17, 7. neque haec ita dico, ut ars aliquos limare non possit, dOr. 1, 25, 115. isque se ita putat Atticum, ut veros illos prae se paene agrestes putet, Brut. 83, 286. non est ita latum, ut mihi Romam venire liceret, sed ut venirem, und: me ita in re publica esse (voluisti), magis ut arcessitus imperio populi R. viderer, quam cet., Dom. 27, 71. pax ita convenerat, ut Etruscis Latinisque fluvius Albula - finis esset, Liv. 1, 3, 5. Rhodiis responsum ita redditum est, ut nec hostes fierent, nec socii permanerent, 45, 25, 4. quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus ita demum remiserit, ut oratores et duces - sibi dedantur, Justin. 11, 4, 10; — ita tu istaec tua misceto, *ne* me admisceas, Ter. Heaut. 4, 5, 35. ita radiis solis aciem effodit luminis, malis bene esse ne videret civibus, Laber. 75. u. vgl. Plaut. Trin. 2, 2, 62. ut semina ita deponantur, ne protinus totus scrobis terra compleatur, sed cet., Col. 5, 5, 4. hos ergo in surculis nodos, cum seruntur, medios secare oportet ita, ne profluat medulla, Plin. 17, 21 (35), 154. miror hanc quoque succurrisse Plinio curam, ut ita sudario frontem siccari iuberet, ne comae turbarentur, Quint. 11, 3, 148; — easque alvos ita collocant, in mutulis parietis, *ut ne* agitentur neve inter se contingant, Varr. RR. 3, 16, 16. sed tamen ita velim, ut ne quid properes, Cic. Fam. 16, 9, 3; — itaque L. Piso multos codices implevit earum rerum, in quibus ita intercessit, *quod* iste aliter atque ut edixerat decrevisset, II. Verr. 1, 46, 119; — nam M. Drusum gravem oratorem ita duntaxat, *cum* de re publica diceret, - abducamus ex acie, id est a iudiciis, et in praesidiis rei publicae - collocemus, Brut. 62, 222. sequitur enim, ut male collocata male debeantur: de quibus non redditis sero querimur: ita enim perierunt, cum darentur, Sen. Ben. 1, 1; — cum his terrestribus maritimisque copiis Ti. Sempronius missus in Siciliam, ita in Africam transmissurus, *si* ad arcendum Italia Poenum consul alter satis esset, Liv. 21, 17, 6. in deditionem ita accipi eos, si Macedoniam ceterosque belli concitores tradidissent vivos, 29, 3, 3. de frumento utriusque responsum, ita usurum eo populum R., si pretium acciperent, 36, 4, 9. u. vgl. 26, 24, 12. 29, 3, 2. 30, 37, 6. 36, 4, 9. Suet. Claud. 25. Vell. 2, 20, 2; endlich durch *Abl.* näher bestimmt: M'. Curium, qui heres institutus esset ita „mortuo postumo filio", quum filius non modo mortuus, sed ne natus quidem esset, heredem esse oportere, Cic. Caecin. 18, 53.

b) um durch ita auf eine aus der Art u. Weise eines Zustandes oder einer Thätigkeit hervorgehende durch ut u. ne dargestellte **Folge** u. deren **Erfolg** hinzuweisen, **auf die Weise, so**, hoc a te ita contendo, ut in eo fortunas meas positas putem, Cic. Fam. 15, 14, 5. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam te rogem, ut pugnes ne intercaletur, Att. 5, 9, 2. ita sum cum illo locutus, ut mihi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere, Fam. 1, 2, 3. ita ergo fuit nobis agendum, ut iudices illud intelligerent factum, Quint. 9, 2, 74. nec ita claudenda res est familiaris, ut eam benignitas aperire non possit, nec ita reseranda, ut pateat omnibus, Cic. Off. 2, 15, 55. qui ita se gerunt, ita vivunt, ut eorum probetur fides, integritas cet., Am. 5, 19. u. vgl. Vell. 2, 109, 1. 2, 50, 1. 2, 14, 3. 2, 94, 3. Caes. BG. 1, 15, 5. nil ita celabas, ut non ego conscius essem, Ov. Tr. 3, 6, 9. u. vgl. Catull. 75, 2 sq. quum Graecos (ludos) ita non ames, ut ne ad villam quidem tuam via Graeca ire soleas, Cic. Fam. 7, 1, 3; ita fit, ut animus de se ipse tum iudicet, quum id ipsum, quo iudicatur, aegrotet,

Cic. Tusc. 3, 1, 1. ita fit, ut ratio praesit, appetitus obtemperet, Off. 1, 28, 101. u. ſo 1, 45, 160. Tusc. 2, 6, 16. Div. 1, 55, 126. Leg. 1, 15, 42. 1, 22, 58. ND. 1, 14, 37. Vell. 1, 43, 121; quum quidem biduum ita ieiunus fuissem, ut ne aquam quidem gustarem, Cic. Fam. 7, 26, 1. quod ita multa sunt incommoda in vita, ut ea sapientes commodorum compensatione leniant, Cic. ND. 1, 9, 23. sunt quidam ita lingua haesitantes aut ita voce absoni aut ita vultu motuque corporis vasti atque agrestes, ut - in oratorum numerum venire non possint, dOr. 1, 25, 115. ordiamur igitur a sensibus, quorum ita clara iudicia et certa sunt, ut, si optio naturae nostrae detur - non videam, quid quaerat amplius, Acad. 2, 7, 19. sed ita falsa sunt ea, quae consequuntur, ut illa, e quibus haec nata sunt, vera esse non possint, Fin. 4, 19, 54. memoria autem ita fuit nulla, ut aliquotiens tria cum proposuisset, aut quartum adderet, aut tertium quaereret, Brut. 60, 217. quo quidem (iudicio) ita severe sunt usi veteres grammatici, ut cet., Quint. 1, 4, 3. absolvi nescio quam bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra, academicam omnem quaestionem libris quatuor, Cic. Att. 13, 19, 3; flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, iudicari non possit, Caes. BG. 1, 12, 1. u. vgl. Caes. BG. 1, 38, 5. Vell. 2, 4, 5. vix credere possis, quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti fabula quem miserum gnato vixisse fugato inducit, non se peius cruciaverit atque hic, Hor. Sat. 1, 2, 19. quamquam inperitia dei sufficiat ad poenam, ita ut notitia prosit ad veniam, tamen cet., Minuc. Octav. 35; — sic positum servabis onus, *ne* forte sub ala fasciculum portes librorum ut rusticus agnum, Hor. Sat. 1, 13, 12. u. vgl. AP. 151 sqq. 225 sqq. peto a te, ne exeat (liber), aut ita corrigas, ne mihi noceat, Cic. Fam. 6, 7, 6. u. vgl. 2, 19, 1.

c) um auf eine durch ut u. si eingeführte **Beschränkung** eines allgemeinen Urtheiles hinzuweisen, **so, nur so, insoweit, nur insoweit, unter der Bedingung,** ita nostri cum illo rege contenderunt imperatores, ut ab illo insignia victoriae, non victoriam reportarent: triumphavit L. Sulla, triumphavit L. Murena de Mithridate -, sed ita triumpharunt, *ut* ille pulsus superatusque regnaret, Cic. Pomp. 3, 8. u. vgl. Justin. 37, 1, 8. unum hoc abs te, L. Quinti, pervelim impetrare, - ut ita tibi multum temporis sumas, ut his aliquid ad iudicandum relinquas, Tull. 2, 6. vereor enim, cuicuimodi es, Rosci, ne ita hunc videar voluisse servare, ut tibi omnino non pepercerim, SRosc. 34, 95. u. vgl. 20, 55. cuius ego ingenium ita laudo, ut non pertimescam, ita probo, ut me ab eo delectari facilius, quam decipi putem posse, DiC. 13, 44. qui vobis ita summam ordinis consiliique concedunt, ut vobiscum de amore rei publicae certent, Cat. 4, 7, 15. qui ita de ambulatione et de suffragiis suis cum colonis dissenserunt, ut idem de communi salute sentirent, Sull. 21, 61. u. vgl. 26, 73. et tamen ita probanda est mansuetudo atque clementia, ut adhibeatur rei publicae causa severitas, Off. 1, 25, 88. vides in hac tota disputatione non illud dici: quamvis hoc turpe sit, tamen, quoniam expedit, faciam, sed: ita expedire, ut turpe non sit, 3, 13, 53. ita vivunt, dum possunt, ut ducere animam de caelo non queant: ita moriuntur, ut eorum ossa terra non tangat: ita iactantur fluctibus, ut numquam adluantur: ita postremo eiciuntur, ut ne ad saxa quidem mortui conquiescant, SRosc. 26, 72. ita gratiam ineunt summa potestate populi permissa, ut non plus darent iuris quam detinerent, Liv. 1, 17, 8; genus belli quod sit vides: ita civile est, ut non ex civium dissensione, sed ex unius perditi civis audacia natum sit, Cic. Att. 7, 13, 1. sed ante omnia ita vos irae indulgere oportet, ut potiorem ira salutem atque utilitatem vestram habeatis, Liv. 23, 3, 4. cum - res militiae ita prospere gererentur, ut nullo bello veniretur ad exitum rei, Liv. 5, 12, 4. equis extemplo insecutus ita institit agmini, ut, donec lucesceret, proelio abstineret, 8, 38, 5. itaque hoc est, quod multi fecerunt, et ita multi, ut ii, quos innocentissimos meminimus aut audivimus, non fecerint, Cic. II. Verr. 3, 82, 190; ego quoque tibi imponam (onus) pro tuis in me summis officiis, ita tamen ut tibi nolim molestus esse, Fam. 13, 56, 2; — quod videmus ita esse necessarium, *ut tamen* eo minus nihil esse possit, wovon wir sehen, daß es nur insoweit nothwendig ist, als es, wenn auch die Nothwendigkeit zugestanden ist, dennoch nichts geringeres als dieß geben kann d. i. daß es zwar nothwendig, aber doch das geringste ist, dOr. 3, 10, 38. quae (dominatio) iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie, Att. 2, 21. nam ita diligenter constituta sunt iura decumano, ut tamen ab invito aratore plus decuma non posset auferri, II. Verr. 3, 8, 20. quod si quis probabit, ita probabit, ut oratori tamen aptum non esse fateatur, dOr. 2, 38, 159. quum scirem, ita iudicium in tabulas publicas relatum, ut illae tabulae privata tamen in custodia more maiorum continerentur, Sull. 15, 42. quod ego ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam, Fam. 5, 21, 1. ceterum ita fama variat, ut tamen plerique loci speculandi causa castris egressum, omnes insidiis circumventum tradant, Liv. 27, 27, 14. amicos ita magnos et potentes in civitate esse voluit, ut tamen pari iure essent quo ceteri, Suet. Aug. 56; plures e familia cognosci referre arbitror, quo facilius appareat ita degenerasse a suorum virtutibus Nero, ut tamen vitia cuiusque quasi tradita et ingenita retulerit, Ner. 1. in adulescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnumquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet ac sufferre vix posset, Cal. 50; hi quidem ita non sola virtute finem bonorum contineri putant, ut rebus tamen omnibus virtutem anteponant, Cic. Fin. 4, 18, 49; cui magnam invidiam conciliarat - imponendo capiti eius - insigne regium, quod ab eo ita repulsum erat, ut non offensus videretur, Vell. 2, 56, 4. esse etiam momenti aliquid ad consilium, quod Carthaginiensibus ita pax ne-

gari posset, ut non utique in praesentia bellum cum iis geratur, Liv. 24, 27, 7; — verumtamen hoc ita est utile, *ut ne* plane inludamur ab accusatoribus, SRosc. 20, 55. qui si occiderit, multum de communi utilitate detraxerit, modo hoc ita faciat, ut ne ipse de se bene existimans seseque diligens hanc causam habeat ad iniuriam, Off. 3, 6, 31; — auxilio vos, Campani, dignos censet senatus, sed ita vobiscum amicitiam institui par est, *ne* qua vetustior amicitia ac societas violetur, Liv. 7, 31, 2. ita tamen aequum est, inquit, me vestra meis armis tutari, ne mea interim nudentur praesidiis, 31, 25, 6; — ita admissos esse, *ne tamen* iis senatus daretur, 22, 61, 5; — fossa ita idonea, *si* omnem aquam, quae e caelo venit, recipere potest, Varr. RR. 1, 14, 2. u. so mit Indicat. Präs.: nam hoc ipsum ita iustum est, quod recte fit, si est voluntarium, Cic. Off. 1, 9, 28. ita sunt autem speciosa haec et utilia, si oriuntur ex causa, Quint. 2, 4, 32. haec enim omnia pure atque caste tribuenda deorum numini ita sunt, si animadvertuntur ab iis et si est aliquid a dis immortalibus hominum generi tributum, Cic. ND. 1, 2, 3. ita est maxima in sensibus veritas, si et sani sunt ac valentes et omnia removentur, quae obstant et impediunt, Acad. 2, 7, 19. ita enim senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet, si nemini mancipata est, si usque ad ultimum spiritum dominatur in suos, Sen. 11, 38. itaque ad bella ista, seu falsa seu vera sunt, consules, parata vobis plebes est, si conubiis redditis unam hanc civitatem tandem facitis, si coalescere, si iungi miscerique vobis privatis necessitudinibus possunt, si spes, si aditus ad honores viris strenuis et fortibus datur, si in consortio, si in societate rei publicae esse, si quod aeque libertatis est in vicem annuis magistratibus parere atque imperitare licet, Liv. 4, 5, 5. vos, Ceres mater et Proserpina, precor - ut ita nobis volentes propitii adsitis, si vitandae non ferendae fraudis causa hoc consilii capimus, 24, 38, 8. u. vgl. 42, 41, 6. de quibus quid ipse sentiam, si placet, exponam, ita tamen, si vacas animo neque habes aliquid, quod huic sermoni praevertendum putes, Cic. Div. 1, 6, 10; cuius ita aliqua spes est, si eam, quem ad modum ut victor fert Hannibal, sic vos ut victi audiatis, et non id quod amittitur in damno, cum omnia victoris sint, sed quidquid relinquitur pro munere habituri estis, der Conjunct. als Wunsch, der Indic. Fut. als Forderung, Liv. 21, 13, 5. u. so mit Indic. Futur.: hanc multam ita aequo animo feretis, si reputabitis cet., 24, 16, 13. u. vgl. Cic. Fam. 15, 20, 2. Quint. 7, 3, 21. u. mit Conj. in indir. Rede: scribis enim in caelum ferri profectionem meam, sed ita, si ante kal. ian. redeam, Cic. Att. 16, 6, 2. nam a patribus acceptos deos ita placet coli, si huic legi paruerint ipsi, Leg. 2, 10, 26. iamque plebs ita in tribunatu ponere aliquid spei, si similes Icilio tribunos haberet, Liv. 3, 65, 9. u. vgl. 1, 8, 2. 24, 37, 7. pars ita in Romanos effusi erant, ut auctoritatem inmodico favore corrumperent, pauci ex is iustitio populi R. capti, plures ita, si praecipuam operam navassent, potentes sese in civitatibus suis fore rati, 42, 30, 3. ambulantem loqui ita demum oportet, si in causis publicis - quod dicimus quasi singulis inculcare peculiariter velimus, Quint. 11, 3, 130.

2) prägn. wird ita gebraucht, um auf den durch ut u. Conj. u. dgl. eingeführten **Grad** eines **Zustandes** hinzuweisen, **so, so sehr, in dem Grade, dermaßen,** ita sordidus, ut se non umquam servo melius vestiret, Hor. Sat. 1, 1, 96. u. vgl. Ep. 2, 1, 64. statim ita sum levatus, ut mihi deus aliquis medicinam fecisse videatur, Cic. Fam. 14, 7, 1. ita se - de populo R. meritos esse, ut paene in conspectu exercitus nostri vastari - non debuerint, Caes. BG. 1, 11, 3. ita placebat barbaris numerus suus, ita fiducia virium, ut ubicunque Caesar esset nihil in se reponerent, Vell. 2, 112, 2. non ita civitatem aegram esse, ut consuetis remediis sisti posset, Liv. 3, 20, 8. u. vgl. 26, 19, 14. ea demum vox ita animos accendit, ut renovato clamore, veluti ali repente facti, tanta vi se in hostem intulerint, ut sustineri ultra non possent, Liv. 24, 16, 1; cuius salus ac valetudo non ita sustentaretur Caesaris cura, tanquam distractissimus ille tantorum operum mole huic uni negotio vacaret animus, Vell. 2, 114, 1.

III) näher bestimmt durch **directe** oder **indirecte Sätze**: patriam allocuta maesta'st ita voce miseriter; „patria cet.“, Catull. 63, 49. u. vgl. vs. 77 sq. Juv. 13, 91. is ita cum Caesare egit: „si cet.“, Caes. BG. 1, 13, 3. in tertio de oratore ita scriptum est: „in perpetua autem oratione cet.“, Quint. 11, 1, 26. haec ita digerunt: primum cet., 11, 2, 20; — indirect durch den *Acc.* u. *Inf.*: ex parente meo et aliis sanctis viris ita accepi, munditias mulieribus, viris laborem convenire omnibusque bonis oportere plus gloriae quam divitiarum esse, Sall. J. 85, 40. ex Dareo ita accepi, tria milia talentum condita esse cum Cyro, Curt. 10, 5 (1), 34. qui acerrime adversus eos dicit, ita dicit, hostes noluisse fieri, Cato frg. p. 24, 3. u. vgl. p. 35, 8. p. 67, 3. saepe ego audivi Q. Maxumum, P. Scipionem, praeterea civitatis nostrae praeclaros viros solitos ita dicere, cum maiorum imagines intuerentur, vehementissume sibi animum ad virtutem accendi, Sall. J. 4, 5. nec vero ita dici potest, mentis laetitiam solam esse in bonis, Cic. Tusc. 3, 18, 41. ita enim scripsit ad me, sibi meam commentationem maximo adiumento fuisse, Fam. 13, 24, 1. illudque mihi gratissimum est, quod ita sciunt Lucceii procuratores et ita Lucceius ipse ex litteris tuis, quas ad eum misisti, intellexit, hominis nullius apud te auctoritatem aut gratiam valere plus quam meam, 13, 42, 4. tu velim tibi ita persuadeas, nullam rem esse minimam, quae ad te pertineat, quae cet., 1, 8, 6. quod si consulatus tanta dulcedo sit, iam tunc ita in animum inducant consulatum captum et oppressum ab tribunicia potestate esse, Liv. 2, 54, 5. sed quum sibi ita persuasisset ipse, meas de se accurate scriptas litteras maximum apud te pondus habituras - malui facere, quod cet., Cic. Fam. 13, 10, 1. quare velim ita statutum

habeas, me tui memoriam cum summa benevolentia tenere, 6, 2, 2. collegi me aliquando et ita constitui, fortiter esse agendum, illi aetati, qua tum eram, solere laudi dari, etiam si cet., Cluent. 19, 51. omnesque ita accipiebant, privatos eos a Claudio iudicatos, Liv. 3, 40, 6. idque omen auguriumque ita acceptum est, non motam Termini sedem, 1, 55, 4. scio fuisse nonnullos, qui ita existumarent, iuventutem, quae domum Catilinae frequentabat, parum honeste pudicitiam habuisse, Sall. C. 14, 7. hoc ita existimavit - nihil opus fuisse iudicio de vi coactis armatisque hominibus, Cic. Tull. 4, 9. u. vgl.: qui (Antiochus) me valde movet, vel quod amavi hominem, sicut ille me, vel quod ita iudico, politissimum et acutissimum omnium nostrae memoriae philosophorum, Acad. 2, 35, 113.

itaeomelis, is, *f.*, eine aus Kräutern bereitete unbekannte Art Wein, vocarunt et scyzinum et itaeomelin et lectisphagiten, quorum iam oblitterata ratio est, Plin 14, 16 (19), 111.

ĭtăquĕ, *Adv.*, **und so, und auf die Weise, und so sehr, und dermaßen**, wird gebraucht 1) um an ein durch ita oder auch ohne dasselbe eingeführtes Prädicat ein zweites mit gleicher Geltung anzuknüpfen (also = ita que, itáque, vgl. *Corssen* über Aussprache II. p. 264 fg.), ita huic facietis fabulae silentium itaque aequi et iusti hic eritis omnes arbitri, Plaut. Amph. prol. 15. ita dolui itaque ego nunc doleo, Truc. 2, 6, 45. ita vosmet aiebatis itaque nomina inter nos permutastis, Capt. 3, 5, 18. ita victu excurato, ita munditiis dignis itaque in loco festivo sumus festive accepti, Pseud. 5, 1, 9. si cetera ita sunt ut vis itaque ut esse ego illa existumo, Ter. Hec. 4, 2, 28; — verum ita animatus fui itaque nunc sum, ut ea te patera donem, Plaut. Amph. 2, 2, 130. immo ita volo itaque postulo, ut fiat, Ter. Andr. 3, 3, 18. ita nostri acriter in hostes signo dato impetum fecerunt itaque hostes repente celeriterque procurrerunt, ut spatium pila in hostes coniciendi non daretur, Caes. BG. 1, 52, 3. homines - mihi ita cari itaque iucundi, ut eorum adspectu omnis quae me angebat de re publica cura consederit, Cic. Brut. 3, 10; — bei Betheuerungen u. dgl.: verum ita me di ament itaque obtingant ex te quae exopto mihi, ut numquam sciens commerui cet., Ter. Hec. 4, 2, 3; nescio, ita me dì ament, mi Laches, itaque una inter nos agere aetatem liceat, 2, 1, 10. Al. at ita me dî deaeque, superi atque inferi et medioxumi, itaque me Iuno regina et Iovis supremi filia, itaque Saturnius patruus eius - Me. ecastor pater. Al. itaque me Ops opulenta illius avia - Me. immo mater quidem. Al. Iuno filia et Saturnus patruus u. s. w., Plaut. Cist. 2, 1, 36. ita me amabit sancta Saturitas, Hegio, itaque suo me semper condecoret cognomine, Plaut. Capt. 4, 2, 97; — ohne vorausgehendes ita: nunc his locis posita sunt (signa), ut mihi semper Scipionis fore videantur itaque dicantur, Cic. II. Verr. 2, 35, 87; peto igitur abs te, ut eum - in meis intimis maximeque necessariis scias esse itaque tractes, ut intelligat cet., Fam. 13, 30, 2. — 2) um den weiteren Verlauf einer vorhergehenden Thatsache hinzuzufügen, sei es mit oder ohne nähere Bestimmung der Art und Weise des Verlaufs (also: ita que, itáque): collegi me aliquando et ita constitui, fortiter esse agendum —: itaque feci, Cic. Cluent. 19, 51. eodem te, quum coenavisses, rediturum dixeras: itaque fecisti, Deiot. 7, 19. u. so vgl. Inv. 2, 24, 72. inimici vero - illud tempus exspectandum decreverunt, quo exisset, ut sic absentem aggrederentur: itaque fecerunt, Nep. Alc. 4, 2. u. vgl. Fam. 3, 3, 1. 3, 5, 3. 5, 11, 2; — quum quaestor in Sicilia fuissem, iudices, itaque ex ea provincia decessissem, ut Siculis omnibus iucundam diuturnamque memoriam quaesturae nominisque mei relinquerem, factum est cet., DiC. 1, 2. tricesimo sexto anno a primis tribunis plebis decem creati sunt, bini ex singulis classibus: itaque cautum est, ut postea crearentur, Liv. 3, 30, 7. — 3) um eine auf Grund einer vorhergehenden Thatsache beruhende Folge anzuknüpfen, **und so, und auf die Weise, und in Folge davon** (also = ita que, itáque), und daraus entstand itaque, zur Einführung eines selbstständigen Folgesatzes (bei Cicero u. Caesar stets zu Anfang, an zweiter Stelle b. Planc. b. Cic. Fam. 10, 15, 2; häufig bei Liv., b. Quint. öft. vor- als nachgestellt, b. Curt. nur 7, 10 (39), 7. an zweiter Stelle), **sonach, also, daher**, a) im Allg.: insinuat sese ad illam amicam eri [mei]: occepit eius matri suppalparier vino, ornamentis opiparisque opsoniis: itaque intumum ibi se miles aput lenam facit, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 27. u. vgl. 2, 1, 60. 3, 1, 183. prima contio Pompeii qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non gravis, itaque frigebat, Cic. Att. 1, 14, 1. numquam de me siluistis, numquam meam salutem non ab his consulibus, qui vendiderant, flagitavistis: itaque vestro studio atque auctoritate perfectum est, ut ille ipse annus - hos tribunos haberet, qui et promulgarent de salute mea et ad vos saepenumero referrent, post red. in sen. 2, 3 sq. u. vgl. Att. 1, 14, 6. Dumnorix gratia et largitione apud Sequanos plurimum poterat et Helvetiis erat amicus —: itaque rem suscipit, Caes. BG. 1, 10, 4; — tantae in te impendent ruinae: nisi suffulcis firmiter, non potes subsistere: itaque in te irruunt montes mali, Plaut. Epid. 1, 1, 77. Mercurius, Iovis qui nuntius perhibetur, numquam aeque patri suo nuntium lepidum attulit, quam ego nunc meae nuntiabo erae: itaque onustum pectus porto laetitia lubentiaque, Plaut. Stich. 2, 1, 1 sqq. u. vgl. Pers. 4, 3, 11. 35. Mil. gl. 5, 16. quod vestri quidem vel optime disputant, nihil opus esse eum, qui philosophus sit futurus, scire litteras: itaque, ut maiores nostri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum, ut dictator esset, sic vos de pagis omnibus colligitis bonos illos quidem viros, sed certe non pereruditos, Cic. Fin. 2, 4, 12. earum igitur qualitatum sunt aliae principes, aliae ex his ortae: principes sunt unius modi et simplices, ex his autem ortae variae sunt et quasi multiformes: itaque aër - et ignis et aqua et terra

u. vgl. Off. 3, 6, 30. — β) wenn in einem Satz verschiedene Casus des Relativs erforderlich sind, so wird entweder das zweite Relativ ganz weggelassen (vgl. Cic. Tusc. 1, 30, 72) oder an Stelle des zweiten Relativs der entsprechende Casus des Demonstrativs gesetzt: sed omnes tum fere, qui nec extra hanc urbem vixerant nec eos aliqua barbaria domestica infuscaverat, recte loquebantur, Cic. Brut. 74, 258. ipsius in mente insidebat species pulcritudinis eximia quaedam, quam intuens in eaque defixus ad illius similitudinem artem et manum dirigebat, Or. 2, 9. quoniam autem id est vel summum vel ultimum vel extremum, quod Graeci τέλος nominant, quod ipsum nullam ad aliam rem, ad id autem res referuntur omnes, fatendum est summum esse bonum iucunde vivere, Fin. 1, 12, 42. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit et, si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent, Syracusis profectus est cet., Att 10, 16, 3. u. vgl. Acad. 1, 7, 29. — γ) mit is wird ein schon genannter Begriff wieder aufgenommen, um ihn vor anderm oder um den Gegensatz der Attribute schärfer hervorzuheben: idem ager si nebulosus est, rapa, raphanos, milium, panicum, id maxime seri oportet, Cato RR. 6, 1. ficos mariscas in loco cretoso et aperto serito: Africanas et Herculanas, Saguntinas, hibernas, Telanas atras pediculo longo, eas in loco crasso aut stercorato serito, 8, 1; Verres, qui non Honori neque Virtuti, quem ad modum ille, sed Veneri et Cupidini vota deberet, is Minervae templum spoliare conatus est, Cic. II. Verr. 4, 55, 123. iste vester testis, qui ausus est dicere, fecisse videri eum —, is ipse numquam auderet iudicare deberi viro dotem, quam mulier nullo auctore dixisset, Caecin. 25, 73. C. Claudius, qui prorsus decemvirorum scelera et ante omnes fratris fili superbiae infestus Regillum antiquam in patriam se contulerat, is magno cum natu cum ad pericula eius deprecanda redisset, cuius vitia fugerat, sordidatus cum gentilibus clientibusque in foro prensabat singulos cet., Liv. 3, 58, 1. qui regno ita potitus urbem novam, conditam vi et armis, iure eam legibusque ac moribus de integro condere parat, Liv. 1, 19, 1. u. vgl. 21, 3, 4. huncine, aiebat, quem modo decoratum ovantemque victoria incedentem vidistis, Quirites, eum sub furca vinctum inter verbera et cruciatus videre potestis —? 1, 26, 10. hoc tertium (signum) - quod cives atque incolae Syracusani colere, advenae non solum visere, verum etiam venerari solebant, id Verres ex templo Iovis sustulit, Cic. II. Verr. 4, 58, 130; — daher *is qui* zur Hervorhebung eines Attributes, das neben anderen im gegebenen Fall besonders zu berücksichtigen ist: nec audiendus eius auditor Strabo, is qui physicus appellatur, ND. 1, 13, 35. quem C. Laelius, is qui sapiens usurpatur, praetor fregit, Off. 2, 11, 40. demonstrabantur mihi praeterea quae Socrates supremo vitae die de immortalitate animorum disseruisset, is qui esset omnium sapientissimus Apollinis oraculo iudicatus, Sen. 21, 78. non alia ratio iuris in hoc genere dumtaxat, utrum me tuus procurator deiecerit, is qui legitime procurator dicitur, - an cet., Caecin. 20, 57; und so hebt auch *id quod* hervor: sin, id quod non spero, ratio talis sequius ceciderit, Afran. 293. id quod nostri caelum memorant, Pacuv. 89. u. vgl. Att. 487. Att. Brut. 34. sed mehercule mallem, id quod erat aequius, de tuis rebus ex tuis litteris quam saepissime cognoscere, Fam. 7, 14, 2. primum, id quod maxime nunc opus est, munio me ad haec tempora, 9, 18, 2. ac si nos, id quod maxime debet, nostra patria delectat, dOr. 1, 44, 196. et, id quod difficilius putatur, multo sapientius tulit secundam quam adversam fortunam, Nep. Timol. 1, 2. nam et manu fortis et belli peritus fuit et, id quod in tyranno facile reperitur, minime libidinosus cet., Reg. 2, 2. id quod usu venerat, Alc. 4, 5. u. vgl. 6, 3. magna, id quod necesse erat accidere, totius exercitus perturbatio facta est, Caes. BG. 4, 29, 3. quum autem eius familiares omnium ordinum video, perspicio, id quod iam omnibus est apertum, totam rem istam iam pridem a certis hominibus - esse corruptam, Cic. Fam. 1, 2, 3. u. zuvor: diem consumi volebant (consules)· id quod est factum, §. 2. u. vgl. Att. 4, 16, 2. Sall. C. 14, 1. 30, 2. 51, 20. J. 47, 2. 56, 1. 102, 15. Liv. 1, 14, 7; — endlich wird *et is* u. dgl. zur Heraushebung eines Attributes gebraucht: habet (homo) primum memoriam et eam infinitam rerum innumerabilium, und das, und zwar, Cic. Tusc. 1, 24, 57. cum una legione et ea vacillante L. fratrem exspectat, Phil. 3, 12, 31. in primis nobis sermo isque multus de te fuit, Att. 5, 1, 3. Pompeius in secundo consulatu Hispanias sibi decerni voluerat easque per triennium, Vell. 2, 48, 1. uno atque eo facili proelio caesi ad Antium hostes, Liv. 4, 57, 7. certa flagitii merces, nec ea parva, Cic. Phil. 2, 18, 44. legionem neque eam plenissimam detractis cohortibus duabus - propter paucitatem despiciebant, Caes. BG. 3, 2, 3. erant in Romana iuventute adulescentes aliquot, nec hi tenui loco orti, Liv. 2, 3, 2. — δ) wie im Deutschen wird das Neutr. id gebraucht, um auf Urtheile od. Begriffe Bezug zu nehmen: scabiem pecori et iumentis caveto: id ex fame et, si impluit, fieri solet, Cato RR. 5, 7. ergo in Graecia musici floruerunt discebantque id omnes, Cic. Tusc. 1, 2, 4. Alexim, humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adolescens factus est, id enim agere videbatur, salvere iubeas velim, Att. 7, 7, 7. Miltiades cum - incolas eius insulae sub potestatem redigere vellet idque Lemnii sua sponte facerent postulasset, illi irridentes responderunt, tum id se facturos, cum cet., Nep. Milt. 1, 4. u. vgl. 2, 3. 3, 4. 4, 5. Them. 2, 4. 4, 2 5, 1. 5, 4. 8, 3. Arist. 1, 3. u. oft. adscribi se in eam civitatem voluit idque - ab Heracleensibus inpetravit, Cic. Arch. 4, 6. nobis autem videtur, quicquid litteris mandetur, id commendari omnium eruditorum lectioni decere nec, si id ipsi minus consequi possumus, idcirco minus ita faciendum esse sentimus, Tusc. 2, 3, 8. u. so 1, 8, 16. 17. u. andw. Brut. 72, 252; — dahin gehört: id est, zur Erläuterung

eines Urtheils od. Begriffes, das ist, das heißt: ne moriendum quidem esse malum est, id est enim perveniendum esse ad id, quod non esse malum confitemur, Tusc. 1, 8, 16. quum iidem omnem pecuniam, maximam multitudinem, id est totam Italiam, suis opibus obsidebunt, iidem cet., Agr. 2, 28, 75. senatus hodie fuerat futurus, id est Kal. Octobribus, Att. 4, 16, 7. adsentior Cn. Pompeio, id est T. Pomponio, 7, 7, 7; — dagegen steht im Lateinischen noch allgemeiner der Acc. id in dem Sinne von: darauf hin, nach dieser Richtung hin, auf den Grund hin, in der Absicht: et id ego percupio opsequi gnato meo, Plaut. As. 1, 1, 76. id misera maesta'st, sibi eorum evenisse inopiam, Rud. 2, 3, 66. [scirem: id propterea nunc hunc venientem sequor], Ter. Andr. 2, 5, 3. nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem, Eun. 5, 6, 4. vicerunt ergo dii hominesque et id de quo ambigebatur, uter populus foedus rupisset, eventus belli velut aecus iudex, unde ius stabat, ei victoriam dedit, Liv. 21, 10, 9. u. mit einer gewissen Attraction: postquam me aspexēre ancillae advenisse, omnes ilico laetae exclamant „venit", id quod me repente aspexerant, d. i. eo quod, Ter. Hec. 3, 3, 7. refracturosque carcerem minabantur, cum remisso, id quod erupturi erant, ex senatus consulto Manlius vinclis liberatur, Liv. 6, 17, 6. sonst: ad id, in eo u. dgl.; — endlich ist als besonderer Lateinischer Sprachgebrauch hieher zu ziehen id *c. Gen.*, der Punct im Raume, der Moment in der Zeit, die Anzahl von Leuten, die Art od. der Grad einer Sache u. dgl., also zur Einschränkung eines Begriffes: postquam ad id loci legati cum Vulturcio venēre, an diesen Punct der Gegend, Sall. C. 45, 3. ubi ad id loci ventum, J. 75, 7; vitam certe dignissimam egit, quae nullius ad id temporis praeterquam avito fulgore vinceretur, bis zu diesem Moment, bis zu diesem Augenblick, Vell. 2, 4, 6. u. vgl. von der Zeit blos: gens dubiae ad id voluntatis, Liv. 9, 15, 1. u. so 3, 22, 8. 4, 58, 3. 21, 52, 6. 36, 2, 1. u. öft.; u. so: quando verba vana ad id locorum fuerint, Liv. 9, 45, 2. u. so 22, 38, 12. 43, 5, 4. Sall. J. 72, 2; aber auch: sed nunc quidem, quoniam est id temporis, surgendum censeo, Cic. dOr. 2, 90, 367. u. im Accus.: profectus id temporis, quum iam Clodius, si quidem eo die Romam venturus erat, redire potuisset, Mil. 10, 28. venit enim ad me, et quidem id temporis, ut retinendus esset, Att. 13, 33, 4. constituimus inter nos ut ambulationem postmeridianam conficeremus in academia, maxime quod is locus ab omni turba id temporis vacuus esset, Fin. 5, 1. 1; ita viximus et id aetatis iam sumus, ut omnia, quae non nostra culpa nobis accidant, fortiter ferre debeamus, Att. 6, 20, 3. est id aetatis, ut sensum iam percipere possit ex maerore patrio, Flacc. 42, 106. se in balneo cum id aetatis filio fuisse, Cluent. 51, 141. id aetatis duo filii, SRosc. 23, 64. quid se id aetatis sollicitassent, si alio duce gesturi bellum essent? Liv. 10, 24, 6; philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cena plerumque ad id diei, ubi iam vesperaverat: id enim est tempus istic cenandi, Gell. 17, 8, 1; Flaminius id tantum hostium, quod ex adverso erat, aspexit, Liv. 22, 4, 4. ab Hannibale Hispani primam obtinebant frontem et id roboris in omni exercitu erat, Liv. 27, 14, 5. u. vgl. 28, 2, 4. id quod in praesentia vestimentorum fuit arripit, Nep. Alc. 10, 5; in id redactus sum loci, ut quid agam cum illo nesciam prorsum, Ter. Phorm. 5, 8, 86. peto igitur – a te, quoniam id nobis, Antoni, etiam hominibus id aetatis oneris ab horum adulescentium studiis imponitur, ut cet., Cic. dOr. 1, 47. 207. centuriones Caesar ei classi attribuerat, qui sibi id muneris depoposcerant, Caes. BC. 1, 57, 1. se suadere, Pharnabazo id negotii daret, Nep. Con. 4, 1. inflatusque amplius viginti legionum numero in id furoris processerat cet., Vell. 2, 80, 2. quod si quis a Thessalo - eos appellatos Thessalos dicet, reddenda erit ratio, cur nunquam ante hunc insequentem Thessalum ea gens id nominis usurpaverit, 1, 3, 2. — ε) gegen den Deutschen Sprachgebrauch wird is auf das Genus des nächsten Subst. bezogen, während wir „das" sagen: is mihi profecto'st servos spectatus satis, quoi dominus curae'st, Ter. Ad. 5, 6, 5. nam mihi campus ist est, Ov. M. 6, 694. mors pretium tardis: ea lex certaminis esto, 10, 572. ea demum firma amicitia est, Sall. C. 20, 2. u. vgl. 58, 16. Nep. Them. 2, 7. Liv. 1, 57, 1. 22, 2, 3. u. andw.; dagegen: secessionem iam id et partes, et si idem multi audeant, bellum esse, Tac. A. 16, 22. u. vgl. iste 1, 6, 13.

2) *subst.* u. *adj.* a) näher bestimmt durch *Relativa* (qui, quicunque, unde, ubi, quo u. dgl.): is, qui scripsit, Ter. Hec. prol. 6. tum pol ego is essem vero, qui simulabar, Eun. 3, 5, 58. ego is in illum sum, quem tu me esse vis, Cic. Att. 7, 8, 1; adducebat eum, qui quaerebat (pecuniam), ad eos, qui conferebant, Nep. Epam. 3, 6. numquam animo placari potuit in eum, a quo erat violatus, Pelop. 5, 2. quae res in se neque consilium neque modum habet ullum, eam consilio regere non potes, Ter. Eun. 1, 1, 12. u. vgl. Hec. 3, 3, 27. fieri potest, ut recte quis sentiat et id, quod sentit, polite eloqui non possit, Cic. Tusc. 1, 3, 6. qui id potius intuerentur, quod ipsorum dominationi, quam quod universae Graeciae utile esset, Nep. Them. 7, 6; negabat se ei vim allaturum, qui aliquando fuisset amicus, Eum. 12, 3; qui maximus natu esset ex liberis eius, qui regnans decessisset, Ages. 1, 3; cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeo coniuncte vixit, ut cet., Att. 10, 3; senes qui primi venient, ei partem aperient, Ter. Ad. prol. 23. ii, qui circa erant, Nep. Eum. 10, 4. ea, quae prospere ei cesserunt, Timoth. 4, 6; is inter Thrasybulum et eos, qui urbem tenebant, fecit pacem, Thras. 3, 1. u. vgl. Dat. 2, 1. Pelop. 1, 3. ut omnia perdant neque minus eos, cum quibus steterint, quam adversus quos fecerint, Eum. 8, 2. quod quibus rex maxime obediat, eos habeat inimicissimos, Dat. 5, 4. nec quisquam attingit (libros) praeter eos, qui eandem licentiam scribendi sibi permitti volunt, Cic. Tusc. 1, 3, 6. u. vgl. II. Verr. 4, 18, 38. ea adferam, ea uti nunciem, quae

maxume in rem vostram conmunem sient, Plaut. Amph. pr. 9. constituerunt ea, quae ad proficiscendum pertinerent, comparare, Caes. BG. 1, 3, 1. erant in eadem epistola, quae ad ea pertinebant, quae cet., Nep. Paus. 4, 2. u. vgl. Epam. 8, 2. Alc. 11, 2; quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiae clarorum virorum, Att. 18, 4; ut - inter exempla sim eorum, quos dolor vicit, Sen. Ep. 7, 1, 14 (63); Dion iis ipsis, qui sub adversarii fuerunt potestate, regios spiritus repressit, Nep. Dion. 5, 5. comperi ex eis, qui fuēre ei conscii; Ter. Heaut. 1, 1, 69. cum quidam ex iis, qui simul cum eo in exilio fuerant, caedem facere eorum vellent, cum quibus in gratiam reditum erat publice, prohibuit et id, quod pollicitus erat, praestitit, Nep. Thras. 3, 3. ut libenter de iis detrahant, quos eminere videant altius, Chabr. 3, 3. u. vgl. Dat. 6, 6. Pelop. 2, 2; — eum, quem tenebat, ascenderat gradum, Nep. Phoc. 2, 3. noctu ligna contulerunt circa casam eam, in qua quiescebat, Alc. 10, 4; Aquitania a Garumna flumine ad Pyrenaeos montes et eam partem oceani, quae est ad Hispaniam, pertinet, Caes. BG. 1, 1, 7. praefecerat hunc Perdiccas ei parti Asiae, quae, cet., Nep. Eum. 3, 2; cursorem eius generis, qui hemerodromoe vocantur, Lacedaemonem miserunt, Milt. 4, 3; eo loco ire, quo ipse consuerat iussit, Dat. 9, 3. de hoc in eo libro plura sunt exposita, qui de historicis Graecis conscriptus est, Dion. 3, 2. primum illud munus fortunae, quod in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperii, Att. 3, 3. cum ea manu, quam contraxerat, Dat. 7, 3. Macedones vero milites ea tum erant fama, qua nunc Romani feruntur, Eum. 3, 4. sit hic ea mente, qua natus est, Cic. Mil. 37, 101. quod si essem ea perfidia, qua sunt ii, qui in nos haec conferunt, tamen cet., Fam. 3, 10, 6; ego referam sermones eos, quos de agri cultura habuimus nuper, Varr. RR. 1, 1, 7. praeter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, Nep. Att. 16, 3. omnesque eas gentes, quae mare illud adiacent (adiunxit), Timoth. 2, 1. ea enim signa ego emere soleo, quae ad similitudinem gymnasiorum exornent mihi in palaestra locum, Cic. Fam. 7, 23, 3. cum aetas eius incidisset in ea tempora, quibus Macedones florerent, Nep. Eum. 1, 2. rettuli me ad ea studia, quae - longo intervallo intermissa revocavi, Cic. Tusc. 1, 1, 1; siet (praedium) in iis agris, qui non saepe dominos mutant, Cato RR. 1, 4. quod ab nullo se plus adiuvari posse intellegebat in iis rebus, quas impendere iam apparebat omnibus, Nep. Eum. 10, 3. non est difficile oratori eius partis, quamcumque defendet, auctorem aliquem invenire, Cic. dOr. 1, 57, 242. quid habeo quod faciam pro tuis in me meritis, nisi ut eam fortunam, quaecumque erit tua, ducam meam? Mil. 36, 100; ex eo certe (loco deiectus est), unde fugit, und: quicumque is locus esset, unde deiectus esset, Caecin. 28, 80; ut is locus, ubi constitissent, ex calamitate populi R. -nomen caperet, Caes. BG. 1, 13, 7; ego vero hinc abeo, quando is, quam ob rem huc veneram, rus abiit, Ter. Ad. 2, 1, 81; — u. mit folg. qui u. Conj., um die Folge der Eigenschaft einer Person od. Sache beizumessen: neque is sum, inquit, qui gravissime ex vobis mortis periculo terrear, Caes. BG. 5, 30, 2. non erat is populus, quem pax tranquilla iuvaret, Lucan. 1, 171. iis locis manum conseruit, quibus plus pedestres copiae valerent, Nep. Ages. 3, 6. sed non eis animis audiebantur, qui aut doceri aut flecti possent, Liv. 42, 48, 3. nolite, oro vos, inquit, id mihi dare, quod multi invideant, plures etiam concupiscant, Nep. Thras. 4, 2. — b) näher bestimmt durch *Coniunct.*: neque enim is es Catilina, *ut* te aut pudor umquam a turpitudine aut metus a periculo aut ratio a furore revocaverit, Cic. Cat. 1, 9, 22. est enim, credo, is vir iste, ut civitatis nomen sua auctoritate sustineat, Flacc. 15, 34. sed non is vultus in illo, non ea nobilitas animo est, ea gratia formae, ut timeam fraudem, Ov. M. 7, 43. cuius (matris) ea stultitia est, ut eam nemo hominem, ea vis, ut nemo feminam, ea crudelitas, ut nemo matrem appellare possit, Cluent. 70, 199. ea belli gloria est populo R., ut, cum suum conditorisque sui parentem Martem potissimum ferat, cet., Liv. praef. 7. iam Latio is status erat rerum, ut neque bellum neque pacem pati possent, 8, 13, 2. quae causae sunt eius modi, ut de earum iure dubium esse non possit, Cic. dOr. 1, 57, 241. id eius modi erat, ut, cum milites reconciliasset, amitteret optimates, Nep. Dion. 7, 2. in eum iam res rediit locum, ut sit necessus, Ter. Heaut, 2, 3, 118. eam esse consuetudinem regiam, ut cet., Nep. Dat. 5, 4. cum ea esset aetate, ut cet., Milt. 1, 1. u. vgl. Liv. 7, 40, 8. ea lege atque omine, ut cet., Ter. Andr. 1, 2, 29. hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret, Nep. Att. 17, 2; — quod (operculum asperae arteriae) ob eam causam datum est, *ne*, si quid in eam cibi forte incidisset, spiritus impediretur, Cic. ND. 2, 54, 136. qui ob eam causam natus videtur, ne omnium mortalium turpissimus esset M. Antonius, Phil. 10, 10, 22. redeat ad imperatorem suum Varius, sed ea lege, ne umquam Romam revertatur, 8, 11, 32. ea gratia secum adduxisse, ne tu id persentisceres, Ter. Heaut. 4, 5, 20. id paves, ne ducas tu illam, Andr. 2, 2, 12. u. vgl. Eun. 1, 1, 60. Ad. 4, 4, 19. ne exstinctor patriae, ne proditor, ne hostis appelletur, ne hanc labem tanti sceleris in familia relinquat, id laborat, id metuit, ne denique cet., Cic. Sull. 31, 88; — id amabo adiuta me, *quo* id fiat facilius, Ter. Eun. 1, 2, 70. ego id agam, mihi *qui* ne detur, Andr. 2, 1, 35. quanto satiu'st te id dare operam, qui istum amorem ex animo amoveas, quam id loqui, quo magis lubido frustra incendatur tua, 2, 1, 7. u. vgl. Heaut. 3, 1, 83; — proinde eo animo te velim esse, *quasi* mei negotii causa in ista loca missus esses, Cic. Att. 1, 10, 6. Massilienses - in eo honore, in ea merito dignitate audimus apud vos esse, *ac si* medium umbilicum Graeciae incolerent, Liv. 37, 54, 21; — dann im *Neutr.* in folg. adverbialen Verbin-

dungen: cum iam *in eo* esset, ut oppido potiretur, da der Zeitpunct schon da war, Nep. Milt. 7, 3. u. so Paus. 5, 1. si rem inclinatam viderent atque in eo iam esse, ut urbs caperetur, scirent cet., Liv. 28, 22, 8; dagegen: totum in eo est - tentorium ut sit concinnum, liegt darin, beruht darauf, Cic. III. QFratr. 1, 1, 1. nempe eius omnis oratio versata est in eo, ut scriptum plurimum valere oportere defenderet, darin, dOr. 1, 57, 244. male eum in eo patriae consulere, Nep. Epam. 10, 1. u. vgl. Ages. 2, 5. plebis victoria fuit in eo, ut quae mallent comitia haberent, Liv. 4, 56, 1; — tantum abest *ab eo*, ut malum mors sit - ut verear ne homini nihil sit non malum aliud, davon, Cic. Tusc. 1, 31, 76. tantum abfuit ab eo, ut ulla ignominia is exercitibus quaereretur, ut etiam cet., Liv. 25, 6, 11. neque multum abesse ab eo, quin paucis diebus deduci (naves) possent, Caes. BG. 5, 2, 2; — Lanuvinis civitas data sacraque sua reddita *cum eo*, ut aedes lucusque Sospitae Iunonis communis Lanuvinis municipibus cum populo R. esset, Liv. 8, 14, 2; — postquam *pro eo*, ut ipsi ex alieno agro raperent agerentque, suas terras sedem belli esse - viderent, 22, 1, 2; — oft *eo* mit folg. ut u. dgl., s. an seiner Stelle (im Buchst. E). — c) das Neutr. id näher bestimmt durch einen *Objectsatz* od. durch *ut* u. *Conj.*: si di immortales id voluere, vos hanc aerumnam exsequi, Plaut. Capt. 2, 1, 1. id modo dic, abisse Dorum, Ter. Eun. 4, 4, 56. u. vgl. Heaut. 2, 3, 83. Caesari cum id nuntiatum esset, eos per provinciam nostram iter facere conari, maturat ab urbe proficisci, Caes. BG. 1, 7, 1. u. so 5, 4, 4. aber: post eius mortem nihilo minus Helvetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant, 1, 5, 1. u. so 13, 2. nunc id operam do, ut cet., Ter. Andr. 1, 1, 130. u. vgl. Heaut. 2, 4, 2. id agi, ut cet., Nep. Them. 5, 1. 9, 3. callidus id modo festinabat, Bocchi pacem imminuere, Sall. J. 81, 4. id sua sponte apparebat tuta celeribus consiliis praepositurum, Liv. 22, 38, 13. id solum ut in tumultu monuit, subsignano milite media firmare, Tac. H. 4, 33.

īsăgōge, ēs, *f.* (εἰςαγωγή), die Einleitung, theorematis tantum nugalibus et puerilium isagogarum commentationibus deblaterantes, Gell. 1, 2, 6. u. davon: M. Varronem, familiarem suum, rogavit, uti commentarium faceret **isagogicum**, sic enim Varro ipse appellat, ex quo disceret, quid facere dicereque deberet, cum senatum consuleret, eine einleitende, einführende, anleitende Abhandlung, 14, 7, 2.

isătis, is, *f.* (ἰσάτις od. ἴσατις), der Waid, isatis, Plin. 27, 10 (60), 84. folio isatis crassiore, 26, 7 (22), 39. tertium genus (lactucae) in silvis nascens isatin vocant, 20, 7 (25), 59.

ischaemon, ŏnis, *m.* (ἰσχαίμων = ἴσχαιμος), viell. d. gemeine Bartgras, sistit (sanguinem) et ischaemon et Achillia, Plin. 26, 12 (82), 131. ischaemonem Thracia invenit, qua ferunt sanguinem sisti non aperta modo vena sed etiam praecisa: serpit et terra milio similis, foliis asperis et lanuginosis, 25, 8 (45), 83.

ischiăcus, a, um (ἰσχιακός), an Hüftweh leidend, subst.: vinum ad ischiacos sic facito, Cato RR. 123. quod incentiones quaedam tibiarum - ischiacis mederi possunt, Gell. 4, 13. Ueberschr.

ischiădĭcus, a, um (ἰσχιαδικός), 1) die Hüfte betreffend, Hüft-, ischiadicos dolores et spinae levat agonicum potum, Plin. 26, 7 (27), 42. — 2) an Hüftweh leidend, nur subst.: ischiadici, Plin. 26, 8 (58), 89. ischiadicos, 27, 5 (20), 38. 27, 7 (27), 44. 28, 16 (62), 220. ischiadicis, 23, 1 (26), 53. 27, 4 (3), 12. 28, 13 (56), 199. 32, 3 (13), 29. u. oft.

ischias, ădis, *f.* (ἰσχιάς), 1) Hüftweh, prodest ischiadi, Plin. 27, 4 (10), 27. propter ischiada, 27, 5 (16), 33. — 2) als Beiname der weißgefleckten Distel, leucacantham alii phyllon, alii ischiada, alii polygonaton appellant, 22, 16 (18), 40.

ischion, ii, *n.* (ἰσχίον), die Hüfte, ischia cum maxime doleant, tum, si modulis lenibus tibicen incinat, minui dolores, Gell. 4, 13, 1.

ischūria, *f.* (ἰσχουρία), gänzliche Harnverhaltung, der schlimmste Grad nach der dysuria u. stranguria, Veg. 5, 14, 2.

isĕlastĭcus, a, um (εἰσελαστικός), zum Einzug gehörig, d. Auszeichnung, daß ein Sieger ursprünglich nur in den Olympischen, später auch in anderen Spielen triumphirend u. zwar nicht durch das Thor, sondern durch einen Theil der Mauer, die zu diesen Zwecke eingerissen wurde, in seine Vaterstadt einziehen durfte, war zugleich mit Ertheilung gewisser lebenslänglicher Vortheile verknüpft, welche Trajan bestätigt hatte: solche mit dem Siegespreis verbundene Kämpfe nannte man certamina iselastica, Plin. Ep. 10, 118 (119), 1. und die Einzugsbelohnung hieß iselasticum, 119 (120).

isicium, ii, *n.*, s. insicium.

isŏcinnămos, on (ἰσοκίνναμος), zimmetgleich, his addidēre mangones quam Daphnidis (casiam) vocant, cognominatam isocinnamon, Plin. 12, 20 (43), 98.

isŏdŏmos, on od. um (ἰσόδομος), aus regelmäßigen od. gleich großen Steinen gebaut, Graeci e lapide duro aut silice aequato struunt veluti latericios parietes: cum ita fecerunt, isodomon vocant genus structurae, at cum inaequali crassitudine structa sunt coria (Schichten), pseudisodomon: tertium est emplecton, tantummodo frontibus politis, reliqua fortuito conlocant, Plin. 36, 22 (51), 171. u. vgl. Vitr. 2, 8, 5 sq.

isoëtes, *n.* (ἰσοετές), die kleinere Art Hauswurz, duo genera eius (aïzoi): maius in fictilibus vasculis seritur —: alterum minusculum, quod erithales vocant, alii trithales, quia ter floreat, alii eysithales, aliqui isoetes, Italia sedum, Plin. 25, 13 (101), 159 sq.

isopleuros, on (ἰσόπλευρος), gleichseitig, Auson. praef. Idyll. 13. Agrim. p. 404, 15; auch isopleurus, p. 341, 9. 354, 6. 16. u. isoplerus, p. 249, 2.

isŏpyron, i, *n.* (ἰσόπυρον), die gemeine Doldocke, isop. aliqui phasiolon vocant, quoniam folium quod est aneso simile in phasioli pampinos torquetur: capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis melanthi, Plin. 27, 11 (70), 94.

isŏscĕles, is, *n.* (ἰσοσκελής), gleichschenklich, Auson. praef. Idyll. 13.

isox, f. esox.

istac, *Adv.* (istic), auf dem Wege da od. dort, exi istac per hortum, Plaut. Epid. 5, 1, 53. abi istac avorsis angiportis ad forum, Pers. 3, 3, 39. ibit † istac aliquo in maxumam malam crucem latrocinatum, aut in Asiam aut in Ciliciam, Trin. 2, 4, 197. abi sane istac istorsum, quovis, Ter. Heaut. 3, 3, 27; übtr. auf diese Weise da, nequaquam istuc istac ibit: magna inest certatio, Enn. trag. 304. multa ego possum dicta docte et quamvis facunde loqui: historiam veterem atque antiquam haec mea senectus sustinet: verum ego quando te et amicitiam et gratiam in nostram domum video adlicere, etsi advorsatus tibi fui, istac iudico: tibi permitte, posce, duce, Trin. 2, 2, 99 sq.

istactēnus, *Adv.*, bis daher, ist. tibi, Lude, libertas data'st orationis, Plaut. Bacch. 1, 2, 58.

iste, ista, istud, *Pron. dem.* (vgl. *Corssen* Ausspr. II, 269. aus istus entst., u. vgl. II, 80. *Sing. gen.* istius, arch. isti, in der Vbdg. isti modi, Plaut. Truc 5, 1, 38. Cato frg. p. 50, 4., sonst istius modi, Att. 136; dat.: isti, im *f.* arch.: istae, Plaut. Truc. 4, 3, 16; im *gen.:* istīus, Virg. A. 12, 648), der die das da, in Briefen: der die das dort, dortig, prägn. dieser, diese, dieses da, ein solcher, eine solche, ein solches da, subst. u. abject., bezeichnet Alles, was im Bereich des Angeredeten (dah. bisw. mit tuus, vester verb.) liegt, während hic auf das in Raum, Zeit u. Gedanken dem Sprechenden zunächst Liegende (der hier, hiesig, dah. b. Komik. = der hier, ich), ille auf das dem Sprechenden entfernter Liegende (der dort, dortig, dah. von jedem Dritten außer ihm) sich bezieht, vgl. Prisc. p. 142, 30 sqq., 1) *abs.* a) im Allg., u. zw. α) *subst.*: iste, ut tu rem narras, tua bona his comest cotidie, Afran. 4. ne iste haud mecum sentit, Ter. Andr. 2, 1, 24. venit en et frater Amyntas: cantibus iste tuis alterno succinet ore, Calp. 4, 78. u. vgl. 6, 79. tecto coelum prohibere quis iste arcuit? Stat. Theb. 1, 455. u. vgl. 11, 286. quam consuetudinem lege minuit ipse: fuit enim hic vir cet.: iste igitur sumptum minuit non solum poena, sed etiam tempore, Cic. Leg. 2, 26, 66; haec Andria, si ista uxor sive amica'st, gravida e Pamphilo, Ter. Andr. 1, 3, 10. solet ista (näml. iuvenca) tuis occurrere tauris, Calp. 3, 2; utinam quidem istud evenisset! Nep. Eum. 11, 5; — ne tu istum edepol extulisti pariter ut dignus fuit, Titin. 79. u. vgl. Att. 144. iam istam colafis comminuissem testatim tibi, Pompon. 178. Ch. nostin' hanc, quam amat frater? An. novi: nempe opinor Thaidem. Ch. istam ipsam, Ter. Eun. 3, 5, 15. dic istud quaeso: quo te avortisti? Titin. 93. u. vgl. Pompon. 108. Cato frg. p. 37, 7. 9. miu' tu istud ais? Pers. 1, 2. videas tamen istud, quicquid id est, 3, 94. istud quidem, inquit, faciam, Nep. Epam. 4, 4; — Ph. credis huic quod dicat? Py. quid isti credam? res ipsa indicat, Ter. Eun. 4, 4, 37. quid simile isti Graecus Aristippus? Hor. Sat. 2, 3, 99. Tum mihi Piso: quid ergo? inquit, dasne adolescenti veniam? an eum discere ea mavis, quae, quum plane perdidicerit, nihil sciat? Ego vero, inquam, isti permitto, sed nonne meministi licere mihi ista probare, quae sunt a te dicta? Cic. Fin. 5, 26, 76. u. vgl. dOr. 2, 56, 228; te isti virum do, Ter. Andr. 1, 5, 60; — quod ni Palamedi perspicax prudentia istius percepset malitiosam audaciam cet., Poët. b. Cic. Off. 3, 26, 98. non hercle ex re istius me instigasti, Ter. Phorm. 5, 7, 76. non se rem improbare dicebant, sed lege istius impediri: erat hoc verum: nam impediebantur, verum ea lege, quam idem iste de Macedonia Syriaque tulerat, Cic. Dom. 26, 70. u. vgl. 69; fides mi apud hunc est, nil me istius facturum, pater, Ter. Heaut. 3, 3, 10; — quasi verbum fecerim de isto ut pote, Afran. 350. saepe de isto collocuti sumus: sed est quaedam inter nos parva dissensio, Cic. Leg. 1, 3, 8; Att. quae (laudes Pompeii) ab isto malo praedicari quam, ut aiunt, de Remo et Romulo. M. intelligo equidem a me istum laborem iam diu postulari, Attice, 1, 3, 8. u. v. Verres: neminem isto praetore senatorem fieri potuisse, nisi qui isti pecuniam dedisset, II. Verr. 2, 51, 125. u. perfecerat iste imperio, ut cet., und: iubet iste sibi legem recitari, und: iste homo ingeniosus et peracutus - inquit, §. 127. u. öft.; — id isti vituperant factum, Ter. Andr. prol. 15. isti te ignorabant, Eun. 5, 8, 59. age nunc isti doceant vel tu potius, quis enim ista melius? quonam modo cet., Cic. Fin. 4, 11, 26; fient ista palam, Juv. 2, 136. sunt ista, Laeli, Cic. Am. 2, 6. sint ista vera, Acad. 2, 38, 119; — dormiunt: ego pol istos commonebo, Ter. Heaut. 4, 4, 8. necesse est eam, quae suum corpus addixerit turpissumae cupiditati, timere multos: quos istos? virum, parentem cet., AHer. 4, 16, 23; quo simulatque captivus cum pervenisset litterasque - Considio porrigere coepisset, priusquam acciperet ille, unde, inquit, istas? Auct. BAfr. 4, 3. quid enim expectas? bellum? - an tabulas novas? errant qui istas a Catilina expectant, Cic. Cat. 2, 8, 18; Iovis auribus ista servas, Hor. Ep. 1, 19, 43. dones tamen ista puellis, Juv. 6, 191. u. vgl. 2, 75. 9, 73. altius ista querar, si forte vacabit, Iolla, Calp. 3, 13. u. vgl. 4, 22. eos qui ista subtilius quaerunt in numero sapientium non habent, Cic. Am. 2, 7. mihi vero ista valde probata sunt, quod item fratri puto, Fin. 5, 26, 76. u. vgl. dOr. 3, 22, 82; — nostri proditor, istis infidus, Sall. H. 1, 48, 15. ego vero, inquit, istis obsequi studeo, Cic. dOr. 1, 23, 107; quanto meliora monet pugnantiaque istis dives opis natura suae, Hor. Sat. 1, 2, 73; — quorum aemulari exoptat neglegentiam potius quam istorum obscuram diligentiam, Ter. Andr. prol. 21. istorum aetas minus me fortasse movere debuit, Cic. dOr. 2, 89, 361; — qui discrepat istis, qui nummos aurumque recondit nescius uti compositis, Hor. Sat. 2, 3, 108. u. vgl. 1, 6, 92. ego hoc ex istis saepe audivi, Cic. dOr. 2, 37, 155; si quid novisti rectius istis, Hor. Ep. 1, 6, 67. ex istis nolo amplius, quam centum iugera, Nep. Thras. 4, 2. poterat duci quia cena sine istis, Hor. AP. 376.

β) *adject.*: Py. illum eunuchum negant fuisse. Th. quis fuit igitur? Py. iste Chaerea. Th. qui Chaerea? Py. iste ephebus frater Phaedriae, Ter. Eun. 5, 1, 6. saevus iste Romulus, Sall. H. 1, 41, 5. sed haec otii: transeat idem iste sapiens ad rem publicam tuendam, Cic. Tusc. 5, 25, 72. quum iste vir optimus - assem sese negat daturum, nisi cet., Quinct. 5, 19. simius iste, Hor. Sat. 1, 10, 18. lapis iste prius tua furta loquetur, Ov. M. 2, 696. genialis agatur iste dies, Juv. 4, 66. quid iste fert tumultus, Hor. Epod. 5, 3. quis enim iste amor amicitiae? Cic. Tusc. 5, 33, 70. qui minus argutos vexat furor iste poëtas? Hor. Ep. 2, 2, 90; quid est tibi ista mulier? Uxor, Poët. b. Cic. dOr. 2, 67, 274. et hoc puta vatem dixisse, quandoque ista gens suas litteras dabit, omnia corrumpet, Cato frg. p. 77, 4. non tamen ista filix ullo mansuescit aratro, Pers. 4, 41. quid tamen ista velit sibi fabula, scilicet ede, Hor. Sat. 2, 5, 61. me autem tuus sonus et subtilitas ista delectat, Cic. dOr. 3, 11, 42. ne ista vobis mansuetudo et misericordia, si illi arma ceperint, in miseriam convortet, Sall. C. 52, 27. maior tamen ista voluptas alterius sexus, Juv. 11, 168. nam ista quidem noxa muliebri'st magis quam viri, Caecil. 85; — hominem istum inpurissimum quam primum absolvitote, Ter. A. 2, 4, 17. hanc istum ocii et pacis hostem causam adrepturum fuisse ad incendia cet., Cic. Dom. 5, 12. non est quod te ad hunc locum respiciens metiaris; ad istum respice in quo moraris, Sen. Ep. 5, 2, 1 (43). rex Ptolemaeus, qui si nondum erat ipse a senatu socius appellatus, erat tamen frater eius regis, qui quum esset in eadem causa, iam erat a senatu honorem istum consecutus, Cic. Sest. 26, 57. a cuius altaribus saepe istam impiam dexteram ad necem civium transtulisti, Cat. 1, 9, 24. utinam tibi istam mentem di inmortales duint! 1, 9, 22. perfer istam militiam et permane: ego enim desiderium tui spe tuorum commodorum consolabor: sint autem ista maniora, recipe te ad nos, Cic. Fam. 7, 11, 2. habeo ego istam qui distinguam inter vos geminitudinem, Pacuv. 61. istam in vicinitatem te meretriciam cur contulisti? Caecil. 234. cum humanitatem et facilitatem agnoscimus tuam, tum admiramur istam scientiam et copiam, Cic. dOr. 2, 89, 362. quod si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta non esset - ne tu haud multum requireres illum virum, qui cet., Att 7, 3, 2. a me istam exceptionem numquam impetrabant, Acad. 2, 30, 97. numquam istam imminuam curam infitiando tibi, Att. 234. iam ego istam tibi tristitiam exorbebo, Turpil. 111. auferte istam enim superbiam, Caecil. 246. possum ego istam capite cladem averruncare, Pacuv. 236; uxorium istud toxicum mitte, Afran. 409. accipe et istud fermentum tibi habe, Juv. 3, 187; u. vgl. hier d. Attraction: ut quiquid istut sceleris imminet meo tantum sanguine pietur, Tac. A. 1, 42; — vellem in amicitia sic erraremus et isti errori nomen virtus posuisset honestum, Hor. Sat. 1, 3, 41; credite, Pisones, isti tabulae fore librum persimilem, cuius cet., AP. 6; olim isti fuit generi quondam quaestus apud saeclum prius, Ter. Eun. 2, 2, 15; — quanto magis te istius modi esse intellego, tanto cet., Att. 136. qui vos istius modi disputationibus delectaret, Cic. dOr. 1, 22, 104; istius temulentae, Afran. 35. ut iam ne istius quidem rei culpam sustineam, quod minus diu fuerim in provincia, quam fortasse fuerit utile, Cic. Att. 7, 3, 1. ne istius quidem laudis ita sum cupidus, ut aliis eam praereptam velim, SRosc. 1, 2. vix molem istius invidiae, si in exilium iussu consulis ieris, sustinebo, Cat. 1, 8, 23; — cum milite isto praesens absens ut sies, Ter. Eun. 1, 2, 112. animo si isto eras, Nep. Eum. 11, 4; ista factus in urbe senex, Calp. 7, 43. faciam boni tibi aliquid pro ista re ac lubens, Ter. Heaut. 4, 5, 15. nullius in ista re minus uti consilio volo, Nep. Epam. 5, 5. iam vero ista condicione, dum mihi liceat negare posse quod non potero et fateri nescire quod nesciam, licet - vestro arbitratu percontemini, Cic. dOr. 1, 22, 101. ista frumentaria lege munia vostra pensantur, Sall. H. 3, 61, 19. multum temporis in ista una disputatione consumpsimus, Cic. Acad. 2, 4, 12. homines sapientes et ista auctoritate et potestate praeditos, qua vos estis, SRosc. 53, 154. quum ista sis auctoritate, non debes, Marce, adripere maledictum ex trivio, Mur. 6, 13; aeternum stagno, dixit, vivatis in isto, Ov. M. 6, 369. si hoc modo scripsisset, isto verbo usus non esset, non isto loco verbum illud collocasset, Cic. Inv. 2, 41, 121. libera essem iamdiu, habuissem ingenio si'sto amatores mihi, Caecil. 136. non tu in isto artificio accusatorio callidior es quam hic in suo, Cic. SRosc. 17, 49; — exponam enim vobis, Quirites, ex quibus generibus hominum istae copiae comparentur, Cat. 2, 8, 17; — dum istos invitabis suffragatores, pater, prius cet., Nov. 75; tibi istas posthac comprimito manus, Ter. Heaut. 3, 3, 29. equidem mirari satis non possum, unde ad istas opiniones vester ille princeps venerit, Cic. ND. 1, 34, 95. cui verba? quid istas succinis ambages? tibi luditur, Pers. 3, 19. sed quis ferat istas luxuriae sordes? Juv. 1, 139; si semel ista datis meritis tam vilibus arma, Ov. M. 13, 101. ut ista divina studia omittamus, Cic. Sen. 7, 24. tibi autem, mi Cicero, quamquam in antiquissima nobilissimaque philosophia Cratippo auctore versaris iis simillimo, qui ista praeclara pepererunt, tamen haec nostra finituma vestris ignota esse nolui, Off. 2, 3, 8. rationem ostendam, qua tanta ista mala effugiatis, Sall. C. 40, 3; — quod si turpis amor precibus, quae abominor, istis obstiterit, laqueum cet., Calp. 3, 86; parcas istis verbis, si placet, Afran. 356; — atqui ego ista sum omnia dimensus, mei sunt ordines, mea descriptio, multae etiam istarum arborum mea manu sunt satae, Cic. Sen. 17, 59; praeceptorum plenu'st istorum ille, Ter. Ad. 3, 3, 58; — dicam de istis Graecis suo loco, Cato frg. p. 77, 1. de istis duobus quum cogito, doleo cet., Cic. Brut. 76, 266. non istis exercetur in locis hic noster, Afran. 10. cecinit qui primus in istis montibus - carmen avena, Calp. 4, 62. u. vgl. 4, 153. vivite contenti casulis et collibus istis, o pueri,

Juv. 14, 179; pessuma, egon' quicquam cum istis factis tibi respondeam? Ter. Eun. 1, 2, 73. b) insbes. α) neben tuus u. vester: tuus iste nepos olim satur anseris extis, Pers. 6, 71. quum enim tuus iste Stoicus sapiens syllabatim tibi ista dixerit, veniet cet., Cic. Acad. 2, 39, 119. tuus - iste frater seu comes, Petron. 9, 4. ecce quid iste tuus praeter nova carmina vates donat? Ov. Am. 1, 8, 57. iste tuos ipse sentiet posterius, Ter. Ad. 1, 2, 59; — nec habent istam artem vestram, quo vera et falsa diiudicent, Cic. Acad. 2, 33, 107. u. vgl. cum ad canitiem et nostrum istud vivere triste adspexi, Pers. 1, 9; — ne nimium modo bonae tuae istae nos rationes et tuos iste animus aequos subvortat, Ter. Ad. 5, 3, 50; ut ista sunt promerita vestra, Pacuv. 153. — β) gegen den Deutschen Sprachgebrauch: animi est ista mollitia, non virtus, paulisper inopiam ferre non posse, dieses Benehmen da, Caes. BG. 7, 77, 5. quae ista'st pravitas quaeve amentia'st, Ter. Heaut. 5, 2, 20. non erit ista amicitia, sed mercatura quaedam utilitatum suarum, Cic. ND. 1, 44, 122. est tanti, dum modo ista sit privata calamitas et a rei publicae periculis seiungatur, Cat. 1, 9, 22. u. andw.; dagegen vgl.: non enim preces sunt istut, sed efflagitatio, Tac. A. 2, 38. u. vgl. so: illud, 4, 19. Agr. 43 Sen. Tranqu. an. 9, 5. u. is 1, b, ε.

2) insbes. kann das Attribut, welches ebenso wie in hic u. ille schon angedeutet ist, durch einen *Relativsatz* noch hervorgehoben od. näher bestimmt werden, subst. od. adj.: ne quid tibi conferat iste, quem colis, Juv. 7, 36; sed tamen vere dicam, quaevis (causa) mallem fuisset, quam ista, quam dicis, Cic. dOr. 2, 4, 15; unde istud dedecus, in quo cet., Pers. 1, 81; — ubi enim istum invenias, qui honorem amici anteponat suo? Cic. Am. 17, 64. Critolaum istum, quem simul cum Diogene venisse commemoras, puto plus huic nostro studio prodesse potuisse, dOr. 2, 38, 160 fructum istum laudis, qui ex perpetua oratione percipi potuit, in alia tempora reservemus, I. Verr. 11, 33; virginem istam, Thaidi hodie quae dono data est, scis eam civem hinc esse? Ter. Eun. 5, 4, 29. istam artem totam dimittimus, quae in excogitandis argumentis muta nimium est, in iudicandis nimium loquax, Cic. dOr. 2, 38, 160; — curabo iam tibi Iovis iratus sit et isti, qui tibi non imperat, Petron. 58, 2; — meae totius orationis et istius ipsius in dicendo facultatis, quam modo Crassus in caelum verbis extulit, tres sunt rationes, Cic. dOr. 2, 29, 128; — vesceris ista quam laudas pluma, Hor. Sat. 2, 2, 26; nec enim ab isto officio, quod semper usurpavi, quum valerem, abduci incommodo meo debui, Cic. Am. 2, 8; — nam isti qui linguam avium intellegunt cet., Pacuv. 83. formosa virgo est: dotis dimidium vocant isti, qui dotes neglegunt uxorias, Afran. 156. neque enim sunt isti audiendi, qui virtutem duram et quasi ferream esse quamdam volunt, Cic. Am. 13, 48. neque enim isti, qui possessiones habent, alia ratione ulla salvi esse possunt, Cat. 2, 8, 18. ubi isti duo adulescentes habent, qui hic anteparta patria peregre prodigunt? Naev. 83. ut philosophi aiunt isti, quibus quidvis sat est, Turpil. 144; haece propter Iuppiter sunt ista quae dico tibi, Enn. Epich. 11; — vitulos vidi sub matribus istos, qui nunc pro nivea coiēre in cornua vacca, Calp. 11, 33; si ista, cuiuscumque modi sunt, quae amplexamini, retinere - voltis, Sall. C. 52, 5. quin tu - omittis ista, quae proposuisti, quae nemo horum desiderat, Cic. dOr. 2, 29, 127; — si quis istorum dixisset, quos videtis adesse, zuvor: omnes hi, quos videtis adesse, SRosc. 1, 2.

isti, = istius, s. iste.

isti, *Adv.*, auf dieser Stelle da (im Bereich des Angeredeten), nolite, hospites, ad me adire: ilico isti: ne contagio mea bonis umbrave obsit, Enn. trag. 404. sed quam longe est cum „ilico isti - ?" Turpil. 105. set isti inest cistellula huius mulieris, Plaut. Rud. 4, 4, 34. ea quae olim parva gestavit crepundia isti in ista cistula insunt, quae isti inest in vidulo, vs. 37 sq. patet isti ianua leto, Virg. A. 2, 661.

istic, istaec, istuc, Pron. dem. (im Gebrauch sind nur die Formen des Nom., Acc. u. Abl. sing. u. plur., u. zwar: *Sing. nom.*: istic, istaec, istuc u. in der Frage istucine, Ter. Eun. 5, 1, 14; *accus.*: istunc, istanc, istuc; *ablat.*: istoc, istac u. arch. istace, Cato RR. 132., istoc u. in der Frage istocine, Ter. Ad. 4, 7, 14; *Plur. nom.*: istic, istaec, istaec; *accus.* in der Frage istoscine, Plaut. Asin. 5, 2, 82., istaec u. istaece, Plaut. Truc. 3, 2, 16; *ablat.*: istisce, Plaut. Rud. 3, 4, 40), der die das dahier, in Briefen: der die das dort, prägn.: dieser diese dieses da, ein solcher, eine solche, ein solches dahier, hebt das im Bereich des Angeredeten Liegende (vgl. iste) durch ce hervor, subst. u. adj., 1) *absol.* a) im Allgem. α) als *subst.*: Sos. egone? Am. tu istic, Plaut. Amph. 2, 1, 25. Am. egone istuc dixi? Al. tute istic, 2, 2, 115. Sy. abeas, si sapias. Clit. eo: quid istic? Sy. manebit, Ter. Heaut. 2, 3, 139. u. vgl. Eun. 2, 3, 97. Ad. 5, 8, 33. istic est is Iuppiter quem dico, Enn. Epich. 8. istic frater tuus est, Plaut. Epid. 5, 1, 35. istic est salliturus, si mittam salem, Nov. 117. ne tu quod istic fabuletur aures immittas tuas, Plaut. Capt. 3, 4, 16. terra corpus est, at mentis ignis est: istic est de sole sumptus isque totus mentis est, Enn. Epich 6 u. 7; istaec dat cibaria atque quod gerit fruges Ceres, 5; quid istuc est: Titin. 102. Afran. 212. Pacuv. 58. Att. 299. Plaut. Bacch. 3, 6, 32. quid est istuc? Afran. 13. quid istuc quaeso? Ter. Heaut. 3, 3, 1. plane istuc est, Plaut. Truc. 2, 7, 57. Da. id paves, ne ducas tu illam: tu autem ut ducas. Ch. rem tenes. Pa. istuc ipsum. Da. atque istuc ipsum nil pericli'st, Ter. Andr. 2, 2, 12. u. vgl. Phorm. 2, 3, 23. istuc tibi'st in manu, Plaut. Amph. 2, 1, 14. u. vgl. Cist. 2, 1, 80. Trin. 2, 2, 37. est istuc datum profecto, ut cet., Ter. Eun. 3, 1, 5. idem istuc mihi venit in mentem, Heaut. 5, 1, 15. iam istuc quidem, quum volumus, licebit, Cic. Fam. 9, 18, 2. dicitur quidem istuc, inquit, a Cotta, Div. 1, 5, 8. ita nescio quid istuc fractum, humile, demissum, sordidum, inferius etiam est, quam ut cet., Pis. 26, 62; — di istunc

perduint, Turpil. 102. custodite istunc vos, Pacuv. 228; egone istuc dixi? Plaut. Amph. 2, 2, 117. quisquamne istuc negat? Cic. ND. 3, 28, 70. scin' tu istuc? Plaut. Epid. 2, 2, 23. istuc ego satis scio, Pseud. 4, 1, 10. istuc expeto scire, Cas. 3, 5, 35. ne istuc in animum inducas tuom, Ter. Heaut. 5, 4, 5. quid ita istuc vis? Hec. 4, 3, 7. si ita istuc animum induxti esse utile, Andr. 3, 3, 40. u. vgl. Plaut. Pseud. 4, 7, 68. si istuc conare, ut facis indicium, Trin. 3, 2, 49. ego vero istuc ago, Ter. Andr. 1, 2, 15. idem ego istuc facere possum, Phorm. 4, 5, 14. male facit, si istuc facit, Plaut. Men. 5, 2, 54. scio equidem istuc ita solere fieri, Trin. 2, 2, 72. pol! haud paternum istuc dedisti, Ter. Ad. 3, 4, 4. istuc quoque dele, Cato frg. p. 37, 12. u. vgl. 15. u. 18. non mehercule-tibi repromittere istuc quidem ausim, Cic. Brut. 5, 18; — quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi, uxor, Ter. Hec. 4, 3, 1; — hoc quaero, ignoscere istic solentne eas minores noxias cet., Turpil. 129; istaec quom ita sint, Ter. Phorm. 1, 4, 24; — istaec cum multo sale salsurus, Mumm. 4. abi intro atque istaec aufer, Caecil. 178. vos istaec intro auferte, Ter. Andr. 1, 1, 1. remove - istaec, oro te, Suet. Caes. 49. feci ego istaec itidem in adulescentia, Plaut Bacch. 3, 3, 6. di istaec prohibeant! Ter. Heaut. 5, 4, 15. ergo, mi Dosenne, cum istaec memore meministi, indica qui illud aurum abstulerit, Pompon. 109. iteradum eadem istaec mihi, Pacuv. 202.

β) als *adject.*: qui istic Pseudulu'st? Plaut. Pseud. 4, 7, 96. quid istic sibi vult sermo? Titin. 102. tibi obvenit istic labos, Plaut. Truc. 3, 6, 40. qui istic mos est, Clitipho? Ter. Heaut. 3, 3, 1; perdidit illum istaec adsentatio, Plaut. Bacch. 3, 3, 7; properatim in tenebris istuc confectum est opus, Caecil. 167; — istunc servolum dico adulescentis, Ter. Heaut. 3, 2, 19. conservis ad eundem istunc praecipio modum: „hoc salsum'st" cet., Ad. 3, 3, 70; non istanc aetatem oportet pigmentum ullum attingere, Plaut. Most. 1, 3, 106; qui istuc efficias opus, Truc. 5, 1, 17. non ego istuc mihi facinus, mulier, conducibile esse arbitror, Bacch. 1, 1, 18. ut istuc delictum desistas tanto opere ire oppugnatum, 5, 2, 52. u. vgl. Most. 1, 1, 68. quaesivit a te statim, ut Romam rediit, Quinctius, quo die vadimonium istuc factum esse diceres, Cic. Quinct. 18, 57; — cave quoquam ex istoc excessis loco, Ter. Andr. 4, 4, 21; adortus iurgio'st fratrem apud forum de psaltria istac, Ad. 3, 3, 51. nil istac opus est arte, Andr. 1, 1, 5. istac lege filiam tuam sponden' mi uxorem dari? Plaut. Trin. 5, 2, 38. egon' vitam meam Atticam contendam cum istac rusticana, mea Syra? Caecil. 221; utinam te, sciole istoc schema, sine cruribus videam! 57. cepisti me istoc verbo, Pacuv. 353. istocine pacto oportet? Ter. Ad. 4, 7, 14; — nil pol iam istaec mihi res voluptatis ferunt, Ter. Hec. 5, 2, 17; — istocin' patrem aequom'st mores liberis largirier? Plaut. As. 5, 2, 82. scribis tibi in animo esse observare Caesarem et si secundum mare ad me ire coepisset, confestim in Samnium ad me venturum, sin autem ille circum istaec loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere velle, Cn. Magn. b. Cic. Att. 8, 12C, 1. quamquam istaec malitiosa non tam calleo, tamen fefelli, Afran. 124; — argentum ego pro istisce ambabus, quoiae erant, domino dedi, Plaut. Rud. 3, 4, 40.

b) insbes. α) neben tuus: iam vero omitte tuam istam iracundiam, Ter. Ad. 4, 7, 37. age, age, cedo istuc tuom consilium, Heaut. 2, 3, 91. ut te di cum tuo istoc invento perduint! 4, 6, 7. proinde istaec tua aufer terricula atque animum iratum comprime! Att. 623. ita tu istaec tua misceto, ne me admisceas, Ter. Heaut. 4, 5, 35. — β) das Neutr. istuc wie im Deutschen auf ein vorherg. Urtheil bezogen: Co. hominum ego avaritia factus sum inprobior coquos, non meopte ingenio. Ba. qua istuc ratione? Co. eloquar, Plaut. Pseud. 3, 2, 13. Sc. di te perdant. Pa. te istuc aequom'st, Mil. gl. 2, 3, 15. — γ) das Neutr. mit Genit.: tuus, inquit, pater, istuc aetatis cum esset, - funditus deletam Italiam urbemque Romanam in libertatem vindicavit, Auct. BAfr. 22, 2; sonst nur b. Komik.: me tibi istuc aetatis homini facinora puerilia obicere, Plaut. Mil. gl. 3, 1, 24. ego istuc aetatis non amori operam dabam, Ter. Heaut. 1, 1, 58. miserum puto, si etiam istuc ad malam aetatem successit mali, Turpil. 175. — δ) gegen den Deutschen Sprachgebrauch wird istic auf das Genus des nächsten Subst. bezogen: De. hoc facito. Sy. recte sane. De. hoc fugito. Sy. callide. De. hoc laudi'st. Sy. istaec res est, Ter. Ad. 3, 3, 63. nam istaec quidem contumelia'st, Heaut. 3, 3, 5. age age egredere, atque utinam istuc perpetuum itiner sit tibi, Turpil. 207. nugae istaec sunt, Plaut. Capt. 5, 2, 16. verba istaec sunt, Ter. Phorm. 3, 2, 32; u. vgl. hier folg. Attractionen: quid istuc, inquam, ornati'st? Eun. 2, 2, 6. quid istuc turbae'st? Phorm. 5, 9, 1. quid istuc est verbi? Plaut. Curc. 1, 1, 31. quid istuc verbi'st? Ter. Phorm. 2, 2, 29. quaeso quid istuc consili'st? Hec. 4, 2, 12. quid istuc negoti'st? Phorm. 5, 3, 33. quid istuc mali'st? Phorm. 1, 4, 7. vivet semper in pectoribus illorum quidquid istuc praesens necessitas inusserit, Liv. 9, 3, 13.

2) insbes. kann das Attribut, welches in istic eben so gut wie in iste schon angedeutet ist, durch *Relativ*- u. andere Sätze noch hervorgehoben od. überh. näher bestimmt werden: quis istic est, qui deos tam parvi pendit? Plaut. Rud. 3, 2, 36. istuc est sapere, qui ubi quomque opus sit animum possis flectere, Ter. Hec. 4, 3, 2. nam istaec veteres, quae se unguentis unctitant, interpoles, Plaut. Most. 1, 3, 116. pauci istuc faciunt homines, quod tu praedicas, Pseud. 4, 2, 16. qui idem istuc quidem dicunt, quod est dictum a te, Cic. Div. 2, 15, 35. atque istaec eadem, quae mihi dixti, tute dicas mulieri, Ter. Ad. 4, 3, 8. quid istuc, Sannio, est, quod te audio nescio quid concertasse cum ero, 2, 2, 2; — quid istuc times, quod ille operam amico dat suo? Heaut. 5, 1, 37. ne istuc, inquit, Iuppiter optimus maximus sirit Iunoque regina, cuius in

tutela Argi sunt, ut illa civitas inter tyrannum Lacedaemonium et latrones Aetolos praemium sit posita in eo discrimine, cet., Liv. 34, 24, 2; — erat istuc virile, ferre advorsam fortunam facul, Att. 460. ne istuc Iuppiter optimus maximus sirit, urbem auspicato deis auctoribus in aeternum conditam huic fragili et mortali corpori aequalem esse, Liv. 28, 28, 11.

istic, *Adv.* (in der Frage: isticine, Plaut. Rud. 1, 2, 22), hebt die im Bereich des Angeredeten liegende Umgebung durch ce hervor, **dahier**, in Briefen: **dort**, a) eig. im Raume: nempe tu istic ais esse erilem concubinam, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 66. te istic invitum non esse vehementer gaudeo, Cic. Fam. 7, 13, 2. tu modo cave cuiquam indicassis aurum meum esse istic, Fides, Plaut. Aul. 4, 2, 1. iam principio in aedibus turba istic nulla tibi erit, 2, 5, 13. istic protinus, ecce, torum fecēre sub ilice Musae, Calp. 6, 60. istic adstato, Plaut. Aul. 1, 1,17. istic sedes (d. i. in subselliis accusatorum) et te palam adversarium esse profiteris, Cic. SRosc. 30, 84. u. so: nihil opus fuit te istic sedere, §. 104. tu istic mane, Ter. Eun. 5, 2, 70. quis istic habitat? Plaut. Cist. 2, 3, 55. isticine vos habitatis? Rud. 1, 2, 22. vivant Artorius istic et Catulus, Juv. 3, 29. quam saepissime ad me scribite et vos quid agatis et quid istic agatur, Cic. Fam. 14, 14, 4. non ornatis istic apud vos nuptias? Plaut. Cas. 3, 2, 16. quin ego istic quod perdundum'st properem perdere? Bacch. 4, 9, 12. hoc neque istic usu'st et illi miserae, suppetias feret, si cet., Rud. 4, 4, 39. quasi istic mea res minor agatur quam tua, Ter. Heaut. 2, 3, 113. quid istic tibi negoti'st? Andr. 5, 2, 8. tibi vero quid istic est rei? Ad. 4, 5, 10. non istic obliquo oculo mea commoda quisquam limat, Hor. Ep. 1, 14, 37; — prius *hic* te nos quam istic tu nos videbis, Cic. Fam. 6, 18, 4. intellego te re istic prodesse, hic ne verbo quidem levare me posse, Att. 3, 12, 3. tu istic te Hateriano iure delectas, ego me hic Hirtiano, Fam. 9, 18, 3. u. vgl. §. 4; Ha. hic in proximo. Ph. istic quidem edepol mei viri habitat gener, Plaut. Cist. 4, 2, 86. mane istic: iam exeo ad te, Chrusale, Bacch. 4, 9, 129. nunc has tabellas ferre me iussit tibi: orabat quod istic esset scriptum ut fieret, 4, 6, 17; — istic est aptum nostrae navale carinae et melius nulla stat mea puppis aqua: *illic* me claudat boreas, *ubi* dulce morari est, Ov. Her. 17 (18), 207; — istic ubi vis condormisce: nemo prohibet, puplicum'st, Rud. 2, 7, 14. tu velim-nos aliquando revisas et ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare, Cic. Fam. 1, 10, 2. — b) übtr.: neque istic neque alibi erit usquam in me mora, **hierbei**, Ter. Andr. 2, 5, 9. Pa. ausculta. Ph. istic sum, ich bin bei der Sache, Hec. 1, 2, 39. attende quaeso, sagt Cicero, und Piso: istic sum, inquit, exspectoque, quid ad id, quod quaerebam respondeas, Cic. Fin. 5, 26, 78.

istim, *Adv.*, **von da**, etenim haec erat ὑπόϑεσις, de gravitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiae, de cet.: nosti iam in hac materia sonitus nostros tanti fuerunt, ut ego eo brevior sim, quod eos usque istim exauditos putem, Cic. Att. 1, 14, 4. de malis nostris tu prius audis quam ego: istim enim emanant: boni autem hinc quod exoptes nihil est, 7, 21, 1.

istimodi = istius modi, s. iste.

istinc, *Adv.*, **von da hier**, in Briefen: **von dort**, a) eig. im Raume: serva istas fores, ne tibi clam se supterducat istinc atque huc transeat, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 71. tu cura ut valeas et te istinc ne temere commoveas, Cic. Fam. 6, 20, 3. te istinc posse proficisci, Att. 6, 20, 1. age tu progredere, ut testes videant te ire istinc foras, Plaut. Poen. 3, 6, 1. ite istinc, servi, foras, 5, 5, 40. ite istinc, ecferte lora, Capt. 3, 4, 125. non tu istinc abis? Pseud. 4, 7, 98. abi istinc, Most. 3, 2, 164. si vis-effugere istinc, Hor. Ep. 1, 7, 32. qui istinc veniunt, Cic. Fam. 1, 10, 1. istinc signa canent, istinc clamor prius incipiet atque impetus, si dimicandum est, Liv. 7, 40, 10; iterum istinc excludēre? Ter. Hec. 3, 2, 4. filium istinc tuum te meliu st repetere, Plaut. Truc. 4, 3, 72. una istinc cistella excepta'st modo cum crepundiis, Rud. 5, 3, 6; — istinc loquere, si quid vis, procul: tamen audiam, Capt. 3, 4, 71. tu, puella, istinc procul dicito, quid insit et qua facie, Rud. 4, 4, 104. fare age, quid venias, iam istinc et comprime gressum, Virg. A. 6, 389. si appellabit quempiam, vos respondetote istinc istarum vicem, Plaut. Rud. 3, 5, 33; — age alter istinc, alter *hinc* adsistite, 3, 5, 28. — b) übtr.: heus, memento ergo dimidium mihi istinc de praeda dare, Pseud. 4, 7, 68. equidem ego neque partem posco mihi istinc de isto vidulo neque meum esse hodie umquam dixi, Rud. 4, 4, 33. fortassis et istinc largiter abstulerit longa aetas, d. i. ex istis vitiis, Hor. Sat. 1, 4, 131.

istius modi, s. iste.

isto, *Adv.*, 1) als *Dat.* **dahin**, in Briefen: **dorthin**, a) eig. im Raume: do fidem, si omittis, isto me intro ituram, quo iubes, Plaut. Mil. gl. 2, 5, 45. pace brevi nobis opus est, dum transferor isto, Ov. Her. 17 (18), 205. ego eum non solum hortatus sum, verum etiam coëgi isto proficisci, Cic. Fam. 10, 17, 2. peream si minima causa est properandi isto mihi, 8, 15, 1. destino enim excurrere isto, Plin. Ep. 3, 6, 6. liceat modo isto venire, Cic. Fam. 9, 16, 9. si cognoverit factum suum isto usque penetrasse, Plin. Ep. 4, 12, 7. — b) übtr. **dazu**, Trebatium vero meum quod isto admisceas, nihil est, Cic. III. QFratr. 1, 3, 9. — 2) als *Abl.* a) eig., hem isto parentum est vita vilis liberis, ubi malunt metui quam vereri se ab suis, Afran. 33. — b) übtr., **dadurch**, **deshalb**, isto tu's pauper, quom nimis sancte piu's, Plaut. Rud. 4, 7, 8.

istoc, *Adv.*, 1) als *Dat.*, **dahier hin**, ei quem istoc misi neque boni quicquam neque mali feceris, Suet. Cal. 55. nec quemquam interim istoc ad vos, qui sit odio, intromittam, Plaut. Truc. 4, 2, 6. A. i intro nunc iam. Sa. at enim non sinam. Ae. accede illuc, Parmeno: nimium istoc abisti: hic propter hunc adsiste: em sic volo, Ter. Ad. 2, 1, 14. accede istoc, Petron. 37, 11. —

2) als *Abl.* bei Compar., um so, desto, ergo istoc magis, quia vanilocu's, vapulabis, Plaut. Amph. 1, 1, 222. iam istoc probior es - quum in amore temperes, Epid. 1, 2, 8. istoc vilius, Ter. Ad. 5, 9, 24.

istorsum, *Adv.*, dahinwärts, abi sane istac, istorsum, quovis, Ter. Heaut. 3, 3, 27. concede hinc a foribus paulum istorsum, Phorm. 5, 1, 14.

istuc, *Adv.*, dahierhin, in Briefen: dorthin, a) eig.: Rhodiensi'st, sed istuc commigravit iam diu, Turpil. 79. interea, si videtur, concedite istuc, Plaut. As. 3, 3, 55. concede istuc paululum, Ter. Eun. 4, 4, 38. tu concede paulum istuc, 5, 8, 38. ecastor vero istuc eo quantum potest, Plaut. Merc. 4, 1, 25. dabo operam, ut istuc veniam ante, quam plane ex animo tuo effluo, Cic. Fam. 7, 14, 1. u. vgl. Att. 7, 8. iam istuc ego revortar, Plaut. Poen. 3, 1, 1. istuc mens animusque fert, Hor. Ep. 1, 14, 8. — b) übtr.: hoc quod coepi primum enarrem, Clitipho: post istuc veniam, Ter. Heaut. 2, 3, 33. scio: istuc veniam, Ad. 5, 3, 35.

ita, *Adv. demonstr.* (vgl. *Corssen* über Aussprache II. p. 270), auf die (diese) Weise, so, also, in dieser Lage, unter diesen Umständen, A) *absol.*, I) eig., um auf eine vorausgehende Bestimmung der Art und Weise eines Zustandes od. einer Thätigkeit zurückzuweisen, 1) im Allg.: liberare iuravisti me haut semel, sed centies: dum te exspecto, neque usquam aliam mihi paravi copiam neque istuc usquam apparet: ita nunc servio nihilo minus, Plaut. Poen. 1, 2, 148. neque solum vivi atque praesentes studiosos discendi erudiunt atque docent, sed hoc idem etiam post mortem monumentis litterarum adsequuntur: nec enim locus ullus est praetermissus ab iis, qui ad leges, qui ad mores, qui ad disciplinam rei publicae pertineret, ut otium suum ad nostrum negotium contulisse videantur: ita illi ipsi doctrinae studiis et sapientiae dediti ad hominum utilitatem suam prudentiam intelligentiamque potissimum conferunt cet., Cic. Off. 1, 44, 156. u. vgl. 2, 7, 24. 2, 6, 20. II. Verr. 2, 51, 127. Tusc. 5, 23, 66. Am. 21, 79. Quint. 11, 2, 20. denique Aulum spe pactionis perpulit, uti relicto Suthule in abditas regiones sese veluti cedentem insequeretur: ita delicta occultiora fore, Sall. J. 38, 2. u. vgl. C. 61, 9. 2, 6. 8, 4. Caes. BG. 1, 12, 6. 1, 15, 5. 1, 26, 1. 1, 35, 4. Vell. 1, 9, 5. 1, 12, 3. 2, 4, 7. Liv. 4, 6, 3. Justin. 33, 2, 7. 35, 2, 4. 37, 4, 2. homines defoderunt in terram dimidiatos ignemque circumposuerunt: ita interfecerunt, Cato frg. p. 56, 3. rem immaturam nisi aut per occasionem aut per necessitatem aperire noluerat (Faustulus): necessitas prior venit: ita metu subactus Romulo rem aperit. Forte et Numitori, cum in custodia Remum haberet audissetque geminos esse fratres, comparando et aetatem eorum et ipsam minime servilem indolem tetigerat animum memoria nepotum sciscitandoque eodem pervenit, ut haud procul esset quin Remum agnosceret: ita undique regi dolus nectitur. Romulus non cum globo iuvenum - sed aliis alio itinere iussis certo tempore ad regiam venire pastoribus ad regem impetum facit et a domo Numitoris alia comparata manu adiuvat Remus: ita regem obtruncant, Liv. 1, 5, 5—7. u. vgl. 1, 10, 3. 2, 11, 9. 3, 40, 8. 9, 11, 11. tum rex „ecquid videtis —“: atque ita concione excessit, so, damit, mit diesen Worten, Curt. 6, 36 (9), 36. u. vgl. Caes. BG. 1, 13, 1. 3, 7, 1. BC. 2, 42, 4. Catull. 64, 84. 315. Hor. Sat. 1, 3, 101; — Si. omnes qui amant, graviter sibi dari uxorem ferunt. Da. ita aiunt, Ter. Andr. 1, 2, 21. nam si est artius, ut ita dicam, holocleros cet., Suet. Claud. 4. quod certe vobis ita dicendum est, Cic. Div. 2, 8, 21. ita sic quoque recte diximus, materiam rhetorices esse omnes res ad dicendum ei subiectas, Quint. 2, 21, 20. quaedam secundum naturam iudicantium dicta sunt, non ita posteris tradentur, ne videantur propositi fuisse non temporis, 12, 10, 35. ita te mandasse aiebat, Cic. Fam. 7, 18, 4. quae visa species haud per ambages arcem eam imperii caputque rerum fore portendebat: idque ita cecinēre vates, Liv. 1, 55, 6. haec ita precatus lictores ire ad M. Tullium iubet, 8, 9, 9. ita facere certum'st, Ter. Eun. 1, 2, 108. quum - Hiero requireret, cur ita faceret, Cic. ND. 1, 22, 60. et hercle ita fecit, vel plus etiam quam dixit, Am. 11, 37. ita semper officio fungetur utilitati consulens hominum, Off. 3, 6, 31. quoniam census non ius civitatis confirmat ac tantum modo indicat, eum, qui sit census, ita se iam gessisse [pro cive], iis temporibus cet., Arch. 5, 11; ad mare ac naves rediit tutius faciliusque ita descendenti ab Alpibus Hannibali occursurus, Liv. 21, 32, 2. haec ita precatus lictores ire ad T. Manlium iubet, 8, 9, 9. ita sic armatus in Tiberim desiluit, 2, 10, 11; non ita fata sinunt, Ov. M. 5, 534. non ita Romuli praescriptum et intonsi Catonis auspiciis veterumque norma, Hor. Od. 2, 15, 10. haud ita Troiae me gessi, Sat. 2, 5, 18; — ille vir bonus - qui virtutes ipsas mente complexus ita sentiat, nec in cogitando laborabit et quod sciet, vero dicet, Quint. 12, 2, 17. immo ita volo itaque postulo ut fiat, Ter. Andr. 3, 3, 18. quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis, te ita velle certe scio, Cic. Fam. 4, 14, 3. quod quidem ego a principio ita me malle dixeram, Fin. 2, 6, 17. cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi, Hor. Ep. 1, 2, 5. ita spero quidem, Ter. Andr. 1, 5, 63; — Ni. vidi ego nequam homines, verum te neminem deteriorem. Ph. ita sum, Plaut. Bacch. 5, 2, 60. si ita sum, non tam est admirandum, regem me esse, Cic. Sull. 7, 22. nullus melius medicinam facit: ita'st adulescens: ipsus escae maxumae, ceriales cenas dat, ita mensas extruit cet., Plaut. Men. 1, 1, 23. ita servus homo est? Juv. 6, 222. Graecis id, quod acerbissimum est, quod sunt vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quod sine imperio populi R. suis institutis per se ipsi ita (d. i. vectigales) fuerunt, Cic. QFratr. 1, 1, 11. perditissimi est igitur hominis simul et amicitiam dissolvere et fallere eum, qui laesus non esset, nisi credidisset: itane est? in minimis rebus qui mandatum neglexerit, turpissimo iudicio condemnetur

necesse est, in re tanta is, cui –, is inter honestos homines atque adeo inter vivos numerabitur? ist es so oder nicht? SRosc. 39, 113. ita est, Pers. 5, 81. non ita est profecto, iudices, Cic. SRosc. 40, 121. u. vgl.: non ita, Virg. A. 2, 582. quod quum ita sit, Catull. 68, 37. quod quum ita sit resque eius modi sit, ut in primis a magistratibus animadvertenda videatur, iterum quaero cet., Cic. Caecin. 12, 33. cum ea ita sint, Caes. BG. 1, 14, 6. quod ni ita se haberet, nec iustitiae ullus esset nec bonitati locus, Cic. Fin. 3, 20, 66. nam ita'st ingenium muliebre, Plaut. Stich. 5, 5, 3. ita sunt Persarum mores, Pers. 4, 2, 25. u. ähnlich oft. ita sunt res nostrae, ut in secundis, fluxae, ut in adversis, bonae, Cic. Att. 4, 1, 8. quod putasti fore, ut ante quam istuc venirem Pompeium viderem, factum est ita, 7, 8. dico illum – aliquot dies aegrotasse et ita esse mortuum, Cluent. 60, 168. ita ille patricius - dignum moribus factisque suis exitium vitae invenit, näml. Lentulus, nach dem Bericht über seine Verurtheilung, Sall. C. 55, 6; vgl. noch d. allgem.: nam ita est homo, so ist nun einmal der Mensch, Ter. Ad. 1, 2, 63. u. ita tit, so geht es nun einmal, Pompon. 25. Pers. 6, 38. Cic. ND. 3, 37, 89.

2) insbes. a) zur Einführung eines Schlußsatzes (also auch des letzten Satzes eines kunstgerechten Schlusses): qui gentes omnes mariaque et terras movet, eius sum civis civitate caelitum: ita sum, ut videtis, splendens stella candida cet., Plaut. Rud. prol. 1. St. hercle qui dicam tamen: nam si sic non licebit, luscus dixero. Ph. ita nunc tu dicis non esse aequiparabiles vostras cum nostris factiones atque opes, Trin. 2, 4, 63. Zenoni - aether videtur summus deus, mente praeditus, qua omnia regantur: Cleanthes - solem dominari et rerum potiri putat: ita cogimur dissensione sapientum dominum nostrum ignorare, Cic. Acad. 2, 41, 126. u. vgl. 2, 47, 145. adest enim fere nemo, quin acutius atque acrius vitia in dicente quam recta videat: ita quidquid est, in quo offenditur, id etiam illa, quae laudanda sunt, obruit, dOr. 1, 25, 116. u. vgl. Div. 2, 39, 82. Off. 1, 2, 6. 1, 3, 10. ita utrumque (vis corporis et virtus animi) per se indigens alterum alterius auxilio indiget, Sall. C. 1, 7. ita fit verum illud, quod initio dixi, amicitiam nisi inter bonos esse non posse, Am. 18, 65; — sine virtute certe nullo modo (efficitis beatum deum): virtus autem actuosa et deus vester nihil agens: expers virtutis igitur· ita ne beatus quidem, ND. 1, 40, 110. si igitur non sunt, nihil possunt esse: ita ne miseri quidem sunt, Tusc. 1, 6, 12. u. vgl. Div. 2, 8, 21.

b) in Fragen durch *quid ita*, bei denen ita überall auf einen Gedanken zurück- od. hinweist, mag es absolut stehen od. in Verbindung mit einem hypothetischen od. causalen Satz gebracht sein, **warum so, warum denn, wie so denn, wie kommt das, wozu das.** Diese Fragform wird theils zur Hervorhebung der Angabe des Grundes einer Thatsache oder Behauptung, theils als Ausdruck der Verwunderung oder des Tadels gebraucht. Im letzteren Falle deutet man an, daß man auf Grund einer vorherigen Bedingung den Eintritt einer Sache nicht erwartet hätte. Beispiele: accusati‹ S. Roscium: quid ita? quia de manibus vestris effugit, quia se occidi passus non est, Cic. SRosc. 12, 34. u. vgl. Mil. 7, 17. quam molestum est uno digito plus habere: quid ita? quia nec ad speciem nec ad usum alium quinque desiderant, ND. 1, 35, 99. saepe, inquit Publii filius, ex patre audivi pontificem neminem bonum esse, nisi qui ius civile cognoscet: totumne? quid ita? quid enim ad pontificem de iure parietum aut aquarum cet.? Leg. 2, 19, 47. habitent gratis in alieno? quid ita? ut, quum emerim aedificarim, tuear impendam, tu me invito fruare meo? Off. 2, 23, 83. elevabat Romanum bellum (Cleomedon) eventumque eius eundem fore, qui prioris belli, quod cum Philippo gesserint, dicebat: cur igitur nostrum ille auxilium absens petit potius quam praesens nos socios veteres simul ab Nabide ac Romanis tueatur? nos dico? quid ita passus est Eretriam Carystumque capi? quid ita tot Thessaliae urbes? quid ita Locridem Phocidemque? quid ita nunc Elateam oppugnari patitur? cur excessit faucibus Epiri cet.? Liv. 32, 21, 12; — saepe deinde et Virginium consulem in contionibus velut vaticinantem audiebat (Cassius), pestilens collegae munus esse, agros illos servitutem iis qui acceperint laturos, regno viam fieri, quid ita enim adsumi socios et nomen Latinum? quid attinuisse Hernicis paulo ante hostibus, capti agri partem tertiam reddi, nisi ut eae gentes pro Coriolano ducem Cassium habeant? 2, 41, 5. Illyrii vocati in senatum: qui cum legatos se esse missos ab rege dicerent ad purganda crimina, si qua de rege Issenses deferrent, quaesitum est, quid ita non adissent magistratum, ut ex instituto loca, lautia acciperent, sciretur denique venisse eos et super qua re venissent, 42, 26, 4; — si bonum ducerent, quid ita pro noxio damnassent? si noxium comperissent, quid ita male credito priore consulatu alterum crederent? 27, 34, 13. cum pater patruusque meus interfecti, cum duo exercitus eorum prope occidione occisi essent, cum amissae Hispaniae, cum quattuor exercitus Poenorum quattuorque duces omnia metu armisque tenerent, cum quaesitus ad id bellum imperator nemo se ostenderet praeter me, nemo profiteri ausus esset, cum mihi quattuor et XX annos nato detulisset imperium populus R.: quid ita tum nemo aetatem meam, vim hostium, difficultatem belli, patris patruique recentem cladem commemorabat? 28, 43, 10. labente iam causa decemvirorum L. Cornelius Maluginensis - simulando curam belli fratrem collegasque eius tuebatur quonam fato incidisset mirari se dictitans, ut decemviros qui decemviratum petissent aut socii aut hi maxime oppugnarent, aut quid ita, cum per tot menses vacua civitate nemo, iustine magistratus summae rei publicae praeessent, controversiam fecerit, nunc demum, cum hostes prope ad portas sint, civiles discordias serant, nisi quod in turbido minus perspicuum fore putent, quid agatur, 3, 40, 8.

c) in Fragen durch *itane*, in denen man seinen

Zweifel hervorheben will, ob ein gegebenes Wort oder Urtheil wirklich so gemeint ist oder nicht oder in denen man seinen Unwillen und seine Verwunderung über ein Urtheil od. einen Umstand kundgeben will (auch zu Anfang einer Scene od. eines Briefes, wobei vorauszusetzen ist, daß der Hörer od. Leser in die Verhältnisse vollkommen eingeweiht ist), **so, wirklich so, also wirklich, ernstlich**, Da. inveniet inopem potius, quam te corrumpi sinat: sed si te aequo animo ferre accipiet, neglegentem feceris: alia otiosus quaeret interea aliquid acciderit boni. Pa. itan' credis? Da. haud dubium id quidem'st, Ter. Andr. 2, 3, 22. Ph. itane patris ais adventum veritum hinc abiisse? Ge. admodum, zu Anfang der Scene, Phorm. 2, 2, 1. u. vgl. 2, 3, 80. quid? Chremes, qui denegarat se commissurum mihi gnatam suam uxorem, id mutavit, quia me inmutatum videt? itane obstinate dat operam, ut me a Glycerio miserum abstrahat? quod si fit pereo funditus, Andr. 1, 5, 6. u. vgl. Caecil. 30. Plaut. Mil. gl. 1, 1, 66. Pers 3, 7; — Th. hoc si effeceris, quodvis donum praemium a me optato, id optatum feres. Gn. itane? Th. sic erit, Eun. 5, 8, 28. quando enim illa observans quieto et libero animo esse poteris, ut ad rem gerendam non superstitionem habeas, sed rationem ducem? itane? si quis aliquid ex sua re atque ex suo sermone dixerit et eius verbum aliquod apte ceciderit ad id, quod ages aut cogitabis, ea res tibi aut timorem adferet aut alacritatem? Cic. Div. 2, 40, 83. at in Lysandri statuae capite Delphis exstitit corona ex asperis herbis et quidem subita: itane? censes ante coronam herbae exstitisse, quam conceptum esse semen? 2, 32, 68; — haruspices introducti responderunt non fuisse iustum comitiorum rogatorem: tum Gracchus - incensus ira „itane vero? ego non iustus, qui et consul rogavi et augur et auspicato?" ND. 2, 4, 10. Quid? quaeris, Carneades, cur haec ita fiant aut qua arte perspici possint? nescire me fateor, evenisse autem te ipsum dico videre. Casu, inquis. Itane vero? quidquam potest casu esse factum, quod omnes habet in se numeros veritatis? Div. 1, 13, 23. Apud me habitavit (praedonum dux), mecum fuit: ego illum ad iudicium meum, quo facilius crimen inimicorum diluere possem, vivum atque incolumem reservavi. Itane vero? tu tua pericula communi periculo defendes? II. Verr. 5. 30, 77. u. vgl. 1, 15, 40. Agr. 2. 30, 83. Phil. 5, 10, 27; — Quid? Romae quaesitum de istis hominibus non erat? Itane tandem mulier iam non morbo, sed scelere furiosa - in filii caput quaestionem habere conata est? Cluent. 65, 182.

d) in Antworten: *ita*, **so** (wie du sagst od. fragst), **ja**, Me. haecine tua domu'st? Sos. ita inquam, Plaut. Amph. 1, 1, 208. Dor. de istac rogas virgine? Py. ita, Ter. Eun. 4, 4, 53. Ph. fraterne? Do. ita, 4, 4, 30. Si. quid istic tibi negoti'st? Da. mihin'? Si. ita, Andr. 5, 2, 8. Her. Davusne? Da. ita, Hor. Sat. 2, 7, 2. quidnam? inquit Catulus, an laudationes? id enim video poni genus tertium. Ita, inquit Antonius, Cic. dOr. 2, 10, 43; — verstärkt: ita vero, Plaut. Men. 5, 9, 37. ita enimvero, Amph. 1, 1, 254. Most. 3, 3, 17. As. 2, 2, 72. ita profecto, Amph. 1, 1, 214. ita plane, Cic. Tusc. 1, 7, 13.

c) bei *non* (*haud*) *ita* vor Abjectiven u. Adverbien weist ita auf einen aus dem Zusammenhang sich ergebenden Vergleich hin, der bald in den Worten selbst liegt, bald aus dem Gedanken sich erklärt (gewöhnlich: wie man glauben, vermuthen sollte u. dgl.), **nicht eben, nicht gerade**, sunt ea (simulacra) perampla atque praeclara, sed non ita antiqua, Cic. II. Verr. 4, 49, 109. Themistocles insecutus est, ut apud nos, perantiquus, ut apud Athenienses, non ita sane vetus: fuit enim regnante iam Graecia, nostra autem civitate non ita pridem dominatu regio liberata, Brut. 10, 41. magnae saepe res non ita magnis copiis sunt gestae, Nep. Pelop. 2, 3. Mardonius - cum CC milibus peditum, quos viritim legerat, et XX equitum haud ita magna manu Graeciae fugatus est, Paus. 1, 2. reliqui, etiam si haec non improbent, tamen earum rerum disputationem principibus civitatis non ita decoram putant, Cic. Acad. 2, 2, 5. quod si potuerit obtineri, non ita difficilis supererit quaestio, qui legendi sint incipientibus, Quint. 2, 5, 18; — Caria et Phrygia et Mysia, quod minime politae minimeque elegantes sunt, asciverunt aptum suis auribus opimum quoddam et tamquam adipatae dictionis genus, quod eorum vicini non ita lato interiecto mari Rhodii numquam probaverurt, Athenienses vero funditus repudiaverunt, Cic. Or. 8, 25. rarus incessus nec ita longus, 18, 59. u. vgl. Quint. 11, 3, 126. omnia sunt enim posita ante oculos, collocata in usu quotidiano, in congressione hominum atque in foro: neque ita multis litteris aut voluminibus magnis continentur, Cic. dOr. 1, 43, 192. u. vgl. ex Etruria haud ita multum frumenti advectum est, Liv. 4, 12, 9. non ita dissimili sunt argumento, sed tamen dissimili oratione sunt factae ac stilo (fabulae), Ter Andr. prol. 11. quis enim est istorum Graecorum, qui quemquam nostrum quidquam intellegere arbitretur? ac mihi quidem non ita molesti sunt: facile omnes perpetior et perfero, Cic. dOr. 2, 19, 77. nam qui ad virtutem adiungunt vel voluptatem, quam unam virtus minimi facit, vel vacuitatem doloris, quae etiam si malo caret, tamen non est summum bonum, accessione utuntur non ita probabili, Fin. 2, 13, 42; — nec ita multum provectus reiectus austro sum in eum ipsum locum, unde conscenderam, Phil. 1, 3, 7. hoc animo decertabant, ut - non ita multo se reliquorum civium fatum antecedere existimarent, Caes. BC. 2, 6, 1. non ita tecum multum fuit, Cic. II. Verr. 2, 20, 49. non ita multum moratus, BG. 5, 47, 3. quibus mediocres homines non ita valde moventur, his ille clamat omnium mortalium mentes esse perterritas, Cic. ND. 1, 31, 86. Pompeium vero - una ista in re non valde probas, Leg. 3, 11, 26. nam huius aequalis et inimicus C. Fimbria non ita diu iactare se potuit, Brut. 66, 233; — non ita multo post, Cic. Caecin. 6, 17. Off. 2, 6, 19. Nep. Cim. 3, 4. Liv. 1, 33, 2. 10, 12, 9. 35, 11, 2. haud ita multo post, 21, 20, 9. 40, 37, 1.

haud ita multo ante, 32, 30, 1. non ita pridem, Cic. II. Verr. 4, 49, 109. haud ita pridem, Hor. Sat. 2, 2, 46.

II) prägn. weist ita auf einen aus dem vorhergehenden zu schließenden Grad eines Zustandes od. einer Thätigkeit hin, so (betont), **so sehr, in dem Grade, dermaßen**, non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi: ita omnes de tecto deturbavit tegulas, Plaut. Rud. 1, 1, 4. ardere censui aedes: ita tum confulgebant, Amph. 5, 1, 15. u. vgl. 5, 1, 3. 5. totus doleo atque oppido perii: ita me iste habuit senex gymnasium, Aul. 3, 1, 5. u. vgl. Mil. gl. 2, 4, 44. quaeram enim tecum id, quod superiore libro distuli: quid ita Nilus aestivis mensibus abundat? Sen. NQ. 4, 1, 1. quorum quanta mens sit difficile est existimare: ita multa meminerunt, Cic. Tusc. 1, 24, 59. animus impurus-neque vigiliis neque quietibus sedari poterat: ita conscientia mentem excitam vastabat, Sall. C. 15, 4. u. vgl. 61, 5. itaque non facile est invenire, qui quod sciat ipse, non tradat alteri: ita non solum ad discendum propensi sumus, verum etiam ad docendum, Cic. Fin. 3, 20, 66; — ita magni fluctus eiciebantur, Enn. trag. 30. Brundusium venimus VII. kal. dec. usi tua felicitate navigandi: ita belle nobis flavit ab Epiro lenissimus onchesmites, Cic. Att. 7, 2, 1. de reliquo neque hercule quid agam, nec quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii, 7, 10. de Latinis vero, quo me vertam, nescio: ita mendose et scribuntur et veneunt, QFratr. 3, 5. u. vgl. Fam. 2, 5, 2. tibi dI quaecunque preceris commoda dent: ita vir bonus es convivaque comis, Hor. Sat. 2, 8, 75. dI te perduint, fugitive: ita non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens es, Cic. Deiot. 7, 21; — tantum momenti in uno viro L. Papirio fuit, ut-debellari eo die cum Samnitibus potuisse pro haud dubio habitum sit: ita instruxit aciem loco ac subsidiis, ita omni arte bellica firmavit, Liv. 8, 36, 3. qui vel unus-diligenter lectus ad cuncta, quae praecipimus, efficienda sufficiat: ita omnem vitae imaginem expressit: tanta in eo inveniendi copia et eloquendi facultas: ita est omnibus rebus, personis, affectibus accommodatus, Quint. 10, 1, 69; — haec ita multa quasi fata impendere amicitiis, ut omnia subterfugere non modo sapientiae, sed etiam felicitatis diceret sibi videri, Cic. Am. 10, 35. quid est igitur, cur ita semper deum Epicurus beatum appellet et aeternum? Fin. 2, 27, 88; — Lesbonicum, si domi'st, evocate: ita subitum'st propere quod eum conventum volo, Plaut. Trin. 5, 2, 50. ecquis est, qui mihi commonstret Phaedromum genium meum? ita res subita'st: celeriter mihi hoc homine convento'st opus, Curc. 2, 3, 22.

B) näher bestimmt durch *Relativ*sätze od. *Conjunct.* od. durch *Objects*sätze, u. zwar I) Relativsätze 1) um die Darstellung der Art und Weise eines Zustandes oder einer Thätigkeit einzuführen, also: *ita - ut* u. dgl., a) im Allg.: St. respice, oh mi lepos! Cl. nempe ita *uti* tu mihi es. Plaut. Cas. 2, 3, 18. alii, ut esse in suam rem ducunt, ita sint: ego ita ero, ut me esse oportet, Men. 5, 6, 18. Rhodienses noluisse nos ita depugnare, uti depugnatum est, Cato frg. p. 23, 3. ita vero, Quirites, ut precamini, eveniat! Cic. Phil. 4, 4, 10. turpe enim existimo me non ita ferre casum meum, ut tu tali sapientia praeditus ferendum putas, Fam. 4, 6, 1; nam ita amo, ut sani solent homines, Plaut. Merc. 2, 1, 38. aperte ita, ut res sese habet, narrato, Ter. Heaut. 4, 3, 24. ut quae scripta sunt legibus et iure civili haec ita teneantur, ut sit constitutum, Cic. Off. 1, 16, 51. eiusque rationem-ita haberi, ut haberi lege liceret, Phil. 5, 17, 46. quos ego ita, ut volui, offendo incolumes, Pacuv. 204. ita, ut dicis, facta hau nego, Plaut. Most. 3, 2, 46. u. vgl. Ter. Phorm. 2, 3, 49. est, iudices, ita, ut dicitur, Cic. II. Verr. 4, 52, 117. u. vgl.: scalae ita, ut datae erant, ita reddito, Cato RR. 144, 2; — coepit studiose omnia docere, educere, ita *uti si* esset filia, Ter. Eun. 1, 2, 36. causa ita dicitur, ut si in illa commenticia Platonis civitate res ageretur, Cic. dOr. 1, 53, 230. mihique molestissimis temporibus ita fideliter benevoleque praesto fuit, ut si a me manu missus esset, Fam. 13, 21, 4; — an ita tu's animata, *ut qui* expers matris inperiis sies? Plaut. As. 3, 1, 2; — me consulem - ita fecistis *quo modo* pauci nobiles in hac civitate consules facti sunt, Cic. Agr. 2, 1, 3. quum mihi deliberatum et constitutum sit, ita gerere consulatum, quo uno modo geri graviter et libere potest, ut cet., 1, 8, 25; — omnium fore perturbationem, si non ita res agantur et in iudicium veniant, *quo pacto* oporteat, Inv. 2, 20, 61; — quare facies, ut ita sit in libro, *quem ad modum* fuit, Att. 13, 21, 3; ut ita defendere possim Volaterranos, quem ad modum consuevi tueri meos, Fam. 13, 4, 4. nisi ista omnia ita fiunt, quem ad modum scribo, Brut. b. Cic. Fam. 11, 26. utinam mihi patribusque R. ita de ceteris rebus cum plebe conveniat, quem ad modum quod ad te attinet-conventurum satis confido, Liv. 6, 15, 4; — non ita Carpathiae variant aquilonibus undae - *quam* facile irati verbo mutantur amantes, Prop. 2, 5, 10. nam vitare, plagas in amoris ne iaciamur, non ita difficile est, quam captum retibus ipsis exire, Lucr. 4, 1143. u. vgl.: ego arbitror praestare ex aviariis turdorum ac merularum, quod non solum ad agrum utile, sed etiam ad cibum ita bubus *ac* subus, ut fiant pingues, Varr. RR. 1, 38, 2. quia commixta familia est et una domus est, ita vindicandum atque in propriis servis senatus censuit, Ulp. Dig. 29, 5, 1. §. 15; — non debemus ita cadere animis, *quasi* aliquid evenerit, quod fieri posse numquam putarimus, Cic. Fam. 6, 1, 4. cuius sermone ita tum cupide fruebar, quasi iam divinarem - illo exstincto fore unde discerem neminem, Sen. 4, 12. set ita adsimulavit se, quasi Amphitruo siet, Plaut. Amph. prol. 115. de re publica autem ita mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus, Cic. Att. 7, 4, 2. sed nescio quo modo animus erigens se posteritatem ita semper prospiciebat, quasi, quum excessisset e vita, tum denique victurus esset, Sen. 23, 82. neque ego me abdidi neque deserui neque adflixi neque ita

gessi -, quasi homini aut temporibus iratus, neque porro ita aut adulatus aut admiratus fortunam sum alterius, ut me meae poeniteret, Div. 2, 2, 6. u. vgl.: quia praedo, si dolo desierit possidere, ita condemnatur, *atque* si possideret, Paul. Dig. 5, 3, 36. §. 3; — neque enim ita se gessit in his rebus, *tamquam* rationem aliquando esset redditurus, sed prorsus ita, quasi - reus numquam esset futurus, Cic. II. Verr. 4, 22, 49. ita porro festinavit uterque confligere, tamquam nihil peius timerent, quam ne cet., Pollio b. Cic. Fam. 10, 33, 3. castra in hostico incuriose ita posita, tamquam procul abesset hostis, Liv. 8, 38, 2. u. vgl. Quint. 7, 4, 42; — porro Alexander, rex Epiri, in Italiam - ita cupide profectus fuerat, *veluti* in divisione orbis terrarum Alexandro Olympiadis sororis suae filio oriens, sibi occidens sorte contigisset, Justin. 12, 2, 1; — sane ita se habet sacrum, *quale* apud Homerum quoque est, Quint. 1, 5, 67; — *ita ut* occepi dicere, Plaut. Poen. 2, 24. u. so Rud. 4, 4, 21. 75. ita ut occepi, si animum advortas, dicam, Trin. 4, 2, 52; ferner: ita ut erat, in veste domestica imperator est consalutatus, Suet. Vit. 8. post cibum meridianum, ita ut vestitus calciatusque erat, retectis pedibus paulisper conquiescebat opposita ad oculos manu, Aug. 78. aquila gallinam albam ramulum lauri rostro tenentem, ita ut rapuerat, demisit in gremium, Galb. 1. iugulatus est ad lacum Curti ac relictus ita uti erat, 20; — endlich näher bestimmt durch *Abl.*: o lux Troiae, germane Hector! . . . quid te ita contuo lacerato corpore, miser, aut qui te sic tractavēre nobis respectantibus! Enn. trag. 94. ut igitur, qui se tradet ita quieti, praeparato animo quum bonis cogitationibus, tum rebus ad tranquillitatem accommodatis, certa et vera cernit in somnis, sic cet., Cic. Div. 1, 53, 121.

b) insbes. ita mit folg. Conjunct. bei Gelübden, Versicherungen, Schwüren, so wahr ich wünsche, daß u. s. w., od. Futur., so wahr — als u. s. w., nam ita mihi salva re publica vobiscum perfrui liceat, *ut* ego, quod in hac causa vehementior sum, non atrocitate animi moveor, Cic. Cat. 4, 6, 11. ita mihi meam voluntatem spemque reliquae vitae vestra populique R. existimatio comprobet, ut ego, quos adhuc mihi populus R. magistratus mandavit, sic eos accepi, ut cet., II. Verr. 5, 14, 35. ita te victorem complectar re publica recuperata, ut magnam mihi partem laetitiae tua dignitas adfert, Fam. 10, 12, 1. u. vgl. Att. 5, 15. namque ita me di ament, ut Lucurgus mihi quidem videtur posse hic ad nequitiam adducier, Plaut. Bacch. 1, 2, 3. u. vgl. Stich. 4, 1, 1; atque ita me di ament, ut ego nunc non tam meapte causa laetor, quam illius, Ter. Heaut. 4, 3, 8. at ita me servet Iuppiter, ut propior illi, quam ego sum ac tu, homo nemo'st, Phorm. 5, 3, 24. ita mihi atque huic sis superstes, ut tu ex me atque hoc natus es, Heaut. 5, 4, 7. ex his ego rebus omnibus, iudices, ita mihi omnes deos propitios velim, ut, etiamsi mihi iucundissimus est honos populi, tamen nequaquam capio tantum voluptatis, quantum et sollicitudinis et laboris, Cic. II. Verr. 5, 14, 37; — nam tecum esse, ita mihi commoda omnia, quae opto, contingant, ut vehementer velim! Fam. 5, 21, 1; — ita te amabit Iuppiter, ut tu nescis? Plaut. Aul. 4, 10, 31. ita me amabit Iuppiter, uxor, ut ego numquam dixi, Merc. 4, 4, 22. u. vgl. Capt. 4, 2, 97; — ohne ut: ita me di ament, honestu'st, Ter. Eun. 3, 2, 21. u. vgl. Catull. 97, 1. sollicitat, ita vivam, me tua, mi Tiro, valetudo, Cic. Fam. 16, 20, 1. at, marite, ita me iuvent caelites, nihilo minus pulcher es, Catull. 61, 192. non, ita me divi, vera gemunt, iuerint, 66, 18. saepe, ita me di iuvent, te spectatorem pugnarum mirificarum desideravi, Cic. Att. 1, 16, 1. non, ita Caecilio placeam, cui tradita nunc sum, culpa mea est, Catull. 67, 9. ita incolumi Caesare moriar, Balb. b. Cic. Att. 9, 7B, 3; — und ganz absolut: ita me di ament, Plaut. Pseud. 4, 1, 33. ita ab imminentibus malis res publica me adiuvante liberetur, Planc. b. Cic. Fam. 10, 9, 2. ita, quod minari maximum victor potest, contingat, Sen. Troad. 600. ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto, explicuit vino contractae seria frontis, Hor. Sat. 2, 2, 124.

2) in der Gegenüberstellung von *ut* u. dgl. — *ita* wird ita gebraucht a) um das zweite Glied eines durch ut u. dgl. eingeleiteten Vergleiches zu bilden, so, *ut* enim magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus, Cic. Leg. 3, 1, 2. cur non - res ut quaeque est, ita suppliciis delicta coercet? Hor. Sat. 1, 3, 77. u. vgl. 1, 6, 49. AP. 60. 101. ut in adfecto corpore quamvis levis causa magis quam valido gravior sentiretur, ita tum aegrae et adfectae civitati quodcumque adversi inciderit, non rerum magnitudine, sed viribus extenuatis, quae nihil quod adgravaret pati possent, aestimandum esse, Liv. 22, 8, 3; — rebus cunctis inest quidam velut orbis, ut *quem ad modum* temporum vices, ita morum vertantur, Tac. A. 3, 55. ut appareat quem ad modum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire, Vell. 2, 11, 3. utinam, inquit, mihi patribusque Romanis ita de ceteris rebus cum plebe conveniat, quem ad modum quod ad te attinet eamque rem, quam de te sum quaesiturus, conventurum satis confido, Liv. 6, 15, 4. quem ad modum dicimus: non feci furtum —, ita: non est hoc furtum, Quint. 7, 3, 1.

b) um einem zweiten Subject od. Attribut eine gleiche Geltung in Bezug auf Raum, Zeit, Einfluß beizulegen, utque inde procedit (Africa), ita media praecipue in iuga exsurgens pergit incurva ad occasum, Mel. 1, 4, 1; — fons media nocte fervet, mox et paulatim tepescens fit luce frigidus, tunc ut sol surgit, ita subinde frigidior, per meridiem maxime riget, sumit deinde teporem iterum, et prima nocte calidus, atque ut illa procedit, ita calidior, 1, 8, 1; Dolabellam ut Tarsenses, pessimi socii, ita Laodiceni multo amentiores ultro arcessierunt, Cass. b. Cic. Fam. 12, 13, 4. apud Euripidem Hercules quum ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis - non perinde movebatur falsis, ut veris moveretur? Cic. Acad. 2, 28, 89; — hoc principium semel

omenque belli ut summae rerum prosperum eventum, ita haud sane incruentam ancipitisque certaminis victoriam Romanis portendit, Liv. 21, 29, 4. haec omnia ut invitis, ita non adversantibus patriciis transacta, 3, 55, 15. u. b. Spät. indirect: honorificum id militibus fore, quorum favorem ut largitione et ambitu male adquiri, ita per bonas artes haud spernendum, Tac. H. 1, 17. dixit forte Tiberius se ut non toti rei publicae parem, ita quaecumque pars sibi mandaretur, eius tutelam suscepturum, A. 1, 12. quod sequitur de schola Epicuri est, sicut iram in deo non esse, ita nec gratiam, Lact. dIra dei 5. quis tam stultus aut brutus est, ut audeat repugnare, hominem a deo ut primum potuisse fingi, ita posse denuo reformari? Minuc. Octav. 34; — ut pleraque Alpium ab Italia sicut breviora, ita arrectiora sunt, Liv. 21, 35, 11. convenerantque duces sicuti inter se nondum satis noti, ita iam inbutus uterque quadam admiratione alterius, 21, 39, 7. multa magnis ducibus sicut non adgredienda, ita semel adgressis non dimittenda esse, 24, 19, 7. u. vgl. 9, 17, 4; — velut usquam vinctus eas, ita te felicem dicis amasque, quod nusquam tibi sit potandum, Hor. Sat. 2, 7, 30. quasi domi numos haberet, ita constituit Scapulis se daturum, Cic. Quinct. 5, 18. quasi coram adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui, Att. 5, 18, 3.

II) durch *Conjunct.*, u. zwar 1) im Allg. a) um durch ita auf eine durch *ut*, ne, quod u. quum, si mit Conj. dargestellte Weise, **Bestimmung, Verfügung** hinzuweisen, **in der Weise, in dem Sinne, in der Absicht, mit der Bestimmung, mit der Bedingung**, membra nobis ita data sunt, *ut* ad quamdam rationem vivendi data esse appareant, Cic. Fin. 3, 7, 23. sic enim mihi perspicere videor, ita natos esse nos, ut inter omnes esset societas quaedam, Am. 5, 19. ita nati estis, ut bona malaque vestra ad rem publicam pertineant, Tac. A. 4, 8. ita Helvetios a maioribus suis institutos esse, uti obsides accipere, non dare consuerint, Caes. BG. 1, 14, 7. u. vgl. 1, 13, 6. ita amicum habeas, posse ut facile fieri hunc inimicum putes, Syr. 522. ego autem a patre ita eram deductus ad Scaevolam sumpta virili toga, ut, quoad possem et liceret, a senis latere numquam discederem, Cic. Am. 1, 1. ita est enim interpretatio illa pontificum, ut eidem potestatem habeant iudicum, Har. resp. 7, 13. omnis enim pecunia ita tractatur, ut praeda a praefectis, quae autem mihi attributa est, a quaestore curetur, Fam. 2, 17, 7. neque haec ita dico, ut ars aliquos limare non possit, dOr. 1, 25, 115. isque se ita putat Atticum, ut veros illos prae se paene agrestes putet, Brut. 83, 286. non est ita latum, ut mihi Romam venire liceret, sed ut venirem, und: me ita in re publica esse (voluisti), magis ut arcessitus imperio populi R. viderer, quam cet., Dom. 27, 71. pax ita convenerat, ut Etruscis Latinisque fluvius Albula - finis esset, Liv. 1, 3, 5. Rhodiis responsum ita redditum est, ut nec hostes fierent, nec socii permanerent, 45, 25, 4. quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus ita demum remiserit, ut oratores et duces - sibi dedantur, Justin. 11, 4, 10; — ita tu istaec tua misceto, *ne* me admisceas, Ter. Heaut. 4, 5, 35. ita radiis solis aciem effodit luminis, malis bene esse ne videret civibus, Laber. 75. u. vgl. Plaut. Trin. 2, 2, 62. ut semina ita deponantur, ne protinus totus scrobis terra compleatur, sed cet., Col. 5, 5, 4. hos ergo in surculis nodos, cum seruntur, medios secare oportet ita, ne profluat medulla, Plin. 17, 21 (35), 154. miror hanc quoque succurrisse Plinio curam, ut ita sudario frontem siccari iuberet, ne comae turbarentur, Quint. 11, 3, 148; — easque alvos ita collocant, in mutulis parietis, *ut ne* agitentur neve inter se contingant, Varr. RR. 3, 16, 16. sed tamen ita velim, ut ne quid properes, Cic. Fam. 16, 9, 3; — itaque L. Piso multos codices implevit earum rerum, in quibus ita intercessit, *quod* iste aliter atque ut edixerat decrevisset, II. Verr. 1, 46, 119; — nam M. Drusum gravem oratorem ita duntaxat, *cum* de re publica diceret, - abducamus ex acie, id est a iudiciis, et in praesidiis rei publicae - collocemus, Brut. 62, 222. sequitur enim, ut male collocata male debeantur: de quibus non redditis sero querimur: ita enim perierunt, cum darentur, Sen. Ben. 1, 1; — cum his terrestribus maritimisque copiis Ti. Sempronius missus in Siciliam, ita in Africam transmissurus, *si* ad arcendum Italia Poenum consul alter satis esset, Liv. 21, 17, 6. in deditionem ita accipi eos, si Macedoniam ceterosque belli concitores tradidissent vivos, 29, 3, 3. de frumento utriusque responsum, ita usurum eo populum R., si pretium acciperent, 36, 4, 9. u. vgl. 26, 24, 12. 29, 3, 2. 30, 37, 6. 36, 4, 9. Suet. Claud. 25. Vell. 2, 20, 2; endlich durch *Abl.* näher bestimmt: M'. Curium, qui heres institutus esset ita „mortuo postumo filio“, quum filius non modo mortuus, sed ne natus quidem esset, heredem esse oportere, Cic. Caecin. 18, 53.

b) um durch ita auf eine aus der Art u. Weise eines Zustandes oder einer Thätigkeit hervorgehende durch ut u. ne dargestellte Folge u. deren Erfolg hinzuweisen, **auf die Weise, so**, hoc a te ita contendo, ut in eo fortunas meas positas putem, Cic. Fam. 15, 14, 5. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam te rogem, ut pugnes ne intercaletur, Att. 5, 9, 2. ita sum cum illo locutus, ut mihi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere, Fam. 1, 2, 3. ita ergo fuit nobis agendum, ut iudices illud intelligerent factum, Quint. 9, 2, 74. nec ita claudenda res est familiaris, ut eam benignitas aperire non possit, nec ita reseranda, ut pateat omnibus, Cic. Off. 2, 15, 55. qui ita se gerunt, ita vivunt, ut eorum probetur fides, integritas cet., Am. 5, 19. u. vgl. Vell. 2, 109, 1. 2, 50, 1. 2, 14, 3. 2, 94, 3. Caes. BG. 1, 15, 5. nil ita celabas, ut non ego conscius essem, Ov. Tr. 3, 6, 9. u. vgl. Catull. 75, 2 sq. quum Graecos (ludos) ita non ames, ut ne ad villam quidem tuam via Graeca ire soleas, Cic. Fam. 7, 1, 3; ita fit, ut animus de se ipse tum iudicet, quum id ipsum, quo iudicatur, aegrotet,

Cic. Tusc. 3, 1, 1. ita fit, ut ratio praesit, appetitus obtemperet, Off. 1, 28, 101. u. so 1, 45, 160. Tusc. 2, 6, 16. Div. 1, 55, 126. Leg. 1, 15, 42. 1, 22, 58. ND. 1, 14, 37. Vell. 1, 43, 121; quum quidem biduum ita ieiunus fuissem, ut ne aquam quidem gustarem, Cic. Fam. 7, 26, 1. quod ita multa sunt incommoda in vita, ut ea sapientes commodorum compensatione leniant, Cic. ND. 1, 9, 23. sunt quidam ita lingua haesitantes aut ita voce absoni aut ita vultu motuque corporis vasti atque agrestes, ut - in oratorum numerum venire non possint, dOr. 1, 25, 115. ordiamur igitur a sensibus, quorum ita clara iudicia et certa sunt, ut, si optio naturae nostrae detur - non videam, quid quaerat amplius, Acad. 2, 7, 19. sed ita falsa sunt ea, quae consequuntur, ut illa, e quibus haec nata sunt, vera esse non possint, Fin. 4, 19, 54. memoria autem ita fuit nulla, ut aliquotiens tria cum proposuisset, aut quartum adderet, aut tertium quaereret, Brut. 60, 217. quo quidem (iudicio) ita severe sunt usi veteres grammatici, ut cet., Quint. 1, 4, 3. absolvi nescio quam bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra, academicam omnem quaestionem libris quatuor, Cic. Att. 13, 19, 3; flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, iudicari non possit, Caes. BG. 1, 12, 1. u. vgl. Caes. BG. 1, 38, 5. Vell. 2, 4, 5. vix credere possis, quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terenti fabula quem miserum gnato vixisse fugato inducit, non se peius cruciaverit atque hic, Hor. Sat. 1, 2, 19. quamquam inperitia dei sufficiat ad poenam, ita ut notitia prosit ad veniam, tamen cet., Minuc. Octav. 35; — sic positum servabis onus, *ne* forte sub ala fasciculum portes librorum ut rusticus agnum, Hor. Sat. 1, 13, 12. u. vgl. AP. 151 sqq. 225 sqq. peto a te, ne exeat (liber), aut ita corrigas, ne mihi noceat, Cic. Fam. 6, 7, 6. u. vgl. 2, 19, 1.

c) um auf eine durch ut u. si eingeführte **Beschränkung** eines allgemeinen Urtheiles hinzuweisen, **so, nur so, insoweit, nur insoweit, unter der Bedingung**, ita nostri cum illo rege contenderunt imperatores, ut ab illo insignia victoriae, non victoriam reportarent: triumphavit L. Sulla, triumphavit L. Murena de Mithridate -, sed ita triumpharunt, *ut* ille pulsus superatusque regnaret, Cic. Pomp. 3, 8. u. vgl. Justin. 37, 1, 8. unum hoc abs te, L. Quinti, pervelim impetrare, - ut ita tibi multum temporis sumas, ut his aliquid ad iudicandum relinquas, Tull. 2, 6. vereor enim, cuicuimodi es, Rosci, ne ita hunc videar voluisse servare, ut tibi omnino non pepercerim, SRosc. 34, 95. u. vgl. 20, 55. cuius ego ingenium ita laudo, ut non pertimescam, ita probo, ut me ab eo delectari facilius, quam decipi putem posse, DiC. 13, 44. qui vobis ita summam ordinis consiliique concedunt, ut vobiscum de amore rei publicae certent, Cat. 4, 7, 15. qui ita de ambulatione et de suffragiis suis cum colonis dissenserunt, ut idem de communi salute sentirent, Sull. 21, 61. u. vgl. 26, 73. et tamen ita probanda est mansuetudo atque clementia, ut adhibeatur rei publicae causa severitas, Off. 1, 25, 88. vides in hac tota disputatione non illud dici: quamvis hoc turpe sit, tamen, quoniam expedit, faciam, sed: ita expedire, ut turpe non sit, 3, 13, 53. ita vivunt, dum possunt, ut ducere animam de caelo non queant: ita moriuntur, ut eorum ossa terra non tangat: ita iactantur fluctibus, ut numquam adluantur: ita postremo eiciuntur, ut ne ad saxa quidem mortui conquiescant, SRosc. 26, 72. ita gratiam ineunt summa potestate populi permissa, ut non plus darent iuris quam detinerent, Liv. 1, 17, 8; genus belli quod sit vides: ita civile est, ut non ex civium dissensione, sed ex unius perditi civis audacia natum sit, Cic. Att. 7, 13, 1. sed ante omnia ita vos irae indulgere oportet, ut potiorem ira salutem atque utilitatem vestram habeatis, Liv. 23, 3, 4. cum - res militiae ita prospere gererentur, ut nullo bello veniretur ad exitum rei, Liv. 5, 12, 4. equis extemplo insecutus ita institit agmini, ut, donec lucesceret, proelio abstineret, 8, 38, 5. itaque hoc est, quod multi fecerunt, et ita multi, ut ii, quos innocentissimos meminimus aut audivimus, non fecerint, Cic. II. Verr. 3, 82, 190; ego quoque tibi imponam (onus) pro tuis in me summis officiis, ita tamen ut tibi nolim molestus esse, Fam. 13, 56, 2; — quod videmus ita esse necessarium, *ut tamen* eo minus nihil esse possit, wovon wir sehen, daß es nur insoweit nothwendig ist, als es, wenn auch die Nothwendigkeit zugestanden ist, dennoch nichts geringeres als dieß geben kann d. i. daß es zwar nothwendig, aber doch das geringste ist, dOr. 3, 10, 38. quae (dominatio) iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie, Att. 2, 21. nam ita diligenter constituta sunt iura decumano, ut tamen ab invito aratore plus decuma non posset auferri, II. Verr. 3, 8, 20. quod si quis probabit, ita probabit, ut oratori tamen aptum non esse fateatur, dOr. 2, 38, 159. quum scirem, ita iudicium in tabulas publicas relatum, ut illae tabulae privata tamen in custodia more maiorum continerentur, Sull. 15, 42. quod ego ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam, Fam. 5, 21, 1. ceterum ita fama variat, ut tamen plerique loci speculandi causa castris egressum, omnes insidiis circumventum tradant, Liv. 27, 27, 14. amicos ita magnos et potentes in civitate esse voluit, ut tamen pari iure essent quo ceteri, Suet. Aug. 56; plures e familia cognosci referre arbitror, quo facilius appareat ita degenerasse a suorum virtutibus Nero, ut tamen vitia cuiusque quasi tradita et ingenita retulerit, Ner. 1. in adulescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnumquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet ac sufferre vix posset, Cal. 50; hi quidem ita non sola virtute finem bonorum contineri putant, ut rebus tamen omnibus virtutem anteponant, Cic. Fin. 4, 18, 49; cui magnam invidiam conciliarat - imponendo capiti eius - insigne regium, quod ab eo ita repulsum erat, ut non offensus videretur, Vell. 2, 56, 4. esse etiam momenti aliquid ad consilium, quod Carthaginiensibus ita pax ne-

gari posset, ut non utique in praesentia bellum cum iis geratur, Liv. 24, 27, 7; — verumtamen hoc ita est utile, *ut ne* plane inludamur ab accusatoribus, SRosc. 20, 55. qui si occiderit, multum de communi utilitate detraxerit, modo hoc ita faciat, ut ne ipse de se bene existimans seseque diligens hanc causam habeat ad iniuriam, Off. 3, 6, 31; — auxilio vos, Campani, dignos censet senatus, sed ita vobiscum amicitiam institui par est, *ne* qua vetustior amicitia ac societas violetur, Liv. 7, 31, 2. ita tamen aequum est, inquit, me vestra meis armis tutari, ne mea interim nudentur praesidiis, 31, 25, 6; — ita admissos esse, *ne tamen* iis senatus daretur, 22, 61, 5; — fossa ita idonea, *si* omnem aquam, quae e caelo venit, recipere potest, Varr. RR. 1, 14, 2. u. so mit Indicat. Präs.: nam hoc ipsum ita iustum est, quod recte fit, si est voluntarium, Cic. Off. 1, 9, 28. ita sunt autem speciosa haec et utilia, si oriuntur ex causa, Quint. 2, 4, 32. haec enim omnia pure atque caste tribuenda deorum numini ita sunt, si animadvertuntur ab iis et si est aliquid a dis immortalibus hominum generi tributum, Cic. ND. 1, 2, 3. ita est maxima in sensibus veritas, si et sani sunt ac valentes et omnia removentur, quae obstant et impediunt, Acad. 2, 7, 19. ita enim senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet, si nemini mancipata est, si usque ad ultimum spiritum dominatur in suos, Sen. 11, 38. itaque ad bella ista, seu falsa seu vera sunt, consules, parata vobis plebes est, si conubiis redditis unam hanc civitatem tandem facitis, si coalescere, si iungi miscerique vobis privatis necessitudinibus possunt, si spes, si aditus ad honores viris strenuis et fortibus datur, si in consortio, si in societate rei publicae esse, si quod aeque libertatis est in vicem annuis magistratibus parere atque imperitare licet, Liv. 4, 5, 5. vos, Ceres mater et Proserpina, precor - ut ita nobis volentes propitii adsitis, si vitandae non ferendae fraudis causa hoc consilii capimus, 24, 38, 8. u. vgl. 42, 41, 6. de quibus quid ipse sentiam, si placet, exponam, ita tamen, si vacas animo neque habes aliquid, quod huic sermoni praevertendum putes, Cic. Div. 1, 6, 10; cuius ita aliqua spes est, si eam, quem ad modum ut victor fert Hannibal, sic vos ut victi audiatis, et non id quod amittitur in damno, cum omnia victoris sint, sed quidquid relinquitur pro munere habituri estis, der Conjunct. als Wunsch, der Indic. Fut. als Forderung, Liv. 21, 13, 5. u. so mit Indic. Futur.: hanc multam ita aequo animo feretis, si reputabitis cet., 24, 16, 13. u. vgl. Cic. Fam. 15, 20, 2. Quint. 7, 3, 21. u. mit Conj. in indir. Rede: scribis enim in caelum ferri profectionem meam, sed ita, si ante kal. ian. redeam, Cic. Att. 16, 6, 2. nam a patribus acceptos deos ita placet coli, si huic legi paruerint ipsi, Leg. 2, 10, 26. iamque plebs ita in tribunatu ponere aliquid spei, si similes Icilio tribunos haberet, Liv. 3, 65, 9. u. vgl. 1, 8, 2. 24, 37, 7. pars ita in Romanos effusi erant, ut auctoritatem inmodico favore corrumperent, pauci ex is iustitio populi R. capti, plures ita, si praecipuam operam navassent, potentes sese in civitatibus suis fore rati, 42, 30, 3. ambulantem loqui ita demum oportet, si in causis publicis - quod dicimus quasi singulis inculcare peculiariter velimus, Quint. 11, 3, 130.

2) prägn. wird ita gebraucht, um auf den durch ut u. Conj. u. dgl. eingeführten **Grad eines Zustandes** hinzuweisen, **so, so sehr, in dem Grade, dermaßen**, ita sordidus, ut se non umquam servo melius vestiret, Hor. Sat. 1, 1, 96. u. vgl. Ep. 2, 1, 64. statim ita sum levatus, ut mihi deus aliquis medicinam fecisse videatur, Cic. Fam. 14, 7, 1. ita se - de populo R. meritos esse, ut paene in conspectu exercitus nostri vastari - non debuerint, Caes. BG. 1, 11, 3. ita placebat barbaris numerus suus, ita fiducia virium, ut ubicunque Caesar esset nihil in se reponerent, Vell. 2, 112, 2. non ita civitatem aegram esse, ut consuetis remediis sisti posset, Liv. 3, 20, 8. u. vgl. 26, 19, 14. ea demum vox ita animos accendit, ut renovato clamore, veluti ali repente facti, tanta vi se in hostem intulerint, ut sustineri ultra non possent, Liv. 24, 16, 1; cuius salus ac valetudo non ita sustentaretur Caesaris cura, tanquam distractissimus ille tantorum operum mole huic uni negotio vacaret animus, Vell. 2, 114, 1.

III) näher bestimmt durch **directe oder indirecte Sätze**: patriam allocuta maesta'st ita voce miseriter; „patria cet.", Catull. 63, 49. u. vgl. vs. 77 sq. Juv. 13, 91. is ita cum Caesare egit: „si cet.", Caes. BG. 1, 13, 3. in tertio de oratore ita scriptum est: „in perpetua autem oratione cet.", Quint. 11, 1, 26. haec ita digerunt: primum cet., 11, 2, 20; — indirect durch den *Acc.* u. *Inf.*: ex parente meo et aliis sanctis viris ita accepi, munditias mulieribus, viris laborem convenire omnibusque bonis oportere plus gloriae quam divitiarum esse, Sall. J. 85, 40. ex Dareo ita accepi, tria milia talentum condita esse cum Cyro, Curt. 10, 5 (1), 34. qui acerrime adversus eos dicit, ita dicit, hostes noluisse fieri, Cato frg. p. 24, 3. u. vgl. p. 35, 8. p. 67, 3. saepe ego audivi Q. Maxumum, P. Scipionem, praeterea civitatis nostrae praeclaros viros solitos ita dicere, cum maiorum imagines intuerentur, vehementissume sibi animum ad virtutem accendi, Sall. J. 4, 5. nec vero ita dici potest, mentis laetitiam solam esse in bonis, Cic. Tusc. 3, 18, 41. ita enim scripsit ad me, sibi meam commentationem maximo adiumento fuisse, Fam. 13, 24, 1. illudque mihi gratissimum est, quod ita sciunt Lucceii procuratores et ita Lucceius ipse ex litteris tuis, quas ad eum misisti, intellexit, hominis nullius apud te auctoritatem aut gratiam valere plus quam meam, 13, 42, 4. tu velim tibi ita persuadeas, nullam rem esse minimam, quae ad te pertineat, quae cet., 1, 8, 6. quod si consulatus tanta dulcedo sit, iam tunc ita in animum inducant consulatum captum et oppressum ab tribunicia potestate esse, Liv. 2, 54, 5. sed quum sibi ita persuasisset ipse, meas de se accurate scriptas litteras maximum apud te pondus habituras - malui facere, quod cet., Cic. Fam. 13, 10, 1. quare velim ita statutum

habeas, me tui memoriam cum summa benevolentia tenere, 6, 2, 2. collegi me aliquando et ita constitui, fortiter esse agendum, illi aetati, qua tum eram, solere laudi dari, etiam si cet., Cluent. 19, 51. omnesque ita accipiebant, privatos eos a Claudio iudicatos, Liv. 3, 40, 6. idque omen auguriumque ita acceptum est, non motam Termini sedem, 1, 55, 4. scio fuisse nonnullos, qui ita existumarent, iuventutem, quae domum Catilinae frequentabat, parum honeste pudicitiam habuisse, Sall. C. 14, 7. hoc ita existimavit – nihil opus fuisse iudicio de vi coactis armatisque hominibus, Cic. Tull. 4, 9. u. vgl.: qui (Antiochus) me valde movet, vel quod amavi hominem, sicut ille me, vel quod ita iudico, politissimum et acutissimum omnium nostrae memoriae philosophorum, Acad. 2, 35, 113.

itaeomelis, is, *f.*, eine aus Kräutern bereitete unbekannte Art Wein, vocarunt et scyzinum et itaeomelin et lectisphagiten, quorum iam oblitterata ratio est, Plin 14, 16 (19), 111.

ĭtăquĕ, *Adv.*, **und so, und auf die Weise, und so sehr, und dermaßen**, wird gebraucht 1) um an ein durch ita oder auch ohne dasselbe eingeführtes Prädicat ein zweites mit gleicher Geltung anzuknüpfen (also = ita que, itáque, vgl. *Corssen* über Aussprache II. p. 264 fg.), ita huic facietis fabulae silentium itaque aequi et iusti hic eritis omnes arbitri, Plaut. Amph. prol. 15. ita dolui itaque ego nunc doleo, Truc. 2, 6, 45. ita vosmet aiebatis itaque nomina inter nos permutastis, Capt. 3, 5, 18. ita victu excurato, ita munditiis dignis itaque in loco festivo sumus festive accepti, Pseud. 5, 1, 9. si cetera ita sunt ut vis itaque ut esse ego illa existumo, Ter. Hec. 4, 2, 28; — verum ita animatus fui itaque nunc sum, ut ea te patera donem, Plaut. Amph. 2, 2, 130. immo ita volo itaque postulo, ut fiat, Ter. Andr. 3, 3, 18. ita nostri acriter in hostes signo dato impetum fecerunt itaque hostes repente celeriterque procurrerunt, ut spatium pila in hostes coniciendi non daretur, Caes. BG. 1, 52, 3. homines – mihi ita cari itaque iucundi, ut eorum adspectu omnis quae me angebat de re publica cura consederit, Cic. Brut. 3, 10; — bei Betheuerungen u. dgl.: verum ita me dî ament itaque obtingant ex te quae exopto mihi, ut numquam sciens commerui cet., Ter. Hec. 4, 2, 3; nescio, ita me dî ament, mi Laches, itaque una inter nos agere aetatem liceat, 2, 1, 10. Al. at ita me dî deaeque, superi atque inferi et medioxumi, itaque me Iuno regina et Iovis supremi filia, itaque Saturnius patruus eius – Me. ecastor pater. Al. itaque me Ops opulenta illius avia – Me. immo mater quidem. Al. Iuno filia et Saturnus patruus u. s. w., Plaut. Cist. 2, 1, 36. ita me amabit sancta Saturitas, Hegio, itaque suo me semper condecoret cognomine, Plaut. Capt. 4, 2, 97; — ohne vorausgehendes ita: nunc his locis posita sunt (signa), ut mihi semper Scipionis fore videantur itaque dicantur, Cic. II. Verr. 2, 35, 87; peto igitur abs te, ut eum - in meis intimis maximeque necessariis scias esse itaque tractes, ut intelligat cet., Fam. 13, 30, 2. — 2) um den weiteren Verlauf einer vorhergehenden Thatsache hinzuzufügen, sei es mit oder ohne nähere Bestimmung der Art und Weise des Verlaufs (also: ita que, itáque): collegi me aliquando et ita constitui, fortiter esse agendum —: itaque feci, Cic. Cluent. 19, 51. eodem te, quum coenavisses, rediturum dixeras: itaque fecisti, Deiot. 7, 19. u. so vgl. Inv. 2, 24, 72. inimici vero - illud tempus exspectandum decreverunt, quo exisset, ut sic absentem aggrederentur: itaque fecerunt, Nep. Alc. 4, 2. u. vgl. Fam. 3, 3, 1. 3, 5, 3. 5, 11, 2; — quum quaestor in Sicilia fuissem, iudices, itaque ex ea provincia decessissem, ut Siculis omnibus iucundam diuturnamque memoriam quaesturae nominisque mei relinquerem, factum est cet., DiC. 1, 2. tricesimo sexto anno a primis tribunis plebis decem creati sunt, bini ex singulis classibus: itaque cautum est, ut postea crearentur, Liv. 3, 30, 7. — 3) um eine auf Grund einer vorhergehenden Thatsache beruhende Folge anzuknüpfen, **und so, und auf die Weise, und in Folge davon** (also = ita que, itáque), und daraus entstand ítaque, zur Einführung eines selbstständigen Folgesatzes (bei Cicero u. Caesar stets zu Anfang, an zweiter Stelle b. Planc. b. Cic. Fam. 10, 15, 2; häufig bei Liv., b. Quint. öft. vor- als nachgestellt, b. Curt. nur 7, 10 (39), 7. an zweiter Stelle), **sonach, also, daher**, a) im Allg.: insinuat sese ad illam amicam eri [mei]: occepit eius matri suppalparier vino, ornamentis opiparisque opsoniis: itaque intumum ibi se miles aput lenam facit, Plaut. Mil. gl. 2, 1, 27. u. vgl. 2, 1, 60. 3, 1, 183. prima contio Pompeii qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non gravis, itaque frigebat, Cic. Att. 1, 14, 1. numquam de me siluistis, numquam meam salutem non ab his consulibus, qui vendiderant, flagitavistis: itaque vestro studio atque auctoritate perfectum est, ut ille ipse annus - hos tribunos haberet, qui et promulgarent de salute mea et ad vos saepenumero referrent, post red. in sen. 2, 3 sq. u. vgl. Att. 1, 14, 6. Dumnorix gratia et largitione apud Sequanos plurimum poterat et Helvetiis erat amicus —: itaque rem suscipit, Caes. BG. 1, 10, 4; — tantae in te impendent ruinae: nisi suffulcis firmiter, non potes subsistere: itaque in te irruunt montes mali, Plaut. Epid. 1, 1, 77. Mercurius, Iovis qui nuntius perhibetur, numquam aeque patri suo nuntium lepidum attulit, quam ego nunc meae nuntiabo erae: itaque onustum pectus porto laetitia lubentiaque, Plaut. Stich. 2, 1, 1 sqq. u. vgl. Pers. 4, 3, 11. 35. Mil. gl. 5, 16. quod vestri quidem vel optime disputant, nihil opus esse eum, qui philosophus sit futurus, scire litteras: itaque, ut maiores nostri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum, ut dictator esset, sic vos de pagis omnibus colligitis bonos illos quidem viros, sed certe non pereruditos, Cic. Fin. 2, 4, 12. earum igitur qualitatum sunt aliae principes, aliae ex his ortae: principes sunt unius modi et simplices, ex his autem ortae variae sunt et quasi multiformes: itaque aër - et ignis et aqua et terra

prima sunt, ex his autem ortae animantium formae earumque rerum, quae gignuntur e terra, Acad. 1, 7, 26. duo placet esse Carneadi genera visorum, in quo uno hanc divisionem: alia visa esse, quae percipi possint, alia, quae non possint, in altero autem: alia visa esse probabilia, alia non probabilia: itaque quae contra sensus contraque perspicuitatem dicantur, ea pertinere ad superiorem divisionem, contra posteriorem nihil dici oportere, 2, 31, 99. eo enim rem demittit Epicurus, si unus sensus semel in vita mentitus sit, nulli umquam esse credendum: hoc est verum esse confidere suis testibus et importune insistere! Itaque Timagoras Epicureus negat sibi umquam, quum oculum torsisset, duas ex lucerna flammulas esse visas: opinionis enim esse mendacium, non oculorum, 2, 25, 79. nec tamen argumentum hoc Epicurus a parvis petivit aut etiam a bestiis - ut diceret ab his duce natura hanc voluptatem expeti nihil dolendi: neque enim haec movere potest appetitum animi nec ullum habet ictum, quo pellat animum status hic non dolendi. Itaque in hoc eodem peccat Hieronymus. At ille pellit, qui permulcet sensum voluptate. Itaque Epicurus semper hoc utitur, ut probet voluptatem natura expeti, Fin. 2, 10, 32. u. vgl. 2, 4, 12. ND. 1, 31, 85. Am. 7, 24; — et enimvero quoniam formam huius cepi in me et statum, decet et facta moresque huius habere me similes item. Itaque me malum esse oportet, callidum, astutum ad modum cet., Plaut. Amph. 1, 1, 110. u. vgl. Capt. prol. 35—37. apscede ac sine me hunc perdere, qui semper me ira incendit, quoi numquam rem me unam licet semel praecipere furi, quin centiens eadem imperem atque ogganniam: itaque iam hercle clamore ac stomacho non queo labori suppeditare, As. 2, 4, 14. praesagibat mi animus, frustra me ire, quom exibam domo: itaque abibam invitus, Aul. 2, 2, 1. u. vgl. Mil. gl. 2, 1, 14. Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smyrnaei vero suum esse confirmant, itaque etiam delubrum eius in oppido dedicaverunt, Cic. Arch. 8, 19. carus fuit Africano superiori noster Ennius, itaque etiam in sepulcro Scipionum putatur is esse constitutus ex marmore, 9, 22. Athenis tenue coelum, ex quo acutiores etiam putantur Attici: crassum Thebis, itaque pingues Thebani et valentes, Fat. 4, 7. alios autem dicere aiunt multo etiam inhumanius-praesidii adiumentique causa, non benevolentiae neque caritatis amicitias esse expetendas: itaque ut quisque minimum firmitatis haberet minimumque virium, ita amicitias appetere maxime: ex eo fieri ut mulierculae magis amicitiarum praesidia quaerant quam viri et inopes quam opulenti et calamitosi quam beati, Am. 13, 46. u. vgl. 47; — Fit etiam suavis oratio, quum aliquid aut invisum aut inauditum aut novum dicas. Delectat enim —. Sed sunt multa suavitatis praecepta, quae orationem aut magis obscuram aut minus probabilem faciunt. Itaque etiam hoc loco nobis est ipsis quid causa postulet iudicandum, Cic. Part. or. 6, 22. u. vgl. Cluent. 8, 24. u. 25. Leg. 1, 8, 24. 2, 1, 2. Am. 6, 22. 12, 42. Sed Nasidianae naves nullo usui fuerunt celeriterque pugna excesserunt: non enim has aut conspectus patriae aut propinquorum praecepta ad extremum vitae periculum adire cogebant. Itaque ex eo numero navium nulla desiderata est: ex Massiliensium classe V sunt depressae cet., Caes. BC. 2, 7, 1. Phocion Atheniensis etsi saepe exercitibus praefuit summosque magistratus cepit, tamen multo eius notior integritas vitae quam rei militaris labor. Itaque huius memoria est nulla, illius autem magna fama, Nep. Phoc. 1, 1. Sed Allobroges diu in incerto habuēre, quidnam consili caperent: in altera parte erat aes alienum, studium belli, magna merces in spe victoriae, at in altera maiores opes, tuta consilia, pro incerta spe certa praemia. Haec illis volventibus tandem vicit fortuna rei publicae. Itaque Q. Fabio Sangae - rem omnem uti cognoverant aperiunt, Sall. C. 41, 1 sqq. Non erat Mario Sulpicioque Cinna temperatior. Itaque cum ita civitas Italiae data esset, ut in octo tribus contribuerentur novi cives, ne potentia eorum et multitudo veterum civium dignitatem frangeret, - Cinna in omnibus tribubus eos se distributurum pollicitus est, Vell. 2, 20, 2. u. vgl. 2, 40, 5. 2, 103, 3. 2, 110, 5. Quod (sabulum) ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt, Curt. 7, 18 (4), 27. Est mihi purgatam crebro qui personet aurem: solve senescentem mature sanus equum, ne peccet ad extremum ridendus et ilia ducat! Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono, Hor. Ep. 1, 1, 8 sqq. de compositione non equidem post M. Tullium scribere auderem nisi et eiusdem aetatis homines scriptis ad ipsum etiam litteris reprehendere id collocandi genus ausi fuissent et post eum plures multa ad eandem rem pertinentia memoriae tradidissent. Itaque accedam in plerisque Ciceroni, Quint. 9, 4, 1; — itaque ergo verbunden, s. ergo, 2. — b) insbes. zur Wiederaufnahme eines vorhergehenden Begriffes od. Urtheils oder eines unterbrochenen Gedankens (wie igitur): Quem quidem ego hostem, Quirites, quam vehementer foris esse *timendum* putem, licet hinc intelligatis, quod etiam molesto fero, quod ex urbe parum comitatus exierit. Utinam ille omnes secum copias suas eduxisset. Tongilium mihi eduxit, quem amare in praetexta coeperat, Publicium et Munatium, quorum —: reliquit quos viros! quanto alieno aere, quam valentes, quam nobiles! Itaque ego illum exercitum prae Gallicanis legionibus et hoc dilectu, quem in agro Piceno et Gallico Q. Metellus habuit - magno opere *contemno*, Cic. Cat. 2, 2, 4. u. vgl. Acad. 1, 12, 44. Quum saepe multa tum memini domi in hemicyclio sedentem, ut solebat, - *in eum sermonem* illum *incidere*, qui tum fere multis erat in ore. Meministi enim profecto, Attice, et eo magis, quod P. Sulpicio utebare multum, quum is tribunus plebis capitali odio a Q. Pom-

peio, qui tum erat consul, dissideret, quocum coniunctissime et amantissime vixerat, quanta esset hominum vel admiratio vel querela. Itaque tum Scaevola quum *in eam* ipsam *mentionem incidisset*, exposuit cet., Am. 1, 2. Cydnus non spatio aquarum, sed *liquore* memorabilis: quippe leni tractu e fontibus labens puro solo excipitur, nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum turbent: itaque *incorruptus* est cet., Curt. 3, 4 (10), 8. u. vgl. Justin. 3, 4, 3; — Obsidio erat nihilo minus et frumenti cum summa caritate inopia sedendoque expugnaturum se urbem spem Porsina habebat, cum C. Mucius adulescens nobilis, cui indignum videbatur populum R. servientem, cum sub regibus esset, nullo bello nec ab hostibus obsessum esse, liberum eundem populum ab Isdem Etruscis obsideri, quorum saepe exercitus fuderit, itaque (um an C. Mucius anzuknüpfen) magno audacique aliquo facinore eam indignitatem vindicandam ratus primo sua sponte penetrare in hostium castra constituit, Liv. 2, 12, 1 sqq.

ĭtătĕnus, *Adv.*, soweit, Claud. Mam. stat. an. 2, 10.

ĭtem, *Adv.* (aus dem demonstrativen Stamme i und dem demonstr. Pronominalstamm te entstanden, dessen Accusativform -tem sich zum St. to verhält, wie der Accus. quem zum Stamme quo-; das so zusammengesetzte Adverbium bedeutet eigentlich gerade so wie i-ta „das in der Weise", daher „ebenso", nach *Corssen* über Aussprache II. p. 269), **ebenso, auf dieselbe Weise, auf gleiche Weise, gleichermaßen**, 1) *absol.*, u. zwar so, daß von den beiden in ein gleiches Verhältniß tretenden Sätzen jeder sein eignes (gleiches oder entgegengesetztes) Prädicat hat: volo scire, sinas an non sinas nos coquere hic cenam. Eu. volo scire item ego meae domi meane salva futura, Plaut. Aul. 3, 2, 17. Gr. hunc meum esse dico. Tr. et ego item esse aio meum, Rud. 4, 3, 86. Mess. quid ais tu? Menaechmum opinor te vocari dixeras. Men. ita vero. Mess. huic item Menaechmo nomen est, Men. 5, 9, 37. Alcumenae usuram corporis cepi et concubitu gravidam feci filio: tu gravidam item fecisti, 5, 2, 5. Le. quaeso aequo animo patitor. Li. patitor tu item, quom ego te referiam, As. 2, 2, 108. ad haec Ariovistus respondit: ius esse belli, ut qui vicissent iis, quos vicissent, quemadmodum vellent, imperarent: item populum R. victis non ad alterius praescriptum, sed ad suum arbitrium imperare consuesse, Caes. BG. 1, 36, 1. legionem Caesar, quam equis devexerat, passibus ducentis ab eo tumulo constituit: item equites Ariovisti pari intervallo constiterunt, 1, 43, 2. nos nostras more nostro et modo instruximus legiones: item hostes contra legiones suas instruunt, Plaut. Amph. 1, 1, 66. asperitas autem vocis fit ab asperitate principiorum et item levor levore creatur, Lucr. 4, 551. u. vgl. 2, 576. nam id erat quondam quasi necesse: nunc, quoquo modo se res habet, non est item, Cic. Att. 14, 12. sunt etiam qui λύχνους inscripserunt, sunt item qui cet., und: sunt item multi, qui coniectanea, neque item non sunt, qui indices libris suis fecerint aut cet., Gell. praef. §. 7 sqq. u. vgl. Sall. C. 51, 5—7. vinctus [fui], set dolis me exemi: item ille se servavit dolis, Plaut. Bacch. 4, 9, 28. Ph. nec me ille sierit Iuppiter. Pa. ego item volo, Curc. 1, 1, 27. atque eccum video, qui mihi'st usui et plurumum prodest: item huic ultro fit, ut meret potissumus nostrae ut sit domi, Men. 2, 3, 7. quoniam formam huius cepi in me et statum, decet et facta moresque huius habere me similes item, Amph. 1, 1, 110. atque ille vero minus minusque impendio curare minusque me impartire honoribus: item a me contra factum est: nam item obiit diem, Aul. prol. 18. nati filii duo: inde ego hunc maiorem adoptavi mihi: eduxi a parvolo, habui, amavi pro meo: in eo me oblecto: solum id est carum mihi: ille ut item contra me habeat facio sedulo, Ter. Ad. 1, 1, 21. ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod in suo iure se interpellaremus, Caes. BG. 1, 44, 8. u. vgl. Cic. Arch. 9, 20. per se igitur ius est expetendum et colendum: quod si ius, etiam iustitia: sic deinde reliquae quoque virtutes per se colendae sunt, u. nach Anwendung dieses Satzes auf die liberalitas folgt der Schluß: ergo item iustitia nihil expetit praemii, nihil precii: per se igitur expetitur, Cic. Leg. 1, 18, 48. u. so vgl.: item igitur, Div. 1, 32, 71. superioribus litteris benevolentia magis adductus, quam quo res ita postularet, fui longior: — hoc item tempore brevior esse debeo, Cic. Fam. 6, 3, 1. habemus igitur huius quoque auctoritatem de sepulcris summi viri, a quo item funerum sumptus praefinitur a censibus cet., Leg. 2, 27, 68. sed - quamobrem in sententiam non addidisti, uti prius verberibus in eos animadverteretur? An quia lex Porcia vetat? At aliae leges item condemnatis civibus non animam eripi, sed exsilium permitti iubent, Sall. C. 51, 22. iam cogebat eos necessitas existimare, animas cum corporibus nasci et item cum corporibus exstingui, Lact. de Opif. d. 4; sunt alii puniceo corio: magni item atque atri, Plaut. Rud. 4, 3, 59. venit hoc mihi, Megadore, in mentem, te esse hominem divitem factiosum: me item hominem pauperum pauperrimum, Aul. 2, 2, 49. u. vgl. hier: unum tamen cogitato, tibi proxumum me mihique item esse te, 2, 1, 8. hoc in omnibus item partibus orationis evenit, ut utilitatem ac prope necessitatem suavitas quaedam et lepos consequatur, Cic. dOr. 3, 46, 181. et pro tabulis et contra tabulas et pro testibus et contra testes et pro quaestionbus et contra quaestiones et item de ceteris rebus eiusdem generis separatim dicere solemus cet., 2, 27, 118; — so daß in beiden Sätzen nur ein Prädicat vorhanden u. bei dem einen zu ergänzen ist: litterae mittuntur isti a patre vehementes: ab amicis item, Cic. II. Verr. 4, 19, 41. ex eo numero complures Q. Metellus Celer praetor ex senati consulto causa cognita in vincula coniecerat: item in ulteriore Gallia C. Murena, Sall. C. 42, 3. docet se Manlium praemisisse ad eam multitudinem, quam ad capiunda arma para-

verat: item alios in alia loca opportuna, 27, 4; itaque ex me quaerunt, credo ex hoc item Scaevola, quonam pacto mortem Africani feras, Cic. Am. 2, 7. aiunt non nulli, item Salustius, me oportuisse accusare, QFratr. 3, 4; ipse cum telo esse: item alios iubere, Sall. C. 27, 2. ipse armatus intentusque: item alios cogebat, J. 100, 4. mihi vero ista valde probata sunt: quod item fratri puto, Cic. Fin. 5, 26, 76; — C. Subernius Calenus et meus est familiaris et Leptae nostri familiarissimi pernecessarius —: eadem causa fere est M. Planii Heredis, qui est item Calenus, Leptae nostri familiarissimus, Fam. 9, 13, 2. potest alio tempore, alio consule, cui item exercitus in manu sit, falsum aliquid pro vero credi, Sall. C. 51, 36. „eho, quid Pamphilus?" „quid? sumbolam dedit, cenavit" gaudebam: item alio die quaerebam, Ter. Andr. 1, 1, 62. u. vgl. Plaut. Capt. 3, 1, 31. Cic. Off. 2, 3, 13; — unus Epirotes (multo ceteros antecessit rerum gestarum gloria), Pyrrhus, qui cum populo R. bellavit —: unus item Siculus, Dionysius prior, Nep. Reg 2, 2. is missus cum praesidio equitum atque peditum, item funditorum balearium, Sall. J. 105, 2. de improviso vigiles, item cohortium, turmarum, legionum tubicines simul omnes signa canere, 99, 1. in Aulercis Lexoviisque, reliquis item civitatibus - in hibernis collocavit (exercitum), Caes. BG. 3, 29, 3. venit in suspicionem conspirasse cum M. Crasso consulari, item P. Sulla et L. Antonio, Suet. Caes. 9. u. vgl. Aug. 4. exstant et ad Ciceronem, item ad familiares (epistulae) domesticis de rebus, Caes. 56; — itaque Romulus augur ut apud Ennium est, cum fratre item augure - dant operam simul auspicio augurioque, Cic. Div. 1, 48, 107. u. vgl. Quint. 6, 1, 46 sq. At enim idcirco navem Mamertinis non imperasti, quod sunt foederati. — Sed tamen tu, sancte homo ac religiose, cur Tauromenitanis item foederatis navem imperasti? Cic. II. Verr. 5, 19, 49. tam te has phaleras a Phylarcho Centuripino abstulisse dicebant, quam alias item nobiles ab Aristo Panhormitano, 4, 12, 29. Is mihi litteras abs te et commentarium consulatus mei Graece scriptum reddidit. In quo laetatus sum me aliquanto ante de iisdem rebus Graece item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse, Att. 2, 1, 1; — auch: lapides substernendi, aut quid item, ne ungulae putrescant, Varr. RR. 2, 5, 16. substernitur eis acus aut quid item aliud, 2, 9, 12; — vel rex semper maxumas mihi agebat quidquid feceram: aliis *non item*, Ter. Eun. 3, 1, 8. nam omnium magnarum artium sicut arborum altitudo nos delectat: radices stirpesque non item, Cic. Or. 43, 147. sed corporum offensiones sine culpa accidere possunt: animorum non item, Tusc. 4, 14, 31. inter acutos autem et inter hebetes interest, quod ingeniosi, ut aes Corinthium in aeruginem, sic illi in morbum et incidunt tardius et recreantur ocius: hebetes non item, 4, 14, 32. non enim fortuito hunc artificem dicemus esse, illum negabimus, sed quum alterum percepta et comprehensa tenere videmus, alterum non item, Acad. 2, 7, 22. o spectaculum uni Crasso iucundum, caeteris non item, Att. 2, 21, 4; — at eam puellam hic senex amat efflctim *et item* contra filius, Plaut. Cas. prol. 48. hanc me iussit Lesbonico dare suo gnato epistulam et item hanc alteram suo amico Callicli iussit dare, Trin. 4, 2, 56. u. vgl. vs. 31. vestimenta ne tineae tangant, amurcam decoquito ad dimidium: ea unguito fundum arcae —: ubi ea adaruerit, vestimenta condito: si ita feceris tineae non nocebunt: et item ligneam supellectilem omnem si ungues, non putescet, et cum ea terseris, splendidior fiet: item ahenea omnia unguito cet., Cato RR. 98. ab reo autem querela conflati criminis collectarumque suspicionum et accusatoris insidiae et item commune periculum proferetur, Cic. Part. or. 35, 121. sed postquam amans accessit pretium pollicens, unus et item alter, ita ut ingenium'st omnium hominum ab labore proclive ad lubidinem, accepit conditionem, Ter. Andr. 1, 1, 49. u. so: longi subsellii, ut noster Pompeius appellat, iudicatio et mora si quem tibi item unum alterumve diem abstulerit - tua tamen dignitas suum locum obtinebit, Cic. Fam. 3, 9, 2; — solis defectiones *itemque* lunae praedicuntur in multos annos, Div. 2, 6, 17. multo magis est secundum naturam excelsitas animi et magnitudo itemque comitas, iustitia, liberalitas quam voluptas, quam vita, quam divitiae, u. dann: itemque magis est secundum naturam cet., Off. 3, 5, 24. senatus decernit, uti abdicato magistratu Lentulus itemque ceteri in liberis custodiis haberentur, Sall. C. 47, 3. u. vgl. Cic. Leg. 2, 21, 52. Att. 2, 19, 3. in eo itinere persuadet Castico - ut regnum in sua civitate occuparet, quod pater ante habuerat: itemque Dumnorigi Aeduo - ut idem conaretur, persuadet, Caes. BG. 1, 3, 4; indicant duodecim tabulae, ut „status dies cum hoste", itemque „adversus hostem aeterna auctoritas", Cic. Off. 1, 12, 37. alios videmus velocitate ad cursum, alios viribus ad luctandum valere, itemque in formis aliis dignitatem inesse, aliis venustatem, 1, 30, 107. nisi ea virtus, quae constat ex hominibus tuendis, id est ex societate generis humani, attingat cognitionem rerum, solivaga cognitio et ieiuna videatur, itemque magnitudo animi remota a communitate coniunctioneque humana feritas sit quaedam et immanitas, 1, 44, 157. iisdem placere esse alium alio etiam sapientiorem itemque alium magis alio vel peccare vel recte facere, Fin. 3, 14, 48. quum decus, quod antiqui summum bonum esse dixerunt, hic solum bonum dicat, itemque dedecus illi summum malum, hic solum, Leg. 1, 21, 55; — Veneti reliquae*que* item civitates cognito Caesaris adventu - pro magnitudine periculi bellum parare - instituunt, Caes. BG. 3, 9, 3. vosque item simul, integrae virgines, quibus advenit par dies, agite in modum dicite „o Hymenaee Hymen", Catull. 61, 36; — solis *item quoque* defectus lunaeque latebras pluribus e causis fieri tibi posse putandum'st, Lucr. 5, 751.

2) näher bestimmt durch *Relativ*sätze: atque ita servom par videtur frugi sese instituere: proinde

eri *ut* sint, ipse *item* sit: voltum e voltu conparet: tristis sit si eri sint tristes: hilaris sit si gaudeant, Plaut. Amph. 3, 3, 5. scelerum caput, ut tute's, item omnes censes esse? Rud. 4, 4, 54. qua re ut Numestio mandavi, tecum ut ageret, item atque eo si potest acrius te rogo, ut plane ad nos advoles, Cic. Att. 2, 24, 5. ergo ut illa divina mens summa lex est, item, quum in homine est perfecta, est in mente sapientis, Leg. 2, 5, 11. ut illic alii corporibus exercitatis gloriam et nobilitatem coronae peterent, alii -, item nos quasi in mercatus quamdam celebritatem ex urbe aliqua sic in hanc vitam ex alia vita et natura profectos alios gloriae servire, alios -, Tusc. 5, 3, 9. tolletur enim adpetitus animi, si, ut in iis rebus, inter quos nihil interest, neutram in partem propensiores simus, item in nobismet ipsis, quem ad modum adfecti simus, nihil vestra arbitrabimur interesse, Fin. 5, 10, 30. ut enim de sensibus hesterno sermone vidistis, item faciunt de reliquis, Acad. 2, 13, 42. nam ut ante demonstrabant, quid ubique esset, item nunc, quid undique ablatum sit, ostendunt, II. Verr. 4, 59, 132; — nullae enim lites neque controversiae sunt, quae cogant homines, *sicut* in foro non bonos oratores, *item* in theatro actores malos perpeti, dOr. 1, 26, 118; — *item* genus est lenonium inter homines meo quidem animo, *ut* muscae culices cimices pedesque pulicesque, Plaut. Curc. 4, 2, 13. He. quid tu per barbaricas urbes iuras? Er. quia enim item asperae sunt, ut tuum victum autumabas esse, Capt. 4, 2, 104. salvom tibi item, ut mihi dedisti, reddito. Men. 5, 7, 49. qui item, ut nos, iurando iure male rem quaerunt, Pseud. 1, 2, 63. hinc etiam famigerabile et sic compositītia alia item, ut declinata multa, Varr. LL. 6, 53; eamdem puellam peperit, quam a me acceperat, sine obstetricis opera et sine doloribus, item ut aliae pariunt, quae malum quaerunt sibi, Plaut. Cist. 1, 2, 21. attat scio quor te patrem esse adsimulas et me filium: quia mi item ut parentes lucis das tuendi copiam, Capt. 5, 4, 11. sorbitione faciam ego hodie te mea, item ut Medea Peliam concoxit senem, Pseud. 3, 2, 79. item ut filium meum amico atque aequali suo video inservire et socium esse in negotiis, nos quoque senes est aequom senibus obsequi, Ter. Heaut. 3, 1, 8. non si ex capite sis meo natus, item ut aiunt Minervam esse ex Iove, ea causa magis patiar, Clitipho, flagitiis tuis me infamem fieri, 5, 4, 12. itan' tandem quaeso, item ut meretricem ubi abusus sis, mercedem dare lex iubet ei atque amittere? Phorm. 2, 3, 66; non ego item cenam condio, ut alii coqui, Plaut. Pseud. 3, 2, 21. ita fit, ut non item in oratione, ut in versu, numerus exstet, Cic. Or. 60, 202. profecto expediet fabulae huic operam dare: non pertractate facta'st neque item ut ceterae, Plaut. Capt. prol. 55; — quae omnia *item*, *uti* contraria rerum bonarum, in rebus vitandis reponentur, Cic. Inv. 2, 54, 165. fecisti item, uti praedones solent, qui cet., II. Verr. 4, 9, 21. quos item, uti priores, consul illectos ad proditionem domum dimittebat, Sall. J. 47, 4, — ita causa componitur, ut *item* palaestritae Bidini peterent ab Epicrate hereditatem, *quem ad modum* palaestritae Syracusani ab Heraclio petissent, Cic. II. Verr. 2, 22, 54; — soror, cogita amabo, *item* nos perhiberi, *quasi* salsa muriatica esse autumantur sine omni lepore et sine suavitate, nisi multa aqua usque et diu macerantur, Plaut. Poen. 1, 2, 31. vos adeo, ubi ego innuero vobis, ni ei caput exoculassitis, *quasi* iuncis murteta, *item* ego vos virgis circumvinciam, Rud. 3, 4, 27. u. vgl. Pseud. 1, 2, 66. quasi quom caletur cochleae in occulto latent, suo sibi suco vivont, ros si non cadit: item parasiti rebus prolatis latent in occulto, miseri victitant suco suo, Capt. 1, 1, 12; — analogiae non *item* ea definienda quae dirigitur ad naturam verborum, *atque* illa quae ad usum loquendi, Varr. LL. 10, 74. quare in utraque denique re scindere conantur analogiam, et quom in dissimili usu similia vocabula quaerunt, et quom item ea quae metimur, atque ea quae numeramus, dici putant oportere, 9, 67; — Sosiam servom tuum praeter me alterum, inquam, adveniens faciam ut offendas domi, Davo prognatum patre eodem, quo ego sum, forma, aetate *item*, qua ego sum, Plaut. Amph. 2, 1, 67. respondit mihi paucis verbis atque adeo fideliter, quod tibi'st, item sibi esse, maxumam argenti inopiam, Curc. 2, 3, 54.

ĭter, ĭtĭnĕris, *n.* (W. ἰ εἶμι, ἴ-μεν, Lat. e-o, Pl. i-mus, *Curtius* Grundz. I, 369. u. vgl.: qua ibant, ab itu iter appellarunt, Varr. LL. 5, 35. vgl. mit §. 22; archaist. *Nom.* u. *Acc.*: itiner, Enn. trag. 383. Pacuv. 44. 121. 226. Att. 457. 500. Turpil 207. Plaut. Merc. 5, 2, 71. 88. Lucr. 6, 339. u. vgl. Prisc. I. p. 151, 8. p. 229, 1 sqq. Charis. p. 28, 24, 48, 22. 49, 11. 83, 3; *Genit.*: iteris, Naev. 38. Att. 627; *Abl.*: itere, Att. 499. Lucr. 5, 653. Iul. Hygin. b. Charis. p. 134, 14), der Gang, A) eig. I) concret, der **Gang**, **Weg**, die **Bahn**, **Straße**, **Gasse** (im Freien, in bewohnten Orten, in Häusern u. dgl.), 1) auf dem Lande, mit den *Attribut.*: terrestre, Suet. Cal. 27. Curt. 9, 38 (10), 2. campestre, Curt. 5, 12 (3), 16. 6, 10 (4), 3. pedestre, 4, 8 (2), 9. pedestria, Caes. BG. 3, 9, 4. silvestre, Suet. Caes. 72. Curt. 7, 32 (7), 32. Poeninum, Tac. H. 1, 70. praeceps atque arduum, Curt. 5, 15 (4), 22. stratum militari labore, Quint. 2, 13, 16; rectum, Curt. 3, 28 (11), 19. 4, 60 (16), 7. adversa, Tac. A. 3, 42. diversum locis, Ov. F. 4, 568. diversum, Liv. 1, 28, 10. Curt. 5, 16 (4), 30. divorsa, Sall. C. 50, 1. transvorsum, J. 49, 1. transvorsa, 45, 2. devium, Suet. Galb. 20. devia, Nep. Eum. 3, 5. Cic. Att. 14, 10, 1. avium, Suet. Aug. 96. avia, Sall. J. 54, 9. angustum, Virg. G. 1, 380. Sen. dira 3, 43, 3. angustum admodum, utrimque praecisum, Sall. J. 92, 7. arta, Tac. A. 15, 38. longum, Hor. Sat. 1, 5, 94. Sen. Herc. Oet. 386. longissimum mercatoribus pervium, Amm. 23, 6, 60. immensum, Liv. 21, 29, 7. brevius, Curt. 5, 36 (13), 9. brevissimum, 4, 61 (16), 11. omne, Suet. Galb. 18. medium, Catull. 68, 60; pristinum, Curt. 7, 18 (4), 27. novum, 5, 12 (3), 22. novum periculosum, Liv. 43, 1, 6.

ignotum, Curt. 3, 33 (13), 4. occultum, Ov. F. 2, 547. Curt. 5, 10 (3), 5. secretum, Ov. F. 3, 604. tenebricosum, Catull. 3, 11. noctivagum, VFlacc. 2, 44. insidiosa, Suet. Caes. 58. tutum apertumque, Curt. 5, 13 (4), 2. tutum, Cic. Planc. 41, 97. amoenum ac molle, Quint. 4, 2, 46. benignum, Calp. 8, 85. grave, Ov. Her. 18, 34. triste, Sen. Oed. 654; — mit *Genit.*: iter infestum fecere viai, Lucr. 5, 1124. aere atque argento sternunt iter omne viarum, 2, 626. pergit ad demonstrandum iter callium, Curt. 5, 15 (4), 17. quem praemiseret ad explorandum iter saltus, 3, 17 (7), 6. rusus perplexum iter omne revolvens fallacis silvae, Virg. A. 9, 391. vgl. VFlacc. 2, 495. heros emensus longi claviger orbis iter, Ov. F. 1, 543. urbis itinera, Liv. 27, 16, 2. Tac. A. 3, 4. Suet. Caes. 84. itinera portarum, Liv. 30, 6, 6. Vitr. 1, 5, 2. — *Verbindungen* im *log. Subj.*: hac iter est, Virg. A. 9, 321. ut iter populo esset, Liv. 39, 44, 6. docent occultum iter esse per calles et aversum ab urbe, Curt. 5, 10 (3), 5. erant omnino itinera duo - unum per Sequanos angustum et difficile, - alterum per provinciam nostram, multo facilius atque expeditius, Caes. BG. 1, 6, 1. pervium cunctis iter, Sen. Oct. 404. u. vgl. Troad. 437. plurima per Italiam itinera fraude mancipum et incuria magistratuum interrupta et inpervia clamitando, Tac. A. 3, 31. expeditum iter esse, Curt. 5, 17 (5), 2. quam difficile iter esset, maxime armatis, 5, 14 (4), 13. quod iter longius arduiusque erat a curia, Cato frg. p. 85, 6. refertis itineribus agrestium turba pecorumque, Liv. 26, 10, 8. iter utrique commune est, victori tutius, Curt. 7, 16 (4), 15. utile nunc iter est, Ov. F. 5, 294. silvestre iter aptum insidiis tegendis erat, Curt. 7, 32 (7), 12. fore enim tutum iter et patens, Hor. Od. 3, 16, 7; iter longissimum patet, Amm. 23, 6, 60. patuit nobis iter usque in Aegyptum, Curt. 7, 34 (8), 18. qua rectum iter in Persidem ducebat, 3, 28 (11), 19. iter angustum rixas transeuntium concitat, Sen. dIra 3, 34, 3. ut amoenum ac molle iter, etiamsi est spatii amplioris, minus fatigat, quam durum aridumque compendium, Quint. 4, 2, 46; — im *log. Obj.*: hic in silvis praesens tibi fama benignum stravit iter, Calp. 8, 85. cui per ardentem sine fraude Troiam castus Aeneas patriae superstes liberum munivit iter, Hor. CS. 42. itinera muniit, Nep. Hann. 3, 4. quem itinera struxisse retulimus, Amm. 15, 10, 7. per eas (Alpes) iter aliud atque Hannibal, nobis oportunius patefecit, Sall. H. 2, 96, 4. consilium igitur cepit transfosso pariete iter in urbem patefacere, Liv. 44, 11, 6. iter per Alpes - patefieri volebat, Caes. BG. 3, 1, 2. per quam (Galliam) legionibus nostris iter in Hispaniam Gallorum internicione patefactum est, Cic. Pomp. 11, 30. novum in Pamphyliam iter aperuerant, Curt. 5, 12 (3), 22. Phryges - eligunt tumulos naturales eosque medios fossura distinentes et itinera perfodientes dilatant spatia, quantum natura loci patitur, Vitr. 2, 1, 5. primusque dolabra glaciem perfringens iter sibi fecit, Curt. 5, 21 (6), 14. qua brevis occultum mus sibi fecit iter, Ov. F. 2, 547; donec a consule lictores missi essent, qui summoto iter ad praetorium facerent, Liv. 45, 7, 4. ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta parietibus textum caecis iter ancipitemque mille viis habuisse dolum, Virg. A. 5, 587. cui de tanto patrimonio praedo iste nefarius ne iter quidem ad sepulcrum patrium reliquisset, Cic. SRosc. 9, 24; ab ianua introeuntibus itinera faciunt latitudinibus non spatiosis, Vitr. 6, 10; — ut stat et incertus qua sit sibi nescit eundum, cum videt ex omni parte viator iter, Ov. F. 5, 3. quaerens iter, Sen. Herc. fur. 283. duo itinera bello destinavit, Tac. H. 1, 61. ut si caecus iter monstrare velit, Hor. Ep. 1, 17, 3. u. so Sen. Herc. Oet. 32. Curt. 5, 14 (4), 12. 5, 36 (13), 9. per Mediam iter ostendebant tutum apertumque, 5, 13 (4), 2; — repet incertus viae baculo senili triste praetentans iter, Sen. Oed. 654. pedibus praetentat iter suspensa timore, Tib. 2, 1, 77. vixisset Phyllis, si me foret usa magistro, et per quod novies, saepius isset iter, Ov. Rem. am. 55. quo nunc me vortam? quod iter incipiam ingredi? Enn. trag. 312. ignotum iter sine duce non audebat ingredi, Curt. 3, 33 (13), 4. u. vgl. 4, 29 (7), 6. 5, 16 (4), 30. 5, 36 (13), 12. erat haud longe ab eo itinere, quo Metellus pergebat, oppidum Numidarum nomine Vaga, Sall. J. 47, 1. mox iter L. Lucullo quondam penetratum, apertis quae vetustas obsaepserat, pergit, Tac. A. 15, 27. secretum nudo dum pede carpit iter, Ov. F. 3, 604. u. vgl. Her. 18, 34. VFlacc. 2, 44. utpote longum carpentes iter et factum corruptius imbri, Hor. Sat. 1, 5, 94. calcavit arctis obsitum dumis iter, Sen. Oed. 277. nos modo propositum, vita, teramus iter, Prop. 3, 28 (2, 30), 14. angustum formica terens iter, Virg. G. 1, 380. diversumque locis alta pererrat iter, Ov. F. 4, 568. longum - percurrens iter, Sen. Herc. Oet. 386. percurso eodem itinere, Amm. 16, 2, 5. longum permensus iter, Claud. in Rufin. 1, 176. iter emensi, Virg. A. 7, 160. 11, 244. remensus iter, Stat. Theb. 3, 324. iter saepe deserimus compendio ducti, Quint. 2, 13, 16; — Mazaeum - ad itinera, quae hostis petiturus erat, occupanda praemisit, Curt. 4, 45 (12), 1. u. so 3, 17 (7), 7. praeceps in salum murus pedestre interceperat iter, 4, 8 (2), 9. interclusum aliud iter, Tac. H. 3, 68. interclusis itineribus, Caes. BG. 3, 3, 2. clauderet ut Tatio fervidus humor iter, Ov. F. 1, 272. conferta turba iter reliquum clauserat, Liv. 39, 49, 9. nulla si retro via iterque clausum est, Sen. Herc. fur. 282. obsidenda itinera, Quint. 7, 10, 13. quamvis obsessa a Poeto itinera hinc peditatu inde equite accepisset, Tac. A. 15, 11. hoc flumine obsaeptum iter hostis credens, Liv. 44, 8, 7. pedestria esse itinera concisa aestuariis, Caes. BG. 3, 9, 4. cum elephantorum numerus omnia itinera compleret, Eutr. 2, 24. cohors Romana per apertum recenti strage iter invasit, Liv. 32, 24, 3. ense palam sibi pandit iter, Claud. VI. Cons. Hon. 477; vgl. noch: in agro Placentino viam propter natus vitulus cui caput in crure esset: secutaque haruspicum interpretatio, parari rerum humanarum aliud caput, sed non fore validum

neque occultum, quia in utero repressum et iter iuxta editum sit, Tac. A. 15, 47; — im *Genit.*: omnia pristini itineris vestigia intereunt, Curt. 7, 18 (4), 27. spatiaque itinerum longa et Germanos hostes truces et adsiduos formidantes, Amm. 12, 11, 27. ad dextrum itineris latus, 30, 1, 14. prope divortium itinerum castra posituri erant, Liv. 44, 2, 7. quae res eum nocte una tantum itineris contendere coëgit? Cic. SRosc. 34, 97. tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, Curt. 5, 15 (4), 22. media nocte, septem enim millia itineris erant, modico gradu ad castra hostium perventum est, Liv. 30, 5, 3. quum angustias itineris obsideri XX milibus armatorum comperisset, Curt. 8, 41 (12), 1. iura finium, possessionum, aquarum itinerumque, und dann: aquae ductus, haustus, iter, actus u. s. w., Cic. Caecin. 26, 74. eorumque copias auxerat M. Cato ingenti cum difficultate locorumque inopia perductis ad eos legionibus, Vell. 2, 54, 3. timidos insolentia itineris levare manu, Sall. J. 94, 2; — im *Ablat.*: Erigyium impedimenta - campestri itinere ducere, Curt. 6, 10 (4), 3. ut deviis itineribus milites duceret, Nep. Eum. 3, 5. qua terrestri itinere deducturus exercitum videbatur, Curt. 9, 38 (10), 2. illum campestri itinere procedere iubet, Curt. 5, 12 (3), 16. cur non sancitis, ne vicinus patricio sit plebeius nec eodem itinere eat -? Liv. 4, 4, 11. hoc meus et tuus Brutus egit, ut Lanuvii esset? ut Trebonius itineribus deviis proficisceretur in provinciam? Cic. Att. 14, 10, 1. transvorsis itineribus castra movere, Sall. J. 45, 2. itinere terrestri Romam devehi, Suet. Cal. 27. itinere devio per ignorantiam locorum retardati, Galb. 20. aliis alio itinere iussis certo tempore ad regiam venire, Liv. 1, 5, 7. u. dgl.; — Volturcius interrogatus de itinere, Sall. C. 47, 1; erat haud longe ab eo itinere - oppidum etc., J. 47, 1; in quo itinere futuras insidias dixerat, Nep. Dat. 9, 3.

2) auf dem Wasser (Meer u. dgl.): iter, qua meant navigia, Curt. 9, 15 (4), 9. radit iter laevom interior subitoque priorem praeterit, Virg. A. 5, 170. iter liquidum volucri rapiente carina, Sil. 3, 156; amnis - saxo, quod alveolum interpellat, repercussus duo itinera velut dispensatis aquis aperit, Curt. 6, 10 (4), 4. amnes - magno aquarum divortio iter, quod coeperunt, percurrunt, 5, 2 (1), 13. gelidusque per imas quaerit iter valles atque in mare conditur Ufens, Virg. A. 7, 801. u. vgl. Sen. Troad. 190. cursum mutavit iniquum frugibus amnis doctus iter melius, Hor. AP. 67. quisque (amnis) suum populatus iter, Virg. A. 12, 525; — iter aquae coartatur, Frontin. Aquaed. 122. unde fit, ut ductus publici hominibus privatis vel ad hortorum usum itinera suspendant, 75. perfecto spectaculo apertum aquarum iter, Tac. A. 12, 57. itineraque, si loci natura permittit, omni lateri piscinae dari convenit, Col. 8, 17, 3. — 3) über der Erde: aërium pervolat altus iter (corvus), Ov. F. 2, 252. radit iter (columba) liquidum celeres neque commovet alas, Virg. A. 5, 217. quam (speluncam) super haut ullae poterant inpune volantes tendere iter pinnis, 6, 239; — callidus medium senex Daedalus librans iter nube sub media stetit, Sen. Oed. 898. insuetum per iter gelidas enavit ad arctos (Daedalus), Virg. A. 6, 16; — hac iter est superis ad magni tecta Tonantis regalemque domum, Ov. M. 1, 170. aethereum volucri qui pede carpit iter (v. Mercur), F. 5, 88. alato qui pede carpis iter, 5, 666. per insidias iter est formasque ferarum, M. 2, 78; — direxit per inane facem, quae puppe propinqua in bifidum discessit iter, VFlacc. 1, 569. praeterea omnis odor, fumus, vapor atque aliae res consimiles ideo diffusa e rebus abundant, ex alto quia dum veniunt, extrinsecu' torte scinduntur per iter flexum, Lucr. 4, 90. — 4) unter der Erde: iamque per anfractus animarum rector opacos sub terris quaerebat iter, Claud. Rapt. Pros. 2, 156. credo falsa existumans ea, quae de inferis memorantur, divorso itinere malos a bonis loca taetra, inculta, foeda atque formidolosa habere, Sall. C. 52, 13. hac iter Elysium nobis, Virg. A. 6, 542. u. vgl. 109. 687. Sen. Herc. fur. 669. concessum nulla lege redibit iter, Prop. 3, 23 (2, 27), 16. rumpitur caecum chaos iterque populo Ditis ad superos datur, Sen. Oed. 570. u. vgl. Troad. 183. Herc. Oet. 1921. 1956.

II) abstract. Gang, Weg, Reise, Marsch, auch jurist. die Erlaubniß od. das Recht wo zu gehen, zu Wasser: der Lauf, die Fahrt, der Cours, 1) v. Leb. (Menschen u. Thieren), a) zu Lande, α) im Allg., mit *Attribut.*: nocturna diurnaque, Caes. BG. 1, 37, 7. nocturnum, Suet. Aug. 29. 90. Tib. 6. Curt. 6, 20 (5), 1. 7, 20 (5), 5. nocturna, Sall. J. 54, 9. militare, Quint. 11, 3, 26. sollenne, legitimum, necessarium, Cic. Mil. 10, 27. recta, Amm. 15, 8, 18. obliqua, Liv. 41, 2, 2. Amm. 20, 7, 1. iustum, Caes. BC. 1, 23, 5. solita, Amm. 22, 9, 14. subitum et longum, Cic. Att. 13, 23, 1. longum, Quint. 11, 2, 21. longulum, Cic. Att. 16, 13[a], 2. magnis itineribus, in Eilmärschen, Caes. BC. 1, 37, 3. Sall. C. 57, 1. J. 37, 3. 56, 2. Liv. 27, 1, 6. quam maximis (potest) itineribus, Caes. BG. 1, 7, 1. Sall. H. 4, 51. Tac. H. 4, 24. in castra cum maximis itineribus isset, Liv. 8, 30, 12. maiora, Cic. Fam. 11, 13, 2. ingens, Liv. 32, 13, 2. minoribus itineribus, in kleineren Märschen, Caes. BG. 7, 16, 1. breviora, Curt. 8, 32 (9), 29. continuum, 4, 41 (10), 19. modicum, Liv. 33, 6, 2. modicis itineribus sequi, Curt. 7, 38 (9), 20. itineribus citis, Amm. 26, 4, 2. u. celeratis, 31, 11, 3. festinatum, Ov. Pont. 4, 5, 9. itineribus extentis, Liv. 40, 19, 1. Amm. 25, 10, 6. occultissimum, Suet. Caes. 31. quietum, Curt. 8, 14 (4), 2. innocuum, Ov. F. 4, 800. lene, Pont. 4, 10, 54. tam infestum tamque periculosum, Cic. Phil. 12, 10, 25. triste, Ov. Trist. 3, 9, 32; — mit *Genit. subj.*: ubi iter eius ex perfugis cognovit, Sall. C. 57, 3. per homines talis negoti artifices itinera egressusque eius - explorat, J. 35, 5. infesta hostilis exercitus itinera timebantur, Tac. Agr. 25. iter hostium explorare, Sall. J. 48, 2. u. so: hostium, 52, 6. 100, 3. C. 48, 4. Tac. Agr. 26. explorare itinera regum, Sall. J. 88, 2; cantus et iratae detinet anguis iter, Tibull. 1, 8, 20. u. *obj.*: da

placidae mihi sedis iter, in die Unterwelt, VFlacc. 1, 793. — *Verbindungen* im *log. Subj.*: nec illi segne aut corruptum luxu iter, Tac. H. 2, 11. quo nunc iter est tibi, Hor. Sat. 1, 9, 16. non mihi Cumas est iter, Ep. 1, 15, 11. nunc iter ad regem nobis murosque Latinos, Virg. A. 11, 17. iter sollenne - Miloni esse Lanuvium ad flaminem prodendum, Cic. Mil. 10, 27. quale per incertam lunam sub luce maligna est iter in silvis, Virg. A. 6, 270. evenit senibus ambobus simul iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam, Ter. Phorm. 1, 2, 16. iter illi saepius in forum, frequenter tamen et in campum, Plin. Pan. 76, 9; quum illi iter instaret et subitum et longum, Cic. Att. 13, 23, 1. iter pulverulentum facit: sed neque omne iter pulverem movet, nec quisquis est pulverulentus, ex itinere est, Quint. 5, 10, 81. aliquando vectatio iterque et mutata regio vigorem dabunt, Sen. Tranqu. an. 17, 8; — im *log. Obj.*: simulavit iter ad villam, Phaedr. 3, 10, 19. ad Cirtam oppidum iter constituunt, Sall. J. 81, 2. denuntiato ad novum imperatorem itinere, Suet. Claud. 13. omisso opere pronuntiatum iter, Liv. 30, 10, 2. ergo iter ad regem polluta pace Latinum indicit primis iuvenum et iubet arma parari, Virg. A. 7, 467. si militare iter fascemque et vigilias imperes, Quint. 11, 3, 26. innocuum victo cui dedit ignis iter, Ov. F. 4, 800. abeuntem, quum intactum sineret pontem, dixisse constat, malle se sequentibus iter dare, quam auferre fugientibus, Curt. 4, 61 (16), 9. pons sublicius iter paene hostibus dedit, ni cet., Liv. 2, 10, 2. negat se - posse iter ulli per provinciam dare, Caes. BG. 1, 8, 3. iamque iter - sollenne parabant ad muros Ancyra tuos, Claud. in Eutr. 2, 97. cum ille esset in Phrygia iterque ad regem compararet, Nep. Alc. 10, 3. hic insidiator, qui iter illud ad caedem faciendam apparasset, Cic. Mil. 10, 28. inde datum molitur iter, Virg. A. 6, 477. u. so Sen. Oed. 995. Claud. III. Cons. Hon. 68. quo temptet iter, VFlacc. 3, 735. quod iter petiturus esset ignarus, Liv. 44, 2, 9. iamque iter ad Teucros atque hospita moenia Troiae flexerat, VFlacc. 4, 58. iterque non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem, Ov. M. 2, 714. quo vertis iter -? Sen. Thyest. 791. iter vortit ad Corycum urbem, Sall. H. 1, 80. Romam iter convertit, Suet. Caes. 34. quum - ipse iter ad Mutinam dirigerem, Cic. Fam. 10, 11, 2. iter ad naves tendebat Achates, Virg. A. 1, 656. incerti quam in partem intenderent iter, Liv. 10, 43, 13. quove tenetis iter? Virg. A. 1, 370. 9, 377. Cn. Pompeius pridie eius diei ex urbe profectus iter ad legiones habebat, Caes. BC. 1, 14, 3 u. vgl. Cic. Att. 8, 12 A, 1. u. so: iter habere ex Macedonia in hiberna Apolloniam, BC. 3, 11, 2. u. Aegyptum, 3, 106, 1. od. per Epirum, Liv. 42, 55, 1. iter hac habui, Ter. Eun. 5, 8, 35. iter quo habeat, omnes celat, Nep. Eum. 8, 7. itinere inchoato, Suet. Vit. 10. non iter ipsos inire, sed proelium, Curt. 3, 11 (4), 13. nocte iter ingressus gladium contumque timebis, antreten, Juv. 10, 20. u. so Tibull. 1, 3, 19. quum ingressus iter pedibus sit, in equum omnino non ascendere, Cic. Sen. 10, 34. u. vgl. Phil. 12, 9, 22. Suet. Caes. 31. Cal. 43. öft. Curt. 5, 10 (3), 6. ipse autem ornatu vestituque militari - iter facere coepit, Nep. Dat. 9, 3. cum quibus iter faciebat, 9, 4. u. vgl. Suet. Aug. 64 82. öft. quem tollere rheda vellet iter faciens, Hor. Sat. 2, 6, 43. u. so Sall. C. 19, 3. Nep. Dat. 4, 4. Sen. Brev. vit. 9, 5. noctem totam itinere facto, Sall. J. 91, 3. tota nocte itinere strenue facto, Curt. 6, 22 (6), 21. Actio maluimus iter facere pedibus, Cic. Att. 5, 9, 1. si sua sponte iter Ameriam faceret, Cic. SRosc. 34, 97. qua sex mensibus iter fecerat, eadem minus diebus XXX in Asiam reversus est, Nep. Them. 5, 2. quacumque iter fecit, Hann. 3, 3. per Syrtes iter - facturus, Hor. Od. 1, 22, 5. eos per provinciam nostram iter facere conari, Caes. BG 1, 7, 1. u. so mit per, Nep. Pelop. 1, 2. Sall. C. 56, 4. cum trans Rhenum inter angustias densumque agmen iter essedo faceret, Suet. Cal. 51. quum exercitu lustrato iter in Cilicia facere coepissem, Cic. Fam. 15, 4, 3. in Tauro iter fecit, Eutr. 6, 3. fuerat quod iter longius effecit brevius, Phaedr. 3, 19, 5. destinatum carpimus iter, Petron. 116, 1. nos modo propositum, vita, teramus iter, Prop. 3, 28 (2, 30), 14. Mycenas ferre iter inpavidum, Stat. Theb. 1, 325. pergam quo coepi hoc iter, Ter. Hec. 1, 2, 119. pergere iter socii, VFlacc. 5, 174. maturavēre iter pergere, Sall. J. 79, 5. iter coeptum pergere, Auct. BAfr. 69, 4. iter Cochen versus promovit, Amm. 24, 6, 2. flectit iter suum, Nep. Eum. 9, 6. fuere qui accensum desiderio Berenices reginae vertisse iter crederent, Tac. H. 2, 2. u. verso itinere, 2, 68. die ac nocte continuato itinere, Caes. BC. 3, 36, 8. augebat iter, Suet. Caes. 65. eo magis illi maturandum iter existimabant, Caes. BC. 1, 63, 1. iter properaverat, Tac. A. 1, 56. itineris properandi causa, Sall. J. 105, 2. u. properato itinere, 112, 2. luce minus decima dominam venietis in urbem, ut festinatum non faciatis iter, Ov. Pont. 4, 5, 8. additis festinando itineri noctibus, Amm. 25, 8, 12. urget iter, Ov. F. 6, 520. u. so VFlacc. 5, 399. sermonibus variis tempus atque iter ducens, Tac. A. 2, 34. morari iter, Sall. J. 79, 6. iter suum remorari, 50, 1. ut genitor - triste retardet iter, Ov. Tr. 3, 9, 31. nullam partem noctis itinere intermisso, Caes. BG. 1, 26, 5. quid coeptum, rustice, rumpis iter? Ov. Am. 3, 6, 88. u. vgl. Hor. Od. 3, 27, 5. nec frangit iter, Stat. Theb. 12, 231. hoc iter ignavi divisimus, Hor. Sat. 1, 5, 5. iter ab Helvetiis avertit, Caes. BG. 1, 23, 1. dextrorsus itinere declinato, Amm. 22, 9, 5. mutandum, o socii, nobis iter, VFlacc. 8, 183. itinera praefectosque in dies mutare, Sall. J. 74, 1. omisso itinere, quod petebat in Mediam, Curt. 5, 35 (13), 1. dulces iter instaurabat ad Argos, Stat. Theb. 2, 743. tacite peragens lene Melanthus iter, Ov. Pont. 4, 10, 54. ambo propositum peragunt iter, Hor. Sat. 2, 6, 99. iter inceptum peragunt, Virg. A. 6, 384. iustum iter conficit, Caes. BC. 1, 23, 5. nunc iter conficiebamus aestuosa et pulverulenta via, Cic. Att. 5, 14, 1. u. vgl. dOr. 2, 71, 290. u. so Nep. Eum. 8, 6. pedestri itinere confecto, Suet. Claud. 17. breviora itinera equo

conficit, Curt. 8, 32 (9), 29. quum illud iter Hispaniense pedibus fere confici soleat, Cic. Vatin. 5, 12. coeptum saepe recurrit iter, Ov. AA. 3, 360; — im *Dativ.*: itineri sarcinas aptant, Curt. 6, 6 (2), 16. si me huic itineri tam infesto tamque periculoso commisero, Cic. Phil. 12, 10, 25. incessitque itineri et proelio, Tac. A. 1, 51. qui (montes) obvii erant itineri adversariorum, Nep. Eum. 9, 3; — im *Genit.*: ut neque itineris neque proelii tempus denuntiaret, Suet. Caes. 65. dissimulata itineris causa, Tib. 37. milites fessos it. magnitudine - docet cet., Sall. J. 68, 3. prius adversarios rescituros de suo adventu, quam ipse tertiam partem confecisset itineris, Nep. Eum. 8, 6. in itineris medio, Eutr. 9, 15. hunc viarum atque itinerum ducem (Mercurium), Caes. BG. 6, 17, 1. u. vgl. Curt. 5, 10 (3), 6. pollicetur sese itineris periculique ducem, Sall. J. 93, 6. u. vgl. Liv. 44, 35, 15. Curt. 3, 33 (13), 4. itineris continui labore animique aegritudine fatigata (uxor Darei), 4, 41 (10), 19. exantlatis itinerum laboribus, Amm. 30, 1, 8. lassitudine nos itineris fatigatos, 16, 12, 11. ut ex aure matris detractum unionem pigneraverit ad itineris impensas, Suet. Vit. 7; — im *Ablat.*: ne itinere Helvetios prohibeant, Caes. BG. 1, 9, 4. hoc itinere - gravi morbo afficitur oculorum, Nep. Hann. 4, 3. itinere atque opere castrorum et proelio fessi lassique erant, Sall. J. 53, 5. u. vgl. 106, 5. pedibus toto itinere praegrediens, Suet. Tib. 7. u. vgl. 40. u. dgl.; — proelia non tantum destinato, sed ex occasione sumebat ac saepe *ab* itinere statim, Suet. Caes. 60; quem retractum *ex* itinere parens necari iussit, Sall. C. 39, 5. u. so 48, 3. tabellarius - ex it. rediit VII. kal., Cic. Att. 15, 24. u. so Suet. Tit. 5. revertit ex it., Cic. Div. 1, 15, 27. si multus erat in calceis pulvis, ex it. eum venire oportebat, Inv. 1, 30, 47. Catilina ex itinere - litteras mittit, Sall. C. 34, 2. ex it. nostros latere aperto aggressi, Caes. BG. 1, 25, 6. u. so 2, 6, 1. 2, 12, 2. 3, 21, 2. BC. 1, 24, 4. u. andw.; ea obiit mortem: hoc ipsa *in* itinere altera dum narrat, forte audivi, Ter. Heaut. 2, 3, 30. dicam in it., Phorm. 3, 3, 33. dum in it. essem, nunciatum mihi est eum mortuum esse, Cic. Fam. 11, 13, 2. u. vgl. QFratr. 2, 5, 4. Fam. 10, 11, 2. Sall. J. 88, 3. 91, 1. 101, 5. 103, 4. 105, 3. Caes. BG. 1, 27, 2. 2, 16, 3. 5, 33, 2. Nep. Paus. 5, 1. Dat. 5, 1. Eum. 8, 1. Suet. Aug. 3. Caes. 34. Tac. H. 1, 23. Eutr. 9, 24. 10, 15. Quint. 10, 3, 30. saepe in itineribus vexabatur, Nep. Eum. 5, 2. — β) insbes. mit Angabe des Maaßes im Genit.: unius diei progressus iter, Liv. 44, 2, 5. emenso - itinere bidui, Amm. 24, 1, 5 quatridui nobis iter superest, Curt. 6, 9 (3), 16. dierum quatuor itinere peracto, Amm. 24, 1, 6. admoto exercitu non plus quam quinque dierum iter a primis hostium, Vell. 2, 110, 1. Hercyniae silvae - latitudo IX dierum iter expedito patet, Caes. BG. 6, 25, 1. XI dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit, Curt. 9, 7 (2), 2. Borysthenes quadraginta dierum iter alveo stringit, Mel. 2, 1, 6. silva Hercynia dierum sexaginta iter occupans, 3, 3, 3. a quibus cum paucorum dierum iter abesset, legati ab his venerunt, Caes. BG. 4, 7, 2. paucorum dierum iter progressus, Tac. H. 2, 57.

b) zu Wasser: ain tu tibi hoc incommodum evenisse iter? Ter. Hec. 3, 4, 1. unde iter Italiam cursusque brevissimus undis, Virg. A. 3, 507. nunc tibimet illuc navi capiundum'st iter, Plaut. Bacch. 2, 3, 91. unus - e portu navita movit iter, Ov. Her. 18, 10. immissis puppem stetit ante capillis continuitque manum torva regentis iter, F. 1, 503. qua vos tamen urbe venistis? quove parum fausta puppe petistis iter? Pont. 3, 2, 79. viam qui quondam per mare magnum stravit iterque dedit legionibus ire per altum, Lucr. 3, 1029. vel mare per medium fluctu suspensa tumenti ferret iter celeres nec tingueret aequore plantas, Virg. A. 7, 810. tendit iter velis portumque relinquit, 7, 7. nec ad ostia Ponti tendit iter, VFlacc. 1, 716. u. vgl. 2, 576. interea medium Aeneas iam classe tenebat certus iter, Virg. A. 5, 1. u. vgl. 23. flectere iter sociis terraeque advertere proras imperat, 7, 35. u. vgl. 8, 90. ille meum comitatus iter maria omnia mecum atque omnes pelagique minas caelique ferebat, 6, 112; liquidum nautis aura secundat iter, Prop. 4 (3), 21, 14.

2) von Lebl., vgl. zunächst: omnia naturae praepostera legibus ibunt parsque suum mundi nulla tenebit iter, Ov. Tr. 1, 8, 5; — inde suum per iter recreavit cuncta gubernans (Phoebus), Lucr. 5, 404. u. vgl.: ubi de longo cursu sol ultima caeli impulit atque suos efflavit languidus ignes concussos itere, 5, 651. bis me sol adiit gelidae post frigora bisque suum tacto pisce peregit iter, Ov. Tr. 4, 7, 1. Phoebi permensus iter, Claud. III. Cons. Hon. 166. medium non deserit unquam coeli Phoebus iter, radiis tamen omnia lustrat, VI. Cons. Hon. 411; ille recenset incertum quid Martis iter certumque Tonantis proficiat mundo, Laud. Stil. 2, 436; — postera non cassae Minyis Aurora retexit noctis iter, VFlacc. 4, 423. iam quaerit sidera, opacae noctis iter, Virg. A. 10, 161. noxque suum peragebat iter, VFlacc. 7, 408. exorto iubare, noctis decurso itinere, Pacuv. 347. nox - coartat iter, Ov. F. 5, 546; — peragat coeptum dulcis ut annus iter, 1, 187. peragit lentis passibus annus iter, Tr. 5, 10, 6. annique futurum devoveas venientis iter, Claud. Prob. et Ol. cons. 157. tu cursu, dea, menstruo metiens iter annuum, Catull. 34, 17; — fluminis haec rapidi carmine vertit iter, Tibull. 1, 2, 44. u. vgl. Catull. 64, 359. plana sunt cetera multisque inclitis amnibus Caucaso monte ortis placidum per campos iter praebent, Curt. 8, 30 (9), 3. timidae dirige navis iter, bildl., Ov. F. 1, 3. solaque puppis turbine flectit iter portuque refertur amico, VFlacc. 3, 42. currit iter tutum non setius aequore classis, Virg. A. 5, 862; — Aesonii venit hasta ducis latumque sub imo pectore rumpit iter, VFlacc. 3, 240; — vocis fecistis iter, Ov. F. 4, 69. u. vgl. VFlacc. 2, 454. haesit enim sub gutture volnus et udae vocis iter tenuemque inclusit sanguine vitam, Virg. A. 7, 533; quae presso subdita mento elidunt fauces et respiramen iterque eripiunt animae, Ov. M. 12, 141. iter digestis cibis praebetur,

Col. 8, 5, 20. cum scalpro factum fuerit iter surculo, 4, 29, 9.

B) übtr. 1) im Allg., Weg, Bahn, Art und Weise, Mittel, mit *Genit. subj.* u. *obj.*: neque ego impediri Ciceronis iter atque illam disciplinam volo et ipse puer magis illo declamatorio genere duci et delectari videtur: in quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus, Cic. QFr. 3, 3, 4; vitae diversum iter ingredietur, Juv. 7, 172. si quis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitae coepit insistere, Petron. 84, 1. vestis quoque libera per te (Bacchum) sumitur et vitae liberioris iter, Ov. F. 3, 777. secretum iter et fallentis semita vitae, Hor. Ep. 1, 18, 102. vos, quibus imperium Iovis et non segne peractum lucis iter, VFlacc. 1, 789. natalisque tui sic peragamus iter, Prop. 4, 9 (3, 10), 32. emeritis medii quoque temporis annis labitur occiduae per iter declive senectae, Ov. M. 15, 226. noscere amoris iter, Prop. 4, 14 (3, 15), 4. nulla (occupatio) esse potest tanta, ut interrumpat iter amoris nostri et officii mei, Cic. Att. 4, 2, 1. ite, infaustum genus, o pueri, noti per iter triste laboris! Sen. Herc. fur. 1136. quod paranti expeditionem Othoni campus Martius et via Flaminia iter belli esset obstructum a fortuitis vel naturalibus causis, Tac. H. 1, 86. trahere occultum membra soporis iter, Prop. 4, 10 (3, 11), 54. novis et exquisitis eloquentiae itineribus opus est, Tac. Or. 19; ut iter semper aliquod praeparatum fugae haberet, Liv. 39, 51, 5. u. so 38, 2, 14. angustum per iter luctantes ambitionis, Lucr. 5, 1130. fortuna salutis monstrat iter, Virg. A. 2, 387. adhuc aliquod iter salutis quaerendum est, Petron. 102, 10. quod tali in tempore capessendae rei publicae iter ingrederetur, Tac. A. 16, 26. adquirendae pecuniae brevius iter credebat per procurationes, 16, 17. unam in audacia spem salutis, sed duo itinera audendi, H. 4, 49. perdendi Gabios quod sibi monstret iter, Ov. F. 2, 702; ut obsaeptum plebi sit *ad* honorem iter, Liv. 4, 25, 12. plebi ad curules magistratus iter obsaepsit, 9, 34, 4; — *absol.*: flectemus illum: carmina invenient iter, Sen. Herc. Oet. 465; videmus naturam suo quodam itinere ad ultimum pervenire, Cic. ND. 2, 13, 35; quam illud iter iucundum esse debet, quo confecto nulla reliqua cura, nulla sollicitudo futura sit! Tusc. 1, 40, 96. quisquis medium defugit iter, stabili nunquam tramite curret, Sen. Herc. Oet. 676. cumque iter ambiguum est et vitae nescius error deducit trepidas ramosa in compita mentes, me tibi supposui, Pers. 5, 34. virtus recludens immeritis mori caelum negata tentat iter via, Hor. Od. 3, 2, 21. virtus mihi in astra et ipsos fecit ad superos iter, Sen. Herc. Oet. 1944. iter ad superos gloria pandet, 1990. hinc priscae redeant artes, felicibus inde ingeniis aperitur iter, Claud. Laud. Stil. 2, 126. in magna copia rerum aliud alii natura iter ostendit, Sall. C. 2, 10. cuius prima aetas manifestum iter ad ingenii lumen ostendit, Quint. praef. 6. namque alid ex alio clarescet nec tibi caeca nox iter eripiet, quin ultima naturai pervideas, Lucr. 1, 1115; per scelera semper sceleribus tutum est iter, Sen. Agam. 115. fecit iter sceleri, Ov. M. 15, 106. qui modo celabas monitu tua crimina nostro, flecte iter et monitu detege furta meo, AA. 2, 427; — probant qualecunque ingressi sunt iter, Quint. 3, 1, 6. ut vi quadam videamur affectus velut recto itinere depulsi, 4, 2, 104. ut ipsum iter neque impervium neque saltem durum putent, 12, 11, 11. — 2) als Titel eines Gedichtes: poëma quod inscribitur Iter, Suet. Caes. 56.

ĭtĕrābĭlis, e, wiederholbar, oculum pro oculo poscit deus noster, sed et vester vicem prohibens iterabilem magis iniuriam facit, Tert. adv. Marc. 2, 28.

ĭtĕrātio, ōnis, *f.*, die Wiederholung, a) rhetor.: eiusdem verbi aut sermonis iteratio, Quint. 8, 3, 50. si quae verborum iterationes contentionem aliquam et clamorem requirent, Cic. Or. 25, 85. crebrioribus mutata declinationibus iteratione verborum, Quint. 9, 3, 42; — lectio non cruda sed multa iteratione mollita et velut confecta memoriae imitationique tradatur, 10, 1, 19. ita sola, quae exciderunt, retractantur, ut crebra iteratione firmentur, 11, 2, 35. iterationes et ταυτολογίας et περισσολογίας, quas in narratione vitandas quidam scriptores artium tradiderunt, transeo, 4, 2, 43; reditus ad propositum et iteratio et rationis apta conclusio, Cic. dOr. 3, 53, 203. u. s. Quint. 9, 1, 28. — b) landwirthschaftl.: iteratio quoque arationis peracta esse debet cet., Col. 11, 2, 64; aratione per traversum iterata occatio sequitur, ubi res poscit, crate vel rastro, et sato semine iteratio (der occatio), Plin. 18, 20 (49), 180; u. absol. von der zweiten Umpflügung des Landes: nihil itaque amplius in iteratione, quam remolliri terra debet aequaliter, Col. 2, 11, 9. sed et compluribus iterationibus sic resolvatur vervactum in pulverem, 2, 4, 2; plurimum refert non miscere iterationem multoque minus tertiationem cum prima pressura, die zweite Auspressung des Oels, 12, 52, 11. — c) überh., vgl. im obscönen Sinne Petron. 87, 7. wie das Verbum iterare, Lamprid. Ant. Heliog. 24. u. Priap. 15.

ĭtĕrātīvus, a, um, grammat.: eine Wiederholung anzeigend, de iterativa verborum forma. Iterativa sive frequentativa verborum qualitas cet., Diom. p. 344, 28.

ĭtĕrāto, s. itero.

ĭtĕrĭtas, ātis, *f.*, = iteratio, Boeth. Geom. 2. p. 1217.

ĭtĕro, āvi, ātum, āre, wieder od. noch einmal etw. machen od. thun (der Deutsche Ausdruck ist nach dem Object zu wählen), wiederholen, erneuern, u. zwar 1) dasselbe, was man schon einmal gemacht, gethan, vorgenommen u. dgl. hat, wiederholen, a) im Allg.: mane ubi bis fuerit Phoebusque iteraverit ortus, cet., Ov. F. 6, 199. cum prior ad iterandum ictum Manlius consurrexisset, Liv. 8, 7, 10. resistere atque iterare pugnam iubet, 1, 12, 7. postero die iterata pugna, 6, 32, 7. iterato proelio, Justin. 29, 4, 1. certamina cogi in unum annum, quibusdam etiam iteratis iussit, Suet. Ner. 23. vulnus per galeam adegit: nec iterare valuit praelatus equo

et fortissimis satellitum protegentibus saucium, Tac. A. 6, 35. haud ulli vehementior umquam incubui, genitrix, iterataque vulnera fixi, Stat. Silv. 1, 2, 83. iterata Tarentinorum legatione, Justin. 18, 1, 1. Troiae renascens alite lugubri Fortuna tristi clade iterabitur, Hor. Od. 3, 3, 61. iterare culpam gaudebant, Tac. H. 3, 11. quod eum honorem iteraverat, Suet. Claud. 17; ferner: obliquae signa iterata rotae, wiederholt betrachtet, Prop. 5 (4), 1, 82. pontificibus tantum detulit – ut quasdam causas sacrorum a se finitas iterari et aliter distingui pateretur, Lamprid. Alex. Sev. 22; endlich: calciamentum numquam iteravit, anulos etiam negatur iterasse, Lamprid. Ant. Heliog. 32. u. obscön. c. 24; dah. *PAdv.* **iterato, wieder, noch einmal, wiederholt**, Justin. 5, 4, 3. 5, 9, 14. 11, 7, 11. 15, 2, 6. 16, 2, 1. 16, 3, 6. 18, 1, 11. 21, 2, 6. 21, 7, 6. u. b. Spät. — b) insbes. α) mit Worten, auch rhetor., αα) die eignen Worte **wieder -, noch einmal sagen, wiederholen**, oder die Worte eines Anderen **nachsagen**, iteradum eadem istaec mihi! Pacuv. 202. iterum mi istaec omnia itera, Plaut. Rud. 4, 8, 1. nunc si eadem hic iterem, inscitia'st, Poen. 4, 2, 99. haec ubi Telebois ordine iterarunt quos praefecerat Amphitruo, Amph. 1, 1, 56. haec iterant segni flentes occumbere leto, VFlacc. 1, 633. vocesque refert iteratque quod audit (Fama), Ov. M. 12, 47. nec semel amplecti nomenque iterare sororis cet., Claud. Rapt Pros. 3, 207. iteratur illud (canticum), Phaedr. 5, 7, 32. suspicatus ad aliquam urbanitatem totiens iteratam vocem pertinere, Petron. 36, 7. quum autem duplicantur iteranturque verba, und: adiungitur idem (verbum) iteratum, Cic. Or. 39, 135. relataque ad idem verbum et geminata ac duplicata vel etiam saepius iterata ponantur, Part. or. 6, 21. interpretatio est, quae non iterans idem redintegrat verbum, set id commutat, quod positum est alio verbo, quod idem valet, AHer. 4, 28, 38. ut quod dixit iteret, Cic. Or. 40, 137. neque coniunctiones saepius iterare dubitavit, Suet. Aug. 86. iterare declamationis partem, Quint. 11, 2, 39. illud repetendi genus, quod semel proposita iterat et dividit, 9, 3, 35. iteratis utrinque mediis, 9, 3, 34. iterata lectione, 11, 2, 2. in foro deinde coëunt atque ibi perpeti nocte fortunam publicam questibus iterant, Justin. 5, 7, 6; — nunc nam fore regi exitio vatesque canunt pecudumque per aras terrifici monitus iterant, VFlacc. 1, 27; — itera, in quibus partibus – et quo captus modo, fortunane an forte repertus, Att. 179; — Ca. cedo mihi, quid es facturus? Ps. temperi ego faxo scies: nolo bis iterari: sat sic longae fiunt fabulae, Plaut. Pseud. 1, 3, 157; — vom Echo: ita colles collibus ipsi verba repulsantes iterabant docta referri, Lucr. 4, 578. indoluit quotiensque puer miserabilis „eheu" dixerat, haec resonis iterabat vocibus „eheu", Ov. M. 3, 495; — und in dem Sinne des Nachsagens: sic iterat voces, Hor. Ep. 1, 18, 13. — ββ) das Erlebte **wieder erzählen**, operam date, dum mea fata itero, Plaut. Cas. 5, 2, 5. eo libro quae in bello gesta sint iterare, Sempr. Asell. b. Gell. 5, 18, 9. — β) in der Landwirthschaft, **wiederholen**, aratione per traversum iterata occatio sequitur, Plin. 18, 20 (49), 180. sarritura quoque frumentorum iteratur egregie, Col. 11, 2, 26. et ita diligenter fossione iterandus (locus), 11, 3, 11. vinearum quoque cultus – iteratus esse debet ante solstitium, 11, 2, 47; bes. = **noch einmal -, zum zweiten Mal pflügen**, subacto mihi ingenio opus est, ut agro non semel arato, sed novato et iterato, quo meliores fetus possit et grandiores edere, Cic. dOr. 2, 30, 131. u. so Col. 2, 4, 4. quod iam proscissum est iterare, 2, 4, 8. u. = noch einmal reinigen, segetes, Plin. 18, 27 (67), 254; vgl. noch: seminaque ex illis iterant iactata per undas, wiederholt ausstreuen, Ov. M. 4, 749. — 2) **doppelt machen, verdoppeln**, tunc qua subtemine duro multiplicem tenues iterant thoraca catenae, incidit, Stat. Theb. 12, 774. innixi humeris et super iteratam testudinem scandentes prensarent hostium tela brachiaque, Tac. H. 3, 28. iterataque muris saxa domant Euros, VFlacc. 1, 593. muricibus Tyriis iteratae vellera lanae cui properabantur? Hor. Epod. 12, 21. quae, malum, ista dementia est iterari vitam morte? Plin. 7, 55 (56), 190. u. mit Worten: etiam tua quoque malefacta iterari et vero possunt, Plaut. As. 3, 2, 21. — 2) etw. **wieder aufnehmen**, u. zw. durch die Rückkehr zum Anfang: ope virginea nullis iterata priorum ianua difficilis filo est inventa relecto, wiedergefunden, Ov. M. 8, 172. u. bildl.: nunc retrorsum vela dare atque iterare cursus cogor relictos, wieder zurückmachen, wiederholen, Hor. Od. 1, 34, 3; od. durch Fortsetzung derselben Thätigkeit: **fortsetzen, erneuern**, cras ingens iterabimus aequor, die Meeresfarth wieder aufnehmen, fortsetzen, 1, 7, 32. tumulum iterare haud visum, wiederherstellen, erneuern, zuvor: restituere, Tac. A. 2, 7. μετεμψύχωσις illorum revocatio est animae iam pridem morte functae et in aliud corpus iteratae, Tert. An. 35; mit Worten = **dagegen -, ferner -, weiter sagen**, fidus fuisti, infidum esse iterant, Plaut. Trin. 4, 1, 13. fortunam insanam esse at caecam et brutam perhibent philosophi –: insanam autem esse aiunt, quia –: caecam ob eam rem esse iterant, quia –: brutam, quia cet., Pacuv. 366. fas pervicaces est mihi Thyiadas vinique fontem lactis et uberes cantare rivos atque truncis lapsa cavis iterare mella, ferner zu besingen, Hor. Od. 2, 19, 9.

ĭtĕrum, *Adv.*, **wieder, wiederum, abermals, zum zweiten Male**, um anzugeben, daß eine Thätigkeit od. ein Zustand wiederholt wird, u. zwar a) vom Anfang an, iterum iam hic in me inclementer dicit, atque id sine malo? Plaut. Amph. 2, 2, 110. u. vgl. Epid. 3, 2, 18. Rud. prol. 19. 3, 2, 44. 4, 8, 1. Most. 3, 1, 146. eho, an te paenitet, in mari quom [hac noctu] elavi, ne hic in terra iterum eluam? Rud. 2, 7, 20. numquam hercle iterum defraudabis me quidem post hunc diem, 5, 3, 60. neque me patiar iterum ad unum scopulum ut olim classem Achivom offendere, Poët. b. Cic. dOr. 3, 41, 166. nam unam ei cenam atque eius comitibus dedi: quod si iterum mihi sit danda, actum siet, Ter. Heaut. 3, 1, 46. u. vgl. Ad. 2, 1, 5. 3, 3, 72. Hec. prol.

7. 1, 2, 111. 3, 2, 4. non tibi sunt integra lintea, non di, quos iterum pressa voces malo, Hor. Od. 1, 14, 9. habent Tartara Panthoiden iterum Orco demissum, 1, 18, 9. u. vgl. Ep. 1, 5, 4. Sat. 2, 7, 69. Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit, Ov. M. 1, 208. quod superest, iterum, Cinname, tonsor eris, Mart. 7, 64, 10. in campo Tiburti, ubi hordeum demessuit, idem in montibus serit, ibi hordeum idem iterum metit, Cato frg. p. 13, 11. terra igitur ut focus domiciliorum, sacra deorum omnium est: quocirca ne quis iterum idem consecrato, Cic. Leg. 2, 18, 45. Livianae fabulae non satis dignae quae iterum legantur, Brut. 18, 71. si in illo paene fato rei publicae obieci meum caput pro vestris caerimoniis atque templis perditissimorum civium furori atque ferro, et si iterum, cum ex mea contentione interitus bonorum omnium quaereretur, vos sum testatus cet., Dom. 57, 145. cum tantam multitudinem cum tanto studio adesse videamus, quantam iterum nunc in eodem homine praeficiendo videmus, quid est, quod aut de re aut de perficiendi facultate dubitemus? Pomp. 24, 69. eo post diem quintum, quam iterum barbari male pugnaverant, legati a Boccho veniunt, Sall. J. 102, 1. ignoscite Cethegi adulescentiae, nisi iterum iam patriae bellum fecit, C. 52, 33. si iterum experiri vellent, se iterum paratum esse decertare, Caes. BG. 1, 44, 4. iterum eodem bello omnes copias eorum fugavit, Nep. Iphicr. 2, 3. revocatus praeco, cum unus quisque non audire modo sed videre libertatis suae nuntium averet, iterum pronuntiavit eadem, Liv. 33, 32, 8. iterum deinde idem missi non recipiuntur in castra, 2, 39, 12. tum Romanus sinu ex toga facto „hic“ inquit vobis bellum et pacem portamus: „utrum placet sumite“: sub hanc vocem haud minus ferociter, daret utrum vellet, subclamatum est: et cum is iterum sinu effuso bellum dare dixisset, accipere se omnes dixerunt (wo sich iterum auf die mit der Toga wiederholte Bewegung bezieht), 21, 18, 14. iterum esse se captas, iterum excidisse regno, Curt. 10, 17 (5), 22 missis iterum ad Corbulonem precibus, veniret prope, Tac. A. 15, 11. iterum cum praeter Locros Regium pedibus iret - paene exceptus est, Suet. Aug. 16. secundo quoque anno iterum Tarquinius - bellum Romanis intulit, Eutr. 1, 11. u. vgl. 2, 3. 6. 10. 4, 15. 5, 1. 2. 6. 6, 9. ut plurima iterum dicenda sint, Quint. 4, 3, 3. accidit etiam nonnunquam eadem causa, de qua pronuntiarit cognoscatque iterum, 11, 1, 77. hoc consilio praeventus iterum servitia concitat, mit Bezug auf das abermalige Bestreben, sich des Staates zu bemächtigen, Justin. 21, 4, 6. u. so vgl. 5, 6, 7. primum ob nives invia (terra), deinde ob immanitatem habitantium inculta -: vasta deinde iterum loca beluae infestant, mit Bezug auf invia, Mel. 3, 7, 1; — P. Scipio Africanus Aemilianus - post tot acceptas circa Numantiam clades creatus iterum consul missusque in Hispaniam, Vell. 2, 4, 2. u. vgl. 2, 12, 1. bello Punico secundo nonne C. Flaminius consul iterum neglexit signa rerum futurarum magna cum clade rei publicae? Cic. Div. 1, 35, 77. u. so Nep. Hann. 5, 3. Cato 2, 2. Eutr. 4, 17. tribunus plebis factus est Candido et Quadrato iterum consulibus, Spart. Hadr. 3. iterum Horatium Pulvillum collegam sibi sumpsit, zu collegam gehörig, Eutr. 1, 10. res erat cum L. Saturnino iterum tribuno plebis, Cic. Sest. 16, 37. Lentulus consularis et praetor iterum, Vell. 2, 34, 4. primum imperator apud flumen Strymona magnas copias Thracum fugavit —: idem iterum (näml. imperator) apud Mycalen Cypriorum et Phoenicum ducentarum navium classem devictam cepit, Nep. Con. 2, 2. iterum mihi gnatus videor, quia te repperi, Plaut. Poen. 5, 2, 117. loquaces, seditiosos, semina discordiarum iterum ac tertium tribunos pessimis artibus regia licentia vivere, Liv. 3, 19, 5; — quod id frumentum improbissime per triennium partum non semel, sed bis, neque uno, sed duobus pretiis unum et idem frumentum vendidisti: *semel* civitatibus HS xv in medimnum, *iterum* populo Romano, a quo HS xxi in medimna pro eodem illo frumento abstulisti, Cic. II. Verr. 3, 77, 179. cuius simulacrum sanctissimum Segestae, bis apud Segestanos consecratum, semel ipsorum religione, iterum P. Africani victoria, tollendum asportandumque curavit, 5, 72, 185. audierat ex illo se a me bis salutem accepisse, separatim semel, iterum cum universis, Dom. 52, 134. bis deinde post Numae regnum clausus fuit (Ianus), semel T. Manlio consule post Punicum primum perfectum bellum, iterum - post bellum Actiacum cet., Liv. 1, 19, 3. ipse prosperrime semper, ac ne ancipiti quidem umquam fortuna, praeterquam bis dimicavit: semel ad Dyrrachium - iterum in Hispania, Suet. Caes. 36. u. vgl. c. 25. Tib. 6. bis captum, semel a Persis in Lycia, iterum ab ipso, Curt. 5, 14 (4), 10; — cognoscite nunc ita reum citatum esse illum, ut re *semel atque iterum* praeiudicata condemnatus in iudicium venerit, Cic. Cluent. 17, 49. cum his Aeduos eorumque clientes semel atque iterum armis contendisse, Caes. BG. 1, 31, 6. Fabio auspicanti, priusquam egrederetur ab Tarento, aves semel atque iterum non addixerunt, Liv. 27, 16, 5. semel atque it. eluantur (vasa), Col. 12, 52, 14; quod *semel* ille *iterumque* neglexit, Cic. Div. 1, 25, 54; Piso saepe dicebat: minus saepe Pomponius, raro Carbo, *semel aut iterum* Philippus, Brut. 90, 308; *semel iterumve* satis est admoto ferro mento adurere, Cels. 8, 2; — immane bellicae civitatis argumentum, quod *semel* sub regibus, *iterum* hoc T. Manlio consule, *tertio* Augusto principe artae pacis argumentum Ianus geminus clausus dedit, Vell. 2, 38, 3. u. so 2, 40, 5; ac *primo* quidem decipi incommodum est, *iterum* stultum, *tertio* turpe, Cic. Inv. 1, 39, 71. quem ipse primo apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertio aqud Trebiam fugarat, Nep. Hann. 6, 1; ille Ephesum ad eum - pecuniam misit: ille *iterum*, ille *tertio* auctionibus factis pecuniam dedit, qua ad bellum uterere, Cic. Deiot. 5, 14. u. vgl. Quint. 11, 3, 36 sq.; — veniunt *iterum atque tertium* tumul-

tuosius, Cato RR. 36, 5; quid est tam incertum, quam talorum iactus? tamen nemo est, quin saepe iactans venerium iaciat aliquando, nonnumquam etiam *iterum ac tertium*, Cic. Div. 2, 59, 121. iterum ac tertium tradunt adlapsos libatoque iocinore intactos angues abisse, Liv. 25, 16, 3. mox aratum et occatum integitur crate iterum ac tertium (solum), Plin. 18, 16 (43), 145; *iterum ac tertio* nominavi (Chrysogonum), Cic. SRosc. 22, 60. si diutius observes, utrumque iterum ac tertio videas, Plin. Ep. 4, 30, 4. confitentes it. ac tertio interrogavi, 10, 96 (97), 3; id *iterum et tertium* et dum nihil sit reliqui, Quint. 7, 1, 27. inlinitur enim usque dum sudores evocet iterum et tertium ita ne sudor abluatur, Plin. 27, 9 (48), 72; ut fecerunt ii in sarriendo *iterum et tertio*, Varro RR. 1, 18, 8; ut statim vomant rursusque hauriant idque *iterum tertiumque*, Plin. 14, 22 (28), 139. coquuntur varie, ab aliis iterum tertiumque in melle, 36, 19 (30), 137; sanguis mittendus est, et si nihilo minus ex ore processit, *iterum tertioque*, et quotidie paulum aliquid, Cels. 4, 11 (4, 5); — equites, frumentum, pecuniam *semel atque iterum ac saepius* invitissimi dare coacti sunt, Cic. Font. 12, 26 (8, 16); id ut re experiatur, *iterum et saepius* te rogo, Fam. 13, 42, 2. testis est iterum et saepius Italia, Pomp. 11, 30. ut ille iterum *ac* saepius provocet, sic se iterum ac saepius iudicem illi ferre, ni cet., Liv. 3, 57, 5. iterum ac saepius recoctum porcello obiecit, Suet. Ner. 33. eadem it. ac saepius dicere, Quint. 12, 8, 8; — haec ego ludo, quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa, nec redeant *iterum atque iterum* spectanda theatris, Hor. Sat. 1, 10, 37. quanto maiorem infantium turbam iterum atque iterum videbis incidi, Plin. Pan. 28, 6; nam thermis *iterum* cunctis *iterumque* lavatur, Mart. 2, 14, 13. ille nos instituit et induxit, ut te iterum iterumque consulem cupiamus, Plin. Pan. 79, 1. et iterum iterumque praeconem repetere vocem illam iubebant, Flor. 1, 23 (2, 7), 15. maestusque Creusam nequiquam ingeminans *iterumque iterumque* vocavi, Virg. A. 2, 769. unum illud tibi, nate dea, proque omnibus unum praedicam et repetens iterumque iterumque monebo, 3, 435. — b) nach dem Anfang zurück: quod si esset longius, prius nox oppressisset illic, quam huc revorti posset iterum, Ter. Ad. 4, 4, 8. ure, puer, quaeso, tua qui ferus otia liquit atque iterum erronem sub tua signa voca, Tibull. 2, 6, 5. quis et me, inquit, miseram et te perdidit, Orpheu, quis tantus furor? en iterum crudelia retro fata vocant, Virg. G. 4, 494. nec quae praeteriit iterum revocabitur unda, Ov. AA. 3, 63. o pater, anne aliquas ad caelum hinc ire putandum'st sublimes animas iterumque ad tarda reverti corpora? Virg. A. 6, 719.

ĭtĭdem, *Adv.* (aus i-ti-dem zusammengesetzt, worin ti als Locativform des demonstrat. Pronominalstammes to entstanden und das i gerade so wie in utique sich verkürzt hat: iti bedeutet also eigentlich: das da, das dort, und daher: so, und itidem erhält den Sinn: das da eben, das heißt: ebenso, nach *Corssen* über Aussprache II. p. 269. u. über dem vgl. p. 283), **eben so, auf gleiche Weise, gleichfalls**, quia salutare advenientem me solebas antidhac, appellare *itidem ut* pudicae suos viros, quae sunt, solent, Plaut. Amph. 2, 2, 79. scio esse grandem (aetatem tuam), itidem ut pecuniam, Aul. 2, 2, 37. itidem ut saepe iam in multis locis plus insciens quis fecit, quam prudens boni, Capt. prol. 44. exossabo ego illum simulter, itidem ut muraenam coquos, Pseud. 1, 3, 148. ut aut hoc tibi doleret itidem ut mihi dolet, Ter. Eun. 1, 2, 13. placet non fieri hoc itidem ut in comoediis, Hec. 5, 4, 26. u. vgl. Heaut. 4, 3, 20; — atque eas *itidem* fallam, *ut* ab illis fallimur? Eun. 2, 3, 94. itidem illae mulieres sunt ferme ut pueri levi sententia, Hec. 3, 1, 31. u. vgl. 1, 2, 75. Phorm. 3, 1, 12; — *ut* vos hic, *itidem* illi aput vos meus servatur filius, Plaut. Capt. 2, 2, 11. ut veni, itidem incertum amisti, Ter. Hec. 2, 2, 9. tuisque ex, inclute, chartis, floriferis ut apes in saltibus omnia libant, omnia nos itidem depascimur aurea dicta, Lucr. 3, 10; — proripite hominem pedibus huc *itidem quasi* occisam suem, Plaut. Rud. 3, 2, 46. Tr. ego iam hic te, itidem quasi peniculus novos exurgeri solet, ni hunc amittis, exurgebo quidquid humoris tibi'st. Gr. tange: adfligam ad terram te itidem ut piscem soleo polypum, 4, 3, 69; — ubi sudor cum unguentis sese consociavit, ilico *itidem* olent, *quasi* cet., Most. 1, 3, 120; — *quasi* piscis, *itidem'st* amator lenae, As. 1, 3, 26. *quasi* patriciis pueris aut monedulae aut anates aut coturnices dantur quicum lusitent: *itidem* mi advenienti haec upupa qui me delectem data'st, Capt. 5, 4, 5; — quia enim in cavea si forent, conclussi [illi] *itidem ut* pulli gallinacei, *ita* non potuere uno anno circumirier, Curc. 3, 80; atque *ita* te nervo torquebo, *itidem* uti catapultae solent, 5, 3, 12; — *absol.*: illa autem virgo atque altera itidem ancillula de navi timidae desuluerunt in scapham, Rud. prol. 74. exsectum a filio Caelum, vinctum itidem a filio Saturnum, Cic. ND. 3, 24, 62; conveni hodie adveniens quendam mei loci hinc atque ordinis hominem haud impurum, itidem patria qui abligurrierat bona, Ter. Eun. 2, 2, 3; feci ego istaec itidem in adulescentia, Plaut. Bacch. 3, 3, 6. nimis simili'st mei: itidem habet petasum ac vestitum, Amph. 1, 1, 286. itidem hic apud nos, As. 1, 3, 67. fugiam intro, ne quid hic turbae fiat itidem, Aul. 2, 9, 9. verum siquid metuis a me, iube me vinciri: volo, dum istic itidem vinciatur, Capt 3, 4, 75. itidem tu face, Ter. Phorm. 2, 5, 50. u. vgl. 62. temperantia autem in suas itidem res et in communes distributa est, Cic. Part. or. 22, 77. ea, quae movent sensus, itidem movent omnium, Leg. 1, 10, 30. si res labat, itidem amici conlabascunt, Plaut. Stich. 4, 1, 16; — ibo ad eum atque eadem haec, tibi quae dixi, dicam itidem illi, Ter. Andr. 3, 4, 20; Lo. at haec retunsa'st. Ba. sine siet: itidem vos quoque estis plagis, Plaut. Pseud. 1, 2, 26; — sisto tibi me et mihi contra itidem [tu te] ut sistas suadeo, Curc. 1, 3, 7. nullius nostrum filium et filiam non apte discerni marem ac fe-

minam, ut Terentium et Terentiam: contra deorum liberos et servorum non itidem, Varr. LL. 9, 55.

ĭtĭner, ĕris, *n.*, f. iter.

ĭtĭnĕrans, antis, reifend, auf der Reife, Salv. de gub. dei 1. p. 33.

ĭtĭnĕrārius, a, um, zur Reife od. zum Marsch gehörig, Reife -, Marsch -, paenulis intra urbem frigoris causa ut senes uterentur permisit, cum id vestium genus semper itinerarium aut pluviale fuisset, Lamprid. Al. Sev. 27. simulavit se et in Africam iturum, ut sumptum itinerarium exigeret, Commod. 9; tamquam itinerario aggere vel superposito ponte complanatum spatium - patefecit hostibus transitum, Amm. 19, 8, 2; fubft.: itinerarium sonare lituos iubet, Abmarsch, 24, 1, 1; primum itineraria omnium regionum, in quibus bellum genitur, plenissime dux habere debet perscripta (topographische Beschreibungen), usque eo, ut sollertiores duces itineraria provinciarum, in quibus necessitas geritur, non tantum adnotata, sed etiam picta (topographische Karten) habuisse firmentur, ut non solum consilio mentis, verum adspectu oculorum viam profecturis eligerent, Veg. R. mil. 3, 6.

ĭtio, ōnis, *f.*, das Gehen, haecine erant itiones crebrae et mansiones diutinae Lemni? Ter. Phorm. 5, 9, 23. u. b. Cic.: de obviamitione, Att. 11, 16, 1. 13, 50, 4.

ĭtĭto, are (*Frequ.* zu ito), festlich begehen, exsequias ititant, Naev. frg. lib. 3. no. 5. p. 61. *ed. Klussm.*

ĭto, āre (*Frequ.* zu ire), zu gehen pflegen, te *ad* cenas itare desisse moleste fero, Cic. Fam. 9, 24, 2; quae liberos suos discere et quos *in* ludos itare vellent, Domit. et Licin. censor. b. Suet. Rhet. 1. pauperis cuiusdum puerum ex Baiano Puteolos in ludum literarium itantem - miro amore dilexit, Plin. 9, 8 (7), 25. pedibus itavisse in curiam, Gell. 3, 18, 4.

itriola, f. irtiola.

ĭtus, *abl.* u, *acc.* sing. um u. *pl. us*, *m.*, die Fortbewegung, der Gang, insb. im Ggfß. zu reditus, das Abgehen, die Abreise, nec repentis itum cuiusvis cumque animantis sentimus, Lucr. 3, 388; itum gestum amictum qui videbant eius, Titin. 117. quis porro noster itus reditus, vultus incessus inter istos? Cic. Att. 15, 5, 3; vota pro itu et reditu suo suscipi passus, Suet. Tib. 38. itum felicem reditumque gloriosum exoptans, Amm. 23, 2, 4; et ita per paucos itus ac reditus brevi horarum spatio tota messis impletur, Pallad. 7, 2, 4; per regiones longo itu porrectas sensim gradieris, Am. 27, 10, 7.

iŭba, ae, *f.*, die Mähne (im Singul. von einem, im Plur. von mehreren od. auch von einem Thiere), 1) eig., allgemein: quodcumque tremendum dentibus aut insigne iubis aut nobile cornu aut rigidum setis capitur: decus omne decorque silvarum, Claud. Cons. Stil. 3, 317. illum (crinem) sibi ipsi sine ullo artifice formosi quatiebant, non aliter quam iubam generosa animalia, Sen. NQ. 1, 17, 7. in quolibet equo densior iactabitur iuba, horrebit in leonum cervice formosior, Ep. 20, 7, 22 (124); — von Pferden: ceu ubi solet nodo remissus Thessali quadrupes iugi cervicem et altas quatere ad excursum iubas, Petron. 89, 2, 60. sonipes, quem primus amoris sollicitavit odor, tumidus quatiensque decoras turbata cervice iubas Pharsalia rura pervolat, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 289. saepe iubam quassat simul altam (equus), Enn. A. 506. o quantum formae sibi conscius erigit armos, spargit et excussis colla superba iubis, Epigr. 20, 9. non sentit arenas ungula discussaeque iubae sparguntur in armos, IV. Cons. Hon. 547. iubam cervice effundit equina coniugis adventu pernix Saturnus (in e. Pferd verwandelt), Virg. G. 3, 92. frenaque in effusa laxa iacere iuba, Ov. Am. 3, 4, 16. tua per campos vento iuba lusit Iberos, Claud. Epigr. 23, 3. densa iuba et dextro iactata recumbit in armo, Virg. G. 3, 86. quodque iubis pronos cervix diverberet armos, Nemes. Cyn 265. quadrupedes inter rapidi certamina cursus depexaeque iubae plausaque colla iuvant, Ov. AA. 1, 629; equum alacrem laetus aspexit, cuius in iuba examen apium consederat, Cic. Div. 1, 33, 73. u. vgl. 2, 31, 67. ipsa per admissas concute lora iubas, Ov. Am. 2, 16, 50. vagi crines per colla iacebant, in dextras abiēre iubas, M. 2, 673; vom Gestirn: equus ille iubam quatiens fulgore micanti, in Versen b. Cic. ND. 2, 43, 111. creditur hic (Pegasus) caesae gravida cervice Medusae sanguine respersis prosiluisse iubis, Ov. F. 3, 451; von den Rossen der Aurora u. des Sol: fumantes sudore iubas mergere ponto, Sen. Thyest. 818. lutea lora iubasque subligat alipedum, Claud. Laud. Stil 2, 471; — v. Löwen: leo - cum crescere sensit ungue pedes et terga iubis et dentibus ora, iam negat imbelles epulas, III. Cons. Hon. 77. erexitque iubas vasto et grave murmur hiatu infremuit, Lucan. 1, 209. rutilam ferox torosa cervice quate iubam, Catull. 63, 83. nodosque iubarum excutit, Claud. Rapt. Pros. 2, 212. blandasque leones summisēre iubas, 1, 209. cur huic genus acre, leones praebent insolitas ad iuga curva iubas? Ov. F. 4, 215. cervice minaces defluxēre iubae, Claud. BGild. 363. ventoque citatis terrificant Atlanta iubis (leones), Cons. Stil. 3, 335. Massylam cervi non timuēre iubam, Rapt. Pros. 2. praef. 28. non Argolico rapta leoni fulvā pellis contecta iubā laevos operit dura lacertos, Sen. Herc. Oet. 1934. iubas captivaque postibus ora inposuit, VFlacc. 3, 25. non faciunt meliorem equum aurei freni: aliter leo aurata iuba mittitur, Sen. Ep. 4, 12, 6 (41); v. Gestirn: iactans fervidam coelo iubam, Sen. Herc. Oet. 70; — v. Stieren: Herculea taurus colla sublimis gerens altam fronte viridanti iubam, Hipp. 1037. quibus (tauris) hirtae iactantur per colla iubae, Calp. 7, 61. illa (Europa) iubam dextra, laeva retinebat amictus, Ov. F. 5, 607; — von Böcken: iam tempus erit, maternas demere lanas hircorumque iubas et olentes caedere barbas, Calp. 5, 67; — von Hunden: pectora ferro terribilesque innexa iubas ruit agmine nigro latratuque cohors, VFlacc. 6, 111. nonne custodem Stygis tergemina nigris colla iactantem iubis (adcolere sa-

tius?), Sen. Ag. 13. u. so v. Cerberus: sordidum tabo caput lambunt colubrae: viperis horrent iubae: cet., Herc. fur. 787; — vom Menschen: si quid est iuba sua decisum, si quid extra ordinem iacuit, Sen. Brev. vit. 12, 3. — 2) übtr., der Busch, Kamm, Floß, Schweif, u. zw. vom Hahn: iubae deinde variae vel ex auro flavae per colla cervicesque in humeros diffusae, Col. 8, 2, 9; vom Helmbusch: iubae laetabile sidus Achivae, VFlacc. 6, 606. armorum facie et Graiarum errore iubarum, Virg. A. 2, 412. stat cassis utrique sidereis hirsuta iubis, Claud. in Rufin. 1, 351. galea hirsutis compta lupina iubis, Prop. 5 (4), 10, 20. cui triplici crinita iuba galea alta Chimaeram sustinet, Virg. A. 7, 785. galeaeque minaci flava cruentarum praetenditur umbra iubarum, Claud. Prob. et Ol. cons. 92. nunc crinita iubis galeam - implet, Rapt. Pros. 3, 218. splendentior igni aureus ardescit clipeus galeamque nitentes arrexēre iubae, Gigant. 77. luduntque iubae per colla, per armos, Virg. A. 11, 497. clipeumque iubasque divini adsimulat capitis, 10, 638. cessēre iubae raptumque per auras vulnus et extrema sonuit cita cassido cuspis, 3, 196. discussaeque iubae capiti, 9, 810. vidit harenosis Tatium proludere campis pictaque per flavas arma levare iubas, Prop. 5 (4), 4, 19; — von Schlangen: ast illum fluviis et nocte remensa Eumenidum canis et sparsae iuba reppulit hydrae, VFlacc. 3, 227. u. vgl. 8, 88. draconum - iubae, Claud. in Rufin. 1, 378. pectora quorum inter fluctus arrecta iubaeque sanguineae superant undas, Virg. A. 2, 206. u. so vgl. Petron. 89, 2, 38. qui (Python) spiris tegeret montes, hauriret hiatu flumina, sanguineis tangeret astra iubis, Claud. in Rufin. 1. praef. 3; — von Fischen (Barben): sed placet Ursidio lex Iulia, tollere dulcem cogitat heredem cariturus turture magno mullorumque iubis et captatore macello, Juv. 6, 38; — von Kometen: iidem (Graeci cometas vocant) pogonias, quibus inferiore ex parte in speciem barbae longae promittitur iuba, Plin. 2, 25 (22), 89; — vom Laub der Bäume: mare id colore perviridi, praeterea fruticosum arboribus, iubas earum gubernaculis deterentibus, Plin. 6, 22 (24), 87; — bildlich vom Schmuck der Rede: hanc (historiam) saepius ossa musculi nervi, illam (orationem) tori quidem et quasi iubae decent, Plin. Ep. 5, 8, 10.

iŭbar, ăris, *n.* (als *m.*, Enn. A. 547. Sever. Aetn. 332; nur im *Singul.*, vgl. Charis. p. 34, 16. u. Exc. p. 550, 21. Prob. cath. p. 11, 35; über den *Dat.* iubari u. *Abl.* iubare, Charis. p, 133, 18 sqq.; vgl.: quom stella prima exorta - id tempus dictum a Graecis ἑσπέρα, Latine vesper: ut ante solem ortum, quod eadem stella vocatur iubar, quod iubata cet., Varr. LL. 6, 6. und: quod habet lumen diffusum, ut leo in capite iubam, 7, 76. iubar stella, quam Graeci appellant φωσφόρον vel ἕσπερον, hoc est lucifer, quod splendor eius diffunditur in modum iubae leonis, PDiac. p. 104, 2. u. vgl. die Vertheidigung der Varronischen Ableitung bei *Corssen* krit. Beitr. zur Lat. Formenlehre, S. 158 ff. u. krit. Nachträge, S. 185 fg.), der **strahlende Glanz**, durch einen Genit. od. ein Adj. näher bestimmt, somniavit et pater Octavius, utero Atiae iubar solis exortum, Suet. Aug. 94. exoptato die equestrium ludorum inlucescente, nondum solis puro iubare, Amm. 28, 4, 31. primi iubar ad placabile Phoebi, VFlacc. 5, 332. exigua nubes sordido crescens globo nitidum cadentis inquinat Phoebi iubar, Sen. Ag. 460. te - testem invoco et te coruscum lucis aetheriae iubar, Hipp. 888. tunc iubar arcturi languet, Claud. Prob. et Ol. cons. 25; quia crassior est certis in partibus aër, sub terris ideo tremulum iubar haesitat ignis, Lucr. 5, 696; — laxatis pubes Titania vinclis vidisset caeleste iubar, Claud. Rapt. Pros. 1, 44. quis nondum gressus stabiles neque lumina passa Luciferum videre iubar, Nemes. Cyn. 142. Hesperium ante iubar quatiens, Calvus b. Prisc. I. p. 170, 6. attollens thalamis Idalium iubar dilectus Veneri nascitur Hesperus, Claud. Fesc. 4, 1. unde Eoum iubar exsurgit, Amm. 27, 4, 7. aestivum tolerare iubar, Claud. III. Cons. Hon. 45. novi, quo Thessala cantu eripiat lunare iubar, in Rufin. 1, 146. u. so BGet. 236; — ohne nähere Bestimmung von den Gestirnen u. Meteoren des Himmels (dem Morgenstern, der Aurora, der Sonne, dem Monde, dem Tag, einem Kometen): quintus ab aequoreis nitidum iubar extulit undis Lucifer, Ov. F. 2, 149. u. vgl.: interea fugit albus iubar Hyperionis cursum, Enn. A. 547; — Tithonia - sustulit inmenso ter iubar orbe suum, Ov. F. 4, 943; — Sol auricomis urguentibus Horis multifidum iubar et bisseno sidere textam loricam induitur, VFlacc. 4, 92. iubar aureus extulerat sol, Ov. M. 7, 663. forte nulla nube respersus iubar laxabat ardens fervidum Titan diem, Sen. Herc. Oet. 723. iam nocte Titan dubius expulsa redit et nube moestum squalida exoritur iubar, Oed. 1 sq. clarumque Titan dividens orbi diem tacitisque praebens conscium sacris iubar, Med. 5. irriguis largum iubar ingerit herbis, quas Solis pascuntur equi, Claud. Laud. Stil. 2, 469. tardusque Eoo Phoebus effulsit mari retinere mersum iussus Oceano iubar, Sen. Herc. fur. 25; u. so von der Sonne: hoc lumen iubarne'st quod in caelo sperno? Enn. trag. 37. optat et album iam iubar, VFlacc. 5, 311. iamque rubrum tremulis iubar ignibus erigere alte cum coeptat natura supraque extollere montes, Lucr. 4, 404. ardenti nitidum iubar evocat alto, VFlacc. 3, 429. ecce serenato clarum iubar emicat axe, Sil. 12, 637. per iubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis, Ov. M. 1, 768. et iubar hoc nitidum nigrae succedite nocti, 15, 187. sic nitidum iubar pastor luce nova roscidus adspicit, Sen. Med. 100; u. ganz absol.: exorto iubare, noctis decurso itinere, Pacuv. 347. it portis iubare exorto delecta iuventus, Virg. A. 4, 130; — iam plena Phoebe candidum extulerat iubar, Petron. 89, 2, 54; — quid solito citius liquido iubar aequore tollit candida, lucifero praeveniente, dies? Ov. F. 5, 547. nocte fugata laesum nube dies iubar extulit, Lucan. 5, 455; u. so v. Tag: at mihi luctificum venit iubar, VFlacc. 3, 292; — hanc animam interea caeso de corpore raptam fac

iubar, zu einem Gestirn, Ov. M. 15, 840; — vidimus caelo iubar ardens cometam pandere, Sen. Oct. 230; — in anderen Beziehungen: flamma - tremulum summa spargit in aede iubar, Ov. F. 1, 77. tale iubar per tecta micat (wie der der Sonne u. des Mondes, v. Gold), VFlacc. 5, 410. cristarum galeae iubar, Stat. Theb. 3, 223. per fratris regale iubar, per facta parentis aetherii floremque tui te deprecor aevi, dem Diadem, Claud. in Rufin. 2, 144; vultus flammeum intendens iubar, Sen. Troad. 452. arcanum radiant oculi iubar, Claud. Idyll. 1, 17. fulmineum iubar incendit aequor sibilisque undae tremunt, der Schlangen, Petron. 89, 2, 39. hic stetit Arctoi formosus pulvere belli purpureum fundens Caesar ab ore iubar, Mart. 8, 65, 3.

iŭbātus, a, um, mit einer Mähne = u. übertr. mit einem Busch =, Kamm versehen, leo, Sen. Thyest. 732. leones, Plin. 8, 16 (20), 53. lycaon, cui iubata traditur cervix, 8, 34 (52), 123; — eadem stella vocatur iubar, quod iubata, Varr. LL. 6, 6; — anguem in oppido suo iubatum, Liv. 41, 21, 13. u. so: angues, Naev. 22. Plaut. Amph. 5, 1, 56. iubatus draco, AHer. 4, 49, 62.

iŭbeo, iussi, iussum, iŭbēre (Archaist. Formen: iusti = iussisti, Ter. Eun. 5, 1, 15; iussim = iusserim, Plaut. Men. 1, 3, 3; iusso = iussero, Virg. A. 11, 467. Sil. 12, 175; iusse = iussisse, Ter. Heaut. 5, 2, 48; u. vgl.: paulum superiores [vor Cicero] etiam illud, quod nos gemina s dicimus, *iussi*, una dixerunt, Quint. 1, 7, 21. „Iubere heißt für Recht halten, wie ratum habere für gültig halten. In dem Rechtsstaate der Römer konnte nur die Volksversammlung etwas für Recht erklären, daher: populus iubet, velitis iubeatis Quirites; was aber die höchste Staatsgewalt für Rechtens hält, das befiehlt sie und so kommt iubere zu dem allgemeinen Sinn: befehlen. Aus ious - hibeo ward durch Mittelstufen iousibeo, iousbeo, ioubeo, iūbeo, endlich iŭbeo." *Corssen* über Aussprache II. p. 50. Ferner: „Nach sonst bekannten Lautgesetzen ist es unmöglich, ius-su-s von dem Verbalstamm iub- oder iube- in iu-be-re herzuleiten, so wenig wie die Perfectform iussi. Denn iussi und iussum sind Bildungen, die von einem alten der Sprache abhanden gekommenen Denominativum herkommen. Wohl kann neben ious-a-re ein denominatives Verbum ious-ē-re oder ious-ĕ-re bestanden haben u. von ihm mit der Bedeutung rechtsverbindlich machen ein Perfectum ius-si für ious-si ausgehen, und eine Participialform ius-su-s für ious-tu-s." Dann: „Aus der ursprünglichen Bedeutung des Wortes für Recht halten erklärt sich auch bei iubere die Construction des Accusativus cum Infinitivo wie nach den Verben die Denken oder Sagen bedeuten, während imperare die Conjunction ut nach sich verlangt." *Corssen* krit. Beitr. p. 420 ff. u. vgl. krit. Nachtr. p. 175), befehlen, heißen (überh. u. insbes. public. vom Röm. Volke, von Behörden, und militär. vom Feldherrn), und schwächer: lassen, im Pass. iubeor, ich werde befohlen, man befiehlt mir, heißt mich, läßt mich.

1) von lebenden Subjecten, Constructionen a) mit *Accus.* (dem Subject des Zustandes od. der Thätigkeit) und *Infin. Activ.* α) eines intrans. Verbum: aedilis, pompam qui funeris irent, artifices solos iusserat esse decem, Ov. F. 6, 663. tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas, 2, 139. quem te deus esse iussit et humana qua parte locatus es in re, Pers. 3, 71. parique eum atque illos imperio esse iussit, Nep. Dat. 3, 5. cum hoc consistit, hunc amplexatur, hunc iubet sine cura esse, Cic. I. Verr. 7, 19. u. so Att. 12, 6, 4. quaero abs te putesne, si populus iusserit me tuum aut item te meum servum esse, id iussum ratum atque firmum futurum? Caecin. 33, 96. Scipionem divisorem regni inter filios esse iussit (Masinissa), Eutr. 4, 11. has curae iussit adesse meae, Ov. F. 4, 192. duo fortes de grege Moesorum, qui me cervice locatum securum iubeant clamoso insistere circo, Juv. 9, 142; — ut hinc te intro ire iussi, opportune hic fit mi obviam, Ter. Andr. 3, 4, 11. oratores augusta ad moenia regis ire iubet, Virg. A. 7, 153. ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas, assentatores iubet ad lucrum ire poëta dives agris, Hor. AP. 419. sacra Iovi facturus erat: iubet ire ministros et petere e vivis libandas fontibus undas, Ov. M. 3, 26. ipse deus nudus nudos iubet ire ministros, F. 2, 287. cum praetor lictorem impellat et ire praecipitem iubeat, Juv. 3, 128. Somne omnipotens, te Colchis ab omni orbe voco inque unum iubeo nunc ire draconem, VFlacc. 8, 70. eum Curio -, quibuscum optavisset, ire iubet, Sall. H. 3, 8. u. vgl. J. 90, 2. 102, 2. 103, 3. pedites quam artissume ire et signa occultare iubet, 68, 4. Macedoniam M. Valerium Laevinum ire iusserunt, Eutr. 3, 12. omnem equitatum et cum his velocissumos pedites cursu tendere ad Capsam et portas obsidere iubet, Sall. J. 91, 4. cum his A. Manlium legatum proficisci iubet, 86, 1. cum his collegas suos Themistocles iussit proficisci, Nep. Them. 7, 3. cohortes paullatim incedere iubet, Sall. C. 60, 1. inicio ego phrenetico manum iubeoque Gitona accedere, Petron. 115, 3. T. Labienum legatum cum III legionibus subsequi iussit, Caes. BG. 2, 11, 3. omnes - in planiciem descendere atque arma proicere iussit, BC. 3, 98, 1. dic, o vanissime, quis et festinare iubet? Juv. 14, 211. iam dormit adulter, illa iubet sumpto iuvenem properare cucullo, 6, 329. armatos dux protinus omnes adcelerare iubet, VFlacc. 5, 557. iusserit ad se Maecenas serum sub lumina prima venire convivam, Hor. Sat. 2, 7, 32. reliquos - in aedem Concordiae venire iubet, Sall. C. 46, 5. Sullam a Tucca venire iubet, J. 104, 1. iube hunc abire hinc aliquo, Ter. Heaut. 3, 3, 24. Volucem ex castris abire iubet, Sall. J. 107, 2. iubete istos foras exire, quos iussi, ocius, Ter. Eun. 3, 2, 17. proruto vallo exire copias iubet, Curt. 4, 50 (13), 26. si toto mater me cedere caelo iusserit, Ov. F. 6, 67. discedere a me - ultrices deas manesque ad imos ire securas iube, Sen. Med. 956. ipse omnem longo discedere circo infusum populum et campos iubet esse patentes, Virg. A. 5, 551. fetiales

missi, qui Samnitem decedere agro sociorum ac deducere exercitum finibus Lucanis iuberent, Liv. 10, 12, 2. iube illam redire, Ter. Hec. 3, 5, 44. quo Phoebus vocet errantes iubeatque reverti, Virg. A. 3, 101. hominem ad forum iussi opperiri, Ter. Phorm. 4, 2, 9. exercitum plerumque in isdem locis opperiri iubet, Sall. J. 54, 9. C. Manlium in dextera, Faesulanum quendam in sinistra parte curare iubet, C. 59, 3. equitatum omnem pro castris agitare iubet, J. 59, 1. ipsum armis ipsumque iubent decernere ferro, Virg. A. 11, 218. iussit et arguta iuvenes certare cicuta, Calp. 7, 12. Hectora, quem laudas, pro te pugnare iubeto, Ov. Her. 17, 255. iusserunt Hannibalem pugnare, Eutr. 3, 22. satis esse causae arbitrabatur, quare in eum aut ipse animadverteret aut civitatem animadvertere iuberet, Caes. BG. 1, 19, 1. vigilare cohortem servorum noctu Licinus iubet, Juv. 14, 305. recta cubiculum uxoris petens, in quo dormire mater natum iusserat, Phaedr. 3, 10, 22; in avito suburbano obstrepentes forte ranas silere iussit, Suet. Aug. 94; — accepit trepidos ac Nisum dicere iussit, Virg. A. 9, 233. audire nos iubet imperator, Enn. trag. 34. sperare nos amici iubent, Cic. Fam. 14, 1, 2. iubes enim eum bene sperare et bono esse animo, Deiot. 14, 38. quod me gaudere iubebas, Prop. 3, 19, 1 (2, 24, 17). valde iubeo gaudere te, Cic. Fam. 7, 2, 3. hodie salvere iussi Libanum libertum, habe ich gegrüßt, Plaut. As. 2, 4, 4. salvere Hegionem plurimum iubeo, Ter. Ad. 3, 4, 15. urbis amatorem Fuscum salvere iubemus ruris amatores, Hor. Ep. 1, 10, 1. Dionysium iube salvere, Cic. Att. 4, 14, 2. in quo (emporio) illum agentem aliquid, credo, salutavi: post etiam iussi valere, quum cet., 5, 2, 2. u. dagegen: iubeo Chremetem, näml. salvere, Ter. Andr. 3, 3, 1. Demetri teque, Tigelli, discipularum inter iubeo plorare cathedras, Hor. Sat. 1, 10, 90; iussi deinde inire suffragium ad unum omnes non centuriae modo sed etiam homines P. Scipioni imperium esse in Hispania iusserunt, Liv. 26, 18, 9. u. so 30, 41, 4. 31, 50, 11. ut olim Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos differtum transire forum populumque iubebat, Hor. Ep. 1, 6, 57; — hoc Ilium et haec loca Troiam esse iubet, Virg. A. 5, 756. et silvas moveo iubeoque tremescere montes, Ov. M. 7, 205. tum freta diffudit rapidisque tumescere ventis iussit et ambitae circumdare litora terrae, 1, 36. cur non - Acaeos iubeas mitescere campos? VFlacc. 7, 280. simul alta iubet discedere late flumina, Virg. G. 4, 359. hanc quondam Cytherea diem properantius ire iussit, Ov. F. 4, 673. iussitque silentibus armis inter sacra tubas, non inter bella sonare, Calp. 1, 67. u. vgl. 1, 58. plorat uberibus semper lacrimis semperque paratis in statione sua adque exspectantibus illam, quo iubeat manare modo, Juv. 6, 273. — β) eines tranſit. Verbum: triumviros quae supplicium postulabat parare iubet, Sall. C. 55, 1. iubet truncos hostilibus armis ipsos ferre duces, Virg. A. 11, 83. hic sibi me auratae pecudis quiscunque periclis exuvias perferre iubet, VFlacc. 5, 490. Flaccum praetorem scrinium cum litteris eodem afferre iubet, Sall. C. 46, 6. trium mensum molita cibaria sibi quemque domo efferre iubent, Caes. BG. 1, 5, 3. nos praecepta iubent deponere dona, Virg. A. 6, 632. qui servos proiicere aurum in media iussit Libya, Hor. Sat. 2, 3, 100. iussit in ornatum fundere vina focum, Ov. F. 6, 630. sic deinde precatus arma iubet celsa socios depromere puppe, VFlacc. 5, 215. ipse arma milites capere et equites discedere in cornua iusserat paratus ad pugnam, Curt. 8, 42 (12), 8. milites cibum capere - iubet, Sall. J. 91, 2. ebibere (scyphum) iussit ipsum posito praemio, Phaedr. 1, 16, 9. u. vgl. 1, 11, 12. auri iubeo fonte lavere neminem manum, Naev. 8. descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me solatus iussit sapientem pascere barbam atque a Fabricio non tristem ponte reverti, Hor. Sat. 2, 3, 34. ille ferocem iussit Achillem pulsare lyram, Sen. Oct. 817. carpere securas quis iam iubet Aesona noctes, VFlacc. 5, 48. apud aquam Sullam cum equitibus noctem agitare iubet, Sall. J. 98, 4. Titurium legatum cum cohortibus quindecim in Celtiberia hiemem agere iussit, H. 2, 28. bellum me gerere cum Iugurtha iussistis, J. 85, 10. T. Labienum - summum iugum montis ascendere iubet, Caes. BG. 2, 11, 3. Perdicca pueros equos iussit conscendere, Curt. 10, 25 (8), 4. iussitque Phoebum tardius celeres agitare currus, Sen. Agam. 807. moliri hunc puppem iubet et demittere ferro robora Peliacas, VFlacc. 1, 94. gubernatorem iubet eo dirigere navem, Nep. Chabr. 4, 2. nuntiantes legatos, decretam ei publice non mediocris summae statuam colosseam, iussit vel continuo ponere, Suet. Vesp. 23. ipsos oppida vicosque, quos incenderant, restituere iussit, Caes. BG. 1, 28, 3. iubet coelo superos relicto vultibus falsis habitare terras, Sen. Hipp. 295; — nymphae, quas alma Cybebe numen habere maris nymphasque e navibus esse iusserat, innabant pariter -, Virg. A. 10, 220. mater saeva Cupidinum Thebanaeque iubet me Semelae puer et lasciva Licentia finitis animum reddere amoribus, Hor. Od. 1, 19, 1. quid sit quapropter te huc foras puerum evocare iussi, Ter. Hec. 5, 1, 7. ni etiam nunc me huius causa quaerere in malo iubeas crucem, Phorm. 3, 3, 11. Bubacen - percontari iubet, numquid ipsi velit dicere, Curt. 5, 30 (11), 4. erus me relictis rebus iussit Pamphilum hodie observare, Ter. Andr. 2, 5, 1. quis te istaec iussit loqui? Phorm. 4, 3, 34. haec adeo tibi me - ipsa palam fari omnipotens Saturnia iussit, Virg. A. 7, 427. u. vgl. 11, 239. simul me ad aram adduxit - eamque ceteris remotis tenentem iurare iussit numquam me in amicitia cum Romanis fore, Nep. Hann. 2, 4. eaque hoc te mihi nuntiare iussit: itane est factum? Ter. Hec. 5, 4, 7. regique iubet responsa Latino certa referre viros, Virg. A. 12, 111. mene salis placidi voltum fluctusque quietos ignorare iubes? 5, 848. quid me caelum sperare iubebas? G. 4, 325. cum - eos in eo loco, quo tum essent, suum adventum exspectare iussisset, paruerunt, Caes. BG. 1, 27, 2; — ad puteos aut alta

greges ad stagna iubeto currentem ilignis potare canalibus undam, Virg. G. 3, 329. fortem hoc animum tolerare iubebo, Hor. Sat. 2, 5, 20; quas (flammas) – tacitum iussi servare malum, Sen. Med. 833. si quis Aristotelen similem vel Pittacon emit et iubet archetypos pluteum servare Cleanthas, Juv. 2, 5. harum unam (pestem) celerem demisit ab aethere summo Iuppiter inque omen Iuturnae occurrere iussit, Virg. A. 12, 853.

b) im *Pass.* mit *Infin.* α) eines intransf. Verbum: iubetur rura suburbana indictis comes ire Latinis, Hor. Ep. 1, 7, 75. ipse – redire in Africam iubetur, Eutr. 3, 20. proceres exire iubentur consilio, Juv. 4, 144; M. Baebius a Brundusio cum omnibus copiis transire in Epirum est iussus, Liv. 35, 24, 7. fide publica dicere iussus est, Sall. C. 47, 1. iussus ad ignotos potius foret ire tyrannos, VFlacc. 7, 134; cum est iussa venire (ancilla), Hor. Sat. 1, 2, 122; — iussus abire domum ferebar incerto pede ad non amicos heu! mihi postes, Hor. Epod. 11, 20. ubi perire iussus exspiravero, 5, 91; primo fige loco, quo tu discumbere iussus mercedem solidam veterum capis officiorum, Juv. 5, 12; qui dicit medico iussus requiescere cet., 3, 90. iussus exercitui praeesse, Suet. Aug. 10. ex senatus consulto imperare iussus, Eutr. 8, 16. iussus e nauticis unus escendere in malum, Liv. 30, 25, 11. cum Graccho iussus pugnare secutor, Juv. 8, 209. Craterus cum phalange sequi iussus, Curt. 7, 38 (9), 22. iussus a senatu Italia decedere, Sall. J. 35, 10. iussusque ad urbem redire, Eutr. 6, 19; sensit anus vicina loci iussumque sedere alloquitur, Juv. 6, 399; post se Cratero cum phalange iusso sequi equitatum – eduxit, Curt. 8, 34 (10), 4; festis matrona moveri iussa diebus, Hor. AP. 232. hostilem ad tumulum Troiae sub moenibus altis iussa mori, Virg. A. 3, 322. u. so mori iussi, Suet. Ner. 37; Romuleae simulacra ferae mansuescere iussae imperii fato, Juv. 11, 104; viam ingreditur phalange, quantum festinare posset, sequi iussa, Curt. 5, 36 (13), 10. — convenere toris iussi discumbere pictis, Virg. A. 1, 708. prorogatum deinde imperium omnibus, qui ad exercitus erant, iussique in provinciis manere, Liv. 24, 10, 3. Graeci milites redire iussi domos, Curt. 6, 6 (2), 17. Iugurtha respondere iussus est, Sall. J. 34, 1; iussi stare dracones, Petron. 134, 12, 6; duabus alis equitum ad iugum montis iussis subsistere, Curt. 3, 26 (11), 2; — von lebl. Dingen: ergo spectatos ac iussos crescere primum testiculos – tonsoris damno tantum rapit Heliodorus, Juv. 6, 371. haec longe ferrata domus servire iubetur, in qua sollicitas imitatur ianua portas, 7, 41. sermonem agnovi quod non videatur agentem verbaque pro certis iussa valere notis, Ov. Am. 2, 5, 19. — β) eines transitiven Verbums: ego lustror ab illis et purgante nefas noviens mihi carmine dicto pectora fluminibus iubeor supponere centum, Ov. M. 13, 951; iacere hos (lapides) post terga iubemur, 1, 394. rursus inire fretum, rursus dare vela iubemur, 14, 436; iussaque sum vos perquirere, cet., Petron. 17, 6; si te forte meae gravis uret sarcina chartae, abiicito potius quam, quo perferre iuberis, clitellas ferus impingas, Hor. Ep. 1, 13, 6; an dicta Natalis suaque responsa nosceret percontari Senecam iubetur, Tac. A. 15, 60; conlaudati oneratique promissis iubentur – pecora Carthaginiensium – ad urbem agere, Liv. 25, 8, 6. inviti quoque avaritiam exercere iubentur, Juv. 14, 108; quaeruntque – perdere quam nolint et iubeantur opem, Ov. F. 6, 389; Caesaris adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum eius missi erant, iuberentur summoto eo milites alloqui, Vell. 2, 62, 5; tum Aeneadis indicere bella Latinus more iubebatur, Virg. A. 7, 616. partem ab iis petere iubebatur, Quint. 11, 2, 11; parare cenam iussus est maturius, Phaedr. 3, 19, 2. quas (naves) ex Syria iussus erat in Asiam ducere, Nep. Hann. 8, 4. namque aurea iussi terga referre sumus, VFlacc. 8, 42; Megalepolitanis – Achaei et Elei CXX talenta dare iussi sunt, Curt. 6, 3 (1), 20; tubâ iussi dare vela nautae, Sen. Troad. 1048. patinam qui (servus) tollere iussus semesos pisces tepidumque ligurrierit ius, Hor. Sat. 1, 3, 80. iussus arma abiicere imperatum facit, Caes. BG. 5, 37, 1. qua iussos sectantem quaerere Colchos arte queat? VFlacc. 1, 66. Q. Fulvius Gillo ipse iussus ex eo exercitu, quem –, ut quisque minime multa stipendia haberet legere, donec cet., Liv. 31, 8, 8. iussus a consule quae sciret edicere, Sall. C. 48, 4. Turpilius – iussus a Metello causam dicere, J. 69, 4. uxorem occidere iussus (Narcissus), Juv. 14, 331; iussa pars mutare lares et urbem sospite cursu, Hor. CS. 39. quem iussa vereri saeva cohors, VFlacc. 1, 593. iussa thyrsum quatere, Sen. Herc. Oet. 244. hunc ego Diti sacrum iussa fero, Virg. A. 4, 702; tum pendere poenas Cecropidae iussi, 6, 20; iussas (cohortes) tribunis tradere arma, Suet. Vit. 10. u. vgl. Cal. 57; — von lebl. Dingen: omnis enim populo mercedem pendere iussa est arbor, Juv. 3, 15. iussa canere bellicum tuba, Amm. 31, 8, 10. naves vehentes quosdam legionarios alveum fluminis proximum ripis observare sunt iussae, Amm. 19, 11, 8.

c) mit *Inf. act.*, *ohne* daß der *Accus.* des Subjects der Thätigkeit hinzutritt (wie im Deutschen), weil er entweder aus dem Zusammenhang sich leicht ergibt oder technisch besond. in militär. Beziehung (vgl.: signa canere iubere) als leicht zu ergänzen, in Wegfall kommt, u. zwar α) eines intransf. Verbum: mortalem eripiam formam (carinis) magnique iubebo aequoris esse deas, Virg. A. 9, 101. revocas nono post mense iubesque esse in amicorum numero (me), Hor. Sat. 1, 6, 61. personis imperat ora tegi admiscetque alios et, ut hunc tibicina coetum augeat, in longis vestibus esse iubet (tibicines), Ov. F. 6, 686. quid facias illi? iubeas miserum esse, libenter quatenus id facit, Hor. Sat. 1, 1, 63. venefici postridie iussisti adesse in diem ex die, Cato frg. p. 63, 4; — ut stare per totum diem iuberet ante praetorium (centuriones), Suet. Aug. 24. si te grata quies et primam somnus in horam delectat, si te pulvis strepitusque rotarum, si laedit caupona: Ferentinum ire iubebo, Hor. Ep.

1, 17, 6. u. vgl. Sat. 2, 5, 37. VFlacc. 4, 371. quem sequimur? quove ire iubes, ubi ponere sedes? Virg. A. 3, 88. eo loco ire, quo ipse consuerat, iussit (eum), Nep. Dat. 9, 3. iussisset abire perfidus atque suis extemplo cedere regnis, VFlacc. 7, 424. illa sequi iubet et portis expectat in ipsis, 7, 300. sectari iussi, Ter. Eun. 2, 2, 31. receptui propere canere hastatis iussit (näml. cornicines), Liv. 30, 34, 11. u. vgl. 42, 59, 11. 34, 39, 13. tum rex, uti praeceptum fuerat, post diem decumum redire iubet, Sall. J. 109, 3. prandere iubet, Enn. A. 409. non quo more piris vesci Calaber iubet hospes, tu me fecisti locupletem, Hor. Ep. 1, 7, 14. vescique iubent ac mittere curas, VFlacc. 4, 489. veteris rimae cum texit hiatum, securos pendente iubet dormire ruina, Juv. 3, 195. parantibus iis antiqua iura foederum ordiri meritaque in populum R. absistere iis Flaccus iussit, quae ipsi violassent ac rupissent, Liv. 36, 27, 5. missus est ad eum legatus M. Popilius Laenas, qui iuberet incepto desistere, Vell. 1, 10, 1. inspicere tamquam in speculum in vitas omnium iubeo atque ex aliis sumere exemplum sibi, Ter. Ad. 3, 3, 62 u. vgl. vs. 75. cum iudex in privatis dicere de causa iusserit, Quint. 11, 3, 156. convocatis itinerum ducibus cum exponere in consilio iussisset, qua quisque ducturus esset, summotis iis quam viam potissimum peteret, rettulit ad consilium, Liv. 44, 2, 5. eadem mensura reddere iubet qua acceperis aut etiam cumulatiore, si possis, Cic. Brut. 4, 15, — β) eines transit. Verbum: excussosque iubet laxare rudentes, Virg. A. 3, 267. linquere tum portus iubeo et considere transtris, 3, 289. interea classem velis aptare iubebat, 3, 472. et quos Sidonia vix urbe revelli, rursus agam pelago et ventis dare vela iubebo? 4, 545. et pater Anchises dare fatis vela iubebat, 3, 9. conscia curarum secretae in litora Lesbi flectere vela iubes, Lucan. 8, 40. unde laborum temptare auxilium iubeat, quo vertere cursus (Phoebus), Virg. A. 3, 145. quis legati nullo in praesentia responso dato Chalcidem se sequi iusserunt, Liv. 42, 43, 6. terga sequi properosque iubet coniungere gressus, VFlacc. 4, 176. postea, ubi irata facta est, servum recepticium sectari atque flagitare virum iubet, Cato frg. p. 54, 7. ut Lacedaemonios bello persequi iusserit, Nep. Con. 4, 1. Tarquinium eiectum Porsenna iubebat accipere, Virg. A. 8, 646. astris delphina recepit Iuppiter et stellas iussit habere novem, Ov. F. 2, 117; — caput dura ponere iussit humo (famulam), Prop. 4, 14 (3, 15), 16. post hinc digressus iubeo frondentia capris arbuta sufficere, Virg. G. 3, 300. milites decem pastorum habitu mittit pecoraque diversos alium alibi haud procul Romanis pascere iubet praesidiis, Liv. 9, 2, 2. munera praeterea Iliacis erepta ruinis ferre iubet, Virg. A. 1, 647. huc vina et unguenta et nimium breves flores amoena ferre iube rosae, Hor. Od. 2, 3, 13. ducere dona iube, Virg. A. 5, 385. Corvino iubente promere languidiora vina, Hor. Od. 3, 21, 7. aperire deinde armamentarium iussit, Tac. H. 1, 38. manibus frondentes sumere thyrsos iusserat, Ov. M. 4, 7. tum legere arma iubet sumptisque occurrere contra caestibus, VFlacc. 4, 112. colligere arma iubet validisque incumbere remis, Virg. A. 5, 15. aut pelago Danaum insidias suspectaque dona praecipitare iubent subiectisque urere flammis, aut terebrare cavas uteri et temptare latebras, 2, 36. hanc tamen inmensam Calchas attollere molem roboribus textis caeloque educere iussit, 2, 185. u. vgl. 5, 772. 12, 584. castra in altitudinem pedum XII vallo fossaque duodeviginti munire iubet, Caes. BG. 2, 5, 6. u. so 5, 33, 3. 5, 34, 1. BC. 1, 61, 4. 2, 25, 6. 3, 65, 4. defendere tecta Dardana et in septem discurrere iusserat arces (Iuppiter), Sil. 12, 607. certe tute iubebas animam tradere, inique, me inducens in amorem, Catull. 30, 7; — delere iubebat et male tornatos incudi reddere versus, Hor. AP. 440. infandum, regina, iubes renovare dolorem, Virg. A. 2, 3. respicere exemplar vitae morumque iubebo doctum imitatorem et vivas hinc ducere voces, Hor. AP. 317. equidem per litora certos dimittam et Libyae lustrare extrema iubebo, Virg. A. 1, 576. principio fluvios gentemque et litora ductor explorare iubet, VFlacc. 4, 133. Graecis nuntiare iubet ipsum - gratias agere, Curt. 3, 19 (8), 7. u. vgl. 7, 33 (8), 8. u. pronuntiare mit folg. ut, ne od. Accus. u. Inf., Caes. BG. 5, 33, 3. 5, 34, 1. BC. 2, 25, 6. ipse haec ferre iubet celeres mandata per auras, Virg. A. 4, 270. orare iussit, si se ames, era, iam ut ad sese venias, Ter. Andr. 4, 2, 4. votis precibusque iubent exposcere pacem, Virg. A. 3, 261. iubentes quae opus essent ad bellum imperare, Liv. 23, 5, 4. audire atque togam iubeo componere, Hor. Sat. 2, 3, 77. nomen suum ferre iusserat, Eutr. 7, 1. iubeto habere bonum animum, Plaut. Pers. 2, 5, 2. so Curt. 5, 17 (5), 8.

d) iubeo α) mit *Accus.* des Subjects einer Thätigkeit, aber *Auslassung des* aus dem Zusammenhang zu ergänzenden und die Thätigkeit des Subj. enthaltenden *Infinitives*, und noch häufiger im Pass. (meist iussus), mit Auslassung des Infin., aber Hinzufügung des Verb. finit. der eintretenden Thätigkeit: non ego avarum cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem, Hor. Sat. 1, 1, 103. verso pollice vulgus quem iubet occidunt populariter, Juv. 3, 36. et postea populus a tribuno plebis Manlio Mancino rogatus, quem vellet cum Iugurtha bellum gerere, frequens Marium iussit, Sall. J. 73, 7. quippe quis hostis nullus erat, nisi forte quem vos iussissetis, 14, 10. Ch. quin egomet iam ad eam deferam. Sy. immo filium iube potius, Ter. Heaut. 4, 5, 51. ipse cum telo esse, item alios iubere, hortari, uti semper intenti paratique essent, Sall. C. 27, 2; decreverunt enim, ut, cum populus regem iusisset, id sic ratum esset, si patres auctores fierent, Liv. 1, 17, 9. u. so 1, 22, 1. ut duumviros navales classis ornandae reficiendaeque causa idem populus iuberet, 9, 30, 4; — im *Pass.* An. quid egisti? Ge. emunxi argento senes. An. satin' est id? Ge. nescio hercle, tantum iussus sum, Ter. Phorm. 4, 4, 2. neve crudelem putes, quod sorte iussus Hectoris natum petam, Sen. Troad.

557. iussus in lucem extuli arcana mundi, Herc. fur. 596; Tartara iussus adit sumptis caducifer alis, Ov. F. 4, 605. hic Amycum iussus contra stetit, VFlacc. 4, 165. semper agatne rogat nec nisi iussus agit, Ov. F. 1, 322. quem inter hiberna Romanorum iussus habebat, Sall. J. 70, 4. laxas sciret dare iussus habenas, Virg. A. 1, 63; cui non iusso tot adire voluptas monstra maris? VFlacc. 5, 482; si duce te iusso, si nobis bella geruntur, Lucan. 7, 79. et iusso lictore recisa ignavos cadet ante pedes fortissima cervix, Sil. 13, 372; iussa fugit, Ov. F. 3, 579. iussa foco captiva sedet, 6, 633. iussa coram non sine conscio surgit marito, Hor. Od. 3, 6, 29; eorum magna pars, uti iussum erat, adducti, Sall. J. 62, 7; iussi numina magna loci veneramur, Virg. A. 3, 697. utrumne iussi persequemur otium -? Hor. Epod. 1, 7. Numidae caput eius, ut iussi erant, ad Iugurtham referunt, Sall. J. 12, 6. u. sicuti iussi erant, 54, 10. diffugiunt iussi, Ov. M. 7, 257. iussi properant, Claud. Laud. Stil. 1, 205. festinant iussi rapidisque feruntur passibus, Virg. A. 7, 156. u. vgl. Lucan. 4, 760. haud secus (od. minus) ac iussi faciunt, Virg. A. 3, 236. 561. quidam tanquam iussi sic sequuntur, Quint. 2, 13, 1; via iussos quae ferat, VFlacc. 4, 437; iussae sua terga puellae pellibus exsectis percutienda dabant, Ov. F. 2, 445. u. von lebl. Subj.: stellae sponte sua iussaene vagentur an errent, Hor. Ep. 1, 12, 17. has ut per laevum venientes aequor Himilco in latus obliquas iussamque incurrere proram conspexit, propere cet., Sil. 14, 394; — mit Auslassung des ganzen, aber aus dem Zusammenhang zu ergänzenden Objectsatzes: Pa. quid istic? si certum'st facere, faciam: verum ne post conferas culpam in me. Ch. non faciam. Pa. iubesne? Ch. iubeam? cogo atque inpero, Ter. Eun. 2, 3, 97. Cl. quid dicam? quam causam adferam? Sy. quin nolo mentiare: aperte ita ut res sese habet narrato. Cl. quid aïs? Sy. iubeo, Heaut. 4, 3, 23. u. vgl. Ad. 5, 8, 1 sq. Heaut. 3, 2, 36. Hec. 4, 3, 6. Phorm. 5, 3, 12. ite, deae pelagi: genetrix iubet, Virg. A. 9, 117. qui non vetat peccare, cum possit, iubet, Sen. Troad. 295. ludere doctior seu Graeco iubeas trocho seu malis vetita legibus alea, Hor. Od. 3, 14, 56. si iubeat coniunx, durum est concendere navem, Juv. 6, 98. vos quoque sub viridi myrto iubet ipsa lavari: causaque, cur iubeat, - discite, Ov. F. 4, 139. quid mea? num mihi datum'st? num iussi? Ter. Heaut. 4, 5, 45. u. vgl. Hec. 3, 5, 17. nec queritur quod et lateri parcas nec quantum iussit anheles, Juv. 6, 35. in caelum, iusseris, ibit, 3, 78. faciam ut iusseris, Ter. Eun. 1, 2, 94. totum regis agrum nuda ac tremibunda cruentis erepet genibus, si candida iusserit Io, Juv. 6, 525. diutius, quam populus iusserat, gessit imperium, Nep. Epam. 7, 5.

e) mit *Inf. pass.*, wenn das Subj. der befohlenen Thätigkeit nicht genannt wird oder nicht genannt zu werden braucht (vgl. dagegen c), α) eines transit. Verb.: plura iubet fieri simili caelata figura (ancilia), Ov. F. 3, 381. templa iubet fieri Veneri, 4, 159. binaque nunc pariter Tegeaeae sacra parenti pro pueris fieri virginibusque iubent, 1, 627. populus R. bellum fieri Aequis iussit, Liv. 9, 45, 8. quod iubes fieri nefas? Sen. Herc. Oet. 274. tumulum - perfici iussit, Suet. Aug. 17. naves interim longas aedificari in flumine Ligere, - remiges ex provincia institui, nautas gubernatoresque comparari iubet, Caes. BG. 3, 9, 1. ante locum capies oculis alteque iubebis in solido puteum demitti, Virg. G. 2, 230. hospita pandi tecta iubet, VFlacc. 2, 650. mihi iubent (medici) saepe anatinam parari, Petron. 56, 3. iubet arma parari, Virg. A. 7, 468. lectulos iube sterni nobis et parari cetera, Ter. Ad. 2, 4, 21. in conspectu castrorum constitui signa fossamque et vallum circumdari Vocula iubet, Tac. H. 4, 34. quae (dona) plurima mitti Dardanidis dicique iubes, Virg. A. 11, 352. militem rogat ut illum admitti iubeat, Ter. Eun. 4, 1, 4. Virro sibi et reliquis Virronibus illa iubebit poma dari, Juv. 5, 149. tali dari arma, qualis qui gessit fuit, iubet, Poët. b. AHer. 2, 26, 42. eidem in Epiro absens trecenta iussit dari, Nep. Att. 11, 2. qui (dii) centuriis omnibus, ut mihi inperium iuberent dari, fuēre auctores, Liv. 26, 41, 18. quod iussi ei dari bibere et quantum inperavi, date, Ter. Andr. 3, 2, 4. quem venumdari iussisset, Nep. Dion. 2, 3. reddique viro promissa iubebant, Virg. A. 5, 386. quor non arcessi iubes filiam -? Ter. Heaut. 5, 5, 3. u. so Eun. 1, 2, 20. 3, 3, 4. Hec. 3, 5, 6. dictator iubet postridie magistrum equitum arcessi, Cato frg. p. 21, 3. Agrippam ad se arcessi iussit, Nep. Att. 21, 4. Metellus propere cunctos senatorii ordinis ex hibernis accersiri iubet, Sall. J. 62, 4. u. so 113, 4. ut vestem cum eo mutem et pro illo iubeam me illoc ducier, Ter. Eun. 3, 5, 24. duci se extemplo ad consules iubet, Liv. 9, 24, 3. cum - hominem duci in vincula iussissent, Suet. Caes. 79. iussit eos per castra duci, Eutr. 2, 11. Catonem extrahi curia ducique in carcerem iussit, Suet. Caes. 20. omnibus extemplo Teucris iubet ordine duci instratos ostro alipedes, Virg. A. 7, 276. equum duci iubet, 10, 858. longo praedam iubet ordine duci, 11, 79. Lesbiam adduci iubes, Ter. Andr. 1, 4, 1. iubet omnes perfugas vinctos adduci, Sall. J. 62, 6. viridem thoraca iubebit adferri minimasque nuces cet., Juv. 5, 142. clipeum efferri iussit, Virg. A. 5, 359. omnia munera ei iussit deferri, Nep. Att. 4, 2. iussi caudicem proferri, ubi mea oratio scripta erat de ea re, Cato frg. p. 37, 1. quor non illam huc transferri iubes? Ter. Andr. 5, 4, 49. unguenta coronas secundamque mensam servis dispertiit, cetera referri iussit, Nep. Ages. 8, 4. qui praedam spoliumque iussit aureum prima revehi carina, Sen. Med. 665. dapes iubet et sublata reponi pocula, Virg. A. 8, 175. signa inferri iubet, Nep. Dat. 6, 5. cum - frumentum eo comportari iussisset, Caes. BG. 3, 2, 1. qui ex Epiro his omnia Samothraciam supportari iusserit, Nep. Att. 11, 2. quotidianum victum removeri iubet, Nep. Eum. 12, 3. nave impositos - iubebo avehi, Suet. Caes. 66. claves ilico abstrudi iubeo, Titin. 43. Taenaria recipi me quoque valle iube, Ov. F. 4, 612. in alto navem iube tu destitui anchoris

Naev. 52. quod peperisset iussit tolli, Ter. Andr. 3, 1, 6. iubet ocius omnes attolli malos, intendi bracchia velis, Virg. A. 5, 828. testamento quidam iussit poni statuam auream hastam tenentem, Quint. 7, 9, 8. in eoque (tabernaculo) sellam auream cum sceptro ac diademate iussit poni, Nep. Eum. 7, 1. attolli iubet iterumque poni corpus, Sen. Hipp. 371. asello iussit reliquias poni hordei, Phaedr. 5, 4, 3. omnia iumenta sarcinis levari iubet, Sall. J. 75, 3. cum iam tolli vexilla iuberet, Juv. 2, 100. iubeo hominem tolli et conlocari et confoveri: solvo operam Dianae, Afran. 143. is iubet auferri parvos et in amne necari, Ov. F. 2, 385. agrestes, qui duces itineris essent, excipi iussit, Curt. 3, 33 (13), 4. ni propere fit, quod impero, vinciri vos iam iubebo, Liv. 36, 28, 6. fustes huc ocius, inquit, adferte, adque illis dominum iubet ante feriri, deinde canem, Juv. 6, 416. aliae leges item condemnatis civibus non animam eripi, sed exsilium permitti iubent, Sall. C. 51, 22. iussit vestimenta detrahi atque flagro caedi, Cato frg. p. 41, 2. fatentem nihil iussit occidi, Suet. Aug. 27. quem (cervum) convocata iubet occidi familia, Phaedr. 2, 9, 26. T. Manlius Torquatus filium suum necari iussit, Sall. C. 52, 30. quendam - coram interfici iussit, Suet. Aug. 17. ut - suos milites iubeat trucidari, Curt. 3, 19 (8), 5. pueros iube cremarier, Enn. trag. 328. Canidia - iubet sepulchris caprificos erutas, iubet cupressos funebres - flammis aduri Colchicis, Hor. Epod. 5, 15. subiectis ignibus exuri cunctas iusserat naves, Amm. 24, 7, 4. hanc in horto maceriam iube dirui, Ter. Ad. 5, 7, 10. pontem, qui erat ad Genavam, iubet rescindi, Caes. BG. 1, 7, 2. quam (pacem) populus et senatus iussit infringi, Eutr. 4, 17. ipse viro manicas atque arta levari vincla iubet Priamus, Virg. A. 2, 146. iussit bella geri, Lucan. 3, 455. rex solvi utrumque iubet, Curt. 7, 3 (1), 18; — quam maxumum silentium haberi iubet, Sall. J. 99, 1. nympha iubet quaeri de more remotius antrum, Ov. F. 6, 121. iubet a praecone vocari ipsos Troiugenas, Juv. 1, 99. Divitiacum ad se vocari iubet, Caes. BG. 1, 19, 3. vocari ad sese iubet Lentulum, Sall. C. 46, 3. Aurora socios veniente vocari primus in arma iube, Virg. A. 10, 241. fures iudicare iussit in civitatibus ullis numquam videri, Lampr. Al. Sev. 15. qui doceri amicos suos iubent, Quint. 12, 8, 4. quem senatus dictatorem dici iussurus fuerat, Liv. 10, 11, 4. dominum se - primus appellari iussit, Eutr. 7, 23. u. vgl. 7, 11. post aliquod tempus alios (legatos) adscribi iubent, Phaedr. 4, 18, 16. argentum rursum iube rescribi, Ter. Phorm. 5, 7 (8), 29. P. Licinius consul senatus consulta recitari iussit, Liv. 42, 33, 4. magnoque risu canticum repeti iubet, Phaedr. 5, 7, 31 palam quae ex voluntate forent regi nuntiari iubet, Sall. J. 46, 4. adorari se iussit, Eutr. 9, 26. cum Sulla de pace iussit agi, Eutr. 5, 6. Romani iusserunt captivos omnes infames haberi, 2, 13. grande sonat metuique iubet septembris et austri adventum, Juv. 6, 517; — im Zusammenhang *ohne Accus.* des Objectes: quod si non conveniatis, cum convocari iubet, ita cupidus orationis conducat qui auscultet, Cato frg. p. 58, 1. Sy. sese ipse dicit tuam vidisse filiam: eius sibi complacitam formam, postquam aspexerit: hanc cupere uxorem. Ch. modone quae inventa'st? Sy. eam: et quidem iubebit posci, Ter. Heaut. 4, 5, 24. si in rem'st utrique ut fiant, arcessi iube, Andr. 3, 3, 14. u. vgl. Hec. 1, 2, 110. statim admitti iussit, Nep. Dat. 3, 4. comprendi iube, quantum potest, Ter. Andr. 5, 1, 20. pars in vincula duci iubebat, Sall. J. 33, 3. P. Rutilius - tribunus plebis iussit educi, quod eum civem negaret esse, Cic. dOr. 1, 40, 181. non enim hoc convenire Antigoni prudentiae, ut sic deuteretur victo, quin aut interfici aut missum fieri iuberet, Nep. Eum. 11, 3. verum (porcellum) ut subesse contenderent et excuti iuberent, Phaedr. 5, 5, 19; — u. so im *Pass.*: iussique sunt omnes aegri in publicum porticum deferri ac per valetudinum genera disponi, Suet. Tib. 11. transferri iussos in nova tecta Lares, Ov. F. 4, 801. proxumo iussa'st dari, ut cum uno aetatem degeret? quod tu vetas, Ter. Phorm. 2, 3, 69. arcessi statim ac mori iussus est, Suet. Claud. 37. asservari transfuga iusso duces convocat, Curt. 4, 51 (13), 37. iussusque ab Hadriano - non lugeri, Spart. Ael. Ver. 4. hunc quoque, quamvis relegatum primo, deinde et interfici iussum, magni aestimavit, Suet. Vesp. 15. a Maximino iussus occidi, Eutr. 9, 21. u. v. lebl. Subj.: ubi velari pictura iubetur, Juv. 6, 340. concursu maximo exstingui iussae sunt flammae, Amm. 24, 7, 5. — β) eines intrans. Verb.: si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum: stat contra starique iubet, Juv. 3, 289. receptui cani iussit, Caes. BG. 7, 47, 1.

f) mit folg. *Inf. act.* u. *pass.* nebeneinander: mensam poni iubet atque effundi saccos nummorum, accedere plures ad numerandum, Hor. Sat. 2, 3, 148. ne vetus indigenas nomen mutare Latinos, neu Troas fieri iubeas Teucrosque vocari, aut vocem mutare viros aut vertere vestem, Virg. A. 12, 823. iussit et extendi campos, subsidere valles, Ov. M. 1, 43. sistere tum socios iubet adque hinc prima ligari vincula, VFlacc. 5, 191. reddi iubet exitiale sacerdos vellus et Haemoniis infaustum mittere terris, 5, 262. toto flumine Hibero naves conquirere et Octogesam adduci iubent, Caes. BC. 1, 61, 4. in castris ignes quam creberrumos fieri, dein prima vigilia silentio egredi iubet, Sall. J. 106, 4. puberes interfici iubet, alia omnia militum praedam esse, 54, 6. adferrique catenas et circumsistere lictores iussit, Liv. 36, 28, 6. signa referri peditumque agmen redire in castra iubet, equitibus receptui canere, 42, 59, 11.

g) mit folg. *ut* od. *ne* u. *Conj.*: tu deinde iubeto, ut certet Amyntas, Virg. Ecl. 5, 15. iubebat, ut facerem quid, Hor. Sat. 1, 4, 121. Centuripinorum senatus decrevit populusque iussit, ut quae statuae C. Verris ipsius et patris eius et filii essent, eas quaestores demoliendas locarent, Cic. II. Verr. 2, 67, 161. hic tibi in mentem non venit iubere, ut haec quoque referret HS VI milibus Ic se tibi vendidisse? 4, 12,

28. Ucubim Pompeius praesidium - iussit ut incenderent, Auct. BHisp. 27, 4. adeo id gratum plebi fuit, ut, ne victi beneficio viderentur, id modo sciscerent iuberentque, ut senatus decerneret, qui Romae regnaret, Liv. 1, 17, 11. lectis codicillis, quibus ut id faceret iubebatur, Suet. Tib. 22. dolorem tamen rex pressit contentus iussisse, ut convivio excederet, Curt. 8, 5 (1), 38. iussit, ut aëno coctus fieret (gallus), Petron. 74, 4. iussitque statim tribuno, ut eum coërceret ac Romanam disciplinam inbueret, Capitol. Maxim. duob. 3; — quod ne fieret consules amicique Pompeii iusserunt, Hirt. BG. 8, 52, 5. idem iussit, ne zona milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent, Spart. Pesc. Nig. 10.

h) mit folg. *Coniunct.*: vide, ut puellam curent, conforment iube, Afran. 177. iube modo adferatur munus, Pompon. 58. i intro, Pinacium, iube famulos rem divinam mi adparent, Plaut. Stich. 2, 2, 71. iube mi denuo respondeat, Ter. Eun. 4, 4, 24. iube maneat, Heaut. 4, 4, 15. iube nunc iam dinumeret ille Babylo viginti minas, Ad. 5, 7, 16. iube ad te veniam meridiatum et si iusseris illud, adiurato, Catull. 32, 3. magna dicione iubeto Carthago premat Ausoniam, Virg. A. 10, 53. matrem iubeo, Romane, requiras, Ov. F. 4, 259. quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse, iubeto, Am. 1, 4, 29. Dave, cito, hoc credas iubeo, Pers. 5, 161. iubete sileat! Sen. Med. 189. huc omnem comportatum aggerem ex castris servitia agerent iussit, Auct. BAl. 73, 3. ibi eum legati ab Carthagine - in sinum Gallicum adpulsis navibus adierunt iubentes primo quoque tempore in Africam traiceret, Liv. 30, 19, 2. u. vgl. 32, 16, 9. quo (edicto) iubebat intra kal. octobr. urbe Italiaque mathematici excederent, Suet. Vit. 14. summa militum alacritate iubentium, quocunque vellet, duceret, oratio excepta est, Curt. 6, 10 (4), 1. non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus iubentium, duceret diis secundis aequaretque gloria, quos aemularetur, 9, 17 (4), 23.

i) mit *Dativ.* u. folg. *ut* od. *Conj.* od. *Inf.* od. *Accus.* od. mit bloßem *Dativ.*: Telebois iubet sententiam *ut* dicant suam, Plaut. Amph. 1. 1, 50. quibus iusserat, ut instantibus comminus resisterent, refugos non sequerentur, Tac. A. 13, 40; — ceteris diversa nec ruborem allatura, ubi Britannico iussit, exsurg*eret* cet., A. 13, 15; — mihi non haec miserae sper*are* iubebas, sed cet., Catull. 64, 140. suis rex corporibus et cultu feminarum abstinere iussit, Curt. 5, 20 (6), 8. qui interroganti scribae, quid fieri signis vellet ingentis magnitudinis, —, deos iratos Tarentinis relinqui iussit Liv. 27, 16, 8. zw. numquam - clienti vel servo agere quidquam iussit illicitum, Amm. 27, 11, 4; — mit bloßem *Dativ.*: regit Italiam Libyenque coërcet, Hispanis Gallisque iubet, Claud. in Rufin. 2, 154. ipsa iubet signis bellaturoque togatus imperat, Cons. Stil. 3, 85. quem ab ima sorte adusque iubendum imperatori paene elatum ideoque intolerabilem humorum spectatrix cet., Amm. 22, 3, 12. u. hinzugef. *Accus.*: adspiciam terras pacemque iubebo omnibus, Stat. Theb. 7, 32. tributum iis Drusus iusserat modicum, Tac. A. 4, 72. habet etiam istam consuetudinem, ut convivia et maxime prandia per singulas litteras iuberet scientibus servis, Spart. Geta 5.

k) mit *Accus. rei*, der entweder als Object einer befohlenen Thätigkeit, welche als Infinitiv leicht aus dem Zusammenhang sich ergibt (vgl. dagegen oben d: quem iubere), oder bes. in public. Beziehung (vom Röm. Volke) durch Abkürzung technisch geworden ist, im *Pass.* natürlich mit Nominat.: putares me hoc iussisse, Petron. 76, 4; illud ad haec iubeo, Hor. Sat. 2, 5, 70. si iusseris illud, Catull. 32, 4; renuis tu, quod iubet alter, Hor. Ep. 2, 2, 63. quod is iubebit faciam, Ter. Phorm. 5, 9, 57. fecisse id quod iusseram, Ter. Heaut. 4, 1, 48. factum'st quod iussisti, Demea, Ad. 5, 9, 1. quod iussi sunt faciunt, Caes. BG. 3, 6, 1. quod enim nondum senatus censuit nec populus R. iussit, id adroganter non praeiudico neque revoco ad arbitrium meum, Brut. b. Cic. ad Brut. 1, 4, 2. legem centuriatis comitiis tulere ut, quod tributim plebes iussisset, populum teneret, daß die in Tributcomitien gefaßten Beschlüsse das ganze Volk verbindlich machen sollten, Liv. 3, 55, 3; qui testamento quid iussus non fecerit, Quint. 7, 4, 14. qui scis an quae iubeam sine vi faciat? Ter. Eun. 4, 7, 20. in urbe parata esse quae iusserat, Sall. C. 44, 6. cuncta quae apud legiones aut urbes iusserat abolita vel in contrarium versa cognoscit, Tac. A. 2, 69. quae sisceret plebs aut quae populus iuberet, Cic. Flacc. 7, 15; facta puta quaecumque iubes, Ov. M. 4, 477. cunctaque iussuri primum hoc decernite, patres, cet., Lucan. 5, 21; — sed plebes incredibile memoratu est, quam intenta fuerit quantaque vi rogationem iusserit, decreverit, voluerit (die Formel der Aufforderung zur Genehmigung einer Rogation war: velitis, iubeatis, Quirites, während decernere sonst v. Senat, nicht vom Volk gebraucht wird), Sall. J. 40, 3. legem populum R. iussisse de civitate tribuenda, Cic. Balb. 17, 38. num apud populum de legibus iubendis aut vetandis - dici sine summa rerum civilium cognitione et prudentia (possit, quaero), dOr. 1, 14, 60. quando id bellum senatus decrevisset, quando [id bellum] populus R. iussisset, Liv. 21, 7, 8. u. so 21, 17, 4. 31, 8, 1. iussit bellum pacemque, Sen. Oct. 682. Argivi consilio, quod inclinaverat ad Romanam societatem iubendam, excesserunt, Liv. 32, 22, 12. quia vos foedus non iusseritis, veretur Hiempsal, ut satis firmum sit et ratum, Agr. 2, 22, 58. si volucres habuissem regna iubentes, Ov. F. 5, 461. porgebat protinus ensem Aetnaeum in pugnas iuveni ac maiora iubebat, Sil. 9, 458. quoties infanda iubebat Eurystheus, Claud. BGet. 357. optata iubes, Prob. et Ol. cons. 164. iustum et tenacem propositi virum non civium ardor prava iubentium, non voltus instantis tyranni mente quatit solida cet., Hor. Od. 3, 3, 1. Nero tamen subtraxit oculos suos iussitque scelera, non spectavit, Tac. Agr. 45. quia nullum crimen neque iubere caedem fratris palam au-

debat, und: iubere supplicium veneficae, A. 13, 15. quo me trahitis? quodve tyrannus aut exilium regina iubet, Sen. Oct. 903. et quod erit iussus, iubeas licet omnia, fiet, Ov. M. 14, 686; — im *Pass.*: id quod meis litteris nunc iubetur, Vopisc. Aurel. 26. ea quae iubentur decurrere, Quint. 10, 7, 11. haud minus magnifica (tributa) quam nunc vi Parthorum aut potentia Romana iubentur, Tac. A. 2, 60. quidquid est iussum, leve est, Sen. Herc. Oet. 59; ita sollemnitas, quae iubebatur expleta, Vopisc. Aurel. 20; geminos in loca iussa ferunt, Ov. F. 2, 388. u. so Virg. A. 10, 238. conlimitia iussa, Amm. 21, 13, 4. parte alia intrabat iussis Saturnia silvis, Sil. 464. iussas petit ocius oras, VFlacc. 3, 508. iussi rivi, Col. 10, 48. an-freta iussa capessat, VFl. 1, 74. socii cesserunt aequore iusso, Virg. A. 10, 444. cecinit iussos inflata receptus, Ov. M. 1, 340. descendere fauces abnuerant siccae iussorum alimenta ciborum, Sil. 14, 599. huc tu iussos asperge sapores, Virg. G. 4, 62. ut laus est cerae, mollis cedensque sequatur si doctos digitos iussaque fiat opus, Plin. Ep. 7, 9, 11. nec sacra morantur iussa viri, Virg. A. 6, 40. iussas cum fide poenas luam, Hor. Epod. 17, 37. crudelia iussae instrumenta necis ferrumque ignesque parantur, Ov. M. 3, 697. arcus - iussum mentiri nescius ictum, Claud. IV. Cons. Hon. 528. bellare maniplis iussa laetatur rabie, Sil. 9, 503. ordine iusso obstringunt animas patriae, 10, 446. iussaeque calet virtutis amore, 15, 130. Iunoni Argivae iussos adolemus honores, Virg. A. 3, 547. convocat hic populos iussaque verba refert, Ov. F. 2, 510. iussa mors, Tac. A. 16, 17. H. 3, 39. — *Subst.* **iussum**, i, *n.*, das **Befohlene, der Befehl, das Geheiß, der Beschluß, die Verordnung,** theils im Allg., theils technisch, bes. in public. u. militär. Beziehung (mit subj. Genit., wie Iovis, tyranni, patris, matris u. dgl., u. mit Attribut., wie regalia, aliena, superba, perniciosa et iniusta, haud mollia, aspera, dira, fera, horrida, saevissima, vgl. im Folg.), selten im *Singul.*: quaero abs te putesne, si populus iusserit me tuum aut item te meum servum esse, id iussum ratum atque firmum futurum? Cic. Caecin. 33, 96; extemplo edolavi iussum, Enn. trag. 274; sic victrix iussique potens ad inania magni regna redit Ditis, u. nachdem sie erreicht, was ihr zu thun befohlen war, Ov. M. 4, 510; Tudertibus populi iusso dat civitatem, Sisenna b. Non. 2, p. 472. eius igitur leges - non decreto iussoque, sed tacito inliteratoque Atheniensium consensu obliteratae sunt, Gell. 11, 18, 4; — im *Plur.*, u. zwar im *log. Subj.*: contra iussa monent Heleni, Virg. A. 3, 684. ergo agite et divom ducunt qua iussa sequamur, 3, 114. quae fera tyranni iussa violento queant nocere iuveni? Sen. Herc. fur. 43. quos vestra volutant iussa dolos? VFlacc. 7, 91. u. vgl. 1, 113. sed me iussa deûm, quae nunc has ire per umbras, per loca senta situ cogunt noctemque profundam, imperiis egēre suis, Virg. A. 6, 461. Faunique premunt te iussa parentis, 7, 368. nec fallunt iussa superba magnanimi Iovis, 12, 877; — im *log. Obj.*: omnes exsuta aequalitate iussa principis aspectare, Tac. A. 1, 4. qui perniciosa et iniusta populis iussa descripserunt, Cic. Leg. 2, 5, 11. mille ciere manus et iam dare iussa vocatis, VFlacc. 1, 754. Iuppiter Irim demisit germanae hau mollia iussa ferentem, Virg. A. 9, 804. u. vgl. 4, 378. quum scita ac iussa nostra sua sententia comprobat, Cic. Balb. 18, 42. iuvenis tum iussa superba miratus stupet, Virg. A. 10, 445. tu nequa parentis iussa time neu praeceptis parere recusa, 2, 606. iussa principis magis quam incerta belli metuens, Tac. A. 4, 23. nec iussa recusat Acestes, Virg. A. 5, 749. iussa haud morabor, Sen. Oct. 441. non distulit atrox iussa deae, Claud. in Eutr. 2, 234. mihi iussa capessere fas est, Virg. A. 1, 77. quod iussa recepi, VFlacc. 5, 492. quaecumque subire patris iussa tui, 7, 428. u. so 5, 660. iussa parat, Virg. A. 4, 503. tum iussa Sibyllae, haut mora, festinant flentes, 6, 176. iussa agere? Sen. Troad. 874. u. peragere, Herc. Oet. 998. non medicorum iussa ministro, Ov. Her. 19 (20), 133. Iliacas igitur classes atque ultima Teucrum iussa sequar? Virg. A. 4, 537. iussa sequi tam posse mihi, quam velle necesse est, Lucan. 1, 372. iussa tamen divôm exsequitur, Virg. A. 4, 396. u. so Sen. Hipp. 619. Herc. Oet. 539. qui tamen iussa ducum interpretari quam exsequi mallet, Tac. H. 2, 39. u. vgl. 1, 80. iam iussa facit, Virg. A. 1, 302. u. so Sen. Oed. 975. imperio laeti parent ac iussa facessunt, Virg. A. 4, 295. Numidae paucis diebus iussa efficiunt, Sall. J. 24, 1. modo nostra prior tu perfice iussa, VFlacc. 7, 61. ni iussa patrarentur, Tac. H. 4, 83. tulimus saevae iussa novercae, Sen. Oct. 21. u. vgl. VFlacc. 3, 47. iussa aliena pati, Virg. A. 10, 866. mos iussa pati nec cedere duris, VFl. 7, 95. ne quis ille tanto facinori delectus iussa sperneret, Tac. A. 14, 3. patris quippe iussa nec potuisse filium detrectare, 3, 17. ne iussa exuerent, praesidium immunivit, 11, 19. abnueratque contra ritum militiae iussa ducis, 14, 37. cur nunc tua quisquam vertere iussa potest, Virg. A. 10, 34. iussa licentius supergressus, Amm. 14, 5, 6; tacitique sedent ad iussa ministri, VFlacc. 1, 689. iret propere duceretque promptissimos ad iussa, Tac. A. 14, 7. secundum iussa legis, 6, 16; — im *Dativ.*: fratris virgo Saturnia iussis annuit, Ov. F. 6, 383. parere decet iussis, Calp. 8, 23. u. so Claud. BGet. 276. profecto iussis vostris obediens erat, Sall. J. 31, 19; — im *Ablat.*: accipe iussis carmina coepta tuis, Virg. Ecl. 8, 11. iussisque ingentibus urguet Apollo Tyrrhenum ad Tibrim, A. 7, 241. tum libera fati classem conscendit iussis gens Lydia divom, 10, 154. inrumpunt foribus qui saeva ferebant imperia et strictos iussis regalibus enses, VFlacc. 1, 819. u. vgl. 7, 138. cum praesertim deorum immortalium iussis atque oraculis id fecisse dicantur, Cic. SRosc. 24, 66; — endlich mit *Dat.* (für od. gegen Jmdn.): ei (Mario) populus provinciam Numidiam iussit, Sall. C. 84, 1. bellum senatus Perseo iussisset, Liv. 42, 33, 4. (anderwärts mit fieri verb., vgl. 21, 17, 4). u. so 10. 12, 3. iam enim Anagninis Hernicisque aliis bellum iussum erat, 9, 43, 2.

l) mit *de* u. *Abl.*: de omnibus his consultum senatum, populum iussisse, saepe legatos ante missos, res repetitas, postremo qui bellum indicerent missos, Liv. 38, 45, 6. u. so 30, 43, 3.

m) *absol.*: tota domus duo sunt, idem parentque iubentque, Ov. M. 8, 636. iussit et in tenues oculis evanuit auras, F. 2, 509. u. so: iusserat et cet., 6, 383. si iudicas, cognosce, si regnas, iube, Sen. Med. 194. hic primum thalami claustris delicta tegebat clam timideque iubens, Claud. in Eutr. 2, 553. neque iubente neque sciente Milone, Quint. 7, 1, 36. sinente potius quam iubente, Eutr. 10, 9. u. vgl. 3, 22; u. mit sic od. ita unter Hinweisung auf das Befohlene: hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas, Juv. 6, 223. ita uti iussit frater, Ter. Eun. 2, 3, 73. ita ut iussi, 2, 1, 1. ita ut tu iusti, 5, 1, 15. haud ita iussi, Andr. 5, 4, 52.

2) von leblosen (concr. u. abstr.) Subjecten, mit den oben angeführten verschiedenen Constructionen: quem coccina laena vitari iubet et comitum longissimus ordo, Juv. 3, 282. minus ergo nocens erit Agrippinae boletus, siquidem unius praecordia pressit ille senis tremulumque caput descendere iussit in caelum, 6, 620. sparsas donec oves campo conducere in unum nox iubet, Calp. 10, 66. hic aliquid dies optare iussit, Sen. Herc. Oet. 1300. artemque secutus qua iussēre manus, Claud. Idyll. 6, 59. toto namque fremunt condensae litore puppes signaque ferre iubent, Virg. A. 8, 497. hos parere iubent Alpheae origine Pisae, 10, 179. sic natura iubet, Juv. 14, 31. u. vgl. 15, 134. Hor. Sat. 1, 6, 93. veter fatorum terminus sic iusserat, Att. 481. sic fata iubent, Ov. M. 15, 584. seu fors ita iusserit, Hor. Sat. 2, 1, 60. Italiam Lyciae iussēre capessere sortes, Virg. A. 4, 346. duraeque iubent Agamemnona sortes immeritam saevae natam mactare Dianae, Ov. M. 13, 184. fibris ovium Ergennaque iubente, Juv. 2, 26. caelestum vis magna iubet, Virg. A. 7, 432. quo res sapsa loco sese ostentatque iubetque, Enn. A. 372. magnum pauperies opprobrium iubet quidvis et facere et pati, Hor. Od. 3, 24, 42; — stringere venas ferventis massae crudo de pulvere iussit (caro), Pers. 2, 66. quid non ebrietas designat? operta recludit, spes iubet esse ratas, Hor. Ep. 1, 5, 16. cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse Maeonides, Pers. 6, 10. mutuus ut nos adfectus petere auxilium et praestare iuberet, Juv. 15, 158. iussit quodcunque voluntas, Pers. 5, 89. matris ferre iniurias me pietas iubet, Ter. Hec. 3, 1, 21. ista subita me iubet benignitas vigilare, facias ne mea culpa lucrum, Phaedr. 1, 25, 7. Tomitas quaerere me laesi principis ira iubet, Ov. Tr. 4, 10, 107. iussit quod splendida bilis, Hor. Sat. 2, 3, 141. quo vos insania tendere iussit? Calp. 6, 89. aspera Centauros eadem dementia iussit frangere in adversum pocula Pirithoum, Prop. 2, 6, 17. maximum fieri scelus et ipsa fateor, sed dolor fieri iubet, Sen. Herc. Oet. 331. u. so 1855. quem (Croesum) vox iusti facunda Solonis respicere ad longae iussit spatia ultima vitae, Juv. 10, 274. nec te nostra iubet fieri censura pudicam, Ov. Am. 3, 14, 3. lex omnis aut iubet aut vetat, Quint. 7, 5, 5. arbitrantur prudentiam esse legem, cuius ea vis sit, ut recte facere iubeat, vetet delinquere, Cic. Leg. 1, 6, 19. id quod lex iubet, Ter. Phorm. 2, 1, 66. 2, 3, 62. u. vgl. Phorm. 1, 2, 76. 2, 3, 67. ut lex Postumiae iubet magistrae, Catull. 27, 3. quod habet legem, capitis quae pendere poenas ex illo iubeat furta reperta loco? Ov. F. 3, 845. quem lex servire iubet, Quint. 7, 3, 26. luce iubent leges Lethaea ad stagna reverti, Prop. 5 (4), 7, 91. leges sinebant oppida publico sumptu iubentes et deorum templa - decorare, Hor. Od. 2, 15, 18. cui mos tramittere signa et belli summam primasque iubebat habenas, Sil. 7, 383. hae me litterae Dolabellae iubent ad pristinas cogitationes reverti, Cic. Att. 9, 13, 2. cuius viri magnitudo multorum voluminum instar exigit, sed operis modus paucis eam narrari iubet, Vell. 2, 29, 2. trimetris accrescere iussit nomen iambeis, cum senos redderet ictus (iambus), Hor. AP. 252.

iūbĭlaeus, a, um, **ausgerufen**, vorzugsw. annus iub., das Jubeljahr, Erlaßjahr bei den Israeliten, das allemal im 50. Jahre gefeiert wurde, quinquagesimus annus cum iŭbilaeus adest, proprii distractio iuris antiquo donatur hero cet., Arat. act. apost. 2, 677.

iūbĭlātio, ōnis, *f.*, **das freudige Aufschreien, das Aufjauchzen**, iubilationibus solitis et cuiuscemodi vocibus nobis inhortantur, Apul. M. 8, 17. quid est iubilatio nisi admiratio gaudii, quae verbis non potest explicari, Augustin. in psalm. 46, 7. u. vgl. zu 88, 16. 97, 4. u. so: iubilatus, ὀλολυγμὸς ἀγροίκων, κραυγὴ ἀγροίκων, Gloss. Labien.

iūbĭlo, āvi, ātum, āre, **freudig aufschreien, aufjauchzen**, vgl.: ut quiritare urbanorum, sic iubilare rusticorum, Varr. LL. 6, 68. und: iubilare est rustica voce inclamare, PDiac. p. 104, 9; qui iubilat, non verba dicit, sed sonus quidam est laetitiae sine verbis, vox est enim animi diffusi laetitia, quantum potest exprimentis affectum, non sensum comprehendentis, Augustin. in psalm. 93, 3. u. vgl. zu 94, 3. 102, 8; deinde uvis metendis operam dedimus et consudavimus et iubilavimus, Front. Ep. ad M. Caes. 4, 6. p. 104; trans., Jmdm. zujauchzen, Io bucco! — Quis me iubilat? — Vicinus tuus antiquus, Apriss. b. Varr. LL. 6, 68.

iūbĭlum, i, *n.*, **der freudige Aufschrei, das Aufjauchzen**, vgl.: iubilum ἀγαλλίαμα, Gloss. Vulc. 75. und: iubilum pastoralis agrestisque vocis sonum nuncupamus, Intt. Hilar. in psalm. 65. cum miles cantilenas meditaretur pro iubilo molliores, Amm. 22, 4, 6; sonst im Plur.: nihil armentale resultant nec montana sacros distinguunt iubila versus, Calp. 1, 29. vicesima certe nox fuit, ut nostrae cupiunt te cernere silvae, ut tua moerentes exspectant iubila tauri, 7, 3. Scyllaei tacuere canes: stetit atra Charybdis: et laetus scopulis audivit iubila Cyclops, Sil. 14, 473. venatoris aut vindemiatoris stadiolum, qui iubilis suis cubiculum meum perstrepunt, Frontin. Ep. ad M. Caes. 4, 5. p. 103.

iūcunde, *Adv.*, s. iucundus.

iūcunditas, ātis, *f.* (vgl. iucundus), erheiterndes, einnehmendes, einschmeichelndes, gefälliges, anziehendes, liebliches, reizendes, angenehmes Wesen, einer Person od. einer Sache, das Einnehmende, Gefällige, Anziehende, die Lieblichkeit, der Reiz, die Annehmlichkeit einer Person od. Sache u. ihres Zustandes, im Allg. sowohl als auch bes. in rhetor. Beziehung, oft mit subj. Genit., im *log. Subj.*: ante rusticis detur ager, qui habent, quam urbanis, quibus ista agri spes et iucunditas ostenditur? Cic. Agr. 2, 29, 79. qui ture superos, ipsum te fraudas cibo, qui tristis audis musicum citharae sonum, quem tibiarum macerat iucunditas cet., Phaedr. 4, 20, 19. etiam illa fortuita aderant omnia, vocis iucunditas claritasque, oris suavitas cet., Quint. 6. pr. 11; — quare gaude tuo isto tam excellenti bono et fruere quum fortuna et gloria tum etiam natura et moribus tuis: ex quo quidem maximus est fructus iucunditasque sapienti, Cic. Marcell. 6, 19. haec est inquam societas, in qua omnia insunt, quae putant homines expetenda, honestas, gloria, tranquillitas animi atque iucunditas, ut et quum haec adsint beata vita sit et sine his non possit, Am. 22, 84. tantam in Crasso humanitatem fuisse, ut quum lauti accubuissent, tolleretur omnis illa superioris tristitia sermonis eaque esset in homine iucunditas et tantus in iocando lepos, ut dies inter eos curiae fuisse videretur, convivium Tusculani, dOr. 1, 7, 27. cui tanta umquam incunditas affuit (als in Cicero)? Quint. 10, 1, 110; abierit omnis vis, iucunditas, decor, 9, 4, 14; etiam hoc solet incommodi accidere iis, qui se uni alicui generi dediderunt, ut, si asperitas iis placuit alicuius, hanc etiam in leni ac remisso causarum genere non exuant: si tenuitas ac iucunditas, in asperis gravibusque causis ponderi rerum parum respondeant, 10, 2, 23; tertius ille modus transferendi verbi late patet, quem necessitas genuit inopia coacta et angustiis, post autem iucunditas delectatioque celebravit, Cic. dOr. 3, 38, 155; — im *log. Obj.*: aut anquirunt aut consultant ad vitae commoditatem iucunditatemque, ad facultates rerum atque copias, ad opes, ad potentiam, quibus et se possint iuvare et suos, Cic. Off. 1, 3, 9. quod si corporis gravioribus morbis vitae iucunditas impeditur, quanto magis animi morbis impediri necesse est! Fin. 1, 18, 59; sed lyricorum quoque iucunditatem et elegorum lasciviam (habeat), Tac. Or. 10. in iis etiam, quos ipsi vidimus, - iucunditatem Crispi (reperiemus), Quint. 12, 10, 11 quid ego commemorem Xenophontis illam iucunditatem inaffectatam -? 10, 1, 82. relinquenda conversatio amicorum et iucunditas urbis, Tac. Or. 9; dabunt academici pugnacitatem, Plato altitudinem, Xenophon iucunditatem, Tac. Or. 31. qui a Latinis exiget illam gratiam sermonis Attici, det mihi in eloquendo eandam iucunditatem et parem copiam, Quint. 12, 10, 35; — mit *Dativ.*: ille unus dies, quo die me populus R. a porta in Capitolium atque inde domum sua celebritate laetitiaque comitatum honestavit, tantae mihi iucunditati fuit, ut cet., Cic. Dom. 28, 76. quum relaxare animos et dare se iucunditati volent, caveant intemperantiam, meminerint verecundiae (adolescentes), Off. 1, 34, 122; — im *Genit.*: iucunditatis plus inest in te mihi quam commercatis conquisite edulibus, Afran. 258. in narrando mirae iucunditatis clarissimique candoris (Livius), Quint. 10, 1, 101. praecipue quidem apud Ciceronem - summa non eruditionis modo gratia sed etiam iucunditatis, 1, 8, 11. plenus est iucunditatis (Horatius), 10, 1, 96. nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiae, quod videris cet., Cic. QFratr. 2, 8 (10), 2. lex haec, quae ad ludos pertinet, est omnium gratissima, quod honestissimo ordini cum splendore fructus iucunditatis est restitutus, Mur. 19, 40; — im *Ablat.*: ducti aliqua iucunditate lectionis, Quint. 3, 1, 3. a nitore et iucunditate Ciceronis ita longe abest, ut cet., 10, 1, 113; voluptatem hanc esse sentiunt omnes, quam sensus accipiens movetur et iucunditate quadam perfunditur, Cic. Fin. 2, 3, 6. quibus viribus inspiret, qua iucunditate permulceat, Quint. 2, 5, 8. Simonides sermone proprio et iucunditate quadam commendari potest, 10, 1, 64. et affectibus et iucunditate - deficitur (Antimachus), 10, 1, 53; de iucunditate sola consultatio, ut si de aedificando theatro, instituendis ludis deliberetur, 3, 8, 28; Homerus brevem quidem cum iucunditate et propriam - eloquentiam Menelao dedit, 12, 10, 64; — im Plur.: etsi nihil umquam tam fuit scribendum quam nihil mihi umquam ex pluribus tuis iucunditatibus gratius accidisse, quam quod meam Tulliam suavissime diligentissimeque coluisti, Cic. Att. 10, 8, 9.

iūcundo, āre, erheitern, auch medial im Act. u. Pass., sich erheitern, animum, Augustin. de gen. ad litt. 12, 34. u. im Pass., Lact. 4, 6. od. Act., Oros. praef. c. 4.

iūcundus od. **iocundus**, a, um, erheiternd, einnehmend, einschmeichelnd, gefällig, anziehend, lieblich, reizend, angenehm, sowohl überh., als bes. rhetorisch, vgl.: in eo (corpore) autem voluptas omnium Latine loquentium more ponitur, quum percipitur ea, quae sensum aliquem moveat iucunditas: hanc quoque iucunditatem, si vis, transfer in animum: *iuvare* enim in utroque dicitur ex eoque iucundum, Cic. Fin. 2, 4, 14; zunächst *neben Subst.*: ergo ego sum dubius vitae, tu forsitan istic iucundum nostri nescia tempus agis? Ov. Tr. 3, 3, 25. iucundum cum aetas florida ver ageret, multa satis lusi, Catull. 68, 16. o nimium iucunda dies! VFlacc. 7, 336. venit et Crispi iucunda senectus, cuius erant mores qualis facundia, mite ingenium, Juv. 4, 81. quod te per caeli iucundum lumen et auras, per genitorem oro, Virg. A. 6, 363. u. bildl.: hei misero fratri iucundum lumen ademptum, Catull. 68, 93. iam ver egelidos refert tepores, iam caeli furor aequinoctialis iocundis zephyri silescit aureis, 46, 1. agri iucundi et fertiles, Cic. Agr. 2, 16, 40. et tu, Bacche tener, iucundae consitor uvae, Tibull. 2, 3, 63. u. bildl.: historia quoque alere oratorem quodam uberi iucundoque suco potest, Quint. 10, 1, 31. quam iu-

placidae mihi sedis iter, in die Unterwelt, VFlacc. 1, 793. — *Verbindungen* im *log. Subj.*: nec illi segne aut corruptum luxu iter, Tac. H. 2, 11. quo nunc iter est tibi, Hor. Sat. 1, 9, 16. non mihi Cumas est iter, Ep. 1, 15, 11. nunc iter ad regem nobis murosque Latinos, Virg. A. 11, 17. iter sollenne - Miloni esse Lanuvium ad flaminem prodendum, Cic. Mil. 10, 27. quale per incertam lunam sub luce maligna est iter in silvis, Virg. A. 6, 270. evenit senibus ambobus simul iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam, Ter. Phorm. 1, 2, 16. iter illi saepius in forum, frequenter tamen et in campum, Plin. Pan. 76, 9; quum illi iter instaret et subitum et longum, Cic. Att. 13, 23, 1. iter pulverulentum facit: sed neque omne iter pulverem movet, nec quisquis est pulverulentus, ex itinere est, Quint. 5, 10, 81. aliquando vectatio iterque et mutata regio vigorem dabunt, Sen. Tranqu. an. 17, 8; — im *log. Obj.*: simulavit iter ad villam, Phaedr. 3, 10, 19. ad Cirtam oppidum iter constituunt, Sall. J. 81, 2. denuntiato ad novum imperatorem itinere, Suet. Claud. 13. omisso opere pronuntiatum iter, Liv. 30, 10, 2. ergo iter ad regem polluta pace Latinum indicit primis iuvenum et iubet arma parari, Virg. A. 7, 467. si militare iter fascemque et vigilias imperes, Quint. 11, 3, 26. innocuum victo cui dedit ignis iter, Ov. F. 4, 800. abeuntem, quum intactum sineret pontem, dixisse constat, malle se sequentibus iter dare, quam auferre fugientibus, Curt. 4, 61 (16), 9. pons sublicius iter paene hostibus dedit, ni cet., Liv. 2, 10, 2. negat se - posse iter ulli per provinciam dare, Caes. BG. 1, 8, 3. iamque iter - sollenne parabant ad muros Ancyra tuos, Claud. in Eutr. 2, 97. cum ille esset in Phrygia iterque ad regem compararet, Nep. Alc. 10, 3. hic insidiator, qui iter illud ad caedem faciendam apparasset, Cic. Mil. 10, 28. inde datum molitur iter, Virg. A. 6, 477. u. so Sen. Oed. 995. Claud. III. Cons. Hon. 68. quo temptet iter, VFlacc. 3, 735. quod iter petiturus esset ignarus, Liv. 44, 2, 9. iamque iter ad Teucros atque hospita moenia Troiae flexerat, VFlacc. 4, 58. iterque non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem, Ov. M. 2, 714. quo vertis iter -? Sen. Thyest. 791. iter vortit ad Corycum urbem, Sall. H. 1, 80. Romam iter convertit, Suet. Caes. 34. quum - ipse iter ad Mutinam dirigerem, Cic. Fam. 10, 11, 2. iter ad naves tendebat Achates, Virg. A. 1, 656. incerti quam in partem intenderent iter, Liv. 10, 43, 13. quove tenetis iter? Virg. A. 1, 370. 9, 377. Cn. Pompeius pridie eius diei ex urbe profectus iter ad legiones habebat, Caes. BC. 1, 14, 3 u. vgl. Cic. Att. 8, 12 A, 1. u. so: iter habere ex Macedonia in hiberna Apolloniam, BC. 3, 11, 2. u. Aegyptum, 3, 106, 1. od. per Epirum, Liv. 42, 55, 1. iter hac habui, Ter. Eun. 5, 8, 35. iter quo habeat, omnes celat, Nep. Eum. 8, 7. itinere inchoato, Suet. Vit. 10. non iter ipsos inire, sed proelium, Curt. 3, 11 (4), 13. nocte iter ingressus gladium contumque timebis, antreten, Juv. 10, 20. u. so Tibull. 1, 3, 19. quum ingressus iter pedibus sit, in equum omnino non ascendere, Cic. Sen. 10, 34. u. vgl. Phil. 12, 9, 22. Suet. Caes. 31. Cal. 43. öft. Curt. 5, 10 (3), 6. ipse autem ornatu vestituque militari - iter facere coepit, Nep. Dat. 9, 3. cum quibus iter faciebat, 9, 4. u. vgl. Suet. Aug. 64 82. öft. quem tollere rheda vellet iter faciens, Hor. Sat. 2, 6, 43. u. so Sall. C. 19, 3. Nep. Dat. 4, 4. Sen. Brev. vit. 9, 5. noctem totam itinere facto, Sall. J. 91, 3. tota nocte itinere strenue facto, Curt. 6, 22 (6), 21. Actio maluimus iter facere pedibus, Cic. Att. 5, 9, 1. si sua sponte iter Ameriam faceret, Cic. SRosc. 34, 97. qua sex mensibus iter fecerat, eadem minus diebus XXX in Asiam reversus est, Nep. Them. 5, 2. quacumque iter fecit, Hann. 3, 3. per Syrtes iter - facturus, Hor. Od. 1, 22, 5. eos per provinciam nostram iter facere conari, Caes. BG 1, 7, 1. u. so mit per, Nep. Pelop. 1, 2. Sall. C. 56, 4. cum trans Rhenum inter angustias densumque agmen iter essedo faceret, Suet. Cal. 51. quum exercitu lustrato iter in Cilicia facere coepissem, Cic. Fam. 15, 4, 3. in Tauro iter fecit, Eutr. 6, 3. fuerat quod iter longius effecit brevius, Phaedr. 3, 19, 5. destinatum carpimus iter, Petron. 116, 1. nos modo propositum, vita, teramus iter, Prop. 3, 28 (2, 30), 14. Mycenas ferre iter inpavidum, Stat. Theb. 1, 325. pergam quo coepi hoc iter, Ter. Hec. 1, 2, 119. pergere iter socii, VFlacc. 5, 174. maturavēre iter pergere, Sall. J. 79, 5. iter coeptum pergere, Auct. BAfr. 69, 4. iter Cochen versus promovit, Amm. 24, 6, 2. flectit iter suum, Nep. Eum. 9, 6. fuere qui accensum desiderio Berenices reginae vertisse iter crederent, Tac. H. 2, 2. u. verso itinere, 2, 68. die ac nocte continuato itinere, Caes. BC. 3, 36, 8. augebat iter, Suet. Caes. 65. eo magis illi maturandum iter existimabant, Caes. BC. 1, 63, 1. iter properaverat, Tac. A. 1, 56. itineris properandi causa, Sall. J. 105, 2. u. properato itinere, 112, 2. luce minus decima dominam venietis in urbem, ut festinatum non faciatis iter, Ov. Pont. 4, 5, 8. additis festinando itineri noctibus, Amm. 25, 8, 12. urget iter, Ov. F. 6, 520. u. so VFlacc. 5, 399. sermonibus variis tempus atque iter ducens, Tac. A. 2, 34. morari iter, Sall. J. 79, 6. iter suum remorari, 50, 1. ut genitor - triste retardet iter, Ov. Tr. 3, 9, 31. nullam partem noctis itinere intermisso, Caes. BG. 1, 26, 5. quid coeptum, rustice, rumpis iter? Ov. Am. 3, 6, 88. u. vgl. Hor. Od. 3, 27, 5. nec frangit iter, Stat. Theb. 12, 231. hoc iter ignavi divisimus, Hor. Sat. 1, 5, 5. iter ab Helvetiis avertit, Caes. BG. 1, 23, 1. dextrorsus itinere declinato, Amm. 22, 9, 5. mutandum, o socii, nobis iter, VFlacc. 8, 183. itinera praefectosque in dies mutare, Sall. J. 74, 1. omisso itinere, quod petebat in Mediam, Curt. 5, 35 (13), 1. dulces iter instaurabat ad Argos, Stat. Theb. 2, 743. tacite peragens lene Melanthus iter, Ov. Pont. 4, 10, 54. ambo propositum peragunt iter, Hor. Sat. 2, 6, 99. iter inceptum peragunt, Virg. A. 6, 384. iustum iter conficit, Caes. BC. 1, 23, 5. nunc iter conficiebamus aestuosa et pulverulenta via, Cic. Att. 5, 14, 1. u. vgl. dOr. 2, 71, 290. u. so Nep. Eum. 8, 6. pedestri itinere confecto, Suet. Claud. 17. breviora itinera equo

conficit, Curt. 8, 32 (9), 29. quum illud iter Hispaniense pedibus fere confici soleat, Cic. Vatin. 5, 12. coeptum saepe recurrit iter, Ov. AA. 3, 360; — im *Dativ.*: itineri sarcinas aptant, Curt. 6, 6 (2), 16. si me huic itineri tam infesto tamque periculoso commisero, Cic. Phil. 12, 10, 25. incessitque itineri et proelio, Tac. A. 1, 51. qui (montes) obvii erant itineri adversariorum, Nep. Eum. 9, 3; — im *Genit.*: ut neque itineris neque proelii tempus denuntiaret, Suet. Caes. 65. dissimulata itineris causa, Tib. 37. milites fessos it. magnitudine - docet cet., Sall. J. 68, 3. prius adversarios rescituros de suo adventu, quam ipse tertiam partem confecisset itineris, Nep. Eum. 8, 6. in itineris medio, Eutr. 9, 15. hunc viarum atque itinerum ducem (Mercurium), Caes. BG. 6, 17, 1. u. vgl. Curt. 5, 10 (3), 6. pollicetur sese itineris periculique ducem, Sall. J. 93, 6. u. vgl. Liv. 44, 35, 15. Curt. 3, 33 (13), 4. itineris continui labore animique aegritudine fatigata (uxor Darei), 4, 41 (10), 19. exantlatis itinerum laboribus, Amm. 30, 1, 8. lassitudine nos itineris fatigatos, 16, 12, 11. ut ex aure matris detractum unionem pigneraverit ad itineris impensas, Suet. Vit. 7; — im *Ablat.*: ne itinere Helvetios prohibeant, Caes. BG. 1, 9, 4. hoc itinere - gravi morbo afficitur oculorum, Nep. Hann. 4, 3. itinere atque opere castrorum et proelio fessi lassique erant, Sall. J. 53, 5. u. vgl. 106, 5. pedibus toto itinere praegrediens, Suet. Tib. 7. u. vgl. 40. u. dgl.; — proelia non tantum destinato, sed ex occasione sumebat ac saepe *ab* itinere statim, Suet. Caes. 60; quem retractum *ex* itinere parens necari iussit, Sall. C. 39, 5. u. so 48, 3. tabellarius - ex it. rediit VII. kal., Cic. Att. 15, 24. u. so Suet. Tit. 5. revertit ex it., Cic. Div. 1, 15, 27. si multus erat in calceis pulvis, ex it. eum venire oportebat, Inv. 1, 30, 47. Catilina ex itinere - litteras mittit, Sall. C. 34, 2. ex it. nostros latere aperto aggressi, Caes. BG. 1, 25, 6. u. so 2, 6, 1. 2, 12, 2. 3, 21, 2. BC. 1, 24, 4. u. andw.; ea obiit mortem: hoc ipsa *in* itinere altera dum narrat, forte audivi, Ter. Heaut. 2, 3, 30. dicam in it., Phorm. 3, 3, 33. dum in it. essem, nunciatum mihi est eum mortuum esse, Cic. Fam. 11, 13, 2. u. vgl. QFratr. 2, 5, 4. Fam. 10, 11, 2. Sall. J. 88, 3. 91, 1. 101, 5. 103, 4. 105, 3. Caes. BG. 1, 27, 2. 2, 16, 3. 5, 33, 2. Nep. Paus. 5, 1. Dat. 5, 1. Eum. 8, 1. Suet. Aug. 3. Caes. 34. Tac. H. 1, 23. Eutr. 9, 24. 10, 15. Quint. 10, 3, 30. saepe in itineribus vexabatur, Nep. Eum. 5, 2. — β) insbes. mit Angabe des Maaßes im Genit.: unius diei progressus iter, Liv. 44, 2, 5. emenso - itinere bidui, Amm. 24, 1, 5. quatridui nobis iter superest, Curt. 6, 9 (3), 16. dierum quatuor itinere peracto, Amm. 24, 1, 6. admoto exercitu non plus quam quinque dierum iter a primis hostium, Vell. 2, 110, 1. Hercyniae silvae - latitudo IX dierum iter expedito patet, Caes. BG. 6, 25, 1. XI dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit, Curt. 9, 7 (2), 2. Borysthenes quadraginta dierum iter alveo stringit, Mel. 2, 1, 6. silva Hercynia dierum sexaginta iter occupans, 3, 3, 3. a quibus cum paucorum dierum iter abesset, legati ab his venerunt, Caes. BG. 4, 7, 2. paucorum dierum iter progressus, Tac. H. 2, 57.

b) zu Wasser: ain tu tibi hoc incommodum evenisse iter? Ter. Hec. 3, 4, 1. unde iter Italiam cursusque brevissimus undis, Virg. A. 3, 507. nunc tibimet illuc navi capiundum'st iter, Plaut. Bacch. 2, 3, 91. unus - e portu navita movit iter, Ov. Her. 18, 10. immissis puppem stetit ante capillis continuitque manum torva regentis iter, F. 1, 503. qua vos tamen urbe venistis? quove parum fausta puppe petistis iter? Pont. 3, 2, 79. viam qui quondam per mare magnum stravit iterque dedit legionibus ire per altum, Lucr. 3, 1029. vel mare per medium fluctu suspensa tumenti ferret iter celeres nec tingueret aequore plantas, Virg. A. 7, 810. tendit iter velis portumque relinquit, 7, 7. nec ad ostia Ponti tendit iter, VFlacc. 1, 716. u. vgl. 2, 576. interea medium Aeneas iam classe tenebat certus iter, Virg. A. 5, 1. u. vgl. 23. flectere iter sociis terraeque advertere proras imperat, 7, 35. u. vgl. 8, 90. ille meum comitatus iter maria omnia mecum atque omnes pelagique minas caelique ferebat, 6, 112; liquidum nautis aura secundat iter, Prop. 4 (3), 21, 14.

2) von Lebl., vgl. zunächst: omnia naturae praepostera legibus ibunt parsque suum mundi nulla tenebit iter, Ov. Tr. 1, 8, 5; — inde suum per iter recreavit cuncta gubernans (Phoebus), Lucr. 5, 404. u. vgl.: ubi de longo cursu sol ultima caeli impulit atque suos efflavit languidus ignes concussos itere, 5, 651. bis me sol adiit gelidae post frigora bisque suum tacto pisce peregit iter, Ov. Tr. 4, 7, 1. Phoebi permensus iter, Claud. III. Cons. Hon. 166. medium non deserit unquam coeli Phoebus iter, radiis tamen omnia lustrat, VI. Cons. Hon. 411; ille recenset incertum quid Martis iter certumque Tonantis proficiat mundo, Laud. Stil. 2, 436; — postera non cassae Minyis Aurora retexit noctis iter, VFlacc. 4, 423. iam quaerit sidera, opacae noctis iter, Virg. A. 10, 161. noxque suum peragebat iter, VFlacc. 7, 408. exorto iubare, noctis decurso itinere, Pacuv. 347. nox - coartat iter, Ov. F. 5, 546; — peragat coeptum dulcis ut annus iter, 1, 187. peragit lentis passibus annus iter, Tr. 5, 10, 6. annique futurum devoveas venientis iter, Claud. Prob. et Ol. cons. 157. tu cursu, dea, menstruo metiens iter annuum, Catull. 34, 17; — fluminis haec rapidi carmine vertit iter, Tibull. 1, 2, 44. u. vgl. Catull. 64, 359. plana sunt cetera multisque inclitis amnibus Caucaso monte ortis placidum per campos iter praebent, Curt. 8, 30 (9), 3. timidae dirige navis iter, bildl., Ov. F. 1, 3. solaque puppis turbine flectit iter portuque refertur amico, VFlacc. 3, 42. currit iter tutum non setius aequore classis, Virg. A. 5, 862; — Aesonii venit hasta ducis latumque sub imo pectore rumpit iter, VFlacc. 3, 240; — vocis fecistis iter, Ov. F. 4, 69. u. vgl. VFlacc. 2, 454. haesit enim sub gutture volnus et udae vocis iter tenuemque inclusit sanguine vitam, Virg. A. 7, 533; quae presso subdita mento elidunt fauces et respiramen iterque eripiunt animae, Ov. M. 12, 141. iter digestis cibis praebetur,

Col. 8, 5, 20. cum scalpro factum fuerit iter surculo, 4, 29, 9.

B) übtr. 1) im Allg., Weg, Bahn, Art und Weise, Mittel, mit *Genit. subj.* u. *obj.*: neque ego impediri Ciceronis iter atque illam disciplinam volo et ipse puer magis illo declamatorio genere duci et delectari videtur: in quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus, Cic. QFr. 3, 3, 4; vitae diversum iter ingredietur, Juv. 7, 172. si quis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitae coepit insistere, Petron. 84, 1. vestis quoque libera per te (Bacchum) sumitur et vitae liberioris iter, Ov. F. 3, 777. secretum iter et fallentis semita vitae, Hor. Ep. 1, 18, 102. vos, quibus imperium Iovis et non segne peractum lucis iter, VFlacc. 1, 789. natalisque tui sic peragamus iter, Prop. 4, 9 (3, 10), 32. emeritis medii quoque temporis annis labitur occiduae per iter declive senectae, Ov. M. 15, 226. noscere amoris iter, Prop. 4, 14 (3, 15), 4. nulla (occupatio) esse potest tanta, ut interrumpat iter amoris nostri et officii mei, Cic. Att. 4, 2, 1. ite, infaustum genus, o pueri, noti per iter triste laboris! Sen. Herc. fur. 1136. quod paranti expeditionem Othoni campus Martius et via Flaminia iter belli esset obstructum a fortuitis vel naturalibus causis, Tac. H. 1, 86. trahere occultum membra soporis iter, Prop. 4, 10 (3, 11), 54. novis et exquisitis eloquentiae itineribus opus est, Tac. Or. 19; ut iter semper aliquod praeparatum fugae haberet, Liv. 39, 51, 5. u. so 38, 2, 14. angustum per iter luctantes ambitionis, Lucr. 5, 1130. fortuna salutis monstrat iter, Virg. A. 2, 387. adhuc aliquod iter salutis quaerendum est, Petron. 102, 10. quod tali in tempore capessendae rei publicae iter ingrederetur, Tac. A. 16, 26. adquirendae pecuniae brevius iter credebat per procurationes, 16, 17. unam in audacia spem salutis, sed duo itinera audendi, H. 4, 49. perdendi Gabios quod sibi monstret iter, Ov. F. 2, 702; ut obsaeptum plebi sit *ad* honorem iter, Liv. 4, 25, 12. plebi ad curules magistratus iter obsaepsit, 9, 34, 4; — *absol.*: flectemus illum: carmina invenient iter, Sen. Herc. Oet. 465; videmus naturam suo quodam itinere ad ultimum pervenire, Cic. ND. 2, 13, 35; quam illud iter iucundum esse debet, quo confecto nulla reliqua cura, nulla sollicitudo futura sit! Tusc. 1, 40, 96. quisquis medium defugit iter, stabili nunquam tramite curret, Sen. Herc. Oet. 676. cumque iter ambiguum est et vitae nescius error deducit trepidas ramosa in compita mentes, me tibi supposui, Pers. 5, 34. virtus recludens immeritis mori caelum negata tentat iter via, Hor. Od. 3, 2, 21. virtus mihi in astra et ipsos fecit ad superos iter, Sen. Herc. Oet. 1944. iter ad superos gloria pandet, 1990. hinc priscae redeant artes, felicibus inde ingeniis aperitur iter, Claud. Laud. Stil. 2, 126. in magna copia rerum aliud alii natura iter ostendit, Sall. C. 2, 10. cuius prima aetas manifestum iter ad ingenii lumen ostendit, Quint. praef. 6. namque alid ex alio clarescet nec tibi caeca nox iter eripiet, quin ultima naturai pervideas, Lucr. 1, 1115; per scelera semper sceleribus tutum est iter, Sen. Agam. 115. fecit iter sceleri, Ov. M. 15, 106. qui modo celabas monitu tua crimina nostro, flecte iter et monitu detege furta meo, AA. 2, 427; — probant qualecunque ingressi sunt iter, Quint. 3, 1, 6. ut vi quadam videamur affectus velut recto itinere depulsi, 4, 2, 104. ut ipsum iter neque impervium neque saltem durum putent, 12, 11, 11. — 2) als Titel eines Gedichtes: poëma quod inscribitur Iter, Suet. Caes. 56.

ĭtĕrābĭlis, e, wiederholbar, oculum pro oculo poscit deus noster, sed et vester vicem prohibens iterabilem magis iniuriam facit, Tert. adv. Marc. 2, 28.

ĭtĕrātio, ōnis, *f.*, die Wiederholung, a) rhetor.: eiusdem verbi aut sermonis iteratio, Quint. 8, 3, 50. si quae verborum iterationes contentionem aliquam et clamorem requirent, Cic. Or. 25, 85. crebrioribus mutata declinationibus iteratione verborum, Quint. 9, 3, 42; — lectio non cruda sed multa iteratione mollita et velut confecta memoriae imitationique tradatur, 10, 1, 19. ita sola, quae exciderunt, retractantur, ut crebra iteratione firmentur, 11, 2, 35. iterationes et ταυτολογίας et περισσολογίας, quas in narratione vitandas quidam scriptores artium tradiderunt, transeo, 4, 2, 43; reditus ad propositum et iteratio et rationis apta conclusio, Cic. dOr. 3, 53, 203. u. b. Quint. 9, 1, 28. — b) landwirthschaftl.: iteratio quoque arationis peracta esse debet cet., Col. 11, 2, 64; aratione per traversum iterata occatio sequitur, ubi res poscit, crate vel rastro, et sato semine iteratio (der occatio), Plin. 18, 20 (49), 180; u. absol. von der zweiten Umpflügung des Landes: nihil itaque amplius in iteratione, quam remolliri terra debet aequaliter, Col. 2, 11, 9. sed et compluribus iterationibus sic resolvatur vervactum in pulverem, 2, 4, 2; plurimum refert non miscere iterationem multoque minus tertiationem cum prima pressura, die zweite Auspressung des Oels, 12, 52, 11. — c) überh., vgl. im obscönen Sinne Petron. 87, 7. wie das Verbum iterare, Lamprid. Ant. Heliog. 24. u. Priap. 15.

ĭtĕrātīvus, a, um, grammat.: eine Wiederholung anzeigend, de iterativa verborum forma. Iterativa sive frequentativa verborum qualitas cet., Diom. p. 344, 28.

ĭtĕrāto, s. itero.

ĭtĕrĭtas, ātis, *f.*, = iteratio, Boeth. Geom. 2. p. 1217.

ĭtĕro, āvi, ātum, āre, wieder od. noch einmal etw. machen od. thun (der Deutsche Ausdruck ist nach dem Object zu wählen), wiederholen, erneuern, u. zwar 1) dasselbe, was man schon einmal gemacht, gethan, vorgenommen u. dgl. hat, wiederholen, a) im Allg.: mane ubi bis fuerit Phoebusque iteraverit ortus, cet., Ov. F. 6, 199. cum prior ad iterandum ictum Manlius consurrexisset, Liv. 8, 7, 10. resistere atque iterare pugnam iubet, 1, 12, 7. postero die iterata pugna, 6, 32, 7. iterato proelio, Justin. 29, 4, 1. certamina cogi in unum annum, quibusdam etiam iteratis iussit, Suet. Ner. 23. vulnus per galeam adegit: nec iterare valuit praelatus equo

et fortissimis satellitum protegentibus saucium, Tac. A. 6, 35. haud ulli vehementior umquam incubui, genitrix, iterataque vulnera fixi, Stat. Silv. 1, 2, 83. iterata Tarentinorum legatione, Justin. 18, 1, 1. Troiae renascens alite lugubri Fortuna tristi clade iterabitur, Hor. Od. 3, 3, 61. iterare culpam gaudebant, Tac. H. 3, 11. quod eum honorem iteraverat, Suet. Claud. 17; ferner: obliquae signa iterata rotae, wiederholt betrachtet, Prop. 5 (4), 1, 82. pontificibus tantum detulit - ut quasdam causas sacrorum a se finitas iterari et aliter distingui pateretur, Lamprid. Alex. Sev. 22; endlich: calciamentum numquam iteravit, anulos etiam negatur iterasse, Lamprid. Ant. Heliog. 32. u. obscön. c. 24; dah. *PAdv.* **iterato, wieder, noch einmal, wiederholt**, Justin. 5, 4, 3. 5, 9, 14. 11, 7, 11. 15, 2, 6. 16, 2, 1. 16, 3, 6. 18, 1, 11. 21, 2, 6. 21, 7, 6. u. s. Spät. — b) insbes. α) mit Worten, auch rhetor., αα) die eignen Worte **wieder -, noch einmal sagen, wiederholen**, oder die Worte eines Anderen **nachsagen**, iteradum eadem istaec mihi! Pacuv. 202. iterum mi istaec omnia itera, Plaut. Rud. 4, 8, 1. nunc si eadem hic iterem, inscitia'st, Poen. 4, 2, 99. haec ubi Telebois ordine iterarunt quos praefecerat Amphitruo, Amph. 1, 1, 56. haec iterant segni flentes occumbere leto, VFlacc. 1, 633. vocesque refert iteratque quod audit (Fama), Ov. M. 12, 47. nec semel amplecti nomenque iterare sororis cet., Claud. Rapt Pros. 3, 207. iteratur illud (canticum), Phaedr. 5, 7, 32. suspicatus ad aliquam urbanitatem totiens iteratam vocem pertinere, Petron. 36, 7. quum autem duplicantur iteranturque verba, und: adiungitur idem (verbum) iteratum, Cic. Or. 39, 135. relataque ad idem verbum et geminata ac duplicata vel etiam saepius iterata ponantur, Part. or. 6, 21. interpretatio est, quae non iterans idem redintegrat verbum, set id commutat, quod positum est alio verbo, quod idem valet, AHer. 4, 28, 38. ut quod dixit iteret, Cic. Or. 40, 137. neque coniunctiones saepius iterare dubitavit, Suet. Aug. 86. iterare declamationis partem, Quint. 11, 2, 39. illud repetendi genus, quod semel proposita iterat et dividit, 9, 3, 35. iteratis utrinque mediis, 9, 3, 34. iterata lectione, 11, 2, 2. in foro deinde coëunt atque ibi perpeti nocte fortunam publicam questibus iterant, Justin. 5, 7, 6; — nunc nam fore regi exitio vatesque canunt pecudumque per aras terrifici monitus iterant, VFlacc. 1, 27; — itera, in quibus partibus - et quo captus modo, fortunane an forte repertus, Att. 179; — Ca. cedo mihi, quid es facturus? Ps. temperi ego faxo scies: nolo bis iterari: sat sic longae fiunt fabulae, Plaut. Pseud. 1, 3, 157; — vom Echo: ita colles collibus ipsi verba repulsantes iterabant docta referri, Lucr. 4, 578. indoluit quotiensque puer miserabilis „eheu" dixerat, haec resonis iterabat vocibus „eheu", Ov. M. 3, 495; — und in dem Sinne des Nachsagens: sic iterat voces, Hor. Ep. 1, 18, 13. — ββ) das Erlebte **wieder erzählen**, operam date, dum mea fata itero, Plaut. Cas. 5, 2, 5. eo libro quae in bello gesta sint iterare, Sempr. Asell. b. Gell. 5, 18, 9. — β) in der Landwirthschaft, **wiederholen**, aratione per traversum iterata occatio sequitur, Plin. 18, 20 (49), 180. sarritura quoque frumentorum iteratur egregie, Col. 11, 2, 26. et ita diligenter fossione iterandus (locus), 11, 3, 11. vinearum quoque cultus - iteratus esse debet ante solstitium, 11, 2, 47; bes. = **noch einmal -, zum zweiten Mal pflügen**, subacto mihi ingenio opus est, ut agro non semel arato, sed novato et iterato, quo meliores fetus possit et grandiores edere, Cic. dOr. 2, 30, 131. u. so Col. 2, 4, 4. quod iam proscissum est iterare, 2, 4, 8. u. = noch einmal reinigen, segetes, Plin. 18, 27 (67), 254; vgl. noch: seminaque ex illis iterant iactata per undas, wiederholt ausstreuen, Ov. M. 4, 749. — 2) **doppelt machen, verdoppeln**, tunc qua subtemine duro multiplicem tenues iterant thoraca catenae, incidit, Stat. Theb. 12, 774. innixi humeris et super iteratam testudinem scandentes prensarent hostium tela brachiaque, Tac. H. 3, 28. iterataque muris saxa domant Euros, VFlacc. 1, 593. muricibus Tyriis iteratae vellera lanae cui properabantur? Hor. Epod. 12, 21. quae, malum, ista dementia est iterari vitam morte? Plin. 7, 55 (56), 190. u. mit Worten: etiam tua quoque malefacta iterari et vero possunt, Plaut. As. 3, 2, 21. — 2) etw. **wieder aufnehmen**, u. zw. durch die Rückkehr zum Anfang: ope virginea nullis iterata priorum ianua difficilis filo est inventa relecto, wiedergefunden, Ov. M. 8, 172. u. bildl.: nunc retrorsum vela dare atque iterare cursus cogor relictos, wieder zurückmachen, wiederholen, Hor. Od. 1, 34, 3; od. durch Fortsetzung derselben Thätigkeit: **fortsetzen, erneuern**, cras ingens iterabimus aequor, die Meeresfarth wieder aufnehmen, fortsetzen, 1, 7, 32. tumulum iterare haud visum, wiederherstellen, erneuern, zuvor: restituere, Tac. A. 2, 7. μετεμψύχωσις illorum revocatio est animae iam pridem morte functae et in aliud corpus iteratae, Tert. An. 35; mit Worten = **dagegen -, ferner -, weiter sagen**, fidus fuisti, infidum esse iterant, Plaut. Trin. 4, 1, 13. fortunam insanam esse at caecam et brutam perhibent philosophi -: insanam autem esse aiunt, quia -: caecam ob eam rem esse iterant, quia -: brutam, quia cet., Pacuv. 366. fas pervicaces est mihi Thyiadas vinique fontem lactis et uberes cantare rivos atque truncis lapsa cavis iterare mella, ferner zu besingen, Hor. Od. 2, 19, 9.

ĭtĕrum, *Adv.*, **wieder, wiederum, abermals, zum zweiten Male**, um anzugeben, daß eine Thätigkeit od. ein Zustand wiederholt wird, u. zwar a) vom Anfang an, iterum iam hic in me inclementer dicit, atque id sine malo? Plaut. Amph. 2, 2, 110. u. vgl. Epid. 3, 2, 18. Rud. prol. 19. 3, 2, 44. 4, 8, 1. Most. 3, 1, 146. eho, an te paenitet, in mari quom [hac noctu] elavi, ne hic in terra iterum eluam? Rud. 2, 7, 20. numquam hercle iterum defraudabis me quidem post hunc diem, 5, 3, 60. neque me patiar iterum ad unum scopulum ut olim classem Achivom offendere, Poët. b. Cic. dOr. 3, 41, 166. nam unam ei cenam atque eius comitibus dedi: quod si iterum mihi sit danda, actum siet, Ter. Heaut. 3, 1, 46. u. vgl. Ad. 2, 1, 5. 3, 3, 72. Hec. prol.

7. 1, 2, 111. 3, 2, 4. non tibi sunt integra lintea, non di, quos iterum pressa voces malo, Hor. Od. 1, 14, 9. habent Tartara Panthoiden iterum Orco demissum, 1, 18, 9. u. vgl. Ep. 1, 5, 4. Sat. 2, 7, 69. Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit, Ov. M. 1, 208. quod superest, iterum, Cinname, tonsor eris, Mart. 7, 64, 10. in campo Tiburti, ubi hordeum demessuit, idem in montibus serit, ibi hordeum idem iterum metit, Cato frg. p. 13, 11. terra igitur ut focus domiciliorum, sacra deorum omnium est: quocirca ne quis iterum idem consecrato, Cic. Leg. 2, 18, 45. Livianae fabulae non satis dignae quae iterum legantur, Brut. 18, 71. si in illo paene fato rei publicae obieci meum caput pro vestris caerimoniis atque templis perditissimorum civium furori atque ferro, et si iterum, cum ex mea contentione interitus bonorum omnium quaereretur, vos sum testatus cet., Dom. 57, 145. cum tantam multitudinem cum tanto studio adesse videamus, quantam iterum nunc in eodem homine praeficiendo videmus, quid est, quod aut de re aut de perficiendi facultate dubitemus? Pomp. 24, 69. eo post diem quintum, quam iterum barbari male pugnaverant, legati a Boccho veniunt, Sall. J. 102, 1. ignoscite Cethegi adulescentiae, nisi iterum iam patriae bellum fecit, C. 52, 33. si iterum experiri vellent, se iterum paratum esse decertare, Caes. BG. 1, 44, 4. iterum eodem bello omnes copias eorum fugavit, Nep. Iphicr. 2, 3. revocatus praeco, cum unus quisque non audire modo sed videre libertatis suae nuntium averet, iterum pronuntiavit eadem, Liv. 33, 32, 8. iterum deinde idem missi non recipiuntur in castra, 2, 39, 12. tum Romanus sinu ex toga facto „hic“ inquit vobis bellum et pacem portamus: „utrum placet sumite“: sub hanc vocem haud minus ferociter, daret utrum vellet, subclamatum est: et cum is iterum sinu effuso bellum dare dixisset, accipere se omnes dixerunt (wo sich iterum auf die mit der Toga wiederholte Bewegung bezieht), 21, 18, 14. iterum esse se captas, iterum excidisse regno, Curt. 10, 17 (5), 22 missis iterum ad Corbulonem precibus, veniret prope, Tac. A. 15, 11. iterum cum praeter Locros Regium pedibus iret - paene exceptus est, Suet. Aug. 16. secundo quoque anno iterum Tarquinius - bellum Romanis intulit, Eutr. 1, 11. u. vgl. 2, 3. 6. 10. 4, 15. 5, 1. 2. 6. 6, 9. ut plurima iterum dicenda sint, Quint. 4, 3, 3. accidit etiam nonnunquam eadem causa, de qua pronuntiarit cognoscatque iterum, 11, 1, 77. hoc consilio praeventus iterum servitia concitat, mit Bezug auf das abermalige Bestreben, sich des Staates zu bemächtigen, Justin. 21, 4, 6. u. so vgl. 5, 6, 7. primum ob nives invia (terra), deinde ob immanitatem habitantium inculta - : vasta deinde iterum loca beluae infestant, mit Bezug auf invia, Mel. 3, 7, 1; — P. Scipio Africanus Aemilianus - post tot acceptas circa Numantiam clades creatus iterum consul missusque in Hispaniam, Vell. 2, 4, 2. u. vgl. 2, 12, 1. bello Punico secundo nonne C. Flaminius consul iterum neglexit signa rerum futurarum magna cum clade rei publicae? Cic. Div. 1, 35, 77. u. so Nep. Hann. 5, 3. Cato 2, 2. Eutr. 4, 17. tribunus plebis factus est Candido et Quadrato iterum consulibus, Spart. Hadr. 3. iterum Horatium Pulvillum collegam sibi sumpsit, zu collegam gehörig, Eutr. 1, 10. res erat cum L. Saturnino iterum tribuno plebis, Cic. Sest. 16, 37. Lentulus consularis et praetor iterum, Vell. 2, 34, 4. primum imperator apud flumen Strymona magnas copias Thracum fugavit —: idem iterum (näml. imperator) apud Mycalen Cypriorum et Phoenicum ducentarum navium classem devictam cepit, Nep. Con. 2, 2. iterum mihi gnatus videor, quia te repperi, Plaut. Poen. 5, 2, 117. loquaces, seditiosos, semina discordiarum iterum ac tertium tribunos pessimis artibus regia licentia vivere, Liv. 3, 19, 5; — quod id frumentum improbissime per triennium partum non semel, sed bis, neque uno, sed duobus pretiis unum et idem frumentum vendidisti: *semel* civitatibus HS xv in medimnum, *iterum* populo Romano, a quo HS xxi in medimna pro eodem illo frumento abstulisti, Cic. II. Verr. 3, 77, 179. cuius simulacrum sanctissimum Segestae, bis apud Segestanos consecratum, semel ipsorum religione, iterum P. Africani victoria, tollendum asportandumque curavit, 5, 72, 185. audierat ex illo se a me bis salutem accepisse, separatim semel, iterum cum universis, Dom. 52, 134. bis deinde post Numae regnum clausus fuit (Ianus), semel T. Manlio consule post Punicum primum perfectum bellum, iterum - post bellum Actiacum cet., Liv. 1, 19, 3. ipse prosperrime semper, ac ne ancipiti quidem umquam fortuna, praeterquam bis dimicavit: semel ad Dyrrachium - iterum in Hispania, Suet. Caes. 36. u. vgl. c. 25. Tib. 6. bis captum, semel a Persis in Lycia, iterum ab ipso, Curt. 5, 14 (4), 10; — cognoscite nunc ita reum citatum esse illum, ut re *semel atque iterum* praeiudicata condemnatus in iudicium venerit, Cic. Cluent. 17, 49. cum his Aeduos eorumque clientes semel atque iterum armis contendisse, Caes. BG. 1, 31, 6. Fabio auspicanti, priusquam egrederetur ab Tarento, aves semel atque iterum non addixerunt, Liv. 27, 16, 5. semel atque it. eluantur (vasa), Col. 12, 52, 14; quod *semel* ille *iterumque* neglexit, Cic. Div. 1, 25, 54; Piso saepe dicebat: minus saepe Pomponius, raro Carbo, *semel aut iterum* Philippus, Brut. 90, 308; *semel iterumve* satis est admoto ferra mento adurere, Cels. 8, 2; — immane bellicae civitatis argumentum, quod *semel* sub regibus, *iterum* hoc T. Manlio consule, *tertio* Augusto principe artae pacis argumentum Ianus geminus clausus dedit, Vell. 2, 38, 3. u. so 2, 40, 5; ac *primo* quidem decipi incommodum est, *iterum* stultum, *tertio* turpe, Cic. Inv. 1, 39, 71. quem ipse primo apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertio aqud Trebiam fugarat, Nep. Hann. 6, 1; ille Ephesum ad eum - pecuniam misit: ille *iterum*, ille *tertio* auctionibus factis pecuniam dedit, qua ad bellum uterere, Cic. Deiot. 5, 14. u. vgl. Quint. 11, 3, 36 sq.; — veniunt *iterum atque tertium* tumul-

tuosius, Cato RR. 36, 5; quid est tam incertum, quam talorum iactus? tamen nemo est, quin saepe iactans venerium iaciat aliquando, nonnumquam etiam *iterum ac tertium*, Cic. Div. 2, 59, 121. iterum ac tertium tradunt adlapsos libatoque iocinore intactos angues abisse, Liv. 25, 16, 3. mox aratum et occatum integitur crate iterum ac tertium (solum), Plin. 18, 16 (43), 145; *iterum ac tertio* nominavi (Chrysogonum), Cic. SRosc. 22, 60. si diutius observes, utrumque iterum ac tertio videas, Plin. Ep. 4, 30, 4. confitentes it. ac tertio interrogavi, 10, 96 (97), 3; id *iterum et tertium* et dum nihil sit reliqui, Quint. 7, 1, 27. inlinitur enim usque dum sudores evocet iterum et tertium ita ne sudor abluatur, Plin. 27, 9 (48), 72; ut fecerunt ii in sarriendo *iterum et tertio*, Varro RR. 1, 18, 8; ut statim vomant rursusque hauriant idque *iterum tertiumque*, Plin. 14, 22 (28), 139. cocuntur varie, ab aliis iterum tertiumque in melle, 36, 19 (30), 137; sanguis mittendus est, et si nihilo minus ex ore processit, *iterum tertioque*, et quotidie paulum aliquid, Cels. 4, 11 (4, 5); — equites, frumentum, pecuniam *semel atque iterum ac saepius* invitissimi dare coacti sunt, Cic. Font. 12, 26 (8, 16); id ut re experiatur, *iterum et saepius* te rogo, Fam. 13, 42, 2. testis est iterum et saepius Italia, Pomp. 11, 30. ut ille iterum *ac* saepius provocet, sic se iterum ac saepius iudicem illi ferre, ni cet., Liv. 3, 57, 5. iterum ac saepius recoctum porcello obiecit, Suet. Ner. 33. eadem it. ac saepius dicere, Quint. 12, 8, 8; — haec ego ludo, quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa, nec redeant *iterum atque iterum* spectanda theatris, Hor. Sat. 1, 10, 37. quanto maiorem infantium turbam iterum atque iterum videbis incidi, Plin. Pan. 28, 6; nam thermis *iterum* cunctis *iterumque* lavatur, Mart. 2, 14, 13. ille nos instituit et induxit, ut te iterum iterumque consulem cupiamus, Plin. Pan. 79, 1. et iterum iterumque praeconem repetere vocem illam iubebant, Flor. 1, 23 (2, 7), 15. maestusque Creusam nequiquam ingeminans *iterumque iterumque* vocavi, Virg. A. 2, 769. unum illud tibi, nate dea, proque omnibus unum praedicam et repetens iterumque iterumque monebo, 3, 435. — b) nach dem Anfang zurück: quod si esset longius, prius nox oppressisset illic, quam huc revorti posset iterum, Ter. Ad. 4, 4, 8. ure, puer, quaeso, tua qui ferus otia liquit atque iterum erronem sub tua signa voca, Tibull. 2, 6, 5. quis et me, inquit, miseram et te perdidit, Orpheu, quis tantus furor? en iterum crudelia retro fata vocant, Virg. G. 4, 494. nec quae praeteriit iterum revocabitur unda, Ov. AA. 3, 63. o pater, anne aliquas ad caelum hinc ire putandum'st sublimes animas iterumque ad tarda reverti corpora? Virg. A. 6, 719.

ĭtĭdem, *Adv.* (aus i-ti-dem zusammengesetzt, worin ti als Locativform des demonstrat. Pronominalstammes to entstanden und das i gerade so wie in utique sich verkürzt hat: iti bedeutet also eigentlich: das da, das dort, und daher: so, und itidem erhält den Sinn: das da eben, das heißt: ebenso, nach *Corssen* über Aussprache II. p. 269. u. über dem vgl. p. 283), **eben so, auf gleiche Weise, gleichfalls**, quia salutare advenientem me solebas antidhac, appellare *itidem ut* pudicae suos viros, quae sunt, solent, Plaut. Amph. 2, 2, 79. scio esse grandem (aetatem tuam), itidem ut pecuniam, Aul. 2, 2, 37. itidem ut saepe iam in multis locis plus insciens quis fecit, quam prudens boni, Capt. prol. 44. exossabo ego illum simulter, itidem ut muraenam coquos, Pseud. 1, 3, 148. ut aut hoc tibi doleret itidem ut mihi dolet, Ter. Eun. 1, 2, 13. placet non fieri hoc itidem ut in comoediis, Hec. 5, 4, 26. u. vgl. Heaut. 4, 3, 20; — atque eas *itidem* fallam, *ut* ab illis fallimur? Eun. 2, 3, 94. itidem illae mulieres sunt ferme ut pueri levi sententia, Hec. 3, 1, 31. u. vgl. 1, 2, 75. Phorm. 3, 1, 12; — *ut* vos hic, *itidem* illi aput vos meus servatur filius, Plaut. Capt. 2, 2, 11. ut veni, itidem incertum amisti, Ter. Hec. 2, 2, 9. tuisque ex, inclute, chartis, floriferis ut apes in saltibus omnia libant, omnia nos itidem depascimur aurea dicta, Lucr. 3, 10; — proripite hominem pedibus huc *itidem quasi* occisam suem, Plaut. Rud. 3, 2, 46. Tr. ego iam hic te, itidem quasi peniculus novos exurgeri solet, ni hunc amittis, exurgebo quidquid humoris tibi'st. Gr. tange: adfligam ad terram te itidem ut piscem soleo polypum, 4, 3, 69; — ubi sudor cum unguentis sese consociavit, ilico *itidem* olent, *quasi* cet., Most. 1, 3, 120; — *quasi* piscis, *itidem'st* amator lenae, As. 1, 3, 26. *quasi* patriciis pueris aut monedulae aut anates aut coturnices dantur quicum lusitent: *itidem* mi advenienti haec upupa qui me delectem data'st, Capt. 5, 4, 5; — quia enim in cavea si forent, conclussi [illi] *itidem ut* pulli gallinacei, *ita* non potuere uno anno circumirier, Curc. 3, 80; atque *ita* te nervo torquebo, *itidem* uti catapultae solent, 5, 3, 12; — *absol.*: illa autem virgo atque altera itidem ancillula de navi timidae desuluerunt in scapham, Rud. prol. 74. exsectum a filio Caelum, vinctum itidem a filio Saturnum, Cic. ND. 3, 24, 62; conveni hodie adveniens quendam mei loci hinc atque ordinis hominem haud impurum, itidem patria qui abligurrierat bona, Ter. Eun. 2, 2, 3; feci ego istaec itidem in adulescentia, Plaut. Bacch. 3, 3, 6. nimis simili'st mei: itidem habet petasum ac vestitum, Amph. 1, 1, 286. itidem hic apud nos, As. 1, 3, 67. fugiam intro, ne quid hic turbae fiat itidem, Aul. 2, 9, 9. verum siquid metuis a me, iube me vinciri: volo, dum istic itidem vinciatur, Capt 3, 4, 75. itidem tu face, Ter. Phorm. 2, 5, 50. u. vgl. 62. temperantia autem in suas itidem res et in communes distributa est, Cic. Part. or. 22, 77. ea, quae movent sensus, itidem movent omnium, Leg. 1, 10, 30. si res labat, itidem amici conlabascunt, Plaut. Stich. 4, 1, 16; — ibo ad eum atque eadem haec, tibi quae dixi, dicam itidem illi, Ter. Andr. 3, 4, 20; Lo. at haec retunsa'st. Ba. sine siet: itidem vos quoque estis plagis, Plaut. Pseud. 1, 2, 26; — sisto tibi me et mihi contra itidem [tu te] ut sistas suadeo, Curc. 1, 3, 7. nullius nostrum filium et filiam non apte discerni marem ac fe-

minam, ut Terentium et Terentiam: contra deorum liberos et servorum non itidem, Varr. LL. 9, 55.

ĭtĭner, ĕris, *n.*, s. iter.

ĭtĭnĕrans, antis, reisend, auf der Reise, Salv. de gub. dei 1. p. 33.

ĭtĭnĕrārius, a, um, zur Reise od. zum Marsch gehörig, Reise-, Marsch-, paenulis intra urbem frigoris causa ut senes uterentur permisit, cum id vestium genus semper itinerarium aut pluviale fuisset, Lamprid. Al. Sev. 27. simulavit se et in Africam iturum, ut sumptum itinerarium exigeret, Commod. 9; tamquam itinerario aggere vel superposito ponte complanatum spatium - patefecit hostibus transitum, Amm. 19, 8, 2; subst.: itinerarium sonare lituos iubet, Abmarsch, 24, 1, 1; primum itineraria omnium regionum, in quibus bellum genitur, plenissime dux habere debet perscripta (topographische Beschreibungen), usque eo, ut sollertiores duces itineraria provinciarum, in quibus necessitas geritur, non tantum adnotata, sed etiam picta (topographische Karten) habuisse firmentur, ut non solum consilio mentis, verum adspectu oculorum viam profecturis eligerent, Veg. R. mil. 3, 6.

ĭtio, ōnis, *f.*, das Gehen, haecine erant itiones crebrae et mansiones diutinae Lemni? Ter. Phorm. 5, 9, 23. u. b. Cic.: de obviamitione, Att. 11, 16, 1. 13, 50, 4.

ĭtĭto, are (*Frequ.* zu ito), festlich begehen, exsequias ititant, Naev. frg. lib. 3. no. 5. p. 61. *ed. Klussm.*

ĭto, āre (*Frequ.* zu ire), zu gehen pflegen, te *ad* cenas itare desisse moleste fero, Cic. Fam. 9, 24, 2; quae liberos suos discere et quos *in* ludos itare vellent, Domit. et Licin. censor. b. Suet. Rhet. 1. pauperis cuiusdum puerum ex Baiano Puteolos in ludum literarium itantem - miro amore dilexit, Plin. 9, 8 (7), 25. pedibus itavisse in curiam, Gell. 3, 18, 4.

itriola, s. irtiola.

ĭtus, *abl.* u, *acc.* sing. um u. *pl. us*, *m.*, die Fortbewegung, der Gang, insb. im Ggsß. zu reditus, das Abgehen, die Abreise, nec repentis itum cuiusvis cumque animantis sentimus, Lucr. 3, 388; itum gestum amictum qui videbant eius, Titin. 117. quis porro noster itus reditus, vultus incessus inter istos? Cic. Att. 15, 5, 3; vota pro itu et reditu suo suscipi passus, Suet. Tib. 38. itum felicem reditumque gloriosum exoptans, Amm. 23, 2, 4; et ita per paucos itus ac reditus brevi horarum spatio tota messis impletur, Pallad. 7, 2, 4; per regiones longo itu porrectas sensim gradieris, Am. 27, 10, 7.

iŭba, ae, *f.*, die Mähne (im Singul. von einem, im Plur. von mehreren od. auch von einem Thiere), 1) eig., allgemein: quodcumque tremendum dentibus aut insigne iubis aut nobile cornu aut rigidum setis capitur: decus omne decorque silvarum, Claud. Cons. Stil. 3, 317. illum (crinem) sibi ipsi sine ullo artifice formosi quatiebant, non aliter quam iubam generosa animalia, Sen. NQ. 1, 17, 7. in quolibet equo densior iactabitur iuba, horrebit in leonum cervice formosior, Ep. 20, 7, 22 (124); — von Pferden: ceu ubi solet nodo remissus Thessali quadrupes iugi cervicem et altas quatere ad excursum iubas, Petron. 89, 2, 60. sonipes, quem primus amoris sollicitavit odor, tumidus quatiensque decoras turbata cervice iubas Pharsalia rura pervolat, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 289. saepe iubam quassat simul altam (equus), Enn. A. 506. o quantum formae sibi conscius erigit armos, spargit et excussis colla superba iubis, Epigr. 20, 9. non sentit arenas ungula discussaeque iubae sparguntur in armos, IV. Cons. Hon. 547. iubam cervice effundit equina coniugis adventu pernix Saturnus (in e. Pferd verwandelt), Virg. G. 3, 92. frenaque in effusa laxa iacere iuba, Ov. Am. 3, 4, 16. tua per campos vento iuba lusit Iberos, Claud. Epigr. 23, 3. densa iuba et dextro iactata recumbit in armo, Virg. G. 3, 86. quodque iubis pronos cervix diverberet armos, Nemes. Cyn 265. quadrupedes inter rapidi certamina cursus depexaeque iubae plausaque colla iuvant, Ov. AA. 1, 629; equum alacrem laetus aspexit, cuius in iuba examen apium consederat, Cic. Div. 1, 33, 73. u. vgl. 2, 31, 67. ipsa per admissas concute lora iubas, Ov. Am. 2, 16, 50. vagi crines per colla iacebant, in dextras abiēre iubas, M. 2, 673; vom Gestirn: equus ille iubam quatiens fulgore micanti, in Versen b. Cic. ND. 2, 43, 111. creditur hic (Pegasus) caesae gravida cervice Medusae sanguine respersis prosiluisse iubis, Ov. F. 3, 451; von den Rossen der Aurora u. des Sol: fumantes sudore iubas mergere ponto, Sen. Thyest. 818. lutea lora iubasque subligat alipedum, Claud. Laud. Stil 2, 471; — v. Löwen: leo - cum crescere sensit ungue pedes et terga iubis et dentibus ora, iam negat imbelles epulas, III. Cons. Hon. 77. erexitque iubas vasto et gravo murmur hiatu infremuit, Lucan. 1, 209. rutilam ferox torosa cervice quate iubam, Catull. 63, 83. nodosque iubarum excutit, Claud. Rapt. Pros. 2, 212. blandasque leones summisēre iubas, 1, 209. cur huic genus acre, leones praebent insolitas ad iuga curva iubas? Ov. F. 4, 215. cervice minaces defluxēre iubae, Claud. BGild. 363. ventoque citatis terrificant Atlanta iubis (leones), Cons. Stil. 3, 335. Massylam cervi non timuēre iubam, Rapt. Pros. 2. praef. 28. non Argolico rapta leoni fulvā pellis contecta iubā laevos operit dura lacertos, Sen. Herc. Oet. 1934. iubas captivaque postibus ora inposuit, VFlacc. 3, 25. non faciunt meliorem equum aurei freni: aliter leo aurata iuba mittitur, Sen. Ep. 4, 12, 6 (41); v. Gestirn: iactans fervidam coelo iubam, Sen. Herc. Oet. 70; — v. Stieren: Herculea taurus colla sublimis gerens altam fronte viridanti iubam, Hipp. 1037. quibus (tauris) hirtae iactantur per colla iubae, Calp. 7, 61. illa (Europa) iubam dextra, laeva retinebat amictus, Ov. F. 5, 607; — von Böcken: iam tempus erit, maternas demere lanas hircorumque iubas et olentes caedere barbas, Calp. 5, 67; — von Hunden: pectora ferro terribilesque innexa iubas ruit agmine nigro latratuque cohors, VFlacc. 6, 111. nonne custodem Stygis tergemina nigris colla iactantem iubis (adcolere sa-

tius?), Sen. Ag. 13. u. so v. Cerberus: sordidum tabo caput lambunt colubrae: viperis horrent iubae: cet., Herc. fur. 787; — vom Menschen: si quid est iuba sua decisum, si quid extra ordinem iacuit, Sen. Brev. vit. 12, 3. — 2) übtr., der Busch, Kamm, Floß, Schweif, u. zw. vom Hahn: iubae deinde variae vel ex auro flavae per colla cervicesque in humeros diffusae, Col. 8, 2, 9; vom Helmbusch: iubae laetabile sidus Achivae, VFlacc. 6, 606. armorum facie et Graiarum errore iubarum, Virg. A. 2, 412. stat cassis utrique sidereis hirsuta iubis, Claud. in Rufin. 1, 351. galea hirsutis compta lupina iubis, Prop. 5 (4), 10, 20. cui triplici crinita iuba galea alta Chimaeram sustinet, Virg. A. 7, 785. galeaeque minaci flava cruentarum praetenditur umbra iubarum, Claud. Prob. et Ol. cons. 92. nunc crinita iubis galeam - implet, Rapt. Pros. 3, 218. splendentior igni aureus ardescit clipeus galeamque nitentes arrexēre iubae, Gigant. 77. luduntque iubae per colla, per armos, Virg. A. 11, 497. clipeumque iubasque divini adsimulat capitis, 10, 638. cessēre iubae raptumque per auras vulnus et extrema sonuit cita cassido cuspis, 3, 196. discussaeque iubae capiti, 9, 810. vidit harenosis Tatium proludere campis pictaque per flavas arma levare iubas, Prop. 5 (4), 4, 19; — von Schlangen: ast illum fluviis et nocte remensa Eumenidum canis et sparsae iuba reppulit hydrae, VFlacc. 3, 227. u. vgl. 8, 88. draconum - iubae, Claud. in Rufin. 1, 378. pectora quorum inter fluctus arrecta iubaeque sanguineae superant undas, Virg. A. 2, 206. u. so vgl. Petron. 89, 2, 38. qui (Python) spiris tegeret montes, hauriret hiatu flumina, sanguineis tangeret astra iubis, Claud. in Rufin. 1. praef. 3; — von Fischen (Barben): sed placet Ursidio lex Iulia, tollere dulcem cogitat heredem cariturus turture magno mullorumque iubis et captatore macello, Juv. 6, 38; — von Kometen: iidem (Graeci cometas vocant) pogonias, quibus inferiore ex parte in speciem barbae longae promittitur iuba, Plin. 2, 25 (22), 89; — vom Laub der Bäume: mare id colore perviridi, praeterea fruticosum arboribus, iubas earum gubernaculis deterentibus, Plin. 6, 22 (24), 87; — bildlich vom Schmuck der Rede: hanc (historiam) saepius ossa musculi nervi, illam (orationem) tori quidem et quasi iubae decent, Plin. Ep. 5, 8, 10.

iŭbar, ăris, *n.* (als *m.*, Enn. A. 547. Sever. Aetn. 332; nur im *Singul.*, vgl. Charis. p. 34, 16. u. Exc. p. 550, 21. Prob. cath. p. 11, 35; über den *Dat.* iubari u. *Abl.* iubare, Charis. p, 133, 18 sqq.; vgl.: quom stella prima exorta - id tempus dictum a Graecis ἑσπέρα, Latine vesper: ut ante solem ortum, quod eadem stella vocatur iubar, quod iubata cet., Varr. LL. 6, 6. und: quod habet lumen diffusum, ut leo in capite iubam, 7, 76. iubar stella, quam Graeci appellant φωσφόρον vel ἕσπερον, hoc est lucifer, quod splendor eius diffunditur in modum iubae leonis, PDiac. p. 104, 2. u. vgl. die Vertheidigung der Varronischen Ableitung bei *Corssen* krit. Beitr. zur Lat. Formenlehre, S. 158 ff. u. krit. Nachträge, S. 185 fg.), der **strahlende Glanz**, durch einen Genit. od. ein Adj. näher bestimmt, somniavit et pater Octavius, utero Atiae iubar solis exortum, Suet. Aug. 94. exoptato die equestrium ludorum inlucescente, nondum solis puro iubare, Amm. 28, 4, 31. primi iubar ad placabile Phoebi, VFlacc. 5, 332. exigua nubes sordido crescens globo nitidum cadentis inquinat Phoebi iubar, Sen. Ag. 460. te - testem invoco et te coruscum lucis aetheriae iubar, Hipp. 888. tunc iubar arcturi languet, Claud. Prob. et Ol. cons. 25; quia crassior est certis in partibus aër, sub terris ideo tremulum iubar haesitat ignis, Lucr. 5, 696; — laxatis pubes Titania vinclis vidisset caeleste iubar, Claud. Rapt. Pros. 1, 44. quis nondum gressus stabiles neque lumina passa Luciferum videre iubar, Nemes. Cyn. 142. Hesperium ante iubar quatiens, Calvus 6. Prisc. I. p. 170, 6. attollens thalamis Idalium iubar dilectus Veneri nascitur Hesperus, Claud. Fesc. 4, 1. unde Eoum iubar exsurgit, Amm. 27, 4, 7. aestivum tolerare iubar, Claud. III. Cons. Hon. 45. novi, quo Thessala cantu eripiat lunare iubar, in Rufin. 1, 146. u. so BGet. 236; — ohne nähere Bestimmung von den Gestirnen u. Meteoren des Himmels (dem Morgenstern, der Aurora, der Sonne, dem Monde, dem Tag, einem Kometen): quintus ab aequoreis nitidum iubar extulit undis Lucifer, Ov. F. 2, 149. u. vgl.: interea fugit albus iubar Hyperionis cursum, Enn. A. 547; — Tithonia - sustulit inmenso ter iubar orbe suum, Ov. F. 4, 943; — Sol auricomis urguentibus Horis multifidum iubar et bisseno sidere textam loricam induitur, VFlacc. 4, 92. iubar aureus extulerat sol, Ov. M. 7, 663. forte nulla nube respersus iubar laxabat ardens fervidum Titan diem, Sen. Herc. Oet. 723. iam nocte Titan dubius expulsa redit et nube moestum squalida exoritur iubar, Oed. 1 sq. clarumque Titan dividens orbi diem tacitisque praebens conscium sacris iubar, Med. 5. irriguis largum iubar ingerit herbis, quas Solis pascuntur equi, Claud. Laud. Stil. 2, 469. tardusque Eoo Phoebus effulsit mari retinere mersum iussus Oceano iubar, Sen. Herc. fur. 25; u. so von der Sonne: hoc lumen iubarne'st quod in caelo sperno? Enn. trag. 37. optat et album iam iubar, VFlacc. 5, 311. iamque rubrum tremulis iubar ignibus erigere alte cum coeptat natura supraque extollere montes, Lucr. 4, 404. ardenti nitidum iubar evocat alto, VFlacc. 3, 429. ecce serenato clarum iubar emicat axe, Sil. 12, 637. per iubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis, Ov. M. 1, 768. et iubar hoc nitidum nigrae succedite nocti, 15, 187. sic nitidum iubar pastor luce nova roscidus adspicit, Sen. Med. 100; u. ganz absol.: exorto iubare, noctis decurso itinere, Pacuv. 347. it portis iubare exorto delecta iuventus, Virg. A. 4, 130; — iam plena Phoebe candidum extulerat iubar, Petron. 89, 2, 54; — quid solito citius liquido iubar aequore tollit candida, lucifero praeveniente, dies? Ov. F. 5, 547. nocte fugata laesum nube dies iubar extulit, Lucan. 5, 455; u. so v. Tag: at mihi luctificum venit iubar, VFlacc. 3, 292; — hanc animam interea caeso de corpore raptam fac

iubar, zu einem Gestirn, Ov. M. 15, 840; — vidimus caelo iubar ardens cometam pandere, Sen. Oct. 230; — in anderen Beziehungen: flamma - tremulum summa spargit in aede iubar, Ov. F. 1, 77. tale iubar per tecta micat (wie der der Sonne u. des Mondes, v. Gold), VFlacc. 5, 410. cristarum galeae iubar, Stat. Theb. 3, 223. per fratris regale iubar, per facta parentis aetherii floremque tui te deprecor aevi, dem Diadem, Claud. in Rufin. 2, 144; vultus flammeum intendens iubar, Sen. Troad. 452. arcanum radiant oculi iubar, Claud. Idyll. 1, 17. fulmineum iubar incendit aequor sibilisque undae tremunt, der Schlangen, Petron. 89, 2, 39. hic stetit Arctoi formosus pulvere belli purpureum fundens Caesar ab ore iubar, Mart. 8, 65, 3.

iŭbātus, a, um, mit einer Mähne = u. übertr. mit einem Busch =, Kamm versehen, leo, Sen. Thyest. 732. leones, Plin. 8, 16 (20), 53. lycaon, cui iubata traditur cervix, 8, 34 (52), 123; — eadem stella vocatur iubar, quod iubata, Varr. LL. 6, 6; — anguem in oppido suo iubabatum, Liv. 41, 21, 13. u. so: angues, Naev. 22. Plaut. Amph. 5, 1, 56. iubatus draco, AHer. 4, 49, 62.

iŭbeo, iussi, iussum, iŭbēre (Archaist. Formen: iusti = iussisti, Ter. Eun. 5, 1, 15; iussim = iusserim, Plaut. Men. 1, 3, 3; iusso = iussero. Virg. A. 11, 467. Sil. 12, 175; iusse = iussisse, Ter. Heaut. 5, 2, 48; u. vgl.: paulum superiores [vor Cicero] etiam illud, quod nos gemina s dicimus, *iussi*, una dixerunt, Quint. 1, 7, 21. „Iubere heißt für Recht halten, wie ratum habere für gültig halten. In dem Rechtsstaate der Römer konnte nur die Volksversammlung etwas für Recht erklären, daher: populus iubet, velitis iubeatis Quirites; was aber die höchste Staatsgewalt für Rechtens hält, das befiehlt sie und so kommt iubere zu dem allgemeinen Sinn: befehlen. Aus ious - hibeo ward durch Mittelstufen iousibeo, iousbeo, ioubeo, iūbeo, endlich iŭbeo.“ *Corssen* über Aussprache II. p. 50. Ferner: „Nach sonst bekannten Lautgesetzen ist es unmöglich, ius-su-s von dem Verbalstamm iub- oder iube- in iu-be-re herzuleiten, so wenig wie die Perfectform iussi. Denn iussi und iussum sind Bildungen, die von einem alten der Sprache abhanden gekommenen Denominativum herkommen. Wohl kann neben ious-a-re ein denominatives Verbum ious-ē-re oder ious-ĕ-re bestanden haben u. von ihm mit der Bedeutung rechtsverbindlich machen ein Perfectum ius-si für ious-si ausgehen, und eine Participialform ius-su-s für ious-tu-s.“ Dann: „Aus der ursprünglichen Bedeutung des Wortes für Recht halten erklärt sich auch bei iubere die Construction des Accusativus cum Infinitivo wie nach den Verben die Denken oder Sagen bedeuten, während imperare die Conjunction ut nach sich verlangt.“ *Corssen* krit. Beitr. p. 420 ff. u. vgl. krit. Nachtr. p. 175), befehlen, heißen (überh. u. insbes. public. vom Röm. Volke, von Behörden, und militär. vom Feldherrn), und schwächer: lassen, im Pass. iubeor, ich werde befohlen, man befiehlt mir, heißt mich, läßt mich.

1) von lebenden Subjecten, Constructionen a) mit *Accus.* (dem Subject des Zustandes od. der Thätigkeit) und *Infin. Activ.* α) eines intrans. Verbum: aedilis, pompam qui funeris irent, artifices solos iusserat esse decem, Ov. F. 6, 663. tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas, 2, 139. quem te deus esse iussit et humana qua parte locatus es in re, Pers. 3, 71. parique eum atque illos imperio esse iussit, Nep. Dat. 3, 5. cum hoc consistit, hunc amplexatur, hunc iubet sine cura esse, Cic. I. Verr. 7, 19. u. so Att. 12, 6, 4. quaero abs te putesne, si populus iusserit me tuum aut item te meum servum esse, id iussum ratum atque firmum futurum? Caecin. 33, 96. Scipionem divisorem regni inter filios esse iussit (Masinissa), Eutr. 4, 11. has curae iussit adesse meae, Ov. F. 4, 192. duo fortes de grege Moesorum, qui me cervice locatum securum iubeant clamoso insistere circo, Juv. 9, 142; — ut hinc te intro ire iussi, opportune hic fit mi obviam, Ter. Andr. 3, 4, 11. oratores augusta ad moenia regis ire iubet, Virg. A. 7, 153. ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas, assentatores iubet ad lucrum ire poëta dives agris, Hor. AP. 419. sacra Iovi facturus erat: iubet ire ministros et petere e vivis libandas fontibus undas, Ov. M. 3, 26. ipse deus nudus nudos iubet ire ministros, F. 2, 287. cum praetor lictorem impellat et ire praecipitem iubeat, Juv. 3, 128. Somne omnipotens, te Colchis ab omni orbe voco inque unum iubeo nunc ire draconem, VFlacc. 8, 70. eum Curio -, quibuscum optavisset, ire iubet, Sall. H. 3, 8. u. vgl. J. 90, 2. 102, 2. 103, 3. pedites quam artissume ire et signa occultare iubet, 68, 4. Macedoniam M. Valerium Laevinum ire iusserunt, Eutr. 3, 12. omnem equitatum et cum his velocissumos pedites cursu tendere ad Capsam et portas obsidere iubet, Sall. J. 91, 4. cum his A. Manlium legatum proficisci iubet, 86, 1. cum his collegas suos Themistocles iussit proficisci, Nep. Them. 7, 3. cohortes paullatim incedere iubet, Sall. C. 60, 1. inicio ego phrenetico manum iubeoque Gitona accedere, Petron. 115, 3. T. Labienum legatum cum III legionibus subsequi iussit, Caes. BG. 2, 11, 3. omnes - in planiciem descendere atque arma proicere iussit, BC. 3, 98, 1. dic, o vanissime, quis et festinare iubet? Juv. 14, 211. iam dormit adulter, illa iubet sumpto iuvenem properare cucullo, 6, 329. armatos dux protinus omnes adcelerare iubet, VFlacc. 5, 557. iusserit ad se Maecenas serum sub lumina prima venire convivam, Hor. Sat. 2, 7, 32. reliquos - in aedem Concordiae venire iubet, Sall. C. 46, 5. Sullam a Tucca venire iubet, J. 104, 1. iube hunc abire hinc aliquo, Ter. Heaut. 3, 3, 24. Volucem ex castris abire iubet, Sall. J. 107, 2. iubete istos foras exire, quos iussi, ocius, Ter. Eun. 3, 2, 17. proruto vallo exire copias iubet, Curt. 4, 50 (13), 26. si toto mater me cedere caelo iusserit, Ov. F. 6, 67. discedere a me - ultrices deas manesque ad imos ire securas iube, Sen. Med. 956. ipse omnem longo discedere circo infusum populum et campos iubet esse patentes, Virg. A. 5, 551. fetiales

missi, qui Samnitem decedere agro sociorum ac deducere exercitum finibus Lucanis iuberent, Liv. 10, 12, 2. iube illam redire, Ter. Hec. 3, 5, 44. quo Phoebus vocet errantes iubeatque reverti, Virg. A. 3, 101. hominem ad forum iussi opperiri, Ter. Phorm. 4, 2, 9. exercitum plerumque in isdem locis opperiri iubet, Sall. J. 54, 9. C. Manlium in dextera, Faesulanum quendam in sinistra parte curare iubet, C. 59, 3. equitatum omnem pro castris agitare iubet, J. 59, 1. ipsum armis ipsumque iubent decernere ferro, Virg. A. 11, 218. iussit et arguta iuvenes certare cicuta, Calp. 7, 12. Hectora, quem laudas, pro te pugnare iubeto, Ov. Her. 17, 255. iusserunt Hannibalem pugnare, Eutr. 3, 22. satis esse causae arbitrabatur, quare in eum aut ipse animadverteret aut civitatem animadvertere iuberet, Caes. BG. 1, 19, 1. vigilare cohortem servorum noctu Licinus iubet, Juv. 14, 305. recta cubiculum uxoris petens, in quo dormire mater natum iusserat, Phaedr. 3, 10, 22; in avito suburbano obstrepentes forte ranas silere iussit, Suet. Aug. 94; — accepit trepidos ac Nisum dicere iussit, Virg. A. 9, 233. audire nos iubet imperator, Enn. trag. 34. sperare nos amici iubent, Cic. Fam. 14, 1, 2. iubes enim eum bene sperare et bono esse animo, Deiot. 14, 38. quod me gaudere iubebas, Prop. 3, 19, 1 (2, 24, 17). valde iubeo gaudere te, Cic. Fam. 7, 2, 3. hodie salvere iussi Libanum libertum, habe ich gegrüßt, Plaut. As. 2, 4, 4. salvere Hegionem plurimum iubeo, Ter. Ad. 3, 4, 15. urbis amatorem Fuscum salvere iubemus ruris amatores, Hor. Ep. 1, 10, 1. Dionysium iube salvere, Cic. Att. 4, 14, 2. in quo (emporio) illum agentem aliquid, credo, salutavi: post etiam iussi valere, quum cet., 5, 2, 2. u. dagegen: iubeo Chremetem, näml. salvere, Ter. Andr. 3, 3, 1. Demetri teque, Tigelli, discipularum inter iubeo plorare cathedras, Hor. Sat. 1, 10, 90; iussi deinde inire suffragium ad unum omnes non centuriae modo sed etiam homines P. Scipioni imperium esse in Hispania iusserunt, Liv. 26, 18, 9. u. so 30, 41, 4. 31, 50, 11. ut olim Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos differtum transire forum populumque iubebat, Hor. Ep. 1, 6, 57; — hoc Ilium et haec loca Troiam esse iubet, Virg. A. 5, 756. et silvas moveo iubeoque tremescere montes, Ov. M. 7, 205. tum freta diffudit rapidisque tumescere ventis iussit et ambitae circumdare litora terrae, 1, 36. cur non - Aeaeos iubeas mitescere campos? VFlacc. 7, 280. simul alta iubet discedere late flumina, Virg. G. 4, 359. hanc quondam Cytherea diem properantius ire iussit, Ov. F. 4, 673. iussitque silentibus armis inter sacra tubas, non inter bella sonare, Calp. 1, 67. u. vgl. 1, 58. plorat uberibus semper lacrimis semperque paratis in statione sua adque exspectantibus illam, quo iubeat manare modo, Juv. 6, 273. — β) eines transit. Verbum: triumviros quae supplicium postulabat parare iubet, Sall. C. 55, 1. iubet truncos hostilibus armis ipsos ferre duces, Virg. A. 11, 83. hic sibi me auratae pecudis quiscunque periclis exuvias perferre iubet, VFlacc. 5, 490. Flaccum praetorem scrinium cum litteris eodem afferre iubet, Sall. C. 46, 6. trium mensum molita cibaria sibi quemque domo efferre iubent, Caes. BG. 1, 5, 3. nos praecepta iubent deponere don‹a›, Virg. A. 6, 632. qui servos proiicere aurum in media iussit Libya, Hor. Sat. 2, 3, 100. iussit in ornatum fundere vina focum, Ov. F. 6, 630. sic deinde precatus arma iubet celsa socios depromere puppe, VFlacc. 5, 215. ipse arma milites capere et equites discedere in cornua iusserat paratus ad pugnam, Curt. 8, 42 (12), 8. milites cibum capere - iubet, Sall. J. 91, 2. ebibere (scyphum) iussit ipsum posito praemio, Phaedr. 1, 16, 9. u. vgl. 1, 11, 12. auri iubeo fonte lavere neminem manum, Naev. 8. descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me solatus iussit sapientem pascere barbam atque a Fabricio non tristem ponte reverti, Hor. Sat. 2, 3, 34. ille ferocem iussit Achillem pulsare lyram, Sen. Oct. 817. carpere securas quis iam iubet Aesona noctes, VFlacc. 5, 48. apud aquam Sullam cum equitibus noctem agitare iubet, Sall. J. 98, 4. Titurium legatum cum cohortibus quindecim in Celtiberia hiemem agere iussit, H. 2, 28. bellum me gerere cum Iugurtha iussistis, J. 85, 10. T. Labienum - summum iugum montis ascendere iubet, Caes. BG. 2, 11, 3. Perdicca pueros equos iussit conscendere, Curt. 10, 25 (8), 4. iussitque Phoebum tardius celeres agitare currus, Sen. Agam. 807. moliri hunc puppem iubet et demittere ferro robora Peliacas, VFlacc. 1, 94. gubernatorem iubet eo dirigere navem, Nep. Chabr. 4, 2. nuntiantes legatos, decretam ei publice non mediocris summae statuam colosseam, iussit vel continuo ponere, Suet. Vesp. 23. ipsos oppida vicosque, quos incenderant, restituere iussit, Caes. BG. 1, 28, 3. iubet coelo superos relicto vultibus falsis habitare terras, Sen. Hipp. 295; — nymphae, quas alma Cybebe numen habere maris nymphasque e navibus esse iusserat, innabant pariter -, Virg. A. 10, 220. mater saeva Cupidinum Thebanaeque iubet me Semelae puer et lasciva Licentia finitis animum reddere amoribus, Hor. Od. 1, 19, 1. quid sit quapropter te huc foras puerum evocare iussi, Ter. Hec. 5, 1, 7. ni etiam nunc me huius causa quaerere in malo iubeas crucem, Phorm. 3, 3, 11. Bubacen - percontari iubet, numquid ipsi velit dicere, Curt. 5, 30 (11), 4. erus me relictis rebus iussit Pamphilum hodie observare, Ter. Andr. 2, 5, 1. quis te istaec iussit loqui? Phorm. 4, 3, 34. haec adeo tibi me - ipsa palam fari omnipotens Saturnia iussit, Virg. A. 7, 427. u. vgl. 11, 239. simul me ad aram adduxit - eamque ceteris remotis tenentem iurare iussit numquam me in amicitia cum Romanis fore, Nep. Hann. 2, 4. eaque hoc te mihi nuntiare iussit: itane est factum? Ter. Hec. 5, 4, 7. regique iubet responsa Latino certa referre viros, Virg. A. 12, 111. mene salis placidi voltum fluctusque quietos ignorare iubes? 5, 848. quid me caelum sperare iubebas? G. 4, 325. cum - eos in eo loco, quo tum essent, suum adventum exspectare iussisset, paruerunt, Caes. BG. 1, 27, 2; — ad puteos aut alta

greges ad stagna iubeto currentem ilignis potare canalibus undam, Virg. G. 3, 329. fortem hoc animum tolerare iubebo, Hor. Sat. 2, 5, 20; quas (flammas) - tacitum iussi servare malum, Sen. Med. 833. si quis Aristotelen similem vel Pittacon emit et iubet archetypos pluteum servare Cleanthas, Juv. 2, 5. harum unam (pestem) celerem demisit ab aethere summo Iuppiter inque omen Iuturnae occurrere iussit, Virg. A. 12, 853.

b) im *Pass.* mit *Infin.* α) eines intranf. Verbum: iubetur rura suburbana indictis comes ire Latinis, Hor. Ep. 1, 7, 75. ipse - redire in Africam iubetur, Eutr. 3, 20. proceres exire iubentur consilio, Juv. 4, 144; M. Baebius a Brundusio cum omnibus copiis transire in Epirum est iussus, Liv. 35, 24, 7. fide publica dicere iussus est, Sall. C. 47, 1. iussus ad ignotos potius foret ire tyrannos, VFlacc. 7, 134; cum est iussa venire (ancilla), Hor. Sat. 1, 2, 122; — iussus abire domum ferebar incerto pede ad non amicos heu! mihi postes, Hor. Epod. 11, 20. ubi perire iussus exspiravero, 5, 91; primo fige loco, quo tu discumbere iussus mercedem solidam veterum capis officiorum, Juv. 5, 12; qui dicit medico iussus requiescere cet., 3, 90. iussus exercitui praeesse, Suet. Aug. 10. ex senatus consulto imperare iussus, Eutr. 8, 16. iussus e nauticis unus escendere in malum, Liv. 30, 25, 11. cum Graccho iussus pugnare secutor, Juv. 8, 209. Craterus cum phalange sequi iussus, Curt. 7, 38 (9), 22. iussus a senatu Italia decedere, Sall. J. 35, 10. iussusque ad urbem redire, Eutr. 6, 19; sensit anus vicina loci iussumque sedere alloquitur, Juv. 6, 399; post se Cratero cum phalange iusso sequi equitatum - eduxit, Curt. 8, 34 (10), 4; festis matrona moveri iussa diebus, Hor. AP. 232. hostilem ad tumulum Troiae sub moenibus altis iussa mori, Virg. A. 3, 322. u. so mori iussi, Suet. Ner. 37; Romuleae simulacra ferae mansuescere iussae imperii fato, Juv. 11, 104; viam ingreditur phalange, quantum festinare posset, sequi iussa, Curt. 5, 36 (13), 10. — convenere toris iussi discumbere pictis, Virg. A. 1, 708. prorogatum deinde imperium omnibus, qui ad exercitus erant, iussique in provinciis manere, Liv. 24, 10, 3. Graeci milites redire iussi domos, Curt. 6, 6 (2), 17. Iugurtha respondere iussus est, Sall. J. 34, 1; iussi stare dracones, Petron. 134, 12, 6; duabus alis equitum ad iugum montis iussis subsistere, Curt. 3, 26 (11), 2; — von lebl. Dingen: ergo spectatos ac iussos crescere primum testiculos - tonsoris damno tantum rapit Heliodorus, Juv. 6, 371. haec longe ferrata domus servire iubetur, in qua sollicitas imitatur ianua portas, 7, 41. sermonem agnovi quod non videatur agentem verbaque pro certis iussa valere notis, Ov. Am. 2, 5, 19. — β) eines transitiven Verbums: ego lustror ab illis et purgante nefas noviens mihi carmine dicto pectora fluminibus iubeor supponere centum, Ov. M. 13, 951; iacere hos (lapides) post terga iubemur, 1, 394. rursus inire fretum, rursus dare vela iubemur, 14, 436; iussaque sum vos perquirere, cet., Petron. 17, 6; si te forte meae gravis uret sarcina chartae, abiicito potius quam, quo perferre iuberis, clitellas ferus impingas, Hor. Ep. 1, 13, 6; an dicta Natalis suaque responsa nosceret percontari Senecam iubetur, Tac. A. 15, 60; conlaudati oneratique promissis iubentur - pecora Carthaginiensium - ad urbem agere, Liv. 25, 8, 6. inviti quoque avaritiam exercere iubentur, Juv. 14, 108; quaeruntque - perdere quam nolint et iubeantur opem, Ov. F. 6, 389; Caesaris adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum eius missi erant, iuberentur summoto eo milites alloqui, Vell. 2, 62, 5; tum Aeneadis indicere bella Latinus more iubebatur, Virg. A. 7, 616. partem ab iis petere iubebatur, Quint. 11, 2, 11; parare cenam iussus est maturius, Phaedr. 3, 19, 2. quas (naves) ex Syria iussus erat in Asiam ducere, Nep. Hann. 8, 4. namque aurea iussi terga referre sumus, VFlacc. 8, 42; Megalepolitanis - Achaei et Elei CXX talenta dare iussi sunt, Curt. 6, 3 (1), 20; tubā iussi dare vela nautae, Sen. Troad. 1048. patinam qui (servus) tollere iussus semesos pisces tepidumque ligurrierit ius, Hor. Sat. 1, 3, 80. iussus arma abiicere imperatum facit, Caes. BG. 5, 37, 1. qua iussos sectantem quaerere Colchos arte queat? VFlacc. 1, 66. Q. Fulvius Gillo ipse iussus ex eo exercitu, quem -, ut quisque minime multa stipendia haberet legere, donec cet., Liv. 31, 8, 8. iussus a consule quae sciret edicere, Sall. C. 48, 4. Turpilius - iussus a Metello causam dicere, J. 69, 4. uxorem occidere iussus (Narcissus), Juv. 14, 331; iussa pars mutare lares et urbem sospite cursu, Hor. CS. 39. quem iussa vereri saeva cohors, VFlacc. 1, 593. iussa thyrsum quatere, Sen. Herc. Oet. 244. hunc ego Diti sacrum iussa fero, Virg. A. 4, 702; tum pendere poenas Cecropidae iussi, 6, 20; iussas (cohortes) tribunis tradere arma, Suet. Vit. 10. u. vgl. Cal. 57; — von lebl. Dingen: omnis enim populo mercedem pendere iussa est arbor, Juv. 3, 15. iussa canere bellicum tuba, Amm. 31, 8, 10. naves vehentes quosdam legionarios alveum fluminis proximum ripis observare sunt iussae, Amm. 19, 11, 8.

c) mit *Inf. act.*, *ohne* daß der *Accus.* des Subjects der Thätigkeit hinzutritt (wie im Deutschen), weil er entweder aus dem Zusammenhang sich leicht ergibt oder technisch besond. in militär. Beziehung (vgl.: signa canere iubere) als leicht zu ergänzen, in Wegfall kommt, u. zwar α) eines intranf. Verbum: mortalem eripiam formam (carinis) magnique iubebo aequoris esse deas, Virg. A. 9, 101. revocas nono post mense iubesque esse in amicorum numero (me), Hor. Sat. 1, 6, 61. personis imperat ora tegi admiscetque alios et, ut hunc tibicina coetum augeat, in longis vestibus esse iubet (tibicines), Ov. F. 6, 686. quid facias illi? iubeas miserum esse, libenter quatenus id facit, Hor. Sat. 1, 1, 63. venefici postridie iussisti adesse in diem ex die, Cato frg. p. 63, 4; — ut stare per totum diem iuberet ante praetorium (centuriones), Suet. Aug. 24. si te grata quies et primam somnus in horam delectat, si te pulvis strepitusque rotarum, si laedit caupona: Ferentinum ire iubebo, Hor. Ep.

1, 17, 6. u. vgl. Sat. 2, 5, 37. VFlacc. 4, 371. quem sequimur? quove ire iubes, ubi ponere sedes? Virg. A. 3, 88. eo loco ire, quo ipse consuerat, iussit (eum), Nep. Dat. 9, 3. iussisset abire perfidus atque suis extemplo cedere regnis, VFlacc. 7, 424. illa sequi iubet et portis expectat in ipsis, 7, 300. sectari iussi, Ter. Eun. 2, 2, 31. receptui propere canere hastatis iussit (näml. cornicines), Liv. 30, 34, 11. u. vgl. 42, 59, 11. 34, 39, 13. tum rex, uti praeceptum fuerat, post diem decumum redire iubet, Sall. J. 109, 3. prandere iubet, Enn. A. 409. non quo more piris vesci Calaber iubet hospes, tu me fecisti locupletem, Hor. Ep. 1, 7, 14. vescique iubent ac mittere curas, VFlacc. 4, 489. veteris rimae cum texit hiatum, securos pendente iubet dormire ruina, Juv. 3, 195. parantibus iis antiqua iura foederum ordiri meritaque in populum R. absistere iis Flaccus iussit, quae ipsi violassent ac rupissent, Liv. 36, 27, 5. missus est ad eum legatus M. Popilius Laenas, qui iuberet incepto desistere, Vell. 1, 10, 1. inspicere tamquam in speculum in vitas omnium iubeo atque ex aliis sumere exemplum sibi, Ter. Ad. 3, 3, 62 u. vgl. vs. 75. cum iudex in privatis dicere de causa iusserit, Quint. 11, 3, 156. convocatis itinerum ducibus cum exponere in consilio iussisset, qua quisque ducturus esset, summotis iis quam viam potissimum peteret, rettulit ad consilium, Liv. 44, 2, 5. eadem mensura reddere iubet qua acceperis aut etiam cumulatiore, si possis, Cic. Brut. 4, 15, — β) eines transit. Verbum: excussosque iubet laxare rudentes, Virg. A. 3, 267. linquere tum portus iubeo et considere transtris, 3, 289. interea classem velis aptare iubebat, 3, 472. et quos Sidonia vix urbe revelli, rursus agam pelago et ventis dare vela iubebo? 4, 545. et pater Anchises dare fatis vela iubebat, 3, 9. conscia curarum secretae in litora Lesbi flectere vela iubes, Lucan. 8, 40. unde laborum temptare auxilium iubeat, quo vertere cursus (Phoebus), Virg. A. 3, 145. quis legati nullo in praesentia responso dato Chalcidem se sequi iusserunt, Liv. 42, 43, 6. terga sequi properosque iubet coniungere gressus, VFlacc. 4, 176. postea, ubi irata facta est, servum recepticium sectari atque flagitare virum iubet, Cato frg. p. 54, 7. ut Lacedaemonios bello persequi iusserit, Nep. Con. 4, 1. Tarquinium eiectum Porsenna iubebat accipere, Virg. A. 8, 646. astris delphina recepit Iuppiter et stellas iussit habere novem, Ov. F. 2, 117; — caput dura ponere iussit humo (famulam), Prop. 4, 14 (3, 15), 16. post hinc digressus iubeo frondentia capris arbuta sufficere, Virg. G. 3, 300. milites decem pastorum habitu mittit pecoraque diversos alium alibi haud procul Romanis pascere iubet praesidiis, Liv. 9, 2, 2. munera praeterea Iliacis erepta ruinis ferre iubet, Virg. A. 1, 647. huc vina et unguenta et nimium breves flores amoena ferre iube rosae, Hor. Od. 2, 3, 13. ducere dona iube, Virg. A. 5, 385. Corvino iubente promere languidiora vina, Hor. Od. 3, 21, 7. aperire deinde armamentarium iussit, Tac. H. 1, 38. manibus frondentes sumere thyrsos iusserat, Ov. M. 4, 7. tum legere arma iubet sumptisque occurrere contra caestibus, VFlacc. 4, 112. colligere arma iubet validisque incumbere remis, Virg. A. 5, 15. aut pelago Danaum insidias suspectaque dona praecipitare iubent subiectisque urere flammis, aut terebrare cavas uteri et temptare latebras, 2, 36. hanc tamen inmensam Calchas attollere molem roboribus textis caeloque educere iussit, 2, 185. u. vgl. 5, 772. 12, 584. castra in altitudinem pedum XII vallo fossaque duodeviginti munire iubet, Caes. BG. 2, 5, 6. u. so 5, 33, 3. 5, 34, 1. BC. 1, 61, 4. 2, 25, 6. 3, 65, 4. defendere tecta Dardana et in septem discurrere iusserat arces (Iuppiter), Sil. 12, 607. certe tute iubebas animam tradere, inique, me inducens in amorem, Catull. 30, 7; — delere iubebat et male tornatos incudi reddere versus, Hor. AP. 440. infandum, regina, iubes renovare dolorem, Virg. A. 2, 3. respicere exemplar vitae morumque iubebo doctum imitatorem et vivas hinc ducere voces, Hor. AP. 317. equidem per litora certos dimittam et Libyae lustrare extrema iubebo, Virg. A. 1, 576. principio fluvios gentemque et litora ductor explorare iubet, VFlacc. 4, 133. Graecis nuntiare iubet ipsum - gratias agere, Curt. 3, 19 (8), 7. u. vgl. 7, 33 (8), 8. u. pronuntiare mit folg. ut, ne od. Accus. u. Inf., Caes. BG. 5, 33, 3. 5, 34, 1. BC. 2, 25, 6. ipse haec ferre iubet celeres mandata per auras, Virg. A. 4, 270. orare iussit, si se ames, era, iam ut ad sese venias, Ter. Andr. 4, 2, 4. votis precibusque iubent exposcere pacem, Virg. A. 3, 261. iubentes quae opus essent ad bellum imperare, Liv. 23, 5, 4. audire atque togam iubeo componere, Hor. Sat. 2, 3, 77. nomen suum ferre iusserat, Eutr. 7, 1. iubeto habere bonum animum, Plaut. Pers. 2, 5, 2. so Curt. 5, 17 (5), 8.

d) iubeo α) mit *Accus.* des Subjects einer Thätigkeit, aber *Auslassung des* aus dem Zusammenhang zu ergänzenden und die Thätigkeit des Subj. enthaltenden *Infinitives*, und noch häufiger im Pass. (meist iussus), mit Auslassung des Infin., aber Hinzufügung des Verb. finit. der eintretenden Thätigkeit: non ego avarum cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem, Hor. Sat. 1, 1, 103. verso pollice vulgus quem iubet occidunt populariter, Juv. 3, 36. et postea populus a tribuno plebis Manlio Mancino rogatus, quem vellet cum Iugurtha bellum gerere, frequens Marium iussit, Sall. J. 73, 7. quippe quis hostis nullus erat, nisi forte quem vos iussissetis, 14, 10. Ch. quin egomet iam ad eam deferam. Sy. immo filium iube potius, Ter. Heaut. 4, 5, 51. ipse cum telo esse, item alios iubere, hortari, uti semper intenti paratique essent, Sall. C. 27, 2; decreverunt enim, ut, cum populus regem iusisset, id sic ratum esset, si patres auctores fierent, Liv. 1, 17, 9. u. so 1, 22, 1. ut duumviros navales classis ornandae reficiendaeque causa idem populus iuberet, 9, 30, 4; — im *Pass.* An. quid egisti? Ge. emunxi argento senes. An. satin' est id? Ge. nescio hercle, tantum iussus sum, Ter. Phorm. 4, 4, 2. neve crudelem putes, quod sorte iussus Hectoris natum petam, Sen. Troad.

557. iussus in lucem extuli arcana mundi, Herc. fur. 596; Tartara iussus adit sumptis caducifer alis, Ov. F. 4, 605. hic Amycum iussus contra stetit, VFlacc. 4, 165. semper agatne rogat nec nisi iussus agit, Ov. F. 1, 322. quem inter hiberna Romanorum iussus habebat, Sall. J. 70, 4. laxas sciret dare iussus habenas, Virg. A. 1, 63; cui non iusso tot adire voluptas monstra maris? VFlacc. 5, 482; si duce te iusso, si nobis bella geruntur, Lucan. 7, 79. et iusso lictore recisa ignavos cadet ante pedes fortissima cervix, Sil. 13, 372; iussa fugit, Ov. F. 3, 579. iussa foco captiva sedet, 6, 633. iussa coram non sine conscio surgit marito, Hor. Od. 3, 6, 29; eorum magna pars, uti iussum erat, adducti, Sall. J. 62, 7; iussi numina magna loci veneramur, Virg. A. 3, 697. utrumne iussi persequemur otium -? Hor. Epod. 1, 7. Numidae caput eius, ut iussi erant, ad Iugurtham referunt, Sall. J. 12, 6. u. sicuti iussi erant, 54, 10. diffugiunt iussi, Ov. M. 7, 257. iussi properant, Claud. Laud. Stil. 1, 205. festinant iussi rapidisque feruntur passibus, Virg. A. 7, 156. u. vgl. Lucan. 4, 760. haud secus (od. minus) ac iussi faciunt, Virg. A. 3, 236. 561. quidam tanquam iussi sic sequuntur, Quint. 2, 13, 1; via iussos quae ferat, VFlacc. 4, 437; iussae sua terga puellae pellibus exsectis percutienda dabant, Ov. F. 2, 445. u. von lebl. Subj.: stellae sponte sua iussaene vagentur an errent, Hor. Ep. 1, 12, 17. has ut per laevum venientes aequor Himilco in latus obliquas iussamque incurrere proram conspexit, propere cet., Sil. 14, 394; — mit Auslassung des ganzen, aber aus dem Zusammenhang zu ergänzenden Objectssatzes: Pa. quid istic? si certum'st facere, faciam: verum ne post conferas culpam in me. Ch. non faciam. Pa. iubesne? Ch. iubeam? cogo atque inpero, Ter. Eun. 2, 3, 97. Cl. quid dicam? quam causam adferam? Sy. quin nolo mentiare: aperte ita ut res sese habet narrato. Cl. quid aïs? Sy. iubeo, Heaut. 4, 3, 23. u. vgl. Ad. 5, 8, 1 sq. Heaut. 3, 2, 36. Hec. 4, 3, 6. Phorm. 5, 3, 12. ite, deae pelagi: genetrix iubet, Virg. A. 9, 117. qui non vetat peccare, cum possit, iubet, Sen. Troad. 295. ludere doctior seu Graeco iubeas trocho seu malis vetita legibus alea, Hor. Od. 3, 14, 56. si iubeat coniunx, durum est concendere navem, Juv. 6, 98. vos quoque sub viridi myrto iubet ipsa lavari: causaque, cur iubeat, - discite, Ov. F. 4, 139. quid mea? num mihi datum'st? num iussi? Ter. Heaut. 4, 5, 45. u. vgl. Hec. 3, 5, 17. nec queritur quod et lateri parcas nec quantum iussit anheles, Juv. 6, 35. in caelum, iusseris, ibit, 3, 78. faciam ut iusseris, Ter. Eun. 1, 2, 94. totum regis agrum nuda ac tremibunda cruentis erepet genibus, si candida iusserit Io, Juv. 6, 525. diutius, quam populus iusserat, gessit imperium, Nep. Epam. 7, 5.

e) mit *Inf. pass.*, wenn das Subj. der befohlenen Thätigkeit nicht genannt wird oder nicht genannt zu werden braucht (vgl. dagegen c), α) eines transit. Verb.: plura iubet fieri simili caelata figura (ancilia), Ov. F. 3, 381. templa iubet fieri Veneri, 4, 159. binaque nunc pariter Tegeaeae sacra parenti pro pueris fieri virginibusque iubent. 1, 627. populus R. bellum fieri Aequis iussit, Liv. 9, 45, 8. quod iubes fieri nefas? Sen. Herc. Oet. 274. tumulum - perfici iussit, Suet. Aug. 17. naves interim longas aedificari in flumine Ligere, - remiges ex provincia institui, nautas gubernatoresque comparari iubet, Caes. BG. 3, 9, 1. ante locum capies oculis alteque iubebis in solido puteum demitti, Virg. G. 2, 230. hospita pandi tecta iubet, VFlacc. 2, 650. mihi iubent (medici) saepe anatinam parari, Petron. 56, 3. iubet arma parari, Virg. A. 7, 468. lectulos iube sterni nobis et parari cetera, Ter. Ad. 2, 4, 21. in conspectu castrorum constitui signa fossamque et vallum circumdari Vocula iubet, Tac. H. 4, 34. quae (dona) plurima mitti Dardanidis dicique iubes, Virg. A. 11, 352. militem rogat ut illum admitti iubeat, Ter. Eun. 4, 1, 4. Virro sibi et reliquis Virronibus illa iubebit poma dari, Juv. 5, 149. tali dari arma, qualis qui gessit fuit, iubet, Poët. b. AHer. 2, 26, 42. eidem in Epiro absens trecenta iussit dari, Nep. Att. 11, 2. qui (dii) centuriis omnibus, ut mihi inperium iuberent dari, fuēre auctores, Liv. 26, 41, 18. quod iussi ei dari bibere et quantum inperavi, date, Ter. Andr. 3, 2, 4. quem venumdari iussisset, Nep. Dion. 2, 3. reddique viro promissa iubebant, Virg. A. 5, 386. quor non arcessi iubes filiam -? Ter. Heaut. 5, 5, 3. u. so Eun. 1, 2, 20. 3, 3, 4. Hec. 3, 5, 6. dictator iubet postridie magistrum equitum arcessi, Cato frg. p. 21, 3. Agrippam ad se arcessi iussit, Nep. Att. 21, 4. Metellus propere cunctos senatorii ordinis ex hibernis accersiri iubet, Sall. J. 62, 4. u. so 113, 4. ut vestem cum eo mutem et pro illo iubeam me illoc ducier, Ter. Eun. 3, 5, 24. duci se extemplo ad consules iubet, Liv. 9, 24, 3. cum - hominem duci in vincula iussissent, Suet. Caes. 79. iussit eos per castra duci, Eutr. 2, 11. Catonem extrahi curia ducique in carcerem iussit, Suet. Caes. 20. omnibus extemplo Teucris iubet ordine duci instratos ostro alipedes, Virg. A. 7, 276. equum duci iubet, 10, 858. longo praedam iubet ordine duci, 11, 79. Lesbiam adduci iubes, Ter. Andr. 1, 4, 1. iubet omnes perfugas vinctos adduci, Sall. J. 62, 6. viridem thoraca iubebit adferri minimasque nuces cet., Juv. 5, 142. clipeum efferri iussit, Virg. A. 5, 359. omnia munera ei iussit deferri, Nep. Att. 4, 2. iussi caudicem proferri, ubi mea oratio scripta erat de ea re, Cato frg. p. 37, 1. quor non illam huc transferri iubes? Ter. Andr. 5, 4, 49. unguenta coronas secundamque mensam servis dispertiit, cetera referri iussit, Nep. Ages. 8, 4. qui praedam spoliumque iussit aureum prima revehi carina, Sen. Med. 665. dapes iubet et sublata reponi pocula, Virg. A. 8, 175. signa inferri iubet, Nep. Dat. 6, 5. cum - frumentum eo comportari iussisset, Caes. BG. 3, 2, 1. qui ex Epiro his omnia Samothraciam supportari iusserit, Nep. Att. 11, 2. quotidianum victum removeri iubet, Nep. Eum. 12, 3. nave impositos - iubebo avehi, Suet. Caes. 66. claves ilico abstrudi iubeo, Titin. 43. Taenaria recipi me quoque valle iube, Ov. F. 4, 612. in alto navem iube tu destitui anchoris

Naev. 52. quod pepērisset iussit tolli, Ter. Andr. 3, 1, 6. iubet ocius omnes attolli malos, intendi bracchia velis, Virg. A. 5, 828. testamento quidam iussit poni statuam auream hastam tenentem, Quint. 7, 9, 8. in eoque (tabernaculo) sellam auream cum sceptro ac diademate iussit poni, Nep. Eum. 7, 1. attolli iubet iterumque poni corpus, Sen. Hipp. 371. asello iussit reliquias poni hordei, Phaedr. 5, 4, 3. omnia iumenta sarcinis levari iubet, Sall. J. 75, 3. cum iam tolli vexilla iuberet, Juv. 2, 100. iubeo hominem tolli et conlocari et confoveri: solvo operam Dianae, Afran. 143. is iubet auferri parvos et in amne necari, Ov. F. 2, 385. agrestes, qui duces itineris essent, excipi iussit, Curt. 3, 33 (13), 4. ni propere fit, quod impero, vinciri vos iam iubebo, Liv. 36, 28, 6. fustes huc ocius, inquit, adferte, adque illis dominum iubet ante feriri, deinde canem, Juv. 6, 416. aliae leges item condemnatis civibus non animam eripi, sed exsilium permitti iubent, Sall. C. 51, 22. iussit vestimenta detrahi atque flagro caedi, Cato frg. p. 41, 2. fatentem nihil iussit occidi, Suet. Aug. 27. quem (cervum) convocata iubet occidi familia, Phaedr. 2, 9, 26. T. Manlius Torquatus filium suum necari iussit, Sall. C. 52, 30. quendam - coram interfici iussit, Suet. Aug. 17. ut - suos milites iubeat trucidari, Curt. 3, 19 (8), 5. pueros iube cremarier, Enn. trag. 328. Canidia - iubet sepulchris caprificos erutas, iubet cupressos funebres - flammis aduri Colchicis, Hor. Epod. 5, 15. subiectis ignibus exuri cunctas iusserat naves, Amm. 24, 7, 4. hanc in horto maceriam iube dirui, Ter. Ad. 5, 7, 10. pontem, qui erat ad Genavam, iubet rescindi, Caes. BG. 1, 7, 2. quam (pacem) populus et senatus iussit infringi, Eutr. 4, 17. ipse viro manicas atque arta levari vincla iubet Priamus, Virg. A. 2, 146. iussit bella geri, Lucan. 3, 455. rex solvi utrumque iubet, Curt. 7, 3 (1), 18; — quam maxumum silentium haberi iubet, Sall. J. 99, 1. nympha iubet quaeri de more remotius antrum, Ov. F. 6, 121. iubet a praecone vocari ipsos Troiugenas, Juv. 1, 99. Divitiacum ad se vocari iubet, Caes. BG. 1, 19, 3. vocari ad sese iubet Lentulum, Sall. C. 46, 3. Aurora socios veniente vocari primus in arma iube, Virg. A. 10, 241. fures iudicare iussit in civitatibus ullis numquam videri, Lampr. Al. Sev. 15. qui doceri amicos suos iubent, Quint. 12, 8, 4. quem senatus dictatorem dici iussurus fuerat, Liv. 10, 11, 4. dominum se - primus appellari iussit, Eutr. 7, 23. u. vgl. 7, 11. post aliquod tempus alios (legatos) adscribi iubent, Phaedr. 4, 18, 16. argentum rursum iube rescribi, Ter. Phorm. 5, 7 (8), 29. P. Licinius consul senatus consulta recitari iussit, Liv. 42, 33, 4. magnoque risu canticum repeti iubet, Phaedr. 5, 7, 31. palam quae ex voluntate forent regi nuntiari iubet, Sall. J. 46, 4. adorari se iussit, Eutr. 9, 26. cum Sulla de pace iussit agi, Eutr. 5, 6. Romani iusserunt captivos omnes infames haberi, 2, 13. grande sonat metuique iubet septembris et austri adventum, Juv. 6, 517; — im Zusammenhang *ohne Accus.* des Objectes: quod si non conveniatis, cum convocari iubet, ita cupidus orationis conducat qui auscultet, Cato frg. p. 58, 1. Sy. sese ipse dicit tuam vidisse filiam: eius sibi complacitam formam, postquam aspexerit: hanc cupere uxorem. Ch. modone quae inventa'st? Sy. eam: et quidem iubebit posci, Ter. Heaut. 4, 5, 24. si in rem'st utrique ut fiant, arcessi iube, Andr. 3, 3, 14. u. vgl. Hec. 1, 2, 110. statim admitti iussit, Nep. Dat. 3, 4. comprendi iube, quantum potest, Ter. Andr. 5, 1, 20. pars in vincula duci iubebat, Sall. J. 33, 3. P. Rutilius - tribunus plebis iussit educi, quod eum civem negaret esse, Cic. dOr. 1, 40, 181. non enim hoc convenire Antigoni prudentiae, ut sic deuteretur victo, quin aut interfici aut missum fieri iuberet, Nep. Eum. 11, 3. verum (porcellum) ut subesse contenderent et excuti iuberent, Phaedr. 5, 5, 19; — u. so im *Pass.*: iussique sunt omnes aegri in publicum porticum deferri ac per valetudinum genera disponi, Suet. Tib. 11. transferri iussos in nova tecta Lares, Ov. F. 4, 801. proxumo iussa'st dari, ut cum uno aetatem degeret? quod tu vetas, Ter. Phorm. 2, 3, 69. arcessi statim ac mori iussus est, Suet. Claud. 37. asservari transfuga iusso duces convocat, Curt. 4, 51 (13), 37. iussusque ab Hadriano - non lugeri, Spart. Ael. Ver. 4. hunc quoque, quamvis relegatum primo, deinde et interfici iussum, magni aestimavit, Suet. Vesp. 15. a Maximino iussus occidi, Eutr. 9, 21. u. v. lebl. Subj.: ubi velari pictura iubetur, Juv. 6, 340. concursu maximo exstingui iussae sunt flammae, Amm. 24, 7, 5. — β) eines intransf. Verb.: si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum: stat contra starique iubet, Juv. 3, 289. receptui cani iussit, Caes. BG. 7, 47, 1.

f) mit folg. *Inf. act.* u. *pass.* nebeneinander: mensam poni iubet atque effundi saccos nummorum, accedere plures ad numerandum, Hor. Sat. 2, 3, 148. ne vetus indigenas nomen mutare Latinos, neu Troas fieri iubeas Teucrosque vocari, aut vocem mutare viros aut vertere vestem, Virg. A. 12, 823. iussit et extendi campos, subsidere valles, Ov. M. 1, 43. sistere tum socios iubet adque hinc prima ligari vincula, VFlacc. 5, 191. reddi iubet exitiale sacerdos vellus et Haemoniis infaustum mittere terris, 5, 262. toto flumine Hibero naves conquirere et Octogesam adduci iubent, Caes. BC. 1, 61, 4. in castris ignes quam creberrumos fieri, dein prima vigilia silentio egredi iubet, Sall. J. 106, 4. puberes interfici iubet, alia omnia militum praedam esse, 54, 6. adferrique catenas et circumsistere lictores iussit, Liv. 36, 28, 6. signa referri peditumque agmen redire in castra iubet, equitibus receptui canere, 42, 59, 11.

g) mit folg. *ut* od. *ne* u. *Conj.*: tu deinde iubeto, ut certet Amyntas, Virg. Ecl. 5, 15. iubebat, ut facerem quid, Hor. Sat. 1, 4, 121. Centuripinorum senatus decrevit populusque iussit, ut quae statuae C. Verris ipsius et patris eius et filii essent, eas quaestores demoliendas locarent, Cic. II. Verr. 2, 67, 161. hic tibi in mentem non venit iubere, ut haec quoque referret HS VI milibus Ic se tibi vendidisse? 4, 12,

28. Ucubim Pompeius praesidium - iussit ut incenderent, Auct. BHisp. 27, 4. adeo id gratum plebi fuit, ut, ne victi beneficio viderentur, id modo sciscerent iuberentque, ut senatus decerneret, qui Romae regnaret, Liv. 1, 17, 11. lectis codicillis, quibus ut id faceret iubebatur, Suet. Tib. 22. dolorem tamen rex pressit contentus iussisse, ut convivio excederet, Curt. 8, 5 (1), 38. iussit, ut aëno coctus fieret (gallus), Petron. 74, 4. iussitque statim tribuno, ut eum coërceret ac Romanam disciplinam inbueret, Capitol. Maxim. duob. 3; — quod ne fieret consules amicique Pompeii iusserunt, Hirt. BG. 8, 52, 5. idem iussit, ne zona milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent, Spart. Pesc. Nig. 10.

h) mit folg. *Coniunct.*: vide, ut puellam curent, conforment iube, Afran. 177. iube modo adferatur munus, Pompon. 58. i intro, Pinacium, iube famulos rem divinam mi adparent, Plaut. Stich. 2, 2, 71. iube mi denuo respondeat, Ter. Eun. 4, 4, 24. iube maneat, Heaut. 4, 4, 15. iube nunc iam dinumeret ille Babylo viginti minas, Ad. 5, 7, 16. iube ad te veniam meridiatum et si iusseris illud, adiurato, Catull. 32, 3. magna dicione iubeto Carthago premat Ausoniam, Virg. A. 10, 53. matrem iubeo, Romane, requiras, Ov. F. 4, 259. quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse, iubeto, Am. 1, 4, 29. Dave, cito, hoc credas iubeo, Pers. 5, 161. iubete sileat! Sen. Med. 189. huc omnem comportatum aggerem ex castris servitia agerent iussit, Auct. BAl. 73, 3. ibi eum legati ab Carthagine - in sinum Gallicum adpulsis navibus adierunt iubentes primo quoque tempore in Africam traiceret, Liv. 30, 19, 2. u. vgl. 32, 16, 9. quo (edicto) iubebat intra kal. octobr. urbe Italiaque mathematici excederent, Suet. Vit. 14. summa militum alacritate iubentium, quocunque vellet, duceret, oratio excepta est, Curt. 6, 10 (4), 1. non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus iubentium, duceret diis secundis aequaretque gloria, quos aemularetur, 9, 17 (4), 23.

i) mit *Dativ.* u. folg. *ut* od. *Conj.* od. *Inf.* od. *Accus.* od. mit bloßem *Dativ.*: Telebois iubet sententiam *ut* dicant suam, Plaut. Amph. 1. 1, 50. quibus iusserat, ut instantibus comminus resisterent, refugos non sequerentur, Tac. A. 13, 40; — ceteris diversa nec ruborem allatura, ubi Britannico iussit, exsurg*eret* cet., A. 13, 15; — mihi non haec miserae sper*are* iubebas, sed cet., Catull. 64, 140. suis rex corporibus et cultu feminarum abstinere iussit, Curt. 5, 20 (6), 8. qui interroganti scribae, quid fieri signis vellet ingentis magnitudinis, —, deos iratos Tarentinis relinqui iussit Liv. 27, 16, 8. zw. numquam - clienti vel servo agere quidquam iussit illicitum, Amm. 27, 11, 4; — mit bloßem *Dativ.*: regit Italiam Libyenque coërcet, Hispanis Gallisque iubet, Claud. in Rufin. 2, 154. ipsa iubet signis bellaturoque togatus imperat, Cons. Stil. 3, 85. quem ab ima sorte adusque iubendum imperatori paene elatum ideoque intolerabilem humorum spectatrix cet., Amm. 22, 3, 12. u. hinzugef. *Accus.*: adspiciam terras pacemque iubebo omnibus, Stat. Theb. 7, 32. tributum iis Drusus iusserat modicum, Tac. A. 4, 72. habet etiam istam consuetudinem, ut convivia et maxime prandia per singulas litteras iuberet scientibus servis, Spart. Geta 5.

k) mit *Accus. rei*, der entweder als Object einer befohlenen Thätigkeit, welche als Infinitiv leicht aus dem Zusammenhang sich ergibt (vgl. dagegen oben d: quem iubere), oder bes. in public. Beziehung (vom Röm. Volke) durch Abkürzung technisch geworden ist, im *Pass.* natürlich mit Nominat.: putares me hoc iussisse, Petron. 76, 4; illud ad haec iubeo, Hor. Sat. 2, 5, 70. si iusseris illud, Catull. 32, 4; renuis tu, quod iubet alter, Hor. Ep. 2, 2, 63. quod is iubebit faciam, Ter. Phorm. 5, 9, 57. fecisse id quod iusseram, Ter. Heaut. 4, 1, 48. factum'st quod iussisti, Demea, Ad. 5, 9, 1. quod iussi sunt faciunt, Caes. BG. 3, 6, 1. quod enim nondum senatus censuit nec populus R. iussit, id adroganter non praeiudico neque revoco ad arbitrium meum, Brut. b. Cic. ad Brut. 1, 4, 2. legem centuriatis comitiis tulere ut, quod tributim plebes iussisset, populum teneret, daß die in Tributcomitien gefaßten Beschlüsse das ganze Volk verbindlich machen sollten, Liv. 3, 55, 3; qui testamento quid iussus non fecerit, Quint. 7, 4, 14. qui scis an quae iubeam sine vi faciat? Ter. Eun. 4, 7, 20. in urbe parata esse quae iusserat, Sall. C. 44, 6. cuncta quae apud legiones aut urbes iusserat abolita vel in contrarium versa cognoscit, Tac. A. 2, 69. quae sciseret plebs aut quae populus iuberet, Cic. Flacc. 7, 15; facta puta quaecumque iubes, Ov. M. 4, 477. cunctaque iussuri primum hoc decernite, patres, cet., Lucan. 5, 21; — sed plebes incredibile memoratu est, quam intenta fuerit quantaque vi rogationem iusserit, decreverit, voluerit (die Formel der Aufforderung zur Genehmigung einer Rogation war: velitis, iubeatis, Quirites, während decernere sonst v. Senat, nicht vom Volk gebraucht wird), Sall. J. 40, 3. legem populum R. iussisse de civitate tribuenda, Cic. Balb. 17, 38. num apud populum de legibus iubendis aut vetandis - dici sine summa rerum civilium cognitione et prudentia (possit, quaero), dOr. 1, 14, 60. quando id bellum senatus decrevisset, quando [id bellum] populus R. iussisset, Liv. 21, 7, 8. u. so 21, 17, 4. 31, 8, 1. iussit bellum pacemque, Sen. Oct. 682. Argivi consilio, quod inclinaverat ad Romanam societatem iubendam, excesserunt, Liv. 32, 22, 12. quia vos foedus non iusseritis, veretur Hiempsal, ut satis firmum sit et ratum, Agr. 2, 22, 58. si volucres habuissem regna iubentes, Ov. F. 5, 461. porgebat protinus ensem Aetnaeum in pugnas iuveni ac maiora iubebat, Sil. 9, 458. quoties infanda iubebat Eurystheus, Claud. BGet. 357. optata iubes, Prob. et Ol. cons. 164. iustum et tenacem propositi virum non civium ardor prava iubentium, non voltus instantis tyranni mente quatit solida cet., Hor. Od. 3, 3, 1. Nero tamen subtraxit oculos suos iussitque scelera, non spectavit, Tac. Agr. 45. quia nullum crimen neque iubere caedem fratris palam au-

debat, und: iubere supplicium veneficae, A. 13, 15. quo me trahitis? quodve tyrannus aut exilium regina iubet, Sen. Oct. 903. et quod erit iussus, iubeas licet omnia, fiet, Ov. M. 14, 686; — im *Pass.*: id quod meis litteris nunc iubetur, Vopisc. Aurel. 26. ea quae iubentur decurrere, Quint. 10, 7, 11. haud minus magnifica (tributa) quam nunc vi Parthorum aut potentia Romana iubentur, Tac. A. 2, 60. quidquid est iussum, leve est, Sen. Herc. Oet. 59; ita sollemnitas, quae iubebatur expleta, Vopisc. Aurel. 20; geminos in loca iussa ferunt, Ov. F. 2, 388. u. so Virg. A. 10, 238. conlimitia iussa, Amm. 21, 13, 4. parte alia intrabat iussis Saturnia silvis, Sil. 464. iussas petit ocius oras, VFlacc. 3, 508. iussi rivi, Col. 10, 48. an-freta iussa capessat, VFl. 1, 74. socii cesserunt aequore iusso, Virg. A. 10, 444. cecinit iussos inflata receptus, Ov. M. 1, 340. descendere fauces abnuerant siccae iussorum alimenta ciborum, Sil. 14, 599. huc tu iussos asperge sapores, Virg. G. 4, 62. ut laus est cerae, mollis cedensque sequatur si doctos digitos iussaque fiat opus, Plin. Ep. 7, 9, 11. nec sacra morantur iussa viri, Virg. A. 6, 40. iussas cum fide poenas luam, Hor. Epod. 17, 37. crudelia iussae instrumenta necis ferrumque ignesque parantur, Ov. M. 3, 697. arcus - iussum mentiri nescius ictum, Claud. IV. Cons. Hon. 528. bellare manipli̇s iussa laetatur rabie, Sil. 9, 503. ordine iusso obstringunt animas patriae, 10, 446. iussaeque calet virtutis amore, 15, 130. Iunoni Argivae iussos adolemus honores, Virg. A. 3, 547. convocat hic populos iussaque verba refert, Ov. F. 2, 510. iussa mors, Tac. A. 16, 17. H. 3, 39. — *Subst.* **iussum**, i, *n.*, das Befohlene, der Befehl, das Geheiß, der Beschluß, die Verordnung, theils im Allg., theils technisch, bes. in public. u. militär. Beziehung (mit subj. Genit., wie Iovis, tyranni, patris, matris u. dgl., u. mit Attribut., wie regalia, aliena, superba, perniciosa et iniusta, haud mollia, aspera, dira, fera, horrida, saevissima, vgl. im Folg.), selten im *Singul.*: quaero abs te putesne, si populus iusserit me tuum aut item te meum servum esse, id iussum ratum atque firmum futurum? Cic. Caecin. 33, 96; extemplo edolavi iussum, Enn. trag. 274; sic victrix iussique potens ad inania magni regna redit Ditis, u. nachdem sie erreicht, was ihr zu thun befohlen war, Ov. M. 4, 510; Tudertibus populi iusso dat civitatem, Sisenna b. Non. 2, p. 472. eius igitur leges - non decreto iussoque, sed tacito inliteratoque Atheniensium consensu obliteratae sunt, Gell. 11, 18, 4; — im *Plur.*, u. zwar im *log. Subj.*: contra iussa monent Heleni, Virg. A. 3, 684. ergo agite et divom ducunt qua iussa sequamur, 3, 114. quae fera tyranni iussa violento queant nocere iuveni? Sen. Herc. fur. 43. quos vestra volutant iussa dolos? VFlacc. 7, 91. u. vgl. 1, 113. set me iussa deûm, quae nunc has ire per umbras, per loca senta situ cogunt noctemque profundam, imperiis egēre suis, Virg. A. 6, 461. Faunique premunt te iussa parentis, 7, 368. nec fallunt iussa superba magnanimi Iovis, 12, 877; — im *log. Obj.*: omnes exsuta aequalitate iussa principis aspectare, Tac. A. 1, 4. qui perniciosa et iniusta populis iussa descripserunt, Cic. Leg. 2, 5, 11. mille ciere manus et iam dare iussa vocatis, VFlacc. 1, 754. Iuppiter Irim demisit germanae hau mollia iussa ferentem, Virg. A. 9, 804. u. vgl. 4, 378. quum scita ac iussa nostra sua sententia comprobat, Cic. Balb. 18, 42. iuvenis tum iussa superba miratus stupet, Virg. A. 10, 445. tu nequa parentis iussa time neu praeceptis parere recusa, 2, 606. iussa principis magis quam incerta belli metuens, Tac. A. 4, 23. nec iussa recusat Acestes, Virg. A. 5, 749. iussa haud morabor, Sen. Oct. 441. non distulit atrox iussa deae, Claud. in Eutr. 2, 234. mihi iussa capessere fas est, Virg. A. 1, 77. quod iussa recepi, VFlacc. 5, 492. quaecumque subire patris iussa tui, 7, 428. u. so 5, 660. iussa parat, Virg. A. 4, 503. tum iussa Sibyllae, haut mora, festinant flentes, 6, 176. iussa agere? Sen. Troad. 874. u. peragere, Herc. Oet. 998. non medicorum iussa ministro, Ov. Her. 19 (20), 133. Iliacas igitur classes atque ultima Teucrum iussa sequar? Virg. A. 4, 537. iussa sequi tam posse mihi, quam velle necesse est, Lucan. 1, 372. iussa tamen divôm exsequitur, Virg. A. 4, 396. u. so Sen. Hipp. 619. Herc. Oet. 539. qui tamen iussa ducum interpretari quam exsequi mallet, Tac. H. 2, 39. u. vgl. 1, 80. iam iussa facit, Virg. A. 1, 302. u. so Sen. Oed. 975. imperio laeti parent ac iussa facessunt, Virg. A. 4, 295. Numidae paucis diebus iussa efficiunt, Sall. J. 24, 1. modo nostra prior tu perfice iussa, VFlacc. 7, 61. ni iussa patrarentur, Tac. H. 4, 83. tulimus saevae iussa novercae, Sen. Oct. 21. u. vgl. VFlacc. 3, 47. iussa aliena pati, Virg. A. 10, 866. mos iussa pati nec cedere duris, VFl. 7, 95. ne quis ille tanto facinori delectus iussa sperneret, Tac. A. 14, 3. patris quippe iussa nec potuisse filium detrectare, 3, 17. ne iussa exuerent, praesidium immunivit, 11, 19. abnueratque contra ritum militiae iussa ducis, 14, 37. cur nunc tua quisquam vertere iussa potest, Virg. A. 10, 34. iussa licentius supergressus, Amm. 14, 5, 6; tacitique sedent ad iussa ministri, VFlacc. 1, 689. iret propere duceretque promptissimos ad iussa, Tac. A. 14, 7. secundum iussa legis, 6, 16; — im *Dativ.*: fratris virgo Saturnia iussis annuit, Ov. F. 6, 383. parere decet iussis, Calp. 8, 23. u. so Claud. BGet. 276. profecto iussis vostris obediens erat, Sall. J. 31, 19; — im *Ablat.*: accipe iussis carmina coepta tuis, Virg. Ecl. 8, 11. iussisque ingentibus urguet Apollo Tyrrhenum ad Tibrim, A. 7, 241. tum libera fati classem conscendit iussis gens Lydia divom, 10, 154. inrumpunt foribus qui saeva ferebant imperia et strictos iussis regalibus enses, VFlacc. 1, 819. u. vgl. 7, 138. cum praesertim deorum immortalium iussis atque oraculis id fecisse dicantur, Cic. SRosc. 24, 66; — endlich mit *Dat.* (für od. gegen Jmdn.): ei (Mario) populus provinciam Numidiam iussit, Sall. C. 84, 1. bellum senatus Perseo iussisset, Liv. 42, 33, 4. (anderwärts mit fieri verb., vgl. 21, 17, 4). u. so 10, 12, 3. iam enim Anagninis Hernicisque aliis bellum iussum erat, 9, 43, 2.

l) mit *de* u. *Abl.*: de omnibus his consultum senatum, populum iussisse, saepe legatos ante missos, res repetitas, postremo qui bellum indicerent missos, Liv. 38, 45, 6. u. so 30, 43, 3. m) *absol.*: tota domus duo sunt, idem parentque iubentque, Ov. M. 8, 636. iussit et in tenues oculis evanuit auras, F. 2, 509. u. so: iusserat et cet., 6, 383. si iudicas, cognosce, si regnas, iube, Sen. Med. 194. hic primum thalami claustris delicta tegebat clam timideque iubens, Claud. in Eutr. 2, 553. neque iubente neque sciente Milone, Quint. 7, 1, 36. sinente potius quam iubente, Eutr. 10, 9. u. vgl. 3, 22; u. mit sic od. ita unter Hinweisung auf das Befohlene: hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas, Juv. 6, 223. ita uti iussit frater, Ter. Eun. 2, 3, 73. ita ut iussi, 2, 1, 1. ita ut tu iusti, 5, 1, 15. haud ita iussi, Andr. 5, 4, 52.

2) von leblosen (concr. u. abstr.) Subjecten, mit den oben angeführten verschiedenen Constructionen: quem coccina laena vitari iubet et comitum longissimus ordo, Juv. 3, 282. minus ergo nocens erit Agrippinae boletus, siquidem unius praecordia pressit ille senis tremulumque caput descendere iussit in caelum, 6, 620. sparsas donec oves campo conducere in unum nox iubet, Calp. 10, 66. hic aliquid dies optare iussit, Sen. Herc. Oet. 1300. artemque secutus qua iussēre manus, Claud Idyll. 6, 59. toto namque fremunt condensae litore puppes signaque ferre iubent, Virg. A. 8, 497. hos parere iubent Alpheae origine Pisae, 10, 179. sic natura iubet, Juv. 14, 31. u. vgl. 15, 134. Hor. Sat. 1, 6, 93. veter fatorum terminus sic iusserat, Att. 481. sic fata iubent, Ov. M. 15, 584. seu fors ita iusserit, Hor. Sat. 2, 1, 60. Italiam Lyciae iussēre capessere sortes, Virg. A. 4, 346. duraeque iubent Agamemnona sortes immeritam saevae natam mactare Dianae, Ov. M. 13, 184. fibris ovium Ergennaque iubente, Juv. 2, 26. caelestum vis magna iubet, Virg. A. 7, 432. quo res sapsa loco sese ostentatque iubetque, Enn. A. 372. magnum pauperies opprobrium iubet quidvis et facere et pati, Hor. Od. 3, 24, 42; — stringere venas ferventis massae crudo de pulvere iussit (caro), Pers. 2, 66. quid non ebrietas designat? operta recludit, spes iubet esse ratas, Hor. Ep. 1, 5, 16. cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse Maeonides, Pers. 6, 10. mutuus ut nos adfectus petere auxilium et praestare iuberet, Juv. 15, 158. iussit quodcunque voluntas, Pers. 5, 89. matris ferre iniurias me pietas iubet, Ter. Hec. 3, 1, 21. ista subita me iubet benignitas vigilare, facias ne mea culpa lucrum, Phaedr. 1, 25, 7. Tomitas quaerere me laesi principis ira iubet, Ov. Tr. 4, 10, 107. iussit quod splendida bilis, Hor. Sat. 2, 3, 141. quo vos insania tendere iussit? Calp. 6, 89. aspera Centauros eadem dementia iussit frangere in adversum pocula Pirithoum, Prop. 2, 6, 17. maximum fieri scelus et ipsa fateor, sed dolor fieri iubet, Sen. Herc. Oet. 331. u. so 1855. quem (Croesum) vox iusti facunda Solonis respicere ad longae iussit spatia ultima vitae, Juv. 10, 274. nec te nostra iubet fieri censura pudicam, Ov. Am. 3, 14, 3. lex omnis aut iubet aut vetat, Quint. 7, 5, 5. arbitrantur prudentiam esse legem, cuius ea vis sit, ut recte facere iubeat, vetet delinquere, Cic. Leg. 1, 6, 19. id quod lex iubet, Ter. Phorm. 2, 1, 66. 2, 3, 62. u. vgl. Phorm. 1, 2, 76. 2, 3, 67. ut lex Postumiae iubet magistrae, Catull. 27, 3. quod habet legem, capitis quae pendere poenas ex illo iubeat furta reperta loco? Ov. F. 3, 845. quem lex servire iubet, Quint. 7, 3, 26. luce iubent leges Lethaea ad stagna reverti, Prop. 5 (4), 7, 91. leges sinebant oppida publico sumptu iubentes et deorum templa - decorare, Hor. Od. 2, 15, 18. cui mos tramittere signa et belli summam primasque iubebat habenas, Sil. 7, 383. hae me litterae Dolabellae iubent ad pristinas cogitationes reverti, Cic. Att. 9, 13, 2. cuius viri magnitudo multorum voluminum instar exigit, sed operis modus paucis eam narrari iubet, Vell. 2, 29, 2. trimetris accrescere iussit nomen iambeis, cum senos redderet ictus (iambus), Hor. AP. 252.

iūbĭlaeus, a, um, **ausgerufen**, vorzugsw. annus iub., das Jubeljahr, Erlaßjahr bei den Israeliten, das allemal im 50. Jahre gefeiert wurde, quinquagesimus annus cum iūbilaeus adest, proprii distractio iuris antiquo donatur hero cet., Arat. act. apost. 2, 677.

iūbĭlātio, ōnis, *f.*, das **freudige Aufschreien**, das **Aufjauchzen**, iubilationibus solitis et cuiuscemodi vocibus nobis inhortantur, Apul. M. 8, 17. quid est iubilatio nisi admiratio gaudii, quae verbis non potest explicari, Augustin. in psalm. 46, 7. u. vgl. zu 88, 16. 97, 4. u. so: iubilatus, ὀλολυγμὸς ἀγροίκων, κραυγὴ ἀγροίκων, Gloss. Labien.

iūbĭlo, āvi, ātum, āre, **freudig aufschreien**, **aufjauchzen**, vgl.: ut quiritare urbanorum, sic iubilare rusticorum, Varr. LL. 6, 68. und: iubilare est rustica voce inclamare, PDiac. p. 104, 9; qui iubilat, non verba dicit, sed sonus quidam est laetitiae sine verbis, vox est enim animi diffusi laetitia, quantum potest exprimentis affectum, non sensum comprehendentis, Augustin. in psalm. 93, 3. u. vgl. zu 94, 3. 102, 8; deinde uvis metendis operam dedimus et consudavimus et iubilavimus, Front. Ep. ad M. Caes. 4, 6. p. 104; trans., Imbm. **zujauchzen**, Io bucco! — Quis me iubilat? — Vicinus tuus antiquus, Apriss. b. Varr. LL. 6, 68.

iūbĭlum, i, *n.*, der **freudige Aufschrei**, das **Aufjauchzen**, vgl.: iubilum ἀγαλλίαμα, Gloss. Vulc. 75. und: iubilum pastoralis agrestisque vocis sonum nuncupamus, Intt. Hilar. in psalm. 65. cum miles cantilenas meditaretur pro iubilo molliores, Amm. 22, 4, 6; sonst im Plur.: nihil armentale resultant nec montana sacros distinguunt iubila versus, Calp. 1, 29. vicesima certe nox fuit, ut nostrae cupiunt te cernere silvae, ut tua moerentes exspectant iubila tauri, 7, 3. Scyllaei tacuere canes: stetit atra Charybdis: et laetus scopulis audivit iubila Cyclops, Sil. 14, 473. venatoris aut vindemiatoris stadiolum, qui iubilis suis cubiculum meum perstrepunt, Frontin. Ep. ad M. Caes. 4, 5. p. 103.

iūcunde, *Adv.*, s. iucundus.

iūcundĭtas, ātis, *f.* (vgl. iucundus), erheiterndes •, einnehmendes •, einschmeichelndes •, gefälliges •, anziehendes •, liebliches •, reizendes •, angenehmes Wesen, einer Person od. einer Sache, das Einnehmende, Gefällige, Anziehende, die Lieblichkeit, der Reiz, die Annehmlichkeit einer Person od. Sache u. ihres Zustandes, im Allg. sowohl als auch bes. in rhetor. Beziehung, oft mit subj. Genit., im *log. Subj.*: ante rusticis detur ager, qui habent, quam urbanis, quibus ista agri spes et iucunditas ostenditur? Cic. Agr. 2, 29, 79. qui ture superos, ipsum te fraudas cibo, qui tristis audis musicum citharae sonum, quem tibiarum macerat iucunditas cet., Phaedr. 4, 20, 19. etiam illa fortuita aderant omnia, vocis iucunditas claritasque, oris suavitas cet., Quint. 6. pr. 11; — quare gaude tuo isto tam excellenti bono et fruere quum fortuna et gloria tum etiam natura et moribus tuis: ex quo quidem maximus est fructus iucunditasque sapienti, Cic. Marcell. 6, 19. haec est inquam societas, in qua omnia insunt, quae putant homines expetenda, honestas, gloria, tranquillitas animi atque iucunditas, ut et quum haec adsint beata vita sit et sine his non possit, Am. 22, 84. tantam in Crasso humanitatem fuisse, ut quum lauti accubuissent, tolleretur omnis illa superioris tristitia sermonis eaque esset in homine iucunditas et tantus in iocando lepos, ut dies inter eos curiae fuisse videretur, convivium Tusculani, dOr. 1, 7, 27. cui tanta umquam incunditas affuit (als in Cicero)? Quint. 10, 1, 110; abierit omnis vis, iucunditas, decor, 9, 4, 14; etiam hoc solet incommodi accidere iis, qui se uni alicui generi dediderunt, ut, si asperitas iis placuit alicuius, hanc etiam in leni ac remisso causarum genere non exuant: si tenuitas ac iucunditas, in asperis gravibusque causis ponderi rerum parum respondeant, 10, 2, 23; tertius ille modus transferendi verbi late patet, quem necessitas genuit inopia coacta et angustiis, post autem iucunditas delectatioque celebravit, Cic. dOr. 3, 38, 155; — im *log. Obj.*: aut anquirunt aut consultant ad vitae commoditatem iucunditatemque, ad facultates rerum atque copias, ad opes, ad potentiam, quibus et se possint iuvare et suos, Cic. Off. 1, 3, 9. quod si corporis gravioribus morbis vitae iucunditas impeditur, quanto magis animi morbis impediri necesse est! Fin. 1, 18, 59; sed lyricorum quoque iucunditatem et elegorum lasciviam (habeat), Tac. Or. 10. in iis etiam, quos ipsi vidimus, - iucunditatem Crispi (reperiemus), Quint. 12, 10, 11 quid ego commemorem Xenophontis illam iucunditatem inaffectatam -? 10, 1, 82. relinquenda conversatio amicorum et iucunditas urbis, Tac. Or. 9; dabunt academici pugnacitatem, Plato altitudinem, Xenophon iucunditatem, Tac. Or. 31. qui a Latinis exiget illam gratiam sermonis Attici, det mihi in eloquendo eandam iucunditatem et parem copiam, Quint. 12, 10, 35; — mit *Dativ.*: ille unus dies, quo die me populus R. a porta in Capitolium atque inde domum sua celebritate laetitiaque comitatum honestavit, tantae mihi iucunditati fuit, ut cet., Cic. Dom. 28, 76. quum relaxare animos et dare se iucunditati volent, caveant intemperantiam, meminerint verecundiae (adolescentes), Off. 1, 34, 122; — im *Genit.*: iucunditatis plus inest in te mihi quam commercatis conquisito edulibus, Afran. 258. in narrando mirae iucunditatis clarissimique candoris (Livius), Quint. 10, 1, 101. praecipue quidem apud Ciceronem - summa non eruditionis modo gratia sed etiam iucunditatis, 1, 8, 11. plenus est iucunditatis (Horatius), 10, 1, 96. nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiae, quod videris cet., Cic. QFratr. 2, 8 (10), 2. lex haec, quae ad ludos pertinet, est omnium gratissima, quod honestissimo ordini cum splendore fructus iucunditatis est restitutus, Mur. 19, 40; — im *Ablat.*: ducti aliqua iucunditate lectionis, Quint. 3, 1, 3. a nitore et iucunditate Ciceronis ita longe abest, ut cet., 10, 1, 113; voluptatem hanc esse sentiunt omnes, quam sensus accipiens movetur et iucunditate quadam perfunditur, Cic. Fin. 2, 3, 6. quibus viribus inspiret, qua iucunditate permulceat, Quint. 2, 5, 8. Simonides sermone proprio et iucunditate quadam commendari potest, 10, 1, 64. et affectibus et iucunditate - deficitur (Antimachus), 10, 1, 53; de iucunditate sola consultatio, ut si de aedificando theatro, instituendis ludis deliberetur, 3, 8, 28; Homerus brevem quidem cum iucunditate et propriam - eloquentiam Menelao dedit, 12, 10, 64; — im Plur.: etsi nihil umquam tam fuit scribendum quam nihil mihi umquam ex pluribus tuis iucunditatibus gratius accidisse, quam quod meam Tulliam suavissime diligentissimeque coluisti, Cic. Att. 10, 8, 9.

iūcundo, āre, erheitern, auch medial im Act. u. Pass., sich erheitern, animum, Augustin. de gen. ad litt. 12, 34. u. im Pass., Lact. 4, 6. od. Act., Oros. praef. c. 4.

iūcundus od. **iocundus**, a, um, erheiternd, einnehmend, einschmeichelnd, gefällig, anziehend, lieblich, reizend, angenehm, sowohl überh., als bes. rhetorisch, vgl.: in eo (corpore) autem voluptas omnium Latine loquentium more ponitur, quum percipitur ea, quae sensum aliquem moveat iucunditas: hanc quoque iucunditatem, si vis, transfer in animum: *iuvare* enim in utroque dicitur ex eoque iucundum, Cic. Fin. 2, 4, 14; zunächst *neben Subst.*: ergo ego sum dubius vitae, tu forsitan istic iucundum nostri nescia tempus agis? Ov. Tr. 3, 3, 25. iucundum cum aetas florida ver ageret, multa satis lusi, Catull. 68, 16. o nimium iucunda dies! VFlacc. 7, 336. venit et Crispi iucunda senectus, cuius erant mores qualis facundia, mite ingenium, Juv. 4, 81. quod te per caeli iucundum lumen et auras, per genitorem oro, Virg. A. 6, 363. u. bildl.: hei misero fratri iucundum lumen ademptum, Catull. 68, 93. iam ver egelidos refert tepores, iam caeli furor aequinoctialis iocundis zephyri silescit aureis, 46, 1. agri iucundi et fertiles, Cic. Agr. 2, 16, 40. et tu, Bacche tener, iucundae consitor uvae, Tibull. 2, 3, 63. u. bildl.: historia quoque alere oratorem quodam uberi iucundoque suco potest, Quint. 10, 1, 31. quam iu-

cunda mihi munera libet onyx, Catull. 66, 82. pavidumque leporem et advenam laqueo gruem iucunda captat praemia, Hor. Epod. 2, 35; — iocundum os oculosque suaviabor, Catull. 9, 9. huc accedit uti mellis lactisque liquores iucundo sensu linguae tractentur in ore, Lucr. 2, 398. ut cui corpore seiunctus dolor absit, menti' fruatur iucundo sensu, cura semotu' metuque, 2, 17. non quia vexari quemquam'st iucunda voluptas, 2, 3. quo permulsa domus iucundo risit odore, Catull. 64, 284. u. vgl. Phaedr. 3, 1, 3. illi iucundos primum matura sapores expressa incultis uva dedit pedibus, Tibull. 1, 7, 35. iucundoque liget languentia corpora somno, Virg. Cul. 92. u. tu lentus refoves iucunda membra quiete, 212. omnis amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in iis litteris, quas a te proxime accepi, non ille quidem mihi ignotus, sed tamen gratus et optatus, dicerem iucundus, nisi id verbum in omne tempus perdidissem, Cic. Fam. 5, 15, 1. virum probum et morum veterum et iucundae civilitatis, Eutr. 10, 10. sit mihi paupertas tecum iucunda, Neaera, Tibull. 3, 3, 23. patuit miserae iucundus nominis error, Ov. AA. 3, 729. ducere sollicitae iucunda oblivia vitae, Hor. Sat. 2, 6, 62; — in rebus iucundis vive beatus, 2, 6, 96. ut - iucunda quoque inter se non solum, sed credula convivia habuerint, Justin. 2, 10, 10. quae tibi iocundo famularer serva labore, Catull. 64, 161. neque inutili neque nobis etiam iucundo genere exercitationis, Quint. 2, 4, 26. prima contio Pompeii qualis fuisset scripsi ad te antea, non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non gravis, itaque frigebat, Cic. Att. 1, 14, 1. eum puto esse, qui et verbis ad audiendum iucundis et sententiis ad probandum accommodatis uti possit in causis forensibus atque communibus, dOr. 1, 49, 213. curritur ad vocem iucundam et caram amicae Thebaidos, Juv. 7, 82. unde hoc tam repente iucundum indaudivi melum? Nov. 56. hi (versus) enim Basso domi nascuntur, pulchri quidem et iucundi, Tac. Or. 9. ille ego, qui primus tua seria nosse solebam, qui tibi iocundis primus adesse iocis, Ov. Pont. 4, 3, 13. nec blandae voces iucundaque murmura cessent, AA. 3, 795. iucundum in modum - ἐλεγεῖα quaedam ἐρωτικὰ dulcia et venusta cecinerunt, Gell. 19, 9, 4; — si in homines caros iudicibusque iucundos sine ulla praemunitione orationis acerbius et contumeliosius invehare, Cic. dOr. 2, 75, 304. o iocunde sodalis, Ov. Pont. 1, 8, 25. nil ego contulerim iucundo sanus amico, Hor. Sat. 1, 5, 44. sive hoc statueritis, dederitis mihi comitem ad contionem populo carum atque iucundum, sive Silani sententiam sequi malueritis, facile cet., Cic. Cat. 4, 6, 11; — im *Compar.*: Hespere, qui caelo lucet iocundior ignis, Catull. 62, 26. otio et iucundioribus eduliis reficiuntur, Quint. 10, 5, 15. nescio an ullum iucundius tempus exegerim quam quo nuper apud Spurinnam fui, Plin. Ep. 3, 1, 1; — im *Superl.*: risum iucundissimum movit, Spart. Hadr. 15; iocundissime Calve, Catull. 14, 2. iuc. Tiberi, Suet. Tib. 21. iucundissimos et omnium horum amicos professus, Tib. 42; — als *Praedicat*: ea (aqua) sic temperanda est, ut manu contingenti iucunda sit, Cels. 5, 26, 27. u. vgl. Plin. 6, 32 (37), 203. ut odor Apronii taeterrimus oris et corporis, quem, ut aiunt, ne bestiae quidem ferre possent, uni isti suavis et iucundus videretur, Cic. II. Verr. 3, 9, 23. in cibis acor ipse iucundus est, Quint. 9, 3, 27. mihi certe iucundus hic magis quam studiorum hortator videtur esse secessus, 10, 3, 23. et cineri patria est iucunda sepulto, Virg. Cir. 385. quis est enim, cui non haec templa, aspectus urbis, possessio libertatis, lux denique haec ipsa et hoc commune patriae solum quum sit carum tum vero dulce atque iucundum? Cic. Cat. 4, 7, 16. quid nos, quibus te vita sit superstite iucunda, si contra, gravis? Hor. Epod. 1, 5. est mihi iucunda in malis et grata in dolore vestra erga me voluntas, Cic. Cat. 4, 1, 1. prout asperi, lenes, iucundi, graves, duri remissi erunt (mores), Quint. 4, 1, 17. iucundum, mea vita, mihi proponis amorem hunc nostrum inter nos perpetuumque fore, Catull. 109, 1. nam ista veritas, etiam si iucunda non est, mihi tamen grata est, Cic. Att. 3, 24, 2. nec mihi filia inulta honorem ullum iucundum esse patitur, Liv. 3, 51, 4; — si fuerit os facile, explanatum, iucundum, urbanum, Quint. 11, 3, 30. compositio debet esse honesta, iucunda, varia, 9, 4, 146. non enim magnificam modo vult verum etiam iucundam expositionem, 4, 2, 63. est enim iucunda auri ac favorabilis qualiscunque eloquentia, 12, 10, 74. ita iucunda atque nitida translatio est, ut cet., 8, 6, 4; — quid severum, quid iucundum sit, 9, 4, 120. hoc - militibus fuit pergratum et iucundum, Caes. BC. 1, 86, 1. sine amore iocisque nil est iucundum, Hor. Ep. 1, 6, 65. quidquid erit - verbis nitidum, figuris iucundum, Quint. 8, 3, 12. si erunt - iucunda, non dissoluta, 12, 10, 80. neque sunt eadem iucunda per artus, Lucr. 5, 898; — cum castum amisit polluto corpore florem, nec pueris iucunda manet, nec cara puellis, Catull. 62, 47; accedebat his et iucunda in sermone bene a quoque dictorum relatio et in causis utilis, Quint. 2, 7, 4; te mihi iucundas efficiente vias, Ov. Pont. 2, 10, 32. orationem - iucundam non deformi voluptate sed cum laude ac dignitate coniuncta (praestare), Quint. 8. pr. 33; — erat temporibus illis iucundus Metello illi Numidico et eius Pio filio, Cic. Arch. 3, 6. minus hoc iucundus amicus sit mihi? Hor. Sat. 1, 3, 93. idem - iucundus et gravis, Quint. 10, 1, 46. Vibius Crispus compositus et iucundus et delectationi natus, 10, 1, 119. Cicero - et iucundus incipientibus quoque et apertus est satis, 2, 5, 20. u. vgl. 2, 4, 12; — iucundum est mit *Inf.*: quod tractare, intueri, nominare iucundum sit, 1, 1, 26. u. vgl. 9, 4, 58. amari iucundum est, 9, 3, 70; — perquam iucundum nobis erit, *si* in eundem iuvenem studium nostrum et amicitiae meae et consulatus tui ratio contulerit, Plin. Ep. 4, 15, 13; — mit *Supin.*: nam clementia, iustitia, benignitas, fides, fortitudo in periculis communibus iucunda est au-

ditu in laudationibus, Cic. dOr. 2, 84, 343; — im *Compar.*: non Afra avis descendat in ventrem meum, non attagen Ionicus iucundior quam lecta de pinguissimis oliva ramis arborum, Hor. Epod. 2, 53. nihil visum est illo pane iucundius, Cic. Tusc. 5, 34, 97. vectigal ex agro eorum capimus, quod nobis non tam fructu iucundius est quam ultione, Liv. 28, 39, 12. sudorem, pulverem et alia talia relinquant nobis, quibus illa epulis iocundiora sunt, Sall. J. 85, 41. sunt aliis alia honestiora, sublimiora, nitidiora, iucundiora, vocaliora, Quint. 8, 3, 16. at vindicta bonum vita iucundius ipsa, Juv. 13, 180. cuius officia iucundiora scilicet saepe mihi fuerunt, numquam tamen gratiora, Cic. Fam. 4, 6, 1. quae vita propter tranquillitatem et propter ipsius scientiae suavitatem, qua nihil est hominibus iucundius, plures, quam utile fuit rebus publicis, delectavit, dOr. 3, 15, 56; est sermo Graecus Latino iucundior, Quint. 12, 10, 33; aemulatione vocis, quae illi iucundior suppetebat, Suet. Ner. 33; quum praesertim nihil esset, quod patri gratius aut sibi iucundius aut re vera honestius facere posset, Cic. SRosc 18, 51; — gnate mihi longa iocundior unice vita, Catull. 64, 215. cunctis Baccho iucundior hospes Icarus, Tibull. 4, 1, 9. u. vgl.: o quis te in terris loquitur iucundior uno? Virg. Catal. 13, 9; — im *Superl.*: quamquam mihi semper frequens conspectus vester multo iucundissimus – est visus, Quirites, tamen cet., Cic. Pomp. 1, 1. quae (verba) – sunt sono iucundissima, Quint. 8, 3, 17. u. vgl. 6, 3, 93; — adolescens idem seni Sullae fuit iucundissimus, Nep. Att. 16, 1; — *Subst.*: hoc, iocunde, tibi poëma feci, Catull. 50, 16. o dulci iucunda viro, iucunda parenti, salve, 67, 1; — grandia elate, iucunda dulciter canit, Quint. 1, 10, 24. eleganter dicta et proprio quodam lepore iucunda, 6, 3, 102. si genus dicendi-trux atque violentum iucundis adhibeamus, 11, 1, 3. addidi hunc ordinem me in scribendo sequi, ut necessitates voluptatibus, seria iucundis anteferrem, Plin. Ep. 8, 21, 3; volunt aut delectare poëtae, aut simul et iucunda et idonea dicere vitae, Hor. AP. 333; im *comp.*: infinita est rerum comparatio, iucundiora, graviora cet., Quint. 5, 10, 91. u. *superl.*: iucundissima vero in oratore humanitas, facilitas, moderatio, benivolentia, 11, 1, 42. — *Adv.*: optumum (heraclium) Creticum, nam et **iucunde** olet, Plin. 20, 17 (69), 177. prorsus iucunde coenam producimus illam, Hor. Sat. 1, 5, 70. cum tristibus severe, cum remissis iucunde - vivere, Cic. Cael. 6, 13. C. Mucius augur multa narrare de C. Laelio socero suo memoriter et iucunde solebat, Am. 1, 1; quum in convivio comiter et iucunde fuisses, Deiot. 7, 19; im *comp.*: negavit umquam se bibisse iucundius, Tusc. 5, 34, 97. nihil adferrent quo iucundius, id est quo melius viveremus, Fin. 1, 21, 72; im *superl.*: cum eo aut rarissime aut quam iucundissime loqueretur, VMax. 7, 2. Ext. 11.

iūdex, ĭcis, *m.* (durch Schwinden des s vor d ist iu-dex aus ius-dex, der Rechtsprecher, geworden, nach *Corssen* krit. Beitr. p. 421. W. δικ, δεικ, δείκ-νυμι zeige, Lat. W. dĭc, dīc-o sage, causi-dĭc-us, in-dĭc-o, iu-dex, dicis causa, *Curtius* Grundz. I. p. 105. vgl.: dico originem habet Graecam quod Graeci δικάζω: — hinc dicare, hinc iudicare, quod tunc ius dicatur: hinc iudex, quod iudicat accepta potestate, id est quibusdam verbis dicendo finit, Varr. LL. 6, 61), der Recht weist, spricht, der **Richter**, 1) in d. gerichtl. Sprache theils überh., theils vorzugsw. der Privatrichter bei den Römern, welcher Rechtssachen nach den ihm vom Magistrat mitgetheilten Rechtsgrundsätzen entschied. Bis 605 ab U. c. entschieden Senatoren ohne Ausnahme sowohl in Privat- als Criminalsachen. Von da an bis Augustus setzte der Prätor urbanus jährlich eine Liste der wahlfähigen Richter aus Senatoren, dann aus Rittern, dann gemischt aus beiden Ständen auf. Genauer waren die Senatoren Richter bis C. Gracchus 631, dann die Ritter bis 647, wo Q. Servilius Cäpio wiederum die Senatoren mit diesem Amte betraute. Aber schon 649 ging es durch C. Servilius Glaucia wieder auf die Ritter über, bis M. Livius Drusus im J. 662 Senatoren und Ritter zu gleichen Theilen als Richter aufstellte. Nach kurzer Dauer wurden durch M. Plautius Silvanus zu beiden noch plebejische Richter hinzugefügt. Durch Sulla's Reform 672 erhielten die Senatoren wieder ihr altes Recht. Im J. 683 ging der Vorschlag des L. Aurel. Cotta durch, das Richteramt unter Senatoren, Rittern und Aerar-Tribunen zu vertheilen. Dieß bestätigte später Pompejus, aber Cäsar entband die Aerar-Tribunen wieder dieser Function (Suet. Caes. 41). Die ursprüngliche Zahl der Richter war 300, sie wurde aber später vermehrt, so daß sich zu Pompejus Zeit 360 finden. Sie wurden in ein album eingezeichnet und aus ihnen wahrscheinlich nur bei Criminalprocessen gewählt, während bei Privatsachen den Parteien und dem Magistrat freistand, aus beliebigen Ständen zu wählen. Augustus endlich vermehrte die Zahl der Richter auf 4000 und fügte eine vierte Decurie ex infimo censu hinzu (Suet. Aug. 32), so wie Caligula noch eine fünfte (Suet. Cal. 16), während Galba die Gründung einer sechsten abschlug (Suet. Galb. 14). Die in das album eingetragenen Richter, welche ein Alter von 18 bis 20 Jahren erreicht haben mußten, waren gezwungen das Amt anzunehmen, wenn sie nicht rechtgiltige Entschuldigungen (vacationes) hatten. — Sobald eine Rechtssache bei dem Prätor anhängig gemacht war, bestellte (dare) derselbe einen einzelnen oder eine Anzahl Richter od. ließ sie durch das Loos wählen (sortiri). Die Parteien verständigten sich über dieselben, indem der Kläger entweder einen od. mehrere vorschlug (ferre), oder die Wahl dem Beklagten überließ (optionem iudicis permittere adversario), der dann einen od. mehrere ernannte (dicere), worauf der Prätor zusagte (addicere). Aus der zur Wahl überlassenen Zahl der Richter konnte der Beklagte mehrere streichen (reiicere) und nahm die übrigen an (referre), worauf der Prätor an Stelle der gestrichenen andere durch das Loos bestimmte (subsortiri). Der Prätor konnte sich bei wichtigen Entscheidungen von einem Collegium

ausgewählter Richter unterstützen lassen, von denen der erste iudex quaestionis hieß, der auch im Behinderungsfalle die Stelle des Prätor vertrat. Vgl. *Rein* Röm. Privatr. p. 410 ff. — Vgl. noch folg. Verbindungen: commisique iudici litem, Petron. 80, 6. apud quos tum iudices causa agebatur, Cic. dOr. 2, 48, 199. si quid se iudice certes, Hor. Sat. 2, 1, 49. u. vgl. 2, 7, 54. omissa defensione iudices petiit, Plin. Ep. 2, 11, 2. u. so Suet. Dom. 8. praetor improbus cui nemo intercedere possit det quem velit iudicem, Cic. II. Verr. 2, 12, 30. u. so Plin. Ep. 2, 11, 2. de quibus causis aut magistratum capere non liceat aut iudicem legi aut alterum accusare, Cic. Cluent. 43, 120. C. Velleius honoratissimo inter illos trecentos sexaginta iudices loco a Cn. Pompeio lectus, Vell. 2, 76, 1. unum ex iudicibus selectis obiiciebat, Hor. Sat. 1, 4, 128. nisi iudicem dices te ab libertate in servitutem contra leges vindicias non dedisse, Liv. 3, 56, 4. quum ei M. Flaccus multis probris obiectis P. Mucium iudicem tulisset, Cic. dOr. 2, 70, 285. u. so Liv. 3, 24, 5. 3, 57, 5. praetores urbani iurati debent optimum quemque in selectos iudices referre, Cic. Cluent. 43, 121. Flavius noster de controversia, quam habet cum Dyrrhachinis hereditariam, sumpsit te iudicem, Brut. b. Cic. ad Brut. 1, 6, 4. de vi te ipsum habebo iudicem, Caecin. 17, 48. a quibus si qui quaereret sedissentne iudices in C. Fabricium, sedisse se dicerent, Cluent. 38, 105. quo multae magnaeque secantur iudice lites, Hor. Ep. 1, 16, 42. Marco sub iudice palles, Pers. 5, 80. male verum examinat omnis corruptus iudex, Hor. Sat. 2, 2, 8. „da testem“ iudex cum dixerit, Juv. 16, 29. hoc satius quam si dicas sub iudice „vidi“, quod non vidisti, 7, 13. notam iudici fabulam petitor, quippe apud ipsum auctorem argumenti, peragit, Liv. 3, 44, 9. prima est haec ultio, quod se iudice nemo nocens absolvitur, Juv. 13, 2. sed erant sine iudice tuti, Ov. M. 1, 93; in der Unterwelt, Virg. A. 6, 431; in d. Fabel von Thieren: tunc iudex inter illos sedit simius, Phaedr. 1, 10, 6. lis ad forum deducta est vespa iudice, 3, 13, 3. — 2) in der außergerichtlichen Sprache, **Richter, Schiedsrichter, Beurtheiler**, mit *Genit.*: ipse Paris, dearum libidinantium iudex, Petron. 138, 7. perierunt iudice formae Pergama, Ov. F. 6, 99. et tamen alter si fecisset idem, caderet sub iudice morum, Juv. 4, 11. si iudex meriti cogerer esse mei, Ov. Pont. 3, 6, 10. imperator, optimus eorum quae agebat iudex, Vell. 2, 113, 2. neque se debuisse iudicem esse controversiarum populi R., sed parere praesentibus imperiis, Auct. BAl. 67, 2. aequissimus eorum studiorum aestimator et iudex, Cic. Fin. 3, 2, 6. Albi, nostrorum sermonum candide iudex, Hor. Ep. 1, 4, 1. at ipse subtilis veterum iudex et callidus, Sat. 2, 7, 100. Aristophanes atque Aristarchus poëtarum iudices, Quint. 10, 1, 54; — *abs.*: morte luam poenas iudice victa dea, Ov. F. 4, 322. iudice Fortuna cadat alea, Petron. 122, 174. caelestesque tuos Troiano iudice vicit, Ov. F. 4, 121. forma quoque Idaeo iudice victa mea est, 6, 44. u. vgl. Hor. Od. 3, 3, 18. venit ad Phrygium Venus iudicem, Catull. 61, 19. quotiens bonus atque fidus iudex honestum praetulit utili, Hor. Od. 4, 9, 40. haec quoque quod facio iudex mirabitur aequus, Ov. Tr. 1, 1, 45. iudicis illa sui tuta favore venit, Am. 2, 2, 56. iudice te non sordidus auctor naturae verique, Hor. Od. 1, 28, 14. u. vgl. AP. 244. Sat. 2, 1, 83. 2, 2, 53. Ov. M. 2, 428. Prop. 3, 4 (2, 13), 14; ni probet ante suos diva sub iudice cantus, Claud. Nupt. Hon. et M. 63. si quid olim scripseris, in Maeci descendat iudicis aures, Hor. AP. 386. volet haec sub luce videri, iudicis argutum quae non formidat acumen, 363. quod iudicis officium - ille profecto reddere personae scit convenientia cuique, 314. non quivis videt immodulata poëmata iudex, 263. u. vgl. Sat. 1, 10, 37. iniqui iudices adversus nos sumus, Quint. 8, 3, 33. si aequi iudices sumus, 12, 7, 7. magnum certamen erat sub iudice Thyrsi, Calp. 2, 9. u. vgl. vs. 21. Nyctilus et - Alcon certavere sub his alterno carmine ramis iudice me, 6, 3. u. vgl. vs. 12. 19. 60. 77. non ego Daphnim iudice te metuam, Virg. Ecl. 2, 26. u. vgl. Suet. Ner. 12. 23. 24. Gr. 23; eventu iudice, Claud. BGild. 249. iudice ferro, BGet. 592.

iūdĭcābĭlis, e, **beurtheilbar**, hic illud iudicabile potest versari, MCap. 5, 461.

iūdĭcātio, ōnis, *f.*, **das Beurtheilen, die Beurtheilung, der Gegenstand der Beurtheilung**, meist rhetorisch = τὸ κρινόμενον, das, worüber die Richter bei einem Proceß ihr Urtheil zu sprechen haben, der Gegenstand der richterlichen Beurtheilung, und vgl.: *Quaestio* est, quae nascitur ex constitutione, ut est illud: iurene occiderit. *Ratio* est, quae facit controversiam, ut puta: occidi Clodium, propterea quia ille me voluit occidere. Infirmatio rationis est: etiam si te Clodius voluit occidere, tu tamen non iure occidisti. *Iudicatio* est, utrum, cum eum Clodius voluerit occidere, iuste tamen a Milone occisus esse videatur, ut Cicero de Oreste exemplum dedit, Victorin. Explan. in rhetor. Cic. p. 193, 40. u. vgl. p. 194, 14. MCap. 5, 461. Albin. de arte rhet. p. 529, 24. ex Gryllii comm. in Cic. de inv. p. 603, 22. u. vgl. die Grundlagen für jene Definition: Ratio est autem, quum omnis quaestio non in scriptione sed in aliqua argumentatione consistit. Dann: Iudicatio est, quae ex infirmatione et confirmatione rationis nascitur controversia, Cic. de Inv. 1, 13, 18. ex ratione defensionis et firmamento accusationis iudici quaestio nascatur oportet, quam nos iudicationem, Graeci κρινόμενον appellant, dann: reperta iudicatione omnem rationem totius orationis eo conferre oportebit, AHer. 1, 16, 26. u. ausführlich Quint. 3, 11. iudicatio legalis = status legalis, MCap 5, 462; — philosophisch: haec autem opinatio est iudicatio se scire quod nesciat, gebildet für iudicium, um die actio iudicandi hervorzuheben, Cic. Tusc. 4, 11, 26; u. so absichtlich gewählt: longi subsellii, ut noster Pompeius appellat, iudicatio et mora si quem tibi item unum alterumve diem abstulerit - tua dignitas suum locum obtinebit, in Bezug auf den Senat, der einen

Triumph decretiren sollte, Fam. 3, 9, 2; selbst bei Macrob. durch velut entschuldigt: ut ergo inter te et Vettium velut arbitrali iudicatione componam d. i. ut arbiter sim inter cet., Sat. 7, 1, 7.

iūdĭcātīvus, a, um, zum Urtheilen gehörig, potentia, Urtheilsvermögen, Boëth. Arist. analyt. post. 2, 18. p. 557.

iūdĭcāto, *Adv.*, s. iudico.

iūdĭcātōrius, a, um, richterlich, rigor, Augustin. Ep. 54.

iūdĭcātrix, īcis, *f.*, Recht sprechend, richtend, ars inventrix et iudicatrix et nuntiatrix cet., als Definition der Rhetorik des griech. Rhetor Theodorus b. Quint. 2, 15, 21. nach der Uebersetzung Anderer.

iūdĭcātus, a, um, s. iudico.

iūdĭcātus, u. *abl.* u, das Rechtsprechen, Richten, meton. das Richteramt, der Richterspruch, quid? isti ordini iudicatus lege Iulia, etiam ante Pompeia, Aurelia non patebat? Cic. Phil. 1, 8, 20. ut absolverem tamen, inducere in animum non quivi et propterea iuravi mihi non liquere, atque ita iudicatu illo solutus sum, Gell. 14, 2, 25.

iūdĭciālis, e, zum Gerichte gehörig, gerichtlich, Gerichts-, rhetor. u. public.: Aristoteles-tribus in generibus rerum versari rhetoris officium putavit, demonstrativo, deliberativo, iudiciali, u. dann: iudiciale (est), quod positum in iudicio habet in se accusationem et defensionem, aut petitionem et recusationem, griech. δικανικόν, Cic. Inv. 1, 5, 7. u. vgl. Quint. 2, 21, 23. 3, 3, 14. 3, 4, 9 ff. 3, 9, 1. 9, 4, 130. hoc forense, concertatorium, iudiciale non tractavit genus, Cic. Brut. 83, 286. quod se ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerat, Att. 2, 1, 3. quibus argumentationibus in uno quoque genere causae iudicialis uti conveniret, AHer. 2, 18, 27. ut enim in causis iudicialibus alia coniectura est accusatoris, alia defensoris, et tamen utriusque credibilis, sic cet., Div. 2, 26, 55. u. vgl. Quint. 3, 4, 16. 4. pr. 6. 8. pr. 9. 3, 8, 5. materiae, 2, 1, 2. öft. sed habet nomen invidiam, quum in oratione iudiciali et forensi numerus - inesse videtur, Or. 51, 170. u. so Quint. 2, 15, 12. laudatio, Suet. Aug. 56. quem ego hominem accuso? quem legibus aut iudiciali iure persequor? de quo vos sententiam pro tabella feretis? Cic. II. Verr. 4, 47, 104. vgl. mit: iuris iudicium im Gegens. zu armorum iudicium, Caecin. 21, 61. sic ille-illius iudicialis anni severitatem quasi solem non tulit, das J. 52, in welchem Pompejus das die Zeitdauer der gerichtlichen Rede beschränkende Gesetz gab, Brut. 69, 243. vgl. mit 94, 324. quae a forensi aliena iudicialique consuetudine et de hominis ingenio et comiter de ipsius studio locutus sum, Arch. 12, 32. qui denegavit et iuravit morbum et illud suum regnum iudiciale opposuit, Att. 1, 1, 1. verborum autem ratio et genus orationis fusum atque tractum et cum lenitate quadam aequabili profluens sine hac iudiciali asperitate et sine sententiarum forensibus aculeis persequendum est, dOr 2, 15, 64. iudiciali molestia ut caream videbis, Att. 13, 6, 3; — ut turbarum acerrimus concitor tamquam in iudiciali secreto exaratis lateribus ad Picenum eiiceretur, wie in dem geheimen Gerichtssaal, Amm. 15, 7, 5. ni eam iudiciali carpento impositam ad Sirmium vecesimo sexto lapide disparatum cursu reduxisset effuso, in einem Staatswagen, dergleichen hohen Magistratspersonen auf Reisen zur Verfügung standen, 29, 6, 7. — *Adv.*: bibliopolam vestrum non gratiose, sed **iudicialiter** expertus insinuo, Sidon. Ep. 5, 156.

iūdĭcĭārius, a, um, zum Gerichte gehörig, gerichtlich, Gerichts-, ut finis aliquando iudiciariae controversiae constitueretur, Cic. II. Verr. 1, 2, 5. quaestu iudiciario pastus, Cluent. 26, 72. u. vgl. Quint. 4, 5, 20. ut si qui apud equites R. cupidos iudicandi Caepionis legem iudiciariam laudet, das den Senatoren die Gerichtsbarkeit zuwies, Inv. 1, 49, 92. ecquid sentis lege iudiciaria lata quos posthac iudices simus habituri? nämlich nach der lex des Pompejus, Pis. 39, 94. legibus iudiciariis teneri d. i. legibus in iudiciis subiectum esse, Suet. Aug. 56.

iūdĭcĭŏlum, i, *n.*, die geringe Fähigkeit etw. zu beurtheilen, iuste an secus non iudicioli est nostri, Amm. 27, 11, 1.

iūdĭcĭum, ii, *n.* (vgl. iudex), das Rechtweisen, Rechtsprechen, I) in der Gerichtssprache, 1) das Gericht, die gerichtliche Verhandlung, der Proceß, a) im Allg.: iudicia, lites, turbas, tricas, contiones maxumas, Turpil. 45. omnia iudicia aut distrahendarum controversiarum aut poeniendorum maleficiorum causa reperta sunt, Cic. Caecin. 2, 6. cuius rei causa maxime iudicia constituta sunt, 2, 7. ut in foro iudicia propter id solum constituantur, Quint. 3, 10, 3. publica, welche Verbrechen gegen den Staat u. dgl., privata, welche die Verletzung der Privatrechte behandelten, 3, 10, 1. Cluentianum, Milonianum, 11, 1, 74. 2, 20, 8. in iudicio Ctesiphontis, 7, 1, 2. aut praescripto aut iuris norma aliqua aut iudicii formula aut legibus (iudicare), Cic. dOr. 2, 42, 178; nobis reliquēre pericula, repulsas, iudicia, egestatem, Sall. C. 20, 8. ipsi innoxii, florentes, sine metu aetatem agere, ceteros iudiciis terrere, 39, 2. iudiciorum metus, Caes. BC. 1, 4, 3. metu iudicii, quod privato parabatur, Suet. Caes. 18. similis vel iudici vel poenae metuens discrimen, Vell. 2, 2, 2; — in Lucronis libertum iudicium ex edicto dedit, Cic. Flacc. 35, 88. dubium nemini est, quin omnes omnium pecuniae positae sint in eorum potestate, qui iudicia dant, et eorum, qui iudicant, II. Verr. 2, 12, 30. ut ex edicto suo iud. daret in Apronium „quod per vim et metum abstulisset", II. Verr. 3, 65, 162. u. vgl. 1, 52, 137. at tu qui sapiens es magistratus adi, iudicium de ea causa alterum ut reddant tibi: quandoquidem solus regnas et soli licet hic de eadem bis iudicium apiscier, Ter. Phorm. 2, 3, 56. ut hunc hoc iudicio arcesseret, Cic. Flacc. 6, 14. Scaurus etiam absolutus Rutilium in iud. vocavit, Brut. 30, 113. sic vivere ac vixisse Cornelium, ut, cum omnium peccatorum quaestiones sint, non de vitiorum suorum poena, sed de virtutis praemio in iudicium vocetur, Balb. 28, 65. quum audiat nul-

lum facinus, nullam audaciam, nullam vim in iudicium vocari, Cael. 1, 1. in minimis privatisque rebus etiam negligentia mandati in crimen iudiciumque infamiae vocatur, SRosc. 39, 113. quicumque in iudicium venissent, vor G. gezogen wurden, Capitol. Maxim. duob. 13. cui (dem Majestätsgesetz) nomen apud veteres idem, sed alia in iudicium veniebant, Tac. A. 1, 72. crimen quod versetur in iudicio requirat, Cic. Cael. 1, 1. quae causa in iudicium deducta sit, und: hunc igitur Ctesiphontem in iud. adduxit, Opt. gen. or. 7, 19. u. 20. in ius de sua re numquam iit: iudicium nullum habuit, Nep. Att. 6, 3. quum is iud. acciperet, und: fatetur enim-iud. quin acciperet in ea ipsa verba, quae Naevius edebat, non recusasse, Quinct. 20, 62 sq. „heus, heus, tibi dico, Chaerea", inquit: restiti: „scin quid ego te volebam?" „dic." „cras est mihi iudicium." „quid tum?" „ut diligenter nunties patri, advocatus mi esse ut meminerit", Ter. Eun. 2, 3, 46. iudicium factum est aliquot annis post Alexandro iam Asiam tenente: ad quod iud. concursus dicitur e tota Graecia factus esse, Cic. Opt. gen. or. 7, 21. ut ibi te legibus fieret iud., Nep. Phoc. 3, 4. ut separatim in eo publica iudicia fierent, Suet. Aug. 29. longo intervallo iud. inter sicarios hoc primum committitur, Cic. SRosc. 4, 11. si quis - forte nunc adsit ignarus legum, iudiciorum, consuetudinis nostrae, miretur profecto, quae sit tanta atrocitas huiusce causae, quod diebus festis ludisque publicis - unum hoc iudicium exerceatur, Cael. 1, 1. Scauri iudicium statim exercebitur, QFratr. 2, 15 (16), 3. quae-locutus sum, ea, iudices, a vobis spero esse in bonam partem accepta, ab eo, qui iud. exercet, certe scio, dem Vorsitzenden des Gerichtes, Arch. 12, 32. qui (potentes) in re publica iudiciisque tum plurimum pollebant, Caes. BC. 1, 4, 3. si auctoritates patronorum in iudiciis valerent, ab amplissimis L. Cornelii causa defensa est, Cic. Corn. Balb. 1, 1. neque attulit in iudicium quidquam ad laedendum nisi voluntatem, Flacc. 4, 11. qua de re ne perorandi quidem ei data est facultas et dicendi causam in iudicio, Nep. Phoc. 4, 2. neminem extitisse, qui Quinctium iudicio defenderet? u. non est istud pati neque iudicio defendere, quum cet., Cic. Quinct. 20, 62 sq. ab eodem in iudiciis, cum capitis causam diceret, defensus aliquoties liberatus discesserat, Nep. Phoc. 2, 3. testem se in iudiciis et interrogari et refelli, Suet. Aug. 56. si quantum in agro locisque desertis audacia potest, tantum in foro atque in iudiciis inpudentia valeret, minus cet., Cic. Caecin. 2, 1. quid enim simile habet epistola aut iudicio aut contioni? Fam. 9, 21, 1. admiror, quo pacto iud. illud fugerit, Hor. Sat. 1, 4, 99. causamque capitis semel dixit eoque iudicio est absolutus, Nep. Iphicr. 3, 3. accusantur proditionis: hoc iudicio damnatur Timotheus, Timoth. 3, 4. in adulterio uxorem tuam si prehendisses, sine iudicio inpune necares, Cato frg. 68, 7. sine iud., sine accusatione, sine delatore, sine defensore omnes interemit, Capitol. Maxim. duob. 10. u. so Lamprid. Commod. 5; — die constituta causae dictionis Orgetorix ad iudicium omnem suam familiam - coëgit, Caes. BG. 1, 4, 2. at ille in iud. venit, Nep. Epam. 8, 2. in iud. venire ausus est, Cic. Caecin. 1, 2. multum in iudiciis privatis versabatur, Nep. Them. 1, 3. quod non interfuerit iudicio, Quint. 7, 1, 45. ea relicto iudicio domum se abripuit ferroque transegit, Suet. Tib. 45; — näher bestimmt: ut ulciscendi inimici causa nomine Ctesiphontis iudicium fieret de factis famaque Demosthenis, Cic. Opt. gen. or. 7, 21. ut in hac causa non de improbitate Sex. Aebutii, sed de iure civili iudicium fieri videretur, Caecin. 2, 4. quodque iud. secundum Heraclium de compromisso factum erat, quod civis Centuripinus inter duos cives iudicasset, id irritum iussit esse, II. Verr. 2, 27, 66. clam Massivae de nece iud. fugerat, Sall. J. 61, 4. contra omnium consuetudinem iud. prius de probro quam de re maluit fieri, Cic. Quinct. 2, 9; — in iud. capitis multos vocaverunt, Cic. Brut. 36, 136. sic a iudicio capitis maxima discessit gloria, Nep. Epam. 8, 5. Piso oppugnatus in iudicio rerum repetundarum, Sall. C. 49, 1. mandati constitutum est iudicium non minus turpe quam furti, Cic. SRosc. 38, 111. ob manifestarum rapinarum iudicia transfugit ad Caesarem, Vell. 2, 83, 1. edixit sese iudicium iniuriarum non daturum, Cic. Verr. 2, 27, 66. iudicium maiestatis apud populum subiit, Suet. Tib. 2.

b) meton. α) der Ort der Gerichtsverhandlung od. die Personen, welche das Gericht bilden, das **Gericht**, qui (Pompeius) propter aliquam gratiam iudicium etiam militibus armatis clauserat, Quint. 4, 2, 25; — iudicia ad duo genera iudicum redegit, equestris ordinis ac senatorii, Suet. Caes. 41. accessit magistratibus auctoritas, senatui maiestas, iudiciis gravitas, Vell. 2, 126, 2. ut - eosdem liceret occidi sine auctoritate iudicii, Lamprid. Al. Sev. 34. consulente praetore an iudicia maiestatis cogi iuberet, Suet. Tib. 58. cum iudicio frequenti testimonium diceret, Gr. 9. iudicii corrupti damnatus, Quint. 5, 10, 108. — β) die **Gerichtsbarkeit**, das **richterliche Amt**, das **Gericht**, si mala condiderit in quem quis carmina, ius est iudiciumque, Hor. Sat. 2, 1, 82. neque aliter rem publicam et belli finem ait, nisi - ius iudiciumque omnium rerum penes se, Sall. H. 1, 41, 24. cum regna, provinciae, leges, iura, iudicia, bella atque paces, postremo divina et humana omnia penes paucos erant, J. 31, 20. leges, iudicia, aerarium, provinciae, reges penes unum, H. 1, 41, 13. utique iura et iudicia sibimet extorquerent, 1, 41, 23. sub ius iudiciumque suum totam coëgit gentem, Liv. 41, 22, 4. nisi illi cogantur in ius iudiciumque populi R., ne Boios quidem quieturos, 36, 39, 9. totam Athamaniam sub ius iudiciumque regis venisse, 39, 24, 8. iudicia a senatu transferebat ad equites, Vell. 2, 6, 3. cum senatui priscum restituere cuperet decus et iudicia ab equitibus ad eum transferre ordinem, 2, 13, 2. cum Semproniis rogationibus equester ordo in possessione iudiciorum locaretur, Tac. A. 12, 60. re-

gibus potestatem bellorum, magistratibus iudicia et annuos successores, senatui custodiam legum - permisit, Justin. 3, 3, 2. domi militiaeque imperium atque iudicium summum habere (vom Senat), Sall. C. 29, 3.

2) der richterliche Spruch, das Urtel (vgl. Cic. QRosc. 4, 10 sq.), et vestrae quoque mentes, vestra iudicia, vestrae sententiae optimo cuique infestissimae atque inimicissimae reperiantur: gravia iudicia pro rei publicae dignitate, multa de coniuratorum scelere fecistis, Cic. Flacc. 38, 94. ibi crimen valuit et obstinatis animis triste iudicium invisumque etiam iudicibus factum, Liv. 6, 20, 11. iudicia in faeneratores eo anno multa severe sunt facta accusantibus privatos aedilibus curulibus, 35, 41, 9. mortuus tamen prius in vinclis est, quam iudicium de eo populi perficeretur, 29, 22, 9. iudicia in privatos reddebat, qui verba atque orationem adversus rem publicam habuissent, Caes. BC. 2, 18, 5. haec omnia indices detulerunt, rei confessi sunt, vos multis iam iudiciis iudicavistis, Cic. Cat. 4, 3, 5. qui iudicia centumviralia extra ordinem diiudicarent, Suet. Vesp. 10. vi coactum te esse invitum, lege, iudicio: tenes? Ter. Phorm. 1, 4, 36. ingenuam et civem R. recuperatorio iudicio pronunciatam, Suet. Vesp. 3. cuius iussu perpetratum ingenuitatis iudicium erat, Tac. A. 13, 27. famosi iudicii notam sponte subibant, Suet. Tib. 35. qua is tandem poena adficietur aut quo iudicio damnabitur? u. zuvor: turpissimo iudicio condemnetur necesse est, Cic. SRosc. 39, 119. damnatus inani iudicio, Juv. 1, 47. M. Catonis iudicio damnata, Quint. 5, 11, 39. convicti iudiciis, Sall. C. 14, 3. Menenianum-profuit iudicium, Liv. 2, 52, 8. cum populum iudicii sui paeniteret, Nep. Timoth. 4, 1. iudicia rescissa, Suet. Claud. 29.

II) in der außergerichtl. Sprache, 1) von Leb. in öffentlichen u. Privatverhältnissen, a) das entscheidende Urtheil, die Entscheidung, der Urtheilsspruch, Spruch, Beschluß, die Zustimmung, eius iudicio permitto omnia, Ter. Phorm. 5, 9, 56. oratorem esse voluit me, non prologum: vostrum iudicium fecit, Heaut. prol. 11. quod de imperio suo iudicium senatui non dedisset, Spart. Hadr. 6. tertius consulatus soli Cn. Pompeio etiam adversantium antea dignitati eius iudicio delatus est, Vell. 2, 47, 3. hoc iud. meum est, Plaut. Curc. 5, 3, 40. cum priores decemviri - quaedam, quae sui iudicii videri possent, ad populum reiecissent, Liv. 3, 36, 6. creandi principis iudicium ad senatum redit, Vopisc. Florian. 5. iure gratularis, primum quod gravissimi principis iudicium in minoribus etiam rebus consequi pulchrum est, deinde cet., Plin. Ep. 4, 8, 1. in eo proelio tanta virtus singulorum fuit, ut cuius laus prima esset, difficile iudicium videretur, Justin. 2, 9, 14. iudicium sanctique placet sententia montis omnibus, Ov. M. 11, 172. statuo nihil nisi hoc, senatus aut populi R. iudicium esse de iis civibus, qui pugnantes non interierint, Cic. ad Brut. 1, 4, 2. si iudicium senatus observari oporteret, liberam debere esse Galliam, Caes. BG. 1, 45, 3. illi clypeus aureus - senatus totius iudicio in Romana curia conlocatus est, Treb. Poll. Claud. 3. cum patre et fratre Ballistae iudicio imperator est factus, trig. tyr. 14. u. vgl. Vopisc. Prob. 3. Aurelian. 14. ex quo iudicio forma revicta sua est, Ov. F. 6, 431. u. vgl. Pont. 1, 2, 142; — extrema iudicia, vom Testament, Plin. Ep. 7, 20, 7. 7, 31, 5. Suet. Aug. 66. Quint. 9, 4, 2. VMax. 7, 7, 4. Amm. 28, 4, 22. — b) überh. das Urtheil, die Ansicht, Meinung, Ueberzeugung, meum semper iudicium fuit, omnia nostros aut invenisse per se sapientius quam Graecos, aut cet., Cic. Tusc. 1, 1, 1. nullum meum iud. interponens sed exquirens tuum, Att. 8, 3, 7. neque sibi iudicium sumpturos contra atque omnis Italia populusque R. iudicasset, Caes. BC. 3, 12, 2. cuius pulsi fugatique non aliud maius habebatur iudicium quam si triumpharet, Plin. Pan. 11, 5. ut primum per aetatem iudicium facere potueris, quanti quisque tibi faciendus esset, Cic. Fam. 13, 29, 1. de cuius meritis tanta senatus iudicia fecisset comprobante populo R. quanta de nullo, Or. 41, 140. u. vgl. Pomp. 15, 43. sincerum mihi candore noto reddas iudicium peto, Phaedr. 3. prol. 63. u. vgl. 3. epil. 27. cum Baucide pauca locutus iudicium superis aperit commune Philemon, Ov. M. 8, 705. rei iud. differre, Quint. 2, 4, 28. populi quidem R. iudicia multa ambo habetis, quibus vos non satis moveri permoleste fero, Cic. Phil. 1, 15, 36. meum secutus iud., quod semper de Probo adulescente primo habui, Vopisc. Prob. 4. iud. subsequor ipsa tuum, Ov. Her. 4, 40. consentiente cum iudicio principum voluntate senatus, Vell. 2, 115, 3. in huius virtutum aestimatione iam pridem iudicia civitatis cum iudiciis principis certant, 2, 128, 1. meque simul serva iudiciumque tuum, Ov. Pont. 2, 7, 84. cum incolumi Germanico integrum inter duos iud. tenuisset, Tac. A. 3, 56. ut callidum eius ingenium, ita anxium iud., 1, 80. mihi haec ac talia audienti in incerto iudicium est, 6, 22. de Panaetii iudicio dubitari non potest, Cic. Off. 3, 3, 11. nos proelium sustinebimus, neque tuum iud. fallemus, Auct. BAl. 15, 4. iud. tamen hic nostrum non decipit error, Ov. Pont. 3, 9, 11. ruantque prodita iudiciis fallacibus omnia primis, Lucr. 4, 518; — semperne in oratore probando aut improbando vulgi iudicium cum intelligentium iudicio congruit, an cet., Brut. 49, 183. de reliquis hoc adfirmo, qui vulgi opinione disertissimi habiti sint, eosdem intelligentium quoque iudicio fuisse probatissimos, Cic. Brut. 51, 190. ex his Cotta et Sulpicius quum meo iudicio tum facile omnium facile primas tulerunt, 49, 183. demens iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, Hor. Sat. 1, 6, 97. probantur (libri) omnium iudicio, Hirt. BG. 8. praef. 5. sine dubio magnus omnium iudicio hic vir exstitit, Nep. Timol. 1, 1. u. vgl. Suet. Caes. 56. nec unquam consilia ducis iudicio exercitus, sed exercitus providentia ducis rectus est, Vell. 2, 115, 5. exposui fere non philosophorum iudicia, sed delirantium somnia, Cic. ND. 1, 16, 42. iudicia hominum velut argumenta sunt morum, Quint. 3, 7, 22. u. vgl. 8, 3, 2;

inventi sunt, qui - a re civili et a negociis animi quodam iudicio abhorrerent, Cic. dOr. 3, 16, 59. propter singulare animi mei de tua virtute iud., Mur. 29, 60. profecto existumabant me magis merito quam ignavia iudicium animi mei mutavisse, Sall. J. 4, 4. u. vgl. Tac. Or. 27. pro iudicio dum stant erroris sui, Phaedr. 5, 5, 2; — veraque iudicio est ultima causa meo, Ov. F. 1, 332. u. so: meo quidem iudicio, Cic. Brut. 8, 32. u. so 56, 205. Quint. 6, 1, 37. iudicio peccas turpius ipse tuo, Ov. F. 3, 488. iudicio nostro tantum tibi cedit Amyntas, Virg. Ecl. 5, 18; — at neque dedecorant tua de se iudicia atque munera, Hor. Ep. 2, 1, 245. decima legio - ei gratias egit, quod de se optimum iud. fecisset, Caes. BG. 1, 41, 1. longe maiora et firmiora de eo iudicia, Suet. Cal. 5. inconstantia contrarii de me iudicii, Tib. 67. u. vgl. Vopisc. Aurelian. 10. quod ipsius de his libris iudicium fuerit, Quint. 3, 6, 59. nec fefellit de se iud. habitum, Vulcat. Avid. Cass. 6. haec oratio indicat, quid iudicii Aurelianus habuerit de Zenobia, Treb. Poll. trig. tyr. 30. u. vgl. c. 6. sollicitus de imperatoris erga se iudicio, Spart. Hadrian. 2; — im Sinne der Ueberzeugung: ut faveat oratori is, qui audiet, utique ipse sic moveatur, ut impetu quodam animi et perturbatione magis quam iudicio aut consilio regatur, Cic. dOr. 2, 42, 178. neque id - aut iudicio aut voluntate sua fecisse, sed coactu civitatis, Caes. BG. 5, 27, 3. Ambiorix copias suas iudicione non conduxerit, quod proelio dimicandum non existimarit, an tempore exclusus -, dubium est, 6, 31, 1. ex quo iudicari poterat non inertia, sed iudicio fugisse rei publicae procurationem, Nep. Att. 15, 3. neque iudicio recta legendi, neque amore rei publicae, Vell. 2, 83, 1. — c) die **Beurtheilung** (Fähigkeit zu beurtheilen), **Urtheil, Kritik, Geschmack**, eos studio optimo iudicio minus firmo praeditos docere, quae sit propria laus Atticorum, non alienum puto, Cic. Or. 7, 24. si teretes aures habent intelligensque iud., Opt. gen, or. 4, 11 neque illis iudicium aut veritas, Tac. H. 1, 32. quid tamen noceret vim Caesaris, asperitatem Caelii, diligentiam Pollionis, iudicium Calvi - assumere, Quint. 10, 2, 25; tu nihil invita dices faciesve Minerva: id tibi iudicium est, ea mens, Hor. AP. 385. docent sui iudicii rem non esse, Caes. BC. 1, 13, 1. neque sui iudicii neque suarum esse virium decernere, utra pars iustiorem habeat causam, 1, 35, 3. ille autem sui iudicii potius, quid se facere par esset, intuebatur, quam quod alii laudaturi forent, Nep. Att. 9, 7. quid ego sentiam iudicii mei esse, Cic. ad Brut. 1, 4, 2. nihil enim possumus iudicare, nisi quod est nostri iudicii: in quo frustra iudices solent, quum sententiam pronunciant, addere: si quid mei iudicii est: si enim non fuit eorum iudicii, nihilo magis hoc non addito illud est iudicatum, Cic. Fin. 2, 12, 36. quantum in utroque profecerimus aliorum sit iudicium, Off. 1, 1, 3. nec ulla re magis oratores aetatis eius praecurrit (Cicero) quam iudicio, Tac. Or. 22. illa mihi in pueris natura minimum spei dederit, in qua ingenium iudicio praesumitur, Quint. 2, 4, 7. frequenter interrogare et iudicium discipulorum experiri, 2, 5, 13. sub iudicium singula verba vocem? Ov. Pont. 1, 5, 20. quodsi iudicium subtile videndis artibus illud ad libros et ad haec Musarum dona vocares, Hor. Ep. 2, 1, 241. quo etiam gravius iud. in dicendo subimus, Cic. dOr. 1, 27, 125. pagina iudicium docti subitura movetur principis, Ov. F. 1, 19. sed magis acri iudicio perpende, Lucr. 2, 1041. ni iudicium adhibeas, Tac. H. 1, 83. si iud. his corruptis adhibeas, Quint. 12, 10, 76. video id iudicio facere, Cic. III. QFratr. 1, 5, 18. non infirmitate ingenii nec inscitia litterarum transtulisse se ad illud dicendi genus contendo, sed iudicio et intellectu, Tac. Or. 19. in quo non falli iudicium nostrum sollicitudine ipsa manifestum est, Quint. 8, 3, 37. — 2) von Lebl., die **Entscheidung, das Urtheil**, nilne ad te de iudicio armûm accidit? Pacuv. 34. verum si quidem erit armorum iudicium, tum ista dicito: iuris iud. quum erit et aequitatis, cave in ista tam frigida, tam ieiuna calumnia delitescas, Cic. Caecin. 21, 61. parvos non aquilis fas est educere fetus ante fidem solis iudiciumque poli, Claud. III. Cons. Hon. praef. 1. speculi nec vultus egebat iudicio, Nupt. Hon. et Mar. 106. quarum (aurium) est iud. superbissimum, Cic. Or. 44, 150. aurium iud., Quint. 9, 4, 118. his ita caeco quodam iudicio fortunae peractis, Amm. 25, 5, 8. iudicium virtutis erat, Claud. Laud. Stil. 1, 74.

iūdĭco, āvi, ātum, āre (über d. Ableitung vgl. iudex; arch. Form: iudicassit = iudicaverit, XII. tabb. b. Cic. Leg. 3, 3, 6), I) *intrans.* 1) gerichtl., **Recht weisen, Recht sprechen, richten, einen richterlichen Bescheid geben, rechtskräftig entscheiden**, a) eig.: accidit autem interim hoc quoque, ut aut nobis inimicus aut adversariis sit amicus, qui iudicat, Quint. 4, 1, 18. Amphictiones iudicant, 5, 10, 115. quum magistratus iudicassit inrogassitve, Cic. Leg. 3, 3, 6. agere negotium publicum, cognoscere, iudicare, promere et exercere iustitiam, Plin. Ep. 1, 10, 10. u. vgl. Lamprid. Al. Sev. 15. Cotta iudicandi munus - aequaliter inter utrumque ordinem (den Senatoren u. Rittern) partitus est, Vell. 2, 32, 3. plerisque iudicandi munus detrectantibus, Suet. Aug. 32. eum ut cupidum iudicandi dimisit, Claud. 15. ad iudicandum evocari, Galb. 14. iudicantem vidimus Aeacum, Hor. Od. 2, 13, 23. ut levior labor iudicantibus foret, Suet. Cal. 16; — qui - proconsulem mittat, qui Sarmatis omnibus iudicet, Vopisc. Florian. 2; — *de* personis iudicatur, sed de rebus contenditur, Quint. 10, 5, 13; et de eo quaestio est, quod in controversiam venit, et de eo iudicatur, de quo quaestio est, 4, 1, 24. saepe causam in aliquam rem dimitti, quae non sit propria quaestionis, et de ea iudicari, 3, 11, 16. qua de re inter Marcellos et Claudios patricios centumviri iudicarunt, Cic. dOr. 1, 39, 176. arrogantes et illi, qui se iudicasse de causa nec aliter affuturos fuisse proponunt: nam et inviti iudices audiunt praesumentem partes suas nec cet., Quint. 11, 1, 27. u. vgl. 5, 13, 55. ad tres iudicum decurias quar-

tam addidit ex inferiore censu, quae ducenariorum vocaretur iudicaretque de levioribus summis, Suet. Aug. 32; — quum in re manifesta putasset nefas esse publicanum iudicare *contra* publicanum, Cic. Flacc. 4, 11. de infirmitate personarum querendum, contra quas erit iudicatum, aut de gratia, quae testes corruperit, Quint. 5, 2, 3. — b) übtr.: hi sunt, qui trepidant et ad omnia fulgura pallent, cum tonat, exanimes primo quoque murmure caeli: non quasi fortuitus nec ventorum rabie, sed iratus cadat in terras et iudicet ignis, Juv. 13, 223. — 2) außergerichtl., **richten, urtheilen,** a) eig.: his (inventioni, dispositioni, elocutioni cet.) adiecerunt quidam sextam partem, ita ut inventioni iudicium subnecterent, quod primum esset invenire, deinde iudicare: ego porro ne invenisse quidem credo eum, qui non iudicavit cet., Quint. 3, 3, 5. quantuscumque sum ad iudicandum, Cic. dOr. 2, 18, 122. ad poenitendum properat, cito qui iudicat, Syr. 5. ut nos iudicamus, Nep. Reg. 1, 2; et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo, er urtheilt verständig, denn wem die Götter nicht günstig sind, also zürnen, dem rauben sie nach der Meinung der Alten den Verstand, Hor. Ep. 2, 1, 68. in iis artibus, in quibus non utilitas quaeritur necessaria, sed animi libera quaedam oblectatio, quam diligenter et quam prope fastidiose iudicamus! Cic. dOr. 1, 26, 118 qui recte iudicabunt, Quint. 2, 2, 13. male iudicantes, 2, 12, 1. usus est familia, si utilitate iudicandum est, optima, Nep. Att. 13, 3; — si decem soli essent in civitate viri boni, sapientes, iusti, graves, qui te indignum aedilitate iudicavissent, gravius *de* te iudicatum putarem, quam est hoc, quod tu metuis ne a populo iudicatum esse videatur: nunc enim in comitiis iudicat semper populus, sed movetur plerumque gratia, dann: etiam si iudicat, non delectu aliquo aut sapientia ducitur ad iudicandum, sed impetu non numquam et quadam etiam temeritate, Cic. Planc. 4, 9. servi igitur iis etiam iudicibus, qui multis post saeculis de te iudicabunt et quidem haud scio an incorruptius quam nos: nam sine amore et sine cupiditate et rursus sine odio et sine invidia iudicabunt, Marcell. 9, 29. nec metuam quid de me iudicet heres, Hor. Ep. 2, 2, 191. tu enim aperto sensu et vero iudicas de nobis, quod isti ne faciant summa malevolentia et livore impediuntur, Fam. 11, 10, 1. ex quibus (civibus) de ceteris possent iudicare, Nep. Epam. 6, 2. cum de Ephoro atque Theopompo sic iudicaret, ut alteri frenis alteri calcaribus opus esse diceret, Quint. 2, 8, 11; de itinere ipsos brevi tempore iudicaturos, Caes. BG. 1, 40, 11. ut de Caesaris actis cognoscerent, statuerent, iudicarent, Cic. Att. 16, 16B, 8. quod et de instantibus - verissime iudicabat et de futuris callidissime coniiciebat, Nep. Them. 1, 4. iam hoc nemini dubium est - quid de tota re et causa iudicarit, Cic. Cat. 4, 5, 10. de falsis iudicare et colligere et resolvere, quae velis, Quint. 12, 2, 10. amantes de forma iudicare non possunt, 6, 2, 6. — b) übtr.: aures continuam vocem secutae ductaeque velut prono decurrentis orationis flumine tum magis iudicant, cum ille impetus stetit, 9, 4, 61. u. vgl. §. 116. quid iudicare cogitet livor modo, Phaedr. 4, 12, 1. ergo exploranda est veritas multum, prius quam stulta prave iudicet sententia, 3, 10, 5. in quo quid faciendum Deiotaro, quid omnino rectius fuerit dicere non est necesse, praesertim quum contra ac Deiotarus sensit, victoria belli iudicavit, Cic. Phil. 11, 13, 34.

II) *trans.* 1) gerichtl. a) *alqd.*, **rechtskräftig entscheiden,** bes. res iudicata, subst. iudicatum, eine **rechtskräftige Entscheidung, eine gesetzliche Entscheidung,** also gerichtl. u. public., ac iam nihil est quod quisquam aut tam stultus aut tam improbus sit, qui dicat „vellem quidem liceret, hoc dixissem", dicas licet: „hoc fecissem", facias licet, nemo prohibet: „hoc decrevissem", decerne, modo recte, omnes approbabunt: „hoc iudicassem", laudabunt omnes, si modo recte et ordine iudicaris, Cic. SRosc. 48, 138. religiosum est, quod iurati legibus iudicarunt, Inv. 1, 30, 48. quod civis Centuripinus inter duos cives iudicasset, id irritum iussit esse eumque iudicem falso iudicasse iudicavit, II. Verr. 2, 27, 66. nam mihi tres hodie lites iudicandas dicito, Plaut. Merc. 2, 2, 10. est enim haec causa, qua ea pecunia pervenerit, quasi quaedam appendicula causae iudicatae atque damnatae, Cic. Rab. Postum. 4, 8; — ei dixisse Fimbriam se illam rem numquam iudicaturum, ne aut spoliaret fama probatum hominem, si contra iudicavisset, aut cet., Off. 3, 19, 77. vociferantur ex aequo et bono, non ex callido versutoque iure rem iudicari oportere, Caecin 23, 65. iudex est M. Caesonius, collega nostri accusatoris, homo in rebus iudicandis spectatus et cognitus, I. Verr. 10, 29. ecquam rem putatis esse in Sicilia nisi ad nutum istius iudicatam? II. Verr. 2, 27, 67. quin etiam, si decemviri sacramentum in libertatem iniustum iudicassent, tamen quotiescumque vellet quis, in hoc genere solo rem iudicatam referre posse voluerunt, Dom. 29, 78. sequitur id, quod illi iudicium appellant, maiores autem nostri numquam neque iudicium nominarunt neque proinde ut rem iudicatam observarunt, animadversionem atque auctoritatem censoriam, Cluent. 42, 117. ut aliquando de rebus ab isto cognitis iudicatisque et de indiciis datis dicere desistamus, II. Verr. 2, 48, 118. qui tamen nunc nihil aliud agere videtur nisi ut intelligamus illos, quorum res iudicatas irritas fecimus, bene et e re publica iudicavisse, Phil. 11, 5, 11. sublata erat de foro fides, non ictu aliquo novae calamitatis, sed suspicione ac perturbatione iudiciorum, infirmatione rerum iudicatarum, Agr. 2, 3, 8. ut si quis ius civile dicat id esse, quod in legibus, senatus consultis, rebus iudicatis, iuris peritorum auctoritate, edictis magistratuum, more aequitate consistat, Top. 5, 28. u. vgl.: praeiudiciorum vis omnis tribus in generibus versatur: rebus quae aliquando ex paribus causis sunt iudicatae, quae exempla rectius dicuntur, ut cet., Quint. 5, 2, 1; in diesem Sinne subst. iudicatum: recuperatores contra istum

rem minime dubiam prima actione iudicaverunt: quum iudicatum non faceret, addictus Hermippo et ab hoc ductus est, Cic. Flacc. 20, 48. und: recuperatores vi Flacci coactos et metu falsum invitos iudicavisse: frater meus pro sua aequitate prudentiaque decrevit, ut, si iudicatum negaret, in duplum iret, und: re iudicata stari ostendit placere, §. 49. iste postulat, ut procurator iudicatum solvi satisdaret, Quinct. 7, 29. si veretur ut res iudicio facto parata sit, iudicatum solvi satis accipiat, 13, 44. iudicatum est id, de quo sententia lata est aut decretum interpositum: ea saepe divorsa sunt, ut aliud alio iudici aut praetori aut consuli aut tribuno plebis placitum sit, et fit, ut de eadem re saepe alius aliud decreverit aut iudicaverit, AHer. 2, 13, 19. und: possunt res simili de causa dissimiliter iudicatae proferri, quom id usu venerit, iudicem, tempus cum tempore, numerum cum numero iudiciorum conferemus, §. 20. iudicatum, de quo iam ante sententia alicuius aut aliquorum constitutum est, Cic. Inv. 2, 22, 68. u. iudicatum est res adsensione aut auctoritate aut iudicio alicuius aut aliquorum comprabata, 1, 30, 48. constitutio est in lege, more, iudicato, pacto, Quint. 7, 4, 6. illa quidem (exempla) priora aut testimoniorum aut etiam iudicatorum obtinent locum, 12, 4, 2. und: quod de exemplis, idem etiam de iudicatis observandum, 5, 13, 24; auch mit Acc. u. Inf.: is ipse numquam auderet iudicare deberi viro dotem, Cic. Caecin. 25, 73. — b) *alqm.* u. *alci.* u. zw. α) *alcjs. rei* od. *alqa. re*, Jmdn. (zu etw.) **rechtskräftig verurtheilen**, centurionem, nobilem militaribus factis, iudicatum pecuniae cum duci vidisset, medio foro cum caterva sua accurrit et manum iniecit, Liv. 6, 14, 3. qui capitalem fraudem ausi quique pecuniae iudicati in vinculis essent, 23, 14, 3; cum iam ex re nihil dari posset, fama et corpore iudicati atque addicti creditoribus satisfaciebant, 6, 34, 2. u. absol.: fundum in Veienti, caput patrimonii, subiecit praeconi: „ne quem vestrum, inquit, Quirites, donec quidquam in re mea superit, iudicatum addictumve duci patiar“, 6, 14, 10. u. vgl. 6, 15, 9. — β) *alci. alqd.* od. *alcjs. rei*, Jmdm. etw. **rechtskräftig zuerkennen**, Jmdn. einer Sache **für schuldig erklären**, cum bis pecunia anquisisset, tertio capitis se anquirere diceret (der Ankläger), tribuni plebis appellati conlegae negarunt se in mora esse, quo minus, quod ei more maiorum permissum esset, seu legibus seu moribus mallet, anquireret, quoad vel capitis vel pecuniae iudicasset privato: tum Sempronius perduellionis se iudicare Cn. Fulvio dixit diemque comitiis ab C. Calpurnio praetore urbis petit, 26, 3, 7 sqq. Publi Horati, tibi perduellionem iudico, 1, 26, 7. utrique censori perduellionem se iudicare pronuntiavit, 43, 16, 11.

2) außergerichtl. a) Jmdn. od. etw. **beurtheilen**, etw. **entscheiden**, **bestimmen**, auch etw. **als Urtheil aussprechen**, **durch sein Urtheil kundgeben**, über etw. **sein Urtheil abgeben**, nunc me ex aliorum ingeniis iudicat, Turpil. 19. nisi illos ex tuo ingenio iudicas, Ter. Heaut. 5, 1, 7. ex aliarum ingeniis nunc me iudicet, Eun. 1, 2, 118; id ex ipsis rebus ac temporibus iudicari potest, Nep. Att. 11, 4; — quia tu, Demea, haec male iudicas, Ter. Ad. 1, 2, 20. atque hoc maxime iudicaretur, si quid tale posset contingere, ut aliquis nos deus ex hac hominum frequentia tolleret, Cic. Am. 23, 87. oculorum fallacissimo sensu iudicant ea, quae ratione atque animo videre debebant, Div. 2, 43, 91. quaedam non tam ratione quam sensu iudicantur, Quint. 8, 3, 19. plura enim multo homines iudicant odio aut amore aut cupiditate aut iracundia aut dolore aut laetitia aut spe aut timore aut errore aut aliqua permotione mentis, quam veritate aut praescripto aut iuris norma aliqua aut iudicii formula aut legibus, dOr. 2, 42, 178. omnia maiorum institutis iudicari, Nep. praef. 3. hercle istam rem iudicasti perfidiose, Plaut. Curc. 5, 3, 41. omnino amicitiae corroboratis iam confirmatisque et ingeniis et aetatibus iudicandae sunt, Cic. Am. 20, 74. nihil se propter levitatem inscientiamque vulgi gravius de civitate iudicare, Caes. BG. 7, 43, 4; — quod egomet multis argumentis iam antea iudicaram maximeque illo libro augurali, quem cet., Cic. Fam. 3, 4, 1; — mit *Relativ-* od. *Frags.*: ut iudicare difficile sit, cui aetati fuerit aptissimus, Nep. Att. 16, 1. quo facilius collatis utrorumque factis, qui viri praeferendi sint, possit iudicari, Hann. 13, 4 u. vgl. Quint. 10, 1, 45. qui iudicare poterit, quantae sit sapientiae eorum retinere usum benevolentiamque, quorum cet., Att. 20, 5. tun' prospicere aut iudicare nostram in rem quod sit potes? Ter. Hec. 4, 1, 34. contio, quae ex imperitissimis constat, tamen iudicare solet, quid intersit inter popularem et inter constantem, Cic. Am. 25, 95. reprehendit, quod sibi ipsi iudicavissent, quo procedendum aut quid agendum videretur, Caes. BG. 7, 52, 1. flumen Arar fluit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, iudicari non possit, 1, 12, 1. quamquam hic quidem tyrannus ipse iudicavit, quam esset beatus, Cic. Tusc. 5, 20, 61; quod in praesenti, utrum ei laboriosius an gloriosius fuerit, difficile est iudicare, Nep. Att. 12, 5. efficiatur autem ab oratore necne, ut ei, qui audiunt, ita adficiantur, ut orator velit, vulgi adsensu et populari approbatione iudicari solet, Cic. Brut. 49, 185; — mit *Acc.* u. *Inf.*: id ita esse vos iam iudicare poteritis, Ter. Eun. prol. 29. ut iudicari possit, omnia ei cum amicis fuisse communia, Nep. Epam. 3, 4. u. vgl. Att. 5, 3; quibus ex omnibus iudicari potest, non modo non impediri rationem amicitiae, si summum bonum in voluptate ponatur, sed cet., Cic. Fin. 1, 20, 70. ex quo iudicari poterat, non inertia fugisse rei publicae procurationem, Nep. Att. 15, 3; — iudicatum est mit *Inf.*: mihi enim iudicatum est, si modo hoc Caesar aut patietur aut volet, deponere illam iam personam, in qua cet., ich habe mich entschieden, Cic. Fam. 7, 33, 2. — *Adv.*: quod ita serio **iudicatoque** existimaret, entschieden, Gell. 14, 1, 2. — b) mit *doppelt. Acc.* α) Jmdn. od. etw. **für** etw. **halten**, **erklären**, abi, virum te iudico, Ter. Ad. 4, 2, 25.

qui summos se iudicent artifices, Quint. 9, 3, 100. edepol te, mea Antiphila, laudo et fortunatam iudico, Ter. Heaut. 2, 4, 1. mihi parta laus est, quod tu, quod similes tui vestras in chartas verba transfertis mea, dignumque longa iudicatis memoria (me), Phaedr. 4. prol. 18. cum supplicio afficiendum dicas, quem supplicatione dignum iudicaris, Quint. 9, 3, 68. talem eum futurum, qualem cognitum iudicarunt, Nep. Milt. 1, 1. quem - tantorum nominum, quibus ortus est, ornamentum iudicat, Vell. 2, 114, 5. u. vgl. 2, 121, 2. miserum te iudico, quod numquam fueris miser, Syr. 643. qui stultis videri eruditi volunt, stulti eruditis iudicantur, Quint. 10, 7, 21; — quid de Cn. Pompeio loquar? qui unum Deiotarum in toto orbe terrarum ex animo amicum vereque benevolum, unum fidelem populo R. iudicavit, Cic. Phil. 11, 13, 34. qui te indignum aedilitate iudicassent, Planc. 4, 9. qui optimus vir a senatu iudicatus erat, Vell 2, 3, 1. si qui fugitivo stigmata scripserit eoque ingenio iudicato neget, Quint. 7, 4, 14; — ipsum exulem iudicarunt, Nep. Hann. 7, 7. in eo concilio Cingetorigem - hostem iudicat bonaque eius publicat, Caes. BG. 5, 56, 3. ut et Tissaphernem hostem iudicarit et cet., Nep. Con. 4, 1. senatus Catilinam et Manlium hostes iudicat, Sall. C. 36, 2. Neronem et Drusum senatus Tiberio criminante hostes iudicavit, Suet. Cal. 7. ut - iudicetur non verbo, sed re non modo consul, sed etiam hostis Antonius, Cic. Phil. 3, 6, 14. cum ab senatu hostis iudicatus sit, Sall. C. 44, 6. a senatu hostis iudicatus est, Eutr. 7, 1. u. vgl. 7, 15. 8, 15. 19. hostis Antonius iudicatus Italia cesserat, Nep. Att. 9, 2. se hostem a Macedonibus iudicatum - cognovit, Justin. 14, 1, 1. neque eo secius adolescentem Marium hostem iudicatum iuvit opibus suis, Nep. Att. 2, 2. remisit tamen hosti iudicato necessitudines amicosque omnes, Suet. Aug. 17. ne se cum Antonio hoste iudicato iungeret, Vell. 2, 63, 2. iudicatos hostes fame necavit, Suet. Tib. 54; — quem (locum) ex omni Gallia opportunissimum ac fructuosissimum iudicassent, Caes. BG. 1, 30, 3. qui hoc genus scripturae leve et non satis dignum summorum virorum personis iudicent, Nep. praef. 1. vertere Graeca in Latinum veteres nostri oratores optimum iudicabant, Quint. 10, 5, 2. u. öft. cuius rei si exemplum non haberemus, tamen libertatis causa institui et posteris prodi pulcherrimum iudicarem, Caes. BG. 7, 77, 13. — β) mit *Acc.* u. *Inf.*, **dafür halten, meinen, erklären**, mea quidem sententia iudico Syrum fieri esse aequom liberum, Ter. Ad. 5, 9, 3. hominem maxumi preti te esse hodie iudicavi animo meo, 5, 6, 4. qui consilio est nocens, illum esse quamvis dignum poena iudico, Phaedr. 5, 3, 12. qui iudicaret meliorem esse Gellium quam Turium, Cato frg. p. 62, 8. is qui esset omnium sapientissimus Apollinis oraculo iudicatus, Cic. Sen. 21, 78. cur hunc tam temere quisquam ab officio discessurum iudicaret? Caes. BG. 1, 40, 1. Caesar - resistentes aggrediendos tanto collis ascensu non iudicabat, Girt. BG. 8, 14, 3. seque a Themistocle non superatum, sed conservatum iudicavit, Nep. Them. 5, 2. u. vgl. Eum. 8, 3. interrogatusque, cur igitur repudiasset uxorem, quoniam, inquit, meos tam suspicione quam crimine iudico carere oportere, Suet. Caes. 74; — eos paullo ante frequens senatus iudicaverat contra rem publicam fecisse, Sall. C. 50, 3. quem extra culpam belli esse ipsum Vitrubium iudicasse, Liv. 8, 19, 10. tantum auri argentique iudicatum esse in domum L. Scipionis illatum, quantum venditis omnibus bonis redigi non posset, 38, 59, 8; — quam culpam non scribentium quidem iudico sed legentium, Quint. 8, 3. 44. cum tantum esse utilitatis in legendo iudicemus, 10, 1, 37. doctissimi mathematicorum centum et viginti annos homini ad vivendum datos iudicant, Treb. Poll. Claud. 2.

iŭgābĭlis, e, **fähig, zwei Dinge zu verbinden od. zu vereinigen**, certi sunt numeri, per quos inter omnia quae sibi convenienter iunguntur et aptantur fit iugabilis conpetentia, Macrob. Somn. Scip. 1, 19, 21. u. so: conpetentia, 1, 6, 24. 31, 33. 2, 2, 1. 18.

iŭgālis od. **iŏgālis**, e, **zum Verbinden od. Anbinden -, zum Verknüpfen od. Anknüpfen gehörig, zum Anspannen gehörig, Spann -, Zug -,** 1) im Allg.: quum inde praefecti - equorum iumentorumque iugalium vim ingentem ex omni, quae sub imperio erat, regione misissent, Spannvieh, Zugthiere, Curt. 9, 42 (10), 22. cervi currum subiēre iugales, Claud. Cons. Stil. 3, 286. si Phoebus adest et frenis grypha iugalem Riphaeo - detorsit ab axe, VI. Cons. Hon. 30. quid foederis cum Troianis Latinus icerit ex muneribus equorum et currus iugalis non ignorantes, Macrob. Sat. 5, 17, 2. in modum iugalis temonis erectus (stilus), Amm. 23, 4, 5; — quod (os) transversum a genis tendens ab inferioribus ossibus sustinetur: iugale appellari potest ab eadem similitudine, a quo id Graeci ζύγωμα appellant, Jochbein, Jochknochen, Cels. 8, 1; iogalis tela u. telae iogales, vom Webebaum, das Joch zum Anknüpfen des Gewebes, Cato RR. 10, 5. 14, 2. iug. finis, durch einen Bergrücken gebildet, Agrim. p. 320, 28; — subst. iugales, das Gespann, absenti Aeneae currum geminosque iugales semine ab aetherio, spirantes naribus ignem (duci iubet), Virg. A. 7, 280. rursusque per aëra iussit Mopsopium iuvenem sacros agitare iugales, Ov. M. 5, 660. sociosque trahit prior ipse iugales, Sil. 16, 400. u. so: vincitque suos auriga iugales, Claud. Epith. Pall. et Cel. 114. iug. efflantes, Prob. et Ol. cons. 3. torvi, Rapt. Pros. 1, 277. capti, VI. Cons. Hon. 474. emeriti, Rapt. Pros. 2, 318. fessi, Laus. Ser. reg. 52. tardi, Rapt. Pros. 3, 138. u. absol. IV. Cons. Hon. 17. Epigr. 27, 5. — 2) insbes. in Bezug auf eheliche Verbindung, **hochzeitlich, Braut -, Ehe -,** ne cui me vinclo vellem sociare iugali, Virg. A. 4, 16. cui (Iunoni) vincla iugalia curae, 4, 59. thalami foedusque iugale, VFlacc. 8, 222. u. so Amm. 15, 8, 18. hora iugalis, Ov. Her. 16, 295. Caesari iuncta es tuo taeda iugali, Sen. Oct. 697. nec Thetidis taedas voluit celebrare iugales, Catull. 64, 302. velut

crimen taedas exosa iugales, Ov. M. 1, 483. ludus ubi et cantus taedaeque in nocte iugales regalique toro laetus gener, VFlacc. 5, 443. si coepta exequor, forsan iugali crimen abscondam face, Sen. Hippol. 597. Thressa manus, quaecunque faces timuisse iugales credita nec dominae sanctum tetigisse cubile, VFlacc. 2, 344. u. so: faces, Sen. Agam. 158. Herc. Oet. 339. ignem Pollux undamque iugalem praetulit, VFlacc. 8, 245. solus militiae mira mercede iugalem promeruit Stilicho - coronam, Claud. Laus. Ser. reg. 184. donisque iugalibus arsit (Semele; ironisch vom Blitz als Brautgeschenk), Ov. M. 3, 309. cerno et thalamos ardere iugales, VFlacc. 1, 226. lectus iug., Virg. A. 4, 496. Ov. Her. 2, 57. tori iugalis abnuit Merope nefas, Sen. Oed. 659. toros cerno iugales pariter et miror meos, Oct. 729. una sub nocte iugali caesa manus iuvenum foede thalamique cruenti, Virg. A. 10, 497. u. so: nox, Claud. Nupt. Hon. et M. 45. Epist. 2, 29. amor iugalis vincit ac flectit retro, Sen. Agam. 239. sentit Iuno dolos curaque accensa iugali aethere desiluit, VFlacc. 4, 354. nec face tantum Cisseis (= Hecuba) praegnas ignes enixa iugales (= Paridem, der den Brand u. Untergang Troja's veranlassen sollte): quin idem Veneri partus suus et Paris alter funestaeque iterum recidiva in Pergama taedae, Virg. A. 7, 319. o molles tibi quindecim, Calene, quos cum Sulpicia tua iugales indulsit deus et peregit annos! Mart. 10, 38, 1 sqq.; subst. iugalis, der Gatte, Venant. carm. 6, 2, 76.

iŭgālĭtas, ātis, *f.*, die **Vereinigung**, quae una eademque fervoris humorisque iugalitate gignuntur, Fulg. Myth. 1, 15.

iugam-, s. iugum-.

iŭgārius, a, um, = iugalis, **zum An- od. Verbinden gehörig**, feminae iugariae, Spann-, Zugpferde, Hygin. fab. 183. ager iugarius in quinquagenis iugeribus, Agrim. p. 247, 17. u. der vicus iugarius in Rom, Liv. 27, 37, 14. 35, 21, 6; subst. iugarius, der das Zugvieh hütet, der **Rinderhirt**, Col. 1, 6, 6.

iŭgātio, ōnis, *f.*, das **Anbinden, Verbinden**, adminiculorum ordines, capitum iugatio, religatio, die jochartige Verknüpfung der Pfähle, Cic. Sen. 15, 53. iugationis species duae, una directa, altera compluviata, in longitudinem iugata, Varr. RR. 1, 8, 2; b. spät. Jurist. im agrarischen Sinne v. Aeckern vgl. Honor. et Theod. cod. 10, 48, 1. Cod. Theod. 11, 28, 4.

iŭgātor, ōris, *m.*, der, **welcher anspannt**, boum iug. Triptolemus, Arnob. 5, 25.

iūge, *Adv.*, s. iugis.

iūgĕrālis, e, **zum Juchert** (iugerum) **gehörig**, in iugerali tabula pangentur tria millia vicena sarmenta, Pallad. 3, 9, 9.

iūgĕrātim, *Adv.*, **juchertweise, auf jedem Juchert**, ut primae vineae centenas amphoras iug. praeberent, Col. 3, 3, 3.

iūgĕrātio, ōnis, *f.*, die Eintheilung der Aecker nach Jucherten (iugera), und die Hervorhebung derselben durch Pfähle, Agrim. p. 211, 6. 213, 14. u. oft; vgl. *Rudorff* II. p. 355. u. daher vgl. Cod. Theod. 12, 1, 33.

iugĕre milvi dicuntur, quum vocem emittunt, PDiac. p. 104, 7. u. vgl. Non. p. 179, 2. und: iugit milvus, cum vocem emittit, Gloss. Isid. iugit, ἰκτὶν βοᾷ, Gloss. Labb.

iūgerum, i, *n.* (angenommene Form iugus iugeris, Prisc. I. p. 307, 12. u. so: iugeris, Mel. 3, 5, 5; ab hoc iugero iugerum iugeribus, Charis. p. 307, 19. ab hoc iugero, horum iugerum, Prob. p. 48, 11. u. horum iugerum, his iugeribus, ab his iugeribus, p. 111, 8. ab hoc iugero iugerorum iugeribus, Donat. p. 378, 34. und: iugeris Ateius - sed et Cato his iugeris, ut notat Plinius eodem libro VI: iugeribus quidam grammatici, inquit Plinius, ita dicendum putant, quasi sit hoc iuger tam quam hoc tuber, et ab hoc iugere tam quam ab hoc tubere, et ita tuberibus iugeribus, et tantum iugerum, Charis. p. 134, 4. u. so iugeris, Varr. RR. 1, 10, 1., aber iugeribus, 1, 18, 1. 5. 3, 12, 1. Regelmäßige Formen: iugerum, iugeri, iugero; iugera, iugerûm [st. iugerorum, Prisc. I. p. 306, 21], iugeribus), 1) das Römische Landmaaß, das **Juchert**. Die Einheit desselben war ein Quadrat von 12 zehnfüßigen Ruthen (decuriae, decempedae, perticae), also ein Morgen von 144 Quadratruthen. Dieser Acker wurde bei den Römern actus, in Latium acnua genannt. Um die Unzialeintheilung bis auf das scriptulum ($^1/_{288}$) durchführen zu können, wurde ein Dupondium von zwei actus als Einheit angenommen und dieses Doppel-As ist das iugerum (duo agri) von 240 Fuß Länge, 120 Breite (Varr. LL. 5, 35. RR. 1, 10, 1. Col. 5, 1—3. Frontin. 30, 10—16). Es bildet das Römische Staatsmaaß vor Gericht und im Lager, in jener Beziehung wird es in der berühmten Stelle des Varro über die sieben Marktjucherte (RR. 1, 2, 9), in dieser in einem aus Columella (5, 2) genommenen Stück de iugeribus metiundis (Agrim. p. 354, 1—10), castrense zubenannt. Nach *Rudorff* gromat. Institut. p. 278 ff. Vgl.: iugerum dictum iunctis duobus actibus quadratis, Varr. LL. 5, 35. actus duplicatus iugerum facit: ab eo, quod est iunctum, iugerum nomen accepit. Isidor. p. 368, 2. iugeri mensuram ducentos et quadraginta longitudinis pedes esse dimidioque in latitudinem patere, non fere quisquam est qui ignoret, Quint. 1, 10, 42. — *Sing.* iugerum agri recipit tritici modios quatuor vel quinque, Col. 11, 2, 75; minus tribus medimnis in iugerum neminem dedisse decumae, Cic. II. Verr. 3, 48, 114; aedificia non sunt admota muris, sed fere spatium iugeri unius absunt, Curt. 5, 4 (1), 26. iugeri autem modus si semper quadraret cet., Col. 5, 1, 13. u. öft.; ut plus quam decem medimna ex iugero exararent, medimnum autem ex iugero decumano dari oportebat, Cic. II. Verr. 3, 47, 113; natürlich häufiger im *Plur.*: immetata quibus (Getis) iugera liberas fruges et Cererem ferunt, Hor. Od. 3, 24, 12. Liciniana illa septena iugera, quae plebi tribunus viritim diviserat, maiores quaestus antiquis retulere, quam nunc nobis praebent amplissima vetereta, Col. 1, 3, 10; — refert igitur - iugera quot vicina foro, quas emerit aedes, Juv. 4, 5. iam pauca aratro iugera regiae moles relinquent,

Hor. Od. 2, 15, 1. pollicetur quaterna in singulos (milites) iugera, Caes. BC. 1, 17, 4. cui pauca relicti iugera ruris erant, Virg. G. 4, 127. oves pavisse nocebat iugeraque inculti pauca tenere soli, Ov. F. 3, 191. teneat culti iugera multa soli, Tibull. 1, 1, 2. Mentula habet noster triginta iugera prati, quadraginta arvi, Catull. 115, 1. siquis plus quingenta iugera habere voluerit, Cato frg. p.24, 10. Stolonis illa lex, quae vetat plus D iugera habere civem R., Varr. RR. 1, 2, 9. u. vgl. Gell. 20, 1, 23. ut multa innumerā iugera pascat ove, Tibull. 2, 3, 42. arat Falerni mille fundi iugera, Hor. Epod. 4, 13. iugera centum an mille aret, Sat. 1, 1, 50. labefacta movens robustus iugera fossor, Virg. G. 2, 264. dum iugera versat arator, Calp. 4, 119. squalentisque novem detexit iugera campi, Claud. Rapt. Pros. 2, 339. felix incolui non steriles focos, non ieiuna soli iugera Thessali, Sen. Herc. Oet. 133. ut multa mei renovarent iugera tauri, Tibull. 3, 3, 5. qui tua iugera nondum eruis ignotis insons Arimaspe metallis, VFlacc. 6, 130. u. vgl. Claud. in Eutr. 1, 453. iugera professi sunt omnes aratores, Cic. II. Verr. 3, 47, 112. u. so 3, 15, 38. ut in iugera singula ternis medimnis decidere liceret, 3, 49, 117. in eo agro aliquotfariam in singula iugera dena cullea vini fiunt, Cato frg. p.10, 21; quam libet immani proiectu corporis extet (Tityos), qui non sola novem dispessis iugera membris optineat, Lucr. 3, 987. porrectusque novem Tityos per iugera terrae assiduas atro viscere pascit aves, Tibull. 1, 3, 75. qui modo pestifero tot iugera ventre prementem stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis, Ov. M. 1, 459; — vade ergo et cede severi iugeribus campi, Juv. 2, 131; — cum Mitylenaei agri munera ei, multa milia iugerum, darent, Nep. Thras. 4, 2. quot milia iugerum sata essent in agro Leontino, Cic. II. Verr. 3, 47, 113. is opinor ita partes fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa pretia constitueret, Att. 12, 33, 1. duo milia iugerum campi Leontini Sex. Clodio rhetori adsignasti et quidem immunia, Phil. 2, 17, 43. u. vgl. 2, 39, 101. agrum quatuor iugerum possidens, Eutr. 1, 17; — in C iugeribus vinearum opus esse quindecim mancipia, Col. 1, 18, 5. vetabat quemquam civem plus quingentis iugeribus habere, Vell. 2, 6, 3. quod legem Liciniam excitavit de quingentis iugeribus, Liv. 34, 4, 9. quantum erat exhausti lumbos donare clientis iugeribus paucis, Juv. 9, 59. — 2) als Uebers. von πλέθρον, ein Längenmaaß von 100 Griech. od. 104 Röm. Fuß, Plin. 36, 12 (17), 79. 12, 25 (54), 111.

iŭgĭfluus, a, um, **immer fließend**, PNolan. carm. 32, 437.

iūgis, e (iŭgis, Sedul. 1, 18. 2, 255), **zusammengefügt, -gespannt**, iuges eiusdem iugi pares: unde et coniuges et seiuges, PDiac. p. 104, 8; ferner: hoc simile est, quod nos augures praecipimus, ne iuge auspicium obveniat, ut iumenta iubeant diiungere, Cic. Div. 2, 36, 77. vgl. mit: iuges (also wie teres, Gen. iugetis od. iugitis, wovon: iugites, συνεζευγμένοι, Gloss. Labb.) auspicium est, quum iunctum iumentum stercus facit, PDiac. p. 104, 1. und dagegen: iuge eis (wohl: iuges) enim dicitur augurium, quod ex iunctis iumentis fiat: observatur enim, ne proditur magistratui disiunctis bovibus plaustrum obviam veniat, u. zuletzt: cum autem dicit iugo (Virgilius), veram significationem iugetis facit, Serv. Virg. 3, 537; gewöhnl. in dem Sinne von: zusammenhängend, nicht aussetzend, **fortwährend, immerwährend, dauernd, beständig**, zunächst vom anhaltend fließenden Quellwasser: hoc erat in votis: modus agri non ita magnus, hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons et paulum silvae super his foret, Hor. Sat. 2, 6, 1 sqq. maior utrum populum frumenti copia pascat, collectosne bibant imbres puteosne perennes iugis aquae, cet., Ep. 1, 15, 14 sq. etiamne futurum esse aquae iugis colore praesentiunt? Cic. Div. 2, 13, 31. Capsenses una modo atque ea intra oppidum iugi aqua, cetera pluvia utebantur, Sall. J. 89, 6. ex puteis iugibus aquam calidam trahi, Cic. ND. 2, 9, 25; ähnlich: censet Epicurus ab omnibus corporibus iugi fluore quaepiam simulachra manare, Macrob. Sat. 7, 14, 4. u. so Apul. Mag. 15. do id quod mihi'st: nam is mihi thensaurus iugis in nostra'st domo, Plaut. Pseud. 1, 1, 83; super his iugi fragore tonitrua fulguraque mentes hominum pavidas perterrebant, Amm. 20, 11, 25. biennio iugi, Cod. Theod. 12, 6. 11. iugi triennio, Eutr. 8, 13; ferner: continuum est vel iuge conloquium, divisum quod in modulatione servamus, MCap. 9, 937. quas (clades) obliterasset utinam iuge silentium! Amm. 28, 1, 1. postea iugi concordia fidissime amicissimeque vixerunt, Gell. 12, 8, 6. quae probra aliaque his maiora dissimulatione iugi neglecta ita effrenatius exarserunt, Amm. 28, 4, 5. populandique iugem licentiam fregi, 21, 5, 3. — *Adv.*: exinde salutaris spiritus **iugiter** manat, Mamert. Gen. Maxim. 15. sub hoc tamen Aproniano itá iug. copia necessariorum exuberavit, ut cet., Amm. 26, 3, 6. machinam omnem iug. per circuitum suis legibus terminatam - agitari iubet, Apul. Mund. 30. a primo aurorae exortu adusque meridiem intermicabant iug. stellae, Amm. 20, 3, 1. arma iug. retinentes, 17, 13, 11. coniugium Sancti iug. haec habuit, Auson. Parent. 19, 4. clausus iug. indigensque victus, Prud. Cathem. 4, 54. animalia praeter homines caetera iug. prona, Amm. 19, 4, 6. et nonas decimas ab se nox longa kalendas iug. acciri celebranda ad festa iubebat, Auson. Epist. 19, 9. iug. atque perpetuo, Cod. Theod. 16, 7, 3; animae salutem, sola quae non occidit, sed **iuge** durans dispares casus subit, aut luce fulget aut tenebris mergitur, Prud. Perist. 10, 471.

iūgĭtas, ātis, *f.*, **die Verknüpfung, die unausgesetzte Dauer**, quidam habuit propinquos duos unum Lesium nomine aliumque Milesium heredemque constituens sic locutus est „heres esto Milesi“: qua distinctionis ambage certamen exortum dum heres „esto mi“ distinguit, qui Lesius dicebatur: alius vero continua nominis iugitate „Milesium“ dicit heredem, MCap. 5, 462. post tam magni temporis iugitatem, Cod.

Just. 5, 17, 7. lacrimarum iugitatem sedare, MEmpir. 8.

iūgĭter, *Adv.*, s. iugis.

iuglans, andis, *f.*, die Wallnuß, vgl.: iuglans, quod quom haec nux antequam purgatur similis glandis, haec glans optuma et maxuma ab Iove et glande iuglans est appellata, Varr. LL. 5, 102. Servius: nux ista iuglans secundum nonnullorum opinionem a iuvando et a glande dicta existimatur. Gavius vero Bassus in libro de significatione verborum hoc refert: iuglans arbor (als Baum auch b. Plin. 16, 18, 30. §. 74) proinde dicta est ac Iovis glans. Nam quia id arboris genus nuces habet quae sunt suaviore sapore quam glans est, hunc fructum antiqui illi, qui egregium glandique similem ipsamque arborem deo dignam existimabant, Iovis glandem appellaverunt, quae nunc litteris interlisis iuglans nominatur. Cloatius autem Verus in libro a Graecis tractorum ita memorat: iuglans, d praetermissum est, quasi diuglans, id est Διος βάλανος, Macrob. Sat. 3, 18 (2, 14), 2—4. u. so = Iovis glans, Plin. 15, 22 (24), 91. Serv. Virg. Ecl. 8, 30. u. über dieselben Plin. 15, 22 (24), 86—91; sonst nux iuglans od. blos iuglans, Varr. RR. 1, 16, 6. Col. 2, 15, 14. Cels. 5, 24, 2. 5, 27, 12. 2, 25. und vgl.: instituitque, ut candentibus iuglandium putaminibus barbam sibi et capillum adurerent, Cic. Tusc. 5, 20, 58.

iūgo, āvi, ātum, āre, anbinden, verbinden, anknüpfen, verknüpfen, a) leblose Dinge, zunächst beim Weinbau: furcas vel palos, qui cannas sustineant, inter quaternos pedes figere et perticis iugare, Col. 12, 39, 1. pali autem quatuor pedibus inter se distantes figuntur et perticis iugantur, 12, 15, 1. adminiculandae iugandaeque vineae cura, cui stabiliendae melior est ridica palo, 4, 26, 1. vinearum autem fere genere in usu tria sint, iugata, humi proiecta et deinde tertia, quae est a terra subrecta, more arborum in se consistens, Arb. 4, 1. u. vgl. §. 2. Varr. RR. 1, 8, 2; in anderen Beziehungen: centeni boves cornuis auro iugatis-praefulgentes, Treb. Poll. Gallien. duob. 8; omnes enim inter se nexae et iugatae sunt (virtutes), Cic. Tusc. 3, 8, 17; grammat.: iugata, Wörter desselben Stammes, aber durch die Form sich unterscheidend, wie iustus, iuste, iustitia, Quint. 5, 10, 94. 6, 3, 66. b) Lebende, von Verbindungen, Vermählungen: tum Thetidi pater ipse iugandum Pelea sanxit, Catull. 64, 21. cui pater intactam dederat primisque iugarat ominibus, u. zum ersten Male geehelicht hatte unter Vorgang der Auspicien, Virg. A. 1, 345. u. so: fuso rumore per urbem advenisse duci generos primisque hymenaeis egregiam Argiam - iugari, Stat. Theb. 2, 201. virgines nondum thalamis iugatae, Sen. Herc. fur. 852. diva, producas subolem patrumque prosperes decreta super iugandis feminis prolisque novae feraci lege marita, Hor. CS. 17. ergo age, iunge toros atque otia deme iuventae: quas ego non gentes, quae non face corda iugavi? Stat. Silv. 1, 2, 182.

iugo, ĕre, s. iugere.

iūgōsus, a, um, voller Bergrücken, gebirgig, quis probet in silvis Cererem regnare iugosis-? Ov. Am. 1, 1, 9.

iŭgŭlae, arum, *f.*, a) der Sterngürtel des Orion, aus drei Sternen bestehend, u. von ihm selbst: nec iugulae neque vesperugo neque vergiliae occidunt, Plaut. Amph. 1, 1, 119. u. dazu Varr., aber im *Sing.*: iugula signum quod Accius appellat Oriona, quom ait: „citius Orion patescit“: huius signi caput dicitur ex tribus stellis, quas infra duae clarae, quas appellant umeros, inter quas quod videtur iugulum iugula dicta, Varr. LL. 7, 50. und: iugula stella Orion, quod amplior sit ceteris, quasi nux iuglandis, PDiac. p. 104, 4. — b) zwei Sterne im Krebs, sonst aselli genannt, Manil. 5, 175.

iŭgŭlātio, ōnis, *f.*, das Hinwürgen, Abschlachten, qua oratione deterritos amplius iugulationem non fecisse, Auct. BHisp. 16, 6. u. so: iug. magnam facere, 22, 6. Pompeium et Labienum de iugulatione oppidanorum indignatos esse, 18, *extr.*

iŭgŭlātor, ōris, *m.*, der Hinwürger, Abschlachter, Salvian. ad Eccles. 3.

iŭgŭlo, āvi, ātum, āre, hinwürgen, abwürgen, abschlachten, abthun, a) eig., v. Menschen u. Krankheiten: nefas illic fetum iugulare capellae, Juv. 15, 12. qui vagitus similes puerilibus haedum edentem iugulare potest, Ov. M. 15, 466. libenter istum prorsus appeterem cibum, nisi, qui nutritus ille est, iugulatus foret (verres), Phaedr. 5, 4, 5. ne stridorem quidem serrae tum, quum acuitur, aut grunditum, quum iugulatur, suis (audiunt), Cic. Tusc. 5, 40, 116. in flammam iugulant pecudes, Virg. A. 11, 199. 12, 213; — nullae sunt inimicitiae nisi amoris acerbae: ipsum me iugula, lenior hostis ero, Prop. 2, 8, 3. quartana neminem iugulat, Cels. 3, 15. haec vociferantem - iugulant, Curt. 5, 5 (2), 19. tendat in ora faces aut illo iugulet, quem non bene tradidit ensem, Ov. Her. 14, 10. ut iugulent homines, surgunt de nocte latrones, Hor. Ep. 1, 2, 32. servus - dominum iugulavit, Auct. BHisp. 18, 4. senes iugulavimus, Vopisc. Aurelian. 31. legatos iugularunt, Auct. BHisp. 22, 3. Sulpicium etiam assecuti equites in Laurentinis paludibus iugulavēre, Vell. 2, 19, 1. quod plerosque incitante coniuge iugulaverit Constantina, Amm. 14, 11, 22. insontes sicuti sontes circumvenire, iugulare, Sall. C. 16, 3. iugulare civem ne iure quidem quisquam bonus vult, Cic. Quinct. 16, 51. hominem iugulare, Cels. 2, 10; quo (gladio) noxii iugulantur, VMax. 2, 6, 7. saepe in somnis - tollunt clamorem, quasi si iugulentur, Lucr. 4, 1012. iugulatus est a custodibus, Nep. Eum. 12, 4. iugulatus est ad lacum Curti, Suet. Galb. 20. Flaccus in Aventino armatus ac pugnam ciens cum filio iugulatus est, Vell. 2, 6, 6. solamen habeto mortis, ab Haemonio quod sis iugulatus Achille, Ov. M. 12, 80. medio iugulaberis ense, 12, 484. funestum est a forti atque honesto viro iugulari, Cic. Quinct. 31, 95. qui in hospitis tectis Brundisii fortissimos viros optimosque cives iugulari iusserit, Phil. 3, 2, 4. u. vgl. Sall. C. 51, 32. Suet. Caes. 74. Cal. 32. 35. Claud. 34. Vit. 14. illam oppres-

sam et iugulatam, Auct. BHisp. 19, 3. iugulata Mycenis, Juv. 12, 127. iugulati crimina Phoci, Ov. M. 11, 267. iugulati gladiatoris calido sanguine epoto, Cels. 3, 23. quae iugulato - viro gladio se ipsa transfixit, Vell. 2, 26, 3. iugulata aetate promiscua, Amm. 30, 5, 14. iugulata pelice, Ov. M. 9, 151. iugulatis ab hoste quibusdam tribunis militum, Vell. 2, 112, 6. totque ora simul iugulata procorum respiciens cet., VFlacc. 7, 277. sunt tamen, qui ut vivos ab eo vindicatos, ita iugulatorum sub Varo occupata crediderint patrimonia, Vell. 2, 120, 1; — *absol.*: qui non iugulat, victor abire solet, Petron. 18, 6. id non iugulat, Cels. 8, 14. id quoque genus (morbi) acutum est et, nisi succurritur, celeriter iugulat, 3, 20. u. so 4, 25 (18). iugulare minatur, Claud. in Rufin. 1, 298. neque prius finis iugulandi fuit, quam cet., Sall. C. 51, 34. — b) übtr. vom Dichter, der den Tod seines Helden nicht würdig geschildert hat: Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, Hor. Sat. 1, 10, 36. u. zweideutig in der Beschreibung eines Processes: per magnos, Brute, deos te oro, qui reges consuēris tollere, cur non hunc Regem iugulas? 1, 7, 33; ferner: suo sibi gladio hunc iugulo, Ter. Ad. 5, 8, 35. u. vgl. Eun. 3, 1, 27. ductus odio properavit rem deducere in iudicium, quum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret, Cic. Att. 1, 16, 2. sua confessione induatur ac iuguletur necesse est, II. Verr. 5, 64, 166. his te litteris - iugulatum esse non sentis? 3, 54, 126. postea quam tam multis eum factis decretisque iugulasset, 2, 26, 64. quam Oppianicum iam perditum et duobus iugulatum praeiudiciis videret, Cluent. 25, 68. u. vgl. besonders: certe optabilius Miloni fuit dare iugulum P. Clodio - quam iugulari a vobis (iudicibus), qui se non iugulandum illi tradidisset, Mil. 11, 31. und: quem ipsi, cum cuperent, non potuerunt occidere, eum iugulandum vobis tradiderunt, SRosc. 10, 29; auch: quo facilius reviviscat Pompeianorum causa totiens iugulata, und: si esset iugulata, numquam exsurgeret, Phil. 13, 18, 38; — dichter.: scelus est iugulare Falernum, Mart. 1, 18, 5. und: ut iugulem curas, 8, 51, 26.

iŭgŭlum, i, *n.* u. **iŭgŭlus**, i, *m.* (iugulus, Lucan. 2, 317. iugulum, 3, 743. iugulos, Juv. 4, 109. Lucan. 7, 182. 643), das Schlüsselbein, vgl. Cels. 8, 1. p. 326, 32. u. de iugulo fracto, 8, 8, 1. stupidum esse Socratem dixit et bardum, quod iugula concava non haberet, Cic. Fat. 5, 10; gew. die zwischen den Schlüsselbeinen liegende Kehle, überh. der Hals, a) eig.: vides iugulum tuum, guttur tuum, cor tuum? effugia servitutis sunt, Sen. dIra 3, 15, 4. ut aperte iugula sua pro meo capite P. Clodio ostentarint, Cic. Att. 1, 16, 4. nudo ecce iugulum, Petron. 80, 4. frustra iugulum parcentibus offert, Claud. VI. Cons Hon. 257. obtulisse ultro iugulum, Suet. Galb. 20. plures obtulisse ultro percussoribus iugulum, Tac. H. 1, 41. eo magis convolneraberis et confodieris, quia nescis praebere iugulum, Sen. Tranqu. an. 11, 5. u. so Sen. Agam. 964. nec dabit intonso iugulum caper hostia Baccho, Ov. Pont. 2, 9, 31. da iugulum cultris, hostia dira, meis, Ib. 106. optabilius Miloni fuit dare iugulum P. Clodio, Cic. Mil. 11, 3. dicebas intrepidum fore, etiamsi mucro tangeret iugulum, Sen. Ep. 18, 6, 18 (109). iug. ferit, Curt. 7, 8 (2), 27. eunuchi iugulum primus secuisse fateris, Claud. in Eutr. 2. prol. 45. iug. confodiam, Lucan. 3, 743. perfosso iugulo - repertus est, Tac. A. 3, 15. obsidis unius iugulum mucrone resolvit, Ov. M. 1, 226. iuguloque Aegisthus aperto tecta cruentavit, Her. 8, 53. u. vgl. VFlacc. 3, 154. Pallantis iugulum Turno moriente piavit Aeneas, Claud. Laud. Stil. 1, 97; — Strymonio dextram fulgenti deripit ense elatam in iugulum, Virg. A. 10, 414; ad iugulum et superas succedere fauces, Lucr. 3, 609. altius haud umquam toto descendimus ense in iugulum Scythiae, Claud. BGet. 601; alii mortifera eloquuntur rediturasque per iugulum voces non continent, Plin. 14, 22 (28), 141; cultrum tonsorium super iugulum meum posui, Petron. 108, 11; aversum vulnerat paulum infra iugulum, Suet. Caes. 82; — catervasque bellatoris exercitus iugulis suis imminere cernentes, Amm. 17, 12, 4. insultet iugulo, Claud. Epist. 1, 21. admovi iugulo tela paterna tuo, Ov. Her. 14, 48. strictum deinde gladium modo illius, modo suo admovens iugulo, Curt. 6, 25 (7), 12. cogita posse et latronem et hostem admovere iugulo tuo gladium, Sen. Ep. 1, 4, 8. utrumne pectori infigam meo telum, an patenti conditum iugulo imprimam? Sen. Oed. 1035. ferrum iugulo adegit, Suet. Ner. 49. quod manus extimuit iugulo demittere ferrum, Ov. Her. 14, 5; — ensemque iugulo condidit saevum Nero, Sen. Oct. 736. u. so 755. te iugulo iuvat mersisse ferrum, Agam. 964. unus e barbaris lanceam, quam in adversarios acceperat, totam iugulo suo mersit, Sen. Ep. 8, 1, 26 (70). haec loquitur iuguloque haut inscius accipit ensem, Virg. A. 10, 907. mucronem extorquet et alto fulgentem tinguit iugulo, 12, 357. nec Electrae iugulo se polluit aut Spartani sanguine coniugii, Juv. 8, 218. domini respersus uterque insontis iugulo, Claud. IV. Cons. Hon. 75. infecti iugulis civilibus enses, Nupt. Hon. et M. 328. sacrum iugulis demitte cruorem, Virg. G. 4, 542. quo diras iugulo placabimus aras? Claud. in Eutr. 1, 20; — in matris iugulo ferrum tepefecit acutum, Hor. Sat. 2, 3, 136; deinde ab iugulo pectus glauco pampino obnexae obtegunt, Att. 257. sustinet a iugulo dextram, Virg. A. 11, 750. qui primus Antonii immanem et foedam crudelitatam non solum a iugulis nostris, sed etiam a membris et visceribus avertit, Cic. Phil. 14, 9, 25; ensis senili siccus e iugulo redit, Sen. Troad. 50; operiri autem humerum cum toto iugulo non oportet, Quint. 11, 3, 141. — b) bildl.: amaras porrecto iugulo historias captivus ut audit, aufmerksam und wie einer, der den Todesstreich empfangen soll, Hor. Sat. 1, 3, 88; dixit aliquando mihi Regulus, cum simul adessemus: „tu omnia quae sunt in causa putas exequenda, ego iugulum statim video, hunc premo": premit sane quod elegit, sed in eligendo errat: respondi posse fieri, ut genu esset aut talus, ubi

ille iugulum putaret: „at ego, inquam, qui iugulum perspicere non possum, omnia pertempto cet., Plin. Ep. 1, 20, 14. illa in agendis causis iam detrita: pedem conferre et iugulum petere et sanguinem mittere, Quint. 8, 6, 51.

iŭgum, i, *n.* (W. ζυγ- ἐ-ζύγ-ην ζεύγ-νυ-μι, spanne an, verbinde, ζεῦγμα, ζεῦγ-ος, Gespann, ζυγ-ό-ς, ζυγ-ό-ν, Joch. Lat. iu-n-g-o, iû-men-tu-m, con-iux, iŭg-u-m, *Curtius* Grundz. I. p. 151), das bindende Werkzeug, vorzugsw. das **Joch, Kummet**, I) eig. 1) der Rinder: caeditur et tilia ante iugo levis altaque fagus, Virg. G. 1, 173. curtum temone iugum, Juv. 10, 134. at iuga vix Tethys sparsumque recolligit axem, VFlacc. 5, 431. hunc lora et iuga subter provolvēre rotae, Virg. A. 12, 532. qui quandoque iugum pertusa ad compita figit, Pers. 4, 28; — quid de bobus loquar? quorum ipsa terga declarant non esse se ad onus accipiendum figurata, cervices autem natae ad iugum, Cic. ND. 2, 63, 159. apta iugo cervix non est ferienda securi, Ov. F. 4, 415. pax candida primum duxit araturos sub iuga panda boves, Tibull. 1, 10, 45. Colchis flagrantes adamantina sub iuga tauros egit, Prop. 4, 10 (3, 11), 9. sub iuga parentes cogit lorata iuvencos, Auct. Moret. 122. cogitque trementes sub iuga aëna toros, VFlacc. 7, 595. premere subiectos iugo tauros, Sen. Oct. 414. adspice taurorum iugo colla submissa, Sen. dIra 2, 31, 6. nos onera quibusdam bestiis, nos iuga imponimus, Cic. ND. 2, 60, 151. Medea - ignota tauris illigaturum iuga perunxit hoc Iasonem, Hor. Epod. 3, 10. sub iuga bos veniat, Ov. F. 1, 703. isse sacros Martis sub iuga panda boves, Her. 6, 10. illo non validus subiit iuga tempore taurus, Tibull. 1, 3, 41. illa iugo tauros collum praebere coëgit, Ov. F. 4, 403. prima iugis tauros supponere colla coëgit, Am. 3, 10, 13. colla iugo didicit summittere taurus, Tibull. 4, 1, 170. iuvenca, quae dederat nulli colla premenda iugo, Ov. F. 3, 375. adpellite aris candidum tergo bovem curvoque nunquam colla depressum iugo! Sen. Oed. 299. u. dagegen: nescia aratri, nullo collum signata iugo (vacca), Sen. Ag. 352. u. quam (vaccam) non flexerat vomer aut tardi iuga curva plaustra, Oed. 718. veluti primo taurus detrectat aratra, post venit assueto mollis ad arva iugo, Prop. 2, 4, 3. alba iugum niveo cum bove vacca tulit, Ov. F. 4, 826. scilicet ut tauros, ita te iuga ferre coëgit, Her. 6, 97. non illas (vaccas gravidas) gravibus quisquam iuga ducere plaustris, non saltu superare viam sit passus, Virg. G. 3, 140. iumenta onere et iugo laborantia, Quint. 11, 3, 55. u. dagegen: veluti iuvenca vitans onus indomita iugi, Catull. 63, 33. iuga detractans interdumque aspera cornu (vacca), Virg. G. 3, 57. bos arator decusso iugo cet., Suet. Vesp. 5; aspice aratra iugo referunt suspensa iuvenci, tragen d. Pflug am Joche zurück d. i. sie kehren von der Arbeit zurück, Virg. E. 2, 66. u. so: tempus erat, quo versa iugo referuntur aratra, Ov. F. 5, 497; robustus quoque iam tauris iuga solvet arator, Virg Ecl. 4, 41 solvite vincla iugis: nunc ad praesepia debent plena coronato stare boves capite, Tibull. 2, 1, 7. sol ubi montium mutaret umbras et iuga demeret bobus fatigatis, Hor. Od. 3, 6, 41; vom Cleobis u. Biton: ad iuga accesserunt, Cic. Tusc. 1, 47, 113. u. quia sua materno colla dedēre iugo, Claud. Idyll. 7, 40. — 2) der Pferde: per iuga chrysolithi positaeque ex ordine gemmae clara repercusso reddebant lumina Phoebo, Ov. M. 2, 109. per temonem percurrere et in iugo insistere, Caes. BG. 4, 33, 3. dum trahitur pendetque iugis, Virg. A. 12, 374. hic sub iuga ferrea mittit cornipedes, Claud. Prob. et Ol. cons. 81. ad iuga cogit equos. Virg. A. 7, 639. celsos sonipedes ocius subigit iugo, Sen. Hipp. 1003. idem olim curru succedere sueti quadrupedes et frena iugo concordia ferre, Virg. A. 3, 541. Titan - gemmea purpureis cum iuga demet equis, Ov. F. 2, 73. dempserat emeritis iam iuga Phoebus equis, 4, 688. ceu ubi solet nodo remissus Thessali quadrupes iugi cervicem et altas quatere ad excursum iubas, Petron. 89, 2, 59. equi - iugum quatere et regem curru excutere coeperant, Curt. 3, 37 (11), 11. consternantur equi et saltu in contraria facto colla iugo eripiunt abruptaque lora relinquunt, Ov. M. 2, 314. — 3) anderer Thiere: istum timeo, sella qui prima sedens iugum flagello temperat lento meum et ora frenis continet spumantibus, sagt die mula, Phaedr. 3 6, 6. u. so: quamvis - pateant duro libera colla iugo, Claud. Epigr. 1, 5; — v. Hirsch: scit frenos et ferre iugum, Calp. 6, 35; — von Löwen: cur huic - leones praebent insolitas ad iuga curva iubas? Ov. F. 4, 215. iuga Marmaricos coget sua ferre leones, Calp. 11, 54. ibi vincta iuga resolvens Cybele leonibus, Catull. 63, 76. u. religatque iuga manu, vs. 84; — von Tigern: aptat qui iuga tigribus, Sen. Med. 83. vexēre tigres indocili iugum collo trahentes, Hor. Od. 3, 3, 14. Liber - Caspia flectit eburnis colla iugis, Claud. IV. Cons. Hon. 607. nec qui pampineis victor iuga flectit habenis, Liber, agens celso Nysae de vertice tigres, Virg. A. 6, 804; — von Schwänen: cygnis descendere tempus, duxerunt collo qui iuga nostra suo, Ov. AA. 3, 809; — von Schlangen: iuga caerulei subeant Actaea dracones, Claud. Rapt. Pros. 3, 54. angues ingentes alites iuncti iugo, Pacuv. 397. angues Triptolemi strident et squamea curvis colla levant attrita iugis, Claud. Rapt. Pros. 1, 12.

II) meton. 1) ein **Gespann** Rinder od. Pferde, überh. ein **Paar**, a) eig.: codice qui misso, quem vix iuga bina moverent, Tectaphon Oleniden a summo vertice fregit, Ov. M. 12, 432. vix iuga movissent quinque bis illud opus, F. 1, 564. cui lapis externus curae est urbisque tumultus portatur validis mille columna iugis, Tibull. 2, 3, 44. nunc sociis iuga pauca boum, grex parvus equarum, Juv. 8, 108. uti ei minus multis iugis ararent, Cic. II. Verr. 3, 51, 120. iuga Germanica captiva praebent nostris colla cultoribus, Vopisc. Prob. 15; — Pallas et alipedum Iuno iuga sistit equorum, VFlacc. 5, 183. ipse rotis saliens iuga deseris, Virg. A. 10, 594. sed venale pecus Coryphaei posteritas et Hirpini (Rennpferde), si rara iugo Victoria sedit, Juv. 8,

62; — ubi aquilarum non sit iugum, Plin. 10, 4 (5), 16; cui (saeculo) contigit fraternum iugum Claudiae prius, nunc etiam Iuliae gentis intueri decus, VMax. 5, 5, 3. quali vero non unum idemque bellum sit contra hoc iugum impiorum nefarium, Cic. Phil. 11, 2, 6. — b) meton.: in Hispania ulteriore metiuntur iugis, im Ggst. zu versus u. iugera, u. dann: iugum vocant, quod iuncti boves uno die exarare possint, Varr. RR. 1, 10, 1. — 2) der von Rindern od. Pferden gezogene Wagen, caeruleo tenebrosa situ, quo flammea nunquam sol iuga sidereos nec mittit Iuppiter annos, VFlacc. 3, 401. committe habenas, genitor, et flagrantibus ignifera loris tribue moderari iuga, Sen. Med. 33. sed leve pondus erat nec quod cognoscere posset Solis equi solitaque iugum gravitate carebat, Ov. M. 2, 161. arva aliena iugo premere atque avertere praedas, Virg. A. 10, 78. saevaque diffundit sociûm iuga, VFlacc. 6, 388. Martius hinc sonipes campos hinnitibus inplet, hinc iuga cornipedes erecti bellica raptant, Sil. 1, 122. u. vgl. 7, 683.

III) übtr. 1) von der Aehnlichkeit der Gestalt des Joches, a) beim Weinbau, das Joch, iugum fabricare, quo tres iungantur, Col. 6, 2, 10. ut aequalis crassitudo totius iugi sit, 4, 17, 1. de positione iugi, quatenus a terra levandum sit, hoc dixisse abunde est, 4, 19, 1. poterit universa vinea sub iugum mitti, 4, 22, 1 — 2) in der Weberei, der Webebaum, tela iugo vincta est, stamen secernit arundo, die Kette (tela u. stamen) od. der Zettel ist an den Webeb. gebunden, Ov. M. 6, 55. — c) bei dem Schiffsbau: die Ruderbank, quae (animae) per iuga longa sedebant, Virg. A. 6, 411. saxa sed extremis tamen increpuēre corymbis parsque, nefas! deprensa iugis VFlacc. 4, 691. — d) der Wagebalken, meton. die Wage als Gestirn: partes fere nox alma transierat duas clarumque septem verterant stellae iugum, Sen. Troad. 442. in iugo quum esset luna, Cic. Div. 2, 47, 98. — e) militär. das Joch, eine über zwei vertical in die Erde gesteckte Lanzen angebrachte dritte Lanze, in der Verbindung sub iugum mittere, unter das J. gehen lassen, als Zeichen des Bekenntnisses, daß man völlig besiegt sei und sich unterwerfe, Cic. Off. 3, 30, 109. Caes. BG. 1, 7, 4. 1, 12, 5. Sall. J. 38, 9. 49, 2. Liv. 2, 34, 9. 9, 6, 12. 10, 36, 19. u. vgl.: transmisso per viam tigillo capite adoperto velut sub iugum misit iuvenem, v. Horatius, 1, 26, 13; ferner: Suet. Ner. 39. Tac. A. 15, 15. Eutr. 2, 9. 7, 14. 10, 17. u. oft anderw.; auch übtr. u. bildl.: quin omnem Hesperiam penitus sua sub iuga mittant, Virg. A. 8, 148. calamitates terroresque mortalium sub iugum mittere proprium magni viri est, Sen. Prov. 4, 1. u. vgl. überh. d. verwandten Uebertragungen unter 2, c. — f) am häufigsten geogr., der Höhenzug, die Bergkette, der Bergrücken, überh. Gebirge, Höhe, α) eig., zunächst näher bestimmt durch *Attrib.*, im *Sing.*: in Idaeo est invenienda iugo, Ov. F. 4, 264. quem Pierio mater enixa est iugo, Phaedr. 3. prol. 17. Cytorio in iugo loquente saepe sibilum edidit coma, Catull. 4, 11. Rutulosque exercent vomere colles Circaeumque iugum, Virg. A. 7, 798. vicina Vesero ora iugo, G. 2, 224. quam (aedem) Romulus olim ante Palatini condidit ora iugi, Ov. F. 6, 793. huius quoque tempora mensis finit Aventino Luna colenda iugo, 3, 883. in - Quirinali constituēre iugo, 6, 217; — cuius (Caucasi) dorsum Asiam perpetuo iugo dividit, Curt. 7, 14 (3), 19. temperat coelum hinc perpetuum iugum opacum et umbrosum, quod aestus levat, 5, 13 (4), 9. hic alta rupes arduo surgit iugo, Sen. Phoen. 67. natum complexa - secum e celso mittit in alta iugo, Ov. F. 6, 497. imposita celso parva Lyrnessus iugo, Sen. Troad. 224. vidit ab excelso Faunus utrumque iugo, Ov. F. 2, 306. supra se in summo iugo duas legiones - collocavit, Caes. BG. 1, 24, 2. u. so 7, 67, 5. 80, 2. Curt. 8, 39 (11), 5. rigenti cernitur Trachin iugo, Sen. Herc. Oet. 1433. quemcumque institeram grummum aut praecisum iugum, Att. 506. utilius fuit - iugum opportune itineri imminens obtinere, Curt. 3, 9 (4), 4. iugum directum eminens in mare, utraque ex parte praeruptum atque asperum, Caes. BC. 2, 24, 3. templa patres - leniter acclini constituere iugo, Ov. F. 5, 153. stant tacitae frondes immotaque silva comanti horret verna iugo, VFlacc. 3, 402. tu cave spinosi rorida terga iugi, Prop. 5 (4), 4, 48. trux ille eiectat adesi fundamenta iugi, des Aetna, VFlacc. 2, 31. ea (corpora) Neptuno trux ipse parenti sacrifici pro rupe iugi media aequora supra torquet agens, 4, 109. Spartana tellus nobile attollit iugum, densis ubi aequor Taenarus silvis premit, Sen. Herc. fur. 664; — im *Plur.*: utrum ab Idaeis iugis iactanda virgo est, arcis an celsae edito mittenda saxo? Sen. Troad. 932. Arcadiis plurimus ille iugis, Ov. F. 2, 272. caeduntur Pariis qualia saxa iugis, Am. 1, 7, 52. ne quis gigas Thessalica iaculetur iuga, Sen. Herc. Oet. 1140. qui furentes semper Aetnaeis iugis versat caminos, Hipp. 191. gens bello praeclara iugis insedit Etruscis, Virg. A. 8, 480; — radiis iuga subdita matutinis, d. indischen Höhenzüge, Ov. M. 1, 62. montanis silva recisa iugis, AA. 3, 574. alta ventos semper excipiunt iuga, Sen. Oed. 8. summa iam Titan iuga stringebat ortus, vicerat noctem dies, Troad. 173. u. vgl. Thyest. 127. subnixasque iugis immanibus aedes (cernere iuvat, = substructiones), Claud. VI. Cons. Hon. 49. certantia coelo - iuga, Sil. 7, 318. Idaea ruptis saxa ceciderunt iugis, Sen. Troad. 179. ibo, qua praerupta protendit iuga meus Cithaeron, Phoen. 12. u. vgl. Claud. BGet. 341. inter se iuga velut serie cohaerentia perpetuum habent dorsum, Curt. 7, 14 (3), 21. imminentia iuga, Tac. A. 12, 35. prona petunt retro fluvii iuga, Claud. in Eutr. 1, 353. nec procul ad tenuis surgit confinia ponti urbs placidis demissa iugis, VFlacc. 2, 634; — positis nemorosa inter iuga Volsiniis, Juv. 3, 191. illic pestiferas subter iuga concava torquet alter aquas Acheron, VFlacc. 4, 594. dumeta iugis horrida torridis, Sen. Herc. Oet. 135. quae fert opertis hieme perpetua iugis sparsus cruore Caucasus Promethei, Med. 709. iuga diffusis nudari coepta pruinis, Claud. in Rufin. 2, 102. sic me nec

solae poterunt avertere silvae nec vaga muscosis flumina fusa iugis, Prop. 3, 12 (2, 19), 29. libeat tibi, Cynthia, mecum roscida muscosis antra tenere iugis, 3, 28 (2, 30), 25. se concitat ardens in iuga senta fuga, VFlacc. 3, 583. u. vgl. iuga feta, 7, 367. nec tibi Parrhasios licuit munire colonos frondosis, Erymanthe, iugis, Claud. BGet. 191. ventum erat ad rupem, cuius pendentia nigris fumant saxa iugis coquiturque vaporibus aër, VFlacc. 2, 332. tandemque quiescunt dissona pervigili planctu iuga, 3, 358. avia responsant gemitu iuga, 4, 286. tu separatis uvidus in iugis nodo coërces viperino - crines, Hor. Od. 2, 9, 18. maestisque replet iuga nota querellis, Ov. M. 3, 239. u. vgl. Sen. Phoen. 602; — mit *Genit.* im *Sing.*: haec enixa iugo cupressiferae Cyllenes, Ov. F. 5, 87. creditur - signum caeleste Minervae urbis in Iliacae desiluisse iuga, 6, 421. utinam nec unquam Pelii nemoris iugo pinus bipenni concidisset Thessala, Phaedr. 4, 7, 6. pastor nivoso sub Cithaeronis iugo, Sen. Oed. 807. inde Corinthum, ab Corintho per Isthmi iugum navibus traductis Aeginam traiciunt, Liv. 42, 16, 6. in iugum Alpium perventum est, Liv. 21, 35, 4. in iugo Alpium, Suet. Cal. 21; — T. Labienum - summum iugum montis ascendere iubet, Caes. BG. 1, 21, 2. u. so: montis, Ov. M. 11, 138. Curt. 3, 10 (4), 6. 3, 21 (8), 22. 3, 24 (9), 10. 3, 26 (11), 2 ipse cum expedito agmine iugum montium cepit, 5, 12 (3), 16. u. so 5, 15 (4), 23. Tac. G. 43. calones - a summo iugo collis nostros victores flumen transisse conspexerant, Caes. BG. 2, 24, 2. brevi circuitu cum in iugum collis evasissent, Liv. 31, 39, 14; — im *Plur.*: inque feris Scythiae Sarmaticisque iugis (te genitum reor), Ov. Tr. 1, 8, 40. qualiter Tauri iugis tepido madescunt imbre percussae nives, Sen. Hipp. 383. in iuga Tauri montis abscessit, Tac. A. 6, 41. dubia parent montis Idaei iuga, Sen. Ag. 455. iamque iugis summae surgebat Lucifer Idae ducebatque diem, Virg. A. 2, 801. iuga deseris Oetes Herculeo damnata rogo, Claud. III. Cons. Hon. 114. illa Pangaei iugis teneram cruenta falce deposuit comam, Sen. Med. 721. nec - contempleris Telegoni iuga paricidae, Hor. Od. 3, 29, 6. non me, per altas ire si iubeas nives, pigeat gelatis ingredi Pindi iugis, Sen. Hipp. 614. a Thessaliae monte Pelio ab Apolline raptam perlatamque in eiusdem montis iuga, Justin. 13, 7, 7. iuga Parthenii Nemeaeque sonent, Sen. Herc. Oet. 1886. Cythaeronis iuga stant parte nulla cana deposita nive, Thyest. 117. qualis in Eurotae ripis aut per iuga Cynthi exercet Diana choros, Virg. A. 1, 498. ipse iugis Cynthi graditur, 4, 147. florea per verni qualis iuga duxit Hymetti aut Sicula sub rupe choros, VFlacc. 5, 343. ite, umbrosas cingite silvas summaque montis iuga Cecropii, Sen. Hipp. 1. ardua Parnasi lateant iuga, VFlacc. 6, 392. u. so Sen. Ag. 720. solitumque densis hispidum Erymanthi iugis Arcadia quatere nemora Maenalium suem, Sen. Herc. fur. 228. verum est, quod cecinit sacer Thressae sub Rhodopes iugis, Herc. Oet. 1032. iam iuga Percotes Pariumque infame fragosis exuperant Pityamque vadis, VFlacc. 2, 622. cinctaque pinetis nemoris iuga Nonacrini, Ov. F. 2, 275. quae iuga celsa tenes Erycis, Calp. 9, 57. feremus et te vel per Alpium iuga cet., Hor. Epod. 1, 11. u. so Vell. 2, 109, 4. in Apennini iugis, Suet. Vit. 10. de victis Hispanis tropaea in Pyrenaei iugis constituit, Sall. H. 4, 29; — dura iuga montis aper, fluvios dum piscis amabat, Virg. Ecl. 5, 76. u. so: montis, Ov. M. 10, 172. VFlacc. 2, 633. 3, 521. Liv. 22, 18, 2. Petron. 122, 132. non silvae tegant hostem, nec altis montium structae iugis arces, Sen. Thyest. 185. u. so: montium, Hipp. 488. Suet. Cal. 37. Plin. Pan. 81, 1. Curt. 3, 25 (10), 2. 10. 5, 13 (4), 5. 6, 9 (3), 16. 6, 16 (5), 13. 7, 41 (11), 8. 8, 30 (9), 5. 12. iuga longa petebat solorum nemorum, Virg. A. 11, 544. nixus eo rupisque tenens iuga prima sinistra ter quater exegit repetita per ilia ferrum, Ov. M. 4, 733; — *absol.* im *Sing.* od. *Plur.* d. i. ohne nähere Bestimmung, theils im Allg., theils mit bestimmter Beziehung auf schon genannte Höhen: barba comaeque in silvas abeunt, iuga sunt humerique manusque, 4, 657. iuga floribus halant, Sen. Epith. Pall. et C. 103; — sagittariorum manus occupaverat iugum, Curt. 3, 11 (4), 13. hoc superate iugum et facili iam tramite sistam, Virg. A. 6, 676. exsuperatque iugum silvaque evadit opaca, 11, 905; amnis - inter utrumque iugum tortis anfractibus albet, Claud. VI. Cons. Hon. 519. Scythici quae (ratis) Phasidis oras ausa sequi mediosque inter iuga concita cursus rumpere, VFlacc. 1, 2; per iuga, per silvas dumosaque saxa vagatur, Ov. M. 10, 535. per iuga siccato velox pede currit Oreas, Calp. 4, 136; — Pergama Iliacamque iugis hanc addedit arcem, Virg. A. 3, 336. crescunt in cumulum strages vallemque profundam aequavēre iugis, Claud. Prob. et Ol. cons. 110. instare iugis et grandia volvere saxa, Virg. A. 11, 529. quos (gigantes) scopulis trabibusque parens miserata iugisque (verwandelt in -) et versos extruxit in aethera montes, VFlacc. 2, 19; — iam pater umbrosis Tirynthius arcibus ornos depulerat magnoque iugi stridore revulsas terga super fulvi porrexerat horrida monstri litora curva petens, 3, 565; — instar scopuli, qui montibus altis summus abit longeque iugo stat solus ab omni, 4, 202. per deserta iugo superans adventat ad urbem, Virg, A. 11, 514. talis erat talemque iugis se virgo ferebat cuncta pavens, VFlacc. 8, 448. Fabius medius inter hostium agmen urbemque Romam iugis ducebat, Liv. 22, 18, 6. iuvat ire iugis, Virg. G. 3, 292. per silvas Teucri mixtique inpune Latini erravere iugis, A. 11, 134. conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum consistuntque iugis, Ov. M. 7, 101. bacchatamque iugis Naxum viridemque Donasum (legimus), Virg. A. 3, 125. prona iugo (silex) laevom incumbebat ad amnem, 8, 236; — traxitque iugis avolsa ruinam (ornus), 2, 631. ut semel est evulsa iugis (hasta), VFlacc. 3, 709; — saxa iugis abrupta, Juv. 6, 649. Iuppiter urguentem ceu summa Ceraunia nubem cum pepulit movitque iugis, fulsēre repente et nemora

et scopuli, VFlacc. 3, 466. ecce ferae saxi deiectae vertice caprae decurrēre iugis, Virg. A. 4, 152; — qui in iugo constiterant, Caes. BG. 6, 40, 6. biduum in iugo stativa habita, Liv. 21, 35, 5. non secus in iugis exsomnis stupet Evias, Hor. Od. 3, 25, 8. in quibus es venata iugis? Ov. M. 2, 427. — β) bildl. u. übtr.: ut ex Apennino fluminum, sic ex communi sapientium iugo sunt doctrinarum facta divortia, Cic. dOr. 3, 19, 69; — omnia non pariter rerum sunt omnibus apta, fama nec ex aequo ducitur ulla iugo, Prop. 4, 8 (3, 9), 7. non iuvat e facili lecta corona iugo, 5 (4), 10, 4.

2) von den Eigenschaften und Wirkungen des Joches entlehnt, das **Joch**, a) in Bezug auf **gemeinsame Thätigkeit u. gemeinsames Streben** nach einem und demselben Ziele: illud dulcissimum et honestissimum, idem velle atque idem nolle sapiens sapienti praestabit: egregium opus pari iugo ducet, Sen. Ep. 18, 6, 16 (109). habet quidem gloria, in studiis praesertim, quiddam ἀκοινώνητον, nobis tamen nullum certamen, nulla contentio, cum uterque pari iugo non pro se, sed pro causa niteretur, Plin. Ep. 3, 9, 8. deposito aequalis imperii iugo magisterium equitum, sicut par erat, dictaturae subiecit, VMax. 5, 2, 4. inpari iugo caritatis ipsa sui appellatione virorum maiestati debitum a feminis reddens honorem, 2, 1, 6. tu bene conveniens non sinis ire iugum, Prop. 4 (3), 25, 8. — b) in Bezug auf das **Band**, welches Liebe und Ehe knüpfen und die **Herrschaft u. Gewalt**, welche sie ausüben: cui (Veneri) placet impares formas atque animos sub iuga aënea saevo mittere cum ioco, Hor. Od. 1, 33, 10. prisca redit Venus diductosque iugo cogit aëneo, 3, 9, 17. expertes thalami, quarum Cythereïa necdum sub iuga cervices niveas Hymenaeus adegit, Claud. Laus. ser. reg. 118. paulatim sub iuga colla dabit, Tibull. 1, 4, 16. illae feroces sentiunt Veneris iugum, Sen. Hipp. 577. hinc animum iugo premit Cupido turpis et vinci vetat, Ag. 134. iamne ea fert iugum? Plaut. Curc. 1, 1, 50. summitte caput cervice parata ferre iugum, Juv. 6, 207. qui divûm domitum ferre iugum docuit, Catull. 68ᵇ, 118. ferox est corde nec patiens iugi, Sen. Med. 443. u. impatiens iugi, Hipp. 118. cumque ego deficiam nec possim ducere currum, fac tu sustineas tu quoque colla iugo, schreibt an seine Gattin Ov. Pont. 3, 1, 67. eripe turpi colla iugo, Hor. Sat. 2, 7, 92. quem numquam Iuno seriesque malorum fregerit, huic Iolen inposuisse iugum, Ov. Her. 9, 5. — c) in Bezug auf **Herrschaft, Gewalt, Druck, Knechtschaft**, bes. in politischer Hinsicht (vgl. oben das Symbol der Ausübung der Gewalt von Seiten des Siegers: sub i. mittere, 1, e), durch *Gen.* od. *Attrib.* bestimmt: ita fati oppressit iugum, Pacuv. 376. praeteritae fortunae fastigium capio et praesentis iugum pati possum, Curt. 3, 32 (12), 25. u. vgl. diffugiunt cadis cum faece siccatis amici ferre iugum pariter dolosi, Hor. Od. 1, 35, 26. u. ducimus autem hos quoque felices, qui ferre incommoda vitae nec iactare iugum vita didicēre magistra, Juv. 13, 20. erras, erras: nam exultantem te et praefidentem tibi repriment validae legum habenae atque imperi insistent iugo, Poët. b. Cic. dOr. 3, 41, 166. Sardinia inter primum et secundum bellum Punicum ductu T. Manli consulis certum recepit imperi iugum, Vell. 2, 38, 2. u. so: imperii, Curt. 4, 23 (5), 13. 6, 7 (3), 6. cuius tanta felicitas fuit, ut post hoc nemo rebellare ausus sit, patienterque Persae post imperium tot annorum iugum servitutis acceperint, Justin. 11, 14, 7. u. so Vopisc. Aurelian. 41. si duceris ira, servitii patiēre iugum, Claud. IV. Cons. Hon. 259. aspera regum perpetimur iuga nec melior parere recuso, VFlacc. 5, 488. en quem tremuēre tot urbes! en cuius populi sustinuere iugum! Claud. in Eutr. 2. prol. 47. et Tuscis obsides dedimus et Samnitium iugum subiimus, Tac. A. 11, 24. u. vgl. Justin. 44, 5, 8; — nec feret unquam victa Graium cervice iugum, Sen. Troad. 148. servire Graio pateris Andromachen iugo, crudelis Hector? 808. an Romana iuga et famulas Carthaginis arces perpetiar? Sil. 3, 138. u. so Claud. Cons. Stil. 3, 7. ille pro pudor orientem femineo pressum iugo in nostra iura restituit, Vopisc. Aurelian. 41. patriae liberatores urbe carebant ea, cuius a cervicibus iugum servile deiecerant, Cic. Phil. 1, 2, 6. famulare collo nobili subeat iugum, Sen. Troad. 751. quonam usque feremus exitiale iugum? Claud. in Rufin. 2, 88; — *absol.*: pro foedera saevo deteriora iugo! VI. Cons. Hon. 303. en, qui Britannis primus imposuit iugum, Sen. Oct. 40. sub iuga quo gentes captivis regibus egi? Claud. Laud Stil. 2, 290. sub iuga venturi reges, in Rufin. 1, 375. ex quo cuncta mihi calcata meoque subibat germano devexa iugum Tartessia tellus, Sil. 13, 673. u. vgl. 16, 645. Nero - orbis tyrannus, quem premit turpi iugo, Sen. Oct. 248. sordido premitur iugo, Herc. fur. 269. u. vgl. 1020. ipse Iugurthinam subiturus carcere poenam praeberet fera colla iugo, Claud. VI. Cons. Hon. 381. temptari profecto patientiam, ut si iugum acceperint, obnoxios premat, Liv. 1, 50, 4. Cantabrum indoctum iuga ferre nostra (adire), Hor. Od. 2, 6, 3. cur ergo regi servit et patitur iugum? Sen. Herc. fur. 434. durum et invisum et grave est servitia ferre: patior hoc olim iugum annis decem captiva, Troad. 913. patiensque iugi deluditur orbis? Claud. in Eutr. 2, 94. cervicibus - haeret triste iugum, Claud. BGild. 154. sustulerant animos et iugum excusserant, Plin. Pan. 11, 5. sic Germanias excussisse iugum, Tac. Agr. 15. exuere iugum potuēre, 31. his ista iactas, quos decem annorum gravi regno subactos Pyrrhus exsolvit iugo? Sen. Troad. 341.

iŭgūmento od. **iŭgāmento**, āre, **überjochen**, alii luteas glebas arefacientes struebant parietes materia eas iugumentantes, Vitr. 2, 1, 3 (6).

iŭgūmentum od. **iŭgāmentum**, i, *n.*, die **Ueberjochung**, die **Oberschwelle**, limina, postes, iugamenta, Cato RR. 14, 1. u. vgl. §. 4.

iŭgus, a, um, **verbunden**, **zusammengehörig**, vasa olearia instructa iuga V, Cato RR. 10, 1. u. wiederholt b. Varr. RR. 1, 22, 3. si sex iugis vasis opus erit, facito, Cato RR. 145, 1.

iūlis, idis, *f.*, der **Meerjunker**, **Regenbogenfisch**, Plin. 32, 9 (31), 94.

iūlius, ii, *m.* od. iulius mensis, der Monat Juli, dem Jul. Cäsar zu Ehren so genannt, vorher quintilis, Plin. Ep. 8, 21, 2. Mart. 10, 62, 7. u. vgl. Macrob. Sat. 1, 12, 34; dah. calendae, nonae, idus iuliae, des Juli, Mart. 12, 32, 1. u. b. Col.

iūlus, i, *m.* (ἴουλος), das **Kätzchen**, das Wollige an staubenartigen Gewächsen, ferunt et abellanae (Haseln) iulos conpactili callo, ad nihil utiles, Plin. 16, 29 (52), 120.

ium, ii, *n.*, s. ion.

iūmentārius, a, um, **zum Zugvieh gehörig**, molae, von Eseln getrieben, Jabolen. Dig. 33, 7, 27. contubernium, Apul. M. 9, 13.

iūmentum, i, *n.* (s. iugum u. vgl.: iumenta et armenta nomen a re traxēre, quod nostrum laborem vel onera subvectando vel arando iuvarent, Col. 6. pr. 3. und: iumentorum appellatione non contineri boves verius est, sed pecoris appellatione continebuntur, Ulp. Dig. 21, 1, 38. u. so vgl. Marc. Dig. 32, 1, 63), das **Spannvieh**, **Zugvieh**, bes. Maulthiere, 1) eig., im *Sing.*: ne miles gregarius in castris neve in agmine servum aut iumentum haberet, Sall. J. 45, 2. si via sit immunita, iubet qua velit agere ium., Cic. Caecin. 19, 54. ium. exhaustum cursu, Amm. 19, 8, 7. in ium. transtulit sarcinale (cadaver), 29, 5, 55. atque ille derepente in iumentum exilit, Afran. 223. vultur iumento et canibus crucibusque relictis ad fetus properat partemque cadaveris adfert, Juv. 14, 77; iumentoque impositus repentino principi ut captivus offertur, Amm. 21, 9, 7; — übtr.: quid vos, inquit, iumentum me putatis esse aut lapidariam navem? Petron. 117, 12. Me. illic homo a me mihi malam rem arcessit iumento suo. So. non equidem ullum habeo iumentum, Plaut. Amph. 1, 1, 171; — im *Plur.*: pecora iumentaque torrida frigore, Liv. 21, 32, 7. uti iumenta pabulum habeant, Cato RR. 5, 5. Tyrii - exprobrabant, illos armis inclitos dorso sicut iumenta onera gestare, Curt. 4, 10 (2), 20. quum enim illam (sacerdotem) ad sollemne et statum sacrificium curru vehi ius esset - morarenturque iumenta, tunc iuvenes - ad iugum accesserunt, Cic. Tusc. 1, 47, 113. iumenta, quae Dareum vehebant, nullo regente decesserant militari via, Curt. 5, 38 (13), 23. nam transversa feros exibant dentis adactus iumenta aut pedibus ventos erecta petebant, Lucr. 5, 1330; servi ut taceant, iumenta loquentur et canis et postes et marmora, Juv. 9, 103; — iumenta, inquit, assignari, quae vos veherent et singulis vestrum milia denariûm dari iussit, Curt. 5, 20 (5), 22. rursus iumenta nancti ad oppidum ire contendunt, Sall. H. 4, 3. sed iumenta vocant et sol inclinat, eundum est, Juv. 3, 316. omnibus undique conquisitis iumentis, Caes. BC. 1, 60, 3. iumenta et camelos a Susis et Babylone contrahi iussit, Curt. 5, 20 (6), 9. multa ium. et camelorum duo milia adduxit, 8, 15 (4), 19. educet in agros - onerata ium. canesque, Hor. Ep. 1, 18, 45. nocte boves macri lassoque famelica collo iumenta ad virides huius mittentur aristas, Juv. 14, 146. iumenta iussit abduci, Curt. 6, 21 (6), 15. laxis abiget iumenta capistris, Calp. 1, 41. firmum iugum, ad quod iumenta capistrantur vel boum cornua religantur, Col. 6, 19, 2. laxatis cuneis iumenta dilatavit et homines, Amm. 24, 1, 13. inhibuit frenos is qui iumenta agebat, Liv. 1, 48, 6. u. so Curt. 5, 34 (12), 20. omnia iumenta sarcinis levari iubet, Sall. J. 75, 3. omnibus sarcinis abiectis aqua modo seque et iumenta onerat, 91, 2. u. vgl. 75, 6. quid refert igitur, quantis iumenta fatiget porticibus cet., Juv. 4, 5. iumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant, Curt. 5, 37 (13), 17. machina fabricanda est, qua clausa iumenta bovesque curentur, Col. 6, 19, 1. iumenta, quibus onera portabant, caedere iussi sunt, Curt. 7, 17 (4), 25; — infundet iumentis hordea lassis, Juv. 8, 153. magnitudine corporum cristarumque honore pavorem iumentis incutiebant et viris, Amm. 25, 3, 11; — quum praefecti - equorum iumentorumque iugalium vim ingentem ex omni - regione misissent, Curt. 9, 42 (10), 22. triginta milia hominum cum septem milibus iumentorum dorso onera portantium capta sunt, 3, 35 (3), 16. ut quibus praeter equos ceterorum iumentorum calonumque turba abesset, Liv. 7, 37, 6. diversa genera iumentorum, Amm. 21, 6, 6. tela iumentorum deficientium corporibus infixa conspexit, Curt. 5, 38 (13), 24; — scabiem pecori et iumentis caveto, Cato RR. 5, 7. propter valetudinem vectus iumentis iunctis, von e. Gespann Zugthieren, Nep. Timol. 4, 2. — 2) meton. (archaist.) das **Fuhrwerk**, verba sunt haec de lege (XII. tabb.): „si in ius vocat, si morbus aevitasve vitium escit, qui in ius vocabit, iumentum dato: si nolet, arceram ne sternito“, Gell. 20, 1, 25. u. dazu: iumentum non id solum significat, quod nunc dicitur, sed vectabulum etiam, quod iunctis pec(t)oribus trahebatur: veteres nostri iumentum a iungendo dixerunt, §. 28.

iuncētum, i, *n.*, ein **mit Binsen bewachsener Ort**, im Plur., Varr. RR. 1, 8, 3.

iunceus, a, um, 1) **aus Binsen gemacht**, **Binsen-**, villula tecta vimine iunceo, Priap. 87, 2. sporta, Col. 6, 12, 1. compositā iuncea vincla rosā, Binsenkränze mit Rosen durchflochten, Ov. F. 4, 870. iuncea crate sub diu siccant sole lunaque, Plin. 21, 14 (49), 84. sunt et caseoli, quos iuncea fiscina siccat, Virg. Cop. 17. — 2) **binsenähnlich**, nascitur ubique (cantabrica ischaemon) caule iunceo pedali, Plin. 25, 8 (47), 85; im Scherz: nam mihi iam intus potione iuncea onerabo gulam, Plaut. Stich. 4, 2, 56. tametsi bona'st natura, reddunt curatura iunceam, Ter. Eun. 2, 3, 25.

iuncĭnus, a, um, **aus Binsen gemacht**, **Binsen-**, sic et rhodinum (oleum) e rosis, iuncinum e iunco, quod est rosaceo simillimum, Plin. 15 7 (7), 30.

iuncōsus, a, um, **voller Binsen**, **dicht mit Binsen besetzt**, iuncosaque litora Boebes, Ov. M. 7, 230. iuncosus ager verti pala debet, Plin. 18, 6 (8), 46.

iunctim, *Adv.*, 1) örtlich: **nebeneinander, zusammen**, ut aput eandem mensam duo illi iunctim locarentur, Gell. 12, 8, 2. — 2) temporell: **hintereinander, nacheinander**, ex quibus (consulatibus) duo primos iunctim, sequentes per intervallum (gessit), Suet. Claud. 14. magistratus et maturius inchoavit et paene iunctim percucurrit, Tib. 9.

iunctio, ōnis, *f.*, die **Verbindung**, in der einzigen Stelle: est enim interitus quasi discessus et secretio ac diremptus earum partium, quae ante interitum iunctione aliqua tenebantur, Cic. Tusc. 1, 29, 71. (de orat. III.)

iunctīvus, a, um, **zur Verbindung geeignet**, modus, Prob. b. Mai. auct. class. t. V. p. 289.

iunctor, ōris, *m.*, der **Anspanner**, Alfen. Dig. 50, 16, 203.

iunctūra, ae, *f.*, die **Verbindug, Fuge, Nath, das Gelenk** u. dgl., mit *Genit.*, eig.: enatam inter iuncturas lapidum ante domum suam palmam in compluvium deorum Penatium transtulit, Suet. Aug. 92. quantum eorum tignorum iunctura distabat, Caes. BG. 4, 17, 6. teritur qua sutilis auro balteus et laterum iuncturas fibula mordet (d. i. ζωστῆρος ὀχῆας), Virg. A. 12, 273. terque quaterque gravi iuncturas verticis ictu rupit et in liquido sederunt ossa cerebro, Ov. M. 12, 288. illa quidem pugnat recto se attollere trunco, sed genuum iunctura riget, 2, 822; übtr.: illa coit firma generis iunctura catena, imposuit nodos cui Venus ipsa suos, Her. 4, 135. iuncturae sermonis, Quint. 11, 3, 53; — *abs.*, eig.: quorum ita texturae ceciderunt mutua contra, ut cava conveniunt plenis haec illius illa huiusque inter se, iunctura haec optima constat, Lucr. 6, 1084. navis bona dicitur - stabilis et firma et iuncturis aquam excludentibus spissa, Sen. Ep. 9, 5, 13 (76). qua summa labantes iuncturas tabulata dabant, Virg. A 2, 463. quadrato saxo murus ducatur iuncturis quam longissimis, uti maxime medii lapides coagmentis contineantur, Vitr. 5, 13 (12), 6. ut medicatus umor alat teneatque iuncturas, Plin. 16, 40 (79), 214. da'a et vehicula cum mulabus ac mulionibus cum iuncturis argenteis, Geschirr, Capitol. Ver. 5. u. vgl. Paul. Sent. 3, 7. digitosque ligat iunctura rubentes, Ov. M. 2, 375; — übtr. rhetor.: iunctura est in verbis, incisis, membris, periodis: omnia namque ista et virtutes et vitia in complexu habent, Quint. 9, 4, 32. membrorum incisorumque iunctura non eo modo est observanda quae verborum, 9, 4, 44. felicissimus tamen sermo est, cui et rectus ordo et apta iunctura et cum his numerus opportune cadens contigit, 9, 4, 27. iunct. deformiter sonat, 8, 3, 45. notum si callida verbum reddiderit iunctura novum, Hor. AP. 47. verba togae sequeris iunctura callidus acri, ore teres modico, pallentes radere mores doctus, Pers. 5, 14. sed numeris decor est et iunctura addita crudis claudere sic versum didicit, 1, 92. quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina molli nunc demum numero fluere, ut per leve severos effundat iunctura ungues, 1, 63. u. vgl.: nolunt sine salebra esse iuncturam (orationis), Sen. Ep. 19, 5, 15 (114).

iunctus, a, um, s. iungo.

iunctus, u, *m.*, die **Verbindung**, Ceroliensis a carinarum iunctu dictus Carinae, postea Cerolia, Varr. LL. 5, 47.

iuncus, i, *m.*, **Binsen** (vgl. Plin. 21, 18, 69. §. 112 ff.), tenet ima lacunae lenta salix ulvaeque leves iuncique palustres, Ov. M. 8, 335. fiscella tibi fluviali, Tityre, iunco texitur, Calp. 8, 1. quamvis lapis omnia nudus limosoque palus obducat pascua iunco, Virg. Ecl. 1, 47. viridi iunco gracilis pendebat harundo, Petron. 135, 8, 10. quin tu aliquid saltem potius, quorum indiget usus, viminibus mollique paras detexere iunco? Virg. Ecl. 2, 71. ipse ego nec iunco molli nec vimine lento perfeci calathos, Calp. 9, 33. iunco brassica vincta levi, Prop. 5 (4), 2, 44. succida iam tereti constringere vellera iunco, Calp. 5, 66. iam rosa distendat contorti stamina iunci, Col. 10, 306; — lucus erat iuncis et arundine densus, Ov. F. 6, 411. vos adeo, ubi ego innuero vobis, ni ei caput exoculassitis quasi iuncis murteta item ego vos virgis circumvinciam, Plaut Rud. 3, 4, 26. agrestes illic fruticosa legebant vimina cum iuncis gratamque paludibus ulvam, Ov. M. 6, 344. non illic canna palustris nec steriles ulvae nec acuta cuspide iunci, 4, 298. tum fiscella levi detexta est vimine iunci, Tibull. 2, 3, 15; — überh. ein **binsenartiger Zweig**, apios ischas sive raphanos agria iuncos duos tres spargit in terra rubentes, Plin. 26, 8 (46), 72.

iungo, iunxi, iunctum, iungĕre (W. ζυγ ἐ-ζύγ-η-ν ζεύγ-νυ-μι, spanne an, verbinde, Lat. iu-n-g-o u. s. w., *Curtius* Grundzüge I. p. 151. und vgl.: „das n von iung-o gehört gewiß wie das νυ von ζεύγ-νυ-μι eigentlich dem Präsensstamme an, und doch heißt es iunxi, iunctus." II. p. 183), **in Verbindung bringen, verbinden, verknüpfen, verschlingen, vereinigen, ineinander -, zusammenfügen, zusammenstellen, -halten, gemeinsam machen**, ferner: **anbinden, anknüpfen, anschließen, hinzufügen, hinzugesellen**, der Zeit nach **anknüpfen, anreihen, folgen lassen, fortsetzen**, also zwei Dinge untereinander oder nebeneinander oder aneinander oder hintereinander (Zeit) in Verbindung bringen, aber auch von einem einzelnen Gegenstand, der entweder (wie eine Fläche von einem Fluß) von einem anderen getrennt ist oder (wie ein Fluß die beiden Ufer) trennt, im Pass. auch): **sich verbinden, sich vereinigen** u. s. w., im Perf. **verbunden sein, in Verbindung stehen** u. s. w., u. im Ptcp. iunctus, **verbunden, vereinigt, geeint, gemeinsam, gleichzeitig** u. dgl., construirt mit inter, cum, meist mit Dat., seltener mit ad u. Acc., u. absol. mit u. ohne Ablat. instr., in einigen Beziehungen auch iunctus als PAdj. mit Compar. u. Superl.

I) von Lebl. a) im Allg.: quae (simulacra) facile *inter* se iunguntur in auris, Lucr. 4, 724. maxime autem corpora inter se iuncta permanent, quum quasi quodam vinculo circumdato colligantur, Cic. ND. 2, 45, 115. diducta ossa numquam rursus inter se iunguntur, Cels. 8, 11.

digitis inter se pectine iunctis, Ov. M. 9, 298. u. vgl. vs. 314. disparibus calamis conpagine cerae inter se iunctis, 1, 711. barbari vehiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerunt, Curt. 9, 3 (1), 15. binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant, ut prorae cohaererent, 4, 14 (3), 14; — *cum* quibusdam membranulis a sinistro rene venientibus iungitur (vesica), Cels. 4, 1. nec tenerum duro cum pede iunge pedem, Ov. Am. 1, 4, 44. signaque dat digitis medio cum pollice iunctis, F. 5, 433. diffugere inde loci partes coepēre paresque cum paribus iungi res et discludere mundum, Lucr. 5, 437. purpureusque colos conchyli iungitur uno corpore cum lanae, 6, 1074; — mit *Dativ.*: assiduae successu caedis ovantem qua iuncta est humero cervix, sude figis obusta, Ov. M. 12, 298. atque inter nubes sublimia membra ferentem pendentemque ferit, lateri qua iungitur ala, 12, 565. usque ad iugulum iunctumque ei latum scapularum os, Cels. 5, 26, 10. a tergo spinae ipsi iunctus (pulmo), 4, 1. u. öft.; zonarumque trium contentus fine polumque effugit australem iunctamque aquilonibus arcton, Ov. M. 2, 131. quaecunque (sidera) lunae iuncta videantur, Cic. Div. 2, 43, 91. et mari continuatus et iunctus est (aër) et natura fertur ad caelum, ND. 2, 45, 117. quo (opere) Macedones continenti insulam iungere parabant, Curt. 4, 8 (2), 8. Zancle quoque iuncta fuisse dicitur Italiae, Ov. M. 15, 290. Isthmon, arcto qui recurvatus solo Ionia iungi maria Phrixeïs vetat, Sen. Agam. 562. iunctus Sapis Isauro, Lucan. 2, 406. et iunget nostro templorum culmina coelo, Sil. 3, 624. Neptunus muros cum iungeret astris, VFlacc. 2, 491; — tecta solo iungens atque omnia dextera laevis, Lucr. 4, 430. iungentur ante saeva sideribus freta et ignis undae cet., Sen. Oct. 221. aëra iungentes igni terramque liquori cet., Lucr. 1, 712. ignibus iunges aquas, Sen. Hipp. 569; — iungiteque extremo felicia lintea malo, Prop. 4 (3), 21, 13; si Libyam remotis Gadibus iungas, Hor. Od. 2, 2, 10; — iam semicinctio stanti *ad* parietem spondae me iunxeram cervicesque nodo condebam, Petron. 94, 8. ad quod cum matronae atque ipse Aurelianus iungerent purpuras suas, cineris specie decolorari videbantur ceterae divini conparatione fulgoris, Vopisc. Aurel. 29; — mit *Abl. instr.*: glutine materies taurino iungitur uno, Lucr. 6, 1069. nam calamus cera iungitur usque minor, Tibull. 2, 5, 32. tu calamos aptare labris et iungere cera hortatus duras docuisti fallere curas, Calp. 8, 58. aut umquam tibi fistula cera iuncta fuit? Virg. Ecl. 3, 25. sub galea pastor iunctis pice cantat avenis, Ov. Tr. 5, 10, 25. iam puerum calamos et odore vincula cerae iungere non cohibes, Calp. 4, 19. at mihi Flora comas parienti gramine iungit, 2, 32. cum suos ignes coeunte cornu iunxit - rubicunda Phoebe, Sen. Hipp. 745. demersaque in undam iunxerunt cumulo crescente cadavera ripas, Sil. 15, 768. cum Danubius ripas gelu iungit, Plin. Pan. 12; — mit Objecten im Sing.: ingentem specum coeunte terra iunxit, Sen. Troad. 202. eum (locum) muniunt undique parietes atque insuper camera lapideis fornicibus iuncta, Sall. C. 55, 4. Apameam Seleucus - ponte iunxerat, Plin. 5, 24 (21), 86. pontibus e magno iuncta est celeberrima Circo area, Ov. F. 6, 477. Romani ponte Ticinum iungunt, Liv. 21, 45, 1. Pyramo amne ponte iuncto, Curt. 3, 17 (7), 5. iunctoque eo (Euphrate) pontibus, 3, 27 (7), 1. u. so 4, 37 (9), 12. ratibus, quibus iunxerat flumen, Liv. 21, 47, 2. iunxit Rhenum navibus, 29, 4, 2; — *absol.*: non bene iunctarum discordia semina rerum, Ov. M. 1, 9. narcissum et florem iungit bene olentis anethi, Virg. Ecl. 2, 48. manibus mox caesa paternis membra ferunt iunxisse deos, Ov. M. 6, 407. luna quater iunctis inplerat cornibus orbem, 2, 344. arcum cornibus iunctis para, Sen. Herc. Oet. 551. u. vgl. Sil. 2, 126. anguis, avis, crater sidera iuncta micant, Ov. F. 2, 266. u. vgl. 459. Ochus et Orchomanes iuncti convenis aquis augent immania Oxi fluenta, Amm. 23, 6, 57. si iungi iubes (maria), committat undas Isthmos, Sen. Herc. Oet. 82. his (tignis) item contraria duo ad eundem modum iuncta statuebat, Caes. BG. 4, 17, 5. iunctis carris, BC. 1, 54, 3. duobus navigiis iunctis, Curt. 9, 23 (1), 6. navibus iunctis pontem imperant fieri, Caes. BC. 1, 61, 4. u. vgl. Liv. 24, 34, 6; immixti licet Ganges et Ister vallibus iunctis eant, Sen. Herc. Oet. 515. sed non sponte feror nec nunc mihi iungere montes mens tamen aut summo deposcere fulmen Olympo, VFlacc. 1, 198; ego vulnera doctum iungere - Aechiona petam? Stat. Theb. 10, 732. claude fenestras, vela tegant rimas, iunge ostia cet., Juv. 9, 104. parcius iunctas quatiunt fenestras - iuvenes, Hor. Od. 1, 25, 1; — longos iungere fines agrorum, Lucan. 1, 167. u. fundos Apuliae iungere, Petron. 77, 3. u. so absol.: praedia agris meis vicina atque etiam inserta venalia sunt: in his me multa sollicitant, aliqua nec minora deterrent: sollicitat primum ipsa pulchritudo iungendi, deinde cet., Plin. Ep. 3, 19, 1. u. vgl. Liv. 21, 5, 3; dagegen: credo eos, qui gentis mores condiderunt, parco et parabili victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantulo contenti esse deberent, die in Gütergemeinschaft leben, Curt. 8, 16 (4), 28; — ferner: tanta alacritate, militum rates iunctae sunt, ut in triduum ad XII milia effectae sint, gebaut, Curt. 7, 33 (8), 8. u. vgl. 8, 34 (10), 3. u. so: simul pontes per amnem Euphraten iungi, Tac. A. 13, 7. pontesque et propugnacula iungunt, Virg. A. 9, 170. iunctos vetat esse pontes (Ister), Sen. Med. 586. parastatae iunctae, Cato frg. p. 86, 21. iam pinus gracili dissolvere lamna Thespiaden iungique latus lentosque sequaces molliri videt igne trabes, VFlacc. 1, 124. u. vgl. Claud. BGet. 17; — mit Objecten im Sing.: Viridasius armat mille viros, nulli victus vel ponere castra, vel iunxisse ratem, Sil. 5, 551. iunctoque ponte tramittit duodecim milia e legionibus, Tac. A. 1, 49. u. so Capitol. Maxim. duob. 10. pons lapideus flumini impositus iungit urbem, Curt. 5, 4 (1), 29. haec quoque, quae iuncta vitis requiescit in ulmo, si non nupta foret, terrae acclinata iaceret, Ov. M. 14, 665. corpora iunctus

una quum raperet flamma rogus, inpius ignis dissiluit, Sil. 16, 746.

b) insbes. a) *abs.* mit *Accus.*, einen Wagen bespannen, Vedius venit mihi ob viam cum duobus essedis et rheda equis iuncta et lectica et familia magna, Cic. Att. 6, 1, 25. fuit alius currus quattuor cervis iunctus, Vopisc. Aurelian. 33. famuli currum iunxēre, Claud. Prob. et Ol. cons. 77. magnum qui piscibus aequor et iuncto bipedum curru metitur equorum, Virg. G. 4, 389. Marsque citos iunctis curribus urget equos, Ov. F. 2, 858. erat desiderantibus paratum iunctum vehiculum, Vell. 2, 114, 2. neu (qua mulier) iuncto vehiculo in urbe oppidove - veheretur, Liv. 34, 1, 3. iuncta vehicula, pleraque onusta, mille admodum capiuntur, sescenti fere homines, 42, 65, 3. — β) im *Pass.* geogr. mit *Dat.*, an etw. grenzen, im Ptcp. iunctus, nahe liegend, Armeniae montibus iungitur (Caucasus), Curt. 7, 14 (3), 20. iano loca iuncta tenebant naïdes Ausoniae gelido rorantia fonte, Ov. M. 14, 785. pars petere Italiam decreverat iunctam sibi Nauporti ac Tergestis confinio, Vell. 2, 110, 4. qua nova Romano nunc via iuncta foro est, Ov. F. 6, 396. Flaminiae Clodia iuncta viae, Pont. 1, 8, 44. quae (Capitolia) nostro frustra iuncta fuēre lari, Tr. 1, 3, 30. hic ubi iuncta foris templa duobus habes, Fast. 1, 258. iunctaque Tarpeio sunt mea templa Iovi, 6, 34. u. vgl. M. 1, 749. iunctum erat flumini nemus, Curt. 9, 2 (1), 13. fluminis illa latus, cui sunt vada iuncta Tarenti, aspicit, Ov. F. 1, 501. iuncta palus huic (templo) est, M. 11, 363. cui (urbi) iuncti erant Heneti, Curt. 3, 3 (1), 22. natio littori iuncta, Amm. 22, 8, 29; — im *PAdj. comp.*: iunctior Haemonia est Ponto, quam Roma sinistro et brevius, quam nos, ille peregit iter, Ov. Pont. 1, 4, 31.

2) in Bezug auf Leb. a) im Allg.: tu (philosophia) - eos (homines) *inter* se primo domiciliis, deinde coniugiis, tum litterarum et vocum communione iunxisti, Cic. Tusc. 5, 2, 5; — is princeps iunctae *cum* Illyriis legationis datus est, Liv. 44, 23, 10; — mit *Dat.*: latus Oceano quamvis deus advena iunxit, Ov. F. 5, 21. senior lateri qui forte sinistro iunctus erat, Calp. 7, 40. Agathocles regis lateri iunctus, Justin. 30, 2, 5; iunctaeque Nymphis Gratiae decentes alterno quatiunt pede, Hor. Od. 1, 4, 6. Gratia nuda iuncta sororibus, 3, 19, 16. carae Proserpina iuncta Dianae, VFlacc. 5, 345; mortua quin etiam iungebat corpora vivis, Virg. A. 8, 485. iuvenesque senibus iungit et gnatis patres funesta pestis, Sen. Oed. 54; Romanis iunxerat ille Cures, Ov. F. 2, 480. Commodum deinde sibi collegam in tribuniciam potestatem iunxit, Capitol. Anton. 27; — iuncta suo pretium dabitur tibi femina tauro, Ov. M. 2, 701; accipitri iuncta columba fuit, F. 2, 90. Apulis iungentur capreae lupis, Hor. Od. 1, 33, 8; — quo in certamine perditi civis erat non se *ad* eos iungere, quibus incolumibus et domi dignitas et foris auctoritas retineretur, Cic. SRosc. 47, 136. reges singulos e subiectis iungere ad currum solitus, Plin. 33, 3 (15), 52; — *abs.*: Nyctilus haedos iuncta matre dedit, Calp. 6, 4.

b) insbes. α) von Thieren, anspannen, mit *Dat.*: curru iungit Halaesus equos, Virg. A. 7, 724. frenatos curribus angues iungit (Ceres), Ov. F. 4, 497. angues ingentes iuncti iugo, Pacuv. 397; — mulis - *ad* vehiculum iunctis, Suet. Caes. 31; — *absol.*. ipse boves mea si tecum modo Delia possim iungere, Tibull. 1, 2, 71. nec iungere tauros - norant, Virg. A. 8, 316. iungam igniferos sine carmine tauros, VFlacc. 8, 342. u. so vs. 437. ipsis e torquibus aptos iunge pares, Virg. G. 3, 168; disiectosque redegit equos iunxitque trementes (Sol), Lucr. 5, 403. ipsum etiam Solem defectum lumine vidit iungere pallentes nubilus annus equos, Tibull. 2, 5, 75. iungere equos Titan velocibus imperat Horis, Ov. M. 2, 118. nec tam aversus equos Tyria Sol iungit ab urbe, Virg. A. 1, 568. iam Tartessiaco quos solverat aequore Titan in noctem diffusus equos iungebat Eois litoribus, Sil. 6, 1. iam Nox iungit equos, Tibull. 2, 1, 87. primus Erichthonius currus et quattuor ausus iungere equos, Virg. G. 3, 113. laeta sonantibus arvis iungebam Phrygios - leones, Claud. Rapt. Pros. 3, 423. atque idem iungat volpes et mulgeat hircos, Virg. Ecl. 3, 91. u. vgl. VFlacc. 6, 436; — sparguntur iunctae flore recente boves, Ov. F. 4, 346. nec quicquam iunctis debentia bubus, 14, 3. vectus iumentis iunctis, Nep. Timol. 4, 2. cum prima in proelia iunctos conscendebat equos, Virg. A. 12, 735. u. so Ov. AA. 3, 634. et iuncti currum dominae subiēre leones, Virg. A. 3, 113. quae Cnidon fulgentesque tenet Cyclades et Paphon iunctis visit oloribus dicetur, Hor. Od. 3, 28, 13. illa quidem monuit iunctisque per aëra cygnis carpit iter, O. M. 10, 708. perque leves auras iunctis invecta columbis litus adit Laurens, 14, 597. huc rexisse vias iunctis super aequora phocis, VFlacc. 2, 320. — β) von Menschen, militär.: digredimur paulum rursusque ad bella coïmus inque gradu stetimus certi non cedere: eratque *cum* pede pes iunctus totoque ego pectore pronus et digitos digitis et frontem fronte premebam, Ov. M. 9, 42. cum Antonius - denuntiaret se cum Bruto Cassioque - iuncturum vires suas, Vell. 2, 65, 1. cum acerrime suasisset Lepido, ne se cum Antonio hoste iudicato iungeret, 2, 63, 2. u. vgl. 2, 110, 2; — mit *Dat.*, zunächst in folg. Beziehungen: veniebant decem milia equitum, par numerus peditum, et ipsorum iungentium cursum equis et in vicem prolapsorum equitum vacuos capientium ad pugnam equos, Liv. 44, 26, 3. dum corpora corporibus adplicant armaque armis iungunt, 23, 27, 7; sed tibi ego ingentes populos opulentaque regnis iungere castra paro, Virg. A. 8, 475. sua et celeritate et fortuna C. Caesar usus nihil in mora habuit, quo minus - paene castris Pompei sua iungeret, Vell. 2, 51, 2; profugo quin agmina iungere Phrixo abnuit, VFlacc. 1, 520. sponte adfore reges dis genitos, quis arma volens, quis agmina iungat, 3, 505. exercitum Pompei - sibi iunxerat, Vell. 2, 80, 2. cui iunxit Philotae turmas, Curt. 4, 50 (13), 26. iunctis sibi Samnitibus, Eutr. 2, 12. hinc Anaphen sibi iungit et Astypaleïa regna, Ov. M.

7, 461. classis - exercitui Caesarique se iunxit, Vell. 2, 106, 3. ut is quam maximo exercitu primo quoque tempore in Italiam transgressus iungeret se Hannibali, Liv. 27, 5, 11. huic Antiocho Hannibal se iunxerat, Eutr. 4, 3. ut Constantino genero iungeretur, 10, 3. magnam Thracum manum iunctus praedictis ducibus Rhoemetalces - in adiutorium eius belli secum trahebat, Vell. 2, 112, 4. se Gallorum copiae contra Romanos Tuscis iunxerunt, 2, 10. nemine dubitante, quin victores Germani iuncturi se Pannoniis fuerint, Suet. Tib. 17. u. vgl.: diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert, quorum causae Thebani si iunxēre, Justin. 9, 3, 5; vgl. noch dichter.: iunctus vestigia Poenis, Sil. 6, 450; — mit *Abl. instr.*: faciunt hi plura, sed illos defendit numerus iunctaeque umbone phalanges, Juv. 2, 45. iunxerat in seriem nexis umbonibus arma, Lucan. 7, 492. ea omnia vallo atque fossa ita iungere parat, ne exitus inclusis ab urbe neve aditus foris ad auxilia intromittenda esset, Liv. 38, 4, 6; — *absol.*: Eumachus et Critias - iunxēre gradus, Sil. 4, 370. una ambae iunctisque feruntur frontibus (Centaur u. Wallfisch), Virg. A. 5, 157. dat genibus iunctis latus, VFlacc. 4, 305. prima duces iunctis vidit consistere castris tellus, Lucan. 5, 461. et quis resistet, gemina si bella ingruant, Creo atque Acastus arma si iungant sua? Sen. Med. 526. infert se socium Aeneas atque agmina iungit, Virg. A. 4, 142. agmina conscia iungunt, 2, 267. u. vgl. 11, 145. duo reges iunctis prope agminibus proelium accenderant, Curt. 4, 58 (5), 23. suae quisque nationis iunxerat copias, 4, 45 (12), 7. u. so 8, 37 (10), 21. iunctis exercitibus, quique sub Caesare fuerant quique ad eum venerant, Vell. 2, 113, 1. alius iungere aciem, alius dividere, stare quidam-iubebant, Curt. 8, 49 (14), 21. iungit opes Emoda suas, VFlacc. 6, 143. iungit opes foedusque ferit, Virg. A. 10, 154. iunxerant hastas et ab utroque latere temere incurrentium ilia suffodiebant, Curt. 4, 57 (15), 15. quos alias bellare inter se solitos tunc periculi societas iunxerat, 9, 15 (4), 15. si se rursus tres exercitus ac tres duces iunxissent, Liv. 25, 37, 18; haud dissimiliter vos, Achaei, clausos undique mari, quae intra Peloponnesi sunt terminos, ea et iungere vobis et iuncta tueri facile (esse video), Liv. 36, 32, 7. — γ) v. Menschen u. Thieren, im obscönen Sinne: Pleïone *cum* caelifero Atlante iungitur, ut fama est, Pleïadasque parit, Ov. F. 5, 83. quae (mulier) conplexa viri corpus cum corpore iungit, Lucr. 4, 1193. quaeque sui venerem iunxit cum fratre mariti, Ov. Ib. 349. u. vgl. Tibull. 1, 9, 75. ales habet, quod amet: cum quo sua gaudia iungat, invenit in media femina piscis aqua, Ov. AA. 2, 481; — mit *Dativ.*: illa ego sum, Anchisae Venerem Simoentis ad undas quae iunxi, Sil. 15, 59. o mea, lentos pone, precor, fastus et amanti iungere, nympha, Ov. M. 14, 761. gentes tamen esse feruntur, in quibus et nato genetrix et nata parenti iungitur, 10, 331. tibi quae (matrona) iuncta recumbit, Juv. 6, 448. invidet ipsa sibi - vestra soror, summo iungere membra deo, Ov. F. 2, 591. ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti, Am. 3, 14, 9. visa est quoque iungere fratri corpus, M. 9, 470; — mit *Abl.* od. *abs.*: quantum erat, ut sineres toto nos corpore iungi, 4, 74. dicitur quidam, quum in somnis complexu Venerio iungeretur, calculos eiecisse, Cic. Div. 2, 69, 143. novaque monstra iunxerit libidine mirus amor, Hor. Epod. 16, 30; nec potuēre - iungi per Veneris res, Lucr. 5, 847; raptantur amantes concubitu Satyri fugientes iungere nymphas, Calp. 10, 56; et Venus in silvis iungebat corpora amantum, Lucr. 5, 962. devotaque corpora iunxit, Ov. M. 10, 464. mixta duorum corpora iunguntur, 4, 574. dulces iungit amores, cum puero ut bello bella puella cubet, Catull. 78, 3. u. vgl. Tibull. 1, 1, 69; quae modo pugnarunt iungunt sua rostra columbae, AA. 2, 465.

II) übtr. auf Lebl. u. Leb., 1) im Allg.: an haec *inter* se iungi copularique possint, Cic. dOr. 1, 51, 222; — mense meo coleris, iunxi mea tempora tecum, Ov. F. 3, 679. laudabat virgo iunctam cum viribus artem, M. 8, 29. u. so 10, 181. thesaurus vero et hereditas et honos et victoria et multa generis eiusdem qua *cum* somniis naturali cognatione iunguntur? Cic. Div. 2, 69, 142. quae (religio) est iuncta cum cognitione naturae, 2, 72, 149. dicere etiam coepit adolescentes docere et prudentiam cum eloquentia iungere, Tusc. 1, 4, 7. qui - decus omne virtutis cum summa eloquentiae laude iunxisses, Brut. 97, 331. quae (natura) non solitaria sit neque simplex, sed cum alio iuncta atque connexa, ND. 2, 11, 29. mea cum multis iuncta querela foret, Ov. Her. 1, 70. si cum ignavis - et pluris qualemcunque vitam honesta morte aestimantibus fortuna (me) iunxisset, tacerem, Curt. 5, 24 (8), 6; — mit *Dativ.*: ut coëat par iungaturque pari, Hor. Ep. 1, 5, 25. sensus iungitur omnis visceribus nervis venis cet., Lucr. 2, 904. commoda praeterea iungentur multa caducis, Juv. 9, 89. ut referam breviter mala iuncta pudori, exigis, Ov. F. 6, 357. hunc oratorem, quem ego dico sapientiam iunctam habere eloquentiae, Cic. dOr. 3, 35, 142. indignatio, iuncta conquestioni, per quam miserum facinus esse et indignum demonstrabitur, Inv. 2, 11, 36. si utraque gloriosa res esset, et servasse fratri regnum et eripuisse, servati tamen regni, quae iuncta pietati sit, potiorem laudem fuisse, Liv. 45, 19, 14; — humano capiti cervicem pictor equinam iungere si velit, Hor. AP. 2. totusque in laetitiam effusus cum diei noctem pervigilem iunxisset, cet., Justin. 12, 13, 7. noctem operi iungunt, Sil. 3, 638. is decies senos tercentum et quinque diebus iunxit, Ov. F. 3, 163. mortale caelo non potest iungi genus, Sen. Herc. fur. 450. summam aggressus in Ulixe facundiam magnitudinem illi iunxit (Homerus), Quint. 12, 10, 64; — Egnatium florentem favore publico sperantemque ut praeturam aedilitati, ita consulatum praeturae se iuncturum, profiteri vetuit, Vell. 2, 92, 4. bona iam peractis iungite fata, Hor. CS. 27. nulla unquam natio tam mature consilio belli bellum iunxit, Vell. 2, 110, 5. decretis facta

iungit, 2, 118, 3. sceleri suo more hominum perditorum iunxit periurium, a quo incipere decuit hominem improbum, Capitol. Macrin. 5. iunxit parricidio matris amitae necem, Suet. Ner. 34. dubitavi, an utrumque traicerem gladio somnumque morti iungerem, Petron. 79, 10; — mit *Ablat.*: nec insignis improbitas et scelere iuncta nec rursus miseria insignis agitata ridetur, Cic. dOr. 2, 58, 237. est etiam L. Crassi in consulatu pro Q. Caepione defensione iuncta non brevis ut laudatio, ut oratio autem brevis, Brut. 44, 162; — *absol.*: iunge, puer, cyathos, Stat. Silv. 1, 5, 10. ignibus aeternis aeterni numina praesunt Caesaris: imperii pignora iuncta vides, Ov. F. 3, 421. est aliquid casus pariter timuisse marinos iunctaque ad aequoreos vota tulisse deos, Pont. 2, 10, 39. fama est iunctas fortius ire preces, Petron. fragm. 42, 8. ut rerum statum dubium ac minacem iuncta consilia explicent, Sen. Agam. 308. duo crimina iunguntur, Quint. 4, 4, 5. stant simul ante aras iunctaque fata gemunt, Ov. F. 3, 862. u. vgl. VFlacc. 5, 59. Sil. 13, 298. Sen. Hipp. 1183. et tulit ad manes iunctae solatia mortis, Ov. M. 5, 73. u. vgl. Sil. 9, 409. 17, 471; — et subito duo sunt iunctoque volumine serpunt, Ov. M. 4, 600. comites gressum iunxēre sorores, Claud. Rapt. Pros. 2, 10., aber: ipse agit Aesonidae iunctos ad litora gressus Cyzicus, VFlacc. 3, 8. dat dextram vocemque Venus blandisque paventem adloquiis iunctoque trahit per moenia passu, 7, 373. si iungere cordi est conloquium, Sil. 13, 734., aber: i comes et voces ebria iunge tuas, Prop. 5 (4), 5, 46. nunc ira amorque causam iunxēre, Sen. Med. 862. ad hoc verebar, ne me corporis vires iterato labore desererent, quem difficilius est repetere quam iungere, Plin. Ep. 4, 9, 10; — endlich: iunxit fera tempora leti Sidonius non consimili discrimine miles, Sil. 10, 35. rerum discrimina miscet deformis coelo facies iunctaeque tenebrae, Lucan 4, 104. hospitis adventu festum genialiter egit per bis quinque dies et iunctos ordine noctes, Ov. M. 11, 95. otia nunc istic iunctisque ex ordine ludis cedunt verbosi garrula bella fori, Tr. 3, 12, 17. vix ea fatus erat, iungit cum talia ductor Aesonius, VFlacc. 1, 240. u. vgl.: da iungere dona, 5, 515. — *PAdj. comp.*: post autem causa fuit propior et cum exitu iunctior, Cic. Fat. 16, 36.

2) insbes. a) in ethischer Beziehung v. Menschen, α) durch Liebe u. Ehe verbinden: fas iungere tecum pectora et exangues miscere amplexibus artus, VFlacc. 3, 309. illa suo totiens cum pectore iuncta indevitato traiecit pectora telo, Ov. M. 2, 604. illa (Venus) - docuit iungi cum pare quemque sua, F. 4, 97. se rectius viduam et illum caelibem futurum fuisse contendere quam cum impare iungi, ut elanguescendum aliena ignavia esset, Liv. 1, 46, 7; — mit *Dativ.*: hac auspice taedae Oedipoden matri, natae iunxēre Thyesten, Claud. in Rufin. 1, 83. iunge deam patruo, Ov. M. 5, 379. flebat - caeruleo iunctam nescius esse deo, F. 3, 873. quae nunc deo iuncta Quirino est, M. 14, 851. est mihi nata, viro gentis quam iungere nostrae non patrio ex adyto sortes, non plurima caelo monstra sinunt, Virg. A. 7, 268. filio suo Bruttii Praesentis filiam iunxit, Capitol. Anton. phil. 27. Getae - maiori Plautiani filiam uxorem iunxit, Spart. Sever. 14. quam (uxorem) Hannibaliano regi - antehac Constantinus iunxerat pater, Amm. 14, 1, 2. pater hanc mihi iunxit Erechtheus, hanc mihi iunxit amor, Ov. M. 7, 697. Domitiam Decidianam - sibi iunxit, Tac. Agr. 6. cui se pulchra viro dignetur iungere Dido, Virg. A. 4, 192. multas tamen ardor habebat iungere se vati, Ov. M. 10, 81. quae se alieno servo iunxisset, Suet. Vesp. 11. ille meos, primus qui me sibi iunxit, amores abstulit, Virg. A. 4, 28. felix prole parens olimque beatior ille, qui tulerit longis et te sibi iunxerit annis, VFlacc. 5, 383. esse in Syria quandam, quae id geniturae haberet, ut regi iungeretur, Spart. Sever. 3. si iungitur ulla Ursidio, Juv. 6, 41. iuncta Menelao redit, Sen. Agam. 273. rex ego divitis Hebri iunctaque vestra meo quondam Cleopatra cubili, VFlacc. 4, 463; vgl. hier: iungere dignata est (Ceres) os puerilo suo, Ov. F. 4, 540. iungere hosti oscula, Sen. Oct. 108; — mit *Abl.* (oft neben cum u. Abl. od. Dat. d. Person): cervicem meam iunxit amplexu, Petron. 86, 7. ei mihi cur animis iuncti secernimur undis -? Ov. Her. 18, 125. beata, quae te mox faciet virum primisque se iunget amoribus, Claud. Fesc. 1, 40. te face sollemni iunget sibi, Ov. M. 7, 49. iuncta regali face thalamisque, Sen. Herc. fur. 346. facibus suis me iungat Eurystheus licet, Herc. Oet. 404. Caesari iuncta es tuo taeda iugali, Oct. 697. tu mihi iuncta toro, Ov. F. 3, 511. qua tempestate Helenam Paris innuptis iunxit nuptiis, Poët. b. Cic. dOr. 3, 58, 219. conubio iungam stabili propriamque dicabo, Virg. A. 1, 73. 4, 126. primus marem feminae matrimonio iunxit, Justin. 2, 6, 7. Persas et Macedones conubio iungi, Curt. 8, 16 (4), 25. sororis eius filiam secum matrimonio iunxerat, 5, 11 (3), 12. u. so 8, 1 (1), 9. matrimonii iure velle iungi, 8, 16 (4), 26. nec satis hospitium est, thalami quoque foedere iungit, Ov. M. 7, 403. si tibi legitimis pactam iunctamque tabellis non es amaturus, ducendi nulla videtur causa, Juv. 6, 200. non legitimo foedere iunctus amor, Ov. Tr. 2, 536. Venus - regali iungit conubia nexu, Claud. Laud. Stil. 2, 354. nec mora quin adulterio matrimonium iungeretur, Tac. A. 13, 45; — *absol.*: dira cui genitrix facem accendit et te iunxit invitam metu, Sen. Oct. 152. si te bene iungere - voles, Ov. M. 14, 675. o ego, si liceat mutato nomine iungi, quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti! 9, 487. Venus ipsa volens dat tempora iungi, VFlacc. 2, 324. ut quos certus amor, quos hora novissima iunxit, conponi tumulo non invideatis eodem, Ov. M. 4, 156. vos quoque iunxit amor, 10, 29. optato quos iunxit lumine taeda, Catull. 66, 79. inque sepulchro si non urna, tamen iunget nos littera, Ov. M. 11, 705. u. vgl. 1, 352; — amplexus fraternaque pectora iungens, VFlacc. 1, 163. nec iunxēre prius (conubia parentes) quam se tuus extulit ardor, Catull. 62, 29. ipsaque taedas iunxerat et

plena dederat conubia dextra, Stat. Silv. 3, 4, 53. iam mihi lumina caeli conciliat iungitque toros, VFlacc. 4, 28. u. vgl. Claud. Nupt. Hon. et M. 121. iuncti rumpere vincla tori, Ov. F. 4, 602; u. vgl. hier: adfigunt avide corpus iunguntque salivas oris, Lucr. 4, 1108. ausus es amplecti colloque infusus amantis oscula per longas iungere pressa moras, Ov. Her. 2, 93. u. so: oscula, M. 2, 357. VFlacc. 4, 702. Petron. 67, 11.

β) durch Verwandtschaft verbinden: reges socios etiam *inter* semet ipsos necessitudinibus mutuis iunxit, Suet. Aug. 48; — pacem cum Antiocho facit adfinitatemque *cum* Pyrrho rege data ei in matrimonium filia sua iungit, Justin. 24, 1, 8; — mit *Dativ.*: quam commune mihi genus et patruelis origo, deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt, Ov. M. 1, 352. teque parit, gemino iuncte Quirine Remo, F. 4, 56. et moveo Priamum Priamoque Antenora iunctum, M. 13, 201. ut pro imperiali germine, cui se quoque iunctum addebat, pugnarent audentius, Amm. 26, 9, 3; — mit *Ablat.* (oft neben dem Dat. d. Person): Cycnus, qui tibi materno quamvis a sanguine iunctus, mente tamen, Phaëthon, propior fuit, Ov. M. 2, 367. sanguine iunctus erat, F. 2, 788. et generos vocat et iunctas sibi sanguine terras, VFlacc. 1, 524. cives Romanos adfinitatibus plerosque et propinquis iamiam cognationibus ex conubio vetusto iunctos, Liv. 26, 33, 3. regem Epiri uxori suae Olympiadi artissima cognatione iunctum pellere regno statuit, Justin. 8, 6, 4. propinqua sibi cognatione iunctos, Suet. Ner. 3. ut et necessitudine aliqua iungerentur, Aug. 62. non secus ac necessitudine iunctos sibi, 17; — *absol.*: Latinum pacem cum Aenea, deinde adfinitatem iunxisse tradunt, Liv. 1, 1, 6. de reconciliandis invicem inimicis et iungendis adfinitatibus et asciscendis principibus-consultant, Tac. G. 22.

γ) durch Freundschaften und Bündnisse im Privat- u. öffentlichen Leben vereinigen: ut omnis caritas aut *inter* duos aut inter paucos iungeretur, Cic. Am. 5, 20; — *cum* hominibus nostris consuetudines, amicitias, res rationesque iungebat, Cic. Deiot. 9, 27. Rosianum Geminum - artissimo vinculo mecum tua in me beneficia iunxerunt, Plin. Ep. 10, 26 (11), 1. Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his amicitiamque iungeret, Athenas misit, Justin 9, 4, 5. profecto de pace cum Carthaginiensibus iungenda cogitaturos, Liv. 27, 9, 6. cum Hispanis amicitiam iunxerunt, Justin. 43, 5, 3. foedusque cum eo atque amicitiam iungit legibus his, ut cet., Liv. 23, 33, 9. cum quibus (hostibus) iuncti tunc artissimis societatis vinculis fuerant, Justin. 6, 5, 11. qua spe inpletus Amilcar societatem cum eo metu eius potentiae iungit, 22, 2, 6. qui mecum foedera iunget? VFlacc. 4, 215; ante cum flammis aquae, cum morte vita, cum mari ventus fidem foedusque iungent, Sen. Thyest. 480. cum Iove dextram iungere, Suet. Caes. 81; — mit *Dativ.*: referet gratum ei unaque nos sibi opera amicos iunget, Ter. Hec. 5, 2, 32. hospitio iuncti sibi numinis usus, Ov. M. 15, 724. et te, siqua viam dederit fortuna, Latino iungemus regi, Virg. A. 11, 128. artius ei iunctus, Suet. Aug. 56; vive sine invidia mollesque inglorius annos exige amicitias et tibi iunge pares, Ov. Tr. 3, 4, 43. per hos iuncta societas Hannibali ac Syracusano tyranno, Liv. 24, 6, 3; socium te iungere coeptis est animus, VFlacc. 1, 165; dextera dextrae iungitur, Ov. M. 6, 447. cur dextrae iungere dextram non datur, Virg. A. 1, 408; — mit *Ablat.* (oft neben dem Dativ. der Person): frater tanto tibi iunctus amore, Ov. Pont. 1, 7, 31. optimum quemque amicitiis suis iungens, Spart. Hadr. 8. hospitio cum iungeret apsens, Virg. A. 9, 361. iungi hospitio properat, 7, 264. u. vgl. Sil. 11, 162. iungimus hospitio dextras, 3, 83. 11, 165. iure sodalicio mihi iunctus erat, Ov. Tr. 4, 10, 46. corpora quae possint animas habuisse parentum aut fratrum aut aliquo iunctorum foedere nobis, M. 15, 459. pacem hanc aeterno foedere iungas, Virg. A. 11, 356. venerat, ut Colchos procul adque Aeëtia Parthis foedera donato non irrita iungeret auro, VFlacc. 6, 692. quosque ego fraterno dilexi more sodales, o mihi Thesea pectora iuncta fide! Ov. Tr. 1, 3, 66. Domitium-consiliis suis illectum ac fide data iunxit Antonio, Vell. 2, 76, 2. secutus eum Sicyona, Argos et Corinthum ceterasque civitates eloquentia sua Atheniensibus iunxit, Justin. 13, 5, 10; — *absol.*: haec res et iungit iunctos et servat amicos, Hor. Sat. 1, 3, 54. manibusque datis iunxēre penates, VFlacc. 3, 14. tunc et amicitiam coeperunt iungere, Lucr. 5, 1019. tolle moras tantum properataque foedera iunge! Ov. Her. 4, 147. caesa iungebant foedera porca, Virg. A. 8, 641. u. vgl. 4, 112. 7, 546 8, 56. 12, 822. neque enim foedere Samnitium, nequa nova iungeretis foedera, cautum est, Liv. 7, 30, 4. iunge complexus prior tu, qui cet., Sen. Phoen. 464. miscent suprema paventes verba alii iunguntque manus, VFlacc. 1, 635. manibusque iunctis ducit ad pacem Pietas negantes, Sen. Thyest. 557. nec nostro sola parenti scis socias iunxisse manus? VFlacc. 6, 484. da iungere dextram, Virg. A. 6, 497. quos malus hospitio iunctaque ad foedera dextra luserit Aeetes, VFlacc. 6, 12. congressi iungunt dextras, Virg. A. 8, 467. dextras iungamus inermes, Sil. 13, 76. iuncta est mihi foedere dextra, Virg. A 8, 169. — *PAdj. comp.* u. *superl.*: non hoc inimica precatur, sed quae, cum tibi sit iunctissima, iunctior esse expetit, Ov. M. 9, 548. nec tu mihi carior alter nec tibi me tota iunctior urbe fuit, Tr. 3, 6, 3; familiares opes iunctioribus velut supremo distribuens stilo, Amm. 25, 3, 21. u. vgl. 20, 5, 10; tu tamen, o nobis usu iunctissime longo, cet., Ov. Tr. 3, 6, 19. iunctissimus illi et comes et veri non dissimulator amoris, M. 5, 60. adversa ad iunctissimos pertinent, Tac. H. 4, 52. alter quibusdam Sarmatis praeerat locorum confiniis et feritate iunctissimis, Amm. 17, 12, 12; infelix Lethaea, tuae, iunctissima quondam pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide, Ov. M. 10, 70.

b) grammat. u. rhetor.: verba ponenda sunt,

quae vim habeant illustrandi nec ab usu sint abhorrentia, gravia, plena, sonantia, iuncta, facta, cognominata, non vulgata in primisque translata, Cic. Part. or. 15, 53. tralata aut facta aut iuncta verba facile sunt cognita, Or. 56, 186. in ea (voce poëtarum) - licentiam statuo maiorem esse quam in nobis faciendorum iungendorumque verborum, 20, 68. nostri autem in iungendo aut in derivando paulum aliquid ausi vix in hoc satis recipiuntur, Quint. 8, 3, 31. iunguntur autem (verba) aut ex duobus Latinis integris, ut superfui - aut ex integro et corrupto, ut malevolus, aut cet., 1, 5, 68. ut est ex me et ex te iunctus Dionysius, M. Pomponius, Cic. Att. 4, 15, 1; si verba extrema cum consequentibus primis ita iungetis, ut neve aspere concurrant neve vastius diducantur, Cic. dOr. 3, 43, 172. sicut illud „ore excipere liceret", si iungas, lascivi carminis est, Quint. 9, 4, 108; versibus impariter iunctis querimonia primum cet., Hor. AP. 75. nec mihi dispositis quae iungam carmina nervis proveniunt, Ov. Her 15, 13. u. vgl. Virg. A. 3, 451. iunget vix tria verba miser, Mart. 6, 54, 2; sciat etiam Ciceroni placuisse aiio Maiiamque geminata i scribere: quod si est, etiam iungetur ut consonans, Quint. 1, 4, 4.

iūnĭcŭlus, i, *m.* (= iuveniculus), ein **Kälbchen**, von emporgeschossenen Weinstöcken, nec veterem placet palmitem in longum et ad quartum usque pedamentum emitti, quod alii dracones alii iuniculos vocant, ut faciant quae masculeta appellant, Plin. 17, 22 (35), 182.

iūnior, oris, s. iuvenis.

iūnĭpĕrus, i, *f.*, der **Wachholderstrauch**, iuniperus vel ante cetera omnia excalfacit, extenuat, cedro alias similis: et huius duo genera, altera maior, altera minuta, Plin. 24, 8 (36), 54. u. vgl. über d. Eigenschaften 16, 18 (30), 73. 21 (33), 80. 24 (38), 90. 26 (44), 107. 38 (73), 186. 39 (76), 198. 40 (78), 212. 17, 22 (35), 174. u. medicin. 24, 8 (36), 54 sq.; stant et iuniperi et castaneae hirsutae, Virg. Ecl. 7, 53. solet esse gravis cantantibus umbra, iuniperi gravis umbra, 10, 75. pedamentum item fere quatuor generum: unum robustum, quod optimum solet afferri in vineam e quercu et iunipero et vocatur ridica, Varr. RR. 1, 8, 4. in quibusdam vero regionibus palos pro terminis observant, alii iliceos, alii oleagineos, alii vero iuniporos (nicht: iunipereos), Agrim. (Sic. Flacc. de cond. agr.) p. 138, 20.

iūnix, īcis, *f.* (= iuvenix), ein **Kalb**, tot tibi cum in flamma iunicum omenta liquescant, Pers. 2, 47., aber iuvenix, Plaut. Mil. gl. 2, 3, 33.

iūrāmentum, i, *n.*, der **Eid**, iuramento quaeso concordiam spondete mansuram et fidem, Amm. 21, 5, 7. u. bei ICt. u. KS.

iūrandum, i, *n.*, der **Eid**, abi quaerere, ubi iurando tuo satis sit subsidii, Plaut. Cist. 2, 1, 26.

iūrātio, ōnis, *f.*, die Eidesablegung, der **Eid**, cum ventum est ad cubiculum, verba iurationis concipit, Macrob. Sat. 1, 6, 30.

iūrātīvus, a, um, den Eid betreffend, **einen Eid enthaltend**, iurativa (adverbia) „edepol, ecastor, medius fidius": „per" quoque praepositio potest pro adverbio accipi iurandi, Prisc. II. p. 85, 34.

iūrato, *Adv.*, s. iuro.

iūrātor, ōris, *m.*, **der einen Eid ablegt**, illic invocato loci numine testatum faciebat esse iurator de quo iuraret, und dann: falsus iurator, Macrob. Sat. 5, 19, 21; sonst der **Vereidigte, Geschworne**, census sum: iuratori recte rationem dedi, Plaut. Trin. 4, 2, 30. zw. ornamenta et vestem muliebrem et vehicula, quae pluris quam quindecim milium aeris essent, deciens pluris in censum referre iuratores iussi, Liv. 39, 44, 2. u. von den Preisrichtern im Theater: vos iuratores estis: quaeso operam date, Plaut. Poen. prol. 58. u. vgl. Cato frg. p. 86, 1. Symm. or. pro Symm. 1.

iūrātōrius, a, um, **eidlich**, cautio, Cod. Just. 12, 19, 12.

iūrātus, a, um, s. iuro.

iūrea, ae, *f.*, ein **Brei**, quasi iuream esse ius decet collyricum, Plaut. Pers. 1, 3, 17.

iūrĕconsultus, i, *m.*, s. iurisconsultus.

iūrĕpĕrītus, a, um, s. iurisperitus.

iurgātio, iuris actio, PDiac. p. 103, 16; vgl. iurgo.

iurgātōrius, a, um, **scheltend**, obiectu corporis et vocis iurgatorio sonu, Amm. 27, 1, 5.

iurgātrix, īcis, *f.*, die **Zänkerin**, Hieron. Ep. 47.

iurgiōsus, a, um, **streitsüchtig, zänkisch**, Xanthippe - morosa admodum fuisse fertur et iurgiosa, Gell. 1, 17, 1. qui - facundia rabida iurgiosaque esset, 19, 9, 7; *adv.*: non inepte neque **iurgiose**, Iul. Vict. p. 446, 22.

iurgium, ii, *n.* (vgl. iurgo), der **Wortwechsel**, die **Streiterei, Zänkerei, das Schelten**, im Privat- u. öffentlichen Leben, im *Sing.*, vgl.: benevolorum concertatio, non lis inimicorum iurgium dicitur, Cic. Rep. 4, 8, 8; an ei caedes imputanda sit, a quo iurgium coepit, Quint. 5, 10, 72. cuius (irae) impulsu existit etiam inter fratres tale iurgium: A. quis homo te exsuperavit usquam gentium impudentia? M. quis autem malitia te? Cic. Tusc. 4, 36, 77. nobile iurgium fuit, quo Licinius Caecina Marcellum Eprium ut ambigua disserentem invasit, Tac. H. 2, 53; — porto hoc iurgium ad uxorem, Ter. Hec. 3, 5, 63. veritum, ne iurg. inter amatorem et exoletum non sine risu aliorum detulisset, Curt. 6, 28 (7), 33. concesso, iuvenes, ludite iurgio, Sen. Med. 107. iurg. hinc auferas, si sapias, Plaut. Pers. 5, 2, 19; miles tendere, inde ad iurgium, Ter. Eun. 4, 1, 12; qui super obscena dicta et petulans iurg. damnum insectatus est amissi corporis, Phaedr. 3, 11, 2; — C. Claudii - oratio fuit precibus quam iurgio similis, Liv. 3, 40, 2. amatoris et scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, Curt. 6, 38 (10), 16; — iurgii causam intulit, Phaedr. 1, 1, 4. omnia sunt alia non crimina, sed maledicta iurgii petulantis magis quam publicae quaestionis, Cic. Cael. 13, 30; — o quam beatae scenicae videntur mulieres mihi, quae iurgio et desubito benivolentia terrent viros, Afran. 100. ut non

cum adversario solum, sed etiam - cum iudice ipso, cuius delenitor esse debet orator, iurgio saepe contenderet, Cic. Brut. 70, 246. optimum quemque iurgio lacessens, Tac. A. 14, 49. sicuti iurgio lacessitus foret, Sall. C. 31, 5. adortus iurgio'st fratrem apud forum de psaltria istac, Ter. Ad. 3, 3, 50. si cui alii ioco vel iurgio obiectaretur, Suet. Dom. 18. clamore et iurgio excepti, Liv. 38, 9, 2. ut in conventu matronarum correpta iurgio atque etiam manu pulsata sit a matre Lepidae, Suet. Galb. 5. crescunt difficili gaudia iurgio, Claud. Fesc. 4, 11; de iurgio siletur, Ter. Phorm. 5, 2, 13. de iurgio quodam senatoris equitisque R. ita pronunciavit, non oportere maledici senatoribus cet., Suet. Vesp. 9; Themistocles fertur Seriphio cuidam in iurgio respondisse, quum ille dixisset non eum sua, sed patriae gloria splendorem adsecutum: nec hercule, inquit, si ego Seriphius essem, nec tu, si Atheniensis esses, clarus umquam fuisses, Cic. Sen. 3, 8. ut - nonnulli in altercatione et iurgio tribunos plebi pulsaverint, Suet. Tib. 2. quid Achille Homerico foedius, quid Agamemnone in iurgio? Cic. Tusc. 4, 23, 52; vixit cum hac triginta novem annis sine iurgio, sine offensa, Plin. Ep. 8, 5, 1; — im *Plural.*: cavendum vero ne etiam in graves inimicitias convertant se amicitiae, ex quibus iurgia, maledicta, contumeliae gignuntur, Cic. Am. 21, 78. habent enim omnia initium, incrementum, summam, ut iurgia, deinde caedes et strages, Quint. 5, 10, 71. iurgia proludunt, sed mox et pocula torques saucius cet., Juv. 5, 26. tardescit lingua, madet mens, nant oculi, clamor singultus iurgia gliscunt, Lucr. 3, 479. a te coeperunt tua iurgia, Calp. 3, 36. ira subit, deforme malum, lucrique cupido iurgiaque et rixae sollicitusque dolor, Ov. AA. 3, 373. quid alioqui fiet, cum in medio foro, tot circumstantibus iudiciis, iurgiis, fortuitis etiam clamoribus erit subito continua oratione dicendum? Quint. 10, 3, 30. iurgia externis inimica durant, Sen. Thyest. 550. dic, Lycida, quae vos tam magna tulēre iurgia? Calp. 3, 22. lite vacent aures insanaque protinus absint iurgia, Ov. F. 1, 73. hoc certe coniunx furtim mea nesciet, inquit, aut si rescierit, sunt o sunt iurgia tanti, M. 2, 423; — nocitura timentur iurgia, Claud. Laud. Stil. 2, 24. nihil hic nisi iurgia quaerit, Calp. 6, 80. insanae meditantes iurgia mentes, Tibull. 3, 5, 13. inrita iurgia iactas, Virg. A. 10, 95. Telamon iam fluctuat ira cum fremitu saevisque serens fera iurgia dictis insequitur magnoque inplorat numina questu, VFlacc. 3, 638. sed tamen interdum tecum quoque iurgia nectat, Ov. Am. 2, 2, 35. u. so 2, 9, 45. Petron. 18, 6. alternaque iurgia victi victoresque dabant, Claud. BGild. 295. iurgia, discordias, simultates cum hostibus exercebant, Sall. C. 9, 2. noctibus iurgia cum servis plerique simulantes, Suet. Ner. 45. et modo blanditias, rigido modo iurgia posti dicat, Ov. Rem. am. 35. semper habet lites alternaque iurgia lectus, in quo nupta iacet, Juv. 6, 268. u. dagegen: incipe, Mopse, prior siquos aut Phyllidos ignes aut Alconis habes laudes aut iurgia Codri, Virg. Ecl. 5, 10. alternos cum plebe iocos dilectaque passus iurgia, Claud. VI. Cons. Hon. 57. u. vgl. Laud. Stil. 1, 361. populus adsita certis limitibus vicina refugit iurgia, Hor. Ep. 2, 2, 170. excludat iurgia finis, 3, 1, 38; dum linguam ad iurgia solvit, „profeci quid enim totiens per iurgia?“ dixit, Ov. M. 3, 261. belloque relicto ad solitos coepere iocos et iurgia Circi tendere, Claud. in Eutr. 2, 357; hinc exacerbatus iuvenis in iurgia primo patris erupit, Justin. 10, 2, 5; quod te nescio quis per iurgia dixerit esse exulis uxorem, littera questa tua est, Ov. Tr. 5, 11, 1; — iurgiis trahens tempus, Sall. J. 27, 1. mox tertiadecumanos ad exstruendum amphitheatrum relictos, ut sunt procacia urbanae plebis ingenia, petulantibus iurgiis inluserant, Tac. H. 3, 32. cum laceratus iurgiis multorum esset, Liv. 42, 22, 5. corrupta iurgiis aut rixis disciplina, Tac. H. 2, 27. ut litibus et iurgiis se abstinerent, Cic. Div. 1, 45, 102; modo insusurrans ac praebens in vicem aurem, modo clarius nec sine iurgiis, Suet. Cal. 22; — selten wissenschaftlich: lucubrationibus longis nondum exhausta physicorum iurgia, Amm. 17, 7, 9. moto inter antisophistas graviore iurgio, Suet. Tib. 11. u. gerichtlich: aequata fisci iurgia cum privatis, Amm. 25, 4, 15.

iurgo, āvi, ātum, āre (iur-go = ius-go, vermittelt durch iur-igo, *Curtius* Grundz. II. p. 39. u. vgl.: Apud Plautum [Men. 1, 2, 18]: „evax, iurgio uxorem tandem abegi ab ianua“, u. dann: quod ait iurgio, id est litibus, itaque quibus res erat in controversia, ea vocabatur lis: ideo in actionibus videmus dici: „quam rem sive mi litem dicere oportet“, ex quo licet videre iurgare esse ab iure dictum, quom quis iure litigaret, Varr. LL. 7, 93. und: Admiror nec rerum solum, sed verborum etiam elegantiam: „si iurgant“ inquit. Benevolorum concertatio, non lis inimicorum iurgium dicitur; dann: iurgare igitur lex putat inter se vicinos, non litigare, Cic. Rep. 4, 8, 8), **in Wortwechsel gerathen, in Zank od. Streit kommen, schelten**, im Privat- u. öffentlichen Leben: cedo quid iurgabit *tecum*? Ter. Andr. 2, 3, 15. cum Davo egomet vidi iurgantem ancillam, 5, 1, 19; vor Gericht: apud aediles *adversus* lenones iurgare, Justin. 21, 5, 7. iurgando *contra* potentes, Amm. 18, 5, 1; quod salinarum finiumque causa Alamannis saepe iurgabant, Amm. 28, 5, 11; auch mit *Accus.*: iure, inquit, Transius istis iurgatur verbis, Hor. Sat. 2, 2, 99. nec tam nobis ego Phyllida reddi exopto, quam quod Mopso iurgetur anhelo, Calp. 3, 34. u. mit folg. *quod*: ne mea saevus iurgares ad te quod epistola nulla rediret, Hor. Ep. 2, 2, 21; — *absol.*: credo iam, ut solet, iurgabit, Ter. Ad. 1, 1, 55. haec simul iurgans, querens, deûm hominumque fidem obtestans, et complexus filium plurimis cum lacrimis agebat, Liv. 8, 33, 23. Romae medio foro cuidam equiti R. liberius iurganti oculum eruit, Suet. Ner. 5. iurgantibus etiam mulierculis, Quint. 10, 7, 13. illum cunctantem - iniectis manibus iurgantes monentesque conabantur abducere, Curt. 8, 5 (1), 40. tanta loquacitas ami-

eorum ut homines iurgaturi id ipsum invicem scierint, tamquam convenisset, Plin. Ep. 6, 5, 7; als *depon.*: huius rei cupidos ob impetrandum, quod adpetunt, omni contentione laterum iurgari debere, Amm. 27, 3, 14.

iūrĭdĭcĭālis, e, den richterlichen Standpunct betreffend, iurid. constitutio est, quom factum convenit, sed iure an iniuria factum sit, quaeritur: eius constitutionis partes sunt duae, quarum una apsoluta, altera adsumptiva nominatur, Aller. 1, 14, 24. im Ggsß. zu constit. coniecturalis u. legituma, 1, 11, 18. iurid. (constitutio) est, in qua aequi et recti natura aut praemii aut poenae ratio quaeritur, Cic. Inv. 1, 11, 14. u. dazu Victorin. p. 189, 41. und: Huius partes sunt duae, quarum alteram absolutam, adsumptivam alteram nominamus, 2, 23, 69. u. vgl. im folg. über beide, so wie Aller. 2, 13, 19. Quint. 3, 6, 32. 57. de iuridiciali qualitate, 7. cap. 5. u. Fortunat. Ars rhetor. 1, 14.

iūrĭdĭcīna, ae, *f.* = iurisdictio, Tert. Pall. 3.

iuridicium, ii, *n.*, als Erklärung von iudicium, Cassiod. Var. 11, 9.

iūrĭdĭcus, i, *m.*, Recht sprechend, conventus, Gerichtssprengel, Plin. 3, 1 (3), 7. u. subst. der Richter, flentes Eurydicen iuridici sedent, Sen. Herc. fur. 581. u. von dem Gerichtshalter in Aegypten, Ulp. Dig. 1, 20.

iurisconsultus od. **iūreconsultus** od. getrennt iuris od. iure cons., i, *m.*, ein Rechtskundiger, dessen Thätigkeit in der früheren Zeit folgende Beschäftigungen umfaßte: die Ertheilung rechtlichen Raths auf vorgelegte Fragen (respondere) im Allgemeinen, dann des Rathes, wie man ein Rechtsgeschäft mit Vorsicht abschließen od. einen Proceß anhängig machen könne (cavere), endlich die thätige Theilnahme bei Abschließung eines Geschäftes od. Führung eines Processes (agere). Vgl.: est enim sine dubio domus iuris consulti totius oraculum civitatis, Cic. dOr. 1, 45, 200. si autem quaereretur, quisnam iuris consultus vere nominaretur, eum dicerem, qui legum et consuetudinis eius, qua privati in civitate uterentur, et ad respondendum et ad agendum et ad cavendum peritus esset, 1, 48, 212. inventus est scriba quidam Cn. Flavius, qui cornicum oculos confixerit et singulis diebus ediscendis fastos populo proposuerit et ab ipsis capsis iureconsultorum sapientiam compilarit, Mur. 11, 25. innumerabilia nascuntur, quibus implentur iuris consultorum libri, Leg. 2, 19, 48. quum permulta praeclare legibus essent constituta, ea iureconsultorum ingeniis pleraque corrupta ac depravata sunt, Mur. 12, 27. iurisconsulti, quorum summus circa proprietatem verborum labor est, Quint. 5, 14, 34. poëtica prius, tum oratorum, novissime etiam solutiora numeris et magis ab usu dicendi remota, qualia sunt iurisconsultorum (ediscere), 11, 2, 41. u. vgl. nach der Theorie Cicero's über den Redner: Si ita diceres, qui iuris consultus esset, esse eum oratorem, itemque qui esset orator, iuris eundem esse consultum, praeclaras duas artes constitueres atque inter se pares eiusdem socias dignitatis. Nunc vero iuris consultum sine hac eloquentia, de qua quaerimus, fateris esse posse fuisseque plurimos, oratorem negas, nisi illam scientiam adsumpserit. *Ita* est tibi iuris consultus ipse per se nihil nisi leguleius quidam cautus et acutus, praeco actionum, cantor formularum, anceps syllabarum, sed cet., Cic. dOr. 1, 55, 236. consultus iuris, Hor. AP. 369.

iūrisdictio od. getrennt iuris dictio, ōnis, *f.*, die Rechtspflege, die Civilgerichtsbarkeit, welche in Rom dem praetor urbanus u. peregrinus oblag; ihre Thätigkeit umfaßte dare (Klagen, Exceptionen, Rechte), dicere (das Urtheil), addicere (das Eigenthum), a) eig.: ut pacem cum bello, leges cum vi, forum et iuris dictionem cum ferro et armis, adventum et comitatum cum exercitu et victoria conferatis, Cic. II. Verr. 4, 54, 121. praeturae iuris dictio, res varia et multiplex ad suspiciones et simultates, non attingitur, Flacc. 3, 6. praetor, cui inter cives peregrinosque iurisdictio obtigerat, Liv. 33, 36, 2. u. vgl. 41, 27, 2. 42, 18, 2. quid ego istius in iure dicendo libidinem et scelera commonstrem? quis vestrum non ex urbana iuris dictione cognovit, II. Verr. 2, 16, 39. Asiaticae iuris dictioni urbana iuris dictio respondebit, Flacc. 40, 100. quod nunc scilicet faciunt magistratus, assidua iurisdictione vim legum custodientes, Col. 12, 3, 11. quia castrensis iurisdictio secura et obtusior ac plura manu agens calliditatem fori non exerceat, Tac. Agr. 9; — ut sub vestrum ius, iuris dictionem, potestatem urbes, nationes, provincias, liberos populos, reges, terrarum denique orbem subiungeretis, Cic. Agr. 2, 36, 98. collegae iurisdictione tradita, Liv. 28, 10, 12. iurisdictionem de fideicommissis - in perpetuum atque etiam per provincias potestatibus demandavit, Suet. Claud. 23. rectori delata iurisdictione, Amm. 14, 8, 12. magistratibus liberam iurisdictionem et sine sui appellatione concessit, Suet. Cal. 16. iurisdictionem ad collegam proximum transtulit, Dom. 1. erat mihi in animo recta proficisci ad exercitum, aestivos menses reliquos rei militari dare, hibernos iuris dictioni, Cic. Att. 5, 14, 2. auspicatus est et iurisdictionem praefectus urbi sacro Latinarum, Suet. Ner. 7. in iurisdictione postulatoribus - non temere respondit, 15. iuris dictionem confeceram, Cic. Fam. 2, 13, 4. ut ab Athenis in Boeotiam irem reliquamque iuris dictionem absolverem, 4, 12, 1. idem praeturae tenor ac silentium: nec enim iurisdictio obvenerat, Tac. Agr. 6. qui in concione ausus est dicere iustitium edici oportere, iuris dictionem intermitti, claudi aerarium, iudicia tolli, Cic. Har. resp. 26, 55. manentibus antiquis (litibus) intercapedine iurisdictionis, Suet. Vesp. 10. an hoc dubitabit quisquam omnium, quin is venalem in Sicilia iuris dictionem habuerit, qui Romae totum edictum atque omnia decreta vendiderit? Cic. II. Verr. 2, 48, 119. omitto iuris dictionem in libera civitate contra leges senatusque consulta, caedes relinquo, libidines praetereo, Prov. cons. 3, 6. — b) meton.: mediterraneae iurisdictiones, Plin. 5, 28 (29), 105. duae iurisd., Amm. 15, 11, 6. quendam Alexandrum Syriacae iurisdictioni

praefecit, 23, 2, 3. continuare imperia ac plerosque ad finem vitae in isdem exercitibus aut iurisdictionibus habere, Tac. A. 1, 80. — c) übtr.: quae ruant urbes, quae oriantur, iurisdictio mea est, Sen. Clem. 1, 1, 2.

iūrispĕrītus od. **iūrĕpĕrītus** od. getrennt iuris od. iure peritus, a, um, **rechtserfahren, rechtskundig,** subst. ein **Rechtskundiger,** et iuris et litterarum et antiquitatis bene peritus, Cic. Brut. 21, 81. u. vgl. Juv. 1, 128. id quoque in libris veterum iuris peritorum scriptum esse, Gell. 4, 2, 13. u. so subst. Phaedr. 4, 5, 14. Plin. Ep. 4, 10, 2; — im *comp.* u. *sup.*: quis P. Octavio Balbo ingenio prudentior, iure peritior commemorari potest, Cic. Cluent. 38, 107. ut eloquentium iuris peritissimus Crassus, iuris peritorum eloquentissimus Scaevola putaretur, Brut. 39, 145. u. vgl. Amm. 23, 6, 82. u. iure p., Eutr. 8, 17.

iūrisprūdentia od. getrennt iuris pr., ae, *f.*, die **Rechtskenntniß,** i. est divinarum humanarumque rerum notitia, iusti atque iniusti scientia, Ulp. Dig. 1, 1, 10.

iūro, āvi, ātum, āre („Ein denominatives Verbum von ius ist iur-a-re für ious-a-re und das bedeutet ursprünglich „Rechtens machen, rechtsverbindlich, rechtsgültig machen", und, insofern das feierlich ausgesprochene Wort, durch das entweder eine Versicherung oder ein Versprechen gegeben wird, dazu dient das Recht aufrecht zu erhalten oder herzustellen: „eidlich versichern, schwören." *Corssen* krit. Beitr. p. 421), **schwören, einen Schwur thun, einen Eid ablegen** (absol., alci. od. in alqm., auf Jmd., in alqd., auf etw., dicht. mit Nom. u. Inf., gew. mit Acc. u. Inf.), im feindlichen Sinne *inter se*, *in alqm.* od. *alqd.*, **sich verschwören,** oft mit *Accus.*, **durch einen Schwur** od. **Eid versichern, eidlich versichern, beschwören, beeidigen,** iuratus, **eidlich versichert, beschworen,** dah. **iusiurandum** od. getrennt **ius iurandum,** iurisiurandi, *n.*, der **Schwur, Eid** (vgl. besond.), im *Perf. pass.* als *Depon.*, **geschworen haben,** u. häufig iuratus, der geschworen hat, **geschworen,** dem ein Eid abgenommen worden ist, **beeidigt,** 1) im Allg., a) im Activ. u. Passiv., *absol.*: iura! Pers. 5, 137. iurat Eumolpus verbis conceptissimis, Petron. 113, 13. is, qui aram tenens iuraret, crederet nemo, per epistolam quod volet iniuratus probabit? Cic. Flacc. 36, 90. nec iurare time, Tibull. 1, 4, 21. nam et in totum iurare, nisi ubi necesse est, gravi viro parum convenit, et est a Seneca dictum eleganter, non patronorum hoc esse sed testium: nec meretur fidem, qui sententiolae gratia iurat, Quint. 9, 2, 98. tum iam nulla viro iuranti femina credat, nulla viri speret sermones esse fideles, Catull. 64, 143. parcite, Cecropides, iuranti credere Theseo, Ov. AA. 3, 457. iuraturi „ex animi nostri sententia" et gratulantes „ex sententia" dicimus, Quint. 8, 5, 1. iurando gratiam Scythas sancire crediderls: colendo fidem iurant, Curt. 7, 35 (8), 29; — mit *Dat.*: scis te mihi certe, non socios iurasse tuos, VFlacc. 8, 423. scis tibi ubique iurari, cum ipse iuraveris omnibus Plin. Pan. 68, 4; — iurasse *in* eum Dalmatiae ac Pannoniae et Moesiae legiones, Tac. H. 1, 76; iurabant omnes in laesi verba mariti, Ov. AA. 1, 687. tu magnorum numen laesura deorum in verba iurabas mea, Hor. Epod. 15, 3. nullius addictus iurare in verba magistri, Ep. 1, 1, 14. princeps in haec verba iurat ipse, Caes. BC. 1, 76, 3. nisi in quae ipse concepisset verba iuraret - se eum extemplo transfixurum minatur, Liv. 7, 5, 5. citati milites nominatim apud tribunos militum in verba P. Scipionis iurarunt, 28, 29, 12. is (exercitus) cum universus in verba eius iurasset, retinens insignia consulatus patriae bellum intulit, Vell. 2, 20, 4. u. so: in alcjs. verba, Suet. Galb. 11. 16. Oth. 8. Vit. 15. Tac. H. 4, 60. Curt. 7, 4 (1), 29. Amm. 26, 7, 9. Treb. Poll. Claud. 11. ut, flagitium incognitum! Romanus exercitus in externa verba iurarent, Tac. H. 4, 57. confestimque in tutorum obsequia iurant, Justin. 13, 2, 14. in obsequia Poenorum iurat, 22, 2, 8. ipse non in regis, sed in ducis nomen iurare milites conpulit, 24, 5, 12. u. so Amm. 21, 5, 10. armatos pro concione iurare in nomen suum passus est, Suet. Claud. 10. iuremus in haec, Hor. Epod. 16, 25. quum unus in legem per vim latam iurare noluerat, Cic. Sest. 16, 37. iurat in legem attendentibus diis, Plin. Pan. 65, 2. solus in leges eius (Saturnini) iurare noluerat, Vell. 2, 15, 4. u. vgl. Liv. 31, 50, 7. Quint. 12, 2, 26. in acta imperatoris iur., Suet. Tib. 26. 67. u. vgl. Tac. A. 1, 72. 4, 42. 13, 11; — dagegen feindlich: in me iurarunt somnus ventusque fidesque, haben sich verschworen, Ov. Her. 10, 117. illinc iuratos in se trahit Aea Batarnas, VFlacc. 6, 96; qua terra patet, fera regnat Erinnys: in facinus iurasse putes, Ov. M. 1, 241. et nunc ille eadem nobis iuratus in arma, 13, 50. in gladios iurata manus, Lucan. 9, 850; iurarunt inter se barbaros necare omnes medicina, Cato frg. p. 77, 6; — mit *Nom.* u. *Inf.*: me quoque consimili inpositum torquerier igni iurabo et bis sex integer esse dies, Prop. 4, 5 (3, 6), 39; — mit *Acc.* u. *Inf.*: qui sine hac iurabat se unum numquam victurum diem, Ter. Ad. 3, 2, 34. vel hic Pamphilus iurabat quotiens Bacchidi, quam sancte, ut quivis facile posset credere, numquam illa viva ducturum uxorem domum! Hec. 1, 1, 3. u. vgl. Ad. 3, 4, 27. tunc mihi iurabas nullius divitis auri pondere, non gemmis vendere velle fidem, Tibull. 1, 9, 31. u. vgl. 2, 5, 103. 2, 6, 13 sq. 3, 1, 25. Boetum in crasso iurares aëre natum, Hor. Ep. 2, 1, 244. u. vgl. 1, 18, 92. Sat. 2, 6, 57. Ep. 1, 1, 89. non ego cum Danais Troianam excindere gentem Aulide iuravi, Virg. A. 4, 425. saepe Meletinas iurat adesse deas, Ov. F. 4, 236. u. vgl. Pont. 4, 6, 21. M. 14, 647. Calp. 3, 12. oleam qui legerint, omnes iuranto ad dominum aut ad custodem, sese oleam non surripuisse, Cato RR. 144, 2. u. so 145, 2. princeps Labienus procedit iuratque se eum non deserturum, Caes. BC. 3, 13, 3. postulat, ut iurent omnes se exercitum ducesque non deserturos neque proditituros cet., 1, 76, 2. u. vgl. Nep. Eum. 10, 2. Hann. 2, 5. Vell. 2, 31, 1. 2, 92, 4. Suet. Caes. 74. Aug. 21. Tib. 35. Quint. 10, 2, 17. Sen. Ben. 7, 9, 5; — mit *Accus.*: quum ille mihi nihil nisi ut iurarem

permitteret, magna voce iuravi verissimum pulcherrimumque ius iurandum, quod populus item magna voce me vere iurasse iuravit, Cic. Fam. 5, 2, 7. iusque iurandum a Q. Mucio, pontifice maximo, conceptum dicitur, quod in adrogando iuraretur, Gell. 5, 19, 6. quicquid iurarunt, ventus et unda rapit, Prop. 3, 24 (2, 28), 8. vetuit pater ipse valere, iurasset cupide quicquid ineptus amor, Tibull. 1, 4, 23. dicisque facisque, quod ipse, non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes, Pers. 3, 117. quod enim ita iuratum est, ut mens conciperet fieri oportere, id servandum est, Cic. Off. 3, 29, 107. heu ubi pacta fides? ubi quae iurare solebas? Ov. F. 3, 485. quod in codicem iniuratus referre noluit, id iurare in litem non dubitet? zu Gunsten seines Processes, Cic. QRosc. 1, 4. hoc ipsum mihi tu iurare solebas, Calp. 3, 62. 9, 80. centuriatim producti milites idem iurant, Caes. BC. 1, 76, 3. idem deinceps omnis exercitus in se quisque iurat, Liv. 2, 45, 14. nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt, Catull. 64, 146. non enim falsum iurare periurare est, sed quod ex animi tui sententia iuraris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere periurium est, Cic. Off. 3, 29, 108. spectat truculenta loquentem falsaque iurantem tumidaque exaestuat ira, Ov. M. 13, 558. et ille iuravit, expressit explanavitque verba, quibus caput suum, domum suam, si sciens fefellisset, deorum irae consecraret, Plin. Pan. 64, 3. hanc mentem iuro, Sil. 1, 118. alium tibi, Bacche, furorem iuravi, Stat. Theb. 4, 396. movet hinc foedusque fidesque et testes superi iurataque pacta parentum, Sil. 2, 273. u. vgl. 4, 788. catulum dedit ille leaenae iuravitque genus, Calp. 6, 4. hinc studia accendit patriae virtutis imago, hinc fama in populos iurati didita belli, 1, 185. primo bella Aeneadum iurabat ab aevo (Hannibal), 2, 428. hoc iuveni iurata in bella ruenti creditis, 1, 649. qui denegavit et iuravit morbum, Cic. Att. 1, 1, 1. nemo negabit se iuraturum quem rogaris: quod si erit durius, veniam et ipse perpetuum morbum iurabo, 12, 13, 2; — u. mit *Dat.*: tangat Elissaeas palmis puerilibus aras et cineri iuret patrio Laurentia bella, Sil. 3, 82. ter Marte sinistro iuratumque Iovi foedus conventaque patrum Sidonii fregere duces, 1, 8. o ubi venturae spes non longinque iuventae atque genis optatus honos iurataque multum barba tibi? Stat. Silv. 2, 1. 52. tumidoque nihil iuratus Atridae, 3, 2, 98.

b) im *Perf. pass.* als *depon.*: de talento nulla causa'st quin feras, quod isti sum iuratus, Plaut. Rud. 5, 3, 42. u. vgl. Curc. 3, 88. non sum iurata, Turpil. 33. non tu iuratus mihi's? iuratus sum et nunc iurabo, si quid voluptati'st mihi, Plaut. Rud. 5, 3, 16. quod tu istum talentum poscis? iuratu'st mihi dare, 5, 3, 20. quod fui iuratus, feci, Curc. 4, 4, 10. u. vgl. Pers. 3, 2, 2. quo in loco iudici demonstrandum est, quid iuratus sit, quid sequi debeat, Cic. Inv. 2, 43, 126. non ex lege, in quam iurati sitis, rem iudicare, 2, 45, 131; oft im *Ptcp.* **iuratus**, a, um, **geschworen, beeidigt,** huic ego iuratus vobis in verba vocatis, coniugio, dixi, sola fruēre meo, Ov. F. 5, 527. scis tamen, ut liquido iuratus dicere possis, non me legitimos sollicitasse toros, Pont. 3, 3, 49. iuratus missus est ad senatum, ut, nisi redditi essent Poenis captivi nobiles quidam, rediret ipse Karthaginem, Cic. Off. 3, 26, 99. an me existimasti haec iniuratum in iudicio non esse dicturum, quae iuratus in maxima contione dixissem? Sull. 11, 34. si praedonibus pactum pro capite precium non attuleris, nulla fraus est, ne si iuratus quidem id feceris, Off. 3, 29, 107. postquam parum proficiebant preces, iuratus se eum sua manu interempturum - minis pervicit, ut cet., Liv. 32, 22, 7. appeteres talem vel non iurata maritum: iuratae vel non talis habendus erat, Ov. Her. 20, 227. addebat etiam se in legem Voconiam iuratum contra eam facere non audere, nisi aliter amicis videretur, Cic. Fin. 2, 17, 55. exarsit adeo, ut rupta taciturnitate proclamaret se quoque in ea causa laturum sententiam, palam et iuratum, Tac. A. 1, 74. et aecum et rectum est quod tu postulas: iurati cernant, Pacuv. 32. tibi vero, Piso, diu deliberandum et concoquendum est, utrum potius Chaereae iuiurato in sua lite, an Manilio et Luscio iuratis in alieno iudicio credas, Cic. QRosc. 15, 45; qui nisi iurato mihi nihil ausus credere, Plaut. Pers. 3, 3, 11. u. vgl. Amph. 1, 1, 281. iurato mihi crede, Cic. Att. 13, 28, 1. — erant ea testimonia non concitatae contionis, sed iurati senatus, Cic. Flacc. 7, 17. ut iuratus senatus decerneret, qui eam rem quaereret animadverteretque, Liv. 42, 21, 5. quod senatus iuratus, maxima pars, censeat qui adsint, id volumus iubemusque, 26, 33, 14. u. vgl. Tac. A. 4, 21. u. magistratus iurati, H. 4, 6. patres igitur iurati - censuerunt, ut cet., Liv. 30, 40, 12. dari autem placere eandem (formulam) quam populo R., deferrique Romam (placere) ab iuratis censoribus coloniarum, priusquam magistratu abirent, 29, 15, 10. qui (maiores) primum iurare „ex sui animi sententia" quemque voluerunt, deinde ita teneri „si sciens falleret", quod inscientia multa versaretur in vita, tum, qui testimonium diceret, ut „arbitrari" se diceret etiam quod ipse vidisset, quaeque iurati iudices cognovissent, ea non ut esse facta, sed ut „videri" pronunciarentur, Cic. Acad. 2, 48, 147. quam iurato metuam tibi credere testi, Juv. 5, 5. iurato foedera patres consultant mandare duci, Sil. 6, 346. nihil enim non per milites iuratos in consulis verba quamvis perniciosum populo, si id liceret, ferri posse, Liv. 7, 16, 8. Diva Fides Sarranaque Iuno, quos reditus testes iurata mente vocavi, Sil. 6, 468. — *Adv.*: qui iurato promisit iudicio sisti, non videtur peierasse, Paul. Dig. 2, 8, 16.

2) insbes. *per* alqm. od. alqd. od. blos mit *Accus.*: alqm. od. alqd., mit u. ohne folg. Objects- od. directe Sätze (die im Folg. unberücksichtigt sind), **bei Jmdm. od. etw. schwören, Jmdn. od. etw. mit einem Schwur als Zeugen anrufen,** per sidera iuro, per superos et si qua fides tellure sub ima est, Virg. A. 6, 458. per mare, per terras, per tertia numina iuro, Ov. Tr. 2, 53. si quis per omnes mihi deos iuret, Poët. b. Mar.

Vict. p. 2574. P. testari deos, per quos iuravisset, Sall. J. 70, 5. per praesentes deos iurat, Curt. 6, 25 (7), 5. per superos iura, Ov. M. 13, 558. iurarem per Iovem deosque penates me et ardere studio veri reperiendi et ea sentire, quae dicerem, Cic. Acad. 2, 20, 65. per Iunonem domini iurante ministro, Juv. 2, 98. magna mehercule laus et eo ipso, per quem iuravi, Hercule digna, Cic. Tusc. 2, 8, 17. per regna iuro quaeque nunc hospes gero et quae reliqui, perque penetrales deos, per te, pater Neptune, Sen. Oed. 264. per Solis radios Tarpeiaque fulmina iurat et Martis frameam et Cirraei spicula vatis, Juv. 13, 78. Anna, per hanc iuro, quam quondam audire solebas tellurem fato prosperiore dari, perque deos comites cet., Ov. F. 3, 613. per sacra triformis ille deae lucoque foret quod numen in illo, perque patrem soceri cernentem cuncta futuri eventusque suos et tanta pericula iurat, M. 7, 94. fata per Aeneae iuro dextramque potentem, Virg. A. 7, 234. per te, quae superis divisque potentior imis, perque haec, virgo, tuo redeuntia sidera nutu, VFlacc. 7, 493. inque deûm templis iurabit Roma per umbras (Caesaris), Lucan. 7, 459. Demosthenes iurando per interfectos in Marathone et Salamine id agit, ut cet., Quint. 9, 2, 62; — per tibi ego hunc iuro fortem castumque cruorem, Ov. F. 2, 841. iura per patroni tui cineres, Quint. 9, 2, 95. ossa tibi iuro per matris et ossa parentis, Prop. 3, 13 (2, 20), 15. per caput hoc iuro, per quod pater ante solebat, Virg. A. 9, 300. nondum Graecis iurare paratis per caput alterius, Juv. 6, 16. perque caput nullo levius mihi numine patris magnanimi iuro, Sil. 10, 437. sultis per oculos iurare, Plaut. Men. 5, 9, 1. etsi perque suos fallax iuravit ocellos Iunonemque suam perque suam Venerem, nulla fides inerit, Tibull. 3, 6, 47. per reditus corpusque tuum, mea numina, iuro, Ov. Her. 13, 159. iurare eos per Alexandri salutem volebat, Curt. 6, 42 (11), 18. populus per exitum meum iurat, nisi cet., Petron. 58, 12. iuro per mala mea, per infelicem conscientiam, per illos manes, numina mei doloris, Quint. 6. pr. 10; — als *depon.*: iurandasque tuum per nomen ponimus aras, Hor. Ep. 2, 1, 16. per sanctum iuratus dicat Osirim: credite, non ludo, Hor. Ep. 1, 17, 60; — mit *Accus.*: Aenea, terram mare sidera iuro, Virg. A. 12, 197. pertimui - iuraret nequos inscia lingua deos, Ov. Her. 20 (21), 1. quosque iuravit mihi deos Iason, Sen. Med. 7. silvestria numina iuro, Calp. 6, 58. quomodo autem tibi placebit Iovem lapidem iurare, quum scias Iovem iratum esse nemini posse? bei der steinernen Bildsäule des Jupiter auf dem Capitol, Cic. Fam. 7, 12, 2. Cocyti stagna alta vides Stygiamque paludem, dî cuius iurare timent et fallere numen, Virg. A. 6, 323. Stygias iuravimus undas, Ov. M. 2, 101. iurat solam Eponam et facies olida ad praesepia pictas, Juv. 8, 156. tellurem hanc iuro vota inter nostra frequenter auditam nobis, iuro caput, Anna, tibique germanaeque tuae dilectum mitis Iuli, Sil. 8, 105. maria aspera iuro non ullum pro me tantum cepisse timorem, Virg. A. 6, 351. iuro ego fatorum nulli revolubile carmen, tergeminusque canis sic mihi molle sonet, me servasse fidem, Prop. 5 (4), 7, 51. iures licet et Samothracum et nostrorum aras, Juv. 3, 144; — tunc deus Inachias nec tantum culta per urbes numina, captivis etiam iurabere Thebis, Stat. Theb. 7, 102. iuratur Honorius absens, Claud. VI. Cons. Hon. 447. laetae iurantur aves bubone sinistro, Lucan. 5, 396. promissi testis adesto dîs iuranda palus, oculis incognita nostris, Ov. M. 2, 45. licitum nec fallere divos iuratos patri, Sil. 13, 746. nec te iurata reducunt numina nec nostro motus amore redis, Ov. Her. 2, 23. iurata superis unda, Sen. Ag. 753. iuratos superis qui tetigit lacus, Troad. 395. u. so Herc. Oet. 1067. iurata deorum maiestas teritur, Claud. in Rufin. 1, 228. — *PAdj. superl.*: scito enim conferentem auctores me deprehendisse a iuratissimis et proxumis veteres transcriptos ad verbum neque nominatos, auf die man schwören kann, die zuverlässigsten, Plin. praef. §. 22.

iūrŭlentia, ae, *f.*, eine brühartige Zukost, siccantes cibum ab omni carne et omni iur. et uvidioribus quibusque pomis, Tert. de ieiun. 1.

iūrŭlentus, a, um, brühartig, mit brühartigen Zukosten versehen, caro omnis iurulenta, Cels. 2, 27. si qua caro assumitur pinguis, eadem vel iurulenta vel elixa, 2, 29. non uti cibis variis minimeque iurulentis, 1, 6. res eadem magis alit iurulenta, quam assa, magis assa quam elixa, 2, 18. quidquid denique vel iurulentum est vel nimis dulce vel nimis tenue, 2, 28. u. im Neutr. plur. subst.: omnia tepida, omnia salsa, omnia iurulenta, omnia praedulcia, omnia pinguia, 2, 25. omnia pinguia, omnia dulcia, omnia iurulenta, 2, 26.

1. **ius**, iūris, *n.* (auf eine indogermanische Wurzel lu, in der Bedeutung einrühren, mischen, zurückgeführt v. *Curtius* Grundz. II. p. 196 fg. u. vgl. I p.301), die Brühe, Suppe, ius Alexandrinum, Tarentinum, album, candidum, viride, simplex, pingue, crudum, fervens, frigidum, amylare, anethatum u. dgl., Apic. 10, 1. 4, 2. 7, 6. 8. 4, 9. 6, 5. 8, 1. 2. 2, 3. u. s. w. sorbere oportet ius anserinum vel ovillum vel vitulinum, Cels. 5, 27, 3. iure pulli gallinacei ventrem resolvere, 3, 16. iure etiam concharum musculorumve aut locustarum (uti), 3, 6. u. vgl. 2, 29. ius malvae, 5, 27, 12. in ea coena coquus meus praeter ius fervens nihil non potuit imitari, Cic. Fam. 9, 20, 2. mit Bezug auf d. Wortspiel: tu istic te Hateriano iure delectas, ego me hic Hirtiano, eine Kraftbrühe od. Suppe, welche in der Küche des Hirtius bereitet wurde, 9, 18, 3. ius, in quo porrus cum pulio gallinaceo coctus sit, Cels. 4, 13 (6). his mixtum ius est: oleo, quod prima venafri pressit cella, garo de sucis piscis Hiberi, vino quinquenni, - pipere albo, non sine aceto, Hor. Sat. 2, 8, 45. dant enim ius ex ossibus et ea ipsa ossa contusa, Varro RR. 2, 9, 10. u. im Wortspiel: sic hos pisces nemo cocus in ius vocare audet, 3, 17, 4. quo pacto ex iure hesterno panem atrum vorent, Ter. Eun. 5, 4, 17. qui radere tubera terrae, boletum condire

et eodem iure natantes mergere fideculas didicit, Iuv. 14, 7; — itidem olent, quasi quom una multa iura confundit cocus, Plaut. Most. 1, 3, 120. ius enim daudum tibi non fuit, quum κακοστόμαχος esses, Cic. Fam. 16, 4, 1. quibus est ius aptius, Hor. Sat. 2, 4, 38. ne male conditum ius apponatur, 2, 8, 69. ius aliquod assumendum, Cels. 4, 6 (3, 3). patinam qui (servus) tollere iussus semesos pisces tepidumque ligurierit ius, Hor. Sat. 1, 3, 80. negavit se iure illo nigro, quod coenae caput erat, delectari, Cic. Tusc. 5, 34, 98. est operae pretium duplicis pernoscere iuris naturam, Hor. Sat. 2, 4, 63; im beißenden Wortspiel: negabant mirandum esse, ius tam nequam esse verrinum, Cic. II. Verr. 1, 46, 120; — überh. vom Saft der Purpurschnecke, Plin. 35, 6 (26), 44.

2. **ius**, iūris, *n.* (der Wurzel von iubeo angehörig; *gen. pl.*: iurum, Cato frg. p. 30, 1. iurium, Plaut. Epid. 3, 4, 86; sonst nur in den Formen: ius, iuris, iuri und: iura), ein Recht od. das Recht, u. zw. subj. das, was Jmdm. angemessen od. recht ist, die **Gebühr**, die **Befugniß**, der **Anspruch**, sowohl überh., als insbesondere gesetzlich od. rechtlich begründet, das **Privilegium**, die **Macht**, **Gewalt**, object. das, was angemessen od. recht ist, **das Gesetz** od. **die Gesetze**, d. i. der **Inbegriff der Gesetze**, die **Wissenschaft der Gesetze**, die **Handhabung** od. **Ausübung der Gesetze** (des **Rechtes**), **Gerechtigkeitspflege**, das **gerichtliche Verfahren**, der **richterliche Ausspruch**, meton. das **Gericht** (als Ort). In allen diesen Beziehungen,

1) mit *Gegensätzen* u. *Synonymen*: quo iure quaque *iniuria* praecipitem in pistrinum dabit! Ter. Andr. 1, 3, 9. quem iure, quem loco, quem tempore, quem impune non est ausus, hunc iniuria, iniquo loco, alieno tempore, periculo capitis non dubitavit occidere? Cic. M. 16, 41. non quaero iure an iniuria sint inimici, II. Verr. 2, 61, 150. aut remittere iniuriam non audere aut ius non posse defendere, Sall. H. 3, 61, 22. u. vgl. 1, 41, 2; quod *vi* facere voluerant, iure passi sunt, Vell. 2, 91, 2. ius vi obrutum, 2, 3, 3. quibus cum adesset idem, qui litis erat sator, nec certamen iuris sed vim quaeri appareret, legati cet., Liv. 21, 6, 2. pro iure vires esse, Sen. Hipp. 544. ut omne ius in viribus esset, Sall. H. 1, 33; quod tum non *potentia*, sed iure res publica administrabatur, Nep. Cato 2, 2; iura et *arma* servient mecum tibi, Sen. Thyest. 543. laudis in hoc sexu, non legum iura neque arma unica materia est, coniux miser, Lucan. 8, 75. nec arma modo, sed iura etiam Romana late pollebant, Liv. 9, 20, 10. et illud considerati hominis esse putavit, qua de re iure decertari oporteret, armis non contendere, et hoc constantis, quicum vi et armis certari noluisset, eum iure iudicioque superare, Cic. Caec. 1, 1. agentes gratias, quod ea Romana iustitia finiret - et solita armis decerni iure terminarentur, Vell. 2, 118, 1. quique gladiis domari non poterant, posse iure mulceri, Vell. 2, 117, 3. non ex iure manum consertum sed magi' ferro rem repetunt regnumque petunt, vadunt solida vi, Enn. A. 276; velle et censere, eos ab armis discedere, de controversiis suis iure potius quam *bello* disceptare, Sall. J. 21, 4; — quod ius vos cogit, id *voluntate* inpetret, Ter. Ad. 3, 4, 44; Africanus privata officia a rebus publicis secreta dixit aliaque esse patris *officia*, alia patriae iura, quae non liberis tantum, verum etiam vitae ipsi praeponantur, Justin. 31, 7, 5; — *consuetudine* et iure civitatum, Quint. 2, 4, 33; ista omnia, quae vos per Sullam gesta esse dicitis, *more*, lege, iure gentium facta, Cic. SRosc. 49, 143. neque more neque iure, Suet. Caes. 18. pleraque in iure non legibus, sed moribus constant, Quint. 5, 10, 13. u. vgl.: equidem et Ser. Galbam memoria teneo - et M. Aemilium Porcinam et C. ipsum Carbonem - ignarum legum, haesitantem in maiorum institutis, rudem in iure civili, Cic. dOr. 1, 10, 40; regna, provinciae, *leges*, iura, iudicia, bella atque paces, postremo divina et humana omnia penes paucos erant, Sall. J. 31, 20. u. vgl. iudicium; tu paullo ante de lege et de iure disserens ad naturam referebas omnia, Cic. Leg. 2, 1, 2. quae nunc quoque in hoc immenso aliarum super alias coacervatarum legum cumulo fons omnis publici privatique est iuris, Liv. 3, 34, 6. virum honoratissimae imaginis futurum ad posteros, legum latorem conditoremque Romani iuris iacere vinctum inter fures nocturnos ac latrones! 3, 58, 2. quae descripta sunt legibus et iure civili, Cic. Off. 1, 16, 51. qui legum ferendarum causa creati nihil iuris in civitate reliquerint, Liv. 3, 39, 8. legibus omne reductis ius aderit, Calp. 1, 71. Romanos autem soliti contemnere leges Iudaicum ediscunt et servant et metuunt ius, Juv. 14, 100. u. vgl. Lucan. 6, 301. ut ignorent leges, non teneant senatus consulta, ius civitatis ultro derideant, Tac. Or. 32; qui omnium legum atque iurium fictor, conditor cluet, Plaut. Epid. 3, 4, 86. peritos legum peregrinarum ad condenda nova iura usui fore credebant, Liv. 3, 33, 5. sub titulo aequandarum legum iura oppressa tulimus et ferimus, 3, 67, 5. vir bonus est - qui leges iuraque servat, Hor. Ep. 1, 16, 40. clarissimorum hominum auctoritate leges et iura tecta esse voluerunt, Cic. dOr. 1, 59, 253. quo magis ipsum (genus humanum) sponte sua cecidit sub leges artaque iura, Lucr. 5, 1146. rebus divinis rite perpetratis vocataque ad concilium multitudine, quae coalescere in populi unius corpus nulla re praeterquam legibus poterat, iura dedit, Liv. 1, 8, 1. non foedera legum ulla colunt placidas aut iura tenentia mentes, VFlacc. 4, 103; iure, lege, libertate, re publica communiter uti oportet, Cato frg p. 74, 2. idque iure licitum, quia non senatus consulto, non lege pulsus foret, Tac. A. 3, 24; ius est in armis, opprimit leges timor, Sen. Herc. fur. 253. contrariam sententiam - cum iure communi aut cum aliis legibus communibus aut cum rebus iudicatis dissentire, AHer. 2, 10, 14. fontes disputationum - qui iure civili et legibus continentur, Cic. dOr. 1, 43, 193. firmatum senium iuris priscamque resumunt canitiem leges, Claud. IV. Cons. Hon. 505. veniet de plebe togata, qui iuris nodos et legum aenigmata solvat, Juv. 8, 49. agricolam laudat iuris

legumque peritus, Hor. Sat. 1, 1, 9. quae quidem pleraque iure praetoris liberantur, non nulla legibus, Cic. Off. 1, 10, 33; iurum legumque cultores, Cato frg. p. 30, 1. natus in libero populo inter iura legesque, Liv. 4, 15, 2. eunuchi si iura dabunt legesque tenebunt, Claud. in Eutr. 1, 497. u. vgl. 2, 555. Rapt. Pros. 3, 272. foedera sunt ponenda prius signandaque iura et scribenda mihi lex in amore novo, Prop. 4, 20, 5 (3, 19, 15); si ius, si *fas* est, Ter. Hec. 3, 3, 27. quae (auspicia) ut primum contacta sint ab eo, a quo nec ius nec fas fuerit, deletum cum duce exercitum documento fuisse, ne cet, Liv. 7, 6, 11. iusque fasque est, Plaut. Cist. 1, 1, 22. compositum ius fasque animo, Pers. 2, 73. ut ius fasque esset mortalibus attrectare eum, Curt. 10, 31 (10), 15. ne - ius fasque exuerent, Tac. H. 3, 5. contra ius fasque, Sall. C. 15, 1. Curt. 6, 11 (4), 9; sicut fas iusque est, Liv. 7, 31, 3. u. vgl. Amm. 14, 1, 5; sed non ita me iura privata ut publicum fas et indignitas facti et exempli ratio incitabat, Plin. Ep. 9, 13, 3. iura naturae furens fasque omne rupit, Sen. Oct. 162. fas et iura sinunt, Virg. G. 1, 269; — inclusam contra iusque *pium*que tenet, Ov. Her. 8, 4; — auro pulsa *fides*, venalia iura, aurum lex sequitur, mox sine lege pudor, Prop. 4, 12 (3, 19), 49. u. vgl. Claud. Epigr. 18, 5. iura fidemque supplicis erubuit, Virg. A. 2, 541. vgl. mit: testatus iusque fidemque hospitiique deos, Ov. M. 5, 43; periti *religionum* iurisque publici, Liv. 41, 18, 16. promptos ad bella Quirites molliri placuit iure deûmque metu, Ov. F. 3, 277. u. vgl.: quamquam iura deûm et sacri sibi conscia pacti religio dulcisque movent primordia taedae, VFlacc. 8, 401; — sub te iuris amor, sub te reverentia *iusti* floruit, Calp. 8, 54; non metuunt leges, sed cedit viribus *aequum* victaque pugnaci iura sub ense iacent, Ov. Tr. 5, 7, 47. melius est virtute ius: nam saepe virtutem mali nanciscuntur: ius atque aecum se a malis spernit procul, Enn. trag. 223. quis consilio, quis iuris et aequi nosse modum melior? Claud. Nupt. Hon. et M. 313. iuri magis an aequo sit appositus iudex, Quint. 4, 3, 11. u. vgl. Petron. 74, 9; quid cum illis agas, qui neque ius neque bonum atque aequom sciunt? Ter. Heaut. 4, 1, 29. fit reus magis ex bono aequoque quam ex iure gentium, Sall. J. 35, 7; — eius furores - hoc ferro et hac dextra a cervicibus vestris reppuli, per me ut unum ius *aequitas*, leges libertas, pudor pudicitia in civitate manerent, Cic. Mil. 28, 77. quum se ferarum regem fecisset leo et aequitatis vellet famam consequi - sancta incorrupta iura reddebat fide, Phaedr. 4, 13, 6. omne ius, quod est certum, aut scripto aut moribus constat, dubium aequitatis regula examinandum est, Quint. 12, 3, 6; — consulem Marcellum haud procul esse: ad eum mitterent legatos, cuius iuris atque *arbitrii* esset, Liv. 24, 37, 9. u. vgl. 34, 57, 7. 30, 12, 14; ius *imperium*que Phraates Caesaris accepit genibus minor, Hor. Ep. 1, 12, 27. ius et imperium eius (regni) penes vos esse, Sall. J. 14, 1; — maiores vestri parandi iuris et *maiestatis* restituendae causa bis per secessionem armati Aventinum occupavēre, J. 31, 17. ita demum liberam civitatem fore, ita aequatas leges, si sua quisque iura ordo, suam maiestatem teneat, Liv. 3, 63, 10; — postquam res publica in paucorum potentium ius atque *dicionem* concessit, semper illis reges, tetrarchae vectigales esse cet., Sall. C. 20, 7. urbes, quae quondam iuris ac dicionis eorum fuissent, Liv. 32, 33, 8. u. so: in ius dicionemque recipere, 21, 61, 7. sub ius dicionemque redigere, 28, 21, 1.

2) mit *Attributen* (ius meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, proprium, idem, simile, par s. unter 4), fors et debita iura vicesque superbae te maneant ipsum, Hor. Od. 1, 38, 31. vociferantur ex aequo et bono, non ex callido versutoque iure rem iudicari oportere, Cic. Caecin. 23, 65. ius bonum, Plaut. Pseud. 1, 5, 123. Cic. II. Verr. 5, 22, 57. optimo enim iure ea sunt profecto praedia, quae optima condicione sunt: libera meliore iure sunt quam serva, Agr. 3, 2, 9. optumo iure, Sall. H. 1, 41, 2. Cic. Phil. 11, 2, 30. II. Verr. 3, 91, 211. aequo i., 2, 15, 38. Liv. 6, 37, 4. iura aequa, Cic. Quinct. 14, 45. anceps, Hor. Sat. 2, 5, 34. ambiguum, Suet. Aug. 32. aliud est enim obscurum ius, aliud ambiguum, Quint. 7, 10, 2. haec ex iure obscuro: alterum genus est ex manifesto, 7, 6, 4. stabile, Claud. Epith. Pall. et Cel. 67. certum, Cic. Caec. 4, 10. u. vgl. Quint. 12, 3, 6; vafrum, Hor. Sat. 2, 2, 130. peieratum, Od. 2, 8, 1. calcatum, Claud. in Rufin. 2, 125. temerata, Sen. Med. 615; — magnum, Sen. Thyest. 609. maius, Ov. M. 13, 918. maximum et praestantissimum, Cic. Leg. 2, 12, 31. summum, Ter. Heaut. 4, 5, 48. summo iure, Cic. II. Verr. 5, 2, 4. Caecin. 23, 65. iura summa, Fam. 13, 14, 1. arta, Lucr. 5, 1147. ferrea, Virg. G. 2, 501; — antiquum, Liv. 33, 40, 6. 35, 16, 6. vetera, Prop. 1, 6, 20. Plin. Ep. 7, 11, 4. novum, Liv. 34, 52, 5. Tac. A. 2, 30. nova, Ov. Rem. am. 465. Liv. 3, 33, 5. nova et recentia, Tac. H. 4, 65. haud nova, Sen. Agam. 269; — omne, Hor. Sat. 2, 3, 217. Lucan. 1, 666. Sall. H. 1, 33. Liv. 23, 5, 11. divinum, Liv. 1, 42, 4. divinum humanumque, 31, 24, 18. Suet. Vit. 11. Curt. 3, 25 (10), 9. humanum divinumque, Tac. A. 3, 70. iura divina atque (ob. et) humana, Cic. SRosc. 13, 37. Off. 1, 8, 26. humanum, Liv. 9, 1, 8. Justin. 18, 4, 8. Petron. 79, 9. sacrum, publicum, privatum, Quint. 2, 4, 33. sacrum, Sen. Oed. 874. sancta, Troad. 880. Phaedr. 4, 13, 7. sacrata, Virg. A. 2, 157. legitimum, Cic. Fam. 8, 6, 1. commune, AHer. 2, 10, 14. Cic. dOr. 2, 52, 209. Har. resp. 14, 32. publicum, privatum, Liv. 2, 55, 8. publicum privatumque, 3, 34, 6. publicum, Ter. Phorm. 2, 3, 65. Cic. dOr. 1, 60, 256. Dom. 53, 136. Liv. 41, 18, 16. 45, 18, 4. Suet. Tib. 50. privatum, Hor. AP. 131. Claud. BGild. 157. Cic. DiC. 5, 18. Liv. 25, 18, 5. publicum et translaticium, Suet. Aug. 10. ordinarium, Suet. Tib. 31. Claud. 15. Amm. 22, 2, 3. civile, Varr. RR. 2, 1, 15. Cic. Har. resp. 14, 32. dOr. 1, 10, 40. 1, 42, 190. 2, 33, 142. Tac. Or. 30. Quint. 12. c. 3. u. oft, vgl. mit: maiores aliud

ius gentium, aliud ius civile esse voluerunt: quod civile, non idem continuo gentium, quod autem gentium, idem civile esse debet: sed nos veri iuris germanaeque iustitiae solidam et expressam effigiem nullam tenemus, umbra et imaginibus utimur, Cic. Off. 3, 17, 69. iura civilia, dOr. 1, 10, 39. civile ac praetorium, Caecin. 12, 34. praetorium, Off. 1, 10, 33. civica, Hor. Ep. 1, 3, 23. augurium, pontificium, civile, Cic. Sen. 11, 38 pontificium, Cato frg. p. 27, 4. Cic. Dom. 14, 36. ND. 3, 17, 43. pontificium, publicum, Dom. 49, 128. proconsulare, Spart. Julian. 3. praesidiale, Treb. Poll. trig. tyr. 24. oppidanum, Cic. Planc. 12, 30; — Iudaicum, Juv. 14, 101. Ausonium, Ov. Tr. 2, 199. Oenotria, Sil. 1, 2. Latium, Claud. BGild. 454. Romanum, Liv. 3, 58, 2. Amm. 23, 5, 11. 29, 6, 2. Vopisc. Prob. 17. Romana, Treb. Poll. trig. tyr. 30; capit annua consul iura, Ov. F. 2, 851. u. dagegen: cura Quirini cum rudibus populis annua iura daret, 1, 37; secundum, Würde, Claud. Prob. et Ol. cons. 20. qui proxima nobis iura tenent, Nupt. Hon. et M. 32; — socialia, Ov. M. 3, 11, 45. coniugalia, M. 6, 536. sodalicium, Tr. 4, 10, 46. paterna, Hor. AP. 256. patrium, Liv. 1, 26, 9. maternum, Virg. A. 7, 402. muliebria, Liv. 34, 3, 1. matronalis, Suet. Tib 35. exsulare, Cic. dOr. 1, 39, 177; poëticum, Quint. 1, 5, 12.

3) mit *Genit.* a) *subject.*: maximum autem et praestantissimum in re publica ius est augurum cum auctoritate coniunctum, Cic. Leg. 2, 12, 31. fetialium, Liv. 9, 9, 3. iura gentium hominumque, 4, 4, 4. gentium, Cic. Off. 3, 17, 69. Har. resp. 14, 32. Rab. Post. 15, 42. u. oft Sall. J. 35, 7. H. 3, 61, 17. Liv. 1, 14, 1. 2, 4, 7. 7, 6, 11. 8, 5, 2. u. oft Tac. H. 4, 32. Justin. 16, 2, 7. 34, 3, 7. u. andw. iura gentium, Liv. 4, 1, 2. gentium iura, Curt. 6, 41 (11), 15. 4, 10 (2), 17. hominum, Tac. H. 3, 51. Quiritium, Plin. Ep. 10, 6 (22), 1. 10, 5 (4), 2. 10, 11 (6), 2. 10, 104 (105). Suet. Claud. 19. Latii, Tac. A. 15, 32. patrum ac plebis, Liv. 10, 7, 2. iura populi, Justin. 5, 3, 7. iura plebis, Liv. 3, 64, 1. iura ordinis, 3, 39, 4. magistratuum, Suet. Caes. 28. consulis, Liv. 9, 9, 9. praetoris, Tac. A. 2, 56. principis, Plin. Pan. 10, 2. patronorum, Plin. 10, 11 (6), 2. civium, Tac. A. 4, 13. libertorum, Tac. H. 2, 92; — domini, Ov. Her. 3, 153. dominae, Hor. Sat. 1, 5, 66. patrisfamilias, Suet. Tib. 15. iura maritae, Ov. AA. 2, 381. hospitis, Tac. G. 21. trium liberorum, Plin. Ep. 2, 13, 8. 7, 16, 2. 10, 2, 1. Suet. Galb. 14. quatuor liberorum, Claud. 19; — sub terris sint iura deûm (libeat perdiscere), Gericht, Prop. 4, 4 (3, 5), 39; ius quoddam sublime numinis efficacis, Macht, Amm. 14, 11, 25. iura Persarum, Gewalt, Herrschaft, 25, 7, 11. 30, 1, 4. nec Tarquinii fastus nec iura tulēre Caesaris, Claud. IV. Cons. Hon. 310; — ne tamen ignores variorum iura dierum cet., Ov. F. 1, 45. iura poli, Sen. Oed. 249. iura naturae, Sen. Phoen. 478. Sall. H. 2, 41, 5. iura Stygis, Sen. Herc. fur. 558. iura ponti, Med. 615. iura regni, Ov. F. 6, 758. iura regnorum, Sen. Ag. 269. iura locorum, Ov. M. 14, 118. publicorum ius privatorumque locorum, Liv. 4, 8, 2. iura soli, Claud. BGet. 9. ius nundinarum, Suet. Claud. 12. fisci, Vesp. 23. iura palaestrae, Prop. 4, 13 (3, 14), 1; — iura lecti, Ov. Her. 9, 159. Sen. Troad. 881. iura tori, Ov. Her. 16, 284. thalami iura, Claud. Cons. Stil. 3, 262. matrimonii, Curt. 8, 16 (4), 26. iura naturae meae, Ov. AA. 2, 42. libertatis, Sall. C. 37, 9. pietatis iura, Justin. 3, 2, 6. amoris, Curt. 9, 31 (8), 10. amicitiae, Cic. Am. 10, 35. Justin. 3, 1, 2. Plin. Ep. 6, 8, 5. familiaris amicitiae iura, Liv. 1, 34, 12. familiaris usus atque amicitiae, Curt. 6, 34 (9), 18. familiaritatis, Justin. 16, 5, 15. concordiae iura, Amm. 30, 10, 3. societatis amicitiaeve, Liv. 5, 35, 4. societatis, Justin. 29, 4, 9. sodalicii, 20, 4, 14. applicationis, Cic. dOr. 1, 39, 177. hospitii, Nep. Hann. 12, 3. Justin. 43, 4, 6. vetusti hospitii, Liv. 1, 1, 1. patriae - hospitii, Nep. Timoth. 4, 3. necessitudinis, Suet. Cal. 26. iura necessitudinis, Cic. Fam. 13, 14, 1. cognationis, Justin. 8, 6, 8. 28, 1, 2. adfinitatis iura, 7, 3, 9; — omnium non modo tantarum rerum, sed etiam tenuissimarum rerum iura, Cic. Caecin. 12, 34. auspiciorum populi R., ND. 2, 4, 11. caerimoniarum, Dom. 12, 31. civitatis, Vell. 2, 15, 2. 2, 118, 2. civitatum, Quint. 2, 4, 33. iura civitatis, Tac. A. 3, 60. ius pristinum comitiorum, Suet. Aug. 40. equestris gradus, Vell. 2. 118, 2. imperii, Cic. Phil. 10, 5, 12. Tac. H. 2, 40. Curt. 10, 25 (8), 1. 10, 30 (10), 2. tribuniciae potestatis, Suet. Tib. 11, 23. virgarum in histriones, Tac. A. 1, 77. mancipii, Cic. Caecin. 26, 74. causarum, Cic. dOr. 1, 57, 241. actionis, Quint. 3, 6, 73. defensionis, Justin. 32, 2, 4. belli, Sall. J. 91, 7. 102, 13. Liv. 1, 1, 1. 2, 12, 14. 3, 71, 7. 9, 1, 5. 21, 13, 8. öft. Suet. Aug. 48. Ner. 40. Tac. A. 12, 17. Justin. 31, 1, 3. Quint. 5, 10, 113. belli iura, Sil. 6, 612. Sall. H. 1, 48, 14. Curt. 4, 2 (1), 13. 7, 35 (8), 28. victoriae, Justin. 43, 1, 12. iura pacis, Sall. H. 1, 41, 16. sunt et belli sicut pacis iura, Liv. 5, 27, 6. foederis, Liv. 38, 9, 10. praedae, Liv. 38, 34, 6. legationis, Nep. Pelop. 5, 1. Liv. 6, 17, 8. per ius nominis utrumque nostri, sive me altorem vocas, seu tu parentem, Sen. Herc. fur. 248. captivitatis, Justin. 4, 3, 3. mortis iura pati, VFlacc. 6, 126. — b) *Gen. object.*: ius habet ille sui palpo, quem ducit hiantem cretata ambitio? Pers. 5, 176. iusque sui pulso iam perdidit Umbria Thermo, Lucan. 2, 463. Valerius - Paulinus excepto Paulino ius Latinorum suorum mihi reliquit, Plin. Ep. 10, 104 (105). si ius militum uno illo die in aliquem libertorum transferret, Tac. A. 11, 33. currus rogat ille paternos inque diem alipedum ius et moderamen equorum, Ov. M. 2, 47; — sine populi iussu nullius earum rerum consuli ius est, Sall. C. 29, 3. ius iudiciumque omnium rerum penes se, H. 1, 41, 24. ius arbitriumque omnium rerum illi permissum est, Suet. Cal. 14. accepit miserae si iura carinae (rudis pelagi), Sil. 4, 713. ius - tibi cardinis esto, Ov. F. 6, 127. cui ius caeli bis sex fecēre labores, M. 15, 39. neve auro redimat ius triste sepulcri, sed lacrimis, 13, 472. illa dies,

quae nil nisi corporis huius ius habet, 15, 873; — neque enim ad ius regni quicquam praeter vim habebat, ut qui neque populi iussu neque auctoribus patribus regnaret, Liv. 1, 49, 3. promissumque ius anulorum cum milibus quadringenis, Suet. Caes. 33. vos, quibus rector maris atque terrae ius dedit magnum necis atque vitae, Sen. Thyest. 608. ius vitae ac necis meae penes me est, Phoen. 103. dederat fratri Boreas ius omne rapinae, Ov. F. 5, 203. libertatis quoque in admonendo eo non alius ius habebat, Curt. 3, 31 (12), 16. ea, quae tenetis, privata atque vestra dominante homine furioso quod ius perpetuae possessionis habere potuissent? Cic. Mil. 28, 78. plurimis etiam civitatibus et privatis veteres immunitates et ius metallorum ac vectigalium adempta, Suet. Tib. 49. ne cum finitimis quidem ullo commercii iure miscentur, Curt. 9, 40 (10), 8. Augustus mensis mihi carminis huius ius habet, Ov. F. 5, 147. per ius osculi, Suet. Claud. 26. — e) mit *Genit. gerund.* od. *gerundiv.*: ius adeundi, quam ipsi deprecatione eguerimus, non habemus, Cic. Fam. 4, 7, 6. memento praeter Appium neminem esse fere, qui non ius habeat transeundi (v. Brundusium nach Dyrrhachium), Att. 8, 15, 3. cui lectica per urbem vehendi spectaculaque publice edendi ius tribuit, Suet. Claud. 28. ereptum ius legatis ducendi in hostem, Tac A. 13, 54. ovandi ius, Suet. Claud. 1. ius capiendi legata hereditatesque, Dom. 8. u. vgl. Juv. 1, 55. sublato iure nocendi, Hor. AP. 284. non ius habuēre nocendi (Parcae), Claud. Idyll. 1, 110. an sit ius insidiatorem occidendi, Quint. 3, 5, 10. in quae probra nefandi homines isto caedendi iure abutantur, 1, 3, 17; — ius tibi fecisti numen caeleste videndi, Ov. F. 6, 23. spectandi in orchestra epulandique publice ius, Suet. Aug. 35. ius tibi discendi, si qua requiris, Ov. F. 5, 275. quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi, Hor. AP. 72. dum iura dares, dum tempora fandi, VFlacc. 3, 652. cui non alloquendi, non noscendi monendique aut intuendi vos ius reliquistis, Curt. 10, 9 (2), 15. huiusce rei vos statuetis nullam esse actionem, nullum experiundi ius constitutum, qui obstiterit armatis hominibus -? Cic. Caecin. 13, 39. an huic ius agendi sit? Quint. 3, 6, 52. qui tamen haberent ius suum disputandi de officio, Cic. Off. 1, 2, 6. solis praeterea testandi militibus ius vivo patre datur, Juv. 16, 51. meo suffragio pervenit ad ius tribunatum petendi, Plin. Ep. 2, 9, 2. ut revertar ad ius publicum dedicandi, Cic. Dom. 49, 128. non habes ius abdicandi, Quint. 3, 6, 77. intra domum quidem exercendi artem iure concesso, Suet. Dom. 7; — et ius vertendi cardinis omne meum est, Ov. F. 1, 120. ius laureae coronae perpetuo gestandae, Suet. Cal. 45. ea res - ad ius inferendi Antiocho belli adiecisse aliquantum videbatur, Liv. 35, 51, 5. qui ne nostrorum quidem finium nobis per nos tuendorum ius antea dabant, 8, 4, 8. ut - liberi etiam petendorum honorum iure prohiberentur, Vell. 2, 28, 4. secum quisque de se consultaret peteretque ius exuendi ordinis, Tac. A. 11, 25. exigendi crediti ius, Suet. Vesp. 11. ius dicendae inter consulares sententiae, Claud. 6. quotiens dicendae sententiae accepissent (patres), Tac. A. 13, 49.

4) *Verbindungen* a) im *log. Subj.*: ius ex quibus rebus constet considerandum est: initium ergo eius ab natura ductum videtur, quaedam autem ex utilitatis ratione aut perspicua nobis aut obscura in consuetudinem venisse: post autem approbata quaedam a consuetudine aut a vero utilia visa legibus esse firmata: ac naturae quidem ius esse, quod nobis non opinio, sed quaedam innata vis adferat, ut religionem cet., Cic. Inv. 2, 22, 65. u. so vgl. 2, 53, 161. naturane sit ius inter homines an opinionibus, dOr. 3, 29, 114. u. idne sit ius, quod maximae parti sit utile, §. 115. u. vgl. Leg. 1, 10, 28. 1, 12, 34. quid est, quod ius non sit, quod populus aut iubere aut vetare non possit? Caecin. 33, 95; existunt etiam saepe iniuriae calumnia quadam et nimis callida et malitiosa iuris interpretatione: ex quo illud „summum ius summa iniuria“ factum est iam tritum sermone proverbium, Off. 1, 10, 33. ius summum saepe summa'st malitia, Ter. Heaut. 4, 5, 48. summum ius antiqui summam putabant crucem, Col. 1, 7, 2; — scriptor honoratum si forte reponis Achillem, impiger, iracundus, inexorabilis, acer iura neget sibi nata, nihil non arroget armis, Hor. AP. 120. ut aequum ei ius in omnibus provinciis exercitibusque esset, quam erat ipsi, Vell. 2, 121, 1. dicabanturque sententiae, ut praetoribus ius virgarum in histriones esset, Tac. A. 1, 77. in portus nato ius erit omne tuo, Ov. F. 6, 546. num qui minus mihi idem ius aequom'st esse quod mecum'st tibi? Ter. Ad. 5, 3, 15. non enim illis eadem cum Corellia iura, Plin. Ep. 7, 11, 8. sunt mihi et cum marito eius - vetera iura, 7, 11, 4. u. vgl.: omnia mihi cum eo intercedunt iura summa necessitudinis, Cic. Fam. 13, 14, 1. qui sciet ius de tergo vitaque sua penes unum illum esse, Liv. 2, 29, 12. virginem vitiasti, quam te non ius fuerat tangere, Ter. Ad. 4, 5, 52. u. so ius est mit Infin., Virg. A. 12, 315. Hor. AP. 466. Ov. F. 1, 53. Her. 16, 284. Cato frg. p. 68, 9. Cic. Dom. 40, 106. Tusc. 1, 47, 113. Off. 1, 11, 37. 3, 10, 42. Top. 4, 22. 3, 12. Suet. Ner. 16. pernam quidem ius est adponi frigidam postridie, Plaut. Pers. 1, 3, 26. u. mit Inf. Pass.: nos autem in libris habemus non modo consules a praetore, sed ne praetores quidem creari ius esse idque factum esse numquam: consules eo non esse ius, quod maius imperium a minore rogari non sit ius, praetores autem cet., Cic. Att. 9, 9, 3. etsi scio ego, Philumena, meum ius esse, ut te cogam, Ter. Hec. 2, 2, 1. hoc mihi perpetuo ius est, quod solus amator nec cito desisto nec temere incipio, Prop. 3, 13 (2, 20), 35; — fors et debita iura vicesque superbae te maneant ipsum, Hor. Od. 1, 38, 31. quod ius vos cogit, id voluntate inpetret, Ter. Ad. 3, 4, 44. pro quo (parente) mori ipsum, si res postularet, iura divina atque humana cogebant, Cic. SRosc. 13, 37. nec illis aut honorare eam caedem ius hominum, aut ulcisci ratio belli permittebat, Tac. H. 3, 51. ius proprium regi

patriaeque remittat, Virg. A. 11, 359. eventus belli velut aecus iudex, unde ius stabat, ei victoriam dedit, Liv. 21, 10, 9. quid tum profeci, mecum facientia iura si tamen attentas? Hor. Ep. 2, 2, 23. nihil iam iura naturae valent, Sen. Phoen. 478. ius tamen gentium valuit, Liv. 2, 4, 7. nec toto perstare die sua iura putaris: qui iam fastus erit, mane nefastus erat, Ov. F. 1, 49. ut quodcumque postremum populus iussisset, id ius ratumque esset, Liv. 7, 17, 12. u. so 31, 32, 4. quod eorum iudicum maior pars iudicarit, id ius ratumque esto, Cic. Fam. 8, 8, 3. victaque pugnaci iura sub ense iacent, Ov. Tr. 5, 7, 48. multa me dehortantur a vobis, Quirites, - opes factionis, vostra patientia, ius nullum, Sall. J. 31, 1. — b) im *log. Obj.*: iura inventa metu iniusti fateare necesse est, Hor. Sat. 1, 3, 111. haec iura civilia, quae iam pridem in nostra familia sine ulla eloquentiae laude versantur, num aut inventa sunt aut cognita aut omnino ab oratorum genere tractata? Cic. dOr. 1, 10, 39. peritos legum peregrinarum ad condenda nova iura usui fore credebant, Liv. 3, 33, 5. ne forte putes nova me tibi condere iura, Ov. Rem. am. 465. quum maiores nostri tanta diligentia prudentiaque fuerint, ut omnia omnium non modo tantarum rerum, sed etiam tenuissimarum iura statuerint persecutique sint, Cic. Caecin. 12, 34. ut statuat superatae iura Sagunto, Sil. 1, 650. dati ab senatu ad iura statuenda ipsius coloniae patroni, Liv. 9, 20, 10. quis dubitat quin in aeternum urbe condita, in inmensum crescente, nova imperia sacerdotia iura gentium hominumque instituantur? 4, 4, 4. inde magistratum partim docuēre creare iuraque constituēre, ut vellent legibus uti, Lucr. 5, 1143. nos ad iustitiam esse natos neque opinione, sed natura constitutum esse ius, Cic. Leg. 1, 10, 28. ea iura constituisti in praeclaro tribunatu tuo, quibus in te conversis recusares, alios everteres? Dom. 48, 125. si quod ius in parentes, deos, patriam natura comparavit, id religiose colendum demonstrabimus, AHer. 3, 3, 4. mansura verendus scribit iura senex, Claud. Laud. Stil. 2, 434. quis tandem nobis ista iura tam aequa describit? Cic. Quinct. 14, 45. flavis signabat iura Suēvis, Claud. in Eutr. 1, 380. u. vgl. oben Prop. 4, 20, 5 (3, 19, 15). est enim - heri nobis ille hoc - pollicitus, ius civile, quod nunc diffusum et dissipatum esset, in certa genera coacturum et ad artem facilem redacturum, Cic. dOr. 2, 33, 142. si enim aut mihi facere licuerit - aut alius quispiam - effecerit, ut primum omne ius civile in genera digerat -, deinde eorum generum quasi quaedam membra dispertiat, tum propriam cuiusque vim definitione declaret, perfectam artem iuris civilis habebitis, 1, 42, 190. ius civile ad certum modum redigere (Caesar destinabat) atque ex immensa diffusaque legum copia optima quaeque et necessaria in paucissimos conferre libros, Suet. Caes. 44. se quantum decem hominum ingeniis provideri potuerit omnibus, summis infimisque, iura aequasse, Liv. 3, 34, 3. vacuaeque in moenibus urbis iura novat, VFlacc. 2, 310. sunt mihi naturae iura novanda meae, Ov. AA. 2, 42. quot iura, quot ille mutavit tabulas (durch d. Wechsel seines Herrn, v. Sclaven), Claud. in Eutr. 1, 32. u. vgl.: Nilus mutato iure tumescit, Idyll. 4, 29. hi fient ingentia moenia colles iuraque ab hac terra cetera terra petet, Ov. F. 1, 515. u. vgl. Sil. 16, 170. Liv. 23, 10, 2. Curt. 5, 23 (7), 8. ius ab antiqua gente Aequiculis, quod nunc fetiales habent, descripsit, quo res repetuntur, Liv. 1, 32, 5. se apud Q. Mucium ius civile didicisse, Tac. Or. 30. ut debilitati a iure cognoscendo voluntatem discendi simul cum spe perdiscendi abiiceremus, Cic. dOr. 2, 33, 142. quo facilius percipi cognoscive ius civile possit, 1, 43, 193. ius anceps novi, causas defendere possum, Hor. Sat. 2, 5, 34. ita tenere ius civile, ut cet., Cic. dOr. 1, 42, 191. vetera oblitis iura refer sociis, Prop. 1, 6, 20; — ius bonum orat Pseudulus, Plaud. Pseud. 1, 5, 123. ius hic orat, Trin. 5, 2, 37. suom ius postulat, Ter. Ad. 2, 1, 47. cum ius asperius petitur a iudice, Quint. 9, 2, 90. casto petitis quae iura cubili, Catull. 66, 83. omnibus agricolis - iura petita dabant, Ov. F. 3, 61. commercium tantum iuris praebendi repetendique sit, Liv. 41, 24, 16. iura pacis repeto, Sall. H. 1, 41, 16; idem in pace, si ius consuleres, peritissimus, Liv. 39, 40, 6. si te ad ius respondendum dedisses, Cic. Leg. 1, 4, 12. civica iura respondere paras, Hor. Ep. 1, 3, 23; iura dare et statuas inter et arma Mari, Prop. 4, 10 (3, 11), 46. Remo cum fratre Quirinus iura dabunt, Virg A. 1, 192. per populos dat iura, G. 4, 562. u. vgl. A. 3, 157. Claud. in Eutr. 1, 497. iura dabat populo senior, Ov. F. 5, 65. iura dabat populis posito modo praetor aratro, 1, 207. u. so: iura dare alci., Virg. A. 7, 246. 8, 670. 1, 731. Ov. F. 2, 492. 4, 93. Hor. Od. 3, 3, 43. AP. 397. Claud. Laud. Stil 2, 64. in Eutr. 2, 576. Lucan. 1, 1. ius gratiae non dare, Liv. 42, 24, 6. u. dagegen: rapite ad letum, quibus in nos ius Fortuna dedit, Sen. Oct. 966. quod populus in se ius dederit, eo consulem usurum, Liv. 3, 9, 5; in tempus deligebatur, qui ius redderet, Tac. A. 6, 11. eum iura redditurum esse obiturumque alia regis munia esse, Liv. 1, 41, 5. populisque reddit iura centenis pater, Sen. Hipp. 151. u. vgl. Herc. fur. 729. nullus erat iustis reddere iura labor, Ov. F. 1, 252. ut, qua quisque apud eum postulasset, eadem ius sibi redditum ferret, Quint. 11, 2, 50; praetores ius dicunt, Cic. Fam. 9, 12, 3. u. so ius dicere, Plaut. Epid. 1, 1, 23. Bacch. 3, 3, 43. Cic. Quinct. 12, 41. Vell. 2, 118, 1. Liv. 3, 46, 3. 42, 28, 6. Suet. Caes. 7. 16. 43. Aug. 33. 72. 97. Claud. 14. 33. Dom. 8. Rhet. 6. statuit ab initio ius publicano non dicere, Cic. Prov. cons. 5, 10. u. vgl. Petron. 112, 6. ut tibi de pecuniis creditis ius in liberos populos contra senatus consulta et contra legem generi tui dicere liceret: id emptum ita vendidisti, ut aut ius non diceres aut bonis cives Romanos everteres, Cic. Prov. cons. 4, 7. prohibete ius de pecuniis dici, Liv. 6, 18, 14. de mensura ius dicere, Juv. 10, 101. reget ille suos dicendo iura Quirites, Ov. Pont. 4, 5,

17. dictantes iura Latinos cernere erat, Sil. 6, 693. Romae dulce diu fuit - clienti promere iura, Hor. Ep. 2, 1, 103. iura Britannis dividit, Claud. BGild. 19. quod reversis ab exilio iura libertorum concessissent, Tac. H. 2, 92. rogo indulgeas ius Quiritium L. Sotrio Abascanto, Plin. Ep. 10, 11 (6), 2. u. ſo 10, 6 (22), 1. u. rogo des ius Quiritium libertis Antoniae Maximillae, 10, 5 (4), 2. ius civium, preces sociorum tractabat, Tac. A. 4, 13. iura regunt, Claud. in Eutr. 2, 344. u. ſo in Rufin. 2, 82. in eo autem iure, quod ambigitur inter peritissimos, non est difficile oratori eius partis, quamcumque defendet, auctorem aliquem invenire, Cic. dOr. 2, 57, 142; — neque ipse audeat ius experiri ob effigiem imperatoris oppositam, A. 3, 36. nunc barbarica lege certum'st ius meum omne persequi, Plaut. Capt. 3, 1, 32. crede hoc, ego meum ius persequar, Ter. Ad. 2, 1, 9. de istis rebus in patria maiores natu consulemus, quo pacto ius nostrum adipiscamur, Liv. 1, 32, 10. non enim minus laborat A. Caecina, ne summo iure egisse quam ne certum ius non obtinuisse videatur, Cic. Caecin. 4, 10. posteaquam ius suum obtinere non potuit, II. Verr. 1, 25, 65. ubi nostrum ius contra illos obtineremus, Quinct. 9, 34; — maiores vestri parandi iuris et maiestatis constituendae causa per secessionem armati Aventinum occupavēre, Sall. J. 31, 17. tribunos plebei et alia sibi iura paravit, H. 1, 9. ius licet in iugulos nostros sibi fecerit ense Sulla potens, Lucan. 4, 821. tum demum ferrea sumet ius in te Lachesis, Claud. BGet. 54. hodie quoque in legibus magistratibusque rogandis usurpatur idem ius, Liv. 1, 17, 9. non tamen ius datum usurpare sustinuit, Curt. 8, 42 (12), 6. se cum exercitu venturum recepturumque a quadringentis iura populi, ni ipsi redderent, Justin. 5, 3, 7. si sua quisque iura ordo, suam maiestatem teneat, Liv. 3, 63, 10. an vos - auspiciorum populi R. ius tenetis et interpretes esse comitiorum potestis? Cic. ND. 2, 4, 11. imperii etiam ius obtinerent, decretum est, Curt. 10, 30 (10), 2; nec vitam nec opes nec ius mihi civis ademit, Ov. Tr. 5, 11, 15. huic omne adimat ius praetor, Hor. Sat. 2, 3, 217. u. vgl. Suet. Tib. 49. ius tamen exemptum restituisse ferunt, Ov. F. 1, 626. eripias tu voluntatem mortuo, bona vivis, ius omnibus? Cic. II. Verr. 1, 44, 114. omne enim et exercitus et imperii ius amittit is, qui eo imperio et exercitu rem publicam oppugnat, Phil. 10, 5, 12. u. vgl. Suet. Tib. 15. ut - senatorum filii et onera ordinis sustinerent et iura perderent, Vell. 2, 28, 4. iura quaedam tribunis plebei restituit, Sall. H. 3, 61, 8. res tamen publica per vos brevi tempore ius suum reciperabit, Cic. Fam. 12, 2, 3. ita enim senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet, si nemini mancipata est, si usque ad ultimum spiritum dominatur in suos, Sen. 11, 38. urbe tamen nostra ius deo maius habet, Ov. F. 4, 118. habeo ius actionis, Quint. 3, 6, 73. non Corus in illum ius habet aut Zephyrus, Lucan. 1, 406. fortuna ius in hominis mores non habet, Syr. 594. nec maius in aequora Proteus ius habet et Triton, Ov. M. 13, 918. u. vgl. Sen. Oed. 446. ius habere in omnium bona, Suet. Cal. 47. etiam in pace belli tamen iura servantur, Curt. 7, 35 (8), 28. utpote qui ne belli quidem in me iura servaveris, 4, 2 (1), 13. ius cognationis servavit, Justin. 8, 6, 8. in iis in libertos servetur ius patronorum, Plin. Ep. 10, 11 (6), 2. acerbe tuendo iura ordinis asperiorem domando multitudinem fecisse, Liv. 3, 39, 4. castaque legitimi fallere iura tori, Ov. Her. 16, 284. iure neglecto, Phaedr. 4, 5, 20. omni divino humanoque iure neglecto, Suet. Vit. 11. ius tamen amicitiae deserere arguerentur ab iis, quibus obsequi nollent, Cic. Am. 10, 35. omne ius belli Achivos abstinuisse, Liv. 1, 1, 1; contempto iure, Claud. Nupt. Hon. et M. 337. u. ſo: te prodita iura - rogat, BGild. 402; — consensum patrum causabantur, quo per contumeliam consulum iura plebis labefacta essent, Liv. 3, 64, 2. ferrique potestas confundet ius omne manu, Lucan. 1, 666. contaminari sanguinem suum patres confundique iura gentium rebantur, Liv. 4, 1, 2. minui iura, quotiens gliscat potestas, Tac. A. 3, 69. ius libertatis imminutum erat, Sall. C. 37, 9. interventu Fidenatium - consulentium de caede ruptura ius gentium, Liv. 4, 17, 4. rupturum concordiae iura Gallicanum militem suspicatus, Amm. 30, 10, 3. iure perempto, Claud. Laud. Stil. 1, 382. qui omnia iura divina et humana pervertit propter eum, quem sibi ipse opinionis errore finxerat, principatum, Cic. Off. 1, 8, 26. tua iura resolvo, Virg. A. 4, 27. u. vgl. 2, 157. belli iura rescindi, Sall. H. 1, 48, 14. ius violare, Suet. Caes. 30. gentium ius ab legatis nostris violatum, Liv. 5, 51, 7. u. ſo Curt. 4, 10 (2), 17. violataque iura maritae, Ov. AA. 2, 381; — bello superatas (urbes) a maioribus, stipendiarias ac vectigales factas *in* antiquum ius repetit, Liv. 35, 16, 6. u. in antiquum ius venire, 33, 40, 6. Caesar nationes Alpium maritimarum in ius Latii transtulit, Tac. A. 15, 32. per omnes annos atque omnia bella duplici numero se militum equitumque fungi neque in eius civitatis ius recipi, quae cet., Vell. 2, 15, 2. tamquam sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae permutet dominos et cedat in altera iura, Hor. Ep. 2, 2, 71. regna bellaque per Gallias semper fuere, donec in nostrum ius concederetis, Tac. H. 4, 74; indignantes in iura redegerat Arctos, Claud. VI. Cons. Hon. 336. testamento omnem in successoris unius iura translatam, Amm. 23, 6, 8. concessit in iura Romana, Treb. Poll. trig. tyr. 30. ut Nisibis et Singara sine incolis transirent in iura Persarum, Amm. 25, 7, 11; notitiamque eam brevi apud regem liberaliter dextereque obeundo officia in familiaris amicitiae adduxerat iura, Liv. 1, 34, 12. in adfinitatis iura succedit, Justin. 7, 3, 9. torvus, aversus, ferox in iura Veneris redeat, Sen. Hipp. 417; — Commagenis Q. Servaeus proponitur tum primum *ad* ius praetoris translatis, Tac. A. 2, 56. Titianus et Proculus, ubi consiliis vincerentur, ad ius imperii transibant, H. 2, 40; inice non timidas in tua iura manus, Ov. Her. 8, 16. tua sum nova

praeda, Cupido: porrigimus victas ad tua iura manus, Am. 1, 2, 19; ne - natio nobis opportuna deficeret ad iura Romana, Amm. 30, 1, 4; — quo magis ipsum (genus humanum) sponte sua cecidit *sub* leges artaque iura, Lucr. 5, 1146; — pro aequitate *contra* ius dicere, Cic. dOr. 1, 56, 240. auctores fuēre contra ius caedis impiae legatorum nostrorum, Liv. 5, 4, 14. contra ius gentium, 4, 32, 5. 5, 36, 6. 6, 1, 6. 9, 10, 10. 21, 25, 7. Justin. 16, 2, 7. contra ius belli, Sall. J. 91, 7; — quod *adversus* ius hospitii esset, Nep. Hann. 12, 3; — Cephallenia insula ut *extra* ius foederis esset, Liv. 38, 9, 10.

c) im *Dativ.*: iuri civili (studere), Cic. dOr. 1, 55, 226. iuri nostro libentius indulgebit (iudex), Quint. 7, 5, 3. inter liberales disciplinas attendit et iuri, Suet. Galb. 5. iuri magis an aequo sit appositus iudex, Quint. 4, 3, 11. vis ea, quae iuri maxime est adversaria, Cic. Caecin. 2, 5. iuri, quo non licebat pro altero agere, fraus adhibebatur, 2, 15, 30. iurique tuo natura relinquet, quis deus esse velis, ubi regnum ponere mundi, Lucan. 1, 51; urbes - Romano reddidit iuri, Vopisc. Prob. 17. terris quasi R. iuri vindicatis, Amm. 29, 6, 2. Narseus primus Armeniam R. iuri obnoxiam occuparat, 23, 5, 11.

d) im *Genitiv.*: iuris conditor, Eutr. 8, 23. novi iuris repertor, Tac. A. 2, 30. hodie iuris coctores non sunt, qui lites creant, Plaut. Poen. 3, 2, 9. vindices parare iuris sui, Sall. H. 3, 61, 1. hicine est - ruptor foederis humani violatorque gentium iuris? Liv. 4, 19, 3. o praeclarum niterpretem iuris —! Cic. Balb. 8, 20. ne ipsi iuris niterpreti fieri videretur iniuria, Top. 1, 4. iuris disceptator, qui privata iudicet iudicarive iubeat, praetor esto: is iuris civilis custos esto, XII. tabb. b. Cic. Leg. 3, 3, 8; — studiosi iuris, Suet. Ner. 32. humani divinique iuris sciens, Tac. A. 3, 70. sui iuris vafer, Ov. Her. 20, 30. iuris peritus, consultus, s. iurisperitus, iurisconsultus. ego homo imperitus iuris, ignarus negociorum ac litium, Cic. Caecin. 11, 32. iuris fetialium expers, Liv. 9, 9, 3. iuris inops, Lucan. 5, 398; oblitus iuris humani, Justin. 18, 4, 8; — simulati iuris imago, Claud. VI. Cons. Hon. 7. semper aliquam fraudi speciem iuris inponitis, Liv. 9, 11, 7. per speciem publici iuris, Suet. Tib. 50. nullaque calcati starent vestigia iuris, Claud. in Eutr. 2, 125. ea res admonet, ut de principiis iuris (altius disseram), Tac. A. 3, 25. in hoc genere iuris iudicia non sunt, Cic. dOr. 2, 57, 141. transcendere fines iuris, Lucr. 3, 60. propter iuris obscuram dubiamque rationem, Cic. Caecin. 2, 6. auctumque Romanum nomen communione iuris, Vell. 1, 14, 1. quo modo hominum inter homines iuris esse vincula putant, sic homini nihil iuris esse cum bestiis, Cic. Fin. 3, 20, 67. si intolerantius se iactant et aequabilitatem communis iuris praestantia dignitatis aut fortunae suae transeunt, dOr. 2, 52, 269. iuris quaestio omnis aut verborum proprietate aut aequi disputatione aut voluntatis coniectura continetur, Quint. 12, 2, 19; — iuris amor, Calp. 8, 54. iurisque metus servator honesti, Claud. Laud. Stil. 1, 163. studium iuris, Quint. 2, 8, 7. scientia i., 12, 3, 10. iuris civilis scientia, Cic. dOr. 1, 36, 167. u. 42, 191. Quint. 12. c. 3. prudentia i. publici, Cic. dOr. 1, 60, 256. sollertia i., Claud. Laud. Stil. 1, 32. iuris notitia, Tac. Or. 31. vafri inscitia iuris, Hor. Sat. 2, 2, 131. nimis callida et malitiosa iuris interpretatio, Cic. Off. 1, 10, 33; — est enim pietas iustitia adversum deos, cum quibus quid potest nobis esse iuris, quum homini nulla cum deo sit communitas, ND. 1, 41, 116. si quid iniungere inferiori velis, id prius in te ac tuos si ipse iuris statueris, facilius omnes obedientes habeas, Liv. 26, 36, 3. hoc mihi iuris cum venia dabis, Hor. Sat. 1, 4, 103. u. vgl. Lucan. 8, 95. 6, 597. Liv. 9, 11, 9. qui locus solus ex privatis locis omnibus hoc praecipue iuris habet, ut ab ipsis, qui sacris praesint, sacer non esse iudicatus sit, Cic. Har. resp. 7, 14. quodcumque sibi cum patria, penatibus publicis ac privatis iuris fuerit, id cum uno homine esse, Liv. 6, 14, 8. tantumne tibi - in me iuris erit? Claud. Rapt. Pros. 1, 93. cum - iuris idem contingat harenae, Juv. 6, 216. aliud Antiocho iuris statuistis, alio ipsi utimini, Liv. 35, 16, 2. sed melius, quod nil animis in corpora iuris natura indulget, Juv. 2, 139; — loca in urbe publica iuris ambigui, Suet. Aug. 32. negantem cognitionis rem, sed ordinarii iuris esse, Claud. 15. blandior et partes paene rogantis ago remque mei iuris malim tenuisse precando, Ov. F. 6, 70. ultimus omnium iuris sui regum, Vell. 2, 40, 1. Sacae, Indi sui iuris sunt, Curt. 6, 8 (3), 9. vestri iuris erit quidquid complectitur axis, Claud. III. Cons. Hon. 209. eiusdem iuris esse debent, qui sub eodem iure victuri sunt, Curt. 10, 12 (3), 14. Cappadocia iuris esse Mithridatis coepit, Justin. 38, 3, 3. tres duces in Asiam Persarum iuris praemittit, 9, 5, 8. u. so 31, 1, 2. ut corpus Achaeorum dissolverent singulasque urbes proprii iuris facerent, 34, 1, 5. u. vgl. facio (D, VI, 1. p. 66). variante victoria nunc Lacedaemoniorum, nunc Atheniensium iuris habita est, 9, 1, 3.

e) im *Ablat.*: quamquam hoc si minus civili iure perscriptum est, lege tamen naturae communi iure gentium sancitum est, ut nihil mortales a dis immortalibus usu capere possint, Cic. Har. resp. 14, 32; eodem ut iure uti senem liceat, quo iure sum usus adulescentior, Ter. Hec. alt. prol. 2. in quae probra nefandi homines isto caedendi iure abutantur, Quint. 1, 3, 17; quod tamen facto defendi non poterit, iure nitetur, 7, 4, 26; — petere iure, si quid in promptu esset, edixit, Amm. 20, 4, 13. iure gentium res repeto, Sall. H. 3, 61, 17. verbis et litteris et, ut dici solet, summo iure contenditur, Cic. Caecin. 23, 65. ut sibi cum palaestritis - aequo iure disceptare liceat, II. Verr. 2, 15, 38. negavi circuitu agendum, sed plane iure civili dimicandum, Petron. 13, 4. non agam summo iure tecum, Cic. II. Verr. 5, 2, 4. u. vgl. Caecin. 4, 10. non posse aequo iure agi, ubi imperium penes illos, penes se auxilium tantum sit, Liv. 6, 37, 4. u. vgl. Eutr. 8, 12. cetera quoque non nisi per magistratus et iure ordinario agebantur,

Suet. Tib. 31. propinqui regis Tatii legatos Laurentium pulsant cumque Laurentes iure gentium agerent, apud Tatium gratia suorum et preces plus poterant, Liv. 1, 14, 1. id, quod nullo tempore iure fieri potest, tum ab se iure factum esse, Cic. Caecin. 2, 4. quicquid sine sanguine civium ulcisci nequitur, iure factum sit, Sall. J. 31, 8. magis, quid se dignum foret, quam quid in illos iure fieri posset, quaerebant, C. 51, 56. Numidiae partem, unde vi Iugurtham expulerit, iure belli suam factam, J. 102, 13. pulsatae maiestatis imperii reus iure postulatus ac lege, Justin. 14, 7, 7. iure gentium poenas reposco, Tac. H. 4, 32. quam ob rem in eum iure animadverteretur, Cic. II. Verr. 5, 8, 19. quod iure gentium maiori fratri cesserit, Justin. 34, 3, 7 illa, quae tum formidine mercatus sum, precio soluto iure dominis tamen restituo, Sall. H. 1, 41, 18; — tenet C. Plautium collegam tuum isdem auspiciis, eodem iure creatum: an huic non ut qui optimo iure censor creatus esset populus creavit? Liv. 9, 34, 10. iure pari rector castris Afranius illis, ac Petreius erat, Lucan. 4, 4. Eoum stabili moderatus iure senatum, Claud. Epith. Pall. et C. 67. quia populum Romanum aequo iure complecti reddita libertate agitaverint, Tac. A. 2, 82. ut auxilium, quod misericordia non poterat, iure cognationis obtineret, Justin. 28, 1, 2. qui optimo iure eam provinciam obtinuerit, Cic. Phil. 11, 12, 30. quo iure Vulcatius Moschus exul in Massilienses receptus bona sua rei publicae eorum ut patriae reliquerat, Tac. A. 4, 43. ut senatoribus eius provinciae non exquisita principis sententia iure, quo Sicilia haberetur, res suas invisere liceret, 12, 23. quum in illo statu rerum id quemque, quod occupasset, habiturum arbitraretur velut certo iure possessum, Curt. 6, 5 (1), 27. habet (agros) incertos ac nullo iure possessos: confirmabuntur optimo iure, Cic. Agr. 3, 4, 14. „ea omnia eo iure sint": quo iure? labefactat videlicet nescio quid: „ut quae optimo iure privata sint", 3, 2, 7. ut eodem iure essent (civitates), quo fuissent, II. Verr. 3, 6, 12. quae colonia est in Italia tam bono iure, quod cet., 5, 22, 57. optimo enim iure ea sunt profecto praedia, quae optima condicione sunt: libera meliore sunt quam serva, Agr. 3, 2, 9. u. vgl. II. Verr. 3, 91, 211. ut - societas eo iure staret, ut Poenus Locrensem Locrensique Poenum pace et bello iuvaret, Liv. 24, 1, 13. a M. Claudio petiturum, ut decederet iure suo, 3, 46, 3. ut ad evitandas legum poenas iure ac dignitate matronali exsolverentur, Suet. Tib. 35. populus R. - exutus imperio gloria iure, Sall. H. 1, 41, 11; — quae pater adductis sudans audiret amicis: iure: etenim cet., Pers. 3, 47. nonne igitur iure ac merito vitia ultima fictos contemnunt Scauros -? Juv. 2, 34. praetores - merito ac iure laudantur, Cic. Cat. 3, 6, 14. praeoptabat immerito, quam iure violari, Curt. 5, 32 (12), 5. iure igitur virgo est, quae cet., Ov. F. 6, 293. qui dies - iure solemnis mihi, Hor. Od. 4, 11, 17. hoc etenim sunt omnes iure molesti, quo fortes, Sat. 1, 7, 10. vir sanctus ac iure venerabilis, Treb. Poll. Gall. duob. 15. hoc confiteor iure mi obtigisse, Ter. Andr. 3, 5, 1. iure venis, Gradive, Ov. F. 2, 861. u. vgl. Her. 3, 154. iure, ut opinor, agat, iure increpet inciletque, Lucr. 3, 963. u. vgl. Ov. F. 3, 761. Plaut. Amph. 1, 1, 90. Catull. 62, 16. Vell. 2, 4, 5. Suet. Caes. 76. Curt. 8, 6 (2), 12. Ov. Tr. 4, 4, 43. Curt. 7, 1 (1), 1. Sall. J. 14, 10. Lucr. 2, 1139. Ov. Am. 2, 19, 56. Att. 195. Hor. Sat. 1, 5, 49. Ter. Andr. 2, 3, 20. Hor. Sat. 1, 2, 45. Tac. A. 4, 52. Sall. J. 64, 2. Nep. Thras. 1, 4. Lucr. 2, 426. Vell. 1, 6, 5. Suet. Aug. 29. Plin. Ep. 4, 8, 1. Ov. F. 3, 243. Tr. 5, 11, 23. Hor. Sat. 2, 2, 99. Nep. Att. 11, 6. Ov. F. 1, 160. Juv. 2, 43. u. öft. anderw.; — de suis bonis ita dat, ut *ab* iure non abeat, Cic. II. Verr. 1, 44, 114; si nunc *de* tuo iure concessisses paululum, Ter. Ad. 2, 2, 9. u. decessitque *ex* iure suo, Liv. 3, 33, 10; dagegen: quum de eo iure mihi dicendum sit, quod pertineat ad omnes, quod constitutum sit a maioribus, conservatum usque ad hoc tempus, quo sublato cet., Cic. Caecin. 2, 5. sunt eius orationes ieiunae: multa praeclara de iure, Brut. 30, 114. legem de iure magistratuum ferens, Suet. Caes. 28. controversia de iure, Gr. 22. cum de iure accusatoris ambigitur, Quint. 7, 5, 2. quae causae sunt eiusmodi, ut de earum iure dubium esse non possit, omnino in iudicium vocari non solent, Cic. dOr. 1, 57, 241. video enim in Catonis et in Bruti libris nominatim fere referri, quid alicui de iure viro aut mulieri responderint, 2, 33, 142. idem magnum munus de iure respondendi sustinebat, Brut. 30, 113. de iure civili iudicium fieri, Caecin. 2, 4; argumenta duci ex iure simili, Quint. 5, 11, 32. fit reus ex bono aequoque quam ex iure gentium, Sall. J. 35, 7. dum punirentur ex iure, Amm. 15, 2, 9; — suo iure consistat, Quint. 7, 5, 1. ut spe inpletos in societatis iure retineret, Justin. 29, 4, 9. si in aequo iure utrumque fratrem pater reliquisset, materno tamen se iure et avito vincere, 2, 10, 8. in iure cavere, consilio iuvare atque hoc scientiae genere prodesse quam plurimis, Cic. Off. 2, 19, 65; — quarum (Parcarum) *sub* iure tenentur omnia, Claud. Rapt. Pros. 1, 49. cuius (Tullii) sub iure togaque pacificas saevus tremuit Catilina secures, Lucan. 7, 63. animae, quas ille fero sub iure peremit, circumstant, Claud. in Rufin. 2, 458; — sed te uterque tuo *pro* iure, ego atque hic oramus, Plaut. Cas. 2, 6, 19. non necesse habeo omnia pro meo iure agere, Ter. Ad. 1, 1, 27. me posse pro meo iure dicere, Cic. Caecin. 29, 85. pro suo iure contendet, II. Verr. 5, 1, 2; cum religiosissime soleas custodire defunctorum voluntatem, quam bonis heredibus intellexisse pro iure est, Plin. Ep. 4, 10, 3; — nullum edepol hodie genus est hominum taetrius nec minus bono *cum* iure, quam danisticum, Plaut. Most. 3, 1, 125; contrariam sententiam - cum iure communi aut cum aliis legibus communibus aut cum rebus iudicatis dissentire, AHer. 2, 10, 14; sine modo et modestia sum, *sine* bono iure atque honore, Plaut. Bacch. 4, 2, 2.

f) metonym. vom Gericht: ad populum aut in iure aut aput aedilem res est, Plaut. Men. 4, 2, 19; quin cita illum in ius, Most. 5, 1, 40. in ius vos voco, Poen. 5, 4, 55. u. so Hor. Sat. 2, 5, 29. Cic. II. Verr. 2, 76, 187. Liv. 3, 44, 8. si vim faciet, in ius ducito hominem, Ter. Eun. 4, 6, 30. u. so Liv. 2, 27, 8. ex domo in ius educere ne liceat, Quint. 7, 8, 6. sed videant servi, ne quis neget et pavidum in ius cervice obstricta dominum trahat, Juv. 10, 87. rapit in ius, Hor. Sat. 1, 9, 77. u. so 2, 3, 72. Liv. 1, 26, 5. eamus in ius, Plaut. Poen. 5, 6, 5. u. so Ter. Phorm. 5, 7 (8), 88. Nep. Att. 6, 3. age, ambula in ius, Plaut. Rud. 3, 6, 22. u. so Ter. Phorm. 5, 7 (8), 43. in ius acres procurrunt, Hor. Sat. 1, 7, 20. in ius veni, sequere ad tribunal, Plin. Pan. 36, 3. ventum in ius est, Liv. 4, 9, 6.

iuscellum, i, *n.*, die Brühe, i. gallinarum, Theod. Prisc. 2, 13. plus iuscella coci, quam mea iura valent, Venant. Carm. 6, 10, 18.

iuscŭlum, i, *n.*, etwas Brühe, postea inde iusculum frigidum sorbere, Cato RR. 156, 7.

iusiūrandum od. ius iūrandum, iurisiurandi od. getrennt, *n.* (auch iurandum ius, Plaut. Pseud. 1, 2, 63), der Schwur, Eid, haec quidem ratio - contra omne ius iurandum valet: sed in iure iurando non qui metus, sed quae vis sit, debet intelligi: est enim ius iurandum adfirmatio religiosa, Cic. Off. 3, 29, 104. ut fides ac ius i. proximo legum ac poenarum metu civitatem regerent, Liv. 1, 21, 1. quem neque fides neque ius i. neque illum misericordia repressit neque reflexit, Ter. Ad. 3, 2, 8. cum hoc (hoste communi) nec fides debet nec ius i. esse commune, Cic. Off. 3, 29, 107. amantis ius i. poenam non habet, Syr. 15; — ab Lentulo - postulabant ius i., quod signatum ad cives perferant, Sall. C. 44, 1. interposito per Caesarem iure i., Suet. Caes. 85. cum in lite quadam centumvirali adversario - ius i. quasi per figuram sic optulisset, Suet. Rhet. 6. iusi. ligitatores aut offerunt suum aut non recipiunt oblatum, aut ab adversario exigunt aut recusant cum ab ipsis exigitur, Quint. 5, 6, 4. qui defert iusi., 5, 6, 4. cuius pacti non dubitavit a quibusdam ius i. atque etiam syngrapham exigere, Suet. Caes. 23. u. vgl. Aug. 98. Curt. 10, 23 (7), 9. idem iusi. adigit Afranium, Caes. BC. 1, 76, 3. iuris iurandi adversus foedera suscepti execrationes horrens, Liv. 10, 39, 17. senatus inchoantibus primoribus ius i. concepit, quo certatim omnes magistratus - deos testes invocabant, nihil cet., Tac. H. 4, 41. u. vgl. Liv. 1, 32, 8. quin etiam sedens praeivit ius i., Plin. Pan. 64, 3. ius i. recitat, Liv. 2, 2, 5. interpretando sibi quisque ius i. et leges aptas faciebat, 3, 20, 5. ius i. iurare, Cic. Fam. 5, 2, 7. Gell. 5, 19, 6. cuncta expedibo: id modo ius i. date, Att. 490. u. so Plaut. Most. 5, 1, 36. Ter. Ad. 2, 1, 11. Hec. 4, 4, 75. Cato RR. 148, 2. Cic. Off. 3, 31, 112. Liv. 8, 32, 18. inter se fidem et iusi. dant, Caes. BG. 1, 3, 8. ius i. neque sanctius sibi neque crebrius instituit quam per Augustum, Suet. Claud. 11. ad ius i. patrandum id est sanciendum fit foedus, Liv. 1, 24, 6. sua item carmina Albani suumque ius i. per suum dictatorem suosque sacerdotes peregerunt, 1, 24, 9. iure i. accepto, nihil iis nociturus hostes, se Otacilio dediderunt, Caes. BC. 3, 28, 4. qui ius i. servat, quovis pervenit, Syr. 717. ius i. conservandum putabat, Cic. Off. 3, 27, 100. neque fidem neque ius i. neque pudicitiam multifacit, Cato frg. p. 40, 5. negligit ius i., Cic. Inv. 1, 29, 46. qui ius i. violat, is fidem violat, Off. 3, 29, 104. iuris iurandi solvendi causa cum in castra redisset, Liv. 22, 58, 3. nimis callidi exsolvendi iuris i. interpretes, 24, 18, 5; — Myrrina ita Phidippo dixit, iuri iurando meo se fidem habuisse, Ter. Hec. 5, 4, 30; — qui omnes ad eum perducti contra religionem iuris iurandi in eius conspectu crudelissime interficiuntur, Caes. BG. 3, 28, 4. ne relatis Lacedaemonem solutos se Spartani religione iuris iurandi in dissolvendis legibus arbitrarentur, Justin. 3, 3, 12. est ius etiam bellicum fidesque iuris iur. saepe cum hoste servanda, Cic. Off. 3, 29, 107. a multis contemni iurisi. metum, Quint. 5, 6, 3. iuris iur. volo gratiam facias, Plaut. Rud. 6, 3, 58. equiti iuris iur. gratiam facit, Suet. Tib. 35. habeo enim, iudices, quam vos socium vestrae religionis iurisque iurandi facile patiamini, Cic. Coel. 22, 54. cuius ipse princeps iuris iurandi fuit, quod omnes scitis, solus neglexit fidem, Poët. b. Cic. Off. 3, 26, 98; — iureiurando, ne quis enuntiaret, - inter se sanxerunt, Caes. BG. 1, 30, 5. ne res efferatur, ut iurei. ac fide sanciatur, 7, 2, 2. quum intelligat, quam multa firmentur iure iurando, Cic. Leg. 2, 7, 16. ut affirmet iure i., Curt. 4, 25 (7), 4. ut aeternitatem legibus suis daret, iure iur. obligat civitatem, Justin. 3, 3, 11. iure iurand. inter se obligati, Liv. 5, 8, 6. iure iurando obstringam ambo, Hor. Sat. 2, 3, 179. iure iur. civitatem obstringere, Caes. BG. 1, 31, 7. quod iure iur. se omnes obstrinxerint, ut victis Persis Thebas diruerent, Justin. 11. 3, 10. ius iur., quo se cuncti pro salute unius obstrinxerunt, Suet. Caes. 84. ex qua domo recitatur vobis iure iur. devincta auctoritas, Cic. Coel. 22, 55. parvum admodum me, cum sacrificaret, altaribus admotum iure iur. adegit numquam amicum fore populi R., Liv. 35, 19, 3. u. vgl. 10, 38, 9. 24, 16, 12. iure iur. ab tribunis militum adacti, 22, 38, 2. u. vgl. 21, 1, 4. Quint. 7, 2, 3. quam diu iure iur. hostium teneretur, non esse se senatorem, Cic. Off. 3, 27, 103. quorum si principes ac senatus sibi iure iur. fidem fecisset, ea conditione - se usuros ostendebant, Caes. BG. 4, 11, 3. confisum eum novissimo illo senatus consulto ac iure iurando, Suet. Caes. 86. qui alieno iure i. stari quam suo mavult, Quint. 5, 6, 4. quod dubitaret depositum retinere et fraudem iure tueri iurando, Juv. 13, 200; deque ea re et iure iur. et chirographo cavit, Suet. Cal. 12; auxilium tibi qui in iure iur. tulit, Plaut. Curc. 2, 2, 17; nec sine iure iurando, Suet. Caes. 30.

iussio, ōnis, *f.*, der Befehl, die Anordnung, haec omnia non manibus aut aliqua medela, sed verbo ac iussione faciebat, Lact. 4, 15.

quisquamne illorum aliquando verbo uno potuit aut unius imperii iussione non dicam maris insanias aut tempestatum furores prohibere - sed -? Arnob. 2, 11. testationis iussioni parere, Modest. Dig. 40, 4, 44.

1. **iusso**, ĕre = iubeo, in d. Form iussitur, Cato RR. 14.

2. **iusso** = iussero, s. iubeo.

iussor, oris, *m.*, κελευτής, Gloss. Philox.; vgl. fideiussor.

iussŭlentus, a, um, **mit Brühe versetzt**, qualis assus aut iussulentus (piscis) optime sapiat, Apul. Mag. 39.

iussum, i, *n.*, s. iubeo.

iussus, a, um, s. iubeo.

iussus, *abl.* u, *m.*, der **Befehl**, das **Geheiß**, **Gebot**, Darei iussu, Curt. 5, 8 (2), 8. i. Alexandri, 7, 22 (5), 26. ii omnes, seu ante Scipionis seu tum praetoris iussu traditi in custodiam Reginis, Liv. 29, 21, 3. i. Cinnae, Vell. 2, 22, 2. u. vgl. 2, 87, 2. i. Metelli, Sall. H. 1, 71. i. Neronis, Juv. 10, 15; — dei iussu, Virg. A. 2, 247. i. regis, Sall. J. 90, 1. Nep. Dat. 2, 1. Curt. 3, 18 (7), 15. regis i., 5, 28 (10), 10. i. consulis, Vell. 2, 34, 4. Eutr. 4, 27. i. senatus, Vell. 1, 14, 1. Eutr. 4, 20. 21. i. senatus atque populi R., Sall. J. 112, 3. sine populi i., C. 29, 3. i. parentis, Claud. Rapt. Pros. 1, 227; — tuo i., Plaut. Curc. 2, 3, 50. suo i., Nep. Dat. 6, 4. vestro i., Cic. Pomp. 9, 26. legitimo i., Claud. BGet. 538. legis i., Ov. AA. 2, 157.

iuste, *Adv.*, s. iustus.

iustĭfĭcātio, ōnis, die **Rechtfertigung**, unusquisque hominum aut sua iustificatione salvandus aut sua iniquitate periturus, Salvian. de avar. 3, 2; auch in den Gloss. Philox. = δικαίωσις.

iustĭfĭcātrix, īcis, *f.*, die **Rechtfertigerin**, a quo relaturi essent eam orandi disciplinam, sive reprobraticem superbiae sive iustificatricem humilitatis, Tert. adv. Marc. 4, 36.

iustĭfĭco, āvi, ātum, āre, 1) **recht handeln** gegen Jmdn., iustificate viduam, Tert. adv. Marc. 4, 17. 29. — 2) **rechtfertigen**, deus est, cui verbo competit uno iustificare malas, Coripp. Laud. Justin. iun. 2. alterum roprobatum, alterum iustificatum descendisse, Tert. adv. Marc. 4, 36. spiritus et sanctus baptismate iustificatam nobilitat, Prud. Apoth. 881; dah. *Ptcp. comp.*: ille publicanus, qui non tantum prece, sed et vultu humiliatus atque deiectus orabat, iustificatior pharisaeo procacissimo discessit, Tert. de orat. 13.

iustĭfĭcus, a, um, **rechtthuend**, **gerecht**, iustificam nobis mentem avertēre deorum, Catull. 64, 406.

iustĭtia, ae, *f.*, die **Gerechtigkeit**, als Tugend, selten objectiv: das **Recht**, Flor. 1, 17. ob. 24, 1. Claud. BGet. 39, und persönlich als Göttin, Virg. G. 2, 474. Hor. Od. 2, 17, 15. 1, 24, 6. Ov. F. 1, 249. Sen. Octav. 400. Med. 440. Claud. in Rufin. 1, 55. 355. Petron. 124, 253. Gell. 14, 4, 5; vgl. über Begriff u. Wesen: quod iustitia est, utique virtus est: quod non est iustitia, potest esse virtus, si est fortitudo, constantia, continentia: numquam itaque tolletur e specie genus, Quint. 5, 10, 57. iustitia est habitus animi communi utilitate conservata, suam cuique tribuens dignitatem, als zweiter Theil der virtus neben der prudentia, fortitudo u. temperantia, Cic. Inv. 2, 53, 160. proprium suum cuiusque (virtutis) munus est, ut fortitudo in laboribus periculisque cernatur, temperantia in praetermittendis voluptatibus, prudentia in delectu bonorum et malorum, iustitia in suo cuique tribuendo, Fin. 5, 23, 67. u. vgl. Quint. 2, 21, 3. 3, 7, 15. quae animi adfectio suum cuique tribuens atque hanc, quam dico, societatem coniunctionis humanae munifice et aeque tuens iustitia dicitur, Cic. Fin. 5, 23, 65. iustitia, quae suum cuique distribuit, quid pertinet ad deos? hominum enim societas et communitas - iustitiam procreavit, ND. 3, 15, 38. in communione autem quae posita pars est iustitia dicitur eaque erga deos religio, erga parentes pietas, vulgo autem bonitas, creditis in rebus fides, in moderatione animadvertendi lenitas, amicitia in benevolentia nominatur, Part. or. 22, 78. ea, quae posui principio fundamenta iustitiae: primum ut ne cui noceatur, deinde ut communi utilitati serviatur, Off. 1, 10, 31. u. vgl. 1, 7, 23. iustitiae partes sunt non violare homines, verecundiae non offendere, 1, 28, 99. u. vgl. dOr. 2, 85, 345. iustitia, ex qua una virtute viri boni appellantur, mirifica quaedam multitudini videtur, nec iniuria, Off. 2, 11, 38. u. vgl. 1, 7, 20. iust., sine qua nihil potest esse laudabile, 2, 10, 71. haec enim una virtus (iust.) omnium est domina et regina virtutum, 3, 6, 28. — *Gegens.* u. *verwandte Begriffe*: iustitia dubium validisne potentior *armis*, Ov. M. 6, 678. iustitiaene prius mirer *belline* laborum? Virg. A. 11, 126. ut pacem a te - peteret, nulla *vis* subegit, sed iustitia et continentia expressit, Curt. 4, 43 (11), 2. u. vgl. neben continentia, Justin. 2, 2, 10. provinciae praefuit non minore iustitia, quam *fortitudine*, Suet. Aug. 3. u. vgl. Curt. 5, 32 (12), 5. neque id magis *imperio* quam iustitia consecutus, Nep. Milt. 2, 3; *aequitate* iustitiaque gaudebunt, Cic. Am. 22, 82. u. so Nep. Arist. 2, 2. Vell. 2, 126, 2; bono iustitiae proxima est *severitas*, Syr. 74. magna severitatis ac iustitiae cura, Suet. Galb. 7: iustitiam *acerbitas* (imitatur), Cic. Part. or. 23, 81. probitatis inertia nomen, iustitiae *formido* subit, Claud. in Eutr. 2, 207. — Mit *Gen. subj.*: iustitia factum est Aristidis, ut -, Nep. Arist. 2, 3. hic hominis verecundiam, populi iustitiam mirari libet, Vell. 2, 32, 2. iustitia gentis ingeniis culta, non legibus, Justin. 2, 2, 5. pauci ex is iustitia imperii Romani capti, Liv. 42, 30, 3. — *Verbindungen*: siquid usquam iustitia est et mens sibi conscia recti, Virg. A. 1, 603. iust. utilibus rectum praeponere suadet communesque sequi leges, Claud. Laud. Stil. 2, 103; — cui id solum visum est rationem habere, quod haberet iustitiam, Vell. 2, 35, 2. agere negotium publicum, cognoscere, iudicare, promere et exercere iustitiam, Plin. Ep. 1, 10, 10. omni igitur ratione colenda et retinenda iustitia est, quum ipsa per sese, nam aliter iustitia non esset, tum propter

amplificationem honoris et gloriae, Cic. Off. 2, 12, 42. meminerimus autem etiam adversus infimos iustitiam esse servandam, 1, 13, 41; an iustitiam alii docebuut, quam Fabricii cet., Quint. 12, 2, 30. discite iustitiam moniti et non temnere divos, Virg. A. 6, 620. laudet - salubrem iustitiam, Hor. AP. 198. narrem iust.? Claud. Laud. Stil. 1, 16. illi iust. confirmavēre triumphi, IV. Cons. Hon. 98; motos lacrimis iudices ad iust. reducere, Quint. 6, 1, 46; — esse iniustum fateor quodcumque negatur iustitiae, Claud. Mall. Th. cons. 189; — iustitiae scientia, Quint. 2, 15, 29. hinc iust. proposita imagine, inde pietatis, 12, 3, 40. etiam solitario homini atque in agro vitam agenti opinio iust. necessaria est, Cic. Off. 2, 11, 39. qui igitur adipisci veram gloriam volet iust. fungatur officiis, 2, 13, 43. maximum autem exemplum est iust. in hostem a maioribus nostris constitutum, quum cet., 1, 13, 40. iustitia ad rem gerendam necessaria est, cuius tanta vis est, ut ne illi quidem, qui maleficio et scelere pascuntur, possint sine ulla particula iust. vivere, 2, 11, 40. iust. fama floruit, Nep. 21, 1, 4. u. ſo Claud. Laud. Stil. 1, 208; fiducia iustitiae eius, Quint. 11, 1, 75; sanctus haberi iustitiaeque tenax factis dictisque mereris, Juv. 8, 25. iust. ignarus, Quint. 2, 20, 8; — quorum optimus adque interpres legum sanctissimus omnia quamquam temporibus diris tractanda putabat inermi iustitia, Juv. 4, 78. principe nec nostro deus est moderatior ullus: iustitia vires temperat ille suas, Ov. M. 3, 6, 23. iustitiaque dedit gentes frenare superbas, Virg. A. 1, 523. ut eosdem reges et sacerdotes haberent, quorum iustitia religione permixta incredibile quantum coaluēre, Justin. 36, 2, 16. labore atque iustitia res publica crevit, Sall. C. 10, 1; mi Chremes, peccavi, fateor: vincor: nunc hoc te obsecro, quando tuos est animus natu gravior, ignoscentior, ut meae stultitiae in iustitia tua sit aliquid praesidî, Ter. Heaut. 4, 1, 31.

Iustĭtium, ii, *n.* (ius u. sistere), der Gerichtsſtillſtand, Gerichtsferien, Stillſtand der Gerichte und öffentlichen Geſchäfte, der bei großer Gefahr oder Trauer angeordnet wurde (vgl. Gell. 20, 1, 43), cogitare dictaturam, ruere iustitio et omnium rerum licentia, Cic. Att. 4, 18, 3. qui in concione ausus est dicere iustitium edici oportere, iurisdictionem intermitti, claudi aerarium, iudicia tolli, Har. resp. 26, 55. tumultum decerni, iustitium edici, saga sumi dico oportere, Phil. 5, 12, 31. ut exercitu deleto ita iustitium indictum, Liv. 10, 4, 1. u. ſo 7, 6, 12. iustitio indicto, 3, 3, 6. Suet. Galb. 10. Amm. 19, 1, 10. iustitiumque in foro sua sponte coeptum prius quam indictum, Liv. 9, 7, 7. ante senatus consultum sumpto iustitio, Tac. A. 2, 82. mox iustitio secuto, Capitol. Anton. phil. 7. prope iustitium omnium rerum futurum videbatur, Liv. 26, 26, 9. silentium omnium rerum ac iustitio simile otium fuit, 7, 1, 4. dum iustitio ob amissum Augustum, post discordiis attinemur, Tac. A. 1, 50. iust. per aliquot dies servatum, Liv. 3, 5, 4. moerentia tecta Caesar habet vacuasque domos legesque silentes clausaque iustitio tristi fora, Lucan. 5, 30. iustitio longiore inhibito, Suet. Tib. 52. iust. remittitur, Liv. 10, 21, 6. od. remissum est, 3, 5, 14. exsuto iustitio reditum ad munia, Tac. A. 3, 7. u. vgl. 1, 16. u. quod apud Parthos iustitî instar est, vgl. Suet. Cal. 5. u. von einer Landestrauer, Sidon. Ep. 2, 8.

Iustus, a, um, I) ſubj. v. Perſonen als Tugend: gerecht, ſubſt. der Gerechte, si quod non aequo foedere amantis curae numen habet iustumque memorque, precatur, Virg. A. 4, 520. unico gaudens mulier marito prodeat iustis operata divis, Hor. Od. 3, 14, 5. utque parum iustae nimiumque in pelice saevae invidiam fecere deae, Ov. M. 4, 547. iustum et tenacem propositi virum non civium ardor prava iubentium - mente quatit solida, Hor. Od. 3, 3, 1. id (ius) si ab uno iusto et bono viro consequebantur, erant eo contenti, Cic. Off. 2, 12, 42. vir acer, strenuus, iustus, Eutr. 9, 17. dicite, iuste senex et femina coniuge iusto digna, quod optetis, Ov. M. 8, 704. u. ſo: senex, F. 4, 524. 5, 384. pauci libertatem, pars magna iustos dominos volunt, Sall. H. 4, 61, 18. tyrannus fuerat appellatus, sed iustus, Nep. Milt. 8, 3. vox iusti facunda Solonis, Juv. 10, 274. iuste Latine, Ov. F. 2, 544; auch: aspiciunt oculis superi mortalia iustis, M. 13, 70. horum igitur mores oratione iustos, integros, religiosos, timidos, perferentes iniuriarum mirum quiddam valet, Cic. dOr. 2, 43, 184. iustae Bitia venerande senectae, Sil. 2, 409. qui ita iustus est et bonus vir, ut natura, non disciplina consultus esse videatur, Cic. Caecin. 27, 78. is et infirmus est mollisque natura et ob eam ipsam causam in amicitia parum iustus, Am. 20, 77. ille clarus erit, fortis, iustus, Hor. Sat. 2, 3, 96. tuus hic populus, sapiens et iustus in uno, Ep. 2, 1, 18. negociatoribus comis, mercatoribus iustus, mancipibus liberalis eram visus, Cic. Planc. 26, 64. pulchra Laverna, da mihi fallere, da iusto sanctoque videri, Hor. Ep. 1, 16, 60. u. vgl. Sat. 2, 3, 189. contendebant (Mauri) antipodas ultra Aethiopiam cultu Persarum iustos et egregios agere, Sall. H. 1, 63; — ut praeter caeteros iustus appellaretur, Nep. Arist. 1, 4. et iustum poteras et scribere fortem, Hor. Sat. 2, 1, 16. nullus erat iustis reddere iura labor, Ov. F. 1, 252; — *Compar.*: quo iustior alter nec pietate fuit nec bello maior et armis, Virg. A. 1, 544. ut propemodum iustioribus utamur illis, qui omnino avocent a philosophia, quam his, qui cet., Cic. Fin. 1, 1, 2; auch: iustior est animo ventus et unda tuo, Ov. Her. 7, 44. — *Superl.*: legesque feret iustissimus auctor, Ov. M. 15. 833. u. ſo 8, 101. iustissime Chiron, F. 5, 413. iustissima Phene, M. 7, 399. fundit humo facilem victum iustissima Tellus, Virg. G. 2, 460. cum iustissimus quisque et a Caesare et a Pompeio vellet dimitti exercitus, Vell. 2, 48, 1. cadit et Rhipeus, iustissimus unus, Virg. A. 2, 426. u. ſo 7, 536. qui (Aristides) unus omnium iust. fuisse traditur, Cic. Sest. 67, 141. o iustissime Troum, Ov. M. 14, 245. ut, dum vincit acie, iustissimo lenior, post vi-

ctoriam audito fuerit crudelior, Vell. 2, 25, 3. in provinciales iustissimus, Eutr. 10, 16; conditiones pacis, quas et Caesar iustissimo animo postulabat, Vell. 2, 48, 5.

II) object., angemessen, entsprechend, passend, gebührend, triftig, giltig, begründet, gehörig, recht, richtig, gerecht, wirklich, 1) im Allg.: fundi Germanos acie et iustis locis: iuvari silvis paludibus, Tac. A. 2, 5. nec adiri usquam ad iusti cursum poterat amnis, Liv. 1, 4, 4. praebebatque avido non iusta alimenta parenti, Ov. M. 8, 873. digitum iusto commodus orbe teras (anule), Am. 2, 15, 6. et cum levis armatura proelium tale ediderit, quid ab legionibus, quid ab iustis armis, quid ab animis fortissimorum militum expectari? Liv. 38, 22, 5. u. vgl. Tac. A. 14, 32. Curt. 4, 52 (13), 5. 9, 29 (7), 19. iusta pari premitur veluti cum pondere libra, Tibull. 4, 1, 41. u. vgl. Sen. Thyest. 859. labant curvae iusto sine pondere naves, Ov. M. 2, 163. u. vgl. Med. fac. 76. operumque laborem partibus aequabat iustis aut sorte trahebat, Virg. A. 1, 507. fuit forma quidem corporis iusta, Lamprid. Commod. 17. iusta statura, Suet. Tib. 68. Ner. 51. Galb. 21. dum iusta muri altitudo expleatur, Caes. BG. 7, 23, 4. quarum (navium) numerus erat satis magnus magnitudine quamquam non satis iusta ad proeliandum, Auct. BAl. 44. donec ad iustam magnitudinem perveniat (dens), Cels. 7, 12, 1. donec vineae iusti sint roboris, Col. 4, 21, 1. usque cano Nemesin, sine qua versus mihi nullus verba potest iustos aut reperire pedes, Tibull. 2, 5, 111. iustum sit necne poëma, Hor. Sat. 1, 4, 63. quae magnificentia triumphorum eius (Caesaris), quae fuerit munerum, ne in operis quidem iusti materia, nedum huius tam recisi digne exprimi potest, Vell. 2, 89, 1. u. so 2, 99, 3. 2, 103, 4. ordinem atrocissimae calamitatis - iustis voluminibus, ut alii, ita nos conabimur exponere: nunc summa deflenda est, 2, 119, 1. u. so 2, 48, 5. 2, 114, 4. iudicavisti te illam iustam eloquentiam - consequi non posse, Cic. Brut. 90, 309; — iusto produxit tempore partus, Calp. 10, 24. adveniet iustum pugnae, ne arcessite, tempus, Virg. A. 10, 11. haec quoque, cum iustos matura peregerit annos, iuris erit vestri, Ov. M. 10, 36. quid propero? Scythia est, quo mittimur, inquam, Roma relinquenda est: utraque iusta mora est, Tr. 1, 3, 61. cum - sarmenta iustam maturitatem ceperint, Col. 4, 23, 1. u. vgl. 10, 359. iustum praeterit ira modum, Ov. F. 4, 304 ultra iustum modum, Cels. 7, 12, 3. u. vgl. 3, 22. 4, 5. 7, 12, 3. quotiens factum non negatur, sed quia iusta ratione sit factum defenditur, Quint. 3, 6, 27. iusta pericli si ratio est et honesta, timent, Juv. 6, 94. mea causa causam hanc iustam esse animum inducite, Ter. Heaut. prol. 41. magna fuit subitae iustaque causa viae, Ov. Her. 17, 156. iusta doloris, Naevole, causa tui, Juv. 9, 90. vanis et inanibus militem magis, quam iustis formidinis causis moveri, Curt. 4, 47 (13), 5. hoc quoque in rerum naturam cadit, ut duos sapientes aliquando iustae causae in diversum trahant, Quint. 2, 17, 32. nec enim umquam atrocioribus populi R. cladibus magisve iustis indiciis adprobatum est non esse curae deis securitatem nostram, Tac. H. 1, 3. bonam atque iustam rem oppido inperas et factu facilem, Ter. Heaut. 4, 3, 26. u. vgl. Phorm. 1, 4, 4. incipio proponere mihi rem publicam iustam et iam suis nitentem viribus, Cic. ad Brut. 1, 4, 6. florem aetatis, inquit Hasdrubal, quem ipse patri Hannibalis fruendum praebuit, iusto iure eum a filio repeti censet, Liv. 21, 3, 4. si se officio fungi putet iusto atque debito, Cic. Tusc. 3, 31, 76. cunctus senatus populusque obviam egressus iustis omnibus hospitalibus privatisque et publicis fungitur officiis, Liv. 9, 6, 7. neque enim iustus sine mendacio candor apud bonos crimini est, Vell. 2, 116, 4. o fuge te tenerae puerorum credere turbae: nam causam iusti semper amoris habent, Tibull. 1, 4, 9. u. vgl. Sen. Thyest. 475. Eutr. 10, 7. iusto vatis ducta favore pii, Claud. Epist. 2, 23. tanta est fiducia formae: quae quamquam iusta est, cura tamen adiuvat illam, Ov. M. 2, 731. postulationem - ab iusto nasci timore, Auct. BG. 8, 48, 9. quos iustus in hostem fert dolor, Virg. A. 8, 500. tu fore tam iusta lentum Menelaon in ira - putas? Ov. Her. 17, 249. u. vgl. M. 6, 1. Virg. A. 10, 714. omnis furiis surrexit Etruria iustis, 8, 494. iustis odiis, Quint. 5, 13, 38. solane semper ero iustis exercita curis? Ov. M. 15, 768. ne subeant animo taedia iusta tuo, Pont. 4, 15, 30. si precibus - numina iustis victa remollescunt, M. 1, 377. u. vgl. 3, 406. iusta esset excusatio, quum cet., Cic. Or. 41, 140. nec dubito, quin haec, cum sit tam iusta, vocetur rustica iudicio nostra querella tuo, Ov. Her. 17, 11. nunc sera querellis haut iustis adsurgis, Virg. A. 10, 94. iustas da vocibus aures, VFlacc. 7, 419; — non mihi te licuit lacrimis perfundere iustis, Ov. Her. 11, 115. non publice tantum se premi imperio, sed singulos iustum pati servitium, Liv. 41, 6, 9. illi iusta cheragra contudit articulos, Hor. Sat. 2, 6, 15. canit deorum sanguinem, per quos cecidēre iusta morte Centauri, Od. 4, 2, 13; — si iustum est credi, Amm. 23, 6, 34. — *Compar.*: tua iustior aetas, ultra me inproperae ducant cui fila sorores, Sil. 3, 95. utrius iustius sit desiderium, Quint. 7, 1, 62. quidam, sicut Menander, iustiora posterorum quam suae aetatis iudicia sunt consecuti, 3, 7, 18. — *Superl.*: quarum (causarum) illa fuit iustissima, quod cet., Caes. BG. 4, 16, 1. Veneris iustissima cura, Virg. A. 10, 132. poenas dedit iustissimo exitu, Eutr. 10, 3. — *Subst.*: nam steriles nimium crasso sunt semine partim et liquido praeter iustum tenuique vicissim, Lucr. 4, 1240; häufiger: cum sua plus iusto carmina quisque probat, Ov. Pont. 3, 9, 8. at tibi ne vicinus Enipeus plus iusto placeat cave, Hor. Od. 3, 7, 22. nisi nobis plus iusto nostra placet causa, Liv. 22, 59, 2. modo plus iusto, modo non amplius assumere, Cels. 1, 1. u. so 3, 22. testiculus magis iusto dependet, 7, 18. u. vgl. hier: illa tamen iusta plus tibi parte favet, Ov. Her. 21, 8. und: ipse tibi iam bracchia contrahit ardens scorpius et caeli iusta plus parte relinquit, Virg. G. 1, 34.

plura iusto concipiens interim spiritus, Quint. 2, 4, 4. fecundum faciebat amor quotiensque rogabat ulterius iusto, Prognen ita velle ferebat, Ov. M. 6, 469. gravius Saturnia iusto nec pro materia fertur doluisse, 3, 333. umida (terra) maiores herbas alit ipsaque iusto laetior, Virg. G. 2, 251. Minucia Vestalis suspecta primo propter mundiorem iusto cultum, Liv. 8, 15, 7. plenior ut si quos delectet copia iusto, Hor. Sat. 1, 1, 56. liberior iusto nec mihi lingua fuit, Claud. Epigr. 24, 8. gloriae laudisque ut iusto maior cupido, ita cet., Curt. 10, 28 (5), 29; — iusta precor, Ov. Am. 1, 3, 1. si iusta peto, M. 13, 466. iusta impera! Sen. Oct. 461. operam exigendam, iusta praebenda, Cic. Off. 1, 13, 41. quaerat, an ex sua constitutione iusta percipiat (servus), Col. 1, 8, 18. novella vero, dum adolescit, nisi omnia iusta perceperit, ad ultimam redigitur maciem, 4, 3, 5. iusta enim fieri ne queunt, cum induruit ager, Col. 2, 4, 7. tertio deinde die levis adiungitur, labor et paulatim ad iusta perducitur, 6, 14, 3. u. so 6, 30, 5. curabit villicus, ut iusta reddantur, 11, 1, 26. u. so 1, 8, 11. u. vgl. 12, 3, 6. u. mit Genit.: iumentis iusta operum reddentibus ordeum - praebetur, 6, 3, 3.

2) insbes. von dem was auf Recht u. Gesetz beruht, **gerecht, recht, mäßig, gesetzmäßig, gesetzlich,** a) im Allg.: non enim iusta ex causa vel necessaria videri potest postulasse eum, sed quadam accusandi voluptate, Quint. 11, 1, 57. nec ulli genti sine iustis et necessariis causis bellum intulit, Suet. Aug. 21. hanc communem omnium legem leviter adornabit ut iustam, Quint. 7, 1, 47. tentavitque (Sulla) iustis legibus et aequis condicionibus bellum componere, Vell. 2, 25, 1. domi industria, foris iustum imperium, Sall. C. 52, 21. u. vgl. Eutr. 10, 9. Amm. 14, 1, 4. donatur tribuniciae potestati, precarium non iustum auxilium ferenti, Liv. 8, 35, 5. iusta libertas, Suet. Aug. 40. ut semper tibi apud me iusta et clemens fuerit servitus, scis, Ter. Andr. 1, 1, 9. vitam istam multis suppliciis iustis debitisque ereptam fugae solitudinique mandare, Cic. Cat. 1, 9, 20. at illos verbera iustis adficiunt poenis et legum prima securis, Juv. 8, 267. u. vgl. Ov. Pont. 2, 8, 23. M. 8, 58. Juv. 8, 91. Catull. 64, 190. Phaedr. 4, 7, 20. Sil. 13, 367; — quidquid enim iustum sit, id etiam utile esse censent itemque quod honestum, idem iustum: ex quo efficitur, ut quidquid honestum sit, idem sit utile, Cic. Off. 2, 3, 10. Quirites, hoc puta, non iustum est: illud male: rectius illud, Pers. 4, 8; quanta poena affici sit iustum, Quint. 3, 6, 42. quaeque pertinent ad veritatem et ad fidem, ea migrare interdum et non servare fit iustum, Cic. Off. 1, 10, 31. — *Compar.*: iustior nunquam focis datus tuis est sanguis, arcitenens dea! Sen. Hipp. 708. neque enim video, quae iustior acquirendi ratio quam ex honestissimo labore et ab iis, de quibus optime meruerint, Quint. 12, 7, 10. — *Superl.*: quorum et fortuna atrox, ita causa fuit iustissima, Vell. 2, 15, 2. nam et suscipiendi ratio iustissima est officium et optandum etiam, ut amici quam minimas lites habeant, Quint. 12, 9, 7. iustissima centurionum cognitio est igitur de milite, Juv. 16, 17. fuit severissimarum iustissimarumque legum auctor, Vell. 1, 6, 3. imperium ex iustissimo atque optumo crudele intolerandumque factum, Sall. C. 10, 6. — *Subst.*: iustum omne continetur natura vel constitutione: natura, quod secundum cuiusque rei dignitatem: hinc sunt pietas, fides, continentia et talia, dann: constitutio est in lege, more, iudicato, pacto, Quint. 7, 4, 5. u. vgl. 12, 1, 41. nos iustum, pium, religiosum ceteraque his similia honesto complectimur, 2, 4, 38. ut perspicuum esse possit in ipso nomine legis interpretando inesse vim et sententiam iusti et veri legendi, Cic Leg. 2, 5, 12. de bono, utili, iusto disserere philosophiae officium esse dicunt, Quint. 2, 21, 12. nec natura potest iusto secernere iniquum, Hor. Sat. 1, 3, 113. scis etenim iustum gemina suspendere lance ancipitis librae, Pers. 4, 10. utilitas, iusti prope mater et aequi, Hor. Sat. 1, 3, 98. sub te reverentia iusti floruit, Calp. 8, 54. u. vgl. VFlacc. 1, 535. 5, 499. iusti tenax, Eutr. 9, 11; — de iustis quoque et iniustis tractare, Quint. 2, 15, 18. quae iusta ac vera sunt, 5, 14, 29. prope modum aequa et iusta dicebas, Cic. Phil. 2, 29, 72. an quisquam iudex est, qui possit noscere tua iusta, ubi tute verbum non respondeas? Ter. Phorm. 2, 1, 50. nec his quidem assenserim, qui laudativam materiam honestorum, deliberativam utilium, iudicialem iustorum quaestione contineri putant, Quint. 3, 4, 16. quia non iusta iniusta prorsus omnia omnino obsequor, Ter. Ad. 5, 9, 33. u. vgl. Ov. M. 2, 627. Sen. Hipp. 429. — b) insbes. **rechtmäßig, gesetzlich, vorschriftmäßig, ordnungsmäßig, ordentlich, förmlich, formal,** subst. **das Vorschriftmäßige, Ordnungsmäßige, Förmliche, die Förmlichkeit,** iustus rex, Justin. 36, 4, 7. Curt. 5, 26 (9), 8. 7, 16 (4), 17. 10, 20 (6), 14. cum per tot menses vacua civitate nemo, iustine magistratus summae rerum praeessent, controversiam fecerit, Liv. 3, 40, 10. in agro Bruttio iusti ducis speciem nactus, 25, 1, 3. ille manus tendens, hinc stanti milite iusto, hinc coniuratis, talia dicta dedit, Ov. F. 5, 571. u. so: miles, Liv. 24, 14, 4. milites, Suet. Galb. 12. exercitus, Liv. 6, 31, 6. Vell. 2, 61, 2. Tac. H. 4, 21. cum iusto enim et legitimo hoste res gerebatur, Cic. Off. 3, 29, 108. u. so: hostes, Liv. 42, 8, 6; ut - veteranorum iustaeque militiae commoda voluntariis polliceretur, Suet. Vit. 15. quibus aetas et iusta stipendia, Tac. H. 4, 46. iusta vir arma movet, Ov. Her. 5, 98. u. so: arma, F. 3, 710. M. 7, 458. Sil. 12, 470. ne quid divini humanive obstet, quo minus iustum piumque de integro ineatur bellum, Liv. 9, 8, 6. u. so 29, 31, 11. 42, 18, 1. suos quasi ad iustum proelium paucis adhortatus, Curt. 3, 34 (13), 8. si iusta ac si recta pugna esset, Liv. 22, 28, 13. exploratum habeo non vigiliarum ordinem, non stationes iustas esse, 25, 38, 16. eo die castra movet iustumque iter conficit, Caes. BC. 1, 23, 5. u. so 3, 76, 1. victoria iusta imperator appellatus apud Issum, Cic. Fam. 2, 10, 3. erat angusti animi atque demissi iusti triumphi hono-

rem dignitatemque contemnere, Pis. 24, 57. u. so Hor. Od. 1, 12, 53. Suet. Aug. 38. Calig. 48. Claud. 17; — Metellus ille honoratus quattuor filiis, at quinquaginta Priamus, e quibus septendecim iusta uxore natis, Cic. Tusc. 1, 35, 85. u. so Suet. Cal. 24. Vesp. 3. u. iusta coniux, Sen. Oct. 131; hunc iusta matre familiae, illum paelice ortum esse, Liv. 39, 53, 3. iustosque pati hymenaeos, Virg. G. 3, 60. iustum matrimonium, Justin. 10, 1, 1. Suet. Ner. 28; — dixit graviter casum illum meum funus esse rei publicae, sed funus iustum et indictum, Cic. Prov. cons. 18, 45. iustis funeribus confectis, Caes. BG. 6, 19, 4. i. testamentum, Quint. 5, 14, 16. iustus heres, Justin. 15, 2, 14; — retentis ultra iustum tempus insignibus, Suet. Tib. 4. censuēre non expectandum iustum tempus comitiorum, Liv. 5, 9, 1. iusti dies, vgl. XII. tabb. b. Cic. Leg. 2, 9, 21. u. in anderer Beziehung, PDiac. p. 103. Macrob. Sat. 1, 16, 15. iustum et legitimum munus, Suet. Claud. 21. — *Comp.*: regem autem se Macedoniae vel aetatis experimentis vel causis iustiorem esse, Justin. 16, 1, 11; estne marito matronae peccantis in ambo iusta potestas? in corruptorem vel iustior, Hor. Sat. 2, 7, 61. iustiore altero deinde proelio ad octavum lapidem Gabina via - vincuntur, Liv. 5, 49, 6. — *Superl.*: populi R. iustissimum esse in Gallia imperium, Caes. BG. 1, 45, 3. iustissimum triumphum Romae egit, Eutr. 5, 7. u. so Vell. 2, 47, 1. — *Subst.*: consules exercitum scribere armare educere placet nec prius ingredi hostium fines, quam omnia iusta in deditionem nostram perfecta erunt, Liv. 9, 8, 7. operi aliisque iustis militaribus ita adsuefecit, ut brevi rex non equiti magis fideret quam pediti, 24, 48, 12. u. mit Genit.: omnia solennia ac iusta ludorum - summa cum caerimonia esse servata, Cic. Har. resp. 10, 21; bes. bei Leichenbegängnissen: nec caelestes modo caerimonias sed iusta quoque funebria placandosque manes, ut idem pontifex edoceret, Liv. 1, 20, 7. iusta funerum reiicit ad interpretes religionum, Cic. Leg. 2, 26, 67; ille uxori iusta fecit, Plaut. Cist. 1, 3, 28. iusta magnifice fecerunt, Sall. J. 11, 2. iusta Catilinae facta sunt, Cic. Flacc. 38, 95. u. so Leg. 2, 22, 57. iusta sibi faciunt, Sen. Ep. 20, 5, 3 (122). u. vgl.: iusta Troiae facite, Sen. Troad. 64. hanc, quia iusta ferunt, dixēre feralia lucem, Ov. F. 2, 569. lucemque remuria dicit illam, qua positis iusta feruntur avis, 5, 479. u. so VFlacc. 5, 6. germanae iusta dat ante suae, Ov. F. 3, 560. dederat miseris omnia iusta rogis, 6, 492. omnia reddita caesis iusta, VFlacc. 3, 366. nunc iusta nato solve, Sen. Hipp. 1245. iusta soluta Remo, Ov. F. 5, 452. qui nondum etiam omnia paterno funera iusta solvisset, Cic. SRosc. 8, 23. u. so Curt. 6, 22 (6), 19. 10, 19 (6), 7. 3, 31 (12), 15. iusta persolvi patri, Sen. Oed. 997. corporis uxoris eius iustis persolutis, Curt. 4, 45 (12), 2. ad praestanda ei (regis corpori) iusta, 10, 27 (8), 18. iusta sorori non praestitit, Sen. Cons. ad Polyb. 17, 4. cum - iusta peragerent, Plin. 2, 109 (112), 248. avo iusta implevit, Capitol. Anton. phil. 6. famulis pia iusta moratis, VFlacc. 1, 459.

3) *Adv.* in beiden Beziehungen: **iuste**, angemessen, gebührend, gehörig, recht, richtig, gerecht, rechtmäßig, ut nemini parere animus bene informatus a natura velit nisi praecipienti aut docenti aut utilitatis causa iuste et legitime imperanti, Cic. Off. 1, 4, 13. quod iure dicimur fecisse, non hunc solum intellectum habet, ut lege, sed illum quoque, ut iuste fecisse videamur, Quint. 3, 6, 45. quum aliquid clementer, mansuete, iuste, moderate, sapienter factum, Cic. Marcell. 3, 9. Agricola naturali prudentia, quamvis inter togatos, facile iusteque agebat, Tac. Agr. 9. nec piget dicere, avide magis hanc insulam populum R. invasisse, quam iuste, Amm. 14, 8, 15. iuste aestimantibus regem liquet cet., Curt. 10, 18 (5), 26; — *compar.*: saepe impetravit veniam confessus reus: quanto innocenti iustius debet dari! Phaedr. 3. epil. 23. quae (brevitas) commendari tanto debet iustius, quanto poëtae sunt molesti validius, 4. epil. 8. quanto curam sumptumque minorem haec habeant, tanto reprehendi iustius illis, quae nisi divitibus nequeant contingere mensis, Hor. Sat. 2, 4, 85. multoque ego iustius aevum exul agam, quam me videant Capitolia regem, Ov. M. 15, 588; cuius culpae reus nemo iustius quam ipse fuisset, Liv. 44, 7, 9. iustius enim tunc petere ea quisque videtur a iudice, quae aliis ipse praestiterit, Quint. 6, 1, 22. quo iustius peto, primum ut errori, si quis est error, tribuas veniam, deinde cet., Plin. Ep. 8, 14, 10. nam quo constantius ore laudamur vestro, iustius ille timet, Ov. Her. 17, 167. sed quis eam (quaestionem) iustius explicabit quam tu, Tac. Or. 16; — *superl.*: quod quidem (nomen) usurpasset iustissime, si cet., Vell. 2, 27, 5. ut-quod de Pericle veteris comoediae testimonium est, in hunc transferri iustissime possit, Quint. 10, 1, 82. at hoc ipsum, inquies, inique facis, qui hostilis animi in rem publicam homines cives appelles: immo iustissime, Cic. ad Brut. 1, 4, 2.

iūtum, iūtus, s. iuvo.

iŭvāmen, ĭnis, *n.*, d. Hülfe, i. ferre, Mac. Florid. 11. de beton. 431.

iŭvāmentum, i, *n.*, die Hülfe, i. praestare, Veg. 4, 25, 3.

iŭvĕnālis, e, der Jugend angemessen, - entsprechend, jugendlich, mihi quae fuerint iuvenali in corpore vires, Virg. A. 5, 475. u. so 12, 221. dum valida ac iuvenalia membra sufficiunt galeae, Juv. 11, 5. ei mihi! cur umquam iuvenalibus acta lacertis Phrixeam petiit Pelias arbor ovem? Ov. Her. 12, 7. obvius huic venias hederā iuvenalia cinctus tempora, Am. 3, 9, 61. quantum et quale latus! quam iuvenale femur! 1, 5, 22. cum iuvenalibus annis luxuriant animi, F. 5, 273. ipsum autem sumptis Priamum iuvenalibus armis ut vidit cet., Virg. A. 2, 518. u. vgl. Sil. 2, 312. in iuvenali armorum certamine pars nostra non inferior fuerat, Liv. 40, 14, 2. pars in iuvenales lusus lasciviamque versi, 37, 20, 5. ab nocturno iuvenali ludo in castra redeunt, 1, 57, 10. obstitit inceptis tumidum iuvenalibus aequor, Ov. Her. 18, 35. tu mihi dictasti iuvenalia carmina primus, Pont. 3, 3, 29.

festo die invitatio benigna et hilaritas iuvenalis utrosque in vinum traxit, Liv. 40, 7, 2. mihi mens iuvenali ardebat amore, Virg. A. 8, 163. expertes iuvenalium inter fratres certaminum, Liv. 40, 8, 4. cum C. Sulpicius Galba iuvenalem famam apud principem popinarum poenis aucupatus questus esset in senatu cet., Plin. 33, 2 (8), 32; — insbes.: adiecit diem Saturnalibus appellavitque iuvenalem, Suet. Calig. 17. spectaculorum plurima et varia genera edidit: iuvenales, circenses, scenicos ludos, gladiatorium munus: iuvenalibus senes quoque consulares anusque matronas recepit ad lusum, Ner. 5. instituit ludos iuvenalium vocabulo, in quos passim nomina data, Tac. A. 14, 15. nam adhuc per domum aut hortos cecinerat iuvenalibus ludis, 15, 33. de proprio illum per quadriduum ludos scaenicos et iuvenalia edidisse, Treb. Poll. Gord. 4. — *Adv.*: **iuvenaliter**, nach Art der Jünglinge, jugendlich, venatum in silvas iuvenaliter ire solebam, Ov. M. 7, 805. iuv. artus corripit, AA. 3, 733. inque latus campi, quo tardius ira rediret, iecit ab obliquo nitidum iuv. aurum, M. 10, 674. quo videar quamvis nimium iuv. usus, grande tamen toto nomen ab orbe fero, Tr. 2, 117.

iūvenca, ae, *f.*, s. iuvencus.

iūvenculus, a, ganz jung, subst. ein ganz junges Mädchen, i. viduae, od. subst., Tert. Monog. 13. Hieron. in Isai. 3, 7, 14.

iūvencus, a (vgl. *Curtius* Grundz. II. p. 163; *gen. pl.*: iuvencûm, subst., Virg. A. 9, 609. Stat. Theb. 4, 409), jung, I) als *Adj.*: inter equas ubi equus florenti aetate iuvencus pinnigeri saevit calcaribus ictus amoris, Lucr. 5, 1074. ex iis (gallinis) iuvencae plura quam veteres, sed minora, et in eodem fetu prima ac novissima, Plin. 10, 53 (74), 146. — II) *Subst.* 1) im *masc.*, ein junger Stier (vgl.: primum in bubulo genere aetatis gradus dicuntur quatuor: prima vitulorum, secunda iuvencorum, tertia boum novellorum, quarta vetulorum, Varr. RR. 2, 5, 6), a) eig., mit *Attrib.*: celsus, Claud. III. cons. Hon. 82. tener, Sen. Troad. 598. pulcher, Virg. A. 5, 399. robus, Juv. 8, 155. velatus auro vittisque, Virg. A. 5, 366. u. vgl.: aurata fronte iuv. candens, 9, 626. pugnator, 11, 680. infamis, Hor. Od. 3, 27, 45. petulans, Sen. Hipp. 304. Getici, Ov. Pont. 1, 8, 55. Pyrenaei, Claud. in Eutr. 1, 406. innumeri, Tibull. 1, 1, 21. teneri, Ov. Her. 4, 21. nitidi, Claud. Idyll. 1, 60. nivei, Virg. G. 1, 15. Ecl. 6, 46. nigrantes terga, A. 5, 99. 6, 243. rudes operum, Ov. F. 1, 83. fortes ad aratra, Virg. G. 3, 50. meriti, 2, 515. validi, 2, 237. tardi, 2, 206. luctantes, 2, 357. profugi, VFlacc. 3, 58. semineces, Claud. BGild. 360. — *Verbindungen* im *log. Subj.*: timidum iuvencus adplicat matri latus, Sen. Troad. 599. ludit prato liber aperto nondum rupta fronte iuvencus, Herc. fur. 141. magna gerunt grege pro toto bella iuvenci, Hipp. 340. u. vgl.: sic armenta suo iam defensante iuvenco celsius assurgunt erectae cornua matri, Claud. in Eutr. 1, 386. colla rudes operum praebent ferienda iuvenci, quos aluit campis herba Falisca suis, Ov. F. 1, 83. tempore difficiles veniunt ad aratra iuvenci, AA. 1, 471. tua cum multi versarent iura iuvenci, Prop. 5 (4), 1, 129. hanc (vitem) nulli agricolae, nulli coluere iuvenci, Catull. 62, 53. u. vgl. 54. aspice, aratra iugo referunt suspensa iuvenci, Virg. Ecl. 2, 66. iuvenci sudavēre mihi, Claud. in Eutr. 1, 406. huc ipsi potum venient per prata iuvenci, Virg. Ecl. 7, 11. ante aras terram caesi stravēre iuvenci, A. 8, 719. profugi sternunt dumeta iuvenci, VFlacc. 3, 58. cui pinguia Ceae ter centum nivei tondent dumeta iuvenci, Virg. G. 1, 14. discam Getici quae norunt verba iuvenci, Ov. Pont. 1, 8, 55; — im *log. Obj.*: seu poposceris centum iuvencos, Hor. Epod. 17, 39. ternos optare iuvencos (dat), Virg. A. 5, 247. quattuor hic primum nigrantes terga iuvencos constituit, 6, 243. flectere luctantes inter vineta iuvencos, G. 2, 357. nec ante tertium neque post quintum annum iuvencos domari placet, Col. 6, 2, 1. per devia rura iuvencos agunt, Ov. F. 2, 369. teneros laedunt iuga prima iuvencos, Her. 4, 21. it tristis arator maerentem abiungens fraterna morte iuvencum, Virg. G. 3, 517. state coronati plenum ad praesepe iuvenci, Ov. F. 1, 663. grege de intacto septem mactare iuvencos, Virg. A. 6, 38. obrue mactati corpus tellure iuvenci, Ov. F. 1, 377. u. so M. 5, 122. caedit binos de more bidentes totque sues, totidem nigrantes terga iuvencos, Virg. A. 5, 97. iam nunc sollemnes ducere pompas ad delubra iuvat caesosque videre iuvencos, G. 3, 22. u. so 2, 537. Suet. Dom. 8. in montes sese avius abdidit altos occiso pastore lupus magnove iuvenco, Virg. A. 11, 811. rituque iuvencos Chaldaeo stravere magi, Claud. Laud. Stil. 1, 60. bellum etiam pro caede boum stratisque iuvencis bellumne inferre paratis? Virg. A. 3, 247. pars e divulso iactabant membra iuvenco, Catull. 64, 257. deficit pastor grege diminuto tabidos inter moriens iuvencos, Sen. Oed. 147. u. vgl. Claud. Rapt. Pros. 3, 168; — im *Dativ.*: non ut iuvencis illigata pluribus aratra nitantur meis, Hor. Epod. 1, 25. mollescunt colla iuvencis, Catull. 64, 38. ambobus iam cornua fracta iuvencis, VFlacc. 1, 36. cui pellis latos umeros erepta iuvenco pugnatori operit, Virg. A. 11, 679; — im *Genit.*: sarmenta in cornibus iuvencorum deligata incendit, Nep. Hann. 5, 2. omne aevum ferro teritur versaque iuvencûm terga fatigamus hasta, Virg. A. 9, 609. omnes ad terga iuvenci constiterant, Ov. F. 5, 531. adversi contra stetit ora iuvenci, Virg. A. 5, 477; crebra revisit (mater) ad stabulum desiderio perfixa iuvenci, Lucr. 2, 359; — im *Ablat.*: validis terram proscinde iuvencis, Virg. G. 2, 237. non ullo ex aequore cernes plura domum tardis decedere plaustra iuvencis, 2, 205. est in iuvencis, est in equis patrum virtus, Hor. Od. 4, 4, 30. — b) übtr., vom Minotaurus, Claud. VI. Cons. Hon. 634. u. vgl. in Rufin. 1, 289; vom Meerkalb, aequorei, Sil. 5, 132. viridis, Claud. Nupt. Hon. et Mar. 164; vom Stier des Phalaris, Pers. 3, 39. Claud. BGild. 186. in Eutr. 1, 166; von Menschen = Jüngling, Sohn, te suis matres metuunt iuvencis, Hor. Od. 2, 8,

21. — c) meton., vom Rindsleder, caesus, Lucan. 4, 132. emeritus, Stat. Theb. 3. 590. caesi, Claud. in Rufin. 2, 128. u. vgl. 2, 386. — 2) im *fem.* iuvenca, ae, *f.*, die junge Kuh, Färse, das Rind, a) eig. (Ggstz. taurus, Ov. F. 4, 103. AA. 2, 485. Virg. A. 8, 207. Calp. 11, 26), mit *Attrib.*: formosa, Virg. G. 3, 219. nivea, Ov. M. 1, 652. niveae, Tibull. 3, 4, 67. sterilis, Ov. F. 5, 253. avidae, Virg. G. 2, 375. indomita, Catull. 63, 33. operum coniugiique rudis, Ov. F. 4, 336. votiva, Hor. Ep. 1, 3, 36. aurata, Juv. 6, 48. — *Verbind.* im *log. Subj.*: scis mille iuvencas esse mihi, Calp. 9, 35. pascuntur oves avidaeque iuvencae (frondem), Virg. G. 2, 375. cerva matrem sequitur, taurum formosa iuvenca, Calp. 11, 26. stat pecus omne metu mutum mussantque iuvencae, Virg. A. 12, 718. veluti iuvenca vitans onus indomita iugi, Catull. 63, 33. cadat ante meos icta iuvenca focos, Prop. 5 (4), 6, 2. iuvenca ferro semet opposito induit et vulnere uno cecidit, Sen. Oed. 341; — im *log. Obj.*: pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca, Hor. Ep. 1, 3, 36. numquid in hac, Lycida, vidisti forte iuvencam valle meam? Calp. 3, 1. qui venit inventa non irritus ecce iuvenca, 3, 98. intacta totidem cervice iuvencas (delige), Virg. G. 4, 540. ante coronatam puppem sine labe iuvencam mactarunt, Ov. F. 4, 335. Iunoni caede iuvencam, Juv. 6, 48. tollit humo munus caesa prius ille iuvenca, quae dederat nulli colla premenda iugo, Ov. F. 3, 375. tibi caeruleis in litore vittis et Zephyris Glaucoque bovem Thetidique iuvencam deicit Ancaeus, VFlacc. 1, 190; — im *Ablat.*: hac prima Veneris calet ara iuvenca, 2, 331. — b) übtr., von der nachgebildeten Kuh, in welcher Pasiphae war, Suet. Ner. 12; von der in eine Kuh verwandelten Io, Pharia, Ov. F. 5, 619. Inachia, Virg. G. 3, 153. VFlacc. 4, 357. u. vgl. 349. 397. Claud. Nupt. Hon. et M. 112. Laud. Stil. 1, 312. und in Verwechselung mit ihr von der Isis, linigera, Ov. AA. 1, 77; endlich auch von einem jungen Mädchen, einer Jungfrau, circa virentes est animus tuae campos iuvencae, Hor. Od. 2, 5, 5. Graia iuvenca venit, quae te patriamque domumque perdat! Ov. Her. 5, 117.

iŭvĕnesco, iuvenui, ĕre, 1) kräftig heranwachsen, me tener solvet vitulus, relicta matre qui largis iuvenescit herbis in mea vota, Hor. Od. 4, 2, 54. iam senuit, ex quo iuvenuit, Tert. de exh. cast. 6. — 2) sich verjüngen, wieder jung werden, a) eig.: illius (puellae) ad tactum Pylius iuvenescere possit, Ov. Am. 3, 7, 41. fatis iuvenescere debent Callirrhoë geniti, M. 9, 431. — b) übtr., wieder kräftig werden, erstarken, rosa et quinquennium perfert non recisa nec adusta: illo enim modo iuvenescit, Plin. 21, 11 (40), 69. tunc fessa putri rubigine tela horrentesque situ gladios in saeva recurvant vulnera et attrito cogunt iuvenescere saxo, Stat. Theb. 3, 582. erexit subitas turres cinctosque coëgit septem continuo montes iuvenescere muro, Claud. VI. Cons. Hon. 535. te sospite fas est vexatum laceri corpus iuvenescere regni, Laud. Stil. 2, 202.

iŭvĕnīlis, e, jugendlich, tui, sidus iuvenile, nepotes per tua perque sui facta parentis eant, Ov. Tr. 2, 167; utque meum intonsis caput est iuvenile capillis, tu quoque perpetuos semper gere fronde honores, Ov. M. 1, 563. metasque tenetis, ante genas dulces quam flos iuvenilis inumbret, Claud. Prob. et Ol. cons. 68. corpus, si iuvenile, si firmum est, Cels. 5, 28, 12. sed pia Baucis anus parilique aetate Philemon illa sunt annis iuncti iuvenilibus, illa consenuēre casa, Ov. M. 8, 631. propter iuvenilem eius aetatem, Eutr. 6, 21. qui nostras praesenti numine terras perpetuamque regit iuvenili robore pacem, Calp. 4, 84. quacunque ingrederis, clamor iuvenilis et una femineae voces inpulsaque tympana palmis, Ov. M. 4, 28. iuvenilis ardor impetu primo furit, Sen. Oct. 188. iuv. calor, Quint. 2, 15, 28. ut nimis redundantes nos et superfluentes iuvenili quadam dicendi impunitate et licentia reprimeret, Cic. Brut. 91, 316. iuvenili impulsi licentia, Petron. 17, 8. iuv. abundantia, Quint. 12, 1, 20. ipsa enim illa iuv. redundantia multa habet attenuata cet., Cic. Or. 30, 108. iuv. cupiditate gloriae, Quint. 7, 2, 24. iuvenile vitium est regere non posse impetus, Sen. Troad. 254; übtr.: ipsa etiam cunctos gravis inclementia fati terruit et subiti praeceps iuvenile pericli, nil cunctante malo, Stat. Silv. 1, 4, 50; — *compar.*: suis semper iuvenilior annis, Ov. M. 14, 639; — *subst.*: integer et laetus laeta et iuvenilia lusi, Ov. Tr. 5, 1, 7. — *Adv.*: Hannibalem **iuveniliter** exsultantem patientia sua molliebat, Cic. Sen. 4, 10. iuv. dicta, Quint. 12, 6, 3. illo ignaro et iuv. hauriente auctam suspicionem, Tac. A. 4, 10.

iŭvĕnīlĭtas, ātis, *f.*, die Jugend, Varr. b. Non. p. 123, 8.

iŭvĕnis, is, jung, I) *Adj.*: qui veteres fagos, nova quam spectacula mavis cernere, quae patula iuvenis deus edit arena, Calp. 7, 5. iuveni primum virgo deducta marito inficitur teneras ore rubente genas, Tibull. 3, 4, 31. u. so Hor. Od. 3, 11, 37. est mihi filius iuvenis, Quint. 4, 2, 42. u. so Tac. A. 1, 3. iuveni senior praecepta daturus alumno, Calp. 5, 3. quid iuveni natam non tradis alumno? Claud. Nupt. Hon. et M. 44; — flebant populeae iuvenem Phaethonta sorores, VFlacc. 5, 429. nuntiat Helles et iuvenis Phrixi funera sorte peti, Ov. F. 3, 857. iuvenisque Coroebus Mygdonides, Virg. A. 2, 341. u. vgl. 12, 517. 5, 502. 9, 335. Ov. F. 4, 675. Suet. Aug. 19. 51. Tib. 22; — excidit, ut peterem iuvenes quoque protinus annos, Ov. M. 14, 139. u. so 7, 295; — nunc te prole tua iuvenem Germania sentit, Ov. Tr. 2, 229. tu iuvenis carusque deis, Calp. 8, 10. intonsa iuvenis perpetuum coma (Liber), Sen. Hipp. 753. triumviros agris dividendis colonisque deducendis creavit se socerumque suum, consularem Appium et Gaium fratrem admodum iuvenem, Vell. 2, 2, 3. vgl. Quint. 8, 3, 31. iuvenis adhuc consul factus est, Eutr. 4, 12. u. vgl. Quint. 12, 6, 6; — *compar.*: sed utinam, ut sacerdotium idem, ut consulatum multo etiam iuvenior quam ille sum consecutus, ita senex saltem ingenium eius aliqua ex parte adsequi possem! Plin. Ep. 4, 8, 5. quamvis iuvenior, quamvis robustior, adligari

se ac venire patitur, Tac. G. 24; — mox iuniores quaerit adulteros, Hor. Od. 3, 6, 25. nonaginta milia iuniorum peditum in armis erant, Curt. 9, 16 (4), 15; qui vel mense brevi vel toto est iunior anno, Hor. Ep. 2, 1, 43. — II) *Subst.* 1) *masc.*, ein junger Mann, Jüngling (von 20 bis 40 Jahren), auch collectiv von junger Mannschaft, Sil. 4, 219; mit *Gegensätzen*: nam fierent iuvenes subito ex *infantibu'* parvis, Lucr. 1, 186; hunc *puer*, hunc iuvenis turba circumstetit arta, Tibull. 1, 2, 95. maturius etiam puero, quam iuveni - dari debet (cibus), Cels. 3, 4. patientior est laboris natura pueris, quam iuvenibus, Quint. 1, 12, 10. institutio puerorum vel iuvenum, Suet. Gr. 23. sive quod ipse puer iuvenisque videris et media est aetas inter utrumque tibi, Ov. F. 3, 773. si puerum iuvenes, si multi fallitis unum, M. 3, 655. et adulti fere pueri ad hos praeceptores transferuntur, et apud eos iuvenes etiam facti perseverant, Quint. 2, 2, 3; me iuvenum pictae facies, me nomina laedunt, me tener in cunis et sine voce puer, Prop. 2, 6, 9. ne forte seniles mandentur iuveni partes pueroque viriles, Hor. AP. 176. pueri proximeque his - senes iuvenes, Cels. 2, 1. inediam facillime sustinent mediae aetates, minus iuvenes, minime pueri et senectute confecti, 1, 3. quo fit, ut etiam minus saepe in muliere, quam in viro, minus saepe in puero vel sene, quam in iuvene, manus dimovendae sint, 2, 14. et infirmitas puerorum et ferocitas iuvenum et gravitas iam constantis aetatis et senectutis maturitas, Cic. Sen. 10, 33; cur me iuvenemque *virum*que nec iuvenem nec me sensit amica virum? Ov. Am. 3, 7, 19. ideo ipsum non iuvenes designasse - sed viros, Suet. Ter. 4; maxima pars vatum, *pater* et iuvenes patre digni decipimur specie recti, Hor. AP. 24. hos (greges) tibi do senior, iuveni pater, ipse tuendos accipe, Calp. 5, 9; saecularibus ludis iuvenes utriusque sexus prohibuit ullum nocturnum spectaculum frequentare, nisi cum aliquo *maiore natu* propinquorum, Suet. Aug. 31; non aliquis iuvenis aut unus e vulgo, sed *senes* et prudentissimi, Quint. 8, 4, 21. inter senem iuvenemque, sed propior seni (occidit), Sen. Oed. 775. successurum iuvenem seni, hoc est ipsum Neroni; Suet. Galb. 8. mixta senum ac iuvenum densentur funera, Hor. Od. 1, 28, 19. u. vgl. Ov. F. 1, 41. vos quoque, senum praesidia, tot iuvenes, meo pendete collo, Sen. Thyest. 523. hic (Cupido) iuveni detraxit opes, hic dicere iussit limen ad iratae verba pudenda senem, Tibull. 2, 1, 73. laetitia iuvenem, frons tristis decet senem, Sen. Hipp. 454. pars putat, ut ferrent iuvenes suffragia soli, pontibus infirmos praecipitasse senes, Ov. F. 5, 633. mox iuvenes agitare iocos et pollice honesto egregios lusisse senes, Pers. 6, 5. nunc iuvenum princeps, deinde future senum, Ov. AA. 1, 194. omnis aetas pariter et sexus ruit, iuvenesque senibus iungit, Sen. Oed. 53. iuvenes venere protervi lascivique senes, Claud. in Eutr. 2, 326. u. vgl. Idyll. 7, 27. haec recinunt iuvenes dictata senesque, Hor. Ep. 1, 1, 55. ad invitandos in libidinem iuvenes senesque, Suet. Cal. 41. petite hinc, iuvenesque senesque, finem animo certum, Pers. 5, 64. primorum manus ad portas iuvenumque senumque prosequitur votis, Virg. A. 9, 309. cum me Veneris praecepta ferentem deducat iuvenum sedula turba senum, Tibull. 1, 4, 79. hanc animo gaudente vident iuvenumque catervae commemorant merito tot mala ferre senem, 1, 6, 81. quibus iuvenibus fluxit alvus, plerumque in senectute contrahitur: quibus in adolescentia fuit adstricta, saepe in senectute solvitur: melior autem in iuvene fusior, in sene adstrictior, Cels. 1, 3. in fabulis iuvenum, senum, militum, matronarum gravior ingressus est, Quint. 11, 3, 112; si iuvenis erit - si *senior*, Cels. 2, 7. nec gradus aetatisve pudor senioribus obstat, ne iuveni parere velint, Claud. Laus. Ser. reg. 200; si iuvenis *vetulo* non adsurrexerat et si barbato cuicumque puer, Juv. 13, 55; et iuveni ardenti castam donare *puellam*, Catull. 62, 23. iuvenum series teneris immixta puellis ludit, Tibull. 1, 3, 63. u. vgl.: tu fero iuveni in manus floridam ipse puellulam dedis e gremio matris, Catull. 61, 56; vos enim iuvenes animum geritis muliebrem, illa *virgo* viri, Poët. b. Cic. Off. 1, 18, 61. decorae supplice vitta virginum matres iuvenumque nuper sospitum, Hor. Od. 3, 14, 7. u. vgl.: electos iuvenes simul et decus innuptarum Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro, Catull. 67, 78. u. so 62, 6; his Laodamia it comes et iuvenis quondam, nunc *femina*, Caeneus, Virg. A. 6, 447. — Mit *Attribut.*: Aesonius, VFlacc. 7, 188. Threicius, Ov. Pont. 2, 9, 52. Tirynthius, F. 2, 305. Dardanius, Virg. A. 9, 88. Hyantius, Ov. M. 3, 146. Arcadius, Juv. 7, 160. Pellaeus, 10, 168. Trinacrii, Virg. A. 5, 300. Tarentini, Quint. 6, 3, 10. Veronenses, Catull. 100, 2. Massili, Enn. A. 605; — abietibus patriis et montibus aequi, Virg. A. 9, 674. specie excellens, Vell. 2, 7, 2. egregius forma, Virg. A. 6, 861. praestans animi, 12, 19. egregius, 5, 361. nobiles, Cic. Sen. 10, 29. imberbus, Hor. AP. 161. adultus, Amm. 22, 2, 5. integri, Curt. 7, 5 (1), 37. robusti, Cels. 3, 21. Quint. 2, 2, 52. fortissimi, Curt. 7, 10 (2), 37. 7, 22 (5), 21. invictus, Prop. 1, 20, 23. firmus, Hor. Epod. 12, 3. impiger, Curt. 3, 6 (3), 1. promptissimus, Suet. Rhet. 1. promptissimi, Curt. 8, 40 (11), 9. pernicissimi, 7, 41 (11), 7. bellicosi, Quint. 5, 12, 21. expertes belli, Virg. A. 10, 173. superbus, 3, 326. ferus, Catull. 61, 56. Sen. Hipp. 273. violentus, Herc. fur. 43. ardens, Catull. 62, 23. fervidi, Hor. Od. 4, 13, 26. Sen. Phoen. 411. protervi, Hor. Od. 1, 25, 4. Claud. in Eutr. 2, 326. vecordes, Sen. Phoen. 291. immemor, Catull. 64, 58. exanimus, Virg. A. 11, 51; — tuae sortis iuv., Hor. Od. 4, 11, 21. adultae lanuginis iuv., Amm. 16, 12, 25. commodae indolis iuv., Eutr. 10, 6. generosae indolis iuvenes, Sen. Ep. 8, 2, 19 (71). iuv. infandi ingeni, Sen. Oct. 151. iuvenes bonae mentis, Quint. 2, 12, 12. constantis iuv. fide, Hor. Od. 3, 7, 4. tantae admirationis iuv., Eutr. 8, 11; — iuvenes sparsi pulvere, sudore multo diffluentes, corpore humanam supra formam, Phaedr. 4, 25, 22. iuvenes gemini an-

gustiore forma, Suet. Ner. 1. prima etiam dum lanugine iuv., Amm. 24, 1, 10. — Mit *Genit.*: prodita laxabant portarum claustra tyrannis exulibus iuvenes ipsius consulis, Söhne, Juv. 8, 261. telluris iuvenes, Hor. Od. 2, 12, 4. — *Verbindungen*: non tantum, dum adolescit iuvenis - sed etiam cum est consummatus ac iam in foro clarus, Quint. 10, 5, 14. iuvenis erat primo aetatis flore pubescens, Curt. 7, 6 (2), 4. si iuv. imbecillus est, Cels. 2, 10. simul ac iuvenes esse coeperunt, magna spectare et ad ea rectis studiis debent contendere, Cic. Off. 3, 13, 45. iuvenes nondum scholam egressi, Quint. 5, 10, 96. iuvenes, qui convivere solebant, constituerunt, ut cet., 7, 3, 31. u. so im log. Subj.: Tibull. 1, 2, 17. 1, 8, 31. 3, 4, 23. Virg. G. 1, 500. 4, 360. A. 5, 331. 6, 760. 7, 435. 9, 16. 554. 806. 10, 445. 796. 11, 530. 712. 765. 12, 149. Ov. F. 1, 371. 477. 3, 437. 6, 735. 739. Hor. Sat. 1, 2, 34. Od. 3, 9, 3. Juv. 8, 51. 14, 6. Calp. 7, 12. Sen. Thyest. 309. Claud. VI. Cons. Hon. 547. u. iuvenes, Tibull. 2, 4, 41. Virg. A. 7, 161. Ov. F. 2, 768. 5, 59. Hor. Sat. 2, 3, 196. Juv. 11, 201. 14, 107. Cic. dOr. 2, 86, 353. u. Anh.; — dic tamen, o iuvenis studiorum plene meorum, ecquid cet., Ov. Pont. 3, 5, 37. u. so im Vocat., Virg. A. 12, 19. 10, 793. Calp. 4, 10. Sen. Herc. Oet. 1653. hoc agite, o iuvenes, Juv. 7, 20. u. vgl. Catull. 62, 1. Virg. A. 1, 321. 627. 2, 348. 8, 112. 273. 9, 51. qui iuvenes! 6, 771; — vellem suscepisses iuvenem regendum: pater enim nimis indulgens, quidquid ego astrinxi, relaxat, Cic. Att. 10, 6, 2. quae per viginti annos erudiendis iuvenibus impenderam, Quint. 1. Prooem. 1. sive cupis iuvenem, iuvenes tibi mille placebunt, Ov. AA. 1, 63. iuvenis praelatus Iarbae, Juv. 5, 45. lecti iuvenes, Argivae robora pubis, Catull. 64, 4. u. vgl. Virg. A. 5, 729. 8, 179. 10, 137. electi, Catull. 64, 78. neu iuvenes celebret multo sermone, caveto, Tibull. 1, 6, 17. ipsos nominatim iuvenes, pari comitate utrumque, nunc laudibus nunc promissis onerat, Liv. 10, 14, 12. quod me Lucanae iuvenem commendet amicae, Hor. Ep. 1, 15, 21. iuvenes confusa adhuc quaedam et quasi turbata non indecent, Plin. Ep. 3, 1, 2. u. so im log. Object: Catull. 64, 181. Tibull. 1, 9, 55. Prop. 4. 6 (3, 7), 23. Virg. Ecl. 1, 43. G. 4, 423. 522. A. 2, 57. 5, 361. 7, 531. 780. 10, 464. 686. 815. 11, 67. 12, 598. Hor. Od. 1, 2, 41. 4, 2, 21. 4, 5, 11. Ov. F. 2, 697. 785. 4, 855. 5, 391. Her. 12, 29. Calp. 1, 43. 4, 137. Juv. 2, 50. 8, 71. 14, 251. VFlacc. 1, 153. 2, 554. 3, 352. 7, 315. 345. u. im Plur. Virg. G. 4, 477. A. 6, 308. Hor. Od. 1, 6, 17. Ov. F. 2, 725. Am. 2, 5, 22. Juv. 14, 121. VFlacc. 1, 78. 721. Suet. Aug. 49. Justin. 7, 3, 6. u. Anh.; — im *Dativ.*: iuveni sors pulchrior omni, VFlacc. 6, 313. grata nunc iuveni venus, Sen. Hipp. 448. unus Pellaeo iuveni non sufficit orbis, Juv. 10, 168. u. vgl. Catull. 61, 56. 62, 23. 64, 214. Tibull. 1, 9, 71. 3, 5, 6. 3, 4, 31. Virg. A. 3, 610. 5, 172. 7, 420. 456. 446. 10, 622. 11, 76. 123. 879. Hor. Ep. 1, 8, 14. Ov. F. 6, 747. Juv. 14, 23. 235. Sen. Hipp. 825. Suet. Caes. 71. u. Anh.; — im *Genit.*: iuvenis specie laetare tui, Juv. 10, 310. victrices catervae consiliis iuvenis revictae, Hor. Od. 4, 4, 23. primitiae iuvenis miserae bellique propinqui dura rudimenta, Virg. A. 11, 156. indicto matrimonio iuvenis, Suet. Claud. 15; — aliquis iuvenum, Ov. F. 6, 113. unus et alter, Juv. 14, 33. medius, Ov. F. 5, 67. maior, der ältere, Hor. AP. 366. iuvenum belloque togaque maxime, Ov. Pont. 2, 1, 61. primi, Virg. A. 7, 468. 8, 105. 9, 785. iuv. confidentissime, G. 4, 445; — rectores iuvenum, A. 9, 173. cultor, Pers. 5, 63. enitescis pulchrior multo iuvenumque prodis publica cura, Hor. Od. 2, 7, 6; — in iuvenum membris animosus cernitur horror, Claud. Idyll. 7, 13. lacerti, Ov. M. 4, 707. u. vgl. VFlacc. 3, 163. manus, Schaar, Virg. A. 5, 499. 6, 5. 10, 167. 498. caterva, 1, 497. catervae, Tibull. 1, 6, 81. Hor. Od. 3, 20, 5. turba, Tibull. 1, 4, 80. coetus, Enn. trag. 150. chorus, Virg. A. 8, 287. examen, Hor. Od. 1, 35, 30. series, Tibull. 1, 3, 63. acies, Virg. A. 5, 563. convivia, Ov. F. 6, 779. Am. 3, 4, 47; Iunius est iuvenum, Ov. F. 6, 88; — Iunius e iuvenum nomine dictus. 5, 78. plurima sunt iuvenum discrimina, pulchrior ille hoc atque ille alio, multum hic robustior illo, Juv. 10, 196. flos, Catull. 100, 2. mirus amor iuvenum, quamvis abiēre tot anni, cet., Ov. Pont. 3, 2, 95. qui iuvenum miseros lusisset amores, Tibull. 1, 2, 98. u. vgl. iuvenum curas et libera vina referre (fidibus), Hor. AP. 86. cupido incessit animos iuvenum sciscitandi cet., Liv. 1, 56, 10. dum faciles animi iuvenum, dum mobilis aetas, Virg. G. 3, 165. illic saepe animos iuvenum rapuēre puellae, Ov. AA. 1, 243. sic animis iuvenum furor additus, Virg. A. 2, 355. u. vgl. 9, 249. talibus incensa est iuvenum sententia dictis, 12, 238. it tristis ad aethera clamor bellantum iuvenum, 12, 409. u. vgl. 11, 838. magno iuvenum et maerentis Iuli concursu, 12, 399. cum spes arrectae iuvenum, G. 3, 105; verborum vetus interit aetas et iuvenum ritu florent modo nata vigentque, Hor. AP. 61; — im *Ablat.*: quae me iuvene cantari ubique solebat, als ich noch ein Jüngling war, in meinen Jünglingsjahren, Quint. 8, 3, 76. u. so: Atreus, quem nobis iuvenibus doctissimi senes acuta prima dicere solebant, 1, 5, 24. — Als *Apposit.*: iuvenes possumus discere, possumus facilem animum et adhuc tractabilem ad meliora convertere, als Jünglinge, Sen. Ep. 18, 5, 27 (100). clarum auctorem iuvenis audivi, cum cet., Quint. 8, 5, 21. utor verbis iisdem, quae ex Afro iuvenis excepi, 10, 1, 86. u. öft. voverat hoc iuvenis tunc, cum pia sustulit arma, Ov. F. 5, 569. fecimus et nos haec iuvenes, Juv. 8, 163. iuvenis in Gallia et Illyrico multa strenue fecit, Eutr. 9, 8. aspera militiae iuvenis certamina fugi, Ov. Tr. 4, 1, 71. qui cum quereretur, quod iuvenis interiret, responsum ei ab incerto ferunt numine neminem plus esse victurum, Treb. Poll. Claud. 2. — *Compar. subst.*, der Jüngere, cur tibi iunior laesa praeniteat fide, Hor. Od. 1, 33, 3. u. vgl.: doce vel iunior audi, als der Jüngere, Ep. 1, 17, 16. nisi hic Atharrias senex iuniores pugnam detrectantes revocasset, Curt. 8, 4 (1),

36. iuniores post Actiacam victoriam, etiam senes plerique inter bella civium nati, Tac. A. 1, 3. equester ordo cuneum Germanici appellavit qui iuniorum dicebatur, 2, 83. u. vgl. Curt. 5, 28 (10), 1. mitti iunioribus (sanguinem) - vetus est: in pueris vero idem experiri et in senioribus - vetus non est, Cels. 2, 10. quomodo igitur Asiam etiam cum istis iunioribus subiecisti? Curt. 8, 4 (1), 37. u. vgl. 5, 7 (2), 5. — II) als *fem.*, eine Jungfrau, animosque eiusdem pulchra iuvenis ceperat, Phaedr. 2, 2, 5. Cornelia iuvenis est et parere adhuc potest, Plin. 7, 36 (36), 122. da validis iuvenum pariter subigenda lacertis: sed iustum tritis uncia pondus erit, Ov. Med. fac. 75. u. vgl. iuvenes utriusque sexus, Suet. Aug. 31; auch: iuvenisque (ovis) habetur quinquennis, Col. 7, 3, 6.

iŭvĕnix, s. iunix.

iŭvĕnor, āri, jugendlich sich benehmen (νεανιεύεσθαι), silvis deducti caveant me iudice Fauni, ne velut innati triviis ac paene forenses aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam, aut immunda crepent ignominiosaque dicta, in Versen sprechen, die eine gesuchte Feinheit verrathen, im Gegensatz zu dem einfachen Ausdruck, Hor. AP. 244.

iŭventa, ae, *f.* (im Hexameter nur am Ende), die Jugend (als Göttin, Ov. Pont. 1, 10, 12. M. 7, 241), das jugendliche Alter, der Menschen, Thiere u. Bäume, 1) eig., mit *Attribut.*: prima, Prop. 4, 4 (3, 5), 19. Virg A. 7, 51. 9, 181, Ov. F. 2, 6. 5, 525. Her. 3, 63. VFlacc. 1, 101. 3, 324. 4, 233. Claud. Laud. Stil. 1, 14. 2, 351. Suet. Dom. 12. Plin. 10, 55 (76), 154. perpetua, Virg. A. 4, 32. aeterna, Tibull. 1, 4, 37. viridis, Virg. A. 5, 295. Ov. AA. 3, 557. florens, Hor. AP. 115. valens, Catull. 61, 231. plena, VFlacc. 5, 257. luxurians, Claud. Laud. Stil. 2, 75. calida, Juv. 6, 369. Claud. BGet. 498. habilis, Tac. A. 4, 53. audax, VFlacc. 7, 512. gnava, Calp. 5, 11. segnis, 8, 60. inpubes sterilisque, VFlacc. 6, 694. arte retardata, Claud. in Eutr. 1, 44. tristis, Sen. Hipp. 449; modesta, Tac. H. 1, 53. dulcis, Hor. Od. 1, 16, 24. rosea, VFlacc. 5, 365. 8, 257. siderea, 8, 26. — *Verbindungen* im *log. Subj.*: iuventa eorum (elephantorum) a sexagesimo incipit, Plin. 8, 10 (10), 28. ista ego praeterita iactavi verba iuventa, Prop. 4, 10 (3, 11), 7. tibi enim inconsumpta iuventa est, Ov. M. 4, 17. quae mihi ventura est, siquidem ventura, senectus, cum desit numeris ipsa iuventa suis, Ov. Am. 3, 7, 17. rosea radiante iuventa, VFlacc. 8, 257. nec segnem passus nobis marcere iuventam saepe dabas meritae non vilia praemia Musae, Calp. 8, 60. iracundiam et cupidinem vini sicuti iuventa irritaverat, ita senectus mitigare potuisset, Curt. 10, 18 (5), 34. cum lusit numeris prima iuventa suis, Ov. F. 2, 6; — im *log. Obj.*: qui rure et procul coetu hominum iuventam egissent, Liv. 7, 5, 9. munere assidue valentem exercete iuventam, Catull. 61, 231. iam pro me gnavam potes exercere iuventam, Calp. 5, 11. heu sero revocatur amor seroque iuventa, cum vetus infecit cana senecta caput, Tibull. 1, 8, 41. reparavit morte iuventam, Claud. Laud. Stil. 2, 414; qui nostram ad iuventam duraverunt, Tac. A. 3, 16. citraque iuventam aetatis breve ver et primos carpere flores (auctor fuit), Ov. M. 10, 84; — im *Dativ.*: tu nunc mihi causa viarum sola: tuae venio-iuventae, VFlacc. 7, 223. cedamque tuae-iuventae, 1, 347; — im *Genit.*: quem veluti moderatorem iuventae filii sui Augustus esse voluerat, Vell. 2, 102, 1; membra decora iuventae, Virg. A. 4, 559. vixdum etiam primae spargentem signa iuventae, VFlacc. 4, 233. flore iuventae induimur vultus, Calp. 2, 90. u. so: flos iuv., VFlacc. 1, 101. Claud. Laud. Stil. 2, 351. in Rufin. 1, 140. Liv. 28, 35, 6. Curt. 3, 12 (5), 8. medio iuventae robore ille, hic flore, Liv. 40, 6, 4. nec pervertere iuventae robur Aloidae, Claud. BGet. 73. roseae perfudit luce iuventae (eum), VFlacc. 5, 365. lumenque iuventae purpureum, Virg. A. 1, 590. calidae rapuit te flamma iuventae, Claud. BGet. 498. si vigor iuventae inest, Liv. 1, 57, 7. hunc decus egregium formae movet atque iuventae, Virg. A. 7, 473. bona iuventae senectus flagitiosa oblitteravit, Tac. A. 6, 32. cara fuit coniunx primae, mihi cura iuventae cognita, Ov. F. 5, 525. u. so Calp. 9, 9. donec minor filius lubricum iuventae exiret, Tac. A. 6, 49; — im *Ablat.*: si quicquam tota commisi stulta iuventa, cuius me fatear paenituisse magis, Tibull. 4, 12, 3; ora puer prima signas intonsa iuv., Virg. A. 9, 181. solane perpetua maerens carpēre iuventa? 4, 32. prolesque virilis nulla fuit primaque oriens erepta iuventa est, 7, 50; interit multum, divusne loquatur an heros, maturusne senex an adhuc florente iuventa fervidus, Hor. AP. 114. calidus iuventa, Od. 3, 14, 27. cum incallidus alioqui et facilis iuventa senilibus tum artibus uteretur, Tac. A. 3, 8. decorus iuv., H. 1, 63. forma insignis viridique iuv., Virg. A. 5, 295. siderea clarus procul ora iuventa, VFlacc. 8, 26. nitidusque iuv. (anguis), Virg. A. 2, 473. G. 3, 437. ille pedum melior motu fretusque iuventa, A. 5, 430. audaxque iuv., G. 4, 565. ille spe ac iuv. properus, Tac. H. 4, 68; — a prima fueras spes una iuventa, VFl. 3, 324. a iuventa usque ad supremum vitae diem, Suet. Aug. 61; quem-nullus timor, vis nulla, nulla auctoritas movere potuit in iuventa de statu, Laber. 102. me iuvat in prima coluisse Helicona iuventa, Prop. 4, 4 (3, 5), 19. me quoque pectoris tentavit in dulci iuv. fervor, Hor. Od. 1, 16, 23. huic nigraeque (populo) et crotoni in iuventa circinatae rotunditatis sunt (folia), vetustiora in angulos exeunt, Plin. 16, 23 (35), 86. — 2) meton., die Jugend, die jungen Leute, Graia, VFlacc. 1, 113. barbarica, 8, 459. u. vgl. 3, 682. Juv. 6, 103. docilis, Hor. CS. 45. Calp. 4, 34. vaga, Mart. 2, 90, 1. imbellis, Hor. Od. Od. 3, 2, 16. delecta, Sil. 10, 641. merita, Calp. 4, 165.

iŭventas, (ātis), *f.* (im Hexameter nur am Ende), die Jugend, das jugendliche Alter (als Göttin, Hor. Od. 1, 30, 7. Claud. Nupt. Hon. et M. 84. Cic. ND. 1, 40, 112. Tusc. 1, 26, 65. Liv. 5, 54, 7), tum demum pueris aevo florente iuventas incipit, Lucr. 5, 888. si nunc foret illa iuventas,

Virg. A. 5, 398. fugit retro levis iuv., Hor. Od. 2, 11, 6. fugit iuv. et verecundus color, Epod. 17, 21. superat gregibus dum laeta iuv., Virg. G. 3, 63. tum mihi prima genas vestibat flore iuventas, A. 8, 160; olim iuventas et patrius vigor nido laborum propulit inscium (den Adler), Hor. Od. 4, 4, 5.

iŭventus, ūtis, *f.* (im Hexameter nur am Ende), die Jugend, die Jugendzeit, das jugendliche Alter (von 20—40 Jahren), 1) eig.: sed Rufum adque alios caedit sua quemque iuventus, Juv. 7, 213. iis quae iuventute geruntur et viribus, Cic. Sen. 6, 15. — 2) gew. meton. die Jugend, junge Mannschaft, bes. militär., mit *Attribut.*: Troiana, Virg. A. 1, 467. Rhipaea, VFlacc. 5, 559. Graeca, Vell. 1, 4, 3. Graia, Ov. Her. 12, 203. VFlacc. 1, 599. Italica, Vell. 2, 15, 3. Romana, Enn. A. 459. 527, 538. Hor. Sat. 2, 2, 52. Liv. 2, 3, 2. 2, 12, 15. barbara, Catull. 66, 45. peregrina, Liv. 5, 19, 5. pastoralis, Ov. F. 2, 365. militaris, Liv. 5, 39, 9. tunicata, Enn. A. 331. pellita, Claud. IV. Cons. Hon. 466. resinata, Juv. 8, 114. torosa, Pers. 3. 86. detonsa, 3, 54. horrida bracchiis, Hor. Od. 3, 4, 50; — omnis, Virg. A. 2, 394. Sen. Phoen. 443. Agam. 437. omnis iuv., omnes etiam gravioris aetatis, Caes. BG. 3, 16, 2. nobilissima, Aug. 43. Curt. 6, 34 (9), 21. lecta, Liv. 28, 46, 7. bello lecta, Virg. A. 8, 606. delecta, 4, 130. 9, 226. egregia, Curt. 3, 4 (2), 9. rudis, Claud. Laud. Stil. 1, 315. patiens operum exiguoque adsueta, Virg. G. 2, 472. robustissima, Suet. Ner. 20. fortissima pertinacissimaque in retinendis armis, Vell. 2, 27, 1. ferox, Tac. A. 14, 25. effera, Virg. A. 8, 5. dura, VFl. 4, 668. saeva, Sen. Oed. 744. saevior, VFlacc. 6, 231. intacta, Virg. A. 11, 419. rara, Hor. Od. 1, 2, 24; — modesta, Quint. 2, 2, 14. in venerem satyrorum prona iuv., Ov. F. 1, 397. prodiga, Suet. Caes. 27. sterilis, Sen. Hipp. 479; vgl. noch: primaevo flore iuv., Virg. A. 7, 162; — mit *Genit. subj.*: Trinacriae-Troiaeque iuv., 5, 555. Maeoniae delecta iuv., 8, 499. Cappadocum et Paphlagonum iuv., Curt. 4, 6 (1), 34. Iudaeorum, Suet. Tib. 36. utriusque ordinis, 35. iuv. pleraque, sed maxime nobilium, Sall. C. 17, 6. omnis eorum iuv. infinita numero, Vell. 2, 106, 1. — *Verbindungen* im *log. Subj.*: is concita gente, nec deest iuventus, arcere provinciae finibus Othonianos intendit, Tac. H. 2, 12. et adhuc adfluebat omnis iuv. et quibus cruda ac viridis iuv., Agr. 29. non his iuv. orta parentibus infecit aequor sanguine Punico, Hor. Od. 3, 6, 33. post bellum nata iuv., Claud. BGet. 150. in cute curanda plus aequo operata iuv., Hor. Ep. 1, 2, 24. iuv., quae in agris manuum mercede inopiam toleraverat, privatis atque publicis largitionibus excita urbanum otium ingrato labori praetulerat, Sall. C. 37, 7. iuv. simul ac belli patiens erat, in castris per laborem usu militiam discebat, 7, 4. non arma iuv. exercet, Virg. A. 4, 86. fremit arma iuv., 11, 453. iuventutem - parum honeste pudicitiam habuisse, Sall. C. 14, 7. vide, quam ingrata sit iuv., Sen. Ben. 5, 17, 4. rerum est silva magna, quam cum Graeci iam non tenerent ob eamque causam iuventus nostra dedisceret paene discendo, etiam Latini - hoc biennio magistri dicendi extiterunt, Cic. dOr. 3, 24, 93; vgl. noch Catull. 66, 45. Ov. M. 3, 124. Tr. 3, 12, 21. Hor. Sat. 2, 2, 52. Od. 1, 2, 23. 1, 4, 19. 1, 35, 36. 3, 4, 49. VFlacc. 3, 628. 4, 655. Claud. BGild. 425. IV. Cons. Hon. 331. Liv. 7, 2, 5. Quint. 12, 1, 31. Suet. Rhet. 1. Petron. 89, 2, 27. 120, 84. u. andw.; — im *log. Obj.*: Batavorum iuventus ad dilectum vocabatur, Tac. H. 4, 14. recepta iuventute facilius tributa toleravēre, 4, 71. per factionem optimatum domo pulsi ingentem iuventutem secum traxēre, Justin. 2, 4, 1. iuventute eorum per cohortes composita, Tac. H. 4, 66. Britanni - nihil ex adrogantia remittere, quo minus iuventutem armarent, Agr. 27. huic ab adulescentia bella intestina, caedes, rapinae, discordia civilis grata fuēre ibique iuventutem suam exercuit, Sall. C. 5, 2. Cannis consumpta iuventus, Juv. 2, 154. ex divitiis iuventutem luxuria atque avaritia cum superbia invasēre, Sall. C. 12, 2. ubi iuventus luxu atque avaritia corrupta est, H. 1, 12. haec iuventutem, ubi familiares opes defecerant, ad facinora incendebant, C. 13, 4. iuventutem - multis modis mala facinora edocebat, C. 16, 1; vgl. noch Virg. A. 3, 136. 5, 134. 7, 340. 812. 8, 151. 10, 605. G. 4, 22 (v. Bienen), Cic. Dom. 18, 47. u. andw.; — im *Dativ.*: quia utile est iuventuti regi, inposuimus illi quasi domesticos magistratus, sub quorum custodia contineretur, Sen. Ben. 3, 11, 2. triste exemplum, sed in posterum salubre iuventuti erimus, Liv. 8, 7, 17. legendus - est hic orator, Brute, si quisquam alius, iuventuti, Cic. Brut. 33, 126. imperia ascribebantur nova iuventuti, Dom. 50, 129; — im *Genit.*: haec urbs nunquam plura quam decem milia propriae iuventutis armavit, Vell. 2, 1, 4. id bellum amplius trecenta milia iuventutis Italicae abstulit, 2, 15, 3. plus illic feminarum quam iuventutis aspici, Tac. A. 14, 36. quam labem in adulto robore iuventutis ita caute vitavit, ut cet., Amm. 25, 4, 3. desidia iuv., Tac. Or. 28. qui iuv. inreverentiam gravibus decretis notavissent, A. 3, 31; — iuventutis proceres, die Ersten im Ritterstande, Liv. 2, 20, 11. 9, 38, 8. 10, 28, 6. u. so: principes iuv., 2, 12, 15. 6, 13, 7. 42, 61, 5. u. vom Ersten im Ritterstande: laetor virtute et officio - alterius omnium saeclorum et gentium principis, alterius iam pridem iuventutis, celeriter ut spero civitatis, Cic. Fam. 3, 11, 3. u. so Vatin. 10, 24. Tac. A. 1, 3; aber als Titel des Prinzen zur Kaiserzeit, Suet. Cal. 15; — im *Ablat.*: florere praeterea iuventute, quam stirpem longa pax ediderit, Liv. 42, 11, 6. elegisse sedes iuventuti, qua tunc abundabant, Curt. 4, 20 (4), 20. docent - iuventute armis Samnitem iuvisse, Liv. 9, 25, 5; — neque ab iuventute ibi irridiculo habitae (sumus), Plaut. Poen. 5, 4, 10; Statorius ex multa iuventute regi pedites conscripsit, Liv. 24, 48, 11; quod roboris in iuventute erat utraque civitas armavit misitque, 35, 38, 6.

iŭvo, iūvi, iūtum, iŭvāre (iuerint = iuverint, Catull. 66, 18; iuvaturus, Sall. J. 47, 2. Plin. Ep. 4, 15, 13, u. dagegen iuturus, Col. 10, 121.

u. iutus, Tac. A. 14, 4. Pallad. 4, 10, 36), I) **erquicken, stärken, fördern, nützen, helfen, unterstützen**, sowohl überh. als auch speciell militär. u. medicin., impers. iuvat, **es nützt, hilft, frommt** (Ggstz. laedere, Lucr. 2, 436. Ov. F. 6, 100. u. nocentem esse, Ov. Tr. 2, 270), mit *Accus.*, u. zw. a) der Person, α) mit persönl. Subj.: si autem di nec possunt nos iuvare nec volunt, cet., Cic. ND. 1, 2, 3. non, ita me divi, vera gemunt, iuerint, Catull. 66, 18. ita me iuvent caelites, 61, 192. mortales atque urbes beluasque omnes iuvat (Iuppiter), Enn. Epich. 12. bona te Venus iuverit, Catull. 61, 199. viderit, audentes forsne deusne iuvet, Ov. F. 2, 782. fortes Fortuna iuvat, Plin. Ep. 6, 16, 11. audentes Fortuna iuvat, Virg. A. 10, 284. u. vgl.: fata si miseros iuvant, habes salutem, Sen. Troad. 514; — quid nunc te tua, Turne, potest germana iuvare? Virg. A. 12, 872. si iuvenem, qui iussa sui tam dira tyranni inpavidus - subibat, iuvimus, VFlacc. 5, 659. u. vgl. 5, 685. 1, 376. me iuvit Stilicho, Claud. Laud. Stil. 2, 251. si T. Manlium quam maxime, quibuscumque rebus honeste ac pro tua dignitate poteris, iuveris atque ornaveris, Cic. Fam. 13, 22, 2. Nicomedes Romanos iuvit, Eutr. 4, 20; im Pass.: quae (lex Cornelia) proscriptum iuvari vetat, Cic. II. Verr. 1, 47, 123. qui se natos ad homines iuvandos, tutandos, conservandos arbitrantur, Tusc. 1, 14, 32; qui sic sunt, haud multum heredem iuvant, Ter. Hec. 3, 5, 10. quodsi pudica mulier in partem iuvet domum atque dulces liberos, Hor. Epod. 2, 39. nos aliquid Rutulos contra iuvisse nefandum est? Virg. A. 10, 84. — β) mit sachlich. Subject: ut nec me miserum cibus iuvaret, nec cet., Catull. 50, 9. melius anno hoc mihi non fuit domi, nec quod una esca me iuverit magis, Plaut. Most. 3, 2, 1. neque umquam quicquam me iuvat quod edo domi, Capt. 1, 2, 27. ne mille excubiae nec te signata iuvabunt limina, Prop. 5 (4), 1, 145. non aliter sociûm virtus coit omnis in unum teque iuvat, Palla, Virg. A. 10, 410. nihil illos Herculis arma nec validae iuvēre manus, 10, 319. quem neque bella iuvant nec tela nec usus equorum, Ov. M. 3, 554. decoctum eorum (vinaceorum) veteres dysentericos et coeliacos iuvat et potione et fotu, Plin. 23, 1 (10), 14. u. vgl. 2, 387; quid te Phasidiae iuverunt gramina terrae -? Ov. Rem. am. 261. quid vota furentem, quid delubra iuvant? Virg. A. 4, 65. — b) der Sache, α) mit persönl. Subject: urbes quoque ut cetera ex infimo nasci, dein, quas sua virtus ac dii iuvent, magnas opes sibi magnumque nomen facere, Liv. 1, 9, 3. manum Fortuna iuvat, Ov. M. 5, 140. nunc nostra serenus orsa iuves, haec ut Latias vox inpleat urbes, VFlacc. 1, 20. iuvet nostros nunc ipsa labores, 4, 420. ast ipse iuvare ausa quibus monitis possim tua? 4, 568. plebs quidem urbis histrionum quoque gestus iuvare solita, Tac. A. 16, 4. quis meas miserae deus, aut quis iuvare Daedalus flammas queat? Sen. Hipp. 120; im Pass.: haec naturalis exempli imitatio ad experiendum Seianum Caesarem, ad iuvanda vero opera principis Seianum protulit, Vell. 2, 128, 4. qui occasionem iuvandarum ratione virium trahendo bello quaerebat, Liv. 6, 23, 1. iuvandae studio memoriae, Quint. 11, 2, 41. dantur triremes et delectum remigium iuvandae festinationi, Tac. A. 16, 2; multum adeo, rastris glaebas qui frangit inertes vimineasque trahit crates, iuvat arva, Virg. G. 1, 94. levius plaga iuvatur etiam, si cet., Cels. 5, 26, 23. — β) mit sachl. Subject: dicitur Aegyptos caruisse iuvantibus arva imbribus, Ov. AA. 1, 647. vixque ossa tegit macies nec iuvat ora cibus, Tr. 3, 8, 28. quae (membranae) ut iuvant aciem (oculorum), ita cet., Quint. 10, 3, 31. ars faciem dissimulata iuvat, Ov. AA. 3, 210. intus ruptum oculum febricula iuvat, Cels. 6, 6, 1. quid quod tibi parum videtur eruditus, ea causa est, quod ullam eruditionem esse duxit nisi quae beatae vitae disciplinam iuvaret, Cic. Fin. 1, 21, 71. mandatam iuvit facundia causam, Ov. M. 7, 505. libidinem iuvet ipsum effeminati sexus mendacium, Quint. 5, 12, 19; prospicere in pace oportet, quid bellum iuvet, Syr. 387. — c) mit näheren Bestimmungen, a) in u. Abl., in od. bei etw., häufig mit Ablat. instr. α) mit persönl. Object u. persönl. od. sachl. Subject: qua me Allius *in* re iuverit aut quantis iuverit officiis, Catull. 68, 42. nemo nos in hac causa plus iuvare potest quam tu, Cic. Att. 16, 16F, 18. nihil te mihi gratius facere posse, quam si omnibus tuis opibus omni studio Lamiam in petitione iuveris, Fam. 11, 17, 2. cum sic te, sic Bassum diligamus, ut et illum cuiuscumque et tuum quemcumque quaestorem in petendis honoribus omni ope labore gratia simus iuvaturi, perquam iucundum nobis erit, si cet., Plin. Ep. 4, 15, 13. nil iuvat in magno vester amore senex, Prop. 3, 32 (2, 34), 30; — mit *Ablat.*: nec moveor, quod te iuvi portuque locoque, Ov. Her. 2, 55. nec caelo contenta suo est Iovis ira, sed illum caeruleus frater iuvat auxiliaribus undis, M. 1, 274. si quercus et ilex multa fruge pecus, multa dominum iuvet umbra, Hor. Ep. 1, 16, 9. quod nudum et frusta rogantem nemo cibo, nemo hospitio tectoque iuvabit, Juv. 3, 209. frequentiam negotiatorum et commeatu iuvaturam exercitum, Sall. J. 47, 2. tectis et commeatibus iuverant (exercitum), Curt. 7, 11 (3), 1. te igitur auctore et interprete ne foro quidem et commeatu Mamertini populum R. iuvare debuerunt, Cic. II. Verr. 5, 21, 52. Caesar ad Lingonas litteras nuntiosque misit, ne eos frumento neve alia re iuvarent: qui si iuvissent cet., Caes. BG. 1, 26, 6. quibus (facultatibus cet.) et se possint iuvare et suos, Cic. Off. 1, 3, 9. Marium - iuvit opibus suis, Nep. Att. 2, 2. auxilio tutos (od. laetos) dimittam opibusque iuvabo, Virg. A. 1, 571. 8, 171. vectam frenatis per inane draconibus Aegeus credulus inmerita Phasida iuvit ope, Ov. F. 2, 41. quid - confossum medica postmodo iuvit ope? Am. 2, 9, 7. iuvabo aut re [te] aut opera aut consilio bono, Plaut. Pseud. 1, 1, 17. aut consolando aut consilio aut re iuvero, Ter. Heaut. 1, 1, 34. qui nostros duces auxilio laboris, commeatus periculo suo iuverit, Cic. Balb. 9, 34. neque illos iuveris auxilio, Virg. A. 10, 32. miserere duarum auxilioque iuva, Ov.

M. 9, 780. totque animas, qualis nec viderit ul-
tra, dic, precor, auxilio iuvet, VFlacc. 7, 274.
ipse truces illic Colchos hostemque iuvabis
auxiliis, VFlacc. 4, 618. regulis Cilicum ut se
auxiliis iuvarent scribit, Tac. A. 2, 78. iuven-
tute armis Samnitem iuvisse (suos als Subj.),
Liv. 9, 25, 5. solisque iuvant clamoribus agmen,
VFlacc. 6, 751. his tributa dimittere, alios im-
munitatibus iuvare, Tac. H. 3, 55. nam tu sola
(Venus) potes tranquilla pace iuvare mortales,
Lucr. 1, 31. vitaque magis quam morte iuvatis,
v. Schaafen, Ov. M. 15, 119; — im Pass.: nave,
equo, tabernaculo, viatico etiam a me iuvabitur,
Liv. 44, 22, 13. cum multis auxiliis Postumus
iuvaretur Celticis cet., Treb. Poll. Gallien. duob.
7. accepta potione qua se existimaret iuvari
kal. ipsis ianuariis periit, Spart. Ael. Ver. 4. sed
vereor, ne me frustra servare labores, neu iuver
admota perditus aeger ope, Ov. Pont. 1, 3, 89.
quo id (vulnus) iuvetur, Cels. 5, 26, 23. ut
venter ipse mediocriter calentibus iuvetur, 4,
18 (11). — β) mit sächl. Object. u. sächl. od. per-
sönl. Subject: Iuppiter utilibus - iuvat imbribus
agros, Ov. Pont. 2, 1, 13. fomentisque iuvas
vulnera nostra tuis, 2, 3, 94. roges tuum labore
quid iuvem meo imbellis ac firmus parum? Hor.
Epod. 1, 15. si fortunam virtute iuvisset, Justin.
30, 1, 6; — im Pass.: obruti et stercorati et hu-
moribus iuti (rami), Pallad. 4, 10, 30. simul
captae lintres sagulis versicoloribus haud inde-
core pro velis iuvabantur, Tac. H. 5, 23. tem-
perie caeli corpusque animusque iuvantur, Ov.
Pont. 2, 7, 71. nisi corpus exercitatione, con-
tinentia, cibis, ante omnia natura iuvatur, Quint.
5, 10, 121. se omnia, quibus a bonis fidelibus-
que sociis bella iuvari soleant, misisse, Liv. 22,
37, 3. si das hoc, parvis quoque rebus magna
iuvari, Hor. Ep. 2, 1, 125. placuit sollertia tem-
pore etiam iuta, Tac. A. 14, 4. sunt et naturalia,
quae tamen et cura iuvantur, instrumenta, vox,
latus, decor, Quint. 12, 5, 5. subesse artem ali-
quam iuvarique ratione naturam, 11, 2, 9. ge-
nus ostentationi comparatum - patrocinio quo-
que aliquo iuvari, 10, 1, 28. — d) imperf. α) mit
folg. *Infin.*: laxam quid iuvat esse togam? Ti-
bull. 2, 3, 78. quid iuvat esse pares, te nostrae
caede sororis meque tui fratris, si pia vita pla-
cet? Ov. F. 6, 589. errorem tum denique no-
minis esse et sensi et docui: sed quid docuisse
iuvabat? M. 7, 857. quid pestem evadere belli
iuvit et Argolicos medium fugisse per ignes tot-
que maris vastaeque exhausta pericula terrae,
dum cet., Virg. A. 10, 55. quid iuvat immensum
te argenti pondus et auri furtim defossa timidum
deponere terra? Hor. Sat. 1, 1, 41. u. durch Pro-
nomina auf den Inf. hingewiesen: quid iuvat hoc,
templis nostros immittere mores -? Pers. 2, 62.
illud neminem non iuvabit, iisdem quibus scri-
pserit ceris ediscere, Quint. 11, 2, 32; — da-
gegen vgl.: quid iuvet, ad surdas *si* cantet Phe-
mius aures? quid miserum Thamyran picta ta-
bella iuvat? Ov. Am. 3, 7, 61. nec defensa iu-
vant Capitolia, *quo minus* anser det iecur in
lances, F. 1, 453. — e) *absol.*: adsis o placi-
dusque iuves et sidera caelo dextra feras, als

Bitte an einen Gott, Virg. A. 4, 578. iuvante deo,
Cic. ND. 2, 66, 165. dis iuvantibus, Fam. 7, 20,
2. Sall. J. 85, 48. bene iuvantibus dis, H. 1, 41,
27. dis od. diis bene iuvantibus, Liv. 25, 38, 22.
21, 21, 6. ventoque iuvante accensa ligna, 1,
37, 1. securum somnos imbre iuvante sequi,
Tibull. 1, 1, 48. quae detrahendo iuvant, Cels.
2, 18, 1. si ista parum iuvant, 3, 10. venatio
durique pisces et ex domesticis animalibus assa
caro maxime iuvant, 1, 6. ubi lunae iuvabit
augmentum, Pallad. 13, 6, 1. utraque res invi-
cem iuvabit, Quint. 4, 5, 21; u. vom Arzt: saepe
enim pertinacia iuvantis malum corporis vincit,
Cels. 3, 12. quid labor aut benefacta iuvant?
Virg. G. 3, 525. quid porro multus stilus et as-
sidua lectio iuvat? Quint. 10, 7, 4. in armis mi-
litum virtus, locorum opportunitas, auxilia so-
ciorum, classes, commeatus multum iuvant,
Cic. Marcell. 2, 6. quae omnia sunt in materia
et multum iuvant, victoriam tamen non trahunt,
Quint. 7, 1, 44. quae (theses) ad suadendi of-
ficium vel etiam ad iudiciorum disceptationem
iuvant plurimum, 2, 4, 24. si quid paulum sal-
tem iuvat (Ggstz.: si quid non statim profuit),
Cels. 3, 1. quamvis referas memori mihi pectore
cuncta, non tamen interpres tantundem iuveris,
Hor. Sat. 4, 4, 90. sed nil ista iuvant, Ov. F. 1,
445. nil animi, nil regna iuvant, VFlacc. 1, 702.
si pluribus diebus nihil remedia alia iuverunt,
Cels. 4, 22 (15).

II) (vielleicht zu einer anderen Wurzel gehörig;
mit iucundus in Verbindung gesetzt b. Cic. Fin. 2,
4, 14.), **erfreuen, ergötzen, erheitern, Freude -,
Vergnügen machen**, oft imperf. iuvat, **es erfreut,
macht Freude od. Vergnügen u. dgl.**, *alqd. alqm.*
(od. dicht. alqd. von Theilen des Menschen): iu-
veruntque deos indicis exta sui, Ov. F. 1, 450.
nunc quoque liba iuvant festis matralibus illam,
6, 533. ut Nasidieni iuvit te cena beati? Hor. Sat.
2, 8, 1. quod nullae te, nata, dapes, non ulla
iuvabant tempora, VFlacc. 8, 162. pinguem vi-
tiis albumque neque ostrea nec scarus aut po-
terit peregrina iuvare lagois, Hor. Sat. 2, 2, 21.
non me Lucrina iuverint conchylia, Epod. 2, 49.
non lapis hanc gemmaeque iuvant, Tibull. 1, 8,
39. non omnes arbusta iuvant humilesque my-
ricae, Virg. Ecl. 4, 2. namque me tantum ve-
nientis sibilus austri nec percussa iuvant fluctu
tam litora, nec cet., 5, 82. qui cupit aut metuit,
iuvat illum sic domus et res, ut lippum pictae
tabulae cet., Hor. Ep. 1, 2, 51. nos quoque
templa iuvant, quamvis antiqua probemus, au-
rea, Ov. F. 1, 228. haec me turba iuvat nec
templo laetor eburno, Prop. 5 (4), 2, 5. nec
populum toto pectore festa iuvant, Ov. F. 6,
464. nec me regna iuvant nec Lydius aurifer
amnis nec quas terrarum sustinet orbis opes,
Tibull. 3, 3, 29. multos castra iuvant et lituo
tubae permixtus sonitus bellaque matribus de-
testata, Hor. Od. 1, 1, 23. quem iuvat clamor
galeaeque leves acer et Mauri peditis cruentum
vultus in hostem, 1, 2, 38. illum furtivae iuvēre
Cupidinis artes, Ov. Pont. 1, 4, 41. damnosa
senem iuvat alea, Juv. 14, 4. dixit „lux mea“
quaeque solent verba iuvare viros, Ov. AA. 3,

524. sunt quos genus hoc (carminum) minime iuvat, Hor. Sat. 1, 4, 24. u. vgl. 1, 4, 76. 1, 6, 22. si nec fabellae te iuvant nec fabulae, Phaedr. 4, 7, 22. quin alium, quem tanta iuvet patientia, quaeris? Ov. Am. 2, 19, 59. nec illum praemia tantum, quam labor ipse iuvat, Claud. Cons. Stil. 3, 27. mihi ille detur puer, quem laus excitet, quem gloria iuvet, qui victus fleat, Quint. 1, 3, 7. nec me vita iuvaret invisa civibus et militibus meis, Liv. 28, 27, 10; — tu tamen auspicium si sit stipis utile, quaeris, curque iuvent vestras aera vetusta manus? Ov. F. 1, 219. blanditias molles auremque iuvantia verba adfer, AA. 2, 159. u. vgl. Lucr. 5, 1379. haec animos ollis mulcebant atque iuvabant cum satietate cibi, 5, 1390; — im Pass.: ita se dicent iuvari: voluptati autem aurium morigerari debet oratio, Cic. Or. 48, 159. sic animis natum inventumque poëma iuvandis, Hor. AP. 377; — iuvat *alqm.* mit *Inf.* (als Subj.): me iuvet in gremio doctae legisse puellae, Prop. 3, 4 (2, 13), 11. me iuvat et multo mentem vincire Lyaeo, 4, 4 (3, 5), 21. me teneras salices iuvat aut oleastra putare et gregibus portare novis, Calp. 2, 44. u. vgl. VFlacc. 7, 504. iuvitque me tibi quum summam humanitatem tum etiam tuas litteras profuisse, Cic. Fam. 5, 21, 3. dii boni, vivo: et quo me vivere iuvet, Asprenatem reum video, Cass. Sev. b. Quint. 11, 1, 57; quid te iuvat, inquit, amice, praerupti nemoris patientem vivere dorso? Hor. Sat. 2, 6, 90. at te nocturnis iuvat impallescere chartis? Pers. 5, 62. te iugulo iuvat mersisse ferrum, Sen. Agam. 964; quem pugnare iuvet (inspicit), Lucan. 7, 564. sunt quos curriculo pulverem Olympicum collegisse iuvat, Hor. Od. 1, 1, 4. aliquid facite, propter quod patrem adhuc iuvet vixisse, Sen. Phoen. 336; u. vgl.: delectationis causa, quantum iuvat, ambulare, Cels. 4, 32 (25). u. vgl. 8, 25; selten: quam iuvat, *quod* in tempora illa non incidi, quorum sic me tam quam illis vixerim pudet! Plin. Ep. 8, 6, 17; — iuvat mit *Inf.* (als Subj.): iuvat integros accedere fontes atque haurire iuvatque novos decerpere flores cet., Lucr. 1, 927. quam iuvat immites ventos audire cubantem, Tibull. 1, 1, 45. u. vgl. 1, 1, 74. 1, 5, 30. 4, 7, 9. Virg. A. 1, 203. 2, 210. 586. 660. 776. 3, 282. 606. 4, 797. 537. 660. 6, 135. 7, 628. 749. 9, 615. 11, 131. 168. G. 1, 413. 2, 37. 437. Hor. Od. 1, 36, 1. 3, 19, 18. 4, 1, 31. Epod. 2, 61. 9, 37. 13, 8. 16, 31. Ep. 1, 19, 33. Ov. F. 2, 619. 3, 175. 696. 5, 674. 690. Her. 13, 119. M. 6, 370. 7, 797. 8, 137. 9, 485. 12, 162. Calp. 1, 34. 4. 129. 6, 59. Lucan. 4, 253. 6, 494. VFlacc. 1, 249. 4, 326. 6, 338. 8, 169. Sen. Agam. 433. 522. 543. 749. 1003. Med. 900. Hipp. 111. Troad. 240. 455. Oed. 201. Herc. Oet. 181. Oct. 107. 387. Claud. Prob. et Ol. cons. 151. Rapt. Pros. 3, 290. Cels. 5, 26, 9. Tac. H. 3, 2. Sen. Ep. 18, 3, 3 (106); quidve iuvat furtim latebras intrare ferarum -? Tibull. 4, 3, 9. formidare malos fures, incendia, - hoc iuvat? Hor. Sat. 1, 1, 77; — endlich blos *alqd.* (als Subj.): verum enim vero id demum iuvat, si quem aequom'st facere id facit, Ter. Ad. 2, 3, 2. si quod adest gratum iuvat, Hor. Sat. 2, 6, 13. hoc iuvat, Pers. 1, 112. quin ergo, quid iuvat, quod carum aestumant, id semper faciant, Sall. J. 85, 41. magis illa iuvant, quae pluris emuntur, Juv. 11, 16. inicit inritatus: tenet occasus, iuvat res, Enn. A. 171. coena brevis iuvat et prope rivum somnus in herba, Hor. Ep. 1, 14, 34. citharae noxque venusque iuvant, Ov. Her. 3, 116. cantus vocis plurimum iuvat sociata nervorum concordia, Quint. 5, 10, 124. non auro depicta chlamys, non flava galeri caesaries pictoque iuvant sub tegmine bracae, VFlacc. 6, 226. frigore soles, sole iuvant umbrae, grata fit unda siti, Ov. Rem. am. 405. iuvat humida forsan ripa levatque diem vicini spiritus amnis? Calp. 4, 3. inde ubi iam medii tenuēre silentia ponti stridentesque iuvant aurae, Phrixea subibant aequora, VFlacc. 2, 585. iuvant tenebrae, Sen. Oed. 998. cum commoditas iuvaret, Liv. 4, 60, 2. dedit hoc providentia hominibus munus, ut honesta magis iuvarent, Quint. 1, 12, 19. et faveo morbo, cum iuvat ipse dolor, Tibull. 2, 5, 110. nec tendere certam delectabat iter reditus odiumque iuvabat, Claud. Epigr. 50, 7.

iuxtā, *Adv.* u. *Praep.* (W. ζυγ ἐ-ζυγ-η-ν, ζεύγ-νυ-μι, spanne an, verbinde, Lat. iu-n-g-o, iû-men-tu-m, con-iux, iŭg-u-m, iuxta, *Curtius* Grundz. I. p. 151. Von Nominalstämmen, die auf -to, -tu auslauteten, gingen unächte Adverbien auf -t'-im aus, indem unter Ausfall des auslautenden o bloß der Ausgang -im an dieselbe herangetreten erscheint. Als eine solche Bildung ist wahrscheinlich iux-tim neben iuxtā, Abl. fem. des Stammes iuxto- zu fassen, derselbe mag nun aus *iuge-sto-entstanden sein, so daß sto- ein Nominalstamm von Wurzel sta- in sta-re wäre, oder iuxto- eine Superlativform sein für *iug-is-to, so daß iuxta und iux-tim „am verbindensten“, daher „neben“ bezeichnen. Möglicher Weise kann iuxt-im aber auch eine Locativform auf -im sein, wie ol-im, ist-im u. and. Nach *Corssen* krit Beitr. p. 287. u. vgl. über Ausspr. II. p. 25 fg. Vgl. Prisc. II. p. 44, 17 sqq. 291, 11.), I) *Adv.* 1) eig. **nebeneinander**, **aneinander**, theatra duo iuxta fecit amplissima e ligno, Plin. 36, 15 (24), 117; gew. dicht. **nebenan**, **dicht daneben**, **ganz nahe** od. **in der Nähe**, bei Verb. der Bewegung: **ganz nahe heran**, it i. comes Euryalus, Virg. A. 9, 179. hinc pater Aeneas - et i. Ascanius - procedunt castris, 12, 166. nec non ad templum summasque ad Palladis arces subvehitur magna matrum regina caterva iuxtaque comes Lavinia virgo, 11, 477. quae (septima legio) i. constiterat, Caes. BG. 2, 26, 1. qui i. cubabant, Suet. Cal. 32. u. so Tit. 2. Furiarum maxima i. accubat, Virg. A. 6, 605. u. vgl. Juv. 11, 165. assidere in toro i. coëgit (actorem), Suet. Dom. 11. quin socios amicos, procul i. sitos, inopes potentesque trahant, Sall. H. 4, 61, 17. filius huic i. Lausus, Virg. A. 7, 649. tantique in avum et qui iuxta erant obsequii, ut cet., Suet. Cal. 10. ubi vero vermes orti sunt, si i. sunt, protrahendi oriculario specillo sunt, si longius, medicamentis enecandi, Cels. 6, 7, 5. polypum in tantum locusta pavet, ut i. viso omnino moriatur, Plin. 9,

62 (88), 185; — et comitem Aenean i. natumque tenebat, Virg. A. 8, 308. tris i. famulos temere inter tela iacentes armigerumque Remi premit, 9, 329. talem (haustum) perlatum Pompeio i. res gerenti Mithridatico bello, Plin. 6, 17 (19), 51. ipsa crine fluxo, thyrsum quatiens, iuxtaque Silius, hedera vinctus, gerere cothurnos, iacere caput cet., Tac. A. 11, 31. nihil invenit praeter tepidam in ara favillam atratumque i. senem in catino vitreo thus tenentem, Suet. Galb. 18. patremque meum iuxtaque Creusam alterum in alterius mactatos sanguine cernam? Virg. A. 2, 666. i. etiam galbanum incendunt aut pilos aut cornu cervinum, Cels. 3, 20; — cui argumento adest oppidum i. Industria vetusto nomine Bodincomagum, Plin. 3, 16 (20), 122. forte fuit i. tumulus, Virg. A. 3, 22. ingens ara fuit iuxtaque veterrima laurus, 2, 513. est urbe egressis tumulus templumque vetustum desertae Cereris iuxtaque antiqua cupressus, 2, 713. forte fuit i. patulis rarissima ramis sacra Iovi quercus de semine Dodonaeo, Ov. M. 4, 622. u. vgl. 12, 235. exossatus ager i. est, Pers. 6, 52. confert etiam aliquid ad somnum silanus i. cadens, Cels. 3, 18. horrificis i. tonat Aetna ruinis, Virg. A. 3, 571; — cui Metellus petenti more regum ut sellam i. poneret - negaverat, Sall J. 65, 2. positis i. secubuēre toris, Ov. F. 2, 328. sic i. posita recens filii (statua) veterem patris renovavit memoriam, Nep. Timoth. 2, 3. thermisque i. celeriter exstructis, Suet. Tit. 7. nec nimis i. satae fruges, Col. 8, 13, 3. abiecto clam i. pugione, Suet. Ner. 34; — bei Verb. der Bewegung: neque enim est accedere i. ausa, Ov. M. 8, 809. obseratis vi portis i. adire prohibebatur, Amm. 33, 11, 3. — 2) übtr. zur Angabe a) eines Vergleiches, ebenso, auf gleiche Weise, *absol.*: adiectique poenae ceteri i. insontes, Liv. 24, 5, 13. pēr dubios infestosque populos i. intentus ad Hasdrubalem pervenit, 23, 28, 3; qui Argenta quique Pherinum - habent aliaque castella i. ignobilia, 32, 14, 3. interiorem semper i. validum pro diruto novum obstruentes murum, 38, 29, 2; iuxta vero ab ortu ex Indico mari sub eodem sidere pars tota vergens in Caspium mare pernavigata est Macedonum armis, Plin. 2, 67 (67), 167. rictu ad aures dehiscente (tauri), i. cornua mobilia, 8, 21 (30), 74; — mit vergleichenden Angaben: iuxta rem mecum tenes super Euclionis filia, Plaut. Aul. 4, 7, 1. ut scias i. mecum mea consilia, Mil. 2, 2, 79. nunc vero quo in loco res nostrae sint, i. mecum omnes intellegitis, Sall. C. 58, 5; i. tecum aeque scio, Plaut. Pers. 4, 3, 75. i. tecum, si tu nescis, nescio, 2, 2, 67. an nescis, quae sit haec res? Si. i. cum ignarissumis, Pseud. 4, 7, 62. ita'st, iuxtaque eum curo cum mea, Trin. 1, 2, 160; — mit *Dat.*: vita se malle excedere quam ire metu violentae mortis amicos inimicis i. ponere, VMax. 3, 8. Ext. 5. Fabius omittendam rem parvam ac i. magnis difficilem - putabat, Liv. 24, 19, 6; — e queis feminas Q. Modius Equiculus - i. *ac* mares habere solebat, Varr. RR. 2, 7, 1. quo minus mirandum est homines egentes, malis moribus, maxuma spe, rei publicae i. ac sibi

consuluisse, Sall. C. 37, 8. absentiumque bona i. atque interemptorum divisui fuēre, Liv. 1, 54, 9; nequissimus ibis i. ac Publius Africanus, Varr. b. Non. 4. p. 233. quod (humanum genus) vestrum nomen imperiumque i. ac deos immortales iam pridem intuetur, Liv. 37, 54, 16; ubi bellum ingruat, innocentes ac noxios i. cadere, Tac. A. 1, 48; — litteris Graecis atque Latinis i. atque doctissume eruditus, Sall. J. 95, 3; se i. hieme atque aestate bella gerere posse, Liv. 5, 6, 5. in re i. manifesta atque atroci C. Iulius decemvir diem Sestio dixit, 3, 33, 10. perversis rupibus i. invia ac devia adsueti decurrunt, 21, 33, 4; si tales viros in magistratu habeat - parere atque imperare i. paratos, 6, 6, 18; — dagegen: noctem ac diem i. gratiam *aut* fastus ianitorum perpetiebantur, Tac. A. 4, 74. Getae praetorii praefecto haud satis fidebant ad honesta *seu* prava i. levi, 11, 33. metuens ne reus subderetur, i. periculoso, ficta seu vera promeret, 1, 6; — i. bonos *et* malos lubidinose interficere, ceteros metu terrere, Sall. C. 51, 30. i. nobiles et obscuri, Amm. 19, 12, 7; i. obsidentes obsessos*que* inopia vexavit, Liv. 9, 13, 9. nisi manibus, auribus, capite totoque corpore a feminis i. virisque gestarentur (margaritae), Plin. 9. 34 (53), 105. abunde tractata est ratio qua se virorum i. feminarumque forma credit amplissimam fieri, 9, 41 (65), 141; meque vosque in omnibus rebus i. geram, Sall. J. 85, 47; plebi patribusque, postquam invidia decesserat, i. carus, 88, 1; i. boni malique, strenui et imbelles inulti obtruncari, 67, 2; — i. adulatio et superbia, Tac. A. 4, 1; hiemem et aestatem i. pati, Sall. J. 85, 33. cum arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amnesque et urbes i. perrumperentur, Tac. A. 12, 17. qui nunc patientiam senis et segnitiam iuvenis i. insultet, 4, 59. in metu consilia prudentium et vulgi rumor i. audiuntur, H. 3, 58; eorum ego vitam mortemque i. aestumo, Sall. C. 2, 8. ita cuncti suae hostiumque vitae i. pepercerant, 61, 6; spem ac metum i. gravatus Vitellius, Tac. A. 5, 8. solo coeloque i. gravi, H. 5, 7. nobis qui intus agimus i. diebus noctibusque tacitus labitur mundus, Plin. 2, 3 (3), 6; — praeterea transversis itineribus quotidie castra movere, i. *ac si* hostes adessent vallo atque fossa munire, Sall. J. 45, 2. milites navalesque socii i. effusi ac si insulis cultorum egentibus praedarentur, Liv. 22, 31, 3. reliquis officiis, i. ac si meus frater esset, sustentavit, Cic. post red. in sen. 8, 20; — ceterum quia de plebe adlegebantur, i. eam rem aegre passi patres, *quam* cum consulatum vulgari viderent, Liv. 10, 6, 9. — b) der Reihenfolge: unmittelbar darauf, gleich darauf, quae deinde Cato i. dicit, ea, inquit, confessionem faciunt cet., Tiro b. Gell. 7, 3, 15.

II) *Praepos.* (b. Virg. u. Tac. nach dem Acc., bei Nep. u. Plin. nach den Relativ. gestellt), 1) im Raum, neben, an der Seite, bei Verbb. der Bewegung: bis in die Nähe, eam filiam appellans iuxta se locat, Quint. 8, 4, 22. supplicantem i. se latere dextro conlocavit, Suet. Ner. 13. u. vgl. Eutr. 4, 7. quos de collibus altis Aurunci misēre patres Sidicina–

que iuxta aequora quique Cales lincunt, Virg. A. 7, 726. cum Illyricum petens i. Patavium adisset Geryonis oraculum, Suet. Tib. 14. cubiculum Caesaris i. decoquitur virus, Tac. A. 13, 15. victi sunt i. flumen Rhodanum, Eutr. 5, 1. infinitam multitudinem i. Rhodanum fluvium interfecerunt, 4, 22. i. theatrum occisus est, Nep. Reg. 2, 1. hos i. falso damnati crimine mortis, Virg. A. 6, 430. sepultus est i. viam Appiam ad quintum lapidem, Nep. Att. 22, 4. ipsa mola manibusque piis altaria i. - testatur moritura deos, Virg. A. 4, 517. haec Tiberius non mari, ut olim, divisus, neque per longinquos nuntios accipiebat, sed urbem i., Tac. A. 6, 39; — quem i. sequitur iactantior Ancus, Virg. A. 6, 815. i. genitorem adstat Lavinia virgo, 7, 62. cum i. eum Aper constitisset, Eutr. 9, 20. quamque (vitem) i. hominis mors laqueo pependerit, Plin. 14, 19 (23), 119. humilis volat aequora i., Virg. A. 4, 255. cetera intecti totos dies i. focum atque ignem agunt, Tac. G. 17. illud moneo, i. hostem castra habeas nautica, Nep. Alc. 8, 5. praecipuum robur Rhenum i. - octo legiones erant, Tac. A. 4, 5. alia culpa i. urbem Varracinis, Plin. 17, 23 (35), 212; — Caesar - ad oppidum constitit iuxtaque murum castra posuit, Caes. BC. 1, 16, 4. hanc (aram) i. locum fecerunt sub terra, Nep. Paus. 4, 4. insula Sicanium i. latus Aeoliamque erigitur Liparen, Virg. A. 8, 416. aedes Fortis Fortunae Tiberim i. - dicatur, Tac. A. 2, 41. effosso et circumstructo i. Tiberim lacu, Suet. Dom. 4. ollam novam sumito eamque i. fundum terebrato, Col. 12, 8, 1. si i. truncum radicem praecideris, Col. 4, 8, 2. i. terram praeciditur (lepidium), Plin. 19, 8 (51), 166; — habuit provinciam partem Ciliciae i. Cappadociam, quam incolunt Leucosyri, Nep. Dat. 1, 1. frutex et casia est iuxtaque cinnami campos nascitur, Plin. 12, 19 (43), 95. Oceani finem i. solemque cadentem ultimus Aethiopum locus est, Virg. A. 4, 480. i. rostra (statua), Plin. 34, 8 (19), 93. Callisto i. Lycaoniam, Catull. 66, 66; — bei Verbb. der Bewegung: provehimur pelago vicina Ceraunia i., Virg. A. 3, 506. victoriarum suarum gradibus aditum i. moenia urbis Volsco militi struxit, VMax. 5, 4, 1. — b) übtr., überhaupt, **neben, nahe heran an**, quia periculosiores sunt inimicitiae i. libertatem, Tac. G. 21. u. bei einem Verb. der Bewegung: Isdem consulibus gravitate annonae i. seditionem ventum, A, 6, 13; — speciell zur Angabe der Aehnlichkeit, **nahe an**, nam populi imperium i. libertatem, paucorum dominatio regiae libidini propior est, A. 6, 42. velocitas i. formidinem, cunctatio propior constantiae est, G. 30; — der Reihenfolge, **unmittelbar nach, gleich nach, nächst**, neque ego infitias eo, patres conscripti, tam sponsiones quam foedera sancta esse apud eos homines, apud quos i. divinas religiones fides humana colitur, Liv. 9, 9, 4. nec ideo proxumum illi genitum hominem, ut vilitate i. beluas esset, Plin. 2, 7 (5), 26. i. deos in tua manu positum est (imperium), Tac. H. 2, 76. Nigidius Figulus, homo, ut ego arbitror, i. M. Varronem doctissimus, Gell. 4, 9; — des Maaßes: huic consuetudo i. vicinitatem cum Aebutio fuit, Liv. 39, 9, 6. quem i. nocturnum visum ergastulo liberaverat, Justin. 1, 7, 1. u. vgl. 12, 3, 11. 36, 1, 6. Apul. Dogm. Plat. 26. Nazar. Pan. Const. 23, 2. i. praeceptum Themistoclis, Justin. 2, 12, 25. i. illud dictum, Vopisc. Aurel. 23. u. vgl. Ulp. Dig. 29, 5, 1. §. 28. Cod. Iust. 10, 50, 2. 12, 6, 8. i. prophetam Zachariam, Hieron. Ep. 2. u. vgl. Ep. 82. — 2) in der Zeit, **neben**, a) **unmittelbar vor**, quas (orationes) iam senior et i. finem vitae composuit, Tac. Or. 22. — b) **unmittelbar nach, gleich nach**, neque enim convenit i. inediam protinus satietatem esse, Cels. 2, 16, 1. i. haec Variana clades, Plin. 7, 45 (46), 110.

iuxtim, *Adv.* u. *Praep.* (vgl. iuxta), 1) Adv., **nebeneinander, in der Nähe od. in die Nähe, daneben**, sed quos utriusque figurae esse vides, iuxtim miscentes vulta parentum corpore de patrio et materno sanguine crescunt, Lucr. 4, 1212. cur ea qua fuerint i. quadrata, procul sint visa rutunda, 4, 501. in sedes conlocat se regias: Clytemnestra iuxtim, tertias natae occupant, Liv. Andron. 10. assidebatque i. vel exadversum in parte primori, Suet. Tib. 33. ubi i. consedit, Apul. Flor. 4, 23. — 2) *Praep.*, **nebenan, dicht an**, i. Numicium flumen obtruncatur, Sisenn. b. Non. p. 127, 29. i. se ut assidat effecit, Apul. M. 2, 13.

ixia, ae, *f.* (ἰξία), der **Mistelborn**, chamaeleona aliqui ixiam vocant, Plin. 22, 18 (21), 45.

īynx, iyngis, *f.* (ἴυγξ), der **Wendehals**, iynx sola utrimque binos (digitos) habet: eadem linguam serpentium similem in magnam longitudinem porrigit, collum circumagit in aversam se: ungues ei grandes ceu graculis, Plin. 11, 47 (107), 256.

K.

K, k, der zehnte Buchstabe des lateinischen Alphabetes. Als nach Aufnahme des dorischen Alphabetes von den Cumanischen Griechen während der Zeit der Entwickelung der lat. Sprache die Buchstaben c und k denselben Laut bezeichneten, gestaltete sich der Sprachgebrauch so, daß c im Allgemeinen zum Ausdruck der tenuis u. media gebraucht wurde. Diese Geltung behielt das Zeichen c auch später in den Bezeichnungen durch den Anfangsbuchstaben C und Cn für den Namen Gaius u. Gneius. Das k erhielt sich dagegen durchgängig seit alten Zeiten nur, wenn die Wörter Kaeso, Kalendae, kalumnia, kaput mit dem Anfangsbuchstaben k bezeichnet wurden. Die Schreibweise k

vor folgendem a in Wörtern wie Karthago, karus, kanus wird zwar durch die Inschriften bestätigt wie karissimo, karo, arkarius, Kristus u. dergl. aber sie ist nie vorwiegend zur Geltung gelangt; vgl. Quint. 1, 7, 10. Nachdem der Buchstabe k für gewöhnlich außer Gebrauch gekommen war, trat der Unterschied zwischen Gutturaler tenuis u. media im Lateinischen wieder deutlicher hervor und nun ward aus der Buchstabenform C für die media ein neuer Buchstabe G gebildet. Dieser erscheint schon zur Zeit des ersten Punischen Krieges und erhielt von einem Freigelassenen des Sp. Carvilius Ruga im Lateinischen Alphabet die Stelle zwischen F und H. Nach *Corssen* über Aussprache p. 5 ff.

Koppa apud Graecos nunc tantum in numero manet (die Zahl 90), Quint. 1, 4, 9.

Druck von F. A. Brockhaus in Leipzig.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Georges, Karl Ernst,

Thesaurus der classischen Latinität Ein Schulwörterbuch, mit besonderer Berücksichtigung der lateinischen Stilübungen ausgearbeitet von Dr. Karl Ernst Georges. In 2 Bänden
Bd.: 2,1

Leipzig 1868

L.lat. 338 tf-2,1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10585948-4